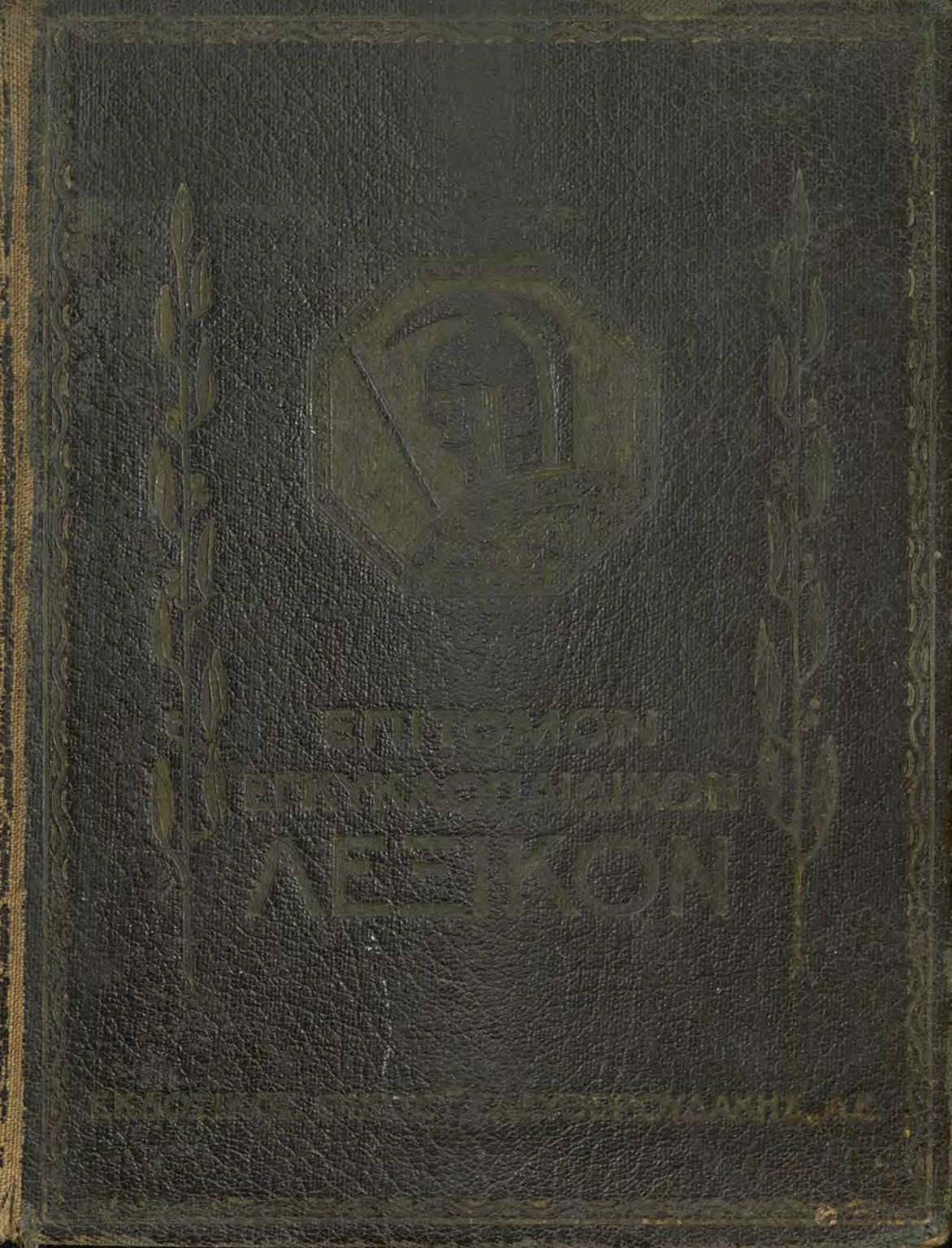

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Γεν. άριθ. 678
Κατηγορία
Είδ. άριθ. 6

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Άριθ. 1, 98

ΕΠΙΤΟΜΟΝ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ
ΛΕΞΙΚΟΝ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Άριθ.
Κατ.
49

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Π.Ε.Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Αριθμ. 1/45

ΤΥΠΟΙΣ "ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ,, ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ,, Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ — ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 44

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΕΠΙΤΟΜΟΝ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

110 ΧΑΡΤΑΙ — 107 ΠΙΝΑΚΕΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ
1726 ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ,, Α. Ε.
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Copyright 1935
Printed in Greece

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Αριθ. εἰσ.
Κατηγ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ ἀνὰ χεῖρας ἔργον ἀποτελεῖ ἐπιτομὴν τοῦ ἡμετέρου δωδεκατόμου «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ» ἐκπονηθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἰδίας Συντάξεως καὶ σκοπεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀπαλλάσσῃ τοὺς κατέχοντας ἐκεῖνο τοῦ κόπου νὰ ἀνατρέχωσιν εἰς ὀγκώδες ἔργον ὅταν ἔχωσιν ἀνάγκην μιᾶς συντόμου μόνον πληροφορίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ καταστῇ εὐαπόκτητον βοήθημα διὰ μεγαλύτερον κύκλον ἀναγνωστῶν, καὶ ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας, εἰς τὸν ὁποῖον γενικῶς θὰ ἦσαν ἀρκεταὶ αἱ σύντομοι αὗται πληροφορίαι. Ὡς ἐκ τούτου διαφέρει ἐκείνου ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ πλῆθος τῶν περιεχομένων λημμάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἁπλούστερον καὶ περιληπτικώτερον τρόπον καθ' ὃν ταῦτα ἑρμηνεύονται.

Κατὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν λημμάτων κατεβλήθη προσπάθεια νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς κυριωτέρας ἀνάγκας τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, παραλειπομένου παντὸς νεκροῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ μόνον εἰς τοὺς ἀσχολουμένους εἰς εἰδικὰς μελέτας καὶ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ φυσικὰ εἰς μεγαλύτερα ἢ εἰδικώτερα βοηθήματα. Τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς χρησιμότητος ἐπεκράτησε καὶ κατὰ τὴν εἰκονογράφησιν, ἡ ὁποία ἔχει σκοπὸν ὄχι μόνον νὰ βοηθῇ τὴν ἐποπτικὴν ἀντίληψιν τῶν διαφόρων πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ νὰ πληροφορῇ σαφέστερον καὶ ἐν μεγαλυτέρᾳ συντομίᾳ περί τινων λεπτομερειῶν τὰς ὁποίας ἡ βραχύτης τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου δὲν ἐπιτρέπει νὰ περιληφθῶσιν ἐν αὐτῷ.

Κατὰ τὴν δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων μεταγραφὴν τῶν ξένων λέξεων ἐτηρήθη τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον εἰσηγάγομεν εἰς τὸ δωδεκάτομον «Ἐγκυκλοπαι-

δικὸν Λεξικόν» μας καὶ περὶ οὗ ὁ μεταχειριζόμενος τὸ παρὸν δύναται νὰ πληροφορηθῇ εἰς τὰς ὁδηγίας αἵτινες ἀκολουθοῦσιν ἀμέσως μετὰ τὸν πίνακα τῶν κυριωτέρων συντετμημένων λέξεων.

Παραδίδοντες τὸ «Ἐπίτομον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν» εἰς τὴν δημοσιότητα ἐλπίζομεν ὅτι προσφέρομεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κοινὸν ἔργον προωρισμένον νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν ἐξάπλωσιν τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, ἥτις τόσας προόδους ἐπετέλεσε κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐν Ἑλλάδι.

Ε. Ο. Ε.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

‖ . . . . . ἄλλη σημασία
Α . . . . . ἀνατολικῶς(πρὸς Α=πρὸς ἀνατολάς)
Α. . . . . . ἀνατολικός
ΑΕΓ . . . . . Ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα
Ἀεροπ. . . . . Ἀεροπορία
Ἀθλητ. . . . . Ἀθλητισμός
Αἰσθ. . . . . Αἰσθητική
Ἀκουστ. . . . Ἀκουστική
ἀκρωτ. . . . . ἀκρωτήριον
Ἄλγεβρ. . . . . Ἄλγεβρα
Ἁλιευτ. . . . . Ἁλιευτική
Ἀλχ. . . . . . Ἀλχημεία
Ἀνατομ. . . . Ἀνατομία, Ἀνατομική
Ἀνθρωπολ. . . Ἀνθρωπολογία
ἀντίθ. . . . . ἀντίθετον
ἀποθ. . . . . ἀποθανών
Ἀπολ. . . . . Ἀπολογητική
Ἀριθμ. . . . . Ἀριθμητική
Ἀρχ. . . . . . Ἀρχαιολογία
Ἀρχ. Βίος . . . Ἀρχαῖος Βίος
Ἀρχιτ. . . . . Ἀρχιτεκτονική
Ἀστ. Δίκ. . . . Ἀστικὸν Δίκαιον
Ἀστρον. . . . Ἀστρονομία
Ἀστυν. . . . . Ἀστυνομία
Ἀσύρμ. . . . . Ἀσύρματος τηλέγραφος
Ἀτμομηχ. . . . Ἀτμομηχανική
Ἀττικ. Δίκ. . . Ἀττικὸν Δίκαιον
Β . . . . . βορείως (πρὸς Β=πρὸς βορρᾶν)
Β. . . . . . βόρειος
ΒΑ . . . . . βορειοανατολικῶς (πρὸς βορειοανατολάς)
ΒΑ. . . . . . βορειοανατολικός
ΒΔ . . . . . βορειοδυτικῶς (πρὸς βορειοδυσμάς)
ΒΔ. . . . . . βορειοδυτικός
Β.Δ. . . . . . Βασιλικὸν Διάταγμα
Βιολ. . . . . . Βιολογία
Βιομηχ. . . . Βιομηχανία
Βλητ. . . . . . Βλητική
βλ.λ. . . . . . βλέπε τὴν λέξιν
Βοτ. . . . . . Βοτανική
βρεττ. . . . . βρεττανικός
Βυζαντ. . . . . Βυζαντινός
γαλλ. . . . . . γαλλικός, γαλλιστί
γενν. . . . . . γεννηθείς
γερμ. . . . . . γερμανικός, γερμανιστί
Γεωγρ. . . . . Γεωγραφία
Γεωδ. . . . . Γεωδαισία
Γεωλ. . . . . Γεωλογία
Γεωμετρ. . . . Γεωμετρία
Γεωπ. . . . . Γεωπονία
Γεωργ. . . . . Γεωργία
Γλωσσ. . . . . Γλωσσολογία
Γραμμ. . . . . Γραμματική
Γραμματολ. . . Γραμματολογία
γρμ. . . . . . γραμμάριον
Γυμν. . . . . Γυμναστική
Γυναικολ. . . . Γυναικολογία
Δ . . . . . δυτικῶς (πρὸς Δ=πρὸς δυσμάς)
Δ. . . . . . δυτικός
Δενδροκ. . . . Δενδροκομία
Δερματολ. . . . Δερματολογία
δηλ. . . . . . δηλαδή
Διεθν. Δίκ. . . Διεθνὲς Δίκαιον
Δίκ. . . . . . Δίκαιον
Δικον. . . . . Δικονομία
Διοικ. . . . . διοικητικῶς
Διοικ. Δίκ. . . Διοικητικὸν Δίκαιον
Δογματ. . . . Δογματική
ἐθν. . . . . . ἐθνικός
Ἐθν. Οἰκον. . . Ἐθνικὴ Οἰκονομία
Ἐθνολ. . . . . Ἐθνολογία
ἔκδ. . . . . . ἔκδοσις
Ἐκκλ. . . . . . Ἐκκλησία
Ἐκκλ. Δίκ. . . Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον
Ἐκκλ. Ἱστ. . . Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία
Ἐκπαιδ. . . . ἐκπαιδευτικῶς
ἑκατογρ. . . . ἑκατοστόγραμμον
ἑκατμ. . . . . ἑκατοστόμετρον
ἐμβ. . . . . . ἐμβαδόν
Ἐμπορ. Δίκ. . . Ἐμπορικὸν Δίκαιον
ἐν. . . . . . ἐνικός
Ἐντομ. . . . . Ἐντομολογία
ἐπ. ἢ ἐπαρχ. . . ἐπαρχία
Ζωγρ. . . . . Ζωγραφική
Ζωολ. . . . . Ζωολογία
Ζωοτεχν. . . . Ζωοτεχνία
Ἠλεκτρ. . . . Ἠλεκτρική
Θεατρ. . . . . Θέατρον
Θεολ. . . . . . Θεολογία
Θεραπ. . . . . Θεραπευτική
θηλ. . . . . . θηλυκόν
Θρησκ. . . . . θρησκευτικῶς
Ἰατρ. . . . . . Ἰατρική
Ἱστορ. . . . . Ἱστορία
ἰταλ. . . . . . ἰταλικός, -ιστί
Ἰχθυολ. . . . . Ἰχθυολογία
κ. ἢ κάτ. . . . κάτοικοι
κἄ. ἢ κ.ἄ. . . . καὶ ἄλλα
κ.ἀ. . . . . . καὶ ἀλλαχοῦ
Καλλιτεχν. . . Καλλιτεχνία
Καν. Δίκ. . . . Κανονικὸν Δίκαιον
κ.ἄ.π. . . . . καὶ ἄλλα πολλά
Κ.Δ. . . . . . Καινὴ Διαθήκη
κ.λ. ἢ κλ. . . . καὶ λοιπά
*κν.*καὶ *κοιν.* . . κοινῶς
κοιν. καὶ *κοινότ.* κοινότης
Κοινων. . . . Κοινωνιολογία
κ.ο.κ. . . . . . καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς
Κτην. . . . . . Κτηνιατρική
κ.τ.ὅ. . . . . . καὶ τὰ ὅμοια
κ.τ.τ. . . . . . καὶ τὰ τοιαῦτα
κωμόπ. . . . . κωμόπολις
λ. . . . . . λέξις
Λαογρ. . . . . Λαογραφία
λατ. . . . . . λατινικός, -ιστί
Λειτ.ἢ Λειτουργ. Λειτουργική
Λογ. . . . . . Λογική
Λογιστ. . . . . Λογιστική
μ. . . . . . μέτρον
Μαγειρ. . . . . Μαγειρική
Μαθημ. . . . Μαθηματικά
ΜΕΓ . . . . . Μεσαιωνικὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα
μεταφ. καὶ *μτφ.* μεταφορικῶς
Μετεωρ. . . . Μετεωρολογία
Μετρ. . . . . Μετρική
Μηχαν. . . . . Μηχανική
Μικροβιολ. . . Μικροβιολογία
Μουσ. . . . . Μουσική
Μυθολ. . . . . Μυθολογία
μ.Χ. . . . . . μετὰ Χριστόν
ν. . . . . . νῆσος
Ν . . . . . νοτίως (πρὸς Ν=πρὸς νότον)
Ν. . . . . . νότιος
ΝΑ . . . . . νοτιοανατολικῶς (πρὸς νοτιοανατολάς)
ΝΑ. . . . . . νοτιοανατολικός
Ναυτ. . . . . Ναυτική
Ναυτ. Δίκ. . . Ναυτικὸν Δίκαιον
ΝΔ . . . . . νοτιοδυτικῶς (πρὸς νοτιοδυσμάς)
ΝΔ. . . . . . νοτιοδυτικός
Ν.Δ. . . . . . Νομοθετικὸν Διάταγμα
ΝΕΓ . . . . . Νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα
Νευρολ. . . . Νευρολογία
Νομ. . . . . . νόμος, Νομική
Νομισματ. . . Νομισματική
Νομοθ. . . . . Νομοθεσία

Ὀδοντ. . . . . Ὀδοντιατρική
Οἰκογ. Δίκ. . . Οἰκογενειακὸν Δίκαιον
Οἰκοδ. . . . . Οἰκοδομική
Οἰκονομολ. . . Οἰκονομολογική
Οἰκοσημ. . . . Οἰκοσημολογία
Οἰνολ. . . . . Οἰνολογία
ὁμων. . . . . ὁμώνυμος
Ὀπτ. . . . . . Ὀπτική
Ὀρθοπ. . . . . Ὀρθοπεδική
Ὀρυκτολ. . . . Ὀρυκτολογία
Ὀφθαλμ. . . . Ὀφθαλμολογία
Ὀχυρωτ. . . . Ὀχυρωτική
π. . . . . . πόλις
Π. Δ. ἢ *Παλ. Διαθ.* Παλαιὰ Διαθήκη
Παθολ. . . . . Παθολογία
Παιδαγ. . . . . Παιδαγωγική
Παιδιατρ. . . . Παιδιατρική
Παλαιοντ. . . . Παλαιοντολογία
Πετρογρ. . . . Πετρογραφία
πίν. . . . . . πίναξ
πλ. . . . . . πλάτος
πληθ. . . . . πληθυντικὸς ἢ πληθυσμός
Ποιν. Δίκ. . . Ποινικὸν Δίκαιον
Πολ. Οἰκον. . . Πολιτικὴ Οἰκονομία
Πολιτ. Δικον. . Πολιτικὴ Δικονομία
Πολιτειολ. . . Πολιτειολογία
ποτ. . . . . . ποταμός
πρβλ. . . . . . παράβαλε
πρφ. . . . . . πρόφερε
πρωτ. . . . . . πρωτεύουσα
Πτηνολ. . . . Πτηνολογία

Πυροτεχν. . . . Πυροτεχνική
Πυροβ. . . . . Πυροβολική
π. Χ. . . . . . πρὸ Χριστοῦ
π.χ. . . . . . παραδείγματος χάριν
Ρ. Δ. καὶ *Ρωμ. Δίκ.* Ρωμαϊκὸν Δίκαιον
Ρητορ. . . . . Ρητορική
σ. . . . . . σελίς
Σιδηρ. . . . . σιδηροδρομικῶς
σπαν. . . . . . σπάνιος, σπανίως
Στρ. καὶ *Στρατ.* στρατιωτικῶς
Στρατ. Δικαιοσ. Στρατιωτικὴ Δικαιοσύνη
Στρατ. Τέχν. . Στρατιωτικὴ Τέχνη
Στρατολ. . . . Στρατολογία
Συγκοιν. . . . Συγκοινωνία
Συγκρ. Ἀνατομ. Συγκριτικὴ Ἀνατομία
Συμβολ. . . . Συμβολική
Συνταγμ. Δίκ. . Συνταγματικὸν Δίκαιον
σχ. . . . . . σχῆμα
τ. . . . . . τόμος
τ.ἔ. . . . . . τουτέστι
Τεκτον. . . . . Τεκτονισμός, Τεκτονικὴ Στοά
Τελετ. . . . . Τελετουργική
Τεχνολ. . . . . Τεχνολογία
Τηλεγρ., Τηλεφ. Τηλεγραφία, Τηλεφωνική
τ.μ. . . . . . τετραγωνικὸν μέτρον
Τοξικολ. . . . Τοξικολογία

Τοπογρ. . . . τοπογραφία
τουρκ. . . . . τουρκικός, τουρκιστί
Τυπογρ. . . . Τυπογραφία
τ.χλμ. . . . . . τετραγωνικὸν χιλιόμετρον
Ὑγ. . . . . . Ὑγιεινή
Ὑδραυλ. . . . Ὑδραυλική
Ὑδρογρ. . . . . Ὑδρογραφία
ὑπ.ἐ.θ. . . . . ὑπὲρ ἐπιφάνειαν θαλάσσης
ὑποκορ. . . . . ὑποκοριστικόν
Φαρμακ. . . . Φαρμακευτική, Φαρμακολογία
Φιλολ. . . . . Φιλολογία
Φιλοσ. . . . . Φιλοσοφία
Φιλοτελ. . . . Φιλοτελική
Φυσ. . . . . . Φυσική
Φυσιολ. . . . . Φυσιολογία
Φυτ. ἢ *Φυτολ.* Φυτολογία
Φωτογρ. . . . Φωτογραφική
χ. ἢ *χωρ.* . . . χωρίον
Χειρ. . . . . . Χειρουργική
Χειροτ. . . . . Χειροτεχνία
Χημ. . . . . . Χημεία
χιλγ. . . . . . χιλιόγραμμον
χλμ. . . . . . χιλιόμετρον
χλστγρ. . . . . χιλιοστόγραμμον
χλστμ. . . . . χιλιοστόμετρον
Χρηματιστ. . . χρηματιστηριακὸν
Ψυχ. . . . . . Ψυχολογία [κῶς
Ψυχιατρ. . . . Ψυχιατρική
Ψυχοφυσ. . . Ψυχοφυσική
ὥρ. . . . . . ὥρα

ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΧΡΗΣΙΝ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

1. Πάντα τὰ ἐν τῷ Λεξικῷ ἄρθρα εἶνε κατατεταγμένα κατ' *ἀλφαβητικὴν σειράν.*

2. Τὰ ξένα ὀνόματα εἶνε κατατεταγμένα *ἀλφαβητικῶς,* ὡς προφέρονται. Ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος γίνεται: α) διὰ τὰ ἐξελληνισθέντα, ὅταν ἡ ἐξελληνισθεῖσα μορφὴ αὐτῶν ἔχει καθιερωθῆ διὰ τῆς χρήσεως· β) δι' ἐκεῖνα, ὧν ἡ προφορὰ τόσον ἀπέχει τῆς *γραφῆς,* ὥστε θὰ καθίσταντο ἀλφαβητικῶς δυσεύρετα ἂν ἐγράφοντο ὡς προφέρονται· εἰς ταῦτα προστίθεται, ὅπου εἶνε ἀνάγκη, ἐντὸς παρενθέσεων καὶ ἡ ὀρθὴ προφορά, π.χ. *Ἄλβανυ* (Albany, προφ. Ὥλβανυ).

3. Τὰ ἀπὸ Η ἀρχόμενα ὀνόματα τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν εὑρίσκονται κατὰ κανόνα εἰς τὸ Χ. Ἐπίσης τὰ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ὅσα ἄρχονται ἐκ γράμματος ἀκουομένου ὡς τὸ Χ ἢ περίπου.

4. Τὰ ξένα γράμματα B, G τραχὺ καὶ D ἀποδίδονται διὰ τῶν ἐστιγμένων ἑλληνικῶν Β̇, Γ̇, Δ̇, (β, γ̇, δ), πρὸς ἔνδειξιν τῆς ὀρθῆς προφορᾶς, ἐξαιρέσει τῶν ἐξελληνισθέντων ὀνομάτων. Ἐν τούτοις καὶ εἰς ταῦτα γίνεται ἐνίοτε χρῆσις τῶν ἐστιγμένων πρὸς ἔνδειξιν τῆς παραγωγῆς: π.χ. *Ἀββασίδαι* (ἐκ τοῦ Ἀββᾶς) κ.τ.τ. Καὶ ἀντιθέτως, ὅπου δὲν χωρεῖ σύγχυσις προφορᾶς τηρεῖται πολλάκις ἡ συνήθης ἑλληνικὴ μεταγραφή: π.χ. τὰ ng, nc, nk ἀποδίδονται διὰ τῶν *γγ, γκ.*

5. Παραπομπαί τινες μὴ ὑπάρχουσαι εἰς τὸ κύριον σῶμα τοῦ Λεξικοῦ ζητητέαι εἰς τὸ Παράρτημα, εἰς τὸ ὁποῖον προσετέθησαν καὶ τινα ἄλλα ἀπαραίτητα ἐκ παραδρομῆς παραλειφθέντα ἄρθρα.

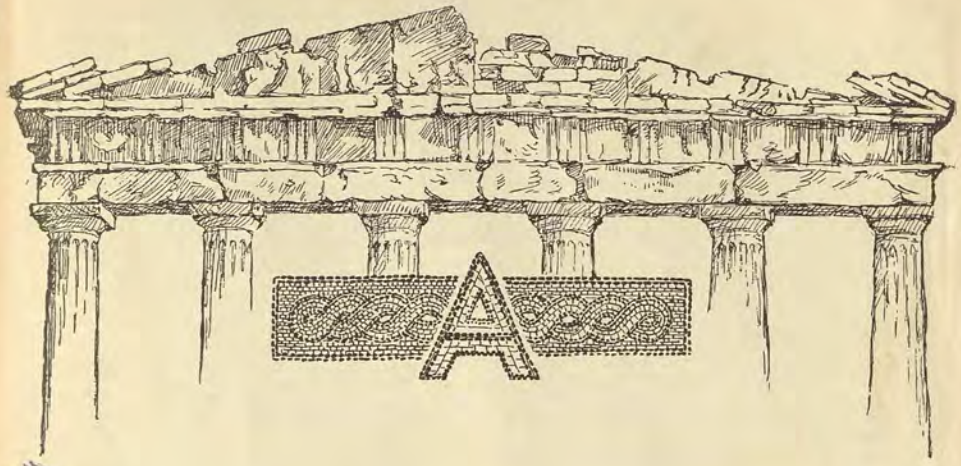

Α (ἄλφα). Φωνῆεν. Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου (Α, α) προερχόμενον ἐκ τοῦ φοινικικοῦ. Ἡ προφορά του κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο δίχρονος, *ἄλφα μακρόν* (ᾱ) καὶ *ἄλφα βραχύ* (ᾰ). ‖ (*Ἀριθμ.*) Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: ἓν ἢ πρῶτος (α'), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: χίλια (͵α), μὲ μικρὰν γραμμὴν ἢ δύο στιγμὰς ἄνωθεν: δέκα χιλιάδες (ᾱ, ᾰ). ‖ (*Συμβολ.*) Ἡ ἀρχὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Ω σημαῖνον τὸ τέλος: *τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦμέγα,* ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, τὸ πᾶν. ‖ (*Ἠλεκτρ.*) Α, κατόπιν ἀριθμοῦ, διεθνὲς σύμβολον τῆς μονάδος Ἀμπέρ. ‖ Α (γαλλ.) εἰς τὰ ὡρολόγια ἐπὶ τοῦ ὡρογνώμονος σημαίνει τὴν διεύθυνσιν πρὸς ἣν πρέπει νὰ μετακινηθῇ ὁ δείκτης ὅπως δοθῇ ἐπιτάχυνσις (avance) εἰς τὴν κίνησιν τοῦ μηχανισμοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ R, σημαῖνον ἐπιβράδυνσιν (retard). ‖ (*Γεωγρ.*) Ἀνατολὴ ἢ Ἀνατολικός.

Ἄ (ὁ). Θεὸς τοῦ θανάτου παρὰ τῇ φυλῇ τῶν Μάγια τῆς Ἀμερικῆς.

ᾱ ᾰ (συντετμ. ἡ ἑλλην. πρόθ. **ἀνά**). Εἰς ἰατρικὰς συνταγὰς σημαίνει ἀνὰ ἴσα μέρη.

Ἄα (Aa). Λ. γερμανικῆς καταγωγῆς σημαίνουσα ὕδωρ. Ὄνομα διαφόρων ποταμῶν ἐν Εὐρώπῃ.

ἀαβόρα (ἡ). Δένδρον φοινικῶδες *(ἐλαῖς ἡ γουϊαία)* τῆς Ἀφρικῆς· ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἐξάγεται τὸ φοινικέλαιον.

Ἀάδ ἢ **Ἀχκάβ.** Ἀμμώδης ἔρημος τῆς Ἀραβίας μεταξὺ Ὁμάν, Ἐμένης καὶ Νέζδ.

Ἀαλάνδιαι νῆσοι. Βλ. **Ἄλανδ.**

Ἄαλβορῦ (Aalborg, πρφ. **Ὥλβορύ**). Λιμὴν καὶ πρωτ. ὁμων. νομοῦ τῆς Δανίας ἐν τῇ Β. Ἰουτλάνδῃ. Κάτ. 42.000. Ὁ νομὸς 166.402 κάτ.

Ἄαλεσουνδ (Aalesund, πρφ. **Ὥλεσουνδ**). Π. τῆς Νορβηγίας ἐπὶ νήσου τοῦ Ἀτλαντικοῦ πλησίον τῆς ἀκτῆς, τὸ μεγαλύτερον κέντρον ἁλιείας τοῦ βακαλάου. Κάτ. 18.500.

Ἀαλῆ πασᾶς (Μεχμὲτ Ἐμίν). Τοῦρκος πολιτικὸς (1815-1881). Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ κατ' ἐπανάληψιν βεζύρης. Τῷ 1867, βεζύρης ὤν, μετέβη εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Κρήτην καὶ προέτεινε παραχώρησιν αὐτονομίας. Μὴ ἐπελθούσης ὅμως συμφωνίας οἱ Κρῆτες ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσι τὰς ἀποφάσεις τῆς Διασκέψεως τῶν Παρισίων. Κατ' οὐσίαν τὸ γενόμενον δεκτὸν αὐτόνομον πολίτευμα τῆς Κρήτης ἦτο τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀαλῆ πασᾶ προταθέν.

Ἄαλστ ἢ **Ἀλόστη** (Aalst, γαλλ. Alost). Π. τοῦ Βελγίου, ἐν τῇ ἐπαρχ. τῆς Α. Φλάνδρας, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποτ. Δένδερ. Κάτ. 35.275. Ὑφαντουργία, ἐμπόριον λυκίσκου.

Ἀαμὶρ ἢ **Ἀμὶρ** ἢ **Μπενὶ Ἀμίρ.** Μεγάλη χαμιτικὴ φυλή, διάμεσος μεταξὺ Ἀβησσυνῶν καὶ Νουβίων, ὑποδιαιρουμένη εἰς πολλὰς πατριάς, κατοικούσας ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς Α. ἀκτῆς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐν Ἐρυθραίᾳ καὶ τῇ Β. Ἀβησσυνίᾳ.

Ἄαρ (Aar). Ὁ μεγαλύτερος ποτ. τῆς Ἑλβετίας, 280 χλμ. Πηγάζει ἐν τῷ καντονίῳ τῆς Βέρνης καὶ χύνεται εἰς τὸν Ρῆνον ἔναντι τῆς Βάλδσχουτ.

Ἄαραου (Aarau). Πρωτ. τοῦ ἑλβετικοῦ καντονίου Ἀαργάου. Κάτ. 12.000.

Ἀαργὰου ἢ **Ἀργοβία** (γερμαν. Aargau, γαλλ. Argovie). Καντόνιον τῆς Ἑλβετίας, 1403 τ.χλμ., κάτ. 240.776, πρωτ. *Ἄαραου.*

Ἀαρσὺν-ἀλ-Ρασίδ Βλ. **Χαρσὺν-ἀλ-Ρασίδ.**

Ἄαρχους (Aarhus, πρφ. **Ὥρχους**). Λιμὴν τῆς Δανίας, πρωτ. ὁμων. νομοῦ ἐν τῇ Α. Ἰουτλάνδῃ. Κάτ. 76.000. Ὁ νομὸς 2510 τ.χλμ., 237.021 κάτ.

Ἀαρών. Πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Μωϋσέως, ὁ πρῶτος ἀρχιερεὺς τῶν Ἑβραίων· ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 123 ἐτῶν.

Ἀαρὼν ὁ ἐπιλεγόμενος **Κακός.** Ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας (1591-1595).

Ἀαρὼν ῥάβδος. Τὸ φυτὸν **ἄρον τὸ σπιλωτόν** (βλ.λ.).

Ἀαρὼν τάφος (ἀραβ. **Τσέβελ Νέβι Χαρούν**). Ὄρος τῆς Παλαιστίνης Α τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ὕψ. 1329.

Ἄαχ ἢ **Ἄχ** (ὁ). Αἰγύπτιος θεὸς τῆς Σελήνης, ἐφορεύων τῆς ἀναγεννήσεως.

Ἄαχεν (Aachen, ἀρχ. ἑλλ. **Ἀκυΐσγρανον**, γαλλ. Aix-la-Chapelle). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν Ρηνανίᾳ τῆς Κολωνίας. Κάτ. 154.682. Πολυτεχνεῖον, ἐριουργία, θερμαὶ θειοῦχοι πηγαί. Ἱδρύθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ ἦτο ἀπὸ τοῦ 813-1531 τόπος στέψεως τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων.

Κατὰ τὸ *Συνέδριον τοῦ Ἄαχεν* τοῦ 1818 ἀπεφασίσθη ἡ ἀποχώρησις τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς ἐκ Γαλλίας. Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦτο ἐπεκράτησε, παρὰ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Καποδιστρίου, τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας, ἡ πολιτικὴ τοῦ Μέττερνιχ, ἧς κύριος σκοπὸς ἦτο ἡ ἀνανέωσις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ ἡ κατάπνιξις τῶν φιλελευθέρων τάσεων. Ἄμεσος συνέπεια τῆς πολιτικῆς ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἰδέας τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας καὶ ἡ παρεμπόδισις τῶν ἀπελευθερωτικῶν τάσεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἄβ. Πέμπτος μὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔτους, περιλαμβάνων μέρος τοῦ Ἰουλίου καὶ τοῦ Αὐγούστου.

Ἄβα. Θυγάτηρ τοῦ τυράννου τῆς Κιλικίας Ζηνοφάνους, ἄρξασα τῆς Ὄλβης, ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀντωνίου (Α΄ αἰὼν π.Χ.).

Ἄβα. Π. τῆς Βιρμανίας κτισθεῖσα τῷ 1364, πρωτ. τῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τοῦ 1782. Κατεστράφη τῷ 1839 ὑπὸ σεισμοῦ. Κάτ. 35.000.

ἄβα (ἡ). Θάμνος τῆς Πολυνησίας. Βλ. **κάβα**.

Ἄβα. Π. ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Φωκίδι. Βλ. **Ἄβαι**.

Ἀβάβδα ἡ **Χαβάβ**. Νομαδικὴ χαμιτικὴ φυλή, τῆς ὁποίας μέρος ζῇ ἐν Αἰγύπτῳ (περίπου 35.000), μέρος δὲ ἐν Σουδάν (περίπου 40.000).

ab absurdo. Ὀρθότερον *ad absurdum* (βλ.λ.).

Ἀβάδ. Βλ. **Ἀβαδίδαι**.

Ἀβάδζι. Μία τῶν 8 μεγάλων νήσων τῆς Ἰαπωνίας, μεταξὺ Χόνδο καὶ Σικόκου. Κάτ. 210.000.

Ἀβαδίδαι. Ἀραβικὴ δυναστεία, ἄρξασα τῆς ἱσπανικῆς Σεβίλλης. Ἱδρυθεῖσα 1023 ὑπὸ Ἀβὰδ Α΄ διετηρήθη μέχρι 1091, ὅτε κατελήφθη ἡ Σεβίλλη ὑπὸ τῶν Ἀλμοραβιδῶν.

Ἀβαδιῶται ἢ **Ἀβδιῶται.** Ἀπόγονοι τῶν κατὰ τὸ 823 εἰσβαλόντων εἰς τὴν Κρήτην Ἀράβων. Κατῴκουν πρὸς Ν τῆς Ἴδης.

Ἀβαδσύτας. Τάξις Ἰνδῶν ἐρημιτῶν.

Ἀβάζα πασᾶ. Χ. τῆς Οὐκραίνης, παρὰ τὸ ὁποῖον ὁ Πολωνὸς στρατηγὸς Κονιεσπόλσκυ ἐνίκησε τοὺς Τούρκους (1633).

Ἀβαζία. Βλ. **Ἀββατσία**.

Ἀβαζία, Ἀβάζοι. Χώρα καὶ φυλὴ τῆς Καυκασίας. Βλ. **Ἀβχασία** καὶ **Ἀβασγοί**.

Ἄβαι καὶ (σπαν.) **Ἄβα.** Ἀρχαία π. τῆς ΒΑ. Φωκίδος πλησίον τῶν βοιωτικῶν συνόρων παρὰ τὸ νῦν Ἔξαρχος τῆς ἐπαρχ. Λοκρίδος, λαβοῦσα κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Ἄβαντος. Εἶχε πανάρχαιον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ μαντείου.

Ἀβαιλάρδος (Πέτρος Abailard ἢ Abélard). Γάλλος σχολαστικὸς φιλόσοφος καὶ θεολόγος, ὀνομαστὸς διὰ τὸν πρὸς τὴν Ἑλοΐζαν ἔρωτά του καὶ τὰς μεγάλας του δυστυχίας (1078-1142). Θεωρεῖται ὡς ἱδρυτὴς τῆς μεσαιωνικῆς φιλοσοφίας καὶ πρόδρομος τῆς ὀρθολογιστικῆς θεολογίας. Ἡ Ἐκκλησία ἐχαρακτήρισε τὰς διδασκαλίας του αἱρετικάς.

ἄβακα (abaca). Εἶδος βανανέας *(μουσοειδές)* τῶν Φιλιππίνων παράγον ἶνας χρησίμους εἰς τὴν ὑφαντουργικὴν καὶ τὴν σχοινοποιΐαν, φερομένας ὑπὸ τὸ ὄνομα *κάνναβις τῆς Μανίλλας*.

Ἀβάκαινα ἢ **Ἀβάκαινον.** Ἀρχαία π. τῆς ΒΑ. Σικελίας παρὰ τὸ νῦν Τρίπι.

Ἀβάκο (Abaco). Μία τῶν Βαχαμῶν νήσων. Κάτ. 3933.

Ἀβακούμοβιτς (Ἰωάννης). Σέρβος πολιτικός (1841-), πρωθυπουργὸς 1892-1893, πρόεδρος τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως μετὰ τὸν φόνον τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου (1893).

Ἄβαλον (Avalon). 1) Χερσόνησος τῆς Νέας Γῆς, ἐφ' ἧς ἡ Σαὶντ-Τζὼνς, πρωτ. τῆς νήσου.—2) Εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς περὶ τὸν Ἀρθοῦρον θρύλους, μυθικὴ νῆσος τοῦ Ὠκεανοῦ, κατοικία τῆς νύμφης Μοργάνης, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου.—3) Τόπος μεταθανατίου ἀμοιβῆς ἐν τῇ κελτικῇ μυθολογίᾳ, ἀνάλογος πρὸς τὴν Βαλχάλλαν ἢ καὶ τὴν νῆσον τῶν Μακάρων.

Ἀβάνα (Havana). Πρωτ. τῆς Κούβας, ἐπὶ τῆς Β. ἀκτῆς. Κάτ. 582.000. Μέγας καὶ ἀσφαλέστατος λιμήν. Ἐξάγει ρούμι, καφέν, ζάχαριν, καπνὸν καὶ ὀνομαστὰ ποῦρα.

ἀβανιά (ἡ). Οὖτως ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων ἡ πρὸς χρηματολογίαν ἢ ἐκδίκησιν γινομένη συκοφαντία καὶ γενικῶς πᾶσα τυραννικὴ πρᾶξις ἔχουσα σκοπὸν τὴν ἁρπαγὴν χρημάτων ὑπὸ τῶν ἰσχυόντων. Ἡ λ. σήμερον σημαίνει ζημίαν, βλάβην, συκοφαντίαν.

Ἄβαντες. Ἀρχαία ἑλληνικὴ φυλὴ ὑποτάξασα τὴν Εὔβοιαν, ἥτις ὡς ἐκ τούτου ἐκλήθη *Ἀβαντίς*.

Ἀβαντίδας. Τύραννος Σικυῶνος (264-251 π.Χ.).

Ἀβαντίς. Βλ. **Ἄβαντες**.

Ἄβαντος (ἔσφαλμ. Amandus). Ναύαρχος τοῦ Λικινίου ἐν τῷ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου πολέμῳ (324 μ.Χ.).

ἀβαντουρίνης. Ὀρυκτόν, ποικιλία τοῦ χαλαζίου, μετὰ λεπιδίων μαρμαρυγίου, ἄτινα παρέχουσιν αὐτῷ κιτρινοκαστάνινα καὶ ἐρυθροκαστάνινα χρώματα καὶ σπινθηρίζουσαν ἐπιφάνειαν.

ἄβαξ (ὁ). Τεμάχιον πλακὸς ἢ σανίδος ἐφ' οὗ οἱ παῖδες ἐχάραττον τὰ πάλαι γράμματα, ἀριθμοὺς καὶ σχήματα μανθάνοντες ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ μαθηματικά. ‖ *(Ἀρχιτ.)* Τετράγωνος πλάξ σχηματίζουσα τὸ ἄνω μέρος τοῦ κιονοκράνου, ἄλλως *πλίνθος*. ‖ *(Ναυτ.)* Τὸ ἄνω μέρος τῆς πρύμνης πλοίου ἢ λέμβου, κν. *καθρέφτης*.

Ἄβαρες. Λαὸς φιλοπόλεμος οὐννικῆς καταγωγῆς προελθὼν ἀπὸ τὰς στέππας τῆς Κασπίας. Κατὰ τὸν Γ΄ μ.Χ. αἰῶνα οἱ Ἄβαρες ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἐπέφερον πολλὰς καταστροφὰς φθάσαντες πρὸς Δ μέχρι τοῦ Ἔνς, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως, πρὸς Ν μέχρι τῆς Πελοποννήσου. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, συμμαχήσαντες δὲ μετὰ τῶν Περσῶν ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἐπιχείρησις τῶν αὐτῶν ἀπέτυχεν. Οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέδωκαν τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεώς των εἰς τὴν Ὑπέρμαχον αὐτῆς Στρατηγόν, τὴν Παναγίαν. Τὴν νίκην ἐκείνην πανηγυρίζει ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διὰ τῶν πρὸς τὴν Θεοτόκον *Χαιρετισμῶν*. Ἔκτοτε οἱ Ἄβαρες ἤρχισαν νὰ χάνωσι τὴν δύναμίν των καὶ δὲν ἀντέσχον τῷ 790 εἰς τὴν ἐπίθεσιν Καρόλου τοῦ Μεγάλου. Νέα ἐπίθεσις τοὺς κατετρόπωσε καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν κατεστράφησαν, ἄλλοι δὲ διεσκορπίσθησαν.

ἀβαρὲς ρευστόν. Φανταστικὴ οὐσία τῆς ὁποίας τὴν ὕπαρξιν ὑποθέτει ἡ Φυσικὴ πρὸς πρώτην στοιχειώδη ἐξήγησιν φαινομένων τινῶν (θερμότητος, ἠλεκτρισμοῦ, μαγνητισμοῦ), εἰ καὶ δίδει ἐντελῶς διάφορον ἐξήγησιν αὐτῶν.

ἀβαρία. Πᾶσα ζημία ἐπερχομένη εἰς πλοῖον ἢ

τὸ φορτίον του ἀπὸ τῆς φορτώσεως καὶ τοῦ ἀπόπλου μέχρι τοῦ κατάπλου καὶ τῆς ἐκφορτώσεως.

Ἀβαρῖκος. Ἕδρα κοιν. τοῦ νομ. Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. 471.

Ἄβαρις -ιδος. Μυθικὸς μάντις καὶ μάγος, κατὰ τοὺς ἀρχαίους πρόσωπον ἱστορικόν, Ὑπερβόρειος ἢ Σκύθης ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν Ζ΄ ἢ Η΄ αἰῶνα π.Χ.

Ἀβαρίτσα. Βλ. **Μελιταία**.

Ἄβας -αντος. Ἐπώνυμος ἥρως τῶν Ἀβάντων, συνήθως καλούμενος υἱὸς τοῦ Λυγκέως καὶ τῆς Ὑπερμνήστρας, ἱδρυτὴς τῆς π. Ἀβῶν καὶ ὑποτάξας τὴν Εὔβοιαν.

Ἄβας (κν. Δερβέντι.) Χ. καὶ κοιν. τοῦ νομοῦ Ἔβρου. Κάτ. 1050.

Ἄβα Σαμουήλ. Βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας (1041-1044).

Ἀβασγία. Ἡ χώρα τῶν Ἀβασγῶν.

Ἀβασγοί. Καυκασία φυλὴ οἰκοῦσα ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων ἀνὰ τὰς Δ. κλιτῦς τοῦ Καυκάσου κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου, οἱ νῦν **Ἀβάζοι**. Κατὰ τὸν Ϛ΄ αἰῶνα εἰσήχθη παρ' αὐτοῖς ὁ Χριστιανισμός, βραδύτερον δὲ ἡ *Ἀβασγία* ἀπετέλεσεν αὐτοκέφαλον ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ Ἀβασγοὶ ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἐξισλαμίσθησαν. Ἀπὸ τοῦ 1810 ἡ χώρα των ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ρωσίας. Βλ. *Ἀβχασία*.

ἀβασία (ἡ). Ἀνικανότης πρὸς κανονικὸν βάδισμα, ἄνευ παραλύσεως τῶν κάτω ἄκρων, ὀφειλομένη εἰς ὑστερίαν ἢ ὀργανικὰς παθήσεις τοῦ ἐγκεφάλου.

ἀβατάρα (avatâra, σανσκρ.: κατάβασις). Παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, ἐνσάρκωσις θεοῦ τινος, ἰδίᾳ τοῦ Βισνοῦ, μεταμόρφωσις.

ἄβατον. Μέρος τῶν ἀρχαίων ναῶν ἢ ἕτερος ἱερὸς χῶρος, ὅπου μόνον οἱ ἱερεῖς ἐπετρέπετο νὰ εἰσέρχωνται, ἄλλως **ἄδυτον** καλούμενον.

ἄβατον μοναστρίων. Θεσμὸς ἀπαγορεύων τὴν εἰς τὰ μοναστήρια τῶν ἀνδρῶν εἴσοδον γυναικῶν, νέων ἀγενείων καὶ παντὸς θήλεος ζῴου, καὶ τὴν εἰς γυναικεῖα μοναστήρια εἴσοδον ἀνδρῶν.

ἀββαεῖον (γαλλ. abbay, γερμ. Abtei). Ἐν ταῖς καθολικαῖς χώραις, μοναστήριον διευθυνόμενον ὑπὸ ἀββᾶ ἢ ἀββαΐσσης.

Ἀββαξία. Βλ. **Ἀββατσία**.

ἀββαΐσσα. Τὸ θηλυκὸν τοῦ *ἀββᾶς*.

Ἀββακοὺμ ἢ **Ἀβακούμ.** Εἷς τῶν 12 «Μικρῶν Προφητῶν» ζήσας κατ' ἄλλους μὲν τῷ 603 π.Χ., κατ' ἄλλους δὲ ἐπὶ βασιλέως Ἰωσίου, 642-611 π.Χ.

ἀββᾶς (ἐκ τοῦ ἀραμαϊκοῦ abba, πατήρ). Εἰς τὰ ἑλληνικὰ πατερικά, τιμητικὴ προσαγόρευσις μοναχῶν, ἐν τῇ Συριακῇ καὶ Κοπτικῇ Ἐκκλησίᾳ, τίτλος τῶν ἐπισκόπων, ἐν δὲ τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, τίτλος τῶν ἡγουμένων μεγάλων μονῶν.

Ἀββᾶς. Ἐκ πατρὸς θεῖος τοῦ Μωάμεθ, οὗ ἐγένετο ἔνθερμος ὀπαδὸς μόνον μὲ τὴν ἐπικράτησίν του (566-652). Ἀρχηγὸς τῆς δυναστείας τῶν Ἀββασιδῶν.

Ἀββᾶς. Ὄνομα τριῶν σαχῶν τῆς Περσίας, ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Σεφφιδῶν. 1) **Ἀββᾶς Α΄ ὁ Μέγας** (1557-1628), καταλαβὼν τὸν θρόνον 1586, ἐπολέμησε κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Τουρκομάνων, ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του ἐπὶ τοῦ Ἀφγανιστάν, τῆς Μεσοποταμίας, τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Γεωργίας.— 2) **Ἀββᾶς Β΄**, ἐβασίλευσε 1641-1666.— **Ἀββᾶς Γ΄**, ὁ τελευταῖος τῶν Σεφφιδῶν, ἐβασίλευσε 1732-1736.

Ἀββᾶς Α΄. Ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ 1849, ἔγγονος τοῦ Μωχάμετ Ἄλη, ἱδρυτοῦ τῆς δυναστείας (1813-1854). Ἐβοήθησε τοὺς Τούρκους κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον.

Ἀββᾶς Β΄ Χιλμῆ. Χεδίβης τῆς Αἰγύπτου (1874-). Ἐβασίλευσε 1892-1914 ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς Ἀγγλίας, ἥτις μετὰ τὴν εἴσοδον τῆς Τουρκίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐκήρυξεν αὐτὸν ἔκπτωτον.

Ἀββασίδαι. Δυναστεία 37 Ἀράβων χαλιφῶν, ἄρξασα ἐν Ἀσίᾳ ἀπὸ τοῦ 750 μ.Χ. μέχρι τοῦ 1058 πραγματικῶς, κατ' ὄνομα δὲ μέχρι τοῦ 1258. Ἱδρυτὴς αὐτῆς ἐγένετο ὁ Ἀβοὺλ-Ἀββᾶς, ἀπόγονος τοῦ Ἀββᾶς, θείου τοῦ Μωάμεθ, καταλύσας τὴν δυναστείαν τῶν Ὀμμεϋαδῶν καὶ ἀνακηρύξας ἑαυτὸν χαλίφην ἐν Κουφᾷ. Ἀπὸ τοῦ 762 ἕδρα τῶν Ἀββασιδῶν χαλιφῶν ὑπῆρξεν ἡ Βαγδάτη, ἣν κατέστησε πρωτεύουσαν τοῦ κράτους ὁ β΄ χαλίφης Ἀλμανσούρ. Ἡ δυναστεία τῶν Ἀββασιδῶν μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κράτους τῶν Σελτζουκιδῶν, ἐπὶ Τογρούλ, ἀπεψιλώθη τῆς πάσης κοσμικῆς ἐξουσίας τῷ 1058, ἔκτοτε δὲ διετήρησαν οὗτοι μόνον τὸν τίτλον τοῦ χαλίφου μετὰ τῆς ἐξ αὐτοῦ ἀπορρεούσης πνευματικῆς ἐξουσίας μέχρι τοῦ 1258, ὅτε ὁ χάνης τῶν Μογγόλων Χουλαγοῦ κυριεύσας τὴν Βαγδάτην ἔπνιξε τὸν τελευταῖον Ἀββασίδην χαλίφην Μουσταζήμ.

Ἀββάτης (Ἰωσὴφ Abbati). Φιλέλλην ἐκ Κορσικῆς (-1850). Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Φαβιέρον καὶ ἐγένετο συνταγματάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἀββατσία (Abbazia). Λουτρόπολις τῆς Ἰταλίας, ἐν Ἰστρίᾳ, ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Κουαρνέρο. Κάτ. 3900. Ἐν Ἀββατσίᾳ συνηντήθησαν τῇ 13.5.1901 οἱ βασιλεῖς Γεώργιος Α΄ τῆς Ἑλλάδος καὶ Κάρολος Α΄ τῆς Ρουμανίας πρὸς ἐξεύρεσιν βάσεως πρὸς ἑλληνορρουμανικὴν συνεννόησιν ἀντίρροπον τῆς ἐν Νίσσῃ σερβοβουλγαρικῆς, γενομένης τὸν Ἰανουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἀββεβίλ (Abbeville). Βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ π. τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ Σόμ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Σόμ. Κάτ. 21.472.

Ἀββεοκοῦτα. Π. τῆς Ν. Νιγηρίας ἐν Δ. Ἀφρικῇ, ἐμπορικὸν κέντρον, σιδηροδρομικὸς σταθμός. Ἀλλοτε πρωτ. τοῦ κράτους τῶν Ἔγβα. Κάτ. 100.000.

Ἄββοτ (Abbot). Πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, φονευθεὶς αὐτόθι τῷ 1876 μετὰ τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Μουλὲν ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου.

Ἄββοττ (Γεώργιος Φρειδερῖκος). Σύγχρονος Ἄγγλος συγγραφεύς, σπουδαίας προσενεγκὼν ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν δημοσιευμάτων του. Ἔγραψε: «Τραγούδια τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος», «Μακεδονικὴ λαογραφία», «Ἡ Ἑλλὰς ἐν ἐξελίξει», «Ἡ Ἑλλὰς καὶ οἱ Σύμμαχοι», «Θουκυδίδης», κ.ἄ.

Ἄββοττ (Ἔβελυν). Ἄγγλος καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Ὀξφόρδῃ (1843-1901). Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος», μείναναν ἀτελῆ.

Ἄβγαρος ἢ Αὔγαρος. Ὄνομα βασιλέων τῆς Ὀσροηνῆς (Μεσοποταμίας) μεταξὺ τῶν ἐτῶν 132 π.Χ. καὶ 216 ἢ 244 μ.Χ. Ἐκ τούτων ἔλαβον ἰδιαιτέραν σημασίαν **Ἄβγαρος ὁ Ε΄** καὶ **Ἄβγαρος ὁ Θ΄**. Ὁ πρῶτος ἐβασίλευσε 4 π.Χ.-7 μ.Χ. καὶ 13-50 μ.Χ. Περὶ αὐτοῦ ἐλέγετο ὅτι πάσχων καὶ θεραπευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Θαδδαίου ἐπίστευσεν εἰς Χριστόν, ἀπέστειλε δὲ τὸν Ἀνανίαν ἵνα ζωγραφίσῃ αὐτόν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ζωγράφος ἠδυνάτει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν εἰκόνα, ὁ Χριστὸς ἀπέμαξε τὸ πρόσωπόν του διὰ μανδηλίου, ἐφ' οὗ ἀπετυπώθησαν τὰ χαρακτηριστικά του. Ὁ θρῦλος οὗτος σχετίζεται μὲ τὸν Ἄβγαρον Θ΄, ὅστις ἐβασίλευσε 179-216 καὶ ἐδέχθη τὸν Χριστιανισμὸν τῷ 202.

'Αβγίν. Μικρόν τουρκικόν χ. τοῦ βιλαετίου Προύσης, ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς ὀροσειρᾶς Δουζ-Δάγ, περιώνυμον διὰ τὴν πρὸ αὐτοῦ λυσσώδη μάχην τὴν 13-20.3.1921, καθ' ἣν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς μάτην ἐπεχείρησε νὰ ἐκτοπίσῃ τοὺς Τούρκους ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ ὀχυρωμένων θέσεών των.

"Αβδ. 'Αραβικὴ λ. σημαίνουσα δοῦλος. 'Απαντᾷ ἐν συνθέσει μετὰ τοῦ *'Αλλάχ* (Θεός) ἢ ἐπιθέτων τούτου εἰς ὀνόματα ἀνδρῶν, ὡς *"Αβδ-ουλ-'Αλλάχ* (δοῦλος τοῦ Θεοῦ), *"Αβδ-ουλ-Κερίμ* (δοῦλος τοῦ Μεγάλου), *"Αβδ ουλ Χαμήτ* (δοῦλος τοῦ Δεδοξασμένου) κ.λ.

'Αβδαλατίφ. Βλ. **"Αβδ-ουλ-Λατίφ.**

"Αβδ-'Αλῆ. Μεγάλη ἀφγανικὴ φυλὴ τοῦ Α. Χωρασάν, ἐξ ἧς προῆλθεν ὁ ἐλευθερωτὴς τοῦ 'Αφγανιστὰν 'Αχμὲτ Χάν.

'Αβδαλλάχ. Πατὴρ τοῦ προφήτου Μωάμεθ, ἀποθανὼν πρὸ τῆς γεννήσεως τούτου (545-570).

'Αβδαλλὰχ-ἸΒν-Μωχάμετ. Χαλίφης τῶν δερβισῶν τοῦ Σουδὰν (1845-1899). Διαδεχθεὶς τῷ 1885 τὸν Μάγδη Μωχάμετ ἠττήθη 1893 ὑπὸ τῶν "Αγγλων παρὰ τὸ 'Ομδουρμάν. 'Εφονεύθη 1899.

'Αβδαλμελίκ. Βλ. **"Αβδ-ἐλ-Μελέκ.**

"Αβδ-ἐλ-Καδέρ. "Αραψ ἐμίρης, περίφημος ἥρως τοῦ ἀγῶνος τῆς 'Αλγερίας κατὰ τῶν Γάλλων (1807-1883). 'Επολέμησε μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας καὶ στρατηγικότητος ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τοῦ 1847, ὁπότε ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ. 'Εκρατήθη αἰχμάλωτος ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τοῦ 1852.

"Αβδ-ἐλ-Κρίμ. Φύλαρχος Μαροκινός (1882-), διάσημος ἀπὸ τοῦ 1921 διὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ κατὰ τῶν 'Ισπανῶν καὶ τῶν Γάλλων, πρὸς ἰδρυσιν ἀνεξαρτήτου κράτους τοῦ Ρίφ (Β. Μαρόκου). Σύγχρονος ἐπίθεσις Γάλλων καὶ 'Ισπανῶν τὸν ἠνάγκασε νὰ παραδοθῇ 1926 εἰς τοὺς Γάλλους, οἵτινες τὸν ἐξώρισαν εἰς τὴν νῆσον τῆς 'Ενώσεως.

ἀβδέλλα. Βλ. βδέλλα.

'Αβδέλλα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Κάτ. 86.

"Αβδ-ἐλ-Μελέκ. 'Ο πέμπτος 'Ομμεϋάδης χαλίφης τῆς Δαμασκοῦ (685-705), υἱὸς τοῦ Μερουάν. 'Εκυρίευσε τὴν Μέκκαν, ἀλλ' ἠττήθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντίου, τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορος. Εἶτα ἐνίκησε τοὺς Βυζαντινούς, ἐκυρίευσε τὴν 'Ελάσσονα 'Αρμενίαν καὶ τὴν Καρχηδόνα.

"Αβδ-ἐλ-Μελέκ. Μαροκινὸς φύλαρχος, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν κατὰ τῶν Γάλλων 1916, ἐξεγείρων τὸ Μαρόκον.

"Αβδ-ἐλ-Μοτάλιβ. Πάππος τοῦ Μωάμεθ, ὃν μείναντα ὀρφανὸν ἀνέθρεψε (497-579).

'Αβδερραχμάν. Βλ. **'Αβδουρραχμάν.**

"Αβδηρα (τά). 'Αρχαία π. Θράκης μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου καὶ τῆς Βιστωνίδος λίμνης, κτισθεῖσα κατὰ μὲν τὸν μῦθον ὑπὸ τοῦ 'Ηρακλέους, κατὰ δὲ τὸν 'Ηρόδοτον ὑπὸ τοῦ Κλαζομενίου Τιμησίου περὶ τὸ 650 π.Χ. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν περιοίκων Θρᾳκῶν, ἀγεκτίσθη τῷ 543 ὑπὸ ἀποίκων Τηίων. "Ηκμασε μέχρι τοῦ 352, ὁπότε ἀπορροφηθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλείου τῆς Μακεδονίας ἀπώλεσε τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Διετηρήθη ἐν τούτοις μέχρι τῶν Βυζαντινῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα **Πολύστηλον**. Οἱ κάτοικοι τῶν 'Αβδήρων ἔφερον ἐν τῇ γνώμῃ τῶν ἀρχαίων τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς μωρίας καὶ τοῦ μικροπολιτισμοῦ, τὸ δὲ ὄνομα *'Αβδηρίτης* ἀπέβη παροιμιακόν, σημαῖνον ἀνόητον ἄνθρωπον.

'Αβδηρίτης (ὁ), **-ῖτις** (ἡ). 'Ο κάτοικος τῆς π. 'Αβδήρων (βλ.λ.).

'Αβδίας ἢ **'Οβδιού.** 'Ο πέμπτος ἐκ τῶν λεγομένων «Μικρῶν προφητῶν», πιθανῶς ζήσας κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα π.Χ. περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ 'Ιωράμ.

ἀβδίον. Εἶδος βυζαντινοῦ ἐνδύματος, πιθανῶς μάλλινος ἐπενδύτης μὲ λευκὰς καὶ φαιὰς ραβδώσεις.

'Αβδοῦ. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος ('Ηρακλείου τῆς Κρήτης). Κάτ. 716.

'Αβδουλαβοὺδ ἢ **'Αβουλαβούδ.** Τοῦρκος στρατηγὸς δράσας κατὰ τὴν 'Ελληνικὴν 'Επανάστασιν. Κατέστειλε 1822 τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χαλκιδικῆς. Διαδεχθεὶς τὸν Γιουσοὺφ πασᾶν ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους ἐκστρατείας ἐν Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ, Στερεᾷ 'Ελλάδι καὶ Πελοποννήσῳ.

'Αβδοὺλ-'Αζίζ. Σουλτάνος τῆς Τουρκίας κατὰ τὰ ἔτη 1861-1876 (1836-1876), υἱὸς τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ Β', διαδεχθεὶς εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ 'Αβδοὺλ-Μετζήτ. Παρεχώρησεν εἰς τὴν Κρήτην εὐρεῖαν αὐτονομίαν (1868). 'Η φιλελευθέρα πολιτικὴ του προεκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν Παλαιοτούρκων. 'Η τουρκικὴ χρεωκοπία τοῦ 1875, ἡ ἀκολουθήσασα βαρεῖα φορολογία καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ 'Αβδοὺλ-'Αζὶζ εἶχε καταστῇ ὑποχείριος τῆς Ρωσίας ἤγαγον 1876 εἰς τὴν ἐκθρόνισίν του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ 'Αβδοὺλ-'Αζὶζ εὑρέθη νεκρὸς ἐντὸς τοῦ λουτρῶνός του.

'Αβδοὺλ-'Αζὶζ-Κορτέβι (ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν *Κουρούπας*). Υἱὸς τοῦ 'Ομὰρ Β', τελευταῖος Σαρακηνὸς ἡγεμὼν τῆς Κρήτης. Πολιορκηθεὶς ἐν Χάνδακι ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ συνελήφθη (951) αἰχμάλωτος.

'Αβδουλάρ. "Εδρα κοινότ. τῆς ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 555.

'Αβδοὺλ-Κερὶμ πασᾶς. Τοῦρκος στρατηγὸς (1811-1885). 'Αρχιστράτηγος κατὰ τὸν Σερβοτουρκικὸν πόλεμον (1876) καὶ στρατάρχης κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν (1877).

'Αβδοὺλ-Λατίφ. "Αραψ ἰατρὸς καὶ γεωγράφος ἐκ Βαγδάτης (1162-1231).

'Αβδουλλάχ. 1) Τοῦρκος πασᾶς, ἀρχηγὸς τῶν ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ μετώπου στρατευμάτων κατὰ τὸν Α' Βαλκανικὸν πόλεμον, ἀντικατασταθεὶς μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ Λουλὲ-Βουργάς.—2) Βλ. **'Αβδαλλάχ.**

'Αβδοὺλ-Μελίχ. Βλ. **"Αβδ-ἐλ-Μελέκ.**

'Αβδοὺλ-Μετζήτ. 1) Σουλτάνος τῆς Τουρκίας κατὰ τὰ ἔτη 1839-1861 (1823-1861). Κατέστειλε τὰς ἐν 'Αλβανίᾳ, Συρίᾳ, Βοσνίᾳ καὶ Μαυροβουνίῳ ἐκραγείσας ἐπαναστάσεις 1848-1849. "Ελαβε μέρος εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, οὗ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις τῆς Τουρκίας ὡς εὐρωπαϊκοῦ κράτους (1856). Προσεπάθησε νὰ εἰσαγάγῃ φιλελευθέρας μεταρρυθμίσεις μὴ πραγματοποιηθείσας.—2) 'Ο τελευταῖος Τοῦρκος χαλίφης (1868-).

"Αβδ-οὺλ-Μουμά ('Αβοὺ-Μωχάμετ). 'Ο ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν 'Αλμοχαδῶν ἐν τῇ ΒΔ. 'Αφρικῇ (1094-1163).

'Αβδοὺλ-Χαμήτ. 1) *'Ο Α'*, σουλτάνος τῆς Τουρκίας (1725-1789). 'Ανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον 1774, διαρκοῦντος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, καὶ ἀπέθανε διαρκοῦντος τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου 1789-1791. 'Η βασιλεία του ὑπῆρξεν ἐκ τῶν καταστρεπτικωτέρων διὰ τὴν Τουρκίαν.—2) *'Ο Β'*, σουλτάνος τῆς Τουρκίας (1842-1918). 'Ανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1876. 'Ηττήθη κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον 1877-1878 καὶ ἐνίκησε κατὰ τὸν 'Ελληνοτουρκικὸν 1897. 'Εξεθρονίσθη τῷ 1909. Τὸ ὀπόλοιπον τῆς ζωῆς του διῆλθεν αἰχμάλωτος ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ εἶτα εἰς τὸ χ. Βεϊλέρβεη

τοῦ Βοσπόρου. 'Εγένετο περίφημος διὰ τὴν σκληρότητά του.

'Αβδουρραχμάν. "Ονομα τριῶν 'Ομμεϋαδῶν χαλιφῶν τῆς Κορδούης ἐν 'Ισπανίᾳ. 1) *'Ο Α'*, ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας, ἐβασίλευσε 756-788.—2) *'Ο Β'*, 822-852.—3) *'Ο Γ'*, ὁ ἐπιφανέστερος πάντων, 912-968. 'Επὶ τῶν ἡμερῶν του τὸ χαλιφᾶτον ἀνῆλθεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης του. 'Εστερέωσε στρατιωτικῶς τὸ κράτος του. 'Υποστήριξε τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας καὶ προήγαγε τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

'Αβδουρραχμάν. 'Εμίρης τοῦ 'Αφγανιστὰν ἀπὸ τοῦ 1880, ἡγεμὼν εὐφυὴς καὶ δραστήριος (1830-1901).

'Αβδουρραχμὰν-βὲν-'Αβδάλλα. "Αραψ στρατηγὸς ἡττηθεὶς τῷ 732 ὑπὸ τοῦ Καρόλου Μαρτέλου μεταξὺ Τοὺρ καὶ Ποατιέ.

ἀβεβαιότης δικαίου. 'Η κατάστασις καθ' ἣν ἡ δὲν ὑπάρχει νομοθεσία ἢ ἡ ὑπάρχουσα δὲν διέπεται ἀπό μίαν ἐνιαίαν ἰδέαν ἢ ὑπάρχουσιν ἔθιμα καὶ τοπικὰ δίκαια καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ κοινὸν δίκαιον συγκρουόμενα, οὕτως ὥστε νὰ καθίσταται προβληματικὴ εἰς τὸν δικαστὴν ἡ ἐξεύρεσις τοῦ ἐφαρμοστέου νομικοῦ κανόνος.

"Αβελ. 'Ο β' υἱὸς τοῦ 'Αδὰμ καὶ τῆς Εὔας, πρωτόβατον φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Κάϊν.

"Αβελ (Κάρολος von Abel). Βαυαρὸς πολιτικὸς (1788-1859), διατελέσας 1832-1834 μέλος τῆς 'Αντιβασιλείας ἐν 'Ελλάδι.

'Αβελάρδος. Βλ. **'Αβαιλάρδος.**

'Αβελιανέδα (Avellaneda). 1) *Νικόλαος*. Πρόεδρος τῆς 'Αργεντινῆς Δημοκρατίας 1874-1880 (1836-1885). —2) *Γεωργούδη*. 'Ισπανὶς ποιήτρια γενν. ἐν Κούβᾳ (1816-1873).

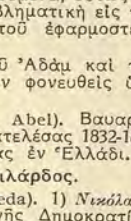

'Αβένα

'Αβελῖται. Αἵρεσις χριστιανικὴ τοῦ Δ' αἰῶνος πρεσβεύουσα ὅτι τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα μετεδίδετο διὰ τῆς σαρκικῆς ἐπικοινωνίας. Οἱ 'Α. ἐνυμφεύοντο μὲν ἀλλ' ἔζων ἐν ἐγκρατείᾳ, μιμούμενοι τὸν "Αβελ, ὅστις κατ' αὐτοὺς ἦτο μὲν ἔγγαμος, ἀλλ' ἀπεῖχε τῆς γυναικός του.

'Αβελλῖνο (Abellino). Π. τῆς 'Ιταλίας, πρωτ. ὁμών. νομοῦ ἐν Καμπανίᾳ. Κάτ. 25.700. 'Ο νομὸς 400.000 κάτ.

Ave Maria. 'Η προσφώνησις τοῦ 'Αγγέλου πρὸς τὴν Παναγίαν: *Χαῖρε Κεχαριτωμένη*, μεταφρασθεῖσα λατινιστί, μία τῶν προσευχῶν τῶν Καθολικῶν.

'Αβεμπάτσε. 'Ο μέγιστος τῶν 'Αράβων φιλοσόφων τῆς 'Ισπανίας (-1138). Τὸ ὄνομά του ἦτο 'Αβοῦ-Βέκρ-βὲν-Βάγια. "Εργα του: «Πραγματεία περὶ ψυχῆς», «Περὶ μονήρους βίου», «Λογικὴ καὶ φυσικὴ ἐπιστήμη» κ.ἄ. Τὰ διδάγματά του ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τοῦ 'Αβερρόη (βλ.λ.).

ἄβενα. Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν. 'Εν 'Ελλάδι φύονται: α') *ἄβενα ἡ ἤμερος*, τῆς ὁποίας ὁ καρπός, κν. *βρόμος, βρώμη, ταή, ἀγριογέννημα*, χρησιμεύει ὡς τροφὴ τῶν ἀνθρώπων, κυρίως δὲ τῶν ἵππων. Πολλάκις εὑρίσκεται καὶ ἐξηγριωμένη μεταξὺ ἄλλων σπαρτῶν· β') *ἄβενα ἡ γενειοφόρος*, φυομένη ἐπὶ ξηρῶν τόπων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν σπαρτῶν καὶ ἐντὸς ὑλημάτων· γ') *ἄβενα ἡ ἄγονος*, φυομένη ἐν ἀγρίᾳ μόνον καταστάσει μεταξὺ διαφόρων σπαρτῶν· δ') *ἄβενα ἡ ἀνούσιος*, φυομένη μεταξὺ τῶν σπαρτῶν· ε') *ἄβενα ἡ χωλή*, σπανιωτέρα τῶν ἄλλων. Τὰ τέσσαρα τελευταῖα εἴδη λέγονται κν. *ἀγριάβρομη*.

'Αβενήρ. Υἱὸς τοῦ Νήρ, θεῖος τοῦ Σαούλ. 'Αρχιστράτηγος τοῦ Σαοὺλ (Σαμουὴλ Α', ιδ' 50).

"Αβενσερὴ (Abensberg). Π. τῆς Βαυαρίας ἐπὶ τοῦ "Αβενς, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως. Κάτ. 2172. 'Ιαματικὰ λουτρά. Παρ' αὐτὴν ὁ Μέγας Ναπολέων ἐνίκησε τοὺς Αὐστριακοὺς τὴν 20.4.1809.

'Αβενσερήγοι. 'Εξέχουσα καὶ μεγάλη μαυριτανικὴ οἰκογένεια, ὀνομασθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς "Ιβν-Σεράϊ. 'Εγκατασταθεῖσα ἐν 'Ισπανίᾳ κατὰ τὸν Η' αἰῶνα ἀπέκτησε μεγάλην ἰσχὺν ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Γρενάδας, ἐξωλοθρεύθη δὲ τῷ 1484 ὑπὸ τοῦ προτελευταίου βασιλέως τῆς Γρενάδας 'Αβοῦ-Χάσαν, διὰ σφαγῆς.

'Αβεντῖνος καὶ **'Αβεντῖνον.** Βλ. **Αὐεντῖνος.**

'Αβεντιστοὶ Βλ. **Χιλιασταί.**

ἀβεντουρίνης. Βλ. **ἀβαντουρίνης.**

'Αβερδαίρ (Aberdare). Π. τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν Οὐαλλίᾳ καὶ τῇ κομητείᾳ Γλάμοργαν. Κάτ. 51.000. 'Ανθρακωρυχεῖα καὶ ὑφικάμινοι.

'Αβερδήν (Aberdeen). 'Εμπορικωτάτη π. τῆς Σκωτίας, πρωτ. ὁμών. κομητείας. Κάτ. 158.969. Σημαντικὸς λιμὴν ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης. Πανεπιστήμιον, «Βασιλικὸν Κολλέγιον», ναυπηγεῖα, κλωστήρια. 'Η κομητεία Α. ἔχει 300.980 κατ. Βρόμη, κριθή, κτηνοτροφία, βιομηχανία ἀλιπάστων ἰχθύων.

'Αβερδήν (Γεώργιος "Αμιλτων Γόρδων, λόρδος Aberdeen). "Αγγλος πολιτικὸς (1784-1860). 'Εκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐναντίον τοῦ Μ. Ναπολέοντος πολιτικῆς. Πρωθυπουργὸς 1852. Συνωμολόγησε τὴν μετὰ τῆς Γαλλίας ἀμυντικὴν καὶ ἐπιθετικὴν συμμαχίαν τοῦ 1854 ἐναντίον τῆς Ρωσίας. "Εγραψεν «"Ερευναι ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ὡραίου ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχιτεκτονικῇ».

'Αβερέσκου ('Αλέξανδρος Averescu). Ρουμᾶνος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1858-). 'Αρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου κατὰ τὸν Β' Βαλκανικὸν πόλεμον (1913). Διοικητὴς τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ ρουμανικοῦ μετώπου τῷ 1916 ἐν Τρανσυλβανίᾳ καὶ εἶτα ἐν Δοβρουτσᾷ. 'Αρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

'Αβέρκιος. 'Επίσκοπος τῆς ἐν Φρυγίᾳ Σαλουταρίας 'Ιεραπόλεως ἐπὶ αὐτοκράτορος Ρώμης 'Αντωνίνου τῷ 186 μ.Χ., μεγάλως ἐργασθεὶς πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Μ. 'Ασίᾳ. Τμῆμα τῆς ἐπὶ τοῦ τάφου του τεθείσης ἐπιγραφῆς, περιφήμου δείγματος παλαιοχριστιανικῆς ἐπιγραφικῆς, ἀπόκειται εἰς τὸ Λατερανὸν Μουσεῖον τῆς Ρώμης.

'Αβερκρόμβυ (Abercromby). 1) *Λάσελς*. Σύγχρονος "Αγγλος ποιητὴς γενν. 1881.—2) *Σὲρ Ράλφ*. "Αγγλος στρατηγὸς (1734-1801). 'Ηττήθη παρὰ τὸ Βέργεν ἐν 'Ολλανδίᾳ ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατάρχου Βρὺν καὶ ἐνίκησε τοὺς Γάλλους ἐν Αἰγύπτῳ, ἐτραυματίσθη ὅμως θανασίμως παρὰ τὸ 'Αβουκίρ.

"Αβερνα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 370.

'Αβέρνου λίμνη (Lago d'Averno, ἡ **"Αορνος** παρ' ἀρχαίοις). Λίμνη τῆς 'Ιταλίας παρὰ τὴν Νεάπολιν, κατέχουσα τὸν χῶρον κρατῆρος ἐσβεσμένου ἡφαιστείου, περιβαλλομένη ὑπὸ ἀποκρήμνων βράχων, ἔνθα ἐμυθολόγουν οἱ ἀρχαῖοι ὅτι ἦτο κάθοδος εἰς τὸν "Αδην.

'Αβερρόης. Διάσημος "Αραψ φιλόσοφος ἐκ Κορδούης (1126-1198). 'Επὶ μακρὸν καδῆς τῆς Κορδούης καὶ εὐνοούμενος τῶν 'Αράβων δυναστῶν. Αἱ φιλοσοφικαί του θεωρίαι ἐδημιούργησαν εἰς αὐτὸν ἐχθροὺς μεταξὺ τῶν θεολόγων, οἵτινες ἐπέτυχον τὸν ἀναθεματισμὸν τῶν ἔργων του καὶ τὴν ἐξορίαν του ἐκ Κορδούης. Εἰς τὸν Λατινικὸν κόσμον διετήρησεν ἐπὶ αἰῶνας τὴν φήμην διασήμου ἰατροῦ καὶ σχολιαστοῦ τοῦ 'Αριστοτέ-

λους. Ὁ Ἀ. δὲν ἐδημιούργησεν ἴδιον φιλοσοφικὸν σύστημα. Ἡ πρωτοτυπία του ἔγκειται εἰς τὴν κοσμολογικὴν καὶ ἀνθρωπολογικὴν σημασίαν ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ποιητικοῦ νοῦ. Κλίνων πρὸς τὰς πανθεϊστικὰς ἀρχὰς ὑπεστήριζεν ὅτι δὲν ὑπάρχει παρὰ εἷς μόνος ποιητικὸς νοῦς διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους (*ἑνισμός*) καὶ ὅτι ἡ ἰδιαιτέρα ψυχὴ ἑκάστου ἀνθρώπου, προωρισμένη νὰ χαθῇ μετὰ τοῦ σώματος, δὲν γίνεται ἱκανὴ νὰ διανοῆται παρὰ μόνον διὰ τῆς παροδικῆς της ἑνώσεως μετὰ τοῦ καθολικοῦ νοῦ.

ἀβερροϊσμός. Ἡ ἑρμηνεία τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας καθ' ὃν τρόπον ἐξεδέχετο αὐτὴν ὁ Ἀραψ ἰατρὸς *Ἀβερρόης*. Ἀπετέλεσε σχολὴν ἀπὸ τοῦ ΙΓ΄ μέχρι τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος.

ἀβερροϊστής. Ὀπαδὸς τοῦ ἀβερροϊσμοῦ.

Ἀβέρσα (Aversa). Π. τῆς Ἰταλίας παρὰ τὴν Νεάπολιν. Κάτ. 23.537. Ἀφρώδεις οἶνοι, ὀπῶραι, ἔλαιον καὶ μέταξα.

Ἀβερσύκαν (Abersychan). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Μόνμωθ. Κάτ. 27.087. Ἀνθρακωρυχεῖα, μεταλλεῖα σιδήρου.

Ἀβερτίλλερυ (Abertillery). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Μόνμωθ. Κάτ. 38.805. Γαιανθρακωρυχεῖα, μεταλλουργεῖα.

Ἀβερύστουΐθ (Aberystwith). Π. καὶ λιμὴν τῆς Οὐαλλίας (Ἀγγλίας) ἐν τῇ κομητείᾳ Καρδιγὰν. Κάτ. 11.211. Λουτρά. Πανεπιστήμιον.

Ἀβέρωφ (Γεώργιος). Ἐθνικὸς εὐεργέτης ἐκ Μετσόβου τῆς Ἠπείρου (1818-1899). Ἐπλούτησεν ἐμπορευόμενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ διέθεσε μεγάλα ποσὰ χάριν φιλανθρωπικῶν καὶ ἐθνικῶν σκοπῶν. Διὰ δωρεῶν του ἱδρύθησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἑλληνικὸν νοσοκομεῖον, γυμνάσιον, παρθεναγωγεῖον, ἐν Μετσόβῳ νοσοκομεῖον καὶ σχολεῖα, ἐν Ἀθήναις ἡ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, τὸ «Ἐφηβεῖον Ἀβέρωφ». Ὁ Ἀ. διέθεσεν, ἐκτὸς αὐτῶν, 500.000 φρ. πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ Πολυτεχνείου, 1.000.000 φρ. πρὸς ἀναμαρμάρωσιν τοῦ Σταδίου κ.λ. Ἐκ κληροδοτήματός του ἐναυπηγήθη τὸ θωρηκτὸν «Γεώργιος Ἀβέρωφ».

Ἀβερώφειον. Τὸ κυρίως λεγόμενον **Ἐφηβεῖον Ἀβέρωφ**, σωφρονιστήριον ἀνηλίκων μέχρι 18 ἐτῶν, οἰκοδομηθὲν 1892 δαπάναις τοῦ Γ. Ἀβέρωφ.

Ἀβερώφειος Σχολή. Γεωργικὴ σχολὴ παρὰ τὴν Λάρισαν, ἱδρυθεῖσα 1911 ἐκ κληροδοτήματος Γ. Ἀβέρωφ.

Ἀβεσαλὼμ (λ. ἑβραϊκή: εἰρηνικός). Υἱὸς τοῦ Δαυΐδ. Ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ πατρός του, ἵνα καταλάβῃ τὸν θρόνον του, ἠττήθη, φεύγων δὲ ἐκρεμάσθη ἀπὸ τινος δρυός, εἰς τῆς ὁποίας τοὺς κλάδους περιεπλάκη ἡ ὡραία μακρὰ κόμη του. Ἐκεῖ εὗρεν ὁ καταδιώκων αὐτὸν Ἰωὰβ καὶ τὸν ἐφόνευσε.

Ἀβέσρ. Π. τοῦ Σουδάν, πρωτ. τοῦ σουλτανάτου τοῦ Οὐαδαΐ. Κάτ. 25.000.

Ἀβέστα. Βλ. **Ζενδ-Ἀβέστα.**

Ἀβεϋρών (Aveyron). 1) Δεξιὸς παραπότ. τοῦ Τὰρν ἐν Ν. Γαλλίᾳ ἐκβάλλων Β τῆς π. Μοντωβάν.—2) Νομὸς τῆς Γαλλίας, 8771 τ.χλμ., κάτ. 332.940, πρωτ. *Ροδέζ*.

Ἀβησσυνία. Ἀνεξάρτητον κράτος ἐν τῇ ΒΑ. Ἀφρικῇ. 1.120.000 τ.χλμ., 10-12 ἑκατομμ. κάτ. Χώρα ὀρεινὴ μὲ πολλὰ εὔφορα ὀροπέδια (ὄρος Ράς-Δασὰν 4620μ.), ἔχουσα κλίμα ποικίλλον ἀναλόγως τοῦ ὕψους. Παράγει καφέν, καλαμοσάκχαρον, βάμβακα, χουρμάδες. Ἔχει κτηνοτροφίαν, μεταλλεῖα σιδήρου καὶ χαλκοῦ, ὀρυχεῖα μαρμαρυγίου, εἰς τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν συλλέγονται ψήγματα καθαροῦ χρυσοῦ.

Θυρεὸς τῆς Ἀβησσυνίας

Οἱ κάτοικοι εἶνε Ἀβησσυνοί (προερχόμενοι ἐκ μείξεως Σημιτῶν καὶ Νέγρων), Σομαλὶ καὶ Γάλλα (χαμιτικῆς καταγωγῆς). Κατὰ τὸ θρήσκευμα εἶνε Χριστιανοί, Κόπται καὶ τινες Ὀθωμανοί, Ἰσραηλῖται κλ.

Πρωτ. ἡ *Ἀδδὶς-Ἀβέβα*, συνδεομένη διὰ τῆς μοναδικῆς ἐν Ἀβησσυνίᾳ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς (800 χλμ.) μετὰ τοῦ λιμένος τῆς Ἀβησσυνίας Τζιβουτί, ἐν τῇ Γαλλικῇ Σομαλίᾳ, δι' οὗ κυρίως συγκοινωνεῖ ἡ Ἀβησσυνία μετὰ τῆς θαλάσσης. Ἐξάγει καφέν, κηρόν, ἐλεφαντόδοντον, δέρματα.

Τὸ πολίτευμα εἶνε ἀπόλυτος μοναρχία, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ αὐτοκράτωρ (νεγοὺς) διορίζει τοὺς ἀνωτάτους διοικητὰς (ράς) τῶν διαφόρων περιφερειῶν. Ἐν Ἀβησσυνίᾳ κατοικοῦσι περὶ τοὺς 1500 Ἕλληνες.

Ἱστορία. Ἡ Ἀβησσυνία ἢ *Αἰθιοπία* ἢ τὸ κράτος τῆς *Ἀξώμης* παρ' ἀρχαίοις διετέλεσεν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς στενὰς σχέσεις μετὰ τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν Ἑλλήνων (βλ. καὶ *Αἰθίοπες*). Κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα ἐδέχθη τὸν Χριστιανισμόν, ὃν εἰσήγαγεν εἰς τὴν χώραν ὁ ἐκ Τύρου Φρουμέντιος, γενόμενος 330 ἐπίσκοπος. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ οἱ Αἰθίοπες παρακινηθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ὑεμένης, διώκτου τοῦ Χριστιανισμοῦ, νικήσαντες δὲ παρέμειναν ἐπὶ ἡμίσυν περίπου αἰῶνα ὡς κατακτηταὶ ἐν Ἀραβίᾳ. Βραδύτερον ἡ χώρα διέτρεξε μέγαν κίνδυνον ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων, μόνον δὲ κατόπιν ἀγώνων (ΙΣ΄ αἰών) κατώρθωσαν οἱ Αἰθίοπες νὰ ἐκδιώξωσιν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας των. Κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα ἡ Ἀβησσυνία εἶχε νὰ παλαίσῃ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων (1867), τῶν Αἰγυπτίων (μέχρι 1879) καὶ τῶν Ἰταλῶν ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰωάννου καὶ μετά τινα ἔτη ἐπὶ αὐτοκράτορος Μενελίκ, οὗ τὰ στρατεύματα κατενίκησαν τοὺς Ἰταλοὺς παρὰ τὴν Ἄδουαν (1896). Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1930 αὐτοκράτωρ τῆς Ἀβησσυνίας εἶνε ὁ Σελασιὲ Χαϊρέ.

Ἀβία (**Ἀβαία**;). Ἀρχαία παράλιος π. τῆς ΝΑ. Μεσσηνίας παρὰ τὰ λακωνικὰ σύνορα. Ἐρείπια παρὰ τὸ χ. Ἁλμυρόν.

Ἀβιά. Υἱὸς τοῦ Ροβοάμ, βασιλεὺς τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα (958-955 π.Χ.).

Ἀβιανός. Βλ. **Ἀβιηνός.**

ἀβιετικὸν ὀξύ (ἐκ τοῦ λατ. abies ἐλάτη). Ρητινικὸν ὀξύ, κύριον συστατικὸν τῆς ρητίνης τῶν πεύκων.

ἀβίζο (τό· ἰταλ. aviso, εἰδοποίησις). Μικρὸν πολεμικὸν πλοῖον ἐν χρήσει ἄλλοτε πρὸς μεταβίβασιν πληροφοριῶν, διαταγῶν κ.λ.

Ἀβιηνός (Φλάβιος Avianus). Λατῖνος ποιητὴς καὶ μυθογράφος περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ΄ αἰῶνος μ.Χ. Σώζονται 42 αἰσώπειοι μῦθοί του.

Ἀβικέννας (**Ἰβν-Σινᾶ** καὶ παρὰ Βυζαντ. **Ἀβιτζιανός**). Ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος Ἄραψ (980-1037) καθηγητὴς τοῦ Ἀλφαραβί, συνεδύασε τὸν νέον Πλατωνισμὸν μετὰ στοιχείων τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας. Τὰ ἔργα του μετεφράσθησαν ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος εἰς τὴν Λατινικήν, ἐξ αὐτῶν δ' ὁ «Κανὼν τῆς Ἰατρικῆς» κατέστησεν αὐτὸν παγκοίνως γνωστὸν ἐν Εὐρώπῃ.

ἀβικεννία. Γένος ἱεροβοτανοειδῶν φυτῶν, ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὰ *μαγκρόβια δάση*.

Ἄβιλα (Avila). Νομὸς τῆς Ἱσπανίας, καταλαμβάνων μέρος τῆς Παλαιᾶς Καστίλλης, 7882 τ.χλμ., 209.360 κάτ. Ἡ ὁμών. πρωτ. 12.200 κάτ.

Ἀβιμέλεχ. Υἱὸς τοῦ Γεδεών. Ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Συχέμ, ἧς ἐγένετο βασιλεύς, ἀφοῦ κατέσφαξεν 70 υἱοὺς τοῦ πατρός του. Μετὰ τριετῆ βασιλείαν ἐφονεύθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Θηβαΐδος.

Ἀβινιών (Avignon, λατ. Avennio). Πρωτ. τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ Βωκλύζ, ἐπὶ τοῦ Ροδανοῦ. Κάτ. 48.177. Παλαιὰ πρωτ. τῶν Γαλατῶν Καβάρων. Διετέλεσε 1309-1377 ἕδρα τῶν παπῶν. Ἐν Ἀ. ἐγένοντο 18 ἐκκλησιαστικαὶ σύνοδοι κατὰ τὰ ἔτη 1079-1668.

ἀβιογένεσις. Ἡ ἄλλως **ἀρχιγονία** (βλ.λ.).

ἀβιολογία. Τὸ σύνολον τῶν κλάδων τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῶν πραγματευομένων τὰ τῶν ἀψύχων, πρὸς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν βιολογίαν.

Ἀβίσαρης. Ἰνδὸς ἡγεμών, ὃν καθυπέταξεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος.

ἀβιταμίνωσις. Νοσηρὰ κατάστασις ὀφειλομένη εἰς ἔλλειψιν *βιταμινῶν* ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ. Παρουσιάζεται, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν ἐλλειπουσῶν βιταμινῶν, εἰς μὲν τοὺς παῖδας ὡς *σκορβοῦτον, ραχιτισμὸς* ἢ *ξηροφθαλμία*, εἰς δὲ τὴν ὡριμον ἡλικίαν ὡς *σκορβοῦτον* ἢ *βέρι-βέρι*.

Ἀβιτιανός. Στρατηγὸς τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ (Ε΄ αἰών).

Ἄβιτος. Αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως, 454-456, ἀνακηρυχθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ (-459).

ἀβίωσις. Ἡ παρὰ τοῖς Φακίραις παροδικὴ ἀφαίρεσις τῆς ζωῆς.

ἀβιωτικαὶ ἀκτῖνες. Αἱ ἔχουσαι νεκρωτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ ζώντων ὀργανισμῶν.

ἀβιωτίκιον. Παλαιὸν ἔθιμον τῆς Μονεμβασίας (ΙΕ΄ αἰών), καθ' ὃ τὰ κτήματα τοῦ ἀποθνήσκοντος ἄνευ συγγενῶν ἀφιεροῦντο εἰς ἐπισκευὴν τοῦ κάστρου τῆς χώρας.

ἀβλαβεῖς. Γένος ὄφεων μὴ ἰοβόλων ἐκ τῶν ὁδριδῶν.

Ἀβλαγκούρ (Νικόλαος Perrot d'Ablancourt). Γάλλος φιλόλογος (1606-1664). Ἐξεπόνησε μεταφράσεις Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων, αἵτινες ἐκλήθησαν «Ὡραῖαι Ἄπιστοι».

ἀβλεφαρία. Σπανιωτάτη συγγενὴς διαμαρτία χαρακτηριζομένη διὰ τῆς μὴ διαπλάσεως τῶν βλεφάρων.

Ἄβλιχος (Μικέλης). Ποιητὴς ἐκ Ληξουρίου, διακριθεὶς κυρίως ὡς σατυρικός (1844-1917).

Ἄβο (Abo, πρφ. **Ἄβο**, φιλλανδ. **Τουρκοῦ**). Π. τῆς Φιλλανδίας ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς. 1809-1819 πρωτ. τῆς χώρας. Κάτ. 59.437. Ναυπηγεῖα, μηχανουργεῖα, ἐργοστάσια ζαχάρεως, καπνοῦ, ὑάλου.

Ἀβογάδρο (Ἀμεδαῖος Avogadro). Ἰταλὸς φυσικός. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη *ὁ νόμος τῶν Ἀβογάδρο-Ἀμπέρ*. Βλ. *ἀέριον*.

ἀβολίδωτα φυσίγγια. Φυσίγγια ἄνευ βολίδος, χρησιμεύοντα διὰ βολὴν χαιρετισμοῦ καὶ σήμανσιν.

ἀβόλλα ἢ **ἄβολα** (ἡ· abolla). Μανδύας ἐκ χονδροῦ ὑφάσματος τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων, ἄνευ περιχειρίδων, συγκρατούμενος ἀπὸ τοῦ ὤμου διὰ πόρπης, ἐν χρήσει κυρίως ἐν τῷ στρατῷ.

ἄβολος πῶλος. Ὁ νεώτατος ἀπὸ γεννήσεως μέχρι δύο ἐτῶν, ὁ μὴ ἀλλάξας εἰσέτι τοὺς πρώτους προσκαίρους ὀδόντας.

Ἀβομεΰ (Abomey) ἢ **Ἀΰβομεΰ**. Πρωτ. τοῦ ἄλλοτε βασιλείου τῆς Δαχομέης ἐν τῇ Δ. Ἀφρικῇ. Κάτ. 21.000.

Ἀβοριγίνες (Aborigines). Μυθικὸς λαὸς τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας. Ὡς φαίνεται πιθανὸν ἡ λ. οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ λατ. ab origine. Ἐν τούτοις ἡ ἑρμηνεία αὕτη τοσοῦτον ἐγενικεύθη ὥστε ἡ λ. νὰ σημαίνῃ *αὐτόχθονες* ἢ καὶ *πρόγονοι*.

Ἄβορος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος. Κάτ. 328.

Ἀβού (Ἐδμόνδος About). Γάλλος συγγραφεύς (1828-1885). Ἔγραψεν ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθησαν ὡς δυσφημοῦντα τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα: «Ἡ σύγχρονος Ἑλλάς», «Ὁ βασιλεὺς τῶν ὀρέων».

Ἀβοῦ. Ἀραβ. λ. σημαίνουσα πατήρ. Ἐν συνθέσει ὀνόματος σημαίνει τὴν πραγματικὴν σχέσιν πατρός· ἐνίοτε δὲ τὸν κτήτορα (*Ἀβ-οὐλ-φεδά*, ὁ ἔχων πίστιν).

Ἀβοῦ-Ἀβδαλλὰχ ἢ **Βοαβδίλ.** Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Ἀράβων τῆς Γρενάδας. Ἡττηθεὶς τῷ 1492 ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου τῆς Ἀραγωνίας ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Ἀβοῦ-Βὲκρ ἢ **Ἀβοῦ-Βεκίρ,** ὁ **Ἀβουβέκερος** τῶν Βυζαντινῶν. Πενθερὸς καὶ ἄμεσος διάδοχος τοῦ Μωάμεθ (573-634). Ἐκλεγεὶς χαλίφης ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ Προφήτου (632) εἰργάσθη διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Μουσουλμανισμοῦ. Πρῶτος αὐτὸς συνήθροισε τὰς τῆδε κἀκεῖσε διεσκορπισμένας «ἀποκαλύψεις» τοῦ Προφήτου καὶ ἐσχημάτισεν ἐξ αὐτῶν τὸ Κοράνιον.

Ἀβοῦ-Βὲκρ-βὲν-Βάγια. Βλ. **Ἀβεμπάτσε.**

Ἀβουκίρ. Παράλιον χ. τῆς Κάτω Αἰγύπτου ἐπὶ ὁμών. χερσονήσου, 20 χλμ. Α τῆς Ἀλεξανδρείας. Κάτ. 1200. Παρὰ τὸ χ. ἐνίκησεν ὁ Βοναπάρτης 25.7.1799 τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ ὁ Ἀβερκρόμβυ τοὺς Γάλλους 2.13.1801. Ἐν *τῷ ὅρμῳ τοῦ Ἀ.* ἐγένετο ἡ περίφημος *ναυμαχία τοῦ Ἀ.*, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Νέλσων κατέστρεψε τὸν γαλλικὸν στόλον, 1.8.1798.

Ἀβούλ-Ἀββᾶς. Ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Ἀββασιδῶν βασιλεύσας 750-754, ἀφοῦ κατέσφαξε τοὺς Ὀμμεϋάδας.

ἀβουλησία ἢ **ἀβουλία.** (*Ψυχιατρ.*) Συγγενὴς ἢ συμπτωματικὴ ψυχικὴ πάθησις, καθ' ἣν ὁ πάσχων οὔτε γνωρίζει τί θέλει οὔτε ἀποφασίζει τι.

Ἀβούλ-Φαράτζ καὶ **Ἀβουλφαράγιος.** Ἀραψ λόγιος Χριστιανὸς ἐπίσκοπος, υἱὸς Ἰσραηλίτου, γράψας παγκόσμιον ἱστορίαν (1226-1286).

Ἀβούλ-Φέδα. Ἄραψ ἡγεμὼν καὶ λόγιος ἐκ Δαμασκοῦ (1273-1331). Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Σταυροφόρων καὶ τῶν Μογγόλων. Ἔγραψε: «Προϊσλαμικὴν Ἱστορίαν», «Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων τοῦ Μωάμεθ», κ.ἄ.

Ἀβούνα (ἀραβ.: πατὴρ ἡμῶν). Ἐκκλ. ἀξίωμα τοῦ ἐν Ἀβησσυνίᾳ ἀρχηγοῦ τοῦ λαϊκοῦ κλήρου.

Ἀβοῦ-Νουβά. Ἄραψ λυρικὸς ποιητής (760-810).

Ἀβουσὲρ ἢ **Βενδὲρ-Βουσίρ.** Ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Περσίας ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Κάτ. 27.000.

Ἀβοῦ-Σίμβελ. Δύο ναοὶ λελαξευμένοι ἐντὸς βράχου ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, μεταξὺ τοῦ α΄ καὶ τοῦ β΄ καταρράκτου, μὲ τέσσαρας κολοσσοὺς Ραμεσῆ τοῦ Β΄ (ΙΔ΄-ΙΓ΄ αἰὼν π.Χ.).

Ἀβοῦ-Σοφιάν. Κορεϊσίτης πολεμήσας τὸν Μωάμεθ καὶ ἡττηθείς, εἶτα ὀπαδὸς του.

Ἀβοῦ-Τζαφάρ. Ὁ β΄ χαλίφης ἐκ τῶν Ἀββασιδῶν, ἱδρυτὴς τῆς Βαγδάτης, εἰς ἣν μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ χαλιφάτου.

ἀβούτιλον. Φυτὸν μαλαχοειδές. Εἴδη τινὰ πα-

ρέχουσι κλωστικὰς ἴνας, πολλὰ καλλωπιστικά. Ἐν Ἑλλάδι αὐτοφυὲς τὸ *ἀ. τοῦ ἀβικέννα* μὲ κίτρινα ἄνθη. Καλλωπιστικὰ κυρίως τὸ ἀμερικανικὸν *ἀ. τὸ διάσημον* καὶ *ἀ. τὸ γραμμωτὸν* μὲ κωδωνοειδῆ ἄνθη λεγόμενα κν. *καμπανέλλες*.

Ἀβοῦ-Χὰψ Ὀμὰρ Α' (παρὰ Βυζαντ. **Ἀπόχαψις**). Μουσουλμάνος στρατηγὸς καταλαβὼν 824 τὴν Κρήτην. Διώκτης τῶν Χριστιανῶν, ἱδρυτὴς τῆς π. Χάνδακος. Ἀπέκρουσεν ἐπανειλημμένας βυζαντινὰς ἐπιθέσεις. Ἐκστρατεύσας εἰς Θράκην 829 ἡττήθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κοντομύτου.

Ἄβρ (Avre). Δύο ποτ. ἐν Γαλλίᾳ. 1) Χύνεται εἰς τὸν Σόμ παρὰ τὴν Ἀμιένην.—2) Παραπ. τοῦ Ἔρ. Τὰ ὕδατά του τροφοδοτοῦσι τοὺς Παρισίους.

Ἀβραάμ. Γενάρχης τῶν Ἑβραίων καὶ ὁ πρῶτος τῶν Πατριαρχῶν τῆς Π.Δ., σύζυγος τῆς Σάρρας καὶ πατὴρ τοῦ Ἰσαάκ, τιμώμενος ὑπό τε τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τῶν Ἀράβων. Ἔζησε περὶ τὸν Κ' αἰῶνα π.Χ. καὶ ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 175 ἐτῶν (Γένεσις ΙΑ'-ΚΕ'). Κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν παράδοσιν, ὁ Ἀ., ἵνα δοκιμασθῇ ἡ πίστις του, διετάχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ θυσιάσῃ τὸν Ἰσαάκ, ἀλλ' ὅτε ἔμελλε νὰ σφάξῃ αὐτὸν ἡμποδίσθη ὑπὸ ἀγγέλου. Ὁ Ἰησοῦς μετεχειρίσθη τὴν μεταφορὰν καθ' ἣν μετὰ θάνατον αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων «ἀναπαύονται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀ.».

Ἀβούτιλον

Ἀβραάμ (Θυσία τοῦ). 1) Ἔμμετρον θρησκευτικὸν δραμάτιον, ἔργον Κρητὸς ἀγνώστου ποιητοῦ, γραφὲν εἰς τὸ δημοτικὸν κρητικὸν ἰδίωμα κατὰ τὸν ΙΣ'-ΙΖ' αἰῶνα.—2) Περίφημοι ζωγραφικοὶ πίνακες τοῦ Ρέμβραντ ἐν Πετρουπόλει καὶ τοῦ Ἀνδρέα Σάρτο ἐν Δρέσδῃ.

Ἀβραὰμ ὰ Σάντα Κλάρα. Γερμανὸς μοναχός, περίφημος ἱεροκήρυξ καὶ συγγραφεὺς πλήρης πρωτοτυπίας καὶ εὐθυμολογικοῦ πνεύματος (1644-1709).

Ἀβραὰμ-βὰρ-Χάγια. Ἱσπανοεβραῖος μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος.

Ἀβραὰμ πεδιάς. Μέγα πεδίον ἐν Καναδᾷ, παρὰ τὸ Κεβέκ, ἱστορικὸν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ μάχην (1759) μεταξὺ Γάλλων καὶ Ἀγγλων.

Ἀβραμῖται. 1) Αἱρετικοὶ Βοημοὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος κηρύττοντες ἑαυτοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, διωχθέντες ὑπὸ Ἰωσὴφ τοῦ Β'.—2) Αἱρετικοὶ Σύροι τοῦ Θ' αἰῶνος ἔχοντες ἀρχὰς σχεδὸν ὁμοίας μὲ τὰς τῶν Παυλικιανῶν.

ἀβράγχια. Ὁμοιογένεια γναστεροπόδων ζώων, τὰ ὁποῖα στερούμενα βραγχίων ἀναπνέουσι διὰ τοῦ δέρματος.

Ἀβρακαδάβρα. Μαγικὴ λέξις εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεδίδετο ἄλλοτε δαιμονικὴ δύναμις κατὰ τῶν ἀσθενειῶν καὶ τῆς κακῆς τύχης καὶ τὴν ὁποίαν ἀνέγραφον ἐπὶ περιάπτων συνήθως οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζεται τρίγωνον.

Ἀβρακόντες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λασηθίου (Κρήτης). Κάτ. 284.

Ἀβράκωτοι ἢ **Σαγκυλόττοι** (sans-culottes). Ἐκλήθησαν οὕτως εἰρωνικῶς ὑπὸ τῶν βασιλοφρόνων οἱ προλετάριοι τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως 1789, διότι πρὸς διάκρισιν δὲν ἔφερον ὡς ἐκεῖνοι βραχεῖας περισκελίδας (culottes) ἀλλὰ μακράς (pantalons). Ἡ ὀνομασία κατέληξε νὰ σημαίνῃ: πατριώτης ἢ ἐλευθερωτής.

ἀβραμηλιά, ἀβράμηλο. Ἡ κορομηλιὰ καὶ τὸ κορόμηλο. Βλ. **προύμνα**.

Ἀβραμιοῦ. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Μεσσήνης. Κάτ. 679.

ἀβραμίς (ἡ). Ἰχθὺς ἐκ τῶν κυπρινιδῶν, ζῶν εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ ρεῖθρα, σπάνιος ἐν Ἑλλάδι.

Ἀβρανέζης. Ὁ ἄλλως Ἑβρενός (βλ.λ.).

Ἀβραντές (δούκισσα Λάουρα d'Abrantès). Σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ Ζυνώ, ἑλληνικῆς ἐκ μητρὸς καταγωγῆς, συγγραφεὺς μυθιστορημάτων καὶ Ἀπομνημονευμάτων (1784-1838).

ἀβράξας. Γένος ψυχῶν ἐκ τῶν γεωμετριδῶν. Ὁ *ἀ. τῆς χαμαιβάτου* ἀπαντᾷ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον· ἡ κάμπη του τρώγει τὰ φύλλα τῶν φυτῶν.

Ἀβράξας

Ἀβράξας ἢ **Ἀβρασάξ.** Λέξις τῶν γνωστικῶν, δηλοῦσα τὴν θείαν δύναμιν. Ἐχαράσσετο συνήθως μετ' ἄλλων συμβολικῶν παραστάσεων ἐπὶ λίθων οἰτινες ἐχρησίμευον κατὰ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ. ὡς φυλακτὰ καὶ οἰτινες ὠνομάζοντο ἐπίσης διὰ τῆς αὐτῆς λ.

ἀβραστόλη (ἀσαπρόλη). Ἕνωσις ναφθόλης μετὰ σουλφονικοῦ ἀσβεστίου, λευκὴ κόνις χρησιμεύουσα πρὸς συντήρησιν τῶν οἴνων.

Ἀβρεττηνή. Ἀρχ. ὄνομα χώρας ἐν τῇ Β.Μυσίᾳ.

Ἀβρὲτ-Χισσάρ. Βλ. **Γυναικόκαστρον**.

ἀβρίνη. Τοξιλεύκωμα δηλητηριῶδες, χρήσιμον ὡς ὀφθαλμικὸν φάρμακον.

Ἀβροκόμας. Πέρσης σατράπης ἐπὶ Ἀρταξέρξου Β'.

ἀβροτονίνη ἢ **σαντονίνη** (santoninum). Κρυσταλλικὴ οὐσία περιεχομένη εἰς τὰ σπέρματα καὶ τὰς κεφαλίδας τοῦ φυτοῦ *ἀρτεμισίας τῆς θαλασσίας*· φάρμακον ἰδίως ἀντιελμινθικόν.

Ἀβραμίς

ἀβρότονον. Ἀρχαῖον ὄνομα διαφόρων ἑλληνικῶν εἰδῶν τοῦ φυτοῦ **ἀρτεμισία**.

Ἀβρούζια (ἰταλ. Abruzzi). Ὀρεινὴ περιοχὴ τῆς μέσης Ἰταλίας βρεχομένη πρὸς ΒΑ ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς, τὸ ὑψηλότατον καὶ ἀγριώτατον τμῆμα τῶν Ἀπεννίνων. 16.530 τ.χλμ., 1.577.153 κάτ. Διαιρεῖται εἰς τοὺς νομοὺς Καμποβάσσο, Κιέτι, Τέραμο καὶ Ἀκουίλα.

ἀβρωνιά. Φυτόν, ἡ **βρυωνία**.

ἀβυδικὸς ἢ **ἀβυδιτικός.** Βυζαντινὸν ἀξίωμα ἀντίστοιχον πρὸς τὸ σημερινὸν τοῦ λιμενάρχου.

Ἄβυδος. 1) Ἀρχαία πόλις τῆς Μυσίας ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου κατὰ τὸ στενώτατον αὐτοῦ σημεῖον, μὲ κάλλιστον λιμένα (νῦν *Ναγαρᾶς*). Ἐνταῦθα διέβη 480 π.Χ. ὁ Ξέρξης τὸν Ἑλλήσποντον διὰ πλωτῶν γεφυρῶν. Ἐπίσης 2 ναυμαχίαι, 411 καὶ 410 π.Χ., καθ' ἃς οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἐντεῦθεν κατὰ τὸν θρῦλον μετέβαινεν ὁ Λέανδρος κολυμβῶν εἰς τὴν ἀπέναντι κειμένην Σηστὸν πρὸς συνάντησιν τῆς Ἡροῦς.—2) Ἀρχαία π. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, πρωτ. ἐπὶ Α' καὶ Β' δυναστείας. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ Ὀσίριδος, ὁ «γνήσιος τάφος» αὐτοῦ. Ἐνταῦθα εὑρέθησαν 1818 καὶ 1864 δύο πίνακες γενεαλογικοὶ Αἰγυπτίων βασιλέων.

Ἀβύλη. Λόφος τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς τοῦ πορθμοῦ Γιβραλτάρ. Βλ. *Ἡράκλειοι στῆλαι*.

ἀβυρτάκη. Ἔμβαμμα περσικὸν ἀπὸ πράσα, κάρδαμον, σίναπι καὶ ρόδια.

ἀβυσσαῖος. Ἐπίθετον δι' οὗ χαρακτηρίζεται πλῆθος θαλασσίων ὀργανισμῶν βιούντων εἰς μεγάλα ὑποθαλάσσια βάθη, τὰς *ἀβυσσαίας περιοχὰς* τῶν θαλασσῶν. Εἰς τὰ βάθη ταῦτα ἡ πανὶς καὶ ἡ χλωρὶς εἶνε τελείως διάφοροι τῶν ὑπερκειμένων, οὐδεμία ἀκτὶς φωτὸς ἡλιακοῦ φθάνει ἕως ἐκεῖ καὶ τὸ μόνον ὑπάρχον φῶς εἶνε τὸ ἐκπεμπόμενον ὑπό τινων φωσφοριζόντων ὀργανισμῶν.

ἄβυσσος (ἡ). Μέγα βάραθρον· μέγα βάθος θαλάσσης. ‖ *(Ναυτ.)* Τὸ μέρος τῆς θαλάσσης ἔνθα ἡ βολὶς ἀφεθεῖσα δὲν συναντᾷ τὸν βυθόν. ‖ Ἐν τῇ Κ.Δ., α') ὁ τόπος διαμονῆς τῶν ἀποθανόντων χωρὶς νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Χριστόν, β') τὸ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ἀχανές.

Ἀβχαζία ἡ **Ἀβχασία.** Σοσιαλιστικὴ δημοκρατία ἀπὸ τοῦ 1922, ΒΔ. τμῆμα τῆς δημοκρατίας τῆς Γεωργίας ἐπὶ τῶν Α. ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου. 6590 τ.χλμ., 150.000 κάτ., πρωτ. *Σουχούμ*.

Ἀβχίραι. Λαὸς τῶν Ἰνδιῶν, κατοικῶν ἄλλοτε ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰνδοῦ.

ab hoc et ab hac (λατ.). Λέγεται ἐπὶ πράξεων γενομένων ἐπιπολαίως, ὅπως-ὅπως, ὅπως τύχῃ· ἐπίσης ἐπὶ λόγων στερουμένων ἐσωτερικοῦ εἱρμοῦ.

Ἀβωνοτειχίτης (Ἀλέξανδρος). Πολυμήχανος τύπος τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, χαρακτηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ ὡς ἀγύρτης. Ἵδρυσε ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἰς τὴν πόλιν τῆς Παφλαγονίας Ἀβώνου τεῖχος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγκατέστησεν ὡς νέον Ἀσκληπιὸν ἥμερον ὄφιν, δν ὠνόμασε Γλύκωνα καὶ δι' οὗ ἔδιδε χρησμούς.

Ἀγαθοδαίμων

Ἀβώρανη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας. Κάτ. 116.

ἀγάβη. Βλ. **ἀγαύη**.

Ἀγάγ. Βασιλεὺς τῶν Ἀμαληκιτῶν, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ καὶ κατακρεουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σαμουήλ.

Ἀγαδά (ἑβρ.: τὸ λέγειν). Ἐν τῇ ραββινικῇ γλώσσῃ, μέρος τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως, ὅπερ πραγματεύεται τὸ περιεχόμενον τῆς Βίβλου ὑπὸ ἠθικὴν καὶ ἱστορικὴν ἄποψιν. Οἱ *ἀγαδισταὶ* κατὰ τοὺς τελευταίους π.Χ. αἰῶνας διὰ παραβολῶν ἐκ τῆς Α., τὰς ὁποίας μόνον οἱ Ἑβραῖοι ἠδύναντο νὰ νοήσωσιν, ἐξήγειρον τὸ μῖσος κατὰ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Ἀγάδες. Πρωτ. τῆς ὁάσεως Ἀΐρ ἐν Σαχάρᾳ, ἕδρα σουλτανάτου ὑπὸ τοὺς Γάλλους.

Ἀγάδη. Βλ. **Ἀκάδ**.

Ἀγάδίρ. Μικρὸς λιμὴν τοῦ ΝΔ. Μαρόκου ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Κάτ. 1000. Ἡ ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας ἀποστολὴ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου «Πάνθηρ», τῷ 1911, εἶχεν ἀποτέλεσμα τὴν συνθήκην δι' ἧς ἡ Γερμανία παρητήθη πάσης ἀξιώσεώς της ἐπὶ τοῦ Μαρόκου ἀντὶ παραχωρήσεως ἐκτάσεως ἐν τῷ Γαλλικῷ Κόγκο.

Ἀγαθάγγελος. Φανταστικὸν πρόσωπον φερόμενον ὡς συγγραφεὺς προφητικοῦ βιβλίου, ὅπερ ἔσχε μεγάλην διάδοσιν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Κατὰ τὸ προοίμιον τοῦ βιβλίου ὁ Ἀγαθάγγελος ἔγραψεν αὐτὸ ἑλληνιστὶ τῷ 1279 ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ πραγματικὸς συγγραφεὺς εἶνε ἀρχιμανδρίτης τις Θεόκλητος Πολυειδής, ὅστις ἔγραψεν αὐτὸ τῷ 1751. Τὸ βιβλίον τοῦ Ἀ. περιέχει προφητείας περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ προλέγει τὴν καταστροφὴν τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ προρρήσεις τοῦ Ἀ. στηριζόμεναι ἐπὶ νεωτέρων γεγονότων, ἰδίως τοῦ ΙΖ' καὶ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, καὶ παρουσιαζόμεναι ὡς γραφεῖσαι πολλοὺς αἰῶνας πρότερον, συνεπῶς δὲ φαινόμεναι ὡς ἐπαληθεύσασαι εἰς τὸ παρελθόν, ἐνίσχυον τὴν πρὸς τὸν ὁραματιζόμενον ἐμπιστοσύνην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀγαθαρχίδης. Γεωγράφος καὶ ἱστορικὸς ἐκ Κνίδου ζήσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος π.Χ., συγγραφεὺς ἐκτεταμένης γεωγραφίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἀσίας κ.ἄ.

Ἀγάθη. Ἁγία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας μαρτυρήσασα τῷ 251 ἐν Κατάνῃ. Κατὰ τὰς ἐκρήξεις τῆς Αἴτνης ἐπικαλοῦνται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὴν βοήθειάν της διὰ λιτανειῶν.

Ἀγαθίας. Βυζαντινὸς ἱστορικὸς τοῦ Ϛ' αἰῶνος γράψας: «Περὶ τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας».

Ἀγαθῖνος. Ἰατρὸς ἐκ Σπάρτης ζήσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Α' αἰῶνος μ.Χ.

Ἀγαθοδαίμων ἢ **Ἀγαθὸς Δαίμων.** Ἐν τῇ Ἀρχ. Μυθολ., τὸ ἀρχέγονον πνεῦμα τῆς γονιμότητος καὶ τῆς εὐφορίας, ἡ πρώτη περὶ θείου ἀντίληψις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ βοηθοῦσα τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸ δημιουργικόν της ἔργον πνευματικὴ ἀρχή.

ἀγαθοεργία. Ἡ πρὸς τοὺς οἰκονομικῶς ἢ σωματικῶς πάσχοντας βοήθεια παρεχομένη εἴτε ὑπὸ ἀτόμων εἴτε ὑπὸ ὠργανωμένων ὁμάδων εἴτε ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ τῶν δήμων (νοσοκομεῖα, πτωχοκομεῖα, ἄσυλα, συντάξεις ἀναπήρων, γερόντων, ἀνέργων κ.λ.).

Ἀγαθόκλεια. Σαμία, παλλακὶς Πτολεμαίου Δ' τοῦ Φιλοπάτορος, χάριν τῆς ὁποίας οὗτος ἐθανάτωσε τὴν σύζυγόν του καὶ εἰς ἣν μετὰ τὸν θάνατόν του περιῆλθε κατ' οὐσίαν ἡ κυβέρνησις τῆς Αἰγύπτου.

Ἀγαθοκλῆς. Τύραννος τῶν Συρακουσῶν Σικελίας (361-289 π.Χ.). Ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Καρχηδονίων καὶ ἐγένετο κύριος τῆς Σικελίας λαβὼν τῷ 305 τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως.

ἀγαθόν. Πᾶν ἀντικείμενον παρέχον τὴν εὐμάρειαν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐγεῖρον τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου. ‖ *(Ηθ. Οἰκον.)* Πᾶν ὁλικὸν ἀντικείμενον χρήσιμον πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. ‖ *(Ἠθικ.)* Ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτοῦ ἐννοίᾳ τὸ *ἀγαθὸν* ὡς καὶ τὸ ἀντίθετον αὐτοῦ *κακὸν* ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐκ τῆς βουλήσεως προερχομένας ἀνθρωπίνους πράξεις. Καὶ κατὰ μὲν τοὺς *τελολογικούς*, τὸ ἀγαθὸν καθορίζεται ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς κρινομένης πράξεως, κατὰ δὲ τοὺς *εἰδολογικοὺς* ἐκ τοῦ εἴδους ἢ τῆς μορφῆς αὐτῆς. Ἦτοι κατὰ τοὺς τελευταίους, ἡ πρᾶξις εἶνε ἀγαθὴ ὄχι ἐφ' ὅσον ἀνταποκρίνεται ἡ πληροῖ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν σκοπόν, ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ἀπορρέει ἐκ βουλήσεως σεβομένης τὸν ἠθικὸν νόμον.

Ἀγαθόνικος. Ἅγιος μαρτυρήσας ἐπὶ Μαξιμιλιανοῦ εἰς Σηλυβρίαν. Ἑορτὴ 22 Αὐγούστου.

Ἀγαθόπουλος ὁ **Ξηροχωρίτης.** Τίτλος ὑφ' ὃν

ἐπαίζετο ἐν Ἑλλάδι ἡ κωμῳδία «Ὁ κύριος δὲ Πουρσωνιὰκ» τοῦ Μολιέρου.

ἀγαθός (Ναυτ.) Βλ. **κανθός.**

Ἀγαθὸς Δαίμων. Βλ. **Ἀγαθοδαίμων.**

ἀγάθυσμον. Φυτὸν τῆς Ν. Ἀφρικῆς ἐκ τῶν ρυτοειδῶν, οὗ τὰ φύλλα (folia bucco) γνωστὰ ἐν τῇ Φαρμακ. ὡς διουρητικά. Εἶδη τινὰ καλλωπιστικά.

Ἀγαθούπολις. Π. τῆς Θράκης ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, τὸ **Αὐλικὸν** ἢ **Αὐλαῖον Τεῖχος** τῶν ἀρχαίων. Κάτ. 2000.

Ἀγάθυρνον ἢ **Ἀγάθυρσον.** Ἀρχαία π. ἐπὶ τῆς Β. παραλίας τῆς Σικελίας.

Ἀγάθυρσοι. Ἀρχαῖος σκυθικὸς λαὸς πρὸς Β τοῦ Δουνάβεως, ἐμφανιζόμενος ἐπὶ Ρωμαίων ὑπὸ τὸ ὄνομα **Δακοί.**

Ἄγαμα.

Ἀγάθων ὁ Τεισαμενοῦ. Ἀθηναῖος τραγικὸς νικήσας τῷ 416 π.Χ. εἰς τὰ Λήναια. Ὁ Πλάτων παριστᾷ αὐτὸν ὡς ἐπὶ τῇ νίκῃ καλέσαντα εἰς δεῖπνον πολλοὺς φίλους, ἐν οἷς καὶ τὸν Σωκράτην. Ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Πλάτων συνέγραψε τὸ «Συμπόσιον». Νεωτερίσας ἐν τῇ μουσικῇ ὁ Ἀ. εἰσήγαγεν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τὴν ἀναβολὴν εἰς τὸ χρωματικὸν γένος τῶν τόνων, ἐκ τούτου δὲ πιθανῶς παρέμεινε παροιμιώδης ἡ *Ἀγάθωνος αὔλησις*, ἡ μαλακὴ δηλονότι, χαλαρὰ καὶ εὐχάριστος. Ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ψέγεται διότι εἰσήγαγεν εἰς τὴν τραγῳδίαν *ἐμβόλιμα*. Ἐκ τῶν ἔργων του σώζονται ὀλίγα ἀποσπάσματα. Ἀπέθανε τῷ 400.

ἀγαλακτία ἢ **ἀγαλαξία.** Διαρκὴς ἀπουσία γάλακτος τῆς μητρὸς μετὰ τὸν τοκετόν. Εἶνε φαινόμενον σπανιώτατον καὶ ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὴν ἔλλειψιν ἢ τὴν ἀνεπάρκειαν *γαλακτογόνων ὁρμονῶν*, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀδυναμικὰς καταστάσεις, χλώρωσιν ἢ μολύνσεις.

ἀγαλακτία μολυσματική. Νόσος τῶν αἰγοπροβάτων, μεταδοτική, χαρακτηριζομένη ἐκ τῆς ἐπισχέσεως τῆς γαλακτικῆς ἐκκρίσεως καὶ φλεγμονικῶν ἀλλοιώσεων εἰς τοὺς μαστούς, τὰς ἁρθρώσεις καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, κν. **παρμὸς** ἢ **παρμάρα.** Ἐκ τῶν διαφευγόντων τὸν θάνατον ἀσθενῶν ζώων ἄλλα ἀπομένουσι τυφλὰ ἢ χωλὰ καὶ ἄλλα δὲν παράγουσι πλέον γάλα.

Ἀγαλάς (ἡ). Ἕδρα κοιν. τῆς Ζακύνθου, χ. ὀρεινόν. Κάτ. 450.

Ἀγάλη Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας. Κάτ. 392.

ἀγαλήνη (agalena). Γένος ἀραχνῶν ἐκ τῶν ἀγαληνιδῶν.

ἀγαληνίδαι (agalenidæ). Ὁμοιογένεια ἀραχνῶν. Κατασκευάζουσι μακρὸν σωλῆνα ἀπολήγοντα εἰς χοάνην.

Ἀγαλιανή. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Τριφυλίας. Κάτ. 533.

Ἀγαλιανός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Κάτ. 246.

Ἀγαλλιανός (Θεόδωρος). Βυζαντινὸς λόγιος τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος πολεμήσας τὴν ἰδέαν τῆς ἑνώσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Λατινικῆς. Ἔγραψε *Χρονικὸν* ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, «Περὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» κ.λ.

ἄγαλμα (κυρίως, πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται, στολισμός, κόσμημα, δῶρον προσφερόμενον εἰς θεόν, ὁμοίωμα θεοῦ). Πλαστικὸν ἀπεικόνισμα θεοῦ ἢ ἀνθρώπου, ἀνδριάς.

ἀγάλτερ (τὸ· λ. βενετική, agalter, ἐκ τοῦ λατ. gaudere). Οἰκονομικὸς ὅρος τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐνετοκρατίας σημαίνων τὴν νομὴν καὶ ἐπικαρπίαν κτήματός τινος ἢ καὶ χρημάτων ὑπὸ ἄλλου ἀντὶ ὡρισμένου κατ' ἔτος τιμήματος εἰς χρῆμα εἴτε εἰς εἴδος καὶ ἐπὶ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα.

ἄγαμα (τό). Γένος σαυρῶν ἐκ τῶν ἀγαμιδῶν· ἔχει κεφαλὴν πυρέρυθρον, κιτρινωπὸν λαιμόν, τὸ λοιπὸν σῶμα κυανόφαιον.

Ἀγαμεμνόνεια λουτρά. Ἰαματικαὶ πηγαὶ Δ τῆς Σμύρνης ὀνομαζόμεναι νῦν **Λίτζα τοῦ Κάστρου.**

Ἀγαμέμνων. Βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν καὶ ὅλου τοῦ Ἄργους, υἱὸς τοῦ Ἀτρέως, ἀδελφὸς τοῦ Μενελάου καὶ σύζυγος τῆς Κλυταιμήστρας. Ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἀνδρεῖος, ἀλλὰ καὶ ὑπερόπτης, ἐφάνη ἄδικος κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ προεκάλεσε τὴν μῆνιν αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἐκινδύνευσεν ἡ τύχη ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἐπιστρέψας μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας εἰς τὴν πατρίδα του ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς συζύγου του Κλυταιμήστρας ἢ, τῇ προτροπῇ ταύτης, ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ της Αἰγίσθου.

ἀγαμέτης. Ἕκαστον τῶν γενετησίων κυττάρων ὀργανισμῶν τινων, ἔχον τὴν ἱκανότητα νὰ παράγῃ νέον ἀπόγονον χωρὶς νὰ συνενωθῇ μὲ ἄλλο. Βλ. *ἀγαμογένεσις.*

Ἀγαμήδης. Μυθικὸς ἀρχιτέκτων, ἴσως υἱὸς τοῦ Ἐργίνου, βασιλέως τοῦ βοιωτικοῦ Ὀρχομενοῦ.

ἄγαμι (τό· psophius crepitans). Ἑλόβιον πτηνόν, μήκους πλέον τοῦ $^1/_2$ μ., μὲ ὡραῖον πτέρωμα, χρῶμα μέλαν μετὰ βαθέων κυανομελάνων ἀποχρώσεων, πόδας μακροὺς μετὰ μακρῶν δακτύλων. Ζῇ ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ κατὰ στίφη ἐξ 100-200 ἀτόμων. Ἐξημεροῦται καὶ ζῇ ὡς κατοικίδιον.

Ἄγαμι

ἀγαμία. Ἡ κατάστασις τοῦ ἀγάμου, ὁ ἄγαμος βίος. ‖ *(Ἐκκλ.)* Ἡ ὑποχρέωσις τῶν κληρικῶν ὅπως ἀπέχωσι τοῦ γάμου. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς κατωτέρους κληρικοὺς ὁ ἔγγαμος βίος ἐφ' ὅσον οὗτοι ἔχοισιν ἤδη εἰς γάμου κοινωνίαν πρὸ τῆς χειροτονίας. Διὰ τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν ἡ ἀγαμία εἶνε ὑποχρέωσις πάντων τῶν κληρικῶν νὰ παραμένωσι ξένοι πρὸς τὸν γάμον. Τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην κατήργησαν ἐντελῶς οἱ Διαμαρτυρόμενοι. Τὸ κατὰ τὸ 1923 συνελθὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει διορθόδοξον συνέδριον παρεδέχθη ὡς ἐπιτρεπόμενον τὸν γάμον τῶν ἱερέων καὶ διακόνων μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐκτὸς ἐκείνων οἵτινες ἔχουσι δεσμευθῇ διὰ μοναχικῆς εὐχῆς. Τὸ μέτρον τοῦτο, μὴ περιβληθὲν εἰσέτι διὰ καθολικοῦ κύρους ὑπὸ πανορθοδόξου συνόδου, δὲν ἰσχύει ἐν Ἑλλάδι.

ἀγαμίδαι (agamidæ). Ὁμοιογένεια σαυροειδῶν τοῦ Δ. ἡμισφαιρίου. Κεφαλὴ κεκαλυμμένη μὲ κερατίνας πλάκας, λέπια τοῦ σώματος εἰς λοξὰς σειρὰς τεταγμένα, δάκτυλοι ἐλεύθεροι.

ἀγαμογένεσις ἢ **ἀγαμογονία.** Παραγωγὴ νέου ὄντος ἐξ ἑνὸς *ἀγαμέτου* ἢ *ἀγαμετοκυττάρου* ἄνευ γονιμοποιήσεως αὐτοῦ ὑπὸ ἑτέρου ὁμοίου του. Ἀπαντῶσιν εἰς πολλὰ πρωτόζῳα, ἐκ δὲ τῶν πολυκυττάρων ζῴων εἰς τοὺς δικνημίδας καὶ ὀρθονηκτίδας, ἅτινα ὀνομάζονται καὶ *μεσόζωα.*

Ἀγανίππη. Νύμφη ὁμὼν πηγῆς, ἱερὰς τῶν Μουσῶν.

ἄγανον. Ἡ ἀκωκή, ἡ μύτη τοῦ στάχυος, ἀθήρ.

ἀγάπαι ἢ (ἐν τῷ ἑνικῷ) **ἀγάπη.** Ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐκκλ., κοινὰ δεῖπνα τῶν χριστιανῶν μὴ ἔχοντα λειτουργικὸν χαρακτῆρα καὶ ὅλως ἄσχετα πρὸς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Τὰ γεύματα ταῦτα, ὁδηγοῦντα πολλάκις εἰς κατασροφάς, κατέκρινεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἀπηγόρευσε τὴν τέλεσιν αὐτῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ΄ αἰῶνος.

Ἀπὸ τοῦ β΄ ἡμίσεος τοῦ Γ΄ αἰῶνος ἡ λ. δηλοῖ κυρίως τὴν διανομὴν ἄρτου καὶ ἑτέρων τροφίμων εἰς τοὺς πτωχοὺς ἢ τὴν εἰς αὐτοὺς παράθεσιν δείπνου ὑπὲρ τῶν θανόντων (τὰ *παράδειπνα* τῶν ἀρχαίων). Ὡσαύτως οἱ Χριστιανοὶ τελοῦντες τὴν μνήμην τῶν μαρτύρων ἢ εἰς ἄλλας παρομοίας περιστάσεις ἐσυνήθιζον νὰ παρακάθηνται εἰς κοινὰ δεῖπνα, τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο ἀγάπαι.

Ἀγαρικόν

ἀγάπανθος. Γένος λειριοειδῶν φυτῶν τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Εἶδη τινὰ κοσμητικά.

ἀγάπη. Τὸ τῆς ψυχῆς πάθος, ὑφ' οὗ διακείμεθα εὐνοϊκῶς καὶ ἀφοσιούμεθα εἰς πρόσωπον ἢ πρᾶγμα.

Ἀγαπηνός (Τέλλος· γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Καπετὰν Ἀγρᾶς*). Ἀνθυπολοχαγὸς δράσας 1905-1907 ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Ἀπηγχονίσθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων 7.6.1907.

Ἀγαπήνωρ. Βασιλεὺς τῆς Τεγέας μετασχὼν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου δι' 60 πλοίων τὰ ὁποῖα τοῦ ἔδωκεν ὁ Ἀγαμέμνων.

Ἀγάπης ἀδελφαί (Sœurs de l'amour chrétien). Ἀδελφότης τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας σκοπὸν ἔχουσα τὴν περιποίησιν τῶν νοσούντων καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν παίδων.

Ἀγαπηταί. Παρθένοι αἰτινες κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μ.Χ. ἠκολούθουν καὶ ἐβοήθουν τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὸ ἔργον των.

ἀγαποβότανο. Τὸ φυτὸν **τεύκριον** τὸ πόλιον.

Ἀγαπτόλεμος. Εἷς τῶν 50 υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου.

Ἄγαρ. Αἰγυπτία δούλη τοῦ Ἀβραάμ, ἐξ ἧς οὗτος ἐγέννησε τὸν Ἰσμαήλ.

ἀγάρ-ἀγάρ. Πηκτώδης οὐσία ἄνευ γεύσεως καὶ ὀσμῆς ἐξαγομένη ἀπὸ εἴδη τινὰ γελιδίου καὶ ἄλλων θαλασσίων φυκῶν. Χρησιμεύει ὡς φάρμακον κατὰ τῆς ἀτονίας τῶν ἐντέρων καὶ πρὸς παρασκευὴν θρεπτικοῦ ὑποστρώματος πρὸς καλλιέργειαν μικροβίων.

Ἀγαρηνοί. Ὄνομα ἀποδιδόμενον ὑπὸ Ἑλλήνων συγγραφέων εἰς τοὺς Μωαμεθανούς, διότι οἱ Ἰσμαηλῖται τῆς Ἀραβίας θεωροῦσιν ὡς προμήτορά των τὴν *Ἄγαρ.*

ἀγαρικίνη. Κρυσταλλοειδὴς ρητίνη τοῦ ἀγαρικοῦ.

ἀγαρικόν. Γένος ὑμενομυκήτων, κν. **ἴσκα.** ‖ *(Φαρμακ.)* Πικρὰ οὐσία παραγομένη ἐκ τοῦ μύκητος *πολυπόρου τοῦ φαρμακευτικοῦ*· καθαρτικόν, ἐμετικὸν καὶ ἀνθιδρωτικόν.

Ἀγαρίστη. 1) (Γ΄ αἰ. π.Χ.) Θυγάτηρ τοῦ Κλεισθένους, τυράννου τῆς Σικυῶνος, σύζυγος Μεγακλέους, μήτηρ Κλεισθένους τοῦ Ἀθηναίου.— 2) Ἀθηναία ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, μήτηρ τοῦ Περικλέους.

ἀγᾶς. Τίτλος ἐν Τουρκίᾳ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν βαθμούχων, ἰδιαιτέρως τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Εἶτα μόνον τῶν κατωτέρων, ἀγραμμάτων ὑπαλλήλων.

Ἀγασίας. Ἀνδριαντοποιὸς ἐξ Ἐφέσου τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος, υἱὸς Δοσιθέου, ποιήσας ἀνδριάντα τοῦ ὁποίου τὸ βάθρον σῴζεται ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Ἁλμυροῦ. Ἕτερον ἔργον αὐτοῦ, «ὁ Βοργήσιος ἀθλητής», ἀπόκειται ἐν τῷ Λούβρῳ Παρισίων.

Ἀγασικλῆς. Βασιλεὺς Σπάρτης, 590-560 π.Χ.

Ἀγασσίς (Agassiz). Ἑλβετοὶ φυσιοδίφαι. 1) *Λουδοβίκος* (1807-73), πολέμιος τοῦ Δαρβινισμοῦ, ἀπὸ 1847 ἐν Ἀμερικῇ.—2) Ὁ υἱὸς του *Ἀλέξανδρος* (1835-1910), καθηγητὴς ἐν Ἀμερικῇ.

Ἀγαύη ἢ **Ἀγαυή.** Κόρη τοῦ Κάδμου, σύζυγος Ἐχίονος, μήτηρ τοῦ Πενθέους, κατακεραυνωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διός, διότι διέδιδεν ὅτι ἡ Σεμέλη ἐγέννησε τὸν Διόνυσον ἐκ θνητοῦ καὶ ὄχι ὑπ' αὐτοῦ. Κατ' ἄλλον μῦθον, ὁ Διόνυσος ἐκδικούμενος ἐνέβαλε μανίαν εἰς τὴν Ἀ. καὶ τὰς ἀδελφάς της καὶ τὰς παρέσυρε νὰ σπαράξωσι τὸν Πενθέα.

ἀγαύη ἢ **ἀγαυή.** Γένος ἀμαρυλλιδοειδῶν φυτῶν τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. *Ἀγαύη ἡ ἀμερικανική*, κν. *ἀνάνατον* καὶ *ἀθάνατος*, ἐγκλιματισθεῖσα ἐν Ν. Εὐρώπῃ, συνηθεστάτη ἐν Ἑλλάδι, ἔχει φύλλα γλαυκά, σαρκώδη, ἄκαμπτα, μήκους μέχρι 2 μ., μὲ ὀξεῖαν αἰχμὴν καὶ ἀκανθόληκτα χείλη· χρησιμεύει πρὸς σχηματισμὸν φρακτῶν καὶ ὡς διακοσμητικόν· δίδει, ὡς καὶ ἄλλα τινὰ εἴδη, ἴνας χρησίμους ἐν τῇ βιομηχανίᾳ. Ἐκ τῆς *ἀγαύης τῆς μεξικανικῆς* παρασκευάζουσιν ἐν Μεξικῷ οἰνοπνευματῶδες ποτὸν καλούμενον *πουλκε.*

Ἀγαύη

Ἀγγαῖος. Εἷς ἐκ τῶν «Μικρῶν Προφητῶν» (Γ΄ αἰῶν π.Χ.).

Ἄγγαρα. Ποτ. τῆς Σιβηρίας. Διέρχεται διὰ τῆς λίμνης Βαϊκάλης, ῥέει διὰ τῆς Ἰρκούτσκης καὶ ἑνοῦται μετὰ τοῦ Γενισέη. Μῆκος 1760 χλμ., πλωτός.

ἀγγαρεία. Ἐργασία ὑποχρεωτικὴ καὶ ἄνευ ἀμοιβῆς ἐπιβαλλομένη ὑπὸ ἀνωτέρας ἀρχῆς ἢ ὑπὸ ἰσχυροτέρου προσώπου. ‖ Εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον, ἐργασία ἄσχετος πρὸς τὴν καθαρῶς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν ἐκτελοῦσι κατὰ σειρὰν οἱ στρατιῶται καὶ ναῦται.

Ἀγγαριῶνες. Ἕδρα κοιν. τῆς Λήμνου. Κάτ. 201.

ἄγγαρος. Περσικὴ λ. σημαίνουσα τὸν ἐφίππον ἄγγελον, οἵοι ἦσαν τοποθετημένοι κατὰ σταθμοὺς ἐν Περσίᾳ πρὸς μεταβίβασιν τῶν βασιλικῶν ἀγγελιῶν.

ἀγγειδιόσπογγος ἢ **ἀγγειόσπογγος** καὶ **ἀγγειομύκης.** Ἐξόγκωμα τῆς κεφαλῆς.

ἀγγειῖτις. Φλεγμονὴ αἱμοφόρου ἀγγείου.

ἀγγειοβρίθεια. Πολυπληθὴς παρουσία μικρῶν καὶ μεγάλων ἀγγείων ἔν τινι ὀργάνῳ.

ἀγγειογραφία. Περιγραφὴ ἀγγείων ἀρχαίων ἢ τῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. ‖ Ἡ ἐπὶ ἀγγείων γραφική, ζωγραφία.

ἀγγειοεκταξία ἢ **ἀγγειοδιαστολή.** Ἀνεύρυνσις αἱμοφόρου ἀγγείου.

ἀγγειοθρύπτης. Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον χρησιμεῦον πρὸς σύνθλασιν τοῦ ἄκρου τετμημένου ἀγγείου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

ἀγγειοκεράτωμα. Βλ. **κεράτωμα.**

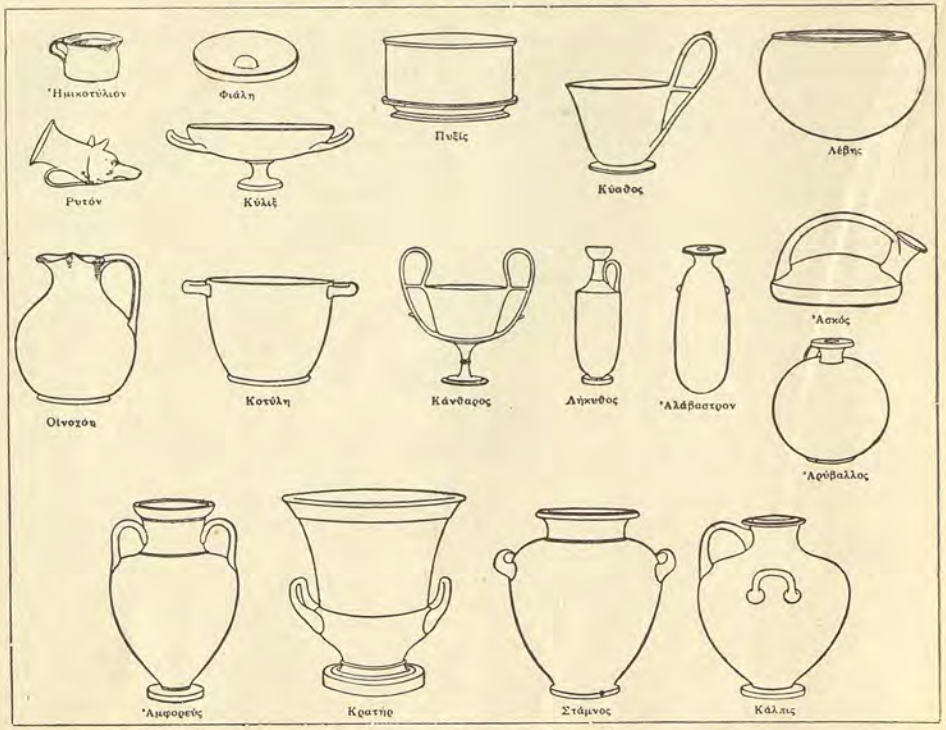

Σχήματα ἑλληνικῶν ἀγγείων

ἀγγειοκινητικὸν νεῦρον. Νεῦρον ἐξ ἐκείνων δι' ὧν γίνεται ἡ κίνησις τῶν ἀγγείων.

ἀγγειολογία. Τμῆμα τῆς Ἀνατομίας πραγματευόμενον περὶ τῶν ἀγγείων τοῦ σώματος. || Ἐπιστήμη περὶ τῶν ἀγγείων τῆς τέχνης.

ἀγγειομύκης. Βλ. ἀγγειιδιόσπογγος.

ἀγγεῖον. Δοχεῖον κατεσκευασμένον ἐξ οἱασδήποτε ὕλης καὶ εἰς οἱονδήποτε σχῆμα, προωρισμένον ἰδίως νὰ δέχεται ρευστὰς οὐσίας. || *(Ἀνατομ.)* Ἕκαστος τῶν ἐλαστικῶν, ἰνομυωδῶν, συσταλτῶν σωλήνων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, οἵτινες διακλαδίζονται ἐντὸς τῶν ὀργάνων καὶ περιέχουσιν αἷμα ἢ λέμφον *(αἱμοφόρα ἀ., λεμφοφόρα ἀ.* ἢ *λεμφαγγεῖα)*. || *(Βοτ.)* Ἕκαστος τῶν τριχοειδῶν σωλήνων τῶν φυτῶν, δι' ὧν γίνεται ἡ κυκλοφορία τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν.

ἀγγειονεύρωσις. Διαταραχὴ τῶν ἀδένων τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως ἐκδηλουμένη ὑπὸ μορφὴν κνιδώσεως τῶν ἄκρων.

ἀγγειονευρωτικὸν οἴδημα ἢ **νόσος τοῦ** *Quincke*. Ἐξοιδήσεις τοῦ δέρματος ἢ τῶν βλεννογόνων παροδικαὶ ἐκ διαταραχῆς τῶν ἀγγειοκινητικῶν νεύρων.

ἀγγειοπάθεια. Παθολογικὴ κατάστασις τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων.

ἀγγειοπλασία. Ἡ πλάσις νεαρῶν ἀγγείων (τριχοειδῶν) ἄφθονος μὲν κατὰ τὴν ἐμβρυϊκήν, ὀλιγωτέρα δὲ κατὰ τὴν μετεμβρυϊκὴν ζωὴν καὶ ἰδίως ἐπὶ οὐλῶν καὶ νεοπλασμάτων.

ἀγγειοπλαστική. Ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς ἀγγείων, ἰδίως πηλίνων ἀγγείων, ὁ ἀξιολογώτερος κλάδος τῆς κεραμεικῆς. Ἔχει σημαντικωτάτην θέσιν εἰς τὸν βίον καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, διότι τὸ πήλινον ἀγγεῖον, κυρίως κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους, ἦτο τὸ σπουδαιότατον οἰκιακὸν σκεῦος καὶ ἀπαραίτητον μέρος τῆς περιουσίας τοῦ ἀνθρώπου, οὗ τὴν ἀνάπτυξιν συνεπῶς παρηκολούθει καὶ ἐξωτερίκευε πολλαχῶς. Ἡ μελέτη τῆς τέχνης ταύτης ἔχει ἀντικείμενον τὴν τεχνικὴν κατασκευὴν τῶν ἀγγείων καὶ τὴν διακόσμησιν αὐτῶν. Μετὰ τὴν περίοδον τῆς πρωτογενοῦς ἐργασίας ἡ κατασκευὴ προώδευσε κυρίως διὰ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ κεραμικοῦ τροχοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετεύχθη ἡ κανονικὴ μορφὴ τοῦ ἀγγείου, καὶ τοῦ κεραμικοῦ κλιβάνου. Εἰς καλλιτεχνικὸν ἔργον μετεπλάσθη τὸ ἀγγεῖον διὰ τῆς διακοσμήσεως, γινομένης διὰ τῆς ἐγχαράξεως ἢ διὰ τῆς βαφῆς, ἤτις πάλιν ἐκτελεῖται ἢ μετὰ τὴν ὀπτησιν ἢ πρὸ αὐτῆς. Τὰ κοσμήματα δύνανται νὰ εἶνε κανονικὰ σχήματα *(γεωμετρικὸς ρυθμὸς)* ἢ ἀπομίμησις ἀντικειμένων τῆς φύσεως *(φυσιοκρατικὴ τάσις)*. Τὰ σχήματα τῶν ἀγγείων κανονίζονται κατὰ λόγον τοῦ προορισμοῦ των, ἰδιαιτέρας δὲ μνείας ἄξια εἶνε τὰ προσωπόμορφα ἀγγεῖα (τῆς Τροίας καὶ ἄλλων μερῶν).

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ ἀγγειοπλαστικὴ δὲν ὑπῆρξε πρὸ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς. Ἡ μεγάλη δὲ ἀνάπτυξις αὐτῆς συντελεῖται κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς

Γ΄ π.Χ. χιλιετηρίδος (2800), ὅταν εὑρέθη καὶ ὁ ἀγγειοπλαστικὸς τροχός. Σημαντικαὶ ἑστίαι αὐτῆς ὑπῆρξαν αἱ προηγμέναι χῶραι τῆς Ἀνατολῆς, κυρίως ἡ Σουσιανὴ καὶ ἡ Αἴγυπτος. Εἶτα ἔρχονται τὰ προϊόντα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, καὶ δὴ τὰ κρητομυκηναϊκὰ ἀγγεῖα. Μετὰ τὰ χονδροειδῆ τῆς νεολιθικῆς περιόδου ἐμφανίζονται τὰ τῆς ἀρχαίας μινωϊκῆς καὶ κατόπιν τὰ τῆς μέσης μινωϊκῆς (2100-1580). ἐν οἷς τὰ περίφημα καμαραϊκά.

Ἐν τῇ κυρίως ἑλληνικῇ ἀγγειογραφίᾳ διακρίνονται ἰδίᾳ τὰ ἀγγεῖα τοῦ *γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ* (πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, πρὸ πάντων ἐν Ἀθήναις καὶ δὴ παρὰ τὸ Δίπυλον), τὰ *ἰωνικὰ* (καὶ ἰδίᾳ τῆς Μιλήτου), τὰ *κορινθιακὰ* (κυρίως μελανόμορφα καὶ πολύχρωμα) καὶ τὰ *ἀττικὰ* δεικνύοντα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης ταύτης ἀπὸ τοῦ γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ μέχρι τῆς τελειοτάτης μορφῆς. Ἤδη κατὰ τὸν Ϛ΄ αἰῶνα π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι τεχνῖται ἐσυνήθιζαν νὰ σημειώνωσι τὰ ἀγγεῖά των διὰ τοῦ ὀνόματός των, ἐπενόησαν δὲ καὶ ἴδιον τρόπον διακοσμήσεως, τῆς τῶν κληθέντων *ἐρυθρομόρφων ἀγγείων*. Ἐν Ἀθήναις ἔφθασεν ἡ ἀγγειοπλαστικὴ μετὰ τῆς ἀγγειογραφίας εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος κατὰ τὸν Ε΄ π.Χ. αἰῶνα. Μετὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε΄ αἰῶνος, ἐπῆλθε καὶ ἡ παρακμὴ τῆς τέχνης ταύτης ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ἔνθα οἱ ἀγγειοπλάσται καὶ ἀγγειογράφοι ἐπεδίωκον κυρίως πολυτελεστάτην διακόσμησιν. Οἱ Ρωμαῖοι βραδύτερον κατεσκεύαζον ἀγγεῖα βαθυπόρφυρα, διακρινόμενα διὰ σφραγίδος (terra sigillata).

Περὶ τῆς νεωτέρας ἀγγειοπλαστικῆς βλ. *κεραμευτική*.

ἀγγειόπτερις. Γένος πτερίδων μαραττιοειδῶν, τῶν μεγίστων ἐξ ὅσων ζῶσι σήμερον (μῆκος φύλλων 5 μ., περίμετρος κορμοῦ 2 μ.). Φύονται ἐν Ἰνδίαις καὶ Ὠκεανίᾳ. *Α. ἡ ὀρθία* καλλιεργεῖται ἐν θερμοκηπίοις τῆς Εὐρώπης.

ἀγγειορραγία. Ρῆξις αἱμοφόρου ἀγγείου, αἱμορραγία.

ἀγγειόσπασις ἢ **ἀγγειοσπασμός.** Σπασμώδης συστολὴ τῶν ἀρτηριακῶν ἀγγείων, ἐπιφέρουσα στιγμιαίαν ἐλάττωσιν τῆς διερχομένης ποσότητος αἵματος καί, ὡς ἐκ τούτου, λειτουργικὰς διαταραχάς.

ἀγγειόσπερμα (τά). Μία ἐκ τῶν δύο ὑποδιαιρέσεων τῆς συνομοταξίας τῶν σπερματοφύτων. Ἔχουσι τὰς σπερματικὰς των βλάστας ἐγκλείστους ἐντὸς ἀγγείων, τῶν *ᾠοθηκῶν*, ἐν αἷς ἀναπτύσσονται περαιτέρω μέχρις οὗ καταστῶσιν *ὥριμα σπέρματα*. Ἡ ὁμὰς αὕτη, ἡ μεγίστη τοῦ φυτικοῦ βασιλείου, περιλαμβάνει περὶ τὰς 100 χιλ. εἰδῶν, διαιρεῖται δὲ εἰς δύο ὁμοταξίας, τὴν τῶν *μονοκοτυληδόνων* καὶ τὴν τῶν *δικοτυληδόνων*.

ἀγγειόσπογγος. Βλ. ἀγγειιδιόσπογγος.

ἀγγειοστένωσις. Στένωσις τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων.

ἀγγειώδης χιτών. Χιτὼν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἄλλως **ραγοειδής**, μεταξὺ τοῦ σκληροῦ χιτῶνος καὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Διαιρεῖται ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω εἰς τὸν *χοριοειδῆ χιτῶνα*, τὸ *ἀκτινωτὸν σῶμα* καὶ τὴν *ἶριδα*.

ἀγγείωμα. Συγγενὴς ἢ ἐπίκτητος πάθησις τοῦ δέρματος, καλοήθης, ἀγνώστου αἰτιολογίας, ὑπὸ μορφὴν αἱματοχρόου ἢ καφεχρόου κηλῖδος ἢ ὑπὸ μορφὴν ὀγκιδίου.

ἀγγελία. Εἴδησις. || Εἰδοποίησις πρὸς τὸ κοινὸν γενομένη προφορικῶς ἢ γραπτῶς ἢ διὰ τοῦ τύπου ἢ διὰ φωτεινῶν προβολῶν.

Ἀγγελιανά (τά). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Κρήτης). Κάτ. 236.

ἀγγελιαφόρος. Ὁ φέρων ἀγγελίαν. || Ἰδίᾳ ἐν τῷ στρατῷ, ὁ ἐντεταλμένος τὴν διαβίβασιν διαταγῶν.

ἀγγέλικα. Ἡ ρίζα τῆς ἀγγελικῆς (βλ.λ.).

ἀγγελικέλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον ἐξαγόμενον ἐκ τῆς ρίζης τῆς ἀγγελικῆς (βλ.λ.).

ἀγγελική (angelica). Γένος σκιαδιοφόρων φυτῶν. Κοινότατον εἶδος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης εἶνε *ἀ. ἡ ἀγρία*, φυομένη εἰς ὑγρὰ ἑδάφη, καὶ *ἀ. ἡ φαρμακευτική* ἢ *ἀρχαγγελική*· τούτων αἱ ρίζαι καὶ τὰ σπέρματα ἔχουσιν ἰαματικὰς ἰδιότητας.

Ἀγγελικοί. Αἱρετικοὶ τοῦ Γ΄ αἰῶνος ἀπεκδεχόμενοι τὴν σωτηρίαν ἀπὸ τῶν ἀγγέλων ἢ ἀποβλέποντες ὡς πρὸς ἰδεῶδες εἰς τὴν ἀγνὴν ζωὴν τῶν ἀγγέλων. Οἱ Ἀ. ἀνεθεματίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, ἡ δὲ αἵρεσις ἐξέλιπεν ἐνωρίς.

ἀγγελικὸν ὀξύ. Μονοβασικὸν ἀκόρεστον ὀξὺ ἀρωματικὸν περιεχόμενον εἰς τὰς ρίζας ἀγγελικῆς τῆς φαρμακευτικῆς καὶ εἰς τὸ ἔλαιον τῶν χαμαιμήλων.

Ἀγγελικὸς ἢ **Φρὰ Ἀντζέλικο.** Ἰταλὸς μοναχός, μέγας ἐκκλησιαστικὸς ζωγράφος (1387-1455). Ἐκ τῶν ἔργων του περίφημα: «Ἡ Δευτέρα Παρουσία», «Ἡ στέψις τῆς Παναγίας», «Ἡ Παναγία μὲ τοὺς ἀγγέλους».

Ἄγγελοι. Αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια τοῦ Βυζαντίου, ἥτις ἔδωσε τρεῖς βασιλεῖς, *Ἰσαάκιον Β΄*, *Ἀλέξιον Γ΄* καὶ *Ἀλέξιον Δ΄* καὶ τοὺς πρώτους δεσπότας τῆς Ἠπείρου.

Ἀγγελόκαστρον. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου παρὰ τὴν Λυσιμαχίαν λίμνην ἢ *λίμνην τοῦ Α.* Κάτ. 1015. Ὑπῆρξεν ὀχυρωμένος τόπος καὶ ἕδρα χωροδεσποτῶν. Διοικητικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον ἐπὶ Τουρκοκρατίας.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 686.

ἀγγελολογία. Ἐν τῇ Δογματικῇ, ἡ περὶ ἀγγέλων διδασκαλία.

Ἀγγελόπουλος. 1) *Γεώργιος* (1852-). 1887-1923 καθηγητὴς τοῦ Διοικ. Δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.—2) *Θεόδωρος*, υἱὸς τοῦ Γ., γενν. 1883, ἀπὸ 1918 καθηγητὴς τοῦ Διοικ. Δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

ἄγγελος. Ἀγγελιαφόρος, κομιστὴς εἰδήσεων. || Εἰδικῶς, ὁ ἀγγελιαφόρος τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἄγγελοι θεωροῦνται ὡς διάμεσα μεταξὺ τῆς θεότητος καὶ τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν Π.Δ., οἱ ἄγγελοι ἀποτελοῦσι πλῆθη συντεταγμένα ἀναρίθμητα. Ὀνόματα ἀγγέλων ἀναφέρονται μόνον τρία, τοῦ *Γαβριήλ*, τοῦ *Μιχαὴλ* καὶ τοῦ *Ραφαήλ*. Ἀγγελικαὶ ὀργανώσεις εἶνε τὰ *Χερουβεὶμ* καὶ τὰ *Σεραφείμ*. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναφέρει *ἀρχάς, ἐξουσίας, δυνάμεις, κυριότητας, θρόνους, ἀρχαγγέλους*. Εἷς ἕκαστον δὲ τῶν πιστῶν ἐφορεύει εἷς φύλαξ ἄγγελος. Ὅπως εἰς τοὺς ἁγίους, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους ἀπονέμομεν τιμητικὴν προσκύνησιν, τὴν ὁποίαν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπιτελεῖ πανηγυρικώτερον τὴν 8 Νοεμβρίου, ἡμέραν ἑορτῆς διὰ τὰς Ἀσωμάτους Δυνάμεις. || Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ δραματουργίᾳ, ἄγγελος καλεῖται τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον διηγεῖται ὅσα μακρὰν τῆς σκηνῆς εἶδεν ἢ ἤκουσεν. || Ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ, ὁ ἄγγελος ἦτο πρόσωπον μεταβιβάζον ἀλλοτρίαν βουλὴν πρὸς σύναψιν συμβάσεως.

Ἄγγελος (Χριστόφορος). Ἕλλην λόγιος τοῦ ΙϚ΄ αἰῶνος, διδάξας ἐν Ὀξφόρδῃ τὴν Ἑλληνικήν.

Ἄγγελος Σιλέσιος. Ὄνομα ἐκ τοῦ λατ., ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶνε γνωστὸς ὁ Ἰωάννης **Σέφλερ**

(Scheffler), Γερμανὸς θρησκευτικὸς ποιητής (1624-1677). Ὁ «Χερουβικὸς Προσκυνητής».

Ἀγγελοχώριον. Ἕδρα κοιν. Βεροίας. Κάτ 721.

ἀγγελτήριον. Ἔντυπον δι' οὗ ἀγγέλλεται γέννησις, βάπτισις, γάμος, θάνατος, μνημόσυνον κλ.

Ἀγγελώνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 605.

Ἀγγέρη (Angers). Πρωτ. τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ Μαὶν-ἐ-Λουάρ, ἀρχαία πρωτ. τοῦ Ἀνζοῦ. Λιμὴν ἐπὶ τοῦ ποτ. Μαίν. Κάτ. 86.300.

Ἀγγερμανία ἢ **Ἀγγερμανλάνδη** (Angermanland). Περιοχὴ τῆς Σουηδίας ἐπὶ τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου. 20.275 τχλμ., 180.470 κάτ.

Ἀγγιανή (Μαρία Enghien). Θυγάτηρ τοῦ Γουΐδωνος Ἀγγιανοῦ, δέσποινα τοῦ Ἄργους μεταβάσασα 1388 τὰς κτήσεις της εἰς τὴν Βενετίαν.

Ἀγγιανός (Γουΐδων Enghien). Δυνάστης τοῦ Ἄργους, 1356-1377.

ἀγγίνη ἢ **ἀγγίνα.** Κυνάγχη (βλ.λ.).

Ἀγγίστα(ή). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φυλλίδος. Κάτ. 937.

Ἀγγίτης (νῦν Ἀγγίστα). Ποτ. τῆς Μακεδονίας ἐκβάλλων εἰς τὴν Κερκινίτιδα λίμνην (τ' Ἀχινοῦ).

Ἀγγλεσέη (ἀγγλ. Anglesey, πρφ. Ἄνγλ'σε). Νῆσος καὶ κομητεία τῆς Ἀγγλίας παρὰ τὴν ΒΔ. ἀκτὴν τῆς Οὐαλλίας. 783 τ.χλμ., 54.000 κάτ.

Θυρεὸς τῆς Ἀγγλίας

ἀγγλεσίτης. Ὀρυκτὸν θειικοῦ μολύβδου· κρύσταλλοι διαφανεῖς, συνήθως ἄχροες, ἐνίοτε ὑποκίτρινοι, λευκότεφροι ἢ ἐρυθρωποί.

Ἀγγλία (ἀγγλ. England, πρφ. Ἴνγλανδ). Ἓν τῶν τεσσάρων τμημάτων τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, τὸ Ν. μέρος τῆς Μ. Βρεττανίας. Μετὰ τῆς Οὐαλλίας 151.094 τ.χλμ., 39.053.000 κάτ. Συνηθέστατα γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου «Ἀγγλία», ἀντὶ τῶν ὅρων «Μεγάλη Βρεττανία», «Βρεττανικαὶ Νῆσοι», «Ἡνωμένον Βασίλειον» καὶ «Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία». Συνορεύει πρὸς Β μετὰ τῆς Σκωτίας, καθ' ὅλας δὲ τὰς λοιπὰς διευθύνσεις βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης παρουσιάζουσα ἀποτόμους κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκτάς, μὲ πολλοὺς κόλπους καὶ πολλοὺς καλοὺς λιμένας. Χώρα ὀρεινὴ πρὸς τὸ Δ. αὐτῆς τμῆμα (τὸ ὑψηλότερον σημεῖον ἡ κορυφὴ τοῦ Σνῶδον ὄρους 1035 μ. ἐν τῇ Β. Οὐαλλίᾳ), βαθύπεδος δὲ καὶ εὔφορος κατὰ τὰ Α. Κλῖμα εἰς τὰ δυτικὰ μέρη ὑγρὸν καὶ ἀνεμῶδες, εἰς τὰ Α. περισσότερον εὔκρατον, ἀτμόσφαιρα πολλάκις ὁμιχλώδης ἢ νεφελώδης. Τὸ ἔδαφος ἀρδεύεται ὑπὸ πλείστων ποταμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τοὺς 50 εἶνε πλωτοί, καὶ ὑπὸ πολλῶν διωρύγων. Κυριώτεροι ποτ.: Τάμεσις, Χῶμβερ, Τάϋν πρὸς Α, Σέβερν, Δὴ πρὸς Δ. Τὸ ὑπέδαφος πλούσιον εἰς ἄνθρακας (ἰδίως ἐν Οὐαλλίᾳ καὶ εἰς τὰς Β. περιοχάς), σίδηρον, χαλκόν, κασσίτερον, πορσελάνην, ἅλας κ.λ. Ἡ Ἀ. εἶνε χώρα κυρίως βιομηχανική, ἐμπορικὴ καὶ ναυτική, ἡ γεωργία δὲ καὶ ἡ κτηνοτροφία ἐν αὐτῇ εἶνε μᾶλλον παρημελημέναι. Ἔχει ὀλίγα δάση καὶ πολλοὺς δενδροκήπους.

Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 52 κομητείας. Πρωτ. τὸ *Λονδῖνον*. Περὶ τῶν λοιπῶν βλ. **Μεγάλη Βρεττανία.**

Γλῶσσα. Ἡ Ἀγγλικὴ εἶνε κατ' ἔκτασιν ἡ περισσότερον διαδεδομένη γλῶσσα τῆς γῆς, ὁμιλουμένη ὑπὸ 160 περίπου ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῶν Δ. γερμανικῶν γλωσσῶν. Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ μορφῇ της, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσιν *ἀγγλοσαξονικὴν* (βλ.λ.) ἢ *ἀρχαίαν ἀγγλικήν*, ὑπῆρξε, μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν (1066), ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Κράτους καὶ τῆς λογοτεχνίας. Εἶτα ἐξετοπίσθη ὡς ἐπίσημος γλῶσσα ὑπὸ τῆς Νορμανδικῆς βορειογαλλικῆς μέχρι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, καὶ ἐδέχθη κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πολλὰ ρωμανικὰ στοιχεῖα. Αὕτη ἡ διάμεσος μορφὴ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης καλεῖται *μέση ἀγγλική*, διεμορφώθη δὲ ἤδη ὑπὸ τοῦ Τσῶσερ (1340-1400) εἰς λογοτεχνικὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ τοῦ 1500 ὁμιλεῖται ἡ *νέα ἀγγλική*. Ὑπάρχουσι πολλαὶ διάλεκτοι αὐτῆς, ἰδιαιτέραν δὲ ἐξέλιξιν ἐν τῇ προφορᾷ καὶ τῷ λεξιλογίῳ της ἔλαβεν αὕτη ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Λογοτεχνία: 1) Ἐν τῇ *ἀρχαίᾳ ἀγγλικῇ*, τὸ ἔπος «Βέοβουλφ» (1700 μ.Χ.)· ἀρχαιότατοι ποιηταί: ὁ *Καίδμων* (Ζ' αἰ.) καὶ *Κυνεβοῦλφος* (Η' αἰ.). 2) Ἐν τῇ *μέσῃ ἀγγλικῇ*, χρονικά, θρησκευτικὰ ἔργα, ἠθικὰ ποιήματα, ὁ μῦθος τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου ὑπὸ *Λάϋμον* (ΙΓ' αἰ.), πρώτη ἀκμὴ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, *Τσῶσερ*. 3) Ἐν τῇ *νέᾳ ἀγγλικῇ*, εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὸ θέατρον ὁ *Σαίξπηρ*, *Βὲν-Τζώνσον* (ΙΣ' αἰ., χρυσοῦς αἰὼν τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας), *Μίλτων* (ΙΖ' αἰ.), *Βέρνς* (τέλη ΙΗ' αἰ.), *Βύρων*, *Σέλλεϋ*, *Οὐόρδσουορθ*, *Τέννυσον*, *Σουίνβουρν*, *Οὐάϊλδ*, *Κίπλινγ*, *Σῶ*. Εἰς τὸ μυθιστόρημα: «Ροβινσὼν Κροῦσος» τοῦ *Διφώ* (1719), *Ρίτσαρδσον*, *Φίλδινγ*, *Στέρν*, *Γόλδσμιθ* (ΙΗ' αἰ.), *Οὐῶλτερ Σκώτ*, *Δίκενς* (ΙΘ' αἰ.) καὶ οἱ νεώτεροι *Χάρδυ*, *Γάλσγουερθυ*, *Οὐέλς*.

Ἀγγλία γηραιά (ἀγγλ. Old England, πρφ. Ὤλδ Ἰνγλανδ). Οὕτω καλοῦσιν οἱ Ἄγγλοι τὴν πατρίδα των εἰς ἔνδειξιν ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ ἀρχαῖόν της μεγαλεῖον.

ἀγγλικὰ ἅλατα. Βλ. *ἅλατα*.

Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία. Ἡ ἐπίσημος χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ἀφ' ἧς ἀπεσχίσθη τῆς Ρωμαϊκῆς 1534. Οἱ κανόνες τῆς πίστεως περιλαμβάνονται εἰς τὰ 39 ἀγγλικανικὰ ἄρθρα (1571), τὸ δὲ λειτουργικὸν καὶ τελετουργικὸν μέρος εἰς τὸ «Κοινὸν προσευχητάριον» (Commun Prayer-Book, 1552). Ἀνώτατον ἀρχηγὸν ἔχει τὸν βασιλέα, διαιρεῖται δὲ διοικητικῶς εἰς δύο ἀρχιεπισκοπάς, τῆς Καντερβουρίας μὲ 27 ἐπισκοπὰς καὶ τῆς Ἐ-όρκης μὲ 10.

Δόγμα: Δικαίωσις διὰ τῆς πίστεως, μόνον δύο μυστήρια (βάπτισις καὶ μετάληψις), ἡ Ἁγία Γραφὴ ἄνευ παραδόσεως, ἄρνησις τῆς κολάσεως, τῆς ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, τῆς λατρείας εἰκόνων καὶ ἁγίων λειψάνων. Μὴ ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία τῶν κληρικῶν. Λειτουργικῶς καὶ διοικητικῶς πλησιάζει μᾶλλον εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, δογματικῶς μᾶλλον πρὸς τὸν καλβινισμόν. Ὑπάρχουσι τρεῖς μορφαὶ τῆς Ἀ. Ἐ., ἡ τῆς *Χαμηλῆς*, ἡ ὁποία καὶ εἰς τὸ λειτουργικὸν καὶ εἰς τὸ δογματικὸν δεικνύει προτεσταντικὸν πνεῦμα, ἡ τῆς *Ὑψηλῆς*, ἥτις δέχεται συνήθειαν καὶ κανόνας πίστεως ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ τῆς ἐσχάτως ἀναφανείσης *Εὐρείας*, ἥτις πρεσβεύει τὸν ὀρθολογισμόν.

ἀγγλικανισμός. Ἡ ἐπίσημος χριστιανικὴ θρη-

σκεία τῆς Ἀγγλίας ὡς διδάσκει αὐτὴν ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία (βλ.λ.).

ἀγγλικὴ ἑβδομάς. Ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ ἰσχύουσα διὰ τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους ἐργάσιμος ἑβδομάς, καθ' ἣν ἡ ἑβδομαδιαία ἀνάπαυσις ἄρχεται ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τοῦ Σαββάτου καὶ λήγει τὴν πρωΐαν τῆς Δευτέρας.

ἀγγλικισμός. Ἰδιωτισμὸς τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης.

ἀγγλικὸν ἅλας. Κν. τὸ **θειικὸν μαγνήσιον.**

ἀγγλικὸν κόμμα. Οὕτως ὠνομάσθη ἐν Ἑλλάδι ἡ περὶ τὸν Μαυροκορδᾶτον πολιτικὴ ὁμάς (1821-33), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἀποκληθὲ *κόμμα τῶν Ναπαίων*, δηλ. τὸ φιλόρρωσον.

Ἀγγλοαμερικανοί. Ἀμερικανοὶ ἔλκοντες τὸ γένος ἐκ τῶν Ἄγγλων. ‖ Γενικώτερον, οἱ κάτοικοι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδᾶ, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ λατινικῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐθνῶν.

Ἄγγλοι. Δανικὴ φυλὴ κατακτήσασα τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐπιβαλοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς ὁλόκληρον τὸν ἐκ Βρεττανῶν, Ἰούτων, Σαξόνων καὶ Ἄγγλων ἀποτελούμενον λαὸν τῆς χώρας ταύτης. Βλ. **Ἀγγλοσάξονες.**

Ἀγγλονορμαννικαὶ νῆσοι. Βλ. **Νορμανδικαὶ νῆσοι.**

Ἀγγλοσάξονες. Τὰ γερμανικὰ φῦλα τῶν Ἄγγλων, Ἰούτων καὶ Σαξόνων τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ 450 μ.Χ. διεπεραιώθησαν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ρωμαϊκῶν λεγεώνων ἐγκαταλειφθεῖσαν Βρεττανίαν, καὶ ἐνωθέντα μετὰ τῶν Βρεττανῶν ἀπετέλεσαν τὸ σημερινὸν ἔθνος. Ἀπετέλεσαν (829-1066) ἰδιον βασίλειον. ‖ Σήμερον, κν. οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἀμερικανοί.

ἀγγλοσαξονικὴ γλῶσσα. Ἡ ἐκ τῶν ἰδιωμάτων τῶν ἐπὶ ἀγγλικοῦ ἐδάφους ἐγκατασταθέντων *Ἀγγλοσαξόνων* ἀποτελεσθεῖσα ἀρχαία ἀγγλικὴ γλῶσσα. Βλ. *Ἀγγλία*.

Ἀγγόλα (Angola). Πορτογαλικὴ ἀποικία ἐν Δ. Ἀφρικῇ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, Ν τοῦ κράτους τοῦ Κόνγο. 1.255.775 τ.χλμ., κάτ. 5.000.000 Βαντοῦ. Χώρα ὀρεινή. Παράγει καφέν, καουτσούκ, ζάχαριν, βάμβακα, κηρόν, ἐλεφαντόδοντον, φοινικέλαιον, κοπάλην κ.ἄ. Πρωτ. *Λοάντα*.

ἀγγοστούρας φλοιός. Ὁ πικρὸς ἀρωματικὸς φλοιὸς γαλιπέας τῆς φαρμακευτικῆς· χρησιμεύει εἰς τὴν ποτοποιΐαν.

Ἀγγουλέμη (Angoulême). Πρωτ. τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ Σαράντ ἐπὶ τοῦ ποτ. Σαράντ. Κάτ. 35.000.

ἀγγούρι, ἀγγουριά. Βλ. **σικυός.**

ἀγγοῦσα (ἡ). Ἡ κυνάγχη καὶ τὸ ἄγχος.

ἀγγουστικλάβιοι. Φέροντες ἐσθῆτας μὲ στενὰς παρυφάς (angustus clavus) Ρωμαῖοι πολῖται εἰς ἀντίθεσιν τῶν *λατισκλαβίων*, οἵτινες ἔφερον πλατείας παρυφάς, πολυτέλειαν ἐπιτρεπομένην μόνον εἰς τοὺς συγκλητικοὺς καὶ τοὺς ὁμοτίμους τούτων.

Ἄγγρα Μαΐνυοῦ. Τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ ἐν τῇ Ζωροαστρικῇ μυθολογίᾳ, γνωστότερον ὡς **Ἀριμάν.**

Ἀγδίνες. Ἔδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Ἰστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 264.

ἀγελάς. Τὸ θηλ. τοῦ *βοός*, ἡ βοῦς.

ἀγέλη. Ποίμνη, κοπάδι. ‖ *('Αρχ.)* Οὕτως ἐκαλοῦντο ὁμάδες εἰς ἃς ἐτάσσοντο οἱ ἔφηβοι, ἀσκούμενοι καὶ τρεφόμενοι ὑπὸ τῆς πολιτείας.

ἀγενεσία ἢ **ἀγένεσις.** Ἀνικανότης πρὸς ἀναπαραγωγὴν τοῦ εἴδους. ‖ Ἐν τῇ Τερατολογίᾳ, ἡ ἀπουσία ἑνὸς ἢ πλειόνων ὀργάνων εἰς τὸ ἀρτιγένητον βρέφος.

ἀγενὴς πολλαπλασιασμός. Ἐν τῇ Βιολογίᾳ, ὁ πολλαπλασιασμὸς ζώντων ὀργανισμῶν ἄνευ τῆς συνεργείας τῶν δύο γενῶν.

Ἀΐενώ (γαλλ. Haguenau, γερμαν. Hagenau). Π. τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Κάτω Ἀλσατίᾳ. Κάτ. 17.600.

ἀγερικό. Ἐνεάριον πνεῦμα, ἐξωτικόν.

Ἀγερσανοί. Ἔδρα κοιν. Νάξου. Κάτ. 148.

ἀγευσία. Ὁλοτελὴς ἢ μερικὴ ἀπουσία τῆς γεύσεως, ὀφειλομένη εἰς βλάβην τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ, τοῦ προσωπικοῦ ἢ τοῦ τριδύμου νεύρου.

ἄγημα. Τμῆμα πληρώματος πολεμικοῦ πλοίου, προωρισμένον εἰς ἐκτέλεσιν εἰδικῆς ὑπηρεσίας ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ πλοίου. ‖ *('Αρχ.)* α') Στρατιωτικὴ μονὰς παρὰ Σπαρτιάταις, β') τμῆμα ἐπιλέκτου μακεδονικοῦ στρατοῦ.

Ἀγηνορίδαι. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀγήνορος: ὁ Φινεύς, ὁ Περσεὺς καὶ κυρίως ὁ Κάδμος.

Ἀγήνωρ. Βασιλεὺς τῆς Φοινίκης, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Λιβύης, πατὴρ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Εὐρώπης. Ὅτε αὗτη ἡρπάγη ὑπὸ τοῦ Διὸς λαβόντος μορφὴν ταύρου, ὁ Ἀ. ἐξέπεμψε πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῆς τοὺς υἱούς του, οἱ ὁποῖοι μὴ ἀνακαλύψαντες αὐτὴν ἐγκατέστησαν εἰς διαφόρους χώρας. Οὕτως οἱ Ἕλληνες ἀνῆγον εἰς τὸν Ἀ. τὸ γένος τῶν πλείστων βασιλέων ὡς καὶ ἡρώων οἰκιστῶν ἑλληνικῶν πόλεων.

Ἀγήσανδρος. Γλύπτης ἐκ Ρόδου καὶ εἷς τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ θαυμασίου συμπλέγματος τοῦ Λαοκόοντος. Ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ εἶνε ἀκαθόριστος.

Ἀγησίλαος. Ὄνομα τριῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης. 1) **Ἀγησίλαος ὁ Α',** ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγιαδῶν. Ἐβασίλευσεν, ὡς φαίνεται, περὶ τὸ 800 π.Χ., ὅτε ἐτέθησαν εἰς ἰσχὺν οἱ λυκούργειοι νόμοι.—2) **Ἀγησίλαος ὁ Β',** υἱὸς Ἀρχιδάμου Β', γενν. 444 π.Χ. Διεδέχθη περὶ τὸ 399 τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν του Ἄγιν Β'. Κατὰ τὰ ἔτη 396-394 ἐπολέμησε κατὰ τῶν Περσῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ὧν τὴν κυρίαν δύναμιν ἐνίκησε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πακτωλοῦ. Ἐκραγέντος εἶτα πολέμου πολλῶν ἑλληνίδων πόλεων κατὰ τῆς Σπάρτης ὁ Ἀ. ἐπέστρεψεν ἐσπευσμένως εἰς Βοιωτίαν καὶ ἐνίκησε τοὺς ἐχθροὺς παρὰ τὴν Κορώνειαν (394). Λόγῳ ὅμως τῶν πολλῶν ἀπωλειῶν του ἀπεσύρθη εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅτε οἱ σύμμαχοι συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν Κόρινθον (Κορινθιακὸς πόλεμος, 392-387). Μετὰ τὴν ἀτυχῆ μάχην παρὰ τὰ Λεῦκτρα (371) ἐξελέγη νομοθέτης, κατὰ δὲ τὴν κατάληψιν τῆς Σπάρτης ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδα ἔσωσε τὴν πόλιν δραμὼν ἐν σπουδῇ ἐκ Μαντινείας, ὅπου ἦτο ἐστρατοπεδευμένος. Ἐν Μαντινείᾳ συνήφθη ἔπειτα (362) μάχη, ἧτις ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπαμεινώνδα ἔμεινεν ἄκαρπος διὰ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Σπάρτης. Ὕστερον τῷ 361 ὁ Ἀ. μετέβη εἰς Αἴγυπτον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐπαναστάσεως τῶν Αἰγυπτίων. Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τρικυμίας νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Μενελάου λιμένα ἐτελεύτησεν ἐκεῖ ἐν ἡλικίᾳ 84 ἐτῶν (358 π.Χ.).—3) **Ἀγησίλαος ὁ Γ',** θεῖος τοῦ βασιλέως Ἀγησίλαος Δ'. Κατ' ἀρχὰς ὑπεστήριξε τὰ σχέδια τούτου περὶ ἀνανεώσεως τῶν λυκουργείων νόμων, ἀπεκήρυξεν ὅμως ἔπειτα αὐτά.

Ἀγησίλαος. Ἀθηναῖος, ἀδελφὸς τοῦ Θεμιστοκλέους. Σταλεὶς κατάσκοπος εἰς τὰς ἐν Ἀρτεμισίῳ καταπλευσάσας περσικὰς δυνάμεις συνελήφθη, ἔδειξε δὲ μεγίστην καρτερίαν.

Ἀγησίπολις. Ὄνομα τριῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγιαδῶν. Οἱ δύο ἀρχὰς Δ' αἰῶνος π.Χ. καὶ ὁ τρίτος 219-183 π.Χ.

ἄγια (τά). Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος καὶ ἄλλων μεγάλων ἑβραϊκῶν ναῶν, χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ ἐνδοτέρου τμήματος, ὅπερ ἐκαλεῖτο *ἅγια τῶν ἁγίων* ἢ *ἄδυτον*.

Ἁγιὰ ἢ Ἁγιά. Ἔδρα κοιν. καὶ πρωτ. ὁμων. ἐπαρχ. ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης, Α τῆς Λαρίσης, 5 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Κάτ. 2564.

Ἁγιάδαι. Ὁ ἕτερος τῶν βασιλικῶν οἴκων τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ὡς ἔλκων δῆθεν τὸ γένος ἐκ τοῦ βασιλέως Ἄγιδος τοῦ Α'. Εἰς αὐτὸν ἀνῆκον ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Παυσανίας.

ἁγιάζι. Ἐλαφρὰ πνοὴ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ ἀνέμου.

ἁγιὰκ-διβανί. Ἐκτακτον ἀνακτορικὸν συμβούλιον παρὰ τοῖς Τούρκοις εἰς ὃ μετεῖχον πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοί.

ἁγιάνης. Τουρκικὸς τίτλος σημαίνων τὸν ἐφορεύοντα ἐκπρόσωπον τοῦ σουλτάνου. Ἀγιάνηδες ἐκαλοῦντο οἱ ὁσποδάροι Μολδαυίας καὶ Βλαχίας οἵτινες ἐξελλήνισαν τὸν τίτλον εἰς «Ἰωάννην». Ἐκ τούτου καὶ «Μωραγιάνης» ὁ ἄρχων τοῦ Μωρέως.

Ἁγίας. Υἱὸς Ἀκνονίου. Περίφημος παγκρατιαστὴς ἐκ Φαρσάλου, νικήσας πλειστάκις εἰς πανελληνίους ἀγῶνας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος π.Χ. Σῴζεται ἐλεγεῖον ὑμνοῦν αὐτὸν ὡς καὶ μαρμάρινος ἀνδ.ὰς αὐτοῦ ἐν Δελφοῖς, ἀντίγραφον χαλκοῦ ἔργου τοῦ Λυσίππου.

Ἁγιᾶς ἢ Ἁγιὰς ἐπαρχία. Ὀρεινὴ ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Λαρίσης ἐν Θεσσαλίᾳ, εἰς τὰ ΒΑ αὐτοῦ, βρεχομένη ἐξ Α ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Κάτ. 15.810. Εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον τὸ ὄρος Ὄσσα. Πρωτ. ὁμών. κωμόπολις.

Ἁγίας ὁ Τροιζήνιος. Κυκλικὸς ποιητὴς ποιήσας περὶ τὸ 700 π.Χ. τὸ ἔπος «Νόστοι», περιέχον τὰς περιπετείας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐκ τῆς ἐκπορθηθείσης Τροίας ἐπάνοδόν των.

ἁγίασμα. Τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ, ἁγιασμός. ‖ Ὄνομα διδόμενον εἰς πηγὰς εἰς ἃς ἀποδίδονται θαυματουργοὶ ἰδιότητες. Τοιαύτη ἡ ἐν Βαλουκλῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ζωοδόχος Πηγή. ‖ Παρ' Ἑβραίοις, τὸ ὄνομα τοῦ Ἰαχβὲ κεχαραγμένον ἐπὶ χρυσοῦ πετάλου ὅπερ ἔφερεν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τῆς μίτρας του.

Ἅγιασμα. 1) (πρώην *Κουρί*) Ἔδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Νέστου. Κάτ. 411.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Βοίου. Κάτ. 145.

ἁγιασμός. Ἁγιοποίησις, ἀφιέρωσις προσώπου ἢ πράγματος εἰς τὸν Θεόν, δι' εὐχῶν κυρίως, καθαγιασμὸς τοῦ ὕδατος. ‖ *Ἁγιασμὸς ὑδάτων.* Ἡ σύγχρονος τελετουργικὴ πρᾶξις διακρίνει δύο ἁγιασμούς. Ὁ μὲν *Μέγας* τελεῖται κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων, ὁ δὲ *Μικρὸς* καθ' οἱανδήποτε ἡμέραν ἐντὸς τῶν οἴκων κ.λ.

Ἁγιασολούκ (παραφθορὰ τοῦ *Ἅγ. Θεολόγος*). Χ. ἐπὶ λόφου παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Ἐφέσου ἐπὶ τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς Σμύρνης - Ἀϊδινίου (εἰς τὸ 48 μίλλιον). Πλησίον ὑπῆρχεν ἄλλοτε ὁ τάφος Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ ναὸς ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ.

Ἁγιάσσος. Ἔδρα ὁμων. κοιν. τῆς ν. Λέσβου ἐπαρχ. Μυτιλήνης. Κάτ. 5679.

ἁγιαστήρι. Ἀργυροῦν ράντιστρον διὰ τὸ ράντισμα τῶν Χριστιανῶν δι' ἁγιασμοῦ ἢ καὶ δέσμη βασιλικοῦ χρησιμεύουσα διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Ἁγιάτσιο (Ajaccio, ἐσφαλμένως Αἰάκειον). Ὠχυρωμένη πρωτ. τῆς Κορσικῆς, μὲ εὐρὺν λιμένα εἰς τὰ Δ τῆς νήσου. Κάτ. 23.400. Πατρὶς τοῦ Ναπολέοντος Α'.

ἀγίγαρτος ἢ **ἀπύρηνος σταφυλή.** Ἐκείνη ἧς αἱ ῥᾶγες στερεοῦνται πυρήνων.

Ἁγιοβλασίτικα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 197.

ἁγιογράφια. Ἡ τέχνη τοῦ ζωγραφίζειν ἁγίους καὶ γενικώτερον θρησκευτικὰς εἰκόνας. Βλ. καὶ **εἰκονογραφία.**

ἁγιογραφίτης. Σπουδαστὴς τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Βλ. καὶ **χιλιασταί.**

ἁγιοδημητριάτικο. Τὸ χρυσάνθεμον ὡς ἀνθοφοροῦν περὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγ. Δημητρίου (Ὀκτωβρίου 26).

ἁγιοζούμι. Ῥόφημα ἐξ ἀλεύρου καὶ ἐλαίου σύνηθες εἰς τὰς μονάς.

ἁγιοκέρι. Λαμπὰς τῆς ἐκκλησίας ἐκ μελισσίου κιτρίνου κηροῦ, καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ μελίσσιος κηρός.

ἁγιόκλημα. Βλ. **αἰγόκλημα.**

ἁγιολόγιον. Βλ. **συναξάριον.**

Ἁγιονέρι (πρώην *Βερλάντζα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 749.

Ἁγιονέρι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 364. Κεῖται ἐπὶ ὑψώματος ἔχοντος φρούριον μεσαιωνικόν. Παρ' αὐτὸ στενὴ δίοδος ἀπὸ τῆς πεδιάδος τῶν Κλεωνῶν εἰς τὴν τοῦ Ἄργους, ἡ Κλεισούρα τοῦ Ἁγιονόρους, ὅπου κατεστράφη ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη.

Ἅγιον Ὄρος. Βλ. **Ἄθως.**

ἁγιοπούλι. Πτηνόν. Βλ. **ἀκριδοθήρας.**

ἅγιος -ία -ιον. Ἡ λέξις *ἅγιος* δηλοῖ ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ τὸν ἀπὸ τῆς κοινῆς χρήσεως κεχωρισμένον, τὸν καθαρόν, τὸν ἀπηλλαγμένον ἁμαρτιῶν καὶ ἀναφέρεται πρὸ παντὸς μὲν εἰς τὸν Θεόν, τὸν κατ' ἐξοχὴν ἅγιον, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς τοὺς καθωσιωμένους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς προφήτας καὶ εἰς τοὺς εὐσεβεῖς καθόλου ἀνθρώπους, ἔτι δὲ καὶ εἰς πράγματα ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν λατρείαν αὐτοῦ. Εἰσήχθη ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου τούτου καὶ εἰς τὴν Κ.Δ., ἔνθα οὕτω χαρακτηρίζονται καὶ ὁ Ἰ. Χριστός, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἔτι δὲ καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὡς κεκλημένοι ἵνα γίνωσιν ἅγιοι. Εἶτα ὠνομάζοντο οὕτω πρόσωπα ἰδιαζούσης πνευματικῆς δυνάμεως καὶ χάριτος καὶ βίου θεαρέστου, καὶ οἱ μάρτυρες, μάλιστα μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν διωγμῶν. Ἐξαιρέτως δ' ἐτιμήθη ὡς *παναγία* ἡ θεοτόκος Μαρία. Ἡ τιμὴ τῶν ἁγίων εἶχε κατ' ἀρχὰς τοπικὸν χαρακτῆρα, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐξεπλώθη εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἀπαντᾷ καὶ ἑορτὴ *τῶν Ἁγίων Πάντων*. Ἡ πρὸς τοὺς ἁγίους τιμὴ ἐξεδηλοῦτο διὰ τῆς καθιερώσεως ἐτησίας μνήμης, διὰ τῆς ἱδρύσεως ναῶν καὶ διὰ τῆς πρὸς τὰς εἰκόνας καὶ δὴ πρὸς τὰ λείψανα αὐτῶν εὐλαβείας. Σχετικὴ πρὸς τὴν τιμὴν ταύτην τῶν ἁγίων τυγχάνει καὶ ἡ *ἐπίκλησις* αὐτῶν. Κατὰ τὸν Η' καὶ Θ' αἰῶνα ἐσημειώθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ζωηρὰ κατὰ τῆς τιμῆς τῶν εἰκόνων καὶ τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων ἀντίδρασις *(εἰκονομάχων ἔρις)* μεθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία καθώρισεν ἐπισήμως τὴν φύσιν καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ὀφειλομένης τιμητικῆς προσκυνήσεως καὶ οὐχὶ λατρείας, τῆς μόνῳ τῷ Θεῷ προσηκούσης.

Ἅγιος. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 1116.

ἁγιοταφίτης. Μοναχὸς μονῆς τοῦ Ἁγ. Τάφου.

Ἁγιουβῖται. Μουσουλμανικὴ δυναστεία διαδεχθεῖσα τοὺς Φατιμίτας τῷ 1171 καὶ βασιλεύσασα ἐν Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ, Ὑεμένῃ καὶ Μεσοποταμίᾳ. Κατελύθη ὑπὸ τῶν Τατάρων κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα.

ἀγιοῦγα (ἡ). Γένος φυτῶν, ἄλλως ἄζυγος (βλ.λ.).

Ἁγιούθια (νῦν **Κρούμ-Κράο**). Π. τοῦ Σιάμ, πρωτ. τῆς χώρας μέχρι τοῦ 1767, ἐπὶ τοῦ ποτ. Μὲ-Νάμ, κατὰ μέγα μέρος ἐκτισμένη ἐπὶ πασσάλων ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Κάτ. 50.000.

ἀγιούπας. Γύψ.

Ἁγιόφυλλος (πρφην *Βεϊσιάτι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας. Κάτ. 518.

Ἁγιοχώρι (πρφην *Γρατσιάνη*). Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος. Κάτ. 478.

Ἅγις (γεν. **-ιδος**, αἰτ. Ἅγιν). Ὄνομα τεσσάρων βασιλέων τῆς Σπάρτης. 1) **Ἅγις ὁ Α΄**, ἐπώνυμος γενάρχης τῶν *Ἀγιαδῶν*.— 2) **Ἅγις ὁ Β΄**, υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀρχιδάμου, ὃν διεδέχθη τῷ 427 ἢ 426 π.Χ. Τῷ 425 δηώσας τὴν Ἀττικὴν παρέμεινεν ἔκτοτε σχεδὸν ἀδιακόπως ἀρχιστράτηγος τῶν Πελοποννησίων καθ' ὅλον τὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πόλεμον. Τῷ 418 ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ἄργους, κλείσας δὲ ἐκεχειρίαν τεσσάρων μηνῶν, κατηγορήθη σφόδρα, ἀλλ' ἐνίκησεν εἶτα λαμπρῶς ἐν Μαντινείᾳ. Κατέστρεψε κατὰ τὸν χειμῶνα 417-416 τὰ μακρὰ τείχη τοῦ Ἄργους, τῷ δὲ 413 ὡδήγησε τοὺς Πελοποννησίους εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ κατέλαβε τὴν Δεκέλειαν, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ μεγάλου πολέμου. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν (404) ἐδήωσε τὴν Ἦλιν καὶ τὴν ἠνάγκασε νὰ ὑποταχθῇ, ἀπέθανε δὲ τῷ 402.—3) **Ἅγις ὁ Γ΄**, υἱὸς τοῦ Ἀρχιδάμου Γ΄, ὃν διεδέχθη τῷ 338 π.Χ. Τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου πολεμοῦντος ἐν Ἀσίᾳ συνῆψε σχέσεις μετὰ τῶν Περσῶν, ἵνα εἰς τὰ νῶτα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξεγείρῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς ἀποστασίαν, ἔπεσε δὲ παρὰ τὴν Μαντίνειαν ἐν μάχῃ κατὰ τοῦ Κρατεροῦ (331).— 4) **Ἅγις ὁ Δ΄**, υἱὸς τοῦ Εὐδαμίδου Β΄. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, 245, ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ, οὐχ ἧττον μετὰ ζήλου ἀπεφάσισε νὰ βελτιώσῃ τὴν τότε οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς Λακεδαίμονος δι' ἐπανανεώσεως τῶν λυκουργείων νόμων. Καὶ ἤρχισε μὲν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου καὶ ἐκάησαν ἐν τῇ ἀγορᾷ τὰ ἀποδεικτικὰ τῶν χρεῶν, ἀλλ' ἡ διανομὴ τῶν γαιῶν ἀνεβλήθη. Τῷ 241 ὁ Ἅ. ὑποχρεωθεὶς νὰ ἐκστρατεύσῃ πρὸς βοήθειαν τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, εἶδρε κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του τὰς διαθέσεις ὅλως ἐχθρικάς, καταφυγὼν δὲ εἰς τὸν ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη.

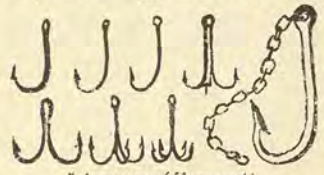
Ἄγκιστρα (ἁλιευτικά)

Ἁγίων Πάντων ἑορτή. Ἐκκλησιαστικὴ ἑορτὴ εἰς μνήμην πάντων τῶν ἁγίων καὶ μαρτύρων. Ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ἐν τῇ Δυτικῇ τὴν 1 Νοεμβρίου.

Ἁγιωργίτικα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας. Κάτ. 675.

Ἁγιωργίτικο ποτάμι. Βλ. Ἀσωπός.

ἀγκάθι. Ἄκανθα.

Ἀγκαῖος. Δύο ἥρωες προϊστορικοί. 1) Ὁ ἐκ Κεφαλληνίας βασιλεὺς τῶν Λελέγων, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀστυπαλαίας. Ἀργοναύτης ὢν ἀνεχώρησεν ἐκ Σάμης τῆς Κεφαλληνίας καὶ συγκεντρώσας ἀποίκους ἐκ Κεφαλληνίας, Θεσσαλίας κ.ἄ. κατέλαβε τὴν νῆσον Σάμον δοὺς εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα Σάμος πρὸς τιμὴν τῶν ἐκ Σάμης Κεφαλλήνων.—2) Βασιλεύσας ἐν Ἀρκαδίᾳ περὶ τὸ 1225 π.Χ. ἐκλήθη διὰ τὴν θήραν τοῦ Καλυδωνίου κάπρου, ὑφ' οὗ δηχθεὶς ἀπέθανε. Συμμετέσχε καὶ τοῦτος τῆς ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας ὡς κυβερνήτης τῆς Ἀργοῦς μετὰ τὸν Ποίαντα.

ἀγκάλη καὶ **ἀγκαλιά.** Ὁ κόλπος τοῦ ἀνθρώπου.

ἀγκαλίς. Ἐν τῇ στρατιωτικῇ γλώσσῃ, κυλινδρικὸν δέμα κλάδων ἢ κλώνων, χρησιμεῦον πρὸς ἐπένδυσιν πυροβολείων, στέγασιν σκεπάστρων κ.ἄ.

Ἀγκίστρι. Πευκόφυτος νησὶς ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ μεταξὺ Αἰγίνης καὶ Ἐπιδαύρου. Ἀποτελεῖ κοιν. τῆς ἐπαρχίας Αἰγίνης. 14 τ.χλμ., 664 κάτ., πρωτ. *Μεγαλοχώρι*.

ἄγκιστρον ἢ **ἀγκίστρι.** Μικρὰ χαλυβδίνη ἁρπάγη καταλήγουσα εἰς δύο ἀντιθέτους κατὰ τὴν διεύθυνσιν ἀκίδας. τὴν ὁποίαν προσδένουσι μετὰ τοῦ δολώματος εἰς ὁρμιὰν πρὸς ἁλιείαν ἰχθύων. ‖ Πᾶν μεταλλικὸν τεμάχιον ἔχον σχῆμα ὅμοιον πρὸς τὸ ὡς ἄνω ἁλιευτικὸν ἐργαλεῖον, χρησιμεῦον πρὸς σύλληψιν ἢ ἀνάρτησιν πράγματός τινος ἢ σύνδεσιν δύο ἀντικειμένων· γάντζος. ‖ *(Χειρουργ.-Μαιευτ.)*. Ἐργαλεῖον ἔχον τὸ ὡς ἄνω σχῆμα.

ἀγκιστρωτὸν (ἢ **ὀνυχοειδὲς**) **ἐ.τοῦν.** Ἓν τῶν ὀστῶν τοῦ καρποῦ τῆς χειρός.

ἄγκλιμα (τό). Αἱ μόνιμοι παρὰ τοὺς τοίχους τοῦ πλοίου κλῖναι (κατὰ τὸ ἐπίσημον ναυτικὸν ὀνοματολόγιον).

ἀγκλίτσα ἢ **γλίτσα.** Ποιμενικὴ ῥάβδος καμπύλη πρὸς τὸ ἄνω μέρος.

ἀγκοίνη. Ὄργανον ἐκ σχοινίου ἢ σιδήρου διὰ τοῦ ὁποίου προσαρτᾶται ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτῆς πᾶσα σταυρωτὴ κεραία ἐπὶ τῶν ἱστῶν τοῦ πλοίου, κν. **τρότσα.**

ἀγκομαχητό. Ἀναφύσημα πνευστιῶντος, βαρεῖα ἀναπνοή.

Ἀγκοίνη

Ἄγκορ (πρφ. Ἀγκ - Κόρ). Τοποθεσία ἐν Καμβότζ τῆς Γαλλικῆς Ἰνδοκίνας, ἔνθα εὑρίσκονται τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια ἀνακτόρων, ναῶν καὶ ἄλλων μνημείων τῆς τέχνης τῶν Κμέρ.

Ἄγκος Μάρκιος. Ὁ τέταρτος βασιλεὺς τῆς Ρώμης (640-616 π.Χ.).

ἀγκουρέτο. Βλ. **κερκέτης.**

Ἀγκουσελιανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀγ. Βασιλείου (Κρήτης). Κάτ. 197.

ἀγκράφα. Πόρπη, περόνη.

Ἄγκστραιμ (Ἀνδρέας Ἰωνᾶς Angström). Σουηδὸς φυσιοδίφης (1814-1874). Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη *μονὰς τοῦ Ἄ.* τὸ δεκάκις ἑκατομμυριοστὸν τοῦ χιλιοστομέτρου διὰ τὴν μέτρησιν τῶν κυμάτων τοῦ φωτός.

ἀγκτήρ (ὁ). Χειρουργικὴ λαβὶς συγκλειομένη ἀφ' ἑαυτῆς διὰ σπειροειδοῦς ἐλατηρίου, δι' ἧς ἄλλοτε συνεκράτουν ἡνωμένα τὰ χείλη τῶν τραυμάτων.

ἀγκτηρίασμα. *(Ναυτ.)* Σύνδεσις δύο σχοινίων κατά τινα μοῖραν τοῦ μήκους των ἢ σύνδεσις τοῦ ἄκρου σχοινίου πρός τινα μοῖραν τοῦ αὐτοῦ σχοινίου διά σπάγγου, κν. **μουσελάρισμα.**

ἀγκύλη. *(Ἀνατομ.)* Νεῦρον ὑπὸ τὴν γλῶσσαν (γλωσσοδέτης), τὰ βλέφαρα, τὰς ἰγνύας. ‖ *(Ἀρχ.)* Χορδὴ τόξου, λαβὴ ἀσπίδος, θηλειὰ λωρίου ὑποδήματος, εἶδος κυρτοῦ ποτηρίου. Εἰδικώτερον, ἱμὰς συνήθως προσδενόμενος καὶ τυλισσόμενος εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀκοντίου, ἐξ οὗ καὶ αὐτὸ τὸ ἀκόντιον πολλάκις ἀγκύλη ἐλέγετο· ὁ ἱμὰς οὗτος καταλλήλως συγκρατούμενος κατὰ τὴν ῥῖψιν τοῦ

ἀκοντίου, προσέδιδεν εἰς τοῦτο γοργοτάτην περιστροφικὴν κίνησιν περὶ τὸν ἄξονά του. ‖ *(Ναυτ.)* Δακτύλιος σχηματιζόμενος εἰς τὸ ἄκρον σχοινίου διὰ κυρτώσεως αὐτοῦ καὶ χρησιμεύων πρὸς σύναψιν τοῦ σχοινίου μετ' ἄλλου ἢ μεθ' οἱουδήποτε ἀντικειμένου, κν. *γάσα*. ‖ *(Χειρουργ.)* Ἐργαλεῖον ἀπολήγον εἰς ἄγκιστρον δι' οὗ τηροῦσι κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις ἀποκεχωρισμένα τὰ τεμνόμενα μέρη. ‖ Εἰς τὸν πληθ., *ἀγκύλαι*, τὰ σημεῖα [ ] ἐντὸς τῶν ὁποίων περικλείονται χωρὶς ἀρχαίων συγγραφέων μὴ γνήσια ἢ ἀμφίβολα. ‖ Ἐνίοτε ἀντὶ παρενθέσεων. ‖ Εἰς τὴν ἄλγεβραν περικλείουσι δι' ἀγκυλῶν παραστάσεις περιεχούσας ἄλλας παραστάσεις ἐντὸς παρενθέσεων α[β(χ+ψ)+γ].

Ἀγκύλη σχοινίου

ἀγκύλιον ἢ **ἀγγίλιον** (λατ. ancile). Ἱερὰ ἀσπὶς μεθ' ἧς συνέδεον τὴν τύχην τῆς Ρώμης. Ἐμυθολογεῖτο ὅτι εἶχε πέσει ἐξ οὐρανοῦ.

ἀγκύλιον. *(Ναυτ.)* Κυρτὸν τεμάχιον ἐκ ῥάβδου σιδηρᾶς ἔχον τὰ ἄκρα παχύτερα καὶ διάτρητα πρὸς εἰσαγωγὴν γόμφου· κν. **κλειδὶ τῆς ἀλυσίδας.** Δι' ἀγκυλίων συνδέονται πρὸς ἄλληλα τὰ τμήματα ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται αἱ ἁλύσεις τῶν ἀγκυρῶν.

ἀγκυλοβλέφαρον. Σύμφυσις τῶν βλεφαρικῶν χειλέων περιορίζουσα πολὺ ἢ ὁλίγον τὸ ἄνοιγμα τῶν ὀφθαλμῶν.

ἀγκυλόγλωσσον. Γλωσσοδέτης. Περιορισμὸς τῆς εὐκινησίας τῆς γλώσσης εἴτε συγγενὴς (ἀνωμαλία τοῦ χαλινοῦ) εἴτε ἐπίκτητος συνεπείᾳ παθολογικῶν ἀλλοιώσεων.

ἀγκυλόστομα (τά). Γένος στρογγυλιδῶν σκωλήκων ἐκ τῶν νηματοειδῶν· *ἀ. τὸ ἐντερικόν* (10-15 χλστμ.) παρασιτεῖ εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον τοῦ ἀνθρώπου (ἀγκυλοστομίασις), προκαλοῦν τὴν *αἰγυπτιακὴν χλώρωσιν*.

ἀγκυλοστομίασις. Πάθησις ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐν τῷ δωδεκαδακτύλῳ ἐντέρῳ ὕπαρξιν ἀγκυλοστόμων. Βλ. *χλώρωσις αἰγυπτιακή*.

ἀγκυλοχειλία. Παθολογικὴ σύμφυσις χειλέων καὶ ὀδόντων.

ἀγκύλωσις. Καμπύλωσις, κύρτωσις, στράβωμα. ‖ *(Ἰατρ.)* Πάθησις καθ' ἣν ἄρθρωσίς τις, συνεπείᾳ κακώσεως ἢ νόσου, παύει φυσιολογικῶς λειτουργοῦσα καὶ παραμένει διαρκῶς ἐν κάμψει ἢ ἐν ἐκτάσει.

ἀγκυνάρα, ἀγκυναριά. Βλ. κυνάρα.

ἄγκυρα. Βαρὺ σιδηροῦν σκεῦος μὲ ἕνα, δύο ἢ περισσοτέρους ὄγκυρας προσδενόμενον εἰς τὸ ἄκρον ἁλύσεως ἢ χονδροῦ σχοινίου καὶ χρησιμεῦον ὅπως ριπτόμενον εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης συγκρατῇ τὸ πλοῖον εἰς ὡρισμένην θέσιν. ‖ *(Συμβολ.)* Ἡ ἄγκυρα ἐθεωρεῖτο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς σύμβολον τῆς ἀσφαλείας, τῆς ἐλπίδος ἢ τῆς σωτηρίας, ἐχρησίμευε δὲ ὡς τοιοῦτον σύμβολον καὶ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Γ΄ αἰῶνος. ‖ *(Τεχνολ.)* Μέρος τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ὡρολογίου κανονίζον τὴν κίνησιν τοῦ ἀνασταλτικοῦ τροχοῦ.

Ἄγκυρα
Α *ἄτρακτος*, ΒΒ *βραχίονες*, ΠΠ *ὄνυχες ἢ πτερύγια*, ΩΩ *ὠτία*, Γ *ἀγκών*, ΣΣ *στύπος*, Δ *δακτύλιος*

Ἄγκυρα (τουρκ. *Ἐνγιουρού* καὶ *Ἀνκαρά*). Πρωτ. τῆς Τουρκίας, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μικρασίας, ἐπὶ δροπεδίου, εἰς ὕψος 1030 μ., πρωτ. ὁμων. βιλαετίου (25.380 τ.χλμ., 404.580 κάτ.). Κάτ. 75.000. Ἐμπόριον ἐρίου προερχόμενον ἐκ τῶν *αἰγῶν τῆς Ἀγκύρας*. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Κων/πόλεως καὶ τῆς Σμύρνης. Εἶνε πόλις ἀρχαιοτάτη. Ἱδρύθη κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Μίδα, ἐκυριεύθη τῷ 1213 ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν καὶ περιῆλθεν ὁριστικῶς εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τῷ 1362. Πρωτ. τοῦ κράτους ἐγένετο μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας τῷ 1923.

ἀγκύριον. Σιδηροῦν τεμάχιον (πλακοῦς, τρίπους, τετράπους) ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναδένεται ἡ νάρκη, χρησιμεῦον ὡς ἄγκυρα αὐτῆς.

ἀγκυροβολίε. Πόντισις τῆς ἀγκύρας εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης πρὸς ὁρμισιν τοῦ πλοίου.

ἀγκυροβόλιον. Τόπος ἐν τῷ ὁποίῳ δύνανται νὰ παραμένωσι τὰ πλοῖα ἐπὶ χρόνον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακρόν, ποντίζοντα τὰς ἀγκύρας, κν. **ἀγκουράγιο.**

ἀγκυροβόλιον. Μηχάνημα χρησιμεῦον πρὸς εὐκολωτέραν πόντισιν τῶν ἀγκυρῶν.

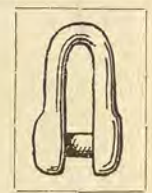
Ἀγκύλιον

ἀγκυρόδεσμος. Σχῆμα δεσμοῦ χρησιμοποιουμένου διὰ τὴν ἀνάδεσιν σχοινίου ἐπὶ τοῦ δακτυλίου ἀγκύρας ἢ ἰσχάδος, κν. **κουλούρι.**

ἀγκυροδέτης. Σχοινίον ἢ ἅλυσος, δι' ἧς στερεοῦται ἐπὶ τοῦ πλοίου πᾶσα μὴ πεποντισμένη ἄγκυρα, κν. **μπότσος τῆς ἀγκύρας.**

ἀγκυροδέτησις. Ἀνάδεσις ἁλύσου ἢ κάλω ἐπὶ τοῦ δακτυλίου τῆς ἀγκύρας.

ἀγκών. Ἡ ἁρθρωσις ἥτις συνδέει τὸν βραχίονα μετὰ τοῦ ἀντιβραχίου καὶ ἰδίως τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς μέρος. ‖ *(Μτφ.)* Πᾶν σημεῖον καμπῆς τείχους, ποταμοῦ κ.λ. ‖ *(Τεχν.)* Τεμάχιον ξύλου ἢ μετάλλου μὲ δύο σκέλη σχηματίζοντα γωνίας, χρησιμεῦον πρὸς σύνδεσιν δύο τεμαχίων κατὰ γωνίαν. ‖ *Ἀγκὼν ἀγκύρας*, τὸ κατώτατον μέρος τῆς ἀτράκτου τῆς ἀγκύρας ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχονται οἱ βραχίονες αὐτῆς.

Ἀγκών (Ancona). Π. τῆς Ἰταλίας καὶ λιμὴν ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς, πρωτ. ὁμων. νομοῦ. Κάτ. 68.000. Ναυτιλία, ἐμπόριον, βιομηχανία. Ὁ νομὸς 1938 τ.χλμ., κάτ. 335.166.

ἀγκωνάρι. Ὁ λελαξευμένος μέγας λίθος τῶν γωνιῶν τῶν οἰκοδομῶν.

Ἀγλαβίστα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος. Κάτ. 214.

Ἀγλαβῖται. Οἶκος Ἀράβων οἵτινες ἐδέσποσαν 800-910 εἰς τὴν Β. Ἀφρικήν, ἐπὶ τῶν μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Τυνησίας χωρῶν. Γενάρχης αὐτοῦ ἦτο ὁ πολέμαρχος Ἀγλάβ. Κατελύθη ὑπὸ τῶν Φατιμιδῶν τῆς Αἰγύπτου.

Ἀγλαΐα. Μία τῶν Χαρίτων.

Ἀγλάϊος. Μάρτυς. Εἷς τῶν 40 ἐν Σεβαστείᾳ μαρτυρησάντων τῷ 320.

Ἀγλαόπη. Μία τῶν Σειρήνων.

ἀγλαύρα. Εἶδος μικρᾶς ἐρυθροκιτρίνου μεδούσης μὲ πολυαρίθμους πλοκάμους.

Ἀγλαυρίδες. Αἱ θυγατέρες τοῦ Κέκροπος καὶ τῆς Ἀγλαύρου: ἡ Ἄγλαυρος, ἡ Ἔρση καὶ ἡ Πάνδροσος.

Ἄγλαυρος ἢ **Ἄγρα λος.** 1) Θυγάτηρ τοῦ Ἀκταίου, πρώτου βασιλέως τῆς Ἀττικῆς, σύζυγος τοῦ Κέκροπος, μήτηρ τοῦ Ἐρυσίχθονος καὶ τῶν Ἀγλαυριδῶν.—2) Θυγάτηρ τῆς πρώτης. Κατὰ τὸν ἀττικὸν μῦθον, ἡ Ἄ., εἰσελθοῦσα εἰς χρησμὸν ἐθυ-

σιάσθη ριφθεῖσα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς ἀποτροπὴν δεινοῦ πολέμου ἀπειλοῦντος τὴν Ἀττικήν.

ἄγλυκον. Τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο συστατικῶν τῶν γλυκοζιτῶν· τὸ ἕτερον εἶνε σάκχαρον.

ἀγλυφόδοντα (τά). Οἱ ἄνευ αὐλακοφόρων ὀδόντων ὄφεις.

ἄγλωσσα (τά). Ὑπόταξις ἀκέρκων βατραχίων στερουμένων γλώσσης.

ἀγλωσσία. Ἓκ γενετῆς ἔλλειψις γλώσσης.

ἀγναθία. Ἔλλειψις κάτω σιαγόνος παρὰ τοῖς νεογνοῖς συνεπείᾳ κακῆς ἀναπτύξεως τοῦ κρανίου.

Ἄγναντα (τά). 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων, 70 χλμ. Β τῆς Ἄρτης. Κάτ. 1291.—2) Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. 273.

Ἀγναντερή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 269.

Ἀγναντερόν. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Κάτ. 1775.

Ἄγναντη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος. Κάτ. 365.

ἀγνεία. Ἀποχὴ ἀπὸ πάσης πράξεως ἀντιβαινούσης εἰς τὴν ἠθικὴν ὡς πρὸς τὰς μεταξὺ τῶν δύο φύλων σχέσεις. ‖ Κατὰ τὴν χριστιανικὴν Ἠθικήν, ἡ ἀποχὴ ἀπὸ πάσης ἐκτὸς γάμου γενετησίου σχέσεως.

ἀγνείας πεῖρα. Ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ἀγνείας γυναικὸς διὰ θεοδικίας, συνήθης ἄλλοτε εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ δοκιμασία ἐγίνετο ἰδίως δι' ὕδατος ὅπερ ὠνομάζετο *ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ* ἢ *πικρόν*. ‖ Παρ' Ἑβραίοις, ἡ γυνὴ διὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρξεν ὑπόνοια ὅτι παρέβη τὴν συζυγικὴν πίστιν ὡδηγεῖτο πρὸ τοῦ ἱερέως, ὅστις ἔβαλεν εἰς αὐτὴν νὰ πίῃ ὕδωρ ἅγιον, εἰς ὃ ἐρρίπτετο χῶμα ἐκ τῆς ἱερᾶς σκηνῆς, λέγων εἰς αὐτὴν ὅτι, ἂν ἁπέκρυπτε τὴν ἀλήθειαν, τὸ ὕδωρ «τὸ ἐπικαταρώμενον» εἰσερχόμενον εἰς τὰ ἐντόσθιά της θὰ ἔκαμε νὰ σαπῇ ἡ κοιλία της καὶ νὰ πρησθῇ ὁ μηρός της, ἀλλὰ ἂν ἦτο καθαρὰ θὰ ἔμενεν ἀβλαβής.

Ἄγνος

Ἁγνή. Χριστιανὴ παρθένος ἐκ Σαλέρνου μαρτυρήσασα ἐν ἡλικίᾳ 13 ἐτῶν τῷ 303 ἐπὶ Διοκλητιανοῦ.

Ἁγνή. Σύζυγος Ἀλεξίου Β΄. Βλ. Ἄννα.

Ἁγνὴ Κουρτεναί. Θυγάτηρ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Πέτρου Κουρτεναί, σύζυγος Γοδοφρείδου Β' Βιλλεαρδουΐνου.

Ἅγνι. Ἡ προσωποποίησις τοῦ φωτός, τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν ἰνδικὴν μυθολογίαν. Ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ νεώτερος τῶν θεῶν, ὡς οὐδέποτε γηράσκων. Εἰκονίζεται ἐρυθρός, διπρόσωπος, μὲ τρεῖς πόδας καὶ ἑπτὰ χεῖρας.

ἄγνοια. *(Στρατ.)* Ἡ κατάστασις τοῦ παρανόμως ἀπουσιάζοντος ἀπὸ τριῶν προσκλητηρίων στρατιωτικοῦ ‖ *(Κανον.)* Ἡ κατάστασις τῶν συναπτόντων γάμον κεκωλυμένον, ἐφόσον αὐτοί τε καὶ ὁ ἱερουργῶν ἱερεὺς ἀγνοοῦσι τὰ κωλύματα.

ἄγνος (ἡ· vitex agnus castus). Φυλλοβόλος θάμνος ἐκ τῶν ἱεροβοτανοειδῶν, αὐτοφυὴς ἐν Ἑλλάδι, οὗ οἱ μακροὶ καὶ εὐλύγιστοι ἐτήσιοι βλαστοὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὴν κατασκευὴν καλάθων· κν. λυγαριά, λυγιά, καναπίτσα, ἀγνιά.

Ἀγνοῦσες. Βλ. Οἰνοῦσσαι.

ἀγνωσία. Ἔλλειψις γνώσεως, ἡ ἀφετηρία τῆς περὶ γνώσεως θεωρίας τοῦ Σωκράτους διατυπουμένη ἐν τῇ φράσει *ἓν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα*. Παρὰ τοῖς Νεοπλατωνικοῖς καὶ τοῖς Σκεπτικοῖς ἡ ἀγνωσία εἶνε τὸ τελικὸν κατάντημα τῆς θεωρητικῆς αὐτῶν φιλοσοφίας. Βλ. καὶ **ἀγνωσιαρχία.**

ἀγνωσιαρχία ἢ **ἀγνωστικισμός** (agnosticismus). Τὸ δόγμα καθ' ὃ ἡ Μεταφυσικὴ ὡς ἐπιστήμη εἶνε ἀδύνατος, ἤτοι ὅτι ἡ αἰτία τοῦ κόσμου καὶ ἡ οὐσία τῶν ὄντων εἶνε παντελῶς ἄγνωστα.

ἀγνωστικιστής. Ὁ φρονῶν τὰ τῆς ἀγνωσιαρχίας.

ἄγνωστος. *(Μαθημ.)* Ὁ ζητούμενος ἀριθμὸς εἰς πρόβλημα· οἱ ἄγνωστοι παριστάνονται συνήθως διὰ τῶν γραμμάτων χ, ψ, ω, καὶ Χ, Υ, Ζ.

ἀγόμενον. Πᾶν κινητὸν ἢ συρόμενον σχοινίον τοῦ πλοίου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ *στερεόδετα σχοινία* ἢ *ἐξάρτια*· κν. σερνάμενο.

ἀγόμφωσις. Ἡ κατάστασις τῶν κλονουμένων ὀδόντων.

ἀγονία. Ἀκαρπία. ‖ *(Φυσιολ.)* Ἀδυναμία ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς πρὸς γονιμοποίησιν.

ἀγορά (ἡ· ἐκ τοῦ *ἀγείρω*). Συνάθροισις, ἰδίᾳ πρὸς σύσκεψιν ἢ ἐμπορίαν. ‖ Δημόσιος χῶρος, ἐστεγασμένος ἢ μή, ἔνθα γίνεται ἡ τοιαύτη συνάθροισις. ‖ Ἡ ἀπόκτησις πράγματός τινος ἀντὶ χρημάτων. ‖ *(Ἀρχ.)* α') Τὸ κέντρον τῆς πόλεως ἔνθα συνήρχοντο οἱ πολῖται πρὸς ἀνταλλαγὴν γνωμῶν διὰ τὰς δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις, ὅπου ὡμίλουν οἱ ρήτορες καὶ μετεδίδοντο αἱ εἰδήσεις, καὶ ὅπου σὺν τῷ χρόνῳ συνεκεντροῦντο καὶ παντοῖοι πωληταί, τραπεζῖται κ.λ. Συνήθως ἡ ἀγορὰ ἦτο τετράγωνος πλατεῖα περιβαλλομένη ὑπὸ στοῶν καὶ κοσμουμένη ὑπὸ ὡραίων οἰκοδομῶν, βωμῶν, ἀναθημάτων, ἀνδριάντων κ.λ. β') Ἡ πρὸς σύσκεψιν συνέλευσις τοῦ λαοῦ ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἑλληνικαῖς πολιτείαις, ἣν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δημοκρατίας ἀντικατέστησεν ἡ *Ἐκκλησία τοῦ Δήμου*.

Ἀγοράκριτος. Διάσημος Πάριος ἀνδριαντοποιός, μαθητὴς τοῦ Φειδίου. Σημαντικώτατον τῶν ἔργων του τὸ ἐκ παρίου μαρμάρου ἄγαλμα τῆς Νεμέσεως ἐν Ραμνοῦντι.

ἀγορανομία. Δημοσία ὑπηρεσία ἔχουσα ἔργον τὴν ἐποπτείαν καὶ τὴν ρύθμισιν παντὸς ἀφορῶντος τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν πώλησιν τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης.

ἀγορανόμος. Ὁ ἐντεταλμένος τὸν καθορισμὸν τῆς τιμῆς πωλήσεως τῶν ὠνίων. ‖ *(Ἀρχ.)* Ἀγορανόμοι παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐκαλοῦντο εἰδικοὶ ἄρχοντες, ὧν κυριώτατον ἔργον ἦτο νὰ ὁρίζωσι τὴν τιμὴν τῶν διαφόρων ὠνίων εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ νὰ ἐπιβλέπωσιν ἂν ἐτηροῦντο οἱ νόμοι καὶ αἱ διατάξεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ποιότητα, τὴν τιμὴν καὶ τὴν πώλησιν τῶν ὠνίων. Ἀγορανόμοι μετεφράσθησαν ἑλληνιστὶ καὶ οἱ παρὰ Ρωμαίοις aediles, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν συνέπιπτον ἐν πολλοῖς πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀγορανόμων. Οἱ Ρωμαῖοι ἀγορανόμοι ἐπέβλεπον τὴν δημοσίαν τάξιν, διωργάνουν τοὺς δημοσίους ἀγῶνας κ.λ., ἐν καιρῷ δὲ σιτοδείας ἐφρόντιζον νὰ φέρωσι σῖτον ἔξωθεν.

ἀγοραπωλησία. Σύμβασις ἀμφοτεροβαρής, καθ' ἣν ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων, ὁ *πωλητής*, ὑποχρεοῦται νὰ παράσχῃ πρᾶγμά τι εἰς τὸν ἕτερον, τὸν *ἀγοραστήν*, ἀντὶ χρηματικοῦ ποσοῦ, ὅπερ καλεῖται *τίμημα*.

ἀγοραφοβία. Ψυχοπάθεια ἐκδηλουμένη δι' ἀγχώδους καταστάσεως φόβου, παλμῶν, κρύου ἱδρῶτος, τρόμου, ἰλίγγων, βόμβου τῶν ὤτων, λιποψυχίας, ἐνίοτε καὶ συγκοπῆς, ὅσάκις ὁ πάσχων εὑρεθῇ μόνος εἰς ἀνοικτὸν χῶρον, εὐρεῖαν ὁδὸν κλ.

Ἀγορελίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Τριφυλίας. Κάτ. 595.

ἀγόρευσις. Δημοσία γινομένη ὁμιλία, δημηγορία.

Ἀγόριανη ἢ **Ἀγόργιανη.** Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος. Κάτ. 721.

Ἀγόριανη Ἄνω. Βλ. Ἑπτάλοφος.

Ἀγόριανη Κάτω. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δομοκοῦ. Κάτ. 705.—2) Βλ. Λιλαία.

Ἀγόστα (Agosta, ἡ ἀρχ. Αὐγοῦστα). Π. καὶ λιμὴν ἐν τῇ Α. ἀκτῇ τῆς Σικελίας, Β τῶν Συρακουσῶν. Κάτ. 13.300.

Ἄγουα (Agua). Ἡφαίστειον τῆς Γουατεμάλας. 4438 μ.

Ἀγουαρίκο (Aguarico). Ποτ. χρυσοφόρος τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἐν Κολομβίᾳ, παραπότ. τοῦ Νάπο, μήκους 675 χλμ.

Ἄγουας Καλιέντες (Aguas Calientes, τ.ἔ. Θερμὰ Ὕδατα). Μεσόγειος πολιτεία τοῦ Μεξικοῦ. 6472 τ.χλμ., 124.500 κάτ., πρωτ. ἡ ὁμών. πόλις, μὲ 45.198 κατ.

Ἀγουλιάς (Agulhas). Τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον τῆς Ἀφρικῆς (34° 15′ 15″ Ν. πλάτ., 17°36′ 15″ Α. μήκ.), ἄλλως **Ἀκρωτήριον τῶν Βελονῶν.**

Ἀγουλινίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας. Κάτ. 2666.

Ἀγουλινίτσης λιμνοθάλασσα. Μεγάλη λιμνοθάλασσα ἐγγὺς τῆς Ἀγουλινίτσης. Ἰχθυοτροφεῖον.

ἀγουρίδα. Ἄωρος καρπὸς καὶ δὴ ἄωρος σταφυλή.

ἀγουρόλαδο. Ἔλαιον προερχόμενον ἐξ ἐλαιῶν ὧν ἡ συγκομιδὴ ἐγένετο πρὸ τῆς τελείας ὡριμάσεως αὐτῶν.

ἀγούτι. Βλ. **δασύπρωκτος.**

Ἄγρα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μηθύμνης. Κάτ. 1121.—2) (πρώην *Βλάδοβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐδέσσης, σιδηροδρομικὸς σταθμός. Κάτ. 866.

Ἄγρα. Π. τῶν Βρετ. Ἰνδιῶν, πρωτ. ὁμων. διοικήσεως ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Ἐπαρχίαις Ἄγρα καὶ Ἄουδ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Τζούμνα, 1564-1637 πρωτ. τῶν Μογγόλων βασιλέων, περίφημος διὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀρχαῖα κτίρια, ἐν οἷς τὸ μαρμάρινον μαυσωλεῖον Ταζ Μαχάλ (1632). Κάτ. 190.000

Ἄγρα καὶ **Ἄουδ** (Ἡνωμέναι Ἐπαρχίαι). Διοικ. περιφέρεια τῶν Βρετ. Ἰνδιῶν, ἤτις ὠνομάζετο καὶ *Βορειοδυτικαὶ Ἐπαρχίαι*. Ἐκτείνεται ἀπὸ Βεγάλης μέχρι Πεντζάβ, πεοιλαμβάνουσα μέγα μέρος τοῦ κυρίως Ἰνδοστάν. Ποωτ. *Ἀλλαχαβάδ*.

ἀγραβανία. Ἀγρία κερατέα, τὸ ἀρχαῖον **ἀλικάκαβον** ἢ **φυσαλλίς.**

Ἄγραι. Περιοχὴ τοῦ δήμου Ἀγρυλῆς, τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ΝΑ τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἰλισοῦ.

Ἄγραμ (κροατιστὶ Ζάγρεβ). Πρωτ. τῆς Κροατίας, οὐχὶ μακρὰν τοῦ ποτ. Σαύου. Κάτ. 150.000. Πανεπιστήμιον, πολυτεχνεῖον, ἀκαδημία, ἐθνικὸν θέατρον κ.λ.

Ἀγράμπελα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου. Κάτ. 269.—2) (πρώην *Πορεντζά*) Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. 170.

ἀγράμπελη καὶ **ἀγραμπελίνα.** Ἡ κληματίς (βλ.λ.)

ἀγρανάπαυσις. Περιοδικὴ ἀνὰ ἓν ἔτος διακοπὴ τῆς καλλιεργείας ἀγροῦ τινος πρὸς ἀνάκτησιν τῆς παραγωγικῆς ἱκανότητός του.

Ἀγραπιδιά (πρώην *Γιακαρόμπα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δομοκοῦ. Κάτ. 323.

Ἀγραπιδοχώρι. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. 414.

Ἄγρας (Καπετάν). Βλ. Ἀγαπηνός.

Ἄγρας (Τέλλος, κυρίως Ε. Ἰωάννου). Λογοτέχνης γενν. 1899. Ποιήματα, μεταφράσεις κ.λ.

Ἄγραφα. 1) Ὀρεινὴ χώρα τῆς Ἑλλάδος Ν τῆς Πίνδου, περιλαμβάνουσα τὰ ΒΔ. τῆς ἐπαρχ. Εὐρυτανίας καὶ μέρος τῆς ἐπαρχ. τῆς Καρδίτσης. Ὑψηλότεραι κορυφαὶ Καράβι (2124 μ.), Κουτσινάκι (2154 μ.), Ζουρνάτα (2168 μ.), Φτέρη (2132 μ.). Κρησφύγετον τῶν κλεφτῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας ἐν τῇ ὁμων. περιοχῇ. Κάτ. 165.

ἀγραφία. Ἀνικανότης πρὸς γραφήν, ὀφειλομένη εἰς παθολογικὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἐγκεφάλου.

ἀγραφίου γραφή. Ἐν τῷ Ἀττικῷ Δικαίῳ, ἔγγραφος καταγγελία ἐναντίον ὀφειλέτου τοῦ δημοσίου ὅστις ἐπέτυχε νὰ διαγραφῇ τὸ ὄνομά του ἐκ τοῦ πίνακος τῶν ὀφειλετῶν προτοῦ πληρώσῃ τὸ χρέος του.

Ἀγραφιώτικος. Παραπότ. τοῦ Ἀχελῴου διαιρῶν τὰ Ἄγραφα εἰς ἀνατολικὰ καὶ δυτικά.

Ἀγραφοί. Ἕδρα κοιν. Κερκύρας. Κάτ. 847.

ἀγράφων δίκαιον. Δίκαιον μὴ στηριζόμενον εἰς νόμον, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἔθνους.

ἀγρεὺς ἢ **ἀγρευτής.** Ἐπικλήσεις τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ τῆς ἄγρας.

ἀγρηνὸν ἢ **ἄγρηνον.** *(Ἀρχ.)* Δικτυοειδὲς μάλλινον ἔνδυμα περιβάλλον ὅλον τὸ σῶμα ἄνωθεν τῆς ἐσθῆτος.

Ἀγριά. Α. προάστειον τοῦ Βόλου, ἕδρα κοιν. Κάτ. 1045.

ἀγριαγγουριά. Βλ. **ἐκβάλιον.**

ἀγριάγκαθον. Τὸ γαϊδουράγκαθον (βλ.λ.)·

ἀγριαγκυνάρα. Βλ. **κυνάρα.**

ἀγριάδα. Τὸ ἀγρωστοειδὲς φυτὸν **κυνόδους ὁ δάκτυλος**, οὗ ἡ ρίζα χρησιμεύει ὡς διουρητικόν, ἡ **ἀγρωστις** τῶν ἀρχαίων.

Ἀγριᾶνες. Ἀρχαῖος παιονικὸς λαὸς κατοικῶν εἰς τὴν Ροδόπην καὶ περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος.

Ἀγριανή (πρώην *Κλέπουσνα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φυλλίδος. Κάτ. 716.

Ἀγριάνης. Ποτ. τῆς Θράκης. Βλ. Ἐργίνης.

Ἀγριᾶνοι. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Λακεδαίμονος. Κάτ. 470.

ἀγριαπιδιὰ ἢ **ἀγριαχλαδιά.** Βλ. **πίρος.**

Ἀγριδεΐκα. Ἕδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας. Κάτ. 225.

Ἀγρίδι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων. Κάτ. 293.—2) Ἕδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Κάτ. 320.—3) Ἃ. ἢ *Ἀλτοχώρι*, ἕδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας. Κάτ. 81.

ἀγριελαία ἢ **ἀγριέλαιος** (ἡ). Βλ. **ἐλαία.**

ἀγριέλκωσις. Τὸ διαβρωτικὸν ἕλκος.

Ἀγρικόλας (Gnaeus Julius Agricola). Ρωμαῖος στρατηγὸς (40-93 μ.Χ.), πενθερὸς τοῦ ἱστοριογράφου Τακίτου, ὅστις ἔγραψε τὴν βιογραφίαν του. Ὑπέταξε τὴν Βρεττανίαν, 78-85. Ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς ἴσως ὑπὸ τοῦ Δομιτιανοῦ.

ἀγρίλι καὶ **ἀγριλιά.** Βλ. **ἀγριελαία.**

Ἀγριλιά. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας. Κάτ. 241.—2) (πρώην *Λιδίνιον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης. Κάτ. 513.—3) (πρώην *Παλαιὰ Σμόλια*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τρικκάλων. Κάτ. 607.

ἀγριλίκι. Βλ. **παλληκαριάτικο.**

Ἀγριλόβουνον. Ἕδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης. Κάτ. 426.

Ἄγριλος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 249.

ἀγρίμι. Πᾶν ἄγριον ζῶον καὶ ἰδίως ὁ αἰγαγρος. || Εἰδικῶς, ὁ *αἴγαγρος ὁ κρητικός*, ποικιλία αἰγάγρου ἀπαντῶντος μόνον ἐν Κρήτῃ καὶ Ἀντιμήλῳ.

ἀγριμονία. Γένος φυτῶν ροδοειδῶν· *ἀ. ἡ εὐπατορία*, αὐτοφυὴς ἐν Ἑλλάδι, κν. *ἀγριμιὰ* ἢ *φονόχορτο*, χρησιμεύει ὡς στυπτικὸν φάρμακον.

Ἀγρίνιον ἢ **Βραχώρι.** Π. τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Τριχωνίας, ἕδρα δήμου, ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος, Β τοῦ Μεσολογγίου, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 14.562. Παράγει ἐλαίας καὶ ὀνομαστὰ καπνά. Ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομα *Βραχώρι* τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὑπῆρξε σπουδαῖον διοικητικὸν κέντρον. Τὸν Ἰούνιον 1821 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τὸν δὲ Σεπτέμβριον 1822 κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη καὶ τοῦ Κιουταχῆ. Τὸ σημερινὸν ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τῆς ἀρχαίας π. Ἀγρινίου, ἥτις ἔκειτο περὶ τὰ 8 χλμ. μακρὰν τῆς σημερινῆς, παρὰ τὸ χ. Σπολάϊτα, ὅπου σώζονται ἐρείπια ἀρχαίου φρουρίου *(κάστρο τῆς Σπολάϊτας)*.

Ἀγριόγατος

ἀγριοβλανιδιά. Βλ. δρῦς.

ἀγριόβικο . Ὀνομασία διαφόρων ζιζανίων τοῦ γένους βίκος (βλ.λ.).

ἀγριοβότανον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἑστιαίας. Κάτ. 400.

ἀγριοβούβαλον. Ὁ βόνασος. Βλ. **βίσων.**

ἀγριοβρόμη. Βλ. **ἀβένα.**

ἀγριόγαλλος. Βλ. **τετράων.**

ἀγριόγατα καὶ **ἀγριόγατος** (felis catus). Ἡ ἀγρία γαλῆ. Ζῷον σαρκοφάγον τοῦ γένους αἴλουρος, ζῶν εἰς τὰ δάση τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, μεγαλύτερον καὶ ἰσχυρότερον τῆς κατοικιδίου γαλῆς.

ἀγριόγιδα. Ὁ αἴγαγρος (βλ.λ.).

ἀγριογούρουνον. Βλ. **ἀγριόχοιρος.**

Ἀγριογραμβοῦσα ἢ Παλαιογραμβοῦσα. Νησὶς τῆς Κρήτης.

ἀγριοδαμασκηνιά. Βλ. **προύμνη.**

ἀγριοδυόσμος. Βλ. **μίνθη.**

ἀγριοζιζυφιά. Κν. τὸ δένδρον ἐλαίαγνος ὁ στενόφυλλος, οὗ οἱ ἐδώδιμοι καρποὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ζίζυφα.

Ἀγριόχοιρος

ἀγριοκαστανιά. Βλ. **ἱπποκαστανέα.**

ἀγριοκάτσικο. Βλ. **αἴγαγρος.**

ἀγριόκλημα. Βλ. **λυκίσκος.**

ἀγριόκοττα. 1) Ἀλεκτροειδὲς πτηνὸν τῆς Ν. Εὐρώπης καὶ τῆς Β. Ἀφρικῆς μικρότερον τῆς ὄρνιθος.—2) Πολλαχοῦ ὁ φασιανός.

ἀγριοκουμαριά. Βλ. **ἀρβοῦτος.**

ἀγριοκουτσουπιά. Βλ. **κερκίς** (Βοτ.).

ἀγριοκυδωνιά. Βλ. **στύραξ** (Βοτ.) καὶ **ὄα.**

ἀγριοκυπάρισσον. Βλ. **ἄρκευθος.**

ἀγριολάπαθον. Τὸ ἄγριον λάπαθον (βλ.λ.).

ἀγριολέζα. Βλ. **βίγκα.**

ἀγριόλευκα. Βλ. **αἴγειρος.**

ἀγριολίναρο. Βλ. **θήσειον.**

ἀγριομαϊντανός. Βλ. **σέσελι.**

ἀγριομαστιχιά. Βλ. **καρλίνια.**

ἀγριομέλισσα. Βλ. **βομβυλιός.**

ἀγριομηλιά. Βλ. **ὄα** καὶ **μηλέα.**

ἀγριομολόχα. Κν. ἡ ἄγρια μαλάχη (βλ.λ.).

ἀγριοντομάτα. Βλ. **σολανόν.**

ἀγριοξυλοκερατιά. Βλ. **κερκίς** (Βοτ.).

ἀγριόπαπια. Βλ. **νῆσσα.**

ἀγριοπερίστερον. Βλ. **περιστερά.**

ἀγριοπετεινός. Ὁ ἄλλως λεγόμενος **τσαλαπετεινός.** Βλ. **ἔποψ.**

ἀγριόπευκος. Βλ. **πίτυς.**

ἀγριοπλάτανος. Εἶδος σφενδάμνου. Βλ. **ἄκερ.**

ἀγριορίγανη. Βλ. **ὀρίγανον.**

ἀγριορράδικον. Βλ. **ταράξακον.**

ἄγριος (κυρίως ζῶν ἐν τῷ ἀγρῷ). Ἄνθρωπος ἀπολίτιστος ζῶν ἐντὸς τῶν δασῶν ἄνευ νόμων καὶ ἄνευ μονίμου κατοικίας.

ἀγριοσίταρο. Βλ. **χαϋναλδία** καὶ **αἰγίλωψ.**

ἀγριοσκάρφι. Βλ. **κόνυζα.**

ἀγριόσκιλλα. Βλ. **ὀρνιθόγαλον.**

ἀγριοσπαθοῦλα. Κν. τὸ φυτὸν **ἄκορος** ὁ κάλαμος.

ἀγριοτζιτζυφιά. Βλ. **ἀγριοζιζυφιά.**

ἀγριοτριανταφυλλιά. Βλ. **ροδῆ.**

ἀγριοφουντουκιά. Βλ. **κόρυλος.**

ἀγριοχαρουπιά. Βλ. **κερκίς** (Βοτ.).

ἀγριόχοιρος. Ζῷον ἀρτιοδάκτυλον θηλαστικὸν τοῦ γένους σῦς. Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ δύο μέτρα, τὸ δὲ βάρος του τὰ 200 χλγ. Ζῇ κατὰ προτίμησιν εἰς ἑλώδεις συνδένδρους τόπους, τρώγων σχεδὸν πᾶσαν ὀργανικὴν οὐσίαν τὴν ὁποίαν εὑρίσκει. Εἶνε καταστροφεὺς τῶν καλλιεργειῶν, τὰς ὁποίας ἀνασκάπτει, ἀποτελεῖ δὲ σπουδαῖον ἀντικείμενον κυνηγίου. Δι' ἐξημερώσεως καὶ καταλλήλου ἀνατροφῆς παρήχθη ἐξ αὐτοῦ ὁ γνωστὸς οἰκιακὸς χοῖρος.

ἀγρίππας (γεν. -α). *(Ἰατρ.)* Τὸ βρέφος ὅπερ κατὰ τὸν τοκετὸν ἔρχεται μὲ τοὺς πόδας ἐμπρός. Ἀπὸ τούτου καὶ «ἀγριππῖνος τοκετός».

Ἀγρίππας. 1) *Μενήνιος.* Ὕπατος Ρωμαίων 503 π.Χ. — 2) *Μᾶρκος Βιψάνιος* (63-12 π.Χ.). Ρωμαῖος στρατηγός, ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς καὶ συνεργάτης τοῦ Αὐγούστου, δράσας στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς. Ἐνίκησε 40 π.Χ. τὸν Σέξτον Πομπήϊον παρὰ τὴν Ναύλοχον τῆς Σικελίας καὶ 31 π.Χ. τὸν Ἀντώνιον κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀκτίου. Ἐκόσμησε τὴν Ρώμην διὰ μεγαλοπρεπῶν κτιρίων (Πάνθεον).

Ἀγρίππας. Σκεπτικὸς τοῦ Β' μ.Χ. αἰ.

Ἀγριππῖνα. 1) *Ἡ πρεσβυτέρα*, θυγάτηρ τοῦ Μ. Βιψανίου Ἀγρίππα καὶ τῆς Ἰουλίας, θυγατρὸς τοῦ Αὐγούστου, σύζυγος τοῦ Γερμανικοῦ, ὃν συνώδευσεν εἰς Γερμανίαν καὶ Ἀνατολήν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της κατέστη ὕποπτος εἰς τὸν αὐτοκράτορα Τιβέριον καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν ν. Πανδαταρίαν, ἔνθα 33 μ.Χ. ἀπέθανεν ἐξ ἀσιτίας. Ἦτο ἡ μήτηρ τῆς νεωτέρας Ἀγριππίνας καὶ τοῦ Καλιγόλα.—2) *Ἡ νεωτέρα*, θυγάτηρ τῆς προηγουμένης, γενν. 16 μ.Χ. ἐν Κολωνίᾳ, μήτηρ τοῦ Νέρωνος ἐκ πρώτου γάμου,

γυνὴ ὡραία, ἄσπλαγχνος καὶ ἀκόλαστος. Συνεζεύχθη εἰς τρίτον γάμον τὸν θεῖόν της αὐτοκράτορα Κλαύδιον, τὸν ὁποῖον ἐδηλητηρίασεν ἵνα θέσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Νέρωνα. Ἐδολοφονήθη τῷ 59 π.Χ. κατὰ διαταγὴν τούτου ἐπιθυμοῦντος ν' ἀπαλλαγῇ τῆς κηδεμονίας της.

ἀγριππῖνος τοκετός. Βλ. **ἀγρίππας** (Ἰατρ.).

Ἀγριώνια (τά). Ἀρχαιοτάτη διονυσιακὴ ἑορτὴ παρ' Ἕλλησι, καθ' ἣν ἐθυσιάζοντο εἰς τὸν Ἀγριώνιον Διόνυσον ἀνθρώπινοι ὑπάρξεις.

Ἀγριώνιος. Ἐπίθετον τοῦ Βάκχου.

ἀγροδοσία. Βλ. **μίσθωσις** καὶ **πάκτωσις.**

ἀγροζημία. Ζημία προξενηθεῖσα εἰς ἐσπαρμένους ἢ καλλιεργημένους ἀγρούς. Ἀποτελεῖ κατὰ τὸν Νόμον ἀγροτικὸν ἀδίκημα τιμωρούμενον εἰς βαθμὸν πταίσματος. Ἀγροζημία θεωρεῖται καὶ ἡ βλάβη ἀγροτικῆς ὁδοῦ κοινῆς χρήσεως, καθὼς καὶ ἡ διαταραχὴ τῆς κανονικῆς ροῆς τῶν κοινῆς χρήσεως ὑδάτων.

ἀγροικία. Ἀγροτικὴ οἰκία, συνήθως μετά τινος ἐδαφικῆς περιοχῆς καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐξαρτημάτων διὰ τὴν γεωργικὴν καὶ κτηνοτροφικὴν ἐκμετάλλευσιν ταύτης.

ἀγροκατοικία. Ἡ ἀγροικία (βλ.λ.).

ἀγροκήπιον. Ὑποδειγματικὸς κῆπος ἐν τῷ ὁποίῳ καλλιεργοῦνται φυτὰ ἢ ἀνατρέφονται ζῶα, ἵνα οἱ ἀγρότοι διδάσκωνται τὰς γεωπονικὰς προόδους.

ἀγρολογία. Κλάδος τῆς ἀγρονομίας πραγματευόμενος περὶ τῆς μορφώσεως, τῆς συστάσεως καὶ ἐν γένει ἰδιοτήτων τοῦ ἀγροσίμου ἐδάφους.

ἀγρονομία. Τὸ σύνολον τῶν γνώσεων αἱ τινες ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἡ γεωπονική. || Δημοσία ἐπιστασία ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων.

ἀγρονόμος. Ὁ ἐπιστημονικῶς μορφωμένος γεωπόνος. || Ἄτομον ἔχον ὡς ἔργον τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων, βαθμὸς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἀγροφυλακῆς. || *(Ἀρχ.)* Μέλος ἀστυνομικῆς ἀρχῆς ἐπιτηρούσης τὴν τάξιν εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ περίχωρα τῶν πόλεων.

ἀγρόπολις. Πόλις αὐτοσυντήρητος περιβαλλομένη ὑπὸ γεωργικῆς ζώνης μὲ ρυμοτομικὴν διάταξιν ἐπιτρέπουσαν εὐρὺν χῶρον πέριξ πάσης κατοικίας, συνδυάζουσα ἀστικὸν καὶ γεωργικὸν βίον καὶ λειτουργοῦσα ὡς κοινωνικὸς ὀργανισμός, τοῦ ὁποίου οἰκονομικὴ βάσις εἶνε ὅτι τὸ ὅλον ἔδαφος ἀποτελεῖ ἰδιοκτησίαν τῆς ὁλότητος τῶν κατοίκων.

ἀγρόπυρον. Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν, ὧν εἶδη τινὰ αὐτοφυῆ ἐν Ἑλλάδι· τὸ ρίζωμα αὐτοῦ εἶνε φαρμακευτικόν· *ἀ. τὸ ἕρπον* χρησιμεύει πρὸς στερέωσιν ἀμμωδῶν γαιῶν.

ἀγρός. Καλλιεργημένη ἢ κατάλληλος πρὸς καλλιέργειαν ἐδαφικὴ ἔκτασις, χωράφι. Βλ. καὶ **ἀγροτικὸν κτῆμα.**

Ἀγρός. Ἕδρα κοιν. Κερκύρας. Κάτ. 331.

Ἀγρὸς Αἵματος. Ἔκτασις γῆς ἔξωθι τῶν Ἱεροσολύμων, κληθεῖσα οὕτω διότι ἠγοράσθη ἀντὶ τῶν 30 ἀργυρίων τὰ ὁποῖα ὁ Ἰούδας μετανοήσας διὰ τὴν προδοσίαν του ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς.

ἀγρόστεμμα. Γένος ἐτησίων καρυοφυλλοειδῶν φυτῶν, κν. γόγγολι. Φύεται ὡς ζιζάνιον μεταξὺ τῶν σπαρτῶν. Τὰ σπέρματά του ἐνέχουσιν ἀγροστεμματικὸν ὀξύ, οὐσίαν δηλητηριώδη.

Ἀγροτέρα. Ἐπωνυμία τῆς Ἀρτέμιδος ὡς θεᾶς τῆς ἄγρας.

ἀγροτικὴ ἀστυνομία, ἀγροτικὴ ἀσφάλεια. Βλ. **ἀγροφυλακή.**

ἀγροτικὴ βοτανική. Ἡ περιγράφουσα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ φυτῶν γνώσεων εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς γῆς.

ἀγροτικὴ ὁδός. Ἡ δι' ἀγροτικῶν κτημάτων διερχομένη ὁδὸς καὶ σκοποῦσα τὴν ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν. Ἀναλόγως τοῦ πλάτους αὐτῶν αἱ ἀγροτικαὶ ὁδοὶ διακρίνονται εἰς *μονοπάτια, παρόδους* καὶ *πλατείας ὁδούς*.

ἀγροτικὸν κτῆμα ἢ **ἀγρός.** Κατὰ τὴν ἰσχύουσαν νομοθεσίαν «γῆ ὡρισμένη εἰς παραγωγὴν καρπῶν». Ὅθεν ἵνα χαρακτηρισθῇ κτῆμά τι ἀγροτικὸν δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν μόνον ὁ προορισμὸς αὐτοῦ ἀνεξαρτήτως τῆς θέσεως καὶ τοῦ εἴδους τοῦ ἐδάφους.

Ἀγρωστοειδῆ

σῖτος (1 στάχυς, 2 σταχύδιον, 3 ἄνθος χωριστόν, 4 ἄνθος ἀφαιρεθέντων τῶν λεπύρων [καλυπτηρίων], 5 σπόρος, 6 τομὴ τοῦ σπόρου), βρόμη (7 στάχυς, 8 σταχύδιον)

ἀγροτισμός. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μ.Χ., ὁ πολυθεϊσμός, ἡ εἰδωλολατρία.

ἀγροφυλακή. Ἡ δημοσία ὑπηρεσία εἰς ἣν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ τήρησις τῆς τάξεως καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ὑπαίθρου.

ἀγροφύλαξ. Δημόσιος φύλαξ τῶν ἀγρῶν.

ἀγρυπνία. Τὸ ἀγρυπνεῖν ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως (ἐκ νόσου, νευρικῆς ταραχῆς κ.λ.). || *(Ἐκκλ.)* Νυκτερινὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία συνδέουσα τὸν ἑσπερινὸν μὲ τὸν ὄρθρον, κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν ἑορτῶν.

ἄγρωστις (ἡ). Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν, ἐτησίων ἢ πολυετῶν, ὧν εἶδη τινά, ἄριστα νομευτικά, εἶνε ἰθαγενῆ τῆς Ἑλλάδος.

ἀγρωστοειδῆ (τά· gramineæ). Σπουδαιοτάτη διὰ τὸν ἄνθρωπον οἰκογένεια λεπυρανθῶν φυτῶν, εἰς ἣν ἀνήκουσιν ἅπαντα τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν νομευτικῶν. Περιλαμβάνει 3000 εἴδη (ἐν Εὐρώπῃ φύονται 603) διαδεδομένα ἐφ' ὅλων τῶν ζωνῶν τῆς γῆς. Πλὴν τῶν λαμβανόντων δενδροειδῆ μορφὴν βαμβουσίων, ἅπαντα τὰ λοιπὰ εἶνε πόαι ἐτήσιοι, διετεῖς ἢ πολυετεῖς, μὲ ἁπλοῦς βλαστούς, συνήθως κοίλους, φέροντας κατὰ διαστήματα κόμβους. Τὰ ἄνθη ἀποτελοῦσι μερικὰς ἀνθοταξίας, τὰ *σταχύδια*. ταῦτα δὲ σχηματίζουσι γενικὰς ἀνθοταξίας, αἵτινες εἶνε *στάχυες, βότρυες* ἢ *φόβαι*. Τὰ πολυετῆ εἴδη ἔχουσι ριζώματα ἕρποντα ἐντὸς τῆς γῆς καὶ ἀποδίδοντα πολυαρίθμους ὑπὲρ τὸ ἔδαφος βλαστούς.

agt. Διεθνὴς ἐμπορικὸς ὅρος, κατὰ σύντμησιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ agent, ἤτοι πράκτωρ, ἀντιπρόσωπος.

Ἁγυιά. 1) Βλ. **Ἁγιά.**—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαργαριτίου. Κάτ. 905.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Κρήτης). Κάτ. 237.

Ἀγυιεύς. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ ἐφόρου τῶν ἀγυιῶν, ἤτοι τῶν ὁδῶν.

ἀγυρμὸς ἢ **ἀγερμός.** *(Ἀρχ.)* α΄) Ἡ πρώτη ἡμέρα τῶν μεγάλων Ἐλευσινίων καθ' ἣν συνήρχοντο ἐν Ἀθήναις οἱ μετέχοντες εἰς τὴν ἑορτήν. β΄) Ἔρανος εἰς χρῆμα ἢ εἶδος ὑπὲρ ἱερῶν σκοπῶν ἢ προσώπων ἀποτελῶν μέρος τῆς λατρείας εἰς πολλὰ μέρη.

ἀγυρτεία. Ἡ δι' ἀπατηλῶν λόγων καὶ πράξεων ἐκμετάλλευσις τῆς εὐπιστίας τοῦ κοινοῦ καὶ εἰδικώτερον ἡ παράνομος ἐξάσκησις τῆς Ἰατρικῆς, κν. **τσαρλατανιά.** Βλ. καὶ *ἀγύρτης.*

ἀγύρτης. Ὁ μετερχόμενος ἀγυρτείαν, ἀπάτην, τσαρλατάνος. ‖ *(Ἀρχ.)* Ἀγύρτης καὶ *ἀγυρτής* (ἐκ τοῦ *ἀγείρω*) ἐλέγετο παρ' ἀρχαίοις πᾶς περιερχόμενος τὴν χώραν καὶ συλλέγων ἐράνους διά τινα σκοπόν. Κυρίως ἐλέχθη περὶ τῶν μάντεων καὶ ἐπαιτῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι ἔψαλλον ἢ ἐκήρυττον τὰ θαυμάσια τῶν θεῶν καὶ δαιμόνων, ἐπροφήτευον τὸ μέλλον καὶ ὥριζον καθαρμοὺς καὶ ἱεροτελεστίας εἰς τοὺς πιστούς. Ἐπίσης ἐγνώριζον μαγικὰ μέσα καὶ ἀράς, διὰ τῶν ὁποίων κατώρθωνον νὰ ἐξάγωσι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ δύσκολα περιστατικά, νὰ θεραπεύωσι νοσήματα ἢ νὰ βλάπτωσι τοὺς ἐχθρούς των. Οἱ ἱερεῖς τῆς Κυβέλης, *μητραγύρται* ἢ *μηναγύρται* καλούμενοι, ἦσαν οἱ μᾶλλον περίπυστοι τῶν ἀγυρτῶν, περιερχόμενοι τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία καὶ μὲ ἦχους τυμπάνων καὶ αὐλῶν ἀγγέλλοντες τὴν ἄφιξίν των. Ἡ μετάπτωσις τῆς λ. εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀπατεῶνος, λαοπλάνου, εἶνε εὐνόητος. ‖ *(Νομ.)* Ὡς ἀγύρται κατὰ τὸν νόμον χαρακτηρίζονται ἄνθρωποι μὴ ἔχοντες ρητὴν ἢ μόνιμον κατοικίαν, οὔτε ἐργασίαν θεμιτὴν ἢ ἄλλως τὰ μέσα τῆς διατροφῆς, περιπλανώμενοι ἀνὰ τὴν χώραν, οἱ ἄλλως *ἀλῆται.*

ἀγυρτικὰ ἄσματα. Τὰ καθ' ὡρισμένας ἡμέρας τοῦ ἔτους, θρησκευτικὰς ἢ ἄλλας ἑορτάς, ἀπὸ θύρας εἰς θύραν ᾀδόμενα ὑπὸ νέων ἢ παίδων δημοτικὰ ἄσματα, ἐν οἷς ὑπάρχει αἴτησις διὰ φιλοδώρημα.

Ἄγχαλτ (Anhalt). Ἐλεύθερον κράτος (μέχρι τοῦ 1918 δουκᾶτον) τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἔλβα καὶ τοῦ Σάαλε. 2299 τ.χλμ., 351.500 κάτ., πρωτ. *Δέσσαον.* Γεωργία, κτηνοτροφία, ἄνθρακες, ζάχαρις, ζῦθος, χημικὰ προϊόντα.

ἀγχέμαχον ὅπλον. Πᾶν ὅπλον ἐνεργοῦν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ *ἐκηβόλα.* Τὰ ἀγχέμαχα ὅπλα διακρίνονται εἰς *ἀμυντήρια* (ἀσπίς, περικεφαλαία) καὶ *ἐπιθετικά,* καὶ ταῦτα πάλιν εἰς *κρουστικὰ* (π.χ. τὸ ρόπαλον), *τμητικὰ* (π.χ. ἡ σπάθη) καὶ *νηκτικὰ* (π.χ. ἡ λόγχη).

Ἀγχεσμός. *(Ἀρχ.)* Ὄρος τῆς Ἀττικῆς, ἐφ' οὗ ἵστατο ἄγαλμα τοῦ Ἀγχεσμίου Διός. Ἦτο πιθανώτατα τὸ σημερινὸν **Τουρκοβούνι,** ὅπερ διαιρεῖ τὴν Ἀττικὴν πεδιάδα εἰς δύο.

Ἀγχιάλη. Ἀρχαία π. τῆς Κιλικίας μεταξὺ Ταρσοῦ καὶ Σόλων. Ἱδρυτὴς αὐτῆς ἐθεωρεῖτο ὁ Σαρδανάπαλος, οὗ ἐλέγετο ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ ὁ τάφος.

Ἀγχίαλος. 1) *(Ἀγχιάλεια* καὶ *Ἀγχιάλη,* δημωδ. παρὰ Βυζαντινοῖς καὶ μεταγενεστέροις, *Ἀχελώ,* τουρκ. *Ἀχιολοῦ).* Παράλιος π. τῆς Βουλγαρίας ἐν τῇ Α. Ρωμυλίᾳ. Κάτ. 5000. Ἡ Ἀ., ἑλληνικὴ ἀποικία ἀπὸ τοῦ Ε΄ αἰῶνος π.Χ., διετήρησε τὴν ἑλληνικότητά της μέχρι τοῦ 1905, ὅτε ἐπιδρομόντες διὰ νυκτὸς Βούλγαροι σωβινισταὶ ἐξηνάγκασαν τοὺς πλείστους ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἔκτισαν τὴν *Νέαν Ἀγχίαλον.*—2) (πρφην *Ἰγγλίς*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ 11ον σιδηροδρομικὸν χλμ. ἀπὸ Θεσσαλονίκης. Κάτ. 805, ἐν οἷς πολλοὶ πρόσφυγες ἐκ τῆς βουλγαρικῆς Ἀγχιάλου.

Ἀγχίαλος Νέα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἁλμυροῦ. Κάτ. 2210. Βλ. καὶ Ἀγχίαλος 1.

ἀγχιθήριον. Ἐκλιπὲν γένος ἵππων μὲ τρεῖς ὁπλὰς εἰς ἕκαστον πόδα, ζῆσαν κατὰ τοὺς ἠωκαίνους καὶ τοὺς μειοκαίνους χρόνους.

Ἀγχινόη ἢ **Ἀγχιρόη.** Μυθικὴ θυγάτηρ τοῦ Νείλου καὶ σύζυγος τοῦ Βήλου, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, μήτηρ τοῦ Αἰγύπτου καὶ τοῦ Δαναοῦ.

ἀγχίνοια. Ἡ ἱκανότης τοῦ εὐκόλως καὶ ταχέως νοεῖν καὶ εὑρίσκειν τὸ ζητούμενον. Συνώνυμα ἔχει τὴν *ὀξύνοιαν* καὶ *ταχύνοιαν,* ἀντίθετα δὲ τὴν *ἀμβλύνοιαν* καὶ *βραδύτητα* ἢ *βραδύνοιαν.* Εἰδικώτερον ὀνομάσθη ἀγχίνοια ὕστερον ἡ ἱκανότης τοῦ εὑρίσκειν ὁμοιότητας καὶ ἀναλογίας ἐπὶ ἀνομοίων κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ ἐσωτερικὴν συνάφειαν ἐπὶ παραστάσεων ἐξωτερικῶς μόνον συνδεομένων. Ἐπὶ ταύτης τῆς σημασίας διαφέρει ἡ ἀγχίνοια τῆς ὀξυνοίας, ἥτις εὑρίσκει διαφορὰς ἐπὶ ὁμοίων παραστάσεων, καὶ τῆς βαθυνοίας ἢ βαθυγνωμοσύνης, ἥτις ἀνευρίσκει τοὺς βαθυτέρους λόγους τῶν ὄντων καὶ γιγνομένων. Τῆς ἀγχινοίας δὲ οὔτω νοουμένης μόριον εἶνε καὶ τὸ ἀστεῖον ἢ ἡ εὐφυολογία.

Ἀγχίσης. Ἐπιφανὴς Τρώς, πατὴρ τοῦ Αἰνείου, ὃν ἔτεκεν ἐξ αὐτοῦ ἡ Ἀφροδίτη. Κατὰ τὴν ἐκ τῆς Τροίας φυγήν, παράλυτον ὄντα τὸν ἐσήκωσεν ὁ Αἰνείας ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ τὸν μετέφερε μέχρι τῶν πλοίων. Κατ' ἄλλον μῦθον, ὁ Ἀ. ἐφονεύθη ἢ ἐτυφλώθη ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης, διότι ἐφανέρωσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς μετ' αὐτῆς σχέσεις του.

ἀγχιστεία. Κατὰ τὸ Ρωμ. Δίκ., ἡ ἐκ τοῦ γάμου προκύπτουσα σχέσις (κηδεστία) τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων πρὸς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἑτέρου. Τὸ Βυζαντινὸν Δίκαιον, ἤτοι τὸ Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, χαρακτηρίζει τὸν γάμον ὡς δεσμὸν τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν τοῦ ἑνὸς συζύγου πρὸς τοὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς τοῦ ἑτέρου καὶ θεωρεῖ ἀγχιστείαν καὶ τὴν σχέσιν τῶν συγγενῶν τῶν δύο συζύγων (κν. **συμπεθεριό**).

ἀγχόνη. Ὄργανον ἐκτελέσεως θανατικῆς ποινῆς διὰ πνιγμοῦ, τοῦ καταδίκου κρεμωμένου ἀπὸ ὑψηλοῦ σημείου διὰ βρόγχου τιθεμένου περὶ τὸν τράχηλόν του· κν. **κρεμάλα.** Ἡ ποινὴ τῆς ἀγχόνης εἶνε καὶ σήμερον ἐν ἰσχύϊ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ εἰς τινα ἄλλα ὀλιγώτερον πολιτισμένα κράτη. Ἐν Ἑλλάδι ἰσχυσε μόνον 1925-1926.

ἄγχος (τό). *(Ἰατρ.)* Εἶδος συγκινήσεως καθ' ἣν ὁ πάσχων ἔχει συναίσθημα ὅτι πρόκειται νὰ ἐπέλθῃ ἀπευκταῖόν τι, καὶ πολλάκις αἰσθάνεται ὡς νὰ τὸν περισφίγγῃ τι κατὰ τὴν περικάρδιον χώραν, κν. **ἀγγοῦσα.** Ὀφείλεται εἰς διαφόρους νευρώσεις καὶ ψυχώσεις ἢ εἰς ὀργανικὰς παθήσεις.

ἄγχουσα. Γένος ποωδῶν φυτῶν βοραγινοειδῶν· *ἄ. ἡ βαφική,* κν. *βοϊδόγλωσσα,* περιέχει ἐρυθρὰν χρωστικὴν οὐσίαν γνωστὴν καὶ παρ' ἀρχαίοις, δι' ἧς χρωματίζουσιν ἔλαια, ἀλοιφάς, διάφορα κοσμητικὰ κλ.

ἀγωγή. Τὸ ἄγειν, διεύθυνσις, καθοδήγησις. ‖ Τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν δι' ὧν ἐξασκεῖται ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καθ' ὡρισμένον σχέδιον μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀποκτήσωσιν οὗτοι ὡρισμένας σωματικάς, πνευματικὰς καὶ ἰδίᾳ ψυχικὰς ἰδιότητας, χρησίμους εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ εἰς τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν ζωήν. Ἡ ἀγωγὴ τῶν

ἀνηλίκων ἢ παίδων εἶνε ἔργον τῆς *παιδαγωγικῆς.* ‖ *(Νομ.)* Ἡ διαδικαστικὴ πρᾶξις, δι' ἧς ἐπιδιώκεται ἡ διὰ τῶν δικαστηρίων ἀναγνώρισις τοῦ προσβληθέντος δικαιώματος· ἐπίσης τὸ δικαίωμα ἢ ἡ ἐξουσία πρὸς ἄσκησιν τοιαύτης διαδικαστικῆς πράξεως· τὸ δικαίωμα τοῦτο καλοῦσι καὶ ἀξίωσιν. ‖ *(Μουσ.)* Ἡ πληρέστερον λεγομένη *ρυθμικὴ ἀγωγή,* ἤτοι ὁ βαθμὸς τῆς μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας ταχύτητος μὲ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐκτελῶνται αἱ κανονίζουσαι τὰ ἴσα μέρη τοῦ μέτρου ἑνὸς μουσικοῦ τεμαχίου. Σημειοῦται συνήθως δι' ἰταλικῶν ὅρων γραφομένων ἄνωθεν τοῦ πενταγράμμου, π.χ. grave, largo, andante, allegro κλ. ‖ *(Ἰατρ.)* Τρόπος θεραπείας: *ἀφλέγμαντος, ἀσηπτος ἀγωγή.*

ἀγωγιάτης. Ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀναλαμβάνων τὴν μεταφορὰν προσώπων ἢ πραγμάτων ἀπὸ μέρους τινὸς εἰς ἕτερον, ἰδίως διὰ ζώου τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ ὁ ἴδιος. ‖ *(Ἐμπορ. Δίκ.)* Πᾶς ὅστις *ἐξ ἐπαγγέλματος* ἀναλαμβάνει τὴν διὰ γῆς ἢ ὕδατος μεταφορὰν ἐμπορευμάτων παντὸς εἴδους δι' οἱουδήποτε μέσου.

ἀγωγιμόμετρον. Ὄργανον μετρήσεως τῆς ἀγωγιμότητος τῶν ἠλεκτραγωγῶν.

ἀγωγιμότης. Ἡ μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα ἱκανότης ὑλικοῦ τινος ὅπως μεταβιβάζῃ τὴν θερμότητα, τὸν ἠλεκτρισμὸν κλ. Βλ. *ἀγωγός.*

ἀγώγιμον). Ἡ ἀμοιβὴ διὰ πᾶσαν μεταφορὰν διὰ ζώου ἢ διὰ ὀχήματος. ‖ Εἰδικώτερον, ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἀγωγιάτου διὰ τὴν μεταφορὰν ἐμπορευμάτων, τὰ *κόμιστρα.*

ἀγωγός. Ὁ ἄγων. ‖ *(Φυσ.)* Σῶμα ἄγον τὴν θερμότητα, τὸν ἠλεκτρισμὸν κλ., ἤτοι ἐπιτρέπον τὴν μετὰ μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας εὐκολίας δι' αὐτοῦ μετάδοσιν ἢ δίοδον τῆς θερμότητος ἢ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ κλ. *Καλοὶ ἀγωγοί* τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἶνε τὰ μέταλλα, *κακοί,* ἡ ὕαλος, τὸ ξύλον, ὁ φελλός, ὁ ἑβονίτης κ.λ.

ἀγών. Ἔντονος προσπάθεια· πάλη· διαγωνισμός· ἑορτὴ καὶ γυμναστικὴ πανήγυρις. ‖ *(Ἀρχ.)* Ἡ λ. (ἐκ τοῦ *ἄγω*) ἐσήμαινεν ἀρχικῶς συνάθροισιν ἀνθρώπων καὶ τόπον συναθροίσεως. Βραδύτερον ἀπέκτησεν εὐρυτέραν σημασίαν καὶ ἐσήμαινε παντὸς εἴδους διαγωνισμόν, διαμάχην ἢ ἔριδα, εἰρηνικὴν ἢ πολεμικήν, ἐν τῷ σταδίῳ ἢ τῇ παλαίστρᾳ, ἀπὸ σκηνῆς ἢ καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως καθ' ἣν καθιερώθησαν ὁριστικῶς αἱ τέσσαρες μεγάλαι πανελλήνιοι ἑορταί, τὰ *Ὀλύμπια,* τὰ *Πύθια,* τὰ *Ἴσθμια* καὶ τὰ *Νέμεα,* κατὰ τὰς ὁποίας ἐτελοῦντο ἀποκλειστικῶς ἀγῶνες σωματικῆς ρώμης καὶ τέχνης καὶ δεξιότητος, βραδύτερον δὲ καὶ μουσικῆς καὶ δραματικῆς τέχνης καὶ δεξιότητος κ.λ., ἡ λ. προσέλαβεν ὡς κυρίαν αὐτῆς σημασίαν αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ εἴδους τοὺς διαγωνισμούς. ‖ *(Ἀθλητ.)* Βλ. *ἀθλητισμός* καὶ *Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.* ‖ *(Στρατ.)* Πᾶσα σύρραξις μικρῶν σωμάτων ἢ μεμονωμένων ὁμάδων ὅπλων: *ἀ. πυροβολικοῦ. ἀ. ἀεροπλάνων.* ‖ Ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, ὡς ὄνομα κύριον ὁ *Ἀ.* ἢ *ὁ ἱερὸς Ἀ.,* ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821.

ἀγὼν περὶ ὑπάρξεως. Ἀπόδοσις τοῦ ἀγγλικοῦ struggle for life (ἀγὼν περὶ ζωῆς) τοῦ δαρβινισμοῦ, καθ' ὃν ἐν τῇ πάλῃ πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων ἐπικρατεῖ καὶ ἐπιζῇ ὁ ἰσχυρότερος.

ἀγὼν σκηνικὸς ἢ **δραματικός.** Ἡ μεταξὺ δραματικῶν συγγραφέων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἅμιλλα διὰ τῆς διδασκαλίας σκηνικῶν ἔργων· κατὰ τὰς τρεῖς μεγάλας Διονυσιακὰς ἑορτάς, καὶ κατὰ τὰ Λήναια, οἱ δραματικοὶ ἀγῶνες ἦσαν τραγικοὶ καὶ κωμικοί.

ἀγὼν τάξεων. Εἰς τὸ «κομμουνιστικὸν μανιφέστον» τοῦ Μάρξ, ὁ ἀγὼν τοῦ προλεταριάτου ἐναντίον τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καὶ ἀστικοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

ἀγωνία. Μεγάλη ψυχικὴ ἀνησυχία συνοδευομένη ὑπὸ σωματικῆς στενοχωρίας. ‖ *Α. τοῦ θανάτου, ἢ ἐπιθανάτιος ἀ.,* ἡ πρὸ τοῦ θανάτου περίοδος καθ' ἣν ἐπέρχονται βαθεῖαι ἀλλοιώσεις τοῦ προσώπου, προϊοῦσα ἀπώλεια τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς κινήσεως, ἀφωνία κλ., κν. *ψυχορράγημα.*

ἀγώνισμα. Τὸ ἀντικείμενον ἀγῶνος καὶ τὸ σχετικὸν βραβεῖον. ‖ Ἕκαστον τῶν ἔν τινι ἀγῶνι ἐκτελουμένων σωματικῶν γυμνασμάτων.

ἀγωνιστής. Ὁ ἀγωνιζόμενος ἢ μετέχων ἀγῶνός τινος. ‖ Εἰδικώτερον, ὁ *ἀ. τοῦ 21,* τ.ἔ. πᾶς πολεμήσας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. *Ἀγωνισταὶ* ἐθεωρήθησαν πάντες οἱ μετασχόντες εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1829· πρὸς ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἀμοιβὴν αὐτῶν ἢ τῶν οἰκογενειῶν των ἐδημοσιεύθησαν ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Ὄθωνος νόμοι (1831) περὶ *ἀριστείου* ἀργυροῦ, χαλκοῦ καὶ σιδηροῦ καὶ περὶ *προικοδοτήσεως* τῶν ἀγωνιστῶν, βραδύτερον δέ —1846, 1861 καὶ ἰδίως 1864— συνεστήθησαν ἐπιτροπαὶ ἵνα ἐκτιμήσωσι τὰς ἐκδουλεύσεις ἑκάστου τῶν ἀγωνιστῶν καὶ προτείνωσιν ἀνάλογον ἀμοιβὴν δι' αὐτούς. Οἱ σχετικοὶ φάκελλοι, τοὺς ὁποίους ἐσχημάτισεν ἡ τελευταία ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐπιτροπῶν, ἀπετέλεσαν ἀρχεῖον φυλαττόμενον ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ.

ἀγωνοθέτης ἢ **ἀθλοθέτης.** Ὁ ἀγῶνα ἐπ' ἄθλοις ὁρίζων. ‖ Οὗτος ἐκαλοῦντο εἰδικῶς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα: α΄) οἱ ἱδρυταί, οἱ διὰ πρώτην φορὰν ὀργανοῦντες ἀγῶνας· β΄) πρόσωπα ἢ πόλεις τελοῦσαι καθιερωμένους ἤδη ἀγῶνας, θέτουσαι τὰ βραβεῖα καὶ ἀναλαμβάνουσαι τὰς δαπάνας· γ΄) πάντες οἱ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ὁριζόμενοι ἄρχοντες ὅπως διευθύνωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγωνισμάτων καὶ ἀνακηρύξωσι τοὺς νικητάς.

Ἀδ. Κατὰ τοὺς ἀραβικοὺς μύθους, ὁ πρῶτος μετὰ τὴν σύγχυσιν τῶν γλωσσῶν συνοικήσας τοὺς Ἄραβας, γενάρχης τῶν Ἀδιτῶν, ζήσας 1200 ἔτη, λαβὼν 1000 γυναῖκας καὶ ἀποκτὴς 4000 τέκνα.

ad ἢ **add.** Ἀποκοπὴ τῶν λατ. λ. adde ἢ addatur= πρόσθεσον ἢ προστεθήτω (εἰς τὰς συνταγὰς τῶν ἰατρῶν).

ad absurdum (λατ.). Ἡ ἑλληνιστὶ λεγομένη *εἰς ἄτοπον ἀπαγωγή.*

adagio (λ. ἰταλ.). Μουσικὸς ὅρος χαρακτηρίζων μίαν ἀπὸ τὰς βραδείας ρυθμικὰς ἀγωγάς· κυρίως σημαίνει μετ' ἀνέσεως.

Ἀδάϊεφ. Αὐτόνομον διαμέρισμα τῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας τοῦ Καζακστὰν ἐπὶ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς Κασπίας.

Ἀδᾶ-Καλέ. Νησὶς τοῦ Δουνάβεως κατὰ τὰς Σιδηρᾶς Πύλας, ἐναντι τῆς Ὀρσοβας, ἀνήκουσα ἀπὸ τοῦ 1918 εἰς τὴν Ρουμανίαν. Κάτ. 2800. Μέχρι τοῦ 1878 ὑπήγετο εἰς τὴν Τουρκίαν, ἤτις τὴν εἶχεν ὀχυρώσει. Εἶτα εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν.

ἄδακρυς πόλεμος. Οὔτως ἀπεκλήθη ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ἡ παρὰ τὴν Μιδέαν 368 π.Χ. μάχη, καθ' ἣν οὐδεὶ ἐνίκησαν τοὺς Ἀρκάδας, φονεύσαντες δεκακισχιλίους, χωρὶς αὐτοὶ ν' ἀπολέσωσιν οὐδένα ἄνδρα.

Ἀδαλβέρτος. 1) Ἅγιος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος Πράγας. Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Οὔγγρους καὶ τοὺς Πρώσσους, ὑφ' ὧν ἐθανατώθη τῷ 997. —2) Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας 950-961. Ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος

Α΄ κατέφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐβοήθησε τὸν Νικηφόρον Φωκᾶν εἰς τοὺς πολέμους του κατὰ τοῦ Ὄθωνος.—3) Ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α΄, ἀδελφὸς τοῦ Ὄθωνος τῆς Ἑλλάδος, οὗ ἐθεωρεῖτο διάδοχος (1828-1875).—4) Πρίγκιψ τῆς Πρωσσίας γενν. 1884, τρίτος υἱὸς τοῦ πρῴην αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Β.

ἀδαλίνη. Βρωμοδιαιθυλακετυλουρία· λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις, φάρμακον καταπραϋντικὸν καὶ ὑπνωτικόν.

Ἀδάμ. Κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ὃν ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἐκ χώματος κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. Τῷ ἔδωκε σύντροφον, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, τὴν Εὔαν καὶ ἐτοποθέτησεν ἀμφοτέρους εἰς τὸν Παράδεισον, ἔνθα θὰ ἠδύναντο νὰ βιῶσιν εὐδαίμονες καὶ αἰωνίως ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ φάγωσι καρποὺς ἐκ τοῦ *δένδρου τῆς γνώσεως* τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Γευθέντες τοῦ *ἀπηγορευμένου καρποῦ*, τῇ ὑποδείξει τοῦ διαβόλου, ἐξεδιώχθησαν ἐκεῖθεν τῇ διαταγῇ τοῦ Δημιουργοῦ, ὅστις κατηράσθη τὸν μὲν ἄνδρα νὰ κερδίζῃ τὸν ἄρτον του ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου του, τὴν δὲ γυναῖκα νὰ γεννᾷ μετὰ πόνων τὰ τέκνα της. Ὁ Α. ἔζησε 930 ἔτη, ἐγέννησε δὲ πολλὰ τέκνα, ἐν οἷς τὸν *Κάϊν*, τὸν *Ἄβελ* καὶ τὸν *Σήθ*.

Ἀδάμ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ. Κάτ. 923.

Ἀδάμ *(μῆλον τοῦ)*. Τὸ πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἐξέχον ὄγκωμα εἰς τὸ μέσον τοῦ λαιμοῦ, ἰδίως τῶν ἀνδρῶν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν *σκελετὸν* τοῦ λάρυγγος· κν. **καρύδι**.

Ἄδαμ (σὲρ Φρειδερῖκος Adam). Ἄγγλος στρατηγός (1781-1853). Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων 1824-1832. Ἐπ' αὐτοῦ ἐξετελέσθησαν πολλὰ ἔργα καὶ ἰδίᾳ ἐν Κερκύρᾳ (ὑδραγωγεῖον, νοσοκομεῖον, φάροι, ἢ ἔπαυλις Mon Repos κ.λ.).

Ἀδάμ (Adam). 1) *Ἰουλιέττα*. Γαλλὶς συγγραφεὺς γενν. 1836. Ἔγραψε μυθιστορήματα, ἱστορικὰς μελέτας κ.λ., ἐν οἷς πολλὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα. «Σύγχρονοι Ἕλληνες ποιηταί».—2) *Παῦλος*. Γάλλος μυθιστοριογράφος (1862-1920).

ἀδαμαντίνη. Ἡ περιβάλλουσα τὸ ἐκτὸς τῶν ὀδόντων εὑρισκόμενον μέρος τῶν ὀδόντων λευκή, στιλπνὴ καὶ σκληρὰ οὐσία· κν. **σμάλτο**.

Ἀδαμαντίου (Ἀδαμάντιος). Καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1912 τῆς Βυζαντινῆς τέχνης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γενν. 1875.

Ἀδαμάουα. Χώρα ἐν τῷ Δ. Σουδάν, Ν τῆς Λίμνης Τσάδ. Μέγα μέρος αὐτῆς μέχρι τοῦ 1914 ὑπὸ τοὺς Γερμανούς, νῦν ὑπὸ τοὺς Γάλλους.

ἀδάμας. Πολύτιμος λίθος, μία τῶν μορφῶν τοῦ ἄνθρακος εἰς κρυστάλλους σκληρότητος μεγίστης διαφανείας λαμπρᾶς καὶ συμμετρίας κυβικῆς, συνήθως ὑπὸ μορφὴν ρομβικοῦ δωδεκαέδρου, τεσσαρακονταοκταέδρου, ἑξάκις τετραέδρου καὶ διδύμων κρυστάλλων, συχνάκις μὲ κυρτὰς ἕδρας. Εἰδικὸν βάρος 3,52, σκληρότης 10ου βαθμοῦ. Εἶνε τὸ σκληρότερον πάντων τῶν σωμάτων ἀλλ' εὔθραυστος. Συνήθως εἶνε ἄχρους, ἐνίοτε μὲ ἐλαφρὰς ἀποχρώσεις πρὸς τὸ ρόδινον, κίτρινον, κυανοῦν ἢ μελανόν. Εἰς τὰ ὀξέα εἶνε ἀδιάλυτος, δύναται δὲ νὰ καῇ. Χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν κοσμημάτων. Αἱ κατώτεραι καὶ ὀλιγώτερον διαφανεῖς αὐτοῦ παραλλαγαί, πολλάκις σκληρότεραι τοῦ κυρίως ἀδάμαντος, χρησιμεύουσιν ἐν τῇ τεχνικῇ πρὸς κατεργασίαν σκληρῶν ὑλικῶν (διατρητικὰ ἐργαλεῖα, τομεῖς, κόνεις λειάνσεως κλ.) Ὁ ἀδάμας εὑρίσκεται συνήθως εἰς δευτερογενῆ κοιτάσματα, γεννηθέντα ἐκ προσχώσεων, ἰδίως εἰς τὴν Βραζιλίαν, εἰς τὰς Ἰνδίας, τὰ Οὐράλια, τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Καλιφορνίαν, τὴν Γουυάναν, τὴν Βόρνεο, τὴν Κολομβίαν, μάλιστα δὲ εἰς τὸ Τρανσβάαλ καὶ τὴν χώραν τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἡ ἀξία τοῦ ἀδάμαντος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαυγείας, τοῦ χρώματος, τοῦ ὄγκου, τοῦ βάρους αὐτοῦ, ὑπολογιζομένου εἰς *καράτια*, καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐπεξεργασίας. Ἡ *ἀδαμαντογλυφία* μετασχηματίζουσα τὰ ἀκανόνιστα κρύσταλλα εἰς πολύεδρα ἐπαυξάνει τὰς φωτοθλαστικὰς του ἰδιότητας, καὶ ἑπομένως τὴν λαμπρότητά του. Ἡ τοιαύτη ἐπεξαργασία γίνεται διὰ προστριβῆς ἐπὶ χαλυβδίνων τροχῶν, ἐφ' ὧν ἔχει ἐπιπασθῆ κόνις μέλανος ἢ ἀκαθάρτου ἀδάμαντος. Οὕτω σχηματίζονται ἐκ μὲν τῶν μικρῶν ἀδαμάντων οἱ *ἑτερόεδροι*, οἱ κοινοὶ ἀδάμαντες, τὰ κοινῶς λεγόμενα *διαμάντια*, ἐκ δὲ τῶν μεγάλων οἱ *ἀμφίεδροι ἢ στιλβαδάμαντες*, τὰ κοινῶς λεγόμενα *μπριλάντια*, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι πολὺ μεγαλυτέραν ἀξίαν. Ἡ ἀξία τῶν μεγάλων ἀδαμάντων δὲν ὑπολογίζεται κατ' ἀπλῆν ἀναλογίαν τοῦ βάρους αὐτῶν εἰς καράτια, ἀλλ' ἀναλόγως τοῦ τετραγώνου τοῦ βάρους τούτου. Κέντρα ἐπεξεργασίας τοῦ ἀδάμαντος εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἡ Ἀμβέρσα καὶ τὸ Ἀμστελόδαμον δευτερεύοντα ἐν ταῖς Ἡνωμ. Πολιτείαις καὶ ἐν Μίνας Χεράες τῆς Βραζιλίας.

Ὁ ἀδάμας ὡς πολύτιμος λίθος ἦτο γνωστὸς εἰς τὰς Ἰνδίας ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὑπῆρχε μάλιστα σημαντικὸν ἐμπόριον αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν ταύτην καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο παντελῶς ἄγνωστος ἐν Εὐρώπῃ. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἡσίοδος πρῶτος μεταχειρίζεται τὴν λ. δηλῶν δι' αὐτῆς, ὡς ἀπὸ τὴν παραγωγὴν αὐτῆς φαίνεται (*α στερητ.* καὶ *δαμάζω*), μέταλλον λίαν σκληρόν, ἄγνωστον ἡμῖν ποῖον. Ἐν τῇ σημερινῇ της σημασίᾳ μεταχειρίζεται τὴν λ. πρῶτος ὁ Θεόφραστος. Τὸν *λίθον* ἀδάμαντα ἔφερον οἱ Ἕλληνες ἐξ Ἰνδιῶν, Ἀραβίας, Κύπρου, Μακεδονίας καὶ τῶν Οὐραλίων. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους ὁ ἀ. εἰσήγετο εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ μεγάλας ποσότητας, οὕτω δὲ ἡ Εὐρώπη ἀπέκτησε μέχρι τοῦ 1728 τοὺς μεγαλυτέρους ἀδάμαντας τοῦ κόσμου. Οἱ κυριώτεροι τούτων εἶνε: ὁ *Μέγας Μογγόλος*, 280 καρατίων, ὁ ὁποῖος εὑρέθη ἐν Γολκόνδῃ κατὰ τὸν ΙΣ΄ αἰῶνα ἐζύγιζεν ἀκατέργαστος 780 καράτια. Ὁ *Κοχινὼρ* ὅστις ἀνήκει σήμερον εἰς τὸ ἀγγλικὸν Στέμμα (καρατίων 106, πρὸ τῆς κατεργασίας 700)· ὁ *Ὀρλὼφ*, ὁ ὁποῖος ἔλαμπε εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ρωσικοῦ σκήπτρου, 193 καρατίων· ὁ *Φλωρεντινὸς* ἢ *Μέγας δοὺξ τῆς Τοσκάνης*, 139 καρατίων, ὁ ὁποῖος εἶνε εἷς ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἀδαμάντων καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸν πρῴην αὐτοκρατορικὸν θησαυρὸν τῆς Αὐστρίας· ὁ *Ἀντιβασιλεὺς* ἢ *Πὶττ* 136,75 καρατίων, ἐν τῷ θησαυρῷ τῆς Γαλλίας· ὁ *Μεσημβρινὸς Ἀστήρ*, ὁ μέγιστος τῶν ἐν Βραζιλίᾳ εὑρεθέντων, 125 καρατίων. Πάντων ὅμως τῶν γνωστῶν ἀδαμάντων μεγαλύτεροι εἶνε δύο εὑρεθέντες ἐσχάτως ἐν Τρανσβάαλ, ὁ *Ἐξέλσιορ* 971,75 καρατίων καὶ ὁ *Κούλλιναν* 622 καρατίων, ἀκατέργαστος 3,025· ὁ δεύτερος δωρηθεὶς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας διηρέθη εἰς 9 τεμάχια, ἐξ ὧν τὰ δύο μεγαλύτερα, ὁ Κούλλιναν Α΄ καὶ ὁ Κούλλιναν Β΄, ζυγίζουσι 516 καὶ 309 καράτια.

Ἀδάμας. Ἕδρα κοιν. ἐν Μήλῳ. Κάτ. 642.

ἀδάμας τεχνητός. Βλ. **ψευδαδάμας**.

Ἀδαμέλλο (Adamello). Ὀρεινὸς ὄγκος τῶν Ἄλπεων τοῦ Τρεντίνου. Εἰς τὴν ὁμώνυμον κορυφὴν ὕψος 3548 μ., εἰς κορυφὴν Πρεζανέλλο 3564 μ.

Ἀδάμι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπλίας. Κάτ. 392.

ἀδαμική. Γλοιῶδες χῶμα σωρευόμενον εἰς τὰς παραλίας ἐκ τῶν παλιρροιῶν τῆς θαλάσσης. Ὠνομάσθη οὕτω διότι δῆθεν ἐξ αὐτοῦ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ.

ἀδαμίνης. Ὀρυκτὸν σπάνιον, ἔνυδρος ἀρσενικὸς ψευδάργυρος εἰς ρομβικοὺς κρυστάλλους, εὑρισκόμενος συχνὰ ἐν Λαυρίῳ.

Ἀδαμῖται. Οἱ ὀπαδοὶ διαφόρων γνωστικῶν χριστιανικῶν αἱρέσεων οἵτινες ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ των νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν πρὸ τοῦ ἁμαρτήματος ἀθωότητα τῶν πρωτοπλάστων ἐτέλουν πρὸς συμβολισμὸν τὰ τῆς λατρείας των γυμνῶν (Β΄ αἰὼν ἐν Β. Ἀφρικῇ, ΙΕ΄ αἰὼν ἐν Βοημίᾳ, Ὁλλανδίᾳ, Γαλλίᾳ, ἐσχάτως ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ).

Ἄδαμς (Adams). 1) *Ἰωάννης*. Β΄ πρόεδρος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν 1797-1801 (1735-1825). —2) *Ἰωάννης Κουΐνσυ*. Υἱὸς τοῦ 1, Ϛ΄ πρόεδρος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν 1825-1829 (1767-1848).—3) *Σαμουὴλ* (1722-1803). Ἀμερικανὸς πατριώτης, κληθεὶς ὁ *Ἀμερικανὸς Κάτων*, εἷς τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ἀδανσονία ἡ παλαμοειδὴς (βαοβάβ)

Ἀδανα. Π. τῆς Τουρκίας ἐν Κιλικίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Σάρου, πρωτ. ὁμων. βιλαετίου. Κάτ. 65.000. Σιτηρά, καπνός, ὄρυζα, βάμβαξ. Σιδηρόδρομος ἀπὸ Μερσίνης 67 χλμ. Τῷ 1909 μεγάλαι σφαγαὶ Ἀρμενίων. Κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων 1918, ἀπεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν 1921. Τὸ βιλαέτιον 40.000 τ.χλμ., 400.000 κάτ.

Ἀδανσόν (Μιχαὴλ Adanson). Γάλλος βοτανικὸς (1727-1806).

ἀδανσονία (adansonia). Γένος βομβακοειδῶν, πελωρίων δένδρων τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας. *Ἀ. ἡ παλαμοειδής*, κν. *βαοβάβ*, ἔχει κορμὸν ὕψους μέχρις 22 μ. καὶ διαμέτρου 9 μ. Καρπεῖ ἐδώδιμοι, ὑόλον ἐλαφρον. Ἐκ τῶν ἰνῶν κατασκευάζουσιν ἰσχυρὰ σχοινία καὶ χάρτην. Σπέρματα καὶ φλοιὸς μὲ φαρμακευτικὰς ἰδιότητας.

Ἀδᾶ-Παζάρ. Π. ἐν τῷ τουρκ. σαντζακίῳ Νικομηδείας παρὰ τὸν Σαγγάριον. Κάτ. 20.000. Κατελήφθη 1921 ἐπὶ βραχὺ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

ad valorem καὶ **ad. val.** Φράσις λατινική, σημαίνουσα κατ' ἀξίαν.

Ἀδβεντισταί. Βλ. **Χιλιασταί**.

Ἀδδᾶ (Adda). Ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Πάδου ἐν Ἰταλίᾳ. Διαρρέει τὴν λίμνην τοῦ Κώμου. 300 χλμ.

Ἀδδὶς-Ἀβέβα. Βλ. **Ἀδὶς-Ἀβέβα**.

Ἄδδισων (Ἰωσὴφ Addison). Ἄγγλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1672-1719), περίφημος διὰ τὴν ἀρθρογραφίαν του ἐν τῷ «Θεατῇ». Ποιήματα δράματα.

ἀδδισώνειος νόσος ἢ **νόσος τοῦ Ἄδδισων** (ἐκ τοῦ πρώτου περιγράψαντος αὐτὴν 1855 Ἄγγλου ἰατροῦ Θωμᾶ Ἄδδισων). Νόσος ὀφειλομένη εἰς βλάβην τῶν ἐπινεφριδίων ἐνδοκρινῶν ἀδένων. Συμπτώματα: ἀδυναμία, πόνοι κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, ἔμετοι καὶ χαρακτηριστικὴ μελανοδερμία.

ἄδεια. Ἀναγνώρισις δικαιώματος τοῦ πράττειν ἢ παραλείπειν τι. ‖ Δικαίωμα ἀπουσίας ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἢ ἐργασίας. ‖ *Ἄδεια ποιητική*, γλωσσικὴ ἀνωμαλία ἐπιτρεπομένη τῷ ποιητῇ διὰ τὴν γοργότητα, χάριν, ἁρμονίαν, δι' ὑπαινιγμὸν ἢ ἀλληγορίαν.

Ἀδείμαντος. Ναύαρχος τῶν Κορινθίων κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀδελαΐς (Adelaide). Πρωτ. τῆς Ν. Αὐστραλίας μεθ' ὁμων. ἐπινείου εἰς ἀπόστασιν 12 χλμ. Κάτ. 330.217. Πανεπιστήμιον.

Ἀδελάρδος (Adelard). Ἄγγλος μοναχὸς φιλόσοφος τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος· μετέφρασεν ἐκ τῆς Ἀραβικῆς τὰ «Στοιχεῖα» τοῦ Εὐκλείδου, τῶν ὁποίων τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἦτο ἀκόμη ἄγνωστον.

Ἄδελε. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ρεθύμνης (Κρήτης). Κάτ. 599.

Ἀδελσβεργ (Adelsberg, ἰταλ. Postoúnia, Postunia). Π. τῆς Ἰταλικῆς Καρνιόλης, 36 χλμ. ΒΑ τῆς Τεργέστης. Κάτ. 3600. Παρ' αὐτὴν τὸ περίφημον *Σπήλαιον τῆς Α.*, μήκους 9 χλμ.

Ἀδελφᾶτον. Σύλλογος, ἀδελφότης (βλ.λ.).

Ἀδελφία. *(Βοτ.)* Ἡ συνένωσις ἐνίων ἐκ τῶν στημόνων τοῦ ἰδίου ἄνθους διακρίνομεν *μοναδελφίαν, διαδελφίαν, πολυαδελφίαν*.

Ἀδελφόθεος. Ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος (βλ.λ.).

ἀδελφοποίησις ἢ **ἀδελφοποιΐα.** Ἐπίσημος πρᾶξις δι' ἧς δύο ἢ πλείονες, τηροῦντες ὡρισμένους τύπους, ὑπισχνοῦνται ἀλλήλοις τελείαν καθ' ἅπαντα αὐτῶν τὸν βίον ἀφοσίωσιν, ἀγάπην καὶ προστασίαν. Οἱ οὕτω συναφθέντες καλοῦνται *ἀδελφοποιτοί, μπουραζέρηδες, μπραζέρηδες, σταυραδελφοί, σταυραδέλφια, μπράτ-μοι, βλάμηδες, ἀρκαντάηδες* καὶ *καρντάηδες*. Ἀδελφοποιΐαι ἀπαντῶσι παρ' Ἕλλησιν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων μέχρι τῶν πρώτων μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐτῶν.

ἀδελφοποιτός, θηλ. **ἀδελφοποιτή.** Βαθμὸς ἐν τῇ Φιλικῇ Ἑταιρείᾳ. Βλ. καὶ **ἀδελφοποίησις**.

ἀδελφός, θηλ. **ἀδελφή.** Ἀνήρ, γυνὴ ἢ παιδίον ἐν σχέσει πρὸς ἄλλο ἄτομον ἔχον τοὺς αὐτοὺς γονεῖς ἢ καὶ ἕνα μόνον ἐκ τῶν γονέων κοινόν. *Ἀδελφοὶ ἑτεροθαλεῖς*, οἱ μὴ ἔχοντες κοινοὺς ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς *ἀμφιθαλεῖς*. Οἱ ἑτεροθαλεῖς καλοῦνται *ἀμφιμήτριοι*, ὅταν ἔχωσι κοινὴν τὴν μητέρα, καὶ *ἑτερομήτριοι* ὅταν ἔχωσι κοινὸν τὸν πατέρα. Βλ. καὶ *ἀδελφότης*. ‖ *Ἀδελφοὶ τοῦ Ἐλέους*, Βλ. *Ἐλέους Ἀδελφοί*.

ἀδελφοσύνη. Μεταξὺ ἀδελφῶν συγγένεια. ‖ Ἀδελφότης.

ἀδελφότης. Ἀδελφοσύνη. ‖ Σωματεῖον, σύλλογος, ἑταιρεία. Ἀδελφότητες ὠνομάσθησαν αἱ πρῶται ἑνώσεις αἱ ὁποῖαι ἐπεδίωκον θρησκευτικοὺς καὶ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς. Ἀναφαίνονται τὸν ΙΒ΄ αἰ. παραλλήλως πρὸς τὰς ἑνώσεις ἢ συντεχνίας αἱ ὁποῖαι ἐπεδίωκον κοσμικοὺς σκοπούς. ‖ *(Ἐκκλ.)*. Μοναστηριακὴ κοινότης ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀνεγνωρισμένη, ἧς τὰ μέλη ὡμοσαν

ὑπακοήν, ἀκτημοσύνην καὶ παρθενίαν· οἱ τὴν αὐτὴν ἀσκητικὴν πολιτείαν μετερχόμενοι θεωροῦνται *ἀδελφοί* (κατὰ Χριστόν).

Ἄδεν (Aden). Π., χερσόνησος καὶ ὁνομασία διοικητικῆς περιφερείας εἰς τὴν ΝΔ. ἀκτὴν τῆς Ἀραβίας, ἀγγλικὴ κτῆσις ἀπὸ τοῦ 1839. Ἰσχυρῶς ὠχυρωμένος σταθμὸς ἀνθρακεύσεως. Ἡ *πόλις* κεῖται εἰς τὴν Α. πλευρὰν τῆς χερσονήσου, ἔχει ἐμπορικὸν λιμένα καὶ 36.000 κατ. Ἡ *χερσόνησος* συνδέεται μετὰ τῆς Ἀραβίας διὰ στενωτάτου πορθμοῦ καὶ κατέχει ἔκτ. 194 τ.χλμ., μὲ 56.000 κατ., ἡ δὲ *διοίκησις* Ἄ. περιλαμβάνει καὶ τὰς ν. Περίμ, Κουρία Μουρία καὶ Σοκότρα, ὑπάγεται εἰς τὴν ἁρμοστείαν τῆς Βομβάης καὶ ἔχει ἔκτασιν 43.379 τ.χλμ. καὶ 155.000 κατ.

Ἄδεν κόλπος. Ἡ ΒΔ. ἄκρα τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ μεταξὺ Ἀραβίας καὶ ἀφρικανικῆς Σομαλίας. Συνέχεται μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διὰ τοῦ στενοῦ Βάβ-ἐλ-Μανδέβ.

ἀδενάνθηρος. Γένος χεδροποφόρων δένδρων τῶν τροπικῶν χωρῶν.

ἀδένες (οἱ· ἐν. *ὁ ἀδήν*, λατ. glandulae, κν. τὰ γλυκάδια). Κοῖλα ἢ ἄκοιλα ἐπιθηλιακὰ ὄργανα τῶν ζωϊκῶν ὀργανισμῶν παρασκευάζοντα καὶ ἐκκρίνοντα ρευστὰς οὐσίας ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μὲν χρήσιμοι εἰς τὸ σῶμα ὀνομάζονται *ἐκκρίματα*, ὡς τὸ σίαλον, ἡ χολὴ κ.λ., αἱ δὲ ἄχρηστοι καὶ ἐπιβλαβεῖς *ἀποκρίματα*, ὡς τὸ οὖρον. Διαιροῦνται εἰς *ἐξωκρινεῖς* καὶ *ἐνδοκρινεῖς*. Οἱ πρῶτοι ἀποχετεύουσι τὸ ἔκκριμα αὐτῶν δι' ἐκφορητικοῦ πόρου, ἐκβάλοντος διὰ *στομίου* πρὸς τὰ ἔξω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος ἢ εἰς κοιλότητα ὀργάνου τινὸς συγκοινωνοῦσαν πρὸς τὰ ἔξω (ἔξω ἔκκρισις), ὅπως οἱ *νεφροί*, οἱ *σιαλογόνοι*, τὸ *ἧπαρ*, οἱ *ἱδρωτοποιοί*. Οἱ δεύτεροι στερούμενοι πόρου χορηγοῦσι διαπιδυτικῶς τὰ ἐνδόκριμα αὐτῶν εἰς τὰ ἀμέσως προσκείμενα αὐτοῖς αἱμοφόρα ἢ λεμφοφόρα τριχοειδῆ ἀγγεῖα, τ.ἔ. εἰς τὴν κυκλοφορίαν (ἔσω ἔκκρισις), ὅπως ὁ *θυρεοειδὴς ἀδήν*, τὰ *ἐπινεφρίδια*, Ἐνιοι ἀδένες εἶνε *μεικτοί*, ἀποτελούμενοι ἐξ ἐξωκρινοῦς καὶ ἐνδοκρινοῦς μοίρας, οἷον τὸ *πάγκρεας*, οἱ *ὄρχεις*.

ἀδενία καὶ **λεμφαδενία.** Διόγκωσις πολλῶν λεμφαδένων.

ἀδενῖτις. Ὀξεῖα ἢ χρονία φλεγμονὴ ἀδένος ἢ τῶν ἀδένων. Ἡ πρώτη προέρχεται ἀπὸ πληγὴν ἢ ἀπὸ ἁπλῆν ἁμυχὴν τοῦ δέρματος, παρουσιάζει ἐξοίδησιν, εἶνε ὀδυνηρὰ καὶ δύναται νὰ σχηματίσῃ ἀπόστημα. Ἡ δευτέρα παρουσιάζουσα ἐπίσης ἐξοίδησιν εἶνε ὀλιγώτερον ὀδυνηρά, παρουσιάζεται δὲ ἰδίᾳ εἰς τὴν φυματίωσιν καὶ τὴν συφιλίδα.

ἀδενοειδεῖς ἐκβλαστήσεις. Πάθησις τῶν λεμφαδένων τοῦ ρινοφάρυγγος καὶ ἐξόγκωσις αὐτῶν δυσχεραίνουσα τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παιδίων.

ἀδενοκαρκίνωμα. Κακόηθες νεόπλασμα προερχόμενον ἐκ τῶν ἀδένων τοῦ σώματος, ὧν τὰ ἐπιθηλιακὰ κύτταρα, ἕνεκεν ἀγνώστου ἔτι ἀφορμῆς, ἐμφανίζουσι νοσηρὸν πολλαπλασιασμόν. Τὸ σῶμα βλάπτεται οὐτω ὄχι μόνον τοπικῶς, ἀλλὰ καὶ προσβάλλεται διὰ δηλητηριωδῶν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκ τῶν νεοπλασματικῶν στοιχείων ἀποβαλλόμεναι προξενοῦσιν εἰς τὸν ὀργανισμὸν τὴν «καρκινωματώδη καχεξίαν».

ἀδενόκαρπος. Γένος χεδροπῶν θάμνων ψυχανθῶν μὲ ἄνθη κίτρινα· *ἀ. ὁ ἑλληνικὸς* φύεται ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Εὐβοίας.

ἀδενολιπωμάτωσις. Πάθησις ἐκ διαταραχῆς τῆς θρέψεως, ἐκδηλουμένη διὰ παραμορφώσεως τοῦ σώματος, παρουσιάζουσα διογκώσεις κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ τὰς βουβωνικὰς χώρας.

ἀδενολεμφαγγειῖτις. Φλόγωσις τοῦ ἐπιπεφυκότος τῶν νεογνῶν.

ἀδενομαλακία. Μαλάκυνσις τῶν ἀδένων.

ἀδενοπάθεια. Πάθησις τῶν ἀδένων. Κυρίως ἡ *τραχειοβρογχικὴ ἀ.*, φλεγμονὴ καὶ ὑπερτροφία τῶν περὶ τὴν τραχεῖαν καὶ τοὺς μεγάλους βρόγχους λεμφογαγγλίων, συχνὴ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Ὀφείλεται εἰς ὀξείας ἢ χρονίας παθήσεις ρινοφάρυγγος, βρόγχων, πνευμόνων, ὑπεζωκότος, περικαρδίου, ἰδίως τὰς ἐπερχομένας κατὰ τὴν ἰλαράν, τὴν γρίππην, τὸν κοκκύτην κ.λ., ὡς καὶ εἰς ἐντερικὰς μολύνσεις. Ἡ φυματίωσις ἁπαντᾷ ὡς αἰτία τῶν παιδικῶν ἀδενοπαθειῶν ἐπὶ πλέον τῶν $^1/_3$ παιδίων 5-8 ἐτῶν καὶ τῶν $^2/_3$ τῶν μέχρι 12 ἐτῶν.

ἀδενοσάρκωμα. Κακόηθες νεόπλασμα τῶν ἀδένων.

ἀδενοτριχία. Νόσος τῶν θυλακωδῶν ἀδένων.

ἀδενοφλέγμων. Ὀξεῖα νόσος τῶν γνάθων προκαλουμένη ὑπὸ τερηδονισμένου ὀδόντος. Ἀναπτύσσεται κάτωθεν τῆς κατωτέρας ὄχθης τῆς γνάθου (ὑπογνάθιος) ἢ ὄπισθεν καὶ κάτω τῆς γωνίας αὐτῆς (ἀγκυλογναθική).

ἀδένωμα. Νεόπλασμα καλόηθες, φυόμενον ἀπό τινος ἀδένος τοῦ σώματος (μαστοῦ, θυρεοειδοῦς ἀδένος, παρωτίδος κ.λ.).

Ἀδερνό (Aderno, ἀρχ. Ἀδρανόν). Π. ἐν Σικελίᾳ εἰς τοὺς ΝΔ. πρόποδας τῆς Αἴτνης. Κάτ. 31.000.

ἀδέσποτα πράγματα. Κατὰ τὸ Ρωμ. Δίκ.: α΄) ἐκεῖνα ἐφ' ὧν οὐδείς ποτε ἀπέκτησε κυριότητα, καὶ β΄) ἐκεῖνα ἐφ' ὧν ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ κυριότης προσώπου τινός. Πολὺ στενωτέρα εἶνε ἡ περὶ ἀδεσπότων ἔννοια τοῦ κρατοῦντος Δικαίου. Πρὸς τούτοις ὅ,τι θεωρεῖται νῦν ἀδέσποτον ἀνήκει εἰς τὸ Δημόσιον, ἐνῷ κατὰ τὸ Ρωμ. Δίκ. «τὸ μηδενὸς ὂν τοῦ προλαμβάνοντος γίγνεται».

Ἀδεσσενάριοι (ἐκ τοῦ λατ. adesse, παρεῖναι). Θεολόγοι τοῦ Μεσαίωνος δεχόμενοι τὴν ἐν τῇ Θείᾳ Εὐχαριστίᾳ *πραγματικὴν παρουσίαν* τοῦ Κυρίου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν *μετουσίωσιν* τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου.

ἀδήν. Ὄργανον τῶν ζωϊκῶν ὀργανισμῶν. Βλ. ἀδένες. ‖ *(Ὀρυκτολ.)* Ἀθροισμα κρυσταλλικόν, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ διάφορα κρυστάλλια συνδέονται πρὸς ἓν κεντρικόν, ὥστε τὸ σύνολον παρουσιάζει μορφὴν σφαιροειδῆ ἢ βοτρυοειδῆ.

Ἄδης. Ὁ κάτω κόσμος· ὁ τόπος ὅπου μεταβαίνει ἡ ψυχὴ χωριζομένη τοῦ σώματος. ‖ *(Μυθολ.)* 1) Θεὸς τοῦ κάτω κόσμου, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, ἀδελφὸς τοῦ Διός. Λαβὼν μέρος ἐν τῇ κατὰ τῶν Τιτάνων μάχῃ, καθ' ἣν ἤνεγκε περικεφαλαίαν καθιστῶσαν αὐτὸν ἀόρατον, ἐπέτυχε κατὰ τὴν διανομὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου τὴν βασιλείαν τοῦ κάτω κόσμου, ἔνθα μετὰ τῆς συζύγου του Περσεφόνης ἀνάσσει τῶν νεκρῶν αὐστηρὸς καὶ ἀπρόσιτος. Ἐν τοῖς ὕστερον αἱ περὶ αὐτοῦ παραστάσεις ὑπέστησαν ριζικὴν μεταβολήν. Ὁ Ἄδης ἐγένετο, ὡς χθόνιος θεός, πάροχος τοῦ ἐν τῇ χθονὶ πλούτου, τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν μετάλλων, ἔλαβε δ' ἐν τῇ ἰδιότητι ταύτῃ τὸ ὄνομα *Πλούτων*. Εἰς τὰς εἰκονικὰς παραστάσεις ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸν Δία καὶ τὸν Ποσειδῶνα, ἀλλ' ἔχει σκυθρωπὴν ὄψιν, σύμβολα δὲ τὸ σκῆπτρον, τὰς κλεῖδας τοῦ κάτω κόσμου καὶ παρὰ τὸν θρόνον του τὸν Κέρβερον. — 2) Τὸ βασίλειον τοῦ ὡς ἄνω θεοῦ, ἡ διαμονὴ τῶν νεκρῶν, φοβερὸς τόπος εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς ἢ καὶ πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ, εἰς τὰ Δ. πέρατα τῆς

γῆς, ἀτερπής, σκοτεινός, ἔχων πύλας ὧν τὴν εἴσοδον ἀφήνει ἐλευθέραν ὁ Κέρβερος, ἀλλ' ἐμποδίζει τὴν ἔξοδον. Περιβάλλεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Στυγός, Ἀχέροντος, Πυριφλεγέθοντος καὶ Κωκυτοῦ, εἰς οὓς οἱ μεταγενέστεροι προσέθεσαν καὶ τὴν Λήθην. Τοὺς ποταμοὺς διήρχοντο οἱ νεκροὶ πορθμευόμενοι ὑπὸ τοῦ Χάρωνος, εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸν Ἄ. ἐξηκολούθουν νὰ ζῶσιν ὡς εἴδωλα, ἁπλαῖ σκιαί, ἀλλὰ καὶ ἐτιμωροῦντο διὰ τὰς κακὰς πράξεις των, ὡς ὁ Τάνταλος, ὁ Σίσυφος καὶ αἱ Δαναΐδες. Εἰς πολλὰ ζοφερᾶς ὄψεως μέρη ἐφαντάζετο ὁ λαὸς ὅτι ὑπῆρχον στόμια τοῦ Ἄ. Καὶ σήμερον εὕρηνται παρὰ τῷ λαῷ δοξασίαι περὶ τοῦ Ἄ., ὅτι δηλαδὴ εἶνε ὑποχθόνιος καὶ ὁδηγοῦνται εἰς αὐτὸν αἱ ψυχαὶ ὑπὸ τοῦ Χάρου, φυλάσσονται ὑπὸ τοῦ Κερβέρου κ.ἀ.π.

ἀδηφάγος ἢ **πολυφάγος** (gulo borealis). Γένος ἰκτίδων τῶν βορείων χωρῶν. Χρῶμα καστανομέλαν, μῆκ. 0,95 μ., ὕψ. 40-45 ἑκστμ., μακρότριχον δέρμα.

ἀδιαβατικὴ συμπίεσις καὶ **ἀ. ἐκτόνωσις.** *(Φυσ.)* Ἐλάττωσις ἢ αὔξησις τοῦ ὄγκου ἀερίου τινὸς μὴ συνοδευομένη ἀπὸ ἀνταλλαγὴν θερμότητος μὲ τὸ περιβάλλον. Κατὰ τὴν ἀ. συμπίεσιν τὸ ἀέριον θερμαίνεται ἕνεκα τοῦ παραγομένου ἔργου, κατὰ τὴν ἀ. ἐκτόνωσιν τὸ ἐναντίον ψύχεται.

Ἀδίαντον

Ἀδιαβηνή. Ἀρχαῖον ὄνομα μεγάλου μέρους τῆς Ἀσσυρίας, παρὰ Ρωμαίοις δὲ καὶ ὅλης τῆς χώρας ταύτης.

ἀδιάβροχον. Ὑφασμα ἢ δέρμα ἀδιαπέραστον ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Τὰ ὑφάσματα γίνονται ἀδιάβροχα ἐμποτιζόμενα διὰ διαλύσεως ἐλαστικοῦ κόμμεος ἢ ἐμβαπτιζόμενα εἰς διάλυσιν ὀξεικοῦ ἀργιλίου ἢ ἄλλων τινῶν ἁλάτων. Ἡ ἐπαλοιφὴ διὰ βερνικίου λινελαίου καθιστᾷ τὸ ὕφασμα τελείως ἀδιάβροχον μεταβάλλουσα αὐτὸ εἰς **μουσαμᾶν** ἢ **κηρωτόν**. Τὰ δέρματα ἐμποτίζονται διὰ λινελαίου ἢ κινεζικῆς λάκης (λουστρίνι).

ἀδιάθετος διαδοχή. *(Νομ.)* Κληρονομικὴ διαδοχὴ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ διαθήκη ἢ ὑπάρχῃ ἀλλὰ εἶνε ἄκυρος, ἢ ὅταν οὐδεὶς τῶν ἐγκαταστάντων κληρονόμων ἀπέκτησε τὴν μερίδα. Κατὰ τὸν ἑλληνικὸν νόμον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ κληρονόμοι εἶνε οἱ ἐξ αἵματος συγγενεῖς (κατὰ σειρὰν προτιμήσεως α΄) πάντες οἱ κατιόντες, β΄) γονεῖς, ἀδελφοί, ἀνεψιοὶ καὶ μικρανεψιοί, γ΄) πάπποι, μάμμαι, θεῖοι καὶ ἐξάδελφοι, δ΄) πρόπαπποι καὶ προμάμμαι), ὁ ἐπιζῶν ἐκ τῶν συζύγων καὶ τὸ Δημόσιον. Τὸ τελευταῖον κληρονομεῖ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἕτερος κληρονόμος ἢ ὅταν μόνος κληρονόμος εἶνε ὁ εἷς τῶν συζύγων, ἡ δὲ περιουσία ὑπερβαίνει τὰς 500.000 δρχ.

ἀδιαίρετον. *(Νομ.)* Τὸ ἀντικείμενον ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ δὴ ὁλοκλήρου ἔχουσι νόμιμον ἀξίωσιν πολλοὶ δικαιοῦχοι.

ἀδίαντον. Γένος πτεριδωδῶν φυτῶν. Ποώδη πολυετῆ, φίλυγρα, φιλόσκια μὲ ἀδιάβροχον φύλλωμα, καλλιεργούμενα ὡς κοσμητικὰ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *πολυτρίχια*. Ἐν Ἑλλάδι αὐτοφυὲς τὸ εἶδος *κόμη τῆς Ἀφροδίτης* εἰς τοὺς βράχους πηγῆς ἢ τὰ πετρώδη χείλη φρεάτων.

ἀδιάφορα. *(Φιλοσ.)* Τὰ μὴ ἀπαγορευόμενα οὐδὲ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Κατὰ τοὺς Κυνικοὺς καὶ τοὺς Στωϊκούς, τὰ μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας, τὰ ἐστερημένα ἠθικῆς ἀξίας. Ἀντιθέτως ἐκ τῶν χριστιανικῶν τάξεων οἱ καλούμενοι *εὐσεβόφρονες* ἠξίωσαν ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἀδιάφορα πράγματα.

ἀδιαχώρητον. Ἡ γενικὴ ἰδιότης τῶν σωμάτων, καθ' ἣν ἐν τῷ χώρῳ ὃν καταλαμβάνει ἡ ὕλη σώματός τινος δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ συγχρόνως ἡ ὕλη ἑτέρου σώματος.

Ἀδίγης (ἰταλ. Adige, γερμ. Etsch). Ποτ. τῆς Ἄνω Ἰταλίας. Πηγάζει ἐπὶ τῶν συνόρων Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας (ὕψος 1495 μ.) καὶ χύνεται εἰς τὴν Ἀδριατικὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πάδου. 378 χλμ.

ἀδίκημα. Ἀδικία, πρᾶξις ἄδικος. ‖ *(Νομ.)* Πᾶσα ἀντίθεσις πρὸς τὸ Δίκαιον περιέχουσα προσβολὴν αὐτοῦ. Τὰ ἀ. διαιροῦνται εἰς *ἀστικὰ* καὶ *ποινικά*, ταῦτα δὲ πάλιν εἰς *κακουργήματα*, *πλημμελήματα* καὶ *παίσματα*.

ἀδικία. Πρᾶξις ἄδικος, ἀντιτιθεμένη εἰς τὸν ἠθικὸν νόμον. ‖ *(Νομ.)* Βλ. *ἀδίκημα*.

ἄδικον. Ἡ ἀντίθετος ἔννοια τοῦ δικαίου, ἡ ἀδικία.

ἀδικοπραγία. Πᾶσα πρᾶξις ἢ παράλειψις, δι' ἧς παρανόμως βλάπτεται ὑπάρχον ἀλλότριον δικαίωμα.

ἄδικος ἐπίθεσις. Πᾶσα προσβολὴ κατὰ τῆς ἀκεραιότητος προσώπου τινὸς μὴ δικαιολογουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον δὲν περιέχει ἕτερόν τι ἀδίκημα.

Ἀδιρόνδακ ὄρη (Adirondak). Ὀρεσειρὰ τῆς βορειαμερικανικῆς πολιτείας Νέας Ὑόρκης μεταξὺ τῶν λιμνῶν Σαμπλαὶν καὶ Ὀντάριο (ὕψος 1645 μ.)

Ἀδίς-Ἀβέβα (τ.ἔ. νέον ἄνθος). Π. τῆς κεντρικῆς Ἀβησσυνίας, ἀπὸ τοῦ 1893 πρωτ. τοῦ κράτους. Κάτ. 80.000 περίπου.

Ἀδῖται (ἀπὸ τοῦ Ἄδ). Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ν. Ἀραβίας. Κατὰ τινα ἀραβικὴν παράδοσιν ἐξετράπησαν ἀπὸ τῆς λατρείας τοῦ ἑνὸς μόνον θεοῦ καὶ κατεστράφησαν ὑπὸ λαίλαπος.

Ἀδίτη. Θεὰ τῆς Ἰνδικῆς μυθολογίας, συμβολίζουσα τὴν αἰωνιότητα.

ad calendas græcas (τ.ἔ. εἰς τὰς ἑλληνικὰς καλένδας). Λατινικὴ ῥῆσις σημαίνουσα οὐδέποτε, διότι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχον καλένδας.

ad quem. Νομικὸς ὅρος δι' οὗ δηλοῦται ἡ ἡμέρα «καθ' ἣν» λήγει προθεσμία τις. Εἰς τοῦτον ἀντιτίθεται ὁ ὅρος *a quo*, δι' οὗ δηλοῦται ἡ ἡμέρα «ἀφ' ἧς» ἡ προθεσμία ἄρχεται.

Ἄδλερ (Φρειδερῖκος Adler). Γερμανὸς ἀρχιτέκτων καὶ ἀρχαιολόγος (1827-1908). Μέλος ἐπιτροπῆς ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας 1875-1901.

ad libitum (λατ.). Κατ' ἀρέσκειαν.

ad litteram (λατ.). Κατὰ γράμμα.

Ἄδμητος. 1) Μυθολογούμενος βασιλεὺς τῶν Φερῶν (Θεσσαλίας), θεοσεβὴς καὶ φιλόξενος, παρ' ᾧ ἐθήτευσεν ὁ Ἀπόλλων. Διὰ τὴν προσηνῆ πρὸς τοῦτον συμπεριφοράν του ἠμείφθη πολλαχῶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, βοηθήσαντος αὐτὸν νὰ λάβῃ γυναῖκα τὴν *Ἄλκηστιν* (βλ.λ.). Μετέσχε τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας καὶ τῆς θήρας τοῦ Καλυδωνίου κάπρου. Οἱ περὶ αὐτοῦ μῦθοι ὑποδεικνύουσι τὴν ποτε μεγάλην ἰσχὺν τοῦ βασιλικοῦ γένους τῶν Φερῶν.—2) Βασιλεὺς τῶν Μολοσσῶν τῆς Ἠπείρου περὶ τὸ 470 π.Χ., γνωστὸς ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅστις καταδιωκόμενος κατέφυγε παρ' αὐτῷ, μολονότι ἐχθρῷ του.

Ἄδοβα. Βλ. Ἄδουα.

Ἀδόλδος (Νικόλαος Adoldo). Βενετὸς διοικητὴς τῆς Σερίφου κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος ἀνακληθεὶς καὶ φυλακισθεὶς διὰ τὴν ὠμότητά του.

Ἀδόλφος τοῦ Νάσσαου. Αὐτοκράτωρ τῆς Γερ-

μανίας 1292-1293. Ἐφονεύθη μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἀλβέρτου Α΄ τῆς Αὐστρίας.

Ἀδόλφος Φρειδερῖκος. Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας 1745-1771. Ἀνὴρ ἀδυνάτου θελήσεως, ἀνίκανος νὰ ἐπιβληθῇ.

Ἀδοπτιανοί (Adoptiani, Υἱοθετισταί). Αἱρετικοὶ τοῦ Η΄ καὶ Θ΄ αἰῶνος ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Κατ' αὐτοὺς ὁ διπλοῦς τὴν φύσιν Χριστὸς εἶνε κατὰ μὲν τὴν θείαν φύσιν *φυσικὸς* υἱὸς τοῦ Θεοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπίνην *θετὸς* αὐτοῦ υἱὸς καὶ κατὰ χάριν.

Ἀδοσίδης πασᾶς (Κωνσταντῖνος). Τοῦρκος πολιτικὸς ἑλληνικῆς καταγωγῆς (1818-1895). Γενικὸς διοικητὴς Κρήτης 1877, ἡγεμὼν τῆς Σάμου 1874 καὶ 1879-1885.

Ἄδουα. Π. τῆς Ἀβησσυνίας, πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Τιγρέ, παρὰ τὰ πρὸς τὴν Ἐρυθραίαν σύνορα. Κάτ. 5000. Νίκη τοῦ Μενελὶκ κατὰ τῶν Ἰταλῶν.

Ἀδουατικοί. Ἀρχαία φυλὴ τῆς βελγικῆς Γαλατίας.

ἀδουλαῖος. Ἡμιπολύτιμος λίθος, τῆς ὁμάδος τῶν ἀστρίων, παραλλαγὴ τοῦ ὀρθοσχίστου. Ὡραῖοι διαφανεῖς ἢ διαφώτιστοι κρύσταλλοι ἄχροες ἢ ἐλαφρῶς πράσινοι. (Ἄλπεις, Κεϋλάνη).

Ἀδούλας. Τμῆμα τῶν Λεποντίνων Ἄλπεων, μεταξὺ τοῦ Φόρδερραϊν, τοῦ Τεσσίνου καὶ τοῦ Ἰούρα. Ὕψ. 3398 μ.

Ἄδουλις ἢ **Ἀδούλη.** Ἀρχαία π. τῆς Αἰθιοπίας ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἐπὶ τῆς θέσεώς της νῦν τὸ χ. Ζάϊλα ἢ Ζούλα.

Ἀδούρ (Adour). Ποτ. τῆς ΝΔ. Γαλλίας (335 χλμ.) πηγάζων ἐκ τῶν Ἄνω Πυρηναίων καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Γασκωνικὸν κόλπον. Πλωτὸς ἐπὶ 130 χλμ.

ἀδουρόλη. Βρωμιοϋδροκινόνη. Φωτογραφικὸς ἐμφανιστής.

Ἀδραμύτ(τ)ιον καὶ **Ἀδραμύτειον.** Π. τῆς Τουρκίας ἐν Μικρασίᾳ, Ν τῆς Ἴδης, 11 χλμ. ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου, ἀπέναντι τῆς ν. Λέσβου. Κάτ. 700. Ἐπίνειον τὸ χ. *Ἀκτσαΐ.*

ἀδράνεια. Νωθρότης, ἀπραξία. ‖ *(Φυσ.)* Ἡ ἰδιότης τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ὕλη νὰ μὴ ἀποκτᾷ ἐπιτάχυνσιν ἄνευ ἐξωτερικῆς αἰτίας. Ἡ ὕλη δηλ., ἐὰν μὲν εἶνε ἀκίνητος, δὲν ἀρχίζει νὰ κινῆται χωρὶς νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτῆς ἐξωτερικὴ δύναμις, ἐὰν δὲ κινῆται, δὲν μεταβάλλει ταχύτητα ἢ διεύθυνσιν κινήσεως χωρὶς ἐξωτερικὴν δύναμιν, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ κινῆται ἐπ' ἄπειρον, εὐθυγράμμως καὶ ἰσοταχῶς.

Ἀδρανόν. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς π. τῆς Σικελίας *Ἀδερνό,* ἔνθα ἐτιμᾶτο ὁ θεὸς *Ἀδρανός,* πιθανῶς ὁ Ἥλιος.

Ἀδράστεια. Θεότης ὀρεινὴ καὶ παρθένος, πολλάκις ταυτιζομένη πρὸς τὴν Ἄρτεμιν. Ἐλατρεύετο εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ εἶχεν ἱερὸν εἰς τὴν Κύζικον.

Ἄδραστος. 1) Πρόσωπον τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Παλαιότερον ἀναφέρεται ὡς βασιλεύσας ἐν Σικυῶνι, ὕστερον ὅμως βασιλεὺς τοῦ Ἄργους καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας «τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» καὶ ἱδρυτὴς τῶν Νεμέων. Ἐκ τῆς ἐκστρατείας ἐσώθη αὐτὸς μόνος. Ἡγήθη καὶ τῆς μετὰ 10 ἔτη γενομένης ἐκστρατείας τῶν *Ἐπιγόνων*, ἀπέθανε δέ, ἐπιστρέφων ἐξ αὐτῆς, ἐν Μεγάροις.— 2) Περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐκ Φιλίππων (Μακεδονίας), γράψας κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα π.Χ. «Περὶ μουσικῆς».—3) Ἕτερος περιπατητικὸς φιλόσοφος, ἐξ Ἀφροδισιάδος τῆς Καρίας, ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Β΄ π.Χ. αἰῶνος. Ἔγραψε περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου.

ἀδράχτι. Κλωστικὸν ὄργανον, ἡ ἄτρακτος (βλ.λ.).

ἀδρεναλίνη ἢ **ἐπινεφριδίνη**. Βάσις ἀζωτοῦχος, ἀποχωρισθεῖσα ἀπὸ τῶν ἐπινεφριδίων. Εἶνε ἐντόνως ἀγγειοσυσταλτική, ἐπιφέρει αὔξησιν τῆς ἀρτηριακῆς πιέσεως καὶ δρᾷ διεγερτικῶς ἐπὶ τοῦ συμπαθητικοῦ. Δραστικώτατον μέσον πρὸς πρόκλησιν τοπικῆς ἀναιμίας, ἐπίσχεσιν αἱμορραγιῶν, τόνωσιν τῆς καρδίας.

Ἀδρία (λατ. Hatria ἢ Atria, νῦν ἀκριβέστερον Adria Veneta). Π. τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ Ροβίγο, ἀριστερᾷ τοῦ Πάδου. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο παραλία. Ἐξ αὐτῆς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ *Ἀδριατική*. Κάτ. 17.562.

Ἀδριάνεια ἢ **Ἀδριάνεια Ὀλύμπια** (τά). Ἀγῶνες ἐν Ἀθήναις πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ (Β΄ καὶ Γ΄ αἰῶνος μ.Χ.).

Ἀδριανή. 1) (πρῴην *Ρεμούσταφα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας. Κάτ. 524.— 2) (πρῴην *Ἐδινεζίκ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δράμας. Κάτ. 1741.

Ἀδριανός (Publius Aelius Hadrianus). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ, γενν. 76 μ.Χ. ἐν τῇ ἱσπανικῇ π. Ἰταλικῇ, καὶ ἀνατραφεὶς κάλλιστα καὶ ὕστερον υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, ἐξαδέλφου του. Ἀνεκηρύχθη μετὰ τὸν θάνατον τούτου 117 μ.Χ. αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, ἀναγνωρισθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου. Ἐν τῇ φροντίδι του διὰ τὴν εἰρηνικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ του παρῃτήθη τῆς ἀπὸ τῶν Πάρθων ἀποσπασθείσης χώρας πρὸς Α τοῦ Εὐφράτου, ἐξησφάλισε δὲ τὰ πρὸς Β ἐν Εὐρώπῃ σύνορα διὰ μεγάλου ἐν Σκωτίᾳ τείχους. Ὑπεστήριξεν ἐπιστήμας καὶ τέχνας, τὴν δικαιοσύνην (ἔκδ. τοῦ Edictum perpetuum), ἐμερίμνησε διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν οἰκονομικῶν κλ. Ἵνα γνωρίσῃ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κράτους, διῆλθε 14 ἔτη περιοδεύων, ἐπεσκέφθη δὲ ἐπανειλημμένως καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ διέμεινεν ἐφ' ἱκανὸν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τῷ 112 ἐξελέγη ἄρχων ἐπώνυμος τῆς πόλεως ταύτης, ἐμυήθη δὲ ὕστερον καὶ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια. Τὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως φροντίδα του ἔδειξε διὰ πολλῶν εὐεργετημάτων, (Βιβλιοθήκη [μετὰ 100 κιόνων], Πύλη ἥτις ἐχώριζε τὴν παλαιοτέραν πόλιν ἀπὸ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ σχεδιασθέντος νέου τμήματος, τοῦ Ὀλυμπιείου, ὅπερ συνεπλήρωσε, Ὑδραγωγεῖον). Οἱ Ἀθηναῖοι εὐγνωμονοῦντες ἵδρυσαν ἴδιον νέον ναὸν πρὸς τιμὴν «τοῦ θεοῦ Ἀδριανοῦ τοῦ Πανελληνίου», ὡς καὶ νέαν φυλὴν τὴν Ἀδριανίδα. Καὶ εἰς ἄλλας πόλεις ἑλληνικὰς ἔδειξεν ὁ Ἀ. τὴν εὔνοιάν του δι' ἔργων σημαντικῶν, πλὴν τούτου ἵδρυσε νέας πόλεις πολλαχοῦ, ὡς τὴν θρᾳκικὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὴν αἰγυπτιακὴν Ἀντινόην, ἢ καὶ τμήματα πόλεων, ὡς ἐν Ἱερουσαλήμ, ἔνθα ὅμως ἡ ἵδρυσις φρουρίου ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἰουδαϊκοῦ ναοῦ προεκάλεσεν ἐπανάστασιν λίαν αἱματηράν. Τῷ 134 ἐπανῆλθεν ὁριστικῶς εἰς Ρώμην, ὅπου ἀνηγέρθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐπίσης ὡραῖα ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα, οἷον τὸ Ἀδριάνειον μαυσωλεῖον καὶ παρὰ τὰ Τίβουρα (Τίβολι) ὡραία ἔπαυλις, πλουσιώτατον μουσεῖον καλλιτεχνίας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔργα του ἀπογοητεύσεις ποικίλαι καὶ ἀσθένεια (ὕδρωψ) μετέβαλον τὸν χαρακτῆρά του ἐπὶ τὸ ὠμότερον. Ἀπεβίωσε τῷ 138 εἰς τὰ λουτρὰ τῶν Βαϊῶν.

Ἀδριανὸς ὁ Τύριος. Σοφιστὴς τοῦ Β΄ αἰῶνος μ.Χ. Διάδοχος τοῦ Ἀττικοῦ Ἡρώδου ἐδίδαξε λίαν εὐδοκίμως ἐν Ἀθήναις καὶ εἶτα ἐν Ρώμῃ.

Ἀδριανούπολις (τουρκ. *Ἐδιρνέ*). Ὠχυρωμένη π. τῆς Τουρκίας ἐν Θρᾴκῃ κατὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Τούντσα εἰς τὸν Ἕβρον ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως-Δ. Εὐρώπης, πρωτ.

ὁμων. βιλαετίου, ἐμπορικὸν κέντρον. Κάτ. 34.700. Ἀρχαία π. ὀνομασθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ὅστις ἐξωράϊσεν αὐτήν. Τῷ 1365 κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Μουρὰτ Α΄, ὅστις κατέστησεν αὐτὴν πρωτ. τῆς Τουρκίας. Τῷ 1829 κατελήφθη προσωρινῶς ὑπὸ τῶν Ρώσων, τῇ 13.3.1912 ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (Α΄ βαλκανικὸς πόλεμος), τῇ 9.7.13 ὑπὸ τῶν Τούρκων (Β΄ βαλκανικὸς πόλεμος). Ἀπὸ τοῦ 1920 ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα (Συνθήκη Σεβρῶν) μέχρι τοῦ φθινοπώρου 1922.

Ἀδριανουπόλεως συνθήκη. Συνθήκη δι' ἧς ἐτερματίσθη ὁ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας πόλεμος 1828-1829, ὑπογραφεῖσα ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 14.9.1829. Διὰ ταύτης ἡ Τουρκία ἀνεγνώρισεν ἐν ἄλλοις καὶ ἀπόφασιν Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας, ὅπως αἱ ἐπαναστατημέναι ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι ἀποτελέσωσι κράτος ὑποτελὲς αὐτῇ.

Ἄδωνις

Ἀδριατικὴ θάλασσα (ἀρχ. ἑλλ. συνήθως Ἀδρίας, λατιν. Mare Adriaticum ἢ Adria). Μέρος τῆς Μεσογείου, σχηματίζον μέγαν κόλπον μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Βαλκανικῆς χερσονήσου. Μῆκος 780 χλμ., μέγιστον πλάτος 230 χλμ., μέγιστον βάθος 1580 μ. Κυριώτεροι λιμένες ἐπ' αὐτῆς Τεργέστη, Βενετία, Φιοῦμε, Ἀγκών, Βρινδήσιον, Πόλα, Ζάρα, Σπαλάτο, Ραγοῦζα, Κάτταρον, Δυρράχιον. Ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀ. εἶχον οἱ Ἕλληνες ἱδρύσει πολλὰς ἀποικίας ἀπὸ τοῦ Ζ΄ αἰῶνος π.Χ.

ἄδρωμα ἢ **ξύλωμα**. *(Βοτ.)* Τὸ σύστημα τῶν ἱστῶν οἱ ὁποῖοι χρησιμεύουσιν εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ὕδατος ἐντὸς τῶν φυτῶν.

ἀδυναμία. Ἐξασθένησις τοῦ σώματος προερχομένη ἐκ τοῦ γήρατος, ἐκ στερήσεως τροφῆς ἢ ἐκ νόσου.

ἄδυτον. Μέρος τοῦ ἀρχαίου ναοῦ εἰς μόνους τοὺς ἱερεῖς προσιτόν. Βλ. καὶ ἄγια.

ad hoc (λατ.). Πρὸς τοῦτον εἰδικῶς τὸν σκοπόν.

Ἀδωναΐ (ἑβρ. ἐκ τοῦ *ἀδών*, κύριος). Ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Π. Δ. ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἀρρήτου ὀνόματος *Ἰαχβέ* (Ἰεχωβά).

ἀδωνιδίνη. Γλυκωματογόνον, ἐνεργὸς οὐσία τοῦ φυτοῦ *ἀδώνιδος*· ἄμορφος πικρὰ κόνις· φάρμακον καρδιοαγγειοτονωτικὸν καὶ διουρητικόν.

ἄδωνις. Γένος βατραχιοειδῶν φυτῶν. Ἐτήσιοι ἢ πολυετεῖς πόαι, μὲ ἄνθη ἐρυθρὰ ἢ κίτρινα, κν. *ἀγριοπαπαροῦνες*. *Ἄ. ὁ χειμερινός*, χρήσιμος ἐν τῇ Φαρμακ. ὡς περιέχων ἀδωνιδίνην.

Ἀείζωον

Ἄδωνις. Ἀρχικῶς θεὸς τῆς φύσεως, προσωποποίησις τῆς πάντοτε μετὰ βραχεῖαν ἄνθησιν ἀποθνησκούσης πάλιν φυτείας. Κατὰ τὸν συνηθέστερον μῦθον, υἱὸς τοῦ Κυπρίου Κινύρα καὶ τῆς κόρης τούτου Μύρρας. Ὡραιότατος νέος ἀγαπώμενος ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Περσεφόνης. Φονευθεὶς κατὰ μίαν θήραν ὑπὸ κάπρου ἔλαβε παρὰ τοῦ Διὸς τὸ δῶρον νὰ διαμένῃ ἐναλλὰξ παρὰ τῇ Περσεφόνῃ ἐν τῷ Ἅδῃ καὶ παρὰ τῇ Ἀφροδίτῃ ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ. Ἐν Ἀθήναις ἐτελοῦντο αὐτῷ κατὰ τὰ μέσα τοῦ θέρους τὰ *Ἀδώνια*. Γενικῶς δὲ ἐξετίθεντο ἀγαλμάτια αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐπὶ λέκτρου περιστολιζόμενα ὑπὸ καρπῶν τῆς ὥρας, τῶν λεγομένων «Ἀδώνιδος κήπων».

ἀεὶ τὰ πέρυσι βελτίω. Παλαιὰ παροιμία ἀντίστοιχος τοῦ νεοελληνικοῦ *κάθε πέρσι καὶ καλύτερα.*

Ἀειβάτι(ον). Χ. τῆς Θεσσαλονίκης. Βλ. **Λητή.**

ἀειζωοειδῆ (aizoaceae). Οἰκογένεια κεντροσπέρμων φυτῶν τῶν θερμῶν χωρῶν. Πόαι ἢ ἡμίθαμνοι. Μόνον γένος ἐν Ἑλλάδι τὸ *μεσημβριάνθεμον* (βλ.λ.).

ἀείζωον (sempervivum). Γένος ἀειζωοειδῶν φυτῶν ἅτινα κν. ὀνομάζονται **ἀμάραντα** ἢ **σέδα.** Φυτὰ σαρκόφυλλα, ποώδη, συνήθως ἄνευ στελέχους, πολυετῆ. ‖ *Ἀείζωα* ὀνομάζονται ἐν γένει καὶ πάντα τὰ φυτὰ ὧν τὰ ἄνθη ξηραινόμενα διατηροῦσι τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα.

ἀειθαλῆ φυτά. Τὰ διατηροῦντα τὸ φύλλωμά των καὶ τὸν χειμῶνα, ὡς τὰ κωνοφόρα, ὁ κισσός, ἡ ἐλαία.

ἀεικίνητον. Συσκευὴ ἢ μηχανὴ τῆς ὁποίας ἐπεζητήθη ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ ὁποία ἅπαξ τιθεμένη εἰς κίνησιν θὰ ἐξηκολούθει κινουμένη ἐπ' ἄπειρον καὶ μάλιστα παράγουσα ἐκ τοῦ μηδενὸς χρήσιμον ἔργον. Εἰ καὶ ἐπὶ αἰῶνας ἐπεζητήθη ἡ εὕρεσις τοῦ ἀ. πᾶσαι αἱ προσπάθειαι ἀπέβησαν μάταιαι, προσκρούσασαι εἰς τὸν νόμον τῆς διατηρήσεως ἢ ἀφθαρσίας τῆς ἐνεργείας, καθ' ὃν τὸ ἔργον οὔτε νὰ ἐξαφανισθῇ δύναται, οὔτε νὰ παραχθῇ ἐκ τοῦ μηδενός.

ἀειφυγία. Ἰσόβιος ἐξορία ἐπιβαλλομένη παρ' ἀρχαίοις εἰς τοὺς διὰ βαρέα ἐγκλήματα καταδικαζομένους καὶ συνεπαγομένη δήμευσιν τῆς περιουσίας των.

ἀειφυλλία. Διαρκὴς φυλλοφορία.

ἀείφυλλος. Ἐπὶ φυτῶν, συνώνυμον πρὸς τὸ **ἀειθαλής.**

Ἄελλα. Μία τῶν Ἀμαζόνων, φονευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὅτε ὁ ἥρως ἐκτελῶν διαταγὴν τοῦ Εὐρυσθέως, ἐζήτησε νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν τὸν ζωστῆρα τῆς βασιλίσσης των Ἱππολύτης.

ἄελλα. Μετεωρολογικὸν φαινόμενον, συνιστάμενον εἰς ἀπότομον αὔξησιν τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνέμου καὶ συγχρόνως συχνὴν μεταβολὴν τῆς διευθύνσεως αὐτοῦ. Λίαν ἐπικίνδυνον διὰ τοὺς ναυτικοὺς καὶ τοὺς ἀεροπόρους ἕνεκα τῆς ραγδαιότητος μετὰ τῆς ὁποίας ἐξελίσσεται καὶ τῆς δυσκολίας τῆς προβλέψεώς του.

ἀελλώδης. Γένος ἀελλωδιδῶν πτηνῶν. *Ἀ. ὁ γιγάντειος,* τὸ μεγαλύτερον εἶδος (μῆκος 90 ἑκτσμ.).

ἀελλωδίδαι (procellaridae). Ὁμοιογένεια θαλασσίων νηκτικῶν πτηνῶν μὲ ἐπίμηκες κεκαμμένον ράμφος, μακρὰς πτέρυγας, βραχεῖς πόδας.

ἀεραέριον. Καύσιμον ἀέριον τεχνητόν, παραγόμενον ἐν τῇ ἀεριογόνῳ καμίνῳ δι' ἀναμίξεως ἀτμῶν ρευστῶν ὑδρογονανθράκων μετ' ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος.

ἀεραιμία. Τὸ σύνολον τῶν νοσηρῶν φαινομένων τὰ ὁποῖα ἐπέρχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἀποτόμου μεταβάσεως ἀπὸ ὑψηλῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως εἰς τὴν συνήθη ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς δύτας. Εἶνε κυρίως παραλυτικαὶ ἐκδηλώσεις, παραπληγία, ἡμιπληγία, ἴλιγγος τοῦ Μενιὲρ κ.λ. Ὀφείλονται εἰς ἐμβολὰς τῶν ἀγγείων τοῦ νευρικοῦ συστήματος διὰ φυσαλλίδων ἀζώτου.

ἀεραντλία. Βλ. **ἀντλία.**

ἀέρας. Ὁ ἀήρ (βλ.λ.) καὶ ὁ ἄνεμος (βλ.λ.). ‖ *(Ἐγκυκλ.)* Βλ. **ἀήρ.** ‖ *(Ἐμπορ.)* Προσαύξησις τῆς ἀξίας ἐπιχειρήσεώς τινος προερχομένη ἀπὸ τὴν ἀπόκτησιν πελατείας, φήμης κ.λ. ἢ ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ καταστήματος τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀναγνωρίζεται ὡς περιουσιακὸν στοιχεῖον καὶ προστατεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου.

ἀερατμός. Μῖγμα ἀέρος καὶ ἀτμοῦ.

ἀεργία. Τὸ μὴ ἐργάζεσθαι, ἡ κατάστασις τοῦ μὴ ἐργαζομένου. ‖ Ἡ ἀκουσία ἀεργία ἕνεκα ἐλλείψεως ἐργασίας λέγεται *ἀνεργία* (βλ.λ.).

Ἀέρηδες. Λαϊκὸν ὄνομα τοῦ ἐν Ἀθήναις ὡρολογίου τοῦ Κυρρήστου, ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτοῦ παραστάσεων τῶν ἀνέμων. Ἐπίσης ἡ παρ' αὐτῷ συνοικία. Βλ. **Κυρρήστου πύργος.**

ἀέρια ἐντερικά. Τὰ ἐντὸς τῶν ἐντέρων σχηματιζόμενα κατὰ τὴν πέψιν ἀέρια. Ἀποτελοῦνται ἐξ ἀζώτου, διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος, ὑδρογόνου. Ἡ δυσοσμία ὀφείλεται εἰς ὑδρόθειον γεννώμενον εἰς τὸ παχὺ ἔντερον.

ἀεριέλαια. Ἔλαια προωρισμένα διὰ τὴν παρασκευὴν καυσίμων ἀερίων διὰ διασπαστικῆς ἀποστάξεως. Ὡς τοιαῦτα χρησιμοποιοῦνται ἀποστάγματα τῆς πίσσης τῶν λιγνιτῶν καὶ τὰ πρῶτα ἀποστάγματα τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ πετρελαίου.

ἀεριογόνον. Ἡ ἀεριογόνος κάμινος (βλ.λ.).

ἀεριοκινητήρ. Βλ. **ἀεριομηχανή.**

ἀεριόμετρον. Ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς μέτρησιν τῶν ἀερίων, τὸ κοινῶς καλούμενον **γκαζόμετρον.** ‖ *(Παιδ. Γυ.)* Ὄργανον παιδομετρικὸν δι' οὗ μετρεῖται ἡ χωρητικότης τῶν πνευμόνων τῶν παιδίων, ἤτοι τὸ μέγιστον ποσὸν ἀέρος ὅπερ δύναται νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῶν πνευμόνων του ἕκαστον.

ἀεριομηχανὴ ἢ **γκαζομηχανή.** Μηχανὴ μετὰ κινητῆρος ἐσωτερικῆς καύσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὡς καύσιμος ὕλη χρησιμοποιεῖται φωταέριον ἢ ἄλλα πτωχὰ ἀέρια.

ἀέριον. Ὕλη εὑρισκομένη ὑπὸ τοιαύτην μορφὴν ὥστε νὰ καταλαμβάνῃ οἱονδήποτε εἰς αὐτὴν προσφερόμενον ἐλεύθερον χῶρον. Τὰ κοινότατα τῶν ἀερίων εἶνε ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, τὸ ὀξυγόνον, τὸ ἄζωτον, τὸ ὑδρογόνον, τὸ χλώριον, τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, ἡ ἀμμωνία, τὸ ὑδροχλώριον.

Εἰς κάθε σημεῖον ἠρεμούσης μάζης ἀερίου ὑπάρχει ὡρισμένη *πίεσις*, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν *ἀεροστατικὴν πίεσιν*. Τὰς πιέσεις ταύτας μετροῦμεν δι' ὀργάνων τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται *μανόμετρα*.

Ἡ πίεσις ἐντὸς τῆς μάζης ἀερίου ἠρεμοῦντος εἶνε σταθερὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου. Μεταβάλλεται ὅμως μετὰ τοῦ ὕψους καὶ εἶνε τόσον μικροτέρα ὅσον ὑψηλότερον ἀνερχόμεθα, διότι τὰ ὑπερκείμενα στρώματα πιέζουσι τὰ ὑποκείμενα.

Τὰ ἀέρια, ὅπως ὅλα τὰ σώματα, ἔχουσι *βάρος*, ἀλλ' ἡ πυκνότης αὐτῶν εἶνε μικρά. Οὕτω π.χ. ἓν κυβικὸν μ. ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ὑπὸ πίεσιν μιᾶς ἀτμοσφαίρας καὶ θερμοκρασίαν 0° ζυγίζει 1,2932 χλγ., ἐνῷ ἴσος ὄγκος ὕδατος ζυγίζει 1000 χλγ. Τὸ ὑδρογόνον εἶνε 14 περίπου φορὰς ἐλαφρότερον τοῦ ἀέρος.

Νόμοι τῶν ἀερίων λέγονται αἱ σχέσεις αἱ ὑφιστάμεναι μεταξὺ τοῦ ὄγκου, τῆς πιέσεως, τῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς μάζης αὐτῶν. Αὐταί, ἐφ' ὅσον τὰ ἀέρια δὲν εὑρίσκονται ὑπὸ πολὺ μεγάλην πίεσιν καὶ πολὺ χαμηλὴν θερμοκρασίαν, εἶνε ἁπλαῖ καὶ αἱ αὐταὶ δι' ὅλα τὰ ἀέρια ἀνεξαρτήτως τῆς φύσεως αὐτῶν.

1) *Νόμος τοῦ Βόϋλ-Μαριότ.* Ὁ ὄγκος ὡρισμένης μάζης ἀερίου ὑπὸ σταθερὰν θερμοκρασίαν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν πίεσιν. Ὁ ὄγκος καὶ πίεσις εἶνε ἀντιστρόφως ἀνάλογα.

2) *Νόμος τοῦ Γαϊ-Λυσσάκ.* Ὅταν τὰ ἀέρια θερμαίνωνται, ἐὰν μὲν ἡ πίεσις μένῃ ἀμετάβλητος, αὐξάνεται ὁ ὄγκος αὐτῶν, ἐὰν δὲ ὁ ὄγκος μένῃ ἀμετάβλητος, αὐξάνεται ἡ πίεσις. Ἡ μεταβολὴ τοῦ ὄγκου ὑπὸ σταθερὰν πίεσιν, ἡ ἀντιστοιχοῦσα εἰς μεταβολὴν θερμοκρασίας 1° Κελσίου, ἰσοῦται πρὸς τὸ 1/273 τοῦ ὄγκου ὃν θὰ εἶχε τὸ ἀέριον εἰς θερμοκρασίαν 0°. Ἐπίσης ἡ μεταβολὴ τῆς πιέσεως ὑπὸ σταθερὸν ὄγκον, ἡ ἀντιστοιχοῦσα εἰς μεταβολὴν θερμοκρασίας 1°, ἰσοῦται πρὸς τὸ 1/273 τῆς πιέσεως ἣν θὰ εἶχε τὸ ἀέριον ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄγκον εἰς θερμοκρασίαν 0°.

3) *Νόμος Ἀβογάδρο-Ἀμπέρ.* Ὑπὸ τὴν αὐτὴν πίεσιν καὶ θερμοκρασίαν εἰς ἴσους ὄγκους ἀερίων περιέχονται ἰσάριθμα μόρια ἀνεξαρτήτως τῆς χημικῆς αὐτῶν φύσεως.

Τὰ ἀέρια τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦσιν *ἀκριβῶς* τοὺς ὡς ἄνω νόμους ὀνομάζονται *τέλεια* ἢ καὶ *ἰδανικά*, διότι τὰ *πραγματικὰ* ἢ *φυσικὰ* ἀέρια μόνον *κατὰ προσέγγισιν* ἀκολουθοῦσιν αὐτούς. Ὅσον ἡ πίεσις αὐξάνεται καὶ ἡ θερμοκρασία ἐλαττώνεται, τόσον μικροτέρα γίνεται ἡ προσέγγισις καὶ τέλος ὅταν τὰ ἀέρια ὑποβληθῶσιν εἰς μεγάλην πίεσιν καὶ συγχρόνως ἡ θερμοκρασία αὐτῶν ἐλαττωθῇ ἀρκετά, *ὑγροποιοῦνται*, μεταβάλλονται δηλ. εἰς ὑγρά. Διὰ κάθε ἀέριον ὑπάρχει μία ὡρισμένη θερμοκρασία, ἡ *κρίσιμος θερμοκρασία*, ἄνω τῆς ὁποίας ὁσονδήποτε καὶ ἂν συμπιεσθῇ δὲν ὑγροποιεῖται. Τὰ ἀέρια τὰ θεωρούμενα ὡς *ἔμμονα* κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρουσι τῶν ἄλλων ὅτι ἡ κρίσιμος αὐτῶν θερμοκρασία εἶνε πολὺ χαμηλή. Τὰ ἐκ τῆς ὑγροποιήσεως τῶν ἀερίων προκύπτοντα ὑγρὰ ζέοντα ὑπὸ πίεσιν ἀτμοσφαιρικὴν ἢ καὶ τεχνητῶς ἠλαττωμένην, ψύχονται καὶ πολλάκις *στερεοποιοῦνται*.

ἀέριον γελαστικὸν ἢ **ἱλαρυντικόν.** Τὸ ὑποξείδιον τοῦ ἀζώτου (N_2O). Εἰσπνεόμενον φέρει ἐλαφρὰν εὐθυμίαν, εἶτα δὲ ἀναισθησίαν μικρᾶς διαρκείας.

ἀέριον καπνογόνον. Βλ. **καπνογόνον.**

ἀέριον κροτοῦν. Μῖγμα δύο ὄγκων ὑδρογόνου καὶ ἑνὸς ὄγκου ὀξυγόνου. Ἀναφλεγόμενον ἐν ἀνοικτῷ δοχείῳ κροτεῖ ἰσχυρῶς.

ἀέριον πολεμικόν. Γενικὴ ὀνομασία δοθεῖσα εἰς ὅλας τὰς χημικὰς οὐσίας ὅσαι ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς πολεμικὰ δηλητήρια κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἐκ τούτων ἄλλαι μὲν εἶνε ἐξ ἀρχῆς ἐν ἀεριώδει καταστάσει καὶ ἐκπέμπονται εἰς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις τῇ βοηθείᾳ εὐνοϊκῆς πνέοντος ἀνέμου, ἄλλαι δὲ ρίπτονται ἐν καταστάσει ὑγρᾷ ἢ στερεᾷ διὰ βλημάτων πυροβολικοῦ ἢ ἐξ ἀεροπλάνων καὶ ἐξατμίζονται ἐρχόμεναι εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐνεργείας των τὰ πολεμικὰ ἀέρια διαιροῦνται εἰς τὰ *τοξικὰ* (ὑδροκυάνιον), *ἀσφυκτικὰ* (χλώριον, φωσγένιον), *δακρυγόνα* (βενζυλοβρωμίδιον, βρωμιακετόνη), *πταρμογόνα* (ἀρσῖναι), *ἐμετικὰ* (χλωροπικρίνη) καὶ *ἐκδορικὰ* ἢ *καυστικὰ* (ὑπερίτης). Αἱ ἰδιότητες αὗται συνήθως συνυπάρχουσιν ἐν διαφόρῳ μέτρῳ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν. Ἀπὸ τακτικῆς ἀπόψεως διαιροῦνται εἰς α') *παροδικὰ* ἀέρια ἢ εὐκόλως ἐξατμιζόμενα ὑγρά, τῶν ὁποίων ἡ δραστικότης εἶνε ἄμεσος ἀλλ' ἡ μόλυνσις τοῦ χώρου βραχείας διαρκείας, β') *ἠμμόνιμα*, ἤτοι ὑγρὰ μὴ ἐξατμιζόμενα εἰμὴ ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἐπιτιθέμενος ὀφείλει νὰ ἀφήσῃ νὰ παρέλθωσι, διὰ νὰ προχωρήσῃ, καὶ γ') *παραμόνιμα*, τῶν ὁποίων ἡ ἐνέργεια παρατείνεται ἐπὶ ἡμέρας, ὥστε οἱ μολυνόμενοι χῶροι νὰ εἶνε ἐπὶ μακρὸν ἀπρόσιτοι εἰς ἐχθροὺς καὶ φίλους (ὑπερίτης). Ἡ προφύλαξις ἀπὸ τῶν πολεμικῶν ἀερίων γίνεται διὰ τῶν πολεμικῶν *προσωπίδων*.

ἀέριον πτωχόν. Καύσιμον ἀέριον παραγόμενον ἐν τῇ ἀεριογόνῳ καμίνῳ διὰ μίγματος ἀέρος καὶ ὑδρατμῶν διερχομένου διὰ τῶν διαπύρων ἀνθράκων, ἄλλως λεγόμενον καὶ **δυναμαέριον** ἢ **ἀέριον τοῦ Δῶσον.**

ἀέριον φυσικὸν ἢ **φυσικὸν φωταέριον.** Γενικὴ ὀνομασία καυσίμων ἀερίων ὑπὸ πίεσιν, ἀναθρωσκόντων ἐκ τοῦ διατρυπωμένου ἐδάφους τῶν πετρελαιοφόρων περιοχῶν καὶ χρησιμοποιουμένων πρὸς θέρμανσιν καὶ φωτισμόν. Ἀποτελοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μεθανίου.

ἀεριοπηγή. Μεταλλικὴ πηγὴ πλουσία εἰς ἐλεύθερα ἀέρια, διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, ὑδρόθειον, ὀξυγόνον, ἄζωτον κ.ἄ.

ἀεριοσκόπιον. Ὄργανον ἐλέγχον τὴν ὕπαρξιν (εὐφλέκτων) ἀερίων ἐν τοῖς μεταλλείοις.

ἀεριοφυλάκιον. Συσκευὴ ἐν τῇ ὁποίᾳ φυλάσσονται ἀέρια. Συνήθως ἐκ δύο χώρων, ἐξ ὧν ὁ ἄνω πληροῦται ὕδατος. Πρὸς ἐξαγωγὴν ἀερίου ἀφήνεται νὰ ρεύσῃ ὕδωρ εἰς τὸν κάτω, ὅστις εἶνε τὸ κυρίως ἀεριοφυλάκιον.

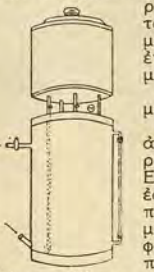

Ἀεριοφυλάκιον πρέλα.

ἀεριόφως. Τὸ ἐκ τοῦ φωταερίου παραγόμενον φῶς.

ἀερισμός. Ἔκθεσις εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀέρος. ‖ *Ἀερισμὸς κλειστοῦ χώρου*, φυσικὴ ἢ τεχνητὴ ἀνανέωσις τοῦ ἐν αὐτῷ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· ἀπαραίτητος ἰδίᾳ ὅπου παραμένουσιν ἄνθρωποι, πρὸς ἀπαγωγὴν τοῦ κονιορτοῦ, τῶν μικροβίων καὶ τῶν ἀναπτυχθέντων ἀερίων, ἀλλὰ καὶ ἀναπλήρωσιν τοῦ καταναλωθέντος ὀξυγόνου καὶ διευκόλυνσιν τῆς ἀποβολῆς τοῦ θερμαντικοῦ τῶν ἐνοίκων διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ πλήρους ὑγρασίας θερμαντικοῦ ἀέρος. ‖ *Φυσικὸς ἀερισμὸς* γίνεται διὰ τῶν πολυαρίθμων ὀπῶν τῶν τοιχωμάτων τοῦ δωματίου, τῶν πόρων τοῦ δαπέδου κλ. καὶ τῶν κατὰ τὰ μέρη τῆς συναρμογῆς θυρῶν καὶ παραθύρων. Ἐπίσης ἀνοιγομένων τῶν παραθύρων ἢ διὰ ὀπῶν κατασκευαζομένων ἐπὶ τῶν ὑαλοθυρίδων ἢ ἀλλαχοῦ. ‖ *Τεχνητὸς ἀερισμὸς* λέγεται ἰδίᾳ ὁ γινόμενος τῇ βοηθείᾳ κινητηρίου δυνάμεως εἴτε δι' ἀπαγωγῆς τοῦ ἐφθαρμένου ἀέρος *(ἀποροφητικὸν σύστημα)* εἴτε διὰ προσαγωγῆς καθαροῦ ἀέρος *(διοχετευτικὸν σύστημα)*.

ἀεριτζῆς. Ὑπάλληλος χαρτοπαικτείου, παίζων χωρὶς ἰδικά του χρήματα (μὲ ἄερα) καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ καταστήματος, διὰ νὰ ἑλκύῃ ἄλλους παίκτας. ‖ Ὁμοίως, ὁ παίζων εἰς τὸ χρηματιστήριον, χωρὶς νὰ ἔχῃ κεφάλαια καὶ πᾶς ὁ μετερχόμενος παραπλήσια ἐπαγγέλματα.

ἀερῖτις ζώνη (κατὰ τὸ *αἰγιαλῖτις*). Ἡ ἐντὸς βολῆς πυροβόλου ζώνη τοῦ ἀέρος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς θεωρουμένη μέρος τῆς ἐπικρατείας.

ἀερόβια ἢ **ἀερόβιοι ὀργανισμοί.** Μικροοργανισμοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ζήσωσιν ἄνευ ἐλευθέρου ὀξυγόνου εἰς ποσότητα ἴσην περίπου πρὸς τὴν ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι. Ἀντίθ. *ἀναερόβια*.

ἀερόβιοι ρίζαι. Ἐπακταὶ ρίζαι ἀναπτυσσόμεναι ἐπὶ βλαστῶν ἐπιγείων. Κρέμανται συνήθως ἐλεύθεραι πρὸς τὰ κάτω, ἀλλ' ἐνίοτε προσκολλῶνται ἐπὶ στερεῶν ἀντικειμένων ἢ ὅταν φθάσωσι μέχρι τοῦ ἐδάφους εἰσδύουσιν εἰς αὐτό. Συνήθεις εἶς τὰ μονοκότυλα, σπάνιαι εἰς τὰ δικότυλα καὶ εἰς τὰ ἀγγειώδη κρυφίγονα.

ἀεροδίνη. Δίνη ἀέρος. ‖ *(Μετεωρ.)* Κατηγορία φαινομένων συνισταμένων γενικῶς εἰς ἀπότομον ἐμφάνισιν ἢ τροποποίησιν ἢ ἀσυνέχειαν ρευμάτων τοῦ ἀέρος. Ἐκδηλοῦνται ἢ ὡς στροβιλοειδεῖς κινήσεις τοῦ ἀέρος ἢ ὡς ἀναπάλσεις αὐτοῦ ἢ ὡς ἀντιρρεύματα πνέοντα ὑπὸ κλίσιν συνήθως ἐντὸς τῶν κυρίων ρευμάτων. Λίαν ἐπικίνδυνα διὰ τὴν ἀεροπλοΐαν.

ἀεροδρόμιον. Πᾶσα στερεὰ ἢ ὑδατίνη ἐπιφάνεια προωρισμένη διὰ τὴν προσγείωσιν, ἀπογείωσιν καὶ στάθμευσιν ἀεροσκάφων. Ὅταν χρησιμεύῃ μόνον διὰ τὴν ἀφιξιν ἢ ἀναχώρησιν ἀεροσκάφων εὐρεθέντων ἐκτάκτως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διακόψωσι τὴν πτῆσίν των καλεῖται *βοηθητικόν*. Τὰ *στρατιωτικὰ ἀ.* εἶνε προωρισμένα ἀποκλειστικῶς διὰ στρατιωτικὰ ἢ ναυτικὰ ἀεροπλάνα ἢ ἀερόπλοια. Τὰ προωρισμένα διὰ τὴν χρῆσιν τῶν πολιτικῶν ἀεροσκάφων καλοῦνται *ἀερολιμένες*. Ἐν τοῖς ἀ. ὑπάρχουσιν ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν ἐνδιαίτησιν τοῦ προσωπικοῦ, ὑπόστεγα διὰ τὴν στέγασιν τῶν ἀεροσκάφων καὶ ἀπαραίτητα συνεργεῖα ἐπισκευῆς.

ἀεροδυναμική. Μέρος τῆς Φυσικῆς πραγματευόμενον τὰς μηχανικὰς ἰδιότητας τῶν ἀερίων εὑρισκομένων ἐν κινήσει ἢ, ὅπερ τὸ αὐτό, τὰς ἰδιότητας τῶν ἀερίων ὡς πρὸς σώματα κινούμενα ἐντὸς αὐτῶν. Πρακτικῶς ἐνδιαφέρει ἰδιαίτατα τὴν ἱστιοπλοΐαν καὶ μάλιστα τὴν ἀεροπλοΐαν.

ἀεροεξπρές. Ἡ ταχεῖα, τ.ἐ. ἄνευ ἐνδιαμέσων σταθμῶν, ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

ἀεροθάλαμος. Χῶρος χρησιμεύων πρὸς ἀποθήκευσιν ἀέρος. ‖ Πλήρης ἀέρος χῶρος κατὰ τὸν ἀμβλὺν πόλον τοῦ ᾠοῦ. ‖ Εἰς τὰ αὐτοκίνητα καὶ τὰ ποδήλατα, ἡ ἐσωτερικὴ σωληνοειδὴς στεφάνη τοῦ πνευματικοῦ ἐπισώτρου τῶν τροχῶν ἐκ μαλακοῦ ἐλαστικοῦ (ἐνθείου) κόμμεος, φέρουσα βαλβῖδα πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ πεπιεσμένου ἀέρος, κν. *σαμπρέρα* ἢ *σαμπρέλα*.

ἀεροθεραπεία. Χρῆσις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος πρὸς προφυλακτικὸν καὶ θεραπευτικὸν σκοπόν, ἰδίως εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐντὸς δάσους ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν.

ἀεροθεραπευτήριον. Τόπος ὅπου γίνεται ἡ ἀεροθεραπεία.

ἀεροκατάποσις. Εἰσπνοὴ ἀέρος (ἰδίᾳ παρὰ τοῖς ζῴοις). Βλ. *ἀεροπότης*.

ἀερόκενος σωλήν. Ἐν τῇ Φυσικῇ, δοχεῖον ἀεροστεγές, ὑάλινον συνήθως, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἀέριον ὑπὸ μικρὰν πίεσιν καὶ τὸ ὁποῖον φέρει ἐντετηγμένα σύρματα χρησιμεύοντα εἰς τὴν διαβίβασιν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

ἀεροχήλη. Βλ. *κήλη*.

ἀερόλιθος, οὐρανόλιθος ἢ **μετεωρίτης.** Ἡ ὀνομασία αὕτη δίδεται εἰς πετρώδη ἢ μεταλλικὰ σώματα πίπτοντα ἐκ τοῦ οὐρανίου διαστήματος ἐπὶ τῆς γῆς, μεμονωμένα ἢ εἰς πολυάριθμα τεμάχια. Ὅταν ἓν οὐράνιον σῶμα πλησιάζῃ τὸν πλανήτην μας ἐγκαταλίπῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τροχιὰν καί, ἐνδίδον εἰς τὴν ἕλξιν τῆς γῆς, εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἀρχίζει νὰ χάνῃ, συνεπείᾳ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀέρος, σημαντικὸν μέρος τῆς ταχύτητός του, ἐκ τῆς τριβῆς δὲ πρὸς τὸν ἀέρα παράγεται ὑψηλὴ θερμοκρασία. Τὸ οὐράνιον σῶμα πυρακτοῦται καὶ πολλάκις διαρρηγνύεται πίπτον ἐν εἴδει φωτεινῆς βροχῆς. Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ, τὸ πλησίον τῆς ἐπιφανείας μέρος τήκεται καὶ ἀφήνει νὰ παρασυρθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀέρος πλῆθος μορίων, τὰ ὁποῖα παραμένοντα ἐπί τινα χρόνον εἰς τὸν ἀέρα παρουσιάζουσιν ἐν εἴδει πυροτεχνήματος

οὐράνιον φωτεινὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον συχνὰ συνοδεύεται καὶ ὑπὸ ἐκπυρσοκροτήσεων. Οἱ ἀ. πίπτοντες ἐπὶ τῆς γῆς ἐμπηγνύονται ἐν αὐτῇ εἰς διάφορα βάθη, σπανίως ὑπερβαίνοντα τὸ μέτρον. Διαιροῦνται ἀναλόγως τῆς συστάσεως αὐτῶν: α′) εἰς *σιδηρίτας*, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἐντελῶς μεταλλικοί, ἀποτελούμενοι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐξ ἑνώσεως σιδήρου καὶ νικελίου, β′) εἰς κυρίως *ἀερολίθους*, οἱ ὁποῖοι εἶνε λίθοι πυριτικῆς φύσεως, περιέχοντες ἐλάχιστα μεταλλικὰ συστατικά, καὶ γ′) εἰς τοὺς *σιδηρολίθους*, οἱ ὁποῖοι κατέχουσι μέσην θέσιν μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων. Ὁ μέγιστος τῶν γνωστῶν ἀ. εἶνε ὁ ἐν Βακουβιρίτο τοῦ Μεξικοῦ, ἔχων βάρος 50 τόννων.

ἀερολιμήν. Ἀεροδρόμιον πολιτικῶν ἀεροσκάφων, ἀνοικτὸν εἰς δημοσίαν χρῆσιν. Οἱ ἀ. διακρίνονται εἰς: α) *κρατικούς*, ἤτοι ἱδρυομένους ὑπὸ τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐκμεταλλεύεται καὶ τοὺς διοικεῖ, β′) *κοινοτικούς* (ἢ *δημοτικούς*), οὓς ἱδρύουσι καὶ ἐκμεταλλεύονται οἱ δῆμοι ἢ αἱ κοινότητες, γ′) *ἰδιωτικούς*, οὓς ἱδρύουσι καὶ ἐκμεταλλεύονται ἰδιῶται ἢ ἑταιρεῖαι. Διακρίνονται προσέτι εἰς: α′) *χερσαίους*, παρέχοντας μέσα προσεδαφίσεως μόνον, β′) *ναυτικούς*, παρέχοντας μέσα προσυδατώσεως μόνον, γ′) *μικτούς*, παρέχοντας μέσα προσεδαφίσεως καὶ προσυδατώσεως. Διακρίνονται δὲ ἀναλόγως τοῦ μεγέθους των καὶ τῶν παρεχομένων μέσων εἰς Α′ ἢ Β′ τάξεως, ὑπὸ πολλῶν δὲ κρατῶν καὶ εἰς Γ′ καὶ Δ′ τάξεως.

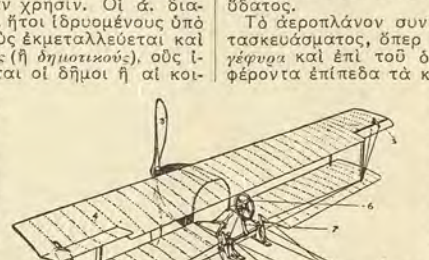

Σχηματικὴ παράστασις διπλάνου

1, 5 πτερύγια, 2, 4 πτέρυγες, 3 ἕλιξ, 6 τροχὸς κινῶν τὰ πτερύγια, 7 μοχλὸς πηδαλίου βάθους, 8 μοχλὸς πηδαλίου διευθύνσεως, 9 πηδάλιον διευθύνσεως, 10 πηδάλιον βάθους, 11, 12 μόνιμον οὐραῖον πτέρωμα

ἀερολογία. Μέρος τῆς Μετεωρολογίας πραγματευόμενον περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἀνωτέρας ἀτμοσφαίρας. Αἱ ἀρχικαὶ ἔρευναι τῶν διαφόρων μετεωρολογικῶν στοιχείων τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων ἐγένοντο ἐπὶ τῶν κορυφῶν ὀρέων (πρῶτοι: Πασκὰλ καὶ Περιέ, 9.9.1648 ἐπὶ τοῦ Πυῒ-δὲ-Δόμ τῆς Ὠβέρνης). Εἶτα διὰ τῶν ἀεροστάτων (πρῶτοι Ρόμπερτσον καὶ Lhoest 17.7.1804 εἰς ὕψος 7400 μ.) σπουδαιότατα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνυψώσεως 20.8.1804 τοῦ Γαϊ-Λυσσὰκ καὶ τοῦ Βιό). Ἵνα γίνῃ δυνατὴ ἡ ἄνοδος εἰς μεγαλύτερα ὕψη μετεχειρίσθησαν τὰ *βολιστικὰ* ἢ *διερευνητικὰ* ἀερόστατα, ἄνευ ἐπιβατῶν, ἐφωδιασμένα δι' αὐτομάτων ὀργάνων (μέχρις ὕψους 37.700 μ. ἐν Ἰταλίᾳ). Ἐπίσης μετεχειρίσθησαν χαρταετοὺς οἵτινες διατηροῦνται ἐν τῷ διαστήματι μὲ μεγαλυτέραν σταθερότητα καὶ ἐπὶ πολὺ μακρότερον χρόνον, δὲν φθάνουσιν ὅμως εἰς τόσον ὕψος (7265 μ. ἐν Ἀμερικῇ). Τελευταῖαι σπουδαῖαι παρατηρήσεις τοῦ Βέλγου καθηγητοῦ Πικάρ (Ἰούνιος 1931 καὶ Αὔγουστος 1932) ἀνελθόντος δι' ἐλευθέρου ἀεροστάτου εἰς ὕψος 16.000 καὶ 16.700 μ. καὶ τῶν Ρώσων Προκόπιεφ καὶ Βίρνβάουμ, ἀνελθόντων ἐπίσης δι' ἐλευθέρου ἀεροστάτου εἰς ὕψος 19.000 μ. (Ὀκτώβριος 1933).

ἀερόλουτρον. Κίνησις ἐν ἐλευθέρῳ ἀέρι μὲ γυμνὸν σῶμα πρὸς τόνωσιν καὶ σκληραγωγίαν τοῦ σώματος. ‖ *(Χημ.)* Σκεῦος χρησιμεῦον πρὸς ξήρανσιν οὐσιῶν ἐν θερμῷ ἀέρι.

ἀερομαντεία. Ἡ διὰ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν φαινομένων αὐτοῦ μαντεία.

ἀερομαχία. Μάχη ἐν τῷ ἀέρι· μάχη ἀεροπλάνων ἢ ἀεροστάτων.

ἀερομηχανική. Μέρος τῆς Φυσικῆς πραγματευόμενον τὰς μηχανικὰς ἰδιότητας τῶν ἀερίων. Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς *ἀεροδυναμικῆς* καὶ τῆς *ἀεροστατικῆς*.

ἀερονάυτης. Ἄτομον ἀνῆκον εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦ χειρισμοῦ καὶ τῆς κινήσεως ἀεροπλάνου.

ἀερονυτιλία ἢ **ἀεροπλοΐα** (βλ.λ.). Τὸ σύνολον τῶν ἀεροπορικῶν μέσων καὶ τοῦ ἀεροπορικοῦ προσωπικοῦ χώρας τινὸς καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν τελούμενον ἔργον.

ἀεροπλάνον. Πτητικὴ συσκευὴ βαρυτέρα τοῦ ἀέρος στηριζομένη ὑπὸ τῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται ἐπὶ φερουσῶν ἐπιφανειῶν ὡς ἐκ τῆς ἐντὸς τοῦ ἀέρος κινήσεως. Λέγεται εἰδικώτερον *ὑδροπλάνον* ὅταν δύναται νὰ προσεδαφισθῇ ἐπὶ τοῦ ὕδατος.

Τὸ ἀεροπλάνον συνίσταται ἐξ ἰχθυοειδοῦς κατασκευάσματος, ὅπερ καλεῖται *σῶμα*, *ἄρακτος* ἢ *γέφυρα* καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσαρμόζονται τὰ φέροντα ἐπίπεδα τὰ καλούμενα *πτέρυγες*. Εἰς τὸ ὀπίσω ἄκρον τοῦ σώματος εὑρίσκεται τὸ *οὐραῖον πτέρωμα*, τὸ *ὁριζόντιον πηδάλιον* καὶ τὸ *πηδάλιον βάθους*, κάτωθεν δὲ αὐτοῦ εὑρίσκεται τὸ *σύστημα προσγειώσεως* ἢ *προσεδαφίσεως*. Τὴν ὤθησιν προσδίδει ἕλιξ κινουμένη ἀπὸ μηχανὴν ἐσωτερικῆς καύσεως ἢ πολλαπλαῖ ἕλικες κινούμεναι ἀπὸ ἀνεξαρτήτους ἀλλήλων μηχανάς. Ἐπὶ τοῦ σώματος προσαρμόζονται αἱ πτέρυγες, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁποίων τὸ ἀεροπλάνον ὀνομάζεται *μονοπλάνον*, ὅταν ἔχῃ μίαν, *διπλάνον*, ὅταν ἔχῃ δύο, *τριπλάνον*, ὅταν ἔχῃ τρεῖς. Αἱ φέρουσαι ἐπιφάνειαι, εἴτε ὅλαι εἴτε μία μόνον ἐξ αὐτῶν, ἔχουσι τὰ ὀπίσω μέρη ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων των ἀρθρωτά, καλούμενα *πτερύγια*. Ταῦτα δύναται ὁ ὁδηγὸς νὰ κινῇ κατὰ βούλησιν καὶ οὕτως ὥστε ὅταν τὸ δεξιὸν κινῆται πρὸς τὰ ἄνω, τὸ ἀριστερὸν νὰ κινῆται πρὸς τὰ κάτω καὶ τἀνάπαλιν. Τὸ *οὐραῖον πτέρωμα* ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἐπιφανείας, μίαν ὁριζοντίαν καὶ ἄλλην κατακόρυφον, αἱ ὁποῖαι συνδέονται ἡ μὲν κατακόρυφος μὲ τὸ πρὸς αὐτὴν ἀρθρωνόμενον *πηδάλιον διευθύνσεως*, ἡ δὲ ὁριζοντία μὲ τὸ *πηδάλιον βάθους*. Τὸ *σύστημα προσγειώσεως* φέρει συνήθως ἓν ζεῦγος, εἰς τὰ πολὺ μεγάλα ὅμως ἀεροπλάνα καὶ περισσότερα ζεύγη τροχῶν μὲ ὀγκώδεις ἀεροθαλάμους καὶ ἐπένδυμα σχετικῶς λεπτόν. (Περὶ θαλασσίων ἀεροπλάνων βλ. *ὑδροπλάνον*).

Τὰ ἀεροπλάνα ἀπετελοῦντο κατ' ἀρχὰς ἀπὸ λεπτὸν ξύλινον σκελετὸν στερεωνόμενον διὰ χαλυβδίνων συρμάτων καὶ ἐπενδυόμενον μὲ ὕφασμα, τὸ ὁποῖον ἐκαλύπτετο μὲ βερνίκιον. Σήμερον ἀρχίζουσι νὰ ἐπικρατῶσιν ἄλλα στερεώτερα ὑλικά. Τελευταίως δὲ κατασκευάζονται ἀεροπλάνα ἐντελῶς μετάλλινα ἀπὸ σκληραργίλιον, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἀνθεκτικότητα τοῦ χάλυβος, ἐνῷ εἶνε τρεῖς φορὰς εἰδικῶς ἐλαφρότερον.

Ὑπὸ τὴν ὤθησιν τῆς *ἕλικος* τὸ ἀεροπλάνον ἀποκτᾷ καὶ διατηρεῖ ταχύτητα τοιαύτην ὥστε ἡ ἀεροδυναμικὴ ἄνωσις νὰ ἰσορροπῇ τὸ βάρος αὐτοῦ. Ἡ ρύθμισις τῆς κλίσεως τοῦ ἀεροπλάνου ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα καὶ πρὸς τὴν τροχιάν του ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ *πηδαλίου βάθους*, τὸ ὁποῖον εἶνε προέκτασις τῆς ὁριζοντίας ἐπιφανείας τοῦ οὐραίου πτερώματος. Ἐὰν τὸ πηδάλιον βάθους κλίνῃ πρὸς τὰ ἐπάνω, τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος ὠθεῖ τὴν οὐρὰν πρὸς τὰ κάτω καὶ τὸ ἀεροπλάνον ἀνορθοῦται, ἐὰν δὲ τὸ πηδάλιον βάθους κλίνῃ πρὸς τὰ κάτω ἡ πρῶρα κλίνει πρὸς τὰ κάτω. Ἡ καθ' ὁριζοντίας γωνίας ἀλλαγὴ πορείας ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ *πηδαλίου διευθύνσεως*, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀρθρωτὴ κατακόρυφος ἐπιφάνεια, ἀποτελοῦσα συνέχειαν τῆς κατακορύφου ἐπιφανείας τοῦ οὐραίου πτερώματος. Τὸ πηδάλιον τοῦτο λειτουργεῖ ἀκριβῶς ὅπως τὸ πηδάλιον τοῦ πλοίου, τὰ πτερύγια χρησιμεύουσι διὰ τὴν ρύθμισιν τῆς ἰσορροπίας περὶ τὸν κατὰ μῆκος ἄξονα. Ὅταν τὸ δεξιὸν πτερύγιον κλίνῃ πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὸ ἀριστερὸν πρὸς τὰ κάτω, ὠθεῖται ὑπὸ τοῦ ρεύματος τὸ μὲν ἄκρον τῆς δεξιᾶς πτέρυγος πρὸς τὰ κάτω, τὸ δὲ ἄκρον τῆς ἀριστερᾶς πρὸς τὰ ἄνω. Τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἐπέρχεται ὅταν τὸ δεξιὸν πτερύγιον κλίνῃ πρὸς τὰ κάτω. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁδηγοῦ καταλήγουσιν ἐπίσης οἱ μοχλοὶ τῆς ρυθμίσεως τῆς μηχανῆς, ὑπάρχουσι δ' αὐτόθι καὶ τὰ ἀναγκαῖα μετρητικὰ ὄργανα: μετρητὴς βενζίνης, στροφόμετρον, μετρητὴς ταχύτητος, βαρόμετρον κ.ἄ. Αἱ μηχαναὶ αἱ ὁποῖαι κινοῦσι τὰς ἕλικας τῶν ἀεροπλάνων εἶνε τετράχρονοι μηχαναὶ ἐσωτερικῆς καύσεως μὲ πολλοὺς κυλίνδρους. Βλ. καὶ *ἀεροπλοΐα*.

ἀεροπλανοφόρον. Πλοῖον εἰδικῶς κατεσκευασμένον πρὸς μεταφορὰν ἀεροπλάνων καὶ ἐπιτρέπον τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀπογείωσιν καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ προσγείωσιν αὐτῶν.

ἀεροπληθυσμογράφος. Ὄργανον καταμετροῦν τὰς μεταβολὰς τοῦ ὄγκου τοῦ θώρακος κατὰ τὴν ἀναπνοήν.

ἀεροπλοΐα (ἡ). Ἡ τέχνη τοῦ ἀνυψοῦσθαι ἐλευθέρως ἐντὸς τοῦ ἀέρος καὶ κινεῖσθαι ἐν αὐτῷ τῇ βοηθείᾳ εἰδικῆς συσκευῆς καὶ τὸ σύνολον τῶν πρὸς τὴν τεχνην ταύτην σχετιζομένων γνώσεων.

Αἱ εἰδικαὶ συσκευαὶ ἢ μηχαναὶ διὰ τῶν ὁποίων ἔχει κατορθώσει ὁ ἄνθρωπος μέχρι σήμερον νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν ἀέρα καὶ νὰ κινηθῇ ἐν αὐτῷ διαιροῦνται εἰς δύο κυρίως κατηγορίας: εἰς τὴν τῶν ἐλαφροτέρων τοῦ ἀέρος (ἀεροστατα, ἀερόπλοια) καὶ εἰς τὴν τῶν βαρυτέρων τοῦ ἀέρος (πτητικαὶ μηχαναί, ἀεροπλάνα).

Τὰ ἀεροστατα καὶ ἀερόπλοια στηρίζονται εἰς τὸν ἀέρα *στατικῶς* ὡς ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀρχιμήδους ἀνώσεως. Εἰς τὰ ἀεροπλάνα ἡ στήριξις ἐπιτυγχάνεται *δυναμικῶς*, δηλ. ταῦτα κατασκευάζονται οὕτως ὥστε ἂν καὶ βαρύτερα νὰ στηρίζωνται εἰς τὸν ἀέρα διὰ κατακορύφων δυνάμεων ἀναπτυσσομένων κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀέρι κίνησιν αὐτῶν.

1) *Τὰ ἐλαφρότερα τοῦ ἀέρος.* Τὸ πρῶτον βῆμα ἐγένετο τῇ 5.6.1783, ὅτε οἱ ἀδελφοὶ Μονγόλφιέ ἀνύψωσαν εἰς Ἀννονὰϊ τῆς Γαλλίας σφαῖραν («μογγολφιέρα») πλήρη ἀέρος ἀραιωθέντος διὰ θερμάνσεως. Τὸ πρῶτον τοῦτο *ἀερόστατον*, ἄνευ ἐπιβατῶν, ἦτο κατεσκευασμένον ἐξ ὑφάσματος μὲ ἐπικεκολλημένον χάρτην καὶ εἶχε χωρητικότητα 600 κ.μ. Τῇ 27.8.1783 ἔγινεν ἐν Παρισίοις ἡ πρώτη ἀνύψωσις ἀεροστάτου πεπληρωμένου μὲ ὑδρογόνον κατασκευασθέντος ὑπὸ τοῦ Γάλλου φυσικοῦ Ἀλεξ. Σάρλ, ὅστις ἐπέβη αὐτοῦ μετὰ δύο βοηθῶν. Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀεροστάτου ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον διὰ πάσας τὰς μέχρι σήμερον ὁμοίας κατασκευάς (βλ. *ἀερόστατον*). Τὸ πρόβλημα τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀεροστάτου τὸ ὁποῖον νὰ δύναται τις νὰ κατευθύνῃ κατὰ βούλησιν, δηλ. *πηδαλιουχουμένου ἀεροστάτου* ἢ *ἀεροπλοίου*, ἐλύθη μόνον ὅτε κατέστη δυνατὴ ἡ κατασκευὴ ἰσχυρῶν καὶ ἐλαφρῶν κινητήρων. Τῷ 1852 ὁ Γάλλος Ζιφφὰρ κατεσκεύασεν ἀερόστατον ἀτρακτοειδὲς μὲ μηχανὴν κινοῦσαν ἕλικα καὶ μὲ πηδάλιον ἐκ τριγωνικοῦ ὑφάσματος. Ἠκολούθησαν αἱ προσπάθειαι τοῦ Γερμανοῦ Χαίνλαϊν (1865) καὶ τοῦ Γάλλου Τισσανδιέ (1883). Ἀλλὰ τὸ ὁριστικὸν βῆμα πρὸς λύσιν του ἐγένετο τῇ 9.8.1884, ἐν Γαλλίᾳ, ὅτε τὸ ἀερόπλοιον «Γαλλία», κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Ρενὰρ καὶ τοῦ λοχαγοῦ Κρέβς, χωρητικότητος 2000 κ.μ., προωθούμενον ἀπὸ ἕλικα 7 μ. κινουμένην ἀπὸ ἠλεκτροκινητῆρα 9 ἵππων ἐξετέλεσε τὴν πρώτην πτῆσιν μὲ ἐπάνοδον εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀφετηρίας. Ἡ ταχύτης ἔφθασε τὰ 20 χλμ. τὴν ὥραν. Κατὰ τὰ ἀκολουθήσαντα ἔτη κατεσκευάσθησαν, ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ, τρεῖς τύποι ἀεροπλοίων: α′) ὁ τύπος *Πάρσεφαλ* (1906), ἀερόπλοια ἄνευ σκελετοῦ, διατηροῦντα τὸ σχῆμά των μόνον διὰ τῆς πιέσεως τοῦ ἀέρος καὶ τῆς καταλλήλου ἐξαρτήσεως τῆς λέμβου· β′) ὁ *ἡμιστερεὸς* τύπος Γρὸς 1907, μὲ ἕνα στερεὸν κατὰ μῆκος ἄξονα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Λεβαδὸ· ἀερόπλοιον τοῦ τύπου τούτου (Μ. Ι.), χωρητικότητος 5200 κ.μ., μήκους 74 μ. μὲ δύο μηχανάς, ἑκάστην 75 ἵππων, ἐξετέλεσε τὴν 12.9.1908 πτῆσιν, 300 χλμ. ἀπὸ Ράτενω εἰς Μαγδεβοῦργον μὲ ἐπιστροφὴν ἐντὸς 13 ὡρῶν· γ′) ὁ *στερεὸς* τύπος, ἀεροπλοίων ἐντελῶς ἀκάμπτων· οὗτος, καὶ δὴ ὁ τύπος *Τσεππελίν*, ἐσημείωσεν ὁριστικῶς τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀέρος καὶ κατέστησε δυνατὴν τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἀεροπλοίου ὄχι μόνον πρὸς στρατιωτικοὺς σκοποὺς ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀσφαλῆ μεταφορὰν ἐπιβατῶν εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Εἰς τὸν τύπον τοῦτον ἡ ἀνυψωτικὴ δύναμις τοῦ ἀερίου (ἄνωσις) πρέπει νὰ ὑπερνικᾷ καὶ τὸ βάρος τοῦ στερεοῦ σκελετοῦ τῶν ἀεροπλοίων, ὡς ἐκ τούτου ταῦτα πρέπει νὰ κατασκευάζωνται πολὺ μεγάλα. Ἡ πρώτη πτῆσις τοῦ ἐφευρέτου καὶ κατασκευαστοῦ κόμιτος Τσεππελὶν ἐγένετο τῇ 2.7.1900. Τὸ δεύτερον Τσεππελὶν κατεστράφη τῷ 1905 ὑπὸ θυέλλης. Νέα ἀερόπλοια κατεσκευάσθησαν καὶ τῇ 1.7.1908 τὸ Z5 (Τσεππελὶν Ε) ἐξετέλεσε πτῆσιν ἀπὸ τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας εἰς Σαφχάουζεν, Λουκέρνην, Ζυρίχην, καὶ ἐντὸς 12 ὡρῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ὑπόστεγόν του. Ἤδη πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὰ ἀκαμπτα ἀεροστατα ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς μεταφορὰν ἐπιβατῶν. Ἀπὸ τοῦ 1910 μέχρι τοῦ 1914 ἐξετελέσθησαν ὑπὸ διαφόρων ἀεροπλοίων ἐν Γερμανίᾳ 1600 πτήσεις καὶ μετεφέρθησαν 40.000 ἐπιβάται χωρὶς κανὲν ἀτύχημα. Κατὰ τὸν πόλεμον τὰ πηδαλιουχούμενα ἀεροστατα παντοίων τύπων πολλαχῶς ἐχρησιμοποιήθησαν, ἀλλὰ τὰ τοῦ τύπου Τσεππελὶν ἰδίως τὰ τροποποιημένα τοῦ τύπου LZ ἀπέδειξαν προφανῶς τὴν ὑπεροχήν των. Τὸν Ὀκτώβριον 1924 μετέβη τὸ LZ 126 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἔκκενερ ἀπὸ Φριδρισχάφεν εἰς Νέαν Ὑόρκην, καὶ τὸν Αὔγουστον 1927 τὸ ἀερόπλοιον «Κόμις Τσεππελὶν» ἐξετέλεσε τὸν πρῶτον γῦρον τοῦ κόσμου.

2) *Τὰ βαρύτερα τοῦ ἀέρος.* Ἡ παρατήρησις τῶν πτηνῶν τὰ ὁποῖα πετῶσιν, ἂν καὶ βαρύτερα τοῦ ἀέρος, παρεκίνησαν τὸν ἄνθρωπον νὰ τὰ μιμηθῇ. Ἤδη τῷ 1488 ὁ Λεονάρδος δὰ Βίντσι ἐνησχολήθη μὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἐσχεδίασε διατάξεις ὁμοίας μὲ τὰς πτέρυγας τῶν πτηνῶν, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Νεώτεραι ἀπόπειραι πτήσεως μὲ κινουμένας πτέρυγας ἔμειναν χωρὶς ἐπιτυχίαν. Ὑπάρχει ἐν τούτοις καὶ ἄλλος τρόπος δυναμικῆς στηρίξεως εἰς τὸν ἀέρα, τὸν ὁποῖον καὶ πάλιν πρῶτος ὁ δὰ Βίντσι ὑπέδειξεν. Ἂν δηλ. ἕλιξ μὲ κατακόρυφον ἄξονα

στρέφεται μὲ ἀρκετὴν ταχύτητα ὠθοῦσα τὸν ἀέρα πρὸς τὰ κάτω, ὑφίσταται ἐκ τῆς ἀντιδράσεως ἄνωσιν, ἡ ὁποία εἶνε ἱκανὴ νὰ ἀντισταθμίσῃ ἀρκετὸν βάρος καὶ νὰ ἀνυψώσῃ τὴν συσκευὴν ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶνε ἡ ἔλιξ προσηρμοσμένη. Αἱ τοιαῦται συσκευαὶ ὀνομάζονται *ἑλικόπτερα*. Τὰ σχέδια τοῦ δὰ Βίντσι δὲν ἐπραγματοποιήθησαν, διότι ἔλειπεν ὁ κινητήρ, καὶ σήμερον δὲ τὸ ἑλικόπτερον εὑρίσκεται εἰς τὸ στάδιον τῶν πρώτων δοκιμῶν. Τὸ *αὐτόγυρον* (βλ.λ.) τοῦ Ἰσπανοῦ Θιέρβα, διάμεσον μεταξὺ τοῦ ἑλικοπτέρου καὶ τοῦ ἀεροπλάνου, ἔδειξεν ἀξιοσημειώτους ἰδιότητας. Ἐν τούτοις ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ἦσαν γνωσταὶ συσκευαὶ βαρύτεραι τοῦ ἀέρος καὶ εὐσταθῶς πετῶσαι, οἱ *ἀετοί*. Ὁ *ἀετὸς* εἶνε ἐπιφάνεια ἡ ὁποία ἐκτίθεται εἰς τὸν ἄνεμον ὑπὸ ὡρισμένην κλίσιν. Ἕνεκα τῆς σχετικῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος ὡς πρὸς τὸν ἀετὸν ἀναπτύσσεται δύναμις, δυναμένη νὰ ἀναλυθῇ εἰς μίαν κατακόρυφον καὶ μίαν ὁριζοντίαν. Ἡ κατακόρυφος ἰσορροπεῖ τὸ βάρος τοῦ ἀετοῦ, ἡ δὲ ὁριζοντία τείνει τὸ νῆμα. Ἂν δὲν ὑπάρχει ἄνεμος, ἡμποροῦμεν νὰ ἀνυψώσωμεν τὸν ἀετὸν κινοῦντες αὐτὸν π.χ. τρέχοντες, ὅτε χρειάζεται νὰ ὑπερνικήσωμεν διὰ τοῦ σχοινίου τὴν *ἀντίστασιν* τοῦ ἀέρος. Ἀλλὰ τὴν δύναμιν ταύτην ἡμποροῦμεν νὰ ὑπερνικήσωμεν καὶ ἄλλως, ἂν δηλ. ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀετοῦ ἐγκαταστήσωμεν κινητῆρα μὲ προωστικὴν ἕλικα. Τὸ νῆμα τώρα δὲν χρειάζεται καὶ ὁ ἀετὸς μετεβλήθη εἰς *ἀεροπλάνον*. Σημειωτέον ὅτι διὰ τὴν οτήριξιν τῆς συσκευῆς ταύτης χρειάζεται μόνον νὰ διατηρῆται ἡ σχετικὴ πρὸς τὸν ἀέρα ταχύτης, πρὸς τοῦτο δὲ δὲν εἶνε ἀπαραίτητος ὁ κινητήρ, ἀλλ' αὐτὴ αὕτη ἡ συσκευὴ κατερχομένη ἀπὸ ὑψηλότερον σημεῖον εἰς χαμηλότερον ἀποκτᾷ ταχύτητα ἱκανὴν διὰ νὰ στηριχθῇ, καὶ οὕτω ἀντὶ νὰ *πίπτῃ* ἡμπορεῖ, ὅταν καταλλήλως κυβερνᾶται, νὰ *πετᾷ ὀλισθαίνουσα*. Ἡ πρώτη μηχανὴ τοῦ τύπου τούτου ἐσχεδιάσθη τῷ 1842 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου μηχανικοῦ Χένσον καὶ παρουσιάζει καταπληκτικὴν ὁμοιότητα μὲ τοὺς μόλις τελευταίως ἀναπτυχθέντας τύπους τῶν ἀεροπλάνων. Ἐν τούτοις πείραμα γενόμενον τῷ 1844 διὰ μικροῦ ὑποδείγματος ἀπέτυχε. Τῷ 1870 κατεσκεύασεν ὁ Γάλλος Πενὼ τὴν πρώτην πραγματικῶς πετῶσαν συσκευήν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε «πλανοφόρον». Εἰς αὐτὴν συναντῶμεν διατάξεις, αἱ ὁποῖαι μεγάλως ἐπέδρασαν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀεροπλάνων. Ἡ ὅλη συσκευή, μήκους περίπου 50 ἑκστμ., ἐζύγιζε μόλις 16 γρμ. καὶ κατὰ τὴν πρώτην δοκιμὴν ἐκρατήθη εἰς τὸν ἀέρα ἐπὶ 11″ καὶ διήνυσε 40 μ. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος πρῶτος *ἐπέταξε* πραγματικῶς, δηλ. ἐστηρίχθη ἐπὶ φερουσῶν ἐπιφανειῶν, εἶνε ὁ Γερμανὸς Ὄθων Λίλιενταλ. Μετεχειρίσθη εἴτε ἁπλᾶς ἐπιφανείας (μονοπλάνα) εἴτε δύο ὑπερκειμένας (διπλάνα). Συγκρατούμενος κάτωθεν αὐτῶν καὶ τρέχων ἀπὸ τὴν κορυφὴν ὑψηλοῦ λόφου ἐρρίπτετο εἰς τὸ διάστημα. Τὴν ἰσορροπίαν διετήρει κινῶν τοὺς κρεμαμένους πόδας ἐμπρός, ὀπίσω, δεξιά, ἀριστερά (1893). Ὁμοίας *ὀλισθαινούσας* πτήσεις ἐπεχείρησαν πολλοὶ ἄλλοι, μεταξὺ δ' αὐτῶν οἱ ἀδελφοὶ Ράιτ, οἱ ὁποῖοι τέλος ἐφωδίασαν τὴν συσκευήν των μὲ τετρακύλινδρον βενζινοκινητῆρα 16 ἵππων καὶ ἐξετέλεσαν τῇ 17.12.1903 τρεῖς πτήσεις (κατὰ τὴν μεγαλυτέραν 250 μ. εἰς 59″). Τὸ ἑπόμενον ἔτος, 1904, ὁ Βραζιλιανὸς Σάντος-Δυμὸν κατώρθωσεν ἐν Παρισίοις νὰ ἐκτελέσῃ πτήσεις διὰ πτητικῆς μηχανῆς συντεθειμένης ἐξ ἀετῶν τύπου Χάργραιβ (220 μ. ἐντὸς 21″ εἰς ὕψος 6 μ.). Ἐκτοτε ἠκολούθησαν ἀλματικαὶ πρόοδοι. Τῇ 13.1.1908 ὁ Ἔρρ. Φαρμὰν ἐξετέλεσεν ἐν Γαλλίᾳ τὴν πρώτην κυκλικὴν πτῆσιν. Τῇ 23.7.1909 ὁ Λουδ. Βλεριὸ διῆλθε τὴν Μάγχην (Καλαὶ-Δόβερ) ἐντὸς 27′. Τῷ 1913 ὁ Πεγὸὺ ἐξετέλεσεν ἀκροβατικὰς πτήσεις. Ἠκολούθησεν ὁ Παγκόσμιος πόλεμος, ὅστις ἔδωκεν νέαν ὤθησιν πρὸς ταχυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς ἀεροπλοΐας. Τὸ ἀεροπλάνον κατέστη σπουδαῖον πολεμικὸν καὶ συγκοινωνιακὸν μέσον. Τὰ νεώτατα ἀεροπλάνα, τὸ ὁλομεταλλικὸν ἀεροπλάνον 638 τύπου Γιοῦνκερς καὶ τὸ τύπου Dornier (Do.X), δύνανται νὰ φέρωσιν 100 ἐπιβάτας. Ἡ μεγίστη ἐπιτευχθεῖσα ταχύτης πτήσεως δι' ἀεροπλάνου ἀνῆλθεν εἰς 619 χλμ. καθ' ὥραν (Ὁ Ἰταλὸς Καζανέλλι, Ὀκτώβριος 1933). Τὸ μέγιστον δὲ ἐπιτευχθὲν ὕψος ὑπερβαίνει τὰ 13 χλμ. (13.700 μ., ὁ Γάλλος Λεμουάν, Ὀκτώβριος 1933). Ἡ μεγίστη διανυθεῖσα ἀπόστασις δι' ἀεροπλάνου, χωρὶς ἐνδιάμεσον σταθμόν, εἶνε ἀνωτέρα τῶν 9000 χιλιομέτρων (οἱ Γάλλοι Κοντὸς καὶ Ροσί, Ὀκτώβριος 1933).

Ἀεροστάθμη

ἀεροπλοιον. Πηδαλιουχουμένη πτητικὴ συκευή, ἐλαφροτέρα τοῦ ἀέρος, ἄλλως **πηδαλιουχούμενον ἀερόστατον**. Βλ. *ἀεροπλοΐα*.

ἀεροπορία. Τὸ πορεύεσθαι διὰ τοῦ ἀέρος, ἡ ἀεροπλοΐα. ‖ *Ὑπουργεῖον ἀεροπορίας*. Τὸ σύνολον τῶν ἀεροπορικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος (πολεμικῶν καὶ συγκοινωνιακῶν) ὑπήχθη τῷ 1929 εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἀ., συγχρόνως δὲ αἱ ἀεροπορικαὶ δυνάμεις τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης συνεχωνεύθησαν σχηματισθέντος τοῦ *σώματος τῆς ἀεροπορίας*. (Περὶ βαθμῶν βλ. *βαθμός*).

ἀεροπότης. Λέγεται περὶ ἵππων ἐχόντων τὴν βλαβερὰν ἕξιν νὰ καταπίνωσιν ἀέρα εἴτε κατὰ τὴν μάσησιν ἢ δάκνοντες τὴν φάτνην.

ἀερόσκαλα. Ἀποβάθρα ὑδροπλάνων. ‖ Μέρος τῆς παραλίας κατάλληλον διὰ τὴν ἀνέλκυσιν ὑδροπλάνου.

ἀερόσκαφον. Γενικὸν ὄνομα πάντων τῶν ἐν τῷ ἀέρι κινουμένων ὀχημάτων (ἀερόστατον, ἀερόπλοιον, ἀεροπλάνον κλ.).

ἀεροσκόπιον. Ὄργανον χρησιμεῦον ὅπως συλλέγῃ τὰ ἐν ὡρισμένῳ ὄγκῳ ἀέρος αἰωρούμενα ἀδιόρατα μόρια (κονιορτόν, βακτήρια κλ.) ἐναποθέτον ταῦτα ἐπὶ μικρᾶς ἐπιφανείας κεχρισμένης διὰ γλοιώδους οὐσίας ἢ πηκτίνης, ἵνα ἐξετασθῶσι διὰ τοῦ μικροσκοπίου.

ἀεροστάθμη ἢ φυσαλλιδωτὸς χωροβάτης. Ἐργαλεῖον διὰ τοῦ ὁποίου ἐλέγχεται ἢ ἐπιτυγχάνεται ἡ ὁριζοντίωσις ἑνὸς ἐπιπέδου ἢ μιᾶς εὐθείας γραμμῆς, ἀποτελούμενον ἐξ ὑαλίνου σωλῆνος ἐλαφρῶς κυρτοῦ πρὸς τὰ ἄνω, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει εὐκίνητον ὑγρὸν (ὕδωρ, οἰνόπνευμα, αἰθὴρ) καὶ φυσαλλὶς ἀέρος. Ἡ φυσαλλὶς ἰσορροπεῖ εἰς τὸ μέσον ὅταν τὸ ὄργανον ἔχῃ ὁριζόντιον θέσιν.

ἀεροστατική. Μέρος τῆς Φυσικῆς πραγματευόμενον τὰς μηχανικὰς ἰδιότητας τῶν ἀερίων εὑρισκομένων ἐν ἰσορροπίᾳ.

ἀερόστατον. Συσκευὴ στηριζομένη στατικῶς εἰς τὸν ἀέρα ὡς ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀρχιμήδους ἀνώσεως. Ἀποτελεῖται ἀπὸ σάκκον ὁ ὁποῖος περιέχει ἀέριον εἰδικῶς ἐλαφρότερον τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἡ *λέμβος* ἡ φέρουσα τοὺς ἐπιβάτας. Τὰ ἀερόστατα χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τρεῖς μορφάς: *ἐλεύθερα, δέσμια* καὶ *πηδαλιουχούμενα* ἢ *ἀεροπλοια*.

Τὸ *ἐλεύθερον ἀερόστατον* ἀποτελεῖται ἀπὸ σφαιρικὸν σάκκον ἀπὸ ὕφασμα τὸ ὁποῖον διὰ καταλλήλου ἐπιχρίσματος κατέστη ἀεροστεγές. Ὁ σάκκος φέρει εἰς τὸ ἄνω μέρος ὀπὴν κλειομένην διὰ τῆς βαλβίδος, τὴν ὁποίαν ὁ ἀεροναύτης διὰ σχοινίου ἀνοίγει ὅταν θέλῃ νὰ ἀφήσῃ ἀέριον νὰ διαφύγῃ, πρὸς τὰ κάτω δὲ τὸν σωλῆνα πληρώσεως. Μία λωρὶς ὑφάσματος ράπτεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε εὐκόλως νὰ ἠμπορῇ νὰ ἀποσχισθῇ διὰ σχοινίου. Ἐν περιπτώσει ἀνωμάλου προσγειώσεως μὲ ἰσχυρὸν ἄνεμον ἠμπορεῖ διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ὁ ἀεροναύτης νὰ ἐκκενώσῃ τὸ ἀερόστατον μόλις ἐγγίσῃ τὸ ἔδαφος. Ἡ σφαῖρα περιβάλλεται ἀπὸ σχοινίνον πλέγμα τὸ ὁποῖον δι' ὀλίγων καταληκτικῶν σχοινίων συγκρατεῖ ξύλινον δακτύλιον. Ἀπὸ τὸν δακτύλιον τοῦτον κρέμαται ἡ *λέμβος*, ἡ ὁποία συνήθως εἶνε κάλαθος μὲ τετράγωνον βάσιν. Ἐντὸς τοῦ καλάθου τοποθετοῦνται οἱ ἀεροναῦται καὶ ὅλα τὰ διὰ τὴν ἀεροπλοΐαν χρήσιμα, δηλ. σάκκοι μὲ ἄμμον (ἔρμα), μικρὰ ἄγκυρα, μακρὸν σχοινίον ἀρκετοῦ πάχους (guide-rope), βαρόμετρον διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὕψους, θερμόμετρον κλ.

Τὸ *δέσμιον ἀερόστατον* εἶνε ἀερόστατον συγκρατούμενον εἰς ὡρισμένον ὕψος διὰ καλωδίου. Τῷ 1794 μετεχειρίσθησαν οἱ Γάλλοι δέσμιον σφαιρικὸν ἀερόστατον ὡς πολεμικὸν παρατηρητήριον, ἔκτοτε δὲ πολλαχῶς τοιαῦτα ἀερόστατα ἐχρησιμοποιήθησαν εἴτε πρὸς στρατιωτικοὺς σκοποὺς εἴτε καὶ δι' ἀναβάσεις φιλοθεαμόνων. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀποτόμων κινήσεων κατὰ τὰς ἀνεμώδεις ἡμέρας ἐπεκράτησαν νέοι τύποι δεσμίων ἀεροστάτων, ἰδίως ὁ τοῦ *ἀετοαεροστάτου*.

Τὸ *πηδαλιουχούμενον ἀερόστατον* ἔχει σχῆμα ἀτρακτοειδές. Τὸ ἀέριον τίθεται ἐντὸς μικροτέρων ἀσκῶν τοποθετημένων ἐντὸς τοῦ περιβλήματος. Ἡ κίνησις γίνεται δι' ἑλίκων ὡς καὶ εἰς τὰ ἀεροπλάνα καὶ διὰ ἐπιπέδων πηδαλίων στηριζομένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐφ' ἧς καὶ τὰ τῶν *ἀεροπλάνων*. Βλ. *ἀεροπλοΐα*.

Σφαιρικὸν ἀερόστατον
1 σφαῖρα τοῦ ἀεροστάτου, 2 βαλβίς, 3 σχοινίον χειρισμοῦ τῆς βαλβίδος, 4 ἀποσχιζομένη λωρίς, 5 σχοινίον διὰ τὴν ἀπόσχισιν, 6 σωλὴν πληρώσεως, 7 καταλήξεις τοῦ σχοινίου πλέγματος, 8 ξύλινος δακτύλιος, 9 κάλαθος, 10 ἄγκυρα, 11 guide-rope

ἀερόσφαιρα. Ἡ σφαῖρα τοῦ ἀέρος ἢ περιβάλλουσα τὴν γῆν.

ἀερόσφυρα. Σφῦρα κινουμένη διὰ πεπιεσμένου ἀέρος.

ἀερότονον. Πολεμικὴ μηχανὴ ἐπινοηθεῖσα τῷ 120 π.Χ. ὑπὸ τοῦ μαθηματικοῦ Κτησιβίου, ἐξακοντίζουσα βλήματα διὰ πεπιεσμένου ἀέρος.

ἀεροτροπία ἢ ἀεροτροπισμός. Ἰδιότης τῶν ἐν αὐξήσει διατελούντων φυτικῶν ὀργάνων νὰ ὑφίστανται ἐκτροπὴν ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς αὐξήσεως αὐτῶν ὅταν ἐκτίθενται εἰς τὴν ἐπίδρασιν διαφόρων ἀερίων ἢ καὶ εἰς διαφόρους ποσότητας τοῦ ἀερίου.

ἀεροτρύπανον. Τρύπανον λειτουργοῦν διὰ πεπιεσμένου ἀέρος.

ἀεροφαγία. Πάθησις νευροστομαχικὴ ὀφειλομένη εἰς μὴ κανονικὴν κατάποσιν ἀέρος προσβάλλουσα ἰδίως τοὺς δυσπεπτικούς.

ἀεροφάρος. Βλ. *φάρος*.

ἀεροφοβία. Δυσάρεστον νευρικὸν συναίσθημα ἐπὶ τῷ ἐλαχίστῳ ρεύματι ἀέρος.

ἀεροφόρον. Συσκευὴ πληρουμένη διὰ πεπιεσμένου ἀέρος καὶ φερομένη ἐπὶ τῶν νώτων τῶν ἐργαζομένων ὑπὸ τὸ ὕδωρ ἢ ἐντὸς ὀρυχείων, ὅπου λείπει ἀὴρ πρὸς ἀναπνοήν. Ὁ ἀὴρ διοχετεύεται εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐργάτου δι' ἐλαστικοῦ σωλῆνος.

ἀετιδεύς. Νεοσσὸς ἀετοῦ. ‖ Ὡς κύριον ὄνομα ἐπεκράτησε, κατόπιν τοῦ ὁμωνύμου δράματος τοῦ Ροστάν, ὡς ὀνομασία τοῦ δουκὸς τοῦ Ράϊχστατ, υἱοῦ τοῦ Ναπολέοντος Α′.

Ἀέτιος (Flavius Aetius). Στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς τοῦ Δυτ. Ρωμαϊκοῦ κράτους γενν. 396 μ.Χ. Ἐνίκησε 451 τοὺς Οὔννους ὑπὸ τὸν Ἀττίλαν εἰς τὰ Καταλαυνικὰ πεδία. Τῷ 454 ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ Γ′.

Ἀέτιος. 1) Αἱρεσιάρχης τοῦ Δ′ αἰ. ἐπονομασθεὶς «Ἄθεος». Τὸ κήρυγμα αὐτοῦ κατεδικάσθη ὑπὸ πλείστων Συνόδων. Οἱ ὀπαδοί του ἐκαλοῦντο *Ἀετιανοὶ* ἢ *Ἀνόμοιοι*, ὡς πρεσβεύοντες ὅτι ὁ Υἱὸς ἦτο ἀνόμοιος πρὸς τὸν Πατέρα, ἢ καὶ *Ἐξουκόντιοι* (ἐξ οὐκ ὄντων).— 2) Βυζαντινὸς στρατηγὸς ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοφίλου. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φρουρᾶς τοῦ Ἀμορίου ἠχμαλώτισθη ὑπὸ τοῦ χαλίφου Μοτασὲμ τῷ 838 καὶ ἀπέθανεν ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Ἀνεκηρύχθη ἅγιος.—3) Εὐνοῦχος καὶ πρωτοσπαθάριος ἐπὶ αὐτοκρατείρας Εἰρήνης τοῦ Βυζαντίου. Θέλων νὰ συγκεντρώσῃ εἰς χεῖράς του ὅλην τὴν ἐξουσίαν ἐπεχείρησε νὰ συζεύξῃ μετ' αὐτῆς τὸν ἀδελφόν του Λέοντα. Προέλαβον ὅμως οἱ φίλοι τοῦ Νικηφόρου ἀνακηρύξαντες τοῦτον αὐτοκράτορα (802).

Ἀέτιος Ἀμιδηνός. Ἰατρὸς ἐξ Ἀμίδης τῆς Μεσοποταμίας (Ϛ′ αἰών). Ἔγραψεν: «Ἰατρικὴν» ἐκ 16 βιβλίων.

ἀετίτης. Σιδηρόλιθος ἐκ λειμωνίτου καὶ ἀργίλου. Παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν σφαιροειδῶν ἢ νεφροειδῶν ὄγκων, κοίλων, περιεχόντων πολλάκις κινητὸν πυρῆνα. Ἀλλοτε ἀπεδίδοντο εἰς αὐτὸν μαγικαὶ ἰδιότητες, ἐφέρετο δὲ ὡς ὠκυτόκιον περίαπτον. Κν. **ἀετόπετρα**.

Ἀετίων. Ζωγράφος καὶ γλύπτης Ἕλλην, τοῦ Δ′ π.Χ. αἰῶνος.

ἀετοαερόστατον. Δέσμιον ἀερόστατον.

Ἀετόλοφος (πρώην *Δέσιανη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀγιᾶς. Κάτ. 395.

ἀετομάχος. Γένος φδικῶν πτηνῶν. Τρώγουσι ἔντομα, τὰ μεγαλύτερα εἴδη καὶ μῦς ἢ μικρὰ πτηνά. Διακρίνονται διὰ τὴν ἀγριότητά των. *Ἀ. ὁ μέγας* εἶνε πτηνὸν κοινότατον ἐν Ἑλλάδι, κν. *κεφαλᾶς*.

Ἀετομηλίτσα (πρώην. *Λεντσικὸ* καὶ *Γαλαταριά*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης. Κάτ. 151.

ἀετονύχι. Εἶδος σταφυλῆς μὲ σκληρὰς ὀξυλήκτους ῥᾶγας.

ἀετόπετρα. Βλ. *ἀετίτης*.

Ἀετόπετρα. 1) (πρώην. *Σαμπατίνα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Κάτ. 318.—2) (πρώην *Κοσάλιανη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωδώνης. Κάτ. 402.

Ἀετορράχη. Βουνοσειρὰ ἐν Ἠπείρῳ, Δ τοῦ Ἀράχθου. Μάχαι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων (1912-1913).

ἀετός. Γένος πτηνῶν σαρκοφάγων περιλαμβάνον τὰ μέγιστα τῶν ἁρπακτικῶν, διακρινόμενα διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ταχεῖαν πτῆσίν των,

καὶ τὴν ὀξυτάτην ὅρασίν των. *Α. ὁ χρυσάετος*, ὁ λεγόμενος ἄλλως *κοινὸς* ἢ *τῶν βράχων*, ἔχει μῆκος σώματος 0,80-1,00 μ., *ἀ. ὁ αὐτοκρατορικὸς* μέχρι 0,85 μ. καὶ *ἀ. ὁ νᾶνος*, ὁ κν. *σταυραετὸς* ἢ *κράχτης*, οὐχὶ μεῖζον τῶν 0,48 μ. Καὶ τὰ τρία εἴδη ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τὴν ὑπεροχήν του ἐπὶ τῶν ἄλλων πτηνῶν ὁ ἀ. ὠνομάσθη βασιλεὺς αὐτῶν. ‖ (*Ἀεροδυναμ.*) Συσκευὴ εἰδικῶς βαρυτέρα τοῦ ἀέρος, ἡ ὁποία συγκρατουμένη διὰ σχοινίου ἐκτίθεται εἰς τὸν ἄνεμον καὶ ἀνυψοῦται εἰς τὸν ἀέρα ὡς ἐκ τῶν ἐκ τοῦ ρεύματος τοῦ ἀέρος ἀναπτυσσομένων δυνάμεων. Ὑπὸ τὴν στοιχειώδη αὐτοῦ μορφὴν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐπιφάνειαν οἱουδήποτε σχήματος, ἡ ὁποία ὡς ἐκ τῆς ἐξαρτήσεώς της καὶ τῆς προσηρτημένης οὐρᾶς ἐκτίθεται εἰς τὸν ἄνεμον οὕτως ὥστε τὸ ρεῦμα νὰ εὑρίσκῃ αὐτὴν ἐκ τῶν κάτω. Δι' ἐπιστημονικὸν σκοπὸν ἐχρησιμοποίησε τὸν ἀετὸν πρῶτος ὁ Βενιαμὶν Φραγκλῖνος κατὰ τὰ περίφημα πειράματά του ἐπὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἠλεκτρισμοῦ (1753). Ὁ ἀετὸς διεμορφώθη εἰς συσκευὴν ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ παρέχῃ ὑπηρεσίας πρὸς ἐπιστημονικούς, στρατιωτικοὺς ἢ πρακτικοὺς σκοπούς. Ὁ κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐστραλοῦ Χάργραιβ (1880) ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κύτταρα ὀρθογώνια ἐξ ὑφάσματος στερεουμένου ἐπὶ ξυλίνων ράβδων. Ἐκ τῶν 8 ἐπιφανειῶν αἱ 4 χρησιμεύουσι πρὸς στήριξιν, αἱ δὲ ἄλλαι 4, αἱ κατακόρυφοι, ὡς πτέρωμα εὐσταθείας. ‖ (*Ἀρχ.-Συμβολ.*) Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, τὸ κατ' ἐξοχὴν θεῖον καὶ οὐράνιον πτηνόν, ἱερὸν εἰς τὸν Δία, τὸ ὁποῖον ἀνέθρεψεν αὐτὸν ὄντα βρέφος, βοηθὸς καὶ σύμβολον αὐτοῦ. Ἐγένετο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων σύμβολον τῶν διογενῶν βασιλέων (Ἀχαιμενίδου, Πτολεμαίου κ.λ.) καὶ τῆς ἰσχύος (Μέγας Ἀλέξανδρος, Ρωμαῖοι καὶ νεώτεροι). Ὁ *δικέφαλος ἀετὸς* ὑπῆρξεν ἔμβλημα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, εἶτα 1433 - 1806 τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων καὶ 1806-1918 τῆς αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας. ‖ (*Ἀστρον.*) Ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, κείμενος ἐπὶ τοῦ γαλαξίου περὶ τὸν ἰσημερινόν, μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Πηγάσου. Ὁ κυριώτερος ἀστὴρ αὐτοῦ α΄μεγέθους. ‖ (*Ἐκκλ.*) Στρογγύλον τεμάχιον ὑφάσματος φέρον εἰκονισμένον ἀετὸν μετ' ἀνοικτῶν μελαινῶν πτερύγων ἄνωθεν πόλεως.

Ἀετὸς ὁ χρυσάετος

Ἀετὸς Χάργραιβ.

Λέτωμα

Ἀετός. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου. Κάτ. 545.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Καρυστίας (Εὔβοια). Κάτ. 486.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θυάμιδος. Κάτ. 371.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας. Κάτ. 1320.5) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Κάτ. 941.

Ἀετός. Ὄρος καὶ δύο ὄρμοι ἐν Ἰθάκῃ εἰς τὸ στενὸν τὸ ἑνοῦν τὸ Β. καὶ τὸ Ν. τμῆμα τῆς νήσου.

Ἀετόσαυρος. Ἀπολελιθωμένον ἑρπετὸν τῆς ἀνωτέρας ὑποδιαπλάσεως συγγενὲς τῷ κροκοδείλῳ.

Ἀετοχώρι (πρώην *Τούσιανη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας. Κάτ. 624.

ἀέτωμα ἢ **ἀετός.** Τὸ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ναῶν σχηματιζόμενον κατὰ τὰς στενὰς πλευρὰς (προσόψεις) ὑπὸ τὴν ὀροφὴν τριγωνον.

Ἀζαζήλ (ἑβρ. λ.). Ὁ *ἀποδιοπομπαῖος τράγος*, τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν θυσίαν τοῦ ἑξιλασμοῦ ἀπεχώριζε διὰ κλήρου ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ἐπέρριπτεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὰ ἀνομήματα τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ.

Ἀζαηλ. Βασιλεὺς τῆς Συρίας, ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ.

ἀζαλέα ἢ **ἀζάλεια.** Ὑπογενὲς τῶν ροδοδένδρων (οἰκογενείας ἐρεικοειδῶν), εἰς πολλὰ εἴδη καὶ ποικιλίας. Πολλὰ κοσμητικά, μὲ λευκά, ἐρυθρά, κίτρινα ἢ πορτοκαλιόχρωμα ἄνθη.

ἀζαλίνη. Μίγμα ἐρυθροῦ τῆς κινολίνης καὶ κυανίνης, χρησιμοποιούμενον πρὸς εὐαισθητοποίησιν τῶν φωτογραφικῶν πλακῶν διὰ τὸ ἐρυθρόν, τὸ κίτρινον καὶ τὸ πράσινον.

Ἀζανία. 1) Τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας.—2) Ἀρχαῖον ὄνομα τμήματος τῆς Α. παραλίας τῆς Ἀφρικῆς, ἀρχομένου ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας καὶ φθάνοντος πέραν τοῦ Ἰσημερινοῦ.

Ἀζαρίας ἢ Ὀζίας. Βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα (803-752 π.Χ.).

Ἀζαρῖται. Μουσουλμανικὴ αἵρεσις.

ἀζάρολος (ὁ). Δένδρον φυλλοβόλον μετρίου μεγέθους τοῦ γένους τῶν κραταίγων, ἡ **ἐπιμηλὶς** ἢ **ἀμαμηλὶς** τῶν ἀρχαίων, κν. **κουδουμηλιά, μεμετζιλιά, ἀντρικοκιά**, κοινότατον ἐν Κρήτῃ καὶ Κύπρῳ, ἔνθα ὀνομάζεται **μοσφιλιά**. Χρησιμεύει ὡς ἔμβόλιον τῶν ἀπιδεῶν καὶ μεσπιλεῶν. Εἰς πολλὰ μέρη καλλιεργεῖται ὡς ὀπωροφόρον, διότι ὁ καρπός του (κν. *ἀζαρόλι* ἢ *τρικόκκι*), κατά τι μεγαλύτερος τοῦ λεπτοκαρύου, εἶνε βρώσιμος καὶ χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν ἀρωματικοῦ γλυκοῦ (μπελτέ).

Ἀζάρολος

ἀζᾶς. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐτιτλοφοροῦντο οὗτος εἰς πολλὰ μέρη οἱ δημογέροντες, οἱ μετέχοντες τῶν συμβουλίων τῆς τοπικῆς διοικήσεως.

Ἀζεβρούκ (Hazebrouck). Πρωτ. ἐπαρχ. τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ τοῦ Βορρᾶ, 47 χλμ. ἀπὸ Λίλλης, θέατρον σφοδρῶν μαχῶν κατὰ τὸν Παγκόσμ. πόλεμον.

Ἀζέν (Agen, λατ. Aginnum, ἑλλην. Ἀγιννόν). Πρωτ. τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ Λὸτ-ἐ-Γαρόν, ἐπὶ τοῦ Γαρούνα. Κάτ. 23.000.

Ἀζενκούρ (Azincour). Χ. τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ Πὰ-δὲ-Καλαί. Παρ' αὐτὸ ἐνίκησε τοὺς Γάλλους 1415 ὁ Ἐρρῖκος Ε΄ τῆς Ἀγγλίας.

ἀζέρ. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Περσικῇ, τὸ πῦρ, ὅθεν *ἀζερῖται* οἱ πυρολάτραι.

Ἀζερβαϊτζάν. 1) Ταταρικὴ σοσιαλιστικὴ δημοκρατία τοῦ Καυκάσου, τμῆμα τῆς Ὑπερκαυκασίας Σοσιαλιστικῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας. Περιλαμβάνει πλὴν τοῦ κυρίως Ἀ. τὴν αὐτόνομον δημοκρατίαν τοῦ Ναχιτσεβὰν καὶ τὴν αὐτόνομον περιφέρειαν τοῦ Καραβάγ. Ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Κασπίας, τοῦ Δαγεστάν, τῆς Γεωργίας καὶ τῆς περσικῆς ἐπαρχ. Ἀζερβαϊτζάν. 65.966 τ.χλμ., 2.463.098 κάτ., οἱ πλεῖστοι Μουσουλμάνοι. Πρωτ. *Βακού*. Παραγωγή, διϋλισμὸς καὶ ἐξαγωγὴ ὀρυκτῶν ἐλαίων, τὰ ὁποῖα ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ ἐδάφη της.—2) Ἐπαρχ. τῆς ΒΔ. Περσίας, τὸ Α. τμῆμα τοῦ ἀρμενικοῦ ὑψιπέδου 96.250 τ.χλμ., 2.000.000 κάτ. Πρωτ. *Ταυρίς*.

Ἀζηκά. Π. τῆς Παλαιστίνης Ν τῆς Ἱερουσαλήμ. Παρὰ ταύτην ἦσαν ἀντιμέτωποι καὶ ἕτοιμοι πρὸς μάχην Φιλισταῖοι καὶ Ἰουδαῖοι ὅτε ὁ Δαυὶδ ἐφόνευσε τὸν Γολιάθ.

Ἀζιάγὸ (Asiago). Π. τῆς ΒΑ. Ἰταλίας, πρωτ. τῶν «Ἑπτὰ κοινοτήτων», κέντρον τῶν πρὸς τὴν Αὐστρίαν ὀχυρώσεων, θέατρον μαχῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Κάτ. 6300.

ἀζίδια (ἀζωτίδια). Τὰ ἄλατα τοῦ ὑδροαζωτικοῦ ὀξέος Ν.Η.

Ἀζὶζ-Ἀβοὺ-Μανσοὺρ-Ζιζὰρ ἢ **Ἀζὶζ-Βιλλὰχ.** Δεύτερος Φατιμίτης σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου (975-996).

Ἀζὶζ - Ἰμὰδ - Ἀλδὶν - Ὀθμάν. Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου (1193-1198).

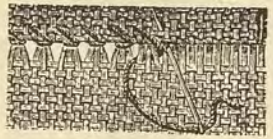

Ἀζούρ

ἀζιμούθιον ἢ **ἀζιμούθ** (τό· ἀραβ. λ.). (*Ἀστρον.*) Ἡ γωνία μεταξὺ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου καὶ τοῦ κατακορύφου τοῦ διερχομένου διὰ σημείου τινὸς τοῦ οὐρανοῦ. ‖ (*Τοπογρ.-Γεωδ.*) Ἡ ὁριζοντία γωνία τὴν ὁποίαν σχηματίζει ἡ πρός τι σημεῖον γραμμὴ σκοπεύσεως μετὰ τοῦ διὰ τοῦ σημείου τῆς παρατηρήσεως διερχομένου μεσημβρινοῦ.

ἀζιμουθόμετρον. Ὄργανον δι' οὗ μετροῦνται τὰ ἀζιμούθια.

ἀζῖναι. Αἱ ἐξαμελεῖς ἑτεροκυκλικαὶ ἑνώσεις αἱτινες ἐνέχουσι πλείονα τοῦ ἑνὸς ἄτομα ἀζώτου ἐν τῷ πυρῆνι. ‖ Εἰδικῶς καλοῦσιν ἀζίνας σπουδαίαν τάξιν τεχνητῶν ὀργανικῶν χρωμάτων, παραγώγων τῆς φαιναζίνης.

asinus asinum fricat (λατ.: ὄνος τὸν ὄνον τρίβει). Ἐπὶ ἀνθρώπων ἀνταλλασσόντων κολακευτικοὺς ἐπαίνους.

Ἀζόραι (Azores ἢ Açores). Σύμπλεγμα πορτογαλικῶν νήσων τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀπέναντι τῆς ΒΔ. ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς. Ἡφαιστειογενεῖς, εὔφοροι, κλίμα ἤπιον. Ἐν ὅλῳ 2392 τ.χλμ., 232.012 κάτ. Προϊόντα: ἀνανάδες, βανάναι, καφές, τέϊον, καπνός κ.λ. Μέσος τηλεγραφικὸς σταθμὸς τῆς γραμμῆς Εὐρώπης-Ἀμερικῆς. Ἀεροπορικὸς σταθμός. Πρωτ. *Ἀγρα-δὸ Ἐρότσμο* (κάτ. 100.000) ἐπὶ τῆς ν. Τερσείρα.

ἀζούματο(ν). Ἡ ἀγρία ρόκα. Σταυρανθὲς φυτὸν ἐδώδιμον, κοινότατον ἐν Ἑλλάδι, στενῶς συγγενὲς πρὸς εὔζωμον τὸ ἥμερον.

ἀζούρ (à jour). Πᾶν εἶδος κεντήματος κατασκευαζόμενον δι' ἀφαιρέσεως κλωστῶν ἀπὸ τοῦ ὑφάσματος, διὰ τοῦ λεγομένου ξεφτίσματος. Ἡ ἁπλουστέρα αὐτοῦ μορφὴ εἶνε τὸ *τρυπογάζι*.

Ἀζούρα (ὁ· πληθ. οἱ **Ἀζούρας**). Μία ἐκ τῶν προσωνυμιῶν τῶν θεῶν τῆς Βεδικῆς μυθολογίας. Βραδύτερον ἡ προσωνυμία ἔχασε τὴν πρώτην σημασίαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὀνομάζωνται δι' αὐτῆς τὰ ἐχθρικὰ πρὸς τοὺς θεοὺς δαιμόνια.

ἀζουρίτης. Ὀρυκτὸν τοῦ χαλκοῦ, ὡραίου κυανοῦ χρώματος. Χημικὴ σύστασις βασικὸς ἀνθρακικὸς χαλκός. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς εἰς κρυστάλλους πλακώδεις καὶ βελονοειδεῖς.

Ἀζόφ. Π. τῆς Ν. Ρωσίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κοζάκων τοῦ Δόν, ἐπὶ τοῦ ποτ. Δόν, 13 χλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του. Κάτ. 18.000.

Ἀζοφικὴ θάλασσα. Ἡ ἀρχαία **Μαιῶτις λίμνη.** Εὐρὺς ἀβαθὴς κόλπος, μεταξὺ τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου καὶ τῶν περιοχῶν τοῦ Κουβὰν καὶ τῶν Κοζάκων, εἰς τὰ Β τοῦ Εὐξείνου πόντου, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κὲρτς ἢ τοῦ Γενικαλέ, τοῦ ἀρχαίου Κιμμερίου Βοσπόρου. 35.000 τ.χλμ., βάθος 3-14 μ. Δεχομένη τὸν Δόν καὶ ἄλλους ποταμοὺς ἔχει ἐλαφρῶς μόνον ἁλμυρὰ ὕδατα. Εἶνε πλουσία εἰς ἰχθῦς, οἵτινες εἶνε ἀντικείμενον εὐρυτάτου ἐμπορίου.

Ἀζτέκοι. Εἷς τῶν αὐτοχθόνων πεπολιτισμένων λαῶν τῆς Ἀμερικῆς, κάτοικοι τοῦ ὑψιπέδου τοῦ Μεξικοῦ, οἵτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κορτὲς ἐκυριάρχουν ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων φυλῶν μέχρι τῶν παραλίων καὶ εἶχον φθάσει εἰς σημαντικὸν πολιτισμόν, εἰ καὶ ἐτέλουν ἀνθρωποθυσίας. Τὸ βασίλειόν των (βασ. *Μοντεζούμα*) κατελύθη ὑπὸ τοῦ Κορτές, 1519.

ἀζυγὴς φλέψ. Φλὲψ εἰς ἣν συμβάλλουσιν αἱ μεσοπλεύριοι φλέβες.

ἄζυγον ὄργανον. (*Ἀνατομ.*) Ὄργανον τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἀντίστοιχον ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμίσει τοῦ σώματος.

ἄζυγος (ἡ· ajuga). Γένος χειλανθῶν φυτῶν, ποωδῶν. Πόαι φαρμακευτικαὶ καὶ ἄλλαι, κοσμητικαί, τὰ κν. **λιβανόχορτα**.

Ἀζυμῖται. Οὕτως ἐκάλουν σκωπτικῶς οἱ Βυζαντινοὶ τοὺς Καθολικοὺς μετὰ τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα κατόπιν τῆς περὶ ἀζύμων ἔριδος τῆς ἐκραγείσης ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου. Οἱ Δυτικοὶ ἀποδίδοντες τὰ ἴσα ἐκάλουν τοὺς Ἀνατολικοὺς *προζυμίτας*.

ἄζυμον. Ἄρτος ἄνευ προζύμης. Εἶνε συμπαγής, βαρύς, δύσπεπτος καὶ ἄνευ εὐχαρίστου γεύσεως. Χρησιμοποιεῖται ὑπὸ μὲν τῶν Δυτικῶν καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν διὰ θρησκευτικοὺς σκοπούς, ἐν δὲ τῇ Ἰατρικῇ πρὸς κατασκευὴν καλυπτρίδων. Βλ. καὶ *ὄστια*.

Ἀζύμων ἑορτή. Παρ' Ἰσραηλίταις, αἱ 8 ἡμέραι τοῦ Πάσχα, καθ' ἃς γίνεται χρῆσις ἀζύμου ἄρτου εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἀζύμων τῆς Ἐξόδου.

Ἀζχάρ. Τὸ ὀνομαστὸν τζαμίον τοῦ Καΐρου, χρησιμεῦον ὡς ἀνωτάτη θεολογικὴ σχολὴ τοῦ Ἰσλάμ. Ἐκτίσθη τῷ 970.

ἀζώγυρας (ὁ). Φυτόν. Βλ. **ἀνάγυρος**.

ἀζωενώσεις. Ἑνώσεις ὀργανικαὶ ἐν ταῖς ὁποίαις ἡ ὁμὰς N_2, ἡ *ἀζωομάς*, εἶνε ἑκατέρωθεν ἡνωμένη πρὸς ἄνθρακα. Ἡ τάξις τῶν ἀρωματικῶν ἀζωενώσεων ἀπέκτησε μεγίστην σημασίαν, διότι εἰς αὐτὴν ὑπάγονται τὰ ἀπειροπληθῆ *ἀζωχρώματα*.

ἀζώθ. Ὄνομα τοῦ ὑδραργύρου ἐν τῇ ἀλχημεία.

ἀζωθαιμία. Αὔξησις τοῦ ἀζώτου (οὐρίας) ἐν τῷ αἵματι, νοσηρὰ κατάστασις τῆς παιδικῆς ἰδίᾳ ἡλικίας, ὀφειλομένη εἰς *ἀθρεψίαν* καὶ *ὑποθρεψίαν* καὶ ἄλλας ὀξείας ἢ χρονίας νόσους.

ἀζωϊκὸς αἰών, ἢ **ἀρχαϊκὸς** ἢ **ἀρχαιολιθικός.** Ἡ παμπαλαία περίοδος τῆς γῆς ἡ προηγηθεῖσα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου. Τὰ εἰς αὐτὸν ἀντιστοιχοῦντα πετρώματα, ἀποτελοῦντα τὸ *ἀζωϊκὸν* ἢ *ἀρχαιολιθικὸν σύστημα*, εἶνε κυρίως γνεύσιοι, μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι, φυλλῖται, ἐγκλείοντες μάρμαρα κ.ἄ. Τὰ πετρώματα ταῦτα δὲν περιέχουσιν ἀπολιθώματα, ἔχουσι πάχος μέχρι 30.000 μ. καὶ ἀποτελοῦσι τὸ βάθρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπικάθηνται οἱ νεώτεροι σχηματισμοί. Ἀπὸ μεταλλευτικῆς ἀπόψεως παρουσιάζουσι μέγα ἐνδιαφέρον (κοιτάσματα χρυσοῦ, λευκοχρύσου, κασσιτέρου, γραφίτου κ.λ.).

ἀζωοσπερμία. Ἔλλειψις σπερμοζῳαρίων ἐν τῷ σπέρματι.

Ἄζωρος (ἡ). Ἀρχαία π. τῆς Περραιβίας ΒΔ τῆς σημερινῆς Ἐλασσόνος. Ἀπετέλει μετὰ τῆς Δολίχης καὶ τοῦ Πυθίου τὴν Περραιβικὴν Τρίπολιν.

ἀζωτάσβεστος. Ἡ ἀσβεστοκυαναμίδη (βλ.λ.).

ἀζωτοαιμία. Βλ. **ἀζωθαιμία.**

ἀζωτοβακτήριον. Λέγεται περὶ μικροοργανισμῶν τοῦ ἐδάφους ἐχόντων τὴν ἰδιότητα νὰ ἀφομοιώνωσι τὸ ἐλεύθερον ἄζωτον τῆς ἀτμοσφαίρας.

ἀζωτόμετρον. Σωλὴν ὑάλινος βαθμολογημένος, προωρισμένος διὰ τὴν συλλογὴν καὶ μέτρησιν τοῦ κατά τινα ἀντίδρασιν ἐκλυομένου ἀζώτου ἢ ἄλλου ἀερίου.

ἄζωτον. Χημικὸν στοιχεῖον, κληθὲν οὕτω διότι ἀναπνεόμενον δὲν δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν ζωήν. Σύμβολον N (λατ. nitrogenium), ἀτομικὸν βάρος 14.01. Ἀέριον ἄχρουν, ἄοσμον, ἀπαντῶν ἐλεύθερον ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ τὰ 78,2 %, κατ' ὄγκον. Ἡνωμένον εὑρίσκεται ἀφθονώτατον εἰς τοὺς γαιάνθρακας, τὴν ἀμμωνίαν καὶ τὰ νιτρικὰ ἅλατα *(νίτρα)*. Ἐπίσης εἰς τὰς λευκωματώδεις οὐσίας καὶ ἀποτελεῖ ὡς ἐκ τούτου συντακτικὸν στοιχεῖον παντὸς ζῶντος ὀργανισμοῦ καὶ περιέχεται εἰς τὰ ζωϊκὰ ἀποκρίματα, ἰδίως εἰς τὰ οὖρα καὶ εἰς τὸ οὐρικὸν ὀξύ. Ἐν μεγάλῃ ποσότητι παρουσιάζεται ἐπίσης εἰς τὰ ἀλκαλοειδῆ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Δὲν ἀναφλέγεται οὐδὲ συντηρεῖ τὴν καῦσιν. Μετ' ἄλλων στοιχείων ἑνοῦται δυσκόλως. Τεχνικῶς λαμβάνεται σήμερον κυρίως ἐξ ὑγροποιημένου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξατμίζεται ταχύτερον παρ' ὅ,τι τὸ ὀξυγόνον. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,9674 (ἀὴρ=1). Ζέει εἰς —195,5° ὑπὸ πίεσιν 760 χλστμ. καὶ τήκεται ὑπὸ πίεσιν 84 χλστμ. εἰς —210.52°. Ἐν στερεᾷ καταστάσει εἶνε κρυσταλλικόν. Μικροοργανισμοί τινες ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ λαμβάνωσιν αὐτὸ ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ νὰ σχηματίζωσιν ἑνώσεις (βλ. *ἀζωτοβακτήριον*).

Ἑνώσεις μετ' ὀξυγόνου: Ὑποξείδιον N_2O (τὸ ἅλας *γελαστικὸν ἀέριον*), *ὀξείδιον* NO, *διοξείδιον* NO_2, *τριοξείδιον* N_2O_3 (ἀνυδρίτης τοῦ νιτρώδους ὀξέος), *πεντοξείδιον* N_2O_5 (ἀνυδρίτης τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος). Μετὰ τοῦ χλωρίου, ἰωδίου καὶ θείου σχηματίζει *χλωριοῦχον ἄ.*, *ἰωδιοῦχον ἄ.* καὶ *θειοῦχον ἄ.*, οὐσίας ἐκρηκτικάς.

Ἀηδών

Ἐν τῇ βιομηχανίᾳ χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν *τεχνητῶν λιπασμάτων, νιτρικοῦ ὀξέος* καὶ ἑνώσεων τοῦ *κυανίου*.

ἀζωτόρροια. *(Ἰατρ.)* Αὔξησις τῆς εἰς τὰ ἀποχωρήματα περιεχομένης ποσότητος ἀζώτου. ‖ Ἐν τῶν κυρίων συμπτωμάτων τῆς παγκρεατικῆς ἀνεπαρκείας.

Ἄζωτος. Π. τῆς Παλαιστίνης, ἡ σπουδαιοτάτη τῆς πενταπόλεως τῶν Φιλισταίων, ἡ Ἀσδὸδ τῆς Γραφῆς.

ἀζωτουρία. *(Ἰατρ.)* Αὔξησις τῆς διὰ τῶν οὔρων ἀπεκκρινομένης ποσότητος ἀζωτούχων οὐσιῶν (οὐρίας, οὐρικοῦ ὀξέος). Σύμπτωμα τῶν πυρετικῶν νοσημάτων, νόσων τοῦ ἥπατος, τοῦ διαβήτου κ.λ.

ἀζωτοῦχοι οὐσίαι. Λέγεται περὶ τῶν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνέχουσιν ἄζωτον ἡνωμένον, ὡς εἰδικῶς αἱ ἀζωτοῦχοι ὀργανικαὶ οὐσίαι φυσικῆς ἢ ζωϊκῆς προελεύσεως (αἷμα, κρέας, ἀπορρίμματα ζωϊκῶν ὀργάνων, κέρατα, ὄνυχες, δέρμα).

Ἀζώφ, Ἀζωφικὴ θάλασσα. Βλ. Ἀζόφ, Ἀζοφικὴ θάλασσα.

ἀζωχρώματα ἢ **ἀζωτοχρώματα.** Ὅμάς τεχνητῶν ὀργανικῶν χρωμάτων ὑπαγομένων εἰς τὴν τάξιν τῶν *ἀζωενώσεων*.

Ἀηδόνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας. Κάτ. 222.

ἀηδόνι. Ἡ ἀηδὼν (βλ.λ.).

Ἀηδόνια. 1) (πρώην *Μπότσικα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 275. — 2) (πρώην *Στηχάζιον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Κάτ. 390.

Ἀηδονιά (πρώην *Φσίνα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νικοπόλεως. Κάτ. 209.

Ἀηδονοχώριον. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βοΐου. Κάτ. 131. — 2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βισαλτίας. Κάτ. 1093.

ἀηδών (ἡ· luscinia). Γένος ᾠδικῶν ἀποδημητικῶν πτηνῶν ἐκ τῶν ἐηροβατικῶν, τὸ κν. **ἀηδόνι.** Πτέρωμα ἀνοικτὸν καστανέρυθρον ἄνωθεν, λευκόφαιον κάτωθεν. Μῆκος σώματος 17 ἑκστμ. Ζῇ ἐντὸς πυκνοφύλλων δένδρων ἢ θάμνων, πλησίον ρεόντων ὑδάτων καὶ τρέφεται ἐκ σκωλήκων (κατὰ τὸ θέρος καὶ ἐκ κόκκων). Ἐν Ἑλλάδι παραμένει ἀπὸ τέλους Μαρτίου μέχρις Αὐγούστου. Ἐκ τῶν 180 εἰδῶν *ἀ. ἡ φιλομήλα* εἶνε τὸ πλέον καλλικέλαδον. ‖ *(Ἕλλην. Μυθολ.)* Ἡ Ἀηδὼν ἦτο κόρη τοῦ Πανδαρέου καὶ σύζυγος τοῦ ἀνακτος Ζήθου. Ἀποκτείνασα ἐκ λάθους τὸν υἱόν της Ἴτυλον μετεμορφώθη εἰς πτηνὸν καὶ θρηνεῖ αὐτὸν κατὰ τὸ ἔαρ. Κατ' ἄλλον μῦθον εἰς ἀ. μετεμορφώθη ἡ *Πρόκνη*.

ἀήρ. Μῖγμα ἀερίων περιβάλλον τὴν γῆν παντοχόθεν καὶ σχηματίζον τὴν καλουμένην ἀτμόσφαιραν, ἐξ οὗ καὶ *ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ*. Σύγκειται κυρίως ἐκ δύο ἀερίων, τοῦ ἀζώτου καὶ τοῦ ὀξυγόνου, ἐν ἀναλογίᾳ ὄγκου 4:1, ἐν μικρᾷ δὲ ποσότητι περιέχει καὶ ἄλλα ἀέρια (εὐγενῆ ἀέρια, διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, ὑδρατμούς κ.λ.). Εἶνε ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς, παρέχον τὸ ἀπαραίτητον ὀξυγόνον πρὸς ἀναπνοὴν καὶ καῦσιν. Συμπιεζόμενος δι' εἰδικῶν μηχανημάτων *(πεπιεσμένος ἀήρ)* χρησιμεύει πρὸς κίνησιν μηχανῶν, ἐπίσης δίδεται πρὸς ἀναπνοὴν ὅπου ἐλλείπει ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ (δύται κ.λ.). Ὑγροποιούμενος χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν ἀζώτου καὶ ὀξυγόνου, πρὸς κατασκευὴν

ἐκρηκτικῶν φυσιγγίων, ἐπίσης ὡς ψυκτικὴ οὐσία, καὶ ὅπου χρειάζεται προσαγωγὴ ἀέρος πλουσίου εἰς ὀξυγόνον (ὀρυχεῖα, ἀερόπλοια κ.λ.). Ὁ ὑγρὸς ἀὴρ ζέει ὑπὸ τὴν συνήθη πίεσιν καὶ φυλάσσεται ἐντὸς εἰδικῶν μονωτικῶν δοχείων. Ἐκ τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν συστατικῶν τὸ μὲν ἄζωτον ζέει εἰς —195,5°, τὸ δὲ ὀξυγόνον εἰς —182,5°. Βλ. καὶ **ἀτμόσφαιρα.** ‖ *(Ἐκκλ.)* Ὀθόνιον δι' οὗ ὁ ἱερουργῶν καλύπτει τὸ Ἅγιον Ποτήριον καὶ τὸν Ἅγιον Δίσκον μετὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν Τιμίων Δώρων καὶ τὸ ὁποῖον ὁ ἱερεὺς κρατῶν σείει ὑπεράνω αὐτῶν κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

Ἀθαβάσκα (Athabasca). Ποτ. τοῦ Καναδᾶ (115 χλμ.) πηγάζων ἐκ τῶν Βραχωδῶν Ὀρέων. Χύνεται εἰς τὴν μεγάλην δμώνυμον λίμνην, ἥτις συγκοινωνεῖ πρὸς τὴν Μεγάλην Λίμνην τῶν Δούλων διὰ τοῦ Μεγάλου ποταμοῦ τῶν Δούλων. Περὶ τὴν λίμνην κατοικεῖ δμώνυμος φυλή.

Ἀθαλάριχος. Βασιλεὺς τῶν Ὀστρογόθων τῆς Ἰταλίας 526-534, υἱὸς τῆς Ἀμαλασούνθας (βλ.λ.).

Ἀθαλία. Βασίλισσα τῶν Ἰουδαίων, σύζυγος τοῦ βασιλέως Ἰωράμ. Τούτου ἀποθανόντος ἐφόνευσε τὸν υἱὸν αὐτῆς Ὀχοζίαν καὶ 42 ἄλλους ἀπογόνους τῆς φυλῆς τοῦ Δαυΐδ καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχὴν 876 π.Χ. Μετὰ ἑπτὰ ἐτῶν βασιλείαν ὁ λαὸς ἐπαναστατήσας τὴν κατεκρεούργησε καὶ ἀνηγόρευσε βασιλέα τὸν ἔγγονον αὐτῆς Ἰωάν, μόνον διασωθέντα ἐκ τῆς σφαγῆς.

Ἀθαμᾶνες. Φυλὴ τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου. Ἡ τραχεῖα καὶ δύσβατος χώρα των ἐκαλεῖτο *Ἀθαμανία* ἢ *Ἀθαμαντία*, ἔκειτο δὲ ἐν τῷ ΝΑ. τμήματι τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τοῦ Πίνδου καὶ περιελάμβανε περίπου τὰ σημερινὰ Τζουμέρκα *(δοῦ τῶν Ἀθαμάνων)* καὶ μέρος τοῦ νομοῦ Τρικκάλων.

Ἀθάμας. Υἱὸς τοῦ Αἰόλου, βασιλεὺς τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας. Ἐνυμφεύθη τὴν Νεφέλην, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν *Φρίξον* καὶ τὴν *Ἕλλην*. Λαβὼν εἰς β' γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ Κάδμου Ἰνώ, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς υἱοὺς Λέαρχον καὶ Μελικέρτην.

Ἀθανάλγιδος. Βασιλεὺς τῶν Βησιγότθων τῆς Ἱσπανίας 554-567 ἐκδιώξας ἐκ τῆς χώρας ταύτης τοὺς Βυζαντινούς.

Ἀθανάριχος. Ἡγεμὼν τῶν Βησιγότθων, βασιλεύσας ἐπὶ κράτους περιλαμβανομένου μεταξὺ τοῦ Κάτω Δουνάβεως καὶ τοῦ Δνειπέρου (Δ' αἰὼν μ.Χ.). Διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπέθανε, 381, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἀθάνας (Γεώργιος). Ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ Γεωργ. Ἀθανασιάδου, γενν. τῷ 1893.

ἀθανασία. Αἰωνίως διαρκοῦσα ζωή. ‖ *Ἀθανασία ψυχῆς*, ἡ μετὰ θάνατον ἐξακολούθησις τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς καὶ τῆς προσωπικότητος ἡμῶν μετὰ συνειδήσεως καὶ βουλήσεως.

Ἀθανασιάδης (Γεώργιος). Ἀπὸ 1912 καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γενν. 1855.

Ἀθανάσιος ὁ Μέγας (ἅγιος). Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς, γενν. 295. Γραμματεὺς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξάνδρου, ὃν συνώδευσεν εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμ. Σύνοδον 325, ἀνεδείχθη εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ ἀγῶνα. Συνέχισε δὲ αὐτὸν κατόπιν ὡς πατριάρχης 328-373, διὸ καὶ κατεδιώχθη καὶ ἐπανειλημμένως ἐξωρίσθη. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται 18 Ἰανουαρίου.

Ἀθανάσιος Ἀθωνίτης. Μοναχὸς τοῦ Ι' αἰῶνος. Ἵδρυσε τὴν πρώτην ἐν Ἄθωνι μονήν (τῆς Λαύρας 961) καὶ συνέταξε τὸ τυπικὸν τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Ἑορτάζεται ὡς ἅγιος 5 Ἰουλίου.

Ἀθανάσιος Β' Ἀλεξανδρείας. Πατριάρχης, 1276-1316, πρωτοστατήσας εἰς τὸν κατὰ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἀγῶνα.

Ἀθανάσιος Γ' Ἀντιοχείας. Πατριάρχης, 1686-1724, ἀνὴρ λόγιος, συγγραφεύς, πολέμιος τῆς λατινικῆς προπαγάνδας. Ἵδρυσεν ἀραβικὸν τυπογραφεῖον καὶ ἐδημοσίευσεν ἀραβιστὶ συγγράμματα χάριν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ.

Ἀθανάσιος Ἱεροσολύμων. Πατριάρχης, 1827-1844.

Ἀθανάσιος Κωνσταντινουπόλεως. 1) Ἀθανάσιος ὁ Α', πατριάρχης 1289-1293 καὶ 1304-1310, διακριθεὶς ἐπὶ ἁγιότητι. Ἅγιος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἑορτὴ 22 Ὀκτωβρίου.—2) Ἀθανάσιος ὁ Ε', πατριάρχης, 1709-1711, διαπρέψας ἐπὶ παιδείᾳ. Μετέφρασεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τὸ τετράγλωσσον λεξικὸν τοῦ Μενίνσκυ.

Ἀθανάσιος Μετεωρίτης. Κτίτωρ τῆς ἐπὶ τοῦ Πλατολίθου παρὰ τοὺς Σταγοὺς μονῆς τοῦ Σωτῆρος, τῆς κατ' ἐξοχὴν τοῦ Μετεώρου καλουμένης, εἷς τῶν κυριωτάτων ὀργανωτῶν τῆς μοναστικῆς πολιτείας τῶν Μετεώρων (1315-1383). Τιμᾶται ὡς ἅγιος 20 Ἀπριλίου.

Ἀθανάσιος (πρώην *Μπόριανη*). 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δράμας. Κάτ. 2088.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος (Εὐβοίας). Κάτ. 234.—3) (πρώην *Κοβακλῆ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 2158. —4) Ἕδρα κοιν. Κερκύρας. Κάτ. 347.

Ἀθάνατοι. 1) Σῶμα δεκασχιλίων ἐπιλέκτων στρατιωτῶν τῆς περσικῆς βασιλικῆς φρουρᾶς φημιζόμενον διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἐμφανίσεως.—2) Ἴλη ἐπιλέκτων ἱππέων παρὰ Βυζαντινοῖς, συσταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Τσιμισκῆ. Ἔδρασε τόσον ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.—3) Ἑπωνυμία τῶν μελῶν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὡς ἀντικαθισταμένου ἑκάστου ἅμα τῷ θανάτῳ του.

Ἀθάνατον. Βλ. Μελίβοια.

ἀθάνατον ἢ **ἀθάνατος.** Κν. ἡ ἀγαυὴ (βλ.λ.).

Ἀθάνατος (Θρασύβ. Ἀγγελόπουλος). Νομικὸς (1842-1926). Ἱδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τῆς «Θέμιδος» ἀπὸ τοῦ 1890.

Ἀθάνατος (Κώστας). Δημοσιογράφος καὶ συγγραφεύς, γενν. 1896.

Ἀθάνιον. Ἕδρα ὁμων. κοιν. τῆς Λευκάδος. Κάτ. 639.

Ἀθαυῦλφος. Βασιλεὺς τῶν Βησιγότθων, 410-415. Ἐκυρίευσε τὴν Ν. Γαλατίαν. Ἐδολοφονήθη ἐν Βαρκελώνῃ.

ἀθεΐα. Ἄρνησις τῆς ὑπάρξεως Θεοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ. ‖ Παρ' ἀρχαίοις, τὸ μὴ πιστεύειν εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς πόλεως νομιζομένους θεούς, ἐξ οὗ καὶ κατηγορήθησαν ὡς ἄθεοι οἱ φιλόσοφοι Ἀναξαγόρας, Διαγόρας, Σωκράτης καὶ Ἀριστοτέλης.

ἀθεϊσμός. Ἡ ἀθεΐα ὡς δόγμα ἢ ὡς φιλοσοφικὸν σύστημα.

ἀθέμιτος πρᾶξις. Κατὰ τὸν Ποιν. Νόμον, πᾶσα πρᾶξις κατὰ τῆς ὁποίας νόμος τις ἔχει ὁρίσει ρητὴν ποινήν, ἤτοι τὰ *κακουργήματα*, τὰ *πλημμελήματα* καὶ τὰ *παίσματα*. Ὑπὸ γενικωτέραν ἔννοιαν, πᾶσα πρᾶξις ἥτις, καὶ ἂν ἀκόμη κατὰ τὸ Δίκαιον εἶνε θεμιτή, προσβάλλει τὰ ἤθη, τὴν ἠθικοτυπίαν καὶ ἐν γένει τὴν ἠθικήν, δηλ. κατηγορίας θελήσεων, αἵτινες παρὰ τὸ Δίκαιον ὑπάρχουσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

ἄθεος. Ὁ μὴ ἀναγνωρίζων τὴν ὕπαρξιν Θεοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ. ‖ Ἐν τῇ Κ.Δ., καὶ ὁ ἀποξενωθεὶς τῆς γνώσεως τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ.

Η γέννησις τῆς Ἀθηνᾶς

(Ἀγγειογραφία κατὰ τὸ ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος. Βρεττανικὸν Μουσεῖον)

ἀθέρας. Ὁ ἀθήρ (βλ.λ.). ‖ Τὸ λεπτότερον καὶ ἐκλεκτότερον μέρος πράγματός τινος.

Ἀθέρας. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πάλης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 253.

ἀθερίνη (κν. ἀθερίνα). Μικρὸς τελεόστεος ἰχθὺς ἐκ τῶν ἀθερινιδῶν, χαρακτηριζομένων πάντων ἐκ τῶν σιαγονικῶν ὀστῶν, τὰ ὁποῖα ἐξέχουσι τῆς ἄνω σιαγόνος. Ἰχθὺς παράκτιος, ἀργυρόχρωμος, ἀξιόλογος τροφὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον.

ἀθερινιό. Δίκτυον λεπτὸν διὰ μικροὺς ἰχθύς.

ἀθερόσπερμον. Γένος μονιμοειδῶν φυτῶν. Τὸ κυριώτερον εἶδος, δένδρον τῆς Αὐστραλίας, παρέχει σκληρὸν ξύλον. Ὁ φλοιός του περιέχει ἀλκαλοειδές τι *(ἀθεροσπερμίνην)* καὶ αἰθέριον ἔλαιον πλούσιον εἰς σαφρόλην.

ἀθέτωσις. Νευροπάθεια ἢ ἐγκεφαλοπάθεια τῆς παιδικῆς ἰδίως ἡλικίας συνισταμένη εἰς ἀκουσίας καὶ σπασμώδεις ἀλλὰ βραδείας κινήσεις διαφόρων μυῶν καὶ ἰδίως τῶν ἄκρων.

Ἀθήκια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 1436. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Ἀθηνᾶ. Μία τῶν 12 Ὀλυμπίων θεῶν, λατρευομένη ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, θυγάτηρ τοῦ Διός, ἐξελθοῦσα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πάνοπλος, αἰωνίως παρθένος, προστάτις, καὶ σοφὴ σύμβουλος τῶν πόλεων καὶ τῶν ἡρώων, θεὰ τοῦ μετὰ ῥώμης καὶ συνέσεως διεξαγομένου πολέμου, τῆς σοφίας, τῶν τεχνῶν καὶ πάσης προόδου. Ἔχει ὡς ἱερὰ σύμβολα τὴν γλαῦκα καὶ τὸν ὄφιν. Παρίσταται πάντοτε ἐνδεδυμένη μὲ τὸ *Γοργόνειον* ἐπὶ τοῦ στήθους, συχνὰ δὲ φέρουσα περικεφαλαίαν, ἀσπίδα, ἢ τὴν *αἰγίδα* καὶ δόρυ. Ἐν τῇ Γιγαντομαχίᾳ συμμαχεῖ μετὰ τοῦ Διός. Βοηθεῖ τὸν Περσέα φονεύοντα τὴν Γοργόνα καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ ὡς βραβεῖον τὸ Γοργόνειον, ὅπερ προσκολλᾷ ἐπὶ τοῦ στήθους της ἢ ἐπὶ τῆς αἰγίδος. Κύριον ὅπλον ἔχει τὸ δόρυ, ὅπερ ἐπαλλεν ἐξερχομένη τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός, ὅθεν ὠνομάσθη καὶ *Παλλάς*. Ὡς θεὰ τῆς γεωργίας καὶ τῆς δενδροκομίας ἐγένετο κάτοχος τῆς Ἀττικῆς, κατόπιν ἔριδος πρὸς τὸν Ποσειδῶνα, δωρήσασα εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἐλαίαν. Ἡ π. τῶν Ἀθηνῶν τιμῶσα τὴν θεὰν ὡς προστάτιδα τῶν γυναικείων τεχνῶν, καλουμένην διὰ τοῦτο καὶ *Ἐργάνην*, ἐκόμιζε κατὰ τὰ *Παναθήναια* εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἄγαλμα αὐτῆς, ἐν μεγάλῃ πομπῇ, πέπλον ὑφασμένον ὑπὸ τῶν Ἀτθίδων παρθένων. Ὡς θεὰ τῆς φρονήσεως ἦτο ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις τῆς ἐκκλησίας, τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς, καλουμένη διὰ τοῦτο *Ἀγοραία* καὶ *Βουλαία*. Ἐκ τῶν ἀγαλμάτων αὐτῆς ἐφημίζοντο τὸ πάλαι ἰδίως τὰ τρία ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἔργα τοῦ Φειδίου, τ.ἔ. ἡ *Λημνία*, χαλκοῦν ἀφιέρωμα τῶν εἰς Λῆμνον μεταβάντων κληρούχων Ἀθηναίων, ἡ κολοσσιαία *Χαλκῆ Ἀθηνᾶ* ἢ *Πρόμαχος*, ἥτις ἱστατο παρὰ τὸν Παρθενῶνα, καὶ ἡ χρυσελεφάντινος *Παρθένος*, ἥτις ἱστατο ἐν αὐτῷ τῷ Παρθενῶνι καὶ ἧς ἀμυδρὰν ἰδέαν δίδει ἡ παρὰ τὸ Βαρβάκειον εὑρεθεῖσα καὶ νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν φυλασσομένη μικρογραφία. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐταύτιζον τὴν Ἀθηνᾶν μὲ τὴν ἰταλικὴν θεὰν Μινέρβαν, ἣν. ἐλάτρευον ἐπίσης ὡς προστάτιδα πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης.

Ἀθῆναι (κν. **Ἀθήνα**, παρὰ τοῖς Φράγκοις κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας **Σετίνα**). Πρωτ. τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα τοῦ δήμου Ἀθηναίων.

Ἡ κυρίως π. ἔχει ἔκτασιν 25 τ.χλμ. καὶ (ἀπογραφὴ 1928) κατ. 303.000, μετὰ δὲ τῆς ἐκτὸς σχεδίου περιοχῆς (συνοικισμοί: *Ἀβερώφειον, Ἀμπελόκηποι, Α΄ Νεκροταφεῖον, Βοτανικός, Βύρων, Γαλάτσι, Γούβα, Γουδί, Δαφνί, Δουργούτι, Θυμαράκια, Καισαριανή, Κολοκυνθοῦ, Κοπανᾶ, Κυψέλη, Νέα Ἰωνία, Νέα Σφαγεῖα, Νέα Φιλαδέλφεια, Παγκράτι, Ἁλαὰ Σφαγεῖα, Πατήσια, Περιστέρι, Πετράλωνα, Πολύγωνον, Ριζόπολις, Ρούφ* καὶ *Σεπόλια*) ἔχει ἔκτ. 44 τ.χλμ. καὶ κατ. 453.000.

Γεωγραφικὰς συντεταγμένας ἔχει (γεωδαιτικὸν βάθρον Ἀστεροσκοπείου) 37° 58′ 18,68″ Β. πλάτους καὶ 23° 43′ Α. μήκους. Κλῖμα ὑγιεινόν, μᾶλλον χερσαῖον, μέση θερμοκρασία 17,7°, μέση ἐλαχίστη τὸν χειμῶνα 5,4°, μέση μεγίστη τὸ θέρος 32,4°, βροχὴ 98 ἡμέρας κατ' ἔτος μὲ ὕψος ὕδατος 393 χλστμ.

Ὁ *δῆμος Ἀθηναίων*, περιλαμβάνων καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Καλογρέζα, Καματερό, Κουκουβάουνες, Κουτσουκάρι*, καὶ *Ὁμόρφη Ἐκκλησιά*, ἔχει κατ. 460.000.

Ἡ νέα πόλις. Αἱ Ἀ. εἶνε ἕδρα τῶν ἀνωτάτων ἀρχῶν τοῦ κράτους, τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας, τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ Ἀρείου Πάγου, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ξένων κρατῶν, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀρχιεπισκόπων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, τῶν Καθολικῶν ἑλληνικοῦ ῥυθμοῦ, τῶν Ἀρμενίων, ἀρχιραββίνου κ.λ.

Ἔχει τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν πανεπιστήμιον, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, τὴν Ἀνωτάτην Γεωπονικήν, τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολήν, τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον, τρία Ὠδεῖα, διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἑταιρείας, τὰς ξένας ἀρχαιολογικὰς σχολάς, ἀξιόλογα μουσεῖα (Ἐθν. Ἀρχαιολογ. Μουσεῖον, τῆς Ἀκροπόλεως, Βυζαντινόν, Νομισματικόν, Μουσεῖον τῆς Ἱστορικῆς Ἐθνολ. Ἑταιρείας, Ἐθνικὴ Πινακοθήκη, Μπενάκειος Πινακοθήκη κ.λ.), βιβλιοθήκας: (Ἐθνική, τῆς Βουλῆς, Γεννάδειος) καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, νοσοκομεῖα (Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον «Ἐλπίς», «Εὐαγγελισμός», «Ἐρυθροῦ Σταυροῦ», «Προσφύγων», «Συγγρού», «Παίδων», «Ἄσυλον Ἀνιάτων», Λυσσιατρεῖον, Ὀφθαλμιατρεῖον, Φρενοκομεῖον, Βρεφοκομεῖον, Γηροκομεῖον κ.λ.). Εἶνε ἕδρα τῶν κυριωτέρων ἑλληνικῶν οἰκονομικῶν ἱδρυμάτων. Κέντρον τῶν Ἀ. ἀποτελεῖ τὸ περὶ τὰς πλατείας Συντάγματος καὶ Ὁμονοίας, τὴν λεωφόρον Πανεπιστημίου καὶ τὴν ὁδὸν Σταδίου τμῆμα. Ἐμπορικαὶ συνοικίαι αἱ περὶ τὰς ὁδοὺς Σταδίου, Αἰόλου καὶ Ἀθηνᾶς. Πρὸς τὰ ἔξω τῆς π. ἄγουσιν αἱ ὁδοὶ Πατησίων καὶ Πειραιῶς, ἡ Ἱερὰ Ὁδός, ἡ Λεωφόρος Συγγρού, ἡ ὁδὸς Κηφισίας καὶ ἡ ὁδὸς Μεσογείων.

Κτίρια: τὸ Πανεθναϊκὸν Στάδιον, τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Ἀκαδημία, ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, τὸ Ἰλίου Μέλαθρον (στεγάζον τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας), τὰ παλαιὰ καὶ τὰ νέα ἀνάκτορα, ἡ Βουλή, τὸ Ζάππειον, ἡ Γεννάδειος Βιβλιοθήκη κ.ἄ.

Ναοὶ χριστιανικοί: ὁ μητροπολιτικός, ὁ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ὁ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ὁ καθεδρικὸς τῶν Δυτικῶν κ.ἄ. Ἰδίως ἀξιοθέατοι οἱ παλαιοὶ βυζαντινοὶ ναοὶ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου (Γοργοεπηκόου, παρὰ τὸν μητροπολιτικόν), ἡ Καπνικαρέα καὶ τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου (ἡ νῦν ρωσικὴ ἐκκλησία).

Ἔργα νεωτέρας γλυπτικῆς: Τὸ μνημεῖον τοῦ ἀγνώστου στρατιώτου, ὁ Ξυλοθραύστης παρὰ τὴν ρωσικὴν ἐκκλησίαν, ὁ Δισκοβόλος ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ζαππείου καὶ διάφοροι ἀνδριάντες.

Αἱ Ἀ. εἶνε κέντρον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν (Πειραιῶς, Λαρίσης - Θεσσαλονίκης - ἐξωτερικοῦ, Πελοποννήσου, Λαυρίου) καὶ σταθμὸς ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας μὲ ἀεροδρόμια ἐν Φαλήρῳ καὶ παρὰ τὴν Δεκέλειαν. Διὰ τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας ἔχει ἐπίνειον τὸν Πειραιᾶ. Τὴν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ μετὰ τῶν περιχώρων συγκοινωνίαν ἐξυπηρετοῦσι πολλαὶ τροχιοδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ πολλαὶ γραμμαὶ αὐτοκινήτων λεωφορείων.

Διάφοροι παραστάσεις τῆς Ἀθηνᾶς

Τοῦ περιδεραίου *(Μουσεῖον Λούβρου)* — Πρόμαχος *(Belvedere τοῦ Βατικανοῦ)* — Εἰρηνικὴ *(Μουσεῖον Βατικανοῦ)* — Ἀγορεύουσα *(Μουσεῖον Λούβρου)*

Ἡ ἀρχαία πόλις. Τὰ ἀρχαιότατα ἴχνη οἰκισμοῦ ἐν Ἀθήναις προέρχονται ἐκ τῶν κυκλωπείων τειχῶν δι' ὧν περιεβάλλετο ἡ *Ἀκρόπολις* καὶ ἐκ πελασγικοῦ ἀνακτόρου τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν ἐπ' αὐτῆς. Παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν ἐσχηματίσθησαν, πρὸς Ν καὶ πρὸς Δ, αἱ πρῶται συνοικίαι, ἐκεῖθεν δὲ ἡ π. προεξετάθη πρὸς τὸ *Θησεῖον* καὶ τὸν *Κεραμεικόν*. Ἐπὶ Πεισιστράτου 538-527 καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ αἱ Ἀθῆναι ἐξωραΐσθησαν διὰ πλείστων μνημείων. Κέντρον τῆς π. ἐγένετο ἡ νέα ἀγορὰ εἰς τοὺς Β. πρόποδας τοῦ *Ἀρείου Πάγου* καὶ τὸν παρὰ τὸ Θησεῖον χῶρον, ἔνθα ἱδρύθησαν τὸ *Βουλευτήριον*, τὸ *Πουτανεῖον*, τὸ *Θεσμοθετεῖον*, ἡ *Βασίλειος Στοὰ* κ.ἄ. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἀκροπόλεως ἐκτίσθησαν τὰ παλαιότερα *Προπύλαια*. Μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην (479) ὁ Θεμιστοκλῆς περιέβαλε τὴν πόλιν διὰ μεγάλου τείχους (ὕψ. 11 μ. καὶ πλ. 3 μ.), κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα δὲ ἔτη ἐκτίσθησαν ἡ *Ποικίλη Στοά*, τὸ *Θησεῖον* καὶ τὰ *Μακρὰ Τείχη* (461-456). Τὴν μεγίστην λαμπρότητά των αἱ Ἀθῆναι ὀφείλουσιν εἰς τὸν Περικλέα, ὅστις 445-431 ἀνεκαίνισε καὶ ἐκόσμησε τὴν π. καὶ τὴν Ἀκρόπολιν *(Παρθενών, Προπύλαια, Ναὸς Ἀπτέρου Νίκης)*. Βλ. καὶ *Ἀκρόπολις*. Τὰ Μακρὰ Τείχη, κατεδαφισθέντα μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀνῳκοδομήθησαν ὑπὸ τοῦ Κόνωνος 393-391. Κατόπιν ἠγέρθη τὸ *Λύπυλον*, συνεπληρώθη τὸ *Διονυσιακὸν θέατρον* καὶ τὸ *Στάδιον* καὶ κατεσκευάσθη τὸ μνημεῖον τοῦ *Λυσικράτους*, 335-334. Κατὰ τὸν Β΄ αἰῶνα π.Χ. οἱ Εὐμένης Β΄ καὶ Ἄτταλος Β΄ τῆς Περγάμου ἱδρυσαν τὰς δωμοῦμους αὐτοῖς στοάς, ὁ μὲν παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον, ὁ δὲ Ἀ. τῆς ἀγορᾶς. Μεγάλην καταστροφὴν ὑπέστη ἡ π. κατὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Σύλλα 86 π.Χ. Εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν (ἀπὸ 125 μ.Χ.) ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός, ὅστις ἐπεξέτεινε τὴν π. πρὸς Α κτίσας νέον τμῆμα, περιλαμβάνον τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος συμπληρωθὲν *Ὀλυμπιεῖον*. Τὸ τμῆμα τοῦτο περιβαλλόμενον ὑπὸ ἰδίου τείχους συνεκοινώνει μετὰ τῆς λοιπῆς πόλεως διὰ τῆς σήμερον σωζομένης *Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ*. Ὁ αὐτὸς αὐτοκράτωρ ἱδρυσε πρὸς Β τῆς Ἀκροπόλεως τὴν *Βιβλιοθήκην* καὶ κατεσκεύασε τὸ *Ἀδριάνειον Ὑδραγωγεῖον*. Τέλος Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἀνεκαίνισε τὸ *Παναθηναϊκὸν Στάδιον* καὶ κατε-

σκεύασε τὸ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ὁμώνυμον αὐτῷ *Ὠδεῖον*. Εἰς τὰ ἀναφερθέντα ἀρχαῖα ἔργα προσθέτομεν ἐνταῦθα τὸ *μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου* καὶ τὸ *ὡρολόγιον τοῦ Κυρρήστου*.

Ἱστορία. Ὡς πρῶτον οἰκιστὴν τῶν Ἀθηνῶν ἡ παράδοσις ἀναφέρει τὸν *Κέκροπα*. Οὗτος ἀνήγειρε ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως τὴν *Κεκροπίαν*, ἥτις ὠνομάσθη κατόπιν Ἀθῆναι ἀπὸ τῆς πολιούχου θεᾶς Ἀθηνᾶς. Τοῦτον διεδέχθησαν κατὰ τὸν μῦθον οἱ πρῶτοι βασιλεῖς (Ἐρεχθεύς, Κραναός, Θησεύς, κ.λ.), οἵτινες ὑποτάξαντες βαθμηδὸν τὰ λοιπὰ κράτη τῆς Ἀττικῆς συνῴκισαν τὸν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν χῶρον. Τὴν βασιλείαν διεδέχθη ἡ αἱρετὴ ἀριστοκρατία *(βασιλεύς, πολέμαρχος, ἄρχων* καὶ *θεσμοθέται)*. Τὴν μεταβολὴν ταύτην ὁ μῦθος συνδέει μὲ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τοῦ *Κόδρου* (ΙΑ αἰ. π.Χ.). Ἐναντίον τῆς ἀριστοκρατίας ἐξηγέρθησαν 636 π.Χ. γεωργοὶ ὑπὸ τὸν *Κύλωνα*. Ἠκολούθησε ἡ νομοθεσία τοῦ *Δράκοντος* (624) καὶ εἶτα (594) ἡ τοῦ *Σόλωνος*, ὅστις ἀνεκούφισε τοὺς γεωργοὺς διὰ τῆς *σεισαχθείας* καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Μετὰ νέας διαμάχας ἵδρυσεν ὁ Πεισίστρατος τὴν *τυραννίδα*, τὴν ὁποίαν ἐκληροδότησεν εἰς τοὺς υἱούς του *Ἱππίαν* καὶ *Ἵππαρχον*. Ὁ φόνος τοῦ Ἱππάρχου 614 καὶ ἡ ἐκδίωξις τοῦ Ἱππίου 610 ἐσημείωσαν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀριστοκρατικοῦ στοιχείου, ἡμποδίσθη ὅμως ἀριστοκρατικὴ μεταπολίτευσις ὑπὸ τοῦ *Κλεισθένους* (508). Οἱ Ἀθηναῖοι ὑποστηρίξαντες τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰώνων κατὰ τῶν Περσῶν (500) προεκάλεσαν τὴν μῆνιν τοῦ Δαρείου, ὅστις τῷ 490 ἔπεμψε κατ' αὐτῶν στρατὸν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Δᾶτιν καὶ Ἀρταφέρνην. Τὴν π. ἔσωσε τότε ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐν Μαραθῶνι. Νέα ἠκολούθησεν ἐκστρατεία τῶν Περσῶν ὑπὸ τὸν Ξέρξην, ὅστις ἐπυρπόλησε τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἀπέτυχε χάρις εἰς τὰς ἐν Ἀρτεμισίῳ, Σαλαμῖνι καὶ Μυκάλῃ ναυμαχίας καὶ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν (479). Τὴν ἤτταν τῶν Περσῶν ἠκολούθησεν ἡ ὑπὸ τοῦ *Ἀριστείδου* ἵδρυσις τῆς συμμαχίας τῶν Ἀ., περιλαμβανούσης τὰς νήσους καὶ τὰς περὶ τὸ Αἰγαῖον πόλεις, μὲ κέντρον καὶ κοινὸν ταμεῖον ἐν *Δήλῳ*. Τὸν ἐκεῖ συναθροισθέντα θησαυρὸν μετέφερε κατόπιν ὁ *Περικλῆς* εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἐπὶ Περικλέους ἡ π. ἀνεκαινίσθη ἐξ ὁλοκλήρου. Λαμπρὰ ἔργα ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς ἐκόσμησαν τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὴν λοιπὴν πόλιν *(Φειδίας, Ἰκτῖνος, Καλλικράτης, Μνησικλῆς)*. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἔφθασεν ἐν Ἀ. ἡ δραματικὴ ποίησις εἰς τὸν κολοφῶνά της διὰ τοῦ *Αἰσχύλου*, τοῦ *Σοφοκλέους* καὶ τοῦ *Εὐριπίδου*, αἱ Ἀ. δ' ἔφθασαν οὕτως εἰς τὴν ὑψίστην ἀκμὴν τοῦ πολιτισμοῦ των («χρυσοῦς αἰὼν τοῦ Περικλέους»).

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος (431-404), εἶτα ἡ νίκη τοῦ Φιλίππου Β' (Χαιρώνεια 338) καὶ ἡ ἡγεμονία τῆς Μακεδονίας συνετέλεσαν εἰς τὴν πολιτικὴν παρακμὴν τῶν Ἀ., αἵτινες ὅμως ἐξηκολούθησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ καθ' ὅλον τὸν ἐπακολουθήσαντα Δ' αἰῶνα νὰ εἶνε τὸ κέντρον τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως καὶ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης *(Ἀριστοφάνης, Ἰσοκράτης, Δημοσθένης, Αἰσχίνης, Δυσίας, Ὑπερείδης, Θουκυδίδης, Ξενοφῶν, Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Πραξιτέλης κ.λ.)*. Διατελοῦσαι ὑπὸ τὴν μακεδονικὴν κυριαρχίαν αἱ Ἀ. ἐπανειλημμένως προσεπάθησαν νὰ ἀποσείσωσι τὸν ζυγόν. Ἡ ὑποδούλωσις ὅμως αὐτῶν κατέστη πλήρης μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον (322). Κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς πολέμους (Β' αἰῶνα π.Χ.) αἱ Ἀ. ὑπέστησαν πολλὰς ζημίας πρῶτον ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, πρὸς οὓς τέλος ὑπέκυψαν μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος 146 π.Χ.

Ἡ μεγάλη ὅμως παρακμὴ τῶν Ἀθηναίων ἄρχεται, ἀφ' ἧς οὗτοι συμμαχήσαντες μὲ τὸν Μιθριδάτην προεκάλεσαν τὴν καταστροφὴν τῆς π. ὑπὸ τοῦ *Σύλλα* (86 π.Χ.). Ἔκτοτε ἤρχισε καὶ ἡ συστηματικὴ σύλησις τῶν ἔργων τέχνης ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἣν ἀνεπλήρωσεν ἐν μέρει ἡ εὔνοια τῶν αὐτοκρατόρων, ἰδίως τοῦ *Ἀδριανοῦ*, καὶ ἡ ἐλευθερίοτης τοῦ *Ἀττικοῦ Ἡρῴδου*.

Ὁ *χριστιανισμὸς* εἰσήχθη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου *Παύλου*, διεδόθη δὲ βραδέως εὑρὼν τὴν ἀντίδρασιν τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν καὶ τοῦ αὐτοκράτορος *Ἰουλιανοῦ*. Κατὰ τοὺς πρώτους μ.Χ. αἰῶνας αἱ Ἀ. ὑπέστησαν πολλὰς ζημίας ὑπὸ τῶν *Γότθων*, οἵτινες δίς (268 καὶ 395) ἐπετέθησαν κατὰ τῆς π., χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσωσι νὰ γίνωσι κύριοι αὐτῆς. Εἰς τὰς μετέπειτα ἑκατονταετηρίδας ἡ ἱστορία σιωπᾷ σχεδὸν ἐντελῶς περὶ τῆς τύχης τῶν Ἀ. Τῷ 1019 ὁ αὐτοκράτωρ *Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος* ἐλειτουργήθη ἐν τῷ Παρθενῶνι τῆς Ἀκροπόλεως, ὅστις ἐχρησίμευε τότε ὡς ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηνιωτίσσης. Τῷ 1204 ὁ *Μιχαὴλ Ἀκομινάτος* ἀπέκρουσε τὴν κατὰ τῶν Ἀ. ἐπίθεσιν τοῦ Λέοντος Σγουροῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος περιῆλθεν ἡ π. εἰς τοὺς Φράγκους, παρέμεινε δὲ ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ 1456, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ Ὀμάρ (ἡ Ἀκρόπολις παρεδόθη μετὰ διετῆ πολιορκίαν). Κατὰ τὸν πόλεμον Βενετίας-Τουρκίας ἡ π. κατελήφθη 1687 ὑπὸ τῶν Βενετῶν τοῦ *Μοροζίνη*, οἵτινες τὴν ἐγκατέλειψαν τὸ ἑπόμενον ἔτος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεκένωσαν ὁλοσχερῶς τὴν π., μόνον δὲ ἀπὸ τοῦ 1691 ἤρχισαν ἐπανερχόμενοι εἰς αὐτήν. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως κατεστράφη ἓξ ἐκρήξεως ὁ Παρθενών.

Ἔκτοτε αἱ Ἀ. ἔμειναν ὑπὸ τοὺς Τούρκους μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Αὕτη ἐκηρύχθη ἐν Ἀ. τῇ 23.4.1821. Οἱ Τοῦρκοι κατέφυγον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἠναγκάσθησαν δὲ νὰ παραδοθῶσι μετὰ πολλὰς περιπετείας τῇ 10.6.1822. Οἱ Ἕλληνες ἔμειναν κύριοι τῶν Ἀ. καὶ τῆς Ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1826, ὅτε οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν Κιουταχῆν κατέλαβον τὴν π., κατόπιν δὲ σκληρᾶς πολιορκίας (βλ. *Γκούρας, Κριεζώτης Φαβιέρος*) ἐγένοντο 24.5.1827 κύριοι καὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ τουρκικὴ φρουρὰ παρέμεινεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μέχρι τῆς 31.3.1833, ὅτε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς παρέλαβε τὸ φρούριον ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνος. Τῇ 18.9.1834 αἱ Ἀ. ἐκηρύχθησαν πρωτ. τοῦ βασιλείου. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐταῖς αἱ ἀρχαί.

Ἀθῆναι. 1) Ὄνομα πολλῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν πόλεων ἐξ ὧν μία ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου ΝΑ τοῦ Βατούμ, ὀνομαζομένη κοινῶς *Ἀτίνα* ἢ *Ἀτενέ*.—2) Ὄνομα πολλῶν μικρῶν πόλεων ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Ἀθήναια (τά). Ἡ πρὸ τοῦ Θησέως ἐν Ἀττικῇ τελουμένη ἑορτὴ μετ' ἀγώνων, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα **Παναθήναια**.

Ἀθήναιον. Σχολὴ τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν ἐν Ρώμῃ ἱδρυθεῖσα 135 μ.Χ. ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ.

Ἀθήναιος. Σοφιστὴς ἢ γραμματικὸς τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος, ἐκ Ναυκράτου, ζήσας ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τὸ ἔργον του «Δειπνοσοφισταί» (15 βιβλία) περιέχει πλείστας πληροφορίας περὶ τοῦ ἀρχαίου βίου.

Ἀθηναΐς. Αὐτοκράτειρα Βυζαντίου. Βλ. **Εὐδοκία**.

Ἀθηναίων δῆμος. Βλ. **Ἀθῆναι**.

Ἀθηνίων -ωνος. Σοφιστὴς τῆς Περιπατητικῆς σχολῆς. Σταλεὶς ὡς πρεσβευτὴς πρὸς τὸν Μιθριδάτην Ϛ' ἔπεισεν αὐτὸν νὰ ἀποστείλῃ εἰς Ἀθήνας στρατὸν καὶ στόλον, ἵνα τὰς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Ρωμαίων. Κατόπιν τῆς ἐπιτυχίας ταύτης κατώρθωσε νὰ ἐκλεγῇ στρατηγὸς καὶ γενόμενος τύραννος ἐλεηλάτησε τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ τὰς ἰδιωτικὰς περιουσίας. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Σύλλα καταλαβόντος τὰς Ἀθήνας (87 π.Χ.).

Ἀθηνιώτισσα *(Παναγία ἡ Ἀ)*. Ὁ Παρθενὼν τῆς Ἀκροπόλεως μεταβεβλημένος εἰς ναὸν τῆς Παναγίας κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς καὶ μετέπειτα χρόνους.

Ἀθηνόδωρος. Ἐξελληνισμένον ὄνομα τοῦ **Οὐάχαβ Ἀλλάχ**, υἱοῦ τοῦ Ὀδαινάθου, βασιλέως τῆς Παλμύρας, καὶ τῆς Ζηνοβίας. Τῷ 270 κατακτηθείσης τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Παλμύρας, ὁ Ἀ. ἀνέλαβε τὴν διακυβέρνησιν μὲ τὸν τίτλον «βασιλέως». Συνεμερίσθη δ' εἶτα τὰς τύχας τῆς μητρός του Ζηνοβίας.

Ἀθηνόδωρος ὁ Κορδυλίων. Στωϊκὸς φιλόσοφος τοῦ Α' αἰῶνος π.Χ. ἐκ Ταρσοῦ. Γενόμενος ἔφορος τῆς ἐν Περγάμῳ βιβλιοθήκης αὐθαιρέτως ἐξέτεμεν ἐκ τῶν συγγραμμάτων «τὰ κακῶς λεγόμενα». Μὲ προσκληθεὶς ὑπὸ Κάτωνος τοῦ νεωτέρου εἰς Ρώμην (70 π.Χ.) ἐτελεύτησεν ἐκεῖ.

Ἀθηνῶν συνθήκη. Συνθήκη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ὑπογραφεῖσα 1 14.11.1913, δι' ἧς ἐκανονίσθησαν αἱ μεταξὺ τῶν δύο τούτων κρατῶν σχέσεις μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους.

ἀθήρ. Ἀπόφυσις, τριχώδης προέκτασις τῶν παρανθίων φύλλων ἢ λεπύρων τῶν ἀγρωστοειδῶν, τὸ ἄγανον. ‖ Αἰχμή, ἡ ἡ κόψις τῆς σπάθης ἢ τῆς μαχαίρας, ὁ ἀθέρας.

ἀθήρωμα. Ἀλλοίωσις ἐκ χρονίας φλεγμονῆς τῶν ἀρτηριῶν σχηματίζουσα πλάκας ἐφ' ὧν ἀποτίθενται ἀσβεστοῦχα ἅλατα, ἐξ ὧν ἐπέρχεται ἡ ἀρτηριοσκλήρωσις. ‖ Λέγεται οὕτω καὶ κυστικὸς ὄγκος τοῦ δέρματος καὶ ἰδίως τοῦ τριχωτοῦ πλήρης σμήγματος.

ἀθηρωμάτωσις. Βλ. **ἀρτηριοσκλήρωσις**.

Ἀθίγγανοι. Ἰουδαΐζοντες αἱρετικοί, ἀναφανέντες τὸν Θ' αἰῶνα ἐν Φρυγίᾳ. Παρεδέχοντο τὸ βάπτισμα, ἀπέρριπτον τὴν περιτομὴν καὶ ἐλάτρευον τὸν Μελχισεδέκ («Μελχισεδεκῖται»). Ὠνομάσθησαν **Ἀθίγγανοι** καὶ **Ἄθικτοι** διότι οὐδένα ἀλλόθρησκον ἤθιγον.

Ἀθίγγανοι ἢ **Ἀτσίγγανοι,** ἄλλως **Γύφτοι** ἢ **Κατσίβελοι.** Λαὸς ζῶν ἀπὸ αἰώνων πλάνητα βίον, πιθανῶς καταγόμενος ἐξ Ἰνδιῶν, μὲ μέσον ἀνάστημα, σκοτεινὸν δέρμα, μέλαιναν κόμην, ἔχων ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τὴν μουσικήν. Ἡ γλῶσσά των εἶνε ἰνδοαρικὴ διάλεκτος ἀναμεμιγμένη μὲ πολλὰ στοιχεῖα εἰλημμένα ἀπὸ τὰς χώρας τῆς ἑκάστοτε διαμονῆς των. Ἀσχολοῦνται ἰδίως εἰς τὴν χαλκουργίαν καὶ τὴν σιδηρουργικήν, τὸ ἐμπόριον ἵππων, τὴν μουσικήν, αἱ δὲ γυναῖκες «λέγουσι τὴν μοῖραν» ἢ ἐπαιτοῦσι.

Ἄθικτοι. Βλ. **Ἀθίγγανοι.**

ἀθλητής. Μετέχων ἀγώνων ἀπαιτούντων σωματικὴν ρωμὴν καὶ ἐπιτηδειότητα· παρ' ἀρχαίοις, ἰδίως ὁ εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀγωνιζόμενος. Βλ. *ἀθλητισμός*.

ἀθλητισμός. Συστηματικῶς ἐκτελουμένη σωματικὴ ἄσκησις καὶ σχετικοὶ διαγωνισμοί ἔχοντες σκοπὸν τὴν διὰ τῆς ἁμίλλης προαγωγὴν τῶν σωματικῶν ἀρετῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ σύγχρονος ἀθλητισμὸς ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν, διεδόθη δὲ ἐκεῖθεν εἰς ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Περιλαμβάνει πλῆθος ἀσκήσεων καὶ παιδιῶν καὶ ποικιλίαν ἀγωνισμάτων. Τὸ ὅλον του περιεχόμενον δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς: α') τὰ κυρίως *ἀθλητικὰ* ἀγωνίσματα τὰ περιλαμβάνοντα ἀγωνίσματα στίβου καὶ κονίστρας, ἤτοι τοὺς *δρόμους*, τὰ *πηδήματα* καὶ τὰς *ρίψεις*. β) τὰ *γυμνικὰ* ἀγωνίσματα, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουσι τὴν ἐνόργανον γυμναστικὴν τοῦ γερμανοελβετικοῦ συστήματος *(δίζυγα, μονόζυγα, κρίκους, ἵππον* μετὰ καὶ ἄνευ λαβῶν), οὐχὶ περιωρισμένην ἐντὸς τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ φυσικοῦ πλασίου, ἀλλὰ φθάνουσαν τὰ ἀκρότατα ὅρια τῆς ἀκροβατικῆς δεινότητος καὶ τῆς ὑπερβολῆς, γ') τὰ *βαρέα (ἁλτῆρ)*. εἰς τὰ ὁποῖα κατατάσσονται ἡ *πάλη*, ἡ *πυγμαχία* καὶ ἡ *ἄρσις βαρῶν*, δ') τὰς *ἀθλητικὰς παιδιάς*, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶνε ἡ *ποδοσφαίρισις*, τὸ *κρίκετ*, ἡ *χειροσφαίρισις* (ἢ *καλαθοσφαίρισις*) ἡ *ἀντισφαίρισις, διὰ τῆς χειρός*, ἡ *κλοβοσφαίρισις*, ἡ *μεγάλη σφαῖρα* κ.λ., ε') τὰ *ναυτικὰ* ἀγωνίσματα, ἤτοι τὴν *κολύμβησιν*, τὴν *κωπηλασίαν*, τὴν *κατάδυσιν*, τὴν *ἱστιοπλοΐαν* καὶ τὴν *σφαίρισιν ἐν τῷ ὕδατι*. ς') τὴν *ὁπλομαχίαν (ξιφασκίαν, σπαθασκίαν* καὶ *λογχομαχίαν)*, ζ') τὰ *σκοπευτικὰ* ἀγωνίσματα, η') τὴν *ἱππευτικήν*, θ') τὸ *κυνήγιον* καὶ τὴν *ἀλιείαν*. ι') τὴν *ποδηλασίαν* μὲ ποδοκίνητον καὶ μηχανικὸν ποδήλατον, ια') τὴν *αὐτοκινητοδρομίαν*, ιβ') τὰς *ὁδοιπορίας* καὶ τὰς *ὀρειβασίας*, ιγ') τὸν *χειμερινὸν ἀθλητισμόν*, περιλαμβάνοντα τὴν *παγοδρομίαν*. τὴν *χιονοδρομίαν*, τὴν *ἑλκηθοδρομίαν* κ.ἄ., ιδ') τὴν *ἀεροπορίαν*.

Ἡ ἀθλητικὴ τῶν ἀρχαίων περιελάμβανε τέσσαρας κατηγορίας ἄθλων (ἀγωνισμάτων): α') *δρόμους*, β') *πήδημα*. γ') *ρίψεις*. δ') *μαχητικὰ ἀγωνίσματα*. Οἱ δρόμοι ἦσαν ἓν ὅλῳ τέσσαρες: τὸ *στάδιον*, ὁ *δίαυλος*, ὁ *δόλιχος*, καὶ ὁ *ὁπλίτης*. Τὸ πήδημα ἕν, ἁπλοῦν εἰς μῆκος μεθ' ἁλτήρων. Αἱ ρίψεις δύο: ἡ *δισκοβολία* καὶ ὁ *ἀκοντισμός*. τὰ δὲ μαχητικὰ ἀγωνίσματα τρία: ἡ *πάλη*, ἡ *πυγμὴ* καὶ τὸ *παγκράτιον*. Πλὴν τούτων ὑπῆρχε καὶ ἓν πολυσύνθετον ἀγώνισμα, τὸ *πένταθλον*, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε δρόμον, πήδημα, δισκοβολίαν, ἀκοντισμὸν καὶ πάλην, ἤτοι πάσας τὰς κυριωτάτας ἐφαρμογὰς τῆς σωματικῆς ρώμης, τῆς ταχύτητος καὶ τῆς δεξιότητος καὶ ὅλης ἐν γένει τῆς σωματικῆς ἐνεργείας. Τὰ ἀγωνίσματα ταῦτα ἐχωρίζοντο, ἀναλόγως τῆς καταβαλλομένης μυϊκῆς προσπαθείας καὶ τῆς διαρκείας, εἰς *κοῦφα*, ἤτοι ἐλαφρά, περιλαμβάνοντα τοὺς δρόμους, τὸ πήδημα καὶ τὸν ἀκοντισμόν, καὶ εἰς *βαρέα*, περιλαμβάνοντα τὰ μαχητικὰ ἀγωνίσματα ἢ παλαιστρικά, τὴν δισκοβολίαν καὶ τὸ πένταθλον. Βλ. ἐπίσης *ἀγών* (Ἀρχ.) καὶ *Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες*.

ἀθλοθεσία. Ὁ προσδιορισμὸς βραβείων δι' ἀγῶνας, ἀγωνοθεσία.

ἀθλοθέτης. Βλ. **ἀγωνοθέτης.**

ἄθλον. Βραβεῖον, ἔπαθλον ἀγώνων.

ἆθλος. Ἀγών, βαρὺ ἔργον, ἡρωϊκὴ πρᾶξις.

Ἄθμονον. Δῆμος τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς, περὶ τὸ σημερινὸν Ἀμαρούσιον, περίφημος διὰ τὴν ἀμπελοφυτίαν του.

ἀθρεψία. Ἡ ἔλλειψις ἢ καθυστέρησις τῆς θρέψεως τοῦ σώματος. ‖ Νόσος νεογνῶν προώρως γεννηθέντων ἢ ἀνεπαρκῶς τρεφομένων δίδουσα εἰς αὐτὰ γεροντικὴν ὄψιν ἐσχάτης καχεξίας.

Ἄθριβις. Βλ. **Βένχα.**

ἀθροιστήρ. Ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου μηχανικῶς ἐκτελοῦνται πράξεις προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως.

Ἀθύρας (πρώην *Μπόζες*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γιαννιτσῶν. Κάτ. 1404.

Ἀθύρας (κν. **Τσεκμετζές**). Ποτ. τῆς Θράκης ρέων μεταξὺ Σηλυβρίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ-

βάλλων εἰς τὴν Προποντίδα παρὰ τὸ «Μπουγιοὺκ-Τσεκμετζέ», ἔνθα ἔκειτο ἀρχαῖον ἐπίνειον καλούμενον ἐπίσης Ἀθύρας.

ἄθυρμα (τό). Ἀντικείμενον διασκεδάσεως, παίγνιον (βλ.λ.).

Ἄθυτος (ἡ). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκιδικῆς. Κάτ. 636. Ἡ ἀρχαία Ἄφυτις, ἔνθα ὑπῆρχε μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνος Διός καὶ ναὸς τοῦ Διονύσου.

Ἀθωνιάς *(Ἀκαδημία ἢ Σχολή)*. Περιώνυμος σχολὴ ἐν Ἄθῳ κατὰ τὰ ἔτη 1749-1780, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου ἵνα σπουδάζωσιν ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί. Ἐδίδαξαν ἐν αὐτῇ ὁ Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης κ.ἄ.

Ἄθώ (ἡ). Αἰγυπτία θεότης, προσωποποιοῦσα τὸν οὐρανόν· θεότης τῶν νεκρῶν ἀλλὰ καὶ τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἔρωτος.

ἀθωρικός. Ἐν τῇ τέχνῃ τῶν Αἰγυπτίων, ρυθμὸς κιόνων ἀπολῃγόντων εἰς κιονόκρανα τετράγωνα, ὧν ἑκάστην πλευρὰν καλύπτει τὸ πρόσωπον τῆς θεᾶς *Ἀθώ*.

Ἄθως (τὸ πάλαι **Ἀκτή**). Ἡ ἀνατολικωτέρα χερσόνησος τῆς Χαλκιδικῆς μεταξὺ τῶν κόλπων Σιγγιτικοῦ καὶ Στρυμονικοῦ, λίαν ὀρεινή, δασόφυτος καὶ γραφικωτάτη. Συνδέεται πρὸς τὴν λοιπὴν ξηρὰν διὰ στενῆς λωρίδος. Ταύτην ὁ Ξέρξης τῷ 481 π.Χ. ἐπεχείρησε νὰ κόψῃ ἵνα ὁ στόλος του ἀποφύγῃ τὸν περίπλουν τῆς χερσονήσου. Ἴχνη τῆς ἐργασίας ταύτης διατηροῦνται ἀκόμη. Ἡ χερσόνησος ὑψοῦται ἐν τῷ νοτιωτάτῳ τμήματι, τῷ κυρίως Ἄθῳ καλουμένῳ ὄρει, μέχρι 1935 μ., καταλήγει δὲ τέλος εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἅγ. Γεώργιος (Κάπο-Σοῦντο). Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔκειτο ἐπ' αὐτοῦ αἱ πόλεις Δῖον, Ὀλόφυξος, Θυσσὸς καὶ Κλεωναί, ἀφ' ὅτου δὲ ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Παλαιστίνη, αἱ πρῶται ἐστίαι τοῦ μοναχικοῦ βίου, περιῆλθον εἰς χεῖρας Μουσουλμάνων, ὁ Ἄθως ἐγένετο κέντρον τοῦ μοναχικοῦ βίου, προσλαβὼν ἐκ τούτου τὸ ὄνομα *Ἅγιον Ὄρος*. Ἐσχηματίσθη ἐκεῖ σὺν τῷ χρόνῳ μοναχικὴ πολιτεία, ἧς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτοδιοίκησιν ἐσεβάσθη κατόπιν ἡ Τουρκία καὶ ἧς ὁ καταστατικὸς χάρτης συνετάχθη τελευταίως ὑπὸ ἑκτάκτου συνάξεως τῶν μονῶν τῷ 1924. Κατ' αὐτὸν ὁ Ἄθως ἀπὸ τοῦ ὄρους «Μεγάλη Βίγλα» καὶ ἐντεῦθεν εἶνε αὐτοδιοίκητον τμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους διατελοῦν ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐνασκεῖται ὑπὸ ἑκτάκτου συνάξεως 20 μελῶν (τῶν καθηγουμένων τῶν σημερινῶν 20 μονῶν) συνερχομένης δὶς τοῦ ἔτους. Ἡ ἐποπτεία τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἐνασκεῖται ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ διοικητοῦ ὑπαγομένου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, συνίσταται δὲ κυρίως εἰς τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως. Τὴν ἐποπτείαν τῶν 20 μονῶν καὶ τῶν λοιπῶν σκηνωμάτων ἔχει ἡ ἐν τῇ κωμοπόλει Καρυαῖς ἑδρεύουσα «Ἱερὰ κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω», ἀποτελουμένη ἐξ 20 ἀντιπροσώπων, ἑνὸς ἐξ ἑκάστης μονῆς. Τὴν διαχείρισιν τοῦ κοινοῦ ταμείου καὶ τὴν λοιπὴν δημοτικὴν ἐποπτείαν ἐξασκεῖ ἡ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι «Ἱερὰ ἐπιστασία», πενταμελὲς σῶμα. Τὰ μοναστικὰ ἱδρύματα (προερχόμενα ἐκ τῶν ἐτῶν 961-1385) διαιροῦνται εἰς 6 τάξεις, μονάς (μοναστήρια), σκήτας, κελλία, καλύβας, καθίσματα καὶ ἡσυχαστήρια, ὧν αἱ 5 μικρότεραι τάξεις ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν μονῶν. Αἱ μοναί, αἱ μὲν κοινοβιακαί, αἱ δὲ ἰδιόρρυθμοι, εἶνε: 1) τῆς Λαύρας (ἱδρυθεῖσα 961), 2) Βατοπεδίου, 3) τῶν Ἰβήρων, 4) τοῦ Χιλιανδαρίου (1197), 5) τοῦ Διονυσίου (1380), 6) τοῦ Κουτλουμουσίου, 7) τοῦ Παντοκράτορος, 8) τοῦ Ξηροποτάμου, 9) τοῦ Ζωγράφου, 10) τοῦ Δοχειαρίου, 11) τοῦ Καρακάλλου, 12) τοῦ Φιλοθέου, 13) τοῦ Σίμωνος Πέτρα, 14) τοῦ Ἁγίου Παύλου, 15) τοῦ Σταυρονικήτα, 16) τοῦ Ξενοφῶντος, 17) τοῦ Γρηγορίου, 18) τοῦ Ἐσφιγμένου, 19) τοῦ Ἅγ. Παντελεήμονος ἢ Ρωσικοῦ, 20) τοῦ Κωνσταμονίτου. Αἱ μοναὶ καὶ κυρίως αἱ παλαιότεραι εἶνε λίαν σημαντικαὶ διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικήν των, τὰς ἱερὰς εἰκόνας των (πολλαὶ δῶρα Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων) καὶ τὸν ἄλλον ἱστορικὸν πλοῦτον (χρυσόβουλλα αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλων ἡγεμόνων, παλαιότυπα βιβλία καὶ χειρόγραφα κυρίως ἑλληνικά). Εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν εἶνε ἀπηγορευμένη ἡ παρουσία οὐ μόνον τῶν γυναικῶν ἀλλὰ καὶ παντὸς θήλεος ζῴου.

Κιονόκρανον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθὼ εἰς τὴν Δένδεραν

ἀθῴωσις. Ἡ διὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀναγνώρισις ὅτι ὁ κατηγορούμενος δὲν εἶνε ἔνοχος τοῦ ἀποδοθέντος εἰς αὐτὸν ἀδικήματος.

Ἄϊ. Φαραὼ τῆς ΙΗ΄ δυναστείας.

ἀΐ ἢ **ἀΐ-ἀΐ.** Τὸ ζῷον βραδύπους ὁ τριδάκτυλος.

Αἶα. Μυθικὴ χώρα πέραν τῆς μεγάλης ΒΑ. θαλάσσης, τὸ κράτος τοῦ Αἰήτου, ὅπου εὑρίσκετο τὸ χρυσόμαλλον δέρας, ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας. Ὕστερον ἐταυτίσθη πρὸς τὴν Κολχίδα.

Ἀϊά ἢ **Ἰαώ.** Ἑβραϊκὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἡμέτερον «ὁ Ὤν».

Αἰαία. Ἡ νῆσος τῆς Αἴας, παρ' Ὁμήρῳ κατοικία τῆς Ἠοῦς καὶ ἐνδιαίτημα τῆς Κίρκης. Ὑπὸ τῶν μυθογράφων ἐτίθετο εἰς τὴν Ἀνατολὴν (Κολχίδα), ἐν τοῖς ὕστερον ὅμως εἰς τὰς Δ. θαλάσσας, πλησίον τῆς Τυρρηνίας.

Αἰάκειον. Τέμενος τοῦ Αἰακοῦ ἐπὶ τῆς Αἰγίνης, ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως.

Αἰάκειον. Ἡ π. τῆς Κορσικῆς Ἀγιάτσιο.

Αἰάκης. Τύραννος τῆς Σάμου, υἱὸς τοῦ Συλοσῶντος.

Αἰακίδαι. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Αἰακοῦ, ὧν τὰ ἀγάλματα ἐφυλάττοντο ἐν Αἰγίνῃ. Εἰς τὰ ἀγάλματα τῶν Αἰ. ἀπεδίδετο ἡ ἰδιότης ἰσχυρῶν βοηθῶν κατὰ τὰς μάχας.

Αἰακός. Μυθολογούμενος υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, κόρης τοῦ ποτ. Ἀσωπού. Ταύτην ὁ Ζεὺς ὡς ἀετὸς μετεκόμισεν εἰς Οἰνοπίαν ἢ Οἰνώνην, τὴν ἔπειτα Αἴγιναν, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Αἰ. Ὀδτος βλέπων ἑαυτὸν μόνον παρεκάλεσε τὸν Δία νὰ στείλῃ εἰς αὐτὸν ἀνθρώπους. Ὁ Ζεὺς εἰσήκουσε τὴν παράκλησιν καὶ μετέτρεψε πλῆθος μυρμήκων εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐκ τούτου ὠνομάσθησαν *Μυρμιδόνες*. Ὁ Αἰ. χειρὶ καὶ βουλαῖς ἄριστος, ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ δσιώτατος τῶν Ἑλλήνων, ἀναφέρεται δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι πρῶτος

ἀνεκάλυψε τὸν ἄργυρον. Ἦτο πατὴρ Πηλέως καὶ Τελαμῶνος ἐκ τῆς Ἐνδηΐδος, κόρης τοῦ Σκίρωνος, καὶ τοῦ Φώκου ἐκ τῆς νηρηΐδος Ψαμάθης. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐγένετο δὶς τὴν μεγάλην του δικαιοσύνην δικαστὴς ἐν τῷ Ἅδῃ, κατ' ἄλλους θυρωρὸς καὶ κλειδοῦχος τοῦ κάτω κόσμου.

Αἰανή (πρώην *Καλλιανή*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 858. Ὠνομάσθη Αἰ. ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Ἐλιμειωτῶν, ἧς ἐρείπια σῴζονται ἐν τοῖς περιχώροις.

Αἰάντεια. Ἑορταὶ τελούμεναι εἰς τιμὴν τῶν δύο Αἰάντων, τοῦ μὲν Τελαμωνίου ἐν Ἀθήναις καὶ Σαλαμῖνι, τοῦ δὲ Λοκροῦ ἐν Ὀποῦντι.

Αἰάντειον. Τὸ ἀκρωτήριον Τρίκερι.

Αἰάντειον (πρώην *Μούλκι*). Ἕδρα κοινότητος ἐπαρχ. Μεγαρίδος. Κάτ. 334.

αἰάντειον. Φυτὸν κοσμητικόν. Βλ. **δελφίνιον.**

Αἰαντίς. Ἀττικὴ φυλὴ κληθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ Τελαμωνίου Αἴαντος.

Αἴας ὁ Ὀϊλέως ἢ **Λοκρός.** Ὁμηρικὸς ἥρως, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν Ὀϊλέως, μεταβὰς εἰς τὴν Τροίαν μὲ 40 πλοῖα. Ἐλέγετο, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Τελαμώνιον, *μικρὸς* ἢ *μείων*. Ἦτο μικρότερος ἐκείνου κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ ταχύπους, ἔφερε δὲ ἐλαφρὸν ὁπλισμόν, ἐξ οὗ ἐκαλεῖτο καὶ *λινοθώρηξ*. Μεταβὰς εἰς τὴν Τροίαν ὡς εἷς τῶν μνηστήρων τῆς Ἑλένης ἠγωνίσθη σχεδὸν πάντοτε παρὰ τὸν Τελαμώνιον. Ὑπερεῖχε πάντων κατὰ τὸ δόρυ, κατὰ δὲ τὴν ὠκυποδίαν ὑπελείπετο μόνον τοῦ Ἀχιλλέως. Διέπρεψεν εἰς τοὺς περὶ τὰ πλοῖα καὶ περὶ τὸ σῶμα τοῦ Πατρόκλου ἀγῶνας. Ἀτιμάσας μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας τὴν Κασσάνδραν ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐξώργισε τὴν θεάν, ἥτις προκαλέσασα δεινὴν τρικυμίαν ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ στόλου του.

Αἴγαγρος

Αἴας ὁ Τελαμώνιος. Ὁ διαπρεπέστατος μετὰ τὸν Ἀχιλλέα τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων, υἱὸς τοῦ Τελαμῶνος ἐκ Σαλαμῖνος, ἔγγονος τοῦ Αἰακοῦ. Εἰς Τροίαν μετέβη ἐκ Σαλαμῖνος μετὰ 12 πλοίων ὡπλισμένος διὰ μεγάλου ἐπταβοείου σάκους, ὅπερ οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ φέρῃ. Ἐμονομάχησε μετὰ τοῦ Ἕκτορος, λυθείσης δὲ τῆς μονομαχίας ἀντήλλαξαν μετ' αὐτοῦ δῶρα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως, ὅτε, ἀποφασισθέντος νὰ δοθῶσι τὰ ὅπλα τούτου εἰς τὸν ἀνδρειότατον καὶ ὑπὲρ πάντας πρωταγωνισάμενον τῶν Ἑλλήνων, προεκρίθη ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ τὴν τιμὴν ταύτην, ὁ Αἰ. παρεφρόνησεν ἐκ τῆς πολλῆς ὀργῆς του καὶ ἐπέπεσε ξιφήρης ἐναντίον τῶν ποιμνίων τοῦ στρατοπέδου, νομίζων ὅτι ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Κατόπιν ὅμως συνελθὼν καὶ συναισθανθεὶς τὸ πάθημά του, ἐστήριξε κατὰ γῆς τὸ ξίφος καὶ ηὐτοκτόνησε ριφθεὶς ἐπ' αὐτοῦ. Ἐτάφη παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ροίτειον τῆς Τροίας, ὅπου ἐδεικνύετο ὁ τάφος του καὶ περίφημος ναός *(Αἰάντειον.)*

Ἀϊβαζόφσκη (Ἰβάν). Ρῶσος ζωγράφος (1817-1900). Ἐν τῇ Πινακοθήκῃ Ἀθηνῶν ὑπάρχει τὸ ἔργον του «Ἡ πυρπόλησις τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη», ἐν δὲ τῷ Βουλευτηρίῳ «Τὸ σχολεῖον τοῦ Ὁμήρου».

Ἀϊβαλῆ (τό). Ἡ μικρασιατικὴ π. Κυδωνίαι.

Ἀϊβ λίμνη (Kibsee, πρφ. **Ἄϊβσε**). Λίμνη τῶν βαυαρικῶν Ἄλπεων εἰς ὕψος 970 μ.

αἴγαγρος (ὁ καὶ ἡ). Ζῷον μηρυκαστικὸν τοῦ γένους αἴξ, ἔχον ἀνάστημα μεγαλύτερον τῆς κοινῆς κατοικιδίου αἰγός. Πηδᾷ καὶ ἀνέρχεται τὰ ὄρη μετὰ μεγάλης εὐκινησίας καὶ ἔχει ὀξεῖαν ὅρασιν καὶ λεπτοτάτην ἀκοήν. Τὸ κρέας του εἶνε εὔγευστον, τὸ δὲ δέρμα του χρήσιμον διὰ τὴν κατασκευὴν χειροκτίων κ.ἄ. Ζῇ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ ἐπὶ ὑψηλῶν ὀρέων (Καρπάθια, Πυρηναῖα, Ἄλπεις, Καύκασος, Ἰμαλάϊα). Κν. *ἀγριόγιδο, ἀγριοκάτσικο, ἀγρίμι, ἀγριμό*. Ἐν Ἑλλάδι εὑρίσκομεν τὴν αἰγαγρον ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Κρήτης, ἐπὶ τῆς Ἀντιμήλου καὶ ἐπὶ τῆς νησίδος Γιούρα.

Αἰγάδες. Αἱ νῆσοι Αἰγουσαι (βλ.λ.).

Αἰγαί. Π. τῆς Μακεδονίας ἐν Ἡμαθίᾳ, παρὰ τοὺς καταρράκτας τῆς Ἐδέσσης, παλαιοτάτη πρωτ. τῶν Μακεδόνων βασιλέων.

Αἰγαῖον πέλαγος. Μέρος τῆς Μεσογείου τὸ ὁποῖον μετὰ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ ἐνδοτέρω εἰσχωροῦντος Εὐξείνου χωρίζει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας. Βρέχει πρὸς Α τὴν Μικρασίαν, πρὸς Β τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ πρὸς Δ τὴν Ἑλλάδα. Τὰ Ν. ὅρια αὐτοῦ ἀποτελεῖ γραμμὴ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἀκρωτ. Ἄσπρου ἐπὶ τῆς Μικρασίας, διερχομένη διὰ τῶν ν. Ρόδου, Καρπάθου, Κρήτης, Ἀντικυθήρων, Κυθήρων καὶ Ἐλαφονήσου, καὶ καταλήγουσα εἰς τὴν Πελοπόννησον. Περιλαμβάνει πλὴν τῶν ὡς ἄνω καὶ πολλὰς ἄλλας νήσους (Εὔβοια, Θάσος, Λῆμνος, Σαμοθράκη, Ἴμβρος, Λέσβος, Χίος, Σάμος, Σποράδες, Κυκλάδες, Βόρειοι Σποράδες κ.λ.), χάρις εἰς τὰς ὁποίας ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν σπουδαῖον συνδετικὸν μέσον τῶν περὶ αὐτὸ χωρῶν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν παλαιοτάτου πολιτισμοῦ. Διειρήσησε πάντοτε τὸν ἑλληνικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα. Ἔχει ἔκτασιν 240.000 τ.χλμ., μέγιστα δὲ βάθη, 2249 μ. μεταξὺ Κρήτης καὶ Κυκλάδων καὶ 1200 μ. πρὸς Ν τῆς Χαλκιδικῆς. Τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἔχουσιν ἁλμυρότητα 3,80.

Αἰγαῖος πολιτισμός. Ὁ σπουδαῖος προϊστορικὸς πολιτισμὸς τῶν χωρῶν τοῦ Αἰγαίου, ὅστις ἤρχισεν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Δ΄ χιλιετηρίδος π.Χ. καὶ διήρκεσε θαυμασίως ἀναπτυσσόμενος ἐν Κρήτῃ μὲν μέχρι τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος π.Χ., ἐν δὲ τῇ κυρίως Ἑλλάδι μέχρι τοῦ ΙΒ΄ ἢ τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος π.Χ., ὅτε κατεστράφη διὰ τῆς ἀπὸ Β εἰσβολῆς εὐρώστων ἀρίων φυλῶν. Οἱ φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ τούτου δὲν ἦσαν Ἕλληνες, ἀλλὰ ἀνῆκον εἰς προελληνικὴν φυλήν, τὴν ὀνομαζομένην *αἰγαίαν*, διάφορον τῆς σημιτικῆς καὶ πολὺ προγενεστέραν τῆς φοινικικῆς. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ αἰγαίου ἀνθρώπου εἶνε μικρὸν ἀνάστημα, μελαχροινὸν δέρμα, μέλαινα κυματοειδὴς κόμη καὶ δολιχοκεφαλία. Ὁ Αἰγαῖος πολιτισμὸς ἀπὸ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Σλῆμαν ἐν Μυκήναις (1876) ὀνομάζεται *Μυκηναϊκὸς* ἢ *Μυκηναῖος*, ἀπὸ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Κυκλάδων ὑπὸ τοῦ Χ. Τσούντα *Κυκλαδικὸς* καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Κρήτῃ (1900) *Κρητικὸς* καὶ *Μινῷος*. Τὰ κυριώτερα κατὰ διαδοχὴν κέντρα τοῦ πολιτισμοῦ τούτου ὑπῆρξαν ἡ Κρήτη καὶ αἱ Μυκῆναι. Λειψανα αὐτοῦ ἐλθόντα εἰς φῶς διὰ διαφόρων ἀνασκαφῶν (*Κνωσός, Φαιστός, Ἁγία Τριάδα, Μυκῆναι, Τίρυνς* κ.ἄ.) ἀποτελοῦσι θαυμάσια δείγματα ἀρχιτεκτονικῆς (ἀνάκτορα, οἰκίαι, τάφοι, ἱερά, βωμοί, τεμένη, λουτρά, θέατρα), καὶ καλῶν τεχνῶν (γραφή, πλαστική, μεταλλοτεχνία, ἐμπαιστική, κεραμευτική). Ἐξ αὐτῶν ἐβεβαιώθη ἐπίσης ἡ ὕπαρξις γραφῆς πρῶτον μὲν *ἰδεογραφικῆς*, εἶτα δὲ *γραμμικῆς*.

Αἰγαίων. Ὁ τιτὰν Βριάρεως (βλ.λ.).

Αἰγάλεως. Ὄρος τῆς Ἀττικῆς πρὸς τὰ Δ τῶν Ἀθηνῶν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ στενοῦ τῆς Φυλῆς

καὶ καταλῆγον εἰς τὴν θάλασσαν πρὸ τῆς Σαλαμῖνος, φέρον δ' ἐκεῖ τὴν ὀνομασίαν *Κορυδαλλός*. Μέγιστον ὕψος 468 μ. εἰς τὴν ΝΔ. κορυφήν. Κν. **βουνὸ τοῦ Σκαραμαγκᾶ**.

Αἴγανη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τυρνάβου. Κάτ. 755.

Αἴγειρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας. Κάτ. 267.

αἴγειρος (ἡ). Τὸ δένδρον λεύκη (βλ.λ.) ἡ μέλαινα.

Αἶγερ (Eiger). Κορυφὴ τῶν Βερναίων Ἄλπεων (3975 μ.).

Αἴγεστα. Βλ. Ἔγεστα.

Αἰγεύς. Μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, σύζυγος τῆς Αἴθρας, πατὴρ τοῦ Θησέως. (Κατ' ἄλλην παράδοσιν τὸν Θησέα ἔτεκεν ἡ Αἴθρα ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος, ἀνεγνώρισε δὲ αὐτὸν ὁ Αἰγεὺς ὡς υἱόν του). Ἠττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μίνωος ὑπεχρεώθη νὰ πέμπῃ εἰς Κρήτην ἀνὰ πᾶν ἔνατον ἔτος 7 παῖδας καὶ 7 παρθένους ὡς βορὰν τοῦ *Μινωταύρου*. Ὁ Θησεὺς συνώδευσε τὴν τρίτην ἀποστολὴν εἰς Κρήτην, σκοπεύων ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα ἀπὸ τοῦ φόρου τούτου διὰ τοῦ φόνου τοῦ Μινωταύρου. Ὁ Αἰ. παρήγγειλεν αὐτῷ ὅπως ἐν περιπτώσει νίκης ὑψώσῃ, ἀντὶ τοῦ πενθίμου ἱστίου, ὅπερ ἔφερεν ἡ ναῦς τῶν μελλοθανάτων, λευκόν. Ὁ Θησεὺς ἐφόνευσε τὸν Μινώταυρον, ἀλλὰ ἐλησμόνησε νὰ ὑψώσῃ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τὸ λευκὸν ἱστίον, ὁ δὲ Αἰγεὺς ἰδὼν τὸ μέλαν ἱστίον καὶ νομίσας ὅτι ὁ Θησεὺς ἐγένετο βορὰ τοῦ τέρατος, ἠυτοκτόνησε ριφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη Αἰγαῖον πέλαγος.

Αἰγιαλίτης

Αἰγηΐς. Φυλὴ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ἐπώνυμον ἔχουσα τὸν Αἰγέα.

Αἰγηΐς. Ὄνομα διδόμενον εἰς τὴν ξηράν, ἥτις, ὡς διδάσκει ἡ Γεωλογία, ἐξετείνετο κατὰ παλαιοτάτην γεωλογικὴν ἐποχὴν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ συνέδεε τὴν Μικρασίαν μετὰ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Τμήματα αὐτῆς ἀπετέλεσαν τὰς μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν μικρασιατικῶν ἀκτῶν διεσπαρμένας νήσους.

Αἰγιάλεια. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ Αἰγιαλέως, α' βασιλέως τῆς Σικυῶνος.

Αἰγιαλείας ἐπαρχία. Ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, εἰς τὰ ΒΑ αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Κάτ. 37.416, πρωτ. *Αἴγιον*. Κύριον προϊόν: σταφίς.

Αἰγιάλη ἢ **Αἰγιάλεια.** Κόρη τοῦ Ἀδράστου, σύζυγος τοῦ Διομήδους, βασιλέως τοῦ Ἄργους. Τοῦτον ἐπιστρέψαντα ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἠνάγκασε, βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ της Κομήτου, νὰ ἀποδημήσῃ ἐξ Ἄργους εἰς Ἰταλίαν.

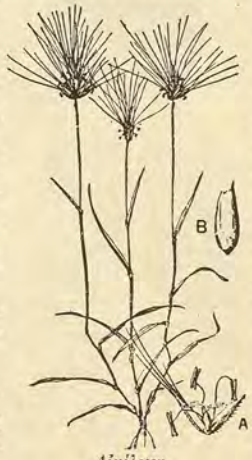

Αἰγίλωψ
Α ἄνθος Β σπόρος

Αἰγιάλη (πρώην *Λαγκάδα*). Ἕδρα κοιν. εἰς τὰ ΒΑ τῆς ν. Ἀμοργοῦ (Κυκλάδες). Κάτ. 545. Πλησίον λείψανα ἀρχαίας ὁμών. π.

αἰγιαλίτης. Γένος καλοβατικῶν πτηνῶν ζώντων παρὰ τὰ ὕδατα, μήκους 17-20 ἑκστμ. Τρέφονται ἐξ ἐντόμων, καμπῶν καὶ μαλακίων. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ ὁ *αἰ. ὁ ὠδικός*, κν. *παῤῥῶγος*, κοινότατος εἰς τὰς λιμνοθαλάσσας τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὁ *αἰ. ὁ κεχηνώς*, κν. *θαλασσοπούλι*.

αἰγιαλῖτις ζώνη. Θαλασσία ζώνη, κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς, ἀποτελοῦσα τὸ ναυτικὸν σύνορον τῶν παρακτίων χωρῶν. Τὰ ἐντὸς τῆς ζώνης ταύτης περιλαμβανόμενα ὕδατα ὀνομάζονται *χωρικὰ ὕδατα*, πᾶν δὲ πλοῖον διαπλέον αὐτὰ θεωρεῖται ὡς εὑρισκόμενον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ σχετικοῦ παρακτίου κράτους. Ἡ ἔκτασις τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης δὲν εἶνε καθωρισμένη διὰ γενικοῦ κανόνος. Κατὰ τοὺς πλείστους συγγραφεῖς Διεθνοῦς Δικαίου ἡ ἔκτασις περιορίζεται μέχρι τῆς ἀπωτέρας βολῆς πυροβόλου ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Συνήθως ὁπολογίζεται μεταξὺ 3 καὶ 10 ναυτικῶν μιλίων ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Ἐν Ἑλλάδι ἔχει ὁρισθῆ εἰς 10 μίλια.

αἰγιαλός. Ἡ περιστοιχοῦσα τὴν θάλασσαν ἢ τοὺς ποταμοὺς ζώνη τῆς γῆς ἡ βρεχομένη κατὰ τὰς μεγίστας κανονικὰς ἀναβάσεις τῶν ὑδάτων. Κατὰ τὸν ἑλληνικὸν νόμον θεωρεῖται δημόσιον κτῆμα.

Αἰγίδιος ὁ Ἀντωνῖνος ὁ ἐκ Βιτέρβου. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς καὶ ἱεροκήρυξ. Ἀπὸ 1507 πατριάρχης ψιλῷ τῷ ὀνόματι Κωνσταντινουπόλεως.

Αἰγίδιος ὁ Ρωμαῖος. Σχολαστικὸς φιλόσοφος (1247-1316). Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Βούρζ, κληθεὶς doctor fundatissimus.

αἰγιθαλ(λ)ίδαι (aegithalidae ἢ paridae). Ὁμοιογένεια μικρῶν ᾠδικῶν πτηνῶν. Ράμφος βραχύ, ἰσχυρόν, εὐθύ. Πτέρωμα μεταξοειδὲς καὶ πλούσιον. Τρέφονται ἐξ ἐντόμων, καμπῶν καὶ καρπῶν.

αἰγίθαλ(λ)ος (aegithalus ἢ papus). Γένος πτηνῶν αἰγιθαλιδῶν. Κατασκευάζουσι σφαιροειδῆ φωλεὰν ἐξ ἐρίου, ἐξηρτημένην διὰ νημάτων ἐκ τῶν δένδρων, συνήθως τῶν ὑπερκειμένων τοῦ ὕδατος. Τρέφονται ἐξ ἐντόμων, καμπῶν καὶ φυτικῶν οὐσιῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντῶσι τὰ εἴδη: *αἰ. ὁ μείζων*, κν. *παπαδίτσα* ἢ *τρυποκάρυδο*, *αἰ. ὁ μέλας*, κν. *κλειδωνάς*, *αἰ. ὁ κνανοῦς*, κν. *καλόγερας*, *αἰ. ὁ λοφοφόρος*, καλούμενος κν. ἐπίσης *κλειδωνάς*.

Αἰγικορεῖς. Ἡ τρίτη ἐκ τῶν τεσσάρων πρὸ τοῦ Κλεισθένους φυλῶν ἐν Ἀττικῇ.

Αἴγιλα (τά). Ἡ ν. Ἀντικύθηρα (βλ.λ.).

Αἰγίλειον. Βραχώδης νησὶς ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ κόλπῳ, ἐναντι τοῦ Μαραθῶνος, κν. **Στοῦρα**.

αἰγίλωψ (ὁ· -ωπος). 1) Εἶδος δρυὸς φερούσης γλυκεῖς καρποὺς, ἥμερη βαλανιδιά, βλ. *δρῦς*.—2) Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν τῆς Ν. Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς μὲ ἄγονα λέπυρα. Ἐξ εἴδη αὐτοφυῆ ἐν Ἑλλάδι, κν. *ἀγοιόσταρο*, *αιδερόσταρο*, *μακρογένι* καὶ *σακκοτρύπης*.

Αἰγίμιος. Ἐθνάρχης τῶν Δωριέων, υἱὸς τοῦ Δώρου.

Αἴγινα. Ν. ἐν τῷ Σαρωνικῷ, ΝΝΔ τοῦ Πειραιῶς, 85 τ.χλμ., 8823 κάτ., πρωτ. ἡ ὁμών. π. ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας, μὲ 5035 κατ. (15 μίλια ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς).

Ἡ ν. εἶνε ἐν μέρει ὀρεινή, ἄνυδρος, ἡ γῆ της ὅμως εἶνε εὔφορος ἐν τῇ πεδιάδι καὶ καταλληλοτάτη διὰ τὴν κεραμουργίαν, ἥτις ἀνέκαθεν ἤκμαζεν ἐν αὐτῇ. Τὸ ὕψιστον σημεῖον εἶνε ἡ κορυφὴ Ἅγιος Ἠλίας ἢ Ὄρος (531 μ.). Εἰς τὰ ΒΑ, παρὰ τὸ χ. *Βαθύ*, ὑπάρχουσι θερμαὶ ἀλκαλικαὶ πηγαί. Προϊόντα: φιστίκια, οἶνος, ἔλαιον, σῦκα.

Ἡ *ἐπαρχία Αἰγίνης*, ἀποτελουμένη ἐκ τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς νησίδος *Ἀγκίστρι*, ἔχει 9496 κατ., ὑτάγεται δὲ εἰς τὸν νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

Ἱστορία. Ἡ Αἴγινα κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους κατῴκειτο ὑπὸ Δωριέων, ἐξηρτᾶτο δὲ ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου. Ὑπῆρξε σπουδαῖον ναυτικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον καὶ τὸ σπουδαιότατον κέντρον τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης (ναὸς τῆς *Ἀφαίας* καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀετωμάτων αὐτοῦ προερχόμενα, νῦν ἐν τῇ γλυπτοθήκῃ τοῦ Μονάχου φυλαττόμενα, γλυπτικὰ ἔργα τοῦ μεγάλου Αἰγινήτου γλύπτου *Ὀνάτα*. Ἕτεροι γλύπται *Σμίλις*, *Γλαυκίας*, *Κάλων*). Ἐλθοῦσα εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἡττηθεῖσα (455 π.Χ.) ἐγένετο φόρου ὑποτελὴς εἰς αὐτούς. Τῷ 433 π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι κατέστησαν αὐτὴν ἀποικίαν των, ἐκδιώξαντες τοὺς παλαιοὺς κατοίκους, οἵτινες παρέμειναν εἰς τὴν Λακωνικὴν μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (404). Κατὰ τοὺς ἀκολουθήσαντας αἰῶνας ἡ Αἴ. ἀπετέλεσε μέρος τῆς Ἀχαϊκῆς εἶτα τῆς Αἰτωλικῆς ὁμοσπονδίας, περιῆλθε κατόπιν διαδοχικῶς εἰς τὸ κράτος τῆς Περγάμου, εἰς τοὺς Ρωμαίους, τοὺς Βυζαντινούς (395 μ.Χ.), τοὺς Φράγκους (1204), εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καταλανῶν καὶ εἶτα τῶν Βενετῶν (1451). Κατὰ τοὺς πολέμους μεταξὺ Βενετίας καὶ Τουρκίας ὑπέστη τὰ πάνδεινα. Ἐρημωθεῖσα τῷ 1537 ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσα, ἀπέκτησε κατόπιν νέον πληθυσμὸν ἐξ Ἀλβανῶν χωρικῶν. Ἀπὸ τοῦ 1715 ἡ Α. ἐγένετο τουρκική, διετέλεσεν ὑπὸ ρωσικὴν κατοχὴν 1701-1772 καὶ ἀπετίναξε τὸν τουρκικὸν ζυγὸν μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Τῷ 1826 ἐγένετο ἕδρα τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως καὶ 1828-1829 πρωτ. τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Αἰ. ἱδρύθη τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν νομισματοκοπεῖον.

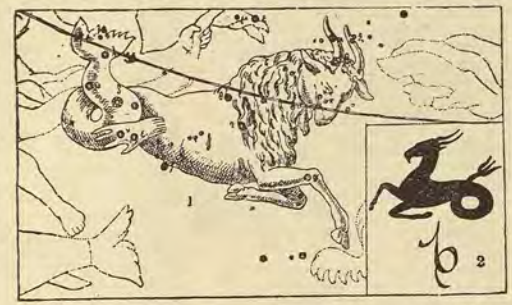

1 Αἰγόκερως ἀστερισμός, κατὰ τὸ σχεδιάγραμμα τοῦ Φλάμστεο, 2 σημεῖον τοῦ ζῳδιακοῦ

Αἰγινήτης. 1) *Βασίλειος*. Καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1917, γενν. 1875. Ἐπιστημονικὰ καὶ διδακτικὰ συγγράμματα.—2) *Δημήτριος*. Ἀστρονόμος (1862-1934), διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν ἀπὸ 1890, καθηγητὴς πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ 1896. Ὑπουργὸς Παιδείας 1917 καὶ 1926, μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Συγγράμματα ἀστρονομικά, μετεωρολογικὰ καὶ σεισμολογικά.—3) *Διονύσιος*. Παθολόγος ἰατρὸς γενν. μικρὸν πρὸ τοῦ 1821, ἀποθ. 1882. Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ 1855. Διὰ κληροδοτήματός του ἱδρύθη 1901 τὸ «Αἰγινήτειον» νοσοκομεῖον.

αἰγινίδαι. Ὁμοιογένεια μεδουσῶν, φερουσῶν εὐρὺν περιφερειακὸν σωλῆνα, ὅστις διὰ μακρῶν σωληνίσκων συγκοινωνεῖ ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ στομάχου.

Αἰγίνιον. Ἀρχαία θεσσαλικὴ π. παρὰ τὴν νῦν Καλαμπάκαν.

Αἰγίνιον (πρώην *Λιμπάνοβον*). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Πιερίας. Κάτ. 2556.

Αἴγιον. Παραλία π. τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἕδρα δήμου καὶ πρωτ. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας), ἐπὶ τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς Ἀθηνῶν-Πατρῶν, 40 χλμ. ἀπὸ Πατρῶν. Κάτ. 11.000. Παράγει πρώτης ποιότητος σταφίδα (Βοστίτσης). Εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων π. τῆς Ἀχαΐας. Ὑπέστη πολλὰ ἐπὶ τῶν Διαδόχων, τῷ δὲ 276 π.Χ. προσεχώρησεν εἰς τὴν ἀνασυσταθεῖσαν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βοστίτσα* ἐγένετο βαρωνία. Περιῆλθε 1420 εἰς τοὺς Παλαιολόγους, 1458 εἰς τοὺς Τούρκους, 1463 εἰς τοὺς Βενετοὺς καὶ 1470 πάλιν εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐν Αἰ. συνῆλθον οἱ πρόκριτοι Ἀχαΐας καὶ Καλαβρύτων 26.1.1821 καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τοῦ ἀγῶνος, ὁρίσαντες τὴν ἔναρξιν αὐτοῦ διὰ τὴν 25 Μαρτίου.

Αἰγιρ. Ἐν τῇ σκανδιναυϊκῇ μυθολ., γίγας, κυρίαρχος τοῦ Ὠκεανοῦ.

αἰγίς. Δέρμα αἰγός, δι' οὗ οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλυπτον τὴν γυμνότητά των καὶ ἡμύνοντο. ‖ *(Μυθολ.)* Ἡ ἀσπὶς τοῦ Διός, *αἰγιόχου* ἐκ ταύτης καλουμένου, ἔργου τοῦ Ἡφαίστου, ὅστις ἐκόσμησεν αὐτὴν δι' ἀναγλύφων παραστάσεων τοῦ Φόβου, τῆς Ἔριδος, τῆς Ἀλκῆς, τῆς Ἰωκῆς (καταδιώξεως) καὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Γοργοῦς. Ἐκτάκτως μόνον καὶ προσωρινῶς ὁ Ζεὺς ἐδάνειζεν αὐτὴν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα.

Αἰγισθος. Μυθολογικὸς ἥρως, υἱὸς τοῦ Θυέστου, βασιλεύσας ἐν Μυκήναις. Ἐγένετο ἐραστὴς τῆς Κλυταιμήστρας, συζύγου τοῦ Ἀγαμέμνονος, καθ' ὃν χρόνον οὗτος μετεῖχε τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Τὸν Ἀγαμέμνονα ἐπανελθόντα ἐκ Τροίας ἐφόνευσεν ὁ Αἴ. τῇ συγκαταθέσει ἢ καὶ τῇ συνεργείᾳ τῆς Κλυταιμήστρας καὶ ἐγένετο βασιλεὺς ἀντὶ αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας του ἐφονεύθη μετὰ τῆς Κλυταιμήστρας ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου, υἱοῦ ταύτης.

Αἰγίτιον. 1) Ἀρχαία π. τῆς Αἰτωλίας, παρὰ τὸ σημερινὸν ὁμών. χ.— 2) (πρώην *Στροῦζα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος. Κάτ. 414.

Αἴγλη. *(Μυθολ.)* 1) Μία τῶν Ἐσπερίδων.—2) Ναϊὰς γεννήσασα ἐκ τοῦ Ἡλίου τὰς Χάριτας.—3) Θυγάτηρ τοῦ Ἡλίου.

Αἶγ-μόρτ (Aigues mortes). Μικρὰ π. τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Γάρ, ἐπὶ τῆς Δ. ἄκρας τοῦ δέλτα τοῦ Ροδανοῦ. Κάτ. 3900. Ἐκεῖθεν ἐξεκίνησε διὰ τὰς σταυροφορίας ὁ Ἅγιος Λουδοβῖκος (1246 καὶ 1270).

αἰγοθήλης (caprimulgus). Γένος νυκτοβίων ξηροβατικῶν πτηνῶν. *Αἰ. ὁ εὐρωπαϊκός*, κν. ἐν Ἑλλάδι καλούμενος *γιδοβυζάστρα* ἢ *προβοβύζι*, ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἰδέας ὅτι θηλάζει αἶγας, εἶνε πτηνὸν ὠφέλιμον εἰς τὴν γεωργίαν, διότι καταστρέφει τὰ ἔντομα· καλεῖται ἐπίσης *λαγοβυζάστρα*, *νυκτοπάτης* καὶ *πλάνος*.

Αἰγόκερως. Ἀστερισμὸς τοῦ Ν. ἡμισφαιρίου, ὁ δέκατος τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου. Ὁ λαμπρότερος

άστὴρ αὐτοῦ εἶνε γ' μεγέθους. Τὸ σημεῖον τοῦ Αἰγόκερω, διαφόρου νῦν τοῦ ἀστερισμοῦ κατὰ μίαν δωδεκατημορίαν (βλ. *μετάπτωσις*), περιλαμβάνει τὴν χειμερινὴν τροπήν.

αἰγόκλημα ἡ **λονικερία** (lonicera). Γένος φυτῶν, καλλωπιστικῶν θάμνων φυλλοβόλων ἢ ἀειθαλῶν καλλιεργουμένων διὰ τὰ ὡραῖα εὔοσμα ἄνθη των. Εἴδη τινὰ ἀναρριχητικά. Ἐν Ἑλλάδι τὰ εἴδη *αἰ. τὸ περικλύμενον* καὶ *αἰ. τὸ τυρρηνικὸν* γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀγιόκλημα, ἁγιόκλημα* καὶ *ἁγιόφυλλο*.

αἰγοκληματοειδῆ (caprifoliaceæ). Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν, ἐκ τῶν ρουβικῶν, περιλαμβάνουσα δενδρύλλια καὶ πόας πολυετεῖς. Ἐνταῦθα ἀνήκουσι τὸ *αἰγόκλημα*, ὁ *σαμβοῦκος* κ.ἄ.

Αἰγὸς ποταμοί (ὀρθότερον **Αἰγὸς ποταμός**). Ποτάμιον (νῦν **Καρακοβὰ-δερέ**) κατὰ τὴν Α. ἀκτὴν τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου (Καλλιπόλεως) καὶ πολίχνη γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκ τῆς πανωλεθρίας τὴν ὁποίαν ὑπέστη 405 π.Χ. πρὸ αὐτῆς ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων κατ' αἰφνιδιασμὸν ἐκ μέρους τοῦ στόλου τῶν Πελοποννησίων, οὗ ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Λύσανδρος· ἐκ τῶν 180 τριήρων τῶν Ἀθηναίων ἐσώθησαν μόνον 9 ὑπὸ τὸν Κόνωνα, τραπεῖσαι εἰς φυγήν.

Ἀϊγὼν ἡ **Ἀΐχιον**. Π. τῆς Μαντζουρίας ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποτ. Νόννι καὶ Ἀμούρ, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Σιβηρίας. Κάτ. 17.000. Ἐν τῇ Α. ὑπεγράφη 16.3.1858 ἡ συνθήκη Κίνας καὶ Ρωσίας, δι' ἧς αὕτη ἔλαβε τὴν μεταξὺ Ἀμοὺρ καὶ θαλάσσης χώραν.

Αἰγουσσαὶ (λατ. *Ægusæ* καὶ *Ægates*, ἰταλ. *Egadi*). Ἰταλικαὶ νησῖδες παρὰ τὸ Δ. ἄκρον τῆς Σικελίας (ἐν ὅλῳ 43,5 τ.χλμ. καὶ 7000 κάτ.), ὧν ἡ μεγίστη ὠνομάζετο τὸ πάλαι *Αἰγοῦσα*, νῦν δὲ λέγεται *Φαβιγιάνα*. Παρ' αὐτὴν ἐγένετο 241 π.Χ. ἡ *ναυμαχία τῆς Αἰγούσσης*, καθ' ἣν οἱ Ρωμαῖοι ἐνίκησαν κατὰ κράτος τὸν στόλον τῶν Καρχηδονίων.

Αἰγόκλημα

αἰγοφωνία. Ἀλλοίωσις τῆς θωρακικῆς φωνῆς, ὥστε νὰ ἀκούεται, κατὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ ἀρρώστου, τρομώδης καὶ διακεκομμένη, ὁμοία πρὸς μηκασμὸν αἰγός. Σύμπτωμα κυρίως τῆς μετὰ ἐξιδρώματος πλευρίτιδος ἢ πλευροπνευμονιῶν τινων.

Αἰγῦ (Πέτρος d'Ailly). Διάσημος Γάλλος θεολόγος καὶ καρδινάλιος (1350-1420). Ἐπρωταγωνίστησεν ἐν τοῖς συνόδοις τῆς Πίζης καὶ τῆς Κωνσταντίας.

Αἰγυπτιάδαι. Οἱ υἱοὶ τοῦ Αἰγύπτου. Ἐνυμφεύθησαν τὰς Δαναΐδας, αἵτινες ἐφόνευσαν αὐτοὺς πλὴν ἑνός.

αἰγυπτία λίθος. Συηνίτης λίθος ἐξ οὗ κατεσκευάσθησαν οἱ ναοὶ τῆς Αἰγύπτου.

Αἴγυπτος. Μυθικὸς βασιλεὺς καὶ ἐπώνυμος ἥρως τῆς Αἰγύπτου, υἱὸς τοῦ Νείλου καὶ τῆς Μέμφιδος, ἀδελφὸς τοῦ Δαναοῦ. Εἶχε 50 υἱούς. Βλ. *Δαναὸς* καὶ *Δαναΐδες*.

Αἴγυπτος. Βασίλειον ἐν τῇ ΒΑ. Ἀφρικῇ περιοριζόμενον πρὸς Β ὑπὸ τῆς Μεσογείου, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδὰν καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ὑπὸ συμβατικῆς γραμμῆς χωριζούσης τὴν χερσόνησον Σινᾶ ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης. 995.000 τ.χλμ., 14.300.000 κάτ.

Διαιρεῖται εἰς τὴν *Κάτω Αἴγυπτον*, περιλαμβάνουσαν τὸ Δέλτα τοῦ ποτ. Νείλου, καὶ εἰς τὴν *Ἄνω Αἴγυπτον*, περιλαμβάνουσαν τὴν Ν τοῦ Καΐρου κοιλάδα τοῦ Νείλου. Κατοικήσιμον καὶ λίαν γόνιμον ἔδαφος μόνον ἡ κοιλὰς τοῦ Νείλου (μέσον πλάτος 22 χλμ.), ἡ περιοχὴ τοῦ Δέλτα καὶ αἱ ὁάσεις Δάχλα, Χάργα, Σίουα, Βαχαρία, Φαράφρα, Φαγιούμ κ.ἄ. (ἐν ὅλῳ περὶ τὰ 33.000 τ.χλμ.). Τὸ ἐπίλοιπον μέρος ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ τῆς πετρώδους Ἀραβικῆς ἐρήμου πρὸς Α, τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου πρὸς Δ καὶ τῆς ἐπίσης πετρώδους περιοχῆς τοῦ Σινᾶ, ἥτις ἑνοῦται μετὰ τῆς κυρίως Αἰ. διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ. Λίμνας ἔχει τινὰς παρὰ τὴν παραλίαν (Μαρεῶτις, Ἐδκοῦ, Βόρολλος, Μενζάλα) καὶ κατὰ μῆκος τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ (Πικραὶ λίμναι), εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν τὴν Καροὺν εἰς τὴν ὁασιν τοῦ Φαγιούμ. Ὄρη μεγάλα δὲν ὑπάρχουσι. Μόνον δύο λοφοσειραὶ ὕψους 50-350 μ. ἑκατέρωθεν τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου (πρὸς Α ἡ *ἀραβική*, πρὸς Δ ἡ *λιβυκή*).

Τὸ ὑπέδαφος πλούσιον εἰς μέταλλα, πολύτιμα πετρώματα καὶ ἅλλας ὕλας. Ἡ ἐκμετάλλευσις ὅμως περιωρισμένη (πετρέλαιον, θεῖον, ἄσφαλτος, ἅλας, πότασσα, μεταλλεύματα μαγγανίου). Τὸ κλῖμα θερμὸν μὲ μεγάλας διαφορὰς θερμοκρασίας μεταξὺ ἡμέρας καὶ νυκτός. Βροχαὶ εἰς τὸ Δέλτα κατὰ τὸν χειμῶνα, εἰς τὴν Ἄνω Αἴγυπτον σπανιώτατα.

Κύρια γεωργικὰ προϊόντα: βάμβαξ, οὗ γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή, σῖτος, ὄσπρια, ἀραβόσιτος, κριθή, ζάχαρις (ἐκ ζαχαροκαλάμου), φοίνικες. Ἡ κτηνοτροφία περιλαμβάνει τὴν κάμηλον, τὸν βούβαλον, τὸ πρόβατον, τὸν ὄνον κ.λ. Βιομηχανία κυρίως φημισμένων σιγαρέττων παρασκευαζομένων κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ ξένων καπνῶν.

Οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ πλεῖστον Μουσουλμάνοι (Φελλάχοι, Βεδουῖνοι, Βερβερῖνοι), οἱ δὲ λοιποὶ Κόπται (850.000), ξένοι (300.000), ἐν οἷς πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Ἑβραῖοι.

Ἡ Αἴ. ἐκηρύχθη 28.2.1922 ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἀνεξάρτητον *συνταγματικὸν βασίλειον*. Διατελεῖ ὅμως ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ἀγγλίας, μεθ' ἧς ἔχει κοινὴν κτῆσιν τὸ πρὸς Ν αὐτῆς Ἀγγλοαιγυπτιακὸν Σουδάν. Ἔχει σημαίαν πρασίνην, μὲ λευκὴν ἡμισέληνον ἐσωκλείουσαν τρεῖς λευκοὺς ἀστέρας.

Διαιρεῖται εἰς 14 νομοὺς (μουδιρίας) καὶ 6 κυβερνεῖα (μοχάβζα). Πρωτ. *Καΐρον*. Ἄλλαι πόλεις: Ἀλεξάνδρεια, Πόρτ-Σαΐτ, Σουέζ, Τάντα, Ζαγαζίκ, Μανσούρα, Κάφρ-Ζαγιάτ, Ἰσμαηλιέ, Φαγιούμ, Λοὺξορ, Ἀσιούτ, Ἀσσουὰν κ.ἄ. Νόμισμα ἡ αἰγυπτιακὴ *λίρα* ἐξ 100 γροσίων. Μέτρα καὶ σταθμὰ τοῦ μετρικοῦ συστήματος. Ἡ συγκοινωνία διὰ τοῦ ποτ., τῶν διωρύγων καὶ σιδηροδρόμων (ὁλικὸν μῆκος 4000 χλμ.).

Ἱστορία. Οἱ πρῶτοι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου ἀνῆκον εἰς τὴν Χαμιτικὴν φυλὴν τοῦ Α. κλάδου (ἴσως μῖγμα παλαιῶν ἰθαγενῶν μετὰ Σημιτῶν ἐλθόντων ἐξ Ἀσίας). Τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Αἰ. μέχρι τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου διαιροῦσιν εἰς 30 περιόδους ἀντιστοιχούσας εἰς 30 δυναστείας τῶν *Φαραώ*. Ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Ε' ἢ τῆς Δ' χιλιετηρίδος π.Χ. ἐφθασεν εἰς τὴν πρώτην ἀκμήν του ὑπὸ τὴν Γ' καὶ τὴν Δ' δυναστείαν τῆς *Ἀρχαίας Αὐτοκρατορίας*, ὅτε ἐκτίσθησαν αἱ μεγάλαι πυραμίδες (Λ'-ΚΖ' αἰὼν π.Χ., *Τόσορθος, Χέοψ, Χεφρὴν, Μυκερῖνος*). Δευτέρα ἀκμὴ ὑπὸ τὴν ΙΑ' καὶ τὴν ΙΒ' δυναστείαν τῆς *Μέσης Αὐτοκρατορίας* (ΚΑ'-ΙΗ' αἰὼν π.Χ.), τρίτη ὑπὸ τὴν ΙΗ' καὶ ΙΘ' δυναστείαν τῆς *Νέας Αὐτοκρατορίας* (ΙΣΤ'-ΙΓ' αἰὼν π.Χ., *Ἄμασις, Θοῦθμωσις, Ἀμένωφις, Τουταγχαμών, Ραμεσῆς*). Πρωτ. τῆς Ἀρχαίας Αὐτοκρατορίας ἡ *Μέμφις*, τῆς Μέσης καὶ τῆς Νέας αἱ *Θῆβαι*. Κατὰ τὴν ΙΘ' δυ-

ναστείαν ἀκολουθεῖ παρακμή, κατάκτησις τῆς Αἰ. ὑπὸ τῶν Αἰθιόπων καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, ἀπελευθέρωσις αὐτῆς ἐπὶ Ψαμμητίχου Α', καὶ περσικὴ κυριαρχία. Τῷ 332 π.Χ. ἡ Αἰ. κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ἔμεινε μακεδονικὴ μέχρι τῆς ἱδρύσεως 305 π.Χ. τοῦ βασιλείου τῶν Πτολεμαίων, οἵτινες ἠνόησαν τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐβασίλευσαν ἀπολυταρχικῶς στηριζόμενοι ἐπὶ καλῶς διωργανωμένης στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς διοικήσεως. Τῷ 30 π.Χ. ἡ Αἰ. ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἐπαρχία. Κατὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους (395 μ.Χ.) περιῆλθεν εἰς τὸ Βυζαντινόν. Τῷ 638 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τῷ δὲ 1517 κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν, ὅστις ἔκαμεν αὐτὴν τουρκικὴν ἐπαρχίαν. Τῷ 1798 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, ὅστις ὅμως μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ἀβουκίρ (2.13.1801) ἠναγκάσθη νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ. Γενομένη πάλιν τουρκικὴ ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν Τούρκου ἁρμοστοῦ. Τῷ 1805 ὁ Μωχάμετ Ἄλη ἐγένετο διοικητὴς τῆς Αἰ. ἀναγνωρισθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς Πύλης. Τῷ 1841 διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου ἀνεγνωρίσθη ἡ δυναστεία τοῦ Μωχάμετ Ἄλη καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ διοικητοῦ τῆς Αἰ. κατέστη μόνιμον καὶ κληρονομικόν, τῷ δὲ 1867 ἀπενεμήθη εἰς τὸν Ἰσμαὴλ, ἔγγονον τοῦ Ἄλη, ὁ τίτλος τοῦ *χεδίβου* (ἀντιβασιλέως). Ἀπὸ τῆς περατώσεως τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, 1869, ἡ Αἰ. κατέχει τὴν κλεῖδα τῆς συγκοινωνίας μετὰ τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἀποτελεῖ σπουδαῖον σημεῖον στηρίγματος τοῦ Βρεττανικοῦ κράτους. Τῷ 1881 ἐπανάστασις ὑπὸ τὸν Ἀραβῆ πασὰν ἠνάγκασε τὸν χεδίβην Τεουφὶκ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπέμβασιν τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ἔδωσεν εὐκαιρίαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν νὰ καταλάβῃ τὴν Αἰ., ἥτις μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εὑρίσκετο οὐσιαστικῶς ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἄγγλων. Ἐκραγέντος τοῦ πολέμου ἡ Ἀγγλία, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τῆς Τουρκίας εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων, κατήργησε τὴν ὀνομαστικὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου καὶ ἐκήρυξε τὴν Αἴγυπτον προτεκτοράτόν της. Ταυτοχρόνως ἐξεθρόνισε τὸν χεδίβην Ἀββᾶς Χιλμῆ καὶ ἀνεκήρυξε σουλτάνον τὸν Χουσεῖν Κιαμήλ, υἱὸν τοῦ Ἰσμαήλ, ὅταν δὲ οὗτος ἀπέθανε, 1917, τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Φουάτ. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἡ Ἀγγλία ἐβράδυνε νὰ ἄρῃ τὸ προτεκτοράτόν της, μετ' οὐ δὲ πολὺ ταραχαὶ ξενηλατικῆς μορφῆς ἐξερράγησαν ἐν Καΐρῳ. Τέλος τῇ 12.1.1922 ὑπεβλήθη ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Αἴγυπτον σχέδιον περὶ καταργήσεως τοῦ προτεκτοράτου ὑπὸ ὅρους καὶ τὴν 28 Φεβρουαρίου τὸ προτεκτοράτον κατηργήθη καὶ ἡ χώρα ἐκηρύχθη πολιτεία ἀνεξάρτητος καὶ κυρίαρχος. Ἐν τῇ ἀνακοινώσει ἡ Ἀγγλία ἐκράτει δι' ἑαυτὴν τὰ δικαιώματα: α) νὰ ἀσφαλίζῃ τὰς δι' Αἴγυπτον συγκοινωνίας της, β) νὰ ὑπερασπίζῃ τὴν Αἴγυπτον κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, γ) νὰ προστατεύῃ τὰ συμφέροντα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ξένων, δ) νὰ κανονίσῃ βραδύτερον τὸ ζήτημα τοῦ Σουδάν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ὁ σουλτάνος ἐκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα δεχόμενος τὴν τοιαύτην διευθέτησιν τῶν ζητημάτων. Ἐξ ἐναντίου οἱ ἐθνικόφρονες ἐκήρυξαν ὅτι, ἀποβλέποντες εἰς τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν, ἀποκρούουσι πάντα συμβιβασμόν.

Θυρεὸς τῆς Αἰγύπτου

Θρησκεία τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Αὕτη εἶχε βάσιν τὴν προσωποποίησιν τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ τὴν ζωολατρίαν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς εἰς τὰς διαφόρους περιοχάς. Παρὰ τὰς τοπικὰς ὅμως θεότητας ὑπῆρχον κοιναὶ λατρευόμεναι ὑπὸ πάντων. *Ρά*, ὁ ἥλιος, *Σέβ*, ἡ γῆ, *Ἄχον*, ἡ σελήνη. *Σοῦ*, ἡ ἀτμόσφαιρα. Προέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν λατρευομένων δυνάμεων εἶχεν ὁ ἥλιος, ἐξ οὗ προῆλθον οἱ θεοὶ *Ρά*, *Ὧρος*, *Ὄσιρις*. Ἄλλοι θεοί: ὁ *Ἄμμων*, ἡ *Ἶσις*, ὁ *Θώθ*, ἡ *Ἁθώρ*, ὁ *Μοντοῦ*, ἡ *Νέφθις*, ὁ *Σήθ*, ὁ *Φθᾶ*, ὁ *Σεχέτ*, ἡ *Νούτ*, ἡ *Βαστίτ*, ὁ *Ἄνουβις*, ἡ *Νηίθ*, ἡ *Μᾶ*. Τὸ πλῆθος τῶν θεῶν καὶ ἡ σύγχισις μεταξὺ αὐτῶν προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἑκάστη περιοχὴ εἶχεν ἰδίους θεούς, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἑνιαίου κράτους συνεχωνεύθησαν ἢ ἐταυτίσθησαν. Ἡ περὶ ἀθανασίας πίστις τῶν Αἰγυπτίων ἦτο συγκεχυμένη. Ἐπίστευον εἰς μεταθανάτιον κρίσιν, γινομένην ὑπὸ τοῦ Ὀσίριδος, καὶ εἰς τὴν συνέχισιν τῆς ζωῆς μόνον διὰ τῆς διατηρήσεως τοῦ σώματος τῶν νεκρῶν, ὅθεν ἡ ταρίχευσις αὐτῶν (αἰγυπτιακαὶ *μομίαι*) καὶ ἡ κατασκευὴ ἀφθάρτων τάφων.

Γλῶσσα καὶ φιλολογία τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Ἡ *αἰγυπτιακὴ* γλῶσσα, τῆς ὁποίας δείγματα σῴζονται ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς κειμένοις, εἶνε πλάγιος κλάδος τῆς σημιτικῆς ὁμογλωσσίας. Ἀπόγονος αὐτῆς εἶνε ἡ *κοπτικὴ γλῶσσα*. (Περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς γραφῆς βλ. *ἱερογλυφικά*). Ἡ *λογοτεχνία* ἦτο κυρίως θρησκευτική. Τὸ κυριώτατον ἐκ τῶν σῳζομένων κειμένων εἶνε τὸ «Βιβλίον τῶν Νεκρῶν», τὸ ὁποῖον ἐτίθετο ἐντὸς τοῦ φερέτρου τῆς μομίας καὶ τὸ ὁποῖον περιεῖχε προσευχάς, πρὸς χρῆσιν τοῦ νεκροῦ, τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ διὰ τὸ δικαστήριον τῶν ὁποχθονίων θεῶν καὶ ὁδηγίας πρὸς ἀσφαλῆ πορείαν τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ὁδοῦ ἥτις φέρει ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὰς μονὰς τῶν μακάρων. Πρὸς τούτοις πολλαὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τοίχων εἰς ναούς, τάφους κλ. διηγήσεις καὶ πλήρης αἰσθήματος κοσμικὴ καὶ θρησκευτικὴ ποίησις.

Αἰγωλιός

Αἰγυπτιακὴ τέχνη. Ἡ ἀρχαιοτάτη περίοδος τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν πρώτην ἀκμὴν τοῦ αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ (Γ' καὶ Δ' δυναστεῖαι), ἐκδηλώσεις δὲ αὐτῆς εἶνε αἱ μεγάλαι πυραμίδες τῆς Γίζης καὶ τάφοι λαξευτοὶ ἐντὸς τῶν βράχων. Οἱ κίονες κατασκευάζονται κατὰ ὁποτυπώδη ἀπομίμησιν τοῦ λωτοῦ καὶ τοῦ παπύρου. Ἡ μεγάλη ἀκμὴ τῆς τέχνης συμπίπτει μὲ τὴν ἀκμὴν τῆς *Νέας Αὐτοκρατορίας*. Ἐν αὐτῇ ἐγεννήθησαν τὰ μεγαλειώδη τεκτονικὰ καὶ γλυπτικὰ δημιουργήματα τοῦ *Καρνάκ*, τοῦ *Λοὺξορ*, τῶν *Θηβῶν*, τοῦ *Ἀβοὺ-Σίμβελ*, τοῦ *Μεδίνετ Χαβοὺ*. Ἡ ζωγραφικὴ ἀρνουμένη τὴν προοπτικὴν παριστᾷ τὰ ἀντικείμενά της κατὰ τρόπον καθιστῶντα αὐτὰ καλύτερον ὁρατὰ καὶ εὐκρινέστερα. Ἡ γλυπτική, ἐκτὸς τῶν κολοσσῶν τῶν βασιλέων, τῶν σφιγγῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἀναγλύφων, ἔργων κατὰ τὸ πλεῖστον συμβολικῶν, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ καὶ ἔργα, ἰδίως ἀνδριάντας, καὶ ρεαλιστικῆς τέχνης. Ἀξιοθαύμαστος εἶνε ἡ ἱκανότης τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν κατεργασίαν σκληροτάτων λίθων (γρανίτου, διορίτου, τιτανολίθου.)

αἰγωλιὸς ἢ **αἰγώλιος** (ὁ). Εἶδος μικρᾶς γλαυκός, ὁ κν. γκιώνης, πτηνὸν κοινότατον ἐν Ἑλ-

λάδι καὶ ὅλη τῇ Εὐρώπῃ. Ἐνδιαιτᾶται κυρίως εἰς δενδρόφυτα μέρη. ‖ Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν, *Αἰγωλιὸς* ὠνομάζετο Κρής τις ὅστις εἰσελθὼν ἵνα κλέψῃ εἰς τὸ ἱερὸν σπήλαιον τῶν μελισσῶν, ἔνθα εἶχε γεννηθῆ ὁ Ζεύς, μετεμορφώθη ὑπὸ τούτου πρὸς τιμωρίαν εἰς τὸ ὁμώνυμον πτηνόν.

Ἄϊδελβεργ', Ἀϊδελβέργη. Βλ. **Χάϊδελβεργ'**.

Ἄϊδερ (Eider). Ποτ. τῆς Β. Γερμανίας μήκους 138 χλμ. καὶ σχηματίζων τὰ ὅρια μεταξὺ Σλέσβιγ καὶ Χόλσταϊν. Χύνεται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Πλωτὸς μέχρι Ρένδσβουργ, ὅθεν ἡ διῶρυξ τοῦ Ἀ. (34 χλμ.) συνεπλήρου μέχρι τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος τοῦ Κιέλου τὴν μόνην διὰ μέσου Γερμανίας πλωτὴν ὁδὸν συγκοινωνίας μεταξὺ τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ τῆς Βαλτικῆς.

αἰδέσιμος (συνηθ. τὸ ὑπερθετικὸν **αἰδεσιμώτατος**, σεβαστότατος). Τίτλος δι' οὗ προσαγορεύονται οἱ ἱερεῖς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκ τῶν ὀρθοδόξων οἱ ἔγγαμοι.

ἀϊδημητριάτικο. Κν. ὀνομασία τῶν ἐν Ἑλλάδι καλλιεργουμένων καλλωπιστικῶν φυτῶν τοῦ γένους χρυσάνθεμον.

Αἰδηψός (ἡ). Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Ἱστιαίας, εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς Εὐβοίας, ἐπὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου. Κάτ. 1313. Εἰς ἀπόστασιν 3 χλμ. τὰ *λουτρὰ Αἰδηψοῦ*, μὲ ἰσχυρῶς θερμὰς ἁλιπηγάς, πλουσίας εἰς διοξείδιον τοῦ ἀνθρακος ἐνδεικνυομένας ἐναντίον τῶν ρευματισμῶν τῶν ἄρθρων, τῶν χρονίων ὑδράρθρων, ἰσχυαλγιῶν, νευραλγιῶν, παθήσεων τοῦ ἥπατος, τῆς μήτρας κ.λ. Ἡ λουτρόπολις μὲ καλὰ ξενοδοχεῖα συγκεντρώνει κατ' ἔτος πολλὰς χιλιάδας λουομένων, ἀποτελεῖ δὲ ἰδίαν κοιν. μὲ 1365 κατ.

Ἀϊδίνιον. Π. τῆς Τουρκίας ἐν Μικρασίᾳ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μαιάνδρου, ΝΑ τῆς Σμύρνης, πρωτ. ὁμων. ἐπαρχ., σιδηροδρ. κόμβος. Κάτ. 36.000. Παρὰ τὴν θέσιν αὐτῆς ἔκειτο ἡ ἀρχαία π. Τράλλεις. Κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν ἐγένετο θέατρον αἱματηρῶν ἀγώνων.

αἰδοιῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ γυναικείου αἰδοίου.

αἰδοιοκολπῖτις. Φλεγμονὴ σύγχρονος αἰδοίου καὶ κόλπου τῆς γυναικός.

αἰδοῖον. Τὸ ἐξωτερικὸν γεννητικὸν ἀνδρικὸν ἢ γυναικεῖον μόριον, συνήθως εἷς πληθ. ἀριθμόν. ‖ Ἐν τῇ Ἰατρικῇ, μόνον περὶ γυναικός.

Αἴδουοι (*Ædui* ἢ *Hædui*). Μεγάλη γαλατικὴ φυλή, ἥτις κατῴκει εἰς τὰ Ν τῆς Βουργουνδίας.

Αἰδώς. *(Ἀρχ.)* Προσωποποίησις τοῦ αἰσθήματος τῆς αἰδοῦς, θεότης λατρευομένη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς σύνεδρος τοῦ Διός, ὡς τροφὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς μήτηρ τῆς Σωφροσύνης καὶ ὡς Ὥρα.

Ἄϊζεναχ (Eisenach). Π. τῆς Γερμανίας ἐν Θουριγγίᾳ παρὰ τὴν ΒΔ. παρυφὴν τοῦ Θουριγγίου Δρυμοῦ. Κάτ. 43.869. Λουτρὰ χλωριούχου νατρίου. Πλησίον ὁ ἱστορικὸς πύργος Βάρτβουργ.

Αἶζιρ ἢ **Ἄζαι.** Ἰσχυρὸν γένος ἀγαθοποιῶν θεῶν τῆς σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας, οὗ ἀρχηγὸς ἦτο ὁ *Ὀδίν*, ἔχων σύζυγον τὴν *Φρέϋαν* καὶ μεταξὺ τῶν τέκνων του τὸν *Θώρ*.

Αἰήτης. Υἱὸς τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Ὠκεανίδος Πέρσης, ἀδελφὸς τῆς Κίρκης, βασιλεὺς τῆς Αἴας.

αἰθάλη. Ἄνθραξ ἐν λεπτοτάτῳ καταμερισμῷ ἀποχωριζόμενος ὑπὸ μορφὴν καπνοῦ ἐκ τῆς φλογὸς κατὰ τὴν ἀτελῆ καῦσιν ὀργανικῶν οὐσιῶν, ἢ ἄλλως **ἀσβόλη**, κν. **καπνιὰ** καὶ **φοῦμος**. Παρασκευάζεται βιομηχανικῶς καὶ χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν μελανῶν χρωμάτων καὶ ἐπιχρισμάτων, λιθογραφικῆς καὶ τυπογραφικῆς μελάνης κ.λ. Χρησιμεύει ἐπίσης πρὸς παρασκευὴν ἀνθράκων διὰ τὴν ἠλεκτροτεχνίαν, ἐκρηκτικῶν φυσιγγίων δι' ὑγροῦ ἀέρος καὶ ἀντὶ γραφίτου.

αἰθάνιον. Ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου C_2H_4, ἀέριον ἄχρουν καὶ ἄοσμον, εὐφλεκτον, ἓν τῶν συστατικῶν τῶν ἀερίων τῶν ἐκλυομένων ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ πετρελαίου. Χρησιμεύει, λόγῳ τῆς εὐχεροῦς ὑγροποιήσεώς του, πρὸς παραγωγὴν ψύχους.

Αἰθερία. Θυγάτηρ τοῦ Ἡλίου. Βλ. *Ἡλιάδες*.

αἰθέριον ἔλαιον. Λέγεται περὶ πτητικῶν οὐσιῶν, μὲ ἰσχυρὰν ὀσμήν, περιεχομένων εἰς τὰ φυτά. Συστατικὰ αὐτῶν εἶνε κυρίως τὰ πολυάριθμα τερπένια καὶ ὀξυγονοῦχα τούτων παράγωγα. Ἐξάγονται ἐκ τῶν φυτῶν διὰ διαφόρων μεθόδων καὶ χρησιμεύουσι πρὸς παρασκευὴν ἀρωμάτων, ἡδυπότων· ἐπίσης ἐν τῇ Φαρμακοποιΐᾳ. Μεγάλη ποσότης, ἰδίως τερεβινθελαίου, χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν ἐλαιοχρωμάτων καὶ βερνικίων.

αἰθερισμός. Δηλητηρίασις δι' αἰθέρος.

αἰθερομανία. Τὸ πάθος τοῦ μεθύσκεσθαι δι' αἰθέρος. Ἐπιφέρει βραδεῖαν δηλητηρίασιν, ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀλκοολισμόν, παρακολουθουμένην ὑπὸ ἀμβλύνσεως τῶν αἰσθητικῶν δυνάμεων καὶ ἀπισχνάνσεως.

αἰθεροποίησις. *(Χημ.)* Πρᾶξις διὰ τῆς ὁποίας αἱ ἀλκοόλαι καὶ αἱ φαινόλαι μετατρέπονται εἰς αἰθέρας.

αἰθεροποσία. Τὸ πίνειν αἰθέρα, τὸ μεθύσκεσθαι δι' αἰθέρος, ἡ αἰθερομανία.

αἰθήρ. Παρ' ἀρχαίοις, τὸ ἀνώτατον στρῶμα τοῦ ἀέρος· ἡ πηγὴ τοῦ φωτὸς καὶ κατοικία τῶν θεῶν, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸν σήμερον λεγόμενον *οὐρανόν*. ‖ Ἐν τῇ ἑλληνικῇ Φιλοσ., λεπτοτάτη τις ὕλη ἀποτελοῦσα παρὰ μὲν τῷ Ἀριστοτέλει τὸ πέμπτον ἐκ τῶν ἀρχικῶν στοιχείων, παρὰ δὲ τοῖς Στωϊκοῖς τὴν πρώτην ὕλην ἐξ ἧς παράγονται ὅλα τὰ σώματα καὶ ἥτις ἀπετέλει τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου. ‖ *(Φυσ.)* Κατὰ παλαιοτέραν θεωρίαν, μέσον ὑποθετικόν, λεπτότατον, ἀστάθμητον, ὁμοιογενές, ἐλαστικώτατον καὶ μηδεμίαν παρουσιάζον ἀντίστασιν τριβῆς, πληροῦν τὸ σύμπαν καὶ τὰ μεταξὺ τῶν μορίων τῶν σωμάτων κενά, τελείως ἀκίνητον ἐν τῷ συνόλῳ του, ἐπιδεκτικὸν ὅμως δονήσεων ἢ κυμάνσεων, διὰ τοῦ ὁποίου διαδίδονται καὶ μεταδίδονται ἀπὸ σῶμα εἰς σῶμα τὸ φῶς καὶ ἡ ἀκτινοβόλος θερμότης. ‖ *(Χημ.)* Γενικῶς *αἰθέρες* καλοῦνται ἄνυδροι ὀργανικαὶ ρευστὰ οὐσίαι παραγόμεναι ἐκ τῆς ἑνώσεως ὀξέων τινῶν μετ' ἀλκοόλης. Συνηθέστερος εἶνε ὁ *αἰθυλαιθήρ*, ὁ κοινὸς φαρμακευτικὸς αἰθήρ, ὁ λεγόμενος *αἰθυλικὸς ἢ θειϊκὸς αἰθήρ* ($C_2H_5.O.C_2H_5$), ὑγρὸν ἄχρουν, λεπτόρρευστον, λίαν πτητικόν, μὲ ἰσχυρὰν χαρακτηριστικὴν ὀσμήν, ἑκτάκτως εὐφλεκτον, τοῦ ὁποίου γίνεται ἐν τῇ Χημείᾳ, τῇ Βιομηχανίᾳ καὶ τῇ Ἰατρικῇ εὐρυτάτη χρῆσις. Εἰσπνεόμενος ἐνεργεῖ ναρκωτικῶς. ‖ Ἐν τῇ Ἰατρικῇ χρησιμεύει ὡς ναρκωτικὸν τοπικὸν ἢ καὶ ὡς γενικὸν ἀντὶ χλωροφορμίου, τοῦ ὁποίου ὑπερτερεῖ διότι δὲν ἐπιδρᾷ χαλαρωτικῶς ἐπὶ τῆς καρδίας.

Αἰθήρ. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, ἡ προσωποποίησις τοῦ ὑπεράνω τοῦ ἀέρος στρώματος. Υἱὸς τοῦ Ἐρέβους καὶ τῆς Νυκτός, ἀδελφὸς τῆς Ἡμέρας. ‖ Ἐν τῇ Τιτανομαχίᾳ, πατὴρ τοῦ Οὐρανοῦ.

αἰθιόνημα. Γένος φυτῶν σταυρανθῶν, ἐκ τῶν λεπιδίων. Φυτὰ πολυετῆ, χθαμαλά, μὲ φύλλα σαρκώδη, ἄνθη λευκὰ ἢ ροδόχροα. Ἐν Ἑλλάδι 5 εἴδη, ὧν συνηθέστερον τὸ *αἰ. τὸ ἑλληνικόν*, φυόμενον εἰς πετρώδη ἐδάφη.

Αἰθίοπες. Ἀρχαία καὶ πολυάνθρωπος φυλὴ κατοικοῦσα τὰς πρὸς Ν τῆς Αἰγύπτου χώρας Νουβίαν, Ἀβησσυνίαν, Σομαλίαν. Ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἀναφαίνονται συγχρόνως μὲ τοὺς Αἰγυπτίους, μετὰ τῶν ὁποίων συνδέονται στενῶς κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν πολλῶν αἰώνων. Περὶ τῆς Αἰθιοπικῆς καλουμένης φυλῆς βλ. *φυλαὶ ἀνθρώπιναι*.

Αἰθιοπία (ἡ). 1) Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ πρὸς Ν τῆς Αἰγύπτου κειμένη χώρα τῶν Αἰθιόπων (Νουβία, Ἀβησσυνία, Σομαλία). Μέχρι τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος π.Χ. τὸ Β. αὐτῆς μέρος διετέλει ὑπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ἐπὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως αὐτῆς Σαβάκωνος (Η΄ αἰ. π.Χ.) ἰσχυρὸν βασίλειον ὑποτάξαν καὶ ὁλόκληρον τὴν Ἄνω Αἴγυπτον μέχρι τοῦ Δέλτα. Πρωτ. κατ' ἀρχὰς ἡ *Μερόη*, κατόπιν ἡ *Ἀξώμη*.—2) Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπίσημον ὄνομα τῆς Ἀβησσυνίας.

Αἰθιοπικὴ θάλασσα. Ἀρχαία ὀνομασία τῆς πρὸς Α τῆς Ἀφρικῆς θαλάσσης.

Αἰθιοπικὴ περιοχή. Μία τῶν ἓξ ζωογεωγραφικῶν περιοχῶν εἰς ἃς διαιροῦσιν οἱ ζωολόγοι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Περιλαμβάνει τὸ πρὸς Ν τῆς Σαχάρας μέγιστον μέρος τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου, τὴν Μαδαγασκάρην καὶ τὴν μεσημβρινὴν Ἀραβίαν. Χαρακτηριστικὰ ζῶα: ἱπποπόταμος, λέων, ἐλέφας, τραγέλαφος (κούδου), γορίλλας, χιμπαντζῆς, μανδρίλλος, καμηλοπάρδαλις, χαμαιλεὼν καὶ ἄλλοι.

Αἴθουσα τὸ κυνάπιον
Α ἄνθος, Β καρπός

Αἰθίοψ (ὁ). Βλ. **Αἰθίοπες**.

αἰθόνη. Ὀρθοφορμικὸν αἰθύλιον· φάρμακον κατὰ τοῦ κοκκύτου.

αἰθοξυκαφεῖνη. Λευκὰ κρυστάλλια διαλυτὰ ἐν ὕδατι. Δίδεται ἐπὶ ἡμικρανιῶν ἢ νευραλγιῶν. Χρησιμεύει καὶ ὡς τοπικὸν ἀναισθητικὸν ὑπὸ μορφὴν ὑποδορείων ἐνέσεων.

αἴθουσα. Πᾶν μέγα δωμάτιον μιᾶς οἰκίας, κυρίως τὸ προωρισμένον πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ξένων. ‖ Γενικῶς, πᾶς εὐρὺς καὶ ἐστεγασμένος χῶρος, προωρισμένος νὰ δέχεται τὸ κοινόν. ‖ *(Ἀρχ.)* Εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς *αἴθουσαι* ἐκαλοῦντο στοαὶ ἐν εἴδει ἐξεδρῶν κείμεναι ἑκατέρωθεν καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς κεντρικῆς αὐλῆς. ‖ *(Ἀνατομ.)* Μέρος τοῦ ἔσω ὠτός.

αἴθουσα τὸ κυνάπιον. Πωδὸς σκιαδιοφόρον φυτὸν τῆς Βορείου καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, δηλητηριῶδες, παρουσιάζον μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ πετροσέλινον.

Αἴθρα. Θυγάτηρ τοῦ Πιτθέως, μήτηρ τοῦ Θησέως.

αἰθρία. Κατάστασις τοῦ καιροῦ χαρακτηριζομένη ὑπὸ ἀνεφέλου οὐρανοῦ καὶ διαυγοῦς ἀτμοσφαίρας, κν. **ξαστεριά**. ‖ *(Μετεωρ.)* *γὐθριαι*, καταστάσεις τοῦ καιροῦ αἵτινες χαρακτηρίζονται ὑπὸ ἀλληλουχίας ὡρῶν ἢ καὶ ἡμερῶν αἰθρίου ἢ ὀλίγον νεφελώδους οὐρανοῦ.

αἰθυια. Θαλάσσιον πτηνόν, ἐκ τῶν νηκτικῶν, μὲ λεπτὸν καὶ ἐπίμηκες ράμφος ὁμοιάζον κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ μέγεθος μὲ νῆσσαν, κν. **βουτηχτήρα**, **βουταναριὰ** καὶ **ζαροπάπι**.

αἰθυλαιθήρ. Βλ. **αἰθήρ** (Χημ.).

αἰθυλαμίνη. Ρευστὸν παράγωγον τῆς ἀμμωνίας καὶ τοῦ αἰθυλίου.

αἰθυλένιον. Ἄχρουν ἀέριον (C_2H_4), παραγόμενον κατὰ τὴν ξηρὰν ἀπόσταξιν τῶν γαιανθράκων, ὡς ἓν ἐκ τῶν συστατικῶν τοῦ φωταερίου. Καίεται μὲ φωτεινὴν καπνίζουσαν φλόγα. Δύναται νὰ παραχθῇ χημικῶς δι' ἀφαιρέσεως τῶν στοιχείων τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ οἰνοπνεύματος. ‖ Ἐν τῇ Χειρουργικῇ χρησιμεύει ὡς γενικὸν ἀναισθητικόν.

αἰθυλικὴ ἀλκοόλη ἢ **αἰθυλικὸν πνεῦμα.** Βλ. οἰνόπνευμα.

αἰθυλικὸς αἰθήρ. Βλ. **αἰθήρ** (Χημ.).

αἰθύλιον. Μονοσθενὴς ὀργανικὴ ρίζα τοῦ τύπου C_2H_5.

αἰθυλοβρωμίδιον. Βρωμιοῦχον αἰθύλιον (C_2H_5 Βr.). Βαρὺ ἄχρουν ὑγρὸν χρησιμεῦον ἐν τῇ Ἰατρικῇ εἰς μικρὰς ἐγχειρήσεις ὡς ναρκωτικόν.

αἰθυλοχλωρίδιον. Χλωριοῦχον αἰθύλιον ἢ χλωριοῦχος αἰθήρ (C_2H_5Cl). Χρησιμεύει ἐν τῇ Ἰατρικῇ ὡς τοπικὸν ἀναισθητικὸν καὶ δι' ἐλαφρὰς ναρκώσεις.

Αἰκατερινβούργ. Π. τῆς Ρωσίας, μετονομασθεῖσα **Σβερδλόφσκ**, πρωτ. τῆς χώρας τοῦ Οὐράλη, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἰσσέτ. Εἰς τῶν κυριωτέρων σταθμῶν τοῦ Ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου, κέντρον τῶν μεταλλωρυχείων τῶν Οὐραλίων. Κάτ. 136.000. Ἐνταῦθα ἐθανατώθησαν τῷ 1918 ὁ τσάρος Νικόλαος Β΄ καὶ ἡ οἰκογένειά του.

Αἰκατερίνη (ἁγία). 1) Κόρη καταγομένη ἐκ βασιλικοῦ γένους, φημιζομένη ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ, μαρτυρήσασα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ (Δ΄ αἰών). Ἑορτάζεται 25 Νοεμβρίου.—2) **Αἰκατερίνη τῆς Γενούης** (1447-1510). Ἁγία τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, θυγάτηρ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Ἔζησεν ἐν μεγάλῃ πενίᾳ. Ἐπὶ 36 ἔτη νοσοκόμος.— 3) **Αἰκατερίνη τῆς Σιέννης** (1347-1380). Ἁγία τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, προφῆτις. Ἔπεισε τὸν Πάπαν τῆς Ἀβινιῶνος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ρώμην. Κατὰ τὴν πανώλην τοῦ 1374 περιεποιήθη μετ' αὐταπαρνήσεως τοὺς ἀσθενεῖς.

Αἰκατερίνη. Ὄνομα δύο αὐτοκρατειρῶν τῆς Ρωσίας. 1) **Αἰκατερίνη ἡ Α΄** (1679-1727). Καταγομένη ἐκ χωρικῶν τῆς Κουρλανδίας, ἐγένετο τὸ πρῶτον σύζυγος Σουηδοῦ δραγόνου, εἶτα ἐρωμένη τοῦ πρίγκιπος Μέντσικωφ καὶ κατόπιν Πέτρου τοῦ Μεγάλου, μεθ' οὗ ἐτέλεσε 1707 μυστικὸν καὶ μετὰ πενταετίαν ἐπίσημον γάμον. Τῷ 1724 ἐστέφθη αὐτοκράτειρα, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Πέτρου ἐκυβέρνησε τὴν Ρωσίαν 1725-1727.— 2) **Αἰκατερίνη ἡ Β΄**, *ἡ Μεγάλη* (1729-1795). Γερμανὶς πριγκίπισσα, σύζυγος τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Πέτρου Γ΄, ἐναντίον τοῦ ὁποίου κατόπιν προεκάλεσε συνωμοσίαν καταληξάσαν εἰς τὸν φόνον του. Γυνὴ ἀνήθικος ἀλλὰ ἱκανὴ καὶ εὐφυής, ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτειρα καὶ ἀφῆκε τοὺς εὐνοουμένους της νὰ διοικῶσι κατὰ τὸ δοκοῦν (Ὀρλώφ, Ποτέμκιν κ.λ.), προήγαγεν ὅμως τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ ὑπῆρξεν ἡ ἰδία συγγραφεὺς καὶ εἶχε τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μὲ πλείστους διασήμους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς της. Ἐπ' αὐτῆς ἡ Ρωσία ἐπολέμησε νικηφόρως πρὸς τὴν Πολωνίαν καὶ τὴν Τουρκίαν καὶ κατέκτησεν ἐχθρικὰ ἐδάφη. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον 1763-1774 ἡ κυβέρνησις τῆς Αἰ. παρεκίνησεν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς Ἕλληνας, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ θέσις κατέστη δεινοτέρα μετὰ τὴν συνθήκην

τοῦ Κιουτσοὺκ-Καϊναρτζῆ, δι' ἧς ἐτερματίσθη ὁ πόλεμος.

Αἰκατερίνη ἡ Ἀραγωνική (1485-1536). Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, σύζυγος τοῦ διαδόχου τοῦ Ἑρρίκου Ζ΄ Ἀρθούρου, καὶ εἶτα τοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ Ἑρρίκου Η΄ τῆς Ἀγγλίας.

Αἰκατερίνη τῆς Γαλλίας (1401-1438). Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου Ϛ΄. Σύζυγος τοῦ Ἑρρίκου Ε΄ τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ συνεζεύχθη τὸν Ὄουεν Τιοῦδορ, γενομένη οὕτω προμήτωρ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Τιοῦδορ.

Αἰκατερίνη ἡ Κατελουσία. Δευτέρα σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ἀποθ. 1442, ἓν ἔτος μετὰ τὸν γάμον της.

Αἰκατερίνη Κουρτεναί (1273-1346). Αὐτοκράτειρα ψιλῷ τῷ ὀνόματι Κωνσταντινουπόλεως, θυγάτηρ τοῦ Φιλίππου Κουρτεναί, αὐτοκράτορος ἐπίσης ψιλῷ τῷ ὀνόματι Κωνσταντινουπόλεως.

Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων (1519-1589). Θυγάτηρ τοῦ Λαυρεντίου τῶν Μεδίκων, σύζυγος Ἑρρίκου Β΄ τῆς Γαλλίας, μήτηρ Φραγκίσκου Β΄, Καρόλου Θ΄ καὶ Ἑρρίκου Γ΄. Ὑπανδρευθεῖσα τῷ 1533 ἐχήρευσε τῷ 1559. Ἐξήσκησε τὴν ἀντιβασιλείαν κατὰ τὴν ἀνηλικότητα τοῦ Καρόλου Θ΄. Εὐφυὴς καὶ ραδιοῦργος, ἐδείχθη κατ' ἀρχὰς εὐνοϊκὴ πρὸς τοὺς Οὐγενότους, εἶτα δὲ προεκάλεσε τὴν σφαγὴν αὐτῶν κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου.

Αἰκατερίνη. Π. τῆς Μακεδονίας. Βλ. **Κατερίνη.**

Αἰκατερίνη Ἁγία (Santa Catharina ἢ καὶ Catalina). Πολιτεία τῆς Ν. Βραζιλίας, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. 55.000 τ.χλμ., 668.743 κάτ., πρωτ. *Φλωριανόπολις* ἢ *Δεστέρρο* ἐπὶ τῆς παρακτίου νήσου Ἁγίας Αἰκατερίνης.

Αἰκατερίνη Λιμήν (Ἀλεξάνδροφσκ). Λιμὴν τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐπὶ τῆς Μουρμανικῆς ἀκτῆς. Ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ ἀπὸ Πετρουπόλεως εἰς τὸν Ἀρκτικὸν ὠκεανὸν σιδηροδρόμου. Καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ἐλεύθερος πάγων.

Αἰκατερινοδάρ (ἀπὸ τοῦ 1921 **Κρασνοδάρ**). Π. τῆς Ρωσίας, πρωτ. τῆς Καυκασιανῆς δημοκρατίας τῶν Κοζάκων τοῦ Κουβάν, ἐπὶ τοῦ ποτ. Κουβάν. Κάτ. 162.225. Πανεπιστήμιον.

Αἰκατερινοσλάβ (ἀπὸ τοῦ 1920 **Δνιεπροπετρόφσκ**). Π. τῆς Ρωσίας, ἐν Οὐκραίνῃ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δνειπέρου, κέντρον βιομηχανίας σιδήρου. Κάτ. 232.950. Πλησίον πτῶσις ὑδάτων μὲ τὰς μεγίστας ἐν τῷ κόσμῳ ἐγκαταστάσεις πρὸς ἐκμετάλλευσιν ὑδραυλικῶν δυνάμεων.

αἰκία. Κατὰ τὸ Ἀττικὸν Δίκαιον, βιαιοπραγία μὲ κτυπήματα, διὰ τῶν χειρῶν, ποδῶν κλ. ἢ δι' ἀφύχων ὀργάνων, μέχρι βαθμοῦ τραύματος γινομένη «ἐφ' ὕβρει», ἤτοι πρὸς ὑποτίμησιν τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου. ‖ Κατὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ἡ καθ' οἱονδήποτε τρόπον προξενουμένη σωματικὴ βλάβη. Διακρίνονται δὲ αἱ αἰκίαι: α) εἰς ἐκ προμελέτης, β) εἰς τὰς ἀπρομελετήτους, γ) εἰς τὰς ἀπρομελετήτους καθ' ἃς ὁ παθὼν ἐξώργισε τὸν δράστην δι' ἀθεμίτων ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων, δ) εἰς τὰς ἐξ ἀμελείας. ‖ Κατὰ τὴν Στρατιωτικὴν Ποιν. Νομοθεσίαν, ἡ πρᾶξις τοῦ βαθμοφόρου ἢ ἔχοντος διοίκησίν τινα στρατιωτικοῦ ὅστις κτυπᾷ ἕτερον στρατιωτικὸν κατώτερον κατὰ βαθμὸν ἢ ὁμοιόβαθμον μέν, τελοῦντα ὅμως ὑπὸ τὴν διοίκησίν του.

Αἴχουσι ἢ Αἰκανοί (Aequi). Ἀρχαῖος ἰταλικὸς λαὸς ἐν Λατίῳ συχνὰ ἐν πολέμῳ πρὸς τὴν Ρώμην, ἥτις ὑπέταξεν αὐτὸν τῷ 304 π.Χ.

αἶχρ. Μέτρον ἐπιφανείας. Βλ. **ἄκρ.**

Αἶχρον (Akron). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Ὀχάϊο. Κάτ. 210.000. Ἐλαστικὸν κόμμι, ἐργοστάσια αὐτοκινήτων. Πανεπιστήμιον.

Αἰλανδ. Ν. Σουηδία. Βλ. **Ἔλανδ.**

ἀΐλαντος (ὁ). Δένδρον ἰθαγενὲς τῆς Α. Ἀσίας. Τὸ συνηθέστερον εἶδος εἶνε *ἀ. ὁ ἀδενώδης*, κν. *βρωμοκαρυδιὰ* ἢ *βρωμοκαρνά*, δένδρον ταχέως ἀναπτυσσόμενον, σύνηθες ἐν Ἑλλάδι.

Αἰλία Καπιτωλῖνα. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Αἰλίου Ἀδριανοῦ.

Ἀΐλιας (πρφην *Λιμπίστοβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βοίου. Κάτ. 237.

Ἀΐλοϋ. Πεδία χλοερὰ τοῦ μεταθανατίου κόσμου τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων.

αἰλουροειδῆ (felidae). Ὁμοιογένεια θηλαστικῶν σαρκοφάγων ζώων περιλαμβάνουσα τὰ μεγαλύτερα, ἰσχυρότερα καὶ ἀγριώτερα τῆς τάξεως ταύτης, ἀποτελοῦντα τὸ μοναδικὸν γένος *αἴλουρος*. Εἶνε εὐσταλῆ, δακτυλοβάμονα, εὐκόλως ἀλλόμενα ἁρπακτικά, μὲ ἀναστελλομένους ἰσχυροὺς γαμψοὺς ὄνυχας καὶ στρογγύλην κεφαλήν. Ἐνταῦθα ἀνήκουσιν ὁ *λέων*, ἡ *τίγρις*, ὁ *ἰαγουάρος*, ἡ *λεοπάρδαλις*, ὁ *πάνθηρ*, ὁ *λύγξ*, ὁ *σερβάλ*, ἡ *γαλῆ* (βλ. τὰς λ.).

Ἀΐλαντος
Α ἄνθος, Β σπόρος

αἴλουρος (ὁ). Ἡ ἀγρία γαλῆ. —2) (felis) Γένος σαρκοφάγων θηλαστικῶν, τὸ μοναδικὸν τῆς ὁμοιογενείας τῶν αἰλουροειδῶν.

αἷμα. Τὸ ἐντὸς τῶν ἀγγείων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων κυκλοφορούμενον ὑγρόν, χρησιμεῦον ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν προσάγῃ εἰς τὸν ὀργανισμὸν τὰ εἰς αὐτὸν χρήσιμα στοιχεῖα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπάγῃ ἐξ αὐτοῦ τὰ καταστάντα ἀνωφελῆ ἢ ἐπιβλαβῆ.

Τὸ ποσὸν τοῦ αἵματος ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὁλικὸν βάρος τοῦ σώματος ἀποτελεῖ περίπου τὸ $^1/_{12}$ αὐτοῦ. Τὸ αἷ. συνίσταται ἐκ τοῦ *πλάσματος*, διαυγοῦς, ὑχρολεύκου, πλουσίου εἰς λεύκωμα ὑγροῦ (ἀποτελουμένου ἐκ τοῦ *ὀροῦ* καὶ τοῦ *ἰνώδους*) καὶ τῶν ἐν αὐτῷ αἰωρουμένων λευκῶν καὶ ἐρυθρῶν *αἱμοσφαιρίων* καὶ *αἱμοπεταλίων*. Ὁ ἀριθμὸς τῶν *ἐρυθρῶν* αἱμοσφαιρίων εἰς τὸ φυσιολογικὸν ἀνθρώπινον αἷμα (τὰ μὴ σπονδυλωτὰ ζῷα δὲν ἔχουσι τοιαῦτα αἱμοσφαίρια) εἶνε κατὰ κυβ. χλστμ. 4-5 ἑκατομμ., τῶν δὲ *λευκῶν* 6-10 χιλιάδες. Τὸ αἷμα κυκλοφορεῖ ἐν τῷ ὀργανισμῷ διὰ τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων, φερόμενον ἐκ τῆς καρδίας διὰ τῶν *ἀρτηριῶν* μέχρι τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων (καρδιακὸν αἷ.) καὶ ἐπανερχόμενον εἰς τὴν καρδίαν διὰ τῶν *φλεβῶν* (ἀκάθαρτον, σκοτεινῶς ἐρυθρόν, πλούσιον εἰς διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, *φλεβικὸν αἷ.*).

αἷμα δράκοντος (sanguis draconis). Ρητινώδης ἐρυθρομέλας χυμὸς συλλεγόμενος ἐκ δένδρων

τῆς Ἰνδικῆς, ἰδίως τοῦ *δαιμονόμορφος τοῦ δράκοντος*. Χρησιμοποιεῖται εἰς ὀδοντοτρίμματα καὶ ὡς χρῶμα.

αἱμαθίδρωσις. Ἔκκρισις αἱματηροῦ ἱδρῶτος προερχομένη ἐκ παθήσεως τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων. Ὡς αἴτια θεωροῦνται ἰσχυραὶ συγκινήσεις, ἀνωμαλία τῆς ἐμμήνου ροῆς, κωλικοὶ τῶν νεφρῶν, κίτρινος πυρετός, τέτανος, διάφοροι λοιμώξεις κ.ἄ.

αἱμακουρία. Παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι, προσφορὰ αἵματος εἰς νεκροὺς ἥρωας εἰσαγομένου διὰ ὀπῆς εἰς τὸν τάφον. Ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς δοξασίας ὅτι αἱ σκιαὶ τῶν πίνουσαι αἷμα ἀνελάμβανον νέαν δύναμιν.

Ἀΐμαρά. Φυλὴ Ἐρυθροδέρμων τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἐν Ν. Περοὺ καὶ Δ. Βολιβίᾳ παρὰ τὴν λίμνην Τιτικάκαν, περὶ τὸ ἥμισυ ἑκατομμ. ψυχαί.

αἱμαρθρον. Ἔκχυσις αἵματος ἐν ἀρθρικῇ κοιλότητι.

αἱματάνθραξ. Ἄνθραξ παρασκευαζόμενος ἐξ αἵματος. Οὐσία χρησιμεύουσα ἄλλοτε πρὸς ἀποχρωματισμὸν τῶν ρευστῶν ἀντὶ τῆς ὁποίας σήμερον μεταχειρίζονται τὸν ὀστεάνθρακα. ‖ Ὀξεῖα νόσος τῶν χορτοφάγων ζώων, ἰδίως αἰγοπροβάτων καὶ βοῶν, ὀφειλομένη εἰς τὸ εἰδικὸν μικρόβιον τοῦ ἀνθράκους, ὁ ἄλλως *σπληνάνθραξ*. Θνησιμότης 70-80%.

Αἱματόξυλον
Α ἄνθος, Β καρπός

αἱματέμεσις. Ἡ ἀπὸ τοῦ στομάχου αἱμορραγία, σύμπτωμα διαφόρων νοσηρῶν καταστάσεων, συνηθέστερον ἕλκους τοῦ στομάχου ἢ τοῦ δωδεκαδακτύλου. (Διάφορος τῆς αἱμοπτυσίας).

αἱματίνη. Σιδηροῦχον συστατικὸν τῆς αἱμοσφαιρίνης. Χρησιμεύει κυρίως ὡς φορεὺς τοῦ ὀξυγόνου κατὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος.

αἱμάτινον. Ὕαλος ἔχουσα χρῶμα λαμπρὸν πορφυροῦν, ἀδιαφανής, ἐπιδεκτικὴ λειάνσεως, ἣν ἐχρησιμοποίουν οἱ ἀρχαῖοι πρὸς κατασκευὴν μωσαϊκῶν, ἀγγείων κλ.

αἱματίτης. Ὀρυκτὸν τοῦ σιδήρου, τοῦ ὁποίου εἶνε ὀξείδιον ἄνυδρον Fe_2O_3, μὲ 70% μέταλλον. Κρυσταλλοῦται εἰς ὡραῖα ρομβόεδρα ἢ συνθέτους τραπεζοειδεῖς μορφάς. Ἔχει μεταλλικὴν λάμψιν καὶ χρῶμα αἵματος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Οἱ ἀρχαῖοι τῷ ἀπέδιδον αἱμοστατικὰς ἰδιότητας. Ἀπαντᾷ καὶ εἰς μικροκρυσταλλικὰ ἢ στιφρὰ συσσωματώματα, μὲ σχήματα νεφροειδῆ ἢ σταλακτικά, ὁπότε καὶ παρουσιάζει ἰστὸν ἰνώδη. Ἀλλ' εὑρίσκεται καὶ μικρὸς εὔθρυπτος, κατάλληλος νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς χρῶμα· ἡ παραλλαγὴ αὕτη ὀνομάζεται *μίλτος* ἢ *ἐρυθρὰ ὤχρα*. Χρησιμεύει κυρίως πρὸς ἐξαγωγὴν σιδήρου. Ἐν Ἑλλάδι λαμπρὰ κοιτάσματα εὑρίσκονται εἰς τὴν Σέριφον, τὰ Βάτικα, τὸ Γραμματικὸ παρὰ τὸν Μαραθῶνα, τὸ Λαύρειον, τὴν Ἀταλάντην κ.ἀ.

Αἱματοπότης

αἱματόβιον. Παράσιτον τοῦ αἵματος, ἐξ οὗ ἡ νόσος *βιλαρζίωσις*.

αἱματοβλάστη. Τὸ αἱμοπετάλιον (βλ.λ.).

αἱματογόνον. Σιδηροῦχος οὐσία τῶν ὠῶν.

αἱματοδιάλυσις. Ἀλλοίωσις καὶ φθορὰ τοῦ αἵματος.

αἱματοδυναμική. Τμῆμα τῆς Φυσιολογίας, πραγματευόμενον περὶ τῶν μηχανικῶν φαινομένων τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος.

αἱματοδυναμόμετρον. Ὄργανον δι' οὗ μετρεῖται ἡ πίεσις τοῦ αἵματος ἐν τοῖς αἱμοφόροις ἀγγείοις.

αἱματοειδίνη. Ὠχροέρυθρος χρωστικὴ οὐσία παραγομένη ἐκ τῆς αἱμοσφαιρίνης.

αἱματοζῴαριον ἢ πλασμώδιον τοῦ Λαβεράν. Οὕτως ὀνομάζονται μικροσκοπικοὶ ὀργανισμοί, ἀποτελούμενοι ἀπὸ ἓν κύτταρον, φορεῖς τῆς ἑλονοσίας.

αἱματόζωον. Παράσιτον τοῦ αἵματος, ὅπως τὸ πλασμώδιον τῆς ἑλονοσίας (αἱματοζῴαριον) ἢ παράσιτον τοῦ δέρματος ζώων, ἐκμυζῶν τὸ αἱμά των.

αἱματοκήλη. Χρονία φλεγμονὴ τοῦ ὄρχεως ἢ τοῦ σπερματικοῦ τόνου προξενουμένη συνήθως ἐκ κακώσεως ἐξωτερικῆς.

αἱματόκολπος. Διάτασις τοῦ γυναικείου κολεοῦ ἐξ αἵματος καταμηνίου ἐπισχεθέντος.

αἱματοκύστις. Κύστις πλήρης αἵματος.

αἱματολογία. Περιγραφὴ ἢ πραγματεία περὶ αἵματος.

αἱματομετρία. Ἡ μέτρησις τῶν αἱμοσφαιρίων.

αἱματόμετρον. Ὄργανον δι' οὗ μετροῦσιν ἐν τοῖς μικροσκοπικοῖς ἐργαστηρίοις τὴν εἰς αἱμοσφαῖρια περιεκτικότητα τοῦ αἵματος.

αἱματομήτρα. Συσσώρευσις καταμηνίου αἵματος ἐν τῇ μήτρᾳ.

αἱματομυελία. Αἱμορραγία τοῦ νωτιαίου μυελοῦ.

αἱματόμφαλον καὶ **αἱματομφαλοκήλη.** Ὀμφαλικὴ κήλη, μετ' ἐγχύσεως αἵματος.

αἱματόξυλον καμπεχιανόν. Δένδρον τῆς οἰκογενείας τῶν χεδροπῶν, ἰθαγενὲς τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Βραζιλίας. Παρέχει ξύλον ἀμαυρῶς ἐρυθρὸν καλούμενον *αἱματόξυλον* ἢ *καμπεχιανὸν ξύλον*, τὸ ὁποῖον περιέχει δεψικὸν ὀξὺ καὶ χρωστικὴν οὐσίαν *(αἱματοξυλίνη)* χρήσιμον πρὸς χρῶσιν μικροσκοπικῶν παρασκευασμάτων. Ἐκχύλισμα τοῦ ξύλου χρησιμεύει ὡς στυπτικὸν φάρμακον.

αἱματοπίνη. Γένος φθειρῶν, οἵτινες ζῶσιν ἐπὶ τῶν ζώων καὶ ἰδίως τῶν ἐχόντων ὁπλήν (ἵππων, ὄνων, χοίρων).

αἱματοπορφυρίνη. Χρωστικὴ οὐσία τοῦ αἵματος παραγομένη ἐκ τῆς αἱματίνης διὰ τῆς ἐπιδράσεως ὑδροβρωμικοῦ καὶ ὀξικοῦ ὀξέος.

αἱματοπότης. Γένος ἐντόμων διπτέρων ἐκ τῶν ταβονιδῶν Μυῖαι μήκους 9-11 χλστμ. μὲ παχὺ προτεταμένον ρύγχος. Ἐπιπίπτουσιν ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ ζώων, ἰδίᾳ ἵππων, νύσσουσι καὶ ροφῶσι τὸ αἱμά των.

αἱματόπους ἢ **αἱματοπόδίτης.** Γένος ἑλοβίων πτηνῶν ἐκ τῶν χαραδριιδῶν. Κατοικοῦσι κατ' ἀγέλας εἰς τὰ παράλια, τρεφόμενα ἐκ θαλασσίων ζώων ἐκβραζομένων ὑπὸ τῶν κυμάτων. Κατὰ τὸν χειμῶνα μεταναστεύουσιν ἐκ τῶν πολὺ ψυχρῶν χωρῶν πρὸς θερμοτέρας.

αἱματόρραχις. Ἔκχυσις αἵματος ἐν τῇ σπονδυλικῇ στήλῃ.

αἱματόρριζα. Βλ. **σαγγουϊναρία.**

αἱματοσάλπιγξ. Συσσώρευσις αἵματος ἐν τῷ φαγωγῷ.

αἱματοσκόπιον. Ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς καταμέτρησιν τοῦ ποσοῦ τῆς αἱμοσφαιρίνης τοῦ αἵματος. Ὄργανα νεωτέρου τύπου χρησιμεύοντα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ὀνομάζονται *αἱμοσφαιρινόμετρα.*

αἱματόστασις. Βλ. **αἱμοστασία.**

αἱματοστάτης. Ὁ αἱματίτης λίθος εἰς ὃν ἀπεδίδοντο αἱμοστατικαὶ ἰδιότητες.

αἱματοσυγγένεια. Ἐξ αἵματος συγγένεια. ‖ *(Κοινων.)* Οἰκογενειακὴ συγκρότησις στηριζομένη ἐπὶ τῆς καταγωγῆς ἐξ αἵματος καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον οἱ κατιόντες καὶ ἀνιόντες παντὸς βαθμοῦ ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέραν οἰκογένειαν.

αἱματουρία. Ἡ ἀπὸ τῶν οὐροποιητικῶν ὀργάνων αἱμορραγία, καθ' ἣν τὸ αἷμα ἀποβάλλεται μεμιγμένον μετὰ τοῦ οὔρου. Σύμπτωμα ὀφειλόμενον εἰς ποικίλας βλάβας τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος.

αἱματοφοβία ἢ **αἱμοφοβία.** Παθολογικὸς φόβος ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ αἵματος δυνάμενος νὰ ἀπολήξῃ καὶ εἰς λιποθυμίαν.

αἱμάτωμα. Ἔκχυσις καὶ συσσώρευσις ἀφθόνου αἵματος ὑπὸ τὸ δέρμα καὶ ἐντὸς τῶν ἱστῶν. Μικρὰ καὶ ἐπιπολαία τοιαύτη συσσώρευσις αἵματος λέγεται *ἐκχύμωσις.*

Αἰμιλία (Æmilia). Ἐπαρχία τῆς ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τῆς *Αἰμιλίας ὁδοῦ.* Ἐπὶ Βυζαντινοῦ κράτους ἀπετέλει ἰταλικὴν ἐπαρχίαν. Σήμερον (Emilia) ὄνομα ἰταλικῆς ἐπαρχίας μεταξὺ Ἀπεννίνων, Πάδου καὶ Ἀδριατικῆς περιλαμβανούσης τοὺς νομοὺς Βολωνίας, Φερράρας, Φορλί, Μοδένης, Πάρμας, Πλακεντίας, Ραβένας καὶ τοῦ Ρηγίου ἐν Αἰ.

Αἰμιλιανός. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (206-254 μ.Χ.). Ἐφονεύθη μετὰ τετράμηνον βασιλείαν.

Αἰμιλία ὁδός (Æmilia via). Ἀρχαία ὁδὸς ἄγουσα ἀπὸ Ρώμης εἰς Πίσαν, Πλακεντίαν καὶ Ἀρίμινον, περατωθεῖσα τῷ 187 π.Χ.

Αἰμίλιος Παῦλος Λεύκιος (Æmilius Paulus Lucius) .Ρωμαῖος ὕπατος φονευθεὶς 216 π.Χ. εἰς τὴν ἐν Κάνναις μάχην. Ὁ ὁμώνυμος υἱός του ὑπέταξε τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον, ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Περσέα κατὰ τὴν ἐν Πύδνῃ μάχην 168 π.Χ. καὶ ὑπέταξε τὸ μακεδονικὸν κράτος, ἐφ' ᾧ ἐπωνομάσθη «Μακεδονικός».

αἱμίνη. Ἡ αἱματίνη.

αἱμογλοβίνη. Βλ. **αἱμοσφαιρίνη.**

αἱμοδρομόμετρον. Ὄργανον καταμετροῦν τὴν ταχύτητα τοῦ αἵματος ἐντὸς τῶν ἀγγείων.

αἱμοθεραπεία. Χρησιμοποίησις αἵματος ἀνθρώπου ἐν τῇ θεραπευτικῇ εἴτε διὰ μεταγγίσεως εἴτε δι' ἐνέσεων πρὸς καταπολέμησιν νοσηρῶν καταστάσεων ἢ ἀσθενειῶν. Τὸ αἷμα λαμβάνεται ἐξ ἑτέρου ἀτόμου, ὑγιοῦς ἢ πάσχοντος τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου πάσχοντος. Ἡ αἱμοθεραπεία ἐφαρμόζεται προληπτικῶς καὶ θεραπευτικῶς καὶ διαιρεῖται εἰς *αὐθαιμοθεραπείαν* καὶ *ἑτεροαιμοθεραπείαν,* ὅταν τὸ αἷμα χρησιμοποιῆται ἐν τῷ ὅλῳ του· ὅταν χρησιμοποιῆται ἐν μέρει, δηλ. ὡς ὀρὸς ἢ πλάσμα, διακρίνομεν τὴν *αὐτοορροθεραπείαν* καὶ τὴν *ἑτεροορροθεραπείαν,* ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν *αὐτοπλασμοθεραπείαν* καὶ τὴν *ἑτεροπλασμοθεραπείαν,* ἀφ' ἑτέρου.

αἱμοθώραξ. Ἄθροισις αἵματος ἐντὸς τοῦ ὑπεζωκότος, ἥτις προέρχεται ἐνίοτε καὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας (φυματιώσεως, νεοπλάσματος), κυρίως ὅμως ἐκ τραυματικῆς βλάβης.

αἱμοκλασία. Ἀλλοίωσις τοῦ αἵματος ἐκ κολλοειδορρηξίας.

αἱμοκυανίνη. Χρωστικὴ οὐσία περιεχομένη εἰς τὸ κυανοῦν αἷμα πλείστων μαλακίων καὶ ὀστρακοδέρμων.

αἱμολυσία. Διάλυσις τῆς αἱμοσφαιρίνης τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων ἐν τῷ ὀρῷ τοῦ αἵματος.

αἱμολυσῖναι. Οὐσίαι ἐπιφέρουσαι *αἱμολυσίαν* (ὕδωρ, ὀξέα, ἀλκάλια, φυτικαί, ζωϊκαὶ καὶ μικροβιακαὶ τοξῖναι).

αἱμομειξία ἢ **αἱμομιξία.** Σαρκικὴ μῖξις μεταξὺ στενῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν. Ἐθεωρήθη εἰς πάσας τὰς ἐποχὰς καταδικαστέα καὶ παράνομος, αἱ διάφοροι δὲ θρησκεῖαι καθορίζουσι τὸν βαθμὸν συγγενείας μέχρι τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπονται οἱ γάμοι. Ἀπὸ φυσιολογικῆς ἀπόψεως εἶνε ἐπίσης καταδικαστέα τοιαύτη ἐπιμιξία, διότι ἐξάπτει τὴν κληρονομικότητα, συσσωρεύει καὶ ἐπιτείνει τὰς προδιαθέσεις τῆς οἰκογενείας, οὕτω δὲ τὰ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα τέκνα ἔχουσι συνήθως σημεῖα ἐκφυλισμοῦ. Ἡ αἱ. εἶνε ἀδίκημα τιμωρούμενον ὑπὸ τοῦ νόμου. Κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Δίκαιον, τὸ ἀδίκημα δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν εἰς ἀνιόντα καὶ κατιόντα βαθμὸν καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν.

Αἵμονες. Ἀρχαῖος λαὸς εἰσβαλὼν ἐξ Ἠπείρου εἰς Θεσσαλίαν ἥτις ἐξ αὐτοῦ ὠνομάζετο παλαιότερον Αἱμονία.

Αἱμονία. Παλαιότερον ὄνομα τῆς Θεσσαλίας. Εἰδικώτερον, τὸ πεδινὸν αὐτῆς τμῆμα παρὰ τὰ Τέμπη.

αἱμοπετάλιον ἢ **αἱματοβλάστη.** Εἶδος μικροῦ ἀνωμάλου αἱμοσφαιρίου, πρωτογενὴς μορφὴ τοῦ ἐρυθροῦ.

αἱμοπνευμοθώραξ. Ἔκχυσις αἵματος καὶ ἀέρος ἐν τῷ ὑπεζωκότι.

αἱμοποίησις. Πολλαπλασιασμὸς τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων διὰ καταλλήλων φαρμάκων.

αἱμοπτυσία καὶ **αἱμόπτυσις.** Ἡ ἐκ τοῦ στόματος, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ βηχός, ἐπερχομένη ἀποβολὴ μικρᾶς ἢ μεγάλης ποσότητος αἵματος διὰ μέσου τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν (διάφορος τῆς αἱματεμέσεως). Ὀφείλεται συνήθως εἰς φλογιστικάς, νεοπλασματικὰς ἢ φυματιώδεις ἐπεξεργασίας τῶν βρόγχων καὶ τῶν πνευμόνων, ἐνίοτε καὶ εἰς ἄλλα αἴτια, τραυματισμούς, ἑξελκώσεις, εἰσπνοὴν ἐρεθιστικῶν ἀερίων, καρδιακὰς παθήσεις κλ.

αἱμορραγία ἢ **αἱμόρροια.** Ἔξοδος τοῦ αἵματος ἐκ τῶν περιεχόντων αὐτὸ ἀγγείων ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ σώματος *(ἐξωτερικὴ αἱμορραγία)* ἢ ἐντὸς τῶν ἱστῶν *(ἐκχύμωσις)* ἢ ἐντὸς κοιλότητός τινος τοῦ σώματος, π.χ. θώρακος, κοιλίας *(ἐσωτερικὴ αἱμορραγία).* Ἡ ἔκχυσις τοῦ αἵματος ἐκτὸς τῶν ἀγγείων γίνεται συνεπείᾳ τραυματισμοῦ *(τραυματικὴ αἱμορραγία)* ἢ ἀλλοιώσεως ἐσωτερικοῦ τινος ὀργάνου *(αὐτόματος αἱμορραγία).*

αἱμορροΐς (κν. ζωχάδα). Οὕτως ὀνομάζονται ἀνευρύσματα τῶν φλεβῶν τοῦ ὀρθοῦ ἐντέρου εἰς μέγεθος φακῆς μέχρι καρύου, προξενοῦσαι πόνον κατὰ τὴν ἀποπάτησιν. Εἶνε ἄλλοτε *ἐσωτερικαὶ* καὶ ἄλλοτε *ἐξωτερικαί.* Διαρρηγνυόμεναι συχνὰ αἱμορροοῦσιν, ἐνίοτε δὲ σχηματίζουσιν ἀπόστημα. Αἰτία, προδιάθεσις τοῦ ὀργανισμοῦ, καθιστικὸς βίος, ἀλκοολισμός, χρονία δυσκοιλιότης.

αἱμορροφιλία. Ἡ ἄλλως **αἱμοφιλία.**

Αἷμος (ὁ) ἢ **Βαλκάνια** (τουρκ. **Βαλκάν**, βουλγ. **Στάρα Πλάνινα**). Τὸ σπουδαιότερον ὄρος, καίτοι οὐχὶ τὸ μέγιστον, τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, διῆκον ἐκ Δ πρὸς Α καὶ χωρίζον τὴν κυρίως Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Ἄρχεται Δ ἀπὸ τοῦ σημείου ἔνθα σχηματίζει ὁ Δούναβις τὰς Σιδηρᾶς Πύλας καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου, εἰς μῆκος 600 χλμ. καὶ πλάτος 21-45 χλμ. Διαιρεῖται ὑπὸ τοῦ ποτ. Ἰσκὲρ εἰς τὸν *Δ. Αἷμον* καὶ εἰς τὸ ἕτερον τμῆμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ *Μέσου* ἢ *Κεντρικοῦ* ἢ *Ὑψηλοῦ Αἱ.* καὶ τοῦ *Α. Αἵμου.* χωριζομένων διὰ τῆς στενωποῦ τοῦ Δεμὶρ-καποῦ Β τῆς π. Σλίβεν (ὕψος 1007 μ.). Ὑψίστη κορυφὴ *Γιουμρουκτσὰλ* ἢ *Φερδινάνδωφ* (ὕψος 2375 μ.), ἐπὶ τοῦ Μέσου Αἱ. Ἡ ἀπὸ Β πρὸς Ν συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ πολλῶν διαβάσεων, ὧν σπουδαιότεραι εἶνε ἡ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰσκέρ, ἡ διὰ τῆς στενωποῦ τῆς Τράβνας καὶ διὰ τοῦ στενοῦ Κότελ, δι' ὧν διέρχονται σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Ὑψίστη ἐκ τῶν διαβάσεων εἶνε διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Σίπκας (1333 μ.).

αἱμοσπερμία. Ἐξακόντισις σπέρματος μεμιγμένου μεθ' αἵματος. Αἴτια: γενετήσιοι καταχρήσεις ἢ ὑπερβολικὴ ἐγκράτεια ἢ παθήσεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σοβαραί.

αἱμοσπορίδια. Τάξις πρωτοζῴων (βλ.λ.).

αἱμοστασία ἢ **αἱμόστασις.** Ἰατρικὴ ἐπέμβασις δι' ἧς ἐπιδιώκεται ἡ κατάπαυσις τῆς αἱμορραγίας ἀγγείου τινὸς τοῦ σώματος. Τοῦτο γίνεται εἴτε διὰ πιέσεως ἢ συστολῆς ἐπιτυγχανομένης διὰ διαφόρων τρόπων (ἐπίδεσμοι, ψῦξις, περίδεσις τοῦ αἱμοφόρου ἀγγείου, καυτηριασμός) ἢ διὰ χημικῆς ἐπιδράσεως, ὡς π.χ. διὰ ἐργοτίνης, ἀδρεναλίνης, στυπτηρίας, τανίνης, χλωριούχου σιδήρου κ.λ.

αἱμοστατικά. Μέσα δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ αἱμοστασία (βλ.λ.).

αἱμοσφαιριναιμία. Ἡ ἐν τῷ ὀρῷ τοῦ αἵματος ὕπαρξις ποσότητός τινος αἱμοσφαιρίνης, ἐκλυομένης ἀπὸ τῶν μὴ ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει εὑρισκομένων ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων.

αἱμοσφαιρίνη. Ἐρυθρὰ οὐσία τοῦ αἵματος, ἀποτελουμένη ἐκ τῆς σιδηρούχου χρωστικῆς οὐσίας, ἥτις λέγεται *αἱματίνη,* καὶ τῆς λευκωματώδους *σφαιρίνης.* Ἀποτελεῖ μέρος τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων καὶ εἶνε φορεὺς τοῦ ὀξυγόνου, τὸ ὁποῖον λαμβάνει ἐντὸς τῶν πνευμόνων καὶ δίδει εἰς τοὺς ἱστούς. Ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ἑνοῦται εὐκόλως μετὰ τοῦ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος καὶ νὰ χάνῃ οὕτω τὴν ἱκανότητα τοῦ προσλαμβάνειν τὸ ὀξυγόνον. Οὕτω ἐπέρχεται ἡ διὰ τῆς εἰσπνοῆς διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος λίαν ἐπικίνδυνος δηλητηρίασις (ὅπως π.χ. ὅταν ἐντὸς κλειστοῦ δωματίου ὑπάρχῃ πύραυνον μὲ ἀτελῶς πυρακτωθέντας ἄνθρακας).

αἱμοσφαιρινόμετρον. Βλ. **αἱματοσκόπιον.**

αἱμοσφαιρινουρία. Ἡ μετὰ τῶν οὔρων ἀποβολὴ διαλελυμένης αἱμοσφαιρίνης. Διαφέρει ἀπὸ τῆς αἱματουρίας, καθ' ὅτι κατὰ ταύτην ἀποβάλλονται ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια, ἀποβάλλεται δηλαδὴ μετὰ τοῦ οὔρου καὶ αἷμα, ἐνῷ κατὰ τὴν αἱ. δὲν ἀνευρίσκονται εἰς τὰ οὖρα ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια, διότι ταῦτα διαλύονται προηγουμένως ἐντὸς τῶν ἀγγείων. Δύναται νὰ προέρχεται ἐξ ὡρισμένων δηλητηρίων ἢ ὡς ἐκδήλωσις νόσων, κυρίως τῆς παροξυντικῆς αἱμοσφαιρινουρίας (συνήθως εἰς τοὺς παλαιοὺς συφιλιδικούς) ἢ τοῦ αἱμοσφαιρινουρικοῦ πυρετοῦ, τοῦ ἄλλως λεγομένου κακοήθους πυρετοῦ (συνεπείᾳ ἑλονοσίας).

αἱμοσφαίριον. Τὸ μορφολογικὸν στοιχεῖον τοῦ αἵματος, μικροσκοπικὸν σωμάτιον πλέον ἐν τῷ ὀρῷ τοῦ αἵματος. Διακρίνομεν εἰς τὰ σπονδυλωτὰ δύο εἴδη αἱμοσφαιρίων, τὰ *ἐρυθρά,* τὰ ὁποῖα προσδίδουσι τὸ χρῶμα εἰς τὸ αἷμα ἕνεκα τοῦ μεγίστου ἀριθμοῦ των, καὶ τὰ *λευκὰ* ἢ *λευκοκύτας,* ὀλίγον χρωματισμένα καὶ πολὺ σπανιώτερα.

Αἵμου χερσόνησος ἢ **Βαλκανική.** Ἡ ἀνατολικωτέρα τῶν τριῶν χερσονήσων τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰ νότια αὐτῆς μέρη. Γεωγραφικὸν ὅριον αὐτῆς πρὸς Β λαμβάνεται συνήθως ὁ παράλληλος 45° Β πλ., ἐνῷ ὡς φυσικὸν ὅριον θεωρεῖται ὁ Δούναβις ποταμὸς καὶ ὁ κατὰ Δ. προέκτασιν πρὸς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος σχηματιζόμενος παραπόταμος αὐτοῦ Σαῦος. Περιλαμβάνει τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν καὶ τὰ νότια τμήματα τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Νοτιοσλαυΐας. Ἔχει ἔκτασιν ἐντὸς τῶν φυσικῶν ὁρίων 470.131 τ.χλμ. καὶ περὶ τὰ 24 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Ἡ χερσόνησος τοῦ Αἵμου εἶνε χώρα ὀρεινὴ καλυπτομένη ὑπὸ ὀρεινῶν τόξων τοῦ ἀλπικοῦ συστήματος, ἅτινα σχηματίζουσιν ἀφ' ἑνὸς τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Αἵμου, ἀποτελούσης συνέχειαν τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν πτυχωσιγενῆ χώραν τοῦ Δ. τμήματος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀλλεπάλληλοι ὀροσειραὶ διήκουσι κατὰ μῆκος τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τοῦ Ἰονίου μέχρι τῶν Ν. ἄκρων τῆς Πελοποννήσου. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, παρὰ τοὺς ὁποίους σχηματίζονται εὔφοροι κοιλάδες καὶ πεδιάδες, καὶ ὧν κυριώτεροι εἶνε ὁ Ἕβρος, ὁ Στρυμὼν ὁ Δρῖνος τῆς Ἀλβανίας, ὁ Δρῖνος τῆς Νοτιοσλαυΐας, ὁ Μοράβας καὶ ὁ Ἰσκὲρ (οὐδεὶς πλωτός). Τὸ ὑπέδαφος ἐγκλείει λιγνίτην καὶ μεταλλεύματα χαλκοῦ, χρωμίου, μαγγανίου, ἀντιμονίου καὶ ἀρσενικοῦ. Τὸ κλῖμα ἤπιον πλησίον τῶν παραλίων (πρὸς Δ μεσογειακὸν μὲ περισσοτέρας βροχάς, εἰς τὰ Α ξηρότερον), εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δριμύτερον ὁμοιάζον πρὸς τὸ κλῖμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης.

Ἱστορία. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ χερσόνησος τοῦ Αἵμου ᾠκεῖτο κυρίως ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῶν Θρᾳκῶν, οἵτινες διῃροῦντο εἰς πολλὰ συγγενῆ ἔθνη. Εἰς ἐποχήν, ἥτις δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς, πάντως ὅμως οὐχὶ μετὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα π.Χ., ἤρχισαν κατερχόμεναι ἑλληνικαὶ φυλαί, αἵτινες κατέλαβον τὴν Ἑλλάδα καὶ συνεχωνεύθησαν μὲ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορικῆς περιόδου εὑρίσκομεν τὴν χερσόνησον κατοικουμένην ὑπὸ τριῶν μεγάλων φυλῶν, τῶν Ἰλλυριῶν πρὸς τὰ Β καὶ Δ αὐτῆς, τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰ Ν καὶ τὸ κέντρον, καὶ τῶν Θρᾳκῶν πρὸς τὰ Α. Ἐκ τούτων οἱ Ἕλληνες, εὐνοηθέντες ὑπὸ κλίματος εὐκραοῦς καὶ χώρας τὴν ὁποίαν κατέκοπτεν ἡ θάλασσα, ἐξ ἄλλου δὲ κληρονομήσαντες τὸν Αἰγαῖον πολιτισμόν, προήχθησαν ταχέως καὶ ἀνέπτυξαν ἴδιον πολιτισμόν. Πολιτικὴ ἕνωσις τῆς χερσονήσου οὐδέποτε ἐπετεύχθη πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ἡ τότε ὅμως γενομένη οὔτε πλήρης ἦτο οὔτε ἐπὶ πολὺ διήρκεσε. Πολιτικὴ ἕνωσις σχετικῶς μακροχρόνιος ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, εἶτα κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, καὶ τέλος ἡ ὑπὸ τοὺς Τούρκους. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ χερσόνησος ἐδοκίμασε πολλὰς εἰσβολὰς βαρβάρων, ἐξ αὐτῶν δὲ οἱ πέραν τοῦ Δουνάβεως Γαλάται ἐπωφελούμενοι τῶν πολέμων μεταξὺ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰσέβαλον κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος εἰς Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν καὶ ἐδῄωσαν αὐτάς, τὴν εἰσβολὴν δὲ ταύτην ἠκολούθησε νέα, ὁπότε οἱ Γαλάται ἔφθασαν μέχρι τῶν Δελφῶν, στραφέντες δ' εἶτα πάλιν πρὸς Β καὶ πρὸς Α ἔφθασαν μέχρι Θρᾴκης. Ἐκεῖ ἵδρυσαν Γαλατικὸν βασίλειον, τὸ

όποῖον διετηρήθη μέχρι τέλους τοῦ Γ΄ αἰῶνος. Γότθοι κατὰ τὰ μέσα τοῦ Γ΄ μ.Χ. αἰῶνος εἰσέβαλον ἐπίσης καὶ ἐδῄωσαν τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θρᾴκην, καὶ ἔφθασαν μέχρις Ἀθηνῶν. Αἱ ἐπιδρομαὶ ἐπανελήφθησαν τὸν Δ΄ αἰῶνα. Τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ πρὸς τοὺς εἰσβολεῖς καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς χώρας ἐν Θρᾴκῃ, ὅπου ὀλίγον ἐγκατέστησαν ὡς σύμμαχοι. Γαλάται καὶ Γότθοι συνεχωνεύθησαν καὶ δὲν ἀφῆκαν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας, ὡς δὲν ἀφῆκαν εἰσβολαὶ Οὔννων, οἵτινες δὲν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν χερσόνησον. Πολὺ μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν εἶχον αἱ εἰσβολαὶ Βουλγάρων καὶ Σλαύων, καθ' ὃ μεταβαλοῦσαι τελείως τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτῆρα τοῦ Β. μέρους τῆς χερσονήσου. Ἐπιδρομαὶ Βουλγάρων ἐσημειώθησαν καὶ πρὸ τῆς ὁριστικῆς των ἐγκαταστάσεως ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως, ἡ ὁποία ἐγένετο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Ζ΄ αἰῶνος, ὅτε τοῖς ἐδόθη ἡ μεταξὺ Δουνάβεως, Αἵμου, Εὐξείνου καὶ Σερβίας χώρα. Εἰς τὴν χώραν ταύτην ὡς καὶ δυτικώτερον αὐτῆς εἶχον ἤδη ἐγκατασταθῆ οἱ Σλαῦοι ἐπὶ Ἡρακλείου, ὅστις εἰς τὰς φυλὰς τῶν Χροβατῶν (Κροατῶν) καὶ τῶν Σέρβων ἔδωκε τὰς ἀπ' αὐτῶν κληθείσας Κροατίαν καὶ Σερβίαν.

Ἐνταῦθα οἱ λαοὶ οὗτοι ὑπέταξαν τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν ἐν αἷς ἐγκατεστάθησαν, οὗτω δὲ ἐκ τῶν παλαιῶν φυλῶν τῆς χερσονήσου, οἱ μὲν Ἰλλυριοὶ περιωρίσθησαν εἰς τὴν δυτικωτάτην μόνον ἄκραν τῆς χερσονήσου, τὴν σημερινὴν Ἀλβανίαν, οἱ δὲ Ἕλληνες περιωρίσθησαν εἰς τὸ Ν. μέρος αὐτῆς, τὸ κέντρον, τὴν Θρᾴκην, τὰ ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου παράλια καὶ τινας ἐθνικὰς ἑστίας Β τῶν ἐθνολογικῶν ὁρίων. Ὡς πρὸς τοὺς Θρᾷκας, οὗτοι εἶχον ἤδη συγχωνευθῆ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φυλήν. Ἡ εἰσβολὴ τῶν Τούρκων καὶ ἡ κατάκτησις τῆς χερσονήσου ὑπ' αὐτῶν ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν μείωσιν τῆς δυνάμεως πασῶν τῶν φυλῶν διὰ τῶν βιαίων ἢ ἐκουσίων ἐξισλαμισμῶν. Ἐν τούτοις δὲν μετέβαλον οὐσιαστικῶς τὴν ἐθνολογικὴν σύστασιν τῆς χερσονήσου. Πρῶτον ἐκ τῶν ἐθνῶν τῆς χερσονήσου ἐξηγέρθη πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του τὸ Ἑλληνικόν· ἐπαναστάσεις αὐτοῦ ἐγένοντο πολλαί, μέχρις οὗ ἡ τοῦ 1821 κατέληξεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν μέρους αὐτοῦ. Ἦδη καὶ τὸ Σερβικὸν ἔθνος ἐξηγέρθη τῷ 1804 καὶ πάλιν τῷ 1815, ὅτε ἐπέτυχε νὰ καταστῇ αὐτόνομον. Ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877 ἐπέφερε μεγάλας μεταβολὰς ἐν τῇ χερσονήσῳ. Τὸ Σερβικὸν κράτος, καταστὰν ἀνεξάρτητον, προσεκτήσατο καὶ νέας χώρας πρὸς Ν, ἡ πρὶν μικρὰ καὶ αὐτόνομος ἡγεμονία τοῦ Μαυροβουνίου κατέστη καὶ αὐτὴ ἀνεξάρτητος, ἱδρύθη Βουλγαρικὴ ἡγεμονία καὶ πρὸς Ν αὐτῆς αὐτόνομος ἐπαρχία, ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία, καὶ ἡ Ἑλλὰς ηὐξήθη διὰ τῆς προσκτήσεως τῆς Θεσσαλίας. Τῷ 1885 ἡ Βουλγαρία κατέλαβε τὴν Α. Ρωμυλίαν, τῷ δὲ 1908 ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητον βασίλειον. Οἱ δύο Βαλκανικοὶ πόλεμοι (1912-1913) καὶ κατόπιν ὁ Παγκόσμιος (1914-1918) ἔδωκαν νέαν μορφὴν εἰς τὴν χερσόνησον. Τὸ Μαυροβούνιον ἡνώθη πρὸς τὴν Σερβίαν, ἥτις ἔλαβε τὴν Β. Μακεδονίαν, αὐξηθεῖσα καὶ πρὸς Β διὰ τῆς ἑνώσεως τῆς Κροατίας καὶ τῆς Σλοβενίας. Ἡ Βουλγαρία ἀπέκτησε μέρος τῆς ΒΑ. Μακεδονίας καὶ ΒΔ. Θρᾴκης. Εἰς τὸ δυτικώτερον μέρος τῆς χερσονήσου ἱδρύθη τὸ Ἀλβανικὸν κράτος. Ἡ Ἑλλὰς ηὐξήθη πρὸς τὰ ΒΔ διὰ τῆς προσκτήσεως τῆς Ἠπείρου, πρὸς τὰ Β διὰ τῆς ΝΔ. Μακεδονίας καὶ εἰς τὰ ΒΑ διὰ τῆς Ν., κεντρικῆς καὶ τῆς ΝΑ. Μακεδονίας καὶ τῆς Δ. Θρᾴκης, λαβοῦσα ἐπίσης τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου (ἐκτὸς δύο πρὸς Β καὶ τῶν Δωδεκανήσων) καὶ τὴν Κρήτην.

αἱμοφθαλμία. Ἔκχυσις αἵματος ἐν τῷ ὀφθαλμῷ.

αἱμοφιλία καὶ **αἱμορροφιλία.** Δυσκρασία τοῦ σώματος, καθ' ἣν εὐκόλως αἱμορραγοῦσι τὰ ἄγγεῖα καὶ δυσκόλως θρομβοῦται τὸ αἷμα, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὸ ῥῆγμα τοῦ ἀγγείου δὲν ἀποφράσσεται αὐτομάτως διὰ θρομβώσεως τοῦ αἵματος, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ὑγιεῖς ὀργανισμούς.

αἱμοφοβία. Ἡ ἄλλως **αἱματοφοβία** (βλ.λ.).

Αἱμυαλῶν μονή. Μονὴ μεταξὺ Στεμνίτσης καὶ Δημητσάνης. Ἐν αὐτῇ προδοθέντες κατεστράφησαν 1805 οἱ Κολοκοτρωναῖοι.

αἱμωδία ἢ **αἱμωδιασμός.** Διατάραξις τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως γινομένη αἰσθητὴ ὡς ἀπὸ πλήθους μυρμήκων περιτρεχόντων χώραν τινὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος καὶ προερχομένη ἐκ διαταράξεως τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος.

Αἵμων. Υἱὸς τοῦ Κρέοντος κατασπαραχθεὶς ὑπὸ τῆς Σφιγγὸς ὡς μὴ κατορθώσας νὰ λύσῃ τὸ αἴνιγμά της. Ἐν τοῖς δράμασι τοῦ Σοφοκλέους μνηστὴρ ὢν τῆς Ἀντιγόνης ηὐτοκτόνησεν ὅτε αὕτη ἐτάφη ζῶσα.

Αἴν (Ain). 1) Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Ροδανοῦ ἐν Γαλλίᾳ, ἐκβάλλων ἄνωθεν τῆς Λυών, μήκους 190 χλμ. (90 χλμ. πλωτός).— 2) Ὁμών. νομός, 5826 τ.χλμ., 317.196 κάτ., πρωτ. *Βούρ*.

Αἴν (Aisne). 1) Ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Οὐάζ ἐν Καμπανίᾳ (Β. Γαλλίᾳ) ἐκβάλλων ἄνωθεν τῆς Κομπιένης, μήκους 280 χλμ. (160 χλμ. πλωτός).— 2) Ὁμών. νομός, 7428 τ.χλμ., 489.000 κάτ., πρωτ. *Λάν*.

Αἰϋναλῆ - Κιόσκ. Σουλτανικὸν περίπτερον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξ οὗ ὠνομάσθη *Αἰϋναλῆ Καβάκ* ὁλόκληρος συνοικία ἐγγὺς τοῦ προαστείου Χάσκιοϊ. Ἐν αὐτῷ ὑπεγράφη 10.3.1779 ἡ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας συνθήκη τοῦ Αἰϋναλῆ Καβάκ, δι' ἧς ἡ Τουρκία ἀπεξενώθη τῆς Κριμαίας.

Αἴνεια (ἡ). Ἀρχαία π. τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν ΒΑ. προεξοχὴν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, θεωρουμένη κτίσμα τοῦ Αἰνείου.

Αἰνείας. Ὁ μετὰ τὸν Ἕκτορα διασημότατος ἥρως τῶν Τρῴων, υἱὸς τοῦ Ἀγχίσου καὶ τῆς Ἀφροδίτης, κύριον πρόσωπον τῆς «*Αἰνειάδος*» τοῦ Βιργιλίου. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας φεύγει μετὰ τῆς συζύγου του *Κρεούσης* καὶ τοῦ υἱοῦ του *Ἀσκανίου*, φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν πατέρα του. Καθ' ὁδὸν ἐξαφανίζεται ἡ Κρέουσα. Μετὰ μακρὰς περιπλανήσεις ὁ Αἰ. φθάνει εἰς Ἰταλίαν, ἐγκατασταθεὶς δὲ εἰς τὴν παρὰ τὸν Τίβεριν χώραν τοῦ βασιλέως Λατίνου (*Λάτιον*) λαμβάνει σύζυγον τὴν θυγατέρα τούτου Λαβινίαν, ἐκ ταύτης δὲ ἀπέκτησεν υἱὸν τὸν Σίλβιον, γενόμενον γενάρχην τῶν βασιλέων τῆς Ἄλβα-Λόγγας. Ἐκ τῶν διαφόρων περιπετειῶν τοῦ Αἰ. ἀναφέρεται ἰδίως ἡ ἀφιξίς του εἰς Καρχηδόνα, ὅπου ἡ βασίλισσα *Διδώ*, καταλαμβανομένη ὑπὸ μανιώδους ἔρωτος, ζητεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ πλησίον της οὕτως ὥστε ὁ Αἰ. ἀναγκάζεται νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ κρυφίως.

Αἰνειάς. Ἔπος τοῦ Βιργιλίου, ἔνθα περιγράφονται αἱ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας μακραὶ περιπλανήσεις τοῦ Αἰνείου.

Αἰνησίδημος. Σκεπτικὸς φιλόσοφος ἐκ Κνωσοῦ (Α΄ αἰ. π.Χ.), διδάξας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Κατ' αὐτὸν ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν πραγμάτων, ὀφείλομεν νὰ *ἐπέ-*

χωμεν περὶ πάντων. Διὰ τῆς *ἐποχῆς* ποριζόμεθα τὴν ἀληθῆ ἡδονήν, τὴν *ἀταραξίαν*.

Αἰνιᾶνες. Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Θεσσαλίας σχὼν ἀνέκαθεν ἰδιαιτέραν ὑπόστασιν, ἰδίαν ἱστορίαν καὶ διοίκησιν, ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον καὶ αὐτονομίαν πολιτικὴν καὶ νομισματικήν. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους κατῴκει μονίμως εἰς τὴν Δ. κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ὀρεινὰ κράσπεδα, συνορεύων πρὸς Δ μὲ τοὺς Εὐρυτᾶνας, πρὸς Α μὲ τοὺς Μαλιεῖς καὶ Οἰταίους, πρὸς Β μὲ τοὺς Δόλοπας καὶ Ἀχαιοὺς Φθιώτας καὶ πρὸς Ν μὲ τοὺς Αἰτωλούς. Προτοῦ καταλάβωσι τὴν χώραν ταύτην οἱ Αἰ. κατῴκουν κατὰ τὴν σημερινὴν κοιλάδα τῆς «Ποταμιᾶς» περὶ τὸν ποταμὸν Τιταρήσιον (Σαραντάπορον), μετέσχον δὲ τῆς ἐναντίον τῆς Τροίας ἐκστρατείας. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν 480 π.Χ. προσεχώρησαν εἰς αὐτούς. Ἐπολέμησαν 394 καὶ 369 π.Χ. κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ μετέσχον 323 π.Χ. τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Τῷ 167 π.Χ. ἀπέκτησαν αὐτονομίαν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, ἥτις κατηργήθη (27 π.Χ.) ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου.

αἴνιγμα. Λόγος σκοτεινός, ἀσαφής, ὁ ὁποῖος δηλοῖ τὸ νοούμενον οὐχὶ διὰ τοῦ ὀνόματος ἀλλὰ διὰ ἀλληγοριῶν, παρομοιώσεων, εἰκόνων ἢ περιγραφῆς τῶν ἰδιοτήτων του κ.λ. καὶ τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ ἐξήγησις.

Αἰνικολοβάρβαρα (τά). Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἑορτάζονται ὁ ἅγιος Νικόλαος καὶ ἡ ἁγία Βαρβάρα, αἱ ἀρχαὶ τοῦ Δεκεμβρίου.

αἶνος (ὁ). Ἔπαινος, παραίνεσις. ‖ Παρ' ἀρχαίοις, κυρίως ἱστορικαὶ ἢ μυθώδεις διηγήσεις. ‖ *(Ἐκκλ.) Αἶνοι* ὠνομάσθησαν οἱ τελευταῖοι ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ, διότι ἐν αὐτοῖς ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ ἡ φράσις «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον».

Αἶνος (ἡ). Παράλιος π. τῆς Τουρκίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἕβρου ἐν τῇ Α. Θράκῃ, μετὰ λιμένος προσιτοῦ μόνον εἰς μικρὰ πλοῖα. Κάτ. 7000. Εἶνε ἐκ τῶν παλαιοτάτων καὶ ἄλλοτε πλουσιωτάτων πόλεων τῆς Θράκης, ἀναφερομένη ἤδη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὡς σύμμαχος τῶν Τρώων. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὑπῆρξε φόρου ὑποτελὴς εἰς τοὺς Ἀθηναίους, εἶτα κτῆσις τῶν Μακεδόνων καὶ τῷ 190 π.Χ. αὐτόνομος ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους. Ἐπὶ Βυζαντινῶν περιελήφθη εἰς τὴν ἐπαρχ. Ροδόπης, εἶτα εἰς τὸ θέμα Εὐρώπης, κατὰ δὲ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα ὑπήχθη ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Κατελούζων. Ἐγένετο τουρκικὴ τῷ 1455, ἑλληνικὴ 1919-1922 καὶ εἶτα πάλιν τουρκική.

Αἶνος. Τὸ ὑψηλότατον ὄρος τῆς Κεφαλληνίας, κν. **Μεγάλο βουνό** (ὕψος 1620 μ.).

Ἀϊνός. Φυλὴ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Βλ. *Ἀϊνώ*.

Ἄϊν-Σαρίν. Χ. τῆς Παλαιστίνης, 6 χλμ. ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐγγὺς τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, κειμένης εἰς τὸ μέρος ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν ἐγεννήθη Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής. Πλησίον εὑρίσκεται σπήλαιον, τὸ ὁποῖον οἱ προσκυνηταὶ ἐπισκέπτονται ὡς γενόμενον κατοικητήριον τῆς Θεοτόκου.

Ἄϊνσταΐν (Ἀλβέρτος Einstein). Γερμανὸς φυσικὸς καὶ μαθηματικός, γενν. 14.3.1879, ἱδρυτὴς τῆς θεωρίας *περὶ σχετικότητος*, ἥτις ἔφερεν ἐπανάστασιν εἰς τὰς ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ τῇ Χημείᾳ ἐπικρατούσας ἀντιλήψεις. Βραβεῖον Νοβὲλ 1921.

Ἀϊντάβ. Π. τῆς Τουρκίας κειμένη ἐπὶ τοῦ Σατζοὺρ, δεξιοῦ παραποτ. τοῦ Εὐφράτου, 100 χλμ. ΒΑ τοῦ Χαλεπίου, ἡ ἀρχαία **Δολίχη** τῆς Κομμαγηνῆς. Κάτ. 75.000.

Ἀϊνώ. Ἡ παλαιὰ αὐτόχθων φυλὴ τῆς Ἰαπωνίας, διατηρουμένη σήμερον μόνον ἐπὶ τῶν ν. Ἰεσσὼ καὶ Σαχαλίνης. Ἐν ὅλῳ 20.000 ψυχαί. Ἔχουσιν ἰδίαν γλῶσσαν, ἀνθρωπολογικῶς δὲ πλησιάζουσι περισσότερον μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν φυλήν. Ἁλιεῖς καὶ κυνηγοί.

Αἰνώ (Hainauts). Βλ. Ἀννωνία.

Αἴξ (capra). Γένος κοιλοκεράτων μηρυκαστικῶν ζώων, μὲ κέρατα πλευρικῶς πεπιεσμένα, ἀνιόντα καὶ καμπτόμενα πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ πρὸς τὰ πλάγια, οὐρὰν βραχεῖαν, ἡνωρθωμένην, ὑπὸ τὴν σιαγόνα συνήθως γένειον. Αἱ ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ζῶσαι αἶγες διαιτῶνται κατ' ἀγέλας εἰς ὀρεινὰς περιοχάς, ἔχουσι δὲ ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα νὰ πηδῶσι καὶ νὰ ἀναρριχῶνται. Κοινοτάτη ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ *γηγενὴς* ἢ *οἰκοδιαίτος αἴξ*, ἡ ὁποία κατάγεται ἐκ τῆς ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ζώσης *αἰγὸς bézoard* τῆς Δ. Ἀσίας. Ἄλλα εἴδη εἶνε ἡ *μακρόκερως αἴξ* ἢ *αἴξ τῶν Ἰμαλαΐων*, καὶ ἡ *αἴγαγρος*, τὸ κν. *ἀγριοκάτσικο*, ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὸ Πελαγονήσι τῶν Β. Σποράδων καὶ τινας νήσους τῶν Κυκλάδων. Ἡ οἰκοδίαιτος αἴξ εἶνε ἐξηπλωμένη ἐφ' ὅλης τῆς γῆς, διατηρουμένη χάριν τοῦ γάλακτος, τῆς σαρκός, τοῦ τριχώματος καὶ τοῦ δέρματός της. Τὸ γάλα της περιέχει ὀλιγώτερον σάκχαρον, περισσότερον βούτυρον καὶ λεύκωμα ἢ τὸ τῆς ἀγελάδος. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων φυλῶν τῆς οἰκοδιαίτου αἰγὸς εἶνε ἡ *ἐλβετική*, ἧς πρώτη πατρὶς ὑπῆρξεν ἡ κοιλὰς τοῦ ποτ. Σάανε καὶ τῆς ὁποίας κυριώτερα χαρακτηριστικὰ εἶνε τὸ λευκὸν χρῶμα, ἡ ἀπουσία κεράτων καὶ ἡ μεγάλη παραγωγὴ γάλακτος (500-600 ὀκάδες ἐτησίως)· ἡ τῶν *Πυρηναίων*, ἡ *ἰταλικὴ* καὶ ἡ τῆς *Μάλτας* (κν. *μαλτέζικη*, πλουσία εἰς γάλα). Ἐπίσης ἀξιαὶ λόγου εἶνε ἡ *αἴξ τῆς Ἀγκύρας* καὶ ἡ *αἴξ τοῦ Κασμήρ*, τῶν ὁποίων τὸ μακρὸν καὶ μαλακὸν τρίχωμα δίδει ἐξαίσιον ὑλικὸν διὰ κατασκευὴν ὑφασμάτων. ‖ *(Ἀστρον.)* Ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ἡνιόχου, τὸ α αὐτοῦ περίπου κατὰ τὴν προέκτασιν τῆς οὐρᾶς τῆς Μικρᾶς Ἄρκτου, γειτονεύει πρὸς τὸν Γαλαξίαν καὶ εἶνε ἀπὸ τοὺς λαμπροτέρους καὶ ὡραιοτέρους ἀστέρας τοῦ στερεώματος, πρώτου μεγέθους, πέμπτος κατὰ σειρὰν λαμπρότητος μεταξὺ ὅλων τῶν ἀστέρων.

κοινὴ αἴγαγρος Ἄγκύρας

Αἶγες

Αἶξ-ἀν-Προβάνς (Aix-en-Provence). Π. τῆς Γαλλίας, παλαιὰ πρωτ. τῆς Προβηγγίας, ἐν τῷ νομῷ Βοὺς-δὺ-Ρόν, 28 χλμ. Β τῆς Μασσαλίας. Κάτ. 35.106. Ἔχει θερμὰς ἐλαφρῶς θειούχους πηγάς. Παλαιὰ ρωμαϊκὴ λουτρόπολις.

Αἶξ-λὰ-Σαπέλ (Aix-la-Chapelle). Βλ. Ἄαχεν.

Αἶξ-λὲ-Βαίν (Aix-les-Bains). Λουτρόπολις τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Σαβοΐας, 12 χλμ. Β τοῦ Σαμβερύ, αἱ Aquæ Domitianæ τῶν Ρωμαίων. Θερμαὶ θειοῦχοι πηγαί. Κάτ. 9000.

Αἰξωνή. Ἀρχαῖος δῆμος τῆς Κεκροπίδος φυλῆς Αἰγέβα. Βλ. Ἰόβα.

Αἰολεῖς. Μία τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν, ἡ ὁποία κατῴκησε διαφόρους χώρας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἥτις ἀνῆγε τὴν ἀρχήν της εἰς τὸν ἐπώνυμον Αἴολον, υἱὸν τοῦ Ἕλληνος. Φαίνεται ὅτι πρώτην πατρίδα αὐτῶν οἱ Αἰ. εἶχον τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ ὅτι ἐκεῖθεν μετηνάστευσαν εἰς τὴν Δ. Μικρὰν Ἀσίαν. Αἱ ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ πατρίδι ἐγκαταστάσεις αὐτῶν διηρροῦντο εἰς τὰς ἐπὶ τῶν ν. Λέσβου καὶ Τενέδου καὶ εἰς δύο ὁμάδας συνοικισμῶν ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας. Ἡ νοτιωτέρα τούτων ἀπετελεῖτο ἐκ 12 πόλεων, ἐν αἷς ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Κύμη. Ἡ βορειοτέρα περιελάμβανε τὰς ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Λεκτοῦ μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου κειμένας πόλεις. Αἱ αἰολικαὶ αὗται πόλεις ὑποταχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κροίσου, βασιλέως τῆς Λυδίας, ἐγένοντο μετὰ τὴν πτῶσιν τούτου ὑπήκοοι τῶν Περσῶν. Κατὰ τὴν ἀποστασίαν τῶν Ἰώνων ἔλαβον καὶ οἱ Αἰ. μέρος καὶ ἐτιμωρήθησαν ἔπειτα ἀνηλεῶς. Ἀπελευθερωθέντες διὰ τῆς αἰσίας ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος προσῆλθον οἱ πλεῖστοι εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, μετὰ τὴν διάλυσιν δὲ ταύτης περιέπεσαν πάλιν (387) εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν καὶ παρέμειναν ὑπ' αὐτὴν μέχρι τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἐν τοῖς κατόπιν ἀνῆκον διαδοχικῶς εἰς τὸ βασίλειον τῆς Περγάμου, τῶν Σελευκιδῶν καὶ τέλος εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος, οὗ ἡ Αἰολὶς ἀπετέλεσε τμῆμα τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας.

Οἱ Αἰ. διέπρεψαν ἰδίως ἐν τῇ μελικῇ ποιήσει, τὴν ὁποίαν ἐκλείσαν ὁ Ἀλκαῖος, ἡ Σαπφὼ καὶ ὁ Ἀρίων, μεθ' ὧν πρέπει νὰ ἀναφερθῇ ὁ Τέρπανδρος, ὁ μέγας ἀναμορφωτὴς τῆς μουσικῆς. Μεταξὺ τῶν μεγάλων Αἰολέων περιλαμβάνεται ἐπίσης ὁ Πιττακός, ὃν ἡ Ἑλλὰς συνηρίθμει μεταξὺ τῶν 7 σοφῶν. Οἱ Αἰολεῖς εἶχον ἴδιον κιονόκρανον, οὗ δεῖγμα παρέχει ὁ ἐν Νεανδρείᾳ ναός, σπουδαῖα δὲ δείγματα τῆς αἰολικῆς πλαστικῆς κατέχει τὸ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολικὸν μουσεῖον ἐν σειρᾷ κομψοτάτων πηλίνων εἰδωλίων, τὰ ὁποῖα ἀνεκαλύφθησαν πολυαρίθμα εἰς τὴν νεκρόπολιν τῆς μικρᾶς πόλεως Μυρίνης.

Αἴρα

Αἰολίδες. Νύμφαι, θυγατέρες τοῦ Αἰόλου (Πολυμήλη, Ἀλκυόνη, Κανάκη).

αἰολικὰ μέτρα. Οὕτως ἐλέγοντο τὰ πάλαι διάφορα μέτρα δακτυλοτροχαϊκά, χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῆς Σαπφοῦς καὶ ἄλλων Αἰολέων ποιητῶν. Ὁ πρῶτος ποὺς ἦτο εἶδος βάσεως ἢ ἀνακρούσεως καὶ ἠδύνατο νὰ εἶνε σπονδεῖος, τροχαῖος, ἴαμβος ἢ καὶ πυρρίχιος.

αἰολικὴ ἅρπα. Ὄργανον ἐκ χορδῶν τεταμένων ἐπὶ ἀντηχείου, αἵτινες καταλλήλως χορδιζόμεναι ἠχοῦσιν ἁρμονικῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πνέοντος ἀνέμου. Τοποθετεῖται συνήθως εἰς τὰς στέγας ἐξοχικῶν οἰκιῶν.

αἰολικὴ διάλεκτος. Βλ. *ἑλληνικὴ γλῶσσα*.

Αἰολίνη. Παρ' Ὁμήρῳ πλωτὴ νῆσος, κατοικία τοῦ Αἰόλου.

Αἰολίς (ἡ). 1) Ἡ Θεσσαλία πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Θεσσαλῶν (ΙΑ΄ αἰ. π.Χ.).—2) Ἀρχαῖον ὄνομα τῶν Β. παραλίων περιοχῶν τῆς Μικρασίας ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Αἰολέων.

Αἴολος. 1) Υἱὸς τοῦ Ἕλληνος καὶ τῆς νύμφης Ὀρσηΐδος, πρῶτος βασιλεὺς τῆς Θεσσαλίας, γενάρχης τῶν Αἰολέων.—2) Υἱὸς τοῦ Ἱππότου ἐγκατασταθεὶς ἐπὶ τῆς νήσου Αἰολίνης ὑπὸ τοῦ Διός, ὅστις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀνέμων («ταμίας ἀνέμων»).

Αἰόλου ναός. Βλ. ὡρολόγιον τοῦ Κυρρήστου.

Αἰόλου νῆσοι. Βλ. Λιπαραῖαι.

Αἰόλου σπήλαια ἢ **ἀνέμων σπήλαια.** Ἄντρα ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέρχονται σφοδρότατα ρεύματα ἀέρος.

Ἄϊπελ ἢ **Ἴπελ** ἢ **Ἴπολυ** (Ipel, σλοβακ. Ipeľ, οὐγγρ. Ipoly). Παραπότ. τοῦ Δουνάβεως ἐν Σλοβακίᾳ, μήκους 212 χλμ. Σχηματίζει τὰ Β τῆς Βουδαπέστης ὄρια Τσεχοσλοβακίας καὶ Οὐγγαρίας.

Αἶπος (τό). Ὄρος τῆς Χίου, ὕψους 975 μ., κν. **Προβατᾶς**

αἰπύκερως (ἐκ τοῦ *αἰπύς*, ὑψηλός). Εἶδος ἐρυθρᾶς ἀντιλόπης τῆς Ν. καὶ Δ. Ἀφρικῆς, καλουμένον ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν *πάλα* ἢ *ἰμπάλα*.

αἰπύορνις (ἡ). Γένος πτηνῶν ἐκλείψαν. Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας εὑρέθησαν ἐν Μαδαγασκάρῃ ὀστᾶ τινα, ὡς καὶ ᾠὰ μήκους 34 ἑκστμ. Εἶχεν ὕψος ὑπὲρ τὰ 2½ μ.

Αἴπυτος. 1) Υἱὸς τοῦ Ἐλάτου (ἢ τοῦ Ἀρκάδος), διαδεχθεὶς τὸν Κλείτορα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Ἀρκάδων ἐν Κυλλήνῃ.—2) Υἱὸς τοῦ Ἱπποθόου, βασιλεὺς τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ Τραπεζοῦντος, πατὴρ τοῦ Κυψέλου· τολμήσας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐν Μαντινείᾳ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος ἐτυφλώθη.—3) Υἱὸς τοῦ Κρεσφόντου, βασιλέως τῶν Μεσσηνίων, καὶ τῆς Μερόπης, θυγατρὸς τοῦ Κυψέλου.

Ἄϊρ. Μεγάλη ὄασις ἐν τῇ κεντρῴᾳ Σαχάρᾳ, μεταξὺ Φεζζὰν καὶ Χουασσά, ὀρεινή (μέχρι ὕψ. 1530 μ.). Οἱ κάτοικοι Τουάρεγοι. Πρωτ. *Ἀγαδές*.

αἴρα. Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν, περιλαμβάνον πολυετεῖς νομευτικὰς πόας. Διὰ τὴν *αἴραν* τῶν ἀρχαίων, τὴν κν. *ἤραν*, βλ. *λόλιον*.

αἰράριον (λατ. ærarium). Δημόσιον ταμεῖον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ρώμῃ.

Αἴρενταλ (κώμις Ἀλοΐσιος Æhrenthal). Αὐστριακὸς πολιτικὸς (1854-1912). Ἀπὸ 1906 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Προσήρτησε τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν.

αἵρεσις. *(Ἐκκλ.)* Πᾶσα ἔκκλισις ἀπὸ θεμελιώδους κανόνος τῆς παραδεδεγμένης πίστεως. Θεωρεῖται ὡς ἔγκλημα κατὰ τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ εἰς τοῦτο ὑποπίπτοντες ἀποκόπτονται τοῦ σώματος ταύτης. Διάσημοι αἱρετικοί: *Ἀρειανοί, Νεστοριανοί, Μονοφυσῖται*. ‖ *(Νομ.)* Γενικῶς μὲν οἱοσδήποτε ἐν τῇ δικαιοπραξίᾳ τιθέμενος ὑπὸ τῶν δικαιοπρακτούντων ὅρος, εἰδικῶς δὲ ἡ ἐν τῇ δηλώσει τῆς βουλήσεως τιθεμένη ῥήτρα, δι' ἧς ἡ ὁριζομένη νομικὴ ἐνέργεια ἐξαρτᾶται ἐξ ἀβεβαίου τινὸς γεγονότος.

αἱρεσιώτης. Ἀνήκων εἰς αἵρεσίν τινα. ‖ Κατὰ τὸ Ποιν. Δίκ., πᾶς ὅστις προσπαθεῖ νὰ προσηλυτίσῃ εἰς θρησκευτικὰς ἰδέας ἀντιτιθεμένας πρὸς τὰς κρατούσας. Τιμωρεῖται ἐφ' ὅσον ἐνεργεῖ παράνομον προσηλυτισμόν.

Αἴρολο (Airolo). Χ. τῆς Ἑλβετίας ἐν Τεσσίνῳ, παρὰ τὸ Ν. στόμιον τῆς σήραγγος τοῦ Ἁγ. Γοθάρδου εἰς ὕψος 1179 μ. Κάτ. 1800. Ἐνταῦθα, 1799, οἱ Ρῶσοι ἐξεβίασαν τὴν δίοδον ἀπωθήσαντες τοὺς Γάλλους.

Αἶσα. Προσωποποίησις τῆς ἀναποτρέπτου τύχης.

Ἀΐσά ἡ **Ἀΐσέ.** Κόρη τοῦ Ἀβοῦ-Βέκρ, δευτέρα σύζυγος τοῦ Μωάμεθ, ἀποθανοῦσα τῷ 677. Ἡρμήνευσεν ἐγκύρως χωρία τοῦ Κορανίου, διὸ καὶ ὠνομάσθη *ἀν-Ναβίγια*, ἤτοι ἡ Προφῆτις.

αἰσάλων. Εἶδος μικροῦ ἱέρακος, κν. **τσιχλογέρακο.**

ἀΐσβεργ (ἀγγλ. iceberg, γερμ. eisberg, παγόβουνον). Μέγας ὄγκος πάγου, ἀποσπώμενος ἐκ παγῶνος καὶ παρασυρόμενος ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ὀγκόπαγος.

Ἀϊσέ. 1) Βλ. Ἀϊσά.—2) Κιρκασία πωληθεῖσα ὡς δούλη εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλον πρεσβευτὴν Φερριόλ καὶ ἐκπαιδευθεῖσα ἐν Παρισίοις (1694-1733). Ὁ ἀντιβασιλεὺς Φίλιππος ἐγνώρισεν αὐτὴν καὶ τὴν ἠράσθη. Ἡ Ἀϊσὲ ἀπέκρουσε τὸν ἔρωτά του, συνεδέθη δὲ πρὸς τὸν ἱππότην Αἰδί. Ἐσώθησαν ἐπιστολαὶ αὐτῆς γεγραμμέναι μετὰ πολλοῦ πνεύματος καὶ περιέχουσαι παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς κοινωνίας τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, δημοσιευθεῖσαι μετὰ σημειώσεων ὑπὸ τοῦ Βολταίρου (1787).

αἴσθημα. Ἡ πρώτη συνείδησις τῆς ἀλλοιώσεως ἥτις γεννᾶται ἐν ἡμῖν ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς ἐξωτερικὰ ἢ ἐσωτερικὰ ἐρεθίσματα. Εἶνε τὸ ἁπλοῦστατον στοιχεῖον τῆς γνώσεως. Ἐν τῇ συνειδήσει δὲν εὑρίσκομεν τὰ αἰσθήματα καθ' αὑτά, διότι ταῦτα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συγχωνεύονται μετ' ἀλλήλων καὶ ἀποτελοῦσι τὰς παραστάσεις. Ἕνεκα τούτου ἡ πραγματικὴ συνείδησις τὰς παραστάσεις ἐμφανίζει ὡς πρῶτα στοιχεῖα τῆς γνώσεως, τὰ δ' αἰσθήματα ἀνευρίσκει ἐν ταῖς παραστάσεσιν ἡ ψυχολογικὴ πειραματικὴ ἀνάλυσις. Τὸ αἴσθημα ἔχει δύο ἰδιότητας, τὸ *ποιὸν* καὶ τὴν *ἔντασιν*. || Ἐν τῷ συνήθει βίῳ καὶ τῇ λογοτεχνίᾳ, αἴσθημα καλεῖται καὶ τὸ *συναίσθημα*, ὅπερ ἐν τῇ Φιλοσοφίᾳ ἔχει διάφορον σημασίαν.

αἰσθηματολογία. Ἡ διὰ ὑπεράγαν τρυφερῶν λόγων, προφορικὴ ἢ ἔγγραφος, ἔκφρασις μεγάλης ἀγάπης.

αἰσθησιαρχία ἢ **αἰσθησιοκρατία** (sensualismus). Ἐμπειρικὴ γνωσιολογικὴ σχολή, καθ' ἣν πᾶσα γνῶσις καὶ ὁ ὅλος ψυχικὸς βίος προέρχεται ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων, ἐμφυτον δὲ ψυχικὸν στοιχεῖον οὐδὲν ὑπάρχει, οὐδὲ ἐνέργειά τις ψυχικὴ ἐκ τῶν προτέρων, νοητικὴ ἢ βουλητικὴ ἢ ἄλλη. Κατὰ τὴν αἰ. ἡ ψυχὴ εἶνε χάρτης ἄγραφος, ἐφ' οὗ ἐγγράφονται κατὰ μικρὸν αἱ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀποκτώμεναι γνώσεις, ἐξ ὧν συνίσταται ὁ ὅλος ψυχικὸς βίος. Εἰς τὴν αἰ. ἀνήκουσιν οἱ Κυρηναϊκοί, οἱ Ἐπικούρειοι, ὁ Χόββς, ὁ Μονταίνι, ὁ Χιοὺμ κ.ἄ. Ἄκρως ἀντίθετος τῆς αἰ. εἶνε ἡ ἄκρα *ὀρθολογικὴ* σχολή, καθ' ἣν μόνη πηγὴ τῆς γνώσεως καὶ κριτήριον τῆς ἀληθείας εἶνε ὁ λόγος. Μέσην δὲ ὁδὸν ἀκολουθεῖ ἡ κριτικὴ σχολή. || Ἐν τῇ Ἠθικῇ, *αἰσθησιοκρατικοὶ* καλοῦνται οἱ ἡδονικοὶ φιλόσοφοι, οἱ πρεσβεύοντες ὅτι ἄκρον ἀγαθὸν καὶ ὑπέρτατον ἰδεῶδες διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ βίῳ εἶνε ἡ ἡδονή.

αἰσθησιόμετρον. Ὄργανον (διαβήτης) οὗ γίνεται χρῆσις ἐν τῇ Φυσιολογίᾳ καὶ τῇ Πειραματικῇ Ψυχολογίᾳ πρὸς εὕρεσιν τοῦ τοπικοῦ ὁρίου τοῦ δέρματος, ἤτοι τῆς ἐλαχίστης ἀποστάσεως, ἐν ᾗ δύο ἐπὶ τοῦ δέρματος ἐρεθίσματα γίνονται ἀντιληπτὰ ὡς κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων.

αἴσθησις. Ἡ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀντίληψις ἢ γνῶσις. || *(Φυσιολ.)* Ἡ ἔκ τινος ἐρεθίσματος περιφερικοῦ γεννωμένη ἐντύπωσις εἰς τὰ ἐγκεφαλικὰ κέντρα. || *(Ψυχολ.)* Ἡ ἱκανότης ἢ ἡ ἐνέργεια, δι' ἧς ἀντιδρῶμεν εἰς ἐρεθίσματα καὶ παράγομεν τὰ *αἰσθήματα*. Διακρίνουσι πέντε αἰσθήσεις, τὴν *αἴσθησιν τοῦ δέρματος* (ἀφή, αἴσθησις πιέσεως, θερμοκρασίας, πόνου) ἢ *γενικὴν* λεγομένην αἴσθησιν, τὴν *γεῦσιν*, τὴν *ὄσφρησιν*, τὴν *ὅρασιν* καὶ τὴν *ἀκοήν*. || Ἐν τῇ Κ.Δ., πεπειραμένη νόησις, βαθεῖα κατάληψις, γνῶσις ἐκ τῆς πείρας.

αἰσθητήρια ὄργανα. Τὰ ὄργανα δι' ὧν λαμβάνομεν γνῶσιν τοῦ ἐκτὸς κόσμου. Κεῖνται εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ σώματος καὶ ὑποδέχονται τὰ ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα, ὑφ' ὧν διεγείρονται, καὶ μεταβιβάζουσι τὴν διέγερσιν διὰ κεντρομόλων νεύρων εἰς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα, ἔνθα αὗτη μεταβάλλεται, κατὰ τρόπον ἄγνωστον εἰσέτι, εἰς ψυχικὴν ἐξεργασίαν, τὴν αἴσθησιν. Τὰ κύρια αἰσθητήρια τοῦ σώματος εἶνε οἱ *ὀφθαλμοί*, τὰ *ὦτα*, ἡ *ῥὶς*, ἡ *γλῶσσα* καὶ τὸ *δέρμα* (βλ. *αἴσθησις*).

αἰσθητήριον. Ἕκαστον τῶν ὀργάνων τῆς αἰσθήσεως. Βλ. *αἴσθησις, αἰσθητήρια*. || Γενικῶς, ἡ τῆς ψυχῆς δύναμις, δι' ἧς αὐτὴ νοεῖ, ὁρᾷ, διακρίνει τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς.

αἰσθητική. Ἐπιστήμη τοῦ ὡραίου ἐν γένει καὶ ἰδίως ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐρευνᾷ ποῖον εἶνε, πόθεν γεννᾶται καὶ πῶς ἐξελίσσεται τὸ ἰδεῶδες τοῦ ὡραίου ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ τέχνῃ. Πραγματεύεται περὶ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς μορφῆς, περὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῇ τέχνῃ, περὶ τῶν διαφόρων ψυχολογικῶν αἰτίων τὰ ὁποῖα γεννῶσι τὴν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν, περὶ τῶν ὅρων ὑπὸ τοὺς ὁποίους αὗται γεννῶνται καὶ ζητεῖ νὰ εὕρῃ καὶ νὰ θέσῃ καλλιτεχνικοὺς κανόνας. Περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς συγκινήσεως καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας ὑπάρχουσι πλεῖσται τελείως ἀντιτιθέμεναι πρὸς ἀλλήλας θεωρίαι.

αἰσθητικότης. Ἡ ἰδιότης τοῦ αἰσθάνεσθαι, ἡ λειτουργία τῶν αἰσθητικῶν νεύρων, δι' ἧς μεταβιβάζονται αἱ ἐκ τῶν ἔξω ἢ ἐκ τοῦ σώματος ἐντυπώσεις ἢ ἐρεθίσματα εἰς τὸν ἐγκέφαλον.

αἰσιοδοξία. Ἡ τάσις εἰς τὸ νὰ εὑρίσκῃ τις τὰ πάντα αἴσια (καλά) καὶ νὰ εὐελπιστῇ διὰ τὸ μέλλον. Ἀντίθετον: *ἀπαισιοδοξία*. || Εἰδικώτερον, φιλοσοφικὴ περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ βίου θεωρία, καθ' ἣν ὁ κόσμος εἶνε ἄριστος, ἢ ὁ ἄριστος τῶν δυνατῶν κόσμων, καὶ τὸ ἀγαθὸν πρυτανεύει ἐν αὐτῷ. Ὀπαδοὶ τῆς αἰ. ἦσαν ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Χρύσιππος, ὁ Πλωτῖνος, οἱ Στωϊκοί, κ.ἄ. Ἐπίσης πολλοὶ τῶν νεωτέρων (Λάϊβνιτς, Βροῦνο, Σπινόζας, Φίχτε, Γαῖτε, Νίτσε).

Ἄϊσλεβεν (Eisleben). Πόλις τῆς πρωσσικῆς Σαξονίας, ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Χάλλε-Νορδχάουζεν. Κάτ. 25.000. Ἐνταῦθα ἡ οἰκία ἔνθα ἐγεννήθη καὶ ἀπέθανεν ὁ Λούθηρος.

Ἄϊσνερ (Κούρτιος Eisner). Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1867-1919). Ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως (1918) ἐν Μονάχῳ, πρωθυπουργὸς τῆς Βαυαρίας. Ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν ἐθνικιστῶν.

Ἀϊστοῦλφος. Βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων, 749-756 μ.Χ. Πολέμιος τῶν παπῶν τῆς Ρώμης. Ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων Πιπίνου ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν παπικὴν ἐξουσίαν.

Αἰσύμη. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Ἀλεξανδρουπόλεως. Κάτ. 1088.

αἰσυμνήτης. Ἐπὶ Ὁμήρου, κοσμήτωρ τῶν ἀγώνων. || Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ἄρχων ἐκλεγόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐν περιπτώσει ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ κινδύνου καὶ συγκεντρώνων δικτατορικῶς, ἐπὶ ὡρισμένον διάστημα ἢ ἐφ' ὅσον διήρκει ὁ κίνδυνος, πάσας τὰς ἐξουσίας.

Αἰσχίνης. 1) Ἀθηναῖος ῥήτωρ (389-314 π.Χ.), ἀντίπαλος τοῦ Δημοσθένους, ἐφάμιλλος αὐτοῦ

κατὰ τὴν ῥητορικὴν δεινότητα. Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἠθοποιὸς καὶ εἶτα δημόσιος γραμματεύς, διεκρίθη δὲ ὡς πολεμιστὴς ἐν πολλαῖς μάχαις. Πρεσβεύσας δὶς πρὸς Φίλιππον Β΄ τῆς Μακεδονίας συνετάχθη πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης πολιτικήν, περιῆλθε δ' ὡς ἐκ τούτου εἰς διαμάχην πρὸς τὸν Δημοσθένην καὶ ἐγένετο ὕποπτος ὅτι ἐδεκάσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Ὅτε ὁ Κτησιφῶν προέτεινε νὰ στεφανωθῇ ὁ Δημοσθένης χρυσῷ στεφάνῳ διὰ τὴν ἀρετήν του καὶ τὸν πατριωτισμόν του ὁ Αἰ. κατηγόρησε τὸν Κτησιφῶντα ὡς παραβάτην τῶν νόμων. Ὁ Δημοσθένης ὑπερασπίζων τὸν κατηγορούμενον ἐξεφώνησε τὸν «περὶ στεφάνου» λόγον. Ὁ Αἰ. ἠττηθεὶς κατὰ τὴν δίκην, ἐγκατέλειψε τὰς Ἀθήνας, μεταβὰς δὲ εἰς Ρόδον ἵδρυσε τὴν περίφημον γενομένην ῥητορικὴν σχολήν του. Σώζονται τρεῖς λόγοι αὐτοῦ, ὁ «κατὰ Τιμάρχου» (345), ὁ «περὶ παραπρεσβείας», (343), καὶ ὁ «κατὰ Κτησιφῶντος» (330), διακρινόμενοι διὰ τὴν σαφήνειαν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ ὕφους.—2) Σωκρατικὸς φιλόσοφος, ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους οἵτινες εἰς μάτην ἐζήτησαν νὰ φυγαδεύσωσι τὸν διδάσκαλόν των ἐκ τῆς εἱρκτῆς.

αἰσχροδικεῖον. Εἰδικὸν δικαστήριον εἰς ὃ εἰσάγονται οἱ αἰσχροκερδεῖς.

αἰσχροκέρδεια. Ἡ αἰσχρά, ἀθέμιτος κερδοσκοπία. (Ψευδῆ μέτρα καὶ σταθμά, ἁπάτη ὡς πρὸς τὴν ποιότητα ἢ τὸ εἶδος τοῦ ἐμπορεύματος. Πωλήσεις εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης εἰς τιμὴν ὑπερβαίνουσαν τὸ νόμιμον κέρδος ἢ ἀπόκρυψις αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μεγαλυτέρου κέρδους ἐν καιρῷ σπάνιος).

Αἰσχύλος. Υἱὸς Εὐφορίωνος ἐκ τοῦ γένους τῶν Κοδριδῶν, ὁ πατὴρ τῆς ἑλληνικῆς τραγῳδίας (525-456 π.Χ.). Ἐγεννήθη ἐν Ἐλευσῖνι, ἐπολέμησε δὲ γενναίως κατὰ τῶν Περσῶν. Ἔγραψε 90 δράματα καὶ ἐνίκησε 52 φορὰς εἰς δραματικοὺς ἀγῶνας. Ἐκ τῶν ἔργων του σώζονται οἱ «Πέρσαι» (472), οἱ «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις» (467), αἱ «Ἱκέτιδες», ὁ «Προμηθεὺς δεσμώτης» καὶ ἡ τριλογία τῆς «Ὀρεστείας», ἀποτελουμένη ἐκ τῶν δραμάτων «Ἀγαμέμνων», «Χοηφόροι» καὶ «Εὐμενίδης». Τὰ 7 ταῦτα δράματα δίδουσιν εἰς αὐτὸν θέσιν μεταξὺ τῶν μεγίστων ποιητῶν ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν. Ὁ Αἰ. διὰ τῆς προσθήκης δευτέρου ὑποκριτοῦ ἐδημιούργησε πρῶτος τὸν δραματικὸν διάλογον, ἐτελειοποίησε δὲ καὶ ἄλλως τὰ σκηνικά. Ἡ πλοκὴ τῶν ὑποθέσεών του εἶνε ἁπλῆ καὶ φυσική, οἱ χαρακτῆρες εὐσταθεῖς καὶ μεγαλόφρονες, ἀνάλογος δὲ ἡ γλῶσσά των. Τὰ ἔργα του ἀποπνέουσιν ἔκτακτον ἠθικὸν μεγαλεῖον, θρησκευτικὸν αἴσθημα, ὕψος καὶ πατριωτισμόν. Δὶς μετέβη ὁ Αἰ. εἰς Γέλαν τῆς Σικελίας, ἔνθα ὁ τύραννος Συρακουσῶν Ἱέρων εἶχε προσελκύσει καὶ ἄλλους περιφήμους ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας, ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπέθανε.

αἰσχυνομένη. Γένος ψυχανθῶν φυτῶν τῶν θερμῶν χωρῶν. Ἡ *αἰ. ἡ τραχεῖα*, φυτὸν ἑλοχαρὲς τῆς τροπικῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, κν. *σολάχ*, ἔχει ἐντεριώνην ἐξ ἧς κατασκευάζονται ἐλαφροὶ θερινοὶ πῖλοι (κάσκες).

Αἴσων. Υἱὸς τοῦ Κρηθέως, πατὴρ τοῦ Ἰάσονος. Ἐξεβλήθη τῆς βασιλείας τῆς Ἰωλκοῦ ὑπὸ τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Πελίου. Ἀγγελθέντος ὅτι οἱ ὑπὸ τὸν υἱόν του Ἀργοναῦται ἀπωλέσθησαν, ἔπιε ταύρειον αἷμα καὶ ἀπέθανε. Κατ' ἄλλον μῦθον, ὁ Αἰ. ἔζη ἀκόμη κατὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ κατέστη πάλιν νέος διὰ τῆς μαγικῆς τέχνης τῆς Μηδείας.

Αἴσωπος. Μυθοποιὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ κατ' ἐξοχὴν μορφωτὴς τῆς διδακτικῆς μυθοποιΐας. Κατήγετο πιθανῶς ἐκ Φρυγίας, ὑπῆρξε δὲ δοῦλος τοῦ φιλοσόφου Ἰάδμονος, ὅστις ἐκήρυξεν αὐτὸν ἐλεύθερον. Μετὰ ταῦτα ὁ Αἰ. μετέβη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κροίσου, σταλεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ εἰς Δελφοὺς ἵνα λάβῃ χρησμὸν ἐκ τοῦ μαντείου, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν κατοίκων. Ὁ Αἰ. δὲν ἐδημιούργησε τοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομά του φερομένους μύθους, ἀλλὰ συνέλεξε, συνεπλήρωσε καὶ ἐτελειοποίησε τοὺς προϋπάρχοντας. Συναγωγὴν μύθων τοῦ Αἰ. συνέταξε Δημήτριος ὁ Φαληρεύς (300 π.Χ.) καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ καὶ ἄλλοι. Ἐκ τῶν ἔργων ὅμως τούτων δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ μόνον αἱ μεταγενέστεραι ποιητικαὶ ἐπεξεργασίαι τοῦ Βαβρίου, τοῦ Φαίδρου καὶ τοῦ Ἀβιηνοῦ, ἐξ ὧν προῆλθον αἱ διάφοροι νεώτεραι συλλογαί.

Ἄϊτη (Haiti ἢ Hayti). Ἡ δευτέρα κατὰ μέγεθος νῆσος ἐκ τῶν *Μεγάλων Ἀντιλλῶν*, ἔχουσα ἔκτ. μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκουσῶν νησίδων 77.253 τ.χλμ. καὶ κατ. 3.300.000. Περιβάλλεται ὑπὸ πολυκλίπων ἀκτῶν. Τὸ ἐσωτερικόν της διατέμνεται ἀπὸ τρεῖς ὀροσειρὰς (μέγιστον ὕψος : κορυφὴ Λόμα Τίνα 3158 μ.), μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζονται κοιλάδες λίαν εὔφοροι ἀρδευόμεναι ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν. Κλῖμα, ζῷα καὶ φυτὰ τῶν τροπικῶν χωρῶν. Οἱ κάτοικοι εἰς τὸ Δ. τμῆμα κατὰ τὸ πλεῖστον Νέγροι ἀφρικανικῆς καταγωγῆς, εἰς τὸ Α. μιγάδες. Παράγει καφέν, κακάον, ζάχαριν, βάμβακα, καπνόν, ἐκλεκτὴν ξυλείαν, χρυσόν, χαλκόν, ἄργυρον, σίδηρον.

Πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς δύο κράτη: 1) *Δημοκρατίαν τῆς Α.* εἰς τὸ Δ., τὸ καὶ πλουσιώτερον, τμῆμα, 28.678 τ.χλμ., 2.400.000 κάτ. (3000 λευκοί, οἱ λοιποὶ 2/10 νέγροι καὶ 1/10 μιγάδες). Σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ 338 χλμ. Ἀπὸ τοῦ 1916 προτεκτοράτον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Πρωτ. *Πὸρτ-ὦ-Πρένς*. Ἐπίσημος γλῶσσα ἡ Γαλλική, ἐπίσημος θρησκεία ἡ Καθολική. 2) *Δομινικανὴν Δημοκρατίαν* (βλ.λ.).

Ἡ Ἄϊτη ἀνεκαλύφθη 1492 ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, ὁ ὁποῖος τὴν ὠνόμασεν *Ἑσπανιόλαν*. Εἶχε τότε περὶ τὰ 2 ἑκατομμ. ἰθαγενεῖς, οἵτινες ὠνόμαζον αὐτὴν Ἄ. (τ.ἔ. ὀρεινὴ χώρα). Τούτους ἐξωλόθρευσαν οἱ Ἱσπανοὶ ἄποικοι καὶ ἀντικατέστησαν διὰ δούλων ἐξ Ἀφρικῆς. Τῷ 1659 κατέλαβεν ἡ Γαλλία τὸ Δ. τμῆμα, ὅπου τῷ 1791 οἱ Νέγροι ἐπανεστάτησαν καὶ ἵδρυσαν τὸ ἀνεξάρτητον κράτος τῆς Ἄ. Τὸ κράτος τοῦτο κατέκτησε 1822 καὶ τὸ ὑπὸ τῆς Ἱσπανίας κατεχόμενον Δ. τμῆμα, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀπεσπάσθη 1844 καὶ ἐσχημάτισε τὴν Δομινικανὴν Δημοκρατίαν. Τὰ δύο ταῦτα κράτη, κατὰ καιροὺς ὑπὸ μαύρους αὐτοκράτορας, εὑρίσκοντο διαρκῶς ἐν πολιτικῇ ἀναστατώσει καὶ οἰκονομικῇ ἀθλιότητι, μέχρις οὗ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς, καταλαβοῦσαι 1915 τὴν νῆσον, κατέστησαν αὐτά, 1916, πολιτικὰ καὶ δημοσιονομικὰ προτεκτοράτα των.

αἴτημα. Πᾶν τὸ αἰτούμενον. || *(Φιλοσ.)* Πρότασις τῆς ὁποίας ἡ ἀλήθεια οὔτε καταφανὴς εἶνε οὔτε δύναται νὰ ἀποδειχθῇ θεωρητικῶς, τὴν ὁποίαν ὅμως αἰτεῖ ὁ νοῦς ὡς ἀπαραίτητον πρὸς ἑρμηνείαν φαινομένων τῆς ἐμπειρίας.

αἴτησις. Ἡ πρᾶξις τοῦ αἰτεῖσθαι. || Ἔγγραφον δι' οὗ τις αἰτεῖταί τι.

αἰτία. Τὸ γεγονὸς ἢ ἡ ἀφορμή, ἐξ οὗ προέρχεται ἄλλο τι γεγονὸς ἢ ἄλλη μεταβολή. || *(Λογ.)* Τὰ γινόμενα ἐν τῷ κόσμῳ ἔχουσι σχέσιν πρὸς ἄλληλα, τ.ἔ. ἐξαρτῶνται ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ μὲν ἡγεῖται, τὸ δὲ ἕπεται, καὶ τὸ μὲν ἡγούμενον χαρακτηρίζεται ὡς *αἴτιον* ἢ *αἰτία*, τὸ δὲ ἑπόμενον

ὡς *αἰτιατὸν* ἢ *ἀποτέλεσμα.* Οὐδὲν δὲ γεγονὸς γίνεται ἄνευ αἰτίας. Ὀνομάζεται δὲ ἡ σχέσις αὕτη τῶν γινομένων *αἰτιώδης σχέσις.* Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα αἰτία ὡς μεταβολὴ προϋποθέτει ἄλλην αἰτίαν καὶ αὕτη πάλιν ἄλλην καὶ οὕτως ἑξῆς ὁμιλοῦμεν περὶ *σειρᾶς αἰτιῶν,* ἐν ᾗ ἑκάστη αἰτία εἶνε ἀποτέλεσμα καὶ πάλιν ἕκαστον ἀποτέλεσμα εἶνε αἰτία, ἐν τῇ σειρᾷ δὲ ταύτῃ οὔτε τὴν ἀρχὴν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν, οὔτε νὰ νοήσωμεν τὸ τέλος. Ἀντίθετος ἔννοια πρὸς τὴν οὕτως ἐννοουμένην αἰτίαν (αἴτιον, ποιητικὸν αἴτιον) εἶνε ἡ *τελικὴ αἰτία,* τὸ οὗ ἕνεκα γίνεταί τι, ἡ ὁποία πολλάκις λέγεται ἐπίσης ἁπλῶς *αἰτία.*

αἰτιατική. Ἡ τετάρτη πτῶσις τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς καὶ τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Εἶνε κυρίως ἡ πτῶσις εἰς ἣν τίθεται τὸ ἀντικείμενον τῶν μεταβατικῶν ῥημάτων. Ὀνομάζεται *χρονική,* ὅταν δηλοῖ πότε συνέβη τι ἢ πόσον διήρκεσε, *τροπική,* ἰσοδυναμοῦσα πρὸς ἐπίρρημα, τῆς *ἀναφορᾶς,* δηλοῦσα τὸ πρᾶγμα εἰς ὃ ἀποδίδεται ἡ ἐνέργεια ῥήματος ἢ ἡ ἰδιότης ἐπιθέτου.

αἰτιατόν. Τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα αἰτίας τινός.

αἰτιοκρατία. Φιλοσοφικὴ θεωρία πρεσβεύουσα ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ διεξάγονται κατὰ ποιητικὰ αἴτια, ἐν αἰτιώδει σχέσει, καθ' ἣν εἰς προηγουμένην αἰτίαν ἀκολουθεῖ τὸ ἀποτέλεσμα κατ' ἀνάγκην. Αὐστηρὰ μορφὴ τῆς αἰ. εἶνε ἡ μηχανικὴ περὶ κόσμου θεωρία ἢ *μηχανοκρατία* (βλ.λ.), ἥτις, πᾶσαν ἀπόκρυφον δύναμιν ἀναιροῦσα, ἀντίκειται πρὸς τὴν *τελολογίαν.*

αἰτιολογία. Ἡ εὕρεσις ἢ ἡ ἀνακοίνωσις τῶν αἰτίων εἰς ἃ ὀφείλεταί τι (πρᾶξις, μεταβολή, γεγονός, νόσος) ἢ τῶν λόγων ἐφ' ὧν στηρίζεται κρίσις τις.

αἰτιολογικὴ πρότασις. *(Συντακτ.)* Ἐξηρτημένη πρότασις δι' ἧς δηλοῦται ἡ αἰτία τῶν ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ἐκφραζομένων.

αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι. *(Γραμμ.)* Οὕτως ὀνομάζονται οἱ σύνδεσμοι δι' ὧν αἱ αἰτιολογικαὶ προτάσεις συνδέονται πρὸς τὴν κυρίαν (διότι, ἐπειδή, ὡς, γάρ κλ.).

αἴτιον. Ἡ αἰτία (βλ.λ.) ‖ *(Συντακτ.) Ποιητικὸν αἴτιον,* λ. δηλοῦσα τὸ ἐξ οὗ ἀπορρέει, ἡ εἰς τὸ ὑποκείμενον παθητικοῦ ῥήματος μεταβαίνουσα ἐνέργεια, *ἀναγκαστικὸν αἴτιον,* λ. δηλοῦσα τὸ ὑφ' οὗ ἀναγκαζόμενον τὸ ὑποκείμενον πράττει τι, *ὀργανικὸν αἴτιον,* λ. δηλοῦσα τὸ ὄργανον ἢ τὸ μέσον δι' οὗ τις ἐνεργεῖ, *τελικὸν αἴτιον,* λ. δηλοῦσα τὴν τελικὴν αἰτίαν δι' ἣν γίνεται ἢ πράττεταί τι.

αἰτιοτροπισμός. Τάσις πρὸς ἀνάπτυξιν μερῶν τῶν φυτῶν ἕνεκα ἐξωτερικῶν αἰτίων.

αἰτιώδης σχέσις. Βλ. **αἰτία.**

Αἴτνα ἢ **Αἴτνη** (λατ. Ætna, ἰταλ. Etna ἢ Mongibello). Τὸ μέγιστον τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἡφαιστείων τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ ΒΑ τῆς Σικελίας. Ὁ κῶνος αὐτοῦ ἔχει ὕψος ποικίλλον μεταξὺ 3279-3313 μ. καὶ περιφέρειαν κατὰ τὴν βάσιν 145 χλμ. Ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν του κεῖνται 65 πόλεις καὶ χωρία μὲ 300.000 κατοίκους, εἰς ὕψος δὲ 2490 μ. ὑπάρχει μετεωρολογικὸν παρατηρητήριον. Ἐκ τοῦ κυρίως κρατῆρος συνήθως δὲν γίνονται ἐκρήξεις, δηλοῦται ὅμως ἡ ἡφαιστειώδης ἐνέργεια διὰ ἐκσφενδονίσεως ἀτμίδων καὶ σποδοῦ. Κατὰ τὰς ἐκρήξεις αἱ μᾶζαι τῆς λάβας διαρρηγνύουσι τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους καὶ σχηματίζουσι δευτερεύοντας κρατῆρας, ὧν ὁ ἀριθμὸς σήμερον ὑπερβαίνει τοὺς 200. Ἡ Αἰ. διατελεῖ ἐν ἐνεργείᾳ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Μεγάλαι ἐκρήξεις, λίαν καταστρεπτικαὶ ἐνίοτε, εἶνε γνωσταὶ ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος π.Χ. Καταστρεπτικωτάτη πασῶν ὑπῆρξεν ἡ τοῦ 1659. Τελευταία ἔκρηξις 1923.

αἴτός. Κν. ὁ **ἀετός.**

ἀἴτοῦ ὁ γυιός (τοῦ). Ἑλληνικὸν ᾆσμα συντεθὲν τῷ 1914 καὶ ἀναφερόμενον εἰς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ. Κατέστη ὕμνος τῶν βασιλοφρόνων κατὰ τὰς πολιτικὰς διαμάχας τῆς Ἑλλάδος, διὸ καὶ ἀπηγορεύθη 1917-1920.

Αἰτωλία. Χώρα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἰς τὰ ΒΑ τοῦ σημερινοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, μεταξὺ τοῦ Ἀχελῴου, τῆς Πίνδου καὶ τῆς Ναυπακτίας.

Πρῶτοι κάτοικοι τῆς χώρας ἦσαν οἱ Κουρῆτες, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν κατόπιν οἱ Λέλεγες, ἐλθόντες ἐκ τῆς Ἤλιδος ὑπὸ τὸν *Αἰτωλόν.* Πολιτικὴν σημασίαν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ λαμβάνει τὸ πρῶτον ἡ Αἰ. κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὅτε μέρος αὐτῆς κατελήφθη 426 ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Δημοσθένους. Ὀλίγον κατόπιν εὑρίσκομεν Αἰτωλοὺς μισθοφόρους συμμετέχοντας εἰς τὴν κατὰ τῶν Συρακουσῶν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων (415-413). Εἰς τὴν μεταξὺ Φιλίππου Β' καὶ Ἑλλάδος πάλην οἱ Αἰτωλοὶ ἔμειναν οὐδέτεροι, ἐξεστράτευσαν ὅμως μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τοῦ Ἀντιπάτρου (323) καί, ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 317 ἀγῶνας κατὰ τῶν Μακεδόνων, τεθέντες μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιπάτρου (319) μὲ τὸ μέρος τοῦ Πολυσπέρχοντος Τῷ 314 ἱδρύθη ἡ ὁμοσπονδία τῶν αἰτωλικῶν πόλεων («Κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν» ἢ *Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία*), εἰς ἣν βαθμηδὸν προσετέθησαν καὶ ἄλλαι χῶραι. Οὕτως οἱ Αἰτωλοὶ κατέστησαν ἰσχυρὰ δύναμις καὶ ἐνίκησαν ἐπανειλημμένως ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας. Ἐλθόντες εἰς πόλεμον *(Συμμαχικὸς πόλεμος)* πρὸς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν ἡττήθησαν. Εἶτα ἐπολέμησαν κατὰ Φιλίππου Ε' τῆς Μακεδονίας, ὡς σύμμαχοι τῶν Ρωμαίων (Κυνὸς Κεφαλαί, 197 π.Χ.). Συνθηκολογήσαντες ἔπειτα μὲ τὸν Φίλιππον περιέπεσαν εἰς τὴν δυσμένειαν τῶν Ρωμαίων, ἐγένοντο φόρου ὑποτελεῖς αὐτῶν, καὶ παρέμειναν ὑπ' αὐτοὺς ἐπὶ 80 ἔτη. Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τῶν Ρωμαίων ἐτάχθησαν μὲ τὸν Καίσαρα. Εἰς τοὺς πολέμους, οἵτινες ἠκολούθησαν τὴν δολοφονίαν τούτου, ἐτάχθησαν ἐναντίον τοῦ Ὀκταβίου. Οὕτως ἔχασαν πάλιν τὴν ἀνεξαρτησίαν των, οἱ πλεῖστοι δ' ἐξ αὐτῶν ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν.

Εἰς τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους ἡ Αἰ. ὑπέστη ἐπιδρομὰς τῶν Γότθων 267 καὶ 396, τῶν Βανδάλων 465-476, Σλαύων, Βουλγάρων κ.ἄ. 783-1057 καὶ τῶν Νορμανδῶν 1081-1107. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204), ἡ χώρα ἀπετέλεσε μέρος τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, εἶτα περιῆλθε διαδοχικῶς ὑπὸ τοὺς Σέρβους 1340, τοὺς Ἀλβανοὺς 1355, τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως 1405 καὶ τῷ 1450 ὑπὸ τὴν Τουρκίαν. Ἐπανειλημμέναι ἐπαναστάσεις κατὰ τῶν Τούρκων ἐπέφεραν εἰς τὴν χώραν πολλὰς καταστροφάς. Ἠκολούθησεν ἡ κυριαρχία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τέλος ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821. Κατόπιν ἡ ἱστορία τῆς χώρας συγκεντρώνεται περὶ τὸ Μεσολόγγιον.

Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας νομός. Ὁ δυτικώτατος τῶν νομῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Περιορίζεται ὑπὸ τῶν νομῶν Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, Τρικκάλων καὶ Ἄρτης, ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τοῦ κόλπου Πατρῶν. 7833 τ.χλμ., 220.055 κάτ.

Ἔδαφος ὀρεινὸν (εἰς τὰ ΒΑ. τὸ Ν. τμῆμα τῆς Πίνδου, κορυφὴ Φτέρη 2132 μ., καὶ παραφυάδες Τυμφρηστὸς 2315 μ., Καλιακούδα 2104 μ., εἰς τὸ κέντρον τὸ Παναιτωλικὸν 1927 μ., πρὸς Ν ὁ Ζυγὸς 955 μ. Εἰς τὰ Δ Γαβρόβο 1782 μ., Μακρυνόρος 980 μ., Ἀκαρνανικὰ ὄρη 1590 μ.).

Ποταμοί: Ἀχελῷος διαρρέων τὸν νομὸν ἀπὸ Β πρὸς Ν, Εὔηνος, Μόρνος. Λίμναι: Τριχωνίς, Λυσιμαχία, Ὀζερός, Ἀμβρακία.

Διοικητικῶς ὁ νομὸς διαιρεῖται εἰς τὰς ἐπαρχ. Βάλτου, Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου, Εὐρυτανίας, Μεσολογγίου, Ναυπακτίας καὶ Τριχωνίδος. Πρωτ. *Μεσολόγγιον.* Ἄλλαι πόλεις: Ἀγρίνιον, Καρπενήσιον. Σιδηρόδρομος Κρυονερίου - Μεσολογγίου - Ἀγρινίου (62 χλμ.).

Προϊόντα: καπνά, σιτηρά, τυρὸς καὶ ἄλλα κτηνοτροφικὰ εἴδη, ἰχθύες, αὐγοτάραχον.

Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία. Βλ. *Αἰτωλία.*

Πύργος Ἄϊφελ

Αἰτωλικόν (**Ἀνατολικόν, Νατολικὸν** ἢ **Ἀντελικόν**). 1) Νησὶς ἐν τῷ Β. τμήματι τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου συνδεομένη πρὸς Α καὶ πρὸς Δ μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ λιθίνων γεφυρῶν, ἐφ' ὧν διέρχεται καὶ ὁ σιδηρόδρομος Μεσολογγίου-Νεοχωρίου. Ἐπ' αὐτῆς κεῖται ἡ ὁμώνυμος κωμόπολις.—2) Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Κάτ. 3762. Ἀκμάζουσα ἐπὶ Φραγκοκρατίας ὑπέστη καταστροφὰς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλὼφ 1770. Τῷ 1821 ἐπανεστάτησε μετὰ τοῦ Μεσολογγίου, ἀντέστη 1823 εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη καὶ παρηκολούθησε τὴν τύχην τοῦ Μεσολογγίου κατὰ τὴν πολιορκίαν (1825-1826). Τῷ 1828 ἐπεχείρησε ματαίως νὰ τὴν καταλάβῃ ὁ *Ἄστιγξ.* Εἰς τὴν Ἑλλάδα παρεδόθη τῷ 1829 μετὰ τοῦ Μεσολογγίου.

Αἰτωλοακαρνανία. Ὁ νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

Αἰτωλοί. Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Αἰτωλίας.

Αἰτωλός. Ὁ γενάρχης τῶν Αἰτωλῶν, υἱὸς τοῦ Ἐνδυμίωνος, βασιλέως τῶν Ἠλείων.

Αἰτωλῶν κοινόν. Βλ. *Αἰτωλία.*

Αἶυρ (Ayr). Π. καὶ λιμὴν τῆς ΒΔ. Σκωτίας, πρωτ. ὁμωνύμου κομιτείας, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 35.741. Ἡ κομιτεία κάτ. 299.254.

Αἰχμοφόρος Πέρσης

Ἄϊφελ πύργος. Σιδηροῦς πύργος ὕψους 300 μ. ἐπὶ τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως ἐν Παρισίοις. Ἠγέρθη, 1887 - 1889, κατὰ σχέδιον τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Ἀλεξάνδρου Ἄϊφελ (Eiffel, 1832-1923). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑπάρχει ἐργαστήριον ἀεροδυναμικῆς καὶ σταθμὸς ἀσυρμάτου τηλεγράφου.

αἰφνιδιασμός. *(Στρατ.)* Ἐπίθεσις ἐναντίον δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ μὴ ἀναμένοντος αὐτὴν κατὰ τὴν ὥραν καθ' ἣν ἐκδηλοῦται ἢ κατὰ τὴν διεύθυνσιν καθ' ἣν γίνεται. Ἐν γένει, ἐπίθεσις γενομένη ὑπὸ ὅρους τοὺς ὁποίους δὲν ὑπολογίζει ὁ δεχόμενος αὐτήν.

Ἄϊχενδορφ (Ἰωσὴφ φὸν Eichendorff). Γερμανὸς ῥωμαντικὸς ποιητὴς (1778-1857). Διηγήματα («Ἀπὸ τὴ ζωὴ ἑνὸς ἀκαμάτη»), τραγούδια κ.ἄ.

αἰχμάλωτος. Ὁ ἐν καιρῷ πολέμου περιερχόμενος εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐχθροῦ στρατιωτικός. Μὴ στρατιωτικοί, ἐφωδιασμένοι ἐγγράφῳ ἀδείᾳ παρακολουθήσεως τοῦ στρατοῦ, ὡς ἱερωμένοι, ὑπάλληλοι, ἀνταποκριταὶ ἐφημερίδων, τροφοδόται, ἡνίοχοι, ἡμιονηγοί, πωληταὶ ὄνων, καπνοῦ κλ. ἐμπίπτοντες εἰς τὸν ἐχθρὸν χαρακτηρίζονται ἐπίσης ὡς αἰχμάλωτοι. Ὑπόκεινται ἐπίσης εἰς αἰχμαλωσίαν ὁ ἡγεμὼν μετὰ τῶν δυναμένων νὰ φέρωσιν ὅπλα μελῶν τῆς οἰκογενείας του ἢ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐχθρικοῦ κράτους, οἱ ἐξασκοῦντες τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὑπουργοὶ καὶ πᾶς οὗ ἡ ἐλευθερία θεωρεῖται κινδυνώδης. Οἱ αἰχμάλωτοι, κατὰ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον, περιορίζονται, πρέπει δὲ νὰ ἐλευθεροῦνται ἄνευ πληρωμῆς λύτρων ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης. Αἰχμάλωτοι γενόμενοι ἀνάπηροι ἀνταλλάσσονται ἐνίοτε καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου.

αἰχμοφοβία. Παθολογικὸς φόβος τοῦ θίγειν αἰχμηρὰ ἀντικείμενα.

αἰχμοφόροι. Εἰδικὸν στρατιωτικὸν σῶμα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Περσίᾳ, οὗ οἱ ἄνδρες ἔφερον λόγχας ἐχούσας εἰς τὴν ἄκραν ἀντὶ σαυρωτῆρος χρυσῆν ῥοιάν.

αἰών. Μακρὰ χρονικὴ περίοδος· εἰδικώτερον, χρονικὴ περίοδος 100 ἐτῶν, ἑκατονταετηρίς. ‖ *Γεωλογικὸς αἰών,* ἕκαστον τῶν πέντε μεγάλων τμημάτων εἰς τὰ ὁποῖα διαιρεῖ ἡ Γεωλογία τὸ παρελθὸν τῆς γῆς, λαμβάνουσα ὡς βάσιν τὴν ἐμφάνισιν, ἀνάπτυξιν καὶ ἐξαφάνισιν ὡρισμένων ὀργανικῶν εἰδῶν, φυτῶν ἢ ζῴων. Οἱ γεωλογικοὶ αἰῶνες εἶνε κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος οἱ ἑξῆς: α') *ἀζωϊκός* (ἢ πρωτογενής), β') *παλαιοζωϊκός* (ἢ δευτερογενής), γ') *μεσοζωϊκός* (ἢ τριτογενής), δ') *καινοζωϊκός* (ἢ τεταρτογενής), ε') *σύγχρονος.* Ἕκαστος αἰὼν ὑποδιαιρεῖται εἰς *περιόδους* καὶ αὗται εἰς *ἐποχάς.* Ὑπολογίζουσι τὴν διάρκειαν τοῦ β' 750 ἑκατομμύρια ἔτη, τοῦ γ' 190 ἑκατομμύρια ἔτη, τοῦ δ' 60 ἑκατομμύρια ἔτη, τοῦ συγχρόνου ἓν ἑκατομμύριον ἔτη.

αἰωνιότης. Ἡ ἀτελεύτητος διάρκεια τοῦ χρόνου. ‖ *(Φιλοσ.)* Τὸ ἔξω τοῦ χρόνου, τὸ ὑπέρχρονον, τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν ἐν χρόνῳ καὶ τέλος, τὸ ἄχρονον εἶναι. Ἐν τῷ αἰωνίῳ ὑπόκειται ἡ ἔννοια τοῦ ἀνάρχου, ἀγεννήτου, ἀμεταβλήτου, ἀφθάρτου καὶ ἀτελευτήτου, οἷος νοεῖται ὁ Θεός.

αἰώρα. Κάθισμα (σκίμπους, σανὶς ἢ μαξιλλάριον) κρεμάμενον διὰ δύο σχοινίων ἐκ δένδρου ἢ ἐκ δοκοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου καθήμενός τις αἰωρεῖται χάριν παιδιᾶς, κν. *κούνια.* ‖ Κρεμαστὴ κλίνη ἐξ ὀθόνης ἢ δικτυωτοῦ ἐν χρήσει ἰδίως ἐν τοῖς πλοίοις πρὸς κατάκλισιν τῶν ναυτῶν, κν. *μπράντα.*

αἰώρησις. Τὸ τηρεῖν τι ἢ μένειν τινὰ μετέωρον, εἶδος γυμναστικῆς ἀσκήσεως. ‖ *(Φυσιολ.)* Κίνησις περιοδικὴ ἢ περίπου περιοδικὴ περὶ μέσην τινὰ θέσιν (αἰώρησις ἐκκρεμοῦς). Κατ' ἐπέκτασιν, πᾶσα περιοδικὴ ἢ κατὰ προσέγγισιν περιοδικὴ μεταβολὴ οἱασδήποτε φύσεως περὶ μέσην τινὰ κατάστασιν, π.χ. ἠλεκτρομαγνητικὴ αἰώρησις. ‖ *(Ναυτ.)* Ἡ ἀνάρτησις τῶν αἰωρῶν εἰς τὴν διὰ τὴν κατάκλισιν τῶν ναυτῶν θέσιν τοῦ πλοίου.

αἰωροθέσιον. Τὸ μέρος τοῦ πλοίου ἔνθα ἀποτίθενται μετὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ πληρώματος αἱ αἰῶραι τῶν ναυτῶν, ἀφοῦ συσκευασθῶσι, καταλλήλως πτυσσόμεναι, κν. **φιλαρέτο.**

Ἄκαβα. Π. τῆς Ἀραβίας εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου (ἢ Αἰλανίτου) κόλπου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ ΒΑ. ἄκρον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὰ ἀρχαῖα Αἴλανα, ἢ Αἰλὼθ τῆς Γραφῆς.

Ἀκάδ. Τὸ Β. τμῆμα τῆς ἀρχαίας Βαβυλωνίας. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ, λαὸς σημιτικῆς καταγωγῆς, ἦρχον τῆς Βαβυλῶνος πολὺ πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς πρώτης Χαλδαϊκῆς αὐτοκρατορίας (Λ' αἰὼν π.Χ.), ἐκληροδότησαν μάλιστα εἰς τοὺς Βαβυλωνίους τὸ ἀστρολογικὸν αὐτῶν σύστημα.

ἀκαδημαϊκός. Ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας. ‖ *Ἀκαδημαϊκὸν ἔτος*, τὸ ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου μέχρι τέλους τῆς ἀνοίξεως διάστημα καθ' ὃ διαρκοῦσιν αἱ σπουδαὶ τῶν ἀνωτάτων σχολῶν. ‖ *Ἀκαδημαϊκὸν ὕφος*, τὸ σύμφωνον πρὸς τοὺς κλασσικοὺς τῆς τέχνης κανόνας, τοὺς ὑπὸ ἀκαδημίας τεθέντας καὶ ἀνεγνωρισμένους. Μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν λέγεται *ἀκαδημαϊκὸς τρόπος, ἀκαδημαϊκὴ τέχνη* κλ. Βαθμηδὸν ἡ σημασία τῆς λ. μετέπεσεν ὥστε νὰ ὑποδηλοῖ ταπεινωτικῶς διὰ τὸν *ἀκαδημαϊκῶς* ἐργαζόμενον τεχνίτην ἔλλειψιν πρωτοτυπίας, ἄψυχον καὶ δουλικὴν προσήλωσιν εἰς τοὺς κλασσικοὺς κανόνας, σχολαστικὴν καὶ ἄνευ ἐμπνεύσεως μίμησιν ἀρχαίων προτύπων, σύστημα δηλ. ἐργασίας παρακωλῦον τὴν ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας.

Ἀκαδημία ἡ **Ἀκαδήμεια.** Τοποθεσία ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, 1100 μ. ἀπὸ τοῦ Διπύλου, ΝΑ τοῦ Κολωνοῦ, ὀνομασθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἥρωος ἢ πρώτου κατόχου αὐτῆς Ἀκαδήμου, μέρος σύνδενδρον, προσφιλὴς περίπατος τῶν Ἀθηναίων, μὲ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ πολλοὺς βωμούς. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εἶχεν ἱδρύσει ὁ *Πλάτων* τὴν φιλοσοφικὴν σχολήν του, ἥτις ὠνομάσθη ὡς ἐκ τούτου ἐπίσης Ἀ. Ἡ ἱστορία τῆς *Ἀ. τοῦ Πλάτωνος* φθάνει μέχρι τοῦ 529 μ.Χ. Ἕνεκα τῶν μεταβολῶν ἃς ὑπέστη ἡ πλατωνικὴ διδασκαλία κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, διακρίνονται τρεῖς περίοδοι αὐτῆς: ἡ *ἀοχαία Ἀ.* (387-250 π.Χ.), τῆς ὁποίας κορυφαῖοι διδάσκαλοι ὑπῆρξαν, πλὴν τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς Πλάτωνος, ὁ *Σπεύσιππος*, ὁ *Ξενοκράτης* καὶ ὁ *Κράτης*· ἡ *μέση Ἀ.* (250-160 π.Χ.), μὲ τὸν *Ἀρκεσίλαον* (Ἱδρυτήν) καὶ τὸν *Καρνεάδην* (ὅστις ὅμως ὑπὸ πολλῶν θεωρεῖται ὡς ὁ ἱδρυτὴς τῆς νεωτέρας) καὶ ἡ *νεωτέρα Ἀ.*, ἐν ᾗ διέπρεψαν *Φίλων ὁ Λαρισαῖος* καὶ *Ἀντίοχος ὁ Ἀσκαλωνίτης*. Ἐκ τῶν νεωτέρων Ἀ. πρώτη ὑπῆρξεν ἡ ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου *Παλατινὴ Ἀ.* (782), ἣν διηύθυνε τὸ πρῶτον ὁ Ἀλκουΐνος. Κυρίως ὅμως αἱ νεώτεραι ἀκαδημίαι ἤρχισαν ἱδρυόμεναι ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως. ‖ Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους *ἀκαδημίαι* ὀνομάζονται διάφοροι σύλλογοι πεπαιδευμένων ἀνδρῶν ἱδρυόμενοι ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ ὑπὸ τῶν κρατῶν πρὸς καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν ἢ τῶν καλῶν τεχνῶν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς μελέτην καὶ κανονισμὸν τῆς γλώσσης τῶν εἰς ἀνήκουσιν ἔθνῶν.

Ἀκαδημίαι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀ. ὑπῆρξαν εἰς ἑλληνικὰς χώρας ἀπὸ τοῦ ΙΣ' αἰῶνος διάφορα ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, τὰ ὁποῖα ἁπλῶς ἐπιδιώκοντα τὴν μόρφωσιν νέων οὐχὶ δὲ τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν, δὲν ἦσαν κυρίως ἀκαδημίαι· τοιαῦτα ἐκπαιδευτήρια ἦσαν ἡ *Πατριαρχικὴ Σχολὴ* ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ *Ἀθωνιὰς Σχολὴ* ἢ *Ἀ.* ἐν Ἄθῳ, ἡ *Ἀ. τῶν ἑξησφαλισμένων* ἐν Κερκύρᾳ, ἡ *Ἰόνιος Ἀ.* ἐν Κερκύρᾳ (1824-1864), ἡ *Ἀ. Μοσχοπόλεως* (1710-1769) κ.ἄ. Ἀκαδημία εἶνε ἡ *Ἀκαδημία Ἀθηνῶν*, ἧς ἡ ἵδρυσις ὑπῆρξεν ἤδη προσφιλὲς σχέδιον τοῦ βασιλέως Ὄθωνος. Ὅστις τῷ 1850 κατέβαλε τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλοπρεποῦς πρὸς στέγασιν αὐτῆς οἰκοδομήματος ἀνεγερθέντος δαπάναις τοῦ βαρώνου Σίνα. Ἡ οἰκοδομὴ ἐτελείωσε τῷ 1835. Τὸ σωματεῖον ὅμως συνεστήθη τῇ 18.3.1926 ὡς *Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν*. Ἀποτελεῖται ἐξ 60 τακτικῶν μελῶν καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς τάξεις: α') *τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν*, β') *τῶν γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν* καὶ γ') *τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν*. Πλὴν τῶν τακτικῶν μελῶν ἔχει καὶ ξένους ἑταίρους, ἀντεπιστέλλοντα, πάρεδρα καὶ ἐπίτιμα μέλη.

ἀκαδημισμός. Ἡ κατὰ τὰ ἀρχαῖα παραδεδεγμένα πρότυπα καλλιτεχνικὴ ἐργασία ἢ κριτική, ἄνευ τῆς εἰς ἰδιοφυΐαν προσηκούσης πρωτοτυπίας καὶ δημιουργικῆς πρωτοβουλίας. Βλ. καὶ *ἀκαδημαϊκός*.

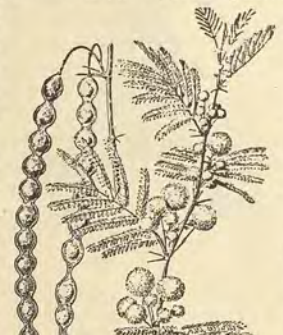

Ἀκακία ἡ ἀραβική

Ἀκάδημος. Ἀττικὸς ἥρως, ἐπώνυμος τῆς Ἀκαδημίας, ὅστις, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐφανέρωσεν εἰς τοὺς Διοσκούρους, ἐπιδραμόντας εἰς τὴν Ἀττικὴν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς ἀδελφῆς των Ἑλένης, ποῦ εἶχεν ἀποκρυβῆ αὐτη ὑπὸ τοῦ Θησέως.

ἀκαζού. Τὸ μαόνι (βλ.λ.).

ἀκαθάριστα εἰσοδήματα ἢ **κέρδη.** Τὰ παραγόμενα ἐκ παντοειδῶν κεφαλαίων ἢ κτημάτων ἢ οἱασδήποτε ἐργασίας ἢ ἐπιχειρήσεως, ἀφ' ὧν δὲν ἀφῃρέθησαν ἔτι αἱ δαπάναι τῆς παραγωγῆς αὐτῶν, ἐν γένει οὐδὲ ἄλλο ποσὸν ἀναγκαῖον διὰ τὴν διατήρησιν τῶν παραγωγικῶν κεφαλαίων.

ἀκαθάριστον βάρος. Τὸ βάρος ἐμπορεύματος, περιλαμβανομένου ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ βάρους τῶν περιεχόντων τὸ ἐμπόρευμα δοχείων, σάκκων καὶ παντοειδῶν περιβλημάτων.

ἀκαθαρτοφαγία. Τὸ τρώγειν ἀκάθαρτα (σύμπτωμα φρενικῆς νόσου).

Ἀκάθιστος (ἡ). *(Ἐκκλ.)* Τελετὴ καὶ παννυχὶς κατὰ τὴν Παρασκευὴν τῆς Ε' ἑβδομάδος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἔχουσα ὡς κέντρον ὕμνον ἐξ 24 οἴκων, τὸν καλούμενον *Ἀκάθιστον ὕμνον*, ὅστις ἄρχεται διὰ τῶν λέξεων «Ἄγγελος πρωτοστάτης» καὶ εἶνε πιθανῶς ἔργον *Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ*. Ἡ τελετὴ αὕτη συνδέεται πρὸς τὴν ἀπροσδόκητον σωτηρίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἁλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Πέρσου βασιλέως Χοσρόου Β' καὶ τῶν συμμάχων του Ἀβάρων.

ἀκαΐα. *(Ψυχοφυσ.)* Φαινόμενον καθ' ὃ, ὑπὸ συνθήκας ἀκαθορίστους ἔτι (ὑπνωτισμός), τὸ πῦρ δὲν ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ.

ἄκαινα. Βούκεντρον. ‖ Ἀρχαῖον μέτρον μήκους 10 ποδῶν.

ἀκάΐον ξύλον. Ξύλον σουΐτετνίας τοῦ μαονίου, τὸ ἄλλως λεγόμενον **ἀκαζοὺ** καὶ **μαόνι** (βλ.λ.).

ἀκακία. 1) Κοινὴ ὀνομασία τῆς ψευδακακίας. Βλ. **ροβινία**.—2) Γένος χεδροπῶν θάμνων, περιλαμβάνον περὶ τὰ 450 εἴδη ἐξηπλωμένα εἰς τὰς

τροπικὰς καὶ τὰς εὐκράτους χώρας τῆς γῆς. Καλλιεργοῦνται διὰ τὸ φύλλωμά των καὶ τὰ διακοσμητικὰ ἄνθη των. Εἶνε δένδρα ταχέως ἀναπτυσσόμενα, ἀλλὰ βραχύβια. *Ἀ. ἡ φαρνέσιος*, ἡ κν. *γαζία*, ἔχει ἄνθη χρησιμεύοντα εἰς τὴν ἀρωματοποιΐαν. *Ἡ ἀ. ἡ σενεγάλιος* καὶ ἡ *ἀ. ἡ ἀραβική* παρέχουσιν ἀραβικὸν κόμμι· ἡ δευτέρα ἔχει χρησιμον ἐρυθρὸν σκληρὸν στερεὸν ξύλον. *Ἀ. ἡ κατεχοὺ* παρέχει ἐκχύλισμα δεψικὸν καὶ φαρμακευτικόν. *Ἀ. ἡ κομψὴ* παρέχει σάπωνα πρὸς πλύσιν τῆς κόμης. Πολλὰ εἴδη χρησιμεύουσιν ὡς κτηνοτροφικὰ φυτά, ἄλλα ἔχουσιν ἀρωματικὸν ξύλον καὶ ἄλλα παρέχουσιν ἀρίστης ποιότητος ξυλείαν. Ἐν Ἑλλάδι καλλιεργοῦνται πλὴν τῆς φαρνεσίου *ἀ. ἡ κυανόφυλλος* καὶ *ἀ. ἡ μακρόφυλλος*, ἀμφότεραι ἀειθαλεῖς, μὲ ἄνθη κίτρινα, σφαιρικὰ ὡς τῆς κν. γαζίας, ἀλλ' ἄοσμα, ἐπίσης *ἀ. ἡ λοφανθής*, φυλλοβόλος, μὲ κίτρινα, σφαιρικά, ἄοσμα ἄνθη, καὶ *ἀ. ἡ ροδομέταξος*, μὲ ὡραῖον πτεροειδὲς φύλλωμα καὶ μεγάλα ῥόδινα ἄνθη, ὀνομαζομένη καὶ *ἀκακία τῆς Κωνσταντινουπόλεως* ἢ *μιμόζα τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, κν. δὲ *γκιουλμπρισίμι*.

Ἀκαλήφη

ἀκακία. Μικρὸς πορφυροῦς σάκκος περιέχων χῶμα, ὃν οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἐκράτουν κατὰ τὰς τελετάς.

Ἀκακιανοί. Αἱρετικοί, ὀπαδοὶ Ἀκακίου τοῦ Μονοφθάλμου.

Ἀκάκιος. 1) Ρήτωρ καὶ ἐπικὸς ποιητὴς τοῦ Δ' αἰῶνος μ.Χ., διδάξας ἐν Φοινίκῃ καὶ Ἀντιοχείᾳ. Ἴσως συγγραφεὺς τοῦ εἰς τὸν Λουκιανὸν ἀποδιδομένου «Ὠκύποδος». —2) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, 471-484.

Ἀκάκιος ὁ Ἀρκτοτρόφος. Ἐπιμελητὴς θηρίων ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πατὴρ τῆς Θεοδώρας, συζύγου Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α'.

Ἀκάκιος ὁ Μονόφθαλμος. Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῷ 340, ἀρχηγὸς παραφυάδος τοῦ Ἀρειανισμοῦ, συγγραφεὺς πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θεολογικῶν ἔργων.

ἀκαλανθίς. Ἡ καρδερίνα. Βλ. ἀκανθίς.

Ἀκαλανθίς. *(Μυθολ.)* Μία τῶν 9 θυγατέρων τοῦ βασιλέως τῆς Ἠμαθίας Πιέρου. Τολμήσασα ν' ἀγωνισθῇ πρὸς τὰς Μούσας εἰς τὸ ᾄσμα, ἐτιμωρήθη μεταμορφωθεῖσα εἰς τὸ ὁμώνυμον πτηνόν.

ἀκαλήφη (ἡ μὴ καλὴ τὴν ἀφήν). Τάξις κνιδοζώων τῆς θαλάσσης ἐκ τῶν κοιλεντερωτῶν, ὁμοιαζόντων πρὸς τὰς μεδούσας καὶ δὴ τὰς κρασπεδωτάς, μεθ' ὧν ἐπὶ μακρὸν κατετάσσοντο, κν. **τρεμούλα, τσουλούφα, τσούχτρα** ἢ **θαλασσομάνα.** Αἱ ἀ. εἶνε ζῷα πελάγια κεχρωσμένα ἐνίοτε μὲ χρώματα (κυανοῦν, πράσινον κλ.), πάντοτε ὅμως διαφανῆ. Αἱ ἀβυσσαῖαι μορφαὶ αὐτῶν εἶνε σκοτεινόχροες (βαθὺ ἐρυθρόν). Τὰ εὐμεγέθη εἴδη (τινὰ φθάνουσι μέχρι 2.50 μ. διαμέτρου καὶ μήκους πλοκάμων μέχρι 36 μ.) δύνανται νὰ φάγωσιν ἰχθῦς καὶ μαλακόστρακα ἀρκετὰ ὀγκώδη. Αἱ κοινότεραι μορφαὶ εἶνε αἱ *αὐρηλίαι*, αἱ *πελάγιαι*, μὲ ἡμισφαιρικὸν σκιάδιον καὶ μακροτάτους πλοκάμους, αἱ *ριζόστομοι* (συνήθεις εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας) μὲ εἰδικὴν διάταξιν τοῦ στόματος, αἱ *λουκερνάριαι* κλ.

Ἀκαλκὸτ (Akalkot). Ἰθαγενὲς κρατίδιον τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ νομῷ Βομβάης, παρὰ τὰ σύνορα πρὸς τὸ κράτος τοῦ Χαϊδεραβάδ (1290 τ.χλμ., 96.000 κάτ.). Ἡ ὁμών. πρωτ. 9500 κάτ.

ἀκαλύπτερα. Κατηγορία μυιῶν τῶν ὁποίων αἱ πτέρυγες στεροῦνται λεπίων.

Ἀκαμάντιον. Ἀρχαία π. τῆς Μεγάλης Φρυγίας θεμελιωθεῖσα ὑπὸ *Ἀκάμαντος* (βλ.λ. ἀριθ. 3).

Ἀκαμαντίς. Φυλὴ τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς κληθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἥρωος *Ἀκάμαντος*. Ἐξ αὐτῆς κατήγετο ὁ Περικλῆς.

Ἀκάμας. 1) Υἱὸς τοῦ Ἀντήνορος, εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῶν Δαρδανίων κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. — 2) Υἱὸς τοῦ Εὐσώρου, ἀρχηγὸς τῶν Ἑλληνοποντίων Θρᾳκῶν ἐν Τροίᾳ, φονευθεὶς ὑπὸ Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου.—3) Ἥρως ἐπώνυμος τῆς ἐν Ἀττικῇ Ἀκαμαντίδος φυλῆς, υἱὸς τοῦ Θησέως ἐκ τῆς Ἀριάδνης, γενόμενος βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του.

Ἀκαμάτης. Ἀκρωτ. τῆς Ἄνδρου, ἀπέχον τοῦ κόλπου τοῦ Κορθίου πρὸς Α περὶ τὰ τρία μίλια.

ἀκαμψία. Ἀδυναμία πρὸς τὸ κάμπτειν τὰς ἄρθρώσεις. ‖ *Μυϊκὴ ἀ.*, ἡ κατάλυσις τῆς συσταλτικότητος τοῦ μυός· *νεκρικὴ ἀ.*, ἡ μετὰ τινας ὥρας ἀπὸ τοῦ θανάτου ἐπερχομένη τελεία σκλήρυνσις καὶ δυσκινησία τῶν μελῶν.

ἄκανθα. *(Βοτ.)* Ὀξὺ ὄργανον προερχόμενον ἐκ μεταβολῆς ἑνὸς μέλους τοῦ φυτοῦ, ἢ μέρους αὐτοῦ, τὸ μέσον ἀμύνης τοῦ φυτοῦ κατὰ τῶν φυτοφάγων ζῴων ἢ περιορισμοῦ τῆς διαπνοῆς εἰς τοὺς ἐηροὺς τόπους. ‖ *(Ἀνατομ.)* Αἰχμηρὰ προεξοχὴ ὀστοῦ. ‖ *(Ἰχθυολ.)* Ἕκαστον τῶν λεπτῶν αἰχμηρῶν ὀστῶν τῶν ἰχθύων, ἰδίως τὰ πλευρικὰ ὀστᾶ ἑκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἥτις καλεῖται *μεγάλη ἄκανθα*. ‖ *(Ναυτ.)* Κυρτὸν τεμάχιον ξύλου προσαρμοζόμενον ἐπὶ τοῦ ποδοστήματος τῶν ξυλίνων ἱστιοφόρων πλοίων καὶ ἀποτελούμενον ἐκ δύο κλάδων πρὸς ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου, ἧς ἀποτελεῖ τὰ ἄκρα ὅρια, κν. *ὁρέτα*.

Ἀκανθία

ἀκανθάρια (τά). Ζῷα τῆς θαλάσσης μονοκύτταρα, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα ἀποτελεῖται ἐκ κυστιδίου, ἔχοντος διάμετρον 0,1-0,2 χλστμ. περικλείοντος πρωτόπλασμα, μετὰ πολλῶν πυρήνων καὶ φέροντος ἀκτινοειδῆς ἀκάνθας.

ἀκανθία ἢ **κόρις.** Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων μὲ ἀπομυζητικὸν ρύγχος, σπανίως ἀπτέρων. Τὰ πλεῖστα ἐκχέουσι δυσάρεστον ὀσμήν. Ζῶσιν ἐκ τῶν χυμῶν ἄλλων ἐντόμων, ἀλλ' ἐπίσης ἐκ φυτικῶν χυμῶν ἢ ἐξ αἵματος σπονδυλωτῶν ζῴων. Ἡ *ἀ. ἡ κόρις τῆς κλίνης*, κν. *κορέος, κοριὸς* ἢ *κόριζα*, εἶνε ἄπτερος, ἔχει μῆκος φθάνον τὰ 5 χλστμ., σῶμα πλατὺ κεραμόχρουν, ἀπομυζᾷ αἷμα καὶ πολλαπλασιάζεται ταχέως. Καταπολεμεῖται μὲ ἐντομοκτόνους κόνεις, νέφτι, θειϊκὸν ὀξύ, πετρέλαιον, ναφθαλίνην καὶ μὲ εἰδικὰ ἐντομοκτόνα ὑγρά.

ἀκανθίας. Γένος πλαγιοστόμων σελαχοειδῶν ἰχθύων τῆς ὁμοιογενείας τῶν σπινακιδῶν. Διακρί-

νεται ἐκ τῆς παρουσίας ἰσχυρᾶς ἀκάνθης πρὸ ἑκάστου τῶν ραχιαίων πτερυγίων. *Α. ὁ κοινὸς* εἶνε ἁρπακτικὸς καὶ ἀδηφάγος, μήκους 1-1,20 μ.

ἀκανθὶς ἢ **ἀκανθυλλὶς** ἢ **ἀκαλανθίς.** Γένος ᾠδικῶν πτηνῶν, μὲ ποικίλον χρωματισμόν (μέτωπον, πῶγων καὶ λαιμὸς ζωηρῶς ἐρυθρά), μῆκος περὶ τὰ 15 ἑκστμ. Ὁ τῶν ἀρχαίων **ἀστραγαλῖνος**, κν. **καρδερίνα**, **γαρδέλι**, **στραγαλιᾶνος**, πτηνὸν κοινότατον ἐν Ἑλλάδι· τρέφεται ἐκ σπερμάτων, κατὰ προτίμησιν τῶν σκολύμων, καὶ ἐξ ἐντόμων.

Ἀκανθὶς

ἀκανθῖτης. Ὀρυκτόν. Βλ. **ἀργυρίτης**.

ἀκανθόγλωσσος. Ἓν τῶν ἀτελεστάτων θηλαστικῶν, τῆς τάξεως τῶν μονοτρημάτων, ζῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Νέας Γουϊνέας, φέρον ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ ἐντὸς τοῦ στόματος πολυαρίθμους ἀκάνθας. Εἶνε ζῷον νυκτόβιον, διανοίγον κοιλώματα ἐντὸς τῆς γῆς. Τρέφεται ἐξ ἐντόμων καὶ σκωλήκων.

Ἀκανθόγλωσσος

ἀκανθοδάκτυλος. Γένος σχιζογλώσσων σαυρῶν διακρινομένων ἐκ τῶν δακτύλων των, οἵτινες καταλήγουσιν εἰς ἀκανθώδεις ὀδόντας.

ἀκανθοειδῆ. Οἰκογένεια σωληνανθῶν φυτῶν περιλαμβάνουσα πολυάριθμα γένη.

ἀκανθόκερκος. Μαλακόστρακον ἐκ τῶν κλαδοκεράτων, μήκους ὀλίγων χλστμ., ζῶν εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα.

ἀκανθοκέφαλος. Γένος σκωλήκων ζώντων παρασιτικῶς ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι ἰχθύων, πτηνῶν καὶ θηλαστικῶν.

ἀκανθόκινος. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων ἐκ τῶν κεραμβυκιδῶν. Ζῇ ἐπὶ κωνοφόρων δένδρων.

ἀκανθολείμων. Γένος φυτῶν μολυβδαινοειδῶν· *ἀ. ὁ ἐχῖνος*, κν. *τσαπόνι*, μὲ ροδόχροα ἄνθη, φύεται εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὄρη.

ἀκανθοπτερύγιοι. Σπουδαία τάξις τελεοστέων ἰχθύων, περιλαμβάνουσα μέγα μέρος τῶν ἐδωδίμων ἰχθύων. Χαρακτηρίζονται κυρίως ἐκ τῆς ὑπάρξεως σκληρῶν ἀκτίνων (ἀκανθῶν) ἀνάρθρων εἰς τὰ πτερύγια, ἰδίως τὸ ραχιαῖον καὶ ἑδραῖον.

ἄκανθος (ἡ). Γένος δικοτυληδόνων φυτῶν ἐκ τῶν ἀκανθιδῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντῶνται ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει δύο εἴδη μὲ ἀκανθωτὰ φύλλα. Ἐκ τούτων *ἀ. ἡ ἁπαλή*, κν. *μοντρούνα* ἢ *ἀπρεινιά*, καλλιεργεῖται διὰ τὰ λευκὰ ἄνθη της. Τὰ πλατέα, σαρκώδη, πολύκολπα καὶ βαθυσχιδῆ φύλλα της καὶ αἱ ρίζαι της ἔχουσι φαρμακευτικὰς ἰδιότητας. ‖ *(Ἀρχιτ.)* Κόσμημα τῶν κιονοκράνων καὶ ζῳοφόρων, κατὰ πρῶτον τεθὲν εἰς τὸ κορινθιακὸν κιονόκρανον κατ' ἀπομίμησιν τῶν φύλλων τῆς *ἀ. τῆς ἁπλῆς*.

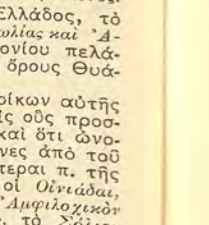

Ἄκανθος

Ἄκανθος. Ἀρχαία π. τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Ἄθω παρὰ τὴν σημερινὴν Ἱερισσόν. Παρ' αὐτὴν ἡ θέσις ἔνθα ὁ Ξέρξης ἐπεχείρησε νὰ κατασκευάσῃ 480 π.Χ. διώρυγα, ὅπως διέλθῃ ὁ στόλος του.

ἀκανθόσωμα (τό· acanthosoma). Γένος ἡμιπτέρων ἐντόμων ἐκ τῶν δενδροκορέων. Φέρουσιν ἀκανθώδη ἀπόφυσιν εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ σώματος.

ἀκάνθοφις ἢ **ἀκανθοφόρος ἔχιδνα.** Ὄφις τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Νέας Γουϊνέας, λίαν δηλητηριώδης, φέρων ἀκανθώδη προεξοχὴν εἰς τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς.

ἀκανθοφοίνιξ. Γένος φοινίκων τῆς Μαδαγασκάρης.

ἀκανθόχοιρος (ἐχῖνος ὁ χερσαῖος ἢ **ἐχῖνος ὁ εὐρωπαϊκός**). Θηλαστικὸν ἐντομοφάγον ζῷον, ἔχον τὰ νῶτα κεκαλυμμένα ὑπὸ ἀκανθῶν, μήκους μέχρι 30 ἑκστμ., κν. **σκαντζόχοιρος.** Ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ συμπτύσσεται ἐν περιπτώσει κινδύνου, παρουσιαζόμενος ὡς ἀκανθώδης σφαῖρα εἰς τὸν ἐχθρόν του. Τρέφεται ἐξ ἐντόμων, μυῶν, κοχλιῶν, ὄφεων κ.λ.

Ἀκανθόχοιρος

ἀκανθυλλίς. Τὸ πτηνὸν ἀκανθὶς (βλ.λ.)

ἀκάνθωσις. Δερματοπάθεια μὲ ὑπερτροφικὰς ἐκβλαστήσεις.

Ἀκαπούλκο (Acapulco). Ὁ μέγιστος τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ λιμένων τοῦ Ν. Μεξικοῦ. Κάτ. 6000.

ἄκαρι. Τάξις ἀραχνοειδῶν μὲ μικρὸν συμπεπιεσμένον σῶμα καὶ κοιλίαν συνήθως μὴ χωριζομένην ἀπὸ τοῦ κεφαλοθώρακος. Στοματικὰ ὄργανα διαπεπλασμένα πρὸς δῆξιν, νύξιν ἢ μύζησιν. Τὰ πλεῖστα παράσιτα ζῷων ἢ φυτῶν. Γένη: *σαρκοκόπτης, δερματοκόπτης, ἐξώδης* (τσιμπούρι), *τυρογλύφος, φυτοκόπτης*.

Ἀκαρνάν. Ἥρως ἐπώνυμος τῶν Ἀκαρνάνων. Μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀμφοτέρου ἐφόνευσε τὸν Φηγέα καὶ ὅλην τὴν οἰκογένειαν τούτου, ἐκδικούμενος τὸν φόνον τοῦ πατρός του *Ἀλκμαίωνος*.

Ἀκαρνανία. Χώρα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τὸ ΝΔ. τμῆμα τοῦ σημερινοῦ νομοῦ *Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας*, περιοριζομένη ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, τοῦ ὄρους Θυάμου καὶ τοῦ ποτ. Ἀχελῴου.

Περὶ τῶν προϊστορικῶν κατοίκων αὐτῆς ἐλέγετο ὅτι ἦσαν Κουρῆτες, εἰς οὓς προσετέθησαν Τάφιοι καὶ Λέλεγες, καὶ ὅτι ὠνομάσθησαν βραδύτερον Ἀκαρνᾶνες ἀπὸ τοῦ ἥρωος Ἀκάρνανος. Σημαντικώτεραι π. τῆς Ἀκαρνανίας ἦσαν ἡ *Στράτος*, οἱ *Οἰνιάδαι*, τὸ *Ἀνακτόριον*, τὸ *Ἄκτιον*, τὸ *Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος*, ἡ *Αἰνύζεια*, ὁ *Ἀστακός*, τὸ *Σόλιον* κ.ἄ., αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν κοινὸν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν στρατηγοῦ καὶ βουλῆς. Πρώτη μνεία τῶν Ἀκαρνάνων γίνεται κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα π.Χ. Ἀναφέρονται ὡς εὑρισκόμενοι εἰς διηνεκῆ ἔχθραν πρὸς τοὺς γειτόνας των Αἰτωλοὺς καὶ ὡς φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, μεθ' ὧν συνέπραξαν κατά τε τοὺς Περσικοὺς πολέμους καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακόν. Βραδύτερον συνεμάχησαν μὲ τοὺς Θηβαίους (371), ἐτέθησαν ὑπὸ τοὺς Μακεδόνας (225 π.Χ.), ὑπετάγησαν 197 π.Χ. εἰς τοὺς Ρωμαίους, οἱ ὁποῖοι ἔταξαν τὴν Αἰτωλίαν καὶ τὴν Ἀ. εἰς τὴν ἐπαρχ. Ἀχαΐαν· ὁ Βεσπασιανὸς ἐχώρισεν αὐτὰς ἀπὸ τῆς Ἀχαΐας καὶ τὰς κατέστησεν ἐξάρτημα τῆς Νικοπόλεως, ἔκτοτε δὲ ἤνωσαν κοιναὶ τύχαι καὶ συμφοραὶ τὰς δύο ἐπαρχίας (βλ. *Αἰτωλία*).

Ἄκαστος. Υἱὸς τοῦ Πελίου, ἐξάδελφος τοῦ Ἰάσονος, τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Ἰωλκοῦ πρὸ τῆς

εἰσβολῆς τῶν Θεσσαλῶν (περίπου 1100 π.Χ.). Μετέσχε τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας καὶ τῆς θήρας τοῦ Καλυδωνίου κάπρου. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πηλέως.

ἀκατάληκτος. Λέγεται περὶ στίχου ἔχοντος τὸν τελευταῖον πόδα πλήρη. Βλ. καὶ *καταληκτικός*.

ἀκαταλόγιστος. Ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ ἡ εὐθύνη ἐγκληματικῆς τινος πράξεως. Ἀκαταλόγιστοι θεωροῦνται οἱ ἔχοντες ἀτελῶς ἀνεπτυγμένας τὰς διανοητικὰς δυνάμεις καὶ οἱ πάσχοντες διαρκῆ ἢ παροδικὴν διατάραξιν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων.

ἀκάτιον ἱστίον. Τὸ κατώτατον καὶ μέγιστον σταυρωτὸν ἱστίον τοῦ πρῳραίου ὀρθίου ἱστοῦ (ἀκατίου ἱστοῦ) καὶ τὸ ἱστίον τοῦ πρῳραίου ὀρθίου ἱστοῦ τῶν λέμβων, κν. **τρίγκος.**

ἀκάτιος ἱστός. Ὁ πρῶτος πρὸς πρῷραν ὄρθιος ἱστὸς τῶν πλοίων, κν. **τουρκέτο.**

ἄκατος (ἡ). Ἡ μεγίστη ἐκ τῶν λέμβων παντὸς πλοίου. Εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ πλοῖα ἔχει ἀντικατασταθῆ σήμερον ὑπὸ τῆς βενζινακάτου. Ἡ ἄ. τῶν ἐμπορικῶν ἱστιοφόρων λέγεται κν. *σκαμπαβία*. ‖ Παρ' ἀρχαίοις, εἶδος ἐμπορικοῦ πλοίου, ἐλαφροῦ καὶ ταχυπλόου.

ἀ κάτρ μαίν (γαλλ. à quatre mains). Ἡ ὑπὸ δύο προσώπων ἐκτέλεσις μουσικοῦ τεμαχίου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κλειδοκυμβάλου.

Ἄκβαρ. Περίφημος βασιλεύς (Μέγας Μογγόλος) τῶν Ἰνδιῶν (1542-1605). Ἔγγονος τοῦ Βάβερ καὶ ἀπόγονος τοῦ Τζενγὶς-Χάν. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1556 καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του καὶ ἔφερεν αὐτὸ εἰς μεγάλην ἀκμήν. Φίλος καὶ προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Ἠθέλησε νὰ ἑνώσῃ τὸν Ἰνδικὸν λαόν, καθιερῶν μοναδικὸν θρησκευτικὸν σύστημα ἀποτελούμενον ἐξ ὅλων τῶν ἐν Ἰνδίαις ὑπαρχόντων θρησκευμάτων.

Ἀκάρια

1 τυροκόπτης, 2 σαρκοκόπτης

Ἀκ-δάγ. Ὄρος τῆς Μικρασίας, ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ *Ταύρου* τῆς Λυκίας, ὁ **Μεσικούτης** τῶν ἀρχαίων (ὕψος 3030 μ.).

ἀκεβία. Γένος λαρδιζαβαλοειδῶν φυτῶν τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. *Α. ἡ πεντάφυλλος* καλλιεργεῖται ὡς καλλωπιστικὸν φυτόν.

Ἀκελδαμά. Ὁ Ἀγρὸς Αἰζματος (βλ.λ.).

ἄκερ. Ἡ σφένδαμνος (βλ.λ.).

ἄκερα. Γένος ὀπισθοβραγχίων μαλακίων. *Α. ἡ κυατιοειδής*, χρώματος καστανοφαίου, ἔχει μῆκος 1-2 ἑκστμ. Ζῇ ἐπὶ πηλώδους θαλασσίου πυθμένος.

ἀκέραιος. *(Μαθημ.)* Λέγεται περὶ ἀριθμοῦ παριστῶντος πλῆθός τι ὁλοκλήρων μονάδων (οὐχὶ καὶ μέρος αὐτῶν).

ἀκεραιότης σωματική. Ἡ διατήρησις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐν τῇ φυσιολογικῇ αὐτοῦ καταστάσει ἄνευ βλάβης τινὸς εἴτε τῶν μελῶν, εἴτε τῶν ὀργάνων, εἴτε τῆς λειτουργίας αὐτοῦ. Ἡ σωματικὴ ἀκεραιότης ἀποτελεῖ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου προστατευόμενον ὑπὸ τοῦ νόμου.

Ἀκερβλάδ (Ἰωάνν. Δαυΐδ Akerblad). Σουηδὸς ἀρχαιολόγος καὶ αἰγυπτιολόγος (1763-1819). Ἔγραψε περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Τροίας.

ἄκερκα. Λέγεται ἐν τῇ Ζωολογίᾳ περὶ τῶν στερουμένων οὐρᾶς ἀμφιβίων (βατράχια). Ἄλλως **ἄνουρα.**

Ἄκερμαν καὶ **Ἀκκερμαν** (Akkerman, ρουμ. *Τσετάτεα Ἄλβα*). Π. καὶ λιμὴν τῆς Ρουμανίας παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δνείστερ εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. Κάτ. 40.000. Κέντρον ἐξαγωγῆς σιτηρῶν. Διὰ τῆς ἐν Ἄ. συνθήκης Τουρκίας καὶ Ρωσίας, 6.10.1826, ἐξησφαλίσθη ἡ ἀπὸ τῆς Τουρκίας χειραφέτησις τῶν ἡγεμονιῶν Μολδαυΐας, Βλαχίας καὶ Σερβίας.

ἀκεροειδῆ. Τὰ σφενδαμνοειδῆ φυτά.

Ἄκερσχους (Akershus). Νομὸς τῆς ΝΑ. Νορβηγίας, 5332 τ.χλμ., 207.448 κάτ.

Ἀκεσίας. Ἕλλην ἰατρὸς ἐκ τῶν χρόνων Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου. Φαίνεται ὅτι ἡ φήμη αὐτοῦ ὑπῆρξε κακίσεη, καθ' ὅσον ἐλέγετο «Ἀκεσίας ἰάσατο», εἰρωνικῶς εἰς τοὺς «ἐπὶ χεῖρον ἰωμένους».

Ἀκεσίνης ἢ **Τσενάβ** (Chenab). Ποτ. τῶν Ἰνδιῶν ἐν Πεντζάβ. Ἡνωμένος μετὰ τοῦ Ὑδάσπου καὶ τοῦ Ὑδραότου ἐκβάλλει εἰς τὸν Σύδρον καὶ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰνδόν.

ἀκεταβουλαρία. Γένος σιφωνοκλάδων φυκῶν, κοινότατον εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας.

ἀκεταλδεΰδη (ἀλδεΰδη, αἰθανάλη). Ἄχρουν λεπτόρρευστον ὑγρὸν τῆς τάξεως τῶν *ἀλδεϋδῶν* ($CH_3.COH$). Ἔχει χαρακτηριστικὴν ὀσμὴν καὶ λαμβάνεται δι' ἀφυδρογονώσεως τοῦ οἰνοπνεύματος, ἀπαντᾷ δ' εἰς τὰ αἰθέρια ἔλαια. Εἰδικὸν βάρος 0,8. Χρησιμεύει διὰ τὴν συνθετικὴν παρασκευὴν οἰνοπνεύματος, ὀξεικοῦ ὀξέος, ἀκετόνης, χρωμάτων ἐκ πίσσης καὶ πρὸς διατήρησιν κρεάτων κ.λ.

Ἄκερα

ἀκετάλη. Ρευστὴ χημικὴ οὐσία παράγωγος τῆς ἀλδεΰδης, ἀναισθητική.

ἀκεταμίδιον. Τὸ ἀμίδιον τοῦ ὀξεικοῦ ὀξέος ($CH_3.CO.NH_2$). Μακραὶ ἄχροοι βελόναι εὐδιάλυτοι ἐν ὕδατι καὶ οἰνοπνεύματι.

ἀκετανιλίδιον. Τὸ ἀνιλίδιον τοῦ ὀξεικοῦ ὀξέος ($C_6H_5.NH.CO.CH_3$). Παρασκευάζεται διὰ ζέσεως ἀνιλίνης μετ' ὀξεικοῦ ὀξέος. Ἄχροα φύλλα, εὐδιάλυτα ἐν οἰνοπνεύματι καὶ δυσδιάλυτα ἐν ὕδατι. Ἐχρησιμοποιεῖτο ἄλλοτε ὡς ἀντιπυρετικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἀντιφεβρίνη».

ἀκετόνη ἢ **διμεθυλοκετόνη** ἢ **ὀξόνη.** Ὑγρὰ πτητικὴ *κετόνη* ($CH_3.CO.CH_3$). Οὐσία ἄχρους, εὔφλεκτος χαρακτηριστικῆς ὀσμῆς. Χρησιμεύει ἐν τῇ χημικῇ βιομηχανίᾳ ὡς διαλύτης καὶ ὡς πρώτη ὕλη πρὸς παρασκευὴν ἄλλων ὀργανικῶν προϊόντων. Ἐν τῇ φύσει ἀπαντᾷ εἰς διάφορα αἰθέρια ἔλαια. Ἐπὶ πλέον εὑρίσκεται ἐν τοῖς οὔροις καὶ εἰς τὰ προϊόντα τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως πλείστων ὀργανικῶν οὐσιῶν, π.χ., εἰς τὰ πρῶτα ἀποστάγματα τῆς πίσσης τῶν λιθανθράκων καὶ τῶν λιγνιτῶν, εἰς τὸ ὑδαρὲς ἀπόσταγμα τῶν ξύλων.

ἀκετοφαινόνη (φαινυλο - μεθυλοκετόνη). Κρυσταλλική κετόνη $C_6H_5.CO.CH_3$, παρασκευαζομένη δι' ἐπιδράσεως ἀκετυλοχλωριδίου ἐπὶ βενζολίου παρουσίᾳ χλωριούχου ἀργιλίου. Ἐχρησιμοποιεῖτο ἄλλοτε ὡς ὑπνωτικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ὑπνόνη*.

ἀκετοφόρμιον. Ἕνωσις ὀξεικοῦ ἀργιλίου μετὰ κιτρικοῦ ὀξέος καὶ ἑξαμεθυλενοτετραμίνης. Λευκὴ κόνις χρησιμοποιουμένη ἀντὶ τοῦ ὀξεικοῦ ἀργιλίου.

ἀκετυλενίδια. Αἱ ἑνώσεις τοῦ *ἀκετυλενίου* μετὰ τῶν μετάλλων.

ἀκετυλένιον (ἀσετυλίνη, ὀξυλένιον). Ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου $HC{\equiv}CH$. Ἄχρουν ἀέριον λαμβανόμενον δι' ἐπιδράσεως ὕδατος ἐπὶ ἀνθρακασβεστίου καὶ χρησιμοποιούμενον πρὸς φωτισμόν, συγκολλήσεις ἢ κοπὴν μετάλλων καὶ ἄλλους σκοπούς. Καίεται διὰ λαμπρᾶς λευκῆς καταυγαζούσης φλογός. Ἡ φωτιστική του δύναμις εἶνε εἰκοσαπλασία τῆς τοῦ φωταερίου. Περιέρχεται ἐν τῷ φωταερίῳ καὶ τοῖς ἀερίοις τῆς ἀτελοῦς καύσεως. Ἐν καθαρᾷ καταστάσει ἔχει ἀσθενῶς αἰθερίαν καὶ οὐχὶ δυσάρεστον ὀσμήν. Ἡ ἰσχυρὰ καὶ δυσάρεστος ὀσμὴ τοῦ ἀκαθάρτου ἀ. ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν ἄλλων δυσώδων ἀερίων (φωσφοροῦχον ὑδρογόνον, ὑδρόθειον). Ἕνωσις ἀ. μετ' ἀέρος, ἐρχομένη εἰς ἐπαφὴν μετὰ φλογός, ἐκρήγνυται ἰσχυρότατα.

Ἀκινάκης

ἀκετύλιον. Ἡ ῥίζα $COCH_3$ τοῦ ὀξεικοῦ ὀξέος.

ἀκέφαλα ζῷα. Τὰ πεταλοβράγχια μαλάκια ὡς στερούμενα κεφαλῆς.

ἀκεφαλία. Τερατοπλασία, καθ' ἣν λείπει ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου.

Ἀκέφαλοι. Οἱ ἀδιάλλακτοι Μονοφυσῖται τοῦ Ε' καὶ Ϛ' αἰῶνος, ἰδίᾳ ἐν Αἰγύπτῳ, ὀνομασθέντες οὕτως ὡς ἀποσχισθέντες τοῦ πατριάρχου των Πέτρου τοῦ Μογγοῦ.

ἀκέφαλος στίχος. *(Μετρ.)* Ἑξάμετρος στίχος οὗ ὁ πρῶτος ποὺς ἄρχεται ἀπὸ βραχείας συλλαβῆς.

ἀκεφαλόστομον. Τέρας ἔχον ἀντὶ κεφαλῆς ὀπὴν στόματος.

Ἀκίβα (Ἰωσὴφ βέν). Διάσημος ραββῖνος εἰσαγαγὼν νέαν μέθοδον ἑρμηνείας τῶν Γραφῶν. Ἐθανατώθη τῷ 135 μ.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὡς συμμετασχὼν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ *Βὰρ-Κοχεβά*.

ἀκιδωτὰ φύλλα. Τὰ ἔχοντα κατὰ τὴν κορυφὴν ἀκίδα τραχεῖαν καὶ σκληράν.

ἀκιδωτὰ φυτά. Τὰ ἀκίφυλλα (βλ.λ.).

Ἀκίλιος Γλαβρίων (M. Acilius Glabrio). Ὑπατος Ρωμαίος δράσας ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον.

ἀκινάκης. Μικρὸν καὶ πλατὺ ἐγχειρίδιον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Πέρσαις καὶ τοῖς Σκύθαις.

Ἀκίνδυνος (ἅγιος). Εἷς τῶν παρευρεθέντων εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ ἀσπασθέντων τὸν χριστιανισμόν, οἵτινες ἀπεκεφαλίσθησαν εἰς Νικομήδειαν (ἀρχαὶ Δ' αἰῶνος).

ἀκίνητον. Κτῆμα συνεχόμενον μετὰ τοῦ ἐδάφους καὶ ἀποτελοῦν μετ' αὐτοῦ ἓν σῶμα (ὡς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔδαφος, αἱ οἰκοδομαί, τὰ μεταλλεῖα κλ.).

Ἀκίντζαλι. Χ. Μακεδονίας. Βλ. **Μουριές.**

ἀκιπήσιος. Γένος ἰχθύων, ὁ ὀξύρρυγχος (βλ.λ.).

Ἄκις. Υἱὸς τοῦ Φαύνου καὶ τῆς νύμφης Συμαιθίδος, ὃν ἀγαπώμενον ὑπὸ τῆς Γαλατείας συνέτριψε, ζηλοτυπῶν, δι' ὀγκώδους λίθου ὁ κύκλωψ Πολύφημος. Μετεμορφώθη εἰς τὸν ὁμώνυμον σικελικὸν ποταμόν.

ἀκίς ἢ **ἀκή.** Αἰχμὴ βελόνης ἢ ἀγκίστρου. ‖ *(Ἰατρ.)* Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον διὰ παρακεντήσεις. ‖ *(Μεταλλουργ.)* Χαλύβδινος λίαν αἰχμηρὸς στύλος, δι' οὗ χαράσσουσιν ἐπὶ τῶν μετάλλων. ‖ *(Ναυτ.)* Ἕκαστος τῶν μικρῶν μεταλλικῶν ἥλων δι' ὧν προσηλοῦται ἡ μεταλλικὴ ἐπένδυσις ἐπὶ τῆς γάστρας τῶν ξυλίνων πλοίων.

ἀκίφυλλα. Φυτὰ μετὰ φύλλων γραμμοειδῶν καὶ ὀξυλήκτων. Ἄλλως ἀκιδωτά.

Ἀκιχώριος. Στρατηγὸς τοῦ Βρέννου, κατὰ τὴν πρώτην εἰσβολὴν τῶν Κελτῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα (279-278 π.Χ.).

Ἄκκα, Ἄκκο ἢ **Ἄκρα** (γαλλιστὶ Saint Jean d'Acre). Παναρχαία παράλιος π. τῆς Παλαιστίνης, μετὰ λιμένος, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Δαμασκοῦ καὶ τῆς Χάϊφας. Κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχήν, ὡς *Πτολεμαΐς*, κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Κάτ. 10.000. Ἐκυριεύθη τῷ 1104 καὶ τῷ 1191 ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων.

Ἄκκα ἢ **Τίκκι-τίκκοι.** Φυλὴ νάνων τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς, ὕψους 1.24-1.40 μ.

Ἀκκάδ. Βλ. Ἀκάδ.

Ἄκκα Λαρεντία (Acca Larentia). Κατὰ παράδοσιν τῆς ρωμαϊκῆς μυθολογίας, ἡ σύζυγος τοῦ ποιμένος Φαυστόλου, ἡ ἀναθρέψασα τὸν Ρωμύλον καὶ τὸν Ρῶμον.

Ἀκκάλια ἢ **Λαρεντάλια** (τά). Ἑορτή, 23 Δεκεμβρίου, ἐν Ρώμῃ πρὸς τιμὴν τῆς *Ἄκκας Λαρεντίας*.

Ἀκκαρών. Ἀρχαία π. τῆς Παλαιστίνης ἐκ τῆς Πενταπόλεως τῶν Φιλισταίων, ἡ Ἐκρὼν τῆς Γραφῆς.

Ἄκκιοϊ. Χ. τῆς Δ. Μικρασίας, πρὸς Ν τῆς Μιλήτου. Εἶχε πρὸ τοῦ 1922 περὶ τοὺς 4000 κατοίκους, Ἕλληνας.

Ἄκκιος (Lucius Accius). Ρωμαῖος τραγικὸς ποιητὴς (170-84 π.Χ.). Σώζονται μόνον ἀποσπάσματα τῶν ἔργων του.

ἀκκομπανιαμέντο (τό· ἰταλ.). Μουσικὴ συνοδεία μέλους, ἐκτελουμένη ὑπὸ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ὀργάνων.

ἀκκόρδο (τό· λ. ἰταλ.). Μουσικὴ ἁρμονία ἤχων ἢ φωνῶν· συμφωνία.

ἀκκούβιτον. Βλ. ἀκούβιτον.

ἄκληρος. Ὁ μὴ ἔχων κληρονόμους, κυρίως ὁ ἄτεκνος. ‖ *(Νομ.)* Ὁ ἀποθνήσκων ἄνευ διαθήκης καὶ ἄνευ συγγενῶν στενῶν, οἵτινες θὰ ἐκαλοῦντο ὡς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι αὐτοῦ.

ἀκλινὴς γραμμὴ ἢ **μαγνητικὸς ἰσημερινός.** Γραμμὴ διερχομένη διὰ τῶν τόπων ἐν οἷς ἡ ἐγκλισις τῆς μαγνητικῆς βελόνης ἰσοῦται τῷ μηδενί.

ἄκλιτοι λέξεις. Τὰ μέρη τοῦ λόγου ὅσα δὲν ἐπιδέχονται *κλίσιν* (βλ.λ.).

ἀκμή. Τὸ ὀξὺ μέρος πράγματός τινος· ἡ κόψις τέμνοντος ὀργάνου. ‖ Ἡ μεγίστη αὔξησις ἢ δύναμις. ‖ *(Μαθημ.)* Ἡ γραμμή, καθ' ἣν τέμνονται αἱ ἕδραι τῆς διέδρου γωνίας· αἱ τομαὶ τῶν ἑδρῶν πάσης στερεᾶς γωνίας. ‖ *(Ζωολ.)* Γένος πνευμονωδῶν μαλακίων. ‖ *(Ἰατρ.)* Δερματικὸν ἐξάνθημα τοῦ προσώπου ἐξ ἀποφράξεως τῶν σμηγματογόνων ἀδενίσκων, κν. *σπυράκια τῆς νεότητος*. Ἐπίσης ἐν τῇ Παθολογίᾳ, ἡ ὑψίστη ἔντασις τῆς νόσου.

ἀκμίτης ἢ **αἰγιρίνης.** Ὀρυκτόν, εἷς τῶν *πυροξένων*, μορφῆς μονοκλινοῦς, μὲ βάσιν νάτριον καὶ σίδηρον.

ἀκμοθέτης ἢ **ἀκμόθετον.** Ἡ ἐκ σκληροῦ ξύλου βάσις τοῦ σιδηρουργικοῦ ἄκμονος.

Ἀκμολινσκ. Κυβερνεῖον τῆς αὐτονόμου σοβιετικῆς δημοκρατίας τῶν Κιργισίων. 565.820 τ.χλμ., 1.043.900 κάτ. Πλουσία εἰς χαλκὸν καὶ ἄνθρακα. Πρωτ. *Πετροπαῦλοφσκ*.

Ἀκ-Μπουνάρ. Βλ. Λευκόβρυση.

ἄκμων. Σιδηροῦν ὑπόθεμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου σφυρηλατοῦσι τὰ μέταλλα. Κν. **ἀμόνι.** ‖ *(Ἀνατομ.)* Ἓν τῶν ἀκουστικῶν ὀσταρίων τοῦ μέσου ὠτός. ‖ *(Πυροβ.)* Τεμάχιον σιδηροῦν ἢ ὀρειχάλκινον τῶν ἐμπροσθογεμῶν ὅπλων, ἐφ' ὃν κρούουσα ἡ σφῦρα ἐπιφέρει ἀνάφλεξιν τοῦ ἐμπυρεύματος.

Ἄκοβα (τά). Χ. ἐπαρχ. Ἄργους. Κάτ. 109. Ἐνταῦθα κατ' Ἰούνιον 1822 μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Πλαπούταν καὶ Τούρκων.

Ἄκοβα (ἡ) ἢ **Ἄκοβαι** (αἱ). Τὰ δύο χ. τῆς Γόρτυνος *Βυζίκιον* καὶ *Βεορβίτσα*, κν. καλούμενα οὕτω ἀπὸ τῆς φραγκικῆς βαρωνίας τῆς Ἄκοβας, μιᾶς ἐκ τῶν 12 εἰς ἃς εἶχε διαιρέσει τὴν Ἀχαΐαν ὁ Βιλλεαρδουΐνος.

Ἄκοβος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως. Κάτ. 937.

ἀκοή. Τὸ ἀκούειν ἢ ἡ ἱκανότης τοῦ ἀκούειν. ‖ Ἐκείνη ἐκ τῶν πέντε αἰσθήσεων δι' ἧς ἀντιλαμβανόμεθα τοὺς ἤχους.

ἄκοιλα. Ὁμὰς ἀτελεστάτων θαλασσίων σκωλήκων στερουμένων ἐντερικοῦ σωλῆνος.

ἀκοίμητος κανδήλα. Λυχνία καίουσα ἡμέρας καὶ νυκτός, εἰδικῶς δ' ἡ ἐν τῷ Ἁγίῳ Βήματι καὶ πρὸ ἢ ἄνωθεν τοῦ ἀρτοφορίου συνεχῶς καιομένη λυχνία.

ἀκοΐνη. Ἀναισθητικὸν φάρμακον ὡς ἡ κοκαΐνη.

ἀκοινώνητος. Ὁ ἕνεκα βαρέος θρησκευτικοῦ παραπτώματος προσκαίρως ἢ ὁριστικῶς ἀποκλειόμενος τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ τῆς καθόλου μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπικοινωνίας.

Ἀκοίτιον ἢ **Κοίτη.** Βραχώδης καὶ ἀκατοίκητος, ἄλλοτε ὠχυρωμένη νησὶς ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Χανίων, κν. **Θοδωροῦ** καὶ **Τουρλουροῦ.**

ἀκολουθία. Τὸ ἀκολουθεῖν. ‖ Τὸ σύνολον τῶν ἀκολουθούντων τινὰ προσώπων, οἱ ἀκόλουθοι. ‖ *(Φιλοσ.)* Τὸ ἔκ τινος κρίσεως ἐξαρτώμενον διανόημα, τὸ ἄλλως *συμπέρασμα*. ‖ *(Λειτουργ.)* Πᾶσα ἱερὰ τελετὴ ἢ προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας, τελουμένη καθ' ὡρισμένην τυπικὴν διάταξιν, εἴτε ἐν τῷ ναῷ εἴτε κατ' ἰδίαν.

ἀκόλουθος. Παρ' ἀρχαίοις, δοῦλος συνοδεύων τὸν κύριόν του. Ἐπίσης βοηθητικὸν πρόσωπον ἐμφανιζόμενον ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου μετὰ τοῦ χοροῦ. ‖ Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, εὐγενὴς παῖς προσκεκολλημένος παρά τινι ἡγεμόνι, μεγάλῳ κυρίῳ ἢ πυργοδεσποίνῃ, ἵνα ἐν τῇ αὐλῇ αὐτῶν μορφωθῇ καὶ ἰδίᾳ ἐκμάθῃ τὴν τέχνην τῶν ὅπλων, προσφέρων συγχρόνως αὐτοῖς ὑπηρεσίας τινὰς ἢ χρησιμεύων ὡς συνοδὸς των. ‖ Παρὰ Βυζαντινοῖς, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βαράγγων. ‖ Ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, κατώτερος κληρικὸς ἔχων ἔργον νὰ βοηθῇ τοὺς ἱερουργοῦντας ἱερεῖς. ‖ Ἐν τῇ Διπλωματίᾳ καὶ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν, ὑπάλληλος ἐρχόμενος ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ ὑπὸ τὸν γραμματέα. ‖ *Στρατιωτικὸς ἀ.* ἢ *ναυτικὸς ἀ.*, ἀξιωματικὸς τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὑπηρετῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἰς πρεσβείας τοῦ κράτους εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει.

Ἀκομινᾶτος. Ὄνομα βυζαντινῆς οἰκογενείας, ἧς γνωστότερα μέλη: 1) *Μιχαήλ* (1140-1220). Λόγιος κληρικός, μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἀπὸ 1180. Εἰργάσθη παντοιοτρόπως ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου του, τῷ δὲ 1203 ἀντέταξεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως γενναίαν ἄμυναν κατὰ τοῦ Λέοντος Σγουροῦ. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, τῷ 1204, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Κέαν. Ἔγραψεν ἔμμετρα καὶ πεζά, πολύτιμα διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἀθηνῶν. —2) *Νικήτας*. Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Μιχαήλ, ἀποθανὼν πρὸ τοῦ 1220. Κατέλαβεν ὕπατα ἀξιώματα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἔγραψεν ἱστορίαν τῶν ἐτῶν 1180-1206, κ.ἄ.

ἀκόνη ἢ **ἀκόνι.** Λίθος λεῖος καὶ σκληρός, ἐκ χαλαζίου, λυδίας λίθου ἢ σκληροῦ σχιστολίθου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τρίβοντες ὀξύνουσιν ἢ λειαίνουσι μαχαίρας, ξυράφια, καὶ ἄλλα τέμνοντα ἐργαλεῖα· γενικῶς, μηχάνημα ἢ ἐργαλεῖον χρησιμεῦον πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

ἀκονιτίνη. Ἀλκαλοειδὲς ($C_{33}H_{43}NO_{10}$) ἐξαγόμενον ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ *ἀκονίτου*. Κόνις ἄχρους ὀσμος, εἰς ἄκρον τοξική, χρησιμεύουσα ὡς φάρμακον ἀναλγητικὸν καὶ ἀντιφλογιστικόν.

ἀκόνιτον. Φυτὸν δηλητηριῶδες ἐκ τῶν βατραχιοειδῶν, πόα μὲ βλαστὸν ὄρθιον, φύλλα παλαμοσχιδῆ βαθυπράσινα, ἄνθη βαθυκύανα κατὰ πυραμιδοειδεῖς βότρεις. Αἱ ῥίζαι, κόνδυλοι. Ὅλα τὰ μέρη τοῦ φυτοῦ εἶνε δηλητηριώδη ὡς περιέχοντα *ἀκονιτίνην*.

Ἀκονκάγουα (Aconcagua). 1) Ἡ ἀνωτάτη κορυφὴ τῶν Ἄνδεων ἐν τῇ Ἀργεντίνῃ, παρὰ τὰ πρὸς τὴν Χιλὴν σύνορα. Ἐσβεσμένον ἡφαίστειον 7040 μ.—2) Ποτ. πηγάζων ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Εἰρηνικόν. 330 χλμ.—3) Ἐπαρχ. τῆς Χιλῆς. 14.000 τ.χλμ., 116.914 κάτ., πρωτ. *Ἅγιος Φίλιππος*.

ἀκονόπετρα. Λίθος ἐξ οὗ κατασκευάζουσιν ἀκόνας, λιθίνη ἀκόνη. Βλ. καὶ *ἀκόνη*.

ἀκόντιον. Ὅπλον πρὸς βολὴν ἢ πρὸς νύξιν, συγκείμενον ἐκ μακροῦ κοντοῦ ὡπλισμένου διὰ μεταλλίνης αἰχμῆς, κν. **κοντάρι.** Ἐν χρήσει ἰδίως πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν πυροβόλων ὅπλων. ‖ Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὅπλον τῶν ἀγρίων καὶ μέχρι πρό τινος σωμάτων τινῶν ἱππικοῦ ἐν Εὐρώπῃ. ‖ *(Τοπογρ.)* Κοντὸς ὕψους 2-2.50 μ., διαμέτρου 2.50-3 ἑκστμ., χρωματισμένος κατ' ἴσας ἐρυθρὰς καὶ λευκὰς ἐναλλὰξ ζώνας, ὅστις ἐμπηγνυόμενος εἰς τὴν γῆν χρησιμεύει ὡς σημεῖον σκοπεύσεως κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐργασίας, ἄλλως *χάμαξ*.

ἀκόντιον ἢ **ἀκοντισμός.** Ἀθλητικὸν ἀγώνισμα κατὰ τὸ ὁποῖον ῥίπτεται εἰς μῆκος μετὰ φορᾶς ἀκόντιον ἔχον μῆκος 2.8 μ.

ἀκοντιστής. Ὁ γνωρίζων τὴν τέχνην τοῦ ῥίπτειν ἀκόντιον. ‖ Στρατιώτης ὡπλισμένος δι' ἀκοντίου. ‖ *Σώματα ἀκοντιστῶν* ὑπῆρχον παρ' ἀρχαίοις κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον καὶ κατόπιν. Ἦσαν ὡπλισμένα δι' ἐλαφρᾶς ἀσπίδος, μακρᾶς σπάθης καὶ πολλῶν ἀκοντίων.

ἀκονυζός (τό). Τὸ φυτὸν κόνυζα.

ἀκοόμετρον. Ὄργανον, οὗ γίνεται χρῆσις ἐν τῇ Ἰατρικῇ καὶ τοῖς φυσιολογικοῖς καὶ ψυχολογικοῖς ἐργαστηρίοις πρὸς μέτρησιν τῆς ὀξύτητος τῆς ἀκοῆς.

ἀκορία. Ἔλλειψις τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξ ἀτρησίας τῆς ἰριδος.

ἀκορίνη. Γλυκοζίτης τοῦ ἀκόρου τοῦ καλάμου.

Ἄκορις. Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, 396-383 π.Χ. Ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, ἐπιχειρήσαντας νὰ καταλάβωσι τὴν Αἴγυπτον, 389-387.

ἄκορος ὁ κάλαμος. Φυτὸν ἐκ τῶν ἀροειδῶν, πόα πολυετής, συνήθης εἰς τὰ βαλτώδη μέρη. Τὸ παχὺ ὁριζόντιον αὐτοῦ ῥίζωμα περιέχει ἀρωματικὸν ἔλαιον, τὸ ὁποῖον, ἐξαγόμενον δι' ἀποστάξεως, χρησιμεύει εἰς τὴν ἀρωματοποιΐαν. Φύεται καὶ ἐν Λακωνίᾳ.

ἀκοσμία. Ἡ ἔλλειψις αἰσθητηρίου τοῦ ὡραίου, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας πρᾶξίς τις εἶνε ἀντίθετος πρὸς ὅ,τι συνήθως θεωρεῖται ὡραῖον καὶ κόσμιον. || Γενικῶς, πᾶσα πρᾶξις ἡ ὁποία προσκρούει εἰς ὡρισμένους κοινωνικοὺς συμβατικοὺς κανόνας, τῶν ὁποίων ἡ μὴ τήρησις ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν περιφρόνησιν τοῦ ἀκοσμοῦντος.

Ἀκόστα (Οὐριὴλ Acosta). Πορτογάλος θρησκευτικὸς φιλόσοφος (1591-1640). Υἱὸς ἐκχριστιανισθέντος Ἰσραηλίτου, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν θρησκείαν. Ὑποστηρίξας ἰδέας ἀπομακρυνομένας τῶν ἑβραϊκῶν δογμάτων ἀφωρίσθη δὶς καὶ τέλος ηὐτοκτόνησε.

ἀκουαρέλλα (ἡ· ἰταλ.). Ἡ ὑδατογραφία (βλ.λ.).

ἀκουαρελλίστας. Ζωγράφος εἰδικὸς δι' ἀκουαρέλλας.

ἀκουάριον. Τὸ ἐνυδρεῖον (βλ.λ.).

ἀκουατίντα (ἰταλ.). Εἶδος χαρακτικῆς, τοῦ ὁποίου τὰ ἀντίτυπα ὁμοιάζουσι πρὸς τὴν μονόχρωμον διὰ μέλανος ὑδατογραφίαν.

ἄκουα-φόρτε (τό· ἰταλ.). Τὸ νιτρικὸν ὀξύ.

ἀκούβιτον ἢ **ἀκκούβιτον** (λατ.). Ἀνάκλιντρον ἐφ' οὗ ἐξεπλοῦντο οἱ Ρωμαῖοι κατὰ τὴν ἑστίασιν· ἓξ αὐτῶν παρέλαβον τὴν λ. οἱ Βυζαντινοί. || *Ἡ κλίνη* τῶν Ἑλλήνων.

Ἄκουϊ (Acqui, λατ. Acquæ Statiellæ). Π. τῆς Ἰταλίας ΒΔ τῆς Γενούης. Κάτ. 16.000. Ὀνομαστὴ διὰ τὰς θειούχους πηγάς της.

ἀκουϊλαρία (aquilaria). Γένος θυμελαιοειδῶν δένδρων τῆς Ν. Ἀσίας.

ἀκουΐλεγία (aquilegia). Γένος βατραχιοειδῶν φυτῶν τῆς Β. εὐκράτου ζώνης. *Α. ἡ κοινή*, κν. *κολομπίνα*, φύεται ἐντὸς δασῶν. Τὰ ἄνθη της παρέχουσιν ὡραῖον κυανοῦν χρῶμα. Καλλιεργεῖται εἰς διαφόρους ποικιλίας εἰς τοὺς κήπους. Ἔχει ἰδιότητας ναρκωτικὰς καὶ καυστικάς. Ἐσωτερικὴ χρῆσις αὐτῆς ὡς φαρμάκου ἐπικίνδυνος.

Ἀκουστικὸν κέρας

Ἀκουϊλήϊα ἢ **Ἀκυληΐα** (Ἀκύλεια ἢ Ἀκουϊλήϊα, ἰταλ. καὶ λατ. Aquileia). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου εἰς ὀλίγων χλμ. ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Κάτ. 2400. Ρωμαϊκὸν φρούριον ἀπὸ τοῦ 181 π.Χ. ἀνεπτύχθη ταχέως εἰς σπουδαίαν πόλιν (ἐπὶ Ἀδριανοῦ 300-400 χιλ. κάτ.). Κατεστράφη τῷ 452 ὑπὸ τοῦ Ἀττίλα.

Ἀκουΐλιος νόμος (lex Aquilia, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ δημάρχου *Ἀκουΐλλιον*). Ρωμαϊκὸς νόμος, δι' οὗ ἀνεγνωρίσθη τὸ δικαίωμα ἀποζημιώσεως παντός, ὅστις ὑφίστατο ζημίαν διὰ τῆς καταστροφῆς ἢ βλάβης ἢ ἀπωλείας ἐνσωμάτου πράγματος, ἀδιαφόρως ἐὰν ὑπῆρχε ἐνοχικὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ ὑποστάντος τὴν ζημίαν καὶ τοῦ προξενήσαντος αὐτήν.

ἀκουΐνιτης (aquinite). Γαλλικὸν πολεμικὸν ἀέριον ὁμοίας περίπου συστάσεως μὲ τὸν βινσενίτην.

Ἀκουϊτανία (λατ. Aquitania). Χώρα τῆς ἀρχ. Γαλατίας, περιλαμβάνουσα περίπου τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Γαρούνα. Μία ἐκ τῶν μεγάλων περιοχῶν εἰς ἃς διῃρεῖτο ἡ ρωμαϊκὴ Γαλατία. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Καρολιδῶν (751-987) ὑπῆρξε δουκᾶτον, εἶτα δὲ ἀνεξάρτητον βασίλειον.

Ἀκούμια (τά). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἁγίου Βασιλείου (Ρεθύμνης). Κάτ. 780. Πλησίον ἡ μονὴ τοῦ Πρέβελη.

ἀκουστική. Κεφάλαιον τῆς Φυσικῆς πραγματευόμενον περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ διαδόσεως τοῦ ἤχου. || *Ἀκουστικὴ χώρου* τινός (θεάτρου, αἰθούσης συναυλιῶν κ.λ.), ὁ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κατάλληλος πρὸς καλὴν διάδοσιν τῆς φωνῆς ἢ τοῦ ἤχου σχηματισμὸς αὐτοῦ.

ἀκουστικόν. Ὄργανον τῆς τηλεφωνικῆς μηχανῆς διὰ τοῦ ὁποίου ἀκούομεν τοὺς δι' αὐτῆς μεταβιβαζομένους ἤχους. Μέρος διαφόρων μηχανημάτων μεταδιδόντων τὸν ἦχον ἢ τὴν φωνήν (τηλέφωνον, ραδιόφωνον κ.λ.) τὸ ὁποῖον ὁ θέλων νὰ ἀκούσῃ τοποθετεῖ πρὸ τοῦ ὠτός του. Τὸ ἀ. τῶν τηλεφώνων ἀποτελεῖται κατ' ἀρχὴν ἀπὸ ἕνα ἠλεκτρομαγνήτην πεπολωμένον, ὁ ὁποῖος δέχεται τὰ ὑπὸ τοῦ σταθμοῦ τῆς ἀποστολῆς ἐκπεμπόμενα τηλεφωνικὰ ρεύματα καὶ θέτει εἰς παλμικὴν κίνησιν τὴν ἄνωθεν αὐτοῦ εὑρισκομένην σιδηρᾶν μεμβράνην.

ἀκουστικὸν κέρας. Ὄργανον δι' οὗ ἐνισχύεται ἡ ἀκοή, ἀποτελούμενον ἐκ χοάνης καταληγούσης εἰς στενὸν σωλῆνα, τοῦ ὁποίου ἡ ὀπὴ εἰσάγεται εἰς τὸ ὠτος.

ἄκρ (τό· acre, πρφ. αἴκρ). 1) Μέτρον ἐπιφανείας ἐν Μεγ. Βρεττανίᾳ καὶ Β. Ἀμερικῇ=4050 τ.μ.).— 2) (ἀcre) Παλαιὸν μέτρον ἐπιφανείας ἐν Γαλλίᾳ, 5200 μ. περίπου.

ἄκρα (τά). Αἱ χεῖρες (ἄνω ἢ ἀνώτερα ἢ θωρακικὰ ἄκρα) καὶ οἱ πόδες (κάτω ἢ κατώτερα ἢ κοιλιακὰ ἄκρα).

Ἄκρα. Ἡ π. τῆς Παλαιστίνης Ἄκκα.

Ἀκράγας (ὁ· -αντος). Ἥρως τῆς ἐν Σικελίᾳ ὁμων. π., υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀστερόπης.

Ἀκράγας (λατ. Agrigentum). Σπουδαία ἑλληνικὴ π. τῆς ἀρχ. Σικελίας ἱδρυθεῖσα 582 π.Χ. ὑπὸ τῆς Γέλας. Τῷ 406 π.Χ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, τῷ 262 π.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἀξιόλογα ἐρείπια τῶν τειχῶν, τῶν ναῶν καὶ τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων της σῴζονται κατὰ τὴν σημερινὴν π. Τζιρτζέντι.

Ἀκραδιά. Δύο βραχώδεις νησίδες πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰμένος τῆς Μήλου. Ἐπὶ τῆς δυτικωτέρας φάρος.

Ἀκραία (ἡ). Προσωνυμία διαφόρων θεαινῶν λατρευομένων ἐπὶ κορυφῶν ὀρέων

Ἀκραιφίαι ἢ **Ἀκραίφιον.** Ἀρχαία βοιωτικὴ π. παρὰ τὸ ὄρος Πτῶον, ἔνθα τὸ νῦν χ. Καρδίτσα. Παρ' αὐτὴν τὸ χρηστήριον τοῦ Ἀπόλλωνος Πτῴου.

Ἀκραμύτης. Ὄρος ὕψους 823 μ. τῆς Ρόδου.

ἀκρανειὰ ἢ **ἀκρανιά** (ἡ). Τὸ φυτὸν κρανεία (βλ.λ.).

ἀκράνι (τό). Ὁ καρπὸς τῆς κρανείας.

ἀκράνια ἢ **λεπτοκάρδια** (τά). Ὁμὰς ἀτελεστάτων ἰχθύων, οἵτινες φέρουσι μόνον νωτοχορδὴν καὶ στεροῦνται κρανίου, μελῶν καὶ καρδίας. Ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀχρόου αἵματός των γίνεται διὰ συσταλτικῶν κινήσεων μεγάλων ἀγγείων. Ἐνταῦθα ἀνήκει ὁ ἀμφίοξος.

ἀκραξόνιον (τό). Τὸ ἄκρον τοῦ ἄξονος τροχοῦ.

Ἀκραριές (οἱ). Τρεῖς νησίδες ΒΔ τῆς Μήλου.

ἀκρασία (ἡ). Ὁ μὴ συγκερασμὸς τῶν ἐποχῶν ἢ τοῦ κλίματος ἔν τινι χώρᾳ. Ἀντίθ. *εὐκρασία*.

Ἀκράσιον. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Πλωμαρίου (Λέσβου). Κάτ. 477.

Ἀκράτα (ἡ). Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας), 30 περίπου χλμ. ΝΑ τοῦ Αἰγίου. Ἔχει γυμνάσιον ἑλληνικὸν καὶ σιδηροδρομικὸν σταθμὸν εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας παρὰ τὸ 162 χιλιόμετρον τοῦ ΣΠΑΠ. Ἐν Ἀ. ἐπολισρκήθησαν 3500 Τοῦρκοι, τὰ τελευταῖα ὁπολείμματα τοῦ στρατοῦ τοῦ Δράμαλη, τὸν Ἰανουάριον 1823. Ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν περὶ τοὺς 1000 ὑπὸ τοῦ Γιουσοὺφ πασᾶ τῶν Πατρῶν τῇ 8.2.1823.

ἀκράτεια οὔρων ἢ **οὐροκράτεια.** Ἀκουσία ἔξοδος τῶν οὔρων εἴτε ὑπὸ μορφὴν οὐρήσεων εἴτε ὑπὸ μορφὴν συνεχοῦς κατὰ σταγόνας ἐκροῆς.

ἀκρατοφόρον (τό) καὶ **ἀκρατοφόρος** (ὁ). Μέγα ἡμισφαιρικὸν ἄγγεῖον παρ' ἀρχαίοις, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐτίθετο ὁ εἰς τὰς τραπέζας κομιζόμενος οἶνος.

ἀκραφετήρ (ὁ). Μηχάνημα δι' οὗ ἐκτελεῖται ἡ ἀκραφέτησις (βλ.λ.).

ἀκραφέτησις (ἡ). Ἡ πρᾶξις δι' ἧς ἀφήνεται ἡ πρὸς τὸ πλοῖον ἄκρα τῆς ἁλύσεως ἢ τοῦ κάλω τῆς ἀγκύρας, ἵνα διερχομένη ἐλευθέρως διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ πλοίου πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφ' οὗ προηγουμένως προσδεθῇ σημαντήρ, ἵνα δεικνύῃ τὸ μέρος ἔνθα αὕτη ἐρρίφθη καὶ ἵνα καθίσταται εὔκολος ἐν καιρῷ ἡ περισυλλογὴ τῆς ἀγκύρας. Τοῦτο γίνεται ὅταν ἕνεκα σφοδροτάτου κλύδωνος ἢ ἄλλης ἀπροόπτου αἰτίας, εἶνε ἀδύνατος ἡ κανονικὴ ἀπαρσις τοῦ πλοίου, ἐνῷ συγχρόνως ἐπιβάλλεται ἡ κατεπείγουσα ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ἀγκυροβολίας του.

Ἀκρίδιον τὸ αἰγυπτιακόν

Ἄκρε (Acre). 1) Ποτ. ἐν Βραζιλίᾳ, πηγάζων ἐκ τῶν Α. κλιτύων τῶν Ἄνδεων καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Πουρούς, παραπόταμον τοῦ Ἀμαζονίου.— 2) Διαμέρισμα τῆς Βραζιλίας ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Περοῦ καὶ τὴν Βολιβίαν συνόρων, σχεδὸν ἀκατοίκητον λόγῳ τοῦ ἀνθυγιεινοῦ κλίματος. Ἔκτασις 191.000 τ.χλμ., κάτ. 104.000.

Ἄκρη. Πόλις τῆς Παλαιστίνης. Βλ. Ἄκκα.

Ἄκρια Ἄνω (τά). Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου Κρήτης). Κάτ. 64.

ἀκριβολογία. Ἡ μετ' ἀκριβείας, σαφηνείας καὶ συγκεκριμένη, ἄνευ λεκτικῶν περιστροφῶν καὶ ἀοριστολογίας, προφορικὴ ἢ γραπτὴ ἔκφρασις ἢ διατύπωσις τῶν ἐννοιῶν. Ἀντίθ. *ἀοριστολογία*.

ἀκρίδα (ἡ). Βλ. **ἀκρίς**.

ἀκριδίδαι (acrididae). Ὁμοιογενεια ὀρθοπτέρων ἐντόμων γνωστῶν ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα *ἀκρίδες*. Ἔχουσι μακροὺς ὀπισθίους πόδας, δι' ὧν δύνανται νὰ ἐκτελῶσι μακρὰ πηδήματα, καὶ βραχείας κεραίας. Εἰς τὰ ἄρρενα ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν μηρῶν φέρει πτυχάς, αἵτινες προστρίβομεναι ἐπὶ τῶν νευρώσεων τῶν πτερύγων παράγουσι τριγμὸν ἀκουόμενον ἰδίως κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας τοῦ θέρους. Ζῶσιν ἀποκλειστικῶς ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν, παρουσιάζουσι δὲ ἀνεπτυγμένον τὸ ἔνστικτον τῆς μεταναστεύσεως καὶ προξενοῦσι πολλάκις τεραστίας ζημίας εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐνταῦθα ἀνήκουσι τὰ γένη: *ἀκρίδιον, παχύτυλος, καλόπτηνος, οἰδίπους, γομφόκερως, τροξαλλίς* κ.ἄ. Ἡ καταστροφὴ τῶν καταστρεπτικῶν τούτων ἐντόμων εἶνε σχεδὸν ἀδύνατος. Μέσα πρὸς περιστολὴν τῆς ἐξαπλώσεώς των: περισυλλογὴ τῶν ἐντὸς σωληνοειδῶν θηκῶν περιεχομένων ᾠῶν των κατὰ τὸν χειμῶνα, περισσυλλογὴ τῶν ἀπτέρων νεαρῶν ἀκρίδων, ψεκασμὸς δι' ἀκαθάρτου πετρελαίου ἢ ἄλλων συσκευασιῶν, δηλητηριώδη δολώματα, καῦσις διὰ πετρελαίου καὶ ξηρῶν χόρτων, μόλυνσις τῶν φυτῶν διὰ μικροργανισμῶν προξενούντων εἰς τὰς ἀ. θανατηφόρους νόσους. Φυσικοὶ ἐχθροὶ καὶ καταστροφεῖς τῶν ἀ. εἶνε διάφορα πτηνὰ καί τινα δίπτερα καὶ κολεόπτερα ἔντομα, ἅτινα ἐναποθέτοντα τὰ ᾠά των ἐντὸς τῶν σωληνοειδῶν θηκῶν τῶν ἀκρίδων καταστρέφουσι τὰ ᾠὰ τούτων.

Ἀκριδοθήρας

ἀκριδίνη. Ἀσθενεστάτη ἀζωτοῦχος ὀργανικὴ βάσις $C_{10}H_{8}N$, περιεχομένη ἐν τῇ πίσσῃ τῶν λιθανθράκων. Κιτρινωπὴ κρυσταλλικὴ οὐσία μὲ δριμεῖαν ὀσμήν. Παράγωγά τινα αὐτῆς χρησιμεύουσιν ὡς χρώματα διά τὴν βαφὴν βάμβακος κ.λ.

ἀκρίδιον (Acridium). Γένος ἀκριδιδῶν. *Ἀ. τὸ αἰγυπτιακόν*, ἐρυθρόφαιον, μὲ καστανοχρόους διαστίξεις ἐπὶ τῶν προσθίων πτερύγων (τὸ θῆλυ μῆκος 5-6,5 ἑκστμ., τὸ ἄρρεν μικρότερον), ζῇ εἰς τὰς Ν. χώρας τῆς Εὐρώπης.

ἀκριδοθήρας ἢ **ποιμήν** (pastor). Γένος ξηροβατικῶν πτηνῶν ἐκ τῶν ψαριδῶν, οὗ τὸ μόνον εἶδος εἶνε *ἀ. ὁ ροδόχρους*, τὸ κν. *ἀγριοπούλι*. Χρῶμα τοῦ σώματος ροδόχρουν, τῆς κεφαλῆς, τῶν πτερύγων καὶ τῆς οὐρᾶς μέλαν, τῶν ταρσῶν καὶ τοῦ ράμφους κεραμόχρουν. Μῆκος 25-30 ἑκστμ. Ἐν Ἑλλάδι ἀποδημητικὰ πτηνὰ ὠφελιμώτατα, διότι ἀκολουθοῦντα τὰ σμήνη τῶν ἀκρίδων καταστρέφουσι μέγα μέρος αὐτῶν.

ἀκριδοφαγία (ἡ). Τὸ τρώγειν ἀκρίδας. Πολλοὶ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ὁμιλοῦσι περὶ λαῶν *ἀκριδοφάγων*. Ὁ Στράβων ἀναφέρει φυλὴν Αἰθιόπων, ἀποκλειστικῶς δι' ἀκρίδων τρεφομένην. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἀσσυρίαν ἦτο διαδεδομένη ἐπίσης ἡ ἀκριδοφαγία, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἡ ἀκρὶς εἶνε τροφὴ φυλῶν τινων παρὰ τὸν Ἰορδάνην. Ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἀναφέρεται ἡ ἀκρὶς μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπιτρεπομένων τροφῶν (Λευϊτ. ΙΑ΄ 22). Ὡς ἀκριδοφάγος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής.

Ἀκρινή (πρώην *Ἰνδοβα*). Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Εορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 552.

Ἄκρινγτον (Accrington). Π. τῆς ἀγγλικῆς κομητείας Λανκάστερ. 46.000 κάτ. Βιομηχανία.

Ἀκρινόν (πρώην *Δόφτσα*). Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Νευροκοπίου (Δράμας). Κάτ. 214.

ἀκρίς (ἡ· κν. **ἀκρίδα**). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε γνωστὰ διάφορα εἴδη ἐντόμων ὀρθοπτέρων, τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὁμοιογένειαν *ἀκριδίδαι* (κεραῖαι βραχεῖαι), ἄλλα δὲ εἰς τὴν ὁμοιογένειαν *λοκουστίδαι* (κεραῖαι μακρόταται).

Ἀκρίσιος. Μυθικὸς βασιλεὺς τοῦ Ἄργους, υἱὸς τοῦ Ἄβαντος, πατὴρ τῆς Δανάης, πάππος τοῦ Περσέως, ὅστις τὸν ἐφόνευσεν ἀκουσίως, κτυπήσας διὰ τοῦ δίσκου ἐν ἀγῶνι δισκοβολίας.

ἀκρίτας ἢ **ἀκρίτης** (ὁ). Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οἱ φύλακες τῶν ὁρίων τοῦ κράτους, τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο *ἄκραι*. Οἱ ἀκρῖται ἀντικατέστησαν τοὺς milites limitaneos τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων τῆς Ρώμης. Εἰς τούτους ἐδίδοντο γαῖαι πρὸς καλλιέργειαν, οὕτω δ' ἀπέβησαν εἶδος τιμαριούχων στρατιωτῶν. Τὴν δύναμιν τῶν ἀ. ἠλάττωσεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Βραδύτερον ὁ Θεοδόσιος ἐμερίμνησε πάλιν περὶ αὐτῶν, ἐχορήγησε δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλας προσόδους πλὴν τῶν φεούδων. Ἐπὶ Ἰουστινια-

νοῦ τὸ σῶμα τῶν ἀ. σχεδὸν διελύθη. Ἡ ἀναδιοργάνωσις αὐτοῦ πιθανῶς ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, πρὸς παρεμπόδισιν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἀράβων. Ἀνεπτύχθη δὲ κατ' ἐξοχὴν καὶ ἀνεδείχθη τὸ σῶμα τοῦτο κατὰ τοὺς χρόνους τῶν εἰκονομάχων καὶ κατόπιν ὅτε αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Παυλικιανῶν καὶ τῶν Ἀράβων ἐμιρῶν τῆς μεθορίου εἶχον καταστῆ κατ' ἐξοχὴν ἐπικίνδυνοι. Εἰς τοὺς ἀ. ἐχορηγοῦντο ὅπως καὶ εἰς ὅλους τοὺς στρατιώτας τῶν θεμάτων γαῖαι ὡς τιμάρια, ἦσαν δὲ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ παντὸς φόρου.

Οἱ ἀ., ὑποχρεωμένοι νὰ φυλάττωσι τὰ ὄρια καὶ ἀγωνιζόμενοι ἀδιαλείπτως πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς ἐπιδρομεῖς καὶ τοὺς μεσαιωνικοὺς κλέφτας, τοὺς *ἀπελάτας*, ἔζων βίον πολεμικὸν καὶ κινδυνώδη, ὅστις συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐν ταῖς παραμεθορίοις μικρασιατικαῖς χώραις, τῷ Πόντῳ καὶ τῇ Καππαδοκίᾳ, πνεύματος ἡρωϊκοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλομεν καὶ τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν ποιήσεως κατ' ἐξοχὴν ἡρωϊκῆς, τῆς ἀκριτικῆς. Τῆς ποιήσεως ταύτης τὰ λείψανα διετηρήθησαν μέχρι σήμερον εἰς τὰ ᾄσματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τὰ καλούμενα *ἀκριτικά*, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἐν διαφόροις χειρογράφοις εὑρεθὲν μεσαιωνικὸν ἔπος *Βασιλείου Διγενῆ Ἀκρίτα*, ἔνθα περιγράφονται οἱ ἀγῶνες, ὁ ἔρως καὶ αἱ περιπέτειαι τοῦ ἐπιφανεστάτου ἀκριτικοῦ τούτου ἥρωος. Ἦτο δὲ κατὰ τὸ ἔπος τοῦτο ὁ Διγενὴς υἱὸς Ἄραβος ἐμίρου καὶ Ἑλληνίδος διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὴν ὑπεράνθρωπον δύναμίν του. Πλὴν ὅμως τούτου καὶ ἄλλοι ἥρωες ἐξυμνοῦνται ἐν τοῖς ἀκριτικοῖς ᾄσμασιν, ὅπως ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ Ἀρμούρης, ὁ Φὼκᾶς Βάρδας, ὁ Νικηφόρος, ὁ Πετροτράχηλος, ὁ Πορφύρης κ.ἄ.

Ἀκρίτας. Ὄρος εἰς τὰ Ν τῆς Μεσσηνίας σχηματίζον τὴν χερσόνησον Ρίον ἢ Ἀκρίταν καὶ τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν (νῦν Κάβο Γάλλο).

ἀκρίτης. Βλ. **ἀκρίτας**.

Ἀκριτοχώρι (πρώην *Λερβέντι*). Ἕδρα κοινότ. τῆς ἐπαρχ. Σιντικῆς (Σερρῶν). Κάτ. 477.

ἀκρόαμα. Οὔτω ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τὰ παντὸς εἴδους ψυχαγωγικὰ ἀκούσματα καὶ θεάματα, ἀπαγγελίαι, γελωτοποιαί, χοροὶ κ.λ.

ἀκροαματικοὶ λόγοι. Παρ' ἀρχαίοις, αἱ ἀπόρρητοι καὶ βαθύτεραι διδασκαλίαι, αἵτινες ἐν πολλαῖς φιλοσοφικαῖς σχολαῖς ἐγίνοντο εἰς μόνους τοὺς μαθητὰς αὐτῶν. Ἐκαλοῦντο καὶ *ἐποπτικοὶ* (ἐν τοῖς μυστηρίοις) καὶ *ἐσωτερικοί*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς *ἐξωτερικούς*, τοὺς ἐκφερομένους πρὸς τοὺς πολλούς.

ἀκρόασις. Τὸ ἀκούειν μετὰ προσοχῆς. ‖ Ἡ παρουσίασις ἐνώπιον προσώπων κατεχόντων ὑψηλὴν θέσιν εἰς ὡρισμένην ὥραν πρὸς ὑποβολὴν αἰτήσεων, παραπόνων κ.λ. ‖ *(Ἰατρ.)* Μέθοδος κλινικῆς ἐξετάσεως, καθ' ἣν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὠτὸς ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν ἀσθενῶν ἢ τῇ βοηθείᾳ τοῦ στηθοσκοπίου γίνονται ἀντιληπτοὶ ἦχοι καὶ θόρυβοι παραγόμενοι ἐντὸς τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος καὶ ἐξακριβοῦται ἡ ὑγιὴς ἢ μὴ κατάστασις αὐτῶν.

ἀκροατήριον. Τὸ μέρος ἔνθα εἶνε συνηθροισμένοι οἱ ἀκροαταί, καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀκροαταὶ ὡς σύνολον. ‖ *(Πολ. Δικον.)* α') Ἡ αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων τοῦ δικαστηρίου, β') αὐτὴ αὕτη ἡ συνεδρίασις, γ') ἡ κατὰ ταύτην συζήτησις καὶ δ') οἱ εἰς τινα δίκην παριστάμενοι ἀκροαταί.

ἀκροατής. Ὁ ἀκροώμενος (ῥήτορος, διδασκάλου, ἀοιδοῦ, μουσικοῦ, ἠθοποιοῦ, ἀναγνώστου, δικαστοῦ). ‖ Μαθητὴς μὴ ἐγγεγραμμένος κατὰ πάντας τοὺς κανόνας, ἀλλὰ παρακολουθῶν τὰ μαθήματα, χωρὶς νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ δικαιώματα κα τὰς ὑποχρεώσεις τῶν τακτικῶν μαθητῶν.

ἀκρόβαθρον. Τὸ ἀκραῖον βάθρον γεφύρας λεγόμενον καὶ *ἔποχθος*, ὅταν στηρίζεται ἀμέσως ἐπὶ μιᾶς τῶν ὀχθῶν.

ἀκροβάμων. Λέγεται περὶ ἵππου ὅστις κατὰ τὴν βάδισιν ῥίπτει ὅλον τὸ βάρος ἐπὶ τοῦ προσθίου μόνον μέρους τῆς ὁπλῆς.

ἀκροβασία. Τὸ γύμνασμα ἢ ἡ τέχνη τοῦ ἀκροβάτου.

ἀκροβάτης. Οὕτω καλοῦνται γενικῶς οἱ παντὸς εἴδους ἐπικίνδυνα γυμνάσματα ἐπιτηδεύοντες, οἱ *σχοινοβάται, ἰσορροπισταί, θαυματοποιοί* κ.τ.τ.

ἀκροβολισμός. Ἡ πρᾶξις τοῦ ἀκροβολίζεσθαι, ἡ ἀψιμαχία. ‖ Ἐν τῷ πληθ., αἱ πρῶται βολαὶ αἱ ἀνταλλασσόμεναι μακρόθεν μεταξὺ τῶν προσεγγιζόντων στρατευμάτων πρὸ τῆς κυρίας μάχης καὶ γενικῶς αἱ μεταξὺ ἐχθρικῶν τμημάτων ἀνταλλασόμεναι μακρόθεν μεμονωμέναι βολαί. ‖ *Τάσσω μονάδα εἰς ἀκροβολισμόν*, ἀναπτύσσω αὐτὴν κατ' ἄνδρα ἐν *ἀραιᾷ τάξει*.

ἀκροβολιστής. Ὁ μακρόθεν βάλλων. ‖ Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὁ *ψιλὸς* ἢ *γυμνήτης*, στρατιώτης προωρισμένος διὰ τὸν ἀκροβολισμόν. ‖ Εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς οἱ ἀ. ἀπετέλουν ἰδιαίτερα σώματα ἐκλεκτῶν σκοπευτῶν ἢ κυνηγῶν διὰ τῶν ὁποίων ἤρχιζεν ἡ μάχη. ‖ *Γραμμὴ ἀκροβολιστῶν*, ἡ ἐν ἀραιᾷ τάξει παρατεταγμένη πρώτη *γραμμὴ τοῦ πυρός*.

ἀκροβυστία. Τὸ καλύπτον τὴν βάλανον τοῦ ἀνδρικοῦ αἰδοίου δέρμα, ἡ ἀκροπόσθη. Βλ. καὶ *περιτομή*.

ἀκρογείσιον. Τὸ ἄκρον τοῦ γείσου στέγης.

ἀκρογεφύρωμα. Ὁ ἀκρότοιχος (βλ.λ.).

ἀκρογιάλι (τό) καὶ **ἀκρογιαλιά** (ἡ). Τὸ ἄκρον τοῦ αἰγιαλοῦ, ἡ γραμμὴ καθ' ἣν ἡ θάλασσα ἐφάπτεται τῆς ξηρᾶς.

ἀκρογωνιαῖος λίθος. Ὁ γωνιόλιθος, τὸ ἀγκωνάρι.

ἀκροδακτύλιον. Τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου.

ἀκροδέα (ἡ). *(Ναυτ.)* Λεπτὸν σχοινίον δι' οὗ προσδένεται ἡ ἄκρα τοῦ ἱστίου ἐπὶ τῆς κεραίας, κν. ἀμορόζα.

ἀκροδέκτης. Μετάλλινον τεμάχιον, εἰς τὸ ὁποῖον καταλήγει σύρμα ἠλεκτρικῆς συσκευῆς καὶ τὸ ὁποῖον χρησιμεύει διὰ τὴν σύνδεσιν αὐτοῦ μετὰ ἐξωτερικοῦ τινος ἀγωγοῦ.

ἀκροδεσία. Ἡ διὰ στερεῶν καὶ μεγάλων λίθων σύνδεσις τῶν τοίχων οἰκοδομήματος κατὰ τὰς γωνίας αὐτοῦ.

ἀκρόδοντες (οἱ). Γενικὴ ὀνομασία ἑρπετῶν ἐχόντων τοὺς ὀδόντας αὐτῶν ἐπιπεφυκότας ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς σιαγόνος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἑρπετά, ὧν οἱ ὀδόντες προσφύονται ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τῆς σιαγόνος *(πλευρόδοντες)*.

ἀκρόδρυα (τά). Οἱ καρποὶ οἱ ὁποῖοι ὡριμάζοντες περιβάλλονται ὑπὸ ξυλώδους περιβλήματος ἢ κελύφους (κάρυα, ἀμύγδαλα, κάστανα, κ.λ.) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ *ὀπώρας*, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι σαρκώδες περίβλημα.

ἀκροθαλασσιά (ἡ). Ἡ παραλία.

Ἀκροΐνός ἢ **Ἀκροΐνον** ἢ **Ἀκρωΐνός.** Τὸ βυζαντινὸν ὄνομα τῆς π.Ἀφιὸν-Καρὰ-Χισσάρ.

ἀκροκέραιον (τό). Ἓν τῶν δύο ἄκρων, δεξιὸν ἢ ἀριστερόν, σταυρωτῆς κεραίας, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ τραχηλώματος τῶν ὁλκῶν καὶ λεπτότερον τῆς ἄλλης κεραίας, κν. **πινό**.

ἀκροκέραμος (ὁ). Ὁ εἰς τὰ ἄκρα τῆς στέγης ἢ

τὰς γωνίας τῶν ἀετωμάτων τοποθετούμενος κέραμος, ἄλλως **ἀκρωτήριος κεραμίς**.

Ἀκροκεραύνια. Βλ. Κεραύνια.

ἀκροκέφαλος (ὁ· acrocephalus). Γένος πτηνῶν ᾠδικῶν ἐκ τῶν συλβιϊδῶν. *Ἀ. ὁ καλαμοδίαιτος* ἔχει μῆκος 15-20 ἑκστμ., χρῶμα ἐπὶ τῶν νώτων μὲν καστανόφαιον, ὑποκάτω δὲ ἐρυθροκιτρινόλευκον. Κελαδεῖ καλῶς καὶ ἐξημεροῦται ταχέως.

ἀκροκόμης (ὁ· acrocomia). Γένος φοινίκων τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Παράγουσιν ἐδώδιμους καρποὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὡς ἀπὸ ἴων εὐωδιάζον φοινικέλαιον, χρησιμεῦον εἰς τὴν μυρεψίαν καὶ τὴν σαπωνοποιΐαν.

Ἀκροκόρινθος. Βλ. *Κόρινθος*.

ἀκροκυάνωσις. Μόνιμος κυάνωσις τῶν ἄκρων.

ἀκρολεΐνη (ἡ CH_2 : CH. CHO). Ἀκόρεστος ἀλδεΰδη, παραγομένη κατὰ τὴν ξηρὰν ἀπόσταξιν τῶν λιπῶν καὶ τῶν ἐλαίων δι' ἀποσυνθέσεως τῆς γλυκερίνης αὐτῶν. Ὑγρὸν ἄχρουν μὲ δριμυτάτην ὀσμήν. Ἡ ὀσμὴ τοῦ προσφάτως σβεσθέντος στεατοκηρίου ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν τῆς ἀ. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐχρησίμευσε πρὸς κατασκευὴν δακρυγόνων καὶ ἀσφυξιογόνων βλημάτων.

Ἀκροκόμης Α σπάδιξ

ἀκρόλειον. Τὸ πρῶτον καὶ ἄριστον μέρος τῆς λείας *(πρωτόλειον)*, τὸ ὁποῖον προσέφερον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τοὺς θεοὺς μετὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν πολέμου.

ἀκρόλιθον. Εἶδος ἀγαλμάτων, ξυλίνων μὲν κατὰ τὰ ἐνδεδυμένα μέρη τοῦ σώματος, ἐκ μαρμάρου δὲ κατὰ τὰ λοιπά.

ἀκρολοφία (ἡ). Τὸ ὑψηλότατον σημεῖον λόφου ἢ λοφοσειρᾶς. ‖ *(Ἀνατομ.)* Ἡ κορυφαία γραμμὴ ἑξοχῆς ὀστοῦ.

ἀκρομεγαλία. Ἡ ἄλλως **μεγαλακρία** (βλ.λ.).

ἀκρομελαλγία (ἡ). Πάθησις μὲ πόνους εἰς τὰ ἄκρα, κεφαλαλγίας καὶ ἐμέτους.

ἄκρον. Τὸ ἔσχατον σημεῖον πράγματός τινος καθ' ὕψος ἢ κατὰ μῆκος, κορυφή, ἔσχατιά. ‖ Μέλος τοῦ σώματος ἢ ἡ ἄκρα μοῖρα τοῦ μέλους· *ἄνω καὶ κάτω ἄκρα*, χεῖρες καὶ πόδες.

Ἀκροναυπλία. Βλ. *Ναύπλιον*.

ἀκρόπολις. Ἡ ἄκρα τῆς π., τὸ ὑψηλότατον ὠχυρωμένον αὐτῆς μέρος καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ φρούριον. Κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου κατῴκουν οἱ ἄνθρωποι ὅταν δὲν ἔμενον εἰς τοὺς ἀγρούς των ἢ κατέφευγον εἰς αὐτὸ ἐν στιγμῇ κινδύνου, ἐλέγετο δὲ τότε ἁπλῶς «πόλις». Προϊόντος τοῦ χρόνου, οἱ κάτοικοι ἐξετάθησαν ἐκτὸς τοῦ ὀχυροῦ περιβόλου, ὅστις πλέον ἐχρησίμευεν ὡς ἕδρα τοῦ ἡγεμόνος καὶ κέντρον θρησκευτικὸν καὶ ὀνομάζετο ἀ. πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸν πόλεως, τοῦ «ἄστεως». Τοιαῦται ἀ. ὑπῆρχον πολλαὶ ἐν Ἑλλάδι, ὧν οὐκ ὀλίγαι σώζονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καλῶς διατηρούμεναι, ἐν Ἀθήναις, Κορίνθῳ, Ραμνοῦντι, Θήβαις, Περγάμῳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ σημαντικωτέρα τῶν ἑλληνικῶν ἀκροπόλεων, διὰ τοῦτο καὶ ἁπλῶς *Ἀκρόπολις* καλουμένη. Κεῖται ἐπὶ βράχου ἔχοντος ὕψος 156 μ. ὑ. ἐ. θ. καὶ περὶ τὰ 60-70 μ. ὑπὲρ τὴν π. τῶν Ἀθηνῶν, ἀποκρήμνου πανταχόθεν πλὴν κατὰ τὴν Δ. αὐτοῦ πλευράν. Ἔχει σχῆμα ἐλλειψοειδές, μῆκος 300 μ. καὶ πλάτος 130 μ. Ἡ ὕπαρξις συνεχοῦς ροῆς ὕδατος εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν τοῦ βράχου ἐκ τῆς *Κλεψύδρας* πηγῆς καὶ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου τῆς ἐξωτερικῆς Ν. πλευρᾶς, ἔνθα ὑπῆρχε τὸ *Ἀσκληπιεῖον*, καθίστων τὴν θέσιν καταλληλοτάτην πρὸς διαμονὴν ἀνθρώπων.

Ἡ Ἀ. κατῳκεῖτο ἤδη ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς (περὶ τὸ 3500 π.Χ.). Κατὰ τὴν πρώϊμον χαλκῆν ἐποχὴν (3500-2500 π.Χ.) οἱ κάτοικοι ἤρχισαν νὰ ἐξισώνωσι τὸν βράχον, νὰ ἐνισχύωσιν αὐτὸν διὰ τειχῶν καὶ νὰ ἐγείρωσιν ἀνάκτορα καὶ ἱερά (ἐποχὴ τοῦ *Ἐρεχθέως*, τοῦ *Κέκροπος* κλ.). Κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς χαλκῆς ἐποχῆς *(μηκυναϊκὴ περίοδος*, 2500-1100 π.Χ., βασιλεῖς *Πανδίων, Αἰγεύς, Θησεύς*), τὰ ἔργα ἐπὶ τῆς Ἀ. ἐπεξετάθησαν, κατεσκευάσθη τὸ ἰσχυρὸν πελασγικὸν τεῖχος καὶ ἀνάκτορα ὧν σώζονται ἴχνη. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἀναστατώσεων (1100-800 π.Χ.), καθ' ἣν κατηργήθη ἡ πατριαρχικὴ βασιλεία, οὐδεμία ἐγένετο μεταβολὴ ἐπὶ τῆς Ἀ. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἱστορικῆς περιόδου (776 π.Χ.) ἡ Ἀ. κοσμεῖται διὰ νέων ἱερῶν, κατὰ τὸ α' δὲ ἥμισυ τοῦ Ζ' αἰῶνος π.Χ. ἐκτίσθη ἐκ πωρολίθου ὁ πρῶτος ναός, τὸ παλαιὸν μὴ σωζόμενον Ἐρέχθειον. Πολὺ βραδύτερον ἐκτίσθη ὁ ναὸς ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἑκατόμπεδος*. Κυρίως ὅμως ἡ διακόσμησ·ς τῆς Ἀ. ἄρχεται ἀπὸ τῆς τυραννίδος τοῦ *Πεισιστράτου*, ὅστις ἔκτισε (530) νέον *ἑκατόμπεδον* μὲ μαρμάρινα ἀγάλματα ἐπὶ τῶν ἀετωμάτων. Περὶ τὸ 500 π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχισαν ἀνεγείροντες τὸν πρῶτον Παρθενῶνα, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν ἔφεραν εἰς πέρας ἕνεκα τῶν ἀκολουθησάντων Περσικῶν πολέμων, μάλιστα τῷ 480 οἱ Πέρσαι κατέστρεψαν τὰ ἐπὶ τῆς Ἀ. ὑπάρχοντα ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γλυπτικὰ ἔργα. Μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους οἱ Ἀθηναῖοι προέβησαν (ὑπὸ τὸν *Θεμιστοκλέα* καὶ τὸν *Κίμωνα*) εἰς τὸν τειχισμὸν τῆς Ἀ. Εἶτα ἤρχισαν ἐγείροντες τὸν νέον Παρθενῶνα, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἔμεινεν ἡμιτελής. Τέλος ἐπὶ Περικλέους ἐκτίσθη ὁ νέος Παρθενὼν (447-438) ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ σχεδίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπηνέχθησαν ὅμως πολλαὶ μεταρρυθμίσεις (ἀρχιτέκτονες *Ἰκτῖνος* καὶ *Καλλικράτης*, γλύπτης *Φειδίας*). Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἱδρύθη χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς παρθένου. Εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς Ἀ. ἱδρύθη κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, τῆς ὁποίας τὸ δόρυ ἔφερε χρυσῆν αἰχμὴν ὁρατὴν εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ Σουνίου προσπλέοντας. Ἐκτίσθησαν τὰ *Προπύλαια* (437-432), ἐπὶ σχεδίων τοῦ Μνησικλέους, καὶ συγχρόνως ὁ μικρὸς ναὸς τῆς *Ἀθηνᾶς Νίκης*. Μετὰ τὸν Περικλέα, κατεσκευάσθη τὸ *Ἐρέχθειον* (421-413 καὶ 409-407). Ἐκ τῶν λοιπῶν κτιρίων τῆς Ἀ. ἀξιόλογα ἦσαν ἰδίως τὸ *Βραυρώνειον* καὶ ἡ *Χαλκοθήκη*, ἐκ δὲ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἀφιερωμάτων τὰ τοῦ βασιλέως *Ἀττάλου* Α'. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν οὐδὲν σπουδαῖον προσετέθη εἰμὴ μόνον κυκλοτερὴς ναὸς τῆς θεᾶς Ρώμης καὶ τοῦ θεοῦ Αὐγούστου καὶ ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ Ἀγρίππα. Ἐνταῦθα δέον νὰ μνημονευθῶσι καὶ τὰ ἐκτὸς μὲν τῆς Ἀ. ἀλλὰ ἐπὶ τῶν κλιτύων αὐτῆς κατεσκευασμένα ἔργα, ἤτοι τὸ *ὨΙδεῖον* τοῦ Περικλέους, οὗ μόνον θεμέλια σώζονται, τὸ *Διονυσιακὸν θέατρον*, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδιδάχθησαν τὰ μέγιστα δραματικὰ ἔργα τῆς ἀρχαιότητος, τὸ *Ἀσκληπιεῖον*, ἡ *Μακρὰ Στοὰ τοῦ Εὐμένους* καὶ τὸ *ὨΙδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ*.

Ἀπὸ τοῦ Β΄ αἰῶνος μ.Χ. ἤρχισεν ἡ ἁρπαγὴ τῶν γλυπτικῶν ἔργων τῆς Ἀ. Κατὰ τοὺς μετέπειτα δὲ αἰῶνας ἡ Ἀ. ὑπέστη καὶ ἄλλας καταστρεπτικὰς μεταβολάς. Περὶ τὸ 450 μετεβλήθη εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, γεγονὸς τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν ἴσως εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς. Τὸ αὐτὸ συνέβη εἰς τὸ Ἐρέχθειον. Τὰ Προπύλαια μετεβλήθησαν ὑπὸ *Νεῴου Ἁτσαγιόλου* (1385-1394) εἰς ἀνάκτορον, ἴσως δὲ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς Ν. πτέρυγος τῶν Προπυλαίων πύργος ὕψους 26 μ. Τῷ 1459 ἐπεσκέφθη ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ τὴν Ἀ., καὶ ὀλίγον ὕστερα μετετράπη ὁ Παρθενὼν εἰς τζαμίον. Ἐπῆλθον ἔπειτα μεγάλαι καταστροφαί. Τῷ 1656 ἔκρηξις πυριτιδαποθήκης ἐν τοῖς Προπυλαίοις κατηρείπωσεν αὐτά. Μετὰ 20 ἔτη οἱ λίθοι τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς κατασκευὴν προπυργίου. Τῷ 1687 κατεστράφη ὁ Παρθενὼν ἀνατιναχθείσης τῆς ἐν αὐτῷ πυριτιδαποθήκης ὑπὸ βλήματος βενετικοῦ πυροβόλου. Οἱ Τοῦρκοι ἔκτισαν ἐντὸς τῶν ναῶν οἰκήματα. Τῷ 1803 ἤρχισεν ὁ λόρδος *Ἔλγιν* τὴν συστηματικὴν ἁρπαγὴν ἀγαλμάτων. Τέλος τῇ 12 Ἀπριλίου 1833 ἡ Ἀ. παρεδόθη ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα, καὶ ἤρχισεν ἡ ἀποκάθαρσις καὶ ὕστερον ἡ ἀνασκαφή, ἥτις ἔφερεν εἰς φῶς πολλοὺς θησαυροὺς γλυπτικῆς (1885 κ.ἑ.) Φροντὶς ἐλήφθη διὰ τὴν διατήρησιν τῶν κτιρίων καὶ διὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀναστήλωσιν αὐτῶν.

Ἀκροπολίτης. 1) *Γεώργιος.* Βυζαντινὸς ἱστορικὸς (1217-1282). Ἔγραψε «Χρονικὴν συγγραφὴν» περιλαμβάνουσαν τὴν ἱστορίαν 1203-1261 κ.ἄ. Διεκρίθη ὡς διπλωμάτης. Διορισθεὶς ἀρχηγὸς τοῦ κατὰ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ τῆς Ἠπείρου βαδίζοντος στρατοῦ ἠχμαλωτίσθη.—2) *Κωνσταντῖνος,* υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω, συγγραφεὺς συναξαρίων.

ἀκροποσθία (ἡ) καὶ **ἀκροπόσθιον** (τό). Τὸ ἄκρον τῆς πόσθης. Βλ. **ἀκροβυστία.**

Ἀκροποταμιά. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων. Κάτ. 389.

ἀκρόπρῳρον. Προτομὴ ἀνθρώπου ἢ ζώου τεθειμένη ἐνίοτε ὡς κόσμημα εἰς τὴν πρῷραν τῶν πλοίων ὑπὸ τὸν πρόβολον, κν. **φιγούρα.**

ἀκροπύργιον. Τὸ ἀνώτατον σημεῖον πύργου, ὁ ἀκρόπυργος.

ἀκρόπυργος (ὁ). Ὁ κυριώτερος καὶ ὑψηλότερος πύργος φρουρίου, τὸ πλέον δυσπρόσβλητον μέρος αὐτοῦ, χρησιμεῦον ὡς ἔσχατον καταφύγιον.

ἀκρορρίνιον. Τὸ ἄκρον τῆς ρινός· τὸ μεταξὺ τῶν μυκτήρων καὶ τοῦ ἄνω χείλους τοῦ ἵππου τμῆμα.

ἀκρορρύμιον. Τὸ ἐμπρόσθιον ἄκρον τοῦ ρυμοῦ.

ἀκροστιχίς (ἡ). Σειρὰ στίχων, ἐμμέτρως συνήθως συντεθειμένων καὶ διατεταγμένων οὕτως, ὥστε τὰ ἀρχικὰ ἢ τὰ τελικὰ γράμματα αὐτῶν, ἢ αἱ συλλαβαί, ἢ αἱ λέξεις, λαμβανόμενα ἰδιαιτέρως νὰ ἀποτελῶσι λέξιν ἢ φράσιν ὡρισμένην. ‖ Εἶδος πνευματικῆς ἀσκήσεως, καθ' ἣν ζητεῖται ἡ εὕρεσις ὡρισμένων λέξεων, ὑποδεικνυομένων καταλλήλως, τῶν ὁποίων τὰ ἀρχικὰ ἢ τελικὰ γράμματα νὰ ἀποτελῶσιν ἰδιαιτέραν λέξιν ὁμοίως ὑποδεικνυομένην.

ἀκρόστιχον. Βλ. **ἀκροτελεύτιον.**

ἀκροστόλιον. Γλυπτὸν ἢ ζωγραφιστὸν κόσμημα τῆς πρῴρας τῶν πλοίων τιθέμενον ὑπὸ τὸ ἀκρόπρῳρον.

ἀκροσύρτης. *(Ναυτ.)* Σύσπαστον ἢ πολύσπαστον, οὗ ὁ εἷς τῶν τροχίλων προσαρτᾶται εἰς τὸ ἀγόμενον ἑτέρου συσπάστου ἢ πολυσπάστου πρὸς πολλαπλασιασμὸν τῆς ἐπὶ τούτου ἀσκουμένης δυνάμεως.

Ἀκρότατος. Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, υἱὸς Ἀρέως Α΄, διαδεξάμενος τοῦ Κλεομένους Β΄. Ἠρίστευσεν ἐν τῇ ἀμύνῃ τῆς Σπάρτης κατὰ τοῦ Πύρρου. Διαδεχθεὶς εἰς τὸν θρόνον τὸν πατέρα του (255 ἢ 258 π.Χ.) ἐφονεύθη τὸ αὐτὸ ἔτος πολεμῶν κατὰ τοῦ τυράννου τῆς Μεγαλοπόλεως Ἀριστοδήμου.

ἀκροτελεύτιον. Παρὰ Βυζαντινοῖς, αἱ τοῦ ἐκκλησιάσματος ἐπιφωνήσεις μετὰ τοὺς ὕμνους, ἄλλως **ἐφύμνιον** καὶ **ἀκρόστιχον.**

ἀκρότοιχος (ὁ). Ὁ εἷς τὰ ἄκρα γεφύρας τοῖχος ὑποστηρίξεως, ἄλλως **ἀκρογεφύρωμα.**

ἀκροφάλαγξ (ἡ). Τὸ ἐντὸς τῆς ὁπλῆς ἐγκεκλεισμένον κατώτατον καὶ τελευταῖον ὀστοῦν τοῦ ἀκρόποδος (προσθίου ἢ ὀπισθίου) τῶν μονόπλων ζώων, ἄλλως *τοίτη φάλαγξ* καὶ *ὀστοῦν τῆς ὁπλῆς.*

ἀκροφύσιον. Ἄκρον δι' οὗ ἐκφεύγει ὁ ἀὴρ τοῦ φυσητῆρος. ‖ Τὸ ἄκρον τοῦ καμινευτῆρος. ‖ Κωνικὸν ἄκρον τῶν φυσῶν δι' ὧν ἐμφυσᾶται ἀὴρ εἰς τὰς ὑφικαμίνους.

ἀκροχειρία (ἡ). Ἡ φάσις τῆς ἐνάρξεως τῆς πάλης καθ' ἣν ἕκαστος τῶν ἀντιπάλων, προτοῦ κατορθώσῃ νὰ συλλάβῃ τὸν ἄλλον ἀπὸ μίαν εὐνοϊκὴν δι' αὐτὸν λαβήν, προσπαθεῖ λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τὴν μίαν ἢ καὶ τὰς δύο χεῖρας καὶ ἕλκων ἢ ὠθῶν αὐτόν, νὰ τοῦ καταστρέψῃ τὴν ἰσορροπίαν τῆς στάσεως καὶ τότε ἀποτόμως καὶ ταχέως νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν παλαιστικὴν λαβὴν τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ.

ἀκροχορδόνες (αἱ). Ἐπιδερμικαί, συνήθως στρογγύλαι καὶ ἄμισχοι ἐκβλαστήσεις, ἔχουσαι χρῶμα ἀπὸ κιτρινοφαίου μέχρι μέλανος καὶ παρουσιαζόμεναι συνήθως κατὰ τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον, κν. **μερμηγκιές.** Ἄλλοτε ἔμμονοι, ἄλλοτε παροδικαί, ἐξαφανιζόμεναι αὐτομάτως, συνήθως ἀνώδυνοι. Θεραπεύονται διὰ καυτηριασμοῦ ἢ ἐξαιρούμεναι διὰ μαχαιριδίου.

ἀκρωδυνία (ἡ). Ἐπιδημικὴ νόσος μὲ πόνους καὶ αἱμωδίας εἰς τὰ ἄκρα καὶ μὲ ἐξανθήματα.

ἀκρώμιον καὶ **ἀκρωμίς.** Τὸ πρὸς τὸν ὦμον ἐξέχον ὀξὺ ἄκρον τῆς ὠμοπλάτης. ‖ *(Ζωοτεχν.)* Ἡ μεταξὺ τραχήλου καὶ ράχεως ἐξέχουσα κορυφή, ἡ ἔχουσα ὡς βάσιν τὰς ὑψηλοτέρας ἀκανθώδεις ἀποφύσεις τῶν ραχιαίων σπονδύλων ἐφ' ὧν καταφύονται πολυάριθμοι μύες ἢ τένοντες καὶ σύνδεσμοι.

Ἄκρων. Ἰατρὸς ἐξ Ἀκράγαντος, ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

ἀκρωνύχιον. Τὸ ἄκρον τοῦ ὄνυχος τῆς ἀγκύρας, τὸ εἰσδῦον πρῶτον εἰς τὸν βυθόν, κν. **δόντι.**

ἀκρώρεια. Τὸ ἀνώτατον τμῆμα ὄρους, ἡ περὶ τὴν κορυφὴν ἔκτασις.

Ἀκρωτήρι. 1) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Θήρας. Κάτ. 305.—2) Μικρὰ χερσόνησος τῆς Κρήτης μεταξὺ τοῦ κόλπου Χανίων καὶ τοῦ κόλπου τῆς Σούδας συνδεομένη μετὰ τῆς νήσου διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ. Ἐπ' αὐτῆς τὸ ἀκρωτήριον *Μελέχας,* τὸ ἀρχ. *Κύαμον.*—3) Μικρὰ χερσόνησος, ἐφ' ἧς ὁμών. χ., σχηματίζουσα τὸ νοτιώτατον τμῆμα τῆς Κύπρου.

Ἀκρωτηριανὴ Κυρία ἡ Τοπλοῦ μοναστήρι. Μεγάλη μονὴ τῆς Θεοτόκου εἰς τὸ Α. ἄκρον τῆς Κρήτης, ἱδρυθεῖσα 1600.

ἀκρωτηρίασμα. Τὸ ἐκ σώματός τινος ἀποκοπὲν μέλος.

ἀκρωτηριασμός. Ἡ ἀποκοπὴ προεξεχόντος μέλους τοῦ σώματος. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἐγχείρησις δι' ἧς ἀποτέμνεται ἐκ τοῦ σώματος μοῖρά τις προεξέχουσα, ἰδίως ἐν τῶν ἄνω ἢ κάτω ἄκρων. Γίνεται ὅταν τὸ ἀποτεμνόμενον μέρος ἢ ἔχῃ καταστραφῇ ἀνεπανορθώτως ἢ ἔχῃ καταληφθῇ ὑπὸ μολυντικῶν στοιχείων ἢ νεοπλάσματος εἰς τρόπον ὥστε οὐ μόνον νὰ εἶνε ἀδύνατος ἡ διάσωσις αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπειλῆται καὶ ἡ ὑγεία τοῦ λοιποῦ σώματος.

ἀκρωτήριον. Ἐπίμηκες τμῆμα ξηρᾶς εἰσχωροῦν εἰς τὴν θάλασσαν. ‖ *(Ἀρχιτ.)* Γλυπτὸν κόσμημα (ἀνθέμιον, μυθολογικὸν ζῷον, ἄγαλμα κλ.) τιθέμενον εἰς τὰς τρεῖς γωνίας τῶν ἑλληνικῶν ἀετωμάτων.

ἀκρωτήριος κεραμίς. Βλ. **ἀκροκέραμος.**

Ἀκρωτηρίου ἀποικία. Βλ. **Καλῆς Ἐλπίδος Ἀκρωτήριον.**

Ἀκρωτηρίου πόλις. Βλ. **Καίπταουν.**

Ἀκ-Σεράϊ. Κωμόπολις τῆς Μικρασίας, ΒΑ τοῦ Ἰκονίου, παρὰ τὴν λίμνην Τάτταν. Κάτ. περὶ τὰς 4000. Ὑπῆρξε μία τῶν σημαντικωτάτων πόλεων τοῦ σελτζουκικοῦ σουλτανάτου Ρούμ (1074-1294).

Ἀκ-Σεχήρ. Κώμη τῆς Μ. Ἀσίας ΝΑ τοῦ Ἀφιὸν - Καραχισάρ—Ἰκονίου. Ἔχει μενδρεσὲν τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος, τεμένη τοῦ ΙΣ΄, τὸν τάφον τοῦ Νασρεδδὶν Χότζα. Εἰς ἀπόστασιν 8-10 χλμ. ὁμώνυμος λίμνη.

Ἀκρωτήριον Σίμη μεθ' ὑδρορρόης καὶ ἐπ' αὐτῶν γρύπ ἢ ἀκρωτήριον ναοῦ Ἀφαίας Αἰγίνης

ἀκταία (ἡ). Πλούσιον ἔνδυμα τῶν ἀρχαίων Περσῶν.

ἀκταία (actæa). Γένος βατραχιοειδῶν φυτῶν, ὧν οἱ καρποὶ εἶνε ῥᾶγες. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὴν ἀκτέαν ἢ ἀκτῆν τοῦ γένους σαμβοῦκος. *Ἰδ. ἡ ἀκιδώδης,* μὲ ὁλοσχιδῆ φύλλα, πράσινα κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν καὶ λευκὰ κατὰ τὴν κάτω, ἔχει θεραπευτικὰς ἰδιότητας.

Ἀκταῖον (πρὸν *Στενόπορον* καὶ *Δερβένι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 1068.

Ἀκταῖος. Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς, πατὴρ τῆς Ἀγλαύρου, ἣν συνεζεύχθη ὁ Κέκροψ. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάζετο κατά τινα ἐκδοχὴν ἡ Ἀττικὴ κατ' ἀρχάς *Ἀκτή. Ἀκταία* ἢ *Ἀκτική.*

Ἀκταίων. *(Μυθολ.)* Υἱὸς τοῦ Ἀριστταίου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Κάδμου Αὐτονόης. Ἀριστος κυνηγός, ἐξήρχετο εἰς θήραν συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν πενῆντα κυνῶν του. Θηρεύων εἰδέ ποτε γυμνὴν τὴν Ἀρτέμιδα, καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη ἐλούετο εἴς τινα πηγήν. Ἡ θεὰ ὀργισθεῖσα μετέδωκε λύσσαν εἰς τοὺς κύνας, οἵτινες τὸν κατεσπάραξαν.

ἀκταιωρία (ἡ). Τὸ ἔργον, ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἀκταιωροῦ.

ἀκταιωρίς. Βλ. **ἀκτωρίς.**

ἀκταιωρὸν ἢ ἀκτωρὸν πλοῖον. Βλ. **ἀκτωρίς.**

ἀκταιωρὸς ἢ **ἀκτωρός.** Ὁ φύλαξ τῶν ἀκτῶν.

ἀκτέα καὶ **ἀκτῆ.** Βλ. **σαμβοῦκος.**

ἀκτή (ἡ). Τὸ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θαλασσίου ἢ λιμναίου ὕδατος ἄκρον τῆς ξηρᾶς, ἔνθα θραύεται τὸ ὑδάτινον κῦμα. Διακρίνομεν ἀκτὰς *ὁμαλάς, ἀπορρῶγας* (σκληρὰ πετρώματα, κατατεμνόμενα κατακορύφως) καὶ *σπιλαδώδεις* (διαμελισμένοι, ἀτάκτως διεσπαρμένοι βράχοι καὶ ὕφαλοι). Βλ. καὶ *αἰγιαλός.*

Ἀκτή. Παλαιὸν ὄνομα τῆς Ἀττικῆς. Ἐκ τούτου ἐκλήθη Α. καὶ ἡ Πειραϊκὴ χερσόνησος.

ἀκτῆ (ἡ). Γένος φυτῶν, ἄλλως **σαμβοῦκος** (βλ.λ.).

ἀκτημοσύνη. Τὸ μὴ ἔχειν κτῆμα· (εἶνε μία τῶν κυρίων βάσεων τοῦ μοναχικοῦ βίου).

ἀκτηρίς (ἡ). Τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ κιλλίβαντος τῶν πυροβόλων, χρησιμεῦον, μετὰ τῶν δύο τροχῶν, ὡς τρίτον σημεῖον, δι' οὗ ὀδτος στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὅταν τὸ πυροβόλον ἔχῃ τεθῇ πρὸς πυροβόλησιν. Εἰς τοὺς κιλλίβαντας τῶν νεωτέρων χειροκινήτων πυροβόλων, διάταξις χρησιμεύουσα ὡς ἔρεισμα τοῦ ὤμου τοῦ σκοπευτοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς σκοπεύσεως.

Ἄκτια (τά). Ἀγῶνες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τελούμενοι ἀνὰ διετίαν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἄκτιον πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ὁ Αὔγουστος, ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν Ἀντώνιον κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀκτίου, μετέφερε τοὺς ἀγῶνας εἰς τὴν ὀπ' αὐτοῦ ἱδρυθεῖσαν Νικόπολιν παρὰ τὴν Πρέβεζαν καὶ ὥρισεν ὅπως οὗτοι τελῶνται κατὰ τετραετίαν. Συγχρόνως ἱδρύθησαν ὁμώνυμοι ἀγῶνες ἐν Ρώμῃ τελούμενοι ἀνὰ πέντε ἔτη.

ἀκτινέγχυμα καὶ **ἀκτινέγχυμον.** Φυτικὸς παρεγχυματικὸς ἱστὸς εὐρισκόμενος εἰς τὰ φύλλα πολλῶν φυτῶν. Σχηματίζει ἐν αὐτοῖς σπογγώδεις παρέγχυμα μετὰ κενῶν χώρων.

ἀκτινεργὰ σώματα. Τὰ ἔχοντα ἀκτινεργίαν (βλ.λ.).

ἀκτινέργεια, ἀκτινεργία ἢ **ραδιενέργεια** (ἡ). Ἡ ἰδιότης ἣν ἔχουσι σώματά τινα *(οὐράνιον, θόριον, ἀκτίνιον, ράδιον)* νὰ ἐκπέμπωσιν αὐτομάτως καὶ διαρκῶς ἀοράτους ἀκτῖνας, ἀνεξαρτήτως τῶν φυσικῶν ἢ χημικῶν ὅρων ὑφ' οὓς διατελοῦσι, καὶ νὰ μεταβάλλωνται εἰς ἄλλα (χημικὰ) στοιχεῖα. Πρῶτος ὁ Ἀντ. Ἑρ. Βεκκερὲλ παρετήρησε 1896 ὅτι αἱ ἑνώσεις τοῦ στοιχείου οὐρανίου προσβάλλουσι τὰς φωτογραφικὰς πλάκας, ὅτι λοιπὸν ἐκπέμπουσι ἰδιότυπον ἀκτινοβολίαν καὶ ὅτι ἡ ἀκτινοβολία αὕτη ἔχει ἀκόμη τὴν ἰδιότητα νὰ καθιστᾷ τὰ ἀέρια ἀγωγὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Ἡ ἀκτινοβολία τῶν ἀκτινεργῶν σωμάτων ἐδείχθη ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία εἴδη ἐντελῶς διαφόρων ἀκτινοβολιῶν, τὰ ὁποῖα διεθνῶς ὀνομάζονται μὲ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα α,β,γ.

Αἱ ἀκτῖνες α καὶ β ἐκτρέπονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἠλεκτροστατικῶν καὶ μαγνητικῶν πεδίων, ἡ δὲ φορὰ τῆς ἐκτροπῆς δεικνύει ὅτι αἱ μὲν ἀκτῖνες α ἀποτελοῦνται ἀπὸ σωμάτια θετικῶς φορτισμένα, αἱ δὲ β ἀπὸ σωμάτια ἀρνητικῶς φορτισμένα. Αἱ ἀκτῖνες γ δὲν ἐκτρέπονται. Ἐκ τῆς περαιτέρω ἐρεύνης ἐδείχθη ὅτι αἱ ἀκτῖνες α ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἄτομα τοῦ στοιχείου ἡλίου κινούμενα μὲ ταχύτητα τῆς τάξεως τοῦ δεκάτου τῆς ταχύτητος τοῦ φωτός. Αἱ ἀκτῖνες β εἶνε ἠλεκτρόνια κινούμενα μὲ ταχύτητα πλησιάζουσαν τὴν τοῦ φωτός, εἶνε λοιπὸν ταχύτατα *καθοδικαὶ ἀκτῖνες,* καὶ αἱ γ εἶνε σκληρότατα ἀκτῖνες Ραϊντγέν.

Ὁ Πέτρος καὶ ἡ Μαρία Κυρὶ ἐρευνῶντες τὴν ἀκτινέργειαν διαφόρων ὀρυκτῶν εὗρον παρασκευάσματα μὲ ἀκτινέργειαν ἰσχυροτέραν τοῦ οὐρανίου. Ἐζήτησαν λοιπὸν νὰ ἀπομονώσωσι τὰ ἐνεργότερα συστατικὰ τῶν παρασκευασμάτων καὶ κατέληξαν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν νέου χημικοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον ὠνόμασαν *ράδιον* καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀκτινέργεια εἶνε πολλὰς χιλιάδας φορὰς μεγαλυτέρα τῆς τοῦ οὐρανίου.

Ἂν παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀκτινοβολίας ἀκτινεργοῦ τινος παρασκευάσματος, παρατηροῦμεν ὅτι μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου μεταβάλλεται ὄχι μόνον κατ' ἔντασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ σύνθεσιν, δηλαδὴ μεταβάλλεται ἡ ἀναλογία τῶν

συστατικῶν α,β,γ. Ἀφ' ἑτέρου τά φαινόμενα τῆς ἀκτινεργείας φαίνονται ἀντιφάσκοντα πρός τόν νόμον τῆς ἀφθαρσίας τῆς ἐνεργείας, διότι δέν ἠμπορεῖ νά ἐξηγηθῇ πόθεν προέρχεται ἡ ἐνέργεια τῶν διαρκῶς ἐκπεμπομένων ἀκτινοβολιῶν.

Πρός ἐξήγησιν τῶν φαινομένων τούτων ὁ Ρόδεφορδ καί ὁ Σόδδυ διετύπωσαν τολμηροτάτην ὑπόθεσιν, ἥτις ἐπεβεβαιώθη ἀπό τάς πειραματικάς ἐρεύνας. Ἐδέχθησαν δηλ. ὅτι τά ἄτομα τῶν στοιχείων δέν εἶνε, ὅπως τά ἐδέχετο μέχρι τινός ἡ χημεία, ἄτμητα, ἀλλ' ὅτι εἶνε ἡλιακά συστήματα ἐν μικρογραφίᾳ, ἀποτελούμενα ἀπό πυρῆνα κεντρικόν, θετικῶς ἠλεκτρισμένον, περί τόν ὁποῖον κινοῦνται ὡς πλανῆται ἀρνητικά ἠλεκτρόνια. Ἡ ἐκπομπή τῶν ἀκτίνων α ἤ β συνδέεται μέ διάσπασιν τοῦ ἀτόμου, τό ὁποῖον ἀποσυντίθεται εἰς σωμάτιον α ἤ β καί εἰς ὑπόλειμμα. Τό ὑπόλειμμα δέ τοῦτο εἶνε ἄτομον ἄλλου στοιχείου. Ἡ ἐνέργεια τῆς ἀκτινοβολίας προέρχεται ἀπό τήν ἐσωτερικήν ἐνέργειαν τοῦ διασπασθέντος ἀτόμου.

Ἡ θεωρία αὕτη προϋποθέτει μεταβολήν τῶν στοιχείων εἰς ἄλληλα, *μεταστοιχείωσιν*. Τά ἄτομα τῶν ἀκτινεργῶν στοιχείων εἶνε περισσότερον ἤ ὀλιγώτερον *ἀσταθῆ* καί ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν ἐξαρτᾶται πόσον κλάσμα τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ των θά ἀποσυντεθῇ εἰς τήν μονάδα τοῦ χρόνου. Ἡ εὐστάθεια τοῦ ἀτόμου ἠμπορεῖ νά ὁρισθῇ διά τοῦ καλουμένου *χρόνου ἡμισείας τιμῆς*, τοῦ χρόνου δηλ. ὁ ὁποῖος πρέπει νά παρέλθῃ διά νά ἀποσυντεθῇ τό ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων ἀτόμων. Ὁ χρόνος οὗτος, διάφορος εἰς τά διάφορα στοιχεῖα, ποικίλλει μεταξύ κλάσματος τοῦ δευτερολέπτου καί δισεκατομμυρίων ἐτῶν. Ἐπειδή δέ τό τελικόν προϊόν ὅλων τῶν ἀκτινεργῶν μεταβολῶν εἶνε μόλυβδος μή ἀκτινεργός, ἡ ἰσχύς τῶν ἀκτινεργῶν παρασκευασμάτων ἐλαττώνεται μέ τόν χρόνον τόσον ταχύτερον ὅσον μικρότερος εἶνε ὁ χρόνος ἡμισείας τιμῆς τοῦ πρώτου στοιχείου ἐξ οὗ ταῦτα προέρχονται.

Ἀκτίνιον

Ἡ ἐπί τῆς μεταστοιχειώσεως ἐρειδομένη θεωρία ὑπῆρξεν ἀσφαλής ὁδηγός εἰς τήν διερεύνησιν τῶν πολυπλόκων νόμων τῆς μεταβολῆς τῆς ἀκτινεργείας ἐν παρασκευασμάτων· οὕτως ἐδείχθη ὅτι τά ἀκτινεργά στοιχεῖα ἀποτελοῦσι δύο σειράς μέ ἀρχηγούς τά στοιχεῖα οὐράνιον καί θόριον. Ἐκ τοῦ μακροζώου οὐρανίου παράγεται ὡς τρίτον παράγωγον τό ἐπίσης μακρόζωον *οὐράνιον II*, ἐκ τοῦ ὁποίου παράγονται μέ σύγχρονον ἐκπομπήν ἀκτίνων α τό μέν τό στοιχεῖον *ἰόνιον*, τό δέ τό *οὐράνιον V*. Ἐκ τοῦ ἰονίου παράγεται τό *ράδιον* καί ἐκ τούτου κατόπιν σειρᾶς μεταβολῶν ὡς τελικόν προϊόν ὁ *ραδιομόλυβδος*, στοιχεῖον μή ἀκτινεργόν, ἀτομικοῦ βάρους 206. Ἐκ τοῦ οὐρανίου V παράγεται τό *πρωτακτίνιον*, ἐκ τούτου τό *ἀκτίνιον* καί ἐκ τούτου μετά σειράν μεταβολῶν, ὡς τελικόν παράγωγον, ὁ *ἀκτινιομόλυβδος*, στοιχεῖον μή ἀκτινεργόν, ἀτομικοῦ βάρους 206. Ἐκ τοῦ θορίου παράγεται τό σχετικῶς βραχύζωον *μεσοθόριον* καί ἐκ τούτου μετά σειράν μεταβολῶν ὡς τελικόν παράγωγον ὁ *θοριομόλυβδος*, στοιχεῖον μή ἀκτινεργόν, ἀτομικοῦ βάρους 208. Ὁ κοινός μόλυβδος (ἀτομ. βάρος 207,1) εἶνε μῖγμα ραδιομολύβδου, ἀκτινιομολύβδου καί θοριομολύβδου.

Ἡ ἰδιότης τῆς ἀκτινεργείας δέν περιορίζεται εἰς τάς ὡς ἄνω δύο ὁμάδας. Ἀσθενῆς ἀκτινέργεια κατεδείχθη εἰς τά ἀλκάλια κάλιον καί ρουβίδιον. Φαίνεται λοιπόν λογική ἡ ἐκδοχή ὅτι ὅλα τά ἄτομα ἐκτός τοῦ ἁπλουστάτου, τοῦ ἀτόμου τοῦ ὑδρογόνου, δύνανται αὐτομάτως νά διασπασθῶσιν, ἀλλ' ὅτι εἰς τά ὡς μή ἀκτινεργά θεωρούμενα ἡ εὐστάθεια εἶνε πάρα πολύ μεγάλη, καί ἑπομένως ἡ διάσπασις δέν γίνεται ἀντιληπτή. Τοῦτο βεβαιώνει ἡ τεχνητή διάσπασις διαφόρων ἀτόμων δι' ἐπιδράσεως ἀκτίνων α, καθώς καί ἡ συνθετική παραγωγή τοῦ ἀτόμου τοῦ ἡλίου ἐξ ἀτόμων ὑδρογόνου.

ἀκτίνια ἤ **ἀκτινιάρια** ἤ μαλακόδερμα (τά). Τάξις ἀνθοζώων, τά ὁποῖα ὡς ἐκ τοῦ σχήματός των καλοῦνται καί *θαλάσσιαι ἀνεμῶναι* ἤ *θαλάσσια ῥόδα*. Γενικόν γνώρισμα αὐτῶν εἶνε ὅτι ἔχουσι σῶμα μαλακόν χωρίς σκελετόν ἀσβεστολιθικόν ἤ κεράτινον, ὅπως τά λοιπά ἀνθόζωα, ζῶσι δέ κατά τό πλεῖστον μονήρη.

ἀκτινίδαι. Ὁμοιογένεια ἀκτινίων ἐκ τῶν κνιδοζώων. Ἔχουσι σχῆμα κυλινδρικόν ἀπολῆγον εἰς πέλμα, δι' οὗ προσκολλῶνται ἐπί τοῦ πυθμένος ἤ ἐπί ὀστράκων.

ἀκτίνιον. Ἀκτινεργόν χημικόν στοιχεῖον, παράγωγον τοῦ οὐρανίου. Σύμβολον Ac, ἀτομικός ἀριθ. 89 (ἰσότοπον τοῦ μεσοθορίου 2), ἀτομικόν βάρος 226. Χρόνος ἡμισείας τιμῆς 22 ἔτη. (Βλ. *ἀκτινέργεια*).

ἀκτίνιον. Γένος ἀνθοζώων ἀκτινιδῶν. *Ἀ. τό ἵππειον*, τό καί *κοινόν θαλάσσιον ῥόδον* καλούμενον, ἐρυθρόν μετά κυανῆς ταινίας κατά τήν βάσιν, ὕψους μέχρι 5 καί πλάτους μέχρι 7 ἑκατμ.

ἀκτινοβολία (ἡ). Ἡ ἐκπομπή ἐνεργείας, ὑπό μορφήν κυμάτων τοῦ αἰθέρος, τά ὁποῖα, ἀναλόγως τῶν μέσων μέ τά ὁποῖα τά ἀντιλαμβανόμεθα, χαρακτηρίζομεν ὡς θερμικά, φωτεινά, ὑπεριώδη ἤ χημικά καί ἠλεκτρομαγνητικά. Τό ἀντικειμενικόν γνώρισμα τῶν διαφόρων εἰδῶν ἀκτινοβολουμένης ἐνεργείας εἶνε τό μῆκος κύματος, τό ὁποῖον ποικίλλει ἀπό ἑνός περίπου ἑκατοντάκις ἑκατομμυριοστοῦ τοῦ χιλιοστόμετρου μέχρι πολλῶν χιλιομέτρων. Ὅλως διάφοροι εἶνε αἱ ἐκ σωματίων ἀποτελούμεναι ἀκτινοβολίαι. Βλ. *ἀκτινέργεια, ἀκτίς, κάθοδος*.

ἀκτινογράφημα καί **ἀκτινογραφία.** Φωτογραφία γενομένη δι' ἀκτίνων Ραϊντγέν.

ἀκτινογραφία. Φωτογραφία τῶν σκιῶν, ἃς δεικνύουσιν αἱ ἀκτῖνες Ραϊντγέν διερχόμεναι διά τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Χρήσιμος ἐν τῇ Ἰατρικῇ πρός διάγνωσιν ἀνωμαλιῶν, παθήσεων ἤ ἀλλοτρίων σωμάτων ἐν τοῖς διαφόροις σπλάγχνοις καί τῷ σκελετῷ. Πλεονεκτεῖ τῆς ἁπλῆς ἀκτινοσκοπίας ὡς παρέχουσα λεπτομερείας καί ἀκρίβειαν μή προσιτάς τῇ ὁράσει, ἀλλ' ὀστερεῖ αὐτῆς ὡς δίδουσα μίαν μόνην εἰκόνα τοῦ ἐξεταζομένου ὀργάνου

ἀκτινοδιαγνωστική. Ἡ διά τῶν ἀκτίνων Ραϊντγέν διάγνωσις.

ἀκτινοειδεῖς προβολαί. Πτυχαί τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος τοῦ ὀφθαλμοῦ.

ἀκτινόζωα ἤ **ἀκτινωτά** ἤ **ἀκτινοειδῆ ζῷα.** Γενική ὀνομασία ζῴων μέ ἀκτινοειδῆ κατασκευήν τοῦ σώματος, ἀποτελουμένου ἐκ τμημάτων ὁμοίων διατεταγμένων ἀκτινοειδῶς περίξ κεντρικοῦ ἄξονος καί ὧν ἕκαστον ἔχει τά αὐτά ὄργανα. Τοιαῦτα τά *ἀνθόζωα*, τά *ἐχινόδερμα* κ.ἄ.

ἀκτινοθεραπεία. Ἐφαρμογή τῶν βιολογικῶν

ἰδιοτήτων τῶν ἀκτίνων Ραϊντγέν ἐν τῇ Ἰατρικῇ πρός θεραπείαν παθήσεων καί ἰδίως νεοπλασμάτων κακοήθων (καρκίνου κλ.), τῶν ὁποίων τά παθολογικά κύτταρα καταστρέφουσιν αἱ ἀκτῖνες αὐταί. Ἡ θεραπεία αὕτη ἀπαιτεῖ ἀκριβέστατον καθορισμόν τῆς χρησίμου δόσεως ἀκτινοβολίας καί προφύλαξιν εἰδικήν τῶν ὑγιῶν μορίων ἀπό ἐνδεχομένης ἀκτινοδερμίτιδος.

ἀκτινοθερμομικρόμετρον. Ὄργανον ἐξόχως εὐαίσθητον, χρησιμεῦον διά τάς μετά μεγίστης ἀκριβείας μετρήσεις καί ἐλαχίστων ποσοτήτων θερμότητος.

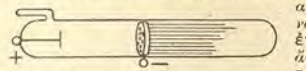

Σωλήν διαυλικῶν ἀκτίνων

ἀκτινόλιθος. Ὀρυκτόν, παραλλαγή τρεμολίτου.

ἀκτινολογία. Κλάδος τῆς Φυσικῆς ἀσχολούμενος εἰς τήν μελέτην τῶν ἀκτίνων. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἡ σπουδή καί γνῶσις τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀκτίνων Ραϊντγέν διά Ἰατρικούς σκοπούς.

ἀκτινολόγος. Ὁ ἀσχολούμενος εἰδικῶς εἰς τήν ἀκτινολογίαν.

ἀκτινόμετρον. Ὄργανον πρός μέτρησιν τῆς ἐντάσεως τῆς ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας.

ἀκτινομύκης. Μικροοργανικός τριχομύκης γενῶν τήν νόσον ἀκτινομύκωσιν.

ἀκτινομύκωσις ἤ **ἀκτινομυκητίασις.** Πάθησις τοῦ δέρματος ἰδίως παραγομένη ὑπό τοῦ ἀκτινομύκητος μέ ἐξελκώσεις καί συρίγγια.

ἀκτινοσκόπησις καί **ἀκτινοσκοπία.** Ἡ διά τῆς ὁράσεως ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ ἐξέτασις τῶν σκιῶν ἃς σχηματίζουσιν ἐπί τοῦ εἰδικοῦ ἀκτινοσκοπικοῦ προπετάσματος (παρεσκευασμένου διά πλατινοκυανιούχου βαρίου ἤ τουγξτενίου), αἱ ἀκτῖνες Ραϊντγέν διερχόμεναι διά τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Εἶνε πολύτιμον διαγνωστικόν μέσον ἔν τε τῇ χειρουργικῇ (βλάβαι ὀστῶν, βλήματα ἤ ἀλλότρια σώματα) καί ἐν τῇ παθολογίᾳ (θολερότητες πνεύμονος ἐν τῇ φυματιώσει, σκιαί ἀδενοπαθείας, ἕλκος στομάχου ἤ δωδεκαδακτύλου, πεπτική λειτουργία κ.λ.).

ἀκτινωτόν σῶμα. Τό μεταξύ ἰριδος καί χοριοειδοῦς χιτῶνος μέρος τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἄκτιον. Ἀκρωτ. τῆς Ἀκαρνανίας εἰς τήν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ὀνομαστόν κατά τήν ἀρχαιότητα διά τόν ἐπ' αὐτοῦ ναόν τοῦ (Ἀκτίου) Ἀπόλλωνος καί τούς πρός τιμήν τούτου τελουμένους ἀγῶνας (βλ. *Ἄκτια*). Παρ' αὐτό ἡ περίφημος *ναυμαχία τοῦ Ἀ.*, 2.9.31 π.Χ., καθ' ἣν ὁ Ὀκτάβιος καί ὁ Ἀγρίππας ἐνίκησαν τόν στόλον τοῦ Ἀντωνίου καί τῆς Κλεοπάτρας.

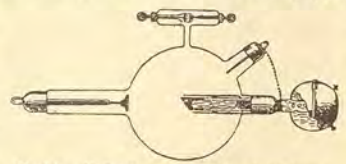

Σωλήν Ραϊντγέν μέ ψῦξιν δι' ὕδατος

Ἄκτιος. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος. Βλ. *Ἄκτιον*.

ἀκτίς. Ἡ ἐκ τινος φωτεινοῦ σώματος ἐκπορευομένη φωτεινή γραμμή καί γενικῶς πᾶσα φανταστική γραμμή ἀναχωροῦσα ἐκ τινος κεντρικοῦ σημείου πρός οἱανδήποτε διεύθυνσιν· *ὀπτική ἀκτίς*, ὡς καί τό μῆκος αὐτῆς· *ἀκτίς ἐνεργείας εἴκοσι χιλιομέτρων*. ‖ *(Γεωμ.)* Εἰς τόν κύκλον, εὐθεῖα ἐνοῦσα τό κέντρον αὐτοῦ μεθ' ὁποιουδήποτε σημείου τῆς περιφερείας του (πᾶσαι αἱ ἀ. τοῦ αὐτοῦ κύκλου εἶνε ἴσαι πρός ἀλλήλας). Εἰς τάς κωνικάς τομάς, *ἐπιβατική ἀ.*, εὐθεῖα ἐνοῦσα σημεῖόν τι τῆς καμπύλης μετά τινος τῶν ἑστιῶν αὐτῆς. Γενικῶς ἀκτῖνες λέγονται πᾶσαι αἱ δι' ὡρισμένου τινός σημείου διερχόμεναι εὐθεῖαι. ‖ *(Φυσ.)* Εὐθεῖα γραμμή, καθ' ἣν μεταδίδεται ἀκτινοβόλος ἐνέργεια ἐκπεμπομένη ἔκ τινος σώματος. Ἡ ἀκτινοβόλος ἐνέργεια (θερμική, φωτεινή, ἠλεκτρομαγνητική κλ.) μεταδίδεται διά παλμικῶν κυμάνσεων τοῦ αἰθέρος κατ' εὐθεῖαν γραμμήν καί καθ' ὅλας τάς διευθύνσεις. Ἐν τῇ περιπτώσει τῶν καθοδικῶν, διαυλικῶν κ.λ. ἀκτίνων, ὡς καί τῶν ἀκτίνων α καί β τῶν ἀκτινεργῶν σωμάτων, ἀκτῖνες εἶνε αἱ τροχιαί τάς ὁποίας διαγράφουσι τά ἐκ τῶν ἠλεκτροδίων τῶν ἀεροκένων σωλήνων ἤ ἐκ τῶν ἀκτινεργῶν σωμάτων ἐκπεμπόμενα σωμάτια. ‖ *Ἀκτῖνες α, β, γ.* Βλ. *ἀκτινέργεια*. ‖ *Ἀκτῖνες ἀνοδικαί.* Ἀκτινοβολία ἐκπεμπομένη ἐντός ἀεροκένων σωλήνων ἀπό *ἄνοδον* ἐπιχρισμένην μέ ἅλατα νατρίου, λιθίου, στροντίου. Ἀποτελοῦνται ἀπό θετικῶς ἠλεκτρισμένα ἄτομα τῶν μετάλλων τούτων κινούμενα μέ ταχύτητα ὀλίγων ἑκατοντάδων χλμ. κατά δευτερόλεπτον. ‖ *Ἀκτῖνες διαυλικαί* ἤ *ἀκτῖνες τοῦ Γκόλδσταϊν* ἤ *θετικαί ἀκτῖνες.* Φωτειναί ἀκτῖνες ἐκ θετικῶς φορτισμένων σωματίων (πρωτόνια) παραγόμεναι ὅταν δι' ἀεροκένου σωλῆνος, ὁ ὁποῖος περιέχει ἀέριον ὑπό πίεσιν ἀρκετά μικράν καί κατά τό μέσον φέρει διάτρητον πλάκα, διαβιβάσωμεν ρεῦμα ὑψηλῆς τάσεως, οὕτως ὥστε ἡ διάτρητος πλάξ νά εἶνε ἡ *κάθοδος*. Ἔχουσι διεύθυνσιν ἀπό τῆς *καθόδου* πρός τό ἀντίθετον τῆς *ἀνόδου* μέρος. Κέκτηνται τάς αὐτάς ἰδιότητας μέ τάς ἀπό τῶν ἀκτινεργῶν σωμάτων ἐκπεμπομένας ἀκτῖνας α καί ταχύτητα 100.000-1.000.000 χλμ. κατά δευτερόλεπτον. ‖ *Ἀκτῖνες ἠλεκτρικαί* ἤ *ἠλεκτρομαγνητικαί*, τά *ἠλεκτρομαγνητικά κύματα* (βλ.λ.). ‖ *Ἀκτῖνες καθοδικαί.* Ἀμυδρῶς φωτειναί ἀκτῖνες ἐκπεμπόμεναι ἀπό τό ἀρνητικόν ἠλεκτρόδιον (κάθοδον) ἀεροκένων σωλήνων εἰς τούς ὁποίους ἡ πίεσις τοῦ ἀερίου εἶνε πολύ μικρά, τῆς τάξεως τοῦ ἑκατοντάκις χιλιοστοῦ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Ἔχουσιν ἀκριβῶς τάς αὐτάς ἰδιότητας μέ τάς ὑπό τῶν ἀκτινεργῶν σωμάτων ἐκπεμπομένας ἀκτῖνας β. Ἀποτελοῦνται ἐξ ἐλευθέρων ἠλεκτρονίων κινουμένων μέ ταχύτητα ὑπερβαίνουσαν ἑνίοτε τάς 100.000 χλμ. κατά δευτερόλεπτον καί ἐκτρέπονται ὑπό τοῦ μαγνήτου ἀπό τῆς εὐθυγράμμου αὐτῶν τροχιᾶς. Σώματα ἐφ' ὧν προσπίπτουσι καθοδικαί ἀκτῖνες θερμαίνονται, τό ρουβίνιον καί ὁ ἀσβεστίτης παρουσιάζουσιν ἐρυθράν λάμψιν, ὁ ἀδάμας ἀνοικτοπρασίνην, τά ἁλκαλικά ἅλατα ἀλλοιούμενα χημικῶς ἀλλάζουσι χρώματα. ‖ *Ἀκτῖνες Ραϊντγέν* ἤ *ἀκτῖνες Χ.* Ἀόρατοι ἀκτῖνες βραχέος κύματος, ὁμοίας φύσεως πρός τάς φωτεινάς, παραγόμεναι εἰς τό σημεῖον ἔνθα αἱ καθοδικαί ἀκτῖνες συναντῶσι στερεόν τι σῶμα (παρειά τοῦ σωλῆνος Κρούξ, πλάξ λευκοχρύσου), τό ὁποῖον ὀνομάζεται *ἀντικάθοδος*. Παρετήρησε τῷ 1895 καί ἠρεύνησεν αὐτάς πρῶτος ὁ Γερμανός Ραϊντγέν, ὅστις ὠνόμασεν αὐτάς Χ. Ἐδρεν ὅτι αἱ ἀκτῖνες αὗται ἀόρατοι οὖσαι γίνονται ἀντιληπταί μόνον ἐμμέσως (π.χ. διά τοῦ φθορισμοῦ τοῦ βαριοκυανιούχου λευκοχρύσου), ὅτι διαδίδονται εὐθυγράμμως, ἀλλ' οὔτε ἀνακλῶνται οὔτε διαθλῶνται· ὅτι διερχόμεναι διά διαφόρων σωμάτων πάσχουσιν ἀπορρόφησιν, δηλ. γίνονται ἀσθενέστεραι, καί ἡ ἐξασθένησις εἶνε τόσον μεγαλυτέρα ὅσον παχύτερον καί πυκνότερον (εἰδικῶς βαρύτερον) τό ἀπορροφῶν στρῶμα. Οὕτω π.χ. ὑπό τό αὐτό πάχος ὁ μόλυβδος ἀπορροφᾷ ἰσχυρότερον ἀπό τό ἀργίλιον, ἡ ὕαλος ἀπό

τὸ ξύλον, τὰ ὁστᾶ ἀπὸ τὰς σάρκας κ.ο.κ. Ἂν λοιπὸν παρεμβάλωμεν μεταξὺ τῆς πηγῆς τῶν ἀκτίνων Ρ. καὶ διαφράγματος ἐπιχρισμένου μὲ βαριοκανιοῦχον λευκόχρυσον τὴν χεῖρα, θὰ παρατηρήσωμεν ἐντὸς φωτεινοῦ πεδίου τὴν σκιὰν τῆς χειρὸς καὶ ἐντὸς αὐτῆς σκοτεινοτέραν τὴν σκιὰν τῶν ὀστῶν. Ξένα τυχὸν σώματα, π.χ. τεμάχια μετάλλου εὑρισκόμενα ἐντὸς τῶν σαρκῶν, καθίστανται ἀντιληπτὰ ἐκ τῆς ἀκόμη σκοτεινοτέρας σκιᾶς των. Αἱ ἀκτῖνες Ρ. προσβάλλουσι τὰς φωτογραφικὰς πλάκας καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποτυπωθῶσιν ἐπὶ τῆς πλακὸς τὰ σκιαγραφήματα τὰ ὁποῖα βλέπομεν ἐπὶ τοῦ φθορίζοντος διαφράγματος. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀκτίνων ἡ πλάξ, εὑρισκομένη ἐντὸς χαρτίνου περιβλήματος ἢ ξυλίνης θήκης, καὶ νὰ παρεμβληθῇ τὸ σῶμα τοῦ ὁποίου ζητοῦμεν τὸ *ἀκτινογράφημα*. Ἐπίσης ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ καθιστῶσι τὰ ἀέρια ἀγωγὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Αἱ ἀκτῖνες Ρ. διαφόρως ἀπορροφῶνται ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος ἀναλόγως τῶν ὄρων τῆς ἐκπομπῆς των. Αἱ ἰσχυρῶς ἀπορροφώμεναι ὀνομάζονται *μαλακαί*, αἱ δὲ ἀσθενῶς ἀπορροφώμεναι *σκληραί*. Ἐπίσης ὑποστᾶσαι πρώτην ἀπορρόφησιν καθίστανται σκληρότεραι, τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖται ἂν δεχθῶμεν ὅτι αἱ ἀκτῖνες δὲν εἶνε ἐνιαίας σκληρότητος, ἀλλ᾽ ἄθροισμα ἀκτίνων διαφόρων σκληροτήτων. Κατὰ τὴν διάβασιν δι' ἀπορροφῶντος σώματος ἀπορροφῶνται ἰσχυρότεραι αἱ μαλακώτεραι ἀκτῖνες καὶ οὕτως αὐξάνεται ἡ μέση σκληρότης τῆς ἀκτινοβολίας. Ἡ παραγωγὴ αὐτῶν γίνεται δι' ἀεροκένων *σωλήνων Ραϊντγὲν* διαφόρων τύπων μὲ ἀντικάθοδον ἐκ λευκοχρύσου ἢ ἐξ ἄλλου ἔτι δυστηκτοτέρου μετάλλου. Οἱ σωλῆνες οὗτοι ἔχουσι σήμερον τελειοποιηθῆ, ἐπικρατέστερος δὲ τύπος αὐτῶν εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Κούλιτζ κατασκευασθεὶς μὲ διάπυρον κενὴν κάθοδον. Περὶ τῆς χρήσεως τῶν ἀκτίνων Ρ. ἐν τῇ Ἰατρικῇ βλ. *ἀκτινογραφία, ἀκτινοθεραπεία* καὶ *ἀκτινοσκόπησις*. ‖ *Ἀκτῖνες ὑπεριώδεις*. Ἀόρατοι ἀκτῖνες αἵτινες ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι κεῖνται πέραν τῶν ἰωδῶν (ὑπὲρ τὰς ἰώδεις). Ἔχουσι μεγάλην χημικὴν δραστικότητα καὶ προσπίπτουσαι ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου ἔχουσι θεραπευτικὴν δύναμιν. Προκαλοῦσι φθορισμὸν καὶ φωτοηλεκτρισμόν. ‖ *Ἀκτῖνες ὑπέρυθροι*. Ἀόρατοι ἀκτῖνες αἵτινες ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι κεῖνται πέραν τοῦ ἄκρου ἐρυθροῦ (ὑπὸ τὰς ἐρυθράς). Ἔχουσι μεγάλην θερμαντικὴν ἐνέργειαν.

ἀκτῖτις. Γένος ἑλοβίων πτηνῶν ἐκ τῶν σκολοπακιδῶν.

ἀκτόλη. Ὁ γαλακτικὸς ἄργυρος· φάρμακον ἀντισηπτικόν.

ἀκτοπλοΐα. Ὁ πλοῦς παρὰ τὴν ἀκτήν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *πλοῦν εἰς ἀνοικτὰς θαλάσσας*. ‖ Εἰδικώτερον, ἡ διὰ πλοίων μεταφορὰ ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων ἐκ τινος λιμένος τῆς ἐπικρατείας εἰς ἕτερον.

ἀκτουαλιτέ (ἡ· γαλλ. actualité). Ἡ πρόσφατος εἴδησις, τὸ σημερινὸν νέον τὸ ἀνῆκον εἰς τὸ ἐνεστὼς ἢ εἰς τὸν συρμὸν τῆς ἡμέρας.

ἀκτουάριος (ὁ). Παρὰ Ρωμαίοις, κατ' ἀρχὰς ὁ ἐντεταλμένος νὰ τηρῇ ἀντίγραφα τῶν ἐν τῇ συγκλήτῳ ἢ ἐν δημοσίαις συνελεύσεσιν ἐκφωνουμένων λόγων, ἐπίσης δὲ νὰ προβαίνῃ εἰς τὰς μεταγραφάς. Ἐπὶ αὐτοκρατόρων, πολιτικὸς ὑπάλληλος τῆς ἐπιμελητείας τοῦ στρατοῦ. Οἱ Βυζαντινοὶ διετήρησαν τὴν θέσιν ταύτην. Κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς χρόνους ἀ. ἐκαλεῖτο ὁ ἰατρὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς.

ἀκτωρὶς ναῦς ἢ ἀκτωρὸν πλοῖον. Πλοῖον πολεμικὸν ἐπιτετραμμένον τὴν ἀστυνομίαν τῶν ἀκτῶν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων τήρησιν τῶν διατάξεων τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, κν. **ντραμπάχτης.**

Ἀκυΐσγρανον. Βλ. Ἄαχεν.

Ἀκυϊτανία. Βλ. Ἀκουϊτανία.

ἀκυκλικόν. Ἄνθος οὗ τὰ σπονδυλώματα εἶνε διατεταγμένα ἑλικοειδῶς (τοῦ ἑλλεβόρου, τῆς νυμφαίας κ.λ.)

ἄκυκλοι ἑνώσεις. Αἱ ἑνώσεις τοῦ ἄνθρακος εἰς ἃς τὰ ἄτομα τοῦ στοιχείου τούτου ἀποτελοῦσιν ἀνοικτὰς ἁλύσεις, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς κυκλικὰς (βλ.λ.). Αἱ ἄκυκλοι ἑνώσεις καλοῦνται καὶ **ἀλειφατικαὶ** ἢ **λιπαραί**, διότι μεταξὺ αὐτῶν καταλέγονται τὰ λίπη.

Ἀκύλας. Ἰουδαῖος προσήλυτος, Ἕλλην τὴν καταγωγήν, ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Μετέφρασε τὴν Παλαιὰν Διαθήκην.

Ἀκύλας καὶ **Πρίσκιλλα.** Χριστιανοὶ σύζυγοι Ἰουδαϊκῆς καταγωγῆς (Α΄ αἰών), σκηνοποιοὶ τὸ ἐπάγγελμα. Εἰργάσθησαν πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐφιλοξένησαν τὸν ἀπόστολον Παῦλον ἐν Κορίνθῳ. Ἑορτάζονται ὑπὸ τῆς Ὀρθοδοξίας τῇ 13 Φεβρουαρίου καὶ τῇ 14 Ἰουλίου.

ἀκυρολεξία. Χρῆσις λέξεως οὐχὶ ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ αὐτῆς.

ἀκυρότης. Ἡ ἔν τινι δικαιοπραξίᾳ ἢ διαδικαστικῇ πράξει ὑπάρχουσα ἔλλειψις, ἥτις καθιστᾷ αὐτὴν νομικῶς ἀνύπαρκτον, ὡς ἐὰν μηδέποτε αὕτη ἔλαβε χώραν.

ἀκυρωσία. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἀκυρωσίμου. ‖ Κατὰ τὸ Ἀστ. Δίκ., αὕτη ὑπάρχει εἰς πᾶσαν δικαιοπραξίαν ἥτις νομικῶς μὲν ὑφίσταται, οὖσα ἰσχυρά, ἀλλ᾽ ἔνεκεν ἐνυπάρχοντος ἐλαττώματος δύναται νὰ διαρρηχθῇ διὰ προσβολῆς τῶν ἐχόντων πρὸς τοῦτο δικαίωμα. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχει ὁ συμβαλλόμενος ὑπὲρ οὗ ὁ λόγος τῆς ἀκυρωσίας, ἢ τρίτος ἔχων ἔννομον συμφέρον. Ἡ ἀκυρώσιμος δικαιοπραξία μέχρις ὅτου ἀκυρωθῇ παράγει πᾶσαν ἐνέργειαν, ἤτοι τὰ ἔννομα αὐτῆς ἀποτελέσματα, ἐνῷ ἡ ἄκυρος πρᾶξις ὡς νομικῶς ἀνύπαρκτος οὐδὲν παράγει ἀποτέλεσμα.

ἀκυρωτικὸν δικαστήριον. Τὸ ἀνώτατον δικαστήριον, τοῦ ὁποίου ἔργον εἶνε ἡ ἀκύρωσις ἢ ἐπικύρωσις τῶν εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ ὑποβαλλομένων ἀποφάσεων τῶν κατωτέρων δικαστηρίων. Βλ. καὶ *Ἄρειος Πάγος* καὶ *Ἀναθεωρητικὸν δικαστήριον*.

Ἄκ-Χισσάρ. Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Βλ. **Ἀξάριον.**

Ἄλαβα (Alava). Ἡ νοτιωτάτη τῶν τριῶν βασκικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἱσπανίας, 3045 τ.χλμ., 98.668 κάτ., πρωτ. *Βικτωρία*.

Ἀλαβάμα (Alabama). 1) Πλωτὸς ποτ. τῆς Β. Ἀμερικῆς μήκους 502 χλμ., διαρρέων τὴν Γεωργίαν καὶ τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ πολιτείαν. Ἐκβάλλει ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μόβιλ* εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον.—2) Μία τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, κειμένη πρὸς Β τῆς Φλωρίδος καὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου. 134.669 τ.χλμ. καὶ 2.348.000 κάτ., κατὰ τὰ 38% μαῦροι. Πρωτ. ἡ *Μοντγόμερυ*, σημαντικαὶ π. ἡ Βέρμιγχαμ καὶ ἡ παράλιος Μόβιλ.

Ἀλάβανδα (τά). Μεγάλη ἀρχαία μεσόγειος π. τῆς Καρίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Μαρσύου, Ν τῶν Τράλλεων (νῦν Ἀϊδινίου). Ἦτο ἐπὶ Ρωμαίων ἐλευθέρα πόλις, ἀκμάζουσα εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας. Παρῆγε μεγάλας ποσότητας μαρμάρου.

ἀλαβανδίτης ἢ **ἀλαβανδῖνος.** Ὀρυκτόν, ἕνωσις μαγγανίου καὶ θείου (Mn S), κρυσταλλούμενον κατὰ τὸ κυβικὸν σύστημα.

ἀλαβάρδα. Μεσαιωνικὸν ὅπλον μετὰ λόγχης καὶ πελέκεως, λογχοπέλεκυς.

ἀλαβαρδιέρος. Στρατιώτης ὡπλισμένος δι' ἀλαβάρδας, λογχοπελεκυφόρος.

ἀλαβάρχης καὶ **ἀλάβαρχος.** Τίτλος δημοσίου λειτουργοῦ ἐπιβλέποντος τὴν εἰσπραξιν τῶν τελωνειακῶν φόρων τῆς ἀραβικῆς ἀκτῆς ἐπὶ Πτολεμαίων καὶ εἶτα ἐπὶ Ρωμαίων.

ἀλαβαστίτης. Βλ. **ἀλάβαστρος.**

ἀλάβαστρον ἢ **ἀλάβαστρο** ἢ **ἀλάβαστος.** Ἀγγεῖον χρησιμεῦον εἰς φύλαξιν μύρων καὶ εὐόσμων ἐλαίων παρ' ἀρχαίοις, κατασκευαζόμενον ἐκ τοῦ ὁμων. ὀρυκτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑάλου, ἀργίλου, μετάλλου κ.λ. Τὰ ἀ. κυρτὴν ἔχοντα τὴν βάσιν ἀπετίθεντο εἰς εἰδικὰς θήκας καλουμένας *ἀλαβαστοθήκας*.

ἀλάβαστρος (ὁ). Παραλλαγὴ τῆς ἀνύδρου γύψου ἔχουσα ἱστὸν μικροκρυσταλλικόν, λεπτοκοκκώδη ἢ ἰνώδη καὶ χρῶμα χιονόλευκον, τεῖνον ἐνίοτε πρὸς τὸ ἐλαφρῶς ῥόδινον ἢ μόλις πως φαιόν. Εἶνε διαφώτιστος, μὲ λάμψιν μαργαριτοειδῆ. Σκληρότητα ἔχει πολὺ μικράν, χαράσσεται διὰ τοῦ ὄνυχος καὶ εἶνε ἐπιδεκτικὸς κατεργασίας διὰ μαχαιρίου. Κατάλληλος πρὸς κατασκευὴν δοχείων, ἀγαλματίων, λυχνιῶν κ.λ. Τὸ ὄνομα ἔλαβε ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἄνω Αἰγύπτῳ ἀρχαίας π. Ἀλάβαστρον, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπῆρχον ὀνομαστὰ ὀρυχεῖα.

ἀλαβάστρου ὕαλος. Ὕαλος ἀσβεστοῦχος, ἀδιαφανής, λευκή, γαλακτόχρους, ἐνθυμίζουσα τὸν ἀλάβαστρον ἢ τὸν ὀπάλλιον.

Ἀλάγια (ἀρχ. *Κορακήσιον*). Π. καὶ λιμὴν τῆς Τουρκίας ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἀτταλείας. Κάτ. 4000.

Ἀλαΐδζ ἢ **Ἀλῆ Ἴιὸζ** ἢ **Ἀρακάς.** Ἐσβεσμένον ἡφαίστειον τῆς Ἀρμενίας ΒΔ τοῦ Ἐριβάν. 4095 μ.

Ἀλάγνι. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Κρήτης). Κάτ. 271

Ἀλαΰόας (Alagôas). Πολιτεία τῆς Βραζιλίας ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, Β τοῦ ποτ. τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου. Πρωτ. ἡ *Μασεϊό*.

Ἀλαγονία. Ἀρχαία μεσσηνιακὴ π. πρὸς τὰ ἔνδον τῆς Α. παραλίας τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἀκμάσασα ὡς μία τῶν 18 πόλεων τοῦ κοινοῦ τῶν Ἐλευθερολακώνων.

Ἀλαγονία (πρώην *Σίστοβα*). Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Καλαμῶν (Μεσσηνίας) Κάτ. 941.

Ἀλὰ-Δάγ. Ὄνομα διαφόρων ὀρέων. 1) Ἐν τῇ ὀροσειρᾷ τοῦ Ταύρου, ὅπου ἡ δίοδος τῶν Κιλικίων Πυλῶν, ὕψους 3400 μ.—2) Ἐν Ἀρμενίᾳ Β τῆς λίμνης τοῦ Βάν, ὕψους 3520 μ. Ἐξ αὐτοῦ πηγάζει ὁ Εὐφράτης.—3) Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ΝΔ τῆς Ἀγκύρας, ὕψους 2400 μ.—4) Ἐν τῶν ὑψηλοτέρων τῆς ΒΑ. Περσίας, ὕψους 3700 μ.

Ἀλαδίν ἢ **Ἀλαδῖνος.** Εἷς τῶν σειχῶν τῆς ἰσμαηλιτικῆς αἱρέσεως Χασασίν τῶν ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων ὀνομασθέντων *Ἀσσασίνων*, πολεμήσας κατὰ τοῦ Λουδοβίκου Θ΄ κατὰ τὴν εἰς Παλαιστίνην ἄφιξιν τῶν Φράγκων. Ἦρξε 1221-1272.

Ἀλαδίνου μαγικὸς λύχνος. Μῦθος τῶν *Χιλίων καὶ μιᾶς Νυκτῶν*. Ὁ Ἀλαδῖνος μεταβαίνων εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς εὑρίσκει τὸν μαγικὸν λύχνον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκτῶν κυρίαρχον δύναμιν ἐπὶ ἰσχυρῶν πνευμάτων ἐκπληροῖ πᾶσαν ἐπιθυμίαν του.

Ἀλαεδδίν. Ὁ πρῶτος βεζούρης τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους (ΙΔ΄ αἰ.). Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του διωργανώθη τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων.

Ἀλαεδδίν-Καϊκοβάδ. Ὄνομα τριῶν Σελτζουκιδῶν σουλτάνων τοῦ Ἰκονίου. 1) Ὁ *Α΄*, ἄρξας 1219-1237. Ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ Ἐρτογρούλ νὰ ἐγκατασταθῶσι εἰς τὰ ἑλληνικὰ σύνορα παρὰ τὸν βιθυνικὸν Ὄλυμπον.—2) Ὁ *Β΄*, ἤρξε τῷ 1246.—3) Ὁ *Γ΄*, ἤρξεν ἀπὸ τοῦ 1298 μέχρι τοῦ 1300, ὅτε κατελύθη τὸ Σελτζουκικὸν κράτος.

ἀλάθητον Ἐκκλησίας. Ἰδιότης ἣν ἀποδίδει ἑαυτῇ ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία, δεχομένη ὅτι ὁ Χριστὸς κατέστησεν αὐτὴν ἀλάθητον ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ περιεχομένας δογματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διδάσκει ὅτι τὸ ἀλάθητον εὑρίσκεται εἰς τὸ σύνολον αὐτῆς ὡς ἐκπροσωπεῖται ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς συνόδοις. Ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, μετὰ μακρὰν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν, τὸ ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας ἔχει συγκεντρωθῆ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐπισκοπικοῦ πρωτείου, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πάπα.

ἀλάθητον τοῦ Πάπα. Βλ. *ἀλάθητον Ἐκκλησίας*.

Ἀλαί (αἱ· τ.ἑ. ἀλυκαί). Ἀρχαῖον ὄνομα διαφόρων θέσεων ἐν Ἀττικῇ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Πειραιεῖ, πρὸς τὸ Δ. μέρος τῆς π. πρὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ ΣΠΑ *(Διμὴν τῶν Ἀ.)*.

Ἀλαί (Alais). Βιομηχανικὴ π. τῆς Ν. Γαλλίας, πρωτ. ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Γάρ. Κάτ. 36.445. Ὑαλουργεῖα, ὀρυχεῖα σιδήρου καὶ ἄνθρακος.

Ἀλαΐα. Μεγάλη ὀροσειρὰ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας μεταξὺ Παμὶρ καὶ Κιργιστάν, δυσπερβλήτων φυσικὸν ἐμπόδιον μεταξὺ Τουρκεστὰν καὶ Β. Ἰνδοστάν. Κορυφὴ Κάουφμαν ὕψος 7137 μ.

Ἀλὰ-Κούλ. Δύο λίμναι τοῦ ρωσικοῦ Τουρκεστὰν ἐν Κιργιστὰν παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Κίνας.

Ἀλαλκομεναί. 1) Ἀρχαία π. τῆς ν. Ἰθάκης, πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ συνδέοντος τὸ Β. μὲ τὸ Ν. μέρος τῆς νήσου, ὅπου σώζονται ἔτι κυκλώπεια τείχη κ.ἄ. ἐρείπια.— 2) Π. ἐν Βοιωτίᾳ παρὰ τοὺς Β. πρόποδας τοῦ Ἑλικῶνος, ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς Κωπαΐδος, μὲ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἀλαλκομενεύς. Ἐπώνυμος ἥρως τῆς βοιωτικῆς π. Ἀλαλκομενῶν. Ἐθεωρεῖτο ὅτι ἦτο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, γεννηθεὶς ἐκ τῆς λίμνης Κωπαΐδος.

Ἀλαμάνα (ἡ). Δημῶδες ὄνομα τοῦ Σπερχειοῦ. Γυναστὴ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος εἶνε ἡ *γέφυρα τῆς Ἀλαμάνας*, κτίσμα μεσαιωνικόν, Ν τῆς Λαμίας, ἀνανεωθὲν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Τὴν γέφυραν ταύτην κατέλαβε τὸν Ἀπρίλιον 1821 ὁ Ἀθανάσιος Διάκος, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προέλασιν τῶν Ὀμὲρ Βρυώνη καὶ Μεχμὲτ Κιοσὲ πασᾶ εἰς τὴν Α. Ἑλλάδα. Συνήφθη μάχη, καθ' ἣν ὁ Διάκος ἀπομείνας μόνος μὲ ὀλίγους πιστοὺς ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἀλαμανικὴ διάλεκτος. Μία τῶν γερμανικῶν διαλέκτων ἥτις ὁμιλεῖται σήμερον εἰς τὰ Ν τῆς Βάδης καὶ τῆς Βυρτεμβέργης, ἐν τῇ Δ. Βαυαρίᾳ, ἐν τῇ γερμανικῇ Ἐλβετίᾳ καὶ τῇ Ἀλσατίᾳ.

ἀλαμανικόν. Φόρος ἐπιβληθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου Γ΄ τοῦ Ἀγγέλου πρὸς πληρωμὴν τοῦ πρὸς τὴν Γερμανίαν (Ἀλαμανίαν) φόρου ὑποτελείας, κατόπιν τῆς εἰρήνης τοῦ 1196.

Ἀλαμάννι (Λουδοβ. Alamanni). Ἰταλὸς ποιητὴς (1495-1556). Ἔγραψε τὸ διδακτικὸν ποίημα «Ἡ καλλιέργεια» κ.ἄ.

Ἀλαμάνοι ἢ **Ἀλαμαννοί.** Λαὸς ἀποτελεσθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Β΄ μ.Χ. αἰῶνος ἐκ διαφόρων γερμανικῶν φυλῶν ἐν τῇ ΝΔ. Γερμανίᾳ κατὰ τὸν ἄνω Ρῆνον καὶ τὸν Ἄνω Δούναβιν. Ἦρξαντο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ΄ αἰῶνος νὰ πιεζοχλῶσι τὰς γειτονικὰς χώρας. Ἡττήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰου-

λιανοῦ τῷ 357 παρὰ τὸ Στρασβοῦργον καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων Χλωδοβίκου τῷ 496 παρὰ τὸ Τολβιακὸν καὶ τέλος ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν φραγκικὴν κυριαρχίαν (553).

Ἀλαμάνος. Ὄρος ἐν τῷ νομῷ Τρικκάλων, ἀνῆκον εἰς τὸ σύστημα τοῦ Πίνδου. Ὕψος 2000 μ.

Ἀλάμβρα (Alambra). Μέγα ἀρχαῖον ἀνάκτορον τῶν Ἀράβων χαλιφῶν ἐν Γρανάδᾳ τῆς Ἱσπανίας, ἓν ἐκ τῶν περιφημοτάτων μνημείων τῆς μαυριτανικῆς τέχνης.

Ἀλάμπορον. Κοιν. τῆς ἐπαρχ. Ἡμαθίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 640. Ἕδρα τὸ *Μέγα Ἀ.* Κάτ. 526.

Ἀλάμπρα. Ἀνάκτορον ἐν Γρανάδᾳ. Βλ. Ἀλάμβρα.

Ἀλανδ νῆσοι (Aaland καὶ Aland, πρφ. Ὠλανδ). Πολύνησον ἐν τῇ Βαλτικῇ μεταξὺ Σουηδίας καὶ ΝΔ. Φιλλανδίας κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου. Ἐν ὅλῳ 1426 τ.χλμ., 24.000 κάτ., Σουηδοί. Μέχρι τοῦ 1918 αἱ Ἀ. ἀνῆκον εἰς τὴν Ρωσίαν, εἶτα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῷ 1921 ὑπήχθησαν ὑπὸ τῆς Κ.Τ.Ε. εἰς τὴν Φιλλανδίαν.

Ἀλάνι (τό). Ἔκτασις ἀμάνδρωτος ἐντὸς πόλεως ἢ χωρίου συνήθως χρησιμεύουσα ὡς μέρος συγκεντρώσεως καὶ παιγνιδίων τῶν ἀλητοπαίδων. ‖ Ἐντεῦθεν *ἀλάνια* ὠνομάσθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλητόπαιδες.

Ἀλανοί. Λαὸς σκυθικῆς καταγωγῆς, ὀνομαστοὶ ἱππεῖς καὶ τοξόται κατοικοῦντες τὴν μεταξὺ Καυκάσου καὶ τοῦ ποτ. Δὸν χώραν. Ἐπῆλθαν πολλάκις τὰ σύνορα τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Τῷ 370 ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Οὔννους. Τῷ 406 μέρος αὐτῶν μετενάστευσαν μετὰ τῶν Βανδάλων πρὸς Δ, καὶ ἄλλοι μὲν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ Ν τῆς Γαλλίας, ἄλλοι δὲ ὑπερβάντες τὰ Πυρηναῖα ἠττήθησαν ἐν Ἱσπανίᾳ ὑπὸ τῶν Βησιγότθων (418) καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν Λυσιτανίαν, ὅπου συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν ἐγχωρίων.

Ἀλανσόν (Alançon). Π. τῆς Β. Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ὄρν, ἐπὶ τοῦ ποτ. Σάρτ. Κάτ. 17.600. Βιομηχανία δαντελλῶν.

Ἀλαότρα. Ἡ μεγάλη λίμνη τῆς Μαδαγασκάρης (μήκους 42 χλμ., πλάτους 6-7 χλμ.).

Ἀλαουϊτῶν πολιτεία. Μία τῶν ὁμοσπόνδων πολιτειῶν τῆς Συρίας ὑπὸ γαλλικὴν ἐντολήν, 6500 τ.χλμ., 261.000 κάτοικοι.

Ἀλάριχος. 1) *Ὁ Ἀ.* Φύλαρχος τῶν ἀπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐγκατασταθέντων εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος ὡς συμμάχων *(φοιδεράτων)* Βησιγότθων (376-410). Ἀνακηρυχθεὶς ὑπὸ τῶν Γότθων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδοσίου βασιλεὺς (395) ἐλεηλάτησε τὴν Παννονίαν, τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὰς Ἀθήνας, τὴν Πελοπόννησον, ὅθεν ἠττηθεὶς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ διὰ τῆς Αἰτωλίας εἰς τὴν Ἤπειρον. Ἐκεῖθεν ἐξεστράτευσε (400) κατὰ τῆς Ἰταλίας, ἔνθα ἐπέφερε μεγάλας καταστροφάς, ἀνεκήρυξε (409) αὐτοκράτορα τοῦ Δ. Ρωμαϊκοῦ κράτους τὸν Ἄτταλον καὶ ἐξεθρόνισεν αὐτὸν μετὰ ἓν ἔτος καταλαβὼν καὶ λεηλατήσας τὴν Ρώμην.—2) *Ὁ Β΄*, βασιλεὺς τῶν Βησιγότθων 484-507. Τῇ διαταγῇ του συνετάχθη ὁ ἀστικὸς κῶδιξ τῶν Βησιγότθων (Lex Romana Visigothorum), ὅστις ὑπὸ τὸν τίτλον Breviarium ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὰ ὅμορα κράτη τῆς Δύσεως καὶ ἐφημμόζετο μέχρι τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων Χλωδοβίκου κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ποατιέ.

Ἀλαρκὸν ὁ Μενδόθα (Ἰωάννης Ρουΐθ δὲ Alarcon y Mendoza). Ἐπιφανὴς Ἱσπανὸς δραματογράφος (1580-1639). Ἔγραψεν ἡρωϊκὰ δράματα καὶ ἠθογραφικὰς κωμῳδίας, ἐξ ὧν ὁ «Ὑφαντὴς τῆς Σεγοβίας» εἶνε ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἱσπανικῆς λογοτεχνίας.

ἄλας, κν. **ἁλάτι** (τό). Γενικῶς, πᾶν προϊὸν τῆς ἑνώσεως ὀξέος τινὸς μετά τινος βάσεως (βλ. *ἅλατα*). ‖ Εἰδικώτερον, τὸ *χλωριοῦχον νάτριον*, τὸ κοινὸν μαγειρικὸν ἅλας. Εὑρίσκεται ἄφθονον ἐν τῇ φύσει, ἰδίᾳ ἐν τῷ θαλασσίῳ ὕδατι, τὸ ὁποῖον περιέχει 3 ½ % ἀκάθαρτον ἅλας, ἐν τῷ ὕδατι ἁλμυρῶν τινων λιμνῶν καὶ ὡς ὀρυκτὸν εἰς ἐκτεταμένα κοιτάσματα φθάνοντα εἰς βάθος μέχρι 1300 μ., λαμβάνεται δὲ εἴτε ἐξαγόμενον ἐν τοῖς *ἁλατωρυχείοις* εἴτε παρασκευαζόμενον ἐν ταῖς *ἁλυκαῖς*. Εἶνε χρησιμώτατον διὰ τὴν θρέψιν τῶν ἀνθρώπων, καθαριζόμενον δὲ ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον ἄρτυμα τῆς ἀνθρωπίνης τροφῆς. Χρησιμεύει ἐν τῇ βιομηχανίᾳ πρὸς παραγωγὴν νατρίου, χλωρίου, ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, σόδας, ὑάλου κ.ἄ., ὡς μέσον συντηρήσεως τῶν τροφῶν καὶ πρὸς παρασκευὴν *ψυκτικῶν μιγμάτων*. Ἐν τῇ Ἰατρικῇ ὡς θεραπευτικὸν μέσον (ἁλατοῦχα λουτρά, εἰσπνοαί, πλύσεις, φυσιολογικὸς ὀρὸς κλ.). ‖ *Ἄ. ἀγγλικὸν* ἢ *πικρὸν* ἢ *ἄ. τοῦ Ἔψομ*, ἐν τῇ Φαρμακευτικῇ, ὀνομασία τοῦ θειϊκοῦ μαγνησίου. ‖ *Ἄ. ἀμμωνιακόν*, κν. *νισαντήρι*, τὸ χλωριοῦχον ἀμμώνιον, βλ. *ἀμμώνιον*. ‖ *Ἄ. Γλάουβερ*, τὸ οὐδέτερον θειϊκὸν νάτριον. ‖ *Ἄ. φωσφορικόν*, τὸ φωσφορικὸν ἀμμωνιοάτριον ($NH_4NaHPO_4+4H_2O$).

Ἀλασεΐρ. Βλ. Φιλαδέλφεια.

Ἀλασία (ἡ). Ὄνομα τῆς Κύπρου κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους.

Ἀλάσκα. Χώρα καταλαμβάνουσα τὴν ΒΔ. ἐσχατιὰν τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου. Διαβρέχεται ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, τῆς Βεριγγείου θαλάσσης καὶ τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ. Πρὸς Α ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Καναδᾶ. Ἔχει ἔκτασιν 1.500.000 τ.χλμ. καὶ 60.000 κατοίκους (Ἐσκιμῶους, Ἐρυθροδέρμους καὶ μιγάδας). Εἶνε ὀρεινὴ καὶ γέμει ἡ φαστείων (Ἀλάσκας ὄρη μὲ τὸ Μὰκ Κίνλεϋ, ὕψους 6187 μ., τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς Β. Ἀμερικῆς). Εἶνε χώρα ἄγονος, ἔχει ὅμως κοιτάσματα χρυσοῦ καὶ εἶνε πλουσία εἰς ζῷα μὲ πολύτιμα δέρματα, αἱ δὲ θάλασσαί της πλούσιαι εἰς ἰχθῦς. Πρωτ. *Τζοῦνο*, κυριώτεροι λιμένες Σίτκα καὶ Ἅγ. Παῦλος, μεγαλύτερος ποτ. ὁ Γιούκων. Ἡ Ἀ. ἐξεχωρήθη 1857 ὑπὸ τῆς Ρωσίας εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας ἀντὶ 7 ½ ἑκατομμ. δολλαρίων. Ἔχει ἀπὸ τοῦ 1912 αὐτοδιοίκησιν ὑπὸ διοικητὴν διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Συμπολιτείας.

Ἀλάστωρ. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, δαίμων τῆς ἐκδικήσεως, οὗ ἡ ἐνέργεια ἐκδηλοῦται ἐφ' ἑνὸς ἀνθρώπου ἢ καὶ ἐπὶ ὅλου γένους.

ἅλατα (τά). Χημικαὶ ἑνώσεις παραγόμεναι διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ὑδρογόνου ὀξέος τινὸς διὰ μετάλλου τινὸς ἢ βάσεως. Τεχνικῶς παράγονται διὰ τῆς διαλύσεως μετάλλου τινὸς ἐντὸς ὀξέος ἢ διὰ τῆς ἐξουδετερώσεως ὀξέος τινὸς διὰ τινος βάσεως. *Οὐδέτερα* ἢ *κανονικὰ* λέγονται τὰ ἅ. ὅταν ἔχῃ ἀντικατασταθῇ ὅλον τὸ ὑδρογόνον τοῦ ὀξέος διὰ τοῦ μετάλλου ἢ τῆς βάσεως, *ὄξινα* ὅταν ὑπάρχωσιν ἀκόμη ἐν τοῖς μορίοις αὐτῶν ἄτομα ὑδρογόνου. Τὰ ἅ. εἶνε σώματα κρυσταλλικά, τινὰ ἐξ αὐτῶν διαλυτὰ ἐν τῷ ὕδατι, ἄλλα ἀδιάλυτα. Τὸ χρῶμά των ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ χρώματος τῶν συστατικῶν των. Ὑπάγονται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἠλεκτρολυτῶν, ἄγουσι δηλ. τὸν ἠλεκτρισμὸν ἐν ὕδατι διαλύματι. ‖ *Ἅλατα ἀγγλικά*. Βλ. *ἅλατα ὀσφρητικά*. ‖ *Ἅλατα διπλᾶ*, συστήματα συγκείμενα ἐκ δύο ἁλάτων τοῦ αὐτοῦ ὀξέος καὶ σχηματίζοντα ὁμοιογενεῖς κρυστάλλους ὡρισμένης μοριακῆς συνθέσεως. Λ.χ. ἡ στυπτηρία εἶνε διπλοῦν ἅλας ἐκ θειϊκοῦ ἀργιλίου καὶ θειϊκοῦ καλίου. Τὰ διαλύματα τῶν διπλῶν ἁ. δεικνύουσι πάσας τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ συστατικῶν. ‖ *Ἅλατα ὀσφρητικά* (ἀγγλικὰ ἅ.), συσκευασίαι ἀναδίδουσαι ἰσχυρὰν ὀσμὴν ἀμμωνίας, διδόμεναι πρὸς εἰσπνοὴν εἰς περιπτώσεις λιποθυμίας, ἀδυναμίας κ.λ. Συνίστανται εἴτε ἐκ κρυστάλλων θειϊκοῦ καλίου πεποτισμένων διὰ πυκνῆς ἀμμωνίας, εἴτε ἐξ οὐδετέρου ἀνθρακικοῦ ἀμμωνίου. Πρὸς ἁρωμάτωσιν προστίθενται ὀλίγαι σταγόνες ἐλαίου λεβάντας. ‖ *Ἅλατα σύμπλοκα*, τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς ἑνώσεως δύο ἁλάτων, διαφέροντα δὲ κατὰ τοῦτο τῶν διπλῶν ἁλάτων, ὅτι τὰ διαλύματα αὐτῶν δὲν δεικνύουσι πάσας τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ συστατικῶν, ἀλλὰ νέας ἀντιδράσεις.

Ἀλατᾶς. Νησὶς εἰς τὸ ΝΑ. ἄκρον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου.

ἁλάτι. Βλ. ἅλας.

ἁλατιέρα. Ἁλατοδοχεῖον, ἐπιτραπέζιον σκεῦος ἐν ᾧ τίθεται τὸ ἅλας.

Ἀλατόπετρα (πρώην *Τούζι*). Ἕδρα κοινότ. τῆς ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 233.

Ἀλάτσατα. Π. τῆς Μικρασίας ἐπὶ τῆς Ἐρυθραίας ἀπέχουσα ὀκτάωρον ἀπὸ τῆς Σμύρνης. Εἶχε μέχρι τοῦ 1922 περὶ τὰς 15.000 κατ. Ἕλληνας.

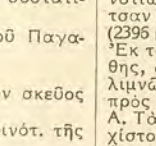

Θυρεὸς τῆς Ἀλβανίας

ἁλατωρυχεῖον. Ὁ τόπος ἐξ οὗ ἐξάγεται ὀρυκτὸν ἅλας. Στρώματα ἁλατος εὑρίσκονται συχνὰ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἐκτεταμένα καὶ μὲ πάχος ἱκανόν. Ἡ ἐξόρυξις γίνεται διὰ φρεάτων καὶ στοῶν, ὡς εἰς τὰ μεταλλεῖα ἐν γένει, ἐνίοτε ἐφαρμόζεται καὶ ἡ μέθοδος ἐκπλύσεως τοῦ στρώματος δι' ὕδατος, εἰσβιβαζομένου εἰς τὸ ὑπόγειον στρῶμα καὶ ἐξαγομένου κατόπιν δι' ἀντλιῶν, ἀφοῦ διαλύσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ἅλας. Τὸ ἐξορυσσόμενον ἅλας περιέχον πλὴν τοῦ κυρίου συστατικοῦ του καὶ ἄλλας οὐσίας καθαίρεται διαλυόμενον εἰς ὕδωρ καὶ ἀνακρυσταλλούμενον.

ἀλαφροϊσκιωτος. Ὁ λαὸς ὀνομάζει τοιουτοτρόπως τοὺς ἔχοντας τὴν δύναμιν νὰ βλέπωσι τὸν ἀόρατον κόσμον τῶν δαιμονίων. Ἡ δύναμις αὕτη, ὡς ἐκ τῆς λέξεως φαίνεται, ἀποδίδεται εἰς τὴν ἐλαφρὰν αὐτῶν σκιάν, ἐνῷ οἱ ἔχοντες βαρεῖαν σκιάν, οἱ *βαρύσκιωτοι*, στεροῦνται ταύτης.

ἄλβα (alba). Τὸ λευκὸν ποδῆρες περίβλημα ἢ χιτὼν (στιχάριον) τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ.

Ἄλβα (Φερνάνδος δοὺξ d'Alba). Ἱσπανὸς στρατηγὸς καὶ πολιτικός, διακριθεὶς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ Καρόλου τοῦ Ε΄, αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, καὶ τοῦ υἱοῦ τούτου Φιλίππου Β΄, βασιλέως τῆς Ἱσπανίας. Ἐγένετο ὀνομαστὸς διὰ τὴν σκληρότητα μεθ' ἧς ἐφέρβη ὡς ἀντιβασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν 1567-1573 ἐναντι τῶν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν ἀγωνιζομένων κατοίκων.

Ἄλβα Ἰουλία (γερμ. **Κάρλσβουργ**). Π. τῆς Ρουμανίας ἐπὶ τοῦ ποτ. Μάρου. Κάτ. 12.630. Ἔχει καθεδρικὸν ναὸν τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος.

Ἄλβα Λόγγα. Παλαιοτάτη π. τοῦ Λατίου εἰς τὰ ΝΑ τῆς Ρώμης, ἱδρυθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα π.Χ. καὶ καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τὸν Η΄ αἰῶνα π.Χ. Ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς κεῖται σήμερον ἡ π. Ἀλβάνο.

Ἀλβαθέτη (Albacete). Π. τῆς ΝΑ. Ἱσπανίας, πρωτ. ὁμων. νομοῦ. Κάτ. 31.000. Ὁ νομὸς ἔχει 254.000 κατ.

Ἀλβάνι (Albani). Ὄνομα ἰταλικῆς οἰκογενείας, ἑλκούσης τὴν καταγωγὴν ἐξ Ἑλλήνων τῆς Ἠπείρου καὶ ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον πολλοὶ καρδινάλιοι καὶ ὁ πάπας Κλήμης ΙΑ΄.

Ἀλβανία (Σκιπερία). Κράτος ἀνεξάρτητον τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ὁριζόμενον πρὸς Β καὶ Α ὑπὸ τῆς Νοτιοσλαυΐας καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. Ἔχει ἔκτ. περίπου 30.000 τ.χλμ. καὶ κατοίκους περὶ τὸ 1 ἑκατομμ. Εἶνε χώρα ὀρεινὴ μὲ διαφόρους κοιλάδας καὶ πεδιάδας. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς διατέμνεται ὑπὸ ἀλλεπαλλήλων ὀροσειρῶν, αἱτινες κορυφοῦνται εἰς τὸν Σκάρδον (2487 μ.) καὶ νοτιώτερον εἰς τὸ Κοράπ (2050 μ.), τὴν Γιαβλανίτσαν (2312 μ.), τὰ Κανδαούΐα (2150 μ.), τὸν Τόμαρον (2395 μ.) καὶ ΝΔ τὰ ὄρη τῆς Χειμάρρας (2025 μ). Ἐκ τῶν ποταμῶν κυριώτεροι εἶνε ὁ Δρῖνος, ὁ Μάθης, ὁ Γενοῦσος, ὁ Ἄψος καὶ ὁ Ἀῷος, ἐκ δὲ τῶν λιμνῶν αἱ ἐπὶ τῶν συνόρων λίμναι τῆς Σκόδρας πρὸς Β καὶ τῆς Πρέσπας καὶ τῆς Ἀχρίδος πρὸς Α. Τὰ παράλια χθαμαλά, πολλαχοῦ ἑλώδη, μὲ ἐλαχίστους λιμένας (Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Μεδούης, Δυρράχιον, Αὐλών, Ἅγ. Σαράντα, ὁ δεύτερος συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς πρωτευούσης).

Ἡ παραγωγὴ τῆς Ἀ. περιλαμβάνει κυρίως ἀραβόσιτον, ἐλαίας, ἔλαιον, καπνόν, ἐσπεριδοειδῆ, δέρματα, ᾠά, τυρόν, ἔρια, πετρέλαιον, ἀσφάλτον, λιγνίτην, σίδηρον, ὀλίγον χαλκόν. Οἱ κάτοικοι διακρίνονται εἰς φυλάς, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ μακροὺς χρόνους ἐλαχίστους εἶχον μεταξύ των δεσμούς, καὶ εἰς πατριάς. Β τοῦ ποτ. Γενούσου οἰκοῦσιν οἱ Γκέκηδες, Ν οἱ Τόσκηδες καὶ νοτιώτερον ἐν τῇ Β. Ἠπείρῳ Ἕλληνες. Κατὰ τὸ θρήσκευμα εἶνε 65% Μουσουλμάνοι, 20% Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, 12% καθολικοὶ καὶ 3% ἄλλων θρησκευμάτων.

Τὸ πολίτευμα εἶνε *συνταγματικὴ βασιλεία*, πρωτ. τὰ *Τίρανα*. Ἡ ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει σχολεῖα δημοτικὰ καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, διδασκαλεῖον, γεωργικὴν σχολήν, τεχνικὴν σχολὴν καὶ Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην. Ἡ σημαία, μέλας δικέφαλος ἀετὸς ἐπὶ ἐρυθροῦ πεδίου.

Ἡ *ἀλβανικὴ γλῶσσα* εἶνε αὐτοτελὴς κλάδος τῆς ἰνδογερμανικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας ἀνήκουσα εἰς τὸ Α. συγκρότημα αὐτῆς τὸ λεγόμενον θρακοϊλλυρικόν. Περιλαμβάνει δύο κυριώδεις διαλέκτους, τὴν τοσκικὴν ἢ Ν. ἀλβανικὴν καὶ τὴν γκεκικὴν ἢ Β. ἀλβανικήν, ὑποδιαιρουμένας εἰς πολλὰ ἰδιώματα. Γράφεται διὰ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου μετά τινων προσθέτων σημείων. Ἡ λογοτεχνία περιλαμβάνει κυρίως τὰ δημοτικὰ ᾄσματα.

Ἱστορία. Ἡ Ἀ. κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀποτελοῦσα μέρος τῆς Ἰλλυρίας (τὸ ὄνομα Ἀ. ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Β΄ αἰῶνα μ.Χ.) διετέλεσεν ὑπὸ τὴν κτῆσιν καὶ τὴν διοίκησιν τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ τῶν Μακεδόνων, τῷ δὲ 150 π.Χ. περιῆλθεν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους. Μετὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους (395) ἡ Ἀ. περιῆλθεν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος. Κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας κατελήφθη κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Βυζαντινῶν. Ἀπὸ τοῦ 1360 ἤρχισαν ἱδρυόμενα μικρὰ ἐντόπια κράτη. Ἠκολούθησαν μακροὶ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνες ὑπὸ τὸν Σκενδέρβεην (1444-1465), καὶ τέλος 1479 ὑπετάγη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β΄ εἰς τοὺς Τούρκους. Νέοι ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνες ἠκολούθησαν τὴν περίοδον ταύτην κατὰ καιροὺς καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Μετὰ τὸν Α΄ Βαλκανι-

κὸν πόλεμον (τέλος 1912) ὁ Ἰσμαὴλ Κεμάλ βέης ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἀ., τῷ δὲ 1913 ἡ Ἀ. ἀνεκηρύχθη οὐδετέρα αὐτόνομος ἡγεμονία (περιλαμβάνουσα καὶ τὴν Β. Ἤπειρον), ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν ἓξ Μεγάλων Δυνάμεων. Ἡγεμὼν αὐτῆς διωρίσθη (1914) ὁ Γερμανὸς πρίγκιψ Γουλιέλμος τοῦ Βήδ, ὅστις ὅμως ἐκραγέντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ μετὰ ὀλιγόμηνον βασιλείαν. Ἡ Ἀ. κατελήφθη (1916-1918) ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. Τῷ 1920 συνεκλήθη ἀλβανικὴ ἐθνοσυνέλευσις, ἥτις ἐξέλεξεν ἀντιβασιλείαν. Τῷ 1924 ὁ Φὰν Νόλι ἐγκαθίδρυσε τὴν δημοκρατίαν, ἧς ἐκηρύχθη πρόεδρος. Τοῦτον ἀνέτρεψε τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Ἀχμὲτ Ζώγου, ὅστις τῷ 1928 ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα τῆς Ἀ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡγεμονίας τοῦ Βήδ, οἱ Ἠπειρῶται ἐπεχείρησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ὑπαγωγὴν τῆς *Β. Ἠπείρου* (βλ.λ.) εἰς τὴν Ἀ.

Ἀλβανία ἡ ἐν Ἀσίᾳ. Ἀρχαῖον ὄνομα χώρας ἀντιστοιχούσης περίπου πρὸς τὰς σοβιετικὰς δημοκρατίας Δαγεστὰν καὶ Ἀζερβαϊτζάν.

Ἀλβάνιαι πύλαι. Βλ. **Κάσπιαι πύλαι.**

Ἀλβάνο (Albano). Π. τῆς Ἰταλίας πλησίον τῆς Ρώμης, παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, Δ τοῦ Ἀλβανοῦ ὄρους (Μόντε Κάβο, 950 μ.), ἔνθα ἔκειτο ἡ Ἄλβα Λόγγα. Κάτ. 8700.

Ἄλβανυ (Albany, πρφ. Ὤλβανυ). 1) Π. τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, πρωτ. τῆς πολιτείας Νέας Ὑόρκης ἐπὶ τοῦ ποτ. Χοὔδσον, 245 χλμ. Β τῆς πόλεως Νέας Ὑόρκης. Πανεπιστήμιον, ἐμπόριον ξυλείας, κάτ. 118.000.—2) Ποτ. τοῦ Καναδᾶ εἰς τὰ Α τῆς πολιτείας Ὀντάριο, ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον Τζαίημς (τοῦ κόλπου Χοὔδσον) μετὰ ροῦν 755 χλμ.

Ἄλβανυ (κόμισσα Λουΐζα Albany, 1752-1824). Σύζυγος Καρόλου Ἐδουάρδου Στούαρτ, μνηστῆρος τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της φίλη τοῦ ποιητοῦ Ἀλφιέρη ἐν Φλωρεντίᾳ.

Ἀλβάρ. Ἡμιανεξάρτητον κρατίδιον τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ ΒΑ. Ρατζπουτάνᾳ. Κάτ. 770.000. Πρωτ. ὁμώνυμος, μὲ ὑπὲρ τὰς 50.000 κατ.

ἀλβᾶτοι (οἱ). Οἱ λευκὰ ἐνδεδυμένοι ἀγωνισταὶ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ Ἱπποδρόμου.

ἄλβατρος (ὁ). 1) Μέγα θαλάσσιον πτηνὸν τῶν Ν. θαλασσῶν. Βλ. **διομήδεια**.—2) Τύπος γερμανικοῦ ἀεροπλάνου τεθέντος εἰς χρῆσιν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον 1914-1918.

ἄλβεδον (ἐκ τοῦ λατιν. albedo, λευκότης). Ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ, ἀριθμὸς δι' οὗ παρίσταται πόσον μέρος ἐκ τοῦ ἐπί τινος σκιεροῦ σώματος προσπίπτοντος φωτὸς ἔχει τὸ σῶμα τοῦτο τὴν ἱκανότητα νὰ ἀνακλᾷ. Τὸ ἀ. τῆς Σελήνης εἶνε 0,15, ἤτοι ἐκ τοῦ προσπίπτοντος ἐπ' αὐτὴν ἡλιακοῦ φωτὸς ἀνταναλῶνται μόνον τὰ δέκα πέντε ἑκατοστά.

Ἄλβεμαρλ (Albemarle). Κόλπος ἐν τῇ Β. Καρολίνᾳ (Β. Ἀμερική).

Ἄλβερ (Φρειδερῖκος Halbherr). Ἰταλὸς ἀρχαιολόγος, ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐξερευνητῶν τῆς Κρήτης, γενν. 1857.

Ἀλβερόνης (Ἰούλιος Alberoni). Καρδινάλιος καὶ πρωθυπουργὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φιλίππου Ε' (1664-1752).

Ἀλβέρτα (Alberta). Ἐπαρχία τοῦ Δ. Καναδᾶ, 661.000 τ.χλμ., 588.454 κάτ., πρωτ. *Ἔδμοντον*. Σῖτος, λίνον, κτηνοτροφία.

ἀλβερτάνη (ἡ· albertane). Τὸ πολυφαινολικὸν ἀργίλιον. Κόνις φαιά, ἄοσμος, ἀδιάλυτος, φάρμακον στυπτικόν, πρὸς ἐπίπασιν τραυματικῶν καὶ ἑλκωτικῶν ἐπιφανειῶν.

Ἀλβέρτι (Λέων Βαπτιστὴς Alberti). Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων, γλύπτης, ζωγράφος, μουσικὸς καὶ φιλόσοφος (1404-1472). Ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ἐν Ρίμινι καὶ τὸν τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου εἰς Μάντουαν, τὸ ἀνάκτορον Ρουτσελλάη εἰς Φλωρεντίαν κ.λ.

ἀλβερτόλαι. Τεχνηταὶ ρητῖναι παρασκευαζόμεναι ἐκ φορμαλδεΰδης ἢ φορμόλης καὶ φαινόλης μετὰ ρητινῶν, ἐλαίων λιπαρῶν καὶ ρητινικῶν ὀξέων. Χρησιμεύουσι δι' ἠλεκτρικὰς μονώσεις, κατασκευὴν βερνικίων, πλαστικῶν μαζῶν κ.λ.

Ἄλβέρτος. Ὄνομα δύο αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας. 1) Α' (1248-1308), πρῶτος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ροδόλφου τοῦ Ἀψβούργου. Ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ 1298. Ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωάννου τοῦ πατροκτόνου.—2) Β' (1397-1439). Αὐστριακὸς δούξ, ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ βασιλέως τῆς Βοημίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας Σιγισμούνδου, ὃν διεδέχθη τῷ 1438.

Ἀλβέρτος Α'. Βασιλεὺς τοῦ Βελγίου (1875-1934), ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως Λεοπόλδου Β', ὃν ἄτεκνον ὄντα διεδέχθη τῷ 1909.

Ἀλβέρτος Α'. Ἡγεμὼν τοῦ Μονακὸ (1848-1922). Διεκρίθη ὡς ὠκεανογράφος. Ἵδρυσε τὸ «Ὠκεανογραφικὸν Μουσεῖον» τοῦ Μονακό.

Ἀλβέρτος. Πρίγκιψ τοῦ Σὰξ-Κοβούργου-Γόθα (1819-1861). Συνεζεύχθη τὴν ἐξαδέλφην του βασίλισσαν Βικτωρίαν τῆς Ἀγγλίας τῷ 1840.

Ἀλβέρτος ὁ Μέγας (Albertus Magnus). Γερμανὸς δομινικανὸς μοναχός, φιλόσοφος καὶ θεολόγος, εἷς τῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν τοῦ Μεσαίωνος, διὸ καὶ ἐκλήθη μέγας (1193-1280). Ἕνεκα τῶν γνώσεων αὐτοῦ ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐγένετο ὕποπτος ὡς μάγος. Ὡς φιλόσοφος ὑπῆρξεν ἀριστοτελικός. Ἡ ἀποκάλυψις κατ' αὐτὸν κεῖται πέραν τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ, ἀλλὰ δὲν ἀντίκειται εἰς αὐτό. Συνέγραψε τόμους εἴκοσι καὶ ἕνα.

Ἀλβέρτου Ἐδουάρδου λίμνη. Βλ. **Ἐδουάρδου λίμνη.**

Ἀλβέρτου λίμνη ἢ **Ἀλβέρτου Νυάνζα.** Μεγάλη λίμνη τῆς Κεντρῴας Ἀφρικῆς παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου, εἰς ὕψος 720 μ. Ἔκτασις 5000 τ.χλμ. Δέχεται διὰ τοῦ ποτ. Σεμλίκι τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Ἐδουάρδου.

Ἀλβί (Albi). Π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Τάρν, ἐπὶ τοῦ ποτ. Τάρν. Κάτ. 26.628 (1921).

Ἀλβιγηνοὶ ἢ **Ἀλβιγαῖοι** ἢ **Ἀλβίγγειοι** (λατ. Albigenses). Οὕτως ἐκλήθησαν κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα οἱ ἐν τῇ περὶ τὴν πόλιν Ἄλβὶ χώρᾳ τῆς Ν. Γαλλίας κατοικοῦντες αἱρετικοί, ἀλλαχοῦ λεγόμενοι *καθαροί* (βλ.λ.).

ἀλβιζία (Albizzia). Ὑποδιαίρεσις τοῦ φυτικοῦ γένους ἀκακία.

ἀλβινισμός (ὁ). Συγγενὴς ἀσθένεια τοῦ ὀργανισμοῦ, συνισταμένη εἰς ἐλάττωσιν τῆς χρωστικῆς οὐσίας τοῦ δέρματος, τῶν τριχῶν καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Βλ. *λευκοπάθεια*.

Ἀλβῖνος. Πλατωνικὸς φιλόσοφος μετ' ἐκλεκτικῆς τάσεως, ἀκμάσας κατὰ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ. Ἐδίδαξεν ἐν Σμύρνῃ (151-152 μ.Χ.).

Ἀλβιρέο (ἀραβ.). Ὁ ἀστὴρ β τοῦ Κύκνου γ' μεγέθους.

Ἄλβις. Ποτ. τῆς Γερμανίας. Βλ. **Ἔλβας.**

ἀλβίτης (ὁ) Ὀρυκτὸν τῆς τάξεως τῶν ἀστρίων μὲ βάσιν τὸ νάτριον.

Ἀλβιὼν ἢ **Ἀλβίων.** Παλαιὸν κελτικὸν ὄνομα τῆς Ἀγγλίας.

Ἀλβοΐνος. Βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων 561-

ΑΛΒΑΝΙΑ

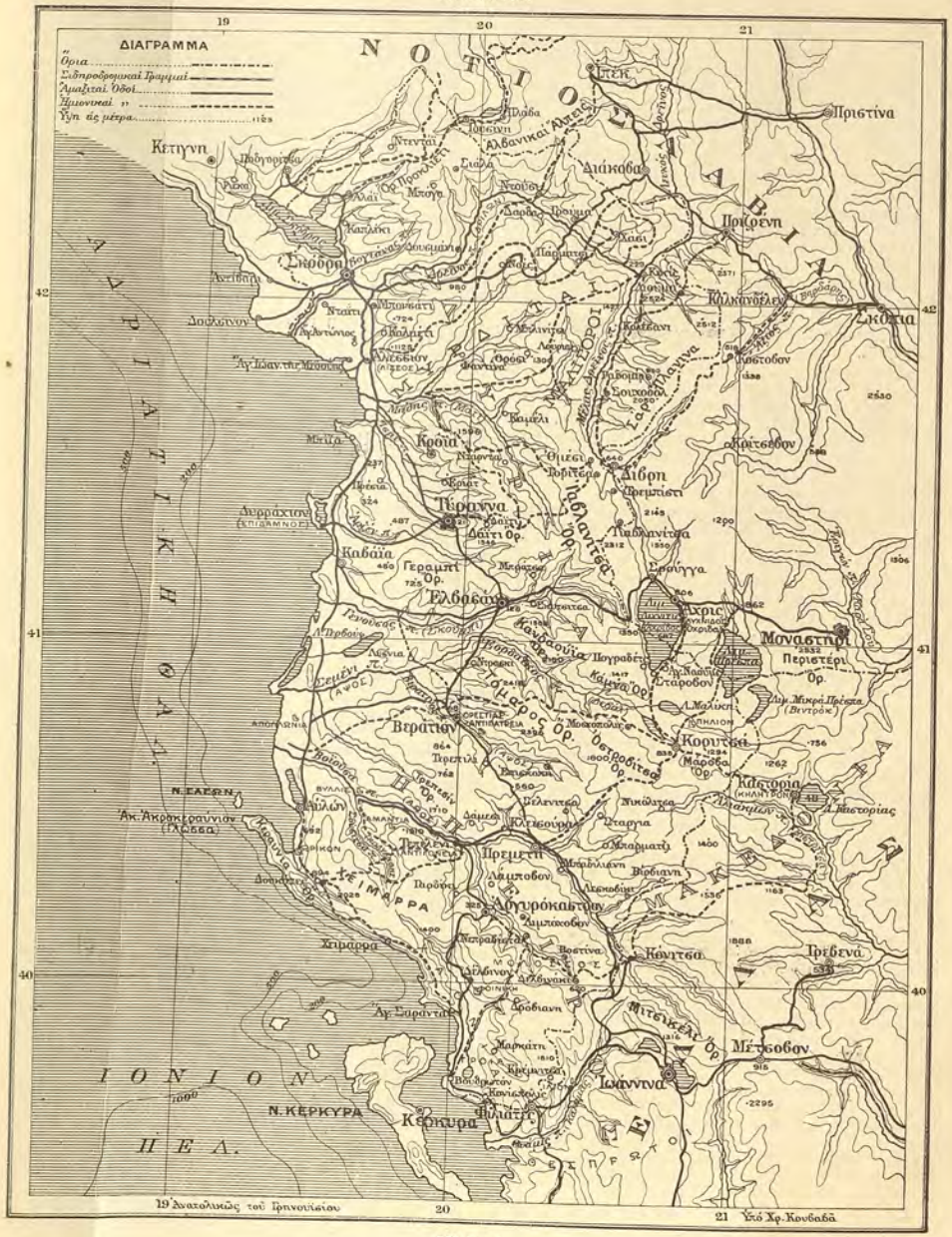

573, υἱὸς τοῦ Ἀλδουΐνου καὶ τῆς Ροδελίνδης. Ἴδρυσεν ἐν τῇ Ἄνω Ἰταλίᾳ Λογγοβαρδικὸν κράτος μὲ πρωτ. τὴν Παβίαν (572). Ἀπέθανεν ἐν Βερώνῃ φονευθείς, ὡς λέγεται, ὑπὸ τῆς συζύγου του Ροζαμούνδης, θυγατρὸς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντος βασιλέως τῶν Γεπιδῶν Κουνιμούνδου, διότι ἐν μέθῃ διατελῶν ἐξηνάγκασεν αὐτὴν τὰ πίῃ ἐκ ποτηρίου κατεσκευασμένου ἐκ τοῦ κρανίου τοῦ πατρός της.

Ἀλβουέρα (Albouera). Χ. τῆς Ἱσπανίας ἐν Ἐστρεμαδούρᾳ, παρὰ τὸ ὁποῖον τὰ ἀγγλοϊσπανικὰ στρατεύματα ἐνίκησαν 16.5.1811 τοὺς Γάλλους ὑπὸ τὸν Σούλτ.

Ἀλβουκέρκης (Ἀλφόνσος Albuquerque). Πορτογάλος θαλασσοπόρος καὶ στρατηγὸς ἐπικληθεὶς «μέγας», θεμελιωτὴς τῶν ἐν Ἰνδίαις πορτογαλικῶν κτήσεων Γόας, Κεϋλάνης, Μαλάκκας κλ. (1453-1515).

Ἄλβουλα (Albula). Διάβασις ἐν τῷ ἑλβετικῷ καντονίῳ Γράουβυνδεν (Ραιτικαὶ Ἄλπεις), εἰς ὕψος 2315 μ., ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τοῦ ποτ. *Ἄλβουλα*, παραπ. τοῦ Ρήνου. Αἱ *σήραγγες Ἄλβουλα* (ὁλικὸν μῆκος ὑπὲρ τὰ 10 χλμ.) ἑνώνουσι τὴν κοιλάδα τοῦ Ἄνω Ἐγγαδίν πρὸς τὸ Τούζις (κοιλὰς τοῦ ὄπισθεν Ρήνου).

ἄλβουμ. Βλ. λεύκωμα.

ἀλβοῦρνος. Γένος ἐδωδίμων ἰχθύων κυπρινιδῶν, κοινῶν εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾶται εἰς πολλὰς λίμνας, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ Βοιβηΐδι.

Ἄλβρεχτος (Albrecht). Ἄλλος τύπος τοῦ ὀνόματος **Ἀλβέρτος**.

Ἀλβρίτση (κόμισσα Ἰσαβέλλα Θεοτόκη). Ἑλληνὶς συγγραφεὺς ζήσασα ἐν Βενετίᾳ καὶ γράψασα ἰταλιστί. Ἐγεννήθη 1760.

Ἀλϋαζὲλ ἢ **Ἀλϋαζάλη.** Ἄραψ φιλόσοφος καὶ θεολόγος (1051 - 1111). Σκεπτικὸς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, θεωρεῖ τὸν Θεὸν ὡς τὴν μόνην αἰτίαν παντὸς πράγματος.

Ἀλϋάν (Ἐμμανουὴλ Halgan). Γάλλος ναύαρχος. Τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἑλλην. ἐπαναστάσεως διοικητὴς τῆς μοίρας τοῦ γαλλικοῦ στόλου τῆς Ἀνατολῆς. Προσέφερεν ὑπηρεσίας σώζων καταδιωκομένους, μεταφέρων πρόσφυγας καὶ ἀναφερόμενος μὲ φιλελληνικὸν πνεῦμα εἰς τὴν κυβέρνησίν του.

Ἀλϋάρβη (Algarve). Ὁ τελευταῖος πρὸς Ν νομὸς τῆς Πορτογαλίας. Πρωτ. *Φάρο* (13.000 κάτ.).

ἄλγεβρα (ἡ). Ἐπιστήμη ἐξετάζουσα τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις. Ἀσχολεῖται εἰς τὴν λύσιν τῶν *ἐξισώσεων*, ἀλλὰ κυρίως, μὴ ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν ἀριθμητικὴν λύσιν αὐτῶν, ὅπερ εἶνε ἔργον τῆς ἀριθμητικῆς, ζητεῖ, συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τοῦ προβλήματος, τὸ σύστημα τῶν ἐκτελεστέων πράξεων ἐπὶ τῶν δεδομένων ἀριθμῶν, πρὸς εὕρεσιν τῶν ζητουμένων. Πρὸς τοῦτο μεταχειρίζεται διάφορα σύμβολα καὶ ἀντὶ συγκεκριμένων ἀριθμῶν, τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, διακρίνει δὲ τοὺς ἀριθμοὺς εἰς *θετικοὺς* καὶ *ἀρνητικούς*. Ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ἀριθμητικῆς τὴν ἐπιστήμην τῶν ἀριθμῶν. Ὡς τὸ πρῶτον σύγγραμμα ἀλγέβρας θεωροῦνται τὰ «Ἀριθμητικὰ» τοῦ Διοφάντου (325 - 409 μ.Χ.) ἐκ 13 βιβλίων, ὧν διεσώθησαν μόνον τὰ ἕξ. Ὅμως τὴν ἄλγεβραν ὑπὸ τὴν νεωτέραν μορφὴν ἐδημιούργησεν ὁ Γάλλος Φραγκ. Βιὼτ (1540 - 1603).

Ἀλγεζίρας. Π. τῆς Ἱσπανίας. Βλ. **Ἀλχεθίρας**.

Ἀλγενίβ (ἀραβ.). Ὁ ἀστὴρ γ τοῦ Πηγάσου, γ' μεγέθους.

Ἀλγερία. Χώρα τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς κατέχουσα τὴν κεντρικὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων βερβερικῶν κρατῶν. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Μεσογείου, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Τύνιδος, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Σαχάρας καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Μαρόκου. Ἔχει ἔκτ. 575.290 τ.χλμ. καὶ 6.055.000 κατ. (833.000 Εὐρωπαῖοι, οἱ λοιποὶ Μουσουλμάνοι, Ἄραβες, Βέρβεροι καὶ Μαυριτανοί). Διατέμνεται ὑπὸ τοῦ ὀρεινοῦ συστήματος τοῦ Ἄτλαντος, ὅπερ διαιρεῖται εἰς τρεῖς παραλλήλους ὀροσειράς, τὸν Μικρὸν Ἄτλαντα πρὸς Β, ἀπέχοντα 50 περίπου χλμ. τῆς παραλίας, τὸν Μέσον Ἄτλαντα ἐν τῷ μέσῳ καὶ τὸν Μέγαν Ἄτλαντα πρὸς Ν. Αἱ ἀκταὶ γενικῶς ὑψηλαὶ καὶ ἀπότομοι δὲν παρουσιάζουσι καλοὺς λιμένας, σχηματίζουσιν ὅμως μεγάλους κόλπους (Ὀράν, Ἀλγερίου, Βουγίας, Φιλιπποβίλλης καὶ Βώνης).

Ἡ παραγωγὴ περιλαμβάνει κυρίως σῖτον, κριθήν, καπνόν, βάμβακα, οἶνον, ἐλαιόλαδον, φοίνικας, φελλόν, βοῦς, πρόβατα, αἶγας καὶ μέταξαν, ὁ δὲ φυσικὸς αὐτῆς πλοῦτος χαλκόν, σίδηρον, μόλυβδον, ψευδάργυρον, μάρμαρα καὶ ἰδίως φωσφορικὰ ἅλατα. Εἰς τὸ ζωϊκόν της βασίλειον ἀνήκουσι λέοντες, πάνθηρες, ὄαιναι, θῶες, αἰγαγροι, δορκάδες, κάμηλοι, ἀντιλόπαι, ἄγριοι κριοί, ἵπποι καὶ ὅλα τὰ κατοικίδια ζῶα.

Ἡ Ἀλγερία εἶνε ἀποικία τῆς Γαλλίας. Διαιρεῖται εἰς τοὺς νομοὺς Ἀλγερίου, Ὀράν καὶ Κωνσταντίας, αἱ δὲ Ν. αὐτῆς χῶραι ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέρας στρατιωτικὰς διοικήσεις. Σιδηροδρομικὸν δίκτυον ὁλικοῦ μήκους 4950 χλμ. Πρωτ. *Ἀλγέριον*.

Ἱστορία. Ἡ Ἀλγερία, οἰκουμένη παλαιότατα ὑπὸ Βερβέρων, ὑπετάγη τὸν Ζ΄ αἰῶνα π.Χ. εἰς τοὺς Καρχηδονίους, μετὰ δὲ τοὺς Καρχηδονιακοὺς πολέμους εἰς τοὺς Ρωμαίους, ὑφ' οὓς ἤκμασεν. Ἐδηώθη 429-439 μ.Χ. ὑπὸ τῶν Βανδάλων, περιῆλθε 534 εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ τῷ 690 κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Τῷ 1516 κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Χορουκ Βαρβαρόσσα, ὅστις κατέστησε τὴν χώραν φωλεὰν πειρατῶν. Ἔκτοτε τὸ Ἀλγέριον διετέλεσε μέχρι 1830 ὑπὸ τουρκικὴν ἐπικυριαρχίαν. Τῷ 1830 ἤρχισεν ἡ γαλλικὴ κατάκτησις, ἥτις συνετελέσθη μόλις μετὰ εἰκοσαετίαν κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων κατὰ τῶν κατοίκων καὶ τοῦ Ἀβδ-ἐλ-Καδέρ.

Ἀλγέριον (ἀραβ. Ἀλ Τζεζαΐρ). Πρωτ. τῆς Ἀλγερίας, πολεμικὸς καὶ ἐμπορικὸς λιμήν, ἕδρα τῆς ἀποικιακῆς διοικήσεως. Κάτ. 226.220, Γάλλοι καὶ Μουσουλμάνοι. Πανεπιστήμιον. Ὁ νομὸς Ἀλγερίου ἔχει ἔκτασιν 54.087 τ.χλμ. καὶ 1.788.860 κατ.

ἀλγερίτης. Βλ. **σκαπόλιθος**.

Ἀλγεσίρα. Βλ. **Ἀλχεθίρας**.

ἀλγηδών (ἡ). Τὸ αἴσθημα ὅπερ παράγεται διὰ τοῦ δέρματος καὶ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν ὀργάνων τοῦ σώματος καὶ συνοδεύεται ὑπὸ δυσαρέστων συναισθημάτων. Λέγεται καὶ **ἄλγος** καὶ **πόνος**. Ἀναλόγως πρὸς τὸ εἶδος τοῦ ἐρεθισμοῦ καὶ τὴν διάρκειαν καὶ τὴν ἔκτασιν καὶ ἄλλα διακρίνομεν διάφορα εἴδη ἀλγηδόνος (καυστική, νόσσουσα, σφυγμώδης). Κατά τινας ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ δέρματος ἰδίαι σημεῖα ἀλγηδόνος καὶ ἰδίαι ἶνες ἀλγηδόνος αἰσθητικαί. Κατ' ἄλλους τὸ αἴσθημα τοῦτο γεννᾶται ἐξ ἰσχυροῦ ἐρεθισμοῦ τῶν παντοίων κεντρομόλων νεύρων.

Ἀλγόα (Algoa). Κόλπος ἐπὶ τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἐν Ἀφρικῇ.

Ἀλγογκῖνοι. Φυλὴ Ἐρυθροδέρμων τῆς ἀνατολικῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐν ὅλῳ περὶ τὰς 60.000, ὧν αἱ 40.000 ἐν Καναδᾷ.

Ἀλγόλ. Ὁ ἀστὴρ β ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ

ΑΛΓΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΥΝΙΣ

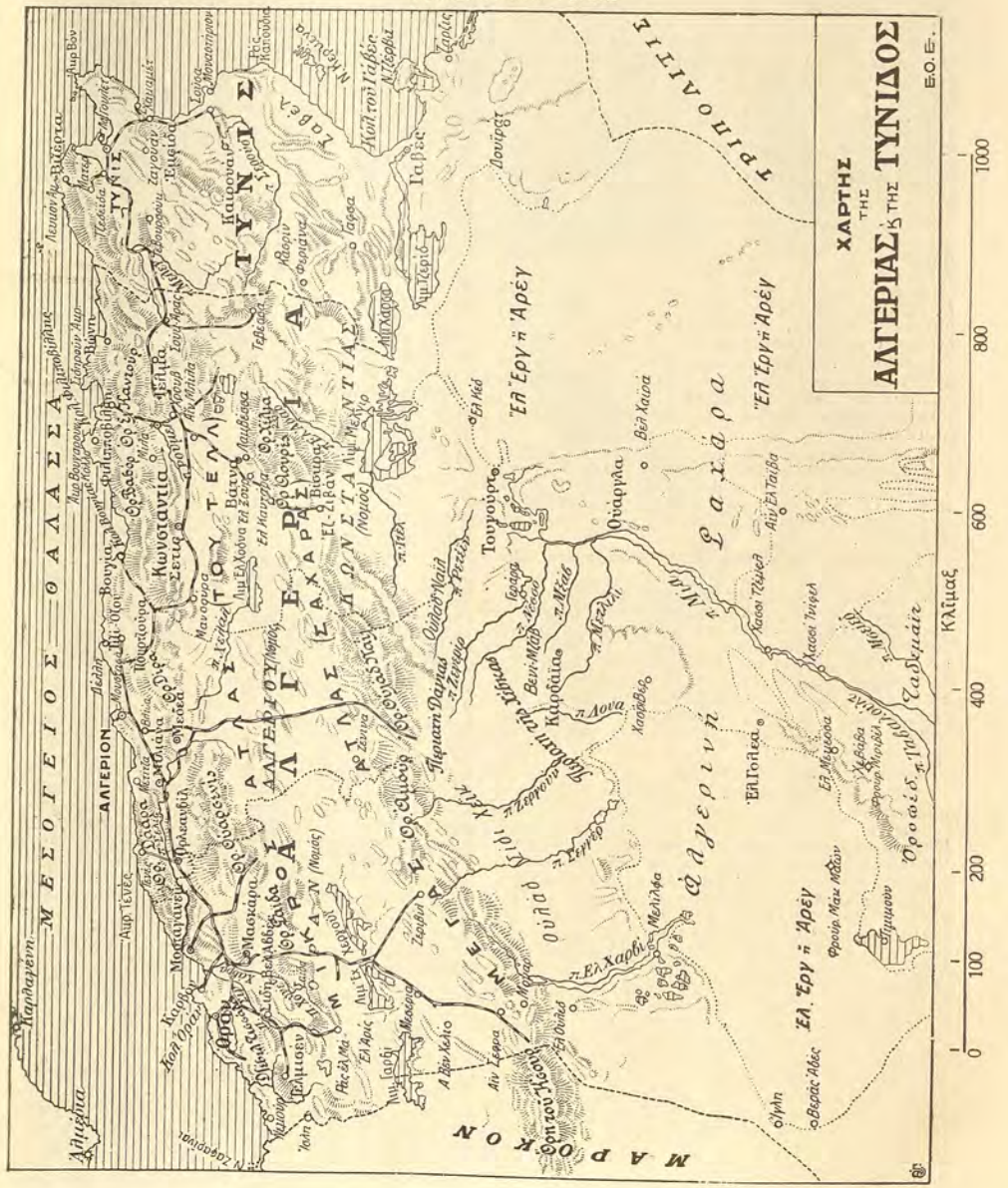

Περσέως. Είνε άστήρ μεταβλητός ή άλλοφανής, ήτοι ή λαμπρότης αύτοῦ μεταβάλλεται περιοδικῶς.

ἀλγόλ. Ὅμας τεχνητῶν ὀργανικῶν χρωμάτων, λίαν στερεῶν. Εἶνε παράγωγα τῆς ἀνθρακινόνης καὶ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν βαφὴν τοῦ βάμβακος, τοῦ λίνου καὶ τῆς τεχνητῆς μετάξης.

ἄλγος (τό). Ὁ μὴ εἰδικῶς ὁριζόμενος σωματικὸς ἢ ψυχικὸς παροδικὸς πόνος. Ἐν. συνθέσει ἡ λ. δηλοῖ τὸν συγκεκριμένον διαρκῆ σωματικὸν πόνον. Βλ. **ἀλγηδών.**

ἀλγουαβίλ (alguacil· ἐκ τοῦ ἀραβ.). Τίτλος διδόμενος εἰς δικαστικοὺς ὑπαλλήλους ἐν Ἱσπανίᾳ.

ἀλγώγκειος. Ἡ παλαιοτάτη τῶν γεωλογικῶν περιόδων εἰς ἃς διαιρεῖται ὁ παλαιοζωϊκὸς αἰών. Λέγεται καὶ **προκάμβριος**, ὡς προηγουμένη τῆς *καμβρίου*.

Ἀλδάν. Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Λένα, ἐν τῇ Α. Σιβηρίᾳ, πηγάζων παρὰ τὰ ὄρη Ἰάβλονωφ, μήκους 1870 χλμ., πλωτὸς ἐπὶ 12.000 χλμ. ἀπὸ Ματου μέχρι Ὀκτωβρίου.

ἀλδάνη (ἡ). Σῶμα προερχόμενον ἐκ τῆς συγκολλήσεως δύο ἢ πλειόνων μορίων τῆς ἀλδεΰδης κατόπιν ἀποβολῆς τοῦ ὕδατος.

Ἀλδεβκράν. Ἀραβικὴ ὀνομασία τοῦ ἀστέρος Λαμπαδίου.

Ἀλδενχόβεν (Aldenhoven). Πολίχνη τῆς Πρωσσίας, 20 χλμ. ΒΑ τοῦ Ἄαχεν. Κάτ. 3000. Παρ' αὐτὴν 1.3.1793 οἱ Αὐστριακοὶ ὑπὸ τὸν πρίγκιπα τοῦ Κοβούργου ἐνίκησαν τοὺς Γάλλους, καὶ 2.10.1794 οἱ Γάλλοι ὑπὸ τὸν Ζουρδὰν ἐνίκησαν τοὺς Αὐστριακούς.

Ἄλδερμαν, Ἄλδερνυ. Βλ. **Ὤλδερμαν, Ὤλδερνυ.**

ἀλδεΰδαι (Aldeyden ἐκ τοῦ Al[kohol] de hyd[rogonatum]). Σπουδαία τάξις ὀργανικῶν ἐνώσεων, ὑγρῶν ἢ στερεῶν, χαρακτηριζομένων ὑπὸ τῆς ὁμάδος COH. Ἀπαντῶσιν ἄφθονα ἐν τῷ φυτικῷ βασιλείῳ, τινὲς δὲ ἐξάγονται βιομηχανικῶς ἐκ τῶν φυτῶν. Εἰς πολὺ μεγαλύτερα ποσὰ παρασκευάζει αὐτὰς ἡ βιομηχανία συνθετικῶς εἴτε πρὸς χρῆσιν τῆς ἀρωματοποιΐας, ἕνεκα τῆς εὐαρέστου ὀσμῆς πολλῶν ἐξ αὐτῶν, εἴτε πρὸς περαιτέρω κατεργασίαν.

ἀλδεΰδη. Βλ. **ἀκεταλδεΰδη.**

Ἀλδοβρανδινοὶ γάμοι. Περίφημος τοιχογραφία παριστῶσα ἀρχαῖον ἑλληνικὸν γάμον. Ἔργον πιθανῶς τοῦ Α΄ αἰῶνος μ.Χ. Εὑρέθη ἐν Ῥώμῃ τῷ 1606 καὶ ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Πέτρου Ἀλδοβρανδίνι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ὠνομάσθη. Σήμερον εὑρίσκεται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ.

Ἄλδος Μανούτιος. Ἰταλὸς ἑλληνιστὴς καὶ ἐκδότης (1440 ἢ 1450-1515). Ἵδρυσεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1490 τυπογραφεῖον καταστὰν περίφημον διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γενομένας ἐκδόσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων.

Ἀλέα (πρὸ ἡν *Μπουνιάτι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἄργους. Κάτ. 649. ΒΑ τοῦ χωρίου σῴζονται ἐρείπια ὁμων. ἀρχαίας ἀρκαδικῆς πόλεως.

Ἀλέα. Ἐπωνυμία ὑφ' ἣν ἐτιμᾶτο ἡ Ἀθηνᾶ ἐν Πελοποννήσῳ, ἰδίᾳ ἐν τῇ ὁμων. ἀρκαδικῇ πόλει, ἐν Μαντινείᾳ καὶ Τεγέᾳ.

alea jacta est (λατ.). Ὁ κύβος ἐρρίφθη. Περίφημος φράσις ἀναφερομένη ὡς λεχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ὅτε οὗτος ἀπεφάσισε νὰ διαβῇ τὸν Ρουβίκωνα παρὰ τὸν νόμον καθ' ὃν πᾶς στρατηγός, ἐπανερχόμενος ἐκ Βορρᾶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὤφειλε νὰ ἀπολύσῃ τοὺς στρατιώτας του πρὶν διαβῇ τὸν ποταμὸν τοῦτον. Λέγεται ἐπὶ σπουδαίας καὶ ἐπικινδύνου ἀποφάσεως λαμβανομένης μετὰ μακρὸν δισταγμόν.

Ἀλεάδαι. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀλέου, οἰκισταὶ τῆς π. Ἀλέας: Κηφεύς, Λυκοῦργος, Ἀμφιδάμας, Τήλεφος, Ἀγκαῖος, Βώταχος, Ἀγαπήνωρ κ.ἄ.

Ἀλεβύ (Ἰάκ. Φρομεντὰλ Halévy). Γάλλος μουσικός (1799-1862). Συνθέτης τῶν μελοδραμάτων «Ἑβραία», «Περιπλανώμενος Ἰουδαῖος» κ.ἄ.

ἄλειμμα. Πᾶν εἶδος λίπους· εἰδικώτερον καλοῦνται οὕτω διάφοροι ἐλαιώδεις λιπαραὶ οὐσίαι, ζωϊκαὶ καὶ φυτικαί, δι' ὧν ἀλείφονται οἱ τροχοὶ καὶ οἱ ἄξονες τῶν μηχανῶν πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ἐκ τῆς τριβῆς ἀπωλείας δυνάμεως καὶ ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῆς θερμάνσεως βλαβῶν (φυτικὰ ἔλαια, κοινὸν λίπος, ὀστεόλιπος, ἰχθυέλαια, ὀρυκτέλαια, λανολίνη, βαζελίνη).

ἀλειφατικαὶ ἐνώσεις (ἐκ τοῦ *ἄλειφαρ*) ἢ **λιπαραί.** Ἐκείνη ἐκ τῶν δύο μεγάλων τάξεων ἑνώσεων τοῦ ἀνθρακος, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ ἄτομα τούτου σχηματίζουσιν ἀνοικτὴν ἅλυσιν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς *κυκλικάς*. Ἐκλήθησαν οὕτω διότι τὰ φυσικὰ λίπη ὡς καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν παραγόμεναι ἑνώσεις ὑπάγονται εἰς τὴν τάξιν ταύτην.

ἀλειφωτὰ κεράμια ἢ **ὄστρακα κοινὰ** ἢ **κοινὰ φαγεντιανά.** Εἶδος ἀργιλοπλάστων, κατώτερα φαγεντιανά, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἔγχρωμος ἀσβεστόξυχος μᾶζα ἔχει καλυφθῆ διὰ βερνικώματος ἢ ἀλειφώματος ἀδιαφανοῦς, λευκοῦ ἢ ἐγχρώμου.

ἀλεκτορίς (ἡ). Τὸ θῆλυ τοῦ *ἀλέκτορος*, κν. *ὄρνιθα* καὶ *κόττα*.

ἀλεκτοροειδῆ ἢ **ὀρνιθοειδῆ** ἢ **σκαλιστικὰ** (gallinacei). Τάξις πτηνῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐμεγέθων, ἐχόντων τὰς πτέρυγας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βραχείας καὶ ἀπεστρογγυλωμένας καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ δυναμένων νὰ ἱπτανται ὑψηλά, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους βαδίζουσιν εὐκολώτατα. Ῥάμφος ἰσχυρόν, βραχύ, ὀλίγον πρὸς τὰ πρόσω κεκαμμένον. Ἡ τάξις περιλαμβάνει πτηνὰ χρησιμώτατα, παρέχοντα εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ ᾠὰ καὶ τὴν εὐγευστον σάρκα των. *Ἀλέκτορες, φασιανοί, ταώ, μελεαγρίδες, πέρδικες, ὄρτυγες* κ.λ. ἀνήκουσιν ἐνταῦθα.

ἀλεκτοromαντεία. Μαντικῆς εἶδος, ἰδίως παρὰ Ρωμαίοις. Οἱ θέλοντες νὰ λάβωσι μαντείαν ἐτοποθέτουν ἀλέκτορα ἐντὸς κύκλου χαρασσομένου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διαιρουμένου εἰς 24 τμήματα. Εἰς ἕκαστον τῶν τμημάτων τούτων, ἀντιστοιχούντων εἰς ἓν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου, ἔθετον κόκκους σίτου. Ἡ πολλάκις ἀκατάληπτος λέξις ἡ σχηματιζομένη ἐκ τῶν γραμμάτων τῶν ἀντιστοιχούντων εἰς τοὺς κόκκους σίτου, τοὺς ὁποίους ἐρράμφιζεν ὁ ἀλέκτωρ, ἀπετέλει τὴν μαντείαν.

ἀλεκτοromαχία. Ἀγῶνες ἀλεκτόρων γινόμενοι πρὸς διασκέδασιν τοῦ κοινοῦ. Συνήθεις παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις (ἀγῶνες ἀλεκτρυόνων), ἀλλὰ καὶ σήμερον παρά τισι λαοῖς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔχει δημιουργηθῆ εἰδικὸν γένος μαχητῶν ἀλεκτόρων, μὲ λαιμὸν καὶ σκέλη μακρὰ καὶ ἰσχυρὰ καὶ μικρὸν μυῶδες καὶ ἄπαχον σῶμα.

ἀλεκτρυών (ὁ καὶ ἡ). Ὁ ἀλέκτωρ (βλ.λ.) καὶ ἡ ἀλεκτορίς.

ἀλέκτωρ (ὁ· gallus). Γένος πτηνῶν ἀλεκτοροειδῶν ἐκ τῶν φασιανιδῶν. Χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸ εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς ὀρθούμενον ἐρυθρὸν λοφίον καὶ τὰ κάτωθεν τοῦ ράμφους κρεμάμενα κάλλαια. Ἡ οὐρὰ τοῦ ἀ. ἀποτελεῖται ἐκ πτερῶν τοποθετημένων εἰς δύο κατακόρυφα ἐπίπεδα συνενούμενα, ἄτινα καλύπτονται ἐκ τῶν ἄνω ὑπὸ ἑτέρων πτερῶν κεκαμμένων ἐν εἴδει θυσάνου. Ἀξιοπαρατήρητος εἶνε καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου μέρους τοῦ ταρσοῦ ἐπιμήκης ὄνυξ. Ὁ ἀ. πετᾷ σπανίως, βαδίζει ὅμως μὲ βῆμα σταθερὸν καὶ τρέχει ταχύτατα. Ἡ φωνή του εἶνε καθαρὰ καὶ διαπεραστική, ἡ δὲ πολυγαμία του παροιμιώδης. Τὸ θῆλυ αὐτοῦ, ἡ *ὄρνις* ἢ *ἀλεκτορίς*, εἶνε κατὰ τὸ $^1/_3$ περίπου μικροτέρα, μὲ χρωματισμὸν σκοτεινότερον, οὐρὰν ἄνευ θυσάνου καὶ λοφίον μικρὸν ἢ ἐλλεῖπον καθ' ὁλοκληρίαν. Εἶνε πτηνὰ ζῶντα κατ' ἀγέλας. Τὰ ᾠά (τὸ πολὺ 300 κατ' ἔτος) καὶ ἡ σὰρξ αὐτῶν ἀποτελοῦσιν εὔγευστον, εὔπεπτον καὶ λίαν θρεπτικὴν τροφήν. Τὸ γένος περιλαμβάνει 4 ἄγρια εἴδη, ἐξ ὧν *ἀ. ὁ ὀρφνὸς* ἢ *Bankiva*, ἀσιατικῆς καταγωγῆς, εἶνε ὁ προπάτωρ τῆς κατοικιδίου ὄρνιθος. Πιθανῶς ὅμως ἔχουσι συμβάλει εἰς τὴν διαμόρφωσίν του καὶ ἄλλα εἴδη ἀγρίων ὀρνίθων τῶν Ἰνδιῶν.

ἀλέμ. Παλαιὰ τουρκικὴ σημαία φέρουσα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κοντοῦ, ἀντὶ τῆς συνήθους λόγχης, ἀργυρᾶν πλάκα μὲ διάτρημα εἰς τὸ μέσον εἰς σχῆμα ἡμισελήνου, ὁ κρατῶν δ' αὐτὴν ἐλέγετο *ἀλεμδάρης* ἢ *μιραλεμδάρης*.

Ἀλεμάν (Ματθαῖος Aleman). Ἱσπανὸς μυθιστοριογράφος (1568-1609). Διακρίνεται τὸ μυθιστόρημα «Γουζμὰν δὲ Ἀλφαράτσε», ἱστορία ἑνὸς Ἱσπανοῦ τυχοδιώκτου, θεωρούμενον ὡς ἓν τῶν ἀρίστων τῆς Ἱσπανικῆς λογοτεχνίας.

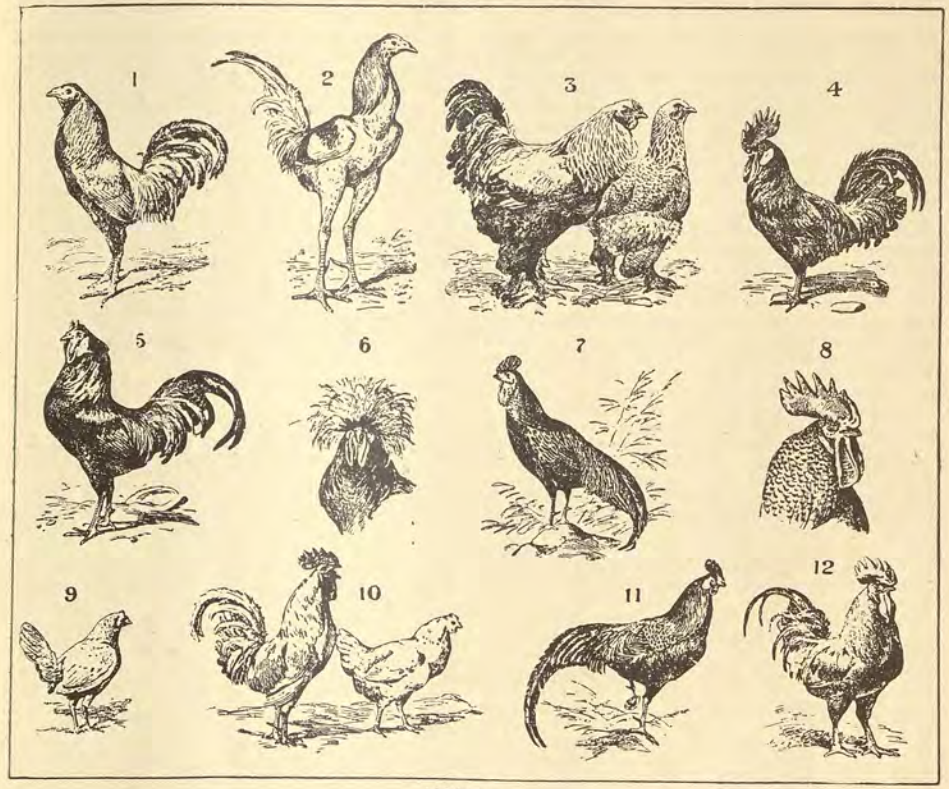

Ἀλέκτορες

1 καὶ 2 γενεαὶ Μαχητῶν 9 ὄρνις Μαχητοῦ ἀγγλικοῦ 3 γενεὰ Βραμαπούτρας μετὰ τῆς ὄρνιθος 4 γενεὰ Διβόρνου 5 γενεὰ la Flèche 6 γενεὰ Παδούης 7 Gallus varius 8 γενεὰ Rennes 10 Γαλατης μετὰ τῆς ὄρνιθος 11 Gallus Bankiva 12 γενεὰ Dorking

Ἀλεμάννοι. Ἕτερος τύπος τῆς λέξεως *Ἀλαμάνοι* (βλ.λ.).

Ἀλεμᾶνος (Aleman). 1) *Γαρνιέρος*. Φράγκος ἱππότης ἐκ Προβηγκίας, ἡγεμὼν τῆς Κερκύρας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος.—2) *Γουλιέλμος Α΄*. Βαρῶνος Πατρῶν καταγόμενος ἐκ Προβηγκίας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος.— 3) *Γουλιέλμος Β΄*. Βαρῶνος Πατρῶν, ἔγγονος τοῦ ἀνωτέρω, δράσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος.

Ἀλεμτέζου (Alemtejo). Νομὸς τῆς Ν. Πορτογαλίας, χώρα πεδινή, Ν τοῦ ποτ. Τάγου, 23.886 τ.χλμ., 501.252 κάτ.

Ἀλεξαμενός. Ὁ Καλυδώνιος στρατηγὸς τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας (Β΄ αἰὼν π.Χ.). Ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ἐν Σπάρτῃ ἐναντίον τοῦ Νάβιδος (192), ἐνετάλη νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν. Ἐπιδοθεὶς ὅμως εἰς λεηλασίαν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν κατοίκων.

Ἀλεξάνδρα. Ἀρχαία λακωνικὴ θεότης. Παρίστατο κρατοῦσα εἰς χεῖράς της λύραν. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἐταυτίσθη σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τὴν θυγατέρα τοῦ Πριάμου Κασσάνδραν (βλ.λ.). Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀ. ἐλατρεύθη καὶ θεότης τις ἐν Ν. Ἰταλίᾳ. Εἰς ταύτην κατέφευγον πρὸ τοῦ γάμου των ὅσαι κόραι ἐφοβοῦντο ὅτι θὰ ἔκαμνον κακὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν μέλλοντα σύζυγον. Ἐναγκαλιζόμεναι τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἀπέκτων νεότητα καὶ εὐχάριστον ὄψιν.

Ἀλεξάνδρα. Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, σύζυγος (ἀπὸ τοῦ 1863) τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Ζ΄. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Θ΄, ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Α΄ καὶ τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Ρωσίας Μαρίας Θεοδώροβνας (1844-1925).

Ἀλεξάνδρα. Βασιλόπαις τῆς Ἑλλάδος, γ΄ τέκνον Γεωργίου Α΄. Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ 18.8.1870 καὶ ἐνυμφεύθη 17.6.1889 τὸν μέγαν δοῦκα Παῦλον Ἀλεξάνδροβιτς τῆς Ρωσίας. Ἀπέθανε 12.9.1891 ἐν Ἰλίνσκοε παρὰ τὴν Μόσχαν.

Ἀλεξάνδρα Θεοδώροβνα. Ὄνομα δύο αὐτοκρατειρῶν τῆς Ρωσίας. 1) Σύζυγος Νικολάου τοῦ Α΄, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ΄ (1798-1860). Ἐνυμφεύθη τῷ 1817 καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτειρα τῷ 1825.—2) Σύζυγος τοῦ τελευταίου τσάρου Νικολάου Β΄. Πριγκίπισσα τῆς Ἔσσης-Δάρμστατ (1872-1918) ἐνυμφεύθη τῷ 1894 τὸν διάδοχον τῆς Ρωσίας Νικόλαον, μετ' ὀλίγον διαδεχθέντα τὸν πατέρα του Ἀλέξανδρον. Ἐτυφεκίσθη 16.7.1918 εἰς τὸ Αἰκατερινβοὺργ μετὰ τῆς λοιπῆς τσαρικῆς οἰκογενείας.

Ἀλεξάνδρεια. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα 70 πόλεις κτισθεῖσαι ἢ αὐξηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἢ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαι οὕτω πρὸς τιμήν του. Γνωστότεραι ἐκ τούτων: 1) *Ἀ. ἡ ἐν Αἰγύπτῳ*, βλ. κατωτέρω.—2) *Ἀ. ἡ ἐν Ἀραχωσίᾳ*, ἡ σημερινὴ *Κανδαχὰρ* ἐν Ἀφγανιστάν.—3) *Ἀ. ἡ ἐν Ἀρείοις*, ἡ σημερινὴ *Χεράτ* τοῦ Ἀφγανιστάν.—4) *Ἀ. ἡ ἐν Ἀσουρίᾳ*, πλησίον τῶν *Ἀρβήλων*.—5) *Ἀ. ἡ ἐν Παροπαμισάδαις*, ἡ σημερινὴ *Καβούλ*, πρωτ. τοῦ Ἀφγανιστάν.—6) *Ἀ. ἡ Τρωάς*, ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Μυσίας Ν τοῦ Ἰλίου, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἀντιγόνου καὶ ὀνομασθεῖσα Ἀ. ὑπὸ Λυσιμάχου τῷ 300 π.Χ. Ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται πρὸς Α τοῦ χ. Τατλιὰν ἐγγὺς τοῦ ἄκρωτ. Ἐσκὶ Σταμπούλ.—7) *Ἀ. ἡ ἐν Συρίᾳ*, γνωστὴ σήμερον ὡς *Ἀλεξανδρέττα* (βλ.λ.).

Ἀλεξάνδρεια (Alessandria, ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Γ΄). Βιομηχανικὴ π. τῆς ΒΑ. Ἰταλίας, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ, ἐπὶ τοῦ Τανάρο, παραποτ. τοῦ Πάδου, ἰσχυρὸν φρούριον. Κάτ. 84.800. Ὑφαντουργεῖα. Ὁ νομὸς ἔχει 830.000 κατ.

Ἀλεξάνδρεια (ἀραβ. **Ἰσκεντερία** ἢ **Σκεντερία**). Παράλιος π. τῆς Αἰγύπτου πρὸς Δ τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου, ἔχουσα δύο ἐξαιρέτους λιμένας. Τὸ μεγαλύτερον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς ΝΑ. Μεσογείου (βάμβαξ). Κάτ. 573.000, ἐξ ὧν περίπου 100.000 ξένοι, ἐκ τούτων δὲ 35.000 Ἕλληνες.

Ἡ Ἀ. ἐκτίσθη τῷ 331 π.Χ. ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου κατὰ σχέδιον ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Δεινοκράτους. Ἐπὶ Πτολεμαίου Α΄ τοῦ Σωτῆρος κατέστη πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Αἰγύπτου, ἐκοσμήθη δὲ ἐπὶ τῶν τριῶν πρώτων Πτολεμαίων διὰ περικαλλῶν κτιρίων καὶ ἐγένετο σπουδαῖον πνευματικὸν κέντρον. Κατὰ τὸ α΄ ἥμισυ τοῦ Α΄ π.Χ. αἰῶνος, ὁπότε οἱ Ρωμαῖοι εἶχον ἀρχίσει ν' ἀναμιγνύωνται εἰς τὰς διαφορὰς μεταξὺ Κλεοπάτρας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της Πτολεμαίου ΙΔ΄, ἡ Ἀ. εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ἀκμῆς της. Ἡ ἄφιξις τοῦ Καίσαρος κατεδίωκοντος τὸν Πομπήϊον εἰς Αἴγυπτον ὑπῆρξε τὸ πρῶτον κατὰ τῆς Ἀ. πλῆγμα. Ὁ Καῖσαρ ἠνώνησε τὴν Κλεοπάτραν, πολιορκηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου διέταξε νὰ πυρπολήσωσι τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον. Πολλὰ μνημεῖα τῆς π. ἐβλάβησαν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ταύτης. Ἡ Κλεοπάτρα συνεδέθη ἀκολούθως μὲ τὸν Μᾶρκον Ἀντώνιον, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συμβιώσεώς των ἐπλούτισε τὴν Ἀ. διὰ πολλῶν ἔργων τέχνης, ὧν μετέφερε μέρος τῷ 30 π.Χ. ὁ Ὀκταβιανὸς Αὔγουστος εἰς τὴν Ρώμην. Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Αὐγούστου ἡ Ἀ. ἤρχισε πολιτικῶς ἐκπίπτουσα, ἐμπορικῶς ὅμως ἤκμαζε πάντοτε, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ὁ μέγιστος ἐμπορικὸς λιμὴν τοῦ κόσμου. Κυρίως ἡ παρακμὴ ἤρχισεν ἐπὶ τοῦ Καρακάλλα, ὅστις θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀ. ὡς σαρκάσαντας αὐτόν, διέταξε σφαγάς, λεηλασίαν, κλεῖσιμον τῶν θεάτρων, τὴν κατάργησιν τῶν συσσιτίων κ.λ. Κακὰς ἡμέρας διῆλθεν ἡ Ἀ. κατὰ τοὺς ἀντιχριστιανικοὺς διωγμοὺς τοῦ Δεκίου (249-251) καὶ τῶν διαδόχων του. Καταστρεπτικὴ ὑπῆρξε δι' αὐτὴν ἡ πάλη μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ τῆς βασιλίσσης τῆς Παλμύρας Ζηνοβίας. Ἡ τελευταία ἐκυρίευσε τὴν Ἀ. τῷ 269 μ.Χ. Μετὰ 4 ἔτη ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρηλιανὸς νικήσας τὴν Ζηνοβίαν ἐλεηλάτησε τὴν Ἀ. καὶ κατέστρεψε μέρος αὐτῆς. Ἐπίσης δεινὰς συμφορὰς ὑπέστη ἡ Ἀ. τῷ 294 μ.Χ. ἐκπολιορκηθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ.

Βραδύτερον ἡ Ἀ. ἀπέβη κέντρον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ὁ πατριάρχης τῆς Ἀ. Θεόφιλος ἐπεφορτίζεται νὰ ἐκριζώσῃ τὴν λατρείαν τῶν Ἐθνικῶν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐπὶ τῆς πατριαρχίας του κατεστράφησαν πλεῖστοι ναοί, μνημεῖα καὶ ἀγάλματα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸ Σαράπειον. Ἡ καταστροφὴ συνεπληρώθη ἐπὶ πατριάρχου Κυρίλλου, ὅστις ἐξετόπισε τοὺς ἀπὸ αἰώνων ἐν Ἀ. ἐγκατεστημένους Ἰσραηλίτας. Τότε ἐλιθοβολήθη ἡ φιλόσοφος Ὑπατία (415). Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ (527-565), ἐφ' οὗ ἐκλείσθησαν αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ ἀπανταχοῦ τοῦ κράτους, ἡ Ἀ. ἐπυρπολήθη κατὰ διαταγὴν τῆς αὐτοκρατείρας Θεοδώρας, διότι οἱ κάτοικοι δὲν ἀνεγνώρισαν τὸν πατριάρχην Θεοδόσιον. Παρ' ὅλα ταῦτα τῷ 565 ἀκόμη ἡ Ἀ. ἦτο εἰσέτι ἀξιοθαύμαστος. Μετ' ὀλίγα ἔτη (616) ὑπέστη λεηλασίαν καὶ καταστροφὴν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Πέρσου βασιλέως Χοσρόου Α΄ κυριεύσαντος αὐτήν. Μετὰ μίαν δεκαετίαν ἀνεκτήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἡρακλείου, ἀλλὰ διὰ νὰ περιέλθῃ 641 εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἀράβων. Μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν ἤρχισεν ἡ μεγάλη παρακμή. Ἡ πρωτεύουσα μετεφέρθη εἰς τὴν νέαν πόλιν Φοστάτ, παρὰ τὸ Κάϊρον. Τῷ 1202 ἡ Ἀ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ταχέως ὅμως ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Ἀπὸ τοῦ 1498, ὅτε ἀνεκαλύφθη ἡ διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ὁδὸς πρὸς τὰς Ἰνδίας, κατεστράφη τελείως τὸ ἐμπόριόν της, καὶ τέλος ἡ τουρκικὴ κατάκτησις 1517 ἤγαγεν αὐτὴν εἰς πλήρη παρακμήν. Οὕτως ὅταν τῷ 1798 ὁ Βοναπάρτης ἀπεβιβάσθη εἰς Ἀ., ἡ πόλις εἶχε μόλις 7000 κατοίκους. Μετ' ὀλίγον ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Μωχάμετ Ἄλη ἐπιθυμῶν νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἀ. τὴν πρώτην αὐτῆς σπουδαιότητα κατεσκεύασε τὴν διώρυγα Μαχμουδίαν, ἠδρυνε τὸν λιμένα καὶ ἔκτισεν ἀνάκτορον καὶ κατέστησε τὴν Ἀ. θερινὴν διαμονήν του. Ἡ Ἀ. ἤρχισεν ἀναλαμβάνουσα, προαγομένη δ' ὀλοὲν ἕφθασε νὰ ἔχῃ 100.000 κατοίκους τῷ 1849. Τῷ 1856 συνεδέθη σιδηροδρομικῶς πρὸς τὸ Κάϊρον καὶ τῷ 1871 ἐγένοντο μεγάλα ἔργα ἐκβαθύνσεως καὶ εὐρύνσεως τοῦ λιμένος της. Κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Ἀραβῆ 1881-1882 ὁ ὄχλος τῆς Ἀ. προέβη εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν εὐρωπαίων, ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἐβομβάρδισε τὰ φρούρια καὶ τοὺς συνοικισμοὺς τῶν ἰθαγενῶν, οὕτω δὲ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μέρους τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπυρπόλησαν. Ἀποβιβασθέντος ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ ἀποκατασταθείσης τῆς τάξεως ἡ Ἀ. ἤρχισε πάλιν νὰ ἀναλαμβάνῃ.

Ἡ Ἀ. ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῶν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπιχειρήσεων τῶν Αἰγυπτίων. Τῇ 29.8.1825, πρὸς παρεμπόδισιν νέας μεταφορᾶς αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ ναύαρχος Μαρίνης Τομπάζης μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Κριεζῆ, τοῦ Κωνστ. Κανάρη, τοῦ Θεοφ. Βώκου καὶ Μανώλη Μούτη ἐπεχείρησαν νὰ πυρπολήσωσι τὸν ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀ. αἰγυπτιακὸν στόλον, ἀπέτυχον ὅμως μὴ εὐνοηθέντες ὑπὸ τοῦ καιροῦ.

Ἀλεξανδρείας Βιβλιοθήκη. Βλ. Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη.

Ἀλεξανδρείας Ἐκκλησία. Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἐν Ἀ. καὶ ἡ ἵδρυσις αὐτόθι Ἐκκλησίας (ἀποδιδομένη εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Μᾶρκον) ἀνάγεται εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἀποστόλων ἐν Παλαιστίνῃ μετὰ τὸ 36 ἔτος. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀ. δεινῶς ἐδοκιμάσθη κατὰ τοὺς διωγμοὺς ἐπὶ Σεπτιμίου Σεβήρου (202), τοῦ Καρακάλλα (211-217), ἐπὶ Μαξιμίνου τοῦ Θρακὸς (235) καὶ μάλιστα ἐπὶ Δεκίου (250-251). Ὁ Δ΄ αἰὼν εὑρίσκει αὐτὴν κατέχουσαν τὴν πρώτην μεταξὺ τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἐκκλησιῶν θέσιν, ἀσκοῦσαν δὲ διοικητικὴν ὑπεροχὴν ἐφ' ὅλης τῆς Αἰγύπτου, Λιβύης καὶ Πενταπόλεως. Ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς εἶχεν ἐν τῇ διοικητικῇ αὐτοῦ περιφερείᾳ πλείονας τῶν 100 ἐπισκόπων, οἵτινες οὐχὶ σπανίως συνεκαλοῦντο εἰς πολυπληθεῖς ἐν Ἀ. συνόδους. Ἡ Ἀλεξάνδρεια ὑπῆρξε (ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ε΄ αἰῶνος) ἐπὶ μακρὸν κέντρον ἰσοδυνάμων ἀγώνων πρὸς τοὺς Μονοφυσίτας, τῶν ὁποίων ἡ ἐπικράτησις παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἦτο πλήρης κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα. Οἱ Μονοφυσῖται καὶ οἱ Ἄραβες ἀπέμειναν κύριοι τῶν χριστιανικῶν ἱδρυμάτων τῆς Ἀ. καὶ Ἄραβες κληρικοὶ κατεῖχον ἐπὶ μακρὸν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ὁ ΙΘ΄ αἰὼν διὰ τῆς ἀναβιώσεως τῆς ἑλληνικῆς δράσεως ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀ. ἀνεζωογόνησε τὴν Ἐκκλησίαν Ἀ., ἥτις ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως ἀνεμίμνησκεν ἐν μικρογραφίᾳ τὴν ἀρχαίαν Ἀλεξανδρινὴν Ἐκκλησίαν, κυβερνωμένην ὑπὸ πατριάρχου βοηθουμένου ὑπὸ 7 ἢ 8 μητροπολιτῶν.

Ἀλεξανδρείας φιλοσοφία κ.λ. Βλ. Ἀλεξανδρινὴ φιλοσοφία κ.λ.

Ἀλεξανδρέττα (ἀραβ. **Ἰσκενδερούν**). Π. τῆς ὑπὸ γαλλικὴν ἐντολὴν Συρίας, εἰς τὰ ΝΑ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, μὲ ἀσφαλῆ λιμένα, ἐπίνειον ὅλης τῆς Β. Συρίας. Κάτ. 15.000. Συνδέεται μετὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαγδάτης. Ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν Ἰσσῷ νίκης τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Περσῶν (333 π.Χ.).

Ἀλεξανδρῆς (Ἀπόστολος). Πολιτευτὴς ἐκ Καρδίτσης, ὑπουργὸς Παιδείας 1911, Ἐξωτερικῶν 1922, Γεωργίας 1931.

Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη. Βιβλιοθήκη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Α΄ ἢ Πτολεμαίου τοῦ Β΄, ἡ περιφημοτέρα καὶ πλουσιωτέρα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἔχουσα περὶ τὰς 700.000 τόμων. Ἐπυρπολήθη ἐν μέρει κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς π. ὑπὸ τοῦ

Ἰουλίου Καίσαρος, 47 π.Χ., ἐν μέρει δὲ τῷ 391 ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν.

Ἀλεξανδρινὴ σχολὴ θεολογίας. Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας θρησκευτικὴ σχολή, ἐν τῇ ὁποίᾳ κυριαρχοῦσα τάσις ὑπῆρξεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ συμβιβασμὸς τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως πρὸς τὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διπλοῦς ἀγών, ἀμυντικὸς ἀπέναντι τῆς ἐθνικῆς φιλοσοφίας καὶ ἐπιθετικὸς ἀπέναντι τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἰουδαϊσμοῦ *(Φίλων ὁ Ἰουδαῖος)*. Ἀντιπρόσωποι τῆς σχολῆς ταύτης ὑπῆρξαν ὁ *Πάνταινος*, ὁ *Ὠριγένης*, ὁ *Κλήμης* κ.ἄ.

ἀλεξανδρινὴ τέχνη. Ἡ τέχνη κατὰ τὴν ἀλεξανδρινὴν ἢ ἑλληνιστικὴν ἐποχήν. Βλ. *Ἑλλάς*.

ἀλεξανδρινὴ φιλολογία. Βλ. ἑλληνικὴ φιλολογία.

ἀλεξανδρινὴ φιλοσοφία. Ἡ κατὰ τοὺς τελευταίους π.Χ. καὶ τοὺς πρώτους μ.Χ. αἰῶνας κυριαρχοῦσα φιλοσοφία ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, μῖγμα ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ ἀνατολικοῦ μυστικισμοῦ (θρησκευτικὴ περίοδος τῆς φιλοσοφίας). Οἱ κυριώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς φιλοσοφίας ταύτης ὑπῆρξαν οἱ *νεοπυθαγόρειοι*, οἱ περὶ τὸν *Φίλωνα* Ἰουδαῖοι θεόσοφοι καὶ οἱ *νεοπλατωνικοί*.

ἀλεξανδρινὸς κῶδιξ. Ἓν τῶν πολυτιμοτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐγράφη κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε΄ αἰῶνος. Ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἐκδόσεων σημειοῦται ὡς *Κῶδιξ Α*. Φυλάσσεται ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ.

ἀλεξανδρινὸς στίχος. Ὁ συνήθης γαλλικὸς στίχος ἐκ 12 συλλαβῶν ὅταν εἶνε ἀκατάληκτος, 13 ὅταν εἶνε ὑπερκατάληκτος, χωριζόμενος διὰ τομῆς μετὰ τὴν ς΄ συλλαβήν. Συστηματικὴ χρῆσις αὐτοῦ ἐγένετο εἰς ἔπος τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος, ἔνθα ὑμνοῦνται τὰ κατορθώματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

ἀλεξανδρίτης. Πολύτιμος λίθος, παραλλαγὴ τοῦ βηρύλλου, παρουσιάζων χρῶμα κατ' ἀνταπάκλασιν καὶ ἐρυθρὸν κατὰ διάθλασιν. Εὑρίσκεται εἰς τὰ Οὐράλια καὶ κυρίως ἐν Κεϋλάνῃ.

Ἀλεξανδροπόλη. Βλ. Ἀλεξανδρούπολις.

Ἀλέξανδρος Α΄. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, 1917-1920, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου (1893-1920). Διεδέχθη τὸν συνεπείᾳ τελεσιγράφου τῶν Μ. Δυνάμεων ἐκθρονισθέντα πατέρα του, ἀποκλεισθέντος τοῦ πρωτοτόκου του ἀδελφοῦ Γεωργίου. Ἐνυμφεύθη μοργανατικῶς, 1919, τὴν Ἀσπασίαν Μάνου, ἥτις ἔτεκε 5 μῆνας μετὰ τὸν θάνατόν του θῆλυ τέκνον ὀνομασθὲν *Ἀλεξάνδρα*. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἡ Ἑλλὰς μετέσχε τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων. Ἀπέθανεν ἐκ σηψαιμίας, προκληθείσης ὑπὸ δήγματος πιθήκου, καὶ ἐτάφη ἐν Τατοΐῳ.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἐπισκόπων καὶ πατριαρχῶν. 1) Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας 313-328. Ἀντετάχθη κατὰ τοῦ Ἀρείου καὶ παρεκίνησε τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν νὰ συγκαλέσῃ τὴν Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον.—2) Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, μαρτυρήσας κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν (250 μ.Χ.).—3) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, 328-340.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα παπῶν, ἐξ ὧν γνωστότεροι: 1) *Ὁ Γ΄*, 1159-1181. Προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἕνωσιν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.—2) *Ὁ Ε΄*, 1409-1410, καταγόμενος ἐκ Κρήτης καὶ ὀνομαζόμενος *Πέτρος Φίλαργος*.—3) *Ὁ Ϛ΄, Βοργίας* (1430-1503), πατὴρ τῆς Λουκρητίας καὶ τοῦ Καίσαρος Βοργία. Τὰ σχέδιά του σταυροφορίας κατὰ τῶν Τούρκων ἐματαίωσεν ὁ θάνατός του.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας.

1) *Ὁ Α΄*. Βλ. Βασαράβας.—2) *Ὁ Β΄* (-1577). Διεδέχθη τῷ 1568 τὸν ἀδελφόν του Πέτρον τὸν Χωλόν.—3) *Ὁ Δ΄* (1623-1628). Υἱὸς τοῦ Ῥάδουλ τῆς Μολδαυΐας, κατέβαλεν ἐπανάστασιν τοῦ ἀπαιτητοῦ Παΐσίου.—4) *Ἰωάννης*. Βλ. Κούζας.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας.—1) Βλ. Ἰωάννης Ἀσάν.—2) *Βάττεμβεργ* (1857-1893). Ἡγεμόνευσε 1878-1886, παραιτηθεὶς συνεπείᾳ συνωμοσίας, ὑποκινηθείσης καὶ εὐνοηθείσης ὑπὸ τῆς Ρωσίας. Ἐκήρυξε, 1885, τὴν ἕνωσιν Α. Ρωμυλίας καὶ Βουλγαρίας, ἀναγνωρισθεῖσαν τῷ 1886. Ἐνίκησε τοὺς Σέρβους εἰς τὴν Σλίβνιτσαν καὶ ἐκυρίευσε τὸ Πιρότ, τοῦ πολέμου τερματισθέντος ἄνευ ἀποτελέσματος τῇ ἐπεμβάσει τῆς Αὐστρίας.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Ἠπείρου. 1) *Ὁ Α΄*. Υἱὸς Νεοπτολέμου, ἡγεμόνος τῶν Μολοσσῶν, ἀδελφὸς τῆς Ὀλυμπιάδος, συζύγου Φιλίππου τῆς Μακεδονίας. Ἡγεμόνευσε 343-330 π.Χ. Κατεπολέμησεν ἐν Ἰταλίᾳ τοὺς Βρεττίους καὶ τοὺς Λευκανούς. Ἐφονεύθη διὰ προδοσίας.—2) *Ὁ Β΄*. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Πύρρον, 272 π.Χ. Ἐπολέμησεν ἐναντίον τῆς Μακεδονίας. Ἀπέθανε δηλητηριασθείς, μεταξὺ 262 καὶ 258.

Ἀλέξανδρος. Αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως, γ΄ υἱὸς Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Συνεβασίλευσε μετὰ τοῦ πατρός του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Λέοντος τοῦ Σοφοῦ μέχρι τοῦ 886, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του μέχρι τοῦ 912 καὶ ἔμεινε μονοκράτωρ μέχρι τοῦ θανάτου του, 913.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἓξ βασιλέων τῆς Μακεδονίας. —1) *Ὁ Α΄*. Υἱὸς Ἀμύντου Α΄ (498-454). Ἀπέκτησε πανελλήνιον φήμην κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου. Ἀναγκασθεὶς ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὸν ὡς σύμμαχος, προσεπάθησε νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας. Πρὸ τῆς ἐν Θερμοπύλαις μάχης ἔστειλε μυστικὴν ἀγγελίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης ἐγνωστοποίησεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸ πολεμικὸν σχέδιον τοῦ Μαρδονίου. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἐστερέωσε τὴν ἀρχήν του ἐν Μακεδονίᾳ, ἐτιμήθη δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὀνομασθεὶς *φιλέλλην*. — 2) *Ὁ Β΄*. Υἱὸς τοῦ Ἀμύντου Β΄, ὃν διεδέχθη 369. Προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀλευαδῶν κατὰ τοῦ τυράννου Φερῶν Ἀλεξάνδρου, κατέλαβε τὴν Λάρισαν καὶ τὴν Κραννῶνα. Ἀμέσως ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν χώραν του, ὅπου εἶχεν ἐξεγερθῆ κατ' αὐτοῦ ὁ γυναικάδελφός του Πτολεμαῖος. Ἀπέθανε τῷ 367 δολοφονηθείς.—3) *Ὁ Γ΄, ὁ Μέγας*. Υἱὸς τοῦ βασιλέως Φιλίππου Β΄ καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, γεννηθεὶς 356 π.Χ. ἐν Πέλλῃ καὶ ἀποθανὼν 323 ἐν Βαβυλῶνι. Ζῶντος τοῦ πατρός του ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338) καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν νίκην τῶν Μακεδόνων. Τῷ 336 διεδέχθη τὸν πατέρα του καὶ, ἐξασφαλίσας ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν κινδύνων, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἑλληνικῶν πόλεων (πλὴν τῆς Σπάρτης) ἀνεκήρυξαν αὐτὸν ἀρχηγὸν τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου, ὅπως εἶχον πράξει πρὸ δύο ἐτῶν διὰ τὸν Φίλιππον Β΄. Τῷ 335 ἐξεστράτευσε πρὸς Β καὶ ὑπέταξε τὰς μέχρι τοῦ Δουνάβεως χώρας, κατόπιν κατῆλθεν εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Ἑλλάδα, κατέστρεψεν ὁλοσχερῶς τὰς Θήβας καὶ συνέτριψεν ὁριστικῶς τὴν ἑλληνικὴν ἀντίστασιν. Ἐλεύθερος πλέον ἐξεκίνησε τὴν ἄνοιξιν 334 διὰ τὴν κατὰ τῆς Ἀσίας ἐκστρατείαν του ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ ἀποτελουμένου ἐκ Μακεδόνων, Ἑλλήνων καὶ ἄλλων (30 χιλ. πεζοὶ καὶ 5 χιλ. ἱππεῖς). Διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, ἐνίκησε τοὺς Πέρσας σατράπας τῶν Δ. ἐπαρχιῶν παρὰ τὸν ποτ. Γρανικόν (Μάϊος 334), εἰσῆλθεν εἰς τὰς Σάρδεις καὶ τὴν Ἔφεσον, κατέλαβε διὰ τῶν ὅπλων τὴν Μίλητον, κατέστρεψε τὴν Ἁλικαρνασσόν, ὑπέταξε τὴν Λυκίαν καὶ τὴν Παμφυλίαν καὶ διὰ τῆς Πισιδίας καὶ τῆς Φρυγίας ἐπροχώρησεν εἰς τὸ *Γόρδιον*, ἔνθα διεχείμασε (334-333) καὶ ἔνθα ἔκοψε τὸν «Γόρδιον δεσμόν». Κατόπιν διέτρεξε τὴν Καππαδοκίαν, κατέλαβε τὰ Μάζακα (νῦν Καισάρεια), τὰ Τύανα καὶ παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον εἰς τὴν Ταρσόν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 333 συνέτριψε τὸν μέγαν στρατὸν τοῦ Δαρείου Γ΄ (κατὰ τὸν Ἀρριανὸν ἐξ 600 χιλ.) παρὰ τὴν *Ἰσσόν*. Εἶτα προχωρῶν ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Φοινίκης ὑπέταξε τὴν Ἄραδον, τὴν Βύβλον, τὴν Σιδῶνα, ἐξεπολιόρκησε τὴν Τύρον (θέρος 332), ὑπέταξε τὴν Παλαιστίνην καὶ κατέλαβε κατόπιν πολιορκίας τὴν Γάζαν. Ἐκεῖθεν ἐβάδισε πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς ὡς ἐλευθερωτὴς καὶ ὅπου ἵδρυσε τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἐπιστρέψας κατόπιν εἰς Φοινίκην ἔκαμψε πρὸς Α καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸν Εὐφράτην, ὃν διῆλθε παρὰ τὴν Θάψακον. Προχωρῶν διῆλθε τὸν Τίγρητα καὶ ἐνίκησε πάλιν τὰ στρατεύματα τοῦ Δαρείου παρὰ τὰ *Γαυγάμηλα* (Σεπτέμβριος 331). Κατόπιν τῆς νέας ταύτης νίκης κατέλαβεν εὐχερῶς τὴν Βαβυλῶνα, τὰ Σοῦσα καὶ τὴν Περσέπολιν (330). Ὁ Ἀ. ἐγένετο κύριος τοῦ Περσικοῦ κράτους. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξεκίνησεν ἵνα καταδιώξῃ τὸν Δαρεῖον. Ἐκυρίευσε τὰ Ἐκβάτανα, ὅτε δὲ προχωρῶν ἐπληροφορήθη τὴν δολοφονίαν τοῦ φεύγοντος Δαρείου διέταξε νὰ θάψωσι τὸν νεκρὸν μὲ βασιλικὰς τιμὰς καὶ ἐκήρυξεν ἑαυτὸν διάδοχον τῶν *Ἀχαιμενιδῶν*.

Κεφαλὴ Ἀλεξάνδρου

Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ὁ Ἀ. ἔπαυσε νὰ θεωρῇ πλέον ἑαυτὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἑλλήνων, ἀπέπεμψεν εἰς τὰς πατρίδας των τὰ στρατεύματα καὶ ἤρχισε νὰ ὀνειρεύεται νέας κατακτήσεις ὡς συνεχιστὴς τῆς περσικῆς βασιλείας. Ἔλαβε τρόπους αὐταρχικούς, ἤρχισε νὰ φέρεται ὡς ἀπόλυτος μονάρχης καὶ νὰ μιμῆται τὰς συνηθείας τῶν βασιλέων τῆς Ἀνατολῆς. Οὕτως ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς παρεξηγήσεις καὶ προστριβὰς πρὸς τοὺς Μακεδόνας καὶ ἠναγκάσθη νὰ θέσῃ ἐκποδὼν πολλοὺς ἐκ τῶν συνεργατῶν του *(Φιλώταν, Παρμενίωνα, Κλεῖτον, Καλλισθένη)*. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περιοδον ὁ Ἀ. προχωρῶν πρὸς Α κατέκτησε τὰς περὶ τὰς Ν. ὄχθας τῆς Κασπίας θαλάσσης χώρας, εἶτα (329-328) τὴν Βακτριανὴν καὶ τὴν Σογδιανήν, ἔνθα ἐνυμφεύθη τὴν *Ῥωξάνην*. Ἐκεῖθεν κατηυθύνθη, 327, πρὸς τὰς Ἰνδίας, διέβη (ἀνοιξις 325) τὸν ποτ. Ἰνδόν, κατενίκησε τὸν βασιλέα *Πῶρον* παρὰ τὸν ποτ. Ὑδάσπην, διέσχισε τὴν Πενταποταμίαν μέχρις οὗ φθάσας εἰς τὸν ποτ. Ὕφασιν ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν δυσφορούντων στρατευμάτων του νὰ στραφῇ πρὸς ἐπάνοδον (τέλη 326), βαδίζων κατὰ μῆκος τοῦ Ὑδάσπου καὶ τοῦ κάτω Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐκεῖθεν ἀκολουθῶν ὁδὸν παράλληλον περίπου πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἔφθασε κατὰ Μάρτιον 324 εἰς τὰ Σοῦσα. Ἐκεῖ ἐτέλεσε μεγάλας ἑορτάς, αὐτὸς δὲ ἐνυμφεύθη δύο ἀκόμη γυναῖκας, μίαν θυγατέρα τοῦ Δαρείου καὶ μίαν τοῦ Ἀρταξέρξου Γ΄. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἀπέθανεν ἐκ πυρετοῦ ἐν Βαβυλῶνι. Οἱ στρατηγοί του, οἱ *Διάδοχοι*, διενεμήθησαν τὸ κράτος κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων. Ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ Ἀ. ἦτο ἡ ἵδρυσις μιᾶς κοσμοπολιτικῆς παγκοσμίου μοναρχίας, διὰ τῆς συγχωνεύ-

σεως τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἀσιατικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀποτελέσματα τῆς δράσεώς του ὑπῆρξαν ἡ διάδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ εἰς τὴν Β. Ἀφρικήν, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ ἐν γένει στενωτέρα ἐπαφὴ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου, ἐξ ἧς ἐγεννήθη νέος πολιτισμός, ὁ τῆς *ἀλεξανδρινῆς ἢ ἑλληνιστικῆς περιόδου*. Σπουδαιότατοι ἐκ τῶν συνεργατῶν τοῦ Ἀ. ὑπῆρξαν: ὁ *Ἡφαιστίων*, ὁ *Παρμενίων*, ὁ *Κλεῖτος*, ὁ *Περδίκκας*, ὁ *Κρατερός*, ὁ *Ἀντίγονος*, ὁ *Ἀντίπατρος*, ὁ *Σέλευκος*, ὁ *Φιλώτας*, ὁ *Εὐμένης*, καὶ ὁ *Ἀνσίμαχος*. (Βλ. καὶ *Διάδοχοι*). Τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀ. ἐφιλοτιμήθησαν νὰ διηγηθῶσι πολλοί, οὐδὲν ὅμως ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων ἐσώθη. Τὸ ἀξιολογώτερον ἐκ τῶν σωζομένων συγγραμμάτων εἶνε «Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις» τοῦ *Ἀρριανοῦ* (Β΄ αἰὼν μ.Χ.).—4) *Ὁ Α΄*, υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἀ. καὶ τῆς Ῥωξάνης (323-311). Ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς μετὰ τοῦ Φιλίππου Γ΄ (Ἀριδαίου) ἐν Βαβυλῶνι. Ἐφονεύθη μετὰ τῆς μητρός του ἐν Ἀμφιπόλει κατὰ διαταγὴν τοῦ Κασσάνδρου.—5) *Ὁ Ε΄*, υἱὸς τοῦ Κασσάνδρου. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, 296 π.Χ., μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου. Ἐδολοφονήθη 294 ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὅστις ἤρπασεν εἶτα τὴν βασιλείαν.—6) *Ὁ Τ΄*, υἱὸς τοῦ Περσέως, τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. Ἡχμαλωτίσθη 168 π.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων παρὰ τὴν Πύδναν. Ἐλευθερωθεὶς ἐγένετο σιδηρουργὸς καὶ τορευτής.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Μολδαυΐας.—1) *Ὁ Α΄, ὁ Καλὸς ἢ Ἱέρων* (-1433). Διεδέχθη 1401, Ρωμανὸν τὸν Α΄ καὶ ἤρξε μέχρι τοῦ θανάτου του.—2) *Ὁ Δ΄*, ἔγγονος τοῦ Α΄, ἡγεμονεύσας 1449, 1451-1454 καὶ 1455-1456.—3) *Ὁ Γ΄, ὁ Κορνέα*. Διεδέχθη, 1540, τὸν Στέφανον Λακοῦστου καὶ ἐφονεύθη 1541 ὑπὸ τοῦ Πέτρου Ράρες.—4) *Ὁ Α΄, ὁ Λεπουσνιάνου* (-1563). Διεδέχθη 1552 τὸν Στέφανον Ράρες. Ἐπολέμησε τὸν Ἰάκωβον Βασλικόν.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Ρουμανίας. Βλ. Ἀ., ὄνομα ἡγεμόνων *Βλαχίας*, καὶ Ἀ., ὄνομα ἡγεμόνων *Μολδαυΐας*.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα αὐτοκρατόρων τῆς Ρωσίας. 1) *Ὁ Α΄* (1777-1825). Διεδέχθη τὸν δολοφονηθέντα πατέρα του Παῦλον Α΄, τῷ 1801. Ἐπολέμησεν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος Α΄, ἡττηθεὶς δὲ ἐν Αὐστερλιτζ, Ἐϋλάου καὶ Φριδλανδ συνῆψε μετ' αὐτοῦ τὴν ἐν Τίλσιτ εἰρήνην 27.6.1807, δι' ἧς ἡ Ρωσία ἐξεχώρησε τὴν Ἑπτάνησον εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἦρχισε νέον πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, δι' οὗ ἐπέτυχε νὰ καταλάβῃ (συνθήκη Βουκουρεστίου 16.5.1812) τὴν Βεσσαραβίαν καὶ ἐξησφάλισεν ἐσωτερικὴν αὐτοδιοίκησιν διὰ τὴν Σερβίαν. Ἐπολέμησε πάλιν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πτῶσιν ὁ Ἀ. συνέβαλεν ἰδιαιτέρως. Ἵδρυσε τὴν *Ἱερὰν Συμμαχίαν* καὶ διετέλεσε μέχρι τοῦ 1822 ὁ ἀνώτατος ρυθμιστὴς τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς, ἐπηρεαζόμενος ὑπὸ τοῦ Μέτερνιχ. Παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ ὑπουργοῦ του *Ι. Καποδιστρίου*, δὲν ὑπεστήριξε πολιτικῶς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, θεωρῶν αὐτὴν ὡς ἀνατρεπτικὸν κίνημα. Ἐν τούτοις παρέσχεν ἀτομικῶς εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους ὁμοδόξους του ἱκανὴν ἠθικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν.—2) *Ὁ Β΄* (1818-1831). Διεδέχθη 1855 τὸν πατέρα του Νικόλαον τὸν Α΄. Ἐπ' αὐτοῦ ἐτερματίσθη ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος, κατεστάλη ἡ πολωνικὴ καὶ ἡ καυκασιανὴ ἐπανάστασις 1859 καὶ 1863 καὶ διεξήχθη 1877-1878 ὁ ρωσοτουρκικὸς πόλεμος, ὁ τερματισθεὶς διὰ τῆς συνθήκης τοῦ *Ἁγ. Στεφάνου*. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπίσης κατηργήθη 1861 ἡ δουλεία ἐν Ρωσίᾳ καὶ εἰσήχθησαν φιλελεύθεροι διοικητικαὶ καὶ ἐκπαιδευτικαὶ μεταρρυθμίσεις, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὠνομάσθη ὁ τσάρος ὀδτος «Ἐλευθερωτής». Ἐδολοφονήθη διὰ βόμβας ριφθείσης κατὰ τῆς ἁμάξης του.—3) *Ὁ Γ΄* (1845-1894). Διεδέχθη 1831 τὸν πατέρα του Ἀλέξανδρον τὸν Β΄. Διωργάνωσε τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ οἰκονομικά. Ὑπῆρξε πανσλαυϊστής, εἰς δὲ τὴν ἐξωτερικήν του πολιτικὴν γαλλόφιλος.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Σερβίας. 1) *Καραγεώργεβιτς* (1806-1885). Διεδέχθη 1842 τὸν Μιχαὴλ. Ἐπέτυχε τὴν ἐγγύησιν τῆς αὐτονομίας τῆς Σερβίας ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Καθηρέθη ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1858. —2) *Ὀβρένοβιτς* (1876-1903). Ἀνῆλθε δωδεκαετὴς εἰς τὸν θρόνον καὶ ἀνέλαβε 1893, καίτοι ἀνήλικος εἰσέτι, τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἡ αὐταρχικὴ πολιτικὴ του καὶ ὁ γάμος του μὲ τὴν *Δράγαν Μάσιν* ἐξήγειρε λαὸν καὶ στρατόν. Ἐφονεύθη μετὰ τῆς συζύγου του ὑπὸ συνωμοτῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὀπαδῶν τοῦ Καραγεώργεβιτς. — 3) *Ὁ Α΄* (1888-). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Πέτρου Α΄ τῆς Σερβίας, ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν τῷ 1914 καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1921. Ἀρχιστράτηγος τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἐγκαθίδρυσε τὸν Ἰανουάριον 1929 δικτατορικὸν καθεστὼς μὲ συγκεντρωτικὰς διοικητικὰς καὶ πολιτικὰς τάσεις. Ἐνυμφεύθη 1922 τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν τῆς Ρουμανίας.

Ἀλέξανδρος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Συρίας. 1) *Ὁ Βάλας*. Ῥόδιος τυχοδιώκτης. Ἐξεθρόνισε 150 π.Χ. Δημήτριον τὸν Σωτῆρα. Καθηρέθη ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Νικάνορος, υἱοῦ Δημητρίου τοῦ Σωτῆρος, 146 π.Χ.—2) *Ὁ Β΄, ὁ Ζαβινᾶς*, υἱὸς Αἰγυπτίου ἐμπόρου, ἀποκαλῶν ἑαυτὸν υἱὸν Ἀ. τοῦ Βάλα. Ἐφόνευσεν ἐν μάχῃ 126 π.Χ. Δημήτριον τὸν Νικάνορα. Ἡττήθη μετ' οὐ πολὺ καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ Ἀντιόχου Η΄ τοῦ Γρυποῦ.

Ἀλέξανδρος. Τύραννος Φερρῶν, υἱὸς Πολυδώρου, φονεύσας καὶ διαδεχθεὶς 368 π.Χ. τὸν ἐκ πατρὸς θεῖον του Πολύφρονα. Ἡττήθη πολεμῶν ἐναντίον Ἀμύντου τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν Θηβαίων. Ἐδολοφονήθη 359 ὑπὸ τῶν γυναικαδέλφων του Λυκόφρονος καὶ Τισιφῶντος.

Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλός. Ἐπικὸς ποιητὴς καὶ τραγικὸς τοῦ Γ΄ αἰῶνος π.Χ. ἐκ τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Πλευρῶνος.

Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεύς. Περιπατητικὸς φιλόσοφος, ὁ κατ' ἐξοχὴν «ἐξηγητὴς» τοῦ Ἀριστοτέλους, διδάξας ἐν Ἀθήναις (198-211 μ.Χ.)

Ἀλέξανδρος ὁ Δαμασκηνός. Περιπατητικὸς καὶ πλατωνικὸς φιλόσοφος τοῦ Β΄ αἰῶνος μ.Χ.

Ἀλέξανδρος ὁ Κρατεροῦ. Ἐγεννήθη μεταξὺ τοῦ 300 καὶ 290 π.Χ. Ἐπανεστάτησεν ἐναντίον τοῦ θείου του Ἀντιγόνου Γονατᾶ καὶ ἵδρυσεν ἴδιον κράτος ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Κορίνθῳ καὶ συνεμάχησε πρὸς τοὺς Ἀχαιούς.

Ἀλέξανδρος Νεύσκη. Βλ. Νεύσκη.

Ἀλέξανδρος ὁ Πολυΐστωρ. Μιλήσιος γραμματικὸς τοῦ Α΄ αἰῶνος π.Χ. Ἔγραψε πλεῖστα συγγράμματα γεωγραφικὰ καὶ ἱστορικά.

Ἀλέξανδρος ὁ Τραλλιανός. Διάσημος ἰατρὸς ἀκμάσας 525-605 μ.Χ., ἀδελφὸς τοῦ ἀρχιτέκτονος τῆς Ἁγ. Σοφίας Ἀνθεμίου. Ἔγραψε «Βιβλίον Θεραπευτικόν» κ.ἄ.

Ἀλέξανδρος ὁ ἐκ Χάλης. Ἄγγλος θεολόγος καὶ φιλόσοφος τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνου. Ὑπεστήριξε τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας.

Ἀλέξανδρος. 1) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Λευκάδος Κάτ. 729.—2) Νησὶς πρὸς Δ τῆς Ὕδρας.

Ἀλεξάνδρου Γῆ. Νῆσος τοῦ Ἀνταρκτικοῦ Ὠκεανοῦ ὑπὸ Ν.πλάτος 68°43′ καὶ Δ.μῆκος 70-75°.

Ἀλεξάνδρου Καλαμίτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἀποκορώνου (Χανίων). Κάτ. 324.

Ἀλεξανδρούπολις (τουρκ. Δεδὲ-Ἀγάτς). Πρωτ. τοῦ νομοῦ Ἕβρου ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Αἰγαῖον Ν. παραλίας τῆς Θράκης μεταξὺ Μάκρης πρὸς Δ καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἕβρου καὶ τῆς Αἴνου πρὸς Α, ἀντικρὺ τῆς νήσου Σαμοθράκης. Κάτ. 12.000. Λιμὴν καὶ σταθμὸς τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς Θεσσαλονίκης καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τοῖς περιχώροις αὐτῆς σημαντικαὶ ἁλυκαί. Ἡ Ἀ. περιῆλθε διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (10.8.1913) εἰς τὴν Βουλγαρίαν, διὰ τοῦ ἄρθρου 27 ὅμως τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ (27.11.1919) ἡ Βουλγαρία ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὰς συμμαχικὰς Δυνάμεις τὴν Δ. Θράκην μετὰ τῆς Ἀ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδόθη ἡ Ἀ. διὰ τῆς συνθήκης τῆς 10.8.1920. Τὸ ζήτημα τῆς βουλγαρικῆς διεξόδου εἰς τὸ Αἰγαῖον διὰ τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως παραμένει ἐκκρεμές.

Ἀλεξανδρούπολις (ρωσ. **Ἀλεξανδροπόλ**, νῦν Λενιναχάν). Π. τῆς Σοβιετικῆς Ἀρμενίας. Κάτ. 51.000. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Ἀλεξάνδροφσκ. 1) Βλ. **Αἰκατερίνης λιμήν.**—2) Πόλις τῆς Οὐκρανίας ἐπὶ τοῦ Δνείπερ μετονομασθεῖσα **Σαπορόσγε.** Κάτ. 52.000.

ἀλεξήλιον. Πᾶν ὅτι προφυλάσσει ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. ‖ Εἰδικώτερον, μικρὰ φορητὴ σκέπη σχηματιζομένη ἐκ ῥάβδου καὶ ἐξ ὑφάσματος τεινομένου ἐπὶ λεπτοῦ συμπτυσσομένου σκελετοῦ, δι' ἧς προφυλάσσονται ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, κν. *ὀμπρέλλα τοῦ ἡλίου*. Ἡ χρῆσις τῶν ἀλεξηλίων καὶ τῶν ἀλεξιβροχίων, γνωστὴ ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐγενικεύθη ἀπὸ τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος μ.Χ.

ἀλεξία (ἡ). Πάθησις καλουμένη καὶ **γραφικὴ τύφλωσις**. Ὁ πάσχων δὲν ἀναγνωρίζει τὰ σημεῖα τῆς γραφῆς (χειρόγραφα ἢ ἔντυπα) ἢ δύναται πλέον νὰ συνθέτῃ ἐκ τῶν γραμμάτων τὰς λέξεις.

Ἀλεξιάδης (Δημοσθένης). Ἕλλην ἠθοποιὸς ἐκ Σύρου, ἐκ τῶν πρωτοπόρων τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου (1839-1916).

ἀλεξιβρόχιον καὶ **ἀλεξίβροχον.** Πᾶν ὅ,τι προφυλάσσει ἀπὸ τῆς βροχῆς. ‖ Εἰδικῶς, συσκευὴ ἀνάλογος πρὸς τὸ *ἀλεξήλιον*, χρησιμεύουσα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, κν. *ὀμπρέλλα τῆς βροχῆς*.

ἀλεξικέραυνον. Συσκευὴ χρησιμεύουσα εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς ἐκκενώσεως τῶν κεραυνῶν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους πρὸς προφύλαξιν κτιρίων κλ. ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν κεραυνῶν κινδύνου. Τὰ πρῶτα ἀ. κατεσκευάσθησαν τῷ 1765 ὑπὸ τοῦ Βενιαμὶν Φραγκλίνου.

Ἀλεξινάτς. Π. τῆς Σερβίας ἐπὶ τοῦ Μοραύα. Κάτ. 7500. Ἐνταῦθα 1876 μάχη Σέρβων καὶ Τούρκων, καθ' ἣν ἠττήθησαν οἱ πρῶτοι.

ἀλεξίνη. Οὐσία ἀναπτυσσομένη ἐν τῷ ὀργανισμῷ, βακτηριοκτόνος καὶ παράγουσα τὴν ἀνοσίαν.

Ἀλεξῖνος. Ἡλεῖος φιλόσοφος τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς, ζήσας κατὰ τὸν Δ′ αἰῶνα π.Χ.

Ἀλέξιος. Ἅγιος τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ζήσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε′ αἰῶνος. Ἑορτὴ 17 Μαρτίου.

Ἀλέξιος. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, 1025-1043.

Ἀλέξιος. Ὄνομα αὐτοκρατόρων τῆς Κων)πόλεως. 1) *Ὁ Α′, Κομνηνός* (-1118). Ἀνεψιὸς τοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, υἱὸς Ἄννας τῆς Δαλασσηνῆς, ἐπανεστάτησεν ἐναντίον τοῦ Νικηφόρου Βοτανειάτου, ὃν διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου 1081. Κατέστρεψε 1085 βοηθούντων τῶν Βενετῶν τὸν στόλον τοῦ Ροβέρτου Γυσκάρδου, κατενίκησε 1091 τοὺς ἐπιδραμόντας Πετσενέγους καὶ κατήγαγεν ἐναντίον τοῦ σελτζουκικοῦ κράτους τὴν νίκην τοῦ Φιλομηλίου (Ἀκ-Σεχήρ). Ἐπίσης ἀξιόλογος ὑπῆρξεν ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησίς του. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἐγένετο ἡ πρώτη σταυροφορία.—2) *Ὁ Β′, Κομνηνός* (1116-1183). Διεδέχθη 1180 ἐνδεκαετὴς τὸν πατέρα του Μανουὴλ Κομνηνὸν καὶ ἐτάχθη ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς μητρὸς του Μαρίας τῆς Ἀντιοχείας· διατελῶν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ θείου του Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ ὑπέγραψε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῆς μητρός του καὶ ἀνεγνώρισεν αὐτὸν συμβασιλέα. Εἶτα ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου.—3) *Ὁ Γ′, Ἄγγελος*, ἡγεμονεύσας 1195-1203, ἀφοῦ ἐξεθρόνισε καὶ ἐτύφλωσε τὸν ἀδελφόν του Ἰσαάκιον. Ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολιορκηθείσης ὑπὸ τῶν σταυροφόρων τοὺς ὁποίους εἶχε προσκαλέσει ὁ Ἀλέξιος, υἱὸς τοῦ Ἰσαακίου. Τῷ 1210 ἐπεχείρησε νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν γαμβρόν του Θεόδωρον Λάσκαριν, αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας. Ἡττηθεὶς ἐνεκλείσθη εἰς μονήν.—4) *Ὁ Δ′, Ἄγγελος*. Ἐκτοπίσας τῇ βοηθείᾳ τοῦ Δανδόλου τῆς Βενετίας καὶ τῶν σταυροφόρων τὸν Ἀλέξιον Γ′ ἀνῆλθε 1203 εἰς τὸν θρόνον μετὰ τοῦ πατρός του Ἰσαακίου. Ἐξεθρονίσθη κατόπιν στάσεως καὶ ἐστραγγαλίσθη τῷ 1204 τῇ ἐνεργείᾳ Ἀλεξίου Ε′, ὅστις τὸν διεδέχθη.—5) *Ὁ Ε′, Μούρτζουφλος*. Διεδέχθη 1204 τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκθρονισθέντα Ἀλέξιον Δ′ καὶ ἐβασίλευσεν ἐπί τινας μῆνας. Παρὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἠττήθη ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὑφ' ὧν καὶ ἐθανατώθη.

Ἀλέξιος. Ὄνομα αὐτοκρατόρων τῆς Τραπεζοῦντος. 1) *Ὁ Α′, ὁ Μέγας Κομνηνός* (1180-1222), ἔγγονος Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ, υἱὸς Μανουὴλ Κομνηνοῦ. Ἵδρυσε 1204 μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κων)πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τὴν ἀνεξάρτητον βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος.—2) *Ὁ Β′, ὁ Μέγας Κομνηνός* (1283-1330), υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Β′, ὃν διεδέχθη τῷ 1297. Διεξήγαγεν ἐπιτυχεῖς ἀγῶνας πρὸς τοὺς Τουρκομάνους. Περιῆλθεν εἰς ἔριδας μὲ τοὺς Γενουηνσίους.—3) *Ὁ Γ′, ὁ Μέγας Κομνηνός* (1337-1390), υἱὸς Βασιλείου Β′, διαδεχθεὶς 1349 τὸν Μιχαὴλ Κομνηνόν. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐσωτερικὰς ταραχὰς καὶ ἐμφυλίους σπαραγμούς, εἶτα δὲ ἐπιδρομὰς τῶν Τουρκομάνων καὶ τῶν Γενουηνσίων. Διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς πολιτικῆς του ἐξησφάλισε τὸ κράτος του καὶ ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὴν ὑψίστην αὐτοῦ ἀκμήν. Ἐπροστάτευσε καὶ προήγαγε τὴν ἐν Τραπεζοῦντι περίφημον ἀκαδημίαν τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Ἀστρονομίας.—4) *Ὁ Δ′, ὁ Μέγας Κομνηνός*. Υἱὸς Μανουὴλ Γ′, ὃν διεδέχθη τῷ 1417. Ἀπέθανε 1446 ἐν ἐκστρατείᾳ κατὰ τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου Δ′ τοῦ Καλογιάννη.

Ἀλέξιος Μιχαήλοβιτς. Τσάρος τῆς Ρωσίας ἀπὸ τοῦ 1645. Ὁ β′ ἐκ τοῦ οἴκου Ρωμανώφ. Ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς ἐναντι Σουηδῶν καὶ Πολωνῶν. Ἐξέτεινε τὸ κράτος του μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Καθῆρεσε τὸν μεταρρυθμιστὴν πατριάρχην Νίκωνα.

Ἀλέξιος Νικολάϊεβιτς. Τσάρεβιτς, υἱὸς Νικολάου Β′, γενν. 1904. Ἐφονεύθη 1918 μετὰ τῆς λοιπῆς τσαρικῆς οἰκογενείας ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἀλέξιος Πέτροβιτς. Υἱὸς Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἐκ τῆς Εὐδοκίας (1690-1718). Ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του ὡς ἀντιδρῶν πρὸς τὰς μεταρρυθμίσεις τούτου.

ἀλεξίπτωτον. Συσκευὴ ἐν εἴδει ἀλεξηλίου, δι' ἧς εἶνε δυνατόν, χάρις εἰς τὴν παραγομένην ἀντίστασιν τοῦ ἀέρος, νὰ κατέρχωνται ἄνθρωποι ἢ ἀντικείμενα ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας ἀπὸ μέγα ὕψος μὲ μικρὰν σχετικῶς ταχύτητα οὕτως ὥστε ἡ προσγείωσις νὰ γίνεται ἀκινδύνως. Ἤδη ὁ Λεονάρδος Δαβίντσι περιέγραψε περὶ τῷ 1500 τοιαύτην συσκευήν. Πρῶτος ἐπεχείρησε κατάβασιν δι' ἀ. πιθανῶς ὁ Ἰταλὸς *Βεράντιος* τῷ 1617. Τῷ 1777 ὁ Ἰωάννης Μογγολφιέρος κατῆλθε δι' ἀ. ἀπὸ τὴν στέγην τῆς οἰκίας του. Σημαντικώτερον ὅμως ὑπῆρξε τὸ πείραμα τοῦ Ἀνδρέα Γαρνέρεν 1797 ἐν Παρισίοις.

ἀλεξίπυρος ἐνδυμασία. Συσκευὴ ἐξ ἀλειπτύρου ὑφάσματος χρησιμευούσα ὡς ἐνδυμασία ἀνδρῶν ἀγήματος πυρκαΐας. Βάσις εἰς τὴν κατασκευὴν τοιούτων συσκευῶν εἶνε ὁ *ὀξύλιθος*, ὅστις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὑδρατμῶν τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἀποδίδει ὀξυγόνον καὶ ἀπορροφᾷ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος.

Σύγχρονον ἀλεξίπτωτον

Ἄλεξις ὁ κωμικός. Ἐκ τῶν πολυγραφωτάτων καὶ ὀνομαστοτάτων ποιητῶν τῆς μέσης κωμῳδίας. Κατήγετο ἐκ Θουρίων τῆς Κάτω Ἰταλίας. Ἔζησε κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον ὑπὲρ τὰ 100 ἔτη καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ θεάτρῳ στεφανούμενος ἐπὶ τῇ νίκῃ (270 π.Χ.).

ἀλεξίφλογον καὶ **ἀλεξίπυρον.** Πλαίσιον κεκαλυμμένον διὰ φύλλων ἀμιάντου ἢ ἄλλου καταλλήλου ὑλικοῦ καὶ χρησιμεῦον ὅπως προστατεύῃ ἀπὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἀκτινοβολίας τοῦ πυρὸς τῆς ἑστίας ἢ τῆς θερμάστρας.

Ἄλεος. Ἔγγονος τοῦ Ἀρκάδος, οἰκιστὴς τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ πόλεως Ἀλέας, πρόγονος τῶν *Ἀλεαδῶν*.

Ἀλεοῦται (Aleutian Islands). Ὁμὰς 150 νήσων ἐν τῇ Βεριγγείῳ θαλάσσῃ ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀλάσκαν. Ἔκτ. 37.840 τ.χλμ., κάτ. 2500. Κυνήγιον καὶ ἐμπόριον πολυτίμων δερμάτων (ἐνυδρίδες, ἀλώπεκες).

ἀλεποῦ. Ἡ ἀλώπηξ.

Ἀλεποῦ. Ἕδρα κοινότ. τῆς νήσου Κερκύρας. Κάτ. 540.

Ἀλεποχώρι. 1) Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 377.—2) Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 344.

Ἀλεσία (λατ. Alesia). Π. τῆς Γαλατίας, πρωτ. τῶν Μανδουβίων. Ἐκειτο παρὰ τὴν σημερινὴν πολίχνην Σεμύρ (νομὸς Κὸτ-Α-Ὀρ). Τῷ 52 π.Χ. ὁ Καῖσαρ ἐξεπολιόρκησεν αὐτὴν καὶ συνέλαβε τὸν Οὐερκιγγετόριξ.

Ἀλέσιον (ἡ ἀρχ. Λίσσος· ἀλβ. **Ἀλ Λὲς**). Π. τῆς Ἀλβανίας. Κάτ. 3500. Ἐνταῦθα ὁ τάφος τοῦ Σκενδέρβεη.

Ἀλέσταινα (ἡ). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 253.

Ἀλέστια (τά). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Εὐρυταν ίας. Κάτ. 227.

ἀλέτρι. Τὸ ἄροτρον.

ἀλετροπόδα ἢ **ἀλετροπόδι.** Τὸ ὑνίον τοῦ ἀρότρου. ‖ *(Ἀστρον.)* Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ὡρίωνος.

Ἄλετς (Aletsch). Ὁ μέγιστος παγὼν τῆς Εὐρώπης (130 τ.χλμ.) εἰς τὴν ἑλβετικὴν Βαλαισίαν.

Ἀλευάδαι. Οἱ διάδοχοι καὶ ἀπόγονοι τοῦ *Ἀλεύα*, ἰσχυρότατον γένος τῆς Θεσσαλίας, ἧς Ἀλευάδαι ἡγεμόνες ἀναφέρονται μέχρι τοῦ Β′ π.Χ. αἰῶνος.

Ἀλεύας (γεν. -α). Ὁ ἐπονομαζόμενος «πυρρός», μυθολογικὸν πρόσωπον, υἱὸς τοῦ Θεσσαλοῦ, ἔγγονος τοῦ Ἡρακλέους. Ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Θεσσαλίας καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Δελφικοῦ μαντείου.

Ἀλευράδα (ἡ). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Βάλτου. Κάτ. 495.

ἀλεύρι. Τὸ ἄλευρον.

ἀλευρίτης. Γένος εὐφορβιοειδῶν δένδρων τῶν τροπικῶν χωρῶν. *Ἀ. ὁ μολουκκιανὸς* δίδει καρπὸν πλούσιον εἰς ἔλαιον, χρήσιμον ὡς τροφή, πρὸς φωτισμὸν κ.λ.

ἀλευρομαντεία. Εἶδος μαντείας παρ' ἀρχαίοις.

ἀλευρόμετρον. Ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς ἐκτίμησιν τῶν ἀρτοποιητικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀλεύρου διὰ τῆς διαστολῆς τῆς ἐν τῇ ζύμῃ περιεχομένης *γλουτένης*.

ἀλευρόμυλος. Μύλος ἀλέσεως σίτου.

ἄλευρον. Κόνις παραγομένη ἐκ τῆς ἀλέσεως δημητριακῶν καρπῶν. Ἐκτὸς τῶν ἐκ δημητριακῶν ἀλεύρων παρασκευάζονται ἐπίσης εἰδικὰ ἄλευρα ἐξ ὀρύζης, γεωμήλων, ἀραροῦτ κ.λ., ἐπίσης δὲ καὶ σύνθετα (φωσφατίνη κλ.) δι' ἀσθενεῖς, βρέφη καὶ ἄλλας χρήσεις. Τὰ σιτάλευρα συνίστανται ἐξ *ἀμύλου* καὶ *γλουτένης* μετὰ μικρῶν ποσῶν λιπαρῶν οὐσιῶν, σακχάρων, κυτταρίνης, δεξτρίνης καὶ ἀνοργάνων ἁλάτων. Αἱ διάφοροι ποιότητες τῶν ἀ. διακρίνονται κατὰ τὴν σκληρότητα τῶν σιτηρῶν ἐξ ὧν παράγονται, αἱ δὲ ἐμπορικαὶ ποικιλίαι καθορίζονται ὑπὸ τὰ ὀνόματα: α) ἀ. ἔκτακτον, β) ἀ. α′ ποιότητος, γ) ἀ. β′ ποιότητος, δ) ἀ. γ′ ποιότητος, ε) ἀ. κατωτάτης ποιότητος. Αἱ ποικιλίαι αὗται ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ κρησερισμοῦ των. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιομηχανίᾳ διακρίνονται τὰ ἐκ σκληροῦ καὶ τὰ ἐκ μαλακοῦ σίτου ἄλευρα. *Καλὸν ἀ.* εἶνε ξηρὸν καὶ δὲν συσφαιροῦται ἄνευ πιέσεως. Τὸ χρῶμα ποικίλλει ἐκ τῆς ποιότητος καὶ τῆς λεπτότητος. Κιτρινωπὸν ἀ. προέρχεται ἐκ σκληροῦ σίτου, λευκὸν ἢ λευκοκίτρινον ἐκ μαλακοῦ. Ἡ ὁσμὴ τοῦ καλοῦ ἀ. εἶνε εὐχάριστος καὶ ἡ γεῦσις εὐαρέστως γλυκίζουσα. Ἄλευρον ἀλλοιωθὲν ἔχει γεῦσιν δυσάρεστον, ὄξινον, πικράν, δριμεῖαν, εὐρωτιῶσαν.

ἀλευροσκούληκο. Βλ. **σκιόβιος.**

Ἀλευροῦ. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 404.

ἀλευρώδης (ὁ). Ἔντομον ἡμίπτερον ἐκ τῶν κοκκιδῶν, ὠχροπράσινον, μικρότατον, καλυπτόμενον ὑπὸ οὐσίας τινὸς ἀλευρώδους. Προξενεῖ ζημίας εἰς τὴν ἐλαίαν, οὐχὶ ὅμως ἀξίας λόγου.

ἄλεφ. Πρῶτον γράμμα τοῦ ἑβραϊκοῦ καὶ εἶτα τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου, τὸ φοινικικὸν *ἐλέφ*, τὸ ἑλληνικὸν *ἄλφα*.

ἀλεώριον. Κατασκεύασμα ἐκ ξύλου, μετάλλου ἢ λιθοδομῆς, σημειοῦν τὴν ὕπαρξιν ἀβαθῶν ἢ ἄλλων ἐπικινδύνων διὰ τὸν πλοῦν ἀντικειμένων ἐντὸς θαλασσίων ἢ ποταμίων διαύλων.

Ἄλη. Ἀραβικὸν ἐπίθετον σημαῖνον ὑψηλός, ἔξοχος, ἐξ οὗ τὸ κύριον ὄνομα Ἄλη, τουρκ. Ἀλῆ, Ἀλῆς.

'Αλῆ. Υἱὸς τοῦ 'Αβοῦ-Τάλεβ, ἐξάδελφος καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Μωάμεθ, εἷς τῶν πρώτων ὀπαδῶν τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, γενόμενος χαλίφης τῷ 656. Ἡ δολοφονία του (661) ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ σχίσματος τῶν *Σχιιτῶν*.

'Αλῆ βέης. 1) Μαμελοῦκος σουλτάνος ἐν Αἰγύπτῳ, καταγόμενος ἐκ Καυκάσου (1728-1773).—2) 'Ισχυρὸς Τοῦρκος ἐν Ναυπλίῳ, υἱὸς ληστοῦ, συμπράξας εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν κλεφτῶν τῆς Πελοποννήσου. Τῷ 1781 φρούραρχος Ναυπλίου, Μετέθεσε 1786 τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Μωριᾶ εἰς Τρίπολιν.

'Αλῆ Βουρδουρλῆ πασᾶς. Μέγας βεζύρης κατὰ τὸν ἀπαγχονισμὸν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'.

'Αλῆ-Ζαδὲ-Μουεζζίν. Τοῦρκος ἀρχιναύαρχος ἐπὶ Σελὶμ Β'. Ἐκυρίευσε τὴν Κύπρον καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου (1571).

'Αλῆ-ῒβν-Γιουσούφ. Σουλτάνος 'Αλμοραβίδης, ἡγεμονεύσας 1106-1143. Τὸ κράτος του περιελάμβανε μέγα μέρος τῆς Β. 'Αφρικῆς καὶ τῆς 'Ιβηρικῆς χερσονήσου.

'Αλῆ Κιουμουρτζῆ πασᾶς. Εἷς τῶν κυριωτέρων βεζυρῶν τῶν Τουρκίας (1675-1716). Σύζυγος τῆς Φατμᾶς, θυγατρὸς τοῦ 'Αχμὲτ Γ', διὸ καὶ ἐπωνομάσθη *Δαμάτ* (τ.ἔ. γαμβρός). Κατέπνιξε 1714 ἐπανάστασιν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐπολέμησε τοὺς Βενετοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, κυριεύσας διαφόρους πόλεις καὶ κατασφάξας Ἕλληνας καὶ Βενετούς. Ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Πετερβαραδίου ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου.

'Αλῆ Μαχδοὺμ πασᾶς. Μέγας βεζύρης τοῦ σουλτάνου Βαγιαζὴτ Β' (-1511). Ἀρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης ἐκυρίευσε 1500 τὴν Κορώνην καὶ τὴν Μεθώνην.

'Αλῆ Μολδοβατζῆ. Μέγας βεζύρης τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ τοῦ Γ'.

'Αλῆ Τεπελενλῆς. Πασᾶς τῶν 'Ιωαννίνων γεννηθεὶς ἐν Τεπελενίῳ τῆς Β. Ἠπείρου (1714-1820). Υἱὸς τοῦ ληστάρχου Βελῆ καὶ τῆς Χάμκως, ἤτις ἀνέθρεψεν αὐτὸν φιλόδοξον καὶ αἱμοχαρῆ. Μόλις γενόμενος ἔφηβος ἐτρομοκράτησεν ἡγούμενος ἀλβανικῆς συμμορίας τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν. Ἐνυμφεύθη τὴν *'Εμινέ*, θυγατέρα τοῦ Καπλὰν πασᾶ τοῦ Δελβίνου, οὗτινος βραδύτερον ἐπέτυχε τὴν ἀποκεφάλισιν, διαβαλὼν αὐτὸν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. Ἐξώντωσε τοὺς Χορμοβίτας καὶ Λικλιώτας, ἐκδικούμενος παλαιὰν προσβολὴν τούτων ἐναντίον τῆς μητρός του καὶ τῆς ἀδελφῆς του. Τῷ 1786 ἐγένετο πασᾶς τῆς Θεσσαλίας. Ἤρπασε 1788 τὴν Ἤπειρον ἀπὸ τὸν 'Αλῆ Ζὸτ καὶ ὠνομάσθη 1789 ὑπὸ τῆς Πύλης γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν δδῶν. Ἐπεχείρησεν ἀνεπιτυχῶς τὴν κατάκτησιν τοῦ Σουλίου. Κατέλαβε τὴν Χιμάραν, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους κατέσφαξε. Κατέλαβε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Πρέβεζαν καὶ τὴν Βόνιτσαν, ἐπέτυχε τὸν διορισμὸν τοῦ υἱοῦ του *Μουχτὰρ* ὡς διοικητοῦ τῆς Ναυπάκτου. Βραδύτερον ἐστράφη ἐκ νέου ἐναντίον τοῦ Σουλίου, ὅπερ, τέλος, 1803, καθυπέταξεν. Ἡ Πύλη διώρισεν αὐτὸν μὲν Ρούμελη Βαλεσῆν, τὸν δὲ υἱόν του Βελῆν διοικητὴν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Πελοποννήσου. Οὕτως ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ἀ. ἐξετάθη ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἀνέλαβε προσέτι ὁ Ἀ. τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ. Καταρτίσας στρατὸν 80.000 ἀνδρῶν ἐγένετο πανίσχυρος. Ἐπολέμησε τοὺς ἁρματολούς, ἐφόνευσε τὸν Εὐθ. Βλαχάβαν, κατεπτόησε διὰ σφαγῶν καὶ διώξεων πάντα ἀντιτιθέμενον αὐτῷ, κατέσφαξε τὸ *Γαρδίκι*, ἡγόρασεν ἀπὸ τῶν Ἄγγλων τὴν Πάργαν. Οὕτως ἐγένετο κύριος κράτους περιλαμβάνοντος τὴν Πελοπόννησον, ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Θεσσαλίαν, μέρος τῆς Εὐβοίας, τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Μακεδονίαν, μέχρι τῶν ἑκβολῶν τοῦ 'Αφοῦ καὶ τοῦ 'Αλιάκμονος. Ἀπέκτησε, διὰ παντοίων τρόπων, κολοσσιαίαν περιουσίαν, διωργάνωσεν ὅμως σχετικῶς εὐημεροῦν κράτος, προσείλκυσε δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐν 'Ιωαννίνοις αὐλήν του τοὺς ἀνδρειοτέρους τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Στερεᾶς καὶ πολλοὺς διαπρεπεῖς Ἕλληνας ἐπιστήμονας. Ἐπιχειρήσας νὰ ἀποτινάξῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην, ἥτις εἶχεν ἀπομείνει, σχέσιν ὑποτελείας πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βαλκανικῆς, ἐκηρύχθη ὑπὸ τῆς Πύλης ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας, περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς ταύτην, συνεμάχησε μὲ τοὺς Σουλιώτας, ἡττήθη τέλος ὑπὸ τοῦ *Χουρσὶτ* καὶ ἐφονεύθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ *Ἁγ. Παντελεήμονος* ἐπὶ τῆς νήσου τῶν 'Ιωαννίνων, ἔνθα ἀντέταξε τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν. Βραδύτερον, δυνάμει αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, ἀπεκεφαλίσθησαν οἱ υἱοί του καὶ οἱ ἔγγονοί του.

'Αλῆ Φαρμάκης. 'Αλβανός, ἰσχυρὸς ἀγᾶς τοῦ Λάλα κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν πιστὸς φίλος τῶν Κολοκοτρωναίων, βοηθήσας καὶ βοηθηθεὶς ὑπ' αὐτῶν πλειστάκις εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν Τούρκων πολέμους.

ἀληγεῖς. Οἱ κανονικοὶ ἄνεμοι, οἵτινες πνέουσι καθ' ὅλον τὸ ἔτος μεταξὺ γεωγρ. πλάτους 10-30° εἰς ἀμφότερα τὰ ἡμισφαίρια. Ὀφείλονται κυρίως εἰς τὴν ὑπερθέρμανσιν τῆς ἰσημερινῆς ζώνης, γεννῶσαν ἀνοδικὰ ρεύματα καὶ προκαλοῦσαν ὡς ἐκ τούτου εἰσροὴν ἀέρος πρὸς τὸν ἰσημερινόν. Ἡ εἰσροὴ αὕτη θὰ προεκάλει βορείους ἀνέμους εἰς τὸ βόρειον καὶ νοτίους εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον, ἐὰν ἡ γῆ ἦτο ἀκίνητος. Λόγῳ ὅμως τῆς περιστροφικῆς κινήσεως ἡ φορὰ τῶν ἀνέμων εἶνε ἐκ ΒΑ εἰς τὸ Β. ἡμισφαίριον καὶ ἐκ ΝΑ εἰς τὸ νότιον. Οἱ ἀ. τῶν δύο ἡμισφαιρίων συναντώμενοι παρὰ τὸν ἰσημερινὸν τείνουσι νὰ καταστῶσι παράλληλοι, συγχρόνως ὅμως ἡ δύναμις αὐτῶν ἐλαττοῦται καὶ εἰς τὸ σημεῖον ἔνθα συναντῶνται σχηματίζεται ἡ ζώνη τῶν ἰσημερινῶν νηνεμιῶν.

ἀλήθεια. Ἡ συμφωνία τῆς γνώσεως πρὸς ἑαυτὴν καὶ τοὺς λογικοὺς κανόνας *(ἀ. κατ' εἶδος ἢ τυπικὴ ἢ λογική, ὀρθότης)*. Ἡ συμφωνία τῆς γνώσεως πρὸς τὸ περιεχόμενον ἢ τὸ πραγματικὸν ἀντικείμενον αὐτῆς *(ἀ. καθ' ὕλην ἢ πραγματική)*.

'Αλήθεια. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, θυγάτηρ τοῦ Διός (παρὰ Ρωμαίοις τοῦ Κρόνου) ἢ τοῦ Χρόνου), μήτηρ τῆς 'Αρετῆς, τροφὸς τοῦ 'Απόλλωνος.

ἀληθὴς χρόνος. Ἡ ὡριαία γωνία τοῦ κέντρου τοῦ ἡλίου ἔν τινι τόπῳ. Ἡ ἀληθὴς ἡλιακὴ ἡμέρα ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας διόδου τοῦ κέντρου τοῦ ἡλίου διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου. Ἡ διάρκεια αὐτῆς μεταβάλλεται κατὰ τὰς διαφόρους ἡμέρας τοῦ ἔτους. (Βλ. καὶ *ἐξίσωσις*).

'Αλήϊον πεδίον. Κατὰ τὸν Ὅμηρον, πεδιὰς τῆς Λυκίας, ἐν ᾗ ὁ Βελλεροφόντης μισηθεὶς παρὰ τῶν θεῶν ἐπλανᾶτο μόνος. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, πεδιὰς τῆς Κιλικίας ἔνθα ἐγένετο ἡ πρώτη συγκέντρωσις τῶν περσικῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν στρατείαν τοῦ Δάτιδος καὶ 'Αρταφέρνους ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος (ἡ σήμερον **Τσουκοὺρ-όβᾶ**, ἔνθα ἡ π. Ἄδανα).

'Αληκτώ. Μία τῶν 'Ερινύων.

Ἄλης καὶ **'Αλσύς.** Δαίμων θήλεια παρὰ τοῖς Ἕλλησι τῆς Καππαδοκίας, ἐνοχλοῦσα κυρίως τὰς ἐπιτόκους καὶ τὰς λεχούς, ἀντίστοιχος πρὸς τὴν Γελλώ. Παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ 'Αρμενίοις **Ἄλ.**

'Αλήσιον καὶ **'Αλεΐσιον.** Π. τῆς ἀρχαίας ἠλειακῆς Πισάτιδος.

ἀλητεία. Ἡ μετὰ φυγοπονίας καὶ στερήσεων μέσων συντηρήσεως περιπλάνησις ἄνευ σταθεροῦ καταλύματος, ἐπαιτεία (βλ.λ.).

'Αλήτης. Υἱὸς τοῦ Ἱππότου, δισεγγόνου τοῦ Ἡρακλέους, μυθολογικὸς ἥρως, περὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι πολλαὶ διηγήσεις σχετικαὶ πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς Κορίνθου κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Δωριέων περὶ τὸ 1100 π.Χ. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθησαν ποιητικῶς οἱ Κορίνθιοι *'Αλητίδαι*.

ἀλθαία (althæa). Γένος μαλαχωδῶν φυτῶν. *Ἀ. ἡ φαρμακευτική*, κν. *νεφρολόχα*, θάμνος αὐτοφυὴς ἐν Ἑλλάδι, ἔχει ρίζας χρησίμους ἐν τῇ Φαρμακευτικῇ ὡς μαλακτικὸν κ.λ. *Ἀ. ἡ δενδρομολόχα*, κν. *δενδρομολόχα*, ἰθαγενὴς τῆς Κίνας, καλλιεργεῖται ὡς καλλωπιστικὸς θάμνος.

'Αλθαιμένης. Ἡρακλείδης, υἱὸς τοῦ Κισσοῦ, βασιλέως τοῦ Ἄργους, καὶ ἔγγονος τοῦ Τημένου, ὁ πρῶτος οἰκιστὴς τῶν Δωριέων εἰς Κρήτην. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Κατρέως, υἱοῦ τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Ἀερόπης.

Ἄλθηπος. Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Λητίδος, θυγατρὸς τοῦ Ὠρου, πρώτου βασιλέως τῆς Τροιζῆνος. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ χώρα *Ἀλθηπία*.

ἁλία (ἡ). Εἰς πλείστας δωρικὰς πόλεις ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου.

'Αλία. Νύμφη ἐκ τῶν συνοδῶν τῆς Θεᾶς Θέτιδος.

'Αλιάγα (Λουδοβῖκος Aliaga). Μέγας ἱεροεξεταστὴς ἐν Ἱσπανίᾳ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *'Αβελιάνα* προλαμβάνων τὸν Θερβάντες συνέχειαν τοῦ α' μέρους τοῦ «Δὸν Κιχώτη», τελείως ἀναξίαν ἐκείνου.

ἁλιάδα (ἡ· ἰταλ. agliata, ἐκ τοῦ aglio, σκόροδον). Πολτοειδὲς βάμμα κατασκευαζόμενον ἐξ ὀπτῶν γεωμήλων ἢ ἄρτου, σκορόδου καὶ ἐλαίου, ἄλλως **σκορδαλιά**.

Ἁλιάετος

ἁλιάετος. Γένος πτηνῶν ἱερακοειδῶν συγγενῶν πρὸς τοὺς ἀετούς. *Ἀ. ὁ λευκόουρος* ἀπαντᾷ ἐν 'Ακαρνανίᾳ.

ἁλιαῖος. Ὁ ἄλλως **φαλακροκόραξ** (βλ.λ.)

'Αλιάκμων. Ποτ. τῆς Μακεδονίας, πηγάζων ἀπὸ τοῦ Βοΐου ὄρους καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, 20 χλμ. πρὸς Ν τοῦ 'Αξιοῦ. Μῆκος 500 χλμ., πλάτος μέχρι 100 μ. κατὰ τὸν μέσον καὶ κατώτερον ροῦν, μέσον δὲ βάθος 1.50 μ. Σχηματίζεται ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν ποταμίων *Μπέλιτσα* καὶ *Μπίστριτσα ἢ Βιστρίτσα*. Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου κν. καλεῖται *Βιστρίτσας* καὶ ὁλόκληρος ὁ ποταμός.

'Αλιαρτίς (ἡ). Ἕτερον ὄνομα τῆς λίμνης Κωπαΐδος.

'Αλίαρτος (ἡ καὶ ὁ). 'Αρχαία π. τῆς Βοιωτίας παρὰ τὴν Κωπαΐδα, ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ὁδοῦ ἀπὸ 'Ορχομενοῦ εἰς Θήβας, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ 'Αλιάρτου, υἱοῦ τοῦ Θερσάνδρου, βασιλέως τῶν Θηβῶν. Κατεστράφη 480 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Ξέρξου. Τῷ 395 οἱ Σπαρτιᾶται προσέβαλον τὴ ἀνοικοδομηθεῖσαν π., ἀλλ' ἡττήθησαν, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν Λύσανδρος ἐφονεύθη. Τῷ 171 π.Χ. κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἀσήμαντα ἐρείπια σῴζονται ἐν τῷ χωρίῳ Μάζι.

'Αλίας (λατ. Alia, ἰταλ. Allia). Μικρὸς παραπόταμος τοῦ Τιβέρεως. Παρ' αὐτὸν μεγάλη ἧττα τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τῶν Γαλατῶν. Ἡ ἡμέρα τῆς ἥττης, 18 'Ιουλίου, ἐθεωρεῖτο ἔκτοτε ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἡμέρα ἀποφράς (dies aliensis, ἀλιὰς ἡμέρα).

'Αλιβέριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 2176. Οἰνοφόρος καὶ λιγνιτοφόρος περιοχὴ (ἐτησία παραγωγὴ λιγνίτου περὶ τὰς 25.000 τόννων). Ἐπίνειον *Σκάλα 'Αλιβερίου* ἐπὶ τοῦ Ν. τμήματος τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, καλὸν ἄγκυροβόλιον.

'Αλιβιζᾶτος. 1) *'Αμίλκας*. Ἀπὸ 1919, τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ τῆς Ποιμαντικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γενν. 1887.—2) *Νικόλαος* (ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου). Τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γενν. 1876. Ἱδρυτὴς 1903 τῆς «Πολυκλινικῆς» Ἀθηνῶν.

'Αλιγάρ (Aligarh). Ὀχυρωμένη π. τῶν 'Ινδιῶν, πρωτ. ὁμων. διαμερίσματος, μεταξὺ τῶν ποτ. Γάγγου καὶ Τζάμνα. Ἔχει περίφημον μουσουλμανικὸν διδακτήριον. Κάτ. 64.800

'Αλιγιέρη ἢ **'Αλδιγιέρη** (Alighieri ἢ Aldighieri). Εὐγενὴς οἰκογένεια τῆς Φλωρεντίας ἐκλιποῦσα τῷ 1545, ἐξ ἧς κατήγετο ὁ *Δάντης*.

'Αλίδαι ἢ **'Αληΐδαι.** Μωαμεθανικὴ δυναστεία κατερχομένη ἀπὸ τοῦ 'Αλῆ βὲν Χασὰν (680), ἐγγόνου τοῦ χαλίφου 'Αλῆ βὲν Τάλεβ, οἱ ἄλλως **Φατιμίδαι**.

'Αλίεια. Ἑορτὴ ἐν Ρόδῳ πρὸς τιμὴν τοῦ πολιούχου Ἡλίου (Ἁλίου).

ἁλιεία (ἡ). Ἡ ἁλιευτικὴ τέχνη, τὸ ψάρευμα. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ἀνθρωπίνων τεχνῶν, ἀποτελεῖ ἕνα ἐκ τῶν πλουτοπαραγωγικωτέρων πόρων πολλῶν χωρῶν. Διακρίνεται εἰς τὴν *ἐν θαλάσσῃ* καὶ τὴν *εἰς γλυκέα ὕδατα* ἁλιείαν. Ἡ θαλασσία ἁ. δύναται νὰ διακριθῇ εἰς τὴν *ἀτομικὴν* καὶ εἰς τὴν *βιομηχανικήν*, σκοποῦσαν τὴν σύλληψιν μεγάλων ποσοτήτων ἰχθύων, ὡς τὸ πολὺ πελαγίων. Κατὰ τὴν βιομηχανικὴν ἁλιείαν γίνεται χρῆσις μηχανικῶν μέσων καὶ κυρίως μηχανοκινήτων σκαφῶν. Ἡ ἁ. τῶν ἁριγγῶν, τῶν βακαλάων, τῶν τόννων (θύννων), τῶν σαρδελλῶν κ.λ., εἶνε ἐκ τῶν μεγαλυτέρων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ εἴδους τούτου. Ἡ ἁ. τῶν σπόγγων ἀποτελεῖ ἑτέραν σπουδαιοτάτην βιομηχανικὴν ἁλιείαν (βλ. *σπόγγος*). Ποικιλώτατα εἶνε τὰ ὄργανα καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς ἁλιείας. Διακρίνονται εἰς τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον *μόνιμα* (ὁρμιαί, δίκτυα, παραγάδια, θυννεῖα κ.λ.) καὶ εἰς τὰ *συρόμενα* (τράται κ.λ.). Ἐθνικοὶ καὶ διεθνεῖς νόμοι καὶ συμβάσεις καθορίζουσι σήμερον τὰ τῆς ἁλιείας, καὶ ἐν πολλοῖς τὴν περιορίζουσι θεωρουμένην μέχρι τινός, συμφώνως πρὸς τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον, ὡς ἐλευθέραν κατάληψιν (occupatio) ἀδεσπότων πραγμάτων. Ἐν Ἑλλάδι ἡ ἁ. μόλις ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἐπιτοπίων ἀναγκῶν. Ἀξιόλογα εἶνε τὰ ἰχθυοτρόφα ὕδατα τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ 'Αμβρακικοῦ καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ, ὡς καὶ ἡ ἁλιεία τῶν λιμνῶν ἰδίᾳ τῆς Μακεδονίας. Κρατικὰ καθιδρύματα ὑποβοηθητικὰ τῆς ἁλιείας ὑπάρχουσι «Διεύθυνσις ἁλυκῶν καὶ ἁλιείας» ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ «Ὑδροβιολογικὸς σταθμὸς» ἐν Φαλήρῳ.

ἁλιζαρίνη. Ἐρυθρὰ χρωστικὴ οὐσία τῆς ρίζης τοῦ ἐρυθροδάνου. Παρασκευάζεται συνθετικῶς ἐκ τοῦ *ἀνθρακενίου*.

Ἀλιθέρσης. Σοφὸς Ἰθακήσιος γέρων, ἐνισχύσας τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσέως Τηλέμαχον εἰς τὸν κατὰ τῶν μνηστήρων ἀγῶνα.

Ἅλικα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 238.

ἀλικάκαβος (ὁ). Φυτόν. Βλ. **φυσαλλίς.**

Ἀλίκαμπος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Κρήτης). Κάτ. 625. Ἀναφέρεται ἐπὶ Βενετοκρατίας ὡς ὁρμητήριον κακοποιῶν. Ὑπῆρξεν ἐπὶ Τουρκοκρατίας κέντρον ἀντιδράσεως κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἀλικανᾶς. Ἕδρα κοιν. τῆς Ζακύνθου. Κάτ. 161.

Ἀλικάντη (Alicanti). Π. τῆς ΝΑ. Ἱσπανίας ἐπὶ τῆς Μεσογείου, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ, εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἱσπανικῶν λιμένων. Κάτ. 64.000. Παράγει περιζήτητον γλυκὺν οἶνον, σῖτον, μέταξαν. Χειμερινὸς κλιματολογικὸς σταθμός. Ὁ νομὸς ἔχει ἔκτ. 5799 τ.χλμ. καὶ κατ. 512.000.

Ἁλικαρνασσός. Ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀποικία ἐπὶ τῆς Καρικῆς παραλίας, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Τροιζηνίων, μετὰ καλοῦ λιμένος καὶ δύο ἀκροπόλεων, ὧν ἡ ἑτέρα ἐπὶ τῆς νησῖδος τοῦ λιμένος εἶχεν ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐβοήθησεν ἐπὶ βασιλίσσης Ἀρτεμισίας τὸν Ξέρξην εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν του. Ἔφθασεν εἰς τὴν μεγίστην ἀκμὴν ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ *Μαυσώλου*. Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Ἐπὶ τῶν διαδόχων ἀπετέλεσε τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν Πτολεμαίων τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Ἀντιγόνου. Ἐπὶ Βυζαντινῶν ἀνῆκεν εἰς τὸ θέμα Κιβυρραιωτῶν καὶ κατελήφθη τῷ 1400 ὑπὸ τῶν Ἰωαννιτῶν τῆς Ρόδου. Κατεστράφη βραδύτερον ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ εἶτα ἀνοικοδομηθεῖσα ὑπὸ Ἑλλήνων μετωνομάσθη *Βουδρούμ*, ἐκ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἁγ. Πέτρου φυλακῶν. Ὑπῆρξε γενέτειρα *Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως*. Κάτ. (μέχρι τοῦ 1912) 11.000 (6000 Ἕλληνες).

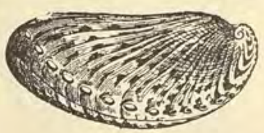

Ἁλιῶτις

Ἀλίκη (Βικτωρία-Ἀλίκη - Ἐλισάβετ - Ἰουλία πριγκίπισσα Βάττενβεργ). Θυγάτηρ τοῦ Ἄγγλου ναυάρχου πρίγκιπος Βάττενβεργ, γενν. 1885 καὶ νυμφευθεῖσα 1903 τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Α΄ Ἀνδρέαν.

Ἀλικιανοῦ *(τ')*. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυδωνίας (Χανίων). Κάτ. 707. Ἐνταῦθα ἐσφάγη 570 ὁ *Πέτρος Καντανολέος* καὶ πολλοὶ ἐπιφανεῖς Κρῆτες ὑπὸ τῶν Βενετῶν.

ἀλικόρη (ἡ) ἢ **δουγονγ.** Γένος χορτοφάγων κητῶν λεγομένων καὶ θαλασσίων ἀγελάδων, τῆς τάξεως τῶν σειρηνίων. Ἔχουσι μῆκος 3-3,5 μ. Ζῶσιν εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν.

ἀλίκουλα (ἡ· alicula). Βραχὺ ὠμοφόριον ἄνευ χειρίδων ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ρωμαίοις, σύνηθες ἔνδυμα τῶν χωρικῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ποιμένων.

Ἁλιμοῦς (ὁ). Ἀρχαῖος δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἔνθα τὸ νῦν Καλαμάκι. Πατρὶς τοῦ Θουκυδίδου.

Ἀλιμπέρτη (Σωτηρία). Ἑλληνὶς συγγραφεύς (1847-1922). Ἱστορικὰ ἔργα ἀναφερόμενα ἰδίως εἰς τὰς Ἑλληνίδας.

ἀλίπαστα (τά). Τρόφιμα συντετηρημένα διὰ τοῦ ἅλατος. Παρασκευάζονται εἴτε δι' ἀφθόνου ἐπιπάσεως τῶν σχετικῶν τροφίμων μὲ ἅλας εἴτε δι' ἐμβυθίσεως αὐτῶν εἰς ἅλμην (σαλαμοῦραν). Κυριώτερα εἴδη: χοίρειον κρέας, σαρδέλλαι, χαβιάρι, αὐγοτάραχο, ταραμᾶς, σκόμβροι, λακέρδαι, ἐλαῖαι. Ἐν Ἑλλάδι παρασκευάζονται ἐτησίως μεγάλα ποσὰ ἁ. ἰδίᾳ ἰχθύων (Εὐβοϊκός, Πρέβεζα κλ.), γίνεται δὲ καὶ ἐξαγωγὴ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν (Αἴγυπτον, Βαλκάνια).

Ἁλίπεδον. Παρ' ἀρχαίοις, ἡ πρὸ τοῦ Πειραιῶς πρὸς Β ἀμμώδης ἔκτασις πέρα τῶν Ἁλῶν πρὸς τὸ Φάληρον μέχρι τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Ρέντη καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν θάλασσαν.

ἁλιπηγή. Πηγὴ μεταλλικοῦ ὕδατος, οὗ τὸ κύριον συστατικὸν εἶνε αἱ ἁλατώδεις οὐσίαι. Διακρίνονται κυρίως εἰς τρεῖς κατηγορίας: τὰς χλωριούχους, τὰς βρωμοϊωδιούχους καὶ τὰς θειούχους.

ἁλιπόρφυροι. Τὸ πολυτελέστερον παρ' ἀρχαίοις εἶδος ταπήτων, ὧν τὸ μαλλίον εἶχε βαφῆ διὰ πορφύρας.

Ἁλιρρόθιος (τ.ἔ. ροθῶν ὡς ἡ θάλασσα). Ἐπωνυμία τοῦ Ποσειδῶνος, ἐξ ἧς ὁ μῦθος ἔπλασεν Ἁ. υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Εὐρύτης.

ἀλισίβα. Ἡ στακτὴ κονία, τ.ἔ. τὸ σταχτόνερον, δι' οὗ πλύνονται τὰ ἀσπρόρρουχα. Εἴς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος λέγεται καὶ *θολόσταχτη* καὶ *κατασταλαχτή*. Εἶνε κυρίως διάλυμα ἀνθρακικοῦ καλίου, ἀλλὰ περιέχει καὶ ὅλα τὰ ἄλλα διαλυτὰ συστατικὰ τῆς τέφρας. Εἰς τὴν βιομηχανίαν λέγονται καὶ τὰ διάφορα διαλύματα τῶν καυστικῶν ἁλάτων.

ἄλισμα (Alisma). Γένος ἑλοβίων μονοκοτυληδόνων φυτῶν. *Ἄ. τὸ πλαντάγινον*, κν. *λάππα*, φύεται ἐν Θεσσαλίᾳ, Αἰτωλίᾳ καὶ Εὐβοίᾳ.

Ἀλιστράτη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φυλλίδος (Σερρῶν). Κάτ. 3786. Βαμβακοκαλλιέργεια.

ἀλισφακιὰ ἢ **ἀλιφασκιά.** Τὸ φυτὸν ἐλελίφασκος.

ἀλιτζές (ὁ). Ξανθότριχος ἵππος.

ἀλιτήριοι δαίμονες. Παρ' ἀρχαίοις, δαίμονες τιμωροὶ οὐχὶ μόνον τῶν φονέων, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ φονευθέντος, ὅσοι παρημέλουν τὴν νόμιμον καὶ κατὰ τὰ πάτρια καθωρισμένην ἐκδίκησιν. Ἐκ τῆς σημασίας ταύτης προῆλθεν ἡ τοῦ ἀποτροπαίου, ἀκαθάρτου, βεβαρημένου ὑπὸ ἐγκλημάτων ἢ σπείροντος τὴν καταστροφὴν ἀνθρώπου. Ὁ Δημοσθένης ὠνόμασε τὸν Αἰσχίνην «κοινὸν ἀλιτήριον», ὁ δὲ δεύτερος τὸν πρῶτον «τῆς Ἑλλάδος ἀλιτήριον».

ἀλιφασκιά. Βλ. **ἀλισφακιά.**

Ἀλίφειρα ἢ **Ἀλίφηρα** (ἡ). Ἀρχαία π. τῆς Ἀρκαδίας, παρὰ τὴν ἠλειακὴν Τριφυλίαν, ἔχουσα ἐπὶ Παυσανίου ναοὺς τῆς Ἀθηνᾶς ὡς γεννηθείσης ἐν αὐτῇ.

Ἀλίφειρα (τά· πρώην *Ρογγόζιον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας) Κάτ. 214.

ἁλίχοιρος (ὁ). Γένος φωκῶν. *Ἁ. ὁ γρυπὸς* ἢ *φώκη ἡ φαιὰ* ζῇ εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης.

ἁλιωτίδαι (Haliotidæ). Πρωσοβράγχια μαλάκια ἀφθονοῦντα ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ, ὧν ἡ κόγχη ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ ὠτός, διὸ λέγονται καὶ *θαλάσσια ὠτία*. Ἐκ τοῦ ὀστράκου *ἁ. τῆς κοινῆς*, μήκους 8 ἑκστμ., κατασκευάζουσι κοσμήματα (ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ, ἔνθα ὀνομάζονται «ὠτίον τοῦ Ἁγ. Πέτρου»).

ἄλκα ἢ **ἄλκη** (ἡ· alca). Γένος θαλασσίων πτηνῶν ἐκ τῶν ἀλκιδῶν. *Ἄ. ἡ ἄπτερος* ἢ *βόρειος πιγκουῖνος*, ἔχει χρῶμα μέλαν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῶν νώτων, λευκὸν δὲ ἐπὶ τῆς κοιλίας, μῆκος 90 ἑκστμ.

ἀλκάδης (ἱσπαν. alcalde, ἐκ τοῦ ἀραβ. *ἀλ καδί*, δικαστής). Δημοτικὸς ἄρχων ἐν Ἱσπανίᾳ ἀσκῶν συγχρόνως διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ καθήκοντα.

Ἀλκαζάρ. Βλ. **Ἀλκάσαρ.**

Ἀλκάθους. Υἱὸς Πέλοπος, βασιλεύσας εἰς Μέγαρα καὶ τειχίσας αὐτά.

Ἀλκαῖος. 1) Ἀρχαῖος Ἕλλην λυρικὸς ποιητὴς ἐκ Μυτιλήνης, ἔνθα ἤκμασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ζ΄ αἰῶνος π.Χ. Κατά τι πρεσβύτερος τῆς Σαπφοῦς, εἶνε μετὰ ταύτης ὁ μέγιστος ἀντιπρόσωπος τοῦ αἰολικοῦ μέλους. Τὰ ποιήματα αὐτοῦ, κατὰ τὴν ὕλην διατεταγμένα εἰς βιβλία 10, ἦσαν *ὕμνοι, στασιωτικά, συμποτικὰ* καὶ *ἐρωτικά*. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ συνήθης παρ' αὐτῷ τετράστιχος *ἀλκαϊκὴ στροφή*, τῆς ὁποίας μεγάλην χρῆσιν ἔκαμε μετ' αὐτὸν ὁ *Ὁράτιος*, ἔχουσα τὴν τυπικὴν μορφήν:

⏓ – ⏑ – ⏓ | – ⏑ ⏑ – ⏑ –
⏓ – ⏑ – ⏓ | – ⏑ ⏑ – ⏑ –
⏓ – ⏑ – | ⏓ – ⏑ – –
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ –

—2) Μεσσήνιος ποιητὴς τοῦ ὁποίου σώζονται ἐν τῇ «Ἀνθολογίᾳ» 22 πολιτικὰ ἐπιγράμματα.

Ἀλκαῖος (ψευδώνυμον τοῦ Θεοδώρου Μεϊμαρόγλου). Ἠθοποιός, ἐκ τῶν παλαιοτάτων τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου (1793-1833). Ἔπαιξεν ἐν Βουκουρεστίῳ 1818-1819. Μετέσχε τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐπὶ κεφαλῆς ἰδίου σώματος καὶ εἶτα ὡς πυροπολητής. Ἐπανῆλθε κατόπιν εἰς τὸ θέατρον καὶ ἔπαιζεν ἐν Σύρῳ.

Ἀλκαλὰ δὲ Ἐνάρες (Alcala de Henares). Π. τῆς Ἱσπανίας Α τῆς Μαδρίτης, πατρὶς τοῦ *Θερβάντες*. Εἶχε μέχρι τοῦ 1836 περίφημον πανεπιστήμιον. Κάτ. 11.205.

ἀλκάλδης. Βλ. **ἀλκάδης.**

ἄλκαλι. Κοινὴ ὀνομασία διὰ τὰ ὑδροξείδια τῶν μετάλλων καλίου καὶ νατρίου, γενικώτερον δὲ καὶ τοῦ λιθίου, καισίου, ρουβιδίου (καὶ τοῦ ὑποθετικοῦ ἀμμωνίου). Χαρακτηριστικὰ τῶν ὑδροξειδίων τούτων εἶνε τὸ εὐδιάλυτον αὐτῶν καὶ ἡ διαβρωτικὴ ἐνέργεια ἐπὶ τοῦ δέρματος, δι' ἣν καὶ *καυστικὰ ἀλκάλια* καλοῦνται. Ἄλλοτε ἡ λ. ἦτο συνώνυμος τῷ *βάσις*.

Ἀλκάννη

ἀλκαλικότης. Ὁ ἰδιάζων χαρακτὴρ τοῦ ὑδαροῦς ἢ οἰνοπνευματικοῦ διαλύματος τῶν ἀλκαλίων. Ἐξωτερικεύεται διὰ τῆς ἱκανότητος τοῦ διαλύματος νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ ἀρχικὸν τὸ ὑπὸ τῶν ὀξέων ἀλλοιωθὲν χρῶμα ὡρισμένων χρωστικῶν οὐσιῶν, καλουμένων *δεικτῶν*, καὶ γενικῶς νὰ φέρῃ ὡρισμένην ἀλλοίωσιν εἰς εἰδικοὺς δείκτας. Ἡ ἁ. εἶνε ἐπιδεκτικὴ μετρήσεως.

ἀλκαλιμετρία (ἡ). Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀλκαλικότητος διαλύματός τινος διὰ τῆς μετρήσεως τῆς πρὸς ἐξουδετέρωσιν ὡρισμένου ὄγκου αὐτοῦ ἀπαιτουμένης ποσότητος ὀξέος, οὗ εἶνε γνωστὴ ἡ πυκνότης. Τὸ ἀντίθετον *ὀξυμετρία*.

ἀλκαλίμετρον. Ὄργανον διὰ τὴν ἀλκαλιμετρίαν.

ἀλκαλοειδῆ. Ἀζωτοῦχοι φυτικαὶ βάσεις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἰσχυρὰ δηλητήρια, τινὰ μὲν ὑγρά, τὰ πλεῖστα δὲ στερεά. Τὰ σημαντικώτερα *κινίνη, καφεΐνη, κοκαΐνη, μορφίνη, νικοτίνη, στρυχνίνη*. Τινὰ παρασκευάζονται καὶ συνθετικῶς. Παρέχουσι σημαντικὰ φάρμακα.

Ἀλκαμένης. 1) Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, υἱὸς τοῦ Τηλέκλου, ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀγιδῶν (785-747 π.Χ.). Ἐπεχείρησε τὸν α΄ κατὰ Μεσσηνίων πόλεμον καὶ ἀπέθανε κατ' αὐτόν.—2) Ἀγαλματοποιὸς ἐκ τῶν μεγίστων μετὰ τὸν Φειδίαν καὶ παρ' αὐτὸν σχεδὸν ἰσαξίως φερόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τεχνοκριτῶν. Ἀναγράφεται ὡς Λήμνιος ἢ ὡς Ἀθηναῖος· τοῦτο, καὶ ἰδίως τὸ ὅτι ἀποδίδονται εἰς αὐτὸν ἔργα χρονολογούμενα μεταξὺ 460-403 π.Χ., παρέχει τὴν εὔλογον ὑπόθεσιν ὅτι πρόκειται περὶ δύο ὁμωνύμων πατρὸς ἢ πάππου ἐκ Λήμνου καταγομένου καὶ υἱοῦ ἢ ἐγγόνου Ἀθηναίου.

Ἄλκαμο (Alcamo). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ Δ. Σικελίᾳ. Κάτ. 52.000.

ἀλκάννη (alkanna). Γένος βοραγινοειδῶν φυτῶν. Πόα πολυετής, παράγουσα ἄνθη κυανᾶ, κίτρινα, ἢ λευκά. Κοινὴ ἐν Ἑλλάδι εἶνε *ἁ. ἡ βαφική*, κν. *βαφόρριζα*, ἧς ἡ ρίζα περιέχει ἐρυθρὰν χρωστικὴν οὐσίαν. Ὡς radix alcannæ veræ εἶνε γνωστὴ ἐν τῇ Φαρμακευτικῇ ἡ ρίζα τῆς λευκῆς *λαουσονίας*.

ἀλκάσαρ (alcazar, ἀραβ. **ἀλ κάσρ**, ἱσπαν. **ἀλκάθαρ**). Πύργοι, φρούρια ἢ βασιλικὰ ἀνάκτορα ἐν Ἱσπανίᾳ, κτισθέντα ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατακτητῶν ἢ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν βασιλέων (ἐν Τολέδῳ, Σεγοβίᾳ, Σεβίλλῃ). Τὰ πλεῖστα τούτων ἔχουσιν ἤδη ἐρειπωθῆ, διατηρεῖται ὅμως τὸ λαμπρότατον πάντων, τὸ *Ἀλκάσαρ τῆς Σεβίλλης*, ἀραβικὸν ἀνάκτορον πλουσίως διακεκοσμημένον δι' ἐξαισίων ἀραβουργημάτων.

Ἀλκένδι. Διάσημος Ἄραψ ἰατρός, μαθηματικός, ἀστρονόμος καὶ ὁ πρῶτος φιλόσοφος τῶν Ἀράβων (800-870).

ἄλκη. Πτηνόν. Βλ. **ἄλκα.**

ἄλκη ἢ **ἀλκή** (ἡ· alces palmatus). Ἓν τῶν μεγαλυτέρων μηρυκαστικῶν ζῴων τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἐλαφιδῶν. Διακρίνεται διὰ τὸ ἔκτακτον μέγεθος τῶν κεράτων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι σχῆμα πλατύ, πτυοειδὲς ἢ κοχλιαριοειδές, μὲ βαθείας ἐντομὰς καὶ διακλαδώσεις πρὸς τὰ ἔξω, καὶ βάρος ἐν συνόλῳ ὑπὲρ τὰ 20 χλγρ. Αἱ ἄλκαι ζῶσι κατ' ἀγέλας εἰς τὰ τελματώδη μέρη τῶν δασῶν ἐν Σκανδιναυΐᾳ καὶ Ρωσίᾳ. Θηρεύονται διὰ τὸ κρέας, τὸ δέρμα καὶ τὰ κέρατά των. (Αἱ θήλειαι δὲν φέρουσι κέρατα).

Ἄλκης Θρύλος. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τῆς Ἑλένης Κ. Νεάρχου τὸ γένος Μιλτ. Νεγρεπόντη (1892-). Λογοτεχνήματα, φιλολογικαὶ κριτικαί. Ἐκ τῶν δρώντων ὀπαδῶν τῆς φεμινιστικῆς κινήσεως.

Ἄλκηστις. Θυγάτηρ τοῦ Πελίου, σύζυγος τοῦ Ἀδμήτου. Ὅτε ὁ Ἀπόλλων, ζητήσας παρὰ τῶν Μοιρῶν νὰ λυτρώσωσι τὸν Ἄδμητον ἀπὸ τοῦ θανάτου ἐπέτυχε τοῦτο ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν εὑρεθῇ τις ν' ἀποθάνῃ ἀντ' αὐτοῦ, ἡ Ἄ. προσέφερεν ἑαυτὴν πρὸς τοῦτο. Ἡ Περσεφόνη ἔπεμψεν αὐτὴν πάλιν εἰς τὸν σύζυγον ἤ, κατ' ἄλλον μῦθον, ἀνήρπασεν αὐτὴν ὁ Ἡρακλῆς ἐκ τοῦ Ἅδου.

Ἀλκίας. Ἠλεῖος στρατηγὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἡγέτης τῶν Ἠλείων συμμάχων κατὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην.

Ἀλκιβιάδης. Διάσημος Ἀθηναῖος πολιτικὸς καὶ στρατηγὸς ἐκ τοῦ γένους τῶν Εὐπατριδῶν, υἱὸς τοῦ Κλεινίου (448-404 π.Χ.). Ἀνὴρ ὡραῖος καὶ εὐφυής, ἀλλὰ φιλόδοξος, παράτολμος καὶ ἀκρατής, εἰργάσθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κλέωνος ἐναντίον τοῦ συντηρητικοῦ ἀριστοκρατικοῦ κόμματος τοῦ Νικίου. Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν φιλοπολέμων προεκάλεσε 420 τὴν ἀντισπαρτιατικὴν συμμαχίαν Ἀθηνῶν, Ἄργους, Μαντινείας καὶ Ἤλιδος, ἡ ὁποία κατέληξε 418 εἰς τὴν ἐν Μαντινείᾳ ἧτταν. Εἰς αὐτοῦ ἐπίσης τὴν εἰσήγη-

σιν ὀφείλεται ἡ ἀτυχὴς ἐκστρατεία τῆς Σικελίας (415). Κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἀσεβείᾳ καὶ καταδικασθεὶς ἐρήμην εἰς θάνατον ὡς μιμηθεὶς χλευαστικῶς τὰ μυστήρια ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Σπάρτην, ἔνθα εἰργάσθη ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Πέρσην σατράπην Τισσαφέρνην. Ἐπιτυχὼν τὴν ἀνατροπὴν τῆς δημοκρατίας ἐν Ἀθήναις, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ, κατώρθωσε νικῶν ἐν Ἀβύδῳ (411) καὶ Κυζίκῳ (410) νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν στόλον τῶν Πελοποννησίων καὶ ἐπανῆλθε 408 ἐν θριάμβῳ εἰς Ἀθήνας. Ὅτε ὅμως ὁ ὑπ' αὐτὸν ἀθηναϊκὸς στόλος, διοικούμενος προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου, ἠττήθη 407 ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου παρὰ τὸ Νότιον, ὁ Ἀ. ἠναγκάσθη πάλιν νὰ καταφύγῃ πρῶτον εἰς Πακτύην τῆς Θράκης, εἶτα δὲ εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅπου ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Φαρναβάζου, ἐξαναγκασθέντος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τοῦ Κύρου.

ἀλκίδαι (alcidae). Ὁμοιογένεια ἀπτέρων ἢ πυγοπόδων πτηνῶν τῆς τάξεως τῶν νηκτικῶν περιλαμβάνουσα τὰ γένη *ἄλκα, μορμών, φαλερίς* κ.ἄ., ἅπαντα τῶν ψυχρῶν ζωνῶν τῆς γῆς.

Ἀλκιδάμας. Ὁ ἀντίτεχνος τοῦ Ἰσοκράτους ῥήτωρ ἐξ Ἐλαίας τῆς Ἀσίας, μαθητὴς τοῦ Γοργίου. Διήρεσε τὸν λόγον, ὡς ὁ Πρωταγόρας, εἰς τέσσαρα, δηλ. *φάσιν, ἀπόφασιν,, ἐρώτησιν* καὶ *προσαγόρευσιν*.

Ἀλκιμέδουσα. Θυγάτηρ τοῦ Ἰοβάτου, βασιλέως τῆς Λυκίας, σύζυγος τοῦ Βελλεροφόντου.

Ἄλκιμος. Ἄκρα τοῦ Πειραιῶς πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος, δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι καὶ μετ' αὐτῆς ἡ παραλία μέχρι τοῦ μεγάλου φανοῦ (Ξιδοφάναρο) καὶ τοῦ ἄκρου τοῦ προλιμένος (μώλου Μιαούλη). Λέγεται καὶ *Ἀλκίμου ἄκρα* καὶ *ἄκρα Ἄλκιμος*.

Ἄλκιμος. 1) Ἱστοριογράφος ἐκ Σικελίας ἀκμάσας πιθανῶς περὶ τὸ 350 π.Χ.—2) Διδάσκαλος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, λίαν ὀνομαστὸς διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ρητορικῆς ἐν Ἀκουϊτανίᾳ.

Ἀλκινόη. Μία τῶν Νυμφῶν, αἱ ὁποῖαι περιέθαλψαν τὸν Δία ὡς βρέφος.

ἀλκινόη (alcinoe). Γένος βεροϊδῶν ζώων.

Ἀλκίνοος. Κατὰ τὴν Ὀδύσσειαν, βασιλεὺς τῶν Φαιάκων, ἔγγονος τοῦ Ποσειδῶνος, πατὴρ τῆς Ναυσικᾶς. Ἐφιλοξένησε τὸν Ὀδυσσέα καὶ ὡδήγησεν αὐτὸν διὰ πλοίου του εἰς Ἰθάκην.

Ἀλκίνους. Πλατωνικὸς φιλόσοφος τοῦ Β΄ αἰῶνος μ.Χ.

Ἀλκίππη. Μία τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀλκυονέως.

Ἀλκίφρων -ονος. Ἐπιστολογράφος τοῦ Β΄ αἰῶνος μ.Χ. Ἔγραψε περὶ τὰς 100 ἐρωτικὰς ἐπιστολάς (εἰς 3 βιβλ.), ὧν τινες ἀποδίδονται εἰς ἱστορικὰ πρόσωπα.

Ἀλκμαίων, Ἀλκμαιωνίδαι. Βλ. Ἀλκμέων κ.λ.

Ἀλκμὰν -ᾶνος (ἀττικ. **Ἀλκμαίων**). Λυρικὸς ποιητὴς ἐκ Σάρδεων τῆς Λυδίας, ἀκμάσας μεσοῦντος τοῦ Ζ΄ αἰῶνος π.Χ. Ἦχθη δοῦλος εἰς Σπάρτην, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ ἀπηλευθερώθη καὶ λέγεται πολίτης Σπαρτιάτης. Τὰ ᾄσματά του ᾖδοντο πάντοτε ὑπὸ χοροῦ ὡς τὰ πολλὰ ἐκ παρθένων, ἐξ οὗ καὶ καλοῦνται *παρθένια*. Ἐποίησε πρὸς τούτοις ὕμνους εἰς θεούς, παιᾶνας, προσόδια, ὑμεναίους καὶ ἐρωτικά. Ἐπαινεῖται ὁ Ἀ., διότι ἐμάλαξε τὴν τραχύτητα τῆς σπαρτιατικῆς διαλέκτου, ἀναμίξας πολλοὺς αἰολισμοὺς καὶ ἁρτύσας αὐτὴν διὰ τῆς ἐπικῆς.

ἀλκμανικὸν σχῆμα. Συντακτικὸν σχῆμα καθ' ὃ τὸ ῥῆμα τῆς προτάσεως κεῖται μεταξὺ δύο αὐτοῦ ὑποκειμένων, π.χ. «Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι Κωκυτός τε», καὶ ἐν τῇ ΝΕΓ, ὁ «Μπουκουβάλας πολεμοῦν κι ὁ Καραΐσκος πέρα».

Ἄλκμηρ (Alkmaar). Παλαιὰ ὁλλανδικὴ π., ἐν τῷ νομῷ τῆς Β. Ὁλλανδίας. Κάτ. 25.257. Ὑφαντουργεῖα, ἐμπόριον τυροῦ.

Ἀλκμέων. 1) Υἱὸς τοῦ Ἀμφιαράου καὶ τῆς Ἐριφύλης ἐξ Ἄργους. Ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Θηβῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν *Ἐπιγόνων* καὶ ἐφόνευσε τὴν μητέρα του ὡς ὑπαίτιον τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του. Καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἐρινύων ὡς μητροκτόνος κατέφυγεν εἰς Ψωφίδα, ἔνθα ὁ Φηγεὺς ἐκάθηρεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἄγους καὶ ἔδωσεν αὐτῷ σύζυγον τὴν θυγατέρα του Ἀρσινόην. Εἰς ταύτην ὁ Ἀ. ἐδώρησε τὸν ὅρμον (περιδέραιον) καὶ τὸν πέπλον τῆς Ἁρμονίας, τὰ ὁποῖα εἶχε κληρονομήσει ἐκ τῆς μητρός. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὸν ἡ μανία, ὁ Ἀ. κατέφυγεν εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ὑφ' οὗ ἐνετάλη νὰ κατοικήσῃ γῆν φανεῖσαν μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός του. Ὡς τοιαύτην ὁ Ἀ. εὗρε περιοχήν τινα εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου. Ἐγκατασταθεὶς ἐν αὐτῇ ἔλαβε γυναῖκα τὴν Καλλιῤῥόην, θυγατέρα τοῦ Ἀχελῴου, ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἀπῄτησε νὰ λάβῃ τὰ κειμήλια τῆς Ἁρμονίας, ὁ Ἀ. μεταβὰς πάλιν εἰς Ψωφίδα ἐζήτησεν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Φηγέα, λέγων ὅτι ἤθελε νὰ τὰ ἀφιερώσῃ εἰς τοὺς Δελφούς. Ὁ Φηγεὺς συγκατετέθη, ὅτε ὅμως ἔμαθεν ὅτι τὰ κειμήλια προωρίζοντο διὰ τὴν Καλλιῤῥόην ἔστειλε τοὺς υἱούς του, οἵτινες ἐφόνευσαν αὐτὸν καθ' ὁδόν. Τὸν φόνον τοῦτον ἐξεδίκησαν ὕστερον οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀ. καὶ τῆς Καλλιῤῥόης ἀποκτείναντες τὸν Φηγέα καὶ τοὺς υἱούς του. Οἱ περὶ τοῦ Ἀ. μῦθοι ἀπετέλεσεν προσφιλὲς θέμα διὰ τὴν ποίησιν καὶ τὴν τέχνην.—2) Υἱὸς Σίλλου, δισέγγονος τοῦ Πυλίου Νέστορος. Ἐκδιωχθεὶς ἐκ Μεσσηνίας κατέφυγεν εἰς Ἀσήνας, ἔνθα ἐγένετο γενάρχης τῶν *Ἀλκμεωνιδῶν*.—3) Ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος ἐν ἀρχαῖς τοῦ Ε΄ αἰῶνος π.Χ., μαθητὴς τοῦ Πυθαγόρου, Κροτωνιάτης. Ἀνατέμνων ζῷα ἀνεκάλυψε τὰ κυριώτερα αἰσθητήρια νεῦρα καὶ ὑπεστήριξε πρῶτος ὅτι ὁ ἐγκέφαλος εἶνε ἕδρα τῆς ψυχῆς. Κατ' αὐτὸν ἰσορροπία τῶν 4 ποιοτήτων τῆς ὕλης (θερμότης, ψῦχος, ξηρότης, καὶ ὑγρασία) εἶνε ἡ βάσις τῆς ὑγείας. Ἡ ἐπικράτησις ἑνὸς τούτων εἶνε αἰτία τῶν νόσων.

Ἀλκμεωνίδαι. Ἰσχυρὰ ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια δράσασα ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις ἐπὶ ἓξ αἰῶνας (βλ. *Ἀλκμέων* ἀριθμ. 2). Κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα π.Χ. τὰ μέλη αὐτῆς ἐξωρίσθησαν ἕνεκα «τοῦ Κυλωνείου ἄγους» (βλ. *Κύλων*). Κατὰ τὴν τελευταίαν τυραννίδα τοῦ Πεισιστράτου οἱ Ἀ. ἐξωρίσθησαν πάλιν, ἐπανῆλθον δὲ εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Πεισιστρατιδῶν (510).

Ἀλκμήνη. Θυγάτηρ Ἠλεκτρύωνος, βασιλέως Μυκηνῶν, σύζυγος Ἀμφιτρύωνος. Ἐξαπατηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διὸς ἔτεκεν ἐξ αὐτοῦ τὸν Ἡρακλέα, γενομένη οὕτω προμήτωρ τῶν Ἡρακλειδῶν. Ὅτε ὁ Ἀμφιτρύων ἐπεχείρησε νὰ καύσῃ αὐτὴν ζῶσαν διὰ τὴν ἀπιστίαν, ὁ Ζεὺς ἔσβυσε τὴν πυρὰν ρίψας ραγδαίαν βροχήν. Βραδύτερον ἐγένετο σύζυγος τοῦ Ραδαμάνθυος.

Ἀλκομεναί. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας (Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας). Κάτ. 189.

ἀλκοόλ. Οἰνόπνευμα, εἰδικῶς τὸ περιεχόμενον εἰς τὰ οἰνοπνευματοῦχα ποτά, λ. ἀραβ. (ἀλ κόλ) σημαίνουσα λεπτοτάτην τινὰ κόνιν ἣν μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες τῶν Ἀράβων ἵνα χρωματίζωσι τὰς ὀφρῦς των. Ἐκ τῆς ἀραβικῆς εἰσήχθη κατὰ τὸν Μεσαίωνα εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ὠνομάζοντο δὲ δι' αὐτῆς διάφοροι εἰς λεπτοτάτην κόνιν παρασκευαζόμεναι οὐσίαι. Εἶτα ἐγένετο χρῆσις καὶ ἐπὶ τοῦ οἰνοπνεύματος, κληθέντος alcool vini. Εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ταύτην σημασίαν περιωρίσθη κατόπιν ἡ διεθνὴς καταστᾶσα λέξις ἀλκοόλ (βλ. *οἰνόπνευμα*).

ἀλκοόλαι. Μεγάλη τάξις ὀργανικῶν ἐνώσεων προερχομένων ἐκ τῶν ἀλειφατικῶν ὑδρογονανθράκων δι' ἀντικαταστάσεως ἀτόμων ὑδρογόνου ὑπὸ ὑδροξυλίων. Κυριώτεραι ἀλκοόλαι εἶνε ἡ *αἰθυλική* (οἰνόπνευμα), ἡ *ἀμυλική* (ἀμυλαλκοόλη), ἡ *βουτυλική* (βουτυλαλκοόλη), ἡ *μεθυλική* (μεθυλαλκοόλη), ἡ *προπυλική* (προπυλαλκοόλη). Αἱ ἀ. εἶνε ἑνώσεις οὐδέτεραι, χαρακτηριζόμεναι κυρίως διὰ τῆς ἰδιότητος αὐτῶν νὰ σχηματίζωσι μεταξὺ των μὲν αἰθέρας, μετ' ὀξέων δὲ ἑστέρας καὶ νὰ ἀνταλλάσσωσι τὸ ὑδρογόνον τοῦ ὑδροξυλίου μὲ μέταλλα. Τὰς ἰδιότητας ταύτας ἔχουσι κοινὰς μετὰ τῶν ἀντιστοίχων ἑνώσεων τῆς ἀρωματικῆς σειρᾶς, τῶν φαινολῶν. Αἱ ἀ. εἶνε εὐρύτατα διαδεδομέναι ἐν τῇ φύσει, ἐνίοτε καὶ ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει, ἀφθονώτατα δὲ ὑπὸ μορφὴν ἑστέρων ἢ γλυκοζιτῶν. Ἑστέρες ἀλκοολῶν πάσης τάξεως ἀπαντῶσιν εἰς τὰ αἰθέρια ἔλαια κεκορεσμένων ἀλειφατικῶν, ἀκορέστων, τερπενικῶν, ἀρωματικῶν. Ἑστέρες ἀποτελοῦσι τὸ κύριον συστατικὸν τῶν κηρῶν, ἑστέρες τῆς γλυκερίνης εἶνε τὰ λίπη καὶ τὰ ἔλαια. Τὰς πηγὰς ταύτας χρησιμοποιοῦμεν πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν ἀλκοολῶν. Ἑτέρα πηγὴ σπουδαιοτάτη, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ ἡ βιομηχανία εἰς μεγίστην κλίμακα, εἶνε οἱ *ὑδατάνθρακες*. Μεταξὺ τῶν φυσικῆς προελεύσεως ἀλκοολῶν δυνάμεθα νὰ καταλέξωμεν καὶ τὴν διὰ ζηρᾶς ἀποστάξεως τῶν ξύλων λαμβανομένην μεθυλαλκοόλην. Ἀλκοόλαι παρασκευάζονται ἐπίσης διὰ διαφόρων συνθετικῶν μεθόδων. Χρησιμεύουσι πρὸς παρασκευὴν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ἐπίσης ὡς φωτιστικὴ καὶ θερμαντικὴ ὕλη, εἰς τὴν ἀρωματοποιΐαν καὶ διὰ ποικίλας ἄλλας χρήσεις.

Ἀλκυών

ἀλκοολισμός. Δηλητηρίασις χρονία (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ὀξὺν ἀλκοολισμόν, περὶ οὗ βλ. *μέθη*) ἐκ καταχρήσεως οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, συνεπαγομένη γενικὴν βλάβην τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καὶ πολλαπλᾶς ἀσθενείας (χρόνιον στομαχικὸν κατάρρουν, ἀσθενείας τοῦ ἥπατος, λίπωσιν τῆς καρδίας, ἀσθενείας τῶν νεφρῶν, ἀρτηριοσκλήρωσιν καὶ παντοειδεῖς φρενοπαθείας). Ἐμελετήθη συστηματικῶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ Μάγνου Χούς, ὅστις καὶ ἔδωσε 1852 τὸ ὄνομα ἀ. εἰς τὴν παθολογικὴν ταύτην κατάστασιν.

Ἀλκόϋ (Alcoy). Π. τῆς Α. Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Ἀλικάντε. Κάτ. 36.463. Σιγαρόχαρτον, ἐριουργεῖα.

Ἀλκουΐνος (Alcuinus ἢ Albinus, Flaccus). Σοφὸς ἐκκλησιαστικὸς Ἀγγλοσάξων (735-804). Ὑπῆρξε φίλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ μετὰ τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου πρωτουργὸς τῆς φιλολογικῆς καὶ ἐν γένει πνευματικῆς ἀναγεννήσεως κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα μ.Χ.

Ἀλκοφοράδο (Μαριάνα Alcoforado). Πορτογαλὶς μοναχὴ (1640-1723), περίφημος διὰ πέντε πλήρεις φλογεροῦ ἐρωτικοῦ πάθους ἐπιστολάς, ἃς ἔγραφε πρὸς τὸν Νοὲλ Βουτὸν δὲ Σαμιγί, κατόπιν στρατάρχην τῆς Γαλλίας. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιστολαὶ Πορτογαλίδος μοναχῆς» εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

ἀλκυλένια ἢ **ἀλκυλένκι** ἢ **ὀλεφῖναι.** Ἀκόρεστοι ἄκυκλοι ὑδρογονάνθρακες μεθ' ἑνὸς διπλοῦ δεσμοῦ. Κυριώτερος ἀντιπρόσωπος αὐτῶν εἶνε τὸ *αἰθυλένιον*.

ἀλκυονάρια (Alcyonaria). Τάξις ἀνθοζώων σχηματιζόντων ἀποικίας ἐν σχήματι δένδρου. Γνωστότερον εἶδος *κοράλλιον τὸ ἐρυθρόν*.

Ἀλκυονεύς. Εἷς τῶν Γιγάντων, υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γαίας. Μετασχὼν εἰς τὴν Γιγαντομαχίαν ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Μετὰ τὸν θάνατόν του αἱ θυγατέρες του ἐκρημνίσθησαν ἐκ τοῦ Καναστραίου ἀκρωτηρίου τῆς Χαλκιδικῆς καὶ μετεβλήθησαν εἰς ἀλκυόνας.

Ἀλκυόνη. Θυγάτηρ τοῦ Αἰόλου καὶ τῆς Ἀγχιάλης, σύζυγος τοῦ Κήϋκος. Οἱ δύο σύζυγοι ἐξ ὑπερηφίας ὠνόμαζον ἀλλήλους Δία καὶ Ἥραν, ἐξ οὗ ὁ Ζεὺς πρὸς τιμωρίαν τοὺς μετεμόρφωσεν εἰς πτηνὰ (ἀλκυών, κήϋξ). Ἐπειδὴ ἡ μεταμορφωθεῖσα Ἀ. ἐφώλευεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον καὶ οἱ νεοσσοὶ αὐτῆς ἡρπάζοντο ὑπὸ τῶν κυμάτων, ὁ Ζεὺς ἐξ εὐσπλαγχνίας ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς ἀνέμους νὰ πνέωσι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐπωάσεως τῆς ἀλκυόνος ἐπὶ 14 ἡμέρας (7 πρὸ τῆς βραχυτάτης ἡμέρας τοῦ ἔτους καὶ 7 μετὰ ταύτην, ἤτοι κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου). Αἱ ἡμέραι αὗται ὠνομάσθησαν *ἀλκυονίδες* ἢ *ἀλκυόνιοι ἡμέραι*.

Ἀλκυονία λίμνη. Μικρὰ λίμνη παρὰ τὴν Λέρνην, δι' ἧς κατὰ τὴν μυθολογίαν ὁ Διόνυσος κατῆλθεν εἰς τὸν Ἅδην, ἵνα ἀναγάγῃ τὴν Σεμέλην.

ἀλκυονίδαι (alcedinidae). Ὁμοιογένεια στρουθωδῶν πτηνῶν, εἰς ἣν ἀνήκει καὶ ἡ *ἀλκυών*. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων εἰδῶν εἶνε ἡ γνωστὴ καὶ παρ' ἡμῖν *ἀλκυών*.

ἀλκυονίδες ἡμέραι. Βλ. *Ἀλκυόνη*.

Ἀλκυονὶς θάλασσα. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου τῆς Λιβαδόστρας.

ἀλκυὼν -όνος (ἡ). Θαλάσσιον ἰχθυοφάγον πτηνὸν καλλιχρωμότατον, κυριώτερον γένος τῶν ἀλκυονιδῶν, κν. **ψαροφάγος, μπιρμπίλι τῆς θάλασσας** ἢ **βασιλοπούλι.** ‖ *(Μυθολ.)* Βλ. *Ἀλκυονεύς* καὶ *Ἀλκυόνη*.

ἀλλαγίτης. Ὀρυκτὸν· παραλλαγὴ τοῦ ροδονίτου.

ἀλλανίτης. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τοῦ ἐπιδότου.

ἀλλαντίασις. Δηλητηρίασις ἐξ ἐφθαρμένων ἀλλάντων καὶ ἁλιπάστων, ὀφειλομένη εἰς εἰδικὴν τοξίνην ἐκκρινομένην ὑπὸ τοῦ *ἀλλαντικοῦ βακτηριδίου*.

ἀλλαντοΐς ἢ **ἀλλαντοειδής** (κύστις ἢ ὑμήν). Προσάρτημα τῶν ὑμένων τοῦ ἐμβρύου ἀναπτυσσόμενον κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐμβρυϊκῆς ζωῆς καὶ ἐκλεῖπον κατὰ τὸν β΄ μῆνα ἐξ ἀτροφίας. Ἡ ἀ. χρησιμεύει πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μεταξὺ ἐμβρύου καὶ μητρὸς κυκλοφορίας διὰ τῶν δι' αὐτῆς διερχομένων ἀγγείων.

ἀλλᾶς -ᾶντος (ὁ). Φαγητὸν ἐκ κεκομμένου, συνήθως ἐντὸς ἐντέρου, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς ἄλλων λεπτῶν ἀναλόγων περιβλημάτων ἐγκεκλεισμένου, ὡμοῦ ἢ βραστοῦ ἢ ἁλιπάστου κρέατος, λίπους καὶ καρυκευμάτων. Τὰ προοριζόμενα νὰ διατηρηθῶσι ἐπὶ μακρότερον χρόνον καπνίζονται. Τρώ-

γονται ὠμά, βραστά, τηγανιστά ἢ ψητά. Κακῶς διατετηρημένοι ἀ. δύνανται νὰ προκαλέσωσι *ἀλλαντίασιν*. **Ἀ.** εἶνε τὰ κν. *λουκάνικα*, αἱ *μορταδέλλαι*, τὰ *σαλάμια* κ.τ.τ.

Ἀλλάτιος (Λέων). Ἕλλην λόγιος ἐκ Χίου, καθολικὸς τὸ θρήσκευμα (1585-1669). Ἐσπούδασε φιλολογίαν, φιλοσοφίαν καὶ ἰατρικήν. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν χειρογραφικὴν ἐξέδωκε παντοῖα ἀρχαῖα κείμενα καὶ συνέγραψεν ἔργα περὶ τοῦ Ψελλοῦ, τῶν Νικητῶν, τῶν Φιλώνων, περὶ τοῦ σχίσματος κ.ἄ.

Ἀλλάχ (λ. ἀραβ.). Ὁ Θεὸς παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις.

Ἀλλαχαβάδ (Allahabad, τ.ἔ. πόλις τοῦ Θεοῦ). Πρωτεύουσα τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν ἐν ταῖς Βρεττανικαῖς Ἰνδίαις, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Τζάμνα καὶ τοῦ Γάγγου. Ἱερὰ πόλις ἐν ᾗ συγκεντροῦνται κατ' ἔτος ἑκατοντάδες χιλιάδων προσκυνητῶν προσερχομένων ὅπως λουσθῶσιν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Γάγγου. Κάτ. 157.220. Πανεπιστήμιον, ἐμπόριον σιτηρῶν.

Ἀλλεγ́άνυ (Alleghany ἢ Allegheny, πρφ. **Αἰλλιγ́άνυ**). 1) Ὀροσειρὰ ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ. Βλ. *Ἀπαλάχια ὄρη*.—2) Ποτ. τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν χυνόμενος εἰς τὸν Ὀχάϊο. Πλωτὸς ἐπὶ 300 χλμ.—3) Βιομηχανικὴ πόλις τῆς Πενσυλβανίας. Ἀποτελεῖ ἀπὸ τοῦ 1903 μέρος τοῦ Πιτσβούργου. Κάτ. 145.000.

ἀλλεγ́ρέττο (ἰταλ. allegretto). Μουσικὴ ρυθμικὴ ἀγωγὴ ὀλιγώτερον τοῦ ἀλλέγ́ρο εὔθυμος καὶ ταχεῖα.

Ἀλλέγ́ρι (Ἀντώνιος Allegri). Βλ. **Κορρέγ́ιος**.

ἀλλέγ́ρο (ἰταλ. allegro). Γοργὴ ρυθμικὴ ἀγωγὴ εἰς τὴν μουσικήν, ζωηροτέρα τοῦ *ἀλλεγ́ρέττο* καὶ βραδυτέρα τοῦ *πρέστο*.

Ἀλλιγάτορος κεφαλή

ἀλλεμοντίτης. Ὀρυκτὸν ἀρσενικοῦ καὶ ἀντιμονίου.

Ἄλλενβυ (Ἐδμόνδος Ἐρρῖκος Hyndman Allenby). Ἄγγλος στρατιωτικός (1851-). Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀρχηγὸς τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Παλαιστίνῃ. Ὑπατος ἁρμοστὴς ἐν Αἰγύπτῳ (1919-1925).

Ἄλλενστάϊν (Allenstein). Π. τῆς Α. Πρωσσίας, πρωτεύουσα ὁμων. διοικητικῆς περιφερείας (11.526 τ.χλμ., 535.734 κάτ.), σπουδαῖον σιδηροδρομικόν, ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Κάτ. 87.319.

Ἄλλενταουν (Allentown). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν Πενσυλβανίᾳ. Σιδηροβιομηχανία. Κάτ. 87.319.

Ἄλλερ (Aller). Ὁ μέγιστος (δεξιὸς) παραπότ. τοῦ *Βέζερ* ἐν Γερμανίᾳ. Πλωτὸς 118 χλμ.

ἀλλεργία. Ὁ ἰδιάζων τρόπος καθ' ὃν ἀντιδρῶσιν οἱ ζωϊκοὶ ὀργανισμοί, ἀφ' οὗ ὑποστῶσι λοιμῶδη τινὰ νόσον ἢ ἔνεσιν εἰδικοῦ ὁροῦ. Ἐκδηλώνεται εἴτε ὡς ἀμυντικὴ ἱκανότης τοῦ ὀργανισμοῦ (π.χ. *ἐπίκτητος ἀνοσία*), εἴτε ὡς ὑπερευαισθησία (π.χ. *ἀφυλαξία*).

ἀλληγορία. Τὸ ἄλλα λέγειν καὶ ἄλλα νοεῖν. Διαφέρει τῆς μεταφορᾶς οὐ μόνον κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν σκοπόν. Εἶνε ἀρχαιότατον εἶδος λόγου καὶ ἡ πρώτη αὐτῆς μορφὴ εἶνε ἡ προφορική, ἐκαλλιεργήθη ὅμως καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ εἰς τὰς εἰκαστικὰς τέχνας.

ἀλληλασφάλεια ἢ **ἀμοιβαία ἀσφάλεια.** Ἀσφάλεια καθ' ἣν οἱ ἀσφαλιζόμενοι εἶνε συγχρόνως καὶ ἀσφαλισταὶ ἀλλήλων, ἤτοι σύμβασις καθ' ἣν πλείονα πρόσωπα ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ἑνοῦνται πρὸς ἀποφυγὴν ἢ περιορισμὸν ζημίας, ἥτις δύναται νὰ συμβῇ εἰς τινα ἐξ αὐτῶν, βαρυνομένων δι' αὐτῆς πάντων ἀπὸ κοινοῦ.

ἀλληλεγγύη. Ἀμοιβαία σχέσις δύο ἢ περισσοτέρων ἀτόμων, ὧν ἕκαστον εἶνε κεχωρισμένως ὑπεύθυνον δι' ὁλόκληρον τὴν ὁμάδα. ‖ Ἀμοιβαία ἐξάρτησις τῶν ἀτόμων ὁμάδος τινὸς ἢ ὁλοκλήρου τῆς κοινωνίας, ὑποτέλεια ἀτόμου εἰς τὸ κοινὸν σύνολον.

ἀλληλεγγύης εὐθύνη. Ἡ νομικὴ περίπτωσις, καθ' ἣν δύο ἢ περισσότερα πρόσωπα εὐθύνονται ἐκ μιᾶς ἐνοχῆς χωριστὰ δι' ὁλόκληρον τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς.

ἀλληλεπίδρασις. Ἀμοιβαία ἐπίδρασις. ‖ *(Φιλοσ.)* Ἡ ἀλληλοδράνεια (βλ.λ.).

ἀλληλογραφία. Ἀνταλλαγὴ ἐπιστολῶν, ἔγγραφος ἀνταπόκρισις, τὸ σύνολον τῶν μεταξὺ προσώπων τινῶν ἀνταλλασσομένων ἐγγράφων μηνυμάτων (ἐπιστολῶν, σημειωμάτων, τηλεγραφημάτων). Πλεῖστα ἔργα ἱστορικά, φιλολογικά, φιλοσοφικὰ κ.λ., ὡς ἡ τῆς Δουκίσσης τῆς Ὀρλεάνης, ἡ Γενικὴ Ἀλληλογραφία τοῦ Βολταίρου, ἡ Ἀλληλογραφία τοῦ Φρειδερίκου Β' τῆς Πρωσσίας, τοῦ Ναπολέοντος Α' κλ.

Ἀλληλοδιδάσκοχοι. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, οἱ ἡγεμόνες οἵτινες συνῆπτον συμφωνίας περὶ ἀμοιβαιότητος ἐν τῷ δικαιώματι διαδοχῆς. Κυρίως τοιαύτη συμφωνία συνήπτετο, ὅταν τὸ κράτος διῃρεῖτο μεταξὺ πολλῶν ἀπαιτητῶν.

ἀλληλοδιδακτικὴ μέθοδος. Σύστημα ἐκπαιδεύσεως καθ' ὃ οἱ ἱκανώτεροι μαθηταὶ σχολείου διδάσκουσι τοὺς ἄλλους ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ διδασκάλου.

ἀλληλοδράνεια. Ἡ ἀλληλεπίδρασις. ‖ *(Φιλοσ.)* Ἡ ἐπ' ἀλλήλων ἐπίδρασις τῶν ὄντων ἐν τῷ κόσμῳ· εἰδικώτερον, ἡ ἀμοιβαία ἐπίδρασις σώματος καὶ ψυχῆς, ἣν εἰσηγοῦνται οἱ τὴν ψυχὴν ὡς ἰδίαν οὐσίαν ἐκδεχόμενοι ὀπαδοὶ τοῦ δυϊσμοῦ.

ἀλληλοτυπία. *(Φυσ.)* Φαινόμενον παραγόμενον κατὰ τὴν σύμπτωσιν δύο κυματισμῶν. Ὅπου συμπίπτουσιν ἔξαρμα τοῦ ἑνὸς κυματισμοῦ καὶ κοίλωμα τοῦ ἄλλου, γεννᾶται σκότος, ἐπὶ κυματισμῶν φωτός, ἠρεμία, ἐπὶ κυματισμῶν ὑγροῦ, σιγή, ἐπὶ κυματισμῶν ἤχου.

ἀλληλούϊα. Χαρμόσυνος δοξολογικὴ ἐκφώνησις, προερχομένη ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς *(ἀλλὲλ-οὺ-γιὰ= αἰνεῖτε τὸν Θεόν)*.

ἀλληλόχρεος λογαριασμός. Λογαριασμὸς τηρούμενος μεταξὺ δύο ἐμπόρων συνομολογούντων ὅτι τὰ δάνεια τὰ ἐνεργούμενα πρὸς ἀλλήλους ἐν εἴδει προκαταβολῶν ἢ ἄλλως πως παράγουσι σχέσεις ὀφειλέτου πρὸς δανειστὴν μόνον εἰς ὡρισμένην ἐκ τῶν προτέρων προθεσμίαν, καθ' ἣν κλείεται ὁ λογαριασμός.

Ἄλλη Μερίά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 621.

ἀλλιγάτωρ -ορος. Γένος κροκοδείλων (κροκοδειλοειδῶν) μὲ μικρὰν πλευρικῶς συμπεπιεσμένην οὐρὰν καὶ δύο νωτιαίας δερματικὰς ἐπιμήκεις προεξοχάς. Ὁ κυρίως ἀλλιγάτωρ, ὁ *ἀ. τοῦ Μισισιπῆ*, μήκους 4-5 μ., ζῇ ἐν Β. Ἀμερικῇ καὶ βαίνει ἐξαφανιζόμενος. Ὁ *ἀ. ὁ σινικός*, μήκους 2 μ., ζῇ εἰς τὸν κάτω Γιάγγ-Τσὲ-Κιάγγ. Δέρμα πολύτιμον. Ὁ ἀ. ὀνομάζεται ἐπίσης *καϊμάν*.

Ἀλλιέ (Allier). 1) Παραπότ. τοῦ Λίγηρος ἐν

Γαλλίᾳ, πλωτὸς 322 χλμ.—2) Νομὸς τῆς Κεντρικῆς Γαλλίας (7382 τ.χλμ., 372.562 κάτ.). Λιθάνθρακες, σίδηρος, μόλυβδος, ἰαματικαὶ πηγαὶ (Βισύ).

ἄλλιον (allium). Βλ. **σκόροδον**.

Ἀλλόβρυγες ἢ **Ἀλλόβριγες.** Κελτικὸς λαὸς τῆς Γαλατίας. Ὑπετάγησαν 121 π.Χ. εἰς τοὺς Ρωμαίους.

ἀλλογαμία. Ἡ ἐπικονίασις ἄνθους διὰ τῆς γύρεως ἄλλου ἄνθους, εἴτε τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ αὐτὸ μετ' ἐκείνου φυτὸν (γειτονογαμία), εἴτε εἰς ἄλλο (ξενογαμία). Ἀντίθ. *αὐτογαμία*.

ἀλλοδαπός. Ὅστις βιοῖ ἐν πολιτείᾳ, μὴ ἔχων κατὰ τὸ Δίκαιον ταύτης δικαίωμα *ἐθαγενείας*.

ἀλλοδοξία. Τὸ πιστεύειν εἰς ἄλλα πράγματα, τὸ ἀνήκειν εἰς ξένην θρησκείαν.

ἄλλοθι. *(Νομ.)* Ἡ βεβαίωσις ὅτι ὁ κατηγορούμενος κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελέσεως τῆς ἀξιοποίνου πράξεως εὑρίσκετο εἰς ἄλλον τόπον. Ἐκ τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως ἐνδείκνυται τὸ ἀδύνατον τῆς ὑπ' αὐτοῦ διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος.

ἀλλοιθωρὶὰ καὶ **ἀλλοιθωρισμός.** Ὁ στραβισμός.

ἀλλοκινησία. Διαταραχὴ κινητικότητος, καθ' ἣν ἄλλο μέλος θέλει τις νὰ κινήσῃ καὶ ἄλλο κινεῖ.

ἀλλοξάνη. Κρύσταλλοι τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος, χρήσιμοι εἰς τὴν κατασκευὴν ψιμυθίων.

ἀλλοπάθεια ἢ **ἀλλοπαθητικὴ μέθοδος.** Θεραπευτικὴ μέθοδος διὰ μέσων τὰ ὁποῖα φέρουσιν ἀποτελέσματα ἀντίθετα πρὸς τὰ παθολογικὰ συμπτώματα τῆς θεραπευομένης νόσου. Εἶνε ἡ συνήθης μέθοδος, λεγομένη οὕτω κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *ὁμοιοπαθητικήν*.

ἀλλοπαθὲς ῥῆμα. Μεταβατικὸν ρῆμα, οὗ ἡ ἐνέργεια μεταβαίνει εἰς πρόσωπον διάφορον τοῦ ὑποκειμένου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *αὐτοπαθές*.

ἀλλοπαθὴς ἀντωνυμία. Ἡ διάφορος τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ρήματος ἀντωνυμία.

ἀλλοπλασία. Ἡ χρησιμοποίησις ξένου τινὸς σώματος (μετάλλου, κυτταροειδοῦς κλ.) πρὸς ἀναπλήρωσιν χάσματός τινος ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι. Βλ. καὶ *αὐτοπλασία, ὁμοιοπλασία, ἑτεροπλασία*.

ἀλλόσαυρος. Ἐκλιπὸν σαρκοβόρον ζῷον ἐκ τῶν δεινοσαύρων. Μῆκος μέχρις 20 μ.

ἀλλόσχιστον. Παραλλαγὴ τοῦ γλαυκοδότου.

ἀλλοτριεπίσκοπος. Ὁ αὐθαιρέτως εἰς ἑτέραν ποιμαντορικὴν δικαιοδοσίαν ἐπεμβαίνων ποιμὴν (ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος).

ἀλλοτριοσμία. Διαστροφὴ τοῦ αἰσθήματος τῆς ὀσφρήσεως, καθ' ἣν μία ὀσμὴ ἐκλαμβάνεται ἀντ' ἄλλης.

ἀλλοτριοφαγία. Διαστροφὴ τῆς ὀρέξεως, ἰδίᾳ παρ' ὑστερικαῖς γυναιξίν, αἵτινες τρώγουσιν οὐσίας μὴ ἀφομοιωσίμους ἐν τῷ ὀργανισμῷ, ὡς χῶμα, ἄνθρακας, ξύλα κλ.

ἀλλοτροπία ἢ **ἀλλοτροπισμός.** Ἡ ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ κανόνος καθ' ὃν ἕκαστον εἶδος ὕλης παρουσιάζει ἰδίαν καὶ τὴν αὐτὴν πάντοτε κρυσταλλικὴν μορφὴν ἢ εἶνε καὶ ἄμορφον. Οὕτω π.χ. ὁ ἄνθραξ κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα (ἀδάμας), παρουσιάζεται καὶ εἰς κρυστάλλους ἑξαγωνικούς (γραφίτης) ἢ καὶ ἄμορφος (ἀιθάλη) κ.λ. Ἀποδίδομεν τὸ φαινόμενον εἰς διάφορον κατασκευὴν τοῦ μορίου κατὰ τὰς διαφόρους μορφάς. Θεωροῦμεν δηλ. ἄλλο τὸ μόριον τοῦ ἀδάμαντος καὶ ἄλλο τοῦ γραφίτου, καίτοι ἀμφότερα ἀπαρτίζονται ἐξ ἀτόμων ἄνθρακος. Ἡ ἀλλοτροπία λέγεται καὶ **πολυμορφία**, καὶ δὴ **διμορφία, τριμορφία** κ.λ.

ἀλλότροφα ἢ **ἑτερότροφα.** Τὰ φυτὰ τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ τραφῶσι δι' ἀνοργάνων οὐσιῶν, ἀλλ' ἔχουσιν ἀνάγκην ὀργανικῶν οὐσιῶν.

ἀλλούβιον ἢ **ὁλόκαινος** (λατ. alluvio, πρόσχωσις). Γεωλογικὴ ὑποπερίοδος τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος, ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὴν ὁλόκαινον ὑποδιάπλασιν, ἥτις εὑρίσκεται ἀκόμη ἐν σχηματισμῷ. Βλ. **ὁλόκαινος**.

ἀλλοφανής. Ὀρυκτὸν ἄμορφον εἰς σχήματα βοτρυοειδῆ, νεφροειδῆ ἢ ἐπιφλοιώσεις. Εἶνε ἔνυδρον πυριτικὸν ἀργίλιον.

ἀλλοχειρία (ἡ). Διαταραχὴ τῆς αἰσθητικότητος μὲ μετατόπισιν τοῦ ἄλγους εἰς τὸ ἀντίθετον τοῦ ἐρεθιζομένου ἄκρου.

ἀλλοχροΐτης. Παραλλαγὴ τοῦ ἀνθρακίου (πράσινος, κίτρινος ἢ καστανόχρους).

ἀλλοχρωματισμὸς ἢ **ἑτεροχρωματισμὸς** ἢ **ἀλλοχρωμία.** Ἐμφάνισις τῶν ὀρυκτῶν προερχομένη ἐκ ξένων προσμείξεων, καὶ καθ' ἣν ὀρυκτὰ ἐξ ὕλης ἀχρόου ἢ λευκῆς παρουσιάζονται μὲ ποικίλα χρώματα ἀναλόγως πρὸς τὴν παραμεμιγμένην οὐσίαν.

ἀλλόχρωμον ἢ **ἀλλόχρουν ὀρυκτόν.** Τὸ ἐμφανίζον **ἀλλοχρωματισμόν**.

ἀλλυλοσιναπέλαιον (σιναπέλαιον). Ὁ ἰσοθειοκυανικὸς ἑστὴρ τῆς ἀλλυλικῆς ἀλκοόλης, κύριον συστατικὸν τῶν σπερμάτων σινάπεως τοῦ μέλανος. Ὑγρὸν ἄχρουν, σὺν τῷ χρόνῳ κιτρινίζον, ὀπτικῶς ἀδρανὲς καὶ ἐλάχιστα διαλυτὸν ἐν ὕδατι. Προξενεῖ ἐγκαύματα καὶ φλυκταίνας καὶ δακρύρροιαν. Οἱ δηκτικώτατοι ἀτμοί του εἶνε λίαν δηληριώδεις, προσβάλλοντες κυρίως τοὺς πνεύμονας.

ἄλμα (τό). Τὸ ἄλλεσθαι, πήδημα. ‖ *(Γυμν.)* Ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀθλητικῶν γυμνασμάτων καὶ ἓν τῶν ἀγωνισμάτων τοῦ *πεντάθλου*. Τὰ ἄλματα διακρίνονται εἰς *γυμναστικὰ* καὶ εἰς *ἀγωνιστικά*. Ἐκτὸς τοῦ ἁπλοῦ ἄ. συνήθη ἐν τῇ Γυμ. εἶνε τὸ εἰς μῆκος «τριπλοῦν μετὰ φορᾶς» καὶ τὸ εἰς ὕψος «ἐπὶ κοντῷ». ‖ *(Στρατ.)* Ταχεῖα καὶ βραχυχρόνιος κατὰ τὴν ἐπίθεσιν προχώρησις τμήματος ἢ ἀτόμου ὑπὸ τὸ ἐχθρικὸν πῦρ.

Ἄλμα. Ποτ. τῆς Κριμαίας, μεταξὺ Εὐπατορίας καὶ Σεβαστουπόλεως. Νίκη Ἀγγλων καὶ Γάλλων κατὰ Ρώσων, 20.9.1854.

Ἄλμα Ἄτα (πρφ. *Βιέρνϊ*). Πρωτ. τῆς αὐτονόμου σοβιετικῆς δημοκρατίας τῶν Κοζάκων, Β τῆς λίμνης Ἰσσὶκ Κούλ, ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Τουρκεστάν-Σιβηρίας. Κάτ. 46.000. Τόπος ἐξορίας τοῦ Τρότσκυ.

ἀλμαγέστη (ἀραβ. ἄρθρον *ἀλ* καὶ ἑλλην. λ. *μεγίστη*). Τίτλος ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐγένετο ἐν Εὐρώπῃ γνωστὴ ἐν ἀραβικῇ μεταφράσει ἡ «Μεγάλη μαθηματικὴ σύνταξις τῆς ἀστρονομίας» τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου.

Ἀλμάγ́ρο (Διέγος δὲ Almagro). Ἱσπανὸς ποντοπόρος (1475-1538). Κατέκτησε μετὰ τοῦ Πιζάρρο 1524-1534 τὸ Περοῦ.

Ἀλμαδέν (Almaden). Π. τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῷ νομῷ Θιουδὰδ Ρεάλ. Κάτ. 10.000. Παρ' αὐτὴν ὀρυχεῖα ὑδραργύρου, τὰ πλουσιώτερα τοῦ κόσμου.

ἀλμανδίνης ἢ **γενναῖον ἀνθράκιον.** Ὀρυκτόν, παραλλαγὴ τοῦ γρανάτου.

Ἀλμανσούρ (τ.ἔ. νικητής). 1) Β' Ἀββασίδης χαλίφης, ἱδρυτὴς τῆς Βαγδάτης, 763.—2) *Μωχάμετ βὲν Ἀββάλλα*, ἐπικληθεὶς Ἀλμανσούρ (νικητής), βεζύρης τοῦ μουσουλμανικοῦ κράτους τῆς Κορδούης καὶ ἀντιβασιλεὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χισὰμ Β' (939-1001).—3) Ἀλμοχάδης ἡγεμὼν τῆς Ἱσπανίας.

Ἄλμα-Τάδεμα (Alma Tadema). Ὁ διασημότερος τῶν Ἄγγλων ζωγράφων τοῦ 19ου αἰῶνος

(1836-1902). Ἔργα: ὁ «Στρατιώτης τοῦ Μαραθῶνος», ὁ «Φειδίας καὶ τὰ μάρμαρα τοῦ Ἐλγίνου», ἡ «Γυνὴ τῆς Ἀμφίσσης» κ.λ.

Ἀλμεΐδα (Ἀντώνιος Figueira d'Almeida). Φιλέλλην Πορτογάλος ἀξιωματικός (-1847). Μετέσχεν ἀπὸ τοῦ 1825 εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Τῷ 1835 ἐγένετο στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ τῷ 1836 φρούραρχος Ναυπλίου.

Ἀλμεΐδα (Φραγκίσκος d'Almeida). Πορτογάλος ναύαρχος, τῷ 1505 α' ἀντιβασιλεὺς τῶν Πορτογαλικῶν Ἰνδιῶν, ζήσας κατὰ τὸν ΙΣ' αἰῶνα.

Ἀλμερία (Almeria). Π. καὶ λιμὴν τῆς ΝΑ. Ἱσπανίας, ἐπὶ τῆς Μεσογείου, πρωτ. ὁμων. νομοῦ. Κάτ. 50.000. Ὁ νομὸς ἔχει ἔκτ. 8777 τ.χλμ. καὶ 358.000 κατοίκους.

ἄλμευσις. Ἡ ἐν ἅλμῃ καὶ ἐν γένει διὰ τοῦ ἅλατος συντήρησις τροφίμων. Βλ. *ἁλίπαστα.*

ἅλμη. Διάλυμα μαγειρικοῦ ἅλατος ἐν ὕδατι, ὡς τὸ παρασκευαζόμενον πρὸς διατήρησιν τροφῶν· κν. **σαλαμούρα.**

ἀλμικανταρῆτοι (ἀραβ.). *(Ἀστρον.)* Οἱ παράλληλοι πρὸς τὸν ὁρίζοντα μικροὶ κύκλοι τῆς οὐρανίου σφαίρας.

Ἄλμκβιστ (Κάρολος Ἰωνᾶς Λόβε Almqvist). Ἐπιφανὴς Σουηδὸς λογοτέχνης τοῦ ΙΘ' αἰῶνος (1793-1866). Ἔγραψε ποιήματα, δράματα, μυθιστορήματα.

Ἀλμοάδαι ἢ **Ἀλμοχάδαι.** Δυναστεία ἡγεμόνων Βερβέρων (1128 - 1275) διαδεχθεῖσα τοὺς *Ἀλμοραβίδας* ἐν Β. Ἀφρικῇ καὶ Ἱσπανίᾳ.

Ἀλμογάβαροι. Σῶμα ἐνόπλων τυχοδιωκτῶν ἐν Ἱσπανίᾳ κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸ πλεῖστον κατηρτίσθησαν τὰ στρατεύματα τῶν Καταλατῶν, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο 1305 - 1307 μάστιξ τῆς Θράκης.

Ἀλμοραβίδαι (ἀραβ.: ἐρημῖται). Δυναστεία Βερβέρων, ἀρξασα τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἱσπανίας κατὰ τοὺς ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνας. Κατελύθη ὑπὸ τῶν Ἀλμοαδῶν.

ἁλμπαρόζα καὶ **ἁλμπαρόρριζα.** Τὸ φυτὸν πελαργόνιον τὸ ἡδύοσμον.

ἅλμπουμ. Ἄγραφος τόμος εἰς τοῦ ὁποίου τὰς σελίδας καταχωρίζονται αὐτόγραφα, ἰχνογραφήματα, φωτογραφίαι ἢ δελτάρια κ.λ., ἄλλως λεύκωμα.

ἅλμπουρο καὶ **ἄρμπουρο.** Ἱστὸς πλοίου.

Ἁλμυρὰ λίμνη ἢ **Μεγάλη Ἁλμυρὰ λίμνη.** Λίμνη τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Ἰούτας. 5460 τ.χλμ., 1283 μ.ὑ.ἐ.θ.

Ἁλμυρᾶς Λίμνης πόλις (Salt Lake City). Πρωτ. τῆς πολιτείας Ἰούτας ἐν Β. Ἀμερικῇ. Κάτ. 142.650, οἱ πλεῖστοι Μορμόνοι. Πανεπιστήμιον. Βιομηχανία σιδήρου καὶ ὑάλου. Θερμοπηγαί.

ἁλμυρήθρα ἢ **ἁρμυρήθρα.** Κν. ὀνομασία διαφόρων παραλίων φυτῶν.

Ἁλμυρὴ Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας Κάτ. 75.

ἁλμυρόμετρον. Ἀραιόμετρον δι' οὗ μετρεῖται ἡ ἁλμυρότης τῶν διαλυμάτων τοῦ ἅλατος.

Ἁλμυροπόταμος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 399.

Ἅλμυρός. Πρωτ. ὁμωνύμου ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. 5760. Ἔχει μικρὸν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον καὶ γυμνάσιον. Ἡ ἐπαρχία, εἰς τὰ ΝΑ τῆς Θεσσαλίας ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Βόλου, ἔχει 23.302 κατ.

ἁλμυρότης. Τὸ ποσοστὸν τοῦ ἓν τινι διαλύματι ἢ τῷ θαλασσίῳ ὕδατι περιεχομένου μαγειρικοῦ ἅλατος.

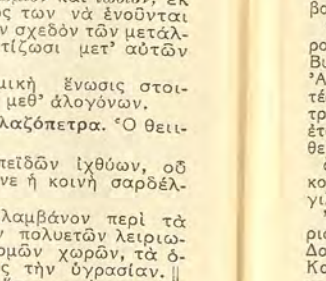

Ἁλόη

Ἁλμωπία. Ἀρχαῖον ὄνομα χώρας τῆς Μακεδονίας, μεταξὺ Ἐορδαίας καὶ Πελαγονίας, κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Λουδίου.

Ἁλμωπίκης ἐπαρχία (πρώην *Ἐνωτίας*). Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Πέλλης (Μακεδονίας) εἰς τὰ ΒΔ αὐτοῦ, συνορεύουσα μὲ τὴν Σερβίαν. Κάτ. 28.237.

ἁλογάκι τῆς θάλασσης. Κν. ὀνομασία τοῦ ἐντόμου *μάντις.*

ἄλογο. Βλ. *ἵππος.*

ἀλογοκρατία (irrationalismus). Μεταφυσικὸν δόγμα καθ' ὃ ἀφετηρία τῆς περὶ κόσμου θεωρίας τίθεται τὸ ἄλογον, τὸ μὴ λογικὸν (Σοπεγχάουερ, Σέλλιγγ, Βέρξον).

ἀλογόμυγα. Ἡ κοινὴ μυῖα τῶν ζώων. Βλ. *ἱπποβοσκός.*

ἀλογόνα ἢ **ἀλατογόνα.** Τὰ χημικὰ στοιχεῖα *φθόριον, χλώριον, βρώμιον* καὶ *ἰώδιον*, ἐκ τῆς κοινῆς ἰδιότητός των νὰ ἑνοῦνται ἀμέσως μετὰ πάντων σχεδὸν τῶν μετάλλων καὶ νὰ σχηματίζωσι μετ' αὐτῶν ἅλατα.

ἀλογονίδιον. Χημικὴ ἕνωσις στοιχείου τινὸς ἢ ρίζης μεθ' ἁλογόνων.

ἀλογόπετρα ἢ γαλαζόπετρα. Ὁ θειικὸς χαλκὸς (βλ.λ.).

ἁλόζη. Γένος κλυπεϊδῶν ἰχθύων, οὗ τὸ εἶδος *σαρδίνη* εἶνε ἡ κοινὴ σαρδέλλα (βλ.λ).

ἁλόη. Γένος περιλαμβάνον περὶ τὰ 200 εἴδη παχυφύλλων πολυετῶν λειριωδῶν φυτῶν τῶν θερμῶν χωρῶν, τὰ ὁποῖα ἀντέχουσιν εἰς τὴν ὑγρασίαν. ‖ Ἐπίσης ἡ ρητίνη, ἥτις παράγεται δι' ἀποξηράνσεως τοῦ χυμοῦ τῶν φύλλων εἰδῶν τινων τῆς ἀ., λαμβανομένου ἐκ τῶν φύλλων δι' ἐντομῶν, καὶ ἥτις χρησιμεύει ὡς καθαρτικὸν φάρμακον.

ἁλόης ξύλον. Εἶδος ἀρωματικοῦ ξύλου, φυομένου ἰδίως ἐν Ἰνδοσινικῇ, τὸ ὁποῖον ἐξετιμᾶτο ἄλλοτε μεγάλως ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν.

Ἁλόϊδες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου Κρήτης. Κάτ. 305.

ἁλοΐνη. Τὸ δραστικὸν συστατικὸν τῶν διαφόρων εἰδῶν ἁλόης.

ἁλοιφή. Φαρμακοτεχνικὸν σκεύασμα λιπαρᾶς καὶ μαλακῆς συστάσεως, χρησιμεῖον εἰς ἐπαλείψεις ἢ ἐντριβὰς θεραπευτικὰς ἢ καλλυντικάς.

ἁλοκασία. Ἀροειδὲς φυτὸν συγγενὲς τῆς κολοκασίας. Τὰ ἐδώδιμα ριζώματα *ἀ. τῆς μακρορρίζου* καλοῦνται καταχρηστικῶς ἐπίσης *κολοκάσια.*

Ἁλομβράδοι (οἱ· Alombrados, τ.ἔ. πεφωτισμένοι). Χριστιανικὴ αἵρεσις ἐν Ἱσπανίᾳ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣ' αἰῶνος, κηρύττουσα τὴν ἀδιαφορίαν πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τύπους. Κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως.

Ἁλόννησος ἢ **Χιλιοδρόμια** ἢ καὶ **Λιαδρόμια.** Νῆσος ΒΑ τῆς Σκοπέλου, ἧς ἀποτελεῖ κοινότητα. Ἔχει μετὰ τῶν πέριξ νησίδων 72 τ.χλμ. καὶ 1005 κατ.

ἁλοπήγιον. Δεξαμενὴ ἔνθα κρυσταλλοῦται τὸ ἅλας ἐν ταῖς ἁλυκαῖς.

Ἅλος (ὁ καὶ ἡ). Μία τῶν σπουδαιοτάτων πόλεων τῆς Ἀχαΐας Φθιώτιδος κατὰ τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς πεδιάδος τοῦ Ἁλμυροῦ. Κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Β' τῆς Μακεδονίας, ἀνῳκοδομήθη βραδύτερον καὶ μετέσχε τοῦ *Κοινοῦ τῶν Θεσσαλῶν.* Σώζονται ἐρείπια.

ἁλόση. Ἰχθύς, ἄλλως ἁλόζη (βλ.λ.).

Ἁλόστη. Ἡ βελγικὴ π. Ἄαλστ (βλ.λ.).

ἁλοτριχίτης. Ὀρυκτὸν τῆς τάξεως τῶν στυπτηριῶν, μὲ σίδηρον, ἔνθα ὁ σίδηρος ἢ ἄλλο μέταλλον ἀντικαθιστᾷ μέρος τοῦ ἀργιλίου. Κρύσταλλοι ἐν εἴδει βελονῶν ἢ τριχῶν.

Ἁλουΐζιος ὁ **Γοντσάγας.** Εὐγενὴς Ἱσπανὸς Ἰησουΐτης, ὅστις ἀπέθανε περιποιούμενος τοὺς πάσχοντας ἐκ πανώλους (1568-1591). Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἑορτὴ 21 Ἰουνίου.

ἁλουκίτη (alucita). Γένος ψυχῶν ἐκ τῶν πτεροφοριδῶν. Ἐν Εὐρώπῃ συχνὴ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος.

ἁλουμίνιον. Μέταλλον. Βλ. *ἀργίλιον.*

ἁλουνίτης ἢ **στυπτηριάτης λίθος.** Βασικὸν θειϊκὸν ἀργίλιον, κρυσταλλούμενον εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα. Χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν τῆς στυπτηρίας. Εὑρίσκεται ἐν Μήλῳ καὶ Θήρᾳ.

ἁλουργίς. Παρ' ἀρχαίοις, πολυτελὲς ἔνδυμα βεβαμμένον βαθέως ἐρυθρὸν διὰ γνησίας πορφύρας.

Ἁλουσιάνος ἢ **Ἁλουσιανός.** Ἀνεψιὸς τοῦ τσάρου τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ, πατρίκιος τοῦ Βυζαντίου καὶ στρατηγὸς τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Θεοδοσιουπόλεως. Συμμετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Πέτρου Δελεανοῦ 1040, ὃν μετέπειτα ἐτύφλωσε καὶ ἐπρόδωσε, συμφιλιωθεὶς μὲ τοὺς Βυζαντινούς.

ἁλουτάνη. Στυπτικὸν φάρμακον· κολλοειδὲς ὑδροξείδιον τοῦ ἀργιλίου.

Ἁλούτας ἢ **Ἄλτ** ἢ **Ὀλτού.** Ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Κάτω Δουνάβεως. Πηγάζει ἐπὶ τῶν Α. Καρπαθίων καὶ ἐκβάλλει παρὰ τὴν π. Τούρνου Μαγουρέλε. Μῆκος 550 χλμ. Χωρίζει τὴν Μεγάλην Βλαχίαν ἀπὸ τῆς Μικρᾶς.

ἁλόφυτον. Λέγεται περὶ τῶν φυτῶν τὰ ὁποῖα ζῶσιν εἰς ἁλμυρὰ ἐδάφη.

ἁλπάκα. Ζῷον τοῦ γένους προβατοκάμηλος (βλ.λ.).

ἁλπακᾶς. Τὸ μέταλλον *ἀλφενίδιον.* ‖ Ἔριον τοῦ ζῴου *ἁλπάκα* καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ὕφασμα.

Ἄλπ-Ἀρσλάν (γενναῖος λέων). Ἐπώνυμον ὑφ' ὃ εἶνε γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὁ Μωχάμετ-ἰβν-Δαούδ, διάδοχος τοῦ Σελτζούκ Β', Σελτζουκίδης σουλτάνος (1029-1072) τοῦ Χωρασὰν καὶ ὅλης τῆς ἀπὸ τοῦ Τίγρητος μέχρι τοῦ Ὄξου χώρας. Ἐβασίλευσεν ἀπὸ 1059. Ἐπολέμησε κατὰ Ρωμανοῦ Δ' τοῦ Διογένους, ὃν ἠχμαλώτισε 1071 καὶ εἶτα ἀπέλυσε, συνομολογήσας μετ' αὐτοῦ εἰρήνην.

ἄλπεια φυτά. Τὰ φυτὰ τὰ ὁποῖα φύονται ἐπὶ τῶν ὀρέων, εἰς ὕψη ἀνώτερα τῶν 1800 μ.ὑ.ἐ.θ.

Ἄλπεις. Τὸ μέγιστον καὶ ὕψιστον ὀρεινὸν συγκρότημα τῆς Εὐρώπης, ἐκτεινόμενον ἐν εἴδει τόξου ἀπὸ τῶν παρὰ τὴν Μεσόγειον ἀκτῶν τῆς Γαλλίας παρὰ τὴν Νίκαιαν μέχρι τοῦ οὐγγρικοῦ βαθυπέδου παρὰ τὴν Βιέννην. Αἱ Ἄ. ἔχουσιν ὁλικὸν μῆκος 1200 χλμ. περίπου, μέσον πλάτος 125-275 χλμ. καὶ καταλαμβάνουσιν ἔκτασιν 175.000 τ.χλμ. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ των εὑρίσκονται πρὸς Δ καὶ εἶνε τὸ *Λευκὸν Ὄρος* (4810 μ.) καὶ τὸ *Μόντε Ρόζα* (4638 μ.). Αἱ ὕψισται κορυφαὶ τῶν Α. Ἄλπεων εἶνε αἱ *Βερνίναι* (4052 μ.), *Ὀρτλερ* (3902 μ.) καὶ *Γροσκλόκνερ* (3798 μ.). Τὸ ὄριον τῆς διαρκοῦς χιόνος εὑρίσκεται εἰς μέσον ὕψος 2700 μ. εἰς τὴν Β. πλευρὰν καὶ 3100 εἰς τὴν Ν. Αἱ Ἄ. ἐξαπλοῦνται ἐπὶ 7 διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ δὴ τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἑλβετίας, Γερμανίας, Αὐστρίας, Νοτιοσλαυΐας καὶ τοῦ Λιχτενστάϊν, δυνάμεθα δὲ νὰ διαιρέσωμεν αὐτὰς εἰς *Προάλπεις* καὶ *Κεντρικὰς Ἄλπεις* ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον, εἰς *Ἀνατολικὰς* καὶ *Δυτικάς*, χωριζομένας διὰ γραμμῆς, ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ρήνου εἰς τὴν λίμνην Κωνσταντίαν καταλήγει εἰς τὴν λίμνην τοῦ Κόμο.

Τὰς Δ. Ἄ. εἶνε δυνατὸν νὰ διαιρέσωμεν, διὰ γραμμῆς ἀρχομένης ἀπὸ τῆς Α. ὄχθης τῆς λίμνης τῆς Γενεύης μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δόρα Βάλτεα, εἰς γαλλοϊταλικὰς καὶ ἑλβετικάς. Αἱ σπουδαιότεραι συστάδες τῶν Ἄλπεων εἶνε αἱ *Κόττιαι*, αἱ *Κραϊγειαι*, αἱ *Παράλιοι*, αἱ *Προβηγκιαναί*, αἱ *Σαβόϊαι*, αἱ *Πέννιναι*, αἱ *Λεποντῖναι* καὶ αἱ *Βερνικαί*. Αἱ Ἀνατολικαὶ Ἄ. περιλαμβάνουσι τὰ ἑξῆς ὀρεινὰ συστήματα. *Ραιτικαὶ Ἄ.*, *Βερνιναῖαι*, *Νορικαί*, *Σαλτσβουργικαί*, *Τυρολικαί*, *Λομβαρδικαί*, *Καρνικαί*, *Καραβάνκες* καὶ *Ἰουλικαί*. Ποταμοὶ τῶν Ἄ. εἶνε ὁ *Ρῆνος*, ὁ *Ροδανός*, ὁ *Τίσινος*, ὁ *Ἄδδας*, ὁ *Ἀδίγης*, ὁ *Πιάβε*, ὁ *Ἰζόντσο*, ὁ *Δράβος* καὶ πληθὺς ἄλλων μικροτέρων. Αἱ κυριώτεραι παράλπειοι λίμναι εἶνε ἡ τῆς *Γενεύης*, ἡ τῶν *Τεσσάρων Καντονίων*, ἡ τῆς *Ζυρίχης*, ἡ τῆς *Κωνσταντίας*, ἡ τοῦ *Δουβάνο*, ἡ τοῦ *Κόμο* καὶ ἡ τῆς *Γάρδας*.

Ἁλουκίτη

Ἡ ὅλη περιφέρεια τῶν Ἄ. κατοικεῖται ἀπὸ 9 περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων καὶ ἀποζῇ κυρίως ἀπὸ τὴν κτηνοτροφίαν, δασοκομίαν καὶ τὸν τουρισμόν.

Ἄ. ὀνομάζονται καὶ τινες ἄλλαι δευτερεύουσαι εὐρωπαϊκαὶ ὀροσειραί (Ἰλλυρικαί, Τρανσυλβανικαὶ Ἄ.) ὅπως ἐπίσης, γενικώτερον, μεγάλα ὀρεινὰ συστήματα (π.χ. Αὐστραλιακαί).

ἅλπενστοκ (γερμ.). Μακρὰ βακτηρία ὠπλισμένη εἰς τὸ κάτω ἄκρον διὰ σιδηρᾶς αἰχμῆς, χρησιμεύουσα εἰς τοὺς ὀρειβάτας.

Ἄλπεων νομοί. Τρεῖς νομοὶ τῆς Ν. Γαλλίας. 1) Ὁ τῶν *Ἄνω Ἄλπεων* (5542 τ.χλμ., 87.963 κάτ.), πρωτ. *Γάπ.*—2) Ὁ τῶν *Παραθαλασσίων Ἄ.* (3738 τ.χλμ., 439.253 κάτ.), πρωτ. *Νίκαια.*—3) Ὁ τῶν *Κάτω Ἄ.* (6937 τ.χλμ., 88.347 κάτ.), πρωτ. *Δίνι.*

ἁλπικὴ σάλπιγξ. Ξύλινον πνευστὸν μουσικὸν ὄργανον ἐκ μακροῦ σωλῆνος μὲ εὐρὺ στόμα, χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ποιμένων τῶν Ἄλπεων.

ἁλπικὸς ἀσβεστόλιθος. Παχέα ἀσβεστολιθικὰ στρώματα τοῦ μεσοζωϊκοῦ καὶ τριτογενοῦς ἀπαντῶντα εἰς τὰς Ἄλπεις εἰς μεγάλην ἀνάπτυξιν.

ἁλπινισμός. Ἡ πρὸς τέρψιν, σωματικὴν ἄσκησιν, ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις ἢ θεραπείαν συστηματικὴ ἀνάβασις εἰς ὄρη, οὕτω κληθεῖσα, διότι πρῶτον αἱ Ἄ. προσείλκυσαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος κατ' ἀρχὰς μὲν τὴν περιέργειαν τῶν περιηγητῶν, εἶτα δὲ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων.

ἁλπινιστής. Ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὸν ἁλπινισμόν. ‖ Στρατιώτης ἰδίου ἐλαφροῦ ἰταλικοῦ σώματος τῶν Ἄλπεων ἱδρυθέντος τῷ 1872.

Ἁλπόσπιτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος. Κάτ. 332.

Ἁλποχώρι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. 952.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν (Ἀχαΐας). Κάτ. 125.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος). Κάτ. 327.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωδώνης Ἰωαννίνων. Κάτ. 298.—5) (πρώην *Ἁγοΐδι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας) Κάτ. 81.

Ἀλ-Ραϊδ. Χαλίφης τῆς Βαγδάτης ἐκ τῶν Ἀββασιδῶν, γνωστότερος ὡς *Χαροὺν-ἀλ-Ραϊδ* (βλ.λ.).

Ἀλσατία (γαλλ. Alsace, γερμ. Elsass). Ἐπαρχία

τῆς Γαλλίας, προσαρτηθεῖσα εἰς αὐτὴν δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν (1919) καὶ διαιρεθεῖσα εἰς δύο νομούς, τὸν τοῦ Κάτω καὶ τὸν τοῦ Ἄνω Ρήνου. Κεῖται μεταξὺ τῆς Ἑλβετίας, τοῦ Ρήνου, τοῦ ποτ. Λάουτερ καὶ τῶν Βοσγίων, συνορεύει πρὸς Ν μὲ τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Βουργουνδίαν, πρὸς Α μὲ τὴν Βάδην, πρὸς Β μὲ τὸ Παλατινᾶτον καὶ πρὸς Δ μὲ τὴν Λωρραίνην (8294 τ.χλμ. καὶ 1.200.000 κάτ.). Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἀναφέρει ὅτι κατῳκεῖτο ὑπὸ Κελτῶν. Ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους ἡ Κάτω Ἀ. ἀπετέλει μέρος τῆς Germania Prima καὶ ἡ Ἄνω Ἀ. τῆς Maxima Sequanorum. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν μεγάλων ἐπιδρομῶν καὶ μεταναστεύσεων ἡ Ἀ. ὑπῆρξε μία τῶν μᾶλλον δοκιμασθεισῶν χωρῶν. Τῷ 495 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Φράγκων. Ἀπὸ τοῦ Ζ΄ αἰῶνος ἀπετέλεσεν ἴδιον δουκᾶτον, τὸ ὁποῖον κατέλυσε, περὶ τὰ τέλη τοῦ Η΄ αἰῶνος, ὁ Κάρολος ὁ Μαρτέλλος. Κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ κράτους Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἡ Ἀ. ἔλαχεν εἰς τὸν Λοθάριον, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τούτου προσηρτήθη εἰς τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν (870). Ἔκτοτε Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ διεξεδίκουν τὴν Ἀ. μέχρι τοῦ 925, ὅτε αὕτη ἡνώθη μετὰ τῆς Σουηβίας καὶ ἀπετέλεσε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Κορραδίνου (1268) τὸ δουκᾶτον τῆς Ἀλαμαννίας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου μέρος αὐτῆς ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Γαλλίαν (1648). Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ράϊσβαϊκ (1697) ἡνώθησαν μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ ἄλλαι ἀλσατικαὶ πόλεις. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ναπολέοντος (1815) τὸ Λάνδαου ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Βαυαρίαν. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἡ Ἀ. μετὰ τῆς Λωρραίνης προσηρτήθη εἰς τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἧς ἀπετέλεσε μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὴν τοπαρχίαν τῆς Ἀ. καὶ Λωρραίνης.

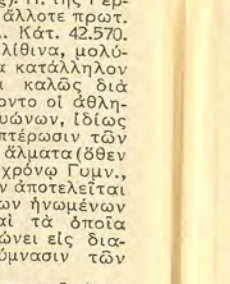

Ἄλτο

Ἄλσεν (Alsen). Νῆσος τοῦ Μικροῦ Βέλτ, ἀνήκουσα εἰς τὴν Δανίαν. Ἔκτ. 310 τ.χλμ., κάτ. 27.000. Πρωτ. *Σόνδεροβουργ* (8500 κάτ.).

ἀλσόλη (ἡ· alsol). Διπλοῦν ἅλας τοῦ ἀργιλίου, κόνις εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, φάρμακον ἀντισηπτικὸν καὶ στυπτικὸν ἐξωτερικῆς χρήσεως.

ἄλσος. Μικρὸν τεχνητὸν δάσος, ἢ μέγας σύνδενδρος κῆπος διὰ περίπατον. ‖ Παρ' ἀρχαίοις, ἱερὸς χῶρος πλήρης δένδρων, ἐνίοτε περιπεφραγμένος, ἀφιερωμένος εἰς θεότητα (τέμενος), ἔχων βωμὸν αὐτῆς.

ἀλστονία. Γένος ἀποκυνοειδῶν δένδρων καὶ θάμνων. Βλ. καὶ *ἀλστονίνη*.

ἀλστονίνη. Ἀλκαλοειδὲς παρεμφερὲς τῇ κινίνῃ, ἐξαγόμενον ἐκ τῶν φύλλων *ἀλστονίας τῆς τυκνοκλάδου*, φυομένης ἐν Αὐστραλίᾳ.

ἀλστονίτης ἢ **βαρυτασβεστίτης.** Ὀρυκτὸν κρυσταλλούμενον κατὰ τὸ ρομβικὸν σύστημα, ἰσόμορφος παράμιξις ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου καὶ ἀνθρακικοῦ βαρίου.

ἀλταζιμούθιον ἢ **ἀλταζιμουθιακὸν ὄργανον.** Ὄργανον δι' οὗ μετροῦνται ἐν ταυτῷ τὰ ἀζιμούθια καὶ αἱ καθ' ὕψος γωνίαι. Βλ. **θεοδολίδιον**.

Ἀλτάϊα ἢ **Ἀλταϊκὰ ὄρη.** Ὄρη εἰς τὰ ΒΔ πέρατα τοῦ ὑψιπέδου τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, μεταξὺ τοῦ ποτ. Ἰρτὶς καὶ Γενισέη. Διακλαδοῦνται εἰς δύο κυρίως ὀροσειράς, τὴν ρωσικὴν (ΝΔ. Σιβηρία) καὶ τὴν μογγολικήν. Ἀνωτάτη κορυφὴ *Βιελούχα* ἢ *Λευκὸν ὄρος* (4540 μ.) ἐν Σιβηρίᾳ. Πλούσια εἰς χρυσόν, ἄργυρον μόλυβδον καὶ χαλκόν.

ἀλταϊκαὶ γλῶσσαι καὶ φυλαί. Αἱ ἄλλως λεγόμεναι οὐραλαλταϊκαὶ (βλ.λ.).

Ἀλταΐρ (ἀραβ.). Ὁ λαμπρότατος ἀστὴρ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ἀετοῦ, τὸ *α* αὐτοῦ, πρώτου μεγέθους.

Ἀλταμίρα. Σπήλαιον παρὰ τὴν π. Σαντανδέρ τῆς Ἱσπανίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν ἐγκεχαραγμέναι ἔγχρωμοι τοιχογραφίαι παριστῶσαι ζῷα τῆς μαγδαληνείου ἡλικίας (περίοδος τῶν παγώνων).

Ἀλταμούρας (Ἰωάννης). Θαλασσογράφος, υἱὸς τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου Φραγκ. Ἀλταμούρα (1826-1897) καὶ τῆς Ἑλληνίδος ζωγράφου Ἑλένης Μπούκουρη ἐκ Σπετσῶν. Ἐγεννήθη ἐν Νεαπόλει καὶ ἀπέθανεν ἐν Σπέτσαις (1853-1876). Ἔργα ἐπὶ θεμάτων ἐκ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνος τοῦ 1821 (Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν ἐν Ἀθήναις, ἰδιωτικαὶ συλλογαί).

ἀλτάνα (ἰταλ.). Στενὴ λωρὶς γῆς παρὰ τὸν τοῖχον αὐλῆς ἢ κήπου, ἔνθα φυτεύονται ἄνθη.

Ἀλτεμβοῦργον (Altenburg). Π. τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Α. Θουριγγίᾳ, ἄλλοτε πρωτ. τοῦ δουκάτου Σαξονίας-Ἀ. Κάτ. 42.570.

ἀλτῆρες. Παρ' ἀρχαίοις, λίθινα, μολύβδινα ἢ σιδηρᾶ βάρη, ἔχοντα κατάλληλον σχῆμα, ὥστε νὰ κρατῶνται καλῶς διὰ τῶν χειρῶν. Τὰ μετεχειρίζοντο οἱ ἀθληταὶ πρὸς ἐπίρρωσιν τῶν μυῶνων, ἰδίως δὲ τὰ ἅλλοντο πρὸς ἀναπτέρωσιν τῶν ποδῶν κατὰ τὰ ἄνευ φορᾶς ἅλματα (ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἀ.) ‖ Ἐν τῇ συγχρόνῳ Γυμν., ὄργανα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἐκ δύο σφαιρῶν ἢ δύο δίσκων ἡνωμένων διὰ βραχέος στελέχους καὶ τὰ ὁποῖα κρατῶν ὁ γυμναζόμενος ὑψώνει εἰς διαφόρους θέσεις πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν βραχιόνων.

Ἅλτις -εως (ἡ). Ἱερὸν ἄλσος τοῦ Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ περιβαλλόμενον ὑπὸ τείχους.

ἄλτο (τό). Ἡ βαθυτέρα φωνὴ τῶν γυναικῶν καὶ παίδων. Διακρίνονται τὸ βαθύτερον ἄλτο, ἀπὸ τοῦ μικροῦ φὰ μέχρι τοῦ φα΄΄, καὶ τὸ ὀξύτερον, φθάνον μέχρι τοῦ σολ΄΄ ἢ λά΄΄) ‖ Ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον τοποθετούμενον μεταξὺ τοῦ βιολίου καὶ τοῦ βιολοντσέλλου, ὀνομαζόμενον νῦν *βιόλα*. ‖ Πνευστὸν μουσικὸν ὄργανον χαλκίνων, τῆς σειρᾶς τῶν σαξοφώνων, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ τενόρου.

Ἀλτομυρά (ἡ). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας) Κάτ. 257.

Ἄλτονα (Altona). Π. τῆς πρωσσικῆς ἐπαρχ. Σλέσβιχ-Ὁλσταΐν, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα, ἐναντι τοῦ Ἀμβούργου, μεθ' οὗ ἔχει ἑνωθῇ Κάτ. 242.800.

Ἀλτοῦνα (Altoona). Π. τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν Πενσυλβανίᾳ, μὲ 70.000 κατ.

ἀλτρουϊσμός. Διεθνὴς ὅρος ὃν καθιέρωσεν ὁ Ἀὼγ. Κόντ, χαρακτηρίζων δι' αὐτοῦ τὴν ἀνιδιοτέλειαν, τὸ ἀντίθετον αἰσθημα τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀ. εἶνε «ἕκαστος διὰ τὸν ἄλλον».

Ἀλυάττης. Βασιλεὺς τῆς Λυδίας, πατὴρ τοῦ Κροίσου, βασιλεύσας τῷ 617-560 π.Χ. καθ' Ἡρόδοτον. Ἀνύψωσε τὴν Λυδίαν εἰς τὸ μέγιστον τῆς δυνάμεως, ἐκδιώξας τοὺς Κιμμερίους ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐπεκτείνας τὸ κράτος του μέχρι τοῦ Ἅλυος ποτ.

Ἀλύζεια ἢ **Ἀλυζία.** Ἀρχ. π. τῆς Ἀκαρνανίας παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μύτικα.

ἀλυκή. Ἐπίπεδος καὶ χαμηλὴ ἔκτασις ἀργιλούχου ἐδάφους κειμένη ἐπὶ παραλίας καὶ διορ-γανουμένη πρὸς παραγωγὴν ἅλατος διὰ βαθμιαίας ἐξατμίσεως τοῦ θαλασσίου ὕδατος. Κυριώτεραι ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἀ., εἰς τὴν Ἀνάβυσσον, τὸ Κίτρον (Μακεδονία), τὴν Καλλονὴν Πολυχνίτου (Μυτιλήνη), τὴν Τουρλίδα (Μεσολόγγιον) καὶ τὴν Λευκάδα.

ἀλυπίνη. Φάρμακον τοπικὸν ἀναισθητικόν, ὅμοιον πρὸς τὴν κοκαΐνην καὶ τὴν στοβαΐνην.

Ἅλυς -υος (ὁ). Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Πηγάζει Α τῆς Σεβαστείας, ρέει διὰ τῆς Καππαδοκίας διερχόμενος Α τῆς Ἀγκύρας καὶ χύνεται εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον, παρὰ τὴν Πάφραν. Σήμερον *Κιζιλ-Ἰρμάκ* (Ἐρυθρὸς ποταμός). Μῆκος 1000 περίπου χλμ.

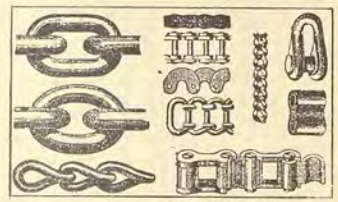

Διάφορα εἴδη ἁλύσεων

ἁλυσέλικτρον. Μέρος τοῦ *ἐργάτου* τῶν πλοίων, δι' οὗ ἀνασπᾶται ἡ ἄγκυρα ἀπὸ τοῦ βυθοῦ ἢ ἕλκεται ὁπωσδήποτε ἡ ἅλυσις αὐτῆς.

ἅλυσις (ἡ). Σειρὰ ἀλληλενδέτων κρίκων ἐκ μετάλλου ἢ ἄλλης στερεᾶς ἀνθεκτικῆς ὕλης, χρησιμεύουσα ὡς ἰσχυρὸς δεσμὸς πρὸς μεταβίβασιν δυνάμεως ἢ ἄλλους σκοπούς, κν. **ἁλυσίδα.** Ὑπάρχουσι πλεῖστα εἴδη ἁλύσεων διὰ τὴν ἕλξιν, τὴν ἀπόφραξιν λιμένων, αἱ τροχοπεδωτικαί, αἱ ἀσφαλιστικαί, αἱ ἀγκιστρωταί, αἱ ἀνασταλτικαὶ κλ. Ἐπίσης αἱ χρησιμεύουσαι ὡς κοσμήματα, κατασκευαζόμεναι ἐκ πολυτίμων μετάλλων. ‖ *Ἀτέρμων* ἢ *ἀρθρωτὴ ἅλυσις.* Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ σειρὰν πείρων χαλυβδίνων συνδεδεμένων ἀνὰ δύο ἐναλλάξ, διὰ μικρῶν ἐλασμάτων ἐκ μαλακοῦ σιδήρου. Τὰ δύο ἄκρα αὐτῆς σύνδέονται καὶ οὕτω ἀποτελεῖται κλειστὸς βρόχος (ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία ἀτέρμων). Εἶνε στρεπτὴ καὶ εὔκαμπτος μόνον πρὸς μίαν κατεύθυνσιν καὶ τὴν ἀντίθετον αὐτῆς, ἐντελῶς δὲ ἄκαμπτος κατὰ τὴν ἑτέραν, τὴν κάθετον πρὸς τὴν πρώτην, κατεύθυνσιν. Χρησιμεύει πρὸς μετάδοσιν δυνάμεως μέσῳ ὀδοντωτῶν τροχῶν, ἀντικαθιστῶσα τοὺς ἱμάντας καὶ τὰ καλῴδια, εἰς βαροῦλκα, ἠλεκτροκινήτους γερανοὺς (μεγάλαι ταχύτητες), ἐπίσης εἰς αὐτοκίνητα ποδήλατα κλ. ‖ *(Τοπογρ.)* Σειρὰ ὀρέων, ὀροσειρά. ‖ *(Χημ.)* Ὁ ἀναλελυμένος τύπος ὀργανικῶν τινων ἑνώσεων παρουσιάζων σχῆμα ἁλύσεως ἧς ὁποίας οἱ κρίκοι εἶνε τὰ ἄτομα ἄνθρακος.

Ἄλυσσον
Α ἄνθος Β καρπός

ἅλυσις ἠλεκτρική. Σύστημα διαφόρων ἀγωγῶν κατὰ σειρὰν διατεταγμένων καὶ εὑρισκομένων εἰς ἠλεκτρικὴν ἐπαφὴν πρὸς ἀλλήλους. Ὀνομάζεται ἡ ἀ. *κλειστὴ* ὅταν οἱ ἄκροι ἀγωγοὶ συνδέωνται πρὸς ἀλλήλους, *ἀνοικτὴ* ἐν τῇ ἐναντίᾳ περιπτώσει.

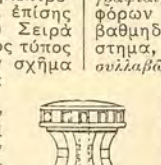

Ἁλυσέλικτρον

ἁλυσμός. Ἀνησυχία καὶ στενοχωρία ἀρρώστου.

ἁλυσοειδὴς καμπύλη. Ἡ ἐπίπεδος καμπύλη, ἣν σχηματίζει ὁμοιογενὲς καὶ τελείως καμπτόν, ἀλλὰ μὴ ἑκτατὸν νῆμα, κρεμάμενον ἐλευθέρως διὰ τῶν δύο αὐτοῦ ἄκρων ἐκ δύο σταθερῶν σημείων ἀπεχόντων ἀπ' ἀλλήλων κατ' ἀπόστασιν μικροτέραν παρὰ τὸ μῆκος τοῦ νήματος, ὅταν οὐδεμία ἄλλη πλὴν τῆς βαρύτητος δύναμις ἐνεργῇ ἐπ' αὐτοῦ.

ἄλυσσον (alyssum). Γένος σταυρανθῶν φυτῶν, οὗ πολλὰ εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι.

Ἄλυσσός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν (Ἀχαΐας), ἐπὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν. Κάτ. 983. σιδηροδρομικὸς σταθμός.

ἀλυτάρχης. Ἄρχων τῶν ἀγώνων παρ' ἀρχαίοις ἐπιτετραμμένος τὴν τήρησιν τῆς τάξεως.

ἀλύτης. Ἀρχαῖος ραβδοῦχος ἢ μαστιγοφόρος, διατελῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ *ἀλυτάρχου*.

ἀλύτης ὁ **μαιευτήρ.** Βατράχιον τῆς Δ. Εὐρώπης, μὲ μικρὰς θηλὰς ἐπὶ τοῦ σώματος, ἐκτὸς τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς κοιλίας, μακρὰν γλῶσσαν, κυανόφαιον ράχιν φέρουσαν μελαίνας καὶ ἀνοικτοχρόους κηλίδας. Τὸ ἄρρεν περιτυλίσσει τὰ ᾠά, ἐν εἴδει κομβολογίου, περὶ τὰ ὀπίσθια σκέλη του καὶ κρυπτόμενον ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ἐπωάζει αὐτὰ ἐπὶ 15 ἡμέρας.

ἄλφα (τό). Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Βλ. Α.

ἄλφα. Ἀραβικὸν ὄνομα τοῦ ἀγρωστοειδοῦς φυτοῦ *στίππης τῆς ἰσχυροτάτης* (ἱσπαν. esparto)· ἐκ τῶν βλαστῶν του κατασκευάζουσι καλάθους, πλεκτὰ ἔπιπλα κλ., ἐκ τῶν φύλλων του χάρτην ἀρίστης ποιότητος, καὶ ἐκ τῶν ἰνῶν του σπάγγους. Κύριαι χῶραι παραγωγῆς ἡ Ἱσπανία καὶ ἡ Ἀλγερία.

Ἄλφα

ἀλφαβητάριον. Βιβλίον χρησιμεῦον διὰ τὴν πρώτην διδασκαλίαν τῆς ἀναγνώσεως μὲ περιεχόμενον κατάλληλον δι' ἀρχαρίους. Τὰ πρῶτα ἀ. ἐξεδόθησαν τὸν ΙΣ΄ αἰῶνα.

ἀλφάβητον ἢ **ἀλφάβητος** (ἡ). Λ. παραχθεῖσα ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ σημαίνουσα τὸ σύνολον τῶν γραμμάτων, διὰ τῶν ὁποίων γράφεται μία γλῶσσα, διατεταγμένον κατὰ ὡρισμένην σειράν. Αἱ πρῶται γραφαὶ τῶν διαφόρων λαῶν ὑπῆρξαν *ἰδεογραφίαι*, δηλ. παραστάσεις διὰ *συμβόλων* τῶν διαφόρων ἐννοιῶν τῆς γλώσσης. Ἡ ἰδεογραφία βαθμηδὸν ἐξειλίχθη εἰς τὸ *συλλαβογραφικὸν* σύστημα, δηλ. παράστασιν συμπλεγμάτων, τῶν *συλλαβῶν*, διὰ συμβόλων, ἐκ τούτου δὲ ἔφθασαν βραδύτερον εἰς τὸ σύστημα τοῦ ἀλφαβήτου, δηλ. τῆς παραστάσεως ἑκάστου ἁπλοῦ φθόγγου τῆς γλώσσης δι' ἰδιαιτέρου συμβόλου. Ἀρχαιότατον γνωστὸν σύστημα γραφῆς εἶνε τὸ (ἀρχαῖον) *αἰγυπτιακόν*, καθαρῶς ἀλφαβητικὴν γραφὴν ὅμως ἐπένοησαν οἱ Φοίνικες, οἱ ὁποῖοι ἐδανείσθησαν 12 ἢ 13 σύμβολα ἀπὸ τὰ ἱερογλυφικὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἐσχημάτισαν δὲ τὰ ἄλλα βαθμηδὸν διὰ τῆς ἐξελίξεως διαφόρων διακριτικῶν σημείων. Ἀπὸ τοὺς Φοίνικας παρέλαβον τὸ ἀλφάβητον οἱ Ἕλληνες καὶ τὸ ἐπλούτισαν διὰ τῶν φωνηέντων, ἀγνώστων εἰς τοὺς Φοίνικας. Ἀπὸ τοὺς διαφόρους τύπους τοῦ ἑλληνικοῦ ἀ. (αἰολοδωρικόν, νησιωτικόν, ἰωνικόν, καὶ ἀττικὸν) ἐπεκράτησε τὸ ἰωνικὸν καὶ δι' αὐτοῦ γράφονται καὶ τὰ *νέα ἑλληνικά*. Ἀπὸ τὸ ἀ. τοῦτο ἤντλησαν κυρίως τὰ ἑξῆς ἀ.: *κοπτικόν*, *ἀρμενικόν*, *κυριλλικόν* καὶ *γλαγολιτικόν*. Τὸ

Ὀνόματα ἑλληνικῶν γραμμάτων	Ὀνόματα φοινικικῶν γραμμάτων	Σημασία σημιτικῶν ἐν γένει γραμμάτων	Ἀίγ. ἱερογλυφικά 5000-4000 π.Χ.	Ἀίγ. ἱερατικά 3000-2500 π.Χ.	Ἀίγ. δημοτικά 400 π.Χ.	Κυπριακά 400 μ.Χ.	Ἀνατ. Μεσογείου εἰσονατικά	Κρητικά	Σημιτικά καὶ κυπριακά	Φοινικικά 1000 π.Χ.	Χαλκιδικά (Δ. Ἰταλικά)	Ἑλληνικά 600-300 π.Χ.	Ἑλληνικά κεφαλαῖα 400 μ.Χ.	Ἑλληνικά μικρά	Πρώτα λατινικά	Ρωμαϊκά κλασσικά 50 π.Χ.	Νέα λατινικά κεφαλαῖα	Νέα λατινικά μικρά
																		1500 μ.Χ.
Ἄλφα	Ἄλεφ	βοῦς																
βῆτα	βέτ	οἰκία																
γάμμα	γίμ	κάμηλος																
δέλτα	δάλεθ	θύρα																
ἒψιλόν	he (ἒ)	παράθυρον																
	βάου	ἄγκιστρον																
ζῆτα	ζάϊν	ὅπλα																
ἦτα	heth (ἒτ)	φράκτης																
θῆτα	teth (τέτ)	ὄφις																
ἰῶτα	ἰόδ	χείρ																
κάππα	κάφ	παλάμη																
λάμβδα	λάμεδ	βούκεντρον																
μῦ	μέμ	ὕδατα																
νῦ	νούν	ἰχθύς																
ξῖ	σάμεχ	πάσσαλος																
ὂμικρόν	ἄιν	ὀφθαλμός																
πῖ	ph (πέ)	στόμα																
σαμπῖ	σάδε	ἀκόντιον																
κόππα	κόφ	κόμβος (;)																
ῥῶ	ρές (rech)	κεφαλή																
σῖγμα	σίν	ὀδόντες																
ταῦ	τάου	σῆμα																
ὒψιλόν																		
φῖ																		
χῖ																		
ψῖ																		
ὦμέγα																		

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀλφαβήτου

ἑτρουσκικὸν ἀλφάβητον ἐλήφθη ἐμμέσως ἀπὸ τὸ φοινικικόν, συγγενέστατα δὲ πρὸς τοῦτο εἶνε τὸ *οὐμβρικόν*, τὸ *ὀσκικὸν* καὶ τὸ *σαβελλινικόν*. Τὸ *λατινικὸν* ἀ. παρῆχθη, κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην, ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἐξηπλώθη δὲ τόσον, ὥστε σήμερον γράφονται δι' αὐτοῦ αἱ κυριώτεραι γλῶσσαι τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Τὸ *γοτθικὸν* ἀ. εἶνε αὐτὸ τὸ λατινικὸν μὲ παρηλλαγμένα μόνον ὀλίγον τὰ γράμματα. Ἡ Ρωσική, ἡ Βουλγαρικὴ καὶ ἡ Σερβικὴ γράφονται δι' ἀλφαβήτου παραχθέντος ἐκ κεφαλαίων γραμμάτων, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ *βυζαντινὴν* μορφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Πρὸς τὸ φοινικικὸν ἀ. συγγενέστατον εἶνε τὸ ἀρχαῖον *ἑβραϊκόν*, ἐκ τούτου δὲ ἀπεσχίσθη τὸ κατ' ἀρχὰς ὁμοιότατον πρὸς αὐτὸ *ἀραμαϊκόν*, τὸ ὁποῖον ἔλαβε γιγαντιαίαν ἐξάπλωσιν (ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν μέχρι τῆς Μέκκας, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον μέχρι τῆς κεντρικῆς Περσίας). Διὰ τῆς ἐξαπλώσεως αὐτῆς τοῦ ἀραμαϊκοῦ ἀ. ἐξηγήθη τὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῶν ἰνδικῶν ἀ. Τὸ *σανσκριτικὸν ἀ.* (ἀπὸ τὸ ὁποῖον παρῆχθησαν τὰ νεώτερα ἰνδικά), ἐνομίζετο ἄλλοτε ἐφεύρεσις ἰνδική. Σήμερον εἶνε πιθανώτερον ὅτι τὸ *ἰνδο-βακτριανὸν* ἀ. σχετίζεται πρὸς τὸ *ἀραμαϊκόν*. Ἔχει ὅμως παραλλαγάς, ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῶν ὁποίων παρῆχθησαν ἔπειτα τὰ λοιπὰ ἰνδικά. Ἐν τούτοις διά τινα ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσιν ἀμφιβολίαι καὶ ὑπάρχει καὶ ἄλλη ὑπόθεσις τῆς τριπλῆς καταγωγῆς τῶν ἰνδικῶν ἀ. (ἀπὸ τὸ ἀραμαϊκόν, τὸ ἰνδοβακτριανὸν καὶ τὸ ἑλληνικόν). Ἀπὸ τὸ σανσκριτικὸν ἀ. παρῆχθησαν ὄχι μόνον τὰ νεώτερα ἰνδικά, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀ. τοῦ Σιάμ, τοῦ Καμβότζ, τῆς Βιρμανίας, τῶν νήσων Μαλαίων, τοῦ Θιβέτ, μέχρι καὶ μέρους τῆς Κίνας (ἴσως δὲ καὶ τῆς Κορέας). Εἰς τὴν Περσίαν τὸ ἀραμαϊκὸν ἀ. εἶχε κατ' ἀρχὰς μορφὴν *σφηνοειδῆ*, ἀλλὰ κατόπιν ἐξειλίχθη καὶ μόνον ὡρισμένα συλλαβικὰ σύμβολα διετήρησεν. Ἄλλα σημιτικὰ ἀ. εἶνε τὸ *παλμυρικὸν* καὶ τὸ *ναβατεϊκόν*, ἐπίσης τὸ *συριακόν* (ἢ *ἑστραγκέλο*), τὸ ὁποῖον ὅμως μετεκινήθη πρὸς Α καὶ παρήγαγε τὸ *οὐϊγουρικόν*, τὸ *μογγολικόν*, τὸ *καλμουκικὸν* καὶ τὸ *μαντζουϊκόν*. Εἰς δὲ τὴν ἀρχικήν του πατρίδα ἀνεπτύχθη νέον, τὸ *ἰακωβιτικόν*, σήμερον *μαρωνιτικόν*. Ἀπὸ τὸ συριακὸν καὶ τὸ ναβατεϊκὸν παρῆχθη τὸ *ἀραβικὸν* ἀ. διακρινόμενον εἰς δύο παραλλαγάς, τὸ *κουφίκ* καὶ τὸ *νεσκί*, τὸ ὁποῖον κατήντησε τὸ ἀ. ὄχι μόνον τῶν Ἀράβων ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν μουσουλμανικῶν λαῶν. Ἀμφιβόλου καταγωγῆς ἀλφάβητα εἶνε τὸ *κελτιβηρικόν*, τὸ *αἰθιοπικὸν* (ἢ *γέζ*), τὸ *ἰμναριτικόν*, τὸ *λιβυκὸν* (ἢ *βερβερικόν*), τὸ *ὀγαμικόν*, τὸ *ρουνικόν*, τὸ *σαφαιτικὸν* καὶ τὸ *σιβηρικόν*. Ἐκ τούτων τὸ *ρουνικὸν* εἶνε τὸ ἀ. τῶν γερμανικῶν καὶ σκανδιναυϊκῶν λαῶν, πρὶν παραλάβωσι τὸ λατινικόν.

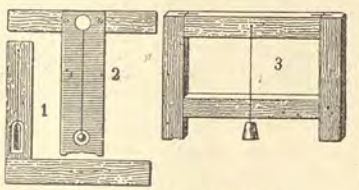

Διάφορα εἴδη ἀλφαδίων

1 σχήματος γωνίας, 2 πρὸς ὁριζοντίωσιν ἐσωτερικῶν ἐπιφανειῶν, 3 ὀρθογώνιον ξυλουργοῦ

Ἡ ἰδέα τῆς ἀνάγκης ἑνὸς *παγκοσμίου* ἀ., διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παραστα-θῶσιν οἱ φθόγγοι ὅλων τῶν γλωσσῶν, ἀπησχόλησε τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅλαι ὅμως αἱ ἀπόπειραι δὲν ηὐδοκίμησαν, ἐπειδὴ τὸ πρόβλημα εἶνε δυσκολώτατον, δοθείσης τῆς ἀπείρου σχεδὸν ποικιλίας τῶν ἀποχρώσεων τῶν διαφόρων φθόγγων.

Λεπτομέρειαι τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Ὀνόματα τῶν γραμμάτων: *ἄλφα, βῆτα, γάμμα, δέλτα, ἒψιλόν, ζῆτα, ἦτα, θῆτα, ἰῶτα, κάππα, λάμβδα, μῦ, νῦ, ξῖ, ὂμικρόν, πῖ, ῥῶ, σῖγμα, ταῦ, ὒψιλόν, φῖ, χῖ, ψῖ, ὦμέγα.* Ἐκ τούτων 7 *φωνήεντα* (α, ε, η, ι, ο, υ, ω), 17 *σύμφωνα* (β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ῥ, σ, τ, φ, χ, ψ). Διαίρεσις τῶν φωνηέντων: *βραχέα* (ε, ο), *μακρά* (η, ω) καὶ *δίχρονα* (α, ι, υ). *Διαίρεσις τῶν συμφώνων: ἄφωνα* β, γ, δ, θ, κ, π, τ, φ, χ): *ἡμίφωνα* (λ, μ, ν, ρ, σ): *διπλᾶ* (ζ, ξ, ψ). Τὰ ἡμίφωνα ὑποδιαιροῦνται εἰς *ὑγρὰ* (λ, ρ), *ἔρρινα* (μ, ν) καὶ τὸ *συριστικὸν* σ.

Ἄλλη διαίρεσις:

κ	π	τ	*ψιλά*
γ	β	δ	*μέσα*
χ	φ	θ	*δασέα*
οὐρανισκόφωνα	*χειλόφωνα*	*ὀδοντόφωνα*	

Παλαιὰ γράμματα χρησιμεύοντα μόνον εἰς τὴν γραφὴν τῶν ἀριθμῶν τὸ Ϝ *(εἰς τὴν ἀρίθμησιν Ϛ΄, δίγαμμα=διπλοῦν γάμμα)*, τὸ ϙ ἢ Ҁ *(κόππα)* καὶ τὸ ϡ *(σαμπῖ)*.

ἀλφάδι ἢ **ἀλφάδιον.** Ἐργαλεῖον φέρον σταφύλην χρησιμεῦον πρὸς ἔλεγχον τῆς ὁριζοντιότητος ἢ τῆς κατακορύφου θέσεως ἐπιπέδου ἐπιφανείας ἢ εὐθείας γραμμῆς, ὡς καὶ πρὸς μέτρησιν γωνιῶν. Κατ' ἐπέκτασιν καὶ ἡ *ἀεροστάθμη*.

Ἀλφαῖος. Πατὴρ τοῦ ἐκ τῶν 12 ἀποστόλων Ἰακώβου, τοῦ ἐπιλεγομένου Μικροῦ. Ἑορτάζεται τὴν 26ην Μαΐου.

Ἄλφαρ (λ. τῆς ἀρχαίας σκανδιναυϊκῆς). Αἱ Ἄλφαι τῆς μυθολογίας τῶν Βορείων.

Ἀλφαράβι (Ἀβοῦ Νάσρ Μωχαμέτ). Ἄραψ φιλόσοφος ἐκ Φαράβ (870-950). Ἐμυήθη τὸν *σουφισμόν*. Ἔχει ὑποστῆ ἐν τῇ Λογικῇ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐν δὲ τῇ Μεταφυσικῇ τῶν Νεοπλατωνικῶν.

Ἀλφᾶς. Ἕδρα κοιν. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης Κρήτης). Κάτ. 272.

Ἀλφειός. Ὁ μέγιστος τῶν ποτ. τῆς Πελοποννήσου. Πηγάζει ἐκ τοῦ Πάρνωνος, διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Τεγέας, εἰς πολλὰ μέρη ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ ἀναφαινόμενος ὁριστικῶς κατὰ τὴν Ν. εἴσοδον τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Κυπαρισσίας, παρὰ τὴν Ἀγουλινίτσαν. Ἀριστεροὶ παραπότ. Ἀχελῷος, Ἀχέρων, Σελινοῦς, δεξιοὶ παραπότ. Ἑλισσών, Λάδων (Ρουφιάς), Ἐρύμανθος, Κλάδεος. Ὁ Ἀ. ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Λάδωνος μέχρι τῆς θαλάσσης λαμβάνει σήμερον τὸ κοινὸν τούτου ὄνομα λεγόμενος *Ρουφιᾶς.* ‖ Κατὰ τὴν Μυθολογίαν, ὁ Ἀ. ἦτο υἱὸς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος καὶ ἐτιμᾶτο ὡς θεὸς ἐν Ἀρκαδίᾳ.

ἀλφενίδιον. Ἐπηργυρωμένος νεάργυρος, ὅστις εἶνε κρᾶμα νικελίου, χαλκοῦ καὶ κασσιτέρου εἰς ποικίλας ἀναλογίας.

Ἀλφεσίβοια. Θυγάτηρ τοῦ Φηγέως, βασιλέως τῆς Φλωρίδος, σύζυγος τοῦ Ἀλκμέωνος.

Ἀλφιέρης (Βίκτωρ, κόμις Alfieri). Εἷς τῶν μεγαλυτέρων τραγικῶν τῆς Ἰταλίας (1749-1803). Ἀναμορφωτὴς τῆς ἰταλικῆς σκηνῆς. Ἔγραψε «Σαοὺλ» καὶ ἄλλας 21 τραγῳδίας, ποιήματα, αὐτοβιογραφίας κ.λ. Λογίζεται μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν ποιητῶν τῆς Ἰταλίας.

Ἀλφιοῦσα (πρφὴν *Βολάντζα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 1125.

ἀλφισμός (albinismus). Συγγενὴς ἔλλειψις χρωστικῆς οὐσίας παρ' ἄνθρώποις καὶ ζώοις, ὁλικὴ ἢ μερική, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὸ δέρμα καὶ αἱ τρίχες ἔχουσι λευκὸν χρῶμα, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἐμφανίζονται ὑπέρυθροι. Βλ. καὶ *λευκοπάθεια*.

ἄλφιτον (συνηθ. πληθ.) *(Ἀρχ.)* Ἄλευρον χονδροκοπανισμένον, ἰδίως τὸ ἐκ κριθῆς. Τὰ ἄλφιτα ἐχρησίμευον ἰδίως εἰς πασπάλισμα τῶν εἰς θυσίαν καιομένων ἢ τῶν πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων ψηνομένων κρεάτων.

Ἀλφονσιακοὶ πίνακες. Πίνακες τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν, καταρτισθέντες ἐν Τολέδῳ τῷ 1252 κατὰ διαταγὴν Ἀλφόνσου Ι΄ τῆς Καστίλλης.

Ἀλφόνσος. Ὄνομα κύριον ἰσπανικὸν (Ἀλόνσο, Ἀφόνσο, Ἀλφόνσο ἐκ τοῦ Ἰλδεφόνσο) τὸ ὁποῖον ἔφερον διάφοροι βασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας καὶ τῶν ἰσπανικῶν βασιλείων. Ἐξ αὐτῶν γνωστότεροι: 1) *Ὁ Ι΄, ὁ Μέγας*, βασιλεὺς τῆς Λεόνης, τῆς Ἀστουρίας καὶ τῆς Γαλικίας 866-910. Ἐπεξέτεινε τὸ βασίλειόν του μέχρι τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς παλαιᾶς Καστίλλης.—2) *Ὁ Ϛ΄*, βασιλεὺς τῆς Ἀστουρίας, τῆς Καστίλλης καὶ τῆς Γαλικίας 1065-1109. Ἐπολέμησε νικηφόρως τοὺς Μαυριτανούς, ἠγαπήθη ὅσον ὀλίγοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ του, τὸ δὲ ὄνομά του κατέστη μετὰ θάνατον θρυλικόν.—3) *Ὁ Η΄, ὁ Καλός*, βασιλεὺς Καστίλλης 1158-1214. Ἐπ' αὐτοῦ ἤρξατο ἡ παρακμὴ τῆς μαυριτανικῆς κυριαρ-

χίας ἐπὶ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, καὶ ἱδρύθη 1209 ἐν Παλλαντίᾳ τὸ πρῶτον πανεπιστήμιον τῆς Ἱσπανίας.—4) *Ὁ Γ΄*, ὁ ἐπονομασθεὶς *Ἀστρονόμος, Φιλόσοφος καὶ Σοφός*, βασιλεὺς τῆς Λεόνης καὶ τῆς Καστίλλης 1252-1282 (1226-1284). Ὑπῆρξεν ὁ πλέον μορφωμένος ἡγεμὼν τῆς ἐποχῆς του καὶ θεωρεῖται ὁ δημιουργὸς τοῦ καστιλλιανοῦ πεζοῦ λόγου. —5) *Ὁ ΙΒ΄*, βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας, γεννηθεὶς τῷ 1857 καὶ βασιλεύσας 1874-1885.—6) *Ὁ ΙΓ΄*, βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας γεννηθεὶς τῷ 1886. Ἀνέλαβε τὰ βασιλικὰ καθήκοντά του τῷ 1902 καὶ καθηρέθη δι' ἐπαναστάσεως τῷ 1932, κατόπιν τῆς ὁποίας ἡ Ἱσπανία ἐκηρύχθη Δημοκρατία.

Ἀλφόνσος Α΄ ὁ Κατακτητής. Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας (1110-1185). Υἱὸς τοῦ Ἐρρίκου τῆς Βουργουνδίας. Ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης κατὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Μαυριτανῶν παρὰ τὴν Οὐτίκην, 1139.

Ἀλφόνσος Φρειδερῖκος ἢ **Φαδρῖγος**. Νόθος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος Φρειδερίκου, γενικὸς ἐπίτροπος τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Καταλανῶν (1310-1338).

ἀλφός (ὁ). Λευκὴ κηλὶς τοῦ σώματος ἐκ τῶν χαρακτηριζουσῶν τὸν μερικὸν ἀλφισμόν.

Ἀλφοῦροι. Φυλὴ οἰκοῦσα εἰς τὰς Μικρὰς Σουνδαίας καὶ τὰς Μολούκκας νήσους (Μαλαισία). Κατὰ μέγα μέρος ἐν πρωτογόνῳ καταστάσει καὶ εἰδωλολάτραι.

Ἀλφρέδος, ὁ ἐπιλεγόμενος **Μέγας**. Βασιλεὺς τοῦ Οὐέσεξ, ὁ ἐνδοξότερος τῶν Ἀγγλοσαξόνων ἡγεμόνων (849-901). Ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἐθελρέδου, 871, κατετρόπωσε τοὺς Δανοὺς καὶ διωργάνωσε τὴν χώραν. Θεωρεῖται ἱδρυτὴς τοῦ Ἀγγλικοῦ κράτους.

Ἀλφρέδος (Ἐρνέστος Ἀλβέρτος). Δοὺξ τοῦ Σάξ-Κοβούργου καὶ δοὺξ τοῦ Ἐδιμβούργου, υἱὸς τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας τῆς Ἀγγλίας (1844-1900). Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος τῆς Ἑλλάδος, προετάθη ὡς ὑποψήφιος διὰ τὸν θρόνον καὶ ἐξελέγη διὰ δημοψηφίσματος. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὸ ἀξίωμα συμμορφουμένη πρὸς τὴν συνθήκην τοῦ 1832 τὴν ἀποκλείουσαν τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου πάντα ἀνήκοντα εἰς τοὺς ἡγεμονικοὺς οἴκους Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας.

ἀλχάγιον (alhagi). Γένος χεδροπῶν φυτῶν. *Ἀ. τὸ ἑλληνικὸν* ἢ *ἀλωνὶς* φύεται εἰς τὰς ἑλληνικὰς νήσους καὶ τὸ Φάληρον, κν. *ἀλωνία* καὶ *ἀλωνίδα*.

Ἀλχεδίρας (Aljeciras). Π. τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Γαδείρων (Ἀνδαλουσία) ἔχουσα ὠχυρωμένον λιμένα εἰς τὸ Δ τοῦ κόλπου τοῦ Γιβραλτάρ. Κάτ. 19.417. Ἐνταῦθα συνῆλθον 16.1.1905 ἡ *Συνδιάσκεψις τῆς Ἀ.*, δι' ἧς ἐξωμαλύνθησαν αἱ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας διαφοραὶ ἐν σχέσει μὲ τὸ Μαρόκον.

ἀλχημεία. Ἡ λ. σημαίνουσα κατ' ἀρχὰς τὴν χημείαν τοῦ Μεσαίωνος, κύριον σκοπὸν ἔχουσαν τὴν εὕρεσιν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου, κατέστη βαθμηδὸν συνώνυμος πρὸς τὴν *χρυσοποιίαν*. Ἀνεπτύχθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ μετεδόθη ὡς ἀπόκρυφος ἐπιστήμη εἰς τὴν Εὐρώπην. Μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν, ἐπικρατησάσης τῆς φυσικῆς μεθόδου, ἐθεωρήθη ὡς ἀποπλάνησις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐν τῇ ἀναζητήσει τοῦ ἀγνώστου. Σήμερον ἡ παραγωγὴ χρυσοῦ ἐξ ἄλλων στοιχείων ἀπασχολεῖ ἐκ νέου τὴν ἐπιστήμην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νέων μεθόδων τῆς φυσικῆς χημείας (ὑπεριώδεις ἀκτῖνες).

Ἀλώπηξ

Ἀλωάδαι. Ὁ Ὦτος καὶ ὁ Ἐφιάλτης, υἱοὶ τοῦ Ἀλωέως. Περὶ αὐτῶν ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἠπείλησαν νὰ ἐκθρονίσωσι τὸν Δία ἐπιθέτοντες τὸ Πήλιον ἐπὶ τῆς Ὄσσης καὶ φθάνοντες οὕτω τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου.

Ἀλωνάκια (πρώην *Σαριχανλάρ*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. 814.

Ἄλωνας (πρώην *Ἀρμενακόν*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 855.

Ἀλώνια (τὰ· πρώην *Γκορτσόγλι*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν (Μεσσηνίας). Κάτ. 522.

ἀλώνιον. Τὸ μέρος ἔνθα ἐκτελεῖται ὁ ἀλωνισμὸς τῶν σπόρων ἢ ἔνθα ἀπλοῦνται αἱ σταφυλαὶ τῆς κορινθιακῆς σταφίδος ἢ τῆς σουλτανίνας πρὸς ἀποξήρανσιν.

Ἀλωνίσταινα (ἡ). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας) μὲ 409 κατ., ὁ ὑψηλότερος συνοικισμὸς ἐν Πελοποννήσῳ (1120 μ. ὑ.ἐ.θ.). Ἠκμαζε κατὰ τὴν Φραγκοκρατίαν καὶ τὴν Τουρκοκρατίαν καὶ ἐχρησίμευσε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ὡς κέντρον τῶν Πελοποννησίων πολεμάρχων.

Ἀλωπεκή. Ἀρχαῖος ἀττικὸς δῆμος ἀπέχων τῶν Ἀθηνῶν περὶ τὰ 11 στάδια. Ἔκειτο κατ' ἄλλους μὲν ἔνθα οἱ νῦν Ἀμπελόκηποι, κατ' ἄλλους δὲ πρὸς Ν τῶν Ἀθηνῶν.

ἀλωπεκία (ἡ). Πτῶσις τῶν τριχῶν ἀπολήγουσα εἰς γενικὴν ἢ κατὰ τόπους φαλάκρωσιν.

ἀλωπεκίας. Σελαχοειδὴς ἰχθὺς ἐκ τῶν λαμνιδῶν. Τὸ εἶδος *Ἀ. ὁ ἀλωπεκοειδὴς* ἀφθονεῖ εἰς τοὺς ὠκεανούς, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας.

ἀλωπεκίς (ἡ). Ἀρχαῖον πολεμικὸν κάλυμμα κεφαλῆς, ἀρχικῶς θρακικόν.

ἀλώπηξ -εκος (ἡ). 1) Γένος ἀρπακτικῶν ζώων ἐκ τῶν κυνιδῶν. Διακρίνεται σαφῶς ἀπὸ τῶν εἰς τὴν αὐτὴν ὁμοιογένειαν ἀνηκόντων λύκων καὶ κυνῶν, καὶ διότι ἔχει τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν ἐλλειψοειδεῖς, μὲ κατεύθυνσιν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἐπίμηκες αὐτῆς σῶμα, τὴν ἐπιμήκη καὶ ὀξύρρυγχον κεφαλήν της καὶ τὴν λίαν μακρὰν καὶ πυκνότριχον οὐράν της. Παροιμιώδης εἶνε ἡ πανουργία της. Ἔχει μῆκος μέχρις 1.40 μ., ἐξ οὗ τὰ 50 ἑκστμ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν οὐράν, τὸ δὲ ὕψος αὐτῆς εἶνε 35-38 ἑκστμ. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Β. Ἀφρικήν, τὴν Β. καὶ Δ. Ἀσίαν καὶ τὴν Β. Ἀμερικήν. Ἄλλα εἴδη ἀλώπεκος εἶνε ἡ *πολικὴ ἀ.*, μικροτέρα τῆς κοινῆς καὶ θηρευομένη διὰ τὸ δέρμα της, *ἀ. τῶν στεππῶν* ἢ *κορσάκ*, πολὺ μικροτέρα τῶν προηγουμένων καὶ θηρευομένη ἁπλῆστως χάριν τοῦ λαμπροῦ δέρματός της *ἀ. ἡ βιργινιανὴ* ἢ *τρίχρους* καὶ *ἀ. ἡ προκυνοειδὴς* θηρευομένη διὰ τὸ δέρμα της ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σάρκα της. Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ περιλάβωμεν καὶ τὴν μικροτάτην πασῶν, τὴν *μακρώστομ ἀ.* ἢ *φέννεκ* καλουμένην ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ διακρινομένην διὰ τὸ μέγεθος τῶν ὠτων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι μῆκος ἴσον πρὸς τὸ τῆς κεφαλῆς.—2) Ἰχθύς, ἄλλως *ἀλωπεκίας* (βλ.λ.).

ἄλως (ἡ). Κυρίως τὸ ἀλώνιον. ‖ Φωτοστέφανος ζωγραφιζόμενος περὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἁγίων. ‖ *(Μετεωρολ.)* Φωτομετέωρον ἀποτελούμενον ἐκ λαμπρῶν κύκλων, σταυρῶν ἢ ἄλλων ὀπτικῶν φαινομένων, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται πέριξ τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης, κν. *ἀλώνι*.

ἅλως βλαστική. Τὸ κεντρικώτερον καὶ σπουδαιότερον μέρος τοῦ φοῦ, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ τὸ καθαρόν, οὔτως εἰπεῖν, κύτταρον. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ φοῦ ἀποτελεῖται ἐκ θρεπτικῶν οὐσιῶν χρησίμων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου.

ἅλωσις. Ἡ διὰ πολέμου βιαία κατάληψις πόλεως, φρουρίου κ.λ. Ἰδιαιτέρως *Ἅλωσις* ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῇ 29.5.1453.

Ἀμαζών
(ἐν τῷ Βατικανῷ)

Am. Χημικὸν σύμβολον τοῦ ἀμμωνίου.

Ἀμα. Ἐν Ἰαπωνίᾳ, αἱ μοναχαὶ τοῦ Βουδδισμοῦ.

Ἀμαγέρ (Amager καὶ γερμ. Amack). Δανικὴ νῆσος ἐν τῷ πορθμῷ Σούνδ, 65 τ.χλμ., 99.777 κάτ.

Ἀμάδ (Ἀλβέρτος Γεράρδος Λέων d' Amade). Γάλλος στρατηγὸς (1856-). Διηύθυνε 1915 τὴν ἀπόβασιν τῶν Γάλλων εἰς τὸν Ἑλλήσποντον.

ἀμάδα. Λιθάριον διοκοειδοῦς σχήματος, μὲ τὸ ὁποῖον παίζονται διάφορα παιγνίδια καλούμενα ἐπίσης *ἀμάδες*.

Ἀμαδέος (λατ. Amadeus, Φιλόθεος). Ὄνομα ἡγεμόνων τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας, ἐξ ὧν κυριώτεροι: 1) *Ὁ Ε΄, ὁ Μέγας*, 1285-1323. Ἐπηύξησε τὸ κράτος του, ἠνάγκασε τοὺς Τούρκους νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν τῆς Ρόδου τῷ 1315. —2) *Ὁ Ϛ΄*, ἔγγονος τοῦ Ε΄, 1343-1383. Τῷ 1363 διερχόμενος ἐκ Κορώνης ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῆς ἐξαδέλφης του Μαρίας τῆς Βουρβωνικῆς, πολιορκουμένης ἐν Ναυαρίνῳ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου Ἀτσαγιόλη καὶ ἐπέτυχε νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ διαμαχομένους ἄρχοντας. Τῷ 1365 εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐξέβαλε τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Καλλίπολιν καὶ φθάσας μὲ τὸν στόλον του εἰς τὰ βουλγαρικὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου ἀπηλευθέρωσε τὸν κρατούμενον ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Ἰωάννην Ε΄ τὸν Παλαιολόγον.—3) *Ὁ Ζ΄*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἡγεμονεύσας μέχρι τοῦ 1391. Τῷ 1387, ὡς συγγενὴς Φιλίππου τοῦ Σαβαυδικοῦ προέβαλεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τῶν φραγκικῶν κτήσεων τῆς Πελοποννήσου. Ἐλθὼν εἰς συμφωνίας μὲ τὸν Θεόδωρον Παλαιολόγον, παρεσκεύαζε τὰ τῆς καθόδου του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ σχέδιά του ὅμως ἐναυάγησαν, διότι ἡ Βενετία ἠρνήθη νὰ τῷ παραχωρήσῃ πλοῖα.

Ἀμαδέος Α΄ τῆς Ἱσπανίας (Amedeo di Savoia, δοὺξ τῆς Ἀόστης). Δεύτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ Β΄ (1845-1890). Τῷ 1859 κατεβλήθη προσπάθεια ὑπὸ τῶν Ἰταλοφίλων ἐν Ἑλλάδι ὅπως ἀνακηρυχθῇ ὁ Ἀ. διάδοχος τοῦ Ὄθωνος. Βραδύτερον, 1870, ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας, ἠναγκάσθη ὅμως μετὰ τριετίαν νὰ παραιτηθῇ.

ἀμάδες. Παίγνιον παιζόμενον μὲ *ἀμάδα*.

Ἀμάδες. Ἔδρα κοιν. τῆς Χίου. Κάτ. 369.

Ἄμαδις. Ἥρως πολλῶν μεσαιωνικῶν ἱπποτικῶν μυθιστορημάτων, ὧν ἡ σκηνὴ ὑπόκειται εἰς ἑλληνικὰς συνήθως χώρας. Τὸ ἀρχαιότατον τούτων ἦτο πιθανῶς καστιλλιανὸν τοῦ 1250. Ἡ ἱσπανικὴ διασκευὴ «Ἀ. ὁ Γαλάτης» τοῦ Γάρθια δὲ Μοντάλβο ἐξεδόθη 1508.

Ἀμαδρυάδες. Νύμφαι τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας κατοικοῦσαι ἐντὸς τῶν δρυῶν.

ἀμαδρυὰς ἢ **μανδυοφόρος παβιᾶνος**. Εἷς τῶν σημαντικωτέρων πιθήκων τοῦ γένους κυνοκέφαλος, διακρινόμενος διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος καὶ τὴν μακρὰν του χαίτην.

Ἀμαζόνας (Amazonas). 1) Πολιτεία τῆς Βραζιλίας εἰς τὰ ΒΔ τοῦ κράτους, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Ἀμαζονίου καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Μαδέρα, Ρίο Νέγρο κλ. Ἔκτ. 1.825.977 τ.χλμ., κάτ. 363.165.—2) Νομὸς τοῦ Β. Περού. Πρωτ. *Τσατσαπόγιας*.—3) Νομὸς τῆς Ν. Βενεζουέλας. Πρωτ. *Σὰν Φερνάντο*.

Ἀμαζόνες (αἱ). Μυθολογικὸν ἔθνος γυναικῶν παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τοὺς ποτ. Θερμώδοντα καὶ Φᾶσιν. Ἦσαν γυναῖκες πολεμοχαρεῖς καὶ ἐμάχοντο συνηθέστατα ἔφιπποι, διοικούμεναι ὑπὸ βασιλίσσης. Ἄνδρας δὲν ἠνείχοντο μεταξύ των καὶ ἦρχοντο μόνον εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν γειτόνων των Γαργαρέων ἐπὶ δίμηνον κατ' ἔτος πρὸς τεκνοποίαν. Ἐκ τῶν τικτομένων τὰ μὲν θήλεα ἐκράτουν, τὰ δὲ ἄρρενα ἐστέλλον εἰς τοὺς Γαργαρεῖς. Κατὰ τὸν μῦθον, διέδραμον πολεμοῦσαι τὴν Μικρασίαν, ἐπῆλθον δὲ καὶ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἠττήθησαν κατὰ κράτος.

ἀμαζόνιος (amazona, androglossa, chrysotis). Γένος ψιττακιδῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ κυριώτερον εἶδος, ὁ λεγόμενος *ἀμαζόνιος ψιττακός*, χρώματος πρασίνου, μήκους 35 ἑκστμ., μὲ βραχεῖαν οὐράν, θηρεύεται διὰ τὴν εὔγευστον σάρκα του. Ἐξημεροῦται εὐκόλως καὶ εἶνε ἀγαπητὸν πτηνὸν τοῦ κλωβοῦ.

Ἀμαζόνιος (Amazonas). Ὁ μέγιστος τῶν ποτ. τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ὁ τρίτος κατὰ μῆκος καὶ ὁ πρῶτος κατ' ὄγκον μεταξὺ τῶν ποτ. ὅλου τοῦ κόσμου. Πηγάζει ἐπὶ τῶν Περουβιανῶν Ἄνδεων, ῥέει πρὸς Β., εἶτα ἐξερχόμενος τῶν ὀρέων κατευθύνεται πρὸς Α, διαρρέει τὸ Β. Περοὺ καὶ ἀφοῦ σχηματίσει ἐπί τι διάστημα τὸ σύνορον μεταξὺ Περοῦ καὶ Κολομβίας, διασχίζει τὴν Β. Βραζιλίαν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Κατὰ τὸν ἄνω αὐτοῦ ροῦν ὀνομάζεται *Μαρανιόν*. Ὁλικὸν μῆκος 6420 χλμ. Πλωτὸς διὰ μεγάλα πλοῖα ἐπὶ 3700 χλμ., διὰ μικρότερα 4100. Ἀρδεύει ἔκτασιν 6.900.000 τ.χλμ. Δέχεται τὰ ὕδατα 200 παραποτάμων, ὧν περὶ τοὺς 100 πλωτοί.

ἀμαζόνιος λίθος. Σπάνιον ὀρυκτόν, χρώματος πρασίνου, παραλλαγὴ τοῦ *ἀστρίου*.

Ἀμαθοῦς -οῦντος (ἡ). Ἀρχαία π. τῆς Κύπρου, ἀποτελοῦσα μετὰ τῆς Πάφου τὴν κυρίαν ἕδραν τῆς λατρείας τῆς Ἀφροδίτης, ἡ ὁποία καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο *Ἀμαθουσία*. Ἐρείπια παρὰ τὸ «Παλιὸ-Λιμησσό».

Ἀμάλαι (Amaler). Βασιλικὸν γένος τῶν Ὀστρογότθων, ἐκλιπὸν τῷ 536. Γενάρχης του ὑπῆρξεν ὁ Θευδέριχος, πατὴρ Θευδερίχου τοῦ Μεγάλου.

Ἀμαλάριχος. Βασιλεύς, 507-531, τῶν Βησιγότθων τῆς Ἱσπανίας, υἱὸς Ἀλαρίχου τοῦ Β΄.

Ἀμαλάριχος (Amaury). Ὄνομα δύο βασιλέων τῆς Ἱερουσαλήμ.—1) *Ὁ Α΄*, ἀδελφὸς καὶ διάδοχος τοῦ Βαλδουΐνου Γ΄ (-1174). Βασιλεύσας ἀπὸ 1162. Ἔλαβε δευτέραν σύζυγον τὴν Μαρίαν Κομνηνήν, μικρὰν ἀνεψιὰν τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ.—2) *Ὁ Β΄*. Τῷ 1194 διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Γουΐδωνα Λουζινιὰν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Κύπρου. Τῷ 1197 βασιλεύει τῆς Ἱερουσαλὴμ ὡς σύζυγος τῆς Ἰσαβέλλας, θυγατρὸς Ἀμαλαρίχου Α΄.

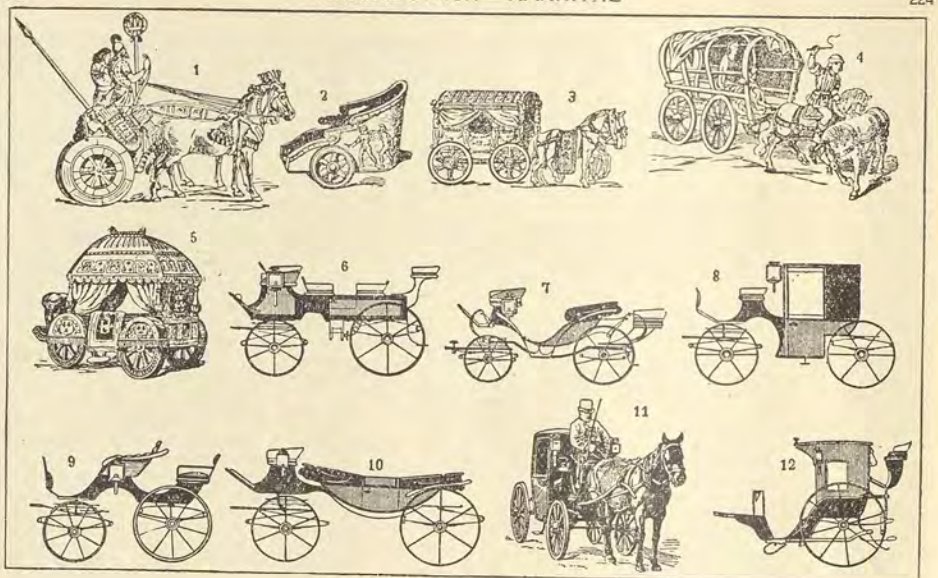

Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἁμάξης

1 Ἀσσυριακόν ἅρμα 2 Ἑλληνικόν ἅρμα 3 Ρωμαϊκή ἅμαξα 4 Ἅμαξα τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος 5 Ἅμαξα τοῦ Louis d' 6 Βρέττσκα 7 Βικτώρια 8 Κουπέ 9 Φαέθων 10 Λανδώ 11 Ἀγοραία ἅμαξα 12 Ἀγγλικόν καΐβ

Ἀμαλασούνθα. Θυγάτηρ Θευδερίχου τοῦ μεγάλου, ἐπίτροπος διὰ τὸν υἱόν της Ἀθανάριχον(βλ.λ.). Ἐδολοφονήθη 535.

ἀμάλγαμα. Γενικὴ ὀνομασία διὰ τὰ κράματα τοῦ ὑδραργύρου. *Ἀ. κασσιτέρου* χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν κατόπτρων, *ἀ. ἀργύρου καὶ κασσιτέρου* ἢ *ἀ. καθμίου*, διὰ τὴν ἔμφραξιν τῶν ὀδόντων.

Ἀμαληκῖται. Ἀρχαιοτάτη ἀραβικὴ νομαδικὴ φυλή, κατεσπαρμένη εἰς τὰς στέππας τῆς Πετραίας Ἀραβίας μέχρι τῶν Ν. ὁρίων τῆς Συρίας. Ὁ Μωυσῆς ἐκήρυξε καταστρεπτικὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον, ὅστις διήρκεσε μέχρι τοῦ 722 π.Χ., ὅτε ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἐζεκίου ἐξωλοθρεύθησαν τελείως.

Ἀμάλθεια. Ἀστήρ, ἄλλως **Αἴξ** (βλ.λ.).

Ἀμάλθεια. Μυθολογικὴ αἴξ θηλάσασα τὸν Δία βρέφος εἰς ἄντρον τοῦ ὄρους Δίκτης ἐν Κρήτῃ. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἦτο Νύμφη, θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ ἢ τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μελισσέως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνεπιστεύθη τὴν ἀνατροφὴν τοῦ νηπίου Διὸς ἡ Ρέα.

Ἀμαλθείας κέρας. Τὸ κέρας τῆς αἰγὸς τῆς ἐκθρεφάσης τὸν Δία. Εἰκονίζεται συνήθως εἰς παραστάσεις τῆς Ἀγαθῆς Τύχης.

Ἀμαλία. Ἡ πρώτη βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος (1818-1875). Θυγάτηρ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Ὀλδεμβούργου Φρειδερίκου Αὐγούστου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Ἀδελαΐδος τοῦ σουηδικοῦ οἴκου τῶν Βάζα. Ἐνυμφεύθη τὴν 10.11.1836 τὸν βασιλέα Ὄθωνα ἐν Ὀλδεμβούργῳ, ἀφίκετο δὲ εἰς Ἀθήνας τῇ 2.2.1837 ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς φρεγάτας «Πόρτλανδ». Γυνὴ ἰσχυρᾶς θελήσεως ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐπιδεξασα προτίμησιν πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς καὶ τὰς οἰκογενείας τῶν προεκάλεσε τὴν ἔχθραν τῶν Φαναριωτῶν. Ἀπέθανεν 8/20.5.1875 ἐν Βαμβέργῃ, ἔνθα εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἀπὸ τοῦ 1863.—2) Βασίλισσα τῆς Πορτογαλίας θυγάτηρ Λουδοβίκου Φιλίππου, κόμιτος τῶν Παρισίων, μήτηρ τοῦ βασιλέως Μανουήλ Β΄, γενν. 1865.

Ἀμαλίε Ἄννα. Δούκισσα τῆς Σάξ-Βαϊμάρης (1739-1807). Μήτηρ τοῦ δουκὸς Καρόλου Αὐγούστου. Θαυμάστρια τοῦ Γκαΐτε.

Ἀμαλιάπολις (πρὸ ἐτῶν *Νέα Μιτζέλα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμυροῦ (Λαρίσης). Κάτ. 617.

Ἀμαλιάς (ἡ). Πρωτ. δήμου, ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ἠλείας, ΒΔ τοῦ Πύργου. Κάτ. 12.365. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Σταφίς, ἔλαιον, οἶνοι. Ἐπίνειον *Παλούκι*, εἰς τὸν Χελωνίτην κόλπον.

Ἀμάλφη (Amalfi). Παράλιος π. τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ Σαλέρνου, μὲ 8000 κατ. Κατὰ τὸν Ι΄ αἰῶνα ἦτο ἡ πρώτη ἐμπορικὴ π. τῆς Ἰταλίας. Ὁ ναυτικὸς ἐμπορικὸς αὐτῆς κῶδιξ εἶχεν ἰσχὺν εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν (Χειρόγραφον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀμαλφηνοὶ πίνακες»).

ἀμαμηλὶς ἢ **βιργινιακή**. Θάμνος τῆς Α. Βορείου Ἀμερικῆς τῆς τάξεως τῶν ροδικῶν, ἔχων φύλλα ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τῆς λεπτοκαρύας καὶ παράγων κίτρινα ἄνθη μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν φύλλων. Τὰ φύλλα καὶ ὁ φλοιός του ἔχουσι φαρμακευτικὰς ἰδιότητας. Καλλιεργεῖται ὡς καλλωπιστικὸν φυτόν.

ἀμανές. Τουρκικὰ ᾄσματια ἐρωτικὰ ἢ παθητικὰ ἐν γένει, εἰς τὰ ὁποῖα συχνὰ ἐπαναλαμβάνεται εἴτε ὡς προεισαγωγή, εἴτε ὡς ἐπῳδὸς ἡ ἐπιφώνησις *ἀμάν* (ἔλεος). Οἱ Ἕλληνες συνέθεσαν ἀνάλογα ἑλληνικά.

ἀμανίτης. Γένος ὑμενομυκήτων περιλαμβάνον εἴδη ἄλλα δηλητηριώδη, ἄλλα περιζήτητα πρὸς βρῶσιν, κν. *μανιταρι*. Ἀναπτύσσονται εἰς ἐδάφη

παρέχοντα ὑγρασίαν, τροφὰς ἀνοργάνους καὶ ὀργανικὰς ὑπὸ μορφὴν κόπρου, σεσηπότων φύλλων, σαπροῦ ξύλου, εἰς δάση ἢ εἰς θάμνους. Γνωστότερον ἐδώδιμον εἶδος εἶνε τὸ *κοινὸν* ἢ *ἀγροτικὸν ἀγαρικόν*, κν. *ἀσπρομανίταρο*.

Ἀμανὸς ἢ **Ἀλμᾶ-Δάγ.** Ὀροσειρὰ παρὰ τὰ ΒΔ. σύνορα τῆς Συρίας, χωρίζουσα τὴν χώραν ταύτην ἀπὸ τῆς Κιλικίας. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ *Καγιὰ-Δουλδούλ*, 2100 μ.

Ἀμανουλλὰχ. Ἐμίρης τοῦ Ἀφγανιστὰν γενν. τῷ 1892. Ἐπέτυχε τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἀφγανιστάν, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, παρητήθη τῷ 1929.

Ἄμαντος (Κωνσταντῖνος). Τακτικὸς καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν (1874-).

ἅμαξα. Τροχοφόρον μέσον μεταφορᾶς ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων· ἐν στενωτέρᾳ σημασίᾳ ἅμαξαι (δίτροχοι ἢ τετράτροχοι καὶ ἱππήλατοι) ἐλέγοντο παρ' ἀρχαίοις τὰ πολεμικὰ *ἅρματα*. Ὑπὸ τὴν σημερινὴν των περίπου μορφὴν ἐνεφανίσθησαν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ΙΕ΄ μ.Χ. αἰῶνα. Διάφορα εἴδη ἁμάξης: *βικτώρια, κουπέ, λαντώ, φαέθων, καβριολὲ* κλ. Σήμερον αἱ ἅ. περιπίπτουσιν ὁλονὲν εἰς ἀχρηστίαν ἀντικαθιστάμεναι ὑπὸ τῶν *αὐτοκινήτων*. Ἅμαξαι (σιδηροδρομικαί) καὶ δὴ *ἐμπορικαί*, *ἐπιβατικαὶ* ἢ *εἰδικαί* εἶνε ἐπίσης καὶ τὰ ὀχήματα τῶν *σιδηροδρόμων*, κν. *βαγόνια*.

Ἅμαξα. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Ἄρκτου.

ἁμάξι(ον). Ἡ ἅμαξα (βλ.λ.)

ἁμαξοδρομία. Ἀγὼν δρόμου ἁμαξῶν.

ἁμαξοστάσιον. Τόπος ἔνθα παραμένουσιν αἱ ἅμαξαι ὅταν δὲν ἐργάζωνται ἢ πρὸς ἐπισκευήν.

ἁμαξοστοιχία. Σειρὰ συνδεδεμένων σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν, ἑλκομένων ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀτμαμάξης.

ἄμαρα. Τὸ πέρας τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος τῶν πτηνῶν, τὸ ὁποῖον διευρύνεται εἰς κοίλωμα ὑποδεχόμενον ὄχι μόνον τὰ περιττώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ οὖρα, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἀποβάλλονται ἀμφότερα δι' ἑνὸς τρήματος. Διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ διέρχονται ἐπίσης καὶ τὰ γεννητικὰ προϊόντα.

Ἀμάρα. Ὀρεινὴ ἐπαρχία τῆς Ἀβησσυνίας. Πρωτ. *Γονδάρ*. Ἡ ἐν τῇ Ἀ. ὁμιλουμένη *ἀμαρικὴ* εἶνε ἐπίσημος γλῶσσα τῆς χώρας.

Ἀμάραντα. 1) (πρὸ ἐτῶν *Σούρλοβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 621.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κομοτινῆς (Ροδόπης). Κάτ. 464.

ἀμαραντοειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν, ποωδῶν ἢ θαμνωδῶν, τῶν τροπικῶν καὶ τῶν παρὰ τοὺς τροπικοὺς χωρῶν.

Ἀμάραντον. 1) (πρὸ ἐτῶν *Ἰσβορον*) Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων) Κάτ. 519.—2) (πρὸ ἐτῶν *Βενδίστα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 649.

ἀμάραντος (ὁ). Γένος ἀμαραντοειδῶν φυτῶν. *Ἀ. τὸ βλίτον* λαχανεύεται ἐν Ἑλλάδι. Βλ. *βλίτον*. Εἰς τὴν φαρμακευτικὴν εἶνε γνωστὰ τὰ εἴδη *ἀ. ὁ ἀναρθωτὸς* τῶν Ἀντιλλῶν καὶ *ἀ. ὁ ἀσθενὴς* τῆς Μαδαγασκάρης. Εἴδη τινὰ καλλιεργοῦνται ὡς καλλωπιστικά. *Ἀμάραντα* κοινῶς καλοῦνται διάφορα φυτὰ ὧν τὰ ἄνθη διατηροῦνται ξηρὰ καὶ τὰ ἔχοντα σαρκώδη φύλλα, διάφορα εἴδη τοῦ ἑλιχρύσου, τοῦ σέδου κ.ἄ.

Ἀμάραντος ὁ κερκοφόρος

Ἀμαρκπούρα (π. τῶν Ἀθανάτων). Ἀρχ. πρωτ. τῆς Βιρμανίας ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἰραβάδι, νῦν ἐν παρακμῇ. Κάτ. 8500.

Ἀμάρβες καὶ **Ἀμάρμπεη.** Τμῆμα τῶν Καμβουνίων ὀρέων πρὸς τὸν Σαραντάπορον.

Ἀμάρι (*Νεύς*). Ἕδρα κοιν. πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης Κρήτης). Κάτ. 265.

Ἀμαριανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου Κρήτης). Κάτ. 404.

Ἀμαρίου ἐπαρχία. Ἐπαρχ. τῆς Κρήτης εἰς τὰ ΝΑ τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 8872. Τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς καταλαμβάνει ὡραία κατάφυτος κοιλὰς μεταξὺ τῶν ὀρέων Ἴδης καὶ Κέδρου.

Ἀμάρνα (ἢ **Τὲλλ-ἐλ-Ἀμάρνα**). Λόφος ἐν τῇ Ἄνω Αἰγύπτῳ, παρὰ τὴν Α. ὄχθην τοῦ Νείλου, 90 χλμ. Ν τοῦ Καΐρου, ἔνθα ἔκειτο ἡ πρωτ. Ἀμενόφιος τοῦ Δ΄. Ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς π. ταύτης εὑρέθησαν πινάκια ἐξ ἀργίλου, ἐφ' ὧν εἶνε κεχαραγμέναι διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων ἐπιστολαὶ προερχόμεναι ἐκ τῶν ἐτῶν 1450-1370 π.Χ., πολυτίμοι διὰ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς.

Ἀμαρούσιον καὶ **Μαρούσι.** Προάστειον τῶν Ἀθηνῶν. Ἕδρα κοιν. τῆς Ἀττικῆς, ἐπὶ τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Κηφισιὰν ὁδοῦ, εἰς 11 χλμ. ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀθηνῶν - Κηφισιᾶς. Κάτ. 7517. Θεμιζεται διὰ τὸ ὑγιεινὸν ὕδωρ του.

ἀμάρτημα. Παράβασις θείας ἐντολῆς. ‖ *(Νομ.)* Παντὸς εἴδους ἀδικία ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ σφάλματος μέχρι τοῦ βαρυτάτου ἐγκλήματος. ‖ *Προπατορικὸν ἁ.*, ἡ παραβίασις ὑπὸ τοῦ Ἀδὰμ τῆς θείας ἐντολῆς, ἡ βαρύνουσα κατὰ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν τὸ ὅλον ἀνθρώπινον γένος.

Ἀμαρυλλὶς ἡ εὐθάλεια

ἁμαρτία. Πᾶσα παράβασις τοῦ θείου νόμου.

ἀμαρυλλιδοειδῆ. Οἰκογένεια λειριανθῶν μονοκοτυληδόνων φυτῶν περιλαμβάνουσα 90 γένη (*ἀμαρυλλίς, νάρκισσος, γάλανθος, λευκόϊον, ἀγαύη* κ.ἄ.) τῶν τροπικῶν καὶ εὐκράτων χωρῶν.

ἀμαρυλλίς. Γένος ἀμαρυλλιδοειδῶν φυτῶν. Πόαι τῶν τροπικῶν καὶ τῶν παρὰ τοὺς τροπικοὺς χωρῶν, καλλιεργούμεναι διὰ τὰ ὡραῖα των ἄνθη. Αἱ λεγόμεναι «ἀμαρυλλίδες τῶν θερμοκηπίων», ὡς *ἀ. ἡ εὐθάλεια*, ἀνήκουσα εἰς τὸ γένος *ἱππέαστρον*, δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μὲ τὰς κοινὰς ἀ.

Ἀμάρυνθος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος (Εὐβοίας). Κάτ. 1699.

Ἀμαρύσια (τά). Ἑορτὴ τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος ἐν Ἀθμόνῳ τῆς Ἀττικῆς, μετενεχθεῖσα ἐξ Εὐβοίας.

Ἀμάσεια (ἡ). Π. τῆς ΒΑ. Μικρασίας ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἴριδος, ἀρχαία ἕδρα τῶν βασιλέων τοῦ Πόντου, πατρὶς τοῦ Στράβωνος. Κάτ. 35.000. Σηροτροφία.

Ἀμασίας. Ὄγδοος βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα 839-809 π.Χ.

Ἄμασις-ιος καὶ **-ιδος Ἄμωσις** ἢ **Ἄχμωσις-ιος** καὶ **-εως.** Ὄνομα δύο βασιλέων τῆς Αἰγύπτου 1) *Ὁ Α΄*, 1580-1557 π.Χ., ἱδρυτὴς τῆς ΙΗ΄ δυναστείας, Κατενίκησε τοὺς Ὑκσώς.—2) *Ὁ Β΄*, 569-526 π.Χ.,

στρατηγός. Ἐκθρονίσας τὸν φαραὼ Ἀπρίην ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα. Προέστη τῆς κτίσεως τῆς Ναυκράτιος καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως Ἑλλήνων ἐν τῇ Μέμφιδι. Φίλος τοῦ Πολυκράτους τῆς Σάμου.

Ἄμαστρις -εως καὶ **-ιδος**. Θυγάτηρ τοῦ Ὀξυάθρου, ἀδελφοῦ Δαρείου τοῦ Γ΄, συζευχθεῖσα ἀλληλοδιαδόχως τὸν στρατηγὸν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Κρατερόν, τὸν τύραννον τῆς ἐν Πόντῳ Ἡρακλείας Διόνυσον καὶ τὸν βασιλέα τῆς Θράκης Λυσίμαχον. Ἵδρυσε περὶ τὰ 300 π.Χ. τὴν ὁμώνυμον πόλιν τῆς Παφλαγονίας.

Ἄμαστρις (τουρκ. Ἀμάστρα). Π. καὶ λιμὴν τῆς Παφλαγονίας (Μικρασία) ἐν τῷ βιλαετίῳ Κασταμονῆς, ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ἀμάστριδος. Κάτ. 2500.

Ἀμβλύστομον

Ἀμά-Τεράζου. Ἰαπωνικὴ ἡλιακὴ θεότης, ἐξ ἧς θεωρεῖται καταγομένη ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια τῆς Ἰαπωνίας.

Ἀμάτι (Amati). Οἰκογένεια περιφήμων κατασκευαστῶν βιολίων ἐκ Κρεμώνας, ἀκμάσασα κατὰ τοὺς αἰῶνας 16ον καὶ 17ον.

Ἀμάτοβον ἢ **Ἄσπρος**. Χ. τῆς Μακεδονίας, ἐν τῇ ἐπαρχ. Κιλκὶς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 872. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Ἀματόβου λίμνη. Λ. ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τὸ χ. Ἀμάτοβον, ἐγγύτατα τοῦ Ἀξιοῦ, 18 τ.χλμ., ἀποξηρανθεῖσα 1931-1932 τεχνητῶς.

ἀμαύρωσις. Ἐπισκότισις, θάμβωσις. ‖ Ἐλάττωσις ἢ ἐξαφάνισις τῆς λάμψεως μετάλλου ἢ ὀρυκτοῦ. ‖ *(Βοτ.)* Ἀσθένεια τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν γεωμήλων. ‖ *(Ὀφθαλμ.)* Τύφλωσις ἢ ἀπώλεια τῆς ὁράσεως ἐκ παθήσεως τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἀμβάλα ἢ **Υ̓μβάλλα.** Π. τῶν Ἰνδιῶν εἰς τὸ Πεντζάβ, παρὰ τὸν ποτ. Γάγαρ, κάτ. 86.520.

Ἄμβερῦ (Amberg). Π. τῆς Βαυαρίας, παλαιὰ πρωτ. τοῦ Ἄνω Παλατινάτου. Κάτ. 27.000.

Ἀμβέρσα (φλαμανδ. Antwerpen, γαλλ. Anvers). Ὄχυρὰ π. τοῦ Βελγίου, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ, ὁ μέγιστος τῶν λιμένων τῆς χώρας ταύτης καὶ ὁ τρίτος μεταξὺ τῶν λιμένων τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ τοῦ ποτ. Σκάλδιος, 80 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Κάτ. 427.247. Περίφημος διὰ τὴν κατεργασίαν τῶν ἀδαμάντων. Μέγα κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας. Ἱδρύθη κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα, ἐπολιορκήθη πολλάκις. 10/23.10.1914 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Ὁ νομὸς ἔχει ἔκτασιν 2332 τ.χλμ. καὶ 1.100.000 κάτ.

Ἀμβιορῆξ. Βασιλεὺς τῶν Γαλατῶν Ἐβουρώνων. Ἡττήθη 53 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Καίσαρος.

ἀμβλεῖα γωνία. Πᾶσα γωνία μεγαλυτέρα τῆς ὀρθῆς καὶ μικροτέρα τῶν δύο ὀρθῶν.

ἀμβλυκέφαλος. Ὄφις μὴ ἰοβόλος ἐκ τῶν διψαδιδῶν, τῆς Βόρνεο καὶ τῆς Πολυνησίας. Μῆκος 50 ἑκστμ.

ἀμβλύνοια. Συγγενὴς ἢ ἐπίκτητος ἀνεπάρκεια ἢ ἐλάττωσις τῆς διανοητικῆς ὀξύτητος.

ἀμβλύστομον. Γένος λεχριοδόντων κερκοφόρων ἀμφιβίων τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Μεξικοῦ. *Ἀ. τὸ μεξικανικὸν* ἢ *ἀξολότλ* ἔχει εὔγευστον σάρκα καὶ τρώγεται ὑπὸ τῶν Μεξικανῶν.

ἀμβλυωπία. Ἐξασθένησις τῆς ὁράσεως.

ἄμβλωσις. Τεχνητὴ ἀποβολὴ τοῦ ἐμβρύου καθ' ἣν ἐποχὴν τοῦτο δὲν εἶνε βιώσιμον, τ.ἔ. πρὸ τοῦ 7ου μηνός. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς φόνον, ἐπίσης δὲ ἡ νεωτέρα ποινικὴ νομοθεσία θέτει ὑπὸ ποινὴν τὴν ἄμβλωσιν, ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν αὕτη γίνεται χάριν τῆς κινδυνευούσης μητρός.

Ἀμβοΐνα (Amboïna). Νησὶς τοῦ πελάγους τῶν Μολούκκων, 850 τ.χλμ., 38.000 κάτ. Ἡ ἐπ' αὐτῆς ὁμών. π. ἔχει 11.120 κατ. καὶ εἶνε ἕδρα τοποτηρητίας τῶν Ὁλλανδικῶν Ἰνδιῶν.

ἄμβολον. Τεμάχιον ξύλου τιθέμενον πρὸς ἐνίσχυσιν ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως τῆς στήλης τῶν ἱστῶν ἢ ἐπὶ τοῦ μέσου τῶν μεγάλων κεραιῶν τῶν ἱστιοφόρων, κν. *λαπάτσα*.

Ἀμβοῦργον (Hamburg). Ἐλευθέρα χανσεατικὴ πολιτεία τῆς Γερμανίας, περιλαμβάνουσα τὴν π. Ἀ. καὶ διαφόρους κοινότητας καὶ προάστεια. Ἔκτασις 415 τ.χλμ., κάτ. 1.300.000. Ἡ π. Ἀ. κεῖται ἐπὶ τῶν ποτ. Ἔλβα καὶ Ἄλστερ, 110 χλμ. ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης, μεθ' ἧς ἐπικοινωνεῖ διὰ τῆς διαπλατύνσεως τοῦ Ἔλβα. Κάτ. 1.146.000. Εἶνε ὁ μεγαλύτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ἱδρύθη 860 π.Χ. καὶ ἀπετέλεσε σπουδαιότατον μέλος τῆς *Χανσεατικῆς Ἑνώσεως*. Ἡ πολιτεία διοικεῖται ὑπὸ Βουλῆς (160 βουλευταὶ) καὶ Γερουσίας (15 γερουσιασταί), τῆς τελευταίας ἐξασκούσης τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐκλεγομένου δημάρχου, ἀνωτάτου ἄρχοντος τῆς πολιτείας.

ἄμβρα (ἡ). Ζωϊκὸν ἤλεκτρον. Ἄλλοτε ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὴν ἰατρικήν. Κέκτηται ἰδιάζουσαν ἀρωματικὴν ὀσμήν, ἥτις τὸ καθιστᾷ πολύτιμον διὰ τὴν ἀρωματοποιΐαν.

Ἀμβροσία
δεξιᾷ: θῆλυ ἄνθος
ἀριστερᾷ: ἄρρεν ἄνθος

Ἀμβρακία ἢ **Ἀμπρακία.** Ἀρχαία π. τῆς Ἠπείρου, ἀποικία Κορινθίων ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἀράχθου καὶ εἰς ἀπόστασιν 80 σταδίων ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς του, ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς σημερινῆς Ἄρτας.

Ἀμβρακία ἢ **Ἀμβρακιά.** Ἐν τῷ νομῷ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίας. Κάτ. 304.—2) *Ἀ. ἡ Λιμναία*, κν. *Μεγάλος Ὄξυρὸς* καὶ *Ρίβι*, λίμνη ἐν τῇ ἐπαρχ. Βάλτου.

Ἀμβρακικὸς ἢ **Ἀμπρακικὸς κόλπος** ἢ **κόλπος τῆς Ἄρτας**, ὁ ἀρχαῖος Ἀνακτορικός. Κόλπος χωρίζων τὴν Ἤπειρον ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν, μήκ. 18,5 ναυτικῶν μιλίων, συγκοινωνῶν μετὰ τοῦ Ἰονίου διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἀκτίου.

ἀμβροΐνης. Ἠλεκτρομονωτικὸν ὑλικὸν παρασκευαζόμενον ἐξ ἀσβεστωδῶν καὶ ρητινωδῶν οὐσιῶν, κονιοποιουμένων καὶ συμπιεζομένων τῇ προσθήκῃ οἰνοπνεύματος.

ἀμβροσία. Ἡ μυθολογουμένη τροφὴ τῶν ἑλληνικῶν θεῶν.

ἀμβροσία. Γένος συνθέτων φυτῶν, οὗ τὸ εἶδος *ἀ. ἡ παραθαλάσσια*, κν. *βρωμοῦσα*, φύεται ἐν Ἑλλάδι.

Ἀμβροσία. Μυθολογουμένη θυγάτηρ τοῦ Ἄτλαντος καὶ τῆς Πληϊόνης.

Ἀμβροσία. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κομοτινῆς (Ροδόπης). Κάτ. 548.

Ἀμβροσιανὴ βιβλιοθήκη. Περίφημος βιβλιοθήκη ἐν Μιλάνῳ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1609 ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Φρειδερίκου Βορρομαίου, ὀνομασθεῖσα δὲ οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου.

Ἀμβροσιανοί. Ὄνομα διδόμενον εἰς διαφόρους καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀναφανείσας ἐν Μιλάνῳ θρησκευτικὰς αἱρέσεις, τῶν ὁποίων οἱ ὀπαδοὶ ἐκήρυττον ὅτι ἀκολουθοῦσι τὰ διδάγματα τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου.

Ἀμβρόσιος. Ἅγιος, εἷς ἐκ τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας (340-397). Ὑπῆρξε πολυγραφώτατος συγγραφεύς.

Ἀμβρόσιος Πλειανθείδης. Μητροπολίτης Μοσχονησίων, διευθύνων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Σμύρνης. Ἐτάφη ζῶν κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1922.

ἄμβυξ -υκος (ὁ). Βιομηχανικὴ συσκευὴ ἀποστάξεως ὑγρῶν. Ὑπὸ τὴν ἁπλουστάτην μορφὴν ἀποτελεῖται ἀπὸ λέβητα, ἀπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ ὁποίου ἀναχωρεῖ σωλὴν εὐρὺς κατ' ἀρχὰς καὶ ἔπειτα στενούμενος καὶ συστρεφόμενος σπειροειδῶς. Αἱ σπεῖραι εὑρίσκονται ἐντὸς τοῦ ψυγείου ἢ ψυκτῆρος. Ὅταν τὸ ἐντὸς τοῦ λέβητος ὑγρὸν βράζῃ, οἱ ἀτμοὶ διερχόμενοι διὰ τοῦ σπειροειδοῦς σωλῆνος συμπυκνοῦνται εἰς ὑγρὸν (ἀπόσταγμα), τὸ ὁποῖον συλλέγεται εἰς δοχεῖον.

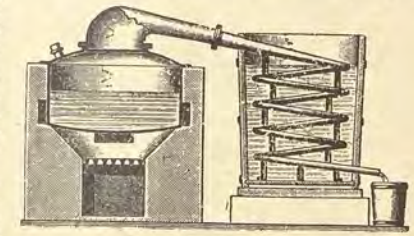

Ἄμβυξ

ἄμβων -ωνος (ὁ). Τὸ βῆμα, ἔνθα ἀναβαίνων ἀναγινώσκει ἐν τῷ ναῷ ὁ διάκονος τὴν εὐαγγελικὴν περικοπὴν καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ ἱεροκήρυξ.

Ἀμψα. Ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ἀλδὰν ἐν Σιβηρίᾳ. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων Ἀλδάν. Μῆκος 750 χλμ. Πλωτὸς ἐπὶ 500 χλμ.

ἀμέθυστος. Ὀρυκτόν, παραλλαγὴ τοῦ χαλαζίου, ἡμιπολύτιμος λίθος ἰώδους χρώματος.

ἀμείβοντες. Αἱ σταυροειδῶς συνενούμεναι καὶ βαστάζουσαι τὴν ὀροφὴν δοκοί, κν. *ψαλίδες*. ‖ *(Ναυτ.)* Συσκευὴ ἐκ δύο μακρῶν δοκῶν, αἵτινες τοποθετοῦνται κατακορύφως ἐν σχήματι Λ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ χρησιμεύουσι πρὸς ἄρσιν ἢ μετακίνησιν βαρέων ἀντικειμένων· ἄλλως *συγκύπται*, κν. *γάβιες*.

Ἀμειψίας. Ποιητὴς τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμῳδίας, σύγχρονος καὶ ἀνταγωνιστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους.

ἀμειψισπορὰ καὶ **ἀμειψισπορία.** Ἐναλλαγὴ διαφόρων καλλιεργειῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους οὕτως ὥστε τὰ φυτὰ νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὸ αὐτὸ τμῆμα τοῦ ἀγροῦ περιοδικῶς. Αὐξάνει τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἀγροῦ.

Ἀμελανδ (Ameland). Ν. τῆς Ὁλλανδίας ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ, παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Δ. Φρεισίας. Ἔκτ. 60 τ.χλμ. Κάτ. 2500.

Ἀμέλαντες. Ἕδρα ἐπαρχ. Χαλκίδος (Εὐβοίας). Κάτ. 195.

ἄμελγμα (κν. **ἄρμεγμα**). Ἡ τεχνικὴ ἐκ τῶν μαστῶν ἀπέκθλιψις τοῦ γάλακτος, ἐκτελουμένη ἐπὶ τῶν ζώων ἐκείνων, ὧν τὸ γάλα εἶνε ἀντικείμενον ἐμπορίου ἢ βιομηχανίας. Γίνεται διὰ τῆς χειρὸς ἢ διὰ μηχανικῶν μέσων.

ἀμέλεια. Ὀλιγωρία, ἀφροντιστία, ἀπροσεξία, ἔλλειψις προσηκούσης ἐπιμελείας. Τὸ ἰδιωτικὸν καὶ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον καθιστῶσιν ὑπεύθυνον τὸν ἐξ ἀμελείας προξενοῦντα ζημίαν ἢ ἀδίκημα.

Ἀμελησαγόρας. Χαλκηδόνιος ἱστορικὸς προγενέστερος τοῦ Ἡροδότου.

Ἀμελὶ-λὲ-Βάιν (Amelie-les-Bains). Λουτρόπολις τῆς ΝΔ. Γαλλίας (Ἀνατολικὰ Πυρηναῖα). Θερμοπηγαὶ θείου καὶ νατρίου (μέχρι 64°). Κάτ. 1330.

Ἀμέλιο (Ἰωάννης Ameglio). Ἰταλὸς στρατηγὸς γενν. τῷ 1854. Διεκρίθη εἰς τὰς ἐκστρατείας τῆς Ἐρυθραίας, ἐν Κίνᾳ κατὰ τῶν Βόξερς, καὶ ἐν Βεγγάζῃ. Τῷ 1912 κατέλαβε τὴν Ρόδον καὶ τὴν Δωδεκάνησον, ἵνα οὕτω πεισθῇ ἡ Τουρκία ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἰταλικὴν κατοχὴν τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς.

ἄμελξις. Τὸ ἄμελγμα (βλ.λ.).

Ἀμενεμχὰτ ὁ Α' (καὶ Ἀμένεμχατ ἢ Ἄμνμχετ, ὁ εἰς ἀρχαῖα κείμενα φερόμενος ὡς Ἀμενέμης, Ἀμμανέμης καὶ Ἀμμενέμης). Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου, ὁ ἱδρυτὴς τῆς ΙΒ΄ δυναστείας. Ἐκ τῶν διαδόχων του ὁ *Ἀμενεμχὰτ Γ'* διωργάνωσεν ὑπηρεσίαν πρὸς παρακολούθησιν τῶν ὑψώσεων τοῦ Νείλου καὶ ἔκτισε τὸν Λαβύρινθον τοῦ Φαγιούμ. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ τέχνη τοῦ σχεδίου καὶ τῆς κοσμήσεως ἔφθασεν εἰς ἀπαράμιλλον τελειότητα.

Ἀμενιρῖτις (αἰγυπτ. *Ἀμενεταϊ*). Θυγάτηρ καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων Θηβῶν Καστό, ὃν ἀποθανόντα διεδέχθη τῷ 715 π.Χ., ἀδελφὴ τοῦ Σαβάκωνος.

Ἀμενμοσσοῦ ἢ **Ἀμενμεσσῆς.** Φαραὼ τῆς ΙΘ΄ δυναστείας, ἔγγονος υἱοῦ τινος τοῦ μεγάλου Ραμεσῆ τοῦ Β΄

Ἀμένοθις. Ὄνομα φαραὼ τῆς ΙΗ΄ δυναστείας (*Ἀμανχοτποῦ* ἢ *Ἀμενχιτποῦ* ἢ *Ἀμενχότεπ*, παρ' Ἕλλησι δὲ καὶ *Ἀμενώθης* ἢ *Ἀμενωφθὶς* καὶ *Ἀμένωφις*). 1) *Ὁ Α'* (16ος αἰὼν π.Χ.). Υἱὸς τοῦ Ἀμάσιος Α' καὶ τῆς Νοφριταρί. Κατέκτησε τὴν Αἰθιοπίαν, ὅθεν οἱ ἀπ' αὐτοῦ φαραὼ ἐπρομηθεύοντο τὰ πλήθη τῶν δούλων.—2) *Ὁ Β'*, ὁ ἄλλως *Νισφραμούθωσις* (1445-1420 π.Χ.). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Θούθμωσιν τὸν Γ'. Κατέστειλε δραστηρίως ἐπανάστασιν τῆς Συρίας καὶ τῆς Ἀραβικῆς ἐρήμου.—3) *Ὁ Γ'* (περὶ τὰ 1400 π.Χ.). Ἔγγονος τοῦ Β', ἤσκησε τὸ κῦρός του ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου μέχρι τῆς Ἀβησσυνίας. Ἵδρυσε σπουδαῖα ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἄμμωνος ἐν Λοὺξορ, αὐτὸν δὲ παριστάνουσιν οἱ *κολοσσοὶ τοῦ Μέμνονος*. Ἐπεζήτησε νὰ μειώσῃ τὴν μεγάλην ἰσχὺν τῶν ἱερέων τοῦ Ἄμμωνος καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὰς Θήβας τὴν λατρείαν τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου.— 4) *Ὁ Δ'* (περὶ τὰ 1330 π.Χ.). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Συνεχίζων τὴν πολιτικὴν τοῦ πατρός του, ἐζήτησε νὰ ὑποτιμήσῃ τὴν ἕδραν τῆς λατρείας τοῦ Ἄμμωνος, τὰς Θήβας, καὶ μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν εἰς νέαν πόλιν, *Χουτιατονοῦ*.

Ἀμένωφις ἢ **Ἀμένοφις.** Ὁ ὑπὸ μεταγενεστέρας παραδόσεως ταυτισθεὶς πρὸς τὸν Μενεφθᾶ, τὸν φερόμενον φαραὼ τῆς Ἐξόδου τῶν Ἑβραίων.

Ἀμερίγι (Μιχαὴλ Ἄγγελος Amerighi). Ὁ Ἰταλὸς ζωγράφος Καραβάτζιο (βλ.λ.).

Ἀμερικανικὴ Ὁμοσπονδία. Ἡ Βορειοαμερικανικὴ Ὁμοσπονδία ἢ Συμπολιτεία, ἡ Δημοκρατία τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν.

ΑΜΕΡΙΚΗ ΒΟΡΕΙΟΣ

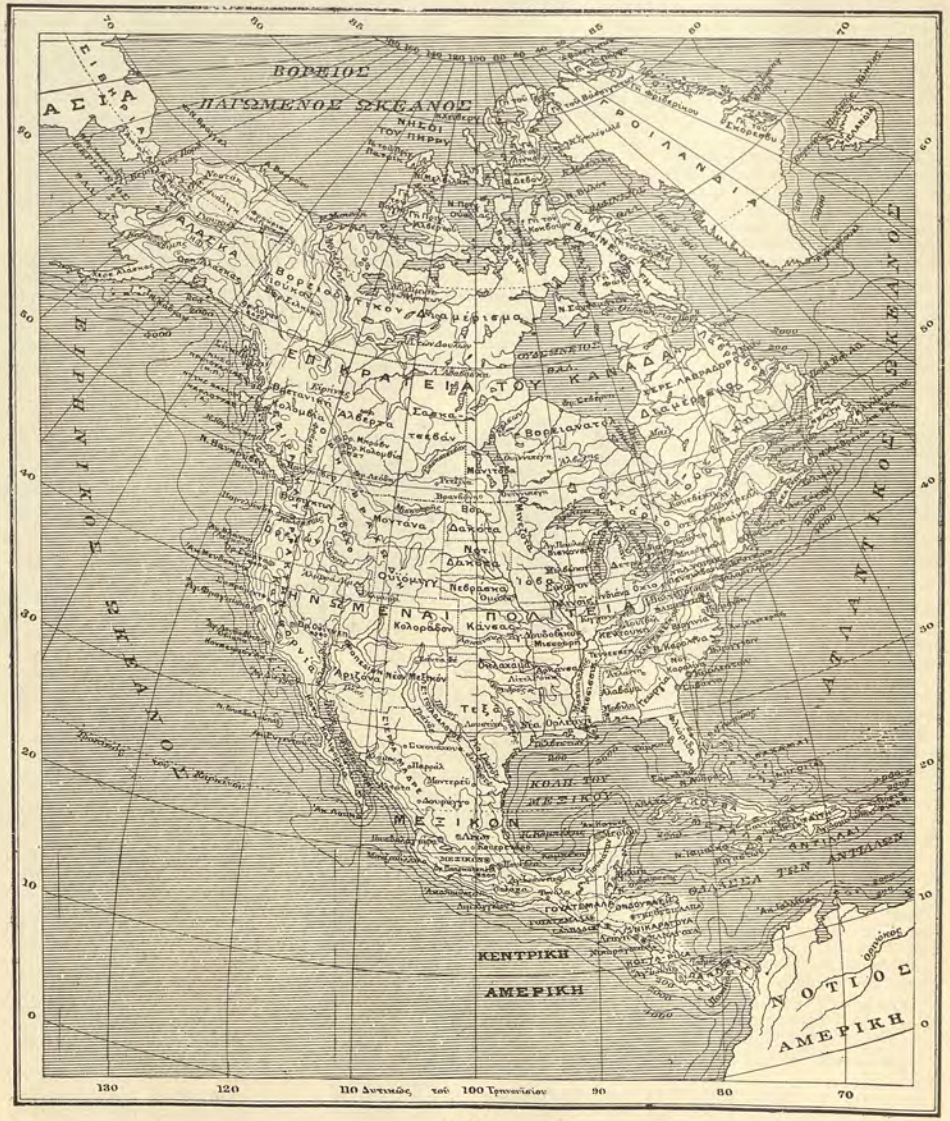

Κλῖμαξ

0 500 1000 2000 3000 4000 5000 χλμ.

ΑΜΕΡΙΚΗ ΝΟΤΙΟΣ

Κλῖμαξ

0 500 1000 2000 3000 4000 5000 χλμ.

Ἀμερικανικὴ φυλή. Μία τῶν φυλῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ ἄλλως καλουμένη **φυλὴ τῶν Ἐρυθροδέρμων**. Κατοικεῖ ἐν Ἀμερικῇ, προέκυψε δὲ πιθανώτατα ἐκ τῆς πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μίξεως φυλῆς δολιχοκεφάλου, ἰθαγενοῦς τῆς ἠπείρου ταύτης, καὶ ἄλλης βραχυκεφάλου, προελθούσης ἐξ Ἀσίας. Οἱ ἀνήκοντες εἰς αὐτὴν ἔχουσι δέρμα ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ ἐλαιοχρόου μέχρι τοῦ χαλκοχρόου, ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκλήθησαν Ἐρυθρόδερμοι. Αἱ γλῶσσαι τῶν Ἐρυθροδέρμων ἀνέρχονται εἰς 100 περίπου, ὑπαγομένας εἰς 20 γλωσσικὰς οἰκογενείας. Αἱ θρησκεῖαί των ἦσαν γενικῶς πανθεϊστικαί, φυλαί τινες κατήντησαν ἐν τῇ ἐξελίξει μονοθεϊστικαί. Τὰ κυριώτερα ἔθνη τῆς Ἀμερικανικῆς φυλῆς: *Ἀλγογκῖνοι*, *Ἀθαβάσκα*, *Ἐσκιμῶοι*, *Ἰροκέζοι*, *Σιοῦοι*, *Ἀζτέκοι*, *Καραΐβαι*, *Ἀραυκανοί* καὶ πλάνητές τινες φυλαί.

ἀμερικανισμός. Γενικῶς, ἡ μίμησις τοῦ βίου, τῆς διανοήσεως, τῶν ἐκδηλώσεων, τῆς γλώσσης τῶν Ἀμερικανῶν· εἰδικῶς, οἱ ἰδιωτισμοὶ οἱ εἰσαχθέντες εἰς τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ ἐν χρήσει ἐν Ἀμερικῇ.

Ἀμερική. Ἡ περιλαμβανομένη ἐν τῷ Δ. ἡμισφαιρίῳ ξηρὰ μετὰ τῶν παρακειμένων αὐτῆς νήσων, μία τῶν πέντε ἠπείρων τῆς γῆς, λαβοῦσα τὸ ὄνομά της ἀπὸ τοῦ *Ἀμερίκου Βεσπουκίου*, λεγομένη καὶ *Νέος Κόσμος*. Κεῖται μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καὶ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τοῦ *Βεριγγείου πορθμοῦ*. Ἀπὸ Β πρὸς Ν ἡ Ἀ. ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν δύο παγωμένων ὠκεανῶν εἰς μῆκος 15.000 χλμ. Χωρίζεται διὰ τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Καραϊβικῆς θαλάσσης εἰς τὴν *Νότιον* καὶ *Βόρειον* (μέγιστον πλάτος περὶ τὰ 6000 χλμ. περίπου) καὶ τὴν *Νότιον* Ἀμερικὴν (5000 χλμ.), αἵτινες συνδέονται πρὸς ἀλλήλας διὰ τῆς *Κεντρώας* Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία ἔχει εἰς τὸ στενώτατον μέρος της, τὴν διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, πλάτος 46 χλμ. Ἔχει ἔκτασιν 43,4 ἑκατομμ. τ.χλμ. (Βόρειος 22, Νότιος 18 καὶ Κεντρῴα $1/_2$ ἑκατομμύριον τ.χλμ. περίπου).

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς συμποσοῦνται εἰς 220.000.000. Κυριώτεραι ὀρῃ αἱ ὀροσειραὶ τῶν *Βραχωδῶν ὀρέων* (κορυφὴ Μὰκ-Κίνλεϋ, 6233μ.) εἰς τὴν Βόρειον, καὶ αἱ *Κορδιλιέραι τῶν Ἀνδέων* εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν (κορυφὴ *Ἀκονκάγουα*, 7040 μ.). Μεγαλύτεροι ποταμοί: *Ἀμαζόνιος*, *Ὀρινόκος*, *Μισισιπῆς*, *Ἅγ. Λαυρέντιος* καὶ *Μακένζι*. Ἐκ τῶν λιμνῶν κυριώτεραι ἡ *τῶν Ἄρκτων*, ἡ τοῦ *Μίσιγαν* καὶ ἡ *Οὐΐννιπεγ*. Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ ἰθαγενεῖς βαίνουσιν ὀλοὲν ἐξαφανιζόμενοι, αὐξάνονται διαρκῶς τὰ εὐρωπαϊκὰ φῦλα διὰ τῶν ὁποίων ἐπωκίσθη (ἀγγλοσαξονικὰ κυρίως εἰς τὴν Β., ρωμανικὰ εἰς τὴν Ν.) Εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις πολλοὶ Μαῦροι, καταγόμενοι ἐξ Ἀφρικῆς, ἐπίσης δὲ μιγάδες ἐκ Μαύρων καὶ λευκῶν. Εἰς τὸ Μεξικόν, τὴν Κεντρῴαν καὶ Ν. Ἀμερικὴν ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλοὶ μιγάδες ἐκ λευκῶν καὶ Ἐρυθροδέρμων. Οἱ λευκοὶ εἶνε περίπου τὰ 65% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Ἀ., οἱ Μαῦροι καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν μιγάδες τὰ 10%, οἱ δὲ Ἐρυθρόδερμοι καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν μιγάδες τὰ 25%.

Ἡ Β. Ἀμερικὴ ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον περὶ τὸ 1000 μ.Χ. ὑπὸ τῶν Νορμανν͂ων, ἡ δόξα ὅμως τῆς ἀνακαλύψεώς της καὶ τῆς γνωστοποιήσεως τῆς ὑπάρξεώς της διὰ τοὺς Εὐρωπαίους ὀφείλεται εἰς τὸν *Χριστόφορον Κολόμβον* (1492-1493). Μετ' οὐ πολὺ ἤρχισεν ὁ ἐποικισμὸς τῆς νέας ἠπείρου ὑπὸ Ἱσπανῶν, Πορτογάλων καὶ Ἄγγλων. Τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐθνῶν τούτων ἀπέσεισεν ὁ νέος κόσμος (ἡ Β. Ἀμερικὴ 1783, ἡ Ν. Ἀμερικὴ ἀπὸ τοῦ 1809).

Σήμερον ἡ Ἀμερικὴ περιλαμβάνει δημοκρατίας εἴκοσι μίαν: Ἡν.Πολιτεῖαι καὶ Μεξικὸν εἰς τὸ Β. τμῆμα αὐτῆς, Γουατεμάλα, Ὀνδούρας, Νικαράγουα, Σαλβαδώρ, Κόσταρίκα καὶ Παναμᾶς εἰς τὸ κεντρικόν, Κούβα, Ἀΐτη καὶ Ἅγιος Δομίνγκος εἰς τὰς Ἀντίλλας, Βενεζουέλα, Κολομβία, Ἰσημερινός, Περουβία, Βολιβία, Χιλή, Ἀργεντίνη, Παραγουάη, Οὐρουγουάη καὶ Βραζιλία εἰς τὸ νότιον. Ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Νέα Γῆ ἀποτελοῦσιν αὐτονόμους ἀγγλικὰς ἀποικίας. Αἱ νῆσοι Βερμοῦδαι, ἀγγλικὴν κτῆσιν τοῦ στέμματος, ἡ Γροιλανδία κτῆσιν δανικήν, ἡ νῆσος Μικελὸν καὶ αἱ παρ' αὐτὴν νῆσοι, κτήσεις γαλλικάς. Ἐκ τῶν Ἀντιλλῶν, τὸ Πορτορίκο καὶ αἱ πρώην δανικαὶ Ἀντίλλαι (Ἅγιος Θωμᾶς, Ἅγιος Ἰωάννης, Ἅγιος Σταυρός) ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἡν.Πολιτείας, αἱ νῆσοι Ἰαμαϊκή, Τρινιδαδ, Βαρβάδος, Γρενάδα, Ἅγιος Βικέντιος, Ἅγιος Χριστόφορος, Δομίνικα, αἱ πλεῖσται τῶν νήσων τῆς Παρθένου, Ἀντίγουα, Βαχάμαι εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ Γουαδελούπα καὶ Μαρτινίκα εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ ὑπάρχει μία μόνον εὐρωπαϊκὴ κτῆσις, ἡ ἀγγλικὴ Ὀνδούρα, ἐν τῇ Νοτίῳ ἡ Γουϊάνα, ἧς τὸ Δ. μέρος ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὸ Α. εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ μέσον εἰς τὴν Ὁλλανδίαν. Ἐκ τῶν νήσων τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς ἡ Ὁλλανδία κατέχει τὸ Κουρασάο καὶ ἡ Ἀγγλία τὰς Φάλκλανδ.

Ἀμέρικος Βεσπούκιος (Americo Vespucci). Ἰταλὸς θαλασσοπόρος (1451-1512). Ἐπεχείρησε 4 μεγάλα ταξίδια πρὸς τὸν «νέον κόσμον». Ἐξηρεύνησε τὰ παράλια τῆς Βραζιλίας καὶ κατέστησε διὰ τοῦ ἡμερολογίου του γνωστὸν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους τὸν νέον κόσμον, ὅστις ἐξ αὐτοῦ ἐκλήθη Ἀμερική.

Ἀμερόνγεν (Amerongen). Χ. τῆς Ὁλλανδίας, 33 χλμ. ΝΑ τῆς Οὐτρέχτης. Ἐν τῷ παρὰ τὸ χ. ὁμών. πύργῳ παρέμεινε 1918-1920 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος Β'.

ἀμετάβατα ρήματα. Τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα, ὅταν ἡ δι' αὐτῶν δηλουμένη ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν μεταβαίνῃ εἰς ἄλλο τι πρόσωπον, ζῷον ἢ πρᾶγμα.

ἀμεταβόλα γράμματα. Παρ'ἀρχαίοις, τὰ γράμματα *λ μ ν ρ*, διότι δὲν μεταβάλλονται ἐν τῷ μέλλοντι τῶν ρημάτων, οὐδ' ἐν ταῖς κλίσεσι τῶν ὀνομάτων.

ἀμετρωπία (ἡ). Κατάστασις τοῦ ὀφθαλμοῦ καθ' ἣν συνεπείᾳ ἀνωμαλιῶν τῆς διαθλάσεως ὀπτος ἔχει ἀπολέσει τὴν ἱκανότητα τῆς φυσιολογικῆς ὁράσεως. Διακρίνουσι τρεῖς μορφάς: τὴν *ὑπερμετρωπίαν*, τὴν *μυωπίαν* καὶ τὴν *ἀστιγμίαν*.

ἀμήν. Λέξις ἑβραϊκή, ἀρχικῶς ἐπίθετον, εἰς τὴν σημασίαν ἀληθινός, ἀξιόπιστος, εἶτα ἐπίρρ., ἀληθῶς. Συνηθεστάτη εἶνε ἡ χρῆσίς του ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς βιβλίοις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ *γένοιτο*, ὡς τὸ μετέφρασαν οἱ Ἑβδομήκοντα, καὶ τίθεται εἰς ἔκφρασιν συναινέσεως ἢ εὐχῆς ἑνὸς ἢ πλειόνων προσώπων ἢ καὶ ὁλοκλήρου λαοῦ.

ἀμηνόρροια. Ἔλλειψις ἢ διακοπὴ τῆς ἐμμήνου ρύσεως· εἶνε εἴτε *πρωτοπαθής*, ὀφειλομένη εἰς διαμαρτίας περὶ τὴν διάπλασιν μήτρας καὶ ᾠοθηκῶν ἢ ἔλλειψιν μήτρας, εἴτε *δευτεροπαθής*, ὡς συνέπεια νόσου ἢ τοπικῶν παθήσεων. Φυσιολογικὴ ἀ. ὑπάρχει ἐπὶ κυήσεως καὶ θηλασμοῦ.

ἀμία (ἡ). 1) (amia calva). Ἰχθὺς ἐκ τῶν γανοειδῶν, ζῶν εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς Β. Ἀμερικῆς. Μῆκος μέχρι 0,65 μ.—2) Παρ' ἀρχαίοις, εἶδος ἐδωδίμου ἰχθύος, ζῶντος ἰδίως ἐν τῷ Πόντῳ κατ' ἀγέλας. Αἱ ἀ. τοῦ Βυζαντίου ἐξετιμῶντο ἰδιαιτέρως.

ἀμιαντοξυλίνη. Ὕλη συμπαγὴς παρασκευαζομένη ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ ἀμιάντου. Χρησιμεύει ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ὡς ὕλη πυρίμαχος καὶ μονωτική.

ἀμίαντος. Ὀρυκτὸν ὑπὸ μορφὴν ἰνῶν, εὐκόλως ἀποχωριζομένων καὶ εὐκάμπτων τόσον, ὥστε καὶ νὰ ὑφαίνωνται (ἀμίαντος νηστός), ἐνῷ συνήθεις εἶνε αἱ παραλλαγαὶ μὲ μικρὰς καὶ ὀλίγον ἐλαστικὰς ἴνας (ἰνοπαγής). Εἶνε ἄκαυστον καὶ μονωτικὸν καὶ χρησιμεύει σήμερον ὡς πυρίμαχος ὕλη (χάρτης ἀμιάντου, ἐνδυμασία πυροσβεστῶν, χειρίδες ἠλεκτρολόγων κλ.). Ἡ προέλευσίς του εἶνε διττή: ἢ εἶνε παράγωγον τοῦ *ἀκτινολίθου* ἢ *τρεμολίτου* (ἐνώσεως πυριτικοῦ ὀξέος μὲ μαγνησίαν, ἄσβεστον, ὀξείδιον σιδήρου κλ.) ἢ παράγωγον τοῦ *χρυσοτίλου* (ἐνύδρου πυριτικοῦ μαγνησίου) ἐμφανίζον κρυστάλλους ἰνώδεις καὶ εὐκάμπτους (ποικιλίαι: μεταξίτης, ὀρυκτὸν δέρμα). Χρῶμα ἀπὸ λευκοῦ μέχρι κιτρίνου ἢ ὑποπρασίνου, λάμψις μεταξώδης, ἀφὴ λιπαρά. Ἐν Κύπρῳ ὑπάρχει ἀμιαντορυχεῖον ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου ἢ Τροόδους.

Ἄμιδα (νῦν **Διαρβεκίρ**). Π. τῆς Τουρκίας, ἐν Κουρδιστάν, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρητος, μία ἐκ τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας. Πρὸ τοῦ 1922 εἶχε 38.000 κατ. Σηρτροφία. Ἱδρύθη 230 μ.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Τῷ 502 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἐδηώθη 1394 ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου. Τῷ 1515 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἀμμοδύτης ὁ λογχοειδής

ἀμίδια (τά). Παράγωγα τῶν ὀξυγονικῶν ὀξέων σχηματιζόμενα δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ τυπικοῦ ὑδροξυλίου (OH) αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀμινομάδος (NH_2). Εἶνε κρυσταλλικὰ σώματα, ἄχροα, τινὰ εὐδιάλυτα ἐν ὕδατι. Εἰς τὴν τάξιν αὐτῶν καταλέγονται σπουδαιότατα σώματα, ὡς ἡ *οὐρία* καὶ ἡ *σακχαρίνη*.

ἀμιδῖναι (αἱ). Ἰσχυραὶ μονοξεῖκαι βάσεις προερχόμεναι ἐκ τῶν *ἀμιδίων* τῶν ὀργανικῶν ὀξέων δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ ὀξυγόνου τῆς ὁμάδος $CONH_2$ διὰ τῆς ἀμινομάδος NH_2.

Ἀμιένη (Amiens). Πρωτ. τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ τοῦ Σόμ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Σόμ. Κάτ. 92.780. Καθεδρικὸς ναός, κτισθεὶς 1220-1280, ἐκ τῶν ὡραιοτέρων δειγμάτων τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ. Βιομηχανίᾳ μαλλίνων, βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, ταπητουργία, τριχαπτοσῖτα, ἐμπόριον οἴνων, σαπώνων καὶ ἀποικιακῶν. Τῷ 1870 νίκη τῶν Γερμανῶν κατὰ τῶν Γάλλων. Τῷ 1914 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Ἀμίλκας. Ὄνομα Καρχηδονίων στρατηγῶν· ἄλλως **Ἀμίλχαρ** καὶ **Ἀμίλχας**. 1) Υἱὸς Μάγωνος, ἀρχηγὸς τοῦ σταλέντος τῷ 480 εἰς Σικελίαν στρατοῦ ἐκ 300.000 ἀνδρῶν. Ἡττηθεὶς κατὰ κράτος παρὰ τὴν Ἱμέραν ὑπὸ τοῦ Γέλωνος καὶ τοῦ Θήρωνος ἀπέθανε ῥιφθεὶς εἰς τὴν πυράν.—2) Ὁ ἐπιλεγόμενος *Βάρκας*, πατὴρ τοῦ μεγάλου *Ἀννίβα*, γενν. περὶ τὸ 285 π.Χ. Διεκρίθη εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ρωμαίων πολέμους. Ὑπέταξε τὴν Ἱσπανίαν, ὅπου ἔκτισε τὴν Βαρκελώνην, καὶ ἔπεσε μαχόμενος (223).

ἀμιμία. Νευρικὴ πάθησις καθ' ἣν καταλύεται ἡ ἱκανότης τοῦ μιμεῖσθαι τὴν ἔκφρασιν ἄλλου ἀτόμου· ἀνικανότης ὅπως κατὰ βούλησιν τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν οἱ ἁρμόδιοι μύες τοῦ προσώπου πρὸς ἔκφρασιν συναισθήματος ἢ διανοήματος. Ὀφείλεται εἰς ὀργανικὰς βλάβας τοῦ ἐγκεφάλου, ἐνίοτε δὲ παρατηρεῖται κατόπιν λειτουργικῆς βλάβης αὐτοῦ ὡς εἰς τὰς ἐπιληπτικὰς ἢ ὑστερικὰς καταστάσεις.

ἀμῖναι (αἱ). Τάξις ἀζωτούχων ὀργανικῶν ἐνώσεων παραγομένων ἐκ τῆς ἀμμωνίας δι' ἀντικαταστάσεως μέρους ἢ ὅλου τοῦ ὑδρογόνου αὐτῆς ὑπὸ ὀργανικῶν ριζῶν.

ἀμινομάζ (ἡ). Ἡ ὁμὰς NH_2, ρίζα τῆς ἀμμωνίας.

ἀμινοξέα (τά). Τάξις ὀργανικῶν ὀξέων, ἀποτελούντων τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ λευκώματος.

ἀμινοφαινόλη (ἡ). Φαινόλη περιέχουσα καὶ ἀμινοξέα.

ἀμιράλιος. Παρὰ Βυζαντινοῖς, ὁ ναύαρχος.

ἀμιρᾶς (ἀραβ.). Παρὰ Βυζαντινοῖς, τίτλος Ἀράβων καὶ ἄλλων Μουσουλμάνων ἡγεμόνων. Κατόπιν ἐν γένει, αὐθέντης, κύριος.

Ἀμισιχνά (πρώην *Ηράτζοβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Καβάλλας. Κάτ. 500.

Ἀμισός. Ἀρχαία πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτητῶν μετωκίσθη ἀνατολικώτερον, ἀποτελέσασα τὴν *νέαν Ἀ.* ἢ *Σαμψοῦντα* (βλ.λ.).

Ἀμίτσι (Ἐδμόνδος de Amici). Ἰταλὸς συγγραφεύς (1846-1903). Ἔργα: Ταξιδιωτικὰ («Ἱσπανία», «Κωνσταντινούπολις» κλ.), ἠθικοπαιδαγωγικὰ («Καρδία», «Φίλοι»), ἱστορικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται, μυθιστορήματα.

ἀμιτωσία (ἡ). Ἄμεσος διαίρεσις ἢ πολλαπλασιασμὸς τῶν κυττάρων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἔμμεσον ἢ διὰ πυρηνοκινησίας διαίρεσιν. Παρατηρεῖται κυρίως παρὰ τοῖς κατωτάτοις ὀργανισμοῖς. (Βλ. *ἀμοιβάς*).

Ἀμλέτος (Hamlet). Θρυλικὸς Δανὸς πρίγκιψ. ‖ Δρᾶμα τοῦ Σαίξπηρ.

ἄμμα (τό). *(Ναυτ.)* Ἕκαστον τῶν τμημάτων, μήκους 30 μ. περίπου, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ ἄλυσις τῆς ἀγκύρας, κν. **κλειδί**.

Ἀμμάν. Πρωτ. τῆς Ὑπεριορδανίας. Κάτ. 2300. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

ἀμμαντλία. Εἶδος ἀντλίας δι' ἧς ἀναρροφῶσιν ἄμμον κατὰ τὰς γεωτρήσεις ἀμμωδῶν ἐδαφῶν.

ἀμμάτισις. Ἕνωσις δύο τεμαχίων ἰσοπαχοῦς σχοινίου, μάτισμα.

ἄμμι -ιος (τό). Γένος σκιαδιοφόρων φυτῶν. Ἐν Ἑλλάδι φύονται *ἄ. τὸ μεῖζον* (κν. *ἀσπροκέφαλος* καὶ *ἄ. τὸ δίοξυ* (κν. *καρίγανα* καὶ *φωλιά*), οὗ οἱ ἀνθικοὶ μίσχοι χρησιμεύουσιν ὡς ὀδοντογλυφίδες.

Ἀμμιανός. Ἐπιγραμματοποιὸς τοῦ Β' μ.Χ. αἰ.

Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος. Ἕλλην ἱστορικὸς ἐξ Ἀντιοχείας 350-400 μ.Χ. Ἔγραψε συνέχειαν τῆς Ἱστορίας τοῦ Τακίτου.

ἄμμιον. Τὸ φυσικὸν κιννάβαρι, κν. **μίνιον**.

ἀμμίτης (ὁ) καὶ **ἀμμῖτις** (ἡ). Ὁ ψαμμίτης (βλ.λ.).

ἀμμοδύτης. Γένος μαλακοπτέρων ἀρπακτικῶν ἰχθύων, ὁμοιαζόντων πρὸς ἐγχέλεις, μὲ εὔγευστον σάρκα. *Ἀ. ὁ λογχοειδής*, κοινὸς ἐν Εὐρώπῃ, ἔχει μῆκος μέχρι 40 ἑκστμ.

ἀμμοκοίτης (ὁ). Γένος ἰχθύων, λάμπραινα *(βλ.λ.)*.

ἀμμοκονία (ἡ). Ἄμμος μεμιγμένη μετ' ἀσβέστου, χρησιμεύουσα πρὸς συγκόλλησιν τῶν λίθων ἐν ταῖς λιθοδομίαις, ἡ λάσπη τῶν κτιστῶν.

ἀμμοκονίαμα. Λεπτὸν στρῶμα ἀμμοκονίας δι' οὗ καλύπτονται καὶ ἐξομαλύνονται αἱ ἐπιφάνειαι τῶν τοίχων, κν. **σουβάς**.

ἀμμόλουτρον. Τοπικὸν ἢ γενικὸν λουτρὸν διὰ θερμῆς ἄμμου, ἐν ᾗ ὁ ἄρρωστος καταχώνει τὸ ἄλγουν μέλος ἢ ὅλον τὸ σῶμα. ‖ *(Χημ.)* Σκεῦος μετάλλινον, πλῆρες ἄμμου καὶ θερμαινόμενον διὰ

φλογὸς λύχνου, χρήσιμον πρὸς ἔμμεσον θέρμανσιν δοχείων.

Ἀμμόλοχος. Ἔδρα κοιν. τῆς Ἄνδρου. Κάτ.163.

ἄμμος (ἡ). Πετρώδης οὐσία ἀποτελουμένη ἀπὸ λεπτοὺς ἀσυνδέτους πρὸς ἀλλήλους κόκκους, διαμέτρου συνήθως 1-0,05 χλστμ. Ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῶν κόκκων ἡ ἄ. διακρίνεται εἰς *λίαν λεπτήν, λεπτήν, μετρίως λεπτὴν* καὶ *χονδρήν*. Ἀναλόγως τῆς συστάσεως εἰς *πυριτικὴν* καὶ *ἀσβεστολιθικήν*. Χρησιμεύει ἐν τῇ οἰκοδομικῇ πρὸς παρασκευὴν κονιαμάτων, ἐν τῇ ὑαλουργίᾳ ἡ πυριτικὴ πρὸς παρασκευὴν ὑάλου κλ.

Ἄμμος (πρώην *Μπαλιάγα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν (Μεσσηνίας). Κάτ. 641.

Ἀμμότοπος (πρώην *Κουνιτζάδες*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων. Κάτ. 919.

Ἀμμουδάρα (πρώην *Πισιάνα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 174.

ἀμμουδιά. Ἔκτασις καλυπτομένη ὑπὸ ἄμμου· συνήθως, ἀμμώδης ἀκτή.

Ἀμμουδιά (πρώην *Σπλάντζα*). Ἔδρα κοιν. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 164.

Ἀμμούν (τό). Αἰγυπτιακὸν ὄνομα τοῦ ἐν Ἄμμωνι Διός, ὅθεν ἡ λέξις Ἄμμων.

Ἀμμουραβί. Βλ. **Χαμμουραβί.**

ἀμμόφιλος (ἡ). *(Βοτ.)* Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν (ammophila) τῶν εὑρισκόντων χωρῶν, φυόμενον εἰς ἀμμώδεις ἀκτάς, κν. **ἀμμόχορτο.** ‖ *(Ζωολ.)* Γένος στικτῶν, κυανῶν καὶ ἐρυθρῶν σφηκῶν μέσου μεγέθους.

ἀμμοφόρι. Ξύλινον τετράπλευρον σκεῦος τῆς οἰκοδομικῆς, χρήσιμον πρὸς μεταφορὰν ἄμμου.

Ἀμμόχωστος (παρὰ τοῖς ξένοις **Φαμαγούστα**). Παράλιος π. τῆς Α. Κύπρου, ἐπὶ ὁμωνύμου κόλπου, ἐν ᾗ θέσει εἶχεν ἐγείρει ὁ Πτολεμαῖος Φιλάδελφος τὴν Ἀρσινόην. Ἡ ἀκμή της ἤρχισεν ἐπὶ Βυζαντινῶν, ὅτε ἐκαλεῖτο *Νέα Ἰουστινιανή*. Ἐν αὐτῇ ἐστέφθη βασιλεὺς τῆς Κύπρου ὁ Γουΐδων Λουσινιάν. Περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς τοὺς Γενουηνσίους, τοὺς Βενετοὺς καὶ τοὺς Τούρκους (1571). Μετὰ τοῦ προαστείου Βαρώσια, κάτ. 7000.

Ἄμμων ἢ **Ἄμων.** Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων θεῶν τοῦ αἰγυπτιακοῦ πανθέου καὶ εἰδικῶς τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου, πολιοῦχος τῶν Θηβῶν. Ἀρχικῶς ἴσως θεὸς τῆς ἀναπαραγωγῆς καὶ τῆς εὐφορίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μέσης Αὐτοκρατορίας, τῆς ὁποίας πρωτ. ἦσαν αἱ Θῆβαι, ἑαυτίσθη μὲ τὸν *Ρά*, θεὸν τοῦ ἡλίου, καὶ κατέστη ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἄμμων-Ρὰ* ὁ ὕψιστος θεὸς τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Θηβαῖοι φαραὼ (Θούθμωσις Δ΄, Ἀμένοθις Γ΄ καὶ Δ΄ κλ.), θέλοντες νὰ μειώσωσι τὴν ἐπικίνδυνον δύναμιν τῶν ἱερέων τοῦ Ἄ., προσεπάθησαν νὰ ἐκτοπίσωσι τὴν λατρείαν αὐτοῦ δι' ἄλλων θεῶν, ἀλλ' ἀπέτυχον. Οἱ Ἕλληνες ἑταύτιζον τὸν Ἄ. μὲ τὸν Δία. Περίφημον μαντεῖον τοῦ Ἄ. ὑπῆρχεν ἐν τῇ *Ἄμμωνος πόλει*, ἐπὶ τῆς ὁδήσεως τῆς *Σίουας*, τὸ ὁποῖον ἐπεσκέφθη καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Σύζυγος τοῦ Ἄ. ἦτο ἡ *Μούτ*.

Ἄμμων (ἡ **Ἄμμωνος πόλις**). Π. τῆς Λιβύης ἐν τῇ ὁάσει Σίουας, περίφημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μαντεῖον τοῦ *Ἄμμωνος*.

ἀμμωνάλη. Ἐκρηκτικὴ οὐσία ἐκ νιτρικοῦ (ἢ ὑπερχλωρικοῦ)-ἀμμωνίου καὶ ἀργιλίου.

ἀμμωνία (NH_3). Ἕνωσις ἀζώτου καὶ ὑδρογόνου, ἀέριον ἄχρουν, μὲ καυστικώτατην ὀσμήν, προκαλοῦσαν δακρύρροιαν. Γεννᾶται ἐν τῇ φύσει κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν ὀργανικῶν οὐσιῶν (χαρακτηριστικὴ ὀσμὴ τῶν στάβλων). Βιομηχανικῶς παράγεται ἐκ τῶν λιθανθράκων (π.χ. ἐν τοῖς ἐργοστασίοις τοῦ φωταερίου) καὶ διὰ συνθέσεως ἀζώτου καὶ ὑδρογόνου. Ὑγροποιουμένη χρησιμεύει ὡς ψυκτικὴ οὐσία (παγοποιεῖα, ψυκτικαὶ μηχαναί). Ἐκ τῆς ἀ. παράγουσιν ἀμμωνιακὰ ἅλατα, σόδαν, νιτρικὸν ὀξύ, χρώματα, λιπάσματα καὶ ἐκρηκτικὰς οὐσίας. Ἐν ὕδατι διαλύεται εὐκόλως καὶ σχηματίζει τὴν *ὑδαρῆ ἢ ρευστὴν ἀ.* (ἀ. τοῦ φαρμακείου), ἥτις χρησιμεύει ὡς ὀσφράδιον κατὰ τῆς λιποθυμίας, μέθης κλ., ὡς ἐξωτερικὸν φάρμακον κατὰ τῶν δηλητηριωδῶν δηγμάτων, ὡς μέσον πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὑφασμάτων κλ.

ἀμμωνιακὰ ἅλατα. Τὰ ἅλατα τοῦ ἀμμωνίου(βλ.λ.)

ἀμμωνιακὸν ἅλας (NH_4Cl). Τὸ χλωριοῦχον ἀμμώνιον, κν. νισαντήρι, χρήσιμον ἐν τῇ Φαρμακευτικῇ, τῇ βαφικῇ καὶ κατὰ τὴν κασσιτέρωσιν καὶ τὴν ψευδαργύρωσιν μετάλλων κλ.

Ἀμμώνιον. Τὸ μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνος (βλ.λ.) ἐν τῇ Ἄμμωνος πόλει.

ἀμμώνιον. Ἕνωσις ἑνὸς ἀτόμου ἀζώτου καὶ 4 ὑδρογόνου (NH_4). Μονοσθενὴς ρίζα ἔχουσα τὸν χαρακτῆρα τῆς σειρᾶς τῶν ἀλκαλίων, ὡς ὅστις γίνεται ἐμφανής, ἰδίως ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἀμαλγάματος αὐτοῦ, παρεμφεροῦς πρὸς τὰ ἀμαλγάματα τῶν μετάλλων. Ὡς ἅλατα ἀ. θεωροῦνται αἱ ἑνώσεις τῆς ἀμμωνίας μετ' ὀξέων. Εἶνε κρυσταλλικά, κατὰ τὸ πλεῖστον διαλυτὰ ἐν ὕδατι καὶ πτητικά. Τὰ κυριώτερα: *χλωριοῦχον ἀ.* (βλ. *ἀμμωνιακὸν ἅλας*). Τὸ *ἀνθρακικὸν ἀ.* χρησιμεύει εἰς τὴν βαφικήν, πρὸς ἀπολίπανσιν, εἰς τὴν Φαρμακευτικὴν ὡς ἀναληπτικόν, προστιθέμενον δὲ εἰς τὴν ζύμην τοῦ ἄρτου ἡ τῶν πλακούντων προκαλεῖ τὸ ἀνέβασμα αὐτῶν κατὰ τὴν ὀπτησιν. Τὸ *νιτρικὸν ἀ.*, χρήσιμον πρὸς παρασκευὴν ὑλῶν ἐκρηκτικῶν καὶ λιπασμάτων. Τὸ *θειϊκὸν ἀ.*, χρήσιμον κυρίως ὡς λίπασμα. Τὸ *φθοριοῦχον ἀ.*, χρήσιμον ἐν τῇ ὑαλουργίᾳ πρὸς διάβρωσιν τῆς ἐπιφανείας τῆς ὑάλου. Τὸ *φωσφορικὸν ἀ.* χρήσιμον ὡς λίπασμα κλ.

Ἀμμώνιος. Ἀλεξανδρινὸς νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος, ζήσας περὶ τὰ 500 μ.Χ. Ὡς διδάσκαλος καὶ συγγραφεὺς εἶχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του.

Ἀμμώνιος ὁ Σακκᾶς. Ἀλεξανδρινὸς φιλόσοφος τοῦ Γ΄ αἰῶνος μ.Χ., ἱδρυτὴς τῆς νεοπλατωνικῆς φιλοσοφίας, διδάσκαλος τοῦ Πλωτίνου, τοῦ Ἐρεννίου καὶ τοῦ Ὠριγένους. Ἀνήκων εἰς χριστιανικὴν οἰκογένειαν μετέστη πρὸς τοὺς ἐθνικούς. Ὠνομάσθη Σακκᾶς, διότι πτωχὸς ὢν μετήρχετο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σακκοφόρου.

Ἀμμωνῖται. Λαὸς σημιτικὸς κατὰ τὴν Γένεσιν (ιθ΄ 38) ἐκ τοῦ Ἀμμών, υἱοῦ τοῦ Λώτ. Κατῴκει ΒΑ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. Πρωτ. αὐτοῦ ἦτο ἡ Ραββάτ-Ἀμμών (ἡ σημερινὴ *Ἀμμάν*).

ἀμμωνῖται. Τὰ ἀμμωνιτοειδῆ (βλ.λ.).

ἀμμωνῖτις. Γενικὸν ὄνομα ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, παρασκευαζομένων μὲ βάσιν το νιτρικὸν ἀμμώνιον.

ἀμμωνιτοειδῆ. Ὑπόταξις ἀπολελιθωμένων τετραβραγχίων κεφαλοπόδων μετὰ σπειροειδοῦς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀστράκου. Συνήθη εἰς τὴν Ἰουράσιον διάπλασιν.

Ἄμμωνος ὄασις. Βλ. **Σίουα.**

ἀμμωτόν. Ὄργανον μετρήσεως τοῦ χρόνου, συνιστάμενον ἐκ δύο ὀελίνων σφαιροειδῶν ἢ κώνων, συνηνωμένων διὰ στενοῦ σωληνίσκου, καὶ περιέχον ποσότητα λεπτῆς ἄμμου, ἥτις χύνεται ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου ἐκ τοῦ ὑψηλοτέρου εὑρισκομένου ἑκάστοτε δοχείου εἰς τὸ κατώτερον.

Ἀμνᾶτος. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ρεθύμνης. Κάτ. 304.

ἀμνησία. Ἡ ἀπώλεια τῆς μνημονικῆς λειτουργίας, τ.ἔ. τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀναπολεῖν τὰ παρελθόν καὶ τοῦ ἀποταμιεύειν τὰς ἐντυπώσεις τοῦ παρόντος κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα τὴν μελλοντικὴν αὐτῶν ἀναπόλησιν. Εἶνε ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων φαινομένων τῆς παθολογικῆς ψυχολογίας. Κατὰ γενικὸν κανόνα, ἡ ἀ. βαίνει ἐκ τῶν προσφάτων γεγονότων πρὸς τὰ παλαιότερα, ἅτινα ἐχόμενα στερρότερον τῆς προσωπικότητος ἡμῶν δυσχερέστερον ἀπόλλυνται.

ἀμνηστία. Ἡ διὰ πράξεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἄρσις τοῦ ἀξιοποίνου ὡρισμένων ἀδικημάτων. Κατόπιν ταύτης δὲν δύνανται πλέον τὰ δικαστήρια νὰ ἐπιληφθῶσι τῶν ἀμνηστευθεισῶν ἀξιοποίνων πράξεων. Δὲν αἴρονται ὅμως διὰ τῆς ἀμνηστίας αἱ ἐκ τοῦ ἀστικοῦ νόμου ἀπορρέουσαι συνέπειαι τῆς πράξεως (π.χ. ἡ εὐθύνη πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ παθόντος).

ἀμνίον. Ὁ ἐσώτατος ἀπὸ τοὺς ὑμένας οἵτινες περιβάλλουσι τὸ ἔμβρυον κατὰ τὴν ἐνδομήτριον ζωήν, λεπτοφυής, διαφανής, στίλβων· στερούμενος νεύρων καὶ ἀγγείων, σχηματίζει τὸν *ἀμνιακὸν σάκκον*, περιέχοντα τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν (διαυγὲς κιτρινωπόν, ἢ λευκωπόν, γεύσεως ἐλαφρῶς ἁλατούχου), ἐντὸς τοῦ ὁποίου κοιτάζεται τὸ ἔμβρυον.

Ἀμνισός. Ἐπίνειον τῆς ἀρχ. Κνωσοῦ ἐν Κρήτῃ, 6 χλμ. Α τοῦ σημερινοῦ Ἡρακλείου.

ἀμνός (ὁ). Τὸ νεογνὸν τοῦ προβάτου, κν. **ἀρνί.**

ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Συμβολικὴ προσωνυμία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἕνεκα τῆς ἀκακίας του καὶ τῆς πραότητός του.

ἀμνοσκοπία. Εἶδος μαντείας παρ' ἀρχαίοις, πρόγνωσις τοῦ μέλλοντος διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἐντοσθίων ἢ τῶν ὀστῶν τῶν σφαζομένων ἀμνῶν. Βλ. καὶ *ὠμοπλατοσκοπία*.

Ἀμόϊ (κινεζ. *Χιαμὲν ἢ Χσία-Μόν*). Π. καὶ σημαντικὸς λιμὴν τῆς ΝΑ. Κίνας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φού-Κιέν, ἐπὶ ὁμων. νήσου, ἀπέναντι τῆς ἰσπων. νήσου Φορμόζης, ἀνοικτὸς εἰς τὸ ξένον ἐμπόριον. Κάτ. 300.000.

ἀμοιβαιότης. Ἡ σχέσις μεταξὺ δύο ἢ περισσοτέρων ὄντων, ὧν ἕκαστον ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἢ φέρεται πρὸς αὐτὰ καθ' ὃν τρόπον ἐκεῖνα πρὸς αὐτό.

ἀμοιβὰς ἢ ἀμοιβή (amœba). Γένος ἀτελεστάτων πρωτοζῴων, ὧν τὸ σῶμα εἶνε ἁπλοῦν σφαιρικὸν κύτταρον ἄνευ ἐξωτερικῆς μεμβράνης. Ὠνομάσθησαν ἀμοιβὰς ἐκ τῆς διαρκοῦς ἀλλαγῆς ἣν ὑφίσταται ἡ μορφὴ των κατὰ τὴν κίνησιν διὰ τῆς προεκβολῆς ψευδοποδίων. Ἡ *ἀ. ἢ ἐνδαμοιβὰς τῆς δυσεντερίας* ζῇ ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι τοῦ ἀνθρώπου καὶ γεννᾷ ἰδίαν μορφὴν δυσεντερίας, μεταδιδομένης διὰ τοῦ ὕδατος καὶ τῶν τροφίμων.

ἀμοιβή. Γενικῶς, ἀνταλλαγή, ὑλικὴ ἢ ἠθικὴ ἀνταπόδοσις. ‖ Εἰδικῶς, τὸ ὑπὸ τοῦ ἐργοδότου εἰς τὸν ἐργολήπτην (ἐργάτην) διδόμενον ποσὸν ἀγαθῶν ἀντὶ τῆς ἐργασίας ἣν ὁ δεύτερος παρέχει εἰς τὸν πρῶτον.

ἀμοιβίασις. Πάθησις ἐξ ἀμοιβάδων (δυσεντερία κλ.).

ἀμοιβοειδῆ. Τάξις πρωτοζῴων, ἧς κυριώτερος ἀντιπρόσωπος εἶνε ἡ *ἀμοιβάς*.

ἀμοιβοειδὴς κίνησις. Κίνησις οἵα τῶν *ἀμοιβάδων*.

Ἀμοιρούτζης (Γεώργιος). Βυζαντινὸς λόγιος ἐκ Τραπεζοῦντος, τῶν μέσων τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος. Συνώδευσεν Ἰωάννην Η΄ τὸν Παλαιολόγον εἰς τὴν ἐν Φερράρᾳ καὶ Φλωρεντίᾳ σύνοδον. Μετὰ τὴν Ἅλωσιν ἐγένετο φίλος τοῦ Μωάμεθ Β΄. Ἔγραψε πεζὰ ἔργα, ποιήματα ἐρωτικὰ καὶ αἴνους εἰς τὸν σουλτάνον.

ἀμόλη (ἡ). Σαπωνώδης οὐσία, ἐξαγομένη ἐξ ἀγαύης τῆς ἀμερικανικῆς καὶ χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῶν Μεξικανῶν ἀντὶ σάπωνος.

Ἀμόλοχος. Βλ. **Ἀμμόλοχος.**

Ἀμοργοπούλα. Νησὶς ἔρημος Ν τῆς Ἀμοργοῦ, ἡ Ἱππουρὶς τῶν ἀρχαίων.

Ἀμοργό (ἡ). Νῆσος τῶν Κυκλάδων, ΝΑ τῆς Νάξου, στενόμακρος, μήκους 32 χλμ. καὶ πλάτους 1-3 ½ χλμ. Κάτ. 3000. Εἶνε ὀρεινὴ καὶ τραχεῖα (κορυφαὶ *Κοικέλας* ἢ *Κρίκελοι*, 780 μ., *Προφήτης Ἠλίας*, 725 μ.). Εἰς τὰς μικρὰς ἀλλ' εὐφόρους κοιλάδας τῆς παράγονται σῦκα, ἔλαιον, οἶνος, σιτηρά, φάβα, καπνὸς καὶ ὀλίγος βάμβαξ. Πρωτ. τὸ ὁμώνυμον χ., κν. λεγόμενον *Κάστρο* καὶ *Χώρα*, μὲ 700 κατ. Λιμὴν ἐπὶ τῆς ΒΔ. παραλίας τὰ *Κατάπολα*. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶχε τρεῖς πόλεις: τὴν Μινῴαν, τὴν Αἰγιάλην καὶ τὴν Ἀρκεσίνην, ἐξ ὧν μόνον ἡ τελευταία διασῴζει ἐρείπια τειχῶν καὶ ἄλλα λείψανα. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἀναφέρεται ὡς ὑποτελὴς εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐπὶ Ρωμαίων ὑπήγετο εἰς τὴν ἐπαρχ. τῆς Ἀσίας καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς τόπος ἐξορίας. Ἐπὶ Βυζαντινῶν περιελαμβάνετο εἰς τὴν ἐπαρχ. τῶν νήσων, τῆς ὁποίας πρωτ. ἦτο ἡ Ρόδος, μετὰ δὲ τὸν νήσων Πάρου καὶ Σίφνου ἀπετέλει τὴν ἐπώνυμον ἐπισκοπήν (ἑνωθεῖσαν τῷ 1803 μὲ τὴν μητρόπολιν Παροναξίας), βραδύτερον ἀπετέλεσε μέρος τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204) περιῆλθεν εἰς τοὺς Βενετούς, τῷ δὲ 1537 εἰς τοὺς Τούρκους καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσα.

Ἀμόριον. Π. τῆς Μεγάλης Φρυγίας. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Ζ΄ αἰῶνος, ἐπίσημον στρατιωτικὸν καὶ συγκοινωνιακὸν κέντρον. Κατὰ τοὺς μεγάλους ἀγῶνας Ἀράβων καὶ Βυζαντινῶν ἐπανειλημμένως ἐκυριεύθη ὑπ' ἐκείνων, τῷ δὲ 838 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ χαλίφου Μοτασέμ. Βραδύτερον περιῆλθε πάλιν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ παρέμεινεν εἰς αὐτοὺς μέχρι τέλους τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἀμόριον. Ἔδρα κοιν. Διδυμοτείχου (Ἔβρου). Κάτ. 922.

ἀμορόζα (ἡ). Βλ. **ἀκροδέα.**

Ἀμορραῖοι ἢ **Ἀμορῖται.** Παλαιοὶ κάτ. τῆς Παλαιστίνης. Τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα π.Χ. κατεῖχον τὴν Α τοῦ Ἰορδάνου χώραν. Τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα ἐξέτειναν τὸ κράτος των μέχρι τῆς Μεσογείου. Ἐπολέμησαν ἐπανειλημμένως ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπετάγησαν.

ἄμορφος ὕλη. Ἡ ἔχουσα τὰ συνιστῶντα αὐτὴν μόρια ἀτάκτως ἐν τῷ χώρῳ διανεμημένα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *κρυσταλλικήν*.

Ἀμοῦ. Π. τῆς Κίνας. Βλ. **Ἀμόϊ.**

Ἀμοῦ Δάρια ἢ **Ἀμοῦ,** ὁ **Ὄξος** τῶν ἀρχαίων. Ποτ. ἐν τῷ Δ. Τουρκεστάν. Πηγάζει ἐκ τοῦ Παμίρ, σχηματίζει ἐν μέρει τὰ ὅρια Ἀφγανιστὰν καὶ Οὐσβεκιστάν, διαρρέει τὴν ἀμμώδη ἔρημον τοῦ Τουρκεστὰν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν λίμνην Ἀράλ. Μῆκος 2500 χλμ. Πλωτὸς κατὰ τμήματα.

Ἀμουλιανή. Νησὶς παρὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Βλ. **Μουλιανή.**

Ἀμούλιος. Μυθικὸς βασιλεὺς τοῦ Λατίου, ἀπόγονος τοῦ Ἀσκανίου, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ρωμύλου καὶ τοῦ Ρώμου.

Ἄμουνδσεν (Ροὰλδ Amundsen). Νορβηγὸς ἐξερευνητὴς τῶν πόλων. Ἀνεκάλυψε (1903-1905) τὴν «ΒΔ. δίοδον», ἥτις ἄγει ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἰς τὸν Εἰρηνικόν. Τῷ 1911 ἔφθασε δι' ἐλκήθρων εἰς

τὸν Βόρειον πόλον. Τῷ 1925 διῆλθε δι' ἀεροπλοίου ἄνωθεν τοῦ Β. πόλου. Τῷ 1923 ἀπωλέσθη ἐν τῇ Β. Παγωμένῃ θαλάσσῃ ἔνθα εἶχε μεταβῆ δι' ἀεροπλάνου πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Νόβιλε.

'Αμούρ. Ποτ. τῆς Α. Σιβηρίας καὶ τῆς Μαντζουρίας, ἀποτελῶν ἐπὶ μέγα διάστημα τὰ σύνορα τῶν δύο τούτων χωρῶν. Σχηματίζεται διὰ τῆς συμβολῆς τοῦ Σίλκα καὶ τοῦ 'Αργούν, πηγαζόντων ἐκ τῶν ὀρέων Ἰαβλονόϊ. Ἔχει συνολικὸν μῆκος 4478 χλμ. καὶ χύνεται εἰς τὴν Ὀχοτσκικὴν θάλασσαν ἐναντι τῆς ν. Σαχαλίνης. Εἶνε πλωτὸς ἐπὶ 2400 χλμ. ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, κατὰ τοὺς λοιποὺς μῆνας καλύπτεται ὑπὸ πάγων. Κατὰ μῆκος τῆς Β. ὄχθης διέρχεται ἀπὸ τοῦ 1914 ὁ σιδηρόδρομος τοῦ 'Α., ὅστις συνδέεται μετὰ τοῦ Ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου. Τὸ ρωσικὸν μέρος τῆς περιοχῆς τοῦ 'Α. ἀνήκει εἰς τὴν αὐτόνομον περιφέρειαν τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς καὶ διαιρεῖται εἰς δύο κυβερνεῖα: 1) *Τὸ τοῦ Ἀυτ.* 'Ι., μὲ ἔκτασιν 446.000 τ.χλμ., 333.000 κατ. καὶ πρωτ. *Βλαγοβεστένσκ* καὶ 2) *τὸ τοῦ Κάτω 'Α.* (ρωσ. *Πρὶ 'Αμούρ*) περιλαμβάνον καὶ τὴν Β. Σαχαλίνην, μὲ ἔκτ. 587.000 τ.χλμ., 648.000 κατ. καὶ πρωτ. τὸ *Βλαδιβοστόκ*.

ἀμουσία. Ἔλλειψις καλαισθησίας. || Ἐν τῇ Ψυχολογίᾳ, ἀπώλεια ὁλικὴ ἢ μερικὴ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι τὰ στοιχεῖα τοῦ μουσικοῦ λόγου ἢ τοῦ ἐκφράζεσθαι δι' αὐτῶν· καθ' ὅλα ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀφασίαν.

'Αμπαδιά. Ὀρεινὸν διαμέρισμα τῆς ἐπαρχ. 'Αμαρίου Κρήτης, εἰς τὴν ΝΑ. ὑπώρειαν τῆς Ἴδης, ἐν τῷ ὁποίῳ κατῴκουν ἄλλοτε οἱ 'Αβαδιῶται (βλ.λ.).

ἀμπαζούρ (τό· γαλλ. abat-jour). Προπέτασμα κατὰ τοῦ φωτὸς τῶν λυχνιῶν.

ἄμπαρα καὶ **μπάρα** (ἡ). Μέγας καὶ ἰσχυρὸς μοχλὸς δι' οὗ ἀσφαλίζουσι τὰς θύρας.

ἀμπάρι. Τὸ κύτος πλοίου.

ἀμπάριζα (ἡ). Δρομικὴ παιδιὰ λίαν διαδεδομένη ἐν Ἑλλάδι, καλουμένη ἐπίσης **ἄμπαρα** ἢ **μπάρα**.

'Αμπάρ-κιοΐ. Χ. Μακεδονίας. Βλ. Μάνδρες.

'Αμπελάκκι. 1) Ἔδρα κοιν. τῆς ν. Σαλαμῖνος, παρὰ τὴν Α. ἀκτήν. Κάτ. 1531. —2) Ἔδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Βάλτου. Κάτ. 497. Ἡ κοιν. περιλαμβάνει καὶ τὸ χ. 'Αρνάδα.

'Αμπελάκια. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 451. Ἐν 'Α. συνεκροτήθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος κοινοτικὸς συνεταιρισμὸς στηριζόμενος εἰς τὴν συνεργασίαν ὄχι μόνον τῶν ἐνηλίκων ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρων τῶν οἰκογενειῶν των. Πάντες οἱ συνεργαζόμενοι ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν διανομὴν τῶν κερδῶν ἀναλόγως τῆς ἐργασίας των.

'Αμπελακιώτισσα (πρὸν *Καστρὶ* καὶ *Κοζίτσα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας. Κάτ. 604.

'Αμπελᾶς (Τιμολέων). Δικαστικὸς (1850-1926). Ἔγραψεν εἰς καθαρεύουσαν ποιήματα, δράματα, μυθιστορήματα, ἱστορικὰ ἔργα.

'Αμπελιά (ἡ· πρὸν *Κάτω Δερεκλή*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φαρσάλων (Λαρίσης). Κάτ. 371.

ἀμπελίδα, ἀμπελίνα ἢ **ἀγρομπελίδα.** Κοιναὶ ὀνομασίαι τῶν κληματίδων καὶ ἰδίως κληματίδος τῆς φλογερᾶς.

ἀμπελιδοειδῆ ἢ **ἀμπελίδεια.** Οἰκογένεια ραμνικῶν φυτῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν τροπικῶν καὶ τῶν παρὰ τοὺς τροπικοὺς χωρῶν. Θάμνοι ἀναρριχητικοί, σπανίως ὄρθιοι μετ' ἐναλλασσόντων φύλλων συνοδευομένων ὑπὸ παραφύλλων. Ὁ καρπὸς ράξ πολύσπερμος. Κυριώτερα γένη ἡ *ἄμπελος* καὶ ἡ *λεία*.

'Αμπελικόν. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πλωμαρίου τῆς Λέσβου. Κάτ. 520. 'Αρχαῖος πύργος ὕψους 26 μ.

ἀμπελίνα. Βλ. ἀμπελίδα.

ἀμπελίνη. Χαλκοῦχος κόνις διὰ τὰς ἀμπέλους.

ἀμπελίς. Γένος πτηνῶν ξηροβατικῶν ἐκ τῶν ἀμπελιδῶν. Πτέρωμα μεταξοειδὲς σχηματίζον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πλατὺ λοφίον. *Α. ἡ πολύλαλος*, ἐκ τῶν κυριωτέρων πτηνῶν τοῦ γένους, ζῶσα εἰς τὰς Β. χώρας, ἔχει χρῶμα ἐρυθρόφαιον καὶ γλυκὺ ᾆσμα.

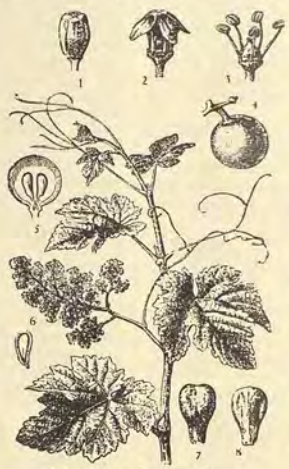

Ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος

1, 2, 3 ἄνθος εἰς διάφορα στάδια ἀναπτύξεως, 4 καρπός (ῥάξ), 5 τὸ αὐτὸ (διατομή), 6 γίγαρτον (διατομή), 7 γίγαρτον ἔμπροσθεν καὶ 8 ὄπισθεν (ἐν μεγεθύνσει)

'Αμπελιώνα. Ἔδρα κοινότ. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας. Κάτ. 327.

ἀμπελόδεσμος (ἡ). Ἀγρωστοειδές, φυόμενον ἐν ταῖς παραμεσογείοις χώραις. Χρησιμεύει ὡς φορβή.

'Αμπελόκαμπος (πρὸν *Καραγιούζι*). Ἔδρα κοιν. Ἠλείας. Κάτ. 631.

'Αμπελόκηποι. ΒΑ. προάστειον τῶν 'Αθηνῶν, πιθανῶς εἰς ἣν θέσιν ἔκειτο ὁ ἀρχαῖος δῆμος 'Αλωπεκῆς. — 2) (πρὸν *Δρυφαρᾶς*). Ἔδρα κοινότ. Αἰγιαλείας ('Αχαΐας). Κάτ. 586.—3) Ἔδρα κοιν. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 315.

ἀμπελοκλάδι, ἀμπελοκλαδόρριζα. Κοιναὶ ὀνομασίαι εἰδῶν τινων τῆς ἀριστολοχίας.

ἄμπελος (ἡ). 1) (Vitis). Γένος ἀναρριχωμένων φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ἀμπελοειδῶν περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη τῶν εὐκράτων χωρῶν καὶ δύο τῶν τροπικῶν. Εἰς τὸ εἶδος *ἄ. ἡ οἰνοφόρος* ἀνήκουσιν αἱ ἐν Εὐρώπῃ, Β. Ἀφρικῇ καὶ 'Ασίᾳ καλλιεργούμεναι ποικιλίαι. Ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ἡ οἰνοφόρος ἄμπελος ἀπαντᾷ ἐν 'Ασίᾳ. Ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῆς φυλλοξήρας εἰσήχθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ ἀμερικανικὰ εἴδη ἀμπέλων, λόγῳ τῆς ἀντοχῆς των εἰς τὴν φυλλοξήραν, εἴτε πρὸς παραγωγὴν μοσχευμάτων, ἐφ' ὧν ἐμβολιάζονται ποικιλίαι τῆς οἰνοφόρου ἀμπέλου εἴτε πρὸς παραγωγὴν νόθων εὐρωπαϊκο-ἀμερικανικῶν πρὸς ἐμβολιασμόν. Αἱ ποικιλίαι τῆς οἰνοφόρου ἀμπέλου εἶνε πολυάριθμοι. Αἱ ἑλληνικαὶ ὑπερβαίνουσι τὴν ἑκατοντάδα. Γνωστότεραι ἐκ τούτων, πρὸς παραγωγὴν ἐπιτραπεζίων σταφυλῶν εἶνε: *ροζακί, ἀϊτονύχι, ροδίτης, μοσχοφίλερον, μοσχᾶτον, τσαούσι, συρίχι, αὐγουλᾶτο, γλυκερήθρα, σιδερίτης, καρυστινόν, φραούλα, ἑπτακοίλι, βοστιτσιάνικον* κ.λ., διὰ τὴν οἰνοποίαν *σαββατιανόν, ἀμοργίτικο, φιλέρι, μαυρούδι, μαυροδάφνη, ρομπόλα, κουντοῦρα, βωδομάτι* κ.λ. Ἡ *σταφιδάμπελος* ἢ *κορινθιακὴ ἄ.* εἶνε ἀγίγαρτος ἑλληνικὴ ποικιλία τῆς οἰνοφόρου ἀ. Ταύτης ἀπαντῶνται σταθεραὶ παραλλαγαί, ἡ *σχιστόφυλλος* καὶ ἡ *στρογγυλόφυλλος*. Εἰς τὴν οἰνοφόρον ἀνήκει καὶ ἡ *σουλτανίνα*, ἐπίσης ἀγίγαρτος, παράγουσα σταφυλὰς μὲ λευκὰς ῥᾶγας, πρὸς βρῶσιν ἢ ἀποξήρανσιν. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀ. ἐν Ἑλλάδι καταλαμβάνει ἔκτασιν 1.500.000 στρεμμ. διὰ τὰς πρὸς παραγωγὴν υλεύκους καλλιεργουμένας ποικιλίας, 662.917 στρεμμ. διὰ τὴν κορινθιακὴν καὶ 14.000 διὰ τὴν σουλτανίναν. Ἡ οἰνοφόρος ἄ., ἀπαιτοῦσα ὡρισμένην ποσότητα θερμότητος διὰ τὴν ἀνάπτυξίν της, εὐδοκιμεῖ εἰς εὐκραεῖς χώρας ἐκτεινομένας μέχρι 55° πλάτους. Τὸ εὐνοϊκώτερον ὕψος εἶνε τὸ μὴ ὑπερβαῖνον τὰ 300 μέτρα.—2) 'Αμπελῶν, ἀμπέλι.

'Αμπελοῦζος. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καινουρίου (Ἡρακλείου) Κρήτης. Κάτ. 331.

ἀμπελουργία (ἡ). Ἡ ἐν μεγάλῃ κλίμακι καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου. Ἐν Ἑλλάδι ἡ ἀ. ἀποβλέπει εἰς τριπλοῦν σκοπόν: εἰς τὴν παραγωγὴν σταφυλῶν νωπῶν πρὸς βρῶσιν, σταφυλῶν πρὸς οἰνοποίησιν καὶ σταφυλῶν πρὸς ἀποξήρανσιν. Ὡς πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀ. ἔρχεται ἀμέσως μετὰ τὸν καπνὸν καὶ τὰ σιτηρά. Καλύπτει περίπου ἔκτασιν 2.177.000 στρεμμάτων καὶ ἡ ἐτησία παραγωγή της ἀντιπροσωπεύει τὸ ποσὸν τῶν 250 ἑκατομμ. χρυσῶν δραχμῶν.

'Αμπελοχώρι (πρὸν *Ἀμπελοσάλεσι*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 460.

ἀμπέλοφις. Γένος ἀμπελοειδῶν φυτῶν. *Α. ἡ πεντάφυλλος*, ἰθαγενὴς τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἀναρριχητικὸν φυτὸν προσφιλὲς εἰς τὰς Β. χώρας διὰ τὴν ἀνθεκτικότητά του εἰς τὸ ψῦχος.

ἀμπελών. Ἀμπελόφυτος ἀγρός, ἀμπέλι.

'Αμπελών (πρὸν *Καζακλάρ*). Ἔδρα κοιν. Τυρνάβου (Λαρίσης). Κάτ. 3156.

ἀμπελώνα. Βλ. **ὀποπάναξ**.

'Αμπέρ ('Ανδρέας Μαρία Ampère). Γάλλος φυσικός (1775-1836). Ἔδρε τὸν φερώνυμον αὐτοῦ κανόνα, ὅστις παρέχει τὴν διεύθυνσιν τῆς ὀπὸ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐκτρεπομένης μαγνητικῆς βελόνης. Ἐμελέτησε τὰ τῆς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως τῶν ἠλεκτρικῶν ρευμάτων. Ἐξήγησε τὸν μαγνητισμὸν ὡς ὀφειλόμενον εἰς τὴν ὕπαρξιν στοιχειωδῶν ἠλεκτρικῶν ρευμάτων. Ἠρεύνησε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ ἐπὶ τῶν ἠλεκτρικῶν ρευμάτων.

ἀμπέρ. Μονὰς τῆς ἐντάσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Γάλλου φυσικοῦ 'Αμπέρ. Δηλοῖ τὴν ποσότητα τῆς ἠλεκτρικῆς, ἥτις διέρχεται διὰ τῆς καθέτου τομῆς ἀγωγοῦ εἰς ἓν δευτερόλεπτον. Ἡ ποσότης αὕτη διερχομένη διὰ διαλύσεως νιτρικοῦ ἀργύρου καταχρημνίζει 0,001118 γραμμάρια ἀργύρου.

ἀμπερομετρικὸς νόμος. Ἠλεκτρομαγνητικὸς ἢ ἠλεκτρολυτικὸς νόμος, δι' οὗ μετρεῖται ἡ πρὸς τὸν καταναλωτὴν διαβιβαζομένη ποσότης ἠλεκτρικῆς.

ἀμπεριόμετρον. Ὄργανον δι' οὗ μετρεῖται ἡ ἔντασις τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

'Αμπέτ. Δύο ἀδελφοί, *Ραφαήλ* (1780-1865) καὶ *'Αναγίας* (1790-1850), Ἕλληνες πολῖται, καταγόμενοι ἐκ Συρίας καὶ πλουτίσαντες ἐν Αἰγύπτῳ καὶ 'Αγγλίᾳ. Ἵδρυσαν ἐν Καΐρῳ τὴν 'Αμπέτειον Σχολὴν (γυμνάσιον, ἐμπορικὴ σχολή. Τμῆμα ἑλληνικὸν καὶ τμῆμα ἀραβικόν).

'Αμπέτειος σχολή. Βλ. 'Αμπέτ.

'Αμπέτσο (Ampezzo). Διαμέρισμα τοῦ ἰταλικοῦ Τυρόλου ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἄνω Βόϊτα, παραποτάμου τοῦ Πιάβε.

ἀμπέχονον καὶ **ἀμπεχόνη.** Μικρὸν καὶ ἐλαφρὸν ἔνδυμα τῶν ἀρχαίων Ἑλληνίδων πορπούμενον συνήθως ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἀφῆνον τὰς χεῖρας ἐλευθέρας. || Ἐξωτερικὸν στρατιωτικὸν ἔνδυμα τοῦ κορμοῦ φθάνον μόνον μέχρι τῆς μέσης.

'Αμπλιανή. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας (Αἰτωλίας καὶ 'Ακαρνανίας). Κάτ. 500.—2) Θέσις μεταξὺ 'Αμφίσσης καὶ Γραβιᾶς ἐν Παρνασσίδι, ἔνθα (1824) κατόπιν σφοδρᾶς μάχης νίκη Ἑλλήνων κατὰ Τούρκων.

ἀμπολή (ἡ). Αὐλαξ δι' ἧς ῥέει τὸ ποτιστικὸν ὕδωρ.

ἀμποῦλλα (ἡ). Φῦσιγξ ἐξ εἰδικῆς ὑάλου ('Ιένης), χρήσιμος πρὸς συντήρησιν ἀπεστειρωμένων ὑγρῶν φαρμάκων ὑποδορείου χρήσεως.

ἀμπουρκοῦνα (ἡ). Εἶδος μεγάλου ἐπιμήκους σύκου.

'Αμπρακία. Βλ. 'Αμβρακία.

ἄμπυξ -υκος (ὁ καὶ ἡ). Ταινία ἢ διάδημα μετάλλινον πρὸς ἀνάδεσιν τῆς κόμης τῶν ἀρχαίων Ἑλληνίδων. || Τὸ προμετωπίδιον τῶν ἵππων.

ἀμπωτις -ιδος καὶ **-εως** (ἡ). Μία τῶν φάσεων τῆς παλιρροίας (βλ.λ.).

'Αμρ-ῖβν-ἐλ-'Ας ἢ **'Αμροῦ.** Ἄραψ στρατηγὸς (-663). Κατέκτησεν 639-642 τὴν Αἴγυπτον, τὴν Βάρκαν καὶ τὴν Τριπολίτιδα καὶ ἔκτισε τὸ παλαιὸν Κάϊρον.

'Αμρῖ (ἢ **'Αμβρὶ** κατὰ τοὺς Ο'). Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ (928-917 π.Χ.).

ἄμριτα. Τὸ νέκταρ τῶν θεῶν τοῦ νεοβραχμανισμοῦ καὶ ποτὸν τῆς ἀθανασίας.

'Αμρίτσαρ. Π. τῶν 'Ινδιῶν ἐν Πεντζάβ, πρωτ. διαμερίσματος, 45 χλμ. Α τῆς Λαχόρ, θρησκευτικὸν κέντρον τῶν Σίχ. Κάτ. 160.200. Ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Κασμήρια, τάπητες.

'Αμροῦ. Βλ. **'Αμρ-ῖβν-ἐλ-'Ας.**

'Αμσασπάντ. 'Αγαθοὶ δαίμονες τῆς ζωροαστρικῆς μυθολογίας.

'Αμστελόδαμον. Βλ. 'Αμστερδάμ.

'Αμστερδάμ ἢ **'Αμστελόδαμον** (Amsterdam). Ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ὁλλανδίας ἐπὶ τῆς ΝΔ. ἄκρας τῆς Ζοΐδερζέ, συνδεομένη καὶ ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Β. θαλάσσης διὰ διώρυγος. Κάτ. 749.500. Σπουδαῖος ἐμπορικὸς λιμὴν ἰδίως διὰ τὴν εἰσαγωγὴν καφέ, τεΐου, καπνοῦ, ζαχάρεως καὶ κίνας. Ἔχει δύο πανεπιστήμια, μεγάλου ἐνδιαφέροντος μουσεῖα, πλούσια ἰδίως εἰς πίνακας τῶν παλαιῶν Ὁλλανδῶν ζωγράφων, βιβλιοθήκην, ἀδαμαντογλυφεῖα κλ. Διασχίζεται ὑπὸ 4 μεγάλων ἡμικυκλικῶν διωρύγων καὶ πολλῶν μικροτέρων, διὸ ἐκλήθη Βενετία τοῦ Βορρᾶ.

amt. Ἐμπορικὸς ὅρος συντετμημένος ἀπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ διεθνοῦς καταστάντος amount = ποσότης.

'Αμύγδαλα (πρὸν *Τζουμά*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 1154.

ἀμυγδαλαῖ καὶ **ἀμυγδάλαι** ἢ **ἀντιάδες.** Λεμφαδενοειδῆ ὄργανα τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ ἐν σχήματι ἀμυγδάλου: *δύο* συμμετρικὰ ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ φάρυγγος (*παρίσθμιοι* ἢ *ὑπερῴιοι ἀ.*, αἱ κυρίως ἀμυγδαλαῖ) καὶ *ἓν* κεντρικὸν εἰς τὸ ἄνω τοίχωμα τῆς ρινικῆς μοίρας τοῦ φάρυγγος (*φαρυγγικαὶ ἀ.*). Προφυλάττουσι κατὰ τῶν ἀπὸ τοῦ στόματος ἢ τῆς ρινὸς μολύνσεων, ἀλλὰ καὶ ὑπόκεινται εἰς συχνὰς φλεγμονὰς (*ἀμυγδαλῖτις*). Βλ. καὶ *ἀμυγδαλοτομία*.

ἀμυγδαλᾶτον. Εἶδος γλυκύσματος ἐξ ἀμυγδάλων.

ἀμυγδαλέλαιον. Τὸ διὰ λειοτριβήσεως καὶ ἐν ψυχρῷ ἐκθλίψεως τῶν γλυκέων καὶ πικρῶν ἀμυγδάλων λαμβανόμενον ἔλαιον, κν. **ἀμυγδα-**

λόλαδο. Χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν ἀλοιφῶν καὶ τὴν σαπωνοποιΐαν.

ἀμυγδαλῆ. 1) Θάμνος ἢ δένδρον φυλλοβόλον ἐκ τῶν ροδανθῶν, περιλαμβάνον πολλὰς ποικιλίας αἵτινες κατατάσσονται εἰς 7 ὁμάδας: α) τὰς *ἀγρίας ἀ.*. συνήθως θάμνους φέροντας καρπὸν σκληροκέλυφον καὶ περιέχοντα πικρὰν ψῖχα καρπόν, β) τὰς *πικραμυγδαλᾶς*, δένδρα παράγοντα ἀμύγδαλα πικροπύρηνα, γ) τὰς *γλυκυκάρπους*, ὧν ὁ καρπὸς εἶνε σκληροκέλυφος, γλυκοπύρηνος, δ) τὰς *ἁπαλοκάρπους*, δένδρα μὲ καρπὸν ἁπαλοκέλυφον (τὰ κν. *ἀφρᾶτα* ἢ *ἀφραμύγδαλα*) καὶ γλυκοπύρηνον, ε) τὰς *ἀνατολικάς*, δένδρα μὲ ἄνθη ρόδινα καὶ καρπὸν γλυκοπύρηνον, ς) τὰς *μικροκάρπους*, ὧν ὁ καρπὸς εἶνε σκληροκέλυφος, γλυκοπύρηνος μήκους 5-6 ἑκστμ. καὶ ζ) τὰς *ροδακινομόρφους*, μὲ γλυκοπύρηνον καρπόν, περιβαλλόμενον ὑπὸ σαρκώδους ἐξωκαρπίου. Τὸ χρησιμώτερον εἶδος εἶνε *ἀ. ἡ κοινή*, δένδρον, σπανίως θάμνος, ἰθαγενὲς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα καλεῖται *ἀμυγδαλιά*. Ταύτης διαφορὰ εἶνε ἡ ὡς δένδρον κοσμητικὸν θεραπευομένη *ἀ. ἡ πληρανθής*. Κοσμητικὸν εἶδος ἐπίσης εἶνε ἡ *νανοφυὴς ἀ.* Ἡ ἀ. ἀνθεῖ καὶ βλαστάνει πρωΐμως. Τὸ ἐκ τοῦ κορμοῦ της ἐκκρινόμενον κόμμι χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ξύλον της εἶνε σκληρόν. Εἰς τὰ φύλλα της περιέχεται κιτρίνη βαφικὴ οὐσία.—2) Βλ. *ἀμυγδαλαῖ*.

ἀμυγδαλιά (ἡ). Τὸ δένδρον ἀμυγδαλῆ (βλ.λ.).

Ἀμυγδαλιά. 1) Ἕδρα κοιν. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 178.—2) (πρώην *Πλέσσα*). Ἕδρα κοιν. Δωρίδος (Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος). Κάτ. 951.

Ἀμυγδαλιάς (ὁ· πρώην *Μπουγιοὺκ Τεκελέρ*). Ἕδρα κοιν. Κοζάνης. Κάτ. 77.

Ἀμυγδαλιές. 1) (πρώην *Γιαρδεμλῆ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 65.—2) (πρώην *Πικριβενίτσα*) Ἕδρα κοιν. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 754.—3) (πρώην *Ζελέχοβα*) Ἕδρα κοιν. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 739.

ἀμυγδαλίνη. Οὐσία περιεχομένη εἰς τὰ πικρὰ ἀμύγδαλα καὶ τοὺς πυρῆνας τοῦ ροδακίνου, βερικόκκου, κερασίου κ.λ. Διασπωμένη παράγει τὸ λίαν δηλητηριῶδες ὑδροκυάνιον.

ἀμυγδαλίτης. Πέτρωμα πυριγενές, οὗ αἱ κοιλότητες ἐπληρώθησαν ὑπὸ χαλαζίου, ἀσβεστίου ἢ ἄλλων ὀρυκτῶν, ἡ *ἀμυγδαλόπετρα*.

ἀμυγδαλῖτις (ἡ). Φλεγμονὴ καὶ ἐξόγκωσις τῶν ἀμυγδαλῶν τοῦ στόματος, νόσος λοιμώδης ἐμπύρετος διαφόρων μορφῶν.

ἀμυγδαλοειδῆ (drupaceæ). Ὑποδιαίρεσις τῆς τάξεως τῶν ροδανθῶν περιλαμβάνουσα τὰ γένη *προύνη, κέρασος, ἀμυγδαλή, ροδακινέα* κ.ἄ.

Ἀμυγδαλοκεφάλι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 246.

ἀμυγδαλόλαδο. Βλ. **ἀμυγδαλέλαιον**.

ἀμύγδαλον. Ὁ καρπὸς τῆς ἀμυγδαλῆς. Τρώγεται ξηρὸς ἢ νωπὸς πρὶν ἢ ἔτι παγῇ ἡ ψῖξ αὐτοῦ, ὅτε κν. καλεῖται *τσάγαλον* ἢ *τσίγδαλον*. Γίνεται μεγάλη χρῆσις αὐτοῦ πρὸς παρασκευὴν ζαχαρωτῶν καὶ ποικίλων γλυκισμάτων. Ἐκ χυμοῦ τῶν γλυκέων ἀ. παρασκευάζεται τὸ δροσιστικὸν ποτὸν *σουμάδα*.

ἀμυγδαλοτομία. Χειρουργικὴ ἐπέμβασις, καθ' ἣν ἀποτέμνονται τὰ προεξέχοντα μέρη τῶν ἀμυγδαλῶν. Ἐνδείκνυται ὅταν ἡ χρονία ὑπερτροφία αὐτῶν γίνεται ἀφορμὴ συχνῶν ὀξειῶν προσβολῶν.

ἀμυγδαλοτόμον. Ἐργαλεῖον δι' οὗ ἐκτελεῖται ἡ ἀμυγδαλοτομία.

ἀμύελος ἶς. Νευρικὴ ἶς μὴ ἔχουσα μυελίνην.

ἀμυκλάδες. Πολυτελῆ ἀνδρικὰ ὑποδήματα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, κατασκευαζόμενα ἐν Ἀμύκλαις.

Ἀμύκλαι. Ἀρχαιοτάτη π. τῶν Ἀχαιῶν, πρωτ. τοῦ βασιλείου τοῦ Μενελάου, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Ἀμύκλα*. Ἐρείπια αὐτῆς ἀναγνωρίζονται μίαν ὥραν Ν τῆς Σπάρτης, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα.

Ἀμύκλας -α. Υἱὸς τοῦ Λακεδαίμονος καὶ τῆς Σπάρτης. Ἵδρυσε τὰς Ἀμύκλας.

ἀμυλάζη. Ἔνζυμον τῶν ἀμυλούχων· μετατρέπει τὸ ἄμυλον εἰς διαλυτὰ σώματα, δεξτρίνας καὶ μαλτόζην.

ἀμυλαλκοόλη ($C_6H_{11}OH$). Τὸ κύριον συστατικὸν τῶν ζυμελαίων. Ὑγρὸν ἐλαιῶδες, μεθυστικώτερον τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ δηλητηριῶδες, τὸ κυρίως ἐπιβλαβὲς συστατικὸν τῶν οἰνοπνευματούχων ποτῶν.

ἀμυλένιον. Κοινὸν ὄνομα τῶν ἀκορέστων ὑδρογονανθράκων τοῦ τύπου C_5H_{10}.

ἀμυλικαὶ ἑνώσεις. Χημικαὶ ἑνώσεις τοῦ ἀμυλίου.

ἀμύλιον. Ἡ χημικὴ ρίζα (C_1H_{11}) ἐξ ἧς σχηματίζονται αἱ λεγόμεναι ἀμυλικαὶ ἑνώσεις.

ἀμυλοειδὴς ἐκφύλισις. Διήθησις ὀργάνων τοῦ σώματος διὰ λευκωματοειδοῦς οὐσίας ὁμοίας πρὸς ἄμυλον, συμβαίνουσα εἰς τινας καχεκτικὰς νόσους.

ἀμυλόκολλα. Κόλλα ἐξ ἀμύλου ἀναλυομένου ἐν ὕδατι καὶ θερμαινομένου ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

ἀμυλολύτης. Ἔνζυμον πέπτον τὸ ἄμυλον καὶ μεταβάλλον τοῦτο εἰς ἁπλουστέρους ὑδατάνθρακας καὶ δὴ εἰς δεξτρίνας καὶ βινοσάκχαρον. Ἀμυλολύται ὑπάρχουσιν εἰς διάφορα πεπτικὰ ὑγρὰ τοῦ ὀργανισμοῦ, ἤτοι εἰς τὸν σίελον *(πτυελίνη)*, εἰς τὸ παγκρεατικὸν ὑγρὸν *(παγκρεατικὴ πτυελίνη)* καὶ εἰς τὸ ἐντερικὸν ὑγρόν.

ἄμυλον. Φυτικὴ οὐσία, λευκὴ καὶ ἄοσμος, ἀπαντῶσα εἰς τὰ σπέρματα καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῶν φυτῶν. Ἐξάγεται κυρίως ἐκ τῶν σπερμάτων τῶν σιτηρῶν καὶ εἶνε γνωστὴ εἰς τὸ ἐμπόριον ὡς *κόλλα τῶν ὑποκιμίων* ἢ *τοῦ κολλαρίσματος*. Τὸ ἄ. εἶνε ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου $C_6H_{10}O_5$ προκύπτων ἐκ τῆς συμπυκνώσεως μεγάλου ἀριθμοῦ μορίων γλυκόζης δι' ἀποβολῆς ὕδατος, εἶνε σύμπλοκον ἀποτελούμενον ἐξ *ἀμυλόζης* καὶ *ἀμυλοπηκτίνης*. Παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν ὀργανωμένων κόκκων καὶ εἶνε εὐρύτατα διαδεδομένον εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον (οἱ μύκητες καὶ ἡ οἰκογένεια τῶν γεντιανωδῶν δὲν περιέχουσιν ἄ.). Σχηματίζεται εἰς τὰ πράσινα μέρη τοῦ φυτοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, διαλύεται ὑπὸ τῆς *ἀμυλάζης*. τίθεται ἐν κινήσει ἐντὸς τοῦ βλαστοῦ ὑπὸ μορφὴν γλυκόζης καὶ ἀποστέλλεται εἰς τὰ ἀποταμιευτικὰ ὄργανα (σπέρματα, κονδύλους, ριζώματα), ἔνθα συσσωρεύεται, συμπυκνοῦται καὶ ἀδιαλυτοποιεῖται ὑπὸ τὴν ἀρχικήν του μορφήν. Ὅταν πάλιν χρειασθῇ εἰς ὄργανόν τι τοῦ φυτοῦ, διαλύεται καὶ κινητοποιεῖται ἐκ νέου καὶ μεταβαίνει ὑπὸ μορφὴν γλυκόζης εἰς τὸ ὄργανον ἐκεῖνο. Εἰς τὴν συνήθη θερμοκρασίαν, τὸ ἄ. εἶνε ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν ἀλκοόλην, τὸν αἰθέρα, τὴν γλυκερίνην. Ἀναλελυμένον ἐντὸς ὕδατος καὶ θερμαινόμενον περὶ τοὺς 60 βαθμούς, ὀγκοῦται καὶ σχηματίζει μίαν μᾶζαν γλοιώδη, τὴν *μαζαλίδα*, τὴν κοινὴν *ἀμυλόκολλαν*. Τὰ ἀραιὰ ὀξέα σακχαροποιοῦσι τὸ ἄ., τὰ δὲ πυκνὰ παράγουσι μετ' αὐτοῦ αἰθέρας.

Τὸ ἄ. εἶνε σπουδαία θρεπτικὴ οὐσία, χρησιμεύει δὲ εἰς τὴν παρασκευὴν γλυκισμάτων, εἰς τὸ κολλάρισμα τῶν ὑφασμάτων, τὴν παρασκευὴν πούδρας κ.λ. Εἰς τὴν ἰατρικὴν χρησιμεύει ὡς ἐπιπαστικὸν φάρμακον καὶ ἐσωτερικῶς ὡς ἀντίδοτον ἐπὶ δηλητηριάσεων ἐξ ἰωδίου.

Ἄμφια

1 φελόνιον 2 μανδύας 3 σάκκος μετ' ὠμοφορίου 4 σιτζάριον ἀρχιερέως 5 ἐπιτραχήλιον 6 ὡράριον 7 ἐπιγονάτιον 8 ἀρχιερατικὴ ῥάβδος 9 μίτρα 10 σάκκος 11 ζώνη 12 ἐγκόλπιον 13 ἐπιμάνικα

ἀμυλονιτρίτης ἢ **νιτρῶδες ἄμύλιον.** Πτητικὸν ρευστόν, εὔοσμον, εὔχρηστον ὡς ἀγγειοδιασταλτικὸν φάρμακον πρὸς εἰσπνοὰς ἐπὶ στηθάγχης.

ἀμυλοφίνη. Ἓν τῶν τριῶν ἐνζύμων τοῦ παγκρεατικοῦ ὑγροῦ.

ἄμυνα. Ἀπόκρουσις ἐπιθέσεως. ‖ *(Νομ.)* Ἡ ἀπόκρουσις παρανόμου ἐπιθέσεως διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων. Εἶνε θεμιτὸν μέσον ὑπερασπίσεως τῶν ἰδίων ἡμῶν δικαίων, ἐφ' ὅσον περιορίζεται ἐντὸς τῶν ἀναγκαίων ὁρίων τῆς ἀποκρούσεως.

Ἄμυνα Ἀεροπορική. Κρατικὴ ὀργάνωσις ἐν Ἑλλάδι πρὸς οἰκονομικὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀεροπορίας.

Ἀμύνανδρος. Βασιλεὺς τῶν Ἀθαμάνων τῆς Ἠπείρου, δράσας 220-184 π.Χ. ἐν τοῖς πολέμοις τῶν Μακεδόνων, Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων.

Ἀμύνταιον (πρώην *Σόροβιτς*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 2148. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Μοναστηρακίου. Τῇ 24.10.1912 αἰφνιδιασμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑποχώρησις πρὸς Κοζάνην.

Ἀμύντας -ου καὶ -α. Τρεῖς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας. 1) *Ὁ Α'*, υἱὸς Ἀρκέτα, βασιλεύσας 540-493 π.Χ.—2) *Ὁ Β'*, βασιλεύσας 392-390 π.Χ.—3) *Ὁ Γ'*, υἱὸς Ἀρριδαίου, πάππος τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. Ἐβασίλευσε 389-369 π.Χ. μετὰ διετοῦς διακοπῆς, καθ' ἣν κατεῖχε τὸν θρόνον του ὁ Ἀργαῖος.

Ἀμύντας ὁ Ἀρραβαίου. Στρατηγὸς τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου πολεμήσας κατὰ τὰς μάχας τοῦ Γρανικοῦ καὶ τῆς Ἰσσοῦ. Εἶτα σατράπης τῆς Βακτριανῆς.

ἀμυντικὸν ἐπιβοήθημα. Γενικὴ ὀνομασία τῶν διαφόρων ἐμποδίων τὰ ὁποῖα τίθενται πρὸ τῶν ὀχυρωμάτων ἵνα δυσχεραίνωσι τὴν προχώρησιν τοῦ ἐπιτιθεμένου (συρματοπλέγματα, δενδροτομίαι, ὑπονομίσκοι, σκόλοπες, δρύφακτα, ὁδοφράγματα, πλήμμυραι κ.λ.).

Ἀμυότος. Ἐξελληνισμένον ὄνομα τοῦ *Ἀμυώ* (βλ.λ.).

ἀμυοτροφία. Ἡ μυατροφία (βλ.λ.).

Ἀμυρά (τά). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βιάννου (Λασηθίου). Κάτ. 809.

ἀμυρίς. Γένος ρυτοειδῶν φυτῶν τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς. *Ἀ. ἡ βαλσαμική*, τῶν Ἀντιλλῶν, δίδει καλὸν ξύλον, εὐῶδες βάλσαμον καὶ αἰθέριον ἔλαιον.

Ἄμυρος. Μικρὸς ποτ. τῆς Α. Θεσσαλίας. Πηγάζει ἐπὶ τῶν Ν. κλιτύων τοῦ Κισσάβου καὶ χύνεται εἰς τὸ Ἀσμάκι, ὀλίγον πρὸ τῶν ἐκβολῶν τούτου εἰς τὴν Βοιβηΐδα λίμνην.

Ἀμυρταῖος. Ἐξελληνισμένον ὄνομα δύο βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, ἀγνώστου ποίων.

ἄμυστις -ιδος καὶ **-ιος.** Ἡ ἐντὸς ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος ἀμυστὶ πόσις ὁλοκλήρου τοῦ ἓν τινι ποτηρίῳ περιεχομένου οἴνου, παίγνιον παρ' ἀρχαίοις.

ἀμυχή. Ἐπιπόλαιον τραῦμα τοῦ δέρματος, κν. **τσουγγρανιὰ ἢ τσαγγρουνιά.**

Ἀμυώ (Ἰάκωβος Amyot). Γάλλος φιλόλογος καὶ ἐπίσκοπος (1513-1593). Περίφημος ὡς μεταφραστὴς τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Λόγγου κ.ἄ.

ἀμφημερινὸς πυρετός. Ἑλώδης διαλείπων πυρετός, ἔχων καθημερινοὺς παροξυσμούς.

ἄμφια. Τὰ ἰδιαίτερα λαμπρὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα περιβάλλονται οἱ κληρικοὶ κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν διαφόρων ἱεροτελεστιῶν. Ἐπίσης τὰ διάφορα διὰ τὴν θείαν λατρείαν ἀπαραίτητα διακεκοσμημένα τεμάχια ὑφασμάτων, δι' ὧν καλύπτονται ἱερὰ σκεύη καὶ διακοσμοῦνται ἀντικείμενα καὶ μέρη τοῦ ναοῦ (Ἅ. τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας: *στιχάριον, ὠράριον, ἐπιμάνικα, ἐπιτραχήλιον, ζώνη φελονίου, ἐπιγονάτιον, ἐπιστήθιος σταυρός, σάκκος, ὠμοφόριον, μίτρα, ἐγκόλπιον, ποιμαντορικὴ ῥάβδος*). Πρὸς τούτοις τὰ καλύμματα τῆς Ἁγ. Τραπέζης *(κατασάρκιον, εἱλητόν, ἀντιμήνιον)*, τὰ καλύμματα τῶν σκευῶν : (*ἀὴρ* καὶ τὰ λοιπὰ δύο καλύμματα τοῦ Ποτηρίου καὶ τοῦ Ἁγίου Δίσκου), τὰ *βημόθυρα*, ὁ *ἐπιτάφιος* καὶ ὁ *ἀετός*.

Ἀμφιδέτης ναυτικός
Α στρεπτήρ, Β ἀμφιδετικὸς στρεπτήρ, Γ στρεπτὸς τρόχιλος

ἄμφια (τά). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σαπῶν (Ροδόπης) Κάτ. 512.

Ἀμφιάλη Ἄκρα Παρ' ἀρχαίοις, ἡ κατὰ τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος παραλία τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα νῦν τὸ Πέραμα.

Ἀμφιάραος. Μυθολογικὸς ἥρως καὶ μάντις θεοποιηθείς, εἷς τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ εἷς τῶν κυνηγῶν τοῦ Καλυδωνίου κάπρου. Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῶν *Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας*, καίτοι προβλέπων τὸ λυπηρὸν αὐτῆς τέλος. Ἀποθανὼν κατὰ ταύτην κατῆλθεν εἰς τὸν Ἅδην, ἐπιβαίνων τοῦ ἅρματός του, διὰ χάσματος ἀνοιχθέντος εἰς τὴν γῆν παρὰ τὸν Ὠρωπόν, ἔνθα βραδύτερον ἱδρύθη τὸ *Ἀμφιάρειον*.

Ἀμφιάρειον ἢ **Ἀμφικράειον.** Ἱερὸν τοῦ *Ἀμφιαράου* (βλ.λ.), τόπος λατρείας, μαντεῖον καὶ θεραπευτήριον.

ἀμφιάρθρωσις. Εἶδος ἀρθρώσεως ὀστῶν μὲ ἐπιπέδους ἢ μόλις ὑποκύρτους ἀρθρικὰς ἐπιφανείας.

ἀμφίβια (τά· amphibia). Ὁμοταξία ψυχροαίμων σπονδυλωτῶν ζώων, μὲ γυμνὸν δέρμα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν (γυρῖνοι) ἀναπνέουσι διὰ βραγχίων, ὅταν δὲ ἀναπτυχθῶσι, συνήθως διὰ τῶν πνευμόνων. Δύνανται νὰ ζήσωσι τόσον ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, πολλαπλασιάζονται δὲ δι' ᾠῶν τὰ ὁποῖα γεννῶσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ἡ ὁμοταξία ὑποδιαιρεῖται εἰς 3 συνήθεις τάξεις· τὰ *ἄκερκα* ἢ *ἄνουρα* (λεγόμενα καὶ *βατράχια*), τὰ *κερκοφόρα* καὶ τὰ *ἄποδα*. Τινὲς μεταχειρίζονται τὸν ὅρον *β τράχια* πρὸς δήλωσιν ὁλοκλήρου τῆς ὁμοταξίας τῶν ἀ. ‖ *Ἀ φίβια φυτά*, τὰ δυνάμενα νὰ ζήσωσι τόσον ἐν τῷ ὕδατι ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.

ἀμφιβληστροειδής. Ὁ ἐσώτατος χιτὼν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀποτελῶν συνέχειαν καὶ διάπλωσιν τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου· ἐπ' αὐτοῦ σχηματίζονται τὰ ὀπτικὰ εἴδωλα.

ἀμφιβληστροειδῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἐξασθενοῦσα τὴν ὅρασιν.

ἀμφίβληστρον. Εἶδος δικτύου παρ' ἀρχαίοις, ὁ νῦν *πεζόβολος* (βλ.λ.). ‖ Τὸ δίκτυον τῆς σφενδόνης ἔνθα τίθεται τὸ βλῆμα. ‖ Εἶδος ἀρχαίου ἐνδύματος, ἄλλως λεγόμενον *περίβλημα*.

ἀμφιβολία. Κατάστασις τοῦ πνεύματος καθ' ἣν δὲν εἶνέ τις βέβαιος περὶ τινος πράγματος. ‖ *(Λογ.)* Τὸ σόφισμα τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς διπλῆς σημασίας λέξεων ἢ τῆς δυσχερείας περὶ τὴν σύνταξιν. ‖ *(Ψυχ.)* Ἡ ἀμφιταλάντευσις, εἰς ἣν περιπίπτει τις προκειμένου νὰ κρίνῃ ἐπὶ δυσχερῶν περιπτώσεων (θεωρητικὴ ἀμφιβολία) ἢ νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ πολλῶν ἑλατηρίων ἄτινα φαίνονται ἢ εἶνε πράγματι ἐξ ἴσου ἰσχυρά (πρακτικὴ ἀμφιβολία).

ἀμφιβολίτης. Ὄρυκτὸν σπουδαιότατον, ἐκ τῶν συστατικῶν τῶν ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων. Ἄλας τοῦ μεταπυριτικοῦ ὀξέος (H_2SiO_3) μὲ βάσεις τὸν σίδηρον, τὸ μαγνήσιον, τὴν ἄσβεστον, σπανιώτερον τὸ ἀργίλιον, τὸ νάτριον καὶ τὸ λίθιον. Ἔχει σκληρότητα 5,5, εἰδ. βάρος 2,9-3,3, χρῶμα ἀπὸ τοῦ λευκοῦ μέχρι τοῦ μέλανος (συνήθως καστανόχρους καὶ πράσινος). Λάμψις ὑαλώδης. Παραλλαγαὶ ὁ *τρεμολίτης*, ὁ *ἀκτινόλιθος*, ἡ *κερατόλιθη*.

ἀμφιβολιτικὸς σχιστόλιθος. Πέτρωμα χρώματος βαθυπρασίνου, ἔχον ὡς κύριον συστατικὸν τὸν *ἀμφιβολίτην*.

ἀμφίβραχυς. Ἐν τῇ ἀρχ. Μετρικῇ, τρισύλλαβος ποὺς ἀρχίζων καὶ τελειώνων διὰ βραχείας συλλαβῆς, π.χ. ἄμεινον (⏑–⏑).

ἀμφιγονία ἢ **ἀμφιγένεσις.** Ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν εἰδῶν τῶν ζώων διὰ τῆς συμπράξεως τῶν δύο φύλων, τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος. Ἀντίθ. *μονογονία*.

ἀμφιδέτης. Τεμάχιον ξύλινον, δερμάτινον κ.λ. δι' οὗ συνδέονται δύο μέρη ἑνούμενα πρὸς αὐτὸ ἑκατέρωθεν (*ἰδηροτροχιῶν, ξυλουργικός, ὑποσκευῆς* κ.λ.). ‖ *(Ναυτ.)* Ὁ ἄλλως *ἀμφιδετικὸς στρεπτήρ*, στρεπτὴρ ἀπολήγων ἑκατέρωθεν εἰς δύο μικρὰ τεμάχια ἀλύσεως, ἅτινα συγκρικοῦνται μεταξὺ δύο ἀμμάτων τῶν ἀλύσεων τῶν πεποντισμένων ἀγκυρῶν τοῦ ἐν ἀμφιδετήσει διατελοῦντος πλοίου, οὕτως ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ συστροφὴ τῶν ἀλύσεων τούτων, κν. *καραμουσέλι*.

ἀμφιδέτησις *(Ναυτ.)* Ἡ ἀγκυροβολία πλοίου διὰ δύο ἀγκυρῶν. ‖ Ἡ σύνδεσις τῶν ἀλύσεων τῶν δύο πεποντισμένων ἀγκυρῶν τοῦ πλοίου διὰ τοῦ ἀμφιδέτου ἢ τοῦ ἀμφιδετικοῦ στρεπτῆρος.

Ἀμφιδρόμια (τά). Ἑορτὴ τελουμένη παρ' ἀρχαίοις ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ νεογεννήτου βρέφους τὴν πέμπτην ἢ δεκάτην ἡμέραν μετὰ τὸν τοκετόν, ὅτε ἐδίδετο καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὸ βρέφος.

ἀμφίεδρος ἀδάμας. Ὁ ἔχων καὶ κατὰ τὴν ἄνω καὶ κατὰ τὴν κάτω ἐπιφάνειαν ἕδρας, στιλβαδάμας, μπριλλάντι.

ἀμφιζυγίς (ἡ). Διπλοῦς ρυμός, δηλ. δύο ἀντίρρυμοι ἡνωμένοι κατὰ τὸ ἓν ἄκρον διὰ διάπηγος πρὸς τὴν ζεῦξιν τοῦ ἵππου εἰς τὸ ὄχημα.

ἀμφιθκλεῖς ἀδελφοί. Οἱ γεννηθέντες ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ τῆς αὐτῆς μητρός.

ἀμφιθέατρον. Κυρίως, θέατρον, ἔχον περιξ ἐδώλια διὰ θεατάς, οἷον εἶνε τὸ Κολοσσαῖον ἐν Ρώμῃ. ‖ Γενικῶς πᾶσα μεγάλη αἴθουσα (θεάτρου, συναυλιῶν, διδασκαλίας) ἔχουσα πολλὰς σειρὰς ἐδωλίων διὰ θεατὰς ἢ ἀκροατάς, καταλλήλως διατεταγμένας, ὥστε νὰ δύνανται νὰ βλέπωσι καὶ νὰ ἀκούωσιν ὅλοι οἱ καθήμενοι.

Ἀμφίκλεια ἢ **Δαδίον.** Ἕδρα κοιν. Λοκρίδος, κατὰ τὰς ΒΑ. ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ. Κάτ. 3801. Σιδηροδρ. στάθμὸς Λαρίσης. Γυμνάσιον.

ἀμφικτίονες. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἑλληνικῶν πόλεων εἰς τὰς ἀμφικτιονίας (βλ.λ.).

ἀμφικτιονίαι ἢ **ἀμφικτυονίαι.** Σύνδεσμος πλειόνων πόλεων ἢ φυλῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουσιν εἶδος θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ὁμοσπονδίας· ἀπέστελλον καθ' ὡρισμένα χρονικὰ διαστήματα ἀντιπροσώπους (ἀμφικτίονας) ἵνα συμμετέχωσιν εἰς κοινὴν θρησκευτικὴν ἑορτήν, συγχρόνως δὲ ἵνα συνερχόμενοι *(ἀμφικτιονικὰ συνέδρια)* συζητῶσιν ἐπὶ ζητημάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ κρίνωσιν ἐπὶ πάσης ἀναφυομένης μεταξὺ τῶν πόλεων διαφορᾶς. Περιῳμοτέρα ἐκ τῶν ἀ. ὑπῆρξεν ἡ ἀποτελεσθεῖσα ἐκ 12 ἑλληνικῶν φυλῶν (Θεσσαλοί, Βοιωτοί, Δωριεῖς, Ἴωνες, Περραιβοί, Μάγνητες, Λοκροί, Οἰταῖοι, Ἀχαιοί, Φωκεῖς, Δόλοπες, Μαλιεῖς). Αὕτη συνεκρότει, διὰ δύο ἀντιπροσώπων ἐξ ἑκάστης φυλῆς, συνέδριον δὶς τοῦ ἔτους· κατὰ μὲν τὸ φθινόπωρον ἐν τῇ κώμῃ Ἀνθήλῃ, παρὰ τὰς Θερμοπύλας, κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἐν Δελφοῖς· εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις συνεκαλοῦντο καὶ ἔκτακτοι ἐκκλησίαι ἀμφικτιόνων.

Ἀμφικτύων. *(Μυθολ.)* Υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας, κατά τινας ἱδρυτὴς τῶν ἀμφικτιονιῶν. Νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Κραναοῦ, ἐξεθρόνισεν αὐτὸν καὶ ἔλαβε τὴν ἀρχήν. Ἐξεβλήθη ὅμως μετὰ δεκαετῆ βασιλείαν ὑπὸ τοῦ Ἐριχθονίου.

Ἀμφιλοχία. Ἀρχαία χώρα, κατὰ τὰ Β τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας τοῦ Βάλτου, κατοικουμένη ὑπὸ ἠπειρωτικῆς φυλῆς. Πρωτ. τὸ *Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος*.

Ἀμφιλοχία ἢ **Καρβασαρᾶς.** Λιμὴν καὶ ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βάλτου, κατὰ τὴν ΝΑ. ἄκραν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Κάτ. 3516.

Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος. Πρωτ. τῆς ἀρχαίας Ἀμφιλοχίας παρὰ τὴν σημερινὴν Ἀμφιλοχίαν.

Ἀμφίλοχος *(Μυθολ.)*. Μάντις ἐν Ἄργει, υἱὸς τοῦ Ἀμφιαράου καὶ τῆς Ἐριφύλης. Μετέσχε τῆς ἐπὶ Θήβας στρατείας τῶν Ἐπιγόνων καὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

Ἀμφίλυτος. Μάντις ἐπὶ Πεισιστράτου.

ἀμφίμακρος. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μετρικῇ, τρισύλλαβος ποὺς ἀρχίζων καὶ τελειώνων διὰ μακρᾶς συλλαβῆς, π.χ. Οἰδίπους (– ⏑ –).

ἀμφιμασχάλια (τά). Διακριτικαὶ σειρίδες, ἐπάργυροι ἢ ἐπίχρυσοι, ἀναρτώμεναι ἐκ τοῦ ἑτέρου τῶν ὤμων καὶ διερχόμεναι ὑπὸ τὸν βραχίονα ἐν τῇ στολῇ στρατιωτικῶν ἐκτελούντων εἰδικὴν ὑπηρεσίαν (ὑπασπισταί, ἀξιωματικοὶ ἐπιτελείου, ἀξιωματικοὶ καὶ ὁπλῖται τῆς χωροφυλακῆς).

ἀμφιμερὴς δίκη (judicium duplex). Ἐκείνη, καθ' ἣν ἑκάτερος τῶν διαδίκων εἶνε συγχρόνως ἐνάγων καὶ ἐναγόμενος, δηλαδὴ ἐνῷ εἶνε ἐνάγων δυνατὸν νὰ καταδικασθῇ ἢ ἐνῷ εἶνε ἐναγόμενος δυνατὸν νὰ τῷ ἐπιδικασθῇ τι.

ἀμφιμήτορες ἢ **ἀμφιμήτριοι.** Οἱ ἐκ διαφόρων μητέρων ἀδελφοί.

ἀμφίοξος ἢ **ἀμφίοξυς** (ὁ· amphioxus). Γένος ἰχθύων, ὁ κύριος ἀντιπρόσωπος τῶν ἀκρανίων, τὸ ἀτελέστατον τῶν σπονδυλωτῶν, κατ' ἄλλους μὴ ἀνήκων κἂν εἰς τὴν συνομοταξίαν ταύτην, συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ τῶν σπονδυλωτῶν καὶ τῶν χιτωνοφόρων. Ἔχει σχῆμα λεπίδος μαχαιρίου ἀποξυνόμενος εἰς ἀμφότερα τὰ ἄκρα (στόμα καὶ οὐρά), χωρὶς νὰ σχηματίζῃ τὸ πρόσθιον ἄκρον κεφαλήν. Συνεπῶς στερεῖται ἐγκεφάλου καὶ ἔχει μόνον νωτιαῖον μυελόν. Μῆκος 6-8 ἑκστμ. Σῶμα ἄχρουν καὶ σχεδὸν διαφανές.

Ἀμφίπαγος. Τὸ Ν. ἄκρον τῆς Κερκύρας, τὸ νῦν Ἀκρωτήριον Λευκὸν ἢ **Ἀσπρόκαβος.**

ἀμφιπάτορες ἢ **ἀμφιπάτριοι.** Οἱ ἐκ διαφόρων πατέρων ἀδελφοί.

Ἀμφίπολις. Ἀρχαία πόλις ἐν Μακεδονίᾳ, παρὰ τὸν Στρυμόνα, ἀποικία τῶν Ἀθηναίων. Ἐπίνειον εἶχε τὴν Ἠιόνα.

ἀμφιπρόστυλος ναός. Βλ. **πρόστυλος.**

ἀμφίπρυμνος καὶ **ἀμφίπρωρος νεῦς.** Ἡ κατεσκευασμένη κατὰ τρόπον ὥστε ἡ πρύμνη νὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς πρῷρα.

ἀμφίσβαινα. Γένος δακτυλιωτῶν σαυρῶν. *Ἀ. ἡ λευκὴ* ἀπαντᾷ ἐν Ν. Ἀμερικῇ καὶ ἔχει μῆκος 50-60 ἑκστμ.

ἀμφισημία. Ἡ διπλῆ σημασία ἣν ἐμφανίζουσιν ἐν τῷ λόγῳ λέξεις ἢ καθ' ἑαυτὰς ἢ ὡς ἐκ τῆς συντάξεως καὶ τῆς συνθέσεως αὐτῶν.

Ἀμφίσκιοι. Οἱ κάτοικοι τῶν μεταξὺ τῶν τροπικῶν περιλαμβανομένων χωρῶν, οἵτινες βλέπουσι τὴν σκιὰν των κατὰ τὴν μεσημβρίαν διευθυνομένην ἄλλοτε πρὸς Β καὶ ἄλλοτε πρὸς Ν.

Ἄμφισσα. Ἀρχαία π. τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, περὶ τὰ 10 χλμ. ΒΔ τῶν Δελφῶν, ἔνθα ἡ σημερινὴ ὁμώνυμος πόλις. Κατεστράφη 333 π.Χ. κατὰ τὸν Γ' Ἱερὸν πόλεμον ὑπὸ Φιλίππου Β' τοῦ Μακεδόνος, ἀλλὰ ταχέως πάλιν συνῳκίσθη. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος μ.Χ. κατεστράφη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τοῦ Σαμουήλ. Περὶ τῆς νέας Ἅ. βλ. κατωτέρω.

Ἄμφισσα ἢ **Σάλωνα.** Ἕδρα κοιν. καὶ πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος) παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Ἅ. (βλ. ἀνωτέρω). Κάτ. 5294. Ἔχει γυμνάσιον, παλαιὸν φραγκικὸν κάστρον μὲ τριπλᾶ τείχη, θεμελιωμένα ἐπὶ τῶν ὀγκολίθων τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως. Ἕδρα τῆς μητροπόλεως Φωκίδος. Ὀνομασταὶ ἁλίπαστοι ἐλαῖαι. Ἐπίνειον ἡ Ἰτέα ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Ἅ. Ἡ Ἄ. ἀνεφάνη μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταστροφὴν τῆς παλαιᾶς Ἅ. φέρουσα τὸ ὄνομα *Αὐλών*, τὸ ὁποῖον ἐπὶ Φραγκοκρατίας παρεφθάρη εἰς Σάλωνα. Τοὺς Φράγκους διεδέχθησαν ἐν αὐτῇ οἱ Καταλανοὶ καὶ τούτους οἱ Τοῦρκοι (1397), ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἡ πόλις ἤκμασεν ἐμπορικῶς. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἠγέρθη ἐκ τῶν πρώτων ὑπὸ τὸν Πανουργιᾶν, ὅστις ἐπολιόρκησε τοὺς Τούρκους ἐντὸς τοῦ κάστρου καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδοθῶσι 10.4.1821. Τὸ ὄνομα Ἄ. ἔλαβεν ἐπισήμως μετὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀποκατάστασιν.

ἀμφίστομον. Γένος σκωλήκων τρηματωδῶν. *Ἀ. τὸ κωνικόν*, μήκους 4-12 χλστμ., ζῇ κατὰ πολυάριθμα ἄτομα παρασιτικῶς ἐν τῷ στομάχῳ τῶν μηρυκαστικῶν ζώων.

Ἀμφιτρίτη. Θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος, μία τῶν Νηρηΐδων, σύζυγος τοῦ Ποσειδῶνος. Ἀποφεύγουσα τὸν γάμον ἐκρύβη παρὰ τῷ Ἄτλαντι. Ὅμως ὁ Ποσειδῶν ἔστειλε πρὸς ἀναζήτησίν της δελφῖνα, ὅστις τὴν ἀνεῦρε καὶ τὴν ἔφερεν εἰς αὐτόν. Ἐθεωρεῖτο μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος κυρίαρχος τῆς Μεσογείου, παριστάνετο δὲ περιεστοιχισμένη ὑπὸ θαλασσίων τεράτων καὶ ναυτικῶν συμβόλων.

Ἀμφιτρύων -ωνος. Μυθολογικὸς βασιλεὺς τῆς Τίρυνθος, ἔγγονος τοῦ Περσέως, σύζυγος τῆς Ἀλκμήνης. Ἐν ταῖς κωμῳδίαις τοῦ Πλαύτου, του Μολιέρου καὶ τοῦ Κλάϊστ παρίστανται ὡς τύπος τοῦ ἀπατωμένου συζύγου (βλ. *Ἀλκμήνη*). Ἐκ τινος

στίχου τῆς κωμῳδίας τοῦ Μολιέρου ἡ λ. ἔλαβε τὴν σημασίαν φιλοξένου οἰκοδεσπότου προσφέροντος πλούσιον γεῦμα.

Ἀμφίων -ονος. Περίφημος μεταξὺ τῶν μυθικῶν ἀοιδῶν καὶ μουσικῶν. Υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀντιόπης. Ἐφόνευσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ζήθου τὴν *Δίρκην* (βλ.λ.), λαμβάνων ἐκδίκησιν διὰ τὴν ὑπὸ ταύτης βασανισθεῖσαν μητέρα του. Ἐβοήθησε τὸν Κάδμον νὰ ἀνιδρύσῃ τὰ τείχη τῶν Θηβῶν κρούων τὴν λύραν, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς ὁποίας οἱ λίθοι μετεκινοῦντο καὶ συνηρμόζοντο ἀφ' ἑαυτῶν. Γενόμενος σύζυγος τῆς *Νιόβης* (βλ.λ.) ἠτοκτόνησεν ἐκ θλίψεως διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων του.

ἀμφοδιλίτης. Ὀρυκτόν, σπανία παραλλαγὴ τοῦ ἀνορθίτου.

ἀμφορεύς. Παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις, ἀγγεῖον πήλινον, ἐξωγκωμένον περὶ τὸ μέσον, φέρον λαιμὸν καὶ δύο λαβάς (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ὡς φερόμενον ἀμφοτέρωθεν). Οἱ παλαιότεροι ἀ. εἶχον ὀξεῖαν βάσιν δι' ἧς ἐνεπηγνύοντο εἰς τὴν γῆν ἢ ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ κυκλικοῦ ὑποστάτου. Ἐχρησίμευε κυρίως ὡς δοχεῖον οἴνου, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐναπόθεσιν τῆς τέφρας τῶν νεκρῶν. (Βλ. εἰκ. εἰς λ. *ἀγγεῖον*).

ἀμφορικὸν φύσημα (ἀμφορικὴ ἀναπνοὴ ἢ σπηλαιώδης ἀναπνοή, ἢ καὶ ἀμφορικὸς ἦχος ἢ ἀμφορικὸν ἦχημα). ‖ *(Ἰατρ.)* Ἦχος ἀκουόμενος κατὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν πνευμόνων, ὅταν ἐν αὐτοῖς ἔχουσιν ἀναπτυχθῇ μεγάλαι κοιλότητες, καὶ ὁμοιάζων πρὸς ἦχον ἀέρος ἐντὸς ἀμφορέως ἢ λαγήνου (πνευμονικὴ φυματίωσις, ἀπόστημα, γάγγραινα).

Ἀμφότερος. Ἀδελφὸς τοῦ Ἀκαρνᾶνος (βλ.λ.).

ἄμφωτις ἢ **ἀμφωτίς.** Εἰδικὸν προφυλακτικὸν κάλυμμα τῶν ὤτων τὸ ὁποῖον ἐφόρουν οἱ ἀρχαῖοι πύκται. ‖ Ξύλινον ἀγγεῖον τῶν ἀρχαίων, μὲ δύο λαβὰς χρησιμεῦον κυρίως διὰ νὰ δέχηται τὸ γάλα κατὰ τὸ ἄμελγμα, εἶδος καρδάρας.

Ἀμχάρα. Ἐπαρχία τῆς Ἀβησσυνίας. Βλ. *Ἀμάρα*.

ἄμωμον. Γένος φυτῶν ζιγγιβεροειδῶν, περιλαμβάνον τροπικοὺς θάμνους μὲ καρπὸν καψοειδῆ. *Ἀ. τὸ κάρδαμον*, τῆς Ἰάβας καὶ τοῦ Σιάμ, περιέχει σπέρματα χρησιμεύοντα ὡς καρύκευμα (καρδάμωμον τοῦ Σιάμ).

Ἀμών. Βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα 642-640 π.Χ., υἱὸς Μανασσῆ, ὡμὸς καὶ ἀσεβής.

Ἀμωρῦ. Βασιλεῖς Ἱεροσαλήμ. Βλ. *Ἀμαλάριχος*.

Ἀμώς. Ἐκ τῶν λεγομένων Μικρῶν προφητῶν, ἐγεννήθη τὸν Η' αἰῶνα π.Χ. Ἡ προφητεία του περιλαμβανομένη ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀποτελεῖ διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν θρησκευτικῶν, ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν καταχρήσεων καὶ προαναγγέλλει συμφοράς.

Ἄμωσις. Τὸ ὄνομα Ἄμασις (βλ.λ.).

Ἄνα. Π. τῆς Μεσοποταμίας ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Κάτ. 6000. Ἄλλοτε ἀκμαία. Τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἕδρα ἀρχιεπισκόπου τῶν Νεστοριανῶν.

Ἄνάα. Νῆσος τῆς Πολυνησίας, κύριος σταθμὸς τῶν Καθολικῶν ἱεραποστόλων τοῦ Εἰρηνικοῦ.

ἀναβαθμός. Βαθμίς. ‖ Βραχεῖα, ἰσχυρῶς κεκλιμένη ὁδὸς ἐξ ἐπιχώματος ἢ κτιστή, δι' ἧς ἀναβιβάζουσιν ἢ καταβιβάζουσι βαρέα ὀχήματα. ‖ *(Ἀρχιτ.)* *Ἀναβαθμοί*, αἱ ἐκτεταμέναι περὶ τοὺς ἀρχαίους ναοὺς ἐλεύθεραι κλίμακες. ‖ *(Λειτουργ.)* *Ἀναβαθμοί*: α') Δεκαπέντε ψαλμοὶ τοῦ Δαυΐδ (119-133), φέροντες τὴν ἐπιγραφὴν «ὨΙδὴ τῶν ἀναβαθμῶν», γνωστοὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ ὡς «τὰ πρὸς κύριον» ἢ τὰ «προσκύρια», β') σειρὰ εἰκοσιπέντε ἀντιφώνων, ἐντεχνος καὶ περιεκτικωτάτη περίληψις τῶν ψαλμῶν τῶν ἀναβαθμῶν.

ἀναβάθρα (ἡ). Κλῖμαξ, σκάλα, ἰδίως τῶν πλοίων. ‖ Κεκλιμένον ἐπίπεδον κατασκευαζόμενον διὰ κανονικῶν λίθων κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς κρηπῖδος τῶν ἑλληνικῶν ναῶν.

ἀνάβαθρον. Ἐξωτερικὴ κλῖμαξ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ κτιρίου.

ἀναβαπτισμός. Βάπτισις ἐκ δευτέρου. Θρησκευτικὸν δόγμα, κρατῆσαν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, καθ' ὃ δέον νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ ἐκ σχίσματος προερχόμενοι. Ἐφαρμόζεται ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοὺς ἐκ τῆς Καθολικῆς προσερχομένους.

Ἀναβαπτισταί. Αἱρετικοὶ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος πρῶτον ἐμφανισθέντες ἐν Γερμανίᾳ, ὅθεν διεδόθησαν κυρίως εἰς Ὁλλανδίαν καὶ ὕστερον εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν. Ἐν Γερμανίᾳ προεκάλεσαν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν κίνησιν ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς των Θωμ. Μύντσερ καὶ Νικ. Στόρχ.

Ἀναβάρ. Ποτ. τῆς Σιβηρίας, ἔχων μῆκος 600 χλμ. Ἐκβάλλει διὰ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου εἰς τὴν θάλασσαν Νόρδενσκαιλδ.

ἀνάβας (ὁ). Εἶδος ἀκανθοπτερυγίων ἰχθύων τῆς Κεϋλάνης τοῦ γένους ἀναβαντίδαι. Οἱ ἰχθύες οὗτοι δύνανται νὰ ζῶσιν ἐπὶ τινα χρόνον ἐκτὸς τοῦ ὕδατος· ἐξερχόμενοι ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὴν ξηρὰν προχωροῦσιν ἀλλόμενοι διὰ κινήσεων τῶν πτερυγίων.

ἀνάβασις. Μετάβασις ἔκ τινος σημείου εἰς ἄλλο ὑψηλότερα κείμενον. ‖ Πορεία ἡ ἐκστρατεία ἀπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς τὰ Μεσόγεια. ‖ *(Βοτ.)* Γένος χηνοποδιειδῶν φυτῶν. Φρυγανώδη ξηρόφυτα φυόμενα εἰς ἀμμώδεις καὶ ὑφαλμύρους γαίας. *Ἀ. ἡ ἀνανθωδεστάτη* ἁπανταχῆ ἐν Ἑλλάδι, κν. *ἀντρούκλιαγος*.

Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου. Βλ. *Ἀρριανός*.

Ἀνάβασις Κύρου. Σύγγραμμα τοῦ Ξενοφῶντος, ἔνθα ἐξιστορεῖται ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κύρου ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῆς Περσίας, καὶ ἡ ἐπιστροφὴ τῶν μετὰ τοῦ Κύρου συνεκστρατευσάντων 10 χιλ. Ἑλλήνων.

ἀνάβασις ὀρθή. *(Ἀστρον.)* Βλ. **ὀρθὴ ἀναφορά.**

ἀναβάτης. Ὁ ἀναβαίνων, ἰδίως ἐπὶ ἵππου, ἱππεύς. ‖ Ἄρρεν ζῷον, ἐξαιρετικῶς ὑγιὲς καὶ ἰσχυρόν, χρησιμεῦον διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν τοῦ εἴδους του. ‖ Ὀστέϊνον ἢ μετάλλινον στήριγμα τῆς πτέρνης δι' οὗ διευκολύνεται ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ποδὸς εἰς τὰ βραχέα ὑποδήματα, κν. *κόκκαλο, σίδερο*. ‖ Τζόκεϊ (βλ.λ.).

Ἀνάβατος. Ἕδρα κοιν. Χίου. Κάτ. 52.

ἀναβιβασμὸς τόνου. Σύνηθες φαινόμενον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καθ' ὃ ὁ τόνος ἀναβιβάζεται ἀπὸ τῆς ληγούσης εἰς τὴν παραλήγουσαν ἢ τὴν προπαραλήγουσαν, ὡς π.χ. ἐν τῇ συνθέσει λέξεων (στρατηγός-συστράτηγος), ἐν τοῖς ῥήμασι (γράφω-ἔγραφα κ.λ.)

ἀναβολεύς. Εἶδος μεταλλικοῦ δακτυλίου ἀναρτωμένου εἰς ἑκατέραν πλευρὰν τοῦ ἐφιππίου καὶ τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς στήριγμα τ ν ποδῶν τοῦ ἱππέως, ἡ σκάλα τῆς σέλλας, τὸ ζεγκί. ‖ *(Ναυτ.)* Βλ. διαβάθρα. ‖ *(Ἀνατομ.)* Τὸ τελευταῖον πρὸς τὰ ἔσω ἐκ τῶν τριῶν ὀσταρίων τοῦ μέσου ὠτός.

Ἀνάβρα. 1) (πρὸην *Γούρα*) Ἕδρα κοιν. Ἀλμυροῦ (Λαρίσης). Κάτ. 902.—2) (πρὸην *Τσαμάσι*) Ἕδρα κοιν. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 1174.

ἀναβραστίτης. Εἶδος ἀσβεστολίθου προερχόμενον ἐξ ἀποθέσεως τοῦ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου τῶν

θερμῶν πηγῶν. Εὑρίσκεται εἰς τὰς θέρμας τῆς Αἰδηψοῦ ὑπὸ μορφὴν πορώδους κιτρίνου ἀποθέματος.

Ἀνάβρυτα (τά), Βραστὸν ἢ Βράτσινον. Ἕδρα κοιν. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 125.

Ἀναβρυτή. 1) Ἕδρα κοιν. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1098.— 2) (πρὸην *Βετσίστα*) Ἕδρα κοιν. Ναυπακτίας (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 367.

Ἀναβρυτόν. 1) καὶ **Γαρδίκιον**, ἕδρα κοιν. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 445.—2)(πρὸην *Βυρλάν*) Ἕδρα κοιν. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 328.

Ἀνάβυσσος. Θέσις ἐπὶ τῶν ΝΔ. ὑπωρειῶν τοῦ Λαυρεωτικοῦ Ὀλύμπου, παρὰ τὸν ὁμώνυμον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, καὶ ἡ ἐν τῷ ὄρμῳ ἁλυκή, ἥτις εἶνε ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐν τῷ ἑλληνικῷ κράτει. Σημαντικοὶ ἀρχαῖοι τάφοι ἀνασκαφέντες 1911.

ἀναγαλλίς. Γένος πριμουλοειδῶν φυτῶν. Πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς. Ἐν Ἑλλάδι φύονται τὰ εἴδη *ἀ. ἡ ἀρουραία*, *ἀ. ἡ πλατύφυλλος* καὶ *ἀ. ἡ λεπτοφυής*. Περὶ τῶν δύο πρώτων πιστεύεται παρά τῷ λαῷ ὅτι ἔχουσιν ἰαματικὰς ἰδιότητας κατὰ τῆς ὀφθαλμίας· ὀνομάζονται κν. *ψελλόχορτο, ἄντερο τοῦ πουλιοῦ, λουλούδι τ' οὐρανοῦ, περδικούλι* κλ.

Ἀναγαλλὶς ἡ ἀρουραία

Ἀναγέννησις (Renaissance, ἰταλ. Rinascimento). Ἡ ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἀρξαμένη καὶ κατὰ τοὺς ΙΕ' καὶ ΙΣ' αἰῶνας ἐντόνως ἐκδηλωθεῖσα ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ πνευματικὴ δρᾶσις, καθ' ἣν οἱ σχολαστικοὶ κανόνες, οἱ δογματικοὶ τύποι καὶ αἱ θεοκρατικαὶ ἰδέαι τοῦ Μεσαίωνος ἀντικατεστάθησαν διὰ νέων ἀντιλήψεων ἐν τῇ καθόλου σκέψει καὶ τρόπων, τύπων καὶ κανόνων ἐν ταῖς καλαῖς τέχναις. Χαρακτηριστικὰ τῆς Ἀ. εἶνε ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνορρωμαϊκοῦ ἰδεώδους ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐν τῇ σκέψει, ἡ ἐξύψωσις τῆς προσωπικότητος, ἡ μεγαλυτέρα πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, ἡ στροφὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν παροῦσαν ζωήν. Τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθη διὰ τῆς ἀναβιώσεως τῆς σπουδῆς τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν συγγραφέων ἤτις ὠνομάσθη *ἀνθρωπισμός* (βλ.λ.), εἶτα δὲ ἐπεξετάθη εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ, ἤνοιξε δὲ τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν καὶ πρὸς διαμόρφωσιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ἡ Ἀ. εἶνε ἡ πλήρης ἀντίθεσις πρὸς τὸν Μεσαίωνα καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ. Τὴν ὑψίστην ἀκμήν της ἔσχεν ἡ Ἀ. ἐν τῇ ἰταλικῇ τέχνῃ. Διαιρεῖται δὲ ἡ καλλιτεχνικὴ Ἀ. εἰς τὴν *παλαιοτέραν* τοῦ ΙΕ' αἰῶνος (Quatrocento), τὴν τῆς *ἀκμῆς*, τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΣ' αἰῶνος (Cinquecento), καὶ τὴν *μεταγενεστέραν* μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἥτις κατέληξεν εἰς τὸ *βαρόκ*. Ἀντιπρόσωποι τῆς τέχνης τῆς Ἀ. ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ: Βραμάντι, Παλλάδιο, Μιχαὴλ Ἄγγελος κλ., ἐν τῇ ζωγραφικῇ: Ἰωάνν. Βελλίνι, Περουτζῖνο, Λεονάρδος δὰ Βίντσι, Μιχαὴλ Ἄγγελος, Ραφαὴλ Σάντι, Τισιανός, Κορρέτζιο, Δύρερ, Λουκᾶς Κράναχ, Χόλβαϊν κλ., ἐν τῇ γλυπτικῇ Δονατέλλο, Βερρόκκιο, Μιχαὴλ Ἄγγελος.

Ἀναγέννησις (πρὸην *Τσιουντσιλίκοβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σερρῶν. Κάτ. 767.

ἀνάγκαστρον. *(Ναυτ.)* Μηχάνημα ἐκ δύο ἁπλῶν τροχίλων καὶ σχοινίου ἀναγούσης (βλ.λ.), ὅπερ καθαπτόμενον ἐπὶ τῆς ἁλύσεως ἀγκύρας καὶ ἐκτεινόμενον διὰ τοῦ ἐργάτου χρησιμεύει πρὸς ἀνάσπασιν τῆς ἀγκύρας, ὅταν ἡ ἀνάσπασις δὲν ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ ἐργάτου ἀπ' εὐθείας ἐνεργοῦντος ἐπὶ τῆς ἁλύσεως, κν. **παρέλα.**

ἀνάγκη. Τὸ μὴ δύνασθαι νὰ συμβῇ ἄλλως, τὸ ἄφευκτον καὶ μὴ ὑποκείμενον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην βούλησιν. ‖ Παρ' ἀρχαίοις ἐπροσωποποιεῖτο ὡς Ἀνάγκη, θυγάτηρ τοῦ Κρόνου καὶ μήτηρ τῶν Μοιρῶν ‖ *(Φιλοσ.)* *Θεωρία τῆς ἀ.* (Determinismus), ἡ θεωρία, καθ' ἣν πάντα τὰ γινόμενα καθορίζονται ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἢ τοῦ περιβάλλοντος καὶ εἶνε ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα αἰτίων. Συνεπῶς ἀποκλείει πᾶσαν ἀναίτιον ἀρχήν, τὴν τύχην καὶ τὸ θαῦμα.

ἀνάγλυπτος. Βλ. **ἀνάγλυφος.**

ἀναγλυφή. Γλυφὴ ἐξέχουσα τῆς ἐπιπέδου ἐπιφανείας.

ἀνάγλυφον. Γλυπτὸν ἔργον ἐξέχον ἔκ τινος ἐπιφανείας, μετὰ τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἓν ὅλον. Ὅταν ἀνάγλυφος παράστασις ὑψοῦται ὀλίγον μόνον ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν λέγεται *πρόστυπος*, ὅταν δὲ πολύ, *ἔκτυπος*.

ἀνάγλυφος γραφική. Συνδυασμὸς πλαστικῆς καὶ γραφικῆς, καθ' ὃν σχηματίζεται ἡ εἰκὼν διὰ πλαστικῆς ὕλης καὶ εἶτα ζωγραφίζεται διὰ χρωμάτων.

ἀναγνώρισις. Τὸ πείθεσθαι περὶ τῆς ἀληθείας ἢ τῆς ταυτότητος πράγματός τινος ἢ προσώπου. ‖ *(Δραματουργ.)* Περιπέτεια καθ' ἣν δύο ἢ περισσότερα πρόσωπα, ἀγνοοῦντα μέχρι τινὸς τὴν συνδέουσαν αὐτὰ σχέσιν, ἀνακαλύπτουσι ταύτην. ‖ *(Στρατ.)* Ἔρευνα ἐδαφικῆς ἐκτάσεως πρὸς συλλογὴν πάσης διὰ τὴν ἐκτέλεσιν στρατιωτικοῦ τινος σκοποῦ ἀναγκαιούσης πληροφορίας.

ἀνάγνωσμα. Μέρος συγγράμματος, ἀναγινωσκόμενον μεγαλοφώνως. ‖ Γενικῶς, ὅ,τι ἀναγινώσκεται, καὶ μάλιστα γεγραμμένον κατὰ συνέχειαν ἐν ἐφημερίδι, ἐν εἴδει διηγήματος.

ἀναγνωσματάριον. Ἀναγνωστικὸν βιβλίον τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, βάσις τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας καὶ βοήθημα διὰ τὴν ἐν γένει μόρφωσιν τοῦ παιδός.

Ἀναγνωστάκης (Ἀνδρέας). Καθηγητὴς τῆς Ὀφθαλμιατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1856 (1826, 1897).

Ἀνάγκαστρον

Ἀναγνωσταρᾶς (Χρῆστος, 1760-1825). Πελοποννήσιος, ἀγωνιστὴς τοῦ 1821. Διετέλεσε 1823-1824 σύμβουλος τοῦ Ὑψηλάντη καὶ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τῆς Σφακτηρίας.

ἀναγνώστης. Κατώτερος κληρικὸς κατέχων ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει τὴν πρὸ τοῦ ὑποδιακόνου βαθμίδα. Ἀναγινώσκει ἐν τῷ ναῷ περικοπὰς ἐκ τῆς Π.Δ. καὶ τοῦ Ἀποστόλου.

Ἀναγνωστόπουλος. 1) *Παναγιώτης*. Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 ἐξ Ὀδησσοῦ (1790-1854). Συνώδευσε τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην ἐλθόντα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς ὅλας τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς περιπετείας.— 2) *Γεώργιος*. Καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, γεννηθεὶς 1884.

ἀνάγουσα. *(Ναυτ.)* Σχοινίον δι' οὗ ἀνάγεται ἢ κατάγεται ἐπιστήλιόν τι εἰς τὴν θέσιν του, κν. **μπατικοῦλο.**

ἀναγραμματισμός. Γραμματικόν παίγνιον καθ' ὃ διά τῆς μεταθέσεως τῶν γραμμάτων μιᾶς λέξεως σχηματίζεται ἑτέρα ἢ ὁλόκληρος φρασις· π.χ. *Πτολεμαῖος* γίνεται *ἀπὸ μέλιτος*.

ἀνάγυρος (ὁ) ἢ **ἀνάγυρις** (ἡ). Γένος χεδροπῶν φυτῶν, οὗ τὸ μόνον εἶδος, *ἀ. ὁ δύσοσμος*, εἶνε θάμνος αὐτοφυὴς τῶν παρὰ τὴν Μεσόγειον χωρῶν· κν. *ἀζώγερας, βρωμοκλάρι, βρωμολγαριά*. Φύλλα παλαμοειδῆ, ἄνθη κίτρινα μὲ κηλιδωτὸν πέτασον. Ἀναδίδει ἰδιάζουσαν δυσοσμίαν, ὅθεν ἡ παροιμία «Μὴ κίνει τὸν ἀνάγυρον».

ἀναγωγεύς. Γεωμετρικὸν ὄργανον πρὸς μέτρησιν γωνιῶν καὶ τόξων.

ἀναγωγή. *(Μαθημ.)* Τροπὴ κλάσματος εἰς τὴν ἁπλουστάτην μορφὴν ἢ ἑτερωνύμων κλασμάτων εἰς ὁμώνυμα, ἐν γένει τροπὴ ἀλγεβρικῆς παραστάσεως εἰς ἄλλην ἢ γεωμετρικοῦ σχήματος εἰς ὅμοιον. ‖ *(Χημ.)* Ἀφαίρεσις ὀξυγόνου, τὸ ἀντίθετον τῆς ὀξειδώσεως. ‖ *(Φυσ. - Ἀστρον. - Μετεωρ.)* Τροπὴ τῶν ἐξαγομένων τῆς παρατηρήσεως εἰς ἄλλα ἀντιστοιχοῦντα εἰς ὡρισμένους ὅρους, π.χ. ἀ. ὄγκου ἀερίου εἰς θερμοκρασίαν 0° καὶ πίεσιν 760 χλστμ., ἀ. γωνίας εἰς τὸν ὁρίζοντα, ἀ. ἐνδείξεων τοῦ βαρομέτρου εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἡ ἀπὸ τοῦ στομάχου ἄνοδος γαστρικῶν ὑλῶν εἰς τὸ στόμα ἄνευ ἐμέτου.

ἀναγωγικὸν μέσον. Πᾶν σῶμα προκαλοῦν χημικὴν ἀναγωγήν, ὡς τὸ ὑδρογόνον, ὁ ἄνθραξ, τὸ ἀργίλιον, τὸ ὑδροϊωδικὸν ὀξύ, τὸ θειῶδες ὀξὺ κ.ἄ.

ἀνάγωγος. Λέγεται περὶ μαθηματικῆς παραστάσεως μὴ δυναμένης νὰ λάβῃ ἁπλουστέραν μορφήν: *ἀνάγωγον κλάσμα*.

ἀναδαμαλισμός. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ δαμαλισμοῦ (βλ.λ.).

ἀναδάτωσις. Τὸ φυτεύειν πάλιν δάσος ἐπὶ δασικῆς ἐκτάσεως ἀποψιλωθείσης κατόπιν ὁλοτομίας, πυρκαϊᾶς ἢ ἄλλης αἰτίας.

ἀναδενδρὰς (ἡ). Ἀναρριχητικὸν φυτὸν (ἰδίᾳ ἄμπελος) ἐπιπλεκόμενον ἐπὶ δένδρου καὶ σχηματίζον σκιάδα. Κατ' ἐπέκτασιν, ἡ σκιὰς ἡ κρεββατίνα.

ἀναδέτης. Βραχὺ τεμάχιον λεπτοῦ σχοινίου, χρησιμεῖον πρὸς ἀνάδεσιν ἢ ἔχμασιν οἱουδήποτε ἀντικειμένου ἐπὶ τοῦ πλοίου, κν. **σάγουλα**.

ἀνάδημα. Ταινία ὑφαντὴ δι' ἧς τὸ πάλαι νέοι καὶ νεάνιδες ἀνέδενον τὴν κόμην.

ἀναδιπλασιασμός. *(Γραμμ.)* Ἡ ἔν τινι λέξει ἐπανάληψις ἢ τῆς συλλαβῆς τῆς ῥίζης ἢ μέρους μόνον αὐτῆς, χάριν ἐπιτάσεως ἢ ἐμφάσεως: *τετελεσμένον, πεπρωμένον, ὁλολύζω*. ‖ *(Ἱστορ.)* Ἡ ἐν τῷ λόγῳ ἐπανάληψις λέξεως πρὸς ἔκφρασιν πάθους. Λέγεται καὶ *ἀναδίπλωσις* καὶ *ἐπανάληψις*.

ἀναδίπλωσις. Βλ. **ἀναδιπλασιασμός**.

ἀνάδοχος (ὁ καὶ ἡ). Ὁ κατὰ τὴν βάπτισιν ἀναδεχόμενος παῖδα ἐκ τῆς κολυμβήθρας καὶ ἀναλαμβάνων τὸ καθῆκον νὰ ποδηγετήσῃ τὸ τέκνον εἰς τὸν θρησκευτικόν του βίον, ὁ νοῦνός. Ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τέκνου σχέσις ἀποτελεῖ πνευματικὴν συγγένειαν ἀποτελοῦσαν κώλυμα γάμου.

ἀνδρομεύς. Τεμάχιον κινητόν, φέρον δείκτην καὶ δυνάμενον νὰ ὀλισθήσῃ ἐπὶ βαθμολογημένου κανόνος ἢ ἄντυγος καὶ νὰ στερεωθῇ ἐπὶ τῆς ἁρμοζούσης εἰς ἑκάστην περίπτωσιν θέσεως.

ἀνδρομικὰ ἱστία. Βλ. **ἀνάδρομος**.

Ἀναθήματα
Χαλκᾶ ἀγαλμάτια εὑρεθέντα ἐν Ἄλτει τῆς Ὀλυμπίας

ἀνδρομικὴ ἰσχὺς νόμου. Βλ. **ἀνδρομικότης**.

ἀνδρομικοὶ ἰχθύες. Βλ. **ἀνάδρομοι**.

ἀνδρομικότης. *(Νομ.)* Ἡ ἰσχὺς νεωτέρου νόμου ἐπὶ σχέσεων παραχθεισῶν ὑπὸ τὸ κράτος νόμου παλαιοτέρου.

ἀνάδρομοι ἢ **ἀνδρομικοὶ ἰχθύες.** Οἱ ἰχθύες οἵτινες ἀνέρχονται ἐκ τῆς θαλάσσης πρὸς τοὺς ποταμούς, ὅπως ἀναπαραγάγωσιν. Ἕτεροι ἰχθύες τοὐναντίον, *καταδρομικοὶ* ὀνομαζόμενοι, κατέρχονται ἐκ τῶν γλυκέων ὑδάτων εἰς τὴν θάλασσαν ὅπως ᾠοτοκήσωσιν.

ἀνάδρομος (ὁ). Πᾶν σχοινίον τεταμένον λοξῶς ἀπὸ τῶν ἱστῶν εἰς τὸ κατάστρωμα ἢ τὸν πρῷρον πλοίου, ἢ ἀπὸ ἑνὸς ἱστοῦ εἰς τὸν ἕτερον, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἴρεται τριγωνικὸν ἱστίον, κν. **στράλιο**. Τὰ ἐπὶ τοῦ ἀ. ἐκπετασσόμενα ἱστία λέγονται *ἀναδρομικὰ (ἀρτέμονες* καὶ *προῖστια)*.

ἀνάδρομος φορά. *(Ἀστρον.)* Ἡ φορὰ τῆς φαινομένης κινήσεως τοῦ οὐρανίου θόλου, ἤτοι ἐξ Α διὰ Νότου πρὸς Δ. Τὸ ἀντίθετον *ὀρθή*.

ἀναδυομένη (ἡ· anadyomene). Γένος φυκῶν μετὰ θαλλοῦ ἀποτελουμένου ἐξ ὑαλωδῶν σωλήνων.

ἀναερόβια. Μικροοργανισμοί (μύκητες, βακτήρια) μὴ δυνάμενοι νὰ ζήσωσι παρουσίᾳ ἐλευθέρου ὀξυγόνου *(ἀναγκαστικὰ ἀ.)* ἢ μὴ ἔχοντες ἀπόλυτον ἀνάγκην αὐτοῦ ὅπως ζήσωσιν *(προαιρετικὰ ἀ.)*. Ἀντίθ. *ἀερόβια*.

ἀνάθεμα (τό). Ἀναθεματισμός, ἀποβολὴ ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Ἡ λ. ἀρχικῶς ταυτόσημος πρὸς τὸ *ἀνάθημα* καὶ ἐσήμαινε τὸ ἀνατιθέμενον ἢ προσφερόμενον εἰς τὸν Θεόν· κατὰ συνέπειαν τὸ ἀμετακλήτως ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεόν, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων Ἰουδαίων, ἐὰν μὲν ἦτο ἄνθρωπος ἢ ζῷον, ἐφονεύετο, ἐὰν δὲ ἄψυχον, οἰκία, ἀγρός κλ., ἐκαίετο. Ἐντεῦθεν ἐν τῇ Π.Δ. ἡ λ. σημαίνει ἄνθρωπον ἢ πρᾶγμα ὑποκείμενον εἰς τὸν ὄλεθρον, ἐπίσης δὲ τὸ εὔχεσθαι καὶ ἀποφασίζειν τὴν παντελῆ φθορὰν τινος. Τέλος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ δηλοῖ τὴν ποινὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Τὸ ἀ. κατὰ τὰ ἤθιμα τῶν Ἰουδαίων συνῴδευε καὶ ἡ διὰ λιθοβολισμοῦ θανάτωσις τοῦ ἀναθεματιζομένου. Τὸ τοιοῦτον δὲν διετηρήθη εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἰς τὸν λαὸν διετηρήθη τὸ ἤθιμον τῆς ὑπὸ τοῦ πλήθους κράζοντος «ἀνάθεμα» ἐπισωρεύσεως λίθων εἰς τινα θέσιν (ἢ τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος) ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀναθεματιζομένου. Οἱ οὕτω συσσωρευόμενοι λίθοι καλοῦνται ἐπίσης *ἀ.* καὶ *ἀναθεματούρι*.

ἀναθεματούρι (τό). Βλ. **ἀνάθεμα**.

ἀναθεώρησις. Ἡ ἐκ νέου θεώρησις, ἐπανεξέτασις: *ἀναθεώρησις λογαριασμῶν, χάρτου, συντάγματος, ἀποφάσεως δικαστικῆς* κ.λ.

Ἀναθεωρητικὸν Δικαστήριον. Ἀνώτατον στρατιωτικὸν δικαστήριον, λειτουργοῦν διὰ τὰς ὑπὸ τῶν Στρατοδικείων ἐκδιδομένας ἀποφάσεις ὡς δικαστήριον οὐσίας β' βαθμοῦ καὶ ὡς ἀκυρωτικὸν (δηλ. ὡς ἐφετεῖον καὶ ὡς Ἄρειος Πάγος).

ἀνάθημα. Ἀφιέρωμα εἰς θεὸν ἢ τὸν Θεὸν ἢ εἰς ἄλλα ἱερὰ πρόσωπα. Παρ' ἀρχαίοις προσεφέροντο ζῷα πρὸς θυσίαν, πέπλα πρὸς ἔνδυσιν παλλαδίων καὶ πολύτιμα ἐν γένει ἀντικείμενα, βραδύτερον καὶ στῆλαι, ἀνδριάντες, ναοὶ κλ. Ἡ συνήθεια νὰ ἀφιερώνωνται εἰς τὸν Θεὸν ἀναθήματα *(τάματα)* πρὸς ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσύνης ἐπικρατεῖ ἀνέκαθεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἀναΐα (ἡ) καὶ **Ἄναια** ἢ **Ἄνεα** (τά). Ἀρχαία π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπέναντι τῆς Σάμου, ἀκμάσασα κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχήν. Κατόπιν ὑπῆρξε κέντρον πειρατῶν. Τὸ ὄνομα Ἀνέων ἔφερεν ἐκκλησιαστικῶς εὐρεῖα περιοχή, ἥτις πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ 1922 περιελάμβανεν ἐκτὸς τῆς π. Σωκίων καὶ 54 χωρία.

ἀναιμία. Ἔλλειψις ἐπαρκοῦς αἵματος ἢ πτωχεία τῶν συστατικῶν αὐτοῦ· παθολογικὴ κατάστασις ἐξ ἐλαττώσεως καὶ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος. Βλ. καὶ **χλώρωσις**.

ἀναίρεσις. Ἄρσις, διάφευσις, ἀνασκευή (λεχθέντος λόγου, ὑποσχέσεως, ἐπιχειρήματος). ‖ *(Πολιτ. - Ποιν. Δικον.)* Ἔνδικον μέσον δι' οὗ αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων ὑποβάλλονται ὡς πρὸς τὰ νομικὰ αὐτῶν μέρη εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ Ἀρείου Πάγου. ‖ *(Ποιν. Νομ.)* Ἡ ἀπρομελετήτως ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς ἐκτελεσθεῖσα ἀνθρωποκτονία. ‖ *(Μουσ.)* Κατάργησις προϋπαρχούσης διέσεως ἢ ὑφέσεως καὶ ἐπαναφορὰ τοῦ διὰ τοῦ φθογγοσήμου ἐκφραζομένου τόνου εἰς τὴν φυσικήν του θέσιν ἐν τῇ κλίμακι, χάριν τῆς σχετικὸν σύμβολον δι' οὗ σημειοῦται ἡ κατάργησις αὕτη (γαλλ. bécarre).

Ἀνάκαρα
(Κατὰ τὸν Μεσαίωνα)

ἀναισθησία. Κατάλυσις ἢ ἐξασθένησις τῆς αἰσθητικότητος ἐν γένει ἢ τῆς αἰσθητικότητος ὡρισμένου ὀργάνου. Δύναται νὰ προέρχεται ἐκ διαφόρων αἰτίων (νόσος, ἐπίδρασις ἀναισθητικῆς οὐσίας, ἀσφυξία, ὑστερία, ὑπνωτικὴ κατάστασις). ‖ *(Χειρουργ.)* Τεχνητὴ νάρκωσις, γενικὴ ἢ τοπική, δι' ἧς καθίσταται ὁ ἄσθενὴς ἀναίσθητος πρὸς τοὺς πόνους τῆς ἐγχειρήσεως. Ἡ *γενικὴ ἀ.* ἐπιτυγχάνεται δι' εἰσπνοῆς βρωμιούχου αἰθυλίου, αἰθέρος, χλωριοφορμίου κλ., ἡ δὲ *τοπικὴ ἀ.* δι' ἐνέσεων διαλύσεως κοκαΐνης, στοβαΐνης κ.λ. Ἐπίσης τοπικὴ ἀ. γίνεται διὰ ψύξεως τοῦ ἐγχειρηθησομένου μέρους ψεκαζομένου διὰ χλωριούχου αἰθυλίου. Ἕτερος τρόπος ἀ. εἶνε *ἐνδορραχιαία ἀ.*, καθ' ἣν γίνεται ἔνεσις στοβαΐνης καὶ χλωρικοῦ νατρίου ἐντὸς τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Κατὰ ταύτην διατηροῦνται ὅλαι αἱ διανοητικαὶ λειτουργίαι, ἐνῷ ἐπέρχεται ἀ. ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως τοῦ σώματος.

ἀναισθητικὰ φάρμακα. Τὰ δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ τεχνητὴ ἀναισθησία.

Ἀνάκτορα. Θεὰ τῶν ἀρχ. Περαῶν, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ταυτιζομένη τῇ Ἀρτέμιδι, προστάτις τῆς γεωργίας, τῶν βοσκημάτων καὶ τῆς γονιμότητος τῶν γυναικῶν.

ἀνακαλυπτήρια. Μέρος τῆς τελετῆς τοῦ γάμου τῶν ἀρχαίων. Κατὰ ταῦτα ἡ νύμφη ἀφῄρει διὰ πρώτην φορὰν τὴν καλύπτραν της ἐνώπιον τοῦ νυμφίου καὶ τῶν προσκεκλημένων.

ἀνακάλυψι. Ἡ εὕρεσις ἢ γνωστοποίησις πράγματος ἢ δυνάμεως ὑπαρχούσης, ἀλλ' ἀγνώστου μέχρι ἐκείνης τῆς στιγμῆς. Ἀντικείμενα αὐτῆς εἶνε τὰ μέρη τῆς γῆς, αἱ δυνάμεις καὶ οἱ νόμοι τῆς φύσεως (ἠλεκτρισμός, ραδιοενέργεια κλ.). Ἡ ἐπινόησις νέου ὀργάνου ἢ κατασκευάσματος ἢ τρόπου λέγεται *ἐφεύρεσις*.

ἀνακαμπτίς. Γένος ὀρχεοειδῶν φυτῶν, οὗ τὸ μοναδικὸν εἶδος φύεται ἐν Ἑλλάδι, καλεῖται δὲ ὡς ὅλα τὰ ὀρχεοειδῆ κν. σαλέπι.

ἀνάκαρα (τά). Κρουστὸν μουσικὸν ὄργανον, ἀρχικῶς τῶν Σαρακηνῶν, ἀποτελούμενον ἐκ ζεύγους χαλκῶν τυμπανίων, ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

ἀνακαρδιοειδῆ. Οἰκογένεια σαπινδοειδῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν κυρίως χωρῶν. Κυριώτερα γένη: *ἀνακάρδιον, μαγκοφόρος, πιστακιά, σπονδιάς*.

ἀνακάρδιον. Γένος ἀνακαρδιοειδῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν. *Ἀ. τὸ δυτικὸν* καλλιεργεῖται εἰς ὅλας τὰς τροπικὰς χώρας. Ὁ καρπός του εἶνε κάρυον νεφροειδὲς περιέχον ἔλαιον τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς φάρμακον ἐπισπαστικὸν καὶ κατὰ τῶν ἀκροχορδόνων. Οἱ σαρκώδεις ποδίσκοι τῶν καρπῶν εἶνε γλυκεῖς καὶ ἐδώδιμοι.

Ἀνακασιὰ ἢ **Ἄνω Βόλος.** Ἕδρα κοιν. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 786.

ἀνακατάταξις. Ἡ ἐκ νέου κατάταξις, ἐκουσία ἀνάληψις ὑπηρεσίας ἐν τῷ στρατῷ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προηγουμένης θητείας.

Ἄνακες (οἱ). Ὄνομα τῶν Διοσκούρων, ταὐτόσημον πρὸς τὸ Ἄνακτες. Ἱερὸν αὐτῶν ἐν Ἀθήναις, τὸ *Ἀνάκειον*, ἔκειτο παρὰ τοὺς Β. πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως.

ἀνάκλασις. Ἡ μεταβολὴ τῆς διευθύνσεως ἀκτῖνος προσπιπτούσης ἐπὶ ἐπιφανείας χωριζούσης δύο διάφορα μέσα: *ἀ. ἤχου*, ἡ ἠχὼ καὶ ἡ ἀντήχησις, *ἀ. ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων*. ‖ *Ἀνάκλασις τοῦ φωτός*. Τὸ ἐπίπεδον τὸ περιέχον τὴν προσπίπτουσαν ἀκτῖνα ΣΕ καὶ τὴν ἀνακλωμένην ΕΒ εἶνε κάθετον ἐπὶ τὴν ἀνακλῶσαν ἐπιφάνειαν ΜΝ, ἤτοι περιέχει τὴν κάθετον ΕΚ. Ἡ γωνία π τῆς προσπτώσεως εἶνε ἴση πρὸς τὴν γωνίαν α τῆς ἀνακλάσεως *(βλ.σχ.)*. ‖ *(Ἰατρ.)* Νευρικὸν φαινόμενον ἀντιδράσεως ἀσυνειδήτου εἰς ἐρέθισμά τι τοῦ σώματος ἐκ τῶν ἔξω ἢ ἐκ τῶν σπλάγχνων, ὡς π.χ. ἡ συστολὴ τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰς τὸ φῶς. ‖ *(Ῥητορ.)* Ἐπανάληψις λέξεως ἀλλ' ἐπὶ ἄλλης καὶ ἐνίοτε τῆς ἀντιθέτου σημασίας, π.χ. «ἡ τιμὴ τιμὴ δὲν ἔχει καὶ χαρὰ στὸν ποὺ τὴν ἔχει». Διὰ τοῦ σχήματος τούτου γίνονται λογοπαίγνια.

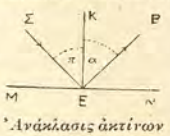

Ἀνάκλασις ἀκτίνων

ἀνακλαστικὰ φαινόμενα. *(Φυσιολ.)* Αἱ ἐξ ἀνακλάσεως ἀκούσιαι κινήσεις, ἐκκρίσεις κλ.

ἀνάκλησις. Ἡ κλῆσις πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν προτέραν θέσιν ἢ κατάστασιν, ὡς π.χ. *ἀνάκλησις εἰς τὴν τάξιν*, πρόσκλησις ὑπὸ τοῦ προέδρου σώματός τινος, βουλῆς, συλλόγου κλ. πρὸς παρεκτραπὲν μέλος ὅπως συμμορφωθῇ πρὸς τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς. ‖ Ἀκύρωσις, πρᾶξις δι' ἧς ἀτομόν τι ἢ σῶμα ἐξουδετερώνει τὰς συνεπείας πράξεως ὑπ' αὐτοῦ γενομένης προηγουμένως: *ἀνάκλησις δωρεᾶς, ἀνάκλησις διατάγματος*. ‖ Ἀνάκλησις διπλωματικῶν ἢ προξενικῶν ὑπαλλήλων κράτους τινὸς διατάσσεται εἴτε λόγῳ διακοπῆς τῶν σχέσεων εἴτε διὰ λόγους προσωπικούς. Ὁ ἀνακαλούμενος ἀντιπρόσωπος ἐπιδίδει εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κράτους, παρ' ᾧ ἦτο διαπεπιστευμένος, τὰ σταλέντα πρὸς αὐτὸν *ἀνακλητήρια γράμματα*.

ἀνακλητικόν. Σάλπισμα δι' οὗ οἱ στρατιωτικοὶ εἰδοποιοῦνται νὰ ἐπανέλθωσι κατὰ τὴν ἑσπέραν εἰς τὸν στρατῶνα ἢ τὴν ἐπισταθμίαν.

Ἀνάκλητος ὁ Α' ἢ **Κλῆτος.** Πάπας τῆς Ρώμης ἐπὶ αὐτοκράτορος Τίτου, 78-90. Ἀθηναῖος. Τιμᾶται ὡς ἅγιος.

ἀνακλιντήριον καὶ **ἀνάκλιντρον.** Ἕδρα ἐφ' ἧς ἀνακλίνεταί τις πρὸς ἀνάπαυσιν· ἐπίμηκες κάθισμα διὰ πλείονα τοῦ ἑνὸς πρόσωπα, καναπές, σοφᾶς.

ἀνακοίνωσις. Γνωστοποίησις. ‖ *(Νομ.)* Ἡ ἐκ μέρους τοῦ ἑνάγοντος ἢ ἐναγομένου γνωστοποίησις τῆς δίκης εἰς τρίτον.

ἀνακόλουθον σχῆμα. Σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ σύνταξις ἓν τινι φράσει μεταβάλλεται εἰς τρόπον ὥστε νὰ μένῃ αὐτὴ μετέωρος.

ἀνακόνδα. Εἶδος ὄφεως. Βλ. **εὐνήκτης.**

ἀνακοπή. Ἔνδικον μέσον δι' οὗ ζητεῖται ἡ ἀκύρωσις δικαστικῆς πράξεως ἢ ἀποφάσεως. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἐπίσχεσις ἢ καταστολὴ πλήρης ζωτικῆς τινος λειτουργίας.

Ἀνακρεόντεια. Τίτλος συλλογῆς 60 συμποσιακῶν ποιημάτων ἐν τῇ «Ἀνθολογίᾳ», τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο ὡς ἔργα γνήσια τοῦ Ἀνακρέοντος. Ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἀπέδειξεν ὅτι ταῦτα εἶνε ἔργα μεταγενεστέρων ποιητῶν.

Ἀνακρέων ὁ Τήϊος. Λυρικὸς ποιητὴς τοῦ ϛ΄ π.Χ. αἰῶνος. Ἔζησεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πολυκράτους τῆς Σάμου καί, φονευθέντος τούτου, ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ Ἱππάρχῳ. Ἐκ τῶν κομψοτάτων ποιημάτων του, δι' ὧν ψάλλει τὸν ἔρωτα καὶ τὸν οἶνον, ἐσώθησαν μόνον περὶ τὰ 100 μικρὰ ἀποσπάσματα. Ἀπέθανε 495 π.Χ. Βλ. καὶ *Ἀνακρεόντεια.*

ἀνάκρισις. Τὸ σύνολον τῶν δικαστικῶν πράξεων, αἵτινες σκοποῦσι τὴν ἀνίχνευσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν γεγονότων. Ὑποδιαιρεῖται εἰς *προανάκρισιν* καὶ *ἀνάκρισιν.* Ἡ πρώτη προτίθεται κυρίως τὴν βεβαίωσιν τῆς τελέσεως τοῦ ἀδικήματος καὶ τὴν συλλογὴν τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν περὶ τῆς πράξεως καὶ τῶν ὑπόπτων, ἡ δευτέρα σκοπὸν ἔχει ἰδίᾳ τὸν καθορισμὸν τοῦ χαρακτῆρος τῆς πράξεως καὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου. Ἡ *προανάκρισις* ἐκτελεῖται ἐγγράφως καὶ συνοπτικῶς ὑπὸ *ἀνακριτικῶν ὑπαλλήλων*, ἡ *κυρία ἀ.* ὑπὸ τοῦ *ἀνακριτοῦ*, τῇ παραγγελίᾳ τοῦ εἰσαγγελέως ἢ αὐτεπαγγέλτως, περατοῦται δὲ πάντοτε διὰ βουλεύματος τοῦ ἀνακριτικοῦ συμβουλίου.

ἀνακριτής. Δικαστικὸν πρόσωπον ἐντεταλμένον τὴν συλλογὴν καὶ παρασκευὴν τῶν μέσων τὰ ὁποῖα συντείνουσιν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας ἐπὶ πάσης πράξεως, ἐναντίον τῆς ὁποίας ὁ νόμος ὁρίζει ποινήν.

ἀνακριτικά (ἢ δικαστικά) συμβούλια. Συμβούλια ἔχοντα σκοπὸν νὰ ἐπιβλέπωσιν ἐπὶ τῶν διεξαγομένων ἀνακρίσεων, νὰ λύωσι πάσας τὰς γεννωμένας ἀμφιβολίας καὶ νὰ ἀποφασίζωσι μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως περὶ τῆς τύχης τῶν κατηγορουμένων. Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι δύο ἀ. συμβούλια: τῶν *Πλημμελειοδικῶν* καὶ τῶν *Ἐφετῶν*, ὧν ἕκαστον ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ προέδρου τοῦ σχετικοῦ δικαστηρίου, τοῦ ἀνακριτοῦ καὶ ἑνὸς δικαστοῦ.

ἀνάκρουσις. *(Μετρ.)* Ἀτελὴς ποὺς ἐν τῇ ἀρχῇ στίχου ἢ μουσικῆς φράσεως, ὡς εἰσαγωγὴ τῶν ρυθμικῶν περιόδων αἵτινες ἕπονται. ‖ *(Ὑδρορ.)* Ὀπισθοδρόμησις τοῦ πυροβόλου κατὰ τὴν πυροβόλησιν, προερχομένη ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἀερίων τῆς πυρίτιδος ἐπὶ τοῦ κλείστρου.

ἀνακτοβούλιον. Γραφεῖον τοῦ ἄνακτος, ἔνθα συνέρχεται τὸ συμβούλιον αὐτοῦ· ἐπίσης τὸ σύνολον τῶν συμβούλων τοῦ βασιλέως, οἱ ὑπουργοί.

ἀνακτορικὸς ρυθμός. Ἰδιάζων ρυθμὸς τῆς Αἰγαίας κεραμεικῆς, ἐμφανισθεὶς κατὰ τὴν ὑστερομινωϊκὴν β΄ περίοδον (1550 π.Χ.).

Ἀνακτόριον. Ἀρχαία π. τῆς Ἀκαρνανίας, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Κορινθίων καὶ Κερκυραίων τῷ 630 π.Χ.

ἀνάκτορον. Κυρίως, ἡ κατοικία ἢ τὸ μέγαρον τοῦ ἄνακτος ἢ τοῦ ἡγεμόνος. ‖ Γενικῶς, πᾶν μέγαρον.

ἀνακυβίστησις. *(Γυμν.)* Μετάβασις ἀπὸ τῆς ἐξαρτήσεως ἐπί τινος γυμναστικοῦ ὀργάνου (δοκοῦ, μονοζύγου) εἰς τὴν ὀρθίαν ἐπ' αὐτοῦ στήριξιν προηγουμένων τῶν ποδῶν.

ἀνακύκλησις ἢ **ἀποκατάστασις** ἢ **παλιγγενεσία.** Ἡ φιλοσοφικὴ διδασκαλία, καθ' ἣν οἱ κόσμοι καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πράγματα καὶ πρόσωπα καὶ γεγονότα ἀναδημιουργοῦνται καὶ εἶνε οἷα ἦσαν καὶ ἐν ταῖς πρότερον περιόδοις. Τοῦτο ἐδίδασκον οἱ Πυθαγόρειοι, οἱ Στωϊκοί, ὁ Νίτσε κ.ἄ.

ἀνακυκλικὰ ἢ **ἀναστρέφοντα ποιήματα.** Τὰ δυνάμενα νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν λέξεων καὶ μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ κατὰ τὴν ἀντίστροφον.

ἀνάκυκλος. Γένος συνθέτων φυτῶν, ὧν εἴδη τινὰ εἶνε φαρμακευτικά, ὡς *ἀ. ὁ φαρμακευτικός*, ὅστις καλλιεργεῖται εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ τὴν ρίζαν αὐτοῦ, καὶ *ἀ.τὸ πύγεθρον.* Ἐν Ἑλλάδι φύονται *ἀ. ὁ κορυνώδης*, εἰς παραθαλασσίους τόπους, καὶ *ἀ. ὁ ἀκτινωτός.*

ἀνακωχή. Ἡ δι' ἀμοιβαίας συμφωνίας μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων πρόσκαιρος παῦσις τῶν ἐχθροπραξιῶν. Συνομολογεῖται μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων ἢ μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων. ‖ Ἡ ἀνακοπὴ τοῦ δρόμου πλοίου εὑρισκομένου ἐν πλῷ (πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπου πεσόντος εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπικοινωνίαν μεθ' ἑτέρου πλοίου, καθαίρεσιν λέμβου κλ.).

Ἀνάλατος. Τοποθεσία παρὰ τὰς Ἀθήνας, Ν τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος, ἐπὶ τῆς λεωφόρου Συγγροῦ πρὸς τὸ Φάληρον. Παρὰ τὸν Ἀ. ἐγένετο τῇ 24.4.1827 καταστρεπτικὴ ἧττα τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων αἵτινες ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιτεθῶσι πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει πολιορκουμένων Ἑλλήνων. (Πανωλεθρία τῶν ὑπὸ τὸν Χρ. Ἰγγλέσην τακτικῶν καὶ φιλελλήνων).

ἀναλγής (ὁ). Γένος σμικροτάτων δερμολειχιδῶν ἀκάρεων, ζώντων παρασιτικῶς ἐπὶ μικρῶν πτηνῶν.

ἀναλγησία. Ἀπώλεια τῆς αἰσθήσεως τοῦ ἄλγους. Βλ. καὶ *ἀναισθησία.*

ἀναλγησίνη. Ἡ ἄλλως **ἀντιπυρίνη** (βλ.λ.).

ἀνάλεκτα. Συλλογὴ ἐκλεκτῶν ἔργων διαφόρου εἴδους.

ἀνάλημμα. Ἀρχαῖον ἀστρονομικὸν ἐργαλεῖον δι' οὗ ἐμέτρουν τὸ ὕψος τῶν ἀστέρων.

ἀναληπτικὰ φάρμακα. Τὰ χρησιμεύοντα πρὸς πρόσκαιρον διέγερσιν τῶν ἐξηντλημένων δυνάμεων τοῦ ὀργανισμοῦ, ὡς ὁ αἰθήρ, τὸ αἰθεροῦχον οἰνόπνευμα, ἡ καφεΐνη, ἡ ἀμμωνία, ἡ καμφορὰ κλ.

Ἀναλήψεως ἑορτή. Βλ. Ἀνάληψις.

Ἀναλήψεως νῆσος (Ascension). Ἠφαιστειογενὴς ἀγγλικὴ νῆσος τοῦ Ἀτλαντικοῦ ΒΔ τῆς Ἀγίας Ἑλένης. Ἀναρρωτήριον Ἄγγλων ὑπαλλήλων πασχόντων ἐξ ἀσθενειῶν τῶν τροπικῶν. Ἔκτ. 98 τ.χλμ. Κάτ. 300.

Ἀνάληψις. Ἡ κατὰ τὴν Κ.Δ. ἄνοδος τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν μαθητῶν του, 40 ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασίν του. Τὴν *Ἀ. τοῦ Σωτῆρος* ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ Πάσχα.

Ἀνάληψις. 1) (πρώην *Δεορδένιστα*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 1367.—2) (πρώην *Τζιτζώρι*) Ἔδρα κοιν. Μεσηνίας. Κάτ. 537.—3) Στρατιωτικὸς σταθμὸς τῆς παλαιᾶς ἑλληνοτουρκικῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς

Β τοῦ Νεζεροῦ ἐν Θεσσαλίᾳ. Παρ' αὐτὸν ἡ πρώτη ἀψιμαχία κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897.

ἀνάλκιμον. Ὀρυκτὸν τῆς τάξεως τῶν ζεολίθων, ἔνυδρον πυριτικὸν νάτριον καὶ ἀργίλιον εἰς κρυστάλλους κυβικῆς συμμετρίας.

ἀνάλογα ποσά. Οὕτω καλοῦνται δύο μεταβλητὰ ποσὰ ὅταν ὁ πολλαπλασιασμὸς τῆς τιμῆς τοῦ ἑνὸς ἐπί τινα ἀριθμὸν ἐπιφέρῃ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῆς τιμῆς τοῦ ἄλλου ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμόν. *Ἀντιστρόφως ἀνάλογα* ἢ ἁπλῶς *ἀντίστροφα* λέγονται ὅταν ὁ πολλαπλασιασμὸς τοῦ ἑνὸς ἐπιφέρῃ τὴν διαίρεσιν τοῦ ἄλλου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ.

ἀναλογία. Ὁμοιότης σχέσεων, ἡ μείζων ἢ ἐλάσσων ὁμοιότης δύο ἢ πλειόνων ἀντικειμένων ἢ γεγονότων: *πρὸς τὰς πτέρυγας τῶν πτηνῶν ἀνάλογα εἶνε τὰ πτερύγια τῶν ἰχθύων.* ‖ *(Μαθημ.)* Ἡ ἰσότης δύο λόγων $\frac{α}{β}=\frac{γ}{δ}$, ἤτις γράφεται καὶ οὕτω: α : β = γ : δ. Οἱ τέσσαρες ἀριθμοὶ α, β, γ, δ, λέγονται *ὅροι* τῆς ἀ. Ἐκ τούτων ὁ α καὶ ὁ δ *ἄκροι*, ὁ β καὶ ὁ γ *μέσοι*, ὁ α καὶ ὁ γ *ἡγούμενοι* καὶ ὁ β καὶ ὁ δ *ἑπόμενοι.* Εἰς πᾶσαν ἀ.τὸ γινόμενον τῶν ἄκρων ἰσοῦται πρὸς τὸ γινόμενον τῶν μέσων. Ἡ ἀναλογία ἧς οἱ δύο μέσοι εἶνε ἴσοι λέγεται *συνεχής*, ὡς α : β = β : γ, ἤτοι $β^2=αγ$. ‖ *(Λογ.)* Ὁ συλλογισμὸς καθ' ὃν, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς συμφωνίας χαρακτήρων καὶ ἰδιοτήτων ἀντικειμένων τινῶν, συμπεραίνομεν κατὰ πιθανότητα περὶ τῆς συμφωνίας τῶν ἀντικειμένων τούτων καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς χαρακτῆρας. Λέγεται καὶ *συλλογισμὸς ἐξ ἀ.* ‖ *(Γλωσσ.)* Τὸ φαινόμενον καθ' ὃ γλωσσικόν τι στοιχεῖον πλάττεται ἢ μεταβάλλεται κατ' ἄλλο ἢ κατ' ἄλλα ὑπάρχοντα καὶ γνωστὰ τοῖς λαλοῦσιν. Οὕτω ἐν τῇ ΑΕΓ κατ' ἀ. ἀπὸ τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἰς -ης προσέλαβε τὸ ν καὶ ἡ αἰτιατικὴ τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων εἰς -ης (Σωκράτην, Ἀριστοφάνην κλ.).

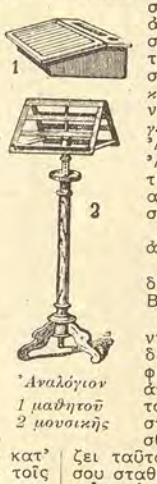

Ἀναλόγιον
1 μαθητοῦ
2 μουσικῆς

ἀναλογικὰ ἀριθμητικά. Τὰ εἰς *-πλάσιος* λήγοντα ἀριθμητικὰ ἐπίθετα καὶ τὰ εἰς *-χα, -χῆ* ἢ *-χῶς* ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα. Δεικνύουσι τὸν λόγον ἑνὸς ποσοῦ πρὸς ἄλλο, π.χ. *διπλάσιος, τριπλάσιος* κλ., *ἑκατονταπλάσιος* κλ., *χιλιαπλάσιος, μυριαπλάσιος,* καὶ ἐπιρρ. *δίχα, διχῇ, τέτραχα, πένταχα, πενταχῇ, πενταχῶς* κλ.

ἀναλογικὴ ψηφοφορία. Διάφορα ἐκλογικὰ συστήματα, ἀσφαλίζοντα τὴν ἐκπροσώπησιν πασῶν τῶν πολιτικῶν μερίδων ἢ ἰδεολογικῶν ὁμάδων, κατ' ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν τῶν ψηφοφόρων ἑκάστης ἐξ αὐτῶν.

ἀναλόγιον ἢ **ἀναλογεῖον** (τό). Ἐπίπλον ἔχον μίαν ἢ δύο κεκλιμένας ἐπιφανείας ἐφ' ὧν τοποθετοῦνται βιβλία, τετράδια, ὁ χάρτης πρὸς ἀνάγνωσιν ἢ γραφήν.

ἀνάλυσις. Διαίρεσις ὅλου τινὸς εἰς τὰ μέρη ἢ τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ. Δύναται νὰ εἶνε *πραγματικὴ* ἢ *λογική.* Κατὰ τὴν πρώτην διακρίνονται τὰ σύνθετα ἀντικείμενα καὶ φαινόμενα εἰς τὰ μέρη καὶ τὰ γνωρίσματά των (π.χ. τὸ ὕδωρ εἰς ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον). Κατὰ τὴν *λογικὴν ἀ.* ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ὁρμωμένη ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἐπὶ μέρους, κατασκευάζει ἐκ τῶν ὁμοειδῶν ἐννοίας, τάξεις, νόμους, κανόνας καὶ ἀρχάς, ὡς π.χ. ὁ φυτολόγος συλλέξας τὰ φυτὰ κατατάσσει αὐτὰ εἰς τάξεις, γένη, οἰκογενείας κλ. ‖ *(Μαθημ.)* Τρόπος μαθηματικῆς σκέψεως ἀντίθετος πρὸς τὴν *σύνθεσιν*· ἡ ἄλγεβρα καὶ ὁ ἀπειροστικὸς λογισμός, ἤτοι ὁ διαφορικὸς καὶ ὁ ὁλοκληρωτικός. ‖ *(Χημ.)* Τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν, δι' ὧν ἐξακριβοῦται ἡ χημικὴ σύστασις σώματός τινος· διακρίνεται εἰς ποιοτικὴν καὶ ποσοτικήν. Ἡ γινομένη διὰ τοῦ *φασματοσκοπίου* λέγεται *φασματοσκοπικὴ ἀ.* ‖ *(Ἰατρ.)* Ἡ χημικὴ καὶ βιολογικὴ ἐξέτασις ὑγρῶν τοῦ ὀργανισμοῦ: οὔρων, αἵματος, πτυέλων κλ.

ἀναλυτικαὶ γλῶσσαι. Γλῶσσαι αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουσιν ἀναλυτικῶς τὰς ἐννοίας, δηλ. δὲν συμπτύσσουσι πολλὰς ἐννοίας εἰς μίαν λέξιν, ἀλλὰ μεταχειρίζονται πρὸς δήλωσιν τῶν σχέσεων προθέσεις, ἄρθρα, ἐπίθετα, ἀντωνυμίας, βοηθητικὰ ρήματα εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἄλλαι γλῶσσαι, αἱ *συνθετικαὶ* λεγόμεναι, ἐκφράζονται μᾶλλον μονολεκτικῶς (π.χ. *γέγραφα.* ἔχω γράψει· *γεγράφω*, θὰ ἔχω γράψει. *Ἀθήνησι*, ἐν Ἀθήναις, εἰς τὰς Ἀθήνας· *Ἀθήνηθεν*, ἐξ Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὰς Ἀθήνας κλ.). Ἀναλυτικαὶ εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὅλαι αἱ σημεριναὶ εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀρχαίας.

ἀναλφάβητος. Ὁ μὴ γινώσκων οὐδὲ τὸ ἀλφάβητον, ὁ ὅλως ἀγράμματος.

Ἀνάμβα (τά· Anambas). Συστὰς ὁλλανδικῶν νησίδων μεταξὺ Ἰνδοκίνας καὶ Βορνέου.

ἀναμεταβιβαστής. Τηλεγραφικὸν μηχάνημα τὸ ὁποῖον παρεντιθέμενον εἰς ἐνδιάμεσον σταθμὸν μεταξὺ δύο τηλεγραφικῶν σταθμῶν, κειμένων εἰς μεγάλην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, δέχεται τὰ ἐκ τοῦ ἑνὸς σταθμοῦ εἰς τὸν ἕτερον ἀποστελλόμενα τηλεγραφικὰ σημεῖα μετ' ἐξησθενημένου ρεύματος καὶ ἀναμεταβιβάζει ταῦτα διὰ νέου ρεύματος ἐκ τοῦ ἐνδιαμέσου σταθμοῦ.

ἀναμίσθωσις. Ἡ ἐκ νέου μίσθωσις· ἡ ἀνανέωσις συμβολαίου ληξάσης μισθώσεως.

ἀνάμνησις. Ἡ ἐπαναφορὰ ἀντικειμένου τινός, λέξεως ἢ γεγονότος εἰς τὴν μνήμην. ‖ *(Φιλοσ.)* Βλ. *μνήμη.*

Ἀναμπακλί. Χ. ἐπαρχ. Φαρσάλων. Βλ. **Νεράϊδα.**

ἀνανάς (ὁ) ἢ **ἀνανάσσα** (ἡ). Γένος φυτῶν βρομελιοειδῶν τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς. *Ἀ. ὁ φυτευτός*, φυτὸν ὁμοιάζον πρὸς τὴν ἀλόην, καλλιεργεῖται ἐν ταῖς θερμαῖς χώραις καὶ ἐν τοῖς θερμοκηπίοις τῶν ψυχροτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, διὰ τοὺς εὐγεύστους καὶ ἀρωματώδεις καρποὺς του.

Ἀνανάς

ἀνανέωσις. Ἡ ἀνακαίνισις, ξανάνιωμα. ‖ *(Ἐμπ.)* Ἡ ἀντικατάστασις λήξαντος γραμματίου διὰ παρατάσεως τοῦ χρόνου τῆς πληρωμῆς. ‖ *(Νομ.)* Σύμβασις δι' ἧς ἀποσβέννυται ὑπάρχουσα ἐνοχὴ διὰ παραγωγῆς νέας.

Ἀνανίας. 1) Εἷς τῶν τριῶν παίδων Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν παράδοσιν ἀρνηθέντες νὰ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἐβλήθησαν εἰς κάμινον, ἐξ ἧς ἐξῆλθον σῶοι. — 2) Ἅγιος, εἷς ἐκ τῶν πρώτων ἐν Δαμασκῷ Χριστιανῶν, ὅστις ὑπεδέχθη τὸν Παῦλον, πιστεύσαντα εἰς τὸν Χριστιανισμόν, καὶ ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῶν χειρῶν τὴν ὅρασιν. (Πράξεις Ἀποστόλ. Θ' 10).

Ἀνανίας. Μητροπολίτης Λακεδαιμονίας ἐκ Δημητσάνης (1710-1767) καὶ Μωραγιάνης. Συλληφθεὶς ὡς προετοιμάζων ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων ἐφονεύθη. Συνέγραψε τὸν Κώδικα τοῦ Μυστρᾶ.

'Ανάνιεφ. Π. τῆς Οὐκραίνης ἐν τῇ σοβιετικῇ δημοκρατίᾳ τῆς Μολδαυΐας. Κάτ. 32.000.

ἀνανταπόδοτον σχῆμα. Συντακτικὸν σχῆμα καθ' ὃ ἐλλείπει ἡ ἀπόδοσις ὑποθετικῆς προτάσεως.

ἀνάντη ἢ **ἄναντα** (τά). Τὸ ἀπό τινος σημείου ρείθρου ἢ κοιλάδος ποταμοῦ πρὸς τὰ ἄνω μέρος τοῦ ἐδάφους, π.χ. τὸ ἀπὸ τοῦ παρατηρητοῦ μέχρι τῶν πηγῶν ἐκτεινόμενον.

'Αναξαγόρας. 'Επιφανὴς Κλαζομένιος φιλόσοφος γενν. περὶ τὸ 500 π.Χ. καὶ ἀποθ. περὶ τὸ 428, μεταναγὼν τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς 'Ιωνίας εἰς τὰς 'Αθήνας, ἔνθα ἐδίδαξε περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος, φίλος καὶ διδάσκαλος τοῦ Περικλέους. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἀθεΐᾳ ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὰς 'Αθήνας καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Λαμψάκῳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Παρεδέχετο ὅτι παρὰ τὴν ὕλην ὑπάρχει καὶ δεύτερον, πνευματικὸν στοιχεῖον, ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος κινεῖ τὴν πρώτην καὶ κανονίζει τὰ τοῦ κόσμου. Οὕτως ὁ 'Α. δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἱδρυτὴς τῆς φιλοσοφικῆς *διαρχίας*.

'Αναξανδρίδας. Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης (Ζ΄ αἰ. π.Χ.), πατὴρ Κλεομένους τοῦ Α΄.

'Αναξανδρίδης. Ποιητὴς τῆς μέσης ἀττικῆς κωμῳδίας ἐκ Ρόδου. 'Ενίκησε δεκάκις ἐν 'Αθήναις. Ἤζησεν ἐν τῇ αὐλῇ Φιλίππου Β΄ τοῦ Μακεδόνος.

'Αναξαρχος. 'Αβδηρίτης σκεπτικὸς φιλόσοφος τοῦ Δ΄ αἰῶνος π.Χ. Συνώδευσε τὸν Μέγαν 'Αλέξανδρον εἰς τὴν ἐκστρατείαν του. 'Ακολουθῶν τὸν Δημόκριτον, σκοπὸν τοῦ βίου ἔλεγε τὴν εὐδαιμονίαν, ὅθεν ἐκλήθη «Εὐδαιμονικός».

'Αναξίβιος. Ναύαρχος τῆς Σπάρτης. Ναυμαχήσας 388 παρὰ τὴν Ρόδον κατὰ τῶν 'Αθηναίων, τῶν ὁποίων ἐναυάρχει ὁ 'Ιφικράτης, ἠττήθη καὶ ἐφονεύθη.

'Αναξίμανδρος. Φιλόσοφος ἐκ Μιλήτου (610-547 π.Χ.). "Ως ἀρχὴν τῶν ὄντων ἐθεώρει λεπτὴν καὶ ἀπέραντον πρώτην ὕλην ἄνευ ἰδιότητός τινος, τὸ «ἄπειρον», ἐξ οὗ σχηματίζονται οἱ κόσμοι καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἀντικείμενα καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ταῦτα διαλυόμενα ἐπιστρέφουσι. Περὶ τῶν ζῴων ἐδόξαζεν ὅτι τὰ πρῶτα ἐγεννήθησαν ἐν ὑγρῷ, περὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ὅτι παρῃχθη ἐξ ἀλλοειδῶν ζῴων. Κατά τινας ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὁ 'Α. ἐφεῦρε τὸν σκιοθηρικὸν γνώμονα (ἡλιακὸν ὡρολόγιον) καὶ ἐχάραξε τὸν πρῶτον γεωγραφικὸν χάρτην.

'Αναξιμένης. 1) Μιλήσιος φιλόσοφος (585-528 π.Χ.), μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ 'Αναξιμάνδρου. "Ως ἀρχὴν τῶν ὅλων ἐδέχετο ὕλην ἔχουσαν ὡρισμένας ἰδιότητας ἄπειρον καὶ ἀεικίνητον, τὸν ἀέρα. Οὕτος ἀραιούμενος γίνεται πῦρ, πυκνούμενος δὲ ἔτι περισσότερον γίνεται νέφος, ὕδωρ, γῆ, λίθος.—2) Λαμψακηνὸς σοφιστὴς τοῦ Δ΄ αἰῶνος π.Χ. 'Εκ τῶν ἔργων του σώζονται ἐλάχιστα ἀποσπάσματα.

ἀναξυρίς. Παρ' ἀρχαίοις, ἡ εὐρεῖα περισκελὴς τῶν Περσῶν, μεταγενεστέρως δὲ καὶ ἄλλων λαῶν.

ἀνάπαιστος. Μετρικὸς πούς τοῦ ὁποίου ἡ τυπικὴ μορφὴ εἶνε ⏑ ⏑ ′ (π.χ. γεγονός). "Ητο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ κατ' ἐξοχὴν ρυθμὸς τῶν προσοδίων καὶ τῶν πολεμικῶν ἐμβατηρίων. Εἰς τὴν νεωτέραν στιχουργίαν, ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν συλλαβῶν, ὧν ἡ τελευταία εἶνε πάντοτε τονισμένη «Τὰ τραγούδια μου τἄλεγες ὅλα».

ἀναπαραγωγή. 'Η παραγωγὴ ὄντων ὁμοίων πρὸς τὸ παράγον· ἡ διαιώνισις τοῦ εἴδους, ἡ πολυτιμοτέρα, σπουδαιοτέρα καὶ ἐπικρατεστέρα τῶν ζωϊκῶν λειτουργιῶν ἐξασφαλίζουσα τὴν διατήρησιν τοῦ εἴδους καὶ τῆς μορφῆς τῶν γεννητόρων μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀτόμων.

ἀνάπλασις. 'Η ἐκ νέου πλάσις ἢ δημιουργία. ‖ *(Φιλοσ.)* 'Η ἐν τῇ συνειδήσει ἀναδημιουργία τῶν παραστάσεων. 'Αφορμὴν πρὸς τοιαύτην ἀναδημιουργίαν παρέχει ἑκάστοτε ἄλλη παράστασις, μεθ' ἧς συνείρεται ἡ ἀναπλαττομένη κατὰ τέσσαρας νόμους ἢ τρόπους· τὸν τῆς *ὁμοιότητος*, τῆς *ἀντιθέσεως*, τοῦ *συγχρονισμοῦ* καὶ τῆς *διαδοχῆς*· τούτους πάλιν ἀνήγαγον οἱ νεώτεροι εἰς δύο: τὸν τῆς *ὁμοειδείας* καὶ τὸν τῆς *συναφείας*. ‖ *(Ἰατρ.)* 'Η ἐκ νέου πλάσις ἱστῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ. Βλ. καὶ *πλαστική*.

ἀναπλαστία. Βλ. αὐτοπλαστική.

'Ανάπλι. Κν. ὄνομα τοῦ Ναυπλίου.

ἀναπλοκή. 'Εν τῇ μουσικῇ τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων, ἡ ἀλληλουχία ἀνιόντων τόνων. 'Αντίθ. *καταπλοκή*.

ἀνάπλους (ὁ). 'Η ἀντίθετος πρὸς τὴν φορὰν ρεύματος, ποταμοῦ, διώρυγος, θαλάσσης πλεῦσις.

ἀναπλώρισμα. 'Η ἀναπρώρησις (βλ.λ.).

ἀναπνευστικὰ ὄργανα. Τὰ ὄργανα τοῦ σώματος διὰ τῶν ὁποίων κατὰ τὴν ἀναπνοὴν διέρχεται ὁ εἰσπνεόμενος ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ καὶ ὁ μετὰ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐκπνεόμενος, τ.ἔ. ἡ ρίς, ὁ φάρυγξ, ὁ λάρυγξ, ἡ τραχεῖα ἀρτηρία, οἱ βρόγχοι καὶ οἱ πνεύμονες. Τὸ σύνολον τῶν ἀποτελεῖ τὸ *ἀναπνευστικὸν σύστημα*. Βλ. καὶ *ἀναπνοή*.

ἀναπνευστικὴ γυμναστική. 'Ακριβῶς κεκανονισμέναι ἀσκήσεις ἀναπνοῆς, ἔχουσαι σκοπὸν νὰ ἐνισχύωσι τὴν ἱκανότητα τῶν πνευμόνων, τῆς καρδίας, τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων, τῶν μυῶν τοῦ στήθους καὶ τῆς κοιλίας καὶ νὰ διεγείρωσι τὴν λειτουργίαν τοῦ στομάχου καὶ τὴν ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἐναλλαγὴν τῆς ὕλης.

ἀναπνοή. Ζωϊκὴ λειτουργία δι' ἧς γίνεται ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀερίων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, προσλαμβάνεται δηλ. ἐκ τοῦ ἀέρος τὸ ἀναγκαιοῦν διὰ τὰς ὀξειδώσεις ὀξυγόνον καὶ ἀποβάλλεται τὸ κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης σχηματιζόμενον διοξείδιον τοῦ ἀνθρακος. Εἰς τὰ ἀνώτερα ζῷα καὶ τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀναπνοὴ γίνεται διὰ τῶν πνευμόνων καὶ ἐν μέρει διὰ τοῦ δέρματος (ἀδηλος ἀναπνοή). Κατὰ τὴν πνευμονικὴν ἀ. ὁ θώραξ ἐκτελεῖ αὐτομάτως, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἀναπνευστικοῦ κέντρου, ρυθμικὰς κινήσεις ἐναλλάξ, διευρύνσεως (εἰσπνοὴ) καὶ στενώσεως (ἐκπνοή), ἃς ἀκολουθοῦσι παθητικῶς καὶ οἱ πνεύμονες. Ὁ ἀὴρ εἰσδύων κατὰ τὴν ἀναπνοὴν διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ διαστέλλων τὰς κυψελίδας αὐτῶν ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐκ τῆς δεξιᾶς καρδιακῆς κοιλίας προερχομένου ἀκαθάρτου φλεβικοῦ αἵματος, ἐκεῖ δὲ γίνεται ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀερίων διὰ τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων, ἅπερ ἐκλύουσι τὸ ἐν αὐτοῖς ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ προσλαμβάνουσιν ἐκ τοῦ ἀέρος τὸ ὀξυγόνον, οὕτω δὲ μεταβάλλεται τὸ φλεβικὸν αἷμα εἰς ἀρτηριακὸν (ὀξυγόνωσις ἢ αἱμάτωσις) καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἀριστερὸν καρδιακὸν κόλπον. Εἰς τὰς εἰσπνευστικὰς καὶ ἐκπνευστικὰς κινήσεις τοῦ θώρακος συνεργοῦσιν οἱ θωρακικοὶ μύες καὶ τὸ διάφραγμα. 'Εκ τῶν λοιπῶν ζῴων τὰ μὲν ἀρθρόποδα ἀναπνέουσι διὰ τῶν *τραχειῶν*, οἱ δὲ ἰχθύες διὰ τῶν *βραγχίων*. Τὰ φυτὰ ἐπίσης ἀναπνέουσι διὰ πόρων οὓς ἔχουσιν ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας των.

ἀναπνοὴ ἄδηλος. 'Η κυρίως διὰ τοῦ δέρματος τελουμένη ἀναπνοή, δηλ. ἀνταλλαγὴ ἀερίων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας, εἶνε ὅλως ἀσήμαντος ἐπὶ θερμοαίμων ζῴων. 'Η λεγομένη συνήθως *ἄδηλος διαπνοὴ* εἶνε ἐξάτμισις μέρους τοῦ ἱδρῶτος τοῦ ἐκκρινομένου ἐκ τῶν ἱδρωτοποιῶν ἀδένων.

ἀναπνοὴ τεχνητή. 'Η διὰ ρυθμικῶν κινήσεων προσπάθεια πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἀναπνευστικῶν κινήσεων ὅταν ἐξ ἀφορμῆς τινος παύσῃ ἡ ἀναπνοή (ἔμφραξις τοῦ φάρυγγος, λάρυγγος ἢ καὶ βρόγχων), κατὰ τὸν πνιγμὸν ἐντὸς ὕδατος, τὴν ἄθροισιν βλένης κατὰ τὴν ἐγχειρητικὴν νάρκωσιν κ.τ.τ., ἢ βλάβην τῆς καρδιακῆς λειτουργίας ἕνεκα εἰσπνοῆς δηλητηριώδους ἀερίου.

ἀναπνοομετρία. 'Η διὰ τοῦ *ἀεριομέτρου* μέτρησις τῆς ἀναπνευστικῆς χωρητικότητος τῶν πνευμόνων.

ἀναπνοόμετρον. "Οργανον τῆς Παιδικῆς 'Υγιεινῆς, ἄλλως *ἀεριόμετρον* (βλ.λ.).

ἀναπρώρησις. 'Η ἀλλαγὴ διευθύνσεως ἣν ἐκτελεῖ τὸ ἐπ' ἀγκύρας πλοῖον, ὅπως στρέψῃ τὴν πρῷραν του πρὸς τὸν ἄνεμον ἢ πρὸς τὸ ρεῦμα. Κν. **ἀναπλώρισμα**.

ἀναπτήρ (ὁ). "Οργανον δι' οὗ ἀνάπτουσι χωρὶς νὰ κάμωσι χρῆσιν πυρείων. Οἱ φορητοὶ ἀ. τῶν καπνιστῶν ἀποτελοῦνται συνήθως ἀπὸ σιδηροῦν τροχίσκον προστριβόμενον ἐπὶ τεμαχίου πυρίτου λίθου καὶ προκαλοῦντα οὕτω σπινθῆρα, ἐξ οὗ μεταδίδεται τὸ πῦρ εἰς θρυαλλίδα. Σήμερον μεταχειρίζονται πρὸς ἀφὴν λυχνιῶν καὶ ἄλλα ἐπιστημονικώτερα συστήματα: α΄) τοὺς *χημικούς*, ὡς εἶνε π.χ. οἱ διὰ λευκοφρούσου, εἰς οὓς σφαιρίδιον ἐκ σπογγώδους λευκοχρύσου ἐρυθροπυροῦται διὰ τῆς προσλήψεως ὑδρογόνου (ἐκ τοῦ ἀεριόφωτος, τῶν ἀτμῶν βενζίνης κλ.), β΄) τοὺς διὰ *πεπιεσμένον ἀέρος*, εἰς οὓς πεπιεσμένος ἀὴρ παραγόμενος ἐντὸς μικρᾶς ἀντλίας πυρακτώνει τὸ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἐμβόλου εὑρισκόμενον σφαιρίδιον, γ΄) τοὺς *ἠλεκτρικούς*, εἰς οὓς σχηματίζεται σπινθὴρ ἢ πυρακτοῦται λεπτὸν σύρμα πλατίνης κ.λ.

ἀνάπτυγμα κυρτῆς ἐπιφανείας. 'Επίπεδος ἐπιφάνεια ἔχουσα τὸ αὐτὸ ἐμβαδὸν πρὸς ταύτην.

ἀνάπτυγμα τόξου καμπύλης. Τμῆμα εὐθείας ἔχον μῆκος ἴσον πρὸς τὸ μῆκος τοῦ τόξου.

ἀνάπτυξις. 'Εκτύλιξις, ξεδίπλωμα, σχηματισμός, φυσιολογικὴ αὔξησις· πνευματικὴ μόρφωσις. ‖ *(Στρατ.)* Μείωσις τοῦ βάθους στρατευμάτων ἐν κινήσει ἢ ἐν στάσει εὑρισκομένων καὶ λῆψις εὐρυτέρου μετώπου.

'Ανάργυροι (πρώην *Βράβρη*). "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωδώνης ('Ιωαννίνων). Κάτ. 344.

'Ανάργυροι (ἅγιοι). Δύο ἀδελφοὶ ὀνόματι *Κοσμᾶς* καὶ *Δαμιανός*, ἰατροί, κληθέντες οὕτως ὡς θεραπεύοντες δωρεάν. Οὐδὲν εἶνε θετικῶς γνωστὸν περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς των. 'Εν τῷ Μηνολογίῳ ἀναφέρονται τρία ζεύγη ὁμωνύμων ἁγίων 'Α. ἑορτάζοντα 1 'Ιουλίου, 17 'Οκτωβρίου καὶ 1 Νοεμβρίου.

'Ανάργυροι *(Ἅγιοι)*. "Ονομα πολλῶν ἰαματικῶν πηγῶν ἐν 'Ελλάδι (ἐν Πάρῳ, ἐν Κύθνῳ, ἐν τῇ ἐπαρχ. 'Ερμιονίδος).

'Ανάργυροι *(Ἅγιοι)*. "Ονομασία πλείστων χωρίων ἐν 'Ελλάδι. 1) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Αττικῆς. Κάτ. 1057.—2) (πρώην *Βρώστιανη*) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Ανασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 178.—3) (πρώην *Τζουρμακλή*) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 669.

'Αναργύρων *(Ἁγίων)* **Μονή.** 1) Μεταξὺ 'Ερμιόνης καὶ Κρανιδίου, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ 'Ερμιονίδος, μὲ 9 μοναχούς. 'Εντὸς τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς εὑρίσκεται ἡ *ἁλιπηγὴ Ἁγίων Ἀναργύρων*. Τὸ ὕδωρ τοῦτο ἐνδείκνυται πρὸς πόσιν κατὰ τῆς ψαμμιάσεως, λιθιάσεως καὶ ἐν γένει αἱμορροοροδιαθέσεως.—2) Κατὰ τὸ Ριζόκαστρον τῶν 'Αθηνῶν, ἀνήκουσα ἤδη εἰς τὸν "Αγ. Τάφον.

ἀναρθρία. 'Ανικανότης πρὸς προφορὰν ἢ ἄρθρωσιν λέξεων, πηγάζουσα ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, μὴ συνυπάρχουσα ὅμως μετὰ διαταραχῶν τοῦ ψυχικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ λόγου, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ ἀφασίᾳ. Ὁ πάσχων γινώσκει καλῶς τί κατὰ νοῦν ἔχει, καὶ ἐπίσης τὰς λέξεις δι' ὧν θὰ κατίστατο δυνατὴ ἡ ἐξωτερίκευσις τῶν διανοημάτων αὐτοῦ, δὲν εἶνε ὅμως εἰς θέσιν νὰ τὰς προφέρῃ.

'Αναρράχη (πρώην *Δέρβη*). "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Εορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 1271.

ἀναρριχητικά. Γενικὸν ὄνομα φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται στηριζόμενα καὶ ἀναρριχώμενα ἐπὶ γειτονικῶν δένδρων ἢ ἄλλων στερεῶν ἀντικειμένων. Κατορθοῦσι δὲ τοῦτο εἴτε περιελισσόμενα περὶ αὐτὰ (φασίολος) εἴτε προσκολλώμενα ἐπὶ τοῦ ὑποστηρίγματος δι' αἰσθητικῶν ὀργάνων (ἄμπελος), ἀγκίστρων (κάππαρις) ἢ μικρῶν ριζῶν (κισσός). ‖ *(Ζωολ.)* Τάξις πτηνῶν ὧν οἱ πόδες ἔχουσι τοὺς δακτύλους διευθυνομένους δύο πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ δύο πρὸς τὰ ὀπίσω, οὕτως ὥστε δύνανται συλλαμβάνοντα δι' αὐτῶν τοὺς κλάδους ν' ἀναρριχῶνται εὐκόλως (κόκκυγες, ψιττακοί, δρυοκολάπται κλ.)

ἀνάρρωσις. 'Η μετὰ τὴν ἀποδρομὴν τῆς νόσου μέχρι τῆς τελείας ἀνακτήσεως τῶν δυνάμεων περίοδος.

ἀναρρωτήριον. Χῶρος διὰ τοὺς ἐν ἀναρρώσει ἀσθενεῖς ἢ ἵδρυμα ἐξοχικὸν πρὸς θεραπείαν πασχόντων ἐκ χρονίων παθήσεων.

ἀναρτήρ (ὁ). Σακκοειδὴς ἐπίδεσμος, συγκρατῶν τὸ ὄσχεον ἐν ἀνυψώσει.

ἀναρχισμός. Κοινωνικὴ καὶ φιλοσοφικὴ θεωρία ἀντιτασσομένη κατὰ πάσης ἐξουσίας καὶ παντὸς διὰ βίας ἐπιβαλλομένου νόμου. Γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων παρὰ διαφόροις φιλοσόφοις ἢ κοινωνικοῖς ἀναμορφωταῖς. Συστηματικῶς ὅμως συναντῶμεν αὐτὴν κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα.

'Ο "Αγγλος Γουλιέλμος Γόδουϊν, ὁ Γερμανὸς Μὰξ Στίρνερ, οἱ Ρῶσοι Βακοῦνιν καὶ Κροπότκιν εἶνε οἱ κυριώτεροι ἀπόστολοι τῆς ἀναρχικῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία διακρίνεται εἰς δύο μορφάς: τὸν *ἀτομιστικὸν ἀ.* καὶ τὸν *κοινωνιστικὸν ἀ.* Κατὰ τὸν πρῶτον οὐδεμία ἄλλη πραγματικότης ὑπάρχει πλὴν τοῦ ἐγώ· δίκαιον, ἠθική, κοινωνία καὶ ἡ ἰσότης ἀκόμη, ἣν ἐπιδιώκει ὁ σοσιαλισμός, εἶνε φαντάσματα. Οἱ προλετάριοι δὲν θὰ δυνηθῶσιν ἄλλως νὰ ἐλευθερωθῶσιν εἰμὴ γινόμενοι κύριοι. Πᾶν τὸ ὁποῖον περιορίζει τὸ ἄτομον δέον νὰ ἐξαλειφθῇ. 'Ο κοινωνιστικὸς ἀ., θεωρῶν τὸ κράτος ὡς ὄργανον καταπιέσεως, ζητεῖ τὴν κατάργησιν καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ δι' ἐλευθέρων κοινοτήτων. Ὁ ἀ. δὲν εἶνε μορφὴ σοσιαλισμοῦ, ὅστις ἀντιθέτως θέλει αὐστηρὰν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνικῆς ἐπιβολῆς ἐπὶ τοῦ ἀτόμου, οὐδὲ ἔχει ἡ ἀναρχικὴ θεωρία ἄμεσον καὶ οὐσιαστικὴν σχέσιν μὲ τὴν ὠμὴν βίαν καὶ τὰς τρομακτικὰς ἐνεργείας ἀναρχικῶν τινων (φόνους ἡγεμόνων, πολιτικῶν κλ.).

ἀνασάρκα ὕδρωψ. Γενικὸν οἴδημα τοῦ σώματος ἐκ διηθήσεως ὀροῦ ὑπὸ τὸ δέρμα.

'Ανασελίτσης ἐπαρχία. Βλ. **Βοΐου ἐπαρχία**.

ἀνασκαφὴ ἢ **ἀνασκαφαί.** Σκαφὴ τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν εἰδικῶν ἐπιστημόνων πρὸς ἀνεύρεσιν ἀρχαίων ἀντικειμένων, διαφωτιστικῶν τῆς ἱστορίας ἢ τῆς ἐπιστήμης ἐν γένει.

'Ανασκελάδες. Δαίμονες ἐμφανιζόμενοι κατὰ τὴν νεοελληνικὴν δοξασίαν τὴν νύκτα ὑπὸ μορφὴν ὄνου καὶ πειράζοντες τοὺς διαβάτας.

ἀνασκευή. Τὸ μέρος τοῦ λόγου καθ' ὃ ὁ ῥήτωρ ἀνατρέπει τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἀντιπάλου.

ἀνασπαδι . Βλ. **ἐπισπαδίας**.

ἄνασπις. Γένος κολεοπτέρων μορδελλιδῶν. Ζῶσιν ἐπὶ τῶν ἀνθέων καὶ ἐπὶ σεσαθρωμένων ξύλων.

Ἀναστάσεως ναός. Ναὸς ἐν Ἱεροσολύμοις, περὶ οὗ πιστεύεται ὅτι περιλαμβάνει τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, δι' ὃ καὶ καλεῖται *Μαρτύριον*, *Ἀνάστασις* καὶ *ναὸς τοῦ Παναγίου Τάφου*. Ἱδρύθη ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου 326 - 336, ἐπὶ τῆς θέσεως ὅπου ἡ Ἁγία Ἑλένη εἶχεν ἀνεύρει τὸν Τίμιον Σταυρόν. Καταστραφεὶς ἐπανειλημμένως καὶ ἐπισκευασθεὶς ὑπέστη πολλὰς μεταβολάς. Ὁ σημερινὸς ναὸς εἶνε ἐν τῷ συνόλῳ κτίσμα τοῦ 1810.

Ἀναστασία (ἁγία). 1) Μάρτυς ἐκ Σιρμίου τῆς Παννονίας καεῖσα ἐπὶ Διοκλητιανοῦ 304· ἑορτὴ 22 Δεκεμβρίου.—2) Ἡ ἐπιλεγομένη *Πατρικία*, κόρη πλουσίας βυζαντινῆς οἰκογενείας τοῦ ϛ΄ αἰ. Φεύγουσα τὰς ἐρωτικὰς προθέσεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ μετέβη εἰς Αἴγυπτον καὶ ἔζησε πρῶτον ἐν μονῇ καὶ εἶτα ἐν σπηλαίῳ τῆς ἐρήμου. Ἑορτὴ 10 Μαρτίου.

Ἀναστασία (*Ἁγία· πρώην Πλαίσια Τσαρκοβίστης*). Ἕδρα κοιν. ἐν τῇ ἐπαρχ. Ἰωαννίνων (Δωδώνης). Κάτ. 207.

Ἀναστασιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φυλλίδος (Σερρῶν). Κάτ. 374.

Ἀναστασιάδης (Ἠλίας). Ἀπὸ τοῦ 1924 καθηγητὴς τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Ἐμπορικῇ Σχολῇ (1879-).

Ἀναστασίγεβιτς (Δραγοῦτιν). Σέρβος βυζαντινολόγος (1906-). Καθηγητὴς τῆς Μέσης Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βελιγραδίου.

Ἀνάστομος

Ἀναστάσιος. Δύο αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου. 1) *Ὁ Α΄*, κληθεὶς *Δίκορος* διὰ τὸ ἑτερόχρουν τῶν ὀφθαλμῶν του (431 - 518). Ἦτο σιλεντιάριος εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βυζαντίου. Ἐγένετο ἐραστὴς τῆς αὐτοκρατείρας Ἀριάδνης, συζύγου τοῦ Ζήνωνος, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου 491 ἀνεκηρύχθη τῇ προστασίᾳ αὐτῆς αὐτοκράτωρ καὶ τὴν συνεζεύχθη. Ἐνίκησε τοὺς Σαρακηνούς, ἀλλ' ἡττήθη ὑπὸ τῶν Γότθων ἐν Ἰλλυρίᾳ. Ἔκτισε μέγα τεῖχος ἀπὸ Εὐξείνου μέχρι Προποντίδος (*Ἀναστασιανὸν τεῖχος*).—2) *Ὁ Β΄*, ἀνελθὼν 713 εἰς τὸν θρόνον διὰ στάσεως ἐξεθρονίσθη 716 ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου. Μετὰ 3 ἔτη ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἐπεχείρησε νὰ ἀνακτήσῃ τὸν θρόνον τῇ βοηθείᾳ τῶν Βουλγάρων· οὗτοι ὅμως τὸν παρέδωσαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις τὸν ἐκαρατόμησεν.

Ἀναστάσιος. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 730-754. Ὑπεστήριξε στάσιν ἐναντίον τοῦ Κωνσταντίνου Ε΄ τοῦ Κοπρωνύμου ὑπὲρ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Κατά τινας ἱστορικοὺς μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς στάσεως ἐτιμωρήθη διὰ τυφλώσεως. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ὡς κτίτωρ μονῆς τινος κατετάχθη ἐν τοῖς ἁγίοις. Ἑορτὴ 10 Φεβρουαρίου.

ἀνάστασις. Ἓν τῶν σπουδαιοτέρων δογμάτων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὡς τὸ προεῖπον οἱ προφῆται καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατόν του καὶ τὸν ἐνταφιασμὸν αὐτοῦ. Τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ θεωρεῖ ἡ Ἐκκλησία ὡς βεβαίωσιν τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου. Ἑορτάζεται τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα.

Ἀναστάσοβα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 269.—2) Βλ. **Νέδουσα** καὶ **Πηγαί.**

Ἀναστασόπουλος ὁ Ἀθηναῖος (Δημήτριος). Ἕλλην λόγιος γενν. 1873. Ἔγραψε «Πολιτεία θεῶν», «Πολιτεία λύκων», «Πανσλαυϊσταί» κ.ἄ.

ἀναστατικὴ ἢ **ἱεροχουντία.** Ποῶδες σταυρανθὲς φυτὸν τῶν ἐρήμων τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ τῆς Δ. Ἀσίας, κν. **ρόδον τῆς Ἱεριχοῦς.** Ἐν ξηρᾷ ἀτμοσφαίρᾳ συσπειρᾶται ἐν εἴδει τολύπης, ἀνοίγει δὲ ὅταν εἶνε ὑγρασία.

ἀναστατικὴ μέθοδος. Παλαιοτέρα μέθοδος πρὸς ἀναπαραγωγὴν εἰκόνων ἢ κειμένων διὰ χημικῶν οὐσιῶν.

ἀναστενάρης καὶ **ἀναστενάρι.** Οἱ μύσται ὀργιαστικῆς λατρείας ἥτις ἐτελεῖτο μέχρι πρὸ ὀλίγου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς περιφερείας Ἀγαθουπόλεως.

ἀνάστημα. Τὸ ὕψος τοῦ σώματος, διάφορον παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἀναλόγως τῆς φυλῆς, τοῦ γένους (παρὰ τῇ γυναικὶ 7% μικρότερον τοῦ ἀνδρός) καὶ τῆς ἡλικίας. Τοῦ σωματικῶς ἀνεπτυγμένου ἀνθρώπου τὸ ἀνάστημα ποικίλλει μεταξὺ 1,21 μ. καὶ 1,99 μ., κατὰ μέσον ὅρον 1,65 μ. (μικρὸν τὸ κάτω τῶν 1,60 καὶ μέτριον τὸ 1,60-1,70. μέγα πέραν τοῦ ὁρίου τούτου). Οἱ ὑψηλότεροι ἄνθρωποι εἶνε οἱ Μαρκεσάναι τῆς Ὠκεανίας (μέσον ὕψος 174,3 ἑκατμ.), οἱ Σκῶτοι (174,6 ἑκατμ.), οἱ Παταγόνιοι τῆς Ἀμερικῆς (175 ἑκατμ.), οἱ Μαλαῖοι τῆς Ἀσίας (175,5) καὶ μάλιστα οἱ Σάρα τῆς Ἀφρικῆς (181,7), οἱ βραχύτεροι δὲ οἱ Ἐσκιμῶοι τῆς Ἀμερικῆς (157), οἱ Λάπωνες τῆς Εὐρώπης (152,3), οἱ Νεγρίτοι τῆς Ἀσίας (146,3), οἱ Ταπίρο τῆς Ὠκεανίας (144,9) καὶ μάλιστα οἱ Πυγμαῖοι τῆς Ἀφρικῆς (140,8). Ἐκτάκτως μικρόσωμοι ἄνθρωποι λέγονται *νᾶνοι*, ἐκτάκτως ὑψηλοὶ *γίγαντες*. Πρὸς ἀκριβῆ μέτρησιν τοῦ ἀναστήματος μεταχειρίζονται ἀναστηματόμετρα.

ἀναστολεύς. Γενικῶς, μέρος μηχανήματος χρησιμεῦον νὰ ἀναστέλλῃ ἀμέσως τὴν κίνησιν τοῦ μηχανήματος ἢ μέρους αὐτοῦ κατὰ τὴν πρέπουσαν στιγμὴν ἢ εἰς τὸ πρέπον σημεῖον.

ἀνάστομος. Γένος πτηνῶν πελαργιδῶν. Ζῶσιν ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ν. Ἀσίᾳ, τρεφόμενα ἐκ κοχλιῶν καὶ ἄλλων κογχῶν. Μῆκος μέχρι 90 ἑκατμ.

ἀναστόμωσις. Εὔρυνσις, ἄνοιγμα, διαπλάτυνσις. ‖ *(Βοτ.)* Συνένωσις δύο κυττάρων διὰ λύσεως τῆς μεμβράνης αὐτῶν εἰς τὰ σημεῖα τῆς ἐπαφῆς. ‖ *(Ἀνατομ.)* Συγκοινωνία ἑνὸς ἀγγείου πρὸς ἄλλο. ‖ *(Χειρουργ.)* Τεχνητὴ διὰ ραφῶν συνένωσις δύο κοίλων σπλάγχνων ἢ ἀγγείων.

ἀναστροφή. Στροφὴ πρὸς τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν. ‖ *(Ναυτ.)* Ἀνάπρωρος ἀλλαγὴ τῆς πορείας ἱστιοφόρου πλοίου, κν. *βόλτα* ἢ *γύρισμα ὄρτσα-λαμπάντα*. ‖ *(Γυμν.)* Ἐξάρτησις ἢ στήριξις τοῦ σώματος μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τοὺς πόδας ἄνω. ‖ *(Νομ.)* Διάλυσις τῆς ἀγοραπωλησίας ὅταν πωληθῇ πρᾶγμά τι ἔχον κεκρυμμένα ἐλαττώματα, ἅτινα ὁ πωλητὴς γνωρίζων κατὰ τὸν χρόνον τῆς καταρτίσεως ἀπεσιώπησε. ‖ *(Χημ.)* Ὑδρόλυσις τῶν σακχαροειδῶν πολυσακχαριτῶν εἰς μονοσακχαρίτας. ‖ *(Γραμμ.)* Παρ' ἀρχαίοις, ὁ ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου προθέσεών τινων δισυλλάβων (προπάντων τῆς *περί*) ὅταν ἐτίθεντο μετὰ τὴν λέξιν εἰς ἣν ἀνεφέροντο.

ἀνάταξις. *(Χειρουργ.)* Ἡ ἐπαναφορὰ ἐξαρθρωθέντος μέλους ἢ τμημάτων κατεαγότος ὀστοῦ εἰς τὴν φυσικὴν θέσιν.

ἀνατάσης ἢ **ἀνατάσιος.** Σπάνιον ὀρυκτόν, διοξείδιον τοῦ τιτανίου (T_1O_2) κρυσταλλούμενον εἰς τὸ τετραγωνικὸν σύστημα κατ' ὀξείας πυραμίδας.

ἀνατίφη ἢ **λεπὰς ἀνατίφη.** Μαλακόστρακον ἐκ τῶν θυσανοπόδων, ἀπαντῶν προσκεκολλημένον διὰ τοῦ κεφαλικοῦ αὐτοῦ ἄκρου ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων τῆς θαλάσσης καὶ δὴ ἐπὶ τῶν πλοίων.

ἀνατοκισμός. Ἡ ἑκάστοτε κεφαλαιοποίησις τοῦ τόκου κατὰ τὸ τέλος ὡρισμένης χρονικῆς περιόδου, ὥστε νὰ παράγῃ καὶ οὗτος τόκον, ἄλλως *σύνθετος τόκος*. Διὰ τῆς ἐτησίας κεφαλαιοποιήσεως μὲ τόκον 5% τὸ κεφάλαιον διπλασιάζεται ἐντὸς $14^1/_2$ ἐτῶν καὶ τριπλασιάζεται ἐντὸς $22^1/_2$ ἐτῶν. Γενικὸς τύπος : $X = K\left(1+\frac{\varepsilon}{100}\right)^{\nu}$, ἔνθα X εἶνε ἡ τελικὴ τιμή, K τὸ κεφάλαιον, ε τὸ ἐπιτόκιον καὶ ν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν.

ἀνατολή. Ἡ ἐμφάνισις ἄστρου ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα. ‖ Τὸ μέρος τοῦ ὁρίζοντος ἐξ οὗ ἀνατέλλουσιν οἱ ἀστέρες, ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη, ἰδιαιτέρως τὸ σημεῖον καθ' ὃ ἀνατέλλει ὁ Ἥλιος κατὰ τὰς ἰσημερίας. ‖ *Ἀνατολὴ ὄνυχος*, ὁ πρὸς τὴν ρίζαν τοῦ ὄνυχος λευκάζων μηνίσκος.

Ἀνατολή. Γενικῶς, αἱ πρὸς Α κείμεναι χῶραι. Οἱ Ρωμαῖοι Ἀ. ἔλεγον τὰς πέραν τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Μεσογείου χώρας. Βραδύτερον Ἀ. ἦτο τὸ Βυζαντινὸν κράτος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Δύσιν. Ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Ἀ. ὠνομάζετο ἰδίως ἡ Μικρὰ Ἀσία καὶ εἰδικώτερον τὸ *θέμα* τῆς ἀρχαίας Φρυγίας. Ἀπὸ τῶν Σταυροφοριῶν Ἀ. ὀνομάζεται ἡ Μικρὰ Ἀσία καὶ μέρος τῆς Συρίας. Σήμερον Ἀ. ὀνομάζονται γενικῶς πᾶσαι αἱ διὰ τοὺς Εὐρωπαίους πρὸς Α κείμεναι χῶραι, ἤτοι ἡ Αἴγυπτος, ἡ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἡ Ἀσία (Πρόσω Ἀ., Μέση Ἀ., Ἄπω Ἀ.). Διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου ἡ Μικρὰ Ἀσία ὠνομάζετο ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις καὶ ἐν τῷ τύπῳ *Ἀνατολία*, ἀλλὰ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου ἐγκατελείφθη τὸ πρὸς μικρὸν ἀναζῆσαν ἐκ τοῦ παρελθόντος ὄνομα τοῦτο.

Ἀνατολή. Τέσσαρες ἕδραι κοιν. 1) (πρώην *Σελίτσανη*) Ἐπαρχ. Ἁγιᾶς (Λαρίσης). Κάτ. 1371.—2) Ἐπαρχ. Ἱεραπέτρας (Λασηθίου Κρήτης). Κάτ. 836.—3) (πρώην *Ἀνατολοῦ*) Ἐπαρχ. Σιντικῆς (Σερρῶν). Κάτ. 158. — 4) (πρώην *Πέρα Χωμείριανη*) Ἐπαρχ. Φθιώτιδος. Κάτ. 339.

Ἀνατολή *(Μεγάλη)*. Αἱρετὴ διοικητικὴ ἀρχὴ τῶν τεκτονικῶν στοῶν ἐπαρχίας τινός, χώρας ἢ πολιτείας. Ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου καὶ ἀριθμοῦ τινος ἀξιωματούχων. Λέγεται καὶ **Μεγάλη Στοά.**

ἀνατολικαὶ γλῶσσαι. Ζῶσαι ἢ νεκραὶ γλῶσσαι τῶν πρὸς Α τῆς Εὐρώπης λαῶν, κυρίως αἱ τῆς Δ. καὶ Μέσης Ἀσίας, δηλ. ἡ Ἑβραϊκή, ἡ Ἀραμαϊκή, ἡ Συριακή, ἡ Χαλδαϊκή, ἡ Ἀραβική, ἡ Ἀρμενική, ἡ Περσική, ἡ Σανσκριτικὴ καὶ αἱ ποικίλαι γλῶσσαι καὶ διάλεκτοι τῶν Ἰνδιῶν· κατ' ἐπέκτασιν, καὶ αἱ τῆς Ἄπω Ἀσίας, αἱ τῆς Β. Ἀσίας, αἱ τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ αὐταὶ αἱ τῶν Μαλαίων καὶ αἱ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ.

Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἡ ἀπὸ τοῦ 1054, διὰ τοῦ χωρισμοῦ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεσθεῖσα ἰδία Ἐκκλησία ἐν Ἀνατολῇ. Περιλαμβάνει τὰ ἐδάφη τοῦ παλαιοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ τὴν Ρωσίαν μετὰ 110-120 ἑκατομμ. ψυχῶν. Διαιρεῖται κυρίως εἰς τὰς ἑξῆς αὐτοκεφάλους ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας : 1) Τῶν πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, 2) τῆς Κύπρου, 3) τῆς Ρωσίας, 4) τῆς Ἑλλάδος, 5) τῆς Σερβίας, 6) τῆς Ρουμανίας καὶ 7) τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τοῦ 1923 ἐσχηματίσθησαν καὶ αὐτοκέφαλοι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τῆς Γεωργίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Λιθουανίας καὶ τῆς Ἐσθονίας, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀποτελοῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον μικρὰς θρησκευτικὰς μειονότητας ἐντὸς τῶν οἰκείων κρατῶν. Κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, πηγὴ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἶνε ἡ Ἁγία Γραφὴ καὶ ἡ ἱερὰ παράδοσις. Βλ. καὶ *Ἐκκλησία*.

Ἀνατολικὴ Ρωμυλία. Παλαιὰ αὐτόνομος ἐπαρχία τῆς Τουρκίας δημιουργηθεῖσα διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου 1878, εἰς τὸ Β. μέρος τῆς Θρᾴκης, ἐν τῇ λεκάνῃ τοῦ Ἕβρου, μεταξὺ τοῦ Αἵμου, τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Εὐξείνου. Ἔκτασις 32.594 τ.χλμ., 1.250.000 κάτ., πρωτ. *Φιλιππούπολις*. Τῷ 1885 ἡνώθη μετὰ τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τουρκικὴν ἐπικυριαρχίαν, ἀπὸ τοῦ 1908 ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Βουλγαρικοῦ βασιλείου.

Ἀνατολικὸν (πρώην *Ἴνελι*). Ἕδρα κοιν. Ἑορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 1273.

Ἀνατολικὸν ζήτημα. Τὸ σύνολον τῶν ἀνατολικῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν ἀφ' ἑνὸς ἡ ἐγκατάστασις τῶν Τούρκων ἐπὶ τῶν Α. ἀκτῶν τῆς Μεσογείου καὶ ἡ ἀντίδρασις τῶν ὑποτεταγμένων εἰς αὐτοὺς φυλῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ προσπάθεια τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης ὅπως ἐκμεταλλευθῶσι τὴν κατάστασιν ταύτην. Τὸ ζήτημα προσέλαβεν ἰδιαιτέραν σημασίαν ἀφ' ἧς (1774) ἡ Ρωσία ἐγκατεστάθη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου καὶ κατέστησεν ἐμφανῆ τὴν πρόθεσίν της ὅπως ἐπεμβαίνῃ ὡς προστάτις τῶν ραγιάδων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Τουρκίας.

Ἀνατολικὸν θέμα. Μία τῶν 17 ἐν Ἀσίᾳ διαιρέσεων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Περιελάμβανε μέγα μέρος τῆς Φρυγίας, τὴν Πισιδικήν, τὴν Λυκαονίαν καὶ τμήματά τινα τῆς Λυκίας καὶ Παμφυλίας.

Ἀνατολικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος. Τὸ Βυζαντινὸν κράτος.

Ἀνατόλιος. 1) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 449-458. Προήδρευσε τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου τοῦ 451.—2) *Ὁ Ἀλεξανδρεύς.* Ἐπίσκοπος Λαοδικείας τέλη τοῦ Γ΄ αἰῶνος, ἀριστοτελικὸς φιλόσοφος, μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος.

Ἀνατολοῦ. Χ. Μακεδονίας. Βλ. *Ἀνατολή* ἀριθ. 3.

ἀνατομεῖον. Ἵδρυμα ἔνθα διδάσκεται ἡ ἀνατομικὴ καὶ ἀνατέμνονται πτώματα.

ἀνατομία. Τὸ ἀνατέμνειν ὀργανικὰ ὄντα, ἡ ἀνατομικὴ (βλ.λ.).

ἀνατομικὴ ἢ **ἀνατομία.** Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος τῶν ἐμβίων ὄντων, ἄρα τῶν φυτῶν (*φυτοτομία*, βλ.λ.), τῶν ζῴων (*ζῳοτομία*, βλ.λ.) καὶ δὴ κυρίως τοῦ ἀνθρώπου (ἀνατομικὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλως καὶ *ἀνθρωποτομία* καλουμένη). Περιλαμβάνει διαφόρους κλάδους, ἐξ ὧν οἱ σπουδαιότεροι εἶνε: ἡ *γενικὴ ἀνατομικὴ* (ἢ *γενικὴ ἱστολογία*), ἐρευνῶσα καθ' ὅλου τοὺς ἱστοὺς καὶ τὰ ἀνατομικὰ στοιχεῖα ὡς πρὸς τὴν γένεσιν, ἀνάπτυξιν καὶ σύστασιν, ἡ *συγκριτικὴ ἀ.*, ἐξετάζουσα τὰ ὄργανα καὶ τὰ συστήματα αὐτῶν ἐν τῇ ὅλῃ σειρᾷ τοῦ ζῳϊκοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου, ἡ *περιγραφικὴ εἰδικὴ ἀ.* (ἢ συστηματική) ἐξετάζουσα τὴν θέσιν, τὸ σχῆμα, τὴν διεύθυνσιν κλ. τῶν ὀργάνων καὶ τὰς σχέ-

σεις των πρὸς τὰ γειτνιάζοντα, ἡ *εἰδικὴ φυσιολογικὴ ἱστολογία*, διατρίβουσα περὶ τὴν ἔρευναν τῶν ἱστῶν ἐν τῇ συγκροτήσει τῶν διαφόρων ὀργάνων, ἡ *τοπογραφικὴ ἀ.*, μελετῶσα τὸ σῶμα κατὰ χώρας καὶ τὴν ἐν ἑκάστῳ προσάλληλον θέσιν καὶ διάταξιν τῶν ὀργάνων, ἡ *παθολογικὴ ἀ.*, ἐξετάζουσα τὰς ἕνεκα νόσων ἢ βλαβῶν ἀλλοιώσεις τῶν ὀργάνων καὶ τῶν ἱστῶν των, τέλος ἡ *καλλιτεχνικὴ ἀ.* (ἢ *πλαστική*), μελετῶσα τὰς περὶ τὴν μορφὴν καὶ τὸ σχῆμα ποικιλίας τοῦ ἀντικειμένου.

ἀνατοξίνη (ἡ) Τὸ ἀντιδιφθεριτικὸν ἐμβόλιον.

ἀνάτρησις. *(Χειρουργ.)* Τὸ τρύπημα, ἡ διάτρησις.

ἀνάτριψις. Θεραπευτικὴ ἐντριβή (βλ.λ.).

ἀνατροφή. Ἡ ἐπιμέλεια τῆς σωματικῆς, ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδὸς ἐκ μέρους τῶν γονέων, τοῦ παιδαγωγοῦ, τοῦ σχολείου καὶ τοῦ κράτους.

Ἀνάφη. Ν. τῶν Κυκλάδων ἁλίμενος καὶ τραχεῖα (ἐμβαδὸν 38 τ.χλμ., περίμετρος 16 ἀγγλ. μίλια), μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸν *Ἅγιον Ἠλίαν*, 350 μ. ὑ.ἐ.θ. Ἀποτελεῖ κοιν. τῆς ἔπαρχ. Θήρας καὶ ἔχει 565 κατ. Συνῳκίσθη ὑπὸ Δωριέων τὸν Η΄ αἰῶνα π.Χ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας ἐδέσποσαν αὐτῆς διαδοχικῶς διάφοροι οἶκοι (Φόσκολοι, ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ ἐντοπίου πειρατοῦ Ἰωάννου Δελοκάβου, Γοζαδῖνοι, Κρῖσποι, Πιζάνοι, μέχρι τοῦ 1537, ὅτε κατελήφθη καὶ ἐδῃώθη ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσα).

ἀναφλογεύς. Συσκευὴ ἐξ ἧς λαμβάνεται ἡ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια πρὸς ἀνάφλεξιν τῶν ὑπονόμων.

Ἀνάφλυστος. Ἀρχ. δῆμος τῆς Ἀττικῆς παρὰ τὴν νῦν Ἀνάβυσσον.

ἀναφορά. Ἔγγραφος ἢ προφορικὴ ἔκθεσις περὶ γεγονότος ἢ καταστάσεως ἢ αἴτησις ὑποβαλλομένη πρὸς ἀνωτέραν ἀρχήν. ‖ Ἡ σχέσις καθ' ὅλου εἰπεῖν. ‖ *(Λογ.)* Αἱ κρίσεις ἐξετάζονται *κατ' ἀναφοράν*, ὅταν ἐξετάζεται ἂν τὸ κατηγορούμενον ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑποκείμενον ἀπολύτως ἢ ἐπὶ ὅροις. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ κρίσις εἶνε *κατηγορική* (ὁ ἥλιος θερμαίνει), εἰς τὴν δευτέραν λέγεται *ἐξηρτημένη* (ἐὰν ὅταν ὑπάρχῃ καπνός, ἡ ἐπειδὴ ὑπάρχει καπνός, ὑπάρχει καὶ πῦρ).

ἀναφορὰ ὀρθή. *(Ἀστρον.)* Ἡ δίεδρος γωνία ἡ σχηματιζομένη ὑπὸ τοῦ ὡριαίου κύκλου τοῦ ἐαρινοῦ σημείου (κολούρου τῶν ἰσημερινῶν) καὶ τοῦ ὡριαίου κύκλου τοῦ ἀστέρος. Μετρεῖται ἐπὶ τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ διὰ τοῦ τόξου τοῦ περιεχομένου μεταξὺ τῶν δύο κύκλων ἀπὸ 0 ὡρῶν μέχρι 24 ὡρῶν καὶ παρίσταται διὰ τοῦ γράμματος *α*.

ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα. Τὰ δηλοῦντα τόπον, χρόνον, τρόπον, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν ἄλλῃ προτάσει (*ὅπου, ἔνθα, ὅθεν, ὡς, ὅπως, ὅτε, ὁπότε* κλ.).

ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι. Αἱ δηλοῦσαι ὄνομα περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν ἄλλῃ προτάσει (*ὅς, ὅστις, οἷος, ὁποῖος, ὅσος, ὁπόσος* κλ.).

ἀναφορικὴ πρότασις. Ἡ ἐκφερομένη διὰ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ ἐπιρρημάτων.

ἀναφροδισία. Ἔλλειψις ἀφροδισίου ὁρμῆς πρὸς συνουσίαν ἐξ ἀδρανείας τοῦ γεννητικοῦ συστήματος. Αἴτια: ἀτελὴς ἀνάπτυξις ἢ πάθησις τοῦ γεννητικοῦ συστήματος, καταχρήσεις, ἐξάντλησις, νευρικαὶ παθήσεις, διανοητικὴ ὑπερκόπωσις κ.τ.τ.

ἀνεμυλαξία. Ἡ ἄλλως **ἀφυλαξία** (βλ.λ.).

Ἀναφωνήτρια (πρώην *Πλευμονάριον*). Ἕδρα κοιν. Ζακύνθου. Κάτ. 264.

Ἀνδαλουσίτης

ἀναφωτίς. Ἄνοιγμα συνήθως κυκλικὸν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου κεκαλυμμένον διὰ παχείας ὕάλου πρὸς φωτισμὸν τοῦ ὑποστρώματος, φεγγίτης.

Ἀνάχαρσις -ιδος, -ιος καὶ -εως. Σκύθης σοφὸς ἐκ βασιλικοῦ γένους ζήσας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σόλωνος, τοῦ ὁποίου ἐγένετο φίλος. Ἐπεχείρησε μακρὰς περιοδείας ἐκ φιλομαθείας κινούμενος καὶ ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κόρινθον. Ἐπανελθὼν εἰς Σκυθίαν ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του ὡς ἐπιχειρήσας νὰ εἰσαγάγῃ ἐκεῖ τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρος. Βραδύτερον συγκατελέγετο ὑπὸ πολλῶν μεταξὺ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν. Ὁ Λουκιανὸς ἔγραψεν ἐπ' αὐτοῦ δύο διαλόγους, τὸν «Ἀνάχαρσιν» καὶ τὸν «Σκύθην».

ἀνάχρονισμός. Σφάλμα περὶ τὴν χρονολογικὴν ἐντόπισιν πραγμάτων ἢ γεγονότων· ἀκούσιον ἢ ἑκούσιον χρονολογικὸν λάθος ἐν ἱστορικοῖς καὶ φιλολογικοῖς ἔργοις, μνημείοις τέχνης καὶ οἱαδήποτε γραφικῇ παραστάσει.

ἀναψηλάφησις. Ἡ ἐκ νέου ἐξέτασις ἢ ἔρευνα, ἐπανάληψις τῆς διαδικασίας, παλινδικία· ἔκτακτον ἔνδικον μέσον κατὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως, εἰσαγόμενον ἐνώπιον τοῦ ἐκδόντος αὐτὴν δικαστηρίου καὶ δι' οὗ σκοπεῖται ἡ κατάργησις τῆς ἀποφάσεως πρὸς νέαν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως.

ἀναψυκτικά. Ποτὰ δροσίζοντα τὸ αἷμα καὶ κατευνάζοντα τὴν δίψαν. Κυρίως χρησιμεύουσι πρὸς τοῦτο τὰ ἁραιὰ ὀξέα.

Ἀνβὶλ (Ἰωάννης Βαπτιστὴς d'Anville). Γάλλος γεωγράφος ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν χαρτογραφίαν τῆς ἀρχαίας καὶ μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος.

Ἀνγαρά. Ποτ. Σιβηρίας. Βλ. Ἀγγαρά.

Ἀνγαζία (Angazia). Ν., ἡ μεγίστη τῶν Καμορῶν. Κάτ. 35.000. Ἐνεργὸν ἡφαίστειον ὕψους 2800 μ. Πρωτ. *Μαρόνι*.

Ἀνγιέν (Enghien). 1) *Λουδοβίκος Ἀντώνιος Ἐρρίκος δὲ Βουρβὼν - Κονδέ, δοὺξ τοῦ Ἀ.* Ὁ τελευταῖος τῶν Κονδέ. Κατηγορηθεὶς ἀδίκως ὡς μετέχων συνωμοσίας συνελήφθη τῇ διαταγῇ τοῦ Ναπολέοντος, ἐπὶ οὐδετέρου γερμανικοῦ ἐδάφους, καὶ ἐθανατώθη ἐν Βιγκένναις. —2) Βλ. *Ἀγγιανή* καὶ *Ἀγγιανός*.

Ἀνγιὲν-λὲ-Βαίν (Enghien-les-Bains). Β. προάστιον Παρισίων. Θειοῦχα λουτρά. Κάτ. 8400.

Ἄνγλ'συ. Βλ. Ἀγγλεσέη.

Ἄνγστρεμ. Βλ. Ἄγκστρεμ.

Ἀνδαλουσία (Andalucia). Χώρα τῆς ΝΔ. Ἱσπανίας, ἀποτελουμένη κυρίως ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ ποτ. Γουαδαλκιβίρ. Ἔκτασις 87.632 τ.χλμ., κάτ. 4.257.139. Λοφώδες εὔφορον ἔδαφος διακοπτόμενον ὑπὸ ἐρήμων ἐκτάσεων. Οἶνος, ἔλαιον, σιτηρά, ἐσπεριδοειδῆ, ἵπποι, βόες. Διαιρεῖται σήμερον εἰς ὀκτὼ νομούς. Κυριώτεραι πόλεις Σεβίλλη, Γρανάδα, Χαέν, Κορδοὺη, Κάδιξ, Μαλάγα.

ἀνδαλουσίτης. Ὀρυκτόν, πυριτικὸν ἀργίλιον ($AC_2S_iO_5$). Κρυσταλλώσεις κατὰ τὸ ρομβικὸν σύστημα. Λάμψις ὑαλοειδής. Τεφρόχρους, πράσινος, ἐρυθρός.

Ἀνδαμάναι. Ὁμὰς 200 περίπου νήσων τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Βεγγάλης. Ἐκ τούτων 5 μόνον μεγάλαι, αἱ ἄλλαι μικραί, αἱ πλεῖστοι ἀκατοίκητοι. Ὁλικὴ ἔκτασις 6500 τ.χλμ., κάτ. 17.000. Τόπος ἐξορίας.

Ἀνδανία (πρώην *Σανδάτ-ι*). Ἕδρα κοιν. Μεσσήνης. Κάτ. 367. Παρ' αὐτὴν λείψανα τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως.

Ἀνδεγαυΐα (Anjou). Παλαιὰ κομητεία καὶ μετὰ

ταῦτα δουκᾶτον τῆς Γαλλίας μὲ πρωτ. τὴν Ἀγγέρν. Σήμερον ἀποτελεῖ κυρίως τὸν νομὸν Μαϊνέ-Λουάρ. Διετέλεσε 1128-1203 ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Ἄγγλων βασιλέων, προσηρτήθη δὲ ὁριστικῶς εἰς τὸ γαλλικὸν στέμμα ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ΄.

Ἀνδεγαυϊκὸς οἶκος. Ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Δύο Σικελιῶν Καρόλου Α΄ τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ. Εἰς αὐτὸν περιῆλθε διὰ συνθήκης μεταξὺ τοῦ Καρόλου Α΄ καὶ τοῦ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουΐνου Β΄ ἡ Πελοποννήσος, εἶτα δὲ καὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ χῶραι.

Ἄνδεις ἢ Κορδιλλιέραι τῶν Ἀ. (Kordilleras de los Andes). Ὀροσειρὰ ἐκτεινομένη ἐπὶ 7000 χλμ. κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ἐπὶ τῆς Δ. πλευρᾶς τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Τηρεῖ ἐν μὲν τῷ Ν. τμήματι αὐτῆς, μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Ἀρίκας, διεύθυνσιν ἀκριβῶς ἀπὸ Ν πρὸς Β, ἐν δὲ τῷ Β. τμήματι κάμπτουσα πρὸς Δ σχηματίζει τόξον μὲ τὸ κοῖλον αὐτοῦ πρὸς Α καὶ ἀπολῆγον εἰς τὴν Καραϊβικὴν θάλασσαν. Ἡ τοιαύτη ἀπὸ Β πρὸς Ν, κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, διεύθυνσις τῶν Ἀ. εἶνε δυσμενὴς διὰ τὴν συγκοινωνίαν, ὀλίγαι δὲ μόνον σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ διέρχονται δι' αὐτῶν καὶ τοῦτο εἰς ὕψος ἄνω τῶν 3000 μ., συνδέουσαι τὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ μετὰ τῆς λοιπῆς πρὸς Α χώρας. Αἱ Ἀ. εἶνε πλούσιαι εἰς χαλκόν, κασσίτερον, ἄργυρον, λευκόχρυσον, πετρέλαιον κλ. Ἐκ τῶν 56 ἡφαιστείων τὰ ὁποῖα ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτῶν τὰ 26 εἶνε ἐν ἐνεργείᾳ. Ἀνωτάτη κορυφὴ ἡ Ἀκονκάγουα (7040 μ.).

Ἄνδερσεν (Ἰωάννης Χριστιανὸς Andersen). Δανὸς λογοτέχνης καὶ μυθογράφος (1805-1875). Ἀπέκτησε παγκόσμιον φήμην διὰ τὰ παραμύθια του (4 συλλογαί), ὧν πολλὰ ἔχουσι μεταφρασθῆ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Δ. Βικέλα, Ἀλ. Πάλλη κ.ἀ.

ἀνδεσίνης. Ὀρυκτὸν τῆς τάξεως τῶν ἀστρίων, μίγμα ἀλβίτου καὶ ἀνορθίτου. Εὑρίσκεται εἰς τὰς Ἄνδεις.

ἀνδεσίτης. Πέτρωμα ἐκρηξιγενὲς ἰστοῦ πορφυριτικοῦ, ἔχον κυριώτατα συστατικὰ ἀλβίτην, ἀνορθίτην καὶ κεροστίλβην. Πέτρωμα σύνηθες εἰς τὰς Ἄνδεις. Ἀνδεσιτικὴ εἶνε καὶ ἡ λάβα τῆς Θήρας. Χρησιμεύει πρὸς ἐπίστρωσιν πεζοδρομίων.

ἀνδηρειδὲς ἔδαφος. Κεκλιμένον ἔδαφος κατερχόμενον διὰ σειρᾶς εὐρειῶν βαθμίδων, περίπου ὁριζοντίων, συνδεομένων δι' ἀποτόμων κλίσεων.

ἄνδηρον. Ἀνάχωμα ὄχθης· ἐπίπεδος ἐπιχωματισμός· δῶμα, ταράτσα.

Ἀνδιτζάν. Π. τοῦ Οὐσβεκιστὰν ἐν τῷ ρωσικῷ Τουρκεστάν. Κάτ. 82.000. Βιομηχανία καὶ ἐμπόριον βάμβακος.

Ἄνδο (Ando ἢ Andö). Ἡ βορειοτάτη τῶν Λοφωτῶν νήσων, 489 τ.χλμ., 4728 κάτ. Μεγάλα ἀνθρακωρυχεῖα.

Ἀνδοκίδης. 1) Ἀγγειοπλάστης τοῦ τέλους τοῦ Ϛ΄ αἰῶνος π.Χ.—2) Ἀθηναῖος πολιτικὸς καὶ ῥήτωρ, στρατηγὸς τῆς ναυτικῆς μοίρας ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν τοῖς Κερκυραίοις πρὸς βοήθειαν κατὰ τῶν Κορινθίων. Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ κατέταξαν αὐτὸν μεταξὺ τῶν 10 ἀρίστων Ἀττικῶν ῥητόρων.

Ἀνδόρρα. Αὐτόνομος μικρὰ δημοκρατία ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Οὐργέλης, κειμένη ἐπὶ τῶν Πυρηναίων, μεταξὺ τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ Ἀριὲζ καὶ τοῦ ἱσπανικοῦ τῆς Λερίδας. Ἔκτασις 452 τ.χλμ., κάτ. 5210. Κοιλὰς ὀρεινὴ καὶ δασώδης. Κλῖμα ψυχρὸν μὲ δριμὺν χειμῶνα. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν· ὁμιλοῦσι τὴν Καταλανικήν, πλὴν τῶν πλουσίων γαιοκτημόνων, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦσι τὴν Γαλλικήν.

Ἀνδράχνη
α ἄνθος ἄρρεν
β ἄνθος θῆλυ

ἀνδράβανα ἢ **ἀνδράβαινα** (ἡ) καὶ **ἀνδράβανο** (τό). Τὸ φυτὸν ἀνάγυρος (βλ.λ.).

Ἀνδραβίδα. Ἕδρα κοιν. ἔπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 3090. Σιδηροδρ. σταθμὸς ΣΠΑΠ. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἦτο ἕδρα τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μωρέως, σώζονται δ' ἔτι ἐρείπια τριῶν φραγκικῶν ναῶν, ἐν οἷς ὁ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, ἔνθα ἐτάφησαν οἱ πρῶτοι πρίγκιπες τοῦ Μωρέως Βιλλεαρδουΐνοι Γοδοφρέδος, Γουλιέλμος Α΄ καὶ Γουλιέλμος Β΄. Ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τοῦ δίωρον πρὸς Δ ἰσχυροτάτου κάστρου τοῦ Χλεμουτσίου.

Ἀνδραβίστα. Χ. ἔπαρχ. Ναυπακτίας. Βλ. Κεντρική.

ἀνδράδελφος. Ἀδελφὸς τοῦ συζύγου, θηλ. **ἀνδραδέλφη**, ἡ ἀδελφὴ τοῦ συζύγου.

ἀνδράκλα. Βλ. σέδον.

Ἀνδράνοβα. Χ. ἔπαρχ. Εὐρυτανίας. Βλ. Ἀσπρόπυργος.

Ἄνδρασυ (κόμις Ἰούλιος Andrassy). Οὐγγρος πολιτικὸς ἀνήρ. Ἔλαβε τῷ 1848-1849 μέρος εἰς τὴν οὐγγρικὴν ἐπανάστασιν, ἐγένετο τῷ 1867 πρωθυπουργὸς τῆς Οὐγγαρίας καὶ διετέλεσε 1871-1879 ἀρχικαγκελλάριος τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἔκλεισε τὴν μετὰ τῆς Γερμανίας 1879 συνθήκην συμμαχίας.

ἀνδράχνη. Γένος εὐφορβιοειδῶν φυτῶν. Εἴδη τινὰ χρησιμεύουσιν ὡς διουρητικὰ καὶ καθαρτικὰ τοῦ αἵματος. Διάφορος τῆς ἀ. τῶν ἀρχαίων, τῆς κν. *ἀνδράκλας*.

Ἀνδρέ (Σολομών). Σουηδὸς μηχανικὸς (1854-1897). Ἀποπειραθεὶς 1897 νὰ φθάσῃ δι' ἀεροστάτου εἰς τὸν Β. πόλον δὲν ἐπανῆλθε. Λείψανά του μετὰ ἐργαλείων καὶ ἡμερολογίου εὑρέθησαν τῷ 1930.

Ἀνδρεάδης (Ἀνδρέας). Ἀπὸ τοῦ 1906 καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς καὶ Δημοσιονομικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γενν. τῷ 1876. Μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Συγγραφεὺς πολλῶν ἔργων.

Ἀνδρέας (ἅγιος). 1) Ὁ πρῶτος τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, διὸ καλεῖται «Πρωτόκλητος», καὶ εἷς τῶν δώδεκα ἀποστόλων, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου, ἁλιεύς. Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Βιθυνίᾳ, Πόντῳ, Θράκῃ, Μακεδονίᾳ, Ἠπείρῳ καὶ Ἀχαΐᾳ. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου. Ὀνομαστοτάτη ὑπέστη ἐν Πάτραις μαρτυρικὸν θάνατον ἐπὶ σταυροῦ σχήματος Χ. Ἑορτὴ 30 Νοεμβρίου.—2) Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης γενν. ἐν Δαμασκῷ, ἐχειροτονήθη περὶ τὸ 710. Σημαντικὸς ῥήτωρ καὶ ὑμνογράφος. Ἑορτὴ 4 Ἰουλίου.

Ἀνδρέας ὁ διὰ Χριστὸν σαλός. Σκύθης τὸ γένος ἅγιος, ὅστις ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἠλιθιότητος ἤλεγχε τοὺς ἄρχοντας καὶ ἰσχυροὺς. Ἀπέθανε τῷ 956.

Ἀνδρέας. Ὄνομα βασιλέων τῆς Οὐγγαρίας ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Ἀρπαδ. 1) *Ὁ Α΄*. Ἐβασίλευσε 1046-1050. Ἐπέβαλε τὸν Χριστιανισμόν, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Βέλα.—2) *Ὁ Β΄*, βασιλεύσας 1205-1235. Ἠγήθη τῆς Ε΄ σταυροφορίας 1217. Τῷ 1222 ἀπεδέχθη τὴν Χρυσῆν καλουμένην Βοῦλλαν, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου τῆς Οὐγγαρίας. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βέλας Δ΄ λαβὼν σύζυγον τὴν κόρην τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως, ἐστέφθη βασιλεὺς ζῶντος ἔτι

τοῦ πατρός του.—3) *Ὁ Γ'*, βασιλεύσας 1290-1301, ἀπεκλήθη «Βενετός» ὡς γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ. Σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ βασιλεία του διέρρευσεν ἐν μέσῳ ἀγώνων κατὰ τῶν Ἀψβούργων. Ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος βασιλεὺς ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀρπαδ.

Ἀνδρέας. Πρίγκιψ τῆς Ἑλλάδος, υἱὸς τοῦ Γεωργίου Α' καὶ τῆς βασιλίσσης Ὄλγας. Ἐνυμφεύθη 7.10.1903 μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Ἀλίκης τοῦ Βάττεμβεργ. Λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν 1921-1922 ἐν Μικρασίᾳ ὡς ὑποστράτηγος διοικητὴς σώματος στρατοῦ κατηγορήθη ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1922 ὡς ἀπειθήσας εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου. Καταδικασθεὶς εἰς ἐκπτωσιν βαθμοῦ καὶ ὑπερορίαν, ἀπῆλθεν εἰς Δ. Εὐρώπην, ὅπου παραμένει ἐκτοτε.

Ἀνδρέας *(Ἅγιος)*. 1) Ἕδρα κοιν. Εὐρυτανίας (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 192.—2) Ἕδρα κοιν. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 762.—3) Ἡ **Κυανῆ ἀκτή**. Ἐξοχικὸς συνοικισμὸς ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τῆς Ἀττικῆς, παρὰ τὸ 28 χλμ. τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν-Μαραθῶνος.

Ἀνδρέας *(Ἅγιος)*. 1) Ἡ **Ἀνδρί**. Τὸ Ν. ἀκρωτήριον τῆς ν. Ἰθάκης καὶ ὁ παρ' αὐτὸ ὁρμίσκος.—2) Τὸ Β. ἀκρωτήριον τοῦ λιμένος Βαθὺ τῆς Ἰθάκης. — 3) Ἡ Ἄκρα τῆς χερσονήσου Καρπασίας τῆς Κύπρου.

Ἀστερισμὸς Ἀνδρομέδας

Ἀνδρέας *(Ἅγιος)*. 1) Νησὶς παρὰ τὴν ΝΔ. ἀκτὴν τῆς Κιμώλου.—2) Νησὶς παρὰ τὴν Τῆλον. —3) Νησὶς παρὰ τὴν χερσόνησον τῆς Ἀρτάκης ἐν τῇ Προποντίδι. —4) Νησὶς κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου Νικομηδείας.

Ἀνδρέγιεφ (Λεωνίδας Νικολάγεβιτς). Ρῶσος συγγραφεὺς ἰμπρεσιονιστής (1870-1919). Ἔγραψε μυθιστορήματα («Τὸ βάραθρον») καὶ διηγήματα. Τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον πραγματεύεται εἰς τὸ «Κόκκινο γέλιο», τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν «Ἱστορίαν τῶν 7 κρεμασμένων». Ἔγραψεν ἐπίσης δράματα.

ἀνδρείκελον. Ἀνθρώπινον ὁμοίωμα, ἰδίως τὸ νευρόσπαστον.

ἄνδρειον (andrœceum). Τὸ σύνολον τῶν ἀρρένων ὀργάνων τοῦ ἄνθους.

Ἀνδρεόπωλος (Μιχαήλ). Γραμματικὸς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Μετέφρασεν ἐκ τῆς Συριακῆς τὸ «Ἱστορικὸν Συντίπα τοῦ φιλοσόφου».

Ἄνδρια (Andria). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Βάρι (Ἀπουλία), Ν τῆς Βαρλέττας. Κάτ. 59.000.

ἀνδριὰς -άντος (ὁ). Πλαστικὸν ὁμοίωμα ἀνθρώπου, ἄγαλμα.

Ἀνδρίβιστα. Χ. ἐν Ναυπακτίᾳ. Βλ. **Κεντρική**.

Ἀνδρίσκος. Γναφεὺς ἐξ Ἀδραμυττίου, ὁ ὁποῖος ὀνομάσας ἑαυτὸν Φίλιππον ἐνεφανίσθη ὡς υἱὸς τοῦ βασιλέως Περσέως τῆς Μακεδονίας καὶ ἠγειρεν ἀξιώσεις. Ἦλθεν εἰς ἐπανειλημμένας συγκρούσεις πρὸς τοὺς Ρωμαίους, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἡχμαλωτίσθη διὰ προδοσίας τῷ 146.

Ἀνδρίτσαινα. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας), ἕδρα κοιν. Κάτ. 1802. Ὑγιεινὴ ὀρεινὴ διαμονή. Βιβλιοθήκη. Λείψανα ἀρχαίου συνοικισμοῦ, πιθανῶς τῆς Θεισόας.

Ἀνδρόβιστα. Χ. ἐν Ναυπακτίᾳ. Βλ. **Κεντρική**.

Ἀνδρόγεως. Πρόσωπον τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, υἱὸς τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Πασιφάης (ἢ τῆς Κρήτης). Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας καὶ νικήσας εἰς τοὺς Παναθηναϊκοὺς ἀγῶνας πάντας τοὺς ἀγωνιστὰς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Αἰγέως κατὰ τοῦ Μαραθωνίου κάπρου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐφονεύθη. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἡττηθέντων ἀνταγωνιστῶν. Ὁ Μίνως ἐκδικούμενος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι κατόπιν πολιορκίας ὑπεχρεώθησαν, δεχόμενοι τοὺς ὅρους του, νὰ στέλλωσι κατ' ἔτος 7 νέους καὶ 7 κόρας ὡς βοράν τοῦ Μινωταύρου.

ἀνδρογύνης, ἀνδρόγυνος. Ὁ ἑρμαφρόδιτος.

ἀνδρόγυνον. Ὁ σύζυγος καὶ ἡ σύζυγος ὡς ἓν ὅλον. ‖ *(Βοτ.)* Μόνοικον φυτὸν παρουσιάζον ἄρρενα καὶ θήλεα ἄνθη ἐν τῇ αὐτῇ ταξιανθίᾳ.

Ἀνδροκλεΐδαι. Γένος εὐπατριδῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἐφέσου καταγόμενον ἐκ Μεσσηνίας. Εἰς αὐτὸ ἀνῆκον ὁ Κόδρος καὶ ὁ Ἐφέσιος φιλόσοφος Ἡράκλειτος.

Ἀνδροκλῆς. 1) Ἀθηναῖος δημαγωγός, ἀντίπαλος τοῦ Ἀλκιβιάδου, τὸν ὁποῖον κατώρθωσε νὰ ἐξορίσῃ διὰ τῆς ὑποθέσεως τῶν Ἑρμοκοπιδῶν. 2) Ἡ **Ἀνδροκλος**. Ρωμαῖος δοῦλος ἐπὶ Τιβερίου. Δραπετεύσας εἰς τὴν ἔρημον, συνήντησε ἐκεῖ λέοντα ὑποφέροντα ἐξ ἀκάνθης ἧτις εἶχεν ἐμπηχθῆ εἰς τὸν πόδα του. Ὅτε βραδύτερον συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θηριομαχίαν, εὑρέθη ἀπροσδοκήτως πρὸ τοῦ ἰδίου λέοντος, ὅστις ἀναγνωρίσας αὐτὸν κατεκλίθη πρὸ τῶν ποδῶν του καὶ ἤρχισε νὰ λείχῃ μετ' εὐγνωμοσύνης τὰς χεῖρας του. Κατόπιν τούτου ὁ Ἄ. ἔλαβε χάριν.

ἀνδρομανία. Βλ. **νυμφομανία**.

Ἀνδρομάχη. Σύζυγος τοῦ ὁμηρικοῦ ἥρωος Ἕκτορος, θυγάτηρ Ἠετίωνος, βασιλέως τῆς ἐν Κιλικίᾳ Θήβης, μήτηρ τοῦ Ἀστυάνακτος. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Τροίας ἠναγκάσθη νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως Νεοπτόλεμον (Πύρρον) εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἶτα εἰς τὴν Ἤπειρον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νεοπτολέμου, συνεζεύχθη τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἕκτορος Ἕλενον. Ἥρωὶς ὁμωνύμων δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Ρακίνα.

Ἀνδρομάχης ἀκρωτήριον. Ἡ ΝΔ. ἐσχατιὰ τοῦ Κρισαίου κόλπου (Ἀμφίσσης), κν. **Ἀδρομάϊ**.

Ἀνδρομέδα. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας Κηφέως καὶ τῆς Κασσιεπείας. Καθ' ὑπόδειξιν τοῦ μαντείου καὶ πρὸς ἐξευμενισμὸν τοῦ Ποσειδῶνος προσεδέθη εἰς βράχον τῆς ἀκτῆς, ὅπως γίνῃ βορὰ θαλασσίου τέρατος. Ἰδὼν αὐτὴν ὁ Περσεὺς ἔσωσε καὶ ἔλαβεν αὐτὴν σύζυγον. Ἥρωὶς δράματος τοῦ Κορνέϊ.

Ἀνδρομέδα. Ἀστερισμὸς τοῦ Β. ἡμισφαιρίου μεταξὺ Πηγάσου, Κασσιεπείας καὶ Περσέως. Οἱ ἀστέρες α, β καὶ γ εἶνε δευτέρου μεγέθους.

Ἀνδρομεδίδαι. Σμῆνος διαττόντων ἀστέρων ὀφειλόμενον εἰς τὸν κομήτην τοῦ Βιέλα. Ἡ πτῶσίς των παρατηρεῖται ἑκάστην 27 Νοεμβρίου.

ἀνδρομίδα. Εἶδος στερεωτάτων ταπήτων ἢ κλινοσκεπασμάτων ἑλληνικῆς λαϊκῆς κατασκευῆς, ἐκ χονδροῦ μαλλίου.

Ἀνδρονιάνοι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 1311.

Ἀνδρόνικος. Ὄνομα 4 Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. 1) *Ἀ', Κομνηνός*, βασιλεύσας 1183-1185, ἔγγονος τοῦ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, ἐξάδελφος τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Α'. Ἐγένετο ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Β', υἱοῦ τοῦ Μανουήλ, φονεύσας δ' αὐτὸν ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ. Διεξήγαγεν ἀτυχεῖς πολέμους. Ἐξεθρονίσθη καὶ ἐφονεύθη διὰ τὴν ὠμότητά του ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατήσαντος λαοῦ.—2) *Β', Παλαιολόγος*, βασιλεύσας 1282-1328. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Μιχαὴλ τὸν Η', ὅστις τὸν εἶχε ἀναγορεύσει συμβασιλέα ἤδη ἀπὸ τοῦ 1272. Ἀνεμίχθη εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἔριδας καὶ παρημέλησε τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς χώρας. Ἠναγκάσθη οὕτω νὰ μισθώσῃ Καταλανοὺς στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι ἐνίκησαν μὲν τοὺς Τούρκους, προέβησαν ὅμως εἰς τρομερὰς βιαιότητας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Ἑλλάδι. Ὑπ' αὐτὸν τὸ κράτος περιῆλθεν εἰς οἰκονομικὴν ἀθλιότητα. Ἐξεθρονίσθη καὶ ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον, ὅπου ἀπέθανε μετὰ τριετίαν.—3) *Γ', Παλαιολόγος*, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, βασιλεύσας 1328 - 1341. Στασιάσας κατὰ τοῦ πάππου του εἰσῆλθε διὰ προδοσίας εἰς Κωνσταντινούπολιν καθ' ὃν χρόνον ἑπολιόρκουν αὐτὴν οἱ Βενετοὶ καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεύς. Εἶχεν ἐπιτυχίας τινὰς κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Γενουηνσίων, ἀπώλεσεν ὅμως τὴν Νίκαιαν καταληφθεῖσαν ὑπὸ τῶν ὁλοὲν προχωρούντων Τούρκων. — 4) *Δ', Παλαιολόγος*, βασιλεύσας 1376-1379 καὶ ἀποθ. 1385. Πρωτότοκος υἱὸς Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου. Ἐστασίασε κατὰ τοῦ πατρός του, ὃν ἐξεθρόνισε τῇ βοηθείᾳ τῶν Γενουηνσίων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μετὰ τριετίαν ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐπανέφεραν εἰς τὸν θρόνον τὸν εἰς αὐτοὺς καταφυγόντα πατέρα.

Ἀνδρόνικος. Ὄνομα τριῶν αὐτοκρατόρων Τραπεζοῦντος.—1) *Α', ὁ Μέγας Κομνηνός, ὁ Γίδος*, βασιλεύσας 1222-1235. Γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Ἀλεξίου Α', ἱδρυτοῦ τῆς αὐτοκρατορίας.—2) *Β', ὁ Μέγας Κομνηνός*, ἐβασίλευσε 1263-1266, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του Μανουὴλ τὸν Α'. — 3) *Ὁ Γ'*, ἐβασίλευσε 1330-1332, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του Ἀλέξιον Β'. Ἐθανάτωσε δύο ἀδελφούς του στασιάσαντας.

Ἀνδρόνικος Κάλλιστος. Ἀριστοτελικὸς φιλόσοφος ἐκ Θεσσαλονίκης. Ἔζησε μέχρι 1453 ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶτα ὡς διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ὅθεν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1476. Ἀπέθανε 1478.

Ἀνδρόνικος Λίβιος. Ρωμαῖος ποιητὴς τοῦ Γ' αἰῶνος π.Χ. Ἦτο Ἕλλην ἐκ Τάραντος καὶ εἶχεν ἀχθῆ εἰς Ρώμην ὡς δοῦλος μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πατρίδος του (275). Ἔθεσε τὰς πρώτας βάσεις τῆς λατινικῆς λογοτεχνίας, ἰδίως διὰ τῆς μεταφράσεως ἑλληνικῶν ἔργων (Ὀδύσσεια, δράματα).

Ἀνδρόνικος ὁ Ρόδιος. Περιπατητικὸς φιλόσοφος τοῦ Α' αἰῶνος π.Χ. Ἐσχολίασε καὶ ἡρμήνευσε τὸν Ἀριστοτέλην.

Ἀνδρόνικος (Παναγιώτης). Ἕλλην πατριώτης ἐκ Δημητσάνης ὑπηρετῶν ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ, ἐκ τῶν δραστηριωτάτων μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας (1780 - 1820). Ποιητὴς τοῦ πατριωτικοῦ ᾄσματος τοῦ ἀρχομένου διὰ τοῦ στίχου «Ὦ παιδιά μου ὀρφανά μου, σκορπισμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ», τὸ ὁποῖον κακῶς ἀπεδίδετο μέχρι τινὸς εἰς τὸν Ρήγαν.

Ἀνδρονόπουλος (Βασίλειος). Ψευδώνυμον ὑφ' ὃ ἦτο γνωστὸς ὁ ἐξ Αἰγίου Β. Καλλιμαχόπουλος, εἷς τῶν πρώτων ἠθοποιῶν τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου (1837-1897).

ἀνδροπώγων -ωνος. Γένος φυτῶν ἀγρωστοειδῶν, οὗ εἶδη τινὰ χρησιμεύουσιν ὡς φορβή, ἄλλα δ' εἶδη εἶνε ἀρωματικά, ὅπως λ.χ. *ἀ. ὁ ἀρωματικὸς* καὶ *ἀ. ὁ ἀπαλάνθους*, ἐξ οὗ ἐξάγεται ἔλαιον χρησιμοποιούμενον ἀντὶ τοῦ *ῥοδελαίου*. Ἑλληνικὰ εἴδη εἶνε *ἀ. ὁ ἰσχαιμος* καὶ ὁ κοινότατος εἰς ξηροὺς τόπους *ἀ. ὁ ἰουλοφόρος*, κν. *ἀσπρόχορτο* ἢ *μαζόχορτο*, διὰ τοῦ ὁποίου καλύπτουσιν ἐν Κορινθίᾳ τὰς κυψέλας.

Ἄνδρος. Ἡ βορειοτάτη τῶν Κυκλάδων καὶ δευτέρα ἐν αὐταῖς κατὰ μέγεθος, κειμένη μεταξὺ Εὐβοίας (πορθμὸς Καφηρέως) καὶ Τήνου (πορθμὸς Στενοῦ). Ἔχει ἔκτασιν 384 τ.χλμ. καὶ 17.600 κατ. Ἀποτελεῖ ἰδίαν ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, περιλαμβάνουσαν 24 κοινότητας. Πρωτ. αὐτῆς εἶνε ἡ πόλις *Ἄνδρος*, ἐκτισμένη κατὰ τὸ μέσον τῆς Α. παραλίας καὶ ἔχουσα 2069 κατ., ἂν οἱ πλεῖστοι ναυτικοί. Ὁ λιμήν της εἶνε ὁ δεύτερος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἀπόψεως νηολογήσεων. Ὁ *δῆμος Ἀ.* περιλαμβάνει καὶ τὰ χ. Βραχνοῦ, Λειβαδιὰ καὶ Νεμποριό, ἐν ὅλῳ 2544 κατ.

ἀνδρόσφιγξ -ιγγος (ὁ). Εἰκὼν σφιγγὸς μὲ κεφαλὴν καὶ στῆθος ἀνδρός.

Ἀνδροῦσα. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 919. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἦτο ἀξία λόγου πόλις καὶ πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς Καλαμῶν, ἐπὶ Τουρκοκρατίας δὲ μία τῶν 24 ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου. Ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀνέδειξεν ἀρκετοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας.

Ἀνδρούτσος. 1) Ὁ κυρίως ὀνομαζόμενος *Ἀνδρέας Βερούσης*. Ἀρματολὸς ἐκ Λοκρίδος (1740-1797), πατὴρ τοῦ *Ὀδυσσέως Ἀ.*, ἀδελφοποιτὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀποκληθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του «λιοντάρι τῆς Ρούμελης». Ἐστράφη μετὰ τοῦ Κατσώνη ἐναντίον τῆς Τουρκίας ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ β' ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1787). Ἠττηθεὶς διέφυγεν εἰς Κέρκυραν, ἔνθα συνελήφθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν καὶ παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔπνιξαν εἰς τὸν Βόσπορον.—2) *Ὀδυσσεύς*. Μόνος υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 γεννηθεὶς ἐν Ἰθάκῃ (1790-1825). Τῷ 1805 στρατιώτης εἰς τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τῷ 1819 ἀρχηγὸς τῶν ἁρματολικῶν σωμάτων τῆς Α. Στερεᾶς. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἐγένετο ἀρχηγὸς σώματος καὶ ἤδη τῇ 8.5.1821 ἐφημίσθη διὰ τὴν ἀνδρείαν μεθ' ἧς διεξήγαγε τὴν εἰς τὸ *Χάνι τῆς Γραβιᾶς* ἄμυναν. Μετ' ὀλίγον διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῆς Α. Στερεᾶς· ἐλθὼν εἰς ἔριδα πρὸς τὴν τοπικὴν διοίκησιν καθηρέθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπεκηρύχθη, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ συνέβαλε πολλαχῶς εἰς τὴν ἐπιτυχῆ συνέχισιν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὅμως τὸν Μάϊον τοῦ 1824 ἡ παλαιὰ πρὸς αὐτὸν ἔχθρα τῶν προυχόντων καὶ τῆς κυβερνήσεως κατέληξεν εἰς τὴν πλήρη ῥῆξιν. Ὁ Ἀ. ἀντικατασταθεὶς εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν ὑπὸ τοῦ Γούρα, ἤρχισε συνεννοούμενος μετὰ τῶν Τούρκων καὶ τέλος παρεδόθη εἰς τὸν ἀντίπαλόν του, ὅστις τὸν ἐνέκλεισεν εἰς τὸν Βενετικὸν πύργον τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐκεῖ ὁ Ἀ. ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του καὶ τὸ πτῶμά του ἐρρίφθη κάτω ἐκ τοῦ πύργου.—3) *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821, ναύαρχος Σπετσῶν 1824-1827. Ἀπέθανε 1851. — 4) *Ἀναστάσιος*. Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς 1785. Ναύαρχος Σπετσῶν 1822.

Ἀνδρούτσος (Χρῆστος). Ἀπὸ τοῦ 1912 καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γεννηθεὶς 1859. Συγγραφεὺς πολλῶν θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἔργων.

Ἀνδρώνι (τό). Ἕδρα κοιν. Ἠλείας. Κάτ. 801.

ἀνδρωνίτης (ὁ) καὶ **ἀνδρωνῖτις** (ἡ). Δωμάτιον ἢ διαμέρισμα ὅπου ἐνδιαιτῶνται ἄνδρες μόνον, τὸ τουρκικὸν σελαμλίκι.

ἀνεγκεφαλία. Τερατοπλασία μὲ ἔλλειψιν ἐγκεφάλου.

Ἀνέζα. Ἕδρα κοιν. Φιλιππιάδος. Κάτ. 239

ἀνεθόλη. Βλ. **ἀνηθόλη**.

ἀνέκδοτον. Σύντομος ἱστορία, συνήθως εὐθύμου ἢ παραδόξου περιεχομένου, ἐκ τοῦ βίου ἢ τῶν πράξεων ἱστορικοῦ προσώπου, δευτερεύουσα ἢ περιττὴ διὰ τὸ σύνολον τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ εἰκόνος.

Ἀνεμη

ἀνελκυστήρ (ὁ). Ὄργανον ἀνελκύσεως καὶ ἀνυψώσεως βαρῶν, ἰδίᾳ τὸ ἐν ταῖς πολυωρόφοις οἰκοδομαῖς ἐγκατεστημένον μηχάνημα ἀνόδου καὶ καθόδου, ὁ ἄλλως **ἀνυψωτήρ**.

ἀνεμαντλία. Ἀντλία κινουμένη δι' ἀνεμομηχανῆς (βλ.λ.).

ἀνεμευλογίκ, κν. **ἀνεμοβλογιά.** Ὀξεῖα λοιμώδης νόσος τῆς παιδικῆς ἰδίᾳ ἡλικίας, λίαν μεταδοτική, μὲ ἀραιὸν φυσαλλιδῶδες ἐξάνθημα, σχετικῶς καλοήθης.

ἀνέμη. Ἁπλοῦν, δυνάμενον νὰ περιστραφῇ περὶ ἄξονα, οἰκιακὸν μηχάνημα, περὶ τὸ ὁποῖον τοποθετοῦντες τὰς δεσμίδας τοῦ νήματος ἐκτυλίσσουσι τὸ νῆμα καὶ τυλίσσουσιν αὐτὸ εἰς τολύπας ἢ πηνία. ‖ Μετάλλινον ἢ ξύλινον τύμπανον ἐγκατεστημένον ἄνωθεν φρέατος καὶ χρησιμεῦον ὅπως περιτυλίσσεται ἐπ' αὐτοῦ τὸ σχοινίον τοῦ κάδου δι' οὗ ἀντλεῖται τὸ ὕδωρ, ἄλλως *μαγγάνι*.

ἀνεμιστήρ. Μηχάνημα, συνήθως ἠλεκτροκίνητον, παράγον ρεῦμα ἀέρος· ἰδίως τὸ χρησιμοποιούμενον κατὰ τὸ θέρος ἐν κλειστοῖς χώροις πρὸς δροσισμὸν τῶν ἐν αὐτοῖς διαμενόντων.

ἀνεμογράφος. Αὐτογραφικὸν ἀνεμόμετρον.

ἀνεμοδείκτης. Ἐλαφρὸς δείκτης ἐν σχήματι βέλους, μικρᾶς σημαίας κλ., κινητὸς περὶ κατακόρυφον ἄξονα καὶ χρησιμεύων ὅπως τοποθετούμενος ἐπὶ ὑψηλοῦ μέρους δεικνύῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἑκάστοτε πνέοντος ἀνέμου, κν. **ἀνεμοδούρα** καὶ **ἀνεμοδούρι** καί (ἐν τῇ Ναυτιλίᾳ) **ἀνεμούριον.**

ἀνεμοδούρι. Ὁ ἀνεμοδείκτης.

Ἀνεμοδούρι. Ἕδρα κοινοτ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 427.

ἀνεμοδόχος. Κύλινδρος ἐξ ὀθόνης ἢ ἐκ μεταλλικοῦ ἐλάσματος, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ ἀνώτερον μὲν ἄκρον, ἀπολῆγον εἰς χοάνην, εἶνε ἐστραμμένος πρὸς τὸν ἄνεμον, μὲ τὸ κατώτερον δὲ ἐκβάλλει εἰς κλειστὸν χῶρον (κῦτος πλοίου, φρέατος), τοῦ ὁποίου συμπληρώνει οὕτω τὸν ἀερισμόν.

Ἀνεμόμετρον

ἀνεμοκινητήρ. Ἡ ἀνεμομηχανή.

ἀνεμοκλάδι, ἀνεμοκλείδι, ἀνεμοκλείτι. Δημώδη ὀνόματα τοῦ φυτοῦ ἐλξίνης τῆς φαρμακευτικῆς.

ἀνεμολόγιον. Κυκλικὸν ἀπὸ χάρτου διάγραμμα τοῦ ὁρίζοντος ἐφηρμοσμένον ἐπὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνης τῆς ναυτικῆς πυξίδος καὶ παρασυρόμενον μετ' αὐτῆς κατὰ τὰς στροφάς. Εἶνε διηρημένον εἰς 360 μοίρας, σημειοῦνται δὲ ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὀκτὼ κύρια σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος· ἕκαστος τῶν οὕτω σχηματιζομένων τομέων διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ὑποδιαιρέσεις, ὀνομαζομένας *ἀνεμορρόμβους* ἢ *ῥόμβους*.

ἀνεμόμετρον. Ὄργανον διὰ τὴν μέτρησιν τῆς ταχύτητος ἢ ἐντάσεως τοῦ ἀνέμου. Ὑπάρχουσιν ἀνεμόμετρα διαφόρων τύπων. Εἰς τὸ *ἀ. μετὰ μύλου* ὁριζόντιος μύλος μὲ 4 ἀκτῖνας μεταλλικάς, ἀπολῃγούσας εἰς ἡμισφαιρικὰ κύπελλα, λαμβάνει ὑπὸ τὴν ὦθησιν τοῦ ἀνέμου περιστροφικὴν κίνησιν, ἡ ὁποία μεταδίδεται δι' ἀτέρμονος κοχλίου εἰς ὁδοντωτὸν τροχόν. Τούτου αἱ περιστροφαὶ μεταδίδονται εἰς μηχάνημα δεικνύον τὴν ταχύτητα τοῦ πνέοντος ἀνέμου.

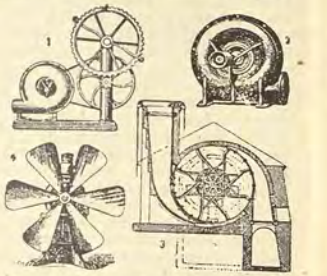

Ἀνεμιστῆρες 1 χειροκίνητος, 2 μηχανοκίνητος, 3 διατομὴ μηχανοκινήτου, 4 ἠλεκτρικός

Ἀνεμολόγιον

ἀνεμομηχανή. Μηχανὴ μετατρέπουσα τὴν κινητικὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀνέμου εἰς χρήσιμον μηχανικὸν ἔργον, καὶ τῆς ὁποίας τὸ κύριον μέρος ἀποτελεῖ σύστημα στρεφόμενον ὑπὸ τὴν ὦθησιν τοῦ πνέοντος ἀνέμου. Ἡ ἀρχαιοτάτη ἀ. εἶνε ὁ ἀνεμόμυλος. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εὑρεῖαν διάδοσιν ἔλαβον μηχαναὶ τῶν ὁποίων τὸ στρεφόμενον σύστημα ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν μεταλλίνων ἢ καὶ ξυλίνων ἐλασμάτων διατεταγμένων ἀκτινωτῶς εἰς σχῆμα τροχοῦ. Συνηθέστατα χρησιμεύουσιν ὡς κινητῆρες ὑδραντλιῶν (ἀνεμαντλίαι).

ἀνεμόμυλος. Ἀλευρόμυλος κινούμενος διὰ τοῦ ἀέρος· γενικῶς, καὶ πᾶσα ἀερομηχανή.

Ἀνεμόμυλος. 1) (πρφην *Γλιάτα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν (Μεσσηνίας). Κάτ. 353.— 2) Ἱστορικὴ νησὶς τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου.

ἀνεμοπύρωμα. Τὸ ἐρυσίπελας.

ἀνεμορρηγία (ἡ). Ἡ ἐντὸς δασῶν ἀνατροπὴ ἢ θραῦσις δένδρων ἢ συστάδων ὑπὸ σφοδρῶν ἀνέμων καὶ καταιγίδων.

Ἀνεμορράχη (πρφην *Μπούγα*). Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 245.

ἀνεμόρρομβος. Βλ. ἀνεμολόγιον.

ἀνεμορρούφουλας. Ἀνεμοστρόβιλος, σίφων.

ἄνεμος. Ἀὴρ κινούμενος. Ἡ σπουδαιοτέρα δύναμις, ἡ προκαλοῦσα τὸν ἄ., προκύπτει ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀτμοσφαιρικῶν πιέσεων εἰς γειτονικὰς χώρας· ἄλλη αἰτία εἶνε ἡ δύναμις ἡ ἀναπτυσσομένη ἐκ τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς. Ἐκ τῶν ζωνῶν ὑψηλῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως περὶ τὸν Β. καὶ Ν. παράλληλον 35° παράγεται ροὴ ἀνέμου πρὸς τὸν

Ἀνεμομηχανή (Ἀνεμαντλία)

ἰσημερινὸν καὶ τοὺς πόλους. Περὶ τὸν ἰσημερινὸν παρατηρεῖται ζώνη χαμηλῶν πιέσεων, εἰς ἣν οἱ ἄνεμοι πνέουσιν ἀσθενῶς καὶ ἐκ διαφόρων διευθύνσεων, συχνότερον δὲ παρατηροῦνται νηνεμίαι συνοδευόμεναι ὑπὸ νεφοσκεπῶν οὐρανοῦ, βροχῶν καὶ καταιγίδων. Ἡ στενὴ αὕτη ζώνη καλεῖται ζώνη τῶν ἰσημερινῶν νηνεμιῶν. Μέχρι τοῦ πλάτους 30° ἐπικρατοῦσιν οἱ *ἀληγεῖς*, εἰς μὲν τὸ Β. ἡμισφαίριον βορειοανατολικός, εἰς δὲ τὸ Ν. ἡμισφαίριον νοτιοανατολικός, ἰσχυρότεροι κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ τὸ θέρος, ἔχοντες τὴν μεγίστην αὐτῶν ἀνάπτυξιν εἰς τὸν Ν. Ἀτλαντικὸν καὶ τὸν Ν. Ἰνδικόν. Περὶ τοὺς παραλλήλους 30° ἐπικρατεῖ ἄλλη ζώνη νηνεμίας, εἰς ἣν οἱ ἄνεμοι εἶνε μεταβλητοί· ἡ ζώνη αὕτη χαρακτηρίζεται ὑπὸ ὑψηλῶν ἀτμοσφαιρικῶν πιέσεων καὶ καιροῦ αἰθρίου καὶ ξηροῦ, δὲν ἔχει δὲ τὴν σταθερότητα τῆς ἰσημερινῆς νηνεμίας. Πέραν τῶν τροπικῶν περιοχῶν οἱ ἄ. διευθύνονται πρὸς τοὺς πόλους, εἰς μὲν τὸ Β. ἡμισφαίριον ὡς νοτιοδυτικοί, εἰς δὲ τὸ Ν. ἡμισφαίριον ὡς βορειοδυτικοί. Οἱ ἄ. τῶν περὶ τοὺς πόλους περιοχῶν δεικνύουσι κατεύθυνσιν πρὸς τὸν ἰσημερινόν. Οἱ ἄ. οὗτοι καλοῦνται καὶ *πλανητικοί*, ἐπειδὴ αἱ προκαλοῦσαν αὐτοὺς αἰτίαι εἶνε κοιναὶ εἰς πάντας τοὺς πλανήτας. Ἀλλ' εἰς τὴν γενικὴν ταύτην κυκλοφορίαν ἐπέρχονται πολλαὶ σημαντικαὶ τροποποιήσεις, ἐχουσαι περιοδικὸν χαρακτῆρα καὶ ὀφειλόμεναι εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ διανομὴ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἀφίσταται τῆς μέσης καὶ ἑνεκα λόγων τοπικῶν καὶ ἑνεκα τῶν διαφόρων ἐποχῶν. Οὕτω δημιουργεῖται κυκλοφορία τοῦ ἀ. ἐναλλασσομένη μεταξὺ χέρσου καὶ θαλάσσης: τοιοῦτοι ἄ. εἶνε οἱ *μουσσῶνες* τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀνάλογα φαινόμενα εἶνε ἡ θαλασσία καὶ ἡ ἀπόγειος *αὔρα*, καθὼς καὶ ἡ αὔρα τῶν ὀρέων καὶ τῶν κοιλάδων. Τοὺς *πλανητικοὺς* τροποποιοῦσιν οἱ *τοπικοὶ ἄ.*, ὅπως εἶνε ὁ *μεσόκος* τῆς Μεσογείου, ὁ *σιμοὺν* τῆς Β. Ἀφρικῆς κ.ἄ.

Πλὴν τῶν μονίμων περιοδικῶν καὶ τοπικῶν ἀ. σπουδαίαν σημασίαν ἔχουσι καὶ οἱ *κυκλωνικοὶ* καὶ *ἀντικυκλωνικοὶ ἄ.*, μὴ περιοδικοί.

Οἱ ἄ. ὀνομάζονται ἀπὸ τοῦ σημείου ἐξ οὗ πνέουσι: *Βορρᾶς*, κν. *Τραμουντάνα*, *Βορειοανατολικὸς* ἢ *Μέσης*, κν. *Γραῖγος*, *Ἀνατολικὸς* ἢ *Ἀπηλιώτης*, κν. *Λεβάντες*, *Νοτιοανατολικὸς* ἢ *Εὖρος*, κν. *Σιρόκος*, *Νότος*, κν. *Ὄστρια*, *Νοτιοδυτικὸς* ἢ *Λίψ*, κν. *Γαρμπῆς*, *Δυτικὸς* ἢ *Ζέφυρος*, κν. *Πουνέντες*, *Βορειοδυτικὸς* ἢ *Σκίρων*, κν. *Μαΐστρος*.

Κατὰ τὴν ἔντασιν οἱ ἄ. διαβαθμίζονται εἰς κλίμακα ἐξ 9 βαθμῶν ἀναλόγως τῆς ταχύτητος αὐτῶν κατὰ δευτερόλεπτον ἢ τῆς πιέσεως αὐτῶν κατὰ τετραγωνικὸν μέτρον.

Ὀνομασία	*Πίεσις κατὰ τ.μ. εἰς χλγρ.*	*Ταχύτης κατὰ 1″ εἰς μέτρα*
1) Αὔρα	2	0,5
2) Ἐλαφρός	4	1,95
3) Μέτριος	6	4,40
4) Ἰσχυρός	8	7,84
5) Σφοδρός	13	20,70
6) Ὁρμητικός . . .	21	54.—
7) Καταιγὶς	28	103.—
8) Θύελλα	34	141.—
9) Λαῖλαψ	40	196.—

ἀνεμόσκαλα (ἡ). Μετακινητὴ κλῖμαξ, ἀποτελουμένη ἐκ δύο σκελῶν παραλλήλων ἢ συγκλινόντων, τὰ ὁποῖα συνδέουσι κατ' ἴσας ἀποστάσεις στεναὶ βαθμίδες ἢ πηχίσκοι.

ἀνεμοστρόβιλος. Τὸ συστρεφόμενον αἰφνίδιον ρεῦμα ἀέρος, ὁ **πρηστὴρ** τῶν ἀρχαίων, ἀνεμοταραχή, ἀνεμοζάλη.

ἀνεμόστροφον. Λευκοσιδηροῦς κύλινδρος, τοποθετούμενος εἰς τὸ ἄκρον τοῦ σωλῆνος ἀπαγωγῆς ἀέρος ἢ καπνοῦ πρὸς τελειοτέραν χρησιμοποίησιν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνέμου.

ἀνεμότρατα (ἡ). Ἁλιευτικὸν πλοιάριον ἐφωδιασμένον διὰ μεγάλου λατινίου ἱστίου καὶ ἁλιεῦον διὰ γρίπου.

ἀνεμούριον. Ράκος ὑφάσματος προσδενόμενον ἐπὶ τῶν προσηνέμων ἐπιτόνων τῶν ἱστιοφόρων πλοίων καὶ χρησιμεῦον ὅπως δεικνύῃ εἰς τὸν πηδαλιοῦχον τὴν κατεύθυνσιν τοῦ πνέοντος ἀνέμου.

Ἀνεμούριον. Τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Κιλικίᾳ, σήμερον **Ἀναμούρ.** Ἐρείπια ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως.

ἀνεμόφιλα φυτά. Ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἐπικοινωνία γίνεται διὰ τοῦ ἀνέμου. Σχηματίζουσι μεγάλην ποσότητα γύρεως.

ἀνεμοφράχτη . Φυσικὸς ἢ τεχνητὸς φράκτης κήπου ἐναντίον τοῦ ἀνέμου.

ἀνεμόχορτο. Φυτόν. Βλ. **ἐλξίνη**.

Ἀνεμοχωράκι. Χ. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας. Βλ. **Φρίξα**.

Ἀνεμοχώρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 553.

ἀνεμώνη (ἡ). Γένος βατραχιοειδῶν ποωδῶν φυτῶν. Ἔχουσι πολυετὲς ρίζωμα, παλαμοειδῆ φύλλα, ἄνθη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ζωηροῦ χρώματος. Πολλὰ εἴδη καλλιεργοῦνται ὡς καλλωπιστικὰ φυτά. Ἐκ τῆς *στεφανωματικῆς ἀ.* ἔχουσι παραχθῆ διὰ τῆς κηπουρικῆς πλεῖσται ποικιλίαι. Ἡ *πρωϊκαρπος ἀ.* περιέχει τὴν *ἀνεμωνίνην*, οὐσίαν καταπραϋντικὴν τοῦ γαγγλιακοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Ἀνεμώνη ἡ λειμώνιος

Ἀνεμώτια (ἡ). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μηθύμνης (Λέσβου). Κάτ. 1277.

ἀνεξιθρησκία. Ἀνεκτικὴ ἢ φιλικὴ στάσις πρὸς τοὺς ἄλλως πιστεύοντας ἢ διϊσταμένους κατὰ τὴν θρησκευτικὴν ὁμολογίαν.

ἀνεπάρκεια. (*Ἰατρ.*) Ἡ ἐκ παθολογικῆς καταστάσεως ἀνεπαρκὴς καὶ πλημμελὴς λειτουργία ὀργάνου τινός, οἷον καρδίας, νεφρῶν, ἥπατος.

ἀνεργία. Ἐν τῶν βαρυτέρων κοινωνικῶν φαινομένων, κατὰ τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τῆς σχετικῶς πρὸς τὴν ζήτησιν μικρᾶς προσφορᾶς ἐργασίας ὑπάρχουσιν ἔν τινι χώρᾳ πολλοὶ ἔχοντες ἀνάγκην νὰ ἐργασθῶσι καὶ μὴ εὑρίσκοντες ἐργασίαν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐπαγγέλματός των, τῶν ἱκανοτήτων των καὶ τῆς ἐν γένει καταρτίσεώς των.

ἀνερυθροψία. Ἡ συνηθεστέρα μορφὴ τοῦ *δαλτωνισμοῦ*, καθ' ἣν ὁ ὀφθαλμὸς δὲν ἔχει τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἐρυθροῦ μόνον χρώματος.

ἄνεσις. (*Ναυτ.*) Χαλάρωσις (μολάρισμα) τῶν ἱστίων πλοίου, τὰ ὁποῖα, ἐκλυόμενα ἐκ τῶν στελμάτων, ἀφήνονται νὰ κρεμασθῶσιν ἡμιάνοικτα ἐκ τῶν κεραιῶν πρὸς στέγνωσιν.

ἀνεύρυσμα. *(Ἰατρ.)* Ὄγκος πλήρης αἵματος ἐπὶ ἀρτηρίας σχηματισθεὶς ἐκ τῆς βαθμιαίας διευρύνσεως αὐτῆς. ‖ *Ἀνεύρυσμα τοῦ στομάχου.* Βλ. *διάτασις.*

ἀνευρυσμός. *(Ἰατρ.)* Διαστολὴ ἢ αὔξησις τῆς χωρητικότητος κοίλου σπλάγχνου (καρδίας, στομάχου κ.λ.). Βλ. καὶ *διάτασις.*

ἀνεφοδιασμός. Ὁ ἐκ νέου ἐφοδιασμός, ἀναχορηγία. ‖ *Ὑπηρεσίαι ἀνεφοδιασμοῦ καὶ συντηρήσεως,* μία τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἐν ἐκστρατείᾳ στρατοῦ καὶ στόλου.

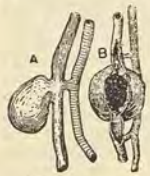

Ἀνεύρυσμα ἀορτῆς
Α ἀρτηριοφλεβικόν, Β ἀρτηριακόν

Ἀνζάκ (Anzac). Περιληπτικὸν ὄνομα διὰ τὰ αὐστραλιανὰ καὶ τὰ νεοζηλανδικὰ στρατεύματα κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐκ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων τῶν λέξεων Australian-New Zealand Army Corps.

Ἀνζέ. Πόλις τῆς Γαλλίας. Βλ. Ἀγγέρη.

Ἀνζοῦ. Βλ. Ἀνδεγαυΐα.

ἀνηθέλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον ἐξαγόμενον ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ βαρυόσμου ἀνήθου, χρήσιμον εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὴν μυρεψίαν.

ἀνηθόλη. $C_{10}H_{18}O$. Εὔοσμον στερεὸν συστατικὸν τοῦ ἀνισελαίου. Χρησιμεύει εἰς τὴν φαρμακευτικήν, τὴν μυρεψίαν, τὴν ποτοποιΐαν, πρὸς παρασκευὴν τοῦ οὔζου κλ.

ἄνηθον (anethum). Γένος σκιαδιαφόρων φυτῶν. Τὸ *βαρύοσμον ἄ.*, κν. *ἄνηθος*, εἶνε φυτὸν ἀρωματικὸν καὶ φαρμακευτικὸν φυόμενον ἐν Ἑλλάδι. Ἐκ τῶν σπερμάτων του ἐξάγεται τὸ *ἀνηθέλαιον.*

ἀνήλικος. Μὴ φθάσας τὴν νόμιμον ἡλικίαν, ἄνηβος· κατὰ τὸν ἑλληνικὸν νόμον, ὁ μὴ συμπληρώσας τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας. ‖ *(Νομ.)* Οἱ ἀνήλικοι τελοῦσιν *ὑπὸ ἐπιμέλειαν,* ἤτοι ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν ἢ *ἐπιτροπείαν,* κατὰ κανόνα δὲ πᾶσα πρᾶξις τοῦ ἀνηλίκου, δι' ἧς οὗτος συνομολογεῖ ὑποχρέωσιν, ἀπαλλοτριοῖ ἢ μειοῖ τὴν περιουσίαν του, γενομένη ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου, εἶνε ἄκυρος, ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν ἀνήλικον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γενομένη καταβολή, τὸν ὑποχρεοῖ πρὸς ἀπόδοσιν ἐφ' ὅσον οὗτος ἐξ αὐτῆς εἶνε πλουσιώτερος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀγωγῆς. Ὁ ἀνήλικος ὁ συμπληρώσας τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας δύναται νὰ διαθέσῃ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου πᾶν ὅ,τι κερδαίνει ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐργασίας (π.χ. ἐκ τέχνης, βιομηχανίας, ἐπιστήμης, δημοσίου λειτουργήματος) ἢ τῷ ἐδόθη πρὸς χρῆσιν (π.χ. πρὸς ἔνδυμασίαν). Οἱ συμπληρώσαντες τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας εἶνε ἀπολύτως ἱκανοὶ πρὸς σύνταξιν διαθήκης καὶ ἄνευ συναινέσεως τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτῶν. Κατὰ τὸν Ποινικὸν Νόμον, οὐδεμία πρᾶξις δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς παῖδα μὴ συμπληρώσαντα τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Εἰς τοὺς ἀγοντας ἡλικίαν ἄνω τῶν 10 καὶ μὴ ὑπερβάντας τὸ 14ον ἐπιβάλλονται ἠλαττωμέναι ποιναί. Μετὰ παρέλευσιν τῶν δέκα τεσσάρων ἐτῶν ἡ νεανικὴ ἡλικία οὐδὲν δικαίωμα, κατὰ τὸν ἡμέτερον Ποινικὸν Νόμον, χορηγεῖ πρὸς μετρίασιν τῆς ποινῆς. Ἀντιθέτως ἡ ἀνηλικότης τοῦ παθόντος ἀποτελεῖ ἰδιάζουσαν ἐπιβαρυντικὴν περίπτωσιν διὰ τὸν δράστην, λαμβανομένη ὑπ' ὄψιν ἐν τῷ καταλογισμῷ τῆς ποινῆς.

Ἀνήλιο. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μετσόβου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 441.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης) Κάτ. 593. — 3) (πρὴν *Γλάτσα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 225.

Ἀνήλιο Μέγα (πρὴν *Στόλοβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 110.

ἀνήρ. Ὁ ἄρρην ἄνθρωπος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *γυναῖκα.* ἄνδρας, ὁ φθάσας εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, ἐνήλικος. ‖ Σύζυγος γυναικός.

Ἄνηθον

Ἀνηφορίτης. Θέσις ἐπίκαιρος ἔναντι τῆς Χαλκίδος ἐπὶ τῆς Στερεᾶς, πλησίον τοῦ φρουρίου Καραμπαμπᾶ. Κατελήφθη μὲ 800 ἄνδρας καὶ ὠχυρώθη τῷ 1829 ὑπὸ τοῦ Δημ. Ὑψηλάντου πρὸς ἀποκλεισμὸν ἐπιδρομῶν τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Τούρκων κατὰ τῆς Ἀττικῆς. Ἐν τέλει ὅμως οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν θέσιν.

ἀνθαξία (anthaxia). Γένος κολεοπτέρων βουπρηστιδῶν ἐντόμων ζώντων ἐπὶ τῶν ἀνθέων.

Ἀνθέας. Κωμικὸς ποιητὴς ἐκ τῆς ἐν Ρόδῳ Λίνδου, κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἑπτὰ σοφῶν.

Ἄνθεια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν (Μεσσηνίας). Κάτ. 432.

ἄνθειον. Διάλυμα ὑπερθειικοῦ καλίου $5^0/_{00}$ χρησιμοποιούμενον κατὰ τὴν ἔκπλυσιν τῶν φωτοπαθῶν πλακῶν πρὸς ἀπομάκρυνσιν καὶ τῶν τελευταίων ἰχνῶν τοῦ ὑποθειώδους νατρίου.

ἀνθέλαιον. Εὐῶδες αἰθέριον ἔλαιον ἐξαγόμενον ἐκ τῶν ἀνθέων τῆς κιτρέας, τῆς χρυσομηλέας ἢ τῆς νεραντζέας.

ἀνθέλιξ. Ἐξοχὴ τοῦ πτερυγίου τοῦ ὠτὸς πρόσθεν τῆς ἕλικος.

ἀνθελμινθικὰ φάρμακα. Τὰ κατὰ τῶν ἑλμίνθων χρησιμοποιούμενα. Τοιαῦτα εἶνε τὸ κίκινον ἔλαιον, τὸ ρίζωμα τῆς ἀρρενοπτέριδος, τὰ ἄνθη τοῦ κούσσου, οἱ φλοιοὶ τῆς ροιᾶς, τὰ σπέρματα τῆς κολοκύνθης κ.ἄ.

Ἀνθεμίς

ἀνθέμιον. Κόσμημα ἀνάγλυφον ἢ γλυπτὸν ἐν εἴδει ἄνθους, οἷα τίθενται ἐπὶ κεφαλῆς στηλῶν, σελίδων, φορεμάτων κ.λ.

Ἀνθέμιος. 1) Πατρίκιος Βυζαντινός. Διετέλεσεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου ἔπαρχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως (405-408). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρκαδίου, διηύθυνε τὰ τοῦ κράτους ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου Θεοδοσίου Β' μέχρι τοῦ 414.—2) Αὐτοκράτωρ τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Γεννηθεὶς μεταξὺ 435 καὶ 440, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Μαρκιανοῦ Εὐφημίαν. Ἐβοήθησε τὸν Λέοντα ὅπως καταλάβῃ τὴν ἀρχήν, οὗτος δὲ ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ τὸν Ἀ. εἰς Ἰταλίαν ὡς αὐτοκράτορα μετὰ στρατοῦ. Ὁ Ἀ. φθάσας εἰς Ρώμην 467, ἐστέφθη ἐκεῖ αὐτοκράτωρ, δὲν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τοὺς ἐπιδραμόντας Βανδάλους, οὐδὲ νὰ συμφιλιώσῃ τὸν Ρικίμερον, ὅστις εἶχε καταστῇ πραγματικὸς ἄρχων τῆς χώρας, ὃν τέλος ὁ στρατὸς στασιάσας ἀνεκήρυξεν αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης, μεθ' ὃ ὁ Ἀ. συλληφθεὶς κατεκρεουργήθη (11.7.472).—3) *Ὁ Τραλλιανός.* Ἀρχιτέκτων καὶ μηχανικὸς τοῦ Ϛ' αἰῶνος μ.Χ., ἀποθανὼν τῷ 534 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἰς τοῦτον καὶ τὸν Ἰσίδωρον ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνέθηκε τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα καταστραφείσης Ἁγίας Σοφίας.

Διάφορα εἴδη ἀνθεμίων

Ἄνθιμος. Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, 1788-1803, συγγραφεύς. Ὑπὸ τὸ ὄνομά του ἐδημοσιεύθη (1793) «Διδασκαλία πατρική», προτρέπουσα τοὺς Ἕλληνας νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ εἰς ἣν ἀπήντησεν ὁ Κοραῆς διὰ τῆς «Ἀδελφικῆς διδασκαλίας».

Ἄνθιμος. Ἕλλην ἰατρὸς ἐκ Βυζαντίου ζήσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ϛ' μ.Χ. αἰῶνος. Ἐξορισθεὶς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατέφυγε πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Γότθους, παρ' ὧν μεγάλως ἐτιμήθη. Ἔγραψε λατινιστὶ «Περὶ προσοχῆς εἰς τὴν τροφήν». Ἐγλωσσοκοπήθη καὶ ἐτυφλώθη διαταγῇ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Ἄνθιμος (ἅγιος). Ἐκκλησιαστικὸς ὑμνογράφος τοῦ Ε' αἰῶνος, διακριθεὶς ὡς «ποιητὴς τροπαρίων» καὶ ἱδρυτὴς ἐκκλησιαστικῶν χορῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

ἀνθινός (ὁ) ἢ **ἀνθινόν** (τό). Χιτὼν ἢ ἱμάτιον τῶν ἀρχαίων Ἑλληνίδων, μὲ ποικίλματα ἐκ χρωματιστῶν ἀνθέων ἢ ἄλλων διακοσμητικῶν σχημάτων.

Ἄνθιππος. Ἀρχαῖος μουσικὸς καὶ ποιητής, τῆς παλαιοτάτης, ὡς φαίνεται, ἐποχῆς.

ἀνθόγαλα ἢ **ἀφρόγαλα.** Τὸ παχὺ στρῶμα τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἐπὶ τοῦ γάλακτος· ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν λιποσφαιρίων αὐτοῦ.

ἀνθογαλακτόμετρον. Δοκιμαστικὸς κυλινδρικὸς σωλὴν ὕψους 25 ἑκστμ., δι' οὗ μετρεῖται τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ γάλακτι ἀνθόγαλα.

ἀνθόζωα (anthozoa). Ὁμοταξία ζώων κοιλεντερωτῶν, τὰ ὁποῖα ζῶσι προσπεφυκότα ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῶν θερμῶν κυρίως θαλασσῶν εἴτε μονήρη εἴτε πολλὰ ὁμοῦ συνηνωμένα καὶ ἀποτελοῦντα κοινότητας ἢ ἀποικίας. Αἱ θαλάσσιαι ἀνεμῶναι καὶ τὰ κοράλλια ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὁμοταξίαν ταύτην.

ἀνθοκομία καὶ **ἀνθοκομική.** Κλάδος τῆς φυτοκομίας ἔχων ὡς ἀντικείμενον τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν καλλωπιστικῶν θάμνων. Ἐπιδιώκει τὴν βελτίωσιν αὐτῶν διὰ τῆς μεθοδικῆς σπορᾶς, τῆς διασταυρώσεως τῶν εἰδῶν της, καὶ συγχρόνως τὸν ἐγκλιματισμὸν σπανίων ἐξω-

ἀνθομάνδρα. Φάρμακα καταστέλλοντα τὸν ἱδρῶτα.

τικῶν φυτῶν. Διακρίνεται εἰς *ἀ. τοῦ ὑπαίθρου* καὶ *ἀ. τῶν θερμοκηπίων*.

ἀνθόκορις (ὁ καὶ ἡ). Μικρὸς κόρις μήκους 3 - 4 χλστμ., ἔχων χρῶμα μέλαν μετὰ κιτρίνων κεραιῶν καὶ ζῶν ἐπὶ τῶν θάμνων καὶ δένδρων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως.

ἀνθοκράμβη. Εἶδος κράμβης (βλ.λ.), κοινῶς **κουνουπίδι, μπρόκολα** καὶ **παραπούλια**.

ἀνθοκυανίνη. Περιληπτικὸν ὄνομα ὡρισμένων φυτικῶν χρωστικῶν οὐσιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλονται τὰ κυανᾶ, ἰώδη καὶ ἐρυθρὰ χρώματα πλείστων ἀνθέων, καρπῶν, βλαστῶν κλ.

ἀνθολογία. Συλλογὴ ἐκλεκτῶν ποιημάτων ἢ ἐπιγραμμάτων. Πρώτη ἑλληνικὴ ἀνθολογία ἀναφέρεται ἡ τοῦ *Μελεάγρου τοῦ Γαδαρηνοῦ* (περὶ τὸ 60 π.Χ.), ὅστις τὴν ὠνόμασε «Στέφανον». Ἄλλοι ἔπειτα συνεπλήρωσαν αὐτὴν ἢ συνέταξαν ἄλλας. Εἰς ἡμᾶς περιῆλθον ἡ τοῦ Κωνσταντίνου Κεφαλᾶ καὶ ἡ τοῦ Μαξίμου Πλανούδη, αἱ ὁποῖαι ἐξεδόθησαν ἐπανειλημμένως ἡνωμέναι. Νεοελληνικαὶ ἀνθολογίαι: Κωνσταντινίδου, Κοκκινάκη, Ταγκοπούλου, Σκόκου, Φώτου Γιοφύλλη, Τέλλου Ἄγρα, Κλ. Παράσχου, Ἥρ. Ἀποστολίδου κ.ἄ.

Ἀνθολόγιον (τό). Ἐκκλησιαστικὸν βιβλίον περιέχον ἐν συνόψει τὰς ἀκολουθίας πασῶν τῶν ἑορτῶν τοῦ ἔτους.

ἀνθομέδουσαι. Τάξις μεδουσῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουσαι κράσπεδον καὶ πολλοὺς λίαν εὐκάμπτους πλοκάμους παρουσιάζουσι μορφὴν ἄνθους.

ἀνθόμυια. Γένος διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν μυϊδῶν, ἀναφαινομένων κατὰ τὸν Μάϊον. Ἡ προνύμφη τοῦ εἴδους *ἀ. τῆς κράμβης* ζῇ ἐντὸς τῶν ριζῶν τῆς κράμβης.

ἀνθόνερον. Ὑγρὸν λαμβανόμενον ἐξ εὐόσμων ἀνθέων δι' ἀποστάξεως μετ' ἀτμῶν ὕδατος. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν μυρεψίαν καὶ τὴν ζαχαροπλαστικήν.

ἀνθονοΐδα (ἡ). Δημώδης ὀνομασία ἐν Κρήτῃ τοῦ φυτοῦ **ἑλιχρύσου τοῦ ἰταλικοῦ**.

ἀνθονόμος. Γένος ρυγχοφόρων. Ὁ *ἀ. τῆς μηλέας* ἀναφαίνεται κατὰ Μάρτιον ἢ Ἀπρίλιον. Ἡ προνύμφη τρώγει τὰ ἄρρενα καὶ θήλεα μέρη τοῦ ἄνθους καὶ ἐπιφέρει τὴν ἀτροφίαν αὐτοῦ. Ἄλλα εἴδη εἶνε ὁ *ἀ. τῆς ἀπιδέας* καὶ ὁ *ἀ. τοῦ βάμβακος*.

Σχήματα βοτρυοειδῶν ἀνθοταξιῶν
Α φόβη, Β βότρυς, Γ στάχυς, Δ σκιάδιον, Ε κεφαλίς

ἀνθοξάνθινη ἢ **ξανθίνη.** Κιτρίνη χρωστικὴ οὐσία τῶν φυτῶν, ἄμορφος οὐσία ὁμοιάζουσα πρὸς τὰς ρητίνας, ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυτὴ εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα.

ἀνθόξανθον. Γένος ἀγρωστοειδῶν. Οἱ βλαστοὶ περιέχουσι *κουμαρίνην*, ἥτις προσδίδει εἰς αὐτοὺς εὐχάριστον ὀσμήν. *Ἀ. τὸ εὐῶδες* εἶνε ἐκλεκτὴ τροφὴ τῶν ζώων.

ἀνθοπόλεμος. Παιδιὰ ἢ ἑορτὴ καθ' ἣν οἱ παίζοντες ἀμοιβαίως ἀνθοβολοῦνται.

ἀνθόρροια. Πτῶσις τῶν ἀνθέων διαφόρων φυτῶν (σιτηρῶν, ἀμπέλου, ἐλαίας, βερυκοκκέας κ.ἄ.), ὀφειλομένη εἰς τὴν μὴ γονιμοποίησίν των.

ἄνθος. Τμῆμα βλαστοῦ μὴ περαιτέρω ἀναπτυσσόμενον, φέρον εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ φύλλα πυκνῶς τεταγμένα καὶ συνήθως λαμπρόχρωμα καὶ περιλαμβάνον τὸ σύνολον τῶν ὀργάνων τῶν προωρισμένων διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς γενετησίου λειτουργίας (ἐγγενοῦς ἀναπαραγωγῆς) τῶν ἀγγειοσπέρμων. Κατ' ἐπέκτασιν, τὸ σύνολον τῶν ὀργάνων ἐγγενοῦς ἀναπαραγωγῆς τῶν σπερματοφύτων ἐν γένει.

Ἀνθόξανθον

Εἰς τὸ τέλειον ἄνθος ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς μέρη: ὁ *κάλυξ*, συνιστάμενος ἐξ ἑνὸς ἢ πλειόνων φύλλων *(σεπάλων)* καὶ περικλείων τὸ ὅλον ἄνθος· ἡ *στεφάνη*, ἐξ ἐγχρώμων φύλλων *(πετάλων)* ποικίλου σχήματος· οἱ *στήμονες*, τὰ ἄρρενα ὄργανα, νηματώδη στελέχη, φέροντα εἰς τὸ ἐλεύθερον ἄκρον τοὺς ἀνθῆρας, περιέχοντας τὴν *γῦριν*, γονιμοποιὸν κόνιν· ὁ *ὑπερος* ἢ *γυναικών*, τὸ θῆλυ ὄργανον, ἀποτελούμενον ἐκ τῆς *φοθήκης* καὶ τοῦ *στύλου*. Ἡ φοθήκη σχηματίζεται ἐκ *καρποφύλλων*, ὁ δὲ στῦλος εἶνε προέκτασις τῆς φοθήκης καὶ καταλήγει εἰς τὸ στῖγμα, ὄργανον ἐκκρῖνον τὸ *νέκταρ* ἢ φέρον τρίχας πρὸς συγκράτησιν τῆς γύρεως. Τὰ οὐσιώδη ἢ γόνιμα μόρια εἶνε οἱ στήμονες καὶ τὰ καρπόφυλλα, τὰ δὲ μόρια τῆς στεφάνης καὶ τοῦ κάλυκος ἀποτελοῦσι τὸ *περιάνθιον*, τὸ ὁποῖον εἶνε ἁπλῶς τὸ περίβλημα τοῦ ἄνθους. Τὸ τμῆμα τοῦ μίσχου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κάθηνται τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἄνθους καλεῖται *ἀνθοδόχη*.

ἄνθος (ὁ). Γένος πτηνῶν ξηροβατικῶν τῆς ὁμοιογενείας τῶν σεισοπυγιδῶν.

ἄνθος μοσχοκαρύων Τὰ ἐρυθρὰ ἐπιχιτώνια τῶν σπερμάτων τῆς μοσχοκαρύας· χρησιμοποιοῦνται ὡς καρύκευμα καὶ ὡς ἀρωματικόν.

ἀνθοσμίας (ὁ). Ἀρωματικὸς οἶνος παρ' ἀρχαίοις, παρασκευαζόμενος διὰ τῆς προσθήκης ἀνθέων.

ἀνθόσταγμα (τό). Ὑγρὸν λαμβανόμενον ἐκ τῆς ἀποστάξεως τῶν εὐόσμων ἀνθέων τῆς χρυσομηλέας μετ' ἀτμῶν ὕδατος. Λαμβάνεται ἡραιωμένον ὡς ἀναληπτικὸν φάρμακον ἢ μίγνυται μετ' ἄλλων φαρμάκων.

ἀνθοταξία. Ἡ διάταξις τῶν ἀνθέων ἐπὶ τοῦ ἀνθικοῦ ἄξονος τοῦ βλαστοῦ (ράχεως) καὶ τῶν διακλαδώσεών του. Τὰ διάφορα εἴδη ἁπλῆς ἀνθοταξίας διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας, τὴν *βοτρυοειδῆ* καὶ τὴν *κυματοειδῆ*, ὑποδιαιρουμένας εἰς ἄλλας μικροτέρας.

Α΄) *Βοτρυοειδὴς* ἢ *μονόπους*. Ὁ κύριος ἄξων δὲν καταλήγει εἰς ἄνθος, ἀλλ' αὐξάνει ἀορίστως. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνήκουσιν οἱ τύποι: *βότρυς* καὶ ἡ πρὸς τοῦτον ὁμοιάζουσα *φόβη, στάχυς, σπάδιξ, κεφαλίς, σκιάδιον* καὶ ὁ *κόρυμβος*.

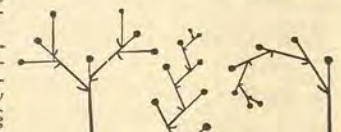

Σχήματα κυματοειδῶν ἀνθοταξιῶν
Α διχάδιον, Β θύσανος, Γ βόστρυχος

Β΄) *Κυματοειδὴς* ἢ *κῦμα*. Ἑκάστη διακλάδωσις καταλήγει εἰς ἄνθος, ἀφοῦ σχηματίσῃ ἓν ἢ περισσότερα βρακτίδια, ἐκ τῶν μασχαλῶν δὲ τῶν βρακτιδίων τούτων γεννῶνται νέαι διακλαδώσεις. Ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθικῶν ποδίσκων ἢ κλάδων οἵτινες φύονται ἐφ' ἑκάστης διακλαδώσεως τὸ κῦμα λέγεται *μονοσχάδιον, δισχάδιον* ἢ *πλειοσχάδιον*. Τὰ μονοσχάδια κύματα παρουσιάζουσι 4 τύπους: *δρεπάνιον, βόστρυχος, ριπίδιον, θύσανος*.

Ἐκτὸς τῶν μορφῶν τούτων ὑπάρχουσι καὶ τύποι σύνθετοι ἐκ μορφῶν ἑκατέρας τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν ἢ καὶ μικτοὶ ἐκ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἐξ αὐτῶν.

ἀνθοτύρι ἢ **ἀνθότυρο** (τό) καὶ **ἀνθότυρος** (ὁ). Εἶδος νωποῦ τυροῦ (μυζήθρας), λεγόμενον καὶ **τροφάλι**.

Ἀνθοῦσα. 1) (πρώην *Ρέζνα*) Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Βοΐου (Κοζάνης). Κάτ. 241.—2) (πρώην *Ζέζα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης. Κάτ. 353.—3) (πρώην *Ράπεζα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 539.

ἀνθοφορία. Ἡ ἄνθησις φυτοῦ, ἡ ἐποχὴ τῆς ἀνθήσεως.

Ἀνθοχώρι. 1) (πρώην *Μπέλεσι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος), Κάτ. 327.—2) (πρώην *Δερβέτσιστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μετσόβου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 425.—3) (πρώην *Καρούμπαλι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 285.

ἀνθρακασβέστιον. CaC_2. Ἕνωσις ἄνθρακος καὶ ἀσβεστίου, χρησιμεύουσα πρὸς παραγωγὴν ἀσετυλίνης.

ἀνθρακεῖον. Ἡ κάμινος ἐν ᾗ τιθέμενα τὰ ξύλα μεταποιοῦνται εἰς ἄνθρακα.

ἀνθρακένιον. Στερεὸς ὑδρογονάνθραξ ἐξαγόμενος ἐκ τῆς πίσσης τῶν λιθανθράκων. Εἶνε ἡ πρώτη ὕλη ἐξ ἧς παρασκευάζονται πολλὰ χρώματα, ἰδίως *ἀλιζαρίνη* καὶ *πορφυρίνη*.

ἀνθρακικὰ ἅλατα. Τὰ παραγόμενα ἐξ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ βάσεων. Εὑρίσκονται εὐρέως διαδεδομένα ἐν τῇ φύσει· οὕτω τὸ ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον συστατικὸν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ὑποθετικὸν ὀξὺ μὴ ἀπομονωθὲν εἰσέτι, H_2CO_3. Τούτου ἀνυδρίτης εἶνε τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος CO_2, κακῶς λεγόμενον ἀνθρακικὸν ὀξύ.

ἀνθρακινόνη. Κιτρίνη κρυσταλλικὴ οὐσία, προϊὸν ὀξειδώσεως τοῦ ἀνθρακενίου. Παράγεται εἰς μεγάλην κλίμακα βιομηχανικῶς ὡς ἐνδιάμεσον προϊὸν κατὰ τὴν παρασκευὴν τῆς ἀλιζαρίνης.

ἀνθράκιον. Ὀρυκτόν, καλούμενον καὶ **γρανάτης** (βλ.λ.).

ἀνθρακιονίτης. Πέτρωμα οὗ κύρια συστατικὰ εἶνε ἡ πρασίνη *κεροστίλβη* καὶ τὸ αἱματέρυθρον *ἀνθράκιον*.

ἀνθρακίτης. Ἐκ τῶν ὀρυκτῶν ἀνθράκων ὁ πλουσιώτερος εἰς ἄνθρακα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρχαιότατος κατὰ τὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν. Βλ. **γαιάνθραξ**.

Ἀνθρακίτης (Μεθόδιος). Διδάσκαλος τοῦ γένους καὶ συγγραφεὺς ἐξ Ἰωαννίνων, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Διετέλεσεν ἐφημέριος ἐν Βενετίᾳ, βραδύτερον δὲ ἐδίδαξεν ἐν ταῖς πόλεσι τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Καστορίας καὶ τῆς Σιατίστης. Κατηγορήθη ὡς καινοτόμος, διότι ἐδίδαξε καὶ ἔγραψε περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Καρτεσίου καὶ τοῦ Μαλεβράνς. Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῆς κατηγορίας, διέταξεν ὅμως τὴν διὰ πυρὸς καταστροφὴν τοῦ φιλοσοφικοῦ συγγράμματός του.

ἀνθρακοθήριον. Ἐκλείψαν ἀρτιοδάκτυλον ζῷον, ἐμφανισθὲν κατὰ τὴν ἡὼκαινον ἐποχὴν καὶ ἁπαντῶν κυρίως εἰς τὰς ἀνθρακοφόρους διαστρώσεις τῆς ὀλιγοκαίνου. Λείψανα τοιούτου ζῴου εὑρεθέντα ἐν τῷ ἀνθρακωρυχείῳ τῆς Κύμης ἀνήκουσιν εἰς ζῷον ἔχον μέγεθος ἱπποποτάμου.

ἀνθρακοκερούνδιον. Ἕνωσις πυριτίου καὶ ἄνθρακος SiC, σῶμα κρυσταλλικὸν ἐξόχως σκληρόν, χρησιμεῖον ἀντὶ σμύριδος πρὸς λείανσιν σκληρῶν σωμάτων καὶ ὡς πυρίμαχος ὕλη.

ἀνθρακονίτης. Παραλλαγὴ τοῦ ἀσβεστολίθου, περιέχοντος μόρια ἄνθρακος, ὁ ὁποῖος προσδίδει εἰς αὐτὸν χρῶμα σκοτεινῶς φαιὸν πρὸς τὸ μέλαν.

ἀνθρακοξυχλωρίδιον. Τὸ φωσγένιον (βλ.λ).

ἀνθρακόσκυρος. Ἐκλείψαν ἀμφίβιον ζῷον ζῆσαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Σκωτίᾳ κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον.

ἀνθρακοσιδηρίτης. Σιδηρίτης παραμεμιγμένος μὲ ἄνθρακα.

ἀνθρακοτυπία. Φωτογραφικὴ μέθοδος κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ φωτότυπον τυποῦται τῇ βοηθείᾳ φωτομέτρου, εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, εἰς χάρτου ἐπιστρωθέντος διὰ μίγματος ζελατίνης καὶ αἰθάλης ἢ ἄλλου τινὸς χρώματος καὶ εὐαισθητοποιηθέντος διὰ διαλύματος διχρωμικοῦ καλίου. Ἡ τυπωθεῖσα εἰκὼν ἐμφανίζεται καὶ μεταφέρεται ταυτοχρόνως ἐπὶ τοῦ χάρτου μεταφορᾶς, ἐμβαπτιζομένη μετ' αὐτοῦ ἐν χλιαρῷ ὕδατι καὶ εἶτα πιεζομένη. Δίδει ὀρθὴν εἰκόνα, ὅταν ἀντὶ ἁπλῆς γίνῃ διπλῆ μεταφορά.

ἀνθρακωρυχεῖον. Τὸ μεταλλεῖον ἐξ οὗ λαμβάνεται ὀρυκτὸς ἄνθραξ. Ὁ ἄνθραξ, ἀπαντώμενος εἰς ὑπόγεια ἀλλεπάλληλα στρώματα ποικίλλοντος πάχους καὶ λίαν πτυχωμένα, ἀνακαλύπτεται ἐκ τῶν τυχὸν ὑπαρχουσῶν ἐμφανίσεων ἢ διὰ γεωτρήσεων καὶ φρεάτων. Ἡ ἐκμετάλλευσις γίνεται διὰ στοῶν καὶ *μετώπων ἐξορύξεως* εἰς μεγάλα βάθη, ὑπερβαίνοντα ἐνίοτε τὰ 1000 μ. Ἡ ἐξόρυξις γίνεται δι' ὑποσκαφῆς καὶ ἀποσπάσεως. Ὁ ἄνθραξ καταβιβάζεται εἰς τὴν κάτω διευθυντικὴν στοὰν τοῦ πατώματος, ὅπου κυκλοφοροῦσιν ἐπὶ σιδηροτροχιῶν βαγονέττα (ἀμαξάκια) ἀγόμενα εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ φρέατος ἐξαγωγῆς, διὰ τούτου δὲ ἀνελκύονται ἐντὸς κλωβῶν ὑπὸ ἰσχυρῶν ἀτμομηχανῶν μέχρι τῆς ἐπιφανείας. Ὁ ἀερισμὸς γίνεται τεχνητῶς δι' ἀνεμιστήρων. Τὰ ὕδατα ἀντλοῦνται ἐκ τῶν φρεάτων δι' ἀντλιῶν. Ἡ ἐργασία τῶν ἀνθρακωρυχείων παρουσιάζει πολλοὺς κινδύνους, ἐν οἷς ὁ σπουδαιότερος εἶνε ὁ τῶν ἐκρήξεων τῶν μιγμάτων ἀέρος μετὰ κόνεως ἢ μεθανίου.

ἀνθράκωσις. (*Ἰατρ.*) Κατάστασις προερχομένη ἐκ τῆς ἐντὸς τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἐναποθέσεως κοκκίων ἄνθρακος. Κατ' ἔξοχὴν ὁ ἄνθραξ ἐναποτίθεται εἰς τοὺς πνεύμονας εἰσπνεόμενος μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Ἐμφανίζεται εἰς μεγαλύτερον ἢ μικρότερον βαθμὸν εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐνηλίκους κατοίκους τῶν πόλεων, ἰδίᾳ τῶν βιομηχανικῶν κέντρων, ὡς νόσημα δὲ εἰς τοὺς ἀνθρακωρύχους. Προδιαθέτει εἰς τὴν πνευμονικὴν φυματίωσιν. ‖ (*Βιομ. Χημ.*) Ὁ τεχνητὸς πλουτισμὸς καυσίμου ἀερίου δι' ἀτμῶν ὑδρογοναθράκων πρὸς ἐπαύξησιν τῆς φωτιστικῆς δυνάμεώς του. ‖ (*Ἀμπελουργ.*) Ἀσθένεια τῆς ἀμπέλου λεγομένη καὶ *ἄνθραξ* (βλ.λ.).

ἄνθραξ -ακος (ὁ). Καύσιμος ὕλη παραγομένη ἐκ ξύλων καιομένων ἐντὸς χώρου, ὅπου δὲν εἰσέρχεται ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, τὸ κάρβουνο. ‖ (*Χημ.*) Ἀμέταλλον στοιχεῖον, ἔχον σύμβολον C καὶ ἀτομικὸν βάρος 12. Τὸ πλέον διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει καὶ τὸ κυριώτερον συστατικὸν τῶν ὀργανικῶν ἑνώσεων. Ἀφθονεῖ καὶ εἰς τὸν ἀνόργανον κόσμον ὡς ἄνθραξ ὀρυκτὸς *(γαιάνθραξ, λιγνίτης, τύρφη, ἀδάμας* καὶ *γραφίτης)*· ἁπανταχοῦ καὶ εἰς διάφορα πετρώματα τῆς γῆς, μετὰ τοῦ ὀξυγόνου ἡ-

νωμένος ὡς διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος ἐν τῷ ἀέρι ἢ ἐν διαλύσει ἐν τῷ ὕδατι. Ὁ ἄνθραξ συναντᾶται ὑπὸ διαφόρους ἀλλοτροπικὰς μορφάς, αἵτινες ἔχουσι πολλὰς διαφοράς, ἀλλὰ καὶ πολλὰς κοινὰς ἰδιότητας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑνώσεων τοῦ ἄνθρακος εἶνε μέγιστος. Σπουδαῖαι εἶνε αἱ ἑνώσεις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ὑδρογόνου, οἱ *ὑδρογονάνθρακες*. Μεθ' ὑδρογόνου ἐπίσης καὶ ἄλλων στοιχείων σχηματίζει διαφόρους ἑνώσεις, ὡς τὸ *μεθάνιον, αἰθυλένιον, ὀξυλένιον* (βλ.λ.) καὶ τὸ μέγα πλῆθος τῶν λοιπῶν ὀργανικῶν ἑνώσεων. Μετὰ τοῦ ὀξυγόνου σχηματίζει τὸ *μονοξείδιον τοῦ ἄνθρακος* CO, ὁηλητηριῶδες ἀέριον ἄνευ χρώματος καὶ ὀσμῆς, καιόμενον μὲ κυανῆν φλόγα, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται κατὰ τὴν ἀτελῆ καῦσιν τοῦ ἄνθρακος· τὸ *διοξείδιον* CO, λεγόμενον συνήθως ἁλλ' ἀνάκριβῶς ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἄχρουν ἀέριον, παραγόμενον κατὰ τὴν καῦσιν τοῦ ἄνθρακος, κατὰ τὴν ἀναπνοήν, τὴν χημικὴν ζύμωσιν καὶ ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, πολλῶν μεταλλικῶν πηγῶν, τῶν ἀνθρακικῶν ἢ διττανθρακικῶν ἁλάτων (σόδας, ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου κ.λ.)· καὶ τὸ *ὑποξείδιον* C_3O_2, ὑγρὸν ἄχρουν διαπεραστικῆς ὀσμῆς. Ὁ *θειοῦχος ἄνθραξ* CS₂ εἶνε ὑγρὸν ἄχρουν, ἀφορήτου δυσωδίας, ἐλαφρῶς ὁηλητηριῶδες, χρησιμοποιούμενον πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐλαίου τῶν ἐλαιοπυρήνων καὶ κατὰ τῆς φυλλοξήρας. Μετὰ τοῦ ἀζώτου σχηματίζει τὸ *κυάνιον* (βλ.λ.). ‖ *(Ἰατρ.)* Νόσος ὀφειλομένη εἰς εἰδικὸν βακτηρίδιον προσβάλλουσα κατ' ἐξοχὴν τὰ ἀναμηρυκαστικὰ ζῷα καὶ δυναμένη νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἄνθρωπος παρουσιάζει ἢ τὴν *κακοήθη φλεγμονὴν*, ὅταν τὸ μικρόβιον εἰσέλθῃ εἰς τὸ δέρμα, ἢ τὸν *πνευμονικὸν ἄ.*, ὅταν εἰσπνεύσῃ κόνιν περιέχουσαν σπόρους τοῦ μικροβίου, ἢ *ἐντερικὸν ἄ.*, ὅταν τὸ μικρόβιον καταποθῇ. Καὶ αἱ τρεῖς μορφαὶ εἶνε ἐπικινδυνότατα διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἰδίᾳ δὲ αἱ δύο τελευταῖαι. ‖ *(Δικ.)* Ἀσθένεια τῶν κακῶς ἀεριζομένων καὶ εἰς ὑγρὰ ἑδάφη ἀναπτυσσομένων ἀμπέλων, ὀφειλομένη εἰς εἰδικὸν μύκητα. Ἕλκη μὲ ἀκανόνιστα χείλη ἐμφανίζονται ἐπὶ τῶν κληματίδων καὶ τῶν σταφυλῶν.

ἄνθραξ ζωϊκός. Δι' ἀπανθρακώσεως τῶν ὀστῶν ἀπομένουσι τὰ ἀνόργανα συστατικὰ τῶν ὀστῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἄνθραξ ἀφ' ἑτέρου, διὰ διαλύσεως δὲ τῶν ἀνοργάνων συστατικῶν ἀπομένει ὁ ἄ. τῶν ὀστῶν, ὁ ὀστεοάνθραξ, λίαν πορώδης. Ἐπίσης τοιοῦτος ἄνθραξ παράγεται καὶ ἐξ αἵματος. Ὁ ζωϊκὸς ἄ. ἔχει μεγάλην ἀπορροφητικὴν δύναμιν, διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖται ὡς φάρμακον, ἐπίσης δὲ εἰς τὰ διυλιστήρια πρὸς ἀποχρωμάτισιν.

ἄνθραξ κυχνοῦ. Ἡ κινητήριος δύναμις ἐκ τῶν κυμάτων καὶ τῶν παλιρροιῶν.

ἄνθραξ λευκός. Καλοῦνται οὕτως αἱ πτώσεις ὑδάτων. Βλ. *ὕδωρ, πτῶσις* καὶ *κινητήριος*.

ἄνθραξ φυτικός. Μέλαινα κόνις, ἄνευ ὀσμῆς, μὴ διαλυομένη εἰς τὸ ὕδωρ, παραγομένη ἐξ ἀπηνθρακωμένου μὴ ρητινώδους ξύλου, ἰδίως φιλύρας. Χρησιμεύει ὡς ἐσωτερικὸν φάρμακον ἀντὶ τοῦ ζωϊκοῦ, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ χρῆσις εἶνε προτιμοτέρα.

ἀνθραροβίνη. Φάρμακον κατὰ δερματικῶν παθήσεων.

ἀνθηδὼν-όνος καὶ **ἀνθρήνη** (ἡ). Γένος ἐντόμων μελισσωδῶν, κν. **ἀγριομέλισσα**. Εἶνε ζῷα μονήρη σκάπτοντα τὰς φωλεάς των ἐντὸς ἀμμωδῶν ἐπικλινῶν ἑδαφῶν ἢ ἐντὸς τῶν τοίχων.

ἀνθρῆνα. Γένος μικρῶν κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν δερμηστιδῶν. Αἱ προνύμφαι εἶνε συνήθως μεγαλύτεραι τῶν τελείων ἐντόμων. Ζῶσι τρεφόμεναι ἐκ διαφόρων ἀπεξηραμμένων ζωϊκῶν οὐσιῶν, ἐνίοτε δὲ καθίστανται λίαν ἐπιβλαβεῖς εἰς τὰ γουναρικὰ καὶ τὰς συλλογὰς Φυσικῆς Ἱστορίας.

ἀνθρίσκος. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν σκιαδιοφόρων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φύεται τὸ εἶδος *ἀ. ὁ χαιρέφυλλος*, κν. *σκαντζικι* καὶ *μυρωδιά*, *ἀ. ὁ σκάνδιξ* καὶ *ἀ. ὁ πολύκλαδος*.

ἀνθρωπίδκι (οἱ). Νέα λέξις ἐν τῇ Ἀνθρωπολογίᾳ, δηλοῦσα τὸ σύνολον τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, ἤτοι τὴν ὅλην οἰκογένειαν τῶν πρωτευόντων θηλαστικῶν, ἥτις ἔχει ὡς τύπον τὸ μοναδικὸν γένος «ἄνθρωπος». Βλ. *πρωτεύοντα*.

ἀνθρωπισμός. Ἡ ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ἀρξαμένη κίνησις, ἥτις ὁρμωμένη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ παρασκευάζεται διὰ τὸν βίον, οὐχὶ μόνον διὰ τὸν οὐρανόν, ἐκήρυξεν ὅτι ἡ παιδεία ὀφείλει νὰ ἀναπτύσσῃ ἁρμονικῶς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἐλευθέριος ἀγωγή, ὡς τὴν ἐπεδίωκον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες· διὰ τοῦτο οἱ ἀνθρωπισταὶ ἐπελάβοντο μετὰ μεγίστου ζήλου τῆς μελέτης καὶ μεταφράσεως καὶ ἑρμηνείας τῶν δοκίμων ἀρχαίων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Ὁ ἀνθρωπισμὸς ἤρξατο ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τῶν μεγάλων ποιητῶν Δάντου, Πετράρχου καὶ Βοκκακίου καὶ ἠπλώθη ταχέως εἰς τὰς μεγάλας πεπολιτισμένας χώρας τῆς Εὐρώπης.

Ἀνθρωποειδής

ἀνθρωπιστής. Ὅ ἔχων ὑπέρτερα τῶν συνήθων ἰδανικὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ θέλων ν' ἀναπλάσῃ τοῦτον εἰς ἠθικὴν προσωπικότητα καὶ εὐθεῖαν διανόησιν. ‖ Εἰδικώτερον, ὁ ὀπαδὸς τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

ἀνθρωπογεωγραφία. Κλάδος τῆς γεωγραφίας μελετῶν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀντιστρόφως τὴν ἐπίδρασιν τούτου ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς γηΐνης ἐπιφανείας.

ἀνθρωπογονία. Ἐπιστήμη πραγματευομένη τὰ τῆς γενέσεως καὶ ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου.

ἀνθρωπογραφία. Κεφάλαιον τῆς ἀνθρωπολογίας μελετῶν τοὺς σωματικοὺς χαρακτῆρας ἑκάστης τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν.

ἀνθρωποειδεῖς. Ὁμὰς ἀνούρων, στενορρίνων πιθήκων ἐχόντων μεγαλυτέραν ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν μορφολογίαν καὶ τὴν διανοητικὴν ἀναπτυξιν. Εἰς αὐτὴν ὑπάγονται ὁ *χιμπαντζῆς*, ὁ *γορίλλας* καὶ ὁ *οὐρανγκουτάγκος*, ὑπό τινων δὲ καὶ ὁ *γίββων*, ἐπίσης δὲ ἐκλείψαντά τινα εἴδη. ‖ Γένος πτηνῶν ἐκ τῶν γερανιδῶν· φέρουσι δύο λοφία ἑκατέρωθεν τοῦ ὀπισθίου μέρους τῆς κεφαλῆς. Τὸ εἶδος *ἀ. ἡ παρθένος* ἔχει γενικὸν χρωματισμὸν στακτόφαιον, μῆκος σώματος 83-85 ἑκατ. Κατοικεῖ εἰς τὴν Ν. Εὐρώπην καὶ μέχρι τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας.

ἀνθρωποθυσί; (ἡ). Ἐλλειψοειδὲς ἢ στρογγύλον ἄνοιγμα ἐπιτρέπον τὴν διέλευσιν ἑνὸς ἀνθρώπου εἰς κλειστὸν χῶρον.

ἀνθρωποθυσία. Ἡ προσφορὰ ἀνθρώπων ὡς πολυτιμοτάτων θυμάτων πρὸς τοὺς θεούς, ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ εὐμένειά τούτων. Ἀπαντᾶται κυρίως εἰς πρωτογόνους λαούς, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς πεπολιτισμένους (Ἑβραίους, Ἕλληνας, Αἰγυπτίους, Γαλάτας, Ρωμαίους κλ.). Τελείαν κατάργησιν τῆς συνηθείας ἐπήνεγκε μόνον ὁ Χριστιανισμός.

ἀνθρωποκεντρικὴ θεωρία ἢ **ἀνθρωποκεντρισμός.** Ἡ θεωρία καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος εἶνε τὸ κέντρον

τοῦ σύμπαντος καὶ σκοπὸς τῆς δημιουργίας, ὑπὲρ οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο ἐν τῷ κόσμῳ.

ἀνθρωποκτονία. *(Νομ.)* Ἡ διὰ παρανόμου πράξεως καταστροφὴ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἀντικείμενον τοῦ ἀδικήματος εἶνε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ πᾶν βιώσιμον ἔμβρυον ἢ καὶ τέρας, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐγεννήθη ζῶν καὶ ἔχει ἤδη καὶ ἀτελῶς ἀνθρωπίνην μορφήν. Ἀποτελεῖ τὸ βαρύτερον τῶν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου στρεφομένων ἐγκλημάτων. Ἀδίκημα δὲν ὑπάρχει ὅταν στρέφεται ἐναντίον ἀνθρώπων ἀποκεκλεισμένων τῆς προστασίας τῆς πολιτείας, ὅπως π. χ. ἐπὶ ἐπικηρύξεως. Ἐπίσης δὲν τιμωρεῖται ἡ ἀνθρωποκτονία, ὅταν ὁ ἐκτελῶν αὐτὴν εὑρίσκεται εἰς κατάστασιν ἀμύνης ἢ ἀνάγκης. Ἡ ἀνθρωποκτονία εἶνε ἀποτέλεσμα εἴτε θετικῆς ἐνεργείας εἴτε παραλείψεως, διαπράττεται δὲ ἢ ἐκ δόλου, ὅτε διακρίνεται εἰς *φόνον* καὶ εἰς *ἀναίρεσιν*, ἢ ἐξ ἀμελείας. Ἡ διαφορὰ αὕτη διαβαθμίζει τὴν ἐπιμετρουμένην ποινήν.

ἀνθρωπολατρία. Ἡ ἀπονομὴ θείων τιμῶν εἰς ἀνθρώπους ζῶντας, ὡς συμβαίνει ἔν τισι θρησκείαις. Ἐκ τῶν ἀρχαίων λαῶν οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπολάτραι, θεοποιοῦντες τοὺς βασιλεῖς των. Μετ' αὐτοὺς οἱ Ρωμαῖοι ἐθεοποίησαν αὐτοκράτοράς των. Ἐπίσης ἐν Ἑλλάδι ἠξιώθησαν θείων τιμῶν θνητοί κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς παρακμῆς, ὡς ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητής.

ἀνθρωπολογία. Ἡ φυσικὴ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὁμάδος ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ ἐφ' ὅλης τῆς γῆς. Ὑπὸ τὴν στενωτέραν σημασίαν τοῦ ὅρου ἡ ἀνθρωπολογία περιορίζεται εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς σωματικοὺς μόνον χαρακτῆρας τοῦ ἀνθρώπου καὶ στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς σωματολογίας· ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν τοῦ ὅρου σημασίαν περιλαμβάνει εἰς τὸν κύκλον της καὶ τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις, ὁπότε διαιρεῖται εἰς *φυσικὴν ἀ.* καὶ *ψυχικὴν ἀ.* Ἡ πρώτη ὑποδιαιρεῖται εἰς τὴν *γενικὴν* (καταγωγή, κληρονομικότης, μίξεις καὶ διασταυρώσεις φυλῶν, ἐπιδράσεις περιβάλλοντος, γένεσις καὶ ἐξαφάνισις φυλῶν κλ.) καὶ τὴν *συστηματικὴν* (σωματολογία, κρανιολογία, ἀνθρώπιναι φυλαὶ κλ.). Ἡ ψυχικὴ ἀ. περιλαμβάνει τὴν παλαιοεθνολογίαν, τὴν ἐθνολογίαν, τὴν ἐθνογραφίαν, τὴν γλωσσολογίαν, τὴν λαογραφίαν, τὴν θρησκευματολογίαν, τὴν ψυχοκοινωνιολογίαν κλ.

ἀνθρωπομετρία. Ἡ μέτρησις καὶ ἡ μελέτη τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ τῶν ἀναλογιῶν αὐτῶν. Διακρίνεται εἰς τὴν *σωματομετρίαν* καὶ τὴν *ὀστεομετρίαν*, ἧς κύριον μέρος εἶνε ἡ κρανιομετρία. ‖ Καταμέτρησις καὶ περιγραφὴ τῶν διαστάσεων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τῶν μερῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτοῦ γνωρισμάτων πρὸς καθορισμὸν τῆς ταυτότητος ἀτόμου τινός· ἐπιστημονετεχνικὴ μέθοδος ἐφαρμοζομένη ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς δικαστικῆς καὶ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς ἐν τοῖς εἰδικοῖς ἐργαστηρίοις σημάνσεως.

ἀνθρωπομορφία ἢ **ἀνθρωπομορφισμός.** Ἡ παράστασις τοῦ Θεοῦ ὑπὸ μορφὴν ἀνθρωπίνην καὶ ἡ εἰς τὸν Θεὸν ἀπονομὴ ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων. Κοινὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φαινόμενον εἰς τὰς πλείστας θρησκείας, ἔχει αἰτίαν, ὡς ὑπεστήριξεν ὁ Κάντιος, τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας νὰ φαντασθῇ *λογικὸν ὄν* μὴ ἔχον ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐπιτρέπει αὐτὴν μόνον πρὸς συμβολισμόν. Ἡ Ἑβραϊκὴ καὶ ἡ Μωαμεθανικὴ θρησκεία ἀπαγορεύουσι τὴν ἐν γένει ἀπεικόνισιν τοῦ Θεοῦ.

ἀνθρωπομορφίτης (ὁ). Ὁ ἀποδίδων εἰς τὸν Θεὸν ἀνθρωπίνην μορφὴν ἢ ἀνθρωπίνας ἰδιότητας· εἰδικώτερον, ὀπαδὸς αἱρέσεως τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, ἡ ὁποία ἀκολουθοῦσα τὸ κήρυγμα τοῦ Αὐδαίου ἐδέχετο ὅτι ὁ Θεὸς ὡς πλάσας τὸν ἄνθρωπον «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ» ἔχει σχῆμα ἀνθρώπου. Βλ. καὶ *ἀνθρωπομορφολογία*.

ἀνθρωπομορφολογία καὶ **ἀνθρωπομορφογραφία.** Περιγραφὴ τῆς μορφῆς τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

ἀνθρωπονομία. Οὕτως ὠνόμασεν ὁ Κάντιος τὴν συνιστῶσαν κανόνας πρακτικὴν φιλοσοφίαν.

ἄνθρωπος (ὁ, ἡ). Ζῷον μαστοφόρον, δίχειρον καὶ δίπουν, ὀρθίως ἱστάμενον καὶ πεπροικισμένον διὰ νοήσεως καὶ ἐνάρθρου λόγου· ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή. ‖ Κοινωνικὸν καὶ πεπολιτισμένον ὄν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ θηρίον καὶ τὸ κτῆνος. ‖ Κατὰ τὴν Γραφὴν καὶ τὸν Χριστιανισμόν, ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη δι' εἰδικῆς δημιουργικῆς ἐνεργείας ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς λογικῆς, ἀποτελούσης τὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ θείαν εἰκόνα. Ἀντιθέτως, ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐξελίξεως πιστεύεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος προῆλθεν ἐκ ζῴου κατωτέρου, βαθμηδὸν προαχθέντος εἰς τὴν σημερινὴν μορφήν του. Τὴν ἀντίληψιν τῆς Γραφῆς στηρίζει τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν εὑρέθησαν ἕτι οἱ κρίκοι, οἵτινες ὤφειλον νὰ συνδέσωσι τὸν ἄνθρωπον πρὸς τοὺς πιθήκους· ὁ καλούμενος «προάνθρωπος» δὲν ἐφάνη, κατὰ δὲ τὸν Βίρχωβ καὶ ἡ ἐλπὶς τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἀνακαλύψεως εἶνε ἐκτάκτως ὑποθετική. Ὡς πρὸς τὰ κρανία τοῦ παλαιοτάτου γνωστοῦ ἀνθρώπου τοῦ Νεάνδερταλ καὶ τῆς Ἰάβας, ταῦτα ἔχουσι χωρητικότητα τὸ μὲν πρῶτον 1220 κυβ. ἑκστμ., τὸ δὲ δεύτερον ἄνω τῶν 1000, ἐνῷ ἡ χωρητικότης τῶν κρανίων τῶν πιθήκων εἶνε μόνον 500 κυβ. ἑκστμ., τῶν δὲ κρανίων τῶν γυναικῶν τῶν μαύρων 1250 καὶ τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων 1500. Ἡ ἀντίληψις τῆς Γραφῆς στηρίζεται καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης διανοητικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν ζῴων, ἁλόγων, ὑπακουόντων εἰς ἔνστικτα, ἐστερημένων τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων ἃς κατέχει ἐκεῖνος, ἐπίσης δὲ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκευτικότητος. Μὲ τὴν ἔρευναν τῶν φυσιολογικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου ἀσχολοῦνται ἡ ἀνθρωπολογία καὶ ἡ ἀνθρωπομετρία· μὲ τὸν ὑλικὸν καὶ πνευματικὸν πολιτισμὸν αὐτοῦ ἡ λαογραφία καὶ ἡ προϊστορία. Ἡ ἀνθρωπολογία διακρίνει ἐν τῷ χρόνῳ τὸν *παλαιὸν* ἄνθρωπον ἢ πρωτογενῆ καὶ τὸν *νέον* ἔμφρονα, ὅστις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κατωτέραν ζωωδεστέραν μορφὴν τοῦ παλαιοῦ, ἔχει κύρια χαρακτηριστικὰ τὴν ὀρθίαν στάσιν, τελείαν προσαρμογὴν τῶν ὀπισθίων κάτω ἄκρων πρὸς στήριξιν καὶ βάδισιν, τὴν ὁπλασίαν τῶν γνάθων καὶ προβολὴν τῆς ρινός, τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἐνάρθρου λόγου.

ἀνθρωποσκοπία. Φυσιογνωμική· ὁ διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς μορφῆς χαρακτηρισμὸς τῶν ψυχικῶν διαθέσεων τοῦ ἀνθρώπου.

ἀνθρωποσοφία. Ἡ γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου, ψυχολογικῶς ἐξεταζομένου. Εἰδικώτερον, ἡ ὑπὸ τοῦ Ροδόλφου Στάϊνερ (1851-1925) ἱδρυθεῖσα διδασκαλία περὶ τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων γνώσεως τοῦ πνευματικοῦ κόσμου.

ἀνθρωπότης (ἡ). Τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων.

ἀνθρωποτομία. Ἀνατομὴ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

ἀνθρωποτοξίνη. Τοξίνη προερχομένη ἐκ τῆς ἀναπνοῆς τοῦ ἀνθρώπου.

ἀνθρωποφαγία ἢ **καννιβαλισμός.** Τὸ τρώγειν ἀνθρώπινον κρέας. Ἡ ἀ. ὡς συνήθεια (διὰ λό-

γους θρησκευτικούς, ὡς ἐκδίκησις ἐχθροῦ, ὡς τιμωρία, πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν τοῦ ἐσθιομένου) ἠσκήθη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς διαφόρους χώρας, διατηρεῖται δὲ μέχρι σήμερον παρά τισι πρωτογόνοις λαοῖς τῆς Αὐστραλίας, τῆς Μελανησίας καὶ ἰδίᾳ τῆς Κεντρῴας Ἀφρικῆς.

ἀνθρωποφάγος ἢ καννίβαλος. Ὁ ἔχων τὴν συνήθειαν τῆς ἀνθρωποφαγίας.

ἀνθρωποφοβία. Ψυχοπάθεια, καθ' ἣν ὁ πάσχων καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀγωνίας ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ὁμοίων του.

ἀνθυδρωπικός. Λέγεται ἐπὶ φαρμάκων, δι' ὧν καταπολεμεῖται ὁ ὕδρωψ.

ἀνθυλλίς. Γένος χεδροπῶν φυτῶν· πόαι καὶ θάμνοι τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον χωρῶν. *Ἀ. ἡ τραυματική,* φρύγανον ἀκανθῶδες μὲ κίτρινα καὶ σπανιώτερον ἐρυθρὰ ἄνθη, φύεται ἐπὶ ἀσβεστολιθικῶν ἐδαφῶν· κν. *σάρωμα.*

ἀνθυπασπιστής. Στρατιωτικὸς βαθμὸς μεταξὺ ὑπαξιωματικοῦ (ἐπιλοχίου) καὶ ἀξιωματικοῦ (ἀνθυπολοχαγοῦ).

ἀνθύπατος. Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ὑπάτου· ἄρχων Ρωμαῖος ἔχων ὑπατικὴν ἐξουσίαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ. Τὸ ὑπούργημα τοῦτο ἐλάμβανον κανονικῶς οἱ ὕπατοι μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀρχῆς των, σπανιώτερον δὲ πραίτωρες καὶ ἄλλοι ἄρχοντες. Παρὰ Βυζαντινοῖς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐξέπεσεν εἰς ἁπλοῦν τιμητικὸν τίτλον.

Ἀνθυλλίς

ἀνθυπίατρος. Στρατιωτικὸς ἢ ναυτικὸς ἰατρός, ἔχων βαθμὸν ἀντίστοιχον πρὸς τὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ.

ἀνθυπίλαρχος. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ἐν τῷ ἱππικῷ.

ἀνθυπνωτικός. Λέγεται περὶ οὐσιῶν (φαρμάκων καὶ ποτῶν), ὧν ἡ λῆψις ἐλαττώνει τὴν διάθεσιν πρὸς ὕπνον.

ἀνθυποβρύχιον. Βενζινοκίνητον ταχύπλουν σκάφος, μικροῦ ἐκτοπίσματος, ὡπλισμένον συνήθως δι' ἑνὸς ταχυβόλου καὶ προωρισμένον πρὸς καταδίωξιν ὑποβρυχίων.

ἀνθυποκτηνίατρος. Βαθμοφόρος τοῦ κτηνιατρικοῦ σώματος, ἀντιστοιχῶν πρὸς ἀνθυπολοχαγόν.

ἀνθυπολοχαγός. Στρατιωτικὸς φέρων τὸν κατώτατον βαθμὸν ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν ἀξιωματικῶν.

ἀνθυπομοίραρχος. Ἀξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἀνθυπολοχαγόν.

ἀνθυποναυπηγός. Ἀξιωματικὸς τοῦ ναυπηγικοῦ κλάδου ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν σημαιοφόρον.

ἀνθυπόνομος (ἡ). Ἔργον ὑπονομευτικόν, ἐκτελούμενον κάτωθεν τῶν πρανῶν τῶν φιλίων ὀχυρωμάτων, ἔχον σκοπὸν τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν διὰ τῶν ὑπονόμων τοῦ ἐχθροῦ ἐπιζητουμένων ἀποτελεσμάτων.

ἀνθυποπλοίαρχος. Ναυτικὸς ἀξιωματικός, ἐρχόμενος κατὰ βαθμὸν ἀμέσως ὑπὸ τὸν ὑποπλοίαρχον.

ἀνθυποφαρμακοποιός. Βαθμοφόρος τοῦ φαρμακευτικοῦ σώματος, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἀνθυπολοχαγόν.

ἀνθυποφορά (ἡ). Σχῆμα, καθ' ὃ ὁ ῥήτωρ ἐρωτᾷ καὶ ἀπαντᾷ συγχρόνως.

ἀνθυποφροντιστής. Ἀξιωματικὸς τοῦ οἰκονομικοῦ κλάδου τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἀνθυποπλοίαρχον.

Ἀνθώνας (πρῴην *Τιτάρολη*). Ἕδρα κοιν. ἐν τῷ νομῷ Ἠλείας. Κάτ. 234.

Ἄνι *(πάπυρος τοῦ).* Τὸ λαμπρότερον ὑπάρχον ἀντίτυπον τοῦ αἰγυπτιακοῦ βιβλίου τῶν Νεκρῶν, γραφὲν περὶ τὸ 1500 π.Χ. πρὸς τιμὴν Θηβαίου τινὸς ὀνομαζομένου Ἄνι.

Ἄνι. Π. τῆς Ἀρμενίας. Βλ. **Ἄνιον.**

ἀνία. Τὸ συναίσθημα τῆς δυσαρεστήσεως καὶ λύπης, τὸ ὁποῖον ἐπακολουθεῖ εἰς τὴν διανοητικὴν ἀργίαν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀσχολίας ἢ ἐνδιαφέροντος ἢ τὴν μονότονον ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν ἐντυπώσεων.

Ἀνιάδα. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 293.

ἀνίατοι παθήσεις. Αἱ καθιστῶσαι τοὺς πάσχοντας κοινωνικῶς ἀχρήστους ἢ καὶ βλαβερούς. Τοιαῦται εἶνε ἡ τύφλωσις, αἱ παραλύσεις, ἡ λέπρα, ἡ χρονία ψυχοπάθεια κ.ἄ. Διὰ τοὺς πάσχοντας ἐκ τοιούτων παθήσεων λαμβάνεται ἰδία φροντὶς δι' ἀσύλων καὶ εἰδικῶν νοσοκομείων.

Ἀνιέρ (Asnières). Π. τῆς Γαλλίας, εἰς τὰ ΒΔ. περίχωρα τῶν Παρισίων ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα. Κάτ. 52.600. Κέντρον ποταμίων ἀθλητικῶν παιδιῶν.

ἀνιζέτ (τό). Βλ. **ἀνισέττη.**

ἀνικανότης. *(Ἰατρ.)* Ἡ παθολογικὴ ἀδυναμία πρὸς συνουσίαν ἢ γονιμοποίησιν. Συνυπάρχει πάντοτε εἴτε μετ' ὀργανικῶν παθήσεων τοῦ νευρικοῦ συστήματος εἴτε μετὰ ψυχικῶν ἀνωμαλιῶν.

ἀνιλίνη. Ὀργανικὴ βάσις, ἄχρουν, δηλητηριῶδες ὑγρόν, ἄλλως **ἀμινοβενζόλιον, φαινυλαμίνη** ($C_6H_5NH_2$). Ἀνεκαλύφθη τῷ 1826, ἀπὸ τῶν μέσων δὲ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος χρησιμεύει πρὸς παραγωγὴν χρωμάτων, ἐπίσης δὲ πρὸς παρασκευὴν ἐνδιαμέσων προϊόντων τῆς βιομηχανίας τῶν φαρμάκων καὶ τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Κατ' ἀρχὰς ἐξήγετο ἐκ τῆς πίσσης τῶν λιθανθράκων, νῦν δὲ παράγεται βιομηχανικῶς ἐκ τοῦ νιτροβενζολίου. Ἐκ τῶν ἁλάτων αὐτῆς σπουδαιότερον εἶνε τὸ ὑδροχλωρικὸν ἅλας, καλούμενον *ἅλας ἀνιλίνης* ($C_6H_5NH_2 \cdot HCl$), χρησιμοποιούμενον ὡς *μέλαν ἀνιλίνης* διὰ τὴν βαφὴν κυρίως τοῦ βάμβακος καὶ εἰς τὴν τυποβαφικήν.

ἀνιλίνης χρώματα. Κοινὴ ὀνομασία τῶν τεχνητῶν ὀργανικῶν χρωμάτων, προερχομένη ἐκ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ταῦτα ἐλαμβάνοντο διὰ κατεργασίας τῆς ἀνιλίνης καὶ τῶν παραγώγων αὐτῆς.

ἀνιμισμός. Βλ. **ψυχολατρία.**

ἀνιοδόλη. Φάρμακον ἀντισηπτικόν.

Ἄνι(ον) ἢ **Ἀνίσι.** Π. ἠρειπωμένη τῆς Τουρκίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Κάρς, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποτ. Κάρς καὶ Ἀρπά, ἄλλοτε πρωτ. τῆς Ἀρμενίας.

ἀνιόν. Τὸ ἀρνητικῶς ἠλεκτρισμένον τῶν ἰόντων. Βλ. *ἰόν.*

ἀνιόντες συγγενεῖς. Περιληπτικῶς, ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, οἱ τούτων γονεῖς καὶ οἱ κατ' εὐθεῖαν πρόγονοί των· ἐκ πλαγίου δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τῶν γονέων, πάππων κ.ο.κ.

Ἄνιος (λατ. Anio, ἰταλ. Aniene, Teverone). Ἀριστερὸς παραπότ. τοῦ Τιβέρεως, περίφημος ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος διὰ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς αὐτοῦ καταρράκτας, ὧν γίνεται σήμερον χρῆσις πρὸς ἠλεκτροφωτισμὸν τῆς Ρώμης.

ἀνιπτόπους. Μὴ νίπτων τοὺς πόδας· οὕτως ὠνομάζοντο μοναχοί τινες τοῦ Μεσαίωνος, οἱ

ὁποῖοι ἀγνεύοντες οὔτε ἐλούοντο οὔτε ἐκοιμῶντο ἐπὶ κλίνης.

ἀνιριδία. Καθολικὴ ἢ μερικὴ ἀπουσία τῆς ἴριδος τοῦ ὀφθαλμοῦ, πάθησις συγγενής, ἐλαττοῦσα τὴν ὀξύτητα τῆς ὁράσεως, συνδεομένη πολλάκις μετὰ θολερότητος τοῦ ὑαλώδους σώματος, καταρράκτου, ἐξαρθρήματος τοῦ φακοῦ, ἐνίοτε δὲ μετὰ γλαυκώματος καὶ νυσταγμοῦ.

ἀνισᾶτον. Ποτὸν παρασκευαζόμενον διὰ γλυκανίσου, ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

ἀνισέλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον λαμβανόμενον ἐξ ἀποστάξεως γλυκανίσου καὶ χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν μυρεψίαν, τὴν ποτοποιΐαν καὶ τὴν φαρμακευτικήν. Ἔχει ἀποχρεμπτικὰς καὶ εὐστομάχους ἰδιότητας.

ἀνισέττη (ἡ· γαλλ. anisette). Σακχαροῦχον οἰνοπνευματῶδες ποτόν, ἀρωματισμένον διὰ γλυκανίσου ἢ ἀνισελαίου.

ἀνισογαμία. Γάμος ἐξ ἀριστερᾶς χειρός· γάμος μοργανατικός (βλ.λ.). ‖ *(Βιολ.)* Ἡ συνένωσις δύο φυλετικῶν στοιχείων, ἄρρενος καὶ θήλεος, διαφερόντων μορφολογικῶς ἀπ' ἀλλήλων. (π. χ. σπερματοζῳαρίου καὶ ᾠοσφαίρας).

ἀνισόγυνον. *(Βοτ.)* Τὸ ἄνθος τὸ ἔχον περισσότερα σέπαλα ἢ καρπόφυλλα.

ἀνισόδοντα ἢ **ἑτερόδοντα** (τά). Τὰ σπονδυλωτά, τῶν ὁποίων ὁ στοῖχος τῶν ὀδόντων ἀποτελεῖται ἐξ ὀδόντων διαφόρων εἰδῶν (κοπτήρων, κυνοδόντων, τραπεζιτῶν). Τοιαῦτα εἶνε σχεδὸν ὅλα τὰ θηλαστικὰ καί τινα τῶν ἑρπετῶν. Τὸ ἀντίθ. *ὁμόδοντα* ἢ *ὁμοιόδοντα.*

Ἄνισον

ἀνισοκορία. Ἀνισότης τῶν κορῶν τῶν δύο ὀφθαλμῶν, φαινόμενον συνήθως παθολογικόν, ὀφειλόμενον πολλάκις εἰς πάθησιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

ἀνισομετρωπία. Ἡ ἄνισος ὅρασις τῶν δύο ὀφθαλμῶν, ἕνεκα διαφορᾶς τῆς διαθλάσεως αὐτῶν, ἐλάττωμα συγγενὲς ἢ ἐπίκτητον, συνεπείᾳ ἀλλοιώσεων τῶν διαφανῶν μέσων τοῦ ὀφθαλμοῦ.

ἄνισον. Τὸ γλυκάνισον. Φυτὸν τῆς οἰκογενείας τῶν σκιαδιοφόρων, κοινότατον παρ' ἡμῖν, καλλιεργούμενον πολλαχοῦ διὰ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ, οἵτινες εἶνε ἐν χρήσει εἰς τὴν μαγειρικήν, χρησιμεύουσιν ὅμως κυρίως πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἀνισελαίου καὶ πρὸς παρασκευὴν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ ἡδυπότων (οὖζον, ἀνισέττη κ.ἄ).

ἀνισοσκέλεια. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἀνισοσκελοῦς. Λέγεται εἰδικῶς ἐπὶ προϋπολογισμοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπολογισμοῦ, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἰσότης μεταξὺ ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ.

ἀνισότης (ἡ). Ἡ ἰδιότης τοῦ ἀνίσου, ἀνωμαλία, ἀνομοιότης. ‖ *(Μαθημ.)* Ἡ σχέσις μεταξὺ δύο ποσῶν, ὧν τὸ ἓν εἶνε μεγαλύτερον τοῦ ἄλλου. Παρίσταται διὰ τοῦ σημείου < ἢ > τιθεμένου μεταξὺ αὐτῶν καὶ οὕτως, ὥστε ἡ μὲν ἐσωτερικὴ γωνία αὐτοῦ νὰ ἀντικρύζῃ τὸ μεγαλύτερον, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ τὸ μικρότερον. Ὅταν πρόκειται νὰ σημειωθῇ ἁπλῶς ἡ ἀνισότης, χωρὶς νὰ δηλωθῇ ποῖον ἐκ τῶν δύο ποσῶν εἶνε μεγαλύτερον, γίνεται χρῆσις τοῦ σημείου =|=, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἁπλῶς: διάφορον.

ἀνισοτροπία. Ἡ κατάστασις σωμάτων τινῶν, τῶν ὁποίων αἱ αὐταὶ ἰδιότητες ἔχουσι διαφόρους τιμὰς κατὰ τὰς διαφόρους διευθύνσεις. Τὸ ἀντίθ. *ἰσοτροπία.* ‖ *(Βοτ.)* Ἡ διάφορος ἀντίδρασις τῶν διαφόρων τοῦ φυτοῦ ὀργάνων πρὸς τὰς αὐτὰς δυνάμεις.

ἀνίχνευσις. Παρακολούθησις τῶν ἰχνῶν τινος, ἐξιχνίασις, ἡ ἀνεύρεσις δι' ἰχνηλασίας. ‖ *(Στρατ.)* Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένου τινὸς ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ ἀναζήτησις λεπτομερειῶν ἐν ἐδαφικῇ τινι ζώνῃ, ἀφορωσῶν εἴτε τὸ ἔδαφος εἴτε τὸν ἐχθρόν, ἀπαραιτήτων ἵνα συμπληρώσωσι τὰς ἐκ προηγηθεισῶν ἰδίᾳ ἀναγνωρίσεων συγκεντρωθείσας γενικωτέρας περὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἐχθροῦ πληροφορίας· ἐκτελεῖται ὑπὸ τῶν εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐξησκημένων ἀνιχνευτῶν κατὰ τὴν πορείαν, στάθμευσιν, ἐγκατάστασιν ἐν ἐπισταθμίᾳ ἢ καταυλισμῷ, μάχην, καταδίωξιν ἢ ὑποχώρησιν ‖ *(Ναυτ.)* Ἡ ἔρευνα πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων. Διενεργεῖται δι' ἐλαφρῶν σκαφῶν ἐχόντων μεγάλην ταχύτητα καὶ αὐτονομίαν καὶ δι' ἀεροπλοίων.

ἀνιχνευτής. Βλ. *ἀνίχνευσις.*

ἀνιών. Βλ. *ἀνιόντες συγγενεῖς.*

Ἄννα (ἐκ τοῦ ἑβρ. *χάννα,* εὐμένεια, χάρις). Ἁγία, σύζυγος τοῦ ἁγίου Ἰωακείμ, ἐκ τοῦ ὁποίου μετὰ εἰκοσαετῆ ἀκαρπίαν ἔτεκε τὴν Θεοτόκον Μαρίαν. Ἑορτάζεται εἰς τὰς 25 Ἰουλίου.

Ἄννα. 1) Αὐτοκράτειρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1171-1220). Θυγάτηρ Λουδοβίκου Ζ´ τῆς Γαλλίας, σύζυγος Ἀλεξίου Β´ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ εἶτα Ἀνδρονίκου Α´, ὁ ὁποῖος εἶχε διατάξει τὸν θάνατον τοῦ πρώτου. Μετὰ τὸν θάνατον καὶ τοῦ δευτέρου, συνεζεύχθη τὸν ἐραστήν της Θεόδωρον Βρανᾶν.—2) Αὐτοκράτειρα τῆς Νικαίας, νόθος θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου Β´, ἀπὸ τοῦ 1244 σύζυγος Ἰωάννου Βατάτση.

Ἄννα Ἀγγελίνα ἢ **Καντακουζηνή.** Σύζυγος Νικηφόρου Α´, δεσπότου τῆς Ἠπείρου. Ἀποθανόντος τοῦ συζύγου της (1295) ἀνέλαβε τὴν κηδεμονίαν τοῦ πενταετοῦς υἱοῦ της Θωμᾶ καὶ ἀπέκρουσε τὸν γαμβρόν της Φίλιππον τὸν Ἀνδεγαυὸν ἐπιχειρήσαντα νὰ καταλάβῃ τὴν Ἤπειρον.

Ἄννα Αὐστριακή. Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (1601-1666), θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Φιλίππου Γ´ τῆς Ἱσπανίας, συζευχθεῖσα 1615 τὸν Λουδοβῖκον ΙΓ´ τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της 1643 ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν ὡς ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Λουδοβίκου ΙΔ´, διώρισε δὲ πρωθυπουργόν της τὸν εὐνοούμενόν της καρδινάλιον Μαζαρῖνον, ὁ ὁποῖος κατέστη παντοδύναμος κυβερνήτης τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου 1651 ἀπεσύρθη εἰς τὸ μοναστήριον Βὰλ-δὲ-Γράς.

Ἄννα Βόλεϋν (Boleyn, προφ. **Βοῦλιν**). Δευτέρα σύζυγος τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Η´ τῆς Ἀγγλίας, ὅστις τὴν συνεζεύχθη διὰ μυστικοῦ γάμου ἤδη πρὶν ἢ διαζευχθῇ (1533) τὴν Αἰκατερίνην τὴν Ἀραγωνικήν. Περιπεσοῦσα εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως καὶ κατηγορηθεῖσα ἐπὶ ἀπιστίᾳ, ἐδικάσθη μεροληπτικῶς καὶ ἀπεκεφαλίσθη 1536. Ὁ γάμος της, εὐλογηθεὶς παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Πάπα, ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἀποσχισθῇ ἡ ἀγγλικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς Ρώμης κηρύττουσα ἑαυτὴν αὐτοκέφαλον. Ἔσχε μετὰ τοῦ Ἑρρίκου θυγατέρα τὴν κατόπιν περίφημον βασίλισσαν Ἐλισάβετ.

Ἄννα Ἰβάνοβνα. Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας, κόρη Ἰβὰν τοῦ Ε´ καὶ ἀνεψιὰ Πέτρου τοῦ Μεγάλου (1693-1740). Ἐγένετο 1710 σύζυγος τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου, δουκὸς τῆς Κουρλάνδης, ὅστις ἀπέθανε κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος. Διεδέχθη 1731 τὸν προώρως ἀποθανόντα Πέτρον τὸν Β´ καὶ ἐκυβέρνησεν ἀπολυταρχικῶς παρὰ τὰς ἀναληφθείσας ὑπ' αὐτῆς περὶ τοῦ ἐναντίου ὑποχρεώ-

σεις καταστήσασα παντοδύναμον κυβερνήτην τὸν εὐνοούμενόν της Ἰωάννην Βίρον. Ἀνεμίχθη εἰς τὸ ζήτημα τῆς πολωνικῆς διαδοχῆς καὶ ἐπολέμησε κατὰ τῆς Τουρκίας ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Αὐστρίας. Ἐξήρτησε διοικητικῶς τὴν Μικρὰν Ρωσίαν ἀμέσως ἀπὸ τῆς Πετρουπόλεως.

Ἄννα Κομνηνή. Θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ, γενν. τῷ 1033 ἐν Κωνσταντινουπόλει, σύζυγος τοῦ Νικηφόρου Βρυεννίου. Πρωτότοκος οὖσα ἐθεωρήθη ἐπί τινα χρόνον ὡς διάδοχος τοῦ θρόνου, ἔτυχε δὲ ἐπιμεμελημένης μορφώσεως. Ἐπιχειρήσασα νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν ἀδελφόν της Ἰωάννην Β΄ διαδεχθέντα 1118 τὸν πατέρα του ἀπέτυχε. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της 1137 ἀπεσύρθη εἰς τὴν μονὴν τῆς Κεχαριτωμένης, ἔνθα συνέγραψε τὴν «Ἀλεξιάδα», διαλαμβάνουσαν τὴν ἱστορίαν τοῦ πατρός της ἀπὸ τοῦ 1059 μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ἄννα Λεοπόλδοβνα. Ἐξ ἀδελφῆς ἀνεψιὰ τῆς Ἄννας Ἰβανόβνας, μεγάλη δούκισσα τῆς Ρωσίας. Ἀναλαβοῦσα 1740 τὴν ἀντιβασιλείαν ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της Ἰβὰν τοῦ Γ΄ ἀνετράπη τὸ ἑπόμενον ἔτος κατόπιν συνωμοσίας γενομένης ὑπὲρ τῆς Ἐλισάβετ, θυγατρὸς τοῦ Μεγάλου Πέτρου, καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ (1718-1746).

Ἄννα Παλαιολογίνα. Σύζυγος Θωμᾶ Ἀγγέλου, δεσπότου τῆς Ἠπείρου καὶ υἱοῦ τῆς Ἄννας Ἀγγελίνας τῆς Καντακουζηνῆς, ἐγγονὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Γ΄ τοῦ Παλαιολόγου. Φονευθέντος 1317 τοῦ Θωμᾶ ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Νικολάου, κόμιτος τῆς Κεφαλληνίας, ὑπεχρεώθη νὰ λάβῃ ὡς σύζυγον τὸν φονέα, ὅστις ἐγένετο κύριος τῆς Ἠπείρου. Ἀπέθανε τῷ 1320.

Ἄννα Σαβαυδική. Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Ἀμαδέου Ε΄ τῆς Σαβοΐας (1320-1359). Ἐνυμφεύθη 1337 τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρόνικον Γ΄. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἀνέλαβε τὴν προστασίαν τῶν ἀνηλίκων τέκνων της ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός, ὅστις περιελθὼν μετ' ὀλίγον εἰς ἔριδα πρὸς αὐτὴν ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν αὐτοκράτορα.

Ἄννα Στούαρτ. Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἰακώβου Β΄ (1665-1714). Διεδέχθη 1702 εἰς τὸν θρόνον τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν της Γουλιέλμον Γ΄ τῆς Ὀράγγης, ἡγωνίσθη ἐναντίον τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ΄ τῆς Γαλλίας καὶ ἐνώσασα 1707 τὸ βασίλειον τῆς Σκωτίας μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἀγγλίας ἐγένετο βασίλισσα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

Ἄννα (*Ἁγία*). 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 432.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 1694. Ὀρυχεῖα λευκολίθου.—3) Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Αὐλή****αννα.**

Ἀννάμ. Αὐτοκρατορία τῆς ΝΑ. Ἀσίας, γαλλικὸν προτεκτοράτον ὑπαγόμενον εἰς τὴν γαλλικὴν Ἰνδοκίναν, χώρα ὀρεινή, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τῆς χερσονήσου τῆς Ἰνδοκίνας καὶ καταλαμβάνουσα 150.000 τ.χλμ. μετὰ 5.172.000 κατ. Παράγει κυρίως ζάχαριν, ὄρυζαν, βάμβακα, μέταξαν, χάρτην, ἀρώματα, πολύτιμα ξύλα καὶ καουτσούκ. Οἱ Ἀνναμῖται εἶνε μογγολικῆς φυλῆς καὶ Βουδδισταί. Τὸ κράτος διαιρεῖται εἰς 13 νομούς. Ὁ Γάλλος ἁρμοστὴς ἑδρεύει ἐν τῇ πρωτευούσῃ Ὑέ (Huë). Μέχρι τοῦ 1423 τὸ Ἀ. ἀνῆκεν εἰς τὴν Κίναν, πρῶτοι δὲ οἱ Πορτογάλοι καὶ εἶτα οἱ Γάλλοι ἵδρυσαν ἐν αὐτῇ ἀποικίας. Διωγμὸς Χριστιανῶν προεκάλεσε τῷ 1853 ἐπέμβασιν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἱσπανίας, τῷ δὲ 1834 ἀνεγνωρίσθη ἡ γαλλικὴ ἐπικυριαρχία.

Ἀννάπολις (Annapolis). Πρωτ. τῆς πολιτείας Μαϊρυλανδ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐντὸς τοῦ κόλπου Τσέσαπηκ. Κάτ. 11.300.

Ἄννας. Ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων. Ἐχθρὸς ἀμείλικτος τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον προανέκρινε τὴν νύκτα τῆς συλλήψεώς του. Ἀκολούθως ἐγένετο διώκτης τῶν ἀποστόλων.

ἀννάτα (ἡ· annata, τ.ἔ. ἐτησία). Εἶδος φόρου ὁ ὁποῖος κατεβάλλετο ἄλλοτε εἰς τὸν Πάπαν ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἄλλων κληρικῶν ἐπὶ τῷ διορισμῷ των. Ἦτο ἴσος πρὸς τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τοῦ ὑποχρέου κληρικοῦ, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα.

Ἄννεσύ (Annecy). Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἄνω Σαβοΐας, ἐπὶ γραφικῆς λίμνης. Κάτ. 15.000.

Ἀννίβας. Υἱὸς τοῦ Ἀμίλκα Βάρκα, ὁ μεγαλύτερος τῶν Καρχηδονίων στρατηγῶν (245-183 π.Χ.) Κατέκτησε τὴν Α. Ἱσπανίαν, κυριεύσας δὲ τῷ 219 τὸ Σάγουντον, σύμμαχον τῆς Ρώμης, προεκάλεσε τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον (218-201). Διαβὰς τῷ 218 τὰς Ἄλπεις ἐνίκησε τοὺς Ρωμαίους παρὰ τὸν ποτ. Τικῖνον καὶ εἶτα παρὰ τὸν ποτ. Τρεβίαν, διελθὼν δὲ τὰ Ἀπέννινα κατετρόπωσεν αὐτοὺς παρὰ τὴν Ταρσιμένην λίμνην (217) καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος παρὰ τὰς Κάννας. Καταλαβὼν σχεδὸν πᾶσαν τὴν Ν. Ἰταλίαν ἐνεφανίσθη 211 πρὸ τῆς Ρώμης, εἶτα ὅμως ὑπέστη ἥττας, κυρίως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀσδρούβα, ἡττηθέντος (207) παρὰ τὴν Σήνην. Περιορισθεὶς ἔκτοτε εἰς ἄμυναν ἀνεκλήθη εἰς Ἀφρικὴν (203), ἔνθα τῷ ἑπομένῳ ἔτει κατενικήθη ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος παρὰ τὴν Ζάμαν (202). Βραδύτερον, ὅτε ἡ Ρώμη ἐζήτησε παρὰ τῶν Καρχηδονίων τὴν παράδοσίν του, ὁ Ἀ. ἐζήτησεν ἄσυλον παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Συρίας Ἀντιόχῳ Γ΄ καὶ συμμετέσχε τοῦ πολέμου τὸν ὁποῖον ὁδτος διεξήγαγε κατὰ τῶν Ρωμαίων. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ἀντιόχου ἠναγκάσθη πάλιν νὰ φύγῃ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βιθυνίας Προυσίαν, μεθ' οὗ συνέπραξε κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου Εὐμένους Β, συμμάχου τῶν Ρωμαίων. Ὅτε ὅμως οἱ Ρωμαῖοι ἀπῄτησαν τὴν παράδοσίν του, ἀπέθανεν ἑκουσίως πιὼν δηλητήριον.

Ἀννίκερις. Κυρηναῖος φιλόσοφος τῆς κυρηναϊκῆς ἢ ἡδονικῆς σχολῆς, ἀκμάσας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Α΄.

Ἄννινος. 1) *Θέμις.* Δημοσιογράφος καὶ γελοιογράφος (1843-1916). Ἐξέδωκε 1872 τὸ «Γελοιογραφικὸν ἡμερολόγιον», ἀπὸ τοῦ 1875 τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ἐμμ. Ροΐδη, τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου κ.ἄ. τὴν σατυρικὴν ἐφημερίδα «Ἀσμοδαῖος» καὶ τῷ 1886 μετὰ τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου τὸ σατυρικὸν «Ἄστυ».—2) *Μπάμπης.* Λογογράφος καὶ ποιητής (1852-1934). Συνειργάσθη εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἔγραψε ποιήματα, κωμῳδίας, εὐθυμογραφήματα καὶ μελέτας καὶ μετέφρασε πολυάριθμα ξένα ἔργα. Ἵδρυσε μετὰ τοῦ Θέμου Ἀννίνου τὸ σατυρικὸν «Ἄστυ» καὶ διηύθυνε 1891-1895 τὸ περιοδικὸν «Παρνασσός». Διετέλεσε διαδοχικῶς προξενικὸς ὑπάλληλος καὶ ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς.

Ἀννόβερον (Hannover, πρφ. Χανόβερ). 1) Πρώην βασίλειον τῆς Β. Γερμανίας, προσαρτηθὲν ἀπὸ τοῦ 1866 εἰς τὴν Πρωσσίαν, ἧς ἔκτοτε ἀποτελεῖ νομόν. Ἐμβαδὸν 38.500 τ.χλμ. καὶ 3.183.035 κάτ.—2) Πόλις τῆς Πρωσσίας, πρωτ. τοῦ ὁμων. νομοῦ, 175 χλμ. Ν τοῦ Ἀμβούργου καὶ 250 χλμ. Δ τοῦ Βερολίνου, ἔχουσα Πολυτεχνεῖον καὶ ἀνωτάτην κτηνιατρικὴν σχολήν, μηχανουργεῖα κλ. Κάτ. 445.200.

Ἀννόβερον Νέον. Ν. τοῦ Πολυνήσου τοῦ Βισμαρκ ἐν Ὠκεανίᾳ, ὑπαγομένη εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἐμβ. 1400 τ.χλμ.

Ἀννούντσιο (Γαβριὴλ D'Annunzio). Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ πολιτικός, γενν. 1854 εἰς τὴν Φρανκαβίλλα παρὰ τὴν Πεσκάραν. Ἐγένετο 1893-1900 μέλος τοῦ κοινοβουλίου, ἐκηρύχθη 1915 ὑπὲρ τῆς ἐξόδου τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀντάντ, ὑπηρέτησε κατ' αὐτὸν ὡς ἀντισυνταγματάρχης τῆς ἀεροπορίας. Τῇ 2.9.1919 κατέλαβεν ἐπὶ κεφαλῆς ἐθελοντικοῦ σώματος αὐτοβούλως τὸ Φιοῦμε. Τῷ 1925 ὠνομάσθη στρατηγὸς τῶν ἰταλικῶν ἀεροπορικῶν δυνάμεων. Διεκρίθη ὡς λυρικός, μυθιστοριογράφος («Ὁ ἀθῶος», «Ὁ θρίαμβος τοῦ θανάτου», «Ἡ φωτιά», «Νυκτερινὸν» κ.ἄ.) καὶ δραματικὸς («Ἡ νεκρὰ πόλις», «Τζοκόνδα», «Φραγκίσκα τοῦ Ρίμινι», «Ἡ κόρη τοῦ Ἰόριο», «Διά τὴν Ἰταλίαν τῶν Ἰταλῶν» κ.ἄ.π.). Ἠνοιξε νέους ὁρίζοντας εἰς τὴν ἐθνικὴν ἰταλικὴν ζωὴν καὶ διέπλασε λαμπρὰν γλῶσσαν κλασσικοῦ τύπου, προσαρμοζομένην εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς νεωτέρας σκέψεως. Τῷ 1924 τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ πρίγκιπος τοῦ Μοντενεβόζο.

Ἄννων (λατ. Anno καὶ Hanno). 1) Καρχηδόνιος ναύαρχος. Ἐπεχείρησε τὴν ἐντολὴν τῆς καρχηδονικῆς συγκλήτου ἐξερευνητικὸν πλοῦν ἀνὰ τὰς Δ. ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Τριῶν Ἄκρων τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς. Ἔγραψε περιγραφὴν τοῦ ταξιδίου του, ἧς σώζεται ἑλληνικὴ μετάφρασις ὑπὸ τὸν τίτλον «Περίπλους».—2) Ὁ ἐπονομασθεὶς *Μέγας,* Καρχηδόνιος στρατηγὸς καὶ ἀρχηγὸς πολιτικοῦ κόμματος, ὁ κυριώτερος ἀντίπαλος τοῦ Ἀννίβα. Ἐμεσίτευσε κατὰ τὸν β΄ Καρχηδονιακὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς μεταξὺ Ρώμης καὶ Καρχηδόνος εἰρήνης.

Ἀνοπλοθήριον

ἀννῶνα (λατ. annona). Ἐτήσιος φόρος εἰς εἶδος ἐπὶ τῆς παραγωγῆς, εἰσπραττόμενος ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ χρησιμεύων πρὸς σιτισμὸν τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης ἢ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ἀννωνία (γαλλ. Hainaut, γερμ. Hennegau). Ἄλλοτε ἐπαρχία τοῦ κράτους τοῦ Μεγάλου Καρόλου, νῦν δὲ μία τῶν Ν. ἐπαρχιῶν τοῦ Βελγίου, ἔχουσα ἐμβαδὸν 3722 τ.χλμ. καὶ 1.220.282 κατ. (1920), πρωτ. τὸ *Μόνς.*

ἀνόβιον. Γένος κολεοπτέρων ἐντόμων, ἐκ τῶν ξυλοφάγων. Αἱ κάμπαι προσβάλλουσιν ἰδίᾳ τὴν ἐκ δρυὸς καὶ καστανέας ξυλείαν.

ἄνοδος. *(Φυσ.)* Τὸ θετικὸν ἠλεκτρόδιον ἠλεκτρικοῦ στοιχείου ἢ στήλης. Εἰς τὴν ἠλεκτρόλυσιν καὶ τὴν γαλβανοπλαστικήν, ὁ μετὰ θετικοῦ πόλου συνδεδεμένος ἀγωγός.

Ἀνόη (Hanoï). Πρωτ. τοῦ Τογκίνου καὶ ἐλεύθερος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Σάνγ - Κόϊ ἢ Ἐρυθροῦ ποταμοῦ. Κάτ. 135.000.

ἀνοια. Ψυχοπάθεια μετ' ἀπωλείας ἢ ἐξασθενήσεως τῆς διανοίας. Ἐμφανίζεται ὁτὲ μὲν ὡς πρωτοπαθὴς πάθησις, ὁτὲ δὲ ὡς δευτεροπαθὴς κατόπιν ἄλλων ψυχοπαθειῶν ἢ ὀργανικῶν παθήσεων τοῦ ἐγκεφάλου.

ἀνοιγμα. *(Ὀπτ.) Ἀνοιγμα ὀπτικῆς δέσμης* συγκλινούσης ἢ ἀποκλινούσης ὀνομάζεται ἡ γωνία τὴν ὁποίαν σχηματίζουσιν αἱ ἄκραι αὐτῆς ἀκτῖνες. *Ἀριθμητικὸν ἄνοιγμα* δὲ ὀνομάζεται τὸ γινόμενον τοῦ ἡμιτόνου τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀνοίγματος ἐπὶ τὸν δείκτην διαθλάσεως τοῦ μέσου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ δέσμη διαδίδεται. Ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων δεικνύεται ὅτι ἡ διακριτικὴ ἱκανότης μικροσκοπίου

ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἀριθμητικὸν ἄνοιγμα τῶν δεσμῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἀντικειμενικὸς φακὸς δέχεται. Διὰ τοῦτο οἱ ἀντικειμενικοὶ φακοὶ τῶν μικροσκοπίων, καθὼς καὶ τὰ συστήματα φωτισμοῦ, χαρακτηρίζονται διὰ ἀριθμοῦ ἐκφράζοντος τὸ ἀριθμητικὸν ἄνοιγμα αὐτῶν, δηλ. κυρίως τῶν δεσμῶν, τὰς ὁποίας ἀφήνουσι νὰ διέλθωσι διὰ αὐτῶν.

Ἀνοιξιάτης. Δημῶδες ὄνομα τοῦ Μαρτίου ἐν Ἠπείρῳ.

ἄνοιξις. Τὸ ἔαρ (βλ.λ.).

ἀνολυμπιάς (ἡ). Παρ' ἀρχαίοις, ὀλυμπιὰς μὴ ἀναγνωρισθεῖσα ὡς κανονικὴ καὶ διὰ τοῦτο μὴ καταχωρισθεῖσα.

Ἀνόμοιοι. Ὀπαδοὶ θρησκευτικῆς αἱρέσεως Ἀρειανοὶ δεχόμενοι ὅτι ὁ Υἱὸς εἶνε ἀνόμοιος πρὸς τὸν Πατέρα. Ἀρχηγὸς τῶν ὑπῆρξεν ὁ Εὐνόμιος (333-393).

ἀνομοιόπτωτος προσδιορισμός. Συντακτικὴ περίπτωσις καθ' ἣν ὁ ἐπεξηγηματικὸς προσδιορισμὸς ἢ τὸ κατηγορούμενον ἐκφέρεται κατὰ πτῶσιν διάφορον ἢ ἡ ὑπ' αὐτοῦ προσδιοριζομένη λέξις: *ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Πατρίς».*

ἀνομοίωσις. *(Γλωσσ.)* Ὁ σχηματισμὸς ἔν τινι λέξει ἄλλου φθόγγου ἀντὶ τοῦ ἐτυμολογικῶς ὀρθοῦ ἢ ὁ μὴ σχηματισμὸς φθόγγου τινὸς διὰ τὴν ὕπαρξιν πλησίον ἀκριβῶς ἄλλου ὁμοίου ἢ συγγενοῦς: *πλώρη* ἀντὶ *πρῶρα, θρίξ-τριχός* ἀντὶ *θριχός.* ‖ *(Φυσιολ.)* Βλ. **ἀφομοίωσις.**

ἀνοξαιμία. Ἐλάττωσις τοῦ ἐν τῷ αἵματι ὀξυγόνου, οἵα συμβαίνει εἰς τοὺς ὀρειβάτας καὶ τοὺς ἀεροπόρους.

Ἀνόπαια (ἡ). Μέρος τῆς Οἴτης καὶ ἡ δι' αὐτοῦ ἄγουσα ἀτραπὸς διὰ τῆς ὁποίας ὡδήγησεν ὁ Ἐφιάλτης τὸ ὑπὸ τὸν Ὑδάρνην ἀπόσπασμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξου εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἐν Θερμοπύλαις βασιλέως Λεωνίδα, παρὰ τὴν σημερινὴν Παναγίαν Δαμάστα.

ἀνοπλοθήριον. Χαρακτὴρ ἐκλείψαν γένος θηλαστικῶν ἀρτιοδακτύλων ζώων, σελινοδόντων μηρυκαστικῶν.

ἀνόπλουρα (τά). Ὁμοιογένεια ἐντόμων ἡμιπτέρων. Βλ. μαλλοφόρα.

ἀνόπτησις. Κατεργασία τῶν μετάλλων διὰ ἰσχυρᾶς θερμάνσεως αὐτῶν καὶ βραδείας ἀποψύξεως, ἀποσκοποῦσα τὴν ἀποκατάστασιν τῶν φυσικῶν ἰδιοτήτων, αἵτινες ἠλλοιώθησαν συνεπείᾳ μηχανικῶν (σκλήρωσις) ἢ θερμικῶν (βαφή) κατεργασιῶν.

ἀνόργανα σώματα. Τὰ μὴ ἀνήκοντα εἰς τὸν ζωϊκὸν ἢ φυτικὸν κόσμον.

ἀνόργανος χημεία. Τὸ μέρος τῆς χημείας τὸ ἀσχολούμενον μὲ τὰς μὴ ἐχούσας ὡς κύριον συστατικὸν τὸν ἄνθρακα (σπουδαῖον συστατικὸν τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου). Τὸ ἀντίθ. *ὀργανικὴ χημεία.*

ἀνορεξία. Ἔλλειψις ὀρέξεως· παθολογικὴ κατάστασις καθ' ἣν ἐλλείπει ἡ αἴσθησις τῆς ἀνάγκης τῆς τροφῆς καὶ προερχομένη εἴτε ἐξ ὀργανικῶν παθήσεων τοῦ πεπτικοῦ συστήματος εἴτε ἐκ τοξικοῦ ἐμποτισμοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπὸ μικροβιακῶν, ὀργανικῶν ἢ ἀνοργάνων δηλητηρίων εἴτε εἶνε ἀπότοκος ψυχικῶν καταστάσεων.

ἀνορθίτης. Ἐν τῶν κυριωτέρων ὁρυκτῶν τῆς τάξεως τῶν ἀστρίων μὲ βάσιν τὴν ἄσβεστον ($CaAl_2Si_2O_8$).

ἀνορθωτής. Συσκευὴ δι' ἧς μετατρέπεται τὸ ἐναλλασσόμενον ρεῦμα εἰς ρεῦμα συνεχὲς ἢ μᾶλλον τῆς αὐτῆς φορᾶς.

ἀνορχιδία. Ἔλλειψις τοῦ ἑνὸς ὄρχεως ἐκ γενετῆς.

ἀνοσία. Ἡ ἰδιότης ὀργανισμοῦ τινος νὰ μὴ προσβάλληται ἢ νὰ προσβάλληται ἐλαφρῶς μόνον ὑπὸ ὡρισμένων νοσογόνων μικροβίων ἢ δηλητηρίων. Δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐκ φύσεως ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἢ νὰ εἶνε ἐπίκτητος. Ἡ ἐπίκτητος ἐπέρχεται δι' ὡρισμένας μολυσματικὰς νόσους μετὰ τὴν ἴασιν τοῦ προσβληθέντος ὑπ' αὐτῶν ὀργανισμοῦ ἢ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ἐμβολίων.

ἀνοσμία. *(Ἰατρ.)* Ἐλάττωσις ἢ ἀπώλεια τῆς ὀσφρήσεως.

ἀνοσοποίησις καὶ **ἀνοσοποιΐα.** Ἡ διὰ προφυλακτικοῦ ἐμβολιασμοῦ ἐπίτευξις τῆς ἀνοσίας ὀργανισμοῦ τινος καθ' ὡρισμένης νόσου.

ἀνοσφρησία. *(Ἰατρ.)* Κατάργησις τῆς ὀσφρητικῆς αἰσθήσεως.

Ἀνοτώ (Γαβριὴλ Hanotaux). Γάλλος διπλωμάτης καὶ ἱστορικός, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1853-). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν 1894-1895 καὶ 1895-1893 καὶ συνετέλεσε 1895 εἰς τὸν διορισμὸν χριστιανοῦ διοικητοῦ ἐν Κρήτῃ. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τοῦ καρδιναλίου Ρισελιέ», πολύτομον ἱστορίαν τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους κ.ἄ.

Ἄνουβις. Ὁ πατὴρ τῶν Βαβυλωνίων θεῶν.

Ἄνουβις. Αἰγύπτιος θεὸς τοῦ νεκρικοῦ ὁμίλου, υἱὸς τοῦ Ὀσίριδος καὶ τῆς Νέφθυος, εἰκονιζόμενος μὲ σῶμα ἀνθρώπου καὶ κεφαλὴν θῶός. Βραδύτερον ἐταυτίσθη πρὸς τὸν ἑλληνικὸν Ἑρμῆν, ὅθεν ὠνομάσθη καὶ Ἑρμάνουβις.

Ἄνουβις

ἄνουρα *(Ζωολ.)* Τὰ μὴ φέροντα οὐρὰν βατράχια, ἄλλως ἄκερκα.

ἀνουρία. Ἡ παῦσις τῆς ἐκκρίσεως τῶν οὔρων· γενικώτερον, πᾶσα ἔλλειψις οὐρήσεως.

ἄνουρος. Γένος νυκτερίδων στερουμένων οὐρᾶς.

ἀνόφθαλμος. *(Ἰατρ.)* Ὁ ἐκ γενετῆς στερούμενος τοῦ ἑνὸς ἢ ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν.

ἀνοχή. *(Νομισμ.)* Τὸ ὅριον ἐντὸς τοῦ ὁποίου δύναται νὰ κυμαίνηται ἡ κατὰ βάρος διαφορὰ νομίσματος ἀπὸ τοῦ κανονικοῦ χωρὶς τὸ νόμισμα νὰ θεωρῆται ἐλλιπές.

Ἀνρέπ. Ρῶσος στρατηγός, σταλεὶς τῷ 1834 εἰς τὴν ἀποσπασθεῖσαν τῆς γαλλικῆς κατοχῆς Ἑπτάνησον πρὸς ὀργάνωσιν ἀντιπερισπασμῶν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Ἡ κατόπιν ἐπιχειρηθεῖσα εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατεία του ἠτύχησε.

Ἄνσα. Βλ. Χάνσα.

Ἀνσαρῖται. Φυλὴ κατοικοῦσα εἰς τὰ Β τοῦ ὄρους Λιβάνου ἐν Συρίᾳ. Ἡ θρησκεία της εἶνε μῖγμα εἰδωλολατρίας, μωαμεθανισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ.

Ἀνσγάριος (ἅγιος· Ansgar). Κληρικὸς ἐκ Πικαρδίας (801-865). Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς Δανίαν καὶ Σουηδίαν.

Ἀνσέ (Γεώργιος Ancey). Γάλλος συγγραφεὺς (1850-1917), ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα. Ἔγραψε «Ἱστέφανοι Ἀθῆναι».

Ἀνσεατικαὶ πόλεις. Βλ. **Χανσεατικαὶ πόλεις.**

Ἄνσελμο (ἅγιος). Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας, θεολόγος καὶ φιλόσοφος, συγγραφεύς, ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ Σχολαστικισμοῦ (1033-1109).

ἄντα (ἡ). Ὁ ἀμερικανικὸς τάπιρος.

Ἀνταγόρας. Ῥόδιος ἐπικὸς ποιητὴς Γ΄ π.Χ. αἰῶνος γράψας ἔπος «Θηβαΐς» καὶ ἐπιγράμματα.

ἀνταγωγή. Ἡ ἀγωγὴ τὴν ὁποίαν ὑποβάλλει παρεμπιπτόντως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κυρίας ἀγωγῆς ὁ ἐναγόμενος κατὰ τοῦ ἐνάγοντος πρὸς συνεκδίκασιν καὶ ἧττις ἀφορᾷ εἰς ἀπαίτησιν τοῦ ἐναγομένου περὶ ἀναγνωρίσεως ἢ ἀποδόσεως δικαιώματος.

ἀνταγωνισμὸς ἀθέμιτος. Πᾶσα πρᾶξις σκοποῦσα τὴν βλάβην οἰκονομικῆς τινος ἐπιχειρήσεως καὶ ἐνεργουμένη διὰ μέσων τὰ ὁποῖα ἀντιβαίνουσιν εἰς τὴν κοινῶς νοουμένην ἠθικήν.

ἀνταγωνισμὸς νόσων. *(Ἰατρ.)* Θεωρία καθ' ἣν ὅπου ἐνδημεῖ νόσος τις ἢ ἐπὶ ἀτόμου πάσχοντος ὡρισμένην νόσον δὲν δύναται ν' ἀναπτυχθῇ ἄλλη νόσος.

ἀνταγωνιστής. *(Ἀνατομ.)* Ἐπὶ μυὸς ἐνεργοῦντος ἀντιθέτως πρὸς ἄλλον.

Ἄνται. Σλαυϊκὸν ἔθνος τὸ ὁποῖον κατῴκει μεταξὺ Δνείστρου καὶ Δνειπέρου καὶ ἐσχημάτισε κατὰ τὸν Ϛ΄ μ.Χ. αἰῶνα κράτος σπουδαῖον, καταλυθὲν τῷ 602 ὑπὸ τῶν Ἀβάρων.

Ἀνταῖος. Μυθολογικὸς γίγας, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Γῆς, μεθ' ἧς ἡ ἐπαφὴ ἐνίσχυε τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ὥστε νὰ προκαλῇ καὶ καταπαλαίῃ πάντα ξένον. Ὁ Ἡρακλῆς ἀπέπνιξεν αὐτὸν κρατήσας ἐπὶ πολὺ μετέωρον.

Ἀνταιοῦπολις. Ἀρχαία π. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου παρὰ τὸν Νεῖλον.

ἀνταληγεῖς (ἄνεμοι). Οἱ ἄνωθεν τῶν *ἀληγῶν* ἀνέμων σχηματιζόμενοι καὶ κατ' ἀντίθετον πρὸς αὐτοὺς διεύθυνσιν κινούμενοι ἄνεμοι.

Ἀνταλκίδας. Σπαρτιάτης. Τῷ 393 π.Χ. ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὸν σατράπην τῶν Σάρδεων Τιρίβαζον, ἵνα διαρρήξῃ τὰς φιλικὰς σχέσεις Ἀθηναίων καὶ Περσῶν, οὐ μόνον ἐπέτυχε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ συνῆψε πρὸς τοὺς Πέρσας συνθήκην, τὴν *Ἀνταλκίδειον εἰρήνην*, ἀναγνωρίζουσαν τὴν περσικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς μικρασιατικῆς ἠπείρου καὶ τῆς Κύπρου, καὶ ἔλαβε χρήματα πρὸς ἀνασυγκρότησιν τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου.

ἀνταλλαγή. Σύμβασις ἀμφοτεροβαρής, διὰ τῆς ὁποίας σκοπεῖται ἡ ἀνταλλαγὴ πράγματος ἀντὶ πράγματος (ὡς π.χ. ἑνὸς βιβλίου ἀντὶ ἑνὸς ὡρολογίου, μιᾶς οἰκίας ἀντὶ ἑνὸς ἀγροῦ).

ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν. Σύμβασις μεταξὺ δύο κρατῶν περὶ ἐκουσίας ἢ ἀκουσίας μεταναστεύσεως τῶν εἰς φυλετικάς, θρησκευτικὰς ἢ γλωσσικὰς μειονότητας ἀνηκόντων ὑπηκόων τοῦ ἑνὸς κράτους εἰς τὴν χώραν τοῦ ἑτέρου. Περὶ ἐκουσίας ἀνταλλαγῆς συνῆψεν ἡ Ἑλλὰς συμφωνίαν μετὰ τῆς Τουρκίας τῇ 13.5.1914 καὶ σύμβασιν (ἐν Νεΐγύ) μετὰ τῆς Βουλγαρίας τῇ 27.11.1919, περὶ ὑποχρεωτικῆς δὲ σύμβασιν μετὰ τῆς Τουρκίας ὑπογραφεῖσαν ἐν Λωζάννῃ τῇ 30.1.1923.

ἀντλλαγὴ τῆς ὕλης. Τὸ σύνολον τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν φαινομένων ἐφ' ὧν στηρίζονται αἱ διάφοροι λειτουργίαι δι' ὧν διατηροῦνται τὰ ὀργανικὰ ὄντα ἐν τῇ ζωῇ. Τὸ φυτὸν δεχόμενον ἁπλᾶς ἀνοργάνους ἑνώσεις (ὕδωρ, διοξείδιον ἄνθρακος) κατασκευάζει ἐξ αὐτῶν περιπλόκους ἐνοργάνους ἑνώσεις (λευκώματα, ὑδατάνθρακας, λίπη), τὸ δὲ ζῷον παραλαμβάνει τὰς ὕλας ταύτας ἢ ἀμέσως (φυτοφάγα) ἢ ἐμμέσως (σαρκοφάγα) καὶ ἀναλύει αὐτὰς πάλιν εἰς ἁπλᾶς ἑνώσεις (ὕδωρ, διοξείδιον ἄνθρακος, ἀμμωνίαν κλ.). Τοιουτοτρόπως διὰ τῶν ζώντων ὀργανισμῶν γίνεται διαρκὴς κυκλοφορία τῆς ὕλης διὰ τῆς ἀφομοιώσεως καὶ τῆς ἀναλύσεως (ἢ ἀνομοιώσεως).

ἀντλλάξιμος. Λέγεται περὶ προσώπου ὑπαγομένου εἰς τὰς διατάξεις τῶν συμβάσεων ἀνταλλαγῆς. Βλ. *ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν.*

ἀντανάκλασις. Βλ. **ἀνάκλασις.**

Ἀνταναρίβο ἢ **Ἀνταναρίβο.** Βλ. Ταναναρίβα.

Ἀντάντ (Entente). Ἡ κατὰ τὸ 1914 συναφθεῖσα πολιτικὴ φιλία μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἡ κυρίως ἀποκληθεῖσα *Ἐγκάρδιος Συνεννόησις*. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁ ὅρος, ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν, ἐσήμαινε τὸ σύνολον τῶν ἐναντίον τῆς Γερμανίας καὶ τῶν συμμάχων της συμμαχησάντων κρατῶν.

ἀνταπεργία. Βλ. **ἀποκλεισμός** (Πολ. Οἰκον.).

ἀνταπόδοσις. *(Ἠθικ.)* Ἀπόδοσις ἀγαθοῦ εἰς τὸν ἀγαθὰ ποιοῦντα ἢ κακοῦ εἰς τὸν ἐργαζόμενον κακά. ‖ *(Διεθν. Δίκ.)* Ἐξαναγκαστικὸν μέσον καθ' ὃ γίνεται κατά τινος κράτους χρῆσις ἐπιβλαβῶν μεθόδων ὁμοίων πρὸς τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐφαρμοζομένας.

ἀνταποκριτής. Ἄτομον ἔχον ἐντολὴν νὰ συλλέγῃ χρησίμους πληροφορίας περὶ τῶν συμβαινόντων ἐν ᾧ τόπῳ διαμένει καὶ νὰ μεταβιβάζῃ αὐτὰς εἰς τὸν ἐν ἄλλῳ τόπῳ διαμένοντα ἐντολέα (ἐφημερίδα, ἐμπορικὸν οἶκον κλ.).

Ἀντάρ (Ἰβν-Σεδὰχ-ἐλ-Ἀβσῆ). Εἷς τῶν περιφημοτάτων Ἀράβων ποιητῶν τῶν προϊσλαμικῶν χρόνων, ἀκμάσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ϛ΄ μ.Χ. αἰῶνος.

Ἀντάρης. Ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Σκορπίου, ἀστὴρ α΄ μεγέθους, ὀνομασθεὶς οὕτω διὰ τὴν κατὰ χρῶμα καὶ ἔντασιν φωτὸς ὁμοιότητά του πρὸς τὸν πλανήτην Ἄρην.

ἀνταρσία (ἐκ τοῦ *ἀνταίρομαι*). Ἔνοπλος ἐξέγερσις ἀριθμοῦ τινος πολιτῶν ἐναντίον καθεστῶτός τινος, ὑπὸ τὸ ὁποῖον θεωροῦσιν ἑαυτοὺς καταπιεζομένους.

ἀντάρτης. Ὁ μετέχων ἀνταρσίας. (Σώματα Ἑλλήνων ἀνταρτῶν ἔδρασαν ἰδίως κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα).

Ἀνταρτικόν (πρὸν Ζέλοβον). Ἔδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Φλωρίνης. Κάτ. 1136.

ἀνταφάλεια. Σύμβασις δι' ἧς ὁ ἀσφαλιστὴς ἀσφαλίζει παρ' ἑτέρῳ ἀσφαλιστῇ μέρος τῆς ἀναληφθείσης ὑποχρεώσεως.

Ἀντάτλας. *(Γεωγρ.)* Βλ. Ἄτλας.

ἀνταφυλαξίς. Εἰδικὴ θεραπευτικὴ πρὸς πρόληψιν ἢ καταπολέμησιν τῶν ἀφυλακτικῶν φαινομένων.

ἀντέγγραφον. Ἔγγραφον διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται ὅτι ἕτερον ὡρισμένον ἔγγραφον, δημόσιον ἢ ἰδιωτικόν, εἶνε εἰκονικόν. Τὰ ἀντέγγραφα συνήθως φυλάσσονται μυστικά, ὑποχρεοῦσι δὲ μόνον τοὺς συμβαλλομένους, τοὺς ὑπὸ τούτων ἐκπροσωπουμένους καὶ τοὺς καθολικοὺς αὐτῶν διαδόχους.

ἀντέγκλησις. Ἀμοιβαία πρόκλησις πρὸς ῥῆξιν· εἰδικώτερον, ἡ ὑπεράσπισις τοῦ ἐγκαλουμένου διὰ τῆς κατηγορίας τοῦ ἐγκαλοῦντος.

ἀντεισαγγελεύς. Δικαστικὸς λειτουργὸς προωρισμένος νὰ ἀναπληροῖ καὶ νὰ βοηθῇ τὸν εἰσαγγελέα.

ἀντεισήγησις. Εἰσήγησις πρὸς ἀπόκρουσιν ἄλλης εἰσηγήσεως.

ἀντεισηγητής. Λειτουργὸς τῆς στρατιωτικῆς ἢ τῆς ναυτικῆς δικαιοσύνης, προωρισμένος νὰ ἀναπληροῖ ἢ νὰ βοηθῇ τὸν εἰσηγητήν.

Ἀντεκέρα (Antequera). Π. τῆς Ἱσπανίας (ἐπαρχ. Μαλάγας). Κάτ. 32.000.

ἀντεμετικά. Θεραπευτικὰ μέσα δι' ὧν προλαμβάνεται ἢ καταστέλλεται ὁ ἔμετος (καταπότια πάγου, ὀξύποτα παγερά, ἀπόσταγμα μίνθης, ἁλκαλικὰ κ.ἄ.).

ἀντεμπρησμός. Ἐμπρησμὸς πρὸς τὸν σκοπὸν προλήψεως τῆς ἐξαπλώσεως πυρκαϊᾶς τινος, ὡς π.χ. εἰς πόλιν, ὅπου πρὸς παρεμπόδισιν ἐπεκτάσεως τοῦ πυρὸς προτιμᾶται ἡ καταστροφὴ κτιρίων τινῶν, ἢ εἰς πυρκαϊὰς δασῶν, ὅπου ἡ καταστροφὴ ἑνὸς τμήματος ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόσβεσιν τοῦ πυρὸς ἐλλείψει ὕλης.

ἀντένα. Βλ. **κεραία** καὶ **ἄντησις.**

ἀντένδειξις. Ἡ περὶ τοῦ ἐναντίου ἔνδειξις. ‖ *(Ἰατρ.)* Περίπτωσις κωλύουσα τὴν χρῆσιν ἐναντίον νόσου τινὸς τοῦ ἐνδεικνυομένου διὰ ταύτην θεραπευτικοῦ μέσου: *ἡ αἱμοσφαιρινουρία ἀποτελεῖ ἀντένδειξιν εἰς τὴν χρῆσιν κινίνης κατὰ τῆς ἑλονοσίας.*

ἀντένστασις. Ἔνστασις σκοποῦσα τὴν κατάρριψιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου προβληθείσης κατὰ τῆς ἀγωγῆς ἢ οἱουδήποτε ἄλλου ἰσχυρισμοῦ ἐνστάσεως.

ἀντεπίθεσις. Ἐπίθεσις ἀναλαμβανομένη ὑπὸ τοῦ ἀμυνομένου κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνεργουμένης κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως.

ἀντεπισκόπευσις. Ἡ διάταξις ὀχυρωματικοῦ ἔργου κατὰ τρόπον, ὥστε ὁ ἐσωτερικὸς αὐτοῦ χῶρος νὰ προστατεύηται μέχρις ὡρισμένης τινὸς ἐδαφικῆς ἀκτῖνος ἀπὸ τῶν βλεμμάτων καὶ βλημάτων τοῦ ἐχθροῦ, αἱ κυριώτεραι δὲ γραμμαὶ τῶν ὀχυρωμάτων νὰ καλύπτωνται τελείως ἀπὸ τῶν πλευροκοπικῶν βολῶν.

Ἄντερας. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος, παρὰ τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον, ἀριστερᾷ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον. Κάτ. 493.

ἀντεργάτης. Ὁ ἀρνούμενος τὰς ἀξιώσεις καὶ τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἀντιτιθέμενος εἰς τὸν ἀγῶνά της καὶ ἀντιπολιτευόμενος αὐτήν.

ἀντέρεισμα (τό· *Ἀρχιτεκτ.*). Ὑποστήριγμα, δοκὸς πρὸς στήριξιν ἐπισκευαζομένης ἢ κτιζομένης οἰκίας· ἐξωτερικὸς τοῖχος ὑποστηρίζων ἕτερον (βλ. *ἀντηρίς*). ‖ *(Σιδηροδρ.)* Τεμάχιον σιδηροδρομικῆς ράβδου, κεκαμμένον εἰς τὰ ἄκρα, ὅπερ εἰς τὰς καμπὰς καὶ τὰς διασταυρώσεις τῶν ὁδῶν ἀντιστηρίζει ἐσωθεν τὸν ὄγκον τοῦ ἐπισώτρου τοῦ τροχοῦ. ‖ *(Γεωλογ.)* Δευτερεύουσα ὀρεινὴ ἄλυσις ἐκτεινομένη καθέτως συνήθως ἢ καὶ λοξῶς πρὸς τὴν κυρίαν ἄλυσιν.

ἀντερί. Ποδῆρες ἔνδυμα ἐν εἴδει χειριδωτοῦ χιτῶνος, ἀνοικτὸν ἔμπροσθεν καὶ πορπούμενον πλαγίως, οἷον φοροῦσιν οἱ ἱερεῖς ὑπὸ τὸ ράσον. ‖ Ἔνδυμα σύνηθες, ἰδίως εἰς παλαιοτέρους χρόνους, ἐν Ἀνατολῇ καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Ἑβραίοις.

Ἀντέρως. Υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως, ἀδελφὸς τοῦ Ἔρωτος, πρὸς ὃν ἀντιτίθεται ὡς ἐκπροσωπῶν τὸν πρὸς ὁμοφύλους ἢ τὸν ἀτυχῆ ἔρωτα.

ἀντευκλείδειος (ἢ **μὴ εὐκλείδειος**) **γεωμετρία.** Γεωμετρία μὴ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν παραλλήλων ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ἡ συνήθης, «εὐκλείδειος» λεγομένη, γεωμετρία. Κατὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο: «ἂν δύο εὐθεῖαι τεμνόμεναι ὑπὸ τρίτης σχηματίζωσι μετ' αὐτῆς ἐσωτερικὰς γωνίας ἐχούσας ἄθροισμα μικρότερον τῶν δύο ὀρθῶν, αἱ εὐθεῖαι αὗται ἂν προεκταθῶσιν ἐφ' ἱκανὸν πρὸς τὸ μέρος τῶν γωνιῶν τούτων συναντῶνται».

ἀντέφεσις. Τὸ ἔνδικον μέσον δι' οὗ δύναται ὁ νικήσας ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ τῆς δικαιοδοσίας διάδικος νὰ προσβάλῃ τὴν ἀπόφασιν ἐφ' ὅσον ὁ ἀντίδικός του προσέβαλε ταύτην δι' ἐφέσεως.

'Αντζέλικο (Φρά). 'Ιταλὸς ζωγράφος. Βλ. 'Αγγελικός.

'Αντήνωρ. 1) *(Μυθολ.)* Τρώς, σύζυγος τῆς ἱερείας Θεανοῦς, ἀδελφῆς τῆς Ἑκάβης. Συμβουλεύει κατὰ τὴν 'Ιλιάδα τοὺς Τρῶας νὰ ἀποδώσωσι τὴν Ἑλένην εἰς τοὺς 'Ατρείδας. Κατὰ τὴν Αἰνειάδα ἔπλευσε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας εἰς τὴν 'Ιταλίαν καὶ ἵδρυσε τὸ Πατάβιον (τὴν σημερινὴν Πάδουαν).— 2) Γλύπτης καὶ χαλκοπλάστης 'Αθηναῖος τοῦ Ϛ' αἰῶνος.

ἀντηρίς. Στενὸν καὶ ὑψηλὸν τοιχίον, μὲ συνήθως κεκλιμένας τὰς ἐξωτερικὰς κόψεις, ὑποστηρίζον τὴν ἐξωτερικὴν παρειὰν ὑψηλοῦ τοίχου, συνήθης ἰδίᾳ εἰς τὴν γοτθικὴν καὶ τὴν ρωμανικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχιτεκτονικήν.

ἄντησις. Σύμπλεγμα ἐναερίως διατασσομένων ἀγωγῶν διὰ τὴν ἐκπομπὴν ἢ παραλαβὴν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάνσεων ἐν τῇ ἀσυρμάτῳ τηλεγραφίᾳ καὶ τηλεφωνίᾳ, κν. **ἀντέννα.**

ἀντηχεῖον. Κοίλωμα χρησιμεῦον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἤχων διὰ τῆς συνηχήσεως. Τὰ ξύλινα ἀντηχεῖα τῶν ἐγχόρδων ὀργάνων ἐνισχύουσι πάντας τοὺς ἤχους· ὀρειχάλκινα ἀντηχεῖα ἐνισχύοντα ἕνα μόνον ἦχον χρησιμεύουσι διὰ πειραματικὰς ἐρεύνας.

ἀντήχησις. 'Ενίσχυσις τοῦ ἤχου προερχομένη ἐξ ἀνακλάσεως αὐτοῦ ἐπὶ ἐπιφανείας ἀπεχούσης ὀλιγώτερον τῶν 17 μέτρων διὰ τοὺς μεμονωμένους κρότους ἢ τῶν 34 διὰ τοὺς ἐνάρθρους ἤχους. Ὁ ὅρος ἐγενικεύθη διὰ παντὸς εἴδους περιοδικὰς μεταβολάς, ὅπως εἶνε αἱ ἠλεκτομαγνητικαὶ κυμάνσεις.

ἀντί (τό). Βλ. **ἀντίον.**

ἀντιαλγικός. Λέγεται περὶ φαρμάκων καταπαυόντων τὸ ἄλγος.

ἀντιαναφυλαξία. Βλ. **ἀνταναφυλαξία.**

'Αντιάνειρα. 'Αμαζὼν ἡγεμονίς.

ἀντιαρθριτικός. Λέγεται περὶ φαρμάκων καταπολεμούντων τὴν ἀρθριτικὴν διάθεσιν.

ἀντιαρίνη. Βλ. **ἀντιαρίς.**

ἀντιαρίς. Γένος μορεοειδῶν φυτῶν τῶν 'Ινδομαλαισικῶν χωρῶν. *'Α. ἡ τοξικὴ* παράγει γάλα περιέχον δραστικώτατον δηλητήριον, τὴν *ἀντιαρίνην.*

ἀντιάς (ἡ· *'Ανατομ.*). Ἑτέρα ὀνομασία τῆς ἀμυγδάλης (βλ.λ.).

ἀντιασθματικός. Λέγεται περὶ τῶν κατὰ τοῦ ἄσθματος θεραπευτικῶν μέσων.

'Αντίβαρι. Πολίχνη τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Μαυροβουνίῳ, 3 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς 'Αδριατικῆς, μετὰ ἐλευθέρου λιμένος. Κάτ. 2500.

ἀντίβαρον. Βαρὺ ἀντικείμενον χρησιμεῦον πρὸς μερικὴν ἢ ὁλικὴν ἐξουδετέρωσιν ἄλλου βάρους ἢ ἄλλων ἐν γένει ἀντιδράσεων.

ἀντιβασιλεία. Ἡ ἄσκησις τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ὑπὸ ἑνὸς ἢ πλειόνων προσώπων ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος ἢ ἀνηλίκου ἢ ἀσθενοῦντος ἢ μακρὰν εὑρισκομένου βασιλέως.

ἀντιβασιλεύς, θηλ. **ἀντιβασίλισσα.** Ὁ ἐν βασιλευομένῃ χώρᾳ ἀσκῶν τὰ βασιλικὰ καθήκοντα κατὰ τὴν ἀπουσίαν ἢ τὴν ἀσθένειαν ἢ ἐν περιπτώσει ἀνηλικότητος τοῦ νομίμου ἀνωτάτου ἄρχοντος. ‖ Διοικητὴς μεγάλης ἐπαρχίας, ἰδίᾳ ἀποικιακῆς κτήσεως, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἔχει ἀναθέσει τὴν ἐν αὐτῇ ἄσκησιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας.

ἀντιβράχιον ἢ **πῆχυς.** Τὸ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος μέχρι τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς μέρος τοῦ ἄνω ἄκρου.

'Αντιγόνεια. Ὄνομα διαφόρων ἀρχαίων πόλεων, ὧν κυριωτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἐν Συρίᾳ, παρὰ τὸν 'Ορόντην, κτισθεῖσα τῷ 307 π.Χ.

'Αντιγόνεια (πρῴην *Μοράφτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 335.

'Αντιγόνεια Νέα. Ἕδρα κοιν. ἐν τῷ νομῷ Χαλκιδικῆς. Κάτ. 623.

'Αντιγόνη. Κόρη τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Οἰδίποδος, ἀδελφὴ τοῦ 'Ετεοκλέους καὶ τοῦ Πολυνείκους. Κατὰ τὴν παλαιοτέραν παράδοσιν, ὁ Οἰδίπους ἐγέννησεν αὐτὴν ἐκ τῆς Εὐρυγανείας, κατὰ μεταγενεστέραν δὲ ἐκ τῆς μητρὸς αὐτοῦ 'Ιοκάστης. 'Εχρησίμευσεν ὡς ὁδηγὸς εἰς τὸν διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν τυφλωθέντα πατέρα της. Καλύψασα διὰ χώματος τὸ πτῶμα τοῦ Πολυνείκους παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Κρέοντος ἐτάφη πρὸς τιμωρίαν ζῶσα. Ὁ Σοφοκλῆς ἀπηθανάτισεν αὐτὴν ὡς ἰδεώδη τύπον γυναικείου ἡρωϊσμοῦ καὶ ἀγάπης εἰς τὰ δράματα «'Αντιγόνη» καὶ «Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ».

'Αντιγόνη. Μία τῶν μειζόνων Πριγκιποννήσων.

ἀντιγόνον ἢ **ἀντίγονον.** Βλ. **ἀντίσωμα.**

'Αντιαρίς

'Αντίγονος. Τρεῖς Μακεδόνες βασιλεῖς: 1) Ὁ ἐπιλεγόμενος *Κύκλωψ* ἢ *Μονόφθαλμος* ἢ *Ἑτερόφθαλμος*, εἷς τῶν στρατηγῶν τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου. Ἔλαβε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ 'Αλεξάνδρου τὴν Μεγάλην Φρυγίαν, τὴν Παμφυλίαν καὶ τὴν Λυκίαν καὶ κατώρθωσεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἑνώσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἀσιατικὸν κράτος ἐκείνου. Τῷ 305 π.Χ. ἔλαβε μετὰ τοῦ υἱοῦ του Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ τῷ 301 ἔχασεν εἰς ἡλικίαν 81 ἐτῶν βασίλειον καὶ ζωὴν ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου καὶ τῶν τούτου συμμάχων κατὰ τὴν ἐν 'Ιψῷ τῆς Φρυγίας μάχην.—2) Ὁ ἐπιλεγόμενος *Γονατᾶς*, υἱὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. 'Ανῆλθε 276 π.Χ. τὸν μακεδονικὸν θρόνον, ἐπολέμησε 273 κατὰ τοῦ Πύρρου, ἀπέθανεν ὀγδοηκοντούτης τῷ 240.—3) Ὁ ἐπιλεγόμενος *Δώσων*, υἱὸς Δημητρίου τοῦ Καλοῦ, υἱοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἐβασίλευσε 229-221 π.Χ., τὸ πρῶτον ὡς ἀντιβασιλεύς, εἶτα ὡς βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. 'Ηνάγκασε τοὺς Σπαρτιάτας διὰ τῆς ἐν Σελλασίᾳ νίκης 221 νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν μακεδονικὴν ἡγεμονίαν.

'Αντίγονος. Εἷς τῶν Μακκαβαίων, βασιλεὺς τῶν 'Ιουδαίων ἀπὸ τοῦ 40 μέχρι τοῦ 37 π.Χ., ὅτε ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου ἀπεκεφαλίσθη ἐν 'Αντιοχείᾳ.

'Αντίγονος (πρῴην *Κιοσελέρ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 619.

ἀντιγόριον. Χρῖσμα, δι' οὗ οἱ κεραμεῖς ἀλείφουσι τὰ πήλινα ἀγγεῖα.

'Αντίγουα (Antigua). Μία τῶν Μικρῶν 'Αντιλλῶν, ἀγγλικὴ (280 τ.χλμ., 30.000 κάτ.).

ἀντιδάκτυλος. Ὁ ἀντίχειρ. ‖ *(Μετρ.)* Ὁ ἀνάπαιστος, ὡς ἀντίστροφος τοῦ δακτύλου.

ἀντίδικος. Ἕκαστος τῶν διαδίκων ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἐπιδιώκοντας ἐν τῇ δίκῃ τὸν ἀντίθετον σκοπόν.

ἀντιδιφθεριτικός. Βλ. **διφθερῖτις.**

ἀντίδοτον. Πᾶσα οὐσία ἔχουσα τὴν ἰδιότητα νὰ ἐξουδετεροῖ τὴν ἐνέργειαν δηλητηρίου τινὸς ἐν τῷ ὀργανισμῷ, κν. **ἀντιφάρμακον.**

'Αντιδραγονέρα. Νησὶς παρὰ τὴν Δραγονέραν, ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

ἀντίδρασις. 'Εν γένει πᾶσα ἐνέργεια τείνουσα νὰ ἐξουδετερώσῃ ἄλλην ἐνέργειαν. ‖ *(Φυσιολ.-*

Ψυχολ.) Πᾶσα ἐνέργεια ἐπακολουθοῦσα εἴς τι ἐρέθισμα. ‖ *(Χημ.)* Πᾶν τὸ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως οὐσίας ἐπὶ ἑτέρας παραγόμενον φαινόμενον, εἰδικώτερον δὲ πᾶσα ἐκδήλωσις φαινομένων χαρακτηριζόντων σῶμά τι, προκαλουμένη διὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως ἑτέρου σώματος γνωστῆς συστάσεως λεγομένου *ἀντιδραστηρίου.*

ἀντιδραστήριον. *(Χημ.)* Βλ. *ἀντίδρασις.*

ἀντιδυσεντερικός. Βλ. *δυσεντερία.*

ἀντίδωρον. Ὁ ἡγιασμένος ἄρτος, ὁ διδόμενος εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἀντὶ τῶν θείων δώρων.

ἀντιεχιδνικὸς ὀρός. 'Ορὸς τοῦ Calmette προλαμβάνων τὴν ἐκ δήγματος ἐχίδνης δηλητηρίασιν.

ἀντιθάλαμος. Θάλαμος, δι' οὗ κατ' ἀνάγκην διέρχεταί τις ὅπως εἰσέλθῃ εἰς ἄλλον θάλαμον οἰκήματος.

ἀντιθερμικός. Βλ. **ἀντιπυρετικός.**

ἀντίθεσις. *(Λογ.)* Ἡ σχέσις ἐννοιῶν ἢ κρίσεων αἵτινες ἀποκλείουσιν ἀλλήλας.

ἀντίθεσις πλανήτου ἢ **σελήνης.** Ἡ περίπτωσις καθ' ἣν πλανήτης τις ἢ ἡ σελήνη εὑρίσκεται ὡς πρὸς τὴν Γῆν εἰς θέσιν ἀντίθετον ἐκείνης εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ὁ Ἥλιος.

ἀντιθυρεοειδίνη. 'Ορὸς αἵματος ζῴου οὗ ἔχει ἐξαιρεθῆ ὁ θυρεοειδὴς ἀδήν· ἐσωτερικὸν φάρμακον κατὰ τῆς βαζεδωφείου νόσου.

'Αντικάλαμον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 405.

ἀντικαταστατὰ πράγματα. Τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα ἐν ταῖς συναλλαγαῖς λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κατὰ ποσότητας, ἤτοι μετροῦνται, ἀριθμοῦνται ἢ ζυγίζονται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀναντικατάστατα ἢ κατ' εἶδος ὡρισμένα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται δι' ἀτομικῶν γνωρισμάτων. 'Αντικαταστατὰ εἶνε ὁ σῖτος, ὁ οἶνος, τὰ χρήματα κλ., ἀναντικατάστατα δὲ ὁ ἵππος, ἡ εἰκών, ἡ ἅμαξα κλ.

ἀντικατοπτρισμὸς ἢ **κατοπτρισμὸς ἀτμοσφαιρικός.** Φαινόμενον ἀτμοσφαιρικῆς διαθλάσεως διὰ μέσου στρωμάτων ἀέρος διαφόρου πυκνότητος, σύνηθες εἰς τὰς θερμὰς χώρας, ἰδίως εἰς τὰς ἀμμώδεις πεδιάδας τῆς Αἰγύπτου. 'Αντικείμενα μακρὰν εὑρισκόμενα φαίνονται ἀνεστραμμένα, προκαλοῦντα τὴν ἀπατηλὴν ἐντύπωσιν τῆς ὑπάρξεως ἱσταμένων ὑδάτων, ἢ φαίνονται αἰωρούμενα.

ἀντικειμενικὴ γενική. *(Γραμμ.)* Γενικὴ δηλοῦσα τὸ ἀντικείμενον, συντασσομένη μετὰ ρηματικῶν οὐσιαστικῶν προσηγορικῶν τοῦ δρῶντος (π.χ. ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου) ἢ μετὰ ρηματικῶν ἐπιθέτων τοῦ δρῶντος (π.χ. ἄγευστος ἐλευθερίας).

ἀντικειμενικὸς φακός. Ὁ πρὸς τὸ μέρος τοῦ παρατηρουμένου ἀντικειμένου ἐστραμμένος φακὸς ὀπτικοῦ ἐργαλείου· ἄλλως **ἀντοφθάλμιος.**

ἀντικείμενον. *(Γραμμ.)* Λέξις, φράσις ἢ περίοδος τιθεμένη ἐν ἀμέσῳ ἐξαρτήσει ἀπὸ ρήματός τινος καὶ σημαίνουσα πρόσωπον, πρᾶγμα, ἔννοιαν κλ., πρὸς ὃ μεταβιβάζεται ἀπ' εὐθείας ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος. ‖ *(Φιλοσ.)* Τὸ ἀνεξαρτήτως τῆς ἡμετέρας γνώσεως ὑπάρχον, τὸ προκαλοῦν ἐν ἡμῖν τὸ αἴσθημα. Τὸ ἀντίθ. *ὑποκείμενον.*

'Αντικέρια (τά). Δύο νησῖδες *('Αντίκερος* καὶ *Δρῦμο)* Δ τῆς 'Αμοργοῦ. Βλ. **Κουφονήσια.**

'Αντίκερος. Νησίς. Βλ. **Κουφονήσια.**

ἀντίκλητος. Εἰδικὸς πληρεξούσιος διοριζόμενος κατὰ τὴν διάρκειαν δίκης τινὸς ὑπὸ τοῦ ἐκτὸς τῆς ἕδρας τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου διαμένοντος διαδίκου.

ἀντίκλινον. *(Γεωλ.)* Τὸ ἔξαρμα ἐδαφικῆς πτυχῆς, τ.ἔ. τὸ κύρτωμα αὐτῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κοίλωμα, τὸ ὁποῖον καλεῖται *σύγκλινον.*

ἀντικνήμιον. Τὸ ὀπίσθιον καὶ λεπτότερον ὀστοῦν κνήμης, ἡ περόνη.

ἀντικόρυφον ἢ (ἀραβ.) **ναδίρ.** Τὸ σημεῖον τῆς οὐρανίας σφαίρας ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τὸ *κατακόρυφον* ἢ *ζενίθ.*

'Αντικόστη (Anticosti). Ν. ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἀνήκουσα εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἀποικίαν τῆς Νέας Γῆς, σχεδὸν ἀκατοίκητος. Ἔκτ. 8150 τ.χλμ.

'Αντίκουφος. 'Ακρωτ. εἰς τὸν κόλπον Κασσάνδρας. Βλ. *Κουφός.*

ἀντικρυστής. Ὑπάλληλος χρηματιστοῦ ἐνεργῶν ὡς ἐκπρόσωπος καὶ διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ.

'Αντικύθηρα (τά). Νησὶς μεταξὺ Κυθήρων καὶ Κρήτης, ὑπαγομένη εἰς τὴν ἐπαρχ. Κυθήρων ('Αττικῆς καὶ Βοιωτίας), τὰ ἀρχαῖα **Αἴγιλα,** κν. **Τσιριγότο** καὶ **στοὺς Λιούς.** Κάτ. 322. Κατῳκήθη ὑπὸ Σφακιανῶν φυγόντων ἐκ Κρήτης μετὰ τὴν κατάληψιν ταύτης ὑπὸ τῶν Τούρκων. Παρ' αὐτὴν ἀνεσύρθησαν τῷ 1900 ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης πολλαὶ ἀρχαιότητες *(ἔφηβος τῶν 'Α.).* Πρωτ. *Ποταμός.*

ἀντικυκλών (ὁ). 'Ατμοσφαιρικὴ κατάστασις καθ' ἣν ἔν τινι μεγάλῃ περιοχῇ ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις βαίνει κατὰ ζώνας αὐξανομένη πρὸς τὸ κέντρον. Οἱ ἀντικυκλῶνες διακρίνονται εἰς μονίμους καὶ προσωρινούς, σημειοῦνται δὲ εἰς τοὺς μετεωρολογικοὺς χάρτας ὡς *περιοχαὶ ὑψηλῆς πιέσεως* ἢ *βαρομετρικὰ μέγιστα.* Αἱ κεντρικαὶ περιοχαὶ τῶν ἀντικυκλώνων χαρακτηρίζονται ὑπὸ ὡραίου καιροῦ, ὑπὸ χαμηλῶν θερμοκρασιῶν κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἄνοιξιν καὶ ὑψηλῶν κατὰ τὸ θέρος. Βλ. καὶ *κυκλών.*

'Αντίκυρα. 'Αρχαία π. τῆς Φωκίδος ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ.

ἀντίλαμβδα (τό). Σημεῖον <, τὸ ὁποῖον ἐτίθετο ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις πρὸς διάκρισιν τῶν παρατιθεμένων χωρίων ἄλλου συγγραφέως. 'Εξ αὐτοῦ προῆλθον τὰ νῦν ἐν χρήσει *εἰσαγωγικά: « ».*

ἀντιλήπτωρ. Τὸ πρόσωπον ὅπερ διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἵνα, ἐνεργοῦν ὡς εἰδικὸς κηδεμὼν ἀτόμου ἀμφιβόλου διανοητικῆς καταστάσεως ἢ ἀσώτου, δίδῃ ἢ ἀρνῆται τὴν συναίνεσίν του εἰς ὡρισμένας πράξεις περιουσιακοῦ χαρακτῆρος, ἄνευ τῆς ὁποίας αὗται δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι κῦρος.

ἀντίληψις. *(Φιλοσ.)* Ἡ ἐνέργεια δι' ἧς ἐκ στοιχείων κατ' αἴσθησιν ἐγγινομένων ἢ ἀναπλαττομένων παράγομεν τὰς παραστάσεις· αὐτὸ τὸ προϊὸν τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, ἡ παράστασις ἥτις γίνεται ἀντιληπτή. ‖ *(Νομ.)* Ἡ νομικὴ κατάστασις τοῦ τιθεμένου ὑπὸ ἀντιλήπτορα (βλ.λ.).

'Αντιλίβανος. Ὄρος τῆς Συρίας, ἐκτεινόμενον σχεδὸν παραλλήλως τῷ Λιβάνῳ ἐκ ΒΑ πρὸς ΝΔ (ὕψος 2339 μ.).

'Αντίλλαι ἢ **Δυτικαὶ 'Ινδίαι.** Μεγάλη ὁμὰς νήσων μεταξὺ τῆς Β. καὶ τῆς Ν. 'Αμερικῆς, ἐκτεινομένων εἰς μῆκος 3400 χλμ. ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. 'Ορινόκου τῆς Βενεζουέλας καὶ ἐχουσῶν ἐν ὅλῳ ἐπιφάνειαν 231.030 τ.χλμ. καὶ 8.400.000 κατ. Διαιροῦνται εἰς τὰς λεγομένας *Μεγάλας 'Α. (Κούβα, 'Ιαμαϊκή, Ἀΐτη* καὶ *Πόρτο-Ρίκο)* καὶ τὰς λεγομένας *Μικρὰς 'Α.* Εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον νῆσοι ὀρειναὶ (ἐπὶ τῆς Ἀΐτης μέχρι ὕψους 3140 μ.), τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν (Ἅγιος Βικέντιος, Μαρτινίκα) φέρουσιν ἐνεργὰ ἠφαίστεια. Κλῖμα τροπικὸν μετὰ

συχνῶν κυκλώνων. Κάτοικοι τό 1/8 λευκοί, οἱ δὲ λοιποὶ ἔγχρωμοι (Νέγροι, μιγάδες, Ἰνδοί, ἐλάχιστοι Ἐρυθρόδερμοι). Κύρια προϊόντα: ζάχαρις, καφές, καπνά, καρποί, βάμβαξ, ἀρτύματα, βαφικὰ ξύλα, μεταλλεύματα σιδήρου. Πολιτικῶς τὸ Α. ἤμισυ τῆς Αἴτης ἀποτελεῖ τὴν ἀνεξάρτητον Δομινικανὴν Δημοκρατίαν, ἡ Κούβα καὶ τὸ Δ. ἤμισυ τῆς Αἴτης εἶνε κράτη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, αἱ δὲ λοιπαὶ νῆσοι ἀνήκουσιν εἰς διάφορα κράτη (Ἡνωμ. Πολιτείας, Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Ὁλλανδίαν).

ἀντιλόπη. Γένος κοιλοκεράτων μηρυκαστικῶν φερόντων κέρατα κεκαμμένα ἑλικοειδῶς ἢ ἐν εἴδει λύρας καὶ ζώντων εἰς τὰς στέππας τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐν ταῖς θερμαῖς χώραις τῆς Ἀσίας. Λίαν ταχύποδα. Μῆκος σώματος 1,10-1,30 μ. Θηρεύονται διὰ τὸ κρέας, τὸ δέρμα καὶ τὰ κέρατά των.

ἀντιλυσσικός. Ὁ κατὰ τῆς λύσσης ὠφελῶν (θεραπεία: ἐμβολιασμός).

Ἀντιμάχεια. Κώμη τῆς νήσου Κῶ. Ὑπέστη μεγίστας ζημίας ὑπὸ καταστρεπτικοῦ σεισμοῦ τῷ 1925. Ἀρχαιότητες.

Ἀντίμαχος. Δύο βασιλεῖς τῆς Βακτριανῆς κατὰ τὸν Β΄ π.Χ. αἰῶνα.

Ἀντίμαχος ὁ Κολοφώνιος. Ἕλλην ποιητὴς μέσων Ε΄ π.Χ. αἰῶνος. Ἔπος «Θηβαΐς».

Ἀντίμηλος ἢ Ἐρημόμηλος. Βραχώδης ἔρημος νησὶς εἰς τὰ ΒΔ τῆς Μήλου.

ἀντιμήνιον. Τεμάχιον ὑφάσματος φέρον θρησκευτικὰς εἰκόνας, καὶ μάλιστα τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ χρησιμεῦον ἀντὶ Ἁγίας Τραπέζης, ὅταν τελῆται ἐκκλησιαστικὴ λειτουργία εἰς μέρος ἔνθα δὲν ὑπάρχει Ἁγία Τράπεζα. Ἄλλοτε κατεσκευάζοντο ἀντιμήνσια καὶ ἐκ πλακὸς ἢ σανίδος.

ἀντιμιλιταρισμός. Διάθεσις ἢ δόγμα ἐναντίον τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος καὶ τῶν στρατιωτικῶν μεθόδων.

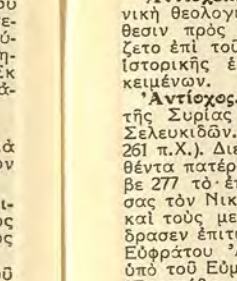

Ἀντίνοος

ἀντιμονή. *(Ναυτ.)* Ἡ κίνησις τοῦ πλοίου ὅταν τοῦτο καταληφθῆ ὑπὸ σφοδρᾶς θυέλλης ἀναγκάζεται πρὸς ἀποφυγὴν ζημιῶν νὰ πλέῃ μὲ ταχύτητα ἠλαττωμένην εἰς τὸ δυνατὸν ὄριον, ἀντίπρωρον πρὸς τὸν ἄνεμον. Κν. **τραβέρσο**.

ἀντιμόνιον (stibium). Στοιχεῖον ἀμέταλλον, λευκόφαιον, μεταλλικῆς λάμψεως, ἀτομικοῦ βάρους 120,2 καὶ ἔχον σύμβολον Sb. (Ὑπό τινων κατατάσσεται, ὡς ἐκ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν μετάλλων). Ἀπαντᾷ ἐν τῇ φύσει ἡνωμένον μετὰ θείου ὡς ἀντιμονίτης, τὸ *στίμμι* τοῦ Διοσκορίδου. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 6,67, τήκεται εἰς 630,7° καὶ ἐξατμίζεται εἰς 1450°. Ἐν κράματι μετὰ μετάλλων σκληρύνει ταῦτα· τοιαῦτα κράματα εἶνε τὸ λεγόμενον βρεττανικὸν μέταλλον, τὸ μέταλλον τῶν τυπογραφικῶν στοιχείων (μόλυβδος, ἀντιμόνιον καὶ ψευδάργυρος), τὸ μέταλλον τῶν ἐκ κασσιτέρου σκευῶν καὶ ὁ μόλυβδος τῶν πολεμικῶν βλημάτων. Αἱ ἑνώσεις τοῦ ἀντιμονίου εἶνε γενικῶς δηλητηριώδεις. Τὸ *τρυθειοῦχον ἀ.* χρησιμεύει εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ μίγματος δι' οὗ ἐπιχρίουσι τὰ πλευρὰ τῶν πυρείων ἀσφαλείας.

ἀντιμονίτης. Τὸ κυριώτατον ὁρυκτὸν τοῦ ἀντιμονίου, θειοῦχον ἀντιμόνιον ($Sb_2 S_3$). Εὑρίσκεται παρ' ἡμῖν εἰς Πήλιον καὶ εἰς τὰ βόρεια τῆς Χίου, ἔνθα καὶ ἀπαντᾶται ἐπ' αὐτοῦ ὡς κίτρινον ἐπάνθημα ὁ *ἀντιμονόλιθος* ἢ *ἀντιμονιακὴ ὤχρα*.

ἀντιμωλία. Ἡ ἀντιπαράστασις. *(Νομ.) Κατ' ἀντιμωλίαν* διεξάγεται ἡ πρὸ δικαστηρίου συζήτησις, καθ' ἣν παρίστανται πάντες οἱ διάδικοι καὶ ὑποβάλλουσι τὰ δικαιολογήματα αὐτῶν.

ἀντινώτιος. Ἀνώτατος ἐν τῷ Πολεμικῷ ναυτικῷ βαθμός, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ ἀντιστρατήγου.

ἀντινευρικός. Λέγεται περὶ φαρμάκων διδομένων πρὸς καταστολὴν τῆς ἠδεημένης ἐγερσιμότητος τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Ἀντινίτσα. Ὄρος Β τῆς Λαμίας, 1144 μ.ὑ.ἐ.θ.

ἀντινομία. Ἡ ὕπαρξις ἀντιφασκουσῶν διατάξεων ἐν τῷ συστήματι τοῦ Δικαίου ἢ ἐν ἰδιαιτέρῳ τινὶ νόμῳ. *|| (Φιλοσοφ.)* Ἡ διαφωνία λόγων οἵτινες, ὄντες ἀντιφατικοί, φαίνονται ἐν τούτοις ἐξ ἴσου ἰσχυροί.

ἀντινομιστικί. Αἱρετικοὶ τῶν πρώτων μ.Χ. αἰώνων, ὡς καὶ τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἀρνούμενοι τὴν χρησιμότητα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ συνεπῶς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἀντίνοος. Περικαλλὴς νεανίας ἐκ Κλαυδιουπόλεως τῆς Βιθυνίας, εὐνοούμενος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ἐπνίγη κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τὸν Νεῖλον τῷ 130 μ.Χ. Ὁ Ἀδριανὸς τιμῶν τὴν μνήμην του ἵδρυσεν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ναούς, ὠνόμασεν ἐξ αὐτοῦ ἕνα τῶν ἀστερισμῶν (τῷ 122), ἔκτισε τὴν πόλιν Ἀντινούπολιν ἐν τῇ Μέσῃ Αἰγύπτῳ καὶ συνέστησεν ἀγῶνας οὓς ἐκάλεσεν *Ἀντινόεια*. Ἐκ τῶν ἀναπαραστάσεων αὐτοῦ σώζονται ἀγάλματα καὶ προτομαί.

Ἀντινούπολις. Βλ. *Ἀντίνοος*.

ἀντινύκτης (ὁ). Ὄρος βυζαντινὸς διὰ τὰ ξύλινα στηρίγματα τῶν ξυλοτύπων (καλουπίων) τῶν τρούλλων.

ἀντιξιφισμὸς καὶ **ἀντισπαθισμός.** Ξιφισμὸς ἢ σπαθισμὸς ἐκτελούμενος ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀπόκρουσιν ἐπιθέσεως τοῦ ἀντιπάλου.

Ἄντιον. Ἀρχαία π. ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Λατίου, ἐξοχικὸν ἐνδιαίτημα τῶν Ρωμαίων, τὸ σημερινὸν Ἄντσιο (5000 κατ.).

ἀντίον. Ἓν τῶν ἐργαλείων τοῦ ὑφαντουργικοῦ ἱστοῦ, ξύλον ἐφ' οὗ τυλίσσεται τὸ ὑφασμένον πανίον, κν. τὸ **ἀντὶ τοῦ** ἀργαλειοῦ.

ἀντιόξινος. Ὁ ἐξουδετερῶν τὰ ὀξέα, τὰς ὀξυρεγμίας.

Ἀντιόπη. *(Μυθολ.)* Θυγάτηρ τοῦ βοιωτικοῦ ποτ. Ἀσωποῦ ἢ Νυκτέως, τεκοῦσα ἐκ τοῦ Διὸς τοὺς διδύμους Ἀμφίονα καὶ Ζῆθον, κατόπιν σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Σικυῶνος Ἐπωπέως. Ὁ πατήρ της ἀποθνήσκων ἀνέθηκε τὴν τιμωρίαν της εἰς τὸν ἀδελφόν του Λύκον, ὅστις ἐφόνευσε τὸν Ἐπωπέα, αὐτὴν δὲ ἠχμαλώτισε καὶ παρέδωσεν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Δίρκην, ἵνα τὴν βασανίσῃ. Ἡ Ἀ. ὅμως διέφυγε τῶν χειρῶν ταύτης, οἱ δὲ υἱοί της ἐφόνευσαν τὴν Δίρκην, δέσαντες αὐτὴν ἐπὶ τῶν κεράτων ἀγρίου ταύρου.

Ἀντιόχεια. Ὄνομα 23 πόλεων, κτισθεισῶν ἢ ἐπανιδρυθεισῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων βασιλέων τῆς Συρίας. Ἐκ τούτων κυριωτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ τοῦ ποτ. Ὀρόντου, ἱδρυθεῖσα 300 π.Χ. ὑπὸ τοῦ βασιλέως Σελεύκου Α΄ τοῦ Νικάτορος πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀντιόχου, μία τῶν πλουσιωτάτων πόλεων τῆς ἀρχαιότητος, ἕδρα τῶν Σελευκιδῶν καὶ βραδύτερον τοῦ Ρωμαίου ἐπιτρόπου, εἶτα τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀ., περίφημον πνευματικὸν κέντρον. Μετὰ τὴν καταστροφήν της ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Χοσρόου 540 μ.Χ. καὶ τὴν κατάκτησίν της ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν 638 ἡ πόλις περιέπεσεν εἰς παρακμήν. Ἀπελευθερωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ ἔπεσε 1034 πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῷ 1098 περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Σταυροφόρων, ὅτε καὶ

ἱδρύθη ἡ *ἡγεμονία τῆς Ἀ.* ὑπὸ τὸν Νορμανδὸν Βοημοῦνδον. Ἡ ἡγεμονία κατελύθη 1253 ὑπὸ τῶν Μαμελούκων, διὰ δὲ τοῦ σουλτάνου Σελὴμ ἡ Ἀ. περιῆλθε 1516 εἰς τὴν Τουρκίαν· ὑπὸ ταύτην δὲ παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁπότε ὑπὸ τὴν κατ' ἐντολὴν τῆς Κ.Τ.Ε. διοίκησιν τῆς Γαλλίας. Σήμερον ἡ Ἀ. (ἀραβιστὶ Ἀντάκια) εἶνε μικρὰ π. μὲ 23.000 κατ. καὶ σημαντικὴν μεταξουργίαν.

Ἀντιοχείας Ἐκκλησία. Ἡ πρώτη μεγάλη Ἐκκλησία, ἱδρυθεῖσα ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου Ἀντιοχείᾳ μετὰ τὴν διασπορὰν τῶν Ἀποστόλων ἐξ Ἱεροσολύμων, ἐπακολουθήσασαν τὸν κατὰ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου διωγμόν. Ταχέως κατέστη σπουδαιότατον κέντρον διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἤκμασε καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα ὑπὸ ἐξόχους ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τοῦ Γ΄ αἰῶνος ὑπὸ πατριάρχας. Τὸ πατριαρχεῖον τῆς Ἀ. κατεῖχον οἱ Ἕλληνες μέχρι τοῦ 1833, ὅτε ὁ Ἕλλην πατριάρχης Σπυρίδων ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἐντοπίου ἀραβοφώνου.

Ἀντιοχείας Θεολογικὴ Σχολή. Παλαιοχριστιανικὴ θεολογικὴ κατεύθυνσις ἡ ὁποία, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἀλεξανδρινὴν σχολήν, ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ γράμματος καὶ τῆς ἱστορικῆς ἑρμηνείας τῶν ἱερῶν κειμένων.

Ἀντίοχος. Ὄνομα βασιλέων τῆς Συρίας ἐκ τοῦ γένους τῶν Σελευκιδῶν. 1) *Ὁ Α΄, ὁ Σωτήρ* (324-261 π.Χ.). Διεδέχθη τὸν δολοφονηθέντα πατέρα του τῷ 281 καὶ ἔλαβε 277 τὸ ἐπώνυμον *Σωτήρ*, νικήσας τὸν Νικομήδην τῆς Βιθυνίας καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ Γαλάτας. Ἔδρασεν ἐπιτυχῶς ἐν τῇ πέραν τοῦ Εὐφράτου Ἀνατολῇ, ἀλλ' ἠττήθη ὑπὸ τοῦ Εὐμένους τῆς Περγάμου. Ἐφονεύθη τῷ 261 ὑπὸ Γαλάτου ἐν μάχῃ. — 2) *Ὁ Β΄, ὁ Θεός*, υἱὸς τοῦ Α΄ (286-246 π.Χ.). Ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Βυζαντινούς, Ἡρακλειώτας, Βιθυνούς, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ἠλευθέρωσε τὴν Μίλητον, τὴν Ἔφεσον, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐπωνόμασαν αὐτὸν *Θεόν*, καὶ πᾶσας τὰς μικρασιατικὰς ἑλληνικὰς πόλεις· ἀπώλεσεν ὅμως τὴν Βακτριανὴν καὶ τὴν Παρθίαν. Ἀπέθανε, κατὰ τινας δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τῆς συζύγου του Λαοδίκης. — 3) *Ὁ Γ΄, ὁ Μέγας* (242-187 π.Χ.), υἱὸς Σελεύκου Β΄ τοῦ Καλλινίκου. Τῷ 223 διεδέχθη τὸν δολοφονηθέντα Σέλευκον τὸν Γ΄. Διὰ τῆς στρατηγικῆς ἱκανότητός του ἐπανήγαγε τὸ κλονιζόμενον κράτος τῶν Σελευκιδῶν εἰς τὴν προτέραν του ἰσχὺν καὶ τὴν τεραστίαν του ἔκτασιν. Ἐνίκησε 221-219 τοὺς Αἰγυπτίους καὶ κατέκτησε 219 καὶ 218 τὴν Κοίλην Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην. Ἐκτείνας τὴν δρᾶσιν καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην ἦλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὴν Ρώμην, ἠττήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ τοῦ συμμαχήσαντος πρὸς αὐτὴν Φιλίππου Ε΄, τῷ 191 ἐν Θερμοπύλαις καὶ τῷ 190 παρὰ τὴν Μαγνησίαν τοῦ Σιπύλου, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁλόκληρον τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου Ἀσίαν. Ἐφονεύθη ὑπὸ ἰθαγενῶν ἐν Ἐλυμαΐδι. — 4) *Ὁ Δ΄, ὁ Ἐπιφανής*, υἱὸς Ἀ. τοῦ Μεγάλου, βασιλεύσας 175-164 π.Χ. Ἐπέτυχε πλήρη κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐστέφθη ἐν Μέμφιδι βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου (170). Ἐνήργησε τὸν παντὶ σθένει ἐξελληνισμὸν τῶν Ἰουδαίων καὶ μετέτρεψε τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος εἰς ναὸν τοῦ Διός. Ἡ τυραννία του προεκάλεσε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Μακκαβαίων, ἧτις κατέληξεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἰουδαίων. — 5) *Ὁ Ε΄, ὁ Εὐπάτωρ* (173-162 π.Χ.), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τῷ 164 ἀνηγορεύθη βασιλεύς, μόλις ἐννεαετής, καὶ τῷ 163 ἔλαβε μέρος εἰς ἐκστρατείαν κατὰ Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος τοῦ θρόνου Δημητρίου. — 6) *Ὁ Στ΄, ὁ Ἐπιφανὴς* ἢ *Διόνυσος* (146-135 π.Χ.). Υἱὸς τοῦ σφετεριστοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α΄ τοῦ Βάλα. Ἐδολοφονήθη δεκαετής. — 7) *Ὁ Ζ΄, ὁ Εὐεργέτης*, λεγόμενος *Σιδητής* (164-129) π.Χ., υἱὸς Δημητρίου Α΄ τοῦ Σωτῆρος, ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τῷ 133. Κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκρήμνισε τὰ τείχη αὐτῆς, ἐδείχθη ὅμως ἀνεξίθρησκος, διὸ ἐπωνομάσθη *Εὐσεβής*. Τῷ 130 π.Χ. κατέλαβε τὴν Βαβυλῶνα. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἠττήθη καὶ ἐφονεύθη. — 8) *Ὁ Η΄, ὁ Ἐπιφανὴς-Φιλομήτωρ-Καλλίνικος* ὁ ἐπιλεγόμενος *Γρυπός* (141-95 π.Χ.), υἱὸς Δημητρίου τοῦ Β΄ τοῦ Νικάτορος. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἀθήναις. Τῷ 121 ἀνακαλύψας τὴν μητέρα του Κλεοπάτραν θέλουσαν νὰ δηλητηριάσῃ αὐτόν, τὴν ἐξηνάγκασε νὰ πίῃ αὐτὴ τὸ φάρμακον. Οἱ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀγῶνες κατεπόνησαν τὸ κράτος καὶ ἔδωκαν εἰς τοὺς Ρωμαίους εὐκαιρίαν νὰ καταλάβωσι τὴν Κιλικίαν (103). — 9) *Ὁ Θ΄, ὁ Φιλοπάτωρ* (135-95 π.Χ.), ὁ ἐπιλεγόμενος *Κυζικηνός*, ὡς διαγαγὼν τὴν παιδικήν ἡλικίαν ἐν Κυζίκῳ, υἱὸς Ἀ. τοῦ Ζ΄. Διεξήγαγε τὸν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καταστρεπτικὸν πόλεμον, τῷ δὲ 95 περιεπλέχθη εἰς πόλεμον πρὸς τὸν ἀνεψιόν του Σέλευκον τὸν Ε΄ καὶ ἐφονεύθη ἐν μάχῃ πρὸς αὐτόν. — 10) *Ὁ Γ, ὁ Εὐσεβὴς-Φιλοπάτωρ*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐξεδικήθη τὸν Σέλευκον νικήσας καὶ φονεύσας αὐτόν. Ἐξεβλήθη τῆς βασιλείας ὑπὸ τοῦ Τιγράνου τῷ 83. Ἐν ἔτει 75 εἶχεν ἀποθάνει. — 11) *Ὁ ΙΑ΄, ὁ Ἐπιφανὴς-Φιλάδελφος*, υἱὸς Ἀ. τοῦ Γρυποῦ, ἀποθ. τῷ 53 π.Χ. — 12) *Ὁ ΙΒ΄, ὁ Διόνυσος-Ἐπιφανὴς-Φιλοπάτωρ-Καλλίνικος*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐνίκησε τοὺς Ναβαταίους, ἀλλ' ἓν τινι ἑνέδρᾳ ἐφονεύθη ὑπ' αὐτῶν τῷ 83. — 15) *Ὁ ΙΓ΄, ὁ Εὐσεβὴς-Ἀσιατικός*, υἱὸς Ἀ τοῦ Γ΄. Τῷ 69 ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ βασιλεὺς καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ τῷ 65 ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου, ἡ δὲ Συρία ἀπὸ τοῦ 64 ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἐπαρχία.

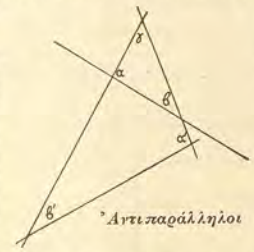

Ἀντιπαράλληλοι

ἀντιπαθής. Γένος ἀνθοζώων τοῦ ὁποίου τὸ εἶδος *πλόκαμος τῆς Ἴσιδος*, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ἀραβικὸν ὄνομα *γιούγουρι* (μαῦρον κοράλλιον), λαμβάνει ὕψος μέχρις ἑνὸς μέτρου καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν καπνοσυρίγγων, κομφοτεχνημάτων κλ.

ἀντιπανωλικός. Βλ. *πανώλης*.

Ἀντίπαξος (πρώην *Πρόπαξος*). Νησὶς τοῦ Ἰονίου, 2 χλμ. ΝΑ τῶν Παξῶν, χθαμαλή (107 μ. ὑ.ἐ.θ.), ἔχουσα ἐμβαδὸν 3 τ.χλμ. καὶ 128 κατ., ἁλιεῖς καὶ ποιμένας. Ὑπάγεται εἰς τὴν κοιν. Γαΐου (Παξῶν).

ἀντιπάπας. Πάπας μὴ ἐκλεγεὶς κανονικῶς καὶ μὴ ἀναγνωριζόμενος ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

ἀντιπαράλληλοι. *(Γεωμ.)* Οὕτω λέγονται δύο εὐθεῖαι ὅταν συναντῶσαι δύο ἄλλας σχηματίζωσι μετ' αὐτῶν γωνίας ἀνὰ δύο ἴσας: α=α΄ καὶ β=β΄ (*βλ. ἀνωτέρω σχ.*).

ἀντιπαράστασις. Ἡ κατὰ τὴν δίκην ἢ ἀνάκρισιν σύγχρονος ἐξέτασις μαρτύρων ἢ κατηγορουμένων καὶ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων μαρτύρων.

Ἀντίπαρος ἢ Ὠλίαρος. Νῆσος τῶν Κυκλάδων,

Δ τῆς Πάρου, ἡφαιστειογενὴς καὶ πετρώδης, ἀλλ' ὁμαλὴ καὶ ἐπιμελῶς καλλιεργουμένη. Ἐμβαδὸν 38 τ.χλμ., περιφέρεια 18 μίλ., ἀνώτατον ὕψος 213 μ. (Προφήτης Ἠλίας). Εἶνε διάσημος διὰ τὸ περίφημον σπήλαιον σταλακτιτῶν της. Μεταλλεύματα ψευδαργύρου καὶ μολυβδοῦχα καὶ στρώματα γαγάτου. Ἡ πρωτ. *Κάστρον* εἰς τὴν Β. παραλίαν ἔχει 612 κατ. καὶ ἀποτελεῖ κοιν. τῆς ἐπαρχ. Νάξου (Κυκλάδων).

Ἀντίπατρος. Στρατηγὸς τοῦ βασιλέως Φιλίππου Β' τῆς Μακεδονίας καὶ κατόπιν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Παρέμεινεν ἀπὸ τοῦ 334 π.Χ. ὡς ἀντιβασιλεὺς ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὴν κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ παρὰ τὴν Μεγαλόπολιν κατενίκησε τῷ 330 τοὺς ἐπαναστατήσαντας Ἕλληνας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου κατέστειλε διὰ τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων. Ὕστερον διενεμήθη τὸ βασίλειον μετὰ τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἐπέβαλεν εἰρήνην εἰς τοὺς Αἰτωλούς (320), ἀπέθανε δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος, διορίσας διάδοχόν του ἐν τῇ ἀντιβασιλείᾳ τὸν Πολυσπέρχοντα.

ἀντιπερισπασμός. *(Στρατ.)* Πολεμικὴ ἐνέργεια γινομένη πρός τι σημεῖον τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως δι' αὐτῆς ἀναγκασθῇ ὁ ἐχθρὸς νὰ ἀποσύρῃ δυνάμεις ἐξ ἄλλου σημείου τοῦ ὁποίου εἶνε ἐπιθυμητὴ ἡ ἐξασθένησις.

ἀντιπεριστaλτικός. Λέγεται περὶ κινήσεων τοῦ ἐντέρου γενομένων κατ' ἀντίθετον φορὰν πρὸς τὰς φυσιολογικὰς περιστολὰς αὐτοῦ.

ἀντιπεφίνη. Ἀντένζυμον δρῶν ἀνασταλτικῶς εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς πεφίνης.

ἀντιπλοίαρχος (ὁ). Βαθμὸς ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου.

ἀντίποδες. Λαοὶ ἢ τόποι εὑρισκόμενοι εἰς τὰ ἄκρα τῆς αὐτῆς διαμέτρου τῆς Γῆς. Αἱ ὧραι τῆς ἡμέρας τῶν ἀντιπόδων διαφέρουσι κατὰ 12, αἱ δὲ ὧραι τοῦ ἔτους κατὰ ἑξάμηνον. Οἱ ἀντίποδες τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκονται εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν πρὸς Α τῆς Νέας Ζηλανδίας.

ἀντιποίησις. *(Νομ.)* Ἡ ἄνευ δικαιώματος οἰκειοποίησις ἁρμοδιότητος ἢ ἰδιότητος ἀνηκούσης εἰς τὸ κράτος ἢ εἰς δημοσίαν τινὰ ὑπηρεσίαν.

ἀντιποινον. Ζημία ἐπιφερομένη τινὶ πρὸς ἐκδίκησιν ζημίας ἣν οὗτος ἐπροξένησε τῷ ἐνεργοῦντι. ‖ *(Διεθν. Δίκ.)* Ἡ τέλεσις *ἀδίκου πράξεως* κατὰ κράτους τὸ ὁποῖον προηγουμένως προέβη εἰς ἀνάλογον πρᾶξιν κατὰ τοῦ οὕτως ἀμυνομένου.

ἀντιπολίτευσις. Οἱ ἀποτελοῦντες πολιτικὸν κόμμα ἀντιτιθέμενον πρὸς τὴν κυβέρνησιν καὶ ἡ ἀντίδρασις ἐναντίον τῶν ἐνεργειῶν ταύτης.

ἀντίπους. Βλ. **ἀντίποδες.**

ἀντιπροσωπευτικὸν πολίτευμα. Τύπος πολιτεύματος, καθ' ὃ ὁ λαὸς μεταβιβάζει εἰς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν.

ἀντιπροσωπία. *(Δικ. Δίκ.)* Ἡ ἐνέργεια δικαιοπραξίας ὑπὸ ἄλλου ἀντὶ τοῦ ἐνδιαφερομένου· ὁ ἐνεργῶν ἀντὶ τοῦ εἰς ὃν ἀφορᾷ ἡ δικαιοπραξία ὀνομάζεται *ἀντιπρόσωπος.* ‖ *(Ἔμπορ.)*. Βλ. *ἀντιπρόσωπος.*

ἀντιπρόσωπος. *(Ἔμπορ.)* Ὁ ἀναλαμβάνων τὴν σύναψιν ἐμπορικῶν σχέσεων δι' ἄλλότριον λογαριασμόν· κατὰ κανόνα ἀντιπροσωπεύει τὸν ἔμπορον καὶ εἶνε ἐξουσιοδοτημένος νὰ δεσμεύῃ αὐτὸν διὰ τῶν πράξεών του. ‖ *(Ἀστ. Δίκ.)* Βλ. *ἀντιπροσωπία.*

Ἀντίρρινον

ἀντιπυρετικός. Λέγεται περὶ φαρμάκων δι' ὧν καταβιβάζεται ἡ θερμοκρασία τοῦ σώματος ἢ καταπολεμοῦνται οἱ ἑλώδεις πυρετοί.

ἀντιπυρίνη. Φαινυλο-διμεθυλο-πυραζολόνη $C_{11}H_{12}ON_2$. Ἀντιπυρετικὸν καὶ ἀντινευραλγικὸν φάρμακον.

ἀντιρρητική. Μάθημα τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἐξετάζον τὰς μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν διαφοράς.

ἀντίρρινον. Γένος σκροφουλαριοειδῶν φυτῶν. *Ἀ. τὸ μεῖζον*, κοιν. *σκυλάκι* ἢ *λυκάκι* ἢ *λυκόστομο*, καλλιεργεῖται εἰς πολλὰς ποικιλίας ὡς κοσμητικόν.

Ἀντίρριον. Χθαμαλὴ ἄκρα τῆς Αἰτωλίας, ἐναντι τοῦ Ρίου, σχηματίζουσα μετ' αὐτοῦ τὸν μεταξὺ Πατραϊκοῦ καὶ Κορινθιακοῦ κόλπου πορθμόν. Ἀπετέλει μετὰ τοῦ Ρίου ἰσχυρότατον φρουριακὸν συγκρότημα ἀπὸ τῆς Ἐνετοκρατίας, κληθὲν *Μικρὰ Δαρδανέλλια*. Τὸ ἐγγὺς ὁμώνυμον χ. ἀποτελεῖ κοιν. τῆς ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας) μὲ 320 κατ.

Ἀντιρροθίβ. Ἐρημόνησος τῶν Πριγκιπονήσων, ἡ ἀρχαία **Τερέβινθος.**

ἀντισήκωμα. Χρηματικὸν ποσὸν ὅπερ καταβάλλοντες οἱ ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας διατελοῦντες στρατεύσιμοι ἀπαλλάσσονται μέρους ἢ ὅλης τῆς εἰς στρατιωτικὴν θητείαν ὑποχρεώσεώς των.

ἀντισημιτισμός. Κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν δόγμα, πρεσβεῦον τὴν καταπολέμησιν τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς τῶν Ἰουδαίων ἔν τισι χώραις διὰ τῆς λήψεως περιοριστικῶν μέτρων κατ' αὐτῶν.

ἀντισηπτικός. Ἐπὶ οὐσιῶν ἐχουσῶν τὴν δύναμιν νὰ καταστρέφωσι τοὺς μικροοργανισμοὺς καὶ δι' ὧν καταπολεμεῖται ἡ μόλυνσις καὶ ἡ σῆψις.

ἀντισηψία. Μέθοδος θεραπευτική, σκοποῦσα τὴν διὰ χημικῶν μέσων καταστροφὴν τῶν νοσογόνων μικροβίων ἢ τὴν παρεμπόδισιν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν.

Ἀντισθένης. Ἀθηναῖος φιλόσοφος γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς τῶν *Κυνικῶν*, διδάσκαλος τοῦ Διογένους.

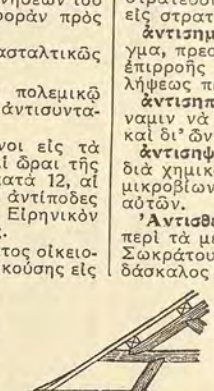

A Ἀντιστάτης

Ἀντισκάρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καινουρίου (νομ. Ἡρακλείου). Κάτ. 474.

ἀντίσκηνον. Τεμάχιον ἐξ ἀδιαβρόχου ὑφάσματος χρώματος χακί, χρησιμεῦον πρὸς στέγασιν τοῦ στρατιώτου καὶ ὡς ἀδιάβροχος ἐπενδύτης αὐτοῦ.

ἀντίσπαστος. Ποὺς μετρικὸς συγκείμενος ἐκ δύο μακρῶν συλλαβῶν περιλαμβανομένων ἐντὸς δύο βραχειῶν (–⏑⏑–).

Ἄντισσα. Ἀρχαία π. ἐπὶ τῆς ΒΔ. ἀκτῆς τῆς Λέσβου, καταστραφεῖσα 168 π.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

Ἄντισσα (πρώην *Τελώνια*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μηθύμνης (Λέσβου). Κάτ. 233.

ἀντιστάθμισις. *(Φυσ.)* Ἡ ἄρσις τῶν ἀλλοιώσεων, τὰς ὁποίας προκαλεῖ εἰς τὴν πορείαν φαινομένου τινὸς ἡ μεταβολὴ τῶν ὅρων ὑπὸ τοὺς ὁποίους τοῦτο συμβαίνει. Παράδειγμα ἡ ἀντιστάθμισις τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔχουσιν αἱ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας ἐπὶ τῆς πορείας τῶν ὡρολογίων.

ἀντιστaθμιστής. Συσκευὴ χρησιμεύουσα πρὸς ἀντιστάθμιση.

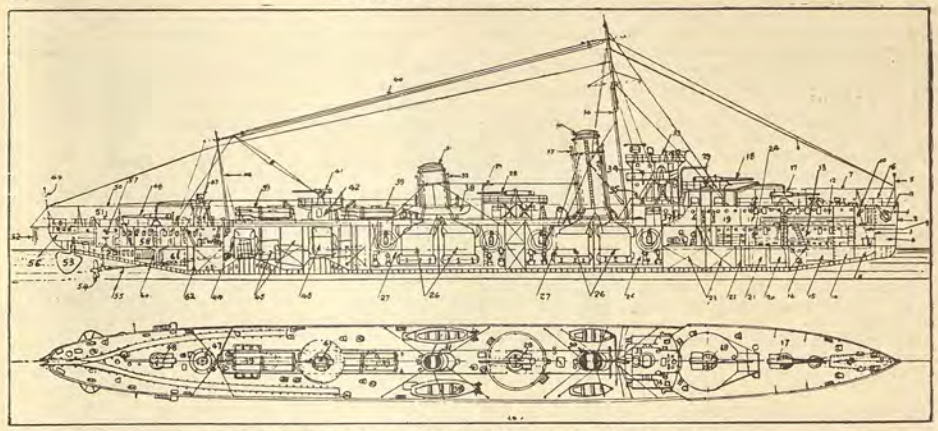

Ἀντιτορπιλλικὸν τύπου «Ἀετός» *(ΠΡ=πρωραῖος ΠΜ=πρυμναῖος)*

Διαγράμματα (κατὰ σειράν): *κατὰ τὸ διάμηκες, ὁριζόντιον ἐγκάρσιον παρὰ τὸν ΠΜ ἱστὸν ἐγκάρσιον κατὰ τὸν μέγιστον νομέα*

1 ἄγκυρα 2 στεῖρα 3 ΠΡ διάφραγμα συγκρούσεως 4 κάτω μέρος ΠΡ στεγανοῦ συγκρούσεως, δεξαμενὴ ὕδατος 5 ΠΡ στηλίδιον σημαίας 6 χειραγωγοὶ πρῴρας 7 σκηνοῦχοι 8 δεξαμενὴ ὕδατος 9 φρεάτια ἀλύσεων 10 ἀποθήκη ναυκλήρου 11 ἄνω μέρος ΠΡ στεγανοῦ ἀποθήκη χρωμάτων κ.λ. 12 διαμέρισμα ναυτῶν 13 διαμέρισμα θερμαστῶν 14 ἀποθήκη 15 τροφαποθήκη 16 δεξαμενὴ ποσίμου ὕδατος 17 ΠΡ πυροβόλων 4 δακτύλων (101 χλστμ.) 18 ΠΡ πυροβόλων 4 δακτύλων (ὑπερκείμενον) 19 πλυντήριον πληρώματος 20 ἀποθήκη κώνων, βομβῶν κ.λ. 21 πυριτιδαποθήκη 22 στεγανὸν 23 δεξαμεναὶ πετρελαίου 24 διαμέρισμα ὑγειονομικῶν 25 διαμέρισμα βοηθητικῶν μηχανημάτων 26 λέβητες 27 λεβητοστάσια 28 μεσαῖον πυροβόλον 4 δακτύλων 29 φωταγωγὸς πυροβόλου 30 ΠΡ καπνοδόχος 31 ΠΜ καπνοδόχος 32 ἐξαεριστῆρες 33 ἄνω γέφυρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὑρίσκονται διάφορα ὄργανα πορείας καὶ πυροβολικοῦ, προβολεῖς κ.λ. 34 μεσαία γέφυρα μὲ διάφορα ὄργανα 35 δωμάτιον χαρτῶν 36 ΠΡ ἱστός 37 διαμέρισμα ἀσυρμάτου 38 βενζινάκατος 39 τριπλοῦ τορπιλλοβλητικοῦ σωλῆνες 40 ἐξάρτησις ἀσυρμάτου 41 ἀντιαεροπλοϊκὸν πυροβόλον 42 γραφείων μηχανῆς, παραπλεύρως μαγειρείων ἀξιωματικῶν 43 δεξιὸς ἀτμοστρόβιλος 44 ἀριστερὸς 45 μηχανοστάσια 46 ΠΜ ἱστός 47 προβολεῖς 48 ΠΜ πυροβόλον 4 δακτύλων 49 στηλίδιον σημαίας 50 σκηνοῦχοι 51 ΠΜ χειραγωγοί 52 ΠΜ λεμβοῦχοι 53 πηδάλιον 54 ἕλικες 55 ἐλικοφόρος ἄτρακτος 56 γενικὴ ἀποθήκη ὑλικοῦ 57 αἴθουσα ἀξιωματικῶν 58 διαμέρισμα κυβερνήτου καὶ ἀξιωματικῶν 59 ἀποθήκη οἰκονόμου 60 ἀποθήκη πυράρχου 61 πυριτιδαποθήκη 62 στεγανὸν 63 δεξαμεναὶ πετρελαίου

ἀντίστασις ἠλεκτρική. Ἡ ἀντίστασις τὴν ὁποίαν παρουσιάζει εἰς τὴν δίοδον ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀγωγὸς ἔχων σχῆμα κύβου πλευρᾶς ἑνὸς ἑκατοστομέτρου, ὅταν τὸ ρεῦμα εἰσέρχεται δι' ὁλοκλήρου τῆς μιᾶς ἕδρας καὶ ἐξέρχεται διὰ τῆς ἀντιθέτου. Ἡ εἰδικὴ ἀντίστασις προσδιορίζεται εἰς ὦμ ἢ μικρόωμ ἐπὶ ἑκατοστόμετρα, χαρακτηρίζει δὲ τὸ ὑλικὸν ἐκ τοῦ ὁποίου συνίσταται ὁ ἀγωγός.

ἀντίστασις τῆς ὕλης. Βλ. **ἀντοχὴ τῶν ὑλικῶν.**

ἀντιστάτης. *(Ἀρχιτ.)* Ξύλινον στήριγμα, ἀντηρίς· λοξὴ δοκὸς τιθεμένη πρὸς ὑποστήριξιν μακρᾶς ὁριζοντίας δοκοῦ ἐν τῷ ἱκριώματι στέγης.

ἀντισταφυλοκοκκικὸν ἐμβόλιον. Θεραπευτικὸν μέσον κατὰ τῶν διὰ σταφυλοκόκκου μολύνεων τοῦ δέρματος καὶ ἐν γένει κατὰ πάσης πυοδερμίτιδος. Παρασκευάζεται ἐκ τοῦ πύου τοῦ ἰδίου ἀρρώστου (αὐτεμβόλιον) ἢ φέρεται ἕτοιμον διαφόρων τύπων.

ἀντιστιξίς. *(Μουσ.)* Ἡ τέχνη τοῦ συνδυάζειν δύο ἢ περισσοτέρους ταὐτοχρόνως ἐκτελουμένους ἤχους, κν. **κοντραποῦντο.**

ἀντιστοιχείωσις. *(Γλωσσολ.)* Ἡ κατὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἀσυναισθήτως γινομένη ἀντικατάστασις παλαιοτέρων στοιχείων τῆς γλώσσης διὰ νεωτέρων.

ἀντιστράτηγος. Ἀνώτατος ἀξιωματικὸς ἐν τῷ στρατῷ τῆς ξηρᾶς, κατὰ βαθμὸν ἀμέσως ἀνώτερος τοῦ ὑποστρατήγου.

ἀντιστρέφων συλλογισμός. Ὁ σοφιστικὸς συλλογισμός, ἐν ᾧ οἱ ἐρίζοντες στρέφουσι κατ' ἀλλήλων τὰ αὐτὰ ἐπιχειρήματα.

ἀντίστροφα ποσά. *(Μαθημ.)* Δύο μεταβλητὰ ποσά, ὅταν ὁ πολλαπλασιασμὸς τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τινα ἀριθμὸν συνεπάγεται τὴν διαίρεσιν τοῦ ἄλλου διὰ τοῦ ἰδίου ἀριθμοῦ, π.χ. ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀπαιτουμένων διά τινα ἐργασίαν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς ἐκτέλεσίν της.

ἀντίστροφοι ἀριθμοί. Δύο ἀριθμοὶ ἔχοντες γινόμενον τὴν μονάδα, π.χ. $5\times0{,}2=1$ ἢ $\frac{5}{7}\times\frac{7}{5}=1$.

ἀντισύνοδος. *(Ἐκκλ. Ἱστορ.)* Σύνοδος συνερχομένη καὶ νομοθετοῦσα κατόπιν διαστάσεως γνωμῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων, συγχρόνως πρὸς ἑτέραν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος μέρους τῆς Ἐκκλησίας συγκαλουμένην.

ἀντισυνταγματάρχης. Ὁ κατὰ βαθμὸν ἀμέσως ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην ἀξιωματικὸς τῶν μαχίμων ὅπλων τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ καὶ τῆς χωροφυλακῆς.

ἀντισφαίρισις (τέννις ἢ λὼν τέννις). Ἀγωνιστικὴ παιδιὰ παιζομένη ὑπὸ δύο ἀντιπάλων παικτῶν ἢ δύο ἀντιπάλων ζευγῶν ἐντὸς χώρου χωριζομένου εἰς δύο ἴσα μέρη διὰ δικτύου. Οἱ παῖκται προσπαθοῦσι νὰ ρίψωσι διὰ εἰδικοῦ πλήκτρου (ρακέτας) ἐλαστικὴν σφαῖραν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἀντιπάλου, οὕτως ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ οὗτος νὰ τὴν ἐπιστρέψῃ πλήττων αὐτὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἡ σφαῖρα δύναται ἑκάστοτε νὰ ἐγγίσῃ ἅπαξ μόνον τὸ ἔδαφος.

ἀντισφαίρισις διὰ τῆς χειρός (βόλλεϋ βώλ). Ἀγωνιστικὴ παιδιὰ παιζομένη ὑπὸ δύο ἀντιπάλων ὁμάδων (8-10 παικτῶν ἑκάστης) ἐντὸς χώρου χωριζομένου διὰ δικτύου. Οἱ παῖκται ρίπτουσι διὰ τῆς χειρὸς ὑπεράνω τοῦ δικτύου σφαῖραν ποδοσφαιρίσεως, τὴν ὁποίαν οἱ ἀντίπαλοι πρέπει νὰ ἐπιστρέψωσι χωρὶς νὰ τὴν ἀφήσωσι νὰ ἐγγίσῃ τὸ ἔδαφος.

ἀντίσωμα (τό). Οὐσία σχηματιζομένη ἐν τῷ ὀργανισμῷ κατὰ τὴν μόλυνσιν καὶ ἡ ὁποία ἐνερ-

γοῦσα ἀμυντικῶς κατ' αὐτῆς πραγματοποιεῖ τὴν ἀνοσίαν. Τοιαῦται οὐσίαι εἶνε αἱ ἀντιτοξῖναι, αἱ λυσῖναι, αἱ κυτταρολυσῖνα: ἡ κυτταροτοξῖναι, αἱ ὀψονῖναι, αἱ συγκολλητῖναι, αἱ ἰζηματῖναι καὶ αἱ ἀντιδρασῖναι.

Ἀντιτάκτικι. Αἱρετικοί οἱ ὁποῖοι πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν παθῶν τοῦ σώματος παρεδίδοντο εἰς σωματικὴν ἔκλυσιν.

Ἀντίταυρος. Ὀροσειρὰ ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Βλ. *Ταῦρος*.

ἀντιτείχισμα. Ὀχύρωμα ἐναντίον ἄλλου ὀχυρώματος. ‖ *(Ἀρχιτ.)* Ἰσχυρὸς τετραγωνικὸς στῦλος, ἐφ' οὗ στηρίζεται ἀψιδωτὴ ἀντηρὶς κτιρίου.

Ἀντίτηλος. Νησὶς ΝΑ τῆς Τήλου, κν. Ἀσκινόνησο.

ἀντίτονος. *(Ναυτ.)* Ἕκαστος τῶν πρώραθεν ἐνεργούντων *ὁλκῶν* τῆς μεγίστης κεραίας ἱστιοφόρου πλοίου.

ἀντιτοξίνη. Εἶδος ἀντισώματος (βλ.λ.) καὶ γενικῶς πᾶς ὁρὸς ἐνεργῶν κατὰ τῶν τοξινῶν τῶν νοσογόνων μικροβίων (π.χ. διφθεριτικὴ ἀντιτοξίνη).

ἀντιτορπιλλικόν. Ἐλαφρόν, ἀθωράκιστον καὶ ταχύτατον πολεμικὸν πλοῖον, ἔχον ἀρχικὸν προορισμὸν τὴν καταναυμάχησιν τῶν τορπιλλικῶν, ἐξ οὗ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα, χρησιμεῦον δὲ σήμερον διὰ πολλοὺς σκοποὺς (περιπολίας, ἀνιχνεύσεις, πόντισιν καὶ ἁλιείαν ναρκῶν κλ).

ἀντίτραχυς (ὁ). Ἐξοχὴ τοῦ πτερυγίου τοῦ ὠτὸς ἔναντι τοῦ *τράγου*.

Ἀντιτριαδῖται. Αἱρετικοὶ ἀρνούμενοι τὴν ὕπαρξιν τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ, ὡς Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς κατὰ τὸν Γ΄ αἰῶνα καὶ ὁ Σοκῖνος κατὰ τὸν ΙϚ΄.

ἀντιτυπία. *(Ἰατρ.)* Αἴσθησις μετατοπίσεως τοῦ ἐμβρύου ἢ κλυδασμοῦ ὑγροῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ ὅταν πλήξῃ τις ταύτην ἀπὸ τοῦ ἀντιθέτου μέρους.

Ἀντιφάνης. Εἷς τῶν ποιητῶν τῆς μέσης κωμῳδίας ἐκ Ρόδου ἢ Σμύρνης (405-333). Ἐποίησε 260 ἢ κατ' ἄλλους 365 δράματα, ὧν ἐσώθησαν μόνον ἀποσπάσματα.

ἀντιφάρμακον. Ἀντίδοτον.

ἀντίφασις -εως. Ὅ,τι λέγει τις ἀντίθετον πρὸς ὅ,τι προηγουμένως εἶπεν: *ὁ κατηγορούμενος περιέπεσεν εἰς ἀντιφάσεις.* ‖ Τὸ ἀσυμβίβαστον δύο ἐννοιῶν· *νόμος τῆς ἀντιφάσεως* καλεῖται ὁ θεμελιώδης νόμος τοῦ διανοεῖσθαι, καθ' ὃν δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ τι καὶ συγχρόνως νὰ μὴ ὑπάρχῃ. ‖ *(Λογ.)* *Ἀντίφασις* ἢ *ἀντιφατικὴ ἀντίθεσις* λέγεται ἡ ἀντίθεσις (βλ.λ.) καθ' ἣν ἐκ δύο ἐννοιῶν ἡ δύο κρίσεων τιθεμένης τῆς μιᾶς αἴρεται ἡ ἄλλη καὶ τἀνάπαλιν.

ἀντιφεβρίνη. Βλ. **ἀκετανιλίδιον.**

ἀντίφερνα (τά). Τὰ πρὸς τὴν νύμφην (οἱονεὶ εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς προικός) ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ προσφερόμενα δῶρα· κατ' ἐπέκτασιν, ἡ *προγαμιαία δωρεά*.

Ἀντιφίλιπποι (πρώην *Δρανίτσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παγγαίου (Καβάλλας). Κάτ. 555.

Ἀντίφιλος. Ζωγράφος ἐξ Αἰγύπτου, σύγχρονος τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οὗ ἐποίησεν εἰκόνας, ἀντίζηλος τοῦ Ἀπελλοῦ.

ἀντιφλογιστικός. Λέγεται περὶ οὐσιῶν ἐνεργουσῶν κατὰ τῆς φλεγμονῆς.

Ἀντιφῶν. Ὁ ἀρχαιότατος τῶν δέκα Ἀττικῶν ῥητόρων, γενν. περὶ τὸ 480 π.Χ. Συμμετασχὼν εἰς ἐνεργείας τῶν ὀλιγαρχικῶν κατεδικάσθη νὰ πίῃ τὸ κώνειον τῷ 411. Σῴζονται 15 λόγοι του πραγματευόμενοι φονικὰς δίκας, ὧν αἱ πλεῖσται φανταστικαί.

Ἀντιφῶν. Τραγικὸς ποιητὴς τοῦ Δ΄ π.Χ. αἰῶνος, ζήσας παρὰ τῇ αὐλῇ Διονυσίου τοῦ Πρεσβυτέρου τῶν Συρακουσῶν, ὃν ἐβεβήθησεν εἰς τὰς τραγῳδίας του, ἀλλ' ὑφ' οὗ καὶ ἐφονεύθη.

Ἀντιφωνάριον. Λειτουργικὸν βιβλίον περιλαμβάνον ἀντίφωνα, ὕμνους καὶ ψαλμοὺς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

ἀντιφώνησις. *(Νομ.)* Νομικὴ πρᾶξις, διὰ τῆς ὁποίας ὑπόσχεταί τις εἰς τὸν δανειστὴν τὴν ἐν τῷ μέλλοντι καταβολὴν χρέους ὑφισταμένου ἤδη, εἴτε ἰδίου εἴτε ἀλλοτρίου.

ἀντιφωνία. *(Μουσ.)* Ἡ ὑπὸ τῶν φωνῶν ἢ τῶν ὀργάνων ἐκτέλεσις τῆς αὐτῆς μελῳδίας κατὰ διαστήματα μιᾶς ὀγδόης ἢ περισσοτέρων.

ἀντίφωνον. Οὕτω καλοῦνται οἱ κατ' ἀνταπόκρισιν ὑπὸ τῶν δύο χορῶν τῆς Ἐκκλησίας (ἢ τοῦ μονῳδοῦ καὶ τοῦ χοροῦ, ἢ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ ἐκκλησιάσματος) ψαλλόμενοι στίχοι.

ἀντιχαριστικός. Λέξις πλασθεῖσα ὑπὸ τῶν γραμματικῶν, ἵνα δηλώσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀντιθέτου πρὸς τὸ χαρίζεσθαι ἢ περιποιεῖσθαι. Οὕτως ὠνομάσθη : *δοτικὴ ἀντιχαριστική*, ἡ δηλοῦσα τὸ πρόσωπον, οὗ πρὸς βλάβην γίνεταί τι, π.χ. *ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει*· ἐπίσης τὰ μετὰ τῆς δοτικῆς ταύτης συντασσόμενα ῥήματα καὶ ἐπίθετα καὶ σημαίνοντα ἔχθραν, ἀντίθεσιν, ἐναντιότητα, ἀσυμφωνίαν, ἀδιαλλαξίαν, ἔριδα, πόλεμον, μάχην, ἀνταγωνισμὸν κ.τ.τ., ὠνομάσθησαν ἐνὶ λόγῳ ἀντιχαριστικά.

ἀντίχειρ. Ὁ μέγας δάκτυλος τῆς χειρός.

ἀντίχριστος. Κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἄνθρωπος ἐνεργῶν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Σατανᾶ καὶ ἀντιπροσωπεύων τὴν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τάσιν, ἥτις θὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν μεγίστην δύναμιν ὀλίγον πρὸ τῆς Δευτέρας Παρουσίας. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, αὐτὸς οὗτος ὁ Σατανᾶς.

Ἀντίψαρα. Ἐρημόνησος κατὰ τὰ Ν τῶν Ψαρῶν.

ἀντλία. Συσκευὴ πρὸς ἀνύψωσιν καὶ μεταβίβασιν ρευστῶν κινουμένη διά τῆς χειρός, ἀτμομηχανῆς ἢ ἄλλης φύσεως κινητῆρος, κν. **τρόμπα, τρούμπα** καὶ **τουλούμπα**. Αἱ ἀ. ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ἀντλουμένου ρευστοῦ διακρίνονται εἰς *ἀεραντλίας* καὶ *ὑδραντλίας*, ἀναλόγως δὲ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας εἰς *ἐμβολοφόρους, περιστροφικάς, ὑδραργυρικὰς* κ.λ.

Α΄) *Ἀεραντλίαι.* Χρησιμεύουσι πρὸς συμπίεσιν ἢ ἀραίωσιν τῶν ἀερίων καὶ ὀνομάζονται ἀναλόγως *καταθλιπτικαὶ* ἢ *ἀναρροφητικαί*, ἢ ὅταν ἐκτελῶσι καὶ τὰς δύο ἐργασίας, *μικταί*. Συνηθέστερα εἶδη εἶνε: α΄) *Ἀεραντλίαι μὲ ἔμβολον.* Ἡ ἁπλῆ μονοκύλινδρος ἀεραντλία ἀποτελεῖται *(σχ. 1)* ἐκ μεταλλίνου κυλίνδρου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν πυθμένα καταλήγουσι δύο σωλῆνες. Αἱ ἐκβολαὶ τῶν σωλήνων τούτων εἰς τὸν πυθμένα κλείονται διὰ βαλβίδων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία ἀνοίγει πρὸς τὰ ἔξω, ἡ δὲ ἄλλη πρὸς τὰ ἔσω. Ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου κινεῖται ἀεροστεγῶς ἔμβολον. Ὅταν τὸ ἔμβολον ἀναβιβάζεται ὁ ἀὴρ εἰσέρχεται εἰς τὸν κύλινδρον διὰ τῆς πρὸς τὰ ἔσω ἀνοιγομένης βαλβίδος, ὅταν δὲ τὸ ἔμβολον καταβιβάζεται, ὁ ἀὴρ ἐξωθεῖται διὰ τῆς πρὸς τὰ ἔξω ἀνοιγομένης βαλβίδος. Ἐὰν οἱ δύο σωλῆνες συνδέωνται μὲ κλειστοὺς χώρους, θὰ ἔχωμεν ἀραίωσιν τοῦ ἀερίου εἰς τὸν ἕνα καὶ συμπύκνωσιν εἰς τὸν ἄλλον. Ἁπλουστέρα εἶνε ἡ ἀ. ἡ χρησιμεύουσα εἰς τὴν ἐξόγκωσιν τῶν ἐλαστικῶν τῶν ποδηλάτων καὶ τῶν αὐτοκινήτων *(σχ. 2)*. Ἡ βαλβὶς ἐξαγωγῆς ἀποτελεῖται ἐν αὐτῇ ἐκ μικροῦ σφαιριδίου, τὴν δὲ βαλβῖδα εἰσαγωγῆς ἀναπληροῖ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐμβόλου, τὸ

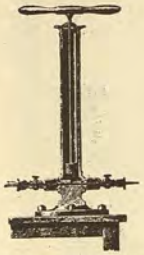

1. Ἀεραντλία μὲ ἔμβολον

3. Δικύλινδρος ἀεραντλία

2. Ἀεραντλία ποδηλάτου

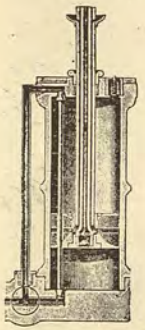

4. Μονοκύλινδρος ἀεραντλία διπλῆς ἐνεργείας

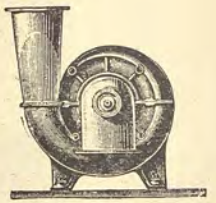

5. Ἀεραντλία φυγοκεντρική

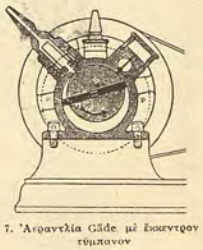

7. Ἀεραντλία Gäde μὲ ἐκκεντρον τύμπανον

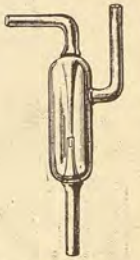

6. Ἀεραντλία Bunsen δι' ὕδατος

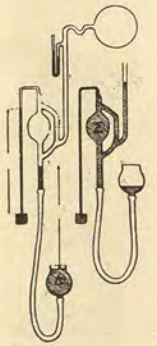

9. Ἀεραντλία ὑδραργυρική Geissler

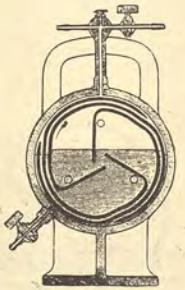

10. Περιστροφική ἀεραντλία Gäde μὲ ὑδράργυρον

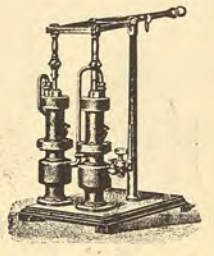

8. Δικύλινδρος ἀεραντλία Geryk μὲ ἔλαιον

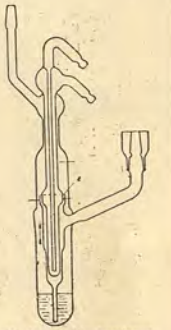

11. Ἀεραντλία διαχύσεως Gäde

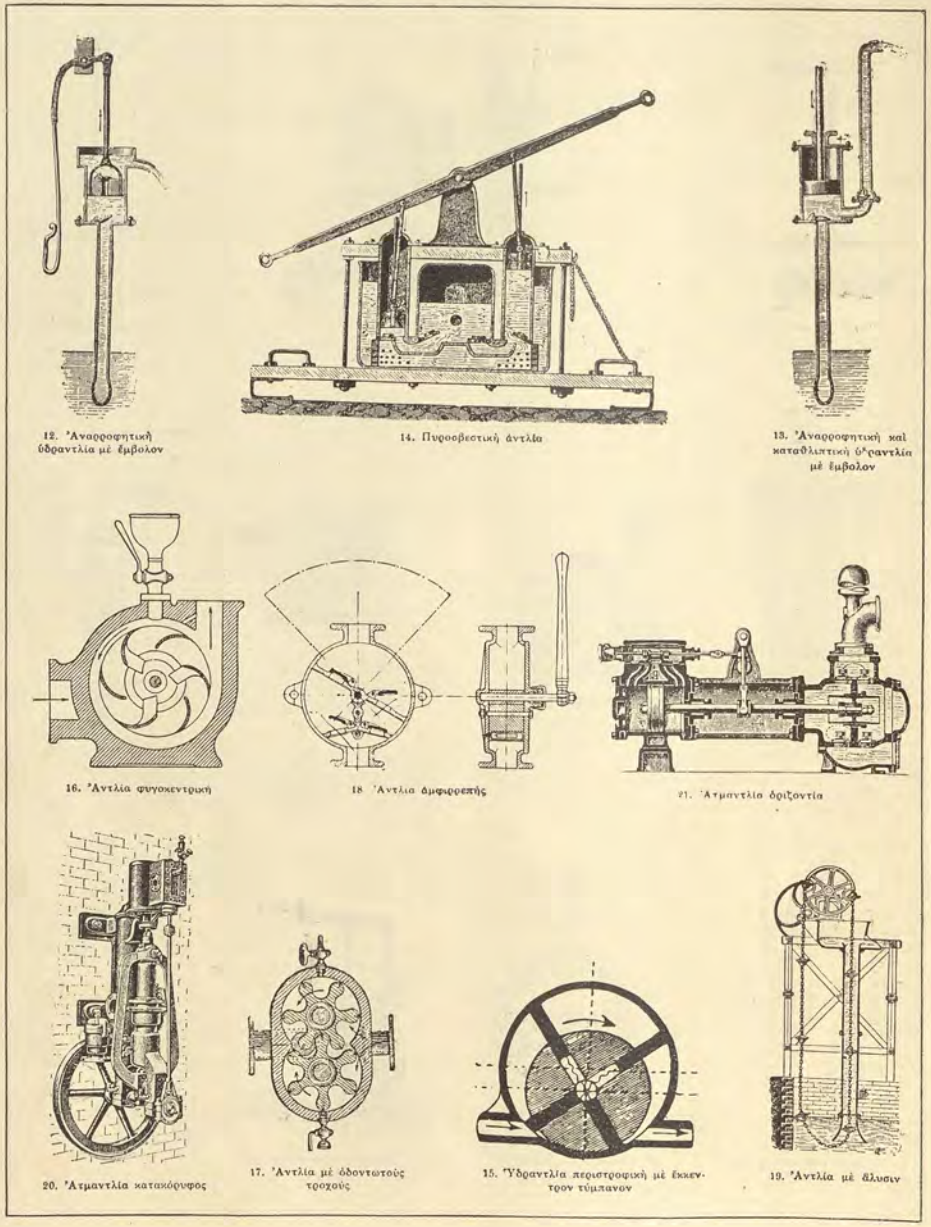

12. Ἀναρροφητική ὑδραντλία μὲ ἔμβολον

14. Πυροσβεστική ἀντλία

13. Ἀναρροφητική καὶ καταθλιπτική ὑδραντλία μὲ ἔμβολον

16. Ἀντλία φυγοκεντρική

18. Ἀντλία ἀμφιροπής

21. Ἀτμαντλία ὁριζοντία

20. Ἀτμαντλία κατακόρυφος

17. Ἀντλία μὲ ὀδοντωτοὺς τροχούς

15. Ὑδραντλία περιστροφική μὲ ἐκκεντρον τύμπανον

19. Ἀντλία μὲ ἅλυσιν

ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐξ εὐκάμπτου δέρματος κατά τι μεγαλυτέρου τῆς τομῆς τοῦ κυλίνδρου καὶ συγκρατουμένου μεταξὺ δύο μεταλλίνων δίσκων. Μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν ἔχουσιν αἱ δικύλινδροι ἀεραντλίαι, εἰς τὰς ὁποίας τὰ ἔμβολα κινοῦνται ἐντὸς τῶν δύο κυλίνδρων διὰ τοῦ αὐτοῦ μοχλοῦ.— β΄) *Ἀεραντλίαι περιστροφικαί.* Τούτων τὸ κύριον μέρος ἀποτελεῖται ἐκ συστήματος στρεφομένου περὶ ἄξονα ἐντὸς κλειστοῦ τυμπάνου. Ὑπάρχουσι πλεῖστα εἴδη, ὧν τὰ κυριώτερα εἶνε: 1) αἱ *φυγοκεντρικαί*, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦνται εἴτε ὡς ἀναρροφητικαὶ εἴτε ὡς καταθλιπτικαί, ἐφ' ὅσον δὲν ζητεῖται μεγάλη διαφορὰ πιέσεων, καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ κυλινδρικὸν τύμπανον *(σχ. 5)*, ἐντὸς τοῦ ὁποίου στρέφεται σύστημα πτερυγίων, καὶ 2) αἱ *ἔκκεντροι περιστροφικαί (σχ. 7)*, εἰς τὰς ὁποίας ἐντὸς κυλινδρικοῦ κοίλου τυμπάνου κινεῖται περὶ τὸν ἄξονά του ἐκκέντρως τοποθετημένον πλῆρες τύμπανον μικροτέρας διαμέτρου, ἐφαπτόμενον τοῦ πρώτου.—γ΄) *Ἀντλίαι ὑδραργυρικαί.* Εἰς ταύτας χρησιμοποιεῖται ὁ ὑδράργυρος εἴτε πρὸς σχηματισμὸν τοῦ κενοῦ εἴτε πρὸς ἐκδίωξιν τοῦ ἀέρος εἴτε ὅπως πίπτων κατὰ σταγόνας ἐντὸς στενοῦ κατακορύφου σωλῆνος παρασύρῃ κατὰ φυσαλλίδας τὸ ἀέριον τοῦ κενωτέου χώρου *(σχ. 9)*.—δ΄) *Ἀντλίαι δι' ὕδατος (σχ. 5)*. Εἰς ταύτας τὸ ὕδωρ χρησιμεύει ὅπως προκαλῇ τὴν ἐντὸς σωλῆνος εἴσροήν τοῦ ἀέρος, ἡ λειτουργία δὲ αὐτῶν εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ λύχνου τοῦ Βοῦνσεν. Χρησιμοποιοῦνται κυρίως εἰς τὰ χημεῖα.

Β΄) *Ὑδραντλίαι.* Χρησιμεύουσι πρὸς ἄντλησιν ὑγρῶν καὶ διακρίνονται κυρίως εἰς *ἐμβολοφόρους* καὶ *περιστροφικάς:* α΄) *Ὑδραντλίαι μὲ ἔμβολον.* Διακρίνονται εἰς ἀναρροφητικάς, καταθλιπτικὰς καὶ μικτάς: 1) *Ἡ ἀναρροφητική (σχ. 12)* ἀποτελεῖται ἐκ κοίλου κυλίνδρου, τοῦ ὁποίου ὁ πυθμὴν φέρει ὀπὴν κλειομένην διὰ βαλβῖδος, ἥτις ἀνοίγει πρὸς τὰ ἄνω. Ἐκ τῆς ὀπῆς ταύτης ἀναχωρεῖ ὁ σωλὴν ἀναρροφήσεως. Ἐντὸς δὲ τοῦ κυλίνδρου κινεῖται, τῇ βοηθείᾳ μοχλοῦ, ἔμβολον φέρον βαλβῖδα ἀνοίγουσαν ὁμοίως πρὸς τὰ ἄνω. Ὅταν τὸ ἔμβολον ἐκ τῆς παρὰ τὸν πυθμένα θέσεως αὐτοῦ σύρεται πρὸς τὰ ἄνω, ὁ ἐντὸς αὐτοῦ ἀὴρ ἀραιοῦται· ὁ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος εὑρισκόμενος πυκνότερος ἀὴρ ἀνοίγει τὴν κάτω βαλβῖδα, μέρος δὲ αὐτοῦ εἰσρέει εἰς τὸν κύλινδρον, ἐνῷ συγχρόνως τὸ ὕδωρ τῆς δεξαμενῆς ἕνεκα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἀνέρχεται ἐν τῷ σωλῆνι μέχρις ὕψους τινός. Ὅταν κατόπιν καταβιβασθῇ τὸ ἔμβολον, ὁ ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου ἀὴρ πιεζόμενος εὑρίσκει μόνην διέξοδον τὴν διὰ τῆς βαλβῖδος τοῦ ἐμβόλου. Ἐὰν ἐκ νέου ἀνυψώσωμεν τὸ ἔμβολον, ὁ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος ἀὴρ ἀραιοῦται ἀκόμη περισσότερον καὶ ἑπομένως τὸ ὕδωρ ἀνέρχεται ὑψηλότερον ἐντὸς τοῦ σωλῆνος. Ἐπαναλαμβανομένης πολλάκις τῆς κινήσεως τὸ ὑγρὸν θὰ πληρώσῃ τέλος τὸν σωλῆνα καὶ τὸν κύλινδρον, ἐφ' ὅσον ἡ κατακόρυφος ἀπόστασις τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ ἐμβόλου, εὑρισκομένου εἰς τὴν ἀνωτάτην θέσιν, ἀπὸ τῆς ἐλευθέρας ἐπιφανείας τοῦ ὑγροῦ, τῆς δεξαμενῆς δὲν εἶνε μεγαλυτέρα τοῦ εἰς τὸ ὑγρὸν ἀντιστοιχοῦντος βαρομετρικοῦ ὕψους. Κατόπιν εἰς ἑκάστην ἀνύψωσιν τοῦ ἐμβόλου τὸ ὑγρὸν ἐκρέει ἐκ τοῦ σωλῆνος ἐκροῆς. Τὸ θεωρητικὸν ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον διὰ τοιαύτης ἀντλίας ἠμπορεῖ νὰ ἀντληθῇ ὕδωρ ὑπὸ ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν 760 χλστμ., εἶνε 10,33 μέτρα, πρακτικῶς ὅμως εἶνε πολὺ μικρότερον. 2) Εἰς τὴν *καταθλιπτικὴν ἀ.* τὸ ὕδωρ τοῦ κυλίνδρου ὠθεῖται ὑπὸ τοῦ ἐμβόλου εἰς σωλῆνα κλειόμενον διὰ βαλβῖδος, ἀντὶ νὰ ἐκρέῃ ἐλευθέρως. Ὅταν ὁ κύλινδρος τῆς ἀντλίας δὲν βυθίζεται εἰς τὸ ὑγρὸν τῆς δεξαμενῆς, ἀλλὰ συγκοινωνῇ μὲ αὐτὸ διὰ σωλῆνος, ἡ ἀντλία λέγεται *μικτὴ (σχ. 7)*. Ἡ ἐκροὴ γίνεται κανονικωτέρα διὰ τῆς παρεμβολῆς τοῦ ἀεροθαλάμου. Ἀκόμη κανονικωτέρα γίνεται ἡ ἐκροή, ὅταν ὑπάρχωσι δύο κύλινδροι μὲ ἀντιθέτως κινούμενα ἔμβολα, ὅπως εἰς τὴν πυροσβεστικὴν ἀντλίαν *(σχ. 14)*.— β΄) *Ὑδραντλίαι περιστροφικαί.* Διακρίνονται εἰς διάφορα εἴδη: 1) Ἡ *φυγοκεντρική.* Εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν φυγοκεντρικὴν ἀεραντλίαν *(σχ. 16)*. 2) Ἡ *ἔκκεντρος (σχ. 15)* εἶνε τῆς αὐτῆς κατασκευῆς μὲ τὴν ἀντίστοιχον ἀεραντλίαν. 3) Εἰς τὴν *ἀντλίαν μὲ ὀδοντωτοὺς τροχούς (σχ. 17)*, δύο ὀδοντωτοὶ τροχοί, στρεφόμενοι ἐντὸς τυμπάνου, παρασύρουσι τὸ ὑγρὸν εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὀδόντων αὐτῶν καὶ τῶν παρειῶν τοῦ τυμπάνου διάκενα.— γ΄) *Ἀντλία ἀμφιροπής (σχ. 18)*. Ἀποτελεῖται ἐκ κοίλου κυλινδρικοῦ τυμπάνου. Εἰς τὸ κατώτερον μέρος αὐτοῦ, ὅπου καταλήγει ὁ σωλὴν ἀναρροφήσεως, ὑπάρχει διάφραγμα μετάλλινον, τὸ ὁποῖον φέρει δύο ὀπὰς κλειομένας διὰ βαλβίδων. Εἰς τὸ κέντρον περίπου τοῦ κυλίνδρου ὑπάρχει μετάλλινον ἔλασμα, ἐφαπτόμενον τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων τοῦ στόματος τῆς ἀντλίας καὶ φέρον δύο ὀπάς, κλειομένας ὁμοίως διὰ βαλβίδων, αἵτινες ἀνοίγουσιν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Τὸ κατώτερον ἥμισυ τοῦ τυμπάνου τῆς ἀντλίας χωρίζεται διὰ διαφράγματος εἰς δύο ἡμίση μέρη. Τῇ βοηθείᾳ ἐξωτερικοῦ μοχλοῦ τίθεται τὸ κεντρικὸν ἔλασμα εἰς παλινδρομικὴν κίνησιν, καθ' ἣν ἕκαστον τμῆμα λειτουργεῖ ὡς ἰδία μικτὴ ἀντλία.

ἄντοικος. Ὁ κάτοικος τόπου τινὸς πρὸς τὸν κάτοικον ἄλλου τόπου, ἔχοντος τὸ αὐτὸ μὲ τὸν πρῶτον γεωγραφικὸν μῆκος, γεωγραφικὸν δὲ πλάτος ἴσον ἀλλ' ἀντίθετον πρὸς τὸ τοῦ πρώτου. Οἱ ἄντοικοι ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἡμέρας, διαφόρους δὲ κατὰ ἑξάμηνον τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

ἀντονομασία. Λεκτικὸς τρόπος καθ' ὃν ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τίθεται ἄλλη λέξις ἢ περίφρασις χαρακτηρίζουσα τὸ πρόσωπον: οἷον *Πηλείδης* ἀντὶ τοῦ *Ἀχιλλεύς, Ἀτρεΐδης καὶ Διὸς υἱὸς* ἀντὶ τοῦ *Ἀπόλλων, κυανοχαίτης* ἀντὶ τοῦ *Ποσειδῶν.*

Ἀντουάν (Ἀνδρέας Antoine). Γάλλος ἠθοποιὸς καὶ διευθυντὴς θεάτρου, γενν. 1858. Ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις τῷ 1887 τὸ «Ἐλεύθερον Θέατρον Ἀντουὰν» καὶ διηύθυνε 1906-1914 τὸ θέατρον «Ὠδεῖον».

Ἄντουγυ. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Κίνας ἐν τῇ νοτίῳ Μανζουρίᾳ, ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Κορέας, 8 χλμ. ἄνωθι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Γιαλοῦ. Κάτ. 94.300.

Ἀντοφαγάστα (Antofagasta). Ἐπαρχ. τῆς Β. Χιλῆς (120.183 τ.χλμ., 236.000 κάτ.), πλουσία εἰς ἄργυρον, χαλκὸν καὶ γουάνο. Ἡ ὁμών. πρωτ. ἔχει σημαντικὸν λιμένα καὶ 69.000 κατ.

ἀντοχὴ τῶν ὑλικῶν. Ἐπιστήμη ἧς σκοπὸς εἶνε ἡ διερεύνησις τῶν μηχανικῶν ἰδιοτήτων τῶν εἰς τὰ τεχνικὰ ἔργα χρησιμοποιουμένων ὑλικῶν καὶ ἡ ὑφ' οἱασδήποτε μηχανικὰς ἢ φυσικὰς συνθήκας ἐξεύρεσις τῶν ὁρίων ἀντοχῆς αὐτῶν.

ἀντρεδές (ὁ· γαλλ. entre-deux). Λωρὶς κεντήματος ἢ τριχάπτου (δαντέλλας) προσηρμοσμένη μεταξὺ δύο τεμαχίων ὑφάσματος.

Ἄντριμ (Antrim). Κομιτεία τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῇ ἐπαρχ. Ὥλστερ (3027 τ.χλμ. καὶ 194.000 κάτ.).

ἄντρον. *(Ἀνατομ.)* Κοιλότης ὀστῶν τοῦ κρανίου (*ἐγμόρειον ἄ., μετωπιαῖον ἄ.* κλ.).

Ἄντσενγρουβερ (Λουδοβῖκος Anzengruber). Αὐστριακὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος (1839-1889).

Ἄντσιο (Anzio). Π. τῆς Ἰταλίας. Βλ. **Ἄντιον.**

ἀντσούγα (ἡ· ἰσπ. anchoa). Ἡ ἀφύη, μικρὸς ἰχθὺς ἐκ τῶν κλυπεϊδῶν, παρασκευαζόμενος ὡς ἁλίπαστος. Εἶνε γνωστότατος ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὸ ὄνομα *χαψί*.

Ἄντυλλος. Ἕλλην ἰατρός, συγγραφεὺς τοῦ Β΄ αἰῶνος μ.Χ.

ἄντυξ -γος (ἡ). Κύκλος (ἢ μέρος κύκλου) ἐκ μετάλλου, φέρων ὑποδιαιρέσεις καὶ ἀποτελῶν μέρος τῶν γωνιομετρικῶν ὀργάνων.

Ἀντωνιάδης. 1) *Ἀντώνιος.* Ἐπικὸς καὶ δραματικὸς ποιητὴς (1836-1912). Διετέλεσε γυμνασιάρχης, ἔγραψε δὲ κυρίως ποιητικὰ δράματα καὶ κωμῳδίας.— 2) *Ἐμμανουήλ.* Κρὴς πατριώτης ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Κρήτης (1791-1863).

Ἀντωνῖνος. Ἐπώνυμον Ρωμαίων αὐτοκρατόρων. Βλ. *Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής, Μᾶρκος Αὐρήλιος, Κόμμοδος, Καρακάλλας, Ἡλιογάβαλος, Σεβῆρος Ἀλέξανδρος.*

Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (138-161 μ.Χ.), γενν. τῷ 86 μ.Χ., διάδοχος τοῦ Ἀδριανοῦ, εἰρηνικός, δίκαιος καὶ πρᾶος ἡγεμών. Υἱοθέτησε τὸν Μᾶρκον Αὐρήλιον, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν διεδέχθη.

Ἀντώνιος (Μᾶρκος). Εἷς ἐκ τῶν τριῶν ἀνδρῶν τῆς Β΄ τριανδρίας (82-30 π.Χ.). Ἐξέχων Ρωμαῖος, ὀπαδὸς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐγένετο διὰ τὸ ἔτος 44 ὕπατος, μετὰ τὴν δολοφονίαν δὲ τούτου ἀπόλυτος κύριος τῆς Ρώμης. Ἡττηθεὶς τῷ 43 ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ, συνέστησε μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Λεπίδου τὴν λεγομένην Β΄ τριανδρίαν καὶ ἐνίκησε μετὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ τοὺς δολοφόνους τοῦ Καίσαρος ἐν Φιλίπποις (42). Λαβὼν τὴν διοίκησιν τῆς Ἀνατολῆς (40) ἐσχετίσθη μετὰ τῆς Κλεοπάτρας τῆς Αἰγύπτου. Ἡττηθεὶς παρὰ τὸ Ἄκτιον (31), ἠκολούθησε τὴν Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον, ἐπὶ δὲ τῇ ψευδεῖ φήμῃ ὅτι αὕτη ηὐτοκτόνησε, διέταξε τὸν δοῦλον του νὰ τὸν φονεύσῃ.

Ἀνύφαινος

Ἀντώνιος ὁ Μέγας. Ἅγιος (251-356). Διανείμας πᾶσαν τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἔρημον, ἐξῆλθε δὲ ἐκ τῆς μονώσεώς του τῷ 311 κατὰ τοὺς ἐπὶ Μαξιμιλιανοῦ διωγμούς, ἐπίσης δὲ τῷ 351 ἵνα ἐνθαρρύνῃ τὸν λαὸν τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τῶν Ἀρειανῶν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 17 Ἰανουαρίου.

Ἀντώνιος ὁ Παδούης (1195-1231). Ἅγιος τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, μοναχὸς Μινορίτης. Ἐδίδαξε τὴν Θεολογίαν εἰς Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ ἀπέθανεν ἐν Παδούῃ. Ἑορτάζεται τῇ 13 Ἰουνίου.

Ἀντώνιος (*Ἅγιος*). 1) (πρώην *Λέλοβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 265.— 2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεραμβέλλου (Λασηθίου). Κάτ. 87.—3) (πρώην *Ζέρβαινη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 185.

Ἀντώνιος (*Ἅγιος*· San Antonio). Π. τῆς Βορ. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Τεξάς. Κάτ. 192.000.

ἀντωνυμία. Λέξις δι' ἧς δηλοῦται ὄνομά τι, ὅπερ δὲν τίθεται ἐν τῷ λόγῳ. Αἱ ἀντωνυμίαι εἶνε *προσωπικαί, κτητικαί,* ἢ *ὁριστικὴ* ἢ *ἐπαναληπτική, αὐτοπαθεῖς, ἀλληλοπαθεῖς, ἐρωτηματικαί, ἀόριστοι, δεικτικαὶ* καὶ *ἀναφορικαί*· αἱ τελευταῖαι τέσσαρες καλοῦνται *ἀνταποδοτικαὶ* καὶ *συσχετικαί* (βλ.λ.).

ἄντωσις. (*Φυτ.*) Ἡ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω πίεσις τοῦ ὕδατος ἢ ὑγροῦ τινος ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῷ βυθιζομένων σωμάτων. ‖ Ἡ ὁριζοντίως ἐνεργοῦσα δύναμις ὑγρῶν ἢ μὴ συμπαγῶν ὑλῶν (χωμάτων, σιτηρῶν κ.τ.τ.) ἐπὶ τῶν ὀρθίων τοιχωμάτων τῶν περιεχόντων αὐτὰς δοχείων ἢ φραγμάτων.

ἀνυδρίτης. (*Χημ.*) Γενικὸν ὄνομα τῶν ἑνώσεων τῶν σχηματιζομένων ἐξ ἄλλων δι' ἀφαιρέσεως τῶν στοιχείων τοῦ ὕδατος. Ὁ ὅρος χρησιμοποιεῖται ἐπὶ ὀξέων ἀνοργάνων ἢ ὀργανικῶν. Οὕτω τὸ διοξείδιον τοῦ θείου εἶνε ἀνυδρίτης τοῦ θειώδους ὀξέος. Οἱ ἀνυδρῖται ἀναπαράγουσι τὸ ἀρχικὸν ὀξὺ παρουσίᾳ τοῦ ὕδατος.

ἀνυδροβίωσις. Λανθάνουσα ζωὴ ἐπὶ ἀπεξηραμμένων ἰστῶν, ἀναβιούντων μόλις ἀνακτήσωσιν ὕδωρ.

ἀνυδρομυελία. (*Ἰατρ.*) Ἔλλειψις ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ ἀπὸ τοῦ νωτιαίου μυελικοῦ σωλῆνος.

Ἄνυδρος. Ὄνομα τριῶν ἐρημονήσων, τῆς μὲν ΝΔ τῆς Ἀμοργοῦ, καλουμένης νῦν *Ἀμοργοπούλας*, ἄλλης ΒΔ τῆς Πάτμου καὶ τρίτης ΝΑ τῶν Φούρνων εἰς τὸ Ἰκάριον πέλαγος.

ἀνυπόδητοι. Μοναχοὶ οἱ ὁποῖοι στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. ι΄ 10) ἔχουσι τοὺς πόδας γυμνοὺς (τάγματά τινα Φραγκισκανῶν) ἢ φέρουσι μόνον πέδιλα (Καπουκῖνοι κ.ἄ.).

ἀνυπότακτος. (*Στρατολ.*) Στρατεύσιμος ἢ ἔφεδρος, ὅστις κληθεὶς νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ στράτευμα ἀπέφυγε νὰ τὸ πράξῃ. Ἀνυπότακτοι ἐπίσης λογίζονται οἱ μὴ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὰ μητρῶα τῶν ἀρρένων (ἀδήλωτοι), ἐὰν δὲν προσέλθωσι πρὸς κατάταξιν κατὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν συνηλικιωτῶν των.

ἀνυποταξία. (*Στρατολ.*) Τὸ ἀποφεύγειν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως. ‖ (*Στρατ. Δικ.*) Ἡ ἔκδηλος ἄρνησις ὑπακοῆς εἰς διαταγὴν ἀνωτέρου ἀφορῶσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν.

ἄνυσμα ἢ **διάνυσμα** (*Μαθημ.*) Εὐθύγραμμον τμῆμα εἰς ὃ διακρίνομεν ἀρχὴν καὶ πέρας, ἤτοι μῆκος, διεύθυνσιν καὶ φοράν. Διὰ τῶν ἀνυσμάτων παρίστανται συμβολικῶς τὰ ποσά, ἅτινα πλὴν τοῦ μεγέθους ἔχουσι καὶ ὡρισμένην διεύθυνσιν καὶ φοράν· διὰ τοῦτο τὰ ποσὰ ταῦτα καλοῦνται *ἀνυσματικά*. Τοιαῦτα εἶνε αἱ δυνάμεις, αἱ ταχύτητες, αἱ ἐπιταχύνσεις καὶ αἱ ροπαί.

ἀνυσματικός (ἢ **διανυσματικός**) **λογισμός.** (*Μαθημ.*) Ὁ λογισμὸς διὰ ἀνυσμάτων· ἀποτελεῖ σύντομον τρόπον ἐργασίας διὰ τὴν ἐπίλυσιν πολλῶν ζητημάτων.

Ἄνυτη. Τεγεᾶτις ποιήτρια, ἀκμάσασα περὶ τὸ 300 π.Χ., τῆς ὁποίας σῴζονται μόνον 22 ἐπιγράμματα.

Ἄνυτος. Εἷς τῶν Τιτάνων.

Ἄνυτος. Πολιτικὸς Ἀθηναῖος, ὅστις ἤγειρε μετὰ τοῦ Μελήτου καὶ Λύκωνος τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους γραφὴν ἀσεβείας τῷ 399. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, ἐξωρίσθη εἰς Ἡράκλειαν (τὴν Τραχῖνα ἢ τὴν Ποντικήν), ὅπου ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τῶν κατοίκων.

ἀνύφαινος (ἡ). Γένος ἀραχνοειδῶν ζώντων ἐπὶ θάμνων. Μῆκος σώματος 4-9 ἑκστ.

Ἀνυφί. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπλίας. Κάτ. 672.

ἀνυψωτήρ. Γενικῶς, μηχανὴ χρησιμεύουσα εἰς τὴν ἀνύψωσιν βαρῶν. ‖ Εἰδικῶς, ἡ χρησιμεύουσα εἰς τὴν κατακόρυφον ἀπὸ ἐπιπέδου εἰς ἐπίπεδον ἀνύψωσιν ἀνθρώπων, ὁ ἄλλως *ἀναβιβαστὴρ* ἢ *ἀνελκυστήρ*. ‖ (*Πυροβ.*) Διάταξις ἐν τῷ ἐπαναληπτικῷ μηχανήματι τῶν φορητῶν ὅπλων, χρησιμεύουσα ὅπως ἀνυψώνῃ διαδοχικῶς τὰ φυσίγγια ἀπὸ τῆς ἀποθήκης πρὸς τὴν θαλάμηγη.

Ἄνχαλτ. Βλ. **Ἄγχαλτ.**

Ἀνώγεια (τά). 1) Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης) ἐπὶ ὑψηλοῦ ὀροπεδίου τῆς Ἴδης. Κάτ. 2904. Νίκη τῶν Ἑλλήνων τὴν 3.2.1821.— 2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1005.

Ἀνωγή. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ἰθάκης. Κάτ. 396.

Ἀνώγιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 324.

Ἄνω Λίμνη (Lake Superior). Ἡ δυτικωτάτη καὶ σημαντικωτάτη τῶν πέντε μεγάλων λιμνῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, μεταξὺ τοῦ Καναδᾶ καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἡ μεγίστη τῶν λιμνῶν γλυκέος ὕδατος ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ (82.046 τ.χλμ., 182 μ.ὀ.ἐ.θ., βάθος 300 μ.).

ἀνώμαλα ἐπίθετα. Τὰ ἐπίθετα *μέγας, πολύς, πρᾶος*, ὡς μὴ κλινόμενα κανονικῶς.

ἀνώμαλα οὐσιαστικά. Τὰ ἔχοντα διαφόρους τύπους καὶ κλίσεις ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας (πολλαπλᾶ) καὶ τὰ ἀπαντῶντα μόνον ἐν τῷ ἑνικῷ ἢ ἐν μόνῳ τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ (ἐλλιπῆ).

ἀνώμαλα ῥήματα. Τὰ μὴ κλινόμενα κατὰ τὰς συζυγίας εἰς ἃς ἔπρεπε νὰ ὑπάγωνται συμφώνως πρὸς τὸ ἐνεστωτικὸν αὐτῶν θέμα.

ἀνωμαλουρεοειδῆ (τά). Ὁμοιογένεια τρωκτικῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐκλειψάντων εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν τῆς τριτογενοῦς ἐποχῆς.

Ἄνω Μεριά. Κοιν. τῆς ν. Σύρου, ἕδρα τὸ χ. Ἀμπελόκηπος.

Ἄνω Μέρος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης). Κάτ. 557.

ἄνθνα. Γένος φυτῶν ἀνωνοειδῶν. Τὰ εἴδη *χερσωλία, φολιδωτή, δικτυωτὴ* καὶ *τρίλοβος* εὐδοκιμοῦσιν εἰς τὰς εὐκράτους χώρας, ἰδίᾳ ἐν Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ καὶ Κύπρῳ, ὅπου ὁ λευκός, μαλακὸς καὶ εὔγευστος καρπὸς των καλεῖται *καϊμάκι*.

ἀνωνοειδῆ (τά· anonaceæ). Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον τροπικῶν. Δένδρα καὶ θάμνοι μὲ ἀδιαίρετα φύλλα κατὰ δύο σειρὰς τεταγμένα. Καρποὶ ῥᾶγες συνηνωμέναι. Φυτὰ σημαντικώτατα διὰ τὰς θεραπευτικὰς καὶ ἄλλας ὠφελίμους ἰδιότητας αὐτῶν. Οἱ φλοιοὶ καὶ τὰ φύλλα πολλῶν ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀρωματικοὶ καὶ τονωτικοί. Εἰδῶν τινων οἱ καρποὶ εἶνε ἐδώδιμοι. Πολλὰ καλλιεργοῦνται ὡς καλλωπιστικά.

ἀνωσφία. Στραβισμός, καθ' ὃν ὁ βολβὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶνε ἐστραμμένος πρὸς τὰ ἄνω.

Ἀνώπολις. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σφακίων (Χανίων). Κάτ. 553. Παρ' αὐτὴν λείψανα τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως. —2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 499. Εἰς τὰ περὶξ σημαντικαὶ μινωϊκαὶ ἀρχαιότητες.

Ἀνωρράχη (πρώην *Κοαβάριον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Πρεβέζης. Κάτ. 355.

ἄνωσις. Ἡ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω πίεσις ἣν ὑφίσταται σῶμα βεβυθισμένον ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐντὸς ὑγροῦ, ἄλλως **ἄντωσις.**

Ἀνώσκελη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 190.

ἀνωφελὴς κώνωψ. Ὁ μεταδίδων τὸ πλασμόδιον τῆς ἐλονοσίας.

ἀνωφέρεια. Ἡ πρὸς τὰ ἄνω κλίσις ἐδαφικοῦ τμήματος ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα τοῦ παρατηρητοῦ ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ κεκλιμένον ἔδαφος.

ἀνώφλιον. (*Ἀρχιτ.*) Δοκὸς εὐθύγραμμος ξυλίνη, λιθίνη ἢ σιδηρᾶ, τιθεμένη ὁριζοντίως ὑπεράνω ἀνοίγματος θύρας ἢ παραθύρου.

Ἀξάκριον (ἐκ τοῦ τουρκ. *Ἀκ-Χισάρ*. λευκὸν φρούριον). Π. τῆς Δ. Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπέχουσα τῆς Σμύρνης σιδηροδρομικῶς 117 χλμ. Πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ 1922 εἶχε 22.000 κατ., ὧν 10.000 Ἕλληνες.

Ἄξελ-Χάϊβεργ (Γῆ Axel-Heiberg). Μεγάλη ἀκατοίκητος ἀμερικανικὴ νῆσος παρὰ τὸν Β. Πόλον, τεμνομένη ὑπὸ τοῦ παραλλήλου τῶν 80° καὶ ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν 90 Δ. μήκους. Ἔκτ. 36.500 τ.χλμ.

ἀξία. (*Φιλοσ.*) Πᾶν ὅ,τι ἐκ τινος ἐπόψεως (λογικῆς, γλωσσολογικῆς, καλολογικῆς κλ.) ἱκανοποιεῖ ἡμᾶς καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἶνε ἐπιθυμητόν. Αἱ ἀξίαι εἶνε *σχετικαί*, ὡς προϋποθέτουσαι πάντοτε πρόσωπόν τι, ὑφ' οὗ ἐκτιμώμεναι ἀποβαίνουσιν ἀξίαι. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἀξίαι *ἀπολύτως*, ἤτοι γενικῶς, ἰσχύουσαι διὰ πάντα ἄνθρωπον, ἱκανοποιοῦσαι πᾶσαν βούλησιν, καὶ τοιαῦται εἶνε αἱ ἠθικαί, αἱ καλολογικαί, αἱ θρησκευτικαὶ ἀξίαι κλ. Περὶ τῶν ἀξιῶν πραγματεύεται ἰδία ἐπιστήμη, ἐξετάζουσα τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἀξιῶν, τὰς οἰκονομικάς, τὰς ζωϊκὰς (ζωήν, ὑγείαν), τὰς καλολογικάς, τὰς ἠθικάς, τὰς θρησκευτικὰς ἀξίας, τὰς προσαλλήλους αὐτῶν σχέσεις, καὶ ἀναζητοῦσα μέτρον τι ἀπόλυτον τῆς ἀποτιμήσεως αὐτῶν κατὰ ποιόν. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη καλεῖται *ἀξιολογία* καὶ εἶνε μέρος τῆς γνωσιολογίας. ‖ (*Οἰκονομολ.*) Ἡ ἐκτίμισις ἧς ἀπολαύει οἰκονομικόν τι ἀγαθὸν ἐν παραβολῇ πρὸς τὰ ἄλλα, καὶ ἡ ὀποία κατὰ κανόνα ἐκδηλοῦται διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ἢ τῆς θελήσεως πρὸς ἀνταλλαγήν.

ἀξίνη. Σιδηροῦν σκαφευτικὸν ἐργαλεῖον ἔχον τὸ ἓν ἄκρον ὀξύ, τὸ ἕτερον πεπλατυσμένον, καὶ βραχὺν στειλεόν. Χρησιμεύει κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν· κν. **ἀξίνα** καὶ **ἀξινάρι.**

ἀξινίτης. Ὀρυκτὸν τῆς τάξεως τοῦ ἐπιδότου, κρυσταλλούμενον εἰς τὸ τρικλινὲς σύστημα, ἔχον σκληρότητα 6,5-7,0 καὶ εἰδικὸν βάρος 3,3. Εἶνε ἔνυδρον πυριτικὸν ἀργίλιον, ἀσβέστιον, μαγνήσιον ἢ μαγγάνιον μετὰ βορίου.

ἀξιολογία. Βλ. *ἀξία.*

"Ἄξιόν ἐστιν. (*Ἐκκλ.*) Ὕμνος εἰς τὴν Παναγίαν. Ἐδιδάχθη, κατὰ τὴν ἀγιορειτικὴν παράδοσιν, ὑπὸ ἀγγέλου ἐπιφανέντος εἰς τινα μοναχόν.

Ἀξιὸς ἢ Βαρδάρης. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Μακεδονίας, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Σκάρδου, τῆς Σοῦχα Ὥρας καὶ τῆς Μπίσκρας καὶ ἐκβάλλων μετὰ ροῦν ὑπερτετρακοσίων χλμ. εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Τὸ ὄνομα Βαρδάρης προέρχεται ἀπὸ τοῦ μεσαιωνικοῦ *Βαρδάριος* ἢ *Βαρδάριος*, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἀναγράφουσι τὸν ποταμὸν πολλοὶ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς.

Ἀξιούπολις (πρώην *Μπρέμιτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παιονίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 1945.

Ἀξιοχώριον (πρώην *Βαρδαρόφτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 565.

ἀξίωμα (τό). Τὸ κατ' ἀξίαν εἰς τινα ἀπονεμόμενον ἢ ἀνατιθέμενον (νόημα, ὑπούργημα, ἔργον) ἢ ἐξέχουσα θέσις ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ: *ἀξίωμα πολιτικόν, ἐκκλησιαστικόν, δικαστικόν, βουλευτικόν, στρατιωτικόν* κ.λ. ‖ Γνώμη γενικῶς παραδεδεγμένη ὡς ὀρθή. ‖ Ἀλήθεια καταφανὴς καὶ μὴ ἔχουσα ἀνάγκην ἀποδείξεως. ‖ (*Λογ.*) Πρότασις γενικωτάτη, ἥτις δὲν εἶνε δεκτικὴ ἀποδείξεως οὐδὲ ἔχει ταύτης ἀνάγκην, διότι ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων ὡς ἀληθής. Τὰ ἀξιώματα συνιστῶσιν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοὺς θεμελιώδεις νόμους, ἐκ τῆς ἀληθείας δὲ τούτων συνάγεται ἡ ἀλήθεια ἄλλων προτάσεων μερικωτέρων. Ὑπάρχουσι δ' ἐν πολλαῖς ἐπιστήμαις ἀξιώματα, οἷον ἐν τῇ Λογικῇ, ἐν τῇ Μαθηματικῇ, ἐν τῇ Φυσικῇ, ἀλλὰ τὰ θεμελιώδη, ἐφ' ὧν στηρίζονται τὰ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ἐπί-

σης *ἀρχαί*, ἀνήκουσιν εἰς τὴν Λογικήν· εἶνε δὲ ταῦτα τὰ τῆς *ταυτότητος*, τῆς *ἀντιφάσεως*, τοῦ *ἀποκλειομένου μέσου* ἢ *τρίτου* καὶ τοῦ *ἀποχρῶντος λόγου*. Ἂν τὰ ἀξιώματα ὑπάρχωσιν ἔμφυτα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἢ προῆλθον ἐξ ἐπιδράσεως τῆς ἐμπειρίας, ἀμφισβητεῖται.

ἀξιωματικός. Γενικῶς, ὁ κατέχων ἀξίωμα. ‖ Ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῷ ναυτικῷ, ἀξιωματικοὶ λέγονται πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ καὶ ἄνω βαθμοφόροι. ‖ Εἰς τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ πλοῖα, οἱ πλοίαρχοι, ὁ α' μηχανικὸς καὶ ὁ διπλωματοῦχος λογιστής. ‖ Εἰς τινα τάγματα παρασήμων, ὁ ἔχων βαθμὸν ἀμέσως ἀνώτερον τοῦ ἱππότου. ‖ Ἐπίσης, ἀνώτερος βαθμοφόρος σώματος ἔχοντος ὀργάνωσιν, ἱεραρχίαν καὶ διακριτικὰ ἀνάλογα πρὸς τὰ τῶν στρατιωτικῶν (λιμενικὸν σῶμα, δασονομικὴ ὑπηρεσία, ἀστυνομία κλ.)

ἀξίωσις. Ἡ ἰδέα ἣν ἔχει τις περὶ τῆς ἀξίας τινός (ἑαυτοῦ ἢ τῶν ἄλλων)· ἐπομένως διατύπωσις ἰδίας γνώμης, ἀπαίτησις. ‖ *(Νομ.)* Ἡ ἐξουσία τοῦ ὑπὲρ οὗ ὑπάρχει δικαίωμα, ὅπως ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν κατέναντι αὐτῷ ἱσταμένων τὴν προσήκουσαν πρὸς αὐτὸν συμπεριφοράν, δηλονότι πρᾶξιν ἢ παράλειψιν.

Ἀξιώτης. 1) *Παναγιώτης.* Λογογράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Μυκόνῳ (1840-1918). Ἐδημοσίευσε πρωτότυπα διηγήματα καὶ μεταφράσεις ἐκ τοῦ ρωσικοῦ.—2) *Γεώργιος.* Μουσικοσυνθέτης (1875-1924). Συνέθεσεν ὀρχηστρικὰ ἔργα, διὰ κλειδοκύμβαλον, μελῳδίας κλ., ἀπέθανε εἰς Μύκονον, ἔνθα ἔζησε μονήρης.

ἀξολότλ. Εἶδος ἀμβλυστόμου βατράχου τοῦ Μεξικοῦ μὲ σκοτεινὰς καὶ ἀνοικτοχρώμους κηλῖδας. Βλ. καὶ **ἀμβλύστομον.**

Ἄξός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης). Κάτ. 390. Ἐρείπια τῆς ἀρχαίας π. Ἄξοῦ ἢ Ὄαξοῦ ἢ Ὀάξου.

Ἀξώμη ἢ **Ἄξωμις** ἢ **Αὔξουμις.** Π. τῆς Ἀβησσυνίας, ἄλλοτε πρωτ. τοῦ Αἰθιοπικοῦ ἢ Αὐξουμητικοῦ βασιλείου, μὲ πολυάριθμα ἀρχαῖα ἐρείπια, παλαιὰ ἑστία τοῦ ἐν Αἰθιοπίᾳ Χριστιανισμοῦ. Κάτ. 5000.

Ὀβελίσκος ἐν Ἀξώμῃ

ἄξων-ονος (ὁ). Πραγματικὴ ἢ φανταστικὴ εὐθεῖα γραμμὴ ἧτις διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου σώματός τινος ἢ χώρου. ‖ Πραγματικὴ ἢ φανταστικὴ εὐθεῖα γραμμὴ περὶ τὴν ὁποίαν περιστρέφεται σῶμά τι ἢ ἀριθμὸς σωμάτων *(ἄξων περιστροφῆς)*. ‖ Τεμάχιον ἐκ σιδήρου ἢ ξύλου διερχόμενον διὰ τοῦ κέντρου σώματός τινος καὶ περὶ τὸ ὁποῖον περιστρέφεται τὸ σῶμα τοῦτο. ‖ Γενικώτερον, ἀπεριόριστος εὐθεῖα γραμμὴ ἔχουσα ἰδιάζουσάν τινα κεντρικὴν θέσιν ἐν σχέσει πρὸς τὰ σημεῖα σχήματός τινος ἢ ἐν σχέσει πρὸς περισσότερα σημεῖα ἢ σχήματα κείμενα ἐπὶ ἐπιπέδου ἢ ἐν τῷ χώρῳ.

ἄξων ὀπτικός. *('Οφθαλμ.)* Φανταστικὴ γραμμὴ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἑνοῦσα τὸ κέντρον τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τὸ δεσμικὸν σημεῖον καὶ καταλήγουσα εἰς τὴν ὀπισθίαν κυρίαν ἑστίαν. ‖ *(Κρυσταλλ.)* Ἡ φανταστικὴ γραμμὴ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁποίας δὲν παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον τῆς διπλῆς διαθλάσεως τοῦ φωτὸς διερχομένου μέσῳ ἀνισοτρόπου σώματος. ‖ *(Φυσ.)* Βλ. *κάτοπτρον, φακός, διόπτρα.*

Ἀοιδή. Μία τῶν τριῶν Μουσῶν τὰς ὁποίας ὠνόμαζον κατ' ἀρχὰς οἱ Ἕλληνες. Αἱ λοιπαὶ δύο ἐλέγοντο Μελέτη καὶ Μνήμη.

ἀοριστολογικός. Λέγεται περὶ τῶν ἄλλως ὀνομαζομένων *ἀναφορικῶν ἀορίστων* ἀντωνυμιῶν *ὅστις, ὁπόσος, ὁποῖος, πηλίκος*, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς ἀόριστόν τι καὶ καθολικόν, ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἀντωνυμίας *ὅς, ὅσος, οἷος* καὶ *ἡλίκος*, αἱ ὁποῖαι λέγονται *ἀναφορικαὶ ὁριστικαί*· ἐπίσης περὶ τῶν ἐπιρρημάτων *ὅπου, ὁπόθεν, ὁπότε, ὅπως* κλ. κατ' ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῶν ἀναφορικῶν ὁριστικῶν ἐπιρρημάτων *ὅθεν, ὅτε, ὡς* κλ.

ἀόριστος. Εἷς τῶν χρόνων τοῦ ρήματος, ὅστις εἰς μὲν τὴν ὁριστικὴν καὶ τὴν μετοχὴν δηλοῖ ὅτι πρᾶξίς τις ἢ κατάστασις ἐγένετο ἐν τῷ τελείῳ διαρρεύσαντι παρελθόντι: *ἔγραψα*, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις τὸ ἀόριστον μέλλον: *ἵνα γράψῃ.*

Ἄορνος. Ὀχυρωτάτη π. τῆς ἀρχαίας Βακτριανῆς, τὴν ὁποίαν κατέλαβεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τῷ 327 π.Χ.

ἀορτή. Μέγα αἱμοφόρον ἀγγεῖον, ἡ πρώτη καὶ κυριωτέρα ἀρτηρία τοῦ σώματος, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας καὶ ἀποτελοῦσα τὸ κοινὸν στέλεχος ὅλων τῶν ἀρτηριῶν τοῦ σώματος.

ἀορτήρ (ὁ). Λωρίον δι' οὗ ἀναρτῶνται ἐκ τοῦ ὤμου διάφορα ἀντικείμενα (τυφέκιον, περίστροφον, γυλιός, τύμπανον κλ.).

ἀορτικὸν τόξον. Ἡ ἄνωθεν τῆς καρδίας ἀγκυλωτὴ καμπὴ τῆς ἀορτῆς.

ἀορτῖτις. Φλεγμονὴ ἢ ἐκφύλισις τῶν τοιχωμάτων τῆς ἀορτῆς.

ἀοσμοποιία. Ἡ διὰ φαρμάκων (ἰδίως ὑδατικῶν διαλυμάτων ὑπερμαγγανικοῦ καλίου καὶ θειικοῦ σιδήρου) καταστολὴ τῆς δυσοσμίας. Κατὰ τὴν ἀ. δὲν φονεύονται πάντοτε τὰ παθογόνα μικρόβια.

Ἀόστη (Aosta). Π. τῆς ἰταλ.ἐπαρχ. Τουρίνου, ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς κοιλάδος τοῦ Μεγάλου Ἁγίου Βερνάρδου. Κάτ. 7600. Ὁ τίτλος τοῦ «δουκὸς τῆς Ἀόστης» ἀπονέμεται εἰς ἡγεμονόπαιδας τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Ἰταλίας.

Ἀουγσβουργ ἢ **Αὐγοῦστα** (Augsburg). Π. τῆς Βαυαρίας, πρωτ. νομοῦ ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποτ. Βέρταχ καὶ Λέχ, κέντρον συγκοινωνιῶν, μὲ ἀκμαίαν βιομηχανίαν (ὑφαντουργεῖα, κλωστήρια), περίφημος κατὰ τὸν Μεσαίωνα διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας της. Κάτ. 165.500. Ἐν τῇ θρησκευτικῇ ἱστορίᾳ ἐγένοντο κυρίως γνωστὴ ἡ «Αὐγουσταία ὁμολογία» (βάσις τῆς προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας) τοῦ 1530 καὶ ἡ θρησκευτικὴ εἰρήνη τοῦ 1555.

Ἄουε (Χάρτμανν von der Aue). Γερμανὸς ἐπικὸς καὶ λυρικὸς ποιητὴς τοῦ Μεσαίωνος (1170-1210). Γνωστότερον ἐκ τῶν ἔργων του «Ὁ πτωχὸς Ἐρρῖκος».

Ἄουερ (Κάρολος Α. von Welsbach). Βιεννταῖος χημικὸς (1858-1929). Ἐφεῦρε 1885 τὰς ὁμωνύμους φωτολίδας τοῦ φωταερίου, 1898 τὰς διὰ μεταλλικῆς ἴνὸς κατασκευαζομένας ἠλεκτρικὰς λυχνίας καὶ 1903 τὰ πυροφόρα κράματα.

Ἀουερβαχ (Βερτόλδος Auerbach). Γερμανὸς λογοτέχνης (1812-1882), γνωστὸς κυρίως διὰ τὰ «Ἀγροτικὰ διηγήματα τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ».

Ἄουερστετ. Χ. τῆς Πρωσσίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μερσεβούργου. Παρ' αὐτὸ οἱ Γάλλοι ὑπὸ τὸν Δαβοῦ ἐνίκησαν 14.10.1806 τοὺς Πρώσσους (κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης τῆς Ἰένης).

Ἀούρα-Μάσδα. Ὁ Ὡρομάσδης (βλ.λ.).

Ἀουρανΐ-Ζέπ. Μέγας Μογγόλος τῶν Ἰνδιῶν, ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Τιμουριδῶν (1618-1707).

Ἄουσσιϋ (τσεχ. Usti). Π. τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐπὶ τοῦ Ἔλβα. Κάτ. 40.000.

Ἀούστερλιτς (τσεχ. Slavkov). Π. τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Μοραβίᾳ. Κάτ. 4231. Παρ' αὐτὴν ὁ Ναπολέων ἐνίκησε 2.12.1805 τοὺς ἡνωμένους στρατοὺς τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσίας (μάχη τῶν τριῶν βασιλέων).

ἄουτο (auto). Ἱσπανικὴ καὶ πορτογαλικὴ λ. ταυτόσημος τῆς λατινικῆς actus, σημαίνουσα πρᾶξιν καὶ εἰδικῶς πᾶσαν δημοσίαν θρησκευτικήν, νομικὴν ἢ δικαστικὴν ἐκφανσιν. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ σημασία τῆς λ. περιωρίσθη εἰς τὰς δραματικὰς ἐπιδείξεις καὶ ἀργότερον (ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λόπε δὲ Βέγα) εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἢ ἐκκλησιαστικὰς δραματικὰς ἑρμηνείας, αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν διὰ τοῦ Καλδερὸν εἰς τὴν μεγίστην αὐτῶν ἀκμήν. Ἀπηγορεύθησαν τῷ 1765.

ἄουτο δὰ φέ (ἱσπαν. auto de fe, πορτογ. auto da fé, τ.ἔ. πρᾶξις πίστεως). Ἡ διὰ δημοσίας θρησκευτικῆς τελετῆς ἐκτελουμένη καῦσις τῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καταδικαζομένων αἱρετικῶν ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

ἀπαγγελία. Τὸ κοινοποιεῖν τι δημοσίᾳ καὶ γενικῶς τὴ φωνῇ, ἰδίᾳ ἀποφάσεις, κατηγορίας κλ. ‖ Εἰδικώτερον, ἡ τεχνικὴ ἐκφώνησις ἢ ἀνάγνωσις φράσεως, ποιήματος, λόγου ἢ διηγήσεως συμφώνως πρὸς τὴν ἀκριβῆ τῶν ἐννοιαν καὶ μὲ τὴν κατάλληλον χρῆσιν τονισμῶν, παύσεων, κάμψεων καὶ μεταπτώσεων τῆς φωνῆς.

ἀπαγόρευσις. *('Αστ. Δίκ.)* Ἡ ἀπὸ προσώπου τινὸς ἀφαίρεσις τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας. Ὑπὸ *νόμιμον ἀ.* διατελεῖ ὁ εἰς εἰρκτὴν ἢ πρόσκαιρα δεσμὰ καταδικασθεὶς καὶ ὁ καταδικασθεὶς εἰς ἰσόβια δεσμὰ ἢ εἰς θάνατον. Ἡ *δικαστικὴ ἀ.* ἐπιβάλλεται διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως εἰς τὸν ἕνεκα διανοητικῆς βλάβης μὴ ἔχοντα ἐλευθέραν τὴν χρῆσιν λογικοῦ. Τὴν περιουσίαν τῶν ὑπὸ ἀ. τιθεμένων διαχειρίζεται *ἐπίτροπος.* ‖ *(Κανον. Δικ.)* Ποινὴ ἐκκλησιαστικὴ, ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας εἰς ἄτομα ἢ μείζονα ἀριθμὸν πιστῶν, καὶ κράτος ἀκόμη, καθ' ἣν ἀπαγορεύεται συνολικῶς ἢ μερικῶς ἡ τέλεσις τῶν διαφόρων ἱεροτελεστιῶν, μυστηρίων, ἀκολουθιῶν κηδείας κλ.

ἀπαγορευτικὰ μόρια. *(Γραμμ.)* Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου δι' ὧν ἐκφράζεται, ἐν εἴδει προσταγῆς ἢ προσκλήσεως, ἡ ἐπιθυμία τοῦ λαλοῦντος ὅπως μὴ γίνῃ τι (*μή, μηδέ, μηδείς, μηδαμοῦ, μηδαμῶς, μηδέποτε* κ.ἄ.).

ἀπαγορευτικοὶ δασμοί. Τελωνιακοὶ καὶ ἄλλοι δασμοὶ οἵτινες εἶνε τόσον βαρεῖς ὥστε νὰ καθίστανται ἀσύμφοροι ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἡ κατανάλωσις τῶν ἐφ' ὧν ἐπιβάλλονται ἐμπορευμάτων.

ἀπαγορευτικὸν σύστημα. Ἡ τακτικὴ τῆς ἐπιβολῆς ἀπαγορευτικῶν δασμῶν πρὸς προστασίαν τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς ἢ βιομηχανίας.

ἀπαγωγή. *(Ποιν. Δίκ.)* Ἀδίκημα κατὰ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας ἀτόμου, ἐκτελούμενον ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐξαναγκασθῇ τοῦτο εἰς ἀκολασίαν ἢ γάμον. ‖ *('Ιατρ.)* Κίνησις μέλους ἢ μυὸς πρὸς τὰ ἔξω· ἀπομάκρυνσις χειλέων τραύματος.

ἀπαγωγὴ εἰς τὸ ἀδύνατον ἢ **εἰς ἄτοπον.** *(Λογ.)* Ἡ ἔμμεσος ἢ πλαγία ἀπόδειξις, ἥτις συμπεραίνει τὴν ἀλήθειαν τῆς θέσεως οὐχὶ δι' ἀμέσου καταδείξεως τῆς ἀληθείας τῶν ἀποδεικτικῶν λόγων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ψεύδους τῆς ἀντιφατικῶς ἀντικειμένης πρὸς αὐτήν.

ἀπαγωγὸς μῦς. *('Ανατομ.)* Γενικὴ ὀνομασία παντὸς μυὸς ἔχοντος προορισμὸν νὰ ἀπομακρύνῃ μέλος τι ἀπὸ τῆς μέσης γραμμῆς. Ἀντίθ. *προσαγωγός.*

ἀπάθεια. *(Φιλοσ.)* Ἡ τελεία ὑποταγὴ τῶν παθῶν εἰς τὸν λόγον (οἷαν π.χ. ἐδίδασκον οἱ Στωϊκοὶ καὶ ὁ Σπινόζας).

ἀπαισιοδοξία (pessimismus). *(Φιλοσ.)* Θεωρία περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ βίου, καθ' ἣν ὁ κόσμος εἶνε κακὸς ἢ ὁ χείριστος τῶν δυνατῶν κόσμων, ὁ δὲ βίος πλήρης κακῶν καὶ ὀδύνης. Ἡ *ἐμπειρικὴ ἀ.* θεωρεῖ κακὸν μόνον τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον, ἡ *ὑπερβατικὴ ἀ.* τὸν κόσμον καθόλου. Ἡ *πρακτικὴ* ἢ *ἀφελὴς ἀ.*, ὁρμωμένη ἀπὸ ὑποκειμενικῶν ἢ στιγμιαίων ψυχικῶν διαθέσεων θεωρεῖ τὸν κόσμον πλήρη κακῶν. Ἡ *ἐπιστημονικὴ ἀ.* ζητεῖ νὰ ἑρμηνεύσῃ ἀπό τινος ἀρχῆς τὸ ἐν τῷ κόσμῳ κακὸν καὶ τὴν ἐν τῷ βίῳ ὀδύνην (Ἰνδικὴ φιλοσοφία, Ἡγησίας, Βολταῖρος, Σόπενχαουερ κ.ἄ.).

ἀπαίτησις. *('Εμπορ.)* Πᾶν δικαίωμα τὸ ὁποῖον ἐμπορική τις διαχείρισις ἀποκτᾷ ἐπὶ τῆς περιουσίας τρίτων (χρεωστῶν), μετὰ τῶν ὁποίων συναλλάσσεται ἐπὶ πιστώσει.

Ἀπαλάχαι ἢ **Ἀπαλάχοι.** Φυλὴ Ἐρυθροδέρμων τῆς Β. Ἀμερικῆς οἰκούσα τὴν περὶ τὰ Ἀππαλάχια ὄρη χώραν καὶ τείνουσα νὰ ἐκλείψῃ.

Ἀπαλάχια ὄρη. Βλ. Ἀππαλάχια.

ἀπαλλαγή. *(Νομ.)* Ἀπόλυσις ἀπὸ κατηγορίας ἢ ποινικῆς διώξεως. ‖ *(Στρατολ.)* Ἐξαίρεσις πολίτου γενικῶς ἀπὸ πάσης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἢ ἐξαίρεσις ἀπὸ τῆς ἐν εἰρήνῃ στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἢ ἐλάττωσις τῆς θητείας συμφώνως πρὸς τὸν περὶ στρατολογίας νόμον (νῦν ἰσχύει ἐν Ἑλλάδι ὁ νόμος 3323 τῆς 19.5.1925).

ἀπαλλοτρίωσις. *(Νομ.)* Ἐν τῇ στενῇ καὶ κυρίᾳ σημασίᾳ, ἡ δικαιοπραξία δι' ἧς δικαίωμά τι μετατίθεται ἀπὸ προσώπου εἰς ἕτερον πρόσωπον. Ἐν εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ, πᾶσα δικαιοπραξία ἥτις ἐπιφέρει ἀποβολὴν δικαίου προσωπικοῦ ἢ ἐμπραγμάτου, ἄνευ ὅμως τῆς παραδόσεως ἢ μεταθέσεως τοῦ δικαίου εἰς ἄλλον. *Ἀναγκαστικὴ ἀ.* εἶνε ἡ μὴ γινομένη ἐλευθέρᾳ βουλήσει τοῦ ἀπαλλοτριοῦντος εἴτε διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως εἴτε θελήσει τοῦ Δημοσίου.

ἀπαλοιφή. *(Μαθημ.)* Ἡ πρᾶξις διὰ τῆς ὁποίας ἐκ περισσοτέρων ἐξισώσεων εὑρίσκομεν ἄλλας ἰσοδυνάμους μὲν πρὸς τὰς πρώτας, ὀλιγωτέρας δὲ κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐν ταῖς ὁποίαις ἔχει ἐκλείψει τοὐλάχιστον εἷς ἀγνωστος ἢ μία παράμετρος ἐκ τῶν εὑρισκομένων εἰς τὰς πρώτας.

Ἀπάμεια. Ὄνομα πολλῶν ἀρχαίων πόλεων, ὧν σημαντικωτέρα ἡ ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου, μακεδονικὴ ἀποικία, πρότερον λεγομένη *Πέλλα*, ὀνομασθεῖσα Α. ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου του Ἀπάμης. Κατεστράφη ὑπὸ Χοσρόου Β'. Ἐρείπια παρὰ τὸ σημερινὸν Χ. Καλαάτ-ελ-Μουδίκ.

Ἀπανωχώρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σελίνου (Χανίων). Κάτ. 309.

ἀπανταχοῦσα (ἡ). Οὖτως, ἡ ἐπὶ τὸ κοινότερον πανταχοῦσα, ὀνομάζετο ἄλλοτε πᾶσα γενικοῦ χαρακτῆρος καὶ περιεχομένου πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος, ὡς ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς *ἀπανταχοῦ* Χριστιανοὺς καὶ κληρικούς.

ἀπανωκυνηγάρης. Ἀξίωμα ἱδρυθὲν ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἐν Νάξῳ, ὑφιστάμενον καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ὁ ἀ. ἀρχικῶς ἦτο ἀρχικυνηγὸς τοῦ δουκικοῦ οἴκου, βραδύτερον δὲ πολιτικὸς ἄρχων.

'Απάνω Μεριά. Τὸ Β. ἀκρωτήριον τῆς ν. Χίου, κατὰ τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας *'Αναπόμερα.*

ἀπαράδεκτον (fin de non recevoir). *(Νομ.)* Ἔνστασις ἀνάλογος πρὸς τὴν τῆς *παραγραφῆς*, προβαλλομένη πρὸς ἀπόρριψιν ὡρισμένων ἀγωγῶν τοῦ Ναυτικοῦ Δικαίου.

ἀπαρέμφατον. Ρηματικὸν ὄνομα ἄκλιτον, σημαῖνον τὴν ἀφῃρημένην ἔννοιαν τοῦ ρήματος, μὴ παρεμφαῖνον δὲ πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν *(γράφειν, τιμᾶν, εἰπεῖν)*. 'Εν τῇ ΝΕΓ, ἀντικαθίσταται ἐν γένει διὰ τοῦ *ὅτι* μεθ' ὁριστικῆς καὶ διὰ τοῦ *νὰ* μεθ' ὑποτακτικῆς, ἐνίοτε δὲ ἐνάρθρως διὰ τοῦ β' προσώπου τῆς προστακτικῆς *(τὸ ἔμπα, τὸ ἔβγα, τὸ λέγε λέγε, τὸ φάγε πίε* κλ.).

ἀπαρεσκείας σύμφωνον. *(Νομ.)* Καταλυτικὴ αἵρεσις, καθ' ἣν ὁ ἀγοραστής, καὶ μετὰ τὴν πρὸς αὐτὸν παράδοσιν τοῦ πράγματος, διαλύει τὴν πρᾶξιν, ἂν ἀπαρέσκῃ αὐτῷ τοῦτο.

ἀπαρίνη. Φυτὸν ἐρυθροδανῶδες τοῦ γένους τῶν γαλίων, κν. **κολλητσίδα.** 'Ο καρπός του ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ προσκολλᾶται εἰς τὰ ἐνδύματα τῶν ἀνθρώπων ἢ εἰς τὸ τρίχωμα τῶν ζῴων.

ἀπαρτία. 'Ο πρὸς λῆψιν ἐγκύρου ἀποφάσεως ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς φυσικῶν προσώπων παρισταμένων ἐν συνεδριάσει ἀφορώσῃ νομικόν τι πρόσωπον δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ἐν ὀνόματι τούτου βουλευομένων καὶ δρώντων.

ἀπαρχή. *('Αρχ. Βίος)* Προσφορὰ τριχῶν τοῦ θύματος πρὸ τῆς τελέσεως τῆς θυσίας· ἐπίσης τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς θεοὺς μέρη σφαζομένου ζῴου ἢ τῶν πρώτων συλλεγέντων καρπῶν ἢ ἄλλου ἀποκτήματος (λαφύρων κλ.) πρὶν ἢ ἀπολαύσῃ τούτων ὁ ἄνθρωπος. Τὸ ἔθιμον διετηρήθη καὶ εἰς τὴν Χριστιανικὴν 'Εκκλησίαν, ἀπηγορεύθη δὲ ὑπὸ τῆς Ϛ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (τῷ 630).

ἀπασβέστωσις. 'Η διαλυτοποίησις καὶ κινητοποίησις τοῦ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου τοῦ ἐδάφους ἢ τῶν πετρωμάτων διὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ὕδατος τοῦ περιέχοντος ἐν διαλύσει ἀνθρακικὸν ὀξύ. 'Η ἀ. ὑποβοηθεῖται ὑπὸ τῶν ὀξειδίων τοῦ σιδήρου, δι' ὃ καὶ δίδει συνήθως ἐρυθρὰ ἀργιλώδη ἐδάφη.

ἀπάτη. *(Νομ.)* 'Η ἐν γνώσει παραμόρφωσις τῆς ἀληθείας εἴτε διὰ τῆς παραστάσεως ψευδῶν πραγμάτων ὡς ἀληθῶν εἴτε διὰ τῆς ἀποκρύψεως ἢ ἀποσιωπήσεως τῶν ἀληθῶν πραγμάτων. 'Αδίκημα ὑποκείμενον εἰς τιμωρίαν. ‖ *(Αἰσθητ.)* Πλάνη τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ πνεύματος, ἐμφανίζουσα τὰ πράγματα ἄλλα παρ' ὅ,τι εἶνε, παρασύρουσα δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ ἐκλαμβάνωμεν τὴν φαινομενικότητα ὡς πραγματικότητα, ἓν τῶν κυρίων μελημάτων τοῦ καλλιτέχνου, ἰδίᾳ ἐν ταῖς εἰκαστικαῖς τέχναις.

ἀπατίτης. 'Ορυκτόν, κρυσταλλούμενον κατὰ τὸ ἑξαγωνικὸν σύστημα, φωσφορικὸν ἀσβέστιον μὲ ὀλίγον χλώριον ἢ ὀλίγον φθόριον $Ca_5Cl_3(PO_4)$ καὶ $Ca_5F_3(PO_4)$. Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν λιπασμάτων. Εὑρίσκεται συνήθως στιφρὸς ὅμοιος μὲ ἀσβεστόλιθον καὶ φέρεται ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *φωσφορίτης.*

ἀπατόσαυρος (ὁ). Γένος ἀπολελιθωμένων σαυροπόδων ἑρπετῶν δεινοθηρίων, ζῆσαν κατὰ τὸ κάτω κρητιδικὸν σύστημα τῆς Β. 'Αμερικῆς. 'Α. εὑρεθεὶς εἰς τὸ Οὐαϋόμινγ ἔχει μῆκος 18 μ.

'Απατούρια. Ἕδρα κοιν. 'Αποικίων τῆς ν. Ἄνδρου. Κάτ. 70.

'Απατούρια. 'Εορτὴ πολιτικὴ ἀγομένη ἐν 'Αθήναις καὶ πολλαῖς ἰωνικαῖς πόλεσιν ὑπὸ τῶν μελῶν ἑκάστης φρατρίας κατὰ μῆνα Πυανεψιῶνα, καθ' ἣν ἐνεγράφοντο οἱ κατὰ τὸ ἑκάστοτε διαρρεῦσαν ἔτος γεννηθέντες παῖδες εἰς τοὺς καταλόγους τῶν γνησίων πολιτῶν.

'Απάχαι. 1) Φυλὴ 'Ερυθροδέρμων τῆς Β. 'Αμερικῆς, κατοικοῦσα νῦν εἰς ἴδια ἐδάφη παραχωρηθέντα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν 'Ηνωμ. Πολιτειῶν.—2) Τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα τῶν Παρισίων, λαβόντα τὸ ὄνομα ἐκ τῆς φυλῆς 'Ερυθροδέρμων, καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ τὰ ἀλλαχοῦ τοιαῦτα στοιχεῖα.

ἀπείθεια. *(Ποιν. Δίκ.)* 'Υπὸ τὴν εὐρεῖαν σημασίαν τῆς λέξεως, ἡ ἔλλειψις τῆς νομίμου ὑποταγῆς εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ἀρχῆς· εἰδικώτερον, ἡ ὑπὸ τοῦ Ποιν. Νόμ. κολαζομένη ἄρνησις τῆς ὀφειλομένης κατὰ τοὺς νόμους ὑπηρεσίας ἢ συνδρομῆς εἰς τὴν ἀρχήν, πρὸς ἐκτέλεσιν πράξεως ἀναγομένης εἰς τὰ καθήκοντά της.

ἀπειλή (ἡ). Λέξις ἢ πρᾶξις σκοποῦσα ἐκφόβισιν τοῦ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται. ‖ *(Νομ.)* 'Εν τῷ Ποιν. Νόμῳ πολλαχῶς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀπειλῆς. 'Ενίοτε χρησιμεύει ὡς μέσον πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου, καθ' οὗ ἀπευθύνεται ἡ ἀπειλή, ὅτε ὁ μὲν ἀπειλῶν ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς τῆς πράξεως χαρακτηρίζεται, ὁ δὲ ἀπειλούμενος ὡς ἄμεσος αὐτουργός· οὗτος ὅμως διαφεύγει τὸν καταλογισμὸν τῆς πράξεως ὁσάκις ἡ ἀπειλὴ εἶνε ἡνωμένη μὲ παρόντα καὶ ἄφευκτον κίνδυνον τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς, ἁγνείας, ἐλευθερίας ἢ τῶν ἐξ αἵματος ἀνιόντων ἢ κατιόντων συγγενῶν, ἀδελφῶν ἢ συζύγων. Τῆς ἀ. δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος ὑπὸ τοῦ ἀπειλοῦντος, ὡς λ.χ. ἐπὶ τῶν πράξεων κατὰ τῆς ἐνεργείας τῶν πολιτικῶν καὶ δημοσίων δικαίων, ἐπὶ τοῦ βιασμοῦ, ἐπὶ τῆς ἐκβιάσεως, ἐπὶ τῆς δῃώσεως τῆς χώρας. 'Εφ' ὅσον δὲ ἡ κατά τινος προσώπου ἐπαγομένη ἀπειλὴ δὲν περιέχει δεινοτέραν τινὰ κολάσιμον πρᾶξιν, τιμωρεῖται ὡς ἰδιώνυμον ἀδίκημα.

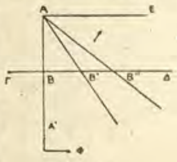

Ἄπειρον

'Απείρανθος. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Νάξου. Κάτ. 2322. Κέντρον ἐκμεταλλεύσεως σμύριδος.

ἄπειρον. Τὸ μὴ ἔχον πέρας, τὸ ἀπέραντον τοῦ κόσμου διάστημα· παρ' ἀρχ. φιλοσόφοις, καὶ ἡ ἄπειρος ὕλη ἢ ἡ πρώτη οὐσία. ‖ *(Μαθημ.)* 'Η ἔννοια τοῦ ἀ. παρουσιάζεται κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς ἀριθμούς· ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι παντὸς ἀριθμοῦ ὑπάρχει πάντοτε ἄλλος μεγαλύτερος, ἕπεται ὅτι τὸ πλῆθος τῶν ἀριθμῶν εἶνε ἄπειρον. Εἰς τὴν Γεωμετρίαν παρουσιάζεται ἡ ἔννοια τοῦ ἀπείρου ὑπὸ τὴν ἁπλουστάτην μορφήν, οὕτω: 'Η εὐθεῖα ΑΑ', κάθετος ἐπὶ τὴν ΓΔ, ἣν τέμνει εἰς τὸ σημεῖον Β, στρέφεται περὶ τὸ σημεῖον αὐτῆς Α κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ βέλους Φ, παραμένουσα πάντοτε ἐν τῷ ἐπιπέδῳ ΑΓΔ, καὶ κατὰ τὴν στροφήν της συναντᾷ τὴν ΓΔ εἰς τὰ σημεῖα Β', Β''... ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπομακρυνόμενα ἀπὸ τοῦ ποδὸς τῆς καθέτου, συγχρόνως δὲ πλησιάζει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὴν παράλληλον ΑΕ. Ὅταν, τέλος, συνεχίζουσα τὴν στροφήν της συμπέσῃ μετὰ τῆς παραλλήλου, λέγομεν ὅτι τὸ δλονὲν ἀπομακρυνόμενον σημεῖον τῆς τομῆς ἐχάθη εἰς τὸ ἄπειρον· ἤτοι δύο εὐθεῖαι ΑΑ' καὶ ΓΔ ἔχουσιν ἓν κοινὸν σημεῖον εἰς τὸ ἄπειρον. 'Εὰν ἡ περιστροφὴ ἐγίνετο κατὰ τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν, πάλιν καὶ πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην αἱ εὐθεῖαι ΑΑ' καὶ ΓΔ θὰ εἶχον ἓν κοινὸν σημεῖον εἰς τὸ ἄπειρον. 'Εκ τῶν δύο τούτων εἰς τὸ ἄπειρον κειμένων σημείων ὀνομάζονται τὸ μὲν πρῶτον θετικόν, τὸ δὲ δεύτερον ἀρνητικὸν ἄπειρον καὶ παρίστανται διὰ τῶν συμβόλων $+\infty$, καὶ $-\infty$.

Τὸ δυνατὸν τῆς ἐπ' ἄπειρον αὐξήσεως ἀριθμοῦ τινος χ, θεωρουμένου ὡς παρονομαστοῦ κλάσματος $\frac{1}{x}$, ἄγει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀριθμοῦ, ὅστις δύναται σμικρυνόμενος νὰ καταστῇ μικρότερος ὁποιασδήποτε δεδομένης ποσότητος καὶ οὗ τὸ ὅριον $\frac{1}{\infty}$ εἶνε τὸ μηδέν, τ.ἔ. εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπείρως μικροῦ ἢ *ἀπειροστοῦ* (βλ.λ.).

ἀπειροστικὸς λογισμὸς ἢ **ἀπειροστικὴ ἀνάλυσις.** Τὸ μέρος τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως ἐν ᾧ ἐξετάζονται τὰ ἀπ' ἀλλήλων ἐξαρτώμενα μεγέθη διὰ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν εἰς μέρη ἀπειροστά. 'Αποτελεῖται δ' ἐκ δύο μερῶν κυρίως: τοῦ *διαφορικοῦ λογισμοῦ*, καὶ τοῦ *ὁλοκληρωτικοῦ λογισμοῦ*. 'Η ἀρχὴ τοῦ ἀπειροστικοῦ λογισμοῦ ὀφείλεται κυρίως εἰς δύο εἴδη προβλημάτων γεωμετρικῶν: α') εἰς τὸ πρόβλημα τῶν καλουμένων τετραγωνισμῶν (δηλαδὴ ὑπολογισμοῦ τῶν ἐμβαδῶν τῶν ἐπιφανειῶν τῶν ὁριζομένων ὑπὸ καμπύλων γραμμῶν), τῶν κυβισμῶν κ.ο.κ., καὶ β') εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἐφαπτομένων καμπύλων. 'Η ἐξεύρεσις τοῦ ἀπειροστικοῦ διαφορικοῦ λογισμοῦ 1655 ὀφείλεται εἰς τὸν Νεύτωνα. Σχεδὸν συγχρόνως ἀνεκάλυψεν αὐτὸν καὶ ὁ Λάϊβνιτς.

ἀπειροστόν. Πᾶσα μεταβλητὴ ποσότης, ἔχουσα ὅριον τὸ μηδέν.

ἀπέκκρισις. *(Φυσιολ.)* Βλ. **ἀπόκρισις.** ‖ *(Γεωλογ.)* 'Η καθολικὴ ἢ μερικὴ ἀποπλήρωσις ρηγμάτων ἢ ἄλλων κενῶν τῶν πετρωμάτων διὰ διαφόρων ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν, ἐχόντων κρυσταλλικὴν κατὰ κανόνα μορφήν. Αἱ ἀπεκκρίσεις, προερχόμεναι ἐκ τῆς κυκλοφορίας ὑδάτων, περιεχόντων ἐν διαλύσει τὰς οὐσίας ταύτας, παρουσιάζουσι τὴν μορφὴν τῶν κοιλωμάτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων αὗται ἀποτίθενται, καὶ δὴ φλεβῶν, μικρῶν ὄγκων (ὀρυκταμύγδαλα), ἀδένων κ.τ.τ.

ἀπέλασις. *(Νομ.)* 'Η εἴς τινα ἄτομα, ἐπικίνδυνα εἰς τὴν ἀσφάλειαν, ἐπιβαλλομένη ἐγκατάλειψις τοῦ ἐδάφους τῆς ἐπικρατείας. Τὸ δικαίωμα τῆς ἀπελάσεως, ἀσκούμενον ἰδίᾳ κατ' ἀλλοδαπῶν, συνδέεται πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς κυριαρχίας πάσης πολιτείας.

ἀπελάτης. Παρὰ Βυζαντινοῖς, ὁ «τὰς ἀλλοτρίας ἀγέλας ἀπελαύνων», ἤτοι ὁ ζῳοκλέπτης, ἔπειτα γενικῶς ὁ λῃστής· εἰδικώτερον, ὁ ἀσύντακτος ὀροφύλαξ. Λόγῳ τῆς διαίτης αὐτῶν οἱ ἀ. περιήρχοντο συχνότατα εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς ἀκρίτας, ὑπερασπιστὰς τῶν μεμακρυσμένων συνόρων. 'Ο ὁπλισμὸς αὐτῶν συνίστατο κυρίως ἐκ ροπάλου, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο *ἀπελατίκιν.*

ἀπελατίκι(ο)ν. Τὸ κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τῶν ἀπελατῶν χρησιμοποιούμενον ὅπλον, ἤτοι ρόπαλον (ραβδίν, ματσούκιν) σιδηροῦν καὶ ἀκιδωτόν, ἐφ' οὗ ἦτο ἐνίοτε ἐζωγραφισμένη ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

Ἄπελδοορν (Apeldoorn). Π. τῆς 'Ολλανδίας ἐν τῇ Χέλδερλανδ. Κάτ. 53.000. Θερινὴ διαμονὴ τοῦ βασιλέως.

ἀπελεύθερος -α. 'Ο ἀπελευθερωθείς, ὁ πρότερον δοῦλος. 'Εν ταῖς ἀρχαίαις 'Αθήναις ὁ δοῦλος καθίστατο ἐλεύθερος εἴτε ὑπὸ τοῦ δεσπότου, εἴτε ὑπὸ τῆς πόλεως εἴτε δι' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐξαγορᾶς τῆς ἐλευθερίας του διὰ χρημάτων· ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν *μετοίκων* καὶ ἐπλήρωνεν εἰς τὴν πολιτείαν ἐκτὸς τοῦ *μετοικίου* (φόρου τῶν μετοίκων) καὶ *τριώβολον* ἀκόμη, ἦτο δὲ ὑποχρεωμένος νὰ ἔχῃ τὸν πρώην δεσπότην του προστάτην καὶ νὰ ἐκπληροῖ πρὸς αὐτὸν καθήκοντά τινα ὁριζόμενα ὑπὸ τῶν νόμων.

'Απελλῆς. 'Επιφανὴς ζωγράφος ἐξ 'Εφέσου ἢ Κολοφῶνος, δράσας ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 356-308 π.Χ., ὁ εὐνοούμενος ζωγράφος τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου. Ἔζησεν εἰς πλεῖστα μέρη ('Αθήνας, Μακεδονίαν, Αἴγυπτον, Σμύρνην, Σικυῶνα, μικρασιατικὰς νήσους κ.ἀ.), ἰδίᾳ δὲ ἐν 'Εφέσῳ. 'Εν τῇ τέχνῃ του συνεδύαζε τὸ αὐστηρὸν σχέδιον τῆς Σικυωνίου σχολῆς μετὰ τοῦ ἁπαλοῦ χρωματισμοῦ τῆς 'Ιωνικῆς. Περίφημα ἔργα του ἡ «'Αναδυομένη 'Αφροδίτη» καὶ ἡ «Συκοφαντία».

'Απέννινα (τά). Μακρὰ σειρὰ νέων πτυχωσιγενῶν ὀρέων ἀρχομένη ἀπὸ τῶν Παραλίων Ἄλπεων καὶ διατρέχουσα ὅλην τὴν 'Ιταλίαν μέχρι τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης, ἐπὶ μήκους 1200 χλμ. Τὸ μεγαλύτερον ὕψος ἔχει ἐν τῷ τμήματι τῶν 'Αβρουζίων ἡ κορυφὴ Γρὰν Σάσσο δ' 'Ιτάλια (2921 μ.). 'Η βλάστησις, πλουσία κατὰ τοὺς πρόποδας αὐτῶν (ἐλαῖαι, συκαῖ, ἑσπεριδοειδῆ κλ.), καθίσταται ἀραιοτέρα εἰς τὰ ὑψηλότερα σημεῖα καὶ καταλήγει εἰς ἀλπείους λειμῶνας καὶ θαμνώδεις κλιτῦς.

ἀπεξάρθρωσις. Χειρουργικὴ ἀποκοπὴ μέλους ἀπὸ τῆς ἀρθρώσεως αὐτοῦ.

'Απεραντία. Αἰτωλικὴ χώρα πρὸς Ν τῆς Δολοπίας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ 'Αχελῴου, ὅστις τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴν 'Αμφιλοχίαν καὶ 'Αγραΐδα.

ἀπεργία. 'Αποχὴ ἀπὸ ἔργου ἢ ἐργασίας καὶ δὴ ἡ κοινῇ συμφωνίᾳ διακοπὴ τῆς παροχῆς ὑπηρεσιῶν ὑπὸ ἐργατῶν, ἐπαγγελματιῶν, ὑπαλλήλων κλ. ὡς μέτρον πιεστικὸν πρὸς ἐπιβολὴν ἀξιώσεώς τινος ἢ πρὸς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας.

ἀπεργία τροφῆς. 'Η ἄρνησις ἀτόμου τινός (συνήθως ὑποδίκου ἢ καταδίκου) νὰ δεχθῇ τροφὴν μέχρις ὅτου ἐπιτύχῃ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν (νὰ εἰσαχθῇ εἰς δίκην ἢ νὰ παύσωσιν αἱ κατ' αὐτοῦ βάσανοι κλ.).

ἀπεργοσπάστης. 'Εργάτης προσφερόμενος ἐν καιρῷ ἀπεργίας νὰ ἐργασθῇ εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἀπεργῶν.

'Απέρι. 'Η πρωτ. τῆς νήσου Καρπάθου (βλ.λ.).

'Απεροπία. Νησὶς παρὰ τὴν Ὕδραν. Βλ. **Δοκός.**

ἀπεσταλμένος. Ἔκτακτος διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος ἔχων βαθμὸν ἀμέσως κατώτερον τοῦ πρεσβευτοῦ. 'Εν 'Ελλάδι καθιερώθη νὰ καλῶνται *πρεσβευταὶ* οἱ ἔκτακτοι ἀπεσταλμένοι, τοῦ βαθμοῦ τοῦ πρεσβευτοῦ μὴ ὑπάρχοντος ἐν τῇ διπλωματικῇ ἱεραρχίᾳ της.

ἀπέταλον φυτόν. Τὸ φυτὸν τοῦ ὁποίου τὸ ἄνθος ἔχει μόνον περίβλημα τὸν κάλυκα (ἄνευ στεφάνης).

ἀπευαισθητοποίησις. 'Η εἰς τὸ φυσιολογικὸν ἐπαναφορὰ ὀργανισμοῦ εὐαισθητοποιηθέντος.

ἀπευθυσμένον (καὶ **εὐθὺ** ἢ **ὀρθὸν**) **ἔντερον.** 'Η τελευταία μοῖρα τοῦ παχέος ἐντέρου ἡ ἀπολήγουσα εἰς τὸν πρωκτόν.

ἀπεψία. 'Ελλιπὴς ἢ πλημμελὴς πέψις τροφῶν.

ἀπήγανος (ὁ). Φυτόν. Βλ. **πήγανον** καὶ **ρυτή.**

'Απηλιώτης (ἀπὸ τοῦ ἡλίου). 'Ο ἀνατολικὸς ἄνεμος, κν. **λεβάντες.**

ἀπήνη. Τετράτροχος καὶ ὄπισθεν κλειστὴ ἅμαξα (ὄχος) τῶν ἀρχαίων.

ἄπηξ ἢ **κόρυμβος.** Τὸ σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὸ ὁποῖον διευθύνεται ὁ Ἥλιος κινούμενος μεθ' ὅλου τοῦ συστήματός του.

'Απιδανός (κν. **Φαρσαλίτης** καὶ **Φαρσαλίτικος**). Ποτ. τῆς ΝΑ. Θεσσαλίας πηγάζων Β τῆς Φαρσάλου καὶ χυνόμενος εἰς τὸν 'Ενιπέα.

ἀπιδέα. Γένος φυλλοβόλων δένδρων τῆς οἰκογε-

νείας τῶν μηλεοειδῶν, κν. **ἀπιδιά** καὶ **ἀχλαδιά**. Ἐν Ἑλλάδι φύονται τὰ εἴδη *καρδιόφυλλος, ἀμυγδαλοειδής* (κν. *γκορτσιά*), *χιονόδης* (κν. *κοκκινοπιδιά*) καὶ ἡ *κοινὴ ἀπιδέα*, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται διὰ τοὺς εὐγεύστους καρποὺς της εἰς πολλὰς ποικιλίας *(ἀποστολιάτικα, ζαχαράτα, μοσχάτα, κοντοποδαροῦσες, δούκισσες, σκοπελίτικα, κρυστάλλια* ἢ *βουτυράτα, τσακώνικα* κ.ἄ.).

Ἀπιδιά. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 605.— 2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 595.

ἀπίκκο (ἐπίρρ., ἰταλ. a picco, κατὰ κάθετον). Κυριολεκτεῖται ἐπὶ πλοίου ἀπαίροντος, τοῦ ὁποίου ἡ ἄγκυρα δὲν ἀνεσπάσθη ἀκόμη, ἀλλ' ἡ ἅλυσις ταύτης, ἑλκομένη, ἦλθεν εἰς θέσιν κατακόρυφον.

ἀπιόλη. Ἐμμηναγωγὸν φάρμακον ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ πετροσελίνου.

ἀπιολίνη. Φάρμακον παράγωγον τῆς ἀπιόλης.

Ἄπις. Ὁ ἱερὸς ταῦρος (μέλας μὲ τριγωνικὴν λευκὴν κηλίδα ἐπὶ τοῦ μετώπου), ὅστις ἐλατρεύετο ὡς θεὸς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ δὴ ἐν Μέμφιδι, ἔνθα διετρέφετο ἐντὸς ἰδίου ναοῦ (Ἀπίειον). Εἰκονίζετο φέρων μεταξὺ τῶν κεράτων τὸν ἡλιακὸν δίσκον.

ἁπλανής. Βλ. **ἀστήρ**.

ἁπλασία. *(Ἰατρ.)* Ἐλλιπὴς διαμόρφωσις μέρους τοῦ σώματος.

ἄπλικτον (τό· ἐκ τοῦ λατ. applicatio). Σταθμός, στρατόπεδον παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

ἁπλογραφία. Ἡ ἁπλῆ τήρησις ἐμπορικῶν βιβλίων, καθ' ἣν ἑκάστη οἰκονομικὴ πρᾶξις ἀναγράφεται ἅπαξ μόνον. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου ἡ ἐπιχείρησις δύναται νὰ γνωρίζῃ μόνον τὴν θέσιν της ἀπέναντι τῶν μετ' αὐτῆς συναλλασσομένων.

ἁπλολογία. *(Γλωσσολ.)* Τὸ φαινόμενον κατὰ τὸ ὁποῖον ἀποσιωπᾶται ἐν τῇ λ. ὁλόκληρος συλλαβή, ἔχουσα τὸ αὐτὸ ἢ ὅμοιον σύμφωνον μὲ ἑτέραν παρακειμένην, λ.χ. *ἀστροπελέκι : ἀστροπελέκι· ἀμφορεύς : ἀμφορεύς*.

ἁπλοποίησις. *(Μαθημ.)* Ἡ πρᾶξις δι' ἧς δίδομεν ἁπλουστέραν μορφὴν εἰς κλάσμα ἢ ἐξίσωσιν ἢ ἐν γένει παράστασιν, ἄνευ μεταβολῆς τῆς ἀξίας αὐτῶν.

ἅπνοια. *(Μετεωρ.)* Κατάστασις τοῦ καιροῦ καθ' ἣν ἐπικρατεῖ ἀπόλυτος νηνεμία. ‖ *(Ἰατρ.)* Παῦσις ἢ διακοπὴ τῆς ἀναπνοῆς.

ἀποβάθρα. Σανὶς ἢ κλῖμαξ πρὸς ἀπόβασιν χρησιμεύουσα, κν. **σκάλα**. Τόπος ἁρμοδίως παρεσκευασμένος πρὸς εὔκολον ἀποβίβασιν καὶ ἐπιβίβασιν τῶν ἐπιβατῶν τῶν σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων ἢ φόρτωσιν καὶ ἐκφόρτωσιν τῶν ἐμπορευμάτων.

ἀπόβαρον. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ὁλικοῦ (μικτοῦ) βάρους συνεσκευασμένου ἐμπορεύματος καὶ τοῦ καθαροῦ βάρους του.

ἀπόβασις. *(Πολεμ. Τέχν.)* Ἐπιχείρησις καθ' ἣν δύναμις τοῦ κατὰ γῆν ἢ τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ ἀποβιβάζεται ἐκ πλοίων εἰς τὴν ξηρὰν πρὸς πολεμικὴν ἐνέργειαν.

ἀποβολή. *(Ἰατρ.)* Ἡ αὐτόματος ἢ τεχνητὴ ἀποβολὴ τοῦ ἐμβρύου καθ' ἣν ἐποχὴν δὲν εἶνε βιώσιμον. Βλ. *ἄμβλωσις* καὶ *ἔκτρωσις*.

ἀποβουτύρωσις. Ἡ ἐξαγωγὴ βουτύρου ἀπὸ τοῦ ἀνθογάλακτος ἢ τοῦ γάλακτος.

ἀποβροχάρης (ὁ). Ὁ μετὰ βροχῆς, ἑπομένως ὑγρὸς ἄνεμος ἢ καιρός.

ἀπογαλάκτισις ἢ **ἀπογαλακτισμός.** Ἡ παῦσις ἢ ἀραίωσις τῆς ἀπὸ γυναικείου μαστοῦ γαλουχίας βρέφους. Συνήθως ὁ βαθμιαῖος ἀπογαλακτισμὸς ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 6ου ἢ τοῦ 8ου μηνός, ἡ δὲ ὁριστικὴ ἀποκοπὴ τοῦ θηλασμοῦ πρέπει νὰ γίνεται κατὰ τὸν 12ον μῆνα μέχρι τὸ πολὺ τοῦ 18ου μηνός.

ἀπόγειον. Τὸ σημεῖον τῆς περὶ τὴν Γῆν τροχιᾶς τῆς Σελήνης τὸ ἀπέχον περισσότερον ἀπὸ τῆς Γῆς· ἐπίσης τὸ σημεῖον τῆς τροχιᾶς πλανήτου, τὸ ἀπέχον περισσότερον τῆς Γῆς· καὶ τὸ σημεῖον τῆς φαινομένης τροχιᾶς τοῦ Ἡλίου τὸ ἔχον τὴν ἰδίαν ἰδιότητα, τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἀφήλιον τῆς Γῆς.

Ἀπιδέα
Α ἄνθος
Β τομὴ τῆς φοϊθήκης

ἀπογείωσις. Ἡ πρᾶξις καθ' ἣν ἀεροπλάνον ἢ ἀερόπλοιον ἐγκαταλείπει τὸ ἔδαφος ἵνα ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν.

ἀπογραφή. *(Στατιστ.)* Περιοδικῶς γινομένη ἐπίσημος ἀρίθμησις τοῦ πληθυσμοῦ χώρας τινὸς καὶ συλλογὴ στατιστικῶν περὶ αὐτοῦ πληροφοριῶν (φῦλον, θρησκεία, ἡλικία, ἐπάγγελμα, γραμματικαὶ γνώσεις κλ.). Ἐπίσης καταγραφὴ κατ' ἀριθμὸν καὶ εἴδος τῶν ἐν τινι χώρᾳ ὑπαρχόντων κτηνῶν, κτιρίων κλ. ‖ *(Στρατολ.)* Ἡ καθ' ἡλικίας εἰς τὰ μητρῷα ἀρρένων τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων καταγραφὴ τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ αὐτῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας συντάσσονται οἱ στρατολογικοὶ κατάλογοι. ‖ *(Ναυτ.)* Οἱ ὑπὸ τῶν λιμενικῶν ἀρχῶν κατ' ἔτος συντασσόμενοι πίνακες τῶν ὑποχρέων νὰ ἐκτελέσωσι τὴν στρατιωτικὴν ὑποχρέωσίν των εἰς τὸ Πολεμικὸν Ναυτικόν. *Ἀπογραφὴ πλοίου*, τὸ ἐπίσημον βιβλίον ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγράφονται λεπτομερῶς πάντα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν διασκευὴν καὶ τὸν ὁπλισμὸν τοῦ πλοίου, μόνιμα ἢ κινητὰ σκεύη, ὄργανα, μηχανήματα, ἐξαρτήματα, ὡς καὶ πᾶσα εἰς αὐτὰ ἐπερχομένη φθορά, μεταβολὴ ἢ ἀντικατάστασις. ‖ *(Ποιν. Δικον.)* Ἡ ἀναγραφὴ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων, ἰδίᾳ τῆς κινητῆς περιουσίας· ἀποτελεῖ ἓν τῶν *προφυλακτικῶν μέτρων* τῶν λαμβανομένων πρὸς ἐξασφάλισιν δικαιωμάτων· δύναται δὲ νὰ εἶνε *ἐξώδικος*, τῆς ὁποίας αἱ περιπτώσεις καὶ διατυπώσεις ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς θελήσεως τῶν ἐνδιαφερομένων, ἢ *δικαστική*, ἡ ὁποία γίνεται εἰς περιστάσεις προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ὑπὸ διατυπώσεις ὁριζομένας ὑπ' αὐτοῦ. ‖ *(Ἐμπορ.)* Οἱ ἔμποροι ὑποχρεοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου νὰ ἐνεργῶσιν ἀ., ἤτοι νὰ ἀριθμῶσι καὶ νὰ καταγράφωσι κατ' ἔτος ἐν ἰδίῳ «βιβλίῳ ἀπογραφῶν» τὰ ἐμπορεύματά των καὶ τὰ ἄλλα περιουσιακὰ στοιχεῖα τῆς ἐπιχειρήσεώς των.

Ἄπις

ἀπόγραφον. Τὸ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου δικαστικοῦ ὑπαλλήλου ἐπικεκυρωμένον ἀντίγραφον ἑξ ἐγγράφου ἐκτελεστοῦ, ἤτοι περιβεβλημένου τὸν τύπον τῆς ἐκτελέσεως.

ἀποδεικτικὰ μέσα. *(Νομ.)* Τὰ μέσα τὰ ὁποῖα δύναται νὰ πείσωσι τὸν δικαστὴν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἀποδεικτέων γεγονότων.

ἀπόδειξις. *(Λογ.)* Ἡ παραγωγὴ τῆς ἀληθείας ἢ πιθανότητος κρίσεως ἐξ ἄλλων κρίσεων ὁμολογουμένως ἀληθῶν ἢ πιθανῶν διὰ *συλλογισμοῦ*. Ἐν τῇ ἀ. διακρίνομεν: 1) τὴν ἀποδεικτέαν πρότασιν (θέσις, θεώρημα), ἥτις εἶνε τὸ συμπέρασμα, 2) τοὺς ἀποδεικτικοὺς λόγους (ἐπιχειρήματα), 3) τὴν ἰσχὺν τῆς ἀ., τὴν λογικὴν σχέσιν τῶν λόγων καὶ τῆς θέσεως. Ἀξιολογώτατα εἴδη τῆς ἀποδείξεως εἶνε τὰ ἑξῆς: α') ἡ *ἐπαγωγική*, καθ' ἣν συμπεραίνει τις ἐκ τοῦ μεριοῦ τὸ γενικόν· β') ἡ *παραγωγική*, ἐν ᾗ ἐκ τοῦ γενικοῦ συμπεραίνει τις τὸ μερικόν. γ') ἡ *ἄμεσος* ἢ

εὐθεῖα ἢ *δεικτική*, καθ' ἣν ἡ ἀλήθεια τῆς θέσεως παράγεται κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς ἀληθείας τῶν ἀποδεικτικῶν λόγων, δ') ἡ *ἔμμεσος* ἢ *πλαγία* ἢ *ἀπαγωγική*, ἐν ᾗ ἡ τῆς θέσεως ἀλήθεια ἐλέγχεται ἐκ τῆς δείξεως τῆς ἀντιφατικῶς ἀντικειμένης ἐννοίας. ‖ *(Ποιν. Δικον.)* Πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν δικαστικῆς πεποιθήσεως. ‖ *(Πολιτ. Δικον.)* Ἐν τῇ πολιτικῇ δίκῃ ὑπάρχουσι δύο εἴδη ἀποδείξεως: ἡ *κυρία ἀ.*, στρεφομένη περὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγματικῶν γεγονότων, καὶ ἡ *ἀντιπρόσωπος* στρεφομένη περὶ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν ἀλλὰ κατ' ἀντίθεσιν τῆς κυρίας. Τῆς πρώτης ποιεῖται χρῆσιν ὁ φέρων τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως διάδικος, τῆς ἑτέρας ὁ ἀντίδικος τούτου.

ἀπόδειπνον. Ἀκολουθία ἀναγινωσκομένη μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ πρὸ τοῦ ὕπνου. Τὸ *μέγα ἀ.* ἀναγινώσκεται κατὰ τὰς ἑσπέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὸ *μικρὸν ἀ.* κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας τοῦ ἔτους.

ἀποδέκτης. *(Οἰκονομολ.)* Ὁ ὑπόχρεως νὰ πληρώσῃ τι: *ἀποδέκτης συναλλαγματικῆς*.

ἀπόδεμα (κοινότερον **ἀμπόδεμα**). Μαγικὴ πρᾶξις, διὰ τῆς ὁποίας πιστεύεται ὅτι καθίστανται ἀδύνατος ἡ μίξις τοῦ νέου ἀνδρογύνου.

ἀποδημητήρια (τά). Τὸ σύνολον τῶν διατυπώσεων καὶ ἐγγράφων ὅσα ἀπαιτοῦνται παρὰ τοῖς προξενείοις καὶ λιμεναρχείοις ἀπὸ τῶν πλοιάρχων, κατά τε τὸν κατάπλουν καὶ ἀπόπλουν τῶν πλοίων των ἐκ λιμένος τινός, κν. τὰ **χαρτιά**.

ἀποδημητικὰ πτηνά. Τὰ ἀπερχόμενα κατὰ τὰς ψυχρὰς ὥρας τοῦ ἔτους εἰς χώρας θερμοτέρας καὶ ἐπιστρέφοντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος εἰς τοὺς τόπους ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὡρμήθησαν. Ἐν Ἑλλάδι ὁ βύας, ἡ χελιδών, ἡ τρυγών, ὁ ἔποψ, ὁ ὄρτυξ, ὁ μέροψ, ὁ σκολόπαξ, ὁ ἅγιος χήν, ἡ ἀγρία νῆσσα, ὁ γερανός, ὁ νυκτοκόραξ, ὁ πελαργός, ὁ ἅγριος κύκνος κλ.

ἀποδιοπομπαῖος. Βλ. *ἀποδιοπόμπησις*.

ἀποδιοπόμπησις. Ἡ ἀπομάκρυνσις μιάσματος, ἄγους ἢ ἀσθενείας, ἀπὸ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ἀνθρώπων, ἢ καὶ πόλεως ὁλοκλήρου, διὰ τῆς μεταβιβάσεως τῆς αἰτίας τοῦ κακοῦ εἴς τι πρᾶγμα ἢ ζῷον ἢ εἰς ἄνθρωπον καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ οὕτω καθισταμένου φορέως αὐτῆς. Ἀρχαία συνήθεια, τῆς ὁποίας ἐλάχιστα ἴχνη σώζονται εἰσέτι παρὰ τῷ λαῷ. Παρ' Ἑβραίοις ἡ ἀ. ἐγίνετο διὰ τοῦ λεγομένου *ἀποδιοπομπαίου* ἢ *ἀποπομπαίου τράγου*.

ἀποδοκίμασις. *(Νομ.)* Ἡ δικαστικὴ πρᾶξις δι' ἧς ὁ διάδικος προσβάλλει ὡς ἀκύρους τὰς ἐπ' ὀνόματί του ὑπὸ τοῦ ἐντολοδόχου γενομένας διαδικαστικὰς πράξεις, ἐφ' ὅσον αὗται ἐγένοντο ἄνευ ἐντολῆς ἢ καθ' ὑπέρβασιν τῆς δοθείσης.

Ἀποδοτία. Ἀρχαία χώρα ἀποτελοῦσα τὸ νοτιώτατον ὀρεινὸν τμῆμα τῆς Ἐπικτήτου Αἰτωλίας.

Ἀποδούλου. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης). Κάτ. 315.

ἀπόζεμα. *(Φαρμακ.)* Πυκνὸν ἀφέψημα.

ἀποζημίωσις. *(Νομ.)* Ἡ ἀποκατάστασις τῆς εἰς τὴν περιουσίαν τινὸς ἐπελθούσης βλάβης, συνεπείᾳ πράξεως ἢ παραλείψεως ἄλλου τινὸς προσώπου.

ἀποθαλασσία. Κυματισμὸς κανονικὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὑπὸ ἅπνοιαν κατὰ τὴν διεύθυνσιν πνεύσαντος ἀνέμου, ὅστις εἴτε ἐκόπασεν εἴτε ἤλλαξε διεύθυνσιν. Λέγεται κν. *ἀποθαλασσιὰ* ὅταν τὸ ὕψος τοῦ κύματος εἶνε μικρόν, *κουφοθάλασσα* ἢ *φουσκοθαλασσιά* ὅταν εἶνε μέτριον, καὶ *καραντί* ὅταν τὸ κῦμα εἶνε ὑψηλόν.

ἀποθαλάσσωσις. Ἡ πρᾶξις καθ' ἣν τὸ ὑδροπλάνον ἐγκαταλείπει τὴν θάλασσαν ἵνα ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν.

ἀποθείωσις. Ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἔν τινι σώματι περιεχομένου θείου. (Π.χ. ἀ. τοῦ χυτοσιδήρου διὰ προσθήκης μαγγανίτου, τοῦ ὑλεύκους διὰ βρασμοῦ εἰς ταπεινὴν θερμοκρασίαν ὑπὸ μικρὰν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν κλ.).

ἀποθεματικὸν κεφάλαιον. *(Ἐμπορ.)* Τὸ μέρος τῶν καθαρῶν κερδῶν ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως (ἑταιρειῶν κλ.) ὅπερ κρατεῖται ἀδιανέμητον πρὸς κάλυψιν ἐνδεχομένων ζημιῶν.

ἀποθεραπεία. Ἡ συμπλήρωσις τῆς θεραπείας κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν.

ἀποθετήριον. Ἔγγραφον δι' οὗ αἱ Γενικαὶ Ἀποθῆκαι ὁμολογοῦσιν ὅτι παρέλαβον ὡρισμένα ἐμπορεύματα ἢ προϊόντα καὶ ὑπόσχονται νὰ παραδώσωσιν αὐτὰ εἰς πάντα νόμιμον κάτοχον αὐτῶν.

ἀποθετικὰ ρήματα. Μέσα ρήματα ἅτινα δὲν ἔχουσιν (ἀπέθεντο) τὴν ἐνεργητικὴν φωνήν (π.χ. *ἀγωνίζομαι, ἀγωνοῦμαι*).

ἀποθέωσις. *(Ἀρχ. Βίος)* Ἡ κατάταξις θνητοῦ τινος ἐν τοῖς θεοῖς. ‖ *(Ἀρχ. Θεατρ.)* Ἡ τελευταία εἰκὼν θεαματικοῦ ἔργου.

Ἀποθῆκαι Γενικαί. Κτίρια ἔχοντα προορισμὸν νὰ ἐξυπηρετήσωσι τὸ κοινὸν δεχόμενα πρὸς ἀποθήκευσιν, ἔναντι ἀμοιβῆς, ἐμπορεύματα ἀνήκοντα εἰς οἱονδήποτε.

Ἀποθῆκαι Διαμετακομίσεως. Ἀποθῆκαι εἰς τὰς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἡ προσωρινή, ἄνευ καταβολῆς τελωνιακῶν δασμῶν, ἐναποθήκευσις ἐμπορευμάτων προοριζομένων πρὸς ἐπανεξαγωγήν. Ὑπάρχουσιν εἰς πάντα τὰ κέντρα διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου.

ἀποθηλασμός. Ὁ ἀπογαλακτισμός.

ἀποθρυπτικόν. *(Ἰατρ.)* Λέγεται περὶ κατάγματος καθ' ὃ τὸ ὀστοῦν συντρίβεται εἰς λεπτὰ τεμάχια.

ἀποικία (ἡ). Κοινότης ἐκ πολιτῶν χώρας τινός, ἐγκατεστημένων εἰς τόπον ἔξω τῆς πατρίδος των κείμενον, μὴ ὑποκειμένη εἰς τὴν κυριαρχίαν ἄλλης πολιτείας καὶ διατηροῦσα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον στενοὺς δεσμοὺς μὲ τὴν μητρόπολιν. Τὴν ἀποικιακὴν πολιτικὴν ἀνέπτυξαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰς μέγαν βαθμὸν τελειότητος, ὑπερβάντες τοὺς Φοίνικας καὶ τοὺς Ρωμαίους. Ἤδη κατὰ τὴν πρωϊμον χαλκῆν περίοδον (2500 π.Χ.) πρέπει νὰ θέσωμεν τὰς πρώτας συγκεκροτημένας ἀποικίας πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου. Περαιτέρω κατὰ τὴν μυκηναϊκὴν περίοδον (1500 π.Χ.) ἀνεπτύχθη πολὺ ἡ τοιαύτη δρᾶσις. Αἱ *ἱστορικῶς* γνωσταὶ ἀποικίαι ἄρχονται ἀπὸ τῆς μεγάλης μεταναστεύσεως τῶν Δωριέων (1200-1000 π.Χ. περίπου), ὅτε λαοὶ πιεζόμενοι ὑπ' αὐτῶν ἐτράπησαν πρὸς Ἀνατολάς, ἴδρυσαν δὲ ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰς μικρασιατικὰς ἀκτὰς τὰ ἀποικιακὰ συστήματα τῆς Αἰολίδος, Ἰωνίας καὶ Δωρίδος. Ἑτέρα τάσις ἀποικισμοῦ ἀνεπτύχθη συνεπείᾳ τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν μεταβολῶν ἀπὸ τοῦ Η' μέχρι τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος. Αἱ δὲ ἀποικίαι τῆς περιόδου ταύτης, καθ' ἣν ἰδίως ἀνεδείχθησαν ἡ Μίλητος, ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Χαλκίς, ἐξετείνοντο ἀπὸ τῆς Στερεᾶς μέχρι τῆς Ἱσπανίας καὶ ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τῆς Κολχίδος. Ἰδίως δὲ ἀνεπτύχθη ἡ «Μεγάλη Ἑλλὰς» ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, τῆς ὁποίας πλεῖσται πόλεις ὑπερέβησαν εἰς πλοῦτον, δρᾶσιν καὶ ἀκμὴν κατὰπολὺ τὰς μητροπόλεις. Οἱ Ρωμαῖοι εἶχον τὸ ἁπλοῦν σύστημα νὰ ἀποστέλλωσιν ἀποίκους καὶ νὰ θεωρῶσιν αὐτοὺς ὁπουδήποτε ἐγκαθίσταντο τμῆμα τῆς Ρω-

μης κυβερνώμενον ὑπ' αὐτῆς. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα κυρίως ἡ Βενετία καὶ ἡ Γένουα ἐγκαθίστων ἐμπορικὰς ἀποικίας ἐν Ἀνατολῇ. Αἱ μεγάλαι γεωγραφικαὶ ἀνακαλύψεις ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἐξωγόνησαν τὸ ἀποικιακὸν πνεῦμα μεγάλως εἰς τὰ ἐπιθαλάσσια κράτη Ἱσπανίαν, Πορτογαλίαν καὶ Ἀγγλίαν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, προσετέθησαν δὲ ὕστερον ἡ Ὁλλανδία καὶ Γαλλία, εἰς νεωτάτους δὲ χρόνους ἡ Ἰταλία καὶ Γερμανία. ‖ *(Ζωολ.)* Μέγα πλῆθος μικρῶν ζώων, βιούντων ἐν συγκεντρώσει καὶ συνεργασίᾳ. Ἰδίᾳ μέγα ἄθροισμα ζώων τοῦ αὐτοῦ εἴδους συνηνωμένων εὐθὺς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των καὶ ἀποτελούντων ἑνιαῖον συγκρότημα περιλαμβάνον πολλάκις χιλιάδας καὶ μυριάδας ἀτόμων, συμφυομένων ἐπὶ κοινῆς βάσεως καὶ τρεφομένων ἀπὸ κοινοῦ, τῆς τροφῆς κυκλοφορούσης, διὰ συστήματος ἀγγείων, δι' ὅλων τῶν ἀτόμων. Τοιαύτας ἀ. σχηματίζουσι τὰ *ἀνθόζωα*.

Ἀποίκια. Κοιν. τῆς νήσου Ἄνδρου. Κάτ. 620. Παρ' αὐτὴν ἡ γνωστὴ πηγὴ μεταλλικοῦ ὕδατος Σάριζα.

ἀποικιακά. Τὰ προϊόντα τῶν τροπικῶν χωρῶν τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου, αἵτινες εἶνε ἢ ἦσαν ἄλλοτε ἀποικίαι εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, καὶ ἐν γένει τὰ εἴδη τοῦ ἀποικιακοῦ ἐμπορίου (καφές, τέϊον, κακάον, ὄρυζα, κανέλλα, πέπερι, βανίλλη, σάγον, ταπιόκα, καλαμοσάκχαρον κ.ἄ.).

ἄποιος διαβήτης. *(Ἰατρ.)* Διαβήτης μὴ συνοδευόμενος ὑπὸ γλυκοματουρίας, μὴ σακχαρώδης.

ἀποκαθήλωσις. *(Ἐκκλ.)* Ἡ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ καταβίβασις τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ἀποκαλυπτικὴ φιλολογία. Φιλολογικὸν εἶδος ἔχον ὡς ὑπόθεσιν θείας ἀποκαλύψεις. Ἡ ὀνομασία ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ τελευταίου βιβλίου τῆς Κ. Διαθήκης, ὅπερ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ χαρακτηρίζεται ὡς *ἀποκάλυψις* τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐνταῦθα ἀνήκουσι τὰ προφητικὰ βιβλία τοῦ Δανιήλ, τοῦ Βαρούχ, τοῦ Ἐνώχ, τὰ Ἰωβηλαῖα (ἐκ τῶν ἀποκρύφων τῆς Π.Δ.), τὸ Δ΄ βιβλίον τοῦ Ἔσδρα, ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου κ.ἄ.

ἀποκαλυπτικὸς ἀριθμός. Ὁ ἀριθμὸς 665, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου (ιγ΄,18) σημαίνει τὸν Ἀντίχριστον. (Ἡ λ. Νέρων, γραφομένη δι' ἑβραϊκῶν γραμμάτων παριστᾷ, κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν γραφὴν τῶν ἀριθμῶν, τὸν ἀριθμὸν 666).

ἀποκάλυψις. Κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν, ἡ εἰς τοὺς ἀνθρώπους φανέρωσις τοῦ Θεοῦ ἢ θείων μυστικῶν καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ μέλλοντος. ‖ Βιβλίον περιέχον θείας ἀποκαλύψεις, καὶ εἰδικῶς ἡ «Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου», τελευταῖον βιβλίον τῆς Κ.Δ., ἔνθα προφητεύεται διὰ συμβολικῶν ἐκφράσεων καὶ ὑπερφυσικῶν διηγήσεων ἡ μέλλουσα βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὁ ἀφανισμὸς τοῦ ἀντιχρίστου καὶ ἡ ἐπάνοδος τοῦ Χριστοῦ.

Μαδρεπόρας ἀποικία

ἀπόκαρσις. Τελετή, δι' ἧς ὁ μέλλων νὰ περιβληθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ὑποβάλλεται μεταξὺ ἄλλων εἰς σταυροειδῆ ἀπόκαρσιν τῆς κόμης.

ἀποκατάστασις. *(Νομ.)* Ἡ ὑπὸ προσώπου τινὸς ἀνάκτησις τῶν (ἀστικῶν, πολιτικῶν κλ.) δικαιωμάτων τῶν ὁποίων εἶχε τοῦτο στερηθῇ εἴτε συνεπείᾳ ποινῆς εἴτε συνεπείᾳ δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ὅσάκις ἡ ἀ. δὲν ἐπέρχεται ἀφ' ἑαυτῆς διὰ τῆς ἐκλείψεως τῆς αἰτίας ἥτις συνεπέφερε τὴν στέρησιν τῶν δικαιωμάτων, ἐπιτυγχάνεται δι' ἐνδίκου μέσου, τῆς *ἀ. εἰς ἀκέραιον* (ἐπὶ ἀπαγορεύσεως, πτωχεύσεως, χρεωκοπίας).

Ἀπόκαυκος (Ἰωάννης). Βυζαντινὸς λόγιος καὶ ἱερωμένος (μέσα ΙΒ΄ αἰῶνος-1235). Τὰ φιλολογικὰ ἔργα του εἶνε σημαντικὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ κατ' ἔθιμον δικαίου καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι.

ἀποκέντρωσις. *(Πολιτ.)* Σύστημα διοικήσεως κατὰ τὸ ὁποῖον διὰ παγίων νομοθετικῶν διαταγμάτων μεταβιβάζονται εἰς περιφερειακὰ ὄργανα τοῦ κράτους ὡρισμέναι ὑπηρεσιακαὶ λειτουργίαι, ἀσκούμενα πρὸ ὑπὸ τῶν κεντρικῶν ὀργάνων.

ἀποκεφάλισις καὶ **ἀποκεφαλισμός.** Ἀποκοπὴ τῆς κεφαλῆς ὡς ποινή· ἄλλοτε ἐξετελεῖτο διὰ πελέκεως ἢ σπάθης, σήμερον ἐκτελεῖται διὰ τῆς λαιμητόμου.

ἀποκλεισμός. *(Διεθν. Δίκ.)* Ἡ ὑπό τινος κράτους διὰ τῶν ναυτικῶν αὐτῶν δυνάμεων διακοπὴ τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν ἄλλου κράτους· ὁ *ἐμπόλεμος ἀ.* εἶνε θεμιτὸν πολεμικὸν μέσον ἐκβιάζον τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου. Ὁ *εἰρηνικὸς ἀ.*, ὡς μέσον ἐξαναγκασμοῦ ἐφαρμοζόμενον ἐναντίον κράτους πρὸς τὸ ὁποῖον τὸ ἀποκλεῖον κράτος δὲν διατελεῖ εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν, δὲν ἀναγνωρίζεται ἐπισήμως ὑπὸ διεθνοῦς τινος συνθήκης· ἐν τῇ πράξει ὅμως ἐγένετο πολλάκις χρῆσις αὐτοῦ. ‖ *(Πολ. Οἰκον.)* Ἡ ὁμαδικὴ ὑπὸ τῶν ἐργοδοτῶν ἄρνησις παροχῆς ἐργασίας ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐξαναγκασθῶσιν οἱ ἐργάται νὰ πράξωσι ἢ νὰ παραλείψωσί τι, ἡ ἄλλως *ἀνταπεργία* καὶ *lock-out*).

ἀποκλήρωσις. Ὁ ἀπὸ τῆς κληρονομίας διὰ δηλώσεως τοῦ διαθέτου ἀποκλεισμὸς κληρονόμου τινὸς ἐκ τῶν δικαιουμένων οὐ μόνον νὰ τύχωσι νομίμου μοίρας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγκατασταθῶσιν ὡς κληρονόμοι. Ἡ ἀ. εἶνε ἔγκυρος μόνον ὅταν γίνεται διὰ ὡρισμένους λόγους προβλεπομένους ὑπὸ τοῦ νόμου.

ἀπόκλιμα. Κατωφέρεια. ‖ *(Γεωγρ.)* Μεγάλη ἔκτασις ἐδάφους, διὰ τῆς ὁποίας χώρα τις μεταβαίνει διὰ βαθμιαίας ἐλαττώσεως τοῦ ὑψομέτρου, ἀπὸ ὀρεινῆς τινος περιοχῆς, ἢ ἀπὸ ὀροπεδίου, πρὸς ἑτέραν χαμηλὴν περιοχήν, πεδιάδα ἢ θάλασσαν.

ἀπόκλισις. *(Ἀστρον.)* Οὐρανία συντεταγμένη ἀστέρος ὅταν ὡς βάσις λαμβάνεται ὁ ἰσημερινός· ἦτοι τὸ τόξον μεγίστου κύκλου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ τὸν οὐράνιον ἰσημερινὸν καὶ διερχομένου διὰ τοῦ ἄστρου, τὸ περιεχόμενον μεταξὺ τοῦ ἄστρου καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἡ ἀπόκλισις εἶνε βορεία ἢ νοτία καὶ μετρεῖται ἀπὸ 0° μέχρι 90°.

ἀπόκλισις μαγνητική. Ἡ γωνία ἣν σχηματίζει τὸ διὰ τῶν δύο πόλων τῆς μαγνητικῆς βελόνης διερχόμενον κατακόρυφον ἐπίπεδον, μετὰ τοῦ γεωγραφικοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ σημείου ἐφ' οὗ γίνεται ἡ παρατήρησις. Καλεῖται *ἀνατολικὴ* ἢ *πρὸς τὰ δεξιά*, ὅταν ὁ Β. πόλος τῆς μαγνητικῆς βελόνης εὑρίσκεται πρὸς Α τοῦ γηΐνου μεσημβρινοῦ, *δυτικὴ* δὲ ἢ *πρὸς τὰ ἀριστερά*, ὅταν ὁ αὐτὸς πόλος εὑρίσκεται πρὸς Δ. Βλ. καὶ *μαγνητισμὸς γήϊνος*. ‖ *(Πυροβ.)* Ἡ κατὰ βελγνεκὲς ἢ ὕψος ἢ διεύθυνσιν ἀπόστασις τοῦ σημείου πτώσεως τοῦ βλήματος ἀπὸ τοῦ στόχου.

ἀποκοπή. *(Γλωσσ.)* Τὸ γλωσσικὸν φαινόμενον καθ' ὃ ἡ λέξις τις χάνει ἓν ἢ περισσότερα τῶν τελικῶν αὐτῆς γραμμάτων. ‖ *(Οἰκονομόλ.) Κατ' ἀποκοπὴν* μίσθωσις ἐργασίας λέγεται ἐκείνη καθ' ἣν ἡ ἀμοιβὴ γίνεται οὐχὶ ἐπὶ ἡμερομισθίῳ ἢ μηνιαίῳ μισθῷ, ἀλλὰ δι' ὅλον τὸ ἐκτελεσθησόμενον ἔργον ἢ διὰ τὸ ἑκάστοτε ἐκτελούμενον ποσὸν ἐργασίας.

Ἀποκορώνου ἐπαρχία ἢ **Ἀποκόρωνας.** Ἐπαρχ. Χανίων Κρήτης. Κάτ. 19.210, πρωτ. *Βάμος*.

Ἀπόκρεως (κν. Ἀπόκρια καὶ -ιὰ καὶ πληθ. -ιές). Λῆξις κρεοφαγίας, παραμονὴ νηστείας, ἡ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν νηστειῶν τελευταία ἡμέρα. Παρὰ τῷ λαῷ, καθ' ἣν γίνονται μεταμφιέσεις καὶ διασκεδάσεις, καὶ ὅλη ἡ περίοδος τοῦ Τριῳδίου, τ.ἔ. ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου μέχρι τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας.

ἀπόκριμα. *(Φυσιολ.)* Ἡ ἀποβαλλομένη ἐκ τοῦ σώματος ἄχρηστος οὐσία.

ἀποκρισάριος. Παρὰ Βυζαντινοῖς, κυρίως ἀντιπρόσωπος πατριάρχου ἢ ἀρχιερέως στελλόμενος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἀλλ' ἐπίσης ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλέως ἢ πρεσβευτὴς τοῦ κράτους.

ἀπόκρισις καὶ **ἀπέκκρισις.** *(Φυσιολ.)* Ἐκκρισις οὐσιῶν ἀποβαλλομένων τοῦ σώματος ὡς ἀχρήστων (οὖρου κλ.).

ἀπόκρυφα βιβλία. Βιβλία τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης, τὰ ὁποῖα, καίπερ φερόμενα ὑπὸ σπουδαῖα ὀνόματα τῆς Βίβλου, ἔχουσιν ἀποκλεισθῇ ἀπὸ τῶν κανόνων τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

ἀποκρυφισμὸς καὶ **ἀποκρυφολογία.** Ἡ σπουδὴ τῶν φαινομένων τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι διὰ τῶν γνωστῶν φυσικῶν δυνάμεων (ὕπνωσις, τηλεπάθεια, ὁραματισμός, μαντεία, ὑποβολή, ὑπνοβασία, μαγεία κλ.).

Ἀπόλλων

ἀποκυνοειδῆ (apocynaceæ). Οἰκογένεια δικοτυληδόνων, κατὰ τὸ πλεῖστον τροπικῶν φυτῶν. Κοινότερον εἶδος ἐν Ἑλλάδι τὸ *νήριον*, κν. *πικροδάφνη*.

ἀποκωδεΐνη. Φάρμακον παράγωγον τῆς κωδεΐνης.

Ἀπολακκιά. Χ. καὶ ὄρμος εἰς τὰ ΝΔ τῆς Ρόδου. Κάτ. 500. Ἀρχαιότητες.

ἀπολέπισις. *(Ἰατρ.)* Ἡ ἀπόπτωσις ἀποτριμμάτων ἐπιδερμίδος συνεπείᾳ ἐξανθηματικῶν νόσων ἢ παθήσεων τοῦ δέρματος.

ἀπολίθωμα. Λείψανα ἢ καὶ ἴχνη φυτῶν ἢ ζώων ἄτινα ἔζησάν ποτε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ὁποῖα ἐνεκλείσθησαν καὶ διετηρήθησαν ἐντὸς στρωμάτων αὐτῆς, σχηματισθέντων πρὸ τῆς παρούσης ἐποχῆς. Μὲ τὴν σπουδὴν τῶν ἀ. ἀσχολεῖται ἰδιαίτατα ἡ Παλαιοντολογία.

ἀπολίθωσις. Ἡ εἰς λίθον μεταβολὴ σώματός τινος. Βλ. *ἀπολίθωμα*.

ἀπολίνωσις. *(Ἰατρ.)* Ἡ περίδεσις αἱμοφόρου ἀγγείου διατρηθέντος πρὸς καταστολὴν αἱμορραγίας.

Ἀπολλινάριος (ἅγιος). Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως τῆς Φρυγίας κατὰ τὸν Β΄ αἰῶνα καὶ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς.

Ἀπολλινάριο . Ἐκ Λαοδικείας, πατὴρ καὶ υἱός, ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τοῦ Δ΄ αἰῶνος.

Ἀπολλινάρις (Apollinaris). Ὀξυανθρακικὴ πηγὴ ἐν κοιλάδι τοῦ ποτ. Ἀρ πλησίον τοῦ Ρήνου.

Ἀπολλόδωρος. Ἀθηναῖος γραμματικὸς τοῦ Β΄ π.Χ. αἰῶνος ζήσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἔγραψε «Περὶ ἐτυμολογιῶν», «Χρονικὰ» κ.ἄ. Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρεται καὶ σύγγραμμα λεγόμενον «Βιβλιοθήκη», ὃ σώζονται τρία βιβλία.

Ἀπόλλων. Εἷς τῶν δώδεκα Ὀλυμπίων θεῶν παρ' Ἕλλησιν, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀρτέμιδος. Θεὸς τοῦ φωτὸς (Φοῖβος), τοῦ ᾄσματος καὶ τῆς μουσικῆς (Μουσαγέτης), τῆς μαντικῆς (Πύθιος), κάλλιστος τοξότης (Ἑκατηβόλος, Ἀργυρότοξος), τιμωρὸν διὰ τῶν βελῶν του τοὺς ἀδικήσαντας, ἀλλὰ καὶ προστατεύων τοὺς σεβομένους αὐτὸν καὶ ἀποτρέπων τὰ μιάσματα (Ἀλεξίκακος, Ἀποτρόπαιος), ἰατρὸς (Παιάν, Σωτήρ) καὶ πατὴρ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, προστάτης τῶν βοσκημάτων (Νόμος) καὶ τῆς κτηνοτροφίας καὶ γεωργίας ἐν γένει (Θαργήλιος) καὶ τῆς ναυτιλίας (Δελφίνιος). Οἱ Ἀθηναῖοι προσέφερον αὐτῷ ὡς «Προστατήριον» θυσίαν πρὶν ἢ συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου καὶ ἀνέθετον εἰς αὐτὸν ὡς πατέρα τῶν μυθικῶν γεναρχῶν καὶ θεμελιωτὴν πόλεων (Πατρῷον, Ἀρχηγέτην) τὴν προστασίαν τῶν ἐφήβων. Κατὰ τὸν ἐπικρατέστερον μῦθον ἐγεννήθη μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Δήλῳ (ἥτις ὡς ἐκ τούτου ἐθεωρεῖτο ἡ ἱερὰ αὐτοῦ νῆσος), βρέφος δὲ ἔτι ὢν κατετόξευσε τὸν δράκοντα Πύθωνα φρουροῦντα τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον τῆς Θέμιδος καὶ κατέστησεν αὐτὸ κέντρον λατρείας του.

Ἀπόλλωνας. Χ. τῆς Ρόδου. Κάτ. 600.

Ἀπολλωνία. 1) Ἀρχαία π. ἐν Ἰλλυρίᾳ παρὰ τὸν Ἄωον, οὗ μακρὰν τῆς Ἐπιδάμνου, ἀποικία Κερκυραίων καὶ Κορινθίων, κτισθεῖσα 588 π.Χ. Ἤκμασε καὶ ἐπὶ Ρωμαίων, διετηρεῖτο δὲ καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.—2) Ἀρχ. π. ἐν Θράκῃ ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἀποικία Μιλησίων (τέλη Ζ΄ π.Χ. αἰ.), ἔνθα ἡ σημερινὴ βουλγαρικὴ π. *Σωζόπολις*.—3) Ὄνομα πολλῶν ἄλλων ἀρχαίων πόλεων ἐν Μακεδονίᾳ, Χαλκιδικῇ, Θράκῃ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Κρήτῃ κλ.

Ἀπολλωνία (κν. **Σταυρί**). Πρωτ. τῆς ν. Σίφνου, ἕδρα κοιν. (ἐπαρχ. Μήλου). Κάτ. 619.—2) (πρώην *Παζαρούδα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀρναίας (Χαλκιδικῆς). Κάτ. 230.

Ἀπολλωνία Νέα (πρώην *Ἐργὴ Μπουτζάκ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀρναίας (Χαλκιδικῆς). Κάτ. 905.

Ἀπολλωνιάς. Μεγάλη λίμνη ἐν Βιθυνίᾳ, Α τῆς Προύσης.

Ἀπολλώνιον. Κοιν. τῆς νήσου Λευκάδος. Βλ. Ἅγιος Πέτρος.

Ἀπολλώνιος. 1) *Ὁ Ῥόδιος* (295-215 π.Χ.). Ἐπικὸς ποιητὴς τῆς Ἀλεξανδρειανῆς περιόδου, διατρίψας ἐν τῇ αὐλῇ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, καὶ εἶτα δὲ ἐν Ῥόδῳ ὡς διδάσκαλος ρητορικῆς. Κύριον ἔργον του τὸ ἔπος «Ἀργοναυτικά».—2) *Ὁ Περγαῖος*, μέγας μαθηματικὸς τῆς Ἀλεξανδρειανῆς περιόδου (περίπου 260-200 π.Χ.). Ἐγεννήθη εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας καὶ ἐδίδαξεν ἐν Περγάμῳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Τὸ σπουδαιότατον σύγγραμμα αὐτοῦ εἶνε «τὰ Κωνικὰ» ἢ «Κώνου τομαί» εἰς 8 βιβλία· τούτων τὰ τέσσαρα πρῶτα ἐσώθησαν ἑλληνιστί, τὰ δὲ ἀκόλουθα τρία ἐν ἀραβικῇ μεταφράσει.—3) *Ὁ Μόλων*. Σοφιστὴς ἐξ Ἀλαβάνδων, διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς ἐν Ῥόδῳ, ἔνθα μεταξὺ ἄλλων εἶχε μαθητὰς τὸν Κικέρωνα καὶ τὸν Καίσαρα. Γλύπτης τῶν τελευταίων π.Χ. αἰώνων ἐκ Τράλλεων, ὅστις μετὰ τοῦ Ταυρίσκου ἐλάξευσε τὸ νῦν ἐν Νεαπόλει εὑρισκόμενον σύμπλεγμα τοῦ «Φαρνεσίου ταύρου».—4) *Ὁ Νέστορος*. Ἀνδριαντοποιὸς τοῦ Α΄ π.Χ. αἰῶνος, Ἀθηναῖος, δημιουργὸς τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ κν. καλουμένου *Torso τοῦ Βελβεδέρε* (ἐν τῷ Βατικανῷ).—5) *Ὁ Τυανεύς*. Φιλόσοφος ἀκμάσας ἐπὶ Νέρωνος. Περιήρχετο τὰς πόλεις ὡς θεουργὸς καὶ μάγος, ἀπέθανε δ' ἐν Ἐφέσῳ. Τυπικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀκμαζούσης νέας πυθαγορικῆς αἱρέσεως.

ἀπολογητής. (*Ἐκκλ. Ἱστ.*) Οὕτως ἐκλήθησαν οἱ διὰ συγγραφῶν ὑπερασπίσαντες τὸν Χριστιανισμὸν κατὰ τῶν εἰς αὐτὸν ἀποδιδομένων μομφῶν ὑπὸ ἀλλοθρήσκων καὶ ἀπίστων (κυρίως κατὰ τὸν Β΄ αἰῶνα).

ἀπολογητική. Ἐπιστήμη διδάσκουσα τὸ ἀπολογεῖσθαι τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ἀπολογία. *(Πολ. Δικον.)* Ἡ ἐνώπιον τῆς ἀρχῆς προφορικὴ ἐξήγησις τοῦ κατηγορουμένου περὶ τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ πράξεως. Διακρίνεται δὲ εἰς ἀ. κατὰ τὴν ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασίαν καὶ εἰς ἀ. κατὰ τὴν ἀνάκρισιν ἢ προανάκρισιν καὶ ἀποτελεῖ δικαίωμα τοῦ κατηγορουμένου.

Ἀπολογία τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας. Συμβολικὸν βιβλίον τῆς Λουθηρανῆς Ἐκκλησίας, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Μελάγχθονος.

ἀπολογισμός. Ἡ μεθοδικὴ ἀπαρίθμησις καὶ καταγραφὴ τῶν λογαριασμῶν (εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν) διαχειρίσεώς τινος. ‖ Ἔκθεσις καὶ δικαιολόγησις πράξεων καὶ ἐνεργειῶν δι' ἅς τις εἶνε ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῶν ἄλλων.

Ἀπόλπαινα. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Λευκάδος. Κάτ. 409.

ἀπόλυμα. Τμῆμα ὀστοῦ βεβλαμμένον καὶ ἀποχωρισθέν.

ἀπολύμανσις. Καταστροφὴ νοσογόνων μικροβίων, ἐξυγίανσις ἀπὸ μολύσματος. Εἶνε ἀναγκαία ἐπὶ τῶν εὐκόλως διὰ τῶν ἐκκριμάτων τοῦ πάσχοντος μεταδιδομένων νοσημάτων, πανώλους, χολέρας, εὐλογίας, τύφου κ.ἄ. Διακρίνομεν : α) *ἀπολύμανσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νόσου,* ἤτοι ἀ. τῶν ἐκκριμάτων τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τῶν χρησιμοποιουμένων ὑπ' αὐτοῦ διαφόρων σκευῶν καὶ τὴν ἄμεσον πλύσιν διὰ θερμοῦ ὕδατος καὶ σάπωνος καὶ δι' ἀντισηπτικῶν παντὸς ἀτόμου ἐρχομένου ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸν πάσχοντα, καὶ β') *τελικὴν ἀπολύμανσιν,* ἥτις ἐκτελεῖται μετὰ τὸ πέρας τῶν λοιμωδῶν νόσων εἰς τὰ δωμάτια ἐν οἷς ἐνοσηλεύθη ὁ ἀσθενὴς ἢ ὁ ἀναρρωννύων, εἰς ὅλα τὰ εἰς συνάφειαν πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα πράγματα, εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν νοσηλευσάντων αὐτόν. Γίνεται διὰ *χημικῶν* μέσων χρησιμοποιουμένων ἐν διαλύσει (ἄχνη ὑδραργύρου, φαινικὸν ὀξύ, κρεζόλη, χλωριοῦχος ἄσβεστος, ἀσβέστιον ὕδωρ, φορμαλδεΰδη, οἰνόπνευμα κ.ἄ.) ἢ ἐν καταστάσει ἀτμῶν (φορμόλη, διοξείδιον τοῦ θείου κλ.) καὶ διὰ *φυσικῶν* μέσων (στεγνὴ θέρμανσις, ἔκθεσις εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἐπὶ μακρόν, βρασμός, ἔκθεσις εἰς πυκνὸν ρεῦμα, ἀτμὸν ὕδατος κ.λ.). Πρὸς τοῦτο χρησιμεύουσιν εἰδικαὶ συσκευαί, κλίβανοι κλ. καὶ εἰδικαὶ ὑπηρεσίαι ἀπολυμάνσεως.

ἀπολυμαντήριον. Χῶρος ἐντὸς τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ δι' ἀπολυμαντικοῦ κλιβάνου ἀπολύμανσις διαφόρων ἀντικειμένων ἐλθόντων ὁπωσδήποτε εἰς συνάφειαν πρὸς πάσχοντας ἐκ λοιμωδῶν νόσων.

ἀπολυσίνη. Φάρμακον ἀντιπυρετικὸν καὶ ἀναλγητικόν.

ἀπόλυσις. *(Στρατ.)* Διαρκὴς ἀπαλλαγὴ ἀπὸ πάσης ὑπὸ τὰ ὅπλα ὑπηρεσίας. Ἀπολύονται ὅσοι λόγῳ σωματικῆς ἀνικανότητος εἶνε ἀνίκανοι διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ὅσοι ὑπερέβησαν τὸ 50ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, οἱ λοιποὶ ἐκ τῶν στρατευσίμων ἢ ἐφέδρων μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὑποχρεώσεώς των ἀποστέλλονται εἰς τὰς ἑστίας των ἐπ' ἀορίστῳ ἀδείᾳ. ‖ *(Λειτουργ.)* Μικρὰ ἀκολουθία, ἐπισυναπτομένη εἰς τὸ τέλος πασῶν τῶν τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας. ‖ *(Διοικ. Δίκ.)* Ἀ. δημοσίου ὑπαλλήλου, ἡ πρᾶξις τῆς πολιτείας, δι' ἧς λύεται ἡ ὑπαλληλικὴ σχέσις.

Ἀπολυταρέα. Τὸ νότιον ἀκρωτ. τῶν Ἀντικυθήρων. Φάρος.

Ἀπομαχικὸν Ταμεῖον. *(Ναυτ.)* Ταμεῖον (δημόσιον ἵδρυμα) ἑδρεῦον ἐν Ἀθήναις καὶ ἔχον σκοπὸν τὴν περίθαλψιν τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν θαλάσσης καὶ τῶν οἰκογενειῶν των.

ἀπόμαχος. Ὁ στρατιωτικὸς ὁ καταστὰς ἀνίκανος πρὸς ὑπηρεσίαν ἕνεκα προβεβηκυίας ἡλικίας ἢ πληγῶν ἢ ἄλλης σωματικῆς παθήσεως.

ἀπομνημονεύματα. Διήγησις ἢ ἔκθεσις κῶν ὅσων ἔπραξεν, εἶδεν ἢ παρηκολούθησε κατὰ τὸν βίον του αὐτὸς ὁ γράφων.

ἀπομόνωσις. *(Ἰατρ.)* Νοσηλεία ἀρρώστου πάσχοντος ἐκ λοιμώδους μεταδοτικῆς νόσου ἐν ἰδιαιτέρῳ χώρῳ, ἀποφευγομένης τῆς ἐπικοινωνίας μετ' ἄλλων ἀτόμων, πρὸς ἀποσόβησιν τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. ‖ Εἰδικῶς ἐν τῇ Ψυχιατρικῇ, μέθοδος θεραπευτικὴ καθ' ἣν ὁ ἀσθενὴς ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος καὶ γενικῶς ἀπὸ τῶν συνθηκῶν, ἐν αἷς ἀνεπτύχθη ἡ πάθησις, τιθέμενος ὑπὸ αὐστηρὰν πειθαρχίαν καὶ μακρὰν παντὸς ἐρεθισμοῦ καὶ πάσης φύσεως ἀντικειμένων, δυναμένων νὰ ἐξεγείρωσιν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ σχετικὰς πρὸς τὰς ἐπικρατούσας ἐν τῇ διανοίᾳ του σκέψεις. ‖ *(Ποιν. Δίκ.)* Βλ. **φυλάκισις.** ‖ *(Ἠλεκτρ.)* Βλ. **μόνωσις.**

ἀπομονωτικαὶ οὐσίαι. Αἱ ἔχουσαι τὴν ἰδιότητα νὰ εἶνε κακοὶ ἀγωγοὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὡς ὁ ἐβονίτης, ἡ γουταπέρκα, καὶ διὰ τοῦτο χρησιμοποιούμεναι πρὸς ἀπομόνωσιν μεταλλικῶν ἐπαφῶν εἰς τὰς παντὸς εἴδους ἠλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις.

ἀπομορφίνη. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ ὁπίου χρησιμεῦον ὡς ἐμετικὸν εἰς ἔνεσιν.

ἀπομύζησις. *(Φυσιολ.)* Ἀναρρόφησις ὑγροῦ ἀπὸ κοιλότητος ἢ ἀδένος τοῦ σώματος.

ἀπονάλη. Φάρμακον ὑπνωτικόν.

ἀπονεύρωσις. *(Ἀνατομ.)* Τὸ ἐν εἴδει νεύρου ἄκρον τοῦ μυὸς (πεπλατυσμένος τένων)· ἐνίοτε καὶ ἀντὶ *περιτονία.*

ἀπόξεσις τῆς μήτρας. *(Μαιευτ.)* Ἡ διὰ ξέστρου ἀφαίρεσις τοῦ νοσοῦντος βλεννογόνου τῆς μήτρας ἢ τεμαχίων πλακοῦντος.

ἀποξήρανσις καρπῶν. Ἐργασία ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ποσότητος τοῦ ὕδατος τῆς περιεχομένης εἰς τοὺς καρποὺς (σταφυλάς, σῦκα κλ.) πρὸς εὐκολωτέραν διατήρησιν αὐτῶν. Γίνεται δι' ἀερισμοῦ, δι' ἐκθέσεως εἰς τὸν ἥλιον, διὰ κλιβάνων καὶ δι' εἰδικῶν ἀποξηραντικῶν συσκευῶν.

ἀπόπειρα. *(Νομ.)* Ἡ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐκτελέσεως κακουργήματος ἢ πλημμελήματος ἐπιχείρησις ἐξωτερικῆς πράξεως, δι' ἧς δὲν ἐξετελέσθη μὲν τὸ ἔγκλημα, ἐγένετο ὅμως ἀρχὴ ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Τιμωρεῖται ἐλαφρότερον τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος, παραμένει δὲ ἀτιμώρητος ἐὰν ὁ δράστης παρητήθη τῆς ἐκτελέσεως μετανοήσας.

Ἀποπηγάδι. Ὄρος τῆς Κρήτης (1500 μ. ὑ.ἐ.θ.) εἰς τὰ ὅρια Σελίνου, Κυδωνίας καὶ Κισσάμου.

ἀποπλάνησις. *(Ὀπτικ.)* Ἰδιότης τοῦ φωτός. Κατὰ τὴν *χρωστικὴν ἀ.* οἱ φακοὶ παρουσιάζουσι τὰ εἴδωλα περιβαλλόμενα διὰ ἰριδιζούσης παρυφῆς, ἥτις ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς καθ' ὃ τὰ διάφορα χρώματα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ λευκὸν φῶς ἔχουσι διάφορον διαθλαστικὴν ἱκανότητα. Πρὸς ἄρσιν τῆς *χρωστικῆς ἀ.* συνδυάζουσι φακοὺς ἐκ διαφόρων εἰδῶν ὑάλου διαφόρου διαθλαστικότητος. Τοιοῦτοι φακοὶ λέγονται *ἀχρωστικοί.* Ἡ *σφαιρικὴ ἀ.* παρατηρεῖται εἰς τοὺς σφαιρικοὺς φακοὺς καὶ τὰ σφαιρικὰ κάτοπτρα ὅταν αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες αἱ ἐκπεμπόμεναι ἔκ τινος σημείου δὲν συγκεντροῦνται ἀκριβῶς εἰς ἓν σημεῖον, ἐκ τούτου δὲ προέρχεται μείωσις τῆς εὐκρινείας τοῦ εἰδώλου. Ἡ

σφαιρικὴ ἀ. εἶνε μεγαλυτέρα ὅταν ἡ ἀκτὶς σφαιρικότητος τοῦ φακοῦ εἶνε μικροτέρα, ἤτοι ὅσον περισσότερον κυρτὸς εἶνε οὗτος. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ συγκλίνοντος καὶ ἀποκλίνοντος φακοῦ ἡ σφαιρικὴ ἀ. αἴρεται κατὰ μέγα μέρος. Τοιοῦτον σύστημα φακῶν λέγεται *ἀπλανητικόν.* ‖ *(Ἀστρον.)* Ἡ *ἀστρονομικὴ ἀ.* τοῦ φωτὸς συνίσταται εἰς τὴν φαινομένην μετατόπισιν τῶν ἀστέρων ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας περὶ τὴν μέσην αὐτῶν θέσιν. Ἕνεκα αὐτῆς οἱ κείμενοι περὶ τὸν πόλον τῆς ἐκλειπτικῆς ἀστέρες γράφουσιν ἐλαχίστους κύκλους, οἱ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς εὐθείας γραμμὰς καὶ οἱ ἄλλοι ἐλλείψεις· ἡ μεγίστη τιμὴ τῆς ἀποπλανήσεως εἶνε 20'',5. Ὀφείλεται εἰς τὴν κίνησιν τῆς Γῆς καὶ διακρίνεται εἰς ἐτησίαν, ἡμερησίαν καὶ πλανητικήν. Τὸ φαινόμενον τῆς ἀποπλανήσεως τοῦ φωτὸς ἀνεκάλυψε καὶ ἐξήγησεν ὁ Ἄγγλος ἀστρονόμος Βράδλεϋ τῷ 1727. ‖ *(Νομ.) Ἀποπλάνησις εἰς ἀσέλγειαν.* Ἡ ἐκτέλεσις ἀκολάστων πράξεων οὐχὶ διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ δι' ἄλλων προσφόρων μέσων (π.χ. ὑποσχέσεων κλ.). Τιμωρεῖται, ὅστις συμπληρώσας τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἀποπλανᾷ δι' ἀπατηλῶν μέσων κόρην ἀνήλικον, ἀλλ' ἀμέμπτων ἠθῶν, πρὸς συνουσίαν. Ἡ πρᾶξις μένει ἀτιμώρητος, ἐὰν τελεσθῇ ὁ γάμος.

ἀποπληκτικός. Ἄτομον ἐπιρρεπὲς εἰς ἀποπληξίαν ἢ ὁ παθὼν ἀποπληξίαν.

ἀπόπληκτος. Ὁ προσβληθεὶς ὑπὸ ἀποπληξίας.

ἀποπληξία. *(Ἰατρ.)* Ἐγκεφαλικὴ αἱμορραγία ἐπιφέρουσα ἀπότομον ἀπώλειαν συνειδήσεως καὶ παράλυσιν τοῦ ἑνὸς ἡμιμορίου τοῦ σώματος (ἡμιπληγία). ‖ *(Δενδροκ.)* Ὁ ἀπότομος θάνατος δένδρου κατὰ τὴν περίοδον τῆς βλαστήσεως, ἄνευ καταφανοῦς τινος αἰτίας, ὀφειλόμενος εἰς βλάβην εἴτε τῶν κεντρικῶν ριζῶν εἴτε τοῦ ὑπογείου κορμοῦ, προξενηθεῖσαν ὑπὸ μυκήτων ἢ βακτηρίων ἢ ἐντόμων.

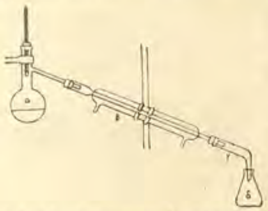

Ἁπλῆ ἀποστακτικὴ συσκευὴ χημείου

α ὑάλινος ἀποστακτὴρ (κλασματήρ), β ὑάλινος ψυκτήρ· (μεταξὺ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ σωλῆνος κυκλοφορεῖ ρεῦμα ψυχροῦ ὕδατος)· γ παρέκταμα πρὸς τελειοτέραν συλλογὴν τῶν πτητικῶν ἀποσταγμάτων, δ ὑποδοχεύς

ἀπόρρητον. Ἡ τήρησις μυστικότητος ἐπὶ τῶν ἐμπιστευτικῶς καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος ἐπιβαλλομένης ἐχεμυθίας γιγνομένων ἀνακοινώσεων. Τοιαῦται εἶνε αἱ πρὸς ἰατρόν, δικηγόρον καὶ ἱερέα ἐμπιστευτικαὶ ἀνακοινώσεις πελάτου ἢ ἐξομολογουμένου χριστιανοῦ. Ὁμοίως ἀπόρρητοι τυγχάνουσι καὶ αἱ πληροφορίαι, τὰς ὁποίας μανθάνει τις ἐν ἰδιωτικῇ ἢ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ εὑρισκόμενος καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐχεμυθίας λαμβάνων γνῶσιν αὐτῶν. Ἡ παραβίασις τοῦ ἀπορρήτου ἀπαγορεύεται. Κατ' ἐξαίρεσιν, ἐν τούτοις, ἐπιτρέπεται ἐν αἷς περιπτώσεσιν ἐπιβάλλεται κατὰ νόμον ἡ εἰδοποίησις τῆς Ἀρχῆς.

ἀπορρόφησις. *(Φυσιολ.)* Εἴσδυσις τῶν προϊόντων τῆς πέψεως ἢ νοσηρῶν ζυμώσεων ἀπὸ τοῦ ἐντέρου εἰς τὴν κυκλοφορίαν.

ἀπορροφητήρ. Εὐρὺς σωλὴν χωνοειδῶς ἀπολήγων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δι' ἰσχυρᾶς κινητηρίου δυνάμεως παράγεται σφοδρὸν ἀπορροφητικὸν ρεῦμα ἀέρος, ὅπερ ἀπάγει τὸν ἔν τινι κλειστῷ χώρῳ σχηματιζόμενον κονιορτόν.

ἀποσάθρωσις. *(Ὀρυκτολ.)* Χημικὴ ἐπεξεργασία, παρατηρουμένη εἰς τὰ ὀρυκτὰ καὶ τὰ πετρώματα ἐξαλλοιοῦσα δὲ αὐτὰ κατὰ ποιότητα καὶ καταστρέφουσα τὴν στερεότητά των.

ἀποσανδάλωσις. *(Κτηνιατρ.)* Ἡ συνεπείᾳ τραυματισμοῦ ἢ χρονίας πυώδους ἢ γαγγραινώδους φλεγμονῆς ἀπόπτωσις τῶν τὴν ὁπλὴν τῶν μωνύχων ἢ διχήλων ζῴων ἐπικαλυπτόντων ὀνυχωδῶν μερῶν.

ἀπόσβεσις. *(Οἰκονομολ.)* Ἡ μερικὴ ἢ ὁλοσχερὴς ἐξάλειψις ἑνὸς κονδυλίου ἐκ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἢ παθητικοῦ μιᾶς ἐπιχειρήσεως βιομηχανικῆς ἢ ἐμπορικῆς. Ἀποσβέννυνται δὲ κυρίως ἐκ τοῦ ἐνεργητικοῦ φθαρτὰ στοιχεῖα ἐγκαταστάσεως, ἀπαιτήσεις, χρεώγραφα καὶ ἄλλαι ἀξίαι ὑποστᾶσαι μείωσιν.

Ἀποσελέμης. Ποτ. τῆς Κρήτης, εἰς τὴν Λαγκάδαν τῆς ἐπαρχ. Πεδιάδος.

Ἀποσέτι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης). Κάτ. 273.

ἀπόσηψις. Ἡ ὀξείδωσις τῶν προϊόντων τῆς σήψεως.

ἀποσιώπησις. Σχῆμα λόγου καθ' ὃ ἀποσιωπᾷ τις ἀποτόμως, ἵνα μεταβῇ εἰς ἕτερον, κατὰ τοιοῦτον ὅμως τρόπον, ὥστε νὰ ἐννοηθῇ τὸ σιωπηθέν. Γίνεται ἀποσιώπησις τοῦ αἰσχροῦ, τοῦ ἀπευκταίου καὶ ἐκείνου δι' ὃ θέλομεν νὰ διεγείρωμεν ὑπόνοιαν.

ἀποσιωπητικά. Σειρὰ στιγμῶν (.....) δι' ὧν ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ δηλοῦμεν τὴν ἀποσιώπησιν λέξεων ἢ τὴν διακοπὴν φράσεως.

ἀποσκεπαρνισμός. Τραῦμα λοξὸν τοῦ κρανίου κατενεχθὲν διὰ τέμνοντος ὀργάνου, ὅπερ ἀπέκοψεν ἐπιπολαίως τεμάχιον ὀστοῦ λεπτὸν καὶ πλατύ.

ἀποσκευή (ἡ). Τὰ πρὸς ὁδοιπορίαν ἢ ταξίδιον χρειώδη. ‖ *(Στρατ.) Ἀποσκευαὶ* λέγονται τὰ σκεύη τῶν στρατιωτικῶν μονάδων τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦσιν αὐτὰς κατὰ τὰς ἐκστρατείας, ὡς τὰ μετ' αὐτῶν μεταφερόμενα ἀτομικὰ κιβώτια τῶν ἀξιωματικῶν.

ἀπόσπασμα. *(Στρατ.)* Τμῆμα στρατοῦ ἀποσπώμενον ἐκ τῆς δυνάμεως ἢ τῆς ἕδρας τοῦ σώματος εἰς ὃ ἀνήκει, πρὸς ἐκτέλεσιν εἰδικῆς ὑπηρεσίας *(καταδιωκτικόν, μεταβατικόν, προκαλυπτικόν, τιμητικόν).*

Ἀποσπερίτης. Ὁ Ἕσπερος, ὁ πλανήτης Ἀφροδίτη, ὅταν εἶνε ὁρατὸς τὴν ἑσπέραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

ἀποσπερμάτισις καὶ **ἀποσπερματισμός.** Ἡ κατὰ τὴν συνουσίαν ἔκχυσις τοῦ σπέρματος· λέγεται καὶ **ἐκσπερμάτισις.**

ἀπόσταγμα (τό). Τὸ προϊὸν ἀποστάξεως (ὕδωρ, οἰνόπνευμα, πτητικὸν ἢ αἰθέριον ἔλαιον).

ἀπόσταγμα οἴνου. Τὸ προϊὸν ἐκλεκτῶν οἴνων ὅπερ φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα **κονιάκ.**

ἀποστακτικὴ συσκευή. Συσκευὴ δι' ἧς γίνεται ἡ ἀπόσταξις. Ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μερῶν· τοῦ *ἀποστακτῆρος* ἢ *ἄμβυκος,* ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξαεροῦται τὸ ὑγρόν, τοῦ *ψυκτῆρος,* ἐν τῷ ὁποίῳ συμπυκνοῦνται οἱ ἀτμοί, καὶ τοῦ *ὑποδοχέως,* ἐν τῷ ὁποίῳ συλλέγεται τὸ ἀπόσταγμα. Εἰς τὰ χημικὰ ἐργαστήρια χρησιμοποιοῦνται ἁπλαῖ συσκευαί *(βλ. σχ.),* ἀλλ' ἡ βιομηχανία χρησιμοποιεῖ συσκευὰς χωρητικότητος μέχρι πολλῶν δεκάδων τόννων. Βλ. καὶ *ἄμβυξ.*

ἀπόσταξις. Ἡ διὰ θερμάνσεως ἐξαέρωσις πτητικοῦ ὑγροῦ καὶ ἡ κατόπιν συμπύκνωσις τῶν

άτμῶν διὰ ψύξεως, ὅτε λαμβάνεται ὑγρὸν καθαρόν. Ἐπίσης χρησιμεύει καὶ διὰ τὸν χωρισμὸν δύο ἢ πλειόνων ὑγρῶν κεκτημένων διάφορον βαθμὸν πτητικότητος. Ἡ ἀπόσταξις χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ οἰνοπνεύματος ἐκ τοῦ οἴνου καὶ τῶν στεμφύλων, εἰς τὴν παραγωγὴν ἀπεσταγμένου ὕδατος, εἰς τὴν ἐξαγωγὴν αἰθερίων ἐλαίων ἐξ ἀρωματικῶν φυτῶν καὶ ἀνθέων, εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ φωταερίου ἐκ τῶν λιθανθράκων καὶ ἄλλαχοῦ.

ἀποστασία. *(Κανον. Δίκ.)* Ἡ ἀπάρνησις τῆς χριστιανικῆς πίστεως δι' ἀποδοχῆς ἑτέρας μὴ χριστιανικῆς ἢ τῆς ἀθεΐας. Οἱ ἔνοχοι τῆς ἑκουσίας ἀποστασίας, μετανοήσαντες εἶτα, ὑποβάλλονται ἐπιτιμίῳ καθ' ἅπαντα αὐτῶν τὸν βίον.

ἀποστείρωσις. Ἡ τελεία καταστροφὴ τῶν παθογόνων μικροβίων, τελεία καὶ ἀπόλυτος ἀπολύμανσις. Συνήθως δὲν γίνεται χρῆσις χημικῶν οὐσιῶν, διότι εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀῦται πάλιν ἀπὸ τῶν ἀποστειρωθεισῶν οὐσιῶν. Προτιμᾶται ἡ διὰ τῆς ξηρᾶς καὶ ὑγρᾶς θερμότητος μέθοδος. Ἡ ξηρὰ θερμότης 160° ἐπιδρῶσα ἐπὶ 30' ἐπιφέρει τελείαν ἀποστείρωσιν· δι' αὐτῆς ὅμως ἀποστειροῦνται μόνον μεταλλικὰ ὄργανα καὶ ὑάλινα δοχεῖα, διότι αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι ἀπανθρακοῦνται. Διὰ ταύτας γίνεται χρῆσις τῆς ὑγρᾶς θερμότητος καὶ δὴ τοῦ διελαύνοντος ἀτμοῦ. Διὰ οὐσίας μὴ δεχομένας ὑψηλὰς θερμοκρασίας ἐφαρμόζεται ἡ διακεκομμένη ἀποστείρωσις, καθ' ἣν ἡ οὐσία ὑποβάλλεται εἰς θερμοκρασίαν 56-60° ἐπὶ πολλὰς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἀνὰ 1 - 4 ὥρας καθ' ἑκάστην.

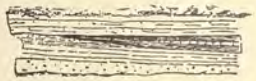

Ἀποσφήνωσις πετρώματος

ἀποστειρωτήρ (ὁ). Μηχάνημα, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ μερικὴ ἀποστείρωσις, ὁ ἄλλως καλούμενος *παστερισμός*, τοῦ γάλακτος, τοῦ οἴνου κλ.

a posteriori. Λατ. φράσις σημαίνουσα «ἐκ τῶν ὑστέρων». Τὸ ἀντίθετον, a priori.

ἀπόστημα. Συλλογὴ πύου εἰς περιωρισμένον τι μέρος τοῦ σώματος.

Ἀποστολάκης (Γιάννης). Καθηγητὴς τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης, γενν. 1885. Ἔγραψεν: «Ἡ ποίηση στὴ ζωή μας», «Τὰ δημοτικά μας τραγούδια», «Τὰ τραγούδια μας».

Ἀποστόλης (Νικόλαος). Ψαριανὸς ναύαρχος κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν 1821 (1770-1827). Διεκρίθη εἰς τὰς ναυμαχίας τοῦ Γέροντα, τοῦ Καφηρέως κ.ἄ. Ἀπέθανεν ἐν Αἰγίνῃ.

Ἀποστολιά (πρώην *Κάτω Κάνιανη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 309.

Ἀποστολίδης (Μισαήλ). Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1789-1862). Τῷ 1832 διδάσκαλος τοῦ ἄρτι ἐκλεγέντος νεαροῦ βασιλέως Ὄθωνος.

Ἀποστολίδης (Νικόλαος). Καθηγητὴς τῆς Ζωολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ ἀπὸ τοῦ 1894, ὑπουργὸς τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας τῷ 1916, συγγραφεὺς πολλῶν ἐπιστημονικῶν μελετῶν (1856-1916).

Ἀπόστολοι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης). Κάτ. 283.

Ἀπόστολοι Ἅγιοι. Χ. ἐπαρχ. Γιαννιτσῶν. Βλ. Πέλλα.

ἀπόστολος. Ἀπεσταλμένος· ἰδίως δὲ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἰησοῦ πρὸς διδασκαλίαν ἀνὰ τὸν κόσμον. ‖ *(Ἐκκλ. Δίκ.) Ἀπόστολοι* ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν του ἐκλεγέντες δώδεκα, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, τὸ μὲν ὡς συνεργάται ἐν τῷ κηρύγματι τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ δὲ ὡς συνεχισταὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Ἐμφανίζονται ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ διδασκάλου καὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ των διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐκπεσόντος Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου διὰ τοῦ *Ματθία*. Οἱ λοιποὶ ἔνδεκα ἦσαν ὁ *Συμεὼν* ὁ ἐπικληθεὶς *Πέτρος*, ὁ ἀδελφὸς τούτου *Ἀνδρέας*, ὁ *Ἰάκωβος* καὶ ὁ *Ἰωάννης*, υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου, ὁ *Φίλιππος*, ὁ *Βαρθολομαῖος* (ἢ *Ναθαναήλ*), ὁ *Θωμᾶς*, ὁ *Ματθαῖος* ἢ *Λευΐς*, ὁ *Ἰάκωβος* υἱὸς Ἀλφαίου, *Ἰούδας* υἱὸς Ἰακώβου (ὁ ἐπικληθεὶς *Λεββαῖος* ἢ *Θαδδαῖος*) καὶ ὁ *Σίμων ὁ Κανανίτης*. Κατόπιν ἰσότιμος πρὸς τοὺς δώδεκα ἐπεβλήθη καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπ' αὐτῶν τῶν δώδεκα ὁ Παῦλος, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν. ‖ *(Λειτουργ.)* «Ἀπόστολος» λέγεται καὶ τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινωσκόμενον βιβλίον τὸ περιέχον περικοπὰς ἐκ τῶν Πράξεων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἀ. ὡς καὶ ἡ ἑκάστοτε ἀναγινωσκομένη περικοπή.

Ἀπόστολου (Ἰωάννης). Ἕλλην ὑψίφωνος διαπρέψας κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ (1850-1904).

Ἀποστόλων Πράξεις. Ἓν τῶν ἱστορικῶν τῆς Κ.Δ. βιβλίων γραφὲν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, περιέχον τὴν ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου δρᾶσιν κυρίως τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

ἀποστράγγισις. *(Τεχν.)* Ἡ διὰ χανδάκων καὶ ὑπογείων ὀχετῶν ἀπομάκρυνσις τῶν πλημμυρούντων τὰ ἑδάφη ὑδάτων, κν. **δραινάρισμα.**

ἀποστρατεία. Μία ἐκ τῶν πέντε καταστάσεων εἰς ἃς εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπαχθῇ ὁ ἀξιωματικὸς εἴτε τῇ αἰτήσει του εἴτε ἕνεκα ὁρίου ἡλικίας ἢ ἀποδεδειγμένης σωματικῆς, διοικητικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς ἀνικανότητος.

ἀποστροφή. *(Ρητορ.)* Τὸ σχῆμα τοῦ λόγου καθ' ὃ ὁ ῥήτωρ στρέφει τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ γενικοῦ, ἵνα ἀποταθῇ εἰς ἓν ὡρισμένον πρόσωπον ἢ πρᾶγμα.

ἀπόστροφος (ἡ). Σημεῖον τοῦ γραπτοῦ λόγου ὅμοιον πρὸς τὴν ψιλήν (᾽), τιθέμενον ὑπὲρ τὴν θέσιν τοῦ ἐν τῇ ἐκθλίψει καὶ τῇ ἀφαιρέσει ἀποβαλλομένου φωνήεντος, π.χ. *κατ' οἶκον*.

ἀποσυνάγωγος. Παρ' Ἑβραίοις, ὁ ἕνεκα μικροῦ ἢ μεγάλου ἁμαρτήματος προσωρινῶς ἢ διὰ παντὸς ἀποβεβλημένος τῆς συναγωγῆς. ‖ Εἰς τὰ ἰδιόρρυθμα χριστιανικὰ μοναστήρια, ὁ μοναχὸς ὅστις ἀναχθεὶς εἰς τὴν τάξιν τῶν προϊσταμένων τοῦ μοναστηρίου καὶ καταδειχθεὶς ἀνάξιος κηρύσσεται ἐκπτωτος ταύτης ὑπὸ τῆς συνάξεως τῶν προϊσταμένων.

ἀποσύνθεσις. *(Χημ.-Φυσιολ.)* Χημικὴ δρᾶσις διὰ τῆς ὁποίας διαχωρίζονται συστατικὰ σώματός τινος ἀποτελοῦντα ἓν ὅλον, αὐτομάτως (διὰ τῆς ἐπενεργείας φυσικῶν παραγόντων) ἢ τεχνητῶς (διὰ τῆς θερμότητος, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τοῦ φωτὸς κλ.).

ἀποσφήνωσις. *(Γεωλ.)* Ἡ ὑπὸ μορφὴν σφηνὸς κατά τινα διεύθυνσιν ἐλάττωσις τοῦ πάχους πετρώματός τινος μέχρι τελείας αὐτοῦ ἐξαφανίσεως.

ἀποσχίς. Μικρὸν τεμάχιον ὀστοῦ ἀποσχισθὲν ἀπὸ καταγματος· ἄλλως **παρασχίς.**

ἀποταμίευσις. Ἡ μὴ κατανάλωσις μέρους τῶν παραγομένων ἀγαθῶν καὶ διατήρησις αὐτῶν πρὸς μελλοντικὴν κατανάλωσιν ἢ παραγωγικὴν χρῆσιν.

ἀπόταξις. *(Στρατ.)* Ἡ κατάστασις τοῦ ἄνευ θέσεως ἀξιωματικοῦ, μὴ ἐγγραφομένου εἰς τὸ στέλεχος τῆς ἐφεδρείας καὶ εἰς μηδεμίαν περίπτωσιν καλουμένου πρὸς στράτευσιν. Ἀξιωματικὸς ἀποτάσσεται νομίμως ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ

διὰ βαρέα πταίσματα περὶ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ πειθαρχίαν καὶ διὰ παραπτώματα κατὰ τῆς στρατιωτικῆς τιμῆς.

ἀποτέφρωσις. Ἡ διὰ τελείας καύσεως μετατροπὴ οὐσίας τινὸς εἰς τέφραν. Ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ἀποτεφρουμένης οὐσίας ἀπομακρύνονται πάντα ὅσα δύνανται νὰ σχηματίσωσι μετὰ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἑνώσεις ὑπὸ μορφὴν ἀερίων, ἀτμῶν ἢ καὶ ἐξαχνωσίμους (ὁ ἄνθραξ, τὸ ὑδρογόνον, τὸ ἄζωτον, τὸ θεῖον, τὸ ἀρσενικὸν κλ.).

ἀποτεφρωτήρ. Μηχάνημα χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ Ὑγιεινῇ πρὸς καῦσιν διαφόρων ἀχρήστων ἀντικειμένων καὶ οὐσιῶν. Ἡ χρῆσις τῶν ἀποτεφρωτήρων ἔχει εὑρέως διαδοθῆ ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς πόλεσι πρὸς καῦσιν τῶν περιττωματικῶν οὐσιῶν, τ.ἔ. σκυβάλων τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ὁδῶν κλ.

ἀποτεφρωτήριον ἢ **κρεματώριον.** Ἵδρυμα ἔνθα γίνεται ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν ἐντὸς εἰδικῶν ἀποτεφρωτήρων ὑπὸ θερμοκρασίαν 1000° περίπου. Ἡ ὑπολειπομένη τέφρα τίθεται ἐντὸς ληκύθου καὶ φυλάσσεται ἢ ἐνταφιάζεται. Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν εἶνε συνήθης σήμερον ἐν Εὐρώπῃ.

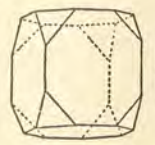

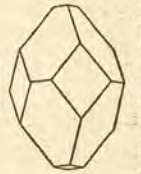

Ἀποφυλλίτης

ἀποτροπαίος. *(Ἀρχ. Θρησκ.)* Ἐπίθετον ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐλάτρευον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες θεούς τινας ὡς ἀποτρέποντας τὸ κακόν. Ἐν Ἀθήναις ὡς ἀποτρόπαιοι, λεγόμενοι καὶ **ἀλεξίκακοι** καὶ **σωτῆρες**, ἐλατρεύοντο ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ζεύς, ὡς ἐπίσης ὁ Ἡρακλῆς καὶ οἱ Διόσκουροι.

ἀποτυμπανισμός. *(Ἀρχ.)* Εἶδος θανατικῆς ἐκτελέσεως, καθ' ἣν ἡ κεφαλὴ τοῦ καταδίκου ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τμήματος κορμοῦ δένδρου καὶ ἐπλήττετο διὰ τοῦ τυμπάνου (εἴδος κοπάνου).

Ἀπουαναὶ Ἄλπεις. Ἀπεσχισμένη ὀροσειρὰ τῶν Ἀπεννίνων, ΒΔ τοῦ ποτ. Σέρκιο, εἰς τὰ παράλια τῆς Τοσκάνης. Ἐν αὐτῇ τὰ περίφημα μαρμαρωρυχεῖα τῆς Καρράρας.

Ἀπουανοί. Ἀρχ. λαὸς τῆς Β. Ἰταλίας, κατοικῶν παρὰ τὰς κληθείσας ἐξ αὐτοῦ Ἀπουανὰς Ἄλπεις. Πρωτ. ἦτο ἡ *Ἄπουα*, τὸ σημερινὸν Ποντρέμολι.

Ἀπουλήϊος (Λούκιος Ap(p)uleius). Ῥωμαῖος ῥήτωρ καὶ φιλόσοφος, γενν. περὶ τὸ 125 μ.Χ. ἐν Μαδούρῳ τῆς Νουμιδίας. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ μαγείᾳ ὑπερήσπισεν ἑαυτὸν διὰ τῆς «Περὶ μαγείας Ἀπολογίας». Ἰδίως γνωστὸς διὰ τὰς «Μεταμορφώσεις» του, σατυρικὴν μυθιστορίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ ὡραῖον ἐπεισόδιον «Ἔρως καὶ Ψυχή».

Ἀπουλία (λατ. Apulia, ἰταλ. Le Puglie). Ἰταλικὴ περιοχή, τὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἐπαρχ. Φότζιας, Βάρι δέλλε Πούλιε, καὶ Λέτσε (19.109 τ.χλμ. μετὰ 2.344.314 κατ.).

Ἀποῦρε (Apure). Παραπότ. τοῦ Ὀρινόκου ἐν Βενεζουέλᾳ. Πλωτὸς ἐπὶ 1400 χλμ.

ἀπόφασις *(Ψυχ.)* Ἐπὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν πράξεων, τὸ στάδιον ὅπερ ἕπεται εἰς τὴν σκέψιν καὶ προηγεῖται τῆς ἐκτελέσεως. ‖ *(Νομ.)* Πρᾶξις τοῦ δικαστηρίου περιέχουσα τὴν λύσιν διαφορᾶς ἢ ἄγουσα πρὸς τὴν λύσιν ταύτην. Δύναται νὰ εἶνε ὁριστικὴ ἢ προπαρασκευαστική, παρεμπίπτουσα ἢ προσωρινή.

ἀποφλοίωσις νεφροῦ. Ἐγχείρησις, δι' ἧς ἀφαιρεῖται ἡ ἰνώδης θήκη τοῦ νεφροῦ.

ἀπόφραξις. *(Ἰατρ.)* Ἀποκλεισμὸς τῆς συνεχείας τοῦ αὐλοῦ ἐπὶ ἐντέρων ἢ ἄλλου τινὸς σωληνοειδοῦς ὀργάνου.

ἀποφράς (ἡμέρα). Ἡμέρα θεωρουμένη δυσοίωνος, καθ' ἣν ἀποφεύγεται ἡ ἐκτέλεσις πάσης ἐργασίας. Ἀρχαία δοξασία καὶ συνήθεια διατηρουμένη μέχρι σήμερον παρὰ τῷ λαῷ. (Ἐν Ἑλλάδι ἰδίως ἡ Τρίτη, διότι Τρίτη ἔπεσεν ἡ Κων/πολις).

ἀποφυγή. *(Ἀρχιτ.)* Μικρὰ κοίλη καμπὴ καθ' ἣν ὁ κορμὸς τοῦ κίονος τελευτᾷ συναντῶν τὸν *ἱμάντα* πρὸς τὰ ἄνω ἢ τὴν *σπεῖραν* τῆς βάσεως πρὸς τὰ κάτω.

ἀποφυλλίτης. Ὀρυκτὸν πυριτικὸν τῆς τάξεως τῶν ζεολίθων, κρυσταλλούμενον κατὰ τὸ τετραγωνικὸν σύστημα, μὲ ὡραῖα ἀνοικτὰ χρώματα, ῥόδινον, κίτρινον, καστανὸν ἢ φαιόν. Φέρεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα *ἰχθυόφθαλμος*.

ἀπόφυσις. *(Ἀνατομ.)* Προεξοχὴ ὀστοῦ ἢ παράρτημα μικρὸν ἀπαλοῦ τινος μορίου *(σκωληκοειδὴς ἀ.)*. ‖ *(Ἀρχιτ.)* Τὸ ἐν σχήματι τετάρτου τοῦ κύκλου μέρος στύλου ἢ τοίχου τὸ μεσάζον μεταξὺ τούτου καὶ προβάλλοντος ἀβακίου· ἐπίσης τὸ μεταξὺ τοῦ κορμοῦ καὶ τοῦ στύλου καὶ τῆς βάσεως αὐτοῦ μεσάζον τμῆμα.

ἀπόχη. Θύλακος ἐκ δικτυωτοῦ, προσηρμοσμένος διὰ κυκλικῆς στεφάνης εἰς τὸ ἄκρον ῥάβδου, διὰ τοῦ ὁποίου ἁλιεύουσι καρίδας ἢ ἀνασύρουσιν ἐκ τῆς θαλάσσης συλληφθέντας δι' ἀγκίστρου ἰχθῦς ἢ ἀγρεύουσιν ἔντομα.

ἀποχὴ πλανήτου. *(Ἀστρον.)* Ἡ γωνιώδης φαινομενικὴ ἀπόστασις τοῦ πλανήτου ἀπὸ τὸν Ἥλιον.

ἀποχρεμπτικός. Λέγεται περὶ φαρμάκων διευκολυνόντων τὴν ἀπόχρεμψιν διὰ ρευστοποιήσεως τῶν ἐκκρίσεων (ἰωδιοῦχα, βενζοϊκὸν νάτριον, ὑδροχλωρικὴ ἀμμωνία, ἀμμωνιακὸν κόμμι, πολύγαλον, τερπίνη καὶ ἄλλα) ἢ διὰ ταυτοχρόνου ρευστοποιήσεως καὶ προκλήσεως συσπάσεων τῶν βρογχικῶν μυϊκῶν ἰνῶν (κέρμης, ἰπέκα, κόνις Δοβήρου, σκίλλη κ.ἄ.).

ἀποχρεμψίς. *(Φυσιολ.)* Ἀπόπτυσις τῶν ἐντὸς τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων παραγομένων καὶ εἰς ὀργανικὴν πάθησιν ἢ λειτουργικὴν διαταραχὴν αὐτῶν ὀφειλομένων ἐκκρίσεων.

ἀποχρῶν λόγο . Βλ. *λογική*.

ἀποχώρησις. *(Στρατ.)* Ἡ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτὸς ἐπάνοδος τῶν ὁπλιτῶν εἰς τοὺς στρατῶνας ἢ τὸν καταυλισμὸν αὐτῶν καὶ τὸ σχετικὸν σάλπισμα, τὸ ἄλλως λεγόμενον **ἀνακλητικόν.**

ἀποψιλωτικά. Φάρμακα ἐπιφέροντα ἀποψίλωσιν τοῦ δέρματος, ἤτοι πτῶσιν τῶν τριχῶν, οἷα τὰ θειοῦχα ἀλκάλια, καὶ ἰδίᾳ τὸ ὑδροθειοῦχον ἀσβέστιον *(τουρκικὸς ἢ ταταρικὸς ρουσμᾶς)* καὶ τὸ ὑδροθειοῦχον βάριον.

ἀποψυκτήριον. Συσκευὴ χρησιμεύουσα πρὸς ἀπόψυξιν ἀερίων ἢ ἀτμῶν, ἀποτελουμένη συνήθως ἐξ ὀφιοειδοῦς σωλῆνος ψυχομένου ἔξωθεν διὰ ρεύματος ὕδατος.

Ἀππαλάχια (Appalachians). Μεγάλη ὀροσειρὰ τῆς Β. Ἀμερικῆς, διήκουσα παραλλήλως τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ παραλίας, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Ἀλαβάμα ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μεξικοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Ἅγ. Λαυρεντίου.

Ἀππεντσέλλ (Appenzell). Καντόνιον τῆς ΒΑ. Ἑλβετίας. Διαιρεῖται εἰς τὰ αὐτοτελῆ ἡμικαντόνια *Ἔξω Ρόδεν* (242 τ.χλμ., 55.000 κάτ.) καὶ *Ἔσω Ρόδεν* (173 τ.χλμ., 15.000 κάτ.). Πρωτ. *Τρόγεν* καὶ *Ἀππεντσέλ*.

Ἀππία ὁδός (via Appia). Μεγάλη στρατιωτική ὁδὸς τῆς Ἰταλίας, διήκουσα ἀπὸ τῆς Ρώμης μέχρι Βρινδησίου. Ὠνομάσθη ἐκ τοῦ κατασκευάσαντος τὸ μεγαλύτερον τμῆμα Ἀππίου Κλαυδίου (περὶ τὸ 312 π.Χ.).

Ἀππιανός. Ἕλλην ἱστορικὸς ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἔζησε τὸν Β΄ μ.Χ. αἰῶνα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ρώμῃ. Ἔγραψε «Ρωμαϊκὴν Ἱστορίαν» ἐξ 24 βιβλίων, ὧν σώζονται μόνον τὰ 9.

Ἄππονυ (Ἀλβέρτος Γεώργιος Apponyi). Οὐγγρος πολιτικὸς γεννηθεὶς 1846, ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῆς οὐγγρικῆς ἀνεξαρτησίας 1910-1916, ὑπουργὸς τῆς Παιδείας 1905-1909 καὶ 1917-1918. Ἀντιπρόσωπος τῆς Οὐγγαρίας παρὰ τῇ ΚΤΕ.

ἀπραξία. *(Ἰατρ.)* Ψυχοπάθεια, καθ' ἣν πράττει τις ἄλλο παρ' ὅ,τι θέλει.

Ἀπρεσβυτεριανοί. Ἡ ἑτέρα τῶν δύο μεγάλων διακλαδώσεων τοῦ ρωσικοῦ σχίσματος (Ρασκόλ) ἡ στερουμένη πρεσβυτέρων καὶ διακόνων.

Ἀπρίλιος. Ὁ τέταρτος μὴν κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν καὶ τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, κατὰ τὸ παλαιὸν ρωμαϊκὸν ἡμερολόγιον ὁ δεύτερος (μέχρι τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος εἶχεν 29 ἡμέρας, ἔκτοτε ἔχει 30).

a priori (πρφ. **ἀ πριόρι**). Λατ. φράσις σημαίνουσα «ἐκ τῶν προτέρων». Τὸ ἀντίθετον a posteriori.

Ἀπροβάτου. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Ἄνδρου. Κάτ. 636.

ἀπροσδιόριστος ἀνάλυσις. Μέρος τῆς Ἀλγέβρας πραγματευόμενον τὴν λύσιν ἐξισώσεων, ὧν τὸ πλῆθος δὲν εἶνε ἐπαρκὲς διὰ τὴν εὕρεσιν ὡρισμένων κατὰ τὸ πλῆθος τιμῶν τῶν ἐν αὐταῖς περιεχομένων ἀγνώστων.

ἀπρόσωπα ρήματα. Ρήματα ἐν χρήσει μόνον κατὰ τὸ τρίτον ἑνικὸν πρόσωπον, ὡς *δεῖ, χρή, ἁρμόζει, προσήκει, πρέπει* κλ. καὶ τινα ἀναφερόμενα εἰς τὸν καιρόν, ὡς *καλοκαιριάζει, βραδυάζει* κλ.

ἀπροσωπία. *(Ψυχιατρ.)* Ψυχικὴ ἀνωμαλία, ἐν ᾗ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τελείαν συνείδησιν, ἀλλ' αἰσθάνεται ὅτι ἐξηφανίσθη ἡ προσωπικότης αὐτοῦ, τὸ ἴδιον ἐγώ.

Ἀπτέρα ἡ Παλαιόκαστρον. Χ. τῆς κοιν. Καλαμίου, ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Κρήτης). Κάτ. 105. Παρ' αὐτὸ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας π.*Ἀπτέρας.*

Ἄπτερος. *(Ἀρχαιολ.)* Ἐπώνυμον τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης εἰκονιζομένης ἀπτέρου ἐν Ἀθήναις εἰς συμβολικὴν ἔνδειξιν τῆς ἐσαεὶ παραμονῆς τῆς θεᾶς ἐν τῇ πόλει.

ἀπτέρυξ (Apteryx). Γένος πτηνῶν τῆς τάξεως τῶν δρομέων. Ἔχουσι μέγεθος ὄρνιθος· αἱ πτέρυγες καὶ ἡ οὐρὰ αὐτῶν εἶνε τελείως ἀτροφικά. Ζῶσιν εἰς τὰς δασώδεις χώρας τῆς Νέας Ζηλανδίας.

ἀπτηνοδύτης (ὁ· Aptenodytes). Πτηνὸν τῆς τάξεως τῶν πιγγουϊνῶν. *Ἀ. ὁ παταγωνικὸς* ἢ *πιγγουΐνος ὁ γιγάντειος*, ζῇ κατ' ἀγέλας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς ἀνταρκτικῆς ζώνης, ἔχει χρωματισμὸν φαιὸν ἐπὶ τῶν νώτων καὶ λευκὸν ἐπὶ τῆς κοιλίας, μέλανα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν, ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ λαιμοῦ κιτρίνην λωρίδα. Μῆκος σώματος 1 μ.

ἀπτικὰ σωμάτια. *(Ἀνατομ.)* Ἀπολήξεις νευρικῶν αἰσθητικῶν ἰνῶν εἰς τὰς θηλὰς τοῦ δέρματος.

ἄπτωτα. *(Γραμμ.)* Τὰ μέρη τοῦ λόγου ἅτινα δὲν ἔχουσι πτώσεις, τ.ἔ. τὰ *ῥήματα*, αἱ *προθέσεις*, οἱ *σύνδεσμοι*, τὰ *ἐπιῤῥήματα*, τὰ *ἐπιφωνήματα*.

ἀπυρεξία. Ἔλλειψις ἢ πτῶσις πυρετοῦ.

Ἀπτέρυξ

ἀπυρετίνη, ἡ ἄλλως **ἀντιφεβρίνη.** Βλ. ἀκεταινιλίδιον.

ἀπύρηνον κύτταρον. Τὸ στερούμενον πυρῆνος, οἷον τὸ ἐρυθρὸν αἱμοσφαίριον.

Ἄπω Ἀνατολή. 1) Γενικῶς, ἡ ἀνατολικὴ Ἀσία. —2) Εἰδικώτερον, αὐτόνομος περιφέρεια τῆς Ρωσικῆς Σοσιαλιστικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, περιλαμβάνουσα τὴν παράκτιον περιοχὴν τῆς Ἀ. Σιβηρίας, τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀμούρ, τὸ ρωσικὸν τμῆμα τῆς νήσου Σαχαλίνης, τμῆμα τῆς Ὑπερβαϊκαλίας (2.623.000 τ.χλμ., κάτ. 1.842.000). Πρωτ. *Χαβαρόφσκ.*

ἄρ (τό· γαλλ. are, γερμ. ar). Μονὰς μετρήσεως ἐπιφανείας, χρησιμεύουσα συνήθως πρὸς μέτρησιν ἀγροτικῶν ἐκτάσεων. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς 100 τετραγ.μ., ἑκάστης τῶν τεσσάρων αὐτῆς πλευρῶν ἐχούσης μῆκος 10 μ.

ἀρά. Ἀρχικῶς ἡ λέξις ἐσήμαινεν ἁπλῶς τὴν εὐχήν, εἴτε καλὴν εἴτε κακήν, βραδύτερον ὅμως περιωρίσθη εἰς τὴν κακὴν σημασίαν, δηλώσασα ὅ,τι σήμερον καλοῦμεν κατάραν. Ἡ ἀρὰ ἐστηρίζετο ἀρχικῶς εἰς τὴν πίστιν ὅτι πᾶσα ἐκφραζομένη δυσοίωνος καὶ κακὴ λέξις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ βλάψῃ τὸν κατὰ τοῦ ὁποίου ἐκστομίζεται. Βαθμηδὸν ὅμως, μὲ τὴν ὕπαρξιν τῆς ἰδέας τοῦ θείου, ἡ ἀρὰ ἐνήργει πλέον διὰ τῶν θεῶν, λόγῳ δὲ τῆς ἀπολύτου πίστεως ἐπὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς ἀπετέλεσεν ἰσχυρὸν ὅπλον κατὰ τῶν ἀπὸ πάσης ὑπερβασίας κακοποιῶν. Καθὼς εἰς τοὺς ἀρχαίους οὕτω καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας ἡ κατάρα ἀποτελεῖ φοβερὸν ὅπλον εἰς χεῖρας τοῦ ἀδικουμένου. Θεωρεῖται τόσον ἰσχυρὰ ὅταν εἶνε δικαία ὥστε νὰ δύναται ὄχι μόνον ἄτομα ἀλλὰ καὶ πόλεις νὰ ἀνατρέψῃ καὶ ἐξαλείψῃ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Ἰδιαιτέρως φοβερὰ θεωρεῖται ἡ κατάρα τῶν γονέων καὶ δὴ τῆς μητρός.

Ἀραβαντινός. 1) *Παναγιώτης.* Ἱστορικὸς συγγραφεὺς ἐκ Πάργας (1811-1870). Διετέλεσεν ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἰωαννίνοις. Ἔγραψε: «Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου» «Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Τεπελενλῆ», «Συλλογὴ παροιμιῶν τῆς Ἠπείρου», «Συλλογὴ δημωδῶν ᾀσμάτων τῆς Ἠπείρου» κ.ἄ. (1852-1923).—2) *Δημήτριος.* Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου (1883), ἀπὸ τοῦ 1924 διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Βραδυνῆς». — 3) *Πάνος.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Σκηνογράφος (1885-1930). Διεκρίθη ἐν Γερμανίᾳ καὶ διετέλεσεν ἀπὸ τῷ 1920 σκηνογράφος τοῦ Μελοδράματος τοῦ Βερολίνου.

Ἀραβαντινός. 1) *Ἰωάννης.* Νομομαθής, ἀπὸ 1906 καθηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, συγγραφεὺς (1850-1907) «Ἑλληνικοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου» κ.ἄ.—2) *Ἀναστάσιος,* υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἰατρός, γενν. 1874, ἀπὸ 1918 καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἔγραψεν «Εἰδικὴν Νοσολογίαν καὶ θεραπευτικὴν» κ.ἄ. — 3) *Παναγιώτης,* υἱὸς τοῦ πρώτου, δικηγόρος καὶ πολιτευτὴς (1880-1930), ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν 1924 καὶ 1929, συγγραφεὺς νομικῶν μελετῶν.

Ἀπτηνοδύτης

Ἄραβες. Σημιτικὸς λαός, τοῦ ὁποίου ἀρχαιοτάτη πατρὶς ὑπῆρξεν ἡ χερσόνησος τῆς *Ἀραβίας*, καὶ ὅστις σήμερον κατοικεῖ, σὺν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ τὸ Ν. μέρος τῆς Μεσοποταμίας, μέρος τῶν ἀκτῶν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς Ἐρυθραίας καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ μέρος τῆς Β. Ἀφρικῆς. Οἱ Ἄ. ἐπεκοινώνουν μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἦσαν δὲ εἰδωλολάτραι διηρημένοι εἰς πολλὰς φυλάς. Ἐπί

τινα χρόνον διεδόθη μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἰουδαϊσμός, ὕστερον δὲ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ὑπὸ τὴν μονοφυσιτικὴν του μορφήν. Κατὰ τὸν 5ον μ.Χ. αἰῶνα ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Πέρσας, κατὰ τὸν ἑπόμενον δὲ αἰῶνα ἐνωθέντες ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ ἐγένοντο οἱ φορεῖς τοῦ Ἰσλάμ, ἐκταθέντες μετ' ἀκρατήτου ὁρμῆς καὶ ἱδρύσαντες ἰσχυρὰ κράτη ἀνὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὰ παράλια τῆς Μεσογείου, ἀπὸ τοῦ ποτ. Ἰνδοῦ μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, μόνον δὲ ἡ νίκη τοῦ Καρόλου τοῦ Μαρτέλλου ἐν Πουατιέ (732) ἡμπόδισε τὴν πρὸς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην πρόοδόν των. Ἡ δύναμις αὐτῶν ἐν Ἀσίᾳ ἐκρημνίσθη κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Χαλιφάτου τῆς Βαγδάτης, ἐν δὲ τῇ ΝΔ. Εὐρώπῃ (Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ) διὰ τῆς νίκης Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ (1493). Διὰ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν βλ. *Ἀραβία.*

Πολιτισμός. Ἐνῷ οἱ ὡς νομάδες εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας ζῶντες Ἄραβες παρέμειναν εἰς χαμηλὴν βαθμίδα πολιτισμοῦ, οἱ ἐκτὸς τῶν συνόρων τῆς Ἀραβίας ἐπεκταθέντες ἐξ αὐτῶν ἀνέπτυξαν ἀξιόλογον πολιτισμόν. Ἡ *ἀραβικὴ γλῶσσα* ἀνήκει εἰς τὸν νότιον κλάδον τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν καὶ διαιρεῖται εἰς τὴν *νότιον ἀραβικὴν* (σαβαϊκὴν καὶ μιναϊκήν) καὶ τὴν *βόρειον ἀραβικήν*, τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀραβικήν. Ἡ κοινὴ λαλουμένη γλῶσσα περιλαμβάνει πέντε κυρίας διαλέκτους: τὴν τῆς ἐσωτερικῆς Ἀραβίας, τὴν τῆς Μεσοποταμίας, τὴν τῆς Συρίας, τὴν τῆς Αἰγύπτου καὶ τὴν τῆς λοιπῆς Β. Ἀφρικῆς (τὴν μαγρεβινικήν). Ἤδη πρὸ τοῦ Μωάμεθ ὑπῆρχε σημαντικὴ πως ἀραβικὴ ποίησις, ἥτις ἀπὸ τοῦ Η΄ αἰῶνος συνήχθη εἰς συλλογὰς «Μοαλλακάτ», «Χαμάσα» κ.ἄ. Ἡ κυρίως ὅμως φιλολογία ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Κορανίου, ἐν ᾧ ὁ Μωάμεθ κατέθεσε τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ καὶ τὸ ὁποῖον ἔπειτα συνεπληρώθη ὑπὸ τῆς Σούννας. Οὗτος ἑτέθη ἡ βάσις τῆς ἀραβικῆς φιλολογίας καὶ ἐπιστήμης, ἧς σημαντικώτεροι ἀντιπρόσωποι εἶνε οἱ φιλόσοφοι Κινδί (ἀποθ. 850), Ἀλφαραβί (950), Ἀβικέννας (1037), Ἀβερρόης (1198), οἱ ἱστορικοὶ Μασσουδέ (957), Γιακουβί (890), Ἰβν Κουτεϊβά (889), Ταβαρί (923), Ἰβν Ἀλ Ἀθέρ (1232), Ἀβουλφεδά (1331), Ἰβν Χαλδούν (1405), οἱ ποιηταὶ Ἀβοῦ Ντουβάς, Μουταναββί, Χαριρί. Ἰδίως σημαντικὴ εἶνε ἡ διηγηματικὴ φιλολογία, ἀναπτυχθεῖσα ὑπὸ περσικὴν ἐπίδρασιν, ὡς τὰ παραμύθια τῆς Χαλιμᾶς, ἡρωϊκὰ μυθιστορήματα («Ἀντάρ», «Σεΐφ» κ.ἄ.). Ἀπὸ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἄρχεται νέα περίοδος ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν εὐρωπαϊκῶν γραμμάτων. Ἡ καλλιτεχνία ἐκαλλιέργησε μόνον τὴν ἀρχιτεκτονικήν, δημιουργήσασα οὕτως ἰδιόρρυθμα διακοσμητικὰ σχέδια, τὰ «ἀραβουργήματα». Τὰ μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα τῆς ἀραβικῆς τέχνης εὑρίσκονται κυρίως ἐν Ἱσπανίᾳ, εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Ἀλάμβρας, ἀλλὰ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ κ.ἀ. Κατὰ τὸν ἀραβικὸν ρυθμὸν ἀνηγέρθησαν κατόπιν καὶ ἀλλαχοῦ ὡραιότατα μνημεῖα, κυρίως ἐν τῷ ἰσλαμικῷ κόσμῳ (Κωνσταντινουπόλει κ.ἀ.).

Ἀραβόσιτος
α ἄνθος ἄρρεν,
β ἄνθος θῆλυ,
γ καρπός

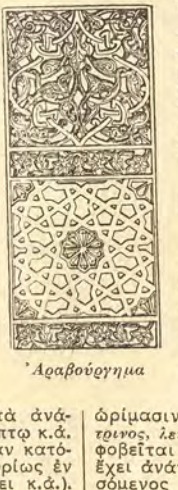

Ἀραβούργημα

Ἀραβῆ παῖς. Αἰγύπτιος ἀξιωματικός, ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν Ἐθνικοφρόνων τῆς Αἰγύπτου (1839-1911). Ὠργάνωσε μυστικὰς ἑταιρείας, ὧν σκοπὸς ἦτο ἡ σύστασις αἰγυπτιακοῦ ἐθνικοῦ κοινοβουλίου, εἰς τὴν ὁποίαν 1881 ἀντετέθησαν αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις. Τοῦτο προεκάλεσεν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία κατέληξε 1882 εἰς ταραχὰς ἐναντίον τῶν ξένων τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν βομβαρδισμὸν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Σέϋμουρ. Κηρυχθεὶς ἐπαναστάτης ἀπεσύρθη εἰς Κάϊρον, ἠττηθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Κεϋλάνην. Τῷ 1904 ἔτυχε χάριτος καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ἀραβία. Μεγάλη χερσόνησος τῆς ΝΔ. Ἀσίας, συνδεομένη μετὰ τῆς Αἰγύπτου διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, ἔχουσα ἔκτασιν 2.730.000 τ.χλμ. καὶ περὶ τὰ 5.000.000 κατ. Εἶνε δροπέδιον πλαισιούμενον κατὰ τὰς ἐρεῖς ἐκ τῶν πλευρῶν του ὑπὸ στενῶν παρακτίων χθαμαλῶν πεδιάδων, ξηρόν, στεππῶδες καὶ ἐν μέρει ἔρημον, καταπίπτον εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ ἄνθηρα. Αἱ μᾶλλον εὔφοροι περιοχαὶ αὐτῆς εἶνε αἱ περὶ τὰς Ν. ἀκτάς. Οἱ κάτ. εἶνε κατὰ μέγα μέρος Ἄραβες, ἐν μέρει νομάδες, ἐν μέρει δὲ μονίμως ἐγκατεστημένοι, καταγινόμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶνε ὁ Ἰσλαμισμός· ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλοὶ Ἰσραηλῖται, ὀλιγώτεροι Ἰνδοί, Νέγροι καὶ Σομαλοί. Πολιτικῶς ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν ἀνήκει εἰς τὸ κράτος τῶν Βαχαβιτῶν, τὰ δὲ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν κράτη διατελοῦσιν ὑπὸ ἀγγλικὴν κυριαρχίαν ἢ ἐπιρροήν. Τὸ πάλαι μόνον ἐν τῷ Ν. τμήματι ἀνεπτύχθησαν αὐθυπόστατα κράτη. Διὰ τοῦ Μωάμεθ ἐγένετο ἡ χώρα πυρὴν τοῦ ἰσλαμικοῦ κινήματος καταλαβόντος ἐκτεταμένας χώρας (βλ. *Ἄραβες*). Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἡ Ἀ. ὑπήχθη εἰς τὸ Τουρκικὸν κράτος, διετέλεσε δὲ 1770-1818 ὑπὸ τοὺς Βαχαβίτας, ἔπειτα ὑπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, πάλιν τοὺς Βαχαβίτας καὶ ὕστερον τοὺς Τούρκους, ὧν ἡ κυριαρχία κατελύθη διὰ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου

Ἀραβικὴ θάλασσα. Ἡ ΒΔ. λεκάνη τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Περιβάλλεται ὑπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Σομαλίας, τῆς Ἀραβίας, τῆς Περσίας, τοῦ Βελουχιστάν καὶ τῶν Ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν καὶ ὁρίζεται πρὸς Ν ὑπὸ τῆς γραμμῆς ἥτις ἑνώνει τὴν νοτιωτάτην ἄκραν τῆς Ἰνδικῆς χερσονήσου μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τῆς Ἀφρικῆς (ἄκρωτ. Γουαρδαφούϊ).

ἀραβικὸν κόμμι. Οὐσία ἀπεκκρινομένη ἐκ τῶν κλάδων εἴδους ἀκακίας ἰθαγενοῦς τοῦ Σουδάν. Βλ. καὶ *κόμμι.*

ἀραβίς. Ἡ καραβίνα (βλ.λ.).

ἀραβόσιτος (Zea mays). Γένος ἀγρωστοειδῶν, ἰθαγενὲς τῆς Ἀμερικῆς εἰσαχθὲν 1519 εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, κν. **ἀραποσίτι, καλαμπόκι.** Φυτὸν ἐτήσιον, δυνάμενον νὰ φθάσῃ εἰς ὕψος 3,50 μ. Ὁ καρπός του, ὁ *κώνος* ἢ *κορύνη*, εἶνε κεκαλυμμένος ὑπὸ τῶν *κόκκων* τοῦ ἀραβοσίτου καὶ περιτετυλιγμένος ὑπὸ φύλλων λαμβανόντων μεμβρανώδη σύστασιν κατὰ τὴν ὡρίμασιν. Συνήθεις ἐν Ἑλλάδι ποικιλίαι: *κίτρινος, λευκός, ἐρυθρός, δόντι ἀλόγου.* Ὁ ἀραβόσιτος φοβεῖται τὰ ψύχη, κατὰ δὲ τὴν βλάστησίν του ἔχει ἀνάγκην μέσης θερμοκρασίας 19ο. Ἀναπτυσσόμενος κατὰ τὸ θέρος ἀπαιτεῖ ἄφθονον ὕδωρ καὶ πολλὰς ἐδαιαλύτους θρεπτικὰς οὐσίας. Εὐδοκιμεῖ εἰς ἔδαφος βαθύ, πλούσιον εἰς ὑγρασίαν, ἀργιλοασβεστῶδες ἢ ἀργιλοαμμῶδες. Πολλάκις ἔχει ἀνάγκην ποτίσματος.

ἀραβούργημα (τό). Διακοσμητικὸν σχέδιον (ἀρ-

χιτεκτονικὸν ἢ κέντημα κλ.) ἀραβικοῦ ρυθμοῦ ἀποτελούμενον ἐκ καμπύλων ἢ εὐθυγράμμων ἐπ' ἄπειρον συνεχιζομένων συμπλεγμάτων, ὁπόθεν ἀποκλείεται ἡ ἀναπαράστασις μορφῆς ἀνθρώπου ἢ ζῴου.

Ἀραβυσσός (πρφην *Ὄμπαρ.*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γιανιτσῶν (Πέλλης). Κάτ. 1207.

Ἀραβωνίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 235.

Ἀραγόζενα. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Πατρῶν. Κάτ. 235.

ἀραγονίτης. Ὀρυκτόν, ἄλλη μορφὴ τοῦ ἀσβεστίτου, $CaCO_3$, κρυσταλλουμένη κατὰ τὸ ρομβικὸν σύστημα.

Ἀραΰουάϊα ἢ Ρίο Γράνδε (Araguaya). Ποτ. τῆς Βραζιλίας, παραπότ. τοῦ Τοκαντίνς, πλωτὸς ἐπὶ 1200 χλμ.

Ἀραγὼν ἢ **Ἀραγωνία.** Χώρα εἰς τὰ ΒΑ. τῆς Ἱσπανίας, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Ἔβρου. Διαιρεῖται εἰς τοὺς νομοὺς Σαραγόσσης, Τερουὲλ καὶ Οὐέσκας (47.191 τ.χλμ., 1.011.157 κάτ.). Πρωτ. ἡ *Σαραγόσσα.* Ἀπετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1035 ἀνεξάρτητον βασίλειον, ἐκ τῆς ἑνώσεως δὲ τούτου μετὰ τῆς Καστίλλης (1469) προῆλθε τὸ Ἱσπανικὸν κράτος.

Ἀράδαινα. Χ. τῆς κοιν. Ἁγ. Ἰωάννου, ἐπαρχ. Σφακίων (Κρήτης). Κάτ. 148. Παρ' αὐτὸ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας π. *Ἀραδήνης.*

Ἄραδος (ἡ). Τὸ ἀρχ. ὄνομα τῆς νήσου **Ρουάδ**, παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Συρίας. Εἶχε τὸ πάλαι σημαντικὴν πόλιν ἤτις διῳκεῖτο ὑπὸ βασιλέων καὶ ἧς ἡ νομισματικὴ εἶνε πλουσιωτάτη.

Ἀραδοσίβια Ζεϊνέλ. Χ. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος. Βλ. **Στεφανόβουνο.**

Ἀράθουσα. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ἰκαρίας. Κάτ. 392.

ἀραιόμετρον. Συσκευὴ χρησιμεύουσα διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς πυκνότητος ἢ εὔρεσιν τοῦ εἰδικοῦ βάρους ὑγρῶν ἢ στερεῶν καὶ τῆς περιεκτικότητος διαλυμάτων. Διακρίνομεν ἀραιόμετρα σταθεροῦ βάρους καὶ ἀραιόμετρα σταθεροῦ ἐκτοπίσματος.

Τὰ πρῶτα σύγκεινται ἐξ ὑαλίνου πλωτῆρος φέροντος πρὸς τὰ ἄνω μακρὸν λεπτὸν καὶ ἰσοπαχῆ σωλῆνα μετὰ βαθμολογημένης κλίμακος, πρὸς τὰ κάτω δὲ ἔρμα. Τὸ ὄργανον ἐμβαπτίζεται εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ ἐπὶ τῆς κλίμακος ἀναγιγνώσκεται ἡ πυκνότης αὐτοῦ ἢ ἡ περιεκτικότης. Τὰ ἀραιόμετρα ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῶν καλοῦνται *οἰνογαλακτόμετρα, ἁλατόμετρα* κλ.

Τὰ ἀ. σταθεροῦ ἐκτοπίσματος εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ πρῶτα, ἀλλ' εἰς τὸν σωλῆνα φέρουσι μίαν μόνον γραμμὴν καὶ πρὸς τὰ ἄνω δισκίον ἐφ' οὗ τίθενται σταθμά, ὥστε τὸ ἀραιόμετρον νὰ βυθισθῇ μέχρι τῆς γραμμῆς. Ταῦτα χρησιμοποιοῦνται συνήθως μόνον εἰς τὰ ἐργαστήρια.

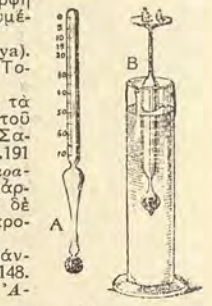

Ἀραιόμετρα
Α σταθεροῦ βάρους
Β σταθεροῦ ἐκτοπίσματος

ἀρακᾶς (ὁ). Φυτόν. Βλ. **ἄρακος.**

Ἀράκλοβον. Μικρὸν ἰσχυρὸν κάστρον ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Σκορτῶν, ἔνδοξον γενόμενον διὰ τῆς ἀμύνης τοῦ Πελοποννησίου τοπάρχου Δοξαπατρῆ Βουτσαρᾶ κατὰ τοῦ Καμπανέως καὶ τοῦ Βιλλαρδουΐνου (ἀρχὰς ΙΓ΄αι.).

Ἀράκυνθος. Ὄρος τῆς Αἰτωλίας μεταξὺ Εὐήνου καὶ Ἀγγελοκάστρου (943 μ.ὑ.ἐ.θ.), νῦν Ζυγός, διαιροῦν τὴν ἐπαρχ. εἰς δύο τμήματα.

Ἀράλη, ἡ **Ὀξειανὴ** τῶν ἀρχαίων. Ἡ μετὰ τὴν Κασπίαν μεγίστη λίμνη τῆς Ἀσίας· κεῖται Α τῆς Κασπίας, εἰς 74 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν ταύτης. Ἔκτ. 67.000 τ.χλμ., ὕδατα ἁλμυρά.

ἀραλιοειδῆ (τά· araliaceæ). Οἰκογένεια σκιαδιανθῶν φυτῶν, ἧς γνωστότερον γένος ἐν Ἑλλάδι εἶνε ὁ *κισσός.*

Ἀρὰμ ἢ **Ἀρκμαία** (τ.ἔ. ὑψηλὴ χώρα). Ἐν τῇ Π.Δ., ὁτὲ μὲν ἡ Β. καὶ μέση Συρία κατ' ἀντίθεσιν τῆς Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης (Χαναάν, τ.ἔ. βαδύπεδος χώρα), ὁτὲ δὲ ἅπασα ἡ Συρία μετὰ τῆς Μεσοποταμίας.

Ἀραμαῖοι. Περιληπτικὸν ἐθνικὸν ὄνομα τῶν σημιτικῆς καταγωγῆς φυλῶν, αἵτινες ἀπὸ τοῦ ΙΕ΄ π.Χ. αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ἀπὸ τῶν στεππῶν τῆς συροαραβικῆς ἐρήμου ὁρμώμεναι ἦλθον εἰς ἐπανειλημμένας συγκρούσεις πρὸς τὰ κράτη τῶν Χεττταίων, Ἀσσυρίων, Ἑβραίων κ.ἄ. Ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς καὶ ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ο΄ ἀποκαλοῦνται *Σύριοι* καὶ ἡ χώρα αὐτῶν *Συρία.* Οἱ σημερινοὶ Σύριοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην. Ἡ *Ἀραμαϊκὴ γλῶσσα,* ἡ κυριωτέρα τοῦ βορείου κλάδου τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν, εἶχε μεγάλην διάδοσιν κατὰ τὸν Ϛ΄ αἰῶνα ἐν τῇ Πρόσω Ἀσίᾳ. Κύριαι διάλεκτοι: ἡ ἀνατολικὴ ἀραμαϊκὴ ἡ συριακὴ καὶ ἡ δυτικὴ ἀραμαϊκή, ἄλλοτε λεγομένη ἀνακριβῶς χαλδαϊκὴ ἐν Παλαιστίνῃ.

Ἀράξης ἢ **Ἄραξις** ἢ **Ἄρας.** Ποτ. τῆς Ἀσίας. Πηγάζων Ν τῆς Ἐρζερούμ χωρίζει τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τῆς Ὑπερκαυκασίας, εἶτα δὲ διαρρέει ταύτην καὶ τὴν Περσίαν καὶ μετὰ ροῦν 600 χλμ. ἑνοῦται μετὰ τοῦ Κύρου.

Ἄραξος, κν. **Κάβο-Πάπας.** Τὸ Δ. ἀκρωτήριον τῆς Ἀχαΐας, χθαμαλόν, μετὰ πλουσίας λιμνοθαλάσσης. Ἀπ' αὐτοῦ ἄρχεται ὁ κόλπος Πατρῶν.

ἀραπαῖμα (ἡ· vastres gigas). Ὁ μεγαλύτερος τῶν ποταμίων ἰχθύων, μήκους 4,60 μ. Ζῇ ἐν τῇ Γουϊάνῃ καὶ τῇ Βραζιλίᾳ. Φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον ἁλίπαστος ἢ ἀπεξηραμμένος.

Ἀράπης. 1) Ἀπόκρημνος βουνὸς εἰς τὰ ΒΑ τῆς νήσου Σαλαμῖνος καὶ ὁμώνυμος ὅρμος, ὅπου ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ἑλλάδος.—2) Ἀκρωτήριον τῆς Χαλκιδικῆς, ΝΑ. ἄκρον τοῦ κόλπου Ἱερισσοῦ. — 3) Ἀκρωτήριον ἐν τῷ πορθμῷ τῶν Τρικκέρων, τῆς χερσονήσου Μαγνησίας.

Ἀραπλῆ. Χ. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Βλ. **Λαχανόκηπος.**

Ἀραποκέφαλα. Ὄρος τῆς Αἰτωλίας, Β τῆς Τριχωνίδος λίμνης (1927 μ.ὑ.ἐ.θ.).

ἀραποσίτι καὶ **ἀραπόσταρο.** Βλ. **ἀραβόσιτος.**

ἀραποσυκιά (ἡ). Τὸ φυτὸν ὀπουντία ἡ ἰνδικὴ συκῆ, ἄλλως **φραγκοσυκιά.**

ἀράρα καὶ **ἀρά** (sittace). Ὁμὰς ψιττακῶν, διακρινομένων διὰ τὸ εὐμέγεθες τοῦ σώματος, τὴν μακρὰν οὐρὰν καὶ τὸν λαμπρὸν χρωματισμόν. Ζῶσιν εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδίως εἰς τὴν Βραζιλίαν καὶ Μεξικόν. Μῆκος μετὰ τῆς οὐρᾶς μέχρι 1 μ.

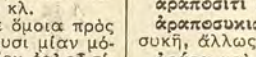
Ἀραπαΐμα

Ἀραράτ. Ὄνομα τῆς ὑψιπέδου χώρας ἣν διαρρέει ὁ Ἀράξης (Ἄρας) ἐπὶ τῶν συνόρων μεταξὺ Τουρκίας, Περσίας καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς Ἀρμενίας. Ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς χώρας ταύτης ἐκάθισε κατὰ τὴν Γένεσιν ἡ Κιβωτὸς τοῦ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμόν. Ἐντεῦθεν τὸ ὄνομα ἀπεδόθη εἰς τὸ ὕψιστον ὄρος τῆς Ἀρμενίας, τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶνε **Μασσίς.** Τὸ ὄρος κεῖται ἐπὶ τῶν τουρκοπερσικῶν συνόρων, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τοῦ *Μεγάλου Ἀ.*, ὕψους 5156 μ., καὶ τοῦ *Μικροῦ Ἀ.*, ὕψους 3915 μ.

Ἄρας. Ποτ. Ἀσίας. Βλ. **Ἀράξης.**

Ἄρακτος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σαπῶν (Ροδόπης). Κάτ. 858.

Ἄρκτος. Ποιητὴς τῆς Ἀλεξανδρειανῆς ἐποχῆς ἐκ Σόλων τῆς Κιλικίας (305-240 π.Χ.). Ἔζησε ἀπὸ τοῦ 275 ἐν τῇ Αὐλῇ Ἀντιγόνου τοῦ Γοναταῖ τῆς Μακεδονίας. «Φαινόμενα καὶ Διοσημεῖα», ἔμμετρος ποιητικὴ πραγματεία περὶ τῶν οὐρανίων καὶ τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων.

Ἄρατος ὁ Σικυώνιος. Στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς γενν. περὶ τὸ 271 π.Χ. Ἠλευθέρωσε τὴν Σικυῶνα ἀπὸ τοῦ τυράννου Νικοκλέους, ἐπέτυχε 251 τὴν εἴσοδον αὐτῆς εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, τῆς ὁποίας ἐστρατήγησε 14κις ἀπὸ τοῦ 245. Ἀτυχήσας ἐν πολέμοις πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ τοὺς Σπαρτιάτας ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τὸν Ἀντίγονον Δώσωνα τῆς Μακεδονίας, εἰς ὃν ὑπήγαγε τὴν συμπολιτείαν καὶ ὅστις ἐνίκησε 221 τοὺς Σπαρτιάτας ἐν Σελλασίᾳ. Τῷ 213 ἐδηλητηριάσθη διαταγῇ τοῦ Φιλίππου Ε΄ τῆς Μακεδονίας.

Ἀραυκανοί. Ἰθαγενεῖς φιλοπόλεμος φυλὴ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἄλλοτε σημαντική, ἧς τὰ λείψανα κατοικοῦσιν ἐν Ν. Χιλῇ.

Ἀραφόροι ἢ **Ἀραφοῦροι.** Φυλὴ τῶν Μαλαϊκῶν νήσων, ἄλλως **Ἀλφοῦροι** (βλ.λ.)

Ἀραφόρων ἢ **Ἀραφούρα θάλασσα.** Θάλασσα τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ μεταξὺ Αὐστραλίας καὶ Νέας Γουϊνέας.

Ἀραχαμίτες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 308.

Ἄραχθος (κν. **ποτάμι τῆς Ἄρτας**). Ποτ. τῆς Ἠπείρου· πηγάζων ἐκ τοῦ Ζυγοῦ παρὰ τὸ Μέτσοβον διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἄρτης καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον παρὰ τὴν Κόπραιναν. Ἀπετέλει 1881-1912 τμῆμα τῆς ἑλληνοτουρκικῆς μεθορίου.

ἀραχίς (ἡ). Γένος φυτῶν χεδροπῶν της Βραζιλίας καὶ τῆς Παραγουάης. *Ἀ. ἡ ὑπόγειος,* πόα ἐτησία μὲ ἄνθη κίτρινα, καλλιεργεῖται εἰς τὰς θερμὰς χώρας διὰ τὰ ἐδώδιμα σπέρματά της, (φιστίκια ἀράπικα ἢ σουδάνια) τὰ ὁποῖα περιέχουσι 54 % λιπαροῦ ἐδωδίμου ἐλαίου.

Ἀραχίς

Ἄραχλο. Ἄκρωτ. Α τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράχθου, ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ.

Ἀραχναῖον. 1) (πρφην *Χέλι*) Ἕδρα κοιν. ἐν τῇ ἐπαρχ. Ναυπλίας. Κάτ. 1350.—2) Ὄρος τῆς Ἀργολίδος, νῦν *Προφήτης Ἠλίας* (1199 μ. ὑ.ἐ.θ.).

ἀράχνη. Τάξις ἀρθροπόδων ζῴων τῆς ὁμοταξίας τῶν ἀραχνοειδῶν, χαρακτηριζομένων ἐκ τῆς σφαιρικῆς κοιλίας, ἥτις συνδέεται πρὸς τοὺς κεφαλοθώρακας διὰ λεπτοτάτου μίσχου καὶ δὲν εἶνε ἀρθρωτή. Ἔχουσι κεραίας καταληγούσας εἰς χηλάς, γαμψωτὰ ἄκρα ἐφωδιασμένα μὲ ἀδένας δηλητηριώδεις, σιαγονικὰ ἐλάσματα ὑπὸ τύπον ποδῶν, κοιλίαν ἐκ κρίκων συμπεφυκότων καὶ ἀναπνοὴν καθαρῶς πνευμονικήν, ἐνεργουμένην ὑπὸ δύο ἢ τεσσάρων πνευμόνων. Ἡ ἕδρα εἰς τὸ ὀπίσθιον ἄκρον τῆς κοιλίας περιβάλλεται ὑπὸ τεσσάρων ἕως ἓξ προεξοχῶν, τῶν καλουμένων *ἰστογόνων.* Διὰ τούτων ἐξέρχεται ἔκκρισις χρησιμεύουσα εἰς τὴν ἀράχνην νὰ ὑφαίνῃ τὸν ἱστόν της, εἰς τὸν ὁποῖον αἰχμαλωτίζονται τὰ πρὸς διατροφήν της χρησιμεύοντα ἔντομα. Εἰς τοὺς *ἱστοϋφάντας* τάσσονται αἱ συνηθέστεραι ἀράχναι, διακρινόμεναι εἰς κατηγορίας ἀναλόγως τῆς μορφῆς τοῦ ὑπ' αὐτῶν πλεκομένου ἱστοῦ (*ὀρθοϋφάνται, σωληνοϋφάνται* κλ.). Εἰς τοὺς σωληνοϋφάντας τάσσονται αἱ κατοικίδιαι ἀράχναι τῆς Δ. Εὐρώπης, ὡς ἡ *τεγεναρία* (ἡ κατοικίδιος, ἡ λαβυρίνθειος κλ.) καὶ ὁ *ἀργυρόνηκτος,* ὅστις εἶνε ὑδρόβιος. Εἰς τοὺς ὀρθοϋφάντας τάσσεται ἡ ἐπέϊρα, ἧς κοινότατον εἶδος *ἐπέϊρα τὸ διάδημα,* ἡ συνήθης ἀράχνη τῶν οἰκιῶν, πλέκουσα ἱστὸν κάθετον ἐκ νημάτων ἀκτινοειδῶς τεταγμένων. Οἱ πλάνητες παρακολουθοῦσι τὰ ἔντομα τὰ ὁποῖα ἐκλέγουσι πρὸς λείαν των καὶ πηδῶσιν ἐπ' αὐτῶν. Πολλαὶ τῶν ἀραχνῶν εἶνε νυκτόβιοι. Ζῶσιν εἰς ὅλας τὰς ζώνας τῆς Γῆς, αἱ τῶν θερμῶν ὅμως χωρῶν εἶνε καὶ πολυάριθμοι καὶ ὀγκώδεις.

Ἐπέϊρα τὸ διάδημα

Ἀράχνη. *(Μυθολ.)* Λυδὴ φημιζομένη διὰ τὴν ὑφαντικὴν τέχνην της. Ἠττηθεῖσα εἰς ὑφαντικὸν ἀγῶνα ὃν διεξήγαγε μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς μετεβλήθη ὑπὸ ταύτης εἰς τὸ ὁμώνυμον ζῷον.

ἀραχνοειδής (arachnoidea). Ἡ δευτέρα ὁμοταξία τῶν ἀρθροπόδων, ζῷα ἄπτερα, ἔχοντα τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν θώρακα συμπεφυκότα εἰς κεφαλοθώρακα φέροντα δύο ζεύγη σιαγόνων καὶ 4 ζεύγη ποδῶν ἑνάρθρων. Διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις: τὰς *ἀράχνας,* τοὺς *σκορπιοειδῆ* (*σκορπιούς*) καὶ τὰ *ἀκάρεα.*

ἀραχνοειδὴς μῆνιγξ. *(Ἀνατομ.)* Τὸ μεταξὺ σκληρᾶς καὶ λεπτῆς ἡ χοριοειδοῦς μήνιγγος λεπτότατον μεσαῖον περίβλημα τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ.

Ἀράχωβα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 3572. Περιφανεῖς νίκαι τῶν ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην Ἑλλήνων τῇ 19-24 Νοεμβρίου 1826.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 791. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ (Δρέπανον).—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 305.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1683.—5) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 159.—6) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 715.—7) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 536.

Ἀραχωβίτικα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν Κάτ. 452.

Ἀραχωβίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 221.—2) καὶ 3) Βλ. **Πετράλωνον** καὶ **Μάραθος.**

Ἀραχωσία (ἡ). Τὸ Ν. τμῆμα τοῦ Ἀφγανιστάν, ἔνθα ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἵδρυσε τὴν π. Ἀλεξάνδρειαν, τὴν σημερινὴν Κανδαχάρ.

Ἀρβάκης. Στρατηγὸς τῶν Μήδων· ἐκστρατεύσας ἐναντίον τοῦ Σαρδαναπάλου μετὰ στρατοῦ Μήδων, Περσῶν, Ἀράβων, καὶ Βαβυλωνίων κατέστρεψε τὸν στρατὸν τοῦ καὶ ἐξεπόρθησε 880 π.Χ. τὴν Νινευήν.

Ἀρβανίτες. 1) *Ἄνω.* Ἕδρα κοιν. τῆς Σάμου. Κάτ. 638.—2) *Κάτω.* Ἕδρα κοιν. τῆς Σάμου. Κάτ. 354.

Ἀρβανίτι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 284.

Ἀρβανιτοκερασιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 730.

Ἀρβανιτόπουλος (Ἀπόστολος). Ἀρχαιολόγος γενν. 1874, ἀπὸ τοῦ 1926 καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἔγραψεν «Αἱ ζωγραφίαι τῶν Παγασῶν» κ.ἄ.

Ἀρβενίτσα. Χ. ἐπαρχ. Φιλιατῶν. Βλ. **Ἀργυρότοπος.**

Ἄρβηλα. Ἀρχαιοτάτη π. τῆς Μεσοποταμίας ΝΑ τῆς Μοσσούλης, σήμερον **Ἀρβὶλ** καὶ **Ἐρβίλ**, μὲ 4000 κατ. Εἰς ἀπόστασιν 90 χλμ. ἀπὸ αὐτῆς ἐκειντο τὰ Γαυγάμηλα, ἔνθα ἐνίκησε 331 π.Χ. ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τὸν Δαρεῖον Γ'.

ἄρβουτος. Γένος δενδρυλλίων καὶ θάμνων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσι τὰ ἑλληνικὰ εἴδη *ἄ. ἡ γνησία* ἢ *κόμαρος*, κν. *κουμαριά*, τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ εἶνε ἐδώδιμοι, καὶ *ἄ. ἡ ἀνδράχνη*, κν. *ἀγριοκουμαριά*. Ἔχουσι φλοιὸν πλούσιον εἰς δεψικὰς ὕλας.

ἀρβύλη ἢ **ἀρβύλα** καὶ **ἄρβυλον.** Τὸ βραχὺ μέχρι σφυρῶν φθάνον ὑπόδημα τῶν στρατιωτῶν, ὅθεν γενικῶς πᾶν ἰσχυρὸν χονδροειδὲς ὑπόδημα ὁμοιάζον πρὸς τὸ στρατιωτικόν.

Ἀργαλαστή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου ἐπὶ ὀροπεδίου κατὰ τὰ ΝΑ τοῦ Πηλίου. Κάτ. 2047.

ἀργαλί. Εἶδος ἀγρίου προβάτου τῶν ὀρεινῶν χωρῶν τῆς Κεντρῴας καὶ Βορείου Ἀσίας. Ἔχει ὕψος 1,10 μ.

Ἀργάσι. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ζακύνθου. Κάτ. 181.

Ἀργεῖοι. Παρ' Ὁμήρῳ, ὅλοι οἱ ἠπειρωτικοὶ Ἕλληνες, ἰδίᾳ Πελοποννήσιοι. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, οἱ κάτοικοι Ἄργους καὶ Ἀργολίδος.

Ἄργεννον. Ἄκρωτ. τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου, νῦν **Ἄσπρος Κάβος.**

Ἄργενος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μηθύμνης (Λέσβου). Κάτ. 361.

Ἀργέντης (Εὐστράτιος). Χῖος ἰατρὸς καὶ θεολόγος, συγγραφεὺς θρησκευτικῶν ἔργων, ἀποθανὼν 1759 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Ἀργεντίνα ἢ **Ἀργεντινὴ Δημοκρατία.** Ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία τῆς Ν. Ἀμερικῆς, κατὰ μῆκος τῶν Δ. ἀκτῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, χωριζομένη δὲ πρὸς Δ ἀπὸ τῆς Χιλῆς διὰ τῶν Ἄνδεων. Ἐμβ. περίπου 2.800.000 τ.χλμ., κάτ. 8-10 ἑκατομμύρια, ὧν 2.300.000 ξένοι, κυρίως Ἰταλοὶ καὶ Ἱσπανοί. Περιλαμβάνει τὴν περιοχὴν τῆς πρωτευούσης Βουένος Ἄϋρες, 14 νομοὺς καὶ 10 διοικήσεις. Τὸ μεγαλύτερον προὸς Α μέρος εἶνε πεδινόν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στεππῶδες (Πάμπας), ἀγροὶ ἢ βοσκαί, μόνον κατὰ τὸ ΝΑ. μέρος δάση. Ἐν τῷ Δ. τμήματι ὑψοῦται τὸ ἔδαφος πρὸς τὰς Ἄνδεις (Κορδιλλιέρας μετὰ ὑψηλοτάτων κορυφῶν ὡς τοῦ ἡφαιστείου Ἀκονκάγουα 7 40 μ.). Τὸ κλῖμα πρὸς Β εἶνε ὑποτροπικόν, πρὸς Ν εὔκρατον, μόνον τὸ νοτιώτατον ἄκρον κεῖται εἰς τὴν ἀνταρκτικὴν ζώνην. Προϊόντα: σῖτος, ἀραβόσιτος, λίνον, οἶνος, ζάχαρις, κτήνη (δέρματα κρέατα, ἔριον), πολλὰ μέταλλα εἰς τὰ ὄρη, ὀλίγοι ἄνθρακες, πετρέλαιον ἐν ἀφθονίᾳ ἐν τῷ Ν. τμήματι, ἅλας. Κυρίως ἐξάγονται κτήνη καὶ σῖτος.

Σύνταγμα τοῦ 1853 κατὰ μίμησιν τοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Β.Ἀμερικῆς. Ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1503 (τὰ περὶ τὸν ποταμὸν Λαπλάτα) ἐγένετο 1527 Ἱσπανικὴ ἀποικία, ἤτις 1816 ἀποχωρισθεῖσα τῆς Παραγουάης καὶ τῆς Οὐρουγουάης ἐκήρυξεν ἑαυτὴν ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν. Μετὰ μακροχρονίους ἐμφυλίους πολέμους διεξήγαγεν ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Βραζιλίας καὶ τῆς Οὐρουγουάης ἐπιτυχῆ πόλεμον (1865-1870) κατὰ τῆς Παραγουάης. Τῷ 1880 ἐξερράγη ἐν Ἀ. πάλιν ἐμφύλιος πόλεμος. (Χάρτην βλ. *Ἀμερική*).

Ἀργέρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 195.

ἀργία. Ἡ ἐπί τι διάστημα διακοπὴ τῆς ἐργασίας, περιοδικὴ ἀναγκαία διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Ἑβραῖοι ὥρισαν ἡμέραν ἀργίας τὴν τελευταίαν τῆς ἑβδομάδος, ἤτοι τὸ Σάββατον, οἱ Χριστιανοὶ τὴν Κυριακήν καὶ οἱ μουσουλμανικοὶ λαοὶ τὴν Παρασκευήν. Ἐν τούτοις ἐν Τουρκίᾳ ἔχει ἀπὸ τοῦ 1926 ἐπιβληθῆ ἡ ἀργία τῆς Κυριακῆς. ‖ *(Ἐκκλ.)* Ποινὴ κωλύουσα τοὺς παντὸς βαθμοῦ κληρικοὺς ἐπὶ χρόνον ὡρισμένον ἢ ἀόριστον ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων τοῦ ἱερατικοῦ αὐτῶν βαθμοῦ· εἶνε ποινὴ ἠπιωτέρα τῆς καθαιρέσεως. ‖ *(Στρατ.)* *Ἀ. διὰ προσκαίρου παύσεως* (3-12 μῆνες) καὶ *ἀ. δι' ἀπολύσεως* (6 μῆνες-2 ἔτη) εἶνε καταστάσεις εἰς ἃς τίθενται οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ πρὸς τιμωρίαν ἕνεκα πειθαρχικῶν παραπτωμάτων, οὐδεμίαν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν ἐκτελοῦντες ὑπηρεσίαν.

Ἀργιθέα (πρώην *Κνίσοβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 325.

ἀργίλιον. Μέταλλον τῆς ὁμάδος τῶν γαιῶν, ἄλλως καλούμενον *ἀλουμίνιον*, ἔχον χημικὸν σύμβολον Al, λευκόν, ἀσθενῶς κυανίζον, λίαν ἐλατὸν καὶ ἑκτάτον. Λαμβάνεται εἰς λεπτότατα φύλλα καὶ σύρματα. Καλὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Εἶνε τὸ ἐλαφρότατον τῶν μετάλλων, μὲ εἰδικὸν βάρος 2,64 καὶ ἀτομικὸν βάρος 27 1. Τήκεται περὶ τοὺς 645°. Λεπτότατον σύρμα, κόνις ἢ φύλλον ἀργιλίου θερμαινόμενα εἰς ρεῦμα ὀξυγόνου καίονται δι' ἀκαριαίας λευκοτάτης λάμψεως ἀναπτύσσοντα ὑψηλὴν θερμοκρασίαν (βλ. *ἀργιλοθερμία*). Τὸ ἀ. σχηματίζει κράματα μετὰ πολλῶν μετάλλων· χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν ἐπιστημονικῶν ἐργαλείων, μουσικῶν ὀργάνων, μαγειρικῶν σκευῶν, ἐξαρτημάτων μηχανῶν, ἀεροπλοίων, αὐτοκινήτων, διαφόρων κοσμημάτων· ἐπίσης δὲ τὰ κράματα αὐτοῦ ἔχουσι μεγίστας ἐφαρμογάς. Ἐνώσεις αὐτοῦ εἶνε τὸ *ὀξεῖδιον τοῦ ἀ.* Al_2O_3, ἀπαντῶν εἰς τὴν φύσιν εἰς ὡραίους κρυστάλλους μεγάλης σκληρότητος, ὡς κορούνδιον, ρουβίνιον καὶ σάπφειρος· μετὰ πολλῶν ξένων προσμίξεων ἀποτελεῖ τὴν σμύριδα. Τὸ *ὑδροξείδιον τοῦ ἀ.* ἐξ οὗ παρασκευάζονται τὰ ἅλατα τοῦ ἀργιλίου. Τὸ *χλωριοῦχον ἀ.*, Al Cl$_3$ ὅπως καὶ τὰ ἀνάλογα αὐτῷ ἅλατα, *βρωμιοῦχον*, *ἰωδιοῦχον*, *φθοριοῦχον*, σχηματίζουσι διπλᾶ ἅλατα τοῦ καλίου καὶ τοῦ νατρίου. Τὸ *θειϊκὸν ἀ.* $Al_2(SO_4)_3$ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βαφικὴν καὶ διὰ τὸ κολλάρισμα τοῦ χάρτου. ‖ *(Φαρμακ.)* Τὸ ἀ. μετὰ θειϊκοῦ ὀξέος καὶ διαφόρων ἄλλων μετάλλων σχηματίζει κρυσταλλικὰ διπλᾶ ἅλατα, τὰς καλουμένας *στυπτηρίας*, ὧν σπουδαιοτέρα καὶ μᾶλλον εὐχρηστος εἶνε ἡ στυπτηρία διὰ καλίου. Τὰ πλεῖστα τῶν διαλυτῶν ἁλάτων τοῦ ἀ. σχηματίζουσι μετὰ τοῦ λευκώματος ἀδιαλύτους ἢ δυσδιαλύτους ἑνώσεις οὕτως ὥστε τιθέμενα ἐπὶ τοὺς ἱστοὺς δρῶσιν ὡς φάρμακα ἰσχυρῶς *στυπτικὰ* καὶ ὡς *ἀντισηπτικά*, ἐὰν δ' ἡ πυκνότης τῶν διαλυμάτων εἶνε μεγάλη, δρῶσι καὶ ὡς *καυτήρια*. Ἐκ τῶν μᾶλλον εὐχρήστων ἑνώσεων τοῦ ἀργιλίου, πλὴν τῆς στυπτηρίας, εἶνε τὸ βασικὸν ὀξεικὸν ἅλας αὐτοῦ, ἐξ οὗ παρασκευάζεται τὸ ὑγρὸν *ὀξεικὸν ἀργίλιον*, ὑγρὸν ἄχρουν, διαυγές, ὅπερ ἔχει ἰσχυρὰν *ἀντισηπτικὴν* δύναμιν καὶ εἶνε εἰς χρῆσιν ἐξωτερικὴν εἰς ἐπιθέματα, ὑγροὺς ἐπιδέσμους, πλύσεις μεμολυσμένων τραυματικῶν καὶ ἑλκωτικῶν ἐπιφανειῶν κ.λ.

Ἄρβουτος
Α κλαδίσκος ἀνθοφόρος
Β γυναικεῖον κάτω δεξιᾷ: καρπός

ἀργιλίτης ἢ **ἀλουμινίτης** (ὁ). Ὀρυκτὸν τοῦ ἀργιλίου. Χημικὴ σύστασις αὐτοῦ $Al_2SO_8+9H_2O$. Ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν χιονολεύκων ἢ κιτρινολεύκων νεφροειδῶν τὸ σχῆμα μαζῶν. Σκληρότης 1, πυκνότης 1,8.

ἀργιλοθερμία. Μέθοδος ἐξαγωγῆς καθαρῶν μετάλλων ἐκ τῶν μεταλλοξειδίων διὰ τῆς παραγωγῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας. Αὕτη παράγεται διὰ καύσεως τοῦ ἀργιλίου δαπάναις τοῦ ἐν τοῖς μεταλλοξειδίοις περιεχομένου ὀξυγόνου. Ἡ ἀ. χρησιμοποιεῖται ἰδίως πρὸς συγκόλλησιν χαλυβδίνων σιδηροδρομικῶν. ράβδων, τεθραυσμένων πτερυγίων ἑλίκων, ἀξόνων κλ.

ἀργιλοπλαστική. Ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς σκευῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐξ ἀργίλου. Βλ. *κεραμεικὴ* καὶ *ἀγγειοπλαστική*.

ἄργιλος (ἡ). Γενικὴ ὀνομασία γαιωδῶν μιγμάτων προερχομένων ἐξ ἀποσαθρωθέντων ὀρυκτῶν καὶ ἀποτελουμένων ἐξ ἐνύδρων πυριτικῶν ἑνώσεων τοῦ ἀργιλίου καὶ διαφόρων προσμίξεων. Αἱ ὑπὸ μορφὴν κόκκων διαφόρων μεγεθῶν προσμίξεις ἀποτελοῦνται ἐκ πυριτικοῦ ὀξέος, ὀξειδίου τοῦ σιδήρου, ἑνώσεων πυριτικῶν, θειούχων, ἀνθρακικῶν καὶ ἐκ διαφόρων μεταλλοξειδίων. Τὸ χρῶμα ποικίλλει ἀναλόγως τῆς καθαρότητος αὐτῶν· αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι προσδίδουσιν εἰς αὐτὰς χρῶμα φαιόν, τὰ δὲ ὀξείδια τοῦ σιδήρου, ἀναλόγως τῆς ὑπαρχούσης ποσότητος, κίτρινον, ἐρυθρὸν ἢ κυανοῦν. Αἱ ὀρυκταὶ ἄργιλοι διακρίνονται εἰς *πλαστικὰς* καὶ εἰς *ἰσχνάς*. Αἱ πρῶται ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ ζυμῶνται μεθ' ὕδατος εἰς μάζας πλαστικάς, καὶ χρησιμεύουσι πολλαπλῶς εἰς τὴν βιομηχανίαν, παρέχουσαι τὴν πρώτην ὕλην εἰς τὴν κεραμεικὴν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν ἀγωγῶν, δοχείων, σκευῶν, κονιῶν, πυριμάχων ὑλικῶν κλ., οἷαι εἶνε ὁ καολίνης, ἡ πορσελανῖτις γῆ, ἡ φαγεντιανὴ γῆ καὶ ἡ ἰλυώδης ἄργιλος ἢ πηλός. Τῶν μὴ πλαστικῶν ἀργίλων αἱ κύριαι χρήσιμοι μορφαὶ εἶνε ἡ *σμηκτίς*, σαπωνοειδὴς καὶ λιπαρὰ τὴν ἀφήν, χρησιμεύουσα πρὸς καθαρισμὸν τῶν ἐρίων καὶ λιπαρῶν κηλίδων τῶν ἐριούχων ὑφασμάτων, ἡ *ὤχρα*, χρησιμεύουσα ὡς κιτρίνη χρωστικὴ οὐσία, ἡ *γῆ τῆς Φλωρίδας*, χρησιμεύουσα πρὸς ἀποχρωματισμὸν τῶν ὀρυκτῶν καὶ φυτικῶν ἐλαίων, καὶ ἡ *ἀσβεστοῦχος ἀ.*, χρήσιμος ἐν τῇ γεωργίᾳ καὶ τῇ βιομηχανίᾳ τῶν κονιῶν.

Ἄργιλος (πρώην *Γενῆ-κιοΐ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κατ. 313.

Ἀργίνια (τά). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας). Κάτ. 179.

Ἀργινοῦσαι (νῦν **Ἁγιάνος**). Σύμπλεγμα τριῶν νησίδων τῆς Αἰολίδος, ἐναντι τῆς Μαλέας ἄκρας τῆς Λέσβου. Παρ' αὐτῇ ἐνίκησε 405 π.Χ. ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων τὸν ἡνωμένον στόλον τῶν Πελοποννησίων. Οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων παραλείψαντες ὡς ἐκ τῆς τρικυμίας νὰ συλλέξωσι τοὺς νεκροὺς τῶν κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον.

Ἀργινώντας. Χ. κατὰ τὰ ΝΔ τῆς Καλύμνου. Κάτ. 200.

ἀργό (argot). Ἐν Γαλλίᾳ, συνθηματικὴ διάλεκτος, χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῶν κακοποιῶν. ‖ Γενικώτερον, ἕκαστον τῶν ἰδιωμάτων τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦσι μεταξὺ των οἱ ἀνήκοντες εἰς τινα ἐπαγγέλματα (*ἀ. τῶν ἁλιέων, τῶν κυνηγῶν* κλ.).

Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας νομός. Νομὸς κατέχων τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς Πελοποννήσου. Περιορίζεται ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀρκαδίας, καὶ Ἀχαΐας, ἐπὶ μικρὸν διάστημα, πρὸς Β ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως ὑπὸ τῆς θαλάσσης (Κορινθιακός, Σαρωνικὸς καὶ Ἀργολικὸς κόλπος, Μυρτῷον πέλαγος). Ἔκτ. 5324 τ.χλμ., 165.223 κάτ. Περιοχὴ κατὰ μέγιστον μέρος ὀρεινή, τὰ ὄρη δὲ αὐτῆς συνδέονται ἀμέσως μετὰ τοῦ ὄγκου τῶν ἀρκαδικῶν ὀρέων. Τὸ μέγιστον ὕψος ἔχει τὸ ὄρος Κυλλήνη ἢ Ζήρεια (2374 μ.) εἰς τὰ ΒΔ. Ἕτερα ὄρη τὰ πρὸς τὰ σύνορα τῶν νομῶν Ἠλίδος καὶ τῆς Ἀρκαδίας τμήματα τῶν Ἀροανίων καὶ τοῦ Ἀρτεμισίου (1772 μ.) καὶ τὸ εἰς τὸ κέντρον τοῦ νομοῦ Ἀραχναῖον (1199 μ.). Ποταμοὶ ὁ Ἀσωπός, διαρρέων τὸ Φλιάσιον πεδίον καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Κορινθιακόν, ὁ Ἴναχος, διαρρέων τὸ Ἀργολικὸν πεδίον, ὁ Ἐρασῖνος καὶ ἄλλοι μικρότεροι, πάντες χειμαρρώδεις μὲ διαλεῖπον ἢ ἐλάχιστον διαρκὲς ῥεῖθρον. Εἰς τὸ ΒΔ. τμῆμα, ΝΔ καὶ ΝΑ τῆς Κυλλήνης, μεταξὺ τῶν ὀρέων, αἱ λίμναι Φενεός (εἰς ὕψος 733 μ.) καὶ Στυμφαλὶς (ὕψος 625 μ.). Ὁ νομὸς περιλαμβάνει πλὴν τῶν παρὰ τὰς ἀκτὰς αὐτοῦ νήσων (Σπέτσαι, Ὕδρα, Πόρος κλ.) καὶ τὰς πρὸς Ν τῆς Πελοποννήσου κειμένας νήσους Κύθηρα καὶ Ἀντικύθηρα, διαιρεῖται δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας Ἄργους, Κορινθίας, Κυθήρων, Ναυπλίας, Σπετσῶν καὶ Ἐρμιονίδος, καὶ Ὕδρας. Πρωτ. *Ναύπλιον*, πόλεις Ἄργος, Κόρινθος· λουτρὰ *Λουτρακίου*. Σιδηρόδρομοι: Ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Κορίνθου πρὸς Πάτρας, ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Κορίνθου καὶ Ἄργους πρὸς Τρίπολιν, μὲ διακλάδωσιν ἐξ Ἄργους πρὸς Ναύπλιον (ἐν ὅλῳ 165 χλμ.). Προϊόντα: σταφίς, οἶνος, σιτηρὰ καὶ κηπαῖα.

Ἀργολικὸς κόλπος. Τὸ τμῆμα τοῦ Μυρτῴου πελάγους, τὸ ὁποῖον εἰσχωρεῖ μεταξὺ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Κυνουρίας, μὲ ΒΔ. διεύθυνσιν, εἰς μῆκος 50 χλμ. περίπου, ἔχον ὡς συνέχειαν αὐτοῦ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους. Κύριος λιμὴν τὸ Ναύπλιον, τὸ ὁποῖον παρ' ὅλην τὴν εὔκολον συγκοινωνίαν ἣν ἔχει δὲν εἶνε ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων τῆς Ἑλλάδος, διότι ἀντιπροσωπεύει ἐνδοχώραν οὐχὶ πολὺ γόνιμον καὶ στενήν.

Ἀργολίς. Ἀρχαία χώρα ἡ ὁποία κατεῖχε περίπου τὰς νῦν ἐπαρχ. Ἄργους καὶ Ναυπλίας. Ἐν παναρχαίοις χρόνοις ἡ Ἀργολικὴ πεδιὰς ἦτο κόλπος βαθέως εἰσδύων εἰς τὴν ξηράν, ὁ ὁποῖος βαθμηδὸν κατεχώσθη διὰ τῶν ἀποκομίσεων τῶν ρεόντων ὑδάτων. Ἀρχαιότατοι κάτοικοι ἦσαν οἱ Πελασγοί, μεθ' ὧν ἀνεμίχθησαν ἐξ Ἀσίας μετοικήσαντες Φοίνικες, λελεγικοὶ Κᾶρες καὶ Λύκιοι διδάξαντες καὶ τὴν ὀχυρωτικὴν (κυκλώπεια τείχη Τίρυνθος). Κατόπιν εἰσήλασαν οἱ Ἀχαιοὶ ἀπὸ τῶν Μυκηνῶν καὶ ἐκυριάρχησαν ἐν τῇ χώρᾳ διὰ τῶν Ἀτρειδῶν, μετὰ τοῦτους δὲ εἰσέβαλον οἱ Δωριεῖς οἵτινες, ἔχοντες ἕδραν τὸ Ἄργος ὑπέταξαν ἐν τέλει (μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους) τὴν χώραν ὁλοσχερῶς καὶ κατέστρεψαν τὰς Μυκήνας, τὴν Τίρυνθα, τὴν Ἀσίνην καὶ τὴν Ναυπλίαν.

ἀργομέτωπος λίθος. Ὁ λίθος οὗ ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου φαινομένη πλευρὰ εἶνε ἀλάξευτος.

ἀργόν (argon). Ἄχρουν καὶ ἄοσμον στοιχεῖον τῆς ὁμάδος τῶν εὐγενῶν ἀερίων, ἔχον σύμβολον Ar, συστατικὸν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ κατ' ὄγκον τὸ ἓν ἑκατοστὸν περίπου. Ἀνεκαλύφθη μετὰ τῶν ἄλλων εὐγενῶν ἀερίων τῷ 1894 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων Ραῖλι καὶ Ράμσι. Ἔχει ἀτομικὸν βάρος 39,83· ὑγροποιεῖται δυσκόλως ὑπὸ πίεσιν 50,6 ἀτμοσφαιρῶν καὶ θερμοκρασίαν —121°. Δὲν εἶνε γνωσταὶ χημικαὶ ἑνώσεις αὐτοῦ καὶ ἔχει ἐλαχίστας ἐφαρμογάς.

Ἀργοναῦται. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, οἱ ἥρωες οἵτινες μίαν γενεὰν πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἐπιβαίνοντες πλοίου, ὅπερ ὠνομάζετο «Ἀργώ», καὶ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἰάσονος ἔπλευσαν εἰς τὴν ἀπωτάτην χώραν Αἶαν (τὴν Κολχίδα ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου) ὅπως κομίσωσιν ἐκεῖθεν τὸ *χρυσόμαλλον δέρας*. (Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία, ἀργοναυτικὸς πλοῦς).

ἀργοναύτης. Γένος διβραγχίων κεφαλοπόδων τῶν θερμῶν θαλασσῶν. *Α. ὁ κοινὸς* μὲ κόγχην λεπτήν, μήκους μέχρις 20 ἑκστμ. καὶ χρῶμα ρυπαρῶς λευκόν, ζῇ ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Ἄργος. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ 12 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ναυπλίου. Ἀπὸ πολλῶν χιλιετηρίδων οἰκουμένη συνεχῶς μέχρι σήμερον καὶ οὐδέποτε ἐρημωθεῖσα διετήρησε τὸ αὐτὸ πάντοτε ὄνομα. Κάτ. 9038. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Κορίνθου, τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Τριπόλεως.

Ἡ πρώτη πόλις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου Μακρυρράχη ἡ Μαυροβούνι, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Χαράδρου, βραδύτερον ὅμως, τῷ 2500 π.Χ., οἱ κάτοικοι ἀνῆλθον εἰς τὸν ἀσφαλέστερον ὑπερκείμενον βουνόν, τὴν «Λάρισαν». Ἐκ τῶν βασιλέων τοῦ Ἄργους, ὁ Περσεὺς ἔκτισε τὰς Μυκήνας, ὁ δὲ Διομήδης μετέσχε τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου μετὰ 80 πλοίων. Μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἡρακλειδῶν τὸ Ἄ. ἐγένετο ἕδρα τοῦ Τημένου καὶ ἤκμασε μεγάλως ὑπὸ τοὺς ἀπογόνους του, ὧν εἷς, ὁ Φείδων, ἐγένετο ρυθμιστὴς τῶν μέτρων, σταθμῶν, νομισμάτων καὶ ἱερῶν ἀγώνων. Ἐν Ἄ. ἤκμασε ἰδιαιτέρως ἡ γλυπτικὴ τέχνη, ἀπετελέσθη δὲ ἰδία σχολή, κυρίως χαλκουργικῆς, ἧς κορυφαῖος ὑπῆρξεν ὁ Πολύκλειτος (460-400 π.Χ.) Ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον κέντρον τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως κατὰ τῶν Ρωμαίων. Τῷ 395 μ.Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίχου, περιῆλθε δὲ εἰς παρακμὴν κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ὑπῆχθη εἰς τὸ δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῷ 1388 περιῆλθεν εἰς τὸν δεσπότην τοῦ Μωρέως Θεόδωρον. Καταληφθεῖσα τῷ 1394 ἡ π. ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔπαθε δεινὰ κατὰ τοὺς μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Βενετῶν πολέμους. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν κατηρημώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐγένετο 1821 ἕδρα τοῦ Δημητρ. Ὑψηλάντου καὶ τῆς Α' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Τῷ 1822 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Δράμαλη, τῷ δὲ 1825 ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ. Τῷ 1829 συνῆλθεν ἐν αὐτῇ ἡ Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις.

Ἄργος. Ὄνομα πολλῶν ἀρχαίων πόλεων καὶ χωρῶν, ὡς π.χ. ἡ Θεσσαλικὴ πεδιὰς καὶ ἡ μακεδονικὴ πεδιάς κ.ἄ. Ἀναφέρονται τὸ *Ἀμφιλοχικὸν Ἄ.* ὡς πρωτ. τῆς Ἀμφιλοχίας, τὸ *Ὀρεστικὸν Ἄ.* ἐν τῇ Ὀρεστίδι τῆς Μακεδονίας κλ.

Ἄργος. Μυθικὸν πρόσωπον, κληθεὶς Πανόπτης διότι κατὰ τὸν μῦθον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκαλύπτετο ὑπὸ ὀφθαλμῶν, ἐξ ὧν οἱ ἡμίσεις ἔμενον ἀνοικτοὶ ἀκόμη καὶ ὅταν ἐκοιμᾶτο. Εἰς τὸν Ἄ. ἀνέθεσε ἡ Ἥρα νὰ φυλάττῃ τὴν Ἰὼ μεταμορφωθεῖσαν εἰς ἀγελάδα. Ὁ Ἑρμῆς ὅμως, μεταβὰς κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Διὸς μὲ σκοπὸν νὰ κλέψῃ τὴν ἀγελάδα, ἀπεκοίμισε διὰ τοῦ ἤχου τῆς σύριγγός του τὸν Ἄ. καὶ τὸν ἐφόνευσε. Ἡ Ἥρα ἔθεσε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Ταῶ.

Ἄργος Ὀρεστικόν (πρώην *Χρούπιστα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 3605. Παρὰ τὴν θέσιν Ἐρημοχώρι τοποθετεῖται ἡ ἀρχαία ὁμών. πόλις.

Ἀργοστόλιον. Π. τῆς Κεφαλληνίας, συνοικισθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1757, πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχ. Κρανιᾶς, ἐπὶ τῆς Α. παραλίας μικρᾶς χερσονήσου, προβαλλούσης κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Λιβαδίου καὶ σχηματιζούσης τὸν κολπίσκον τοῦ Ἀργοστολίου, ἐν τῷ ὁποίῳ κεῖται ὁ λιμὴν τῆς πόλεως. Κάτ. 8300. Εἶνε ἕδρα δήμου ἔχοντος 9000 κατ.

Ἄργους ἐπαρχία. Κεῖται κατὰ τὰ ΝΔ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Πολυσχιδῆ καὶ πολυκόρυφα ὄρη χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν καὶ περιβάλλουσι τὴν ἀργολικὴν πεδιάδα, ἥτις εἶνε εὐρὺ λεκανοπέδιον γόνιμον εἰς κηπαῖα, σιτηρά, βάμβακα, ἀμπέλους, νομὰς καὶ σταφίδα.

Ἀργυρά (ἡ πρώην *Ἄβεργα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 363.

Ἀργυράδες. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας. Κάτ. 1230.

ἀργυραμοιβός. Ὁ ἔχων ὡς ἐπάγγελμα ἀνταλλαγὴν νομισμάτων καὶ πολυτίμων μετάλλων, κολλυβιστής, σαράφης.

ἀργυράσπιδες (οἱ). Ἐκλεκτὸν σῶμα πεζικὸν τῆς στρατιᾶς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, διακρινόμενον ἐκ τῶν ἀργυροκοσμήτων ἀσπίδων.

Ἀργύρια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 405.

ἀργυρίασις ἢ **ἀργύρωσις.** (*Ἰατρ.*) Ἀμαυρὰ χρῶσις τοῦ δέρματος μετὰ μακρὰν χρῆσιν ἀργυρούχων φαρμάκων.

ἀργύριον. Λ. τῆς ΑΕΓ, σημαίνουσα ἀρχικῶς μικρὸν ἀργυροῦν νόμισμα, κατόπιν δὲ περιληπτικῶς τὰ χρήματα ἐν γένει.

ἀργυρίτης. Μέλαν ὀρυκτόν, θειοῦχος ἄργυρος Ag_2S, κρυσταλλούμενον κατὰ τὸ κυβικὸν σύστημα.

ἀργυρόβουλλον. Σφραγὶς ἀργυρᾶ καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἐπίσημον ἔγγραφον, ἀφ' οὗ διὰ μηρίνθου ἀπαιωρεῖται ἀργυρᾶ σφραγίς.

ἀργυροδάμας. Ὀρυκτόν, ἄλλως *φθορίτης*, φθοριοῦχον ἀσβέστιον CaF_2, κρυσταλλούμενον κατὰ τὸ κυβικὸν σύστημα. Διαφάνεια μεγάλη, χρῶμα συνήθως ἄχρουν ἢ ὑποπράσινον, ἀλλὰ καὶ κίτρινον, ἰῶδες, ἐρυθρόν, μέλαν. Πυρούμενος κροτεῖ καὶ ἀποχρωματίζεται. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ Λαύρειον. Χρησιμεύει εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ ὀδροφθορίου καὶ εἰς τὴν καμινείαν ὡς συλλίπασμα.

Ἀργυρόκαστρον. Π. τῆς Ἀλβανίας ἐν τῇ Β. Ἠπείρῳ, πρωτ. νομοῦ. Ἔχει κατ. 12.600. Τὸ Ἄ. κατελήφθη 3.3.1913 ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐγκατελείφθη δὲ κατόπιν τῆς ἀποφάσεως καθ' ἣν ἡ Β. Ἤπειρος ἐξεχωρεῖτο εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Τῇ 12.10.1914 ἡ πόλις ἀνακατελήφθη κατ' ἐντολὴν τῶν Δυνάμεων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες πάλιν 9.9.1916 τὴν ἐγκατέλειψαν.

Ἀργυρόκαστρον (πρώην *Μαγούλιανα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας), τὸ ὑψηλότερον χ. τῆς Πελοποννήσου. Κάτ. 795. Εἰς 7 χλμ. τὸ Σανατόριον Μάνας.

Ἀργυρόνησος. Νησὶς κατὰ τὸν πορθμὸν Ὠρεῶν. Φάρος.

Ἀργυρὸ Πηγάδι (πρώην *Γκερτοβός*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 205.

Ἀργυρόπολις (τουρκ. *Γκιουμουσχανέ*). Πολίχνη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Ν τῆς Τραπεζοῦντος, ἔχουσα πρὸ τοῦ πολέμου 5000 κατ. Εἰς τὰ περίχωρα παλαιὰ ἀργυρωρυχεῖα.

Ἀργυρόπολι. Χ. τῆς Κρήτης. Βλ. **Ἀργυρούπολις.**

Ἀργυροπούλιον (πρώην *Καρατσόλι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τυρνάβου (Λαρίσης). Κάτ. 1178.

Ἀργυρόπουλος (Ἰωάννης). Ἑλληνιστὴς (1410-1493) διατελέσας «κριτὴς τοῦ δημοσίου» καὶ «ἄρχων τῶν Ἐκκλησιῶν» ἐν Κωνσταντινουπόλει, πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου Παδούης, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Φλωρεντίας καὶ εἶτα ἐν Ρώμῃ.

Ἀργυρόπουλος (Τιμολέων). Καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, συγγραφεὺς «Στοιχείων Φυσικῆς» κ.ἄ. (1847-1912).

Ἀργυρόπουλος (Μιχαήλ, φιλολογικὸν ψευδώνυμον *Ῥήγας Ραγιάς*). Ποιητὴς καὶ νομικὸς ἐκ Σμύρνης, βουλευτὴς 1926. «Τραγούδια τοῦ γένους», «Τραγούδια τῆς Ἀνατολῆς» κ.ἄ.

ἄργυρο (argentum). Ἐν ἐκ τῶν στοιχείων, ἀνῆκον εἰς τὰ πολύτιμα μέταλλα, τὸ ἀσήμι. Εἶνε μέταλλον λευκόν, δυσοξείδωτον, ἀτομικοῦ βάρους 107,88 καὶ εἰδικοῦ 10,5. Τήκεται εἰς 950° καὶ ζέει εἰς 2100°. Σύμβολον Ag. Εὑρίσκεται εἰς τὴν φύσιν ὡς αὐτοφυής, ἰδίως ὅμως εἰς ἐνώσεις, ὡς ἄργυρίτης Ag_2S, κεραργυρίτης AgCl, προυστίτης Ag_3AsS_3 καὶ πυραργυρίτης Ag_3SbS_3. Ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν θειούχων ἑνώσεων συνοδεύει σχεδὸν πάντοτε τὸν μόλυβδον εἰς τὸν γαληνίτην. Εἶνε μέταλλον μονατομικόν, ἰσχυρᾶς λάμψεως, λίαν ἐλατόν, δὲν προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ὀξυγόνου καὶ εἶνε ὁ καλύτερος ἀγωγὸς τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ κυριωτέρα πηγὴ τοῦ ἀργύρου εἶνε ἡ Ἀμερική. Τὰ διάφορα σκεύη καὶ κοσμήματα, ὡς καὶ τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα εἶνε κράματα ἀργύρου καὶ χαλκοῦ κατὰ διαφόρους ἀναλογίας. Αἱ σπουδαιότεραι ἑνώσεις τοῦ ἀργύρου εἶνε τὸ *ὀξείδιον τοῦ ἀ.* (Ag_2O), ὁ *χλωριοῦχος ἀ.* (AgCl), ὁ *βρωμιοῦχος ἀ.* (AgBr), ὁ *ἰωδιοῦχος ἀ.* (AgI), χρήσιμος εἰς τὴν φωτογραφίαν, ὁ *κυανιοῦχος ἀ.* χρήσιμος εἰς τὴν γαλβανοπλαστικήν, ὁ *θειοῦχος ἀ.* (Ag_2S), ὁ *νιτρικὸς ἀ.* ($AgNO_3$), χρήσιμος ὡς καυτήριον, κν. *πέτρα τῆς κολάσεως*, καὶ ὁ *θειϊκὸς ἀ.* (Ag_2SO_4).

Ἀργυρός (Ἀθανάσιος). Πολιτευτὴς καὶ νομικός (1859-). Μετέσχε τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, 1920 ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας. Συγγραφεὺς νομικῶν καὶ ἱστορικῶν ἔργων.

Ἀργυρότοπος (πρώην *Ἀρβενίτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 405.

Ἀργυρούπολις. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομ. Ρεθύμνης. Κάτ. 767. Ἐρείπια τῆς ἀρχ. Λάππας.— 2) Βλ. **Ἀργυρόπολις.**

Ἀργυροχώρι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 352. — 2) (πρώην *Μπουγιουμλάρ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 332.

ἀργύρωσις. (*Ἰατρ.*) Βλ. **ἀργυρίασις.**

Ἀργώ (ἡ). Τὸ πλοῖον τοῦ Ἰάσονος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξετελέσθη ὁ περίφημος πλοῦς τῶν Ἀργοναυτῶν ἀπὸ τῆς Ἰωλκοῦ εἰς Κολχίδα.

Ἀργὼ ἢ **Ναῦς.** Ἀστερισμὸς τοῦ Ν. ἡμισφαιρίου, κατὰ μέγα μέρος ἀόρατος ἐν Ἑλλάδι. Εἰς αὐτὸν ἀνήκει ὁ δεύτερος κατὰ τὴν λαμπρότητα ἀπλανὴς ἀστὴρ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἄρδα. Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Ἔβρου, ὁ **Ἀρπησσὸς** ἢ **Ἀρτίσκος** τῶν ἀρχαίων. Πηγάζει ἐκ τῆς Ροδόπης καὶ μετὰ ροῦν 300 χλμ. χύνεται εἰς τὸν Ἔβρον, ὀλίγον Ν τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἀρδακτος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἁγίου Βασιλείου (Ρεθύμνης). Κάτ. 218.

Ἀρδαμέρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ Θεσσαλονίκης. Κάτ. 513.

Ἀρδένι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομ. Τρικκάλων. Κάτ. 777.

Ἀρδάνι. Ὄρος παρὰ τὸ ὁμών. χ. τῆς ἐπαρχ. Τρικκάλων.

Ἀρδάπης ἢ **Ἀρδαπὶρ** ἢ **Ἀρταξέρξης.** Ὄνομα 4 βασιλέων τῆς Ἀρμενίας. 1) *Ὁ Α'* (114-89 π.Χ.).— 2) *Ὁ Β'* περὶ τὸ 34 π.Χ.—3) *Ὁ Γ'* περὶ τὸ 78 μ.Χ.— 4) *Ὁ Δ'*, βασ. 422-428.

Ἄρδασσα (πρώην *Σούλποβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 973.

Ἀρδέα (πρώην *Σούμποσκον*). Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 1918. Σιδηροδρ. σταθμός.

Ἀρδένναι (Ardennes). Δασώδες δροπέδιον, ἐκτεινόμενον ἐπὶ τμήματος τῆς Β. Γαλλίας, ἐπὶ τοῦ Ν. Βελγίου, κατὰ μῆκος τῶν πρὸς τὸ Λουξεμβούργον συνόρων, καὶ ἐπὶ τῆς Γερμανίας, πλούσιον εἰς μέταλλα καὶ ἄνθρακα. Μέγιστον ὕψ. 690 μ.

Ἀρδηττός. Λόφος τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰλισσοῦ, ΝΔ τοῦ Σταδίου. Ὕψος 133 μ.

Ἀρδομίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 469.

Ἀρέθας. Ἐπίσκοπος Καισαρείας ἐκ Πατρῶν (850-932). Παρέσχεν ὑπηρεσίας εἰς τὰ γράμματα ὡς ὑπομνηματιστὴς ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ παλαιοχριστιανικῶν ἔργων, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλονται οἱ ἀρχαιότεροι καὶ δοκιμώτεροι κώδικες τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Λουκιανοῦ, τοῦ Παυσανίου, Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως καὶ τῶν ἀπολογητῶν τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων.

Ἀρέθουσα. Πηγὴ ἐν Ὀρτυγίᾳ τῆς Σικελίας παρὰ τὰς Συρακούσας. Ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἡ Ἄ., νύμφη διωκομένη ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς Ἀλφειοῦ ποταμοῦ, κατέφυγεν εἰς Σικελίαν, ὅπου μετεμορφώθη ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος εἰς πηγήν.

Ἀρέθουσα (πρώην *Μασλάρ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 939.

Ἄρεια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπλίας. Κάτ. 275.

Ἀρειανισμός. Θρησκευτικὴ αἵρεσις τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρεσβυτέρου *Ἀρείου*, καθ' ἣν τὸ β' πρόσωπον τῆς Ἁγ. Τριάδος δὲν εἶνε Θεός, ὡς ὁ Πατήρ, οὐδὲ ὁμοούσιος αὐτῷ, ἀλλὰ κτίσμα, τὸ πρῶτον καὶ τελειότατον τοῦ Θεοῦ. Ἡ μεταξὺ τῆς διδασκαλίας ταύτης καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας διαμάχη ἀνεστάτωσε τὴν χριστιανικὴν Ἀνατολὴν καὶ μέρος τῆς Δύσεως ἐπὶ διάστημα μεγαλύτερον τοῦ ἡμίσεος αἰῶνος. Ὁ Ἄ. κατεδικάσθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς Νικαίας (325), ὕστερον δὲ καὶ ὑπὸ τῆς Β' τῆς Κωνσταντινουπόλεως (381), ἐκηρύχθη δὲ διὰ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ὡς διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους τὸ πρὸς τὸν πατέρα ὁμοούσιον τοῦ Υἱοῦ. Ἔκτοτε ἐξηφανίσθη ἐκ τοῦ κράτους τούτου ὁ Ἄ., διασπασθεὶς εἰς διαφόρους ὑποδιαιρέσεις, τῶν Ἡμιαρειανῶν, Εὐνομιανῶν κ.ἄ., διεγηρήθη ὅμως παρά τισι γερμανικοῖς λαοῖς, οἵτινες μόνον κατὰ τὸν Ε' καὶ τὸν Ϛ' αἰῶνα ἐδέχθησαν τὸν Καθολικισμόν. Ὁ ἐπιφανέστατος ἐκ τῶν ἀντιμάχων τοῦ Ἄ. ὑπῆρξεν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

ἀρειανός. Ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος πρὸς τὸν Ἄρειον ἢ τὸν Ἀρειανισμόν.

Ἀρειμάν. Βλ. **Ἀριμάν.**

ἄρειος. Ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Ἄρην. ‖ Ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ἀρίαν φυλήν, ἄλλως *ἄριος* ἢ *ἀριανός*.

Ἄρειος. Πρεσβύτερος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενν. περὶ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος καὶ γενόμενος ἱδρυτὴς αἱρέσεως, ἥτις ἐξ αὐτοῦ ἐκλήθη *Ἀρειανισμός* (βλ.λ.). Ὑπεστήριξε σθεναρῶς τὴν διδασκαλίαν του ἐνώπιον τῆς ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἀπέθανε αἱφνιδίως τῷ 336.

Ἄρειος Πάγος. (*Γεώγρ.*) Ἀπόκρημνος λόφος πρὸς Δ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, ἔχων ὕψος 115 μ. καὶ καλούμενος «Ἄρειος» ἐκ τῆς παλαιοτάτης ἐκεῖ λατρείας τοῦ θεοῦ Ἄρεως. ‖ (*Ἱστορ.*) Παλαιότατον δικαστήριον συνερχόμενον ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου λόφου ἀπὸ προϊστορικῶν χρόνων πρὸς δίκασιν κυρίως φονικῶν δικῶν, μετὰ δὲ τὴν κα-

τάργησιν τῆς βασιλείας ἀναλαβόν δλην τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας. Ἡ δύναμις τοῦ Ἀ. Π. περιωρίσθη ὑπό τοῦ Δράκοντος καταστήσαντος αὐτὸν ἁπλῶς ἀνώτατον δικαστήριον ἐφέσεως. Ἐπίσης ὁ Σόλων ἐπήνεγκε πολλὰς μεταβολάς, πρὸ πάντων εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ σωματείου. Ἀλλ' ἡ φρόνιμος καὶ πατριωτικὴ στάσις τοῦ Ἀ.Π. κατὰ τὰ Μηδικὰ προσεπόρισεν αὐτῷ νέαν πολιτικὴν δύναμιν, ἣν ἀφήρεσε πάλιν ἀπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ 462-461 ὁ Ἐφιάλτης, ὅστις μάλιστα κατέστησε τοὺς Ἀρεοπαγίτας ὑπευθύνους, ἐνῷ πρότερον ἦσαν ἀνεύθυνοι. Ἀνενεοῦτο πάντοτε ὁ Ἀ.Π. ἐκ τῶν παλαιῶν ἐννέα ἀρχόντων, οἱ ὁποῖοι μέχρι τοῦ Ἐφιάλτου εἰσήρχοντο εἰς τὸ σωματεῖον αὐτοδικαίως, ἔπειτα ὅμως μόνον μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ περάτωσιν τῶν εὐθυνῶν των. ‖ *(Νομ.)* Τὸ ἀνώτατον δικαστήριον ἐν Ἑλλάδι, κυρίως ἀκυρωτικόν, ἤτοι ἔχον κύριον σκοπὸν νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν ὁμοιόμορφον ἐφαρμογὴν τῶν νόμων διὰ τῆς ἀναιρέσεως τῶν παρὰ τούτους ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων τῶν κατωτέρων δικαστηρίων, χωρὶς νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν οὐσίαν.

ἀρέκα (ἡ). Γένος φοινίκων τῶν Ἰνδομαλαισικῶν χωρῶν. *Ἀ. ἡ κατεχοῦ* ἢ *κατσοῦ*, καλλιεργεῖται εἰς τὴν τροπικὴν Ἀσίαν διὰ τὰ σπέρματά της (κάρυα τῆς ἀρέκας ἢ τοῦ βετέλ). Ταῦτα ἔχοντα μέγεθος δαμασκήνου κόπτονται εἰς τεμάχια καὶ τυλίσσονται εἰς φύλλα *πεπερόας τοῦ βετέλ* μὲ ὀλίγην ἄσβεστον. Τὸ παρασκεύασμα τοῦτο μασώμενον καθιστᾷ τὸν σίελον ἐρυθρόν, ἀρωματίζει τὸ στόμα, ἐπενεργεῖ ὡς διεγερτικὸν τῆς λειτουργίας τῆς πέψεως καὶ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες ποιοῦνται συχνὰ χρῆσιν αὐτοῦ, ὡς προφυλακτικὸν κατὰ τῆς δυσεντερίας.

Ἀρελάτη. Ἀρχαία π. τῆς Γαλλίας, τὸ σημερινὸν Ἄρλ, ἐν τῷ νομῷ τῶν Ἐκβολῶν τοῦ Ροδανοῦ. Κάτ. 31.000. Ἐρείπια ρωμαϊκοῦ θεάτρου, πολλαὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες καὶ μέγα ρωμαϊκὸν ἀμφιθέατρον ἀποκατασταθὲν τῷ 1846. Ἔσχε μεγάλην ἀκμὴν κατὰ τὸν Ε' μ.Χ. αἰῶνας.

Ἀρεόπολις, κν. **Τσίμοβα.** Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας), ἕδρα κοιν. Κάτ. 1024. Πατρὶς τῆς οἰκογενείας τῶν Μαυρομιχαλαίων.

Ἀρεταῖος (Θεόδωρος). Ἕλλην χειρουργὸς (1830-1893). Καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, συγγραφεὺς πολλῶν ἐπιστημονικῶν μονογραφιῶν. Κατέλιπε τὴν περιουσίαν του πρὸς ἵδρυσιν χειρουργικῆς καὶ γυναικολογικῆς κλινικῆς, ἥτις καὶ ἱδρύθη τῷ 1895 (Ἀρεταίειον).

Ἀρεταῖος ὁ Καππαδόκης. Ἰατρὸς καὶ ἰατρικὸς συγγραφεύς, ζήσας πιθανῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Α' μ.Χ. αἰῶνος ἐν Ρώμῃ ἢ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἐκ τῶν ἔργων του σώζονται ἐλλιπῆ τὸ «Περὶ αἰτιῶν καὶ σημείων ὀξέων καὶ χρονίων παθῶν» καὶ ἕτερον περὶ θεραπείας αὐτῶν. Ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς ὁ ἄριστος μετὰ τὸν Ἱπποκράτην μελετητὴς τῶν νόσων.

Ἀρέτας. Ὄνομα πολλῶν βασιλέων τῶν Ναβαταίων τῆς Πετραίας Ἀραβίας. Εἷς ἐκ τούτων, βασιλεύσας περὶ τὸ 85 π.Χ., ἐπέδραμε κατὰ τῆς Συρίας καὶ κατέλαβε τὴν Δαμασκόν, ἕτερος ἐβασίλευσε κατὰ τοὺς χρόνους Ἡρῴδου τοῦ Τετράρχου, 29 μ.Χ., εἰς ὃν ἔδωκε σύζυγον τὴν θυγατέρα του. Κηρύξας ἐναντίον τοῦ Ἡρῴδου τὸν πόλεμον διὰ τὴν πρὸς ταύτην προσβλητικὴν διαγωγήν του ἐνίκησε καὶ κατέστρεψε τὸν στρατόν του.

ἀρετή. Ἡ ἠθικὴ δεξιότης ἢ ἱκανότης ἀποτελουμένη ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν διάθεσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐξωτερικὴν σταθερότητα καὶ δύναμιν τῆς βουλήσεως εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν πράξεων. ‖ Γενικώτερον, πᾶσα ἀγαθὴ ἰδιότης.

Ἀρετῖνος (Πέτρος Aretino). Ἰταλὸς σατυρικὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Ἀρέτσο (1492-1557). Μὴ τυχὼν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς ἔζησε τὰ πρῶτα του ἔτη ὡς τυχοδιώκτης, ἐγένετο δὲ ἐπ' ὀλίγον χρόνον μοναχὸς καὶ θαλαμηπόλος τοῦ Πάπα Λέοντος Ι'. Πλὴν τῶν σατυρικῶν ποιημάτων ἔγραψε βίους ἁγίων, κωμῳδίας, τοὺς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ragionamenti» περιφήμους διὰ τὴν αἰσχρολογίαν των διαλόγους κ.ἄ.

Ἀρέτσο (Arezzo, λατ. Arretium). Ἰταλικὴ πόλις ἐν Τοσκάνῃ, πρωτ. νομοῦ, ΝΔ τῆς Φλωρεντίας. Κάτ. 52.200. Πατρὶς τοῦ Πετράρχου.

Ἄρεως πεδίον. 1) Μεγάλη πλατεῖα ἐν Ἀθήναις, ὀνομασθεῖσα οὕτω διότι ἐχρησίμευε κατὰ τὰ ἔτη τῆς Α' ἑλληνικῆς δυναστείας ὡς πεδίον ἀσκήσεων καὶ παρελάσεων. Ἐπὶ Γεωργίου Α' ἐγένοντο ἐν αὐτῷ θανατικαὶ ἐκτελέσεις κακούργων.— 2) (Campus Martius) Ἐπίπεδος ἀνοικτὸς χῶρος ἐν Ρώμῃ, ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἄρην, εἰς τὸν ὁποῖον συνήρχετο ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἀρχόντων του.

Ἀργαντεΐ̈ γ (Argenteuil). Γαλλικὴ π. ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα, 7 χλμ. ΒΔ τῶν Παρισίων. Κάτ. 44.500.

Ἀρήνη (πρώην *Τσουρατζῆ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 347.

Ἄρης. *(Μυθολ.)* Ὁ θεὸς τοῦ πολέμου παρ' Ἕλλησιν, εἷς τῶν δώδεκα Ὀλυμπίων, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, πατὴρ τοῦ Φόβου καὶ τοῦ Δείμου, φερόμενος ὡς ἔχων στενὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλαχοῦ μὲν ὡς ἐραστής, ἀλλαχοῦ δὲ ὡς σύζυγος. Τὸν ἐφαντάζοντο ρωμαλέον, ὠκύτατον, πελώριον, φοροῦντα περικεφαλαίαν καὶ κρατοῦντα δόρυ καὶ ἀσπίδα καὶ ἔχοντα ἐν ταῖς μάχαις συνοδούς του τὸν Δεῖμον, τὸν Φόβον, τὴν Ἔριδα, τὰς Κῆρας καὶ ἄλλους δαίμονας τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ὀλέθρου. Ἐτιμᾶτο ἰδίως ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν καὶ τῶν Σκυθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ κληθέντος λόφου (Ἀρείου Πάγου). Οἱ Ρωμαῖοι ἑταύτισαν τὸν Ἄ. μὲ τὸν ἀρχαῖον ἰταλικὸν θεὸν Mars, κατ' ἀρχὰς θεὸν τῆς φύσεως, εὐλογοῦντα ἢ καταστρέφοντα τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγρῶν.

Ἄρης. Ὁ τέταρτος κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ Ἡλίου γνωστὸς πλανήτης μετὰ τὸν Ἑρμῆν, τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὴν Γῆν, ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ *Πυρόεις* διὰ τὸ ὑπέρυθρον αὐτοῦ χρῶμα. Ἡ μέση αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἡλίου ἀπόστασις εἶνε 227.700.000 χλμ., ἤτοι περίπου τὸ ἡμιόλιον τῆς ἀποστάσεως τῆς Γῆς. Ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Γῆς κυμαίνεται κατὰ τὴν περὶ τὸν Ἥλιον περιφορὰν του μεταξὺ 54 ἑκατομμ. καὶ 400 ἑκατομμ. χλμ.· κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ λαμπρότης του εἶνε 55 φορὰς μεγαλυτέρα ἢ κατὰ τὴν δευτέραν. Ὁ Ἄρης περιφέρεται περὶ τὸν Ἥλιον εἰς 687 ἡμέρας, ἐπανέρχεται δὲ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν σχετικῶς πρὸς τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Γῆν μετὰ 780 ἡμέρας, ἑκτελεῖ μίαν περιστροφὴν περὶ τὸν ἄξονά του ἐντὸς 24 ὡρῶν 37' 23'', ἤτοι εἰς ὅσον χρόνον περίπου καὶ ἡ Γῆ. Ἐπίσης ἡ κλίσις τοῦ ἰσημερινοῦ τοῦ Ἄ. πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς αὐτοῦ εἶνε ὅπως καὶ τῆς Γῆς· καὶ αἱ ὧραι τοῦ ἔτους εἶνε περίπου αἱ αὐταί, μόνον ἡ διάρκεια αὐτῶν εἶνε ἄνισος, ἐπειδὴ ἡ ἐκκεντρότης τῆς τροχιᾶς τοῦ Ἄρεως εἶνε μεγαλυτέρα. Ἡ διάμετρος τοῦ Ἄ. ἰσοῦται πρὸς τὰ 0.54 τῆς διαμέτρου τῆς Γῆς· ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ πρὸς 0.29 καὶ ὁ ὄγκος πρὸς 1/7 ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Γῆν. Ὁ Ἄ. ἔχει δύο δορυφόρους, τὸν *Φόβον* καὶ τὸν *Δεῖμον*. Ἐπὶ τοῦ Ἄ. παρατηροῦνται

εὐθύγραμμοι ραβδώσεις, αἵτινες ἐθεωρήθησαν ἐσφαλμένως ὡς διώρυγες κατασκευασθεῖσαι ὑπὸ λογικῶν ὄντων, κατοικούντων ἐπ' αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ Ἄ. ὑπάρχουσιν ὀδρατμοὶ καὶ ὀξυγόνον, σχηματίζονται νέφη καὶ πολικοὶ πάγοι τηκόμενοι κατὰ τὸν χειμῶνα. Ἡ μέση θερμοκρασία ἐπ' αὐτοῦ εἶνε 17° Κελσίου. Ἐπ' αὐτοῦ δὲν ὑπάρχουσι θάλασσαι μεγάλαι ἀλλὰ λίμναι πολλαί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικραί. Πιθανὴ θεωρεῖται ἡ ὕπαρξις δασῶν παρομοίων πρὸς τὰ γήϊνα· ἀλλ' ἡ ξηρασία εἰς τὸν Ἄ. εἶνε μεγαλυτέρα τῆς γηΐνης, ἴσως δὲ πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ἐπιφανείας του εἶνε ἔρημος. Ἐν γένει ἐπὶ τοῦ Ἄ. ἐπικρατοῦσι συνθῆκαι ζωῆς ἀνάλογοι πρὸς τὰς γηΐνους, εἰ καὶ διαφέρουσαι ὀλίγον αὐτῶν.

Ἀρθοῦρος. Θρυλικὸς Βρεττανὸς στρατηλάτης ζήσας πιθανῶς περὶ τὸ 500 μ.Χ., περὶ τὸν ὁποῖον ἐσχηματίσθη κύκλος μεσαιωνικῶν ἐπῶν. Ἐν αὐτοῖς ὁ Ἄ. ἐμφανίζεται ὡς βασιλεὺς ζῶν ἐν Οὐαλλίᾳ καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ λαμπρᾶς αὐλῆς, ἧς τὸ κέντρον ἀπετέλουν 12 τῶν ἀνδρειοτάτων ἱπποτῶν ἢ «οἱ ἱππόται τῆς στρογγύλης τραπέζης».

ἀρθραλγία. Πόνος ἢ νευραλγία ἀρθρώσεως.

ἀρθρῖτις -ιδος (ἡ). *(Ἰατρ.)* Φλεγμονή, ὀξεῖα ἢ χρονία, μερικὴ ἢ πολλαπλῆ, τῶν διαφόρων ἱστῶν οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἄρθρωσιν. Ἡ ἀ. ἄλλοτε περιορίζεται εἰς τὸν ὀρογόνον, ἄλλοτε δὲ προσβάλλει τοὺς περὶτ ἱστούς, χόνδρους, περιόστεον, ὀστοῦν. Ἀπαντᾷ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ὀξειῶν λοιμωδῶν νόσων, τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῆς πνευμονίας, ὀστρακιᾶς, γονοκοκκαιμίας, πυαιμίας, ἐρυσιπέλατος, φυματιώσεως κ.ἄ. Ἡ ὀξεῖα μορφὴ συνοδεύεται πάντοτε ὑπὸ πυρετοῦ. Ἡ ἄρθρωσις σχηματίζει ὀροϊνῶδες ἢ πυῶδες ἐξίδρωμα, καὶ εἶνε διωγκωμένη καὶ ἐπώδυνος, τὸ δὲ ἄλγος καθίσταται ἐντονώτερον κατὰ τὰς κινήσεις. Τὸ καλύπτον αὐτὴν δέρμα εἶνε ἐρυθρόν, θερμόν, τεταμένον καὶ στιλπνόν. Διὰ τῆς ψηλαφήσεως, ἐὰν τὸ ἐξίδρωμα εἶνε ὑποσῶδες ἄφθονον, γίνεται αἰσθητὸς κλυδασμός. Ἡ πορεία καὶ ἡ ἔκβασις ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ αἰτίου. Συνήθως τὰ ἐξιδρώματα ἀπορροφῶνται καὶ ἀποκαθίστανται ἡ λειτουργία τῆς ἄρθρώσεως. Ἐνίοτε ὅμως μεταπίπτει εἰς τὴν χρονίαν κατάστασιν ἢ καὶ καταλήγει εἰς ἀγκύλωσιν. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ὁ ὀξὺς ρευματισμὸς τῶν ἄρθρων, μορφὴ ὀξείας φλεγμονῆς, οὐχὶ πυώδους, ἀποτόμως ἐνσκηπτούσης καὶ ταχέως παρερχομένης, μεθαλλομένης ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἄρθρωσιν, καὶ πολλάκις προκαλούσης καρδιακὰς ἐπιπλοκάς.

ἀρθριτισμός. Ὀργανικὴ δυσκρασία ἐκ βραδυτέρας τοῦ δέοντος θρέψεως ἀναπτυσσομένη διαφόρους νοσηρὰς καταστάσεις, ἐν αἷς καὶ *ἀρθρίτιδας*.

ἀρθροδεσία. *(Ἰατρ.)* Ἐγχείρησις ἀκινητοποιούσα τὰ ὀστᾶ τῆς ἄρθρώσεως.

ἀρθροθυλακῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ ἀρθρικοῦ θυλάκου.

ἀρθροθύλακος ἢ **ἀρθρικὸς θύλακος.** Ἰνώδης θύλακος συνέχων τὰς ἀρθρικὰς ἐπιφανείας δύο ὀστῶν συνηρμολογημένων εἰς διάρθρωσιν. Ἡ ἔσω ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸν ἄρθρικὸν ὑμένα.

ἀρθροκάκη. Ἀπηρχαιωμένη ὀνομασία πάσης βαρείας καὶ χρονίας βλάβης τῶν ἄρθρώσεων, ἰδίως φυματιώδους.

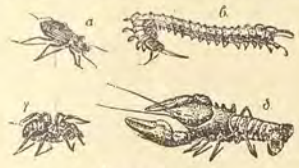

Ἀρθρόποδα

α κάραβος (ἔντομον), β σκολόπενδρα (μυριάποδον), γ μυγαλῆ (ἀραχνοειδές), δ ἀστακός (μαλακόστρακον)

ἀρθροκνήμη ἢ **ἀρθρόκνημον.** Γένος χηνοποδιοειδῶν φυτῶν, θάμνοι καὶ πόαι τῶν ὑφαλμύρων ἐδαφῶν. Κοινὰ ἐν Ἑλλάδι τὰ εἴδη *ἀ. ἡ θαμνώδης* καὶ *ἀ. ἡ ποώδης*, λεγόμενα κν. *ἁρμύρες, ἁρμυρῆθρες* καὶ *ἁρμυρίχια*.

ἀρθρολογία. Τὸ περὶ ἀρθρώσεων μέρος τῆς ἀνατομικῆς.

ἀρθρολυσία. Ἡ δι' ἐγχειρήσεως ἀποκατάστασις τῆς εὐκινησίας ἠγκυλωμένης ἀρθρώσεως.

ἄρθρον. *(Ἀνατομ.)* Σύνδεσις δύο ὀστῶν κατὰ φύσιν κινουμένων, ἄρθρωσις (βλ.λ.) ‖ *(Γραμμ.)* Κλητὸν μονοσύλλαβον λεξίδιον τιθέμενον πρὸ τῶν πτωτικῶν πρὸς δήλωσιν διαφόρων σχέσεων αὐτῶν ἐν τῷ λόγῳ (*ὁ, ἡ, τὸ* κλ.). Κατ' ἀρχὰς ἦτο ἀναφορικὴ δεικτικὴ ἀντωνυμία δηλοῦσα γνωστόν τι, ἤδη προμνημονευθέν.

ἀρθροπάθεια. Πάθησις ἀρθρώσεως.

ἀρθροπλαστία. Πλαστικὴ ἐγχείρησις πρὸς διόρθωσιν βεβλαμμένης ἀρθρώσεως.

ἀρθρόποδα (τά· arthropoda). Συνομοταξία ζώων, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα παρουσιάζον ἀμφιπλεύριον συμμετρίαν ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ πολλῶν, τὸ ἓν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου διατεταγμένων, τμημάτων ἐν εἴδει ζωνῶν ἢ δακτυλίων, φερόντων προσηρμοσμένα ἄκρα *ἐναρθρα*. Τὸ σῶμά των ἐπικαλύπτεται ὑπὸ σκληροῦ χιτωνώδους περιβλήματος, τὰ διάμεσα τῶν ζωνῶν εἶνε μαλακά, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τριῶν μερῶν, κεφαλῆς, θώρακος καὶ κοιλίας. Εἰς ἄλλα μὲν τὰ τρία ταῦτα εἶνε εὐδιάκριτα ἀπ' ἀλλήλων (ἔντομα), εἰς ἄλλα ὁ θώραξ ἑνοῦται μετὰ τῆς κοιλίας εἰς ἕνα κεφαλοθώρακα ἀραχνοειδῆ, εἰς ἄλλα δὲ ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς τὸ ἐπίλοιπον σῶμα παρουσιάζει σειρὰν δακτυλίων (μυριάποδα). Ὑποδιαιροῦνται εἰς τὰς ὁμοταξίας: *ἔντομα, μυριάποδα, ἀραχνοειδῆ, μαλακόστρακα*.

ἀρθροτομία. *(Ἰατρ.)* Διάνοιξις ἄρθρώσεως δι' ἐγχειρήσεως.

ἀρθρόφυτον. *(Ἰατρ.)* Ξένον σῶμα σχηματιζόμενον ἐντὸς ἄρθρώσεως.

ἀρθρωδία. *(Ἀνατομ.)* Τὸ εὐκινητότερον εἶδος διαρθρώσεως, ἧς αἱ ἀρθρικαὶ ἐπιφάνειαι παριστῶσι τμήματα σφαιροειδῶν καψῶν ἐμβεβλημένων τῆς μιᾶς ἐν τῇ ἑτέρᾳ, ὡς ἡ κατ' ὦμον διάρθρωσις. Οὕτω καλοῦνται καὶ αἱ ἐπίπεδοι ἢ σχεδὸν ἐπίπεδοι ἀρθρικαὶ ἐπιφάνειαι, οἷαι τῶν σπονδύλων.

ἀρθρωδυνία. *(Ἰατρ.)* Πόνος ἀρθρώσεως ἄνευ φλεγμονῆς ἢ οἰδήματος.

ἄρθρωσις. *(Ἀνατομ.)* Σύναρμογὴ δύο ὀστῶν πρὸς ἄλληλα κινουμένων ἐλευθέρως κατὰ τὰς κινήσεις τῶν μελῶν τοῦ σώματος. Εἶνε δὲ αὕτη τριτή: α') αἱ ἐπιφάνειαι τῶν ὀστῶν, διὰ παρεμβολῆς λεπτοῦ ἰνώδους ὑμένος ἢ στιβάδος χονδρίνης, συναρμόζονται οὕτως, ὥστε πᾶσα κίνησις ἀποβαίνει ἀδύνατος (ραφαὶ ἢ συναρθρώσεις)· β') αἱ ἐπιφάνειαι τῶν ὀστῶν, μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπίπεδοι, συγκολλῶνται δι' ἰνωδοχονδρώδους ἱστοῦ, ἐπιτρέποντος περιωρισμένας μόνον κινήσεις (ἀμφιαρθρώσεις ἢ συμφύσεις)· καὶ γ') αἱ ἀρθρικαὶ ἐπιφάνειαι, ἐλεύθεραι καὶ ἐπικεχονδρωμέναι, συνδέονται πρὸς ἀλλήλας διὰ συνδέσμων περιφερικῶν οὕτως, ὥστε ἐπιτρέπονται πάντοτε κινήσεις μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκτεταμέναι (διαρθρώσεις).

ἄρια (Ἰταλ. aria). Μονῳδία λυρικοῦ χαρακτῆ-

ρος, μετὰ ἢ ἄνευ συνοδείας ὀργάνων, ἐκτάσεως μεγαλυτέρας τοῦ συνήθους ᾄσματος.

Ἀριά. Χ. ἔπαρχ. Τριφυλίας. Βλ. **Μοναστήρι.**

Ἀρία. Σατραπεία τοῦ ἀρχ. Περσικοῦ κράτους, ἡ νῦν ἔπαρχ. Χεράτ, ἀποτελοῦσα τὸ ἀνατολικώτερον τμῆμα τῆς Ἀριανῆς.

Ἀριάδνη. *(Μυθολ.)* Θυγάτηρ τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Πασιφάης. Ἐρασθεῖσα τοῦ Θησέως, ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὸν μίτον (νῆμα) τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου ὁδτος ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Λαβυρίνθου, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν Μινώταυρον. Ἀπελθοῦσα μετὰ τοῦ Θησέως ἐκ Κρήτης, ἐγκατελείφθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Νάξῳ, ὅπου κατ' ἄλλας μὲν παραδόσεις ἀπέθανε φονευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἢ ριφθεῖσα εἰς τὴν θάλασσαν, κατ' ἄλλας δὲ συνήντησε τὸν Διόνυσον, ὁ ὁποῖος τὴν ἐνυμφεύθη.

ἄριαι γλῶσσαι. Βλ. *Ἀριανοί.*

Ἀριαῖος. Ἀρχηγὸς τῶν ἀσιατικῶν δυνάμεων Κύρου τοῦ Νεωτέρου. Μετὰ τὴν ἧτταν τούτου παρὰ τὰ Κούναξα τῷ 401 π.Χ. συνταχθεὶς μὲ τὸν Ἀρταξέρξην ἐθανάτωσε τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων.

Ἀριανή. Αἱ Α. χῶραι τοῦ Ἰρανικοῦ ὀροπεδίου τοῦ Περσικοῦ κράτους.

Ἀριανοί ἢ **Ἄριοι** (σανσκρ. arya, ἐπίλεκτος εὐγενής, κύριος). Κυρίως οἱ κάτοικοι τῆς Ἀριανῆς καὶ οἱ τῆς Ἰνδικῆς. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν (ἀνακριβῶς, ὡς φρονοῦσιν οἱ περισσότεροι σήμερον), πάντες οἱ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ συγγενεῖς πρὸς ἐκείνους λαοί, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν. (Βλ. *Ἰνδοευρωπαῖοι.*) ‖ Ἐν Ἰνδίαις, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς 3 ἀνωτέρας κάφας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς *σούδρας.*

ἁρία φυλή, ἄριαι γλῶσσαι. Βλ. *Ἀριανοὶ* καὶ *Ἰνδοευρωπαϊκαὶ γλῶσσαι.*

ἀρίγγα ἢ **ἀρίγγη.** Ἰχθύς. Βλ. ρέγγα.

Ἀριδαῖος ἢ **Ἀρριδαῖος.** 1) Ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ Φιλίππου Β' ὑφ' οὗ ἐθανατώθη 348 π.Χ. —2) Υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὃν διεδέχθη τῷ 323 π.Χ. ὑπὸ τὸ ὄνομα Φίλιππος Γ'. Ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν τῆς Ὀλυμπιάδος τῷ 317.

Ἀριέλ. Ἕτερος τύπος τοῦ **Ἀριήλ** (βλ.λ.).

Ἀριζόνα (Arizona). ΝΔ. πολιτεία τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἔχουσα ὡς Δ. ὅριον τὸν ποτ. Κολοράδο (295.134 τ.χλμ., 333.300 κατ.). Γεωργία διὰ τεχνητῆς ἀρδεύσεως, μεταλλεῖα χαλκοῦ.

Ἀριήλ (λ. ἑβραϊκὴ σημαίνουσα «λέων Θεοῦ» ἢ «βωμὸς Θεοῦ»). Ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ, ὄνομα ἀνδρὸς καὶ συμβολικὸν ὄνομα τῆς Ἱερουσαλήμ. ‖ Ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ δαιμονολογίᾳ, δαιμόνιον τῶν ὑδάτων. ‖ Ἐν τῇ «Τρικυμίᾳ» τοῦ Σαίξπηρ, ὄνομα ἀγαθοποιοῦ πνεύματος τοῦ ἀέρος. ‖ Ἐν τῷ «Ἀπολεσθέντι Παραδείσῳ» τοῦ Μίλτωνος, ὄνομα ἑνὸς τῶν πεπτωκότων ἀγγέλων. ‖ *(Ἀστρον.)* Δορυφόρος τοῦ πλανήτου οὐρανοῦ ἀνακαλυφθεὶς τῷ 1851.

ἀρίθμησις. Ἡ πρᾶξις τοῦ ἐκφωνεῖν καὶ γράφειν τοὺς ἀριθμούς. Διὰ τὴν προφορικὴν ἀ. ἐπεκράτησε τὸ δεκαδικὸν σύστημα. Διὰ τὴν γραπτὴν ἀρίθμησιν ἐπεκράτησεν ἡ ἀραβικὴ λεγομένη γραφή, ἐνδικῆς καταγωγῆς, ἕκαστον δὲ ψηφίον κατ' αὐτὴν ἔχει διπλῆν ἀξίαν, τὴν ἀπόλυτον καὶ τὴν ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῷ ἀριθμῷ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐχρησιμοποίουν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου οὕτω: α' 1, β' 2, γ' 3, δ' 4, ε' 5, ϛ' 6, ζ' 7, η' 8, θ' 9, ι' 10, ια' 11, κ.ἑ., κ' 20, λ' 30, μ' 40, ν' 50, ξ' 60, ο' 70, π' 80, ϟ' 90, ρ' 100, σ' 200, τ' 300, υ' 400, φ' 500, χ' 600, ψ' 700, ω' 800, ϡ' 900, ͵α=1000 κ.ο.κ. Οὕτω π.χ. ὁ ἀριθμὸς 5387 ἐγράφετο ͵ετπϛ'. Οἱ Ρωμαῖοι μετεχειρίσθησαν ἐπίσης γράμματα: I 1, II 2, III 3, IV 4, V 5, X 10, L 50, C 100, D 500 καὶ M 1000· ὁ 40 ἐγράφετο XL καὶ ὁ ἑξήκοντα LX κ.ο.κ.

ἀριθμητής. *(Μαθημ.)* Ἐκ τῶν δύο ὅρων τοῦ κλάσματος ὁ ἄνωθεν γραφόμενος καὶ δηλῶν τὸ πλῆθος τῶν ἐξ ὧν τοῦτο ἀποτελεῖται κλασματικῶν μονάδων.

ἀριθμητικά. *(Γραμμ.)* Ἐπίθετα, οὐσιαστικὰ καὶ ἐπιρρήματα ἐνέχοντα ἀριθμητικὴν ἔννοιαν. Ἐκ τῶν *ἀ. ἐπιθέτων,* τὰ *ἀπόλυτα ἀ.* δηλοῦσιν ἁπλῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν οὐσιαστικῶν (εἷς, δύο, τρεῖς κλ.), τὰ *τακτικὰ* τάξιν καὶ ἀκολουθίαν (π.χ. πρῶτος, δεύτερος, τρίτος), τὰ *χρονικὰ* τάξιν ἡμέρας καθ' ἣν γίνεταί τι (προτεραῖος, ὑστεραῖος, τεταρταῖος πυρετός), τὰ *πολλαπλασιαστικὰ* ἐκ πόσων μερῶν σύγκειταί τι (ἁπλοῦς, διπλοῦς, τριπλοῦς κλ.), τὰ *ἀναλογικὰ* τὸ ποσάκις τι εἶνε μεῖζον ἄλλου (διπλάσιος, τριπλάσιος κλ.), τὰ *διανεμητικὰ* δηλοῦσι κατάταξιν καθ' ὁμάδας (ἀνὰ εἷς, δυὸ δυό, κατ' ἔτος). Τὰ *ἀριθμητικὰ οὐσιαστικὰ* δηλοῦσιν ἀφηρημένην ἀριθμητικὴν ποσότητα (μονάς, δυάς, τριάς, ἑβδομάς κλ.), τὰ *ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα* τὸ ποσάκις γίνεταί τι (ἅπαξ, δίς, τρίς, τετράκις κλ.). Ἀριθμητικὰ πολλαπλασιαστικὰ ἐπιρρ. εἶνε τά: τριπλῶς, διττῶς.

ἀριθμητική. Ἐπιστήμη τῶν ἀριθμῶν. Χρησιμοποιεῖ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὰς ἰδιότητας τῶν ἀριθμῶν καὶ τοὺς δι' αὐτῶν λογισμούς. Διακρίνομεν τὴν *στοιχειώδη* ἢ *κατωτέραν* καὶ τὴν *ἀνωτέραν,* ἥτις λέγεται καὶ *θεωρία τῶν ἀριθμῶν.* Ἡ κατωτέρα διακρίνεται εἰς *πρακτικήν, ἐμπορικὴν* καὶ *θεωρητικὴν ἀριθμητικήν.*

ἀριθμομανία. *(Ἰατρ.)* Ἰδεοληπτικὴ μανία τοῦ ἀριθμεῖν ἢ φόβος ἐξ ὡρισμένων ἀριθμῶν.

ἀριθμομνήμων. Λέγεται περὶ ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἔχοντες ὅλως ἐξαιρετικὴν μνήμην τῶν ἀριθμῶν ἀπομνημονεύουσιν ἀπαγγελλομένους ἢ γεγραμμένους ἀριθμοὺς καὶ ἐκτελοῦσιν ἀριθμητικὰς ἐπ' αὐτῶν πράξεις μετὰ καταπλησσούσης ταχύτητος.

ἀριθμός. *(Μαθημ.)* Σύνολον μονάδων ἢ καὶ μία μονάς· ἡ ἔννοια δι' ἧς ἐκφράζεται τὸ πλῆθος· ἀριθμητικὰ ψηφία· οἱ ἀραβικοὶ ἀριθμοί, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0· τὸ ἐξαγόμενον τῆς μετρήσεως. Ὑπὸ τὴν στοιχειώδη ἀριθμητικὴν ἔννοιαν οἱ ἀριθμοὶ εἶνε *συγκεκριμένοι* ἢ *ἀφηρημένοι.* Διαιροῦνται εἰς *ἀκεραίους* καὶ *κλασματικούς· μικτοὶ* εἶνε οἱ ἀποτελούμενοι ἐξ ἀκεραίου καὶ κλάσματος· *συμμιγεῖς* οἱ ἀποτελούμενοι ἐκ μονάδων τοῦ ἰδίου εἴδους διαφόρων τάξεων· *δεκαδικοί* οἱ κλασματικοί, ὧν οἱ παρονομασταὶ εἶνε δυνάμεις τοῦ δέκα. Οἱ ἀριθμοὶ διαιροῦνται ἐπίσης εἰς *συμμέτρους* καὶ *ἀσυμμέτρους,* εἰς *θετικοὺς* καὶ *ἀρνητικούς,* εἰς *ἀλγεβρικοὺς* καὶ *ὑπερβατικούς.* ‖ *(Γραμμ.)* Ἡ ἰδιότης ἣν ἔχουσι μέρη τινὰ τοῦ λόγου νὰ ἐκφράζωσι δι' ὡρισμένων μορφῶν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἑνός (προσώπου ἢ πράγματος) ἢ τῶν περισσοτέρων· ἐν τῇ ΝΕΓ ὑπάρχουσι δύο ἀριθμοί, ὁ *ἑνικὸς* καὶ ὁ *πληθυντικός.* Ἡ ΑΕΓ εἶχε καὶ τρίτον, τὸν *δυϊκόν* (βλ.λ.).

Ἀρίκα. Π. τῆς Β. Χιλῆς, ἄλλοτε σημαντική.

Ἀριμαθία. Π. τῆς Ἰουδαίας, πατρὶς τοῦ Ἰωσήφ, ὅστις ἔθαψε τὸν Ἰησοῦν.

Ἀριμάν. Τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ ἐν τῇ Ζωροαστρικῇ μυθολογίᾳ, ἀδελφὸς καὶ ἐχθρὸς τοῦ *Ὡρομάσδου.*

Ἀριμασποί. Μυθικὸς λαὸς πρὸς Β τῆς Σκυθίας. Ἐν τῇ τέχνῃ παρίστανται πολεμοῦντες κατὰ τῶν γρυπῶν, οἵτινες ἐφύλαττον εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς κεκρυμμένον χρυσόν.

Ἀρίνιστα. Χ. ἔπαρχ. Πωγωνίου. Βλ. **Κτίσματα.**

Ἀριοβαρζάνης. 1) Πέρσης σατράπης τοῦ Δασκυλείου. Ἀποστατήσας τῷ 367 ἐσταυρώθη.— 2) Υἱὸς τοῦ Ἀρταβάζου, στρατηγός, γενναιότατος ὑπερασπιστὴς τῶν περοικῶν Πυλῶν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου (330 π.Χ.)—3) *Ὁ Α',* φιλορρωμαῖος βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας, ἐκλεγεὶς τῷ 95 π.Χ. καὶ παραιτηθεὶς τῷ 62 π.Χ.— 4) *Ὁ Γ'* (52-42 π.Χ.), βασιλεὺς Καππαδοκίας, φίλος τοῦ Κικέρωνος καὶ Καίσαρος. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Κασσίου.

Ἄριοι. Βλ. **Ἀριανοί.**

Ἀριόστος (Λουδοβῖκος Ariosto). Εἷς τῶν ἐνδοξοτέρων Ἰταλῶν ποιητῶν (1474-1533). Ὑπῆρξε διπλωματικὸς πράκτωρ τοῦ καρδιναλίου Ἱππολύτου τῆς Ἔστης. Ὡς ποιητὴς ἐγένετο ἀθάνατος διὰ τοῦ ἔπους «Ὁ μαινόμενος Ὀρλάνδος». Ἐκτὸς τούτου ἔγραψεν ἐπίσης κωμῳδίας, σατύρας, σονέτα καὶ λατινικὰ ποιήματα.

Ἀριοχώρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 573.

Ἀρίσβη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σαπῶν (Ροδόπης). Κάτ. 861.

Ἀρισταγόρας. Τύραννος τῆς Μιλήτου ὑπὸ τὴν περσικὴν ἐπικυριαρχίαν. Παρασύρας τοὺς Πέρσας εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Νάξου, ἐξήγειρε 500 π.Χ. μετὰ τὴν ἀποτυχίαν αὐτῆς εἰς ἐπανάστασιν τὴν Ἰωνίαν, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν δυσμένειαν τοῦ Ἀρταφέρνους. Καταπνιγείσης τῆς ἐπαναστάσεως ἔφυγε 498 εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ἀπέθανε τὸ ἑπόμενον ἔτος.

Ἀρίσταρχος. 1) Ἀστρονόμος ἐκ Σάμου (320-250 π.Χ.). Ἐδίδαξε πρῶτος περὶ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς περὶ τὸν Ἥλιον. Ἐκ τῶν ἔργων του ἡ σύντομος πραγματεία «Περὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων Ἡλίου καὶ Σελήνης».—2) Ὁ μέγιστος τῶν ἀλεξανδρινῶν γραμματικῶν, καταγόμενος ἐκ Σαμοθρᾴκης (220-140 π.Χ). Ἐγένετο περίφημος πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Συνέταξεν ἐπίσης κριτικὰ ἀντίγραφα τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Ἀλκαίου καὶ τοῦ Πινδάρου, τὰ κριτικὰ δὲ αὐτοῦ ὑπομνήματα ἀνήρχοντο (εἰς τὸν Ἀρχίλοχον, Ἀνακρέοντα, Αἰσχύλον, Ἀριστοφάνην κ.ἄ.) κατὰ τὸν Σουΐδαν εἰς 800 τὸν ἀριθμόν.

Ἀριστέας. 1) Γλύπτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδριανοῦ. Εἷς τὸ μουσεῖον τοῦ Καπιτωλίου σῴζονται ἔργα του, δύο ἀγάλματα Κενταύρων.— 2) Ἐπικὸς ποιητής, ζήσας ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Κροίσου καὶ τοῦ Κύρου. Ἐπλούτισε τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν διὰ νέων μύθων, οὓς περιέλαβεν ἐν τῷ ἔργῳ του «Ἀριμάσπεια ἔπη».

Ἀριστείδης. Ἐπικαλούμενος ὁ *Δίκαιος,* υἱὸς Λυσιμάχου, Ἀθηναῖος, στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (540-453 π.Χ.). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν 10 Ἀθηναίων στρατηγῶν κατὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην (490), εἶτα δὲ ἄρχων (489). Ἀντιστάθείς εἰς τὸ ναυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Θεμιστοκλέους ἐξωστρακίσθη τῷ 483, ἀλλ' ἐπέστρεψεν ἐπικειμένης τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, καθ' ἣν διεκρίθη διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Ψυτταλείας. Τῷ 479 ἐστρατήγησε πάλιν τῶν Ἀθηναίων ἐν Πλαταιαῖς. Ὡς ἀρχηγὸς τοῦ πλεύσαντος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀθηναϊκοῦ στόλου ἐπέδειξε τοιαύτην σύνεσιν καὶ δικαιοσύνην, ὥστε οἱ Ἕλληνες ἐκήρυξαν τὴν ἀθηναϊκὴν ἡγεμονίαν, αὐτοῦ ὁρίσαντος πρῶτον τὰς εἰσφορὰς ἃς ὤφειλεν ἑκάστη πόλις νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὸ ἐν Δήλῳ ταμεῖον. Τὸν Ἀ. ἐχαρακτήριζε σὺν τῇ μεγάλῃ συνέσει καὶ τῇ ἄκρᾳ φιλοπατρίᾳ ἡ αὐστηρὰ δικαιοσύνη, δι' ἣν ἐκλήθη «ὁ δίκαιος».

Ἀριστείδης Αἴλιος. Ρήτωρ σοφιστὴς ἐκ Μυσίας (129-189 μ.Χ.) Ἐζησεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Σμύρνῃ. Σῴζονται 55 λόγοι του καὶ δύο περὶ ρητορικῆς πραγματεῖαι.

Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανός. Συγγραφεὺς σῳζομένου ἔργου περὶ μουσικῆς, ζήσας κατὰ τὸν Γ' μ.Χ. αἰῶνα.

ἀριστεῖον (τό). Βραβεῖον διδόμενον εἰς τὸν ἀριστεύσαντα· ἀμοιβὴ ἀνδρείας. ‖ Ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι τὸ πρῶτον ἀριστεῖον ἱδρύθη τῷ 1834 διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἀγωνισθέντας, ἀργυροῦν διὰ τοὺς ἀξιωματικούς, χαλκοῦν διὰ τοὺς ὑπαξιωματικοὺς καὶ σιδηροῦν διὰ τοὺς στρατιώτας καὶ ναύτας. Ἕτερον σιδηροῦν ἱδρύθη τῷ 1834 διὰ τοὺς συμβαλόντας εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Συντάγματος στρατιωτικοὺς καὶ πολίτας τῆς πρωτευούσης. Τέλος τῷ 1920 ἱδρύθη ἀριστεῖον ἀνδρείας πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀγωνιζομένων.

Ἀριστεῖον Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Καθιερώθη τῷ 1914, τῷ δὲ 1925 μετωνομάσθη «Ἀριστεῖον Ἐπιστημῶν, Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν» καὶ ἡ ἀπονομὴ αὐτοῦ ἀνετέθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν.

Ἀριστεύς (Φρίξος). Ἕλλην ζωγράφος (1879-). Τὰ ἔργα αὐτοῦ διακρίνει ἰδεαλισμὸς καὶ συμβολισμός.

Ἀριστίας (Κωνσταντῖνος). Θεατρικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἕλληνος ἠθοποιοῦ Κ. Κυριακοῦ, γενν. τῷ 1830. Ἔδρασε κυρίως ἐν Βουκουρεστίῳ, ἔνθα διηύθυνεν ἀπὸ τοῦ 1840 τὸ ρουμανικὸν θέατρον. Ἐπολέμησεν ὡς ἱερολοχίτης ἐν Δραγατσανίῳ. Μετέφρασε τὴν Ἰλιάδα εἰς τὴν ρουμανικήν.

Ἀρίστιππος. Ἕλλην φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἱδρυτὴς τῆς Κυρηναϊκῆς Σχολῆς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους διέτριψεν ὡς σοφιστὴς πολλαχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, καὶ δὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Κυρήνῃ. Κατ' αὐτὸν ἡ ἡδονὴ μόνη εἶνε ἐπιθυμητὴ καὶ τὸ ἀγαθὸν συμπίπτει τῷ εὐαρέστῳ καὶ τὸ κακὸν τῷ δυσαρέστῳ. Ὕψιστον δὲ ἀγαθὸν εἶνε ἡ ὑπὸ τῆς συνέσεως κυριαρχουμένη καὶ διὰ τῆς παιδείας ἐξευγενιζομένη ἡδονή. Εἷς τὴν αὐτὴν σχολὴν ἀνῆκον ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ *Ἀρήτη* καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς *Ἀ. ὁ νεώτερος,* ὅστις καὶ προήγαγε τὴν Κυρηναϊκὴν φιλοσοφίαν.

Ἀριστόβουλος. 1) Ἕλλην ἱστορικὸς ἐκ Κασσανδρείας τῆς Μακεδονίας. Συμμετασχὼν τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου συνέγραψε πραγματείαν περὶ αὐτοῦ.—2) Ἰουδαῖος φιλόσοφος ἐξ Ἀλεξανδρείας, περιπατητικός, ἀκμάσας περὶ τὸ 160 π.Χ., διδάσκαλος Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου. Ἐπεχείρησε νὰ προσεγγίσῃ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν πρὸς τὰ ἰουδαϊκὰ δόγματα.

Ἀριστογείτων. Βλ. **Ἁρμόδιος** καὶ **Ἀριστογείτων.**

Ἀριστοδήμειον (πρώην *Χασὰν-Ἀγᾶ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 471.

Ἀριστόδημος. Μεσσήνιος ἥρως τοῦ Α' Μεσσηνιακοῦ πολέμου (743-724 π.Χ.). Ἐθυσίασε τὴν θυγατέρα του εἰς τοὺς θεούς, ἵνα κατὰ τὸν χρησμὸν νικήσωσιν ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ οἱ Μεσσήνιοι. Διεδέχθη 731 τὸν παρὰ τὴν Ἰθώμην πεσόντα βασιλέα καὶ ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας. Μεταληθεὶς ὅμως διαρκοῦντος τοῦ πολέμου διὰ τὴν παιδοκτονίαν ηὐτοκτόνησε. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἡ τύχη τῶν ὅπλων μετεστράφη ὑπὲρ τῶν Σπαρτιατῶν.

ἀριστοκρατία. Ἡ διὰ τῶν ἀρίστων κυβέρνησις, μία τῶν μορφῶν τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πολιτεύματος κατὰ τὰς ἀρχαιοτέρας ἐποχάς. Ἱστορικῶς ἡ ἀριστοκρατία ἐγεννήθη ἐκ τῆς βασιλείας διὰ τοῦ βα-

θμιαίου περιορισμοῦ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Ἀνεπτύχθη ἀρχικῶς διὰ τῶν εὐγενῶν τῶν ἀπαρτισάντων τὸ συμβούλιον τοῦ βασιλέως, ὡς τοῦτο συνέβη ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις. Τὸν θεσμὸν ἐγνώρισαν ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ αἱ λοιπαὶ ἀνεξάρτητοι πόλεις, ὡς ἡ Ρώμη. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἡ ἀ. πολλαχοῦ συνάπτεται μετὰ τῆς *τιμοκρατίας*· ἄριστοι καὶ κρατοῦντες ἦσαν οἱ πλούσιοι, ἰδίᾳ εἰς τὰς μικρὰς κατὰ τόπους δημοκρατουμένας ἐμπορικὰς πολιτείας. Ἐν τῷ ὑποδούλῳ Ἑλληνισμῷ εἶχε δημιουργηθῆ ἐπίσης τάξις ἀριστοκρατική, ἐκ τῶν ἐπὶ γένει καὶ πλούτῳ διακρινομένων οἰκογενειῶν. Ἐν Κρήτῃ, ἡ ἀριστοκρατία, ἑλκουσα τὸ γένος ἐκ βυζαντινῶν οἰκογενειῶν, ἀπετέλει τάξιν ἰδιαιτέραν καὶ προνομιοῦχον κατὰ τὴν Βενετοκρατίαν. Ἰδίᾳ ὅμως κατέστη γνωστή, ὡς δράσασα ἐν κράτει ἡμιανεξαρτήτῳ, ἡ ἀριστοκρατία τῆς Ἑπτανήσου.

Σήμερον διὰ τοῦ ὅρου τούτου δὲν νοεῖται ἰδιάζουσά τις μορφὴ πολιτεύματος, ἀλλὰ κοινωνικὴ τάξις, ἀλλαχοῦ μὲν ἀπολαύουσα προνομίων, ὡς ἐν Γερμανίᾳ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ μέχρι σήμερον, ἀλλαχοῦ δὲ μηδενὸς ἀπολαύουσα προνομίου καὶ διακρινομένη μόνον ἐπὶ τῷ γένει αὐτῆς.

ἀριστόλη. Μελανέρυθρος κόνις παρασκευαζομένη ἐκ θυμόλης καὶ ἰωδίου. Φάρμακον ἀντισηπτικὸν ἐξωτερικῆς χρήσεως.

ἀριστολοχία. Γένος ἀριστολοχιοειδῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν καὶ τῶν εὐκράτων χωρῶν. Ποώδη φυτὰ μετὰ ριζώματος ἢ περιελικτικαὶ λιάναι. Ἡ *κοινὴ* ἀ. ἢ *κληματῖτις* καὶ ἄλλα εἴδη καλλιεργοῦνται ὡς καλλωπιστικά. *Α. ἡ ἀετόλοβος* φύεται εἰς φράκτας, εἰς τοίχους, εἰς σκιερὰ μέρη· ἀ. *ἡ κρῆσσα* εἰς τόπους πετρώδεις καὶ αἰχμηρούς, ἐν Κρήτῃ καλουμένη κν. *μέγα βοτάνι* καὶ *στυβάλια τοῦ λαγοῦ*· ἀ. *ἡ μακρόρριζος*, κν. *ἀμπελοκλαδόρριζα*, εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς λειμῶνας, ἀ. *ἡ μικρόστομος* εἰς ὀρεινὰ μέρη, κν. *πικρόριζα* καὶ *φλεμονόχορτο*.

Ἀριστολοχία

Ἀριστομένης ὁ Ἀνδανιεύς. Ἥρως τοῦ β΄ Μεσσηνιακοῦ πολέμου. Ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ Κορινθίους ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Στενυκλάρου, ἡττήθη ὅμως παρὰ τὴν Μεγάλην Τάφρον, καὶ ἐκλείσθη μετὰ τῶν Μεσσηνίων ἐπὶ τῆς Εἴρας, ἣν ὑπερησπίσθη ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη. Συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν κατά τινα ἔξοδον ἐρρίφθη εἰς τὸν Καιάδαν, ἀλλ' ἐσώθη ἐκ θαύματος καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Εἴραν. Μετὰ τὴν πτῶσιν ταύτης ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν τὴν Σπάρτην, ἀλλὰ ἡττηθεὶς κατέφυγεν 663 εἰς τὴν Ρόδον, ἔνθα καὶ ἀπέθανε.

Ἀριστομένης. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 650.

Ἀριστόξενος ὁ Ταραντῖνος. Ὁ μέγιστος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θεωρητικῶν τῆς μουσικῆς, ἀκμάσας περὶ τὰ ἔτη 320-330 π.Χ. ἐν Ἀθήναις, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐκ τῶν ἔργων του σώζονται τὰ «Ἁρμονικὰ» καὶ ἀποσπάσματα τῶν «Ρυθμικῶν στοιχείων».

Ἀριστοτέλης. Ὁ τελειωτὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, γεννηθεὶς ἐν Σταγείροις τῆς Μακεδονίας (334-322 π.Χ.). Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Πλάτωνι μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ διδασκάλου. Τῷ 345 ἱδρυσεν ἐν Ἀθήναις ρητορικὴν σχολήν. Τῷ 342 κληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου Β΄ ἀνέλαβε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὀλίγον δὲ πρὶν οὗτος ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείαν του, ὁ Ἀ. ἐπανῆλθε 335 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἵδρυσε διδάσκων εἰς τὸ Λύκειον, ἔπραττε δὲ τοῦτο κατ' ἀρχὰς «περιπατῶν», ἐξ οὗ καὶ ἡ σχολή του ὠνομάσθη «Περιπατητική». Κατηγορία ἐπὶ ἀσεβείᾳ ἠνάγκασε τὸν Ἀ. νὰ καταφύγῃ 232 εἰς Χαλκίδα, ἔνθα ἀπέθανε μετὰ ἓν ἔτος. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἰδεαλιστὴν Πλάτωνα ὁ Ἀ. εἶνε ὁ ἱδρυτὴς τοῦ θετικισμοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ φιλοσοφίᾳ. Ἐδημιούργησε τὴν ἐπιστημονικὴν φιλοσοφίαν, τὴν ὀνοματολογίαν αὐτῆς καὶ τοὺς πλείστους τῶν ἔτι καὶ σήμερον ἰσχυόντων ὁρισμῶν καὶ ἵδρυσε τὰς ἐπιστήμας τῆς λογικῆς, τῆς ψυχολογίας, τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς ποιητικῆς, τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ τὴν μεταφυσικήν. Ἡ φιλοσοφία του διὰ μέσου τῶν Ἀράβων προσέλαβε νέαν σημασίαν καὶ εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τούτων εἰς τὴν Εὐρώπην ἐδοξάσθη μεγάλως κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του (100 κατὰ τοὺς μέν, 400 δὲ κατ' ἄλλους) σώζονται πολλά, ὧν τὰ γνωστότερα εἶνε ἡ «Λογική», τὰ «Φυσικά», τὰ «Μετὰ τὰ φυσικά», τὰ «Ἠθικὰ Νικομάχεια», ἡ «Ρητορική», ἡ «Ποιητική», καὶ ἡ πρὸ 40 ἐτῶν ἀνακαλυφθεῖσα «Πολιτεία Ἀθηναίων».

Ἀριστοφάνης. Ὁ διασημότερος τῶν Ἑλλήνων κωμικῶν (452-385 π.Χ.). Ἐγεννήθη πιθανῶς ἐν Αἰγίνῃ, ἔνθα ὁ πατήρ του Φίλιππος ἦτο κληροῦχος, καὶ ἤκμασεν ἐν Ἀθήναις, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Πρώτην φορὰν ἐνεφανίσθη ὡς ποιητὴς τῷ 427. Ἦτο ἀριστοκρατικώτατος καὶ μετὰ μεγίστης τόλμης ἐχλεύαζεν ὅ,τι ἐθεώρει κακόν, τοὺς δημοκρατικοὺς κόλακας τοῦ ὄχλου (Κλέοντα), τοὺς σοφιστὰς καὶ τὸν δῆμον αὐτόν, ἀνεξάντλητον ἔχων τὸ σατυρικὸν πνεῦμα καὶ φαντασίαν ἀνυπέρβλητον. Ἡ γλῶσσά του εἶνε καθαρωτάτη ἀττική. Ἐκ τῶν 44 κωμῳδιῶν του σώζονται μόνον 11, «Ἀχαρνεῖς», «Ἱππεῖς», «Νεφέλαι», «Σφῆκες», «Εἰρήνη», «Ὄρνιθες», «Λυσιστράτη», «Θεσμοφοριάζουσαι», «Βάτραχοι», «Ἐκκλησιάζουσαι» καὶ «Πλοῦτος».

Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος. Γραμματικὸς καὶ κριτικὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (252-185 π.Χ.). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τῆς πόλεως ταύτης καὶ συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν κλασσικῶν συγγραμμάτων, ἐγένετο ἱδρυτὴς σχολῆς ὅλης γραμματικῶν, ὧν κορυφαῖος ὁ Ἀρίσταρχος.

ἀριστοχίνη ἢ **ἀριστοκινίνη.** Εἶδος ἀγεύστου κινίνης (οὐδέτερος ἀνθρακικὸς ἑστὴρ τῆς κινίνης).

Ἀρίων -ονος. Θρυλικὸς Ἕλλην ποιητὴς καὶ μουσικὸς ἐκ Μηθύμνης τῆς Λέσβου (625-585 π.χ.). Διέτριψεν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τυράννου τῆς Κορίνθου Περιάνδρου. Εἰσήγαγε πρῶτος τὸν ἔντεχνον ρυθμικὸν διθύραμβον. Ἐπιστρέφων εἰς Κόρινθον ἐκ Τάραντος τῆς Ἰταλίας, ἔνθα εἶχε διαμείνει ἐπί τινα χρόνον καὶ κινδυνεύων νὰ φονευθῇ ὑπὸ τῶν ναυτῶν, διανοηθέντων νὰ τὸν ληστεύσωσιν, ἐρρίφθη κατὰ τὸν «θρῦλον» μὲ τὴν λύραν ἀνὰ χεῖρας εἰς τὴν θάλασσαν· ἐσώθη ὅμως ὑπὸ δελφῖνος, ὅστις τὸν εἶχεν ἀκούσει ᾄδοντα καὶ ὁ ὁποῖος σηκώσας αὐτὸν ἐπὶ τῆς ράχεώς του ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς παρὰ τὸ Ταίναρον.

Ἀρκ (Ἰωάννα d'Arc). Βλ. **Ἰωάννα**.

Ἀρκαδάδες. Ἔδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας. Κάτ. 229.

Ἀρκάδι. Ἀρχαία μονὴ τῆς Κρήτης, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ρεθύμνης. Ἐγένετο ἱστορικὴ κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866, ὅτε ἐπολιορκήθησαν

ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ περὶ τοὺς 300 Ἕλληνες ὁπλοφόροι μετὰ πολλῶν ἀμάχων καὶ γυναικοπαίδων. Ὅτε μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν ἡ μονὴ κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ Ἕλληνες θέσαντες πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην προὐξένησαν εἰς αὐτοὺς μεγάλην καταστροφήν. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐλάχιστοι διεσώθησαν.

Ἀρκαδία. Χώρα κατὰ τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου, οὔτως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καλουμένη καὶ κατέχουσα περίπου τὰ ἑδάφη τοῦ σημερινοῦ ὁμωνύμου νομοῦ (βλ. *Ἀρκαδίας νομός*). Περιβαλλομένη ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἀπομεμονωμένη καὶ ἀπεσχισμένη ἀπὸ τῆς κινήσεως τῆς λοιπῆς Πελοποννήσου. Ἐν τούτοις οἱ Ἀρκάδες, θεωρούμενοι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς Πελασγοί (διὸ καὶ ἡ Ἀ. ἐκαλεῖτο τὸ πρῶτον *Πελασγία*), ὑπῆρξαν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ναυτικοὶ καὶ ἐξέπεμψαν πολλὰς ὑπερποντίους ἀποικίας. Κατὰ τὰν Δωριέων ἀντέστησαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον, τέλος ὅμως ὑπέκυψαν· οὕτω δὲ ἡ γλῶσσά των κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἦτο δωρικὴ διάλεκτος. Ἡ Ἀ., χωριζομένη καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων της ὑπὸ πλείστων ὀρέων εἰς πολλὰς κακῶς συγκοινωνούσας περιοχάς, δὲν ἦτο προσφυὴς πρὸς σχηματισμὸν μειζόνων πολιτειακῶν συγκροτημάτων. Μόλις μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην ἠνώθησαν οἱ Ἀρκάδες, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν Θηβαίων, σχηματίσαντες τὸ «Κοινὸν τῶν Ἀρκάδων», μὲ κέντρον τὴν Μεγαλόπολιν, καὶ οὕτως ἀντέστησαν κατὰ τῶν ἐπανειλημμένων ἐπιθέσεων τῶν Σπαρτιατῶν. Τῷ 364 οἱ Ἀργεῖοι ἐνίκησαν τοὺς Ἠλείους καὶ ἐσύλησαν τοὺς θησαυροὺς τῆς Ὀλυμπίας, τοῦτο δὲ προεκάλεσε νέαν διάσπασιν τῶν πόλεων τοῦ «Κοινοῦ», τοῦ ὁποίου κυριώτερα μέλη ἦσαν αἱ π. Τεγέα, Μαντίνεια, Φιγάλεια, Ὀρχομενὸς καὶ Φενεός. Πολλαὶ τούτων προσεχώρησαν κατόπιν εἰς τὴν «Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν» καὶ ἡ χώρα των ἐγένετο συχνὰ πεδίον μαχῶν μεταξὺ τῆς συμπολιτείας ταύτης καὶ τῆς Σπάρτης. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν ἡ Ἀ. παρήκμασεν, ἔτι δὲ περισσότερον μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ Φράγκοι διήρεσαν αὐτὴν εἰς 5 βαρωνίας, μετέβαλον δὲ τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα. Ἀπὸ τῶν Φράγκων ἀπέσπασε τὴν Ἀ. τῷ 1330 ὁ Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος Ἀσάν. Βραδύτερον πολλοὶ Ἀλβανοὶ κατῴκησαν πολλαχοῦ τῆς χώρας, τῷ δὲ 1458 κατέλαβον αὐτὴν ὁριστικῶς οἱ Τοῦρκοι. Ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἡ χώρα ἔφθασεν εἰς ἀκμήν τινα γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας. Ὡς ἐκ τούτου ἀνεπτύχθη ἐν αὐτῇ νέον κέντρον, ἡ Τρίπολις, ἡ ὁποία κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα ἐγένετο ἀντὶ τῶν Πατρῶν ἕδρα τοῦ πασᾶ τοῦ Μωρέως. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἡ Ἀ. ἀπετέλεσε σπουδαῖον πεδίον πολεμικῶν ἐνεργειῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουσι τὰ ὀνόματα τῆς Τριπόλεως καὶ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη.

Ἡ Ἀ. ὡς ἐκ τοῦ ἀπομεμονωμένου τῆς θέσεώς της διετήρησε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐπὶ μακρὸν τὸν ἐκ ποιμένων καὶ κυνηγῶν πληθυσμόν της, διὰ τοῦτο δὲ ἐθεωρεῖτο κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς καὶ εἶτα (ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΕ΄ καὶ ΙΣ΄ αἰῶνα) ἐν τῇ εἰδυλλιακῇ βουκολικῇ ποιήσει τῆς Δύσεως ὡς χώρα τῶν πατριαρχικῶν ἠθῶν καὶ τῆς ἀφελοῦς εἰρηνικῆς ζωῆς.

Ἀρκαδίας νομός. Νομὸς κατέχων τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου, κατὰ μέγα μέρος τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας καὶ ἐκτεινόμενος ΝΑ ἐπὶ τῆς σημερινῆς Κυνουρίας ἢ Τσακωνιᾶς μέχρι τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Περιορίζεται ἀπὸ Β ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἀπὸ Δ ὑπὸ τῶν νομῶν Ἠλείας καὶ Μεσσηνίας, ἀπὸ Ν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λακωνίας καὶ ἀπὸ Α ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἔκτ. 5258 τ.χλμ., 165.150 κάτ. Χώρα ὀρεινή. Ὑψηλότερα ὄρη ὁ Πάρνων (Μαλεβὸς 1937 μ., Ψάρι 1840 μ.) παρὰ τὰ πρὸς τὴν Λακωνίαν σύνορα, τὸ Μαίναλον εἰς τὸ μέσον, ΒΔ τῆς Τριπόλεως (κορυφὴ Ἅγ. Ἠλίας 1600 μ.), τὸ Ἀρτεμίσιον ἐπὶ τῶν πρὸς τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας συνόρων (τὸ μέγιστον ὕψος 1772 μ. ἐκτὸς τοῦ νομοῦ). Κυριώτεροι ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀλφειὸς μετὰ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Ἐρυμάνθου (εἰς τὰ σύνορα πρὸς τὴν Ἠλείαν), Λάδωνος, Ἐλισσῶνος κλ. καὶ ὁ ἐν τῇ Κυνουρίᾳ ποταμὸς Τάνος. Ὁ νομὸς διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας (Γορτυνίας, Κυνουρίας, Μαντινείας, Μεγαλοπόλεως). Πρωτεύουσα ἡ *Τρίπολις*· κυριώτεραι κωμοπόλεις αἱ ἐπαρχιακαὶ πρωτεύουσαι Δημητσάνα, Λεωνίδιον, Μεγαλόπολις. Ὁ νομὸς διασχίζεται ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἄργους - Τριπόλεως - Καλαμῶν. Προϊόντα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικά, τάπητες καὶ φλανέλλαι Τριπόλεως.

Ἀρκάδιος. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 383-403, υἱὸς τοῦ Μεγ. Θεοδοσίου, γενν. 377. Ἦτο μικρόσωμος, ἀδύνατος, ἀσθενοῦς θελήσεως. Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀ. ἐκυριάρχουν ὁ Ρουφῖνος καὶ ὁ εὐνοῦχος Εὐτρόπιος, ὅστις ἐπέτυχε νὰ δώσῃ 395 σύζυγον εἰς τὸν Ἀ. τὴν Αἰλίαν Εὐδοξίαν. Ἐκ τούτων ὁ μὲν πρῶτος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Στιλίχωνος, ὁ δὲ δεύτερος ἀπεκεφαλίσθη 399. Εἰς τὴν περαιτέρω βασιλείαν τὸ κυριώτερον μέρος εἶχεν ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία.

Ἀρκαδιούπολις. Ἡ νῦν καλουμένη Λουλὲ-Βουργάς (βλ.λ.).

Ἀρκάκι. Ἐρημόνησος παρὰ τὴν Σκίαθον.

Ἀρκαλοχώρι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 550.

Ἀρκάνσας (Arkansas). 1) Ποτ. τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κύνεται ἐκ δεξιῶν εἰς τὸν Μισισιπῆν μετὰ ροῦν 320 χλμ.—2) Μία τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ὁμωνύμου ποτ. Ἔκτ. 138.132 τ.χλμ. καὶ 1.752.204 κάτ. Πρωτ. τὸ *Λίττλ-Ρόκ*.

ἀρκεβούζιον. Βλ. **ἀρκοβούζιον.**

Ἀρκεσίλαος. Σκεπτικὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Πιτάνῃ τῆς μικρασιατικῆς Αἰολίδος καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις (315-241 π.Χ.). Ἐφοίτησεν ἐν τῇ Περιπατητικῇ σχολῇ καὶ εἶτα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κράτητος ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς Μέσης Ἀκαδημίας. Συνίστα τὴν «ἐποχήν», τ.ἐ. τὴν ἀποφυγὴν πάσης ὡρισμένης κρίσεως περὶ οἱουδήποτε πράγματος.

Ἀρκεσίλαος. Ὄνομα 4 βασιλέων τῆς Κυρήνης κατὰ τὸν 7ον καὶ τὸν Ε΄ π.Χ. αἰῶνα.

Ἀρκεσίνη ἢ **Κάτω Μεριά.** Ἔδρα κοιν. τῆς νήσου Ἀμοργοῦ, ἐπαρχ. Θήρας (Κυκλάδων). Κάτ. 417.

ἄρκευθος (ἡ· juniperus). Γένος καλλωπιστικῶν καὶ δασικῶν κωνοφόρων, θάμνων ἢ δένδρων, παρουσιαζόντων ὁμοιότητα πρὸς τὴν κυπάρισσον. Ἐν Ἑλλάδι ὀνομάζονται κν. *ἀγριοκυπάρισσα* καὶ *κέδροι*, εἰ καὶ διαφέρουσι πολὺ τῆς πραγματικῆς κέδρου, ἥτις δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἑλληνικὴν χλωρίδα. Τῆς *ἀ. τῆς κοινῆς* οἱ μικροὶ κῶνοι ἔχουσιν ἰσχυρὰν βαλσαμικὴν ὀσμὴν καὶ ἀρωματικὴν καὶ γλυκάζουσαν γεῦσιν, περιέχουσιν αἰθέριον ἔλαιον ἔχον διουρητικὰς ἰδιότητας. Εὐδοκιμοῦσιν ἐπὶ ἀμμωδῶν, ἀγόνων καὶ πετρωδῶν ἐδαφῶν.

Ἀρκίτσα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 476.

ἀρκοβούζιον ἢ **ἀρκεβούζιον.** Μεσαιωνικὸν πο-

λεμικόν ὅπλον, ἡ βαλλιστρίς (βλ.λ.). ‖ Τὸ ἀρχαιότερον τῶν φορητῶν πυροβόλων ὅπλων, ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθε τὸ τυφέκιον.

Ἄρκολε. Ἰταλικὸν χ. παρὰ τὴν Βερώναν. Ἐνταῦθα 15-17.11.1795 νικηφόρος τοῦ Ναπολέοντος μάχη κατὰ τῶν Αὐστριακῶν.

Ἀρκονήσια. Δύο νησίδες ἀκατοίκητοι παρὰ τὴν Σκίαθον.

ἀρκοσόλιον. Τάφος ἐκ σηκοῦ κατεσκευασμένου ἐντὸς τῶν τοιχωμάτων καὶ ἐπιστεγαζομένου ὑπὸ τοξοειδοῦς θόλου, συνήθης εἰς τὰς χριστιανικὰς κατακόμβας.

Ἀρκοσόλιον

ἀρκούδα (ἡ). Ἡ ἄρκτος (βλ.λ.).

Ἀρκούδαινα. Χ. ἐπαρχ. Ρεθύμνης. Βλ. **Ἀρχοντική.**

Ἀρκούδι. Νησὶς μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Λευκάδος. 4,6 τ.χλμ.

Ἀρκουδοχώρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βεροίας. Κάτ. 512.

ἀρκτίδαι (ursidæ). Ὁμοιογένεια σαρκοφάγων θηλαστικῶν. Ἔχουσι σῶμα κονδροειδὲς μετὰ ποδῶν πενταδακτύλων καὶ ρύγχους προέχοντος, ἀλλ' οὐχὶ ὀξέος, κατασκευὴν δὲ ὀδόντων κατάλληλον πρὸς βρῶσιν ζωϊκῆς ἀλλὰ καὶ φυτικῆς τροφῆς. Βαδίζοντα στηρίζονται ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν (πελματοβάμονα ζῷα) καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν τρέχουσι ταχέως καὶ ἀθορύβως ὡς τὰ δακτυλοβάμονα.

Ἀρκτικὸς ὠκεανὸς ἢ **Β. Παγωμένος ὠκεανὸς** ἢ **Β. πολικὴ θάλασσα.** Ἡ ἀπὸ τοῦ Β. πόλου μέχρι τοῦ πολικοῦ κύκλου θαλασσία ἔκτασις, ἡ περιβαλλομένη ὑπὸ τῶν ἄκτῶν τῆς Εὐρώπης, Ἀμερικῆς καὶ Ἀσίας. Ὑπὸ τῶν πλείστων γεωγράφων σήμερον θεωρεῖται μέρος τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἔκτ. 12.382.650 τ.χλμ., βάθος 4000-5000 μ.

Ἀρκτῖνος ὁ Μιλήσιος. Ποιητὴς τοῦ Η΄ π.Χ. αἰῶνος ἀνήκων εἰς τὸν ἐπικὸν κύκλον. Ἔργον του ἡ «Αἰθιοπίς», ἔπος ἀπολεσθέν, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει συνέχειαν τῆς Ἰλιάδος.

ἄρκτιον. Γένος συνθέτων φυτῶν. *Ἀ. τὸ μεῖζον* καὶ *ἀ. τὸ μικρόν* εἶνε διετεῖς πόαι φυόμεναι ἐν Ἑλλάδι καὶ ὀνομαζόμεναι κν. *πλατομαντίλες* καὶ *κολλητσίδες*. Ἡ σαρκώδης ρίζα τοῦ πρώτου ἔχει ἰδιότητας διουρητικὰς καὶ καθαρτικὰς τοῦ αἵματος.

ἀρκτοκήβος. Γένος ἡμιπιθήκων ἐκ τῶν λεμουριδῶν, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος. Μῆκος σώματος 25-38 ἑκστ. Ζῇ ἐν Καλαβάρῃ.

ἀρκτοκόμκρος. Βλ. **ἀρκτοστάφυλος.**

ἀρκτόμυς (ὁ). Γένος τρωκτικῶν ἐκ τῶν σκιουριδῶν. Μύες μεγαλόσωμοι, μήκους μέχρι 50 ἑκστμ. *Ἀ. ὁ ὀρεινὸς* μὲ τρίχωμα πυκνὸν καὶ μακρόν, καστανομέλαν ἐπὶ τῆς ράχεως, κατέρυθρον ἐπὶ τῆς κοιλίας, ζῇ εἰς τὰ Καρπάθια, τὰ Πυρηναῖα καὶ τὰς Ἄλπεις κατ' ἀγέλας.

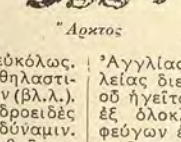

Ἄρκτος

ἀρκτοπίθηκος. Ὁμοιογένεια πιθήκων τῆς Ν. Ἀμερικῆς, διακρινομένων ἰδίως ἐκ τῶν δακτύλων των, οἱ ὁποῖοι, ἐξαιρουμένου τοῦ ἀντίχειρος, φέρουσιν ὄνυχας ἁρπακτικούς. Οἱ ἀ. ἐξημεροῦνται εὐκόλως.

ἄρκτος (ἡ· ursus). Γένος σαρκοφάγων θηλαστικῶν ζῴων τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἀρκτιδῶν (βλ.λ.). Διακρίνονται διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ χονδροειδὲς τοῦ σώματος καὶ τὴν τεραστίαν μυϊκὴν δύναμιν. Ἔχουσι τὴν ἱκανότητα ὄχι μόνον νὰ ὀρθοῦνται ἐπὶ τῶν δύο ὀπισθίων ἄκρων, ἀλλὰ καὶ νὰ βαδίζωσιν ὀπωσδήποτε ἐπ' αὐτῶν, χρησιμοποιοῦντα τὰ πρόσθια, ὅπως περιβάλωσι καὶ συσφίγξωσι τὸν ἐχθρὸν ἢ τὸ θῦμα. Ἐπίσης δύνανται ν' ἀναρριχῶνται εὐκόλως ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐπὶ τῶν κρημνῶν. Ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἰδιαζόντως ἀνεπτυγμένην ἔχουσι τὴν ἀκοήν. Ἡ κατασκευὴ τῶν ὀδόντων ὑποδηλοῖ ζῷα δυνάμενα νὰ τρέφωνται ἐκ παντοίας ζωϊκῆς καὶ φυτικῆς τροφῆς. Τὸν χειμῶνα ὑποπίπτουσιν εἰς νάρκην διαρκοῦσαν 3-4 μῆνας εἰς τὰ πολὺ ψυχρὰ κλίματα καὶ ὀλίγας μόνον ἑβδομάδας εἰς τὰ ἡπιώτερα. Τὸ πυκνόμαλλον δέρμα των προφυλάσσει αὐτὰς ἀπὸ τῆς ψύξεως, τὸ δὲ παχὺ στρῶμα τοῦ λίπους, ὅπερ ἐναποταμιεύουσιν ὑπὸ τὸ δέρμα, καταναλίσκεται πρὸς θρέψιν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς νάρκης. *Ἄ. ἡ κοινὴ* ἢ *καστανόχρους*, μήκους 1,5-1,9 μ., ὕψους 1-1,25 καὶ βάρους 400 χλγμ., ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου μόνον ὅταν προσβάλλεται· ἐξημερουμένη μανθάνει χορὸν καὶ διάφορα παιγνίδια. Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀσία πρὸς Β τῶν Ἰμαλαΐων εἶνε ἡ πατρὶς αὐτῆς. Σήμερον εὑρίσκεται ἐν Εὐρώπῃ μόνον ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, τῶν Πυρηναίων, τῶν Καρπαθίων, τῶν Βαλκανίων καὶ εἰς τὰ ἑλώδη δάση τῆς Ρωσίας. *Ἄ. ἡ συριακὴ* διακρίνεται ἐκ τοῦ μακροῦ τριχώματος, ὅπερ εἰς τὰ ἀνήλικα ζῷα ἔχει χρῶμα μᾶλλον λευκόν. Ἀπαντᾷ ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ, ἰδίως εἰς τὸ ὄρος Λίβανον. *Ἄ. ἡ φαιὰ* τῆς Β. Ἀμερικῆς εἶνε τὸ ἀγριώτερον σαρκοφάγον ζῷον. Ἔχει μῆκος μέχρι 2,40 μ. καὶ βάρος 450 χλγμ. *Ἄ. ἡ μαλαϊκὴ* εἶνε πολὺ μικροτέρα τῶν ἄλλων καὶ ἔχει δέρμα μέλαν στιλπνόν. Ζῇ εἰς τὰς νήσους Σουμάτραν καὶ Βόρνεον. Ἡ *λευκὴ* ἢ *πολικὴ ἄρκτος* ἔχει πέλματα τριχωτά, τὸν λαιμὸν μακρόν, ὦτα σμικρότατα, χρωματισμὸν χιονόλευκον, μῆκος μέχρι 3 μ. καὶ βάρος 800 χλγρ. Ζῇ εἰς τὰς πολικὰς χώρας, κολυμβῶσα εὐχερῶς εἰς τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ καὶ τρέχουσα εὐκόλως ἐπὶ τοῦ πάγου, τρεφομένη δὲ κυρίως ἐκ φωκῶν καὶ ἰχθύων. Τὸ κρέας της τρώγεται· ἰδίως τὸ λίπος της χρησιμοποιεῖται ὡς θρεπτικὴ καὶ θερμαντικὴ οὐσία.

Ἄρκτος. Ὄνομα δύο ἀστερισμῶν παρὰ τὸν Β. πόλον. Ὁ ἀστερισμὸς τῆς *Μεγάλης Ἄ.* ὀνομάζεται ἐπίσης *Ἅμαξα* καὶ *Ἑλίκη*, ὡς περιστρεφόμενος περὶ τὸν πόλον καὶ εὑρισκόμενος διὰ τὴν Ἑλλάδα διαρκῶς ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα. Κοινῶς λέγεται *Κιβωτὸς τοῦ Νῶε*, *Ἁμάξι τοῦ Δαυΐδ*, *Κάραβος*, *Ἀλετροπόδι*, *Συμπεθεριό* καὶ *Ἑπταπάρθενος χορός*. Ἀποτελεῖται κυρίως ἐξ ἑπτὰ ἀστέρων, ὧν οἱ ἓξ εἶνε δευτέρου μεγέθους καὶ εἰς τρίτου. Ὁ ἀστερισμὸς τῆς *Μικρᾶς Ἄ.* ἐκαλεῖτο *Φοινίκη* καὶ *Κυνόσουρα*. Ἀποτελεῖται κυρίως ἐξ ἑπτὰ ἀστέρων· ἐκ τούτων ὁ τελευταῖος τῆς οὐρᾶς εἶνε ὁ *πολικὸς ἀστήρ*, κν. *ἄστρο τῆς Τραμουντάνας* καὶ *ἄστρο τῆς Κλαδευτήρας (βλ. σχ. ἔναντι)*.

ἁρμάδα (ἱσπαν.). Πολεμικὸς στόλος. ‖ Εἰδικῶς ἡ *ἱσπανικὴ ἁ.*, ὁ ἐξ 160 πλοίων στόλος τὸν ὁποῖον ἔστειλε 1588 ὁ Φίλιππος Β' τῆς Ἱσπανίας ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας καὶ ὁ ὁποῖος ὑποστὰς πολλὰς ἀπωλείας διεσκορπίσθη ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, οὗ ἡγεῖτο ὁ Κάρολος Χάουαρδ, καὶ κατεστράφη ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ὑπὸ ἰσχυρᾶς τρικυμίας φεύγων ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ.

Ἀρμανιάκ (Armagnac). Ἀρχαία περιοχὴ τῆς Γαλλίας, μέρος τῆς Γασκώνης, περιλαμβανομένη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν νομὸν τοῦ Ζέρ. Βλ. καὶ **Ἀρμανιάκοι.**

Ἀρμανιάκοι (Armagnacs). Οἱ μισθοφόροι τοῦ

κόμιτος τοῦ Ἀρμανιὰκ καὶ γενικώτερον τὸ κόμμα τοῦ δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης, τοῦ ὁποίου εἰς τῶν ἀρχηγῶν ὑπῆρξεν ὁ κόμις καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἐπὶ Καρόλου Ζ' καὶ Καρόλου Ζ' ἠρήμωσε τὴν Γαλλίαν διὰ τῶν ἀγώνων του ἐναντίον τῶν Βουργουνδίων. Αἱ λ. Ἀ. καὶ Βουργούνδιοι ἔχουσιν ἀπομείνει ἐν Γαλλίᾳ ἐν τῇ σημασίᾳ τῶν ἀδιαλλάκτων ἐχθρῶν.

Ἄρμανσπεργ (Ἰωσὴφ κόμις Armansperg). Βαυαρὸς πολιτικὸς (1787-1853), ἐλθὼν μετὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διεχειρίσθη τὴν ἀντιβασιλείαν ὡς «γενικὸς ἐπόπτης», Φεβρ. 1833-Φεβρ. 1834, καὶ ἐκυβέρνησε σχεδὸν ἀπολυταρχικῶς τὴν χώραν ὡς πρωθυπουργός. Θελήσας νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν κατέστη μισητὸς παρὰ τῷ λαῷ. Τῷ 1837 ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Μόναχον παυθεὶς διὰ τῆς προσωπικῆς ἐπιβολῆς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Α', πατρὸς τοῦ Ὄθωνος.

Ἄρματα (πρώην *Ἁρμάτοβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 198.

ἁρματοδρομία. Ἀγὼν ἁρμάτων συρομένων ὑπὸ δύο ἢ τεσσάρων ἵππων ἢ ἡμιόνων, συνηθέστατος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἰδίως κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Οἱ Ρωμαῖοι ἐκληρονόμησαν τὸ πάθος διὰ τὰς ἁρματοδρομίας, αἵτινες ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἔπειτα ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει ἀπέβησαν ἐθνικὸν ἀγώνισμα.

ἁρματολός (τ.ἐ. ἄνθρωπος τῶν ὅπλων). Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκαλοῦντο οὕτω φρουροὶ τῆς ὑπαίθρου χώρας, προστατεύοντες τοὺς κατοίκους κατὰ τῶν κλεφτῶν. Ἀμοιβὴ αὐτῶν ἦτο ἡ φορολογία τῶν προστατευομένων. Ἡ περιοχὴ ἐφ' ἧς ἐξετείνετο ἡ φρούρησις αὐτῶν ἐκαλεῖτο *ἁρματολίκι*. Ἡ ἀστασία ὅμως τῶν πραγμάτων ἦτο τοιαύτη ὥστε πολλάκις κλέφτης νὰ ζητήσῃ διὰ λόγους τινὰς νὰ διορισθῇ ἁ. καὶ ὁ. τις νὰ ἀφήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ νὰ γίνῃ κλέφτης. Ἀμφότεραι αἱ τάξεις αὗται ὡς ἐξῆσκημέναι εἰς τὰ ὅπλα παρέσχον σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Ἀρματωλικόν (πρώην *Μπούκουρον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 368.

ἀρματωσιά. Ἡ πανοπλία. ‖ *(Ναυτ.)* Τὰ ἄρμενα καὶ ἡ ἐξαρτία πλοίου· ἐπίσης τὸ σύνολον τῶν τροχίλων, σχοινίων, ψελίων κλ. τῶν ἀποτελούντων μέρος κεραίας, ἐπιστηλίου, ἱστοῦ κλ.

ἀρμελαύσιον (λατ. armelausia). Εἶδος στρατιωτικοῦ ἱματίου παρὰ Βυζαντινοῖς.

ἄρμενα. Βλ. **ἄρμενο(ν).**

Ἀρμενάδες. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας. Κάτ. 356.

Ἀρμένης Βράϊλας. Βλ. Βράϊλας **Ἀρμένης.**

Ἀρμενία. Χώρα τῆς Δυτικῆς Ἀσίας, μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, περὶ τὰς πηγὰς τῶν ποτ. Εὐφράτου, Τίγρητος, Κύρου καὶ Ἀράξη. Ἐν γένει ἡ ὀρεινὴ αὕτη χώρα ἔχει ἐκτεταμένα ὀροπέδια (ὕψους 800-2000 μ.), ὀροσειρὰς ὕψ. 3-4000 μ. καὶ κορυφὰς μέχρι 5136 μ. (Μέγα Ἀραράτ), πολλὰς δὲ λίμνας (Βάν, Οὐρμία, Γόκτσα). Κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων, Περσῶν, Ρώσων, Τουρκομάνων καὶ Κούρδων. Σήμερον ἡ Ἀ. εἶνε πολιτικῶς διῃρημένη. Τὸ ΝΔ. τμῆμα, μὲ σημαντικὰς πόλεις τὸ Ἐρζεροὺμ καὶ τὸ Βάν, ἀνήκει εἰς τὴν Τουρκίαν, τὸ δὲ ΒΑ. τμῆμα εἶνε σοσιαλιστικὴ σοβιετικὴ δημοκρατία (ἐμβ. 29.964 τ.χλμ., 881.000 κάτ., πρωτ. *Ἐριβάν*, ἀποτελεῖ δὲ ἡ δημοκρατία αὕτη μέρος τῆς Ὑπερκαυκασίας), καὶ τέλος τὸ ΝΑ. μέρος ἀνήκει εἰς τὴν Περσίαν μὲ κυριωτέραν πόλιν τὴν Ταυρίδα.

Ἱστορία. Τὸ πάλαι ἡ Ἀ. ἀπετέλει μέρος τοῦ Περσικοῦ κράτους, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου περιῆλθεν εἰς τοὺς Σελευκίδας. Ἀπὸ τοῦ 190 π.Χ. ὑπῆρχον δύο ἁρμενικὰ κράτη. Ἡ *Μεγάλη Ἀ.*, τὸ πέραν τοῦ Εὐφράτου μεγαλύτερον τμῆμα, εἶχε βασιλεῖς τοὺς Ἀρσακίδας, ἐγένετο δὲ ὕστερον ρωμαϊκὴ ἐπαρχία. Τῷ 885 ἐσχηματίσθη ἐκεῖ τὸ ἀνεξάρτητον κράτος τῶν Βαγρατιδῶν. Τῷ 1242 κατέλαβον αὐτὸ οἱ Μογγόλοι καὶ τῷ 1472 οἱ Πέρσαι, ἀλλὰ τὸ δυτικὸν αὐτοῦ μέρος περιῆλθε τῷ 1522 εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ τὸ ἀνατολικὸν κατέλαβον τῷ 1828 καὶ 1878 οἱ Ρῶσοι. Ἡ *Μικρὰ Ἀ.* προσηρτήθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Τιγράνου καὶ ὕστερον εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν καὶ ἀνῆκε κατόπιν εἰς τὸ Βυζαντινόν· κατέστη ὑπὸ τοὺς Βαγρατίδας τῷ 1080 ἀνεξάρτητος, κατελήφθη 1403 ὑπὸ Τουρκομάνων, 1503 ὑπὸ Περσῶν καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν Ὀσμανιδῶν. Περὶ τὸ τέλος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀπεσπάσθη ἡ ὑπὸ τοὺς Ρώσους Ἀρμενία ἀπὸ τῆς Ρωσίας, τῷ δὲ 1922 ἐπῆλθεν ἡ ὡς ἄνω μνημονευθεῖσα διαίρεσις καὶ ἡ ἵδρυσις τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας Ἀ.

Ἀρμένιαι πύλαι. Στενωπὸς ἐν τῇ ἀρχ. Ἀρμενίᾳ, 210 χλμ. Β τῆς Θαψάκου.

Ἀρμένιοι. Ὁ ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων τὴν Ἀρμενίαν κατοικῶν λαός. Ἀνήκει εἰς τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴν οἰκογένειαν. Τὰ ὀνόματα Ἀρμενία καὶ Ἀρμένιοι εἶνε μεταγενέστερα. Οἱ Ἀ. ὠνόμαζον ἑαυτοὺς ἀνέκαθεν Χαΐχ καὶ ἀνῆγον τὸ γένος των εἰς τὸν Χαΐκ, υἱὸν τοῦ Ἰαπετοῦ. Ἡ ἀρμενικὴ γλῶσσα γράφεται διὰ ἰδίου ἀλφαβήτου ἐκ 36 γραμμάτων, συγγενεύει δὲ πολὺ πρὸς τὴν ἑλληνικήν. Ἡ κλασσικὴ τῶν Ἀ. φιλογονία ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Δ'-Ε' μ.Χ. αἰῶνος διὰ μεταφράσεων τῆς Ἁγίας Γραφῆς (τοῦ Μεσρὼβ καὶ τοῦ Σαχάκ), συνίστατο δὲ κυρίως ἐκ θεολογικῶν καὶ ἱστορικῶν ἔργων, ὧν ὁ σπουδαιότερος ἀντιπρόσωπος ὑπῆρξε Μωϋσῆς ὁ Χωρηνός. Ποίησιν πλουσίαν καὶ σημαντικὴν δὲν ἔχουσιν οἱ Ἀ. πλὴν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων κ.τ.τ. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἀνεπτύχθη φιλολογικὴ ζωή (ὁ μυθιστοριογράφος Χατσατοὺρ Ἀβοβιάν, ὁ λυρικὸς Σεμπάτ Σάχ-Ἀζίζ). Ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία ἱδρύθη περὶ τὸ 300 ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ, διὸ καὶ λέγεται «Γρηγοριανή». Τὸ δόγμα αὐτῆς εἶνε μονοφυσιτικόν, ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν ὅμως καὶ τοὺς τύπους τῆς λατρείας ὁμοιάζει πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν· ἔχει ἀρχηγοὺς τὸν «Καθολικὸν τοῦ Ἐτσμιατζὶν» καὶ πατριάρχας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἱερουσαλήμ. Ὑπάρχει καὶ ἰδία Ἐκκλησία ἡνωμένη μετὰ τῆς Δυτικῆς καὶ ἀναγνωρίζουσα τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ Πάπα· πολλοὶ τῶν Ἀρμενοκαθολικῶν τούτων ζῶσιν ἐν Πολωνίᾳ, Ρωσίᾳ κ.ἀ., τινὲς δὲ καὶ ἐν Ἑλλάδι.

Ἀρμένιον (πρώην *Γκαρλί*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 642.

Ἀρμένοι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Χανίων). Κάτ. 779.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 383.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σητείας (Λασηθίου). Κάτ. 428.

Ἀρμενοί. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 480.

ἄρμενο(ν). Ἱστίον πλοίου. Συνήθ. εἰς τὸν πληθ.

τὰ ἄρμενα, τὰ ἱστία μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων καὶ κεραιῶν αὐτῶν, ἡ ἁρματωσιά.

Ἀρμενόπουλος (Κωνσταντῖνος). Βυζαντῖνος νομικός (1320-1383). Ἀνώτατος κριτὴς τῆς Θεσσαλονίκης, συντάκτης τῆς *Ἐξαβίβλου* συνόψεως τῶν «Βασιλικῶν», ἥτις ὡρίσθη τῷ 1823 ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου ὡς ἀστικὸς κῶδιξ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀρμενοχώριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 1045.

Ἀρμένσκον. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. **Ἄλωνας.**

ἀρμίδι (τό) καὶ **ἀρμιθιά** (ἡ). Βλ. **ὁρμιὰ** καὶ **ὁρμίδιον.**

Ἀρμινιανοί. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ὁλλανδοῦ θεολόγου Ἀρμινίου (βλ.λ.).

Ἀρμίνιος. Ἡγεμὼν τῶν Χερούσκων (18 π.Χ.-19 μ.Χ.). Ἐνίκησε 9 μ.Χ. τὰς ὑπὸ τὸν Βάρον ρωμαϊκὰς λεγεῶνας ἐν τῷ Τευτοβουργίῳ δρυμῷ. Ἐδολοφονήθη ὡς δῆθεν ἐπιζητήσας νὰ κατακτήσῃ τὸ βασιλικὸν στέμμα. Θρυλικὸς παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Χέρμαν*.

Ἀρμίνιος (Ἰάκωβος Arminius). Ὁλλανδὸς προτεστάντης θεολόγος (1559-1609), ἱδρυτὴς τῆς αἱρέσεως τῶν *Ἀρμινιανῶν*, μὴ δεχομένης τὸ ἐπίσημον Καλβινικὸν δόγμα, καθ' ὃ ἡ θεία δύναμις ὁρίζει ἐκ τῶν προτέρων τὴν τύχην ἑκάστου ἀνθρώπου—αἰωνίαν ζωὴν ἢ αἰωνίαν κόλασιν—μὴ ἐξαρτωμένην ἐκ τῶν κακῶν ἢ ἀγαθῶν αὐτοῦ ἔργων. Ἡ αἵρεσις, ἥτις ἔχει ὀπαδούς τινας ἀκόμη καὶ σήμερον, ἐπολεμήθη ὑπὸ τῶν Γωμαριστῶν, ὀπαδῶν τοῦ Γωμάρου ἢ Χόμαρ.

Ἀρνικὴ ἡ ὀρεινή

Ἁρμόδιος καὶ **Ἀριστογείτων.** Δύο Ἀθηναῖοι λεγόμενοι «τυραννοκτόνοι». Ἐφόνευσαν 514 π.Χ. τὸν υἱὸν τοῦ Πεισιστράτου Ἵππαρχον, τύραννον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος ἐφονεύθη ἐπὶ τόπου εὐθὺς μετὰ τὴν πρᾶξιν, ὁ δὲ δεύτερος κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ἱππίου. Αἱ δημοκρατικαὶ Ἀθῆναι ἐτίμων αὐτοὺς βραδύτερον ὡς ἐθνικοὺς τῶν ἥρωας.

Ἁρμόλια. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Χίου. Κάτ. 674.

ἁρμονία. Ὀρθὴ σχέσις ἢ ἀναλογία τῶν μερῶν πρὸς τὸ ὅλον. ‖ *(Ἀκουστ.)* Ἡ σχέσις ὕψους δύο ἢ περισσοτέρων φθόγγων, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ σύγχρονος ἀκρόασις αὐτῶν γεννᾷ εὐχάριστον συναίσθημα. ‖ *(Μουσ.)* Κλάδος τῆς μουσικῆς ἀσχολούμενος μὲ τὸν τεχνικὸν συνδυασμὸν καὶ τὴν τεχνικὴν συναρμογὴν διαφόρων ταυτοχρόνως παραγομένων ἤχων. ‖ *(Ἀνατ.)* Τρόπος συνδέσεως ὀστῶν διὰ ραφῆς καθ' ὃν αἱ συναπτόμεναι ἐπιφάνειαι εἶνε λεῖαι καὶ εὐθεῖαι, ὡς π.χ. τῶν ρινικῶν ὀστῶν.

Ἁρμονία. *(Μυθολ.)* Θυγάτηρ τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης.

ἁρμόνιον (τό). Μουσικὸν ὄργανον ἔχον σειρὰν πλήκτρων ὡς τὸ κλειδοκύμβαλον ἢ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον καὶ παράγον τὸν ἦχον δι' ἐναποταμιευμένου ἀέρος ἐκρέοντος, ἅμα τῇ καταβιβάσει ἑκάστου τῶν πλήκτρων, δι' ἀντιστοίχου μικροῦ ἀνοίγματος καὶ θέτοντος εἰς παλμικὴν κίνησιν τὴν παράγουσαν τὸν ἀντίστοιχον φθόγγον γλωττίδα, ἡ ὁποία κραδαίνεται οὕτω καὶ ἀποδίδει τοῦτον.

ἁρμοράκια. Τὸ φυτὸν κοχλιαρία, κν. **κράνος** (χράνος).

Ἀρμορική (Armorique). Κελτικὸν ὄνομα τμήματος τῆς Γαλατίας, τὸ ὁποῖον συμπίπτει περίπου πρὸς τὴν παλαιὰν ἐπαρχίαν τῆς Βρεττάνης.

ἁρμοστής. Ὁ ἐξ ὀνόματος κυριάρχου κράτους κυβερνῶν ξένην χώραν ὑποτελῆ, στρατιωτικῶς κατεχομένην ἢ ἡμιαυτόνομον, ὑπὸ προστασίαν ἢ ὑπὸ ἐντολὴν διατελοῦσαν. ‖ Ἐπίσης, ὁ πολιτικὸς καὶ διπλωματικὸς πληρεξούσιος ἐμπολέμου κράτους παρὰ τῇ κυβερνήσει συνθηκολογήσαντος καὶ ὑποταγέντος ἐχθροῦ. ‖ *(Ἀρχαιολ.)* Ἁρμοσταὶ ἐκαλοῦντο οἱ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων πεμπόμενοι εἰς τὰς ὑποτεταγμένας εἰς αὐτοὺς πόλεις πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ τηρῶσιν αὐτὰς εἰς ὑποταγὴν καὶ καταλύωσι τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα, ἱδρύωσι δὲ ὅμοια τῷ λειτουργοῦντι ἐν Σπάρτῃ.

ἁρμότμητος ἢ **ἁρμότομος.** Ὀρυκτὸν ἐκ τῶν ζεολίθων, κρυσταλλούμενον εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα, ἄχρουν μέχρι λευκοῦ.

Ἀρμουτσή. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Μεγάλη Βρύση.**

Ἀρμπανάκι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 194.

Ἀρμπουρ. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Κορωνούδα.**

Ἀρμστρογκ (Γουλιέλμος Armstrong). Ἄγγλος μηχανικός, κατασκευαστὴς πυροβόλων (1810-1900). Ἐφεῦρεν ἴδιον σύστημα ραβδωτοῦ ὀπισθογεμοῦς πυροβόλου εἰσαχθέντος εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατόν. Ἐπίσης κατεσκεύασεν ἐκρηκτικὸν μῖγμα ἐκ χλωρικοῦ καλίου καὶ ἀμόρφου φωσφόρου, κατ' ἐξοχὴν εὔφλεκτον.

ἁρμυρήθρα, ἁρμυρίχι. Βλ. **ἁλμυρήθρα** καὶ **ἁρθροκνήμη.**

Ἄρνα. *(Ἀρχ.)* Βλ. **Ἄρνη.**

Ἄρνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 813.

Ἀρνκία (πρώην *Λιαρίγκοβα*). Πρωτ. ὁμωνύμου ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἕδρα κοιν. Κάτ. 2402. Ἡ ἐπαρχία, καταλαμβάνουσα τὸ Α. τμῆμα τῆς Χαλκιδικῆς, ἔχει 18.620 κατ.

ἀρνακούτης (ὁ). Εἶδος θεσσαλικοῦ σίτου.

Ἀρναούτης (τουρκ. **ἀρναούτ**). Ὁ Ἀλβανός, ἰδίᾳ ὁ ἐκ τῆς Ἄνω Ἀλβανίας.

Ἄρνεμ (Arnhem). Π. τῆς Ὁλλανδίας ἐπὶ τοῦ Ρήνου. Κάτ. 75.443.

Ἄρνη. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ἄνδρου. Κάτ. 125.

Ἄρνη καὶ **Ἄρνα** (ἡ· ἐκ τοῦ *ἀρνοῦμαι*). Κατὰ τὴν δοξασίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τόπος ἐν τῷ Ἅδῃ, ὅπου ῥέει ἡ «βρύση τῆς ἀρνησιᾶς»· ἐκ ταύτης πίνουσαι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀποθνησκόντων λησμονοῦσι τὰ τοῦ ἄνω κόσμου καὶ ἀρνοῦνται οἰκείους καὶ φίλους. Βλ. καὶ *Λήθη*.

ἀρνησιδικία. Τὸ νὰ ἀρνῆται ὁ δικαστὴς νὰ δικάσῃ ὡρισμένην ὑπόθεσιν. Ἐπισύρει τὴν ἀγωγὴν κακοδικίας.

ἀρνησικυρία. Τὸ ἀρνεῖσθαι τὴν ἐπικύρωσιν πράξεώς τινος, δικαίωμα ὃ ἐκ τοῦ νόμου ἔχουσιν ὡρισμένα ἀνώτατα πρόσωπα νὰ ἀρνῶνται τὴν διὰ τῆς ὑπογραφῆς των ἐπικύρωσιν νόμου τινὸς ἢ ἀποφάσεως.

ἀρνητικὰ μόρια. *(Γραμμ.)* Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου σημαίνοντα ἄρνησιν: *οὐ, οὐχί, μή* κλ.

ἀρνητικὴ εἰκών. *(Φωτογρ.)* Ἡ κατὰ τὴν φωτογράφησιν λαμβανομένη πρώτη εἰκών, εἰς ἣν αἱ σκιεραὶ θέσεις τῶν ἀντικειμένων παρουσιάζονται μᾶλλον διαφανεῖς, ἐνῷ ἀντιθέτως αἱ φωτειναὶ ἐμφανίζονται μελαναὶ καὶ ἀδιαφανεῖς.

ἀρνητικὸς ἀριθμός. *(Μαθημ.)* Ὁ σημαίνων τὴν διαφορὰν δύο ἀριθμῶν, ὅταν ὁ μειωτέος εἶνε μεγαλύτερος τοῦ ἀφαιρετέου, οἷον 6—9. Οἱ ἀρνητικοὶ ἀριθμοὶ παρίστανται διὰ τῶν κοινῶν ἀριθμητικῶν ψηφίων τιθεμένου πρὸ αὐτῶν τοῦ σημείου —, καθιστῶσι δὲ τὴν ἀφαίρεσιν πάντοτε δυνατήν. Οὕτω 6—9=—3.

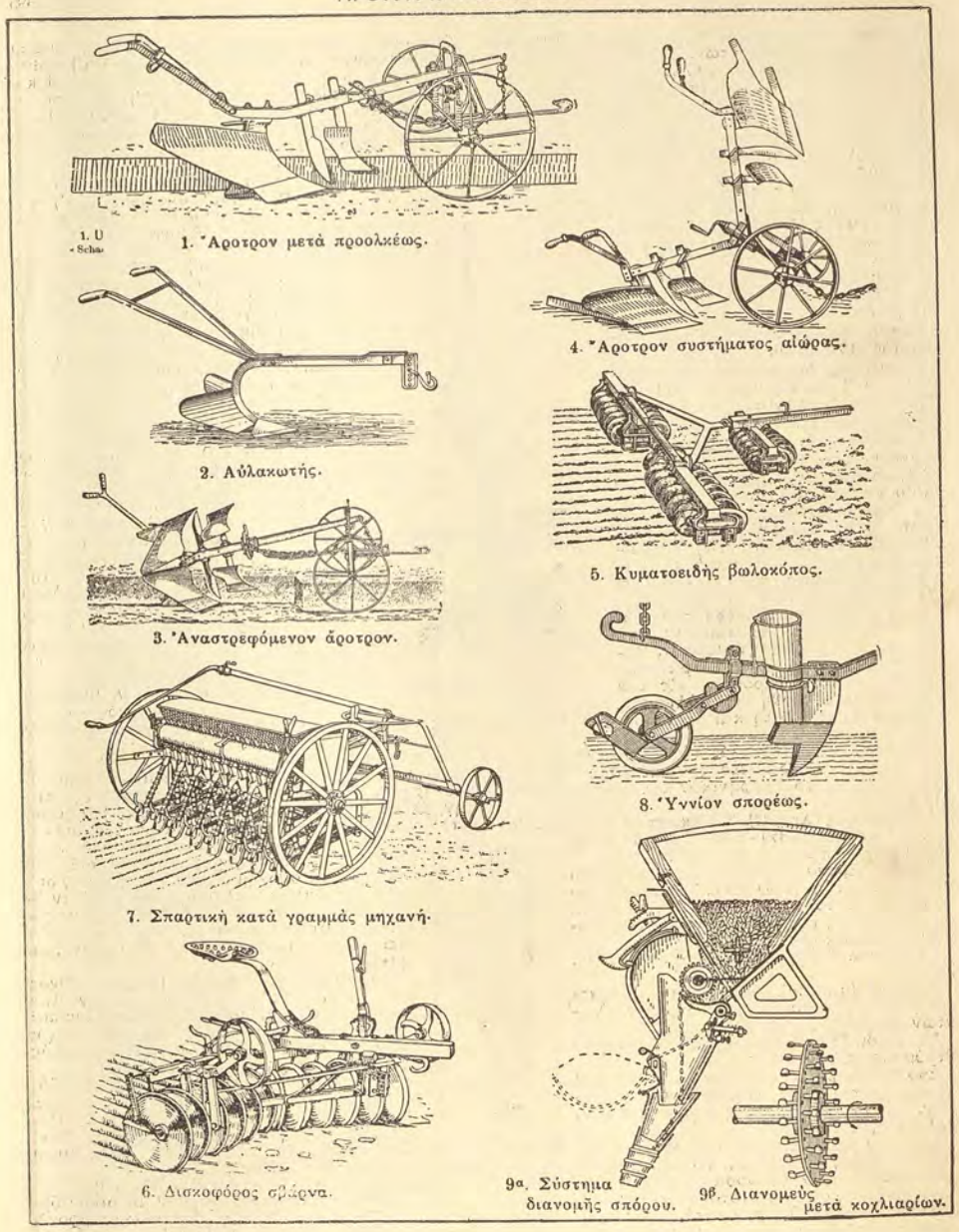

1. Ἄροτρον μετὰ προολκέως.

4. Ἄροτρον συστήματος αἰώρας.

2. Αὐλακωτής.

5. Κυματοειδὴς βωλοκόπος.

3. Ἀναστρεφόμενον ἄροτρον.

8. Ὑννίον σπορέως.

7. Σπαρτικὴ κατὰ γραμμὰς μηχανή.

6. Δισκοφόρος σβάρνα.

9α. Σύστημα διανομῆς σπόρου.

9β. Διανομεὺς μετὰ κοχλιαρίων.

ἀρνικὴ ἡ ὀρεινή (arnica montana). Πολυετὲς φυτὸν ἐκ τῶν συνθέτων. Ἔχουσιν ἰδιότητας ἰσχυρῶς τονωτικὰς ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τῆς κυκλοφορίας, ἀντιπυρετικάς, διουρητικὰς καὶ ἐφιδρωτικάς, ἀλλὰ καὶ τοξικάς· εἰς μεγάλην δόσιν προκαλοῦσι κωλικούς, ἐμέτους καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Χρησιμεύουσι πρὸς παρασκευὴν φαρμάκων ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς χρήσεως.

Ἄρνιμ (Ἄχιμ φὸν Arnim). Γερμανὸς ρωμαντικὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος (1781-1831). Ἔγραψεν: «Οἱ φύλακες τοῦ Στέμματος» κ.ἄ. Βλ. καὶ *Βεττίνα*.

Ἄρνισσα (πρώην *Οστροβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐδέσσης. Κάτ. 1289. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Λίμνη.

Ἀρνιωτάκης (Μιχαήλ). Ἕλλην ἠθοποιός (1846-1910).

Ἀρνόβιος. Διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς ἐν Νουμιδίᾳ περὶ τὸ 300 μ.Χ. Ἔγραψεν ἀπολογίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ «Adversus nationes».

ἀρνόγλωσσον. Φυτόν. Βλ. **πλαντάγινον**.

Ἀρνόλδος ὁ ἐκ **Βρεσκίας** (Arnaldo da Brescia). Μοναχός, διάσημος ἐκκλησιαστικὸς καὶ πολιτικὸς νεωτεριστὴς τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος. Ἐκήρυξεν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τῆς διαφθορᾶς τοῦ κλήρου καὶ κατὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας. Τῷ 1145 ἐξηνάγκασε τὸν πάπαν Εὐγένιον Γ΄ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ρώμην καὶ ἵδρυσε δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν ρωμαϊκὴν μορφήν. Παραδοθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα εἰς τὸν πάπαν κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐκάη καὶ ἡ τέφρα του ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμόν.

Ἄρον τὸ σπιλωτόν

Ἄρνος (Arno). Ποταμὸς τῆς Τοσκάνης, ὁ μετὰ τὸν Τίβεριν σπουδαιότερος τῆς Μέσης Ἰταλίας. Ἐκβάλλει εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος μετὰ ροῦν 248 χλμ.

Ἀρνοῦλφος (Arnulf). Αὐτοκράτωρ τοῦ Ἁγ. Ρωμαϊκοῦ κράτους (850 - 899). Ἐνίκησε τοὺς Νορμαννοὺς παρὰ τὸ Λουβαίν.

Ἄρντ (Ἐρνέστος Μαυρίκιος Arndt). Γερμανὸς ποιητὴς (1769-1860). Ἔγραψεν ἐνθουσιώδη πατριωτικὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα συνέβαλον εἰς τὴν ἐξέγερσιν 1812 τῶν Γερμανῶν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος Α΄.

Ἀροάνια. Ὄρη ἐν Πελοποννήσῳ. Βλ. **Χελμός**.

ἀροειδῆ (araceæ). Οἰκογένεια μονοκοτυληδόνων (σπαθανθῶν) φυτῶν, τῶν πλείστων τροπικῶν.

Ἀρολίβι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 148.

ἄρον (arum). Γένος φυτῶν ἀροειδῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν παραμεσογείων χωρῶν. *Ἄ. τὸ σπιλωτὸν* εἶνε φαρμακευτικόν, πολυετές, κονδυλῶδες.

ἄροτρον (τό). Γεωργικὸν ἐργαλεῖον δι' οὗ ἀροτριᾶται ἡ γῆ, κν. **ἀλέτρι**. Τὸ σημερινὸν ἄροτρον ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα ὄργανα: 1) *Ὄργανα ὑποστηρίξεως*: α΄) *ἄξων* (ἰστοβοεύς-σταβάρι), δοκὸς ξύλινος ἢ σιδηροῦς, χρησιμεύων ὡς κυρία βάσις ὅλων τῶν ἄλλων ὀργάνων· β΄) *στρῶσις* (ἀλετροπόδα), στηρίζουσα τὸ ἄροτρον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· γ΄) *σῶμα ἀρότρου*, εὑρισκόμενον μεταξὺ τῶν δύο προηγουμένων. 2) *Ἐργαζόμενα ὄργανα*: α΄) *σπάθη* (μάχαιρα), στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἄξονος καὶ κόπτουσα κατακορύφως τὸ ἔδαφος· β΄) *ὐνίον*, στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀρότρου καὶ κόπτον ὁριζοντίως τὸ ἔδαφος· γ΄) *ἀναστρεπτήρ* (παράβολον-φτερό), στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀρότρου καὶ χρησιμεύων ὅπως ἀναστρέφῃ τὴν κοπτομένην λωρίδα γῆς. 3) *Ὄργανα διευθύνσεως*: α΄) *χειρολαβίδες* (χερουλάδες), χρησιμεύουσαι εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν ρύθμισιν τοῦ πλάτους καὶ τοῦ βάθους τῆς ἀρόσεως· β΄) *τροχός*, στηριζόμενος εἰς τὸν ἄξονα καὶ ρυθμίζων τὸ βάθος· γ΄) *ρυθμιστής*, εὑρισκόμενος εἰς τὴν ἐμπροσθίαν ἄκραν τοῦ ἄξονος καὶ ρυθμίζων σταθερῶς τὸ πλάτος καὶ βάθος τῆς ἀρόσεως· δ΄) *προολκεύς*, ὑποβαστάζων ἐπὶ τροχῶν τὸν ἄξονα καὶ ρυθμίζων τὰς ἀρόσεις.

Τὰ ἄροτρα ἀναλόγως τοῦ σχήματος καὶ τῆς διατάξεως τῶν ὀργάνων αὐτῶν διακρίνονται εἰς διαφόρους τύπους: 1) *Ἡσιόδειον*, ξύλινον κατὰ τὸ πλεῖστον, μὴ ἀναστρέφον τὸ ἔδαφος· ὁ ἀρχαιότερος τύπος, περιγραφόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου εἰς τὸ «Ἔργα καὶ Ἡμέραι». 2) *Κοινόν*, μὲ ἕνα στρεπτῆρα, κατὰ τὸ πλεῖστον σιδηροῦν. 3) Ἄροτρον μὲ *προολκέα*, διαφέρον τοῦ κοινοῦ διὰ τῆς προσθήκης ἁπλοῦ ἢ πολυπλόκου προολκέως *(σχ. 1)*. 4) *Ἀναστρεφόμενον*, ἔχον δύο σώματα μετὰ ὑνίων καὶ ἀναστρεπτήρων εἰς συμμετρικὴν πρὸς τὸν ἄξονα θέσιν καὶ δυνάμενα νὰ ἀναστρέφωνται, ὥστε ἐναλλὰξ νὰ ἐργάζεται ἕκαστον *(σχ. 3)*. 5) *Πολύνομον*, ἔχον πλείονα τοῦ ἑνὸς σώματα πρὸς τὴν αὐτὴν πλευρὰν τοῦ ἄξονος καὶ μᾶλλον πολύπλοκον σκελετόν, ἐργαζόμενα συγχρόνως.

Τὸ ἄροτρον παραμένει μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων ἀμετάβλητον ὡς πρὸς τὴν μηχανικὴν αὐτοῦ ἀρχήν. Ἐσχάτως ὅμως ἡ μεταβολὴ τῆς διὰ τὴν ἕλξιν αὐτοῦ χρησιμοποιουμένης δυνάμεως ἀπὸ ζωϊκῆς εἰς μηχανικὴν ἠνάγκασε τὸν ἄνθρωπον νὰ προσαρμόσῃ αὐτὸ εἰς τὰς νέας συνθήκας. Κατ' ἀρχὰς κατεσκευάσθησαν τὰ ἄροτρα συστήματος αἴωρας *(σχ. 4)* διὰ τὴν μηχανικὴν καλλιέργειαν, κατόπιν ὅμως ἐτροποποιήθη καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς μηχανικῆς αὐτῶν ἐργασίας, κατασκευασθέντων τῶν δισκοφόρων καὶ τῶν περιστροφικῶν ἀρότρων.

Ἄρπα

Ἀρουάκοι ἢ **Ἄρουακ**. Ἰθαγενὲς ἔθνος τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἐγκατεσπαρμένον ἀπὸ τῶν Ἀντιλλῶν μέχρι τῆς Παραγουάης καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀμαζονίου μέχρι τῶν Ἀνδεων. Κατοικοῦσι κατὰ πατριὰς ἐντὸς μεγάλων οἰκοδομημάτων.

Ἀρσὺν-ἀλ-Ραξίδ. Βλ. **Χαρσὺν-ἀλ-Ρασίδ**.

Ἀρουρᾶιοι ἀδελφοί (Fratres Arvales). Ἱερατικὸν σωματεῖον τῆς ἀρχαίας Ρώμης, ἐκ 12 ἱερέων ἀφιερωμένων εἰς τοὺς ἀρουραίους θεούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἔθυον ὑπὲρ εὐφορίας κατὰ τὸν Μάϊον.

ἀρουραῖος. Ὁ μῦς τῶν ἀγρῶν. Βλ. **μῦς**.

ἄρπα (ἡ). Ἀρχαιότατον ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον, κνιζόμενον διὰ τῶν δακτύλων ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν καὶ ἀποτελοῦν τρίγωνον, μὲ τὰς χορδὰς τεταμένας ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ τριγώνου, τῆς τρίτης πλευρᾶς χρησιμευούσης ὅπως συγκρατῇ τὰς δύο ἄλλας.

ἁρπάγη. Ἀγκιστροφόρον ἐργαλεῖον πρὸς σύλληψιν ἢ ἀνάρτησιν ἀντικειμένων, ὡς κρεάτων κ.ἄ., τσιγκέλι, γάντζος.

Ἅρπαδ. Ὁ ἐθνικὸς ἥρως τῶν Οὐγγρων, ἱδρυτὴς τοῦ Οὐγγρικοῦ κράτους, ἀποθ. 907.

ἁρπακτικὰ ζῷα. Τὰ τρεφόμενα διὰ τῆς ἅγρας ἑτέρων ζώων.

ἁρπακτικὰ πτηνά. Τάξις πτηνῶν τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος εἶνε κατάλληλος ἵνα ἐπιτίθενται κατὰ ζώσης λείας καὶ κατασπαράττωσιν αὐτήν. Ἔχουσι πόδας ὡπλισμένους διὰ γαμψῶν καὶ ἰσχυρῶν ὀνύχων, ράμφος γρυπὸν καὶ λίαν ἰσχυρόν, πτέρυγας μακράς· ἵπτανται ταχέως καὶ εὐκόλως. *Ἀετός, ἱέραξ, γὺψ* καὶ *γλαὺξ* εἶνε τὰ κυριώτερα τῶν ἁρπακτικῶν πτηνῶν.

Ἅρπαλος. Θησαυροφύλαξ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐδραπέτευσεν εἰς Ἀθήνας συναποκομίζων μέγα ποσὸν χρημάτων. Παραπεμφθεὶς εἰς δίκην ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐφονεύθη.

Ἀρπῖνο (τό· ἀρχ. Arpinum). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ ἐπαρχ. Καζέρτας. Κάτ. 10.500. Πατρὶς τοῦ Κικέρωνος.

ἅρπισμα ἢ **ἀρποειδές,** κν. **ἁρπέτζιο** (ἰταλ. arpeggio). Σημεῖον μουσικὸν δεικνύον ὅτι οἱ φθόγγοι συγχορδίας τινὸς πρέπει νὰ ἀκουσθῶσιν οὐχὶ συγχρόνως, ἀλλ' ἐν ταχυτάτῃ διαδοχῇ ἀπὸ τοῦ βαρυτέρου πρὸς τὸν ὀξύτερον.

Ἀρπίτσα. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Πέρδικα**.

Ἅρπυιαι. *(Μυθολ.)* Θήλειαι δαίμονες παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι, παρθένοι πτεροφόροι, ὠκυπετεῖς, μὲ ὄνυχας γυπὸς καὶ φρικώδη μορφήν, πνεύματα τῶν ἀνεμοστροβίλων, ἀνάλογα πρὸς τὰς νεωτέρας «νεράϊδας». Εἰς μεταγενεστέρας παραστάσεις εἰκονίζονται συνήθως ὡς γυναῖκες κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος καὶ πτηνὰ κατὰ τὸ κάτω. Ὀνομάζονται *Ἀελλὼ* καὶ *Ὠκυπέτη*. Ὑπό τινων δὲ ἀναφέρεται καὶ τρίτη ὀνόματι *Κελαινώ*. Παρ' Ὁμήρῳ ἀναφέρεται καὶ ἡ *Ποδάργη*, μήτηρ τῶν ἵππων τοῦ Ἀχιλλέως.

ἀρραβών. Χρῆμα ἢ ἄλλο πρᾶγμα διδόμενον ὡς προκαταβολὴ ἢ ἐνέχυρον, πρὸς βεβαίωσιν καὶ ἐξασφάλισιν συμφωνίας περὶ ἀγοραπωλησίας ἢ μισθώσεως, κν. **καπάρ(ρ)ο**. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ δακτύλιος τῆς συμφωνίας γάμου, καὶ αὐτὴ ἡ μνηστεία.

ἀρραρούτι. Τὸ ἄλλως **μαραντάμυλον**. Ἄμυλον λαμβανόμενον ἐκ τῶν κονδυλωδῶν ριζῶν μαραντίας τῆς καλαμοειδοῦς. Εἶνε ἐκ τῶν εὐπεπτοτέρων εἰδῶν τοῦ ἀμύλου, κατάλληλον ὡς τροφὴ τῶν βρεφῶν.

Ἀρράς (Arras). Πρωτ. τοῦ νομοῦ Πᾶ-δὲ-Καλαὶ ἐν τῇ Β. Γαλλίᾳ. Κάτ. 24.835. Ὀνομαστὴ κατὰ τὸν Μεσαίωνα διὰ τὴν ταπητουργίαν της. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον θέατρον σφοδροτάτων μαχῶν.

ἄρραχις. Φυτόν, ἄλλως **ἀραχίς** (βλ.λ.).

ἀρρενάλη. Ἀρσενικοῦχον φάρμακον, διδόμενον ἐπὶ ἀδυναμικῶν καὶ δυσκρασικῶν καταστάσεων, ἑλονοσίας, νευραλγιῶν, νευρασθενείας καὶ δερματικῶν νοσημάτων.

Ἀρρένιος (Σβάντε Arrhenius, 1859-1927). Βραβεῖον Νοβὲλ 1903. Ἱδρυτὴς θεωρίας ἐπὶ τῆς διασπάσεως τῶν ἠλεκτρολυτῶν εἰς ἰόντα.

ἀρρενόπτερις. Φυτόν, ἄλλως **ἀσπίδιον** (βλ.λ.).

ἀρρενοτοκία. *(Βιολ.)* Τὸ φαινόμενον καθ' ὃ πολλὰ τῶν κατὰ κοινότητας ζώντων ζώων, καὶ δὴ ἀποκλειστικῶς ἄρρενα ἄτομα, γεννῶνται ἐξ ὠῶν τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσι γονιμοποιηθῇ ὑπὸ ἄρρενος, ὡς π.χ. οἱ κηφῆνες τῶν μελισσῶν.

Ἀρρηφόρια (τά). Ἑορτὴ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς.

Ἀρρηφόροι (αἱ). Τέσσαρα κοράσια ἐκλεγόμενα κατ' ἔτος ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, τὰ ὁποῖα διηῶντο καθ' ὅλην τὴν ἐτησίαν ὑπηρεσίαν των ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὕφαινον τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἐκράτουν κατὰ τὰ Ἀρρηφόρια τὰ μυστικὰ σύμβολα τῆς θεᾶς ἢ τῆς Γῆς.

Ἀρριανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σαπῶν (Ροδόπης). Κάτ. 745.

Ἀρριανός (Φλάβιος). Ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος ἐκ Νικομηδείας (95-175). Ἔπαρχος τῆς Καππαδοκίας ἐπὶ Ἀδριανοῦ. Ἔζησε πλεῖστον χρόνον ἐν Ἀθήναις. Διατελέσας μαθητὴς τοῦ Ἐπικτήτου ἐν Νικοπόλει, ἔγραψε τὰ σωζόμενα ἔργα «Διατριβαὶ Ἐπικτήτου» καὶ «Ἐγχειρίδιον Ἐπικτήτου». Ἐπίσης σώζονται τὰ ἔργα: «Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου», «Κυνηγετικός», «Περίπλους Εὐξείνου πόντου» κ.ἄ.

ἀρριβίστας (γαλλ. arriviste). Ὁ διὰ παντὸς ἠθικοῦ ἢ μὴ ἠθικοῦ μέσου σπεύδων ν' ἀναδειχθῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ.

Ἀρρουμάνοι ἢ **Ἀρρωμάνοι.** Οὕτως ἐκλήθησαν ὑπό τινων οἱ Ἑλληνόβλαχοι τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως χωρῶν.

ἀρρυθμία. *(Ἰατρ.)* Ἔλλειψις ρυθμοῦ εἰς τὰς πάλσεις τῆς καρδίας καὶ τὰς σφύξεις τῶν ἀρτηριῶν.

Ἀρσάκειον. Ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον θηλέων ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν ὑπὸ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας, κατὰ μέγα μέρος ἐκ δωρεᾶς τοῦ Ἀποστόλου Ἀρσάκη. Ἡ ἑταιρεία διατηρεῖ Ἀρσάκεια καὶ ἐν Κερκύρᾳ, Λαρίσῃ καὶ Πάτραις.

Ἀρσάκης. Ὄνομα πολλῶν βασιλέων τῆς Ἀρμενίας, τῆς Βακτρίας καὶ τῶν Πάρθων.

Ἀρσάκης (Ἀπόστολος). Ἰατρὸς ἐξ Ἠπείρου ζήσας ἐν Βλαχίᾳ (1792-1874). Προσέφερε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του πρὸς ἵδρυσιν τοῦ Ἀρσακείου.

Ἀρσακίδαι. Δυναστεία τῶν Πάρθων, ἧς ἱδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ Ἄρσης-Ἀρσάκης.

ἀρσανᾶς (ὁ). Νεώριον ἢ νεωσοικός, ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ arsenale ἢ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ *darsánna*.

ἀρσάνη. Φάρμακον ἀρσενικοῦχον.

ἀρσανιλικὸν νάτριον. Βλ. **ἀτοξύλη**.

ἀρσανιλικὸν ὀξύ. Ἀρσενικοῦχον φάρμακον κατὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ ὕπνου.

ἀρσασετίνη. Παράγωγον τῆς ἀτοξύλης, φάρμακον ὀλιγώτερον ταύτης τοξικόν.

Ἀρσένης (Ἰωάννης). Λόγιος ἐκ Κεφαλληνίας. Ἐξέδιδε 1881-1914 τὴν φιλολογικὴν ἐπετηρίδα «Ποικίλη Στοά».

ἀρσενικισμὸς ἢ **ἀρσενικίασις.** Δηλητηρίασις δι' ἀρσενικοῦ.

ἀρσενικόν. Χημικὸν στοιχεῖον μεταλλοειδές, ἔχον σύμβολον As. Ἔχει χρῶμα λευκόφαιον, μεταλλικὴν λάμψιν, ἀτομικὸν βάρος 74,9 καὶ εἰδικὸν 5,7. Τήκεται εἰς 50]°. Ἐκ τῶν ἑνώσεών του τὸ *ὑδρογονοῦχον ἀ.* ἢ *ἀρσίνη* AsH_3 εἶνε ἄέριον ἄχρουν λίαν τοξικόν. Τὸ *τριοξείδιον* As_4O_6, λευκὴ ἄμορφος μάζα, εἶνε ἰσχυρὸν δηλητήριον, κν. *ποντικοφάρμακο*. Τὸ *πεντοξείδιον* As_2O_5 εἶνε λευκὴ ἐπίσης κόνις. Αἱ ἑνώσεις τοῦ ἀ. δίδονται εἰς τὴν Ἰατρικὴν ὡς αἱματογόνον καὶ τονωτικὸν τοῦ ὀργανισμοῦ φάρμακον. Τὰ ὀξέα του εἶνε τὸ *ἀρσενικῶδες ὀξύ*, H_3AsO_3, ἰσχυρὸν ἀναγωγικὸν μέσον, καὶ τὸ *ἀρσενικικὸν ὀξύ* H_3AsO_4. Ἑνώσεις ἀ. μετὰ θείου εἶνε τὸ *διθειοῦχον ἀ.* As_2S_2, *ἐρυθρὰ σανδα-*

ράχη), χρήσιμον εἰς τὴν βυρσοδεψικήν, τὸ *τριθειοῦχον α.* As_2S_3 *(κιτρίνη σανδαράχη)* καὶ τὸ *πενταθειοῦχον ἀ.* As_2S_5.

ἀρσενικοῦχος. Λέγεται περὶ τῶν χημικῶν ἑνώσεων τοῦ ἀρσενικοῦ.

ἀρσενικῶδες ὀξύ. H_3AsO_3. Ἔνωσις τοῦ ἀρσενικοῦ μὴ ὑπάρχουσα ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει, γνωστὴ ἐκ τῶν ἁλάτων της.

Ἀρσένιος (ἅγιος). Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας γενν. 876. Ἑορτὴ 19 Ἰανουαρίου.

Ἀρσένιος ὁ ἐν Λάτρῳ (ἅγιος). Βυζαντινὸς πατρίκιος γενόμενος ἐρημίτης. Ἑορτὴ 13 Δεκεμβρίου.

ἀρσενίτης. Ὀρυκτὸν τριοξείδιον τοῦ ἀρσενικοῦ (βλ.λ.). Ἄχρουν ἢ λευκόν, μὲ ὑαλίνην λάμψιν, δηλητηριῶδες.

ἀρσενοβενζόλη ἢ **ἀρσενοβενζένη.** Ἀρσενικοῦχος ἔνωσις (τὸ 605 τοῦ Ehrlich) χρησιμεύουσα ὡς φάρμακον κατὰ τῆς συφιλίδος καὶ τῆς ἐπιμόνου ἑλονοσίας.

ἀρσενοπυρίτης. Ὀρυκτὸν περιέχον ἀρσενικόν, θεῖον καὶ σίδηρον (FeSAs). Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικόν. Χρῶμα ἀργυρόλευκον, κασσιτερόλευκον. Λάμψις μεταλλική. Εὑρίσκεται ἐν Λαυρείῳ.

ἀρσίν (τό). Μέτρον μήκους ἐν χρήσει εἰς διαφόρους ἀνατολικὰς χώρας. Τὸ τουρκικὸν ἀ., ὁ *κοινὸς τουρκικὸς πῆχυς,* ἴσος μὲ 0,6525 μ., εἶνε ὁ κοινὸς ἐμπορικὸς πῆχυς, ἐν χρήσει πρὸς μέτρησιν ὑφασμάτων ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ὅμως ὑπολογίζεται ἴσος μὲ 0,64 μ.

ἀρσίνη. Τὸ ὑδρογονοῦχον ἀρσενικὸν AsH_3. Ἀρσῖναι ὀνομάζονται γενικῶς καὶ τὰ ὀργανικὰ παράγωγα αὐτοῦ, τὰ ἀντίστοιχα τῶν ἀμινῶν. Αἱ ἀ. ὡς καὶ τὰ χλωριοπαράγωγα καὶ τὰ ὀξείδια αὐτῶν εἶνε ὑγρὰ ἢ στερεὰ σώματα λίαν δηλητηριώδη, μὲ ἀποπνικτικὴν καὶ συνάμα ἀηδῆ **ὀσμήν.**

Ἀρσινόη. Ὄνομα πολλῶν βασιλισσῶν ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Πτολεμαίων τῆς Αἰγύπτου. Ἐξ αὐτῶν γνωστοτέρα ἡ θυγάτηρ Πτολεμαίου Α΄ γενν. 316 π.Χ. Σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Λυσιμάχου καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου δευτέρα σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ της Πτολεμαίου Β΄.

Ἀρσινόη. Ὄνομα πολλῶν ἀρχαίων πόλεων, ὧν αἱ περισσότεραι ὠνομάσθησαν ἐκ τῆς Ἀρσινόης, ἀδελφῆς καὶ δευτέρας συζύγου Πτολεμαίου τοῦ Β΄ (βλ. ἀνωτέρω). Σημαντικωτέρα ἐξ αὐτῶν ἡ ἐπὶ τῆς λίμνης Μοίριδος, ἐν Αἰγύπτῳ, πρώην Κροκοδείλων πόλις. Ἐρείπια παρὰ τὸ σημερινὸν Μεδίνετ-ἐλ-Φαγιούμ.

ἄρσις. *(Μετρ.-Μουσ.)* Τὸ ἐναντίον τῆς *θέσεως.* Παρ' ἀρχαίοις θέσεις ὠνομάζοντο αἱ ἰσχυραὶ (ἔντονοι) διαιρέσεις τοῦ ρυθμοῦ, ἄρσεις δὲ αἱ ἀσθενεῖς. Οἱ τοῦ μέσου αἰῶνος ὅμως Λατῖνοι γραμματικοὶ μετέτρεψαν τὴν σημασίαν τῶν ὅρων τούτων, καὶ διὰ μὲν τῆς ἄρσεως ἐνόουν τὸ ἰσχυρὸν (ἔντονον) τῆς φωνῆς, διὰ δὲ τῆς θέσεως τὸ ἀσθενές (ἄτονον) αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης σημασίας γίνεται χρῆσις τῶν λέξεων τούτων καὶ νῦν ἐν τῇ *μετρικῇ.* Ἡ διδασκαλία ὅμως τῆς *μουσικῆς* ἐπανέφερε τὴν ἀρχαίαν σημασίαν. Ἡ πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω κίνησις (ἄρσις καὶ θέσις) δίδονται διὰ τῆς ρυθμικῆς ῥάβδου ἢ διὰ τῆς χειρός.

ἀρσονβαλισμός. Θεραπευτικὴ ἐφαρμογὴ ὑψιπόκνων ἠλεκτρικῶν ρευμάτων κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Γάλλου φυσιολόγου Ἀρσονβάλ (d'Arsonval, γενν. 1851).

Ἄρτα. Π. τῆς Ἠπείρου, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἀράχθου, 13 χλμ. πρὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ, πιθανῶς εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχ. Ἀμβρακίας, πρωτ. δήμου καὶ τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 7500. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὠνομάζετο *Ἀκαρνανία.* Ἀρχομένου τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος ἐγένετο πρωτ. τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, ἐκοσμήθη δὲ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην διὰ μεγαλοπρεπῶν ναῶν. Τῷ 1375 περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλβανοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Σπάτα, περὶ τὸ 1430 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τῷ 1780 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τῷ δὲ 1831 ἐδόθη μετὰ τῆς ἀποτελούσης τὸν ὁμὸν. νομὸν χώρας εἰς τὴν Ἑλλάδα, δυνάμει τῆς Βερολινίου συνθήκης. Ὀνομαστὰ ὑπῆρξαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Ἄ. Περὶ τοῦ νομοῦ βλ. *Ἄρτης νομός.*

Ἀρτάβαζος. Στρατηγὸς τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν. Μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς ἧττάν του (479 π.Χ.) κατώρθωσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ κεφαλῆς 40.000 ἀνδρῶν.

Ἀρτάβανος. Ὄνομα Πάρθων βασιλέων τῆς δυναστείας τῶν Ἀρσακιδῶν.

Ἀρτάβανος. Πέρσης στρατηγὸς τοῦ Ξέρξου. Δολοφονήσας τοῦτον (465 π.Χ.) κατέλαβε τὸν θρόνον, ἀλλ' ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀρταξέρξου.

Ἀρτάκη (τουρκ. **Ἐρδέκ**). Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν τῇ Προποντίδι, ἐπὶ τῆς Β. ἀκτῆς τοῦ Κυζικηνοῦ κόλπου· ἀκμαῖον ἑλληνικὸν κέντρον μέχρι τοῦ 1922, ὅτε οἱ Ἕλληνες κάτοικοι ἔφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν παρὰ τὴν Χαλκίδα εἰς τὴν *Βατώντα,* ἥτις ἔκτοτε ὀνομάζεται καὶ Νέα Ἀρτάκη.

ἀρτάνη. Σχοινίον δι' οὗ ἀναρτῶμέν τι. ‖ *(Στρατ.)* Ἱμὰς δι' οὗ ἀρτᾶται ὁ ἀναβολεὺς ἐκ τῆς σέλλης, κν. *λουρὶ τῆς σέλλας* ἢ *τῆς σκάλας.* ‖ *(Ναυτ.)* α΄) Ἡ ἅλυσις ἢ τὸ σχοινίον δι' οὗ ἀναρτῶνται αἱ μεγάλαι κεραῖαι τῶν ἱστιοφόρων πλοίων εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ἱστῶν ὑπὸ τὸ θωράκιον μόνιμον θέσιν των, κν. *κόβα.* β΄) Πᾶν σχοινίον τοῦ πλοίου χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν ἐξάρτησιν οἱουδήποτε ἀντικειμένου, κν. *σαμπάνιο.*

Ἀρτανιάν (d'Artagnan). Γάλλος εὐπατρίδης (1611-1673), σωματοφύλαξ τῶν Λουδοβίκων ΙΓ΄ καὶ ΙΔ΄, πρότυπον τοῦ ἥρωος τοῦ μυθιστορήματος «Οἱ τρεῖς σωματοφύλακες» τοῦ Α. Δουμᾶ πατρός.

ἀρτανοφόριον. Τετράγωνος σιδηροῦς δακτύλιος τῆς σέλλης, ἐξ οὗ κρέμαται ἡ ἀρτάνη τοῦ ἀναβολέως.

Ἀρταξέρξης. Ὄνομα βασιλέων τῆς Περσίας. 1) *Ὁ Α΄, ὁ Μακρόχειρ,* υἱὸς τοῦ Ξέρξου (464-424 π.Χ.). Ὁ στόλος του ἠττήθη (449) ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων παρὰ τὴν Κύπρον, ἠναγκάσθη δὲ οὕτως ὁ Α. νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀσίας.—2) *Ὁ Β΄, ὁ Μνήμων* (405-358 π.Χ.), υἱὸς τοῦ Δαρείου τοῦ Β΄. Ἐβασίλευσε 405-359, ἐνίκησε δὲ τὸν ἀδελφόν του Κῦρον τὸν Νεώτερον παρὰ τὰ Κούναξα τῷ 401 καὶ ἔλαβε εἰς τὴν δύναμίν του πᾶσαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν δυνάμει τῆς *Ἀνταλκιδείου εἰρήνης* (337).—3) *Ὁ Γ΄, ὁ Ὦχος* (358-338 π.Χ.). Ἐκυρίευσε 343-343 τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Αἴγυπτον. Ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τοῦ εὐνούχου του.—4) *Ὁ Α΄,* ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Σασσανιδῶν καὶ τοῦ νεοπερσικοῦ κράτους (227 μ.Χ.).

Ἀρταφέρνης. 1) Ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου Α΄, ὕπαρχος τῶν Σάρδεων. Κατέστειλε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰώνων τῷ 493 π.Χ.—2) Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, μετασχὼν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης ὡς ἀρχηγὸς μετὰ τοῦ Δάτιδος.

Ἄρτβιν. Π. τῆς Τουρκίας ἐν τῷ βιλαετίῳ τοῦ Κάρς. Κάτ. 6400.

Ἀρτέμια (κν. **Κορτζολάρι**). Μία τῶν Ἐχινάδων νησίδων, ἐγγύτατα τῆς παραλίας.

Ἀρτεμίδωρος. 1) Ἐφέσιος γράψας περὶ τὰ 100 π.Χ. «Γεωγραφούμενα».—2) Ἐφέσιος συγγραφεὺς τῶν «Ὀνειροκριτικῶν» (Β΄ μ.Χ. αἰών).

Ἄρτεμις. Ἑλληνικὴ θεὰ τοῦ ὠδεκαθέου, θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς καὶ (δίδυμος) ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος. Σεληνιακὴ θεά, δότειρα τῆς εὐφορίας, ἄνασσα τοῦ βασιλείου τῶν ζῴων, προστάτις τῆς θήρας καὶ τῆς ναυτιλίας, φύλαξ τῶν ὅρκων. Παρθένος, ὡραιοτάτη, προστάτις τῶν νομίμων τοκετῶν. Οἱ Ρωμαῖοι ἐταύτιζον αὐτὴν πρὸς τὴν ἰταλικὴν θεὰν Διάναν. Ἡ πολύμαστος Ἄ. τῆς Ἐφέσου, προσωποποίησις τῆς εὐφορίας, οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν θεάν.

Ἀρτέμων

Α πρόθυρος, Β ἀρτέμων, Γ ἀρτεμωνίς

ἀρτεμισία. Γένος συνθέτων φυτῶν, οὗ 7 εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι, γνωστὴ ὑπὸ τὰ ὀνόματα **ἀψιθιά, πισιδιά, πικρόθαμνο** κλ. Τὸ εἶδος *ἀ. τὸ ἀψίθιον,* κν. *ἀγριαψιθιά, ἀψιθιὰ* κλ. ἔχει ἰσχυρῶς ἀνθελμινθικὰς ἰδιότητας καὶ καλλιεργεῖται πρὸς παραγωγὴν τοῦ ὁμωνύμου ποτοῦ. *Ἀ. ἡ παράλιος* παρέχει τὸ ἀνθελμινθικὸν φάρμακον semen contra vermes.

Ἀρτεμίσια (τά). Ἑορτὴ μετ' ἀγώνων πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος, παρ' ἀρχαίοις.

Ἀρτεμισία. 1) Βασίλισσα τῆς Ἁλικαρνασσοῦ. Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου μετὰ πέντε πλοίων καὶ ἐσώθη κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν (480 π.Χ.) διὰ τῆς εὐφυΐας της καὶ τῆς ἀποφασιστικότητός της.—2) Σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ της Μαυσώλου, διαδεχθεῖσα αὐτὸν τῷ 351 π.Χ. εἰς τὴν σατραπείαν τῆς Καρίας. Ἐν Ἁλικαρνασσῷ ἐπεράτωσε τὸν τάφον τοῦ συζύγου της, τὸ Μαυσωλεῖον, ἓν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου.

Ἀρτεμισία (πρώην *Τσερνίτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 563.

Ἀρτεμίσιον (πρώην *Κουρμπάτσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 452.

Ἀρτεμίσιον. 1) Ὄρος μεταξὺ τῆς ἀρκαδικῆς Μαντινείας καὶ τῆς Ἀργολίδος.—2) Ἀκρωτήριον τῆς Καρίας, κν. *Σούβια.* — 3) Ἀκρωτήριον κατὰ τὴν ΒΑ. ἄκραν τῆς Εὐβοίας, οὕτω κληθὲν ἐκ τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Ὀνομάστὸν διὰ τὴν παρ' αὐτὸ συναφθεῖσαν 480 π.Χ. πρώτην νικηφόρον διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐχὶ ἀποφασιστικὴν κατὰ τῶν Περσῶν ναυμαχίαν.

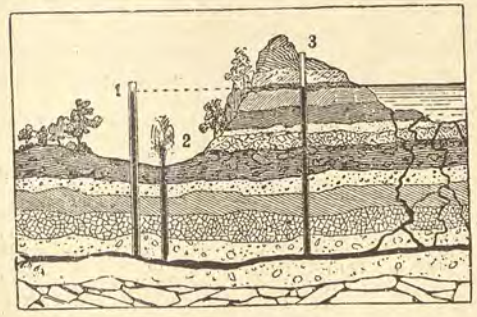

1 καὶ 2 ἀρτεσιανὰ φρέατα, 3 κοινὸν φρέαρ

ἀρτεμονίς. Βλ. **ἀρτέμων.**

Ἀρτεμών. Ἕδρα κοινότ. τῆς νήσου Μήλου. Κάτ. 597.

ἀρτέμων. *(Ναυτ.)* Πρῳραῖον τριγωνικὸν ἱστίον αἰρόμενον κατὰ τὸ διάμηκες ἐπίπεδον τοῦ πλοίου ἀπὸ τοῦ προβόλου ἱστοῦ πρὸς τὸν ἀκάτιον ἱστόν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀ. εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ πλοίου. Συνήθως μετρίου μεγέθους ἱστιοφόρα πλοῖα ἔχουσι τρεῖς ἀρτέμονας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἀπὸ τῆς πρῴρας λέγεται *πρόθυρος* (κν. *κόντρα φλόκος*), ὁ μέσος *ἀρτέμων (ρλίνκος)* καὶ ὁ τρίτος *ἀρτεμωνὶς (τουρκετίνα).* Ἐὰν πλοῖόν τι ἔχῃ πλείονας τῶν τριῶν, οἱ μὲν δύο ἄκροι ἀρτέμονες διατηροῦσι τὰ ἀνωτέρω εἰδικὰ ὀνόματα, οἱ δὲ ἐνδιάμεσοι ἀριθμοῦνται πρῶτος, δεύτερος τρίτος ἀρτέμων.

Ἀρτεσίκ. Ἐπαρχία τῆς Γαλατίας, νῦν **Ἀρτουά** (βλ.λ.).

Ἀρτεσιανόν (πρώην *Πιτσάρι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 757.

ἀρτεσιανὸν φρέαρ (ἀπὸ τῆς γαλλ. ἐπαρχ. Ἀρτεσίας, ἐνθα ἠνοίχθη 1125 τὸ πρῶτον τοιοῦτον φρέαρ). Φρέαρ παρέχον ὕδωρ εἰς ὕψος ἀνώτερον τοῦ σημείου εἰς τὸ ὁποῖον ἀνοίγεται τὸ ὑδροφόρον στρῶμα. Τὸ ὕδωρ φθάνει ἐνίοτε μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκτοξεύεται ὑπεράνω αὐτῆς ἐν εἴδει πίδακος. Τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ὕδατος ἐνεργεῖ ἡ πίεσις ὑφ' ἣν τοῦτο διατελεῖ ἐντὸς τοῦ στρώματος. Τοῦτο συμβαίνει ὅταν τὸ ὕδωρ ἔρχεται ἐξ ὑψηλοτέρων σημείων, τὸ δὲ ὑδροφόρον στρῶμα περικλείεται ὑπὸ στρωμάτων ἀδιαπεράστων.

Ἀρτζὰν ἢ **Ἀρζάν.** Ἀποξηρανθεῖσα νῦν λίμνη τῆς Μακεδονίας, παρὰ τὸν Ἀξιόν, Β τῆς λίμνης τοῦ Ἀματόβου.

Ἄρτζες ἢ **Κούρτεα δὲ Ἄρτζες.** Πρωτ. διαμερίσματος τῆς Ρουμανίας, ἔχουσα 6297 κατ. καὶ περίφημον μητρόπολιν μετὰ τάφων τῶν Ρουμάνων βασιλέων.

ἀρτηρία. Αἱμοφόρον ἀγγεῖον μεταφέρον τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς καρδίας εἰς ὅλον τὸ σῶμα καὶ περιέχον αἷμα ὀξυγονωμένον, ζωηρῶς ἐρυθρόν.

ἀρτηρῖτις. Βλ. **ἀρτηρίτις.**

ἀρτηριοπάθεια. Πάθησις ἀρτηρίας· ἐνίοτε ἀρτηριοσκλήρωσις.

ἀρτηριορραγία. Ῥῆξις ἀρτηρίας καὶ ἐκροὴ αἵματος.

ἀρτηριοσκλήρωσις. Παθολογικὴ κατάστασις τῶν ἀρτηριῶν καθ' ἣν αὗται ἀποτιτανούμεναι χάνουσι τὴν ἐλαστικότητα καὶ συσταλτικότητά των καὶ καθίστανται εὐθραυστοι. Ἐμφανίζεται συνήθως εἰς τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἐνωρίτερον ἐκ διαφόρων αἰτίων (λοιμωδῶν νόσων, χρονίας δηλητηριάσεως διὰ μολύβδου, νικοτίνης, οἰνοπνεύματος, διαταραχῶν τῆς θρέψεως, ἀρθριτισμοῦ κλ.). Δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀνωμαλίας εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς καρδίας, τοῦ ἐγκεφάλου, τῶν νεφρῶν καὶ ἀποπληξίαν.

ἀρτηριοστένωσις. Στένωσις ἢ ἀπόφραξις τοῦ αὐλοῦ ἀρτηρίας.

ἀρτηριοτομία. Τομὴ ἢ διάνοιξις ἀρτηρίας.

ἀρτηρῖτις. Φλεγμονὴ ἀρτηρίας. Αἱ *ὀξεῖαι ἀ.* ὀφείλονται γενικῶς εἰς ὀξείας λοιμώδεις νόσους, αἱ *χρόνιαι ἀ.* εἰς ἐνδογενῆ αἴτια (ὑῆρας, διαβήτης κλ.) ἢ ἐξωγενῆ (σύφιλις, μολυβδίασις, νικοτινίασις).

Ἄρτης νομός. Νομὸς τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἠπείρῳ. Περιορίζεται ἀπὸ Α ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων καὶ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀπὸ Β ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀπὸ Δ ὑπὸ τοῦ νομοῦ Πρεβέζης καὶ ἀπὸ Ν ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἔκτ. 1735 τ.χλμ., κάτ. 52.600. Χώρα μᾶλλον ὀρεινή, μὲ ὄρη τὰ Τζουμέρκα (ὄρη τῶν

'Αθαμάνων, μέγιστον ὕψος 2393 μ.) καὶ ποταμὸν τὸν "Αραχθον, ὅστις διαρρέει τὸν νομὸν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν 'Αμβρακικὸν παρὰ τὴν Κόπραιναν. Εἰς τὰ Ν, ὀπίσθεν τοῦ κόλπου τῆς Σαλαώρας, αἱ λιμνοθάλασσαι Λογαροῦ καὶ Τσουκαλιὸ χρησιμεύουσαι ὡς ἰχθυοτροφεῖα. Διοικητικῶς ὁ νομὸς ἀποτελεῖ μόνον τὴν ἐπαρχίαν *"Αστεως καὶ Τζουμέρκων*. Πρωτ. ἡ *"Αρτα*. Συγκοινωνία ὀλίγον ἀνεπτυγμένη. Προϊόντα: σιτηρά, ὄσπρια, βάμβαξ, κηπαῖα, εἴδη κτηνοτροφίας καὶ ἁλιείας (ἰδίᾳ πεφημισμένον αὐγοτάραχον ἐκ τοῦ ἰχθυοτροφείου τῆς Λογαροῦς), ξυλεία κλ.

'Αρτίκι. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 223.

ἀρτιοδάκτυλα. *(Ζωολ.)* Τάξις θηλαστικῶν ζώων τὰ ὁποῖα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ *περιττοδάκτυλα*, ἔχουσιν εἰς τοὺς πόδας των ἄρτιον ἀριθμὸν δακτύλων (τέσσαρας). 'Εκ τούτων οἱ μὲν δύο πρόσθιοι, ὄντες μακρότεροι, ἄπτονται τοῦ ἐδάφους, οἱ δὲ ἕτεροι δύο, ὀπίσθιοι ἢ ἐξωτερικοί, λίαν βραχεῖς ὄντες, κεῖνται ὑψηλότερον τῶν ἄλλων καὶ δὲν ἅπτονται τοῦ ἐδάφους. Οἱ χοῖροι, αἱ κάμηλοι, αἱ αἶγες, τὰ πρόβατα, αἱ ἔλαφοι κλ. εἶνε ζῷα ἀρτιοδάκτυλα.

ἄρτιος. *('Αριθμ.)* Λέγεται περὶ παντὸς ἀριθμοῦ διαιρουμένου ἀκριβῶς διὰ τοῦ 2, ζυγός. ‖ *(Πολιτ. Οἰκον.)* Ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία νομίσματος ἢ τίτλου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πραγματικὴν ἢ ἀγοραίαν.

ἀρτόκαρπος. Γένος μορεοειδῶν φυτῶν τῶν 'Ινδομαλαισικῶν χωρῶν καὶ τῆς Κίνας. Δένδρα μὲ πολὺ παχὺν βλαστὸν πολύκλαδον καὶ μὲ μεγάλα φύλλα. Καρποὶ μεγάλοι, φοειδεῖς ἢ σφαιρικοί, ὑποπράσινοι, σαρκώδεις καὶ ἀμυλώδεις· τρώγονται ἢ ἑψημένοι εἰς τὸν φοῦρνον, ὅπως ὁ ἄρτος τοῦ σίτου, τοῦ ὁποίου τὴν γεῦσιν ἀνακαλοῦσιν, ἢ βρασμένοι καὶ διεσκευασμένοι κατὰ διαφόρους τρόπους.

ἀρτοκλασία. 'Εκκλησιαστικὴ τελετὴ καθ' ἣν εὐλογοῦνται ὑπὸ τοῦ ἱερέως 5 ἄρτοι (ὅσοι ὑπὸ τοῦ 'Ιησοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ) καὶ διανέμονται εἰς τοὺς παρισταμένους, κν. καὶ **ἀρτοπλασία.**

ἄρτος (ὁ). Τρόφιμον παρασκευαζόμενον διὰ τῆς ὀπτήσεως μάζης ἐξ ἀλεύρου, ὕδατος καὶ προζύμης (ζυμεγέρτου). Ἡ κυρία τροφὴ τῆς λευκῆς ἰδίᾳ φυλῆς.

Πρὸς παρασκευὴν αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται σιτάλευρα περιέχοντα φυτόκολλαν 30-35% ἐν ὑγρᾷ καταστάσει καὶ 15-18% ἐν ξηρᾷ. Ταῦτα μίγνυνται διὰ τῶν χειρῶν ἢ δι' εἰδικῶν ζυμωτηρίων μεθ' ὕδατος, προζύμης καὶ μαγειρικοῦ ἅλατος καὶ μετατρέπονται εἰς μᾶζαν, ἥτις ἀφίεται ἐπί μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν εἰς ζύμωσιν. Ἡ ἐξογκωθεῖσα μᾶζα πλάσσεται εἰς ἄρτους, οἵτινες ὑποβάλλονται εἰς ὄπτησιν ἐν κλιβάνῳ ὑπὸ θερμοκρασίαν 200° μέχρι 250° ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῶν ἄρτων. 100 μέρη σιταλεύρου δίδουσιν 120-135 μέρη ἄρτου. Ἡ ἐξόγκωσις (ἀνέβασμα) τοῦ ἄρτου προέρχεται ἐκ τῆς μετατροπῆς τοῦ ἀμύλου εἰς σάκχαρον καὶ τούτου εἰς οἰνόπνευμα καὶ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, ὅπερ διαστελλόμενον ὑπὸ τῆς θερμότητος ὑπεγείρει τὴν ζύμην καὶ καθιστᾷ ταύτην πορώδη καὶ σπογγώδη. Ἡ ὄπτησις τοῦ ἄρτου διαρκεῖ μίαν ὥραν. Τὸ ἐξωτερικὸν μέρος αὐτοῦ, ὑφιστάμενον θερμοκρασίαν 200°-250°, ἀποτελεῖ τὸ φλόγωμα (κόρα), ὅπερ εἶνε χρυσίζον. Τὸ δὲ ἐσωτερικόν, τοῦ ὁποίου ἡ θερμοκρασία δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 100°, ἀποτελεῖ τὴν ψίχα, ἥτις εἶνε σπογγώδης, ἔχουσα μικρὰς ὁμοισχήμους ὀπάς. Οἱ μικροργανισμοὶ τῆς ζύμης καὶ τῆς προζύμης (ζυμεγέρτου) καταστρέφονται διὰ τῆς ὀπτήσεως. Ὁ καλῶς ἑψημένος ἄρτος εἶνε σπογγώδης καὶ ἐλαφρός, ἡ δὲ ἐν αὐτῷ ποσότης ὕδατος ἀνέρχεται εἰς 33-40%. Ὁ μελαψὸς ἄρτος, πλουσιώτερος εἰς ἀζωτούχους οὐσίας, εἶνε θρεπτικώτερος τοῦ λευκοῦ.

'Αρτοτίβα. Χ. ἐπαρχ. Ναυπακτίας. Βλ. **'Αχλαδόκαστρον.**

'Αρτοτίνα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 1124.

'Αρτουᾶ (Artois). 'Αρχαία ἐπαρχ. τῆς ΒΔ. Γαλλίας, ἀνήκουσα σήμερον κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος εἰς τὸν νομὸν τοῦ Πὰ-δὲ-Καλαί. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον θέατρον σφοδρῶν μαχῶν.

ἀρτοφόριον. Τὸ ἐπὶ τῆς 'Αγίας Τραπέζης κάνιστρον ἢ πυξίον ἐν ᾧ φυλάσσεται ὁ προηγιασμένος ἄρτος τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

'Αρτσκί. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Νάρκισσος.**

'Αρτσιβάτσεφ (Μιχαήλ). Ρῶσος συγγραφεύς (1878-1927). "Εγραψε περιγραφὰς τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905, δράματα («Ζηλοτυπία» κλ.), μυθιστορήματα μὲ κυρίαρχον τὸ ἐρωτικὸν στοιχεῖον («Σάνην» κλ.), διηγήματα κλ. 'Αντίπαλος τοῦ κομμουνισμοῦ.

'Αρτσίτσα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Ιωαννίνων. Κάτ. 458.

ἄρτυμα (τό). Πᾶσα οὐσία προστιθεμένη εἰς τὸ μαγείρευμα, ἵνα τὸ κάμῃ νοστιμώτερον καὶ ὀρεκτικώτερον· κυρίως φυτικαὶ οὐσίαι (ρίζαι, φλοιοί, ἄνθη, καρποί) ἔχουσαι ἀρωματικὴν ὀσμὴν καὶ καυστικὴν ἢ εὐχαρίστως δριμεῖαν γεῦσιν (κανέλλα, ἄνθη κανέλλας, ζιγγίβερι, καρυόφυλλα, καρδάμωμον κ.ἄ.).

ἀρύβαλλος. *('Αρχ.)* Δοχεῖον εὐρὺ κατὰ τὴν βάσιν καὶ στενὸν κατὰ τὸν λαιμόν. Εἰς τοιαῦτα δοχεῖα ἔθετον οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἔλαιον τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο διὰ τὴν τρῖψιν τοῦ σώματος εἰς τὰς παλαίστρας.

ἀρυταινοειδὴς χόνδρος. Μέρος τοῦ σκελετοῦ τοῦ λάρυγγος.

'Αρφκρά. 1) Χ. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας. Βλ. **'Αμπελόκηποι.**—2) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 1656. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ.

'Αρχάγγελοι. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν οὐρανίων ἀγγέλων: ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Γαβριήλ· κατὰ τὴν Δυτικὴν 'Εκκλησίαν καὶ ὁ Ραφαήλ. Ἑορτάζονται 8 Νοεμβρίου.

'Αρχάγγελος (ρωσ. **'Αρχάγγελσκ**). Π. τῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ βορείου Δβίνα, πρωτ. ἐπαρχίας. Κάτ. 70.000.

'Αρχάγγελος. Χ. τῆς Ρόδου. Κάτ. 2500.

'Αρχάγγελος (πρώην *"Οσσιανη*). "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Αλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 786.

ἀρχαϊκὴ τέχνη. *(Τεχν.)* Ἡ περίοδος τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ξοάνων μέχρι τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς. Εἰς αὐτὴν ἀνήκουσι κυρίως ἀγάλματα *κούρων* ('Απολλώνων) καὶ *κορῶν* καὶ τινα ἀνάγλυφα, πρὸ πάντων ἔργα ἀνακαλυφθέντα ἐπὶ τῆς 'Ακροπόλεως 'Αθηνῶν, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

ἀρχαϊκὸς αἰών. *(Γεωλ.)* Βλ. **ἀζωϊκὸς αἰών.**

ἀρχαιολογία. 'Επιστήμη ἐρευνῶσα τὰ τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων καθ' ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις αὐτῶν, εἰδικώτερον δὲ τὰ καλλιτεχνικὰ καὶ ἄλλα ὑλικὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ κατ' ἔξοχὴν τὰ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. "Οθεν προϊστορική, ἑλληνική, ρωμαϊκή, χριστιανική, ἀλλὰ καὶ ἰνδική, ἰουδαϊκή, ἀραβικὴ κλ. ἀρχαιολογία. Ἱδρυτὴς τῆς κλασσικῆς ἀ. θεωρεῖται ὁ Βίγκελμαν (1717-1768). Εἰς πάσας τὰς πεπολιτισμένας χώρας ἐσχηματίσθησαν ἔκτοτε σχολαὶ καὶ μουσεῖα καλλιεργοῦντα

τὴν ἐπιστήμην ταύτην. ('Εν 'Αθήναις διάφοροι ξέναι σχολαί, ἡ 'Αρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, μουσεῖα κλ.)

ἀρχαιότης. Ἡ ἱστορικὴ ἐποχὴ μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ Δ. ρωμαϊκοῦ κράτους 476 μ.Χ. ‖ *Κλασσικὴ ἀ.*, ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων. ‖ Κατὰ πληθ., *αἱ ἀρχαιότητες*, τὰ σῳζόμενα λείψανα τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἀγάλματα, μνημεῖα, νομίσματα κ.τ.τ. ‖ Ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς κατατάξεως στρατιωτικοῦ ἢ ὑπαλλήλου διαρρεύσας χρόνος ὑπηρεσίας.

ἀρχαιρεσία καὶ (συνηθ. κατὰ πληθ.) **ἀρχαιρέσιαι.** 'Εκλογὴ νέων ἀρχόντων, ἰδίως ἡ γινομένη πρὸς ἀνάδειξιν τῶν μελῶν τοῦ προεδρείου ἢ διοικητικοῦ συμβουλίου συγκεκροτημένου σώματος (βουλῆς, δημοτικοῦ συμβουλίου, συλλόγου, συνεταιρισμοῦ κ.τ.τ.).

ἀρχαϊστικός. *(Τεχν.)* Λέγεται περὶ τῆς τεχνοτροπίας, ἥτις μιμεῖται τὰ ἔργα τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης ἢ ἐμπνέεται ἐξ αὐτῶν (480-450 π.Χ).

'Αρχάνες. Δύο ἕδραι κοιν. *('Α. "Ανω*, κάτ. 3160, *'Α. Κάτω*, κάτ. 375), ἐπαρχ. Τεμένους (Ἡρακλείου Κρήτης).

'Αρχάνιον. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 727.

'Αρχεῖα Γενικὰ τοῦ Κράτους. Δημοσία ὑπηρεσία ἔργον ἔχουσα τὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγωγὴν καὶ ἐποπτείαν πάντων τῶν δημοσίων ἀρχείων.

ἀρχεῖον. Συλλογὴ ἐγγράφων καὶ ἰδίως γραπτῶν ἱστορικῶν μνημείων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐν γένει ζωὴν ἢ τὰς νομικὰς σχέσεις κρατῶν, πόλεων, σωματείων, οἰκογενειῶν κλ., καὶ τὸ μέρος ἔνθα ταῦτα φυλάσσονται. ‖ Τὰ ἐπίσημα ἐγγραφα τῶν ἀρχῶν καὶ τὸ μέρος ὅπου ταῦτα φυλάσσονται, ἡ ἀλληλογραφία ἀρχῆς, ἱδρύματος, σωματείου ἢ καὶ ἁπλοῦ ἰδιώτου, συλλογὴ παλαιῶν, ἰδίως ἱστορικῶν, ἐγγράφων ἢ ἐντύπων ἢ εἰδικῶν μελετῶν καὶ σημειωμάτων ἐπιστήμονος, τέλος τίτλος βιβλίου ἢ περιοδικοῦ, ἐν ᾧ περιέχονται ἱστορικὰ ἔγγραφα τὸ πρῶτον δημοσιευόμενα ἢ εἰδικαὶ ἐπιστημονικαὶ μελέται.

'Αρχεῖον Λαογραφικόν. Δημοσία ὑπηρεσία ἔργον ἔχουσα τὴν περισυλλογήν, διάσωσιν καὶ ἔκδοσιν τῶν μνημείων τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

ἀρχειοφύλαξ. Ὁ ὑπευθύνως φυλάσσων τὸ ἀρχεῖον δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ ἱδρύματος. ‖ *(Στρατ.-Ναυτ.)* Βαθμοφόρος (ἀπὸ ἀνθυπολοχαγοῦ μέχρι λοχαγοῦ) εἰδικοῦ κλάδου, εἰς ὃν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ κατάταξις καὶ φύλαξις τῆς ἐπισήμου ἀλληλογραφίας.

'Αρχέλαος. 1) Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (413-399 π.Χ.) Νόθος υἱὸς τοῦ Περδίκκου. Προήγαγεν ἐν τῇ χώρᾳ του τὰ ἑλληνικὰ ἤθη καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν. 'Απέθανε δολοφονηθείς.—2) Φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ 'Αναξαγόρα καὶ διδάσκαλος τοῦ Σωκράτους. 'Εφημίσθη ἰδίως ὡς φυσικός. 'Εδίδαξεν ἐν Λαμψάκῳ καὶ ἐν 'Αθήναις.—3) *Ὁ Καππαδόκης*, στρατηγὸς τοῦ βασιλέως Μιθριδάτου τοῦ Μεγάλου. Παρεκίνησε τοὺς "Ελληνας νὰ ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τῆς Ρώμης· ἡττήθη ὅμως παρὰ τὴν Χαιρώνειαν καὶ τὸν 'Ορχομενὸν ὑπὸ τοῦ Σύλλα τῷ 86 π.Χ. καὶ κατὰ τὸν β' Μιθριδατικὸν πόλεμον κατεστάλη ὅποπτος εἰς τὸν Μιθριδάτην κατέφυγεν εἰς τὴν Ρώμην.—4) Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Μιθριδάτου ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου ἔλαβεν 63 π.Χ. τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέως ἐν Κομάνοις τοῦ Πόντου. Τῷ 55 ἔλαβε σύζυγον τὴν Βερενίκην, θυγατέρα τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου ΙΑ' τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον. Τῷ 55 ὅμως ἔχασε θρόνον καὶ ζωὴν ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Αὔλου Γαβινίου.

"Αρχερμος. 'Ανδριαντοποιὸς ἐκ Χίου τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος ποιήσας τὴν «Νίκην ἐν Δήμῳ» ('Αρχαιολογικὸν Μουσεῖον 'Αθηνῶν).

ἀρχέτυπα βιβλία. Τὰ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας, μέχρι δηλαδὴ τοῦ 1501, ἐκτυπωθέντα βιβλία.

ἀρχέφυτρον (τό). Ἡ κορυφὴ τῶν βλαστῶν καὶ τῶν ριζῶν τῶν φανερογόνων φυτῶν, ἔνθα συντελεῖται ἡ αὔξησις.

ἀρχή. "Ο,τι πρῶτον ὑπάρχει, γίνεται ἢ κινεῖται, κατόπιν τοῦ ὁποίου παράγονται, γίνονται ἢ κινοῦνται ἄλλα. ‖ "Εναρξις. ‖ Κυριαρχία, κράτος, ἐξουσία, δημόσιος ὑπηρεσία. ‖ *(Φιλοσ.)* Ἡ βάσις, ἡ ἀφετηρία, ἡ ἐσχάτη αἰτία, ἐξ ἧς κατὰ τὸν 'Αριστοτέλη «ἢ ἔστιν ἢ γίγνεται ἢ γιγνώσκεταί τι». 'Εν τῇ Γνωσιολογίᾳ καὶ τῇ Λογικῇ, ὁ ἔσχατος ἐξηγητικὸς λόγος, ἡ ἀνωτάτη ἔννοια ἢ ἔποψις ἢ βοηθοῦσα ἡμᾶς εἰς ἀντίληψιν καὶ κρίσιν τῶν ὄντων. 'Εν τῇ 'Ηθικῇ ὁ ἀνώτατος τοῦ πράττειν κανών, ἢ βάσις τοῦ ἠθικοῦ βίου.

'Αρχίας. "Ελλην ποιητὴς ἐξ 'Αντιοχείας, γεννηθεὶς περὶ τὸ 120 π.Χ. Τῷ 102 μετέβη εἰς Ρώμην καὶ ἐγένετο Ρωμαῖος πολίτης. "Οτε τῷ διημφισβητήθη τὸ δικαίωμα τοῦτο ὁ Κικέρων ὑπερησπίσθη αὐτὸν διὰ τοῦ περιφήμου λόγου «pro Archia poeta».

ἀρχίατρος. *(Στρατ.-Ναυτ.)* Ὑγειονομικὸς ἀξιωματικὸς φέρων βαθμὸν ἀντίστοιχον πρὸς τὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου ἢ ἀντιπλοιάρχου. *'Ανώτερος ἀρχίατρος* ἐν τῷ ναυτικῷ καὶ *γενικὸς ἀρχίατρος* ἐν τῷ στρατῷ, ὁ ἀντιστοιχῶν πρὸς πλοίαρχον ἢ συνταγματάρχην.

ἀρχιγονία ἢ **ἀρχιγένεσις** ἢ **αὐτόματος γένεσις.** Γένεσις ἐμψύχων ὄντων ἄνευ τῆς προϋπάρξεως ἄλλων παρομοίων ὄντων. Ὑπόθεσις ἀποδειχθεῖσα σφαλερά.

'Αρχίδαμος. "Ονομα 4 βασιλέων τῆς Σπάρτης. *'Α. ὁ Β'* κατενίκησεν ἐν τῷ Γ' Μεσσηνιακῷ πολέμῳ τοὺς Εἵλωτας καὶ τοὺς Μεσσηνίους διὰ τῆς ἁλώσεως 455 π.Χ. τῆς 'Ιθώμης. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐκυρίευσε 430 τὰς Πλαταιάς.

ἀρχιδιάκονος. Τιμητικὸς τίτλος τῶν ἐχόντων τὸν βαθμὸν τοῦ διακόνου οὐδεμίαν προσδίδων ἐπὶ τῶν ἁπλῶν διακόνων ὑπεροχήν.

ἀρχιδικαστής. Τίτλος ἀνωτάτου δικαστικοῦ λειτουργοῦ ἐν 'Αγγλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείαις τῆς Β. 'Αμερικῆς.

ἀρχιδούξ. Μέχρι τοῦ 1918 τίτλος τῶν μελῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῆς Αὐστρίας.

ἀρχιεπίσκοπος. Ὁ πρῶτος καὶ προϊστάμενος τῶν ἐπισκόπων ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς. ‖ 'Εν Ἑλλάδι, ὁ ἀρχηγὸς τῆς αὐτοκεφάλου 'Εκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ μητροπολίτης 'Αθηνῶν.

ἀρχιεπιστολεύς. Ὁ πρῶτος *ἐπιστολεύς*, ἤτοι ἐν στόλῳ ἢ μοίρᾳ πολεμικῶν πλοίων ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυάρχου ἢ μοιράρχου ἀρχηγοῦ.

ἀρχιεργάτης. 'Εν ἐργοστασίῳ, συνεργείῳ ἢ τμήματι ἐργοστασίου ἔμπειρος ἐργάτης, ὅστις ἐποπτεύει τὴν ἐργασίαν καὶ κατανέμει αὐτὴν εἰς τοὺς ἄλλους.

ἀρχιερεύς. Ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων· παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς, ὁ ἐπίσκοπος.

ἀρχικαγκελλάριος. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς καγκελλαρίας, ἤτοι τῆς βασιλικῆς γραμματείας κατὰ τὸν Μεσαίωνα. ‖ Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὁ πρωθυπουργὸς εἰς τινα εὐρωπαϊκὰ κράτη, ὡς εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν.

ἀρχικελευστής. Ἀνώτατος βαθμὸς ὑπαξιωματικοῦ ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ ἀνθυπασπιστοῦ τῆς ξηρᾶς.

ἀρχικοτζάμπασης. Ὁ διοικητὴς τῆς Ὕδρας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας.

ἀρχικτηνίατρος. Βαθμὸς στρατιωτικοῦ κτηνιάτρου ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου.

Ἀρχίλοχος. Ἀρχαιότατος λυρικὸς Ἕλλην ποιητὴς ἐκ Πάρου (725-650 π.Χ.). Ἐφευρέτης τῆς ἰαμβικῆς ποιήσεως, δηκτικώτατος, περίφημος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Διήγαγε περιπετειώδη βίον καὶ ἐφονεύθη μαχόμενος κατὰ τῶν Ναξίων.

Ἀρχιλόχου. Κοιν. τῆς νήσου Νάξου (κάτ. 659). Ἕδρα τὸ χ. *Δραγουλά*.

ἀρχιμανδρίτης. Ὁ ἄρχων τῆς μάνδρας, ἤτοι τῆς ἐν τοῖς μοναστηρίοις κοινότητος· εἶτα τιμητικὸς τίτλος διδόμενος εἰς ἀγάμους κληρικούς.

Ἀρχιμήδης. Μέγας σοφὸς τῆς ἀρχαιότητος, ὁ σημαντικώτατος τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν τῆς ἀρχαιότητος, γεννηθεὶς ἐν Συρακούσαις καὶ φονευθεὶς κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (βλ. *μή μου τοὺς κύκλους τάραττε*). Ἁπλούτισε τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας διὰ σπουδαίων ἀνακαλύψεων (ὑπολογισμοὶ ἐπιφανειῶν, ὄγκων, καμπύλων· βάσεις τῆς στατικῆς καὶ τῆς ὑδροστατικῆς, θεωρία περὶ μοχλῶν κ.ἄ.), ὑπεστήριξε διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρεθεισῶν μηχανῶν τὴν ἄμυναν τῶν Συρακουσῶν πολιορκουμένων ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Σωζόμενα ἔργα του: «Περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου», «Περὶ τῶν κωνοειδῶν καὶ σφαιροειδῶν», «Περὶ τοῦ κύκλου», «Ψαμμίτης» (ἔνθα τὸ σύστημα ἀριθμήσεως τῶν ἀρχαίων), καὶ σύγγραμμα ἐν τῷ ὁποίῳ καθορίζεται ἡ μέθοδός του πρὸς ἀπόδειξιν τῶν θεωρημάτων.

Ἀρχιμήδους ἀρχή. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐκφέρεται οὕτω: «Πᾶν σῶμα βεβυθισμένον ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐντὸς ρευστοῦ (ὑγροῦ ἢ ἀερίου) πάσχει ἐκ μέρους τοῦ ρευστοῦ πιέσεις καθέτους ἐπὶ τῆς βεβυθισμένης ἐπιφανείας του, ἐχούσας μίαν συνισταμένην δύναμιν κατακόρυφον πρὸς τὰ ἄνω, τὴν *ἄνωσιν*, ἴσην πρὸς τὸ βάρος τοῦ ἐκτοπιζομένου ρευστοῦ». Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀναπτύσσεται ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Ἀρχιμήδους «Περὶ ὀχουμένων» εἰς τρεῖς προτάσεις, λέγεται δὲ ὅτι ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμήδους ζητοῦντος νὰ ἀνεύρῃ, τῇ ἐντολῇ τοῦ Ἱέρωνος τῶν Συρακουσῶν, τὴν εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον περιεκτικότητα στεφάνου ἀφιερωμένου ὑπὸ τοῦ Ἱέρωνος εἰς τὸν Δία. Ἡ θεωρητικὴ καὶ αἱ πειραματικαὶ ἀποδείξεις τῆς ἀρχῆς ἀναπτύσσονται εἰς ὅλα τὰ διδακτικὰ βιβλία τῆς πειραματικῆς φυσικῆς.

ἀρχιμηχανικός. Ὁ πρῶτος τῶν μηχανικῶν ἐργοστασίου, συνεργείου ἢ ἀτμοπλοίου. ‖ *(Ναυτ.)* Ἐν τῷ Πολεμικῷ ναυτικῷ ὁ *ἀ. β' τάξεως* ἀντιστοιχεῖ πρὸς πλωτάρχην, ὁ *ἀ. α' τάξεως* πρὸς ἀντιπλοίαρχον καὶ ὁ *ἀνώτερος ἀ.* πρὸς πλοίαρχον.

ἀρχιμουσικός. Ὁ πρῶτος ἢ προϊστάμενος τῶν μουσικῶν. ‖ Διευθυντὴς ὀρχήστρας, εἰδικῶς δὲ τῆς ἐκ πνευστῶν ὀργάνων (κν. μπάντας). ‖ Ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῷ ναυτικῷ, οἱ τρεῖς βαθμοὶ ἀρχιμουσικοῦ, γ', β' καὶ α' τάξεως, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τὸν ἀνθυπολοχαγόν, τὸν ὑπολοχαγὸν καὶ τὸν λοχαγόν.

ἀρχινχυπηγός. Ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ, βαθμὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυπηγικοῦ κλάδου, ἀντίστοιχος πρὸς τὸν τοῦ ἀντιπλοιάρχου. *Ἀνώτερος ἀ.*, βαθμὸς ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ πλοιάρχου.

ἀρχιοινοχόος. Ἓν τῶν ἀνωτάτων ἀξιωμάτων ἐν ταῖς ἀρχαίαις αὐλαῖς τῆς Ἀνατολῆς· βραδύτερον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Γαλλίας.

ἀρχιπέλαγος (τό· λ. διεθνής, ἐκ τοῦ ἰταλ. arcipelago, προελθόντος ἐκ παραφθορᾶς τῶν λ. *Αἰγαῖον πέλαγος*). Θαλασσία περιοχὴ ἐν τῇ ὁποίᾳ κεῖνται ἐγκατεσπαρμέναι πολυάριθμοι νῆσοι.

ἀρχιστράτηγος. Ὁ ἐν καιρῷ πολέμου γενικὸς ἄρχηγὸς τῶν ἐν τῇ στρατιωτικῇ ζώνῃ ὡρισθῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων χώρας τινὸς ἢ καὶ τῶν συμμάχων αὐτῆ στρατευμάτων.

ἀρχισυντάκτης. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συντακτῶν ἐφημερίδος, περιοδικοῦ, ἢ ἐκτενοῦς συγγράμματος τῇ συνεργασίᾳ πολλῶν γραφομένου.

ἀρχιτεκτονική. Ἡ τέχνη τῆς οἰκοδομῆς καὶ διακοσμήσεως τῶν κτιρίων συμφώνως πρὸς ὡρισμένους κανόνας. Κατ' ἐπέκτασιν λέγεται οὕτως ἡ εὐρυθμία καὶ τήρησις ὡρισμένων ἀναλογιῶν ἐν καλλιτεχνικῷ ἢ λογοτεχνικῷ ἔργῳ. Τὰ παλαιότερα γνωστὰ σημεῖα τῆς ἀ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν λιθίνων ἐργαλείων (4-3000 π.Χ.), εἶνε δὲ ταῦτα *λιθαῖοι συνοικισμοί* καὶ *ταφοι* ἐξ ἀκατεργάστων ὀγκολίθων, ἔπονται τάφοι *αἰγυπτιακοί*, κυρίως πυραμίδες Αἰγύπτου καὶ πλινθόκτιστοι ναοὶ κ.ἄ. *Βιβυλωνίας* καὶ *Ἀσσυρίας*, πυλῶνες. Εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας διακρίνονται ἡ *μινωϊκὴ* περίοδος (2000-1500), ἡ *μυκηναϊκὴ* (1500-1100) καὶ ἡ κυρίως *ἑλληνική*, ἐν ᾗ κολοφῶνα ἀποτελεῖ ἡ ἀ. τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος. Ἐν αὐτῇ διακρίνονται εἰδικοὶ ρυθμοί, ὁ *δωρικός*, ὁ *ἰωνικὸς* καὶ ὡς παραφυὰς τούτου ὁ *κορινθιακός*. Ἡ *ἑλληνικὴ* ἀ. ἐκαλλιέργησε κατ' ἐξοχὴν τὸν ναὸν καὶ τὰ δημόσια κτίρια, πάντοτε ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς γλυπτικῆς. Ἡ *ρωμαϊκὴ* ἀ. ἐκληρονόμησε τὰς μορφὰς τῆς ἑλληνικῆς, ἀποβλέπει δὲ μᾶλλον εἰς ἔργα δημοσίας ὠφελείας. Ἐκ ταύτης ἐξειλίχθη ἡ *παλαιοχριστιανικὴ* (350-560 μ.Χ.) καὶ ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἑλληνικῆς τῆς Ἀνατολῆς ἡ *βυζαντινή*, ἧς ἡ ἀκμὴ κεῖται ἐν τῷ Ϛ' αἰῶνι. Ἡ *ἰσλαμικὴ* ἀ. ἠρχισεν ἀναπτυσσομένη ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἀπὸ τοῦ Ϛ' αἰῶνος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐκ τῶν ἐκεῖ στοιχείων, μὲ ἰδίαν τεχνοτροπίαν διακοσμήσεως, καὶ διεδόθη ἐπὶ ἀπεράντους χώρας μετὰ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Ἐν τῇ Δύσει ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς ἀ. ἐξειλίχθη ἡ *ρωμανικὴ* (900-1125) καὶ ἐξ αὐτῆς ἡ *γοτθικὴ*, κυρίως ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ἡ ἀνανέωσις τῶν περὶ τὴν ἀρχαιότητα σπουδῶν ἐδημιούργησε τὴν *ἀ. τῆς Ἀναγεννήσεως*, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπικρατεῖ ἡ ἀστικὴ πρὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Κατὰ τὸν ΙϚ' αἰῶνα γεννᾶται ἐξ αὐτῆς ὁ ρυθμὸς τοῦ *βαρόκ* καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' (1720-1750) ὁ ρυθμὸς *ροκοκό*. Ἔκτοτε ἡ ἀ. παρουσίαζε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πιστὴν καὶ ἐπιτυχῆ μίμησιν τῶν διαφόρων καθιερωμένων ρυθμῶν, οἷα ἦτο ἡ *ἀκαδημαϊκὴ* τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἡ *νεοκλασσικὴ* τοῦ ΙΘ'. Μόνον ἐσχάτως ἡ ὁλονὲν περισσότερον διαδιδομένη χρῆσις τοῦ σιδηροπαγοῦς σκιροκονιάματος ἔχει ἀρχίσει νὰ φέρῃ σημαντικὰς μεταβολὰς ἐν τῇ ἀ. Ἰδίας μορφὰς ἀρχιτεκτονικῆς ἀνέπτυξαν οἱ λαοὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, Ἰνδοί, Κινέζοι, Ἰάπωνες κλ.

ἀρχιτέκτων. Ὁ σχεδιάζων καὶ ἐποπτεύων τὴν ἀνέγερσιν κτιρίου ἢ μνημείου.

ἀρχιτεχνίτης. Βαθμοφόρος (ἀξιωματικὸς ἢ ὑπαξιωματικὸς) τῶν στρατιωτικῶν τεχνῶν.

ἀρχιτρίκλινος ἢ **τρικλινιάρχης.** Δοῦλος ἢ θεράπων ἐπιστατῶν τοῦ *τρικλίνου* κατὰ τὰ συμπόσια, ἰδίᾳ παρὰ Ρωμαίοις καὶ Βυζαντινοῖς· συμποσίαρχος.

ἀρχιφροντιστής. Ἀξιωματικὸς τοῦ οἰκονομικοῦ σώματος τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀντιστοιχῶν πρὸς ἀντιπλοίαρχον· *ἀνώτερος ἀρχιφροντιστής*, ὁ ἀντιστοιχῶν πρὸς πλοίαρχον.

ἀρχονταρεῖον. Ὁ ἐν τῷ μοναστηρίῳ πρὸς φιλοξενίαν τῶν προσκυνητῶν, διαβατῶν καὶ ξενιζομένων ἐν γένει χῶρος, συνηθέστερον *ἀρχοντηλίκι*.

ἀρχοντάρης. Μοναχὸς εἰς ὃν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ διακονία τοῦ ἀρχονταρείου καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν φιλοξενουμένων.

ἄρχοντας, θηλ. **ἀρχόντισσα.** *(Ἱστορ.)* Ἐπὶ Βενετοκρατίας ἐν διαφόροις ἑλληνικαῖς νήσοις, ἰδίᾳ ἐν Κρήτῃ, ὁ καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἴκου. Βλ. καὶ *ἀρχοντίκιον*.

ἀρχοντηλίκι. Βλ. ἀρχονταρεῖον.

Ἀρχοντική (πρώην *Δοκούδαινα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 457.

ἀρχοντίκιον. *(Ἐκκλ.)* Γενικὴ ὀνομασία διαφόρων ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν ὀφφικίων συνεπαγομένων τὸν τίτλον τοῦ ἄρχοντος.

Ἀρχοντικόν. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 196.

ἀρχοντόπουλοι. Στρατιωτικὸν τάγμα ἐν Βυζαντίῳ ἐκ δισχιλίων νέων, τὸ ὁποῖον Ἀλέξιος ὁ Α' συνεκρότησεν ἐξ υἱῶν ἀρχαίων στρατιωτῶν.

ἀρχοντόπουλον καὶ **ἀρχοντόπουλος.** Υἱὸς ἄρχοντος, εὐπατρίδης. ‖ Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Κρήτης, οἱ δώδεκα εὐπατρίδαι, οὓς ἀποκατέστησεν ἐπὶ τῆς νήσου ὡς ἀποίκους ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Α' Κομνηνὸς καὶ οἱ ὁποῖοι ἀπέβησαν γενάρχαι τῶν ἀριστοκρατικῶν οἴκων τῆς Κρήτης.

Ἀρχοντοχώρι (πρώην *Ζαβίτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης - Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 1053.

ἄρχος (ὁ). Τὸ κατώτερον ἀνευρυσμένον μέρος τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, τὸ μεταξὺ τοῦ ἔσω καὶ ἔξω σφιγκτῆρος, ἄλλως **κοπροδόχος λήκυθος.**

Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος. Ὁ περιφημότερος καὶ σπουδαιότερος τῶν Πυθαγορείων (423-365 π.Χ.). Ἐκυβέρνησε τὸν Τάραντα ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἐπεχείρησε τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου διὰ τῶν μέσων ἀναλόγων. Ἡ ἐπίδρασίς του εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς μηχανικῆς θεωρεῖται σημαντική.

ἄρχων. *(Ἱστορ.)* Ἐν Ἀθήναις ἐλέγοντο ἄρχοντες τὸ πάλαι ἐννέα ἄνδρες ἔχοντες εἰς χεῖράς των ἅπασαν τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας: ὁ βασιλεύς, ὁ πολέμαρχος, ὁ ἐπώνυμος ἄρχων καὶ οἱ ἓξ θεσμοθέται. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας, ἐγκατεστάθη ἀντὶ βασιλέως εἷς ἰσόβιος ἀνώτατος λειτουργὸς καλούμενος ἄρχων. Ἡ ἐξουσία αὕτη περιωρίσθη βαθμηδόν, ἀπὸ δὲ τοῦ 683 π.Χ. ἐξελέγοντο ἐννέα ἄρχοντες ἐνιαύσιοι καὶ ὑπεύθυνοι.

ἀρωκαρία (ἡ· araucaria). Γένος κωνοφόρων φυτῶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ὠκεανίας. Ὅλα τὰ εἴδη παρέχουσι χρήσιμον ξυλείαν. *Ἀ. ἡ ὑψικάρηνος*, ἰθαγενὴς τοῦ Νόρφολκ, καλλιεργεῖται ὡς κοσμητικὸν φυτὸν (ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ὡς φυτὸν δωματίου).

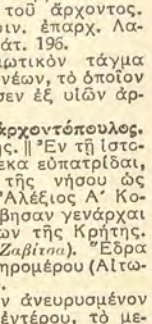

Ἀρωκαρία

ἄρωμα. Πᾶσα (φυτικὴ ἢ ζωϊκὴ) οὐσία ἀναδίδουσα εὐάρεστον ὀσμὴν καὶ μάλιστα τὰ εὐώδες φυτικὸν ἄρτυμα. ‖ Εἰδικώτερον, πᾶσα τεχνητῶς παρασκευαζομένη εὐώδης οὐσία (βλ. *ἀρωματοποιία*). ‖ Εὐάρεστος ὀσμή, εὐωδία.

ἀρωματικαὶ ἐνώσεις. *(Χημ.)* Τάξις ὀργανικῶν οὐσιῶν, *κυκλικῶν* ἐνώσεων, παραγώγων τοῦ βενζολίου. Ὠνομάσθησαν οὕτω διότι πλεῖσται ἐν τῇ φύσει ἀπαντῶσαι εὐώδεις οὐσίαι, ὡς ἡ βενζόη, τὸ ἔλαιον τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων, δεικνύουσι ποιάν τινα χημικὴν συγγένειαν μεταξύ των. Κέκτηνται μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν βιομηχανίαν, διότι μεταξὺ αὐτῶν καταλέγονται ἅπαντα τὰ συνθετικὰ χρώματα, πλεῖσται σπουδαιότατα ἐκρηκτικαὶ ὅλαι, πολλὰ ἀρώματα καὶ φάρμακα.

ἀρωματοποιΐα. Ἡ παρασκευὴ ἀρωμάτων ἐκ φυσικῶν ἢ τεχνητῶν ἀρωματικῶν οὐσιῶν. Αἱ φυτικαὶ ἀρωματικαὶ οὐσίαι εἶνε μίγματα αἰθερίων ἐλαίων (ἐκ ῥόδων, ἐσπεριδοειδῶν, ἴων κλ.). Ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου προέρχονται ἡ *ἄμβρα* καὶ ὁ *μόσχος*. Ἡ παρασκευὴ τεχνητῶν ἀρωματικῶν οὐσιῶν εἶνε ἴδιος κλάδος τῆς βιομηχανικῆς χημείας.

Ἀρώνι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυδωνίας (Χανίων). Κάτ. 201.

Ἀρωνιάδικα. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κυθήρων. Κάτ. 191.

Ἀσάν. Ἡγεμονικὸς οἶκος τῆς Βουλγαρίας. 1) *Ἰωάννης* (1185-1195). Ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου καὶ ἵδρυσε Βουλγαροβλαχικὸν κράτος μὲ πρωτεύουσαν τὸ Τύρνοβον.—2) *Ἰωαννίτσης* (1197-1207). Ἐπολιόρκησε τῷ 1207 τὴν Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ἐδολοφονήθη τῷ αὐτῷ ἔτει ὑπὸ τῆς συζύγου του.—3) *Ἰωάννης Ἀσὰν Β'* (1218-1241), ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐκυρίευσε (1230) τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Μακεδονίαν. Τῷ 1235 συμμαχήσας πρὸς τὸν Ἰωάννην Βατάτσην μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων κατεχομένης Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀσάνης. Ἑλληνικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος Ἀσὰν τοῦ βουλγαρικοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου.

Ἀσάνι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 295.

Ἀσαντί (ἀγγλ. Ashanti). Τὸ μεσαῖον τμῆμα (ἐνδόχωρα) τῆς ἀποικίας τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς (Βρεττανικὴ Δ. Ἀφρική) κατοικούμενον ὑπὸ τῶν Νέγρων τῆς πολεμικῆς φυλῆς τῶν Ἀσαντί. Ἐξάγει χρυσόν, πολύτιμον ξυλείαν, φοινικέλαιον, κόμμεα, κοπάλην, κακάον.

Ἀσαρλίκ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 697.

Ἀσάφφενβουργ (Aschaffenburg). Π. τῆς Βαυαρίας ἐπὶ τοῦ κάτω Μοίνου. Κάτ. 34.600.

ἀσβέστιον. Μέταλλον τῆς ὁμάδος τῶν ἀλκαλικῶν γαιῶν ἔχον σύμβολον Ca. Ἔχει ἀτομικὸν βάρος 40,1 εἰδικὸν βάρος 1,58, τήκεται εἰς 770° καὶ ἐξαεροῦται, δυσκολώτερον πάντων τῶν μετάλλων, εἰς 3500°. Αἱ ἑνώσεις αὐτοῦ εἶνε λίαν διαδεδομέναι εἰς τὴν φύσιν, οὐδέποτε δ' εὑρίσκεται ἐλεύθερον. Κυριώτερα ὁρυκτὰ αὐτοῦ εἶνε ὁ *ἀσβεστίτης*, ὁ *ἀραγονίτης*, ἡ *γύψος*, ὁ *ἀσβεστόλιθος* καὶ ἡ *κρητίς*, ἀπαντῶ ἐπίσης εἰς τὸν ὀργανικὸν κόσμον, εἰς τὰ φυτὰ καὶ κυρίως εἰς τὰ φύλλα καὶ εἰς τὰ ζῷα ὡς φωσφορικὸν ἀσβέστιον, συστατικὸν τῶν ὀστῶν καὶ τῶν ὀδόντων, καὶ ὡς ἀνθρακικὸν ἀ. σχηματίζον τὰ κελύφη τῶν ᾠῶν, διάφορα ὄστρακα, κοράλλια κλ. Ἑνώσεις αὐτοῦ εἶνε: τὸ *ὑδρογονοῦχον ἀ.* CaH_2, χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν παραγωγὴν ὑδρογόνου πρὸς πλήρωσιν ἀεροστάτων· τὸ *ὀξείδιον τοῦ ἀ.* CaO ἢ *ἄσβεστος*, οὐσία χρησιμωτάτη εἰς τὴν οἰκοδομικήν· τὸ *ὑδροξείδιον τοῦ ἀ.* $Ca(OH)_2$, λαμβανόμενον δι' ἐπιδράσεως τοῦ ὕδατος ἐπὶ τῆς ἀσβέστου (ἐσβεσμένη ἄσβεστος)· τὸ *φθοριοῦχον ἀ.* CaF_2, τ.ἐ. ὁ *ἀσγυραδάμας*, χρήσιμος ἐν τῇ μεταλλουργίᾳ ὡς συλλίπασμα, καὶ τὸ *χλωριοῦχο ἀ.* $CaCl_2$ χρησιμεῦον πρὸς ἀποξήρανσιν τοῦ ἀέρος· ἡ *χλωριοῦχος ἄσβεστος* $CaOCl_2$, ἥτις παρασκευάζεται εἰς μεγάλα ποσὰ καὶ χρησιμοποιεῖ-

ται ὡς ἀπολυμαντικόν· τὸ *θειϊκὸν ἀ.* $CaSO_4$, τ.ἔ. ἡ γύψος, δυσδιάλυτον ἅλας (χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν χειρουργικῶν ἐργαλείων, ἐκμαγείων, μιγνυομένη μετ' ἄλλων σωμάτων πρὸς κατασκευὴν μάζης παρεμφερούς πρὸς μάρμαρον, χρησιμοποιεῖται δὲ καὶ ὡς ἄριστον λίπασμα τῶν ἀγρῶν)· τὸ *ἀνθρακασβέστιον* CaC_2, ὅπερ προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ὕδατος παράγει τὴν ἀσετυλίνην· τὸ *ἀνθρακικὸν ἀ.* $CaCO_3$, τὸ μᾶλλον διαδεδομένον ὀρυκτόν (ἀποτελεῖ μεγάλας ἐκτάσεις τῆς γηΐνης ἐπιφανείας καὶ τὰ $^2/_3$ περίπου τῆς ἐπιφανείας τῆς Ἑλλάδος· τοιοῦτον εἶνε τὸ μάρμαρον, ἡ ὀρεια κρύσταλλος, ἡ κρητίς, ὁ ἀσβεστίτης). Φωσφορικὰ ἀσβέστια εἶνε γνωστὰ τρία (οὐδέτερον, ὄξινον καὶ δὶς ὄξινον). Τὸ *θειοῦχον ἀ.* CaS μετὰ προηγουμένην ἔκθεσιν εἰς τὸ φῶς ἀποκτᾷ τὴν ἰδιότητα νὰ λάμπῃ κατόπιν ἐπὶ μακρόν.

ἀσβέστιον χοῖσμα. Μῖγμα ἀσβεστίου ὕδατος μετὰ λινελαίου· ἐξωτερικὸν φάρμακον κατὰ τῶν ἐγκαυμάτων.

ἀσβεστίου γάλα. Μῖγμα κεκορεσμένου *ἀσβεστίου ὕδατος* (βλ.λ.) μετὰ στερεοῦ ὑδροξειδίου.

ἀσβεστίου ὕδωρ. Διάλυμα ὑδροξειδίου τοῦ ἀσβεστίου ἐντὸς ὕδατος· φάρμακον ἐξουδετερωτικὸν τῶν ὀξέων καὶ ἀντιδιαρροϊκόν· ἐξωτερικῶς στυπτικὸν ἐπὶ τραυμάτων, φλεγμαινόντων βλεννογόνων κ.λ.

ἀσβεστίτης, Ὀρυκτὸν ἀφθονώτατα ἐν τῇ φύσει διαδεδομένον. Ὡς πέτρωμα λαμβάνει τὸ ὄνομα *ἀσβεστόλιθος*. Χημικῶς εἶνε *ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον* (βλ.λ.).

ἀσβεστοκυαναμίδη. $CaCN_2$. Ἀζωτοῦχον λίπασμα, ἄλλως *κυαναμιδικὸν ἀσβέστιον* ἢ *ἄζωτον ἀσβέστιον*, τοῦ ὁποίου ἡ παρασκευὴ γίνεται διὰ δεσμεύσεως τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ἀζώτου. Ἡ ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὑπὸ μορφὴν μελανοφαίου κόνεως φερομένη εἶνε μῖγμα ἀσβεστοκυαναμίδης, ἀσβέστου καὶ ἄνθρακος, περιέχον 15-20% ἄζωτον.

Ἄση ἡ δύσοσμος

ἀσβεστόλιθος (ὁ). Πέτρωμα συχνὸν καὶ εἰς μεγάλας ἐκτάσεις διατεῖνον, τῆς τάξεως τῶν ἰζηματογενῶν, ἁπλοῦν, ὁμοιομερές, ἀποτελούμενον ἐξ *ἀσβεστίτου*. Ἡ *κρητὶς* εἶνε ἀσβεστόλιθος ἐκ κελυφίων τρηματοφόρων. Παραλλαγαὶ ἐπίσης εἶνε ὁ *τραβερτίνης*, ὁ *ἀσβεστολιθικὸς τόφφος*, ὁ στιφρότατος *λιθογραφικὸς σχιστόλιθος* καὶ τὸ *μάρμαρον*, ὁλοκρυσταλλικὸν χονδρόκοκκον ἢ λεπτόκοκκον. Ἡ παρουσία ἀνθρακικοῦ μαγνησίου τὸν φέρει πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ *δολομίτου*, ἡ δὲ τῆς ἀργίλου πρὸς τὴν *μάργαν*.

ἀσβεστόνερο. Τὸ ἀσβέστιον ὕδωρ.

ἀσβεστόπετρα (πρώην *Χισάρ-κιοϊ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 1061.

ἄσβεστος. Ὀξείδιον τοῦ ἀσβεστίου (CaO) παραγόμενον διὰ πυρώσεως ἀσβεστολίθων (ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου $CaCO_3$) ἐντὸς εἰδικῶν καμίνων. Εἶνε ἄμορφον σῶμα, τηκόμενον εἰς θερμοκρασίαν 3000°, ἔχον τὴν ἰδιότητα νὰ ἀπορροφᾷ εὐκόλως ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας ὕδωρ καὶ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Ἐνούμενον μεθ' ὕδατος μετατρέπεται εἰς ὑδροξείδιον τοῦ ἀσβεστίου Ca $(OH)_2$, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται *ἐσβεσμένη ἄσβεστος* καὶ χρησιμεύει εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν *κονιαμάτων*. Ἡ ἄ. χρησιμεύει ἐπίσης πρὸς παρασκευὴν τῶν ὑδροξειδίων τῶν ἀλκαλίων ἐκ τῶν ἀνθρακικῶν ἁλάτων, ὡς λίπασμα κλ. Ἡ ἐσβεσμένη ἄσβεστος τῶν κονιαμάτων ἐκτιθεμένη εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα προσλαμβάνει σὺν τῷ χρόνῳ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος CO_2 καὶ ἀποβάλλει τὸ ὕδωρ. καὶ οὕτω μεταβάλλεται πάλιν εἰς σκληρὸν ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον.

Ἀσβεστοχώριον. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 2705.—2) (πρώην *Λιόκι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 307.

ἀσβέστωμα καὶ **ἀσβέστωσις.** Ἐπίχρισις τοίχου διὰ διαλύματος ἀσβέστου, ἄλλως *ἀσπρισμα*. ‖ *(Γεωπ.)* Ἡ προσθήκη ἀσβέστου εἰς ἔδαφος στερούμενον αὐτῆς πρὸς μετάπλασιν τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων· καθιστᾷ τὰ σφιγκτὰ ἀργιλώδη ἐδάφη πλέον πορώδη, ὥστε ν' ἀπορροφῶσι τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν, καὶ ἐξουδετερώνουσα τὴν ὀξύτητα τῶν ἐδαφῶν διευκολύνει τὴν μετατροπὴν τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν εἰς μαυρόχωμα καὶ τοῦ ὀργανικοῦ ἀζώτου εἰς νιτρικόν. Ἐπὶ πλέον διευκολύνει τὴν συγκράτησιν τῶν καλιούχων ἁλάτων εἰς τὸ ἔδαφος.

ἀσβόλη. Ὕλη μαύρη καὶ πυκνή, παραγομένη ὑπὸ τοῦ καπνοῦ εἰς τὰ τοιχώματα τῶν καπνοδόχων, καπνιά, αἰθάλη.

ἄσβος καὶ **ἀσβός** (ὁ). Τὸ ζῷον *τράγος* (βλ.λ.).

Ἀσδρούβας. Ὄνομα Καρχηδονίων. 1) Στρατηγός, γαμβρὸς τοῦ Ἀμίλκα. Ὑπέταξε πλεῖστα ἔθνη τῆς Ἰβηρίας καὶ ἔκτισε τὴν Νέαν Καρχηδόνα ἢ Καρθαγένην. Ἐδολοφονήθη τῷ 223.—2) *Βάρκας*. Ἀδελφὸς τοῦ Ἀννίβα. Ἐνίκησε μετὰ τοῦ Μασσανάση τοὺς δύο Σκιπίωνας 212. Ἦγε μεγάλην στρατιὰν εἰς ἐπικουρίαν τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ εὑρισκομένου ἀδελφοῦ του Ἀννίβα, ἀλλὰ προσεβλήθη αἰφνιδίως ὑπὸ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ ἀπώλεσε μάχην καὶ βίον παρὰ τὸν ποτ. Μέταυρον 207 π.Χ.

Ἀσέα (πρώην *Κανδρέβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 805.

ἀσεκρῆτις ἢ **ἀσεκρήτης** (λατ. asecritis). Παρὰ Βυζαντινοῖς, ὁ ἐξ ἀπορρήτων γραμματεὺς τοῦ βασιλέως.

ἀσέλγεια. Ἡ ἰδιότης τοῦ καθ' ὑπερβολὴν παραδιδομένου εἰς τὰς ὁρμὰς τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου· σαρκικὴ φιληδονία. Αἰσχρὰ πρᾶξις. Βλ. καὶ *ἀποπλάνησις*.

ἀσετυλίνη. Βλ. **ἀκετυλένιον.**

ἄση ἡ δύσοσμος (asa fœtida). Κομμεορρητίνη παραγομένη ὑπό τινων ἀσιατικῶν εἰδῶν τοῦ φυτοῦ νάρθηκος. Ἔχει δυσάρεστον σκοροδώδη ὀσμήν, γεῦσιν δριμεῖαν καὶ πικράν. Εἶνε ἐν χρήσει ὡς φάρμακον ἀντισπασμωδικόν, ἐμμηναγωγὸν καὶ ἀνθελμινθικόν.

Ἀσῆ Γωνιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 506.

ἀσήμι -ιοῦ (τό· ἐκ τοῦ *ἄσημον ἀργύριον*). Ὁ μὴ σεσημασμένος ἄργυρος καὶ ὁ ἄργυρος γενικῶς.

Ἀσήμι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 394.

Ἀσημοχώρι (πρώην *Λεσκάτσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 269.

ἀσηπτόλη. Ὑγρὸν φάρμακον ἀντισηπτικὸν (ὀρθοθειοφαινυλικὸν ὀξύ).

ἀσηψία. *(Ἰατρ.)* Μέθοδος σκοποῦσα τὴν διὰ μηχανικῶν ἢ φυσικῶν μέσων (θερμότητος, βρασμοῦ) ἀποσόβησιν τῆς μολύνσεως παντὸς ἐγχειρητικοῦ ἀσήπτου τραύματος· ἀντίθετον τῆς *ἀντισηψίας*.

ἀσθενωπία. Ἀδυναμία τῆς ὁράσεως.

ἀσθμα. Νόσος χαρακτηριζομένη ὑπὸ παροξυσμῶν δυσπνοίας πνιγμονώδους. Αἰτίαι εἴτε διαταραχὴ τοῦ νευρικοῦ συστήματος εἴτε παθήσεις τῆς καρδίας καὶ τῶν πνευμόνων, τῶν ὀργάνων τοῦ στήθους ἢ τοῦ λαιμοῦ.

Ἀσία. Ἡ μεγίστη τῶν ἠπείρων, περιλαμβάνουσα τὸ ΒΑ. τμῆμα τοῦ μεγάλου γηΐνου ὄγκου, ὅστις εἶνε γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Παλαιὸς Κόσμος». Ἀπὸ τῆς Εὐρώπης χωρίζεται μόνον διὰ τῆς μακρᾶς ὀροσειρᾶς τῶν Οὐραλίων. Μετὰ τῆς Ἀφρικῆς συνέχεται διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, ὅστις νῦν ἔχει μεταβληθῆ εἰς πορθμόν. Τὸν μετὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας σύνδεσμον αὐτῆς ἀποτελοῦσιν ἀλύσεις νήσων.

Ὁ ὄγκος τῆς Ἀ. συνίσταται κυρίως ἐξ ὑψι-

πέδων (Θιβὲτ κ.ἄ.) καὶ κολοσσιαίων ὀρέων (Ἱμαλάϊα, Καρακορούμ, Παμίρ, Τιενσάν). Πρὸς Δ προεκτείνεται ἡ χερσόνησος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς ΝΔ ἡ Ἀραβική, πρὸς Ν αἱ δύο τῆς Ἰνδικῆς, πρὸς Α ἡ Κορέα καὶ πρὸς ΒΑ ἡ Καμτσάτκα. Ἡ μεγαλυτέρα πεδιὰς ἐκτείνεται εἰς τὴν δυτικὴν καὶ τὴν μέσην Σιβηρίαν, σημαντικαὶ δὲ εἶνε αἱ πεδιάδες τῆς Μεσοποταμίας καὶ τοῦ Ἰνδοστάν. Ἐκ τῶν μεγάλων ποταμῶν πρὸς Β ρέουσιν οἱ Ὄβις, Γενισέης καὶ Λένας, πρὸς Α οἱ Ἀμούρ, Χουάγγ-Χό, Γιάγγ-Τσὲ-Κιάγγ, πρὸς Ν οἱ Μεκόγγ, Μενάμ, Σαλουήν, Ἰραβάδης, Γάγγης, Βραχμαπούτρας, Ἰνδός, Εὐφράτης, Τίγρης. Ἐκ τῶν λιμνῶν αἱ σημαντικώτεραι εἶνε αἱ καλούμεναι Κασπία, Ἀράλη, Λόβνορ, Βαϊκάλη, Βαλκάς (ἡ Κασπία κεῖται μεταξὺ Ἀ. καὶ Εὐρώπης). Τὸ κλῖμα διαφέρει κατὰ τὴν θέσιν τῶν χωρῶν: κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὰ βορειοανατολικὰ εἶνε μᾶλλον ξηρόν, ψυχρὸν κατὰ τὸν χειμῶνα, κυρίως ἐν τῇ Α. Σιβηρίᾳ (Βερχογιάνσκ), τροπικὸν δὲ κατὰ τὴν Ν. Ἀραβίαν καὶ τὸ Μαλαϊκὸν πολύνησον. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Ἀ. ὑπολογίζεται εἰς 44.200.000 τ.χλμ. καὶ ὁ πληθυσμὸς εἰς 1.020.000.000 κατ., ὧν μέρος ἀποτελοῦσιν εἰσέτι λαοὶ καθαρῶς κτηνοτρόφοι καὶ κυνηγοί (εἰς τὰ βόρεια μέρη) καὶ νομάδες (ἐν τῇ Δ. καὶ Κεντρικῇ Ἀσίᾳ).

Οἱ κάτοικοι διαιροῦνται εἰς Ὑπερβορείους (κατὰ τὰ ΒΑ), Μογγόλους, Δραβίδας, Μαλαίους καὶ Μεσογειακούς. Κυριώτερα θρησκεῖαι εἶνε ὁ Βραχμανισμός, ὁ Βουδδισμός, ὁ Κομφουκισμός, ὁ Παρσισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμός.

Ἀντικείμενα ἐξαγωγῆς εἶνε πρὸ πάντων βάμβαξ, δέρματα, σῖτος, ἀρτύματα, χρυσός, γραφίτης, κόμμι, ἰνδικόν, καφές, κακάο, φοινικόκοκκοι, ἔλαια, ὄπιον, χάρτης, μαργαρῖται, δρυζα, νίτρον, μέταξα, καπνός, τέϊον, ἔριον, κασσίτερος, σάκχαρον.

Πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς ἀνεξαρτήτους χώρας (Ἀφγανιστάν, Κίνα, (μετὰ Μαντζουρίας, Θιβὲτ, Σινικοῦ Τουρκεστάν), Μογγολία, Ἰαπωνία, Ὑεμένη, Νέτζδ μετὰ Χετζὰζ καὶ Ἀσίρ, Περσία, Σιάμ, Τουρκία) καὶ ἐξηρτημένας (ἐξ εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἡ τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς), ὧν αἱ σημαντικώτεραι εἶνε αἱ ρωσικαὶ καὶ αἱ ἀγγλικαὶ κτήσεις, μικρότεραι δὲ αἱ ὁλλανδικαί, γαλλικαί, πορτογαλικαί, ἰταλικαὶ (Ρόδος καὶ Δωδεκάνησος) καὶ ἀμερικανικαὶ (Φιλιππῖναι).

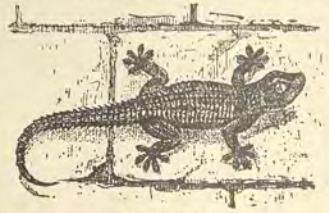

Ἀσκάλαβος

Ἀσίκ Μικρά. Βλ. **Μικρασία.**

Ἀσίζι (Assisi). Π. τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ Περουγίας, πατρὶς τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου. Κάτ. 18.482.

Ἀσικλάρ. Χ. ἐπαρχ. Παιονίας. Βλ. **Εὐρωπος.**

ἄσιλος (asilus). Γένος μυιῶν τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἀσιλιδῶν.

Ἀσίνι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπλίας. Κάτ. 1763.

Ἀσιοὺτ ἢ Σιούτ. Π. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου καὶ πρωτ. νομοῦ. Κάτ. 57.000. Παρ' αὐτὴν μέγας νειλοφράκτης μήκους 833 μ. καὶ ὕψους 12.5 μ.

Ἀσίρ. Χώρα τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου, ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, μεταξὺ Χετζάζης καὶ Ὑεμένης. Ἐμιράτον ὑπὸ ἀγγλικὴν ἐπιρροήν, ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ 1914. Ἔκτ. 35.900 τ.χλμ. Κάτ. 160.000. Τὸ Β. τμῆμα ἔχει ὑπαχθῆ ἀπὸ τοῦ 1917 εἰς τὸ βασίλειον τῆς Χετζάζης. Πρωτ. Ἀβού - Ἀρίς.

Ἀσῖτες. Δύο κοιν. ἐπαρχ. Μαλεβιζίου (Ἡρακλείου) Ἄνω 815 κάτ., Κάτω 443 κάτ.

ἀσιτία. (Ἰατρ.) Κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ προερχομένη ἐκ τῆς ὁλικῆς ἢ μερικῆς στερήσεως τῶν τροφῶν. Ἡ τελεία ἀσιτία συνεπάγεται τὸν θάνατον. (Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πίνῃ ὕδωρ ἐντὸς 3-4 ἑβδομάδων, ἄνευ ὕδατος ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος).

ἀσκέλαβος ἢ ἀσκλαβώτης (ὁ). Γένος νυκτοβίων ἐντομοφάγων σαυρῶν. Φέρουσιν εἰς τοὺς πόδας παχεῖς καὶ πλατεῖς ἁπτικοὺς λοβούς, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ ἅπτωνται στερρῶς καὶ νὰ περιπατῶσιν ἐπὶ λείων κατακορύφων τοίχων.

Ἀσκέλων. Ἀρχαιοτάτη παραλία π. τῆς Παλαιστίνης, κέντρον ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Κατελήφθη 633 ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ κατεστράφη ἐπὶ τῶν Σταυροφοριῶν τῷ 1270.

Ἀσκανίξ. 1) Λίμνη τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Νικαίας, τουρκ. Ἰσνίκ.—2) Ἀλατοῦχος λίμνη τῆς Πισιδίας, τουρκ. Βουλδοὺρ Γιόλ.

Ἀσκάνιος. (Ρωμ. Μυθολ.) Υἱὸς τοῦ Αἰνείου, ἱδρυτὴς τῆς Ἄλβας Λόγγας.

ἀσκάρι. Ὀνομασία τῶν ἐν Ἀφρικῇ ἰθαγενῶν στρατιωτῶν.

ἀσκαρὶς -ίδος. Ἕλμινς ἢ σκώληξ παράσιτος τοῦ ἐντέρου, τῆς τάξεως τῶν νηματωδῶν ἑλμίνθων, κν. **λεβίθα.**

ἄσκαυλος. Μουσικὸν ὄργανον ἠχοῦν δι' ἀέρος ἐξερχομένου ἐξ ἀσκοῦ. Τὸν ἀσκὸν πληροῖ διαρκῶς ἀέρος ὁ ἐκτελεστὴς φυσῶν διά τινος ἐπιστομίου σωλῆνος προσηρμοσμένου ἐπὶ τοῦ ἀσκοῦ. Ὁ ἦχος παράγεται ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἐξερχομένου διενὸς ἢ πλειόνων αὐλῶν, ὧν ὁ εἷς φέρει ὀπὰς ἀντιστοιχούσας εἰς τοὺς διαφόρους τόνους, ἀνοιγομένας καὶ κλειομένας διὰ τῶν δακτύλων· κν. **τσαμπούνα, γκάϊδα, ἀσκομαντούρα.**

Ἄσκαυλος

ἄσκησις. (Ψυχολ.) Ἡ δι' ἐπαναλήψεως ἐνίσχυσις ἐνεργείας τινός, ἥτις οὕτως ἐκτελεῖται εὐκολώτερον, ταχύτερον καὶ σκοπιμώτερον.

ἀσκητισμός. (Θρησκ.) Ἡ μακρὰν τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων ἐπιδίωξις ψυχικῆς τελειότητος διὰ σωματικῆς κακουχίας καὶ ἀπαρνήσεως τῶν ἀγαθῶν τῆς παρούσης ζωῆς, εἶδος αὐστηροῦ μοναχικοῦ βίου. Πρῶτος ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἐγένετο περὶ τὸ 300 ὁ ἅγιος Ἀντώνιος ἐν Αἰγύπτῳ.

ἀσκίδιον. (Ζωολ.) Τάξις χορτωδῶν θαλασσίων ζώων, ὁμοιαζόντων πρὸς τὸν καρπὸν τῆς ἐλαίας. Ζῶσιν εἰς τὰ παράλια, προσκεκολλημένα ἐπὶ βράχων ἢ λίθων. ‖ (Βοτ.) Φύλλον οὗ τὸ ἄκρον εἶνε διαμεμορφωμένον εἰς σχῆμα χοάνης ἢ ὑδρίας. Εἰς τὰ ἐντομοφάγα φυτὰ χρησιμεύει πρὸς σύλληψιν καὶ χώνευσιν τῶν ἐντόμων, εἰς ἄλλα πρὸς συλλογὴν ὕδατος.

Ἀσκινόνησο. Νησὶς παρὰ τὴν ν. Τῆλον. Βλ. **Ἀντίτηλος.**

ἀσκίτης ὕδρωψ. Συσσώρευσις ὑγροῦ εἰς τὸ περιτόναιον, κν. **ὑδρωπικία.**

ἀσκληπιάδειον μέτρον (ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ Ἀσκληπιάδου). Στίχος ἀποτελούμενος συνήθως ἐκ δισυλλάβου βάσεως (σπονδείου, τροχαίου ἢ ἰάμβου), δύο χοριάμβων καὶ ἑνὸς ἰάμβου, ἄρα δωδεκασύλλαβος:

. . – ⏑ ⏑ – ⏑ | – ⏑ ⏑ – ⏑ –

Ἦλθες ἐκ περάτων γᾶς ἐλεφαντίναν

Ἀσκληπιάδης. 1) Υἱὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ.—2) Ὀπαδὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἰατρός.

Ἀσκληπιάδης. 1) Σάμιος ἐπιγραμματοποιὸς τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος, διδάσκαλος τοῦ Θεοκρίτου. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται ὑπὲρ τὰ 40, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐρωτικά, ἐπιγράμματα τῆς «Ἀνθολογίας».—2) Ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος ἐκ Προύσης, ζήσας ἐν Ρώμῃ κατὰ τὸν Α΄ π.Χ. αἰῶνα, ἰατρὸς τοῦ Πομπηΐου. Συγγραφεὺς ἰατρικῶν ἔργων, τῶν ὁποίων σῴζονται μόνον ἀποσπάσματα.

Ἀσκληπιεῖον. Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οἷα ὑπῆρχον πολλὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ εἰς τὰ ὁποῖα προσήρχοντο οἱ πάσχοντες ἵνα θεραπευθῶσιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τούτου διὰ μέσου τοῦ ἱερέως του. Περίφημον ὑπῆρξε τὸ Ἀ. τῆς Ἐπιδαύρου.

Ἀσκληπιός. (Μυθολ.) Ὁ θεὸς τῆς Ἰατρικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κορωνίδος, μαθητὴς τοῦ Κενταύρου Χείρωνος. Ἦτο τοσοῦτον δεινὸς εἰς τὴν τέχνην του, ὥστε νὰ ἀνακαλῇ καὶ νεκροὺς εἰς τὴν ζωήν. Διὰ τοῦτο ἐκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ Διὸς παρακληθεὶς τοῦ Πλούτωνος, ἐλατρεύετο δὲ ἔκτοτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Σύζυγον εἶχε τὴν Ἠπιόνην, υἱοὺς δὲ τὸν Μαχάονα καὶ τὸν Ποδαλείριον, κληρονόμους τῆς τέχνης του, καὶ διαφόρους θυγατέρας. Ὡς σύμβολον παρίσταται παρ' αὐτῷ ὄφις περιελισσόμενος περὶ ράβδον. Εἰς τὰς σωζομένας παραστάσεις ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸν Δία. Ἀπὸ τοῦ 291 π.Χ. ἐλατρεύετο καὶ ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα Aesculapius.

Σάτυροι ἐπιδιδόμενοι εἰς ἀσκωλιασμόν (ἐγχάρακτος λίθος)

ἀσκληπιός. Κν. τὸ φυτὸν χοῦα ἢ σαρκώδης.

ἀσκοδάβλα ἢ ἀσκοδαύλα. Δοχεῖον ἢ φλασκίον, ὅπερ ἔφερον οἱ Βυζαντινοὶ στρατιῶται κατὰ τὰς ὁδοιπορίας.

Ἀσκοί. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 356.

Ἄσκολι (Ascoli). Π. τῆς Νοτίου Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Φότζιας (Ἀπουλία), τὸ ἀρχ. Asculum, ἔνθα ὁ Πύρρος ἐνίκησε 279 π.Χ. τοὺς Ρωμαίους. Κάτ. 9700.

ἀσκομαντούρα. Βλ. **ἄσκαυλος.**

ἀσκομύκης. Τάξις μυκήτων, τῶν ὁποίων χαρακτηριστικὸν εἶνε ὅτι ἀναπαράγονται δι' ἐνδογενῶν σπορίων σχηματιζομένων ἐντὸς εἰδικῶν ὀργάνων, τῶν ἀσκῶν ἢ θηκῶν. Πολλοὶ ἀσκομύκητες εἶνε σαπρόφυτοι, ἄλλοι εἶνε βλαβερὰ παράσιτα τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἄλλοι τέλος ἑνοῦνται μετὰ φυκῶν σχηματίζοντες συμβιωτικοὺς ὀργανισμοὺς ἢ δυαδικὰ φυτά, τοὺς λειχῆνας. Γένη τινὰ εἶνε βλαβερὰ διὰ τὰ φυτά. Εἰς τοὺς ἀσκομύκητας ἀνήκουσι διάφορα παράσιτα προκαλοῦντα τὰς βλαστομυκώσεις καὶ διαφόρους δερματικὰς νόσους τοῦ τριχωτοῦ ἰδίᾳ δέρματος (τριχόφυτα, δερματόφυτα). Ἄλλα εἴδη εἶνε ὠφέλιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅπως οἱ σακχαρομύκητες, οἱ ὁποῖοι ζυμοῦσι τοὺς σακχαρώδεις χυμοὺς καὶ μετατρέπουσιν αὐτοὺς εἰς οἰνοπνευματώδη ὑγρά (οἶνος, οἰνόπνευμα, ζῦθος κλ.), ἐκτελοῦσι δὲ καὶ ἄλλας διαφόρους ὠφελίμους ζυμώσεις, τοῦ ἄρτου, τοῦ γάλακτος κλ. Τέλος ἀσκομύκητές τινες εἶνε ἐδώδιμοι (ἐλβέλλη, μορχέλλη, φῦμα κλ.) καὶ τινες φαρμακευτικοί.

Ἀσκός (πρώην Γιακίνια). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 1307.

ἀσκός. Δέρμα τράγου ἢ ἄλλου ζώου ἐρραμμένον εἰς σχῆμα σάκκου πρὸς ἔνθεσιν ὑγρῶν ἢ ὑδαρῶν ὑλῶν, κν. **ἀσκί, τουλούμι.** ‖ Πᾶν ἐκ μεμβράνης, δέρματος ἢ ἄλλης στεγανῆς ὕλης, σφαιρικόν, ὠοειδὲς ἢ πρόμηκες ἀγγεῖον, δοχεῖον ἢ κύτταρον, περικλεῖον ὑγρόν, ἀέριον ἢ ἄλλην ἁπαλὴν ἢ εὔπλαστον οὐσίαν. Βλ. καὶ *κύστις* καὶ *κυστίδιον*. ‖ Εἶδος ἀγγείου παρ' ἀρχαίοις ἔχοντος σχῆμα παρεμφερὲς πρὸς ἀσκόν.

ἀσκὸς δακρυϊκός. (Ἀνατομ.) Τὸ πρὸς τὸν ἔσω κανθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ μέρος τοῦ δακρυϊκοῦ συστήματος.

Ἄσκουῖθ (Ἐρβέρτος Asquith). Ἄγγλος πολιτικός (1852-1923). Ἀπὸ τοῦ 1886 ἀνήκει εἰς τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, διετέλεσε δὲ 1908-1916 πρωθυπουργός. Τῷ 1925 ἔλαβε τὸν τίτλον κόμιτος. Ἔγραψεν: «Ἡ αἰτία τοῦ πολέμου».

Ἄσκουλον (Asculum). Βλ. **Ἄσκολι.**

Ἀσκουρίς. Ἀρχαία ὀνομασία τῆς λίμνης Νεζεροῦ.

Ἄσκρα. Ἀρχαία πολίχνη τῆς Βοιωτίας, ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἑλικῶνος, πατρὶς τοῦ Ἡσιόδου.

Ἀσκύφου. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Σφακίων (Χανίων). Κάτ. 789.

ἀσκωλιασμός. Ἀρχαία ἑλληνικὴ παιδιά καθ' ἣν ὁ παίζων ἱστάμενος ἐπὶ ἀσκοῦ πλήρους ἀέρος καὶ ἠλειμμένου δι' ἐλαίου ἔπρεπε νὰ ἀναπηδήσῃ χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ἰσορροπίαν. Ἐπαίζετο ἰδίᾳ κατὰ τὰ Διονύσια.

Ἀσλάναγα. Χ. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Βλ. **Μεσοποταμιά.**

Ἀσλανάρ. Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. **Λεοντάρι.**

ἆσμα. Σειρὰ ἤχων μελπομένων ὑπὸ ἀνθρωπίνης φωνῆς· τὸ ᾀδόμενον ποίημα, κν. **τραγούδι.** ‖ *Κύκλιον ἆσμα*, ἁρμονικὸν κελάδημα, τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἔψαλλεν ὁ κύκνος τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου του, συμβολίζει δὲ τὸ τελευταῖον ἀξιοσημείωτον ἔργον, τὸ ὁποῖον προηγεῖται τοῦ θανάτου ποιητοῦ, μουσουργοῦ κλ.

Ἄσμα ἀσμάτων. Ἓν τῶν ποιητικῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἔργον ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Σολομῶντα. Θεωρεῖται ἀλληγορία τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν σχέσεως τοῦ Χριστοῦ. Κατ' ἄλλους πρόκειται περὶ ἁπλοῦ ἐρωτικοῦ ποιήματος.

Ἀσμάκι. Ὄνομα τοῦ παρεκτρεπομένου ἐκ πληθώρας ὑδάτων Πηνειοῦ κατὰ τὰ χωρία Κουλούρι-Μπάκρινα καὶ Νέχαλη.

Ἀσμίνι ἢ Ποτόκι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 537.

Ἀσμοδαῖος. Ὄνομα δαίμονος ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, πνεῦμα τοῦ ἀνοσίου ἔρωτος καὶ προσωποποίησις τῶν ἡδυπαθῶν ἐνστίκτων.

Ἀσόκας. Ἰνδὸς βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ μεγίστου μέρους τῶν Ἰνδιῶν (259-222 π.Χ.). Ἐδέχθη τὸν Βουδδισμὸν καὶ προήγαγε τὸν πολιτισμὸν τοῦ λαοῦ του.

Ἀσουάν. Π. τῆς Αἰγύπτου, ἡ *Συήνη* τῶν Ἑλλήνων. Πρωτ. τοῦ νοτιωτάτου νομοῦ τῆς Αἰγύπτου ἀπέναντι τῆς ν. Ἐλεφαντίνης. Δεσπόζει τοῦ α΄ καταρράκτου τοῦ Νείλου, ἔνθα μέγας ὑδρο-

φράκτης μήκους 1950 μ. καὶ ὕψους 45 μ. Κάτ. 11.000, ὧν πολλοὶ Ἕλληνες.

Ἀσουνθιόν (Asuncion). Πρωτ. τῆς Παραγουάης, ἐπὶ τοῦ ποτ. Παραγουάη. Κάτ. 124.000. Πανεπιστήμιον

ἀσπαλαθιά, ἀσπάλαθος, ἀσπαλάτρι καὶ **ἀσπάλυχτρο.** Κν. τὸ φυτὸν καλυκοτόμη.

ἀσπάλαξ (ὁ· talpa). Μικρὸν θηλαστικὸν ζῷον ἐντομοφάγον, ἐκ τῶν νωδῶν, ἔχον ὀφθαλμοὺς σμικροτάτους, καλυπτομένους ὑπὸ τοῦ δέρματος, κν. **τυφλοπόντικας.** Ζῇ ἐντὸς τῆς γῆς εἰς στοάς, τὰς ὁποίας ἀνασκάπτει. Εἶνε ζῷον σαρκοφάγον, φέρον ὀξεῖς καὶ ἰσχυροὺς κυνόδοντας, τρεφόμενον ἐκ βατραχίων, μυῶν, σκωλήκων, κοχλιῶν κλ.

ἀσπάραγος. Γένος φυτῶν λειριοειδῶν διαδεδομένον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἰδίᾳ εἰς ξηροὺς τόπους. Τὸ κυριώτερον εἶδος *ἀ. ὁ ἥμερος* ἢ *φαρμακευτικὸς* καλλιεργεῖται διὰ τοὺς ἐδωδίμους βλαστούς του.

Ἀσπαρούχ. Τσάρος τῶν Βουλγάρων. Ἐγκατασταθεὶς μετὰ τοῦ λαοῦ του εἰς τὴν Δόβρουτσαν, ὑπεχρέωσε 679 Κωνσταντῖνον τὸν Πωγωνᾶτον νὰ ὑπογράψῃ εἰρήνην, δι' ἧς παρεχωρήθη εἰς τοὺς Βουλγάρους ἡ καὶ νῦν κατὰ μέγα μέρος ἀπ' αὐτῶν ὀνομαζομένη χώρα.

Ἀσπασία. Ὡραία καὶ εὐφυὴς Μιλησία. Ἐλθοῦσα εἰς Ἀθήνας ἐγένετο δευτέρα σύζυγος τοῦ Περικλέους. Ἐξάσκησεν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἄσπενδος (ἡ). Ἀρχαία π. τῆς Παμφυλίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐρυμέδοντος (Κιοπροῦ-Σοῦ), παλαιὰ ἀποικία Ἀργείων. Σημαντικὰ ἐρείπια αὐτῆς παρὰ τὸ χ. Βαλκύζ.

ἀσπεργίλλης (ὁ). Εἶδος ἀσκομύκητος παράγοντος τὸν εὐρῶτα ἐπὶ τοῦ ἄρτου, τῶν σεσηπότων γεωμήλων καὶ δημητριακῶν καὶ προκαλοῦντος τὴν ἀσπεργίλλωσιν.

ἀσπεργίλλωσις. Νόσος παρασιτικὴ ἀνθρώπου καὶ ζῴων ἐξ εἰσπνοῆς ἢ βρώσεως εὐρωτιώντων σιτηρῶν.

ἀσπερματισμός. *(Ἰατρ.)* Δυσχέρεια ἢ ἀδυναμία ἐξακοντίσεως τοῦ σπέρματος.

ἀσπερμία. *(Ἰατρ.)* Ἔλλειψις σπέρματος.

Ἄσπερν (Aspern). Χ. τῆς Αὐστρίας, ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, ἔναντι τῆς Βιέννης. Ἐνταῦθα ἐγένετο 1809 μάχη τοῦ Ναπολέοντος Α' πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς γνωστὴ καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «μάχη τοῦ Ἐσλιγγ».

ἀσπίδιον ἢ **ἀρρενόπτερις.** Γένος φυτῶν πολυποδιοειδῶν (πτεριδόφυτα). Τὸ ρίζωμα τοῦ ἀσπιδίου (νεφριδίου) filix mas εἶνε ἀνθελμινθικὸν φάρμακον.

ἄσπιλος σύλληψις. Δόγμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Παρθένος Μαρία, εἰ καὶ ἐγεννήθη ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς μητρός της, συλλαβούσης κατὰ φυσικὸν τρόπον, ἐξῃρέθη τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ὅλως ἰδιαιτέρας ὅλως χάριτος.

ἀσπιρίνη. Χημικὴ σύνθεσις ἰτεϋλικοῦ ὀξέος (ὀξυλιτεϋλικὸν ὀξύ), εὔχρηστος ὡς φάρμακον ἀντιπυρετικὸν καὶ ἀντινευραλγικόν.

ἀσπίς. Ἀμυντικὸν ὅπλον τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν πρωτογόνων λαῶν, φερόμενον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, ἐκ ξύλου, δέρματος ἢ μετάλλου εἰς διάφορα σχήματα (κυκλικά, ἐλλειψοειδῆ, τετράπλευρα κλ.), συνήθως κυρτὸν πρὸς τὰ ἔξω καὶ κοίλον πρὸς τὸ μέρος τοῦ χειριζομένου αὐτό, κν. **σκουτάρι.** ‖ *(Ζωολ.)* Χαλύβδινος προφυλακτήρ, ἑστερεωμένος ἐπὶ τοῦ ὀρθοστάτου τοῦ πυροβόλου καὶ φέρων ἄνοιγμα διὰ τὴν διάβασιν τοῦ σωλῆνος τοῦ πυροβόλου καὶ ἑκατέρωθεν δύο μικρὰς θυρίδας διὰ τὴν σκόπευσιν. ‖ *(Ζωολ.)* Εἶδος ὄφεως οὗ τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα εἶνε *νάγια ἢ χάγια ἢ αἰγυπτιακή* (βλ. *νάγια*).

ἄσπληνον (asplenium). Γένος πτερίδων ἐκ τῶν πολυποδιοειδῶν, οὗ 8 εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι, κν. **σκορπίδι, σκορπιδόχορτο.** Τὸ εἶδος *ἄ. τὸ τριχομανὲς* καλεῖται κν. *πολυτρίχι*.

ἀσπόνδυλα (evertebrata). Τὰ ζῷα τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζει ἡ ἔλλειψις σπονδυλικῆς στήλης. Μία τῶν δύο μεγάλων ὑποδιαιρέσεων εἰς ἃς διαιροῦσι τὸ ζῳϊκὸν βασίλειον. Περιλαμβάνει τὰ πλεῖστα τῶν ζῴων (μαλάκια, μαλακιοειδῆ, χιτωνοφόρα, ἀρθρόποδα, σκώληκας, ἐχινοδέρματα, κοιλέντερα, πρωτόζωα). Ἐν ἀντιθέσει ἔχομεν τὴν ἑτέραν ὑποδιαίρεσιν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰ φέροντα σπονδυλικὴν στήλην, καλούμενα ὡς ἐκ τούτου *σπονδυλωτά*.

Ἀσπρά́γγελοι (πρώην *Δοβρά*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 562.

ἀσπράγκαθο. Κοινὴ ὀνομασία ἑλληνικῶν φυτῶν, ἀνηκόντων εἰς τὰ γένη ξάνθιον, κίρσιον, γαλακτίτην, κενταύριον, σκόλυμον.

Ἄσπρα Σπήτια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 663.

Ἀσπρέας (Γεώργιος). Δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς πολλῶν ἱστορικῶν μονογραφιῶν καὶ μυθιστορημάτων, γενν. 1875.

Ἀσπριά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 401.

ἄσπρο. Τὸ μικρότερον τουρκικὸν νόμισμα (τουρκ. *ἀκτσέ*), ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ $^1/_3$ τοῦ παρᾶ.

Ἀσπρόγεια (πρώην *Στρέμπενον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 643.

Ἀσπρογέρκας. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας). Κάτ. 333.

Ἀσπρογερκᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λευκάδος. Κάτ. 374.

Ἀσπρόκαμπος. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 524.—2) (πρώην *Ζιόψη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 397.

Ἀσπροκλήσι (πρώην *Λίβισδα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 240.

Ἀσπροκκλησιά. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 273.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 605.

ἀσπρόκωλος. Λαϊκὴ ὀνομασία διαφόρων μικρῶν πτηνῶν ἐχόντων λευκὸν τὸ πτέρωμα περὶ τὸ ὀρροπύγιον. Ἰδίᾳ τὸ πτηνὸν *οἰνάνθη*, καλούμενον ἐπίσης *ἀσπροκώλα, παρδάλα* καὶ *πετροσυλῆς*. Εἶνε μεταναστευτικόν, ἐρχόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἄνοιξιν. Ἐντομοφάγον, ὠφέλιμον εἰς τὴν γεωργίαν.

Ἀσπρονέρι. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Λευκοπηγή.**

Ἀσπρονήσι. 1) Ἐρημόνησος παρὰ τὴν Σκίαθον.—2) Νησὶς παρὰ τὴν ΝΔ. εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Θήρας.

Ἀσπροπόταμος. 1) Νεωτέρα ὀνομασία τοῦ ποτ. Ἀχελῴου (βλ.λ.).—2) Τὸ κατὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Ἀχελῴου καὶ ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ Πίνδου ὀρεινὸν τμῆμα τῆς Θεσσαλίας. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀπετέλει ἰδίαν ἐπαρχίαν.

Ἀσπροπροβατάδες (τουρκ. "Ακ-κογιουνλοῦ). Ὄνομα τῶν τουρκομανικῶν φυλῶν ὧν οἱ ἀρχηγοὶ ἔφερον πῖλον ἐκ δέρματος *λευκοῦ* προβάτου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς *Μαυροπροβατάδες (Καρὰ-κογιουνλοῦ)*.

Ἀσπρόπυργος (πρώην *Ἀνδρόνοβα* ἢ *Φεγγόβρυση*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 642.

Ἀσπρόπυργος ἡ Καλύβια Χασιᾶς. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς, ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ. Κάτ. 3391, Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ.

Ἄσπρος κάβος, κν. **Λευκὸν ἄκρωτήριον** ἢ **Ἀμφίπαγος.** Ἀκρωτ. εἰς τὰ νοτιώτατα τῆς Κερκύρας.

ἀσπροσέλινο. Τὸ φυτὸν βερονίκη (βλ.λ.).

Ἀσπρούλα (πρώην *Βελίστη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 281.

Ἀσπρόχωμα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 265. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ.

Ἀσπροχώρι (πρώην *Γράτσανον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 405.

Ἄσσαβ. Ὁ νοτιώτατος κόλπος τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐπὶ τοῦ Ν. τμήματος τῆς Ἰταλικῆς Ἐρυθραίας, Β τοῦ πορθμοῦ Βὰβ-ἐλ-Μανδέβ.

Ἀσσάμ (Assam). Βρεττανικὴ ἀρχιαρμοστία εἰς τὴν πέραν τοῦ Γάγγου Ἰνδικήν, μεταξὺ τῶν Ἱμαλαΐων καὶ τῆς Ἰνδοκίνας, 137.303 τ.χλμ., 7.605.000 κάτ., διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Βραχμαπούτρα. Ἀνθρακωρυχεῖα, δάση τεκτονιῶν.

ἀσσαμίνη. Γλυκωματογόνον τῆς τάξεως τῶν σαπωνινῶν, περιεχόμενον εἰς τὰ σπέρματα θέας τῆς σινικῆς. Κόνις ἄμορφος, διαλυτὴ ἐν ὕδατι, ἰσχυρότατον δηλητήριον τῶν ἰχθύων.

ἀσσάριον (τὸ· λατ. as, γεν. assis). Μονὰς σταθμῶν καὶ χαλκοῦν νόμισμα τῶν Ρωμαίων. Εἶχε βάρος κατ' ἀρχὰς μιᾶς λίτρας, ὕστερον δὲ πολὺ ὀλιγώτερον καὶ διῃρεῖτο εἰς δώδεκα οὐγγίας (uncias).

Ἀσσασῖνοι ἢ **Ἰσμαηλῖται.** Φονικωτάτη πολιτικοθρησκευτικὴ μωαμεθανικὴ αἵρεσις τῶν Σχιιτῶν ἐν Περσίᾳ καὶ Συρίᾳ, ἱδρυθεῖσα ἐν Περσίᾳ τῷ 1090 ὑπὸ τοῦ Χασὰν-"Ιβν-Σαβάχ. Εἶχε κυριώτατον σκοπὸν τὴν ἀντιπολίτευσιν κατὰ παντὸς μὴ ἀπὸ τοῦ Ἀλῆ καταγομένου χαλιφικοῦ οἴκου, ἐξετράπη δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταυροφοριῶν εἰς παντοειδεῖς βιαιότητας. Ὠνομάσθησαν Ἀ. ἀπὸ τοῦ χασὶς μὲ τὸ ὁποῖον ἐμεθύσκοντο. Τὸ ὄνομα Ἀσσασῖνος κατέστη συνώνυμον τοῦ φονέως, παρέμεινε δὲ ὑπὸ τὴν σημασίαν ταύτην εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἄσσηρος (πρώην *Γιουβέσνα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 1412.

Ἀσ(σ)ίζαι (Assisæ). Συλλογὴ νόμων καὶ ἐθίμων τῶν φραγκικῶν πολιτειῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἰδίως τοῦ σταυροφορικοῦ βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου.

Ἀσσίζι. Βλ. **Ἀσίζι.**

ἀσσινιᾶτα (τά· assignats). Χρεόγραφα ἐκδοθέντα ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789, ἐπὶ ἐγγυήσει τῶν δημευθέντων κτημάτων. Βαθμηδὸν ἠλαττώθη ἡ ἀξία των καὶ ἐφθασαν εἰς τὸ $^1/_{200}$ τῆς ὀνομαστικῆς. Τῷ 1797 κατηργήθησαν.

ἄσσος (ἰταλ. asso). Παιγνιόχαρτον, ἥμισυ λίθου εἰς τὸ δόμινον ἢ πλευρὰ κύβου μὲ ἓν μόνον σημεῖον. Εἰς πολλὰ εἴδη χαρτοπαιγνίου ὁ ἄ. ἔχει τὴν μεγαλυτέραν δύναμιν. ‖ *(Μτφ.)* Ἓν καὶ μόνον ἄτομον· ἐπίσης ὁ πρωταθλητής, ὁ πρῶτος εἰς τὸ εἶδός του.

Ἄσσος ἢ **Ἀσσός** (ἡ). Ἀρχαία π. τῆς Μυσίας, πλησίον τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου.

Ἄσσος. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 1160.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 347.—3) (πρώην *Νάσσαρη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 388.

Ἀσσουῆρος ἢ **Ἀσσούηρος** (ἐξελληνισμένος τύπος τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος *Ἀχασβερός*). Ὄνομα Περσῶν βασιλέων ἐν τῇ Π.Δ. Ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ τοῦ βιβλίου τῆς *Ἐσθὴρ* καλεῖται ὑπὸ τῶν Ο' Ἀρταξέρξης καὶ εἶνε ἴσως Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ, εἷς ὃν ἐδόθη ὡς σύζυγος ἡ Ἐσθήρ.

Ἀσσούρ. Πολιοῦχος θεὸς τῆς ὁμωνύμου πρωτευούσης τοῦ πρώτου βασιλείου τῶν Ἀσσυρίων.

Ἀσσουρβανιβάλ. Βασιλεὺς Ἀσσυρίας (668-626 π.Χ.) Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θεωρεῖται ἐσφαλμένως ὡς ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Σαρδανάπαλον. Ἐν Νινευῇ ἀνεκαλύφθη ἡ ἐκ πηλίνων πλακῶν βιβλιοθήκη του (νῦν ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ).

Ἀσσυρία. Ἀρχαῖον κράτος τῆς Ἀσίας· ἀρχικῶς περιοχὴ πρὸς Α τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Τίγρητος, ἣν διαρρέουσιν ἀμφότεροι οἱ ποταμοὶ Ζάβ, ὀρεινὴ κατὰ τὰ Β. καὶ Α. αὐτῆς μέρη καὶ πεδινὴ εἰς τὰ νότια, ἐκτάσεως 165.000 τ.χλμ.

Ἱστορία. Τὸ κράτος ἀνεπτύχθη περὶ τὸ 2000 π.Χ. καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν α' πρωτεύουσαν Ἀσσούρ (μεταξὺ Μοσούλης καὶ Βαγδάτης). Περὶ τὸ 1500 τὸ κράτος ἦτο ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν γειτονικῶν κρατῶν. Ἡ ἀκμή του ἐπῆλθε μετὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ κέντρου αὐτοῦ εἰς τὸ Καλάχ (ΙΑ' αἰῶνα). Μετὰ τὸν πρῶτον πορθητὴν Τεγλὰθ Φαλασσὰρ Α' (1115-1100) κατέστησαν τὴν αἰγλην τῆς Ἀ. ὁ Ἀσσουρνασιρπάλ (883-859), ὁ Σαλμανασσὰρ Γ' (829-823) κ.ἄ., ὑπὸ τῶν ὁποίων προσετέθησαν εἰς τὸ κράτος τὸ Ἰράν καὶ ἡ Συρία. Ὑπὸ τὸν Τεγλὰθ Φαλασσὰρ Β' (746-705) ὑπετάχθη ἡ Βαβυλωνία. Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ κατέστρεψαν ὁ Σαλμανασσὰρ Ε' καὶ ὁ Σαργὼν (722). Πρωτεύουσα ἐγένετο 721 ἡ Νινευή. Εἰς τὴν μεγίστην δύναμιν ἔφθασεν ἡ Ἀ. ὑπὸ τὸν Ἀσσαρχαδδὼν (681-668), ὁ ὁποῖος ὑπέταξε τὴν Ἀραβίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Ἀσσουρβανιβάλ (663-626) ἤρχισαν αἱ ἐπαναστάσεις εἰς Αἴγυπτον, Βαβυλωνίαν καὶ Μηδίαν. Τὴν παρακμὴν ἔφερον εἰσβολαὶ Σκυθῶν. Ὁ τῆς Μηδίας βασιλεὺς Κυαξάρης μετὰ τοῦ Ναβοπαλασσάρ, διοικητοῦ τῆς Βαβυλωνίας, ἐξεπολίορκησαν 612 τὴν Νινευὴν καὶ διέλυσαν τὸ ἀσσυριακὸν κράτος. Οἱ Ἀσσύριοι ἦσαν σημιτικὸς λαός, στρατιωτικός, καὶ ἐδανείσθησαν τὰ πλεῖστα τοῦ πολιτισμοῦ, θρησκείαν, γραφὴν (σφηνοειδῆ) παρὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ ἄλλων λαῶν. Σπουδαιότατα εἶνε αἱ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐν Νινευῇ καὶ Βαβυλωνίᾳ ἀνακαλυφθεῖσαι ἀρχαιότητες, ναοὶ καὶ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων, ἔργα τῆς γλυπτικῆς καὶ μικροτεχνίας, πρὸ πάντων δὲ καὶ αἱ ἐπιγραφαί. Σήμερον Ἀσσύριοι λέγονται οἱ Νεστοριανοὶ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἀσσυρίων, κάτοικοι τοῦ Κουρδιστάν, ὅπερ κατέχει κατὰ προσέγγισιν τὴν ἔκτασιν τῆς ἀρχαίας Ἀ. Πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν κατεσφάγησαν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Ἀσσύριοι. Βλ. *Ἀσσυρία*.

Ἀστακηνὸς κόλπος. Ὁ καλούμενος καὶ **κόλπος τῆς Νικομηδείας** (τουρκ. **Ἰσμίτ**), ἐκ τῆς ἐν τῷ μυχῷ αὐτοῦ κειμένης π. Νικομηδείας. Σχηματίζεται κατὰ τὰ Α. παράλια τῆς Προποντίδος, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς ἀρχ. Βιθυνίας, ὅπου τὸ πάλαι ἔκειτο ἡ π. Ἀστακός, ἐξ ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἀστακηνός.

ἀστακίδαι. Ὁμοιογένεια μαλακοστράκων, ἐκ τῶν ποδοφθαλμίων, ἧς κυριώτερον γένος ὁ *ἀστακός*.

ἀστακός (ὁ). Δεκάπουν μακρόουρον μαλακόστρακον. Ὁ κοινότερος καὶ σπουδαιότερος ἀντιπρόσωπος τῶν ἀστακιδῶν καὶ γενικῶς τῶν μαλακοστράκων. Ἐν Ἑλλάδι καλοῦμεν ἀστακὸν τὸν

ἐπιστημονικῶς *χώμαρον* ἀποκαλούμενον, ζῶντα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀφθονοῦντα ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ δὴ εἰς τὰς Σποράδας. Πλὴν τούτου ὅμως ἔχομεν καὶ τὸν *παλίνουρον* (κν. *καραβίδα τῆς θαλάσσης*). Ὁ κυρίως ἐν τῇ Ζωολ. ὀνομαζόμενος ἀστακός, ἤτοι *ἀ. ὁ ποτάμιος*, ἀπαντᾷ εἰς τινα τῶν γλυκέων ὑδάτων τῆς Ἑλλάδος. Ὁ παρ' ἡμῖν καλούμενος ἀστακός (ὁ χόμαρος) ἔχει πλουσίως ὀδοντωτὴν καὶ στενὴν μετωπιαίαν προβολήν, τὴν φυλλοειδῆ κώπην μικρὰν καὶ ὀδοντωτὴν καὶ τὸν πέμπτον δακτύλιον ἀκίνητον. Ζῇ εἰς τὰ παράλια τῆς Β. θαλάσσης καὶ τὴν Μεσόγειον. Εἶνε δὲ περιζήτητος ὡς εὔγευστον φαγητόν. Περίφημοι τυγχάνουσιν οἱ ἀστακοὶ (χόμαροι) τῶν Σποράδων.

Ἀστακὸς ὁ ποτάμιος

Ἀστακός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης-Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 2552. Ἀσφαλὴς λιμήν, φάρος. Ἐγγὺς λείψανα τῆς ὁμων. ἀρχαίας πόλεως.

Ἀστάλα. Χ. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως. Βλ. **Λυκοσούρα.**

Ἀστάρτη. Ἡ κυρία θεότης τῶν ἀρχαίων Τυρίων καὶ Σιδωνίων, ἥτις ἐλατρεύετο καὶ ἐν Κύπρῳ κ.ἀ. Οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον αὐτὴν *Οὐρανίαν Ἀφροδίτην*.

ἀστασία. *(Ἰατρ.)* Ἀνικανότης πρὸς ὀρθοστασίαν ἐκ νευροπαθείας. ‖ *(Ναυτ.)* Κατάστασις τοῦ καιροῦ καθ' ἣν λεπτότατοι ἄνεμοι πνέουσιν ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ διαφόρων κατευθύνσεων, χωρὶς οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ ἐπικρατήσῃ διαρκῶς.

Ἀστέρι (πρώην *Βρινίκον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 279.

ἀστερίας. Θαλάσσιον ἐχινόδερμον ζῷον ἐκ τῶν ἀστεροειδῶν, μὲ σῶμα πεπλατυσμένον, διαιρούμενον εἰς 5 βραχίονας ἐν εἴδει ἀκτίνων, κν. **σταυρός**. Κοινότερον εἶδος ἐν τῇ Μεσογείῳ εἶνε *ἀ. ὁ ἐρυθρός*.

ἀστέριον. *(Ἀνατομ.)* Ἐν σχήματι ἀστέρος συμβολὴ τριῶν ραφῶν τῆς κορυφῆς τοῦ κρανίου.

ἀστερίσκος *(Γραμμ.)* Ἀστεροειδὲς σημεῖον ὅπερ ἔθετον οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ ἐπὶ τῶν ἄριστα ἐχόντων ἐπῶν· σημεῖον (*) δι' οὗ γίνεται παραπομπὴ εἰς ὑποσημείωσιν ἢ δηλοῦται ἔλλειψις ἢ ὕπαρξις λάθους εἰς ἀρχαῖον κείμενον. ‖ *(Βοτ.)* Γένος συνθέτων ποωδῶν φυτῶν, οὗ κοινότατον εἶδος ἐν Ἑλλάδι εἶνε *ἀ. ὁ πάνδορος*, κν. *νυχάκι, ἀγριοκαπνὸς* καὶ *ἀγριοκομπιά*. ‖ *(Λειτουργ.)* Λειτουργικὸν σκεῦος, συνήθως ἀργυροῦν, ἔχον σχῆμα ἀστέρος, ἐφ' οὗ μικρὸς σταυρός. Τιθέμενον ἄνωθεν τοῦ φέροντος τὸν ἅγιον ἄρτον δίσκου, ἀνέχει τὸ κάλυμμα τούτου ἵνα μὴ ἐφάπτεται τοῦ ἄρτου.

ἀστερισμός. Ὁμὰς ἀπλανῶν ἀστέρων ἀποτελοῦσα ἐπὶ τοῦ οὐρανίου θόλου φανταστικόν τι σχῆμα καὶ διακρινομένη δι' ἰδίου ὀνόματος. Εἰς τοὺς ἀ. ἔχουσι δοθῆ ὀνόματα ἡρώων, ζῴων καὶ ἀψύχων ἀντικειμένων, διὰ τῶν ὁποίων εὐκολύνεται ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀστέρων καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς ὡς καὶ ὁ προσανατολισμὸς καὶ ἡ εὕρεσις τῆς ὥρας. Εἰς τὸν ἀρχαιότατον κατάλογον ἀστέρων τοῦ Πτολεμαίου περιέχονται 48 ἀστερισμοί. Νῦν εἶνε γενικῶς παραδεδεγμένοι 88, ὧν 29 βόρειοι, 12 ζῳδιακοὶ καὶ 47 νότιοι.

ἀστεροειδεῖς. *(Ἀστρον.)* Τηλεσκοπικοὶ πλανῆται εὑρισκόμενοι κατὰ μεγίστην πλειονότητα μεταξὺ Ἄρεως καὶ Διός· ὁ πρῶτος τούτων ἀνεκαλύφθη τῷ 1801, μέχρι τοῦδε δὲ ἔχουσιν ἀνακαλυφθῆ πλείονες τῶν 1500. Οἱ μεγαλύτεροι τούτων ἔχουσι διάμετρον ἑκατοντάδων τινῶν χιλιομέτρων. Ἡ συνολικὴ μᾶζα αὐτῶν εἶνε πολὺ μικρά.

ἀστεροσκοπεῖον. Ἵδρυμα διὰ τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν καὶ μελέτην τῶν οὐρανίων σωμάτων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διαθέτουσιν ἰδία ὄργανα, τηλεσκόπια διὰ ποικίλους σκοπούς, χρονόμετρα, φασματοσκόπια, φωτογραφικὰς μηχανὰς κ.ἄ. Τὰ μεγαλύτερα ἀστεροσκοπεῖα εὑρίσκονται σήμερον ἐν Ἀμερικῇ. Αἱ ἐργασίαι τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Ἀθηνῶν ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ 1846, ἡ δὲ συμπλήρωσις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1890. Ἀστεροσκοπεῖά τινα καταγίνονται καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μετεωρολογικῶν, γεωδυναμικῶν καὶ μαγνητικῶν φαινομένων τῆς Γῆς.

ἀστὴρ ἢ **ἄστρον.** Ἐν γένει πάντα τὰ οὐράνια σώματα· ἰδιαιτέρως καλοῦνται οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες κατ' ἀντίθεσιν τῶν πλανητῶν, δορυφόρων, κομητῶν κλ. Οἱ ἀστέρες εἶνε σώματα ἀνάλογα πρὸς τὸν ἥμέτερον Ἥλιον, εὑρισκόμενα εἰς διαφόρους καὶ ἀνίσους ἀπὸ τοῦ Ἡλίου καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις. Οἱ διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρατοὶ ἐξ αὐτῶν διαιροῦνται εἰς ἓξ μεγέθη, ἀναλόγως τῆς φαινομένης λαμπρότητος αὐτῶν· παρομοία δὲ διαίρεσις ἐξακολουθεῖ καὶ διὰ τοὺς τηλεσκοπικοὺς ἀστέρας. Οἱ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρατοὶ δὲν ὑπερβαίνουσιν ἐν συνόλῳ τὰς πέντε χιλιάδας, ἐνῷ ὁ ἀριθμὸς τῶν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ὁρατῶν ὑπερβαίνει τὸ δισεκατομμύριον. Τὸ χρῶμα τῶν περισσοτέρων εἶνε λευκόν, τινὲς ὅμως εἶνε χρωματιστοί. Ἡ θερμοκρασία των περιλαμβάνεται μεταξὺ τεσσάρων καὶ τριάκοντα χιλιάδων βαθμῶν. Τινὲς εἶνε *μεταβλητοί*, ἄλλοι *διπλοῖ* ἢ *πολλαπλοῖ*.

ἀστήρ. Γένος συνθέτων φυτῶν, ἐξ ὧν πολλὰ καλλιεργοῦνται ὡς καλλωπιστικά. Ἐκ τῶν τριῶν ἑλληνικῶν εἰδῶν ὁ *ἀ. ὁ τριπόλιος*, κν. *βαλτονεράτης*, φύεται εἰς παραλίους τόπους καὶ ἁλμυρὰ ἐδάφη.

Ἄστι (Asti). Π. τῆς Β. Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Ἀλεξανδρείας. Κάτ. 40.800. Ὀνομαστοὶ οἶνοι, ἀνθοσμίας καὶ ἁφρώδης.

ἀστίατρος. Ἰατρὸς τῆς ἀστυνομίας ἐξελέγχων τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν τῆς πόλεως. (Καθαριότης καὶ ὑγιεινὴ δημοσίων χώρων καὶ καταστημάτων, κατάστασις, ποιότης καὶ ἀγνότης τροφίμων κ.ἄ.).

ἀστιγματισμὸς καὶ **ἀστιγμία.** *(Ἰατρ.)* Ἀνώμαλος διαθλαστικότης τοῦ ὀφθαλμοῦ, καθ' ἣν αἱ ἐπ' αὐτοῦ προσπίπτουσαι ἀκτῖνες οὐδαμοῦ συνέρχονται εἰς μίαν κοινὴν ἑστίαν.

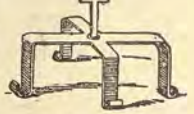

Ἀστερίσκος

ἀστιγμόμετρον. Ὄργανον μετροῦν τὸν βαθμὸν τοῦ ἀστιγματισμοῦ.

Ἄστιγξ (Hastings). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Σῶσσεξ. Κάτ. 61.400. Τῷ 1066 μάχη μεταξὺ Ἀγγλοσαξόνων καὶ Νορμαννῶν, καθ' ἣν οἱ πρῶτοι ἠττήθησαν καὶ ἐφονεύθη ὁ βασιλεύς των.

Ἄστιγξ (Hastings). 1) *Οὐῶρρεν.* Ἄγγλος πολιτικὸς (1732-1818). Ἡδραίωσε τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν ἐν Ἰνδίαις καὶ διετέλεσε διοικητὴς αὐτῶν 1773-1785.—2) *Φραγκίσκος.* Ἄγγλος ναυτικὸς ἀξιωματικὸς καὶ φιλέλλην (1794-1823). Μετέσχε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τοῦ 1822. Χάρις εἰς τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν ὑλικὴν ἀρωγὴν

αὐτοῦ ἐπετεύχθη ἡ ἐν ἔτει 1825 ἀπόκτησις τοῦ πολεμικοῦ ἀτμοπλοίου «Καρτερία». Ὡς πλοίαρχος τούτου ἐξεπλάγωσε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Αἰγαίου. Τῷ 1828 ἐπληγώθη θανασίμως κατ' ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐν Ζακύνθῳ.

ἀστικὸν δίκαιον. Κλάδος τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ὅστις κανονίζει τὰς νομικὰς σχέσεις τῶν προσώπων καὶ τῆς περιουσίας των ἐναντι τῶν ἄλλων προσώπων. Διαιρεῖται εἰς 5 κεφάλαια: γενικαὶ ἀρχαί, ἐμπράγματον, οἰκογενειακόν, ἐνοχικὸν καὶ κληρονομικὸν δίκαιον.

Ἀστραγάλος ὁ κομμιοφόρος

Ἀστικὸς κῶδιξ. Βλ. *κῶδιξ*.

Ἄστον (Aston-under-Lyne). Π. τῆς ἀγγλ. κομητείας Λάνκαστερ.

ἀστός. Ὁ κάτοικος τῆς πόλεως. ‖ Εἰδικώτερον, πολίτης ἀνήκων εἰς τὴν μέσην λεγομένην τάξιν, τὴν κατέχουσαν τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ τὰς ἀστικὰς περιουσίας κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν φεουδάρχην, τὸν τιμαριώτην, τὸν γαιοκτήμονα ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸν μισθωτὸν ἐργάτην καὶ ἰδίως τὸν χειρώνακτα ἀφ' ἑτέρου.

Ἀστουρίκι (Asturias). Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ κατὰ τὴν Β. Ἱσπανίαν νομοῦ Ὀβιέδο. Ἄλλοτε αὐθυπόστατον βασίλειον, ἡνώθη τῷ 1307 μετὰ τῆς Καστίλλης.

ἀστούριος (Astur). Γένος ἁρπακτικῶν πτηνῶν ἐκ τῶν ἱερακιδῶν, μὲ τὸ ράμφος βραχύ, εἰς τὴν βάσιν πλατύ, τὴν ἄνω σιαγόνα κεκαμμένην ἀπὸ τῆς ρίζης καὶ φέρουσαν μόλις διακρινόμενον ὀδόντα. *Ἀ. ὁ περιστεροφάγος* ἀπαντᾷ ἐν Ἑλλάδι ὡς διαβατικὸν πτηνόν (Αὔγουστος-Φεβρουάριος), κν. *γερράκι* καὶ *κιρκινέζι*. Ἔχει μῆκος 55-63 ἑκστμ., χρῶμα στακτόφαιον ἄνω καὶ λευκὸν μετὰ μελανῶν κυμάνσεων ἐπὶ τῆς κοιλίας. Κατασκευάζει τὴν φωλεὰν ἐπὶ τῶν δένδρων. Ἕτερον ἑλληνικὸν εἶδος εἶνε τὸ καλούμενον κν. *ξεφτέρι* ἢ *τσιχλογέρακος* ἢ καὶ ἁπλῶς *γερράκι*.

Ἀστραπία

ἀστρά̓ζη. *(Ἀορ.)* Ὑψηλὸν σάγμα μετὰ μαλακῶν ἐπιστρωμάτων καὶ τὸ φέρον τοιοῦτον σάγμα ὑποζύγιον. ‖ *(Τεχν.)* Ὁ ξύλινος σκελετὸς τοῦ ἐφιππίου. ‖ *(Ναυτ.)* Δισκελὲς ξύλον χρησιμεῦον ὡς ἐσωτερικὴ ἔνδυσις τοῦ σκελετοῦ τῶν πλοίων.

ἀστράγαλος (ὁ). Βραχὺ ὀστοῦν τοῦ ἄκρου ποδός, μεταξὺ τῶν κάτω περάτων τῶν ὀστῶν τῆς κνήμης καὶ τοῦ ὀστοῦ τῆς πτέρνης, ἀνωμάλως κυβοειδές, συναρθρούμενον πρὸς τὰ ἄνωτέρω ὀστᾶ καὶ ἔμπροσθεν πρὸς τὸ σκαφοειδές, κν. **κότσι**. Κοινῶς λέγονται κατὰ συνεκδοχὴν ἀστράγαλοι καὶ τὰ σφυρά. Μὲ τοὺς ἀστραγάλους τῶν ἀμνῶν ἐπαίζοντο καὶ παίζονται ἀκόμη σήμερον παρὰ τῷ λαῷ ὑπὸ τῶν παίδων διάφορα παιγνίδια παρόμοια πρὸς τὰ τῶν σημερινῶν *κύβων*, καθὼς καὶ τῶν παιδικῶν *βόλων*. ‖ *(Ἀρχιτεκτ.)* Κόσμημα ἀρχιτεκτονικόν, συνιστάμενον ἐξ ἑνὸς σφαιροειδοῦς σώματος καὶ ἑνὸς ἢ δύο ἀτρακτοειδῶν ἐναλλασσομένων εἰς συνεχῆ σειράν. ‖ *(Βοτ.)* Γένος χεδροπῶν φυτῶν (ψυχανθῶν), τὸ πλεῖστον φυτὰ τῶν στεππῶν, τῶν λειμώνων κλ. κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ξηρόφυτα καὶ ἀκανθώδη. *Ἀ. ὁ κομμιοφόρος* καὶ τινα ἄλλα παράγουσι τραγακάνθινον κόμμι, συλλεγόμενον διὰ σχάσεως τῶν κορμῶν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φύονται 33 εἴδη.

Ἀστρακοὶ Ἄνω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 155.

ἀστραπή. Τὸ αἰφνιδίως ἐμφανιζόμενον καὶ ταχέως ἐξαφανιζόμενον φῶς τῶν μεταξὺ δύο ἀντιθέτως ἠλεκτρισμένων νεφῶν παραγομένων σπινθήρων, κατ' ἐπέκτασιν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ σπινθήρ. Αἱ ἀστραπαὶ εἶνε *γραμμικαὶ* ἢ *ἐπιφανειακαί*, σπανίως *σφαιροειδεῖς* καὶ *κροκοειδεῖς* (μεταβατικὴ μορφὴ μεταξὺ γραμμικῆς καὶ σφαιροειδοῦς). Αἱ *ἀστραπαὶ θερμότητος*, ἰδίᾳ κατὰ τὰς θερινὰς ἀνεφέλους νύκτας, εἶνε λάμψεις ὀφειλόμεναι εἰς ἠλεκτρικοὺς σπινθῆρας σχηματιζομένους μεταξὺ νεφῶν κειμένων κάτω τοῦ ὁρίζοντος.

ἀστραπίκ. Πτηνὸν τῆς Νέας Γουϊνέας ἐκ τῶν παραδεισιδῶν, ἐν τῶν ὡραιοτάτων ἐν τῷ κόσμῳ. Λαμπρὸν ἰριδίζον μέλαν πτέρωμα καὶ οὐρὰ μήκους 40 ἑκστμ. μὲ πορφυρᾶς ραβδώσεις.

Ἀστραπόγιαννος. Κεφαλλὴν ἁρματολὸς τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος δράσας ἐν Δωρίδι. Τραυματισθεὶς θανασίμως ἐν τινι συμπλοκῇ, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν σύντροφόν του Λαμπέτην νὰ τοῦ ἀποκόψῃ τὴν κεφαλήν ἵνα μὴ ὀβρισθῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀστρᾶς (πρώην *Νουσά*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 430.

Ἀστραχάν. 1) Κυβερνεῖον τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας ἔχον σήμερον, μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῆς δημοκρατίας τῶν Κιργισίων καὶ τῆς αὐτονόμου χώρας τῶν Καλμούκων, ἔκτασιν 21.037 τ.χλμ. καὶ 405.500 κατ.—2) Πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου κυβερνείου καὶ μέχρι πρό τινος προσωρινὴ πρωτ. τῆς χώρας τῶν Καλμούκων, ἐπὶ νησῖδος ἐν τῷ δέλτα τοῦ Βόλγα. Κάτ. 195.000. Ἐμπόριον καὶ βιομηχανία χαβιαριοῦ. Πανεπιστήμιον. Κύριος σοβιετικὸς λιμὴν ἐπὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης.

ἀστραχάν (τό). Πολύτιμον εἶδος διφθέρας κατασκευαζομένης ἐν Ἀστραχάν, ἡ κατὰ τὸν τρόπον τῆς πόλεως ταύτης, ἐκ δέρματος ἀρνίου θνησιγενοῦς ἢ ἀγεννήτου, τὸ ὁποῖον λαμβάνεται ἀνοιγομένης τῆς κοιλίας τῆς μητρός.

Ἀστρήτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 345.

ἀστρικὴ ἡμέρα. Ὁ χρόνος μιᾶς πλήρους περιστροφῆς τῆς Γῆς περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς, ἴσος πρὸς 23 ὥρ. 56′ καὶ 4,091″.

ἄστριοι. Ὁμὰς ὀρυκτῶν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, κύριον συστατικὸν τῶν ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων. Εἶνε ἅλατα πυριτικὰ καλίου, νατρίου, ἀσβεστίου καὶ ἀργιλίου, χρώματος ἀνοικτοῦ, λευκοῦ, τεφροῦ, ροδοχρόου. Διακρίνομεν τρία κύρια εἴδη: τὸ *ὀρθόκλαστον*, τὸν *ἀλβίτην* καὶ τὸν *ἀνορθίτην*. Κρυσταλλογραφικῶς τὸ ὀρθόσχιστον εἶνε τοῦ μονοκλινοῦς συστήματος, τὰ δ' ἄλλα τοῦ τρικλινοῦς.

Ἀστρίτσα (πρώην *Μπουλῆ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 312.

Ἀστρίτσι. Χ. Κρήτης. Βλ. **Ἀστρήτσι.**

ἀστρολάβιον ἢ **ἀστρολάβος.** Ὄργανον ἀστρονομικόν, πρὸς προσδιορισμὸν τῆς θέσεως τῶν ἀστέρων καὶ μέτρησιν τοῦ ἐξάρματος αὐτῶν ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα. Κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἱππάρχου, ἦτο δὲ ἄλλοτε ἐν μεγίστῃ χρήσει.

ἀστρολογία. Ἐπιστήμη ψευδὴς τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν μέσων χρόνων στηριζομένη ἐπὶ τῆς πίστεως ὅτι οἱ ἀστέρες ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς Γῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, διὰ τοῦτο ἐκ τῆς παρατηρήσεως αὐτῶν καθ' ὡρισμένην στιγμὴν ἐνόμιζον ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ προμαντεύσῃ τις (ἀστρομαντεία) τὴν τύχην ἀνθρώπου τινός, βασιλέως ἢ κοινοῦ θνητοῦ. Βλ. καὶ *ὡροσκόπιον*.

ἀστρομαντεία καὶ **ἀστρομαντική.** Βλ. **ἀστρολογία.**

ἀστρονομία. Ἐπιστήμη ἐρευνῶσα τὰ τῶν οὐρανίων σωμάτων, τ.ἐ. τῶν ἄστρων ἐν γενικωτάτῃ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως. Σπουδάζει τὰς κινήσεις, τὸ σχῆμα, τὰς ἀποστάσεις, τὸ μέγεθος, τὴν μᾶζαν, τὴν χημικὴν σύστασιν, τὴν φυσικὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεις τῶν ἄστρων. Διαιρεῖται εἰς *σφαιρικήν, πρακτικήν, φυσικὴν* καὶ *οὐράνιον μηχανικήν*. Τὰ στοιχεῖα τῆς ἀστρονομίας καλοῦνται *κοσμογραφία*. Εἶνε ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν ἐπιστημῶν. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀναφέρονται ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Παρμενίδης, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Φιλόλαος, ὁ Ἱκέτας καὶ ὁ Ἔκφαντος, ὁ Πλάτων, ὁ Εὔδοξος καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς προτείνας τὸ ἡλιοκεντρικὸν σύστημα, ὁ Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος, ὁ ἐμπνεύσας εἰς τὸν Κοπέρνικον τὸ σύστημά του, ὁ Ἵππαρχος, ὁ μεγαλύτερος ἀστρονόμος τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Κλαύδιος Πτολεμαῖος, οὗτινος διεσώθη ἡ Μαθηματικὴ Σύνταξις, ἡ περίφημος Ἀλμαγέστη, καὶ ὁ Ἐρατοσθένης. Ἡ νεωτέρα ἀστρονομία ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Κοπερνίκου, εἰσαγαγόντος τὸ ἡλιοκεντρικὸν σύστημα. Ὁ Κέπλερος εὗρε τοὺς νόμους τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν καὶ ὁ Νεύτων τοὺς νόμους τῆς παγκοσμίου ἕλξεως. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ ἀστρονομία ἔχει φθάσει εἰς μέγαν βαθμὸν ἀναπτύξεως, καθόσον πλὴν τῶν τηλεσκοπίων καὶ ἄλλων συναφῶν ὀργάνων ἐγένετο χρῆσις τῆς φωτογραφίας καὶ ἡ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως τῶν ἀστέρων ἐφαρμογὴ τῆς φασματικῆς ἀναλύσεως, αἱ δὲ πρόοδοι τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φυσικῆς καὶ τὴν λύσιν πολλῶν ζητημάτων.

ἀστρονομικαὶ ἐφημερίδες. Συλλογαὶ ἀστρονομικῶν στοιχείων, ἐκδιδόμεναι συνήθως ἐτησίως πρὸς χρῆσιν τῶν ἀστρονόμων, τῶν γεωδαιτῶν καὶ τῶν ναυτιλλομένων.

ἀστρονομικὴ ἡμέρα. Ἡ ἀρχομένη τὴν μεσημβρίαν ἤτοι κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ κέντρου τοῦ Ἡλίου διὰ τοῦ τοπικοῦ μεσημβρινοῦ.

ἀστρονομικὴ ὥρα. Τὸ 24ον μέρος τῆς ἀστρονομικῆς ἡμέρας.

ἀστρονομικὸν ἔτος. Ἡ ἀκριβὴς διάρκεια τῆς φαινομένης περιφορᾶς τοῦ Ἡλίου περὶ τὴν Γῆν.

ἀστρονομικὸς χάρτης. Παράστασις μερῶν τῆς οὐρανίας σφαίρας ἐν ἐπιπέδῳ προβολῇ.

Ἄστρος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 943. Ἐνταῦθα συνεκροτήθη ἡ β' τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῷ 1823.

ἀστροφυσικὴ Νεώτερος κλάδος τῆς ἀστρονομίας ἐξετάζων τὴν χημικὴν σύστασιν καὶ τὴν φυσικὴν κατάστασιν τῶν οὐρανίων σωμάτων. Εἰδικὰ ἀστεροσκοπεῖα καταγίνονται εἰς τὴν ἀστροφυσικήν.

ἄστυ. Πόλις, κυρίως ἡ ὑπὸ τῶν ἀστῶν κατοικουμένη περιοχὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀγροὺς ἢ τὰ ἐπίνεια ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν. Εἰς τινας τῶν μεγαλυτέρων ἐκ τῶν νέων πόλεων καλεῖται ἄστυ (γαλλ. cité, ἀγγλ. city) τὸ παλαιότερον μέρος.

Ἀστυάγης. Βασιλεὺς τῶν Μήδων, 584-550 π.Χ. Ἡττήθη ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατήσαντος Κύρου παρὰ τὰς Πασαργάδας καὶ ἐφονεύθη.

Ἀστυάναξ (κυρίως *Σκαμάνδριος*). Υἱὸς τοῦ Ἕκτορος καὶ τῆς Ἀνδρομάχης. Περὶ τοῦ θανάτου του ὑπάρχουσι διάφοροι παραδόσεις. Κατὰ τὰς ἐπικρατεστέρας ἐφονεύθη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ριφθεὶς (ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἢ τοῦ Νεοπτολέμου) ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

ἀστυκλινική. Ἰατρεῖον δι' ἀπόρους ἀρρώστους, ὡς ἐξάρτημα τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ἀσκοῦνται οἱ ἀπόφοιτοι τῆς σχολῆς ταύτης.

ἀστυκτηνίατρος. Δημόσιος ἢ δημοτικὸς κτηνίατρος πόλεως.

ἀστυνομία. Αἱ διέπουσαι τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν διατάξεις, ὡς καὶ ἡ πρὸς ἐφαρμογὴν τούτων τεταγμένη ἀρχὴ καὶ τὰ ὄργανα αὐτῆς. Βλ. **δημοσία ἀσφάλεια.**

ἀστυνόμος. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἄρχων φροντίζων διὰ τὴν εὐκοσμίαν τῶν ὁδῶν καὶ δημοσίων κτιρίων. ‖ Νῦν, ὁ ἐπιφορτισμένος τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας πολιτικὸς ἢ στρατιωτικὸς βαθμοφόρος.

Ἀστυπάλαια καὶ **Ἀστροπαλιά.** Νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους, μία τῶν *Δωδεκανήσων* (βλ.λ.), εἰς ἀπόστασιν 20 μιλίων ἀπὸ τῆς Ἀμοργοῦ, ἔχουσα ἔκτ. 99 τ.χλμ. καὶ 2500 κατ., κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινή. Παράγει σιτηρά, μέλι, κτηνοτροφικὰ προϊόντα κ.ἄ. Ἡ ὁμώνυμος κωμόπολις εἶνε ὁ μόνος συνοικισμὸς τῆς νήσου.

Ἀστυράκι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαλεβυζίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 262.

ἀστυφιλία. Ἡ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὁλονὲν αὐξανομένη τάσις τῶν ἀνθρώπων νὰ συρρέωσιν ἐκ τῆς ὑπαίθρου χώρας εἰς τὰς πόλεις, ἐπὶ ζημίᾳ οἰκονομικῇ καὶ κοινωνικῇ τοῦ κράτους. Τὰ κυριώτερα αἴτια εἶνε ἡ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας, ἡ ἐν ταῖς πόλεσι συγκέντρωσις τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἡ ζήτησις βίου μᾶλλον διασκεδαστικοῦ.

ἀστυφύλαξ. Ὁ ἔχων τὸν κατώτατον βαθμὸν ἐν τῇ ἀστυνομικῇ ὑπηρεσίᾳ, καὶ δὴ ἐν τῷ σώματι τῆς ἀστυνομίας πόλεων.

ἀσυλία (ἡ). Τὸ ἀπαραβίαστον τόπου τινὸς καὶ τοῦ εἰς αὐτὸν καταφεύγοντος. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, ἡ προνομιακὴ θέσις προσώπων τινῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἢ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν. Ὡσαύτως τοῦ δικαιώματος ἀ. ἀπολαμβάνουσιν οἱ πρεσβευταὶ καὶ ἡγεμόνες ξένης Δυνάμεως, οἱ διαμένοντες ἐντὸς τοῦ κράτους, τὰ ξένα πρεσβευτικὰ οἰκήματα, τὰ ξένα πολεμικὰ πλοῖα καὶ οἱ ξένοι πολιτικοὶ φυγάδες· ἐπίσης οἱ βουλευταὶ καὶ γερουσιασταὶ τῆς χώρας δὲν δύνανται νὰ συλληφθῶσι δι' οἱανδήποτε παρόνομον πρᾶξιν ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς βουλῆς ἢ τῆς γερουσίας. Τὸ ἀπαραβίαστον τῆς κατοικίας τοῦ πολίτου καθιέρωσε πρώτη ἡ ἀγγλικὴ νομοθεσία, θεσπίζει δὲ ἐπίσης τὸ ἑλληνικὸν Σύνταγμα μὲ τὴν ἐξαίρεσιν εἰδικῶν τινων περιπτώσεων. ‖ Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς εἰδικοὶ *τόποι* ἀσυλίας ἐθεωροῦντο τὰ ἱερά, ἤτοι οἱ ναοὶ μετὰ τῆς περιοχῆς των καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀντικειμένων· ἡ βιαία ἀπόσπασις ἢ ἡ κακοποίησις τοῦ

καταφυγόντος εἰς αὐτὰ ἐθεωρεῖτο ἀνοσιούργημα.

ἄσυλον. Τὸ ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον καταφύγιον· τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον εἰσερχόμενός τις ἀπολαύει τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσυλίας. ‖ Οἶκος περιθάλψεως καὶ προστασίας δι' ἀπόρους, ἀσθενεῖς, νήπια, ἀστέγους, ἀνικάνους πρὸς ἐργασίαν κλ. (ἀ. ἀνιάτων, παιδικὸν ἄ. κλ.).

ἀσύμπτωτος καμπύλης. *(Μαθημ.)* Εὐθεῖα, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀδιακόπως πλησιάζει τὸ σκέλος τῆς καμπύλης, ἐπεκτεινόμενον, χωρὶς νὰ συναντᾷ ποτε αὐτήν.

ἀσύνδετον σχῆμα. *(Ρητορ.)* Παράταξις λέξεων ἢ φράσεων μὴ συνδεομένων διὰ συνδετικῶν μορίων. Ἀσύνδετον ἐπίσης εἶνε ὅταν τίθεται μὲν σύνδεσμος μεταξὺ δύο προτάσεων, χωρὶς ὅμως ἡ μία νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἑτέρας («Ἴσως ἂν εἶποιεν ὅτι, ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα»).

ἀσυνείδητον. *(Ψυχολ.)* Τὸ μὴ μετέχον τῆς συνειδήσεως. ‖ Εἰδικώτερον, τὸ σύνολον τῶν ἴχνων ἄτινα ψυχικὰ φαινόμενα ἐγγενόμενα ἐν τῇ συνειδήσει καὶ ἐξαφανισθέντα κατέλιπον ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Ταῦτα ἔξω τῆς συνειδήσεως ὑπάρχοντα δύνανται, εὐκαιρίας τυχούσης, νὰ ἀναπλάσσωνται. Διακρίνει δὲ ἡ ψυχολογία τοῦ ἀσυνειδήτου τοῦτου τὸ λεγόμενον *ὑποσυνείδητον*, ὅπερ περιλαμβάνει συνειδητὰ μὲν στοιχεῖα, ὑπάρχοντα δὲ κατὰ τὸ πέρας τοῦ κρασπέδου τῆς συνειδήσεως, ἄτινα ὡς ἀπομεμακρυσμένα ἀπὸ τῆς ἑστίας αὐτῆς καὶ τοῦ κέντρου τῆς προσοχῆς εἶνε μᾶλλον ἢ ἧττον ἀσαφῆ καὶ τρόπον τινὰ ἡμισυνείδητα. Σημειωτέον ὅτι οἱ ὅροι ἀσυνείδητον καὶ ὑποσυνείδητον συγχέονται ὑπὸ πολλῶν.

ἀσυνεργία. *(Ἰατρ.)* Ἔλλειψις συνεργίας μεταξὺ μυῶν κατὰ φύσιν συμπραττόντων.

ἀσύρματον τηλέφωνον ἢ **ραδιοτηλέφωνον.** Ἐγκατάστασις δι' ἧς μεταβιβάζεται ἡ φωνὴ ἢ ἡ ὁμιλία εἰς μεγάλας ἀποστάσεις διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων ἄνευ συνδέσεως τοῦ πομποῦ καὶ τοῦ δέκτου διὰ σύρματος. Ἡ χρῆσίς του ἔχει διαδοθῆ εὐρύτατα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πρὸς ἀποστολὴν ἐγκυκλίων εἰδήσεων γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐπίσης δὲ μουσικῶν ἐκτελέσεων, διαλέξεων κλ. Βλ. καὶ *τηλέφωνον*.

ἀσύρματος τηλέγραφος. Σύστημα διαμοιβῆς τηλεγραφικῶν σημάτων μεταξὺ δύο σταθμῶν διὰ χρησιμοποιήσεως ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων διαδιδομένων ἐλευθέρως ἐν τῷ χώρῳ ὑπὸ ταχύτητα 300.000.000 μ. κατὰ δεύτερον λεπτόν. Ἀποτελεῖ εἰδικὸν κλάδον τῆς ἠλεκτρικῆς τηλεγραφίας, χαρακτηριζόμενον ἐκ τῆς σπουδαίας ἰδιότητος, καθ' ἣν δὲν ἀπαιτεῖται πρὸς μεταβίβασιν τῶν σημάτων ἡ σύνδεσις τοῦ πομποῦ μετὰ τοῦ δέκτου διὰ σύρματος. Βλ. καὶ *τηλέγραφος*.

Ἀσυρῶτοι. Ἕδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου τῆς Κρήτης, ἔχουσα 142 κατ. Ἡ κοιν. περιλαμβάνει καὶ τὰ χ. Ἀγρίδια, Κωστεφάνου, Τσαχιανὰ καὶ τὴν μονὴν Χαλέπας.

ἀσυστολία καρδίας. Παῦσις ἢ ἐσχάτη ἐξασθένησις τῶν καρδιακῶν συστολῶν.

ἀσφάλεια. *(Δημ. Δίκ.)* Ἡ ὑπὸ τῆς κοινωνίας εἰς ἕκαστον μέλος αὐτῆς παρεχομένη προστασία προσώπου, δικαιωμάτων καὶ ἰδιοκτησίας, πραγματοποιουμένη κυρίως διὰ τῆς διοικητικῆς καὶ δικαστικῆς ὀργανώσεως τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους (βλ. καὶ *δημοσία ἀσφάλεια*). Ἀνατίθεται δὲ ἡ δημοσία ἀσφάλεια κατ' ἀρχὴν εἰς τὰ ὄργανα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν *ἀστυνομίαν*. ‖ *(Ἰδιωτ. Δίκ.)* Σύμβασις διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἕτερος τῶν συμβαλλομένων, ὁ *ἀσφαλιστής*, ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις καταβάλῃ εἰς τὸν ἕτερον, τὸν *ἀσφαλιζόμενον*, ὡρισμένην ἀποζημίωσιν ἐναντι τῆς ὑποχρεώσεως τούτου πρὸς καταβολὴν ἑκάστοτε ὡρισμένου ποσοῦ ὡς *ἀσφαλίστρου*. Ἡ ἀσφάλεια χρησιμεύει πρὸς ἐξίσωσιν ζημιῶν συνεπείᾳ ἀπροόπτων ἀτυχημάτων (πυρκαϊᾶς, ναυαγίου, χαλάζης, πλημμύρας, συγκρούσεως καὶ ἄλλης καταστροφῆς πραγμάτων, νοσήματος, λοιμοῦ, θραύσματος, γήρατος, ἀναπηρίας, θανάτου, κλοπῆς κλ.) Ἡ ἀ. ὡς μεγάλη ἐπιχείρησις εἶνε ἔργον ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς πολιτείας ἐργάζονται ὑπὸ ὅρους ἀναγραφομένους συνήθως εἰς τὸ *ἀσφαλιστήριον*. Τὰ σπουδαιότερα εἴδη ἀ. εἶνε ἡ *πυρασφάλεια*, ἡ *ναυτασφάλεια* καὶ ἡ *ἀ. τῆς ζωῆς*. Ἡ τελευταία αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους, διὰ τὴν περίπτωσιν θανάτου καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν μακροβιότητος. Τὰ διάφορα εἴδη ἀσφαλίστρων βασίζονται ἐπὶ ὑπολογισμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους τὰ στοιχεῖα παρέχει ἡ στατιστική.

(Ἠλεκτρ.)—Διασκευὴ δι' ἧς ἐπιτυγχάνομεν τὴν αὐτόματον διακοπὴν τοῦ ρεύματος ὅταν ἡ ἔντασις αὐτοῦ φθάσῃ εἰς βαθμὸν ἐπικίνδυνον διὰ τοὺς ἀγωγοὺς τοῦ κυκλώματος.

ἀσφάλιον. Εἰδικὸν διαβατήριον δι' οὗ ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ μεταβῇ εἰς ἐπικίνδυνον ἢ ἀπηγορευμένον μέρος, γαλλ. sauf-conduit.

ἀσφαλιστικὸν δίκαιον. Τὸ σύνολον τῶν νομικῶν κανόνων οἵτινες διέπουσι τὴν σχέσιν ἀσφαλίσεως.

ἀσφάλιστρον. Μηχανικὴ διάταξις χρησιμεύουσα ὅπως ἐμποδίζῃ τὴν ἄκαιρον πυροδότησιν (ὅπλου, ὑπονόμου, ἐκρηκτικοῦ μηχανήματος) πρὸς πρόληψιν δυστυχημάτων. ‖ Ἰδίᾳ κατὰ πληθ., τὸ τίμημα ἔναντι τοῦ ὁποίου ἀναλαμβάνει ὁ ἀσφαλιστὴς νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν ἀσφαλιζόμενον ἐν περιπτώσει ζημίας τινός.

Ἀσφαλτῖτις λίμνη. 1) Ἡ Νεκρὰ θάλασσα (βλ.λ.).—2) (Pitch Lake) Λίμνη ἐν τῇ ν. Ἁγίᾳ Τριάδι τῶν Ἀντιλλῶν. Ἐτησία ἐξαγωγὴ ἀσφάλτου μέχρι 170.000 τόννων.

ἀσφαλτόλιθος. Ἀσβεστόλιθος διαπεποτισμένος ὑπὸ ἀσφάλτου, ἐξαγομένης ἐξ αὐτοῦ δι' ἀποστάξεως.

ἄσφαλτος (ἡ). Ὀρυκτὸς ὑδρογονάνθραξ, ἄμορφος, φαιὰ ἢ φαιομέλαινα οὐσία, στερεὰ εἰς τὴν συνήθη θερμοκρασίαν, ἡμίρρευστος εἰς ὑψηλοτέραν καὶ ρευστὴ εἰς 100°. Εἰδ. βάρος 1,2. Ἔχει ἰδιάζουσαν ὀσμήν, εἶνε εὐανάφλεκτος καὶ καίεται μετὰ φωτεινὴς καὶ αἰθαλιζούσης φλογός. Εἶνε ἐν μέρει διαλυτὴ εἰς τὸν αἰθέρα καὶ τὸ οἰνόπνευμα, τελείως δὲ εἰς τὴν βενζίνην καὶ τὸ τερεβινθέλαιον. Θεωρεῖται ὡς προϊὸν τῆς ὀξειδώσεως καὶ πολυμερισμοῦ τῶν πετρελαίων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ θείου. Εὑρίσκεται πολλαχοῦ τῆς γῆς, κυρίως ὑπὸ μορφὴν ἀσφαλτολίθων (βλ.λ), ἀλλὰ εἰς τινα σημεῖα τῆς γῆς καὶ εἰς πλουσιώτερα κοιτάσματα. Μικρὰ ποσὰ ἀσφάλτου εὑρίσκονται καὶ ἐν Ἑλλάδι (Παξούς, Ἀντιπάξους, Προυσσόν, Μαραθούπολιν). Πλὴν τῶν φυσικῶν ἀσφάλτων χρησιμοποιοῦνται σήμερον καὶ τεχνηταὶ ἀσφαλτοι, τουτέστι διάφορα κατάλοιπα τῆς ἀποστάξεως ὀργανικῶν οὐσιῶν (πίσσης, λιθανθράκων ἢ λιγνιτῶν, ἀκαθάρτου πετρελαίου κλ.) ἔχοντα ἀναλόγους ἰδιότητας εἰ καὶ διαφέροντα ὡς πρὸς τὴν χημικὴν σύστασιν. Τὸ πλεῖστον τῆς ἀσφάλτου χρησιμοποιεῖται σήμερον πρὸς κατασκευὴν ὁδοστρωμάτων, ἐπίσης χρησιμεύει πρὸς προστασίαν τῶν στεγῶν τῶν οἰκοδομημάτων, τῶν σηράγγων καὶ τῶν ὑπογείων θόλων ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, πρὸς παρα-

σκευὴν βερνικίων, πρὸς στεγανὴν σύνδεσιν πηλίνων σωλήνων, πρὸς μισόστρωσιν τῶν ὁδῶν, πρὸς κατασκευὴν ἠλεκτρικῶν μονώσεων, εἰς τὴν τσιγκογραφίαν κλ.

Ἀσφένδον. Θερινὴ ἕδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Σφακίων (Χανίων). Κάτ. 14.

ἀσφόδελος (ὁ). Γένος ποωδῶν φυτῶν λειριανθῶν τῶν παραμεσογείων χωρῶν. Τὰ πλεῖστα πολυετῆ, πολλὰ φέρουσι κονδύλους. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φύονται 5 εἴδη, ἐξ ὧν τὸ κυριώτερον εἶνε *ἀ. ὁ μικρόκαρπος* ἢ *κλαδώδης*, κν. *σφεροδούκλι*, εἰς τὴν ἀρχαιότητα σύμβολον πένθους, κατὰ τὴν λαϊκὴν δὲ δοξασίαν αἱ ψυχαὶ ἐτρέφοντο ἐν τῷ Ἅδῃ μὲ τοὺς κονδύλους τῶν ἀσφοδέλων, διὰ τοῦτο κατῴκουν εἰς *Ἀσφοδελὸν λειμῶνα*.

Ἀσφόδελος

Ἀσφοδελὸς λειμών. *(Ἀοχ.)* Τόπος ἐν τῷ Ἅδῃ πλήρης ἀσφοδέλων, ἔνθα μονίμως περιεφέροντο αἱ σκιαὶ τῶν ἀποθανόντων.

ἀσφυξία. Διακοπὴ ἢ μεγίστη ἀραίωσις τῶν ἀναπνοῶν καὶ ἡ ἐντεῦθεν λιποθυμικὴ κατάστασις καὶ παῦσις τῆς ὀξυγονώσεως τοῦ αἵματος.

Ἀσχαβάδ ἢ **Πολτοράτσκ.** Πρωτ. τοῦ ρωσικοῦ Τουρκεστάν. Κάτ. 51.600.

Ἀσώματος. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυτιλήνης (Λέσβου). Κάτ. 731.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κομοτινῆς (Ροδόπης). Κάτ. 792.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἁγίου Βασιλείου (Ρεθύμνης). Κάτ. 179.

Ἀσώπιος. 1) *Κωνσταντῖνος.* Λόγιος ἐξ Ἠπείρου (1789 - 1872). Καθηγητὴς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1843 τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου. Ἔγραψε «Συντακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς» κ.π.ἄ.—2) *Εὐστράτιος* (1825-1905). Λόγιος, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐδημοσίευσε 1857-1895 τὸ «Ἀττικὸν ἡμερολόγιον» καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ 2 τόμους ἱστορικῶν βιογραφικῶν καὶ κριτικῶν μελετῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Παλαιὰ καὶ Νέα».

Ἀσωπός (ὁ). Ὄνομα ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος. Κυριώτεροι: 1) Ὁ *Βοιωτικός*· πηγάζει ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ χύνεται εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον παρὰ τὸν Ὠρωπόν.—2) Ὁ *Φθιωτικὸς (νῦν Καρβουναριά)*· πηγάζει ἐκ τῆς Οἴτης καὶ χύνεται εἰς τὸν Σπερχειὸν παρὰ τὸ Μοσχοχώρι.—3) Ὁ τῆς Κορινθίας, κν. *Ἁγιωργίτικος*· πηγάζει ἐκ τοῦ Μεγαλοβουνίου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον μεταξὺ Βέλου καὶ Κιάτου.

Ἀσὼρ ἢ **Ἄσωρος.** Ἀρχαία π. τῆς Β. Παλαιστίνης, καταστραφεῖσα ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

ἀταβισμός (ἐκ τοῦ λατ. atavus, πρόγονος). Εἰδικὴ περίπτωσις κληρονομικότητος, καθ' ἣν εἰς τὸν ἀπόγονον ἐμφανίζονται αἱ χαρακτηριστικαὶ ἰδιότητες ἑνὸς προγόνου, ἀφοῦ παρέμειναν ὑπνώττουσαι ἐπὶ μίαν ἢ δύο γενεάς.

Ἀτακάμα (Atacama). Ἔρημος τῆς Β. Χιλῆς. Ἔχει ὕψος μέχρι 2000 μ., πολλὰ ἡφαίστεια. Πλουσία εἰς χαλκόν, ἄργυρον καὶ νίτρον καὶ λίμνας ἁλμυράς.

Ἀταλάντη. Μυθικὴ ἡρωὶς ἐν Ἀρκαδίᾳ (ἢ Βοιωτίᾳ). Ὡραία παρθένος καὶ λάτρις τῆς Ἀρτέμιδος. Μετέσχε τῆς θήρας τοῦ Καλυδωνίου κάπρου, ὃν πρώτη ἐτόξευσε. Μετὰ τοῦ Ἱππομένους, μέλλοντος συζύγου της, μετεμορφώθη ὑπὸ τῆς Κυβέ ης εἰς ζεῦγος λεόντων.

Ἀταλάντη. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος), ἕδρα κοιν. Κάτ. 3318. Κοιτάσματα φολιθικοῦ αἱματίτου καὶ λειμωνίτου. Περιφέρεια σεισμοπαθής.

ἄταμαν ἢ **ἀταμᾶνος** καὶ **ἔταμαν.** Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κοζάκων.

ἀταξία. *(Ἰατρ.)* Ἔλλειψις συνεργίας καὶ τάξεως εἰς τὰς μυϊκὰς κινήσεις. ‖ *Κινητικὴ ἀ.*, συνώνυμον τῆς νωτιάδος φθίσεως, πάθησις τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος.

ἀταξο-αδυναμική. Μορφὴ νόσου, καθ' ἣν συνδυάζονται ἀδυναμία καὶ νευρικὴ διέγερσις.

Ἀτβάρα ἢ **Τακαζέ.** Ὁ νοτιώτατος τῶν παραποτάμων τοῦ Νείλου. Πηγάζει ἐκ τοῦ ἀβησσυνιακοῦ ὑψιπέδου.

Ἄτγουδ (Γεώργιος Atwood). Ἄγγλος φυσικὸς (1745-1807). Ἐφεῦρε μηχανήν, δι' ἧς ἀποδεικνύονται πειραματικῶς οἱ νόμοι τῆς ἐν τῷ κενῷ πτώσεως τῶν σωμάτων.

ἀτέλεια. *(Οἰκον.)* Ἀπαλλαγὴ ἀτόμου, ἐμπορεύματος ἢ ἄλλου πράγματος κινητοῦ ἢ ἀκινήτου ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ πληρώνειν νόμιμόν τι τέλος (φόρον, δασμόν).

ἀτελεκτασία. *(Ἰατρ.)* Ἡ μὴ τελεία διαστολὴ τῶν πνευμονικῶν κυψελίδων, εἰς ἃς δὲν εἰσδύεται ἀήρ.

ἀτελής (ateles). Γένος πλατυρρίνων πιθήκων τῆς Ν. Ἀμερικῆς, τῶν ὁποίων τὸ κρέας τρώγεται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν.

ἀτελλανὰ δράμματα (ἀπὸ τῆς π. Ἀτέλλης τῆς Ἰταλικῆς Καμπανίας). Μία τῶν πρωτογόνων μορφῶν τῆς ἀρχαίας ρωμαϊκῆς κωμῳδίας.

ἀτέρμων. *(Τεχν.)* Λέγεται περὶ *ἱμάντων*, ταινιῶν *ποιόνων*, ἀρθρωτῶν *ἀλύσεων*, ὅταν ἔχωσι σχῆμα κυκλοτερὲς καὶ ἐνεργῶσι διὰ συνεχοῦς κυκλοτεροῦς κινήσεως κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε φοράν. Ἐπίσης περὶ *κοχλιῶν* ἐμπλεκομένων μεθ' ἑλικοτμήτου τροχοῦ καὶ ἀναγκαζόντων αὐτὸν νὰ στρέφεται συνεχῶς καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν φοράν.

ἀτευχής (ὁ). Γένος κολεοπτέρων ἐκ τῶν σκαραβιδῶν. Ὁ *ἀ. τῶν Αἰγυπτίων* ἢ *ἱερὸς σκαραβαῖος* σχηματίζει σφαίρας ἐκ κόπρου, ἐντὸς τῶν ὁποίων θέτει ἀνὰ ἓν ᾠὸν καὶ θάπτει· εἰς ἀσφαλὲς μέρος ἵνα ἀναπτυχθῇ ὁ νέος κάνθαρος· ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ὡς ἱερὸν σύμβολον τοῦ Ἡλίου.

Ἀτευχής

Ἀτζάρα. Αὐτόνομος σοβιετικὴ δημοκρατία ἀπὸ τοῦ 1922 ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, ΝΔ. τμῆμα τῆς δημοκρατίας τῆς Γεωργίας. Ἔκτ. 3000 τ.χλμ. Κάτ. 132.000 (Ἀτζάροι, Ἀρμένιοι, Ρῶσοι κλ.) Χώρα ὀρεινή. Πρωτ. *Βατούμ*.

ἀτζὲμ-πιλάφι (τ.ἔ. περσικὸν πιλάφι). Φαγητὸν ἐξ ὀρύζης καὶ κρέατος.

Ἀτζεμίρ. Βλ. **Ἀτζμίρ.**

Ἀτζμὶρ ἢ **Ἀτζεμίρ** (Ajmer). Π. τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν Ρατζπουτάνᾳ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βομβάης-Δελχῆ. Κάτ. 114.000. Βάμβαξ, ὀρυκτὸν ἅλας, βαμβακερὰ εἴδη. Ὡραῖον μωαμεθανικὸν τέμενος.

Ἄτη. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, θυγάτηρ τοῦ Διός, ἀλληγορικὴ παράστασις τῆς ἐπισκοτίσεως τοῦ νοῦ, ἥτις ἐπέρχεται ἐκ θείας τινὸς ἐνεργείας.

Ἀτθίδες *(ἱστορίαι)*. Οὕτως ἐκλήθησαν μονογραφίαι ἐξετάζουσαι τοὺς μύθους, τὰ γεγονότα, τὰ γράμματα καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Ἀττικῆς. *Ἀτθιδογράφοι* ὑπῆρξαν πολλοὶ κυρίως κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρειανοὺς χρόνους.

Ἀτιτλάν (Atitlan). Λίμνη ἐν Γουατεμάλᾳ, παρὰ τὸν Εἰρηνικὸν (μῆκος 39 χλμ., πλάτος 16 χλμ.) καὶ ὁμώνυμον ἡφαίστειον ἐν διαλείπούσῃ ἐνεργείᾳ, ὕψους 3817 μ.

ἀτλάζι. Πυκνῶς ὑφασμένον μετάξινον ὕφασμα, ἔχον στιλπνὴν τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἀτλάντα (Atlante). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Γεωργίας. Κάτ. 249.000, ὧν 40 % μαῦροι καὶ μιγάδες, ἔχοντες καὶ εἰδικὸν πανεπιστήμιον. Καπνὸς καὶ βάμβαξ.

Ἀτλαντίδες. *(Μυθολ.)* Αἱ ἑπτὰ θυγατέρες τοῦ Ἄτλαντος. Κατεδιώκοντο ὑπὸ τοῦ Ὡρίωνος καὶ μετεμορφώθησαν ὑπὸ τοῦ Διὸς εἰς τὸν ἀστερισμὸν τῶν Πλειάδων.

Ἀτλαντικὸς ὠκεανός. Ἡ μεγάλη θάλασσα μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς πρὸς Α καὶ τῆς Ἀμερικῆς πρὸς Δ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 82 1/2 ἑκατομμύρια τ.χλμ. μετὰ τῶν ἀμέσως συνδεομένων ἢ διὰ στενοῦ πορθμοῦ χωριζομένων ἐσωτερικῶν θαλασσῶν (Μεξικανικὸς κόλπος καὶ Καραϊβικὸν πέλαγος, Μεσόγειος θάλασσα, Βόρειος θάλασσα, Βαλτική). Μέσον βάθος 3926 μ. καὶ μέγιστον 8525 μ. (Β τοῦ Πορτορίκο).

Ἀτλαντικοῦ πόλις (Atlantic City). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ἱερσέης, ἐπὶ ἀμμώδους παρακτίου νησίδος τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Κάτ. 51.000.

Ἀτλαντίς. Μυθικὴ νῆσος, περὶ ἧς ἐπιστεύετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὅτι εἶχε καταποντισθῇ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.

ἄτλας. *(Ἀρχιτ.)* Ἀνδριὰς χρησιμεύων πρὸς ὑποστήριξιν βαρέων ἐπιστυλίων. ‖ *(Βιβλιογρ.)* Συλλογὴ γεωγραφικῶν ἢ ὑδρογραφικῶν χαρτῶν δεδεμένων εἰς τόμον. ‖ *(Ἀνατομ.)* Ὁ πρῶτος αὐχενικὸς σπόνδυλος, ἄλλως *ἐπιστροφεύς*.

Ἄτλας

Ἄτλας. *(Μυθολ.)* Εἷς τῶν Τιτάνων, υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Κλυμένης, πατὴρ τῶν Πλειάδων. Πρὸς τιμωρίαν διὰ τὴν συμμετοχήν του εἰς τὴν κατὰ τοῦ Διὸς Τιτανομαχίαν κατεδικάσθη νὰ κρατῇ διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν χειρῶν του τὸν Οὐρανὸν εἰς τὰ πέρατα τῆς Γῆς πρὸ τοῦ κήπου τῶν Ἑσπερίδων.

Ἄτλας. Συστὰς ὀρέων τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν μὲν παραλλήλων ἁλύσεων ἐν Μαρόκῳ, ἐκ δύο δὲ ἐν Ἀλγερίᾳ. Ἡ σημαντικωτέρα σειρὰ τοῦ μαροκινοῦ Ἄ. λέγεται *Ὑψηλὸς Ἄ.* (κορυφὴ Ἀζασὶ 4500 μ.). Ὁ ἀλγερινὸς διαιρεῖται εἰς τὸν *Μικρὸν* καὶ τὸν *Μέγαν* ἢ *Σαχάριον Ἄ.*, οἱ ὁποῖοι χωρίζονται ἀλλήλων διὰ τοῦ ὁροπεδίου τῶν Σχότ.

ἀτμάκατος (ἡ). Ἄκατος ἢ λέμβος κινουμένη δι' ἀτμοῦ.

ἀτμάμαξα. Ἡ δι' ἀτμοῦ κινουμένη ἅμαξα ἢ σιδηροδρομικὴ μηχανή. Ἡ ἀτμάμαξα εἶνε ὄχημα μετὰ μηχανῆς καὶ λέβητος παραγωγῆς ἀτμοῦ πρὸς ἰδίαν ὄδευσιν καὶ ἕλξιν σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων.

Περὶ τὸ 1800 ἡ ἀτμομηχανὴ εἶχε σχεδὸν δημιουργηθῇ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Οὐάττ, τῷ δὲ 1804 πρῶτος ὁ ἐπίσης Ἄγγλος Τρέβιθικ κατεσκεύασεν ἀτμάμαξαν διὰ τὴν ἐπὶ σιδηροτροχιῶν ἕλξιν ὀχημάτων, ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1829 ὁ Ἄγγλος Στήβενσον ἐτελειοποίει τὴν ἀτμομηχανήν του καὶ ἡ 9 Ὀκτωβρίου 1829 θεωρεῖται ὡς ἡμέρα τῆς ἐπισήμου ἐμφανίσεως τῆς ἀτμαμάξης. Ἡ πρώτη αὕτη ἀτμάμαξα συγκρινομένη πρὸς τὰς σημερινὰς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μικροσκοπική· εἶχε ταχύτητα 22 χιλιομέτρων τὴν ὥραν ἀπέναντι τῶν 100 τῶν σημερινῶν, ἔσυρε ἐπὶ ὁριζοντίας ὁδοῦ 13 τόννους ἀπέναντι τῶν 500 σημερινῶν τόννων, εἶχεν ὅμως τὰ κύρια συστατικὰ τῶν σημερινῶν ἀτμαμαξῶν. Κατὰ τὸ 1838 ἐφηρμόσθη κατὰ πρῶτον ἡ ἐπινόησις τῆς ἀποτονώσεως τοῦ ἀτμοῦ καὶ τῷ 1898 ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπερθερμάνσεως τοῦ ἀτμοῦ ὀφειλομένη εἰς τὸν Γερμανὸν Σμίττ. Διὰ τῆς ἀτμομηχανῆς συνετελέσθη μεγίστη πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀνατροπὴ πολλῶν οἰκονομικῶν, κοινωνιολογικῶν καὶ πολιτικῶν ἕτι ὅρων.

Ἡ ἀτμάμαξα συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην ἐπέκτασιν τῶν σιδηροδρόμων καὶ ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἡ ἰσχὺς αὐτῆς ἦτο 20 ἵππων σήμερον φθάνει τοὺς 3500 ἵππους.

Αἱ ἀτμάμαξαι διακρίνονται εἰς ἀτμαμάξας φυσικῆς προσφύσεως διὰ μικρᾶς κλίσεως ὁδοῦς· εἰς ἀτμαμάξας μετὰ ὀδοντωτῆς προσφύσεως δι' ἰσχυρὰς ἀνωφερείας. Ἑκάστη ἀτμάμαξα ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συσκευῆς παραγωγῆς τοῦ ἀτμοῦ, ἥτοι τοῦ λέβητος καὶ τῶν ἐξαρτημάτων τούτου, ἐκ τῆς συσκευῆς κυλίσεως, ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ δαπέδου καὶ τῶν ἐξαρτημάτων τούτου, ἀξόνων μετὰ τροχῶν, πυξίδων λιπάνσεως καὶ ἐλατηρίων, καὶ ἐκ τοῦ κινητηρίου μηχανισμοῦ, ἥτοι ἐκ τῶν ἀτμοκυλίνδρων, ἐμβόλων, ἀτμοσυρτῶν, συσκευῶν διανομῆς, ἐκροῆς κλ. Προσέτι φέρει καὶ ἄλλας συσκευὰς δευτερευούσης χρησιμότητος καὶ θαλαμίσκον διὰ τὸν μηχανικὸν καὶ θερμαστήν.

ἀτμαντλία. Ἡ δι' ἀτμοῦ κινουμένη ἀντλία. Βλ. *ἀντλία*.

ἀτμόβαρις-ιδος (ἡ). Ἀτμοκίνητος βάρις (μικρὸν σκάφος) ὡπλισμένη διὰ μεγάλου πυροβόλου.

ἀτμοθάλαμος. Τὸ ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ καταλαμβανόμενον μέρος τοῦ ἀτμολέβητος, ἔνθα ὁ παραγόμενος ἀτμὸς διαχωρίζεται τῶν μορίων τοῦ ὕδατος ἅτινα συμπαρασύρει.

ἀτμόϊππος. Μονὰς μετρήσεως τῆς ἰσχύος τῶν μηχανῶν ἴση πρὸς 75 χιλιογραμμόμετρα κατὰ δευτερόλεπτον· ἰσοδυναμεῖ πρὸς 0,736 κιλοβάτ.

ἀτμοκύλινδρος. Τὸ κυριώτατον μέρος τῆς ἀτμομηχανῆς. Κύλινδρος κλειστὸς ἑκατέρωθεν ἀτμοστεγὼς διὰ δύο καλυμμάτων, ἐν τῷ ὁποίῳ χρησιμοποιεῖται ἡ ἐκτονωτικὴ δύναμις τοῦ ἀτμοῦ πρὸς παλινδρομικὴν κίνησιν τοῦ ἐμβόλου.

ἀτμολέβης. Λέβης παράγων ἀτμόν, ἰδίως ἐν τῇ ἀτμομηχανῇ.

ἀτμόλουτρον. Λουτρὸν δι' ἀτμοῦ (βλ. *λουτρά*). ‖ Εἰδικὴ χύτρα χρησιμεύουσα εἰς ἔμμεσον θέρμανσιν δοχείων διὰ τῶν ἀτμῶν τοῦ ἐντὸς αὐτῆς ζέοντος ὕδατος.

ἀτμομηχανή. Μηχανὴ λειτουργοῦσα δι' ὑδατίνου ἀτμοῦ. Βλ. **κινητήρ.**

ἀτμόμυλος. Μύλος κινούμενος δι' ἀτμοῦ. Βλ. *μύλος*.

ἀτμονομεύς. Βλ. **ἀτμοσύρτης.**

ἀτμοπλοΐα. Ναυτιλία δι' ἀτμοπλοίων. Περιλαμβάνει τὴν *ἀκτοπλοΐαν* (συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν διαφόρων λιμένων τῆς αὐτῆς χώρας), τὴν *ποντοπλοΐαν* (συγκοινωνίαν μετὰ ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν καὶ γενικῶς μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ) καὶ τὴν *ποταμοπλοΐαν* (εἰς χώρας ἐν αἷς ῥέουσι πλωτοὶ ποταμοί).

ἀτμοπλοϊκός. Ὁ ἀναγόμενος εἰς τὴν ἀτμοπλοΐαν ἢ ὁ δι' ἀτμοπλοίων ἐνεργούμενος: *ἀτμοπλοϊκὴ ἑταιρεία, συγκοινωνία* κλ.

ἀτμόπλοιον. Τὸ δι' ἀτμοῦ κινούμενον πλοῖον, τὸ καλούμενον ἄλλοτε καὶ *πυρόσκαφον*. Πρῶτος ὁ Γάλλος Διονύσιος Παπῖνος ἐχρησιμοποίησε τῷ 1707 τὴν δύναμιν τοῦ ἀτμοῦ ὡς κινητήριον δύναμιν εἰς τροχοφόρον ἀτμόπλοιον. Κατὰ τὸ 1770 ὁ Σκῶτος μηχανικὸς Οὐάττ ἐτελειοποίησε προγενεστέραν μηχανήν, ἀλλ' οὐδὲν τὸ σπουδαῖον ἐπέτυχε. Τῷ 1776 ὁ Γάλλος Ζουφρουά δ' Ἀβὰν καθεῖλκυσε τὸ πυρόσκαφόν του μετὰ ἀρίστων ἀποτελεσμάτων, ἀλλὰ μὴ ἐπιτυχὼν προνόμιον εὑρεσιτεχνίας ἀφῆκε πᾶσαν περαιτέρω ἀπόπειραν. Ἐν τῷ μεταξὺ πολλοὶ κατεγίνοντο εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ πυροσκάφου.

Τέλος ὁ Ροβέρτος Φούλτων, μηχανικὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐναυπήγησε τὸ πυρόσκαφόν του, 50 μέτρων μήκους, καὶ ἔπλευσεν ἀπὸ Νέας Ὑόρκης τὴν 16 Αὐγούστου 1807 ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὔδσωνος. Ἔκτοτε εἰσήχθη ὁ ἀτμὸς ἐν χρήσει ὡς κινητήριος δύναμις ἐν τῇ ναυσιπλοΐᾳ καὶ κατεσκευάσθησαν τελειότερα καὶ μεγαλύτερα ἀμόπλοια καὶ ἡ δι' ἀτμοῦ θαλασσοπλοΐα ἐξελισσομένη ἀλματωδῶς κατέληξεν εἰς τὴν ναυπήγησιν τῶν συγχρόνων ὑπερωκεανείων 50 χιλ. τόννων. Τὰ πρῶτα ἀτμόπλοια κατεσκευάζοντο ἐκ ξύλου καὶ σιδήρου, σήμερον δὲ σχεδὸν πάντοτε ἐκ σιδήρου.

Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν διακρίνονται εἰς ταχυδρομικὰ καὶ ἐπιβατικά, μεταφέροντα ἐπιβάτας, ταχυδρομεῖον καὶ ὀλίγον μόνον φορτίον· εἰς φορτηγά, μεγαλυτέρας χωρητικότητος, διὰ τὴν μεταφορὰν διαφόρων φορτίων, εἰς πλωτὰ νοσοκομεῖα, εἰς ἱππηγὰ διὰ τὴν μεταφορὰν ἵππων καὶ ἄλλων ζώων καὶ εἰς βυθοκόρους διὰ τὴν ἐκβάθυνσιν ἀβαθῶν ὑδάτων. Κατασκευάζονται ὅμως καὶ εἰδικὰ ἀτμόπλοια διὰ τὴν μεταφορὰν ποσίμου ὕδατος, βενζίνης ἢ πετρελαίου, ναυαγοσωστικά, πλοηγὰ καὶ ἄλλα δι' εἰδικοὺς σκοπούς.

Παραλλήλως πρὸς τὰ ἐμπορικὰ ἀναπτύσσονται καὶ τὰ πολεμικὰ δι' ἀτμοῦ πλοῖα. Τῷ 1830 κατεσκευάσθη ἡ γαλλικὴ κορβέττα «Σφίγξ», ἰσχύος 160 ἵππων, καὶ τῷ 1869 τὸ πρῶτον θωρηκτόν· τῷ 1900 ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ πρῶτον ἀντιτορπιλλικόν. Τὰ πολεμικὰ πλοῖα κατασκευάζονται ἀποκλειστικῶς ἐκ χάλυβος.

Αἱ πρῶται μηχαναὶ τῶν ἀτμοπλοίων ἦσαν μονοκύλινδροι ἄνευ ἐκτονώσεως· τέλος δὲ ἔφθασαν εἰς τὰς πολυκυλίνδρους μετὰ πολλαπλῆς ἐκτονώσεως. Ἀπὸ 1890 κατεσκευάσθη ἡ πρώτη μηχανὴ μετ' ἀτμοστροβίλου, ἥτις κατόπιν ἐτελειοποιήθη καὶ ἡ μὲν καύσιμος ὕλη ἠλαττώθη σημαντικῶς, ἡ δὲ λειτουργία αὐτῶν γίνεται κανονική. Ἤδη τοιαῦτας μηχανὰς μεταχειρίζονται εἰς ἅπαντα τὰ κράτη διὰ τὸ πολεμικὸν αὐτῶν ὑλικόν.

Ἄλλη σπουδαιοτέρα πρόοδος εἶνε ἡ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἀνθρακος ὡς καυσίμου ὕλης διὰ πετρελαίου ἢ νάφθης καὶ τῆς ἐφευρέσεως τῶν διὰ πετρελαίου μηχανῶν τῆς ἐσωτερικῆς λεγομένης καύσεως. Εἰς αὐτὰ γίνεται χρῆσις ἀκαθάρτου πετρελαίου, χρησιμοποιοῦνται δὲ καὶ εἰς τὸ πολεμικὸν καὶ εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν.

Κατ' ἀρχὰς τὰ ἀτμόπλοια ἔφερον τροχούς, τέσσαρας μὲν κατὰ πρῶτον, ἔπειτα δὲ δύο· ἀπὸ τοῦ 1855 ὅμως μετεχειρίσθησαν τὴν ἕλικα, παρουσιάζουσαν καταφανῆ πλεονεκτήματα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ πλοῖα ἔφερον μίαν ἕλικα, σήμερον δὲ περισσοτέρας μέχρι τεσσάρων.

ἀτμός. Ἀέριον προερχόμενον ἀπὸ τὴν ἐξαέρωσιν οὐσίας, ἥτις ὑπὸ τὴν συνήθη θερμοκρασίαν εἶνε ὑγρά. Καλύτερον δύναται νὰ ὁρισθῇ ὁ ἀτμὸς ὡς ἀέριον εὑρισκόμενον ὑπὸ θερμοκρασίαν κατωτέραν τῆς κρισίμου.

Μεγίστης σημασίας εἶνε ὁ ἀτμὸς τοῦ ὕδατος, ἡ ὑδρατμός, καθόσον ὑποβάλλοντες τὸ ὕδωρ εἰς σειρὰν ἀλλαγῶν καταστάσεως τῇ βοηθείᾳ θερμότητος μετατρέπομεν ταύτην εἰς ἔργον εἰς τὰς καλουμένας ἀτμομηχανάς. Ἐκλέγεται τὸ ὕδωρ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς τὰς ἀτμομηχανάς, ἐπειδὴ εὕρηται πανταχοῦ πρόχειρον καὶ ἄφθονον. Προσέτι οἱ ἀτμοὶ τοῦ ὕδατος ἔχουσι μεγάλην θερμοκρασίαν ἀντιστοιχοῦσαν εἰς μικρὰν πίεσιν, τοῦτο δὲ εὐνοεῖ τὴν οἰκονομικὴν μετατροπὴν τῆς θερμότητος εἰς ἔργον. Μεγάλης σημασίας εἶνε οἱ ἀτμοὶ τῆς ἀμμωνίας, τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ τοῦ αἰθέρος χρησιμοποιούμενοι εἰς τὰς ψυκτικὰς μηχανὰς πρὸς ἐκτέλεσιν ἀντιστρόφου ἐργασίας, δι' ἧς δαπανῶντες ἔργον ἐπιτυγχάνομεν ψῦξιν.

ἀτμοσειρήν (ἡ). Ἠχητικὴ συσκευὴ λειτουργοῦσα δι' ἀτμοῦ καὶ χρησιμεύουσα εἰς τὴν ἐκπομπὴν ἠχητικῶν σημάτων. Ὀνομάζεται οὕτω διότι ἡ λειτουργία τοῦ συνηθεστάτου τύπου, χρησιμοποιουμένου κυρίως εἰς τὰ ἀτμόπλοια, εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν τῆς κλασσικῆς *σειρήνος* (βλ.λ.).

ἀτμοστρόβιλος. Κινητὴρ ἀποτελούμενος ἐκ στροβίλου (βλ.λ.) κινουμένου δι' ἀτμοῦ.

ἀτμοσύρτης. Μέρος τῆς ἀτμομηχανῆς· ὄργανον δι' οὗ ρυθμίζεται ἡ εἴσροὴ τοῦ ἀτμοῦ ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου καὶ ἡ ἐκροή του ἐξ αὐτοῦ, ἄλλως **ἀτμονομεύς.**

ἀτμόσφαιρα. Ἀέριος στιβὰς περιβάλλουσα τὴν γηΐνην σφαῖραν ἢ ἄλλο οὐράνιον σῶμα. Ἡ *γηΐνη ἀ.* εἶνε ἀέριον μῖγμα συγκρατούμενον ὑπὸ τῆς βαρύτητος καὶ ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς τεῖνον πρὸς τὸ ἐλλειπτικόν. Τὸ ὕψος της εἶνε μεῖζον τῶν 750 χλμ., τὸ δὲ βάρος της ἴσον πρὸς τὸ βάρος στιβάδος ἐξ ὑδραργύρου πάχους 760 χλστμ. περιβαλλούσης ὁλόκληρον τὴν Γῆν· ἡ πυκνότης της ὅμως ἐλαττοῦται μετὰ τοῦ ὕψους, ὅθεν καὶ τὰ ἀνώτερα αὐτῆς στρώματα εἶνε ἀραιότατα.

Ἡ *πραγματικὴ ἀ.*, μέχρις ὕψους 100 χλμ., διακρίνεται εἰς τὴν *τροπόσφαιραν* μέχις ὕψους 12 χλμ. καὶ τὴν *στρατόσφαιραν*. Τῆς τροποσφαίρας τὸ κατώτερον στρῶμα εἶνε σπουδαιότερον, διότι ἐν αὐτῇ γίνονται αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ μετακινήσεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν γενικὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἀέρος. Τὸ στρῶμα τοῦτο περιέχει τοὺς ὑδρατμοὺς καὶ τὸν ἐν αἰωρήσει κονιορτόν. Ὁ ξηρὸς ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, εἰς τὰ κατώτερα αὐτοῦ στρώματα, ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτὼ ἀερίων, ἐξ ὧν τὸ ἄζωτον καὶ τὸ ὀξυγόνον (ἀποτελοῦντα τὸ μὲν τὰ 79 %, τὸ δὲ τὰ 21 % περίπου τοῦ συνόλου καὶ ὄγκου) εἶνε τὰ σπουδαιότερα· τὰ ἄλλα ἀέρια (ἀργόν, ὑδρογόνον, νέον, κρυπτόν, ἥλιον καὶ ξένον) ὑπάρχουσιν εἰς μικρὰς ποσότητας.

Ἀπὸ τοῦ ὕψους 4 χλμ. μεταβάλλεται ἡ σύνθεσις τῆς ἀ. Ἡ ἀναλογία τοῦ ὀξυγόνου αὐξάνεται καὶ τοῦ ἀζώτου ἐλαττοῦται· ἐπίσης αὐξάνεται ἡ ἀναλογία τοῦ ὑδρογόνου καὶ ἐλαττοῦται ἡ τοῦ ἀργοῦ. Εἰς ὕψος 50 χλμ. ὁ ἀὴρ περιέχει 79 % ἄζωτον, 7 % ὀξυγόνον, 13 % ὑδρογόνον. Εἰς ὕψος δὲ 100 χλμ. ὀξυγόνον πλέον δὲν ὑπάρχει, ἄζωτον ἐλάχιστον, ὀλίγον ἥλιον καὶ 999 ἐπὶ τοῖς χιλίοις ὑδρογόνον.

Ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμοσφαίρας περιλαμβάνεται ἀπὸ τῆς μέσης ἐτησίας θερμοκρασίας τῶν 15° μέχρι τῆς θερμοκρασίας τοῦ διαστήματος τῶν 273° κάτω τοῦ μηδενός. Ἀλλ' ἡ ἐλάττωσις τῆς θερμοκρασίας δὲν βαίνει κανονικῶς· ἀπὸ τοῦ 10 μάλιστα χιλιομέτρου ὕψους μέχρι τοῦ 15 ἐπικρατεῖ ἡ *ἰσόθερμος ζώνη*, ἔνθα ἡ θερμοκρασία παύει ἐλαττουμένη καὶ μάλιστα αὐξάνει κατά τι, ἀλλ'

εἶνε πολὺ ταπεινή, περὶ τοὺς 49° κάτω τοῦ μηδενὸς καὶ ἔτι μικροτέρα.

Ἡ ἀτμόσφαιρα πλὴν τῶν κυρίων αὐτῆς συστατικῶν περιέχει καὶ ποσότητά τινα διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος καὶ ὑδρατμούς. Τὸ ποσὸν τῶν ὑδρατμῶν εἶνε μεταβλητὸν καὶ ἀποτελεῖ τὴν ὑγρασίαν τῆς ἀτμοσφαίρας· ἡ συμπύκνωσις καὶ ψῦξις τῶν ὑδρατμῶν προκαλεῖ τὴν βροχήν, τὴν χιόνα, τὴν χάλαζαν, τὴν δρόσον καὶ τὴν πάχνην.

ἀτμοτελωνὶς -ίδος (ἡ). Μικρὸν ἀτμοκίνητον ἐξωπλισμένον σκάφος χρησιμεῦον πρὸς καταδίωξιν ἢ πρόληψιν τοῦ λαθρεμπορίου.

ἀτμοφράκτης. Μηχανισμὸς παρεμβαλλόμενος εἰς τὰς διαφόρους διοχετεύσεις ἀτμοῦ καὶ ἀποφράσσων τὴν δίοδον αὐτοῦ ἢ ἀφήνων αὐτὴν ἐλευθέραν, κατὰ βούλησιν.

ἀτόκιον. Φάρμακον ἢ μέσον ἐμποδίζον τὴν γονιμοποίησιν.

Ἄτοκος. Νησὶς τῆς Ἰθάκης, 9 μίλλια ἀπὸ τοῦ Βαθέος. Κάτ. ὀλίγοι ποιμένες.

ἀτόλλη. Κοραλλιογενὴς νησίς, σχηματίζουσα δακτύλιον πέριξ λιμνοθαλάσσης.

ἀτομικὴ σχολή. Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ ἡ πρεσβεύουσα ὅτι τὰ ψυχικὰ φαινόμενα ἀνάγονται εἰς ἁπλᾶ στοιχεῖα ἢ μονάδας ψυχικάς, ἐξ ὧν προέρχεται ὁ ψυχικὸς βίος.

ἀτομισμός. *(Φυσ.)* Ἡ θεωρία ὅτι πάντα τὰ ὄντα ἀποτελοῦνται ἐξ ἀρχικῶν μικροτάτων καὶ ἀδιαιρέτων στοιχείων *(ἀτόμων)*. ‖ *(Κοιν. Φιλοσ.)* Βλ. *ἀτομοκρατία*.

ἀτομοκρατία. *(Κοιν.)* Ἡ θεωρία καθ' ἣν ἡ πρόοδος βασίζεται ἐπὶ τῆς τάσεως τοῦ ἀτόμου νὰ πράξῃ τὸ εἰς ἑαυτὸ συμφερώτερον καὶ θέτουσα ὡς σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς δράσεως τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀτόμου. ‖ *(Μεταφ.)* Ἡ θεωρία καθ' ἣν πᾶν ὃν ὑπάρχει ἀτομικῶς, ἤτοι μόνον τὰ ἐπὶ μέρους πράγματα ἔχουσι πραγματικὴν ὕπαρξιν. ‖ *(Ἠθικ.)* Ἡ θεωρία καθ' ἣν αἱ ἠθικαὶ ἐνέργειαι ἀναφέρονται εἰς τὰ καθ' ἕκαστα ἄτομα. Ἀντίθ. *ὁλοκρατία*.

ἄτομον. *(Φυσ.)* Ἄτμητον σωμάτιον, μὴ δυνάμενον νὰ τμηθῇ, ἤτοι νὰ διαιρεθῇ· ἄτμητον σημαντικὸν ἐλάχιστον στοιχεῖον τῆς ὕλης. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐξεφράσθη ἡ γνώμη ὅτι ἡ ὕλη δὲν εἶνε ἐπ' ἄπειρον διαιρετή, ἀλλ' ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρότατα διακεκριμένα ἀλλήλων ἄτμητα σωμάτια, τὰ ἄτομα. Τὴν γνώμην ταύτην εἶχε κυρίως ὁ Δημόκριτος. Ἡ ἀντίληψις αὕτη διεμορφώθη εἰς ἐπιστημονικὴν θεωρίαν, τὴν *ἀτομικὴν θεωρίαν*, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τὰ ἄτομα ἐνούμενα πρὸς ἄλληλα ἀποτελοῦσι τὰ *μόρια*. Τῶν ἁπλῶν σωμάτων τὰ μόρια ἀποτελοῦνται ἐξ ἀτόμων τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἢ ἐξ ἑνὸς μόνου ἀτόμου, τὰ δὲ μόρια τῶν συνθέτων σωμάτων ἐξ ἀτόμων διαφόρων ἁπλῶν σωμάτων. Αἱ γνώσεις περὶ τῶν ἀτόμων ὑπέστησαν οὐσιώδεις μεταβολάς, καὶ αἱ σημεριναὶ ἰσχύουσαι γνῶμαι εἶνε δυνατὸν νὰ συνοψισθῶσιν ὡς ἑξῆς. Τὸ ἄτομον δὲν εἶνε ἄτμητον, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ πυρῆνος καὶ τῶν ἠλεκτρονίων. Ὁ πυρὴν ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν αὐτοῦ μᾶζαν, θετικῶς φορτισμένων πρώτων ἢ πρωτονίων, θεωρουμένων ὁμοίων πρὸς τὸν πυρῆνα τοῦ ὑδρογόνου, ἕκαστον δὲ ἠλεκτρόνιον ἔχει μᾶζαν 1850 φορὰς μικροτέραν ἑκάστου πρωτονίου καὶ ἀρνητικὸν φορτίον ἴσον πρὸς αὐτό. Ὁ ἀριθμὸς τῶν στοιχειωδῶν θετικῶν φορτίων τοῦ πυρῆνος εἶνε ὁ ἀτομικὸς ἀριθμὸς χαρακτηρίζων τὴν θέσιν τοῦ ἀτόμου εἰς τὸ σύστημα τῶν στοιχείων. Περὶ τὸν πυρῆνα κινοῦνται εἰς διαφόρους ἀποστάσεις, ἀποτελοῦντα ὁμάδας, τόσα ἠλεκτρόνια ὅσος εἶνε ὁ ἀτομικὸς ἀριθμός· ἑκάστη ὁμὰς ἔχει μέχρις ὀκτὼ ἠλεκτρονίων· μόνον ἡ ἐξωτερικὴ ὁμὰς ἀποτελεῖται ἐξ ἐλασσόνων ἠλεκτρονίων. Ἀπομάκρυνσις ἠλεκτρονίου προξενεῖ ἰόντωσιν αὐτοῦ, διάσπασις δὲ τοῦ πυρῆνος σημαίνει μεταστοιχείωσιν, ἤτοι μεταβολὴν τοῦ στοιχείου εἰς ἕτερον.

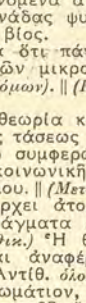

Ἀτρακτος

ἀτονία. Ἔλλειψις δυνάμεων καὶ ζωτικότητος, χαλάρωσις τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

ἀτονικότης. *(Μουσ.)* Ἡ ἔλλειψις τῆς (ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς κλασσικῆς θεωρίας) ἐπιζητουμένης τονικῆς ἐνότητος.

ἀτοξύλη. Δραστικὸν ἀρσενικοῦχον φάρμακον, χρησιμοποιούμενον κατὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ ὕπνου κ.ἄ. Εἶνε ἀρσανιλικὸν νάτριον $NH_2.C_6H_4.AsO.ONa$.

Ἄτοσσα. Μήτηρ τοῦ Ξέρξου.

ἀτοῦ. Βλ. κόζι.

ἀτοφάνη. Δραστικώτατον φάρμακον κατὰ τῆς ἀρθρίτιδος, παρασκευαζόμενον διὰ συμπυκνώσεως ἰσατίνης μετ' ἀκετοφαινόνης.

ἀτραβατικά (τά). Ἱμάτια σκοτεινοῦ χρώματος, οἷα ἔφερον ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ συγκλητικοί, οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ αὐλικοὶ ἐν ταῖς συνελεύσεσι κατὰ τὰς μὴ ἑορτασίμους ἡμέρας.

ἀτράγιος λίθος. Πολύχρωμον σκληρὸν μάρμαρον, τὸ ὁποῖον ὀρύσσεται ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου τοῦ παρὰ τὴν Λάρισαν χωρίου Χασάμπαλη βουνοῦ· ἐξ αὐτῶν ἔχουσι κατασκευασθῇ οἱ μονόλιθοι κίονες τῆς Ἁγίας Σοφίας.

ἄτρακτος (ὁ καὶ ἡ). Κλωστικὸν ὄργανον ἐκ μικρᾶς ξυλίνης ράβδου, ἀπολῃγούσης πρὸς τὰ ἄνω εἰς ἄγκιστρον ἢ ἔγκοπὴν καὶ φερούσης πρὸς τὰ κάτω σφόνδυλον. Χρησιμεύει ὅπως στρεφομένη περὶ τὸν ἄξονά της κλώθῃ τὴν ἐκ τῆς ἠλακάτης (ρόκας) ἐλκομένην ὀφαντικὴν ὕλην (ἔριον, βάμβακα κλ.) Ἐν τῷ κλωστικῷ μηχανήματι ἀ. καλεῖται ἀνάλογον χαλύβδινον ὄργανον τὸ ὁποῖον στρέφει τὸ νῆμα. ‖ *(Μηχανολ.)* Γενικῶς, μεταλλικὸς ἄξων περιστροφῆς μηχανήματος. ‖ *(Γεωμ.)* Μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας περιεχόμενον μεταξὺ δύο μεγίστων κύκλων αὐτῆς ἐχόντων κοινὴν διάμετρον. ‖ *(Ἀστρον.)* *Ἄτρακτοι ὡριαῖοι*, οἱ 24 ἄτρακτοι εἰς τοὺς ὁποίους διαιρεῖται ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς δι' ἡμιμεσημβρινῶν ἀπεχόντων ἀλλήλων κατὰ 15° ἀπὸ ἑκάστου τῶν ὁποίων (κατὰ τὸ «παγκόσμιον σύστημα τῶν ὡριαίων ἀτράκτων») ἰσχύει ὁ αὐτὸς ἐπίσημος «πολιτικὸς χρόνος» (βλ. *χρόνος*). ‖ *(Ναυτ.)* Τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ μικροῦ ἐπιστηλίου τοῦ ἱστοῦ ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱστοῦ (εἰς τὰ μὴ ἔχοντα ἐπιστήλια μικρὰ ἱστιοφόρα), ἡ ἄλλως *ἠλακάτη*. *Ἀτρακτος ἀγκύρας*, ἡ ἀποτελοῦσα τὸν κορμὸν τῆς ἀγκύρας σιδηρᾶ ράβδος.

ἀτρακτυλίς. Γένος συνθέτων φυτῶν τῶν μεσογειακῶν χωρῶν καὶ τῆς Ἀσίας. Ἐν Ἑλλάδι φύεται *ἀ. ἡ δικτυωτή*, φυτὸν πολυετές, κν. *ἀτράχτι* ἢ *ἀτραξύλι* καὶ *φόνος*, τοῦ ὁποίου ὁ ἐρυθρὸς χυμὸς («αἷμα τοῦ Χριστοῦ») θεωρεῖται ἐνιαχοῦ ἔχων τὴν ἰδιότητα νὰ ἀποτρέπῃ τὴν βασκανίαν.

Ἀτραπός (πρώην *Κρανέστενα*). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 543.

Ἀτράτο (Atrato). Ποτ. τῆς Κολομβίας, 620 χλμ., ἐπὶ μέγα μέρος πλωτός.

Ἀτρεΐδαι. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀτρέως, κυρίως ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ὁ Μενέλαος. Ἐλέγοντο καὶ *Πελοπίδαι* καὶ *Τανταλίδαι*.

Ἀτρεύς. Υἱὸς τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Ἱπποδαμείας, βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν. Τὰ ἐπὶ τοῦ θρό-

νου δικαιώματα αὐτοῦ ἡμφισβήτησεν ὁ ἀδελφός του Θυέστης, ὅστις καὶ ἠτίμασε τὴν παστάδα τοῦ Ἀτρέως. Οὗτος ἐκδικούμενος ἔσφαξε τὰ τέκνα τοῦ Θυέστου καὶ παρέθεσεν αὐτὰ εἰς τὸν πατέρα των, καλέσας αὐτὸν εἰς δεῖπνον (Θυέστεια δεῖπνα), εἶτα δὲ ἔρριψε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Ἥλιος τότε, ἐξ ἀποτροπιασμοῦ, ἀνέτειλεν ἐκ δυσμῶν· βαρεῖα ἐξ ἄλλου ὑπῆρξεν ἡ μοῖρα τῶν Ἀτρειδῶν. (Βλ. *Ατρείδης, Αγαμέμνων, Αἴγισθος, Μυκῆναι, Κλυταιμήστρα.*) Περὶ τοῦ ἐν Μυκήναις τάφου, τοῦ λεγομένου τοῦ Ἀ., βλ. *Μυκῆναι.*

ἀτρησία. *(Ἰατρ.)* Συγγενὴς ἢ ἐπίκτητος ἔλλειψις τρήματος ἢ στομίου ἢ ἀπόφραξις ὀργάνου τινός (ἰδίᾳ τοῦ γεννητικοῦ σωλῆνος τῆς γυναικός).

ἀτρικλίνης (λατ. a triclinio). Ἀξίωμα ἐν τῇ βυζαντινῇ αὐλῇ, ἐπιστάτης τῶν εἰς τὴν τράπεζαν κεκλημένων.

ἄτριον (λατ. atrium). Τὸ πρῶτον μέγιστον καὶ κυριώτατον ἐστεγασμένον διαμέρισμα τῆς ἀρχαίας ρωμαϊκῆς οἰκίας.

ἀτρίπληξ (ὁ). Γένος χηνοποδιοειδῶν φυτῶν, τοῦ ὁποίου πολλὰ εἴδη κηπεύονται ὡς λάχανα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φύοντσι 7 εἴδη, ἐν οἷς *ἀ. ὁ κηπαῖος*, κν. *χρυσολάχανο* ἢ *λαβουδιὰ* ἢ *λεπουντιά*, ἐδώδιμος, μονοετής.

Ἀτροπατηνή. Τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς Μηδίας μεταξὺ Κασπίας καὶ Ἀράξου.

ἀτροπίνη. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ φυτοῦ εὐθαλείας τῆς ἀτρόπου. Ἐπιδρᾷ ἐπὶ διαφόρων συστημάτων τοῦ ὀργανισμοῦ, κυρίως τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τῆς καρδίας, τῶν πνευμόνων, τοῦ πεπτικοῦ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Δίδεται ὡς φάρμακον εἰς μικρὰς δόσεις.

Ἄττα

Ἄτροπος (ἡ· *Μυθολ.*) Μία τῶν τριῶν Μοιρῶν.

ἄτροπος (ἡ.) Γένος σολανοειδῶν φυτῶν, οὗ κυριώτατον εἶδος εἶνε *ἄτροπος ἡ δελεαστικὴ* ἢ *εὐθαλεία* ἢ *ἄτροπος*, κν. *υπελλαντόνα*, φυομένη καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἄνθη κωδωνοειδῆ, πορφυρᾶ· καρπὸς ῥᾶγες σφαιρικαὶ μεγέθους κερασίου καὶ στιλπνοῦ μελανοῦ χρώματος. Φυτὸν λίαν δηλητηριῶδες. Ἐξ αὐτοῦ ἐξάγεται ἡ *ἀτροπίνη*.

ἀτροφία. *(Ἰατρ.)* Ἡ ἐξ ἀνεπαρκοῦς ἢ πλημμελοῦς θρέψεως ἐλάττωσις τοῦ ὄγκου ὀργάνου τινὸς ἢ ὅλου τοῦ σώματος.

Ἀτσκιόλοι (Acciajuoli). Ἰταλικὸς οἶκος, οὗ πολλὰ μέλη ἔδρασαν ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἐγκατεστάθησαν κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα. Ὁ *Νικόλαος Ἀ.* ἔλαβε (1335) μεγάλα κτήματα ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐγένετο (1359) ἄρχων τῆς Κορίνθου. *Νέριος ὁ Α΄* κατέλαβε (1395) τὸ δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν ἕως τότε εἰς τοὺς Καταλανούς. Τῷ 1458 ὁ τελευταῖος δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν ὁ *Φράγκος Α΄* συνθηκολογήσας παρέδωκε τὴν Ἀκρόπολιν εἰς τὸν Ὁμάρ, στρατηγὸν τοῦ Μωάμεθ.

ἀτσελεράντο (ἰταλ. accelerando). Μουσικὸς ὅρος σημαίνων τὴν βαθμιαίως γοργοτέραν ἐκτέλεσιν μουσικῆς τινος περιόδου.

Ἀτσική. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Λήμνου. Κάτ. 1090.

Ἀτσιπόπουλον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ρεθύμνης. Κάτ. 681.

Ἀτσιρέλε (Acireale). Π. καὶ λιμὴν τῆς Σικελίας, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης. Κάτ. 36.000. Θερμὰ καὶ θαλάσσια λουτρά.

Ἀτσίχολος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 321.

ἄττα (ἡ). Γένος μεγαλοσώμων μυρμήκων τῶν θερμῶν χωρῶν.

ἀττακαῖος καὶ **ἀττακεύς.** Βλ. **σολομός.**

Ἀττάλεια (Adalia). Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμων. κόλπου (σαντζάκιον τοῦ Τεκκέ). Κάτ. 17.600 (40.000 τῷ 1922). Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀττάλου Β΄ (220-138 π.Χ.) ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα. Τῷ 1919 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, οἱ ὁποῖοι τῷ 1921 τὴν ἐγκατέλιπον.

Ἀτταλειάτης (Μιχαήλ). Βυζαντινὸς ἱστορικὸς καὶ νομικὸς τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος, ἐξ Ἀτταλείας, ἔργα του: «Πόνημα νομικόν» (συμπλήρωσις τῶν ἐν τοῖς Βασιλικοῖς ὑπαρχόντων κενῶν) καὶ «Ἱστορία τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὰ ἔτη 1034-1079».

Ἄτταλη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 409.

Ἄτταλος. Τρεῖς βασιλεῖς τῆς Περγάμου. 1) *Ὁ Α΄, ὁ Σωτήρ*, βασιλεύσας ἀπὸ 241 π.Χ. (269-197), ἐνίκησε τοὺς Γαλάτας καὶ τὸν Ἀντίοχον καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του μέχρι τοῦ Ταύρου. Ὡς σύμμαχος τῶν Ρωμαίων ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Φιλίππου Ε΄ τῆς Μακεδονίας. Φίλος τῶν τεχνῶν καὶ γραμμάτων.—2) *Ὁ Β΄, ὁ Φιλάδελφος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, βασιλεύσας ἀπὸ 159 π.Χ. (220-138). Φίλος τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν. Ἔκτισεν ἐν Ἀθήναις τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν στοάν.—3) *Ὁ Γ΄, ὁ Φιλομήτωρ*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, βασιλεύσας ἀπὸ 138 π.Χ. (171-133). Διὰ διαθήκης κατέλιπε τὸ βασίλειόν του εἰς τὴν Ρώμην.

Ἄτταλος (Πρίσκος). Ἕλλην, ὃν ὁ Ἀλάριχος ὠνόμασεν 403 μ.Χ. αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης ἀντὶ τοῦ Ὀνωρίου καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐξεθρόνισεν. Ἀπέθανεν ἐξόριστος ἐπὶ τῆς ν. Λιπάρας.

Ἀττική. Ἐπαρχία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, καταλαμβάνουσα τὸ νοτιοανατολικὸν ἄκρον αὐτῆς, χερσόνησον τριγωνικήν, καταλήγουσαν εἰς τὸ ἀκρωτ. Σούνιον, βρεχομένην πρὸς Α καὶ Ν ὑπὸ τοῦ Μυρτῴου, πρὸς ΒΑ ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ ΝΔ ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ, ἔχουσα δὲ πρὸς Β καὶ Δ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Μεγαρίδα.

Ἔχει ὄρη τὸν Ὑμηττόν, τὴν Πεντέλην, τὴν Πάρνηθα καὶ τὸν Αἰγάλεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζονται τέσσαρες πεδιάδες. Ποταμοὺς ἡ Ἀ. δὲν ἔχει, μᾶλλον δὲ χειμάρρους παρουσιάζει, τὸν Κηφισόν, τὸν Ἰλισὸν καὶ τὸν Θριάσιον Κηφισόν. Ἡ γῆ δὲν εἶνε εὔφορος, τὰ προϊόντα ὅμως αὐτῆς εἶνε εὐγευστότατα. Κύρια αὐτῶν εἶνε ὁ οἶνος, τὸ ἔλαιον καὶ τὸ μέλι. Ἡ γῆ τῆς Ἀ. ἀποδίδει τὸ θαυμάσιον πεντελικὸν μάρμαρον καὶ τὸ φαιὸν τοῦ Ὑμηττοῦ. Ἔχει δὲ καὶ μεταλλεῖα ἡ Ἀ. ἐν τῇ Λαυρεωτικῇ, νῦν σχεδὸν ἐξηντλημένα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀπέδιδον σημαντικὰς ποσότητας ἀργύρου καὶ μολύβδου.

Κατὰ ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ἡ Ἀ. ἐκαλεῖτο *Ἀκτή*. Κατῳκεῖτο δὲ τότε ὑπὸ τῶν Πελασγῶν. Μετὰ τούτων ἀνεμείχθησαν οἱ Ἕλληνες Ἴωνες, ἀφ' ὧν ἡ Ἀ. ἐκλήθη διά τινα χρόνον *Ἰωνία*. Οἱ κάτοικοι κατῴκουν τότε εἰς χωρία, πρῶτος δὲ μέγας συνοικισμὸς ὑπῆρξεν αἱ Ἀθῆναι, ὧν ἡ ἱστορία ἀποτελεῖ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀττικῆς.

Ἀττικῆς ἐπαρχία. Ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, καταλαμβάνουσα κατὰ προσέγγισιν τὴν ἔκτασιν τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς (βλ.λ.). Πρωτ. αἱ *Ἀθῆναι*.

Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας νομός. Νομὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, περιλαμβάνων τὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἔχων πρωτ. τὰς *Ἀθήνας*, ἤτις εἶνε καὶ ἕδρα τῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους. Διαιρεῖται εἰς τὰς ἐπαρχίας Ἀττικῆς, Αἰγίνης, Μεγαρίδος, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας. Κύρια

ὄρη εἶνε ἐν Ἀττικῇ ὁ Ὑμηττός, ἡ Πάρνης, ἡ Πεντέλη, ὁ Αἰγάλεως, ἐν Μεγαρίδι ἡ Γεράνεια, καὶ ἐν Βοιωτίᾳ, ἤτοι ταῖς ἐπαρχίαις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας, ὁ Κιθαιρών, ὁ Ἑλικών, ὁ Παρνασσός, τὸ Πτῷον καὶ τὸ Μεσσάπιον. Λίμνην εἶχεν ἄλλοτε τὴν Κωπαΐδα, ἀποξηρανθεῖσαν, καὶ ἔχει ποταμοὺς τὸν Βοιωτικὸν Κηφισόν, τὸν Μέλανα καὶ τὸν Ἀσωπόν, ὡς καί τινα ποτάμια. Νῆσοι τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Σαλαμίς, ἡ παρ' αὐτὴν Ψυττάλεια, ἡ Αἴγινα, τὸ παρ' αὐτὴν Ἀγκίστριον, ἡ Ἑλένη ἢ Μακρονήσι καί τινες μικρότεραι. Τὸ ἔδαφος εἶνε λοφῶδες ἐν Ἀττικῇ καὶ Μεγαρίδι, πεδινὸν δὲ ἐν Βοιωτίᾳ. Κύριαι πόλεις εἶνε: Ἀθῆναι, Πειραιεύς, Λαύρειον, Αἴγινα, Σαλαμίς, Θῆβαι, Ἐλευσίς, Μέγαρα, Λεβάδεια, ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι μικρότεραι. Ὁ πληθυσμός, ὅστις ἀνήρχετο τῷ 1920 εἰς 623.399 κατ., ἐφθασε, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928, εἰς 1.024.667. Ἡ αὔξησις ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἐγκατάστασιν προσφύγων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θράκης.

ἀττικὴ διάλεκτος. Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀθηναίων ὡς διεμορφώθη μετὰ τὸν Σόλωνα διὰ τῆς μίξεως τῆς παλαιοτέρας ἰωνικῆς μετὰ δωρικῶν στοιχείων. Διακρίνεται εἰς ἀρχαίαν (Θουκυδίδης, ῥήτωρ Ἀντιφῶν, οἱ τρεῖς μεγάλοι τραγικοὶ) καὶ νεωτέραν, ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συμπληροῦται μετὰ τὸ τέλος αὐτοῦ.

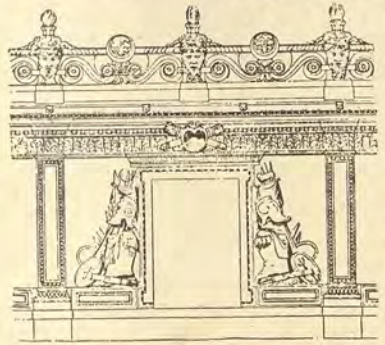

Ἀττικὸν ἐν Λούβρῳ

ἀττικὴ σύνταξις. Ἡ συνεκφορὰ ἐν τῇ συντάξει οὐδετέρου πληθυντικοῦ ὑποκειμένου μετὰ ἑνικοῦ ῥήματος, π.χ. *τὰ παιδία παίζει*.

ἀττικὴ τέχνη. Ἡ τέχνη τῶν Ἀθηναίων, κυρίως ἡ ἀναπτυχθεῖσα κατὰ τὴν κλασσικὴν περίοδον, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παρθενῶνος (447-438 π.Χ.) μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἤτοι μέχρι τοῦ ἔτους 323 π.Χ.

ἀττικισμός. Τρόπος τοῦ γράφειν εἰς καθαρὰν ἀττικὴν διάλεκτον· εἶτα ἡ τάσις μεταγενεστέρων Ἑλλήνων γραμματικῶν καὶ συγγραφέων (ἀττικισταί) ὅπως γράφωσι κατὰ τὸν ἀττικὸν τρόπον.

ἀττικιστής. Βλ. *ἀττικισμός*.

Ἀττικοβοιωτία. Βλ. **Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας νομός.**

ἀττικόν. Ὑψηλὸν στηθαῖον χρησιμεῦον ὡς ἀνωτάτη ἀπόληξις κτιρίων.

Ἀττικός (Τίτος Πομπώνιος Atticus). Ρωμαῖος συγγραφεύς, βιβλιοπώλης (109-32). Φίλος τοῦ Κικέρωνος διαμείνας ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἀθήναις.

Ἀττίλας. Βασιλεὺς τῶν Οὔννων κατὰ τὰ ἔτη 434-453 μ.Χ. Συνήγωσε τὰς διαφόρους οὐννικὰς φυλάς, ἐλεηλάτησε τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ ἐπέβαλε φόρον εἰς τὸν Θεοδόσιον Β΄. Προήλασε πρὸς Δ μέχρι τοῦ ποτ. Λίγνρος, ἀλλ' ἡττήθη 451 ὑπὸ τοῦ Ἀετίου εἰς τὰ Καταλαυνικὰ πεδία καὶ ὑπεχώρησεν εἰς τὴν Παννονίαν. Ἠπείλησεν εἶτα τὴν Ρώμην, τῆς ὁποίας ἐφείσθη ἀντὶ μεγάλης ἀμοιβῆς. Ἐφονεύθη, ἡ ἀπέθανεν αἰφνιδίως, τὴν νύκτα τῶν γάμων του μετὰ Γερμανίδος ἡγεμονίδος.

Ἄττιος ἢ Ἄκκιος; (Λούκιος Attius ἢ Accius). Ὁ σημαντικώτερος τραγικὸς ποιητὴς τῶν Ρωμαίων, γεννηθεὶς 170 π.Χ. Σώζονται μόνον τινὰ ἀποσπάσματα αὐτοῦ.

Ἄττις -εως καὶ **Ἄττης -ου** (ὁ). Θεὸς τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν Λυδῶν. Κατὰ τοὺς μύθους, ἦτο ὡραῖος ποιμήν, ἐραστὴς καὶ συνοδὸς τῆς Κυβέλης, ὁ ὁποῖος, ὅτε αὐτὴ ζηλοτυποῦσα ἐφόνευσε τὴν νύμφην Σαγαρίτιν, μεθ' ἧς ὁ Ἄ. εἶχε συνδεθῆ ἐρωτικῶς, μανεὶς ηὐνούχισεν ἑαυτὸν καὶ ἀπέθανε, μετά τινα ὅμως χρόνον ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Ὁ θάνατός του καὶ ἡ ἀνάστασίς του ἑωρτάζοντο διὰ ὀργιαστικῶν τελετῶν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ ἔαρος (22-27 Μαρτίου), ἐν Φρυγίᾳ καὶ Λυδίᾳ, βραδύτερον δὲ καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ρώμῃ.

Αὐγαριά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 293.

Αὐγείας ἢ **Αὐγέας.** *(Μυθολ.)* Βασιλεὺς ἐν Ἤλιδι, περίφημος διὰ τὰ πολλὰ ποίμνιά του, ὧν ἡ κόπρος εἶχε σχηματίσει βουνόν. Ταύτην ἐξεκαθάρισεν ὁ Ἡρακλῆς (εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ἄθλων του) στρέψας πρὸς αὐτὴν τὸ ρεῦμα τοῦ Πηνειοῦ.

Αὐγενική. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Μαλεβυζίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 656.

Αὐγέρης (Μᾶρκος). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γεωργ. Παπαδοπούλου, ποιητοῦ καὶ λογογράφου ἐξ Ἠπείρου.

Αὐγερινός (πρώην *Κωνσταντινοπούλειον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 882.

Αὐγερινός. Ὁ πλανήτης Ἀφροδίτη, ὅταν φαίνεται τὴν πρωΐαν. Ἄλλως **ἄστρον τῆς αὐγῆς**, παρ' ἀρχαίοις **ἑωσφόρος**.

αὐγίτης. Ὀρυκτὸν τῆς τάξεως τῶν πυροξένων, συμμετρίας μονοκλινοῦς. Εἶνε μεταπυριτικὸν ἅλας μαγνησίου, ἀσβέστου, σιδήρου, ἀργιλίου. Χρῶμα πράσινον, μελανοπράσινον ἢ μέλαν.

αὐγομαντεία. Μαντικὴ διὰ τοῦ λευκώματος τοῦ ᾠοῦ.

Αὐγὸν ἢ **Λυκοποριά.** Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 721. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ.

αὐγοτάραχον. Ἡ τεταριχευμένη ᾠοθήκη τοῦ ἰχθύος κεφάλου, ἐδώδιμον περιζήτητον διὰ τὴν καλήν αὐτοῦ γεῦσιν. Πρὸς διατήρησιν περιβάλλεται διὰ λεπτοῦ στρώματος κηροῦ. Ἐξαίρετον αὐ. παράγεται ἐν Μεσολογγίῳ.

αὐγουλᾶτο (σταφύλι). Εἶδος ὑποκιτρίνου σταφυλῆς μὲ μεγάλας σφαιροειδεῖς ῥᾶγας.

αὐγοῦστα. Ἡ σύζυγος τοῦ αὐγούστου, αὐτοκράτειρα.

Αὐγοῦστα. Αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας ἐκ Βαϊμάρης (1811-1890). Ἀπὸ τοῦ 1829 σύζυγος Γουλιέλμου τοῦ Α΄.

Αὐγοῦστα Βικτωρία. Αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας, ἀπὸ τοῦ 1881, σύζυγος Γουλιέλμου τοῦ Β΄ (1858-1921). Ἀπέθανεν ἐν Δόορν τῆς Ὁλλανδίας ὅπου ἔμενε μετὰ τοῦ συζύγου της ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Αὐγουσταία ὁμολογία. Τὸ περιλαμβάνον τὰ δόγματα τῆς πίστεως τῶν Λουθηρανῶν βιβλίον. Ἀποτελεῖται ἐξ 28 ἄρθρων, συνετάχθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μελάγχθονος καὶ ἐπεδόθη τῷ 1530 εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον Ε΄, ὡς ἔκθεσις τῆς Εὐαγγελικῆς πίστεως, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς βάσις συζητήσεων κατὰ τὸ ἐν Αὐγούστῃ (Ἀουγσβουργ) τῆς Βαυαρίας συνέδριον.

Αὐγουσταῖον. Μεγάλη πλατεῖα καὶ ἀγορὰ εἰς τὸ κέντρον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἔνθα ὑπῆρχεν ἄγαλμα τῆς αὐγούστης Ἑλένης, μητρὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Αὐγουστινιανοί. Τάγμα μοναχῶν ἐπαιτῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Αὐγουστῖνος. Εἷς τῶν τεσσάρων μεγάλων πατέρων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐκ Ταγάστης τῆς Β. Ἀφρικῆς, υἱὸς Πατρικίου καὶ τῆς ἁγίας Μονίκης (354-430). Προσῆλθεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Μανιχαίων καὶ ἐγένετο διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς εἰς διαφόρους πόλεις, τελευταίως ἐν Μιλάνῳ, ἔνθα ἐβαπτίσθη (387) ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἀμβροσίου. Ἐγένετο 395 ἐπίσκοπος τῆς Ἱππῶνος ἐν Νουμιδίᾳ. Ἐκ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων του τὰ γνωστότερα εἶνε αἱ «Ἐξομολογήσεις» καὶ «Περὶ τῆς πολιτείας τοῦ Θεοῦ».

Αὔγουστος (Augustus). Τίτλος σημαίνων «ἱερός», «ἄξιος λατρείας», δοθεὶς 27 π.Χ. ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς συγκλήτου εἰς τὸν Ρωμαῖον αὐτοκράτορα *Ὀκτάβιον* διὰ τὰς πρὸς τὸ κράτος ὑπηρεσίας του. Τὸν τίτλον διετήρησαν οἱ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντες αὐτοκράτορες. Ἡ λ. ὅμως, ἄνευ τῆς προσθήκης ἑτέρου ὀνόματος, σημαίνει τὸν Ὀκτάβιον. Ἑλληνιστὶ ὁ τίτλος ἀπεδόθη διὰ τοῦ *Σεβαστός*.

Αὔγουστος. 1) *Ὁ Β'*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Ἰσχυρός*, ἐκλέκτωρ τῆς Σαξονίας (1670-1733), ἀπὸ τοῦ 1697 βασιλεὺς τῆς Πολωνίας. Κατέστησε τὴν Δρέσδην καὶ τὴν Βαρσοβίαν κέντρα πολιτισμοῦ καὶ ἐκόσμησε τὰς πόλεις ταύτας διὰ ὡραίων κτιρίων.— 2) *Ὁ Ι'*, ἐκλέκτωρ τῆς Σαξονίας, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1695-1763), βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ἀπὸ τοῦ 1736.

Αὔγουστος. Ὁ ὄγδοος μὴν τοῦ ἡμερολογίου μας. Εἶνε ὁ ἕκτος μὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ, λεγόμενος διὰ τοῦτο ἀρχικῶς Sextilis καὶ μετονομασθεὶς Αὔ. πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου.

Αὐγουστύλος (Augustulus). Οὕτως ἐκλήθη χλευαστικῶς ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ (475-476) τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους *Ρωμύλος* (βλ.λ.).

Αὐγώνυμα. Ἕδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 235.

Αὐδιανοί. Αἱρετικοὶ τοῦ Δ' αἰῶνος, ὀπαδοὶ τοῦ *Αὐδίου*. Ἐμόναζον ἐν ἐρημίαις καὶ ὑπεβάλλοντο εἰς στερήσεις. Ἐνωρὶς ἐχωρίσθησαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἑώρταζον τὸ Πάσχα μετὰ τῶν Ἰουδαίων.

Αὔδιος ἢ **Αὐδαῖος.** Ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως τῶν Αὐδιανῶν, κηρύξας ἐν Μεσοποταμίᾳ τὸν ἄκρον ἀσκητισμὸν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Χριστιανῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀποστολικὴν πτωχείαν καὶ ταπεινοφροσύνην. Ἐξωρίσθη εἰς Σκυθίαν, ἤτοι μετέβη πρὸς τοὺς Γότθους, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέκτησε πολλοὺς ὀπαδούς.

Αὐεντῖνος λόφος. Εἷς τῶν ἑπτὰ λόφων ἐφ' ὧν ἦτο ἐκτισμένη ἡ Ρώμη, κείμενος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τιβέρεως.

αὐθυπνωτισμός. Πρόκλησις ὑπνωτικῆς καταστάσεως οὐχὶ δι' ἐπεμβάσεως ἄλλου τινὸς ἀλλὰ διὰ τῆς προσπαθείας αὐτοῦ τούτου τοῦ ὑπνωτιζομένου διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῆς προσοχῆς ἐπὶ ὡρισμένου ἀντικειμένου.

αὐθυποβολή. Ὑποβολὴ ἐνεργουμένη οὐχὶ ἐξ ἐπιδράσεως ἄλλου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἰδίου ὑποβαλλομένου. Βλ. **ὑποβολή**.

Ἀρχαῖος αὐλητής

Ἀὺϊ (Haüy). 1) *Renè Züst.* Γάλλος ὀρυκτολόγος, ἱδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς κρυσταλλογραφίας (1743-1822).—2) *Βαλεντῖνος*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἐφευρέτης τῆς ἀναγλύφου γραφῆς διὰ τοὺς τυφλοὺς καὶ ἱδρυτὴς τῆς πρώτης ἐν τῷ κόσμῳ σχολῆς τυφλῶν (1745-1822).

Ἄὺκ (Οὐμπέρτος καὶ Ἰωάννης van Eyck). Δύο ἀδελφοί, ζωγράφοι, ἱδρυταὶ τῆς παλαιᾶς φλαμανδικῆς σχολῆς, οἱ πρῶτοι γνωστοὶ τεχνῖται τῆς ἐλαιογραφίας (1355-1426 καὶ 1390-1441). Κύριον ἔργον ἀμφοτέρων εἶνε οἱ πίνακες τῆς Ἁγ. Τραπέζης ἐν Γάνδῃ (1432). Τὰ ἔργα των ἀνυπέρβλητα κατὰ τὴν διαύγειαν καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν χρωμάτων.

αὐλαία. Τὸ πρὸ τῆς σκηνῆς θεάτρου παραπέτασμα τὸ χωρίζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς αἰθούσης τῶν θεατῶν κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν παραστάσεων.

αὐλάκιον. *(Πυροβ.)* Ἑκάστη τῶν ἑλικοειδῶν ἐντομῶν αἱ ὁποῖαι κατασκευάζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κοίλου τῶν νεωτέρων πυροβόλων ὅπλων καὶ αἱ ὁποῖαι ἔχουσι προορισμὸν νὰ ὁδηγῶσι τὸ βλῆμα ἐν τῷ κοίλῳ καὶ νὰ μεταδίδωσιν αὐτῷ ταχεῖαν περιστροφικὴν κίνησιν, ἐξασφαλίζουσαν εἰς αὐτὸ εὐστάθειαν κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀέρι κίνησίν του.

αὐλακομήλη. Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον (μήλη) αὐλακωτόν.

αὐλακονάρθηξ. Χειρουργικὸς νάρθηξ αὐλακωτὸς δι' ἐναπόθεσιν κατεαγότος μέλους.

αὐλάρχης. Ἀνώτατος ἀξιωματοῦχος τῆς βασιλικῆς αὐλῆς.

Αὐλές. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 295.

αὐλή. Ἀστέγαστον τμῆμα κατοικίας καὶ γενικώτερον περιτετειχισμένη περιοχὴ ἀνήκουσα εἰς κτιρίον τι. ‖ Ἡ κατοικία ἡγεμόνος καὶ τὸ σύνολον τοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ἀνήκοντος (ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου) προσωπικοῦ.

Αὐλή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παγγαίου (Καβάλας). Κάτ. 305.

Αὐλήαννα (πρώην *Ἁγία Ἄννα* ἢ *Ἰντέλοβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 226.

αὐλητής, θηλ. **αὐλητρὶς** ἢ **αὐλήτρια.** Ὁ παίζων τὸν αὐλόν, ὁ ἔχων ὡς ἐπάγγελμα τὴν τέχνην τοῦ αὐλεῖν. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος αὐληταὶ ἢ αὐλητρίδες, συνήθως Ἀσιᾶται δοῦλοι, ἢ παραπλησίας κοινωνικῆς θέσεως, συνώδευον διὰ τοῦ αὐλοῦ τὰς θυσίας, τὰς ἐπικηδείους τελετάς, τὰς γαμηλίους ἑορτάς, τὰ συμπόσια.

ἀϋλία (immaterialismus). *(Φιλοσ.)* Ἡ τὰ πνευματοκρατικὰ συστήματα χαρακτηρίζουσα ἀντίληψις, καθ' ἣν πράγματι ὑπάρχει μόνον τὸ πνεῦμα, ἤτοι ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν.

Αὐλίς. Ἀρχαία βοιωτικὴ πολίχνη, παρὰ τὸν Εὔριπον, Ν τῆς Χαλκίδος, περιώνυμος διότι ἐκ τοῦ λιμένος αὐτῆς ἐξέπλευσεν ὁ ὑπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα κατὰ τῆς Τροίας ἑλληνικὸς στόλος.

Αὐλιῶτες. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας. Κάτ. 1018.

αὐλός. Πνευστὸν ὄργανον παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἀποτελούμενον ἐκ σωλῆνος φέροντος διπλῆν γλωττίδα ἐκ καλάμου. Συνήθως ἐγίνετο

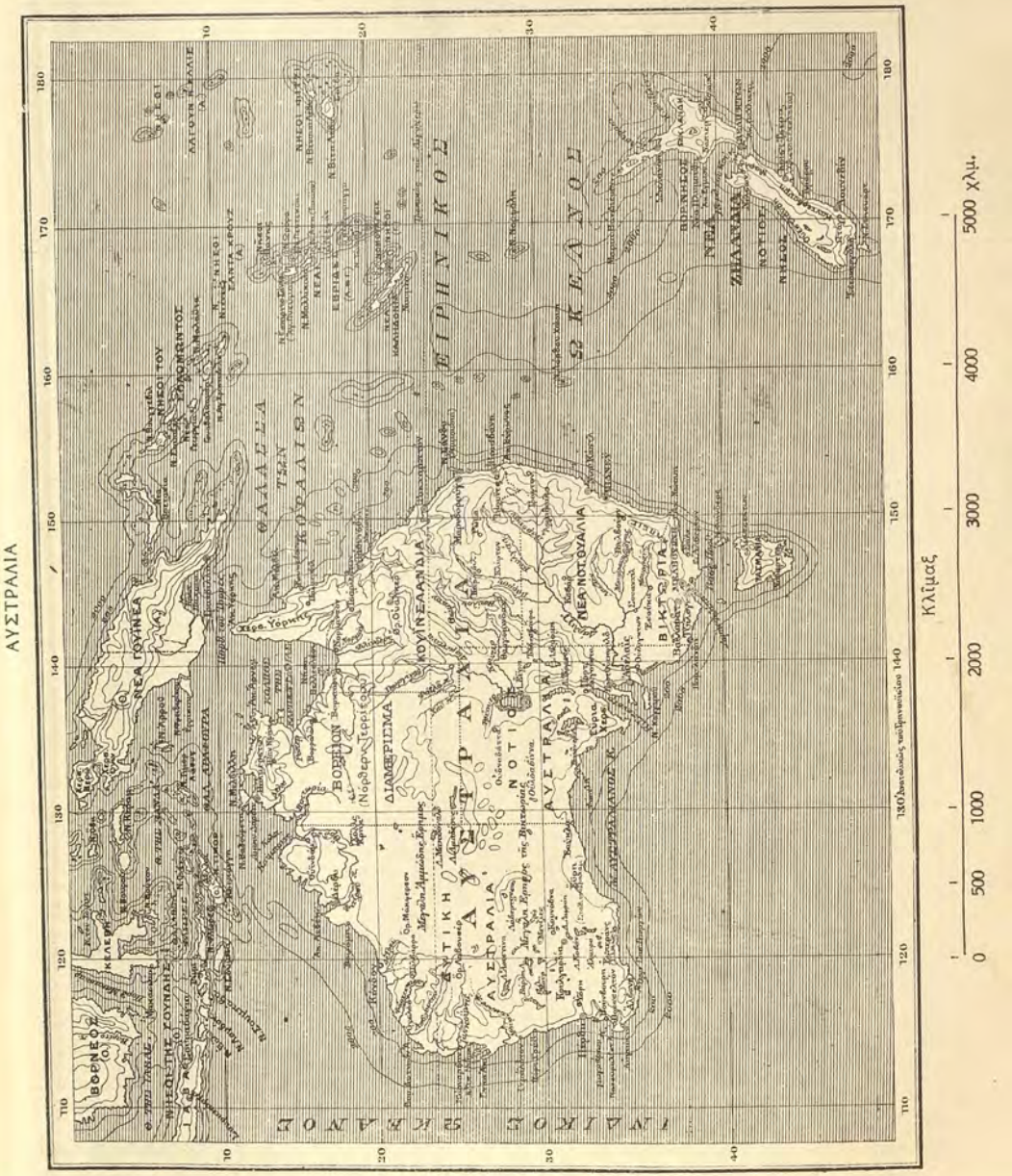

χρῆσις *διαύλων*, ἀποτελουμένων ἐκ δύο αὐλῶν συνδεδεμένων διὰ τῆς «φορβειᾶς» εἰς τὸ ὕψος τοῦ στόματος.

αὐλὸς καμινευτήρ. Μεταλλικὸς σωλὴν κεκαμμένος δι' οὗ προσφυσᾶται ἐκ τοῦ στόματος ἀὴρ ἐπὶ τῆς φλογὸς λύχνου, ἵνα ἀφ' ἑνὸς κατευθυνθῇ αὕτη πρὸς τὸ ἐπιθυμητὸν σημεῖον καὶ ἀφ' ἑτέρου αὐξηθῇ ἡ θερμοκρασία αὐτῆς. Χρησιμεύει πρὸς τῆξιν μικρῶν ποσῶν μετάλλων καὶ πρὸς δοκιμασίαν χημικῶν ἑνώσεων καὶ ὀρυκτῶν.

Αὐλότοπος (πρφην *Γκαβίτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 344.

αὐλών. *(Τοπογρ.)* Ἐδαφικὴ κοιλότης σχηματιζομένη ἐν εἴδει στενῆς κοιλάδος διὰ τῆς συναντήσεως δύο ὁμαλῶς κεκλιμένων ἐπιφανειῶν τοῦ ἐδάφους ἄνευ βαθείας χαραδρώσεως τοῦ πυθμένος.

Αὐλών (Valona, ἀλβαν. Vlora). Π. τῆς Ἀλβανίας, ἐπὶ ὁμωνύμου κόλπου, Ν τοῦ Δυρραχίου, 2 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ἔνθα ὁ λιμὴν αὐτῆς, ὁ μεγαλύτερος καὶ ἀσφαλέστερος τῶν λιμένων τῆς Ἀλβανίας. Κάτ. 6000.

Αὐλών. 1) (πρφην *Καραμουσταφᾶ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 621.—2) (πρφην *Σάλεσι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς. Κάτ. 1605. Σιδηροδρομ. σταθμός.

Αὐλωνάριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 1201.

Αὐλωνία ἢ **Ἀλώνη** (τουρκ. *Πασᾶ-Λιμάνι*). Κεντρικὴ νῆσος τῆς Προποντίδος. Κάτ. 4500.

αὐνανισμός (ἀπὸ τοῦ *Αὐνάν* τῆς Π.Δ., Γεν. ΛΗ'9). Ἡ ἱκανοποίησις τῆς γενετησίου ὁρμῆς οὐχὶ διὰ συνουσίας, ἀλλὰ δι' ἐρεθισμοῦ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Βλαβερὰ συνήθεια, ἀπαντῶσα κυρίως εἰς παιδία καὶ νέους ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

αὔξησις. *(Γραμμ.)* Ἐν τῷ ῥήματι, ἡ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν παρῳχημένων χρόνων προσθήκη γράμματος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος (*συλλαβικὴ αὔ.*) ἢ ἔκτασις τοῦ πρώτου γράμματος ὅταν τὸ θέμα ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος (*χρονικὴ αὔ.*), ὡς *γράφω-ἔγραφον, ἀκούω-ἤκουον.*

Αὐλὸς καμινευτήρ

ἀϋπνία. Ἔλλειψις ὕπνου ἢ ἀνεπαρκὴς διάρκεια τοῦ ὕπνου παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀτόμου καὶ παρὰ τὴν ἀνάγκην, ἣν τοῦτο αἰσθάνεται ὅπως κοιμηθῇ, ὀφειλομένη εἰς πόνους, ἐγκεφαλικὰς ἢ καρδιακὰς παθήσεις, ὑπερκόπωσιν, κατάχρησιν καπνοῦ, καφέ, τεΐου κ.ἄ. *Θεραπεία:* Κίνησις εἰς τὸ ὕπαιθρον, γυμναστική, θεραπευτικαὶ μαλάξεις, χλιαρὰ λουτρά, βαλεριανή· ὑπνωτικὰ φάρμακα μόνον ἐν μεγάλῃ ἀνάγκῃ.

αὔρα. *(Μετεωρ.)* Λεπτοτάτη πνοὴ τοῦ ἀνέμου, μόλις αἰσθητή, ὀφειλομένη εἰς τὴν διαφορὰν θερμοκρασίας μεταξὺ τῶν ἐπιφανειακῶν στρωμάτων τῆς θαλάσσης ἢ εὐρείας λίμνης καὶ τῆς γειτονικῆς ξηρᾶς. Κατὰ τὰς θερινὰς αἰθρίας ἡμέρας, ὅτε ἡ ξηρὰ θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου ταχύτερον καὶ ἰσχυρότερον ἢ τὸ ὕδωρ, σχηματίζεται εἰς τὰ κατώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας ἄνεμος ἐκ τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν ξηράν (*θαλασσία αὔ.*), κατὰ τὴν νύκτα συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον καὶ ὁ ἄνεμος πνέει ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν (*ἀπόγειος αὔ.*). Ἀνάλογον φαινόμενον εἰς τὰς μεσογείους χώρας μεταξὺ ὀρέων καὶ κοιλάδων (*αὔ. τῶν ὀρέων* καὶ *αὔ. τῶν κοιλάδων*). ‖ *(Ἰατρ.)* Τὸ πρὸ τοῦ ἐπιληπτικοῦ παροξυσμοῦ γεννώμενον αἴσθημα ψυχρᾶς ἢ θερμῆς πνοῆς, ὀδευούσης ἀπὸ τῶν ἄκρων πρὸς τὴν κεφαλήν.

Αὐρηλιανή. Πόλις. Βλ. **Αὐρηλιανοί.**

Αὐρηλιανὴ παρθένος. Βλ. **Ἰωάννα Δ' Ἄρκ.**

Αὐρηλιανοί (λατ. Aureliani). Λαὸς κατοικῶν τὸ πρὸς τὴν παλαιὰν γαλλικὴν ἐπαρχίαν τῆς Ὀρλεάνης ἀντιστοιχοῦν τμῆμα τῆς ἀρχ. Γαλατίας. Πρωτ. Cenabum, ἡ κατόπιν *Αὐρηλιανή*, νῦν *Ὀρλεάνη*.

Αὐρηλιανός (Λεύκιος Δομίτιος Aurelianus). Ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ (211-275). Ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ τῷ 270 ὑπὸ τοῦ στρατοῦ.

Αὐρήλιος Βίκτωρ (Aurelius Victor). Ῥωμαῖος ἱστορικὸς τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος. «Περὶ καισάρων».

Αὔσονες. Ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς μέσης Ἰταλίας κατὰ τὴν Δ. παράκτιον χώραν. Ἐξ αὐτῶν ὠνομάζετο ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον καὶ ἡ ὅλη Ἰταλία *Αὐσονία*.

Αὐσόνιος (Decimus Magnus Ausonius). Λατῖνος ποιητὴς τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος (περὶ τὸ 310-394). Ἔγραψεν ἐν ἄλλοις καὶ 20 λεγόμενα εἰδύλλια, ὧν περιφημότερον «Ὁ Μοζέλλας».

Αὐστραλασία. Περιληπτικὸν ὄνομα (ἐν χρήσει ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἄγγλοις) διὰ τὴν Αὐστραλίαν μετὰ τῶν Σουνδαίων νήσων, τῆς Μελανησίας καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας· ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν περιλαμβάνει πρὸς τούτοις τὴν Μικρονησίαν καὶ τὴν Πολυνησίαν.

Αὐστραλία. Ἡ μικροτέρα τῶν ἠπείρων τῆς Γῆς. Κατέχει τὸ Ν. τμῆμα τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου, ἀπὸ Β πρὸς Ν μεταξὺ 10° 47' καὶ 39° 11 Ν. πλάτους καὶ ἀπὸ Α πρὸς Δ μεταξὺ 153° 16' καὶ 113° 5' Α. μήκους, μεταξὺ τῆς θαλάσσης τῆς Τιμὸρ καὶ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀραφούρων ἀπὸ Β, τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἀπὸ Α καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ἀπὸ Ν καὶ Δ. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶνε 7.631.513 τ.χλμ. ὁ δὲ πληθυσμὸς της 6.450.000 κάτ., ὧν 40.000 ἰθαγενεῖς. Ἡ ἤπειρος κατοικεῖται κυρίως κατὰ τὰ παράλια αὐτῆς καὶ ἰδιαιτέρως τὰ νοτιοανατολικά, ὡς καὶ εἰς σημαντικὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ νοτιοανατολικὸν τμῆμα αὐτῆς· τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ βόρειον τμῆμα οἰκοῦνται ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν. Ὀλίγας μόνον δροσειρὰς ἔχει, καὶ ταύτας οὐχὶ μεγάλου ὕψους, διὰ τοῦτο καὶ ὀλίγοι ποταμοί της ἔχουσιν ἄφθονα ὕδατα. Αἱ πλεῖσται τῶν λιμνῶν της εἶνε ἁλμυραί. Τὸ ὑπέδαφος τῆς ἠπείρου εἶνε πλούσιον εἰς παντοῖα ὀρυκτά, σπουδαιότατα δὲ εἶνε τὰ ὀρυχεῖα χρυσοῦ. Τὸ κλίμα εἶνε ποικίλον, ἀναλόγως δὲ ποικίλη καὶ ἡ χλωρίς. Πλούσιοι εἶνε οἱ λειμῶνες κατὰ μῆκος τῶν παραλίων ζωνῶν ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς, ἰδίᾳ τῆς πρώτης, ὅπου ἀνεπτύχθη μεγάλως ἡ κτηνοτροφία, ἐνῷ τὸ ἐσωτερικὸν ἀποτελεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμμώδη ἢ πετρώδη ἔρημον. Χαρακτηρισμικὸν τῆς πανίδος τῆς Αὐ. εἶνε ὅτι ἐκ τῶν θηλαστικῶν ζώων ὑπῆρχον ἄλλοτε ἐν αὐτῇ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μαρσιποφόρα καὶ τινα εἴδη μυῶν· ὅλα τὰ ἄλλα μὴ μαρσιποφόρα εἰσήχθησαν βραδύτερον. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἀποτελοῦσι μίαν τῶν μᾶλλον καθυστερημένων φυλῶν τοῦ κόσμου· διατηροῦσι πολλὰ στοιχεῖα τρόπου ζωῆς τοῦ πρωτογενοῦς ἀνθρώπου, καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἐλάχιστα ὠφελήθησαν ἐκ τῆς συναφείας πρὸς τοὺς λευκούς. Ὁλονὲν ἀποσύρονται πρὸς τὰ ἐνδότερα, συνεχῶς δὲ μειοῦται ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν.

Ἡ Αὐ. ἀνεκαλύφθη τῷ 1605 ὑπὸ Ὀλλανδῶν, ἐκλήθη δὲ ἀρχικῶς *Νέα Ὀλλανδία*, ἀλλὰ παρῃλθεν εἰς καὶ ἡμισυς αἰῶν πρὶν ἐρευνηθῶσι καλῶς τὰ παράλια αὐτῆς καὶ καθορισθῶσι κατὰ προσέγγισιν ἡ ἔκτασις καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς ὑπὸ Ἀγγλων θαλασσοπόρων. Ἡ Ἀγγλία προσήρτησε τὴν ἤπειρον, ἀλλὰ μόνον τῷ 1788 ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ ἀποικίαν δι' ἐξορίστων ἐγκληματιῶν. Ἄλλαι ἀποικίαι ἱδρύθησαν βραδύτερον, ἡ δὲ ἀνακάλυψις

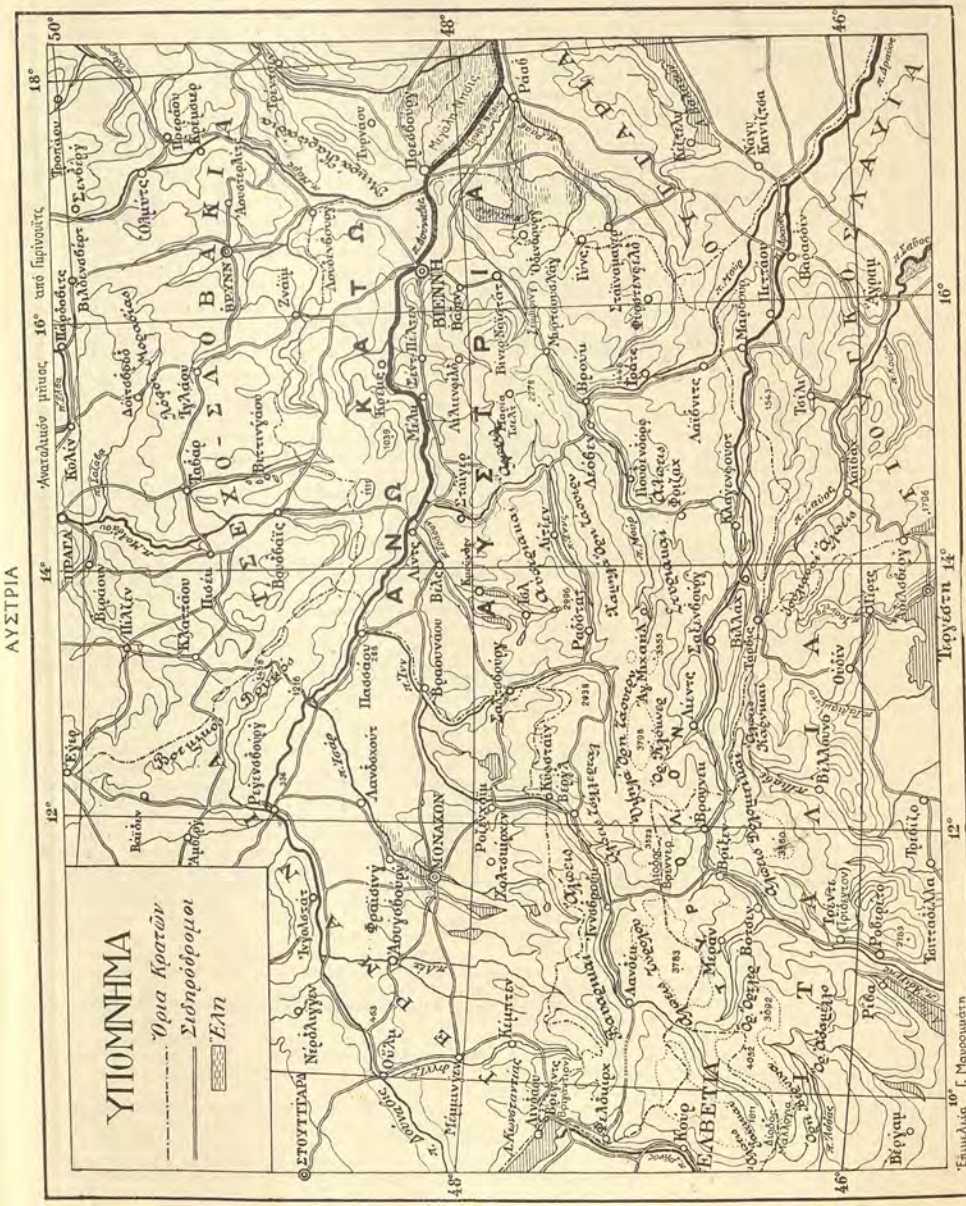

μεταλλείων εἵλκυσε νέους ἀποίκους. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς κτηνοτροφίας συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν προσέλκυσιν καὶ ἄλλων Εὐρωπαίων, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς Ἀγγλων.

Ἡ Αὐ. διαιρεῖται εἰς τὰς πολιτείας: Βικτωρίαν, Νέαν Νότ. Οὐαλλίαν, Κουηνσλάνδην, Νότιον Αὐστραλίαν, Βόρειον Διαμέρισμα καὶ Δυτ. Αὐστραλίαν. Ἀδται ἀποτελοῦσιν ὁμοσπονδίαν, ἧς μετέχει καὶ ἡ πολιτεία τῆς νήσου Τασμανίας. Ἑκάστη πολιτεία εἶνε αὐτοκυβέρνητος, προΐσταται δὲ τῆς ὁμοσπονδίας γενικὸς διοικητής, διοριζόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἀσκῶν τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν μετὰ τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως, ἐνῷ ἡ νομοθετικὴ εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς τὸ Κοινοβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ Γερουσίας καὶ Βουλῆς. Πρωτ. ἡ *Κάνβεῤῥα*.

Αὐστρασία. Τὸ πρὸς Α τῶν Ἀρδεννῶν καὶ τοῦ Μώσα βασίλειον τῶν Φράγκων ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι τοῦ Η΄ μ.Χ. αἰῶνος. Πρωτ. ἦτο τὸ Μέτς. Ἐπὶ Πιπίνου τοῦ Μικροῦ ἡνώθη μετὰ τοῦ λοιποῦ φραγκικοῦ κράτους.

Αὐστρία (γερμ. Œsterreich, γαλλ. Autriche, ἀγγλ. καὶ ἰταλ. Austria). Δημοκρατία τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, συνορεύουσα πρὸς ΒΑ μὲ τὴν Τσεχοσλοβακίαν, πρὸς ΒΔ μὲ τὴν Βαυαρίαν, πρὸς Δ μὲ τὴν Ἑλβετίαν, πρὸς Ν μὲ τὴν Ἰταλίαν καὶ Νοτιοσλαυΐαν καὶ πρὸς Α μὲ τὴν Οὐγγαρίαν. Ἔκτασις 83.833 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 6.534.481 κάτ. Πρωτ. ἡ *Βιέννη*. Θρησκεία ἡ Καθολική. Ἅπαντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι εἶνε γερμανικῆς καταγωγῆς. Ἀποτελοῦσα ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι τοῦ 1933 ὁμοσπονδίαν ἔχει νῦν ἀποβάλει τὸν τύπον τοῦτον πολιτεύματος, εἰς ὃ ἐδόθη χαρακτὴρ συγκεντρωτικός, καταλυθεισῶν τῶν τοπικῶν κυβερνήσεων.

Ἱστορία. Ἡ Αὐ. ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ μεγάλου κράτους ὅπερ ἐσχηματίσθη ἐκ πολλῶν χωρῶν καὶ φυλῶν, ἔφερε δὲ ἀρχικῶς τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ ἔπειτα ἐκλήθη *Αὐστροουγγαρία*. Κατοικουμένη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ φυλῶν κελτικῶν, τὰς ὁποίας ἐξετόπισαν φυλαὶ γερμανικαί, περιῆλθε μετ' ἀγῶνας εἰς τοὺς Ρωμαίους κατὰ μέρος. Ὑπέστη πολλὰς εἰσβολὰς βαρβάρων λαῶν, κατεκτήθη δὲ τὸν Θ΄ αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Καρολομάγνου, ὑποτάξαντος τὴν φυλὴν τῶν Ἀβάρων· ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος, πρὸς φρούρησιν τῆς χώρας ἵδρυσεν ἐκεῖ τὴν Ἀνατολικὴν Συνοριακὴν ἐπαρχίαν (Marcia Austriaca), ἧς οἱ κόμιτες ἐπεξέτειναν μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν ἐξουσίαν των ἐπὶ τῶν γειτονικῶν χωρῶν Τυρόλου καὶ Στυρίας, τέλος δὲ ἐπέτυχον παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους τὸν τίτλον τοῦ δουκός, ὃν ὁ δοὺξ Λεοπόλδος Βάβενβεργ ἐπέτυχε νὰ καταστήσῃ κληρονομικὸν εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἐπὶ τῆς δυναστείας ταύτης ἡ Αὐστρία προσήρτησε καὶ νέας γειτονικὰς ἐπαρχίας. Τῷ 1272, ὁ αὐτοκράτωρ Ροδόλφος Ἁψβοῦργος μετεβίβασε τὴν κυριότητα τῆς Αὐστρίας, τῆς Στυρίας καὶ τῆς Καρνιόλης εἰς τοὺς υἱούς του, οὕτω δὲ ἱδρύθη ἡ δυναστεία τῶν Ἁψβούργων. Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε΄, παραιτηθεὶς τῷ 1522, παρεχώρησε τὰς γερμανικὰς κτήσεις του εἰς τὸν ἀδελφόν του Φερδινάνδον, οὗτος δὲ τῷ 1526 ἐκληρονόμησε τὰ δικαιώματα τῆς συζύγου του ἐπὶ τῆς Βοημίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας. Εἰς τὰς κτήσεις τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου προσετέθη τῷ 1699 καὶ ἡ Τρανσυλβανία, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν Τούρκων. Ὁ περὶ Διαδοχῆς πόλεμος καὶ ὁ Ἑπταετὴς πόλεμος ἐξήντλησαν τὴν Αὐστρίαν, αὕτη ὅμως ηὔξησε τὰ ἐδάφη της κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος διὰ τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Πολωνίας καὶ προσήρτησε τὴν Δαλματίαν. Τῷ 1814, μετὰ τὴν πρώτην πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος, ἡ Αὐστρία προσήρτησε τὴν Βενετίαν καὶ τὴν Λομβαρδίαν. Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1805 ὁ Φραγκίσκος Β΄ κατέθεσε τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ ἐκράτησε τὸν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, ὃν εἶχε λάβει ἀπὸ τοῦ 1804. Ἡ ἀνελεύθερος πολιτεία τοῦ καγκελλαρίου Μέττερνιχ προεκάλεσε τῷ 1848 ἐπανάστασιν ἐν Βιέννῃ, ἥτις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν πτῶσιν αὐτοῦ. Συγχρόνως ὅμως ἐξερρηγνύετο ἐπανάστασις ἐν Οὐγγαρίᾳ. Αὕτη κατεπνίγη τῇ βοηθείᾳ τῆς Ρωσίας. Νέαι ὅμως περιπλοκαὶ δὲν ἐβράδυναν. Ἡ Αὐστρία ἔχασε τῷ 1859 τὴν Λομβαρδίαν, μετὰ πόλεμον πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ Πεδεμόντιον, περιεπλάκη δὲ τῷ 1865 εἰς πόλεμον, ἀποβάντα ἐπίσης ἀτυχῆ, πρὸς τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, καθ' ὃν ἀπώλεσε καὶ τὴν Λομβαρδίαν καὶ ἀπεκλείσθη τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας. Πρὸς ἀποσόβησιν νέας ἐπαναστάσεως τῆς Οὐγγαρίας, ἐγένετο τότε δεκτὸν τὸ δυαδικὸν σύστημα καὶ ἡ χώρα αὕτη ἀπέκτησεν ὅμοια πρὸς τὴν Αὐστρίαν δικαιώματα. Μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877 ἡ Αὐστρία ἐπέτυχεν εἰς τὸ Βερολίνιον συνέδριον νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν κατοχήν της τὰς τουρκικὰς ἐπαρχίας Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην, τὰς ὁποίας προσήρτησε τῷ 1908.

Ὁ ἐκραγεὶς τῷ 1914 Παγκόσμιος πόλεμος, τὸν ὁποῖον προεκάλεσεν αὐτὴ ἡ Αὐστρία διαρρήξασα τὰς σχέσεις πρὸς τὴν Σερβίαν, ἐμελλε ν' ἀποληξῃ εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ μεγάλου Αὐστροουγγρικοῦ κράτους. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ἐχωρίσθη μὲν ἡ Οὐγγαρία, ἥτις ὑπέγραψεν ἰδίαν συνθήκην πρὸς τοὺς νικητάς, ἠναγκάσθη δὲ ἡ Αὐστρία ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Βοημίας καὶ Σλοβακίας (Τσεχοσλοβακίας) καὶ παρῃτήθη διὰ τῆς συνθήκης εἰρήνης μέρους τοῦ Τυρόλου ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ὑπὲρ τῆς Σερβίας, ἥτις ἐλάμβανε καὶ τὴν Κροατίαν καὶ Σλοβενίαν ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας. Ἤδη, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ πολέμου, εἶχε καταλυθῇ ἡ αὐτοκρατορία καὶ ἀνεκηρύχθη ἡ δημοκρατία. Ταραχαὶ καὶ ἀνερχία ἔφεραν τὴν χώραν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου, ἐσώθη δὲ αὕτη μόνον διὰ τῆς βοηθείας τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἀλλὰ ἡ διαίρεσις τοῦ λαοῦ ἦτο μεγάλη πάντοτε καὶ ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων ὡς καὶ μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν καὶ τῶν ἀντιπάλων τῆς ἰδέας τῆς ἑνώσεως μὲ τὴν Γερμανίαν ἐγένοντο ἐπανειλημμένως αἰτίαι ἐμφυλίων σπαραγμῶν. Τὸ κόμμα τῶν Χριστιανοσοσιαλιστῶν ἐπεκράτησε, διέλυσε τὴν ὁμοσπονδίαν καὶ ἐγκατέστησε τὴν δικτατορίαν του μὲ ἐνιαίαν κυβέρνησιν, κατεδίωξε δὲ τόσον τὰ ἀριστερὰ κόμματα ὅσον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἑνώσεως μὲ τὴν Γερμανίαν. Ἀλλὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1934 ἡ κατάστασις ἐπεδεινώθη ἐκ νέου, δολοφονηθέντος τοῦ καγκελλαρίου Δόλφους, ὅστις ἦτο ὁ κυριώτατα ἐργασθεὶς διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν Χριστιανοσοσιαλιστῶν.

Αὐστρία Ἄνω (Oberœsterreich). Ὁμόσπονδος πολιτεία τῆς Αὐστρίας. Συνορεύει πρὸς ΒΔ μὲ τὴν Βαυαρίαν, πρὸς Β μὲ τὴν Τσεχοσλοβακίαν. Χώρα ὀρεινή (Δάχσταϊν 2996 μ.) διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως. Ἔκτ. 11.932 τ.χλμ., κάτ. 900.000, πρωτ. *Λίντς*.

Αὐστρία Κάτω (Niederœsterreich). Ὁμόσπονδος πολιτεία τῆς Αὐστρίας. Συνορεύει πρὸς Β καὶ πρὸς Α μὲ τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ πρὸς Δ μὲ τὴν Ἄνω Αὐστρίαν. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως. Κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινή, ἰδίως κατὰ τὰ Ν. αὐτῆς τμήματα. Ἔκτ. 19.301 τ.χλμ, κάτ. 1.500.000. Ἕδρα τῆς κυβερνήσεως ἡ *Βιέννη*.

Αὐστροουγγαρία. Ὄρος δι' οὗ ἀποδίδεται τὸ

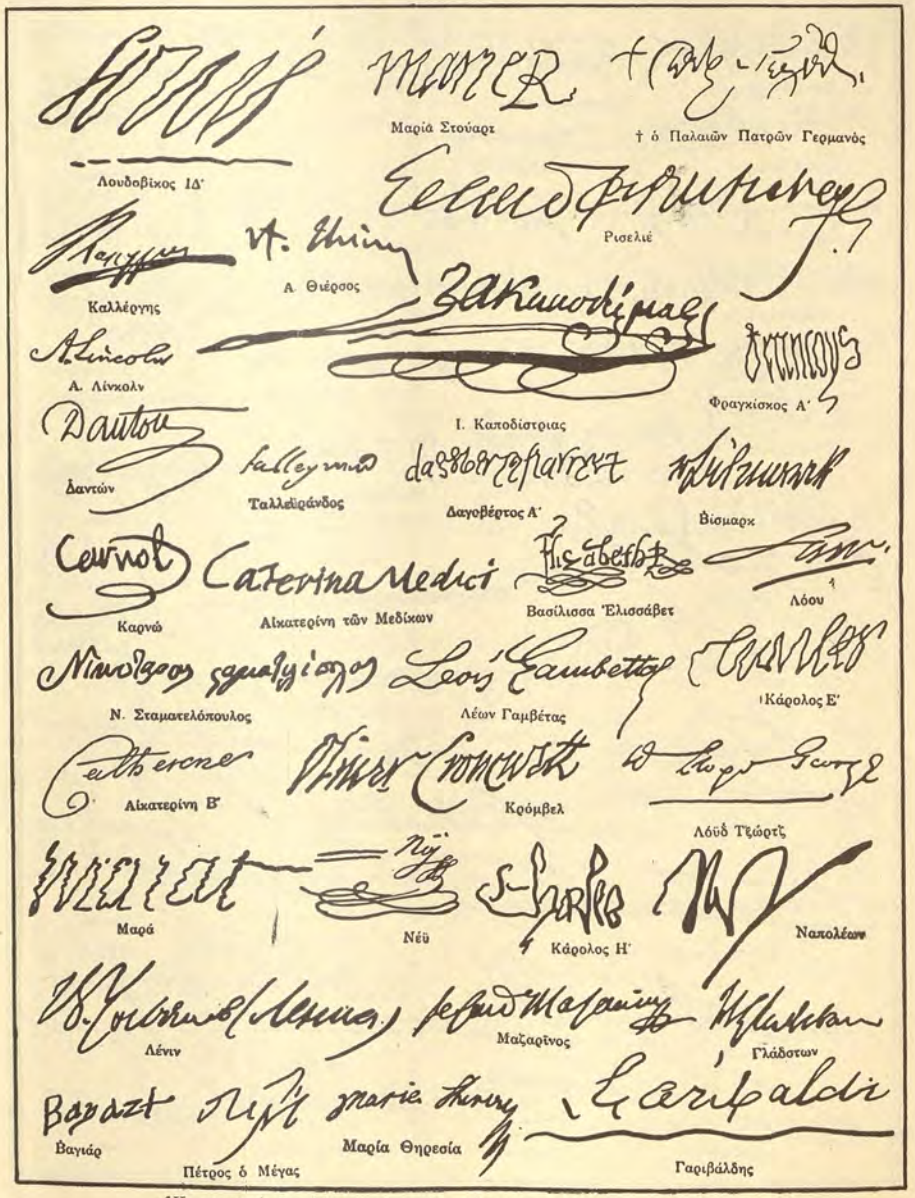

Ὑπογραφαὶ βασιλέων, πολιτικῶν καὶ στρατηγῶν ξένων καὶ ἡμετέρων

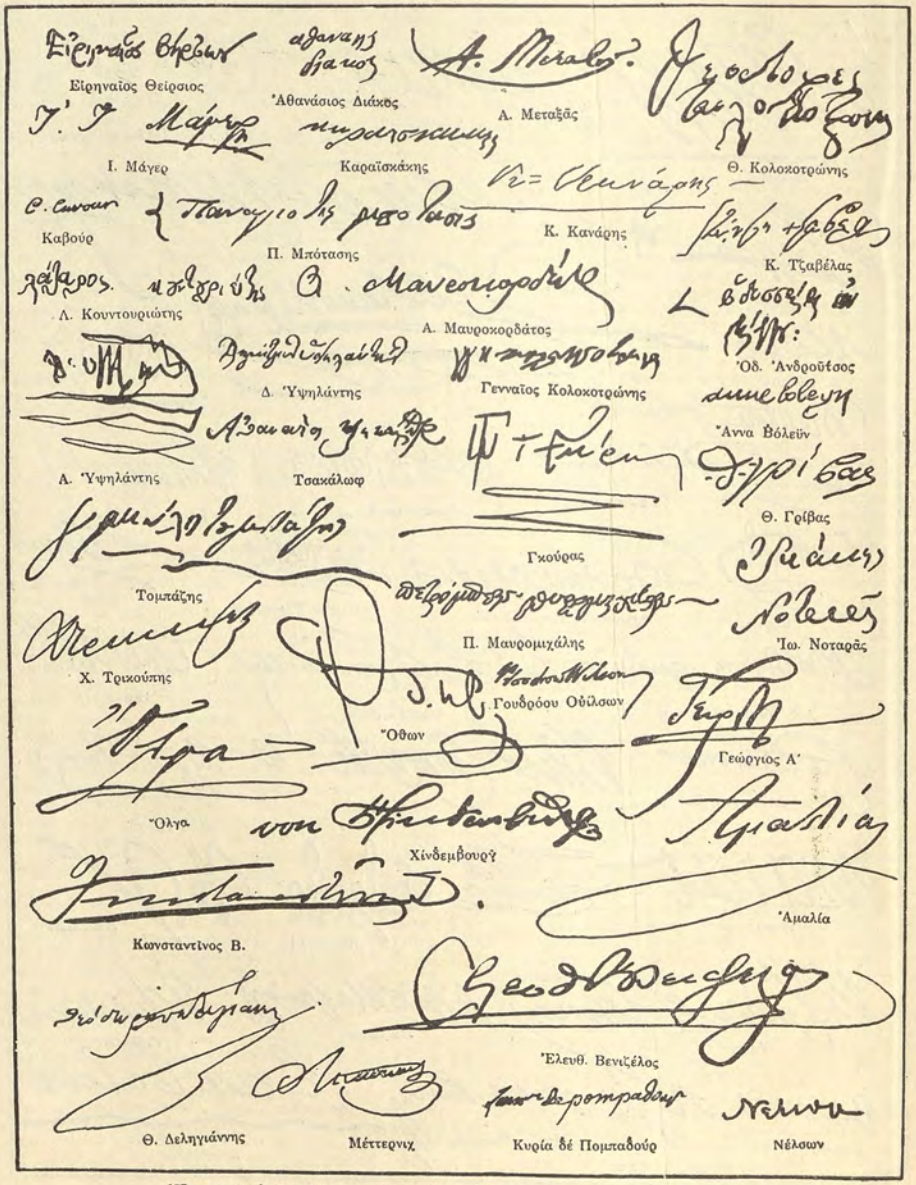

Ὑπογραφαὶ βασιλέων, πολιτικῶν καὶ στρατηγῶν ξένων καὶ ἡμετέρων

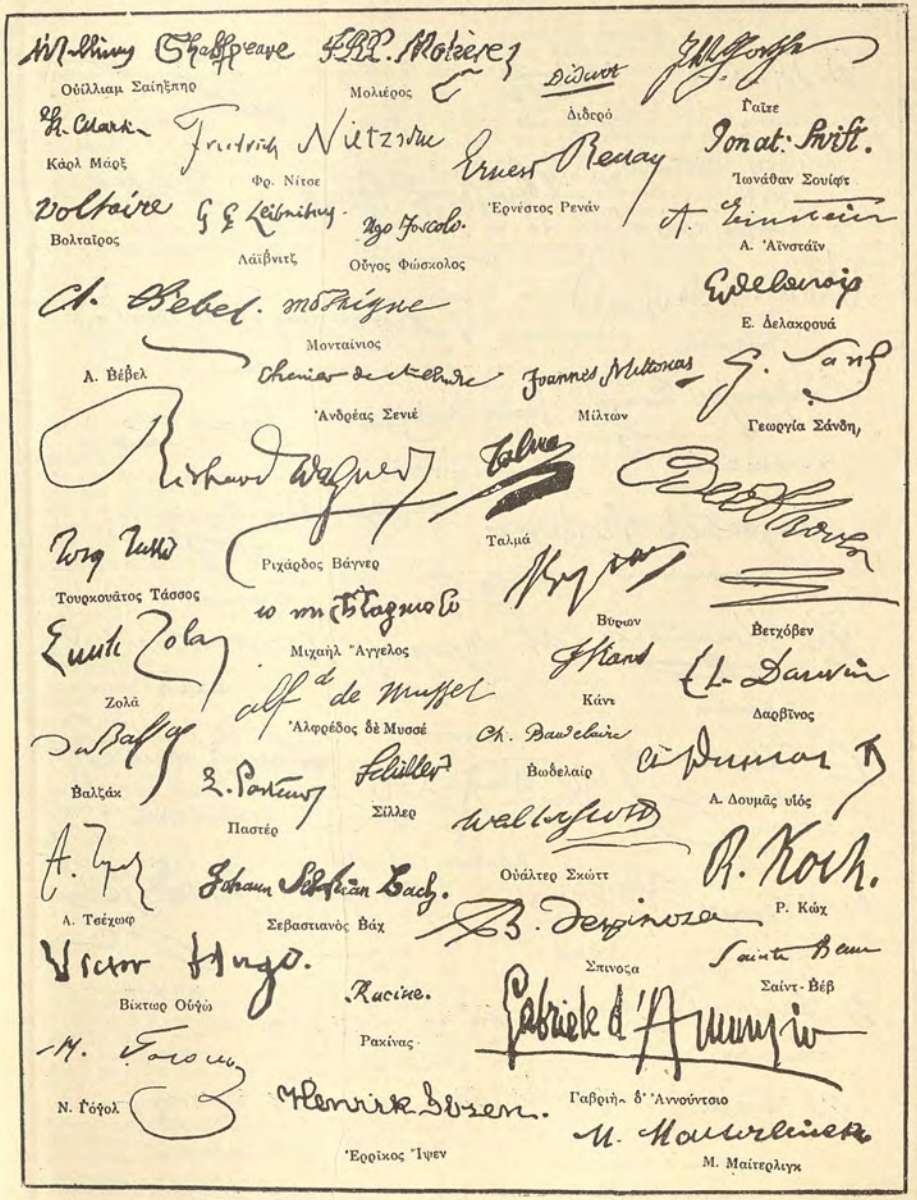

Ὑπογραφαὶ ξένων λογογράφων, καλλιτεχνῶν καὶ ἐπιστημόνων

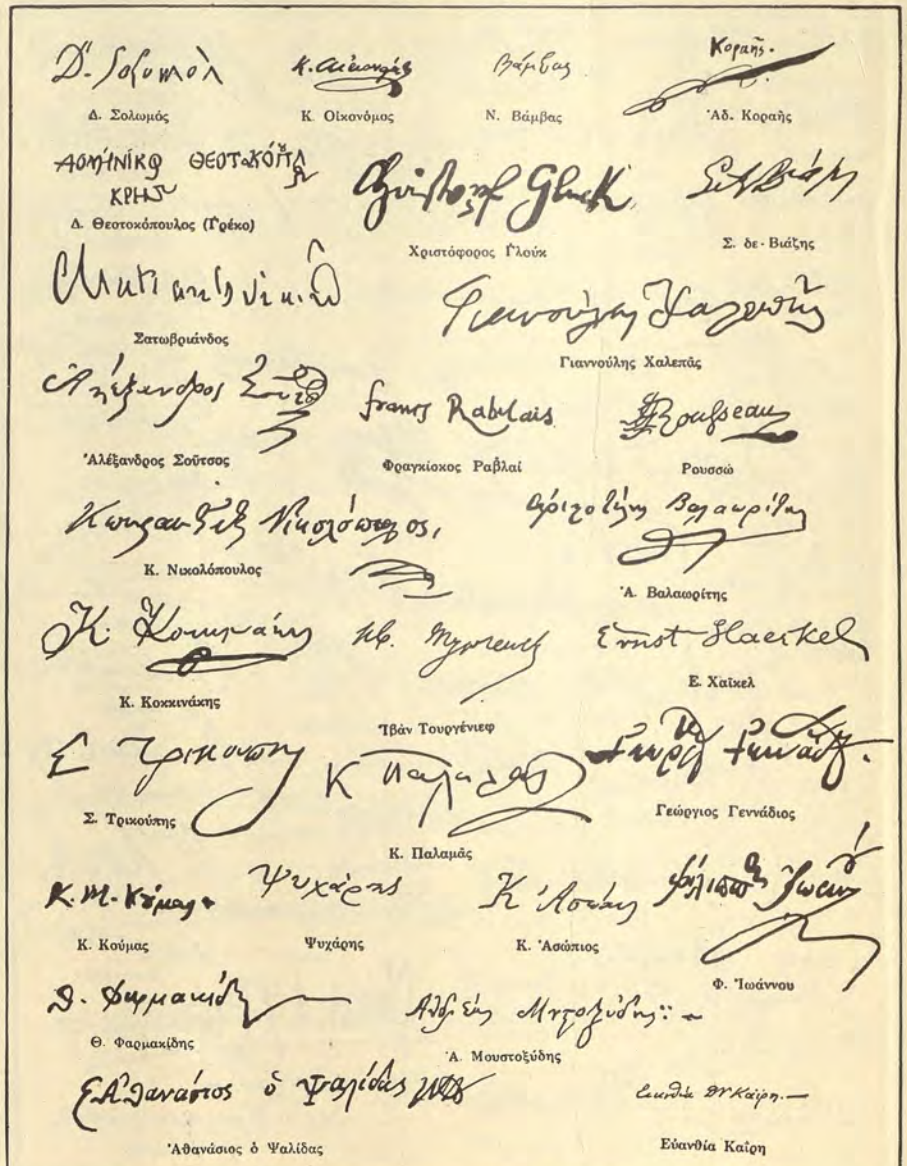

Ὑπογραφαὶ λογογράφων, καλλιτεχνῶν καὶ ἐπιστημόνων ξένων καὶ ἡμετέρων.

ἐπίσημον ὄνομα τῆς ἄλλοτε Αὐστροουγγρικῆς Μοναρχίας. (Βλ. *Αὐστρία, Οὐγγαρία*).

αὐταρχία (indeterminismus). *(Φιλοσ.)* Τὸ δόγμα καθ' ὃ ἡ ἀνθρωπίνη βούλησις εἶνε ἐλευθέρα δυναμένη ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους νὰ ἀποφασίσῃ κατὰ διάφορον τρόπον.

αὐτασφάλειx. Εἶδος ἀσφαλείας καθ' ἣν ἀσφαλιζόμενος καὶ ἀσφαλιστὴς εἶνε ἡ αὐτὴ ἐπιχείρησις. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἵδρυσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἐπιχειρήσεως κλάδου ἀσφαλιστικοῦ, οὗ μοναδικὸς πελάτης εἶνε αὐτὴ ἡ ἐπιχείρησις. Συμφέρει μόνον εἰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων ἡ περιουσία εἶνε διεσπαρμένη κατὰ τόπους, ὅτε οἱ κίνδυνοι διανέμονται μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν αὐτῆς.

αὐτεμβόλιον. *(Ἰατρ.)* Ἐμβόλιον παρασκευαζόμενον ἐκ πύου ἢ ἄλλου ὑγροῦ λαμβανομένου ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ τοῦ πάσχοντος, δι' ὃν προορίζεται τὸ ἐμβόλιον. Ἐδοκιμάσθη καὶ ηὐδοκίμησεν ἰδίᾳ ἐπὶ σταφυλοκοκκιάσεων καὶ στρεπτοκοκκιάσεων, ἔνθα καὶ προτιμᾶται πολλάκις τῶν κοινῶν ἐμβολίων, διότι τὸ αὐτεμβόλιον πολεμεῖ ἀκριβῶς τὴν παραλλαγὴν ἢ ποικιλίαν τοῦ μικροοργανισμοῦ περὶ οὗ πρόκειται.

αὐτεπαγωγή. *(Ἠλεκτρ.)* Ἡ ἰδιότης ἣν ἔχει πᾶν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα νὰ ἀντιτίθεται ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς οἱανδήποτε μεταβολὴν τῆς ἐντάσεώς του, ὅπως ἡ μᾶζα κινουμένου σώματος ἀντιτίθεται διὰ τῆς ἀδρανείας της εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς ταχύτητος τοῦ σώματος τούτου.

αὐτοβιογραφία. Ἡ βιογραφία δι' ἧς ὁ συντάσσων περιγράφει τὸν ἴδιον αὐτοῦ βίον. Ἐκ τῶν περιφημοτέρων αὐ. εἶνε αἱ «Ἐξομολογήσεις» τοῦ Ἁγ. Αὐγουστίνου καὶ τοῦ Ρουσσὼ καὶ «Ἀπὸ τὴ ζωή μου» τοῦ Γαίτε.

αὐτογαμία. *(Βιολ.)* Ἕνωσις θήλεος καὶ ἄρρενος γεννητικοῦ κυττάρου τοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ ἐπὶ ἑρμαφροδίτων ὄντων πρὸς γένεσιν νέου ὀργανισμοῦ.

αὐτογεμής. Λέγεται περὶ πυροβόλων ὅπλων (πιστολίων, τυφεκίων, πυροβόλων κλ.), τὰ ὁποῖα ἀπογεμίζονται καὶ ἀναγεμίζονται αὐτομάτως διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν κατὰ τὴν πυροβόλησιν σχηματιζομένων ἀερίων τῆς πυρίτιδος.

αὐτογονία ἢ **αὐτογένεσις.** Ὀντογονικὸν φαινόμενον, ἁπαντῶν ἐπὶ μονοκυττάρων ζώων καὶ φυτῶν, καθ' ὃ ὁ ἀρχικὸς ὀργανισμὸς δι' ἰδίας ἐν αὐτῷ γεννητικῆς δυνάμεως διαιρεῖται εἰς δύο νέους ὀργανισμούς.

αὐτογονιμοποίησις. Γένεσις νέου ὀργανισμοῦ διὰ τῆς λεγομένης αὐτογαμίας, ἤτοι διὰ τῆς ἑνώσεως ἑνὸς θήλεος καὶ ἑνὸς ἄρρενος γεννητικοῦ κυττάρου τοῦ αὐτοῦ ἑρμαφροδίτου ὀργανισμοῦ.

αὐτογραφικός. Λέγεται περὶ τῶν ὀργάνων τῶν ὁποίων αἱ ἐνδείξεις ἀναγράφονται αὐτομάτως ἐπὶ κινουμένου φύλλου χάρτου ἢ φωτογραφικῆς πλακός, ὡς ὁ βαρογράφος (αὐτογραφικὸν βαρόμετρον), ὁ θερμογράφος (αὐτογραφικὸν θερμόμετρον), ὁ δυναμογράφος (αὐτογραφικὸν δυναμόμετρον), τὰ αὐτογραφικὰ γαλβανόμετρα παντὸς τόπου κλ.

αὐτογραφισμός. Ὁ δερμογραφισμός (βλ.λ.).

αὐτόγραφον. Χειρόγραφον προερχόμενον ἐκ τῆς χειρὸς συγγραφέως ἢ ἱστορικοῦ προσώπου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐξ ἀντιγραφῆς προερχόμενα.

αὐτόγυρον. Ἀεροπλάνον κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Ἱσπανοῦ Θιέρβα. Αἱ πτέρυγές του ἀντὶ νὰ εἶνε σταθεραὶ περιστρέφονται περὶ κατακόρυφον ἄξονα, τῇ βοηθείᾳ δὲ αὐτῶν δύναται νὰ προσγειωθῇ κατακορύφως.

αὐτοδηλητηρίασις. *(Ἰατρ.)* Παθολογικὴ κατάστασις ἐκ δηλητηρίων παραχθέντων ἐν τῷ ἰδίῳ τοῦ πάσχοντος ὀργανισμῷ. Βλ. καὶ *αὐτομόλυνσις*.

αὐτοδικαίως (λατ. ipso jure). *(Νομ.)* Ἐξ αὐτοῦ τοῦ δικαίου, τ.ἔ. ἐξ αὐτοῦ τοῦ νόμου ἢ τῆς συμβάσεως μὴ ἀπαιτουμένης ἐνεργείας τινὸς ἢ δηλώσεως τῆς βουλήσεως τοῦ ἐνδιαφερομένου.

αὐτοδικία. Ἡ ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας δι' ἀμέσου ἐνεργείας ἐπιδίωξις τῆς ἱκανοποιήσεως ἀξιώσεως ἢ δικαιώματός τινος. Κατὰ τὸν νόμον, εἶνε ἀδίκημα, ἐξαιρουμένης μόνον τῆς περιπτώσεως τῆς νομίμου ἀμύνης.

αὐτοδιοίκησις. Ἡ διοίκησις τόπου τινὸς ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κατοίκων, συγκροτούντων πολιτικὸν σῶμα, ἄνευ ἐξαρτήσεως ἐξ ἄλλης κυριάρχου ἐξουσίας. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, ἡ ἀποκεντρωτικὴ διοίκησις κρατικοῦ διαμερίσματος.

αὐτοθέρμανσις. Τὸ φαινόμενον καθ' ὃ παρατηρεῖται σημαντικὴ ἀνάπτυξις θερμαντικοῦ εἰς μεγάλους σωροὺς οὐσιῶν τινων, ὡς κόπρου, βάμβακος, καπνοῦ, χόρτου, ὅτε δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἡ αὐτόματος αὐτῶν ἀνάφλεξις. Ὀφείλεται εἰς τὰ ἐνυπάρχοντα μικρόβια, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάπτυξις γεννᾷ θερμότητα.

αὐτοκάβδαλοι. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, βωμολόχοι ὑποκριταὶ οἱ ὁποῖοι ἐστεφανωμένοι μὲ κισσὸν ἀπήγγελλον αὐτοσχεδίους καὶ συνήθως ἀτέχνους ἰάμβους.

αὐτόκαυστον. Εἶδος ἀτμοκλιβάνου, ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται μικρὰ ἡ μεγάλη πίεσις ἀτμοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ θερμοκρασία ἀνέρχεται εἰς 140° καὶ πλέον ἔτι, ἀναλόγως τῆς πιέσεως. Χρησιμεύει κυρίως ἐν τῇ Χειρουργικῇ πρὸς ἀποστείρωσιν ἐπιδεσμικῶν εἰδῶν, ἐργαλείων κλ.

Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι. Ἐκκλησίαι αἵτινες συνδέονται μὲν μεταξύ των διὰ κοινῆς πίστεως καὶ ἀγάπης, ἀλλὰ εἶνε διοικητικῶς ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων. Σήμερον Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος εἶνε τὰ πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κύπρου, τῆς Ἐσθονίας, τῆς Λιθουανίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Γεωργίας, τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας.

αὐτοκίνητον. Ἅμαξα κινουμένη ὑπὸ κινητῆρος λειτουργοῦντος χωρὶς νὰ παρέχεται ἔξωθεν ἐνέργεια. Ἀπὸ τοῦ 1769 κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον αὐτοκίνητον κινούμενον δι' ἀτμοῦ μετὰ ταχύτητος 4 χιλιομέτρων τὴν ὥραν. Ἀλλ' ἡ ἀτμομηχανὴ δὲν ἦτο κατάλληλος κινητὴρ δι' αὐτοκίνητον ἕνεκα τοῦ βάρους αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνοικτοῦ πυρός.

Τὸ ἔτος 1885 δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ νεωτέρου αὐτοκινήτου διὰ κινητῆρος ἐσωτερικῆς καύσεως. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ αὐ. κατ' ἀρχὰς ἦτο βραδεῖα, ἔπειτα ὅμως ταχυτάτη, καὶ ὁ Φὸρδ ἐν Ἀμερικῇ κατώρθωσε νὰ κατασκευάζῃ μέχρις ὀκτὼ χιλιάδων αὐτοκινήτων καθ' ἡμέραν. Ἡ διάδοσις τοῦ αὐ. ἦδη εἶνε τερατία· ἓν αὐτοκίνητον ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας διὰ πέντε κατοίκους, εἰς τὸν Καναδᾶν διὰ 12 κατοίκους, εἰς τὴν Αὐστραλίαν διὰ 13, εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν διὰ 26, εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ 35, εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ 100 καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα διὰ 200 κατοίκους.

Σήμερον τὸ αὐ. κατέστη ἀντικείμενον πρώτης ἀνάγκης· διὰ τῆς κατασκευῆς δὲ ἢ ἐπιδιορθώσεως τῶν ὁδῶν ἢ δι' αὐτοῦ συγκοινωνία μεγάλως ηὐρύνθη. Πρὸς τὸ παρὸν ἐν χρήσει εἶνε οἱ διὰ βενζίνης κυρίως κινητῆρες, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον οἱ διὰ πετρελαίου. Ἡ κίνησις δι' ἡλε-

κτρικῶν κινητήρων τροφοδοτουμένων ἀπὸ συσσωρευτῶν εὑρέθη συμφέρουσα μόνον δι' αὐτοκίνητα διατρέχοντα μικρὰς ἀποστάσεις ἐντὸς πόλεων, ἡ δὲ χρῆσις τοῦ ἀτμοῦ δὲν παρουσιάζει πρακτικὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ ταχύτης τῶν αὐτοκινήτων αὐξάνει διαρκῶς· ταχύτης 100 χλμ. θεωρεῖται ἤδη λογική, πρὸ πολλοῦ δὲ ἔχουσιν ὑπερβῆ ἤδη τὴν ταχύτητα τῶν 350 χλμ. εἰς δρόμους καταλλήλους καὶ εὐθεῖς.

Ὁ κινητὴρ τῶν αὐτοκινήτων εἶνε ἐσωτερικῆς καύσεως τετράχρονος, λειτουργῶν δι' ἐκρήξεως πεπιεσμένου μίγματος ἀτμῶν βενζίνης καὶ ἀέρος μὲ ἀναλογίαν ἑνὸς χιλιογράμμου εἰς δεκαπέντε καὶ ἥμισυ κυβικὰ μέτρα ἀέρος. Οἱ συνήθεις κινητῆρες τῶν αὐτοκινήτων εἶνε τετρακύλινδροι ἢ ἑξακύλινδροι, κατασκευάζονται ὅμως καὶ ὀκτακύλινδροι· ἐντὸς τῶν κυλίνδρων ὁλισθαίνουσιν ἔμβολα, τῶν ὁποίων αἱ κινήσεις, καταλλήλως μεταμορφούμεναι, μεταδίδονται εἰς τοὺς διαφόρους μηχανισμοὺς τοῦ αὐτοκινήτου. Ἡ ἀνάφλεξις τοῦ μίγματος γίνεται εἰς τὸν τρίτον χρόνον τῆς κινήσεως καὶ ἐπιτυγχάνεται δι' ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος παραγομένου ὑπὸ μαγνητοηλεκτρικῆς μηχανῆς, κοινῶς καλουμένης *μανιατό*. Πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὑφουμένης θερμοκρασίας τῶν κυλίνδρων κυκλοφορεῖ καταλλήλως ὕδωρ ψυχόμενον εἰς εἰδικὸν ψυγεῖον εὑρισκόμενον εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ αὐτοκινήτου· ἀνεμιστὴρ δὲ ἐνισχύει τὸ ἔργον τοῦ ψυγείου. *(Βλ. καὶ εἰκ.).*

Ἡ κατὰ τὴν πορείαν τοῦ αὐτοκινήτου ποικίλλουσα ἀντίστασις ἐπιβάλλει τὴν κατὰ τὰς περιστάσεις ἀλλαγὴν τῆς ταχύτητος τῶν ὀπισθίων τροχῶν ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ κινητῆρος. Τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται δι' ἰδιαιτέρου μηχανισμοῦ, ὅστις καλεῖται *ταχύτητες*· εἶνε δὲ αὗται τρεῖς ἢ τέσσαρες, δηλούμεναι δι' ἀριθμητικοῦ τακτικοῦ. Ὅταν τὸ αὐτοκίνητον κινῆται κατὰ καμπύλην οἱ πρὸς τὸ κέντρον τῆς καμπύλης τροχοὶ ἐκτελοῦσι στροφὰς ὀλιγωτέρας τῶν ἐξωτερικῶν· καὶ οἱ μὲν πρόσθιοι ὡς κινούμενοι ἐλευθέρως δὲν παρουσιάζουσι δυσκολίαν· ἀλλὰ διὰ τοὺς ὀπισθίους ὅπως κατορθωθῇ ἡ αὐτόματος ἐκτέλεσις διαφόρου ἀριθμοῦ στροφῶν χρησιμοποιεῖται ὄργανον καλούμενον *διαφορικόν*.

Τοὺς τροχοὺς τοῦ αὐτοκινήτου περιβάλλουσιν ἐλαστικὰ ἐπίσωτρα μετ' ἀεροθαλάμων διὰ τῶν ὁποίων μειοῦνται αἱ ἐπιζήμιαι καὶ ὀχληραὶ συνέπειαι τῶν κρούσεων τῶν παραγομένων ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ὁδοῦ.

Τὰ αὐτοκίνητα φορολογοῦνται ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1920· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1926 ἀπηλλάγησαν τῆς φορολογίας τὰ αὐτοκίνητα δημοσίας χρήσεως, ὅπως τὰ λεωφορεῖα. Τὸ ἔσοδον τῆς φορολογίας ταύτης ἔφθασε τὰ ἐννέα ἑκατομμύρια.

Ἡ νομολογία τῶν αὐτοκινήτων εἶνε ἰδιάζουσα μόνον περὶ τῶν αὐτοκινητιστικῶν λεγομένων ἀτυχημάτων, εὐρυνομένων τῶν διατάξεων τοῦ ποινικοῦ νόμου.

αὐτοκρατία (solipsismus). Μορφὴ τῆς ἰδεολογίας, καθ' ἣν μόνον τὸ γιγνῶσκον ὑποκείμενον καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ ὑπάρχει πράγματι, πάντα δὲ τὰ ἄλλα εἶνε πράγματα τοῦ γινώσκοντος ὑποκειμένου.

αὐτοκρατορία. Τὸ ἀξίωμα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἡ χώρα ἐν ᾗ ἄρχει αὐτοκράτωρ. Χρῆσις τοῦ ὅρου τούτου γίνεται ἐπίσης καὶ περὶ πολλῶν μεγάλων κρατῶν, ἀκόμη ὅταν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν δὲν φέρει τὸν αὐτοκρατορικὸν τίτλον. Οὕτω λέγεται ἐνίοτε «αὐτοκρατορία τοῦ Ἀλεξάνδρου» τὸ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἱδρυθὲν μέγα κράτος καὶ νῦν ἔτι «Βρεττανικὴ αὐτοκρατορία» τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τὸ Βρεττανικὸν στέμμα βασιλείων, ἀποικιῶν, κτήσεων καὶ προτεκτοράτων, μολονότι ὁ ἄρχων αὐτῆς φέρει τὸν τίτλον βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ αὐτοκράτορος τῶν Ἰνδιῶν. Ὀνομασταὶ εἶνε ἡ Μεγάλη Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ αἱ προελθοῦσαι ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς Βυζαντινὴ καὶ Δυτική, ἡ ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καρολομάγνου δευτέρα Δυτικὴ αὐτοκρατορία, ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ὡς συνήθως καλεῖται τὸ Ἅγιον Ρωμαϊκὸν κράτος τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους, ἡ ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Α' καὶ ἀνασυσταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Γ' Γαλλικὴ αὐτοκρατορία, ἡ ἱδρυθεῖσα τῷ 1870 Γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ὡς ἐκλήθη ἡ ὁμοσπονδία τῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας, ἡ Αὐστριακή, ἡ Ρωσική, καταλυθεῖσαι κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἡ Κινεζικὴ καὶ ἡ Ὀθωμανική, ἡ πρώτη καταλυθεῖσα μικρὸν πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἡ δευτέρα μικρὸν μετ' αὐτόν, καὶ ἡ Ἰαπωνική, ὑφισταμένη καὶ νῦν ἔτι.

αὐτοκρατορίας ρυθμός. Ὁ ρυθμὸς ὅστις ἐπεκράτησεν ἐν τῇ γαλλικῇ τέχνῃ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Μ. Ναπολέοντος· ἄμεσος ὢν διάδοχος καὶ σχεδὸν σύγχρονος τοῦ ρυθμοῦ Διευθυντηρίου ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐνδιάμεσον μεταξὺ τῆς λιτῆς γυμνότητος τοῦ ρυθμοῦ τούτου καὶ τοῦ ἀμέσως προηγηθέντος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς γαλλικῆς βασιλείας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος βαρέος καὶ φορτικοῦ ἀπὸ διάφορα καμπύλα ποικίλματα.

αὐτοκράτωρ. Κυρίως, ἀπόλυτος μονάρχης· κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, τίτλος ἡγεμόνος κράτους, ἰδίᾳ μεγάλου, δι' οὗ, ἐν τούτοις, δὲν ὑπονοεῖται ὅτι ὁ φέρων αὐτὸν εἶνε μονάρχης ἀπόλυτος. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὁ τίτλος ἐφέρετο ὑπὸ στρατηγῶν, εἰς οὓς ἐδίδετο ἀπόλυτος ἐλευθερία ἐνεργείας. Διὰ τοῦ ὅρου αὐτοκράτωρ ἀπεδόθη ὁ λατινικὸς imperator, ὅστις, διδόμενος ἐπίσης κατ' ἀρχὰς εἰς αὐτοκράτορας στρατηγούς, κατέστη ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τίτλος τῶν Ρωμαίων ἡγεμόνων. Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἔφερον τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, δι' οὗ ἀπέδιδον τὸ imperator. Ἐν τῇ Δύσει ἐπεκράτησεν ὁ λατινικὸς τίτλος, οἱ Γερμανοὶ ὅμως παρέλαβον τὸν τίτλον ἐκ τοῦ λατινικοῦ Cæsar (γερμ. Kaiser). Οἱ Ρῶσοι αὐτοκράτορες ἐκλήθησαν Τσάροι (ἐκ λέξεως σλαυϊκῆς περίπου ταυτοσήμου, λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τοῦ τίτλου πρὸς τὸν λατινικὸν ὅρον Cæsar).

αὐτοκτονία. Τὸ κτείνειν ἑαυτόν, αὐτοχειρία. Κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν εἶνε ἀδικαιολόγητος καὶ καταδικάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς βαρὺ ἁμάρτημα. Ἄλλως ὅμως ἐκρίνετο ὑπὸ πολλῶν σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος παρὰ Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις, καὶ σήμερον παρὰ πολλοῖς μὴ χριστιανικοῖς λαοῖς, ὡς π.χ. τοῖς Ἰάπωσι.

Αὐτόλυκος. 1) Πρόσωπον τῆς ἑλλην. μυθολ., ὁ πρὸς μητρὸς πάππος τοῦ Ὀδυσσέως, κάτοικος τοῦ Παρνασσοῦ, δεξιώτατος κλέπτης καὶ περιώνυμος ἐπίορκος, ἔχων τὰ χαρίσματα ταῦτα παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ. Εἶχε λαμπρὰ κτήματα, πλοῦτον καὶ πολλὰ τέκνα. Κατὰ τὸν Ἡσίοδον, πᾶν ὅ,τι ἔκλεπτεν ὁ Αὐ. καθίστατο ὑπ' αὐτοῦ ἀόρατον. Θυγατέρα τοῦ Αὐ., ὀνομαζομένην Ἀντίκλειαν, ἔλαβε σύζυγον ὁ Σίσυφος.—2) Ἕλλην μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος ἐκ Πιτάνης τῆς Μυσίας (περὶ τὸ 330 π.Χ.). Τὰ συγγράμματά του «Περὶ κινουμένης σφαίρας» καὶ «Περὶ ἐπιτολῶν καὶ δύσεων» εἶνε τὰ ἀρχαιότερα ἐκ τῶν σωζομένων εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας ἀναγομένων ἔργων.

αὐτοματικός. *(Τεχν.)* Λέγεται περὶ μηχανημάτων εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀρχικὴ κίνησις προκαλεῖ ἄλλας κινήσεις ἄνευ ἐπιδράσεως ἑτέρας ἐξωτερι-

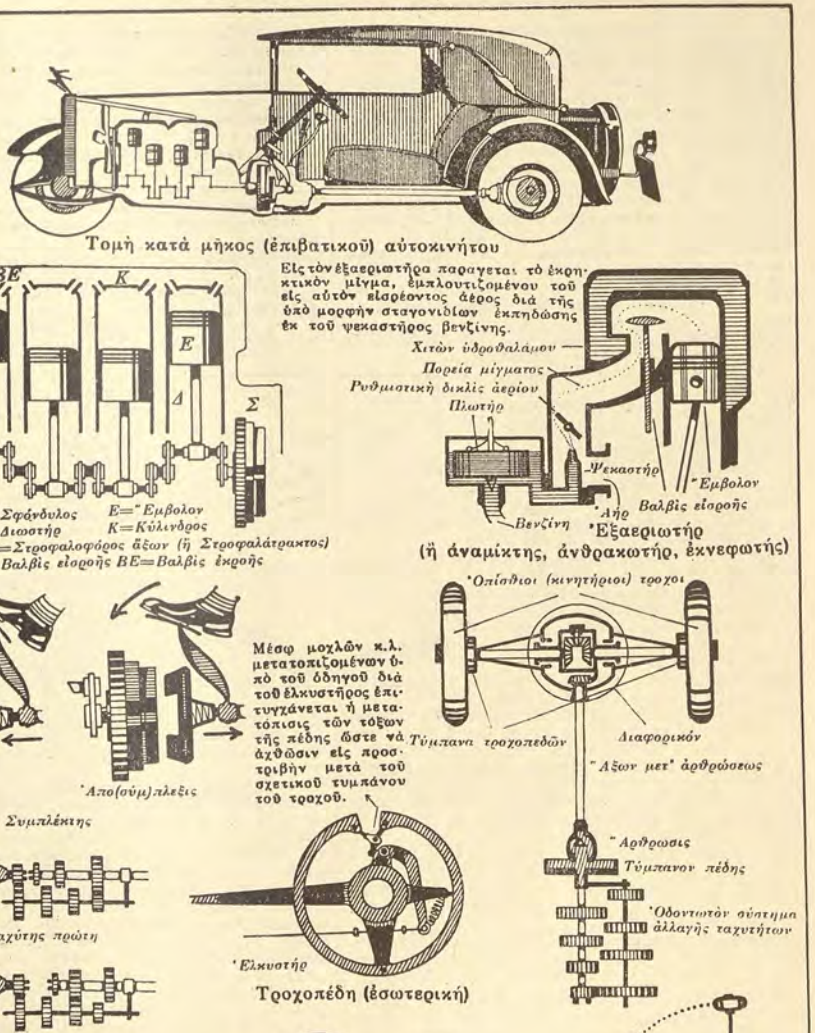

κῆς αἰτίας. Ἐφαρμογὴ αὐτοματικῶν διατάξεων εἶνε συνήθης εἰς κλεῖστρα πυροβόλων ἢ ὅπλων.

αὐτοματισμός. Κατάστασις καθ' ἣν τὸ ἄτομον ἐξακολουθεῖ μηχανικῶς καὶ ἄνευ ἀναμίξεως τοῦ ἐνσυνειδήτου πράξεις τῆς συνήθους ζωῆς ἢ ἐξωτερικεύει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προϋπαρχούσας ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις του.

αὐτόματον. *(Τεχν.)* Συσκευὴ λειτουργοῦσα δι' ἐσωτερικοῦ μηχανισμοῦ καὶ ἐκτελοῦσα, ὅταν προκληθῇ ὑπὸ ἐξωτερικῆς τινος αἰτίας, σειρὰν ποικίλων κινήσεων ἀκριβῶς κεκανονισμένων ἄνευ τῆς περαιτέρω ἐπεμβάσεως τῆς ἐξωτερικῆς ἐνεργείας.

αὐτομόλησις ἢ **αὐτομολία.** Ἡ ἐν καιρῷ πολέμου ἄνευ εἰδικῆς ἐγγράφου διαταγῆς ἢ ἀδείας μετάβασις στρατιωτικοῦ εἰς τὸν ἐχθρὸν ἢ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κατεχομένην ζώνην. Πρᾶξις τιμωρουμένη διὰ θανάτου.

αὐτομόλυνσις. Μόλυνσις τοῦ ὀργανισμοῦ ἐκ παθολογικῶν μικροβίων ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ τῷ ἰδίῳ, ἐντὸς τῶν φυσικῶν κοιλοτήτων ἢ ἐντὸς τῶν σπλάγχνων, λανθάνοντα καὶ ἀδρανῆ ἐν σαπροφυτικῇ καταστάσει καὶ τῶν ὁποίων ἡ μολυσματικὴ δύναμις ἀναρριπίζεται τῇ ἐπιδράσει τυχαίας τινὸς ἢ συνήθους εὐνοϊκῆς ἀφορμῆς, ὡς (ψύξεως, ὑπερκοπώσεως κ.ἄ.). Μικροοργανισμοὶ προξενοῦντες αὐτομόλυνσιν εἶνε συνήθως ὁ πνευμονόκοκκος, ὁ στρεπτόκοκκος, τὸ κολοβακτηρίδιον κ.ἄ. Εἰδικώτερον ἡ ἐκ τῶν τοξινῶν τοῦ μικροβιακοῦ τούτου παράγοντος ἐπερχομένη μόλυνσις καλεῖται *αὐτοτοξίνωσις* καὶ *αὐτοδηλητηρίασις*.

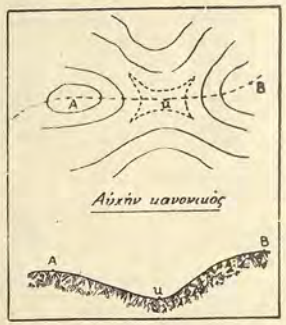

αὐτονομία. *(Πολιτ.)* Τὸ δικαίωμα ἀτόμου ἢ κοινότητος νὰ κανονίζῃ τὰ τοῦ βίου δι' ἰδίων νόμων. Οἱ βαθμοὶ τῆς αὐ. διαφέρουσιν, ὡς π.χ. εἰς τὴν Σάμον, τὴν Κρήτην καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, καὶ σήμερον εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, εἰς τὰ καντόνια τῆς Ἑλβετίας κ.ἄ. ‖ *(Φιλοσ.)* Ὅρος τοῦ Καντίου σημαίνων τὸν προσδιορισμὸν τῆς βουλήσεως ὑφ' ἑαυτῆς. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *ἠθικὴν ἑτερονομίαν*, καθ' ἣν ἡ ἠθικὴ κρίσις εἶνε ἄσχετος πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιβληθεῖσα ὑπό τινος αὐθεντίας πολιτικῆς ἢ θρησκευτικῆς, οἱ ὀπαδοὶ τῆς *ἠθικῆς αὐ.* δέχονται ὅτι ἡ ἠθικότης στηρίζεται ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου.

αὐτοπαρατηρησία. *(Φιλοσ.)* Ἡ ἄμεσος παρατήρησις τῶν ἐν ἡμῖν ψυχικῶν φαινομένων· μέθοδος ἧς ποιεῖται χρῆσιν ἔκπαλαι ἡ ψυχολογία.

αὐτοπάθεια. *(Γραμμ.)* Ἡ διάθεσις τῶν ρημάτων, ἡ ὁποία σημαίνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργοῦν ὑφίσταται αὐτὸ τοῦτο τῆς ἐνεργείας του τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ αὐτοπάθεια δηλοῦται διὰ τῆς εἰς *-μαι* ληγούσης μορφῆς τῆς καλουμένης μέσης φωνῆς.

αὐτοπεψία. Διάβρωσις τοῦ στομάχου ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ γαστρικοῦ ὑγροῦ ἐπὶ ἠλλοιωμένου σημείου.

αὐτοπλαξία ἢ **αὐτοπλαστική** (**μέθοδος ἢ θεραπεία**). *(Χειρουργ.)* Συμπλήρωσις κενοῦ ἢ ἀπωλείας οὐσίας ὀργάνου τινὸς διὰ μεταφορᾶς καὶ προσραφῆς αὐτόθι ἰστοῦ ὁμοίου λαμβανομένου ἐκ τοῦ αὐτοῦ σώματος.

αὐτοσυναίσθημα. Εὐάρεστος ἢ δυσάρεστος ψυχικὴ διάθεσις προερχομένη ἐκ τῆς γνώμης ἣν ἔχομεν περὶ τῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας ἡμῶν αὐτῶν.

αὐτοσυνειδησία. Ἡ περὶ ἑαυτοῦ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἐγὼ αὐτοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐκτὸς κόσμον.

αὐτοσυντηρησία. Ἡ φυσικὴ ὁρμὴ εἰς ἣν ὑποκείμενα τὰ ζῷα ἀνθίστανται κατὰ πάσης βλαβερᾶς ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἐπιζητοῦσι τὸ συντελοῦν εἰς τὴν συντήρησίν των. Εἶνε μία τῶν δύο θεμελιωδῶν ὁρμῶν παντὸς ζῴου, τῆς ἑτέρας οὔσης τῆς γενετησίου.

αὐτοτοξίνωσις. Αὐτοδηλητηρίασις. Βλ. **αὐτομόλυνσις.**

αὐτουργός. Ὁ ἔν τινι ἀδικήματι, δι' ἀμέσου ἐνεργείας του, τ.ἔ. αὐτοπροσώπως καὶ χωρὶς νὰ διατελῇ ὑπὸ τὸ κράτος φυσικῆς ἢ ἠθικῆς βίας, ἐκτελέσας τὴν κυρίαν ἀξιόποινον πρᾶξιν *(λέγεσι ἢ φυσικὸς αὐτουργός)* ἢ ὁ ἐκ προθέσεως παρακινήσας ἄλλον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως ταύτης δι' ἀπειλῆς, διαταγῆς, ὑποσχέσεως, ἀμοιβῆς, συμβουλῆς μετ' ἀπάτης, πειθοῦς ἢ φορτικότητος κλ. *(ἐμμεσος ἢ ἠθικὸς αὐτουργός)*.

αὐτοφαγία. *(Ἰατρ.)* Ἡ κατὰ τὴν ἀσιτίαν συντήρησις τοῦ ὀργανισμοῦ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀποθεμάτων.

αὐτοφθαλμοσκόπιον. Ὀφθαλμοσκόπιον δι' οὗ ἐξετάζει τις τὸν βυθὸν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ.

αὐτόφωρον ἀδίκημα. *(Νομ.)* Κακούργημα ἢ πλημμέλημα τὸ ὁποῖον καθίσταται ἀντιληπτὸν ἐν ᾧ χρόνῳ ἐκτελεῖται ἢ μόλις ἐξετελέσθη· ὡς αὐτόφωρον ἐπίσης χαρακτηρίζεται ὅταν εἷς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος ἔχωσιν εὑρεθῇ διάφορα ἐργαλεῖα, ὅπλα καὶ ἄλλα ἀσφαλῆ πειστήρια, ὡς καὶ ὅταν ὁ ἔνοχος ἔχῃ καταδιωχθῇ διὰ δημοσίας κραυγῆς. Διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἐνόχου δὲν ἀπαιτεῖται δικαστικὸν ἔνταλμα.

αὐτοχειρία. Βλ. αὐτοκτονία.

αὐτόχθων. Κάτοικος χώρας τοῦ ὁποίου οἱ πρόγονοι ἦσαν ἀνέκαθεν κάτοικοι τῆς αὐτῆς χώρας.

αὐτοψία. *(Νομ.)* Ἡ διὰ τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως τοῦ δικαστοῦ ἢ τῶν ἀνακριτικῶν ὑπαλλήλων ἐξακρίβωσις τῆς ἀληθείας διὰ τῆς ἐρεύνης ἐφ' ὡρισμένων σημαντικῶν διὰ τὴν ὑπόθεσιν γεγονότων.

Ἀΰϋ (Ααΐϊγ). Βλ. Ἀϋΐ.

αὐχενικοὶ σπόνδυλοι. Ἑπτὰ σπόνδυλοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἀνωτάτην ἢ αὐχενικὴν μοῖραν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἀπὸ τοῦ ἰνίου τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ πρώτου θωρακικοῦ σπονδύλου.

αὐχήν (ὁ). *(Ἀνατομ.)* Τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ τραχήλου, κν. *σβέρκος*. Ἐπίσης τὸ στενώτερον ἢ λεπτότερον μέρος ὀργάνου τινός (ὀστῶν, μήτρας, οὐροδόχου κύστεως κλ.) ‖ *(Τοπογρ.)* Ἐδαφικὸν τμῆμα (κ) καθ' ὃ συνενοῦνται δύο *ῥάχεις* (Α, Β) καὶ διαχωρίζονται δύο *αὐλῶνες* κν. *διάσελο*. *(Βλ. σχ.)*.

Ἀφκία. Παλαιὰ θεότης, ἥτις κατὰ τοὺς μύθους φεύγουσα τὴν ἐρωτικὴν δίωξιν τοῦ Μίνωος μετέβη ἐκ Κρήτης εἰς Αἴγιναν. Σῴζονται ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τὰ ἐρείπια ὡραίου ναοῦ τῆς Ἀ. (Ἔργου Γ΄ π.Χ. αἰῶνος).

ἀφαίμαξις. *(Ἰατρ.)* Ἡ διὰ θεραπευτικοὺς σκοποὺς ἀφαίρεσις αἵματος, διὰ φλεβοτομίας, αἱματηρῶν σικυῶν κλ.

ἀφαίρεσις. *(Μαθημ.)* Ἡ ἀριθμητικὴ πρᾶξις δι' ἧς δοθέντων δύο ἀριθμῶν εὑρίσκεται ἡ διαφορὰ

αὐτῶν, ἤτοι ὁ ἀριθμὸς *(ὑπόλοιπον)* ὅστις προστιθέμενος εἰς τὸν δεύτερον (ἀφαιρετέον) δίδει τὸν πρῶτον (μειωτέον). Εἰς τοὺς θετικοὺς ἀριθμοὺς ἡ ἀ. εἶνε δυνατὴ μόνον ὅταν ὁ μειωτέος εἶνε μεγαλύτερος τοῦ ἀφαιρετέου. Εἶνε δυνατὴ πάντοτε ἐν τῷ συστήματι τῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν ἀριθμῶν. ‖ *(Φιλοσ.)* Ἡ ψυχικὴ λειτουργία καθ' ἣν ἡ διάνοια παραλείπει ἢ ἀπομακρύνει γνωρίσματά τινα ἐκ τινος συνθέτου παραστάσεως ἢ πληθύος παραστάσεων ἃς ἐξετάζει. ‖ *(Γραμμ.)* Ἡ ἀποσιώπησις τοῦ ἀρχικοῦ βραχέος φωνήεντος λέξεως *(ἐκκορακίζω-σκορακίζω)*.

ἀφαιρετέος. *(Μαθημ.)* Ὁ β΄ ὅρος τῆς ἀφαιρέσεως.

ἀφαιρετική. Πτῶσις τῆς λατινικῆς (ablativus) καὶ ἄλλων γλωσσῶν. Σημαίνει κυρίως τὴν ἀπό τινος ἀπομάκρυνσιν ἢ προέλευσιν (τὸ πόθεν), κατ' ἐπέκτασιν δὲ ἔχει λάβει εὐρυτέραν τοπικήν, χρονικὴν καὶ ὀργανικὴν σημασίαν.

ἀφακία. Ἡ ἔλλειψις τοῦ φακοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

ἀφᾶλισις ἢ **ἀφαλισμός.** Ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἅλατος ἀπὸ γαιῶν ἁλιγειτόνων καὶ ἡ μετατροπὴ αὐτῶν εἰς καλλιεργησίμους.

ἀφαλός. Ὀμφαλός (βλ.λ.).

Ἀφάλωνας. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυτιλήνης (Λέσβου). Κάτ. 852.

Ἀφαμιῶται ἢ **Κλαρῶται.** Τάξις δούλων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κρήτῃ, οἱ ὁποῖοι ἐκαλλιέργουν τὰ κτήματα τῶν Δωριέων κυρίων.

ἀφάνα. Κν. τὸ φυτὸν (φρύγανον) ἐχινόπους ὁ ἀκανθόκλαδος.

ἀφάνεια. Ἡ ἀπουσία προσώπου τινὸς ἄνευ εἰδήσεων περὶ τῆς ζωῆς του, ὑπὸ συνθήκας καθιστώσας σφόδρα πιθανὸν τὸν θάνατόν του. ‖ *(Νομ.)* Κατὰ τὸν νόμον, δύναται πᾶς ἐξαρτῶν δικαιώματα ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἐξαφανισθέντος ἢ καὶ αὐτεπαγγέλτως ὁ εἰσαγγελεὺς τοῦ πρωτοδικείου νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ δικαστηρίου τὴν κήρυξιν τῆς ἀφανείας. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς κηρύξεως ταύτης ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τοῦ θανάτου (σύνταξις, ἀπόκτησις κληρονομίας κλ.). Ὡς πρὸς τὸν γάμον ἡ ἀ. δὲν ἐπιφέρει τὴν λύσιν, ἀλλ' ἀποτελεῖ μόνον λόγον διαζυγίου.

ἀφασία. *(Ἰατρ.)* Ἀπώλεια ἢ διαστροφὴ τῆς ἱκανότητος τοῦ ὁμιλεῖν, σύμπτωμα ἀποπληξίας.

Ἀφγάνες. Γενικῶς, οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀφγανιστάν, εἰδικῶς δὲ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐπικρατεστέραν φυλὴν τοῦ Ἀφγανιστάν, ἥτις οἰκεῖ κυρίως τὴν μεταξὺ Χεράτ καὶ τῶν ὀρέων Σουλεϊμὰν χώραν.

Ἀφγανιστάν. Βασίλειον τῆς Ἀσίας, ὁριζόμενον ἀπὸ Β ὑπὸ τῆς Βουχάρας καὶ τοῦ ρωσικοῦ Τουρκεστάν, ἀπὸ Δ ὑπὸ τῆς Περσίας, ἀπὸ Ν ὑπὸ τοῦ Βελουχιστὰν καὶ ἀπὸ Α ὑπὸ τῶν Ἰνδιῶν. Ἔκτασις 731.999 τ.χλμ. Ὁ πληθυσμὸς ὑπολογίζεται μεταξὺ 8 καὶ 14 ἑκατομμ. κατοίκων, πάντων Μουσουλμάνων σουννιτῶν, ἀνηκόντων εἰς διαφόρους φυλάς, ὧν ἐπικρατεστέρα οἱ κυρίως Ἀφγάνες ἢ Πασσού, λαὸς ἰνδογερμανικός, ὁμιλῶν γλῶσσαν ἰρανικήν. Ἡ χώρα εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινή, ἔχει ὅμως πολλὰς κοιλάδας, ἀρδευομένας καλῶς ὑπὸ ποταμῶν, ὧν κυριώτατοι ὁ Ἀμοὺ-Δάρια, ὁ Ὄξος τῶν ἀρχαίων. Κύρια προϊόντα εἶνε σιτηρά, ὄρυζα, βάμβαξ, ὀρυκτὰ δ' ἔχει ἡ χώρα μόλυβδον, χρυσὸν καὶ ρουβίνια. Πρωτ. εἶνε ἡ *Καβούλ*.

Ἱστορία. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ χώρα ἀπετέλει τμῆμα τοῦ Περσικοῦ κράτους, κατεκτήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ἀπετέλεσε κατὰ μέρος αὐτῆς τμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους τῆς Βακτριανῆς. Διηρέθη εἶτα εἰς πολλὰ κράτη, τὰ ὁποῖα βραδύτερον ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Ἄραβας, παρ' ὧν οἱ κάτοικοι ἐδέχθησαν τὸν Μουσουλμανισμόν, εἶτα δὲ εἰς τοὺς Μογγόλους καὶ τοὺς Πέρσας, μέχρις οὗ, κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἱδρύθη ἀφγανικὸν κράτος. Τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιρροὴν διεξεδίκουν Ἄγγλοι καὶ Ρῶσοι, ἐπανειλημμένως δὲ οἱ πρῶτοι ἐπεχείρησαν, ἀλλὰ ματαίως, νὰ καταλάβωσι τὴν χώραν. Ἀπόπειρα εἰσαγωγῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀμανουλλάχ, ἀλλὰ συνήντησεν ἀντίδρασιν τοῦ λαοῦ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐξεθρονίσθη. Ἡ προσπάθεια ἐξευρωπαϊσμοῦ τῆς χώρας δὲν ἀνεκόπη, συνεχίζεται ὅμως μὲ βραδύτερον ρυθμόν.

ἀφέλειαι. Εἶδος κομμώσεως, κυρίως γυναικείας, καθ' ἣν αἱ τρίχες τοῦ μετώπου, βραχέως κεκομμέναι, πίπτουσιν ἐπ' αὐτοῦ τοξοειδῶς.

ἀφενίλη. Ἕνωσις χλωριούχου ἀσβεστίου καὶ οὐρίας. Φέρεται εἰς διάλυσιν 10 % ἐντὸς φυσίγγων δι' ἐνέσεις ἐνδοφλεβικάς, ὅπου ἐνδείκνυται τὸ χλωριοῦχον ἀσβέστιον.

Ἀφεντούλης. 1) *Θεόδωρος.* Ἰατρὸς καὶ συγγραφεὺς ἐκ Ζαγορᾶς (1824-1893). Καθηγητὴς τῆς Φαρμακολογίας τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1856. Ἔργα του: «Στοιχεῖα παθολογικῆς ἀνατομίας», «Φαρμακολογία», «Στοιχεῖα ἐπιστημονικῆς φυτολογίας», «Φιλολογικὰ πάρεργα» κ.ἄ.

ἀφετεροίωσις. *(Φυσιολ.)* Ἐξεργασία τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης (ἀνάλυσις), καθ' ἣν αἱ εἰς οὐσίας τῶν κυττάρων μετουσιωθεῖσαι θρεπτικαὶ ὕλαι ἀποδίδουσι νέας ὀργανικὰς συνθέσεις, αἵτινες ἀπὸ πολυπλοκωτέρων βαθμηδὸν χωροῦσι πρὸς ἁπλουστέρας, ἕως οὗ, ὡς περιττὰ πλέον καὶ δὴ ἐπιζήμια προϊόντα τῆς θρέψεως, ἐξοχετευθῶσι διὰ τῶν ἀπεκκριτηρίων ὀργάνων. Ἀντίθ. *ἀφομοίωσις*. ‖ *(Χημ.)* Τὸ φαινόμενον καθ' ὃ τὰ μόρια σώματός τινος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν διαφόρων αἰτίων (θερμότητος, πιέσεως, φωτὸς κλ.) ὑφίστανται διάσπασιν, ἥτις ὅμως δὲν εἶνε πλήρης, ἀλλὰ περιορίζεται ὑπὸ τοῦ ἀνασχηματισμοῦ τῶν ἀρχικῶν μορίων, ἐπιτελουμένου ὑπὸ τὰς αὐτὰς ὑφ' ἃς ἐγένετο καὶ ἡ διάσπασις συνθήκας.

ἀφέψημα. *(Φαρμακ.)* Τὸ ὑγρὸν ὅπερ ἀπομένει ὅταν βρασθῇ ἐν ὕδατι φυτικὴ τις φαρμακευτικὴ οὐσία (φλοιοί, ρίζαι, ξύλα, σπέρματα, ἄνθη, φύλλα).

ἀφή. *(Φυσιολ.)* Μία τῶν πέντε αἰσθήσεων, ἧς τὸ αἰσθητήριον εἶνε τὸ δέρμα. Ἀπεδείχθη ὅτι ἡ διὰ τούτου λαμβανομένη αἴσθησις ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων ἁπλῶν αἰσθήσεων, αἵτινες εἶνε ἡ τῆς θερμότητος, ἡ τοῦ ψύχους, ἡ τῆς πιέσεως (κυρίως ἁφῆς) καὶ ἡ τοῦ πόνου.

ἀφήλιον. Τὸ σημεῖον τῆς περὶ τὸν Ἥλιον τροχιᾶς πλανήτου τινὸς ἢ κομήτου, ἐκ τοῦ ὁποίου οὗτος ἔχει τὴν μεγίστην ἀπὸ τοῦ Ἡλίου ἀπόστασιν.

ἀφῃρημένα οὐσιαστικά. *(Γραμμ.)* Τὰ δηλοῦντα ἰδιότητά τινα θεωρουμένην ἀνεξαρτήτως τοῦ προσώπου ἢ τοῦ πράγματος τὸ ὁποῖον τὴν ἔχει (δικαιοσύνη, λευκότης), ἔτι δὲ τὰ δηλοῦντα διάθεσιν (ἐνέργεια, πάθος).

ἀφῃρημένος ἀριθμός. Ὁ παριστάνων ποσόν τι τοῦ ὁποίου τὸ εἶδος δὲν εἶνε ὡρισμένον (π.χ. ὁ ἀριθμὸς 4 εἶνε ἀφῃρημένος, ἐνῷ ὁ ἀριθμὸς 4 δραχμαὶ εἶνε συγκεκριμένος).

ἄφθαι. Μικραὶ ἐξελκώσεις τῶν κυστιδίων τοῦ βλεννογόνου ἐν τῷ στόματι, ὑποστρόγγυλοι λευκόφαιοι ἢ λευκοκίτριναι κηλίδες, συνήθως περιβαλλόμεναι ὑπὸ στενῆς ἐρυθρᾶς ἅλω, κν. *ἄφτρες*. Συνυπάρχουσι σχεδὸν πάντοτε μετὰ ἑλαφρᾶς ἢ βαρυτέρας στοματίτιδος.

ἀφιδίδαι. Ὁμοιογένεια μικρῶν ἐντόμων ἡμιπτέρων ὁμοπτέρων, κατ' ἐξοχὴν φυτοφάγων. Ζῶσι καθ' ὁμάδας ἐπὶ φυτῶν, ὧν μυζῶσι τοὺς χυμούς βυθίζοντα τὸ ρύγχος ἐντὸς τῶν ἱστῶν. Τὰ ἀποχωρήματα αὐτῶν, καλύπτοντα τὰ διάφορα μέρη τοῦ φυτοῦ, προκαλοῦσι τὴν νόσον «καπνιάν». Ἐνταῦθα ἀνήκει τὸ γένος *ἀφίς* (κν. *φυτόψειρα* ἢ *μελίγκρα*), μήκους 0,5-5 χλστμ., τὸ ὁποῖον προξενεῖ μεγάλας ζημίας εἰς τὰς καλλιεργείας.

Ἄφιδνα καὶ **Ἄφιδναι** ἢ **Ἀφίδναι.** Μία τῶν παλαιοτάτων πόλεων τῆς Ἀττικῆς καὶ ὕστερον δῆμος. Ἔκειτο μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ χ. Καπανδριτίου καὶ τῆς Ν τούτου κειμένης θέσεως Κοτρώνι.

Ἀφίδναι ἢ **Κιοῦρκα.** Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς. Κάτ. 1219. Θερινὴ διαμονή. Ἀρχαιότητες. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

ἀφιέρωμα. Ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον προσφέρεται ἢ ἔχει προσενεχθῆ εἰς θεότητά τινα ἢ ἁγιότητα πρὸς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης ἢ πρὸς ὑποστήριξιν παρακλήσεως, ἀνάθημα.

Ἀφιὸν-Καρὰ-Χι(σ)σάρ. Π. τῆς Μ. Ἀσίας εἰς τοὺς πρόποδας μεμονωμένου βραχώδους βουνοῦ, 300 χλμ. πρὸς Α τῆς Σμύρνης, σιδηροδρομικὸς κόμβος. Εἶνε ὁ **Ἀκροΐνὸς** τῶν Βυζαντινῶν. Κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐξεκενώθη δὲ ὁριστικῶς τὴν 14 Αὐγούστου 1922. Κάτ. 24.000. Ἐμπόριον ταπήτων, ὀπίου, ἐρίου.

ἀφίς. Γένος ἐντόμων ἐκ τῶν ἀφιδιδῶν (βλ.λ.).

ἀφλέγμαντος ἀγωγή. *(Ἰατρ.)* Θεραπευτικὸν σύστημα ἀντιτασσόμενον κατὰ πάσης φλεγμονῆς.

ἀφλογιστία. Ἡ μὴ ἀνάφλεξις τοῦ ἐμπυρεύματος ἢ τοῦ γεμίσματος ἐν πυροβόλῳ ἑτοίμῳ πρὸς πυροβόλησιν ἢ ἐν ὑπονόμῳ, παρὰ τὸν γενόμενον πρὸς μετάδοσιν τοῦ πυρὸς ἀναγκαῖον χειρισμόν.

ἀφομοίωσις. *(Ἰατρ.)* Ἡ τελικὴ φάσις τῆς θρέψεως, καθ' ἣν τὰ στοιχεῖα τῶν τροφῶν κατόπιν εἰδικῆς διεργασίας γίνονται συστατικὰ τῶν κυττάρων.

ἀφομοίωσις φθόγγων. Τὸ γλωσσικὸν φαινόμενον καθ' ὃ λόγῳ τῆς δυσκόλου προφορᾶς δύο καθ' ὁλοκληρίαν διαφόρων φθόγγων, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ἢ παρ' ἀλλήλους ἢ εἰς δύο συνακολούθους συλλαβάς, ὁ λαλῶν ἀσυνειδήτως ἀφομοιώνει τούτους, ὡς *συνλέγω-συλλέγω*.

ἀφοπλισμός. *(Διεθν. Δίκ.)* Ὁ περιορισμὸς τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν τῶν κρατῶν πρὸς ἐλάττωσιν τῶν δαπανῶν καὶ διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον: Διεθνεῖς συνδιασκέψεις ἐν Χάγῃ 1889 καὶ 1907, Συνδιάσκεψις περὶ ἀφοπλισμοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι 1921-1922, Συνδιάσκεψις Παρισίων 1928 (Σύμφωνον Κέλλογ), Συνδιάσκεψις πρὸς περιορισμὸν τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων ἐν Λονδίνῳ 1930.

ἀφορισμός. *(Ῥητορ.)* Σύντομος φράσις σημαντική, διὰ τῆς ὁποίας διδάσκεται ἀλήθειά τις ἢ δίδεται ὁδηγία τις. ‖ *(Ἐκκλ.)* Ποινὴ καθ' ἣν ὁ τιμωρούμενος στερεῖται πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων· δὲν δύναται νὰ μετέχῃ τῶν μυστηρίων οὐδὲ νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν οὐδὲ νὰ παρευρίσκεται εἰς ἱεροτελεστίας.

Ἀφουσία καὶ **Ἀφυσιά** (τὸ πάλαι **Ὀφιοῦσα**). Νῆσος ἐν τῇ Προποντίδι παρὰ τὴν Αὐλωνίαν.

Ἄφρα. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Κερκύρας. Κάτ. 944.

Ἀφράνιος (Λεύκιος Afranius). Ρωμαῖος κωμικὸς ποιητὴς τοῦ Β΄ π.Χ. αἰῶνος, μιμητὴς τοῦ Μενάνδρου. Σώζονται ἀποσπάσματα ἐκ τῶν 40 ἔργων του.

Ἀφρᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 218.

Ἀφράτι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 1018.

Ἄφρατον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 138.

Ἀφρήλ. Π. τῆς Ἰουδαίας. Βλ. **Ἐφρών.**

Ἀφρικάνδερς (οἱ· Afrikanders). Οἱ ἐν τῇ Ν. Ἀφρικῇ γεννηθέντες ἀπόγονοι λευκῶν ἀποίκων.

Ἀφρική. Ἠπειρος τοῦ Α. ἡμισφαιρίου τῆς Γῆς, μεταξὺ Μεσογείου θαλάσσης, Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἀπὸ Β πρὸς Ν μεταξὺ 37° 20′ Β. πλάτους καὶ 34° 51′ Ν. πλάτους καὶ ἀπὸ Δ πρὸς Α μεταξὺ 17° 25′ Δ. μήκους καὶ 51° 28′ Α. μήκους. Ἐφάπτεται τῆς Ἀσίας διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σινᾶ, ὅπου νῦν ἔχει ἀνοιχθῆ ἡ διῶρυξ Σουέζ. Τὸ ὄνομα Ἀφρικὴ ἐδίδετο ἀρχικῶς εἰς τὸ μέσον τμῆμα τοῦ Β. μέρους τῆς ἠπείρου, εἶτα δὲ τοῦτο ἐδόθη καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν ἤπειρον. Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἐγένοντο ἀπόπειραι περίπλου τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος μ.Χ. οἱ Πορτογάλοι ἔφθασαν εἰς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον τῆς ἠπείρου. Ὡς πρὸς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, αὕτη ἐπετεύχθη τμηματικῶς μόνον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος.

Τὸ ἐμβαδὸν τῆς ἠπείρου εἶνε 29.205.390 τ.χλμ., μετὰ δὲ τῶν παρακειμένων νήσων 29.825.254, καὶ ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 135 ἑκατομμ. κατοίκων. Τὰ περισσότερον κατῳκημένα μέρη αὐτῆς εἶνε τὰ παράλια καὶ τὰ τμήματα κεντρικὸν καὶ νότιον, ἐνῷ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βορείου τμήματος κατοικεῖται μόνον εἰς τὰς ὁάσεις τῆς ἐρήμου Σαχάρας, ἥτις καταλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτοῦ. Πολλοὶ καὶ μεγάλοι εἶνε οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀφρικῆς, ὧν κυριώτεροι ὁ Νεῖλος, ὁ Κόγκος, ὁ Ζαμβέζης, ὁ Σενεγάλης, ἐπίσης δὲ μεγάλαι εἶνε τινὲς τῶν λιμνῶν, ὡς ἡ Τανγανίκα, ἡ Βικτωρία καὶ ἄλλαι. Κύριαι ὀροσειραὶ εἶνε ὁ Ἄτλας εἰς τὰ ΒΔ, ἡ σχιζομένη εἰς πολλοὺς βραχίονας ὀροσειρὰ τῆς Ἀβησσυνίας, αἱ τῆς Βρεττανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ὅπου ὑψηλοτάτη κορυφὴ τὸ Κιλιμάντζαρον, καὶ αἱ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ὅπου ὑψηλοτέρα κορυφὴ τὸ Δράγεν. Ἄφθονα εἶνε τὰ ὀρυκτὰ ἐν Ἀφρικῇ, χρυσός, ἀδάμαντες καὶ γαιάνθρακες εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Ν. Ἀφρικῆς, χαλκὸς εἰς τὰ ΝΔ τῆς ἠπείρου, σμάραγδοι εἰς τὰ παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν ὄρη Ζουβάρα, μόλυβδος καὶ ψευδάργυρος ἐν Ἀλγερίᾳ, σίδηρος ἁπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἀφρικῆς.

Κύριαι φυλαὶ εἶνε οἱ Χαμῖται Αἰγύπτιοι, μεμιγμένοι μετ' Ἀράβων, οἱ Βέρβεροι (Κάβυλοι, Τουάρεγοι κλ.) τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, οἱ Νουβιανοί, οἱ Αἰθίοπες (Γάλλα, Δανακὶλ κλ.) καὶ εἰς τὰ νότια οἱ Κάφροι, Βουσμάνοι καὶ Ὁττεντότοι. Εἰς τὴν Μαδαγασκάρην, τὴν μόνην μεγάλην νῆσον τῆς Ἀφρικῆς, ἐπικρατοῦσιν οἱ Μαλγάσιοι.

Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ ἤπειρος κατέχεται ὑπὸ εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Μόναι κυρίαρχοι ἐπικράτειαι εἶνε ἡ αὐτοκρατορία τῆς Ἀβησσυνίας, ἡ δημοκρατία τῶν Μαύρων τῆς Λιβερίας καὶ τὸ βασίλειον τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ὅμως διατηρεῖται ἔτι ἡ ἀγγλικὴ κατοχή. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ὁμοσπονδία, μολονότι μέλος τῆς Βρεττανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὑπὸ τὸ ἀγγλικὸν στέμμα, εἶνε ἐν τῇ πραγματικότητι κυρίαρχος Δύναμις. Ἡ Δυτικὴ Ἀφρική, ἐκτὸς μικρῶν τμημάτων αὐτῆς εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ παράλια καὶ παρὰ τὸν κόλπον τῆς Γουϊνέας, ἀνήκει εἰς τὴν

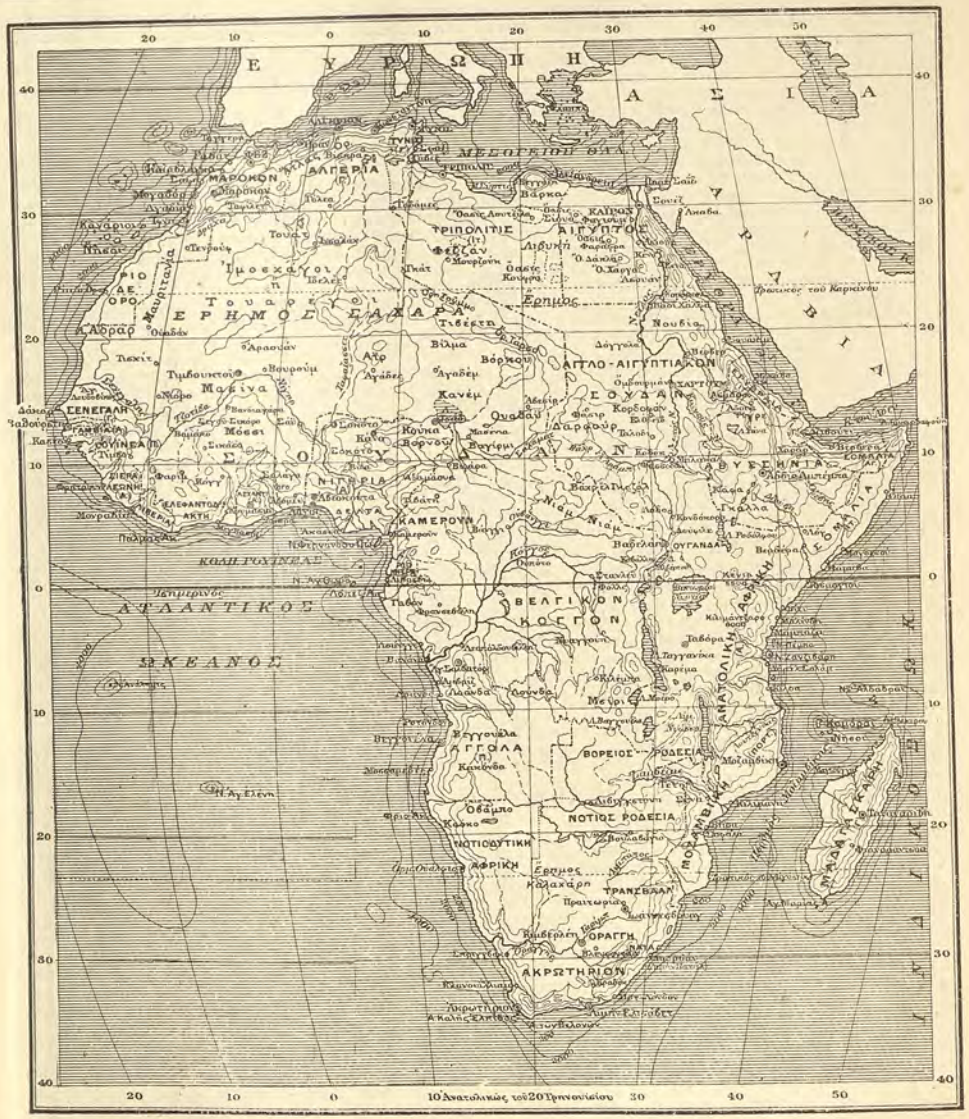

Γαλλίαν, ἡ Τριπολῖτις εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὸ Σουδὰν κατὰ τὸ μέσον καὶ τὸ δυτικὸν τμῆμα αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ κοινοῦ, τὸ νότιον μέρος τῆς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν παραλίας εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὸ παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Ἄδεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν, τὸ βόρειον μέρος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὸ ἀμέσως νοτιώτερον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὸ μέσον (Μοζαμβίκη) εἰς τὴν Πορτογαλίαν, ἡ νῆσος Μαδαγασκάρη εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁλόκληρος ἡ Ν. Ἀφρικὴ ἀποτελεῖ τὴν ἀναφερθεῖσαν ἤδη Ὁμοσπονδίαν, ἡ πρὸς τὰ ΒΔ αὐτῆς Ἀνγόλα ἀνήκει εἰς τὴν Πορτογαλίαν καὶ ἐκ τῆς παμμεγίστης λεκάνης τοῦ Κόγκου τὸ νοτιώτατον καὶ τὸ δυτικὸν τμῆμα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Βέλγιον, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἰς τὴν Γαλλίαν.

Ἀφρικὴ Δυτικὴ Γαλλική. Γαλλικὴ κτῆσις, ἣν ἀποτελοῦσιν αἱ ἀποικίαι Σενεγάλη, Γαλλικὸν Σουδάν, Ἀκτὴ Ἐλεφαντόδοντος, Γαλλικὴ Γουϊνέα, Ἄνω Βόλτα, Δαχομέη, Ἀποικία τοῦ Νίγηρος καὶ Μαυριτανία, ἐν ὅλῳ 3.519.200 τ.χλμ. καὶ κάτ. 13.491.997. Πρωτ. *Δακάρ*.

Ἀφρικὴ Ἰσημερινή. Γαλλικὴ κτῆσις, ἣν ἀποτελοῦσιν αἱ ἀποικίαι Γαβούν, Μέσου Κόγκου, Οὐβάγγι-Σαρί, Τσάδα καὶ μέρος τῆς ἄλλοτε γερμανικῆς ἀποικίας Καμερούν. Ἐν ὅλῳ 2.685.870 τ.χλμ. μετὰ 5.005.000 κατ. Πρωτ. *Βραζαβίλ*.

Ἀφρικὴ Νότιος. Ὁμοσπονδία τῶν βρεττανικῶν ἀποικιῶν τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, τοῦ Νατάλ, τοῦ Τρανσβάαλ καὶ τοῦ Ἐλευθέρου κράτους τῆς Ὀράγγης. Τὸ ἐπίσημον ὄνομα αὐτῆς εἶνε Ἕνωσις (Ὁμοσπονδία) τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς (Union of South Africa, ὁλλανδ. Unie van Suid Africa). Ἡ Ὁμοσπονδία συνεστήθη τῷ 1909, ὡρίσθη δὲ ὅτι ἀνώτατος ἄρχων εἶνε ὁ βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐκπροσωπούμενος ὑπὸ γενικοῦ διοικητοῦ, ἀσκοῦντος τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως, ἐνῷ ἡ νομοθετικὴ ἀνήκει εἰς τὰς δύο βουλάς. Μόνον οἱ λευκοὶ κάτοικοι ἔχουσι δικαίωμα ψήφου, ἐκτὸς μόνον τοῦ Ἀκρωτηρίου, ὅπου τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐδόθη καὶ εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς. Ἑκάστη τῶν ἀποικιῶν αὐτοδιοικεῖται. Γλῶσσαι ἐπίσημοι τῆς Ὁμοσπονδίας εἶνε ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Ἀφρικανοολλανδική, μῖγμα Ὁλλανδικῆς καὶ ἰθαγενῶν γλωσσῶν, μὲ ἐπίδρασίν τινα τῆς Ἀγγλικῆς. Εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν ὑπάγονται τὰ προτεκτοράτα Βασουτολάνδης, Βεχουαναλάνδης καὶ Σβαζιλάνδης, διοικεῖται δὲ ὑπ' αὐτῆς κατ' ἔντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ ἡ πρώην γερμανικὴ κτῆσις τῆς Νοτιοαανατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἡ ἔκτασις τῆς Ὁμοσπονδίας εἶνε 1.222.215 τ.χλμ., ὁ δὲ πληθυσμὸς 7.030.000 κάτ., ὧν 1.672.000 λευκοί καὶ 165.731 Ἀσιᾶται, τῶν δὲ ἐξαρτημάτων αὐτῆς ἡ μὲν ἔκτασις 759.638 τ.χλμ., ὁ δὲ πληθυσμὸς 764.264 κάτ., ὧν 5500 λευκοί.

ἀφροδίσια (νοσήματα). Παθήσεις μεταδιδόμεναι κυρίως διὰ τῆς ἐρωτικῆς προσεγγίσεως τῶν ἀτόμων (βλενόρροια, ἕλκος, σύφιλις, θηλώματα, ἕρπης, βαλανῖτις).

ἀφροδισία. Παθολογικὴ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν εἶνε ὑπερμέτρως ἀνεπτυγμένη ἡ γενετήσιος ὁρμή. (Ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰς ὑστερικὰς γυναῖκας).

ἀφροδισιακά. *(Ἰατρ.)* Οὐσίαι ὧν ἡ χρῆσις διεγείρει τὴν γενετήσιον ὁρμὴν (τὰ ἀρωματικά, ἡ καυθαρὶς κλ.).

ἀφροδισιολόγος. Εἰδικὸς ἰατρὸς τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων.

Ἀφροδίσιον. Ὀρεσειρὰ μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Καλαβρύτων καὶ Γορτυνος (μέγιστον ὕψος 1456 μ.).

Ἀφροδίτη. Μεγάλη θεὰ τοῦ Ὀλύμπου. Κατὰ τὸν μῦθον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων ἅτινα ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὸν διαμελισμὸν τοῦ Οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ Κρόνου. Λέγεται καὶ θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Διώνης, σύζυγος τοῦ Ἡφαίστου, ἐρωμένη τοῦ Ἄρεως, μήτηρ τοῦ Ἔρωτος. Εἶνε δύναμις τῆς φύσεως, ἥτις δρᾷ ἐν τῷ ἀέρι *(Οὐρανία)*, ἐν τῇ θαλάσσῃ *(Ἀναδυομένη)* καὶ ἐπὶ τῆς Γῆς, σημαντικὴ διὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὡς θεὰ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ ἔρωτος, διὸ καὶ προστάτις τοῦ νομίμου γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐρωτικῆς σχέσεως *(Πάνδημος)*. Κύρια κέντρα τῆς λατρείας ἦσαν αἱ πόλεις Πάφος, Κνίδος καὶ Κόρινθος, σύμβολα δὲ ἡ μύρτος, τὸ ῥόδον, τὸ μῆλον, ἡ περιστερὰ καὶ ἄλλα ζῷα. Ἡ παλαιοτέρα τέχνη παρίστανεν αὐτὴν ἐνδεδυμένην, ἡ νεωτέρα (ἀπὸ τοῦ Σκόπα καὶ τοῦ Πραξιτέλους) γυμνήν. Ἐκ τῶν σωζομένων παραστάσεων ἐξέχουσιν ἰδίως ἡ «τῆς Μήλου» καὶ ἡ «ἐν Κήποις» (ἀμφότεραι ἐν τῷ Λούβρῳ).

Ἀφροδίτη τῆς Μήλου (Λούβρον)

Ἀφροδίτη. *(Ἀστρον.)* Ὁ δεύτερος κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ Ἡλίου πλανήτης, μετὰ τὸν Ἑρμῆν καὶ πρὸ τῆς Γῆς· κατ' ἀρχὰς ἐκαλεῖτο *Ἕσπερος* ὡς ἀστὴρ τῆς ἑσπέρας καὶ *Ἑωσφόρος* ἢ *Φωσφόρος* ὡς ἀστὴρ τῆς πρωΐας, κν. δὲ λέγεται *Ἀποσπερίτης* καὶ *Αὐγερινός*. Ἀπέχει τοῦ Ἡλίου 108 ἑκατομμ. χλμ., ἤτοι τὰ 0,723 τῆς γηΐνης ἀποστάσεως, καὶ περιφέρεται περὶ τὸν Ἥλιον εἰς 224 ἡμέρας. Ὁ χρόνος τῆς περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς αὐτῆς εἶνε ἀβέβαιος, ἡ 24 ὡρῶν ὅπως καὶ τῆς Γῆς ἢ 224 ἡμερῶν ὅσος εἶνε ὁ χρόνος τῆς περὶ τὸν Ἥλιον περιφορᾶς αὐτῆς· ἡ δευτέρα γνώμη θεωρεῖται ὡς πιθανωτέρα (ἡ ἡμέρα της ἴση πρὸς τὸ ἔτος της). Τὸ μέγεθός της εἶνε κατά τι μικρότερον τοῦ γηΐνου. Ἡ ἐλαχίστη ἀπόστασίς της ἀπὸ τῆς Γῆς γίνεται 40 ἑκατομμ. χλμ. καὶ ἡ μεγίστη 257 ἑκατομμ. χλμ. Διὰ τὸν ἐκ τῆς Γῆς θεατὴν οὐδέποτε ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ Ἡλίου ἐπὶ τῆς οὐρανίου σφαίρας περισσότερον τῶν 49°, ἀνατέλλουσα πρὸ τοῦ Ἡλίου ἢ δύουσα μετ' αὐτὸν εἰς χρόνον μικρότερον τῶν 3 ὡρῶν καὶ 30′ λεπτῶν. Ὅταν ἔχῃ τὴν μεγίστην αὐτῆς λαμπρότητα παρατηρεῖται καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ. Ἐπιστεύετο ἄλλοτε ὅτι ἡ Ἀ. εἶνε κεκαλυμμένη ὑπὸ νεφῶν· ἀλλ' ἡ φασματικὴ ἐξέτασις αὐτῆς δεικνύει ἔλλειψιν ὑδρογόνου καὶ ὑδρατμῶν, καὶ ἐπομένως τὸ λευκὸν φῶς τῆς Σελήνης πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς παρουσίαν ἐλαφρῶν μετάλλων, ἀργιλίου καὶ μαγνησίου.

ἀφροδίτη. *(Ζωολ.)* Γένος σιφωνωτῶν ἐλασματοβραγχίων μαλακίων, κν. **ἀχηβάδα**. Εἴδη τινά, χρήσιμα ὡς τροφὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαντῶσιν εἰς

παραλίας τινὰς ἐν ἀφθονίᾳ, ἀποτελοῦντα ἐνίοτε οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ἀντικείμενον.

Ἀφροδίτης κόμη. Βλ. **ἀδίαντον**.

Ἀφροδίτης μαστοί. Εἶδος ροδακίνων.

Ἀφροδίτης ὄρος. Τὸ ἐφήβαιον τῆς γυναικός.

ἀφρόλιθος (ὁ). Ἀλαμπές, ἀργυρόχρουν, ἀδιαφανὲς ὀρυκτόν, ποικιλία τοῦ ἀραγονίτου. Χρησιμεύει πρὸς κάθαρσιν μαργαριτῶν, πολυτίμων λίθων κλ.

ἀφρὸς τῆς θαλάσσης. Βλ. **σήπιον**.

ἀφύη. Ἰχθύδιον μικρὸν καὶ ἄπαχον, ἀργυρίζον τὴν χροιάν, ὡς περιγράφεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, κατά τινας ἡ ἀντσούγα, κατ' ἄλλους ἡ σαρδέλλα.

ἀφυλαξία καὶ **ἀναφυλαξία.** *(Ἰατρ.)* Βιολογικὸν φαινόμενον ἀντίθετον τοῦ ἐθισμοῦ καὶ τῆς ἀνοσίας, καθ' ὃ αὐξάνεται ἡ εὐαισθησία τοῦ ὀργανισμοῦ πρὸς ὡρισμένην τινὰ οὐσίαν (ὁρόν, τροφὴν κλ.) ὅταν εἶχε γίνει χρῆσις ταύτης καὶ προηγουμένως.

ἄφυλος ἀναπαραγωγή. *(Φυσιολ.)* Ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν φυτῶν ἄνευ συνενώσεως κυττάρων ἢ ἀκριβέστερον πυρήνων. Ἐν τῇ ἁπλουστέρᾳ μορφῇ παρουσιάζεται ὡς χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ φυτοῦ μεμονωμένων κυττάρων ἢ ὁμάδος κυττάρων, ἅτινα ἀμέσως ἢ μετὰ περίοδον ἀδρανείας ἀναπαράγουσι τὸ εἶδος.

ἄφυσα φάρμακα. Τὰ ὠφελοῦντα κατὰ τῶν ἐντερικῶν ἀερίων.

Ἀφυσσός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 506.

ἄφωνα ἢ **ἄφωνοι φθόγγοι.** Ἐκ τῶν συμφώνων τὰ προφερόμενα ἀκαριαίως, κλειομένου τελείως τοῦ στόματος. Τοιαῦτα εἰς τὴν ΝΕΓ εἶνε τὰ σύμφωνα κ, π, τ, εἰς δὲ τὴν ΑΕΓ καὶ τὰ β, γ, δ καὶ χ, φ, θ.

ἀφωνία. *(Ἰατρ.)* Ἀπόσβεσις τῆς φωνῆς ἕνεκα τοπικῆς παθήσεως εἴτε κατόπιν ἐντόνου συγκινήσεως.

Ἀχαΐα. Χώρα ἐπὶ τῆς Β. παραλίας τῆς Πελοποννήσου. Τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα αὐτῆς ἦτο *Αἰγιάλεια*. Κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν κατ' ἀρχὰς Ἴωνες, ἀπὸ δὲ τοῦ 1100 π.Χ. περίπου Ἀχαιοί, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτὴν συνεπείᾳ τῆς καθόδου τῶν Δωριέων. Ἡ χώρα περιελάμβανε 12 πόλεις, αἱ ὁποῖαι μετὰ τῆς Σικυῶνος καὶ τῆς Κορίνθου συνεπήχθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Διαδόχων (280 π.Χ.) εἰς τὴν «Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν». Τῷ 145 π.Χ. ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους, οἱ ὁποῖοι ἔπειτα ἐπεξέτειναν τὸ ὄνομα Ἀ. ἐφ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος, γενομένης ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἡ χώρα ὑπέστη πολλὰς ἐπιθέσεις βαρβαρικῶν λαῶν, τῷ δὲ 1205 ὁ Γοδοφρεῖδος Βιλλεαρδουΐνος καὶ μετ' αὐτὸν εἶτα ὁ Γουλιέλμος Σαμπλίττης ἐκυρίευσαν τὴν Πελοπόννησον καὶ ἵδρυσαν τὸ φραγκικὸν πριγκιπᾶτον τῆς Ἀχαΐας ἢ Μωρέως, τὸ ὁποῖον διετηρήθη μέχρι τοῦ 1423. Μέγα μέρος ἀνέκτησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ πριγκιπάτου οἱ Παλαιολόγοι Θωμᾶς καὶ Δημήτριος, ἀλλὰ ἅπασα ἡ χώρα ἐκυριεύθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος ὑπὸ τῶν Τούρκων, παρέμεινε δὲ ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, μὲ μόνην μικρὰν διακοπὴν κατὰ τὰ ἔτη 1687-1715, ὅτε ἡ Πελοπόννησος κατέστη ὑπὸ τὸν Βενετῶν.

Ἀχαΐα Ἄνω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν Κάτ. 415.

Ἀχαΐα Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 2153. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Ἀχαΐας νομός. Ὁ βορειοδυτικώτερος τῶν νομῶν τῆς Πελοποννήσου. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἠλιδος, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας. Ἔχει ἐπιφάνειαν 3130 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν 190.422 κατ. Διαιρεῖται εἰς τὰς ἐπαρχίας Πατρῶν (118.209 κάτ.), Αἰγιαλείας (37.416 κάτ.) καὶ Καλαβρύτων (34.797 κάτ.). Πρωτ. αἱ *Πάτραι*. Ἔχει ἔδαφος ὀρεινόν, κύρια δὲ ὄρη αὐτοῦ εἶνε τὰ Ἀροάνια ἢ Χελμός, ὁ Ἐρύμανθος, ἡ Κερύνεια, τὸ Παναχαϊκὸν καὶ ἡ Σκόλλις. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Σελινοῦντα, τὸν Πίερον ἢ Ἀχελῷον, τὸν Βουραϊκὸν ἢ Ἐρασῖνον καὶ πολλοὺς χειμάρρους. Ἀκρωτήρια τοῦ νομοῦ εἶνε ὁ Ἄραξος ἢ Πάπας, τὸ Ῥίον καὶ τὸ Δρέπανον. Μεταξὺ τῶν δύο πρώτων σχηματίζεται ὁ Πατραϊκὸς κόλπος. Κύρια προϊόντα εἶνε: σταφίς, οἶνος, δημητριακὰ καὶ ὀπῶραι. Ἡ κτηνοτροφία εἶνε ἀνεπτυγμένη.

Ἀχαΐα Φθιῶτις. Ἡ περὶ τὴν Ὄθρυν χώρα, πρὸς Ν τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος. Ἐλέγετο ἀρχικῶς μόνον Ἀχαΐα καὶ ὑπῆρξε κοιτὶς τῆς φυλῆς τῶν Ἀχαιῶν

Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία. Ὁμοσπονδία τῶν πόλεων τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἀχαΐας, λαβοῦσα τὴν ὁριστικὴν μορφήν της κατὰ τὸν Γ′ π.Χ. αἰῶνα. Ἐκτὸς τῶν πόλεων τῆς κυρίως Ἀχαΐας μετέσχον αὐτῆς καὶ ἡ Σικυὼν καὶ ἡ Κόρινθος. Κέντρον ἦτο τὸ παρὰ τὸ Αἴγιον ἱερὸν τοῦ Ὁμαγυρίου Διός, ἡ δὲ διοίκησις εὑρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας δύο στραιηγῶν. Ἐκ τούτων γνωστότεροι ὁ Ἄρατος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἡ συμπολιτεία ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς Αἰτωλούς, καὶ ὁ Φιλοποίμην, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συμπεριελάμβανεν ὅλην σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον, Τῷ 145 π.Χ. οἱ Ρωμαῖοι ἔθεσαν τέλος εἰς τὴν συμπολιτείαν.

Ἀχαϊκόν (πρώην *Μπεδρόνι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 349.

Ἀχαιμένης. Βλ. *Ἀχαιμενίδαι*.

Ἀχαιμενίδαι. Ἡ πρώτη μεγάλη περσικὴ δυναστεία, ἡ ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τοῦ γενάρχου Ἀχαιμένους, ἀλλ' ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κύρου (552-529 π.Χ.). Ἔληξε τῷ 330, ὅτε ἐφονεύθη ὁ τελευταῖος Α. Δαρεῖος Γ′ ὁ Κοδομανός.

ἀχαίνιον (achaenium). Καρπὸς ξηρὸς μονόχωρος καὶ μονόσπερμος, ἀρραγής· ἐπικάρπιον κεχωρισμένον τοῦ ἐνδοκαρπίου (π.χ. καρπὸς τοῦ ῥήου).

Ἀχαιοί. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, οἱ κάτοικοι τῆς Β. παραλίας τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ Ν. τμήματος τῆς Θεσσαλίας. Παρ' Ὁμήρῳ ὅμως ὀνομάζονται διὰ τῆς λέξεως περιληπτικῶς οἱ κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατεύσαντες Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης παρ' αὐτῷ ὀνομάζονται Ἀργεῖοι καὶ Δαναοί. Φαίνεται ὅτι ὡρμήθησαν εἰς παλαιοτάτους χρόνους ἐκ τῆς Ν. Θεσσαλίας, ἐξηπλώθησαν εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς μετέπειτα κληθείσας χώρας, κατόπιν δὲ ἐξεβλήθησαν ἐκ τῶν πλείστων τῶν κτήσεών των ὑπὸ τῶν Δωριέων.

Ἀχαιός. Ὁ μυθικὸς γενάρχης τῶν Ἀχαιῶν, ἀδελφὸς τοῦ Ἴωνος.

Ἀχαρναί. Ἀρχαῖος δῆμος τῆς Ἀττικῆς, παρὰ τὴν θέσιν Αὐλιζᾶ μέχρι τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ἁγ. Ἡλία καὶ τῶν Ἁγ. Σαράντα, ἔνθα ἐρείπια ἱερῶν.

Ἀχαρναὶ ἢ **Μενίδι.** Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς, 10 χλμ. ΒΒΑ τῶν Ἀθηνῶν. Κάτ. 5983. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Ἀχασβερὸς ἢ **Ἀχασβῆρος.** Βλ. **Ἀσσουῆρος**.

ἀχάτης. Ὀρυκτόν, παραλλαγὴ τοῦ χαλαζίου, τῆς μορφῆς χαλκηδονίου, παραχθὲν διὰ τῆς στρωματοειδοῦς ἐπενδύσεως κοίλων κενῶν καὶ πληρώσεως αὐτῶν διὰ πολυχρώμων ἐπαλλήλων στρωμάτων χαλκηδονίου ἢ ἰάσπιδος, ἀμεθύστου,

καρνολίου καὶ ἄλλων εἰδῶν χαλαζίου. Λίθος διακοσμητικὸς ἡμιπολύτιμος, χρησιμεύων ἐπίσης διὰ τὴν σκληρότητά του καὶ εἰς ποικίλους πρακτικοὺς σκοπούς (ἰγδία κλ.).

Ἄχαψι. Ἕδρα κοιν. Ἐγκαρῶν τῆς ἐπαρχ. Νάξου. Κάτ. 295.

ἀχειροποίητος. Μὴ ποιηθεὶς ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρός. Λέγεται περὶ ἱερῶν εἰκόνων (ἰδία τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας), αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν εὐσεβῆ παράδοσιν ἐποιήθησαν ὑπὸ δυνάμεων ὑπερφυσικῶν.

Ἀχέλης (Ἀντώνιος). Κρὴς λόγιος τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος, γνωστὸς ἐκ τοῦ ποιήματός του «Μάλτας πολιορκία», γεγραμμένου εἰς κρητικὸν ἰδίωμα καὶ ὁμοιοκαταλήκτους δεκαπεντασυλλάβους στίχους.

Ἀχελῷος (νῦν **Ἀσπροπόταμος**). Ποτ. τῆς Ἑλλάδος. Πηγάζει ἐκ τῆς Πίνδου πλησίον τοῦ Μετσόβου εἰς ὕψος 2000 μ., διαρρέει τὸν νομὸν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 220 χλμ. εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος ἀπέναντι τῶν ν. Ἐχινάδων. ‖ Ἐν τῇ Μυθολογίᾳ ἐθεωρεῖτο υἱὸς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Γῆς. συνήθεις δ' εἶνε αἱ παραστάσεις πάλης μεταξὺ αὐτοῦ (κερασφόρου) καὶ τοῦ Ἡρακλέους.

Ἀγὼν Ἡρακλέους καὶ Ἀχελῴου
(ἐξ ἀγγειογραφίας)

Ἀχεντριά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 506.

Ἀχερουσία. Οὕτως ἐκαλοῦντο τὰ πάλαι διάφοροι θέσεις θεωρούμεναι ὡς εἴσοδοι εἰς τὸν κάτω κόσμον. Ἰδία δὲ ἡ ἐλώδης λίμνη τῆς ἐν Ἠπείρῳ Θεσπρωτίας, ἣν διαρρέει ὁ ποτ. Ἀχέρων.

Ἀχερουσιά (πρφην *Γιαννουζιά*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 215.

Ἀχέρων (κν. **Φαναριώτικος** καὶ **Μαυροπόταμος**). Ποτ. τῆς ἐν Ἠπείρῳ Θεσπρωτίας διαρρέων τὴν βραχώδη περιοχὴν τοῦ Σουλίου καὶ τὴν λίμνην *Ἀχερουσίαν*. Εἰς ταύτην χύνεται καὶ ὁ *Κωκυτός*, σχηματιζόμενος ἐκ τῶν ποταμίων τοῦ Μαργαριτίου καὶ τῆς Παραμυθίας, ὧν τὸ πρῶτον εἶνε πιθανῶς ὁ *Πυριφλεγέθων* τῶν ἀρχαίων. Ἐπιστεύετο ὅτι διὰ τοῦ Ἀ. διεπορθμεύοντο αἱ ψυχαὶ εἰς τὸν Ἅδην, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν Μυθολογίαν ἀνῆκον ὅλοι οἱ ρηθέντες ποταμοί.

ἀχηβάδα. Θαλάσσιον ὀστρακοφόρον μαλάκιον. Βλ. **ἀφροδίτη** (Ζωολ.).

Ἀχίλι. Βλ. **Ἀχίλλειος** (Ἅγιος).

Ἀχίλλειον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμυροῦ (Λαρίσης). Κάτ. 335.

Ἀχίλλειον. Ἀνάκτορον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ τῆς Αὐστρίας ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τὸ χ. Γαστούρι. Ἀνήκει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος.

Ἀχίλλειος (*Ἅγιος* πρφην *Ἀχίλι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 113.

ἀχίλλειος πτέρνα. Τὸ μᾶλλον ἀδύνατον μέρος σώματος, χαρακτῆρος, συγκροτήματος, καλούμενον οὕτως ἐκ τῆς πτέρνης τοῦ Ἀχιλλέως, ἥτις μόνη ἐξ ὅλου τοῦ σώματος τοῦ ἥρωος ἦτο τρωτή.

ἀχίλλειος τένων. *(Ἀνατομ.)* Ὁ ἰσχυρότατος τένων τοῦ σώματος, φερόμενος ὄπισθεν τῆς κνήμης πρὸς πτέρναν.

Ἀχιλλεύς. *(Μυθολ.)* Ὁ ἀνδρειότατος τῶν Ἑλλήνων ἡρώων τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου παρ' Ὁμήρῳ, υἱὸς τοῦ Πηλέως βασιλέως τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Φθίας, καὶ τῆς Νηρηΐδος Θέτιδος, τρωτὸς μόνον κατὰ τὴν πτέρναν. Ὀργισθεὶς ἐναντίον τοῦ Ἀγαμέμνονος παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον μακρὰν τοῦ περὶ τὸ Ἴλιον ἀγῶνος, ἐπανῆλθε δὲ εἰς αὐτὸν ἵνα ἐκδικηθῇ τὸν φόνον τοῦ φίλου του Πατρόκλου καὶ ἐφόνευσε τὸν Ἕκτορα, τοῦ ὁποίου τὸ πτῶμα, δέσας ὄπισθεν τοῦ ἁρματός του, ἔσυρε περὶ τὸν τάφον τοῦ Πατρόκλου. Ἀπέθανε πληγεὶς ὑπὸ βέλους εἰς τὴν πτέρναν. Ἐπὶ τῆς ν. Λευκῆς τοῦ Εὐξείνου πόντου, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως, εἶχε παλαιότατον ναόν.

Ἀχιλλεὺς Τάτιος. Ἐρωτικὸς μυθιστοριογράφος τοῦ Γ΄ μ.Χ. αἰῶνος ἐξ Ἀλεξανδρείας. Ἔγραψε «Τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα».

Ἀχιλλέως νῆσος. Νησὶς ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ ἡ ἀρχαία Λευκή, ἐν ᾗ ἱερὸν τοῦ Ἀχιλλέως (βλ.λ.).

Ἀχιλλῆς (ὁ). Βυζαντινὸν ἔπος ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων γραφέντων εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Ὑπάρχουσι δύο παραλλαγαὶ αὐτοῦ, αἵτινες ἀνέχουσιν εἰς τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα.

Ἀχιλλεύς
(ἄγαλμα ἐν τῷ Μουσείῳ Λούβρου)

Ἀχίλλιος (ἅγιος). Ἀρχιερεὺς τῆς Λαρίσης τοῦ Δ΄ αἰῶνος.

ἀχινάγκαθο ἢ **ἀχινόχορτο.** Τὸ φυτὸν ἐχίνωψ ὁ ἰξώδης.

ἀχινοπόδα, ἀχινόποδας ἢ **ἀχινοπόδι.** Τὸ φυτὸν ἐχινόπους ὁ ἀκανθόκλαδος.

Ἀχινός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 247.

Ἀχινοῦ λίμνη (τ') ἢ **Κερκινῖτις** ἢ **Κερκοῦπος.** Ἐπιμήκης ἑλώδης λίμνη ἐν τῷ νομῷ τῶν Σερρῶν· δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Στρυμόνος καὶ Ἀγγίτου καὶ ἐκρέει εἰς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον.

Ἀχλάδα. 1) (πρφην *Κρουσουράτη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 693.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαλεβυζίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 472. — 3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης). Κάτ. 187.

Ἀχλαδερή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 485.

ἀχλάδι. Ὁ καρπὸς τῆς ἀχλαδιᾶς.

Ἀχλάδι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 503.

Ἀχλαδιά. 1) (πρφην *Καρατζόλι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δομοκοῦ (Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος). Κάτ.275.—2) (πρφην *Κάργιανη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 82.

Ἀχλαδινή (πρφην *Δάρδιζα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 344.

Ἀχλαδόκαμπος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἄργους. Κάτ. 1693. Σιδηροδρ. σταθμὸς ΣΠΑΠ.

Ἀχλαδόκαστρον (πρφην *Ἀρτοτίβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ.242.

Ἀχλαδοχώρι. 1) (πρφην *Χαϊκάλι*) Ἕδρα κοιν.

ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 648.—2) (πρφην *Κρούσοβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σιντικῆς (Σερρῶν). Κάτ. 1459.

ἀχλύς. *(Μετεωρ.)* Μετεωρολογικὸν φαινόμενον, πέπλος λευκὸς ἢ ἐλαφρῶς φαιὸς παρατηρούμενος ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε ὡραῖος καὶ ἀποκρύπτων τὰ παρὰ τὸν ὁρίζοντα ἀντικείμενα. Εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας παρατηρεῖται κατὰ τὴν θερμὴν ἰδίᾳ ἐποχήν.

Ἀχμέτ. Τρεῖς σουλτάνοι τῆς Τουρκίας, ἐξ ὧν ὁ σημαντικώτερος *Ἀ. ὁ Γ΄*, γενν. 1673 καὶ βασιλεύσας 1703-1730. Διεξήγαγε πόλεμον κατὰ Πέτρου Μεγ. τῆς Ρωσσίας κατὰ τὰ ἔτη 1709-1711. Συνεπείᾳ τότε κλεισθείσης εἰρήνης ἀπῆλθεν ἐκ Τουρκίας ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Κάρολος ὁ ΙΒ΄, ὅστις εἶχε καταφύγει ἐκεῖ. Ἕτερον πόλεμον διεξήγαγεν ὁ Ἀ. κατὰ τῆς Αὐστρίας 1715-1718, ὅστις ἔληξε διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πασάροβιτς (βλ.λ.). Ὁ Ἀ. ἐξεθρονίσθη τῷ 1730 δι' ἀνταρσίας τῶν Γενιτσάρων καὶ ἀπεβίωσε μετὰ ἑξαετίαν ἐγκάθειρκτος.

Ἀχμέτ. Σάχης τῆς Περσίας. Ἐγενν. τῷ 1898, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1909, ἐστέφθη τῷ 1914 καὶ ἐξεθρονίσθη τῷ 1924.

Ἀχμεταβάδ. Π. τῶν Βρεττων. Ἰνδιῶν, πρωτ. ὁμωνύμου ἐπαρχ. τῆς διοικήσεως Βομβάης. Κάτ. 274.000.

Ἀχμὲτ Ἀβδουλλάχ. Ἀφγάν, σινικῆς καταγωγῆς, μυθιστοριογράφος (1881-). Ἔγραψεν εἰς διαφόρους γλώσσας.

Ἀχμέταγα. Χ. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Βλ. **Προκόπιον.**

Ἀχμὲτ Ζώγου. Βλ. Ζώγου.

ἄχνη ὑδραργύρου. Ὁ διχλωριοῦχος ὑδράργυρος ($HgCl_2$), κν. **σουμπλιμέ** (sublimé), λευκοὶ διαφανεῖς κρύσταλλοι, φάρμακον ἀντισηπτικόν. Οἱ πλεῖστοι μικροοργανισμοὶ καταστρέφονται διὰ διαλύσεων 1:1000 μέχρι 1:2000.

Ἄχο (Aho). Φιλλανδὸς συγγραφεύς. Βλ. **Βρόφελτ.**

ἀχολία. Ἐλλειψις ἢ ἐλάττωσις τῆς ἐκκρίσεως τῆς χολῆς.

Ἀχόμαυρος (πρφην *Πλατάνια* ἢ *Ἀχόμορβος*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 302.

Ἀχόμορβος. Χ. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Βλ. **Ἀχόμαυρος.**

ἀχονδροπλασία. *(Ἰατρ.)* Εἶδος νανισμοῦ μὲ βραχέα τὰ μέλη καὶ ὀγκώδη τὴν κεφαλήν.

ἀχόριον ἢ **ἀχώριον.** Μικροσκοπικὸς νηματομόρφος παράγων τὸν ἄχορα (κασίδα) τοῦ τριχωτοῦ τῆς κεφαλῆς.

Ἀχούρα-Μάσδα. Βλ. **Ὡρομάσδης.**

Ἀχούρια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 674.

Ἀχούρια Ἁγίου Νικολάου. Βλ. **Νικόλαος** (Ἅγιος).

Ἀχούρια Ἁγίων Πάντων. Βλ. **Πάντες** (Ἅγιοι).

Ἀχούρια Βαβουρίου. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 203.

ἀχράς. Ἐν τῇ ΑΕΓ, ἡ ἀγρία ἀπιδέα καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς. ‖ *(Βοτ.)* Γένος φυτῶν σαποτοειδῶν, περιλαμβάνον τὸ εἶδος *ἀχράδα τὴν σαπόταν*, δένδρον ἰθαγενὲς τῶν Ἀντιλλῶν καὶ τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς, καλλιεργούμενον διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρποὺς αὐτοῦ. Τὸ ρητινῶδες γάλα της χρησιμοποιεῖται ὡς μασητικὸν κόμμι (εἶδος μαστίχας) καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν κομψοτεχνημάτων.

Ἀχρίδος λίμνη (ἡ ἀρχ. **Λυχνῖτις**). Λίμνη παρὰ τὴν π. Ἀχρίδα, κατὰ τὴν ΝΔ. ἐσχατιὰν τῶν συνόρων Ἀλβανίας καὶ Νοτιοσλαυΐας, ΒΔ τῆς λίμνης Πρέσπας, πλουσία εἰς ἰχθῦς, ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, 2771 τ.χλμ., μέγιστον βάθος 286 μ., ὕψος ὑ.ἐ.θ. 690 μ.

Ἀχρὶς ἢ **Ὀχρίς,** κν. **Ὄχριδα.** Π. τῆς Σερβίας ἐν Μακεδονίᾳ, κατὰ τὴν Ἐγνατίαν ὁδόν, πλησίον τῆς ὁμωνύμου λίμνης. Κάτ. 12.000. Κατὰ τὸν Ι΄ μ.Χ. αἰῶνα πρωτ. τοῦ Βουλγάρου τσάρου Σαμουήλ.

ἀχρωματωψία ἢ **ἀχρωματωπία.** Ἀνωμαλία τῆς ὁράσεως, χαρακτηριζομένη ἐκ τῆς ἀδυναμίας πρὸς τὸ διακρίνειν τὰ χρώματα. Βλ. καὶ *δαλτωνισμός*.

ἀχρωμία. Γενικὴ ἢ κατὰ τόπους ἐξαφάνισις τῆς χρωστικῆς τοῦ δέρματος.

ἀχρωστικός. Συνδυασμὸς ὀπτικῶν ὀργάνων, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται διάθλασις τοῦ φωτὸς ἄνευ χρωματικῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ. Τὸ *ἀχρωστικὸν πρῖσμα* ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἢ περισσότερα πρίσματα ἔχοντα διάφορον δείκτην διαθλάσεως· ὁ *ἀχρωστικὸς φακὸς* ἀποτελεῖται ἀπὸ συγκλίνοντα καὶ ἀποκλίνοντα φακὸν διαφόρου ἑστιακῆς ἀποστάσεως καὶ ἐκ διαφόρων ὑλικῶν, ἐκ στεφανυάλου καὶ πυριτυάλου.

Ἄχυρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης-Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 293.

ἄχυρον. Τὸ μετὰ τὸν ἀλωνισμὸν καὶ τὴν ἀποχώρισιν τοῦ καρποῦ ὑπόλειμμα τῶν πλείστων δημητριακῶν καὶ τινων ὀσπρίων. Χρησιμεύει πρὸς διατροφὴν τῶν ζώων, ὡς στρωμνή, πρὸς προφύλαξιν τῶν φυτῶν ἀπὸ τὰς μετεωρολογικὰς ἐπιδράσεις, πρὸς ἐπένδυσιν φιαλῶν, εἰς τὴν χαρτοποιΐαν διὰ τὴν κατασκευὴν μάζης χαρτονίων κλ. Κν. **ἄχερο.**

Ἀχυροχώριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀρεστιάδος (Ἔβρου). Κάτ. 3047.

ἄχωρ -ορος καὶ **ἀχὼρ -ῶρος.** *(Ἰατρ.)* Δερματοπάθεια μεταδοτική, ἐμφανιζομένη ἰδίως ἐπὶ τοῦ τριχωτοῦ δέρματος τῆς κεφαλῆς, προσβάλλουσα τὸν ἄνθρωπον ἰδίᾳ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ καὶ ἔνια τῶν κατοικιδίων ζώων, κν. **κασίδα.**

ἀχώριστα μόρια. *(Γραμμ.)* Πανάρχαια λεξίδια, τὰ ὁποῖα, ὄντα κατ' ἀρχὰς αὐτοτελεῖς λέξεις, σώζονται σήμερον μόνον ὡς πρῶτα συνθετικά. Τοιαῦτα εἶνε: *εὐ-* (εὐτυχής), *δυσ-* (δύσμορφος), *ἀρι-* (ἀρίζηλος), *ἐρι-* (ἐρίγδουπος), *ζα-* (ζάπλουτος), *ἀ-* καὶ *ἀν-* τὸ στερητικὸν (ἄμορφος, ἄναρχος) κλ., εἰς δὲ τὴν ΝΕΓ καὶ ὅλαι αἱ προθέσεις αἱ μὴ διασωθεῖσαι ἐν συντάξει, ἀλλὰ παραμένουσαι ὡς πρῶτα συνθετικά.

Ἄψαλος (πρφην *Δραγουμάνιτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 1313.

Ἀψβούργοι. Μία τῶν ἀρχαιοτέρων δυναστειῶν τῆς Εὐρώπης, ἡγεμονεύσασα τῆς Αὐστρίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΓ΄ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Κ΄ αἰῶνος ὡς οἶκος Ἀψβούργων, ἀπὸ δὲ τῶν μέσων τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ὡς οἶκος Ἀψβούργων-Λωρραίνης. Τὸ ὄνομά του ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ πύργου Ἄψβουργ ἐν τῷ καντονίῳ Ἀργοβίας τῆς Ἑλβετίας. Διὰ Ροδόλφου τοῦ Α΄ ἀνῆλθε τὸ γένος τοῦτο εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Γερμανίας. Ὁ Φραγκίσκος ὁ Β΄ τῷ 1804 κατέθεσε τὸ ἄνευ σημασίας ρωμαϊκογερμανικὸν αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον «αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας». Μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Φραγκίσκου Ἰωσὴφ ἔδυσεν ἡ δυναστεία τῶν Ἀ. διὰ τῆς ἀνακωχῆς τοῦ Ὀκτωβρίου 1918.

ἀψιθιὰ καὶ **ἀψιφιά.** Βλ. **ἀψίνθιον.**

Ἀψιθιά. Νησὶς μετὰ φάρου καὶ παρ' αὐτὴν τέσσαρες ἄλλαι ἀνώνυμοι, ἐγγὺς τῆς ἀκτῆς τοῦ Γαλαξειδίου.

ἀψιθυμία. Σφοδρὰ τοῦ ψυχικοῦ βίου ταραχὴ καὶ συγκίνησις, ἥτις κρατεῖ ἐν τῇ συνειδήσει καὶ συγχέει αὐτὴν καὶ ἐκδηλοῦται διὰ παντοίων φυσικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ἐκφραστικῶν κινήσεων.

Ἄψίμαρος. Βυζαντινὸς ναύαρχος ἐπὶ αὐτοκράτορος Λεοντίου. Ἀνηγορεύθη 697 αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου, ὑπὸ τὸ ὄνομα Τιβέριος Γ΄. Ἐξεθρονίσθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη (705) ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Β΄.

ἀψινθέλαιον. Ἔλαιον περιεχόμενον ἐντὸς τῆς πόας τῆς ἀνθούσης ἀρτεμισίας τῆς ἀψινθίου. Χρησιμεύει ὡς φάρμακον καὶ πρὸς παρασκευὴν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν βερμοὺτ καὶ ἀψέντι.

ἀψίνθιον. Βλ. **ἀρτεμισία.**

ἀψινθισμός. *(Ἰατρ.)* Ἰδιάζουσα μορφὴ ἀλκοολισμοῦ ἐκ καταχρήσεως τοῦ ποτοῦ ἀψινθίου (ἀψέντι).

ἀψίς. *(Ἀρχιτ.)* Τοξοειδὲς συναρμολόγημα λίθων ἢ πλίνθων, οἵτινες ἀμοιβαίως αὐτερειδόμενοι καὶ ἰσορροποῦντες ὑπεράνω κενοῦ χώρου ὑποβαστάζουσι βάρος καὶ μεταδίδουσι τὰς πιέσεις εἰς τὰ ἑκατέρωθεν βάθρα· ἄλλως *τόξον, ψαλίς, καμάρα.* ‖ Εἰδικώτερον, μνημεῖα ἀπαρτιζόμενα ἐκ μιᾶς ἢ τριῶν τοξωτῶν διόδων, κάτωθεν τῶν ὁποίων διήρχοντο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων των οἱ ἐκ νικηφόρου στρατείας ἐπιστρέφοντες Ρωμαῖοι στρατηγοὶ ἢ αὐτοκράτορες τελοῦντες τὸν θρίαμβόν των, διὸ ἐκλήθησαν καὶ *θριαμβευτικαὶ ἀψῖδες.* Τοιαῦται διατηροῦνται πολλαὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις, ἃς εἶχέ ποτε κατακτήσει ἡ Ρώμη. ‖ *(Ἱππευτ.)* Ἀψὶς τῆς ἀστράβης, τὸ στραβόξυλον τῆς σέλλης. ‖ *(Ἀστρον.)* Ἑκάτερον τῶν ἄκρων τοῦ μεγίστου ἄξονος τῆς τροχιᾶς οὐρανίου σώματος.

Ἄψος ἢ **Σεμένης** ἢ **Λιούμα** ἢ **Βερατινός.** Ποτ. τῆς Ἀλβανίας, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν ΒΔ. ὀρέων τῆς Καστορίας παραρρέει τὸ Βεράτιον καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν Β τοῦ χ. Σεμάνι.

Ἄψως ἢ **Βογιοῦσα** ἢ **Βοϊοῦσα.** Ποτ. τῆς Β. Ἠπείρου. Πηγάζει παρὰ τὸ Μέτσοβον καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν Β τοῦ κόλπου τῆς Αὐλῶνος, μετὰ ροῦν 200 χλμ.

A

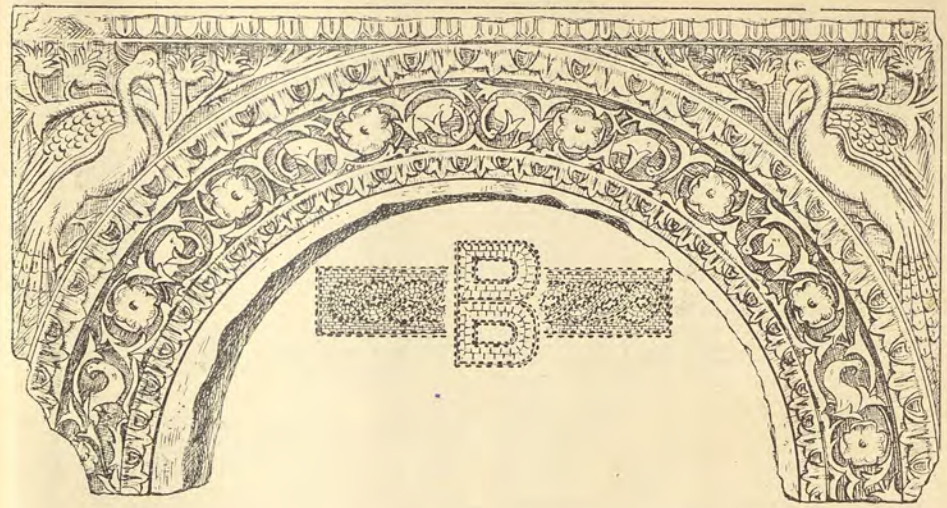

Β (βῆτα). Σύμφωνον. Τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (Β, β) προερχόμενον ἐκ τοῦ φοινικικοῦ βέτ. Ἡ παλαιοτέρα προφορά του ἦτο ὡς ἡ τοῦ b τῶν πλείστων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. ‖ *(Ἀριθμ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: δύο ἢ δεύτερος (β΄), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: δύο χιλιάδες (,β), μὲ μικρὰν γραμμὴν ἢ δύο στιγμὰς ἄνωθεν: εἴκοσι χιλιάδες (β̄, β̈). ‖ *(Γεωγρ.)* Β= Βορρᾶς, βόρειος ἢ βορείως. ‖ *(Χημ.)* Βόριον. ‖ ν (κατόπιν ἀριθμοῦ) Διεθνὲς σύμβολον τῆς μονάδος Βόλτ.

Βάάϋ (Waag). Ποτ. τῆς Σλοβακίας, παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως.

Βάαλ. Μέγιστος θεὸς τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Χαναναίων· προστάτης τῆς γονιμότητος καὶ τῆς γεωργίας. Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Π.Δ. βρίθουσιν ἀπειλῶν διὰ τὴν ροπὴν τῶν Ἑβραίων πρὸς τὴν λατρείαν αὐτοῦ.

Βάαλ

Βάαλ (Vaal). Ποτ. τῆς Ν. Ἀφρικῆς, παραπόταμος τοῦ Ὀράγγη.

Βάαλβεκ (παρ' ἀρχαίοις **Ἡλιούπολις**). Π. τῆς Συρίας, εἰς τοὺς Δ. πρόποδας τοῦ Ἀντιλιβάνου. Κάτ. 5500. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Βηρυτοῦ καὶ τοῦ Χαλεπίου. Περίφημα εἶνε τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Βάαλ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντωνίνων.

Βάαλς (Ἰω. Δίτριχ Van der Waals). Ὁλλανδὸς φυσικὸς (1837-1923), γνωστὸς διὰ τὰς ἐπὶ τῶν ὑγρῶν καὶ ἀερίων ἐργασίας του. Βραβεῖον Νοβὲλ 1910.

Βάβ (Μιρζᾶ-Ἀλῆ-Μωχάμετ). Πέρσης ἀρχηγὸς θρησκευτικῆς μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως (1812-1850· βλ. *Βαβισμός*). Ἐθανατώθη ὡς ἐπαναστάτης.

Βάβδος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. 1204.

Βαβέαν (Bawean ἢ Bawian). Νῆσος τῶν Ὁλλανδικῶν Ἀνατολ. Ἰνδιῶν. Παράγει ὄρυζαν, καπνὸν καὶ ἰνδικόν. Πρωτ. *Σαγγαπούρα.* Κάτ. 42.000 περίπου.

Βαβέλ. Σημιτικὸς τύπος τοῦ ἐξηλληνισμένου *Βαβυλών.*

Βαβὲλ πύργος. Πύργος τὸν ὁποῖον, κατὰ τὴν Γένεσιν, αἱ σημιτικαὶ φυλαὶ ἀπεφάσισαν νὰ ὑψώσωσι, διὰ νὰ φθάσωσι τὸν οὐρανόν. Ὁ Θεός, ἵνα τιμωρήσῃ τὴν ἔπαρσιν αὐτῶν, προεκάλεσε σύγχυσιν γλωσσῶν, ὥστε νὰ μὴν ἐννοῶσιν ἀλλήλους, καὶ διέσπειρεν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.

βαβέλα (ἡ). Εἶδος ἀκακίας τῶν Ἰνδιῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ζῇ ἔντομόν τι παράγον λάκαν.

Βὰβ-ἐλ-Μανδέβ (τ.ἔ. πύλη τῶν κλαυθμῶν). Πορθμὸς δι' οὗ συγκοινωνεῖ ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ.

Βαβελόν (Ἐρνέστος Babelon). Γάλλος νομισματολόγος (1854-1924).

Βαβέρ. Ἱδρυτὴς τῆς Μογγολικῆς δυναστείας τῶν Ἰνδιῶν, ἥτις διήρκεσε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος, καὶ τοῦ μεγάλου μουσουλμανικοῦ κράτους τῶν Τιμουριδῶν. Ἤκμασε κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα.

Βαβέφ (Φραγκίσκος Noèl Babeuf). Γάλλος ἐπαναστάτης, ὁ πρῶτος ἐπιχειρήσας νὰ ἐφαρμόσῃ ἐν Γαλλίᾳ (κατὰ τὴν Γαλλ. ἐπανάστασιν 1789) τὸν κομμουνισμόν (1764-1797).

Βαβισμός. Θρησκευτικὸν δόγμα κηρυχθὲν ἐν Περσίᾳ τῷ 1844-1845 ὑπὸ τοῦ Βάβ. Μῖγμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τοῦ Κορανίου καὶ τοῦ Σουφισμοῦ. Κηρύττει τὴν ἀνεξιθρησκίαν καὶ ἀπορρίπτει τὴν ἀπόλυτον τελειότητα πασῶν τῶν ὑπαρχουσῶν θρησκειῶν. Ἔχει πολλοὺς ὀπαδούς, κυρίως ἐν Ἀμερικῇ.

βαβουΐνος (cynocephalus). Εἶδος πιθήκου τοῦ γένους τῶν κυνοκεφάλων ἢ παβιάνων, ζῶν ἐν Ἀβησσυνίᾳ, Κορδοφὰν καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Ἀφρικῆς (μῆκος 1,50 μ., τῶν ὁποίων 0,50 οὐρά).

Βαβούριον. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 629.

Βαβουτζικάριος καὶ **Βαβουτζιᾶς** (ὁ). Δημώδης

δαίμων τῶν Βυζαντίνων, τὸν ὁποῖον ἄλλοι ταυτίζουσι πρὸς τὸν Ἐφιάλτην καὶ ἄλλοι πρὸς Καλλικάντζαρον.

Βαβρίας ἢ **Βάβριος.** Μυθογράφος τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος. Μετέτρεψε τοὺς Αἰσωπείους μύθους εἰς χωλιάμβους.

Βάβυλα. Ἔδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 456.

Βαβυλών. Π. τῆς Κάτω Μεσοποταμίας ἀρχαιοτάτη, τῆς ὁποίας τὰ ἐρείπια κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, πρὸς Ν τῆς σημερινῆς Βαγδάτης. Ἦτο ἡ πρωτ. τῆς Βαβυλωνίας καὶ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων. Ἀνεκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ναβοπαλασσὰρ καὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορος κατὰ τὸν Ζ΄ καὶ Ϛ΄ π.Χ. αἰῶνα, μετὰ τείχους ὄψ. 50 μ. καὶ 100 πυλῶν. Ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο Βορσίππα, ὑψοῦτο ὁ ναὸς τοῦ *Βάαλ*, ἐν τῷ ἀνατολικῷ ὑπῆρχον *οἱ κρεμαστοὶ κῆποι* τοῦ Ναβουχοδονόσορος (οὐχὶ τῆς Σεμιράμιδος). Οἱ Πέρσαι (ὑπὸ τὸν Κῦρον) ἐκυρίευσαν, ἀλλὰ δὲν κατέστρεψαν αὐτήν, τῷ 538 π.Χ. Τὴν παρακμὴν τῆς Β. προεκάλεσεν ἡ ἴδρυσις τῆς Σελευκείας, ἐπὶ Παυσανίου δὲ ἡ πόλις ἦτο ἤδη ἠρειπωμένη. Τὴν συστηματικὴν ἀνασκαφήν της ἐξετέλεσεν ἡ Γερμανικὴ Ἀνατολικὴ Ἑταιρεία 1899-1916.

Βαβυλωνία. Χαμηλὴ καὶ εὔφορος χώρα περὶ τὸν κάτω ροῦν τῶν ποτ. Εὐφράτου καὶ Τίγρητος, σήμερον καλουμένη *Ἰράκ Ἀραβῆ* γενικώτερον, ἄπασα ἡ Ν. Μεσοποταμία. Κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν οἱ Ἀκκάδιοι (Σουμέριοι), ὕστερον δὲ Σημῖται. Ὑπῆρξε κέντρον παναρχαίου πολιτισμοῦ καὶ πολιτειακῆς ἀναπτύξεως· τέχναι καὶ ἐμπόριον ἤκμασαν μεγάλως ἐν αὐτῇ, περίφημα δὲ εἶχον καταστῆ τὰ κολοσσιαῖα αὐτῆς ὑδραυλικὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα. Τὸν μέγαν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ της κατὰ τὴν Γ΄ π.Χ. χιλιετηρίδα ἀποδεικνύουσι πρὸ πάντων οἱ νόμοι τοῦ Χαμμουραβί (2200), ὁ ὁποῖος συνήνωσεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του τὸ ὑπὸ τοῦ Σαργὼν ἱδρυθὲν κράτος τοῦ Ἀκκὰδ μετὰ τῶν λοιπῶν κρατιδίων τῆς Β. Ἐπί τινα χρόνον ἡ χώρα ἀνῆκεν εἰς τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ναβοπαλασσάρ (626 π.Χ.). Ὁ υἱὸς τούτου Ναβουχοδονόσωρ ὁ Β΄ ἐκυρίευσε τὴν Συρίαν, κατέστρεψε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπήγαγε τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν Β. (Βαβυλωνιακὴ αἰχμαλωσία, 586). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τούτου, τὸ Βαβυλωνιακὸν κράτος παρήκμασε καὶ τῷ 538 κατελύθη ὑπὸ τοῦ Κύρου. Ἡ Β. παρέμεινεν ὑπὸ τοὺς Πέρσας μέχρι τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις κατέστησε τὴν Β. πρωτεύουσαν τοῦ ἀχανοῦς ἑλληνοπερσικοῦ κράτους του. Βραδύτερον ἡ χώρα περιῆλθεν εἰς τοὺς Σελευκίδας (312) καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Πάρθους (140)· παροδικῶς μόνον ἀνῆκεν εἰς τοὺς Ρωμαίους (ἐπὶ Τραϊανοῦ 114 μ.Χ., ἐπὶ Σεπτιμίου Σεβήρου, 199) καὶ τοὺς Βυζαντινούς (ἐπὶ Ἰουλιανοῦ 363). Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ νεοπερσικοῦ κράτους (636) κύριοι αὐτῆς ἐγένοντο οἱ Ἄραβες ἱδρύσαντες ἰδίον χαλιφᾶτον (οὗ πρωτ. ἐγένετο 763 ἡ Βαγδάτη), μετὰ τὴν παρακμὴν δὲ τούτων (1258) ἡ χώρα περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς Τούρκους ἡγεμόνας, εἰς τοὺς Μογγόλους καὶ ἀπὸ τοῦ 1638 εἰς τοὺς Τούρκους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους παρέμεινε μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Ἔκτοτε περιελήφθη εἰς τὸ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἱδρυθὲν βασίλειον τοῦ Ἰράκ.

βαβυρεῦσα ἡ ἐλαφόχοιρος. Εἶδος ἢ κατ' ἄλλους ἴδιον γένος χοίρων. Διακρίνεται ἐκ τῶν κυνοδόντων τῆς ἄνω σιαγόνος, οἱ ὁποῖοι ἐπιμηκυνόμενοι διατρυπῶσι τὸ ἄνω χεῖλος καὶ ἐξέρχονται ὀρθούμενοι ὑπὲρ τὴν σιαγόνα καὶ καμπτόμενοι πρὸς τὰ ὀπίσω. Μῆκος σώματος 1 μ., οὐρᾶς 15 ἑκστμ. καὶ ὕψος 70 ἑκστμ. Ζῇ εἰς τὰ βαλτώδη μέρη τῶν Μολούκκων νήσων ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει. Θηρεύεται διὰ τὴν εὔγευστον σάρκα του.

Βαΐ ἢ **Βάϊα.** Ἀριστερὸς παραπότ. τοῦ Δβίνα ἐν τοῖς ρωσικοῖς κυβερνείοις Βόλογδα καὶ Ἀρχαγγέλου, μήκους 500 χλμ., πλωτὸς κατὰ τὸν κάτω ροῦν.

Βαϊγαλπούρ. Π. τῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ διαμερίσματι Βιχὰρ καὶ Ὀρίσσα, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Γάγγου, ΒΔ τῆς Καλκούττας. Κάτ. 63.878.

βαγάση. Τὸ ὑπόλειμμα τοῦ σακχαροκαλάμου μετὰ τὴν ἄλεσιν αὐτοῦ καὶ ἀποστράγγισιν τοῦ χυμοῦ. Χρησιμεύει ὡς καύσιμος ὕλη καὶ ὡς πολτὸς διὰ κατασκευὴν χάρτου.

Βαγγαλόρ (Bangalore). Πόλις τῶν Ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν, πρωτ. τοῦ κράτους Μυσόρ, 950 μ.ὑ.ἐ.θ. Κάτ. 120.000.

Βάγγκοκ. Πρωτ. τοῦ Σιάμ. Βλ. Βάγκοκ.

Βαγγουεόλο ἢ **Βέμβα** (Bangweolo ἢ Bemba). Μεγάλη λίμνη τῆς Κεντρ/κῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῇ Β. Ἀγγλικῇ Ροδεσίᾳ, εἰς ὕψος 1120 μ.ὑ.ἐ.θ. Ἔχει ἐπιφ. 3070 τ.χλμ.

Βαγδάτη. Πρωτ. τοῦ ἀνεξαρτήτου κράτους τῆς Μεσοποταμίας (Ἰράκ) καὶ βιλαετίου, ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Τίγρητος. Κάτ. 200.000, ὧν πολλοὶ Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοί (Νεστοριανοί). Π. ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανική. Ἐκτίσθη 763 ὑπὸ τοῦ χαλίφου Ἀλ-Μανσούρ, καὶ ἐπὶ πέντε αἰῶνας ἦτο κέντρον τοῦ ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἐμπορίου. Κατεστράφη ὑπὸ τῶν Μογγόλων (1258) καὶ τοῦ Ταμερλάνου (1400). Τοῦρκοι καὶ Πέρσαι ὑπῆρξαν κύριοι αὐτῆς, τῷ δὲ 1633 περιῆλθεν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος. Κατελήφθη 1917 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.

Βαγδάτης σιδηρόδρομος. Οὕτω καλεῖται περιληπτικῶς ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ ἀρτηρία, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ συνδέσῃ τὸ Βερολῖνον μετὰ τοῦ Περσικοῦ κόλπου διὰ τῆς Βαγδάτης· εἰδικώτερον, μόνον τὸ τμῆμα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἰκονίου καὶ ἑξῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε συνέχεια τοῦ *Ἀνατολικοῦ σιδηροδρόμου*, τοῦ ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ Χαϊδὰρ-Πασᾶ (ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως) μέχρι τοῦ Ἰκονίου καὶ εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Ὁ κυρίως σιδηρόδρομος Βαγδάτης εἶνε ἐν μέρει τουρκικὸς καὶ ἐν μέρει γαλλικὸς καὶ ἀγγλικός. Περατούμενος θὰ ἔχῃ μῆκος 2500 περίπου χλμ. Ἀνεκτέλεστον εἶνε ἀκόμη τὸ τμῆμα ἀπὸ Νισιβίν (Νίσιβις) μέχρι Καλαάτ-Σεργάτ.

Βαγενήτι. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 162.

Βάγερ (Φρειδερῖκος Bajer). Δανὸς πολιτευτὴς (1837-1922). Ἱδρυτὴς τοῦ διεθνοῦς γραφείου τῆς εἰρήνης ἐν Βέρνῃ. Βραβεῖον Νοβὲλ 1908.

βάγια (ἡ· μεγεθυντικὸν τοῦ *βαϊούλα*.) Παραμάννα, τροφός.

βάγια καὶ **βαγιά.** 1) Κοινῶς τὰ δένδρα δάφνη ἡ εὐγενὴς καὶ φοίνιξ ὁ δακτυλοφόρος (ἄλλως χουρμαδιά).—2) Κλάδος φοίνικος, τὸ βάϊον (βλ. λ.).

Βάγια. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 2750. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΕΚ (Σφίγξ).

Βάγια (Baja). Π. τῆς Οὐγγαρίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Βάτς-Βόδρογ, ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Κάτ. 19.379.

Βαγιαζήτ. Ὄνομα δύο σουλτάνων τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. 1) *Ὁ Α΄*, ἐπικληθεὶς *Ἰλλιδρίμ* (1347-1403). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Μουράτ Α΄ τῷ 1389 καὶ κατέκτησε τὴν Βουλγαρίαν, Σερβίαν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ σχεδὸν ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐνίκησε τῷ 1396 τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Σιγισμοῦνδον καὶ τοὺς συμμάχους του ἐν Νικοπόλει καὶ εἰσήλασεν εἰς Στυ-

ρίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Βλαχίαν, ἠπείλησε δὲ καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥτις ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ φόρον. Τέλος ἔφθασε μέχρι τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλὰ στραφεὶς κατὰ τοῦ Ταμερλάνου ἐνικήθη παρὰ τὴν Ἄγκυραν τῷ 1402 καὶ ἡχμαλωτίσθη, ἀπέθανε δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐν Ἀκ-Σεχίρ.—2) *Ὁ Β΄*, υἱὸς τοῦ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, ὃν διεδέχθη τῷ 1481 (1446-1512). Εἰσήλασεν εἰς τὴν Μολδαυΐαν, τὴν Κροατίαν, τὴν Καρινθίαν καὶ τὴν Καρνιόλην. Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Μαμελούκων τῆς Ἀφρικῆς, κατὰ τῶν Βενετῶν, τῶν ὁποίων ἀφῄρεσε πολλὰς ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι κτήσεων (Λευκάς, Μεθώνη, Κορώνη, Ναύπακτος) καὶ κατὰ τῶν Πολωνῶν καὶ τῶν Περσῶν. Καθηρέθη 1512 καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε. Τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του Σελὶμ Α΄.

Βάγιας (Θανάσης). Ἕλλην ἐξ Ἠπείρου, φίλος καὶ ἔμπιστος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Ἀπεδόθησαν εἰς αὐτὸν ἐσφαλμένως προδοτικαὶ καὶ σκληραὶ ἐνέργειαι παρὰ τῷ Ἀλῆ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Βαγιόν (Bayonne). Ὠχυρωμένη π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Κάτω Πυρηναίων, πλησίον τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου. Κάτ. 31.500.

Βαγιωνιά. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 376.

Βάγκ (Ἔρμαννος Bang). Δανὸς μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς (1857-1912).

Βάγκοκ (Bangkok). Πρωτ. τοῦ Σιάμ καὶ κύριος αὐτοῦ λιμήν, ἐπὶ τοῦ ποτ. Μέναμ, οὗ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν του. Κάτ. 930.000 (132.000 Κινέζοι). Κέντρον τῶν πέραν τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν. Πανεπιστήμιον, πολυάριθμοι βουδδιστικοὶ ναοί.

Βάγκον. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 231.

Βάγνερ (Wagner). 1) *Ἀδόλφος*. Γερμανὸς οἰκονομολόγος, εἷς τῶν κυριωτέρων «ἀπὸ καθέδρας σοσιαλιστῶν» (1835-1917). Συγγραφεὺς πολλῶν οἰκονομολογικῶν ἔργων.—2) *Ριχάρδος*. Γερμανὸς συνθέτης ἐκ Λειψίας (1813-1883). Δημιουργὸς τοῦ μουσικοῦ δράματος, ἐν τῷ ὁποίῳ συνενοῦνται ποίησις, μουσικὴ καὶ σκηνικὴ τέχνη εἰς ἓν σύνολον. Ὑπῆρξε διευθυντὴς ὀρχήστρας εἰς διαφόρους πόλεις, Παρισίους καὶ Δρέσδην, ἠναγκάσθη δὲ 1849 ὡς ἐπαναστάτης νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἀπὸ τοῦ 1872 ἔμεινε κυρίως ἐν Βαϊρόϋτ, ἔνθα ἱδρυσεν ἴδιον θέατρον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων του, ἐν οἷς τὰ μουσικὰ δράματα «Ριέντσης», «Ὁλλανδὸς πλανήτης», «Ταννχάουζερ», «Λοεγκρίν», «Τριστᾶνος καὶ Ἰζόλδη», οἱ «Μαΐστερσίνγκερ τῆς Νυρεμβέργης», ἡ τριλογία τῶν «Νιβελουγκεν» καὶ «Πάρσιφαλ». Τὰς ἰδέας του καὶ κρίσεις του περὶ μουσικῶν ζητημάτων περιέλαβεν εἰς εἰδικὰ συγγράμματα.

Βαγρανίτσης. Παραπότ. τοῦ Ἀξιοῦ. Βλ. Μπρεγαλνίτσας.

Βαΐρατίδαι ἢ **Βαΐρατούνιοι.** Ἡ τρίτη δυναστεία τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, ἱδρυθεῖσα τῷ 885 μ.Χ. ὑπὸ Ἀσιὼτ Α΄ καὶ ἐκλιποῦσα τῷ 1079 ἐπὶ Κακίχ. Ἐπὶ τῶν Β. ἀνεζωογονήθη ὁ Χριστιανισμὸς ἐν Ἀρμενίᾳ.

Βαγύ (Φραγκίσκος Ἀνατόλιος Bailly). Γάλλος φιλόλογος καὶ ἑλληνιστής (1833-1911). Συνέταξε πλούσιον Ἑλληνογαλλικὸν λεξικόν.

Βαδαχόθ (Badajoz). Πόλις τῆς Ἱσπανίας, πρωτ. νομοῦ, παρὰ τὰ πορτογαλικὰ σύνορα, ἐπὶ τοῦ ποτ. Γουαδιάνα. Κάτ. 38.000.

Βάδεν (Baden). 1) Βλ. *Βάδη*.—2) Ὄνομα διαφόρων λουτροπόλεων: α) ἐν τῇ Κάτω Αὐστρίᾳ πρὸς Ν τῆς Βιέννης. Κάτ. 22.300· β) ἐν Ἑλβετίᾳ (καντονίῳ Ἀαργάου). Κάτ. 9300· γ) Βάδεν-Βάδεν, ἐν τῷ ὁμοσπόνδῳ κράτει τῆς Βάδης (νομῷ Καρλσρούης). Κάτ. 25.700.

Βάδη (Baden). Ὁμόσπονδος χώρα τῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας, πρότερον μέγα δουκᾶτον, κατὰ μῆκος τοῦ Ρήνου, ὁ ὁποῖος τὴν χωρίζει ἀπὸ τῆς Ἀλσατίας. Ἐμβ. 15.071 τ.χλμ., κάτ. 2.312.463. Μέγα μέρος καλύπτεται ὑπὸ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ. Ἔδαφος εὔφορον, ἀρδευόμενον ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ἐκβαλλόντων εἰς τὸν Ρῆνον. Συγκοινωνία πυκνοτάτη. Ἐκπαίδευσις εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη. Πανεπιστήμια ἐν Ἀϊδελβέργῃ καὶ Φρειβούργῳ, πολυτεχνεῖον ἐν Καρλσρούῃ. Θρησκεῖαι: Καθολικὴ (ἐπικρατοῦσα), Προτεσταντική, Ἰουδαϊκή. Βιομηχανία καπνοῦ, ὑφασμάτων, χρυσοῦ, μηχανῶν, ὡρολογίων. Ἀπὸ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος ἦτο μαργραβᾶτον, ἀπὸ τοῦ 1803 μέγα δουκᾶτον· κατὰ Νοέμβριον 1918 παρῃτήθη ὁ τελευταῖος μέγας δοὺξ Φρειδερῖκος ὁ Β΄.

βάδην (ἐπίρρ.). Μὲ βῆμα πορείας, μὲ τὰ πόδια· κν. *περπατιστά*· στρατ. παράγγελμα, ἀντίθ., *τροχάδην*. ‖ (*Ἱππολ.*) Τὸ βραδύτερον καὶ ἀναπαυτικώτερον βάδισμα τοῦ ἵππου, καθ' ὃ οἱ πόδες ἀνυψοῦνται καὶ πίπτουσι διαδοχικῶς κατὰ διαγώνιον δυάδα, ἄλλως *τετραποδισμός*. Ταχύτης περὶ τὰ 6 χλμ. καθ' ὥραν.

Βάζα (Vasa). Σουηδικὸς βασιλικὸς οἶκος. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον διὰ τοῦ Γουσταύου Βάζα, ἐσβέσθη δὲ κατὰ τὴν ἄρρενα γραμμὴν μὲ τὸν θάνατον τοῦ Γουσταύου Β΄ Ἀδόλφου τῷ 1632 καὶ κατὰ τὴν θήλειαν τῷ 1818, ὅτε ὁ θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν Γάλλον στρατάρχην Βερναδόττ.

Βάζα ἢ **Νικολάϊσταδ.** Π. τῆς Φιλλανδίας καὶ πρωτ. ὁμων. νομοῦ ἐπὶ τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου. Κάτ. 24.347.

Βαζαίν (Φραγκίσκος Ἀχιλλεὺς Bazaine). Γάλλος στρατάρχης (1811-1883). Διεκρίθη κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ διετέλεσε (1853-1857) ἀρχιστράτηγος ἐν Μεξικῷ. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον 1870 συνεκέντρωσε τὰς δυνάμεις του ἐν Μέτς καὶ ἐπιδείξας ἀνικανότητα, στενότητα πνεύματος καὶ ἔλλειψιν θελήσεως παρέδωσε μετὰ δίμηνον πολιορκίαν, ἄνευ ὅρων, πόλιν καὶ στρατόν. Κατεδικάσθη 1873 εἰς θάνατον, ἀλλὰ ἡ ποινὴ του ἐμετριάσθη εἰς εἰκοσαετῆ εἱρκτήν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος δραπετεύσας ἔφυγεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἔνθα διήγαγεν ἐν ἀφανείᾳ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του.

Βαζάρι (Γεώργιος Vasari). Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων καὶ ζωγράφος (1511-1574). Συνέγραψε βιογραφίαν «τῶν ἐξοχωτέρων ζωγράφων, γλυπτῶν καὶ ἀρχιτεκτόνων».

βαζεδώβειος ἢ **βαζεδώφειος νόσος.** Βλ. βρογχοκήλη ἐξώφθαλμος.

βαζελίνη. Εἶδος λίπους ὀρυκτοῦ ἐξαγομένου ἐκ τοῦ ἀκαθάρτου πετρελαίου καὶ χρησιμοποιουμένου ἐν τῇ Φαρμακ. πρὸς παρασκευὴν ἀλοιφῶν. Ὑπάρχει καὶ ρευστὴ βαζελίνη ἢ πετροβαζελίνη, χρησιμοποιουμένη κατὰ τῆς χρονίας δυσκοιλιότητος.

βαζενόλη. Γαλάκτωμα βαζελίνης χρήσιμον δι' ἀλοιφάς.

βαζογένη. Σκευασία ἐκ βαζελίνης παρασκευαζομένη δι' ἐπιδράσεως ὀξυγόνου καὶ φορέων ὀξυγόνου. Σχηματίζει μεθ' ὕδατος μόνιμα γαλακτώματα καὶ καθιστᾷ εὐκολώτερον ἀπορροφήσιμα τὰ ἐν αὐτῷ διαλελυμένα ἢ αἰωρούμενα φάρμακα. Χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν ἀλοιφῶν.

Βαζόκο (Basoko). Ἰθαγενὴς λαὸς τοῦ Βελγικοῦ Κόγκου ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν Βαντού. Διατηρεῖ ἀκόμη τὰ παλαιὰ καννιβαλικὰ ἔθιμα.

Στρατιωτικοί βαθμοί

	Στρατοῦ ξηρᾶς	*Ναυτικοῦ*	*Ἀεροπορίας*
Ἀξιωματικοί — *ἀνώτατοι*	ὑποστράτηγος	ὑποναύαρχος	αἰθέραρχος
	ἀντιστράτηγος	ἀντιναύαρχος	—
ἀνώτεροι	ταγματάρχης	πλωτάρχης	ἐπισμηναγός
	ἀντισυνταγματάρχης	ἀντιπλοίαρχος	ἀντισμήναρχος
	συνταγματάρχης	πλοίαρχος	σμήναρχος
κατώτεροι	ἀνθυπολοχαγός	σημαιοφόρος	ἀνθυποσμηναγός
	ὑπολοχαγός	ἀνθυποπλοίαρχος	ὑποσμηναγός
	λοχαγός	ὑποπλοίαρχος	σμηναγός
ὑπαξιωματικοί	λοχίας	ὑποκελευστής	σμηνίας
	ἐπιλοχίας	κελευστής	ἐπισμηνίας
	ἀνθυπασπιστής	ἀρχικελευστής(α΄ καὶ β΄ τάξ.)	ἀρχισμηνίας
	δεκανεύς	δίοπος *	ὑποσμηνίας

** Οἱ φέροντες τὸν βαθμὸν τοῦ διόπου ἐν τῷ Ναυτικῷ (ἀντίστοιχον πρὸς τὸν τοῦ δεκανέως) δὲν λογίζονται μεταξὺ τῶν ὑπαξιωματικῶν, θεωρούμενοι μᾶλλον ὡς ἐπίλεκτοι ναῦται.*

Βάζωφ (Ἰβάν). Βούλγαρος ἐθνικὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεύς (1850-1921).

Βάθ (Bath). Π. τῆς Ἀγγλίας, πρωτ. τῆς κομητείας Σόμερσετ. Κάτ. 68.700. Θερμοπηγαί (40-49° Κ.).

Βάθεια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 236.

Βάθεια Ἄνω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 874.

βαθεῖα γραμμή. *(Τοπογρ.)* Ἡ συνάντησις δύο ἐδαφικῶν ἐπιφανειῶν συγκλινουσῶν, ἐν ᾗ συλλέγεται καὶ ῥέει τὸ ἐκ τούτων κατερχόμενον ὕδωρ, ἄλλως *ὑδορρόη* καλουμένη.

Βαθέος Λιμήν. Πρωτ. τῆς ν. καὶ τοῦ νομοῦ Σάμου, εἰς τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς νήσου καὶ εἰς τὸν μυχὸν ὁμων. κόλπου, πρωτ. ὁμων. δήμου. Κάτ. 8635. Ζωηρὸν ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον οἴνων, σταφίδος, ἐλαίου, καπνοῦ, δερμάτων, κρομμύων, ἐσπεριδοειδῶν κ.ἄ.

Βάθη (πρώην *Ραγιάν*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 442.

βαθμίς. *(Τοπογρ.)* Ἀπότομος ἐδαφικὴ κατάπτωσις ἐκτεινομένη καθ' ὁριζόντιον περίπου καμπύλην. ‖ *(Γεωλ.)* Ἑκάστη τῶν στρωματογραφικῶν διαιρέσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιροῦσι τὰς σειρὰς ἰζηματογενῶν πετρωμάτων. Αἱ βαθμίδες ὑποδιαιροῦνται εἰς ὑποβαθμίδας. Τὸ τμῆμα χρόνου τοῦ προϊστορικοῦ παρελθόντος τῆς γῆς, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη μία βαθμίς, ὀνομάζεται ἡλικία. Αἱ βαθμίδες φέρουσι διάφορα ὀνόματα, συνήθως τόπων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ πρῶτον καθωρίσθησαν τὰ στρώματά των ἢ εἰς τοὺς ὁποίους ταῦτα εἶνε ἰδιαιτέρως ἀνεπτυγμένα.

βαθμός. Γενικῶς, ἡ κατὰ βαθμίδας διαφορά. ‖ Ἑκάστη διαίρεσις κλίμακος προσηρμοσμένης εἰς ὄργανον δι' οὗ μετρεῖται φυσικόν τι φαινόμενον (θερμότης, πίεσις, πυκνότης): *βαθμοὶ θερμομέτρου.* ‖ Τὸ ἑκατοστὸν μέρος καθαρᾶς ὕλης ἐντὸς διαλύματος: *οἰνόπνευμα 90 βαθμῶν.* ‖ Μέτρον τῆς συγγενικῆς σχέσεως, ἐμφαῖνον τὴν κατὰ μίαν ἀπόστασιν μεταξὺ ὁμαιμόνων ἢ ἐξ ἀγχιστείας συγγενῶν (βλ. *συγγένεια* καὶ *ἀγχιστεία*). ‖ Τάξις ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀξιωμάτων ἢ τῆς ἱεραρχίας ἐν γένει: *βαθμὸς ἐκκλησιαστικός, στρατιωτικὸς* κλ. ‖ Τὸ σημεῖον εἰς ὃ εὑρίσκεταί τι(ς) ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα προοδευτικῶς ὑψηλότερον ἢ χαμηλότερον κείμενα: *βαθμὸς ἀναπτύξεως, ἐπιδόσεως.* ‖ Καθορισμὸς τῆς ἐπιδόσεως σπουδαστοῦ ἢ μαθητοῦ: *ἄριστα, καλῶς* κλ. ‖ *(Φυσ.)* Διαίρεσις τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος· παρίστα. ται δι' ἑνὸς μικροῦ μηδενικοῦ ἄνω καὶ δεξιᾷ τοῦ ἀριθμοῦ (+5⁰=πέντε βαθμοὶ ἄνω τοῦ 0, —3⁰=τρεῖς βαθμοὶ κάτω τοῦ 0) ‖ *(Μαθημ.)* Ἡ ἐν ἀλγεβρικῇ ἐξισώσει ἀνωτάτη δύναμις τοῦ ἀγνώστου: *ἐξίσωσις δευτέρου βαθμοῦ* ἢ *δευτεροβάθμιος.* ‖ *(Γραμμ.)* Ἑκάστη τῶν τριῶν μορφῶν ἣν λαμβάνει τὸ ἐπίθετον ἢ τὸ ἐπίρρημα πρὸς δήλωσιν τοῦ ποσοῦ τῆς ἰδιότητος ἢ ποιότητος ἣν προσδίδει εἰς τὸ παρατιθέμενον ὄνομα ἢ ῥῆμα: *βαθμὸς θετικός, συγκριτικός, ὑπερθετικός.* ‖ *(Στρατ. - Ναυτ. - Ἀεροπ.)* Οἱ βαθμοφόροι τῶν πολεμικῶν σωμάτων διαιροῦνται εἰς δεκανεῖς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ ἀξιωματικούς· οὗτοι πάλιν διακρίνονται εἰς κατωτέρους, ἀνωτέρους καὶ ἀνωτάτους. Οἱ διάφοροι βαθμοὶ καὶ ἡ ἀντιστοιχία αὐτῶν ἐμφαίνονται ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι. Εἷς τινα ὅμως ὅπλα ἢ ὑπηρεσίας βαθμοί τινες ἔχουσιν εἰδικὰ ὀνόματα. (Βλ. *ἱππικόν, χωροφυλακή, δικαστικόν, ὑγειονομικόν, κτηνιατρικόν, φαρμακευτικόν, μουσικοί, ναυπηγοὶ* κ.ἄ.).

βαθμὸς συγγενείας. Βλ. συγγένεια.

Βαθύ. 1) *Ἄνω Β.* Ἕδρα κοιν. Σάμου, περὶ τὰ 15΄ ἀπὸ τοῦ Λιμένος Βαθέος (βλ. *Βαθέος Λιμήν*). —2) (πρώην *Ταφίον*) Ἕδρα κοιν. ἐν Λευκάδι. Κάτ. 891.—3) Ἕδρα κοιν. ἐν Αἰγίνῃ. Κάτ. 442.

Βαθὺ Αὐλίδος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 1264. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Βαθύκοιλα (πρώην *Σουβάλα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 191.

Βαθύλακκος. 1) (πρώην *Λακρέσι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 447.—2) (πρώην *Κιτσιλέρ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 213.

Βαθύπεδον (πρώην *Προσβάλλα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 181.

Βαθύτοπος (πρώην *Τερλίς*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τυρνόβου (Δράμας). Κάτ. 682.

βαθύφωνος. Ἐν τῇ διαβαθμίσει τῶν ἀνδρικῶν φωνῶν, ὁ κατέχων τὴν βαθυτέραν κλίμακα (ἀπὸ βαθέος *ῥὲ* καὶ ἄνω ἐν τῇ κλίμακι τοῦ φά), κν. **μπάσος.**

βαθύχορδον (ἰταλ. contrabasso). Τὸ ὀγκωδέστερον καὶ βαθύτερον τῶν ἐγχόρδων ὀργάνων, ἔχον τόνους κατὰ μίαν ὀγδόην βαθυτέρους τοῦ βαρυχόρδου (βιολοντσέλου), κν. **κοντραμπάσο** ἢ **μπασαβιόλα.** Χορδίζεται εἰς μι, λα, ρε, σολ.

Βαΐα (Bahia). Π. τῆς Βραζιλίας, καλουμένη καὶ Σὰν Σαλβαδὼρ, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῶν Ἁγίων Πάντων, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρωτ. ὁμωνύμου πολιτείας. Ἔχει πανεπιστήμιον. Κάτ. 283.000 λευκοί, μαῦροι καὶ μιγάδες. Ἡ πολιτεία Βαΐα, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἔχει ἔκτ. 500.201 τ.χλμ. καὶ 3.372.000 κατ. Προϊόντα: ζυλεία, καφές, ὁρυζα, κακάο, καπνὸς καὶ ζάχαρις.

Βαΐα Βλάνκα (Baia Blanca). Π. τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας, εἰς τὸν μυχὸν ὁμωνύμου κόλπου. Ἐξαγωγὴ σίτου. Κάτ. 55.000.

Βαϊανισμός. Βλ. Βάϊος.

Βαϊανός. 1) Ὄνομα πολλῶν ἀρχηγῶν (χαγάνων) τῶν Ἀβάρων.—2) Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, γνωστότερος παρὰ Βυζαντίνοις ὡς *Παγανός.* Ἐξελέγη βασιλεὺς τῷ 763.

Βαΐβάρ ἢ **Βιβάρ.** Ὁ ἕκτος Μαμελοῦκος σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου, ἀρξας 1260-1277.

Βαϊγάτς. Ρωσικὴ νῆσος ἐν τῷ Β. Παγωμένῳ ὠκεανῷ, πλησίον τῆς Νόβαγιας Ζεμλιᾶς.

Βαϊγέου. Πολύνησον ἀνῆκον εἰς τὰς Ὁλλανδικὰς Ἰνδίας, ΒΔ τῆς Νέας Γουϊνέας.

Βαϊδεκερ (Κάρολος Bædeker). Γερμανὸς ἐκδότης βιβλίων ἐν Κόβλεντς (1801-1859). Κατέστη γνωστὸς ἐκ τῶν διεθνῶς γνωστῶν φερωνύμων ταξιδιωτικῶν «Ὁδηγῶν».

Βαϊδεν-Πάουελ (σὲρ Ροβέρτος Baden-Powell). Ἄγγλος στρατηγός (1857-), πασίγνωστος διὰ τὴν ἰσχυρὰν ὥθησιν ἣν ἔδωκεν εἰς τὸν προσκοπισμὸν ἀπὸ τοῦ 1908.

Βαΐκ (Αὔγουστος Bœckh). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (1785-1867). Ἔγραψε: «Περὶ τῆς δημοσίας οἰκονομίας τῶν Ἀθηναίων».

Βαϊκάλη. Μεγάλη λίμνη τῆς Ἀσιατικῆς Ρωσίας, ἐν τῇ Ν. Σιβηρίᾳ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 35.000 τ.χλμ. καὶ μέγιστον βάθος 1576 μ. Ἐκροὴ ὑδάτων γίνεται ἐξ αὐτῆς διὰ τοῦ Ἀγγαρὰ εἰς τὸν Γενισέην. Ὁ Σιβηρικὸς σιδηρόδρομος περιτρέχει τὸ νότιον αὐτῆς τμῆμα. Τὰ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν της ὄρη ἔχουσιν ὕψος μέχρι 1800 μ.

Βαϊκλιν (Ἀρνόλδος Bœcklin). Ἑλβετὸς ζωγράφος ἐργασθεὶς κυρίως ἐπὶ μυθολογικῶν θεμάτων (1827-1901).

Βαϊλερ (Φρειδερῖκος Wœhler). Γερμανὸς χημικὸς (1800-1882). Συνέθεσε πρῶτος αὐτὸς ὀργανικὴν οὐσίαν (τὴν οὐρίαν).

βαϊλλαντία. Γένος φυτῶν ροβιοειδῶν, οὗ δύο εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι.

Βαΐλυ (Baily). Ἄγγλος ἀστρονόμος (1774-1844).

Βαίλφλιν (Ἑρρῖκος Wölfflin). Ἑλβετὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης γενν. 1864. Ἔργα του: «Ἡ κλασσικὴ τέχνη», «Θεμελιώδης ἔννοια τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης» κ.ἄ.

Βαϊμάρη ἢ **Βεϊμάρη** (Weimar). Π. τῆς Γερμανίας, πρωτ. τῆς Θουριγγίας, ΝΔ τῆς Λειψίας. Κάτ. 46.000. Μέχρι τοῦ 1919 πρωτ. τοῦ μεγάλου δουκάτου Σὰξ-Βάϊμαρ-Ἄϊζεναχ. Ἐν αὐτῇ ἐψηφίσθη τῷ 1919 τὸ Σύνταγμα τῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας. Ἐφημίσθη ὡς τόπος διαμονῆς τῶν Γαῖτε, Σίλλερ, Λίστ κ.ἄ. συγγραφέων, ποιητῶν καὶ μουσικῶν.

Βαΐμε (Ἰάκωβος Bœhme). Γερμανὸς θεόσοφος (1775-1824). Εἷς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ νεωτέρου μυστικισμοῦ.

Βαιμερβάλδ (Böhmerwald). Ὁ Βοημικὸς Δρυμός (βλ.λ.).

Βάϊνγαρτνερ (Φῆλιξ Weingartner). Γερμανὸς μουσικὸς (1863-). Διάσημος ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας, ἀλλὰ καὶ συνθέτης.

Βαϊνδήριον ἢ **Βαΐνδίρ.** Π. τῆς Δ. Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τοὺς πρὸς Ν πρόποδας τοῦ Τμώλου, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Σμύρνης. Πρὸ τοῦ 1922 εἶχε 20.000 κατ., ὧν 6000 Ἕλληνες.

βαϊόκκον (ἰταλ. baiocco). Κέρμα τοῦ Παπικοῦ κράτους, κατ' ἀρχὰς ἐξ ἀργύρου καὶ εἶτα ἐκ χαλκοῦ, τὸ ἑκατοστὸν τοῦ σκούδου, ἰσοδύναμον πρὸς 5,35 λεπτά.

βάϊον (ἐκ τοῦ κοπτικοῦ baï). Κλάδος φοίνικος. Συνήθως εἰς τὸν πληθ. τὰ *βάϊα*, κν. *βάγια*, τὰ κλαδία τοῦ φοίνικος ἢ τῆς δάφνης (κν. *βαγιᾶς*) ἢ τῆς μυρσίνης κλ., τὰ διανεμόμενα ἐπ' ἐκκλησίας κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων. Βλ. καὶ *Βαΐων ἑορτή.*

βαϊονέττα, κν. **μπαγιονέττα.** Βλ. **ξιφολόγχη.**

Βάϊος (Μιχαὴλ de Bay ἢ Baius). Καθολικὸς θεολόγος, καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Λουβαίν, ἀντιπρόσωπος τούτου εἰς τὴν ἐν Τριδέντῳ σύνοδον (1513-1589). Ἡ πρὸς τὰ διδάγματα τοῦ Αὐγουστίνου συγγενεύουσα περὶ χάριτος καὶ ἐλευθέρας βουλήσεως διδασκαλία του *(Βαϊανισμός)* κατεδικάσθη ὡς αἱρετικὴ ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

βαΐουλος (ἐκ τοῦ λατ. bajulus). Παρὰ Βυζαντίνοις, παιδαγωγός, παιδοτρίβης. Τὸ θηλ. **βαϊούλα,** τροφός, παραμάννα. Βλ. καὶ *βάγια.*

Βάϊπες. Χ. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης. Βλ. **Χειμερινόν.**

Βαϊράμ. Βλ. **Μπαϊράμι.**

Βάϊσμανν (Αὔγουστος Weismann). Γερμανὸς ζωολόγος, συγγραφεὺς πολλῶν βιολογικῶν ἔργων (1834-1914). Ἐμελέτησε κυρίως τὴν ἐξέλιξιν τῶν ὄντων, ἡ δὲ θεωρία του, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βαρβινισμοῦ, δέχεται ὅτι ἡ κληρονομικότης ἔγκειται εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ σπερματοπλάσματος, ἀρνεῖται δὲ τὴν εἰς τοὺς ἀπογόνους μεταβίβασιν τῶν ἐπικτήτων ἰδιοτήτων τοῦ ἀτόμου.

Βάϊσσενφελς (Weissenfels). Π. τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ πρωσσικῇ περιφερείᾳ Μέρζεβουργ, ἐπὶ τοῦ Σάαλε. Κάτ. 35.501.

βαισύα. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν τρίτην ἐκ τῶν τεσσάρων κοινωνικῶν τάξεων τῶν Ἰνδῶν (ἔμποροι, κτηνοτρόφοι καὶ καλλιεργηταί).

Βάϊτερ (Ἰωάννης Γεώργιος Baiter). Ἑλβετὸς φιλόλογος (1801-1877). Ἐξεπόνησε κριτικὰς ἐκδόσεις Πλάτωνος, Ἀττικῶν ῥητόρων κ.ἄ.

Βαιτική (Baetica). Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ ποτ. Βαίτιος (Γουαδαλκιβίρ), εἶτα δὲ πᾶσαι αἱ ρωμαϊκαὶ κτήσεις ἐν τῇ Ν. Ἱσπανίᾳ. Ἐκ τῶν

Βανδάλων, οἱ ὁποῖοι κατέλαβον ὕστερον τὴν χώραν, ἐκλήθη αὕτη (Β)'Ανδαλουσία.

Βαΐτις (ὁ). 'Αρχαῖον ὄνομα τοῦ ποτ. Γουαδαλκιβίρ τῆς 'Ισπανίας.

Βαίττιχερ (Κάρολος Böttticher). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (1805-1889). Ἔργα «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν Ἑλλήνων», «Ἡ λατρεία τῶν δένδρων παρ' Ἕλλησι» κ.ἄ.

βαιτύλια. Λίθοι τυγχάνοντες λατρείας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Κατ' ἀρχὰς ἄμορφοι, βαθμηδὸν ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι μορφήν τινα καὶ σχῆμα (κώνου, τετραγώνου).

Βάϊ-Χάϊ-Βάϊ. Λιμὴν ἐν τῇ κινεζικῇ χερσονήσῳ τοῦ Σαντούγγ, ἐκμισθωθεὶς τῷ 1893 εἰς τὴν 'Αγγλίαν, μετὰ τῶν περιχώρων (ἐμβ. 738 τ.χλμ. καὶ 156.000 κάτ., Κινέζοι).

Βαΐων ἑορτή. Ἐκκλησιαστικὴ ἑορτὴ κατὰ τὴν ἀμέσως πρὸ τοῦ Πάσχα Κυριακήν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς εἰσόδου τοῦ 'Ιησοῦ εἰς τὴν 'Ιερουσαλήμ. Κατ' αὐτὴν οἱ πιστοὶ λαμβάνουσι παρὰ τοῦ ἱερέως κλάδους δάφνης ἢ μικροὺς σταυροὺς πεπλεγμένους ἐκ τρυφερῶν φύλλων φοίνικος.

Βακαγιίμα. Π. τῆς 'Ιαπωνίας ἐπὶ ἐσωτερικῆς ἀκτῆς τῆς ν. Χόνδο. Κάτ. 102.000. Πρωτ. ἐπαρχίας. Κέντρον ἐμπορίου βάμβακος.

Βακάλαι. Λαὸς μαύρων τῆς φυλῆς τῶν Βαντοῦ ἐν Γαβόν (Γαλλικῇ 'Αφρικῇ τοῦ 'Ισημερινοῦ) ἑκατέρωθεν τοῦ ποτ. Ὀγουέ.

βακαλάος καὶ **βακκαλιάρος.** Βλ. γάδος.

βακελίτης (ὁ· ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφευρέτου Bakeland). Τεχνητὴ ρητίνη σκληροτάτη, ἰσχυρῶς φωτοθλαστική, διαφανὴς καὶ σχεδὸν ἄχρους, λαμβανομένη διὰ θερμάνσεων φαινόλης μετὰ φορμαλδεΰδης παρουσίᾳ ἀλκαλίου. 'Αντέχει εἰς θερμοκρασίαν μέχρι 300°, ἀδιάλυτος καὶ ἀπρόσβλητος ὑπὸ ἀραιῶν ὀξέων καὶ ἀλκαλίων. Χρησιμεύει ὡς τεχνητὸν ἤλεκτρον, καὶ λόγῳ τῆς κακῆς ἀγωγιμότητος καὶ τοῦ ἀτήκτου αὐτῆς, πρὸς κατασκευὴν μονωτικῶν εἰδῶν ἠλεκτροτεχνίας.

βακιλλαιμία. Ἡ βακτηριαιμία.

βάκιλλος (ὁ· λατ. bacillus, ραβδίον). Τὸ βακτηρίδιον (βλ.λ.).

Βάκις -ιδος. Ὄνομα πολλῶν ἀρχαίων χρησμολόγων· ὅθεν *βάκιδες* ἐκαλοῦντο βραδύτερον γενικῶς οἱ προφῆται, οἱ γόητες καὶ οἱ μάγοι, *βακίδες* δὲ αἱ σίβυλλαι.

Βακκαρά (Baccarat). Π. τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Μὲρτ-έ-Μοζέλ. Κάτ. 6000. Βιομηχανία διεθνῶς γνωστῶν *κρυστάλλων Β.*

βακκαρᾶς. Εἶδος χαρτοπαιγνίου. Βλ. **μπακκαρᾶς.**

βακκαρὶς ἡ πολύφυλλος. Φυτὸν τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος, ἐκ τῶν καρυοφυλλοειδῶν.

βάκκαρις ἢ **βάκχαρις -ιδος** ἢ **-εως** (ἡ) καὶ **βάκχαρ** (τό). Φυτὸν ἔχον ρίζαν ἁρωματώδη, ἐξ ἧς οἱ ἀρχαῖοι ἐξῆγον τὸ βακκάριον ἔλαιον. Πιθανῶς εἶδος ἀσάρου ἢ νάρδου (βλ.λ.).

βάκλον καὶ **βάκιλλον** (τό· λατ. baculum). Παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ Βυζαντίνοις, βακτηρία, ῥόπαλον, ῥάβδος. ‖ Κατὰ πληθ., *βάκλα*, τὰ τύμπανα. Ὑποκοριστικὸν *βακλίον* (τό).

Βακοῦ. Πρωτεύουσα τῆς ρωσικῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας 'Αζερβαϊτζὰν τῆς χερσονήσου 'Αψχερὸν τῆς Κασπίας, ἔχουσα πρώτης τάξεως φυσικὸν λιμένα. Κάτ. 452.800 (Τάταροι, Ρῶσοι, 'Αρμένιοι, Πέρσαι καὶ Ἑβραῖοι). 'Ακραῖος σταθμὸς σιδηροδρομικῶν γραμμῶν πρὸς Τιφλίδα-Βατοὺμ καὶ Μαχάτς-Ροστόβ. Μεγίστη ἐμπορικὴ κίνησις, βιομηχανία πετρελαίου, τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖται διὰ σωλήνων μέχρι τοῦ Βατούμ. Πανεπιστήμιον.

Βακοῦνιν (Μιχαήλ). Εἷς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ νεωτέρου ἀναρχισμοῦ (1814-1876). Κατ' ἀρχὰς ἀξιωματικός, διηύθυνε τὴν ἐπανάστασιν ἐν Πολωνίᾳ, Βοημίᾳ καὶ Δρέσδῃ. Ἵδρυσε τῷ 1864 τὴν Α΄ Διεθνῆ μετὰ τοῦ Μάρξ, ὁ ὁποῖος διεφώνησεν ἔπειτα πρὸς αὐτόν. 'Απεκλείσθη 1872 τοῦ σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου ὡς ἀναρχικός. Ἔγραψε: «Θεὸς καὶ κράτος», «Τὸ κράτος τοῦ κνούτου» κ.ἄ.

βακούφιον (λ. ἀραβ.). 'Αφιέρωμα, κτῆμα καθ' ὡρισμένας διατυπώσεις ἀφιερωθὲν ὑπέρ τινος εὐαγοῦς καὶ κοινωφελοῦς σκοποῦ, ἤτοι ὑπὲρ τεμένους, νοσοκομείου, πτωχοκομείου, σχολείου, ὑδραγωγείου, ὁδοποίας κλ. Τὰ ἐν ταῖς νέαις ἐπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος βακουφικὰ κτήματα ἐχαρακτηρίσθησαν τῷ 1923 ὡς ἀνταλλάξιμα καὶ ὑπήχθησαν εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

βακτήρια ἢ **σχιζομύκητες.** 'Ομοταξία σχιζοφύτων περιλαμβάνουσα μικροργανισμοὺς εὑρέως διαδεδομένους εἰς τὸν ἀέρα, τὸ ὕδωρ, τὸ ἔδαφος, ἐντὸς τοῦ σώματος τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν τῶν προερχομένων ἐξ αὐτῶν. Εἶνε ὄντα μικροσκοπικά, μονοκύτταρα, ἄνευ διαμεμορφωμένου πυρῆνος, πεπροικισμένα ἐνίοτε μὲ μαστίγια ἢ βλεφαρίδας, χάρις εἰς τὰς ὁποίας δύνανται νὰ μετακινῶνται. Τὸ μέγεθος αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει συνήθως τὸ χιλιοστὸν τοῦ χιλιοστομέτρου. Ἡ μορφή των εἶνε ποικίλη. Στερούμενα χλωροφύλλης, εἶνε παράσιτα ἢ σαπρόφυτα, τινὰ δὲ μως εἶνε *αὐτότροφα*. Τὰ βακτήρια ἔχουσι σπουδαιοτάτην σημασίαν διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς φύσεως. Πολλὰ εἴδη εἶνε οἱ κύριοι παράγοντες τῆς μετατροπῆς τῆς νεκρᾶς ὀργανικῆς οὐσίας εἰς διαλυτὰ ἀνόργανα συστατικά, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὴν τροφὴν τῶν ἀνωτέρων φυτῶν. Ἄλλα ὀξειδοῦσι τὰ νιτρώδη ἅλατα τοῦ ἐδάφους μετατρέποντα αὐτὰ εἰς νιτρικά *(νιτροποίησις)*, ἄλλα πάλιν ἀφομοιώνουσι τὸ ἐλεύθερον ἄζωτον τῆς ἀτμοσφαίρας *(ἀζωτοβακτήρια)*. Πολλὰ τέλος εἶνε παράγοντες διαφόρων *ζυμώσεων* καὶ ἄλλα προκαλοῦσι διάφορα νοσήματα τοῦ ἀνθρώπου, τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν *(παθογόνα βακτήρια)*. Διαιροῦνται εἰς τὰς ἑξῆς 5 τάξεις: *μυξοβακτήρια, θειοβακτήρια, χλαμυδοβακτήρια, ἀκτινομύκητες* καὶ *εὐβακτήρια*. Ἡ τελευταία τάξις περιλαμβάνουσα τὰ κυρίως βακτήρια (παθογόνα, ἀζωτοβακτήρια κλ.) εἶνε ἡ σημαντικωτέρα διὰ τὸν πλοῦτον εἰδῶν καὶ γενῶν καὶ τὴν σημασίαν των. Βλ. καὶ *βακτηρίδιον*.

βακτηρία (ἡ). Ράβδος ξυλίνη κυλινδρικὴ πρὸς στήριγμα τοῦ σώματος, κν. *μπαστούνι*. ‖ *('Ιατρ.)* Ράβδος ἀπολήγουσα κάτωθεν μὲν εἰς σιδηροῦν συνήθως ἄκρον, ἄνωθεν δὲ εἰς μικρὸν διάπηγα (τραβέρσαν), τὴν ὁποίαν οἱ γέροντες, ἀσθενεῖς ἢ ἀνάπηροι τοποθετοῦσιν ὑπὸ τὴν μασχάλην των ἢ στηρίζονται ἐπ' αὐτῆς διὰ τῆς παλάμης των ἵνα βαδίσωσιν εὐκολώτερον· κν. *δεκανίκι* καὶ *πατερίτσα*.

βακτηριαιμία καὶ **βακιλλαιμία.** Εἰσβολὴ βακτηριδίων ἐν τῷ αἵματι καὶ ἡ ἐκ ταύτης γενικὴ λοίμωξις.

βακτηρίδιον ἢ **βακτήριον** (ὑπὸ στενωτέραν ἔννοιαν), ἄλλως **βάκιλλος.** Γένος βακτηρίων (ἢ σχιζομυκήτων) κυλινδροειδοῦς μορφῆς μετὰ κυκλικῆς διατομῆς· πρὸς τὸν τύπον δὲ τούτου ἀκριβῶς ἀντιστοιχεῖ τὸ βακτηρίδιον τοῦ σπληνάνθρακος, οὗ ὁ ἄξων εἶνε εὐθύς, αἱ πλάγιαι γραμμαὶ παράλληλοι καὶ αἱ πολικαὶ ἐπιφάνειαι ἐπίπεδα κάθετα πρὸς τὸν ἄξονα. Πολλάκις ὅμως τὰ ἄκρα τῶν βακτηριδίων εἶνε ὑποστρόγγυλα, ἄλλοτε ὁ ἄξων αὐτῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καμπύλος, οὐχὶ δὲ

σπανίως λαμβάνουσι προσκαίρως σχῆμα ἀτρακτοειδὲς ἢ κορυνοειδές. Ἐπίσης ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσι τὰ *ὠοειδῆ* βακτηρίδια, ὑπό τινων καὶ *κοκκοβακτηρίδια* καλούμενα, ἄτινα θεωροῦνται ὡς μεταβατικαὶ μορφαὶ ἀπὸ τῶν βακτηριδίων πρὸς τοὺς κόκκους. Τοιοῦτον εἶνε τὸ βακτηρίδιον τῆς πανώλους. Τὰ πλεῖστα τῶν παθογόνων μικροργανισμῶν εἶνε βακτήρια τοῦ γένους τούτου (τύφου, τετάνου, δυσεντερίας, γρίππης, διφθερίτιδος, κοκκύτου, λέπρας κ.ἄ.).

βακτηριοειδῆ (τά). Οἰκογένεια σχιζομυκήτων (βακτηρίων), περιλαμβάνουσα μικροργανισμοὺς ἐν σχήματι βακτηριδίων, ἄνευ ἐνδοσπορίων. Κυριώτερα γένη: *βακτηρίδιον* ἢ *βακτήριον, χρωμοβακτήριον, πρωτεὺς* κλ.

βακτηριοθεραπεία. Θεραπευτικὴ χρησιμοποιοῦσα ἀντὶ φαρμάκων βακτηρίδια.

βακτηριολογία, βακτηριολόγος. Βλ. μικροβιολογία.

βακτηριόλυσις. Ἡ ἐν τῷ ὀργανισμῷ κατάλυσις τῆς μολυσματικῆς δυνάμεως τῶν βακτηριδίων καὶ καταστροφὴ αὐτῶν τῇ ἐπιδράσει τοῦ σχετικοῦ ὁροῦ ἢ ἐμβολίου, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ μηχανισμὸς τῆς ἀνοσοποιήσεως. Ἐπιτελεῖται τῇ συνεργίᾳ δύο οὐσιῶν σχηματιζομένων ἐν τοῖς χυμοῖς τοῦ ὀργανισμοῦ. Τούτων ἡ μὲν *ἀλεξίνη* (ἢ *κυττάζη* ἢ *συμπλήρωμα*) εἶνε ἡ κυρίως καταστρέφουσα τοὺς μικροργανισμούς, ἡ δὲ *εὐαισθητοποιὸς οὐσία* (ἢ *ἀμφιδέκτης* ἢ *προσηλωτής*), προσηλουμένη ἐπὶ τῶν βακτηριδίων, ὅπως ἡ στυπτηρία πρὸ τῆς βαφῆς ὑφάσματος, τὰ καθιστᾷ εὐαίσθητα πρὸς τὴν φθοροποιὸν ἐνέργειαν τῆς ἀλεξίνης.

βακτηριομετρία. Ἡ μικροβιομετρία.

βακτήριον. Βλ. **βακτηρίδιον.** ‖ Κατὰ πληθ., ὁμοταξία σχιζοφύτων. Βλ. **βακτήρια.**

βακτηριοπορφυρίνη. Ἐρυθρὰ ἀφομοιωτικὴ χρωστικὴ οὐσία, εὑρισκομένη ἐντὸς τοῦ πρωτοπλάσματος ἐνίων βακτηρίων.

βακτηριοπρωτεΐνη. Τοξικὴ οὐσία τοῦ βακτηριδίου.

βακτηριοσκοπία. Ἐξέτασις τῶν βακτηριδίων ἐντὸς τῶν ὀργανικῶν ὑγρῶν.

βακτηριουρία. Παρουσία βακτηριδίων εἰς τὰ οὖρα.

βακτηριοφάγος (ὁ). Μικρόβιον ὑπομικροσκοπικόν, ἀβλαβὲς διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καταστρέφον ἄλλα παθογόνα βακτηρίδια καὶ χρησιμοποιούμενον προφυλακτικῶς καὶ θεραπευτικῶς.

Βακτρία ἢ **Βακτριανή.** 'Αρχαῖον ὄνομα χώρας περὶ τὸν κάτω ροῦν τοῦ Ὄξου ('Αμοὺ Δάρια) καὶ πρὸς Β τοῦ 'Ινδικοῦ Καυκάσου. Σήμερον περιλαμβάνεται ἐν μέρει εἰς τὸ Τουρκεστάν, ἐν μέρει εἰς τὸ Β. 'Αφγανιστάν. Οἱ Βακτριανοὶ ἦσαν ἄγρια φυλὴ μετὰ φιλοπολέμου ἀριστοκρατίας. Εἰς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ χώρα ἀνῆκε τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Μήδους, ἀπὸ δὲ τοῦ Κύρου εἰς τοὺς Πέρσας καὶ ἡ σατραπεία αὐτῆς ἐδίδετο κατὰ προτίμησιν εἰς πρίγκιπας τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν ἐγένοντο ἐπανειλημμένως ἀνταρσίαι ἐκεῖ, διοικητὴς δέ τις Διόδοτος ἵδρυσεν ἑλληνοβακτριακὸν κράτος, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο καιρόν τινα μέχρι τοῦ 'Ινδοῦ ποτ. Πρωτεύουσα ἦτο ἡ ὀχυρὰ π. *Βάκτρα* (νῦν Βάλχ), ἥτις μετὰ τὴν ἐξασθένησιν τοῦ κράτους ἐκυριεύθη (140-139 π.Χ.) ὑπὸ νομαδικῶν σκυθικῶν ὁρδῶν.

Βάκχη, ἐξ ἀμφορέως τοῦ Μουσείου τοῦ Μονάχου

βακτρίς (ἡ). Γένος φοινίκων τῆς τροπικῆς 'Αμερικῆς. Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων τούτων, λεπτοί, καλαμοειδεῖς, χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν βακτηριῶν.

βάκτρον. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἡ πρὸς στήριξιν τοῦ περιπατοῦντος βακτηρία ἐκ ξύλου ἢ καλάμου, ἧς ποικίλαι ὑπῆρχον μορφαί, διαφέρουσαι κατά τε τὸ σχῆμα τῆς λαβῆς, τὸ πάχος καὶ τὸ μῆκος, φθάνον πολλάκις εἰς ὕψος ἀναστήματος μέχρι τῆς μασχάλης. ‖ Εἰδικῶς ἐν τῇ ΝΕΓ, μεταλλίνη κυλινδρικὴ ῥάβδος, χρησιμεύουσα εἴτε ὅπως μεταδίδῃ τὴν παλινδρομικὴν κίνησιν ἐμβόλου ἀτμομηχανῆς εἴτε ὅπως θέτῃ εἰς κίνησιν τὸ ἔμβολον ἀντλίας.

βάκυλον (τό). Βλ. **βάκλον.**

Βάκχαι καὶ **Βακχίδες** ἢ Μαινάδες. Μυθικαὶ γυναῖκες ἢ νύμφαι συνοδεύουσαι τὸν Διόνυσον εἰς τὰ ὄργιά του καὶ τρέχουσαι μετ' αὐτοῦ ἐν βακχικῷ οἴστρῳ.

Βακχανάλια (τά). Ἑορταί. Βλ. **Βακχεῖα.**

Βακχεῖα (τά). Ἑορτὴ τοῦ Βάκχου, ἥτις διεξήγετο ἐν καιρῷ νυκτὸς ὡς μυστικὴ τελετή. Σεμνοτέρα ἀρχικῶς, κατέληξεν εἰς ὀργιαστικὴν κραιπάλην. Εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν 'Ιταλίαν *(Βακχανάλια)* κατήντησε πρόσχημα πάσης διαφθορᾶς καὶ ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς Συγκλήτου τῷ 186 π.Χ.

βακχεῖος ἢ **βακχειακός.** *(Μετρ.)* Ποὺς ἀποτελούμενος ἐκ μιᾶς βραχείας συλλαβῆς καὶ δύο μακρῶν (⏑ – –), κληθεὶς οὕτω διότι οἱ πρὸς τὸν Βάκχον διθύραμβοι ἐκ τούτου τοῦ μέτρου ἦσαν συνήθεις. Ἐλέγετο καὶ *ὑποβάκχειος*, ἐνῷ ὁ ἀντιστρόφως ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας (– – ⏑) ἀποτελούμενος ποὺς ἐκαλεῖτο *ἀντιβάκχειος* καὶ *παλιμβάκχειος*.

Βάκχη (θηλ. μορφὴ τοῦ *Βάκχος*). Βλ. **Βάκχαι.**

Βακχιάδαι. 'Αρχαία ἡγεμονικὴ γενεὰ ἐν Κορίνθῳ. Ἐβασίλευσεν 140 ἔτη, μέχρι τοῦ 748 π.Χ., ὅτε μετέπεσε τὸ πολίτευμα εἰς ὀλιγαρχίαν, διετηρήθη δὲ καὶ κατόπιν, ἐπὶ 90 περίπου ἔτη. Εἶτα διεσκορπίσθησαν ὑπὸ τοῦ Κυψέλου.

Βάκχος. Νεώτερον ὄνομα τοῦ θεοῦ Διονύσου.

Βακχυλίδης (505-430 π.Χ.). Ὁ νεώτατος τῶν τριῶν μεγάλων ποιητῶν τῆς ἑλληνικῆς χορικῆς λυρικῆς, Κεῖος, ἀνεψιὸς τοῦ Σιμωνίδου, ἀντίπαλος τοῦ Πινδάρου. Ἔζησε παρὰ τῷ Ἱέρωνι τῶν Συρακουσῶν ἀπὸ τοῦ 477 π.Χ. Πολλὰ τῶν ἔργων του ἀνεκαλύφθησαν μόλις τῷ 1897 ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ. Περιλαμβάνουσι σχεδὸν ὅλον τὸν κύκλον τῆς λυρικῆς ποιήσεως.

Βάκων (Bacon). 1) *Ρογῆρος.* Ἄγγλος σχολαστικὸς θεολόγος καὶ φιλόσοφος. Ἀξιοθαύμαστος καὶ βαθύτατος κατὰ τὴν κρίσιν τῶν συγχρόνων του (1215-1294). Ἔκαμε σημαντικὰς χημικοφυσικὰς μελέτας, διὸ δὶς ἐφυλακίσθη ὡς «μάγος». Κατέδειξε τὰ λάθη τοῦ 'Ιουλιανοῦ ἡμερολογίου, ἐφεῦρε τὸν μεγεθυντικὸν φακόν, ὑπεστήριξε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐμπειρίας διὰ τὴν γνῶσιν κ.ἄ.π.—2) *Φραγκίσκος, βαρῶνος Βέρουλαμ.* Ἄγγλος φιλόσοφος καὶ πολιτικός (1561-1626). Ἐγένετο σφραγιδοφύλαξ καὶ

τῷ 1618 ἀρχικαγκελλάριος. Κατεδικάσθη ἐπὶ δωροδοκίᾳ, ἀλλ' ἀφέθη ἐλεύθερος διαταγῇ τοῦ βασιλέως. Ὡς φιλόσοφος εἶνε ἐχθρὸς τῆς σχολαστικῆς μεθόδου καὶ θεωρεῖ τὴν μελέτην τῆς φύσεως ὡς τὴν πηγὴν πάσης ἐπιστήμης. Κύρια ἔργα «Ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν» καὶ «Νέον ὄργανον».

Βαλαάμ. Βιβλικὸν πρόσωπον, εἰδωλολάτρης, μάντις περίφημος, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐπιστροφῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς Παλαιστίνην. Παρακινηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν νὰ καταρασθῇ τοὺς Ἰσραηλίτας, κατώρθωσε τοὐναντίον θαυμασίῳ τῷ τρόπῳ νὰ εὐλογήσῃ αὐτούς.

Βαλαβάνης. 1) *Δημοσθένης.* Ἕλλην ποιητὴς (1824 1854). Ἔγραψε τὸν «Τάφον τοῦ κλέφτη» κ.ἄ.— 2) *Ἰωακείμ* (1853-1924). Καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἔργα του: «Μικρασιατικά», «Νεοελληνικὴ κιβωτός» κ.ἄ.

Βαλαβάνωφ (Ἀλέξανδρος). Βούλγαρος ποιητὴς καὶ ἑλληνιστής. Ἀπὸ τοῦ 1908 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σόφιας.

Βαλαισία (γαλλ. Valais, γερμ. Wallis). Καντόνιον τῆς Ἑλβετίας ἀποτελούμενον κυρίως ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄνω Ροδανοῦ. Ἔκτ. 5225 τ.χλμ., κάτ. 128.428 (οἱ τῆς Κάτω Β. γαλλόφωνοι, οἱ τῆς Ἄνω Β. γερμανόφωνοι). Πρωτ. *Σίττεν* ἢ *Στόν*.

Βαλαισιανοί. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸν οἶκον τῶν Βαλουᾶ ἢ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῶν. Εἰδικώτερον, οἱ ὁπαδοὶ Ἐρρίκου Γ'.

Βάλακα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 119.

Βαλάνδα. Π. τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Σαράτωφ. Κάτ. 47.000 Ἐμπόριον σιτηρῶν.

βαλανεῖον. Ὁλουτρὼν παρ' ἀρχαίοις.

Βαλανεῖον. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Κερκύρας. Κάτ. 547.

βαλανεύς. Παρ' ἀρχαίοις, ἐπιστάτης ἢ ὑπηρέτης βαλανείου. Οἱ βαλανεῖς ἦσαν ὀνομαστοὶ διὰ τὴν περιέργειαν καὶ τὴν φλυαρίαν.

Βαλανίδα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 1134.

βαλανίδι. Κοινῶς ὁ καρπὸς τῆς δρυὸς μετὰ κυπέλλου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἐνσφηνωμένη ἡ βάλανος.

Βαλανιδιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 278.

Βαλανιδόρραχον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 243.

βαλάνινος (ὁ). Γένος ρυγχοφόρων κολεοπτέρων, οὗ εἶδος προσβάλλει τὸν καρπὸν τῆς λεπτοκαρυᾶς.

βαλανῖτις. Φλεγμονὴ τῆς βαλάνου τοῦ πέους.

βαλανοποσθῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ βλεννογόνου ὑμένος πόσθης καὶ βαλάνου.

βάλανος (ἡ). Ὁ καρπὸς τῆς δρυός, κν. **βαλανίδι**. Ποικιλία ἀχαινίου. Προέρχεται ἐξ ᾠοθήκης μὲ πολλὰς σπερματικὰς βλάστας, ἤτις δι' ἐκτρώσεως ἀπομένει μὲ ἕνα μόνον χῶρον. ‖ *(Διακοσμ.)* Κατασκεύασμα ἐλλειψοειδὲς ἐξ ὑφάσματος ἢ ἐκ ξύλου, τιθέμενον ὡς κόσμημα εἰς τὸ ἄκρον σχοινίου, λωρίου, κορδονίου ἀντὶ θυσάνου: *βάλανος κροσσοῦ, σπαθιστῆρος.* ‖ *(Ἀνατομ.)* Ἡ κεφαλὴ τοῦ πέους. ‖ *(Τεχν.)* Πᾶν ἔχον σχῆμα βαλάνου τμῆμα ἐργαλείου ἢ ὅπλου. ‖ *(Ἀρχ.)* Ἐπίμηκες βαλανοειδὲς πλάσμα ἐκ στέατος καὶ νίτρου, ἐντιθέμενον εἰς τὴν ἕδραν ὡς καθαρτικὸν ἀντὶ κλύσματος. ‖ *(Ζωολ.)* Γένος ἀρθροζώων ἐντομοστράκων.

Βάλανος

Βαλάνς. Π. τῆς Γαλλίας. Βλ. **Βαλεντία**.

Βαλανσιέν (Valenciennes). Π. τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ ἐπὶ τοῦ Σκάλδιος. Κάτ. 40.100. Ἐμπόριον ζαχάρεως καὶ λινῶν ὑφασμάτων, μηχανουργεῖα, ἀνθρακωρυχεῖα. Ἄλλοτε (μέχρι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως) βιομηχανία περιφήμων τριχάπτων.

Βαλάξα. Ἐρημόνησος πρὸ τοῦ λιμένος Καλαμίτσα τῆς Σκύρου. Λατομεῖα ποικιλοχρόων μαρμάρων.

βαλάτα (ἡ). Προϊὸν τῆς σαπότας, δένδρου τῆς Γουϊάννης καὶ τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς. Εἶδος κόμμεος καὶ δὴ γουτταπέρκας, κατωτέρας ποιότητος. Χρησιμεύει κυρίως ὡς ἀπομονωτικὸν πρὸς περικάλυψιν ἠλεκτροφόρων συρμάτων καὶ καλωδίων, εἰς τὴν κατασκευὴν τελαμώνων καὶ πελμάτων ὑποδημάτων καὶ εἰς τὴν ὀδοντοτεχνίαν.

Βαλατούνα. Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. **Πετρωτόν**.

Βαλαώρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 503.

Βαλαωρίτης (Ἀριστοτέλης). Ἕλλην ποιητὴς ἐκ Λευκάδος (1824-1879). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Παρισίοις, διετέλεσε μέλος τῆς Ἰονίου βουλῆς καὶ εἶτα τῆς ἑλληνικῆς. Ἔγραψεν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν λυρικὰ καὶ ἐπικὰ ποιήματα, ἐμπνευσμένα ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ὑπὸ τοὺς Τούρκους καὶ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἐκ τῆς δημοτικῆς μούσης. Ἔργα του: «Μνημόσυνα», «Κυρὰ Φροσύνη», «Ἀστραπόγιαννος», «Διάκος», «Φωτεινός» (ἡμιτελές) κ.ἄ.

Βάλβης (Ζηνόβιος). Νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς ἐκ Μεσολογγίου (1800-1886). Ἐχρημάτισε δὶς πρωθυπουργὸς ἐπὶ Ὄθωνος καὶ πρόεδρος τῆς Β' Ἐθνοσυνελεύσεως μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ βασιλέως.

βαλβὶς-ῖδος (ἡ). *(Ἀθλητ.)* Κυρίως, τὸ σχοινίον ὅπερ διατείνεται ἐπὶ δύο ξύλων εἰς τὴν ἀφετηρίαν τοῦ σταδίου καὶ ἀφήνεται νὰ πέσῃ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν πρέπει νὰ ἐκδράμωσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι εἰς τὸν δρόμον· ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ *ὕσπληξ*. Ἀνάχωμα ἐξ οὗ οἱ ἀρχαῖοι δισκοβόλοι ἔρριπτον τὸν δίσκον. ‖ *(Ἱππευτ.)* Κοντὸς ὁριζοντίως τοποθετούμενος ἐπὶ ὑποστηριγμάτων καὶ χρησιμεύων πρὸς ἄσκησιν τῶν ἵππων εἰς τὸ πήδημα ἐμποδίων. ‖ *(Ναυτ.)* *Βαλβὶς καθόδου*, κν. *κάσσα κουβουσιοῦ*, τὸ τετραγωνικὸν ἢ κυκλικὸν πλαίσιον ὅπερ σχηματίζεται ὑπὸ ἐξεχόντων τμημάτων ζυγῶν καὶ διαδοκίδων ἢ πλατείας στεφάνης περὶ ἑκάστου ἀνοίγματος τοῦ καταστρώματος (καθόδου), ἔχον δὲ ὕψος μέχρι 30 ἑκστμ. ἐμποδίζει τὴν εἴσροὴν ὑδάτων εἰς τὸ ὑπόστρωμα. ‖ *(Ἀνατομ.)* Πᾶσα πτυχὴ τῆς ἔσω ἐπιφανείας τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων ἢ ἄλλων σωληνοειδῶν ὀργάνων τοῦ σώματος, ἥτις ἀνοιγοκλείουσα δίκην διαφράγματος κατὰ τὴν φορὰν τῆς ροῆς τοῦ ἐγκυκλοφορουμένου ὑγροῦ, ἐμποδίζει τὰς ρευστὰς ὕλας νὰ παλιρροήσωσι (βαλβῖδες καρδίας. φλεβῶν, ἡ μεταξὺ εἰλεοῦ καὶ κόλου βωχίνειος βαλβίς). ‖ *(Μηχανολ.)* Διάταξις παρεμβαλομένη εἰς τὴν δίοδον τῶν ρευστῶν (ὑγρῶν καὶ ἀερίων) ἐντὸς ἀγωγῶν, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν ἐλευθέραν ροὴν αὐτῶν, ἐπιτρέψῃ δὲ ταύτην καθ' ὡρισμένην μόνον διεύθυνσιν. *Βαλβὶς ἀσφαλιστική*, β. προσηρμοσμένη εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἀτμογόνου λέβητος τῶν ἀτμομηχανῶν, ἵνα προλαμβάνῃ τὴν διάρρηξιν ἐκ τῆς ὑπὲρ τὸ κανονικὸν αὐξήσεως τῆς πιέσεως τοῦ ἀτμοῦ· εἶνε κεκανονισμένη ὥστε ν' ἀνοίγῃ μόλις ἡ πίεσις τοῦ ἀτμοῦ ὑπερβῇ ὡρισμένην τιμήν.

Βαλβόα (Vasco Nunez de Balboa). Ἱσπανὸς ἐξερευνητὴς (1475-1517). Πρῶτος Εὐρωπαῖος ὅστις εἶδεν ἐκ τοῦ Παναμᾶ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐκλήθη *Βαλβόα* ὁ νέος λιμὴν κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ εἰς τὸν ὠκεανὸν τοῦτον, ὡς καὶ ἡ νομισματικὴ μονὰς τῆς δημοκρατίας Παναμᾶ, ἴση πρὸς δολλάριον.

Βάλδεκ. Ἀπὸ τοῦ 1928 πρωσσικὴ περιοχὴ (ὑπαγομένη εἰς τὴν ἐπαρχ. Ἔσσης-Νάσσαου), ἄλλοτε ἐλεύθερον κράτος καὶ πρὸ τοῦ 1918 πριγκιπᾶτον. (1055 τ.χλμ., 56.000 κάτ.). Πρωτ. *Ἀρολσεν*.

Βαλδὲκ-Ρουσσώ (Πέτρος Μαρία Waldek-Rousseau). Γάλλος πολιτικὸς (1846-1904), πρωθυπουργὸς 1899-1902, ἀνεθεώρησε τὴν δίκην τοῦ Δρεϋφοὺς, ἐπέτυχε τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου περὶ θρησκευτικῶν ὀργανώσεων. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἐκστρατεία τῆς Κίνας (1900).

Βάλδεμαρ (Valdemar). Ὄνομα τεσσάρων βασιλέων τῆς Δανίας. 1) *Ὁ Α'*. ἐπικληθεὶς *Μέγας*, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1157 (1131-1182). Ἀνύψωσε τὴν ἰσχὺν τῆς Δανίας. —2) *Ὁ Β'*, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1202 (1170-1241), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του σημαντικῶς, ἀλλ' ὑπέστη ἐκ μέρους τῶν ἡγεμόνων τῆς Β. Γερμανίας σημαντικὴν ἧτταν τῷ 1227 παρὰ τὸ Βορνχαΐβετ. Ἐκωδικοποίησε τοὺς δανικοὺς νόμους.—3) *Ὁ Δ'* (ἢ *Γ'*), βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1340 (1320 - 1375), υἱὸς Χριστοφόρου Β'. Ἐπώλησε τὴν Ἐσθονίαν εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἱππότας, ἐνικήθη 1370 ὑπὸ τῆς Χανσεατικῆς ὁμοσπονδίας.

Βαλεαρική

Βάλδεμαρ. Πρίγκιψ καὶ ναύαρχος τῆς Δανίας, ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Α', γενν. τῷ 1858. Ἐκλεγεὶς ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας δὲν ἐδέχθη τὸν θρόνον, ἵνα μὴ ἔλθῃ εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν ἀδελφόν του.

Βαλδεμβοῦργον (Waldenburg). Π. τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ Βρεσλαυΐας (Σιλεσία). Κάτ. 45.000. Ἀνθρακωρυχεῖα, βιομηχανία ὑάλου καὶ πορσελάνης.

Βάλδερζέε (Ἀλφρέδος, κόμις Waldersee). Γερμανὸς στρατάρχης (1832-1904). Τῷ 1900 ἀρχιστράτηγος τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων κατὰ τῶν Βόξερ τῆς Κίνας.

Βαλδίβια (Valdivia). Ἡ βιομηχανικωτέρα π. τῆς Χιλῆς, πρωτ. ὁμων. ἐπαρχ. εἰς τὰ Ν τῆς χώρας. Κάτ. 40.000. Ἐπίνειον τὸ *Κορράλ*.

Βαλδῖνοι (Vaudois, Waldenser). Αἱρετικοὶ ἀναφανέντες κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα εἰς τὰς Δ. Ἄλπεις, καταδιωχθέντες ἀπηνῶς ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Γάλλων βασιλέων. Ἐδίδασκον τὴν ἐλευθέραν ἀνάγνωσιν καὶ ἑρμηνείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς κατὰ μετάφρασιν εἰς τὸ λαϊκὸν ἰδίωμα.

Βάλδουΐν (Στάνλεϋ Baldwin). Ἄγγλος πολιτικός, ἀρχηγὸς τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, πρωθυπουργὸς 1923-1924 καὶ 1924-1929.

Βαλδουΐνος. Ὄνομα δύο Λατίνων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. 1) *Ὁ Α'*, κόμις τῆς Φλάνδρας, γεννηθεὶς τῷ 1171. Ἀφοῦ μετέσχε τῆς Δ' σταυροφορίας ἐξελέγη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων αὐτοκράτωρ καὶ ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1204 μέχρι τῷ 1205, ὅτε ἡχμαλωτίσθη μαχόμενος παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Ἀπέθανεν ἢ ἐφονεύθη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.—2) *Ὁ Β'*. ἀνεψιὸς τοῦ Α', ἀνῆλθε τῷ 1228 εἰς τὸν θρόνον μόλις ἐνδεκαετὴς καὶ τῷ 1232 ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει τῶν πραγμάτων καὶ ἀπώλεσεν αὐτὴν τῷ 1261 διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Παλαιολόγων. Ἀπέθανε τῷ 1272.

Βαλδουΐνος. Ὄνομα Λατίνων βασιλέων τῆς Ἱερουσαλήμ. 1) *Ὁ Α'* (1058 - 1118). Σταυροφόρος ἐκ τοῦ γαλλικοῦ οἴκου τῆς Βουϊλλῶνος, ἀδελφὸς τοῦ Γοδοφρείδου, πρώτου βασιλέως τοῦ λατινικοῦ κράτους τῆς Ἱερουσαλήμ. Κατέλαβε τὴν Ἔδεσσαν (1098) καὶ ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν κράτους περιλαμβάνοντος τὴν Μεσοποταμίαν καὶ Μικρὰν Ἀρμενίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γοδοφρείδου διεδέχθη αὐτὸν τῷ 1100 ὡς βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἠγωνίσθη ἐπὶ μακρὸν κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Μουσουλμάνων τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Περσίας. Ἀπέθανεν ἀσθενήσας διαρκούσης τῆς ἐκστρατείας του κατὰ τῆς Αἰγύπτου.—2) *Ὁ Β'* (1118-1131). Σταυροφόρος, ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου καὶ διάδοχος αὐτοῦ ἐν Ἐδέσσῃ καὶ ὕστερον ἐν Ἱερουσαλήμ (1100). Ἠγωνίσθη ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν Μουσουλμάνων ἡγεμόνων τῶν πέριξ χωρῶν.—3) *Ὁ Γ'* (1131 - 1162). Σταυροφόρος, υἱὸς Φούλκωνος τῆς Ἀνδεγαυΐας, ὃν διεδέχθη δεκατετραετὴς (1143). Ἐβασίλευσεν ὑπὸ δυσκολωτάτας περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ Ἔδεσσα ἀπωλέσθη περιελθοῦσα εἰς τοὺς σουλτάνους τῆς Μοσσούλης καὶ τοῦ Χαλεπίου. Ἠσθένησε κατὰ ἐκστρατείαν τινὰ καὶ ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐπάνοδον.—4) *Ὁ Δ'* (1160-1185). Σταυροφόρος, υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀμαλαρίχου. ἐπιδείξας πολλὰς διοικητικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρετὰς παρὰ τὴν κατατρύχουσαν αὐτὸν λέπραν. Εἰς τὰς ἐνεργείας του ὀφείλεται ἡ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπιχειρηθεῖσα τρίτη σταυροφορία.

Βαλεαρίδες νῆσοι (Baleares). Ὁμὰς νήσων ἐν τῇ Μεσογείῳ ἀπέναντι τῶν Α. ἀκτῶν τῆς Ἱσπανίας καὶ δὴ τῆς Βαλεντίας. Κυριώτεραι ἡ *Μαγιόρκα*, ἡ *Μινόρκα* καὶ ἡ *Καβρέρα*. Ἀποτελοῦσι μετὰ τῶν *Πιτυουσσῶν* τὸν ἱσπανικὸν νομὸν τῶν Β. (5014 τ.χλμ. 353.000 κάτ.). Πρωτ. τοῦ νομοῦ ἡ *Πάλμα* ἐπὶ τῆς Μαγιόρκας.

βαλεαρική. Γένος ἐλοβίων πτηνῶν ἐκ τῶν γερανιδῶν τῆς αἰθιοπικῆς περιοχῆς. Καλοῦνται καὶ **γερανοὶ στεφανηφόροι**, διότι φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὸ ὀπίσθιον μέρος λοφίον ἐν σχήματι στεφάνης. Μῆκος σώματος μέχρι 1 μ.

Βαλένσια (Valencia). Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Καραβόβο ἐν Βενεζουέλᾳ, 15 χλμ. ἀπὸ τῆς ὁμων. λίμνης (440 τ.χλμ.). Πανεπιστήμιον. Κάτ. 43.000.

Βαλεντία (Valence). Π. τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Δρώμ. Κάτ. 40.000. Μεταξουργεῖα.

Βαλεντία (Valencia). 1) Ἄλλοτε βασίλειον τῶν Μαυριτανῶν ἐν Ἱσπανίᾳ, ἐπὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε τοὺς σημερινοὺς νομοὺς Β., Ἀλικάντης καὶ Καστελιόν.— 2) Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Γουαδαλαβιάρ. Πανεπιστήμιον. Ἐξαγωγὴ οἴνου καὶ ἐσπεριδοειδῶν. Κάτ. 272.000.— 3) Βλ. **Βαλένσια**.

Βαλεντία (Valentia, πρφ. Βαλένσιε). Νῆσος παρὰ τὰς ΝΔ. ἀκτὰς τῆς Ἰρλανδίας (26 τ.χλμ.),

άκραῖος σταθμὸς τοῦ μεγάλου καλῳδίου πρὸς τὴν Β. Ἀμερικήν.

Βαλεντινιανός. Βλ. Οὐαλεντινιανός.

Βαλεντῖνος. 1) Αἱρετικὸς τοῦ Β΄ αἰῶνος, ἐκ τῶν Γνωστικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὸ σύστημά του ἔχον χαρακτῆρα μυστηριώδη καὶ δύσληπτον (Βαλεντινιασμός) ἐξέλιπε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ΄ αἰῶνος.—2) Ἅγιος, μαρτυρήσας περὶ τὸ 300. Ἑορτάζεται ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τῇ 14 Φεβρουαρίου.

Βαλέρα (Ἥμον de Valera). Ἰρλανδὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1883 ἐν Ν. Ὑόρκῃ. Καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν, ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν τῶν Φενιάνων καὶ κατεδιώχθη· ἀπὸ τοῦ 1917 ἀρχηγὸς τῶν Σὶν Φάϊν, 1919-1922 πρόεδρος τῆς Ἰρλανδικῆς δημοκρατίας. Ἀπὸ τοῦ 1924 ἀρχηγὸς τῶν ἀντιπολιτευομένων τὴν κυβέρνησιν τοῦ «Ἰρλανδικοῦ Ἐλευθέρου κράτους» ἀδιαλλάκτων Σὶν Φάϊν.

βαλεριανὴ ἢ βαλεριάνα (valeriana). Γένος φυτῶν ποωδῶν καὶ ὀλιγίστων θαμνωδῶν, μετὰ πολυετοῦς ριζώματος, φυομένων κατὰ προτίμησιν εἰς μέρη ὑγρά. Τὸ κυριώτερον εἶδος *βαλεριανὴ ἡ φαρμακευτική* φύεται ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Β. Ἀσίᾳ, καλλιεργεῖται δὲ πανταχοῦ χάριν τοῦ αἰθερίου ἐλαίου τὸ ὁποῖον ἐξάγεται ἐκ τῆς ρίζης της. Τὸ *ἔλαιον βαλεριανῆς*, μὲ δυσάρεστον ὀσμήν, εἶνε φάρμακον καταπραϋντικὸν ἐπὶ νευρικῶν ταραχῶν καὶ ἰδίᾳ κατὰ τῆς ὑστερίας.

βαλεριανικὸν (ναρδικὸν) ὀξύ. Ὄνομα κοινὸν εἰς τὰ 4 ἰσομερῆ καρβονικὰ ὀξέα τοῦ τύπου C_4H_9COOH, κυρίως τὸ ἐκ τῆς ρίζης βαλεριανῆς τῆς φαρμακευτικῆς λαμβανόμενον *ἰσοβαλεριανικὸν ὀξύ* $(CH_3)_2CH.CH_2.COOH$.

βαλεριανικὸς αἰθήρ. Ὁ αἰθυλικὸς ἑστὴρ τοῦ ἰσοβαλεριανικοῦ ὀξέος. Ἔχει ὀσμὴν εὐχάριστον ὡς ἀπὸ ὀπωρῶν καὶ χρησιμεύει διὰ τοῦτο ὡς συστατικὸν ἀποσταγμάτων τινῶν. Παρασκευάζεται ἐν τῇ βιομηχανίᾳ δι' ἐστεροποιήσεως τοῦ βαλεριανικοῦ ὀξέος.

Βαλεριάνον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας). Κάτ. 387.

Βαλεριανός. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ. Βλ. Οὐαλεριανός.

Βαλέριος Μάξιμος. Ρωμαῖος ἱστορικὸς τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος, συγγραφεὺς «Πράξεων καὶ λόγων ἀξιομνημονεύτων, βιβλία 9».

Βαλέριος Φλάκκος. Ρωμαῖος ἐπικὸς τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος, ποιητὴς τῶν «Ἀργοναυτικῶν».

Βαλέριους (Ἰωάννης Valerius). Σουηδὸς ποιητής, γνωστὸς ἰδίως διὰ τὰ βακχικὰ ᾄσματά του.

Βαλερύ (Παῦλος Valéry). Γάλλος ποιητὴς καὶ δοκιμιογράφος, γενν. 1871, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Βαλεσιανοί. Αἱρετικοὶ τοῦ Γ΄ αἰῶνος. Ἀπετέμνοντο, ἵνα μὴ ὑποπέσωσιν εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Βαλέσιος (Ἔρρῖκος Valesius ἢ Valois). Γάλλος σοφὸς ἑλληνιστής. Ἐξέδωκε τοὺς Ἕλληνας ἱστορικοὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Βαλέττα ἢ **Λὰ Βαλέττα** (La Valetta). Πρωτεύουσα τῆς Μελίτης, ἄλλοτε ἕδρα τῶν Ἰωαννιτῶν ἱπποτῶν, ἐπὶ ἀποκρήμνου χερσονήσου, μέγας ἀνθρακευτικὸς σταθμός, κέντρον διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου. Κάτ. 48.300.

Βαλζάκ (Ἰωάννης Λουδοβῖκος Guez de Balzac). Γάλλος συγγραφεύς, ἱστοριογράφος, μέλος τῆς Ἀκαδημίας, ὁ ἄριστος πεζογράφος τῆς ἐποχῆς του (1594-1654). Ἔργα του: «Ἐπιστολαί», «Ὁ πρῖγκιψ», «Ὁ Σωκράτης Χριστιανὸς» κ.ἄ.

Βαλζάκ (Ὀνορὲ de Balzac). Γάλλος μυθιστοριογράφος (1799-1850), διαπρεπὴς ἐν τῇ ψυχολογικῇ ἀναλύσει καὶ ἐξηγήσει τῶν χαρακτήρων. Τὸ κυριώτερον ἀφηγηματικὸν ἔργον του εἶνε σειρὰ γνωστὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀνθρωπίνη κωμῳδία». Ἐκ τῶν ἀρίστων μυθιστορημάτων τῆς σειρᾶς ταύτης εἶνε «Ἡ γυναῖκα τῶν τριάντα ἐτῶν», «Ὁ μπάρμπα-Γοριώ» καὶ «Εὐγενία Γρανδέ».

Βαλημίτικα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 1014.

βαλῆς (ὁ). Διοικητικὸς λειτουργὸς ἐν Τουρκίᾳ ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν παρ' ἡμῖν γενικὸν διοικητὴν ἢ πρὸς τὸν νομάρχην.

Βάλι (Bali) ἢ **Μικρὰ Ἰάβα.** Νῆσος ἀνήκουσα εἰς τὰς Ὁλλανδικὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, Α τῆς Ἰάβας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ ὁμωνύμου πορθμοῦ. Ἔκτ. 5600 τ.χλμ., κάτ. 930.000.

Βαλιαδολίδ ἢ **Βαλιδολίδ** (Valladolid). Μεσόγειος π. τῆς Ἱσπανίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Πισουέργα, 160 χλμ. ΒΔ τῆς Μαδρίτης. Κάτ. 80.000. Πανεπιστήμιον.

Βαλιλλα. Φασιστικὴ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις ἐν Ἰταλίᾳ παίδων ἡλικίας 8-14 ἐτῶν.

Βαλιμή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 313.

Βαλκάν. Τουρκικὸν ὄνομα τοῦ ὄρους Αἷμος, ἐξ οὗ ἐκλήθη καὶ Βαλκανικὴ χερσόνησος ἡ Βαλκάνια ἢ ἀνατολικωτέρα τῶν τριῶν μεγάλων χερσονήσων κατὰ τὰ νότια τῆς Εὐρώπης, ἡ ἄλλως χερσόνησος τοῦ Αἵμου λεγομένη.

Βαλκάνια. Βλ. Αἷμος καὶ Αἵμου χερσόνησος.

Βαλκανικὴ χερσόνησος. Βλ. Αἵμου χερσόνησος.

Βαλκανικοὶ πόλεμοι. Οἱ διεξαχθέντες τῷ 1912-1913, πρῶτον μὲν ὑπὸ τῶν συμμάχων Ἑλλήνων, Μαυροβουνίων, Σέρβων καὶ Βουλγάρων κατὰ τῆς Τουρκίας, εἶτα δὲ ὑπὸ τῶν συμμάχων Ἑλλήνων καὶ Σέρβων κατὰ τῆς Βουλγαρίας, εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ὁποίας κατεχόμενα ἐδάφη προήλασαν ἐπίσης Τοῦρκοι, ἐνῷ εἰς τὰ παλαιὰ βουλγαρικὰ ἐδάφη προήλασαν Ρουμάνοι.

Α΄—Συμμαχικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ ζύμωσις διὰ τὴν συνεργασίαν τῶν χριστιανικῶν κρατῶν τοῦ Αἵμου κατὰ τῆς Τουρκίας ἤρχισε τῷ 1912 καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπεγράφη συνθήκη συμμαχίας Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, ἣν ἐπηκολούθησεν ἡ ὑπογραφὴ τῆς στρατιωτικῆς συμβάσεως κατὰ Μάϊον. Διὰ ταύτης καθωρίζοντο καὶ τὰ τῆς διανομῆς τῶν μακεδονικῶν ἐδαφῶν μεταξὺ αὐτῶν. Τὸν αὐτὸν μῆνα ὑπεγράφη συνθήκη συμμαχίας Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας καὶ τὸν Σεπτέμβριον ἡ στρατιωτικὴ μεταξὺ αὐτῶν συνθήκη. Ἡ μετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν συμμαχίαν ἐγένετο ἄνευ ὅρων. Τὸ Μαυροβούνιον δὲν ὑπέγραψε συνθήκην, ἀλλὰ συνεδύασε τὰς διπλωματικὰς ἐνεργείας του πρὸς τὰς τῶν συμμάχων, ὅταν οὗτοι ἀνέλαβον προκλητικὴν στάσιν κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ πρῶτον ἐκήρυξε τὸν κατ' αὐτῆς πόλεμον τὴν 25 Σεπτεμβρίου. Τὴν 3 Ὀκτωβρίου οἱ ἄλλοι σύμμαχοι διέρρηξαν τὰς σχέσεις πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἀμέσως δ' εἶτα ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατ' αὐτῆς.

Ἡ Ἑλλὰς διέθεσε διὰ τὸν πόλεμον 90.000 ἄνδρας πεζικοῦ, 180 πυροβόλα καὶ 1000 ἱππεῖς, τὸ Μαυροβούνιον 35.000 ἄνδρας καὶ 130 πυροβόλα, ἡ Σερβία 220.000 ἄνδρας πεζικοῦ, 500 πυροβόλα καὶ 3000 ἱππεῖς, ἡ Βουλγαρία 300.000 ἄνδρας πεζικοῦ, 720 πυροβόλα καὶ 5000 ἱππεῖς. Οὗτως οἱ σύμμαχοι εἶχον 645.000 ἄνδρας πεζικοῦ, 1530 πυροβόλα καὶ 9000 ἱππεῖς. Ἡ Τουρκία εἶχε 340.000 πεζούς, 6000 ἱππεῖς, 850 πεδινὰ πυροβόλα καὶ

750 πυροβόλα φρουρίων. Τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀρχηγὸς ἦτο ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, ἔχων ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου τὸν στρατηγὸν Δαγκλῆν, τοῦ μαυροβουνιωτικοῦ ὁ βασιλεὺς Νικόλαος, τυπικῶς μόνον, μὲ ἐπιτελάρχην τὸν στρατηγὸν Λαζάροβιτς, τοῦ σερβικοῦ ὁ βασιλεὺς Πέτρος, ἐπίσης τυπικῶς, μὲ ἐπιτελάρχην τὸν βοεβόδαν Ποϋτνικ, καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ, ὡσαύτως κατὰ τύπους, ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος μὲ βοηθὸν τὸν στρατηγὸν Σάβωφ καὶ ἐπιτελάρχην τὸν στρατηγὸν Φίτσεφ. Τῶν διατεθεισῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος τουρκικῶν δυνάμεων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Χασὰν Ταξὶν πασᾶς, τῶν κατὰ τοῦ Μαυροβουνίου ὁ Χασὰν Ριζᾶ πασᾶς, τῶν κατὰ τῆς Σερβίας ὁ Ζεκῆ πασᾶς καὶ τῶν κατὰ τῆς Βουλγαρίας ὁ Ἀβδουλλὰχ πασᾶς.

Πλὴν τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ, ἡ Ἑλλὰς διέθεσε διὰ τὸν πόλεμον καὶ τὸν στόλον της, ὅστις, κυριαρχήσας τοῦ Αἰγαίου, παρημπόδισε τὴν ἐξ Ἀσίας μεταφορὰν 250.000 τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ μέτωπα.

Αἱ ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν Μακεδονίαν μετώπου ἐνέργειαι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἀπώθησιν τῶν Τούρκων πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ὥστε οὗτοι νὰ εὑρεθῶσι μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. Διὰ νὰ φράξωσι τὴν προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οἱ Τοῦρκοι ὠργάνωσαν ἀμυντικῶς τὸ Σαραντάπορον, ἀλλὰ ἠττηθέντες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσιν αὐτό (9 Ὀκτωβρίου). Οἱ Τοῦρκοι ἠττήθησαν εἶτα κατὰ τὴν παρὰ τὰ Γιανιτσὰ μάχην (19-20 Ὀκτωβρίου), ὑπεχώρησαν δὲ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ἀποκλεισθέντες παρεδόθησαν (26 Ὀκτωβίου). Ἐν τῷ μεταξύ, εἶχε προελάσει πρὸς Θεσσαλονίκην βουλγαρικὴ μεραρχία, ἡ ὁποία μετὰ τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας παράδοσιν τῆς πόλεως εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν. Ἐνῷ, ἐν τούτοις, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς προήλαυνε πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ πλαγιοφυλακὴ (5η μεραρχία) προσέκρουσεν εἰς Μπάνιτσαν πρὸς μεγάλας τουρκικὰς δυνάμεις, ὑπεχώρησε δὲ εἰς Σόροβιτς καὶ ἐκεῖθεν μετὰ διήμερον μάχην εἰς Κοζάνην. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς προήλασε πρὸς Φλώριναν, ἣν καὶ κατέλαβεν. Ἤδη οἱ Σέρβοι εὑρίσκοντο εἰς Μοναστήριον καὶ ἐπῆλθεν οὕτως ἕναφὴ τῶν δύο στρατῶν. Εἰς τὴν Ἤπειρον ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν ἑλληνικῶν ἐπιχειρήσεων ἦσαν τὰ Ἰωάννινα. Καὶ πρῶτον κατελήφθη ἡ Πρέβεζα, εἶτα δὲ ἀνελήφθη ἡ πρὸς τὰ Ἰωάννινα προέλασις, ἥτις ἐπετεύχθη μετὰ μάχας εἰς Κουμουζάδες καὶ Πέντε Πηγάδια. Ἡ πολιορκία ὅμως τῶν Ἰωαννίνων παρετάθη μέχρις οὗ, ληξασῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιχειρήσεων, μετεφέρθησαν ἐκεῖ ἐνισχύσεις. Ἡ ἅλωσις τῆς πόλεως ἐπετεύχθη τὴν 20 Φεβρουαρίου 1913. Ἀφ' ἑτέρου, ὁ ἑλληνικὸς στόλος κατελάμβανε τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς τουρκικὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἐνίκα δὲ κατὰ δύο ναυμαχίας (Ἕλλης καὶ Λήμνου) τὸν δὶς πειραθέντα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Ἑλλησπόντου τουρκικὸν στόλον. Περὶ τὸ τέλος τῶν ἑλληνικῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν 5 Μαρτίου 1913, ἐβολοφονεῖτο ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Γεώργιος Α΄.

Αἱ μαυροβουνιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀπέβλεπον ἰδίᾳ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Σκόδρας, ἥτις ἐπετεύχθη, μετὰ πολιορκίαν, τὴν 9 Ἀπριλίου 1913. Εἰς τὸ σερβικὸν μέτωπον πρώτη σημαντικὴ μάχη ἦτο ἡ τοῦ Κουμανόβου (10-11 Ὀκτωβρίου), καθ' ἣν ἠττήθησαν οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι ὑπεχώρησαν πρὸς Περλεπέν. Μετὰ νέαν ἐκεῖ ἧττάν των, ἠρκέσθησαν νὰ καλύψωσι τὸ Μοναστήριον, τὸ ὁποῖον, μετὰ νέαν μάχην, παρεδόθη τῇ 5 Νοεμβρίου. Τότε οὐσιαστικῶς καὶ ἔληξεν ἡ δρᾶσις τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ. Μεγαλύτεραι μάχαι διεξήχθησαν ἐπὶ τοῦ τουρκοβουλγαρικοῦ μετώπου (μάχη Σαράντα Ἐκκλησιῶν, 9-11 Ὀκτωβρίου καὶ Λουλὲ-Μπουργάς, 15-20 Ὀκτωβρίου), καθ' ἃς οἱ Τοῦρκοι ἠττήθησαν καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν γραμμὴν τῆς Τσατάλτσας, ἣν οἱ Βούλγαροι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκβιάσωσιν. Ἀνακωχὴ συνήφθη τὴν 20 Νοεμβρίου, ἥτις ὅμως κατηγγέλθη καὶ ἐπανελήφθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι τὴν 21 Ἰανουαρίου 1913, χωρίς, ἐν τούτοις, σοβαρὰς συνεπείας. Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Ἀδριανούπολις, ἀπομονωθεῖσα, ἐπολιορκεῖτο, ἔπεσε δὲ τὴν 13 Μαρτίου 1913. Ἀντιπρόσωποι τῶν ἐμπολέμων συνῆλθον εἰς Λονδῖνον, ἐκεῖ δὲ ὑπεγράφη ἡ συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ τῆς Τουρκίας τὴν 17 Μαΐου 1913 (περὶ τῶν ὅρων αὐτῆς βλ. *Λονδίνου συνθήκη*).

Β΄—Συμμαχικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Ἀφ' ἑνὸς ἡ Ἑλλὰς εἶχεν εἰσέλθῃ ἄνευ ὅρων εἰς τὸν πόλεμον, ἡ δὲ Βουλγαρία δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς τετελεσμένον γεγονὸς τὴν ἑλληνικὴν κατοχὴν τῆς Θεσσαλονίκης· ἀφ' ἑτέρου, ἡ Σερβοβουλγαρικὴ συνθήκη ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς προϋποθέσεως ὅτι ἡ Σερβία θὰ ἐλάμβανεν ἔξοδον πρὸς τὴν Ἀδριατικήν· ἀλλ' ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων, διὰ τῆς ὁποίας ἱδρύθη κράτος ἀλβανικόν, δὲν ἐπέτρεψε τὴν πραγμάτωσιν τῆς προϋποθέσεως ταύτης, ἠρνεῖτο, διὰ τοῦτο, ἡ Σερβία νὰ παραχωρήσῃ ἐδάφη ὅπ' αὐτῆς καταληφθέντα εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἡ ὁποία ἤγειρεν ἀξιώσεις ἐπ' αὐτῶν δυνάμει τῆς συνθήκης. Τέλος, ἡ Βουλγαρία ἐλάμβανε στάσιν προκλητικὴν ἔναντι Σερβίας καὶ Ἑλλάδος. Διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν κεκτημένων, τὰ δύο ταῦτα κράτη συνῆψαν, τὸν Μάϊον τοῦ 1913, συμμαχίαν. Ὅτε, τὴν νύκτα τῆς 16 πρὸς τὴν 17 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, βουλγαρικαὶ δυνάμεις ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβωσι σημεῖά τινα καὶ ἀπώθησαν τοὺς Σέρβους, ὁ πόλεμος ἐθεωρήθη ὡς ἤδη κηρυχθείς. Κατ' αὐτόν, τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων εἶχον πάλιν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἐπιτελάρχην τὸν συνταγματάρχην Δούσμανην, ὁ βασιλεὺς Πέτρος τῆς Σερβίας μὲ ἐπιτελάρχην τὸν Ποϋτνικ καὶ ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος τῆς Βουλγαρίας μὲ βοηθὸν τὸν Ράτκο Δημήτριεφ. Οἱ σύμμαχοι διέθετον 360.000 πεζούς (100.000 Ἕλληνας καὶ 260.000 Σέρβους), 630 πυροβόλα (180 ἑλληνικά, 500 σερβικά) καὶ 4000 ἱππεῖς (1000 Ἕλληνας, 3000 Σέρβους)· μία μαυροβουνιωτικὴ μεραρχία συνέπραττε μετὰ τῶν Σέρβων. Οἱ Βούλγαροι εἶχον 350.000 πεζούς, 720 πυροβόλα καὶ 5000 ἱππεῖς. Αἱ δυνάμεις ἦσαν οὕτω περίπου ἰσόπαλοι. Οἱ Σέρβοι ἀπέβλεψαν κυρίως εἰς τὴν συγκράτησιν τῶν Βουλγάρων, μετὰ νίκην δὲ κατ' αὐτῶν παρὰ τὸν Μπρεγάλνιτσαν (16-26 Ἰουνίου) δὲν ἀνέλαβον ἐπίθεσιν, εἰς τρόπον ὥστε οἱ Βούλγαροι ἠδυνήθησαν νὰ μεταφέρωσι πάσας σχεδὸν τὰς δυνάμεις των ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μετώπου περὶ τὸ τέλος τοῦ πολέμου.

Αἱ ἑλληνικαὶ ἐπιχειρήσεις ἤρχισαν διὰ προελάσεως πρὸς Κιλκὶς-Λαχανᾶν, ὅπου (19-23 Ἰουνίου) οἱ Βούλγαροι ἠττήθησαν καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς Στρώμνιτσαν καὶ Δεμὶρ-Χισσάρ· μετὰ νέας ἐκεῖ ἥττας των, μεθ' ἃς κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ αἱ Σέρραι καὶ ἡ Δράμα, οἱ Βούλγαροι ἐτράπησαν πρὸς τὴν στενωπὸν τῆς Κρέσνας, ἣν οἱ Ἕλληνες ἐξέβιασαν τὴν 11 Ἰουλίου. Ἠπειλεῖτο πλέον τὸ ἔδαφος τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἀντεμετώπιζον ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν βουλγαρικὸν στρατόν. Παρὰ τοῦτο, αἱ μάχαι Τζουμαγιᾶς καὶ Πετσόβου

ἀπέβησαν ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐν τῷ μεταξύ, κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ Καβάλλα, ἡ Ξάνθη καὶ ἡ Γκιουμουλτζίνα. Τέλος, τὴν 18 Ἰουλίου συνήφθη ἀνακωχή.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Ρουμανία, ἵνα ἐπωφεληθῇ τῆς καταστάσεως, ἐκινητοποίησε τὸν στρατόν της καὶ τὴν 27 Ἰουνίου ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας· ὁ ρουμανικὸς στρατὸς προήλασεν ἀνεμποδίστως μέχρι 30 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς Σόφιας. Ὁμοίως ἡ Τουρκία ἐπενέβη εἰς τὸν πόλεμον, ἄνευ δὲ ἀντιστάσεως τῶν Βουλγάρων κατελήφθη ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τὴν 9 Ἰουλίου ἡ Ἀδριανούπολις. Τὴν 28 Ἰουλίου ὑπεγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ Ἑλλάδος, Ρουμανίας καὶ Σερβίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Βουλγαρίας ἀφ' ἑτέρου (βλ. *Βουκουρεστίου συνθήκη*), καὶ τὸν Σεπτέμβριον δι' ἰδιαιτέρας συνθήκης μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας ἐκανονίσθησαν αἱ μεταξὺ αὐτῶν διαφοραί.

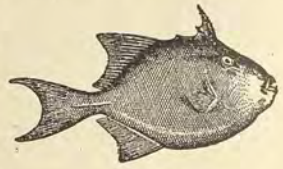

Βαλλιστής

Βαλκάνον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 284.

Βάλκας ἢ **Βάλχας.** Λίμνη τῆς ἀσιατικῆς Ρωσίας κατὰ τὰς Κιργισίας στέππας, ἐν σχήματι μηνίσκου, ἔκτ. 18.400 τ.χλμ., μέγιστον βάθος 20 μ., ὕψος 274 ὑ.ἐ.θ. μ.

Βαλκενάρ (Λουδοβῖκος Γάσπαρος Valckenær). Ὁλλανδὸς φιλόσοφος καὶ ἑλληνιστὴς (1715-1785), καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Λουγδούνου. Ἐξέδωκε καὶ ἡρμήνευσεν Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ ποιητάς.

Βαλκουβίνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 129.

Βαλκυρίαι. Πολεμικαὶ θεότητες τῶν ἀρχ. Σκανδιναυῶν· συνώδευον τοὺς ἥρωας εἰς τὴν μάχην καὶ μετὰ θάνατον εἰς τὴν κατοικίαν τῶν θεῶν, τὸ Ἄσγαρδ.

Βαλλαδολίδ. Βλ. **Βαλιαδολίδ.**

Βαλλαράτ (Ballarat). Π. τῆς Αὐστραλίας ἐν Βικτωρίᾳ. Κάτ. 42.000. Κέντρον χρυσωρυχείων καὶ ἐμπορίου ἐρίου.

Βάλλαχ (Ὄθων Wallach). Γερμανὸς χημικός, γενν. 1847. Ἐργασίαι περὶ ἐλαίων καὶ ἀρωμάτων. Βραβεῖον Νοβὲλ 1910.

Βάλλενσταΐν (Ἀλβέρτος φὸν Wallenstein ἢ Waldstein, δοὺξ Φρεδλάνδης). Γερμανὸς στρατιωτικὸς (1583-1634). Ὑπεστήριξε τὸν αὐτοκράτορα Φερδινάνδον Β' κατὰ τὰς βοημικὰς ταραχὰς (1618-20) καὶ ἐγένετο (1625) ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ, ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας, ἀλλ' ἠττήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταύου Ἀδόλφου ἐν Λύτσεν (1632). Καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ παραφόρου φιλοδοξίας, ὠνειρεύθη τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς Βοημίαν διεξήγαγε μυστηριώδεις συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Ἄρνιμ (1633), τῶν Σουηδῶν καὶ τοῦ Γάλλου πράκτορος Φεκιέρ· ὡς ἐκ τούτου ὁ Φερδινάνδος, νοήσας τὰ μελετώμενα, ἀφήρεσεν αὐτῷ τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ ἐκήρυξεν αὐτὸν προδότην (1634). Ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του, ὁ Β. κατέφυγεν εἰς Ἔγερ, ὅπου ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ αὐτοκράτορος.

Βαλλιάνοι. Τρεῖς Κεφαλλῆνες ἀδελφοί, ἔμποροι καὶ τραπεζῖται, *Μαρῆς* (-1895), *Παναγῆς* (-1902) καὶ *Ἀνδρέας* (1837-1837). Πλουτήσαντες εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διέθεσαν μέγα μέρος τῆς περιουσίας των διὰ κοινωφελεῖς σκοποὺς ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ Ἀθήναις. Ἐκ δωρεᾶς των ἐκτίσθη ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη.

Βαλλιπέδιον. Ἐπίπεδος ἀνοικτὸς χῶρος μακρὰν συνοικισμῶν, ἐφωδιασμένος διὰ τῶν ἀπαραιτήτων κτιρίων, ἐγκαταστάσεων καὶ ὀργάνων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν βλητικῶν δοκιμῶν καὶ πειραμάτων.

Βαλλίς (Wallis). Νῆσοι τῆς Πολυνησίας. Βλ. **Οὐώλλις.**

βάλλισμα. Βλ. **μπαλλάδα.**

βαλλισνερία. Γένος φυτῶν ὁδροχαριτοειδῶν τῶν τροπικῶν καὶ τῶν παρὰ τοὺς τροπικοὺς χωρῶν.

βαλλιστής. Γένος ἰχθύων πλεκτογνάθων, βιούντων εἰς τὰς τροπικὰς καὶ θερμὰς θαλάσσας. *Β. ὁ καπροειδής*, μήκους μέχρι 40 ἑκστμ., ἁπαντᾷ ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ ἐν Ἑλλάδι μᾶλλον σπάνιος. Προτιμᾷ βυθοὺς βραχώδεις, τρέφεται ἐκ μαλακίων καὶ μαλακοστράκων καὶ δὲν εἶνε ἐδώδιμος· ἡ σάρξ του μάλιστα δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς δηλητηριώδης.

βαλλιστικὸν ἅσμα. Βλ. **μπαλλάδα.**

βαλλιστῖτις (ἡ). Ἡ πρώτη νιτρογλυκερινοῦχος ἄκαπνος πυρῖτις, παρασκευασθεῖσα τῷ 1888 ὑπὸ τοῦ Ἀλφρέδου Νοβέλ.

βαλλίστρα ἢ **βαλλιστρίς** (ἡ). Ὅπλον ἐν χρήσει κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἀποτελούμενον ἐκ τόξου, εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ὁποίου ἐτανύετο χορδή, ἄνωθεν δὲ εὑρίσκετο σωλὴν κυλινδρικὸς ἢ ἡμικυλινδρικός, ἐν ᾧ ἐτίθετο βέλος περίπου 15 δακτύλων ἢ σφαιρικὸς λίθος. Ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς τοῦ ὅπλου τούτου ἐπέβαλε τὴν ἐπωνυμίαν αὐτοῦ *τόξυλος* ἢ *ἀρκεβούζιον*, ἕνεκα τοῦ σωλῆνος ἢ αὐλοῦ, ὅστις ἐχρησίμευε πρὸς διεύθυνσιν τῶν βλημάτων. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔδόθη μετὰ ταῦτα εἰς τὰ πρῶτα ἡμιφορητὰ πυροβόλα ὅπλα, τὰ ὁποῖα ἀντικατέστησαν τὴν βαλλίστραν καὶ τὰ ὁποῖα ἔρριπτον ἀντὶ βελῶν καὶ λίθων μεταλλικὰς σφαῖρας. ‖ Πολεμικὴ μηχανή, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι εἰς τὰς πολιορκίας πρὸς ὑπεράσπισιν ἀτραπῶν, ποταμῶν καὶ μερῶν εἰς τὰ ὁποῖα τὰ ὄργανα ταῦτα ἠδύναντο νὰ μείνωσιν εἰς τὴν θέσιν των ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα.

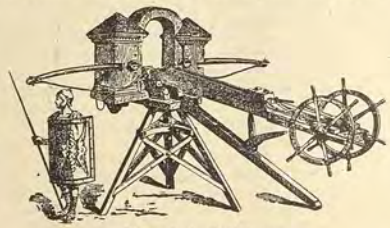

Ρωμαϊκὴ βαλλίστρα

Βαλλῶνοι (Wallons). Ἔθνος γαλατικὸν κυρίως ἐν τῷ Ν. Βελγίῳ καὶ τῇ Α. Γαλλίᾳ. Ἡ γλῶσσα τῶν Β. εἶνε διάλεκτος τῆς Γαλλικῆς. Ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 3 ἑκατομμ. ψυχῶν, ὧν οἱ πλεῖστοι Καθολικοί.

βαλλωτή. Γένος χειλανθῶν φυτῶν, τοῦ ὁποίου ἐν Ἑλλάδι φύονται 4 εἴδη· κοινοτάτη εἶνε *β. ἡ ὀξυβαφώδης* (κν. *λουμίνι*), τῆς ὁποίας οἱ κάλυκες χρησιμοποιοῦνται ὡς θρυαλλίδες κανδηλῶν.

Βαλμάζα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 1149.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βάλτου (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 87.

Βαλμίκι. Ἰνδὸς ποιητής, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται τὸ ἐκ 48.000 δεκαεξασυλλάβων στίχων ἀποτελούμενον ἔπος «Ραμαϋάνα» (Γ' ἢ Δ' π.Χ. αἰὼνος).

Βαλμόραλ (Balmoral Castle). Θερινὴ διαμονὴ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Ἀβερδὴν τῆς Σκωτίας. Ὡραῖος πύργος τοῦ 1855.

Βαλμύ (Valmy). Χ. τοῦ νομοῦ Μάρνη ἐν Γαλλίᾳ. Ἐνταῦθα ὁ στρατὸς τῆς ἐπαναστατημένης Γαλλίας ἐνίκησε 20.9.1792 τοὺς Πρώσσους καὶ Αὐστριακούς.

βαλονία. Συνώνυμον δρυὸς τῆς αἰγίλωπος. ‖ Φυτὸν θαλάσσιον εὐμέγεθες, κοινὸν ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

Βαλουᾶ (Valois). Χώρα τῆς ΒΑ. Γαλλίας, ἀρχικῶς κομητεία καὶ ἀπὸ τοῦ 1405 δουκᾶτον, ἤδη διηρημένη εἰς τοὺς νομοὺς τοῦ Αἴν καὶ τοῦ Οὐάζ.

Βαλουᾶ οἶκος. Οἰκογένεια ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Καπετιδῶν ἀνελθοῦσα 1328 εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ προσώπῳ Φιλίππου τοῦ Ϛ' καὶ βασιλεύσασα μέχρι τοῦ 1589, ὅτε θανόντος τοῦ Ἑρρίκου Γ' ὁ θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τῶν Βουρβώνων (Ἑρρῖκος Δ').

Βαλουκεσέρ. Ἐμπορικὴ π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρωτ. ὁμωνύμου σαντζακίου (βιλαέτιον Προύσης) Κάτ. 30.000 (1922), ὧν 4000 Ἕλληνες. 1920-1922 ὑπὸ ἑλληνικὴν κατοχήν.

Βαλπαραΐζο (Valparaiso). Ἡ δευτέρα πόλις τῆς Χιλῆς καὶ ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, παρὰ τὴν 33° Ν. πλ. Κάτ. 206.500. Ναυπηγεῖα, μηχανουργεῖα.

Βαλπούργα (Valpurga ἢ Walpurgis). Ἁγία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, προστατεύουσα, κατὰ τὴν παράδοσιν, τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς μαγγανείας. Ἔζησε κατὰ τὸν Η' αἰῶνα. Ἡ ἑορτή της 1 Μαΐου συνέπιπτε μὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἔαρος (*Βαλπουργεία νύξ*) καθ' ἣν, ὡς ἐπιστεύετο, αἱ μάγισσαι ἐτέλουν ὄργια σύνερχόμεναι ἐπὶ τοῦ ὄρους Βρόκκεν ἢ Βλόκσβεργ.

Βαλλωτή

βάλς (valse, ἐκ τοῦ γερμ. Walzer). Χορὸς ἐκτελούμενος κατὰ ζεύγη εἰς μέτρον $^3/_4$. ‖ Μουσικὴ σύνθεσις εἰς τὸ αὐτὸ μέτρον, ἐνίοτε μὴ προοριζομένη πρὸς συνοδείαν χοροῦ.

Βαλσαμᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας). Κάτ. 1007.

βαλσαμικὰ φάρμακα. Φυτικαὶ οὐσίαι περιέχουσαι αἰθέρια ἔλαια μετὰ μεγάλης ποσότητος πτητικῶν καὶ εὐαπομοζήτων τερπενῶν καὶ χρησιμεύουσαι ὡς φάρμακα ἀντισηπτικὰ τῶν οὐρητικῶν ὀργάνων.

βαλσαμίνη. Γένος φυτῶν τῶν τροπικῶν καὶ τῶν εὐκράτων χωρῶν τοῦ Β. ἡμισφαιρίου. Πολλὰ καλλιεργοῦνται ὡς καλλωπιστικά.

βάλσαμον. Ρευστὴ ρητινώδης ἀρωματικὴ οὐσία, κν. *βάλσαμο, μπάλσαμο* καὶ *βάρσαμο* ‖ Κοινῶς κατὰ τόπους διάφορα φυτά, ὡς τά: πύρεθρον τὸ παρθένιον, τανάκητον τὸ βαλσαμῶδες, ὑπερικὸν τὸ διάτρητον, μίνθη ἡ ἡδύοσμος ὁ ἄγριος, ἐλξίνη ἡ παριετάρια ἡ ἰουδαϊκή. ‖ *(Φαρμ.)* Γενικὴ ὀνομασία βαλσαμικῶν οὐσιῶν φυτικῆς προελεύσεως ἢ χημικῆς συνθέσεως, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουσιν ὡς φάρμακα ἐξωτερικῆς χρήσεως *(περουβιανόν, β. Φιορεντίνη, β. Φιορεντίνη* κλ.) ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῆς *(τολουτανὸν β.)*.

Βάλσαμος (Ἰωσὴφ Balsamo, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καλλιόστρο*). Ἰταλὸς τυχοδιώκτης ἐμφανισθεὶς εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς χώρας ὡς ἰατρός, φυσιοδίφης, ἀλχημιστὴς καὶ ἐξορκιστής. Κατώρθωσε νὰ παρεισφρήσῃ εἰς τοὺς ἀνωτάτους κύκλους τῶν Παρισίων, ἀναμιχθεὶς ὅμως εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ περιδεραίου τῆς βασιλίσσης Ἀντουανέττας ἐξωρίσθη ἐκ Γαλλίας. Μεταβὰς εἰς Ρώμην συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη (1789) ἐπὶ μαγείᾳ εἰς θάνατον. Μετριασθείσης δὲ τῆς ποινῆς του παρέμεινε κάθειρκτος ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου μέχρι τοῦ θανάτου του (1795).

Βαλσαμών (Θεόδωρος). Πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ συγγραφεύς, ὁ ἐπιφανέστερος τῶν Βυζαντίνων κανονολόγων. Ἀπέθανε 1199.

Βάλτα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 390.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. 1593.—3) (πρὸην *Βάλτσα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 235.—4) (πρὸην *Βάλτσα*). Δύο χ. τῆς ἐπαρχ. Κορινθίας, α') *Μεγάλα Β.* (πρὸην *Μεγάλη Βάλτσα*), κάτ. 567, β') *Μικρὰ Β.* (πρὸην *Μικρὰ Βάλτσα*), κάτ. 47, ἀποτελοῦντα ἰδίας κοινότητας.—5) (πρὸην *Γκόλο-Σέλο*) Κοιν. ἐπαρχ. Γιαννιτσῶν (Πέλλης) μὲ ἔδραν τὸ χ. Γυμνά.

Βαλτάσαρ. Ὁ τελευταῖος Βαβυλώνιος βασιλεύς, ἐφ' οὗ διελύθη (539 π.Χ.) τὸ βαβυλωνιακὸν κράτος. Κατὰ τὴν Π.Δ. (Δανιὴλ Ε') ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Β., τελουμένου συμποσίου ἐν τοῖς ἀνακτόροις, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ συνδαιτυμόνες ἔπινον διὰ τῶν ἁρπαγέντων ἱερῶν σκευῶν τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπεφάνη ἐξαίφνης μυστηριώδης χεὶρ γράψασα ἐπὶ τοῦ τοίχου τὰς λέξεις «Μενέ, Θεκέλ, Οὐφαρσὶν» ἢ «Μενή, Θεκέλ, Φάρες», δι' ὧν προεμηνύετο ἡ ἐπικειμένη καταστροφή του.

Βαλτερόν (πρὸην *Μπαρακλῆ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σιντικῆς (Σερρῶν). Κάτ. 868.

Βάλτερ φὸν δὲρ Φόγελβάϊδε (Walther von der Vogelweide). Γερμανὸς ποιητής, ὁ μέγιστος τῶν ἐρωτικῶν ραψῳδῶν (Minnesänger) ζήσας περὶ τὰ ἔτη 1170-1230. Ὑμνεῖ τὸν Θεόν, τὴν πατρίδα, τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἀνδρείαν.

Βαλτέτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 678. Ἱστορικὴ μάχη τὴν 12 καὶ 13 Μαΐου 1821, προετοιμάσασα τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπόλεως.

Βαλτετσινίκιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1375. Δάση.

Βαλτζίκιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυτιλήνης (Λέσβου). Κάτ. 519.

Βαλτικὰ κράτη. Τὰ κατὰ μῆκος τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης ἐπὶ τῆς Α. παραλίας ἐκτεινόμενα κράτη, ἄλλοτε ἀνήκοντα εἰς τὴν Ρωσίαν: Φιλλανδία, Ἐσθονία, Λεττονία, Λιθουανία.

Βαλτικὴ θάλασσα (γερμ. Ostsee, ἤτοι Ἀνατολικὴ θάλασσα). Θάλασσα ἐκτεινομένη μεταξὺ Σουηδίας, Δανίας, Γερμανίας καὶ τῶν Βαλτικῶν κρατῶν. Ἔχει ἐπιφάνειαν 400.000 τ.χλμ., μῆκος 1500 χλμ. καὶ πλάτος μέχρι 680 χλμ. Μετὰ τῆς Βορείου θαλάσσης συνδέεται διὰ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ Βέλτ-Κάττεγατ καὶ Σκάγερακ. Περιέχει μόνον 3-15‰ ἅλατος. Εἰς αὐτὴν ἐκβάλλουσιν οἱ ποτ. Νιέμεν, Πρέγελ, Βιστούλας καὶ Ὄδερ. Τὸ Β. τμῆμα αὐτῆς λέγεται *Βοθνικὸς κόλπος*.

Βαλτιμόρη (Baltimore). Παράλιος π. τῆς Β. Ἀμερικῆς, τῆς πολιτείας Μαίρυλανδ, κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου Τσέσαπηκ. Κάτ. 734.000. Εὐρὺς

και άσφαλής λιμήν. Πανεπιστήμιον. Σιταγορά, βιομηχανία κονσερβῶν κ.ἄ.

Βαλτινόν (πρφ. *Βαλτσινόν*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 424.

Βαλτινός. 1) *Γεώργιος.* Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 ἐκ Βάλτου, πληρεξούσιος εἰς τὰς συνελεύσεις Ἄργους, Ἄστρους, Τροιζῆνος, μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας. Ἀπέθανε 1897.—2) *Βλάσιος.* Ὑποστράτηγος (1827-1896), ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῷ 1879.

Βάλτιστα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 377.

Βάλτοι (πρφ. *Καρατζᾶ Καδῆ*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 831.

Βάλτος. Ἐπαρχία ἐν τῷ νομῷ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἐκτεινομένη ἀνὰ τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς ἀρχαίας Ἀκαρνανίας καὶ πρὸς Δ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ ποτ. Ἀχελῴου καὶ γειτνιάζουσα ἀπὸ Β πρὸς τὴν ἐπαρχ. Ἄρτης. Χώρα δασώδης καὶ ὀρεινή. Κάτ. 21.450. Πρωτ. *Ἀμφιλοχία.*

Βάλτσα. Ὄνομα χωρίων. Βλ. **Βάλτα.**

Βαλτσίκ (ἡ ἀρχαία *Διονυσούπολις*). Π. τῆς Ρουμανίας, ὁ ἀσφαλέστερος τῶν λιμένων τοῦ Εὐξείνου πόντου, Β τῆς Βάρνας, μέχρι τοῦ 1913 βουλγαρική. Κάτ. 6000.

Βαλτσινόν. Χ. ἐπαρχ. Τρικκάλων. Βλ. **Βαλτινόν.**

Βαλτσιώρα. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Πηγάδια.**

Βαλύρα (πρφ. *Τζεφρεμίνη*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης. Κάτ. 1375. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Βάλφουρ (κόμις Ἀρθοῦρος Ἰάκωβος Balfour). Ἄγγλος πολιτικός (1848-1930). Κατὰ τὰ ἔτη 1902-1905 πρωθυπουργός, πολλάκις ὑπουργός, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τῶν Ναυτικῶν, 1919-1927 πρόεδρος τοῦ μυστικοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου.

Βαλχάλλα (τῆς Βαυαρίας)

Βαλχάλλα (Walhalla). 1) Κατὰ τὴν Μυθολογίαν τῶν βορείων λαῶν, ἡ κατοικία τοῦ Ὀδίν, τοῦ ὑπερτάτου τῶν θεῶν, ἔνθα γίνονται δεκτοὶ καὶ οἱ ἐν μάχῃ πίπτοντες ἥρωες.—2) Τὸ Πάνθεον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Γερμανίας, τὸ ὁποῖον ἵδρυσεν ὁ Λουδοβῖκος Α΄ τῆς Βαυαρίας πλησίον τοῦ Ρήγενσβουργ.

Βάλχεν λίμνη (Walchensee). Ὀρεινὴ λίμνη τῆς Ἄνω Βαυαρίας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Τέλτς.

Βάλχερεν (Walcheren). Ἡ ἄκρα ΝΔ. νῆσος τῆς Ὁλλανδίας, πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σκάλδιος, ἐν τῇ ἐπαρχ. τῆς Ζηλανδίας. Ἔκτ. 209 τ.χλμ. Πρωτ. *Μίδδελβουργ.* Κύριος λιμὴν Φλέσσιγγε.

βαμβακέα (ἡ). Ὄνομα κοινὸν γοσσυπίου τοῦ ποώδους καὶ γοσσυπίου τοῦ δενδρώδους τῆς οἰκογενείας τῶν μαλαχοειδῶν, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνεται ὁ βάμβαξ (βλ.λ.).

βαμβακέλαιον. Ἔλαιον λαμβανόμενον διὰ πιέσεως, ἐν θερμῷ, τῶν σπερμάτων τοῦ βάμβακος. Εἶνε τὸ εὐωνότερον τῶν ἐδωδίμων ἐλαίων καὶ διὰ τοῦτο χρησιμεύει συνηθέστατα πρὸς νοθείαν ἄλλων πολυτιμοτέρων.

βαμβακιά (ἡ). Τὸ φυτὸν βάμβαξ.

Βαμβακιά (πρφ. *Μακιές*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Νιγρίτης (Σερρῶν). Κάτ. 687.

βαμβακίαξις. Νόσος τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ἐσπεριδοειδῶν, ὀφειλομένη εἰς εἴδος ἐντόμων ἐκ τῶν κοκκιδῶν, τοὺς *δακτυλοβίους*, οἵτινες ἐκκρίνουσι λευκὴν οὐσίαν, ἔχουσαν περίπου τὴν σύστασιν κηροῦ καὶ ὄψιν ἰνῶν βάμβακος.

βαμβακόλαδο. Βλ. βαμβακέλαιον.

βαμβακόσπορος. Ὁ σπόρος τοῦ βάμβακος. Χρησιμοποιεῖται ὡς τροφὴ τῶν πτηνῶν καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ βαμβακελαίου.

Βαμβακοῦ. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 633.—2) (πρφ. *Μπαϊρακλί*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φαρσάλων (Λαρίσης). Κάτ. 934.

Βαμβακόφυτον (πρφ. *Σαβιάκον*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Σιντικῆς (Σερρῶν). Κάτ. 855.

βάμβαξ (ὁ). Ἡ λευκὴ ἰνώδης κλωστικὴ ὕλη, ἣν παράγει ἡ βαμβακέα· παρὰ Βυζαντ., παμβακὶς καὶ **βαμβάκιον**, κν. δὲ βαμπάκι καὶ **μπαμπάκι**· καὶ κατ' ἐπέκτασιν, τὸ παράγον τὸν βάμβακα φυτόν. Τὸ φυτὸν βάμβαξ ἢ βαμβακέα, οὗ τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα εἶνε γοσσύπιον (gossypium), ἀποτελεῖ γένος τῆς οἰκογενείας τῶν μαλαχοειδῶν. Περιλαμβάνει εἴδη, τῶν ὁποίων τινὰ μέν, ἀναπτυσσόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας, εἶνε πολυετῆ, θαμνώδη ἢ δενδρώδη, ἄλλα δὲ εἶνε ποώδη μονοετῆ, καλλιεργούμενα συνήθως εἰς ψυχρότερα μέρη (μέχρι 40° καὶ 35°). Παράγει καρπὸν κάψαν (κάρυον), τρίχωρον, τετράχωρον ἢ πεντάχωρον, περικλείοντα ἐν ἑκάστῳ χώρῳ ὠοειδῆ σπέρματα μέλανα, βαθέως φαιὰ ἢ βαθέως πράσινα, καλυπτόμενα ὑπὸ λευκῶν, ξανθῶν ἢ κεραμοχρόων ἰνῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ σπουδαιότερον προϊὸν τοῦ φυτοῦ τούτου, φέρον τὸ αὐτὸ ὄνομα.

Ὁ βάμβαξ ἦτο γνωστὸς ἤδη ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἰνδίαις καὶ τῇ Αἰγύπτῳ καὶ μετηνέχθη εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τῶν Ἀράβων (Ἱσπανίαν, Ἰταλίαν). Ἀπὸ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, ἐφευρεθείσης τῆς κλωστικῆς μηχανῆς, ἡ βιομηχανία τοῦ β. ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ ἀποτελεῖ σήμερον τὸ εἶδος τοῦτο σπουδαῖον παράγοντα ἐν τῇ παγκοσμίῳ οἰκονομίᾳ. Ἡ βαμβακέα δὲν ἀντέχει εἰς τοὺς παγετούς, ἀπαιτεῖ δὲ κλῖμα βροχερὸν κατὰ τὴν ἄνοιξιν, καὶ ξηρὸν βραδύτερον, ἵνα συντελεσθῇ ἡ ὡρίμασις καὶ ἐπιτευχθῇ ἡ ὑπὸ καλοὺς ὅρους συγκομιδὴ τοῦ προϊόντος. Ἀρέσκεται εἰς ἐδάφη ἀμμοαργιλώδη, ἐπιμελῶς καλλιεργούμενα καὶ λιπαινόμενα διὰ κόπρου καὶ χημικῶν λιπασμάτων. Ὁ βάμβαξ ὡριμάζει συνήθως 4-5 μῆνας μετὰ τὴν σποράν, ἡ δὲ συγκομιδὴ αὐτοῦ παρατείνεται μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ φθινοπώρου.

Ἕτερον χρήσιμον προϊὸν τῆς βαμβακέας εἶνε ὁ **βαμβακόσπορος** (βλ.λ).

Βάμβας (Νεόφυτος). Λόγιος Ἕλλην κληρικός, ἐκ Χίου καταγόμενος (1770-1855). Ἐσπούδασεν ἐν Πάτμῳ, Χίῳ καὶ Παρισίοις. Διετέλεσεν ἰδιωτικὸς διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Βλαχίᾳ, διευθυντὴς σχολῆς ἐν Χίῳ, καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ καὶ τέλος καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ρητορικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ὑπῆρξε συνεργάτης καὶ ὀπαδὸς τοῦ Κοραῆ. Ἔργα του: «Ρητορική», «Στοιχεῖα φιλοσοφικῆς ἠθικῆς», «Τεχνολογικόν», «Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης», «Στοιχεῖα φιλοσοφίας», «Σημειώσεις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους», «Ἐγχειρίδιον ἠθικῆς» καὶ διάφοροι λόγοι καὶ διατριβαὶ δημοσιευθεῖσαι εἰς φυλλάδια, ἐφημερίδας καὶ περιοδικά.

Βάμβεργ. Βλ. **Βαμβέργη.**

Βάμβεργερ (Λουδοβῖκος Bamberger). Γερμανὸς οἰκονομολόγος καὶ πολιτικὸς (1823-1899). Πολέμιος τοῦ προστατευτικοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ διμεταλλισμοῦ.

Βαμβέργη (Bamberg). Π. τῆς Βαυαρίας, πρωτ. τῆς Ἄνω Φραγκονίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ρέγνιτς. Κάτ. 54.000. Ἐνταῦθα διῆλθεν ὁ βασιλεὺς Ὄθων τὸ ὀπόλοιπον τῆς ζωῆς του μετὰ τὴν ἐξ Ἑλλάδος ἀναχώρησίν του.

βαμβοῦ (τό). Ἄθροισμα φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ἀγρωστοειδῶν, περιλαμβάνον τὰ γένη *βαμβοῦσα, γιγαντοχλόη, δενδροκάλαμος* κλ., τὰ ὁποῖα φθάνουσιν εἰς μέγα ὕψος (μέχρι 40 μ.). Πλὴν ὀλίγων εἰδῶν αὐτοφυῶν εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν, πάντα τὰ ἄλλα εἴδη εἶνε ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας. Χαρακτηρίζονται διὰ τοὺς μακροὺς καλαμοειδεῖς ἀπεξυλωμένους βλαστοὺς των καὶ τὸ μέγα ὑπόγειον ρίζωμά των. Οἱ βλαστοί των εἶνε κοῖλοι μετ' ἐγκαρσίων διαφραγμάτων κατὰ τὰ γόνατα, καὶ ἔχουσι ξύλον πολὺ ἐλαστικὸν καὶ σκληρότατον. Εἶνε συνεπῶς πολὺ ἐλαφροὶ καὶ συγχρόνως ἀνθεκτικοί. Ἐν Ἰνδίαις τὰ β. χρησιμεύουσι πρὸς οἰκοδομὴν καλυβῶν, οἰκίσκων, γεφυρῶν, πρὸς κατασκευὴν διοχετευτικῶν σωλήνων, σχεδιῶν, κυψελῶν, ράβδων, αὐλῶν, διαφόρων ἐπίπλων, κλιμάκων, γεωργικῶν ἐργαλείων κλ. Ἐσχισμένα χρησιμοποιοῦνται ὡς δρέπανα. Ἐπίσης ἐξ αὐτῶν κατασκευάζονται ψάθαι, παρσπετάσματα, κάλαθοι, πῖλοι, ὁμβρέλλαι, ριπίδια, σχοινία, ψῆκτραι κ.ἄ. Εἰς τὴν Κίναν καὶ ἀλλαχοῦ κατασκευάζεται ἐξ αὐτῶν χάρτης. Οἱ τρυφεροὶ βλαστοὶ τῶν β. καὶ οἱ καρποὶ πολλῶν εἰδῶν εἶνε ἐδώδιμοι. Πολλὰ εἴδη ἐγκλιματίζονται εἰς τὴν Εὐρώπην, καλλιεργοῦνται δέ τινα ὡς κοσμητικὰ ἢ ἄλλως χρήσιμα φυτά.

Βανανέα

βαμβοῦσα (bambusa). Γένος βαμβοῦ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν παρὰ τοὺς τροπικοὺς χωρῶν. Βλ. *βαμβοῦ.*

βάμμα (τό). Διάλυμα φυτικῆς, ζωϊκῆς ἢ ἀνοργάνου οὐσίας ἐντὸς οἰνοπνεύματος ἢ αἰθέρος ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν θεραπευτικήν, τὴν ποτοποιΐαν καὶ τὴν ἀρωματοποιΐαν· ἐπίσης καὶ ἄλλων τινῶν οὐσιῶν. Τὰ βάμματα διαφέρουσι τῶν ἐκχυλισμάτων καθ' ὅτι εἶνε πάντοτε ἁραιὰ διαλύματα, εἶνε δὲ πολλάκις πολυτιμότερα τῶν διαλυμάτων ἐνιαίων ἐνώσεων, ὡς περιέχοντα πλὴν τῶν ἐνεργῶν συστατικῶν (κολλοειδῶν, γλυκοζιτῶν) καὶ τὰς δεψικὰς καὶ χρωστικὰς οὐσίας τοῦ φαρμάκου.

Βάμος. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Χανίων), ἀπὸ κοιν. Κάτ. 940.

Βαμπέλι. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Μοσχοχώρι.**

βάμπυρος (ὁ). Γένος νυκτερίδων, οὗ τὸ εἶδος *φάσμα*, μήκους 15 ἑκστμ., ἐκ τῶν κυριωτέρων τοῦ γένους, ζῇ ἐν Γουϊάνῃ καὶ τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ.

βάν ἢ **βάνος.** Τίτλος ἀνωτάτου διοικητικοῦ ὑπαλλήλου παρὰ τοῖς μεσημβρινοῖς Σλαύοις. Βλ. καὶ *βανάτον.*

Βάν. Π., βιλαέτιον καὶ ἁλμυρὰ λίμνη (3690 τ.χλμ., ὕψος 1718 μ.) τῆς τουρκικῆς Ἀρμενίας. Ἡ πόλις, πρωτ. τοῦ βιλαετίου, ἐπὶ τῆς Α. ὄχθης τῆς λίμνης, ἔχει 37.000 κατ., κατὰ τὸ πλεῖστον Κούρδους. Οἱ ἄλλοτε πολυάριθμοι Ἀρμένιοι ἀπέθανον ἢ ἐξεπατρίσθησαν.

Βανάδα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 247.

βαναδινίτης. Ὀρυκτὸν σπάνιον τοῦ βαναδίου, ὑπὸ μορφὴν κιτρίνων ἐξαγωνικῶν κρυστάλλων.

βανάδιον. Μέταλλον λευκὸν ἔχον σύμβολον V, ἀτομικὸν βάρος 51, εἰδικὸν βάρος 5.7, καὶ τηκόμενον εἰς 1710°. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1830. Εἰς μικρὰ ποσὰ συνοδεύει πολλὰ ὀρυκτά. Ἐκ τῶν ἐνώσεων αὐτοῦ τὸ *πεντοξείδιον* V_2O_5 εἶνε ἐρυθρὰ κρυσταλλικὴ οὐσία, τηκομένη εἰς 650°. Τὸ *μεταβαναδικὸν ἀμμώνιον* NH_4VO_3, ἄλας ἄνυδρον, δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι καὶ διαλυτὸν ἐν οἰνοπνεύματι, χρησιμεύει ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ὡς φορεὺς ὀξυγόνου κατὰ τὴν βαφὴν καὶ τὴν τύπωσιν τοῦ βάμβακος διὰ μέλανος ἀνιλίνης καὶ ὡς καταλύτης διὰ τὴν παρασκευὴν θειϊκοῦ ὀξέος, προστιθέμενον δὲ εἰς τὸν χάλυβα, τὸν χαλκὸν καὶ τὸ ἀργίλιον αὐξάνει τὴν σκληρότητα αὐτῶν χωρὶς νὰ ἐλαττώνῃ τὴν ἐλαστικότητα. Ἀπὸ φαρμακολογικῆς ἀπόψεως τὸ β. ἐμφανίζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ ἀρσενικόν. Διάφορα ἅλατα του ἐδόθησαν ὡς φάρμακα ὀρεκτικὰ καὶ τονωτικὰ εἰς ἀναιμίας, χλωρώσεις, νευρασθενείας, φυματίωσιν κλ. Τρυγικὰ ἅλατα αὐτοῦ ἐδοκιμάσθησαν ἐπιτυχῶς πρὸς θεραπείαν τῆς συφίλιδος δι' ἐνέσεων.

Βανακούλια. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 784.

βανάνα (ἡ). Ὁ καρπὸς τῆς βανανέας.

βανανέα. Γένος μονοκοτυληδόνων φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν σκιταμινωδῶν, ἰθαγενὲς τῶν τροπικῶν καὶ παρατροπικῶν χωρῶν. Εἶνε φυτὰ πολυετῆ μὲ βραχὺ στέλεχος, μακρὰ καὶ πλατέα φύλλα, μακροὺς κολεούς, πυκνῶς συνεσπειραμένους πρὸς ἀλλήλους, ἀποτελοῦντας οὕτω μακρὸν ψευδοστέλεχος, ἐπικαθήμενον ἐπὶ τοῦ βραχυτάτου στελέχους. Πολλὰ εἴδη, ὧν τινα χρήσιμα ὡς ὀπωρικὰ καὶ βιομηχανικά. *Β. ἡ τῶν σοφῶν*, ἡ κατ' ἐξοχὴν βανανέα, καλλιεργεῖται ὡς ὀπωροφόρον εἰς τὰς Ἰνδίας ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς. Ὁ καρπός της (ἡ βανάνα) ἔχει μῆκος 12-15 ἑκστμ. καὶ διάμετρον 3 ἕως 4 ἑκστμ., εἶνε ὀλίγον καμπυλωτός, σχεδὸν κυλινδρικός, πράσινος ἐν ἀώρῳ καταστάσει, κίτρινος ἐν ὡρίμῳ· ὁ φλοιὸς αὐτοῦ ἀποσπᾶται εἰς λωρίδας, ἡ δὲ ψίξ, λευκὴ ὑπόφαιος, εἶνε ἡδεῖα, εὐχυμοτάτη καὶ θρεπτικωτάτη, τρώγεται νωπὴ ἢ ξηρά, μεταβαλλομένη καὶ εἰς ἄλευρον, ἐξ οὗ κατασκευάζεται εἶδος ἄρτου. Ἐκ τοῦ καρποῦ παράγεται ἐπίσης διὰ ζυμώσεως εἶδος οἴνου. Αἱ ἶνες τοῦ ψευδοστελέχους εἶνε χρήσιμοι διὰ τὴν κατασκευὴν σχοινίων καὶ ἐνδυμάτων. Ἐπίσης τὰ φύλλα εἶνε κατάλληλα διὰ συσκευασίαν δεμάτων· οἱ κορμοὶ εἶνε λαμπρὸν λίπασμα, μεταβαλλόμενοι δὲ εἰς τέφραν χρησιμεύουσιν ἐν Τογκίνῳ διὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς σακχάρεως. Ὁ χυμὸς τῆς βανάνας

χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς στυπτικόν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ β. καλλιεργεῖται καὶ ὡριμάζει ὁπωσδήποτε εἰς Καλάμας, Κρήτην καὶ Ἐπάνησον.

Βάνκρη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Γρικκάλων). Κάτ. 333.

βανᾶτον. Ἡ ὑπὸ βάνου διοικουμένη χώρα.

Βανᾶτον (Banat). Παλαιὰ ἐπαρχία τῆς ΝΑ. Οὐγγαρίας (23.040 τ.χλμ.), περιλαμβάνουσα τὰ κομιτᾶτα Τόρονταλ καὶ Κράσο. Διενεμήθη τῷ 1918 μεταξὺ Νοτιοσλαυΐας καὶ Ρουμανίας. Διῳκεῖτο ὑπὸ βάνου, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά της. Πρωτ. *Τέμεσβαρ.*

Βανᾶτον. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ζακύνθου. Κάτ. 552.

Βανβίλ (Θεόδωρος δὲ Banville). Γάλλος ποιητὴς (1823-1891). Ἔγραψε ποιήματα ἄρτια κατὰ τὴν μορφήν, κωμῳδίας καὶ οὐμοριστικὰ μυθιστορήματα καὶ διηγήματα.

Βὰν Βιοῦρεν (Μαρτῖνος Van Buren). Πρόεδρος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (1782-1862).

Βάνγκοκ. Βλ. **Βάγκοκ.**

Βὰν Γόϋεν (Ἰωάννης Ἰωσὴφ Van Goyen). Ὁλλανδὸς τοπιογράφος (1596-1656), ἱδρυτὴς σχολῆς ἐν Λεύδεν, ἡ ὁποία κατέστη περίφημος διὰ τοὺς μαθητάς της.

βάνδα. Γένος φυτῶν ὀρχεοειδῶν, ὧν τινα εἴδη ἐξόχως κοσμητικά.

Βάνδα. Μικρὰ ὁμάς νήσων ἐν ταῖς Ὁλλανδικαῖς Ἰνδίαις Ν τῶν Μολούκκων, 43 τ.χλμ., κάτ. 10.000.

Βάνδα θάλασσα. Τμῆμα τοῦ Εἰρηνικοῦ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν νήσων Μολούκκων, Μικρῶν Σουνδαίων καὶ Βάνδα.

Βὰν Δαέλ (Ἰωάννης Φραγκίσκος Van Daël). Βέλγος ζωγράφος (1764-1840). Κυρίως ἔγραψεν ἄνθη καὶ ὀπώρας.

βανδαλισμός. Πρᾶξις Βανδάλων καί, κατ' ἐπέκτασιν, πᾶσα καταστροφὴ (κυρίως κακόβουλος) ἔργων τέχνης καὶ γενικῶς ἀντικειμένων κοσμούντων τὰς πόλεις ἢ τοὺς οἴκους.

Βάνδαλοι. Βλ. **Βάνδηλοι.**

Βὰν-Δάϋκ (Ἀντώνιος Van Dyck ἢ Dijck). Διάσημος Φλαμανδὸς ζωγράφος (1599-1641). Ὑπῆρξεν ὁ εὐνοούμενος μαθητὴς τοῦ Ρούβενς, ἀλλὰ διετήρησε πλήρη πρωτοτυπίαν. Ἔζησε 1621-1625 ἐν Ἰταλίᾳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1632 εἰς τὴν Αὐλὴν Καρόλου Α΄ τῆς Ἀγγλίας. Ἔξοχοι πρὸ πάντων οἱ θρησκευτικοὶ του πίνακες καὶ αἱ προσωπογραφίαι. Ἀπέθανεν ἐν Λονδίνῳ.

Βανδέα (ἡ· Vendée). Παράλιος νομὸς τῆς Δ. Γαλλίας Ν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λίγηρος. Ἔκτ. 6703 τ.χλμ. καὶ 395.602 κάτ., πρωτ. *Ρὸς-σὺρ-Γόν.* Ὑπῆρξε κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἑστία τῶν βασιλοφρόνων καὶ διεξήγαγε 1789-1795 πόλεμον κατὰ τῶν δημοκρατικῶν, ἐπανεστάτησε δὲ καὶ τῷ 1815 καὶ τῷ 1832.

Βανδέλλο (Ματθαῖος Bandello). Ἰταλὸς διηγηματογράφος καὶ ποιητὴς (1485-1561). Κύριον ἔργον: συλλογὴ 214 διηγημάτων, δι' ὧν ἀνεδείχθη ἐφάμιλλος τοῦ Βοκκακίου.

Βανδελχάνδ ἢ **Βανδὲλ Κάνδ** (Bundelkhand ἢ Bandelkand). Περιφέρεια Γεν. Διοικήσεως ἐν ταῖς κεντρικαῖς Ἰνδίαις, βαθμιδωτὴ χώρα Ν τοῦ Γάγγου (26.523 τ.χλμ., 1.500.000 κάτ.).

Βανδερβέλδε (Αἰμίλιος Vandervelde). Βέλγος πολιτικός (1866-), ἡγέτης τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ἀπὸ τοῦ 1914 ἐπανειλημμένως ὑπουργός, 1925-1927 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἔγραψε σειρὰν σοσιαλιστικῶν ἔργων.

Βανδερβίλτ (Vanderbilt). Ἀμερικανὸς μεγαλοεπιχειρηματίας, ἰδιοκτήτης πολυαρίθμων ἀτμοπλοίων καὶ μεγάλου δικτύου σιδηροδρόμων (1794-1877). Συνήθροισε μέγαν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον ἐπολλαπλασίασεν ὁ υἱός του *Γουλιέλμος* (1821-1885). Ἀμφότεροι, ὡς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ δευτέρου *Κορνήλιος* (1843-1899), διέθεσαν μεγάλα ποσὰ διὰ φιλανθρωπικοὺς καὶ ἐκπαιδευτικοὺς σκοπούς.

βανδεριλιέρο (banderillero). Βοηθητικὸν πρόσωπον τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ ταυρομάχων, ἔχον ἔργον νὰ ἐξερεθίζῃ τοὺς ταύρους πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ταυρομάχου εἰς τὸν στίβον.

Βὰν δὲρ Μέερ (Ἰωάννης Van der Meer). Ὄνομα διακεκριμένων Ὁλλανδῶν ζωγράφων τοῦ ΙΖ΄ αἰ., ὧν περιφημότερος ὁ λεγόμενος *Βερμέερ βὰν Δέλφτ*, ἀφθαστος ἐν τῇ τέχνῃ τῶν χρωματισμῶν (1632-1675).

Βὰν δὲρ Μέλεν (Ἀντώνιος Φραγκίσκος Van der Meulen). Φλαμανδὸς ζωγράφος (1634-1690). Διέπρεψεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τοπίων καὶ μαχῶν.

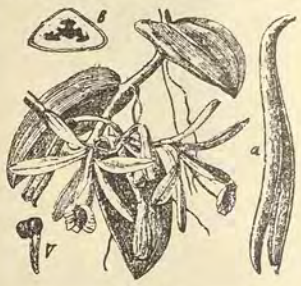

Βανίλλη
α βολβός, β τομὴ βολβοῦ, γ δύο σπέρματα

Βὰν δὲρ Στάππεν (Πέτρος Van der Stappen). Βέλγος γλύπτης (1843-1910).

Βάνδηλοι ἢ **Βάνδαλοι.** Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Α. Γερμανίας. Κατὰ τὰ ἔτη 166-180 μ. Χ. κατῆλθον ἐκ τῆς Σιλεσίας πρὸς τὸν Δούναβιν. Τῷ 407 φεύγοντες πρὸ τῶν Βησιγότθων εἰσέδυσαν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἔνθα τὸ ὄνομά των σῴζεται εἰς τὴν ἀπ' αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν (Β)Ἀνδαλουσίαν. Τῷ 429 ἐπέδραμον τὴν Β. Ἀφρικήν, ἔνθα ἱδρυσαν (435) ἀνεξάρτητον κράτος. Τῷ 455 ἐπιφανέντες ἐξ ἀπροόπτου εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τιβέρεως κατέλαβον τὴν Ρώμην καὶ διήρπασαν αὐτὴν ἀγρίως (ἐξ οὗ ἡ λ. *βανδαλισμός*). Τέλος κατώρθωσεν ὁ στρατηγὸς τοῦ Βυζαντίου Βελισάριος τῷ 533 νὰ κατανικήσῃ αὐτοὺς παρὰ τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Καρχηδόνα καὶ νὰ διαλύσῃ τὸ κράτος των.

Βανδόμ. Βλ. **Βανδώμ.**

Βάνδουγκ. Π. τῆς ν. Ἰάβας πρὸς Δ τῆς Βαταβίας, πρωτ. τοῦ αὐτονόμου κράτους Πρεάνγ. Κάτ. 95.000. Περὶ αὐτὴν μεγάλαι φυτεῖαι κίνας.

Βάνδσβεκ (Wandsbeck). Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ πρωσσικῷ νομῷ Χόλσταϊν. Κάτ. 42.000.

Βανδώμ (Vandôme). 1) *Καῖσαρ δὲ Βουρβόν*, νόθος υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Δ΄ τῆς Γαλλίας. Ἔλαβε τῷ 1595 τὸ δουκᾶτον τῆς Βανδώμ.—2) *Λουδοβίκος Ἰωσήφ.* Γάλλος στρατηγός, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου (1654-1712). Διέπρεψεν εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄ καὶ κυρίως ἐν Ἱσπανίᾳ, ὅπου ἐξησφάλισε τὸν θρόνον τοῦ Φιλίππου Ε΄.

Βάνι. ΒΔ. ἀκρωτ. τῆς ν. Μήλου.

Βάνια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 813.

βανιάνα (baniana, banyan). Εἶδος συκῆς τῶν Ἰνδιῶν, ἧς τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα εἶνε *συκῆ ἡ βεγγαλική* (ficus bengalensis). Οἱ κλάδοι της ἐκπέμπουσιν ἐναερίους ρίζας, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουσι δευτερεύοντας κορμοὺς τοῦ δένδρου.

βανίλλη (banilla). Γένος ὀρχεοειδῶν ἀναρριχητικῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν. Τὸ κυριώτερον εἶδος εἶνε *β. ἡ ἐπιπεδόφυλλος*, ἰθαγενὲς τοῦ Μεξικοῦ, καλλιεργουμένη διὰ τοὺς ἀρωματικοὺς καρποὺς αὐτῆς εἰς τὸ Μεξικόν, τὴν Βραζιλίαν, τὰς Ἀντίλλας, τὴν Ἰάβαν, τὴν Κεϋλάνην, τὴν νῆσον τῶν Βουρβώνων, τὰς Κομόρας νήσους, τὴν Ταϊτήν, τὴν Μαδαγασκάρην κλ., κν. *βανίλλια* (ἢ *βανίλια*). Οἱ καρποὶ (βανίλλη ἐπίσης λεγόμενοι) ἔχουσι σχῆμα ἐπιμήκους χέδροπος (15-25 ἑκστμ.), ἀλλ' εἶνε πράγματι κάψαι τρίγωνοι, περιέχουσι δὲ καὶ λιπαρὰς οὐσίας, κηρόν, μίαν ρητίνην, σάκχαρον, μίαν βλέννην καὶ μίαν ἀρωματικὴν οὐσίαν, τὴν *βανιλλίνην*· ἔχουσι τονωτικὰς καὶ διεγερτικὰς ἰδιότητας. Ἡ β. χρησιμοποιεῖται σπανίως εἰς τὴν φαρμακευτικήν, ἀλλ' εἶνε ἐν μεγάλῃ χρήσει εἰς τὴν ἀρωματοποΐαν καὶ εἰς τὴν ζαχαροπλαστικήν.

βανίλλια. Βλ. **βανίλλη.**

βανιλλίνη. Βλ. *βανίλλη.*

βανιλλισμός. Ἐλαφρὰ δηλητηρίασις παρατηρουμένη ἐνίοτε εἰς τοὺς τρώγοντας γλυκίσματα ἠρωματισμένα διὰ βανίλλης καὶ μάλιστα διὰ τῆς χημικῆς βανιλλίνης, ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς ἐργάτας τῶν σχετικῶν ἐργοστασίων (κνίδωσις, γαστροεντερῖτις, ἰλιγγος κλ.).

Βάντζο

Βανίνης (Λουκίλιος Vanini). Κληρικὸς καὶ φιλόσοφος Ἰταλὸς τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Καταδικασθεὶς ὡς ἄθεος διὰ τὸ ἔργον του «Περὶ τῶν θαυμασίων μυστηρίων τῆς φύσεως» ἐκάη ζῶν τῷ 1616 ἐν Τουλούζῃ.

Βάνιστα. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Κρύα.**

Βάνιτσα Ἄνω. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Κώμη Ἄνω.**

Βάνιτσα Κάτω. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Κώμη Κάτω.**

Βάνκα (Banka). Ν. τῶν Ὁλλανδικῶν Α. Ἰνδιῶν, ΝΑ τῆς Σουμάτρας. Ἔκτ. 11.782 τ.χλμ., κάτ. 169.300. Ὀρυχεῖα κασσιτέρου.

Βάνκοκ. Βλ. **Βάγκοκ.**

Βάνκος ἢ **Βάγκος** ἢ Μπάγκος (Banquo). Σκῶτος θάνης, ἐπὶ βασιλέως Δώνκαν, φονευθεὶς περὶ τὸ 1045 κατ' ἐντολὴν τοῦ Μακβέθ.

Βανκοῦβερ (Vancouver). 1) Ν. ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, ἀνήκουσα εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κολομβίαν. Ἐμβ. 33.100 χλμ. Δασόφυτος, πρωτ. *Βικτωρία.*—2) Π. τῆς Βρεττανικῆς Κολομβίας, μετὰ καλοῦ λιμένος. Κάτ. 200.000. Ναυτιλία, πανεπιστήμιον, ἐμπόριον ξυλείας καὶ μετάξης.

Βανκοῦβερ (Γεώργιος Vancouver). Ἄγγλος θαλασσοπόρος (1758-1798). Ἐξηρεύνησε τὴν Αὐστραλίαν, Ὠκεανίαν καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Βάνκς (Banks). 1) Βρεττανικὴ νῆσος ἐν τῇ Β. Παγωμένῃ θαλάσσῃ Β τοῦ Καναδᾶ. Χωρίζεται ἀπὸ τῆς νήσου Μέλβιλ διὰ τοῦ πορθμοῦ Βάνκς.—2) Ὁμὰς νήσων ἐν τῷ Ν. Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ ὑπαγομένη εἰς τὰς Νέας Ἑβρίδας.

Βάνν (Vannes). Π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Μορβιάν. Κάτ. 21.400. Ἀρχαία κελτικὴ πόλις.

βάννα (ἡ· κατὰ τὸ γαλλ. vanne). Θύρα κατακορύφως κινουμένη μεταξὺ δύο ὀλκῶν ὑδραγωγοῦ σωλῆνος ἢ ὀχετοῦ, ἵνα ρυθμίζῃ τὴν ροὴν τοῦ ὕδατος· ἄλλως **καταρρακτή, ὀχετογνώμων.**

βάνος. Βλ. **βάν.**

Βαντζερμάισιν. Πρωτ. ὁμωνύμου διοικητικῆς περιφερείας (ὑπὸ ἰθαγενῆ ἡγεμόνα) εἰς τὰ ΝΑ τῆς ν. Βόρνεο, παρὰ τὴν ἐπὶ τῆς Ἰαβαΐας θαλάσσης ἀκτήν. Κάτ. 39.500.

βάντζο. Ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον, εἴδους κιθάρας μετὰ μικροῦ τυμπάνου, ἐν χρήσει παρὰ τοῖς μαύροις ἐν Ἀμερικῇ.

Βαντού (τ.ἔ. ἄνθρωποι). Μία τῶν ὑποδιαιρέσεων τῆς ἀφρικανικῆς νεγρικῆς ὁμοφυλίας, κατοικοῦσα τὸ Ν. ἥμισυ τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου, Ν τοῦ Καμερούν καὶ τῆς λίμνης Ἀλβέρτου. Περιλαμβάνει Αἰθίοπας σουδανικοῦ τύπου ὑποστάντας χαμιτικὴν ἐπίδρασιν. Ἐνταῦθα ὑπάγονται οἱ Χερέροι, οἱ Βασοῦτοι, οἱ Οὐγάνδοι, οἱ Ζουλοὺ καὶ οἱ Κάφροι.

Βαντσικό. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Κυδωνιές.**

Βάξμουτ (Wachsmuth). 1) *Ἐρνέστος Γουλιέλμος Θεόφιλος.* Γερμανὸς ἱστορικὸς (1784-1866).—2) *Κούρτιος.* Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος (1834-1905). Κύρια ἔργα: «Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ Στοβαίου.

βαοβάβ (τό). Τὸ δένδρον ἀδανσονία (βλ.λ.) ἢ παλαμοειδής.

Βάουμγάρτεν (Ἀλέξανδρος Γόττλιβ Baumgarten). Γερμανὸς φιλόσοφος, ἱδρυτὴς τῆς αἰσθητικῆς ὡς αὐθυποστάτου ἐπιστήμης (1714-1762).

Βαουνάγαρ (Bhawnagar). Π. τῶν Βρεττ. Ἰνδιῶν, πρωτ. ὁμωνύμου ὑποτελοῦς κράτους ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Γουτζεράτ. Κάτ. 59.400.

Βάουρ (Χριστιανὸς Baur). Γερμανὸς Διαμαρτυρόμενος θεολόγος, ἱδρυτὴς τῆς ὀρθολογιστικῆς θεολογικῆς σχολῆς τῆς Τυβίγγης (1792-1860).

Βάουτσεν (Bautzen). Π. τῆς Σαξονίας ἐπὶ τοῦ Σπρέα, πρωτ. ὁμωνύμου διαμερίσματος. Κάτ. 40.400. Παρὰ τὸ Β. ἐνίκησε τῷ 1813 ὁ Ναπολέων τοὺς ἡνωμένους Πρώσσους καὶ Ρώσους. Βιομηχανικὸν κέντρον.

βαπίτη ἢ **καναδικὴ ἔλαφος.** Ἔλαφος παρομοιάζουσα πρὸς τὴν κοινήν, ἀλλὰ πολὺ μεγαλυτέρα ταύτης, ἡ μεγίστη τῶν νῦν ζωσῶν ἐλάφων (μῆκος 2,60 μ., ὕψος ἐπὶ τῶν ὤμων 1,66 μ.). Ζῇ εἰς τὰ Β τῆς Ἀμερικῆς, φθάνουσα πρὸς Ν μέχρι τῆς Βιργινίας.

βάπτισις. Ἡ πρᾶξις τοῦ βαπτίζειν. Βλ. **βάπτισμα.**

βάπτισμα. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἑπτὰ μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, δι' οὗ γίνεται τις Χριστιανὸς καὶ λαμβάνει τὸ προσωπικόν του χριστιανικὸν ὄνομα. Τελεῖται ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τριττῆς καταδύσεως τοῦ βαπτιζομένου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐν δὲ τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ ραντίσματος. Ἡ ὕλη τοῦ μυστηρίου εἶνε ὕδωρ καθαρόν, ἐπιτελεῖται δὲ ὑπὸ ἱερέως, μόνον δὲ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, ὡς ὅταν ἐπίκειται θάνατος, ὑπὸ λαϊκοῦ. Τὸ ὄνομα δίδεται ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου.

Βαπτισταί. Ὄνομα κοινὸν τῶν αἱρέσεων αἵτινες ἀπορρίπτουσι τὸν βαπτισμὸν τῶν νηπίων καὶ μόνον τοὺς ἐνηλίκους βαπτίζουσι διὰ καταδύσεων. Ἀνεφάνησαν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ΙΣ΄ αἰῶνα ἐν Ἀγγλίᾳ, διεδόθη δὲ ἡ διδασκαλία των κυρίως εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἔνθα ἔχει περὶ τὰ 8 ἑκατομμ. ὀπαδῶν, διαιρουμένων εἰς πολλὰς αἱρέσεις.

βαπτιστήριον. Μικρὸν οἰκοδόμημα ἢ παρεκκλήσιον ἐγγὺς πολλῶν μεγάλων ναῶν τῆς Δύσεως καὶ προωρισμένον εἰδικῶς διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος.

βάπτουσα (ἡ· baptisia). Γένος ποωδῶν χεδροπῶν φυτῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὧν τινα βαφικά, φαρμακευτικὰ καὶ κοσμητικά. Τὰ φύλλα τῆς *β.*

βαφικῆς καὶ ἄλλων εἰδῶν παρέχουσι βαφικὴν οὐσίαν συγγενῆ πρὸς τὸ ἰνδικόν, ἔχουσι δὲ χολαγωγοὺς καὶ καθαρτικὰς ἰδιότητας.

βὰρ ἢ βάρον (bar). Μονὰς πιέσεως ἴση πρὸς 1000 χιλιοβαρίδας.

βάρ (λ. συροχαλδαϊκὴ σημαίνουσα υἱός). Ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ ὡς α' συνθετικὸν κυρίων ὀνομάτων, π.χ. *Βὰρ-Ἀββᾶς*, υἱὸς Ἀββᾶ.

βάρ (var' λ. οὐγγρικὴ, σημαίνουσα φρούριον ἢ γενικῶς ὀχυρὰν θέσιν). Συνθετικὸν διαφόρων τοπωνυμίων, π.χ. *Κάποσβαρ, Τέμεσβαρ*.

βάρ (bar). Λ. ἀγγλικὴ σημαίνουσα ταμεῖον ποτοπωλείου καί, κατ' ἐπέκτασιν, αὐτὸ τοῦτο τὸ ποτοπωλεῖον, ἰδίᾳ ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου οἱ πελάται πίνουσιν ἱστάμενοι πρὸ τοῦ ταμείου τοῦ καταστήματος.

Βάρ (Var). Νομὸς τῆς ΝΑ. Γαλλίας. Ἐμβαδὸν 6023 τ.χλμ., κάτ. 347.932. Πρωτ. *Δραγιναν*. Σπουδαιοτάτη ναυτικὴ π. τὸ Τουλόν.

Βαραββᾶς. Κακοῦργος Ἑβραῖος, τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἀφῆκεν ἐλεύθερον ὁ Πιλᾶτος ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ. (Ματθ. ΚΖ' 16, Μᾶρκ. ΙΕ' 7, Λουκ. ΚΓ' 18, Ἰωάνν. ΙΗ' 40).

Βάραγγοι ἢ Βαριάγοι. Ξένοι μισθοφόροι ἐν Βυζαντίῳ, κυρίως Σκανδιναυοί, ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουράν.

Βαραδαῖος (Ἰάκωβος, ἐπικαλούμενος *Ζάνζαλος*). Μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος μονῆς παρὰ τὴν Νίσιβιν, ἔνθερμος ὑπέρμαχος τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ. Ἀπέθανε τῷ 578. Ἀπ' αὐτοῦ οἱ Μονοφυσῖται ὠνομάσθησαν *Ἰακωβῖται*.

Βάραθρον ἢ **Ὄρυγμα**. Βαθὺς λάκκος ἐν τῷ δήμῳ Κειριαδῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐρρίπτοντο οἱ εἰς θάνατον καταδικαζόμενοι. Τοποθετεῖται νῦν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν.

Βάρανγερ (Varanger). Κόλπος εἰς τὰ ΒΑ τῆς Νορβηγίας, μεταξὺ τῶν χερσονήσων Βάριαγ καὶ Φίσερ.

βάρανος. Γένος μεγάλων σαυρῶν (μῆκος 1-2 μ.). Ζῶσιν εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὰς ἐρήμους καὶ εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ποταμῶν, καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν, τὰς Μολούκκας καὶ Φιλιππίνας νήσους. Τρέφονται ἐκ μικρῶν ἑρπετῶν, πτηνῶν, μυῶν, ἰχθύων κλ.

Βαράσοβα (ἡ). Ὄρος τῆς ἐπαρχ. Μεσολογγίου, εἰς τὰ ΝΑ αὐτῆς, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ὕψος 917 μ.

Βαρατιέρι (Ὀρέστης Baratieri). Ἰταλὸς στρατηγὸς (1841-1901). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1892 διοικητὴς τῆς Ἐρυθραίας τῷ 1894 κατέλαβε τὴν Κάσσαλαν καὶ ἐκυρίευσε τὴν Ἄδουαν, τῷ 1895 ἐνίκησε τοὺς Ἀβησσυνοὺς εἰς Κοατὶτ καὶ Σεναφὲ καὶ ἡττήθη κατὰ κράτος τῷ 1896 παρὰ τὴν Ἄδουαν.

Βαρατπούρ (Baratpur ἢ Bhurtpoor). Π. τῶν Ἰνδιῶν, πρωτ. ὁμωνύμου ὑποτελοῦς κράτους τῆς ἐπαρχ. Ρατζπουτάνας. Κάτ. 43.600. Τὸ κράτος ἔχει ἔκτασιν 5133 τ.χλμ. καὶ 500.000 κατ.

Βαρβάδος (Barbados). Ἡ ἀνατολικωτάτη ν. τῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν, βρεττανικὴ κτῆσις. Ἐπιφάνεια 403 τ.χλμ., κάτ. 170.000. Πρωτ. *Βρίτζταουν*.

Βαρβάκης (Ἰωάννης). Ἐθνικὸς εὐεργέτης γεννηθεὶς εἰς τὰ Ψαρὰ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1825. Μεταβὰς πτωχὸς εἰς Ρωσίαν καὶ ἀποκτήσας ἐκεῖ μεγάλα πλούτη διέθεσε σημαντικὰ ποσὰ χάριν κοινωφελῶν ἔργων ἐν Ἀστραχὰν καὶ Ταϊγανίῳ καὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις ἑλληνικῶν παροικιῶν καὶ ὑπεστήριξε διὰ χρημάτων τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ἀποθανὼν ἀφῆκε μέρος τῆς περιουσίας του πρὸς ἀνέγερσιν καὶ συντήρησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις *Βαρβακείου λυκείου*.

Βαρβάρα (ἁγία). Παρθένος μαρτυρήσασα ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐν Νικομηδείᾳ ἢ ἐν Ἡλιουπόλει (Αἰγυπτος), κατά τινας μὲν ἐπὶ αὐτοκράτορος Μαξιμίνου, τ.ἔ. περὶ τὰ ἔτη 235-238, κατ' ἄλλους δὲ τῷ 305. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ πατρός της, ὅστις εὐθὺς μετὰ τὴν πρᾶξίν του ἐφονεύθη ὑπὸ κεραυνοῦ. Θεωρεῖται προστάτις τῶν στρατευμάτων τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν ἐργατῶν τῶν πυριτιδοποιείων, πολλαχοῦ δὲ τῆς Εὐρώπης προστάτις τῶν ἐργαζομένων ἐν τοῖς μεταλλείοις καὶ τοῖς ὀρυχείοις, τοῦ μηχανικοῦ καὶ τῶν ναυτιλλομένων. Ἑορτὴ 4 Δεκεμβρίου.

Βαρβάρα. 1) (πρὴν *Κρυσέτζα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 149. — 2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀρναίας (Χαλκιδικῆς). Κάτ. 764.

Βάρανος

Βαρβάρα (*Ἁγία*). 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου). Κάτ.1097.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 327. — 3) (πρὴν *Πλάβαχη*) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 207.

Βαρβαρέσος (Κυριάκος). Ἕλλην οἰκονομολόγος γεννηθεὶς 1884, καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1923. Τῷ 1932 ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Ἔργα του: «Θεωρία τῶν πληθυσμῶν», «Αἱ οἰκονομικαὶ διατάξεις τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν» κ.ἄ.

Βαρβαρία. Βλ. Βερβερία.

Βαρβάροι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 215.

Βαρβάροι Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 534.

βάρβαρος. Παρ' ἀρχαίοις, κυρίως ὁ λαλῶν γλῶσσαν τραχεῖαν καὶ ἀγροίκως ἠχοῦσαν, ἑπομένως οὐχὶ Ἕλλην, ἀλλόφυλος, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ Μῆδος καὶ ὁ Πέρσης, γενικώτερον, ὁ ἀμέτοχος τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ δι' ὃν ἐκαυχῶντο οἱ Ἕλληνες καὶ εἶτα οἱ Ρωμαῖοι. ‖ Ἐν τῇ ΝΕΓ, λέγεται γενικῶς ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἀπολιτίστου, ὠμοῦ ἢ ἀγρίου.

Βαρβαρόσσας. 1) Ἐπωνυμία τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου Α' (βλ.λ.).—2) Ἐπώνυμον τῶν διαβοήτων Τούρκων πειρατῶν ἀδελφῶν Χορούκ ἢ Ὀρουδζ καὶ Χαΐρ-ἐδ-δίν, οἵτινες ἀπέβησαν τὸ φόβητρον τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον χωρῶν κατὰ τὸν ΙΣ' μ.Χ. αἰῶνα καὶ ἵδρυσαν ἡγεμονίαν ἐν Ἀλγερίᾳ. Κατήγοντο ἐκ τῆς νήσου Λέσβου, κατὰ τὰς πιθανωτέρας δὲ μαρτυρίας ἦσαν υἱοὶ Χριστιανοῦ ἐξωμότου.

Βαρβάσαινα (ἡ). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας, παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Πύργου-Ὀλυμπίας. Κάτ. 1231.

Βαρβάτης (Κωσταντῖνος). Ἕλλην λεξικογράφος, γενν. ἐν Βυτίνῃ τῆς Γορτυνίας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1901 ἐν Σμύρνῃ. Γνωστὸς κυρίως ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συν-

ταχθέντος Λεξικοῦ τῆς γαλλικῆς καὶ ἑλληνικῆς γλώσσης.

Βαρβὲ δ' Ὠρβιγύ (Barbey d'Aurevilly). Γάλλος συγγραφεύς (1808-1889) μυθιστορημάτων, διηγημάτων καὶ φιλολογικῶν δοκιμίων.

Βαρβελῖται. Αἱρετικοὶ τοῦ Β' αἰ. ἀνήκοντες εἰς τοὺς γνωστικοὺς τοῦ Βαλεντίνου τῆς Ἀλεξανδρείας.

Βαρβερίνι (Barberini). Ὄνομα πριγκιπικῆς ρωμαϊκῆς οἰκογενείας, ἐξ ἧς προῆλθε καὶ ὁ πάπας Οὐρβανὸς Η'. Ὁ *Φραγκίσκος Βαρβερίνι* (1597-1679) ἵδρυσεν ἐν Ρώμῃ τὴν *Βαρβερίνειον βιβλιοθήκην* καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς *μέγαρον Β.* περιλαμβάνον περίφημα ζωγραφικὰ ἔργα. Οἱ ἄρρενες γόνοι τῆς οἰκογενείας ἐξέλιπον τῷ 1736, ἡ δὲ περιουσία καὶ τὸ ὄνομα περιῆλθον εἰς τὴν συγγενεύουσαν οἰκογένειαν τῶν Κολόννα, σχηματισθέντος τοῦ κλάδου *Κολόννα-Βαρβερίνι*.

Βαρβιέ (Αὔγουστος Barbier). Γάλλος ποιητής, διακριθεὶς ἰδίως ὡς σατυρικὸς καὶ μάλιστα διὰ τῶν «Ἰάμβων» του.

βάρβιτον (τό) καὶ **βάρβιτος** (ἡ). Ἔγχορδον ὄργανον παρ' ἀρχαίοις, τρίχορδον κατ' ἀρχάς, πολύχορδον βραδύτερον, παιζόμενον διὰ πλήκτρου. ‖ Ἐν τῇ ΝΕΓ ὠνομάσθη οὕτω ὑπό τινων τὸ ἄλλως λεγόμενον *βαρύχορδον* καὶ *βιολοντσέλον* (βλ.λ.), ὑπ' ἄλλων δὲ τὸ *λαγοῦτον* ἢ *λαβοῦτον* (βλ.λ.).

βαρβιτουρικὸν ὀξὺ ἢ **μηλονυλουρία**. Συνθετικὸν ὀξύ, ἐξ οὗ παράγονται ἡ βερονάλη καὶ ἡ λουμινάλη.

Βάρβογλης καὶ **Μπάρμπογλης**. Ὄνομα πελοποννησιακῆς οἰκογενείας, ἧς πρόγονος ὑπῆρξεν ὁ *Ἀλέξανδρος Β.*, Βενετὸς ὑπηρετῶν ὑπὸ τὸν Μοροζίνην ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐγκατασταθεὶς μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου (1688) ἐν Τριπόλει καὶ ἧς πολλὰ ἐκ τῶν μελῶν προσέφερον σημαντικὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν ζωήν των εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις γνωστότεροι ἐγένοντο οἱ ἑξῆς: 1) *Γεώργιος* (1770-1826). Ἀνέλαβε τῷ 1821 ὡς χιλίαρχος τὴν διοίκησιν τῶν Τριπολιτῶν ἐν τῷ πολιορκοῦντι τὴν Τρίπολιν στρατῷ, διετέλεσε πληρεξούσιος τῆς Α', τῆς Β' καὶ τῆς Γ' ἐθνικῆς συνελεύσεως, γερουσιαστὴς καὶ ὑπουργός.—2) *Παναγιώτης* (1797-1870), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀγωνιστὴς τοῦ 1821, πολιτευόμενος, ἐπανειλημένως ὑπουργός.—3) *Φίλιππος* (1835-1907), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, πολιτευόμενος, ὑπουργὸς τῷ 1895.—4) *Μάριος*, γεννηθεὶς 1885, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, μουσικοσυνθέτης, καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Ἀριστεῖον γραμμάτων καὶ τεχνῶν.

Βαρβύς (Ἐρρῖκος Barbusse). Γάλλος συγγραφεὺς κομμουνιστικῶν ἀντιπολεμικῶν ἀρχῶν, γεννηθεὶς τῷ 1874. Μετέσχε 1914-1917 τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης. Ἔργα του τὸ νατουραλιστικὸν μυθιστόρημα «Ἡ κόλασις» (1908), τὸ πολεμικὸν μυθιστόρημα «Ἡ φωτιά» (1916), ποιήματα κ.ἄ.π.

Βαργιάδες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 391.

Βαρδαλάχος (Κωνσταντῖνος). Λόγιος Ἕλλην ἐκ Καΐρου (1775-1830). Διετέλεσε σχολάρχης εἰς Βουκουρέστιον καὶ Ὀδησσόν. Ἐπνίγη μεταβαίνων εἰς Αἴγιναν. Συνέγραψε διδακτικὰ βιβλία.

Βαρδαλή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δομοκοῦ (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 437.

Βαρδάνης. Πάρθος βασιλεύς, διαδεχθεὶς περὶ τὸ 40 μ.Χ. τὸν Ἀρτάβανον καὶ δολοφονηθεὶς τῷ 45.

Βαρδάνιος. 1) Πατρίκιος καὶ εἶτα, 711-713, αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τὸ ὄνομα *Φιλιππικός*. (βλ.λ.).—2) Ὁ ἐπιλεγόμενος *Τοῦρκος*, στρατηγὸς τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα. Ἀνεκηρύχθη ἐν Φρυγίᾳ 803 αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, δυσηρεστημένου κατὰ τοῦ Νικηφόρου. Συνδιαλλαγεὶς μετὰ δίμηνον ἐκάρη μοναχός.

βαρδάρι (τό). Κν. τὸ ὑπὸ τὴν κοφινίδα μόλυβδοῦν εὐκίνητον ξύλον ἢ πέταυρον, ὅπερ σαλεῦον ρυθμίζει τὴν πτῶσιν τοῦ ἁλέσματος εἰς τὴν ὀπὴν τῆς μυλοπέτρας.

Βαρδάρις ἢ **Βαρδάρης**. Βλ. Ἀξιός.

Βαρδαρόφτσα. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. Ἀξιοχώριον.

Βάρδας. 1) Ὄνομα αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Βλ. *Σκληρὸς* καὶ *Φωκᾶς*.—2) Κουροπαλάτης καὶ εἶτα καῖσαρ τοῦ Βυζαντίου, ἀδελφὸς τῆς αὐτοκρατείρας Θεοδώρας, συζύγου τοῦ Θεοφίλου, κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου Μιχαὴλ Γ' καὶ ὁ κατ' οὐσίαν κυβερνήτης τοῦ κράτους. Ἀνατρέψας καὶ ἐξορίσας 857 τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν Φώτιον, ἠγωνίσθη δὲ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τούτου κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Πάπα. Ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του τῷ 866.

Βαρδάτες Ἄνω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιωτιδος. Κάτ. 183.

Βαρδησάνης. Σύρος χριστιανὸς ὑμνογράφος, ἐξ Ἐδέσσης τῆς Μεσοποταμίας, κατὰ τὸν Β' αἰ.

βάρδια (ἡ· ἐκ τοῦ ἰταλ. guardia, κατὰ τὸ βενετικὸν vardia καὶ παλαιὸν γερμανικὸν wardia). Φρουρά, φυλακή. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν (μὲ τὸ θηλ. ἄρθρον πάντοτε), ὁ σκοπός· φρουρός, φύλαξ. ‖ Κατὰ πληθ. *βάρδιες*, ὁμάδες ἐργατῶν διαδεχομένων ἀλλήλους εἰς τὴν ἄνευ διακοπῆς ἐκτέλεσιν ἔργου.

Βαρδιάνοι. Μακρὰ καὶ στενὴ νησὶς παρὰ τὰς ΝΔ. ἀκτὰς τῆς Κεφαλληνίας, ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸν κόλπον Ἀργοστολίου. Ἐπ' αὐτῆς φάρος καὶ ἡ μονὴ τῶν Βαρδιάνων (Εὐαγγελιστρίας).

βαρδοκούκουλλον. Χλαμὺς μετὰ χειρίδων καὶ κορδύλης (κουκούλλας). Τὴν ἔφερον οἱ Βαρδιαῖοι, λαὸς ἰλλυρικός, καὶ φυλαί τινες Γαλατῶν. Οἱ Ρωμαῖοι τὴν εἶχον ἐν χρήσει διὰ τοὺς δούλους καὶ τοὺς χειρώνακτας.

βάρδος (ὁ). Ραψῳδὸς τῶν Γαλατῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων κελτικῶν λαῶν.

Βαρδούνια. Ἱστορικὸν μεσαιωνικὸν κάστρον (Βαρδωνία) ἐπὶ τοῦ Ταϋγέτου, σωζόμενον ἐν πολλοῖς μετὰ μικροῦ χ. ὑπαγομένου εἰς τὴν κοιν. Ἁγίου Νικολάου τῆς Λακεδαίμονος.

Βαρδουνιώτης (Δημήτριος). Ἕλλην ἱστοριοδίφης (1860-1924). Ἔργα του «Ἡ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη» κ.ἄ.

Βαρδουνοχώρια. Περιληπτικὸν ὄνομα ὁμάδος χωρίων τῆς Λακεδαίμονος, ἐπὶ τῶν δασωδῶν κλιτύων τοῦ Ταϋγέτου, τὰ ὁποῖα ἐπὶ Τουρκοκρατίας φκοῦντο ὑπὸ Ἀλβανῶν. Ἐκλήθησαν οὕτω ἀπὸ τοῦ Κάστρου τῆς Βαρδούνιας, παρὰ τὸ χ. Ἅγ. Νικόλαος, ἕδρας τῆς ὅλης περιφερείας.

Βαρδούσια ὄρη. Σύμπλεγμα ὀρέων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος περὶ τὰ ὄρια καὶ τὸν ὑδροκρίτην, μεταξὺ τῶν νομῶν Αἰτωλίας-Ἀκαρνανίας καὶ Φθιωτιδος-Φωκίδος. Ἡ ὑψίστη αὐτῶν κορυφὴ 2495 μ.

Βαρέζε (Varese). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Κώμου, ἐπὶ ὁμων. λίμνης. Κάτ. 22.000. Μεταξουργεῖα, ἐργοστάσια αὐτοκινήτων.

βαρεῖα (ἐνν. τάσις, προσῳδία). (*Γραμμ.*) Ὁ πρὸς τὰ δεξιὰ κλίνων τόνος (`), ὅστις τίθεται ἐπὶ τῆς ληγούσης ἀντὶ τῆς ὀξείας, ὅταν ἡ λ. δὲν χωρί-

ζεται ἀπὸ τῆς ἀκολούθου διὰ στίξεως οὐδὲ εἶνε ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία.

βαρέκ. Εἶδη θαλασσίων φυκῶν τῶν γαλλικῶν ἀκτῶν, ἐκ τῆς τέφρας τῶν ὁποίων ἐξάγεται ἰώδιον.

βαρέλα (ἡ). Μέτρον χωρητικότητος διὰ τὰ ρευστά (οἶνον, ἔλαιον).

Βαρέλι (Bareli καὶ Bareilly). Π. τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν Ρόχιλκανδ τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν Ἄγρας καὶ Ἀουδ. Κάτ. 130.000.

βαρέλι(ον) (τό). Δοχεῖον συνήθως ἀποτελούμενον ἀπὸ βαρελοσανίδας (δοῦγες) κυκλικῶς συνεσφιγμένας μὲ βεργοστέφανα ἢ σιδηρᾶ στεφάνια καὶ ἔχον δύο ἐπιπέδους πυθμένας· τὸ ἄλλως *βουτίον* ἢ *βυτίον* (βλ.λ.), κν. *βαρέλι* καὶ *βαγένι*.

Βάρεντς (Γουλιέλμος Barents). Ὁλλανδὸς ἐξερευνητής (1550-1597). Ἐξετέλεσε τρία ἐξερευνητικὰ ταξίδια πρὸς τὸν Β. πόλον μέχρις 80°11′.

Βάρεντς γῆ. Τὸ βορειότατον τμῆμα τῆς ν. Νόβαγιας Ζεμλιᾶς.

Βάρεντς θάλασσα. Τμῆμα τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ μεταξὺ τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, τῆς Νόβαγιας Ζεμλιᾶς, τῆς χώρας τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσὴφ καὶ τῆς Σπιτσβέργης.

Βάρεντς νῆσος. Μικρὰ ἀκατοίκητος νῆσος παρὰ τὰς Α. ἀκτὰς τῆς Σπιτσβέργης.

Βαρετάδον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βάλτου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 201.

Βάρη. 1) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Σύρου. Κάτ. 875.— 2) Χ. τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὰ Ν. κράσπεδα τοῦ ἀνύδρου Ὑμηττοῦ, ἐγγὺς τῆς παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ. Σταθμὸς ἀσυρμάτου. Ἐγγὺς αὐτοῦ ἀρχαῖον ἱερὸν ἐν σπηλαίῳ, ἀνασκαφὲν τῷ 1902 μὲ σημαντικὰ εὑρήματα.

βαρβαλαμίδι (τό· ἀντὶ **παραθαλαμίδι**). Στενόμακρον κιβωτίδιον, ὅπερ εἰς τὰ παλαιὰ κιβώτια (κασέλες, σεντούκια) ἦτο ἐσωτερικῶς προσηρμοσμένον πρὸς τὰ ἄνω καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς μικρᾶς των πλευρᾶς, ἐχρησίμευε δὲ πρὸς φύλαξιν χρημάτων, στολιδίων κ.ἄ.

βαρβολίνειος ἀδήν. *(Ἀνατομ.)* Δύο ἀδένες τοῦ προδόμου τοῦ γυναικείου κολεοῦ ἐκκρίνοντες ὑγρὸν ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἀνδρικὸν σπέρμα.

βαρβολινῖτις. *(Ἰατρ.)* Φλεγμονὴ τῶν βαρθολινείων ἀδένων.

Βαρθολομαῖος. Εἷς τῶν 12 Ἀποστόλων, λεγόμενος καὶ *Ναθαναήλ*. Φαίνεται ὅτι ἐτελεύτησε σταυρωθεὶς ἢ ἐκδαρεὶς ἐν Λυκαονίᾳ ἢ Ἀρμενίᾳ. Ἡ μνήμη του ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ 11 Ἰουνίου, ἐν τῇ Καθολικῇ 24 Αὐγούστου.

Βαρθολομαῖος *(Ἅγιος πρὼην Βαρθολώμη)*. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 113.

Βαρθολομαίου ἁγίου νύξ (24 Αὐγούστου 1572). Ἡ νὺξ μεταξὺ τῆς 23 καὶ 24 Αὐγούστου (ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου) 1572 καθ' ἣν ἐγένετο ἀθρόα σφαγὴ Καλβινιστῶν (Οὐγενότων) ἐν Παρισίοις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Γαλλίας, ἐπὶ τῆς βασιλείας Καρόλου Θ′.

Βαρθολομαίου νῆσος *(Ἁγίου)*. Μία τῶν γαλλικῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν (25 τ.χλμ., 2600 κάτ.).

Βαρθολομιό. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 2935.

Βαρθολώμι. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. **Βαρθολομαῖος** *(Ἅγιος)*.

βαρθώνειος πόρος. *(Ἀνατομ.)* Ἐκφορητικὸς πόρος ἑκατέρου τῶν ὑπογναθίων σιαλογόνων ἀδένων, ἐκβάλλων εἰς τὸ ἔδαφος τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος παρὰ τὴν βάσιν τοῦ χαλινοῦ τῆς γλώσσης.

Βάρι (Bari delle Puglie). Παράλιος π. τῆς Ἰταλίας, πρωτ. ὁμων. νομοῦ ἐν Ἀπουλίᾳ, ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Κάτ. 104.000. Πανεπιστήμιον, εὐρύχωρος λιμήν.

Βάρι. Φυλὴ Νέγρων τοῦ Σουδὰν κατοικοῦσα κατὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Λευκοῦ Νείλου.

βαρία. *(Χημ.)* Τὸ ὀξείδιον τοῦ βαρίου BaO.

Βαριάνη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 328.

Βαρῖνος (Varinus, Ἰταλ. Guarino). 1) Ἰταλὸς Βενεδικτῖνος τοῦ ΙΣ′ αἰ., συντάκτης λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς.— 2) Ἰταλὸς ἑλληνιστὴς ἐκ Βερώνης (1370-1460). Μετέφρασε πολλοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ ἔγραψεν ὑπομνήματα εἰς Ἀριστοτέλη καὶ Κικέρωνα.

βαριολίτης. Ποικιλία τῶν σπιλιτῶν, ἐκχύτων ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων, χαρακτηριζομένη διὰ τῆς ἀφθόνου συσσωρεύσεως σφαιρολιθικῶν σχηματισμῶν ἐντὸς τῆς μάζης τῶν σπιλιτῶν.

βαριόμετρον. Ὄργανον χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ ραδιοτεχνικῇ πρὸς μεταβολὴν τῆς αὐτεπαγωγῆς ἑνὸς κυκλώματος.

βάριον. Μέταλλον κίτρινον ἔχον χημικὸν σύμβολον Ba, ἀτομικὸν βάρος 137,4 καὶ εἰδικὸν βάρος 3,75, τήκεται εἰς 1150° καὶ ὀξειδοῦται ἐν τῷ ἀέρι. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ὡς *βαρύτης* καὶ ὡς *βιθερίτης* (βλ. κατωτέρω). Ὠνομάσθη β. διὰ τὸ μέγα εἰδικὸν βάρος τῶν ἁλάτων αὐτοῦ. Καθαρὸν β. παρεσκευάσθη μόλις τῷ 1913. Τὰ ἅλατα αὐτοῦ εἶνε ἰσχυρὰ δηλητήρια. Ἑνώσεις τοῦ βαρίου εἶνε τὸ *ὀξείδιον* αὐτοῦ BaO, ἄμορφον ἢ κρυσταλλικὸν λευκὸν σῶμα· τὸ *ὑπεροξείδιον τοῦ β.* BaO_2, κόνις λευκὴ χρήσιμος πρὸς παρασκευὴν ὀξυγόνου ἐκ τοῦ ἀέρος· τὸ *ὑδροξείδιον τοῦ β.* $Ba(OH)_2+8H_2O$, χρήσιμον διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ σακχάρου ἐκ τῆς μελάσσης· τὸ *χλωριοῦχον β.* $BaCl_2$, λευκὸν ἅλας εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, χρήσιμον ὡς ἀντιδραστήριον· τὸ *θειοῦχον β.* BaS, χρήσιμον διὰ τὴν ἀποτρίχωσιν δερμάτων καὶ τὴν παρασκευὴν φωσφοριζόντων μιγμάτων· τὸ *νιτρικὸν β.* $Ba(NO_3)_2$, ἅλας λευκὸν χρήσιμον διὰ τὴν κατασκευὴν πρασίνων βεγγαλικῶν φώτων καὶ ὡς συστατικὸν ἐκρηκτικῶν τινων ὑλῶν· τὸ *θειϊκὸν β.* $BaSO_4$, ἡ ἀφθονώτερον ἐν τῇ φύσει ἀπαντῶσα ἕνωσις τοῦ β. (βαρύτης), ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, χρήσιμος ὡς χρῶμα λευκόν, εἰς τὴν κατασκευὴν χάρτου, κυρίως τῶν παιγνιοχάρτων, καὶ ἐν τῇ θεραπευτικῇ κατὰ τὴν ἀκτινοσκόπησιν τῶν ἐντέρων, ἕνεκα τοῦ ἀδιαπεράστου τῆς οὐσίας ταύτης ὑπὸ τῶν ἀκτίνων Χ· τὸ *ἀνθρακικὸν β.* $BaCO_3$, λευκὴ ἀδιάλυτος κόνις, ἀπαντᾷ ἐν τῇ φύσει ὡς ὀρυκτὸν (βιθερίτης).

βάρις -ιδος καὶ **-εως** (ἡ). Ἐν τῇ ΑΕΓ, πλοῖον μὲ γάστραν εὐρεῖαν, εἰδικῶς δὲ ποταμόπλοιον τῶν Αἰγυπτίων ἐν τῷ Νείλῳ, καὶ ἐν γένει πλατὺ καὶ ἀβαθὲς φορτηγὸν σκάφος. ‖ Ἐν τῇ Γραφῇ, μέγαρον, πύργος. ‖ *(Ναυτ.)* Μικρὰ κανονιοφόρος, τ.ἔ. πλοιάριον ἐξωπλισμένον δι' ἑνὸς ἢ τῆς πρῴρας πυροβόλου.

βαρίς (ἡ). *(Φυσ.)* Μονὰς πιέσεως ἴση πρὸς τὴν πίεσιν ἣν ἀσκεῖ δύναμις ἴση πρὸς μίαν δύνην ἐπὶ ἐπιφανείας ἴσης πρὸς 1 τ.ἑκστμ.

Βάρκα ἢ **Βάρκη** ἢ **Βεγγάζη** (ἀραβ. **Βὲν Γάζι**). Ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Ἰταλικῆς Λιβύης (Β. Ἀφρική), ὑψίπεδον (500 μ.ὑ.ἐ.θ.) ἐπὶ τῆς Μεσογείου, μέχρι τοῦ 1912 ὑπὸ τὴν Τουρκίαν. Ἔκτ. 600.000 τ.χλμ., κάτ. 235.000. Εἶνε ἡ ἀρχαία *Κυρηναϊκή*. Πρωτ. ἡ *Βεγγάζη*.

βαρκαρόλα ἢ **λεμβῳδία** (ἰταλ. barcarola). Ἆσμα μελπόμενον κυρίως ὑπὸ λεμβούχων, κατὰ τὴν κωπηλασίαν ὡς ἐν Βενετίᾳ, συνήθως εἰς ρυθμὸν $^6/_8$.

Βαρκελώνη (Barcelona). Π. τῆς Ἱσπανίας παρὰ τὴν Μεσόγειον, πρωτ. ὁμων. νομοῦ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Καταλωνίας. Εἶνε τὸ μεγαλύτερον βιομηχανικὸν κέντρον καὶ ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Ἱσπανίας. Κάτ. 775.000. Πανεπιστήμιον.

Βάρκιν (Parking). Π. τῆς Ἀγγλίας, 13 χλμ. Α τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 35.500.

Βάρκλα (Κάρολος Γλόβερ Barkla). Ἄγγλος φυσικός (1877-). Βραβεῖον Νοβὲλ τοῦ ἔτους 1917.

Βάρκλαι δὲ Τόλλυ (Μιχαὴλ Barclay de Tolly). Ρῶσος πρίγκιψ (1761-1818). Τῷ 1812 διοικητὴς τῆς Δ. στρατιᾶς κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Ρωσίαν, εἶτα ἀρχιστράτηγος ὅλων τῶν ρωσικῶν δυνάμεων κατὰ τοὺς παρὰ τὴν Δρέσδην, τὸ Κούλμ καὶ τὴν Λειψίαν ἀγῶνας.

Βὰρ-Κοχεβὰ (ἑβρ.: υἱὸς τοῦ ἀστέρος). Ὁ ἀρχηγὸς τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως 132-135 μ.Χ. τῶν Ἑβραίων κατὰ τῶν Ρωμαίων. Ἡττήθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἰουλίου Σεβήρου καὶ ἐφονεύθη μαχόμενος κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ τελευταίου καταφυγίου του, τῆς ὀχυρᾶς π. Βεθάρ, τῷ 135.

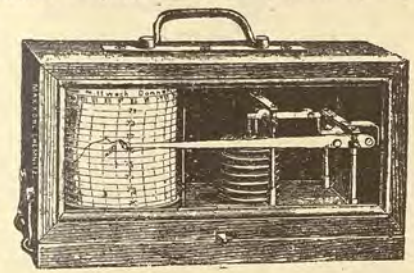

Βαρογράφος

Βαρλαάμ (ἅγιος). Σύρος, κατ' ἄλλους Καππαδόκης, μαρτυρήσας ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Ἡ μνήμη του τὴν 19 Νοεμβρίου.

Βαρλαάμ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 304.

Βαρλαὰμ καὶ Ἰωάσαφ (ἡ Ἰωασαφάτ). Δημοφιλὲς ἐκκλησ. μυθιστόρημα τοῦ ἑλλην. Μεσαίωνος, γραφὲν ἐν Παλαιστίνῃ, κατὰ τὸ α′ ἥμισυ τοῦ Ζ′ αἰῶνος ὑπό τινος Ἰωάννου μοναχοῦ. Εἶνε διασκευὴ παλαιᾶς ἀνατολικῆς παραδόσεως περὶ τοῦ Βούδδα.

Βαρλαὰμ μονή. Μονὴ τῶν Ἁγίων Πάντων ἐν τοῖς Μετέωροις.

βάρλαξ ἢ **βασλίκ** (τό). Κωνικὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐκ χονδροῦ μαλλίνου ὑφάσματος, χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Καυκάσου, ἰδίως τῶν στρατιωτικῶν.

Βὰρ-λὲ-Δύκ. Π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Μέζ. Κάτ. 17.000.

Βαρλέντης (Χρῖστος). Ἕλλην ποιητὴς γενν. 1873. Ἔγραψε διηγήματα, ποιήματα, μεταφράσεις ἀρχαίων δραμάτων.

βαρλέττα (Barletta). Π. τῆς Ν. Ἰταλίας, ἐν Ἀπουλίᾳ παρὰ τὸ Βάρι, μετὰ λιμένος ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Κάτ. 51.200. Κολοσσιαῖον χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου.

Βάρλοου νόσος. Μορφὴ παιδικοῦ σκορβούτου ἐξ ἀβιταμινώσεως.

Βαρμεκίδαι ἢ **Βαρμακίδαι.** Σειρὰ πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἀπογόνων παλαιᾶς οἰκογενείας Περσῶν ἱερέων ἐκ Χορασὰν πολυειδῶς ἐξυπηρετήσασα τοὺς Ἄραβας Ἀββασίδας.

Βάρμεν (Barmen). Σημαντικὴ βιομηχανικὴ π. ἐν τῇ παραρρηνίῳ Πρωσσίᾳ. Ἐνωθεῖσα 1929 μετὰ τῆς π. Ἐλβερφελδ καὶ ἄλλων μικροτέρων πόλεων ἀπετέλεσε μέρος τῆς π. *Βούππερταλ*.

Βάρνα. Π. τῆς Βουλγαρίας, ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, εἰς τὸν μυχὸν ὁμων. κόλπου, ὁ σημαντικώτερος τῶν ἐμπορικῶν λιμένων τῆς Βουλγαρίας. Πρωτ. νομοῦ. Κάτ. 60.700. Παρ' αὐτὴν οἱ Τοῦρκοι τῷ 1444 ἐνίκησαν τοὺς Πολωνοὺς καὶ τοὺς Οὔγγρους ὑπὸ τὸν Οὐνυάδην.

Βαρνάβα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς. Κάτ. 526.

Βαρνάβας. Λευΐτης ἐκ Κύπρου, συνεργάτης τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Εἰργάσθη ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ συνώδευσε τὸν Παῦλον κατὰ τὸ ἀποστολικὸν αὐτοῦ ταξίδιον εἰς Κύπρον καὶ Μικρὰν Ἀσίαν. Βραδύτερον ἠκολούθησεν ἰδίαν ἀποστολικὴν πορείαν μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωάννου Μάρκου (τοῦ Εὐαγγελιστοῦ). Κατὰ τὴν πιθανωτέραν παράδοσιν ἐμαρτύρησεν ἐν Κύπρῳ. Ἡ μνήμη του τὴν 11 Ἰουνίου.

Βάρνακας. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης-Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 207.

Βαρνακιώτης (Γεώργιος). Ἀκαρνὰν ἁρματολός, (1780-1842). Καπετάνος τοῦ Ξηρομέρου ἐπὶ Ἀλῆ πασᾶ, ὕψωσε 1821 πρῶτος αὐτὸς ἐν τῇ Δ. Ἑλλάδι τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, τῷ δὲ 1822 ἐγένετο στρατηγὸς τῆς περιοχῆς ταύτης. Ἀπελπισθεὶς μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Σουλίου συνετάχθη τοῖς Τούρκοις, διὸ καὶ ἀπεκηρύχθη ὡς προδότης. Ὅμως τῷ 1829, κατόπιν προσκλήσεως ἐκ μέρους τοῦ Καποδιστρίου, ἀπεδίωξε τοὺς Τούρκους ἐκ τοῦ Ξηρομέρου καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Βαρνάκοβας μονή. Βυζαντινὴ μονὴ ἐπὶ τῶν Βαρδουσίων ὀρέων ἐν τῇ κοιν. Λυκοχωρίου ἐπαρχ. Δωρίδος. Διετέλεσε κατὰ τὸν ΙΓ′ αἰῶνα τόπος ταφῆς δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου.

Βάρναλης (Κώστας). Ἕλλην ποιητὴς γενν. 1884 ἐν Πύργῳ τῆς Βουλγαρίας. Ἔγραψε ποιήματα («Τὸ φῶς ποὺ καίει», «Σκλάβοι πολιορκημένοι»), κριτικὰς μελέτας («Ὁ Σολωμὸς χωρὶς μεταφυσική»), τὴν σάτυραν «Ἡ ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη» κ.ἄ.

Βαρνάρδο (Θωμᾶς Ἰωάννης Barnardo). Βρεττανὸς ἰατρὸς καὶ φιλάνθρωπος. Ἵδρυσεν ἐν Μ. Βρεττανίᾳ καὶ ταῖς ἀποικίαις αὐτῆς ἄσυλα πρὸς προστασίαν τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἀτόμων (1845-1905). Μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ εἶχον συσταθῆ ἤδη πλέον ἢ 130 τοιαῦτα ἐνδιαιτήματα, νοσοκομεῖα καὶ ἄσυλα.

Βαρνέ (Λουδοβῖκος Varney). Γάλλος μουσουργός (1844-1908). Συνέθεσε θελκτικὰς ὀπερέττας, τῶν ὁποίων πολλαὶ εἶχον μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ κατέστησαν δημοφιλεῖς ἐν Ἑλλάδι («Οἱ σωματοφύλακες εἰς τὸ μοναστήρι», «Φανφὰν-λὰ-τουλίπ», «Ὁ μουσεμένος ἔρως» κ.ἄ.).

βαρνίζω (ἡ· λ. μεσαιωνική ἐκ τοῦ βενετικοῦ guarnizion). Φόρος, ὃν ἕκαστον κτῆμα, ὑποκείμενον εἰς φέουδον, ἐπλήρωνεν εἰς τὸν *καβαλλάριον* κατὰ τὴν ἐνιαύσιον στρατιωτικὴν ἐπιθεώρησιν (μόστραν), πρὸς ταγὴν τοῦ ἵππου του.

Βάρνος (ἡ· ἀρχ. Βαρνοῦς). Ὀρεινὴ διακλάδωσις τοῦ Σκάρδου Α τῆς Πρέσπας, ἐν Μακεδονίᾳ. Ἡ κορυφὴ Περιστέρι ὕψος 2320 μ.

Βάρνσλυ (Barnsley). Βιομηχανικὴ π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Ὑόρκης. Κάτ. 54.000.

βαρογραφία. Αὐτόματος καὶ διαρκὴς διὰ βαρογράφου καταγραφὴ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως.

βαρογράφος. Αὐτογραφικὸν βαρόμετρον, λεγόμενον καὶ *βαρομετρογράφος*.

Βαρόδα (Baroda). Ὑποτελὴς ἡγεμονία ἐν ταῖς Βρεττ. Ἰνδίαις (21.191 τ.χλμ., 2.126.500 κάτ.). Ἡ ὁμών. πρωτ. ἔχει 95.000 κατ.

Βαροθερμογράφος. Αὐτογραφικὸν ὄργανον διὰ τὴν βαρομετρικὴν πίεσιν καὶ τὴν θερμοκρασίαν.

Βαροθερμόμετρον, ἢ θερμοβαρόμετρον ἢ **ὑψομετρικὸν θερμόμετρον.** Μετεωρολογικὸν ὄργανον, θερμόμετρον μεγάλης ἀκριβείας, δι' οὗ εὑρίσκεται ἡ βαρομετρικὴ πίεσις ἐκ τῆς μετρήσεως τοῦ βαθμοῦ τῆς ζέσεως τοῦ ὕδατος.

Βαρὸκ ἢ **βαρόκο** (baroque). Εἶδος διακοσμητικοῦ συστήματος καὶ καλλιτεχνικοῦ ρυθμοῦ. Ἐγεννήθη ἐν τῇ Δ. Εὐρώπῃ ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 18ου. Τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ εἶνε ἡ ὑπερβολή, τὸ αὐθαίρετον καὶ τὸ παράδοξον ἐν ἀντιθέσει μὲ τοὺς γενικοὺς κανόνας τοὺς διέποντας τὴν τέχνην τῆς Ἀναγεννήσεως.

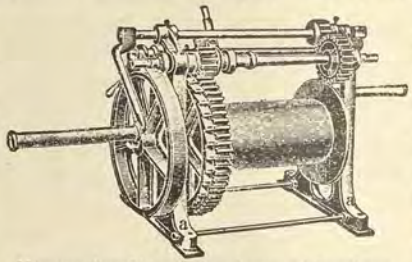

Μόνιμον βαροῦλκον χειροκίνητον μὲ διαμέσους ὀδοντωτοὺς τροχούς

Βαρόμετρον. Ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς μέτρησιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Τὸ *ὑδραργυρικὸν β.* εἶνε κατ' ἀρχὴν συσκευή, δι' ἧς ὁ Τοριτσέλλι ἐμέτρησε κατὰ πρῶτον τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, τροποποιουμένη καταλλήλως διὰ τὸ εὐμετακόμιστον καὶ τὴν εὔκολον ἀνάγνωσιν. Σωλὴν ὑάλινος μήκους περίπου 1 μ., κλειστὸς πρὸς τὰ ἄνω, πλήρης ὑδραργύρου, βυθίζεται κατὰ τὸ κάτω ἀνοικτὸν αὐτοῦ ἄκρον εἰς λεκάνην ἐπίσης πλήρη ὑδραργύρου. Ὁ ὑδράργυρος κατέρχεται ἐντὸς τοῦ σωλῆνος, τὸ δὲ ὕψος τῆς ἐλευθέρας ἐντὸς τοῦ σωλῆνος ἐπιφανείας αὐτοῦ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑδραργύρου τῆς λεκάνης καλεῖται βαρομετρικὸν ὕψος καὶ παρέχει τὸ μέτρον τῆς βαρομετρικῆς πιέσεως, ἥτις μετρεῖται εἰς χιλιοστά. Εἰς τὸ *σιφωνοειδὲς β.* τὴν λεκάνην ἀντικαθιστᾷ τὸ σιφωνοειδῶς κεκαμμένον ἄκρον τοῦ σωλῆνος. Τὰ *μεταλλικὰ β.*, καλούμενα προσέτι *ἀνεροειδῆ* ἢ *ὁλοστερικά*, παρουσιάζουσι μικροτέραν ἀκρίβειαν ἢ τὰ ὑδραργυρικά, ἀλλ' εἶνε ἐλαφρά, εὐμετακόμιστα, εὐθηνά. Εἰς ταῦτα αἱ μεταβολαὶ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως προξενοῦσι μετασχηματισμοὺς εἰς μεταλλικὰ δοχεῖα μὲ λεπτὰ τοιχώματα τελείως κλειστὰ καὶ κενὰ ἀέρος.

Βάρον. Μονὰς πιέσεως. Βλ. **βάρ.**

Βάρος. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Λήμνου. Κάτ. 788. Ὅρμος.

βάρος. *(Φυσ.)* Ἡ πρὸς τὰ κάτω ροπὴ τῶν σωμάτων, ἀποτέλεσμα τῆς ἕλξεως τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ἡ γῆ ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς σωμάτων, ἥτοι τῆς *βαρύτητος*. Τὸ β. ὡς δύναμις ἔχει σημεῖον ἐφαρμογῆς, διεύθυνσιν καὶ ἔντασιν· τὸ σημεῖον ἐφαρμογῆς λέγεται *κέντρον βάρους* καὶ ἡ διεύθυνσις *κατακόρυφος*· ἡ ἔντασις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μάζης τοῦ σώματος καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

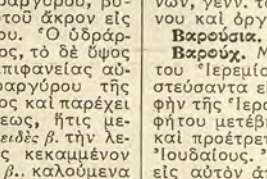

Διαφορικὸν βαροῦλκον

βάρος ἀτομικόν. Ἀριθμὸς ἐκφράζων ποσάκις τὸ ἄτομον στοιχείου τινὸς εἶνε βαρύτερον τοῦ ἀτόμου τοῦ ὑδρογόνου.

βάρος εἰδικόν. Βλ. **πυκνότης.**

βάρος μοριακόν. Τὸ ἄθροισμα τῶν ἀτομικῶν βαρῶν τῶν ἀτόμων ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ μόριον.

βαροσκόπιον. *(Φυσ.)* Εἶδος ζυγοῦ χρησιμεύοντος διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιμήδους.

βάρωσμος (ὁ· barosma). Γένος ρυτοειδῶν φυτῶν τῆς Ν. Ἀφρικῆς, ὧν τινα ἔχουσι φαρμακευτικὰ φύλλα.

βαροτροπισμός. Βλ. γεωτροπισμός.

Βαρότσι (Φρειδερῖκος Barocci ἢ Baroccio). Ἰταλὸς ἁγιογράφος καὶ χαράκτης (1523-1612).

βαροῦλκον. Μηχανὴ πρὸς ἕλξιν ἢ ἄρσιν βαρῶν, κν. **βίντσι.** Ἀποτελεῖται ἀπὸ τύμπανον, περὶ τὸ ὁποῖον τυλίσσεται σχοινίον ἢ ἅλυσις φέρουσα τὸ βάρος καὶ δύναται νὰ εἶνε χειροκίνητος, ἀτμοκίνητος ἢ ἠλεκτροκίνητος. Βαροῦλκον ἔχον κατακόρυφον τύμπανον εἶνε καὶ ὁ *ἐργάτης* διὰ τὴν ἀνέλκυσιν τῆς ἀγκύρας τοῦ πλοίου. Τοῦ *διαφορικοῦ* ἢ *πινικοῦ βαρούλκου* τὸ τύμπανον ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων διαφόρου διαμέτρου.

Βαρούνα. Ἰνδικὸς θεός, κατὰ τοὺς ἀρχαίους βεδικοὺς χρόνους ἡ ὑπερτάτη θεότης, ὁ κύριος τοῦ οὐρανοῦ (πιθανῶς προσωποποίησις τοῦ ἑνάστρου νυκτερινοῦ οὐρανοῦ), κυβερνήτης τοῦ ὑλικοῦ καὶ ἠθικοῦ κόσμου. Ἐν τῇ μεταβεδικῇ φιλολογίᾳ, κύριος τῶν ὑδάτων, προστάτης τῶν ἁλιέων.

Βαρούνης (Θεόδωρος). Καθηγητὴς τῆς Γενικῆς Πειραματικῆς Χημείας ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ Ἀθηνῶν, γενν. τῷ 1881. Ἔγραψεν ἐγχειρίδια ἀνοργάνου καὶ ὀργανικῆς χημείας κ.ἄ.

Βαρούσια. Χ. ἔπαρχ. Οἰτύλου. Βλ. **Μπαρούσι.**

Βαρούχ. Μαθητὴς καὶ συνεργάτης τοῦ προφήτου Ἱερεμίου, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε μεταναστεύσαντα εἰς τὴν Αἴγυπτον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προφήτου μετέβη εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἔνθα παρηγόρει καὶ προέτρεπεν εἰς μετάνοιαν τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίους. Ἐκεῖ ἔγραψε κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενον βιβλίον τῆς Π. Δ., ὅπερ ἐσώθη μόνον ἐν μεταφράσει. Τὸ ὄνομα Β. φέρει καὶ μία τῶν ἀποκρύφων ἀποκαλύψεων καταγομένη ἐκ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς.

Βάρρα (Barra). Ἡ νοτιωτάτη ὁμὰς νήσων ἐκ τῶν Ἑβρίδων.

βαρράνκας (ἱσπαν. barrancas). Βαθεῖα στενὴ χαράδρα, διαβρωσιγενής, διατέμνουσα τὰ τοιχώματα τοῦ κρατῆρος ἡφαιστείου.

Βαρρανκίλλα (Barranquilla). Π. τῆς Κολομβίας ἐν τῇ ἐπαρχ. τοῦ Ἀτλαντικοῦ, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποτ. Μαγδαληνῆς. Κάτ. 64.543.

Βαρράς (Παῦλος, ὑποκόμις de Barras). Γάλλος ἐπαναστάτης (1755-1829). Ἔλαβε 1794 πρωτεῖον μέρος εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Ροβεσπιέρου καὶ ἐγένετο ἓν τῶν σημαντικωτέρων μελῶν τοῦ Διευθυντηρίου.

Βαρρέμ (Βερτράνδος Φραγκ. Barrême). Γάλλος μαθηματικὸς (1640-1703). Τὸ ἔργον του «Βιβλίον λογαριασμῶν» ἐγένετο τόσον γνωστὸν ὥστε ἐπεκράτησε νὰ λέγεται ἐν Γαλλίᾳ barrême πᾶν ἐγχειρίδιον στοιχειωδῶν ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν.

βαρρέμιος βαθμὶς καὶ **ἡλικία.** Μία τῶν πέντε βαθμίδων (καὶ ἡλικιῶν) τῆς παλαιοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως (καὶ ὑποπεριόδου).

Βαρρές (Μαυρίκιος Αὔγουστος Barrès). Γάλλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1862-1923). Ὀπαδὸς τοῦ Βουλανζέ, μέλος τῆς Βουλῆς, 1914 πρόεδρος τῆς Πατριωτικῆς Ἑνώσεως, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἔγραψε μυθιστορήματα, τὰ ὁποῖα διακρίνει ἡ εὐγένεια τοῦ ὕφους καὶ ἡ λεπτότης τῆς ψυχολογικῆς ἀναλύσεως κ.ἄ.

Βάρρι (Ἰάκωβος Ματθαῖος Barrie). Ἄγγλος συγγραφεύς (1860-). Ἔγραψεν εὐθύμους ρεαλιστικὰς ἱστορίας, μυθιστορήματα καὶ δράματα. Πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου.

Βαρριέρ (Θεόδωρος Barrière). Γάλλος συγγραφεύς (1823-1877).

Βαρρίλι (Ἀντώνιος Ἰούλιος Barrili). Ἰταλὸς λογογράφος, πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος (1836-1908).

Βάρρω πορθμός. Στενὸς πορθμὸς ἐν τῷ Β. Παγωμένῳ ὠκεανῷ μεταξὺ τοῦ Μέλβιλ-Σοὺνδ πρὸς Δ καὶ Λανκάστερ-Σοὺνδ πρὸς Α.

Βαρσαβᾶς (Ἰωσήφ, λεγόμενος *Ἰοῦστος*). Εἷς τῶν 70 μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. (Πράξ. Ἀποστ. α' 23 κ.ἑ.)

Βαρσαμόνερον. Δύο ἕδραι κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ρεθύμνης. *Ἄνω Β.*, κάτ. 171, *Κάτω Β.*, κάτ. 181.

Βάρσοβα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 336.

Βαρσοβία (πολων. Warszawa). Πρωτ. τῆς Πολωνίας ἐπὶ τοῦ Βιστούλα. Μετὰ τοῦ προαστίου Πράγας ἐπὶ τῆς χαμηλοτέρας δεξιᾶς ὄχθης κάτ. 1.108.000. Φρούριον, ἀνάκτορα, πανεπιστήμιον, πολυτεχνεῖον. Ἀκαδημία, ἀκαδημία τῶν καλῶν τεχνῶν. Ἕδρα καθολικοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ ὀρθοδόξου μητροπολίτου. Ἀπὸ τοῦ 1550 ἕδρα τῶν βασιλέων τῆς Πολωνίας. Ἡ ἱστορία της ταυτίζεται σχεδὸν μετὰ τῆς τῆς Πολωνίας. Κατὰ τὰ ἔτη 1807-1812 πρωτ. τοῦ νεοϊδρυθέντος *δουκάτου* Βαρσοβίας. Τῷ 1831 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ρώσων μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Πολωνῶν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατείχετο 1915-1918 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

βαρσοβιάνκα ἢ **βαρσοβιέν** (varsovianka ἢ varsovienne) ἢ **βαρσοβιανὸς χορός.** Ἥσυχος χορός, πολωνικὸν ἔχων χαρακτῆρα, χορευόμενος εἰς χρόνον 3/4, τοῦ συρμοῦ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος.

Βάρτ (Ἰωάννης Bart). Γάλλος ναυτικὸς (1650-1702). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς καταδρομεὺς δράσας ἐναντίον τῶν Ἄγγλων καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ προήχθη εἰς στόλαρχον.

Βάρτ (Ἑρρῖκος Barth). Γερμανὸς γεωγράφος καὶ ἐξερευνητὴς (1821-1865). Ἐταξίδευσεν ἀνὰ τὴν Β. Ἀφρικήν, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Σαχάραν καὶ τὸ Σουδάν. Ἔγραψε: «Ταξίδια καὶ ἀνακαλύψεις ἐν τῇ Β. καὶ τῇ Κεντρικῇ Ἀφρικῇ».

Βάρτας (γερμ. Warthe, πολων. Warta). Ποτ. πηγάζων ἐν τῇ Ν. Πολωνίᾳ καὶ Ἀνατ. Γερμανίᾳ. Ἐκβάλλει μετὰ ροῶν 720 χλμ. εἰς τὸν Ὄδερ.

Βάρτβουργ (Wartburg). Ἱστορικὸς πύργος τῆς Θουριγγίας παρὰ τὸ Ἄϊζεναχ, κτισθεὶς τὸν ΙΑ' αἰῶνα, παλαιὰ διαμονὴ τῶν λανδγράβων τῆς Θουριγγίας. Ἐν αὐτῷ κατὰ παλαιὸν ποίημα ἐγένετο τῷ 1207 περίφημος ἀγὼν μεταξὺ ραψῳδῶν, τὸν ὁποῖον ἀπηθανάτισεν ὁ Βάγνερ εἰς τὸν Τάνχοϋζερ. Τῷ 1521 ἐγένετο καταφύγιον τοῦ Λουθήρου, ὅστις ἐν αὐτῷ κατοικῶν μετέφρασε τὴν Ἁγίαν Γραφὴν εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν.

Βαρτελεμύ (ἀββᾶς Ἰωάννης Ἰάκωβος Barthélemy). Γάλλος συγγραφεύς (1716-1795). Κύριον ἔργον του τὸ «Ταξίδιον τοῦ νεαροῦ Ἀναχάρσιδος εἰς τὴν Ἑλλάδα»

Βαρτελεμὺ-Σαϊντ-Ἰλαίρ (Ἰούλιος Barthélemy-Saint Hilaire). Γάλλος φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς (1805-1895). Μετέφρασε τὸν Ἀριστοτέλη καὶ ἔγραψε πολλὰ περὶ Βούδδα καὶ Βουδδισμοῦ. Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Βαρτίν (ἡ). Π. ἐν τῷ βιλαετίῳ Κασταμονῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Λιμὴν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, διεξάγει μέγα ἐμπόριον μετὰ τῆς Κων/πόλεως, ἰδίᾳ ξυλείας. Κάτ. 8594 πρὸ τοῦ 1922.

Βαρτολδί (Φρειδερῖκος Αὔγουστος Bartholdi). Γάλλος γλύπτης (1834-1904). Ἔργα του τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας ἐν τῷ λιμένι τῆς Ν. Ὑόρκης καὶ ὁ Λέων τοῦ Βελφόρ.

Βαρτολομμέο (Fra Bartolommeo). Ἰταλὸς Δομινικανὸς μοναχὸς καὶ ζωγράφος (1475-1517).

Βαστόνιος βαθμὶς καὶ **ἡλικία.** Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν δύο βαθμίδων (καὶ ἡλικιῶν) εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀνωτέρα ἡῴκαινος σειρὰ (καὶ ἐποχή) τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως (καὶ περιόδου).

Βαρτού (Ἰωάννης Λουδοβῖκος Barthou). Γάλλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς, γενν. 1862, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, πρωθυπουργὸς τῷ 1913. Ἔγραψε περὶ Μιραβώ, Λαμαρτίνου, Βίκτωρος Οὐγκὼ κ.ἄ.

Βαρτσιλάϊ (Salvatore Barzilai). Ἰταλὸς πολιτικὸς καὶ δημοσιολόγος, γενν. 1860, βουλευτής, 1915-1919 ὑπουργός.

Βαρύ (Ἀντώνιος Barye). Γάλλος γλύπτης διακριθεὶς ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν ἀγρίων ζώων. (1795-1875).

Βαρύ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 219.

βαρύαυλος (ἰταλ. fagotto, γαλλ. basson). Βαθύφωνον ξύλινον πνευστὸν ὄργανον, μὲ διπλοῦν αὐλόν, 8 ὀπὰς καὶ μέχρι 22 κλεῖς παράγον τὸν ἦχον διὰ διπλῆς καλαμίνης γλωττίδος κραδαινομένης ἐντὸς τῶν χειλέων καὶ διὰ τῆς πνοῆς τοῦ ἐκτελεστοῦ. Ἡ ἔκτασις τῶν φθόγγων του εἶνε ἀπὸ σι βεμόλ ἕως δό'.

βαρυβάρβιτος. Τὸ ἄλλως **βαρύχορδον** (βλ.λ.).

βαρυηκοΐα. Ἐλάττωσις τῆς ὀξύτητος τῆς ἀκοῆς ἢ ἐλαφρὰ κώφωσις. Συνήθεις αἰτίαι αἱ χρόνιαι πυορροῖκαὶ ὠτίτιδες τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἡ ἐκ χρονίου ρινοφαρυγγικοῦ κατάρρου ἀπόφραξις τῆς εὐσταχιανῆς σάλπιγγος, ἡ παρουσία βύσματος κυψελίδος ἐπὶ τοῦ τυμπανικοῦ ὑμένος ἢ ἡ πάχυνσις τούτου, ἡ ἀγκύλωσις τῶν ἀκουστικῶν ὀσταρίων καὶ τέλος παθήσεις τοῦ ἔσω ὠτὸς κατόπιν μηνιγγίτιδος ἢ τύφου κλ.

Βαρυκό (πρώην *Μόκραινα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 924.

Βαρυμπόπη. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 933. —2) Χ. ἐπαρχ. Τριφυλίας. Βλ. *Μοναστήρι*.—3) Χ. ἔπαρχ. Φθιώτιδος. Βλ. *Μακρακώμη*.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 246.

Βαρυμπόπι. Συνοικισμὸς τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὸ 19 χλμ. τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν-Τατοΐου, εἰς τὸ σημεῖον ἔνθα αὕτη συναντᾷ τὴν ὁδὸν Κηφισιᾶς-Τατοΐου.

Βαρυπατάδες. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας Κάτ. 650.

βαρύσφαιρα. *(Γεωλ.)* Ὅρος ἀντίστοιχος πρὸς τοὺς ὅρους *ἀτμόσφαιρα*, *ὑδρόσφαιρα*, *λιθόσφαιρα* καὶ ἐμφαίνων τὰ περὶ τὸ κέντρον τῆς γῆς στρώματα, ἐν οἷς συγκεντροῦνται τὰ βαρύτερα ὑλικά.

βαρύτης. Ἡ αἰτία ἥτις τείνει νὰ κινήσῃ τὰ σώματα πρὸς τὴν γῆν, ἥτοι ἡ αἰτία, εἰς ἣν ὀφεί-

λεται τὸ βάρος τῶν σωμάτων. Ἡ ἔντασις τῆς βαρύτητος, ἔχουσα διεθνὲς σύμβολον g, ἰσοῦται πρὸς τὴν *ἐπιτάχυνσιν τῆς βαρύτητος* (ἤτοι πρὸς τὴν ταχύτητα ἣν ἀποκτᾷ σῶμα πίπτον ἐλευθέρως ἐν τῷ κενῷ ἐπὶ 1 δεύτερον λεπτόν) καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους. Ἐν Ἀθήναις ἰσοῦται περίπου πρὸς 980 ἑκστμ., ἤτοι 9,8 μ.· τὴν μεγίστην αὐτῆς τιμὴν ἔχει ἐπὶ τῶν πόλων (983,13 ἑκστμ.), τὴν δ' ἐλαχίστην ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ (978,10 ἑκστμ.). Ἡ β. εἶνε μερικὴ περίπτωσις τῆς παγκοσμίου *ἕλξεως* (βλ.λ.).

βαρύτης ἢ **βαρυτίτης.** Ὀρυκτόν, σύνηθες πλήρωμα τῶν μεταλλευτικῶν φλεβῶν, ἄχρουν καὶ διαφανές, μὲ ὑελώδη λάμψιν. Κατὰ τὴν χημικὴν σύστασιν αὐτοῦ εἶνε θειϊκὸν βάριον $BaSO_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς κρυστάλλους ρομβικῆς συμμετρίας. Συνήθως εὑρίσκεται εἰς ἀδιαφανεῖς κρυστάλλους λευκούς, κιτρίνους ἢ ἐρυθρωπούς, ὡς ἐκ τῆς παρουσίας σιδήρου. Ἀπαντᾶται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος (Λαύρειον, Σέριφον, Ἀντίπατρον, Μῆλον κλ.). Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν τῶν ἁλάτων τοῦ βαρίου, ὡς λευκὸν χρῶμα καὶ πρὸς νοθείαν ἄλλων λευκῶν οὐσιῶν.

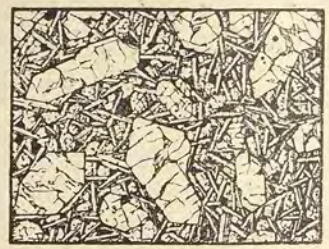

Βασάλτης λαβραδορικὸς ὑπὸ μεγέθυνσιν 60.

βαρυτίνη (γαλλ. barytine). Τὸ ὀρυκτὸν βαρύτης (βλ.λ.). Ὁ ὅρος ἔχει ἐπικρατήσει ἐν Ἑλλάδι εἰδικῶς διὰ τὰ ἐν Μήλῳ κοιτάσματα τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσιν ἀξιόλογον διαπότισιν ἀργύρου.

βαρύτονος. *(Μουσ.)* Ἐν τῇ διαβαθμίσει τῶν ἀνδρικῶν φωνῶν ὁ κατέχων ἐνδιάμεσον θέσιν μεταξὺ τοῦ βαθυφώνου καὶ τοῦ ὑψιφώνου. Λέγεται ἐπίσης περὶ διαφόρων μουσικῶν ὀργάνων τῶν ὁποίων ἡ ἔκτασις τοῦ ἤχου, εἰς τὴν γενικὴν κλίμακα τῶν ὀργάνων, κατέχει περίπου τὴν θέσιν ἣν κατέχει ἡ ἔκτασις τῆς φωνῆς τοῦ βαρυτόνου εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. ‖ *(Γραμμ.)* Λέγεται περὶ συλλαβῶν φερουσῶν βαρεῖαν καὶ περὶ λέξεων μὴ τονιζομένων εἰς τὴν λήγουσαν· *βαρύτονα ῥήματα*, τὰ μὴ περισπώμενα.

βαρυχορδιστής. Μουσικὸς παίζων τὸ βαθύχορδον, κν. **κοντραμπασίστας.**

βαρύχορδον. Βλ. **βιολοντσέλον.**

Βάρφανη. Χ. ἐπαρχ. Φιλιατῶν. Βλ. **Παραπόταμος.**

Βαρφεροὺς ἢ **Βαρφαρούς** (Barferusch). Π. τῆς Περσίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαζενδεράν, οὐ μακρὰν τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἐφ' ἧς ἔχει ἐπίνειον τὸ Μεσὲδ-ἰ-Σάρ. Κάτ. 50.000 περίπου.

βαρωνέτος. Κληρονομικὸς τίτλος κατωτέρας εὐγενείας ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀνώτερος τοῦ ἱππότου καὶ κατώτερος τοῦ βαρώνου.

βαρωνία. Τὸ τιμάριον καὶ ὁ τίτλος τοῦ βαρώνου. Ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν φεουδαρχικὴν ἐποχὴν αἱ βαρωνίαι ἐξηρτῶντο ἀμέσως ἀπὸ τοῦ βασιλέως, ὑπεχρεοῦντο δὲ οἱ κατέχοντες αὐτὰς νὰ παρέχωσιν ὡρισμένας ὑπηρεσίας εἰς τὸ στέμμα, ἐν οἷς καὶ νὰ συνεκστρατεύωσιν ἕκαστος μετὰ πέντε ἱππotῶν, ἰδίᾳ δαπάνῃ διατηρουμένων. Βαρωνία ἐκαλεῖτο καὶ τὸ σύνολον τῶν βαρώνων, γενικώτερον δὲ τὸ σύνολον τῶν τιτλούχων.

βαρῶνος, θηλ. **βαρώνη** καὶ **βαρωνίς.** Τίτλος εὐγενείας καθιερωμένος παλαιόθεν ἐν τῇ δυτικῇ καὶ τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ. Ἀρχικῶς ἐκαλοῦντο οὕτω ἐν Γαλλίᾳ πάντες οἱ εὐγενεῖς. Ἀπὸ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος τὸν τίτλον ἔφερον πάντες οἱ κατέχοντες τιμάρια, ἀπονεμηθέντα εἰς αὐτοὺς ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ βασιλέως. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος οἱ κατέχοντες αὐτὸν ἐθεωροῦντο ὁμότιμοι πρὸς τοὺς πατρικίους τοῦ βασιλείου, τουτέστιν ἀνώτεροι κατὰ τάξιν τῶν κομίτων. Οὕτω βαρῶνος ἦτο τότε πᾶς τιμαριοῦχος εὐπατρίδης, μὴ ἐξαρτώμενος παρά μόνον ἀπὸ τοῦ βασιλέως. Βραδύτερον, εἰς τὴν τάξιν τῆς φεουδαρχικῆς ἱεραρχίας (μέχρι τέλους περίπου τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος) ὁ κόμις προηγεῖτο τοῦ βαρώνου. Κατὰ τὴν γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1790, κατηργήθησαν πάντες οἱ τίτλοι εὐγενείας, ἀλλ' ὁ Ναπολέων Α΄ ἀποκατέστησεν αὐτοὺς ἐκ νέου καὶ προσέδωσεν εἰς τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου σημασίαν ὄχι τίτλου εὐγενείας ἀλλὰ τιμητικῆς διακρίσεως ἀπονεμομένης εἰς ἀνωτάτους δικαστικοὺς καὶ κληρικούς, στρατιωτικοὺς καὶ διοικητικοὺς ὑπαλλήλους. Ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ βαρῶνοι ἀπετέλουν ἀνέκαθεν τὴν τελευταίαν τάξιν τῶν πατρικίων τοῦ βασιλείου καὶ κατ' ἀρχὰς ἐκαλοῦντο οὕτως, ὡς καὶ ἐν Γαλλίᾳ, πάντες οἱ κατέχοντες τὰ τιμάριά των ἐξ ἀπονομῆς ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ βασιλέως. Βαρῶνοι τοῦ θησαυροφυλακίου ἐλέγοντο ἐν Ἀγγλίᾳ ἓξ δικασταὶ ἐπιφορτισμένοι τὴν κρίσιν τῶν δικῶν μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ὑπηκόων του ἐκ φορολογικῶν διαφορῶν. Ἐπίσης ἐκαλοῦντο βαρῶνοι τῶν πέντε πυλῶν οἱ ἐπιφορτισμένοι τὴν ἐπαγρύπνησιν τῶν πέντε ἐναντι τῶν γαλλικῶν ἀκτῶν κειμένων ἀγγλικῶν λιμένων. Σήμερον ὁ τίτλος, ἂν καὶ ἐξακολουθεῖ ἀπονεμόμενος, δὲν χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ συνήθει ὁμιλίᾳ ἢ γραφῇ, ἀντικατασταθεὶς διὰ πάντας τοὺς κάτω τοῦ δουκὸς πατρικίους (μαρκησίους, κόμιτας, βαρῶνους) διὰ τοῦ περιληπτικοῦ τίτλου τοῦ *λόρδου*.

Ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν ΙΒ΄ καὶ ΙΓ΄ αἰῶνα βαρῶνοι ἐκαλοῦντο πάντες οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ τιμάριον ἑνὸς ἄρχοντος. Εἶτα ὁ τίτλος ἐδίδετο εἰς τοὺς κατόχους ἐλευθέρων πάσης φεουδαρχικῆς ἐξαρτήσεως γαιῶν καὶ κατέστη συνώνυμος τοῦ δεσπότου. Βραδύτερον ἀπεκαλοῦντο βαρῶνοι τῆς αὐτοκρατορίας πάντες οἱ ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ αὐτοκράτορος ἐξαρτώμενοι, ἐν τέλει δὲ ἀπεκαλοῦντο οὕτοι ἁπλῶς βαρῶνοι καὶ ἀπετέλουν τὴν κατωτάτην τάξιν τῶν εὐγενῶν.

Βαρῶσια (τά). Βλ. *Ἀμμόχωστος.*

Βάς (Bass-Strait). Πορθμὸς μεταξὺ τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Τασμανίας.

βάς (τουρκικὴ λ. σημαίνουσα κεφαλή). Προτάσσεται πολλῶν τουρκικῶν λ. προσδίδουσα εἰς αὐτὰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀρχηγίας ἢ τῆς ἱεραρχικῆς ὑπεροχῆς.

βασκλίχ. Ἀραβικὸς τύπος τοῦ τουρκ. *πασαλίκ.*

βασάλτης. Ἠφαιστειογενὲς πέτρωμα τριτογενοῦς καὶ κυρίως τεταρτογενοῦς ἡλικίας, χρώματος σκοτεινοῦ ἢ μέλανος, προελθὸν ἐκ τῆς στερεοποιήσεως γαβροειδῶν μαγμάτων, ἅτινα κατῴρθωσαν νὰ ἀνεξέλθωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Οἱ βασάλται ἔχουσι μεγάλην ἀντοχὴν εἰς θλῖψιν καὶ χρησιμοποιοῦνται ὡς λίθοι δομῆς, δι' ἐπίστρωσιν πεζοδρομίων καὶ σκυρόστρωσιν ὁδῶν.

βάσανος. Πᾶσα ἐξέτασις καὶ δοκιμασία πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος ἢ ἀληθείας. ‖ Ἡ κατὰ τὴν δικαστικὴν ἀνάκρισιν σωματικὴ κάκωσις, ἰδίως διὰ στρεβλώσεως μέλους τινὸς τοῦ σώματος, εἰς ἣν ὑπεβάλλετο εἰς παλαιοτέρους χρόνους ὁ ἀνακρινόμενος, ἵνα εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν. Τὴν βάσανον ὡς ἀνακριτικὸν μέσον ἐφήμοζον οἱ ἀρχαῖοι μόνον ἐπὶ δούλων ἢ ξένων, ὁ δὲ Μεσαίων ἐστήριξεν ἐπ' αὐτῆς τὸ ἀνακριτικόν του σύστημα. Φοβερὰ περὶ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐπινόησιν βασάνων ὑπῆρξεν ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις. Σήμερον ἀπαγορεύεται εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα κράτη. Ἐκ τῆς ἱστορικῆς σημασίας τῆς λ. ὀνομάζομεν σήμερον *βάσανον* πᾶσαν ψυχικὴν ἢ σωματικὴν ταλαιπωρίαν.

Βασαράβας ἢ **Βεσαράβας** (Bassaraba ἢ Bessaraba, ὑπὸ Ἑλλήνων συγγραφέων πολλάκις Πασαράβα). Ἡ ἀρχαιοτέρα δυναστεία τῆς Βλαχίας, εἰς ἣν καὶ ὀφείλεται ἡ σύστασις τῆς ἡγεμονίας. Οἱ Β. ἦρξαν ἀπὸ τοῦ ΙΓ΄ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Κλάδος τῶν Β. ἡγεμόνευσεν ἐν Μολδαυΐᾳ.

Βασαρᾶς. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1023.

βασεδώβειος νόσος. Ἡ ἐξώφθαλμος βρογχοκήλη.

βασέλλο (τό· ἰταλ. vascello). Τὸ κατάφρακτον βλ.λ.) πλοῖον, ἄλλως **βατσέλλο** ἢ **ντελίνι.**

Βάσης (Σπυρίδων). Καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1883 τῶν Λατινικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1852-1912). Ἔγραψε πραγματείας ἀναφερομένας εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν, τὴν λατινικὴν γραμματολογίαν καὶ γλῶσσαν κ.ἄ.

βασιβουζοῦκος ἢ **βασιβοζοῦκος.** Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν Τουρκίᾳ οἱ ἀποτελοῦντες τὰ ἄτακτα σώματα, τὰ ὁποῖα εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς συνεξεστράτευον μετὰ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Οὗτοι ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Κοῦρδοι, Ἀλβανοὶ ἢ Κιρκάσιοι καὶ διεκρίνοντο διὰ τὴν ἀγριότητα αὐτῶν.

βασιδιομύκητες. Τάξις μυκήτων, ὧν κύριον χαρακτηριστικὸν εἶνε ὅτι πολλαπλασιάζονται δι' ἐξωτερικῶν *σπορίων*, σχηματιζομένων ἐπὶ εἰδικῶν ὀργάνων καλουμένων *βασιδίων*. Εἰς ταύτην ἀνήκουσι παράσιτα βλαπτικώτατα εἰς τὰς φυτείας, ἐπίσης οἱ πλεῖστοι τῶν ἐδωδίμων μυκήτων, ὡς καὶ οἱ δηλητηριωδέστεροι ὅλων *(ἀμανῖται)*.

βασίδιον. Εἶδος καρποφορίας ἐνίων μυκήτων (βασιδιομυκήτων), χαρακτηριζομένης ὑπὸ διογκώσεως τοῦ μυκηλίου ἐν σχήματι κορύνης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀναφύονται 2-4 νηματοειδεῖς κεραῖαι *(στηριγμάτια)*, φέρουσαι εἰς τὰ ἄκρα ἐξωγενῆ σπόρια *(βασιδιοσπόρια)*.

Βασιλάδι. Ἱστορικὴ νησὶς κατὰ τὴν Α. ἄκραν τῆς λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου παρὰ τὴν Τουρλίδα. Τὸ πρὸς Β τμῆμά της θεωρεῖται ὡς κλεὶς τῆς λιμνοθαλάσσης, ὀχυρώθη δὲ τῷ 1805 ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἐνισχυθὲν διὰ πυροβόλων ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐξεκενώθη ὑπὸ τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν του ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου, ἐλλείψει πυρομαχικῶν (23.2.1826), ἀνεκτήθη δὲ τὴν 15.12.1828, παραδοθείσης τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν Ἄστιγγα Ἕλληνας.

Βασιλάκης (Ἀντώνιος). Ζωγράφος ἐκ Κρήτης, μαθητὴς τοῦ Βερονέζε, ἐπονομαζόμενος ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Ἀλιένσε (Aliense), ὡς ἐπηλυς ἐν Βενετίᾳ (1556-1629). Ἐξετέλεσεν εἰκόνας εἰς διαφόρους ναοὺς τῆς Βενετίας, διεκόσμησε τὸ δουκικὸν παλάτιον, ἐσχεδίασε μωσαϊκὰ διὰ τὸν Ἅγιον Μᾶρκον. Ἔργα του ἐν Βενετίᾳ καὶ εἰς ἄλλας ἰταλικὰς πόλεις.

Βασιλάκι (πρώην *Λυκούρεσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. 389.

Βασιλάν (Basilan). Ἡ βορειοτάτη τῶν νήσων Σουλοὺ (ΝΔ. περιοχὴ τῶν Φιλιππίνων).

Βασιλάτικα. Ἕδρα κοιν. ἐν Κερκύρᾳ. Κάτ. 154.

βασιλεία. Τὸ πολίτευμα εἰς ὃ ἀνώτατος ἄρχων εἶνε ὁ *βασιλεύς*· ἀρχαιότατος θεσμός, ὑποστὰς σημαντικὴν ἐξέλιξιν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὡς: *ἀπόλυτος μοναρχία*, ἐν ᾗ ὁ βασιλεὺς εἶνε τὸ ἄνευ περιορισμοῦ (ἄνευ Συντάγματος) *κυρίαρχον* ὄργανον· *περιωρισμένη συνταγματικὴ μοναρχία*, καθ' ἣν διὰ θεμελιώδους νόμου ὁ μονάρχης περιορίζει ἑαυτόν, οἱονεὶ συμβαλλόμενος μὲ τὸν λαόν, εἰς τὸν ὁποῖον παραχωρεῖ ὡρισμένα δικαιώματα, ἰδίᾳ δὲ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν· *βασιλευομένη δημοκρατία*, καθ' ἣν πηγὴ καὶ τῶν ἐξουσιῶν τοῦ βασιλέως εἶνε ὁ λαός, ὁ ὁποῖος, διὰ Συντάγματος καταρτιζομένου ἄνευ συμπράξεως τοῦ μονάρχου, ἀναγνωρίζει ὡρισμένας ἐξουσίας εἰς τὸν βασιλέα, καθιστάμενον οὕτως ἁπλοῦν ὄργανον τοῦ πολιτεύματος· ὑποδιαίρεσις τῶν δύο τελευταίων μορφῶν τῆς βασιλείας εἶνε ἡ *κοινοβουλευτικὴ μοναρχία*, καθ' ἣν ὁ βασιλεύς, ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, δὲν εἶνε ἐλεύθερος νὰ διορίσῃ τοὺς ὑπουργούς του, ἀλλ' ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ αὐτοὺς κατὰ κανόνα ἐκ τοῦ πλειοψηφοῦντος ἐν τῇ βουλῇ κόμματος. Ἡ βασιλεία εἶνε, κατὰ γενικὸν σήμερον κανόνα, κληρονομική.

Βασιλεία (γαλλ. Bâle, γερμ. Basel). 1) Ὄνομα δύο ἡμικαντονίων τῆς ΒΔ. Ἑλβετίας (Β. πόλεως καὶ Β. ὑπαίθρου χώρας, Basel-Stadt καὶ Basel-Land).—2) Ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν π. τῆς Ἑλβετίας, ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ Ρήνου. Πανεπιστήμιον· σημαντικὴ βιομηχανία καὶ ἐμπόριον. Κάτ. 136.000. Εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Β. συνεδρίασε 1431-1449 ἡ σπουδαιοτάτη ὁμώνυμος *σύνοδος* τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν Β. συνήφθησαν ἐπίσης τῷ 1795 αἱ *συνθῆκαι* μεταξὺ Γαλλίας καὶ Πρωσσίας, Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας. Εἰς τὴν Β. ἐδρεύει ἡ *Τράπεζα Διεθνῶν Διακανονισμῶν.*

Βασιλειάδης (Σπυρίδων). Ἕλλην ρωμαντικὸς ποιητής, ἐκ Πατρῶν, γράψας εἰς καθαρεύουσαν (1844-1874) λυρικὰς ποιήσεις («Ἀττικαὶ νύκτες»), δράματα («Γαλάτεια» κ.ἄ.).

Βασιλεῖαι. Τίτλος κατὰ τὴν μετάφρασιν τῶν Ο΄ τεσσάρων κανονικῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης (Βασιλειῶν Α΄,Β΄,Γ΄,Δ΄). Ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ τὰ δύο πρῶτα φέρουσι τὸν τίτλον «Σαμουήλ», τὰ δύο τελευταῖα ἀποτελοῦσιν ἓν ὑπὸ τὸν τίτλον Β.

Βασιλειανοί. Μοναχικὸν τάγμα ὑπὸ τύπον οὐνιτικόν, ἱδρυθὲν ἐν Πολωνίᾳ καὶ ΝΔ. Ρωσίᾳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος.

Βασιλειάς (πρώην *Ζαγοριτσάνη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 735.

Βασιλείδης ἢ **Βασιλίδης.** Γνωστικὸς φιλόσοφος ἐξ Αἰγύπτου, ζήσας περὶ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Β΄ μ.Χ. αἰῶνος. Οἱ ὀπαδοί του: *Βασιλειδιανοί.*

Βασιλειόνικον. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Χίου. Κάτ. 665.

Βασίλειος *(Ἅγιος).* 1) (πρώην *Γουναριάνικα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 482. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.—2) Χ. ἐπαρχ. Καλαβρύτων. Βλ. *Λουσοὶ Κάτω* —3) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 585.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Λαγκαδᾶ (Θεσ/νίκης). Κάτ. 767. Σιδηροδρομ. σταθμός.—5) Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. *Βραχνέϊκα.*—6) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 425.—7) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βιάννου (Λασηθίου). Κάτ. 590. — 8) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 1006. Σιδηροδρ. σταθμὸς ΣΠΑΠ.—9) Χ. ἐπαρχ. Βονίτσης. Βλ. *Θύριον.*

Βασίλειος. Ὄνομα δύο αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 1) *Ὁ Μακεδών* (812-886), ζήσας τὰ παιδικά του ἔτη ἐν πτωχείᾳ, εἰσελθὼν τῷ 856 εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Μιχαὴλ τοῦ Γ΄, ὑφ' οὗ ὠνομάσθη διαδοχικῶς πρωτοστράτωρ, παρακοιμώμενος καὶ εἶτα, υἱοθετηθείς, μάγιστρος, καῖσαρ καὶ βασιλεύς καὶ ὅν, δολοφονηθέντα τῇ διαταγῇ του, διεδέχθη τῷ 867. Ἀνεδείχθη ἄξιος αὐτοκράτωρ διαρρυθμίσας τὰ ἐκκλησιαστικά, πατάξας τοὺς πειρατὰς τῆς Μεσογείου, ἐκχριστιανίσας Σλαύους καὶ Σαρακηνοὺς καὶ τοὺς Μανιάτας, καλλωπίσας τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσηγηθείς νομολογίας («Βασιλικά»). Ἐπ' αὐτοῦ ἄρχεται ἡ λεγομένη πρώτη Βυζαντιακὴ τῶν γραμμάτων ἀναγέννησις.—2) *Ὁ Β΄, ὁ Βουλγαροκτόνος.* Ἡρωϊκὸς Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ, υἱὸς Ρωμανοῦ τοῦ Β΄ καὶ τῆς Θεοφανοῦς (956-1025), ἀναγορευθεὶς ἀνεξάρτητος βασιλεὺς τῷ 976. Ἀφοσιωθεὶς μετὰ ζέσεως εἰς σπουδὰς στρατιωτικὰς καὶ διοικητικὰς ἀπηλλάγη πρῶτον τοῦ στασιαστοῦ στρατηγοῦ *Βάρδα Φωκᾶ*, τοῦ καταπολεμήσαντος τὸν ἄλλον ἀντάρτην στρατηγὸν *Βάρδαν Σκληρόν*, ἐπάταξε τὴν δύναμιν τοῦ ἐπὶ τῶν δύο προκατόχων του ἤδη ἰσχυροῦ εὐνούχου *Βασιλείου*, ἐκραταίωσε τὴν ἀρχήν του ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ καθυπέταξε πλήρως τοὺς Βουλγάρους, ἀπαλλάξας διὰ τοῦ *Νικηφόρου Οὐρανοῦ* τὴν Ἑλλάδα τῆς βουλγαρικῆς κατακτήσεως καὶ κατατροπώσας τὸν τσάρον τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ (μάχη παρὰ τὴν Κλεισοῦραν τοῦ Κλειδίου: 15.000 αἰχμάλωτοι) καὶ τοὺς διαδόχους τούτου διὰ συνεχῶν ἀγώνων μέχρι τοῦ 1018. Ἐπροστάτευσε διὰ νομοθετημάτων τὴν μέσην καὶ κατωτέραν τάξιν, ἐκύρωσε τοὺς τίτλους ἰδιοκτησίας τῶν ἀρχόντων καὶ περιέστειλε τὴν συγκέντρωσιν μεγάλης κτηματικῆς περιουσίας καὶ τὴν ἐπὶ μακρὸν διατήρησιν αὐτῆς διὰ κληρονομιῶν. Τὰ νομοθετικὰ ταῦτα μέτρα τοῦ Β. ἐπιστέφουσιν ἀληθῶς τὰ πολεμικὰ κατορθώματα τοῦ τραχέος καὶ ἀδιαφόρου πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὰ γράμματα αὐτοκράτορος· διὰ τῶν νομοθετημάτων τούτων ἐγένετο οὕτως συντηρητὴς τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους οὐχ ἧττον ἢ διὰ τῆς κατατροπώσεως τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν. Εἰς τοὺς μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνους οὐδέποτε τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἔσχε μεγαλυτέραν ἔκτασιν καὶ δύναμιν ὅσον κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ἀρχῆς τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Βασίλειος (αἱρετικός). Ἰατρὸς καὶ ἀρχηγὸς τῶν ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ Βουλγάρων Παυλικιανῶν, τῶν κληθέντων *βογομίλων*. Ἀπέθανε, 1118, τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

Βασίλειος. Υἱὸς Γρηγορίου τοῦ Ὀνομαγούλου, Κωνσταντινουπολίτης, ζήσας τὸν Η΄ αἰῶνα καὶ παρανόμως ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς τῆς Σικελίας, καθ' ὃν χρόνον αὕτη διετέλει ὑπὸ τὸ βυζαντιακὸν σκῆπτρον. Ἀπεκεφαλίσθη τῇ διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Γ΄.

Βασίλειος Ἀμασείας. Ἅγιος τῆς Α. Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Βασίλειος Βαλεντῖνος (Basilius Valentinus). Περίφημος ἀλχημιστὴς τοῦ ΙΕ΄ ἢ ΙΣ΄ αἰῶνος, συγγραφεὺς πολλῶν σημαντικῶν χημικῶν βιβλίων, οὗ ὁ βίος παραμένει σκοτεινός.

Βασίλειος Εὐνοῦχος. Νόθος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ Α΄ τοῦ Λεκαπηνοῦ (920-944). Ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τῆς πολιτείας κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ Ι΄ αἰῶνος. Ἐκηρύχθη, ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, 989, ἔκπτωτος τῶν ἀξιωμάτων του καὶ ἐξωρίσθη.

Βασίλειος Καισαρείας, ὁ Νέος. Ὑπομνηματιστὴς Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ζήσας κατὰ τὸν Ι΄ αἰῶνα.

Βασίλειος ὁ Λύκος ἢ **Λοῦπος** (Vasile Lupus). Ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας, ἀλβανικῆς καταγωγῆς, γενν. περὶ τὸ 1595 καὶ ἡγεμονεύσας 1643-1653, ὁπότε, αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὸν ἀγῶνά του ἐναντίον τοῦ Ματθαίου Βασαράβα, ὁδτινος τὴν χώραν (Βλαχίαν) ἤθελε νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὸν μολδαυϊκὸν θρόνον του, ἐφυλακίσθη (μέχρι τοῦ 1659). Ὑπεστήριξε τὰ φθίνοντα ἐν ταῖς ρουμανικαῖς χώραις σλαυϊκὰ γράμματα.

Βασίλειος ὁ Μέγας. Ἅγιος τῆς Ὀρθοδόξου Α. Ἐκκλησίας (330-379), οὗτινος ἡ μνήμη ἑορτάζεται τὴν 1 Ἰανουαρίου. Κατήγετο ἐκ Πόντου, ἐσπούδασεν ἐν Καισαρείᾳ, Βυζαντίῳ, Ἀθήναις, διεδέχθη, 370, τὸν ἐπίσκοπον Καισαρείας Εὐσέβιον. Κατέλιπε πλῆθος συγγραμμάτων (δογματικῶν, ἀσκητικῶν, παιδαγωγικῶν), «Ὁμιλίας» καὶ συνέταξε τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομά του γνωστὴν *λειτουργίαν* καὶ μετὰ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ τοὺς «Βασιλείου κανόνας», σύστημα κανόνων τοῦ κοινοβιακοῦ μοναχικοῦ βίου.

Βασίλειος Παρίου. Ἅγιος τῆς Α. Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ζήσας κατὰ τὸν Η΄ αἰῶνα. Ἡ μνήμη του τὴν 12 Ἀπριλίου.

Βασίλειος τάξις ἢ **Ἔκθεσις τῆς Βασιλείου τάξεως.** Ἔργον γραφὲν κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐν ᾧ ἐκτίθεται τὸ τυπικὸν τῆς βυζαντικῆς Αὐλῆς καὶ ἡ ἐν αὐτῇ κρατοῦσα ἐθιμοταξία. Τὸ σύγγραμμα περιεσώθη δι' ἑνὸς ἀντιγράφου, ἀποκειμένου σήμερον ἐν τῇ Ἀστικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Λειψίας. Ἐν τῷ ἔργῳ ὑπάρχουσι καὶ ποιήματα διαιρούμενα εἰς μέρη, ὡς τὸ εἰς ᾠδὰς καὶ τροπάρια κατατετμημένον ἁλφαβητάριον.

Βασιλείου (Κωνστ.) Καθηγητὴς τῆς Πολιτ. Διοκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1911, συγγραφεὺς νομικῶν μελετῶν (1874-1919).

Βασιλείου Ἁγίου ἐπαρχία. Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἐκτεινομένη κατὰ τὸ Ν. τμῆμα τοῦ νομοῦ πρὸς τὸ Λιβυκὸν πέλαγος καὶ περιλαμβάνουσα 22 κοινότητας μὲ 51 χωρία καὶ συνοικισμοὺς καὶ 12.005 κατ. Πρωτεύουσα *Στήλι*.

Βασιλείου Ἁγίου λίμνη. Βλ. **Κορώνεια.**

Βασιλειώνικος. Βλ. **Βασιλειόνικον.**

βασιλεύς. Ἀνώτατος ἄρχων κράτους, ἀρχηγὸς ἔθνους. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὁ βασιλεὺς ἦτο ὁ ἀρχαιότερος γνωστὸς ἀνώτατος ἄρχων τῆς πολιτείας, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπὸ θεῶν καταγόμενος, ἔφερε διάφορα κατὰ χώρας ὀνόματα *(ἄναξ, ἡγεμών, κράτιστος)*. Κατεῖχε τὴν ἀνωτάτην πολεμικήν, θρησκευτικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν. Πρῶτοι βασιλεῖς τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπῆρξαν ὁ *Ἴναχος*, ὁ *Λέλεξ*, ὁ *Πελασγός*, ὁ *Ἐρεχθεύς*, ὁ *Αἰακός*, ὁ *Μίνως*, ὁ *Ραδάμανθυς* κλ. Ἀπὸ τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος ἐγκατελείφθη ὁ πολὺ πρὸ τούτου ἀρχίσας νὰ παρακμάζῃ θεσμός, διατηρηθεὶς μέχρι τότε μόνον ἐν Σπάρτῃ. Ἐνωρίτατα κατελύθη ὁ θεσμὸς ἐν Ἀθήναις (ΙΑ΄ αἰῶν), εἶτα ἐν Κρήτῃ, ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ καὶ τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ἐν Θεσσαλίᾳ κατελύθη κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα, ἐν Ἠπείρῳ ὅμως καὶ Μακεδονίᾳ διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν καὶ συνεχῶς, οἱ διάδοχοι δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπεξέτειναν τὸν θεσμὸν τῆς βασιλείας καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικήν. Πρὸ τῶν Ἑλλήνων ἐγνώρισαν τὸν θεσμὸν τῆς βασιλείας τὰ παλαιὰ κράτη τῆς Ἀνατολῆς, Βαβυλώνιοι, Ἀσσύριοι, Αἰγύπτιοι, Ἰουδαῖοι κλ., μετὰ δὲ τοὺς Ἕλληνας οἱ Ρωμαῖοι, ὅπου ὁ θεσμὸς δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολύ, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τῆς δημοκρατίας, ἡ ὁποία πάλιν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ Βυζάντιον παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους τὴν αὐ-

τοκρατορίαν, ἐφόσον ὅμως ἡ μοναρχία, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, ἐξηλληνίζετο, προσέλαβεν ὁ *αὐτοκράτωρ* τὸν τίτλον *βασιλεύς*. Ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου ἐλάμβανε τὸ χρῖσμα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πατριάρχου καὶ ἦτο *ἰσαπόστολος* καὶ περιβεβλημένος διὰ θείας αἰγλης. Ἐκ τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Βυζαντίου προῆλθεν ὁ τίτλος τοῦ βασιλέως, ὃν προσέλαβον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν βαρβάρων φυλῶν κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν εἰς τε τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν κράτος. Μετὰ τὴν σύνταξιν τῶν φυλῶν τούτων εἰς πολιτεύματα καὶ τὴν σύστασιν κρατῶν, ὁ τίτλος ἐδόθη εἰς τοὺς κληρονομικοὺς ἄρχοντας τῶν κρατῶν καὶ διεβιβάσθη μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Εἰς τὰ *νεώτερα πολιτεύματα* βασιλεὺς καλεῖται ὁ ἀνώτατος ἄρχων, ὅστις προῖσταται τῆς πολιτείας, μὴ αἱρούμενος, ἀλλ' ἰσοβίως καὶ ἀπὸ κληρονομίας διαδοχικῶς ἀσκῶν τὴν ἀρχήν. Εἰς τὰ *σημερινὰ* πολιτεύματα ὁ «βασιλεὺς βασιλεύει, ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ», εἶνε κύριος παράγων τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἀσκεῖ τὴν προνομίαν τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς, ἤτις εἶνε ἡ μόνη οὐσιαστική, καθότι διὰ πάσας τὰς ἄλλας πράξεις τοῦ βασιλέως εὐθύνεται μόνον ἡ κυβέρνησις, ἐνῷ διὰ τὴν διάλυσιν συνευθύνεται ἠθικῶς καὶ πρὸ παντὸς ὁ βασιλεύς. Ἐν *Ἑλλάδι* ἡ βασιλεία ἐγκατεστάθη ἀπὸ τοῦ 1833, ὁ δὲ πρῶτος βασιλεὺς Ὄθων Α΄ ἐκυβέρνησε τὸ κατ' ἀρχὰς ὡς ἀπόλυτος μονάρχης, μέχρι τοῦ 1843, ὅτε δι' ἐπαναστάσεως ἡ βασιλεία ἐγένετο συνταγματικὴ καὶ διετηρήθη τοιαύτη μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, 1924.

Βασιλίσκος

Βασιλιᾶς Μαρμαρωμένος. Ὁ τελευταῖος τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ὅστις κατὰ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἁρπαγεὶς ὑπὸ ἀγγέλων μετεφέρθη εἰς βαθὺ ὑπόγειον σπήλαιον παρὰ τὴν Χρυσόπορταν, ἐκεῖ δὲ παραμένει μαρμαρωμένος μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἀφυπνιζόμενος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀγγέλου θὰ ἐκβάλῃ τοὺς Τούρκους ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν, καταδιώκων αὐτοὺς ἕως τὴν Κόκκινη μηλιά.

Βασιλικά. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σπερχειοῦ. Κάτ. 418. Ἐπανειλημμέναι μάχαι διεξήχθησαν ἐνταῦθα διαρκοῦντος τοῦ 1821 καὶ ἡ ἱστορικὴ τῆς 23 Αὐγούστου, ὅτε 1100 Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς Δυοβουνιώτην, Γκούραν καὶ Παπανδρέαν ἐνίκησαν κατὰ κράτος τὸν Μπαϊρὰμ πασᾶν, κατερχόμενον μετὰ 5000 Τούρκων ἐκ Μακεδονίας, ἵνα ἑνωθῇ εἰς Λεβάδειαν μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη. —2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 2426. —3) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πλωμαρίου (Λέσβου). Κάτ. 1380.

Βασιλικά. Μεγάλη ἑλληνικὴ συλλογὴ τῆς βυζαντινῆς νομοθεσίας, διὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἐργασίαι ἤρχισαν ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος καὶ ἐπερατώθησαν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τούτου Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Κατηρτίσθησαν ἐκ τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας, μετὰ τινων νέων διατάξεων ἀπαντωσῶν τὸ πρῶτον ἐν τῷ Προχείρῳ καὶ μεταβολῶν τινων ὀφειλομένων εἰς Νεαρὰς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Τὸ κείμενόν των δὲν ἔφθασε μέχρις ἡμῶν ὁλόκληρον, ἡ πρώτη δὲ συστηματικὴ ἔκδοσίς των ἐκ τῶν τότε γνωστῶν χειρογράφων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Fabrotus εἰς τόμους 7 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως εἰς τόμους 6. Ὡς συμπλήρωμα αὐτῆς ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Zachariæ von Lingenthal τῷ 1846 τόμος περιέχων βιβλία 15-18 μετὰ παλαιῶν σχολίων. Ὡς δεύτερον συμπλήρωμα ἐν Λειψίᾳ τῷ 1897 ὑπὸ τοῦ Ferrini καὶ τοῦ Mercati τόμος περιέχων ἐκ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἐξ ὅλων τῶν χειρογράφων ἀμβροσιανοῦ κώδικος τὰ ἐκ τῶν λοιπῶν ἐλλείποντα βιβλία. Ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Heimbach ἐξέδωκε, 1896-1900, ἐν Ἀθήναις ὁ Ι. Ζέπος τὰ Β. (ἄνευ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως) μετὰ συνοπτικῆς ἑρμηνείας καὶ τῆς νομολογίας τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων.

Βασιλικὰ Ἀνώγεια. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καινουρίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 373.

Βασιλικάδες. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 90.

Βασιλικὰ Κάτω (πρφην *Κάτω Δουβλατάν*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φαρσάλων (Λαρίσης). Κατ. 416.

βασιλική. Παρὰ Ρωμαίοις (basilica forensis), κτίσμα χρησιμεῦον ὡς δημοσιον οἰκοδόμημα, δικαστήριον, ἀλλὰ καὶ τόπος ἀγορᾶς καὶ συναλλαγῶν. Κατὰ τὸ πρότυπον τούτου ἱδρύθησαν αἱ πρῶται χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματός του ὠνομάσθησαν αὐταί τε καὶ ὁ ἀρχιτεκτονικὸς των ρυθμός, ὁ ὁποῖος ἐξηκολούθησεν ἐφαρμοζόμενος κυρίως μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐπέζησε δὲ σποραδικῶς μέ τινας τροποποιήσεις καὶ μετὰ ταῦτα.

Βασιλική. Διάσημος Ἑλληνὶς κόρη τοῦ ἐκ Πλησιβίτσας (Φιλιατῶν) Κίτσου Κονταξῆ, κλαπεῖσα (1805) δωδεκαετὴς κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν ἐνυμφεύθη (1808). Ἐχρησιμοποίησε τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐπίδρασίν της διὰ νὰ προστατεύῃ τοὺς Χριστιανούς. Ἀπαχθεῖσα εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐξωρίσθη εἰς Προῦσαν καὶ κατῆλθεν, ἐλευθερωθεῖσα εἶτα, εἰς Μεσολόγγιον παρὰ τῷ ὁπλαρχηγῷ ἀδελφῷ της Γεωργίῳ Κίτσῳ. Ἀπέθανε (1835) ἐν Αἰτωλικῷ, ὅπου ὁ τάφος της.

Βασιλική. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καινουρίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 292. — 2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λευκάδος. Κάτ. 508. — 3) (πρφην *Βοϊβόδα*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 990.

Βασιλικὴ Κάτω. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 294.

βασιλικὴ φλέψ. *(Ἀνατομ.)* Ἡ πρὸς τὸ ὠλένιον χεῖλος τοῦ πήχεως φλέψ.

Βασιλικόν. 1) (πρφην *Τσαραπλανά*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 1125.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 1841.—3) Χ. τῆς Κορινθίας. Βλ. **Σικυών.**— 4) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 418.

Βασιλικὸν Ἄνω. 1) (πρφην *Κατζούρα*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 288.— 2) Ἔδρα κοιν. τῆς ν. Ζακύνθου. Κάτ. 161.

βασιλικὸν ὕδωρ (aqua regia). Διαβρωτικὸν κίτρινον ὑγρόν, μῖγμα ἑνὸς μέρους βάρους νιτρικοῦ ὀξέος καὶ δύο μερῶν βάρους ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, διαλῦον τὸν (βασιλέα τῶν μετάλλων) χρυσὸν καὶ τὸν λευκόχρυσον.

βασιλικός. Κν. ὄνομα ὠκίμου τοῦ βασιλικοῦ.

Βασιλικός (Πέτρος). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κωνστ. Χατζοπούλου.

βασιλίσκος. *(Ἀρχ.)* Φοβερὸς φανταστικὸς ὄφις, φέρων στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔχων τὴν δύναμιν νὰ θανατώνῃ οἱονδήποτε ζῷον καὶ διὰ μό-

νου τοῦ βλέμματός του. Ἐγεννᾶτο ἐξ ὠοῦ ἁλέκτορος ὅπερ εἶχεν ἐπωάσει ὁ φρῦνος. ‖ *(Ζωολ.)* 1) (regulus) Μικρὸν ξηροβατικὸν πτηνὸν τοῦ γένους συλβία. 2) (Basiliscus) Γένος σαυρῶν ἰγουανιδῶν. Ὁ *ἀμερικανικὸς β.* ἔχει μῆκος 65 ἑκστμ. καὶ τρέφεται ἐξ ἐντόμων.

Βασιλίσκος. *(Ἀστρον.)* Ἀστὴρ πρώτου μεγέθους τοῦ Β. ἡμισφαιρίου· ὁ α τοῦ Λέοντος.

Βασιλίσκος. Ἀδελφὸς τῆς Βηρίνης, συζύγου Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου καὶ πενθερὰς τοῦ Ζήνωνος, κατορθώσας, 476, διὰ τῆς ἀδελφῆς του νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ διήρκεσε περὶ τοὺς εἴκοσι μῆνας, μεθ' ὃ συνελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐκθρονισθέντος Ζήνωνος, ἐνεκλείσθη εἰς φρούριον τῆς Καππαδοκίας, ὅπου ἀπέθανεν ἐκ λιμοῦ.

Βασιλίτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 733. Μονὴ Χρυσοκελλαριᾶς.

βασιλόπιττα. Ἡ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἔτους, ἑορτὴν τοῦ Ἁγ. Βασιλείου, κοπτομένη πίττα.

βασιλοπούλι. Τὸ πτηνὸν ἁλκυών.

Βασιλόπουλον. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης-Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 671.—2) πρώην *Μπογιάνιστα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 207.

βασιοθρύπτης ἢ **βασιοτρίβης.** *(Χειρουργ.)* Μαιευτικὸν ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐκτελεῖται ἡ βασιοθρυψία.

βασιοθρυψία ἢ **βασιοτριψία.** *(Χειρουργ.)* Μαιευτικὴ ἐπέμβασις ἐπὶ δυστοκίας, καθ' ἣν ἀδυνατοῦσα νὰ ἐξέλθῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου συντρίβεται ἀπὸ τῆς βάσεως διὰ μεγάλης λαβίδος (βασιοθρύπτου).

βάσιον (τό· διεθνὴς ἀνατομ. ὅρος). Τὸ μέσον σημεῖον τοῦ προσθίου χείλους τοῦ ἰνιακοῦ τρήματος.

βάσις. Ἡ λέξις *βάσις* εἶνε εὔχρηστος εἰς πλείστας ἐννοίας πρὸς δήλωσιν τοῦ σημείου ἢ τῆς γραμμῆς ἢ τῆς ἐπιφανείας ἐξ ἧς ὀρθοῦται, ἀπορρέει, ἐκπηγάζει τι ἢ ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεταί τι, ἑπομένως ἡ ἀρχή, ἀφετηρία. ‖ *(Γεωμ.)* Ἡ γραμμὴ ἢ ἐπιφάνεια ἐξ ἧς λογίζεται κατακορύφως τὸ ὕψος. ‖ *(Ἀριθμ.)* Ἀριθμὸς ἐξ οὗ σχηματίζεται πίναξ ἢ σύστημα ἀριθμῶν. ‖ *(Χημ.)* Οὐσία ἥτις ἑνουμένη μετ' ὀξέος παράγει ἅλας. ‖ *(Βοτ.)* Τὸ μέρος ἑκάστου φυτικοῦ μορίου δι' οὗ τοῦτο συναρτᾶται μετὰ τοῦ μορίου ἐξ οὗ ἐκφύεται, ἐν τῇ Βιολογίᾳ δὲ ὠνομάσθη *φυσικὴ βάσις* τῆς ζωῆς ἢ χημικὴ οὐσία, ἥτις παρουσιάζει τὰς στοιχειώδεις ἰδιότητας τῆς ζωῆς. ‖ *(Ἀνατομ.)* Συνήθως, ἡ κάτω ἐπιφάνεια ἢ ἕδρα μερῶν τινων τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐρυτέρα ἐπιφάνεια ἢ πλευρὰ ἄλλων, ὡς λ.χ. τῆς καρδίας, ἧς ἡ βάσις εἶνε πρὸς τὰ ἄνω. ‖ *(Μουσ.)* Ὁ θεμελιώδης τόνος. ‖ *(Ἀρχιτ.)* Τὸ ἐπὶ τῶν θεμελίων ἢ τῆς κρηπίδος κατώτατον τμῆμα ἑνὸς κτιρίου ἢ κίονος.

βάσις ἀριθμήσεως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μονάδων ὁ ἀποτελῶν μίαν μονάδα ἀνωτέρας τάξεως.

βάσις δυνάμεως. Ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐπαναλαμβανόμενος πολλάκις ὡς παράγων γινομένου.

βάσις λογαρίθμων. Ὁ ἀριθμὸς ὁ ἔχων λογάριθμον τὴν μονάδα.

βασκανία. Ἡ διὰ τοῦ βλέμματος (ἐνίοτε ἀκουσίως καὶ ἀσυνειδήτως) ἐπιφερομένη βλάβη εἰς τὸν ὁρώμενον, μάτιασμα, (κακὸ) μάτι. Εἶνε ἀρχαιοτάτη λαϊκὴ δοξασία, ἡ ὁποία κατά τινας δὲν στερεῖται ἐπιστημονικῆς ἀληθείας· θεωρεῖται

Βασσία
α ἄνθος, β καρπός

δηλαδὴ ἡ β. ὡς ὑποβολὴ ἐν ἐγρηγόρσει. Ἡ ἀρχή της πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐπὶ τόσον εἰς τὴν δύναμιν τοῦ βασκανητοῦ ὅσον εἰς τὴν δειλίαν, ἀδυναμίαν τοῦ χαρακτῆρος ἢ ἀστάθειαν τῆς θελήσεως τοῦ βασκαινομένου. Ὁ ἀρχαῖος βασκανητὴς δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τοὺς συγχρόνους ὑπνωτιστάς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ δεύτεροι ἐπιδιώκουσι νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν ὑγείαν, ἐνῷ ὁ πρῶτος ἐπεζήτει νὰ δημιουργήσῃ τὴν νόσον, τὴν δυστυχίαν ἢ τὸν θάνατον.

βασκάνιον. Μέσον προφυλακτικὸν ἢ περίαπτον κατὰ τῆς βασκανίας, ἄλλως **προβασκάνιον, βασκαντήρα, χαΐμαλί, φυλακτόν, φυλαχτάρι.** Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπιστεύετο ὅτι ἐνεῖχε μαγικὴν δύναμιν καί, ἂν ἐφέρετο ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἰδίως παιδίων καὶ ζώων, πρὸ πάντων ὡραίων, ἠδύνατο νὰ ἀποτρέψῃ τὴν βλάβην τοῦ «κακοῦ ὀφθαλμοῦ» (ἀπὸ τὸ «κακὸ μάτι», ὡς λέγουσιν οἱ νεώτεροι). Ἡ πίστις αὕτη σώζεται ἔτι καὶ σήμερον εἰς ὅλους τοὺς λαούς.

Βάσκιροι (ἤτοι μελισσοτρόφοι). Μωαμεθανικὴ τουρκοταταρικὴ φυλή, κατὰ τὰς πρὸς τὴν Α. Ρωσίαν κλιτὰς τῶν Οὐραλίων, ἄλλοτε νομάδες, νῦν εἰς μονίμους συνοικισμούς. Ἀπὸ τοῦ 1919 οἱ Β. ἀποτελοῦσιν αὐτόνομον δημοκρατίαν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως μὲ $2\,^1/_2$ ἑκατομμ. κατ. καὶ 158.000 τ.χλμ. Πρωτ. *Ὄφα.*

Βασκόβου μονή. Μονὴ παρὰ τὴν Στενήμαχον (Βουλγαρία), πλησίον τοῦ χωρίου Βασκόβου. Ἱδρύθη 1803 ὑπὸ τοῦ Ἴβηρος Γρηγορίου Πακουριάνου, ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ἄσκησιν Ἰβήρων μοναχῶν. Βραδύτερον περιῆλθεν εἰς Ἕλληνας, τῷ δὲ 1895 εἰς Βουλγάρους. Ἀξιολογώτατον πνευματικὸν κέντρον κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἀρχαιότατα τοιχογραφίαι, χειρόγραφα κείμενα τῆς ἐκκρίτου ἀρχαιότητος. Ἀνεκαινίσθη, τὸ τελευταῖον, περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος.

Βάσκοι. Λαὸς κατοικῶν ἀμφοτέρωθεν τῶν Δ. Πυρηναίων, ὑπόλοιπα τῶν πρώτων κατοίκων τῆς περιοχῆς ταύτης, περὶ τὰς 600.000 ψυχῶν. Ἔχουσιν ἐντελῶς ἰδία ἤθη καὶ ἔθιμα, ἴδιον δίκαιον καὶ ἰδίαν γλῶσσαν, ἐκλείπουσαν ὁσημέραι.

Βασόρα ἢ **Βάσρα.** Π. τῆς κάτω Μεσοποταμίας, ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Ἰράκ, εἰς ἀπόστασιν 97 χλμ. ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἱδρυθεῖσα τῷ 638, ὁ τελευταῖος σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Βαγδάτης. Κάτ. 50.000.

Βασοῦτοι. Ἡ μᾶλλον πεπολιτισμένη φυλὴ Νέγρων Βαντού, κατοικοῦσα τὴν Βασουτολάνδην. Ἔχει ὑποστῆ εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ χριστιανικὴν ἐπίδρασιν. Οἱ Β. ἀνέρχονται εἰς 500.000. Ζῶσιν ἐκ τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας.

Βασουτολάνδη (Basutoland). Βραχώδης ὀρεινὴ χώρα τῆς Ν. Ἀφρικῆς, περιλαμβανομένη ἐμμέσως εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν τῶν ἀποικιῶν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς μεταξὺ τῆς ἀποικίας τῆς Ὀράγγης, τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ τοῦ Νατάλ. Ἔκτ. 30.343 τ.χλμ.

Βάσσαι (αἱ). Ἀρχαία π. τῆς Φιγαλίας, πρὸς Ν τῆς Ἀνδριτσαίνης. Ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος.

Βασσὰμ Μέγα (Grand Bassam). Ἐμπορεῖον ἐν τῇ Ἀκτῇ τοῦ Ἐλεφαντόδοντος (Γαλλ. Δ. Ἀφρική).

Βασσάνης (Παντελῆς). Ἔμπορος ἐκ Πορταριᾶς, πλουτήσας ἐν Αἰγύπτῳ (1830-1892). Κατέλιπε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του πρὸς ἵδρυσιν τῆς Βασσανείου Ναυτικῆς Σχολῆς.

Βασσάνο (Bassano, κυρίως *Ἰάκωβος δὰ Πόντε*). Βενετὸς ζωγράφος (1510-1592). Ἐζωγράφισε θρησκευτικοὺς πίνακας καὶ ἀναπαραστάσεις ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

βασσάρα *(Ἀρχ.)*. Εἶδος ἐπενδύτου ἐκ δέρματος τὸν ὁποῖον ἔφερον αἱ Μαινάδες τῆς Λυδίας καὶ τῆς Θράκης.

Βάσσερμαν (Αὔγουστος von Wassermann). Γερμανὸς μικροβιολόγος (1866-1925), γνωστὸς ἀπὸ τὴν φερώνυμον αὐτοῦ ὁροδιαγνωστικὴν *ἀντίδρασιν τῆς συφιλίδος.*

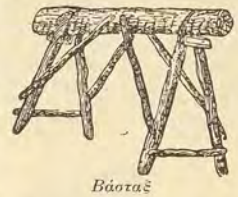

Βάσταξ

Βάσσερμαν(Ἰάκωβος Wassermann). Γερμανὸς συγγραφεὺς ἱστορικῶν καὶ νεωτέρων μυθιστορημάτων, διηγημάτων, βιογραφιῶν καὶ δοκιμίων, γενν. 1873. Ἔργα του «Κάσπαρ Χάουζερ», «Τὰ χαμένα κορμιά», «Ἡ ὑπόθεσις Μαυρικίου» κ.ἄ.π.

βασσία. Γένος σαπωνοειδῶν δένδρων τῶν ἰνδομαλαϊκῶν χωρῶν. Κορμὸς καὶ φύλλα περιέχουσι γαλακτώδη ὀπόν, ἐξ οὗ παρασκευάζεται γουτταπέρκα· τὰ σπέρματα τῶν ὡοειδῶν σαρκωδῶν καρπῶν περιέχουσι φυτικὸν βούτυρον.

Βάσσος Μαυροβουνιώτης. Στρατηγὸς τοῦ ἑλλ. Ἀγῶνος, καταγόμενος ἐκ Μαυροβουνίου (-1847). Ὁ υἱός του *Τιμολέων Βάσσος* (1836-1931) ὑποστράτηγος, ἀρχηγὸς τοῦ κατὰ Φεβρ. 1897 εἰς Κρήτην ἀποβιβασθέντος ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Βάστα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 652.

Βασταβέτσι. Χ. ἐπ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Πετροβούνι.**

βάσταξ. Δοκὸς ἢ ἱκρίωμα πρὸς ὑποστήριξιν ἐπισκευαζομένου τοίχου, προχείρου γεφύρας κλ.

βαστέρνα. Εἶδος ἁρσαίας ἁμάξης φερομένης ὑπὸ δύο ἵππων, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἔμπροσθεν, ὁ δὲ ὄπισθεν αὐτῆς.

Βαστιὰ ἢ **Βαστία** (Bastia). Π. καὶ λιμὴν τῆς Β. Κορσικῆς. Κάτ. 29.500.

Βαστιά (Κλαύδιος Φρειδερῖκος Bastiat). Γάλλος οἰκονομολόγος (1801-1850). Ἀντίμαχος τοῦ προστατευτισμοῦ καὶ σοσιαλισμοῦ.

Βαστίλλη (Bastille). Φρούριον ἀνεγερθὲν τὸν ΙΔ' αἰ. ἐναντίον τῶν Ἄγγλων καὶ χρησιμεῦσαν κατόπιν ὡς κρατικὴ φυλακή. Ἡ ἅλωσις καὶ κατεδάφισις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Παρισινοῦ λαοῦ, 14.7.1789, ὑπῆρξε τὸ προοίμιον τῆς γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ 14 Ἰουλίου ἐθνικὴ ἑορτὴ τῶν Γάλλων.

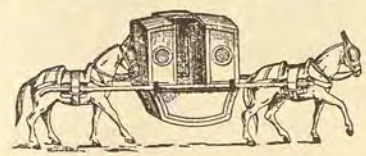

Βαστέρνα

Βάσφορδ (Basford). Π. τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομητείᾳ Νόττινχαμ. Κάτ. 43.000. Βιομηχανία πλεκτικῆς.

Βατὰ ἢ **Βατάκ.** Λαός. Βλ. **Βαττά.**

βάτα. Ἀραιὸν στρῶμα βαμβακίνων εἰδῶν κολλαρισμένον κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις καὶ χρησιμοποιούμενον συνήθως ὡς ὑπόθεμα ἐνδυμάτων.

Βαταβία. Πόλις. Βλ. **Βαταυΐα.**

Βαταβίκα, Βαταβοί. Βλ. **Βαταυΐα** καὶ **Βαταυοί.**

Βατάϊγ (Ἐρρῖκος Bataille). Γάλλος δραματικὸς (1872-1922).

βατάτα. Φυτὸν τῶν Δ. Ἰνδιῶν, καλλιεργούμενον ἐν Ἑλλάδι, μὲ ρίζαν κονδυλώδη καὶ ἐδώδιμον, κν. **γλυκοπατάτα.**

Βατάτζης (Βασίλειος). Βυζαντινὸς λόγιος τοῦ ΙΗ αἰῶνος.

Βατάτζης. 1) *Ἀνδρόνικος.* Στρατηγὸς τοῦ Βυζαντίου, ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ.—2) *Ἰωάννης*, πάππος τοῦ ὁμωνύμου αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, στρατηγὸς τοῦ θέματος τῶν Θρᾳκησίων ἐπὶ Μανουὴλ Κομνηνοῦ. —3) *Ἰωάννης Δούκας.* Βυζαντῖνος αὐτοκράτωρ. Βλ. **Ἰωάννης Γ΄.**

Βαταυΐα ἢ **Βαταβία** (Batavia). Πρωτ. τῆς Ἰάβας καὶ τῶν Ὁλλανδικῶν Ἰνδιῶν, ὁ κυριώτατος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς νήσου. Κάτ. 254.000.

Βαταυΐα ἢ **Βαταβία.** 1) Ἡ χώρα τῶν *Βατανῶν* ἢ *Βαταβῶν*, κελτογερμανικοῦ λαοῦ, οἰκοῦντος μεταξὺ Ρήνου καὶ Βάαλ. Κυριωτέρα π. τὸ *Βατανϊκὸν Δούγδουνον*, νῦν *Λεῖδε(ν).*—2) Ὀνομασία τῆς Ὁλλανδίας, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατάκτησιν τῆς χώρας, 1795, καὶ ὀργάνωσίν της εἰς δημοκρατίαν καὶ μέχρι τῆς δημιουργίας τοῦ Ὁλλανδικοῦ βασιλείου, 1806.

Βαταυοί. Βλ. **Βαταυΐα.**

Βάτερλω (Waterloo). Χ. τοῦ Βελγίου περὶ τὰ 16 χλμ. Ν τῶν Βρυξελλῶν. Τῇ 18.6.1815 ἀποφασιστικὴ νίκη τοῦ Οὐέλλιγκτων καὶ Βλύχερ ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος Α΄.

Βατερόν (πρώην *Κοτζᾶ-Μαιλῆ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 690.

βατήρ. Μικρὸν ξύλινον βάθρον ἀπὸ τοῦ ὁποίου πηδοῦσι καὶ ἐκτελοῦσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι τὰς ρίψεις, καθὼς καὶ τὰ κατὰ κεφαλὴν ἅλματα.

βατίδαι. Τάξις τῶν σελαχωδῶν ἰχθύων, περιλαμβάνουσα καὶ βρωσίμους ἰχθῦς (ρίνη κλ.) εὐτελοῦς ποιότητος καὶ ἔχοντας σχεδὸν πάντοτε σῶμα πεπλατυσμένον.

Βάτικα. Κώμη τῆς Λακωνίας. Βλ. **Νεάπολις.**

Βατικανόν. Τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πάπα ἐν Ρώμῃ, σύμπλεγμα κτιρίων μὲ κέντρον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Πέτρου. Περιλαμβάνει περὶ τὰς χιλίας αἰθούσας, δωμάτια καὶ παρεκκλήσια, τὸ περίφημον Σιξτιανὸν παρεκκλήσιον καὶ πολυτιμοτάτην συλλογὴν ἔργων τέχνης.

Βατικανοῦ πόλις. Βλ. **Παπικὸν κράτος.**

Βατικανοῦ σύνοδος. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ σύνοδος, ἡ συνεδριάσασα ἐν τῷ Βατικανῷ, 1869-1870, καὶ κηρύξασα τὸ ἀλάθητον τοῦ Πάπα.

Βατιλή. Χ. τῆς Κύπρου. Κάτ. 1000.

βατίστα. Λευκὸν στιλπνὸν ὕφασμα λεπτότατον, πυκνότατα ὑφασμένον.

Βάτλερ (Butler). 1) *Σαμουὴλ.* Ἄγγλος ποιητὴς τῶν σατυρικῶν ἐπῶν «Hudibras» καὶ «Ἐλέφας εἰς τὴν Σελήνην».—2) *Σαμουήλ.* Ἄγγλος συγγραφεὺς οὐτοπικῶν μυθιστορημάτων κ.ἄ.

Βάτλεϋ (Batley). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Ὑόρκης. Κάτ. 36.151.

Βατόλακκος. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυδωνίας (Χανίων). Κάτ. 837.—2) (πρώην *Ντοβράτοβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 353.

βατόμουρον. Ὁ καρπὸς βάτου τῆς χνοώδους.

Βατὸν Ρούζ (Baton Rouge). Πρωτ. τῆς πολι-

τείας Λουϊζιάνας ἐν Β. Ἀμερικῇ ἐπὶ τοῦ Μισισιπῆ. 50.000 κάτ. Πανεπιστήμιον.

Βατοπεδίου μονή. Μία τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου ὄρους. Κάτ. 485. Βλ. *Ἄθως*.

βάτος ἢ **ροῦβος** (ἡ· rubus). Γένος φυτῶν ἐκ τῶν ροδανθῶν, τὰ πλεῖστα εἴδη θαμνώδη καὶ ἀκανθώδη. Εἴδη ἑλληνικῆς χλωρίδος: *β. ἡ χνοώδης*, κν. *ἀγριόβατος*· *β. ἡ θαμνώδης*, κν. *βάτος*· *β. ἡ ἰδαία*, κν. *σμεουριὰ* ἢ *νάουρα*, τῆς ὁποίας ὁ καρπὸς χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν γλυκοῦ καὶ παγωτῶν (φραμπουάζ).

Βατούαι ἢ **Βατούας.** Φυλὴ πυγμαίων, οἰκοῦσα Ν τοῦ Κόγγου, προελθοῦσα ἐκ διασταυρώσεως Νεγρίλλων καὶ Βουσμάνων.

Βατούμ. Πρωτ. τῆς ἐν τῇ Ὑπερκαυκασίᾳ σοβιετικῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας Ἀτζάρας, ἐπὶ τῶν Α. ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου πόντου, οὗ ἀποτελεῖ ἕνα τῶν κυριωτέρων λιμένων. 45.45 κάτ. Ἀκραῖος σταθμὸς τῆς ἐκ Βακοῦ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ ἐξαγωγικὸς λιμὴν τῶν πετρελαίων τοῦ Βακοῦ καὶ τῶν μεταλλευμάτων τοῦ Καυκάσου. Εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς καταλήγουσιν οἱ ἐκ Βακοῦ πετρελαιαγωγοὶ σωλῆνες.

Βατούσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μηθύμνης (Λέσβου). Κάτ. 1521.

Βατοχώριον (πρὸην *Μπρέντισα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 605.

βατράχια. Τάξις ἀμφιβίων σπονδυλωτῶν (ἄλλως *ἄνουρα* ἢ *ἄνεργα*), ὧν τὸ κύριον εἶδος εἶνε ὁ *βάτραχος*.

βατραχίδαι. Ὁμοιογένεια τῶν λαιμικῶν ἰχθύων (ἐκ τῶν ἀκανθοπτερυγίων). Εἶνε ἰχθύες τῆς ἰλύος, ἀδηφάγοι, σαρκοβόροι, βιοῦντες εἰς τὰς παραλίας τῶν τροπικῶν καὶ θερμῶν θαλασσῶν.

βατραχικά (ranales). Τάξις δικοτυληδόνων φυτῶν.

βατράχιον. *(Ζωολ.)* Βλ. **βατράχια**. ‖ *(Βοτ.)* (ranunculus) Γένος φυτῶν, κν. **νεραγκούλα**. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φύονται περὶ τὰ 42 εἴδη, ὧν τὰ κυριώτερα εἶνε τὰ ὑπὸ τὰ κοινὰ των ὀνόματα γνωστά: *μουρνάχορτο, ἀγριοσέλινο, σφουρδάκλα*. ‖ *(Ἰατρ.)* Καλοήθης ὄγκος τοῦ ἐδάφους τοῦ στόματος ἀναπτυσσόμενος ἀπὸ τῶν σιαλογόνων ἀδένων.

βατραχοειδῆ. Οἰκογένεια φυτῶν τῆς τάξεως τῶν βατραχικῶν.

Βατραχομυομαχία ἢ **Μυομαχία** (τ.ἐ. πόλεμος μυῶν καὶ βατράχων). Μικρὸν ἀρχαῖον ἔπος, πιθανῶς τῶν χρόνων τῶν Περσικῶν πολέμων, παρῳδία τῆς Ἰλιάδος.

βάτραχος. Ζῷον ἀμφίβιον τετράποδον ἄνουρον, ὁ κν. **βαθρακός, βάθρακας** ἢ **βάρθακας, μπάκακας**. Εἶνε ὁ κοινότερος καὶ γνωστότερος ἀντιπρόσωπος τῶν βατραχίων. Ὁ κοινὸς βάτραχος τῆς Εὐρώπης εἶνε τοῦ γένους *ράνη* καὶ ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος *ἐδώδιμος*, ἀναπνέει μὲ πνεύμονας, τὸ σῶμά του καλύπτεται ὑπὸ γυμνοῦ δέρματος καὶ ἔχει δύο ζεύγη ποδῶν καλῶς ἀνεπτυγμένων, χρησιμευόντων πρὸς νῆξιν, βάδισιν καὶ πήδημα. Ὁ σκελετὸς τῶν βατράχων εἶνε καθαρῶς ὀστεώδης παρὰ τῷ ἐνηλίκῳ. Οἱ β. τίκτονται πάντοτε ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ περιβάλλονται ἀπὸ ἰξώδες περίβλημα ἐξογκούμενον ἐπὶ τῇ μετὰ τοῦ ὑγροῦ ἐπαφῇ· μεθὸ ἔπονται αἱ περίφημοι μεταμορφώσεις τοῦ βατράχου. Τὸ ἐκ τοῦ ᾠοῦ ἐξερχόμενον νεογνὸν (γυρῖνος) ἔχει κυλινδρικὸν σῶμα μὲ μεγάλην οὐρὰν καὶ εἶνε τελείως ἄπουν. Εὐθὺς κατόπιν ἀναφαίνονται ἐξωτερικὰ κατ' εἶτα ἐσωτερικὰ βράγχια, ἰχθυοειδῆ. Ἀκολουθεῖ ἡ ἐμφάνισις τῶν μελῶν καὶ ἡ διὰ πνευμόνων ἀντικατάστασις τῶν βραγχίων καὶ ἡ ἐξαφάνισις τῆς οὐρᾶς. Ἀξιοσημείωτα εἶνε τὰ φαινόμενα ἀπορροφήσεως τῶν σωματικῶν ἱστῶν καὶ τῆς πλάσεως νέων, διαρκουσῶν τῶν μεταμορφώσεων.

Βάτος

βατσέλι. Εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, μέτρον χωρητικότητος σιτηρῶν καὶ ξηρῶν καρπῶν, ἴσον πρὸς 44,05 γαλλικὰ λίτρα ἐν Ζακύνθῳ, 42,3 ἐν Κεφαλληνίᾳ, 35,2 ἐν Ἰθάκῃ.

βατσίνα, βατσινάρισμα. Βλ. **δαμαλίς, δαμαλισμός**.

βάτσινο. Τὸ βατόμουρον.

Βατσουνιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 673.

βάττ (watt). Μονὰς μετρήσεως ἠλεκτρικῆς ἰσχύος· (γράφεται καὶ *βάτ, βατιονοὺατ* καὶ *οὐάτιον*). Ἐκλήθη πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰακώβου Βάττ.

Βάττ (Ἰάκωβος Watt, πρφ. **Οὐάτ**). Ἄγγλος μηχανικὸς (1736 - 1819). Ὁ πατὴρ τῆς ἀτμομηχανῆς.

Βαττὰ καὶ **Βαττάκοι.** Μαλαϊκὸς λαὸς τῆς Σουμάτρας περιωρισμένος σήμερον ἐπὶ τῶν ὀρέων Βαρισσάν.

βατταρισμός. Στρεβλὴ προφορὰ τῶν λέξεων. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, τὸ ἀκατανόητα ἢ φλύαρα λαλεῖν. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἐλάττωμα τῆς ὁμιλίας κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ πάσχων βιάζεται ὅταν ὁμιλῇ, συσσωρεύων δὲ πολλὰς λέξεις, ἄλλας μὲν προφέρει ἀτελῶς καὶ ἄλλων παραλείπει σύμφωνα ἢ φωνήεντα ἢ καὶ συλλαβάς ὁλοκλήρους.

Βάττεμβεργ (Battenberg). Χ. τῆς Γερμανίας ἐν τῇ ἐπαρχ. Ἔσσης-Νασσάου, ἐξ οὗ ὠνομάσθη ἡ πριγκιπικὴ οἰκογένεια Β., εἰς ἣν ἀνήκει καὶ ὁ πρώην ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας Ἀλέξανδρος. Ὁ ἀγγλικὸς κλάδος μετωνομάσθη ἀπὸ τοῦ 1917 *Μάουντμπάττεν* (μετάφρ. εἰς τὴν Ἀγγλικὴν τοῦ Battenberg=Ὄρος Βάττεν).

Βάττερση (Battersea). Π. τῆς Ἀγγλίας. Ν. τμῆμα τοῦ μεγάλου Λονδίνου. Κάτ. 167.700.

Βάττλ - Κρήκ (Battle Creek). Βιομηχανικὴ π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Μισιγὰν. Πολυσύχναστον θερινὸν κέντρον μὲ τὸ μεγαλύτερον ἀναρρωτήριον τοῦ κόσμου. Κάτ. 40.100.

βαττόμετρον. Ὄργανον πρὸς μέτρησιν τῆς ἠλεκτρικῆς ἰσχύος ἢ καταναλώσεως.

Βάττος. Ὄνομα τοῦ οἰκιστοῦ, 630 π.Χ., καὶ βασιλέως τῆς Κυρήνης, ὡς καὶ ἑτέρων βασιλέων τῆς αὐτῆς χώρας.

Βαττώ (Ἀντώνιος Watteau). Γάλλος ζωγράφος, (1684 - 1721). Ἡ τέχνη του ὑπῆρ πᾶσαν ἄλλην ἀντιπροσωπευτικὴ τῆς γαλλικῆς κομψότητος.

Βαττώντας (Νέα Ἀρτάκη). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 2022.

Βαϋάρδος (Πέτρος Terrail, ἄρχων τοῦ Bayard, ὁ ἐπονομασθεὶς *ἄφοβος καὶ ἄψογος ἱππότης*, chevalier sans peur et sans reproche). Ἐγεννήθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1473-1475 καὶ ἀπέθανε φονευθεὶς ἐν μάχῃ τῇ 30 Ἀπριλίου 1524. Εἰς τὰς ἱπποτικὰς παραδόσεις τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ ὁ Β. ἀποτελεῖ τὸ ἄφθαστον ἰδεῶδες τοῦ ἥρωος.

Βαυαρία (Bayern). Δημοκρατία, ἡ δευτέρα κατὰ

μέγεθος «χώρα» τῆς Γερμανίας. 76.429 τ.χλμ., 7.379.000 κάτ. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο χωριστῶν ἀπ' ἀλλήλων μερῶν, ὧν τὸ κατὰ πολὺ μεγαλύτερον κεῖται μεταξὺ τῶν Ἄλπεων καὶ τῶν ὀρέων τῆς μέσης Γερμανίας, συνορεῦον πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Τσεχοσλοβακίαν, τὴν Σαξονίαν, τὴν Θουριγγίαν, τὴν Πρωσσίαν, τὴν Ἔσσην-Δαρμστάτην, τὴν Βάδην καὶ τὴν Βυρτεμβέργην, τὸ δὲ μικρότερον, τὸ *Παλατινάτον* (Pfalz, πρφ. *Πφάλτς*) πρὸς Δ τοῦ Ρήνου, συνορεῦον πρὸς τὴν Βάδην, τὴν Ἀλσατίαν-Λωρραίνην, τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν Ἔσσην-Δαρμστάτην.

Ὄρη: Βόρειοι Τιτανώδεις Ἄλπεις, Ἄλπεις τοῦ Ἀλλγόϋ, Βαυαρικαὶ Ἄλπεις (ὑψηλοτάτη κορυφὴ ἐκ τῶν γερμανικῶν ὀρέων, Τσούγσπιτσε 2963 μ.), Ἄλπεις τοῦ Βέρχτεσγάδεν (Σαλτσβουργικαί), Βοημικὸς (Βαυαρικὸς ἐν μέρει) καὶ Φραγκονικὸς Δρυμός. Εἰς τὸ Παλατινάτον τὰ ὄρη Χὰρτ καὶ τὰ Παλατινάτια. Πολυάριθμοι λίμναι, ἰδίᾳ γύρω τοῦ Μονάχου καὶ γραφικώταται ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ κοιλάδες σχηματιζόμεναι ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς Ἴλλερ, Λέχ, Ἴζαρ, Ἶνν, δεξιοὺς παραποτάμους τοῦ τὴν χώραν ἀπὸ τῆς π. Οὖλμ μέχρι τῆς π. Πάσσαου διαρρέοντος Δουνάβεως, καὶ Ἄλτμυλ, Ρέγεν κλ., ἀριστερούς. Εἰς τὰ Β ὁ Μοῖνος, συνδεόμενος μὲ τὸν Δούναβιν διὰ τῆς Λουδοβικείου διώρυγος.

Θυρεὸς Βαυαρίας

Ἡ Β. εἶνε μᾶλλον γεωργικὴ καὶ ὀλιγώτερον βιομηχανικὴ χώρα· 48% τοῦ ἐδάφους ἀγροί. Ἀκμαιοτάτη κτηνοτροφία καὶ δασοκομία. Ἄφθονα θηράματα. Ὀρυκτὰ ὀλίγα: σίδηρος λιθάνθρακες, λιγνίτης, ὀρυκτὸν ἅλας, τύρφη· περίφημοι ἰαματικαὶ πηγαί (Κίσσινγεν κ.ἄ.). Ἡ βιομηχανία ἀκμάζει μόνον εἰς τινα τμήματα (Μέση Φραγκονία, Σουηδία, Παλατινάτον), σημαντικὴ ζυθοποιία. Διαιρεῖται εἰς ὀκτὼ νομούς. Πρωτ. *Μόναχον* (Βλ.λ.). Θρησκεία: 5 ἑκατομμ. Καθολικοί, 2 ἑκατομμ. Διαμαρτυρόμενοι. Ἐκπαίδευσις: 3 πανεπιστήμια, 2 ἀνώτατα ἐμπορικαὶ Σχολαί, 1 πολυτεχνεῖον, 7500 δημοτικὰ καὶ 7800 ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα, 50 γυμνάσια, 20 προγυμνάσια, πρακτικὰ λύκεια, παρθεναγωγεῖα, ἱερατικαί, γεωπονικαί, τεχνικαί, κλ. σχολαί, Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν ἐν Μονάχῳ. Βιβλιοθῆκαι, σπουδαῖα μουσεῖα. Συγκοινωνία: 9000 περίπου χλμ. σιδηροδρόμων, 1000 χλμ. περίπου πλωτῶν ὑδατίνων ὁδῶν. Τηλεγραφικαὶ γραμμαί: 51.000 χλμ.

Ἱστορία. Ἡ Β. κατῳκεῖτο τὸ πάλαι ὑπὸ τοῦ κελτικοῦ λαοῦ τῶν *Βινδελικῶν* καὶ ἀπετέλει, ἐπὶ Αὐγούστου, τμῆμα τῆς ρωμαϊκῆς Ραιτίας. Οἱ *Βαϊβάροι* ἢ *Βαγιουβάροι* κατέκτησαν τὴν χώραν κατὰ τὴν μετανάστευσιν τῶν λαῶν καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομά των. Τῷ 1070 δουκᾶτον τῶν *Γουέλφων* ἢ *Βέλφων*, ἀπὸ τοῦ 1180 τῶν *Βίττελσβαχ*, οἱ ὁποῖοι ἡγεμόνευσαν μέχρι τοῦ 1918. Ὑπῆρξε βασίλειον ἀπὸ τοῦ 1805 (Μαξιμιλιανὸς ὁ Α'), καταλυθὲν ἐπὶ τῆς Γερμανικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1918. Τὸν Ἀπρίλιον 1919 ἐγένετο σοβιετικὴ Δημοκρατία, τὸν Αὔγουστον 1919 Δημοκρατία, ἐλευθέρα πολιτεία τοῦ Γερμανικοῦ κράτους. Ἀπὸ τοῦ 1934 ἀπετέλεσε τμῆμα τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας καταργηθείσης τῆς τοπικῆς Βουλῆς καὶ μεταβιβασθέντων τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Β. εἰς τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν.

Βαυαροκρατία. Οὕτως ὠνομάσθη ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐποχὴ ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Ὄθωνος, μέχρι τῆς βιαίας ἀνατροπῆς τῆς ἀπολύτου μοναρχίας (1832-1843), ὡς ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Βαυαρῶν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς χώρας.

Βάϋερ (Ἀδόλφος φὸν Baeyer). Γερμανὸς χημικὸς (1835-1917), εἷς τῶν μεγαλυτέρων σκαπανέων τῆς συνθετικῆς ὀργανικῆς χημείας. Τῷ 1905 βραβεῖον Νοβέλ.

Βαυκερή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λευκάδος. Κάτ. 361.

Βαυκίς. Γραῖα Φρυγία σύζυγος Φιλήμονος· τὸ ζεῦγος, ἀγαπητὸν εἰς τοὺς θεούς, σύμβολον συζυγικῆς ἀγάπης.

βαῦλος, βαΐουλος καὶ **βάγουλος** (ἐκ τοῦ λατινικοῦ bajulus=ἀχθοφόρος). Ὁ ἐπὶ Βυζαντινῶν ἐν Κων/πόλει ἀντιπρόσωπος (πρόξενος) τῆς Βενετίας· ἐν τῇ Δύσει ὠνομάσθησαν βάϋλοι οἱ διοικητικοὶ πράκτορες τῶν τιμαριούχων· βραδύτερον ἐν Γαλλίᾳ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν βασιλέων εἰς τὰς ἐπαρχίας.

Βαϋρόϋτ (Bayreuth). Π. τῆς Γερμανίας, ἐν Βαυαρίᾳ, κάτ. 35.300. Ἐν Β. τὸ «Θέατρον Βάγνερ» καὶ διεθνοῦς φήμης παραστάσεις τῶν μελοδραμάτων τοῦ Ρ. Βάγνερ.

βαυχίνειος ἢ **βωχίνειος βαλβίς.** *(Ἀνατομ.)* Ὑμενώδης βαλβὶς μεταξὺ εἰλεοῦ καὶ τυφλοῦ ἐντέρου.

Βάφας (Γεώργιος). Καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1893 τῆς Ἰατροδικαστικῆς καὶ Τοξικολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν (1850-1911).

Βαφειό. Ἔρημον χωρίον τῆς Λακεδαίμονος, ἐγγὺς τῆς Σπάρτης. Παρ' αὐτὸ ἀνεσκάφησαν 1889 πολύτιμα μνημεῖα τῆς προϊστορικῆς τέχνης, ἐν οἷς καὶ τὰ δύο περίφημα χρυσᾶ *ποτήρια τοῦ Β.*, ἔργα Κρητῶν τεχνιτῶν τοῦ ΙΕ' π.Χ αι. (Ἀρχαιολ. Μουσεῖον Ἀθηνῶν).

Βαφειοχώρι (πρὸην *Δραγομίρ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκὶς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 596.

Βαφές. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Χανίων). Κάτ. 560.

βαφή. Ἡ ἐντὸς ὑγροῦ καταβύθισις πρὸς χρωματισμόν (ἰδίως ἐπὶ ὑφασμάτων), κν. **βάψιμον**, καὶ κατ' ἐπέκτασιν, ἡ διὰ χρώματος ἐπάλειψις καὶ τὸ χρῶμα δι' οὗ βάπτεται ἢ ἐπαλείφεταί τι, κν. **μπογιά**. Ἡ τέχνη τῆς βαφῆς ἢ βαφική, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων γνωστὴ εἰς τοὺς Σίνας, τοὺς Ἰνδοὺς καὶ τοὺς Αἰγυπτίους, εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐξέμαθον αὐτὴν ἐν Ἀσίᾳ, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Οὕτοι ἐγνώριζον νὰ βάφωσιν εἰς μέλαν, κίτρινον, κυανοῦν καὶ πράσινον χρῶμα, οἱ δὲ Φοίνικες ἐφεῦρον τὸ πορφυροῦν χρῶμα (φοινικοῦν). Σήμερον ἡ βαφικὴ ἔχει προοδεύσει μεγάλως διὰ τῆς χημείας, ἀσκουμένη ἐπιστημονικῶς, ἐνῷ μέχρι πρό τινος ἦτο μόνον πρακτικὴ τέχνη. ‖ *(Μεταλλουργ.)* Θερμικὴ κατεργασία τοῦ χάλυβος καθ' ἣν οὗτος θερμαινόμενος εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν καὶ ψυχόμενος ἀκολούθως δι' ἐμβαπτίσεως εἰς ἐλαιόλουτρον καθίσταται σκληρότερος καὶ ἐλαστικώτερος, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον εὔθραυστος.

Βάφφιν (Γουλιέλμος Baffin). Ἄγγλος θαλασσοπόρος καὶ ἐξερευνητής (1584-1622), ἐξ οὗ ἡ *Γῆ τοῦ Β.* καὶ ἡ *Θάλασσα τοῦ Β.* μεταξὺ τῆς βορειοαμερικανικῆς ἠπείρου καὶ τῆς Γροιλανδίας.

Βάχ (Ἰωάννης Σεβαστιανὸς Bach). Εἷς τῶν μεγίστων μουσουργῶν ὅλων τῶν ἐποχῶν (1685-1750). Ἔργα ἐκκλησιαστικῆς κυρίως μουσικῆς: Ὀρατόρια, μοτίτται, λειτουργίαι, φυγαί, σονάται διά

κλειδοκύμβαλον καὶ βιολίον, σονάται διὰ βιολίον, χορῳδίαι.

Βαχαβῖται ἢ **Οὐαχαβῖται** (Οὐαχάβι). Μωαμεθανικὴ αἵρεσις, ἐχομένη αὐστηρότατα τοῦ κηρύγματος τοῦ Μωάμεθ, τῆς ὁποίας ἡ πολιτικὴ ἐπίδρασις ὑπῆρξε μεγάλη ἐν Ἀραβίᾳ καὶ ἰδίᾳ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Οἱ Β. ἀπορρίπτουσι τὴν παράδοσιν καὶ δέχονται μόνον τὸ κῦρος τοῦ Κορανίου, ἄνευ τῶν ὑπομνηματιστῶν καὶ ἑρμηνευτῶν αὐτοῦ. Ἱδρυτὴς αὐτῆς ἦτο ὁ Μωχαμὲτ-Ἰβν-Ἀβδὲλ Βαχάβ (1691-1765).

Βαχχϊσμός. Θρησκεία ἐμφανισθεῖσα κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα, αἵρεσις τοῦ Βαβισμοῦ. Ἱδρυτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Μιρζᾶ-Χουσεὶν-Ἀλῆ (1817-1892), ὁ ἐπιλεγόμενος Βαχᾶ-οὐλ-Λάχ. Κυριώτατα δόγματα αὐτῆς εἶνε: ἡ φιλαλληλία, ἡ ἀπόλυτος ἰσότης δικαιωμάτων ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἡ ἐγκαθίδρυσις κοινῆς γλώσσης, τῆς Ἐσπεράντο, πρὸς συνεννόησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὁ συγχρονισμὸς τῆς θρησκείας πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἡ ἑνότης τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Β. εἶδε περὶ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον ὀπαδῶν ἐν Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀμερικῇ.

Βαχάμαι (Bahamas). Ἡ Β. συστὰς τῶν Ἀντιλλῶν, 29 κατῳκημέναι καὶ πλεῖσται ἄλλαι ἀκατοίκητοι νῆσοι καὶ βραχονησίδες, μὲ 11.405 τ.χλμ. καὶ 53.000 κατ. Διοικοῦνται ὑπὸ διοικητοῦ, δύο ἐνεαμελῶν Συμβουλίων καὶ βουλῆς ἐξ 29 ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ.

Βαχαρῖται. Ἡ α' δυναστεία τῶν Μαμελούκων σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου, βασιλεύσασα 1254-1382.

Βάχλια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1024.

Βαχμοὺτ ἢ **Ἀρτέμοφσκ.** Π. τῆς Οὐκρανίας. Κάτ. 37.800. Μεγάλα ἁλατωρυχεῖα, βιομηχανία χημικῶν προϊόντων.

Βαχός. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γυθείου (Λακωνίας). Κάτ. 486.— 2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βιάννου (Λασηθίου). Κάτ. 300.

Βαχρεΐν. Πολύνησον ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ, ἀποτελοῦντι μέρος τοῦ Περσικοῦ κόλπου, παρὰ τὴν ἀραβικὴν ἀκτήν. Ἐπιφάνεια ἐν ὅλῳ 550 τ.χλμ., κάτ. 120.000. Κέντρον τῆς ἁλιείας τῶν μαργαριτῶν ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ.

Βαχρ-ἐλ-Ἄβιαδ (ἤτοι Λευκὸς ποταμός), **Βαχρ-ἐλ-Ἀζράκ** (ἤτοι Κυανοῦς ποταμός). Βλ. **Νεῖλος.**

Βαφώρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 844.

βδέλλα (hirudo). Γένος ἀννελιδῶν (κρικωτῶν) σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν γναθοβδελλιδῶν. Ἔχουσι σῶμα πεπλατυσμένον καὶ στερούνται παντὸς κινητηρίου ἐξαρτήματος. Ζῶσιν ἐν τῷ ὕδατι ἢ ἐν ὑγροῖς τόποις καὶ τρέφονται ἐκ χυμῶν ἢ τοῦ αἵματος ζῴων, ἐφ' ὧν προσκολλῶνται διὰ τῶν μυζητικῶν ἄκρων των. Γνωστότατον εἶδος εἶνε ἡ *κοινὴ ἰατρικὴ β.*, μήκους 10-20 ἑκστμ., ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ Ἰατρικῇ πρὸς τοπικὰς ἀφαιμάξεις. Ἐφαρμόζεται ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς ἀφαιμάξεως, πλυθέντος διὰ χλιαροῦ ὕδατος, κεκλεισμένη ἐντὸς μικροῦ ποτηρίου ἀνεστραμμένου μέχρις οὗ προσκολληθῇ. Εὔρωστος βδέλλα ἀπορροφᾷ περὶ τὰ 16 γραμμάρια αἵματος. Κορεσθεῖσα ἀποπίπτει ἀφ' ἑαυτῆς ἢ ἀποκολλᾶται βρεχομένη δι' ἅλμης. Τὸ αὐτὸ μέσον ἀποκολλᾷ καὶ βδέλλας ἐμπεσούσας εἰς κοιλότητά τινα τοῦ σώματος.

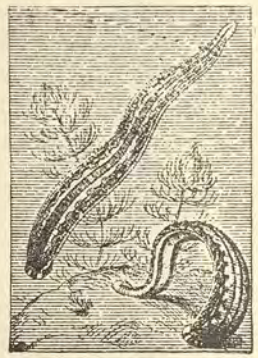

Βδέλλαι

Βεάκης (Αἰμίλιος). Ἕλλην ἠθοποιὸς καὶ λογοτέχνης, γενν. τῷ 1834. Ἔγραψε «Τραγούδια τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ταβέρνας» καὶ τὸ μυθιστόρημα «Οἱ θεατρῖνοι».

Βέαρ Λαίκ (Μεγάλη Bear Lake, ἤτοι Λίμνη τῶν ἄρκτων). Μεγάλη πολύκολπος λίμνη ἐν τῷ ΒΔ. Καναδᾷ, περιβαλλομένη ὑπὸ δασῶν, ἔκτ. 29.000 τ.χλμ. Καλύπτεται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ πάγων.

Βεατρίκη. Ὄνομα γυναικὸς ἀγαπηθείσης ὑπὸ τοῦ Δάντη καὶ ἀπαθανατισθείσης ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ (-1290). Ἡ ταυτότης αὐτῆς δὲν ἔχει ἐξακριβωθῇ.

βεβαιωτικά. *(Γραμμ.)* Λέξεις σημαίνουσαι κατάφασιν μετὰ βεβαιότητος, πίστεως πεποιθήσεως· μόρια: *ναί, νή, γέ, δῆτα, μέντοι* κ.ἀ.· ἐπιρρήματα: *ἀληθῶς, πάντως, βεβαίως, μάλιστα* κλ.

Βεβέκιον (τουρκ. *Βεβέκ*). Προάστιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θέρετρον ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου.

Βέβελ (Φερδινάνδος Αὔγουστος Bebel). Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης, ἱδρυτής, 1869, τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος (1840-1913) Ἔγραψεν: «Ἡ γυνὴ καὶ ὁ Σοσιαλισμός», «Ἀπὸ τὴν ζωήν μου» κ.ἄ.

Βέβερ (Κάρολος Μαρία von Weber). Γερμανὸς μουσουργὸς θέσας τὰς βάσεις τοῦ ἐθνικοῦ γερμαν. μελοδράματος (1786-1826). Μελοδράματα «Ἐλεύθερος Τοξότης», «Εὐρυάνθη», «Ὄβερον» καὶ ἄλλα ἔργα.

βέβηλος. Ἐν τῇ ΑΕΓ, κυρίως, ὁ (τόπος κλ.) ἐφ' οὗ δύναται πᾶς τις νὰ πατήσῃ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *ἅβατος* ἐν τῇ σημασίᾳ ἱερός. ‖ Ἐν τῇ ΑΕΓ καὶ τῇ ΝΕΓ (ἐπὶ προσώπων), μὴ ἡγιασμένος, ἀμύητος, ὁ εἰς ὃν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν ἢ νὰ λάβῃ μέρος εἰς μυστήρια ἢ ἱεροτελεστίας· κατ' ἐπέκτασιν, ἀνίερος, ἀσεβής, καὶ μεταφορ. ἄμοιρος τέχνης τινος ἢ ἐπιστήμης, ἀμύητος, ἐν ἀντιθ. πρὸς τοὺς εἰδήμονας, μεμυημένους. ‖ *Ἐκὰς οἱ βέβηλοι*, ἐπιφώνημα κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν μεμυημένων εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια.

Βέγα (Λόπε Φῆλιξ de Vega Carpio). Ἱσπανὸς ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς παροιμιώδους παραγωγικότητος, θεμελιωτὴς τοῦ ἐθνικοῦ ἱσπανικοῦ θεάτρου (1562-1635). Ἔγραψεν ὑπὲρ τὰ 1500 δραματικὰ ἔργα, πρὸς δὲ ποιήματα, ἔπη, μυθιστορήματα κ.ἄ.

Βέγας. Ἀστὴρ πρώτου μεγέθους τοῦ Β. ἡμισφαιρίου, ὁ α τῆς Λύρας.

Βεγγάζη. Παράλιος π. τῆς Β. Ἀφρικῆς, πρωτ. τῆς ἰταλικῆς Βάρκας ἢ Κυρηναϊκῆς. Κάτ. 35.000, τὸ πλεῖστον Ἄραβες.

Βεγγάλη (Bengal). Ἡ μεγαλυτέρα καὶ πυκνότερον κατῳκημένη τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἰνδοβρεττανικῆς αὐτοκρατορίας, περὶ τὸ Δέλτα τοῦ Γάγγου. 661.864 τ.χλμ., κάτ. 93.496.092, πρωτ. *Καλκούττα*. Πυκνότατον δίκτυον ποταμῶν εἶνε τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς χώρας.

βεγγαλικὰ φῶτα. Εὔφλεκτα μίγματα καιόμενα μετὰ λαμπρᾶς φλογός, ἡ ὁποία διὰ προσθήκης καταλλήλων μεταλλικῶν ἁλάτων χρωματίζεται ποικιλοτρόπως.

Βεγγαλικὸς κόλπος. Τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, μεταξὺ τῆς Βιρμανίας καὶ τῆς Ἰνδικῆς χερσονήσου.

Βεγγουέλλα (Benguella). Λιμὴν καὶ ἐπαρχ. τῆς Ἀγγόλας ἢ Πορτογαλικῆς Δ. Ἀφρικῆς. Ἐξαγωγὴ κόμμεος, ἐλέφαντος, κηροῦ.

Βεγγουέλλας ρεῦμα. Ψυχρὸν θαλάσσιον ρεῦμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Γουϊνέας (ἀπὸ τοῦ Ἀκρωτηρίου Καλῆς Ἐλπίδος μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ).

Βεγιστούν, ἄλλως **Βεχιστοὺν** ἢ **Βιζουτούν.** Χ. ἐν Περσίᾳ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας π. *Βαγίστανα*, παρ' ὃ εὑρέθη ἡ φερώνυμος τρίγλωσσος ἐπιγραφή, ἧς ἡ ἑρμηνεία ἤνοιξε νέους ὁρίζοντας εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῶν ἀνατολικῶν λαῶν.

Βεγκέσλαος (Wenzel, Wenceslaus). 1) Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ζήσας περὶ τὸν Ι΄ αἰῶνα, προστάτης τῆς Βοημίας.—2) Ὄνομα τεσσάρων βασιλέων τῆς Βοημίας. *Β ὁ Α΄* (1361-1419) ἐγένετο αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1378-1400).

βεγονία. Γένος φυτῶν τῶν τροπικῶν καὶ τῶν παρὰ τοὺς τροπικοὺς χωρῶν, ἐξ ὧν πολλὰ καλλιεργοῦνται διὰ τὰ ὡραῖα ἄνθη καὶ φύλλα των.

Βεγονία

Βέδαι (αἱ καὶ ὀρθότ. οἱ). Τὰ ἀρχαιότατα ἱερὰ βιβλία τῶν Ἰνδῶν, συντεθέντα μεταξὺ τοῦ 1500-1000 π.Χ., ἤτοι ἡ *Ρίγ-Βέδα* (ἡ κυρίως Βέδα), περιέχουσα ὕμνους· ἡ *Γιαγιοὺρ Βέδα*, πεζὰ ἡ ἔμμετρα τελετουργικὰ κείμενα· ἡ *Σάμα-Βέδα*, βιβλίον ψαλμῶν καὶ προσευχῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον σύνοψις τῶν πρώτων· ἡ *Ἀθάρβα-Βέδα*, συλλογὴ μαγικῶν ὕμνων.

Βεδάντα (τέρμα τῆς Βέδας). Τὸ τελευταῖον τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν συστημάτων τῶν Ἰνδῶν. Κλασσικὸς τῆς Βεδάντας ἐκπρόσωπος ὁ μοναχὸς Σάνκαρα (805 μ.Χ.).

Βέδεκινδ (Φρὰγκ Wedekind). Γερμανὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ ἠθοποιός (1864-1918). Πρόδρομος τοῦ ἐξπρεσσιονιστικοῦ ρεαλισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ.

Βεδισμός. Ἡ παλαιοτάτη θρησκεία τῶν ἐν τῇ Β. Ἰνδίᾳ ἐγκαταστάντων Ἀρίων. Στηρίζεται εἰς τὰς Βέδας.

Βεδου-Ἰ-νοι. Νομάδες Ἄραβες τῶν ἐρήμων τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Β. Ἀφρικῆς ἀποζῶντες ἐκ τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς λῃστείας. Ζῶσιν ἀνεξάρτητοι κατὰ φυλὰς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Σεῖχῶν. Ταυτίζονται πρὸς τοὺς Ἰσμαηλίτας τῆς Γραφῆς.

βεδσούρα καὶ **βεδσούρι.** Ξύλινον ποιμενικὸν ἀγγεῖον, κυρίως ἐκεῖνο ἐν τῷ ὁποίῳ πηγνύουσι τὸ ὀξόγαλα (γιαούρτι).

Βεδυλούστιον. Χ. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης. Βλ. Δαμασκηνιά.

Βέδφορδ (Bedford). 1) Π. τῆς Ἀγγλίας, πρωτ. ὁμωνύμου κομητείας. Κάτ. 40.730.— 2) Π. ἐν Πενσυλβανίᾳ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κάτ. 30.000.

Βέδφορδ (Ἰωάννης, δοὺξ Bedford). Ἀδελφὸς Ἐρρίκου τοῦ Ε΄ τῆς Ἀγγλίας. Ἀντιβασιλεὺς ἐν Γαλλίᾳ, διὰ τὸν ἀνεψιόν του Ἐρρίκον Ϛ΄ (1389-1435).

Βεελζεβοὺλ καὶ **Βεελζεβούβ.** Φιλισταϊκὴ θεότης ἐν Ἀκκαρὼν· παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Ἰουδαίοις καὶ ἐν τῇ Κ.Δ., ὄνομα τοῦ ἄρχοντος τῶν δαιμονίων.

βεεμώθ. Μέγα ἀμφίβιον ζῷον μνημονευόμενον ἐν τῷ βιβλίῳ Ἰὼβ, πιθανῶς ὁ ἱπποπόταμος.

Βέερεν νῆσος (ὁλλανδ. Beeren Insel, ἤτοι «Νῆσος τῶν ἄρκτων»). Νῆσος τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ πρὸς Ν τῆς Σπιτσβέργης, 187 τ.χλμ. Μετεωρολογικὸς σταθμός.

Βεζάνι. Χ. νομοῦ Λακωνίας. Βλ. **Γλυκόβρυση.**

Βεζανσών (Besançon). Ὀχυρὰ π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Δούβ. Κέντρον τῆς γαλλ. ὡρολογοποιίας. Πανεπιστήμιον. Κάτ. 59.000.

Βέζαντ (Ἄννα Besant, τὸ γένος Γούδ). Ἀγγλὶς θεοσοφίστρια (1847-). Πρόεδρος τῆς θεοσοφιστικῆς Ἑταιρείας, συγγραφεὺς πολυαρίθμων βιβλίων.

Βέζας (Θεόδωρος de Bèze ἢ Beza). Θεολόγος ἐκ Γενεύης, ἐκ τῶν πρώτων συνεργατῶν τοῦ Καλβίνου καὶ διάδοχος αὐτοῦ (1519-1605). Συγγραφεὺς ἀξιολόγων ἔργων, ἐν οἷς «Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῶν μετερρυθμισμένων Ἐκκλησιῶν».

Βέζερ (Weser). Ποτ., πλωτὸς κατὰ μέγα μέρος, τῆς Γερμανίας. Σχηματιζόμενος παρὰ τὸ Μύνδεν ἐκ τῆς ἑνώσεως τοῦ ποτ. Βέρρα καὶ Φούλδα διέρχεται διὰ τῆς Βρέμης καὶ χύνεται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Μῆκος ροῦ 480 χλμ., πλάτος 94-220 μ.

Βεζιέ (Bézier). Π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. ἐπαρχ. ἐν τῷ νομῷ Ἐρώ. Κάτ. 50.913. Ἐν Β. συνῆλθον πολλαὶ ἐκκλησιαστικαὶ σύνοδοι (356, 1233, 1246 καὶ 1351).

βεζικάντι καὶ **βεζικατόριο.** Τὸ ἐκδόριον.

βεζίρης. Τίτλος τῶν ἀνωτάτων κυβερνητικῶν λειτουργῶν εἰς τὰς ἀσιατικὰς μοναρχίας, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν εὐρωπαϊκὸν «ὑπουργός». *Μέγας βεζίρης*, ὁ ἀνώτατος μετὰ τὸν σουλτάνον κυβερνήτης τοῦ κράτους.

Βεζνῖκον. Χ. ἐπαρχ. Σερρῶν. Βλ. **Μόνοικον.**

Βεζούβιος (Monte Vesuvio, τὸ *Οὐεσούϊον* κατὰ Στράβωνα). Ἡφαίστειον τῆς Ἰταλίας παρὰ τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως, εἰς τὸ μέσον τῆς πεδιάδος τῆς Καμπανίας, ὄψους μὲν μεταβλητοῦ λόγῳ τῶν ἐκρήξεων, περίπου 1300 μ., διαμέτρου δὲ κατὰ τὴν βάσιν 16 χλμ. Ἐκρήξεις τοῦ Β. κατὰ τὰ μ.Χ. ἔτη 65, 70, 79 (καταστροφὴ Ἡρακλείου καὶ Πομπηΐας), 203, 472, 512, 685, 982, 1136, 1139, ἡ τρομερὰ τοῦ 1631, ἡ ἐπίσης ἔντονος τοῦ 1794 καὶ κατόπιν τῷ 1822, 1872, 1895, 1903, 1906 καὶ 1930. Σιδηροδρομικὴ γραμμὴ φέρει σχεδὸν μέχρι τῆς κορυφῆς.

Βεηλέρβεη. Προάστιον Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, κατέναντι τοῦ Ὀρτάκιοϊ.

βεηλέρβεης (τ.ἔ. βέης βέηδων). Τιμητικὴ προσωνυμία διδομένη ἄλλοτε ἐν Τουρκίᾳ εἰς διοικητὰς μεγάλων ἐπαρχιῶν.

βέης καὶ **μπέης.** Τουρκικὸς τίτλος, κατώτερος τοῦ τίτλου *πασᾶς* καὶ ἀνώτερος τοῦ *ἐφένδης*.

Βέης. 1) *Κωνσταντῖνος.* Χημικὸς γενν. 1879, ἀπὸ τοῦ 1918 καθηγητὴς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ Ἀθηνῶν, ἀπὸ τοῦ 1926 μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, συγγραφεὺς πολλῶν χημικῶν πραγματειῶν.—2) *Νῖκος.* Καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1925 τῆς Βυζαντιακῆς καὶ Νέας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γενν. 1887, συγγραφεὺς πολυαρίθμων ἱστορικῶν πραγματειῶν.

Βεθεσδά (τ.ἔ. οἶκος ἐλέους). Κατὰ τὴν Γραφήν, ἰαματικὴ πηγὴ πρὸς Β τῶν Ἱεροσολύμων.

Βέθλεεμ (Bethlehem). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν

Πενσυλβανίᾳ. Κάτ. 68.000. Παμμέγιστα χαλυβουργεῖα.

Βέϊκος (Λάμπρος). Σουλιώτης ἀγωνιστὴς τοῦ 1821, φονευθεὶς 1827 εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀναλάτου.

Βέϊκος. Χ. τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, παρὰ τὸν ὁμών. ὅρμον.

Βεϊμάρη (Weïmar). Βλ. **Βαϊμάρη.**

Βέκες-Τσάβα (Bekes-Csaba). Π. τῆς Οὐγγαρίας. Κάτ. 46.600.

βεκίλης. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Πελοποννήσῳ οἱ δύο ἢ τρεῖς ἀντιπρόσωποι τῆς χώρας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπιτετραμμένοι τὴν διεξαγωγὴν τῶν καθόλου ὑποθέσεων τοῦ Μωρέως.

Βεκκαρίας (Καῖσαρ Beccaria Bonesana). Ἰταλὸς φιλόσοφος καὶ ποινικολόγος (1738-1794). Τὸ ἔργον του «Περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν» (1774, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Ἀδ. Κοραῆ) βασικὸν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ποινικοῦ δικαίου.

Βεκκερέλ (Ἑρρῖκος Becquerel). Γάλλος φυσικός (1852-1908). Ἀνεκάλυψε 1896 πρῶτος τὴν ἀκτινεργίαν ἐπὶ τοῦ οὐρανίου. Τῷ 1903 βραβεῖον Νοβὲλ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ζεύγους Κυρί.

Θυρεὸς Βελγίου

Βέκκετ (Θωμᾶς Becket). Ἄγγλος καγκελλάριος καὶ ἔπειτα ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας (1117-1170). Ἀντιταχθεὶς πρὸς τὴν αὐταρχικὴν ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν τοῦ Ἑρρίκου Β' ἐδολοφονήθη ὑπὸ αὐλικῶν.

βελάδα (ἡ· ἐκ τοῦ ἰταλοβενετικοῦ velada). Τὸ ἐπίσημον μέλαν ἀνδρικὸν ἱμάτιον, κν. **φράκο**, ἐν Ἑπτανήσῳ δὲ καὶ Πελοποννήσῳ ἡ ζακέττα ἢ ὁ ζακές.

βελάνι, βελανίδι, βελανιδιά. Βλ. **βάλανος** καὶ **δρῦς.**

Βελανίδι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 201.

Βελανίδια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 648.

Βελανιδιά. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 333.—2) (πρώην *Σταμπάδες*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 311.

Βέλας. Ὄνομα 4 βασιλέων τῆς Οὐγγαρίας ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Ἀρπαδιδῶν.

Βελάσκεθ (Δὸν Διέγος Ροδρίγεθ δὲ Σίλβα καὶ Velasquez ἢ Velazquez). Ἱσπανὸς ζωγράφος (1599-1660). Ἔργα του εἰς τὰ μεγάλα μουσεῖα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Θεωρεῖται ὡς ὁ κορυφαῖος ζωγράφος τῆς Ἱσπανικῆς ὀχολῆς καὶ εἷς τῶν μεγίστων τοῦ κόσμου.

Βελβενδός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης, κατὰ τὰ κράσπεδα τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἐγγὺς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλιάκμονος. Κάτ. 3244. Ἀμαξιτὸς διὰ Σερβίων.

Βέλβινα, νῦν Ἅγ. Γεώργιος. Νησὶς μεταξὺ Κύθνου, Ὕδρας καὶ Σουνίου, 6,8 τ.χλμ., μᾶλλον ὀρεινή, ὕψους 360 μ., ἀλίμενος, ἄνυδρος καὶ ἀκατοίκητος, ἐνιαχοῦ ὑπὸ Ὑδραίων καλλιεργουμένη.

Βελβίτσαινα. Χ. ἐπαρχ. Ναυπακτίας. Βλ. **Παλιόπυργος.**

βελβιτσία (welwitschia). Γένος γνητοειδῶν φυτῶν. Μοναδικὸν εἶδος *β. ἡ θαυμαστὴ* φύεται εἰς τὰς ἀνύδρους περιοχὰς τῆς ΝΔ. Ἀφρικῆς. Ἔχει δύο μόνον φύλλα, αὐξανόμενα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς της, ἥτις φθάνει τὸν ἕνα αἰῶνα.

βέλγα (belga). Βελγικὴ νομισματικὴ μονάς, εἰσαχθεῖσα κατὰ τὴν σταθεροποίησιν τοῦ βελγικοῦ νομίσματος (25.10.1926) 0,209211 γρμ. καθαροῦ χρυσοῦ, δηλ. 72.05 χρυσᾶ λεπτά.

Βέλγαι. Ἡ βορειοτάτη τῶν τριῶν φυλῶν αἱ ὁποῖαι κατεῖχον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καίσαρος τὴν Γαλατίαν. Προῆλθε πιθανώτατα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἐθνολογικοῦ κορμοῦ διὰ τῆς ἀναμίξεως καὶ κελτικοῦ αἵματος.

Βελγική (Gallia Belgica). Ὄνομα διδόμενον ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ ἄλλων Λατίνων συγγραφέων εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ Σηκουάνα μέχρι τοῦ Ρήνου ΒΑ. τμῆμα τῆς Γαλατίας, κατοικούμενον τὸ πλεῖστον ὑπὸ Βελγῶν. Πρωτ. οἱ *Ρημοί.*

Βέλγιον (γαλλ. La Belgique, φλαμανδ. België). Χώρα τῆς Εὐρώπης, παρὰ τὴν Βόρειον θάλασσαν, μεταξὺ 49° 30′ καὶ 51° 31′ Β. πλάτους καὶ 2° 32′ καὶ 6° 5′ Α. μήκους. Ὁρίζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, τῆς Ὁλλανδίας, τῆς Γερμανίας, τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῆς Γαλλίας. Τὸ ἔδαφος διαιρεῖται φυσικῶς εἰς τρεῖς ζώνας. Τὸ *Ἄνω Β.* (δροπέδιον τῶν Ἀρδεννῶν, μέγιστον ὕψος 680 μ. μὲ πλούσια ἀνθρακοφόρα στρώματα), τὸ *Μέσον Β.* (λοφοσειραὶ ὕψους 100 μ. διαιροῦσιν αὐτὸ εἰς πολλὰς κοιλάδας), τὸ *Κάτω Β.* (Φλάνδρα, Βραβάντη κλ. πρὸς τὴν Β. θάλασσαν). Κύριοι ποταμοί: Σκάλδις, Μόσας, πυκνὸν δίκτυον διωρύγων.

Τὸ Β. εἶνε *βασίλειον* κυβερνώμενον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Συντάγματος τοῦ 1831. Γερουσία καὶ Βουλή. Διαιρεῖται εἰς ἐννέα νομούς. Ἔκτασις: 30.420 τ.χλμ., 7.996.000 κάτ. (52 % Φλαμανδοί, 43 % Βαλλῶνοι). Ἐπικρατοῦσα θρησκεία, ἡ ρωμαιοκαθολική. Ἔχει τέσσαρα πανεπιστήμια (Βρυξελλῶν, Λουβαίν, Γάνδης, Λιέγης) καὶ τὸ Ἀποικιακὸν πανεπιστήμιον (Ἀμβέρσης). Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται διὰ πυκνοτάτου δικτύου σιδηροδρόμων (11.000 χλμ.), ὁδῶν, καὶ πλωτῶν διωρύγων. Ἐμπορικὸς στόλος: 500.000 τόννων. Ἡ ἐθνικὴ ἄμυνα τῆς χώρας βασίζεται ἐπὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς θητείας, τοῦ στρατοῦ ἀποτελουμένου ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀπὸ 80.000 ἀνδρας. Ὁ στόλος διελύθη τῷ 1926. Πρωτεύουσα *Βρυξέλλαι*, ἄλλαι μεγάλαι πόλεις Ἀμβέρσα, Λιέγη, Γάνδη.

Τὸ Βέλγιον εἶνε μία τῶν σπουδαιοτέρων βιομηχανικῶν χωρῶν τοῦ κόσμου. Τὸ ἔδαφός του περιέχει πλουσίους θησαυροὺς: σίδηρον, γαιάνθρακας, μολυβδοῦχα καὶ ψευδαργυροῦχα ὀρυκτά, ὑποβοηθοῦντας τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν (σιδηροβιομηχανία, χαλυβδομηχανία, ὑελουργία, αὐτοκίνητα, τεχνητὴ μέταξα, τρίχαπτα, ἐριουργία). Παρὰ τὸ εὔφορον τοῦ ἐδάφους (σακχαρότευτλα, σιτηρά, λίνον, κάνναβις, καπνός) ἡ γεωργία δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Ἐξαιρετικῶς ἀνθηρὸν εἶνε τὸ ἐμπόριον.

Ἀποικίαν τὸ Β. ἔχει τὸ κράτος τοῦ Κόγκου.

Ἡ Βελγικὴ τέχνη καὶ ἰδίᾳ ἡ ζωγραφικὴ ἐσημείωσαν ἰδιαιτέραν ἀκμὴν καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἀδελφῶν Βὰν Ἄϋκ (τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Βλ. *Φλαμανδικὴ τέχνη*).

Ἡ λογοτεχνία διαιρεῖται εἰς γαλλικὴν καὶ φλαμανδικὴν ὡς ἐκ τῆς διγλωσσίας ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ εἰς τὴν χώραν καὶ ἡ ὁποία ὑπῆρξεν αἰτία ὀξείας διαμάχης, ἰδίᾳ κατόπιν τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἀνεξαρτήτου κράτους, τὸ ὁποῖον καθιέρωσεν ἐπίσημον γλῶσσαν τὴν γαλλικήν. Ἀπὸ τοῦ 1923 ὡρίσθη ἐν τούτοις ὡς γλῶσσα διδασκαλίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γάνδης ἡ Φλαμανδική. Ἡ νεωτέρα βελγικὴ λογοτεχνία ἔχει κυρίους ἐκπροσώπους (φλαμανδογλώσσους ἢ γαλλογλώσσους) τοὺς συγγραφεῖς δὲ Κόστερ, Κάμιλλον Λεμοννιέ, Ἔεκουδ, Ρόδενβαχ, Βεράρεν, Λέρβερχε, Κρόμ-

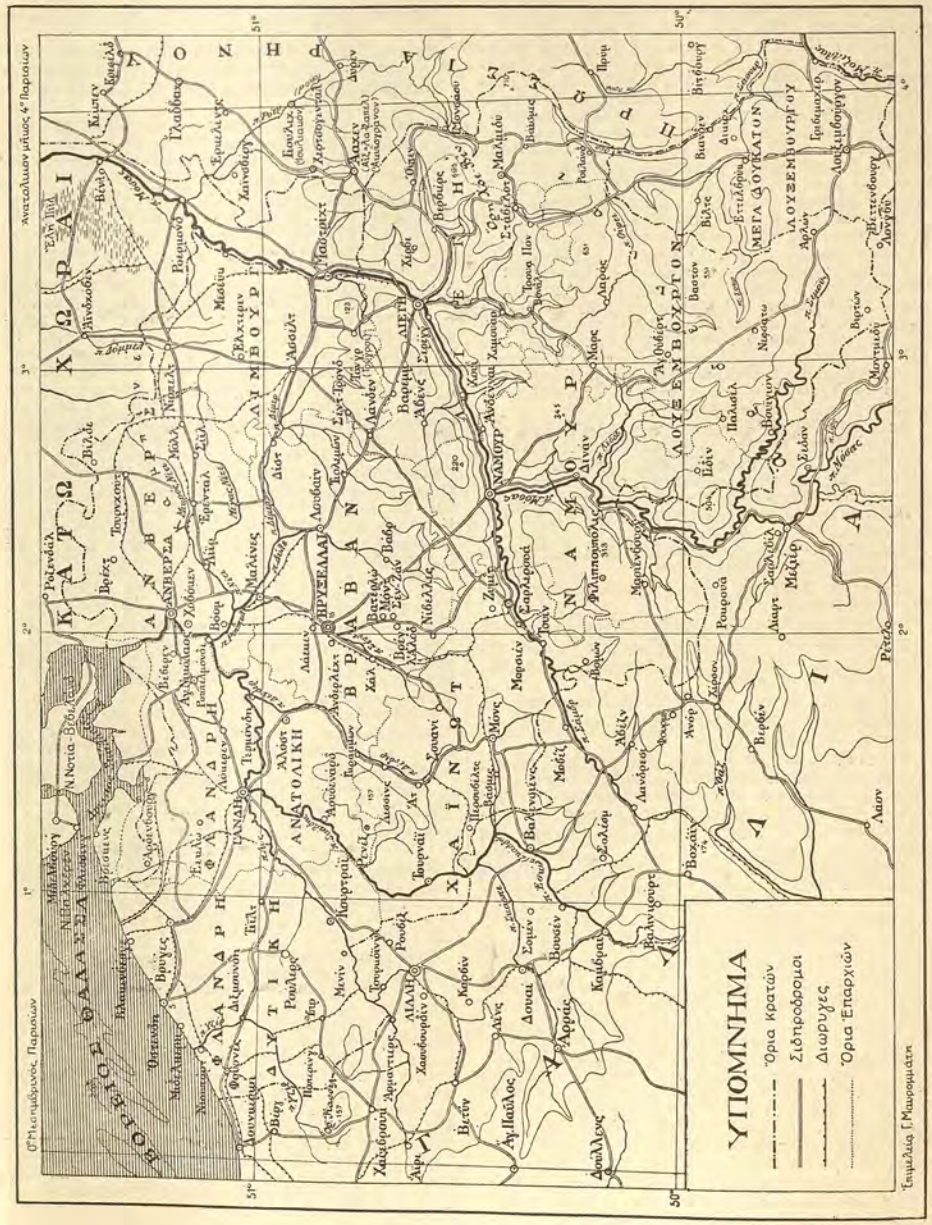

μελινγ, Κονσιάνς, Βόϋσσε, Δρώχενβρουκ καὶ τὸν διασημότερον ὅλων Μαυρίκιον Μάτερλιγκ.

Ἱστορία: Κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν ἐποχὴν ἡ ἐπαρχία *Βελγικὴ* ἢ *Βελγικὴ Γαλατία* ἦτο μέρος τῆς Γαλατίας. Τῷ 870 ἡ χώρα διενεμήθη μεταξὺ τοῦ Δ. Φραγκικοῦκαὶ τοῦ Α. Φραγκικοῦ κράτους. Βραδύτερον ἀπεσπάσθησαν τμήματά της καὶ ἀπετέλεσαν ἰδίας φεουδαρχίας περιελθούσας σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Βουργουνδικοῦ οἴκου, εἰς τοὺς Ἁψβούργους, τῷ 1555 εἰς τὸν Φίλιππον Β' τῆς Ἱσπανίας καὶ μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Οὐτρέχτης (1713) εἰς τὴν Αὐστρίαν. Τῷ 1795 προσηρτήθησαν αἱ Ν. χῶραι τοῦ Βελγίου εἰς τὴν Γαλλίαν, τῷ 1815 αἱ Β. ἐπαρχίαι εἰς τὸ βασίλειον τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1830 ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτονόμου «Βασιλείου τοῦ Βελγίου», ὑπὸ βασιλέα τὸν πρίγκιπα Λεοπόλδον τοῦ Σαξ-Κοβούργου. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τούτου Λεοπόλδος Β' ἀπέκτησε 1903 τὴν ἀποικίαν τοῦ Κόγγου. 1909-1934 βασιλεὺς ὁ Ἀλβέρτος, ἀπὸ 1934 ὁ υἱός του Λεοπόλδος Γ'. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, παραβιασάντων τὴν οὐδετερότητά του, καὶ ἐδειναπάθησε κατὰ τὰ πολεμικὰ ἔτη.

Βελέ (Κάρολος Ἐρνέστος Beulé). Γάλλος ἀρχαιολόγος καὶ πολιτικός (1826-1874). Ἐξετέλεσεν ἀνασκαφὰς ἐν Ἀθήναις. Ἔγραψε περὶ ἀρχ. ἑλλην. τέχνης. Διετέλεσε γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας.

Βελεμίστι. Χ. ἐπαρχ. Καλαμπάκας. Βλ. Ἁγιόφυλλος.

Βελενῖκος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 246.

βελέντζα. Βαρὺ καὶ παχὺ μάλλινον ἐγχώριον κλινοσκέπασμα.

Βελεντζικόν. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 746.

βελέσι. Τὸ ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρις ἄκρων ποδῶν γυναικεῖον ἔνδυμα, ἰδίως τὸ ἐσωτερικόν, μισοφόρι, μισοφούστανο.

Βελέσι. Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. Δαφνοσπηλιά.

Βελεσιῶτες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δομοκοῦ (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 390.

Βελεσσά (ἄλλοτε Βελεσσός, σλαυ. **Βέλες**, τουρκ. **Κιουπρουλοῦ**). Π. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ διοικήσει Σκοπίων ἐπὶ δύο λόφων ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀξιοῦ. Κάτ. 15.000. Σημαντικαὶ μάχαι κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς καὶ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Βελεστῖνον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 2603. Κατέχει τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων *Φερῶν* καὶ εἶνε πατρὶς τοῦ ἐθνικοῦ ἥρωος Ρήγα Βελεστινλῆ ἢ Φεραίου. Τὴν 15 Ἀπρ. 1897 σφοδρὰ μάχη μεταξὺ Τούρκων καὶ τῆς γ' ὑπὸ τὸν Σμολένσκην ἑλληνικῆς ταξιαρχίας.

Βελῆ. Χ. ἐπαρχ. Πυλίας. Βλ. Πέραν.

Βελῆ πασᾶς. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (1773-1822). Κατέλαβε τὸ Σούλι, διετέλεσε Μωρᾶ-Βαλησῆς, ἐπιδείξας ἀνεξιθρησκίαν καὶ διοικήσας δικαίως. Ἀπεκεφαλίσθη μετὰ τοῦ πατρός του.

Βελιγκέκας (Βελῆ-Γκέκας). Ἀλβανὸς ἐκ Σκόδρας, ταχθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὡς διώκτης τῶν Ἑλλήνων ἁρματολῶν. Ἐφονεύθη ἐν μονομαχίᾳ ὑπὸ τοῦ Κατσαντώνη.

βελινεκές. *(Πυροβ.)* Ἡ ἐπὶ εὐθείας γραμμῆς ἀπόστασις τοῦ πυροβόλου ἀπὸ τοῦ σημείου πτώσεως τοῦ βλήματος.

Βελθάνδρου καὶ Χρυσάντζας ἐξαίρετος διήγησις. Ἀνώνυμον μεσαιωνικὸν ρωμαντικὸν ποίημα εἰς τὴν Ἑλληνικήν, ἐκ 1348 πολιτικῶν στίχων, γραφέν, πιθανῶς, τὸν ΙΓ' αἰῶνα.

Βέλιανη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 144.

Βελιᾶς. Ὄρος τῆς Ἀχαΐας, ΒΔ. παραφυὰς τῶν Ἀροανίων, Ν τῶν Καλαβρύτων (1556 μ. ὑ.ἐ.θ.).

Βελίβινα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 309.

Βελιγοστὴ ἢ **Βελίγοστη** (πρώην *Σαμαρᾶ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 380. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ παρακειμένου κάστρου, περιφήμου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας.

Βελιγράδιον (σερβ. *Βέογραδ*, τ.ἔ. Λευκὴ πόλις). Πρωτ. τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἐπὶ λόφου, κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποτ. Σαύου καὶ Δουνάβεως. Κάτ. 170.000. Ἕδρα τοῦ βασιλέως τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς Σκουφίνας (βουλῆς), κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Βαλκανικῆς. Ἀκαδημία, πανεπιστήμιον. Εἰς τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς πόλεως ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ φρούριον *Σιγγιδὼν* ἢ *Σιγγίδουνον* (Singidunum), κτισθὲν κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα π.Χ. ὑπὸ τῆς κελτικῆς φυλῆς τῶν Σκορδίσκων. Τὸ φρούριον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, κατόπιν ὑπῆρξεν ἓν τῶν κυριωτέρων συνοριακῶν ὀχυρῶν σημείων τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους. Κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Οὔννων, εἶτα ὑπὸ τῶν Γότθων, ἐπανεκτήθη δὲ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Παρέμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Βυζαντίνων μέχρι τοῦ 602, ὅτε ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἀβάρων. Κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα περιῆλθεν εἰς τοὺς Βουλγάρους, ἐπὶ δὲ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου πάλιν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος, ὑφ' ὃ παρέμεινε μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ὑστερώτερα κατέλαβον αὐτὸ οἱ Οὐγγροι. Τῷ 1521 κατέλαβε τὴν π. Σουλεϊμὰν ὁ Β'. Τῷ 1717-1739 διετέλεσεν αὖθι ὑπὸ τοὺς Αὐστριακούς, εἶτα ὑπὸ τοὺς Τούρκους, 1789-1791 πάλιν ὑπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ ἔκτοτε πάλιν τουρκικὴ μέχρι 1851, ὅτε ἔγινε πρωτεύουσα τῆς Σερβίας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν.

Βελιγραδίου συνθήκη. 1739, μεταξὺ Ρωσίας καὶ Αὐστρίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου.

Βελιές. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 626.

Βελίζι. Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. Κρήνη.

Βελιμάχι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 150.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Κάτ. 967.

Βελίνσκι ἢ **Βιελίνσκι** (Βησσαρίων Γρηγόριεβιτς). Διαπρεπὴς Ρῶσος γραμματολόγος καὶ κριτικός, ἐξασκήσας μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Δοστογιέφσκη (1810-1848). «Ἱστορία τῆς ρωσικῆς φιλολογίας».

Βελισάριος. Βυζαντῖνος στρατηγὸς λαμπρύνας διὰ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ (505-565). Κατετρόπωσεν ἐπανειλημμένως τοὺς Πέρσας, κατέπνιξε τὴν *στάσιν τοῦ Νίκα*, ἐκυρίευσε τὴν Β. Ἀφρικήν, κατανικήσας τοὺς Βανδήλους, ἐπολέμησε τοὺς Βησιγότθους τοῦ Δ. Ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ κατέλαβε τὴν Ρώμην, τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Ραβένναν. Ἀπεστάλη πάλιν ἐναντίον τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἀνεκλήθη πάλιν διὰ νὰ διασώσῃ ἐν Ἰταλίᾳ ὅ,τι οἱ διάδοχοί του ἐκεῖ εἶχον χάσει καὶ ἔσωσε τὴν Ρώμην ἀπὸ τοὺς Γότθους. Ἔσωσεν εἶτα τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τῶν Οὔννων, ἀλλὰ καταγορηθεὶς ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καθηρέθη. Ἀποκατεστάθη, μετ' οὐ πολύ, ἀλλὰ βραχὺ μετὰ τοῦτο ἀπέθανεν.

Βελισδόνι. Χ. Εὐρυτανίας. Βλ. Τρίδενδρον.

Βελίστη. Χ. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης. Βλ. Ἀσπρούλα.

Βελίστι. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. Λευκοπηγή.

Βέλιτσα. Χ. ἐπαρχ. Ἠλείας. Βλ. Πεῦκαι.

Βελίτσα. Χ. ἐπαρχ. Λοκρίδος. Βλ. Τιθορέα.

Βελίτσενα. Χ. ἐπαρχ. Καλαμπάκας. Βλ. Καλλιρρόη.

Βελίτσες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 255.

Βέλκερ (Φρειδερῖκος Welcker). Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος (1784-1868). Ἐξέδωκε καὶ μετέφρασεν Ἕλληνας συγγραφεῖς, συνέγραψεν «Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν» κ.ἄ.

Βέλλ (Ἀλέξανδρος Γραϊαμ Bell). Σκῶτος φυσικὸς καὶ ἠλεκτρολόγος (1847-1922). Καθηγητὴς ἐν Βοστώνῃ, ἐφευρέτης τοῦ πρώτου πρακτικῶς χρησιμοποιηθέντος τηλεφώνου 1876 καὶ τοῦ φωτοφώνου.

Βελλά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 178.

βελλαδόννα καὶ μπελλαντόννα. Τὸ φυτὸν ἄτροπος ἡ δελεαστικὴ καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐξαγομένη ἀτροπίνη (βλ. τὰς λ.).

Βελλεροφῶν καταβάλλων τὴν Χίμαιραν (τοιχογραφία τοῦ Ἡρακλείου)

Βελλαΐ (Ἰωακεὶμ du Bellay). Γάλλος ποιητής, μετὰ τὸν Ρονσὰρ ὁ σημαντικώτερος τῆς «Πλειάδος» (1525-1560).

Βελλαί (Κάρολος Vellay). Γάλλος δημοσιογράφος (1876-). Ἱστορικαί, πολιτικαί, φιλολογικαὶ μελέται («Ἀλύτρωτος Ἑλληνισμός», «Ἡ Σμύρνη πόλις ἑλληνική», κ.ἄ.).

Βὲλλ - Ἀλλιάνς (Belle - Alliance). Χωρίον τοῦ Βελγίου, πρὸς Ν τοῦ Βάτερλω, ἡ θέσις ἐξ ἧς ὁ Μ. Ναπολέων διηύθυνε τὴν μάχην τοῦ Βάτερλω.

Βελλαμύ (Ἐδουάρδος Bellamy). Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς (1850-1898). Εἰς τὸ οὐτοπιστικὸν του μυθιστόρημα «Κυττάζοντας πίσω, 2000-1887» περιγράφει τὴν σοσιαλιστικὴν κοινωνίαν τοῦ μέλλοντος.

Βελλαρμῖνος (Ροβέρτος Φραγκίσκος Ρωμύλος Bellarmin). Ἰταλὸς ἰησουΐτης, καρδινάλιος, ἀρχιεπίσκοπος Καπύης (1542-1621). Ἐπίσημος ἀπολογητὴς τῆς ἀπολυταρχίας τοῦ Παπισμοῦ. Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ 1925.

Βελλάτζιο (Bellaggio). Κλιματικὸς σταθμὸς ἐν τῇ Β. Ἰταλίᾳ, παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Κόμο. Κάτ. 4000.

Βελλέγραδα ἢ **Βελέγραδα.** Βλ. Βεράτιον.

Βελλειάνειον δόγμα. Ἀρχὴ τοῦ Ρωμ. Δικ., καθ' ἣν ἀπηγορεύετο εἰς τὰς γυναῖκας ἡ ἀναδοχὴ ἀλλοτρίου χρέους (ἐγγύησις) ἢ ὁ δανεισμὸς χάριν ἄλλου. Κατηργήθη ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ Νόμου ΓΩΛΔ' τῆς 23 Ἰουλίου 1911.

Βελλεροφόντης ἢ **Βελλεροφῶν.** Μυθολογικὸς ἥρως. Ἐπιβαίνων τοῦ Πηγάσου ἐφόνευσε τὴν Χίμαιραν καὶ κατετρόπωσε τὰς Ἀμαζόνας. Θελήσας νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν Ὄλυμπον ἐτυφλώθη ὑπὸ τοῦ Διός.

Βελλήιος Πάτερκλος (Γάϊος Velleius ἢ Velleus Paterculus). Ρωμαῖος ἱστορικός, τῷ 15 μ.Χ. πραίτωρ ἐν Ρώμῃ. Ἔγραψεν «Historiae Romanae ἢ Historiarum Romanarum libri II».

Βελλιανίτης (Θεόδωρος). Πολιτευτὴς ἐκ Παξῶν, δημοσιογράφος καὶ συγγραφεύς (1863-1934). Τῷ 1924 ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἔγραψεν ἱστορικὰς κ.ἄ. μελέτας κυρίως εἰς ἐφημερίδας· μεταφράσεις.

Βέλλιγκτων. Βλ. Οὐέλλιγκτων.

Βὲλλ-Ἶλ (Belle-Ile ἢ Belle-Ile-en-Mer). Ν. τῆς Γαλλίας, παρὰ τὴν Ν. ἀκτὴν τῆς Βρετάνης. 8500 τ.χλμ., 11.000 κάτ.

Βελλίλ (Belle Isle). Μικρὰ βραχώδης νῆσος τῆς Βρεττανικῆς Ἀμερικῆς, κατὰ τὴν Β. εἴσοδον τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ τοῦ χωρίζοντος τὴν χερσόνησον τοῦ Λαβραδὸρ ἀπὸ τοῦ ΒΑ. τμήματος τοῦ Καναδᾶ.

Βελλίνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτοικοι 333.

Βελλίνι (Βικέντιος Bellini). Ἰταλὸς μουσουργὸς (1801-1835). Μελοδράματα: «Νόρμα», «Ὑποβάτις» κ.ἄ.

Βελλίνι (Bellini). Βενετοὶ ζωγράφοι: *Ἰάκωβος Β.* (1400-1464) καὶ οἱ υἱοί του *Τζεντίλε* (1429-1501) καὶ *Ἰωάννης* (1432-1516), ἱδρυτὴς τῆς παλαιοτέρας Βενετικῆς σχολῆς.

Βελλιντσόνα (Bellinzona). Πρωτ. τοῦ καντονίου Τικίνου τῆς Ἑλβετίας. Κόμβος σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἁγ. Γοτθάρδου. Κάτ. 10.600.

βελλίς (ἡ). Γένος συνθέτων φυτῶν ἐκ τῶν ἀστερείων. Τὸ εἶδος *β. ἡ πολυετής*, τὸ *λευκανθὲς* ὀνομαζόμενον, κν. *ἀστρολούλουδο* καὶ *μπέλλα*, εἶνε κοινὸν ἐν Ἑλλάδι καὶ Εὐρώπῃ.

Βέλλμαν (Κάρολος Μιχαὴλ Bellman). Σουηδὸς ποιητής, ὁ Ἀνακρέων τῆς Σουηδίας, δημοφιλέστατος ἐν τῇ χώρᾳ του (1740-1795).

Βέλλο (Ἀνδρέας Bello). Νοτιοαμερικανός (ἐκ Καράκας τῆς Βενεζουέλας) ποιητής, θεωρούμενος ὡς ὁ μέγιστος τῆς Ἱσπανογλώσσου Ἀμερικῆς (1781-1865).

Βέλλον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Κορινθίας. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ. Κάτ. 1832.

Βελλόνα (Bellona). Θεὰ τοῦ πολέμου παρὰ Ρωμαίοις, μυθολογουμένη θυγάτηρ ἢ ἀδελφὴ ἢ τροφὸς τοῦ Martis (Ἄρεως).

Βελλοοριζόντε (Bello-Horizonte). Πρωτ. τῆς πολιτείας Μίνας-Ζεράες τῆς Βραζιλίας. Κάτ. 57.000.

Βελλούακοι (Bellovaques). Λαὸς τῆς Βελγικῆς Γαλατίας, κατοικῶν εἰς τὴν σημερινὴν περιοχὴν τοῦ Βωβαιζί. Ἀντέστη ἀνδρείως κατὰ τοῦ Καίσαρος.

Βελλοῦνο (Belluno). Π. τῆς Ἰταλίας, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ, παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποτ. Ἄρδο καὶ Πιάβε, Β τῆς Βενετίας. Κάτ. 27.000.

Βελμύρας (Κώστας). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κωνστ. Βελιμέζη, λογοτέχνου γενν. τῷ 1898. Ποιήσεις: («Νοσταλγικὰ» κ.ἄ.), θεατρικὰ ἔργα: («Παραμονὴ Πρωτοχρονιᾶς», «Σὰν τ' ἀγρίμια» κ.ἄ.).

βέλο. Καλύπτρα ἐκ λεπτοτάτου ἀραιοῦ ὑφάσματος, συνήθως γάζης ἢ τουλπανίου, φερομένη ὑπὸ τῶν γυναικῶν μετὰ τοῦ πίλου καὶ ἀποκρύπτουσα τὸ πρόσωπον.

Βελονάδες. Ἕδρα κοιν. ν. Κερκύρας. Κάτ. 797.

βελόνη, ἄλλως, **βελόνα, βελόνι, ραφίς.** Ὁ πρὸς ραφὴν χρησιμεύων λεπτὸς μετάλλινος ὀβελός, ὀξὺς κατὰ τὸ ἓν ἄκρον καὶ ἀπεστρογγυλωμένος κατὰ τὸ ἄλλο, τὸ ὁποῖον φέρει ὀπὴν διὰ νὰ περᾶται ἡ κλωστή. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, πᾶν ἐπίμηκες

καὶ αἰχμηρὸν ἐργαλεῖον ἢ τμῆμα ἐργαλείου, μηχανήματος ἢ σκεύους, λ.χ. αἱ χειρουργικαὶ βελόναι (διὰ ραφὰς τραυμάτων, ἐκ χάλυβος ἢ πλατίνης, εἰς σχῆμα εὐθὺ ἢ καμπύλον), βελόναι σύριγγος δι' ἐνέσεις (κοῖλαι), μαγνητικὴ β. (βλ. κατωτ.), βελόνη τῶν πρώτων ὀπισθογεμῶν ὅπλων (χρησιμεύουσα ἀντὶ ἐπικρουστῆρος)· ἐπίσης τὸ ἐκ σύρματος ἢ ἐξ ὀστοῦ ραβδίον, τὸ ἡμιεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ ἓν ἢ καὶ ἀμφότερα τὰ ἄκρα καὶ χρησιμεῦον διὰ πλέξιμον μαλλίνων ἐνδυμάτων, περικνημίδων κλ. ‖ *(Ἱστορ.)* Αἱ πρῶται βελόναι ἦσαν ἐκ ξύλου ἢ ὀστοῦ, συνήθως ἰχθύος, ἀρχικῶς δὲ εἶχον σχῆμα ἀγκίστρου, εἰς τὴν καμπυλότητα τοῦ ὁποίου εἰσήγετο ἢ ἐδένετο τὸ νῆμα. Αἱ παλαιότεραι γνωσταὶ μετάλλιναι βελόναι εἶνε αἱ εὑρεθεῖσαι ἐντὸς αἰγυπτιακῶν τάφων, χρονολογουμένων ἀπὸ 2000 περίπου ἐτῶν π.Χ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἰνδικαῖς καὶ σινικαῖς πηγαῖς ἀναφέρονται αὗται. Ἐπίσης δ' ἀνευρέθησαν βελόναι εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Πομπηΐας. Ἡ σύγχρονος βιομηχανία τῶν β. ἀνάγεται εἰς τὰ μέσα τοῦ ΙΖ΄ αἰ.

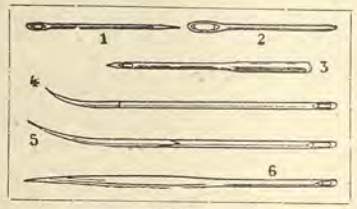

Βελόναι
1 ραψίματος, 2 κεντήματος ἐπὶ καναβᾶ, 3 ραπτομηχανῆς, 4-6 διὰ χονδρὰ ὑφάσματα καὶ σάκκους (σακκορράφαι)

Βελόνη. Γένος φυσοστόμων σκομβρεσοκιδῶν ἰχθύων, μὲ λεπιδωτόν, κυλινδρικὸν καὶ λίαν ἐπίμηκες σῶμα. Τὸ εἶδος *β. ἡ ὀξεῖα*, κν. *ζαργάνα*, εἶνε κοινὸς ἐδώδιμος ἰχθὺς τῶν ἑλλην. θαλασσῶν.

Βελόνη μαγνητική. Μαγνήτης ἔχων σχῆμα λίαν ἐπιμήκους ρόμβου δυναμένου νὰ στραφῇ περὶ ἄξονα: λαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τοῦ μαγνητικοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου, σχηματίζοντος μικρὰν γωνίαν μετὰ τοῦ ἀστρονομικοῦ μεσημβρινοῦ, τὴν λεγομένην *ἀπόκλισιν*. Σπουδαιοτάτη ἡ χρῆσις αὐτῆς εἰς τὴν ναυτιλίαν, εἰς τὴν τοπογραφίαν κλ.

Βελονιᾶς ἢ **Βενέτικος.** Παραπόταμος τοῦ Ἀλιάκμονος πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Γομάρα καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Ἀλιάκμονα, 8 χλμ. Ν. τῶν Γρεβενῶν.

Βελονοθήκη. Μικρὰ θήκη διὰ βελόνας, συνήθως κυλινδροειδής, ἐκ ξύλου, ὀστοῦ ἢ μετάλλου, περιτέχνως εἰργασμένη πολλάκις καὶ διακόσμητος.

Βελονοκάτοχον. Λαβὶς δι' ἧς κρατεῖται ἡ χειρουργικὴ βελόνη.

Βελονωτὸς ἢ **νυξιζώπυρος.** Λέγεται περὶ ὁπισθογεμῶν τυφεκίων τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν μηχανισμὸν τοῦ κλείστρου δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οἱ πρόδρομοι τῶν σημερινῶν. Εἰς τὰ ὅπλα ταῦτα τὸ ἐπικρουστικὸν μηχάνημα κεῖται ἐντὸς ζυγώθρου καὶ ἀποτελεῖται ἐκ μακρᾶς καὶ λεπτῆς βελόνης. Κατὰ τὴν ἐπίκρουσιν ἡ βελόνη διαπερῶσα ὁλόκληρον τὸ γέμισμα τῆς πυρίτιδος προσκρούει ἐπὶ τοῦ ἐμπυρεύματος τὸ ὁποῖον εἶνε τοποθετημένον εἰς τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τοῦ φυσιγγίου, ὄπισθεν τῆς βολίδος.

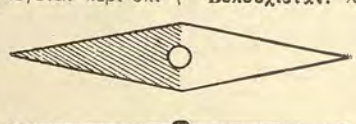
Βελόνη μαγνητική

Βελοπούλα. Ἐρημόνησος. Βλ. **Παραπόλα.**

βέλος. Τὸ διὰ τοῦ τόξου ἐκτινασσόμενον μικρὸν καὶ λεπτὸν αἰχμηρὸν ἀκόντιον, ἡ σαῖτα. Εἶνε πιθανώτατα τὸ πρῶτον βλῆμα μετὰ τὸν λίθον καὶ τὸ ἀκόντιον τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἄνθρωπος εἴτε πρὸς θήραν εἴτε ἐναντίον τῶν ὁμοίων αὐτοῦ. Τὰ βέλη ἦσαν ἐν χρήσει ἀπὸ τῆς λιθίνης ἐποχῆς ἤδη, χρησιμοποιοῦνται δ' ἔτι σήμερον ὑπὸ πολλῶν ἀσιατικῶν καὶ ἐν ἡμιβαρβάρῳ καταστάσει εὑρισκομένων λαῶν. ‖ *(Γεωμετρ.) Βέλος τόξου καμπύλης* λέγεται ἡ κάθετος ἡ ἀγομένη ἐκ τοῦ μέσου τῆς χορδῆς μέχρι τοῦ τόξου.

Βέλος ἢ Ὄϊστός. Μικρὸς ἀστερισμὸς τοῦ Β. ἡμισφαιρίου.

βελούγα. Ξενικὴ ὀνομασία δελφιναπτέρου τοῦ λευκοῦ, εἴδους δελφίνων. Ἡ ὀνομασία *βελούγα* δίδεται κοινῶς σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ σαρκοβόρα κητοειδῆ καὶ κυρίως εἰς τοὺς δελφινίδας.

βελοῦδον (Ἰταλ. velluto). Ὕφασμα ὀδτινος ἡ μία ὄψις εἶνε χνοώδης, κατασκευαζόμενον ἐκ μετάξης, βάμβακος, ἐρίου κλ. Τὸ ἐκ μετάξης βελοῦδον, κν. **κατιφές**, εἶνε τὸ πολυτιμότερον καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο στήμονας, τὸν ἐσωτερικὸν καὶ τὸν ἐξωτερικόν. Ὁ πρῶτος σχηματίζει τὸ κύριον σῶμα τοῦ ὑφάσματος, ὁ δ' ἐξωτερικὸς στήμονας συμπλέκεται μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ στήμονος καὶ τῆς κρόκης, σχηματίζων τὴν χνοώδη ὄψιν τοῦ βελούδου. Τὸ βελοῦδον ἐκ βάμβακος, κν. **φέλπα**, εἶνε βελοῦδον κατὰ κρόκην, ἐπιτυγχανόμενον, εἴτε δι' ἐμβολῆς συμπληρωματικῆς κρόκης, ἤ, ὅπερ συνηθέστερον, διὰ μιᾶς ἐλευθέρας διαδρομῆς τῆς κρόκης, μεθ' ὡρισμένας διαδρομὰς αὐτῆς πρὸς ὕφανσιν τοῦ κυρίου σώματος τοῦ ὑφάσματος, τὸ δὲ ἐξ ἐρίου βελοῦδον ἔχει σχεδὸν πάντοτε συμπληρωματικὸν στήμονα καὶ δὴ ἐκ τριχῶν αἰγῶν Μοχαΐρ. Τὸ β. κατεσκευάζετο εἰς παλαιοτάτας ἤδη ἐποχὰς ἐν Ἰνδίαις, ἐκεῖθεν δὲ παρέλαβον τοῦτο οἱ Ρωμαῖοι. Ἡ βιομηχανία του ἐν Εὐρώπῃ ἀνεπτύχθη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος, ἀκμάζει δὲ σήμερον εἰς τὴν Λυῶνα, τὸ Μάντσεστερ καὶ τὸ Κρέφελδ τῆς Γερμανίας.

Βελούζι ἢ **Μπελούζι.** Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ζακύνθου. Κάτ. 780.

Βελούσια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 339.

βελούχι. Πηγὴ ἀναδίδουσα ἄφθονον ὕδωρ.

Βελούχι. Ὄρος. Βλ. **Τυμφρηστός.**

Βελουχιστάν. Χώρα τῆς Ἀσίας, τὸ Δ. τμῆμα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, συνέχεια τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Ἰράν. Ὁρίζεται ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Ἀφγανιστάν, τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Περσίας. Ἡ χώρα εἶνε πρὸς Α ὀρεινή, πρὸς τὰ ΒΔ ἐπίπεδος, ἐν μέρει ἔρημος. Στερεῖται ποταμῶν. Γεωργικὴ καλλιέργεια μηδαμινή. Σχετικῶς ἀκμαία κτηνοτροφία. Ἔχει 350.000 τ.χλμ. καὶ 800.000 πε-

ρίπου κατ., Βελούχους καὶ Βραχουΐ, Μουσουλμάνους Σουννίτας ἀμφοτέρους. Διατελεῖ ὑπὸ ἀγγλικὴν προστασίαν. Πρωτ. *Κέττα*. Τὸ Β. εἶνε ἡ ἀρχαία *Γεδρωσία*.

Βελούχοβον. Χ. ἐπαρχ. Δωρίδος. Βλ. **Κάλλιον.**

Βέλοχ (Κάρολος Ἰούλιος Beloch). Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος (1854-1929). Ὀπαδὸς τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ, ἀρνεῖται τὴν ἐπίδρασιν τῆς προσωπικότητος εἰς τὴν ἱστορίαν, δημιουργοὶ δὲ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως, κατ' αὐτόν, δὲν εἶνε οἱ μεγάλοι ἄνδρες, ἀλλὰ κυρίως αἱ μᾶζαι, τῶν ὁποίων τὰς ἰδέας καὶ τοὺς πόθους συνειδητοποιοῦσι καὶ ἐκφράζουσιν αἱ ἰσχυραὶ προσωπικότητες. Κύριον ἔργον του «Ἑλληνικὴ ἱστορία».

Βέλτ (Belt). Δύο πορθμοί *(Μέγα* καὶ *Μικρὸν Β.)* ἑκατέρωθεν τῆς δανικῆς νήσου Φύνεν.

βελτιοδοξία (méliorisme). Φιλοσοφικὴ θεωρία, καθ' ἣν ὁ κόσμος οὔτε ὁ ἄριστος τῶν δυνατῶν κόσμων εἶνε (αἰσιοδοξία) οὔτε ὁ χείριστος (ἀπαισιοδοξία), δύναται δὲ καὶ νὰ βελτιωθῇ διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων καὶ διατελεῖ ἤδη βελτιούμενος. Βλ. *αἰσιοδοξία, ἀπαισιοδοξία*.

βελτράμε (Beltrame). Τύπος ἐν τῇ ἰταλικῇ αὐτοσχεδίῳ κωμῳδίᾳ εὐπίστου, κουτοπόνηρου, βλακολογοῦντος ἢ γέροντος φιλαργύρου.

Βελτσίστα. 1) Χ. Εὐρυτανίας. Βλ. **Λιθοχώρι.**— 2) Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Κληματιά.**

Βέλυ ἢ **Βιέλυ** (Ἀνδρέας). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ρώσου συγγραφέως Βόριδος Νικολάεβιτς Βουγάεφ, ἑνὸς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀντιπροσώπων τοῦ συμβολισμοῦ ἐν Ρωσίᾳ, γενν. τῷ 1880. Ποιήματα, μυθιστορήματα, δοκίμια, κριτικαὶ μελέται.

Βελφάστ (Belfast). Πρωτ. τῆς αὐτονόμου Β. Ἰρλανδίας, ἐν τῶν μεγίστων βιομηχανικῶν κέντρων τῆς Μ. Βρεττανίας. Κάτ. 415.000. Τελειότατος καὶ μὲ ζωηροτάτην κίνησιν ἐμπορικὸς λιμήν. Βιομηχανία λινῶν ὑφασμάτων.

Βελφόρ (Belfort). Ὀχυρὰ π. τῆς Γαλλίας, πλησίον τῶν συνόρων πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἑλβετίαν. Κάτ. 39.400. Σημαντικὸν βιομηχανικὸν κέντρον, σπουδαῖος συγκοινωνιακὸς κόμβος. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον παρέμεινεν ἀπόρθητος καὶ ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῶν γαλλικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Ἀλσατίᾳ.

Βέμβιξ

Βελωτά. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 127.

βέμβιξ. Γένος ἐντόμων ὁμενοπτέρων ἐκ τῶν σφηκιδῶν. Κατὰ τὴν πτῆσιν παράγουσιν ἰσχυρὸν βόμβον.

Βέμβο (Πέτρος Bembo). Ἰταλὸς φιλόλογος, συγγραφεὺς καὶ καρδινάλιος (1470-1547). Περίφημος προστάτης τῶν γραμμάτων, γλαφυρώτατος συγγραφεύς, εἷς τῶν χαρακτηριστικωτέρων ἀντιπροσώπων τῆς ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως. Ἀποστρεφόμενος τὴν χυδαίαν Λατινικὴν τῆς ἐποχῆς του ὡμίλει καὶ ἔγραφε τὴν γλῶσσαν τοῦ Κικέρωνος.

βεμόλ. Βλ. **ὕφεσις** (Μουσ.).

βέν. Λ. σημιτική, ὑπάρχουσα εἰς τὴν ἀραβικὴν καὶ τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ σημαίνουσα υἱόν. Ἐν τῇ ἀραβικῇ ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *ἴβν*. Τίθεται μεταξὺ τοῦ κυρίου ὀνόματος καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρός. Ὁ πληθυντικὸς *βένι*, προστιθέμενος εἰς τὸ κύριον ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ μιᾶς φυλῆς, σημαίνει ὁλόκληρον τὴν φυλήν: *βένι-Γιουσούφ*, ἤτοι *φυλὴ τοῦ Γιουσούφ*.

Βεναβέντε-Μαρτίνεθ (Ὑάκινθος Benavente y Martinez). Ἱσπανὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ κριτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1866. Ἔργα του: «Ἡ νὺξ τοῦ Σαββάτου», «Ἡ οἰκοδέσποινα», «Τὸ φθινοπωρινὸν ῥόδον» καὶ «Ἡ μισουμένη». Βραβεῖον Νοβὲλ 1922.

Βεναδίρ (ἤτοι Χώρα τῶν λιμένων). Τὸ Ν. τμῆμα τῆς ἰταλικῆς ἀποικίας Σομαλίας ἐν τῇ Α. Ἀφρικῇ. 250.000 τ.χλμ. καὶ 450.000 κάτ.

Βενάρες (Benares). 1) Μεγάλη διοικητικὴ περιφέρεια ἐν τῷ ΝΑ. τμήματι τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν τῶν Ἰνδιῶν. 27.000 τ.χλμ., 4.809.478 κάτ.— 2) Ἰθαγενὲς κράτος ἐντὸς τῆς ὁμωνύμου διοικητικῆς περιφερείας. 256 τ.χλμ., 338.523 κάτ.—3) Π. τῶν Ἰνδιῶν ἐπὶ τοῦ Γάγγου, πρωτ. τῆς ὁμωνύμου περιφερείας. Κάτ. 139.863. Καλεῖται *πόλις ἱερὰ* καὶ ἔχει πλείστους ναούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν περίφημον «Χρυσοῦν ναόν», ἀφιερωμένον εἰς τὸν Σίβαν. Ἄπειροι προσκυνηταί. Ἥτο κέντρον σημαντικὸν ἤδη ἀπὸ τοῦ 500 μ.Χ.

Βένδκι (γερμ. Wenden, Winden, ἄλλως **Σοραβοὶ** ἢ **Σόρβοι**). Σλαυϊκὴ φυλὴ ἀπὸ αἰώνων ἐγκατεστημένη ἐν Σαξονίᾳ παρὰ τὸν Ἔλβαν καὶ κατὰ τὰς Ἀνατολικὰς Ἄλπεις, οὖν δὲ κατοικοῦσα τετράγωνον 3300 τ.χλμ., ἀνῆκον εἰς τὴν Σαξονίαν, εἰς τὴν Σιλεσίαν καὶ τὸ Βρανδεμβοῦργον τῆς Πρωσσίας.

Βενδὲρ ἢ **Βενδέρυ** (Bender, Bendery, ρουμαν. Tighina καὶ Tughina). Π. τῆς Ρουμανίας, ἐν Βεσσαραβίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Δνειστέρου. Κάτ. 36.000.

βενδέττα (Ἰταλ. λ. σημαίνουσα ἐκδίκησις). Οὕτως ἀποκαλεῖται ἐν Κορσικῇ ἰδίως ἡ ἐκδίκησις αἵματος, ἣν λαμβάνουσιν οἱ συγγενεῖς φονευθέντος, φονεύοντες τὸν φονέα, ἤ, ἐν ἐλλείψει τούτου, συγγενεῖς αὐτοῦ. Ἔθιμον ἀνάλογον πρὸς τὸ ἑλληνικὸν τῆς *ἐκδικήσεως* ἢ τοῦ *γδικιωμοῦ*, τὸ ὁποῖον ὅπῆρχε μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἐν Μάνῃ.

Βενδζίν (Bendzin ἢ Bendin). Π. ἐν τῇ πολωνικῇ Ἄνω Σιλεσίᾳ. Κάτ. 28.076. Μεταλλεῖα ψευδαργύρου καὶ μεταλλουργεῖα.

Βένδιγο (Bendigo). Π. τῆς Αὐστραλίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Βικτωρίας, κέντρον σιτοπαραγωγῆς καὶ κτηνοτροφίας. Ὀρυχεῖα χρυσοῦ.

Βενδίστα. Χ. ἐπαρχ. Καλαμπάκας. Βλ. **Ἀμάραντον.**

Βενδότης (Γεώργιος). Ἕλλην λόγιος τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, ἐκ Ζακύνθου (1757-1793). Ἐδημοσίευσε 1789 τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν «Ἡμερολόγιον».

Βενεβέντο (Benevento, τὸ πάλαι καὶ **Βενεβεντός, Μαλοεντός**). Π. τῆς Ἰταλίας (Καμπανίας), πρωτ. δμων. νομοῦ. Κάτ. 27.500. Τῷ 275 π.Χ. οἱ Ρωμαῖοι ἐνίκησαν παρ' αὐτὸ τὸν Πύρρον. Ἀρχαιότητες.

Βένεδεκ (Λουδοβῖκος φὸν Benedek). Αὐστριακὸς στρατηγὸς (1804-1881). Ἐπολέμησε 1859 ἐν Σολφερίνῳ. Διοικητὴς τῆς βορείου στρατιᾶς κατὰ τὸν αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον 1865· ἡττήθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Καϊνιγγρατς.

Βενεδέττι (Βικέντιος, κόμις Benedetti). Γάλλος διπλωμάτης (1817-1900). Πρεσβευτὴς ἐν Βερολίνῳ κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, 1870-1871. Προσεπάθησε κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης.

βενεδικτίνη. Ἡδύποτον παγκοσμίως γνωστόν, κατασκευαζόμενον ἀπὸ τοῦ 1500 ὑπὸ τῶν Βενεδικτίνων τοῦ μοναστηρίου ἐν Φικὰν τῆς Γαλλίας. Ἡ σύνθεσίς του ἐμπορικὸν μυστικόν.

Βενεδικτῖνοι. Μοναχοὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ζῶντες σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου τοῦ ἐκ Νουρσίας, ὅστις ἵδρυσε 529 ἐπὶ τοῦ Μόντε Κασσῖνο τὸ πρῶτον μοναστήριον

τοῦ τάγματος. Εἰργάσθησαν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ μεσαιωνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν δι' ἀντιγράφων διάσωσιν πολλῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν κειμένων. Σήμερον τὸ τάγμα περιλαμβάνει περὶ τὰ 145 μοναστήρια μὲ 6000 μοναχούς.

Βενέδικτος. Ὄνομα 15 παπῶν. *Β. ὁ ΙΕ'*, πάπας 1914-1922, ἐδημοσίευσε 1917 τὸν «Νέον Κώδικα τοῦ Κανονικοῦ δικαίου».

Βενέδικτος ὁ ἐκ Νουρσίας (ἅγιος). Θεμελιωτὴς καὶ πρῶτος ἡγούμενος τῆς περιωνύμου μονῆς τοῦ Μόντε-Κασσίνο, ἱδρυτὴς τοῦ τάγματος τῶν Βενεδικτίνων, ἀποκληθεὶς «πατριάρχης τῶν μοναχῶν» τῆς Δύσεως (480-539).

Βενέζης (Ἠλίας). Διηγηματογράφος καὶ μυθιστοριογράφος, γενν. 1904 ἐν Κυδωνίαις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἔργα του «Μανόλης Λέκκας» καὶ τὸ πολεμικὸν μυθιστόρημα «Νούμερο 31328».

Βενεζουέλα (Venezuela). Ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Πρὸς Β βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρὸς Ν συνορεύει μὲ τὴν Βραζιλίαν, πρὸς Α μὲ τὴν Ἀγγλικὴν Γουϊάναν καὶ πρὸς Δ μὲ τὴν Κολομβίαν. Ἔκτ. 1.020.400 τ.χλμ., 3.000.000 κάτ., ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μιγάδες (2% λευκοί). Ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ Β πρὸς Α ὑπὸ τῶν Ἄνδεων, τῶν ὁποίων τμῆμα εἶνε ἡ Κορδιλιέρα δὲ Μέριδα (4700 μ.). Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου τὸν Ἄνδεων ἐκτείνονται πρὸς Β δύο παράλιοι ὀροσειραί. Νοτιώτερον ὁλόκληρος ἡ πέρα τοῦ ποταμοῦ Ὀρινόκου χώρα καλύπτεται ὑπὸ χαμηλῶν ὀρέων. Ἀναρίθμητοι ποταμοί, σχηματίζοντες καταρράκτας, χύνονται εἰς τὸν Ὀρινόκον, διασχίζοντα τὴν χώραν καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἔκτασίν της. Μεγάλαι ἐκτάσεις λειμώνων καταλαμβάνουσι τὴν μεταξὺ τοῦ Ὀρινόκου καὶ τῶν βορείων ὀροσειρῶν χώραν. Τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς χώρας, ἀποτελούμενον ἐξ ἀπεράντων ἐκτάσεων τελμάτων, τυγχάνει τελείως ἀκατοίκητον λόγῳ τοῦ ἀνθυγιεινοῦ κλίματος. Αἱ ἀκταὶ τῆς Βενεζουέλας σχηματίζουσι πολλοὺς κόλπους, ἐξ ὧν οἱ μεγαλύτεροι εἶνε ὁ κόλπος τοῦ Μαρακάϊβο ἢ Βενεζουέλας, ὁ κόλπος Πάρια καὶ ὁ κόλπος Κόρο.

Τὸ κλῖμα εὔκρατον καὶ ὑγιεινὸν εἰς τὰ Β. διαμερίσματα, θερμότατον δὲ καὶ ἀνθυγιεινὸν εἰς τὰ πεδινὰ καὶ πλησίον τῶν ἀκτῶν. Ἡ θερμοκρασία ποικίλλει ἀπὸ τοῦ παγετοῦ μέχρι τοῦ τροπικοῦ καύσωνος. Ἡ βλάστησις εἰς τὴν τροπικὴν περιοχὴν εἶνε ἄφθονος. Πυκνὰ δάση εὐγενῶν δένδρων, κόμμεος, βαλσάμου, ἰνδικοῦ κόμμεος, βανίλλης, κακάου κλ. καλύπτουσιν ἀπεράντους ἐκτάσεις. Εἰς τὰς θερμὰς περιοχὰς καλλιεργοῦνται καφές, ζαχαροκάλαμον, βανανέα, καπνός, ἀραβόσιτος, σῖτος, βάμβαξ κ.ἄ. Εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα παράγονται μεγάλαι ποσότητες γεωμήλων. Πληθὺς ζώων τροπικῶν, μεγάλης ποικιλίας λόγῳ τῆς διαφορᾶς τοῦ κλίματος καὶ τῆς θερμοκρασίας, ὑπάρχει ἐν τῇ χώρᾳ. Πλούσια κοιτάσματα χρυσοῦ, χαλκοῦ, ἄνθρακος ἀνεκμετάλλευτα. Βιομηχανία ἀσήμαντος.

Ἡ Β. διοικεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τελευταίου τῷ 1925 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος. Βουλὴ καὶ Γερουσία ἐκλέγουσι τὸν πρόεδρον καθ' ἑπταετίαν. Πρωτ. *Καρακάς*. Ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους εἶνε ἡ Καθολική. Ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις τελεῖται ὑπὸ δύο πανεπιστημίων, τοῦ Καράκας καὶ τῆς Μέριδα.

Ἱστορία. Ἡ Β. ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου κατὰ τὸ τρίτον αὐτοῦ ταξίδιον τὴν 31 Ἰουλίου 1498. Τῷ 1546 ἐγένετο ἰσπανική, τῷ 1811 ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, 1821-1831 ἀπετέλεσε τμῆμα τῆς Δημοκρατίας τῆς Νέας Γρανάδας, μετὰ τῆς Κολομβίας καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Τῷ 1831 ὅμως ἡ ἕνωσις διελύθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Παές, ὁ ὁποῖος ἀνεκήρυξε τὴν Βενεζουέλαν κυρίαρχον καὶ ἀνεξάρτητον Δημοκρατίαν. (Χάρτην βλ. *Ἀμερικὴ Νότιος*).

Βενέλλιν (Γεώργιος). Διάσημος Ρῶσος σλαυϊστὴς (1802-1839). Ἐζήτησε ν' ἀποδείξῃ τὴν σλαυϊκὴν καταγωγὴν τῶν Βουλγάρων καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀφύπνισιν αὐτῶν.

Βένερ (Wener ἢ Väneren). Ἡ μεγίστη τῶν λιμνῶν τῆς Σουηδίας, 5803 τ.χλμ.

Βενερᾶτον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τεμένους (Ἡρακλείου). Κάτ. 702.

Βένες (Ἐδουάρδος Benes). Τσεχοσλοβάκος πολιτικὸς (1884-). Ἀπὸ τοῦ 1918 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βενετία (ἰταλ. Venezia). Π. τῆς Ἄνω Ἰταλίας, πολεμικὸς καὶ ἐμπορικὸς λιμήν. Εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ 117 νησίδων, φυσικῶν τῶν περισσοτέρων, εἰς τὰ τενάγη τῆς Ἀδριατικῆς. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως εἶνε θεμελιωμέναι ἐπὶ πασσάλων. Συνδέεται μὲ τὴν ἠπειρωτικὴν Ἰταλίαν διὰ σιδηροδρομικῆς γεφύρας μήκους 3601,43 μ., ἀποτελουμένης ἐκ 222 τόξων, διασχίζεται δὲ διὰ 175 φυσικῶν διωρύγων. Ἡ μεγαλυτέρα (Canale Grande) ἔχει μῆκος 3650 μ. καὶ πλάτος 30-60 μ. καὶ διαιρεῖ τὰς νησίδας εἰς δύο μεγάλα συμπλέγματα: εἰς τὸ *ἐντεῦθεν τῆς διώρυγος* ἢ *τοῦ ὕδατος*, τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ κυριώτερον, ὅπου καὶ ὁ ναὸς μετὰ τῆς πλατείας τοῦ Ἁγ. Μάρκου, καὶ τὸ *ἐκεῖθεν τῆς διώρυγος* ἢ *τοῦ ὕδατος*. Τὰ δύο ταῦτα κύρια τμήματα τῆς πόλεως συγκοινωνοῦσι πρὸς ἄλληλα διὰ τριῶν μεγάλων γεφυρῶν, ὧν ἀξιολογώτερα εἶνε ἡ τοῦ «Ριάλτο» λεγομένη. Αἱ ὁδοὶ τῆς π., ἀπολήγουσαι αἱ πλεῖσται καθέτως ἐπὶ τῶν διωρύγων, εἶνε ἑλικοειδεῖς καὶ στενώταται. Τὸ κλῖμα τῆς π. εἶνε ὑγρὸν καὶ ὄχι πολὺ ὑγιεινόν. Κάτ. 258.400.

Ἡ π. ἔχει πολλὰ καὶ ἀξιοθαύμαστα μνημεῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατέχουσι πρωτεύουσαν θέσιν: ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Μάρκου, τὸ Ἀνάκτορον τῶν Δόγων, ὁ ναὸς τῆς Σάντα Μαρία δέϊ Φράτι, τὰ μνήματα τοῦ Τισιανοῦ, τοῦ Κανόβα καὶ διαφόρων δογῶν καὶ πολλὰ ὀνομαστὰ μέγαρα. Ἔχει Ἰνστιτοῦτον καὶ Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, πολυτίμους συλλογὰς ζωγραφικῆς κλ., εἶνε σπουδαιότατος λιμὴν καὶ ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν κυρίως ὑαλίνων εἰδῶν (μάλτα, κάτοπτρα, χάνδραι), μωσαϊκῶν, εἰδῶν χρυσοχοΐας, μεταξωτῶν καὶ τριχάπτων κ.ἄ. Ὑπὸ κατασκευὴν (ἀπὸ τοῦ 1924) ὁ νέος κολοσσιαῖος λιμήν.

Ἱστορία. Ἡ Βενετία ἱδρύθη τῷ 452. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα ἕδρα ἰσχυρᾶς ἀριστοκρατικῆς Δημοκρατίας, κυβερνωμένης (ἀπὸ τοῦ 647) ὑπὸ ἰσοβίων «Δογῶν», τῶν ὁποίων ἡ δύναμις περιωρίσθη, ἀπὸ τοῦ 1172, ὑπὸ τοῦ ὀνομασθέντος «Μεγάλου Συμβουλίου». Κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα ἤδη ἐκυριάρχει τῆς Ἀδριατικῆς, τῷ 1204 δὲ κατέκτησεν ὁ περίφημος δόγης της Ἑρρίκος Δάνδολος μέρος τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους καὶ τὴν Κρήτην καὶ ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν τῆς Β. εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν. Εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δυνάμεώς της ἡ Βενετικὴ Δημοκρατία κατεῖχε καὶ τὴν Δαλματίαν, τὴν Ἀλβανίαν, τμῆμα τῆς Πελοποννήσου, τῆς Μακεδονίας καὶ διαφόρους νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ὑπῆρξε παγκόσμιος ἐμπορικὴ μητρόπολις, ἤρχισε δὲ νὰ καταπίπτῃ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς. Τῷ 1797 ἐγίνεν αὐστριακή, 1805 πόλις τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας, ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν κυριαρχίαν, ὁμοῦ μὲ τὴν Λομβαρδίαν 1815, τῷ δὲ 1866 παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας εἰς τὸν Ναπολέοντα Γ', ὅστις πάλιν παρεχώρησε τὴν τε πόλιν καὶ ἐπαρχίαν Β. εἰς τὴν Ἰταλίαν. Πολύχρονοι ὑπῆρξαν οἱ πόλεμοί της ἐναντίον τῆς Τουρκίας καὶ πολύπλευροι αἱ σχέσεις της μὲ τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐν Β. ἤκμασεν ἑλληνικὴ κοινότης, εἰς ἣν πλεῖστα ὀφείλει ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησις τοῦ ὑποδούλου ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Βενέτικο. Ἐρημόνησος παρὰ τὸν Ἀκρίταν, ἡ τῶν ἀρχαίων Θηγανοῦσα.

Βενέτικον. Ὀνομασία, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τῆς ἐπ. Ναυπάκτου, ὀφειλομένη εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατάκτησιν τῆς Ναυπακτίας. Ἡ ὀνομασία αὕτη διετηρήθη καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ Κυβερνήτου (1831-1833) διαίρεσιν τοῦ κράτους εἰς ἐπαρχίας, χρησιμοποιουμένη καὶ σήμερον.

Βενέτικος. Παραπότ. τοῦ Ἀλιάκμονος ἐκ δεξιῶν, πηγάζων παρὰ τὸ χωρίον Φιλιππαῖον.

Βένετοι (ἄλλως καὶ Κυανοὶ καὶ Γαλάζιοι). Οἱ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀγωνιζόμενοι ἁρματηλάται ἀπὸ τοῦ χρώματος τῆς στολῆς, τὴν ὁποίαν ἔφερον. Οὕτως ἐπίσης ὠνομάζοντο καὶ οἱ εὐνοοῦντες αὐτοὺς δῆμοι τῆς πόλεως. Ἀντίμαχοι ἦσαν οἱ *Πράσινοι*.

Βενετοί. Λαὸς τῆς Γαλατίας. Βλ. Ἐνετοί.

Βένετον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 461.

βενζίνη. Κοινὸν ὄνομα, ὅπερ φέρουσιν εἰς τὸ ἐμπόριον διάφορα ἐλαφρὰ προϊόντα τοῦ πετρελαίου. Κυρίως ἡ κοινὴ τοῦ ἐμπορίου χρησιμοποιεῖται εἰς τοὺς κινητῆρας αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων κ.τ.τ. Ἐπίσης πρὸς καθαρισμὸν ὑφασμάτων. Εὔφλεκτος ὕλη.

βενζινομηχανὴ ἢ **βενζινοκινητήρ.** Μηχανὴ ἐσωτερικῆς καύσεως εἰς τὴν ὁποίαν τὴν κινητήριον δύναμιν παρέχει ἐκρηκτικὸν ἀέριον ἐξ ἀτμῶν βενζίνης καὶ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Ὡς ἐκ τῆς μεγάλης σχετικῶς πρὸς τὸ βάρος της ἰσχύος (εἰδικῆς ἰσχύος) ἔχει ἐπικρατήσει ὡς κινητὴρ τῶν αὐτοκινήτων ὀχημάτων καὶ χρησιμοποιεῖται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀεροπλοΐαν. Ἐπίσης γίνεται χρῆσις αὐτῆς εἰς τὴν ναυπηγικήν (βενζινόπλοια, βενζινάκατοι κ.λ.) καὶ τὴν γεωργίαν (βενζινάροτρα κ.λ.) καὶ πρὸς κίνησιν ὁδραυλικῶν μηχανῶν καὶ μικρᾶς ἰσχύος ἠλεκτρικῶν γεννητριῶν.

βενζόη. Ρητινώδες βαλσαμικὸν ἔκκριμα τοῦ στύρακος τῆς βενζόης, δένδρου τῆς οἰκογενείας τῶν στυρακοειδῶν, ἰθαγενοῦς τοῦ Σιάμ, τῆς Σουμάτρας καὶ τῆς Ἰάβας. Χρησιμεύει εἰς τὴν ἀρωματοποιΐαν καὶ τὴν φαρμακευτικήν.

βενζοϊκὸν ὀξύ. $C_6H_5.COOH$. Ἀντισηπτικὸν φάρμακον παράγωγον τῆς βενζόης· ἐξ αὐτοῦ παράγεται καὶ τὸ βενζοϊκὸν νάτριον, ἀντισηπτικὸν καὶ ἀποχρεμπτικόν.

βενζόλη ἢ **βενζόλιον** ἢ **βενζέλαιον, βενζένιον, βενζόνη** C_6H_6. Ὑγρὸν εὔφλεκτον, ἄχρουν, ἐλάχιστα διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ, ἔχον ἰδιάζουσαν, οὐχὶ δυσάρεστον ὀσμήν. Πήγνυται εἰς 0° εἰς κρυσταλλικὴν μᾶζαν τηκομένην εἰς 5,7°, σημεῖον ζέσεως αὐτοῦ 80°, εἰδικὸν βάρος 0,88. Διαλύει πλείστας ὀργανικὰς οὐσίας καὶ εἶνε ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων σωμάτων τῆς Χημείας καὶ τῶν κυριωτέρων προϊόντων τῆς ὀργανικῆς χημικῆς βιομηχανίας.

βενζολισμός. Δηλητηρίασις διὰ βενζόλης (βενζίνης κλ.) ἀπαντῶσα παρὰ τοῖς ἐκτεθειμένοις εἰς εἰσπνοὴν ἢ δερματικὴν ἀπορρόφησιν ἀτμῶν βενζίνης.

βενζοναφθόλη. Παράγωγον βενζοϊκοῦ ὀξέος καὶ ναφθόλης, φάρμακον ἀντισηπτικὸν τῶν ἐντέρων.

βενζοσόλη. Βενζοϊκὴ γουαϊακόλη· φάρμακον ἀντισηπτικὸν κατὰ τῆς φυματιώσεως.

Βένθαμ (Ἱερεμίας Bentham). Ὀνομαστὸς Ἄγγλος οἰκονομολόγος, νομικὸς καὶ φιλόσοφος (1748-1832). Ἔθηκε τὰς ἀρχὰς τοῦ ὠφελιμισμοῦ ἢ χρησιμοθηρίας ὡς βάσεως ὁλοκλήρου τοῦ «Συστήματος τῆς ἠθικῆς» του.

βένθος. Τὸ σύνολον τῶν ὀργανικῶν ὄντων, φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν, τῶν στερρῶς προσκεκολλημένων ἢ ἑρπόντων κατοίκων τοῦ πυθμένος τῶν θαλασσῶν. Τὸ βένθος εἶνε ἡ ἀντίθεσις τοῦ *πλαγκτοῦ* ἢ *νηκτοῦ*.

Βενθύλος (Ἰωάννης). Ἕλλην φιλόλογος, ἀπὸ τοῦ 1837 καθηγητὴς τοῦ τότε ἱδρυθέντος πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1834-1854).

Βενιαμίν. Ὄνομα τοῦ τελευταίου υἱοῦ τοῦ πατριάρχου τῶν Ἑβραίων Ἰακὼβ ἐκ τῆς Ραχήλ. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη καὶ μία τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, ἥτις κατῴκησε μεταξὺ τῶν φυλῶν Ἰούδα καὶ Εὐφραίμ.

Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος. Ἕλλην λόγιος (1762-1824). Ἐδίδαξεν ἐν τῇ νεοϊδρυθείσῃ Σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν, διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ὁποίας μεγάλως καὶ οὐδὲν συνέβαλεν, ἐπὶ 12 ἔτη Μαθηματικὰ καὶ Φιλοσοφίαν. Κατηγορήθη ἐπὶ ἀθεΐᾳ, διότι ἐδίδασκε περὶ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς. Ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ ἀγωνισθῇ, ἐκεῖ δὲ ἀπέθανε.

Βενιέρης (Σεβαστιανὸς Venier). Δόγης τῆς Βενετίας, ἀποθ. τῷ 1578. Διετέλεσε στρατ. διοικητὴς Κερκύρας καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Βενετία εἶχε περιπλακῆ εἰς πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν. Εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου διῴκει τὰς βενετικὰς δυνάμεις.

Βενιζέλος. 1) *Ἀλέξανδρος.* Καθηγητὴς τῆς Πειραματικῆς Χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἀποθανὼν τῷ 1862.—2) *Μιλτιάδης.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1822-1887). Ἀπὸ τοῦ 1852 τακτικὸς καθηγητὴς τῶν νευρικῶν, συφιλιδικῶν καὶ δερματικῶν νοσημάτων καὶ τῷ 1861 τῆς μαιευτικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

Βενιζέλος (Ἐλευθέριος Κυριάκου). Πολιτικὸς ἐκ Κρήτης, γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐγκατεστάθη, 1897, ὡς δικηγόρος ἐν Κρήτῃ. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς Κυδωνιῶν. Μετέσχε τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1897. Ἐγένετο σύμβουλος ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης τοῦ ὑπάτου Ἁρμοστοῦ πρίγκιπος Γεωργίου, παρῃτήθη τῷ 1901, διαφωνήσας πρὸς τὸν πρίγκιπα καὶ ἐκήρυξε τῷ 1905 τὸ κίνημα τῆς Θερίσσου. Ἐπὶ ἁρμοστείας τοῦ διαδόχου τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου, Ἀ. Ζαΐμη, ἐγένετο πρωθυπουργὸς Κρήτης. Μετὰ τὸ στρατιωτικὸν κίνημα τοῦ Γουδί, κληθεὶς ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος, ἐξελέγη, 1910, βουλευτὴς καὶ ἐγένετο τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1910 πρωθυπουργός. Ἵδρυσε τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, διεξήγαγε τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, 1912-1913, καὶ ἐξήτησε, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τὴν ἔξοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων. Αἱ σχετικαὶ διαφωνίαι πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἤγαγον εἰς τὴν κήρυξιν τοῦ κινήματος τῆς Θεσσαλονίκης, 1916, τὴν ἐκδίωξιν τοῦ βασιλέως, τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν. Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπέστη ἐν Παρισίοις δολοφονικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους δύο Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν. Ἀποτυχὼν κατὰ

τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1923, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, παραιτηθεὶς τῆς πολιτικῆς. Τῷ 1923 παρακληθεὶς διεπραγματεύθη τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας εἰρήνην ὑπογράψας τὴν συνθήκην τῆς Λωζάννης. Τῷ 1924 ἐγένετο πρόεδρος τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως καὶ ἐπὶ βραχὺν χρόνον πρωθυπουργός. Ἀνεχώρησε μετὰ ταῦτα πάλιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐπανῆλθεν ἐκ νέου τῷ 1928 καὶ διεξήγαγε τὰς ἐκλογὰς τοῦ Αὐγούστου 1928, τυχὼν μεγίστης πλειοψηφίας. Ἐκυβέρνησε τὴν χώραν μέχρι τοῦ 1932, ὁπότε τοῦ κόμματός του μὴ τυχόντος κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ ἔτους τούτου τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας, παρητήθη τῆς πρωθυπουργίας. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1933 ἐγένετο καὶ πάλιν ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς του ἕξωθι τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς λεωφόρου Κηφισιᾶς, ἐνῷ ἐπέστρεφε μετὰ τῆς συζύγου του δι' αὐτοκινήτου ἐκ Κηφισιᾶς. Ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὡς ὀργανωθεῖσα ὑπὸ ἀντιπάλων πολιτικῶν.

Βένι Σουέφ. Πρωτ. ὁμωνύμου μουδιρίας τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, 23.500 κάτ.

Βένι Χασσάν. Ἀραβικὸν χ. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου. Παρ' αὐτὸ τὰ περίφημα 39 ὑπόγεια ἱερὰ καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸ «σπήλαιον τῆς Ἀρτέμιδος» ἢ «στάβλος τοῦ Ἀντάρ», ἐπίσης ὑπόγεια ἢ σήραγγες, ἔργα τῶν πριγκίπων καὶ μεγιστάνων τῆς πόλεως Μονὲτ-Κουφοῦ.

βενλόκκιος (ἡ **σαλόπιος**) **βαθμίς** (καὶ **ἡλικία**). Μία ἐκ τῶν τεσσάρων βαθμίδων (ἡλικιῶν), εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀνωτέρα σιλούριος ὑποδιάπλασις (ὑποπερίοδος) ἢ ἄλλως καὶ **σαλόπιος** καλουμένη.

Βὲν Νέβις (Ben Nevis ἢ Ben Nivis). Κορυφὴ τῶν σκωτικῶν ὀρέων Γράμπιαν, ὕψους 1343 μ. Ἡ ὑψηλοτέρα ἐν ταῖς Βρεττανικαῖς νήσοις.

Βέννετ (Bennett). 1) *Ἰάκωβος Γόρδων.* Διάσημος Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος (1795-1872). Ἵδρυσε τὸν «Κήρυκα τῆς Νέας Ὑόρκης», εἰσήγαγε πολλοὺς νεωτερισμοὺς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. «Ἀπομνημονεύματα».—2) *Ἰάκωβος Γόρδων.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1841-1918), διευθυντὴς τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης». Ἵδρυσε τὴν παρισινὴν ἔκδοσιν τοῦ «Κήρυκος». Ἐχρημάτοδότησε διαφόρους ἐξερευνητικὰς ἀποστολὰς εἰς τὴν Ἀφρικὴν (Στάνλεϋ) καὶ εἰς τὸν Βόρειον πόλον καὶ ἔθεσεν ἆθλα διεθνῶν ἀεροπορικῶν καὶ αὐτοκινητιστικῶν διαγωνισμῶν.

Βενουὰ (Πέτρος Benoît). Γάλλος μυθιστοριογράφος (1884-). «Ἀτλαντίς», «Καϊνιγσμαρκ», «Φρέαρ τοῦ Ἰακώβ» κ.ἄ.π.

Βενουὰ δὲ Σαὶντ-Μώρ (Benoît de Sainte-More). Γάλλος μεσαιωνικὸς ποιητής. Ἔγραψεν ἔμμετρον «Μυθιστόρημα τῆς Τροίας» (30.000 στίχους) καὶ ἔμμετρον «Χρονικὸν τῶν δουκῶν τῆς Νορμανδίας» (42.000 στίχοι).

Βενουέ. Ποταμὸς τῆς Δ. Ἀφρικῆς, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Νίγηρος.

Βενσὰν (Ἰωάννης Ὑάκινθος Vincent). Γάλλος ἰατρός (1852-). Ἀνεκάλυψε τὸ *ἀτρακτόμορφον βακτήριον*, τὸ ὁποῖον συνήθως συμβιοῖ μετὰ τοῦ *σπειροχαίτου τοῦ Βενσὰν* καὶ προκαλεῖ πολλὰς ἀσθενείας τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων (κυνάγχη τοῦ Β.), γαγγραινώσεις, ὀστεομυελίτιδας, ἐντερίτιδας κλ.

Βενσέν (Vincennes). Βλ. **Βιγκένναι.**

βεντούζα. Ἡ σικύα.

Βέρατρον
Α ἄνθος, Β τομὴ τοῦ ἄνθους

Βέντσια. Χ. ἐπαρ. Γρεβενῶν. Βλ. **Κέντρον.**

Βὲν-Τσόου-Φοῦ. Π. τῆς Κίνας ἐν τῇ παραλίᾳ ἐπαρχ. Τσὲ-Κιάνγ. Εἷς τῶν εἰς τὸ ξένον ἐμπόριον ἀνοικτῶν λιμένων. Κάτ. 205.000.

Βεοβοῦλφος (Beowulf). Ἥρως ὁμωνύμου ἀγγλοσαξονικοῦ ἔπους, τοῦ μόνου σῳζομένου ἀκεραίου ἐκ τῶν ἀρχαίων γερμανικῶν ἐπῶν.

βέρα. Ὁ δακτύλιος τοῦ ἀρραβῶνος, ἄλλως **ἀρραβῶνα** καὶ **βεργέττα**· συνήθως ἁπλοῦς χρυσοῦς κρίκος φέρων ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς στεφάνης ἐγγεγλυμμένον ὁ μὲν τοῦ ἀνδρὸς τὸ ὄνομα τῆς μνηστῆς, ὁ δὲ τῆς γυναικὸς τὸ ὄνομα τοῦ μνηστῆρος.

Βερακρούς (Beracruz). Π. (κάτ. 54.200) καὶ μία τῶν πολιτειῶν (71.895 τ.χλμ., 1.165.000 κάτ.) τοῦ Μεξικοῦ. Ἡ π. εἷς τῶν καλυτέρων λιμένων τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου. Πρωτ. τῆς πολιτείας ἡ *Χαλάπα.*

Βερανζὲ ἢ **Βερανζέρος** (Πέτρος Ἰωάννης δὲ Beranger). Γάλλος ᾄσματογράφος (1780-1857). Τὴν φήμην του ἐστερέωσαν τὰ ᾄσματά του: «Ὁ βασιλεὺς τοῦ Ὑβετώ», «Ὁ γερουσιαστής», καὶ τινα ἄλλα· τὰ κατορθώματα τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως ἐνέπνευσαν εἰς τὸν Β. ἀριθμόν τινα ποιημάτων.

βεράντα. Ἐστεγασμένον εὐρὺ περίστυλον πρὸς τὰ ἔξω καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ἰσογείου τῶν οἰκιῶν ἐν Ἰνδίαις καὶ Ἄπω Ἀνατολῇ, τὸ ὁποῖον μιμοῦνται καὶ ἐν Εὐρώπῃ, εἰς τὰς ἐξοχικὰς ἰδίως οἰκοδομάς.

Βεράρ (Βίκτωρ Bérard). Γάλλος συγγραφεύς, φιλόλογος καὶ πολιτικός (1864 1932). Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Μετέφρασε τὴν «Ὀδύσσειαν» καὶ ἔγραψεν: «Ἡ Μακεδονία», «Τὸ Κρητικὸν ζήτημα», «Οἱ Φοίνικες καὶ ἡ Ὀδύσσεια», «Ἡ Ἰθάκη καὶ ἡ Ἑλλὰς τῶν Ἀχαιῶν, οἱ πλόες τοῦ Ὀδυσσέως».

Βεράρεν (Αἰμίλιος Verhaeren). Βέλγος λυρικὸς ποιητὴς φλαμανδικῆς καταγωγῆς, γράψας εἰς γαλλικὴν (1855-1916) ποιήματα, δράματα. Τὴν τραγῳδίαν του «Ἑλένη τῆς Σπάρτης» μετέφρασεν ὁ Κ. Παλαμᾶς.

βεράτιον. Τὸ σουλτανικὸν γράμμα ἢ διάταγμα, δι' οὗ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἑκάστοτε ἐκλεγομένου καὶ διοριζομένου Πατριάρχου ἢ Μητροπολίτου ἀνεγνωρίζοντο τὰ λεγόμενα «θρησκευτικὰ προνόμια» τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Τουρκίᾳ.

Βεράτιον. Π. τῆς Ἀλβανίας παρὰ τὸν ποτ. Ἄψον, πρωτ. τοῦ τμήματος τῆς Μουζακιᾶς. Κάτ. 15.000. Πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως φρούριον μὲ τετραγώνους καὶ σφηνοειδεῖς πύργους. Κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ὠνομάζετο Βελέγραδα καὶ ὑπῆρξε κέντρον ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκκλησιαστικῶς ὑπήγετο ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος μέχρι τοῦ 1767, μεθ' ὃ ὑπήχθη εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

βέρατρον. Γένος λειριοειδῶν φυτῶν. Τὰ εἴδη *β. τὸ λευκόν* (κν. *στεφάνι*) καὶ *β. τὸ μέλαν* ἀπαντῶσιν ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Βέρβαινα (τά). Παλαιοτάτη κώμη τῆς Κυνουρίας (Ἀρκαδίας, θερινὴ ἕδρα ὁμωνύμου κοιν. Κάτ. 1421. Ἀρχομένης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως συνέστη ἐνταῦθα στρατόπεδον ὑπὸ Λάκωνας καὶ Ἀρκάδας ἀρχηγοὺς καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς Θεοδώρητον Βρεσθένης καὶ Ἄνθιμον Ἔλους, οἵτινες τὴν 18.5.1821 ἀπέκρουσαν δεκακισχιλίους Τούρκους ὁρμηθέντας ἐκ Τριπόλεως καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν μὲ μεγάλας ἀπωλείας μετὰ δεινὸν ἀγῶνα. Πλάξ ἐπὶ βράχου μνημονεύει τὴν θέσιν ἀφ' ἧς ὁ Δημ. Ὑψηλάντης ὡμίλησε πρὸς τοὺς συναγερθέντας ἀγωνιστάς.

Βέρβας (σλαυ. Βρβάς). Δεξιὸς παραπότ. τοῦ Σαύου ἐν Βοσνίᾳ. 175 χλμ.

βερβάσκον. Γένος σκροφουλαριοειδῶν, φυτῶν οὗ 39 εἴδη (κν. *φλόμος, κυματόφυλλον, μελίσσαντρος, ἀλεπούσι* κ.ἄ.) φύονται ἐν Ἑλλάδι.

βερβένα, βερβενοειδῆ. Βλ. **οὐέρβενον, οὐερβενοειδῆ.**

Βερβενή. Χ. ἐπαρχ. Ἠλείας. Βλ. **Κρυόβρυση.**

Βερβεράτον. Ἕδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 276.

βέρβερι. Δίθυρον μαλάκιον, *μελεαγρίνη ἡ μαργαριτοφόρος* (βλ.λ.), ἐκ τῶν παραγόντων τοὺς μαργαρίτας.

Βερβερία ἢ **Βαρβαρία.** Ὄνομα διδόμενον ἄλλοτε εἰς τὸ τμῆμα τῆς Β. Ἀφρικῆς τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ Ἀτλαντικοῦ, συνόρων τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐρήμου Σαχάρας. Βλ. καὶ **Βέρβεροι.**

βερβερίνη. Ἀλκαλοειδὲς διαφόρων φυτῶν χρήσιμον ὡς φάρμακον κατὰ τῆς ἐλειογενοῦς μεγαλοσπληνίας. Ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν ρίζαν τῆς κοινῆς βερβερίδος.

Βερβερῖνοι. Νεώτερον ὄνομα τῶν Νουβῶν κατοίκων τῆς Νουβίας.

βερβερίς. Γένος φυτῶν βερβεριδοειδῶν. Πάντα τὰ μέρη τῶν φυτῶν τούτων καὶ ἰδίως αἱ ρίζαι περιέχουσιν ἀλκαλοειδές, τὴν *βερβερίνην.* Κυριώτερον εἶδος εἶνε *βερβερὶς ἡ κοινή.* Ἡ ἑλλην. χλωρὶς περιλαμβάνει μόνον τὸ εἶδος *β. τὴν κοητικήν.*

βερβερίτσα. Ὁ σκίουρος.

Βέρβεροι. Οἱ λαοὶ οἱ οἰκοῦντες τὰς ὀρεινὰς περιφερείας τῆς Βερβερίας καὶ τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Σαχάρας. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐκτιμᾶται ἀπὸ ὀκτὼ μέχρι δέκα ἑκατομμυρίων. Διαιροῦνται εἰς πολλὰς φυλάς, ὧν αἱ ὀνομαστότεραι εἶνε αἱ τῶν Καβύλων τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῶν ἰδίως Βερβέρων τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Τριπολίτιδος.

Βερβερὶς ἡ κοινή

Βερβίτσκ. Χ. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας. Βλ. **Πετράλωνα.**

Βερὴ (Θεόδωρος Bergk). Γερμανὸς φιλόλογος (1812-1881), καθηγητὴς ἐν Μαρβούργῳ, Φρειβούργῳ καὶ Χάλλῃ. «Οἱ Ἕλληνες λυρικοὶ ποιηταί» κ.ἄ.

Βέργα ἢ **Βέργα τοῦ Ἀλμυροῦ.** Πρόχειρον λιθόκτιστον ὀχύρωμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν Μανιατῶν, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1826, ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς, χωρὶς ἐκ Καλαμῶν κατὰ τῆς Μάνης.

Βέργαμο (Bergamo). Νομὸς (2844 τ.χλμ., 520.000 κάτ.) καὶ π. 58.337 κάτ. τῆς Ἰταλίας ἐν Λομβαρδίᾳ. Μεταξουργία, ὑφαντουργία, ἐμπόριον οἴνων, δημητριακῶν καὶ ὑφασμάτων. Μεταλλεῖα σιδήρου καὶ λατομεῖα μαρμάρου.

βεργαμόττον καὶ **περγαμόττον.** Δένδρον τῆς οἰκογενείας τῶν ρυτοειδῶν, φυόμενον ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Ν. τμῆμα τῆς Καλαβρίας *(κίτριον τὸ περγάμιον)* καὶ τὸ ἐκ τοῦ φλοιοῦ τῶν καρπῶν τοῦ δένδρου ἐξαγόμενον αἰθέριον ἔλαιον.

Βέργελαντ (Ἐρρῖκος Ἀρνόλδος Wergeland). Εἷς τῶν μεγαλυτέρων Νορβηγῶν ποιητῶν (1803-1849).

Βέργεν (Björgvin, πρφ. Βγέργβιν). Παράλιος π. τῆς Νορβηγίας, ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Νορβηγίας, τῆς ὁποίας ἦτο ἐπὶ πολὺ πρωτ. Κάτ. 97.500.

Βέργη (πρώην *Κοπάτσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νιγρίτης (Σερρῶν). Κάτ. 657.

Βεργοβίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 178.

βεργοστέφανα (τά). Ράβδοι εὐλύγιστοι ἐσχισμέναι κατὰ μῆκος εἰς δύο ἡμικυλινδρικὰ ἡμίση. Ἐκ τούτων δι' ἑνώσεως τῶν δύο αὐτῶν ἄκρων σχηματίζονται αἱ ξύλιναι στεφάναι, δι' ὧν περισφίγγονται αἱ σανίδες (δόγαι) τῶν βαρελίων.

βερδέα (ἡ). Ποικιλία ἀμπέλου καὶ ὁ ἐκ ταύτης λευκὸς οἶνος τῆς Τοσκάνης. Τὸ αὐτὸ ὄνομα φέρει καὶ βαθύχρους τις οἶνος ἐν Ἐπτανήσῳ.

Βερδέν (Verdun). Ὀχυρὰ π. τῆς ΒΑ. Γαλλίας ἐπὶ τοῦ Μόσα. Κάτ. 29.000. Διὰ τῆς *συνθήκης τοῦ Β.* διεμοιράσθησαν οἱ υἱοὶ Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς τὸ Φραγκικὸν κράτος. Ὑπῆρξεν ἐλευθέρα γερμανικὴ πόλις κατὰ τὸν Μεσαίωνα, κατελήφθη, 1552, ὑπὸ τῆς Γαλλίας, παραχωρηθεῖσα ἐπισήμως εἰς αὐτὴν τῷ 1559. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον συνήφθησαν πρὸ τοῦ Β. σφοδρόταται μάχαι συντελέσασαι εἰς τὴν τελικὴν κρίσιν τοῦ πολέμου. Ἡ μεγάλη *μάχη τοῦ Β.* ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων γεγονότων τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, διήρκεσεν ἀπὸ 21.2.1916 μέχρις 9.9.1916.

Βέρδι (Ἰωσὴφ Verdi). Ἰταλὸς μουσουργὸς (1813-1901). Κύρια ἔργα του «Ριγολέττος», «Τροβατόρε», «Χορὸς μετημφιεσμένων», «Ἡ δύναμις τοῦ πεπρωμένου», «Ἄϊδα», ἔτι δὲ τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Φάλσταφ», καὶ ἓν «Ρέκβιεμ».

Βερδιάνσκ. Π. καὶ λιμὴν τῆς Οὐκρανίας, ἐν τῇ Ταυρικῇ χερσονήσῳ, ἐπὶ τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης. Κάτ. 26.500.

Βερδικοῦσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 1786.

Βερδίτσεφ. Π. τῆς Οὐκρανίας, Ν τοῦ Ζιτόμιρ. Κάτ. 65.600, οἱ πλεῖστοι Ἰσραηλῖται. Ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἵππων.

Βερδιούνι. Νησὶς μετὰ φάρου πρὸ τοῦ Ἁλμυροποτάμου τῶν Στύρων, ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ.

Βερεγγάριος (Berengareus). 1) *Ὁ Α΄.* βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, υἱὸς τοῦ δουκὸς Ἐβεράρδου τῆς Φριούλης καὶ τῆς Γιζέλας, θυγατρὸς Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς. Ἐστέφθη βασιλεὺς τῷ 888, τῷ δὲ 915 αὐτοκράτωρ ἐν Ρώμῃ, ἐνικήθη ὅμως καὶ καθηρέθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς Γουιδώνος τοῦ Σπολέτο. Ἐδολοφονήθη 924 ἐν Βερώνῃ.—2) *Ὁ Β΄,* ἔγγονος τοῦ πρώτου. Ἐστέφθη 950 μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἀδαλβέρτου βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς Ὄθωνα τὸν Α΄ τῆς Γερμανίας, ἐνικήθη 964 καὶ ἐνεκλείσθη ἐν εἱρκτῇ, ὅπου ἀπέθανε τῷ 966.

Βερεζίνας. Ποτ. τῆς Ρωσίας, ἐν τῷ κυβερνείῳ Μίνσκ, πλωτός, παραπόταμος τοῦ Δνειπέρου, μήκους 629 χλμ. Ἐπὶ τῶν ὄχθῶν αὐτοῦ συνήφθη 1812 μεγάλη μάχη μεταξὺ τῶν Ρώσων καὶ τῶν ὑποχωρούντων ἐκ Μόσχας γαλλικῶν στρατευμάτων τοῦ Ναπολέοντος.

Βερενίκη. Ὄνομα διαφόρων βασιλισσῶν καὶ βασιλοπαίδων τῆς Αἰγύπτου ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Πτολεμαίων. Ἐκ τούτων γνωστοτέρα ἐν τῇ ἱστορίᾳ *Β. ἡ Ι΄*, σύζυγος τοῦ Πτολεμαίου Γ΄ τοῦ Εὐεργέτου. Αὕτη, ὅτε ὁ σύζυγός της ἐπανῆλθε

νικητὴς ἐκ τοῦ πολέμου, προσέφερεν εἰς τοὺς θεοὺς τὴν κόμην της, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ ἀστρονόμος Κόνων ὠνόμασε τὸν φερώνυμον ἀστερισμὸν τοῦ Β. ἡμισφαιρίου (βλ. κατωτέρω).

Βερενίκη. Ὄνομα πολλῶν πόλεων τῆς ἀρχαιότητος δοθὲν εἰς αὐτὰς πρὸς τιμὴν ὁμωνύμων γυναικῶν ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Πτολεμαίων. Κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν : 1) ἡ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ναυτικὴ π. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, καὶ 2) ἡ ἐπὶ τῆς Κυρηναϊκῆς (Βάρκα), πρότερον λεγομένη *Ἑσπερὶς* ἢ *Εὐεσπερίδες*, ἔνθα σήμερον ἡ π. Βεγγάζη.

Βερενίκη (πρώην *Βερνῖκον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 200.

Βερενίκης κόμη ἢ **πλόκαμος.** Μικρὸς ἀστερισμὸς τοῦ Β. ἡμισφαιρίου μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ Βοώτου καὶ τοῦ Λέοντος.

Βερεστσάγιν (Βασίλειος Βασίλιεβιτς). Ρῶσος ζωγράφος (1842-1904). Συνέθεσεν ὡραίους πολεμικοὺς καὶ ἱστορικοὺς πίνακας. Ἀπέθανε κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Πὸρτ-Ἄρθούρ, εὑρισκόμενος ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων τορπιλλισθέντος θωρηκτοῦ «Πετροπαύλοφσκ».

Βερζέλιους (Ἰωάννης Ἰάκωβος Berzelius). Σουηδὸς χημικὸς (1779-1848). Ἐξήσκησε θεμελιώδη ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς χημικῆς ἐπιστήμης κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Τὸ ἔργον του «Ἐγχειρίδιον τῆς Χημείας», μεταφρασθὲν εἰς πλείστας ξένας γλώσσας, ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν ἡ πηγὴ πάσης χημικῆς γνώσεως.

Βερζεράκ (Συρανὸ Σαβινιανὸς δὲ Bergerac). Γάλλος συγγραφεὺς καὶ στρατιωτικὸς γενόμενος παροιμιώδης διὰ τὴν ταραχώδη καὶ προκλητικὴν διαγωγήν του (1619-1655). Συγγραφεὺς πλουσιωτάτης φαντασίας, ἀλλὰ κατ' ἔξοχὴν ἄτακτος, ἀφῆκεν ἔργον ὅλως πρωτότυπον, ἐκ τοῦ ὁποίου πλεῖστοι πολλὰ ἠρύσθησαν (Βολταῖρος, Φοντενέλ, Σουΐφτ, Μολιέρος, Κορνήλιος). Ἔργα του: «Ταξίδια εἰς τὴν Σελήνην», «Ταξίδια εἰς τὸν Ἥλιον» κ.ἄ. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Β. ἐνεπνεύσθη ὁ Ἐδμόνδος Ροστὰν τὸ ὁμώνυμον θεατρικὸν ἔργον του.

Βερζιανή. Χ. ἐπαρχ. Σερρῶν. Βλ. **Ψυχικό.**

Βερζοβά. Χ. τῆς Μαντινείας. Βλ. **Παρθένιον.**

βερθολεττία (Bertholletia). Γένος ληκυθιδοειδῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ καρπός των εἶνε μεγάλη ξυλώδης κάψα, περιέχουσα σπόρους μὲ σκληρὸν περίβλημα, μεγέθους καὶ σχήματος καρύου (*βραζιλιανὰ κάρυα*) καὶ ἐλαιῶδες καὶ εὔγευστον ἐνδοσπέρμιον. Τὸ ἐξαγόμενον ἔλαιον εἶνε ἐδώδιμον, χρησιμοποιεῖται δ' ἐπίσης εἰς τὴν σαπωνοποιΐαν καὶ πρὸς λίπανσιν μηχανῶν.

βέρι-βέρι (τό). Ἐνδημικὴ νόσος τῶν θερμῶν χωρῶν (πολυνευρῖτις λοιμώδης), εἴδος ἀβιταμινώσεως προερχομένης ἐκ βρώσεως ὀρύζης ἐφθαρμένης ἢ ἀποφλοιωθείσης.

Βέριγγ (Αἰμίλιος φὸν Behring). Γερμανὸς μικροβιολόγος (1854-1917). Βοηθὸς τοῦ Κώχ, 1901 βραβεῖον Νοβέλ.

Βέριγγ (Βῖτος Bering ἢ Behring). Δανὸς θαλασσοπόρος (1680-1741). Ἐξηρεύνησε τὴν Β. ἄκτὴν τῆς Ἀσίας. Κατ' αὐτὸν ὠνομάσθησαν : *Βέριγγ νῆσος*, ν. παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σιβηρίας, ἀνήκουσα εἰς τὴν Ρωσίαν, *Βερίγγειος θάλασσα*, τὸ ΒΑ. τμῆμα τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἐξερευνηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ *Βερίγγειος πορθμός*, ὁ πορθμὸς ὅστις συνενοῖ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν μετὰ τοῦ Ἀρκτικοῦ ἀποχωρίζων συγχρόνως τὸν παλαιὸν ἀπὸ τοῦ νέου κόσμου. Ἔχει μῆκος 200 χλμ.

βερικοκκέα. Μικρὸν φυλλοβόλον δένδρον ἐκ τῶν ροδοειδῶν, τῆς φυλῆς τῶν ἀμυγδαλείων, παράγον εὐχυμοτάτους καρποὺς, βερικοκκιά, καϊσιά Εἶνε δένδρον τῆς Μέσης ἢ τῆς Ἄπω Ἀσίας, εἰσαχθὲν περὶ τὸν Α΄ αἰῶνα μ.Χ. εἰς τὰς ἀνατολικὰς χώρας τῆς Μεσογείου. Καλλιεργεῖται σήμερον εἰς πάσας τὰς παραμεσογείους χώρας, ἔνθα εὐδοκιμεῖ ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλαία, ὡς καὶ ἐν Καλιφορνίᾳ καὶ Αὐστραλίᾳ. Ὁ καρπὸς εἶνε μία τῶν κυριωτέρων ὀπωρῶν τῶν παραμεσογείων χωρῶν, εἶνε δὲ ἀντικείμενον σημαντικοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Συρίας, Ἰταλίας, μεσημβρινῆς Γαλλίας, Ἱσπανίας, Βαλεαρίδων νήσων, Καλιφορνίας, Αὐστραλίας καὶ Ἄκρας Εὐέλπιδος.

βερίκοκκον. Ὁ καρπὸς τῆς βερικοκκέας, βερίκοκκο, καϊσί. Οἱ Βυζαντῖνοι ἐκάλουν τὰ βερίκοκκα καὶ **πραικόκια** (λατ. *præcocia*), ἤτοι πρώϊμα, οἱ δὲ ἀρχαῖοι **ἁρμένια** ἢ **ἁρμενικὰ μῆλα**, καὶ νῦν λέγονται ταῦτα κν. καὶ **ζερδαλιὰ** ἢ **ζερνταλιά**, εἰδικῶς δὲ καὶ **καϊσιὰ** ἢ **τσαουλιὰ** τὰ γλυκυπόρηνα.

Βερίλα (ἡ). Ὄρος τῆς Βουλγαρίας.

Βέριγγ. Βλ. **Βέριγγ.**

Βερῖνον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 319.

Βέρκ (Ἐδμόνδος Burke). Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1729-1797). Κηρυχθεὶς πολέμιος κατὰ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, ἐξέδωκε βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκέψεις ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως».

Βέρκενχεδ (Birkenhead). Π. τῆς Ἀγγλίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Μέρσυ, ἐναντι τῆς π. Λίβερπουλ. Κάτ. 149.200. Ἔχει ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν, ναυπηγεῖα κλ.

Βέρκενχεδ (Φρειδερῖκος Ἔδουϊν Smith, κόμις τοῦ Birkenhead). Ἄγγλος νομικὸς καὶ πολιτικός, γενν. τῷ 1872.

Βέρκλυ (Γεώργιος Berkeley). Ἰρλανδὸς φιλόσοφος (1684-1753). Εἷς τῶν προδρόμων τῶν σημερινῶν θεωριῶν περὶ φυσιολογίας τῶν αἰσθήσεων. Τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα εἶνε πνευματισμὸς ἢ ἀΰλια (immaterialism), διότι πάντα τὰ ἐκτὸς ἡμῶν πράγματα θεωρεῖ ὡς παραστάσεις ἡμῶν. Κύρια ἔργα του: «Πραγματεία περὶ τῶν νόμων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως», «Τρεῖς διάλογοι μεταξὺ τοῦ Ὕλα καὶ τοῦ Φιλόνου».

Βέρκοβιτς (Στέφανος). Βούλγαρος ἐθνικιστής, συλλογεὺς παναρχαίων βουλγαρικῶν ἀσμάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ ἀληθῆ τὴν ὑπὸ τοῦ Γεωργ. Στόϊκωφ Ρακόφσκι ἐξαγγελθεῖσαν θεωρίαν, καθ' ἣν οἱ Βούλγαροι ἦλθον εἰς τὴν Εὐρώπην κατ' εὐθεῖαν ἐξ Ἰνδιῶν καὶ εἶνε ἐκ τῶν ἀρχεγόνων λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Βερκόφτσαλης Ἰουσοὺφ πασᾶς. Τοῦρκος στρατηγὸς εἰσβαλὼν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1823, εἰς τὴν Α. Ἑλλάδα. Μετὰ ἀσημάντους τινὰς συμπλοκὰς ἐν Βοιωτίᾳ, Εὐβοίᾳ καὶ Ἀττικῇ ἐπανῆλθεν ἄπρακτος εἰς Λαμίαν.

Βερλὰδ ἢ **Βερλάδου** (Berlad ἢ Berladu). Π. τῆς Ρουμανίας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ὁμωνύμου ποτ. Κάτ. 35.380. Κέντρον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ζωηροῦ ἐμπορίου δημητριακῶν καὶ βιομηχανίας οἰνοπνεύματος.

Βερλαίν (Παῦλος Verlaine). Γάλλος ποιητὴς (1844-1896). Ἔγραψε «Poèmes saturniens», «Fêtes galantes» «Romances sans paroles» «Sagesse» κ.ἄ. Ἡ ποίησίς του ὑπῆρξε πλήρης πυρετοῦ ὡς καὶ ἡ ζωή του, παρέχει ὅμως λαμπρὸν δεῖγμα λυρικῆς ἐξάρσεως. Οἱ συμβολισταὶ τὸν ἐθεώρησαν ἀρχηγόν των.

Βερλάντζα. Χ. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Βλ. Ἀγιονέρι.

Βερλιόζ (Ἔκτωρ Berlioz). Γάλλος μουσουργὸς κατ' ἔξοχὴν καθιερώσας τὴν προγραμματικὴν μουσικήν, ἔχων ὑπέρτατον σκοπὸν νὰ ἐκφράζῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πιστότερον ὄχι μόνον σκέψιν τινὰ ἢ ποιητικὴν ἐντύπωσιν γενικῶς, ἀλλὰ ὡρισμένην δρᾶσιν, ἀκολουθῶν αὐτὴν εἰς τὴν πορείαν της καὶ εἰς τὰς ποικίλας αὐτῆς φάσεις (1803-1869). Ἔγραψεν εἰσαγωγάς, ὀρατόρια («Καταδίκη τοῦ Φάουστ», «Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Χριστοῦ»), μελοδράματα («Βενβενοῦτο Τσελλίνι», «Τρῶες» κ.ἄ.), συμφωνίας («Ὁ Χάρολδ ἐν Ἰταλίᾳ», «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα» κ.ἄ.), ρέκβιεμ, δοξολογίας κλ.

Βέρλιτς μέθοδος. Μέθοδος πρὸς διδασκαλίαν τῶν ζωσῶν γλωσσῶν. Ἀπεκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ εἰσαγαγόντος αὐτὴν τὸ πρῶτον ἐν Ἀμερικῇ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Μαξιμιλιανοῦ Βέρλιτς (1852-1921). Στηρίζεται ἐπὶ τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς ἀποκλειστικῆς χρήσεως τῆς διδασκομένης γλώσσης.

Βέρλιχινγεν (Γαῖτς φὸν Berlichingen). Γερμανὸς ἱππότης, εἷς τῶν χαρακτηριστικωτέρων τύπων τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος (1480-1552). Ὁμώνυμον δρᾶμα τοῦ Γαῖτε.

Βερμέερ (Γιὰν βὰν δὲρ Μέερ, λεγόμενος Β. βὰν Δέλφτ, Vermeer van Delft). Ὁλλανδὸς ζωγράφος. Βλ. *Βὰν δὲρ Μέερ.*

Βερμέχο (Vermejo, Bermejo). Δεξιὸς παραπότ. τοῦ Παραγουάη, πηγάζων ἐν Βολιβίᾳ, πλωτός, μήκους 1224 χλμ.

Βέρμιον. Δασῶδες καὶ πολύϋδρον ὄρος τῆς Μακεδονίας, διακλάδωσις τοῦ Σκάρδου (1650 μ.ὑ.ἐ.θ.), μὲ ἐξαισίας φυσικὰς καλλονάς, ὑπερκείμενον τῆς Βεροίας. Διακλαδοῦται εἰς τρεῖς ὀροσειράς, τὴν τοῦ Βουράνου πρὸς Ν, τὴν τοῦ κυρίως Βερμίου πρὸς Α καὶ ΝΑ, καὶ τὴν τῆς Βόρας (Νίτσε) πρὸς ΒΑ.

Βέρμοντ (Vermont). Μία τῶν ἓξ πολιτειῶν τῆς Νέας Ἀγγλίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. 24.770 τ.χλμ. καὶ 363.000 κάτ. Πρωτ. *Μοντπελιέ.*

Βερνάρδος ὁ ἐρημίτης

Βερμοῦδαι (Bermudas). Πολύνησον ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ, ἀπέχον 965 χλμ. Α τοῦ ἀκρωτηρίου Χάττερας τῆς πολιτείας Βορείου Καρολίνας τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἀποτελεῖται ἐκ 360 νησίδων, ἐχουσῶν συνολικὴν ἔκτασιν 50 τ.χλμ., καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἀγγλικὸς ναυτικὸς σταθμός.

βερμούτ. Τὸ διὰ ξηράνσεως τῶν ἀνθοφορουσῶν κορυφῶν τοῦ φυτοῦ ἀψινθίου τῆς ἀρτεμισίας λαμβανόμενον προϊὸν καὶ ποτόν, παρασκευαζόμενον δι' οἴνου ἀρωματιζομένου διὰ τοῦ προϊόντος τούτου.

βερμπένα. Τὸ φυτὸν οὐέρβενον.

Βέρν (Ἰούλιος Verne). Γάλλος συγγραφεύς (1828-1905). Δημιουργὸς νέου φιλολογικοῦ εἴδους, τοῦ διδακτικοῦ μυθιστορήματος περιπετειῶν, βασιζομένου ἐπὶ ἐπιστημονικῶν δεδομένων. Τὰ πάμπολλα μυθιστορήματά του ἔσχον καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, μεταφρασθέντα εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ ἀναγνωσθέντα ἀπλήστως.

Βερναδόττης (Ἰωάννης Βαπτιστὴς Σεβαστιανὸς Bernadotte). Γάλλος στρατιωτικός, βασιλεύσας (1818-1844) τῆς Σουηδίας, ἱδρυτὴς τῆς νῦν βασιλευούσης δυναστείας, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κάρολος ΙΔ΄* (1764-1844).

Βερνάρ. Χ. ἐπαρχ. Σερρῶν. Βλ. **Παραλίμνιον.**

Βερνάρ (Bernard). 1) *Κλαύδιος.* Γάλλος φυσιολόγος (1813-1878). Καθηγητὴς εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας. Εἷς τῶν διαπρεπεστέρων φυσιολόγων τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἔκαμε πολλὰς ἀνακαλύψεις (ἐνέργεια τοῦ παγκρέατος κατὰ τὴν πέψιν τῶν λιπῶν, πειραματικὴ παραγωγὴ τοῦ διαβήτου, σχηματισμὸς τοῦ σακχάρου εἰς τὸ ἦπαρ).—2) *Τριστάν*, ψευδώνυμον τοῦ Παύλου Βερνάρ, Γάλλου θεατρικοῦ συγγραφέως καὶ εὐθυμογράφου, γενν. τῷ 1866. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἔργων του ἡ κωμῳδία «Πῶς μιλοῦνε τὰ ἀγγλικὰ» καὶ τὸ εὐθυμογραφικὸν μυθιστόρημα «Οἱ πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ».

Βερνάρ (Σάρα Bernhardt). Διεθνοῦς φήμης Γαλλὶς ἠθοποιός (1844-1923). Τῷ 1893 ἵδρυσε τὸ «Θέατρον Σάρας Βερνάρ».

Βερναρδάκης. 1) *Ἀθανάσιος.* Ἕλλην συγγραφεὺς ἐκ Μυτιλήνης (1844-1912). Ἀδελφὸς τῶν καθηγητῶν Δημητρίου καὶ Γρηγορίου Β. Οἰκονομολογικαὶ μελέται.—2) *Γρηγόριος.* Φιλόλογος καὶ καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίῳ (1848-1925). «Λεξικὸν ἑρμηνευτικὸν τῶν ἐνδοξοτάτων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων» μετὰ παραρτήματος.—3) *Δημήτριος.* Δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ φιλόλογος (1834-1907). Καθηγητής, ἀπὸ τοῦ 1851, τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίῳ. Ἔγραψε: «Ἔλεγχος τοῦ Ψευδαττικισμοῦ» (1884), τὰς τραγῳδίας «Μαρία Δοξαπατρῆ», «Μερόπη», «Κυψελίδαι», «Φροσύνη», «Φαῦστα», πολλὰς παρασταθείσας ἀπὸ σκηνῆς, καὶ ἄλλα.

Βερναρδεῖκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 279. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ.

Βερναρδῖνοι. Καθολικοὶ μοναχοὶ τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, τὸ ὁποῖον ἦτο κλάδος τοῦ τάγματος τῶν Βενεδικτίνων μοναχῶν.

Βερναρδῖνος ὁ ἐκ Σιένης (Bernardino da Siena). Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας (1380-1444). Καταγόμενος ἐξ εὐγενῶν, διένειμε τὸν πλοῦτον του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ καταταχθεὶς εἰς τὸ τάγμα τῶν Φραγκισκανῶν ἐπεδόθη εἰς τὸ θεῖον κήρυγμα. Ἵδρυσε 300 μονὰς καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸ τάγμα του τὴν λεγομένην μεταρρύθμισιν τῆς «αὐστηρᾶς τηρήσεως», συνέγραψε δὲ «Ἀσκητικά». Ἐκηρύχθη ἅγιος τῷ 1450. Ἑορτάζεται τῇ 20 Μαΐου.

Βερνάρδος (ἅγιος, ἄλλως **Β. τοῦ Κλαιρβώ**). Μέγας ρωμαιοκαθολικὸς ἐκκλησιαστικὸς διδάσκαλος καὶ ὑποκινητὴς τῆς Β΄ Σταυροφορίας (1091-1153). Ἔργα: 340 ὁμιλίαι, 480 ἐπιστολαὶ κ.ἄ.π. Ἡ μνήμη του τὴν 20 Αὐγούστου.

Βερνάρδος. 1) Ὁ ἐπιλεγόμενος *δὲλ Κάρπιο* (Bernardo del Carpio). Θρυλικὸς ἥρως τῆς Ἱσπανίας.—2) Νόθος υἱὸς τοῦ Πεπίνου, τὸν ὁποῖον τῷ 810 διεδέχθη εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἰταλίας. Τῷ 812, στασιάσας κατὰ τοῦ θείου του Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς, ἀνεκηρύχθη βασιλεύς· διὰ τοῦτο θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος ἐθνικὸς βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας.—3) *Ὁ ἐκ Μενθῶνης* (de Menthon). Ἅγιος καὶ ἱδρυτὴς τῶν ὁμωνύμων ἀσύλων τοῦ *Μεγάλου* καὶ τοῦ *Μικροῦ Ἁγ. Βερνάρδου* εἰς τὰς Ἄλπεις (923-1033). Ἡ μνήμη τὴν 15 Ἰουνίου.

Βερνάρδος (*Ἅγιος* Saint-Bernard). 1) *Μέγας.* Περίφημος αὐχὴν καὶ διάβασις τῶν Πεννίνων Ἄλπεων, εἰς ὕψος 2472 μ. Ἐν μέσῳ περίπου τοῦ αὐχένος ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου, κτισθεῖσα τῷ 962 ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ἁγίου, τὸ ὑψηλότερον

κατωκημένον σημεῖον τῶν Ἄλπεων καὶ τῆς Εὐρώπης ὅλης. Οἱ μοναχοὶ περιθάλπουσι τοὺς ἐκεῖθεν διερχομένους ταξιδιώτας καὶ τρέφουσι τοὺς περιφήμους κύνας τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου.—2) *Μικρός*. Ἀὸχὴν τῶν Κραιγείων Ἄλπεων, μεταξὺ τοῦ Λευκοῦ Ὄρους πρὸς Β καὶ τοῦ Ρουϊτὸρ πρὸς Ν, εἰς ὕψος 2157 μ.

βερνάρδος ὁ ἐρημίτης ἢ **εὐπάγουρος ὁ βερνάρδος**. Τὸ κοινότερον εἶδος τῶν εὐπαγούρων τοῦ γένους παγοῦρος. Εἶνε μακρόουρα δεκάποδα μαλακόστρακα μὲ μαλακὴν κοιλίαν, τὰ ὁποῖα ἵνα προστατευθῶσιν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν των καταφεύγουσιν ἐντὸς κενῶν ὀστράκων τεθνεώτων μαλακίων. Τὸ εἶδος ἀποτελεῖ μετάβασιν ἐκ τῶν μακροούρων (ἀστακοὶ κλ.) εἰς τὰ βραχύουρα (κάβουροι κλ.)

Βερνάρδυ (Γοδοφρεῖδος Bernhardy). Γερμανὸς ἑλληνιστής (1800-1875). «Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς Φιλολογίας», «Ἐπιστημονικὴ σύνταξις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης».

Βέρνβουρυ (Bernburg). Π. τῆς Γερμανίας, ἐν Ἀνχαλτ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Σάαλε. Κάτ. 33.571.

Βέρνερ (Ἀλφρέδος Werner). Ἀλσατὸς χημικός (1866-1919). Βραβεῖον Νοβὲλ 1913.

Βέρνετ (Γιλβέρτος Burnet). Ἄγγλος κληρικὸς καὶ ἱστορικός (1643-1715). Σφοδρότατος πολέμιος τοῦ Καθολικισμοῦ, συγγραφεὺς πολλῶν ἱστορικῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἔργων.

Βέρνη (Bern). Π. τῆς Ἑλβετίας, πρωτ. τοῦ ὁμων. καντονίου καὶ τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας, εἰς ὕψος 545 μ. ὑ.ἐ.θ. παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἄαρ. Κάτ. 104.600. Ὡς ἓκ τῶν φυσικῶν καλλονῶν της θεωρεῖται ὡς μία τῶν ὡραιοτέρων πόλεων τοῦ κόσμου. Ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν, μεταλλουργεῖα καὶ μέγα ἐμπόριον πρὸ πάντων τυροῦ. Τῷ 1873 συνῆλθεν αὐτόθι τὸ καταρτίσαν τὴν σύμβασιν περὶ Διεθνοῦς Ταχυδρομικῆς Ἑνώσεως συνέδριον. Τὸ Γραφεῖον τῆς Διεθνοῦς Ταχυδρομικῆς Ἑνώσεως ἑδρεύει ἐν Β. Τὸ καντόνιον Βέρνης ἔχει 6886 τ.χλμ. καὶ κατ. 694.400. Ἀρίστη κτηνοτροφία.

βερνιέρος. Ὄργανον δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀκριβεστέρα μέτρησις εὐθειῶν καὶ γωνιῶν, ὀνομασθεὶς οὕτω ἀπὸ τοῦ Γάλλου γεωμέτρου Βερνιὲ τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Ὁ *εὐθύγραμμος βερνιέρος* σύγκειται ἀπὸ μικρὸν κανόνα ὁλισθαίνοντα κατὰ μῆκος τοῦ κυρίως κανόνος· ἔχει μῆκος ἴσον πρὸς ἐννέα ἐκ τῶν μικροτέρων διαιρέσεων τοῦ κυρίου κανόνος καὶ τὸ μῆκος τοῦτο διαιρεῖται εἰς δέκα ἴσα μέρη: Ἡ σύμπτωσις γραμμῆς τοῦ βερνιέρου πρὸς γραμμὴν τοῦ κυρίου κανόνος δεικνύει τὰ δέκατα τῶν μικροτέρων διαιρέσεων τοῦ κανόνος. Παρόμοιος εἶναι καὶ ὁ *κυκλικὸς βερνιέρος* ὁλισθαίνων ἐπὶ τῆς ἄντυγος τοῦ κυκλικοῦ τόξου.

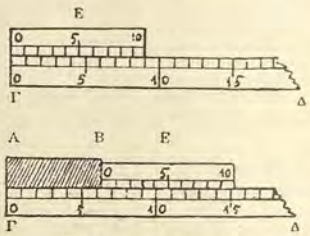

Εὐθύγραμμος βερνιέρος

Κυκλικὸς βερνιέρος

βερνίκι(ον). Ἐπίχρισμα ἐπιτιθέμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας διαφόρων ἀντικειμένων ὑπὸ μορφὴν ρευστοῦ διὰ χρωστῆρος εἰς λεπτὸν στρῶμα καὶ ξηραινόμενον μετά τινα χρόνον καθιστᾷ αὐτὴν σκληρὰν καὶ στιλπνὴν ἢ καὶ προφυλάσσει αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἀέρος ἢ τῆς ὑγρασίας. Τὰ βερνίκια εἶνε *λιπαρὰ* ἢ *πτητικά*.

Βερνῖκον. Χ. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς. Βλ. **Βερενίκη**.

Βερνίνα (Bernina). Ὀροσειρὰ τῶν Ἄλπεων ἐν Ἑλβετίᾳ. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ ἔχει ὕψ. 4052 μ.

Βερνίνι (Ἰωάννης Λορέντζος Bernini, ὁ λεγόμενος *Ἱππόπης Β.*). Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων καὶ γλύπτης (1598-1680). Ὁ σπουδαιότερος ἀντιπρόσωπος τοῦ ρυθμοῦ «βαρόκ». Εἰργάσθη διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Βέρνλεϋ (Burnley). Π. τῆς Ἀγγλίας 43 χλμ. Β τοῦ Μάντσεστερ. Κάτ. 105.765.

Βερνουγί (Bernouilli). Ὄνομα οἰκογενείας διαπρεπῶν ἐπιστημόνων, κυρίως μαθηματικῶν, ἥτις εἰς τρεῖς γενεὰς ἔδωκεν ὀκτὼ διακεκριμένους σοφούς, ἐξ ὧν οἱ τρεῖς κορυφαῖοι, κατὰ τὸν ΙΖ΄ καὶ ΙΗ΄ αἰῶνα.

Βέρνς (Ροβέρτος Burns). Ποιητὴς τῆς Σκωτίας (1759-1796). Θεωρεῖται ὡς ὁ μέγιστος μετὰ τὸν Σέλλεϋ λυρικὸς ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας. Πλὴν τῶν ποιημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλει τὴν δόξαν του, ἔγραψε καὶ ρεαλιστικὰς περιγραφὰς ἐκ τῆς ζωῆς τῶν Σκώτων χωρικῶν, τὴν θαυμασίαν διήγησιν ἐκ τοῦ κόσμου τῶν φαντασμάτων «Tam o'Shanter» καὶ σατύρας.

Βέρνσταϊν (Ἐδουάρδος Bernstein). Εἷς τῶν σημαντικωτέρων σοσιαλδημοκρατῶν ἐν Γερμανίᾳ (1850-1932). Ἡγέτης τῆς «ρεβιζιονιστικῆς» κινήσεως τῶν νεομαρξιστῶν.

Βερνστάϊν (Ἐρρῖκος Bernstein). Γάλλος δραματικὸς ποιητής, γενν. τῷ 1676.

Βέρν-Τζόνς (σὲρ Ἐδουάρδος Burne-Jones). Ἄγγλος ζωγράφος (1833-1898), εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἀντιπροσώπων τῆς σχολῆς τῶν προρραφαηλιτῶν.

Βέρξον (Ἐρρῖκος Bergson). Γάλλος φιλόσοφος, γενν. τῷ 1859. Ἠσχολήθη μὲ τὰ μεταφυσικὰ προβλήματα τὰ κρυπτόμενα ὄπισθεν τῆς ἐπιστήμης. Τὸ σύστημά του στηρίζεται ἐπὶ τῆς διαισθήσεως, ἥτις κατ' αὐτὸν παρέχει τὴν ἀληθῆ γνῶσιν τῆς οὐσίας τοῦ κόσμου, ἐνῷ ἡ τῇ βοηθείᾳ τῶν νοημάτων γινομένη σκέψις δύναται νὰ ἐξυπηρετήσῃ μόνον τοὺς πρακτικοὺς σκοποὺς τῆς ζωῆς. Ἔργα του: «Δοκίμιον περὶ τῶν ἀμέσων δεδομένων τῆς συνειδήσεως», «Ὕλη καὶ μνήμη», «Ἡ δημιουργικὴ ἐξέλιξις» κ.ἄ.

Βέροια. Πρωτ. ὁμων. ἐπαρχ. (ἡ Ἡμαθίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἐπὶ ὡραίας ἀπόπτου τοποθεσίας κατὰ τὰς Ν. ὑπωρείας τοῦ Βερμίου ὄρους, εἰς ὕψος 788 μ. καὶ ἐπὶ τοῦ 68 χλμ. τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Μοναστηρίου. Κάτ. 14.589. Ἡ τοποθεσία εἶνε κοτάρρυτος, διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως δὲ τῆς δυνάμεως τῶν πιπτόντων ὑδάτων τοῦ Τριποτάμου ἔχει ἀναπτυχθῆ σημαντικὴ βιομηχανία· ὑφαντουργεῖα, κλωστήρια, μεταξουργεῖα κλ. καθιστῶσι τὴν Β. σημαῖνον βιομηχανικὸν κέντρον. Ἀρχαιοτάτη πόλις, ἥκμασε κυρίως κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπισκεφθεὶς αὐτὴν τῷ 59 μ.Χ. ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμὸν ἱδρύσας τὴν πρώτην αὐτόθι ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ Τιμοθέου καὶ Σίλα. Εἰς τοὺς Τούρκους περιῆλθε τῷ 1361, ἀνεκτήθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὴν 17.10.1912. Ὁ δῆμος Β. ἔχει 16.303 κατ. Διὰ τὴν ἐπαρχ. Β. βλ. *Ἡμαθίας ἐπαρχία*.

Βερολῖνον (Berlin). Πρωτ. τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ τῆς Πρωσσίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Σπρέα, 837.6 τ.χλμ., 4.200.00 κάτ. Κέντρον τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Λίαν ἀνεπτυγμένη βιομηχανία. Σημασίαν προσέλαβε τὸ Β. μόλις ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, ὅτε ὁ ἐκλέκτωρ τοῦ Βρανδεμβούργου Ἰωάννης Κικέρων μετέφερεν ἐκεῖ τὴν πρωτεύουσαν ἐκ τοῦ Σπάνδαου. Φρειδερῖκος ὁ Α΄ ἠὔρυνε σπουδαίως τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως.

Βερολίνου συνέδριον, συνθήκη καὶ **συνδιάσκεψις**. Συνέδριον ἐν Βερολίνῳ 13.6.1878 μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, εἰς τὸν ὁποῖον μετέσχον ἡ Ρωσία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Αὐστρία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Τουρκία, ἡ ὑπογραφεῖσα 13.8.1878 συνθήκη δι' ἧς ἐτερματίσθη τὸ Συνέδριον τοῦτο καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα συνδιάσκεψις πρὸς ἐπίλυσιν τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας διαφορᾶς ἥτις εἶχε προκύψει ἐκ τῶν διατάξεων τῆς συνθήκης. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἀπεσπῶντο ἀπὸ τῆς Τουρκίας ἡ Βουλγαρία, τμήματα τῶν νομῶν τοῦ Δουνάβεως, Βιτωλίων καὶ Πρισρένης ἐκχωρηθέντα τῇ Σερβίᾳ, τμῆμα τῆς Δοβρουτσᾶς ἐκχωρηθὲν τῇ Ρουμανίᾳ, ὁ νομὸς Σεραγέβου (Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη) καταληφθεὶς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, τμήματα τοῦ νομοῦ Σεραγέβου, Βιτωλίων καὶ Πρισρένης παραχωρηθέντα τῷ Μαυροβουνίῳ, ἡ Θεσσαλία καὶ τμῆμα τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων ὧν τὸ Συνέδριον ἐζήτησε τὴν παρὰ τῆς Πόλης ἐκχώρησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἤτοι ἐν ὅλῳ 160.400 τ.χλμ. Ἐν Ἀσίᾳ ἡ Τουρκία ἀπώλεσε τμήματα τῶν νομῶν Ἐρζερούμ καὶ Τραπεζοῦντος, ἐκχωρηθέντα εἰς τὴν Ρωσίαν, τὸ διαμέρισμα τοῦ Χοτούρ, παραχωρηθὲν εἰς τὴν Περσίαν, καὶ τὴν Κύπρον, περιελθοῦσαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐν ὅλῳ 46.450 τ.χλμ.

βερονάλη. Ἡ διαιθυλομανυλουρία, παράγωγον τοῦ βαρβιτουρικοῦ ὀξέος, φάρμακον ὑπνωτικόν, εἰσαχθὲν εἰς τὴν θεραπευτικὴν τῷ 1903 ὑπὸ τῶν Ε. Φίσερ καὶ φὸν Μέριγκ.

βεροναλισμός. Δηλητηρίασις προερχομένη ἐκ *βερονάλης* ληφθείσης εἰς δόσιν ὑπέρμετρον ἢ ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Βερονέζε (Παῦλος Veronese, κυρίως Paolo Caliari). Μέγας Βενετὸς ζωγράφος, γενν. ἐν Βερώνῃ (1528-1588). Μεταβὰς εἰς Βενετίαν ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῶν μεγάλων αὐτῆς χρωματιστῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ Τισιανοῦ. Ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν ζωγράφος τῆς πολυτελείας, τῆς ὡραίας σαρκὸς καὶ τῶν πομπωδῶν ἑορτῶν, τὸ ἔργον του δὲ κατοπτρίζει τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς Βενετίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

βερονίκη. Γένος φυτῶν σκροφουλαριοειδῶν. Κυριώτερα ἑλληνικὰ εἴδη εἶνε *β. ἡ ἀκιδωτή*, κν. *δυόσπορα* καὶ *γοργογιάννη*, *β. ἡ βεκκαβούγκη*, κν. *αὐλακόχορτο*, *β. ἡ χαμαίδρυς*, *β. ἡ αὐστριακὴ* καὶ *β. ἡ ἀγρυία*. Θαμνώδη τινὰ ἀειθαλῆ εἴδη τῆς Νέας Ζηλανδίας θεραπεύονται ὡς κοσμητικά.

Βέρρα (Werra). Ποτ. τῆς Γερμανίας. Πηγάζει ἐκ τοῦ Θουριγγίου Δρυμοῦ, ἑνούμενος δὲ μετὰ τοῦ Φούλδα σχηματίζει ἀπὸ τῆς π. Μύνδεν τὸν ποτ. Βέζερ. Πλωτὸς ἐπὶ 59 χλμ.

Βέρροια. Βλ. **Βέροια**.

Βερρόκκιο (Ἀνδρέας Verrochio). Ἰταλὸς ζωγράφος, γλύπτης καὶ χρυσοχόος, γενν. ἐν Φλωρεντίᾳ (1435-1488). Ὑπῆρξεν ἐν τῇ φλωρεντινῇ ζωγραφικῇ ὁ μεταβατικὸς σταθμὸς ἐκ τῆς πρωτογενοῦς εἰς τὴν νεωτέραν μορφὴν τῆς τέχνης.

βερσαλιέρος. Στρατιώτης ἀνήκων εἰς τὰ ἐλαφρὰ σώματα τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ. Τὸ σῶμα τῶν βερσαλιέρων ἱδρύθη τῷ 1835, περιλαμβάνει δὲ σήμερον 12 συντάγματα.

Βερσαλλίαι (Versailles, πρφ. Βερσάϊγ). Π. τῆς Γαλλίας, 17 χλμ. ΝΔ τῶν Παρισίων. Κάτ. 68.600. Ἐνταῦθα τὸ φερώνυμον περίφημον *ἀνάκτορον* μὲ τοὺς ὁμωνύμους κήπους, κατασκευασθὲν ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ΄ καὶ χρησιμεῦσαν, 1672-1789, ὡς ἕδρα τῶν Γάλλων βασιλέων. Εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Β. ἐκηρύχθη 18.1.1871 ἡ ἵδρυσις τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ ὑπεγράφη, 26.2.1871, ἡ προσωρινὴ εἰρήνη *Γαλλίας-Γερμανίας*, ἐπίσης δέ, 28.6.1919, ἡ *συνθήκη τῶν Β.*, ἡ τερματίσασα τὸν Παγκόσμιον πόλεμον 1914-1918. Εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Β. συνέρχονται Βουλὴ καὶ Γερουσία τῆς Γαλλίας, εἰς κοινὴν συνεδρίασιν, πρὸς ἐκλογὴν τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

Βερσαλλιῶν συνθήκη. Ἡ συνθήκη ἡ τερματίσασα τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων 32 κρατῶν (ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Ε. Βενιζέλου καὶ Ν. Πολίτου). Ἡ συνθήκη τῶν Β. ὑπεγράφη ἐν ἐκτάκτῳ πομπῇ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν ἀνακτόρων τῶν Β. τὴν 28 Ἰουνίου 1919, περιλαμβάνει δὲ 440 κύρια ἄρθρα, ἐκτὸς δ' αὐτῶν ἕτερα 200 τὸν «παραρτημάτων» της. Δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν ἐκ τοῦ πολέμου προκυψάντων ζητημάτων, καθορισμοῦ νέων συνόρων, ἐβαφικῶν παραχωρήσεων, οἰκονομικῶν ὅρων κλ., ἀλλὰ θεσπίζει διεθνὲς σύστημα πρὸς καλυτέραν παγίωσιν τῆς εἰρήνης. Δι' αὐτῆς ἱδρύθη καὶ ἡ *Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν*. Ἡ συνθήκη συνετάχθη ἀγγλιστὶ καὶ γαλλιστί.

Ταυτοχρόνως ὑπεγράφησαν ἐν Βερσαλλίαις διάφοροι ἄλλαι συμβάσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων: αἱ περὶ *ἐγγυήσεως τῆς ἀσφαλείας τῆς Γαλλίας* ἐναντίον νέας γερμανικῆς ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκυρώθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τοῦ συμφώνου τοῦ Λοκάρνο, καὶ ἡ μεταξὺ Μ. Δυνάμεων καὶ Πολωνίας περὶ *προστασίας τῶν μειονοτήτων*, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὰς μεταγενεστέρως ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος συναφθείσας συμβάσεις μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς Ἑλλάδος, τῆς Νοτιοσλαυΐας, τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Βερσίτσι. Χ. ἐπαρχ. Καλαβρύτων. Βλ. **Σεϊραι**.

Βέρσλεμ (Burslem). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Στάφφορδ. Κάτ. 41.566.

Βερσοβά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 387.

βέρστιον (ρωσ. *βερστά*). Μονὰς μετρήσεως μεγάλων μηκῶν ἐν Ρωσίᾳ· ἰσοῦται πρὸς 1057 μ.

Βέρτεκοπ. Χ. ἐπαρχ. Ἐδέσσης. Βλ. **Σκύδρα**.

Βερτελώ (Μαρκελῖνος Berthelot). Εἷς τῶν διασημοτέρων ἐπιστημόνων τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος καὶ ὁ μέγιστος τῆς ἐποχῆς του χημικὸς ἐν Γαλλίᾳ (1827-1907).

Βερτενῖκον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 360.

Βερτζοβά. Χ. τῆς Μαντινείας. Βλ. **Παρθένιον**.

Βερτιγιόν (Ἀλφόνσος Bertillon). Γάλλος ἐγκληματολόγος (1853-1914). Κατέστη γνωστότατος διὰ τὴν μέθοδον αὐτοῦ περὶ ἀναγνωρίσεως τῶν ἐγκληματιῶν διὰ τῆς *ἀνθρωπομετρίας*.

Βερτιέ (Λουδοβῖκος Ἀλέξανδρος Berthier, πρίγκιψ τοῦ Νευσατέλ, δοὺξ τοῦ Βαλενζέν, πρίγκιψ τοῦ Βάγραμ). Γάλλος στρατηγὸς (1753-1815), ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν τοῦ Ναπολέοντος

καὶ ἐκ τῶν πρώτων οἰτινες ἐγκατέλειψαν αὐτὸν μετὰ τὴν πτῶσίν του. Ἀπέθανεν αὐτοκτονήσας.

Βερτίσκος (πρώην *Μπέροβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 1438.

Βερτολλέ (Κλαύδιος Λουδοβῖκος κόμις Berthollet). Διάσημος Γάλλος χημικός (1748-1822). Εἷς τῶν κυρίων παραγόντων τῆς χημικῆς ἀναγεννήσεως.

Βέρτον-ἀπὸν-Τρέντ (Burton-upon-Trent). Π. τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ Στάφφορδ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Τρέντ. Τὸ ἀρχαιότερον καὶ σημαντικώτερον κέντρον ζυθοποιΐας τῆς Ἀγγλίας. Κάτ. 55.000.

Βέρτουρα. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Χαλκίδος. Κάτ. 280.

Βερτράν (Bertrand). 1) *Ἀλέξανδρος*. Γάλλος ἀρχαιολόγος (1820-1902). Μέλος τῆς Γαλλικῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν. «Μελέται περὶ ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ ἀρχαιολογίας».—2) Κόμις *Ἐρρῖκος Γρατιανός*. Γάλλος στρατηγός (1773 - 1844). Ἠκολούθησε τὸν Ναπολέοντα εἰς Ἔλβαν καὶ βραδύτερον εἰς Ἁγ. Ἑλένην.—3) *Λουδοβῖκος Μαρία Αἰμίλιος*. Γάλλος συγγραφεύς, γενν. 1865. Ἠγάπησε τὴν Μεσόγειον, ἐξ ἧς ἐνεπνεύσθη τὰ ἔργα του «Ὁ ἀνατολικὸς ἀντικατοπτρισμός», «Τὸ βιβλίον τῆς Μεσογείου», «Ἡ Ἑλλὰς τοῦ ἡλίου καὶ τῶν τοπίων» καὶ «Εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Φαλήρου». Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Βερτσέλλι (Vercelli). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν Πεδεμοντίῳ. Κάτ.32.000.

Βέρυ (Bury). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Λάνκαστερ. Κάτ.59.040.

Βερύκιος (Γεώργιος). Πολιτικὸς καὶ ἱστορικός, ἐκ Ζακύνθου (1819-1891). «Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς πρώτης Ἰονίου Πολιτείας».

Βέρχεμ (Berchem). ΝΑ. προάστιον τῆς Ἀμβέρσης. Κάτ. 34.552.

Βέρχεμ (Νικόλαος Πέτρος Berchem ἢ Berghem). Διάσημος Ὁλλανδὸς τοπιογράφος (1620 - 1683).

Βέρχτολδ (Λεοπόλδος Ἀντώνιος Ἰωάννης κόμις Berchtold). Αὐστριακὸς διπλωμάτης γενν. τῷ 1863. Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστροουγγαρίας, 1912 - 1915.

Βερώνη (Verona). Π. τῆς Ἰταλίας, ἐπὶ τοῦ Ἀδίγη, 150 χλμ. Α τοῦ Μιλάνου. Πρωτ. ὁμων. νομοῦ. Κάτ. 151.700. Ἱδρύθη ὑπὸ τῶν Ἐτρούσκων ἢ τῶν Γαλατῶν, κατὰ τὸν Α΄ π. Χ. αἰῶνα. Ἐπὶ τῆς λομβαρδικῆς μοναρχίας ὑπῆρξεν ἓν τῶν μεγάλων δουκάτων αὐτῆς. Διετέλεσε κατόπιν ἐπὶ βραχὺ ἀνεξάρτητος δημοκρατία, περιῆλθεν εἶτα ὑπὸ διαφόρους ἐπιτοπίους δυνάστας, καὶ τέλος ὑπετάγη εἰς τὴν Αὐστρίαν. Κατὰ τὰ ἔτη 1805 - 1815 ἀπετέλεσε μέρος τοῦ γαλλικοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ ἀνεκτήθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας. Ἀπὸ τοῦ 1866 μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας.

Βερώνης συνέδριον. Τὸ ἀπὸ τῆς 20 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 14 Δεκεμβρίου 1822 ἐν Β., τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Αὐστρίας, συνελθὸν συνέδριον τῶν ἀποτελούντων τὴν «Ἱερὰν Συμμαχίαν» ἡγεμόνων πρὸς λῆψιν ἀποφάσεων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως ἐν τῇ Ν. Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ν. Ἀμερικῇ. Κατὰ τοῦτο ὁ Μέττερνιχ κατώρθωσε νὰ ματαιώσῃ οἱανδήποτε λῆψιν ἀποφάσεως εὐνοϊκῆς πρὸς τὴν Ἑλλην. Ἐπανάστασιν.

Βεσάλιος (Ἀνδρέας Vesale ἢ Vesalius). Βέλγος ἀνατόμος, ἱδρυτὴς τῆς νεωτέρας Ἀνατομίας, γεννηθεὶς 1514 ἐν Βρυξέλλαις, ζήσας καὶ διδάξας κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀποθανὼν 1564 ἐν Ζακύνθῳ.

Βεσσαραβία. Βλ. Βεσσαραβία.

Βέσεζα. Ὄρος τῆς Νεμέας, ὑπὲρ τὴν Στυμφαλίδα. Ὕψος 1211 μ.

Βεσίκια (τά). Ὅρμος παρὰ τὴν Τένεδον. Βλ. *Μπεσίκια*.

Βεσίκ-Τάς. Μικρὸν προάστιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Βεσίνη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 450.

βεσλίκ. Παλαιὸν τουρκικὸν νόμισμα ὀνομαστικῆς ἀξίας 5 γροσίων ἐκδοθὲν ἐπὶ Μαχμοὺτ Β΄ (σουλτ. 1808-1833).

Βέσμη. Χ. νομοῦ Δράμας. Βλ. Ἐξοχή.

Βεσπασιανός (Τίτος Φλάβιος Vespasianus). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ, 69-79 μ.Χ., γενν. τῷ 9 μ.Χ. Κατέστειλε 66 μ.Χ. τὴν στάσιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐκόσμησε τὴν Ρώμην διὰ μεγαλοπρεπῶν κτιρίων.

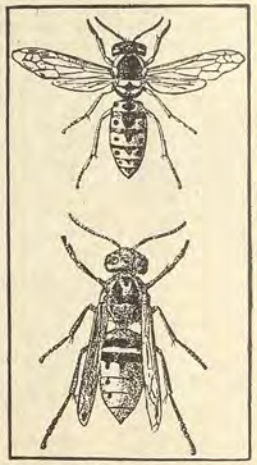

Ἄνω: βέσπη ἡ γερμανική
Κάτω: βέσπη ἡ κράβρος

βέσπη (vespa). Τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα τῆς σφηκός· γένος ὑμενοπτέρων κεντροφόρων ἐντόμων, ζώντων κατὰ κοινωνίας καὶ τῶν ὁποίων τὸ νύγμα εἶνε ὀδυνηρότατον. Γνωστότερα εἴδη: *β. ἡ κράβρος*, κν. *μεγάλη σφῆκα* ἢ *σφῆγκα* ἢ *ἀγριοκόμανος* ἢ *σερσές*, καὶ *β. ἡ κοινή*, κν. *σφῆκα* ἢ *σφῆγκα* ἢ *μελιγγόνι*.

βεσπίδαι (vespidae). Ὁμοιογένεια κεντροφόρων ὑμενοπτέρων, ἧς τὸ γνωστότερον εἶδος εἶνε ἡ βέσπη.

Βεσπούκιος. Βλ. Ἀμέρικος Βεσπούκιος.

Βεσσαραβία. Ἡ μεταξὺ Προύθου, Δνειστέρου καὶ Εὐξείνου πόντου χώρα, 44.422 τ.χλμ. καὶ 2.960.000 κάτ. Κυριώτεραι πόλεις: *Κισνόβιον* (πρωτ.), Ἄκκερμαν, Ἰσμαηλία καὶ Βενδέριον. Εἶνε χώρα εὔφορος, παράγει σιτηρά, ὀπωρικά, σταφυλάς, καπνὸν καὶ ἔχει πλουσίας βοσκὰς καὶ δάση, σημαντικὴν κτηνοτροφίαν, ἁλατωρυχεῖα, λατομεῖα μαρμάρου καὶ διάφορα ἄλλα μεταλλεῖα. Ἡ Β. ἀπετέλει κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους τμῆμα τῆς Τραϊανῆς Δακίας, εἶτα δὲ ὑπήχθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Γότθους, Οὔννους, Ἀβάρους, Πετσενέγους, καὶ τέλος ἀπετέλεσε μέρος τῆς Μολδαυΐας. Ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεκτήθη τῷ 1484. Τῷ 1812 παρεχωρήθη εἰς τὴν Ρωσίαν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, τῷ 1917 ἐκήρυξεν ἑαυτὴν αὐτόνομον, τῷ δὲ 1918 προσηρτήθη ὑπὸ τῆς Ρουμανίας.

Βέσσεμερ (σὲρ Ἐρρῖκος Bessemer). Ἄγγλος μηχανικός (1813-1898). Ἐφεῦρεν ἰδίαν μέθοδον κατασκευῆς χάλυβος, τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντος βεσσεμερείου χάλυβος.

βεσσεμέρειος χάλυψ ἢ **χάλυψ Βέσσεμερ.** Χάλυψ κατασκευαζόμενος κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Βέσσεμερ ἀνακαλυφθεῖσαν μέθοδον, δι' ἐμφυσήσεως ἀέρος ἐκ τοῦ πυθμένος περιστρέπτου ἀπιοειδοῦς συσκευῆς (στρόμβου) πλήρους τετηκότος σιδήρου.

Βέσση. Ἕδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 559.

βεστιάριο(ν). Τὸ σύνολον τῶν εἰδῶν ἱματισμοῦ καὶ στολισμοῦ, τὰ ὁποῖα κέκτηται καὶ μεταχειρίζεται ἐπὶ σκηνῆς ἕκαστος τῶν ἠθοποιῶν ἑνὸς θιάσου ἢ, προκειμένου περὶ στολῶν ἄλλων ἐποχῶν, τὰ ὁποῖα διαθέτει δι' αὐτοὺς ὁ θιασάρχης ἢ ὁ θεατρώνης.

Βέστφαλ (Ροδόλφος Westphal). Γερμανὸς φιλόλογος (1826-1892). Ἔγραψε περὶ μετρικῆς, ρυθμοῦ καὶ μουσικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Βέστφαλ σημεῖον. Πρώϊμον διαγνωστικὸν σημεῖον τῆς νωτιάδος φθίσεως (κινητικῆς ἀταξίας), κατάργησις τοῦ ἀνακλαστικοῦ τῆς ἐπιγονατίδος.

Βεστφαλία (Westfalen). Περιοχὴ τῆς Πρωσσίας, μεταξὺ Ἀννοβέρου, Ὁλλανδίας, Ρηνανίας, Ἔσσης-Κάσσελ καὶ Ἔσσης-Νάσσαου. Κάτ. 4.819.051, ἔκτ. 20.217 τ.χλμ. Πρωτεύουσα *Μύνστερ*. Τῷ 1807 ὁ Ναπολέων Α΄ ἵδρυσε, χάριν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἱερωνύμου, τὸ «βασίλειον τῆς Β.», μὲ πρωτ. τὸ Κάσσελ, ὅπερ κατελύθη τῷ 1813.

Βεστφαλίας συνθῆκαι. Δύο συνθῆκαι ὑπογραφεῖσαι τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1648 εἰς Ὄσναβρυκ καὶ Μύνστερ, πόλεις τῆς Βεστφαλίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐτερματίζετο ὁ Τριακονταετὴς πόλεμος καὶ ἐκανονίζοντο αἱ ἀπὸ ἑκατὸν ἐτῶν ὑφιστάμεναι ἐν Γερμανίᾳ μεταξὺ Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων διαφοραί, ὡς καὶ αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων, προσέτι δὲ ἀποκαθίστατο ἡ εἰρήνη μεταξὺ Γερμανίας καὶ Σουηδίας, προστάτιδος τῶν Διαμαρτυρομένων, καὶ Γαλλίας.

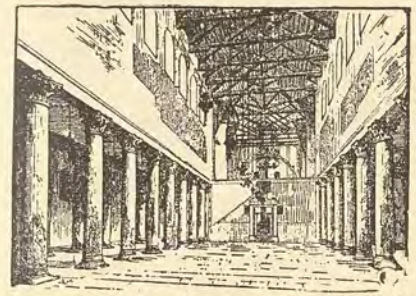

Ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Γεννήσεως ἐν Βηθλεέμ

βεστφάλιος βαθμὶς καὶ **ἡλικία.** Μία ἐκ τῶν δύο βαθμίδων (ἡλικιῶν) εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀνωτέρα λιθανθρακοφόρος ὑποδιάπλασις (ὑποπερίοδος) τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς γῆς.

Βετάν (Ἡλίας Ἀμὶ Bétant). Ἑλβετὸς ἑλληνιστής (1803-1871), γραμματεὺς τοῦ Καποδίστρια, ἐπὶ ἓν περίπου ἔτος.

Βετελγὲζ ἢ **Βετελγέζης.** Ἀστὴρ πρώτου μεγέθους, τὸ α τοῦ Ὡρίωνος· ὁ «δεξιὸς ὦμος» τούτου.

βέτη (beta). Γένος φυτῶν, τὸ ἑλληνιστὶ λεγόμενον *τεῦτλον* (βλ.λ.).

βετιβὲρ ρίζα. Ρίζα βετιβερίας τῆς σησαμοειδοῦς, ἀγρωστοειδοῦς φυτοῦ, ἰθαγενοῦς τῶν Ἰνδιῶν. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιΐαν.

Βετίστα. Χ. ἐπαρχ. Βερροίας. Βλ. Ἀγγελοχώριον.

Βέτλεεμ. Π. τῆς Ἀμερικῆς. Βλ. Βέθλεεμ.

Βέτμαν - Χόλβεγ (Θεοβάλδος φὸν Bethmann-Hollweg). Γερμανὸς πολιτικὸς (1856-1921). Ἀρχικαγκελλάριος τῆς Γερμανίας 1909-1917.

βέτο (λατ. veto). Ἡ ἀρνησικυρία. Ὁ ὅρος φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον παρὰ Ρωμαίοις, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δημοκρατίας, ὅτε οἱ δήμαρχοι ἠδύναντο νὰ ματαιώνωσι τὴν ἐκτέλεσιν ἀποφάσεων τῆς συγκλήτου ἢ τῶν ὑπάτων ἢ ἄλλων ἀξιωματούχων. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τὸ δικαίωμα τοῦ μηδενίζειν εἴτε νόμον εἴτε πρᾶξιν ἢ ἀπόφασιν δημοσίου χαρακτῆρος παρίσταται διὰ τοῦ *βέτο*, οὗτινος σιωπηρὰ μέν, ἀλλ' ἀναγκαία προϋπόθεσις τυγχάνει ὅτι ἀσκεῖται πάντοτε ἐν τῷ συμφέροντι τῆς πολιτείας καὶ τοῦ λαοῦ. Σήμερον κέκτηνται τὸ *βέτο* οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ πρόεδροι τῶν δημοκρατιῶν, ἄλλοι μὲν ἀπόλυτον, ἄλλοι δὲ περιωρισμένον.

Βετολίστα. Χ. ἐπαρχ. Ναυπακτίας. Βλ. Τερψιθέα.

βετὸν ἀρμέ (beton armé). Βλ. σκυροκονίαμα σιδηροπαγές.

βετονική. Γένος χειλανθῶν φυτῶν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φύονται 4 εἴδη γνωστὰ ὑπὸ τὰ ὀνόματα. *πριονίτης, μπετόνικα* κλ.

Βετοφίστα. Χ. Ναυπακτίας. Βλ. Ἀναβρυτή.

Βέτρινα. Χ. ἐπαρχ. Σιντικῆς. Βλ. Νέον Πετρίτσι.

Βετσέλλι (Ὁράτιος Vecelli ἢ Vecellio). Ἰταλὸς ζωγράφος (1528-1576). Υἱὸς τοῦ Τισιανοῦ.

Βετσουάναι, Βετσουαναλάνδη. Βλ. Βεχουάναι κλ.

Βεττερστάϊν (Wettersteingebirge). Ὀρεινὸν συγκρότημα τῆς Ν. Γερμανίας, ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ Τυρόλου. Ἡ κορυφὴ αὐτοῦ *Τσούγκσπιτσε* (2963 μ.) εἶνε τὸ ὑψηλότερον σημεῖον ἐν Γερμανίᾳ.

Βεττίνα (Bettina, τ.ἐ. Ἐλισάβετ, φὸν Arnim). Γερμανὶς συγγραφεύς (1783-1859). Φίλη τοῦ Γαῖτε καὶ τοῦ Βέτχοβεν. Τὸ γνωστότερον ἐκ τῶν ἔργων της εἶνε ἡ «Ἀλληλογραφία τοῦ Γαῖτε μὲ ἕνα παιδί».

Βέτχοβεν (Λουδοβῖκος Van Bethoven). Μέγας Γερμανὸς μουσουργός. Ἐγεννήθη τῷ 1770 ἐν Βόννῃ. Ἔπαθε 1798 τὰ ὦτά του καὶ κατέστη βραδύτερον κωφός. Ἀπέθανε τῷ 1827 ἐν Βιέννῃ, ὅπου εἶχε μεταβῇ 1792 ἵνα μαθητεύσῃ παρὰ τῷ Χάϋδν. Ἄριστος κλειδοκυμβαλιστής, τελειοποιητὴς τῆς *σονάτας* καὶ τῆς *συμφωνίας*. Ἔργα: 9 συμφωνίαι, μελόδραμα: «Φιδέλιο», «Missa Solemnis», μουσικὴ δωματίου, εἰσαγωγαί, Ὀρατόρια, σονάται κλ.

Βεύη (πρώην *Μπάνιτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 1995. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Ὀρυχεῖα λιγνίτου. Σημαντικὴ μάχη τῷ 1912.

Βέϋλ (Ἐρρῖκος Beyle). Γάλλος συγγραφεὺς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Στανδάλ* (βλ.λ.).

Βεϋρούτ. Βλ. Βηρυτός.

Βεχὰρ ἢ **Βιχὰρ** (Behar ἢ Bihar). Ἐπαρχία τῶν βορείων Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, μετὰ τῶν χωρῶν Ὀρισσα καὶ Τσούτια-Ναγπούρ. 215.000 τ.χλμ., κάτ. 33.993.778. Ἡ ὁμώνυμος πόλις: 36.720 κατ.

Βεχουάναι. Φυλὴ Βαντοῦ τῆς Ν. Ἀφρικῆς, οἰκοῦσα κυρίως τὴν ἐξ αὐτῆς ἀποκληθεῖσαν Βεχουαναλάνδην, ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 200.000 ψυχάς. Οἱ περισσότερον πεπολιτισμένοι ἐκ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ν. Ἀφρικῆς.

Βεχουαναλάνδη. Χώρα τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Τὸ Ν. τμῆμα τῆς χώρας προσηρτήθη τῷ 1895 εἰς τὴν Ἀποικίαν τοῦ Ἀκρωτηρίου, τὸ Β. ἀποτελεῖ προτεκτοράτον τῆς Ἀγγλίας. Πολίχναι: Φράνσισταουν, Τάτι, Κάννα.

Βήζλεϋ (Ἰωάννης Δάβιδσον Beazley). Ἄγγλος ἀρχαιολόγος, καθηγητὴς ἐν Ὀξφόρδῃ, γεννηθεὶς τῷ 1885. Ὀφείλει τὴν φήμην αὐτοῦ εἰς τὰς σχε-

τικὰς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν ἐργασίας του.

Βηθανία. Μικρὸν χ. τῆς Παλαιστίνης, 3 χλμ. ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων. Τόπος τῆς κατοικίας τοῦ Λαζάρου, τῆς Μάρθας καὶ τῆς Μαρίας καὶ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ.

Βηθεσδά. Βλ. Βεθεσδά.

Βηθλεέμ (ἑβρ. λ. σημαίνουσα οἶκος ἄρτου). Κώμη ἐν τῇ φυλῇ Ἰούδα, 10 χλμ. ΝΔ τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐν Β. ἐχρίσθη ὁ Δαυΐδ βασιλεὺς καὶ ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ εὑρίσκετο ἔν τινι σπηλαίῳ, διασωζομένῳ κάτωθεν τῆς Μονῆς, ἣν ἀνήγειρεν ἡ Ἁγία Ἑλένη. Ἐντὸς τῆς μονῆς ὁ «Ναὸς τῆς Γεννήσεως».

Βηθσαβεέ. Θυγάτηρ τοῦ Ἐλιὰμ καὶ σύζυγος πρῶτον μὲν τοῦ Οὐρίου, ἀξιωματικοῦ τοῦ Δαυΐδ, ἔπειτα δὲ αὐτοῦ τοῦ προφητάνακτος καὶ μήτηρ τοῦ Σολομῶντος.

Βηθσαϊδά (ἤτοι τόπος ἁλιείας). Ἀρχαία πόλις τῆς Γαλιλαίας, γενέτειρα τῶν Ἀποστόλων Ἀνδρέου, Πέτρου καὶ Φιλίππου.

Βηκονσφηλδ (Βενιαμίν, κόμις τοῦ Beaconsfield). Βλ. **Δισραέλης.**

Βηλαρᾶς (Ἰωάννης). Ποιητὴς καὶ λογογράφος ἐξ Ἰωαννίνων (1771-1823). Ἐσπούδασεν Ἰατρικὴν ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὰ Ἰωάννινα προσελήφθη ὡς ἰατρὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βελῆ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐχρησιμοποίησεν ὡς ὄργανον ἐκφράσεως τὴν ἁπλῆν γλῶσσαν, ἀποφεύγων πᾶσαν παραχώρησιν πρὸς τὴν λογίαν παράδοσιν. Ἔργα: «Ἡ Ρομεηκη γλοσα» (1814, ριζοσπαστικὴ γλωσσικῶς καὶ ὀρθογραφικῶς), «Ποιήματα καὶ πεζά» (1827).

Βηλιά. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Ὀροπέδιον**.

βῆλον (λ. βυζαντ. ἐκ τοῦ λατ. velum). Παραπέτασμα, αὐλαία. ‖ Σημαία.

βῆμα. Ἡ μερικὴ κατὰ τὴν *βάδισιν* κίνησις, καθ' ἣν τὸ σῶμα ὠθεῖται πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐπίσης ἡ ὑπὸ τῶν σκελῶν διανυομένη ἀπόστασις. Εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν ἔχει ὁρισθῆ τὸ μῆκος τοῦ βήματος εἰς 0,75 μ., ἡ δὲ ταχύτης εἰς 120 βήματα κατὰ λεπτόν, καὶ ἑπομένως τὸ χιλιόμετρον διανύεται εἰς 11 λεπτὰ περίπου. ‖ *(Ἴσχν.)* Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ἐλιγμῶν τοῦ κοχλίου, ἤτοι ὅσον εἰσδύει ὁ κοχλίας ἑκτελῶν μίαν πλήρη στροφήν. Ἐπίσης ἡ ἀπόστασις μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ὀδόντων τοῦ ὀδοντωτοῦ τροχοῦ. ‖ *(Ἀρχ.)* Οἱ Ἀθηναῖοι ὠνόμαζον ἐπίσης βῆμα τοὺς ἀναβαθμοὺς τοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Πνυκὸς καὶ σήμερον ἔτι σωζομένου βωμοῦ, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἠγόρευον οἱ ῥήτορες, ὀνομαζόμενοι ἐκ τούτου καὶ «οἱ ἀπὸ τοῦ βήματος»· ἐκ τούτου προῆλθεν ἡ σημερινὴ σημασία τῆς λ. ὡς θέσεως, ἀφ' ἧς ὁμιλεῖ τις πρὸς συνέλευσιν.

Βῆμα Ἁγίων. Τὸ ἱερώτερον μέρος τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ κείμενον κατὰ τὴν Α. αὐτοῦ πλευρὰν καὶ κατά τινας βαθμίδας ὑψηλότερον αὐτοῦ καὶ καλούμενον καὶ *ἄδυτον, ἱερατεῖον, ἅγια ἁγίων, θυσιαστήριον* κλ. Ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Βήματος κεῖται ἡ Ἁγία Τράπεζα, ἡ Πρόθεσις, τὸ Σύνθρονον, πολλάκις δὲ καὶ τὸ Σκευοφυλάκιον.

βηματισμός. Ὁ τρόπος τοῦ βαδίζειν καὶ ἐν γένει τοῦ μετατοπίζεσθαι διὰ τῶν ποδῶν. Ἐν τῷ στρατῷ διακρίνουσι συνήθως τὸν βηματισμὸν τῶν ἀνδρῶν εἰς τοὺς ἑξῆς: τὸν *βάδην* βηματισμόν, ἐκτελούμενον ἐν ρυθμῷ (120 βήματα κατὰ 1′, μῆκος 75 ἑκστμ.)· τὸν *ὁδοιπορικὸν* βηματισμόν, ἄνευ ρυθμοῦ (5 χλμ. καθ' ὥραν)· τὸν βηματισμὸν *προσβολῆς* (140 βήματα καὶ ἄνω κατὰ 1′) καὶ τὸν *τροχάδην* βηματισμόν (170-180 βήματα κατὰ 1′, μῆκος 80-90 ἑκστμ.) Τὸν βηματισμὸν τοῦ ἵππου διακρίνουσιν ἐν τῷ στρατῷ εἰς: *βάδην, τροχασμόν, καλπασμόν.*

βηματόμετρον. Ὄργανον ἐν εἴδει μικροῦ ὡρολογίου χρήσιμον πρὸς μέτρησιν καὶ ἔνδειξιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διανυθέντων βημάτων ὑπὸ τοῦ φέροντος αὐτό. Χρησιμεύει κατὰ τὰς προχείρους τοπογραφικὰς ἀποτυπώσεις.

βημόθυρον ἢ **βηλόθυρον** (τό). Ἡ μεσαία ἐκ τῶν τριῶν θυρῶν τοῦ εἰκονοστασίου, δι' ὧν τὸ ἅγιον βῆμα συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ λοιποῦ ναοῦ.

βήξ, βηχός (ὁ καὶ ἡ). Ἀπότομος, ἠχηρὰ καὶ σπασμώδης ἐκπνοή, ἀνακλαστικῶς ἐξ ἐρεθισμοῦ προκαλουμένη καὶ ἐκδιώκουσα τὰ ἐν τοῖς βρόγχοις φλέγματα.

Βηρίνη. Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, σύζυγος Λέοντος τοῦ Μεγάλου, ἀποθανοῦσα τῷ 485.

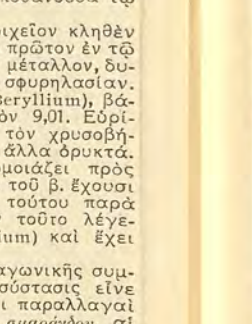

Βησᾶς

βηρύλλιον. Χημικὸν στοιχεῖον κληθὲν οὕτω διότι ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ βηρύλλῳ. Εἶνε ὑπόλευκον μέταλλον, δυνάμενον νὰ ὑποβληθῇ εἰς σφυρηλασίαν. Χημ. σύμβολον Be (λατ. Beryllium), βάρος εἰδικὸν 1,842, ἀτομικὸν 9,01. Εὑρίσκεται εἰς τὸν βήρυλλον, τὸν χρυσοβήρυλλον, τὸ εὔκλαστον καὶ ἄλλα ὀρυκτά. Τὸ *ὀξείδιον τοῦ β.* BeO_2 ὁμοιάζει πρὸς τὴν μαγνησίαν. Τὰ ἅλατα τοῦ β. ἔχουσι γλυκεῖαν γεῦσιν, ὡς ἐκ τούτου παρὰ τοῖς Γάλλοις τὸ στοιχεῖον τοῦτο λέγεται καὶ *γλυκίνιον* (glucinium) καὶ ἔχει σύμβολον Gl.

βήρυλλος. Ὀρυκτὸν ἑξαγωνικῆς συμμετρίας, οὗ ἡ χημικὴ σύστασις εἶνε $Be_3Al_2Si_2O_{18}$. Αἱ πράσινοι παραλλαγαὶ φέρονται μὲ τὸ ὄνομα τῆς *σμαράγδου*, αἱ ὑποκύανοι μὲ τὸ ὄνομα *ἀκουαμαρίνα* καί, ἂν ἡ διαφάνεια αὐτῶν εἶνε τελεία, εἶνε πολύτιμοι λίθοι.

Βηρυτὸς ἢ **Βεϋρούτ.** Παράλιος π. τῆς Συρίας, πρωτ. τοῦ αὐτονόμου κράτους τοῦ Λιβάνου, ἕδρα τοῦ Γάλλου ὑπάτου ἁρμοστοῦ τῆς Συρίας. Δύο πανεπιστήμια, ἐν τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἓν ἀμερικανικόν. Κάτ. 150.000. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Βερόη*, πιθανῶς ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν π. *Βηρωθᾶϊ* τῆς Γραφῆς.

Βηρωσ(σ)ός. Ἱερεὺς τοῦ Βὴλ ἐν Βαβυλῶνι, συγγράψας περὶ τὰ ἔτη 280-162 π.Χ. ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ, τὰ «Βαβυλωνικὰ» ἢ «Χαλδαϊκά», τ.ἔ. τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν τῆς Μεσοποταμίας.

Βήσανη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 1002.

Βησᾶς. Εἷς τῶν ἀρχαιοτάτων θεῶν τῶν Αἰγυπτίων, οὗ ἡ λατρεία ἐπεξετάθη καὶ εἰς τοὺς περὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν λαούς. Ἦτο θεὸς τοῦ γέλωτος, λίαν κωμικὸς τὴν μορφήν, παρίστατο δὲ εἰς τὰ εἴδωλα αὐτοῦ πότε πηδῶν, πότε παίζων κύμβαλον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιβεβλημένος δορὰν πάνθηρος καὶ φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λόφον ἐκ πτερῶν.

Βησιγόθθοι. Βλ. **Βισιγόθθοι.**

βῆσσα (ἡ). Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς, κοιλὰς σύνδενδρος, παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, εἶδος ποτηρίου, ἐκ τῶν κατασκευαζομένων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, πλατέος πρὸς τὰ κάτω καὶ στενοῦ πρὸς τὰ ἄνω.

Βησσαρίων. Ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας καὶ εἶτα καρδινάλιος Τουσκούλου, ἐκ τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τοῦ Βυζαντίου (1395-1472), εἷς ἐκ τῶν πρώτων οἵτινες μετέφεραν τὴν καλλιέργειαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὴν Δύσιν. Μαθητὴς τοῦ Γεωργίου Γεμιστοῦ (Πλήθωνος), ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα τῷ 1425. Τῷ 1437 ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας. Κατὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ Φερράρᾳ σύνοδον (1438) ὁ Β. ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπιστρέψας οἴκαδε, ἔφυγε μετ' οὐ πολὺ καὶ πάλιν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου κηρυχθεὶς ἀπροκαλύπτως ὑπὲρ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Εὐγενίου Δ′ διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ καρδιναλίου. Ὑπὸ τοῦ πάπα Νικολάου Ε′ προεχειρίσθη εἰς ἐπίσκοπον Σαβίνης, βραδύτερον δὲ Τουσκούλου καὶ ἀπεστάλη ὡς ἔξαρχος εἰς Βενετίαν. Τῷ 1463 ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Πίου Β′ Λατῖνος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ὑπεστήριξε τοὺς εἰς τὴν Ἰταλίαν πρὸ τῆς Ἁλώσεως καὶ μετ' αὐτὴν καταφυγόντας Ἕλληνας. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα.

Βησωτσάνη. Χ. ἐπαρχ. Δράμας. Βλ. **Ξηροπόταμος.**

βῆτα (τό). Τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Βλ. Β.

Βῆτσερ-Στόου (Ἐρριέτα Beecher-Stowe). Ἀμερικανὶς συγγραφεύς (1812-1895). Ἐγένετο περίφημος διὰ τοῦ ἐναντίον τῆς δουλείας τῶν Νέγρων στρεφομένου μυθιστορήματός της «Ἡ καλύβη τοῦ Μπάρμπα-Θωμᾶ», τὸ ὁποῖον μεταφρασθὲν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου προεκάλεσεν ἀναστάτωσιν καὶ συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας.

Βῆττυ (Δαυΐδ Beatty). Ἄγγλος ναύαρχος, γεννηθεὶς 1871. Διηύθυνε τῷ 1915 τὴν ναυμαχίαν τοῦ Δόγγερβανκ καὶ τῷ 1916 τὴν πρώτην φάσιν τῆς ναυμαχίας τῆς Ἰουτλάνδης.

βηχικὰ φάρμακα. Τὰ διδόμενα πρὸς καταπραΰνσιν τοῦ βηχός.

βήχιον ἢ **τουσιλάγινον** (tussilago). Γένος συνθέτων φυτῶν, οὗ τὸ εἶδος *β. τὸ βήχιον* (t. farfara), κν. *χαμαιλεύκη, γλυκομάννα* καὶ *βηχάνι* προκαλεῖ τὸν βῆχα, ἔγχυμα δὲ παρασκευαζόμενον ἐκ τῶν ἀνθέων του χρησιμεύει ὡς ἀποχρεμπτικὸν φάρμακον.

Βία. *(Ἀρχ.)* Προσωποποίησις τῆς ὑπερτέρας ἰσχύος, ἀδελφὴ τοῦ Ζήλου, τῆς Νίκης καὶ τοῦ Κράτους, τέκνων τοῦ Πάλλαντος, υἱοῦ τοῦ Τιτᾶνος καὶ τῆς Ὠκεανίδος Στυγός.

βία. *(Νομ.)* Ὁ δι' ὑλικῆς δυνάμεως ἢ δι' ἀπειλῶν ἐξαναγκασμός τινος ὅπως πράξῃ τι παρὰ τὴν θέλησίν του. Ὀνομάζεται *ἀπόλυτος*, ὅταν δι' ὑλικῆς δυνάμεως ὑποτάσσεται ὁ βιαζόμενος εἰς τὴν βούλησιν τοῦ βιάζοντος, *ψυχολογικὴ* δέ, ὅταν δι' ἀπειλῶν ἀναγκάζεται τις νὰ δηλώσῃ βούλησιν σύμφωνον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βιαστοῦ. Εἰς τὸν βιασθέντα ὁ νόμος παρέχει ἀμυντικῶς μὲν τὴν ἔνστασιν τοῦ φόβου, ἐπιθετικῶς δὲ τὴν ἀγωγὴν τοῦ φόβου καὶ τὴν εἰς *ἀκέραιον ἀποκατάστασιν* καὶ ἐπὶ πλέον τὴν ἐκ τῆς δικαιοπραξίας ἀγωγὴν πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς ἀκυρότητος ἢ διάρρηξιν αὐτῆς· ἐν γένει δὲ προστατεύεται ὁ βιασθεὶς οὐ μόνον κατ' ἐκείνου μεθ' οὗ συνῆψεν, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βίας, τὴν δικαιοπραξίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ παντὸς τρίτου ὠφεληθέντος ἐκ τῆς β. ‖ *(Ἀρχ.)* Βλ. **Βία.**

βία ἀνωτέρα. Ἡ περίπτωσις καθ' ἣν τις ἀδυνατεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ ἀνειλημμένην ὑποχρέωσιν ἢ ἄγεται πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένης πράξεως ἐκ γεγονότων, τὰ ὁποῖα δὲν δύναται ὁπωσδήποτε νὰ ἀποτρέψῃ.

βιαιοπραγία. Ὅρος ἁπάντων συχνὰ ἐν τῷ Ποινικῷ νόμῳ καὶ σημαίνων τὰς κατ' ἰδίαν πράξεις τῆς φυσικῆς βίας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀπειλάς. Τὸ Ἀστικὸν δίκαιον δὲν γνωρίζει εἰμὴ τὸν ὅρον *βία.* ‖ *(Στρατ. Δικαιοσ.) Βιαιοπραγία κατ' ἀνωτέρου* λέγεται ἡ πρᾶξις τοῦ στρατιωτικοῦ, ὅστις ἐπιτίθεται σωματικῶς ἐναντίον ἑτέρου στρατιωτικοῦ, εἴτε ἀνωτέρου κατὰ βαθμὸν εἴτε ὁμοιοβάθμου μὲν ἀλλὰ προϊσταμένου ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ.

Βιάλοβγες Δάσος. Δασώδης ἔκτασις ἐν Πολωνίᾳ, 1300 τ.χλμ., ἔνθα καὶ μόνον ἐν Εὐρώπῃ σώζονται ἀκόμη βόνασοι.

Βιάννος Ἄνω. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Βιάννου (Λασηθίου), ἕδρα κοιν. Κάτ. 1203.

Βιάννος Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βιάννου (Λασηθίου). Κάτ. 332.

Βιάννου ἐπαρχία. Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου (εἰς ὃν προσετέθη ἀποσπασθεῖσα τελευταίως ἐκ τοῦ νομοῦ Λασηθίου), καταλαμβάνουσα τὸ ΝΑ. ἄκρον αὐτοῦ. Περιλαμβάνει 14 κοιν. μὲ 22 χ. καὶ 7771 κατ. Πρωτ. *Βιάννος.*

Βιαράδικα. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Κυθήρων. Κάτ. 215.

Βιαρέτζιο (Viareggio). Παράλιος π. τῆς Ἰταλίας, ἐν Τοσκάνῃ, μεταξὺ Λιβόρνου καὶ Σπέτσιας. Πολυσύχναστος λουτρόπολις καὶ χειμερινὸς κλιματολογικὸς σταθμός. Κάτ. 28.000.

Βιαρρίτζ (Biarritz). Π. τῆς Γαλλίας ἐπὶ τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου, ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων λουτροπόλεων τῆς Γαλλίας. Κάτ. 18.000.

Βίας. Εἷς τῶν «ἑπτὰ σοφῶν» τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῆς ἐν Ἰωνίᾳ Πριήνης, γεννηθεὶς περὶ τὸ 625 καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 540 π.Χ.

βιασμός. *(Νομ.)* Ποινικὸν ἀδίκημα. Ὑφίσταται ὅταν τις ἀναγκάζῃ εἰς ἀσέλγειαν θῆλυ ἢ ἄρρεν μεταχειριζόμενος κατ' αὐτοῦ σωματικὴν βίαν ἢ ἀπειλὰς ἠνωμένας μὲ ἐπικείμενον κίνδυνον σώματος ἢ ζωῆς, ἢ ὅταν, ἀφοῦ καταστήσῃ τινὰ διὰ δολίας ἀπονάρκωσεως τῶν αἰσθήσεών του ἀνίκανον ἀμύνης, καταχρᾶται αὐτῷ, οὕτως ἔχοντι, πρὸς ἀσέλγειαν. Τιμωρεῖται κατ' ἔγκλησιν μὲ εἱρκτὴν μέχρι ἰσοβίων δεσμῶν.

Βιάτκα. Π. τῆς Ρωσίας καὶ πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου κυβερνείου, ἐπὶ τοῦ ποτ. Βιάτκα. Κάτ. 52.080.

βιβάρι. Τὸ ἰχθυοτροφεῖον.

βιβάτσε (ἰταλ. vivace). Μουσικὸς ὅρος, ἐκφράζων ζωηρὰν ρυθμικὴν ἀγωγήν.

βίβερρα (ἡ). Εἶδος ζῴου. Βλ. μοσχογαλῆ.

Βιβιανί (Pενὲ Viviani). Γάλλος πολιτικὸς (1863-1925). Πρωθυπουργός, Ἰούνιος 1914-Ὀκτώβριος 1915. Εἶτα ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης.

βιβλιεμπορία. Ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ κατὰ σύστημα ἔκδοσις καὶ διάδοσις βιβλίων, ὡς ἀντικείμενον ἐμπορίου. Οἱ τὴν β. ἐξασκοῦντες *βιβλιοπῶλαι* ὑπῆρχον ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅτε τὰ βιβλία ἦσαν ἀκόμη χειρόγραφα, κέντρα δὲ τοῦ σχετικοῦ ἐμπορίου ἦσαν αἱ Ἀθῆναι, ἡ Ρόδος, ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Πέργαμος καὶ ἡ Ρώμη, ἃς διεδέχθησαν κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ αἱ μοναὶ τῆς Δύσεως. Κατὰ τὸν ΙΓ′ αἰῶνα ἀνεπτύχθη ἐν Ἰταλίᾳ ἡ πρώτη φάσις τῆς ζωηρᾶς χρήσεως τῶν χειρογράφων βιβλίων καὶ δὴ διὰ τοῦ δανεισμοῦ, ἐκαλοῦντο δὲ οἱ σχετικοὶ καταστηματάρχαι Stationarii ἢ Librarii. Ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν διεδόθη τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἀνὰ τὴν Δύσιν, τοιουτοτρόπως δὲ εἶχεν ἤδη μορφωθῆ κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐφευρέθη ἡ τυπογραφικὴ τέχνη, ὡρισμένη τάξις τῆς β., ἥτις ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς συγχρόνου ἐξελίξεως. Ἐν

Ἑλλάδι ἦτο ἡ ἀνάπτυξις τῆς β. μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος μικρά, καταπληκτικὴ ὅμως ἐξέλιξις παρατηρεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ κυρίως ἀπὸ τῆς δευτέρας δεκαετίας τοῦ Κ΄ αἰῶνος.

βιβλιογραφία. Ἡ ἱστορία καὶ περιγραφὴ βιβλίων καὶ χειρογράφων, μετὰ πληροφοριῶν περὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς χρονολογίας τῶν ἐκδόσεων αὐτῶν, ἐπίσης δὲ κατάλογος βιβλίων ἀναγομένων εἰς ὡρισμένον θέμα ἢ συγγραφέα. Ἡ βιβλιογραφία εἶνε: *γενική*, ἥτις περιλαμβάνει τὴν φιλολογίαν ὅλων τῶν λαῶν καὶ ὅλων τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, *ἐθνική*, ἥτις ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἔντυπον παραγωγὴν ὡρισμένης χώρας, καὶ *εἰδική*, ἥτις ἀσχολεῖται μὲ μίαν ἐπιστήμην εἰδικῶς καὶ τὰς ὑποδιαιρέσεις της εἰς ὡρισμένα εἴδη βιβλίων. Γενικὴν βιβλιογραφίαν συντάσσει σήμερον τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον τῆς Βιβλιογραφίας τῶν Βρυξελλῶν (Office International de Bibliographie), ὅπερ ἱδρυθὲν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Βελγικοῦ κράτους τῷ 1895, συντάσσει γενικὸν εὑρετήριον παντὸς ἐντύπου εἰς οἱονδήποτε κλάδον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἀναφερομένου.

βιβλιοδετική. Ἡ τέχνη τοῦ συρράπτειν τὰ φύλλα ἑντύπου ἢ χειρογράφου βιβλίου καὶ περιβάλλειν αὐτὰ διὰ στερεοῦ καλύμματος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διευκολύνῃ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ προφυλάσσῃ συνάμα αὐτὰ ἀπὸ τὴν φθοράν. Ἔλαβεν ἀρχὴν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μ.Χ., ἀφ' ὅτου τὰ βιβλία ἀπὸ τὸ παλαιὸν κυλινδρικὸν σχῆμα ἔλαβον τὸ καὶ σήμερον σύνηθες. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ βιβλιοδετικὴ τέχνη, καὶ μάλιστα ἡ πολυτελής, ἀνεπτύχθη ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙϚ΄ αἰῶνος.

βιβλιοθήκη. Κυρίως, ἡ θήκη βιβλίων, ἐμάριον ἢ ἱκρίωμα μὲ παραλλήλους δριζοντίους σανίδας, ἐφ' ὧν τοποθετοῦνται ὄρθια ἐν πυκνῇ τάξει τὰ βιβλία, εἰδικῶς δὲ συλλογὴ βιβλίων, καθ' ὡρισμένον σύστημα κατατεταγμένων καὶ τὸ κτίριον διὰ τὴν φύλαξιν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν δικαιουμένων χρησιμοποίησιν τῶν βιβλίων τῆς συλλογῆς. Ἡ ὕπαρξις τοιούτων βιβλιοθηκῶν ἀνάγεται εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Γνωσταὶ βιβλιοθῆκαι τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν ἡ τῶν Θηβῶν, τῆς Αἰγύπτου, ἡ ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου ἐν Ἀθήναις ἱδρυθεῖσα, ἡ περίφημος Μεγάλη βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας, ἡ καταστραφεῖσα τῷ 47 π.Χ., ἡ τῆς Περγάμου, ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐν Ἀθήναις ἱδρυθεῖσα, ἡ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐν Ρώμῃ ἱδρυθεῖσα Παλατινὴ βιβλιοθήκη. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἱδρύθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλιοθῆκαι ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Εἰς τὴν Δύσιν ὑπῆρχον ἀρχικῶς αἱ βιβλιοθῆκαι τῶν διαφόρων μονῶν, μετὰ δὲ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων ἀνεπτύχθη μεγάλως τὸ σύστημα αὐτὸ τῶν βιβλιοθηκῶν, σήμερον δὲ ὑπάρχουσιν εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα κράτη πολλαὶ καὶ μεγάλαι βιβλιοθῆκαι, δημόσιοι συνήθως, ὧν μερικαὶ περιέχουσιν ἑκατομμύρια βιβλίων. Ἐν Ἑλλάδι σήμερον αἱ κυριώτεραι βιβλιοθῆκαι εἶνε ἐν Ἀθήναις ἡ *Ἐθνική*, ἔχουσα περὶ τὰς 500.000 ἐντύπων βιβλίων καὶ 4000 χειρόγραφα, ἡ *Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς* καὶ ἡ τελευταίως εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Σχολὴν δωρηθεῖσα *Γεννάδειος Βιβλιοθήκη*· ἐπίσης δὲ ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι ἐπαρχιακαί (Κερκύρας, Ζακύνθου, Ἀνδριτσαίνης, Κεφαλληνίας). Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουσιν ἐν Ἀθήναις ὡσαύτως καὶ ἄλλαι εἰδικαὶ ἀξιόλογοι βιβλιοθῆκαι, ὡς ἡ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, ἡ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἡ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, τῆς Ἑταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ καὶ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας, ἡ τοῦ Ἀστεροσκοπείου καὶ αἱ βιβλιοθῆκαι τῶν ξένων ἀρχαιολογικῶν σχολῶν.

Βιβλιόσημον τῶν Εὐγενίου καὶ Ἀλεξάνδρου Ρίζου Ραγκαβῆ

(ἐν σμικρύνσει)

βιβλιοθηκονομία. Ἡ ἐπιστήμη ἥτις περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν γνώσεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν τῶν βιβλιοθηκῶν.

βιβλιομαντεία καὶ **βιβλιομαντική.** Ἡ διὰ βιβλίων μαντεία, ἐν χρήσει πρὸ παντὸς κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Ἠνοίγετο ἡ Βίβλος καὶ τὸ προσπίπτον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδάφιον ἐθεωρεῖτο ὡς προλέγον τὰ μέλλοντα γενέσθαι.

βιβλίον. Ἄθροισμα ὁμοιοσχήμων φύλλων χάρτου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἓν ὅλον καὶ τὸ σύγγραμμα τὸ ὁποῖον ἔχει γραφῇ ἐπὶ τῶν φύλλων τούτων. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἡ κυριωτέρα ὕλη ἐφ' ἧς ἐγράφοντο βιβλία ἦσαν φύλλα ἐκ φλοιοῦ *παπύρου*, τὸ δὲ σχῆμα τῶν βιβλίων ἦτο κυλινδρικόν. Ἡ χρῆσις τοῦ παπύρου ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Β΄ π.Χ. αἰῶνος, ὅτε εἰσήχθη ἡ χρῆσις τῆς *περγαμηνῆς*. Μετ' αὐτῆς ἤλλαξε καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βιβλίου, γενόμενον τὸ καὶ σήμερον ἐν χρήσει. Ἡ ἐπὶ *χάρτου* γραφὴ τῶν βιβλίων ἐμφανίζεται εἰς τοὺς Ἕλληνας διαδεδομένη κυρίως ἀπὸ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος, ἀλλ' ὁ παλαιότατος ἑλληνικὸς κῶδιξ ἐπὶ χάρτου θεωρεῖται ἀνερχόμενος εἰς τὸ ἔτος 1095.

βιβλίον λογιστικόν. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 8 τοῦ Ἐμπορ. Νόμου, πᾶς ἔμπορος ἐκτὸς τῶν ἄλλων βιβλίων, τὰ ὁποῖα εἶνε μὲν ἐν χρήσει εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα, ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἓν *ἡμερολόγιον* καὶ νὰ θέτῃ εἰς φάκελλον τὰς ἐπιστολὰς τὰς ὁποίας λαμβάνει καὶ ν' ἀντιγράφῃ εἰς βιβλίον ὅσας ἀποστέλλει. Ἐπίσης ὀφείλει κατὰ τὸ ἄρθρ. 9 Ἐμπορ. Νόμου νὰ τηρῇ *βιβλίον ἀπογραφῶν*. Τὰ ἄλλα συνήθως ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἀπαντῶντα βιβλία (π.χ. τὸ πρόχειρον, καθολικόν, βιβλίον συναλλαγματικῶν κ.λ.) εἶνε ἁπλῶς προαιρετικά.

βιβλιόσημον. Μικρὸν ἔνσημον, τὸ ὁποῖον ἐπικολλᾶται εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καλύμματος μέρος, εἰς τὸν ὑπότιτλον ἢ ἔναντι τοῦ τίτλου τοῦ βιβλίου καὶ φέρει τὴν μνείαν ex-libris (λατινιστί, *ἐκ τῶν βιβλίων*), τὸ ὄνομα τοῦ κατόχου τοῦ βιβλίου καὶ ἐπιπροσθέτως ρητὸν ἢ παροιμίαν μετὰ καταλλήλου συμβολικοῦ εἰκονογραφήματος. Καλλιτέχναι καὶ διανοούμενοι ἀνήγαγον τὴν κατασκευὴν βιβλιοσήμων εἰς ἀληθῆ τέχνην. ‖ Βιβλιόσημον ὀνομάζεται ἐπίσης τὸ ἔνσημον δι' οὗ εἰσπράττεται ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου ποσόν τι ἐπὶ τῆς τιμῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων.

βιβλιστής. Ὁ εἰδικῶς ἀσχολούμενος εἰς τὴν μελέτην καὶ ἑρμηνείαν τῆς Βίβλου (Ἁγ. Γραφή). ‖ Ὁ μόνον τὴν Βίβλον καὶ οὐδὲν ἄλλο παραδεχόμενος ὡς κανόνα τῆς πίστεως.

Βίβλος. Κυρίως, ἡ συλλογὴ τῶν Γραφῶν, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται ἀπὸ τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας ὡς αἱ πηγαὶ τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ὁποῖαι περιέχουσι τὰς βάσεις καὶ τὰς ἐντολὰς τῆς πίστεως καὶ τῆς

χριστιανικῆς θρησκείας, ἡ ἄλλως **Ἁγία Γραφὴ** ὀνομαζομένη. Σύγκειται ἀπὸ τὴν ἑβραϊκὴν *Παλαιὰν Διαθήκην* καὶ τὴν ἑλληνικὴν *Καινὴν Διαθήκην*. Ἡ πρώτη περιέχει ἔργα συγγραφέντα εἰς διάστημα τοὐλάχιστον ἑνδεκα αἰώνων, ἡ δευτέρα συνετελέσθη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Β΄. Τὰ βιβλία τῆς Βίβλου μετεφράσθησαν εἰς ὅλας τὰς πεπολιτισμένας γλώσσας τοῦ κόσμου. Ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις τῶν Ο΄ ὑπῆρχεν ἤδη ἑτοίμη ἀπὸ τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος, ἐνωρίτατα δὲ μετεφράσθη ἡ Βίβλος καὶ εἰς τὴν συριακὴν γλῶσσαν κατὰ τὸν Β΄ ἢ Γ΄ αἰῶνα, τὴν κοπτικὴν καὶ βραδύτερον τὴν αἰθιοπικήν, κατὰ δὲ τὸν Ε΄ αἰῶνα εἰς τὴν ἀρμενικὴν καὶ τὴν γοτθικήν. Ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς μετεφράσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν λατινικὴν καὶ ἂν ἡ μετάφρασις αὕτη, ἡ ὀνομασθεῖσα «ἀρχαία Ἰταλική» (vetus Itala) ἐγένετο ὅλης τῆς Β. ἢ μόνον τμημάτων αὐτῆς. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως τοῦ Ε΄ αἰῶνος συνετελέσθη ἡ μετάφρασις τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἑβραϊκοῦ καὶ ἑλληνικοῦ, ἥτις λαβοῦσα τὸ ἐπίσημον κῦρος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ὠνομάσθη Βουλγάτα (Vulgata) καὶ ἐπεκράτησε καθ' ὅλην τὴν Δύσιν μέχρι τῶν χρόνων τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἔκτοτε ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος ἀνεφάνησαν μεταφράσεις εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ἡ τοῦ Λουθήρου, 1522-1534, εἶνε ἡ ἐπίσημος γερμανικὴ μετάφρασις τῶν Διαμαρτυρομένων. Ἐν Ἀγγλίᾳ τοιαύτη ἐπίσημος εἶνε ἡ τοῦ Τύνδαλλ (1526 καὶ 1539) καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ τοῦ Καλβίνου διὰ τοὺς Διαμαρτυρομένους καὶ ἡ τοῦ Σασὺ διὰ τοὺς Καθολικούς. Ἐν Ἀνατολῇ, πλὴν τῶν εἰρημένων ἀρχαίων μεταφράσεων, ἀπὸ τοῦ Θ΄ αἰῶνος ἐνεφανίσθη ἡ πρώτη σλαβωνική, ἡς λείψανα μόνον σῴζονται ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ σλαβωνικῇ, ἡ ρωσικὴ καὶ τῶν ἄλλων πολυπληθῶν παραφυάδων. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἔχουσα ὡς ἐπίσημον τὴν μετάφρασιν τῶν Ο΄ καὶ τὸ πρωτότυπον τῆς Κ. Διαθήκης, δὲν ἀπέκρουσε τὴν παράφρασιν εἰς τὸ νεώτερον γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς καθαρευούσης, ἐπιχειρηθεῖσαν ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, ἀλλὰ δὲν περιέβαλε διὰ τοῦ κύρους αὐτῆς τὰς ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας παρασκευασθείσας παραφράσεις. ‖ Ἐν τῇ πολιτικῇ ὁρολογίᾳ, τὸ ὄνομα βίβλος μετ' ἐπίθετον δηλωτικοῦ χρώματος (*κυανῆ βίβλος, λευκὴ βίβλος, κιτρίνη βίβλος* κλ.) δίδεται εἰς συλλογὰς ἐπισήμων ἐγγράφων ἀφορώντων εἰς τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις καὶ τὴν διαχείρισιν ἐξωτερικῶν ἰδίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶν ζητημάτων κράτους τινὸς εἰς βιβλίον ἐκδεδομένας. ‖ *Χρυσῆ Βίβλος* (Libro d'Oro), ἄλλοτε βιβλίον τηρούμενον εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνεγράφοντο τὰ ὀνόματα τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν. Τὸ σύστημα τῆς ἐγγραφῆς τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν εἰς Χρυσᾶς Βίβλους εἰσήγαγον οἱ Βενετοὶ εἰς τὴν Ἐπάνησον.

Βιγνονία

Βίβλος (κν. **Τρίποδες**) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Νάξου. Κάτ. 888.

Βίβοργ. Π. τῆς Φιλλανδίας, πρωτ. ὁμων. νομοῦ, 120 χλμ. ΒΔ τοῦ Λένινγραδ (Πετρουπόλεως). Κάτ. 47.000.

βιβοῦρνον (viburnum). Γένος αἰγοκληματοειδῶν φυτῶν. Τὸ εἶδος *λαντάνα*, κν. *κληματσίδα*, φύεται ἐν Ἑλλάδι. Ἕτερα εἴδη καλλιεργοῦνται ὡς καλλωπιστικά.

Βίγανδ (Θεόδωρος Wiegand). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (1854-). Διηύθυνε τὰς γερμανικὰς ἀνασκαφὰς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὡς ἐν Πριήνῃ, Μιλήτῳ, Διδύμοις καὶ Σάμῳ.

Βίγγαμπτον (Binghampton). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐπὶ τοῦ ποτ. Σασκουϊχάνα. Κάτ. 75.000.

Βιγιὸν ἢ Βιλλόν (Φραγκίσκος Montcorbier, ἐπιλεγόμενος Villon). Γάλλος ποιητής (1431-1480). Διήγαγεν ἔκλυτον βίον κλέπτου, ληστοῦ καὶ δολοφόνου, ὑπῆρξεν ὅμως εἷς τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς Γαλλίας. Κύρια ἔργα του: «Ἡ μικρὰ διαθήκη», «Ἡ μεγάλη διαθήκη», εἰς ἣν ὁ Β. ἀναδείκνυται βαθύς, εἰλικρινής, ἄδολος λυρικὸς ποιητής.

Βιγιὼ Βαρέν (Ἰωάννης Νικόλαος Billaud Varenne). Γάλλος πολιτικὸς (1756-1819). Εἷς τῶν μεγαλυτέρων δημαγωγῶν καὶ πρωτουργῶν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Βιγκένναι (Vincennes). Π. τῆς Γαλλίας, Α. πραάστιον τῶν Παρισίων. Κάτ. 41.530. Ὀχυρὸν ἀνάκτορον μετὰ πάρκου ἀνεγερθὲν ἐπὶ Φιλίππου Ϛ΄ καὶ χρησιμεῦσαν ἐπὶ μακρὸν ὡς κατοικία τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας. Ἐργοστάσιον πολεμικῶν εἰδῶν, σχολεῖον πυροβολικοῦ.

Βίγλα. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἀρτης. Κάτ. 171.

βιγνονία ἢ **βιγνόνια** (bignonia). Γένος εὐθυτενῶν ἢ ἀναρριχωμένων θάμνων. Θεραπεύονται ὡς καλλωπιστικὰ φυτά. Συνηθέστατα ἐν Ἑλλάδι.

βιγορῖτις (ἡ· bigorit). Ἐκρηκτικὴ οὐσία δι' ἀνθρακωρυχεῖα, ἐν χρήσει νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μοναχίτις*.

Βίδ. Ποτ. τῆς Βουλγαρίας, παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως. Μῆκος 135 χλμ.

Βίδ (Γουλιέλμος Φρειδερῖκος Ἐρρῖκος, πρῖγκιψ τοῦ Wied). Γερμανὸς πρῖγκιψ (1876-). Ἐξελέγη ἡγεμὼν (μπρὲτ) τοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους, ἐφθασεν εἰς Ἀλβανίαν κατὰ τὰ τέλη Φεβρ. τοῦ 1914, ἀλλὰ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἡγεμονίαν τὴν 3 Σεπτεμβρ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Βιδάλ (Πέτρος Vidal). Προβηγκιανὸς τροβαδοῦρος, ζήσας περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος.

βιδάνιο (τὸ· λ. τῆς λαλουμένης). Ὁ ἐν τῷ ποτηρίῳ μετὰ πόσιν ἀπομένων ὀλίγος οἶνος ἢ ἄλλο ποτόν, ἀπόπιμα. ‖ Ποσοστὸν παρακρατούμενον ἐκ τῶν κερδῶν τῶν παιζόντων εἰς τυχηρὰ παίγνια ὑπὲρ τῆς λέσχης ὅπου παίζονται ταῦτα, ἢ ἄλλως *γκανιότα*.

Βιδιάκι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 501.

Βιδὶν ἢ Βιδίνιον. Π. καὶ σημαντικὸς ποτάμιος λιμὴν τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὰ ΒΔ. σύνορα τῆς Ρουμανίας, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 17.722.

Βιδίσοβα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 532.

Βίδο. Νησὶς πρὸ τοῦ λιμένος τῆς π. Κερκύρας, καλουμένη καὶ Ἅγιος Στέφανος. Εἶχε ἰσχυρὸν φρούριον κατεδαφισθὲν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1862.

βίδρα. Ἡ ἐνυδρίς.

Βιεῖρα (Ἀντώνιος Vieira). Πορτογάλος Ἰη-

σοιΰτης καὶ συγγραφεύς (1608-1697). Τὰ ἔργα του θεωροῦνται ὡς τὸ μέγιστον μνημεῖον τοῦ πορτογαλικοῦ πεζοῦ λόγου.

Βιέλα (Γουλιέλμος φὸν Biela). Γερμανὸς ἀστρονόμος (1782-1856). Ἀνεκάλυψε 27.2.1826 τὸν ὁμώνυμον κομήτην.

Βιέλα κομήτης. Τηλεσκοπικὸς κομήτης περιόδου $6\frac{8}{4}$ ἐτῶν παρουσιάσας τὸ παράδοξον ὅτι τῷ 1845 ἀνεφάνη διχασμένος ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1852, ἔκτοτε δὲ ἐξηφανίσθη. Ὁ κομήτης πράγματι διελύθη καὶ ἐκ τῆς διαλύσεως ταύτης προκύπτει πτῶσις διαττόντων, τῶν λεγομένων Ἀνδρομεδιδῶν.

Βιέλαγια (ἤτοι Λευκὸς ποταμός). Ποτ. τῆς Ρωσίας, πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων, παραπότ. τοῦ Κάμα. 1057 χλμ.

Βιέλαγια - Τσέρκωφ. Π. ἐν Οὐκρανίῃ. Κάτ. 60.500.

Βιέλγοροδ (ἤτοι Λευκὴ πόλις). Π. τῆς Ρουμανίας, ἐν Βεσσαραβίᾳ, ἄλλως Ἄκερμαν.

Βιελὲ-Γριφφέν (Φρανσὶς Vielé-Griffin). Γάλλος ποιητής (1864-). Συμβολιστής.

Βιέλο-Ὄζερο (ἤτοι Λευκὴ λίμνη). Λίμνη τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Νοβγορόδ, 1125 τ.χλμ.

Βιελοστόκ (Bjelostok καὶ Bialystok). Π. τῆς Πολωνίας καὶ πρωτ. νομοῦ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Βιάλα. Κάτ. 76.793.

Βιελσοῦχα (ἤτοι Λευκὸν Ὄρος). Ἡ ἀνωτάτη τῶν κορυφῶν τῆς ρωσικῆς συστάδος τῶν Ἀλταΐων ὀρέων (ὕψος 4540 μ.).

Βιέν (Bienne, γερμ. Biel, πρφ. **Βίλ**). 1) Π. τῆς Ἑλβετίας, ἐν τῷ καντονίῳ Βέρνης, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου λίμνης. Κάτ. 34.600.—2) Λίμνη τῆς Ἑλβετίας, ΒΑ τῆς λίμνης Νευσατέλ. Ἔκτ. 42 τ.χλμ.

Βιέννη (Vienne). 1) Ποτ. τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ Κορρέζ. Παραπότ. τοῦ Λείγηρος. Μῆκος 372 χλμ.—2) Π. τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἰζὲρ ἐπὶ τοῦ Ροδανοῦ. Κάτ. 24.710.

Βιέννη (Wien). Π. τῆς Αὐστρίας, ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, πρωτ. τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας, μία ἐκ τῶν αὐτονόμων πολιτειῶν αὐτῆς καὶ ἕδρα τῆς ἀρχῆς τῆς πολιτείας Κάτω Αὐστρίας. Μέχρι τοῦ 1918 πρωτ. τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας. Κάτ. 1.852.000. Ἡ *ἐσωτερικὴ πόλις* ἀποτελεῖ τὸν ἀρχαιότατον καὶ κεντρικώτατον πυρῆνα τῆς Β., ὅστις μέχρι τοῦ 1867 περιεβάλλετο ὑπὸ ὀχυρωματικῶν ἔργων, μεταβληθέντων ἔκτοτε εἰς περιφερειακὴν λεωφόρον (Ρίνγ). Εἰς τὸ κέντρον ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνέγερσις ἤρχισε περὶ τὸ 1300 καὶ ἐπερατώθη τῷ 1510. Κέντρον Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, ἰδίᾳ Μουσικῆς. Περίφημοι κῆποι καὶ προάστια. Ἐν Β. κατῴκουν τὸ πάλαι Βένδαι. Καταληφθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἡ π. ὠνομάσθη Βινδοβόνα (Vindobona). Τὸ ὄνομα ἐμφανίζεται τῷ 1030. Ἡ π. ἐγένετο 1160 ἕδρα τῶν δουκῶν τῆς Αὐστρίας καὶ 1556 πρωτ. τοῦ Γερμανικοῦ κράτους. Ὑπέστη δὶς τὴν πολιορκίαν τῶν Τούρκων, 1529 καὶ 1683, κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Γάλλων, 1805 καὶ 1809. Ἐν αὐτῇ συνήφθη ἡ *εἰρήνη τῆς Βιέννης* τοῦ 1738, δι' ἧς ἑτερματίσθη ὁ πόλεμος περὶ διαδοχῆς τοῦ πολωνικοῦ θρόνου καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ *Σαίνβρουν* τοῦ 1809 (Ναπολέων), 1814-1815 συνεδρίασεν ἐν Β. τὸ περίφημον *Συνέδριον τῆς Βιέννης*, καθ' ὃ συνῆλθον ὅλαι αἱ καταπολεμήσασαι τὸν Ναπολέοντα Δυνάμεις διὰ νὰ καθορίσωσι τὰ τῆς εἰρηνεύσεως τῆς Εὐρώπης (*Ἱερὰ Συμμαχία*). Ἐν Β. συνήφθησαν ὡσαύτως ἡ εἰρήνη μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Δανῶν 1864 καὶ ἡ μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας 1866.

Βιέρνσον (Βιέρνσιερνε, Björnstjierne Bjornson). Νορβηγὸς ποιητής, μετὰ τοῦ Ἴψεν ἐκ τῶν κορυφαίων τῆς νορβηγικῆς λογοτεχνίας (1832-1910). Ἔγραψε διηγήματα, δράματα, ποιήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον τῆς Νορβηγίας. 1903 βραβεῖον Νοβέλ.

Βιέτ (Φραγκίσκος Viète). Γάλλος μαθηματικός (1540-1603). Ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἀλγέβρας ὑπὸ τὴν γενικὴν της μορφήν.

Βιζέ (Ἀλέξανδρος, λεγόμενος Γεώργιος Bizet). Γάλλος συνθέτης (1838-1875). Μελοδράματα: «Κάρμεν», «Οἱ ἁλιεῖς τῶν μαργαριτῶν» κ.ἄ.

Βιζὲ-Λεβρέν (Ἐλισάβετ Vigée-Lebrun). Γαλλὶς ζωγράφος (1758-1842). Προσωπογραφίαι.

Βιζέρτα (Bizerta, Biserta). Παραθαλασσία π. καὶ ναυτικὴ βάσις τῆς Γαλλίας ἐν Τύνιδι, ἐπὶ τῆς διώρυγος ἡ ὁποία ἑνώνει τὴν ὁμώνυμον λίμνην μὲ τὴν θάλασσαν. Κάτ. 20.763.

βιζικάντι. Τὸ ἐκδόριον.

Βιζουκίδης (Περικλῆς). Καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1928 τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης (1883-).

Βιζυηνός (Γεώργιος). Λόγιος καὶ ποιητὴς ἐκ τῆς πολίχνης Βιζύης τῆς Α. Θράκης (1848-1894). Ὁ δημιουργὸς τοῦ νεοελληνικοῦ διηγήματος. Ἀπέθανε παράφρων.

βιθανία. Γένος φυτῶν σολανοειδῶν, ἐκ τῶν σολανείων. *Β. ἡ ὑπνοφόρος* αὐτοφυὴς ἐν Ἑλλάδι, κν. *τοαγιὰ ἢ τραχειά*.

Βιθυνία. Ἀρχαιοτάτη χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκτεινομένη πρὸς τὴν Προποντίδα, τὸν θρακικὸν Βόσπορον καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον, φθάνουσα δὲ πρὸς Α μέχρι Παφλαγονίας, πρὸς Δ μέχρι Μυσίας, πρὸς Ν μέχρι Γαλατίας καὶ Φρυγίας. Κυριώτεραι πόλεις: Νίκαια, Προῦσα, Χαλκηδών, Νικομήδεια, Κίος. Βασίλειον τὸ πάλαι (Νικομήδης Α', 277 π.Χ.- Νικομήδης Δ', 74 π.Χ.), ρωμαϊκὴ ἐπαρχία, βυζαντινὸν θέμα τοῦ Ὀπτιμάτου. 1306 κατελήφθη ἡ Προῦσα ὑπὸ τῶν Ὀσμανιδῶν Τούρκων.

Βιθυνός (Ἰωάννης). Ἡγεμὼν τῆς Σάμου, 1904-1906, ἀποθανὼν τῷ 1922.

Βικανίρ (Bikanir). Ὑποτελὴς ἡγεμονία (60.352 τ.χλμ., 700.000 κάτ.) καὶ πόλις (70.000 κάτ.) ἐν Ρατζπουτάνᾳ τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν.

Βικάτος (Σπυρίδων). Ἕλλην ζωγράφος ἐξ Ἀργοστολίου, γενν. 1878, ἀπὸ τοῦ 1909 καθηγητὴς τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ.

Βικέλας (Δημήτριος). Ἕλλην λόγιος, ποιητὴς καὶ πεζογράφος (1835-1908), γενν. ἐν Ἑρμουπόλει, καταγόμενος δὲ ἀπὸ πατρὸς ἐκ Βερροίας καὶ ἀπὸ μητρὸς ἐξ Ἰωαννίνων. «Λουκῆς Λάρας», διήγημα μεταφρασθὲν εἰς πλείστας ξένας γλώσσας, «Διηγήματα», μεταφράσεις ἔργων τοῦ Σαίξπηρ. Ἵδρυσε τὸν «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», ἐν Ἀθήναις.

Βικεντία (Vicenza). Π. τῆς ΒΑ. Ἰταλίας, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ ἐν τῇ γεν. διοικήσει Βενετίας, 65.000 κάτ. Εἶνε μία τῶν ἀρχαιοτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης καὶ ἀνήκει ἀπὸ τοῦ 1404 εἰς τὴν Βενετίαν, τῆς ὁποίας ἠκολούθησε τὰς τύχας.

Βικέντιος (Vincent). Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, πληρέστερον καλούμενος Vincent de Paul (1576-1660). Ἵδρυσε τὸ τάγμα τῶν *Λαζαριστῶν* καὶ τὸν σύλλογον τῶν *Ἀδελφῶν τοῦ Ἐλέους*. Ἑορτὴ 19 Ἰουλίου.

Βίκιγγοι (δανιστὶ Bikingr). Ὄνομα Σκανδιναυῶν πειρατῶν τοῦ Η' καὶ τοῦ Ι' αἰῶνος.

Βίκιον. Ἕδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 407.

Βίκο (Ἰωάννης Βαπτιστὴς Vico). Ἰταλὸς φιλόσοφος καὶ ἱστορικὸς (1668-1744). Ὁ ἱδρυτὴς τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας καὶ πρόδρομος τῆς συγχρόνου Κοινωνιολογίας.

βίκος. Γένος ψυχανθῶν φυτῶν. *Β. ὁ ἥμερος* καλλιεργεῖται ὡς εἶδος κτηνοτροφικὸν διὰ τὸν σπόρον αὐτοῦ ἢ καὶ δι' ὁλόκληρον τὸ φυτόν.

βικούνια. Εἶδος προβατοκαμήλων (βλ.λ.) τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Ζῇ εἰς τὰ ἔρημα τμήματα τῆς Κορδιλλιέρας κατὰ μικρὰς ποίμνας. Ἔχει λεπτότατον τρίχωμα, ἐξ οὗ κατασκευάζονται ὑφάσματα καὶ πίλοι. Τὸ κρέας του τρώγεται.

Βικσού. Λέξις τῆς βραχμανικῆς διαλέκτου σημαίνουσα «ἐπαίτης». Ὠνομάζοντο οὕτως ἀρχικῶς οἱ Βουδδισταὶ μοναχοί, οἵτινες ἀπαρνούμενοι ἑαυτοὺς καὶ πᾶσαν βιωτικὴν μέριμναν ἀνελάμβανον τὴν θρησκευτικὴν ὑποχρέωσιν νὰ ζῶσι διὰ τῆς ἐπαιτείας μόνον.

Βίκτωρ. Ὄνομα, ὑφ' ὃ φέρονται δύο μεταβυζαντινοὶ ἁγιογράφοι, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἷς, *Β. Κλαπατσᾶς*, ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὁ δὲ ἕτερος, *Βίκτωρ Μοναχός*, ἔν τινι χωρίῳ τῆς Ἀρκαδίας (τέλος ΙΖ' αἰῶνος).

Βίκτωρ Ἀμαδέος. 1) *Ὁ Α'*, ἡγεμὼν ἀπὸ τοῦ 1630 τῆς Σαβοΐας καὶ τοῦ Πεδεμοντίου (1587-1637).—2) *Ὁ Β'*, ἡγεμὼν τῆς Σαβοΐας, 1675-1730, εἶτα δὲ βασιλεὺς τῆς Σικελίας, 1718, καὶ τῆς Σαρδηνίας, 1713-1730 (1666-1732).—3) *Ὁ Γ'*, βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας ἀπὸ τοῦ 1773 μέχρι τοῦ 1796.

Βιλαζία

Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ (Vittorio Emmanuele). 1) *Ὁ Α'*, βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας ἀπὸ τοῦ 1802 μέχρι τοῦ 1821 (1759-1824).—2) *Ὁ Β'*, βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας ἀπὸ τοῦ 1849 μέχρι τοῦ 1851, μεθὸ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι τοῦ 1878 (1820-1878). Ἐπραγματοποίησε, μὲ συνεργάτην τὸν *Καβούρ*, τὴν πολιτικὴν ἑνότητα τῆς Ἰταλίας.—3) *Ὁ Γ'*, βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, υἱὸς Οὐμβέρτου Α., γεννηθεὶς ἐν Νεαπόλει τῷ 1869. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ πατρός του (1900).

βικτωρία. Γένος νυμφαιοειδῶν φυτῶν. *Β. ἡ βασιλικὴ* εἶνε γιγάντειον λείριον τοῦ Ἀμαζονίου ποταμοῦ. Τὸ φύλλον της ἔχει πολλάκις διάμετρον 2 μ., τὰ χείλη αὐτοῦ εἶνε ἐστραμμένα πρὸς τὰ ἄνω καὶ προσδίδουσιν εἰς αὐτὸ ὄψιν δίσκου.

βικτωρία. Τετράτροχος ἅμαξα ἔχουσα χαμηλὸν κάθισμα διὰ δύο ἐπιβάτας, ὑψηλότερον διὰ τὸν ἁμαξηλάτην καὶ κάλυμμα ἀναπτυκτόν.

Βικτωρία (Victoria). Μία τῶν ἓξ πολιτειῶν τῆς Αὐστραλίας, περιλαμβάνουσα τὸ ΝΑ. ἄκρον τῆς ἠπείρου ταύτης. 227.610 τ.χλμ., 1.700.000 κάτ., πρωτ. *Μελβούρνη*. Κυβερνᾶται ὑπὸ διοικητῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ Στέμματος, καὶ διπλῆς βουλῆς.

Βικτωρία (Vitoria). Π. τῆς Ἱσπανίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Ἀλάβας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βάσκων. Κάτ. 35.000.

Βικτωρία (Vittoria). Πόλις τῆς Ἰταλίας. Βλ. Βιττόρια.

Βικτωρία (Victoria). Πόλις τοῦ Καναδᾶ, πρωτ. τῆς Βρεττανικῆς Κολομβίας, τὸ τέρμα τῆς ὑπερηπειρωτικῆς γραμμῆς τῶν Καναδικῶν σιδηροδρόμων. 39.000 κάτ.

Βικτωρία. Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ αὐτοκράτειρα τῶν Ἰνδιῶν (1819-1901). Ἡγεμόνευσεν ἐπὶ 64 ἔτη, διαδεχθεῖσα εἰς τὸν θρόνον, 1837, τὸν θεῖόν της Γουλιέλμον Δ'. Ἐνυμφεύθη, 1839, τὸν ἐξάδελφόν της Ἀλβέρτον τοῦ Σαξ-Κοβούργου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας της συνετελέσθη καὶ ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων νήσων μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Βικτωρία (Ἀδελαΐς Μαρία Λουΐζα Β.). Θυγάτηρ (1840-1901) τῆς Βικτωρίας τῆς Ἀγγλίας, σύζυγος (ἀπὸ τοῦ 1858) τοῦ Φρειδερίκου, αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, μήτηρ τῆς βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων Σοφίας.

Βικτωρίκ. Βασίλισσα τῆς Ἱσπανίας (1887 -). Ἐγγονὴ τῆς Βικτωρίας τῆς Ἀγγλίας, ἐνυμφεύθη, 1906, τὸν τῷ 1932 καθαιρεθέντα Ἀλφόνσον ΙΓ' τῆς Ἱσπανίας.

Βικτωρίας Γῆ (Victoria Land). Χώρα ἀκατοίκητος τῆς ἀνταρκτικῆς ἠπείρου, μεταξὺ τοῦ πολικοῦ κύκλου καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1841 καὶ ἐξηρευνήθη ὑπὸ τῶν Σκώττ, Σάκλετον, Ἄμουνδσεν κλ. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ΒΑ. τμήματος εὑρίσκεται ὁ Ν. μαγνητικὸς πόλος, ἐν τῇ παρὰ τὴν Α. δὲ αὐτῆς ἀκτὴν νησίδι τοῦ Ρὸς τὰ φοβερὰ ἡφαίστεια Ἔρεβος (4056 μ.) καὶ Τρόμος (3280 μ.).

Βικτωρίας καταρράκτης. Καταρράκτης τοῦ ποτ. Ζαμβέζη ἐν τῇ Νοτίῳ Ροδεσίᾳ τῆς Ἀφρικῆς παρὰ τὴν πόλιν Λίβιγγστον, ὁ μεγαλύτερος τῶν καταρρακτῶν τῆς Γῆς.

Βικτωρίας Νυάνζα. Μία τῶν 4 μεγάλων λιμνῶν γλυκέος ὕδατος ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀφρικῇ, ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἔκτασις 67.000 τ.χλμ. ὕψος 1250 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Ἐξ αὐτῆς ἐξέρχεται ὁ Νεῖλος.

Βίλ (Kiel). Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς πόλεως καὶ τῆς λίμνης Βιὲν ἐν Ἑλβετίᾳ.

Βὶλ ἢ Βίλοι (τ.ἐ. τοξόται). Ἡμιαγρία φυλὴ ἐγκατεσπαρμένη εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν. Κατά τινας ἀνήκει εἰς τοὺς Δραβίδας, κατ' ἄλλους εἰς τὴν θιβετανὴν ὁμάδα τῶν νοτίων Μογγόλων. Πολλοὶ ἀποζῶσιν ἐκ τῆς ληστείας. Εἶνε πιθανῶς οἱ *Φυλλῖται* τοῦ Πτολεμαίου.

βιλαέτι(ον) καὶ **βιλαγέτι.** Τουρκικὴ διοικητικὴ διαίρεσις, περιλαμβάνουσα πλείστους νομούς.

Βιλαμόβιτς (Οὐλερῖχος von Wilamowitz-Möllendorf). Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος, (1849-1930). Καθηγητὴς ἐν Γράϊσφβαλδ, Γοττίγγῃ καὶ Βερολίνῳ. Συνέγραψεν: «Εὐριπίδεια ἀνάλεκτα», «Ὁμηρικαὶ ἔρευναι», «Ἀριστοτέλης καὶ Ἀθῆναι», «Ἱστορία τῆς ἑλλην. λογοτεχνίας», «Ἰλιὰς καὶ Ὅμηρος», «Πολιτεία καὶ κοινωνία τῶν Ἑλλήνων», «Πλάτων», «Ἡ ἑλληνικὴ τραγῳδία καὶ οἱ τρεῖς αὐτῆς ποιηταί» κ.ἄ.π.

Βίλανδ (Χριστόφορος Μαρτῖνος Wieland). Γερμανὸς λόγιος, ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1733-1813). Ἐπωνομάσθη ὁ Βολταῖρος τῆς Γερμανίας.

βιλαρζία. Παράσιτος σκώληξ τοῦ αἵματος (τρηματώδης ἕλμινς) γεννῶν τὴν νόσον *βιλαρζίωσιν*.

βιλαρζίωσις. Λοιμώδης νόσος τῶν θερμῶν χωρῶν (αἰγυπτιακὴ αἱματουρία) παραγομένη ἐκ τῆς εἰσδύσεως τῆς βιλαρζίας ἀπὸ τοῦ δέρματος εἰς τὸ αἷμα καὶ προκαλοῦσα αἱματουρίαν καὶ δυσεντερίαν.

Βιλβάο (Bilbao). Π. τῆς Ἱσπανίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ τῶν Βάσκων, εἷς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τῆς Β. Ἱσπανίας (ἐπίνειον Ἕλ Ἄβρα ἐπὶ τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου) καὶ μία τῶν ὡραιοτέρων πόλεων τῆς Ἱσπανίας. 115.000 κάτ.

Βίλελμ (Ἀδόλφος Wilhelm). Αὐστριακὸς ἀρχαιολόγος καὶ φιλόλογος, καθηγητὴς τῆς Ἐπιγραφικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης (1867-). Διευθυντὴς ἐπὶ ἔτη τοῦ ἐν Ἀθήναις Αὐστριακοῦ

'Αρχαιολογικοῦ 'Ινστιτούτου. Συνέγραψε διάφορα ἔργα συντελέσαντα εἰς τὴν καλυτέραν γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Βιλελμίνη ('Ελένη Παυλίνα Μαρία **Wilhelmina**). Βασίλισσα ἀπὸ τοῦ 1890 τῆς 'Ολλανδίας, γεννηθεῖσα τῷ 1880.

Βίλελμσχάφεν (**Wilhelmshaven**). Π. καὶ ναυτικὸς σταθμὸς τῆς Πρωσσίας ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Κάτ. 30.000.

Βίλεφελδ (**Bielefeld**). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν Βεστφαλίᾳ. Κάτ. 86.000. Βιομηχανία λινῶν ὑφασμάτων.

Βιλιούϊ. 'Αριστερὸς παραπότ. τοῦ Λένα ἐν Σιβηρίᾳ, ἐν τῇ αὐτονόμῳ δημοκρατίᾳ τῶν 'Ιακούτων (Γιακούτσκ). Μῆκος 2112 χλμ.

βίλλα (ἡ· villa). 'Εξοχικὴ οἰκία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ρωμαίοις. Περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτοκρατορίας ἡ λέξις ἐσήμαινε καὶ πολίχνην, διετήρησε δὲ τὴν σημασίαν ταύτην κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἐν τῇ 'Ιβηρικῇ δὲ χερσονήσῳ καὶ τῇ λατινικῇ 'Αμερικῇ μέχρι σήμερον.

Βιλλαρδουϊνος (de **Villehardouin**). 1) *Γοδοφρεῖδος*. Γάλλος εὐγενὴς ἀρχὼν καὶ ἱστορικός (1150-1213). Μετέσχε τῆς Δ΄ Σταυροφορίας καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204) ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἔγραψεν «'Απομνημονεύματα», ἔργον ἐξόχως ἐνδιαφέρον ὡς περιγράφον μετὰ πάσης λεπτομερείας καὶ ἁπλοϊκότητος τὴν ἐπαφὴν τοῦ δυτικοῦ ἱπποτικοῦ κόσμου μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς καὶ τὴν ἠθικὴν ἔκπτωσιν τῶν Βυζαντινῶν. Τὰ «'Απομνημονεύματα» τοῦ Β. εἶνε ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα μνημεῖα τοῦ γαλλικοῦ πεζοῦ λόγου.— 2) *Γοδοφρεῖδος Α΄*, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου. Μετέσχε τῆς Δ΄ Σταυροφορίας, ἐπανελθὼν δ' ἐκ Παλαιστίνης 1204, μετέβη εἰς Πελοπόννησον, ὅπου ἵδρυσε τὸ πριγκηπᾶτον τῆς 'Αχαΐας ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῶν Φράγκων βαρώνων ἡγεμὼν τῆς Πελοποννήσου. 'Απέθανε τῷ 1218.—3) *Γοδοφρεῖδος Β΄*, ἡγεμὼν τῆς 'Αχαΐας (1218-1245). Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω, ἀναγνωρισθεὶς καὶ ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Φράγκου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πέτρου τοῦ Κουρτεναί, οὗτινος ἐγένετο καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρί. Ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ 'Ιωάννου Βατάτζη, 1236, καὶ ἐνίσχυσε τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατινικὸν κράτος.— 4) *Γουλιέλμος* (1245-1278). 'Αδελφὸς καὶ διάδοχος τοῦ προηγουμένου, ἀποθανόντος ἀτέκνου, ὁ τελευταῖος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Β. ἡγεμὼν τῆς 'Αχαΐας.

Βίλλαρτ ('Αδριανὸς Willaert). Φλαμανδὸς μουσικός (1480-1562). 'Ο θεμελιωτὴς τῆς μουσικῆς σχολῆς τῆς Βενετίας.

Βιλλαφράγκα (Villafranca di Verona). Π. τῆς 'Ιταλίας ΝΔ τῆς Βερώνης. 'Ενταῦθα συνηντήθησαν 1859 Ναπολέων ὁ Γ΄ καὶ ὁ Φραγκίσκος Ἰωσὴφ καὶ ὑπέγραψαν τὴν *εἰρήνην τῆς Β.*, δι' ἧς ὁ Αὐστριακὸς αὐτοκράτωρ ἐξεχώρησε τὴν μέχρι τοῦ Πάδου καὶ Μίντσιο Λομβαρδίαν εἰς τὸν Ναπολέοντα, ὅστις παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν σύμμαχον αὐτοῦ Βίκτωρα 'Εμμανουὴλ τῆς Σαρδηνίας ἀντὶ τῆς Νικαίας καὶ Σαβοΐας, ἐκχωρηθεισῶν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Βιλλέλ ('Ιωάννης Βαπτιστής, κόμις de Villèle). Γάλλος πολιτικὸς (1773-1854). 'Αρχηγὸς τῆς ἄκρας βασιλόφρονος μερίδος. 1822 μέχρι τοῦ 1827 πρωθυπουργός.

Βίλλια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαρίδος, κατὰ τοὺς Ν. πρόποδας τοῦ Κιθαιρῶνος, 55 χλμ. ἀπ' 'Αθηνῶν. Θερινὴ διαμονή. Κάτ. 2844.

Βιλλιὲ δὲ λ' Ἴλ-'Αδάν (Αὔγουστος Villiers de l'Isle-Adam). Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ποιητής (1843-1839). 'Ο πρόδρομος τῶν συμβολιστῶν.

Βιλλουαζὸν ('Ιωάννης Βαπτιστὴς d'Anse de Villoison). Γάλλος φιλόλογος (1753-1805). 'Ανεκάλυψε τὸν περίφημον «Μαρκιανὸν κῶδικα» τοῦ 'Ομήρου, ἐδημοσίευσεν «'Ελληνικὰ ἀνέκδοτα».

Βίλλροτ (Θεόδωρος Billroth). Διάσημος Γερμανὸς χειρουργὸς (1829-1894). Εἶνε ὁ πρῶτος ἐπιχειρήσας ἐγχείρησιν καρκίνου τοῦ στομάχου.

Βίλλσταιττερ (Ριχάρδος Willstätter). Γερμανὸς χημικὸς γενν. 1872, γνωστὸς ἰδίως διὰ τὰς ἐπὶ τῆς χλωροφύλλης ἐργασίας του. Βραβεῖον Νοβὲλ 1915.

Βίλνα (Vilna ἢ Wilno). Π. τῆς Πολωνίας, πρωτ. δμωνύμου βοεβοδάτου, ἐπὶ τοῦ ποτ. Βίλιγια. Κάτ. 200.000. Κατελήφθη 1920 ὑπὸ τῆς Πολωνίας, τῆς ὁποίας ἡ κυριότης ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς πρεσβευτικῆς συνδιασκέψεως τῷ 1923.

Βίμπος (Θεόκλητος). Θεολόγος καὶ ἐπίσκοπος (1832-1903). 1860-1869 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.

Βίν (Γουλιέλμος Wien). Γερμανὸς φυσικός (1864-1930). 'Εγένετο γνωστὸς διὰ τὰς περὶ θερμικῆς ἀκτινοβολίας ἐργασίας του. Βραβεῖον Νοβὲλ 1911.

βινάσση. Τὸ μετὰ τὴν ἀπόσταξιν τῆς ἀλκοόλης ἐκ τοῦ ἀλκοολούχου ὑγροῦ παραμένον ὕδαρὲς ὑπόλειμμα, ὅπερ περιέχει εἰσέτι πολύτιμα συστατικὰ (π.χ. τρυγικὰ ἅλατα).

Βινδελικία ἡ **Οὐϊνδελκία**. Χώρα ἀρχαία τῆς Εὐρώπης περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας, τοῦ ποτ. Ἴνν, τῶν Ἄλπεων καὶ τοῦ Δουνάβεως. Πρωτ. τῆς Β. ὑπῆρξεν ἡ Augusta Vindelicorum, τὸ σημερινὸν *Ἄουγσβουργ*.

Βίνδινγ (Κάρολος Binding). Γερμανὸς ποινικολόγος, εἷς τῶν γνωστοτέρων νομικῶν συγγραφέων τῆς Γερμανίας (1841-1920). 'Ο υἱός του, *Ροδόλφος*, γενν. 1867, λογοτέχνης, ἐδημοσίευσε διηγήματα, ποιήματα κλ.

Βὶν-Δὶν ἢ **Βινδίν** (Binh-Dinh). Π. τοῦ 'Αννάμ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ Γὲ εἰς Σαϊγὼν Κάτ. 74.000.

Βινδισγραίτς (Windischgrætz). 1) *Ἀλφρέδος Φερδινάνδος*. πρῖγκιψ τοῦ Β. Αὐστριακὸς στρατηγὸς (1787-1862). Διεκρίθη κατὰ τὴν μάχην τῆς Λειψίας, 1813 καὶ κατόπιν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1814. Τῷ 1833 διοικητὴς τῆς Βιέννης, τῷ 1848 κατέστειλε τὴν ἐπανάστασιν τῆς 11 Ἰουνίου.—2) *Ἀλφρέδος Αὔγουστος Κάρολος*, πρῖγκιψ τοῦ Β. Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου (1851-1927). Διετέλεσε πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας καὶ ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἓν ἔτη πρόεδρος τῆς Ἄνω Βουλῆς.

Βινδομπόνιος ἐποχή. *(Γεωλογ.)* Μία ἐκ τῶν ἐποχῶν εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ μειόκαινος ὑποπερίοδος τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς γῆς.

Βίνδσαϊδ. Νομοδιδάσκαλος Β. **Βίντσαϊτ**.

Βίνδχορστ (Λουδοβῖκος Windthorst). Γερμανὸς πολιτικὸς (1812-1891). 'Ο δεινότερος ἀντίπαλος τοῦ Βίσμαρκ.

Βίνερ-Βάλδ (Wiener-Wald, ἤτοι Βιενναῖος δρυμός). 'Ορεινὴ καὶ δασόφυτος χώρα τῆς Κάτω Αὐστρίας παρὰ τὰ Δ. περίχωρα τῆς Βιέννης.

Βίνερ Νόϋστατ (Wiener-Neustadt). Π. τῆς Κάτω Αὐστρίας πρὸς Ν τῆς Βιέννης. Κάτ. 35.023.

Βίνιανη. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 477.

Βινιόλα ('Ιάκωβος Barozzio, ἐπιλεγόμενος Bignola). 'Ιταλὸς ἀρχιτέκτων (1507-1573). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ 'Αγγέλου ἐγένετο ἀρχιτέκτων τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Πέτρου.

Βίνκελμαν ('Ιωάννης 'Ιωακεὶμ Vinckelmann). Περίφημος Γερμανὸς αἰσθητικὸς (1717-1768). Ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀρχαιογνωσίας. Ἔργα του «'Ιστορία τῆς τέχνης εἰς τὴν ἀρχαιότητα», κ.ἄ.π.

Βιννίτσα. Π. τῆς Ρωσίας ἐν Οὐκραίνῃ. Κάτ. 34.000. Λατομεῖα.

βινσενίτης. Δηλητηριώδες πολεμικὸν ἀέριον, χρησιμοποιηθὲν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, μῖγμα ὑδροκυανικοῦ ὀξέος, τετραχλωριούχου κασσιτέρου, τριχλωριούχου ἀρσενικοῦ καὶ χλωροφορμίου.

Βίξα
Α καρπός

Βίντερτουρ (Winterthur). Π. τῆς 'Ελβετίας ΒΑ τῆς Ζυρίχης. Κάτ. 26.500. Βιομηχανικὸν κέντρον.

Βίντσαϊτ (Βερνάρδος Windscheid). Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος, ἐπιφανὴς ρωμαϊστής, συγγραφεὺς πολλῶν νομικῶν ἔργων, γνωστὸς ἰδίᾳ διὰ τὸ τρίτομον «Σύστημα τοῦ δικαίου τῶν Πανδεκτῶν» (1817-1892).

Βίντσι (δά· Λεονάρδος da Vinci). Μέγας 'Ιταλὸς καλλιτέχνης καὶ ἐπιστήμων, εἷς τῶν προδρόμων τῆς νεωτέρας τέχνης καὶ τῶν μεγίστων καλλιτεχνῶν τοῦ κόσμου (1452-1519). Ὑπῆρξε ζωγράφος, γλύπτης, ἀρχιτέκτων καὶ μουσικός, παίζων εἰς λύραν ἰδίας ἐφευρέσεως. Ὡς ἐπιστήμων ἐπεδόθη εἰς τὰ Μαθηματικά, τὴν Γεωμετρίαν, τὴν Γεωλογίαν, τὴν Μηχανικήν, τὴν 'Ανατομίαν κλ. 'Εφεῦρε μηχανὰς πολεμικάς, ὀπτικάς, ἀκόμη καὶ ἀεροπτητικάς. Συνέγραψε «Πραγματείαν» περὶ ζωγραφικῆς, περὶ ὀπτικῆς ὡς καὶ περὶ ἄλλων θεμάτων. Ὡς ζωγράφος προσέδωκε νέαν κατεύθυνσιν εἰς τὴν τέχνην, ἐπιδιώξας τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ὄγκου τῶν ἀντικειμένων διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς. Τὰ διασημότερα τῶν ἔργων του εἶνε: «Ἡ Παρθένος τῶν βράχων» (Μουσεῖον Λούβρου), «Ἡ Τζοκόντα», ἡ προσωπογραφία τῆς Μόνας Λίζας ἐκ Νεαπόλεως (Μουσεῖον Λούβρου), «Ἡ ἁγία οἰκογένεια» (Μουσεῖον Πετρουπόλεως), «Ὁ ἅγιος 'Ιερώνυμος» (Μουσεῖον Βατικανοῦ), «Μυστικὸς Δεῖπνος» ἐν τῇ Τραπέζῃ τῆς μονῆς τῶν Δομινικανῶν τοῦ Μιλάνου.

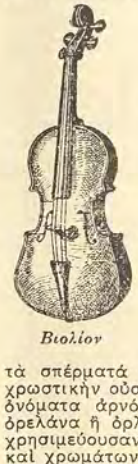
Βιολίον

Βινύ ('Αλφρέδος Βίκτωρ, κόμις de Vigni). Γάλλος ποιητὴς (1797-1863). Ἔγραψε: «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», τὸ ἱστορικὸν μυθιστόρημα «Σὲν-Μάρ», διηγήματα, θεατρικὰ ἔργα. Θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν κορυφαίων ποιητῶν τῆς Γαλλίας.

βίξα (bixa). Γένος φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς 'Αμερικῆς. *Β. ἡ ὀρελλανὴ* καλλιεργεῖται διὰ τὰ σπέρματά της περιέχοντα πορτοκαλόχρουν χρωστικὴν οὐσίαν, τὴν *βιξίνην*, γνωστὴν ὑπὸ τὰ ὀνόματα ἀρνόττο, ἀννάττα, ἀρνόττα, ρουκού, ὀρελάνα ἢ ὀρλεάνα, ἀβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν καὶ χρησιμεύουσαν εἰς τὴν κατασκευὴν βερνικίων καὶ χρωμάτων.

βιξίνη. Βλ. βίξα.

βιοβλάστη, βιογόνον, βιοπλάστη ἢ **βιοφόρον.** Τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον τοῦ κυττάρου, ἢ ἡ σμικροτάτη ζωϊκὴ μονάς.

βιογένεσις ἢ **βιογονία.** 'Η ἐκ ζώντων σπερμάτων ἢ γονέων παραγωγὴ ζώντων ὀργανισμῶν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *ἀβιογένεσιν* ἢ *αὐτόματον γένεσιν*.

βιογενετικὸς νόμος. Καλεῖται οὕτως ὁ ὑπὸ τοῦ Χαῖκκελ τεθεὶς νόμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἕκαστον ζῷον κατὰ τὴν ἐμβρυολογικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν ἀπὸ τοῦ ᾠαρίου μέχρι τοῦ ὁριστικοῦ σχηματισμοῦ διέρχεται δι' ὅλων ἐκείνων τῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας διέτρεξαν οἱ πρόγονοι τοῦ ζῴου τούτου ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως αὐτῶν μέχρι τῆς σήμερον, ὅτε προσέλαβον τὴν μορφὴν ἣν παρουσιάζουσι νῦν.

βιογεωγραφία. 'Ο κλάδος τῆς βιολογίας ὁ ἐξετάζων τὴν διανομὴν τῶν ὀργανισμῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὡς καὶ τὰ αἴτια τῆς τοιαύτης διανομῆς. Διακρίνεται εἰς *φυτογεωγραφίαν, ζωογεωγραφίαν* καὶ *ἀνθρωπογεωγραφίαν*.

βιογονία. Βλ. **βιογένεσις.**

βιογόνον. Βλ. **βιοβλάστη.**

βιογραφία. Λεπτομερὴς ἐξιστόρησις τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων ἀνθρώπου τινός· εἶνε κλάδος τῆς ἱστοριογραφίας καὶ παρουσιάζεται ἤδη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Πρότυπον βιογραφικῆς συγγραφῆς εἶνε οἱ «Βίοι παράλληλοι» τοῦ Πλουτάρχου.

Βιόλ. Μονὰς ἐντάσεως φωτεινῆς πηγῆς· ἴση πρὸς 20 δεκαδικὰ κηρία.

βιόλα. Ὄνομα παλαιοῦ ἐγχόρδου μουσικοῦ ὀργάνου παιζομένου τῇ βοηθείᾳ τόξου. Σήμερον τὸ ὄνομα δίδεται εἰς εἶδος μεγάλου βιολίου, τοῦ ἄλλως λεγομένου *ἄλτο*, κατέχοντος μέσην θέσιν μεταξὺ τοῦ κοινοῦ βιολίου καὶ τοῦ βιολοντσέλου. || *(Βοτ.)* Δημώδης ὀνομασία τῶν φυτῶν ματθαιολίας καὶ χειράνθου.

βιολέττα. Ὄνομα διδόμενον εἰς διάφορα καλλωπιστικὰ φυτά, οἷον ματθαιολίαν καὶ χείρανθον.

βιολίον καὶ **βιολί** (ἰταλ. violino, λεγόμενον καὶ *τετράχορδον*). Ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον μὲ τέσσαρας χορδάς, παιζόμενον διὰ τόξου. Ἡ κατασκευή του, ὑπὸ ἔποψιν μεγέθους κλ., εἶνε ὁποία καὶ ἡ τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος. Διάσημα διὰ τὴν κατασκευὴν βιολίων ὑπῆρξαν τὰ ἐργοστάσια τῆς Κρεμόνας τέλος ΙΣ΄ αἰ. (Βλ. *'Αμάτι, Στραδιβάρι*).

Βιόλα

βιολογία. Ἡ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς ἢ ἀσχολουμένη περὶ ὅλους τοὺς ζῶντας ὀργανισμούς, ἤτοι τὰ ἔμβια ὄντα. Διακρίνεται εἰς *μορφολογίαν*, ἥτις ἐξετάζει τὴν κατασκευὴν τῶν ὀργανισμῶν, *φυσιολογίαν*, ἐρευνῶσαν τὰς λειτουργίας τῶν ὀργανισμῶν, καὶ *οἰκολογίαν*, ἐξετάζουσαν τὰς σχέσεις τῶν ὀργανισμῶν πρὸς τὸ περιβάλλον.

βιολοντσέλον. Τὸ ὑπ' ἄλλων *βαθύχορδον*, ὑπό τινων δὲ καὶ *βάρβιτος* λεγόμενον. Ἔγχορδον ὄργανον τῆς οἰκογενείας τοῦ βιολίου διαφέρον τούτου διὰ τῶν μεγάλων διαστάσεών του. Εἰς τὴν τετράδα τῶν ἐγχόρδων ὀργάνων τὸ βιολοντσέλον κατέχει φυσικῶς τὸ βαρὺ μέρος.

βιομηχανία. Ἡ ἐξαγωγὴ καὶ παραγωγὴ ἐν γένει καὶ πᾶσα ἐπεξεργασία πρώτων ὑλῶν διὰ μηχανικῶν ἢ χημικῶν μέσων πρὸς παραγωγὴν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, ἡ στενώτερον ἡ *ἐργοστασιακὴ*

β., ἤτοι ἡ παραγωγὴ οἰκονομικῶν ἀγαθῶν εἰς μεγάλας ποσότητας ἐντὸς ἐργαστηρίων μὲ πλείονας ἐργάτας, ἐκτεταμένην χρησιμοποίησιν μηχανῶν καὶ μέγαν καταμερισμὸν ἐργασίας. Ἡ πρώτη μορφὴ τῆς ὑπῆρξεν ἡ *οἰκοτεχνία*, παράγουσα πρὸς θεραπείαν τῶν καταναλωτικῶν ἀναγκῶν αὐτῶν τούτων τῶν παραγωγῶν. Ταύτην διεδέχθη ἡ *κατ' ἀποκοπὴν οἰκιακὴ χειροτεχνία*, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τῆς *ἐργοστασιακῆς βιομηχανίας*, ἀναπτυχθείσης κυρίως, ἀπὸ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος, διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν μηχανικῶν μέσων παραγωγῆς καὶ τῆς συστηματικῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἐργατικῶν δυνάμεων. Παρ' αὐτήν, κατέχουσαν κυρίαρχον θέσιν ἐν τῇ σημερινῇ οἰκονομίᾳ τῶν λαῶν, ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἐλάχιστοι κλάδοι τῆς *χειροτεχνίας*, καὶ δὴ τῆς κατ' ἀποκοπὴν οἰκιακῆς χειροτεχνίας.

Ἡ βιομηχανία δὲν ἀνεπτύχθη ταυτοχρόνως εἰς ὅλας τὰς χώρας. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν προήχθη αὕτη ἐνωρίτερον ἢ εἰς τὰ λοιπὰ κράτη, ἐκεῖθεν δὲ μετεφυτεύθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐνῷ τὰ κράτη τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἔμειναν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθυστερημένα βιομηχανικῶς. Σχετικῶς ἀργά, ἀλλὰ πολὺ ταχέως ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἔνθα ὑπερέβη ἐν πολλοῖς τὴν εὐρωπαϊκὴν βιομηχανίαν. Νεώτερα ἀλλὰ σπουδαῖα βιομηχανικὰ κέντρα ἀνεπτύχθησαν ἐπίσης ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ Αὐστραλίᾳ.

βιονομία. Ἐπιστήμη τῶν νόμων τοῦ βίου· παλαιότερον συνώνυμον τῶν ὅρων *βιολογία* καὶ *φυσιολογία*. ἤδη δὲ κλάδος τῆς βιολογίας, ἐρευνῶν τὰς σχέσεις τῶν ὀργανισμῶν πρὸς τὸ περιβάλλον αὐτῶν. Συνών. **οἰκολογία** (βλ.λ.).

βιοσκόπιον. Ὄνομα διαφόρων ὀπτικῶν ὀργάνων, ἰδίως δὲ τοῦ χρησιμεύοντος πρὸς παρατήρησιν καὶ μελέτην τῆς ζωῆς τῶν ἐντόμων, καὶ ἄλλου κινηματογραφικοῦ πρὸς ἀναπαράστασιν τῶν διαφόρων αὐτῶν μορφῶν ἐν πλήρει κινήσει ἐπὶ τῆς ὀθόνης.

βιοτεχνία. Τέχνη ἀντικείμενον ἔχουσα τὴν κατασκευὴν χρησίμου τινὸς εἰς τὸν βίον, ἰδίως τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν τροφήν, τὴν στέγην καὶ τὴν ἐνδυμασίαν. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, πᾶν βιομηχανικὸν ἐπάγγελμα ἀπαιτοῦν τέχνην καὶ ἐμπειρίαν.

βιοτίτης (ὁ), ἄλλως **μερόξενος**. Ὀρυκτὸν τῆς τάξεως τῶν μαρμαρυγιῶν, παραλλαγὴ μαγνησιοῦχος. Συστατικὸν πολλῶν πετρωμάτων, ἐν οἷς καὶ τῶν γρανιτῶν.

Βιουκάναν (Ἰάκωβος Buchanan). Δέκατος πέμπτος πρόεδρος, 1857-1861, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς (1791-1868). Ὑποστηρικτὴς τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας.

Βιοῦρυ (Ἰωάννης Bagnal Bury). Ἄγγλος φιλόλογος καὶ ἱστορικὸς (1861-1927). Συνέγραψεν ἐκτὸς ἄλλων μεγάλην καὶ μικρὰν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου», πολλάκις ἀνατυπωθεῖσαν.

βιοφόρμιον. Ἀντισηπτικὴ κόνις ὡς τὸ ἰωδοφόρμιον.

βιοχημεία. Κλάδος τῆς Γενικῆς Χημείας, περιλαμβάνων τὴν χημικὴν ἔρευναν τῶν συστατικῶν ἁπάντων τῶν ζώντων ὀργανισμῶν καὶ τῶν ἀντιδράσεων τῶν τελουμένων ἐν αὐτοῖς κατὰ τὰς διαφόρους ἐξεργασίας τῆς ζωῆς.

Βίρ (Αὔγουστος Bier). Γερμανὸς χειρουργὸς γενηθεὶς τῷ 1861. Καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ. Ἐφήρμοσε τὴν θεραπείαν τῆς φλεγμονῆς διὰ τεχνητῆς ὑπεραιμίας καὶ ἐφεῦρε μέθοδον ἀναισθητοποιήσεως δι' ἐνέσεως εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν: Ἔργα του «Ἡ ὑπεραιμία ὡς θεραπευτικὸν μέσον».

Βιράγο (Ρενᾶτος Birago). Ἰταλὸς καρδινάλιος καὶ πολιτικὸς εἷς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας (1505-1583). Θεωρεῖται ὡς ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς τῆς νυκτὸς τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου.

Βίρβαουμ (Ὄθων Ἰούλιος Bierbaum). Γερμανὸς συγγραφεύς (1865-1910). Εἷς τῶν ἡγετῶν τῆς σχολῆς τῶν «νεωτεριστῶν».

Βιργίλιος ἢ **Οὐεργίλιος** (πληρέστερον Πόπλιος Virgilius ἢ Vergilius Maro). Ὁ ἄριστος τῶν Ρωμαίων ἐπικῶν (70-19 π.Χ.) Τὰ μεγάλα καὶ γνήσια τοῦ Βιργιλίου ἔργα εἶνε τρία: «Τὰ Βουκολικὰ» (800 περίπου στίχοι) ἐκ 10 εἰδυλλίων, ὧν ἕκαστον ἐξ 80 περίπου στίχων, τὰ «Γεωργικὰ» (στίχ. 2200 περίπου εἰς τέσσαρα βιβλία), τὸ ἄριστον καὶ τελειότατον τοῦ Βιργιλίου καλλιτέχνημα, ἡ «Αἰνειάς» (ἐκ 12 βιβλίων, ὧν ἕκαστον ἐξ 800 περίπου στίχ.), περίφημον καὶ μεγαλότεχνον ἔπος, ἐν ᾧ ὁ ποιητὴς ψάλλει τὰς περιπετείας τοῦ *Αἰνείου*.

Βιργινία. Ρωμαία παρθένος τὴν ὁποίαν ἐφόνευσεν ὁ πατήρ της διὰ νὰ διασώσῃ ἀπὸ τὴν ἀτίμωσιν ἐκ μέρους τοῦ ἐκ τῆς δεκανδρίας Ἀππίου Κλαυδίου, 449 π.Χ.

Βιργινία (Virginia, πρφ. Βερτζίνια). Μία ἐκ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, 109.940 τ.χλμ., 2.500.000 κάτ. Ὄρη Ἀλεγάνυ, ποτ. Τοτομάκ. Σιτηρά, βάμβαξ, ἄνθρακες, σίδηρος· βιομηχανία ἀνεπτυγμένη. Πρωτ. *Ρίτσμοντ*. Ἡ Β. εἶνε ἡ ἀρχαιοτέρα ἀποικία τῶν Εὐρωπαίων εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν, καταληφθεῖσα, 1534, ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Ρῶλι καὶ ὀνομασθεῖσα *Βιργινία* πρὸς τιμὴν τῆς παρθένου βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ.

Βιργινία Δυτική (West-Virginia, πρφ. Οὐέστ-Βερτζίνια). Μία ἐκ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, χωριζομένη ἀπὸ τῆς Βιργινίας διὰ τῶν ὀρέων Ἀλεγάνυ. 62.598 τ.χλμ., 1.724.000 κάτ. Χώρα μᾶλλον ὀρεινή. Γαιάνθρακες, πετρέλαιον, ἅλας, σιτηρά, καπνός, βιομηχανία δερματίνων εἰδῶν. Πρωτ. *Τσάρλεστον*.

Βιργίττα ἢ **Βριγίττα** (Birgitta ἢ Brigitta). Ἡ κατ' ἐξοχὴν λατρευομένη ἁγία τῶν Σκανδιναυϊκῶν χωρῶν (1302-1373).

βιριδίτης (ὁ). Ὀρυκτόν. Ἔνυδρον πυριτικὸν ἅλας ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ μαγγανίου.

Βιρμανία (Virmania, Virma, Vurma). Ἡ μεγαλυτέρα κατ' ἔκτασιν, 605.600 τ.χλμ., τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, κυβερνωμένη ὑπὸ ἰδίας ἁρμοστίας. 13.000.000 κάτ. Χώρα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λοφώδης, ὀρεινὴ δὲ πρὸς Β. Κύριος ποταμὸς καὶ συγκοινωνιακὴ ὁδὸς ὁ Ἰραουάδι. Πλούσιον ὑπέδαφος: χρυσός, ἄργυρος, πολύτιμοι λίθοι, ἠλεκτρον, χαλκός, σίδηρος, ἄνθρακες καὶ πετρέλαιον. Τὸ κλῖμα τροπικόν. Μεγάλα παρθένα δάση, πλήρη θηρίων. Καλλιέργεια ὀρύζης. Οἱ κάτοικοι *Βιρμανοί*, μογγολικοῦ τύπου, κατὰ τὸ πλεῖστον Βουδδισταί. Πρωτ. *Ραγκούν*. μὲ πανεπιστήμιον.

Βίρμιγγαμ ἢ **Βιρμιχάμη** (Birmingham, πρφ. Βέρμιγγαμ). Ἡ μεγαλυτέρα βιομηχανικὴ πόλις τῆς Ἀγγλίας, κύριον κέντρον τῆς εὐρωπαϊκῆς μεταλλοβιομηχανίας. Κάτ. 934.500.

Βίρον ἢ **Βίρε** ἢ **Βύρεν** (Ἐρνέστος Ἰωάννης Biron ἢ Biren ἢ Büren). Δοὺξ τῆς Κουρλανδίας (1690-1772), ἀσήμου καταγωγῆς, εὐνοούμενος καὶ ἔμπιστος σύμβουλος τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννας τῆς Ρωσίας.

Βίρτ (Κάρολος Ἰωσὴφ Wirth). Γερμανὸς πολιτικός, γενν. τῷ 1879. Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, 1919, καγκελλάριος 1921-1922.

Βίρχω(β) (Ροδόλφος Virchow). Διάσημος Γερμανὸς ἰατρός, ἱδρυτὴς τῆς λεγομένης κυτταρικῆς παθολογίας (1821-1902). Συμμετέσχε καὶ εἰς τὰς ἐν Τροίᾳ καὶ Μυκήναις ἀνασκαφὰς μετὰ τοῦ Σλῆμαν καὶ συνέγραψε καὶ δύο σχετικὰ ἔργα.

Βισά (Φραγκίσκος Bichat). Διάσημος Γάλλος ἀνατόμος, θεωρούμενος ὡς ἱδρυτὴς τῆς ἱστολογίας (1771-1802). Ἔργα του: «Γενικὴ Ἀνατομικὴ ἐφαρμοσμένη εἰς τὴν φυσιολογίαν καὶ τὴν παθολογίαν» κ.ἄ.

Βισαλτία. Ἀρχαία χώρα τῆς Μακεδονίας παρὰ τὴν Βόλβην λίμνην.

Βισαλτίας ἐπαρχία (πρφ. *Νιγρίτης*). Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Σερρῶν, καταλαμβάνουσα τὸ Ν. αὐτοῦ τμῆμα. Περιλαμβάνει τὴν πρωτ. *Νιγρίταν* καὶ 58 χωρία ἀποτελοῦντα 26 κοινότητας. Κάτ. 32.074.

Βισβάδεν (Wiesbaden). Ὀνομαστὴ λουτρόπολις τῆς Γερμανίας, πρωτ. δωμοῦμου νομοῦ τῆς πρωσσικῆς Ἔσσης-Νάσσαου. Κάτ. 103.000. Ἔχει λιμένα ἐπὶ τοῦ Ρήνου καὶ πολυαρίθμους ἁλιπηγάς (49-68°).

Βισβάρδι. Χ. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Βλ. Ἀκόντιον.

Βισέλιε (Bisceglie). Π. τῆς Ἰταλίας, ἐν Ἀπουλίᾳ, ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Κάτ. 34.500.

Βισιγότθοι (λατ. Visigothæ, οἱ ἄλλως *Βησιγότθοι*, ἤτοι Δυτικοὶ Γότθοι, διακλάδωσις τῶν *Γότθων* [βλ.λ.]). Ἀρειανοὶ Χριστιανοί, κατηχηθέντες ὑπὸ τοῦ Οὐλφίλα, ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Οὔννων, ἐνίκησαν, 378, τὸν Οὐάλεντα καὶ ἐτάχθησαν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον εἰσέβαλον, 402, εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐκυρίευσαν, 410, τὴν Ρώμην καὶ εἰσήλασαν ὑπὸ τὸν Ἀταοῦλφον, 412, εἰς τὴν Ν. Γαλατίαν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ὅπου ἱδρυσαν, ὑπὸ τὸν Βάλλια, 418-419, τὸ κράτος τῶν Βησιγότθων, τὸ καταλυθέν, 711, ὑπὸ τῶν Ἀράβων (μάχη ἑπταήμερος εἰς Χέρες δὲ λά Φροντέρα).

Βισκαΐα ἢ **Βισκάγια** (Ἱσπαν. Vizcaya). Ἡ βορειοτάτη τῶν τριῶν παλαιῶν βασκικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἱσπανίας. Πρωτ. *Μπιλμπάο*.

Βισκαΐκὸς κόλπος. Ὁ ἄλλως **Γασκωνικός** (βλ.λ.).

βισκαρία. Γένος φυτῶν, ἄλλως **λυχνίς** (βλ.λ.)

Βισκόντι. Ὄνομα διασήμου λομβαρδικοῦ οἴκου, κυριαρχήσαντος τοῦ Μιλάνου ἐπὶ 170 ἔτη (1277-1447).

Βισκόντι (Ἔννιος Κουϊρῖνος Visconti). Γάλλος ἀρχαιολόγος (1751-1818). Ἀναγκασθεὶς νὰ ἐκπατρισθῇ, ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ναπολέοντος, ἐξέδωκε τὴν «Ἑλληνικὴν Εἰκονογραφίαν» καὶ μέρος τῆς «Ρωμαϊκῆς Εἰκονογραφίας», συμπληρωθείσης ὑπὸ τοῦ Μονζέ. Ἔγραψεν ἐπίσης «Περὶ τῶν γλυπτικῶν ἔργων τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλων κειρίων τῆς Ἀκροπόλεως» κ.ἄ.

Βίσκρα ἢ **Βίσκαρα** (Bisk[a]ra). Π. καὶ ὅασις τῆς Ἀλγερίας ἐν τῷ νομῷ Κωνσταντίας, εἰς τὰ Β. κράσπεδα τῆς Σαχάρας. Κάτ. 10.016. Γαλλικὴ κτῆσις.

Βίσμαρκ (Ὄθων Ἐδουάρδος Λεοπόλδος, πρίγκιψ φὸν Bismarck, δοὺξ φὸν Lauenburg). Πρωθυπουργὸς τῆς Πρωσσίας, πρῶτος καγκελλάριος τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἧς ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτής, καὶ εἷς τῶν διασημοτάτων πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος τῆς τε Γερμανίας καὶ Εὐρώπης (1815-1898). Προητοίμασε καὶ διεξήγαγε τοὺς πολέμους Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας ἐναντίον τῆς Δανίας, 1854, Πρωσσίας ἐναντίον Αὐστρίας, 1866, καὶ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον 1870-1871. Πρωτεργάτης τῆς ἱδρύσεως τῆς νέας Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἔγινεν ἀρχικαγκελλάριος τῷ 1871 καὶ διηύθυνε τὴν πολιτικὴν τῆς Γερμανίας ἐπὶ Γουλιέλμου Α΄, Φριδερίκου Γ΄ καὶ Γουλιέλμου Β΄, πρὸς ὃν ἦλθεν εἰς ἀντίθεσιν, παραιτηθεὶς τῷ 1890. 1879 καὶ 1883 ἱδρυσε τὴν Τριπλῆν Συμμαχίαν, 1883-1885 ἐξησφάλισεν εἰς τὴν Γερμανίαν τὰς πρώτας της ἀποικίας. Ἐχθρὸς τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας καὶ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως ἀγώνων τῶν μικρῶν καὶ εἰδικῶς τῶν βαλκανικῶν λαῶν: «Ὁλόκληρος ἡ Ἀνατολὴ δὲν ἀξίζει τὰ ὀστᾶ ἑνὸς Πομμερανοῦ στρατιώτου». Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν αὐταρχικὸς καὶ συντηρητικός.

Βίσμαρκ πολύνησον. Συστὰς νήσων ἐν Ὠκεανίᾳ, γερμανικὸν προτεκτοράτον ἀπὸ τοῦ 1884, ὑπὸ «ἐντολὴν» τῆς Αὐστραλίας ἀπὸ τοῦ 1920. 100 νῆσοι καὶ νησίδες μὲ 135.000 κατ.

Βισνοῦ

βισμογενόλη. Φάρμακον βισμουθιοῦχον ἀντισυφιλιδικόν.

βισμόνη. Τὸ κολλοειδὲς βισμούθιον, φάρμακον στυπτικόν, διδόμενον ἐπὶ διαρροιῶν.

βισμουθίνης. Ὀρυκτόν· θειοῦχον βισμούθιον Bi_2S_3.

βισμούθιον. Χημικὸν στοιχεῖον· σκληρόν, τεφρόχρουν, ἐλαφρῶς ροδοχροΐζον μέταλλον, ἔχον σύμβολον Bi (bismutum), εἰδικὸν βάρος 9,8 καὶ ἀτομικὸν βάρος 209. Τήκεται εἰς 268° καὶ ζέει εἰς 1450°. Εἶνε μέταλλον μᾶλλον σπάνιον, ἀπαντῶν ἐν τῇ φύσει αὐτοφυὲς εἰς φλέβας μεταλλευμάτων ἀργύρου καὶ κοβαλτίου ἢ ἡνωμένον μετὰ θείου ὡς *βισμουθίνης* Bi_2S_3, ἢ ὡς (βασικὸν ἀνθρακικὸν ἅλας), *βισμουτίτης* $(BiO)_2CO_3$, ἢ ὡς *ὤχρα βισμουθίου* Bi_2O_3. Αὐτοφυὲς β. καὶ βισμουτίτης εὑρίσκονται ἐν Ἑλλάδι εἰς Καμάριζαν Λαυρείου. Τὸ μέγιστον ποσὸν β. ἐξάγεται ἐκ τῆς Βολιβίας (περὶ τοὺς 600 τόννους). Τὸ β., καίτοι καταλέγεται μεταξὺ τῶν μετάλλων, ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ μεταβασιν ἀπὸ τῶν μεταλλοειδῶν εἰς τὰ μέταλλα. Ἐνώσεις βισμουθίου εἶνε τὸ *ὀξείδιον β.* Bi_2O_3, ἤτοι ἡ ὤχρα βισμουθίου, κόνις κιτρίνη, χρησιμεύουσα εἰς τὴν ὁαλουργίαν· τὰ ὑδροξείδια, βάσεις ὑπὸ μορφὴν λευκῶν ἀμόρφων κόνεων, χρήσιμα διὰ τὴν παραγωγὴν ἁλάτων βισμουθίου· τὸ *ὀξυχλωρίδιον* BiOCl, ἄμορφος λευκὴ κόνις χρησιμεύουσα ὡς ψιμύθιον· τὸ *νιτρικὸν β.*, ἡ κυριωτέρα ἕνωσις τοῦ β., εἰς διαφανεῖς κρυστάλλους τοῦ τύπου $Bi(NO_3)_3+5H_2O$, τὸ *βασικὸν νιτρικὸν β.* λεπτὴ κόνις, χρήσιμος ὡς φάρμακον κατὰ τῆς διαρροίας, διὰ τὴν ἀκτινοσκόπησιν τοῦ ἐντέρου καὶ ὡς κοσμητικόν. Ἐν τῇ Φαρμακ., χρησιμοποιοῦνται αἱ ἑνώσεις τοῦ β. ὡς στυπτικὰ καὶ ἀντισηπτικὰ φάρμακα κατὰ τῆς ἐντερίτιδος, τῆς συφιλίδος κ.ἄ. παθήσεων.

βισμουθισμός. Δηλητηρίασις ἐξ ὑπερβολικῆς χρήσεως βισμουθίου.

βισμουθίτης. Σπάνιον ὀρυκτόν. Ἔνυδρον ἀνθρακικὸν βισμούθιον. Βλ. *βισμούθιον*.

Βισνοῦ. Τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς ἰνδικῆς τριάδος Τριμούρτη (Βράχμαν, Βισνοῦ, Σίβα). Ὁ ὕψιστος τοῦ ἰνδικοῦ πανθέου, ἐξ οὗ τὸ σύμπαν μετὰ τῶν θεῶν ἀπέρρευσε, δι' οὗ ὑπάρχει καὶ

εἰς ὃν θὰ ἐπανέλθῃ διὰ διαδοχικῶν μεταμορφώσεων καὶ καταστροφῶν.

Βισοκά. Χ. ἐπαρχ. Καλαβρύτων. Βλ. **Σκεπαστόν.**

Βίσσαγο (Bissagos). Ὁμὰς τριάκοντα νήσων παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, τμῆμα τῆς Πορτογαλικῆς Γουϊνέας. Εἶνε χθαμαλαὶ καὶ ἀμμώδεις, καλύπτονται δὲ ὑπὸ μεγάλων δασῶν, ἐξ ἐλαιοφοινίκων, κοκκοφοινίκων καὶ κομμιοφόρων δένδρων.

Βισσόβα (Γεώργιος Wissova). Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος γενν. τῷ 1859. Μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀνέλαβε τὴν νέαν ἔκδοσιν (ἀπὸ τοῦ 1893) τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος τοῦ Pauly.

Βισσολάτι (Λεωνίδας Bissolati Bergamaschi). Ἰταλὸς πολιτικὸς (1857-1920). Σοσιαλιστὴς «μεταρρυθμιστής», τῷ 1919 ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου παρὰ τῇ ἐθνικῇ κυβερνήσει τοῦ Βοζέλι.

Βισσών (Ἀλέξανδρος Bisson). Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς (1848-1912), εἷς τῶν δημοφιλεστέρων συγγραφέων τοῦ ἐλαφροῦ γαλλ. θεάτρου.

Βιστανή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης). Κάτ. 529. Μονὴ Ἀσωμάτων.

βιστερία. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν χεδροπῶν, κύριον εἶδος τοῦ ὁποίου εἶνε *β. ἡ σινική*, κν. *γλυτσίνα*, θάμνος ἀναρριχητικός, κοσμητικός.

βίστερ (τό· γαλλ. bistre, γερμ. Bister). Κοινὸν ὄνομα διαφόρων καστανῶν χρωμάτων ἀνοργάνων ἢ ὀργανικῶν.

Βιστονίς. Λιμνοθάλασσα τῆς Δ. Θράκης, κν. Μπουροῦ καλουμένη, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου Πόρτο Λάγο μέχρι πρὸς Ν τῆς Ξάνθης. Ἔχει μῆκος 11 χλμ., μέγιστον πλάτος 8 χλμ. καὶ βάθος 2-3 μ. Σημαντικὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ ἁλιεῖα.

Βιστούλας (Vistule, πολων. Wiska καὶ γερμ. Weichsel). Ποτ. πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Γιαβλούνκα (Δυτικῶν Καρπαθίων), διατρέχων τὴν Πολωνίαν, εἰσερχόμενος ἀκολούθως εἰς τὴν Δυτικὴν Πρωσσίαν καὶ διακλαδούμενος εἰς δύο βραχίονας, οἵτινες περικλείουσι τὴν πεδιάδα τοῦ Δάντσιγ. 1076 χλμ., ἐξ ὧν πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου 413 ἀνῆκον εἰς τὴν Αὐστρίαν, 441 εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ 222 εἰς τὴν Πρωσσίαν. Νῦν ἀνήκει σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν Πολωνίαν.

Βίστριτσας. Ι) Παραπότ. τοῦ Στρυμόνος, πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Ὀρβήλου καὶ μετὰ ροῦν 45 χλμ. χυνόμενος εἰς τὸν Στρυμόνα παρὰ τὴν Κούλαν, ὅπου εἶνε καὶ σύνορον Ἑλλάδος-Βουλγαρίας.—2) Παραπότ. τοῦ Ἁλιάκμονος, ἐξ οὗ καὶ αὐτὸς ὁ Ἁλιάκμων καλεῖται οὗτω.

Βισύ (Vichy). Ἡ μᾶλλον συχναζομένη λουτρόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῇ κεντρικῇ Γαλλίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἀλλιέ, ἐντὸς κοιλάδος περιβαλλομένης ὑπὸ καταφύτων λόφων. Κάτ. 20.000. Θερμαὶ πηγαὶ ἐνδεικνύμεναι εἰς τὰς παθήσεις τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος κ.ἄ.

βίσων. Ζῷον μηρυκαστικὸν τοῦ γένους τῶν βοῶν ἔχον ρύγχος γυμνόν, μέτωπον κυρτόν, χαίτην καὶ γένυν πωγωνοφόρον. Ὁ *β. ὁ εὐρωπαϊκὸς* ἢ *βόνασος* εἶνε τὸ μεγαλύτερον χερσαῖον ζῷον τῆς Εὐρώπης, ἀπαντᾷ δὲ εἰς ὀλίγα μόνον μέρη καὶ δὴ ἐν Λιθουανίᾳ, εἰς περιωρισμένον ὅμως ἀριθμόν. Ὁ *β. ὁ ἀμερικανικὸς* ἢ *ἀμερικανικὸς βούβαλος* εἶνε μικρότερος τοῦ προηγουμένου, ἔχων μῆκος 3 μ., εὑρίσκεται νῦν μόνον εἰς τὰς πρὸς Δυσμὰς τοῦ Μισισιπῆ χώρας καὶ βαίνει βαθμηδὸν πρὸς ἐξαφάνισιν.

Βιτάλης (Γεώργιος). Ἕλλην γλύπτης ἐκ Τήνου (1840-1901). Ἔργα: οἱ ἀνδριάντες τοῦ Κανάρη ἐν Σύρῳ, τοῦ Βύρωνος ἐν Μεσολογγίῳ, τοῦ Ἀβέρωφ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τοῦ Γλάδστωνος ἐν Ἀθήναις.

Βιτάλι. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ἄνδρου. Κάτ. 217.

Βιτάλιος (ἅγιος). Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, πολιοῦχος τῆς Ραβέννης. Ἑορτὴ 28 Ἀπριλίου.

Βίταλον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 490.

βιταμίνη. Οὐσία ἀγνώστου χημικῆς συνθέσεως ἐνυπάρχουσα ἐν ὡρισμέναις τροφαῖς ζωϊκαῖς ἢ φυτικαῖς νωπαῖς καὶ ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ θρέψις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ὀργανισμοῦ κωλύεται ἢ γίνεται πλημμελεστάτη καὶ γεννῶνται αἱ καχεκτικαὶ διαταραχαὶ τῆς *ἀβιταμινώσεως*. Ἐγνώσθησαν αἱ ἰδιότητες τῶν διαφόρων εἰδῶν βιταμίνης τῶν ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Α, Β, Γ (C), Δ (D) καὶ Ε. Αἱ βιταμῖναι διακρίνονται εἰς τὰ ἑξῆς εἴδη ἢ ὁμάδας, ἀναλόγως πρὸς τὰς φυσικοχημικὰς ἢ φυσιολογικὰς ἰδιότητας αὐτῶν: 1) *Βιταμῖναι Α.*, περιέχονται εἰς τὸ βούτυρον, τὸ ἔλαιον τοῦ ὀνίσκου, τὸ λίπος τοῦ κρόκου τῶν ᾠῶν, τὸ λίπος τῶν ζώων, τὰ πράσινα φύλλα τῶν φυτῶν καὶ ἰδίως τὰ σπανάκια κλ. Τὰ φυτικὰ ἔλαια στεροῦνται τοιούτων βιταμινῶν. Καλοῦνται *ἀντιραχιτικαί*, διότι συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τὴν παρακώλυσιν τοῦ ραχιτισμοῦ.—2) *Βιταμῖναι Β.*, περιέχονται εἰς πλεῖστα φυτά, κυρίως δὲ εἰς τοὺς σπόρους, καλοῦνται δὲ *ἀντινευριτικαί*. Εἰς τὰ ὅσπρια ὑπάρχουσι καθ' ὅλα τὰ μέρη, εἰς δὲ τὰ σιτηρὰ κυρίως εἰς τὸ φύτρον καὶ τὰς περιφερικὰς τῶν κόκκων στοιβάδας, αἵτινες κατὰ τὴν ἄλεσιν ἀποχωρίζονται ὡς πίτυρα. Ὡσαύτως περιέχονται εἰς τὸ φύραμα τοῦ ζύθου, εἰς τὰ ᾠά, τὸ γάλα καὶ πολλὰ σπλάγχνα τῶν ζώων. Ἡ ἐκ τῆς τροφῆς ἔλλειψις βιταμινῶν Β προκαλεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν νόσον βέρι-βέρι.—3) *Βιταμῖναι Γ.*, περιέχονται ἀφθόνως εἰς τὸν χυμὸν τῶν φυτῶν, ἰδίως δὲ εἰς τὸν ὀπὸν τῶν λεμονίων, πορτοκαλίων καὶ ἐσπεριδοειδῶν ἐν γένει, εἰς τὴν τομάταν, τὰ σπανάκια, τὰ διάφορα εἴδη τῆς κράμβης, ὀλιγώτεραι δὲ εἰς τὰ γεώμηλα, τὰ μῆλα, τὰς βανάνας. Ὡσαύτως ἀνευρίσκονται εἰς τὸ κρέας, τὸ ἧπαρ καὶ τὸ γάλα. Εἶνε πολὺ εὐπαθεῖς, καταστρεφόμεναι διὰ τοῦ βρασμοῦ, μεγάλως δὲ βλαπτόμεναι κατὰ τὴν ἁπλῆν ἔτι ἀποξήρανσιν ἐν τῇ συνήθει θερμοκρασίᾳ. Καλοῦνται *ἀντισκορβουτικαὶ* καὶ ἡ πρόσληψις αὐτῶν εἶνε πολὺ ὠφέλιμος ἐπὶ τῶν σκορβουτικῶν ἀτόμων.—4) *Βιταμῖναι Δ.*, περιέχονται εἰς ὡρισμένα ζωϊκὰ λευκώματα, ὡς τὴν τυρίαν, λείπουσι δ' ἐκ τῶν φυτικῶν λευκωμάτων. Ἔχουσιν ἀντιπελλαγρικὴν ἐνέργειαν.—5) *Βιταμῖναι Ε.*, περιέχονται εἰς πολλὰ φυτά (σαλάτας) εἰς τὸν σῖτον καὶ τὴν βρίζαν, εἰς τὸ ἐλαιόλαδον, τὸν βαμβακόσπορον κλ. Ἡ ἔλλειψις αὐτῶν φέρει στειρότητα.

Βιτάστα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ζίχνης (Σερρῶν). Κάτ. 1296.

Βιτέβσκ (Vitebsk). Π. τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, παρὰ τὰ πρὸς τὴν Πολωνίαν καὶ τὴν Λεττονίαν σύνορα. Κάτ. 109.000.

Βιτέλλιος. Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης, γενν. τῷ 15 μ.Χ. Διεδέχθη τὸν Ὄθωνα, 69, καὶ ἠγεμόνευσε μόνον ἐπὶ 8 μῆνας, ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Βεσπασιανοῦ.

Βιτέρβο (Viterbo). Π. τῆς Ἰταλίας, ΒΔ τῆς Ρώμης. Κάτ. 23.300.

Βίτιμ. Δεξιὸς παραπότ. τοῦ Λένα ἐν τῇ Ὑπερβαϊκαλίᾳ, Α καὶ ΒΑ τῆς λίμνης Βαϊκάλης (Σιβηρία). Μῆκος 1760 χλμ. (558 πλωτά).

Βιτλίς. Π. τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας ἐν Κουρδιστάν, πρωτ. ὁμων. βιλαετίου. Κάτ. 25.000.

Βιτόντο (Vitonto). Π. τῆς Ἰταλίας, ἐν Ἀπουλίᾳ. Κάτ. 31.466. Προϊόντα ἔλαιον καὶ οἶνος.

Βίτος. Ὄρος τῆς Βουλγαρίας Ν τῆς Σόφιας, ἧς δεσπόζει (ὕψος 2285 μ.).

βιτούμιον. Γενικὸν ὄνομα τάξεως ὀρυκτῶν περιλαμβανούσης τὴν ἄσφαλτον, τὸν ὀζοκηρίτην, τὰ ὀρυκτὰ ἔλαια καὶ ἄλλους τινὰς ὀρυκτοὺς ὑδρογονάνθρακας.

Βιτούριγες. Ἀρχαῖος κελτικὸς λαός, κατοικῶν ἐν τῇ ἐκεῖθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίᾳ (Ἀκουιτανίᾳ).

Βιτρινίτσα. Βλ. **Τολοφών.**

βιτριόλιον. Τὸ πυκνὸν ἀγοραῖον θειικὸν ὀξύ.

βιτριόλιον κυανοῦν. Ὁ θειικὸς χαλκός.

βιτριόλιον λευκόν. Ὁ θειικὸς ψευδάργυρος.

βιτριόλιον πράσινον. Ὁ θειικὸς σίδηρος (ὑποξείδιον).

Βιτρούβιος (Μᾶρκος Vitruvius Pollio). Ρωμαῖος ἀρχιτέκτων καὶ μηχανικός, ἀκμάσας ἐπὶ Καίσαρος καὶ Αὐγούστου. Ἔγραψε «Περὶ ἀρχιτεκτονικῆς».

Βίτσα Ἄνω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 139.

Βιτσάρης (Ἰωάννης). Γλύπτης ἐξ Ἀθηνῶν (1814-1892).

Βιτσίστα. Χ. ἐπαρχ. Τρικκάλων. Βλ. **Μεσοχώρα.**

Βίττ (Ἰωάννης de Witt). Ὁλλανδὸς πολιτικὸς (1625-1672). Ἀντίμαχος τοῦ οἴκου τῆς Ὀράγγης. Τῷ 1652 Μέγας Σύμβουλος τῆς Ὁλλανδίας καὶ κατ' οὐσίαν κυβερνήτης τῆς χώρας ταύτης. Ἐξύψωσε τὴν ἰσχὺν τοῦ ὁλλανδικοῦ ναυτικοῦ καὶ τὴν διεθνῆ θέσιν τοῦ ὁλλανδικοῦ κράτους.

Βίττγενστάϊν (Λουδοβίκος Ἀδόλφος Πέτρος πρίγκιψ Witgenstein). Ρῶσος στρατιωτικὸς γερμανικῆς καταγωγῆς (1769-1843). Μετέσχε τῶν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος πολέμων, ἐτάχθη 1820 ὑπὸ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ παρὰ τὸν Προῦθον ρωσικὰ σύνορα, διαταχθεὶς νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὰς Παραδουναβίους Ἡγεμονίας καὶ νὰ εἶνε ἕτοιμος πρὸς εἰσβολήν. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἀγῶνος διετάχθη νὰ τηρήσῃ οὐδετερότητα, ἣν ἤσκησε μετὰ σφοδροῦ φιλελληνισμοῦ, προστατεύων τὰ διαλυόμενα στρατεύματα τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοὺς πρόσφυγας τῆς Θράκης.

Βίττε (κόμις Σέργιος Ἰουλιέβιτς). Ρῶσος πολιτικὸς (1849-1915). Διετέλεσεν ἐπανειλημμένως ὑπουργός, τῷ δὲ 1905-1906 πρωθυπουργός. Διεξήγαγε τὰς διαπραγματεύσεις εἰρήνης κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον 1905.

Βίττεκινδ ἢ **Βίδουκινδ** (Wittekind ἢ Widukind). Περίφημος ἀρχηγὸς καὶ ἐθνικὸς ἥρως τῶν Σαξόνων διακριθεὶς εἰς τοὺς μεταξὺ 777 καὶ 784 πολέμους κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων Καρόλου τοῦ Μεγάλου. Ἀπέθανεν ἐν μάχῃ κατὰ τῶν Σουαβῶν τῷ 807.

Βίττελσβαχ (Wittelsbach). 1) Χ. ἐν τῇ Ἄνω Βαυαρίᾳ, κοιτὶς τοῦ ὁμωνύμου ἡγεμονικοῦ οἴκου.—2) Γερμανικὸς δυναστικὸς οἶκος ἄρξας ἰδίως ἐν Βαυαρίᾳ, ἐκτὸς δὲ τῆς Γερμανίας καὶ ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, καὶ ἐν Σουηδίᾳ. Ὁ οἶκος τῶν Β. ἔπαυσεν ἡγεμονεύων τῷ 1918.

Βίττεν (Witten). Π. τοῦ πρωσσικοῦ νομοῦ Ἀρνσβεργ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρούρ. Κάτ. 47.000.

Βίττενβεργ (Wittenberg). Π. τοῦ πρωσσικοῦ νομοῦ Μερζεβούργου, ἐπὶ τοῦ Ἔλβα. Κάτ. 22.000. Ἐν Β. ἔζησεν ὁ Λούθηρος ὡς μοναχός, ἐνταῦθα δὲ ἤρχισε διακηρύττων τὰς μεταρρυθμιστικὰς ἰδέας του.

Βίττερφελδ (Bitterfeld). Π. τοῦ πρωσσικοῦ νομοῦ Μερζεβούργου. Κάτ. 19.500. Παρ' αὐτὴν μέγιστα ὀρυχεῖα λιγνίτου.

Βιττόρια (Vittoria). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ ΝΔ. Σικελίᾳ. Κάτ. 31.249.

Βιτώλια. Π. τῆς Μακεδονίας. Βλ. **Μοναστήριον.**

Βίχαρ (Bihar). Ὄρη τῆς Ρουμανίας εἰς τὸ προσαρτηθὲν τμῆμα τῆς ὁμωνύμου οὐγγρικῆς κομιτείας (ὕψος 1851 μ.).

Βίων. 1) *Ὁ Βορυσθενίτης.* Ἀρχ. φιλόσοφος καὶ σατυρικὸς σπουδαίαν κατέχων θέσιν ἐν τοῖς Κυνικοῖς. Ἔζησεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ρόδῳ. Διεκρίνετο διὰ τὴν χάριν τοῦ λόγου του.—2) *Ὁ Σμυρναῖος.* Βουκολικὸς ποιητὴς τῆς Ἀλεξανδρειανῆς ἐποχῆς, ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος π.Χ. Ἐκ τῶν ἔργων του σῴζονται «Ἐπιτάφιος Ἀδώνιδος» (στίχ. 108) καί, ἐλλιπῆ, ἄλλα 17 μικρότερα ποιήματα.

Βλάαρδίνγγεν (Vlaardingen). Π. τῆς Ὁλλανδίας. Δ τοῦ Ροττερδάμ. Λιμὴν ἐπὶ τοῦ Μόσα. Κάτ. 27.500.

Βλαβάτσκυ (Ἑλένη Πέτροβνα Blavatzky). Ρωσὶς ἱδρύτρια τῆς πρώτης θεοσοφιστικῆς ἑταιρείας (τῷ 1875 ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ) συγγράψασα διάφορα θεοσοφιστικὰ ἔργα (1837-1891).

Βλαϋοβεστσένσκ. Π. τῆς Ρωσίας ἐν τῇ Ἀνατ. Σιβηρίᾳ, πρωτ. τοῦ κυβερνείου Ἀμούρ. Κάτ. 64.300.

Βλαδάγκα. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Ἀκρίτας.**

Βλαδιβοστόκ (ἤτοι Κυρία τῆς Ἀνατολῆς). Π. τῆς Σιβηρίας, ἐπὶ τῆς Ἰαπωνικῆς θαλάσσης, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Μαντζουρίας, ὁ σπουδαιότερος τῶν ρωσικῶν λιμένων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ Ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου. Κάτ. 108.000.

Βλαδικαύκασος. Π. τῆς Ρωσίας ἐν τῇ βορείῳ Καυκασίᾳ. Κάτ. 74.000.

Βλαδίμηρ. Π. τῆς κεντρικῆς Ρωσίας, 193 χλμ. ΒΑ τῆς Μόσχας, διατελέσασα κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα πρωτ. τῆς Ρωσίας. Κάτ. 30.000.

Βλαδιμηρέσκου (Θεόδωρος). Βλάχος ὁπλαρχηγός, ὑψώσας ἐπαναστατικὴν σημαίαν ἐν τῇ Μικρᾷ Βλαχίᾳ τῷ 1821. Ἠθέλησεν, ἐπωφελούμενος τῆς Ἑλλάδος, ἐπαναστάσεως νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, ἐπεζήτησε δὲ νὰ προδώσῃ τὸν Ὑψηλάντην εἰς τοὺς Τούρκους, δι' ὃ καὶ ἐθανατώθη τὸν Μάϊον τοῦ 1821.

Βλαδίμηρος. Ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων, 889-892.

Βλαδίμηρος. Ὄνομα τριῶν Ρώσων ἡγεμόνων. 1) *Ὁ Α'*, ἐκ τοῦ οἴκου Ριοῦρικ, ἐκ τῶν πρώτων ἡγεμόνων ἐκ τῆς φυλῆς τῶν *Ρώς* (980-1015). Ἐβαπτίσθη τῷ 988 καὶ ἐνωμαθεύθη τὴν Ἄνναν, ἀδελφὴν τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Α'. Ἀνεκηρύχθη ἅγιος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἑορταζόμενος τὴν 15 Ἰουλίου.—2) *Ὁ Β'.* Ρῶσος ἡγεμών, ἄρξας τοῦ Νόβγοροδ (1020-1052), υἱὸς τοῦ Ἰαροσλάου, ἔγγονος Βλαδιμήρου τοῦ Α'. Ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Βυζαντίου τῷ 1043, ἀλλ' ἔπαθε παναλεθρίαν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑγροῦ πυρὸς καὶ ἐκ μεγάλης τρικυμίας εἰς τὸν Εὔξεινον.—3) *Ὁ* (καὶ *Βασίλειος*) *Γ'.* Ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου, υἱὸς τοῦ Βσεβολόδοβιτς, ὁ ἐπονομαζόμενος *Μονομάχος* (1053-1125). Ὁ ἐπιφανέστατος τῶν Ρώσων ἡγεμόνων τῆς μέχρι τῆς κατακτήσεως τῶν Τατάρων περιόδου τῆς ρωσικῆς ἱστορίας.

Βλαδίσλαος, ὁ καὶ **Ἰωάννης** λεγόμενος. Ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων 1015-1018. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Δυρραχίου ἡττηθεὶς ὑπὸ Βασιλείου Β' τοῦ Βυζαντίου.

Βλαδίσλαος. Όνομα δουκών και βασιλέων της Βοημίας, της Πολωνίας και της Ουγγαρίας. Οι τελευταίοι αναφέρονται και ως *Λαδίσλαοι*.

Βλαδίσλαος. Βασιλεύς της Σερβίας. Βλ. **Στέφανος**.

Βλάδοβον. Χ. έπαρχ. Εδέσσης. Βλ. Άγρας.

Βλαδόβου μάχη. Βλ. *Ουτζοβον*.

Βλάϊκ (Blake). 1) *Ροβέρτος*. Άγγλος ναύαρχος υπό τον Ολιβιέρον Κρόμουελ καταπολεμήσας τους Ισπανούς και τους Ολλανδούς (1599-1657).—2) *Ιωλιέλμος*. Άγγλος ποιητής και ζωγράφος, μυστικιστής (1757-1827).

βλαισὸν γόνυ ή **βλαισοσκελία.** Δυσμορφία καθ' ην η κνήμη φερομένη προς τα έξω αποτελεί μετά των μηρών άμβλειαν γωνίαν επί τα έξω.

βλαισόπους. Ο έχων βλαισά γόνατα. Βλ. *βλαισὸν γόνυ*. Αντίθ. *ραμβόπους*.

βλαισός. Ο βλαισόπους, κατ' επέκτασιν και ο στρεβλός.

βλαισοσκελία. Δυσμορφία του σκέλους, η αυτή προς το βλαισόν γόνυ (βλ.λ.).

Βλάκβερν (Blackburn). Π. της Αγγλίας, εν τη κομητεία Λάνκαστερ. Κάτ. 127.000. Βιομηχανία βάμβακος.

βλακεία. Η ατελής ανάπτυξις των ανωτέρων ψυχικών λειτουργιών, η οφειλομένη εις ελαττωματικήν ανάπτυξιν του εγκεφάλου, επελθούσαν είτε λόγω άλλοιώσεως αυτού κατά την ενδομήτριον ζωήν είτε λόγω βλάβης κατά τον τοκετόν είτε και λόγω νόσου εγκεφαλικής επισυμβάσης κατά τα πρώτα στάδια της ηλικίας, πριν η αναπτυχθώσιν αι ανώτεραι ψυχικαί λειτουργίαι. Τα αίτια της βλακείας είνε κληρονομικαί επιδράσεις (ψυχοπάθεια, σύφιλις, αλκοολισμός, επιληψία των γεννητόρων), κακώσεις της κεφαλής του εμβρύου ή εγκεφαλίτιδες βρεφικής ηλικίας.

Βλάκουελλ (Θωμάς Blackwell). Σκώτος έλληνιστής (1701 - 1757). Έγραψε: «Έρευνα περί του βίου και των έργων του Ομήρου», «Επιστολαί περί Μυθολογίας» κ.ά.

Βλάκπουλ (Blackpool). Παράλιος π. της ΒΔ. Αγγλίας εν Λάνκαστερ. Κάτ. 99.600.

Βλαμένκ (Μαυρίκιος de Vlaminck). Γάλλος ζωγράφος φλαμανδικής καταγωγής, γεννηθείς εν Παρισίοις τω 1876. Εις των διαπρεπεστέρων καλλιτεχνών των αρχών του Κ΄ αιώνος.

Βλανκί (Λουδοβίκος Αύγουστος Blanqui). Γάλλος κοινωνιολόγος (1805-1831). Έλαβεν ενεργόν μέρος εις τας επαναστάσεις του 1830, του 1848 και του 1870, διήλθε 40 έτη της ζωής του εις την φυλακήν. Αι θεωρίαι του ήσαν κράμα σοσιαλισμού και αναρχισμού και εστηρίζοντο απολύτως εις την βίαν. Πολλαί μελέται του εξεδόθησαν εις συλλογήν υπό τον τίτλον «Κοινωνική κριτική».

Βλανσάρ (Φραγκίσκος Blanchard). Γάλλος αεροναύτης (1753-1809). Κατεσκεύασεν αερόστατον και αλεξίπτωτον ίδιας εφευρέσεως.

Βλαντῆς. 1) *Σπυρίδων*. Λόγιος εκ Κυθήρων (-1830). Εξέδωσεν Έλληνας συγγραφείς, διεκρίθη ως μεταφραστής και λεξικογράφος.—2) *Ανδρέας*. Νομικός και φιλόλογος εκ Λευκάδος (1811-1835). Υπήρξε γραμματεύς της Βουλής Κερκύρας και πληρεξούσιος Λευκάδος εν τη Εθνοσυνελεύσει του 1864.—3) *Σπυρίδων*, υιός του προηγουμένου, γενν. τω 1855. Συγγραφεύς πολλών έργων ιστορικών και φιλολογικών εις την Ελληνικήν, Γαλλικήν και Ιταλικήν.

Βλαντούσια. Χ. της Κορινθίας. Βλ. **Στύλια**.

Βλάς (Φρειδερίκος Blass). Γερμανός έλληνιστής (1843-1907). Έγραψε πολλά έργα αναφερόμενα εις την αρχαίαν ελληνικήν γραμματικήν και έξέδωκε πολλούς Έλληνας συγγραφείς.

Βλασκροῦ (*Παναγία*). Εκκλησία εν Αθήναις παρά την λεγομένην Στοάν των Γιγάντων.

Βλάσδον. Έδρα κοιν. έπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 717.

Βλάση. 1) Έδρα κοιν. έπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 353.—2) Έδρα κοιν. έπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 282.

Βλασιὰ Άνω. Έδρα κοιν. έπαρχ. Καλαβρύτων (Αχαΐας). Κάτ. 358.

Βλασιὰ Κάτω. Έδρα κοιν. έπαρχ. Καλαβρύτων (Αχαΐας). Κάτ. 473.

Βλάσιος (άγιος). Επίσκοπος Σεβαστείας μαρτυρήσας τω 316. Εορτή 3 Φεβρουαρίου.

Βλάσιος (*Άγιος*). 1) (πρώην *Σουβλιάση*) Έδρα κοιν. έπαρχ. Φιλιατών (Ιωαννίνων). Κάτ. 659.—2) (πρώην *Καραμπάσι*) Έδρα κοιν. έπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 804.—3) Έδρα κοιν. έπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 726.—4) Δύο έδραι έπαρχ. Τριχωνίδος (Αιτωλοακαρνανίας). *Άνω Άγ. Βλάσιος*. Κάτ. 275 και *Κάτω Άγ. Βλάσιος*. Κάτ. 132.

Λεπτόστατον του Βλανσάρ

Βλάσκο Ἰβάνιεθ (Βικέντιος Blasco Ibanez). Ισπανός μυθιστοριογράφος (1867-1923).

βλάστη σπερματική (ovulum). Θήλυ φυλετικόν στοιχείον των φυτών, εγκεκλεισμένον εντός της φοθήκης, το οποίον μετά την γονιμοποίησιν μετατρέπεται εις σπέρμα.

Βλάστη (πρώην *Βλάτση* ή *Πολυνέρι*). Έδρα κοιν. έπαρχ. Εορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 2239.

βλάστησις. Η έκφυσις του εμβρύου εκ των σπερμάτων των φανερογόνων φυτών. Τα σπέρματα, μετά την ωρίμασιν και επινέμησίν των δύνανται να βλαστήσωσι, σχηματίζοντα το *φύτρον*, το οποίον αναπτύσσεται σχηματίζον τον τέλειον φυτικόν οργανισμόν. Η βλάστησις αποτελείται από σύνολον φαινομένων φυσιολογικών και μορφολογικών, όπως ή διάλυσις και χρησιμοποίησις των αποθησαυριστικών ουσιών, ή αναπνοή, ή έκφυσις του *ριζαρίου* και ή ανάπτυξις και υπέρ το έδαφος ύψωσις του *βλαστιδίου* ή *πτεριδίου*.

Τα σπέρματα ίνα βλαστήσωσιν έχουσιν ανάγκην της συμβολής ωρισμένων φυσικών και χημικών παραγόντων, εκ των οποίων οι κυριώτεροι είνε το ύδωρ, η θερμότης και το όξυγόνον.

βλαστίδιον (*Βοτ.*). Μικρός βλαστός, ο πρώτος σχηματιζόμενος μετά την βλάστησιν των σπερμάτων των φυτών, ο οποίος ευρίσκεται μεταξύ των κοτυλών· καλείται και *πτερίδιον*. || (*Έμβρυολ.*) Η πρώτη φάσις της διαπλάσεως του γονιμοποιηθέντος ωαρίου.

βλαστικὸν δέρμα ή **βλαστόδερμα.** (*Έμβρυολ.*) Αρχέγονος ύμην του εμβρύου κατά την πρώτην μετάπλασιν του γονιμοποιηθέντος ωαρίου. Διακρίνεται εις *έσω*, *μέσον* και *έξω*, εξ ων διαπλάσονται τα διάφορα οργανικά συστήματα.

βλαστοκόπος. Δενδροκομικόν εργαλείον χρησιμεύον προς κλάδευσιν των βλαστών και κλαδίσκων των δένδρων.

βλαστολόγημα και **βλαστολογία.** Δενδροκομική

πρᾶξις, καθ' ην αφαιρούνται οι μη ωφέλιμοι βλαστοί, ίνα οδηγηθώσιν οι χυμοί εις τους λοιπούς, και προς ευνοϊκωτέραν διανομήν του αέρος και του φωτός εις το εσωτερικόν της κόμης του δένδρου, άλλως **κορφολόγημα**.

βλαστομύκης. Μονοκύτταρος οργανισμός, έχων την ιδιότητα του πολλαπλασιάζεσθαι δι' εκβλαστήσεως. Η συνήθης μορφή των βλαστομυκήτων είνε έλλειπτική ή ωοειδής, πολλάκις όμως αύτοι λαμβάνουσι και έτέρας μορφάς. Ο διά εκβλαστήσεως πολλαπλασιασμός τελείται ταχέως, ώστε δυνάμεθα νά παρακολουθήσωμεν αύτον διά του μικροσκοπίου, τα διά τοῦ τρόπου δε τούτου γεννώμενα νέα κύτταρα επί μακρόν μένουσι προσπεφυκότα προς άλληλα. Περιεγράφησαν βλαστομύκητες έχοντες παθογόνον δύναμιν επί ανθρώπων ή ζώων. Τινές τούτων ζώσι σαπροφυτικώς επί της επιφανείας του σώματος και άλλοι ευρίσκονται εν τω έκκρίματι του στόματος, τω κοίλω της ρινός και του γαστρεντερικού σωλήνος. Αι εκ βλαστομυκήτων νόσοι καλούνται *βλαστομυκώσεις* ή *βλαστομυκητιάσεις*, είνε δε φλεγμοναί, έξελκώσεις, όγκοι, γαστρεντερίτιδες, ίδίως επί μικρών παιδίων, και διάφοροι άλλαι άλλοιώσεις διαφόρων οργάνων.

Βλαστοκόπος

βλαστομυκητίασις ή **βλαστομύκωσις.** Βλ. *βλαστομύκης*.

βλαστὸς ή **καυλὸς** ή **στέλεχος.** Το φυλλοφόρον όργανον των φυτών, το οποίον άπαντάται εις όλα τα φανερόγαμα και τα άγγειοφόρα κρυψίγονα, εις πλείστα βρυόφυτα και εις τινα θαλλόφυτα. Ο βλαστός συνήθως αναπτύσσεται υπέρ την επιφάνειαν της γης, υπόγειος δε προέκτασίς του είνε η *ρίζα*. Επί της επιφανείας του βλαστού φύονται τα φύλλα· τα σημεία του βλαστού, έκ των οποίων φύονται τα φύλλα, είνε συνήθως διωγκωμένα και λέγονται *κόμβοι* ή *γόνατα*. Εφόσον ο βλαστός αυξάνει, τα γόνατα απομακρύνονται αλλήλων, τα δε φύλλα αναπτύσσονται και άπλοῦνται ὀριζοντίως κατά μῆκος του βλαστού. Ο βλαστός παραμένει ένίοτε άπλοῦς, τότε δε καλείται *ἄκλων*· πολλάκις τοὐναντίον διακλαδοῦται, σχηματίζων δευτερεύοντας βλαστοὺς ή *κλάδους* ή *κλῶνας*. Ο βλαστός αποτελεί το κυρίως σῶμα των ανωτέρων φυτῶν, έκτελεῖ δὲ διαφόρους λειτουργίας, ὧν ή κυριωτέρα είνε ή κυκλοφορία των θρεπτικῶν ουσιῶν και των αποταμιευτικῶν ουσιῶν του φυτοῦ. Οι βλαστοί είνε ετήσιοι, διετεῖς ή πολυετεῖς, αναλόγως της διαρκείας της ζωῆς του φυτοῦ. Άλλοι είνε ὀρθιοι, άλλοι αναρριχητικοί, άλλοι ελικόστροφοι, άλλοι ἕρποντες, άλλοι επιπλέοντες. Ο βλαστὸς δύναται νά εἶνε ποώδης ή ξυλώδης ή σαρκώδης, στερεὸς ή κοῖλος, κυλινδρικός, τρίγωνος ή τετράγωνος. Οἱ ὑπόγειοι βλαστοὶ διακρίνονται εἰς *ριζώματα*, ὅταν φέρωσι πολλὰ γόνατα καὶ μεσογονάτια βραχέα (κάλαμος, δίσομος κλ.), εἰς *κορδύλους*, ὅταν εἶνε σαρκώδεις, ἀκανόνιστοι (γεώμηλον), καὶ εἰς *βολβούς*, ὅταν εἶνε βραχεῖς καὶ καλύπτωνται ὑπὸ σαρκωδῶν ὑπογείων φύλλων (κρόμμυα).

Βλαστός. 1) *Αλέξανδρος*. Ιατρός και λόγιος γενν. εν Χίω (1816-1844). Συνέγραψε το πολύτιμον βιβλίον «Χιακά».—2) *Στέφανος*. Λόγιος γενν. εν Σμύρνη (1831-1905). Έργα του: «Αι τελευταίαι ημέραι της Κωνσταντινουπόλεως», «Χαλιφᾶτον, πατριαρχεῖον και παπισμός», «Έλληνες και Τοῦρκοι» (και τα τρία γαλλιστί), «Φιλοσοφικαί μελέται» κ.ά.—3) *Σόλων*. Δημοσιογράφος (1852-1927). Ίδρυσε την πρώτην ελληνικήν εν Αμερική εφημερίδα «Ατλαντίδα».—4) *Πέτρος*. Λόγιος και λογοτέχνης γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Έρμωνας*, γενν. τω 1879. Εκ των πρωτεργατῶν του δημοτικισμοῦ. Ποιήματα, διηγήματα, αἰσθητικὰ δοκίμια («Κριτικὰ ταξίδια») κ.ἄ.

βλαστοῦλα καὶ **βλαστόσφαιρα.** Βλ. **βλαστίδιον**.

βλασφημία. Πᾶσα προσβολὴ τῆς τιμῆς, κυρίως δὲ ἡ προσβολὴ τῆς θείας μεγαλειότητος, ὁπωσδήποτε ἐκδηλουμένη, εἴτε διὰ τῆς ἀποδόσεως θείων ἰδιοτήτων εἰς ἀνθρώπους εἴτε δι' ὕβρεων κατὰ τοῦ θείου ὀνόματος εἴτε δι' ἀσεβῶν ἐκφράσεων. Ἐτιμωρεῖτο, κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, διὰ θανάτου, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ πειθαρχικῶς, δι' ἀφορισμοῦ συνήθως, κατὰ τὸν Μεσαίωνα διὰ κοπῆς ἢ πυρακτώσεως τῆς γλώσσης καὶ σήμερον δὲ κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καθοριζόμενα.

βλατίς (ἡ). Μικρὸν ἐξόγκωμα τοῦ δέρματος μεγέθους κεγχρίου ὅσον φακῆς, ἐρυθρόν, ἐμφανιζόμενον ὡς ἐξάνθημα λοιμωδῶν τινων νόσων.

βλάττη. Ἔντομον οἰκιακόν, γένος τῆς οἰκογενείας τῶν βλαττιδῶν (βλ.λ.), ἡ κν. **κατσαρίδα**. Ἡ *β. τῶν μαγειρείων* ἔχει μῆκος 22-26 χλστμ.

βλαττίδαι. Ὁμοιογένεια ὀρθοπτέρων δρομικῶν ἐντόμων. Ἔχουσι σῶμα πεπλατυσμένον, φοειδές, μὲ σκληρὰ περιβλήματα, ἀλλὰ λίαν εὐλύγιστον. Ζῶσι συνήθως εἰς τὰ θερμὰ κλίματα, εἶνε νυκτόβια, εἴδη τινὰ πετῶσιν ὀλίγον, τρέχουσιν ὅμως ἄριστα. Τρέφονται ἐκ φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν ἀπεξηραμμένων οὐσιῶν, εἴδη τινὰ ζῶσιν εἰς τὰ ἀρτοποιεῖα, ἐστιατόρια, μαγειρεῖα κλ., ὅπου προξενοῦσι μεγάλας ζημίας, οὐ μόνον διότι εἶνε ἀδηφάγα, ἀλλὰ καὶ διότι μεταδίδουσι λίαν δυσάρεστον ὀσμὴν εἰς ὅ,τι θίγουσιν. Ἐνταῦθα ἀνήκει τὸ γένος *βλάττη* (βλ.λ.).

βλαττίον (τό). Κυρίως, ὀστοῦν τῆς *ρινὸς τῆς πορφύρας* (κογχυλίου)· ἔπειτα, ἀβρὸν ὕφασμα (παρὰ Βυζαντίνοις) κατ' ἐξοχὴν πορφυροῦν καὶ ἐσθὴς ἐξ αὐτοῦ κατεσκευασμένη.

βλαῦται (αἱ) καὶ **βλαυτία** (τά). Κομψὰ ἀνδρικὰ σανδάλια ἄτινα οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἔφερον μεταβαίνοντες εἰς συμπόσιον καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον.

Βλαχάβα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 473.

Βλαχάβας (Θώμιος). Περίφημος ἁρματολός, ἐκ τοῦ ὁμων. χωρίου τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀγωνισθεὶς ἐναντίον τῶν Τούρκων κατὰ τὰ προηγηθέντα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔτη. Ἐθανατώθη βασανισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῷ 1809.

Βλαχαρμάτας. Ἁρματολὸς καταγόμενος ἐκ Μαυρολιθαρίου τῆς Ρούμελης. Ὕψωσε, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1750 καὶ 1760, ἀπὸ κοινοῦ μετ' ἄλλων ἁρματολῶν, τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας. Συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατόπιν προδοσίας ἐθανατώθη.

Βλαχᾶτα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 547.

Βλαχᾶτα Εἰκοσιμιᾶς. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας). Κάτ. 582.

Βλαχατάνον. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 213.

Βλαχέρνα. 1) (πρώην *Μπεζενίκος*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχίας Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1006.—2) Ἔδρα κοιν. νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 157.

Βλαχέρναι. Τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τῆς ἀρχαίας Κωνσταντινουπόλεως, τὸ μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ἕκτου λόφου καὶ τοῦ Κερατίου κόλπου, σήμερον δὲ μία τῶν σπουδαιοτέρων τοποθεσιῶν τῆς

αὐτῆς πόλεως, παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Κερατίου κόλπου τὴν ἐντὸς τῶν τειχῶν δεξιᾷ τῷ εἰσιόντι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνοιχθεῖσαν πύλην Ἐϊβὰν-Σεράϊ. Αὐτόθι ἔκειτο ναὸς τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης *Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν*, ἱδρυθεὶς τῷ 450 καὶ πυρποληθεὶς τῷ 1434, καὶ τὰ ἱστορικὰ ἀνάκτορα τῶν Βυζαντίνων αὐτοκρατόρων, τὰ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παλάτιον τοῦ Ἑβδόμου* ἢ *Ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν*, εἰς τὰ ὁποῖα διέμενεν ἡ βυζαντιακὴ αὐλὴ μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ. Τὰ ἀνάκτορα ἦσαν ἄθροισμα οἰκοδομημάτων ἐκτεινομένων ἀπὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας μέχρι τοῦ νῦν τζαμίου τοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲτ καὶ φθανόντων μέχρι τῆς θαλάσσης.

Βλαχερωνίτισσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυδωνίας (Χανίων). Κάτ. 184.

Βλαχία. Τμῆμα τοῦ βασιλείου τῆς Ρουμανίας, κείμενον μεταξὺ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων, τοῦ νοτίου ροῦ τοῦ Σερέτη καὶ τοῦ Δουνάβεως. 76.583 τ.χλμ., 5.226.000 κάτ. Μέχρι τοῦ 1859 ἡγεμονία ὑποτελὴς εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀπετέλεσε μετὰ τῆς Μολδαυΐας, μεθ' ἧς εἶχεν ἑνωθῆ ἀπὸ τοῦ 1859, τῷ 1879 τὸ κράτος τῆς Ρουμανίας. Βλ. *Ρουμανία*.

Βλαχία Μεγάλη (ἢ **Μεγαλοβλαχία** ἢ ἁπλῶς **Βλαχία**). Ὄνομα μέρους τῆς *Θεσσαλίας* δοθὲν αὐτῇ ἐκ τῶν βλαχικῶν ὀρδῶν, αἵτινες κατέκλυσαν αὐτὴν ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος.

Βλαχιώτη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 802.

Βλαχογιάννη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 781.

Βλαχογιάννης (Γιάννης). Ἱστοριοδίφης καὶ λογογράφος ἐκ Ναυπάκτου, γενν. τῷ 1868, ἐκ τῶν πρώτων δημοτικιστῶν. Ἔγραψε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γιάννος Ἐπαχτίτης*. Ἔργα του: «Ἱστορίες», «Τοῦ χάρου ὁ χαλασμός», «Ὁ Γύρος τῆς ἀνέμης», «Λόγοι καὶ ἀντίλογοι», «Προπύλαια» καὶ πολλὰ ἱστορικὰ ἔργα.

Βλαχοθανάσης (Μῆτρος). Περίφημος ἁρματολός, ἐκ Βουνιχώρας τῆς Ρούμελης, δράσας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1730 καὶ 1772.

Βλάχοι (ἄλλως λεγόμενοι **Κουτσόβλαχοι** καὶ **Τσιντσάροι**). Λατινογενὴς λαὸς τῆς Βαλκανικῆς, συγγενὴς τῶν Ρουμάνων, λείψανα τοῦ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου διεσπαρμένου λατινικοῦ ἢ λατινίζοντος πληθυσμοῦ. Ἡ ἱστορία των ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ Ι΄ αἰ. Ἦσαν νομάδες, χριστιανοί, κυρίως κατὰ τὸν Αἶμον ἐγκατεστημένοι, ἐκεῖθεν δὲ διασπαρέντες πρὸς Ν. Κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα ἱδρυσαν, παρὰ τὸν Αἶμον, κοινὸν μετὰ τῶν Βουλγάρων βασίλειον, ὑπὸ τὸν Βλάχον ἡγεμόνα Πέτρον. Ἐν τοῖς ὑστερωτέροις συνεμίγησαν μεθ' Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν ἀποτελέσαντες συμμίκτους φυλάς, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἤδη κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα. Σὺν τῷ χρόνῳ ἐξειλίχθησαν ἀπὸ νομάδων κτηνοτρόφων εἰς μονίμους ἀστούς, ὧν ἡ ἄσκησις ὑπῆρξε ποικίλη. Κυρίως διεκρίθησαν οἱ Καλαρρυτινοὶ χρυσοχόοι, γενικῶς δ' εἶνε ἀξιόλογος ἡ λαϊκὴ τέχνη τῶν Βλάχων. Καὶ ἐκτὸς τῆς Βαλκανικῆς οἱ Βλάχοι ἐγκατεστάθησαν εἰς ἀνθηροτάτας παροικίας, ἰδίᾳ ἐν Βιέννῃ, Βουδαπέστῃ καὶ Λειψίᾳ. Εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν δὲ παρέσχον ἀπαραγνωρίστους ὑπηρεσίας. Πολλοὶ τῶν κλεφτῶν καὶ ἁρματολῶν ἦσαν βλαχικῆς καταγωγῆς, ἐπίσης οἱ ἐθνικοὶ εὐεργέται Ἀβέρωφ, Σίνας, Τοσίτσας, Στουρνάρας, οἱ ποιηταὶ Ζαλοκώστας καὶ Κρυστάλλης, ὁ πολιτικὸς Κωλέττης, οἱ φιλόλογοι Πανταζίδης καὶ Σπ. Π. Λάμπρος.

Βλάχοι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 340.

Βλαχοκάτουνον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 700.

Βλαχοκερασιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1576. Τὸ Πάσχα τοῦ 1821 (10 Ἀπριλίου) σφαγὴ τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν ἐξ ἀπίνης ἐπελθόντων Τούρκων.

Βλαχόμανδρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 300.

Βλαχόπουλον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 1312.

Βλαχόπουλος (Ἀλέξιος). Στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ ἐκ Πρεβέζης (1780-1865). Ἐθελοντὴς εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν κατὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους, ἠγωνίσθη ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1820, ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, 1823, τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπὶ Καποδιστρίου καὶ Ὄθωνος, ἐπίσης τῶν Ναυτικῶν, ὑπασπιστὴς τοῦ Γεωργίου Α΄, ἀντιστράτηγος.

Βλαχορράφτη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 311.

Βλάχος. Ἐπώνυμον ἐξεχούσης οἰκογενείας τῶν νέων Ἀθηνῶν. 1) *Γιαννάκης*. Εἷς τῶν μᾶλλον σημαινόντων Ἀθηναίων δημογερόντων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.—2) *Σταῦρος*. Πολιτικὸς ἀνήρ (1802-1864), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Μετέσχε τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἀγῶνος, ἐγένετο βουλευτὴς καὶ ὑπουργός, 1852.—3) *Ἄγγελος* (1838-1920). Λογογράφος, πολιτικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Γεν. γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, πρεσβευτής, διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου. Ἔγραψε: «Περὶ ὑπάτων καὶ ὑπατείας ἐν Ρώμῃ», «Περὶ ὁρκωτικοῦ συστήματος», «Λεξικὸν Ἑλληνογαλλικόν», ποιήματα, κριτικὰς μελέτας («Τὸ Ὁμηρικὸν ζήτημα», «Περὶ Παναγιώτου Σούτσου» κλ.), μεταφράσεις ἐν αἷς ἔργων τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Σαίξπηρ, Γαῖτε κλ. καὶ ἄλλα πολλά.—4) *Γεώργιος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, δημοσιογράφος, γενν. ἐν Ἀθήναις τῷ 1886. Ἱδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τῆς «Καθημερινῆς».

Βλαχοχώρια. Τὰ κατὰ τὴν Δ. ὑπώρειαν τοῦ Πίνδου ἠπειρωτικὰ χωρία, τὰ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀποτελέσαντα τὰς δύο κοινοτικὰς ὁμοσπονδίας τοῦ *Συράκου* καὶ τῆς *Καλλαρύτης*.

Βλαχώριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 216.

Βλέδ (Bled). Κωμόπολις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Καρνιόλῃ, ἐπὶ τῆς ὁμων. λίμνης. Κάτ. 1646. Θέρετρον καὶ λουτρόπολις, μὲ ἔπαυλιν τοῦ βασιλέως τῆς Νοτιοσλαυΐας.

Βλεμμύδης (Νικηφόρος). Πολυγράφος λόγιος τοῦ Βυζαντίου (1197-1272).

Βλέμμυες. Λαὸς ἐρημονόμος καὶ λῃστρικὸς ἐν Αἰγύπτῳ, κατοικῶν ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων τὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου καταρράκτου μέχρι Πρίμης ἔρημον.

βλέννα ἢ **βλέννη**. Ρευστὸν ὑλοιῶδες ἔκκριμα τῶν ἀδενίσκων τοῦ ἔσω ἐπενδύματος *(βλεννογόνου ὑμένος)* τῶν σπλαγχνικῶν κοιλοτήτων τοῦ σώματος. Χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ διατηρῇ ὑγρὰς καὶ ὀλισθηρὰς τὰς ἐπιφανείας τῶν ἀδένων καὶ τῶν κυττάρων, προφυλάττουσα ταῦτα ἀπὸ διαφόρων ἐπιδράσεων.

βλεννογόνοι ἀδένες. Βλ. **βλεννογόνος ὑμὴν** καὶ **ἀδένες**.

βλεννογόνος ὑμὴν ἢ ἁπλῶς **βλεννογόνος**. Τὸ ὑμενῶδες ἐπένδυμα τῆς ἔσω ἐπιφανείας ὅλων τῶν κοίλων ὀργάνων τοῦ σώματος, οἱ ἀδένες τοῦ ὁποίου *(βλεννογόνοι ἀδένες)* ἐκκρίνουσι βλέννα.

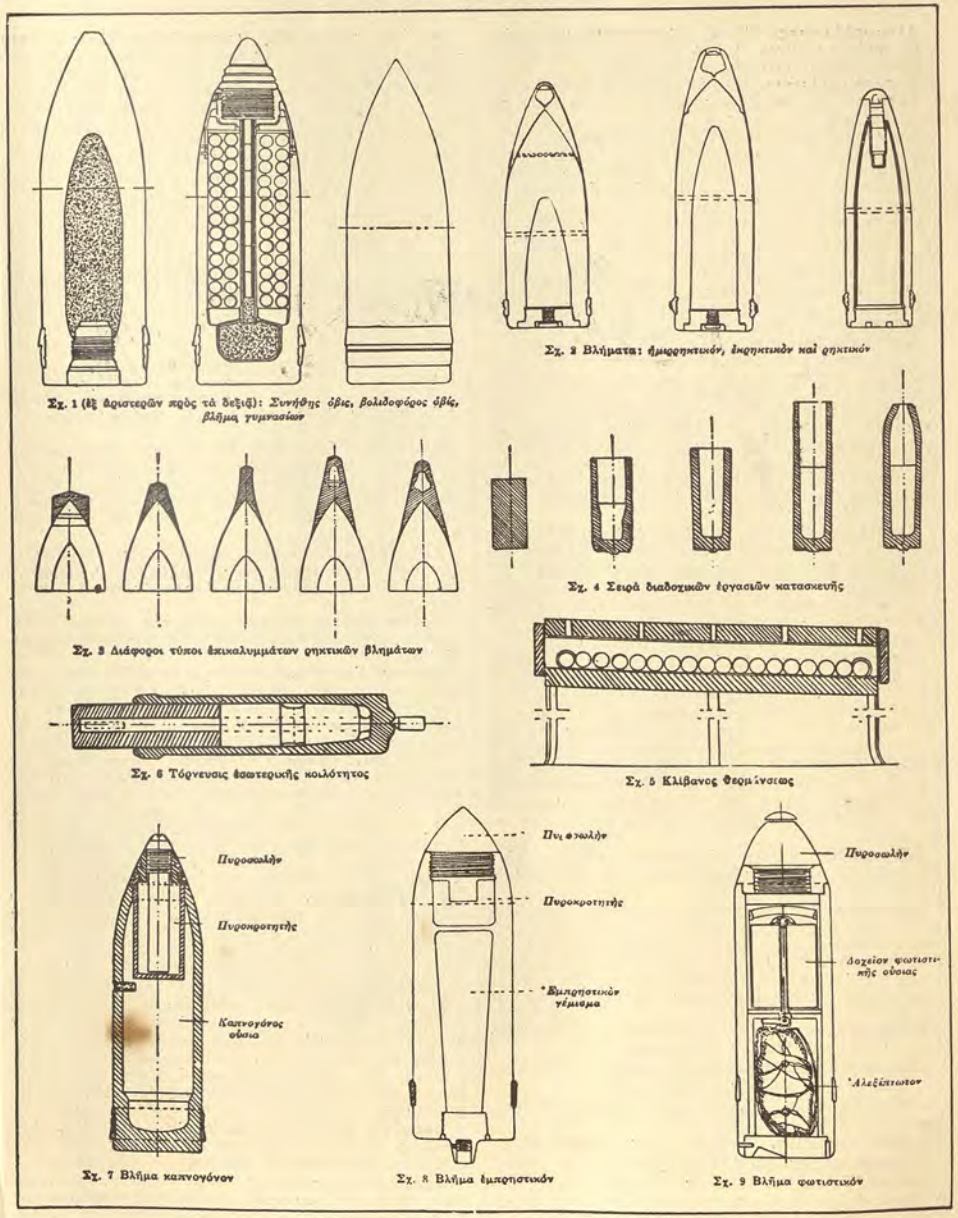

Σχ. 1 (ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά): *Συνήθης ὀβίς, βολιδοφόρος ὀβίς, βλῆμα γυμνασίων*

Σχ. 2 Βλήματα: ἐμπρηστικόν, ἐκρηκτικὸν καὶ ρηκτικόν

Σχ. 3 Διάφοροι τύποι ἐκκαλυμμάτων ρηκτικῶν βλημάτων

Σχ. 4 Σειρὰ διαδοχικῶν ἐργασιῶν κατασκευῆς

Σχ. 5 Κλίβανος θερμάνσεως

Σχ. 6 Τόρνευσις ἐσωτερικῆς κοιλότητος

Σχ. 7 Βλῆμα καπνογόνον

Σχ. 8 Βλῆμα ἐμπρηστικόν

Σχ. 9 Βλῆμα φωτιστικόν

βλεννοθύλακος. Μικρὰ κύστις σχηματιζομένη περὶ τοὺς τένοντας ἢ ὑπὸ τὸ πιεζόμενον δέρμα, πλήρης δροβλεννώδους ὑγροῦ.

βλεννομεμβράνη. Ὁ βλεννογόνος ὑμήν.

βλεννοπύον. Βλεννῶδες ἔκκριμα περιέχον καὶ πυοσφαίρια.

βλεννορροϊα. Ἡ ὀξεῖα βλεννόρροια.

βλεννόρροια. Ἀφροδίσιος νόσος ἐκ μολύνσεως δι' εἰδικοῦ μικροβίου, τοῦ *γονοκόκκου τοῦ Νάϊσσερ*, προκαλοῦσα φλεγμονὴν καὶ πυώδη ἔκκρισιν τῆς οὐρήθρας καὶ ἐν γένει τοῦ βλεννογόνου ὑμένος τῶν οὐροποιογεννητικῶν ὀργάνων. Δύναται νὰ μεταδοθῇ ἐπικινδύνως καὶ εἰς ἄλλα ὄργανα (βλεννορροϊκὴ ὀφθαλμία, βλεννορροϊκὴ ἀρθρῖτις κλ.).

Βλένχαϊμ (Blenheim). Χ. τῆς Βαυαρίας, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Χαΐχστετ (Höchstädt), ὀνομαστὸν διὰ τὴν παρ' αὐτὸ συγκροτηθεῖσαν τῇ 13.8.1704 αἱματηρὰν μάχην μεταξὺ τῶν Ἄγγλων καὶ Αὐστριακῶν ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τὸν Μάρλβορω καὶ τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον καὶ τῶν γαλλικῶν καὶ βαυαρικῶν ἀφ' ἑτέρου στρατευμάτων ὑπὸ τοὺς στρατάρχας Ταλλὰρ καὶ Μαρσέν.

Βλεριό (Λουδοβῖκος Blériot). Διάσημος Γάλλος ἀεροπόρος, γεννηθεὶς 1872, ὁ πρῶτος διελθὼν ἀεροπορικῶς τὸν πορθμὸν τῆς Μάγχης, 1909.

βλεφαραδενῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ ἐλευθέρου χείλους τῶν βλεφάρων μὲ διαπύησιν τῶν τριχοθυλακίων τῶν βλεφαρίδων.

βλεφαριδωτά. Βλ. *βλεφαρίς* (Μικροβιολ.).

βλεφαρίς. Μικρὰ θριξ φυομένη εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βλεφάρου, κν. **(ματο)τσίνουρο, ματόκλαδο.** ‖ *(Ἱστολ.)* Αἱ βλεφαρίδες τῶν ἐπιθηλιακῶν κυττάρων λέγονται καὶ *κροσσοί*. ‖ *(Μικροβιολ.)* Ἔκαστον τῶν λεπτοτάτων κυματοειδῶν νηματίων διὰ τῆς δονήσεως τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται ἡ κίνησις τῶν μικροβίων· τοιαῦται βλεφαρίδες ὑπάρχουσι καὶ ἐπὶ τῶν ἐγχυματογενῶν πρωτοζώων *(βλεφαριδωτά)*.

βλεφαρῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ χείλους τῶν βλεφάρων καλυπτομένου ὑπὸ ἐφελκίδων ἢ λεπύρων πιτυρωδῶν.

βλεφαροδιαστολεύς. Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον κρατοῦν τὰ βλέφαρα διεστῶτα κατὰ τὰς ὀφθαλμικὰς ἐγχειρήσεις.

βλέφαρον. Διφυὴς πτυχὴ δέρματος, μυώδης, εὐκίνητος, ὑπενδεδυμένη διὰ βλεννογόνου ὑμένος (ἐπιπεφυκότος), καλύπτουσα ἔμπροσθεν τὸν βολβὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὑπάρχουσι δύο βλέφαρα, τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω, τὸ μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνοιγμα λέγεται *βλεφαρικὴ σχισμή*, αἱ δὲ δύο γωνίαι *κανθοί*.

βλεφαροπλαστία. Ἐγχείρησις πρὸς ἀνασχηματισμὸν τῶν βλαβέντων βλεφάρων.

βλεφαροπληγία ἢ **βλεφαρόπτωσις.** Ἡ παράλυσις καὶ πτῶσις τοῦ ἄνω βλεφάρου.

βλεφαρορραφία. Ἐγχείρησις ἑνοῦσα τὰ βλεφαρικὰ χείλη.

βλεφαρόσπασμος. Σπασμὸς τῶν βλεφάρων.

βλεφαροστάτης. Ὁ βλεφαροδιαστολεύς.

βλῆμα. Σῶμα βαλλόμενον ὑπὸ ἐξωτερικῆς δυνάμεως καὶ συνεχίζον τὴν κίνησίν του διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀδρανείας. ‖ Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τὸ βέλος, τὸ ἀκόντιον, ὁ λίθος κ.τ.τ. ‖ Νῦν βλήματα ὀνομάζονται ἐν γένει τὰ διὰ τῶν πυροβόλων ὅπλων, διὰ τῆς χειρὸς ἢ ἀπὸ ἀεροπλάνου ἐπὶ σκοπῷ παραγωγῆς φονικοῦ ἢ καταστρεπτικοῦ ἀποτελέσματος βαλλόμενα σώματα, ποικίλλοντα κατὰ τὸ εἶδος τοῦ βάλλοντος ὅπλου καὶ τὴν φύσιν τῶν προσβλητέων στόχων. Διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: εἰς βλήματα φορητῶν ὅπλων, τὰ ὁποῖα εἰδικώτερον ὀνομάζονται *βολίδες* (βλ.λ.), εἰς βλήματα πυροβόλων, τὰ ὁποῖα καλοῦνται γενικῶς *ὀβίδες* (βλ.λ.), καὶ εἰς ἐκρηκτικὰ βλήματα ριπτόμενα διὰ τῆς χειρὸς ἀπὸ ἀεροπλάνου ἢ δι' εἰδικοῦ μηχανήματος, τὰ ὁποῖα λέγονται *βόμβαι* καὶ *βομβίδες* (βλ. τὰς λ.).

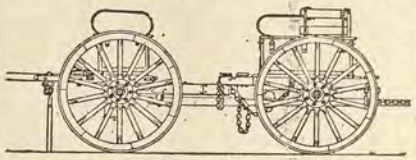

Βλητοφόρον

βλητοδόκη ἢ **βλητοδόχη.** Προστατευτικὸς χωμάτινος ὄγκος, προοριζόμενος νὰ δέχηται τὰ βλήματα κατὰ ἐκτέλεσιν ἐκπαιδευτικῆς βολῆς, πρὸς πρόληψιν δυστυχημάτων.

βλητοθέσιον. Ξύλινον ἢ σιδηροῦν ἐνθέμιον ἐν τῷ ὁποίῳ τηροῦνται τὰ βλήματα.

βλητική. Ἐπιστήμη ἐξετάζουσα τοὺς νόμους τῆς κινήσεως σωμάτων βαλλομένων εἰς τὸ διάστημα ὑφ' οἱωνδήποτε δυνάμεων ἀνεξαιρέτως τῆς φύσεως αὐτῶν. Ὁ πρῶτος σοβαρῶς ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν κίνησιν τῶν βλημάτων ἐν τῷ κενῷ εἶνε ὁ Ἰταλὸς *Ταρτάλια*.

βλητοφόρον. Ὄχημα τετράτροχον, προοριζόμενον διὰ τὴν μεταφορὰν πυρομαχικῶν. Παρακολουθεῖ τὸ πυροβόλον, ἵνα ἐφοδιάζῃ αὐτὸ διὰ πυρομαχικῶν.

Βλίδα (Blidah). Ὀχυρὰ πόλις τῆς γαλλικῆς Ἀλγερίας, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἄτλαντος. Κάτ. 35.460.

βλίτον. Κοινὴ ὀνομασία ἑλληνικῶν τινων εἰδῶν τοῦ φυτικοῦ γένους ἀμάραντος, ἰδίως τοῦ εἴδους *ἀμάραντος τὸ βλίτον*. Τὰ εἴδη *ἀμάραντος ὁ λευκὸς* καὶ *ἀμάραντος ὁ ὀπισθόστροφος* ὀνομάζονται εἰδικώτερον *ἀγριόβλιτα*. Εἶνε ποώδη λαχανευόμενα ἐν Ἑλλάδι. ‖ *(Λαογρ.)* Ἡ φράσις «*ἔφαγε βλίτα*» λέγεται ἐπὶ τῶν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων βλεπόντων καὶ ἐπὶ τῶν ἰσχυριζομένων ὅτι εἶδόν τι ὅπερ ἄλλοι δὲν βλέπουσιν. Ἐν γένει σημαίνει τὸν ἁπλοϊκὸν καὶ τὸν εὐήθη. Ἀντίστοιχον ἀκριβῶς ἔννοιαν ἔχουσι καὶ παρ' ἀρχαίοις τὰ ἀπὸ τῆς λέξεως βλίτον παράγωγα ἢ σύνθετα: *βλιτάς, βλίτων, βλιτομά(μ)μας*, ἤτοι εὐτελής, εὐήθης, χάχας.

βλιτοφάγος (ὁ). Γένος κολεοπτέρων πενταμερῶν τῆς οἰκογενείας τῶν σιλφιδῶν. Ἔχουσι κεφαλὴν ὀγκώδη, βραχεῖαν, διεσταλμένην εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος τῶν ὀφθαλμῶν. Τὰ ἰσχία τοῦ μεσαίου ζεύγους ποδῶν ἀπέχουσι πολὺ ὀλίγον ἀπ' ἀλλήλων. Συναντῶνται πλησίον πτωμάτων ἐν ἀποσυνθέσει.

βλογιά. Κν. ἡ νόσος εὐλογία.

Βλόκ (Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδροβιτς). Ρῶσος ποιητὴς (1880-1921), ἐκ τῶν ἀρίστων Ρώσων λυρικῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐμπνευσθεὶς ἐκ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως ἔγραψε τοὺς «Δώδεκα», ποιητικὸν ἔργον μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας.

Βλονδὲλ δὲ Νέλ (Blondel de Néelle ἢ Nesle). Γάλλος τρουβαδοῦρος ἐκ Πικαρδίας, ἀκμάσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος.

Βλόξβεργ (Blocksberg). Λαϊκὴ ὀνομασία τοῦ γερμανικοῦ ὄρους Βρόκκεν, ὡς τόπου συγκεντρώσεως τῶν μαγισσῶν κατὰ τὴν Βαλπουργείαν νύκτα.

Βλουά (Blois). Π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Λουὰρ-έ-Σέρ, ἐπὶ τοῦ Λίγηρος. Κάτ. 24.000.

Ἱστορικὸν ἀνάκτορον τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Εἰς τὸ Β. ηὐλογήθη, 1429, ἡ σημαία τῆς Ἰωάννας Δ' Ἀρκ.

Βλούμενσου (Blumenau). Π. τῆς Βραζιλίας ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Γερμανῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἁγίας Αἰκατερίνης. Κάτ. 72.000.

Βλουμφοντεΐν (Blœmfontein). Π. τῆς Ν. Ἀφρικῆς, πρωτ. τῆς Ὀράγγυης. Κάτ. 38.639.

Βλοχός (ἀρχ. Εὔλοχος). Τμῆμα τῆς Τριχωνίδος, ὑπὸ τὸ Παναιτωλικὸν ὄρος, ἀποτελέσαν ἴδιον ἀρματολίκι ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Βλοχός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 658.

Βλυζανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης - Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 417.

Βλύμνερ (Οδγος Blümner). Γερμανὸς ἑλληνιστής (1844-1919). Ἔργα: «Ζωὴ καὶ ἤθιμα τῶν Ἑλλήνων» κ.ἄ.π.

Βλυσηδιά (πρὸ τὴν *Νεοχώριον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 188.

Βλύχερ (Γεβάρδος Blücher). Πρῶσσος στρατάρχης (1742-1819). Διεκρίθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν εἰς τὴν Γαλλίαν, 1814, ἡττήθη εἰς τὸ Λινὺ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, 1815, κατώρθωσε δέ, ἑνισχύσας ἐγκαίρως τὸν Οὐέλλιγκτων, κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βάτερλω, νὰ δώσῃ εἰς τὴν μάχην τὴν ὁριστικὴν τροπὴν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος.

Βλυχόν. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λευκάδος. Κάτ. 280. Κατέχει κατά τινας τὴν θέσιν τῆς ὁμηρικῆς Ἰθάκης.

Βλωβοκά. Χ. νομοῦ Ἀχαΐας. Βλ. **Αἰγαί.**

Βοαβδίλ (κατὰ παραφθορὰν τοῦ Ἀβοῦ-Ἀβδαλλάχ). Ὁ τελευταῖος τῶν Ἀράβων βασιλέων τῆς Γρανάδας, παραμείνας ἐπὶ τοῦ θρόνου 1481-1492. Ἐξεθρονίσθη ὑπὸ Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ.

βόας. Ὄφις ἀνιοβόλος, ὁ μεγαλύτερος τῶν ὄφεων τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Μαδαγασκάρης. Ὁ κοινὸς *βόας συσφιγκτὴρ* τῆς Ν. Ἀμερικῆς δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ 6 μ. Τρώγει ζῶντα πτηνὰ καὶ μικρὰ θηλαστικά, τὰ ὁποῖα συσφίγγει καὶ πνίγει περιτυλίσσων τὸ σῶμα περὶ αὐτὰ καὶ συντρίβων τὰ ὀστᾶ των καὶ εἶτα καταβροχθίζει. Γεννᾷ ζῶντα.

βοβίστης. Γένος μυκήτων ἐκ τῶν λυκοπερδοειδῶν, τῆς τάξεως τῶν γαστρομυκήτων. Ἔχουσι σῶμα σφαιροειδές, ἄνευ μίσχου. Ἐν Ἑλλάδι φύονται εἴδη τινὰ μὴ προσδιορισθέντα, ὀνομαζόμενα κοινῶς *ἀλεπουπορδές*, ὅπως καὶ τὰ εἴδη τοῦ γένους λυκοπόρδου.

Βοϋάζ-κιοΐ. Χ. ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν τῷ βιλαετίῳ Ἀγκύρας, παρ' ὃ ἀνεσκάφησαν, 1906, πλινθοπίνακες, μὲ *χετιτικὰς* ἐπιγραφάς, ἐκ τῆς Β' π.Χ. χιλιετηρίδος, διαφωτίζουσας πλεῖστα σημεῖα τῆς ἀρχαίας ἱστορίας.

Βογατσικόν. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 1601.

Βόας συσφιγκτήρ

Βογδάν. Ὄνομα ἐξ ἡγεμόνων τῆς Μολδαυΐας καὶ τῆς Βλαχίας, ὧν ὁ Α' ἐγένετο ἱδρυτὴς τῆς μολδαυϊκῆς ἡγεμονίας περὶ τὸ 1360.

Βόγερ (Ἰωάννης Bojer). Νορβηγὸς συγγραφεὺς γενν. τὸ 1872. Μυθιστορήματα, ἱστορικὰ δράματα θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως κ.ἄ.

Βογιάνας ἢ **Βοΐάνας.** Ποτ. τῆς Ἀλβανίας. Δέχεται τὰ πλεονάζοντα ὕδατα τῆς λίμνης τῆς Σκόδρας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀδριατικήν.

Βογιάρδο (Ματθαῖος Μαρία Bojardo, κόμις Scandiano). Ἰταλὸς ποιητὴς (1430-1494). Κύριον ἔργον του τὸ ἔπος «Ὁ ἐρωτόληπτος Ρολάνδος» (Orlando innamorato), τὸ ὁποῖον παραμείναν ἀσυμπλήρωτον συνεχίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀριόστου διὰ τοῦ «Ρολάνδου τοῦ μαινομένου» (Orlando furioso).

βογιάρος. Λέξις σλαυϊκή, σημαίνουσα τὸν ἐπιφανῆ πολεμιστήν, τὸν ἀνήκοντα εἰς ἐξέχουσαν οἰκογένειαν. Οἱ βογιάροι ἦσαν εἰς τὴν Ρωσίαν σύμβουλοι τῶν μεγάλων δουκῶν καὶ τῶν τσάρων, ἐκεῖθεν δὲ μετεβιβάσθη ὁ τίτλος εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, ἔνθα οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ μεγάλοι γαιοκτήμονες καὶ εὐπατρίδαι. Ὁ τίτλος ἀπαντᾷ ἐπίσης καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ.

Βογιατζίδης (Ἰωάννης). Καθηγητὴς τῆς Βυζαντιακῆς Ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης γενν. ἐν Ἄνδρῳ τῷ 1877. Ἐδημοσίευσεν ἱστορικὰς ἐρεύνας περὶ τῆς νήσου Ἀμοργοῦ, τοῦ ὁσίου Λεοντίου τοῦ Μονεμβασιώτου κ.ἄ.

Βογόμιλοι. Ὀρθολογιστικὴ αἵρεσις λίαν διαδεδομένη μεταξὺ τῶν ἐν Θράκῃ καὶ Βουλγαρίᾳ Χριστιανῶν, ἰδίᾳ τῶν Βουλγάρων, ἐν Σερβίᾳ καὶ Βοσνίᾳ. Κατὰ τοὺς Β. ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ, ὁ Σατανιήλ, εἶνε ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου ἐκ τῆς πονηρᾶς ὕλης, ὁ δὲ νεώτερος, ὁ Χριστός, εἶνε ὁ ἀπολυτρώσας τὸν κόσμον. Τοὺς Β. κατεδίωξεν ἰδίᾳ Ἀλέξιος Α' ὁ Κομνηνός, λείψανα δ' αὐτῶν καταφυγόντα εἰς τὴν Δύσιν προεκάλεσαν τὴν ὀρθολογιστικὴν κίνησιν τῶν Καθαρῶν.

Βογορίδης. 1) *Στέφανος*, πρῶτος ἡγεμὼν τῆς Σάμου 1834-1850.—2) *Ἀλέξανδρος* (συνήθως καλούμενος *Ἀλέκο-πασᾶς*), ὁ πρῶτος γενικὸς διοικητὴς τῆς αὐτονόμου Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, 1879-1884. Ἀποβλέπων εἰς τὸν θρόνον τῆς Βουλγαρίας ὑπεστήριξε τὴν ἑνωτικὴν κίνησιν ἐν τῇ Α. Ρωμυλίᾳ.

Βογοτά (Santa-Fé-de-Bogotà). Πρωτ. τῆς νοτιοαμερικανικῆς δημοκρατίας τῆς Κολομβίας. Κάτ. 160.000.

Βογοῦλοι. Μογγολικὴ φυλὴ τοῦ οὐγρικοῦ κλάδου τῆς φιννοουγρικῆς ὁμάδος, συγγενεστάτη πρὸς τοὺς Ὀστιάκους. Κατοικοῦσι τοὺς πρόποδας τῶν Οὐραλίων.

Βοΰε (Vogüé). 1) *Κάρολος Ἰωάννης Μελχιόρ*, μαρκήσιος. Γάλλος ἀρχαιολόγος καὶ διπλωμάτης (1829-1916). Ἔργα του: «Αἱ ἐκκλησίαι τῶν Ἁγίων Τόπων», «Ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ» κ.ἄ. —2) *Εὐγένιος Μαρία Μελχιόρ*, ὑποκόμις. Γάλλος φιλόλογος (1848-1910). Μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἔργα του: «Ταξίδια εἰς τὰς χώρας τοῦ παρελθόντος: Συρία, Παλαιστίνη, Ἄθως», φιλοσοφικαί, ἱστορικαὶ καὶ φιλολογικαὶ μελέται κ.ἄ.

Βόδας. Ποταμὸς τῆς Δ. Μακεδονίας. Πηγάζων ἐγγὺς πρὸς Α τῆς λίμνης Ὀστρόβου ρέει διὰ ὁμων. αὐτῷ στενῆς καταφύτου κοιλάδος, δι' ἧς διέρχεται ἥ τε σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου καὶ ἡ Ἐγνατία ὁδός, διέρχεται διὰ Βλαδόβου καὶ Ἐδέσσης, ἔνθα σχηματίζει περιφήμους καταράκτας, καὶ χύνεται μετὰ ροῦν 20 χλμ. εἰς τὸν *Μογλενίτικον* παρὰ τὴν λίμνην Γενιτσῶν. Ἡ κοιλὰς τοῦ Β. εἶνε περίφημος διὰ τε τὴν στρατηγικὴν σημασίαν καὶ τὰς φυσικὰς αὐτῆς καλλονάς, τὰ ὕδατα δὲ αὐτοῦ παρέχουσι σπουδαίαν κινητήριον δύναμιν.

βόδδεν (bodden). Ἀκανόνιστοι θαλάσσιοι βρα-

χίονες καὶ κόλποι τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, ἰδίᾳ περὶ τὴν νῆσον Ρύγεν.

Βόδε. Γερμανὸς ἀστρονόμος (1747-1826)· ἐδημοσίευσε ἄτλαντα, τὴν «Οὐρανογραφίαν», περιέχοντα 17.240 ἀστέρας, καὶ διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου Βερολίνου. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνδέεται πρὸς τὸν ἐμπειρικὸν νόμον τὸν ὀφειλόμενον εἰς τὸν Σάξονα ἀστρονόμον Τίτιον, δι' οὗ εὑρίσκονται αἱ ἀποστάσεις τῶν πλανητῶν ἀπὸ τοῦ Ἡλίου. Ὁ νόμος οὗτος ἐδείκνυε πιθανὴν τὴν ὕπαρξιν καὶ ἄλλων πλανητῶν πλὴν τῶν γνωστῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ πράγματι εἰς τὰς ἀποστάσεις τὰς ὁριζομένας περίπου ὑπὸ τοῦ νόμου τούτου ἀνεκαλύφθησαν βραδύτερον οἱ ἀστεροειδεῖς τηλεσκοπικοὶ πλανῆται καὶ ὁ Ποσειδῶν, ὁ Οὐρανὸς καὶ ὁ Πλούτων.

Βοδέν (Ἰωάννης Bodin[us]). Γάλλος πολιτειολόγος καὶ φιλόσοφος (1530-1596). Τὸ σύγγραμμά του «Περὶ πολιτείας» ἀνασκευάζει τὰς θεωρίας τοῦ Μακιαβέλλη καὶ κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς διὰ θεσμῶν περιωρισμένης, οὐχὶ ἀπολύτου, μοναρχίας.

Βοδενά. Βλ. Ἔδεσσα.

Βόδενζεε (Bodensee). Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας.

Βόδενστετ (Φριεδερῖκος Bodenstedt). Γερμανὸς ποιητής (1819-1892). Ἔργα του: «Χίλιαι καὶ μία ἡμέραι εἰς τὴν Ἀνατολήν», τὰ «Τραγούδια τοῦ Μίρζα Σαφφή» κ.ἄ.

Βοδεντσικό. Χ. ἔπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Πολυνέρι.**

Βόδμερ (Ἰωάννης Ἰάκωβος Bodmer). Ἑλβετὸς ποιητὴς καὶ κριτικὸς (1698-1783).

Βοδονίτσα. Μαρκιωνία ἱδρυθεῖσα ἀμέσως μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς κυρίως Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Φράγκων. Περιελάμβανε τὴν Ἐπικνημίδιον Λοκρίδα, ἔχουσα δμώνυμον ἔδραν εἰς ἰσχυρὸν φρούριον κείμενον εἰς δίωρον ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν. Ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἡ μαρκιωνία ἦτο φόρου ὑποτελὴς εἰς τοὺς Τούρκους. Νῦν καλεῖται *Μενδενίτσα* ἡ ἐκεῖ κώμη, ἧς πρὸς Β δεσπόζει τὸ φραγκικὸν φρούριον.

βοεβόδας, βόϊβοντας, βοέβοδας. Λέξις σλαυϊκή, σημαίνουσα τὸν ἄγοντα, ὁδηγοῦντα τὸν στρατὸν καὶ εἰδικώτερον τὸν στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν ἄρχοντα τῆς χώρας, τῆς ἐπαρχίας. Ὁ τίτλος ἴσχυσε, μὲ διαφόρους παραλλαγὰς τοῦ δηλουμένου ἀξιώματος, ἐν Τρανσυλβανίᾳ, Μολδαυΐᾳ, Βλαχίᾳ, Πολωνίᾳ, Τουρκίᾳ, Μαυροβουνίῳ. Παρὰ Νοτιοσλαύοις β. εἶνε οἱ εὐγενεῖς γαιοκτήμονες.

Βοεβοδίνα. Χ. ἔπαρχ. Ἐορδαίας. Βλ. **Σπηλιά.**

βοεῖδαι. Φυλὴ μηρυκαστικῶν, ἀποτελοῦσα μετὰ τῶν γενῶν προβάτων, τῶν αἰγῶν καὶ τῶν ἀντιλοπῶν τὴν οἰκογένειαν τῶν κοιλοκερώτων μηρυκαστικῶν. Ἐνταῦθα ἀνήκουσι τὰ γένη τῶν *βοῶν* καὶ τῶν *μοσχοβοῶν*.

Βόερς (ὁλλανδ. Boers, ἤτοι χωρικοί, ἀγρόται, πρφ. Βούρς). Οἱ ἀπόγονοι τῶν ὑπὸ τῆς ὁλλανδικῆς Ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν κατὰ τὸ 1652 ἀποικισθέντων ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ τῆς Καλῆς Ἐλπίδος Ὁλλανδῶν, μεθ' ὧν συνεδέθησαν καὶ 300 Γάλλοι ἐξόριστοι Καλβινισταί. Τῆς Χώρας τοῦ Ἀκρωτηρίου γενομένης ἀγγλικῆς, οἱ Β. μετεγάστευσαν πρὸς Β καὶ ἱδρυσαν τὸ *Ἐλεύθερον Κράτος τῆς Ὀράγγης* καὶ τὴν *Νοτιοαφρικανικὴν Συμπολιτείαν* (Τρανσβάαλ). Ἀνακαλύψεις ἀδαμαντορυχείων καὶ χρυσωρυχείων εἵλκυσαν τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες καθυπέταξαν τέλος, κατὰ τὸν *πόλεμον τῶν Β.* (1899-1902) τοὺς Β. Ἀπὸ τοῦ 1910 αἱ χῶραι τῶν Β. ἀπέκτησαν, ἐν τῇ Νοτιοαφρικανικῇ Ὁμοσπονδίᾳ, ἴσα πρὸς τοὺς Ἄγγλους δικαιώματα.

Βόζανκετ (Ροβέρτος Κὰρ Bosanquet). Ἄγγλος ἀρχαιολόγος, γενν. τῷ 1871. Διευθυντὴς τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐν Ἀθήναις, διηύθυνε τὰς ἀνασκαφὰς εἰς Πραισόν, Παλαίκαστρον κ.ἀ. τῆς Κρήτης καὶ εἰς Σπάρτην (1905-1906).

Βὸχ-Δάγ. Μακρὰ ὀροσειρὰ τῆς Ἀ. Μακεδονίας, ἄλλως Φαλακρὸν Ὄρος. Ὕψος 1854 μ.

Βοζίκης (Χαράλαμπος). Πολιτευτὴς ἐκ Κυνουρίας, γενν. 1852. Ὑπουργὸς Παιδείας 1915, διοικητὴς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου 1912, Θράκης 1921.

Βοηδρόμια. Ἑορτὴ ἐν Ἀθήναις πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, τελουμένη πιθανῶς κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν τοῦ *Βοηδρομιῶνος* (περὶ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου).

Βοηδρόμιος. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος, σύνηθες ἰδίᾳ ἐν Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ.

Βοηδρομιών. Ὄνομα κατ' ἀρχὰς μὲν τοῦ τρίτου, βραδύτερον δὲ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἔτους, τασσομένου μεταξὺ τοῦ Μεταγειτνιῶνος καὶ τοῦ Πυανεψιῶνος καὶ ἀντιστοιχοῦντος περίπου πρὸς τὸν Σεπτέμβριον.

βοήθειαι πρῶται. Βλ. πρῶται βοήθειαι.

βοηθητικὰ ῥήματα. Ῥήματα, δι' ὧν σχηματίζονται *περιφραστικῶς* χρόνοι, ἐγκλίσεις ἢ φωναὶ ἄλλων ρημάτων (ἐν τῇ ΑΕΓ: *εἰμὶ* καὶ *ἔχω*, ἐν τῇ ΝΕΓ: *εἶμαι, ἔχω, θέλω*, ἐν τῇ Λατ.: *esse, habere*).

βοηθητικοί. Παρὰ Ρωμαίοις, τὰ συμμαχικὰ ἐπικουρικὰ στρατεύματα (auxilia, auxiliares). ‖ Εἰς τὴν σύγχρονον Στρατολογίαν, οἱ στρατεύσιμοι οἱ ἔχοντες σημαντικήν τινα βλάβην, καθιστῶσαν αὐτοὺς ἀνικάνους πρὸς μάχιμον ὑπηρεσίαν.

Βοήθιος (Anicius Manlius Severinus Boethius ἢ Boetius). Ἐπιφανὴς Ρωμαῖος πολιτικός, συγγραφεύς, ποιητὴς καὶ φιλόσοφος (470-524 μ.Χ.). Ἔγραψε: «De consolatione philosophiæ» (Περὶ τῆς παρηγορίας τῆς φιλοσοφίας) κ.ἄ.

Βοημία (γερμ. Böhmen, πρφ. Βαΐμεν, τσεχιστὶ Cechy, πρφ. Τσέχι). Τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς Τσεχοσλοβακίας, 52.053 τ.χλμ., 6.500.000 κάτ., ὧν 2.000.000 περίπου Γερμανοί. Ὑψιπέδιον περιβαλλόμενον ὑπὸ στεφάνου ὀρέων (Βοημικὸς δρυμός, Ἔρτσια ὄρη, Σουδήτια ὄρη), μὲ κύριον ποτ. τὸν Ἄλβιν, οὗ παραπότ. ὁ Μολδαύας, ὁ Ἴζερ καὶ ὁ Ἔγερ. Πολλαὶ λίμναι καὶ τυρφοφόρα ἕλη. Πλουσιωτάτη εἰς φυσικοὺς θησαυροὺς (ἰαματικὰ ὕδατα: Κάρλσβαδ, Φράντσενσβαδ, Μαριένβαδ κλ., μεταλλεῖα: ἀργύρου, σιδήρου, μολύβδου, γραφίτου, ἀνθρακίου), μὲ ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν (χάρτης, ζῦθος, μηχαναί, ἐριοῦχα, βαμβακερὰ καὶ λινὰ ὑφάσματα, ἔξοχα ὑαλικά, χημικὰ προϊόντα, πορσελάνη κλ.) καὶ ἀνεπτυγμένην γεωργίαν. Πρωτεύουσα τῆς χώρας *Πράγα*. Πανεπιστήμια, Ἀκαδημίαι κλ. Ἀνωτάτη Μεταλλειολογικὴ Σχολή.

Ἱστορία. Ἡ χώρα κατῳκεῖτο κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ κελτικοῦ λαοῦ τῶν Βοίων, κατελήφθη εἶτα ὑπὸ τῶν Μαρκομάννων καὶ τὸν Γ' αἰ. ὑπὸ τῶν Τσέχων· 929 ὑπὸ γερμανικὴν ἐπικυριαρχίαν. Τὴν δυναστείαν τοῦ οἴκου Πρζέμυσλ διεδέχθη ἡ Λουξεμβουργική, ἐν τῷ προσώπῳ Ἰωάννου τοῦ Τυφλοῦ (1310-1346), ὅστις προσήρτησε τὴν Σιλεσίαν. Ἐπὶ Καρόλου (αὐτοκράτορος Καρόλου Δ') μεγίστη ἀκμὴ τῆς χώρας, ἀνακοπεῖσα ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του διὰ τῶν Χουσσιτικῶν πολέμων. 1526 ὁ Φερδινάνδος τῆς Αὐστρίας (Φερδινάνδος Α' τῆς Αὐστρίας) βασιλεὺς τῆς Β. 1618: Ἔκρηξις, ἐν Πράγᾳ, τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου. 1741 ὁ στεφθεὶς ἐν Πράγᾳ βασιλεὺς Κάρολος Ἀλβέρτος τῆς Βαυαρίας ἐξεβλήθη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Μαρίας Θηρεσίας.

Ἡ ἐπὶ αἰῶνας αὐτὴ χώρα τοῦ αὐστριακοῦ στέμματος ἀνεκηρύχθη τῷ 1918 ἀνεξάρτητος καὶ ἀποτελεῖ ἔκτοτε τμῆμα τῆς Τσεχοσλοβακίας (βλ.λ.).

Βοημικὸς δρυμός. Ὀροσειρὰ μεταξὺ Βοημίας καὶ Βαυαρίας, μήκους 237 χλμ., μεγίστου ὕψους 1438 μ. Κύριον ἔργον τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς ἡ ὑαλουργία καὶ ἡ δασοκομία.

Βοημοὶ Ἀδελφοί. Αἱρετικοὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, προελθόντες ἐκ τῆς περὶ τὸν *Χοὺς* μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, προσχωρήσαντες εἶτα, ἐν μέρει, εἰς τὸν Λουθηρανισμόν. Λείψανα αὐτῶν σήμερον ἐν Ἀμερικῇ, Ὁλλανδίᾳ καὶ Ρωσίᾳ.

Βοημοῦνδος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Ἀντιοχείας, εἶτα κομήτων τῆς Τριπόλεως τῆς Συρίας. 1) *Ὁ Α'*, Νορμανὸς στρατηλάτης, υἱὸς τοῦ δουκὸς Ροβέρτου Γυισκάρδου (1058-1111). Ἐβοήθησε τὸν πατέρα κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Νορμαννῶν ἐναντίον Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπολιόρκησε καὶ κατέλαβε, 1097, τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἱδρυσεν ἴδιον κράτος, ὅπερ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1268. Ἀνεγνώρισε, 1108, τὴν κυριαρχίαν τῶν Βυζαντινῶν.— 2) *Ὁ Ε'*, 1233-1251, συνήνωσεν ἐπί τινα χρόνον τὴν τύχην τῆς Κύπρου μετὰ τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀντιοχείας. — 3) *Ὁ Ϛ'*, ἀποθ. τῷ 1275, ἀπώλεσε, 1268, τὴν Ἀντιόχειαν.— 4) *Ὁ Ζ'*, διεδέχθη τὸν πατέρα του ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Τριπόλεως. Ἀπέθανε τῷ 1287, τερματισθείσης ὁριστικῶς τῆς ἡγεμονίας Ἀντιοχείας καὶ Τριπόλεως.

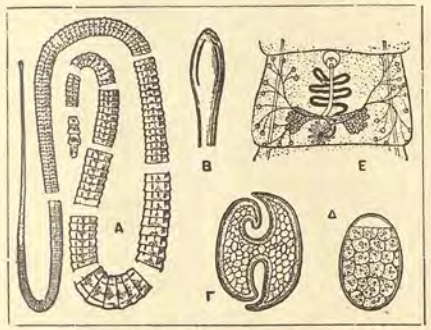

Βοθριοκέφαλος ὁ πλατύς

Α σκώληξ, Β κεφαλὴ δεικνύουσα διὰ μελαινῶν γραμμῶν τὰ δύο βοθρία, Γ ἐγκαρσία τομὴ τῆς κεφαλῆς, Δ ὠάριον, Ε εἷς δακτύλιος δεικνύων τὴν διάταξιν τῶν ὀργάνων

Βόθα (Λουδοβίκιος Botha). Βόερ στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1862-1919). Διεκρίθη κατὰ τὸν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πόλεμον τῶν Βόερς, ἐγένετο 1906 πρωθυπουργὸς τοῦ Τρανσβάαλ καὶ τῷ 1909 πρωθυπουργὸς τῆς τότε ἱδρυθείσης *Νοτιοαφρικανικῆς Ὁμοσπονδίας*. Ἀντιπρόσωπος τῆς Ὁμοσπονδίας εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς εἰρήνης, 1919 ἐν Βερσαλλίαις. Ἀρχικῶς ἀδιάλλακτος βοεριστής, ἠκολούθησεν ὑστερώτερα φιλοαγγλικὴν πολιτικήν.

Βοθνικὸς κόλπος. Τὸ Β. μέρος τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης μεταξὺ Σουηδίας καὶ Φιλλανδίας. Μῆκος 675 χλμ., εὖρος μέχρι 240 χλμ.

Βόθουελ (Ἰάκωβος Χέπβαρν κόμις Bothwell). Σκώτος μεγιστὰν (1536-1578). Τρίτος σύζυγος τῆς Μαρίας Στούαρτ, φονεὺς τοῦ δευτέρου αὐτῆς συζύγου. Ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ.

βοθριοκεφαλίδαι. Ὁμοιογένεια σκωλήκων τῆς τάξεως τῶν κεστοειδῶν, τῆς ὁποίας τὸ γένος *βοθριοκέφαλος* περιλαμβάνει περὶ τὰ 50 εἴδη, ζῶντα παρασιτικῶς ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄλλων ζώων.

βοθριοκέφαλος. Γένος σκωλήκων ἐκ τῶν βοθριοκεφαλιδῶν. Εἴδος παρασιτικῆς ταινίας (ἑλμινθος) κεστοειδοῦς τοῦ ἐντέρου. Τὸ κυρίως παρασιτοῦν ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι τοῦ ἀνθρώπου εἶδος εἶνε *βοθριοκέφαλος ὁ πλατύς*.

βόθριον ἢ **βοθρίον.** *(Ἀνατομ.)* Ἀβαθὲς μικρὰ κοιλότης ὀστοῦ ἢ ἄλλου ὀργάνου. ‖ *(Ἰατρ.)* Λακκίδιον ἀνοιγόμενον τεχνητῶς εἰς μέρος τι τοῦ σώματος ὅπως πυορροοῦν ὠφελήσῃ εἰς πάθησίν τινα, κν. *φουντανέλα*· λέγεται καὶ *φρεάτιον*.

βόθρος. Ὄρυγμα ἢ κοίλωμα μᾶλλον ἢ ἧττον βαθύ, φυσικὸν ἢ τεχνητόν. Οἱ βόθροι ἀποτελοῦσιν ἓν τῶν συνηθεστέρων συλλεκτηρίων συστημάτων τῶν περιττωματικῶν οὐσιῶν, ἀνορυσσόμενοι πλησιέστατα τῆς οἰκίας καὶ συνήθως ἐν τῇ αὐλῇ αὐτῆς. Τὸ σύστημα τῶν βόθρων εἶνε ἐν γένει ἀνθυγιεινόν, ἀντικαθίσταται δ' ὁλονέν, ὅπου δυνατόν, διὰ τοῦ συστήματος τῶν ὑπονόμων. ‖ *(Ἀνατομ.)* Εὐμέγεθες κοίλωμα τοῦ σώματος ὁριζόμενον ὑπὸ ὀστοῦ: *λαγόνιος, ὑποκλείδιος β.* κλ.

βόθρωψ. Γένος λίαν ἐπικινδύνων δηλητηριωδῶν ὄφεων τῆς ὁμοιογενείας τῶν κροταλιδῶν, ζώντων εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ.

Βόθωνας. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Θήρας (Κυκλάδων). Κάτ. 387.

Βοιαὶ ἡ **Βοΐα.** Ἀρχαία π. τῆς Λακωνικῆς, παρὰ τὸ νῦν χ. Νεάπολις (Βάτικα).

Βοίβη. Ἀρχαία π. τῆς Θεσσαλικῆς Πελασγιώτιδος, κατὰ τὰ ΝΑ τῆς ἐξ αὐτῆς κληθείσης *Βοιβηΐδος λίμνης*.

Βοιβηΐς (κν. **Κάρλα**). Μεγάλη λίμνη τῆς Θεσσαλίας κατὰ τοὺς Δ. πρόποδας τοῦ Πηλίου, ἄλλου ἄλλοτε πλάτους καὶ μήκους, πλουσία εἰς ἰχθῦς καὶ πτηνὰ ὑδρόβια. Τὰ ἐκχειλίζοντα ὕδατα αὐτῆς χύνονται διὰ τῆς τεχνητῆς διώρυγος Ἀσμακίου εἰς τὴν Νεσσωνίδα καὶ ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸν Πηνειόν.

Βοϊβόδα. 1) Χ. ἐπαρχ. Καλαμπάκας. Βλ. **Βασιλική.**— 2) Χ. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας. Βλ. **Μαυρίκιον.**

Βοϊβόδινα. Οὕτως ὀνομάζονται ὁμοῦ αἱ πρὸ τοῦ πολέμου εἰς τὸ οὐγγρικὸν στέμμα ἀνήκουσαι σημεριναὶ ἐπαρχίαι τῆς Νοτιοσλαυΐας Βάτσκα, Βαράνια καὶ μέρος τοῦ πρώην βανάτου τοῦ Τέμεσβαρ. 19.702 τ.χλμ., 1.380.413 κάτ.

Βοΐβοντᾶ. Χ. τῆς Κορινθίας. Βλ. **Τιτάνη.**

βοΐδαι. Ὁμοιογένεια ὄφεων, ἧς κυριώτερον εἶδος εἶνε ὁ *βόας συσφιγκτήρ*.

Βοΐδιᾶς. Κν. ὀνομασία τοῦ ὄρους Παναχαϊκοῦ (ὕψους 1927 μ.).

Βοϊελδιὲ ἢ **Βουαλδιέ** (Φραγκίσκος Ἀδριανὸς Boieldieu). Γάλλος συνθέτης μελοδραμάτων (1775-1834). Ἔργα του: «Ἡ Λευκὴ κυρία», «Ὁ Χαλίφης τῆς Βαγδάτης», «Ὁ νέος κύριος τοῦ χωριοῦ» κ.ἄ.

Βοΐνίκον. Χ. ἐπαρχ. Παραμυθίας. Βλ. **Προδρόμι.**

Βόϊοι, Βοιοί καὶ **Βοῖοι.** Λαὸς κελτικός, πρωτομάτα γνωστὸς ἐς τοὺς Ρωμαίους. Κατοικῶν κατ' ἀρχὰς τὴν Γαλατίαν, ἐγκατεστάθη κατόπιν πέραν τῆς πεδιάδος τοῦ Πάδου μὲ πρωτ. τὴν τυρρηνικὴν π. Φελσῖναν, μετονομασθεῖσαν Βονωνίαν, τὴν σημερινὴν Βολωνίαν.

Βόϊον ἢ **Βοΐον.** Ἀρχαῖον ὄνομα ὄρους τῆς Μακεδονίας, πιθανῶς τὸ σημερινὸν ὄρος Γράμμος.

Βοΐου ἐπαρχία ἢ **ἐπαρχία Ἀνασελίτσης.** ΝΔ. τμῆμα τοῦ νομοῦ Κοζάνης, μὲ 34.650 κατ. Πρωτ. *Σιάτιστα*.

Βοϊοῦσα ἢ **Βογιοῦσα** (ἡ). Ὁ ποτ. Ἀῶος τῆς Β. Ἠπείρου.

Βόϊτο (Ἀρρῖγος Boito). Ἰταλὸς μουσικοσυνθέτης (1842-1918). Ἐκ τῶν ἔργων του ὁ «Μεφιστοφελῆς» θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς νεωτέρας ἰταλικῆς μουσικῆς.

Βοΐτσα. Χ. τῆς ἐπαρχ. Ναυπακτίας. Βλ. Ἐλατόβρυση.

Βοίτυλο. Χ. ἐπαρχ. Οἰτύλου. Βλ. **Οἴτυλον.**

βοιωτάρχης. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν, ἀντιπρόσωπος πόλεως τῆς Βοιωτίας.

Βοιωτία. Οἱ ἀρχαῖοι ἐνόουν Β. τὴν χώραν τὴν ὁριζομένην πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ τῆς Πάρνηθος, πρὸ Α ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ, πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Παρνασσοῦ, πρὸς Β δὲ ὑπὸ τῆς Οἴτης καὶ τῶν παραφυάδων της. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, μὲ ἐλαφρὰν τροποποίησιν τῶν πρὸς τὴν δυσμικὴν Φωκίδα ὁρίων, ἀπετέλεσε κατὰ τὰ ἔτη μὲν 1900-1910 ἴδιον νομόν, μετέπειτα δὲ τὰς ἐπαρχ. Θηβῶν καὶ Λεβαδείας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Πεδινὴ καὶ ὑδατοβριθής, ἀπαρτίζεται ἐκ δύο κυρίως μεγάλων καὶ εὐφορωτάτων λεκανοπεδίων, τοῦ ΒΔ., οὗ τὸ κέντρον καταλαμβάνει ἡ ἀποξηρανθεῖσα λίμνη Κωπαΐς, καὶ τοῦ ΝΑ. τῶν Θηβῶν, ἀλλ' ἔχει κλίμα μᾶλλον δυσκραὲς λόγῳ τῶν πολλῶν κοίλων ἑλῶδῶν τόπων. Ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἤδη περιόδου ἀνεπτύχθη ἐνταῦθα σημαίνων πολιτισμός, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἐνεργηθεῖσαι κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἀνασκαφαί, ἀχθεῖς εἰς ἀκμὴν μεγάλην κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Οἱ Βοιωτοὶ εἰργάσθησαν ἐνωρὶς τὸν σίδηρον καὶ δὲν ἦσαν μόνον καλοὶ γεωργοὶ καὶ ποιμένες, ἀλλὰ καὶ δεινοὶ πολεμισταὶ καὶ ἱππεῖς καὶ ἔτρεφον ἰδιαιτέραν πρὸς τὴν μουσικὴν κλίσιν, ἀναδείξαντες μεγάλους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς (Ἡσίοδος, Πίνδαρος, Κόρινναι, Πλούταρχος) καὶ μεγαλεπηβόλους πολιτικοὺς καὶ στρατηγούς (Ἐπαμεινώνδας, Πελοπίδας).

Βοιωτός. Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἐκ τῆ Ἄρνης, ἀδελφὸς Αἰόλου τοῦ Β' καὶ ἔγγονος Αἰόλου τοῦ Α', ἐπώνυμον τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ λαοῦ.

Βοκκάκιος (Τζιοβάννι Boccaccio). Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ σοφὸς (1313-1375). Φίλος τοῦ Πετράρκα, συγγραφεὺς τῆς περιφήμου «Δεκαημέρου» (Decamerone).

Βοκκερίνη (Λουδοβῖκος Boccherini). Ἰταλὸς μουσικοσυνθέτης (1743-1805). Εἷς τῶν μεγαλυτέρων συνθετῶν μουσικῆς δωματίου δι' ἔγχορδα ὄργανα.

βολάν. Κν. ὁ χειριστικὸς τροχὸς τοῦ πηδαλίου διευθύνσεως τοῦ αὐτοκινήτου. ‖ Διακοσμητικὴ ταινία ἐξ ὑφάσματος, τριχάπτου ἢ κεντήματος, προσαπτομένη ἐλαφρῶς ἐπὶ γυναικείας ἐσθῆτος.

Βολανάκης (Κωνσταντῖνος). Ζωγράφος ἐξ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης (1867-1907). Ὁ πατὴρ τῆς ἑλληνικῆς θαλασσογραφίας.

Βολάντζα. Χ. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας. Βλ. Ἀλφιοῦσα.

Βολαπύκ (Volapük). Σχέδιον τεχνητῆς διεθνοῦς γλώσσης, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1880 ὁ Γερμανὸς ἱερεὺς Ἰωάννης Μαρτῖνος Σλάϊερ.

Βόλβη Μικρὰ ἢ **Μικρὰ Μπεσίκια.** Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 391.

Βόλβης λίμνη ἢ **λίμνη Μπεσικίων.** Λίμνη τῆς Μακεδονίας, Α τῆς λίμνης Ἁγ. Βασιλείου. Μῆκος 24 χλμ., μέγιστον πλ. 5 χλμ., βάθος 22 μ., εἰς ὕψος 50 μ.ὑ.ἐ.θ.

βολβός. Ὁ μετηλλαγμένος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διωγκωμένος καὶ σφαιρικός, ὑπόγειος βλαστὸς φυτῶν τινων, οἷον τοῦ κρομμύου, τῆς ὀξαλίδος, τῶν λειριοειδῶν κλ. Οἱ ἐδώδιμοι βολβοὶ λειριοειδῶν τινων, ἰδίως τῆς λεοπολδίας, βραζόμενοι καὶ συντηρούμενοι ἐντὸς ὄξους ἀποτελοῦσιν ὀρεκτικὸν καὶ εὐστόμαχον φαγητόν.

βολβὸς ἀορτῆς. Ἡ ἀνευρυσμένη ἀρχὴ τῆς ἀορτῆς.

βολβὸς ὀφθαλμοῦ. Τὸ σφαιρικὸν σῶμα τοῦ ὀφθαλμοῦ.

βολβὸς τριχός. Τὸ παχὺ ἄκρον τῆς ρίζης τῆς τριχός.

Βόλ - Βουγιαλίκ. Χ. τῆς Οὐκραίνης Β τῆς Ὀδησσοῦ. Σφοδρὰ μάχη τῶν εἰς Οὐκραίνην ἐκστρατευσάντων Συμμάχων, 1919, μὲ τὸν ἐρυθρὸν ρωσικὸν στρατόν.

Βόλγα Γερμανικὴ Δημοκρατία. Ἀπὸ τοῦ 1924 αὐτόνομος Δημοκρατία ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἑνώσει, 26.753 τ. χλμ., 571.900 κάτ. (65% Γερμανοί). Πρωτ. *Μάξστατ.*

Βόλγας (σλαυϊστὶ Βόλγα, σημ. ποταμός). Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ρωσίας καὶ ὁ μέγιστος, εἰς μῆκος, τῆς Εὐρώπης. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὀροπεδίου Βαλδάϊ τῆς ΒΔ. Ρωσίας καὶ ἐκβάλλει μετὰ ροὺν 3694 χλμ. εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Πλωτὸς ἐπὶ μήκ. 3578 χλμ. Ὁλικόν, μετὰ τῶν παραποτ., ὑδατοπέδιον: 1.500.000 τ.χλμ. περίπου. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Β. κεῖνται ὑπέρ τὰς 1000 πόλεις καὶ κῶμαι. Ἁλιεία πλουσιωτάτη. Ὑμνεῖται εἰς τὰ δημώδη ρωσικὰ ᾄσματα.

βόλδον ἢ **βόλδος.** Μοναδικὸν εἶδος τοῦ φυτικοῦ γένους πεῦμον, δενδρύλλιον ὕψους 7-8 μ. Τὰ φύλλα του ἀποτελοῦσι δρόγην στομαχικήν, ἀντιβλεννορροϊακὴν καὶ ἰδίᾳ χολαγωγόν.

βολέρο (ἱσπαν. bolero, προφερόμενον συνήθως **μπολερό**). Γοργὸς ἱσπανικὸς χορὸς καὶ τὸ συνοδεῦον αὐτὸν χορευτικὸν ᾆσμα ἢ μέλος. Ὁ χορὸς χορεύεται ὑπὸ ζεύγους χορευτῶν συνοδείᾳ κροτάλων καὶ κιθάρας ἢ ἄλλων ὀργάνων. ‖ Βραχὺ γυναικεῖον ἱματίδιον μετὰ ἢ ἄνευ χειρίδων, φερόμενον ἄνωθεν ἑτέρου περιστηθίου ἢ χιτωνίσκου, ἀφῆνον δὲ ἀκάλυπτον τὴν ζώνην.

Βολέσλαος (Boleslaw). Ὄνομα δουκῶν τῆς Βοημίας καὶ βασιλέων τῆς Πολωνίας. *Β. ὁ Α', ὁ Ἀνδρεῖος* ἱδρυτὴς τοῦ ἀνεξαρτήτου Πολωνικοῦ κράτους, 1024.

βολή. Ἐκσφενδόνισις καὶ κτύπημα διὰ βλήματος. ‖ *(Βλητ.)* Ἡ καθ' ὡρισμένον τρόπον ἐκτέλεσις πυρῶν δι' ὅπλου ἢ πυροβόλου. Ἡ βολὴ εἶνε: ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ στόχου, *βολὴ ἐπιφανείας* (στόχος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους) ἢ *ἀντιαεροπλοϊκή* (στόχος ἐναέριος)· ὡς πρὸς τὴν τροχιάν, *εὐθυτενὴς* ἢ *καμπύλη*· ὡς πρὸς τὴν σκόπησιν, *ἄμεσος, ἔμμεσος προπαρασκευαστική, βολὴ συγκεντρώσεως, βολὴ ὁμοβροντιῶν.* Σχετικῶς πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν, ἔχομεν βολήν: α) *κατεδαφιστικήν,* β) *ρωγμῆς,* γ) *βομβαρδισμοῦ,* δ) *πλευροκοπικήν,* ε) *μετ' ἠλαττωμένης γεμίσεως,* δι' ἐκπαιδευτικοὺς σκοπούς, ς) *χαιρετισμοῦ,* πρὸς ἀπόδοσιν τιμῶν, ζ) *πειραματικήν,* ἐκτελουμένην εἰς βαλλιπέδια διὰ πειράματα.

Βόλι ἢ **Βόλου.** Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῷ βιλαετίῳ Κασταμονῆς. Κάτ. 15.000. Παρ' αὐτὴν τὸ ἀρχαῖον *Βιθύνιον.*

Βολίβαρ (Bolivar). 1) Νομὸς τῆς Κολομβίας.—2) Πολιτεία τῆς Βενεζουέλας.—3) Ἐπαρχία τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἰσημερινοῦ.

Βολίβαρ (Σίμων Bolivar). Ὁ ἥρως τῆς νοτιοαμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας (1783-1830), ὁ ἐπικαλούμενος *Ἐλευθερωτής.* Ἠλευθέρωσε, 1821, τὴν Ν. Ἀμερικὴν ἀπὸ τῆς ἱσπανικῆς κυριαρχίας, ἵδρυσε 1819 τὴν Δημοκρατίαν τῆς Κολομβίας καὶ τῷ 1825 τὴν Δημοκρατίαν Βολιβίαν.

Βολιβία (Bolivia ἢ Republica Boliviana). Δημοκρατία τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἱδρυθεῖσα 1825 ὑπὸ τοῦ *Βολίβαρ* καὶ ὀνομασθεῖσα κατ' αὐτόν. Ἐκτ. 1.332.808 τ.χλμ., 2.861.212 κάτ. (54% Ἐρυθρόδερμοι, 32% μιγάδες, 13% Λευκοί, 1% Μαῦροι). Πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας της καὶ ἀπὸ τοῦ 1539 ἱσπανικὴ ἐπαρχία. Πρὸ τῆς κατακτήσεώς της ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν τμῆμα τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν *Ἴνκας* τοῦ Περού. Διοικεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Συντάγματος τοῦ 1899 ὑπὸ Κογκρέσσου, ἀποτελουμένου ἀπὸ Βουλὴν (75 μέλη ἐκλεγόμενα ἀνὰ τετραετίαν) καὶ Γερουσίαν (16 μέλη ἐκλεγόμενα ἀνὰ ἑξαετίαν). Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δι' ἀμέσου ἐκλογῆς μὲ τετραετῆ θητείαν. Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς 8 νομοὺς καὶ 2 περιοχὰς ἀποικισμοῦ. Ὄρη: αἱ Ἄνδεις, καλύπτουσαι τὰ δύο πέμπτα τοῦ ἐδάφους, μὲ ὑψηλὴν κορυφὴν τὸ ἡφαίστειον Ἰλλιμάνι 6860 μ., ποταμοί: Μαμορὲ καὶ Βέντ. Μεταξὺ Β. καὶ Περοὺ ἡ λίμνη Τιτικάκα, εἰς ὕψος 3800 μ. μὲ ἐμβ. 8250 τ.χλμ. Ἔδαφος γονιμώτατον μέν, ἀνεκμετάλλευτον δέ. Πλουσιώτατον εἰς μέταλλα. Γεωργία ἐλαχίστα ἀνεπτυγμένη, κτηνοτροφία μᾶλλον προωδευμένη, βιομηχανία, πλὴν τῆς ἀναγομένης εἰς τὴν μεταλλωρυχίαν, ἀσήμαντος. Νομισματικὴ μονάς: βολιβιάνο = 2 φρ. χρυσᾶ περίπου. Θρησκεία: Ρωμαιοκαθολική, κατὰ τὸ πλεῖστον. Γλῶσσα: ἡ Ἱσπανική. Πρωτ. *Λὰ Πάζ.*

Θυρεὸς Βολιβίας

βολιδοβόλον. Παλαιὸν πολύκαννον μηχάνημα διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετυγχάνετο ταχυβολία καὶ συγκέντρωσις περισσοτέρων πυρῶν, ἰδίως διὰ τὴν ἄμυναν τῶν τάφρων. Διάδοχοι τῶν βολιδοβόλων ἦσαν τὰ μυδραλλιοβόλα καὶ κατόπιν τὰ σημερινὰ πολυβόλα καὶ πολυβόλα-πυροβόλα.

βολιδοθήκη. Εἶδος βλήματος τοῦ πυροβολικοῦ, ἐν χρήσει μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἀπετελεῖτο ἐκ κυλινδρικῆς πυξίδος ἐκ λευκοσιδήρου, περιεχούσης βολίδας. Κατὰ τὴν βολήν, θραυομένης τῆς πυξίδος διὰ τῆς κρούσεως τῶν ἀερίων, αἱ βολίδες διεσπείροντο ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως,

Βολιδοθήκη

βολιδόσχοινον. Βλ. **βολίς** (Ναυτ.).

Βολίμες. Κοιν. τῆς ν. Ζακύνθου, διαιρουμένη εἰς τρεῖς συνοικισμούς, *Β. Μέσου, Β. Ἄνω* καὶ *Β. Κάτω.* Ἕδρα Β. Μέσου, κάτ. 739.

Βόλινβρουκ (Ἐρρῖκος St. John, ὑποκόμις Bolinbroke). Ἄγγλος φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς (1678 - 1751), συγγραφεὺς Ἐπιστολῶν, φιλοσοφικοῦ, πολιτικοῦ καὶ λογοτεχνικοῦ περιεχομένου, φίλος καὶ εἷς τῶν διδασκάλων τοῦ Βολταίρου.

βολίς. *(Πυροβολ.)* Τὸ ὑπὸ τοῦ φορητοῦ πυροβόλου ὅπλου βαλλόμενον βλῆμα, ἄλλως **σφαῖρα,** κν. **βόλι.** Ἀλλοτε κατεσκευάζετο εἰς σχῆμα σφαιρικόν, ἐκ μίγματος μολύβδου καὶ ἀντιμονίου. Σήμερον ἔχει σχῆμα κυλινδρικὸν καὶ αἰχμηρὸν καὶ ἔχει χαλύβδινον ἐπικάλυμμα. ‖ *(Ναυτ.)* Κόλουρος μολύβδινος κῶνος, προσδεδεμένος εἰς μακρὸν σχοινίον *(βολιδόσχοινον)* καὶ χρησιμεύων πρὸς μέτρησιν τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης καὶ ἐξακρίβωσιν τῆς φύσεως τοῦ βυθοῦ, κν. **σκαντάλιο.** ‖ *(Ἀστρον.)* Οὐράνιον φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐνίοτε ἐξαίφνης φωτεινὴ σφαῖρα διασχίζει μετὰ πατάγου τὸν οὐράνιον θόλον ἀφήνουσα ὄπισθεν αὐτῆς φωτεινὴν οὐρὰν διατηρουμένην ἐπί τι διάστημα. Ἡ βολὶς ἐνίοτε θραύεται καὶ τὰ θραύσματα ταῦτα πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ καλοῦνται *μετεωρῖται, οὐρανόλιθοι, οὐρανοπετεῖς λίθοι* ἢ *ἀερόλιθοι.* Ἡ ταχύτης τῆς κινήσεως τῶν βολίδων εἶνε μεγάλη μέχρι 50 χλμ. κατὰ δευτερόλεπτον. Ἡ προέλευσις τῶν βολίδων ἐπὶ πολὺ ἦτο ἀμφίβολος. Σήμερον ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι καὶ αἱ β. ὀφείλονται εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς διάττοντας αἰτίαν καὶ ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ θεωρῶνται παρόμοιοι πρὸς κομήτας μικρᾶς περιόδου.

βολὶς ἡφαιστειακή. Τεμάχιον λάβας τεταγμένης ὑπὸ τῶν ἡφαιστείων ἀναρριπτόμενον, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ στερεοποιούμενον λαμβάνει σχῆμα ἀτρακτοειδές.

Βολισσός. Ἕδρα κοιν. ν. Χίου παρὰ τὴν ὁμώνυμον ἀρχαίαν πόλιν, παρ' ἣν ἐνικήθησαν τῷ 412 π.Χ. οἱ Χῖοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Κάτ. 1450.

βολιστήρ. Μηχανικὴ βολίς, ἐφευρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Τόμψον, δι' ἧς ἐπιτυγχάνονται μετρήσεις τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων, μέχρι 1000 ὀργυιῶν, ἄνευ ἀνακοπῆς τοῦ δρόμου τοῦ πλοίου.

βολικός. Ἁλιευτικὸν ὄργανον ἀποτελούμενον ἐκ σειρᾶς δακτυλίων μεταλλικῶν ἢ καλαμίνων, περιβαλλομένων ὑπὸ δικτύου ἀνοικτοῦ πρὸς τὰ ὀπίσω, δυναμένου ὅμως νὰ κλεισθῇ διὰ δεσίματος, καὶ χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν ἁλιείαν ἰχθύων, κυρίως ὄμως τῶν ἐγχέλεων.

Βολλανδισταί. Μεγάλη συντακτικὴ ἑταιρεία ἐπιστημόνων, ἐκδοτῶν πλήρους συλλογῆς βίων τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν «Acta sanctorum».

βόλλεϋ-βώλλ (volley-ball). Βλ. **ἀντισφαίρισις διὰ τῆς χειρός.**

Βολοβότ. Χ. τῆς ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Βλ. **Σάντα Νέα.**

Βόλογδα. Π. ἐν τῷ ΒΑ. τμήματι τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, πρωτ. ὁμωνύμου κυβερνείου. Κάτ. 58.000.

βολόμετρον. Ὄργανον χρησιμεῦον εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἐντάσεως τῆς θερμικῆς ἀκτινοβολίας τῇ βοηθείᾳ γαλβανομέτρου.

βόλος. Μικρὰ σφαῖρα, ἰδίᾳ ἐξ ἐκείνων δι' ὧν παίζεται ἡ κοινοτάτη καὶ λίαν διαδεδομένη ἐν Ἑλλάδι παιδιὰ τῶν *βόλων.*

Βόλος. Ἕδρα ὁμωνύμου δήμου (κάτ. 47.892) καὶ πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Β. τοῦ νομ. Λαρίσης, ἡ μεγαλυτέρα δὲ πόλις τῆς Θεσσαλίας (κάτ. 41.706). Ἐκτισμένη κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου καὶ ἐγγὺς τῶν θέσεων τῆς ἀρχαίας Δημητριάδος, τῶν Παγασῶν καὶ τῆς Ἰωλκοῦ, εἶνε, ἐν τῇ σημερινῇ μορφῇ της, νεώτερον κτίσμα καὶ μία τῶν ὡραιοτέρων π. τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομα *Γύλος.* Κέντρον σιδηροδρομικῶν καὶ ἁμαξιτῶν συγκοινωνιῶν μὲ καλὸν λιμένα καὶ μεγάλην ναυτικὴν κίνησιν, συγκεντροῖ ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Θεσσαλίας καὶ ἔχει ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν.

Βόλος Ἄνω. Βλ. Ἀνακασιά.—2) Κν. *Ἄνω Μαχαλᾶς.* Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 649.

Βόλου ἐπαρχία. Τὸ ΝΑ. τμῆμα τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἐκτεινομένη ἐκατέρωθεν τοῦ Παγασητικοῦ ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἀρχαίαν Μαγνησίαν μετὰ μέρους τῆς Πελασγιώτιδος. Ὄρος ἔχει τὸ ὀνομαστὸν διὰ τὰς καλλονάς του Πήλιον. Κάτ. 102.827.

Βόλσκ. Π. τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Σαράτωφ ἐπὶ τοῦ Βόλγα. Κάτ. 34.000.

Βόλσκοι. Βλ. **Οὐόλσκοι.**

βόλτ καὶ **βόλτιον.** Βιομηχανικὴ μονὰς μετρήσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Ἰταλοῦ φυσικοῦ Βόλτα.

Βόλτα (Ἀλέξανδρος Volta). Διάσημος Ἰταλὸς φυσικός, ἀσχοληθεὶς κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἠλεκτρολογίαν (1745-1827). Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Παβίας. Ἀνεκάλυψε τὸν ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθέντα *νόμον τοῦ Β.* περὶ τῶν ἀγωγῶν δι' ὧν διέρχεται ρεῦμα χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ χημικὰς μεταβολὰς καὶ ἐπενόησε τὴν *βολταϊκὴν στήλην* (βλ.λ.).

Βόλτα (Volta). Μέγας ποτ. τῆς Δ. Ἀφρικῆς, μήκους 1500 χλμ. περίπου.

βολταϊκὴ στήλη. Σύστημα παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τὸ πρῶτον κατασκευασθέν, ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξ. Βόλτα. Ἀποτελεῖται ἐκ δίσκων, ὧν ἕκαστος σύγκειται ἐκ δύο συγκεκολλημένων δίσκων, τοῦ ἑνὸς ἐκ χαλκοῦ καὶ τοῦ ἑτέρου ἐκ ψευδαργύρου: Δύο διπλοῖ δίσκοι χωρίζονται ὑπὸ δίσκων ἐξ ὑφάσματος ἐμπεποτισμένου δι' ἀραιοῦ ὀξέος. Οἱ δίσκοι οὕτοι οὕτω τιθέμενοι ἀποτελοῦσι στήλην, ἐντεῦθεν δὲ ὠνομάσθη *ἠλεκτρικὴ στήλη* γενικῶς πᾶν σύστημα ἠλεκτρικῶν στοιχείων.

Βολταῖρος (Φραγκίσκος Μαρία Arouet de Voltaire). Διάσημος Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1694-1778). Ὁ ἡγέτης τῆς Διαφωτίσεως ἐν Γαλλίᾳ, φιλόσοφος, ἱστορικός, σατυρικὸς καὶ δραματικός, λυρικὸς καὶ ἐπικὸς ποιητής, καταπληκτικῆς ἐργατικότητος καὶ παραγωγῆς. Ἔζησεν ἐπὶ ἔτη εἰς τὴν Αὐλὴν Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου τῆς Πρωσσίας, ἐπὶ ἔτη, ὑστερώτερα, εἰς τὴν ἐν Φερνέ, πλησίον τῆς Γενεύης, ἐπαυλίν του καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις. Ὡς ποιητὴς ὑπῆρξε μέτριος, ὡς ἱστορικός, τουναντίον, ἀξιόλογος, δυνάμενος νὰ θεωρηθῇ, τρόπον τινά, ὡς ἀνακαινιστὴς τῆς ἱστοριογραφίας. Ὡς φιλόσοφος ὑπῆρξεν ἐπικούρειος, καταπολεμήσας τοὺς αὐστηροὺς θεσμοὺς τῆς θρησκείας καὶ χαρακτηρίσας ὡς ἀνωτάτην ἀρετὴν τὴν ἀνεξιθρησκίαν καὶ τὴν ἀνεκτικότητα. Ὡς σατυρικὸς ὑπῆρξε μεγαλοφυής.

βολτάμετρον. Συσκευὴ ἠλεκτρολύσεως. Συνηθέστερα βολτάμετρα εἶνε: τὸ *β. ὕδατος*, δι' οὗ ἠλεκτρολύεται τὸ ὕδωρ εἰς ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον· τὸ *β. ἀργύρου*, δι' οὗ ἠλεκτρολύεται ὁ νιτρικὸς ἄργυρος· καὶ τὸ *β. χαλκοῦ*, δι' οὗ ἠλεκτρολύεται διάλυμα θειϊκοῦ χαλκοῦ. Διὰ τῶν βολταμέτρων εὑρίσκεται καὶ ἡ μέση τιμὴ τῆς ἐντάσεως συνεχοῦς ρεύματος. Τὸ βολτάμετρον εἶνε διάφορον τοῦ βολτομέτρου.

βολταμπέρ (τό). Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ βάττ (βλ.λ.).

βολταμπερόμετρον (τό). Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ βαττομέτρου (βλ.λ.).

Βόλτερς (Παῦλος Wolters). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος γεννηθεὶς τῷ 1858. Γραμματεὺς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἱνστιτούτου, καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βύρτσβουργ καὶ εἶτα τοῦ Μονάχου.

βολτόμετρον ἢ **βολτιόμετρον.** Ὄργανον πρὸς μέτρησιν τῆς διαφορᾶς δυναμικοῦ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Εἶνε γαλβανόμετρον μὲ μεγάλην ἀντίστασιν. Διὰ τὴν μέτρησιν πολὺ μεγάλων διαφορῶν δυναμικοῦ ἄνω τῶν 1000 βόλτ μεταχειρίζονται *στατικὰ βολτόμετρα* ἢ *ἠλεκτρόμετρα*.

Βόλτον (Bolton ἢ πληρέστερον Bolton-Le-Moors, πρφ. Λὴ Μούρς). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Λανκάστερ, συνδεομένη μετὰ τοῦ Μάντσεστερ διὰ τῆς *διώρυγος Β.*, μήκους 18 χλμ. Κάτ. 182.700. Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων βιομηχανικῶν κέντρων τῆς Μ. Βρεττανίας.

βολτοστάτης. Διάταξις δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται σταθερότης διαφορᾶς δυναμικοῦ μεταξὺ δύο σημείων ἠλεκτρικοῦ κυκλώματος.

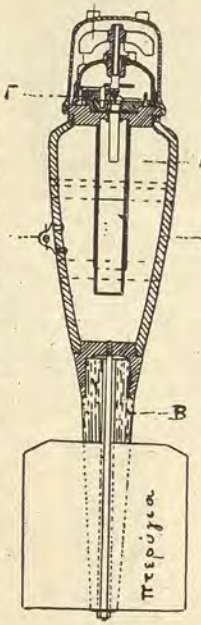

Βόμβα
Α πέλυφος, Β οὐρά, Γ πυροσωλήν, Δ γόμωσις

Βόλτς (Ἀδόγουστος Boltz). Γερμανὸς γλωσσολόγος (1819-1898). Ἐξέδωκεν εἰς γερμανικὴν μετάφρασιν τὰ «Ποιήματα» τοῦ Ἀθανασίου Χριστοπούλου, ἐδημοσίευσεν ἐν μεταφράσει «Ἑλληνικὰ διηγήματα», τῷ δὲ 1890 τὸ ἔργον «Ἡ Ἑλληνικὴ ἡ διεθνὴς ἐπιστημονικὴ γλῶσσα τοῦ μέλλοντος».

Βολτσάνο (Bolzano, γερμ. Bozen). Π. τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ 1919, ἐν τῷ Ν. Τυρόλῳ, μὲ 25.000 κατ.

Βολυνία. Ἐκτεταμένη χώρα, ἀποτελοῦσα πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κυβερνεῖον τῆς Ρωσίας, ἤδη δὲ διανεμημένη μεταξὺ Πολωνίας (βοεβοδᾶτον τῆς Βολυνίας, 30.288 τ.χλμ., 1.440.000 κάτ.) καὶ Οὐκραίνης (πρώην κυβερνεῖον τῆς Βολυνίας, 31.860 τ.χλμ., 1.860.000 κάτ.).

Βόλφ (Wolf). 1) *Οὖγος* Αὐστριακὸς μουσικοσυνθέτης (1850-1903). Συνέθεσε κυρίως ᾄσματα. — 2) *Φρειδερῖκος Αὖγουστος.* Γερμανὸς φιλόλογος (1759-1824), ὃν κατέστησε γνωστότατον ἡ θεωρία περὶ τῶν Ὁμηρικῶν ποιημάτων, τὴν ὁποίαν ἐξέθεσεν εἰς τὰ πολύκροτα αὐτοῦ «Προλεγόμενα εἰς Ὅμηρον» καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἤρχισε τὸ «Ὁμηρικὸν ζήτημα». Κατ' αὐτὴν ὁ Ὅμηρος δὲν ὑπῆρξε, τὰ δὲ ἔπη του εἶνε συλλογὴ ἐθνικῶν δημωδῶν ᾀσμάτων.

Βόλφ (Χριστιανὸς Ἰωάννης βαρῶνος φὸν Wolff). Διάσημος Γερμανὸς μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης (1679-1754). Ἡ λογικοκρατία αὐτοῦ ἐτέθη ὡς βάσις ὅλων τῶν ἐπιστημῶν, ἀπὸ τῆς Ἰατρικῆς μέχρι τῆς Αἰσθητικῆς, καὶ μόνον ὁ Κὰντ ἐπελθὼν ἐκρήμνισε διὰ τῆς κριτικῆς του τὸν στενὸν δογματισμόν του.

Βὸλφ Τηλεγραφικὸν Γραφεῖον (Wolffs Telegraphisches Bureau). Πρακτορεῖον εἰδήσεων, ἱδρυθὲν τῷ 1849 ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τοῦ Δρος Βερνάρδου Β.

βολφράμιον. Σπάνιον μέταλλον, βαρὺ ὡς ὁ χάλυψ, στιλπνόν, σιδηρόχρουν, λίαν σκληρὸν καὶ δύστηκτον· λέγεται ἐπίσης **τουγκστένιον.** Ἔχει χημικὸν σύμβολον W ἢ Tu, ἀτομικὸν βάρος 184, εἰδικὸν βάρος 18,7· τήκεται εἰς 3000° περίπου. Ἀπαντᾷ ἐν τῇ φύσει ὡς *βολφραμίτης*, ἤτοι βολφραμικὸς σίδηρος $FeWO_4$, ἢ βολφραμικὸν μαγγάνιον καὶ ἡνωμένον μετ' ὀξυγόνου ὡς *βολφραμίνης* ἢ *ὤχρα τοῦ β.* Σχηματίζει ποικιλίαν μεγάλην ἑνώσεων ὡς τὰς WCl_2, WCl_4, WCl_5, WCl_6, WO_2, WO_3. Ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ ἐνετάθη ἀφ' ἧς κατὰ τὸ 1900 ἀνεκαλύφθη ὁ διὰ βολφραμίου χάλυψ *ταχείας δράσεως*, σκληρότατος καὶ ἀνθεκτικώτατος, περιεκτικότητος 8-9%. Τὰ δι' αὐτοῦ κατασκευαζόμενα ἐργαλεῖα δὲν χάνουσι τὴν μεγάλην αὐτῶν σκληρότητα καὶ ὅταν ἐπὶ μακρὸν τίθενται εἰς συνεχῆ δρᾶσιν, ὅτε ἡ θερμοκρασία ὑψοῦται καταστρέφουσα τὴν σκληρότητα τῶν ἄλλων ἐκ συνήθους χάλυβος ἐργαλείων. Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης εἰς κατασκευὴν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων καθ' ὅσον δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ αὐτὴ φωτιστικὴ ἔντασις μὲ οὐσιωδῶς μικροτέραν κατανάλωσιν ρεύματος.

Βόλφραμ φὸν Ἔσενβαχ (Wolfram von Eschenbach). Ὁ μέγιστος τῶν Γερμανῶν ποιητῶν τοῦ Μεσαίωνος, ἀκμάσας ἀπὸ τοῦ 1170 μέχρι τοῦ 1220 περίπου. Ἔργα τὸ ἔπος «Πάρσιφαλ» κ.ἄ.

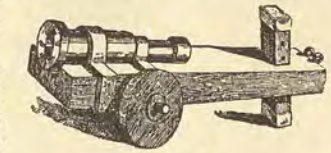
Βομβάρδα

Βολωνία (Bologna). Π. τῆς Ἰταλίας, πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ Αἰμιλίας, παρὰ τὸν ποταμὸν Ρένον. Κάτ. 245.000. Ἐν τῶν βιομηχανικωτέρων κέντρων τῆς Ἰταλίας. Ἀλίπαστα κρέατα καὶ ζυμαρικά. Ἄφθονα μεσαιωνικὰ μνημεῖα. Εἶνε π. ἀρχαιοτάτη, γνωστὴ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ κατ' ἀρχὰς ὡς ἡ *Φελσῖνα* τῶν Ἐτρούσκων, καταληφθεῖσα εἶτα ὑπὸ τῶν *Βοΐων* καὶ μετονομασθεῖσα Βονωνία.

Βομβάρδα

βόμβα. Σιδηροῦν ἢ χαλύβδινον βλῆμα, ἄλλοτε σφαιροειδές, νῦν συνήθως ἐπιμήκους σχήματος, περιέχον ἐκρηκτικὴν οὐσίαν καὶ ἐκρηγνυόμενον διὰ θραυαλλίδος ἢ πυροσωλῆνος. Αἱ βόμβαι ριπτονται ἀπὸ ἀεροπλάνου ἢ διὰ βομβοβόλου κατὰ ἐμψύχων ἢ ἀψύχων στόχων. Αἱ ἀπὸ ἀεροπλάνου ριπτόμεναι βόμβαι φέρουσι πολλάκις εἰς τὴν οὐρὰν 4 πτερύγια, τὰ ὁποῖα μεταδίδοντα εἰς αὐτὰς περιστροφικὴν περὶ τὸν ἄξονά των κίνησιν ἐξασφαλίζουσι τὴν κανονικὴν αὐτῶν ἐν τῷ ἀέρι πορείαν. Αἱ διὰ τῆς χειρὸς ἢ τοῦ τυφεκίου ριπτόμεναι μικραὶ βόμβαι καλοῦνται *βομβίδες* (βλ.λ.).

Βομβάη (Bombay). Μία τῶν γενικῶν διοικήσεων τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν καὶ π. πρωτ. τῆς γενικῆς ταύτης διοικήσεως. Ἡ γενικὴ διοίκησις Β. ἔχει ἔκτασιν 483.903 τ.χλμ. καὶ 27.038.152 κατ. Ἡ πόλις, ἡ δευτέρα κατὰ πληθυσμὸν ἐν ταῖς Βρεττανικαῖς Ἰνδίαις καὶ εἰς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τῆς Ἀσίας, κεῖται ἐπὶ παρακτίου νήσου συνδεομένης μετὰ τῆς στερεᾶς δι' ἀναχώματος ἐφ' οὗ διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος. Εἶνε πολεμικὸς λιμήν, ἔχει πανεπιστήμιον καὶ ζωηροτάτην βιομηχανίαν, ἰδίως βάμβακος, καὶ 1.200.000 κατοίκους.

βομβάρδα. *(Στρατ.)* Εἶδος παλαιᾶς πολεμικῆς μηχανῆς λιθοβόλου· μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πυρίτιδος, πρωτογενὴς τύπος πυροβόλου βάλλοντος λιθίνας σφαῖρας. ‖ *(Μουσ.)* Ξύλινον πνευστὸν ὄργανον μετὰ καλαμίνης γλωττίδος, ἐν χρήσει καθ' ἅπασαν τὴν Δύσιν κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

βομβαρδον. Χαλκοῦν πνευστὸν ἄνευ γλωττίδος μουσικὸν ὄργανον εὐρέος διαμετρήματος, ἔχον τὴν αὐτὴν περιοχὴν φθόγγων ἣν τὸ βαθὺ σάξιον κέρας.

βομβίς. Μικρὰ πολεμικὴ βόμβα, ριπτομένη διὰ χειρός, σφενδόνης ἢ διὰ στρατιωτικοῦ τυφεκίου· αἱ βομβίδες ἀναλόγως τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως αὐτῶν καλοῦνται *χειροβομβίδες* ἢ *ὁπλοβομβίδες*. Ἡ χρῆσις των ἀναφαίνεται περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, παρημελήθη μετὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν πυροβόλων ὅπλων καὶ ἐγενικεύθη πάλιν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Αἱ μορφαὶ καὶ οἱ τύποι της εἶνε πάμπολλοι.

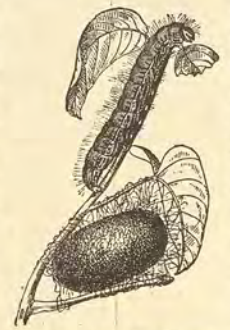
Κάμπη καὶ βομβύκιον βόμβυκος τῆς δρυός

βομβοβόλον. Ὅλμος βάλλων βόμβας.

Βομβοκοῦ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 318.

βόμβος. Γένος ὑμενοπτέρων κεντροφόρων τῆς οἰκογενείας τῶν μελισσιδῶν ἢ ἀπιδῶν, ζῶν ὅπως αἱ μέλισσαι καὶ αἱ βέσπαι κατὰ κοινωνίας, ἀλλὰ μεγάλως ὑστεροῦν αὐτῶν κατὰ τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν. Τὸ μέλι των εἶνε ἐξ ἴσου γλυκὺ πρὸς τὸ τῶν μελισσῶν, ἀλλὰ ρευστότερον καὶ ἔχει χρῶμα ἀνοικτότερον καὶ ἰδιάζουσαν γεῦσιν. Ὁ κηρός των εἶνε κιτρινόφαιος, δὲν κολλᾷ ἐπὶ τῶν δακτύλων καὶ ρευστοποιεῖται εἰς μᾶλλον ὑψηλὴν ἢ ὁ κηρὸς τῶν μελισσῶν θερμοκρασίαν.

Βομβύλιος

βομβύκιον. Τὸ περίβλημα τοῦ μεταξοσκώληκος, τὸ *κουκούλι*, τ.ἔ. ἡ κοίτη τῶν μεταξοσκωλήκων, τὴν ὁποίαν οὗτοι κατασκευάζουσι διὰ νήματος μετάξης ἐξερχομένου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ ἐν ᾗ ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ παντὸς κινδύνου ἐκ τῶν πτηνῶν ἢ ἰχνευμόνων δύνανται νὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς χρυσαλλίδας καὶ εἶτα εἰς ψυχὰς πρὸς διαιώνισιν τοῦ εἴδους αὐτῶν. Ἐκ τῶν βομβυκίων τὰ μὲν χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν παραγωγὴν ᾠαρίων πρὸς μεταγενεστέρας καλλιεργείας, τὰ δὲ εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς μετάξης. Ἐν καλὸν βομβύκιον δίδει γωγὴν τῆς μετάξης. Ἐν καλὸν βομβύκιον δίδει 0,16 ἢ τὸ πολὺ 0,25 γρμ. καθαρᾶς μετάξης, ἑπτὰ δὲ ἢ ὀκτὼ χιλιόγραμμα 1 χιλιόγραμμον.

βομβύλιος ἢ **βομβυλιός.** Ἔντομον βομβοῦν, κν. *ἀγριομέλισσα* ἢ *μπούμπουρας*. Ἀπαντᾷ συνήθως κατὰ τὸ ἔαρ εἰς περιοχὰς πλησίον τῶν ὑδάτων. ‖ *(Ἀρχ.)* Εἶδος ἀρχαίου ἀγγείου μὲ στενὸν λαιμόν, παράγον ἦχον βομβοῦντα κατὰ τὴν ἐκροὴν τοῦ περιεχομένου ὑγροῦ.

βόμβυξ. Γενικῶς, ἡ χρυσαλλὶς καὶ τὸ βομβύκιον τοῦ μεταξοσκώληκος, ἔτι δὲ καὶ αὐτὴ ἡ μέταξα, ἐπίσης κάμπη ἡ φυλλοφάγος, ἰδίως ἡ τῆς ἀπιδέας. Περὶ *βόμβυκος τῆς μορέας* ἢ *βόμβυκος σηρικοῦ*, τὸν ὁποῖον καὶ μόνον ὠνόμαζον βόμβυκα οἱ Λατῖνοι καὶ ἰδίως ὁ Πλίνιος, βλ. *βομβύκιον, μεταξοσκώληξ* καὶ *σηροτροφία*. Βραδύτερον ὁ Λινναῖος καὶ ὁ Φαβρίκιος ἔδωσαν τὸ ὄνομα «βόμβυξ» εἰς τὰ περισσότερα τῶν νυκτοβίων λεπιδοπτέρων, τὰ ὁποῖα διήρεσαν εἰς δύο μεγάλα ἀθροίσματα, τὰς σφίγγας καὶ τὰς φαλαίνας ἢ βόμβυκας.

Βόν, Βόνα. Βλ. Βόνη καὶ Βόννη.

Βόνα. Π. τῆς Ἀλγερίας. Βλ. Βόνη.

Βοναβεντούρα (Ἰωάννης Εὐστάθιος Bonaventura). Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας (1221 - 1274), ἑορταζόμενος τὴν 15 Ἰουλίου. Τὸ πραγματικὸν του ὄνομα ἦτο *Ἰωάννης Φιδάντσα*. Κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν τοῦ μέσου αἰῶνος, ἐπωνομάσθη δὲ Doctor Seraphicus. Περὶ τῆς

ἐπιστήμης φρονεῖ ὅτι οὐδένα ἔχει ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν ὁδὸν ἥτις ἄγει πρὸς τὴν θρησκείαν.

Βονάλ (Λουδοβῖκος ὑποκόμις de Bonald). Γάλλος συγγραφεὺς καὶ φιλόσοφος, ὑπέρμαχος τοῦ μοναρχισμοῦ καὶ τοῦ καθολικισμοῦ (1754-1840). Κύριον ἔργον του: «Θεωρία περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ κοινωνίᾳ».

βοναννία. Γένος φυτῶν σκιαδιοφόρων τῆς Νοτ. Εὐρώπης. Ἓν Ἑλλάδι φύεται σπανιωτάτη *β. ἡ ἑλληνική*.

Βοναπάρτης (Bonaparte, παλαιότερον Buonaparte). Ἐπίθετον περιωνύμου ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἰκογενείας, καταγομένης πιθανώτατα ἐκ Λομβαρδίας, ἐμφανισθείσης δὲ πρό τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος καὶ ἐν Τοσκάνῃ, καταστάσης ὅμως ὀνομαστῆς ἰδίᾳ ἀφ' ἧς εἷς τῶν κλάδων αὐτῆς, ἐγκατασταθεὶς ἐν Κορσικῇ, ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον τὸν Ναπολέοντα. Κατά τινα ἐκδοχὴν ἡ καταγωγὴ τῆς οἰκογενείας τῶν Β. εἶνε ἑλληνική (Buonaparte=Καλόμερος). 1) *Κάρολος*, πατὴρ τοῦ Ναπολέοντος Α΄ (1746-1785).—2) *Λαιτητία*, σύζυγος τοῦ προηγουμένου, τὸ γένος Ραμολῖνο (1750-1836).—3) *Ἰωσήφ*, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Καρόλου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ναπολέοντος Α΄ (1768-1844). Ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως (1806-1808) καὶ τῆς Ἱσπανίας (1808-1813).—4) Βλ. *Ναπολέων*.—5) *Λουκιανός*. πρίγκιψ τοῦ Κανίνο. Τριτότοκος ἐκ τῶν ἐπιζησάντων υἱῶν τοῦ Καρόλου Β΄ (1775-1840). Πρῶτος ῥήτωρ τῆς Λέσχης τῶν Ἰακωβίνων ἐν Ἀλακίῳ, βουλευτὴς καὶ πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Πεντακοσίων, ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, πρεσβευτὴς ἐν Μαδρίτῃ, ἐνυμφεύθη δίς, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ναπολέοντος, πρὸς ὃν ἦλθεν εἰς ῥῆξιν καὶ ἔζησεν ἐν Κανίνο τῆς Ἰταλίας. Ἀναχωρήσας δι' Ἀμερικὴν συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἐκρατήθη ἐν Μάλτᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τῷ 1814 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἐβοήθησε τὸν Ναπολέοντα κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐκ τῆς νήσου Ἔλβας (1815).—6) *Βοναπάρτης πρῖγκιψ Ρολάνδος*. Υἱὸς τοῦ Πέτρου Ναπολέοντος Β΄ (1815-1881), υἱοῦ τοῦ Λουκιανοῦ (1858-1924). Ἐπεδόθη εἰς μελέτας ἀναγομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ εἰς ὁρογραφικὰς καὶ ὑδατογραφικὰς ἐρεύνας τῶν Ἄλπεων ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Τυρόλῳ. Ἡ θυγάτηρ του Μαρία ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὸν πρίγκιπα Γεώργιον τῆς Ἑλλάδος.—7) *Λουδοβῖκος* (1778-1846). Βασιλεύς, 1806, τῆς Ὁλλανδίας, τρίτος ἀδελφὸς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Εὑρέθη εἰς διαφωνίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, λαμβάνων πάντοτε στάσιν ὑπερασπιστοῦ τῶν ὁλλανδικῶν συμφερόντων, δι' ὃ καὶ ἠναγκάσθη, 1810, νὰ φύγῃ ἐξ Ὁλλανδίας, καὶ διῆλθε τὸ πλεῖστον τοῦ ὑπολοίπου τῆς ζωῆς του ἐν Ῥώμῃ. Ὁ υἱός του *Κάρολος Λουδοβῖκος Ναπολέων* (1808-1873) ἐγένετο αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας (βλ. *Ναπολέων Γ΄*).— 8) *Ἱερώνυμος* (1784-1860), βασιλεὺς 1807-1813, τῆς Βεστφαλίας. Ὁ τελευταῖος ἀδελφὸς τοῦ Ναπολέοντος Α΄. Συνεζεύχθη, 1807, εἰς δεύτερον γάμον, τὴν πριγκίπισσαν Αἰκατερίνην, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης Φρειδερίκου Α΄. Τῷ 1813 ἀπεσύρθη εἰς Γαλλίαν, τῷ δὲ 1814 κατέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν καὶ Τεργέστην. Ἐπανελθὼν τῷ 1815 διεκρίθη εἰς τὸ Βάτερλω, μεθὸ μετέβη εἰς Βυρτεμβέργην παρὰ τῷ πενθερῷ του. Τῷ 1847 ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐγένετο διοικητὴς τῶν ἀπομάχων, στρατάρχης τῆς Γαλλίας καὶ πρόεδρος τῆς Γερουσίας.—9) *Μαρία Ἀνναννσιάτα Καρολίνα* (1782-1839). Ἀδελφὴ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, σύζυγος, 1800, τοῦ Ἰωακεὶμ Μυρά, βασιλέως, 1808-1814, τῆς Νεαπόλεως.

Βονασέρα (Ἰωσηφίνα, ὑποκορ. Πιπίνα). Τραγῳδὸς τοῦ παλαιοτέρου ἑλληνικοῦ θεάτρου, Σικελὴ τὴν καταγωγήν (1838-1927).

Βονασέρας (Εὐτύχιος). Εἷς τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς νεοελληνικῆς σκηνῆς (1866-1928), υἱὸς τῆς ἠθοποιοῦ Πιπίνας Βονασέρα.

βόνασος. Ἄγριος βοῦς, ὁ εὐρωπαϊκὸς *βίσων* (βλ.λ.).

Βόνδηλ (Ἰοῦστος Van den Vondel). Ὁλλανδὸς ποιητὴς διακριθεὶς ἰδίως διὰ τὰς τραγῳδίας του («Ἑωσφόρος», «Χάϊσβρεχτ βὰν Ἀϊμστελ», «Παλαμήδης», «Μαρία Στιούαρτ», «Ἰεφθάε» κ.ἄ.).

βόνζος (bonze). Ὄνομα, δι' οὗ οἱ Εὐρωπαῖοι ὑποδεικνύουσι γενικῶς ἅπαντας τοὺς ἱερεῖς ἢ μοναχοὺς τῆς Βουδδικῆς θρησκείας.

Βόνη ἢ **Βόνα**(Bône, ἀραβ. **Βέλεδ-ελ-Ἀναβ**). Π. καὶ λιμὴν τῆς Ἀλγερίας, ἐν τῷ νομῷ Κωνσταντίνης. Κάτ. 42.000, ὧν τὰ $^3/_5$ Εὐρωπαῖοι.

Βονίν ἢ **Βονίν-Σίμα.** Μικρὸν πολύνησον μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ τῶν Μαριανῶν νήσων, ἀνῆκον εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

Βόνιτς (Ἔρμαν Bonitz). Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ φιλόλογος διακριθεὶς διὰ τὰς μελέτας του περὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους (1814-1888).

Βόνιτσα. Ἕδρα κοιν., πρωτ. ἐπαρχ. Βονίτσης-Ξηρομέρου, ἐπὶ ὄρμου εἰς τὴν Ν. παραλίαν τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Κάτ. 2141. Ἱδρύθη τὸν Δ΄ αἰῶνα μ.Χ., τὸν ΙΔ΄ περιῆλθεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ τὸν ΙΕ΄ εἰς τοὺς Ἐνετούς. Τῷ 1797 παρεχωρήθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφορμίου εἰς τοὺς Γάλλους, περιῆλθεν εἶτα εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν, ἀπελευθερωθεῖσα τῷ 1828 ὑπὸ τοῦ Τσὼρτς καὶ τοῦ στόλου. Ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου λόφου φρούριον.

Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου ἐπαρχία. Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, περιλαμβάνουσα τὸ ΒΔ. τμῆμα αὐτοῦ. Ἀριθμεῖ 36.419 κατ. εἰς 62 χωρία καὶ συνοικισμοὺς ἀποτελοῦντα 38 κοινότητας.

Βονιφάτιος ὁ Μομφερρατικός. Εἷς τῶν κυριωτέρων ἡγετῶν τῆς Δ΄ Σταυροφορίας (1154-1207). Ἵδρυσε, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἴδιον κράτος (Μακεδονία, Θεσσαλία καὶ κυρίως Ἑλλάς) μὲ πρωτ. τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐφονεύθη μαχόμενος κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Βονιφάτιος (Bonifacius· ἅγιος). Ἀγγλοσάξων Βενεδικτῖνος μοναχὸς καὶ ἱεραπόστολος τῶν Γερμανῶν, προσηλυτίσας εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τὴν Φρισλανδίαν, τὴν Θουριγγίαν καὶ τὴν Ἔσσην (672-754). Ἱδρυτὴς μονῆς ἐν Φούλδᾳ. Ἑορτὴ 5 Ἰουνίου.

Βονιφάτσιο στενόν (bocca di Bonifacio). Πορθμὸς χωρίζων τὴν Κορσικὴν ἀπὸ τῆς Σαρδηνίας.

Βόννα. Βλ. **Βόννη.**

Βόννη ἢ **Βόν** (Bonn). Π. τῆς Πρωσσίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Κολωνίας, ἐπὶ τοῦ Ῥήνου. Κάτ. 91.400. Ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον. Πατρὶς τοῦ Βετχόβεν.

Βονπλάν (Αἰμὲ Bonpland). Γάλλος φυσιοδίφης (1773-1858). Συνώδευσε τὸν Ὀὐμβόλδον εἰς τὸ ταξιδίον του εἰς τὴν τροπικὴν Ἀμερικήν (1799), ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ 5 ἔτη. Συνέλεξε καὶ ἐμελέτησε πλέον τῶν 6000 εἰδῶν φυτῶν.

Βονώνης. Ὄνομα δύο βασιλέων τῶν Πάρθων κατὰ τὸ α΄ ἥμισυ τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος.

Βονωνία (Bononia). Βλ. **Βολωνία.**

Βόξερς (Boxers, ἤτοι πυγμάχοι). Ὄνομα τῶν μελῶν μυστικῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἑταιρείας ἐν Κίνᾳ, τῆς ὁποίας ἡ δρᾶσις προεκάλεσε τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπέμβασιν τοῦ 1900.

Βοόζ. Πλούσιος Ἑβραῖος τῆς Βηθλεέμ, νυμφευθεὶς τὴν Ρούθ, προπάτωρ τοῦ Δαυΐδ.

Βόουεν (σὲρ Γεώργιος Φέργασον Bowen). Ἰρλανδὸς ἑλληνιστὴς (1821-1899). Ἔγραψε τὸν «Ὀδηγὸν τῆς Ἑλλάδος» τοῦ Μώρραιου, «Ἰθάκη», «Κέρκυρα», «Ὄρος Ἄθως, Θεσσαλία καὶ Ἤπειρος».

Βόπ (Φραγκίσκος Bopp). Γερμανὸς ἱδρυτὴς τῆς Συγκριτικῆς Γλωσσολογίας, συγγραφεὺς πολυαρίθμων ἔργων ἐπὶ τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν (1791-1867). Τὸ κορύφωμα τῆς ἀπεράντου πολυμαθείας καὶ ἐπιστημονικῆς του ὀξύτητος εἶνε τὸ ἔργον του: «Συγκριτικὴ γραμματικὴ τῆς σανσκριτικῆς, ζενδικῆς, ἀρμενικῆς, ἑλληνικῆς, λατινικῆς, λιθουανικῆς, ἀρχαίας σλαυϊκῆς, γοτθικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης» (1838-1852, εἰς 6 τόμους).

Βοπάλ (Bhopal). Τοπαρχία, κράτος ὑποτελὲς καὶ πόλις τῶν Βρεττανικῶν Κεντρικῶν Ἰνδιῶν.

Βόρ (Νὶλς Bohr). Δανὸς φυσικός, γενν. τῷ 1885. Ἔλαβε τὸ βραβεῖον Νοβὲλ τῷ 1922 διὰ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ περὶ τῆς συστάσεως τοῦ ἀτόμου.

Βόρα (Αἰκατερίνη von Bora). Γερμανὶς μοναχή, ἐγκαταλείψασα τὸν μοναχικὸν βίον καὶ συζευχθεῖσα τὸν Λούθηρον (1499-1552).

βοραγινοειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων σωληνανθῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν καὶ τῶν εὐκράτων, ἰδίᾳ δὲ τῶν παραμεσογείων χωρῶν. Ἐνταῦθα ἀνήκει τὸ γένος *ἄγχουσα* (βλ.λ.).

βοράγινον (borago). Γένος βοραγινοειδῶν φυτῶν περιλαμβάνον τρία εἴδη τῶν Μεσογειακῶν χωρῶν, τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Εἷς τὴν Ἑλλάδα φύεται *τὸ φαρμακευτικὸν β.*, κν. *μπορράντσα*, χρησιμεῦον ὡς ἐφιδρωτικὸν καὶ διουρητικὸν φάρμακον.

βορακίτης. Ὀρυκτὸν χημικῆς συστάσεως ἀσαφοῦς, πάντως βορικὸν μαγνήσιον μὲ χλώριον. Κρύσταλλοι τοῦ κυβικοῦ ἄχρους ἢ ὑπόλευκοι.

βόραξ (ὁ). Τὸ βορικὸν νάτριον $Na_2B_4O_7 + 10H_2O$. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν εἰς τινας λίμνας τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Καλιφορνίας ἰδίως, καὶ ὡς ὀρυκτὸν ἐν Θιβέτ. Μεγάλαι ποσότητες βόρακος παρασκευάζονται ἐκ τοῦ ἐν Τοσκάνῃ ἀναφυσωμένου βορικοῦ ὀξέος καὶ κυρίως ἐκ τοῦ ὀρυκτοῦ πανδερμίτου. Φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ μορφὴν μεγάλων κρυστάλλων, ἐπιφανειακῶς ἀποσεσαθρωμένων. Διαλύεται εἰς 14 μέρη ὕδατος ἐν συνήθει θερμοκρασίᾳ καὶ εἰς ἥμισυ μέρος ὕδατος εἰς θερμοκρασίαν 100°, ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,7. Θερμαινόμενος διογκοῦται ἀποβάλλων τελείως τὸ ὕδωρ εἰς 350°-400°, καὶ εἰς 878° τήκεται εἰς πυκνόρρευστον ὑαλον, διαλύουσαν διάφορα ὀξείδια μετάλλων μὲ χαρακτηριστικὰ χρώματα. Τῆς ἰδιότητος ταύτης γίνεται χρῆσις εἰς τὴν πυροχημικὴν ἀνάλυσιν, κατασκευαζομένου *μαργαρίτου βόρακος*. Ὁ βόραξ χρησιμεύει διὰ τὴν συγκόλλησιν μετάλλων, εἰς τὴν κατασκευὴν πορσελάνης, εἰς τὴν ὑαλογραφικήν, εἰς τὴν κατασκευὴν σμάλτων καὶ εἰς τὴν ἰατρικὴν ὡς ἀσθενὲς ἀντισηπτικόν.

Βόρασσος
α ἄνθος, β ἀνθοταξία

Βόρας. Ὄρος Μακεδονίας, ΒΑ. κλάδος τοῦ Βερμίου, ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν σερβικὴν Μακεδονίαν ΒΑ. ὁρίων τοῦ νομοῦ Φλωρίνης.

Βόρας (Boras, πρφρ. **Βούρως**). Π. τῆς Σουηδίας. Κάτ. 30.345.

βόρασσος. Γένος φοινίκων τῶν τροπικῶν χωρῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. *Β. ὁ ριπιδιόφυλλος*, ὁ *φοίνιξ Παλμύρας* ἐπικαλούμενος, καλλιεργούμενος εἰς τὴν Κεϋλάνην, τὰς Ἰνδίας κ.ἀ., παρέχει ξυλείαν, ἵνας ἐκ τῶν φύλλων αὐτοῦ διὰ ψήκτρας καὶ παράγει καρπὸν ἐδωδίμους.

βορβοροφάγος (ἡ). Ἡ ἄλλως **βυθοκόρος** (βλ.λ.).

βορβορυγμός. Ὁ ἀπὸ τῆς κοιλίας ἀκουόμενος ἦχος ἀνακινήσεως ἀερίων καὶ ὑγρῶν ἐν τῷ ἐντέρῳ.

βορβορώδη ἡφαίστεια ἢ **βορβορώδεις πίδακες,** ἄλλως **μακαλοῦβαι, ἀλατοπηγαὶ** ἢ **βολλιτόροι.** Χθαμαλοί, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀλίγων μέτρων ὕψους, ἐνίοτε ὅμως καὶ μέχρις 100 μ., κωνοειδεῖς λόφοι ἐκ συσσωρεύσεως ἀργιλώδους ὑλύος, φέροντες κρατηροειδῆ κοιλότητα ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Ἐκ τοῦ κρατῆρος τούτου ἐκπέμπονται συνήθως ἀέρια, ἰδίως ὑδρογονάνθρακες καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν προκαλοῦνται ἐκρήξεις. Πρόκειται περὶ διαπεποτισμένων ἀβαθῶν ἀργιλικῶν καὶ μαργαϊκῶν στρωμάτων, ἀναθλιβομένων διὰ τῆς ἐκλύσεως ἀερίων, ἥτοι τῶν προϊόντων τῆς βραδείας ἀποσυνθέσεως τῶν ἐντὸς τῶν στρωμάτων φυτικῶν ὀργανισμῶν. Διὸ ὀρθὸν εἶνε νὰ καλῶνται *βορβορώδεις πίδακες*.

βορβός. Βλ. **βολβός.**

Βοργέζε (Borghese). Ὀνομαστὴ ἰταλικὴ οἰκογένεια, τὸ πρῶτον ἐν τῇ δημοκρατίᾳ τῆς Σιένης, εἶτα δὲ ἐν Ῥώμῃ. Ἡ ἱστορία αὐτῆς ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ΙΕ΄ φθάνει μέχρι τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. *Ἐπαυλὶς Β.*, βλ. *Βοργησία ἔπαυλις*.

Βοργησία ἔπαυλις (Villa Borghese). Ἡ ἄλλοτε θερινὴ διαμονὴ τῶν Βοργέζε ἐν Ῥώμῃ. Κατέχει μετὰ τοῦ ἄλσους της μεγάλην ἔκτασιν μεταξὺ τοῦ λόφου Πίνσιο καὶ τῆς Πύλης τοῦ Λαοῦ καὶ ἀνήκει σήμερον εἰς τὸ Ἰταλικὸν κράτος. Τὸ ἐπίσημον αὐτῆς ὄνομα εἶνε «Ἐπαυλὶς Ὀὐμβέρτου τοῦ Α΄». Ὡραιότατοι εἶνε οἱ κῆποί της, κοσμούμενοι μὲ ἀναβρυτήρια καὶ κρήνας, ἀγάλματα μεγάλων ἀνδρῶν, τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, τοῦ Γαίτε κ.ἀ. Ἐντὸς τῆς ἐπαύλεως ὑπάρχει γλυπτοθήκη ἐκ δέκα αἰθουσῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔχουσι συγκεντρωθῆ ἀρχαῖα καὶ νεώτερα ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα, καθὼς καὶ θαυμάσια ἀγγεῖα. Ἐπίσης πινακοθήκη (Galleria Borghese), περιλαμβάνουσα θαυμασίους πίνακας τοῦ Βοτιτσέλλι, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ Κορρεγίου, τοῦ Τισιανοῦ, καὶ κοσμουμένη μὲ ἀγάλματα ρωμαϊκῆς τέχνης, ποιηθέντα κατ' ἀπομίμησιν ἢ ἀντιγραφὴν ἑλληνικῶν ἔργων τῶν κλασσικῶν χρόνων.

Βοργήσιοι. Ἐξελληνισμένος τύπος τοῦ ἰταλικοῦ ὀνόματος *Βοργέζε*.

Βοργήσιον μέγαρον (Palazzo Borghese). Τὸ ἀνάκτορον τῆς οἰκογενείας Βοργέζε, ἓν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων κτιρίων τῆς Ῥώμης.

Βοργίαι (Borgia, πρφρ. **Βόρτζια,** ἱσπαν. Borja, **Βόρχα**). Οἰκογένεια εὐγενῶν, ἑλκουσα τὸ γένος ἐκ τῆς π. Χάτιβα τῆς ἱσπανικῆς ἐπαρχίας Βαλεντίας. Ἓν ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὁ 1) *Ἀλφόνσος Βοργίας* (1378-1458) ἐγένετο πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Κάλλιστος Γ΄. Ὁ ἀνεψιός του—2) *Ροδερῖγος Λενσονόλι* (1431-1503) ἀνῆλθε τῷ 1492 τὸν παπικὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλέξανδρος Ϛ΄. Ἐκ τῶν Β. ἐξέχουσαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ θέσιν ἔχουσι κυρίως οἱ ἑπόμενοι:—3) *Καῖσαρ* (1478-1507). Νόθος υἱὸς τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Ϛ΄. Δεκαεννεαετὴς ἀνυψώθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ καρδιναλίου, παρήτησεν ὅμως τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα καὶ ἐγένετο εἶδος στρατηγοῦ

τοῦ Βατικανοῦ, φιλοδοξήσας νὰ γίνῃ κυρίαρχος τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας. Στρατηγὸς ἱκανώτατος καὶ πολιτικὸς μεγαλοφυής, αἱμοβόρος ὅμως καὶ κτηνώδης δεσπότης. Ἐφόνευσε καὶ ἐδολοφόνησεν οὓς ἐνόμιζεν ἀντιπάλους του καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ πύργου τῆς Βιάνας.— 4) *Λουκρητία.* Θυγάτηρ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου καὶ ἀδελφὴ τοῦ Καίσαρος Β. (1480-1519). Περικαλλὴς καὶ ἐκτάκτως εὐφυὴς ὑπεστήριξε τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Θρῦλος, ὀφειλόμενος, ὡς φαίνεται, εἰς τὰς συκοφαντίας τῶν ἐχθρῶν της, τὴν κατηγορεῖ διὰ πολλὰς ἁμαρτίας, ἐνῷ πολλοὶ σύγχρονοί της ποιηταί, ὡς ὁ Ἀριόστος, ὁ Βέμβο καὶ ὁ Ἄλδος τὴν ὕμνησαν διὰ ποιημάτων των.

Βόργιαννη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 148.

Βοργού (Borgou ἢ Bargu). Ἰθαγενὲς κράτος τοῦ Δυτικοῦ Σουδάν, ὑπὸ γαλλικὴν κατοχήν.

Βορδέ (Ἰούλιος Bordet). Βέλγος βακτηριολόγος γενν. τῷ 1870. Βραβεῖον Νοβὲλ 1919 διὰ τὰς ἐπὶ τῆς ἀνοσίας, τῆς ὁροδιαγνωστικῆς καὶ τῆς ὁροθεραπείας ἐργασίας του.

Βορδίγαλ(λ)α καὶ **Βουρδίγαλα.** Ἡ π. Βορδώ.

Βορδόνε (Πάρις Bordone). Βενετὸς ζωγράφος, μαθητὴς τοῦ Τισιανοῦ (1500-1571).

Βορδώ. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Μονολίθι.**

Βορδώ (Bordeaux). Ἐμπορικὴ π. καὶ λιμὴν τῆς ΝΔ. Γαλλίας, ἐπὶ τοῦ Γαρούννα. Κάτ.256.000. Πανεπιστήμιον, μέγας σταθμὸς ἀσυρμάτου. Ὁ τρίτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Γαλλίας (Ἀμερικὴ καὶ Ἀφρική). Παγκοσμίως γνωστοὶ οἶνοι. Εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχήν: Burdigala, πρωτ.τῶν Βιτουριγίων.

Βορδὼ (Ἐρρῖκος Bordeaux). Γάλλος μυθιστοριογράφος, γενν. τῷ 1870. Ἀπὸ τοῦ 1919 ἀκαδημαϊκός.

Βορδὼ οἶνοι. Οἶνοι παραγόμενοι ἐν τῇ ΝΔ. Γαλλίᾳ, εἰδικώτατα ὅμως οἱ ἐξαίρετοι ἐρυθροὶ καὶ λευκοὶ οἶνοι τοῦ νομοῦ Γιρόνδης.

Βορδώνια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 734.

Βορεάδαι. *(Μυθολ.)* Οἱ πτερωτοὶ υἱοὶ τοῦ Βορέου καὶ τῆς Ὠρειθυίας, Ζήτης καὶ Κάλαϊς, θεότητες τῶν ἀνέμων.

Βορέας. Πρόσωπον τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, προσωποποίησις τοῦ ὁμωνύμου ἀνέμου, υἱὸς τοῦ Ἀστραίου καὶ τῆς Ἠοῦς, ἔχων τὴν κατοικίαν του ἔν τινι σπηλαίῳ τῆς Θράκης. Ἐγέννησε τοὺς Βορεάδας ἐκ τῆς Ὠρειθυίας, ἣν ἀπήγαγεν ἐξ Ἀττικῆς.

Βορέας (Θεόφιλος). Καθηγητὴς (ἀπὸ τοῦ 1912) τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γενν. ἐν Ἀμαρουσίῳ τῷ 1876, μέλος τῆς Ἀκαδημίας.

Βορεασμοὶ ἢ καὶ **Βορεασμός.** Ἑορτὴ ἐν Ἀθήναις εἰς τιμὴν τοῦ Βορέου.

Βορεινόν (πρώην *Σέβρεη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 693.

Βορειοανατολικός. Ἄνεμος πνέων μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Ἀπηλιώτου, ὁ **Μέσης**, κν. **Γραῖγος** ἢ **Γραῖος.**

Βορειοδυτικός. Ἄνεμος πνέων μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Δύσεως, ὁ **Σκίρων** ἢ **Σκείρων**, κν. **Μαΐστρος.**

βόρειον σέλας. Φωτεινὸν φαινόμενον, ὁρατὸν εἰς τὸ Β. μέρος τοῦ ὁρίζοντος, σπανιώτατον εἰς τὰ ἡμέτερα πλάτη, σύνηθες εἰς τὰ βορειότερα καὶ συνηθέστατον εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Παρόμοιον φαινόμενον παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον, *ὡς νότιον σέλας*, ὁρατὸν ἐκεῖ εἰς τὸ Ν. μέρος τοῦ ὁρίζοντος. Οὕτω γενικώτερον τὸ φαινόμενον καλεῖται *πολικὸν σέλας*. Τὴν ἑσπέραν μεταξὺ 4ης καὶ 8ης ὥρας ἑλαφρὰ ὁμίχλη κατ' ἀρχὰς ἐπικρατεῖ· αἰφνης τὸ ἄνω μέρος αὐτῆς φωτίζεται καὶ τὸ φῶς τοῦτο γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σταθερώτερον καὶ σχηματίζει τόξον ἢ ἀψῖδα· πολλάκις ἐξ αὐτοῦ ἐξακοντίζονται ἀκτῖνες ἐπιμηκυνόμεναι καὶ ἐπιβραχυνόμεναι, ἐν γένει δὲ τὸ τόξον ὀφίσταται πολλὰς μεταλλαγὰς καὶ παρουσιάζει διαφόρους ποικιλίας μορφῆς καὶ χρωματισμοῦ. Τὸ πολικὸν σέλας παρατηρεῖται εἰς ὕψος 100 μέχρι 700 χιλιομέτρων· ἀλλ' αἱ περισσότεραι αὐτοῦ ἐμφανίσεις γίνονται εἰς ὕψος 120 μέχρι 130 χλμ. Εἰς τὸ ὕψος τοῦτο τῆς ἀτμοσφαίρας ὑπάρχουσι μόνον ἑλαφρὰ ἀέρια ὑδρογόνον καὶ ἥλιον καὶ ταῦτα εἰς ἀραιοτάτην ποσότητα, προσέτι δὲ ἀραιοτάτη κρυσταλλικὴ κόνις ἀζώτου. Τὸ π. σέλας θεωρεῖται συνδεόμενον πρὸς ἡλιακὰ φαινόμενα καὶ ἀποδίδεται εἰς ἀρνητικῶς ἠλεκτρισμένα σωματίδια ἐκπεμπόμενα ἐκ τῶν ἡλιακῶν κηλίδων, ἀνάλογα πρὸς τὰς καθοδικὰς ἀκτῖνας.

Ὁ Βορέας ἁπάγων τὴν Ὠρείθυιαν (ἐξ ἀγγειογραφίας)

Βόρειος θάλασσα. Ἡ θάλασσα μεταξὺ Μεγάλης Βρεττανίας, ΒΔ. Γερμανίας, Δανίας καὶ Νορβηγίας, συνολικῆς ἐκτ. 572.000 τ.χλμ. Ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης, μετὰ τῆς Βαλτικῆς διὰ τῶν θαλασσῶν Σκάγερακ καὶ Κάττεγατ. Βάθος: εἰς τὸ κέντρον 94 μ., παρὰ τὸ ὑφαλοροπέδιον Δόγγερ μόνον 25-90 μ., παρὰ τὰς Σχετλανδικὰς νήσους μέχρι 200 μ. καὶ εἰς τὴν λεγομένην Νορβηγικὴν ὑφαλοχαράδραν 800 μ.

Βόρειος Παγωμένος ὠκεανός. Βλ. **Ἀρκτικὸς ὠκεανός.**

βόρειος πόλος τῆς γῆς ἢ **γήϊνος β. πόλος.** Τὸ σημεῖον τῆς Γῆς καθ' ὃ ὁ ἄξων περιστροφῆς αὐτῆς συναντᾷ τὸ Β. μέρος τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς. Οἱ πόλοι τῆς Γῆς, ὡς ἔχει ἐξακριβωθῆ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΘ' μ.Χ. αἰῶνος, μετακινοῦνται, ἡ περίοδος δὲ τοῦ φαινομένου εἶνε 430 ἡμέραι. Ἡ μετακίνησις αὕτη εἶνε μικρὰ τελουμένη ἐντὸς κύκλου 20 μέτρων ἀκτῖνος, ἀποτέλεσμα δὲ αὐτῆς εἶνε ἡ μετσβολὴ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους τῶν διαφόρων σημείων τῆς Γῆς.

βόρειος πόλος τοῦ οὐρανοῦ ἢ **οὐράνιος β. πόλος.** Τὸ σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ καθ' ὃ ὁ ἄξων περιστροφῆς τῆς Γῆς ἐκτεινόμενος νοητῶς συναντᾷ τὸ Β. ἡμισφαίριον τοῦ οὐρανίου πόλου. Ἕνεκα τῆς μεταπτώσεως τὸ σημεῖον τοῦτο μετακινεῖται βραδέως ἐπὶ τοῦ οὐρανίου πόλου γράφον ἐπ' αὐτοῦ κύκλον ἐντὸς 26.000 ἐτῶν περίπου.

βόρειος στέφανος. Ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου κείμενος μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν Βοώτου, Ὄφεως καὶ Ἡρακλέους, διακρινόμενος ἐκ τῆς διατάξεως τῶν λαμπροτέρων αὐτοῦ ἀστέρων εἰς ἡμικύκλιον· ὁ λαμπρότερος τῶν ἀστέρων αὐτοῦ, ὁ α, εἶνε δευτέρου μεγέθους καὶ καλεῖται Μαργαρίτα.

βορικὰ ἅλατα. Τὰ ἅλατα τοῦ βορικοῦ ὀξέος. ἀπαντῶσι πολλαχῶς ἐν τῇ φύσει ὡς βόραξ, βορακίτης, βοροασβεστίτης, κολεμανίτης, πανδερμίτης καὶ ὡς βορονατροασβεστίτης. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν χρησιμεύουσιν ὡς ἀντισηπτικὰ φάρμακα.

βορικὸν ὀξύ $B(OH)_3$. Λευκὴ κρυσταλλικὴ οὐσία, σχηματίζουσα ἐπιμήκη, ἡμιδιαφανῆ καὶ μαλακὰ λεπίδια τοῦ τρικλινοῦς συστήματος, λιπώδη τὴν ἁφήν, καὶ μὲ λάμψιν μαργαριτοειδῆ. Εἶνε διαλυτὸν ἐν ὕδατι, οἰνοπνεύματι, γλυκερίνῃ. Εὑρίσκεται ἐν τῇ φύσει ἐλεύθερον εἰς διαφόρους μεταλλικὰς πηγὰς ἢ ἡνωμένον ὡς *βόραξ, βορακίτης* ἢ *βορικὸν μαγνήσιον* κλ. Ἀναπτύσσεται ἀφθόνως παρασυρόμενον ὑπὸ ρεύματος θερμῶν ἀερίων, ἐκ θειωνειῶν. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐλαφρότατον ἀκίνδυνον ἀντισηπτικὸν καὶ πρὸς διατήρησιν τροφίμων τινῶν, πρὸς διαβροχὴν τῶν θρυαλλίδων τῶν κηρίων καὶ πρὸς παρασκευὴν εὐτήκτου ὑάλου.

βόριον. Ἀμέταλλον χημικὸν στοιχεῖον, στερεόν, ἔχον σύμβολον B, ἀτομικὸν βάρος 11 καὶ εἰδικὸν βάρος 2,45. Τήκεται εἰς 2400° καὶ συγχρόνως ἀφίπταται. Δὲν ἅπαντᾷ ἐλεύθερον ἐν τῇ φύσει· ἀπεμονώθη δὲ κατὰ πρῶτον τῷ 1807. Ἑνώσεις αὐτοῦ εἶνε τὸ *βορικὸν ὀξύ*, τὰ *βορικὰ ἅλατα*, ὁ *βόραξ*, τὸ *τριχλωριοῦχον β.* BCl_3, ὑγρὸν ἄχρουν ἀτμίζον καὶ εἰς 18° ζέον, τὸ *τριφθοριοῦχον βόριον* BF_3, ἐπίσης ἄέριον ἄχρουν πνιγηρᾶς ὀσμῆς ἀτμίζον ζωηρῶς ἐν τῷ ἀέρι, καὶ τὸ *ἀζωτοῦχον βόριον* BN ἢ *βοριάζωτον*, λευκὴ κόνις ἄμορφος.

Βόρις. Ὄνομα διαφόρων Ρώσων ἡγεμόνων κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ τριῶν ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας· 1) *Β.* (ἢ *Βόγορις* κατὰ τοὺς Βυζαντινούς) *ὁ Α'* ἢ *Μιχαήλ.* Ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας καὶ πρῶτος ἅγιος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας (βασιλεύσας 852-888). Ἐπὶ τούτου οἱ Βούλγαροι προσεχώρησαν εἰς τὸν Χριστιανισμόν.— 2) *Ὁ Β'*, ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας, ἀνεψιὸς τῆς χήρας τοῦ Ἰωαννίτση (Καλοϊωάννου), διαδεχθεὶς τοῦτον τῷ 1207 μετὰ τὴν δολοφονίαν του καὶ συζευχθεὶς τὴν βασίλισσαν.—3) *Ὁ Γ'*, βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας, γενν. τῷ 1894 ἐν Σόφιᾳ, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1918 κατόπιν τῆς παραιτήσεως τοῦ πατρός του. Ἐνυμφεύθη, τῷ 1931, τὴν πριγκίπισσαν Ἰωάνναν τῆς Ἰταλίας.

Βορκού (Borkou). Χώρα τοῦ Γαλλικοῦ Σουδάν.

Βόρκουμ (Borkum). Γερμανικὴ νῆσος τῆς Βορείου θαλάσσης, ἡ μεγαλυτέρα τῶν Φρεισίων νήσων, 30 τ.χλμ., κάτ. 3500. Λουτρά.

Βόρμς. Μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Γερμανίας, ἐν Ἔσσῃ, ἐπὶ τοῦ Ρήνου. Κάτ. 47.000, Ἐν Β. συνῆλθε, 1521, σύνοδος, καθ' ἣν ὁ Λούθηρος ὑπεστήριξε τὴν διδασκαλίαν του πρὸ Καρόλου τοῦ Ε'.

Βόρν (Bertrand de Born). Εἷς τῶν περιφημοτέρων Προβηγκιανῶν τροὺβαδούρων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος (1140-1212).

Βόρνεο. Ἡ μεγίστη τῶν νήσων τοῦ Ἰνδομαλαισιανοῦ συμπλέγματος, 773.710 τ.χλμ. καὶ κάτ. 2.500.000 περίπου. Τὸ μέγιστον μέρος ὁλλανδικὴ κτῆσις, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἢ «Βρεττανικὴ ἢ Βόρειος Β.» καὶ τὰ ὑπὸ βρεττανικὴν προστασίαν σουλτανᾶτα Βρουνάϊ καὶ Σαράβακ. Εἶνε ὀρεινή, μὲ εὐρείας πεδιάδας καὶ χαμηλάς, δυσπροσίτους καὶ ἐλώδεις ἀκτάς. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ Κιναβάλου (4170 μ.). Κλῖμα ὑγρὸν καὶ θερμόν. Πλουσιώτατη τροπικὴ χλωρίς, ποικιλωτάτη πανίς, ἀδάμαντες, χρυσός, ὀδράργυρος, κιννάβαρι, χαλκός, ἄργυρος, κασσίτερος, θεῖον, πετρέλαιον, ἐλαστικὸν κόμμι, σαγός, δρυζα, καπνός, καφές, ἀρτύματα κ.ἄ. Οἱ κάτοικοι *Δαΐακοι*, εἰς τὰ ἐνδότερα, καὶ *Μαλαῖοι*, εἰς τὰ παράλια. Κυριώτεραι πόλεις: *Βαντζερμάσιν* καὶ *Ποντιάνακ*, πρωτ. τοῦ ὁλλανδικοῦ τμήματος, καὶ *Σανδακάν*, πρωτ. τῆς «Βρεττανικῆς ἢ Βορείου Β.».

Βόρνχολμ (Bornholm). Νῆσος τῆς Δανίας, ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ, 588 τ.χλμ. καὶ 45.000 κάτ.

Βορόδινο. Χ. ἐν Ρωσίᾳ, μεταξὺ Μόσχας καὶ Σμολένσκ. 1812 νίκη τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τῶν Ρώσων ὑπὸ τὸν Κουτούζωφ.

Βορόνεζ. Πρωτ. ὁμωνύμου κυβερνείου τῆς Ρωσίας, ἐπὶ ὁμωνύμου παραποτάμου τοῦ Δόν. Πανεπιστήμιον. 114.800 κάτ.

Βορονώφ (Σέργιος Voronoff). Παρισινὸς χειρουργὸς ἐκ Ρωσίας γενν. 1866. Ἐφεῦρε μέθοδον ἀνανεώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ διὰ μεταμοσχεύσεως εἰς αὐτὸν γεννητικῶν ἀδένων νεαροῦ πιθήκου.

Βοροσίλωφ (Κλήμης). Ρῶσος στρατηγός, ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν Ρωσίᾳ, γενν. τῷ 1881 ἐκ γονέων ἐργατῶν.

βορρᾶς. Ἓν τῶν τεσσάρων σημείων τοῦ ὁρίζοντος, ἄλλως **ἄρκτος**, κν. **βοριᾶς** ἢ **τραμο(υ)ντάνα.**

Βορρίζα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καινουρίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 450.

Βόρρει. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυργιωτίσσης (Ἡρακλείου). Κάτ. 607. Παρ' αὐτοὺς ἡ ἀρχαία Φαιστός.

Βορρομαῖαι νῆσοι. Τέσσαρες βραχώδεις νησῖδες ἐντὸς τοῦ Λάγο Ματζόρε τῆς Ἰταλίας.

Βορρομαῖος. Ἅγιος τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας (1538-1584). Ἑορτὴ 4 Νοεμβρίου.

Βορρομίνι (Φραγκίσκος Borromini). Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων (1597-1667). Θεωρεῖται ὁ διδάσκαλος τοῦ ρυθμοῦ «βαρόκ».

Βορρός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πλωμαρίου (Λέσβου). Κάτ. 558.

Βόρσιππα. Ἐξελληνισμένη ὀνομασία τῆς μεσοποταμιακῆς πόλεως *Βάρσιπ* ἢ *Βόρσιφ*, νῦν *Βίρς-Νιμρούδ.* Ἀρχαιοτάτη ἀδελφὴ πόλις τῆς Βαβυλῶνος.

Βορυσθένης. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ ποτ. Δνείπερ.

βός (boche). Λαϊκὴ περιφρονητικὴ προσωνυμία τῶν Γερμανῶν παρὰ τοῖς Γάλλοις, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Βοσβελλία. Γένος βουρσεροειδῶν φυτῶν. Εἴδη τινὰ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν παρέχουσιν ἐκλεκτὸν θυμίαμα (λιβάνι).

Βόσγια. Τὰ ἀνατολικώτατα ὄρη τῆς Γαλλίας, ἐκτεινόμενα ἀπὸ Β πρὸς Ν παραλλήλως τοῦ Ρήνου εἰς ἀπόστασιν 30 χλμ. Δ αὐτοῦ. Ὑψίστη κορυφή: Βαλλὸν δὲ Γεββιλλὲρ 1428 μ.

Βοσδάρι (Ἀλέξανδρος κόμις Bosdari). Ἰταλὸς διπλωμάτης (1867-). Πρέσβυς ἐν Ἀθήναις, 1912-1918. Ἔγραψε «Περὶ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ τινων γεγονότων προηγηθέντων αὐτῶν».

βοσκή. Λειμῶνες ὅπου τὰ ζῷα ἀπ' εὐθείας βόσκουσι τὸ παραγόμενον χόρτον.

Βοσκοχώρι (πρώην *Τσισμπανλῆ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 283.

Βόσνα. Ποτ. τῆς Βοσνίας, ἥτις ἐξ αὐτοῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα.

Βοσνία (σερβιστὶ *Βόσνα*). Χώρα ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Νοτιοσλαυΐας, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σαύου, Δρίνα καὶ Οὔνας, 42.060 τ.χλμ., 1.624.599 κάτ., 44% Ὀρθόδοξοι, 24% Καθολικοὶ καὶ 32% Μωαμεθανοί, σερβόφωνοι. Εἶνε χώρα ὀρεινή, δασώ-

δης, οὐχὶ πολὺ εὔφορος, παράγει ὅμως κάλλιστον καπνόν. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλεῖα σιδήρου. Πρωτ. τὸ *Σεράγεβον*. Οἱ ἀρχαιότεροι κάτ. ἦσαν πιθανώτατα Θρᾷκες, κατόπιν Ἰλλυριοί. Ἡ χώρα κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 9 μ.Χ., περιῆλθεν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ ἥλλαξεν εἶτα συχνὰ κυρίους (Σέρβοι, Κροᾶται, Οὗγγροι). Τῷ 1526 κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῷ 1878 κατελήφθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον περιῆλθεν εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν.

Βόσπορος ὁ Θρακικός. Πορθμὸς μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἑνώνων τὸν Εὔξεινον πόντον μετὰ τῆς Προποντίδος, εἰς τὸ Ν. ἄκρον τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ Κωνσταντινούπολις. Ἔχει μῆκος περὶ τὰ 30 χλμ., πλάτος ἐλάχιστον περὶ τὰ 3500 μ. Μέγιστον βάθος εἶνε 52 μ. Περίφημος ἀνὰ τὸν κόσμον ὅλον εἶνε ἡ θαυμασία θέα τοῦ Β., τὴν δ' ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ καλλονῆς ἐντύπωσιν ἐπαυξάνουσι τὰ πολλὰ παρόχθια χωρία, θέρετρα, ἀνάκτορα καὶ ἡ μεγάλη ἐν τῷ στενῷ κίνησις πλοίων.

Βόσπορος ὁ Κιμμέριος. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κέρτς.

Βόσσοβα. Χ. ἐπαρχ. Βερροίας. Βλ. **Σφηκιά**.

Βοσσουέτος (Ἰάκωβος Βενῖνος Bossuet). Γάλλος ἐπίσκοπος τοῦ Μῶ, διάσημος ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ καὶ συγγραφεύς (1627-1704). Ἔργα του: «Λόγοι ἐπικήδειοι», «Κηρύγματα», «Λόγοι περὶ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας» κἄ.

Βοσταράνη. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. **Μελίτη**.

Βοστίδι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικάλων. Κάτ. 758.

Βοστίνα. Χ. ἐπαρχ. Πωγωνίου. Βλ. **Πωγωνιανή**.

Βοστινίτσα. Χ. ἐπαρχ. Δωρίδος. Βλ. **Δάφνος**.

Βοστίτσα. Βλ. **Αἴγιον**.

βόστρυχος. Γένος κολεοπτέρων ἐντόμων προξενούντων καταστροφὰς εἰς τὰ ξυλώδη μέρη τῶν κωνοφόρων δένδρων, τῶν δρυῶν κ.ἄ.

Βοστώνη (Boston). Πρωτ. τῆς βορειοαμερικανικῆς πολιτείας Μασαχουσέτης, σπουδαῖος λιμὴν καὶ ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Κάτ. 748.000.

βοτάλειος πόρος. Τμῆμα μεταξὺ τῶν δύο κόλπων τῆς ἐμβρυϊκῆς καρδίας, ὅπερ κατόπιν φράσσεται καὶ σπανιώτατα παραμένει ἀνοικτόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γεννᾷ τὴν κυανωτικὴν νόσον.

Βόταν. Βλ. **Ὀδίν**.

Βόταν (Bhotan). Ἰθαγενὲς κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ὑπαγόμενον εἰς τὸν γενικὸν κυβερνήτην τῶν Ἰνδιῶν. 46.600 τ.χλμ. 350.000 κάτ. Πρωτ. *Ταασισουδάν*.

βοτάνη. Κυρίως ἐν τῇ ΑΕΓ, χόρτον διὰ τὴν βοσκὴν τῶν ζώων. ‖ Φυτὸν ἰαματικὸν ἢ μαγικόν, κν. *βοτάνι*. ‖ Παρὰ Βυζαντίνοις τοῦ τελευταίου πρὸ τῆς Ἀλώσεως αἰῶνος, ἡ πυρῖτις (κατὰ παρετυμολογίαν ἐκ τῆς λ. ζαροβοτάνη, ἀραβιστὶ σα(ρ)βοτάνα, δηλούσης εἶδος μικροῦ πυροβόλου, δι' οὗ ἐβάλλοντο «μολυβδόβολλα ἀπολυόμενα διὰ βοτανῶν»).

βοτανική. Κλάδος τῆς βιολογίας, ἀσχολούμενος μὲ τὴν μελέτην τῆς ζωῆς τῶν φυτῶν. Περιλαμβάνει πολλὰς ὑποτελεῖς ἐπιστήμας, οἷαι: ἡ *κυτολογία* ἢ *κυτταρολογία*, πραγματευομένη τὴν ὀφὴν καὶ τὴν χημικὴν σύστασιν τοῦ κυττάρου καὶ τὰς φυσικοχημικὰς ἰδιότητας τοῦ πρωτοπλάσματος· ἡ *μορφολογία*, πραγματευομένη τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν τῶν φυτῶν· ἡ *ἀνατομία* ἢ *ἱστολογία* τῶν φυτῶν, ἀσχολουμένη μὲ τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν τοῦ φυτικοῦ σώματος· ἡ *φυσιολογία*, μελετῶσα τὰς ζωϊκὰς λειτουργίας, ἤτοι τὴν θρέψιν, τὴν ἀναπνοήν, τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ἀναπαραγωγήν, τὴν ἐρεθιστότητα, τὴν παραλλαγὴν καὶ τὴν κληρονομικότητα· ἡ *παλαιοβοτανική*, ἐρευνῶσα τὰ ἀπολελιθωμένα φυτά, ἐκλιποῦσας μορφὰς ὀργανώσεως· ἡ *οἰκολογία*, μελετῶσα τὰς σχέσεις τῶν φυτῶν πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ περιβάλλον αὐτῶν· ἡ *ἠθολογία*, μελετῶσα τὰ ἤθη τῶν φυτῶν· ἡ *ταξινομία* ἢ *συστηματική*, ἀσχολουμένη εἰς τὴν ταξινόμησιν τῶν φυτῶν· ἡ *φυτογεωγραφία*, ἐρευνῶσα τὴν διανομὴν τῶν φυτῶν ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας· ἡ *φυτοπαθολογία*, μελετῶσα τὰς νόσους τῶν φυτῶν κλ.· ἡ *ἐφηρμοσμένη* ἢ *οἰκονομικὴ βοτανική* ἀσχολεῖται μὲ τὴν χρησιμότητα τῶν φυτῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῶα, περιλαμβάνει δὲ πολλοὺς κλάδους ὡς τὴν *γεωργίαν*, τὴν *κηπουρικήν*, τὴν *δασοκομίαν*, τὴν *φαρμακογνωσίαν* κλ. ‖ *('Ιστορ.)* Αἱ πρῶται ἄξιαι προσοχῆς ἐπιστημονικαὶ μελέται τῶν φυτῶν ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Θεόφραστος κατέλιπε δύο βοτανικὰ συγγράμματα, εἰς ἃ περιγράφει μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἄνω τῶν 500 εἰδῶν φυτῶν, ἐντοπίων καὶ ξένων, καὶ ἐκθέτει τὰς περὶ τῆς ζωῆς τῶν φυτῶν παρατηρήσεις καὶ θεωρίας του. Μετὰ τὸν Θεόφραστον καὶ κατὰ τὴν ἀλεξανδρειανὴν καὶ ρωμαϊκὴν περίοδον ἡ βοτανικὴ παρέμεινε στάσιμος. Αἱ βοτανικαὶ γνώσεις τῶν Ἑλλήνων φυσιαδιφῶν διεδόθησαν εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου διὰ τῶν ἔργων τοῦ Ἀβικέννα. Ἀλλ' αἱ πρῶται ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι ἀρχίζουσι πολὺ βραδύτερον, κατὰ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος, ἐσυστηματοποιήθη δὲ ἡ νεωτέρα βοτανικὴ ἔρευνα καὶ ἀνήχθη εἰς περιωπὴν ὑπὸ τοῦ *Λιννταίου*, τοῦ ἐπικληθέντος «πατρὸς τῆς νεωτέρας βοτανικῆς».

βοτανικὸς κῆπος. Κῆπος ἐν τῷ ὁποίῳ τελεῖται ἡ συλλογὴ καὶ καλλιέργεια φυτῶν πρὸς διάδοσιν τῶν βοτανικῶν γνώσεων καὶ δι' ἐπιστημονικὰς φυτολογικὰς μελέτας. Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει βοτανικὸς κῆπος εἰς τὰ Δ. περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν ἱδρυθεὶς τῷ 1836.

Βοτιάκοι. Φινλανδικὴ φυλὴ οἰκοῦσα εἰς τὴν ΒΑ. Ρωσίαν (κυβερνεῖα Βιάτκας καὶ Οὔφας) καὶ ὑποστᾶσα τὴν ἐπίδρασιν τῶν Τατάρων. Ἡ *αὐτόνομος χώρα τῶν Β.* ἀποτελεῖ ἀπὸ τοῦ 1921 μέρος τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν (30.400 τ.χλμ., 765.800 κάτ.). Πρωτ. *Ἰσεβσκ*.

Βοτοκοῦδοι ἢ **Ἀϊμόραι.** Φυλὴ Ἐρυθροδέρμων τῶν Α. παραλίων τῆς Βραζιλίας, ἡμιβάρβαρος, νομαδική, ἄλλοτε ἀνθρωποφάγος. Διαπερῶσι ξυλίνους δίσκους εἰς τὰ χείλη καὶ τὰ ὦτά των.

Βοτοσάνι (Botoschani). Π. τῆς Ρουμανίας ἐν Μολδαυΐᾳ. Κάτ. 33.000.

βοτουλισμός. Ἡ ἐξ ἐφθαρμένων τροφῶν δηλητηρίασις.

βοτρυΐτις. Γένος μυκήτων μὲ ὑφὰς ἑρπούσας, γονιδιοφόρα ὄρθια, φέροντα βότρυν στηριγμάτων βραχυτάτων, εἰς τὸ ἄκρον τῶν ὁποίων σχηματίζεται τὸ γονίδιον, σφαιρικὸν ἢ ἐλλειψοειδές, ὑελῶδες ἢ ἐλαφρῶς κεχρωσμένον, κν. **μοῦχλα**. *Ἡ β. ἡ βασσιανὴ* προσβάλλει τὸν μεταξοσκώληκα.

βοτρυομύκωμα. Καλόηθες ὀγκίδιον ἐρυθρὸν σχηματιζόμενον εἰς τὰς χεῖρας ἢ καὶ ἀλλαχοῦ, ἀγνώστου αἰτιολογίας.

βότρυς. Εἶδος ταξιανθίας ἁπλῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ ἄνθη φέρονται ὑπὸ πλαγίων, μακρῶν καὶ ἰσομήκων μίσχων, διατεταγμένων ἐπὶ τοῦ κυρίου ἄξονος (τῆς ῥάχεως) σπειροειδῶς, ὡς π.χ. εἰς τὰ σταφυλοφόρα, τὸ ῥιβήσιον, τὸ ῥεζεδά, τὸ μούσκαρι κ.λ.

Βότσης. 1) *Νικόλαος* (1798-1865). Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας, κυβερνήτης τοῦ «Ἄρεως» κατὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Σφακτηρίας, 26.4.1825.—2) *Νικόλαος*. Ὑποναύαρχος (1877-1931), ἔγγονὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐτορπίλλισε κατὰ τὸν Α' Βαλκανικὸν πόλεμον τὸ ἐν τῷ λιμένι τῆς Θεσσαλονίκης ἠγκυροβολημένον τουρκικὸν πολεμικὸν «Φατὶχ-Βουλλάδ» 18.10.1912.

Βοττιτσέλλι (Σάνδρο Botticelli). Ἰταλὸς ζωγράφος ἐκ Φλωρεντίας, εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων τῆς Ἀναγεννήσεως (1444-1510). «Γέννησις τῆς Ἀφροδίτης», σειρὰ «Παρθένων».

Βόττροπ (Bottrop). Π. τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ. Κάτ. 82.000.

βοῦ. Ὁ β' φθόγγος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς κλίμακος, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸ *σί* τῆς εὐρωπαϊκῆς.

Βουά-λὲ-Δύκ (Bois le Duc, ὁλλανδ. Hertogenbosch, πρφ. Χέρτοχενβος). Πρωτ. τοῦ ὁλλανδικοῦ νομοῦ τῆς Β. Βραβάντης. Κάτ. 42.000.

Βουαλώ (Νικόλαος Boileau-Despréaux). Γάλλος ποιητὴς καὶ κριτικὸς (1636 - 1711). «Ἐπιστολαί», «Τὸ Ἀναλόγιον», «Ποιητικὴ Τέχνη».

Βουασσονάδ (Ἰωάννης Φραγκίσκος Boissonade). Γάλλος ἑλληνιστὴς (1774-1857), καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων, σχολιαστὴς ἑλληνικῶν κειμένων, συγγραφεὺς πολλῶν μελετῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, συντάκτης «Συλλογῆς Ἑλλήνων ποιητῶν» (24 τόμοι).

Βουβάλα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 484.—2) Ἐρημόνησος παρὰ τὴν Ν. παραλίαν τοῦ Ἀμβρακικοῦ.

βούβαλος. Ζῷον λίαν συγγενὲς πρὸς τὸν βοῦν, μετὰ τοῦ ὁποίου τάσσεται εἰς τὸ αὐτὸ γένος. Ὁ *β. ὁ κοινός*, ζῶν ἔτι σήμερον ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ἐν ταῖς Ἰνδίαις, ἐξημερώθη καὶ εἰσήχθη τὸν Γ' μ.Χ. αἰῶνα καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην· *β' ὁ γίγας*, τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῶν Ἰνδικῶν νήσων, ἔχει μῆκος ὑπὲρ τὰ 3 μ. καὶ ὕψος περὶ τὰ 2 μέτρα· *β. ὁ κάφρος* ζῇ εἰς τὴν Ν. Ἀφρικήν· *ἀμερικανικὸς β.* βλ. *βίσων*.

Βούβαστις. Φαραωνικὴ π. τῆς Αἰγύπτου, ΝΑ τοῦ σημερινοῦ Ζαγαζίκ.

Βουβὲ δὲ Λοζιέ (Ἰωάννης Βαπτιστὴς Κάρολος Bouvet de Logier). Γάλλος ναυσιπόρος (1705-1786). Τῷ 1739 ἀνεκάλυψε τὴν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν ἔρημον ν. τοῦ Ν. Ἀτλαντικοῦ, ἧς ἡ κυριότης διεκδικεῖται ὑπὸ τῆς Νορβηγίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Βουβλίτσιον. Χ. ἐπαρχ. Δράμας. Βλ. **Πύργοι**.

Βουβοπόταμος (πρώην *Νέμιτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 1226.

βουβών. Ἡ μεταξὺ ῥίζης τοῦ μηροῦ καὶ τοῦ ὑπογαστρίου πτυχὴ τοῦ σώματος. ‖ *('Ιατρ.)* Ἐξοίδησις τῶν γαγγλίων τῆς βουβωνικῆς χώρας.

βουβωνικὴ χώρα. Τὸ μεταξὺ μηροῦ καὶ κοιλίας μέρος τοῦ σώματος.

βουβωνικὸς πόρος. Σχισμὴ τῆς βουβωνικῆς χώρας δι' ἧς διέρχεται ὁ σπερματικὸς τόνος ἢ ὁ στρογγύλος σύνδεσμος τῆς μήτρας.

βουβωνοκήλη. Ἡ διὰ τοῦ βουβωνικοῦ πόρου πρόπτωσις ἐντέρου.

Βούϊ. 1) Ποτ. τῆς Ν. Ρωσίας, μήκους 750 χλμ., χυνόμενος παρὰ τὸ Νικολάϊεφ εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.—2) Δεξιὸς παραπότ. τοῦ Βιστούλα, πηγάζων ἐν Γαλικίᾳ καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Βιστούλαν ΒΑ τῆς Βαρσοβίας.

Βουϊνβίλ (Λουδοβῖκος Ἀντώνιος Bougainville). Γάλλος σοφὸς καὶ θαλασσοπόρος (1729-1811). Ἀνεκάλυψε τὴν ὁμών. νῆσον τοῦ Δυτικοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Ἔγραψε: «Ταξίδιον περὶ τὴν Γῆν».

βουγιαβαίς (γαλλ. bouillabaisse). Ἐθνικὸν φαγητὸν τῶν Προβηγκιανῶν, ἰδίως τῶν Μασσαλιωτῶν, ἀποτελούμενον ἐξ ἰχθύος παρεσκευασμένου ἐντὸς ἐμβάμματος, οὗ βάσις εἶνε πάλιν μικροὶ ἰχθύες καὶ θαλάσσια μαλακόστρακα.

Βουγιάτον. Ἕδρα κοιν. Ζακύνθου. Κάτ. 513.

Βουγιούκας (Παναγιώτης). Ἕλλην στρατιωτικὸς καὶ δρυκτολόγος (1818-1899). Εἰργάσθη διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν μεταλλείων τῆς Νάξου (σμύριδος) καὶ τοῦ Λαυρείου, συνέταξε τοὺς πρώτους νόμους περὶ μεταλλείων, κατήρτισε τὰς πρώτας συλλογὰς ὀρυκτῶν καὶ μαρμάρων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔγραψε πολλὰς ἐπιστημονικὰς πραγματείας.

Βουγιοὺκ-Δερέ (ἑλλην. Βαθυρρύαξ ἢ Βαθὺς κόλπος). Προάστιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁμώνυμος ὅρμος ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου.

βούγλωσσον. Τὸ φυτὸν ἔχιον τὸ πλανταγινοειδές.

Βούδα (Buda). Βλ. *Βουδαπέστη*.

Βουδαπέστη (Budapest). Πρωτ. τῆς Οὐγγαρίας, ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουνάβεως. Κάτ. 928.995. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο πόλεις, ἑνωθείσας τῷ 1873: τὴν *Βούδαν*, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν ΒΔ. προπόδων τοῦ δρυμοῦ Βάκονυ, καὶ τὴν *Πέστην* ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἐπὶ πεδιάδος. Ἡ Βούδα εἶνε ἡ παλαιὰ οὐγγρικὴ πρωτεύουσα, ἔνθα τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα καὶ ὁ μεσαιωνικὸς λαός τοῦ Ἁγ. Ματθαίου, ἡ δὲ Πέστη εἶνε νέα πόλις, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουσι τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν κτιρίων καὶ ἑδρεύουσιν οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικοὶ καὶ τραπεζιτικοὶ οἶκοι. Σημαντικὸν ἐμπορικὸν κέντρον σιτηρῶν, σπουδαῖος ποτάμιος λιμήν. Πανεπιστήμιον, Πολυτεχνεῖον, Ἐθνικὰ Μουσεῖα κλ. Ἡ Βούδα ὑπῆρξεν ἀποικία τῶν Ρωμαίων. Ἔγινε πρωτ. τῶν Μαγυάρων κατὰ τὸν Α' αἰῶνα, διετέλεσε δὲ ὑπὸ τοὺς Τούρκους 1526-1686.

Βούδβαϊς (Budweis, τσεχ. Budejovice). Π. τῆς Ν. Βοημίας, ἐπὶ τοῦ Μολδαύα. Κάτ. 45.961.

Βούδδας ἢ **Σακυὰ-Μούνι** ἢ **Σιδάρτα Γαουτάμα**. Ἱδρυτὴς τῆς βουδδικῆς θρησκείας, καταγόμενος ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου *Σακυὰ* καὶ γεννηθεὶς περὶ τὸ ἔτος 560 π.Χ. πλησίον τῆς ἰνδικῆς πόλεως Καπιλαβαστοῦ, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἱμαλαΐων. Τὸ καθ' ἑαυτὸ ὄνομα τοῦ Βούδδα ἦτο Γαουτάμα, βραδύτερον δὲ ὅτε ἤρχισε κηρύττων τὴν λύτρωσιν τοῦ κόσμου, τῷ ἐδόθη τὸ ἐπίθετον «Βούδδας», ἤτοι «ὁ Γνωρίζων», «ὁ Φωτισμένος», «ὁ Σοφός». Εἰς ἡλικίαν 29 ἐτῶν ἀπεσύρθη εἰς ἔρημον δάσος, ὅπου ἠσκήθη ἐπὶ ἑξαετίαν καὶ οὕτως εὗρε τὴν οὐσίαν τῆς ζωῆς καὶ τὰ μέσα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, τότε δ' ἤρχισε κηρύττων τὴν διδασκαλίαν του, τὸν *Βουδδισμόν*. Ἀπέθανεν ὀγδοηκοντούτης, ἀφοῦ διέτρεξεν ἐπὶ 45 ἔτη τὰς Ἰνδίας εὐαγγελιζόμενος τὴν λύτρωσιν τοῦ κόσμου.

Βουδδισμός. Ἡ θρησκευτικὴ καὶ φιλοσοφικὴ διδασκαλία τοῦ Βούδδα. Τὰ κεντρικὰ σημεῖα τοῦ βουδδισμοῦ εἶνε: ἡ ἄρνησις τῆς ὑπάρξεως Θεοῦ, ἡ μετεμψύχωσις καὶ ἡ λύτρωσις ἀπ' αὐτῆς διὰ τῆς πλήρους καθάρσεως τοῦ σώματος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν (Κάμα) καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα (Κάρμαν) καὶ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν μακαριότητα τῆς *Νιρβάνα*.

Ὁ Βουδδισμὸς μετεδόθη ἐπὶ βασιλέως *Ἀσόκα* (Β' αἰὼν π.Χ.) ταχύτατα εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ἔπειτα ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Σήμερον κυριαρχεῖ εἰς Κίναν, Θιβέτ, Ἰνδοκίναν, Ἰαπωνίαν καὶ εἰς τὴν Κεϋλάνην καὶ ἔλαβε δύο μεγάλας κατευθύνσεις: «Χιναγιάνα», ἐξετάζουσαν μόνον τὸ γράμμα τοῦ βουδδικοῦ νόμου (κέντρον Κεϋλάνη), «Μαχαγιάνα», ἐξετάζουσαν τὸ πνεῦμα καὶ

προσπαθοῦσαν νὰ ἀνεύρῃ συμβολικὴν σημασίαν καὶ εἰς τὰ πλέον ἀσήμαντα (κέντρον Θιβέτ). Εἰς τὸν βόρειον τοῦτον Βουδδισμὸν ὑπεισῆλθον ἄπειροι θεοὶ καὶ προσευχαί, καὶ ὁ Βούδδας, ὁ ἀρνητὴς τῶν θεῶν, ἐθεοποιήθη.

Βουδούρης ἢ **Μπουντούρης**. Ἐπίθετον οἰκογενείας Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν καταγομένης ἐκ Γαράτζας τῆς Μεσσηνίας, διασκορπισθείσης δ' εἶτα εἰς Ὕδραν, Χαλκίδα καὶ Ζούρτσαν τῆς Ὀλυμπίας. Ὁ *Βασίλειος Β.*, πολιτευτὴς Χαλκίδος (1840-1910), διετέλεσεν ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ ἵδρυσε τὸ Ταμεῖον τοῦ Στόλου.

Βούδριστα. Χ. ἐπαρχ. Γιανιτσῶν. Βλ. **Μυλότοπος**.

Βουένος-Ἄϊρες (Buenos-Aires, τ.ἔ. εὐάερος). Πρωτ. τῆς Ἀργεντινῆς δημοκρατίας, ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ ὁ δεύτερος εἰς σπουδαιότητα λιμὴν τῆς Ἀμερικῆς ἐν γένει. Κάτ. 2.120.000. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ριοδὲ-λὰ-Πλάτα, ὅστις εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἔχει πλάτος 46 χλμ. Πανεπιστήμιον, ἀκμάζουσα βιομηχανία. Ἱδρύθη τῷ 1535.

βουζιά. Τὸ φυτὸν σαμβοῦκος ἡ χαμαιάκτη. Βλ. **σαμβοῦκος**.

Βούζολτ (Γεώργιος Busolt). Γερμανὸς ἱστορικός, γενν. τῷ 1850. «Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοί των», «Ἑλληνικὴ ἱστορία» (εἰς 3 τ.).

Βούθ (Γουλιέλμος Booth). Ἄγγλος ἱδρυτὴς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ «Στρατοῦ τῆς Σωτηρίας» (1829-1912).

Βουθία-Φῆλιξ (Boothia-Felix). Ἡ βορειοτάτη χερσόνησος τῆς Ἀμερικῆς, σχεδὸν ἀκατοίκητος. Ἐπ' αὐτῆς κεῖται ὁ Β. μαγνητικὸς πόλος τῆς Γῆς.

βοῦθος. Γένος σκορπίων, μῆκος 8,5 ἑκστμ., οὗ τὸ εἶδος *φονικὸς* ἁπανταχοῦ εἰς τὰς παραμεσογείους χώρας.

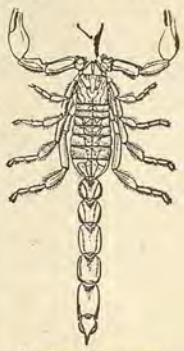

Βοῦθος ὁ φονικός

Βουθρωτὸν καὶ **Βουθρωτὸς** καὶ **Βουτρωτόν**. Ἀρχαία π. τῆς ἐν Χαονίᾳ ἠπειρωτικῆς Κεστρίνης, ἀπέναντι τῆς Κερκύρας. Ἱδρύθη, κατὰ τὸν Βιργίλιον, ὑπὸ τοῦ Πριαμίδου Ἕλενου καὶ τῆς Ἀνδρομάχης. Σημαντικὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, κατὰ Ἰταλικὰς ἀνασκαφάς, 1925.

Βουΐδαι ἢ **Δαΐλαμῖται**. Δυναστεία βασιλεύσασα ἐν Περσίᾳ ἀπὸ τοῦ 932 μέχρι τοῦ 1056.

Βουκανιέροι. Εὐρωπαῖοι τυχοδιῶκται, κάτοικοι τῶν Ἀντιλλῶν. Κατ' ἀρχὰς κυνηγοὶ ἀγρίων βουβάλων, ἐξειλίχθησαν εἶτα εἰς λῃστοπειρατάς.

Βουκελλαρίων. Θέμα βυζαντιακὸν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, κατασταθὲν περὶ τὰ μέσα τοῦ Η' αἰῶνος. Πρωτ. *Ἀγκυρα*.

Βουκένταυρος. Ὄνομα ἑνὸς τῶν πλοίων τοῦ Αἰνείου, διὸ οὗ ὀδτος κατέφυγεν εἰς Ἰταλίαν, δοθὲν ὑπὸ τῶν Βενετῶν εἰς τὸ θαυμάσιον πλοῖον τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ἀπὸ τοῦ 1388, οἱ Δόγαι ἐπετέλουν τὴν συμβολικὴν ἑορτὴν τῶν γάμων των μετὰ τῆς Ἀδριατικῆς.

βούκερως. Γένος πτηνῶν, τὸ κυριώτερον τῶν βουκερωτιδῶν. Ζῇ εἰς Ν. Ἀσίαν καὶ Ἰνδικὰς νήσους.

βουκερωτίδαι. Ὁμοιογένεια πτηνῶν φερόντων μέγα ράμφος, συνήθως μὲ κεράτινα ἐπιφύματα. Ζῶσιν ἐν τῇ αἰθιοπικῇ καὶ τῇ ἀνατολικῇ περιοχῇ.

Βουκεφάλας. Ἵππος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὃν μόνον ὀδτος ἠδυνήθη νὰ δαμάσῃ καὶ μεθ' οὗ διεξήγαγεν ἁπάσας τὰς μάχας μέχρι τοῦ ἔτους 326.

βουκινάριος ἢ **βουκινάτωρ**. Βλ. *βούκινον*.

βούκινον. Εἶδος σάλπιγγος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, ἡ βυκάνη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Οἱ σαλπιγκταὶ οἵτινες ἐσήμαινον διὰ τῆς β. ἐλέγοντο *βουκινάτορες* καὶ *βουκινάριοι*.

βούκκερο (bucchero). Εἶδος πηλίνων ἐτρουσκικῶν ἀγγείων τοῦ Ζ'-Ε' αἰῶνος π.Χ.

Βούκκιγχαμ (Buckingham). 1) Κομητεία ἐν τῇ Ν. Ἀγγλίᾳ, ΝΔ τοῦ Λονδίνου.—2) Ἀγγλικὸς δουκικὸς τίτλος δοθεὶς εἰς μέλη τῶν οἰκογενειῶν Στάφφορδ, Βίλλιερς, Σέφφιλδ καὶ Γρένβιλ κατὰ διαστήματα ἀπὸ τοῦ 1444 μέχρι τοῦ 1889. Ὁ *Γεώργιος Β. Βίλλιερς*, εὐνοούμενος τοῦ Ἰακώβου Α', πολέμιος τοῦ κοινοβουλίου (1592-1628).

Βούκκιγχαμ ἀνάκτορον. Κατοικία τῶν Ἄγγλων βασιλέων ἐν Λονδίνῳ, ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Οὐέστμινστερ. Περιλαμβάνει περίφημον πινακοθήκην.

Βουκοβίνα (Bukowina). Τμῆμα τῆς Ρουμανίας, πρὸς τὰ πολωνικὰ σύνορα, μεταξὺ Γαλικίας καὶ Μολδαυΐας. 10.442 τ.χλμ., κάτ. 812.000. Δασοκομία, κτηνοτροφία. Πρωτ. *Τσέρνοβιτς*. Ἡ Β. ἦτο μέχρι τοῦ 1774 τουρκικὴ καὶ μέχρι τοῦ 1919 αὐστριακή.

Βουκολέων. Περιοχὴ ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, περὶ τὸ σημερινὸν Ἰντζιλῆ-κιόσκ. Σώζονται ἐρείπια τῶν *ἀνακτόρων τοῦ Β.*, κτισθέντων ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ.

Βουκολιές. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 252. Κατελήφθη 1897 ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

βουκολικὴ ποίησις. Ἡ εἰς τὴν ποιμενικὴν ζωὴν ἀναφερομένη καὶ ἐξ αὐτῆς κυρίως ἐμπνεομένη ποίησις. Διεμορφώθη, παρ' Ἕλλησιν, ἐν Λακωνίᾳ καὶ Σικελίᾳ καὶ εἶτα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ *(Θεόκριτος, Βίων, Μόσχος)*. Ὁ μέγιστος τῶν Ρωμαίων βουκολικῶν ποιητῶν ὑπῆρξεν ὁ Βιργίλιος. Μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν ἤκμασεν ἡ βουκολικὴ ποίησις κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ, Ἱσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ἐκαλλιεργήθη ὅμως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ.

Βουκένταυρος

Βουκουρέστιον (ρουμαν. Bucuresti). Πρωτ. τῆς Ρουμανίας, ἐπὶ τοῦ Δουβοβίτσα, παραποτάμου τοῦ Ἄρτζες, ἐν Βλαχίᾳ. Πολλοὶ ὡραῖοι ναοί, πανεπιστήμιον, πολυτεχνεῖον, πλουσία δημοσία βιβλιοθήκη κλ. Κάτ. 800.000. Ἡ π. ἦτο ἁπλοῦν χωρίον μέχρι τοῦ 1698, ὅτε ὡρίσθη ἕδρα τῆς ἡγεμονίας τῆς Βλαχίας. Ἀνέκαθεν ἕδρα σημαντικῆς ἑλληνικῆς παροικίας.

Βουκουρεστίου συνθῆκαι: 1) Ἡ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσίας συναφθεῖσα, 1812.—2) Ἡ μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Σερβίας συναφθεῖσα, 1886, μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Σέρβων εἰς Σλίβνιτσαν.—3) Ἡ

ὑπογραφεῖσα τὴν 10 Αὐγούστου 1913 μεταξὺ Ἑλλάδος, Σερβίας, Μαυροβουνίου καὶ Ρουμανίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Βουλγαρίας ἀφ' ἑτέρου, καὶ τερματίσασα τὸν δεύτερον *Βαλκανικὸν πόλεμον*.—4) Ἡ ὑπογραφεῖσα τὴν 7 Μαΐου 1918 μεταξὺ τῆς Ρουμανίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Γερμανίας, Αὐστροουγγαρίας, Βουλγαρίας, Τουρκίας, ἀφ' ἑτέρου, κατόπιν τῆς καταρρεύσεως τοῦ ρωσικοῦ μετώπου. Ἡ συνθήκη αὕτη, ἀκυρωθεῖσα καθ' ὁλοκληρίαν κατόπιν τῆς ἥττης τῶν Αὐστρο-Γερμανῶν, δὲν ἐφημόσθη.

βούκρανον. Κρανίον βοὸς μετὰ τῶν κεράτων, συνηθέστατον κοσμητικὸν θέμα τῆς ἀρχαιότητος.

Βούλ (Τζὼν Bull, ἤτοι Ἰωάννης Ταῦρος). Παιγνιώδης περιληπτικὴ παρωνυμία διδομένη εἰς τὸν ἀγγλικὸν λαόν, εἴτε πρὸς δήλωσιν τῆς ἰσχυρᾶς τῶν Ἄγγλων θελήσεως καὶ ἐνεργητικότητος εἴτε καὶ πρὸς εἰρωνείαν διὰ τὸ ἀλύγιστον καὶ ἀπότομον αὐτῶν.

Βόϋλ (Ροβέρτος Boyle). Ἄγγλος φυσιοδίφης (1626-1691). Γνωστὸς ἰδίως διὰ τὰς ἐργασίας του περὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀερίου. Τὸ ὄνομά του ἀπηθανατίσθη διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθέντος καὶ ὑπὸ τοῦ Μαριὸτ πληρέστερον μελετηθέντος «νόμου Βόϋλ-Μάριον» (βλ. *ἀέριον*).

Βούλα. Ἐξοχικὸς συνοικισμὸς τῆς Ἀττικῆς, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ, 3 χλμ. μετὰ τὴν Γλυφάδα καὶ 17 ἀπὸ Ἀθηνῶν (ἁμαξιτός). Ἀναρρωτήριον παιδίων Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ θέσις ἐκαλεῖτο *Αἰξωνίδες Ἀλαί*.

Βουλάνδσερ (Boulandsahr). Ἀρχαία π. τῶν Βρεττανῶν. Ἰνδιῶν. Πρωτ. ὁμων. νομοῦ. Κάτ. 188.000.

Βουλανζέ (Γεώργιος Boulanger). Γάλλος στρατηγὸς (1837-1891). Μετέσχε τοῦ πολέμου τοῦ 1870, διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Πολιτευθεὶς ἀνεμίχθη εἰς πολιτικὰς σκευωρίας, δι' ὃ διετάχθη ἡ σύλληψίς του, ἣν ἀπέφυγε δραπετεύσας εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Καταδικασθεὶς ἐρήμην δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ηὐτοκτόνησεν ἐν Βρυξέλλαις.

Βούκερως

βούλαρος (ὁ). Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ σόργου τοῦ χαλεπίου, ἄλλως καλουμένου ἀγούλαρο καὶ βούλιαρον(ν).

Βοῦλβερ-Λύττον. Ἄγγλος συγγραφεύς. Βλ. **Λύττον**.

Βουλγάρα. Ὄρος τῆς Εὐρυτανίας, παραφυὰς τῆς Πίνδου. Ὕψος 1660 μ.

Βουλγαρέλι. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 1592.

Βούλγαρης. 1) *Γεώργιος*. Ἐπιφανὴς Ὑδραῖος (1769-1812), ὀργανώσας καὶ διοικήσας τὴν Ὕδραν σχεδὸν ἄνευ διακοπῆς ἀπὸ τοῦ 1802 μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἔμπιστος μυστικοσύμβουλος τοῦ Τούρκου ναυάρχου Χουσεΐν πασᾶ, υἱοθετηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὑπεστήριξε τὰ προνόμια τῆς νήσου, ἔστω καὶ εἰς βάρος τῆς ἀπελευθερωτικῆς καθόλου ἑλληνικῆς κινήσεως.—2) *Ἰωάννης*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1773-1823). Διεκρίθη ὡς πυρπολητὴς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821.—3) *Δημήτριος*. Εἷς τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, υἱὸς τοῦ Γεωργίου (1801-1877). Ἀντεπροσώπευσε τὴν Ὕδραν εἰς τὰς Ἐθνικὰς Συνελεύσεις Ἐπιδαύρου, Τροιζῆνος καὶ Ἄργους, καὶ ἐξελέγη κατ' ἐπανάληψιν βουλευτής. Ὀπαδὸς τοῦ Κωλέττη, ἐνεφανίσθη, 1851, ὡς ἡγέτης κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος. Ἐγένετο πρωθυπουργὸς τῷ 1855, ἀντεπολιτεύθη τὸν Ὄθωνα καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῆς ἐκ διωξάσης τὸν Ὄθωνα τριανδρίας. Ἐκυβέρνησε δικτατορικῶς καὶ ἠγωνίσθη βιαιότατα κατὰ τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων του Α. Κουμουνδούρου, Χ. Τρικούπη, Ε. Δεληγεώργη, Θ. Δηλιγιάννη. Κατὰ τὴν τελευταίαν πρωθυπουργίαν του προέβη εἰς τὸ πραξικόπημα τῆς 5.3.1875 καὶ προεκάλεσε τὰ *Στηλιτικά*. Παραπεμφθεὶς εἰς δίκην διέφυγε τὴν καταδίκην, ἀλλ' ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς.

Βουλγαρία (βουλγ. **Βλγάρηγια**). Κράτος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, συνορεῦον πρὸς Β μετὰ τῆς Ρουμανίας, πρὸς Ν μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, πρὸς Δ μετὰ τῆς Νοτιοσλαυΐας, βρεχόμενον δὲ πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Ἔχει ἔκτασιν 103.146 τ.χλμ. καὶ 5.500.000 κατ. Ὄρη: Αἷμος καὶ Ροδόπη, ποταμοί: Δούναβις καὶ παραπόταμοι, Στρυμὼν καὶ Ἔβρος. Ἡ χώρα εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινὴ καὶ ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ δασοκομίαν. Οἱ γεωργοὶ ἀποτελοῦσι τὰ 80 % τοῦ πληθυσμοῦ. Κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα: ἀραβόσιτος, σῖτος, καπνός. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης μεγάλαι ἐκτάσεις ροδώνων, ἐξ ὧν παράγεται τὸ περίφημον *ροδέλαιον* τῆς χώρας. Ἡ βιομηχανία ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένη (ἀλευροβιομηχανία, σακχαροποιΐα, ὀφαντουργία καὶ βιομηχανία τῶν ρόδων). Ἡ χώρα ἐξάγει: σιτηρά, καπνόν, ᾠά, δέρματα, ζῷα, ροδέλαιον καὶ εἰσάγει ὑφάσματα, μέταλλα, ἔλαια, μηχανάς. Τὴν συγκοινωνίαν ἐξυπηρετοῦσι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ 2740 χλμ., τηλεγραφικαὶ 7478 χλμ. καὶ τηλεφωνικαὶ 8280 χλμ. Νόμισμα: λέβιον (εἷς τὸ ἄρτιον=1 χρυσ. φρ.).

Ἡ Β. εἶνε *βασίλειον*, μὲ ἀνώτατον ἄρχοντα τὸν «Τσάρον», καὶ διοικεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Συντάγματος τοῦ 1879. Νομοθετικὸν σῶμα: ἡ Σοβράνιε 274 βουλευταί). Πρωτ. *Σόφια*. Ἄλλαι μεγαλύτεραι πόλεις: Φιλιππούπολις, Ρουστσούκιον, Πύργος, Σούμλα, Πλεύνα, Στενήμαχος, Βάρνα, Βιδίνιον. Θρησκεία ἡ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μὲ αὐτόνομον καὶ αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν. Στρατὸν δικαιοῦται ἡ Βουλγαρία νὰ ἔχῃ, κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Νεϊγύ, ἐθελοντικὸν ἐξ 20.000 ἀνδρῶν. Ἐκπαίδευσις ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη, μὲ ὑποχρεωτικὴν ἑπταετῆ φοίτησιν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, 5800 κατώτεραι σχολαί, 1700 προγυμνάσια, 90 γυμνάσια καὶ ἄλλαι σχολαὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, 42 σχολαὶ εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως, 122 βιοτεχνικαὶ σχολαί, διδασκαλεῖα, ἀνώτεραι σχολαὶ εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως, κρατικὸν καὶ «ἐλεύθερον» πανεπιστήμιον.

Διασωθέντα λείψανα τῆς παλαιοτάτης οὐννοβουλγαρικῆς γλώσσης κατέστη ἀδύνατον μέχρι τοῦδε νὰ ἐξηγηθῶσιν. Ἡ σημερινὴ βουλγαρικὴ γλῶσσα διεμορφώθη ἐκ τῆς ἀρχαίας σλαβωνικῆς, εἰς ἣν οἱ μοναχοὶ Μεθόδιος καὶ Κύριλλος, οἱ διαδώσαντες τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Βουλγαρίᾳ, μετέφρασαν τὰ ἱερὰ βιβλία. Τὴν μετάφρασιν ταύτην ἔγραψαν διὰ τοῦ *Κυριλλείου ἀλφαβήτου*. Οἱ ὡς ἄνω μοναχοὶ εἶνε καὶ οἱ θεμελιωταὶ τῆς βουλγαρικῆς φιλολογίας, τῆς ἀρχαιοτέρας φιλολογίας ὅλων τῶν σλαυϊκῶν λαῶν. Τὸ ἔργον των συνέχισαν οἱ ὑπὸ τοῦ τσάρου Συμεῶνος ἐκ Μοραυΐας εἰς Ἀχρίδα μετακληθέντες μαθηταί των. Ἡ νέα πνευματικὴ ἀναγέννησις τῶν Βουλγάρων

ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ β΄ ἡμίσεος τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Ἡ πραγματικὴ ἀκμὴ τῆς βουλγαρικῆς λογοτεχνίας ἄρχεται μὲ τοὺς πρώτους ποιητὰς τῆς ἀναγεννηθείσης Βουλγαρίας: Ράτκο Σλαβέϊκωφ (1827-1895), Δόβρι Τσιντούλωφ (1822-1890), Ράϊκο Ζινζίφωφ καὶ Γ. Παρλίτσεφ.

Ἱστορία. Ἡ Β. κατωκεῖτο πιθανώτατα ἀπὸ τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς. Οἱ Βούλγαροι, ἐκσλαυϊσθέντες Τουρανοφῖνοι, ἦλθον εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῶν περὶ τὸν Βόλγαν περιοχῶν περὶ τὸ 376 π.Χ., ἱδρυτὴς δὲ τοῦ ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως κράτους θεωρεῖται ὁ Ἀσπαροὺχ ἢ Ἰσπαριχ, ἐγκατασταθεὶς ἐπὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου (μέσα Ζ΄ μ.Χ. αἰῶνος) εἰς τὰς τελματώδεις χώρας τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, διαβὰς τοῦτον καὶ καταλαβὼν τὴν Βάρναν. Συνθηκολογήσας μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως χώραν καὶ ἐγένετο ὁ ἱδρυτὴς τοῦ ἐν τῷ Αἵμῳ βουλγαρικοῦ κράτους, μὲ πρωτ. τὴν *Πρεσθλαύαν*. Πρὸ τῆς καθόδου τῶν Σλαύων ἡ χώρα (Μοισία) ἦτο ρωμαϊκή, ὁ Τραϊανὸς δὲ ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς σημερινῆς Σόφιας, τότε ὀνομασθείσης Σαρδικῆς. Τῷ 1018 ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος κατέλυσε τὸ κράτος τῶν Βουλγάρων, ὅπερ ἀνασυσταθὲν ὑπὸ τὴν βλαχικὴν δυναστείαν τῶν Ἀσανιδῶν, κατελύθη ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Βαγιαζὴτ καὶ κατέστη ὑποτελὲς εἰς τὴν Τουρκίαν.

Θυρεὸς Βουλγαρίας

Τὸ νέον βουλγαρικὸν κράτος ἱδρύθη τῷ 1878 διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Πρῶτος βασιλεὺς ἐξελέγη, 1879, ὁ πρίγκιψ Ἀλέξανδρος τοῦ Βάττενβεργ, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε τὴν ἕνωσιν τῆς Α. Ρωμυλίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τὸν ὁποῖον, ἐκθρονισθέντα, διεδέχθη ὁ πρίγκιψ Φερδινάνδος τοῦ Σὰξ Καβούργου, 1887, ὅστις ἐκήρυξε, 1908, τὴν ἡνωμένην Βουλγαρίαν (Β. καὶ Α. Ρωμυλίαν) εἰς ἀνεξάρτητον βασίλειον. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φερδινάνδου ἡ Βουλγαρία διεξήγαγε τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ ἔλαβεν, ὑστερώτερα, μέρος εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, καθ' ὃν ἡττηθεῖσα ὑπέγραψε, 29.9.1918, συνθήκην ἀνακωχῆς. Τὸν Φερδινάνδον παραιτηθέντα διεδέχθη ὁ υἱός του Βόρις ὁ Γ΄. Συνεπείᾳ τῆς ἥττης της ἡ Β. ἠναγκάσθη νὰ ἐκχωρήσῃ τὴν Δ. Θράκην εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Βουλγαρινή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἁγιᾶς (Λαρίσης). Κάτ. 539.

Βούλγαρις (Εὐγένιος). Ὁ ἐπιφανέστατος, μετὰ τὸν Κοραῆν, τῶν Ἑλλήνων σοφῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος (1716-1806). Ἐδίδαξεν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Κοζάνῃ, εἰς τὴν Ἀθωνιάδα σχολήν, ἧς ὑπῆρξε διευθυντής, καὶ εἰς τὴν Πατριαρχικὴν σχολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἔγραψεν ἔργα θεολογικά, πολεμικὰ καὶ ἐξηγητικὰ καὶ παντοῖα ἄλλα («Αἱ καθ' Ὅμηρον ἀρχαιότητες», «Μεταφυσικά», «Τὰ ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις» κ.ἄ.π.).

Βουλγᾶτα (ἤτοι Κοινή). Ἡ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας Ἱερωνύμου φιλοπονηθεῖσα μετάφρασις, ἐνιαχοῦ δὲ ἀναθεώρησις παλαιοτέρων μεταφράσεων τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν. Ἡ ἐν Τριδέντῳ σύνοδος (ΙϚ΄ αἰῶνος) ἀνεγνώρισεν αὐτὴν ὡς μόνην αὐθεντικὴν ἐκ πασῶν τῶν ἄλλων παλαιοτέρων τε καὶ νεωτέρων λατινικῶν μεταφράσεων.

Βουλδοὺρ ἢ **Βουρδούρ.** Π. ἐν τῇ ΝΔ. Μικρασίᾳ, ἕδρα ὁμωνύμου σαντζακίου. Κάτ. 27.000.

βουλεβάρτον. Εὐρεῖα καὶ δενδροφυτευμένη λεωφόρος ἐντὸς ἢ πέριξ μεγάλης πόλεως.

βούλευμα. Ἡ ἀπόφασις δικαστικοῦ συμβουλίου (πλημμελειοδικῶν ἢ ἐφετῶν).

βουλευτήριον. Παρ' ἀρχαίοις, τὸ οἴκημα, εἰς τὸ ὁποῖον συνήρχοντο πρὸς διάσκεψιν οἱ βουλευταί, ἔκτοτε δὲ καὶ αὐτὴ ἡ βουλὴ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ὡς σωματείου καὶ ὡς συνόλου τῶν βουλευτῶν. Βουλευτήρια ὑπῆρχον σχεδὸν εἰς πάσας τὰς πόλεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Βλ. καὶ **βουλή**.

βουλευτής. Ὁ ἐν τῇ βουλῇ παρακαθήμενος, συζητῶν καὶ ἀποφασίζων αἱρετὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ. Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατὰ τρόπον καὶ ὑπὸ ὅρους ὁριζομένους εἰς ἑκάστην χώραν διὰ τοῦ Συντάγματος ἢ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Τὸ Σύνταγμα καθιεροῖ ἀσυλίαν τοῦ βουλευτοῦ διὰ τὴν πολιτικήν του καὶ εἰδικὴν προστασίαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς βουλευτείας του.

βουλευτικόν. Ἓν ἐκ τῶν δύο σωμάτων ὑπὸ τῶν ὁποίων κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1822 θὰ διῳκεῖτο ἡ Ἑλλάς, τοῦ ἑτέρου σώματος κληθέντος **ἐκτελεστικόν**. Ἀπετελεῖτο ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαρχιῶν ἐκλεγομένων δι' ὡρισμένην κυβερνητικὴν περίοδον.

βουλή. Τὸ ἐξ αἱρετῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ νομοθετικὸν σῶμα καὶ ὁ τόπος ἔνθα οὗτοι συνεδριάζουσιν. Εἶνε ὁ ὑπέρτατος ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ, ὃφ' οὗ ἐκλέγεται διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ διὰ χρόνον ποικίλλοντα κατ' ἔκτασιν (περίοδος). Ἀποτελεῖ εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα τὸ κύριον ὄργανον αὐτῶν, εἰς τὸ ὁποῖον συγκεντροῦνται αἱ σπουδαιότεραι ἐξουσίαι. Βλ. καὶ *κοινοβούλιον, κοινοβουλευτισμός*. || Εἰς τὴν ἑλλην. ἀρχαιότητα βουλὴ ἦτο συμβουλευτικὸν σωματεῖον ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐμφανιζόμενον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ὀνομάζεται ἰδιαιτέρως «βουλὴ τῶν γερόντων». Τὰ μέλη της ὡρίζοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως-ἀρχιστρατήγου, εἰς τὰς ὀλιγαρχίας δὲ ἦσαν ταῦτα εὐπατρίδαι, κληρονομικὴν ἔχοντες τὴν βουλευτείαν, ἐπὶ δημοκρατίας δὲ ἡ βουλὴ κατέστη λαϊκὸν *προβουλευτικὸν* σωματεῖον.

βουλησιαρχία ἢ **βουλησιοκρατία.** Φιλοσοφικὴ θεωρία, ἐξαίρουσα τὴν σημασίαν τοῦ βουλητικοῦ παράγοντος, λαμβανομένου ἐν εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ. Ἡ *ψυχολογικὴ β.* (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *νοησιοκρατίαν*) δέχεται ὅτι τὸ βουλητικὸν στοιχεῖον εἶνε ἀρχέγονός τις διάθεσις τῆς συνειδήσεως, οὐδόλως δυναμένη ν' ἀναχθῇ εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ ἀποτελοῦσα τὸν πυρῆνα τοῦ ψυχικοῦ βίου. Ἡ *μεταφυσικὴ β.* ὁρμωμένη κυρίως ἐκ τῆς σχέσεως καὶ ἀντιστοιχίας τῆς βουλήσεως πρὸς τὰς κινήσεις (τὰς ἐκδηλώσεις τῆς βουλήσεως παρά τε τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ζῴοις) δοξάζει ὅτι πᾶσα κίνησις τοῦ ἀνοργάνου κόσμου (ἡ μαγνητικὴ ἕλξις π.χ.) ἀποκαλύπτει βούλησίν τινα ὑπάρχουσαν ἐν τῷ σύμπαντι. Αὕτη εἶνε ἡ πρώτη δύναμις, τὸ «πρᾶγμα καθ' ἑαυτό», τὸ ὄντως ὄν, ἐν αἰῶνι ἀδήποτε ἑαυτῆς ἐκφάνσει. Ἐκπρόσωποι τῆς β. ὁ Φίχτε, ὁ Σόπεγχαουερ, ὁ Χάρτμαν, ὁ Βούνδ, ὁ Πάουλσεν, ὁ Ταίννις κλ.

βούλησις. Ἡ ψυχικὴ λειτουργία ἥτις ἐκδηλοῦται ἐν τῇ τάσει πρός τι καὶ τῇ ἐνεργείᾳ πρὸς ἔφιξιν σκοποῦ τινος. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως ὑπῆρξεν ἔκπαλαι ἓν τῶν ὑψίστων προβλημάτων τῆς φιλοσοφίας. Λαμβάνεται δὲ ἡ ἐλευθερία αὕτη τριχῶς, τ.ἔ. ἐν ἠθικῇ, ἐν ψυχολογικῇ καὶ ἐν μεταφυσικῇ σημασίᾳ. Κατὰ τὴν

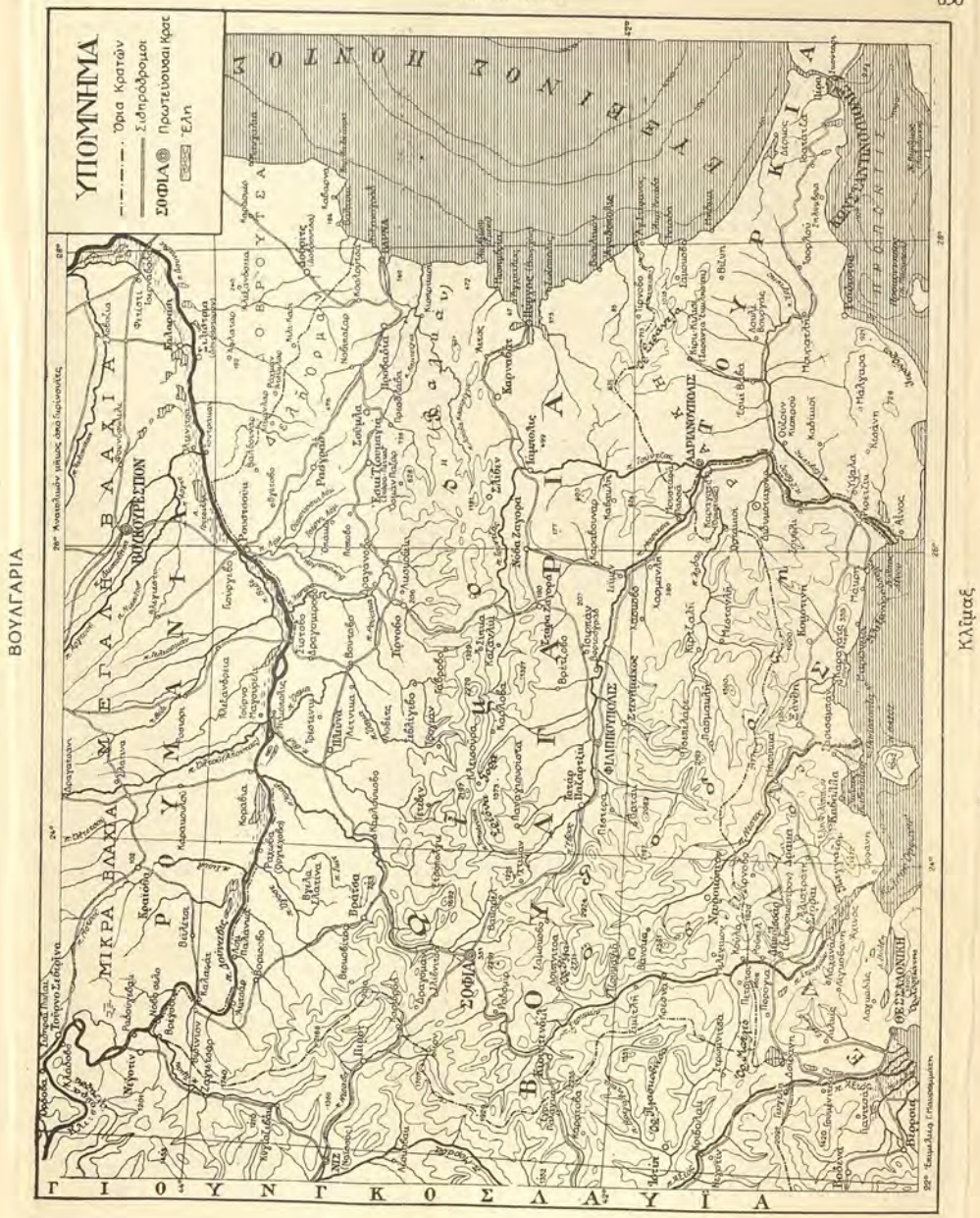

πρώτην, ἐλευθέρα βούλησις εἶνε ἡ ὑπὸ ἠθικῶν ἐλατηρίων ἐλαυνομένη, ὁπόταν ὁ ἄνθρωπος πράττῃ ἀγόμενος ὄχι ὑπὸ ταπεινῶν ἢ ἀνηθίκων ἐλατηρίων, ἀλλ' ὑπὸ ἀρχῶν ἠθικῶν, ἤτοι ὅταν εἶνε ἀνάρετος. Κατὰ τὴν δευτέραν ἐκδοχήν, ἡ ἐλευθερία ἐμφαίνει τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ἄνευ ἐξωτερικῆς ἢ ἐσωτερικῆς βίας ἀποφασίζῃ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως πρᾶξίν τινα· αὕτη εἶνε κυρίως εἰπεῖν ἐλευθερία τοῦ πράττειν. Κατὰ τὴν τρίτην σημασίαν ἡ ἐλευθέρα βούλησις δὲν ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον τοῦ αἰτίου, ὁ δὲ ἄνθρωπος, μὴ προσδιοριζόμενος κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τῶν παραστάσεων καὶ τῶν συναισθημάτων αὐτοῦ, δύναται δι' ἀνεξηγήτου δυνάμεως νὰ ἐκλέξῃ ἐκ πολλῶν προκειμένων, προτιμῶν ἢ ἀκολουθῶν τὰ ἀσθενέστερα τῶν ἰσχυροτέρων ἐλατηρίων. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων σημασιῶν τοῦ ὅρου μόνον ἡ τελευταία ἀποτελεῖ τὸ ἀπασχολοῦν τὴν φιλοσοφίαν πρόβλημα· διότι ἐν τούτῳ κυρίως ἔγκειται τὸ ζήτημα: ἂν ἡ βούλησις τοῦ ἀνθρώπου, ὁ,τιδήποτε καὶ ὁπωσδήποτε πράττοντος, ὑπόκειται ἢ οὔ εἰς τὸν νόμον τοῦ αἰτίου, ἂν ἡ ἀνάγκη τῆς αἰτιώδους τῶν ὄντων συναφείας διήκῃ ἢ οὔ καὶ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως (βλ. καὶ *ἀνάγκη, αὐτοχία, ἑτεροχία*) ‖ *(Νομ.)* Εἰς τὸ Δίκαιον ἡ βούλησις δὲν ἔχει σημασίαν ἐφ' ὅσον παραμένει ἐνδιάθετος καὶ ἀπαιτεῖται, ἵνα προσλάβῃ αὕτη σημασίαν, ἐκδήλωσις αὐτῆς καὶ διάταξις τοῦ Δικαίου συνάπτουσα μετὰ τῆς ἐκδηλωθείσης βουλήσεως νομικὰς συνεπείας.

Βουλιαγμένη. Λουτρόπολις τῆς Ἀττικῆς, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ ἔναντι τῶν Φλεβῶν, 22 χλμ. ἀπ' Ἀθηνῶν. Ἐκτὸς τῶν θαλασσίων ἔχει καὶ ἰαματικὰ λουτρά *(ὑπαλκαλικὴ ἁλιπηγή)* ἐνδεικνυόμενα κατ' ἀρθριτίδων, ρευματισμῶν, ἐκζεμάτων κλ. Κάτ. 151.

βουλιμία. Ὑπερβολικὴ ἢ ἄπληστος πεῖνα καὶ ὄρεξις, ὀφειλομένη εἰς παθολογικὰ αἴτια. Ἀπαντᾷ ἰδίως ἐπὶ ψυχοπαθῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐπὶ τῶν πασχόντων ὑπὸ προϊούσης καθολικῆς παραλύσεως, ἐν περιόδοις μανικῆς αὐτῶν διεγέρσεως. Ἀπαντᾷ ὅμως καὶ ἐπὶ ἁπλῶν μανιακῶν καὶ ἐπὶ ἠλιθίων.

βουλκανισμός. Ἡ διὰ θείου ἢ χλωριούχου θείου κατεργασία, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποβάλλονται τελικῶς τὰ ἐκ καουτσούκ ἀντικείμενα.

Βουλκάνιον. Μεσαιωνικὸν καὶ νεοελληνικὸν ὄνομα τοῦ ὄρους Ἰθώμης ἐν Μεσσηνίᾳ.

Βοῦλκοι ἢ **Βόλκοι** (Vulci ἢ Volci). Ἀρχαία π. τῆς Ἰταλίας, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Ἐτρούσκους. Ἀξιόλογος νεκρόπολις τῆς π. ἀνεσκάφη τῷ 1828.

βοῦλλα. Παρὰ Ρωμαίοις, σφαιρικὸν ἢ ὁμφαλωτὸν κόσμημα ζωστῆρος, τελαμῶνος, ράβδου, ἐπίπλου, θύρας κ.τ.τ., εἰδικώτερον δὲ περίαπτον ἐν σχήματι σφαίρας, καρδίας κλ., συνήθως ἐκ χρυσοῦ, τὸ ὁποῖον ἔφερον ἐξηρτημένον δι' ἁλύσεως ἐκ τοῦ λαιμοῦ οἱ παῖδες τῶν πατρικίων. Παρὰ Βυζαντίνοις, ἐσφραγισμένον δισκίον, μολύβδινον, ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν, ἐξηρτημένον διὰ θώμιγγος ἐκ τῶν ἐγγράφων πρὸς ἔνδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν. Σήμερον ὀνομάζεται οὕτως ὡρισμένον εἶδος ἐπισημοτάτων *παπικῶν ἐγγράφων*, περιεχόντων ἀποφάσεις ἐπὶ σπουδαιοτάτων ἐκκλησιαστικῶν ἢ ἐκκλησιαστικοπολιτικῶν ζητημάτων.

Βούλπι. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 427.

Βούλπιος (Χριστιανὸς Αὔγουστος Vulpius). Γερμανὸς μυθιστοριογράφος (1762-1827). Ἐκ τῶν ἔργων του ὁ «Ρινάλδος Ριναλδίνι ἀρχηγὸς τῶν λῃστῶν» ἔσχε διεθνῆ ἐπιτυχίαν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον πολυαρίθμων διηγήσεων μὲ λῃστὰς ἥρωας. Ἡ ἀδελφή του *Χριστιάνα* σύζυγος τοῦ Γαῖτε.

Βουλτσίστα. Χ. ἐπαρχ. Ζίχνης. Βλ. **Δόμηρος.**

βούλφειος φιάλη. Φιάλη τρίλαιμος ἐκ παχείας ὑάλου, χρησιμεύουσα διὰ τὴν παραγωγήν, τὴν πλύσιν ἢ τὴν ἀπορρόφησιν ἀερίων, ἐφευρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου χημικοῦ Woulfe (πρφ. *Οὐλφ*).

Βουλώνη ἡ ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα (Boulogne - sur - Seine). Π. τῆς Γαλλίας, 9 χλμ. Δ τῶν Παρισίων ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα. Κάτ. 75.000. Ἐξ αὐτῆς κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὠνομάσθη «δάσος τῆς Βουλώνης» τὸ παρακείμενον δάσος τοῦ Ρουβραί, ἔχον ἐμβαδὸν 765 ἑκταρίων καὶ περιφέρειαν 13.760 μ.

Βουλώνη ἡ Παραθαλασσία (Boulogne-sur-Mer). Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Γαλλίας, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποτ. Λιὰν εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Μάγχης. Κάτ. 55.336.

βούμερανγ. Εἶδος ἀκοντίου, ὅπλον ἐπιθετικὸν καὶ ὄργανον ἀθλητικὸν τῶν ἰθαγενῶν τῆς Αὐστραλίας· στενὸν ἐπίπλατυ τεμάχιον σκληροῦ ξύλου κεκαμμένου ἐν εἴδει δρεπάνου καὶ κατεσκευασμένου οὕτως, ὥστε ριπτόμενον καταλλήλως, ἐὰν δὲν προσκρούσῃ ἐπὶ τοῦ στόχου (ἢ ἄλλου ἀντικειμένου), νὰ διαγράφῃ πολύστροφους καμπύλας εἰς τὸν ἀέρα καὶ νὰ πίπτῃ ἐπανερχόμενον πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ σκοπευτοῦ.

Βούναργον. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἠλείας. Κάτ. 965.

Βούνεσι. Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. **Μορφοβούνι.**

βούνευρον. Κυριολεκτικῶς, νεῦρον βοός· ειδικῶς, μάστιξ κατεσκευασμένη ἐκ βοείου δέρματος, ἰδίως δὲ ἐκ τοῦ σηραγγώδους σώματος τοῦ πέους τοῦ βοός.

Βουνί. Πρωτ. τῆς ν. Σικίνου, ἕδρα τῆς κοιν. Σικίνου. Κάτ. 382.

βουνιά. Ἡ κόπρος τοῦ βοὸς καὶ ἐν γένει τῶν μεγάλων κατοικιδίων ζώων, ἄλλως **σβουνιά.**

βουνιάς (ἡ). Γένος σταυρανθῶν φυτῶν. Ἐν Ἑλλάδι φύεται τὸ εἶδος *β. ἡ εὐζωμοειδής*, κν. *βροῦβα* ἢ *ἀγριοβλάσταρο.*

Βοῦνιν (Ἰωάννης Ἀλεξέγιεβιτς). Ρῶσος ποιητὴς καὶ πεζογράφος, γενν. τῷ 1870.

Βούνιστα. Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. **Προσήλιον.**

Βουνιχώρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 328.

βουνό. Βλ. **ὄρος.**

Βουνοπλαγιά (πρώην *Ζέλοβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 405.

βουνός (ὁ). Ὕψωμα γῆς, ἰδίᾳ τὸ ἔχον ὕψος μεταξὺ 100 καὶ 1000 μ.

Βοῦνσεν (Ροβέρτος Γουλιέλμος Bunsen). Διάσημος χημικὸς (1811-1899). Ὁ μεγαλύτερος τίτλος τῆς δόξης του εἶνε ἡ τῇ συνεργασίᾳ τοῦ φυσικοῦ Κίρχωφ ἐπινοηθεῖσα φασματοσκοπικὴ ἀνάλυσις (1860). Ἐφεῦρε τὸν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντα λύχνον καὶ ἄλλα ὄργανα.

Βοῦνσεν λύχνος. Λύχνος ἀνακαλυφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου Βοῦνσεν, λειτουργῶν κυρίως διὰ φωταερίου· παράγει ἰσχυρὰν μὴ αἰθαλίζουσαν κυανῆν φλόγα· χρήσιμος εἰς τὰ χημικὰ ἐργαστήρια.

Βοῦνσεν στήλη. Ἠλεκτρικὴ στήλη ἐκ ψευδαργύρου καὶ ἄνθρακος ἐντὸς θειϊκοῦ καὶ νιτρικοῦ ὀξέος, ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου Βοῦνσεν.

Βούντ (Γουλιέλμος Wundt). Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ φυσιολόγος (1832-1920). Ἵδρυσε τὸ πρῶτον ἐργαστήριον Πειραματικῆς Ψυχολογίας, θεωρεῖται δὲ ὡς παρασχὼν σημαντικὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν ἐπιστήμην διὰ τῆς καθιερώσεως τῆς μεθοδικῆς ἐρεύνης ἐν τῇ Ψυχολογίᾳ, ὡς καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπιστημῶν ἐν σχέσει πρὸς ταύτην.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν του, ἡ Ψυχολογία ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς Φιλοσοφίας. Ἔργα του: «Ἀρχαὶ τῆς Φυσιολογικῆς Ψυχολογίας», «Σύστημα φιλοσοφίας», «Ἀρχαὶ Ψυχολογίας».

Βουοναρότι (Μιχαὴλ Ἄγγελος). Βλ. **Μιχαὴλ Ἄγγελος.**

Βουονδελμόντι (Χριστόφορος Buondelmonti). Καθολικὸς ἱερεύς, περιηγηθεὶς τὰς ἑλληνικὰς νήσους, 1406-1420, καὶ γράψας «Liber insularum», «Descriptio Cretæ insulæ».

βοῦπα. Ὁ ἰχθὺς βόψ.

βούπλευρον. Γένος σκιαδιοφόρων φυτῶν. Τὸ εἶδος *β. τὸ θαμνῶδες*, κν. *ἀνεμοπύρωμα*, κοινότατον ἐν Ἑλλάδι. Ἐκ τῶν αἰθερίων ἐλαίων του ἐξάγεται ἡ ἀρωματικὴ ἀλκοόλη *βουπλευρόλη.*

Βούππερταλ (Wuppertal). Σημαντικὴ βιομηχανικὴ π. τῆς Γερμανίας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βοῦππερ (παραποτ. τοῦ Ρήνου), ἐν τῇ διοικητικῇ περιφερείᾳ τοῦ Δύσσελδορφ (Ρηνανία), ἀποτελεσθεῖσα (τῷ 1930) ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν πόλεων Βάρμεν, Ἔλβερφελδ καὶ ἄλλων μικροτέρων. Κάτ. 415.750. Ὑφαντουργεῖα, βαφεῖα, ἐλασματουργεῖα, βαμβακουργεῖα κλ.

Βούρα Νέα. Χ. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας. Βλ. **Τράπεζα.**

Βουραϊκός. Ποτ. ἐν Ἀχαΐᾳ, πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Ζέμπι, παραφυάδος τῶν Καλλιφώνων, καὶ διαρρέων τὸν Καλαβρυτινὸν κάμπον καὶ τὰς χαράδρας ὑπὸ τὸ Μ. Σπήλαιον μὲ διεύθυνσιν ἀπὸ Ν πρὸς Β χύνεται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον παρὰ τὸ Διακοπτόν. Ἄνωθεν τοῦ Μ. Σπηλαίου καλεῖται *Ἐρασῖνος.*

Βουρβᾶ ἀγγεῖα. Τὰ ἀττικὰ ἀγγεῖα τοῦ Ζ' αἰῶνος π.Χ., κατατασσόμενα χρονολογικῶς μετὰ τὰ γεωμετρικά, οὕτως ὀνομασθέντα ἐκ τοῦ πρώτου τόπου τῆς εὑρέσεώς των, Βουρβᾶ τῆς Ἀττικῆς, παρὰ τὰ Σπάτα. Ὀνομάζονται ἐπίσης «ἀττικὰ ἀνατολίζοντα ἀγγεῖα».

Βούρβαχης. 1) *Διονύσιος.* Γάλλος συνταγματάρχης ἐκ πατρὸς Κεφαλλῆνος. Ἐπολέμησε κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν 1821 ὡς ἀρχηγὸς ἰδίου σώματος. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Καματεροῦ.— 2) *Κάρολος Σωτήριος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, Γάλλος ἀξιωματικὸς 1816-1897. Ἠγωνίσθη κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ εἶτα κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἑλβετικὸν ἔδαφος μετὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένης ἀνατολικῆς στρατιᾶς.

Βούρβουρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 692.

Βουρβουτσικόν. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Ἐπτσχώριον.**

Βουρβὼν ἀνάκτορον (Palais Bourbon). Μέγαρον ἐν Παρισίοις κτισθὲν τῷ 1722, χρησιμοποιούμενον ἀπὸ τῆς Παλινορθώσεως ὡς βουλευτήριον.

Βουρβῶνοι. Γαλλικὴ οἰκογένεια, ἥτις ἐπὶ πολλὰς γενεὰς κατεῖχε τοὺς θρόνους τῆς Γαλλίας, τῆς Πάρμας, τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Ἱσπανίας. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τῆς ὁμωνύμου περιοχῆς εἰς τὸ κέντρον τῆς Γαλλίας, ὅπου εὑρίσκετο καὶ ὁ πύργος αὐτῆς. Πρῶτος Βουρβὼνος ἀνελθὼν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ὑπῆρξεν ὁ *Ἑρρῖκος Δ'*. Οἱ Β. ἐβασίλευσαν ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τῆς πτώσεως Λουδοβίκου τοῦ ΙΣ' καὶ εἶτα πάλιν κατὰ τὰ ἔτη 1814-1830. Ἡ δυναστεία τῶν Β. ἐν Ἱσπανίᾳ κατελύθη διὰ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ *Ἀλφόνσου ΙΓ'*.

Βουρβὼνος (Κάρολος δούξ, καλούμενος συνήθως Connétable τοῦ Bourbon, 1490-1527). Ἐνίκησε τοὺς Ἕλβετοὺς πλησίον τοῦ Μαρινιάν (1515) καὶ ἐκυρίευσε τὸ Μιλᾶνον. Συνετάχθη βραδύτερον μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου τοῦ Ε' καὶ ἐξεστράτευσε τῷ 1527 κατὰ τῆς Ρώμης, ἀλλ' ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔφοδον.

βουργάρα. Τὸ πτηνὸν μέροπ.

Βοῦργος (Bourgos). Ἀρχ. πόλις τῆς Β. Ἱσπανίας, πρωτ. ὁμών. νομοῦ, πατρὶς τοῦ Θίδ. Κάτ. 33.000.

βουργουνδίεις οἶνοι. Οἱ οἶνοι οἱ παραγόμενοι ἐν τῇ Ἄνω καὶ Κάτω Βουργουνδίᾳ. Οἱ περιφημότεροι: οἱ ἐρυθροὶ Chambertin καὶ οἱ λευκοὶ Chablis· ἄριστοι ἐπίσης οἱ Beaujolais. Κέντρον τοῦ οἰνεμπορίου ἡ π. Βὼν (Beaune).

Βουργουνδία (Bourgogne). Χώρα τῆς Α. Γαλλίας, πλουσία εἰς γονίμους πεδιάδας, ποταμοὺς καὶ διώρυγας. Παραγωγὴ οἴνων, ἀκμαῖον ἐμπόριον καὶ βιομηχανία, πλούσιον ὑπέδαφος. Ἡ χώρα ἔλαβε τὸ ὄνομά της ἐκ τῶν *Βουργουνδῶν*, ἀνατολικοῦ τευτονικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐγκατεστάθη κατὰ τὰς μεταναστεύσεις τῶν λαῶν παρὰ τὸν Ρῆνον (Βόρμς, Μαγεντία) καὶ ἵδρυσε βασίλειον, καταλυθὲν τῷ 436 ὑπὸ τῶν Οὔννων. Οἱ Β. ἐτράπησαν, μετὰ ταῦτα πρὸς Δ καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ ΝΑ τῆς σημερινῆς Γαλλίας (Λυών). Τῷ 534 ἀπετέλεσαν τμῆμα τοῦ κράτους τῶν Φράγκων. Βραδύτερον, κατὰ τὰ μέσα τοῦ Θ' αἰῶνος, ἵδρυσαν δύο ἀνεξάρτητα δουκᾶτα, τὸ τῆς *Πέραν τοῦ Ἰούρα* καὶ τὸ τῆς *Ἐντεῦθεν τοῦ Ἰούρα* Βουργουνδίας, ἄτινα, ἑνωθέντα βραδύτερον εἰς ἰσχυρὰ κράτη, περιῆλθον εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος.

βουργράβος. Τίτλος ἀνωτέρου ἀξιωματούχου ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν Μεσαίωνα (κώμις πόλεως εἰς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς κόμιτας τῶν περιφερειῶν, χωροδεσπότας ἢ λανδγράβους).

Βουργὼν-Δυκουδραί (Λουδοβῖκος Bourgault-Ducoudray). Γάλλος μουσικοσυνθέτης (1840-1910). Περιελθὼν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν συνέλεξε πολλὰ δημοτικὰ ᾄσματα. Ἐξέδωκε τὰ ἔργα: «Τριάκοντα δημῴδη μέλη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς», «Μελέται ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» κ.ἄ.

Βουρδέλ (Αἰμίλιος Bourdelle). Γάλλος γλύπτης, (1861-). Μαθητὴς καὶ εἶτα συνεργάτης τοῦ Ροδέν, θεωρεῖται ὁ κορυφαῖος τῶν συγχρόνων Γάλλων γλυπτῶν.

Βουρδιγάλιος περίοδος. *(Γεωλ.)* Μία τῶν ἐποχῶν εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ μειόκαινος ὑποπερίοδος τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος.

Βούρζ (Bourges). Π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Σέρ, σιδηροδρομικὸς κόμβος ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ὀρλεάνης-Λυῶνος. Κάτ. 44.300.

Βουρζέ (Παῦλος Bourget). Γάλλος ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος (1852-). Ψυχολογικὰ μυθιστορήματα.

Βουρζὲ λίμνη (Lac du Bourget). Λίμνη τῆς Γαλλίας ἐν Σαβοΐᾳ παρὰ τὸ Αἶξ-λὲ-Βαίν, εἰς ὕψος 231 μ. (μῆκος 18 χλμ., πλάτος 1500-3500 μ.) Ἡ λίμνη Β. εἶνε ἡ ἐμπνεύσασα εἰς τὸν Λαμαρτῖνον τὸ ποίημα «Ἡ λίμνη».

Βουρζουᾶ (Λέων Bourgeois). Γάλλος πολιτικὸς (1851-1925), διακριθεὶς ἰδίᾳ διὰ τοὺς ἀγῶνάς του ὑπὲρ τῆς μεταξὺ τῶν λαῶν εἰρήνης καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Διετέλεσε πλειστάκις ὑπουργός, πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ πρόεδρος τῆς Γερουσίας, συνειργάσθη εἰς τὴν πρώτην Συνδιάσκεψιν τῆς Χάγης καὶ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον εἰς τὴν σύνταξιν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἑδραίωσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Βραβεῖον Νοβὲλ εἰρήνης τῷ 1919. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, πολιτειολογικὰ καὶ διεθνοῦς δικαίου κυρίως.

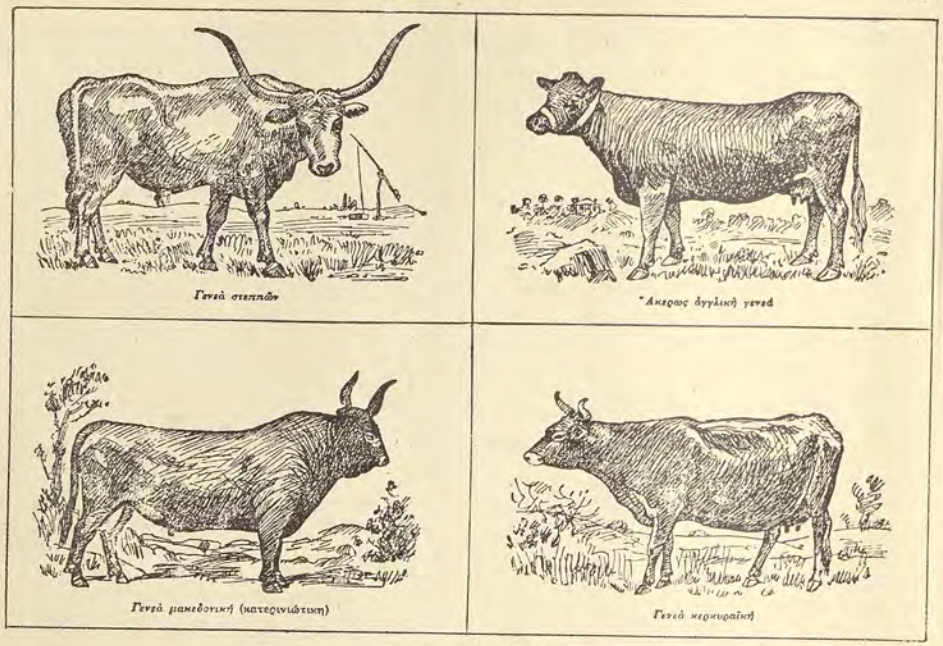

Διάφορα εἴδη βοῶν

Βούρης (Γεώργιος). Φυσικομαθηματικός, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, πρῶτος διευθυντὴς τοῦ ἑλλην. Ἀστεροσκοπείου. Ἀπέθ. 1860.

Βουριάται. Μογγολικὴ φυλὴ τῆς Σιβηρίας, ζῶσα πέριξ τῆς Βαϊκάλης λίμνης καὶ ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 300.000 ψυχάς. Εἶνε κατὰ μέγα μέρος νομάδες. Ἀπὸ τοῦ 1922 ἀπετέλεσαν τὴν «Αὐτόνομον Βουριατομογγολικὴν Σοβιετικὴν Σοσιαλιστικὴν Δημοκρατίαν», 379.416 τ.χλμ. καὶ κάτ. 491.266. Πρωτ. *Βερχνεουδίνσκ*.

Βουριδανὸς ἢ **Βυριδάν** (Ἰωάννης Buridan). Γάλλος σχολαστικὸς θεολόγος καὶ φιλόσοφος (1295-1360). Ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Β. ἐπλάσθη ὁ θρῦλος περὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ «ὄνου τοῦ Β.», καθ' ὃν ὁ Β. πρὸς διασάφησιν τῆς θεωρίας του περὶ ἐξαρτήσεως τῆς βουλήσεως ἐκ τῆς νοήσεως ἔφερεν ὡς παράδειγμα ὄνον, ὅστις εὑρισκόμενος μεταξὺ δύο δεμάτων ξηροῦ χόρτου τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ ποσότητος καὶ ἐξ ἴσου ὑπ' αὐτῶν ἐρεθιζόμενος περιπίπτει εἰς ἀδράνειαν τῆς βουλήσεως καὶ ἐξαντλεῖται ἐκ τῆς πείνης.

Βούρκχαρτ (Ἰάκωβος Burckhardt). Ἑλβετὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ (1818-1879). «Ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος» κ.ἄ.

Βουρκωτή. Ἕδρα κοιν. ν. Ἄνδρου. Κάτ. 398.

Βουρλά. Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, 35 χλμ. Δ τῆς Σμύρνης, παρὰ τὰς ἀρχαίας Κλαζομενάς. Πρὸ τοῦ 1922, ὁπότε ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἠρίθμουν 40.000 κατ., ἐξ ὧν 36.000 Ἕλληνας.

Βουρλιῶτες. Ἕδρα κοιν. τῆς Σάμου. Κάτ. 1464.

βοῦρλο καὶ **βροῦλο.** Κοινὴ ὀνομασία ὁλοσχοίνου τοῦ κοινοῦ καὶ κυπέρου τοῦ ὀρφίνου, τῆς οἰκογενείας τῶν κυπεροειδῶν.

Βοῦρμπα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 515.

Βούρμπιανη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 667.

Βουρνάζος (Ἀλέξανδρος Χ.). Καθηγητὴς τῆς Χημείας ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ καὶ τῇ Ἀνωτάτῃ Ἐμπορικῇ Σχολῇ, Ἀκαδημαϊκός, γενν. τῷ 1877. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, κυρίως μονογραφίας.

Βουρνόβας. Προάστιον τῆς Σμύρνης, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Σιπύλου, ὀνομαζόμενον κατὰ τὴν βυζαντιακὴν ἐποχὴν *Πριντόβαρις*.

Βούρονον ἢ **Βούρανον.** Ν. κλάδος τοῦ Βερμίου ὄρους ἐν Μακεδονίᾳ.

Βοῦρος (Ἰωάννης). Πρῶτος καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν (1808-1885).

Βούρσιαν (Κόνραδ Bursian). Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ἀρχαιοδίφης (1830-1883). «Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος».

Βούρτζης (Μιχαήλ). Στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Κατέλαβεν 969 τὴν ἀπὸ αἰώνων ἤδη ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων κατεχομένην Ἀντιόχειαν.

βοῦς. Γένος μηρυκαστικῶν διχήλων κοιλοκερώτων ζώων. Κοινῶς, ἐν τούτοις, καὶ ἐν τῇ στενῇ τῆς λέξεως σημασίᾳ βοῦς καλεῖται ὁ ἑκτομίας ἄρρην τοῦ γένους τούτου. Εἰς τὸ γένος τοῦτο περιλαμβάνονται τέσσαρες ὁμάδες ἐξημερωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου: ὁ *οἰκόσιτος βοῦς*, μὴ ἀπαντώμενος ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει, χρησιμοποιούμενος δὲ σχεδὸν πανταχοῦ, κυρίως ὅμως ἐν Εὐρώπῃ καὶ Β. Ἀφρικῇ· ὁ *βούβαλος*, οἰκόσιτος ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ, ἀπαντώμενος ὅμως καὶ ἄγριος εἰς τὰς Ἰνδίας· *βοῦς ὁ ὑβός*, οἰκόσιτος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Ἰνδίαις καὶ Ἀφρικῇ· *β. ὁ λάσιος*, γνωστὸς ὡς *γιάκ*, εἰς τὰ ψυχρὰ ὀροπέδια τοῦ Θιβὲτ τῆς Β. Ἀσίας. Ὁ κατοικίδιος βοῦς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, οὐχ ἧττον ὅμως οὐδέποτε διατηρεῖται οὗτος ἐν τῇ ζωῇ ἐπὶ τόσον διάστημα. Ἡ ἀγελὰς κυοφορεῖ κατὰ μέσον ὅρον 9 μῆνας καὶ γεννᾷ ἕνα μόσχον, σπανίως δύο. Ἡ οἰκονομικὴ σημασία τοῦ κατοικιδίου βοὸς ἐγκειται εἰς τὴν παραγωγὴν ἐργασίας καὶ τὴν παροχὴν κρέατος, γάλακτος καὶ πρώτων βιομηχανικῶν ὑλῶν (δερμάτων, τριχῶν, λίπους κλ.). Τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος εἶνε ὀλιγώτερον μὲν θρεπτικὸν καὶ παχὺ ἀπὸ τὸ πρόβειον γάλα, ἀλλὰ νοστιμώτερον καὶ εὐπεπτότερον πάντων. Ἡ ποιότης τοῦ βοείου κρέατος ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ζῴου ὅθεν προέρχεται. Ὡς πρώτης ποιότητος θεωροῦνται τὸ κιλότο, ἡ οὐρά, τὸ ἀσήκι, τὰ φιλέτα καὶ τὰ κόντρα φιλέτα (τεμάχια ἐκ τοῦ ὀπισθίου ἡμίσεος τοῦ ζῴου)· ὡς δευτέρας ποιότητος τὸ ὀπίσθιον μέρος τῶν πλευρῶν, αἱ μπριτζόλαι, ἡ πλάτη ἢ σπάλα καὶ τὸ ἄκρον τῆς σπάλας, καὶ τὸ πρὸς τὴν σπάλαν μέρος τοῦ λαιμοῦ, ὡς τρίτης ποιότητος τὰ κότσια, ἡ κοιλία, τὸ στῆθος, τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τῶν πλευρῶν, ὁ λαιμὸς καὶ τὰ μάγουλα *(βλ. εἰκ.)*.

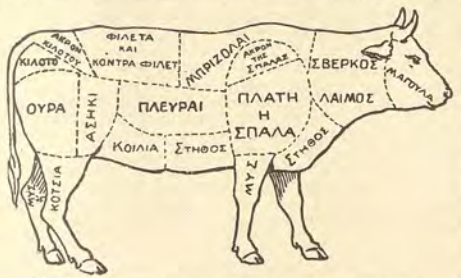

Σχεδιάγραμμα μαγειρικῆς ἀνατομίας τοῦ βοός

Βουσὲ-Λεκλέρκ (Λουδοβῖκος Θεόδωρος Bouché-Leclercq). Γάλλος ἱστοριοδίφης (1842-1923). «Αἱ θεωρίαι τῶν Ἑλλήνων περὶ καταγωγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους», «Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἀστρολογίας», «Μαθήματα ἑλληνικῆς ἱστορίας» κ.ἄ.

Βούσιρις *(Μυθολ.)* Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου σκληρότατος ἀναφερόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς υἱὸς Ποσειδῶνος φονεύων πάντας τοὺς ξένους. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους.

Βουσμάνοι. Νεγρικὴ νομαδικὴ φυλὴ τῆς Ν. Ἀφρικῆς, εὑρισκομένη εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ. Εἶνε ἰσχνοί, μικρόσωμοι, οὐλότριχες, ὁμοιάζοντες πρὸς τοὺς Ὀττεντότους. Αἱ γυναῖκες παρουσιάζουσι στεατοπυγίαν. Ζῶσιν ἐκ τῆς θήρας καὶ διαιτῶνται ἐν σπηλαίοις.

Βοῦσορ (Ἐρνέστος Buschor). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος, γενν. 1886. Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἔργα του. «Ἑλληνικὴ ἀγγειογραφία» κ.ἄ.

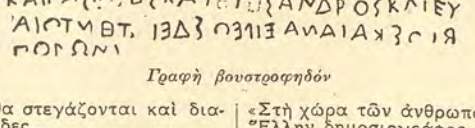

Γραφὴ βουστροφηδόν

βουστάσιον. Τόπος ἔνθα στεγάζονται καὶ διατρέφονται βόες ἢ ἀγελάδες.

βουστροφηδὸν γραφή. Ἀρχαῖος τρόπος γραφῆς, καθ' ὃν αὐτὴ βαίνει ἐναλλὰξ ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ καὶ ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ (ὡς οἱ βόες ὅταν ἀροτριῶσι τὴν γῆν). Οὕτως ἦσαν γεγραμμένοι οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος.

βουταναριά. Τὸ θαλάσσιον πτηνὸν αἴθυια.

Βούτεν (Beuthen). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν Ἄνω Σιλεσίᾳ. Κέντρον τῶν ἀνθρακωρυχείων καὶ τῶν μεταλλουργείων τῆς περιοχῆς ταύτης. Κάτ. 62.500. Ἡ πόλις ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος.

Βοῦτες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαλεβυζίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 776.

βουτηχτάρα ἢ **βουτηχτής.** Τὸ πτηνὸν αἴθυια.

Βουτιάνοι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 609.

Βουτιέ (Voutier). Γάλλος φιλέλλην, ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, συμμετασχὼν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Σημαντικὰ εἶνε τὰ Ἀπομνημονεύματα τὰ ὁποῖα ἔγραψε σχετικῶς μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν.

Βουτιερίδης (Ἠλίας Π.) Λόγιος καὶ ποιητής, γενν. τῷ 1874 ἐν Σουλινᾷ τῆς Ρουμανίας. Ἔγραψε: Ποιήματα («Σύνεφα», «Προσκυνητής», «Κέλαδος», «Μυστικὴ λειτουργία», «Ἐλεγειακά»), μυθιστορήματα («Μάριος» κ.ἄ.), δράματα («Ὅταν ἀγαποῦμε», «Ἱστορίαν τῆς Ἑλλην. Λογοτεχνίας») κ.ἄ.

βούτομος (butomus). Γένος ἑλοβίων φυτῶν, οὗ τὸ μόνον εἶδος *β. ὁ σκιαδιοφόρος* καλεῖται ἐν Ἑλλάδι κν. *γαδί*.

Βοῦτον (Buton). Σύμπλεγμα νήσων ἐν ταῖς Ὁλλανδικαῖς Ἰνδίαις, ΝΑ τῆς Κελέβης. 8800 τ.χλμ., 100.000 κάτ.

Βούτσαγυ (Wutschang). Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. τῆς Κεντρῴας Κίνας Χοῦ-Πέ, παρὰ τὴν π. Χανκάου ἐπὶ τοῦ ποτ. Γιάγυ-Τσέ. 400.000 κάτ.

Βοῦτσερ (Σαμουὴλ Ἐρρῖκος Butcher). Ἄγγλος συγγραφεύς (1850-1910), καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης. Ἔργα του: «Ἀπόψεις τινὲς τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας», «Ἡ θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ποιήσεως καὶ καλῶν τεχνῶν», «Ὁ ἑλληνικὸς ἰδεαλισμὸς εἰς τὰ συνήθη γεγονότα τοῦ βίου».

Βουτσινᾶς (Ἰωάννης). Ἔμπορος ἐν Ὀδησσῷ, ἐκ πατρὸς Κεφαλλῆνος, ἱδρυτὴς τοῦ «Βουτσιναίου ποιητικοῦ ἀγῶνος», διαρκέσαντος ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τοῦ 1877.

Βουτσινᾶς (Γεώργιος). Δημοσιογράφος ἐκ Λευκάδος (1874-). Διετέλεσε διευθυντὴς τῶν «Καιρῶν» καὶ τῆς «Πατρίδος». Ἀπὸ τοῦ 1929 ἐκδίδει τὴν «Ἀκρόπολιν».

Βουτυρᾶς. 1) *Δημοσθένης.* Διηγηματογράφος, γενν. ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1879: «Παπᾶς Εἰδωλολάτρης», «Ζωὴ ἀρρωστεμένη», «Ἀλανιάρηδες», «Ὁ θρῆνος τῶν βοδιῶν», «Στὴ χώρα τῶν ἀνθρωποφάγων» κ.ἄ.—2) *Σταῦρος.* Ἕλλην δημοσιογράφος γενν. ἐν Κωνσταντινουπόλει (1841-1923). Ἱδρυτὴς τοῦ «Νεολόγου» Κωνσταντινουπόλεως καὶ μέγας ὑπομνηματογράφος τοῦ Πατριαρχείου. Συνέγραψε πολλὰς μελέτας ἐπὶ τῆς μεσαιωνικῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἐξέδωκεν ἐννεάτομον «Λεξικὸν ἱστορίας καὶ γεωγραφίας».

βουτυρικὸν ὀξύ. Λιπαρὸν ὀξύ, ὑγρὸν ἄχρουν, λεπτόρρευστον, ὀξείας ὀσμῆς ὡς ἀπὸ ταγγοῦ

βουτύρου καὶ ὀξεικοῦ ὀξέος. Παράγεται κατὰ τὴν τάγγισιν τῶν λιπῶν, ἰδίᾳ τοῦ βουτύρου καὶ τοῦ ἐλαϊκοῦ ὀξέος. Τεχνητῶς παράγεται διὰ ζυμώσεως ἐκ τοῦ ἀμύλου, τῆς μελάσης ἢ τῆς ζαχάρεως καὶ χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν βουτυρικοῦ αἰθέρος, ὁ ὁποῖος ἔχει εὐχάριστον ὀσμὴν καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν ἐσσεντσῶν διὰ τὸν ἀρωματισμὸν ποτῶν, σιροπίων ἢ ζαχαρωτῶν.

βουτυρόγαλα. Τὸ ὑγρὸν ὅπερ ἀπομένει μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ βουτύρου διὰ τῆς ἀποδάρσεως τοῦ γάλακτος ἢ τοῦ ἀνθογάλακτος. Θερμαινόμενον πήγνυται καὶ παράγει τυρὸν κατωτέρας ποιότητος.

βουτυρόμετρον. Ὄργανον δι' οὗ προσδιορίζεται ἡ ἐν τῷ γάλακτι περιεχομένη ποσότης λίπους. Τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει εἶνε τὸ *βουτυρόμετρον Γερβέρ*.

βουτυρομηχανή. Ὄργανον ἀποτελούμενον ἐκ δοχείου ἐν ᾧ τὸ γάλα ἢ τὸ ἀνθόγαλα τίθεται εἰς συνεχῆ βιαίαν κίνησιν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας τὰ λιποσφαίρια συνενούμενα αὐξάνουσι κατ' ὄγκον καὶ σχηματίζουσι τὸ βούτυρον.

βούτυρον. Μῖγμα λιπαρῶν ὅλων παραγόμενον δι' ἀποδάρσεως ἤτοι κτυπήματος τοῦ γάλακτος ἢ τοῦ ἀνθογάλακτος. Τοῦτο κυρίως λέγεται *νωπὸν βούτυρον*· μαλαχθὲν δὲ μετὰ ἐμπορικοῦ καθαροῦ ἅλατος παράγει τὸ ἁλατισμένον βούτυρον. Τὸ *λυωμένο β.* παράγεται διὰ τήξεως τοῦ νωποῦ βουτύρου εἰς οὐχὶ ὑψηλὴν θερμοκρασίαν. Τὸ *τυροβούτυρον*, ἢ λυωμένον βούτυρον τυροῦ, λαμβάνεται διὰ πιέσεως τοῦ θερμοῦ πήγματος τοῦ τυροῦ. *Φυτικὰ βούτυρα* προέρχονται ἐκ διαφόρων φυτῶν καὶ κυρίως σπερμάτων, ὡς τοῦ κακάο, τῆς φοινικοκαρύας καὶ τοῦ βουτυροσπέρμου.

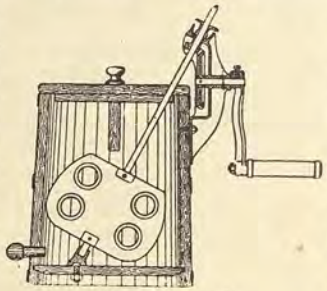

Βουτυρομηχανή

Βούτυρον. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 393.

βουτυρόσπερμον. Δένδρον τῆς οἰκογενείας τῶν σαπωνοειδῶν, περιλαμβάνον δύο εἴδη τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς, ἐκ τῶν σπερμάτων τῶν ὁποίων ἐξάγεται φυτικὸν βούτυρον.

βουφθαλμία. Βλ. *βούφθαλμος*.

βούφθαλμος. Πάθησις χαρακτηριζομένη διὰ τοῦ ὑπερβολικοῦ μεγέθους τοῦ ὀφθαλμοῦ. Καλεῖται ἐπίσης *ὑδρόφθαλμος* ἢ *γλαύκωμα παιδικόν*. Ὁ σκληρὸς χιτὼν εἶνε λεπτὸς καὶ κυανωπός, ὁ δὲ κερατοειδὴς μείζων τοῦ φυσιολογικοῦ, ὡς ἐκ τούτου δὲ λέγεται οὗτος *κερατόσφαιρα*. Κατὰ τὴν πορείαν αὐτῆς ἡ πάθησις εἴτε ἀναστέλλεται αὐτομάτως, ὅτε ἡ ὅρασις διατηρεῖται ἐν μετρίῳ βαθμῷ, εἴτε χωρεῖ περαιτέρω, ὅτε ἡ ὅρασις καταστρέφεται τελείως.

Βούφφαλον (Buffalo). Π. τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης, εἰς τὸ Α. ἄκρον τῆς λίμνης Ἠρι, οὐχὶ μακρὰν τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νιαγάρα. Ἡ μετὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην περισσότερον βιομηχανικὴ π. τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 528.000.

Βουχάρα. Χώρα τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἀποτελοῦσα ἄλλοτε ἡμιανεξάρτητον κράτος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσίας, διαμοιρασθὲν ἀπὸ τοῦ 1925 μεταξὺ τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν τοῦ Τουρκμενιστάν καὶ Οὐζβεκιστάν καὶ τοῦ αὐτονόμου Ταζικιστάν. Τὸ κράτος τῆς Β. εἶχεν ἔκτασιν 203.430 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν κατὰ διαφόρους ὑπολογισμοὺς ἀπὸ 1.500.000 μέχρι 3.000.000, ὧν τὸ τρίτον περίπου νομάδες. Οἱ κάτοικοι Μωαμεθανοί, ἐκτὸς ὀλίγων. Ἡ Β. ἦτο γνωστὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σογδιανή*. Κατακτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀπετέλεσε μέρος τοῦ βασιλείου τῶν Σελευκιδῶν καὶ συνεμερίσθη εἴτα τὰς τύχας τῆς Βακτριανῆς. Κατὰ τὸν Η' αἰῶνα μ.Χ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τῷ 1500 ὑπὸ τῶν Οὐζβέκων καὶ τῷ 1885 ὑπὸ τῶν Ρώσων.

Βουχάριν (Νικόλαος Ἰβάνοβιτς). Ρῶσος πολιτικὸς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων θεωρητικῶν τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ, γενν. τῷ 1888. Ἔργα του: «Τὸ πρόγραμμα τῶν κομμουνιστῶν», «Τὸ ἀλφάβητον τοῦ κομμουνισμοῦ», «Ἡ θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ» κ.ἄ.

Βοῦχνερ (Ἐδουάρδος Buchner). Γερμανὸς χημικός (1850-1917). Τῷ 1897 ἀνεκάλυψε τὴν ζυμάζην. Βραβεῖον Νοβέλ.

Βόχα. Ἡ πρὸς Δ τῆς Κορίνθου μέχρι τοῦ ποτ. Ἀσωποῦ εὐφορωτάτη καὶ πολλαχοῦ ἑλώδης παράλιος πεδιάς.

Βόχουμ (Bochum). Π. τῆς Πρωσσίας, ἐν Βεστφαλίᾳ. Κάτ. 156.363. Ἓν ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα κέντρα βιομηχανίας τῆς περιφερείας τοῦ Ρήνου.

Βοώτης. Ἀστερισμὸς τοῦ Β. ἡμισφαιρίου μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν Μεγάλης Ἄρκτου, Παρθένου καὶ Ἡρακλέους. Λαμπρότερος ἀστὴρ αὐτοῦ εἶνε ὁ Ἀρκτοῦρος.

Βραβάντη (Brabant). Χώρα ἐν τῷ ὁλλανδοβελγικῷ βαθυπέδῳ, διανεμημένη, πολιτειακῶς, μεταξὺ Βελγίου καὶ Ὁλλανδίας. Ἄλλοτε ἐπαρχία τῆς *Αὐστρασίας*, εἶτα αὐτοτελὲς δουκᾶτον. Ὑπῆρξε κοιτὶς τῆς φλαμανδικῆς τέχνης καὶ φιλολογίας.

Βραβάντη Βόρειος. Νομὸς τῆς Ὁλλανδίας, συνορεύων πρὸς τὸ Βέλγιον. Πρωτ. *Βουὰ-λὲ-Δύκ (Χέρτογενβος)*.

Βραβάντη Νότιος ἢ **Βελγική.** Νομὸς τοῦ Βελγίου, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς χώρας.

βραβεῖον. Ἀμοιβή, ἠθικὴ ἢ ὑλική, διδομένη ὑπὸ τῶν ἑκάστοτε ἁρμοδίων εἰς διαπρέψαντα ἐπὶ ἀρετῇ ἢ ἀνδρείᾳ ἢ ὠφελήσαντα ὁπωσδήποτε τὴν κοινωνίαν. Τὸ διδόμενον ἐν διαγωνισμοῖς ἢ ἀγῶνι λέγεται *ἔπαθλον*.

Βραβόνιστα. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Καλὴ Ράχη**

Βράβορη. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Ἀνάργυροι.**

Βράγα (Θεόφιλος Braga). Πορτογάλος φιλόσοφος, πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς. Διετέλεσε πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας 1910-1911 καὶ 1915-1919.

Βραγάντσα (Bragança). Πορτογαλικὸς δουκικὸς οἶκος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐκ τῆς ὁμων. πόλεως, ἡγεμονεύσας ἐν Πορτογαλίᾳ μέχρι τοῦ 1910 καὶ ἐν Βραζιλίᾳ μέχρι τοῦ 1889.

Βράγγελ. 1) *Φερδινάνδος Πέτροβιτς*. Ρῶσος θαλασσοπόρος (1796-1870). Ἐξηρεύνησε τὴν ἀρκτικὴν Ἀμερικὴν καὶ συνέγραψε πολυτίμους περιγραφὰς τῶν ταξιδίων του.—2) *Πέτρος Νικολάγεβιτς*. Ρῶσος στρατιωτικὸς (1878-1928). Ἐπολέμησε, μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν 1917, τὴν σοβιετικὴν Ρωσίαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Λευκοῦ ἀντιεπαναστατικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἡττηθεὶς διελύθη καὶ κατέφυγεν εἰς τὰ Βαλκάνια.

Βράγγελ νῆσος ἢ **Βράγγελ γῆ** (ἀπὸ τοῦ Φερδινάνδου Πέτροβιτς Βράγγελ). Νῆσος τῆς Ἀρκτικῆς θαλάσσης. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1867 ὑπὸ τοῦ Λόνγ. Ἡ κυριότης της διεκδικεῖται ὑπὸ τοῦ Καναδᾶ καὶ τῆς Ρωσίας.

Βραγγιανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 1049.

Βραγκιανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 470.

βράγχιον. Κατὰ πληθ., ἡ ἀναπνευστικὴ συσκευὴ τῶν ἰχθύων καὶ ἀμφιβίων, κν. **σπάραχνα**· εἶνε ἀλλεπάλληλα τοξοειδῆ πέταλα ἀγγειωδῶν ὀργάνων, κείμενα ἐντὸς ἐγκαρσίων ἐκατέρωθεν σχισμῶν τῆς κεφαλεντερικῆς κοιλότητος.

βραγχίωμα. Σπανιώτατος κακοήθης ὄγκος τοῦ λαιμοῦ.

βράγχος. Ἀλλοίωσις τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς ἐπὶ τὸ τραχύτερον ἐκ κατάρρου τοῦ λάρυγγος, κν. **βραχνάδα** καὶ **βράχνιασμα**.

Βράδλυ (Ἰάκωβος Bradley, ὁ παλαιότερον ὡς *Βράδλεϋ* καὶ *Βοαδλέϋος* ἀναφερόμενος). Ἄγγλος ἀστρονόμος (1693-1762). Ἐμέτρησε τὴν διάμετρον τῆς Ἀφροδίτης, ἀνεκάλυψε τὴν ἀποπλάνησιν τοῦ φωτὸς καὶ τὴν λίκνισιν τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς.

βραδυγλωσσία. Ἡ κατὰ τὴν ὁμιλίαν δυσκολία. Γενικὸς ὅρος περιλαμβάνων τὴν ὁμάδα τῶν *τραυλισμῶν* καὶ *βατταρισμῶν*.

βραδυκαής. Λέγεται περὶ ἐκείνων τῶν πυριτίδων καὶ ἄλλων ἐκρηκτικῶν οὐσιῶν αἱ ὁποῖαι καίονται κατὰ τὴν ἔκρηξιν βραδέως σχετικῶς πρὸς τὰς ἄλλας, τὰς λεγομένας *ταχυκαεῖς*.

βραδυκαρδία. Ἀραίωσις τῶν πάλσεων τῆς καρδίας (κάτω τῶν 50 κατὰ λεπτόν).

βραδύνοια. Ἀμβλύτης διανοίας, βραδύτης περὶ τὴν ἀντίληψιν, ἠλαττωμένη ἱκανότης τοῦ νοεῖν καὶ σκέπτεσθαι μετὰ κρίσεως. Συνήθως εἰς τὴν ἐκ γενετῆς βραδύνοιαν ὡς ἀνατομικὴ βάσις θεωρεῖται ἐκφυλιστικὴ τις ἀλλοίωσις τοῦ ἐγκεφάλου ἐκ κληρονομικῆς συφιλίδος ἢ ἀνεπάρκεια τῆς ὑποφύσεως τοῦ ἐγκεφάλου (μυξαδένος).

βραδυπεψία. Βραδεῖα καὶ δυσχερὴς πέψις ἐξ ὑποχλωρυδρίας.

βραδύπνοια. Ἀραίωσις τῶν ἀναπνοῶν.

βραδύποδα. Ὁμοιογένεια θηλαστικῶν τῆς τάξεως τῶν νωδῶν. Ζῷα μέσου μεγέθους, παρουσιάζοντα τὴν ὄψιν πιθηκοειδῆ, μετὰ μικρῶν ὀφθαλμῶν καὶ στοιχειωδῶν ἐξωτερικῶν ὤτων καὶ σκληρῶν, σχεδὸν ἀκινήτων, χειλέων· ἄνουρα ἢ μετὰ βραχυτάτης οὐρᾶς. Εἶνε δενδρόβια καὶ τρέφονται ἐκ τρυφερῶν βλαστῶν καὶ καρπῶν. Αἱ κινήσεις των εἶνε βραδεῖαι. Ἀπαντῶσιν ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ. Ἐνταῦθα ἀνήκει τὸ γένος *βραδύπους*.

βραδυσφυγμία ἢ **βραδυσφυξία.** Ἀσυνήθης βραδύτης καὶ ἀραιότης τοῦ σφυγμοῦ. Βλ. **βραδυκαρδία**.

Βράδφορδ (Bradford). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Ὑόρκης. Κάτ. 288.458. Βαμβακερὰ εἴδη.

Βραζιλία (ἐπισήμως: *Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Βραζιλίας*). Ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία, κατέχουσα σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ πρὸς Α ἥμισυ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. 8.512.000 τ.χλμ., κάτ. 30.635.605. Σύγκειται ἐκ δύο κυρίων τμημάτων, τοῦ βαθυπέδου τοῦ Ἀμαζονίου ποταμοῦ πρὸς Β καὶ Δ καὶ τοῦ βραζιλιανοῦ ὀροπεδίου πρὸς Α. Κύριοι ποταμοί: ὁ Ἀμαζόνιος, ὁ Παρανᾶς, καὶ ὁ Παραγουάης. Ἀπὸ ἀπόψεως χλωρίδος καὶ κλίματος διακρίνομεν 4 περιοχάς: τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἀμαζονίου, μὲ τὰ ἀπέραντα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τεναγώδη παρθένα δάση του· τὰς στεπποειδεῖς, ἀγόνους ἐκτάσεις («κάμπος»), εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας· τὴν Α. περιοχήν, ἥτις εἶνε τροπική, καὶ τὴν ὑποτροπικὴν περιοχὴν εἰς τὰ Ν τῆς χώρας. Ἡ πανὶς ἀφθονεῖ εἰς ἕντομα, ἰχθῦς, πτηνὰ καὶ παντοειδῆ τετράποδα. Γεωργικὰ προϊόντα: καφές, τὰ 2/3 τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς, καπνός, κακάον, βάμβαξ, σακχαροκάλαμον, καουτσούκ, ὄρυζα. Κτηνοτροφία ἀνεπτυγμένη, ἐπίσης ἡ βιομηχανία (βαμβακερὰ εἴδη, ξυλεία, ὑποδηματοποιΐα, ζυθοποιΐα). Τὸ ὑπέδαφος ἀφθονεῖ εἰς ὀρυκτά· πλούσια μεταλλεύματα χαλκοῦ καὶ μαγγανίου καὶ ἀφθονία ἀδαμάντων καὶ πολυτίμων λίθων. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν 31.500 χλμ. καὶ τηλεγραφικῶν 47.000 χλμ. Ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ μιγάδας (Λευκῶν καὶ Ἐρυθροδέρμων, Λευκῶν καὶ Μαύρων), ἐκτὸς δ' αὐτῶν ἀπὸ Ἐρυθροδέρμους, Μαύρους καὶ Λευκοὺς μετανάστας, ἰδίᾳ Πορτογάλους καὶ Ἰταλούς. Γλῶσσα ἡ πορτογαλική, θρησκεία κυριαρχοῦσα ἡ Καθολική. Ἡ Β. εἶνε *ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία* ἀποτελουμένη ἐξ εἴκοσιν ὁμοσπόνδων πολιτειῶν, μιᾶς ἐθνικῆς περιοχῆς καὶ ἑνὸς ὁμοσπονδιακοῦ διαμερίσματος. Νομοθετικὸν σῶμα: τὸ Κογκρέσσον, ἀποτελούμενον ἀπὸ Βουλὴν καὶ Γερουσίαν. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ προέδρου καὶ τῆς ἐπταμελοῦς ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως. Πρωτ. *Ρίον Ἰανέϊρον*.

Θυρεὸς Βραζιλίας

Ἱστορία. Ἡ Βραζιλία ἀνεκαλύφθη τῷ 1500 ὑπὸ τοῦ Καβράλ καὶ ὑπῆρξε πορτογαλικὴ ἀποικία ἀπὸ τοῦ 1530 μέχρι τοῦ 1822, ὁπότε ἀνεκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ϛ' τῆς Πορτογαλίας Δὸν Πέτρον ὡς πρῶτον αὐτοκράτορα, 1822-1831. Ἡ κατάλυσις τῆς δουλείας προεκάλεσε δυσαρέσκειαν τῶν κατόχων φυτειῶν, ἥτις ὡδήγησε πρὸς ἐπανάστασιν, καταλύσασαν τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ἐγκαταστήσασαν τὴν Δημοκρατίαν, 1889. (Χάρτην βλ. *Νότιος Ἀμερική*).

Βραΐλα (Braila). Π. τῆς Ρουμανίας, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως. Κάτ. 100.000. Σπουδαιότατος ρουμανικὸς λιμήν. Ἀκμαία ἑλληνικὴ κοινότης.

Βραΐλας Ἀρμένης (Πέτρος). Κερκυραῖος φιλόσοφος, δημοσιογράφος καὶ πολιτικὸς (1812-1884). Ἡγέτης τῶν Συνταγματικῶν (μετριοπαθῶν ἑνωτικῶν) τῶν Ἰονίων νήσων, βουλευτὴς καὶ πρόεδρος τῆς Ἰονίου Βουλῆς, ἐκδότης τῶν ἐφημερίδων «Πατρὶς» καὶ «Ἑλλάς», καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ. Μετὰ τὴν ἕνωσιν: σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, πρεσβευτὴς ἐν Λονδίνῳ, Πετρουπόλει καὶ Παρισίοις. Ἔργα: «Τῶν πρώτων ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν δοκίμια», «Στοιχεῖα θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς φιλοσοφίας», «Περὶ τῆς ἑνότητος τῶν λογικῶν στοιχείων», «Τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν ἢ ἡ ἑνότης τῆς ἐπιστήμης» κ.ἄ.π.

Βραϊσγάου (Breisgau). Χώρα τῆς Βάδης, εἰς τὸ νότιον μέρος τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ.

Βραΐτ νόσος ἢ **βραϊτισμός.** Χρονία λευκωματουρία καὶ ἀνεπάρκεια νεφρῶν. Βλ. καὶ *νεφρῖτις*.

Βράϊτον (Brighton). Παράλιος π. τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς Μάγχης, ἐν τῇ κομητείᾳ Σάσεξ, ἡ μᾶλ-

λον πολυσύχναστος άγγλική λουτρόπολις. Κάτ. 142.500.

βραϊτχαουπτίτης. Ὄρυκτὸν τοῦ νικελίου μετ' ἀντιμονίου, χημικῆς συστάσεως NiSb, συμμετρίας ἑξαγωνικῆς, χρώματος χαλκοχρόου.

βράκα. Ἐν γένει, πλατὺ βρακίον ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν. || Εἰδικῶς, ἡ πολύπτυχος, θυλακοειδὴς περισκελὴς τῶν νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου, εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ Ἀνατολῆς.

βρακτεᾶτον. Εἶδος νομισμάτων λίαν λεπτῶν τυπωμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον ὄψεως. Ὡς ἐκ τούτου τὰ β. φέρουσι τὴν αὐτὴν παράστασιν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, εἰσέχουσαν ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ ἐξέχουσαν ἐπὶ τῆς ἄλλης.

βράκτ(ε)ιον (bractea). Φυτικὸν μόριον ἀποτελοῦν φύλλον, ἐκ τῆς μασχάλης τοῦ ὁποίου φύεται ἄνθικὸς κλῶνος.

Βραμάντε (Δονᾶτος d'Angelo Lazzari Bramante). Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων καὶ ζωγράφος (1444-1514). Κύριος ἐκπρόσωπος τῆς μέσης Ἀναγεννήσεως. Ἀντίζηλος τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Ὁ πάπας Ἰούλιος ὁ Β' τῷ ἐνεπιστεύθη τὴν συμπλήρωσιν καὶ ἀνακαίνισιν τοῦ Βατικανοῦ. Ἐνίκησεν εἰς τὸν διαγωνισμὸν δν εἶχε προκηρύξει ὁ πάπας πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἀπέθανεν ὅμως ὀλίγον μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν.

Βράμς (Ἰωάννης Brahms). Γερμανὸς μουσουργὸς ἐξέχουσαν θέσιν κατέχων εἰς τὸν κλάδον τῆς συμφωνικῆς ὀρχηστρικῆς μουσικῆς (1833-1897). Ἔγραψε συμφωνίας, σερενάτας, εἰσαγωγάς, κονσέρτα, τὸ γερμανικὸν ρέκβιεμ καὶ ἄλλα δι' ὀρχήστραν μὲ χορῳδίαν, πολλὰ ἔργα μουσικῆς δωματίου καὶ πλῆθος ᾀσμάτων κ.ἄ.

Πιστόλιον Βράουνινγ

Βρανᾶς. Ἐπίθετον βυζαντινῆς οἰκογενείας ἧς πολλὰ μέλη διεκρίθησαν ὡς στρατηγοὶ καὶ ναύαρχοι. Ὁ *Ἀλέξιος* καὶ ὁ υἱός του *Θεόδωρος* ἀνεκήρυξαν ἑαυτοὺς αὐτοκράτορας, πολεμοῦντες τὸν Ἰσαάκιον Β' Ἄγγελον.

Βρανδεμβοῦργον (Brandenburg). Π. μὲ 61.000 κατ., καὶ διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Πρωσσίας. Τὸ Β. ὑπῆρξε μαρκιωνία, τῆς ὁποίας ἡγεμόνευσαν οἱ Χοεντσόλλερν καὶ κατέστη ὁ πυρὴν τῆς Πρωσσίας καὶ ἡ κοιτὶς τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἑνότητος τῆς Γερμανίας. Πρωτ. τῆς διοικητικῆς περιφερείας τὸ *Βερολῖνον*.

Βράνδες (Γεώργιος Brandes). Δανὸς αἰσθητικός, κριτικὸς καὶ φιλόσοφος (1842-1927). Ἔργα του: «Κύριαι κατευθύνσεις ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» κ.ἄ.π.

Βρανέζι. Χ. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Βλ. **Σπυρίδων** (*Ἅγιος*).

Βρανλύ (Ἐδουάρδος Branly). Γάλλος φυσικός, γενν. 1846. Γνωστὸς διὰ τὰς ἠλεκτρικὰς αὐτοῦ κυρίως ἐρεύνας, ἐφευρέτης τοῦ φέροντος τὸ ὄνομά του ραδιαγωγοῦ ἢ δέκτου, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον ὄργανον τῆς ἀσυρμάτου τηλεγραφίας.

Βράντινγ (Γιάλμαρ Branting). Σουηδὸς πολιτικὸς (1860-1925). Ἐκ τῶν κορυφαίων Σουηδῶν σοσιαλιστῶν, τρὶς πρωθυπουργός. Βραβεῖον Νοβὲλ εἰρήνης 1921.

Βραντόμ (Πέτρος δὲ Bourdeilles de Brantôme). Γάλλος συγγραφεύς (1540-1614). «Ἀπομνημονεύματα», περιέχοντα βίους τῶν μεγάλων στρατηγῶν, τῶν ὀνομαστῶν καὶ τῶν ἐλαφρῶν δεσποινῶν.

Βράουναου (γερμ. Braunaw, τσεχ. Broumow). Π. τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Βοημίᾳ. Κάτ. 66.818. Ἐργοστάσια ὑφασμάτων.

Βράουνινγ (Browning). 1) *Ροβέρτος*. Ἄγγλος ποιητὴς (1812-1889). Ἔγραψε δράματα καὶ λυρικὰ ποιήματα.—2) *Ἐλισάβετ Βάρρετ Β.* Ἀγγλὶς ποιήτρια, σύζυγος τοῦ Ροβέρτου (1809-1851). «Πορτογαλικὰ σονέττα», «Αὐρόρα Λέϊ», τὸ ἀριστούργημά της.—3) *Ἰωάννης*. Ἀμερικανὸς ὁπλουργός, ἐφευρέτης τοῦ ὁμωνύμου αὐτομάτου ἐπαναληπτικοῦ πιστολίου (1854-1926).

Βράουν-Σεκάρ (Κάρολος Ἐδουάρδος Brown-Séquard). Διάσημος Γάλλος φυσιολόγος καὶ ἰατρός (1817-1894).

Βράουν-Σεκὰρ συνδρομή. Ἑτερόπλευρος ἀλλοίωσις τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, ἐπιφέρουσα ἡμιπαραπληγίαν μετὰ ἡμιαναισθησίας τοῦ ἀντιθέτου ἡμιμορίου.

Βράουν-Σεκὰρ μέθοδος. Ὀποθεραπεία, θεραπεία παθήσεως ὀργάνου τινὸς διὰ ἐκχυλισμάτων τοῦ αὐτοῦ ὀργάνου λαμβανομένου ἀπὸ ζῴων.

Βρασίδας. Σπαρτιάτης στρατηγὸς κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον.

βράσκη ἢ κράμβη. Γένος σταυρανθῶν φυτῶν. Κυριώτερα ἑλληνικὰ εἴδη: *β. ἡ μέλαινα*, κν. *σινάπι*, καὶ *β. ἡ λαχανοειδής*, κν. *λάχανο ἢ κράμβη*, μὲ τὰς διαφόρους αὐτῆς ποικιλίας, τὰ *μπρόκολα*, τὸ *κουνουπίδι*, τὰ *παραπούλια*, τὰ *γογγύλια*, τὰ *γουλιά*.

βρασμός. Ἡ μεταβολὴ εἰς ἀτμὸν ὑγροῦ θερμανθέντος πέραν ὡρισμένου τινὸς βαθμοῦ καὶ ἀνακοχλάζοντος εἰς φυσαλλίδας. Ἡ θερμοκρασία ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἄρχεται ὁ βρασμὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὑγροῦ καὶ τῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ ἐνεργούσης πιέσεως. (Τὸ καθαρὸν ὕδωρ βράζει ὑπὸ πίεσιν 760 χλστμ. εἰς τοὺς 100°). Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βρασμοῦ ἡ θερμοκρασία τοῦ ὑγροῦ διατηρεῖται σταθερά, ἐφ' ὅσον ἡ πίεσις παραμένει σταθερά.

βρασμὸς ψυχικῆς ὁρμῆς. Ἡ συνεπείᾳ ὑπερδιεγέρσεως ἀνώμαλος ψυχικὴ κατάστασις, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος διαπράττει ἀδίκημά τι. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐπιδρᾷ μειωτικῶς ἐπὶ τῆς ποινῆς διὰ τὸ διαπραχθὲν ἀδίκημα.

Βρασνά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 877.

Βραστά (Πλανά). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. 749.

Βρασταμίτες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 527.

Βράστοβον. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Παλαιόκαστρον.**

Βραστόν. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Ἀνάβρυτα.**

Βράσωφ (ρουμ. Brasov, οὐγγρ. Braso, γερμ. Kronstadt). Π. τῆς Ρουμανίας ἐν Τρανσυλβανίᾳ. Κάτ. 40.000.

Βράτζα (Brazza, ἡ Brattia τῶν Ρωμαίων). Ν. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Δαλματίᾳ, Ν τῆς π. Σπαλάτο, χωριζομένη ἀπὸ τῆς στερεᾶς διὰ τοῦ ὁμωνύμου στενοῦ.

Βρατιάνου (Bratianu). 1) *Δημήτριος*, Ρουμᾶνος πολιτικὸς (1819-1892). Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ πρωθυπουργός. Ἀρχικῶς ὀπαδὸς τοῦ κόμματος τοῦ ἀδελφοῦ του *Ἰωάννου*, ἀντεπολιτεύθη τοῦτον ὑστερώτερα.—2) *Ἰωάννης*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, εἷς τῶν ἐξοχωτέρων πολιτικῶν τῆς Ρουμανίας (1821-1891). Θεμελιωτὴς τοῦ πανισχύρου ἐν Ρουμανίᾳ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Διετέλεσεν ἐπανειλημμένως πρωθυπουργός.—3) *Ἰωνέλ*. Ρουμᾶνος πολιτικὸς (1854-1927). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διεδέχθη τὸν Στούρτζα ὡς πρωθυπουργὸς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, 1909. Ἐπρωθυπούργησεν ἐπανειλημμένως καὶ δὴ κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ρουμανίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.—4) *Βιντίλα*, Ρουμᾶνος πολιτικὸς (1867-). Ἠκολούθησεν εἰς τὴν πολιτικὴν τὸν ἀδελφόν του, δν καὶ διεδέχθη, 1927, εἰς τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων.

Βρατσέρα

Βρατίνιον. Χ. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης. Βλ. **Παληούριον.**

Βρατισλαύα (Bratislava, γερμ. Pressburg). Π. τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐν Σλοβακίᾳ, τῆς ὁποίας εἶνε καὶ πρωτεύουσα. Κάτ. 93.000.

Βρατσάνος. Ἐπίθετον ἱστορικῆς οἰκογενείας τῶν Ψαρῶν. 1) *Δημήτριος*. Εἷς τῶν δημογερόντων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα τὸ μικρὸν φρούριον Παλαιόκαστρον, εἰς ὃ εἶχε καταφύγει μετὰ τῶν κατοίκων, εὑρὼν τὸν θάνατον μετὰ δισχιλίων περίπου ἐχθρῶν.—2) *Μιλτιάδης*. Παιδαγωγὸς (1837-1913), ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, συγγραφεὺς πολλῶν παιδαγωγικῶν βιβλίων.

βρατσέρα. Ἱστιοφόρον πλοῖον μικροῦ ἐκτοπίσματος· ὀξύπρυμνον σκάφος, τερματιζόμενον κατὰ τὴν πρύμνην αὐτοῦ διὰ ποδοστήματος παρεμφεροῦς σχεδὸν πρὸς τὴν στεῖραν τῆς πρῴρας. Ὁ ἐξαρτισμὸς ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἱστῶν, ὧν ἕκαστος φέρει ἀνὰ ἓν τραπεζοειδοῦς σχήματος ἱστίον. Εἶνε καθαρῶς ἑλληνικὸν ναυπήγημα.

Βράτσι. Χ. ἐπαρχ. Θηβῶν. Βλ. **Τανάγρα.**

Βράτσινον. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Ἀνάβρυτα.**

Βράτσιστα. Χ. νομοῦ Ἄρτης. Βλ. **Καστανιά.**

Βράχα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 850.

Βραχάσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεραμβέλλου (Λασηθίου). Κάτ. 1426.

Βραχάτι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 975. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ.

Βράχε Τύχω ἢ Τύχων Βράχιος. Μέγας Δανὸς ἀστρονόμος, ἐκ τῶν θεμελιωτῶν τῆς νέας ἀστρονομίας (1546-1601). Τυχὼν τῆς προστασίας τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Β' ἔλαβε παρ' αὐτοῦ δῶρον τὴν νῆσον Βέν, παρὰ τὴν Κοπεγχάγην, ἔνθα ἔκτισε τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῆς Οὐρανουπόλεως. Ὁ Β. ἦτο ἐπιδέξιος παρατηρητής, εἶνε δὲ κυρίως γνωστὸς διὰ τὸ σύστημα αὐτοῦ περὶ τοῦ Παντός, καθ' ὃ ἡ Γῆ μένει ἀκίνητος εἰς τὸ κέντρον τοῦ Παντός, περὶ αὐτὴν δὲ περιφέρονται ἡ Σελήνη καὶ ὁ Ἥλιος καὶ περὶ τὸν Ἥλιον οἱ πλανῆται Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Ἄρης, Ζεὺς καὶ Κρόνος. Διδάσκαλος τοῦ Κέπλερ.

Βράχμας

βραχιόλιον. Τὸ φέλιον.

βραχίων -ονος (ὁ). Τὸ ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι τοῦ ἀγκῶνος μέρος τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ σώματος, κν. **μπράτσο.**

Βράχμα. Ἡ δύναμις τῆς ἁγιότητος ἢ τῆς μαγικῆς μυήσεως ἡ ὁποία ἐνοικεῖ εἰς τοὺς βραχμᾶνας. Εἰς τὴν σημερινὴν Ἰνδικὴν θρησκείαν τὸ Βράχμα θεωρεῖται ὡς ἡ μεγάλη πανθεϊστικὴ ἀρχή, ἐνιαία καὶ πολύμορφος ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ σύμπαντος. Βλ. καὶ **Βράχμας.**

Βραχμαγούπτα (Brahmagupta). Ἰνδὸς μαθηματικός, γεννηθεὶς τῷ 598 μ.Χ.

βραχμάν. Μέλος τῆς ἀνωτάτης ἐν ταῖς Ἰνδίαις ἱερατικῆς τάξεως τῆς καταγομένης κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸν Βράχμαν. Οἱ βραχμᾶνες εἶνε πρόσωπα ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα.

βραχμανισμός. Ἰνδικὴ θρησκεία, χαρακτηριζομένη ἐκ τῆς ἀναγωγῆς πάσης ὑπάρξεως εἰς τὸ Βράχμα (Ὑπέρτατον Ὄν)· ἐκ τῶν περιπλόκων λατρευτικῶν θυσιῶν της· ἐκ τῆς διαμορφώσεως τοῦ διδάγματος τῶν καστῶν καὶ τοῦ δόγματος τῆς μετεμψυχώσεως. || Γενικῶς, ἡσημερινὴ μορφὴ τῆς θρησκείας τῶν Ἰνδῶν, ὁ *Ἰνδουϊσμός*.

Βραχμαπούτρας. Μέγας ποτ. τῆς Ἀσίας πηγάζων ἐκ τῶν Κεντρ. Ἰμαλαΐων, ἐνούμενος μετὰ τοῦ Γάγγου καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης. Μέχρι τῆς εἰσβολῆς του εἰς τὸν Γάγγην 2200 χλμ.

Βράχμας. Ἐν τῶν ἀπείρων πνευμάτων ἐν οἷς τὸ Βράχμα ἀπεκαλύφθη καὶ ἐν τῶν τριῶν κορυφαίων τῆς ἰνδουϊστικῆς θεογονίας Τριμοῦρτι (Βράχμας, Βισνοῦ καὶ Σίβας). Ἐκ τῶν θεῶν τούτων ὁ Β. εἶνε ὁ δημιουργός, μᾶλλον ὡς ἀφηρημένη ἔννοια ἀναφερόμενος, μὴ τυχὼν πραγματικῆς λαϊκῆς λατρείας, οἵας ἔτυχον οἱ δύο ἄλλοι.

Βραχνέϊκα ἢ Ἅγιος Βασίλειος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 1687. Σιδηροδρ. σταθμός.

Βραχοπλαγιά (πρώην *Λιμπόχοβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 338.

Βράχος (πρώην *Σκούπτσικον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 231.

βραχυδακτυλία. Παρὰ φύσιν βραχύτης τῶν δακτύλων.

βραχυκατάληκτος. Καταλήγων εἰς βραχεῖαν συλλαβήν: *βραχυκατάληκτος λέξις*. || *Βραχυκατάληκτα μέτρα*, ἄλλως *κολοβὰ ἢ μείουρα ἢ βραχυκατάληκτοι στίχοι*, ἐν τῇ στιχουργίᾳ τῶν ἀρχαίων οἱ στίχοι, οἱ συντιθέμενοι εἰς μέτρον λογιζόμενον κατὰ διποδίας (ἰαμβικόν, τροχαϊκόν, ἀναπαιστικόν) καὶ ὧν ἐλλείπει ὁλόκληρος ποὺς ἐκ τῆς τελευταίας διποδίας.

βραχύκερως. Γένος κολεοπτέρων τετραμερῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ρυγχοφόρων. *Β. ὁ κνηματοειδὴς* εὑρίσκεται καὶ ἐν Ἑλλάδι.

βραχυκεφαλία. Ἡ ἰδιότης τοῦ βραχυκεφάλου.

βραχυκέφαλος. Ἐν τῇ κρανιολογίᾳ, ὁ ἔχων τὴν ὀβελιαίαν (προσθιοπισθίαν ἢ μετωποϊνιακὴν) διάμετρον τοῦ κρανίου βραχεῖαν, τουτέστιν ἴσην περίπου ἢ μὴ ὑπερβαίνουσαν τὴν ἐγκαρσίαν διάμετρον πλέον τοῦ ἑνὸς ὀγδόου. Τὸ ἀντίθετον *δολιχοκέφαλος*.

βραχυλογία. Ἡ παράλειψις ἑνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων ὅρων τῆς προτάσεως εὐκόλως ἐννοουμένων.

βραχυμετρωπία. Ὀπτικὴ ἀνωμαλία ἧς ἀποτέλεσμα ἡ μυωπία.

βραχύουρα. Ὑποδιαίρεσις μαλακοστράκων, πε-

ριλαμβάνουσα τὰ διάφορα εἴδη τῶν καρκίνων (κν. *καβούρια* ἢ *παγούρια*), μὲ στρογγύλον σῶμα καὶ ἄνευ οὐρᾶς.

βραχύπτερα πτηνά. Τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν δρομέων (στρουθοκάμηλος, κασουάριον), τὰ ὁποῖα στερούμενα κωπαίων καὶ πηδαλιωδῶν πτερῶν δὲν ἱπτανται.

Βραχώδη ὄρη (Rocky Mountains). Ὀρεινὴ ἄλυσις τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἄρχεται ἀπὸ τῆς Ἀλάσκας καὶ ἐκτεινομένη διὰ τοῦ Δ. τμήματος τῆς Β. Ἀμερικῆς, σχεδὸν παραλλήλως πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ἑνοῦται μετὰ τῶν Κορδιλιερῶν τοῦ Μεξικοῦ καὶ διὰ τούτων μετὰ τῶν Ἀνδεων τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἀποτελουμένης οὕτως οἱονεὶ σπονδυλικῆς στήλης ὁλοκλήρου τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου. Ὑψίστη κορυφή: *Χῶκερ* (ὕψος 5105 μ.).

Βραχώρι. Βλ. Ἀγρίνιον.

βρέβιον. Βυζαντιακὴ λέξις ἐκ τοῦ λατ. breve, σημαίνουσα κτητορικὸν κώδικα μονῆς ἢ ἐκκλησίας ἢ καὶ ἁπλῶς ἀναγραφὴν κειμηλίων, ἀμφίων, βιβλίων καὶ ἄλλων μοναστηριακῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων. ‖ Εἰδικῶς breve καλεῖται παπικὸν γράμμα, μορφῆς ἧττον ἐπισήμου καὶ πανηγυρικῆς τῆς βούλλας, ὅπερ ὅμως δὲν ἀφορᾷ πάντοτε καὶ εἰς ἐλάσσονος σπουδαιότητος ἀντικείμενα.

βρέγμα. Τὸ ἄνω καὶ κυρτὸν μέρος τοῦ θόλου τοῦ κρανίου.

βρεγματικὸν ὀστοῦν. Δύο πλατέα ὑπόκυρτα ὀστᾶ εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ θόλου τοῦ κρανίου.

Βρέδα ἡ (ὀρθότερον) **Βρεδά** (Breda). Π. τῆς Ὁλλανδίας, ἐν τῇ Β. Βραβάντῃ. Κάτ. 32.000.

Βρεδὰ ὄρνιθες. Γενεὰ ὁλλανδικῶν ἀλεκτορίδων ἐξαιρετικῶς πολυτόκων.

Βρέμ (Ἀλφρέδος Ἐδμόνδος Brehm). Γερμανὸς φυσιοδίφης (1829-1874). Συνέγραψε τὸ κλασσικὸν γενόμενον ἐκτεταμένον ἔργον «Ὁ βίος τῶν ζώων».

Βρεμερχάφεν (Bremerhaven). Π. τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἐξωτερικὸς λιμὴν τῆς Βρέμης, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ κάτω Βέζερ. Κάτ. 23.400. Ἡ Β. ἔχει μεγάλας δεξαμενάς, ἀποθήκας καὶ ναυπηγεῖα.

Βρέμη (Bremen). Ἐλευθέρα χανσεατικὴ πόλις τῆς Γερμανίας, ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποτ. Βέζερ, ὁ δεύτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Γερμανίας. Κάτ. 280.000. Ἐκτίσθη τῷ 788, ἐγένετο μέλος τῆς Χάνσας τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα.

Βρέννερ (Brenner). Δίοδος τῶν Ἄλπεων ἐν τῷ ἰταλικῷ Τυρόλῳ. Ὕψος 1370 μ.

Βρέννος. Ὄνομα δύο ἡγεμόνων τῶν Γαλατῶν. 1) Ὁ ἐκστρατεύσας κατὰ τὸ 390 ἢ 387 π.Χ. κατὰ τῶν Ρωμαίων, νικήσας αὐτοὺς καὶ κυριεύσας τὴν Ρώμην, τὴν ὁποίαν ἀφῆκεν ἀφοῦ ἔλαβε μέγα χρηματικὸν ποσόν.—2) Ὡδήγησε στίφη Γαλατῶν, 279 π.Χ. κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἠττήθη παρὰ τοὺς Δελφούς.

Βρέντα (Brenta). Ποτ. τῆς Ἰταλίας, πηγάζων ἐν Τρεντίνῳ καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Ἀδριατικήν, παρὰ τὴν Βενετίαν. Μεγάλη μάχη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1917.

Βρεντάνο (Κλήμης Brentano). Γερμανὸς ποιητής, εἷς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ γερμανικοῦ ρωμαντισμοῦ (1778-1842).

Βρέσθενα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1352.

Βρεσκία (Brescia). Π. τῆς Ἰταλίας, ἐν Λομβαρδίᾳ, πρωτ. ὁμων. νομοῦ, 113.000 κάτ. Παλαιὸς καθεδρικὸς ναός. Σιδηρουργεῖα, ὀφαντουργεῖα.

Βρέσλαου ἢ **Βρεσλαυΐα** (Breslau, πολων. Wroclaw, πρφ. **Βρότσλιαβ**). Π. τῆς Γερμανίας, πρωτ. τῆς Κάτω Σιλεσίας, ἡ δευτέρα κατὰ μέγεθος π. τῆς Πρωσσίας, ἐκ τῶν ἐμπορικωτέρων καὶ βιομηχανικωτέρων τῆς χώρας. Κάτ. 557.100. Καθεδρικὸς ναὸς ΙΒ΄ αἰῶνος.

Βρεντεσοῦγα. Χ. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Βλ. **Δόξα**.

Βρεντενίστα. Χ. νομοῦ Ἄρτης. Βλ. **Πηγαί**.

Βρέστη (Brest). Π. τῆς Β. Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ Φινιστέρ, ἐντὸς ὁμωνύμου κόλπου εἰς τὴν Δ. ἄκτὴν τῆς Βρετάνης. Φρούριον, πολεμικὸς λιμήν. Κάτ. 67.800. Ἀκμαῖον ἐμπόριον.

Βρὲστ-Λιτόφσκ (Brest-Litowsk). Π. τῆς Πολωνίας ἐπὶ τοῦ Βούγ, εἰς τὸν νομὸν Πίνσκ. Κάτ. 56.000. Σπουδαῖος σταθμὸς συγκοινωνιῶν. Τῷ 1917 ὑπεγράφη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἡ ρωσογερμανικὴ ἀνακωχή, τῷ δὲ 1918 ἡ συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ Ρωσίας καὶ Γερμανίας.

Βρετάνη (Brétagne). Ἀρχαία ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, ἀποτελοῦσα χερσόνησον κατὰ τὰ ΒΔ. ταύτης παράλια. 33.888 τ.χλμ. Οἱ κάτοικοι, *Βρετανοὶ* ἢ *Βρετόνοι*, εἶνε Κέλται, μεταναστεύσαντες κατὰ τὸν Ε΄ καὶ Ϛ΄ αἰῶνα ἐξ Ἀγγλίας. Εἰς τὰ παράλια ἁλιεία καὶ ναυτιλία, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κτηνοτροφία.

Βρετός. 1) *Ἀνδρέας Παπαδόπουλος.* Λόγιος ἐξ Ἰθάκης (1800-1876). «Νεοελληνικὴ Φιλολογία».—2) *Μαρῖνος Παπαδόπουλος.* Δημοσιογράφος, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γενν. ἐν Κερκύρᾳ (1828-1871). Ἐξέδωσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐν Παρισίοις τὸ «Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον».

Βρεττανία. Ἀρχαιότερον ὄνομα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

Βρεττανία Μεγάλη (Great Britain). Μεγάλη νῆσος κατὰ τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς Εὐρώπης μεταξὺ 58° 40΄ 24΄΄ καὶ 49° 57΄ 30΄΄ Β. πλ. καὶ τῶν μεσημβρινῶν 1° 46΄ Α καὶ 6° 13΄ Δ τοῦ Γρήνουϊτς, ἡ μεγαλυτέρα τῶν εὐρωπαϊκῶν νήσων. Περιλαμβάνει τὴν *Ἀγγλίαν*, τὴν *Οὐαλλίαν* καὶ τὴν *Σκωτίαν* (βλ. τὰς λ.). Κοινότερον καλεῖται Ἀγγλία ἅπασα ἡ νῆσος. Ἔχει ἔκτασιν, μετὰ τῶν παρακειμένων νήσων, 228.301 τ.χλμ., πληθυσμὸν δὲ 42.769.196 κατ. (Βλ. καὶ *Βρεττανικὴ αὐτοκρατορία*).

Βρεττανικαὶ νῆσοι. Περιληπτικὸν ὄνομα 5000 νήσων, κειμένων κατὰ τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Εὐρώπης, μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τοῦ Στενοῦ τῆς Μάγχης καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης. Ἐξ αὐτῶν κατοικοῦνται μόνον αἱ 200. Κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν: ἡ *Μεγάλη Βρεττανία* καὶ ἡ *Ἰρλανδία* (βλ. τὰς λ.) Ὁλικὴ ἔκτασις: 320.487 τ.χλμ., κάτ. 48.100.000.

Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία (British Empire ἢ British Commonwealth of Nations). Τὸ σύνολον τῶν χωρῶν αἱ ὁποῖαι, κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων, κείμεναι εἰς τὰς πέντε ἠπείρους τοῦ κόσμου καὶ κυβερνώμεναι κατ' ἴδιον ἑκάστη τρόπον, ἀποτελοῦσιν ἑνιαῖον κράτος, τύπου ὁμοσπονδιακοῦ, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας. Τινὲς τῶν χωρῶν τούτων ἀπολαύουσι δικαιωμάτων κυριαρχικῶν καὶ ἀνεξαρτησίας, περιοριζομένης μόνον διὰ τοῦ ἐξ ἐλευθέρας αὐτῶν θελήσεως γενομένου διακανονισμοῦ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων, ἄλλαι ἔχουσι τοπικὴν αὐτονομίαν, τινὲς ἀποτελοῦσι κτήσεις ἐξαρτωμένας ἀπὸ τοῦ κέντρου, ἄλλαι εἶνε χῶραι προστατευόμεναι καὶ ἄλλαι ὑπὸ ἐντολήν. Ἀπὸ τοῦ 1921 ὁ ὅρος «Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία» ἐγκατελείφθη ἐπισήμως, προτιμηθέντος ἀντ' αὐτοῦ τοῦ ὅρου «Βρεττανικὴ Ὁμοσπονδία Ἐθνῶν» ἢ «Κοινωνία τῶν Βρεττανικῶν Λαῶν», κατὰ τὰς δύο διαφόρους ἑρμηνείας τοῦ τίτλου **British**

Ἔκτασις καὶ πληθυσμὸς τῶν χωρῶν τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας

Τμήματα τῆς Αὐτοκρατορίας	*Τ.χλμ.*	*Κάτοικοι*
Εὐρώπη		
Μεγ. Βρεττανία καὶ Β. Ἰρλανδία	242.632	44.200.382
Ἐλεύθερον Ἰρλανδικὸν Κράτος	68.873	3.165.000
Γιβραλτάρ	5	17.288
Μάλτα	316	225.242
Σύνολον	311.826	47.607.912
Ἀσία		
Κύπρος	9.282	310.709
Ἰνδία μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων (Ἄδεν, Περίμ, Βαχρέν, Σοκότρα, Προτεκτοράτων)	4.903.902	319.665.000
Κεϋλάνη	65.608	4.861.670
Μαλβῖδαι	298	70.413
Βρετ. Μαλαισία	4.145	1.000.000
Μαλαϊκὰ κράτη	132.055	2.448.827
Σαράβακ, Β. Βόρνεος καὶ Βρουνεΐ	193.000	1.010.000
Χονγ-Κονγ	1.012	805.040
Βάϊ-Χάϊ-Βάϊ	738	154.416
Μεσοποταμία	370.977	2.849.282
Παλαιστίνη	22.998	777.180
Ὑπεριορδανία	42.000	200.000
Σύνολον	5.751.015	334.143.537
Ἀμερική		
Καναδᾶς	9.659.430	9.364.200
Νέα Γῆ	110.677	261.356
Λαβραδόρ	310.800	3.935
Βερμοῦδαι	19	23.820
Βαχάμαι	11.406	55.423
Ἰαμαϊκὴ κ.λ.	12.224	916.620
Βρετ. Ὀνδούρα	21.535	47.132
Ὑπήνεμοι νῆσοι	1.862	121.751
Βαρβάδος	403	159.000
Προσήνεμοι νῆσοι	1.335	170.852
Τριὰς καὶ Τομπάγο	5.170	381.002
Βρετ. Γουιάννη	231.744	304.412
Νῆσοι Φάλκλανδ	11.960	2.197
Σύνολον	10.378.565	11.811.700

Τμήματα τῆς Αὐτοκρατορίας	*Τ.χλμ.*	*Κάτοικοι*
Ἀφρική		
Γαμβία	10.705	210.530
Σιέρα Λεόνη	80.400	1.541.311
Χρυσῆ Ἀκτή	203.600	2.103.461
Νιγηρία	869.400	18.070.603
Ἀγ. Ἑλένη καὶ ἐξαρτήματα	331	4.076
Νότ. Ἀφρική	1.222.215	7.031.193
Βασουτολάνγη, Βεχουαναλάνδη, Σβαζιλάνδη	760 751	611.646
Νότ. Ροδεσία	385.000	877.259
Βόρ. Ροδεσία	745 760	1.145.266
Ἀγγλο-Αἰγυπτιακὸν Σουδάν	2.619.100	6.459.000
Νυαζαλάνδη	103.482	1.235.891
Ζανζιβάρη	2.642	221.925
Κένυα	549.000	2.603.000
Οὐγάνδα	285.700	3.148.481
Βρετ. Σομαλιλάνδη	176.000	344.000
Σεϋχέλλαι κ.λ.	404	25.847
Μαυρίκιος κ.λ.	1.865	393.708
Ταγκανίκα	948.500	4.000.000
ΝΔ. Ἀφρική	835.000	223.000
Κάμερουν	80.000	550. 00
Τόγο	32.000	188.000
Σύνολον	9.912.906	51.026.117
Αὐστραλία		
Αὐστραλιακὴ Ὁμοσπονδία	7.031.513	5.322.900
Νέα Ζηλανδία	269.070	1.359.217
Νῆσοι Φίτζι	18.344	157.226
Νῆσοι τοῦ Δ. Εἰρηνικοῦ	33.000	170.000
Τόγκα	1.000	24.935
Νέα Γουϊνέα	358.000	255.000
Δυτ. Σαμόα	3.210	37.160
Ναουρού	20	2.165
Παπούα (ΝΝ. Γουϊνέα)	342.000	275.000
Σύνολον	8.656.357	7.603.603
Γενικὸν σύνολον	35.010.469	452.192.869

Σημ.—Περὶ τῶν ἐν τῷ πίνακι ἀναφερομένων χωρῶν βλ. καὶ τὰς λ. ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει.

Commonwealth of Nations, ὅστις ἀνεφέρθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ συνθήκῃ περὶ συστάσεως τοῦ Ἐλευθέρου Κράτους τῆς Ἰρλανδίας, ἐγένετο δὲ δεκτὸς ὑπὸ τῆς συγκληθείσης τῷ 1926 αὐτοκρατορικῆς Διασκέψεως. Ἐξακολουθεῖ, οὐχ ἧττον, νὰ γίνεται χρῆσις καὶ τοῦ ἀρχικοῦ τίτλου.

Αἱ χῶραι τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας (ἂς βλ. εἰς ἀνωτέρω πίνακα) εἶνε ἀπὸ ἀπόψεως Δημοσίου Δικαίου: α΄) τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Βορείου Ἰρλανδίας, αὐτοτελὲς ἀνεξάρτητον κράτος· β΄) αὐτοκυβέρνητοι πολιτεῖαι, ὅπως ὁ Καναδᾶς, ἡ Αὐστραλία, ἡ Νέα Ζηλανδία, ἡ Νέα Γῆ καὶ τὸ Ἐλεύθερον Ἰρλανδικὸν κράτος· γ΄) ἡ Ἰνδία, ὑπὸ ἀντιβασιλέα· δ΄) ἀποικίαι αὐτοκυβέρνητοι, ὡς ἡ Μάλτα καὶ ἡ Νότιος Ροδεσία· ε΄) ἀποικίαι ἄνευ ὑπευθύνου κυβερνήσεως, ὡς ἡ Κύπρος, Κεϋλάνη, Β. Ροδεσία, κλ.· ϛ΄) προτεκτοράτα διοικούμενα ὡς ἀποικίαι· ζ΄) προτεκτοράτα (κράτη ἄνευ κυριαρχικῶν δικαιωμάτων)· η΄) προστατευόμενα κράτη, ὅπως λ.χ. τὸ Ὀμάν, ἡ Νεπάλη κ.ἄ., μὴ λογιζόμενα ἐπισήμως ὡς τμήματα τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ θ΄) χῶραι κυβερνώμεναι «κατ' ἐντολήν» τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἢ ὑπὸ τῶν ἀποικιῶν.

Ἡ Αὐτοκρατορία ἔχει ἔκτασιν ἴσην πρὸς τὸ τέταρτον τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, ὁ δὲ πληθυσμός της ἀντιπροσωπεύει ἐπίσης τὸ τέταρτον περίπου τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν 452 ἑκατομμυρίων κατοίκων, 58 ἑκατομμ. εἶνε τῆς Ἀρίας

φυλῆς, τὰ ἄλλα εἶνε Σημῖται, Ἰνδοὶ διαφόρων φυλῶν, Μαλαῖοι, Κινέζοι, Αὐστραλοί, Μαόρι, Πολυνήσιοι, Ἐρυθρόδερμοι καὶ Νέγροι.

Ἡ «Αὐτοκρατορικὴ Διάσκεψις», ἤτοι ἡ τακτικὴ κατὰ τετραετίαν συγκέντρωσις τῶν πρωθυπουργῶν τῶν αὐτοκυβερνήτων πολιτειῶν, καὶ δὴ ἡ συνελθοῦσα τῷ 1926, συνέταξε τὸν Καταστατικὸν χάρτην τῆς Αὐτοκρατορίας. Κατ' αὐτόν, ὁ τίτλος τοῦ βασιλέως ὁρίζεται ὡς ἑξῆς: «*Ἐλέῳ Θεοῦ Βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ τῶν ὑπερποντίων Βρεττανικῶν Πολιτειῶν, ὑπερασπιστὴς τῆς Πίστεως, Αὐτοκράτωρ τῶν Ἰνδιῶν*». Ὁρίζεται ὅτι, λόγῳ τῆς ἰσοτιμίας τῶν μελῶν τῆς Βρεττανικῆς Ὁμοσπονδίας, ὁ γενικὸς διοικητὴς ἑκάστης πολιτείας «*ἔχει ἐν τῇ πολιτείᾳ οἵαν θέσιν ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ καὶ ὅτι δὲν εἶνε ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ κυβερνήσεως τοῦ Βασιλέως*». Ἐπίσης ὁρίζεται ὅτι, αἱ κυβερνήσεις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ ἑκάστης πολιτείας θὰ συνεννοῶνται ἀπ' εὐθείας μεταξύ των καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ, ὡς πρότερον. Ἕκαστον τμῆμα τῆς Αὐτοκρατορίας δικαιοῦται νὰ συνάπτῃ ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων συνθήκας πρὸς ξένα κράτη, ἐκτὸς μόνον ἐὰν ἕτερον τμῆμα τῆς Αὐτοκρατορίας διαμαρτυρηθῇ.

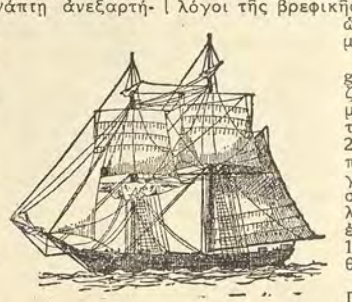

Βριγαντῖνον

Βρεττανικὴ Βόρειος Ἀμερική. Περιληπτικὸν ὄνομα τοῦ Καναδᾶ, τῆς Νέας Γῆς καὶ τῆς Νέας Σκωτίας.

Βρεττανικὴ Κολομβία (British Columbia). Ἡ δυτικωτέρα τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Καναδᾶ. 921.626 τ.χλμ. καὶ 524.582 κάτ. Μεγάλα δάση, πληθὺς ἰχθύων, χρυσός, ἄργυρος, χαλκός. Πρωτ. *Βικτωρία* ἐπὶ τῆς νήσου Βανκοῦβερ.

Βρεττανικὸν Μουσεῖον (British Museum). Τὸ μέγιστον μουσεῖον τοῦ κόσμου ἐν Λονδίνῳ, περιλαμβάνον πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην χειρογράφων καὶ ἐντύπων, μοναδικὴν συλλογὴν ἀρχαιοτήτων (Ἐλγίνεια μάρμαρα) καὶ πληρέστατον μουσεῖον Φυσικῆς Ἱστορίας (ἐν ἰδιαιτέρῳ οἰκοδομήματι).

Βρεττανικός (Τιβέριος Κλαύδιος Καῖσαρ). Υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου καὶ τῆς Μεσσαλίνας (41-55 μ.Χ.), δηλητηριασθεὶς κατὰ διαταγὴν τοῦ Νέρωνος, ἑτερομητρίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ.

Βρεττανοί. Ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ σημερινῇ σημασίᾳ, οἱ λευκοὶ πολῖται τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας. ‖ Εἰδικώτερον, λεγόμενοι καὶ **Βρέττονες**, οἱ Κέλται κάτοικοι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὧν λείψανα σῴζονται εἰσέτι ἐν Οὐαλλίᾳ· οὗτοι ἔφθασαν εἰς βαθμόν τινα πολιτισμοῦ ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν. Ἡ ἀγγγοσαξονικὴ κατάκτησις τῆς Βρεττανίας ἀπώθησε τοὺς πλείστους ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Οὐαλλίαν, τὴν Κορνουάλλην καὶ ἄλλα τινὰ μέρη τῆς νήσου, τῶν λοιπῶν ἀφανισθέντων ἢ ἀφομοιωθέντων.

Βρέττιοι, Βρούττιοι, Βρύττιοι ἢ **Βρέντιοι.** Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Ν. Ἰταλίας, ὁμόφυλος τῶν Ὄσκων, κατοικῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σημερινῆς Καλαβρίας, ὑποταχθεὶς περὶ τὸ 70 π.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

βρεφοζυγός (pèse-bébé). Εἰδικὸς ζυγός, οὗ ἡ μία πλάστιγξ εἶνε διεσκευασμένη εἰς ἐπίμηκες κάνιστρον, ἐφ' οὗ ἀποτίθεται τὸ πρὸς ζύγισιν βρέφος γυμνὸν ἐντὸς σπαργάνου, τοῦ αὐτοῦ πάντοτε καὶ ἔχοντος γνωστὸν τὸ βάρος. Ἡ ζύγισις θὰ γίνεται ἐν ἀρχῇ καθ' ἑβδομάδα, τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ καθ' ἑκάστην, ἰδίως ὅταν ἐξελέγχηται ἡ ἐπάρκεια τοῦ θηλασμοῦ.

βρεφοκομεῖον. Τὸ δημόσιον ἢ δημοτικὸν ἵδρυμα, ἐν ᾧ περιθάλπονται καὶ ἀνατρέφονται διὰ φυσικῆς ἢ μικτῆς γαλουχίας τὰ ἄπορα βρέφη καὶ ἰδίως τὰ ἐν εἰδικῇ βρεφοδόχῳ τοῦ ἱδρύματος λαθραίως ἐγκαταλειπόμενα ἢ ἐκ τῶν ὁδῶν περισυλλεγόμενα ἔκθετα νεογνά.

βρεφοκομικὸς σταθμός. Ἵδρυμα φιλανθρωπικόν, ἐν ᾧ ὠργανωμένη ὑπηρεσία δέχεται καὶ περιθάλπει ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας θηλάζοντα βρέφη ἢ νήπια, ὧν αἱ μητέρες εἶνε ἠναγκασμέναι νὰ ἐργάζωνται ἐκτὸς τῆς οἰκίας καὶ δὲν ἔχουσιν εἰς ποῖον νὰ ἐμπιστευθῶσι τὰ τέκνα των.

βρεφοκτονία. Ἐξόντωσις νεογνοῦ ὑπ' αὐτῆς τῆς μητρός του. Ὁ Ποιν. Νόμος μεταχειρίζεται τὸν ὅρον **παιδοκτονία** (βλ.λ.).

βρέφος. Τὸ νεογέννητον καὶ θηλάζον παιδίον, κυρίως τὸ ἀπὸ τῆς 10ης ἢ 20ῆς ἡμέρας νεογνὸν μέχρι τῆς τελικῆς ἐκφύσεως τῶν γαλαξιῶν ὀδόντων, ἤτοι μέχρι τοῦ 24-26 μηνός. Οἱ στατιστικολόγοι τῆς βρεφικῆς νοσηρότητος καὶ θνητότητος ὡς βρέφος ἐννοοῦσι τὸ ἀπὸ 0 μέχρις 1 ἔτους παιδίον.

Βρέχελ (Breughel ἢ Brueghel). Οἰκογένεια Φλαμανδῶν ζωγράφων. 1) *Πέτρος*, ἐπιλεγόμενος «ἀγρότης» καὶ «ἀλλόκοτος», γεννηθεὶς περὶ τὸ 1525.— 2) *Πέτρος ὁ νεώτερος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1564-1637), ἐπιλεγόμενος «Ἅδης», ὡς ζωγραφήσας κυρίως σκηνὰς μὲ διαβόλους καὶ φλόγας.—3) *Ἰωάννης*, ἐπιλεγόμενος *Βελούδινος* (1568-1625), υἱὸς τοῦ πρώτου, διακριθεὶς ὡς τοπιογράφος.

Βρησσά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πλωμαρίου (Λέσβου). Κάτ. 2003.

Βριάν (Ἀριστείδης Briand). Γάλλος πολιτικός (1862-1932). Διετέλεσε πολλάκις ὑπουργὸς καὶ πρωθυπουργός, ἀπὸ τοῦ 1925 δὲ μέχρις ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του συνεχῶς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῷ 1926 μετὰ τοῦ Στρέζεμαν βραβεῖον Νοβὲλ εἰρήνης.

Βριάνσκ. Π. τῆς δυτικῆς Ρωσίας, πρωτ. ὁμωνύμου κυβερνείου. Κάτ. 34.800.

Βριάρεως. (*Μυθολ.*) Εἷς τῶν Ἑκατογχείρων (βλ.λ.), ἄλλως ὀνομαζόμενος **Αἰγαίων**, προσωποποίησις τῆς θαλασσίας τρικυμίας.

βριγαντῖνον. Δίστηλον ἱστιοφόρον πλοῖον, ἔχον ἓν μόνον κατάστρωμα, παλαιότερος τύπος τοῦ πάρωνος ἢ βρικίου.

Βριγιὰ-Σαβαρέν (Anthelme Brillat-Savarin). Γάλλος λόγιος καὶ διάσημος γαστρονόμος (1755-1826). Ἔγραψε «Φυσιολογίαν γεύσεως» κ.ἄ.

Βριγίττα ἢ Ἰρλανδή (Brigid, Bridget). Ἁγία, πρώτη ἐκ τῶν προστατῶν ἁγίων τῆς Ἰρλανδίας (453-523). Ἡ μνήμη της 1 Φεβρουαρίου.

Βριέ (Εὐγένιος Brieux). Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς γενν. 1858. Ἔργα του: «Ἡ ἐρυθρὰ τήβεννος», «Ἡ Ἀσπρούλα», «Οἱ ναυαγοί» κ.ἄ.

Βριέννιοι (Brienne). Οἰκογένεια Γάλλων κομίτων, ἐξ ἧς προῆλθον δοῦκες τῶν Ἀθηνῶν καὶ βασιλεῖς τῆς Ἱερουσαλήμ. 1) *Ἰωάννης*, βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1148-1237).—2) *Οὔγων* (-1296). Ἐγένετο ἐξ ἐπιγαμίας, κύρης Ἀθηνῶν τῷ 1291.—3) *Βάλθερος Α'* ἢ *Γ'*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1308 μέχρι τοῦ κατὰ τὴν μάχην τῆς Κωπαΐδος θανάτου του, 1311.—4) *Βάλθερος Β'*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, τιτλοφορούμενος δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν (-1356). Ἐπεχείρησε μάτην νὰ ἀνακτήσῃ τὸ ὑπὸ τῶν Καταλανῶν καταληφθὲν δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν.

βρίζα (secale). Δημητριακὸν ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἀγρωστοειδῶν, ἄλλως **σίκαλις**. κν. **σίκαλη**. Χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν ἄρτου, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν (οὐΐσκι, τζὶν κ.ἄ.) καὶ ὡς τροφὴ κτηνῶν. Διὰ τοῦ καλάμου της πλέκονται ψάθαι καὶ ψάθινα εἴδη.

Βρίζα

βρικέττα. Καύσιμος ὕλη ἐκ κόνεως γαιανθράκων ἀναμεμιγμένης μετὰ συνδετικῆς οὐσίας καὶ πεπιεσμένης ὑπὸ μορφὴν πλίνθων.

βρίκιον, κν. **μπρίκι**. Δίστηλον πλοῖον, ἄλλως **πάρων**.

βρικόλακας. Οὕτως ὀνομάζονται, κατὰ τὰς δοξασίας τοῦ λαοῦ, οἱ νεκροὶ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ δὲν ἀπεχωρίσθη τοῦ σώματος καὶ οἱ ὁποῖοι τὴν μὲν ἡμέραν μένουσιν εἰς τὸν τάφον, τὴν δὲ νύκτα (πλὴν τοῦ Σαββάτου) ἐξερχόμενοι αὐτοῦ βλάπτουσι πολυτρόπως τοὺς ἀνθρώπους.

βριλλαντίνη ἢ **μπριγιαντίνη**. Ἔλαιον ἀρωματῶδες, τὸ ὁποῖον ἐπαλειφόμενον εἰς τὰς τρίχας τῆς κόμης, τῶν γενείων καὶ τοῦ μύστακος καθιστᾷ αὐτὰς στιλπνάς.

Βρινδήσιον, κν. **Μπρίντεζι** (Brindisi, τὸ ἀρχαῖον Brundusium, Βρενδέσιον, Βρεντέσιον, Βρεντήσιον). Π. τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῶν ΒΑ. ἀκτῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Ὀτράντο. Σημαντικὸς κόμβος συγκοινωνιῶν (σιδηροδρομικῶν, θαλασσίων, ἐναερίων) Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς. Κάτ. 41.400.

Βρινῖκον. Χ. νομοῦ Λακωνίας. Βλ. **Ἀστέρι.**

Βριόκαστρον. Νησὶς κατὰ τὴν Β. ἀκτὴν τῆς Πάρου.

Βρίον (Φρειδερίκη Ἐλισάβετ Brion). Φίλη τοῦ Γκαῖτε, συχνὰ ἀναφερομένη εἰς τὰ ἔργα του ὑπὸ τὸ ὄνομα Φρειδερίκη τοῦ Σεζενχάϊμ (Sesenheim, 1752-1813).

Βρίσβαιν (Brisbane). Π. τῆς Κουηνσλάνδης, ἐν Αὐστραλίᾳ, ἐπὶ ὁμων. ποταμοῦ, 35 χλμ. ἀπὸ τοῦ κόλπου Μῶρτον. Κάτ. 318.000. Ἐξαγωγὴ ἐρίων, δερμάτων, σίτου κλ.

Βρισηΐς. Θυγάτηρ τοῦ Βρισέως, βασιλέως τῶν Λελέγων ἐν Πηδάσῳ ἢ κατ' ἄλλους ἱερέως ἐν Λυρνησσῷ. Ταύτην αἰχμαλωτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ἥρπασεν ὁ Ἀγαμέμνων, οὕτω δὲ προεκλήθη ἡ «μῆνις» τοῦ Ἀχιλλέως, ἣν ἐξιστορεῖ ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ Ἰλιάδι.

Βρίστολ (Bristol). Π. τῆς ΝΔ. Ἀγγλίας, παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁμων. κόλπου, 9 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Κάτ. 380.000. Σπουδαῖος λιμήν, ὀνομαστὰ ναυπηγεῖα, ἀκμαία βιομηχανία, ζωηρὸν ἐμπόριον.

Βρίτζπορτ (Bridgeport). Π. τῆς πολιτείας Κονέτικωτ τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κάτ. 150.000.

Βριτόμαρτις -ιδος καὶ **-εως**. Παλαιοτάτη κρητικὴ θεότης, κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Κάρμης (τοῦ Εὐβούλου). Φεύγουσα τὴν ἐρωτικὴν καταδίωξιν τοῦ Μίνωος ἐπήδησεν ἀπὸ ἀκρωτηρίου εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐμπεσοῦσα εἰς δίκτυα ἁλιέων ἐσώθη, καὶ ἐντεῦθεν ἀπεκλήθη *Δίκτυννα*, καὶ τὸ ὄρος *Δικτύνναιον*, ὅπου καὶ ναὸς αὐτῆς. Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἐσώθη ἐπὶ λέμβου ἁλιέων εἰς Αἴγιναν, ὅπου καὶ ἐτιμήθη διὰ ναοῦ ὡς *Ἀφαία* (βλ.λ.).

βριχθεία νόσος. Ἡ νόσος τοῦ Βράϊτ (βλ.λ.).

Βρογγίστα. Χ. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης. Βλ. **Καλονέρι.**

βρογχεκτασία. Παθολογικὴ ἀνεύρυνσις τῶν βρόγχων.

βρόγχιοι καὶ **βρογχίσκοι.** Ἡ λεπτοτάτη διακλάδωσις βρόγχων.

βρογχῖτις. Καταρροὴ καὶ φλεγμονὴ τῶν βρόγχων ἐκ λοιμώξεων καὶ ψύξεως.

βρογχοκήλη. Ἐξόγκωμα τοῦ προσθίου μέρους τοῦ τραχήλου ἐξ ὑπερτροφίας τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος. Ἡ *ἐξώφθαλμος β.* λέγεται καὶ *Βασεδώβειος νόσος* (βλ.λ.).

βρογχοπληγία. Παράλυσις τῶν βρόγχων.

βρογχοπνευμονία. Βαρυτάτη φλεγμονώδης νόσος βρόγχων ἅμα καὶ πνευμονικῶν κυψελίδων.

βρογχοπυόρροια. Ἀπόχρεμψις πυωδῶν πτυέλων.

βρογχορραγία. Αἱμορραγία ἀπὸ τῶν βρόγχων, αἱμοπτυσία.

βρογχόρροια. Παθολογικὴ ὑπερέκκρισις βρογχικῆς βλέννης.

βρόγχος. Ἀεραγωγὸς σωλὴν τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος. Οἱ δύο ἀρχικοὶ μεγάλοι βρόγχοι εἰς οὓς ἀποσχίζεται ἡ τραχεῖα διακλαδίζονται βαθμηδὸν εἰς μικροτέρους βρόγχους, ἕως οὗ καταλήξωσιν εἰς τὰ βρόγχια τῶν πνευμονικῶν λοβίων.

βρογχοφωνία. Ἡ κατὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ πνεύμονος ἀκουομένη ἔντονος ἀπήχησις τῆς φωνῆς ἐπὶ ὡρισμένων παθήσεων.

Βροκά (*Παῦλος* Broca). Ἐπιφανὴς Γάλλος ἀνθρωπολόγος (1824-1880). Θεωρεῖται ὡς ὁ πατὴρ τῆς ἐπιστημονικῆς Ἀνθρωπολογίας.

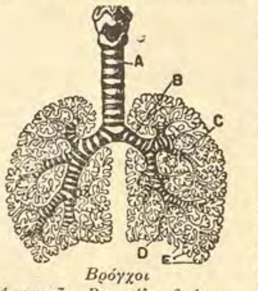

Βρόγχοι

A τραχεῖα, B μεγάλοι βρόγχοι, C μικροὶ βρόγχοι, D βρογχίσκοι, E πνευμονικαὶ κυψελίδες

Βροκὰ ἕλιξ. Ἡ 3η μετωπιαία ἕλιξ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐν ᾗ κεῖται τὸ κέντρον τοῦ ἐνάρθρου λόγου.

Βρόκαστρο. Τοποθεσία ὀρεινὴ καὶ ὀχυρὰ πρὸς Α τοῦ Καλοῦ χωριοῦ Ἱεραπέτρου Κρήτης, ἔνθα ἀνεσκάφησαν, 1910 καὶ 1912, συνοικισμὸς σημαντικὸς τῆς λεγομένης γεωμετρικῆς (Ὁμηρικῆς) ἐποχῆς καὶ τάφοι.

Βροκίνη (Λαυρέντιος). Κερκυραῖος λόγιος (1847-1911). Ἔγραψε «βιογραφικὰ σχεδάρια τῶν ἐν τοῖς γράμμασιν, ὡραίαις τέχναις καὶ ἄλλοις κλάδοις τοῦ κοινωνικοῦ βίου διαπρεψάντων Κερκυραίων» κ.ἄ.π.

Βρόκκεν (Brocken). Γρανιτικὸν ὄρος τῆς Γερμανίας, τὸ ὕψιστον (1142 μ.) τῆς συστάδος τοῦ Χάρτς, λαϊκῶς καλούμενον *Βλόκσβεργ*.

Βρόκτον (Brockton). Πόλις τῆς πολιτείας Μασαχουσέτης τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κάτ. 70.000.

Βρόκχαους (Brochaus). Ὀνομαστὸς οἶκος Γερμανῶν ἐκδοτῶν ἐν Λειψίᾳ. Ἱδρυτὴς *ὁ Φρειδερῖκος Ἀρνόλδος Β.* (1772-1823), ἐκ Δορτμούνδης.

Βρόμβεργ (Bromberg, πολων. Bydgoszcz, πρφ. Βυδγόστς). Π. τῆς Πολωνίας ἐν τῇ βοϊβοδίᾳ τοῦ Πόζεν. Κάτ. 87.848.

βρομελία. Γένος πολυετῶν ποωδῶν φυτῶν κο-

σμητικῶν, τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Εἴδη τινα φέρουσιν ἐδωδίμους καρποὺς.

βρόμη. Ἡ ἄλλως **βρώμη**.

Βρόμλεϋ (Bromley). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Κέντ. Κάτ. 66.000.

Βροντάδες. Ἕδρα ὁμων. δήμου τῆς ν. Χίου, $3^1/_2$ χλμ. Β τῆς π. Χίου. Κάτ. 6745.

Βρονταμᾶς. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1199.

βροντεῖον. Μηχανικὸν κατασκεύασμα εἰς τὰ ἀρχαῖα θέατρα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεμιμοῦντο τοὺς ἤχους τῆς βροντῆς καὶ τοῦ κεραυνοῦ.

Βροντερόν (πρώην *Ἰκράσδεν*). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 418.

βροντή. Κρότος συνοδεύων τὴν ἀστραπὴν ἢ τὸν κεραυνόν, κν. **μπουμπουνητό**.

βροντοθήριον. Ἐκλεῖπαν γένος περιττοδακτύλων θηλαστικῶν ἐκ τῶν τιτανοθηριδῶν.

βροντολόγιον. Κείμενον πραγματευόμενον περὶ κεραυνῶν καὶ συγγενῶν φυσικῶν φαινομένων, συνήθως ἐρειδόμενον οὐχὶ ἐπὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων ἀλλ' ἐπὶ λαϊκῶν προλήψεων, γεγραμμένον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς δημώδη γλῶσσαν.

Βροντοῦ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πιερίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 639.

Βροντοῦ Ἄνω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 887.

βροντῶδες ὄξυ. Ὀργανικὸν ὀξὺ ὑφιστάμενον ὡς ἄέριον μόνον ὑπὸ θερμοκρασίαν κάτω τοῦ 0° ἢ ἐν διαλύσει. Τὰ ἅλατα αὐτοῦ μετὰ τῶν μετάλλων εἶνε ἐξόχως ἐκρηκτικὰ καὶ λέγονται *βροντώδη* ἢ *κροτοῦντα*. Ἐκρηκτικώτερον πάντων εἶνε ὁ *βροντώδης ἄργυρος* καὶ ὁ *βροντώδης ὑδράργυρος*, ὅστις χρησιμοποιεῖται πρὸς πλήρωσιν τῶν κασψυλίων καὶ ἐμπυρείων δυναμίτιδος.

Βρόστιανη. Χ. ἐπαρχ. Ναυπακτίας. Βλ. **Ριγάνιον**.

Βροῦχμαν (Κάρολος Brugmann). Γερμανὸς γλωσσολόγος (1849-1919). Ἔργα του: «Ἑλληνικὴ γραμματική», «Τὸ πρόβλημα τῆς κριτικῆς περὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ κειμένου» κ.ἄ.

Βρουγχίλδη (Brunhilde). Κατὰ τὸν μῦθον τῶν Νιβελούγγεν, σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Βουργουνδίας Γοῦντερ, ὑποκινήσασα τὴν δολοφονίαν τοῦ Σίγφριδ.

Βρούκ (Ρουπέρτος Brooke). Ἄγγλος λυρικὸς ποιητής (1837-1915). Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, μετασχὼν τῆς ἐκστρατείας τῶν Δαρδανελλίων, ἀπέθανεν ἐν πλῷ παρὰ τὴν Λῆμνον καὶ ἐνεταφιάσθη ἐν Σκύρῳ.

Βροῦκλυν (Brooklyn). Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης ἐπὶ τῆς Λόγγ-Ἄϊλαντ, χωριζομένη τῆς Νέας Ὑόρκης διὰ τοῦ ποτ. Ἧστ. Σήμερον ἁπλοῦν τμῆμα τῆς Ν. Ὑόρκης. Κάτ. 2.022.356. Μεγάλη κρεμαστὴ γέφυρα ἑνώνει τὸ Β. καὶ τὴν Νέαν Ὑόρκην.

Βροῦκνερ (Ἀντώνιος Bruckner). Αὐστριακὸς μουσικοσυνθέτης (1824 - 1895).

Βρουλιᾶς. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1269.

βρουλοειδῆ (junaceæ). Οἰκογένεια λειριανθῶν φυτῶν, ἅτινα φύονται εἰς ὄγρους καὶ ψυχροὺς τόπους τῶν εὐκράτων καὶ ἀρκτικῶν χωρῶν καὶ τῶν τροπικῶν ὀρέων. Γνωστότερον γένος τὸ *βροῦλον*.

βροῦλον (juncus). Γένος φυτῶν βρουλοειδῶν, κν. *βοῦρλο*. Ἡ ἑλληνικὴ χλωρὶς περιλαμβάνει περὶ τὰ 20 εἴδη, ἐν οἷς *β. τὸ ὀξύφυλλον*, ἐξ οὗ κατασκευάζονται ἐκλεκταὶ ψάθαι, *β. τὸ παράλιον* (ἀμφότερα πολυετῆ, φυόμενα εἰς τόπους παραλίους καὶ ὑφαλμύρους), καὶ *β. τὸ ἀμβλυανθές*, κν. *νεροβουρλιά* ἢ *κουροβουρλιά*.

Βροῦλον
Α ἄνθος, Β καρπός

Βρούν (Ἔρρικος Brunn). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος καὶ αἰσθητικός (1822-1893). Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἅπαντα σχεδὸν ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἑλληνικὴν τέχνην, ἐν οἷς «Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν».

Βρουνελλέσκι (Φίλιππος Brunelleschi ἢ Brunellesco). Διάσημος Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων καὶ γλύπτης, εἷς τῶν προδρόμων τῆς Ἀναγεννήσεως (1377-1446). Κατεσκεύασε τὸν περίφημον γιγαντιαῖον τροῦλλον τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκκλησίας Σάντα Μαρία δὲλ Φιόρε.

Βροῦνο (Ἰορδάνης Bruno). Ἰταλὸς φιλόσοφος (1548-1600). Δομινικανὸς μοναχός. Ὧν διήγειρε τὰς ὑποψίας τῶν ἐν τῷ τάγματι προϊσταμένων του διὰ τῶν φιλοσοφικῶν του ἐνασχολήσεων, δι' ὃ καὶ ἐδραπέτευσε καὶ περιῆλθε πόλεις καὶ χώρας, κηρύσσων παντοχοῦ τὰς ἰδέας του. Κατεπολέμησε τὴν ἀριστοτελικὴν καὶ τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν, ἐμπνευσθεὶς ἐκ τοῦ ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος τοῦ Κοπερνίκου καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῆς στωϊκῆς, ἐπικουρείου καὶ πλατωνικῆς φιλοσοφίας σύστημα πανθεϊσμοῦ. Ἐνέπεσε, 1592, διὰ προδοσίας εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ μετὰ ἑπταετῆ φυλάκισιν ἑκάη ζῶν ἐν Ρώμῃ.

Βρουνσβίκη ἢ **Βράουνσβαϊγ** (γερμ. Braunschweig). 1) Χώρα τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, τέως δουκᾶτον, 3672 τ.χλμ., 501.675 κάτ. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Βέζερ, ὅστις γονιμοποιεῖ αὐτὴν καὶ εὐκολύνει τὴν συγκοινωνίαν πρὸς τὰς γειτονικὰς χώρας. Σιτηρά, τεῦτλα, κτηνοτροφία, βασικὰ προϊόντα, μεταλλεῖα σιδήρου καὶ χαλκοῦ. — 2) Πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου περιοχῆς, μία τῶν παλαιοτέρων μεσαιωνικῶν πόλεων τῆς Γερμανίας. Σημαντικὸν βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον. Κάτ. 152.800.

Βρούς (Δαυὶδ Bruce). Ἄγγλος βακτηριολόγος γεννηθεὶς 1855. Ἐμελέτησε τὸν μελιτᾶτον πυρετὸν καὶ ἀνεκάλυψε τὸ μικρόβιον τῆς λεγομένης ἀσθενείας τοῦ ὕπνου.

Βρουσίλωφ (Ἀλέξιος Ἀλεξέϊεβιτς). Ρῶσος στρατηγὸς (1853-1926). Διεκρίθη κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικόν, 1877 - 1878, καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Προσχωρήσας εἰς τὸ μπολσεβικικὸν καθεστὼς διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος ἐπὶ βραχὺ χρονικὸν διάστημα.

Βρουσίνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων) Κάτ. 211.

Βρούστερ (σὲρ Δαυὶδ Brewster). Σκῶτος φυσικός (1781-1868).

Βρούστι ἢ **Μερκούρι.** Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἄργους. Κάτ. 257.

Βροῦτος. 1) *Λεύκιος Ἰούνιος*, υἱὸς τοῦ Μάρκου Ἰουνίου Β. καὶ τῆς Ταρκυνίας, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως Ταρκυνίου τοῦ Ὑπερηφάνου. Καθήρεσε τῷ 510 π.Χ. τὸν Ταρκύνιον, ἐπάταξε συνωμοσίαν τοῦ Ταρκυνίου, καταδικάσας εἰς θάνατον καὶ τοὺς δύο υἱούς του. Ἐφονεύθη ἐν μονομαχίᾳ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ταρκυνίου Ἀρούνταν, 509

π.Χ.—2) *Μᾶρκος Ἰούνιος* (85-43 π.Χ.), ἀνεψιὸς τοῦ Κάτωνος, τελευταῖος πρόμαχος τῆς Ρωμαϊκῆς δημοκρατίας. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν φονέων τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Φυγὼν ἐκ Ρώμης ἐπολέμησε, μετὰ τοῦ Κασσίου, τοὺς ἐναντίον των στρατεύσαντας Ὀκταβιανὸν καὶ Ἀντώνιον. Ἡττηθεὶς ηὐτοκτόνησε.

Βροῦτος (Γεώργιος). Ἀθηναῖος γλύπτης, ἀπὸ τοῦ 1873 καθηγητὴς εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον.

Βρούχ (Μαξιμιλιανὸς Bruch). Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης (1838-1920).

βροῦχος καὶ **βροῦκος.** Ἐν τῇ ΑΕΓ, εἶδος ἀπτέρου ἀκρίδος, μνημονευομένης ἐν τῇ Π.Δ. (Λευϊτ. ΙΑ'). Σήμερον ὀνομάζεται οὕτω γένος μικρῶν κολεοπτέρων (3-5 χλστμ.), βλαπτικὸν τῶν ὁσπρίων.

Βρόφελτ (Ἰωάννης Brofeldt). Φιλλανδὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεύς, γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἄχο* (1861-1921), ἐκ τῶν δημιουργῶν τῆς νεωτέρας λογοτεχνικῆς φιλλανδικῆς γλώσσης. Ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα, ὧν πολλὰ εἰλημμένα ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ φιλλανδικοῦ λαοῦ.

βροχή. Τὸ κατὰ σταγόνας πῖπτον ἐκ τῶν νεφῶν τῆς ἀτμοσφαίρας ὕδωρ· τὰ σταγονίδια ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ νέφος, καίτοι πλήρη, πίπτουσι βραδύτατα ἕνεκα τῆς σμικρότητος αὐτῶν, συναντῶντα δὲ θερμότερα στρώματα ἀέρος ἐξατμίζονται ἐκ νέου, ἐνῷ νέα σχηματίζονται εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ νέφους· ὅταν ἐνωθῶσι πολλὰ σταγονίδια εἰς μίαν σταγόνα, πίπτοντα φθάνουσι μέχρι τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται βροχή. Αἱ σταγόνες τῆς βροχῆς εἶνε ὀγκωδέστεραι τὸ θέρος καὶ εἰς τὰς θερμὰς χώρας. Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς βροχῆς σπουδαῖον μέρος λαμβάνει ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἠλεκτρισμός. Νέφη βροχοφόρα εἶνε τὰ ἔχοντα πάχος μεῖζον τῶν 600 μέτρων. Κατὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ τὸ χημικῶς καθαρὸν ὕδωρ τῆς βροχῆς εὑρίσκει, διαλύει καὶ παρασύρει νιτρικὰ καὶ ἀμμωνιακὰ προϊόντα, ταῦτα δὲ εἶνε χρήσιμα εἰς τὴν γεωργίαν ὡς καθιστῶντα γόνιμον τὸ ἔδαφος. Ἡ ποσότης τῆς πιπτούσης βροχῆς δὲν εἶνε πάντοτε ἡ αὐτή· κατὰ τὸν χειμῶνα πίπτει περισσοτέρα βροχὴ τὴν πρωΐαν ἀπὸ τῆς 3ης μέχρι τῆς 9ης ὥρας καὶ κατὰ τὴν θερμὴν ἐποχὴν ἡ περισσοτέρα βροχὴ πίπτει κατὰ τὰς θερμὰς ὥρας. Ἡ περισσοτέρα βροχὴ πίπτει εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην μέχρις ὕψους 3 μέτρων ἐτησίως, ἀλλὰ ἐμετρήθη καὶ βροχὴ ἐτησίως μέχρι 12 μέτρων. Αἱ βροχαὶ εἰς τὴν εὔκρατον ζώνην ποικίλλουσιν ἀπὸ 0,4 μέχρι 1 μέτρου, εἶνε δὲ μείζων ἡ ποσότης αὐτῶν εἰς τὰ παράλια καὶ ἐλάσσων εἰς τὰ μεσόγεια· εἰς τὰς πολικὰς χώρας ἡ πίπτουσα βροχὴ εἶνε μικροτέρα τῶν 0,2 μέτρου. Ἡ ποσότης τῆς πιπτούσης βροχῆς μετρεῖται διὰ τῶν βροχομέτρων. Ὁ μέσος ὅρος τῆς πιπτούσης ἐτησίας βροχῆς ἐν Ἀθήναις εἶνε 0,393.

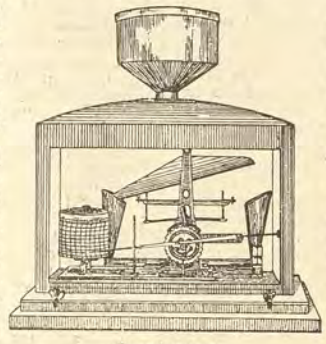
Βροχόμετρον

βρόχι(ον). Οὕτως ὀνομάζονται εἴδη τινὰ παγίδων καὶ δικτύων, χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν χωρικῶν πρὸς σύλληψιν μικρῶν πτηνῶν. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς θήρας ἔχει ἀπαγορευθῆ εἰς τὰ πλεῖστα πεπολιτισμένα κράτη.

Βροχίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 514.

βροχογράφος. Τὸ αὐτογραφικὸν βροχόμετρον.

βροχόμετρον. Ὄργανον μετεωρολογικὸν διὰ τοῦ ὁποίου μετρεῖται ἡ ποσότης τῆς πιπτούσης εἰς τινα τόπον βροχῆς· καλεῖται καὶ **ὀμβρόμετρον** καὶ **ὑετόμετρον**.

βροχοπούλι. Τὸ πτηνὸν χαραδριός.

βρόχος. Σχοινίον τοῦ ὁποίου τὸ μέσον διπλούμενον διαβάλλεται διὰ τῆς ἄκρας δεδεμένης περὶ ἑαυτὴν ἐν εἴδει κρίκου, κν. **θηλειὰ** ἢ **συρτοθηλειά**. Χρησιμεύει ὅπως συσφίγγῃ καὶ συγκρατῇ τὰ δι' αὐτοῦ περιβαλλόμενα ἀντικείμενα.

Βρυάξα. Χ. ἐπαρχ. Κονίτσης. Βλ. **Δέστρατον**.

Βρύαξις. Ἀνδριαντοποιὸς τοῦ Δ΄ π.Χ. αἰῶνος, μαθητὴς τοῦ Σκόπα.

Βρύγες (**Βρίγαι** καὶ **Βρίγαντες**, **Βρῦγαι**, **Βρυγοὶ** κ.λ.). Λαὸς ἀρχαῖος, διεσπαρμένος εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἀνήκων εἰς τὸ φυλετικὸν σύστημα τῶν Θρᾳκῶν. Τῷ 480 π.Χ. ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Ξέρξου καὶ ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Τελευταῖον ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, ὡς μετέχοντες τοῦ στρατοῦ τοῦ Μάρκου Ἰουνίου Βρούτου.

Βρύγη (Bruges, πρφ. **Βρύζ**, φλαμανδιστὶ Brugge, πρφ. **Βρύγε**). Πρωτ. τοῦ βελγικοῦ νομοῦ τῆς Δ. Φλάνδρας, εἰς ἀπόστασιν 15 χλμ. ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ διώρυγος. Ὀνομαστὴ ὑφαντουργία καὶ δαντελλοβιομηχανία. Ἀρχιτεκτονικοὶ καὶ ἄλλοι καλλιτεχνικοὶ θησαυροὶ τοῦ Μεσαίωνος, καθ' ὃν ἡ Β. ὑπῆρξε μία τῶν σημαντικωτέρων ἐμπορικῶν πόλεων τῆς Εὐρώπης. Κάτ. 53.000.

Βρυέννιος. Ἐπίθετον ἐπιφανοῦς βυζαντιακοῦ οἴκου, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὅστις ἤδη μεσοῦντος τοῦ Η΄ αἰῶνος εἶχεν ἐγκαταστῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Κατὰ τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα ἤρξε μετὰ τῶν Κομνηνῶν περὶ καταλήψεως τῆς βασιλείας. Ἐπιφανέστατος ἐκ τοῦ οἴκου τούτου ὁ *Νικηφόρος*, στρατηγὸς καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Ἀλεξίου Α΄ Κομνηνοῦ.

Βρυέννιος (Φιλόθεος). Ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων θεολόγων καὶ κληρικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα (1835-1914), ἐκ Βαφεοχωρίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης, διευθυντὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, μητροπολίτης Σερρῶν.

Βρύζ. Βλ. Βρύγη.

βρύζα. Βλ. βρίζα.

Βρυζάκης (Θεόδωρος). Ζωγράφος ἐκ Θηβῶν (1814-1878). Ἔζησεν, εἰργάσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν Μονάχῳ. Ἔργα ἐμπνευσμένα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

βρυκίνη. Ἀλκαλοειδὲς τῶν ἐμετικῶν καρύων ὡς ἡ στρυχνίνη.

Βρύν (γερμ. Brünn, τσεχιστὶ Brno, πρφ. *Βέρνο*). Π. τῆς Τσεχοσλοβακίας, πρωτ. τῆς Μοραβίας. Κάτ. 221.700. Ὑφαντουργικὸν κέντρον.

Βρύνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 950.

Βρύνενα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμυροῦ (Λαρίσης). Κάτ. 883.

Βρυνὲ δὲ Πρέλ (Κάρολος Μαρία Βλαδίμηρος Brunet de Presle). Ἑλληνιστὴς ἐκ Παρισίων (1809-1875). Ἔργα του «Ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως μέχρι τοῦ 1452» κ.ἄ.

Βρυνετιέρ (Φερδινάνδος Brunetière). Γάλλος γραμματολόγος (1849-1907). Ἔργα του: «Ἐξέλιξις τῆς λυρικῆς ποιήσεως ἐν Γαλλίᾳ», «Ἱστορία τῆς κλασσικῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας» κ.ἄ.

Βρύνινγ (Ἐρρῖκος Brüning). Γερμανὸς πολιτικός (1885-). Διετέλεσε, 1930-1932, δὶς ἀρχικαγκελλάριος.

Βρυνό (Φερδινάνδος Brunot). Γάλλος γλωσσολόγος, γενν. τῷ 1860. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς γαλλ. γλώσσης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ 1900» κ.ἄ.

Βρύξ (Brux). Π. τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Βοημίᾳ. Κάτ. 27.240. Ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος.

Βρυξέλλαι (Bruxelles, πρφ. **Βρυσέλ**, φλαμανδ. Brussel, πρφ. **Βρύσελ**). Πρωτ. τοῦ Βελγίου καὶ τοῦ νομοῦ Βραβάντης, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποτ. Σέν. Κάτ. 214.000, μετὰ τῶν περιχώρων 830.000. Πανεπιστήμιον, ἀνώτατοι σχολαί, βιβλιοθήκη. Ὡραῖα ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια κτίρια (Μέγαρον τῶν Δικαστηρίων). Ἀκμαιοτάτη βιομηχανία. Εἶνε πρωτ. τοῦ Βελγίου ἀπὸ τοῦ 1830.

βρυόζωα. Μικρὰ ζῳφύια ἐκ τῶν μαλακιοειδῶν, ζῶντα εἰς τὴν θάλασσαν ἢ τὰ γλυκέα ὕδατα καὶ σχηματίζοντα κοινότητας προσπεφυκυίας ἐπὶ τοῦ πυθμένος. Ἔχουσιν ὄψιν βοτρύων ἢ θάμνων.

βρύον. Κοινὴ ὀνομασία τῶν ἐπὶ πετρῶν καὶ δένδρων φυομένων μικρῶν φυτῶν ἐκ τῶν βρυοφύτων καὶ θαλλοφύτων, κν. **μοῦσκλο, μούσκουλη,** ἐνιαχοῦ δὲ **βρυός.** ‖ *(Βοτ.)* Βρύα καλοῦνται φυτὰ ἀποτελοῦντα ἰδίαν τάξιν τῶν βρυοφύτων, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ γένος *βρύον*.

Βρυότοπος (πρφην *Τσαϊρλί*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τυρνάβου (Λαρίσης). Κάτ. 496.

βρυόφυτα. Φυτὰ ἀποτελοῦντα τὴν δευτέραν μεγάλην συνομοταξίαν τῶν κρυπτογάμων, διαιρούμενα δὲ εἰς *ἡπατικὰ* καὶ εἰς *βρύα*. Εἶνε μικροῦ μεγέθους καὶ δυσδιάκριτα ἐκ πρώτης ὄψεως μεταξὺ τῶν ἄλλων φυτῶν· κοινῶς μάλιστα θεωροῦνται ὡς βρύα ὅλα ἀδιακρίτως τὰ μικρὰ χλωρὰ φυτὰ τὰ ὁποῖα πρασινίζουσι τὸ ἔδαφος, τὰς πέτρας, τοὺς τοίχους καὶ τὰ ὁποῖα ἀνήκουσι πολλάκις εἰς τὰ θαλλόφυτα ἢ καὶ εἰς τὰ ἀνώτερα φυτά. Εἶνε διαδεδομένα εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἰδίως εἰς τὰς ψυχρὰς καὶ τὰς εὐκράτους χώρας, καὶ προτιμῶσι τὰ ὑγρὰ κλίματα καὶ τοὺς ὑγροὺς τόπους. Εἰς τὰς ἀρκτικὰς ζώνας καλύπτουσι πολλάκις μεγάλας ἐκτάσεις καὶ μετὰ τῶν λειχήνων ἀποτελοῦσιν ἐνιαχοῦ τὴν μοναδικὴν βλάστησιν.

Βρυσέλα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 520.

Βρύσες. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 316.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Χανίων). Κάτ. 296.—3) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυδωνίας (Χανίων). Κάτ. 393.—4) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεραμβέλου (Λασηθίου). Κάτ. 636.—5) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης). Κάτ. 237.

Βρύση. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 605.

Βρυσικά. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Διδυμοτείχου (Ἔβρου). Κάτ. 766.

Βρυσούλα. 1) (πρφην *Τσερεγούνι*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 263.—2) (πρφην *Ζερμπῆ*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Πρεβέζης. Κάτ. 532.—3) (πρφην *Κούτσι Φιλιατῶν*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 325.

Βρυσοχώρι (πρφην *Δεσίνιτσα*). Ἔδρα κοινότ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 330.

Βρυώνης (Ὁμέρ). Στρατηγὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Τουρκίας, ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν, ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ ὁποίου ἀνετράφη. Ὅτε ὅμως τῷ 1820 ἀπεφάσισεν ὁ σουλτάνος τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ Β. ἐγκατέλειψε τὸν προστάτην του καὶ προετίμησε τὴν θέσιν τοῦ πασᾶ τοῦ Βερατίου, συνταχθεὶς ἐκθύμως μὲ τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821 ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Κιοσὲ Μεχμὲτ ἐναντίον τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος. Ἐνίκησε καὶ ἐσούβλισε τὸν Ἀθανάσιον Διάκον, ἠττήθη ὅμως ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου εἰς τὴν Γραβιάν. Ὑποστὰς καὶ ἄλλας ἥττας δὲν κατώρθωσε νὰ πατάξῃ τὸν ἀγῶνα ἐν Πελοποννήσῳ, δι' ὃ, φθάσας μέχρις Ἀθηνῶν, ἐπανέκαμψε τὸν Σεπτέμβριον εἰς Ἰωάννινα. Ἠνάγκασεν εἶτα τοὺς Σουλιώτας νὰ συνθηκολογήσωσιν ἐν Πέτᾳ καὶ μετὰ τοῦτο κατῆλθε πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ τι σημαντικόν. Τῷ 1823 διωρίσθη βαλῆς Θεσσαλονίκης, ἔκτοτε δὲ δὲν ἔδρασε πλέον εἰς τὸν πόλεμον.

βρυωνία. Γένος φυτῶν ἐκ τῶν κολοκυνθοειδῶν· Ἡ *β. ἡ δίοικος* φύεται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὀνομάζεται δὲ κν. *ἀγριοκολοκυθιά, ἀμπελουρίδα* καὶ *ἀγριόκλημα*. Αἱ ὀγκώδεις ρίζαι τῆς β. περιέχουσι τὴν *βρυωνίνην*, γλυκοζίτην, καὶ χρησιμεύουσιν ὡς δραστικὸν καθάρσιον.

βρωματοχημεία. Κλάδος τῆς χημείας ἀσχολούμενος μὲ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου χρησιμοποιούμενα τρόφιμα.

Βρωμερή. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πιερίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 536.

βρώμη, βρώμι καὶ **βρῶμος.** Κοινὴ ὀνομασία διαφόρων εἰδῶν ἀγρωστοειδῶν φυτῶν τοῦ γένους *ἄβενα* (βλ.λ.) καλλιεργουμένων καὶ αὐτοφυῶν. Ἡ β. καλλιεργεῖται κυρίως ἐν τῇ Β. καὶ τῇ μέσῃ Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Καλλιεργεῖται διὰ τὸ χλωρὸν φυτόν της, διδόμενον πρὸς βοσκὴν εἰς τὰ ζῷα (γρασίδι), διὰ τὸν σανόν της καὶ διὰ τὸν καρπόν, ἐξαίρετον τροφὴν διὰ τὰ ζῷα. Ὁ χόνδρος τῆς β. εἶνε θρεπτικώτατος καὶ τονωτικὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον (Quaker oats κλ.).

βρωμιδρωσία. Ὑπερβολικὴ ἐφίδρωσις κάκοσμος, τῶν ποδῶν ἰδίως.

βρώμιον. Στοιχεῖον ἀμέταλλον, ὑγρὸν σκοτεινῶς ἐρυθροῦ χρώματος, σχεδὸν μέλαν, εἰς κοινὴν θερμοκρασίαν ἀναδίδον εὐκόλως ἀτμούς. Ἔχει χημικὸν σύμβολον Br, ἀτομικὸν βάρος 79,92 καὶ εἰδικὸν βάρος 3,188. Ζέει εἰς θερμοκρασίαν 63°,πήγνυται εἰς θερμοκρασίαν —7,3°. Δὲν ἀπαντᾷ ἐλεύθερον ἐν τῇ φύσει, ἀνεκαλύφθη δὲ τῷ 1826. Εὑρίσκεται ἡνωμένον μετ' ἀλκαλίων καὶ ἀλκαλικῶν γαιῶν εἰς ἁλατούχους τινὰς πηγάς, εἰς ἁλατωρυχεῖα καὶ εἰς τὴν τέφραν θαλασσίων φυκῶν. Ἓν κυβικὸν μέτρον θαλάσσης περιέχει 60 γραμμάρια βρωμίου, τῆς δὲ Νεκρᾶς θαλάσσης 4 χλγρ. Ἔχει ὀσμὴν ὁριμεῖαν καὶ δυσώδη, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Προσβάλλει τὰς ὀργανικὰς οὐσίας, παράγει πληγὰς ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος, καὶ ὁ ἀτμὸς αὐτοῦ προσβάλλει τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Χρησιμεύει ἐν τῇ φαρμακευτικῇ, τῇ φωτογραφικῇ καὶ τῇ χρωματουργίᾳ. Αἱ κυριώτεραι ἑνώσεις αὐτοῦ εἶνε: Τὸ *ὑδροβρώμιον* HBr, ἀέριον ἄχρουν, ἀτμίζον. Τὸ *ὑποβρωμιῶδες ὀξὺ* HBrO, χρήσιμον διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς οὐρίας. Τὸ *βρωμιῶδες ὀξὺ* $HBrO_2$ καὶ τὸ *βρωμικὸν ὀξύ* $HBrO_3$.

βρωμιοῦχα φάρμακα. Φάρμακα ἐξ ἁλάτων τοῦ βρωμίου. Λαμβανόμενα ἐσωτερικῶς φέρουσιν ἐλάττωσιν τῆς ἐγερσιμότητος τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ διευκολύνουσι τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ὕπνου. Δίδονται κατὰ τῆς ἐπιληψίας, νευρασθενείας καὶ ἐν γένει εἰς νευρικὰ ἄτομα πρὸς παῦσιν τῶν διεγερτικῶν φαινομένων, τῶν καρδιακῶν παλμῶν, τῆς ἀϋπνίας κλ.

βρωμιπίνη. Ἕνωσις βρωμίου μετὰ σησαμελαίου. Φάρμακον διδόμενον εἰς ἐπιληπτικοὺς ἀνὰ 3-8 κοχλιάρια τοῦ καφὲ δι' ἡμέρας καὶ ἐπὶ νευρασθενείας ἀνὰ 1-2 κοχλιάρια τοῦ καφέ.

βρωμισμός. Κορεσμὸς ἢ δηλητηρίασις ἐκ καταχρήσεως βρωμιούχων φαρμάκων. Τὰ φαινόμενα τῆς δηλητηριάσεως ὑποχωροῦσιν ἅμα τῇ παύσει τοῦ προκαλέσαντος αὐτὴν φαρμάκου.

βρωμοβότανο. Τὸ φυτὸν στρύχνος ὁ μέλας.

Βρώμονας. Νησίς, μία τῶν ν. Ἐχινάδων.

βρῶμος (bromus). Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν. Ἐν Ἑλλάδι φύονται 22 εἴδη, ἐν οἷς *β. ὁ σκληρός, β. ὁ κριθοειδής, β. ὁ βριζοειδής*. Τὰ δύο τελευταῖα εἴδη καλλιεργοῦνται ἐνιαχοῦ ὡς κτηνοτροφικά.

βρωμόστομα (τό). Κν. ἡ ἄφθα τῶν ζῴων.

βρωμόχορτο. Κοινὴ ὀνομασία πολλῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀναδίδουσι δυσώδη ὀσμήν.

βρωμυρόλη. Φάρμακον καταπραϋντικὸν καὶ ἥπιον ὑπνωτικόν, διδόμενον καὶ ἐπὶ κοκκύτου.

Βύας ὁ μέγας

Βρώσθκινα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 309.

Βρώστιανη. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 209. — 2) Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. Ἀνάργυροι Ἅγιοι.

βύας. Νυκτόβιον ἁρπακτικὸν πτηνόν, τῆς ὁμοιογενείας τῶν γλαυκιδῶν. *Βύας ὁ μέγας*, κν. *μπούφος*, εἶνε ἐκ τῶν μεγαλυτέρων γλαυκῶν. Ἔχει μῆκος 65 ἑκστμ. καὶ ζῇ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ.

Βύβλος. Παλαιὰ παράλιος π. τῆς Φοινίκης, ἡ *Γεβὰλ* τῶν Ἑβραίων, νῦν Τζεβελῆ.

Βυδέ (Γουλιέλμος Budé, ὁ γραφόμενος Budæus). Γάλλος λόγιος (1467-1540), εἷς τῶν σοφωτέρων ἑλληνιστῶν τῆς ἐποχῆς του. Φερώνυμος τοῦ Β. ἡ τῷ 1916 ἱδρυθεῖσα ἐν Γαλλίᾳ «Ἑταιρεία Γουλιέλμου Βυδέ», ὑπὸ τῆς ὁποίας πραγματοποιεῖται μεθοδικὴ ἔκδοσις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως καὶ κριτικῶν σχολίων.

βύδρα. Γένος θηλαστικῶν ζῴων. Βλ. **ἔνυδρις.**

Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία. Ὄνομα διδόμενον εἰς τὸ κράτος, ὅπερ, ἀποτελοῦν ἀρχικῶς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, μετὰ τὴν διάλυσιν ταύτης κατέστη πολιτεία αὐτοτελὴς ὑπὸ μονάρχας, οἵτινες ἔφερον τὸν τίτλον «βασιλέως», καὶ μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν (ἀρχαῖον Βυζάντιον). Ἡ διάλυσις τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, διὰ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς εἰς Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικήν, συνετελέσθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου (395 μ.Χ.), ὅτε τῆς μὲν πρώτης ἐγένετο αὐτοκράτωρ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀνώριος, τῆς δὲ δευτέρας ὁ ἕτερος υἱὸς Ἀρκάδιος. Οὗτος εἶνε ὁ πρῶτος Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ. Τυπικῶς ἡ ἑνότης τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας διετηρήθη μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ Δυτικοῦ κράτους, τῷ 476, ὑπὸ τῶν βαρβάρων, παρὰ τὴν ὕπαρξιν δύο αὐτοκρατόρων καὶ δύο πρωτευουσῶν· λόγῳ τῆς μείζονος δυνάμεως τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας, αὕτη ἦσκει εἶδος προστασίας ἐπὶ τῆς Δυτικῆς, τυπικῶς δὲ ἀνεγνώρισαν τὴν ὑπεροχήν της καὶ οἱ βάρβαροι οἱ καταλύσαντες τὸ Δυτικὸν κράτος. Ἄλλωστε, ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία κατὰ τὰ ὀγδοήκοντα πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς της, ἐκτὸς τοῦ ὅτι, ἄλλοτε διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως καὶ ἄλλοτε διὰ τῆς δεξιᾶς πολιτικῆς της, ἠδυνήθη νὰ ἀποκρούσῃ βαρβαρικὰς ἐπιδρομάς, ἀλλὰ καὶ σημαντικὰς προόδους ἐπετέλεσεν ἐν τῇ ὀργανώσει τῆς διοικήσεως.

Τὸν πρῶτον αὐτοκράτορα διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεοδόσιος ὁ Β΄, ὅστις ἔλαβε σύζυγον Ἑλληνίδα, τὴν Ἀθηναΐδα ἢ Εὐδοκίαν. Ἐπ' αὐτοῦ ἱδρύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ Πανδιδακτήριον, εἶδος πανεπιστημίου, ἐγένετο ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἐλήφθησαν μέτρα ἀνακουφίσεως τῶν ἐπαρχιῶν ἀπὸ φόρων καταθλιπτικῶν καὶ προσηρτήθη ἡ Ἀρμενία, ἥτις ἔκτοτε χωρίζεται τῆς Ἀνατολῆς καὶ δέχεται τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν. Ἀλλ' αἱ θρησκευτικαὶ ἔριδες ἐτάραττον τὸ κράτος, βάρβαροι δὲ φυλαὶ ἐπεχείρουν ἀδιαλείπτως ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν χωρῶν αὐτοῦ καὶ συχνοὶ ἦσαν οἱ πόλεμοι πρὸς τὸ ἰσχυρὸν Περσικὸν βασίλειον. Ὁ στρατηγὸς Βελισάριος, ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527-565), ἐπανειλημμένως ἀπέκρουσε τοὺς βαρβάρους καὶ ἐνίκησε τοὺς Πέρσας· ἔτι πλέον, κατέκτησε τὴν Σικελίαν καὶ κατέλυσε τὸ βασίλειον τῶν Βανδάλων, κυρίων τῆς Καρχηδόνος, καὶ κατέλαβε τὴν νοτιοανατολικὴν Ἱσπανίαν, αὐτὸς δὲ καὶ ὁ Ναρσῆς ἐκυρίευσαν τὴν εἰς χεῖρας τῶν Ὀστρογότθων εὑρισκομένην Ἰταλίαν. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἐξήντλει τὸ κράτος διὰ τῆς ἀνεγέρσεως μεγάλων κτισμάτων· ὁπωσδήποτε, ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ τέχνη ὀφείλουσιν εἰς αὐτὸν τὸν περίλαμπρον ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἐν Κωνσταντινουπόλει. Οἱ μακροὶ πόλεμοι ἦσαν ἄλλη αἰτία ἀναλώσεως τῶν δυνάμεων τοῦ κράτους. Μολονότι δὲ καὶ οἱ πόλεμοι ἀπέβησαν νικηφόροι καὶ μέτρα ἐλήφθησαν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ μέγα ἔργον κωδικοποιήσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἡ δύναμις ἀντιστάσεως τοῦ κράτους κατὰ τῶν ἐχθρῶν του ἔβαινε μειουμένη. Ταύτην ἀντικαθίστα ἐν πολλοῖς ἡ διπλωματικὴ τέχνη, χάριν εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἀπὸ τῶν βαρβάρων φυλῶν ἄμεσοι κίνδυνοι ἀπεσοβοῦντο. Ὁπωσδήποτε, ἐμενε πάντοτε μέγας ἐχθρὸς τὸ Περσικὸν κράτος, ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ Χοσρόης ἀνέλαβε, τῷ 605, πόλεμον κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, εὐχερῶς ἐγένετο κύριος τῆς Συρίας καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἔστησε τὸ στρατηγεῖόν του ἐναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθει τῷ 622 καὶ οἱ Πέρσαι εἶχον ἀπομονώσει τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τῶν ἀσιατικῶν ἐπαρχιῶν, ἐνῷ Ἄβαρες εἶχον φθάσει ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πρωτευούσης τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ ἐπολιόρκουν αὐτήν. Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὁ Ἡράκλειος ἀνέλαβεν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ πόλεμος διεξήχθη καλῶς, οἱ Πέρσαι κατετροπώθησαν καὶ ὑπεγράφη τῷ 630 εἰρήνη ἐπωφελὴς διὰ τοὺς Βυζαντινούς, ἀποδοθέντος καὶ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὸν ὁποῖον οἱ Πέρσαι εἶχον ἀπαγάγει ἐξ Ἱεροσολύμων.

Ἀμέσως ὅμως κατόπιν ἀνελάμβανον ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ κράτους οἱ Ἄραβες καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν κατελάμβανον τὴν Συρίαν μετὰ τῆς Παλαιστίνης καὶ τὴν Αἴγυπτον, μετ' αὐτὰς τὴν Κύπρον καὶ τὴν Ρόδον καὶ τῷ 671 ἐπολιόρκουν, ἐπὶ Κωνσταντίνου Πωγωνάτου, τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ πολιορκία, διαρκέσασα ἑπταετίαν, ἀπέτυχεν,

ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐγκαθίσταντο ἐντὸς τοῦ κράτους οἱ Σλαῦοι, Σέρβοι καὶ Χαρβάται, ἵδρυον δὲ κράτος ἰσχυρὸν νοτίως τοῦ Δουνάβεως οἱ Βούλγαροι. Ἡ αὐτοκρατορία ἐφαίνετο βαίνουσα πρὸς τὸν ὄλεθρον, ἀλλ' ἔσωσεν αὐτὴν ἡ δυναστεία τῶν Ἰσαύρων, ἧς οἱ δύο πρῶτοι ἐκπρόσωποι Λέων Γ' (717-741) καὶ Κωνσταντῖνος Δ' (741-775), ἀνέκοψαν τὰς προόδους τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Βουλγάρων. Οἱ δύο οὗτοι αὐτοκράτορες προέβησαν εἰς μεγάλας μεταρρυθμίσεις, ὧν μία ἦτο ἡ τῆς καταργήσεως τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων, ἑτέρα δὲ ἡ ὑπὲρ τῶν ἀγροτῶν τροποποίησις τοῦ γεωργικοῦ νόμου. Αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται ἐπολεμήθησαν ὑπὸ τῶν εἰκονολατρῶν, κατελύθησαν δὲ ἐπὶ αὐτοκρατείρας Εἰρήνης (780-802), καὶ μετὰ προσωρινὴν νέαν ἐπικράτησιν τῶν εἰκονομάχων κατηργήθησαν δριστικῶς ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείρας Θεοδώρας, τῷ 842. Ἐν τῷ μεταξύ, τὸ κράτος εἶχεν ἀπολέσει σημαντικὰ τμήματα αὐτοῦ, τὸ πλεῖστον τῆς Κάτω Ἰταλίας, τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Κρήτην.

Ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, ἱδρυθείσης ὑπὸ Βασιλείου Α' (867-886), τὸ κράτος ἀνέκτησε τὴν προτέραν ἀκμήν του. Νομοθετικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τάξεων ἀνεκούφισαν αὐτάς, οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Βούλγαροι ἠττήθησαν ἐπανειλημμένως, ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν καὶ εἶτα αὐτοκρατόρων Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ, ὧν ὁ πρῶτος ἀνέκτησεν ἀπὸ τῶν Ἀράβων καὶ τὴν Κρήτην· ὁμοίως ἀνεκτήθησαν ἡ Κύπρος, ἡ Σικελία καὶ τμήματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας. Βασίλειος ὁ Β' (975-1025) ἐνίκησε τοὺς Βουλγάρους καὶ κατέλυσε τὸ βασίλειόν των. Ἀμέσως ὅμως μετ' αὐτὸν ἄρχεται ἡ παρακμή. Τὸ κράτος ἀδυνατεῖ ν' ἀποκρούσῃ πάντας τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐπερχομένους ἐχθρούς, τοὺς ἐπαναστατήσαντας Βουλγάρους, ἀκόμη Σέρβους, Οὔγγρους, τοὺς ἐγκαταστάντας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Σελτζούκους Τούρκους καὶ τὰς ἐπιδιωκούσας τὴν ἐξασφάλισιν ἐμπορικῶν προνομίων ἰταλικὰς δημοκρατίας. Ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν διὰ τῶν αὐτοκρατόρων Ἀλεξίου Α' (1031-1118), Ἰωάννου (1118-1143) καὶ Μανουήλ (1143-1180) ἔδωκε νέαν λαμπρότητα, ἀλλ' ὅλως φαινομενικήν, διότι ἡ μὲν πρώτη σταυροφορία εἶχε κλονίσει τὸ κράτος καί, μολονότι ἀποδοῦσα εἰς αὐτὸ τινὰς τῶν πρότερον ἀπολεσθεισῶν ἐπαρχιῶν του, ἐδημιούργει καθ' ἑαυτὴν νέους κινδύνους, οἱ δὲ πόλεμοι, κυρίως τοῦ Μανουήλ, ἐξαντλήσαντες τὴν αὐτοκρατορίαν, ὅλως δ' ἀσκοποι κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀφῆκαν αὐτὴν ἔρμαιον τῶν ἐχθρῶν της. Οὕτως, ἡ τετάρτη Σταυροφορία (1204) ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Ἀγγέλων κατέλυσε τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ ἵδρυσεν, ἐπὶ τιμαριωτικῶν βάσεων, λατινικὴν αὐτοκρατορίαν. Αὕτη καὶ αἱ χῶραι τὰς ὁποίας ἔλαβε τότε ἡ Βενετία περιελάμβανον τὸ σύνολον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τμήματος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἐκτὸς τῆς Ἠπείρου, ὅπου ἱδρύθη ἑλληνικὸν δεσποτᾶτον, ὡς καὶ μέρος τῶν ἐν Ἀσίᾳ βυζαντινῶν χωρῶν. Αἱ ἄλλαι ἐν Ἀσίᾳ χῶραι ἀπετέλεσαν δύο ἑλληνικὰ κράτη, τῆς Νικαίας καὶ τῆς Τραπεζοῦντος. Εἰς τὸ πρῶτον ἔλαχε νὰ ἀνακτήσῃ, ἐπὶ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου, τῷ 1261, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἀνασυστήσῃ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν. Αὕτη ὅμως ἦτο ἀδύνατος. Μέρος τῆς Θράκης κατείχετο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, τὸ πλεῖστον τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Φράγκων, αἱ πλεῖσται τῶν νήσων ὑπὸ τῶν Βενετῶν. Τὰ οἰκονομικά, ἐξ ἄλλου, τοῦ κράτους ἦσαν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἐπὶ πλέον, ἐνεφανίσθη νέος καὶ φοβερὸς ἐχθρός, τὸ ἱδρυθὲν ἐν Βιθυνίᾳ μικρὸν κατ' ἀρχὰς ἀλλὰ ταχέως αὐξηθὲν κράτος τῶν Ὀσμανιδῶν Τούρκων. Ἐντὸς τινων ἀκόμη ἐτῶν τὸ κράτος τοῦτο ἐπεξετάθη εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὸ Βυζάντιον κατέστη ὁπωσδήποτε αὐτοῦ. Μάτην οἱ τελευταῖοι αὐτοκράτορες, διὰ νὰ σώσωσι τὸ κράτος, ἐζήτουν τὴν βοήθειαν τῆς Δύσεως καὶ διεπραγματεύθησαν τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Δυτικήν. Ὁ πάπας, καὶ ἂν εἰλικρινῶς ἐπεθύμει νὰ παράσχῃ βοήθειαν, δὲν εἶχεν ἀρκετὰς δυνάμεις, δὲν ἦτο δὲ εἰς θέσιν νὰ συγκινήσῃ τὴν Εὐρώπην. Οὕτω, ὅταν τῷ 1453 ὁ σουλτάνος Μωάμεθ Β' ἐπολιόρκησε τὴν Κωνσταντινούπολιν, αὕτη, παρὰ τὴν γενναίαν ἄμυνάν της, ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος. Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἔπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ σουλτάνου αἱ ἄλλαι χῶραι, πρῶτον αἱ νῆσοι, ἔπειτα (1460) τὸ βυζαντινὸν δεσποτᾶτον τοῦ Μωρέως καὶ τέλος (1461) ἡ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος.

Τὸ Βυζαντινὸν κράτος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπισήμως καὶ κατ' ἀρχὰς χαρακτῆρα ρωμαϊκόν, ἦτο κυριώτατα πολιτεία ἑλληνική, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν χωρῶν του κατῳκοῦντο ὑπὸ Ἑλλήνων ἢ λαῶν ἐξελληνισμένων, ἑλληνικὸν δὲ ἦτο καὶ τὸ μᾶλλον ἀνεπτυγμένον στοιχεῖον ἐν αὐτῷ. Ὁ ἑλληνικὸς χαρακτὴρ αὐτοῦ ἐτονώθη μάλιστα μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Συρίας ἤτις, μολονότι ὑποστᾶσα τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν, εἶχε πάντως ἰδιότυπον πολιτισμόν, ἐπίσης δὲ λαὸν σχετικῶς ἀνεπτυγμένον.

Ἡ βυζαντινὴ τέχνη, ἐξέλιξις τῆς ἑλληνικῆς, μὲ ἐπιδράσεις ἀνατολικάς, ἔσχε λαμπρὰς ἐκδηλώσεις, ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν κομψοτεχνίαν. Ὀλιγώτερον σημαντικὴ εἶνε ἡ βυζαντινὴ συμβολὴ εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἧς τὰ προϊόντα εἶνε κυρίως χρονογραφίαι καὶ θεολογικαὶ μελέται, ὀλίγα δὲ μόνον ποιήματα καὶ ἄλλα φιλολογικὰ ἔργα. Κατὰ περιόδους, ἐν τούτοις, ἐμελετῶντο μετ' ἐνδιαφέροντος τὰ κλασσικὰ συγγράμματα, ἰδιαζόντως δὲ κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας τῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἡ κατάλυσις τοῦ ὁποίου ὑπὸ τῶν Τούρκων, προκαλέσασα τὴν ἔξοδον τῶν Ἑλλήνων σοφῶν πρὸς τὴν Δύσιν, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τοὺς διδασκάλους, οἵτινες, ἂν μὴ ἐδημιούργησαν, πάντως ὅμως ἐτόνωσαν τὰ μέγιστα τὴν πνευματικὴν κίνησιν, τὴν γνωστὴν ὡς Ἀναγέννησιν.

Βυζαντινά

βυζαντι(ν)ολογία. Ἐπιστήμη, ἔχουσα ἀντικείμενον τὴν ἱστορίαν, τέχνην καὶ φιλολογίαν καὶ ἐν γένει τὰ τοῦ βίου τῶν Βυζαντίνων.

βυζαντινόν. Χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν νόμισμα βυζαντιακὸν ἢ κατ' ἀπομίμησιν τῶν βυζαντιακῶν νομισμάτων. ‖ Εἶδος ἀναγλύφου διακοσμήσεως ἐκ κυκλικῶν δίσκων, ἀπαντωμένης εἰς βυζαντινὰ ἰδίᾳ μνημεῖα, συνήθως τὰς παραστάδας, τὰ περίτοξα ἀψίδων καὶ τὰ περιζώματα ἢ διαδήματα κτιρίων.

Βυζαντινὸν μουσεῖον. Μουσεῖον ἐν Ἀθήναις ἱδρυθὲν τῷ 1890 ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Βυζάντιον. Π. τῆς Θράκης, ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ἡ σημερινὴ **Κωνσταντινούπολις**. Γενικῶς, γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως ὡς δηλωτικῆς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ π. ἱδρύθη κατὰ τὴν παράδοσιν τῷ 658 π.Χ., ὑπὸ τοῦ *Βύζαντος*, κατεστράφη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὠχυρώθη ἐπὶ Ρωμαίων καὶ ἐγένετο, 330, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, πρωτ. τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ μετωνομάσθη *Κωνσταντινούπολις*.

Νόμισμα Βυζαντίου (Βύζας καὶ ναῦς)

Βυζάντιος. 1) *Ἀλέξανδρος*. Δημοσιογράφος, υἱὸς τοῦ λεξικογράφου Σκαρλάτου Βυζαντίου, γενν. ἐν Ναυπλίῳ (1841 - 1898). Ἐξέδιδεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐν Τεργέστῃ τὴν «Νέαν Ἡμέραν».—2) *Ἀναστάσιος*. Δημοσιογράφος καὶ διπλωμάτης, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1839-1892). Διετέλεσε συντάκτης τῆς «Νέας Ἡμέρας», διπλωματικὸς πράκτωρ ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ πρέσβυς ἐν Ρώμῃ.—3) *Δημήτριος*. Κωμῳδιογράφος, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως (1790-1853). Μετέσχε τοῦ Ἀγῶνος ὡς πολεμιστὴς καὶ ὡς διοικητικὸς ἀξιωματοῦχος. Ἐκ τῶν ἔργων του γνωστὸν ἡ «Βαβυλωνία».—4) *Σκαρλάτος*. Λεξικογράφος, γενν. ἐν Ἰασίῳ (1792-1878). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, τῆς ὁποίας θεωρεῖται ὁ πρῶτος καὶ κύριος διοργανωτής. Ἐξέδωκε Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, Γαλλοελληνικὸν καὶ Ἑλληνογαλλικὸν Λεξικόν.—5) *Χρῆστος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ λόγιος (1803 - 1877). Συνεπολέμησε κατὰ τὸν Ἀγῶνα μὲ τὸν Φαβιέρον, μετέσχεν, ὡς ἰδιώτης, τῆς Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 καὶ ἔγραψεν «Ἱστορίαν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ» κ.ἄ.

Χριστιανικὸν βυζαντινὸν τῆς Ἄγκυρας κοπὲν τῷ 1251

Βυζαντίς. Ἔκδοσις σειρᾶς Βυζαντίνων ἱστορικῶν συγγραφέων. Ὑπάρχουσι τρεῖς τοιαῦται ἐκδόσεις: πρώτη ἡ τῶν Παρισίων (1644-1711), δευτέρα ἡ τῆς Βενετίας, ἀμελὴς τῆς τῶν Παρισίων ἀνατύπωσις (1727-1733), τελευταία δὲ ἡ τῆς Βόννης, ἡ νεωτάτη, πληρεστάτη καὶ ὑπὸ κριτικὴν ἔποψιν ἡ ἀρίστη τῶν μέχρι τοῦδε, περιλαμβάνουσα 50 τόμους εἰς 8ον (1823-1897).

Βύζας. Ὁ φερόμενος κτίστης τοῦ Βυζαντίου, κατὰ παλαιὸν θρῦλον υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, κατ' ἄλλους Μεγαρεύς, σύγχρονος τῶν Ἀργοναυτῶν.

Βυζίκιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1791.

Βυζίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 546.

βύθισμα. *(Ναυτ.)* Ὁ ἀριθμὸς τῶν μέτρων (ἢ τῶν ἀγγλικῶν ποδῶν) κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ πλοῖον βυθίζεται διὰ τῆς πρῴρας καὶ διὰ τῆς πρύμνης ἐν τῷ ὕδατι.

βυθοκόρος. Πλωτὸν μηχάνημα διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐκσκαφὴ τοῦ πυθμένος λιμένων, διωρύγων, ποταμῶν κλ., ἄλλως **βορβοροφάγος**, κν. **φαγάνα**.

βυθομέτρησις. Ἡ διὰ ἐργαλείων καὶ μηχανημάτων ἐξακρίβωσις τοῦ βάθους τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης εἰς οἱονδήποτε σημεῖον αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὑδρογείου. Ὁ «Γενικὸς βαθυμετρικὸς χάρτης τῶν θαλασσῶν» συνετάχθη τῷ 1904 ὑπὸ τοῦ ὠκεανογράφου πρίγκιπος Ἀλβέρτου τοῦ Μονακό, ὑπὸ κλίμακα 1/40.000.000.

Βυθός (πρώην *Ντόλος*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 593.

βυθός. Στερεὰ κοίτη ἐφ' ἧς ὑπάρχει ὑδάτινος ὄγκος (θάλασσα, λίμνη ἢ ποταμός). Ἡ φύσις του ἐνδιαφέρει τοὺς ναυτιλλομένους, κυρίως διὰ τὸ ἀσφαλὲς τῆς ἀγκυροβολίας καὶ ἐλέγχεται κυρίως διὰ τῆς *βολίδος*.

βυθοσκόπιον. Σκεῦος χρήσιμον εἰς τοὺς ναυτικοὺς καὶ τοὺς ἁλιεῖς, ἰδίως τῶν σπόγγων καὶ τῶν μαλακίων, πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης· κν. **γυαλί** (τῆς θαλάσσης). Εἶνε χάλκινος ἢ ἐκ γαλβανισμένου σιδήρου σωλήν, φέ-

ρων παχείαν ὕαλον πρὸς τὰ κάτω καὶ δύο χειρολαβὰς ὑπὸ τὸ ἄνω χείλος, ὅπου στενοῦται ὥστε νὰ προσαρμόζεται εἰς τὸν ὀφθαλμόν.

βυκανητὴς μῦς. Μῦς διφυὴς ἀποτελῶν τὸ ὑπόστρωμα τῶν παρειῶν.

βυκανιστής. Γένος βουκερωτιδῶν πτηνῶν τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς.

βυκτίσκος. Γένος κολεοπτέρων ἐκ τῶν ρυγχοφόρων ἐντόμων προξενούντων ζημίας εἰς τινα ὀπωροφόρα δένδρα· ὁ *β. τῆς βετούλης* καλεῖται κν. *τυλιγάδι* καὶ *τσιγαρολόγος*.

Βύλιζα. Χ. ἐπαρχ. Ἠλείας. Βλ. Πεῦκαι.

Βύλινι (ἤτοι «πραγματικὰ γεγονότα»). Ὀνομασία τῶν ἐπικῶν ᾀσμάτων τῆς μεγαλορρωσικῆς δημώδους ποιήσεως, ἅτινα διεσώθησαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον εἰς τὴν φαντασίαν καὶ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ.

Βύλλια. Βλ. Βίλλια.

Βύλω (von Bülow). 1) Βαρῶνος *Φρειδερῖκος Γουλιέλμος*, κόμις τοῦ Δέννεβιτς. Πρῶσσος στρατηγός (1755-1816). Διέπρεψεν εἰς τοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος πολέμους.—2) *Κάρολος*. Γερμανὸς στρατάρχης (1846-1921). Διεκρίθη κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1866 καὶ 1870. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1914 ἦτο διοικητὴς τῆς II στρατιᾶς, ἐθεωρήθη δέ, μετὰ τοῦ φὸν Κλούκ, συνυπεύθυνος διὰ τὴν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μάρνη γερμανικὴν ἀποτυχίαν. —3) Πρίγκιψ *Βερνάρδος*. Γερμανὸς πολιτικὸς (1849 - 1929). Διετέλεσε, 1900-1909, ἀρχικαγκελλάριος.

Βυκανιστής

βύνη (λατ. maltum). Ἡ μέχρι ὡρισμένου μόνον βαθμοῦ βλαστήσασα κριθή, ἀποτελοῦσα τὴν πρώτην ὕλην ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ ζύθου, χρησιμεύουσα δὲ ἐπίσης πρὸς παρασκευὴν ἀναπληρωμάτων τοῦ καφὲ καὶ διαφόρων διαιτητικῶν μέσων.

βυρατίτης. Σπάνιον ὀρυκτὸν ἀνθρακικοῦ ψευδαργύρου, χαλκοῦ καὶ ἀσβεστίου, μετὰ ὑδροξειδίου τῶν δύο πρώτων μετάλλων. Εὑρίσκεται ἐν Λαυρείῳ (Καμάριζα).

Βύργερ (Γοδεφρεΐδος Αὔγουστος Bürger). Γερμανὸς λυρικὸς (1747-1794). Ἰδιαιτέρως γνωσταὶ αἱ μπαλλάδαι του («Λεονώρα», «Τὸ τραγούδι τοῦ γενναίου» κ.ἄ.).

Βύρμπενη. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. Ἰτιά.

Βυρνούφ (Ἰωάννης Λουδοβῖκος Burnouf). Γάλλος ἑλληνιστὴς καὶ ἀσιανολόγος (1821-1907). Διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, 1867-1875, ἐξετέλεσεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν Δῆλον καὶ τὴν Θήραν. Ἐξέδωκε σειρὰν ἔργων ἀναφερομένων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνισμόν.

Βύρρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 559.

βύρσα. Τὸ κατειργασμένον δέρμα, ἄλλως **σκῦτος**, κν. **πετσί**.

βυρσοδεψεῖον καὶ **βυρσοδέψιον.** Ἐργαστήριον ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ βυρσοδέψης ἐκτελεῖ τὴν δέψιν τῶν δερμάτων, κν. **ταμπάκικο**.

βυρσοδεψία. Ἡ τέχνη καὶ ἡ βιομηχανία, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ προλάβῃ τὴν σῆψιν τῶν δερμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἀντέχουσιν ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ ἀέρι, καὶ νὰ μεταβάλῃ ταῦτα εἰς *σκύτη*, ὕλην στερεάν, εὔκαμπτον, ἐλαστικὴν καὶ ἀνθισταμένην εἰς τὴν σῆψιν. Τὰ δέρματα πρῶτον ὑποβάλλονται εἰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας, δι' ὧν ἐπιδιώκεται ὁ καθαρισμὸς καὶ ἡ ἐξόγκωσις αὐτῶν, εἶτα εἰς κατεργασίαν διὰ δεψικῶν ὑλῶν, ἥτις διαρκεῖ ἐπὶ 10-12 μῆνας, καὶ τέλος εἰς τὴν τελικὴν κατεργασίαν δι' ἧς λαμβάνουσι τὴν ἐμπορεύσιμον μορφήν, ἀναλόγως τῆς χρήσεως, δι' ἣν προορίζονται.

Βυρτεμβέργη (Württemberg). Χώρα τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, μεταξὺ Βάδης, Βαυαρίας, Ἑλβετίας καὶ Γαλλίας· 19.507 τ.χλμ., 2.519.000 κάτ., διαρρεομένη ὑπὸ τῶν ποτ. Νέκαρ, Δουνάβεως καὶ τῶν παραποτάμων των. Ἡ χώρα ἀνήκει εἰς τὸ Δ. τμῆμα τοῦ νοτιογερμανικοῦ ὑψιπέδου, οὗτινος τὰ ὑψηλότερα μέρη εἶνε ὁ Μέλας Δρυμὸς (ὑψηλοτέρα κορυφὴ ἐν Β. 1152 μ.), ὁ Σουηβικὸς Ἰούρας καὶ αἱ Ἀλγαυϊκαὶ Ἄλπεις. Ἀκμαία γεωργία καὶ κτηνοτροφία καὶ ἀνθηροτάτη βιομηχανία. Πρωτεύουσα ἡ *Στουτγάρτη*. Ἡ Β., κατοικουμένη ὑπὸ Σουήβων, κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 84 μ.Χ. Οὗτοι ἐξεδιώχθησαν τὸν Γ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἀλαμάννων. Μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἦτο τμῆμα τοῦ δουκάτου τῆς Σουηβίας· 1321 ἡ Στουτγάρτη πρωτεύουσα. Ἡ χώρα ἔγινε βασίλειον τῷ 1806 καὶ δημοκρατία τῷ 1918 μέχρι 1934.

Βυρτσβοῦργον (Würzburg). Π. τῆς Βαυαρίας, ἐπὶ τοῦ Μοίνου. Πανεπιστήμιον, βιομηχανία.

Βύρων (Γεώργιος Γόρδων, Λόρδος Byron, πρφ. **Βάϋρον**). Ἄγγλος ποιητής, γεννηθεὶς τὴν 22.11.788 ἐν Λονδίνῳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Μεσολογγίῳ τὴν 19.4.1824. Μετὰ περιπετειώδη φοιτητικὴν ζωήν, ἐπεχείρησε ταξίδια εἰς τὴν νότιον καὶ τὴν νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην, παραμείνας καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐδημοσίευσε τὸ μέγα του ποίημα «Τσάϊλδ Χάρολδ», ὅπερ τὸν κατέστησεν ἔνδοξον. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Β. ἐδημοσίευσε τὸν «Γιαούρ», τὴν «Νύμφην τῆς Ἀβύδου», τὸν «Λάραν», τὸν «Κουρσάρον». Τῷ 1815 συνεζεύχθη τὴν Ἄννην Ἰσαβέλλαν Μίλβανκ, ἐγκαταλειφθεὶς δὲ ὑπ' αὐτῆς μετὰ ἓν ἔτος ἐταξίδευσεν εἰς τὸ Βέλγιον, τὸν Ρῆνον καὶ τέλος εἰς τὴν Γενεύην, ἔνθα συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μὲ τὸν Σέλλεϋ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔγραψε τὸ τρίτον ᾆσμα τοῦ «Τσάϊλδ Χάρολδ», τὸν «Φυλακισμένον τοῦ Chillon», τὸ «Ὄνειρον», τὸ «Σονέτον εἰς τὴν λίμνην Λέμαν» κ.λ., εἶτα ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου, ἐν μέσῳ ἐρωτικῶν περιπετειῶν καὶ ἐκδότου ζωῆς, ἔγραψε τὸν «Μανφρέδον», τραγῳδίαν πλήρη ἀνταρσίας καὶ πάθους, τὸ τέταρτον ᾆσμα τοῦ «Τσάϊλδ Χάρολδ» (1818), τὸν «Δὸν Ζουάν», τὸν «Μαζέππαν», τὸν «Μαρῖνον Φαλιέρον» καὶ τὴν «Ὠδὴν εἰς τὴν Βενετίαν». Εἰς τὴν Πίζαν συνήντησεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σέλλεϋ τὸν Ἀλέξ. Μαυροκορδάτον, ὃν ἤκουσεν ὁμιλοῦντα μετ' ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Ἐνθουσιασθεὶς μετέβη εἰς Κεφαλληνίαν, 1823, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου ἔφθασε τὴν 4.1.1824. Ἐκεῖ ἤρχισεν ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος. Προσεπάθει νὰ ὑποβάλῃ εἰς πειθαρχίαν τὰ ἐν ἀναρχίᾳ στρατεύματα, νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς ὁπλαρχηγούς, νὰ ὀχυρώσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ συγκροτήσῃ στρατὸν ἐκ 3000 ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, ὧν ἡ συντήρησις ἐξησφαλίσθη ἐκ χρημάτων του. Ἀλλὰ οἱ ὑπέρμετροι κόποι, αἱ κακουχίαι, τὸ ὑγρὸν κλίμα τοῦ Μεσολογγίου ἤρχισαν νὰ τὸν καταβάλλωσι. Τὴν 15 Φεβρουαρίου κατελήφθη ὑπὸ σφοδροτάτης νευρικῆς κρίσεως, ἥτις εἶχεν ὅλα τὰ συμπτώματα τῆς ἐπιληψίας, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην πυ-

ρέσσων καὶ τὴν 7/19 Ἀπριλίου, τὴν ἑπομένην τοῦ Πάσχα, ἀπέθανεν.

Βυρώνεια (πρφην *Χατζῆ-Μπεηλίκ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σιντικῆς (Σερρῶν). Κάτ. 882. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Ἕδρα τοῦ ἑλλην. στρατηγείου κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον 1913.

Βύσανη. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. Βυσσινιά.

Βυσόν (Ἀλέξανδρος Buchon). Γάλλος λογοτέχνης καὶ ἱστορικὸς (1791-1846). Ἐπεσκέφθη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐμελέτησε τὴν ἱστορίαν τῆς Φραγκοκρατίας. Ἔγραψε πληθὺν σχετικῶν ἔργων καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος σοβαρῶς καὶ κατὰ βάθος μελετήσας τὴν Φραγκοκρατίαν ἐν Ἑλλάδι.

βυσσινέα. Φυλλοβόλον δένδρον ἐκ τῶν ροδανθῶν, ἡ ἄλλως ὀνομαζομένη **προύμνη ἡ κέρασος** καὶ ὑπ' ἄλλων **κέρασος ἡ ὀξύκαρπος** ἢ **ὀξύχυμος**, κν. **βυσσινιά**. Εἶνε δένδρον μικρότερον τῆς κοινῆς κερασέας, εὐδοκιμεῖ δὲ καὶ εἰς κλίμα καὶ ἔδαφος σχετικῶς ξηρότερον ἢ ὅ,τι ἐκείνη. Ὁ καρπὸς αὐτῆς, τὸ βύσσινον, εἶνε δρύπη περιέχουσα σάκχαρον, πηκτίνην, λεύκωμα, μηλικὸν ὀξὺ καὶ κιτρικὸν ὀξύ. Βραζόμενος μετὰ σακχάρου γίνεται εὔγευστον γλύκισμα. Ὁ ὀπὸς αὐτοῦ βραζόμενος μετὰ ζαχάρεως δίδει τὸ σιρόπιον ὅπερ ἀραιούμενον δι' ὕδατος ἀποτελεῖ τὴν *βυσσινάδα*, ποτὸν εὐάρεστον καὶ δροσιστικόν.

Βυσσινιά (πρφην *Βύσανη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 642.

Βυσσώκα. Χ. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ. Βλ. Ὄσσα.

Βυτίνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1493. Θερινὴ διαμονὴ (1050 μ.ὑ.ἐ.θ.). Σανατόριον. Δάση ἐλάτης.

Βυτινέϊκα. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 540.

βυτίον. Τὸ ἄλλως βουτσίον, κν. **βουτσί** (βλ. καὶ λ. *βαγένι* καὶ *βαρέλι[ον]*). Ξύλινον δοχεῖον χρησιμεῦον διὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ γλεύκους καὶ διὰ τὴν διατήρησιν καὶ παλαίωσιν τῶν οἴνων.

Βυτσέϋδα. Ποτ. τῆς ΒΑ. Ρωσίας. Πηγάζει ἀπὸ τῶν Τιμανίων ὀρέων καὶ μετὰ ροῦν 1000 χλμ., ὧν τὰ 800 πλωτά, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δβίναν.

Βυφφόν (Γεώργιος Λουδοβῖκος Λεκλέρ, κόμις δὲ Buffon). Γάλλος φυσιοδίφης (1707-1788). Θεωρεῖται ὡς ἱδρυτὴς τῆς ζωολογικῆς γεωγραφίας. Ἔγραψε «Φυσικὴν ἱστορίαν» (36 τόμοι).

Βύχνερ (Büchner). 1) *Γεώργιος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1813-1837). Ἔγραψε δράματα («Ὁ θάνατος τοῦ Δαντόν»), κωμῳδίας καί τινας φιλοσοφικὰς καὶ ποιητικὰς μελέτας.—2) *Λουδοβῖκος*. Γερμανὸς φιλόσοφος (1824-1899). Ἔργα του: «Δύναμις καὶ ὕλη», «Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ φύσει», «Ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ», «Ἡ δύναμις τῆς κληρονομικότητος» κ.ἄ.

Βῶ (de Baux). 1) *Βερτράνδος*. Φράγκος βάϊλος σταλεὶς ὑπὸ Αἰκατερίνης τῆς Βαλεσιακῆς εἰς Πελοπόννησον, 1340, ἵνα διοικήσῃ τὴν Ἀχαΐαν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀνδηγαυϊκοῦ οἴκου. —2) *Ἰάκωβος*. Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, κληρονόμος τῆς ὀνόματι μόνον φραγκικῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀχαΐας μετὰ τὸν θάνατον Φιλίππου Γ' τοῦ Ἀνδηγαυϊκοῦ (1373).

Βώ (Vaud). Καντόνιον τῆς Ἑλβετίας. Πρωτ. *Λωζάννη*.

Βωβάν (Σεβαστιανὸς Vauban). Γάλλος στρατηγός, διάσημος ὀχυρωματικός (1633-1707).

Βωβεῦσα. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Ἰωαννίνων.

βωδεβίλ (τό· γαλλ. vaudeville). Ἐλαφρὸν θεατρικὸν ἔργον μετ' ᾀσμάτων· κωμειδύλλιον.

Βωδελαίρ (Κάρολος Πέτρος Baudelaire). Γάλλος ποιητής (1821 - 1867). Ἔγραψε τὰ «Ἄνθη τοῦ κακοῦ». Τὸ ἰδιότυπον, καίπερ εἰς νοσηρὰ θέματα ἐνασμενίζον ἔργον του, ἔν τε τῇ ποιήσει καὶ τῇ κριτικῇ ἤσκησε βαθεῖαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς συγχρόνου φιλολογίας.

Βῶδια. Νησὶς πυραμιδοειδὴς μεταξὺ Πάτμου, Νάξου, Μυκόνου καὶ Ἰκαρίας.

Βῶκος. 1) *Γεσάσιμος*. Λογογράφος καὶ ζωγράφος, γενν. ἐν Πάτραις (1868-1927). Μυθιστορήματα, διηγήματα, δράματα. Ἐξέδωκε τὰ περιοδικὰ «Τὸ Περιοδικόν μας» καὶ «Καλλιτέχνης». Ἐγκατασταθεὶς ἐν Παρισίοις ἐπεδόθη μετὰ ἐπιτυχίας εἰς τὴν ζωγραφικήν. —2) Ζωγράφος ἐξ Ὕδρας (1861-1902). Εἰργάσθη ἐν Μονάχῳ. Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἰχθύων.

Βώλαξ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δράμας. Κάτ. 913.

Βώλια. Χ. ἐπαρχ. Φιλιατῶν. Βλ. Μοῦρτος.

βωλοκόπος, κν. **σβάρνα**. Γεωργικὸν ἐργαλεῖον, χρησιμεῦον πρὸς σύντριψιν τῶν μετὰ τὴν ξηρὰν ἀροτρίασιν ἐναπολειπομένων βώλων, ἰσοπέδωσιν τοῦ ἀγροῦ, κάλυψιν τῶν λεπτῶν σπόρων, συμπίεσιν παρὰ τὰς ρίζας τῶν φυτῶν τοῦ χώματος τοῦ εἰς τὰ φυχρὰ κλίματα ἀπαλυνομένου ὑπὸ τῆς ἐπὶ πολὺ καλυπτούσης τὸ ἔδαφος χιόνος, καὶ γονάτισιν τῶν καυλῶν τῶν νεαρῶν δημητριακῶν καί τινων πολυετῶν κτηνοτροφικῶν φυτῶν, ἵνα ἐπιβοηθηθῇ ἡ ἀνάπτυξις πλειοτέρων ριζῶν. (Βλ. καὶ εἰκ. *Ἀροτρα*).

Βωμαρσαί (Πέτρος Αὐγουστῖνος Caron de Beaumarchais). Γάλλος δραματικὸς ποιητής (1732-1799). Τὸ ὄνομά του ἀπηθανατίσθη μὲ τὸν «Κουρέα τῆς Σεβίλλης» καὶ τὸν «Γάμον τοῦ Φιγαρό».

βωμός. Παρ' ἀρχαίοις, κτίσμα μετὰ βάσεως ἢ βαθμίδων, ἐφ' οὗ ἐτελοῦντο αἱ θρησκευτικαὶ θυσίαι. ‖ *(Ἀστρον.)* Μικρὸς ἀστερισμὸς τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου πρὸς Νότον τῆς οὐρᾶς τοῦ Σκορπίου· οἱ λαμπρότεροι αὐτοῦ ἀστέρες εἶνε τρίτου μεγέθους.

βῶξ. Σπουδαιότατον καὶ κοινότατον γένος ἰχθύων ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἐδωδίμων, κν. **βοῦπα** ἢ **γόπα**. Ὁ β. ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν σπαριδῶν ἐκ τῶν τελεοστέων ἰχθύων. Περιλαμβάνει ἐν τῇ Μεσογείῳ δύο κυρίως εἴδη. Τὸ κοινὸν εἶδος φθάνει κατὰ τὸ μῆκος καὶ μέχρι 30 ἑκστμ., εἶνε δὲ χαρακτηριστικώτατη ἡ στρογγυλότης τοῦ σώματος. Ἡ διάμετρος τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν ἰσοῦται πρὸς τὸ τρίτον τοῦ μήκους τῆς κεφαλῆς.

Βῶρνμοθ (Bournemouth). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Χάμπσερ. Κάτ. 91.770.

B

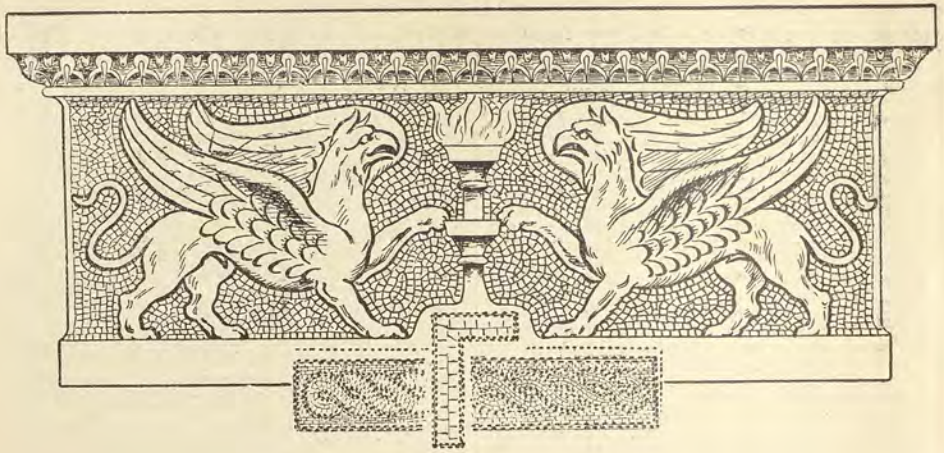

Γ (γάμμα). Τὸ τρίτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (Γ, γ). Ἡ προφορά του κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο οἵα ἡ τοῦ g εἰς τὰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ οἵα διεσώθη μέχρι σήμερον ὅπου εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἔρρινον ν· ἦτο δηλ. κλειστόν, ἀκαριαῖον καὶ ἠχηρόν. Σήμερον εἶνε ἐπίσης ἠχηρόν, ἀλλὰ συνεχὲς καὶ ἡμίφωνον. ‖ *(Ἀριθμ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: τρία ἢ τρίτος (γ΄), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: τρεῖς χιλιάδες (,γ), μὲ μικρὰν γραμμὴν ἢ δύο στιγμὰς ἄνωθεν: τριάκοντα χιλιάδες (γ, γ).

γά. Ὁ τρίτος φθόγγος ἐν τῇ κλίμακι τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς.

Γαβαλοῦ. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Μεσολογγίου. Κάτ. 1318.

Γαβαλοχώρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Χανίων). Κάτ. 684.

γαβαρδίνα. Εἶδος μαλλίνου ἢ βαμβακεροῦ, ἐνίοτε μεταξωτοῦ ὑφάσματος, ἰδίας ὑφάνσεως καὶ εὐρυτάτης χρήσεως (ἀνδρικὰ καὶ γυναικεῖα ἐνδύματα καὶ ἀδιάβροχα).

Γαβαρνί (Γουλιέλμος Σουλπίκιος Σεβαλιέ, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Gavarni). Γάλλος σχεδιαστής (1804-1866). Ἐσημείωσε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς λιθογραφίας διὰ τῶν μοναδικῶν σχεδιασμάτων του. Ἐσατύρισε τὴν κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς του ἐν τῷ πασιγνώστῳ περιοδικῷ «Σαριβαρί».

Γαβιάλης

Γαβαών (ἑβρ.: λόφος). Π. τῆς Παλαιστίνης, ἀναφερομένη ἐν τῇ Γραφῇ, 9 χλμ. Β τῆς Ἱερουσαλήμ. Παρὰ τὴν Γ. ἐνίκησεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ τοὺς πολιορκήσαντας τὴν πόλιν πέντε Χαναναίους βασιλεῖς, τυχών, κατὰ τὴν Γραφήν, τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ σταματήσαντος τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου.

Γαββαθά. Ὁ ἔξωθι τοῦ Πραιτωρίου τῶν Ἱεροσολύμων ἐξώστης, ἐφ' οὗ ἔκρινεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν. Ἑλληνιστὶ «Λιθόστρωτον».

Γάβελσβέργερ (Φραγκίσκος Ξαβέριος Gabelsberger). Γερμανὸς ἐφευρέτης τοῦ φερωνύμου συστήματος στενογραφίας (1789-1849).

γαβιάλης. Γένος κροκοδείλων μὲ στενὸν μακρότατον ρύγχος. Ὁ *γ. τοῦ Γάγγου*, ἱερὸν ζῷον τῶν Ἰνδῶν, ἔχει μῆκος 6,7 μ., τρώγει ἰχθῦς, θηλαστικὰ καὶ ἀνθρώπους.

γαβόττα. Παλαιὸς γαλλικὸς χορός, συντεθειμένος εἰς δύο χρόνους, παρεμφερὴς πρὸς τὸ *μινουέττο*.

γάβρια. Κν. ὁ ἀμείβων (Ναυτ.).

γαβριᾶς. Ἀρχικῶς ὄνομα κύριον (Γαβριᾶς), ἐν τῇ μεταφράσει τῶν «Ἀθλίων» τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ὑπὸ Ἰω. Ἰσιδ. Σκυλίτση (ἐν τῷ γαλλικῷ πρωτοτύπῳ Gavroche), μεταπεσὸν εἶτα εἰς προσηγορικόν, σημαῖνον τὸν εὐφυᾶ, ζωηρὸν ἀλητόπαιδα.

Γαβριᾶς. Ὄρος (1210 μ.) τῆς ἐπαρχ. Κορινθίας, μεταξὺ τῶν λεκανοπεδίων Στυμφαλίας καὶ Ἁγίου Γεωργίου (Φλιουντος).

Γαβριήλ (ἑβρ.: ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ). Εἷς τῶν ἑπτὰ κορυφαίων ἀγγέλων *(ἀρχάγγελος)* κατὰ τὰς Γραφάς, ὁ ἐξαγγείλας τῇ Παρθένῳ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Γαβριήλ. 1) *Ὁ Στουδίτης*, τ.ἔ. μοναχὸς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Στουδίου. Ποιητὴς ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων, ἀκμάσας κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα.—2) *Ὁ Σεβῆρος*. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας (1541-1616). Εἷς τῶν ἐπιφανῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἐκκλησιαστικῇ δράσει ἀνδρῶν τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος.—3) *Ὁ Μάνεσης*. Ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ *Ἀρκαδίου* κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς μονῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων διέταξε νὰ θέσωσι πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην. Βλ. καὶ *Ἀρκάδι*.

Γαβριὴλ Ρωμανὸς ἢ Ραδομίρ. Τσάρος τῶν Βουλγάρων, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος, υἱὸς τοῦ τσάρου Σαμουήλ.

Γαβριηλίδης (Βλάσιος). Δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης ἐκ τῆς παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν Θράκης (1848-1920). Ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν ἐφημερίδα «Μεταρρύθμισιν», εἶτα ἐν Ἀθήναις, μετὰ τοῦ Κλ. Τριανταφύλλου, τὸν «Ραμπαγᾶν», βραδύτερον τὸ πολιτικὸν σατυρικὸν περιοδικὸν «Μὴ χάνεσαι», τὸ ὁποῖον μετέτρεψε τῷ 1833 εἰς τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἀκρόπολιν».

Γάβροβο. Π. τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ νομῷ Τυρνόβου. Κάτ. 15.000.

γάβρος. Πυριγενὲς πλουτώνειον πέτρωμα, ἐκ βασικοῦ πλαγιοκλάστου καὶ διαλλαγοῦς (μονοκλινοῦς αὐγίτου), ὅστις δυνατὸν νὰ ἀντικαθίσταται ἐν μέρει ἢ καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ κεροστίλβης.

γαγάτης. *(Ὀρυκτολ.)* Ὀρυκτὸν σκληρότατον καὶ μέλαν, οὕτω καλούμενον ἐκ τῆς ἐν Λυκίᾳ πόλεως *Γαγαίας*, εἶδος γαιάνθρακος, πλουσίου εἰς πίσσαν, σκληροῦ, μὲ θραῦσιν ὀστρεοειδῆ. Χρησιμοποιεῖται εἰς κατασκευὴν κομβίων, καπνοσυρίγγων, κομβολογίων κ.τ.τ. Ἀπαντᾷ ἐν Καλαμπάκᾳ. ‖ *(Ζωολ.)* Γένος σιλουριδῶν ἰχθύων τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

Γαγάτης

γαγγάμη (κν. **δράγα** καὶ **στρειδολόγος**). Ἁλιευτικὸν ὄργανον ἐν χρήσει εἰς τὴν σπογγαλιείαν καὶ τὴν ἁλιείαν ὀστρέων· ἐνεργεῖ συρόμενον ἐπὶ τοῦ βυθοῦ, τὸν ὁποῖον ἀποξέει.

Γάγγης. Μέγας ποτ. τῶν Β. Ἰνδιῶν, ὁ ἱερὸς ποταμὸς τῶν Ἰνδῶν. Πηγάζων ἐκ τῶν Ἱμαλαΐων, διαρρέει τὴν Β. ἰνδικὴν πεδιάδα καὶ σχηματίζων μετὰ τοῦ Βραχμαπούτρα τὸ *Δέλτα τοῦ Γ.*, τὸ μέγιστον τοῦ κόσμου (44.000 τ.χλμ.). χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης. Μῆκος 2700 μ. Ἐπὶ τοῦ δυτικωτέρου βραχίονος τοῦ Δέλτα του κεῖται ἡ π. Καλκούττα. Εἶνε πλωτὸς ἐπὶ μήκους 2000 μ.

γάγγλιον. Ὑποστρόγγυλον ὀγκῶδες κείμενον κατὰ τὴν διαδρομὴν λεμφικοῦ ἀγγείου (λεμφικὸν γάγγλιον ἢ λεμφογάγγλιον) ἢ νεύρου τινὸς (νευρικὸν γάγγλιον).

γαγγλίωμα. Κακοήθης νεοπλασία εἰς λεμφικὰ γάγγλια.

Γάγγρα (ἡ ἢ τά) ἢ **Γάγγραι** (αἱ). Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῷ βιλαετίῳ Κασταμονῆς, ΒΑ τῆς Ἀγκύρας. Κάτ. 18.000, πρωτ. σαντζακίου. Σήμερον λέγεται **Τσάγγρη** ἢ **Κάγγαρι**.

γάγγραινα. *(Ἰατρ.)* Νέκρωσις τῶν ἱστῶν χώρας τινὸς τοῦ σώματος ἐκ διαφόρων αἰτίων καταστρεφόντων τὴν ζωτικότητα τῶν κυττάρων, ἀπολήγουσα εἰς σῆψιν καὶ ἀπόπτωσιν τῶν γαγγραινωθέντων μορίων.

Γάδ. Μία τῶν 12 φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, κατοικήσασα τὴν κατὰ τὰς Α. ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου στενὴν λωρίδα γῆς, ἀπὸ τοῦ χειμάρρου Ἰαβὸκ μέχρι τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, ὀνομασθεῖσαν ἐπίσης Γάδ.

Γάδος.

Γαδάμες ἢ **Ραδάμες** (Ghadames ἢ Rhadames). Ὄασις τῆς Λιβύης ἐπὶ τῶν Δ. συνόρων τῆς Τριπολίτιδος. 7-8000 κάτ., Βέρβεροι.

Γάδαρα. 1) Ἀρχαία ἑλληνικὴ π. τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Δεκαπόλεως· παρ' αὐτὴν ὁμών. μονή, ἱδρυθεῖσα τῷ 503 ὑπὸ τοῦ Ἁγ. Σάββα τοῦ Θεοφόρου.—2) Ἡ παλαιὰ π. *Ἰεζὲρ* ἢ *Γάζαρα* (βλ.λ.).

Γάδειρα. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ π. Κάδιξ.

γαδίδαι. Οἰκογένεια ἀνακανθίνων τελεοστέων ἰχθύων, σημαντικωτάτη διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ θρεπτικῆς ἀπόψεως. Ἀπαντῶσι κυρίως εἰς τὰς βορείους θαλάσσας. Ἐνταῦθα ὑπάγονται *γάδος ἢ μορούη* κ.ἄ.

γάδος. Γένος ἰχθύων, ὁ ἄλλως ὄνος καὶ **ὀνίσκος**, κν. **μπακαλιάρος**. Ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὰς Β. θαλάσσας, ἔνθα καὶ τὰ πλέον εὐμεγέθη εἴδη. Οἱ γάδοι τῶν βορείων θαλασσῶν εἶνε παγκοσμίως γνωστοὶ ὡς ἁλίπαστοι εἰς φυλλοειδῆ σώματα, οἱ κοινῶς καλούμενοι *βακαλάοι*. Τὸ ἦπαρ τῶν γ. περιέχει ἄφθονον ἔλαιον, πλούσιον εἰς βιταμίνας καὶ θρεπτικὰς οὐσίας. Βλ. καὶ *μουρουνέλαιον*.

Γαέτα (Gaeta). Ὠχυρωμένη π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ ὁμων. κόλπῳ (Τυρρηνικὸν πέλαγος), 6393 κάτ.

γάζα. Ὑφασμα λεπτὸν καὶ διαφανὲς ἐκ μετάξης, λίνου ἢ βάμβακος, κληθὲν ἀπὸ τῆς π. Γάζης τῆς Συρίας, ἔνθα κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον. ‖ *(Χειρουργ.)* Ἀραιὸν ὕφασμα, ὅπερ ἀποστειρούμενον χρησιμοποιεῖται πρὸς ἐπίδεσιν τραυμάτων καὶ δι' ἐπιθέματα.

Γάζα. Π. τῆς ΝΔ. Παλαιστίνης, ὑπὸ ἀγγλικὴν ἐντολήν, μετὰ λιμένος ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Κάτ. 17.500. Ὑπῆρξε παλαιὰ πρωτεύουσα τῶν Φιλισταίων καὶ εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τοῦ κόσμου, μνημονευομένη εἰς τὴν Γένεσιν. Ἐν αὐτῇ εὑρίσκετο ὁ μέγας ναὸς τὸν ὁποῖον ἐκρήμισεν ὁ Σαμψών, συνταφεὶς μετὰ τῶν Φιλισταίων. Λόγῳ τῆς θέσεώς της ἐπὶ τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου εἰς Ἀσίαν ὁδοῦ ὑπέστη πλείστας πολιορκίας καὶ ἁλώσεις.

Γάζαρα ἢ **Γάδαρα** ἢ **Γαζώρα.** Ἀρχαία π. τῆς Παλαιστίνης, ἡ ἐν τῇ Γραφῇ Γεζέρ. Ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρείας τῆς Παλαιστίνης ἀπέδειξαν ὅτι ἡ π. κατῳκεῖτο ἀπὸ τοῦ 2500 π.Χ. μέχρι τῶν Σταυροφοριῶν.

γαζέλα (ἀραβ. γαζέλ). Εἶδος ποιήματος ἐρωτικοῦ ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει τῶν Τούρκων καὶ Περσῶν.

γαζέλλα. Εἶδος ἀντιλόπης τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀραβίας.

Γαζέπης (Γεώργιος). Ὀφθαλμολόγος γενν. 1860· ἀπὸ τοῦ 1899 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, συγγραφεὺς πολλῶν ὀφθαλμολογικῶν μελετῶν.

γαζέττα. Νόμισμα χαλκοῦν βενετικόν, ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Βενετίᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἐτιμᾶτο μιᾶς γαζέττας, ἐκλήθη *γαζέττα* καὶ ἡ ἐφημερίς.

γαζῆ (τ.ἔ. νικηφόρος). Τιμητικὴ προσωνυμία ἀποδιδομένη παρὰ τοῖς μωαμεθανικοῖς λαοῖς εἰς τοὺς ὑπὲρ πίστεως μαχομένους καὶ νικῶντας ἀρχηγούς.

Γαζῆς. 1) *Θεόδωρος*. Λόγιος καὶ γραμματικὸς ἐκ Θεσσαλονίκης (1370-1475). Ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Φερράρᾳ καὶ συνέγραψεν Ἑλληνικὴν γραμματικήν, μεταφράσεις Ἑλλήνων συγγραφέων εἰς τὴν Λατινικὴν κ.ἄ.—2) *Ἀνθιμος*. Λόγιος καὶ κληρικός, εἷς τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους, γενν. εἰς Μηλιὲς τῆς θεσσαλικῆς Μαγνησίας (1753-1828). Διετέλεσεν ἐφημέριος τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐν Βιέννῃ, ἔνθα ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Λόγιος Ἑρμῆς». Γενόμενος μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας συνήργησε τῷ 1821 εἰς τὴν ἐπανάστασιν

τῆς Θεσσαλίας. Κυριώτερον ἐκ τῶν ἔργων του τὸ τρίτομον «Λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης».

γαζία. Τὸ δένδρον ἀκακία ἡ φαρνεσιανὴ καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ.

Γαζνεβίδαι. Ταταρικὴ δυναστεία τοῦ Χορασὰν ἄρξασα 692-1184. Πρωτ. τοῦ κράτους των ἡ *Γάζνη*.

γαζόζα καὶ **γκαζόζα.** Ἀεριοῦχον ὑπόξινον ἀναψυκτικὸν ποτόν.

γαζολίνη. Εἶδος βενζίνης, ζέον μεταξὺ 70° καὶ 80°, ἔχον εἰδικὸν βάρος 0,64-0,70 καὶ χρησιμεῦον πρὸς παραγωγὴν ἀεραερίου.

γαζόμετρον. Συσκευὴ (ἀεριοφυλάκιον) διὰ τὴν ἀποθήκευσιν καὶ μέτρησιν ἀερίων: Τὰ βιομηχανικὰ γ. χρησιμοποιοῦνται ἰδίως εἰς τὰ ἐργοστάσια φωταερίου καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ σιδηροῦν μέγαν κώδωνα βυθιζόμενον ἐντὸς δεξαμενῆς πλήρους ὕδατος.

Γάζωρος (πρὸην *Πόρα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ζίχνης (Σερρῶν). Κάτ. 1604. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Γαῖα (Γῆ). Θεὰ τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, προσωποποίησις τῆς γῆς, λατρευομένη ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὸν Ἡσίοδον, παρουσιάσθη πρώτη αὐτὴ ἐκ τῶν θεῶν μετὰ τὸ Χάος· νυμφευθεῖσα τὸν Οὐρανὸν ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ τοὺς Τιτᾶνας, τοὺς Γίγαντας, τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἑκατόγχειρας.

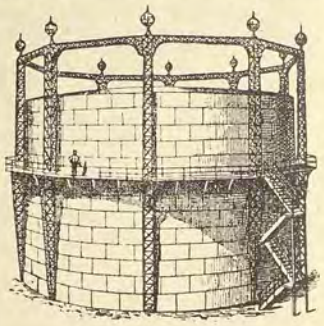

Γαζόμετρον

γαιάνθραξ ἢ **λιθάνθραξ.** Ὁ κυριώτερος τῶν ὀρυκτῶν ἀνθράκων. Εἶνε προϊὸν μακροχρονίου βραδείας ἀπανθρακώσεως φυτικῶν οὐσιῶν, κορμῶν δένδρων, ἀλλὰ καὶ ριζῶν καὶ κλάδων καὶ φύλλων καὶ θάμνων. Αἰτία τῆς ἀπανθρακώσεως ὑπῆρξεν ἡ θερμότης καὶ ἡ πίεσις, ἡ κρατοῦσα εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ σῆψις μικροβιακῆς προελεύσεως ἐν ἀποκλεισμῷ τοῦ ἀέρος ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Οἱ γαιάνθρακες εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων ἀρχαιοτέρων ἢ τὰ κρητιδικά, καὶ μάλιστα ἐντὸς στρωμάτων τῆς περιόδου ἧτις ἐξ αὐτῶν ὀνομάζεται λιθανθρακοφόρος. Ταῦτα ἔχουσι πάχος ποικίλον, φθάνον ἐνιαχοῦ τὰ 10 καὶ 15 μ., παρουσιάζονται δὲ εἰς ἐπαλλήλους σειράς. Αἱ χρήσεις τοῦ γαιάνθρακος εἶνε ποικίλαι (θέρμανσις, παραγωγὴ ἀτμοῦ). Ἐξ ἄλλου ἡ ἀπόσταξις αὐτῶν δίδει τὸ πολύτιμον φωταέριον, τὸ κόκ, διάφορα ἐνδιάμεσα προϊόντα, ἐν οἷς τὴν πίσσαν, ἐξ ἧς ἡ Χημεία ἐπέτυχε νὰ πορισθῇ ἀτελεύτητον σειρὰν ἐνώσεων ποικίλων μορφῶν, ἰδιοτήτων καὶ χρήσεων, ἀπὸ τῶν λιπαντικῶν οὐσιῶν, τῆς βαζελίνης, τῆς παραφίνης μέχρι τῶν χρωμάτων τῆς ἀνιλίνης, τῶν τεχνητῶν ἀρωμάτων καὶ τῶν ἀντισηπτικῶν καὶ ἄλλων πολυτίμων φαρμάκων. Σπουδαιότεραι γαιανθρακοπαραγωγοὶ χῶραι εἶνε αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία. Ἐν Ἑλλάδι γαιάνθρακες δὲν ὑπάρχουσι. Τὸ ἀπόθεμα τῆς ὑφηλίου εἰς τὰ ἀπανταχοῦ γαιανθρακοφόρα κοιτάσματα ὑπολογίζεται εἰς 3.902.944 ἑκατομμ. τόνν., ἐξ ὧν τὰ 2.271.080 ἑκατομ. ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν.

Γάϊβελ (Ἐμμανουὴλ Geibel). Γερμανὸς ποιητὴς (1815-1884). Ἔζησεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἠγάπησε μετὰ πάθους τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πολιτισμόν. Ἔγραψε ποιήματα, δράματα, μεταφράσεις· «Κλασσικὰς μελέτας».

Γαΐγερ (Ὄσκαρ Jäger). Γερμανὸς ἱστορικὸς (1830-1910). Ἔργα του: «Ἱστορία τῶν Ρωμαίων», «Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων», «Παγκόσμιος ἱστορία» κ.ἄ.π.

Γαϊδάκρονήσι. Βλ. Γαϊδουρονήσι.

Γαϊδάρου φυλλάδα. Μικρὸν ἑλληνικὸν ἐπικὸν ποίημα ἀνῆκον εἰς τὸν κύκλον τοῦ μεσαιωνικοῦ ἔπους τῶν ζῴων, εἰς δύο παραλλαγάς, μίαν ἀνομοιοκατάληκτον παλαιοτέραν, ὄχι νεωτέραν τοῦ 1500, καὶ μίαν νεωτέραν εἰς στοίχους ὁμοιοκαταλήκτους, ἡ ὁποία καὶ ἐξεδόθη εἰς λαϊκὸν βιβλίον ἐν Βενετίᾳ τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1589, ἔκτοτε δὲ πολλάκις. Τὸ ποίημα εἰς μὲν τὴν ἀνομοιοκατάληκτον διασκευὴν φέρει τὸν τίτλον «Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου», εἰς δὲ τὴν ὁμοιοκατάληκτον τὸν τίτλον «Γαδάρου, λύκου κι ἀλουποῦς διήγησις ὡραία».

Γαϊδοῦκοι ἢ **Χαϊδοῦκοι.** Οὕτως ὠνομάζοντο ἀπὸ τοῦ 1600 ἐν Οὐγγαρίᾳ οἱ ἐγχώριοι ποιμένες, ἔπειτα δὲ οἱ Βλάχοι καὶ Σέρβοι φυγάδες τῆς τουρκικῆς τυραννίας, οἱ καταφυγόντες εἰς τὰ δάση καὶ ἐκεῖθεν ἢ κατατασσόμενοι εἰς τὸν αὐστριακόν, οὐγγρικὸν καὶ πολωνικὸν στρατὸν ἢ ἐπερχόμενοι κατὰ συμμορίας ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ὁ Καραγεώργης καὶ ὁ Μίλος ἦσαν κυρίως ἀρχηγοὶ συμμοριῶν Γ.

Γαϊδουριάρη. Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. Καλλιθέα.

Γαϊδουρονήσι. Ὄνομα πολλῶν ἑλληνικῶν νησίδων. 1) Ἡ παρὰ τὴν Σουνιάδα ἄκραν, ἡ τῶν ἀρχαίων *Πατρόκλου νῆσος* ἢ *Πατρόκλου χάραξ*. Ὠχυρώθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν (1330). — 2) Παρὰ τὴν Δ. ἀκτὴν τῆς Σαλαμῖνος. — 3) Ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ, ἐγγὺς τοῦ λιμένος Βαθὺ πρὸς τὸν Εὔριπον. — 4) Παρὰ τὴν Σκάντζουραν τῶν Σποράδων. — 5) Πρὸ τῆς Ἑρμουπόλεως τῆς Σύρου, ἡ τῶν ἀρχαίων *Δίδυμα*. — 6) Παρὰ τὴν Β. ἀκτὴν τῆς Πάρου. — 7) Ἐν τῷ Λιβυκῷ πελάγει, ἔναντι τῆς Ἱεραπέτρας, χθαμαλὴ καὶ ἐπιμήκης καὶ πλουσία εἰς βλάστησιν καὶ νομάς, κατοικουμένη ὑπὸ ποιμένων (ἀρχ. *Χρυσαῖ*). — 8) Τρεῖς ἔτι ἐρημόνησοι παρὰ τὴν Σάμον, τὴν Κάλυμνον, τὴν Κάρπαθον.

Γαΐλ (Ἰωάνν. Βαπτιστὴς Gall). Γάλλος ἑλληνιστὴς (1755-1829). Ἐξέδωκεν Ἕλληνας συγγραφεῖς.

Γαϊ-Λυσσάκ (Ἰωσὴφ Λουδοβίκος Gay-Lussac). Γάλλος φυσικὸς καὶ χημικὸς (1778-1850). Ἀνεκάλυψε τὸν νόμον τῆς διαστολῆς τῶν ἀερίων καὶ τὴν καθ' ἁπλᾶς ἀναλογίας ὄγκου ἕνωσιν τῶν ἀερίων πρὸς ἄλληλα. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Τενὰρ ἔδειξεν ὅτι τὸ χλώριον δὲν περιέχει ὀξυγόνον, ὡς ἐπιστεύετο τότε, ἀλλ' ὅτι εἶνε χημικὸν στοιχεῖον, ἀνεκάλυψε δὲ καὶ τὸ στοιχεῖον *βόριον*. Κατεσκεύασε τὸ φερώνυμον σιφωνοειδὲς βαρόμετρον καὶ τὸ ἀλκοολόμετρον. Ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν χημικὴν ἀνάλυσιν, θεωρεῖται δὲ ὡς ἱδρυτὴς τῆς ὀγκομετρικῆς ἀναλύσεως.

Γαϊνσβορω (Θωμᾶς Gainsborough). Διαπρεπὴς Ἄγγλος ζωγράφος, διακριθεὶς ἰδίᾳ ὡς προσωπογράφος καὶ τοπειογράφος (1727-1783).

Γάϊος. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Παξῶν (Κερκύρας), ἕδρα κοιν. Κάτ. 530. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ μαθητοῦ τῶν Ἀποστόλων Γαΐου, θανόντος καὶ ταφέντος ἐνταῦθα. Ἔχει ὁμόν. λιμένα, ἔνθα διέμεινεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον.

Γάϊος. Ρωμαῖος νομικὸς τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος, ὀπαδὸς τῆς σχολῆς τῶν Σαβινιανῶν. Συνέγραψε

πλεῖστα ἔργα, ὧν τὸ σπουδαιότερον αἱ «Εἰσηγήσεις» ἐκ 4 βιβλίων (161 μ.Χ.)

Γαϊρλιτς (Görlitz). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν τῷ νομῷ Λίγνιτς τῆς Σιλεσίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Νάϊσσε. 89.000 κάτ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μετηνέχθη ἐκεῖ τὸ ἐν Καβάλλᾳ κατόπιν τῆς εἰσβολῆς τῶν Βουλγάρων ἀπομονωθὲν Δ' σῶμα τοῦ ἑλλην. στρατοῦ ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Χατζόπουλον.

Γαϊρτνερ (Φρειδερῖκος φὸν Gärtner). Βαυαρὸς ἀρχιτέκτων (1792-1847). Ἔργα αὐτοῦ εἶνε τὰ σχέδια τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων τῶν Ἀθηνῶν καὶ πολλὰ δημόσια κτίρια τοῦ Μονάχου.

Γαΐσον

Γάϊσλερ (Ἑρρῖκος Geissler). Γερμανὸς μηχανικὸς (1814-1879). Ἐφεῦρε τοὺς περιφήμους φερωνύμους σωλῆνας, ἐπίσης συσκευὴν πρὸς ἐξέτασιν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ὑγρῶν καὶ ὑδραργυρικὴν ἀεραντλίαν.

Γάϊσλερ σωλῆνες. Ἀερόκενοι σωλῆνες, ἐν τοῖς ὁποίοις αἱ καθοδικαὶ ἀκτῖνες παράγουσι φωτεινὰ φαινόμενα.

γαΐσον. Εἶδος ἀκοντίου, ἐθνικὸν ὅπλον τῶν Γαλατῶν.

Γαίσφορδ (Θωμᾶς Gaisford). Διάσημος Ἄγγλος ἑλληνιστὴς (1799-1855).

Γαῖτε (Ἰωάννης Βόλφγαγγ Gœthe). Ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν τῆς Γερμανίας, γενν. 28.8.1749 ἐν Φραγκφούρτῃ τοῦ Μοίνου, ἀποθανὼν 22.3.1832 ἐν Βαϊμάρῃ. Ἦτο υἱὸς τοῦ νομομαθοῦς αὐτοκρατορικοῦ συμβούλου Ἰωάννου Κάσπαρ Γ. καὶ τῆς Αἰκατερίνης Ἐλισάβετ Γ., θυγατρὸς τοῦ δημάρχου τῆς Φραγκφούρτης. Ἐσπούδασε 1765-1763 ἐν Λειψίᾳ, 1770 ἐν Στρασβούργῳ, ὅπου ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χέρδερ τὸν παρεκίνησεν εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ Σαίξπηρ, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Ὁ ἔρως του πρὸς τὴν *Φρειδερίκην Βριὸν* τοῦ ἐνέπνευσε τινὰ τῶν ὡραιοτέρων του ποιημάτων. Μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν του, 1772, εἰργάσθη ἐπί τινα χρόνον παρὰ τῷ Ἀνωτέρῳ Δικαστηρίῳ ἐν Βέτσλαρ, ἐκεῖ δὲ ἐγνώρισε τὴν *Καρλόταν Βούφφ*, ἡ ὁποία ἐγένετο τὸ πρότυπον τῆς *Λόττε* εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Τὰ βάσανα τοῦ νεαροῦ Βέρθερ» (1774). Ἤδη τῷ 1773 εἶχεν ἀποπερατώσει τὸ δρᾶμα «Γαῖτς φὸν Βέρλιχινγεν» καὶ τῷ 1774 ἔγραψε τὸ δρᾶμα «Κλαβίγο». Ἐν Φραγκφούρτῃ ἠρραβωνίσθη τὴν *Λιλλὴν Σαίνεμαν*, ὁ δεσμὸς ὅμως οὗτος διελύθη μετ' οὐ πολύ. Τῷ 1774-1775 ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ τῷ 1775 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ νεαροῦ δουκὸς τῆς Σὰξ-Βαϊμάρης Καρόλου Αὐγούστου μετέβη εἰς Βαϊμάρην, ἔνθα ἔζησε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐκεῖ κατέστη ὁ φίλος καὶ ὁδηγὸς τοῦ νεαροῦ δουκὸς καὶ μυστικοσύμβουλος καὶ πρωθυπουργὸς τοῦ δουκάτου. Ἐπὶ Γ. ἡ πόλις αὕτη κατέστη πνευματικὸν κέντρον τῆς Γερμανίας. Τὸ ταξίδιόν του εἰς Ἰταλίαν 1785-1783 εἶχεν εὐεργετικωτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πνεύματός του ἐξωτερικευθεῖσαν εἰς τὰ δράματα: «Ἰφιγένεια», «Ἔγμοντ» καὶ «Τουρκουᾶτος Τάσσος». Ἐπανελθὼν εἰς Βαϊμάρην ἐσχετίσθη ἐρωτικῶς μὲ τὴν *Χριστιανὴν Βούλπιους*, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν υἱὸν τὸν Αὔγουστον καὶ ἦν ἐνυμφεύθη μετὰ 18 ἔτη. Τῷ 1791-1817 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Αὐλικοῦ Θεάτρου τῆς Βαϊμάρης, 1792 συνώδευσε τὸν δοῦκα εἰς τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ παρέστη, 1793, εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μαγεντίας. Τῷ 1794 συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τὸν Σίλλερ. Ἡ ἐπικοινωνία δὲ αὕτη ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ διὰ τὴν ποιητικὴν παραγωγὴν ἀμφοτέρων. Οἱ δύο ποιηταὶ ἐποίησαν ὁμοῦ τὰ «Ξένια». Ὁ Γ. ἔγραψε τὸν «Βίλελμ Μάϊστερ», τὸ ἔπος «Ἕρμαν καὶ Δωροθέα», πολλὰς ἐκ τῶν ἀρίστων μπαλλάδων του. Ἐσυνέχισε δὲ τὴν ἐργασίαν του διὰ τὴν τραγῳδίαν, ἡ ὁποία τὸν ἀπησχόλει ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, τὸν «Φάουστ», τοῦ ὁποίου τῷ 1808 ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον μέρος. Ἠκολούθησε τὸ μυθιστόρημα «Ἐκλεκτικαὶ συγγένειαι», ἡ συλλογὴ ποιήσεων «Δυτικὸν ἀνατολικὸν διβάνι», τὸ βιογραφικὸν ἔργον «Ἀπὸ τὴν ζωήν μου· ποίησις καὶ ἀλήθεια». Κατὰ τὰ ἔτη τοῦ γήρατός του ἔγραψε τὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα: «Μεταμόρφωσις τῶν φυτῶν» καὶ «Περὶ χρωμάτων». Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη τῆς ζωῆς του συνεπλήρωσε τὸ δεύτερον μέρος τοῦ «Βίλελμ Μάϊστερ» καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ «Φάουστ». Ὁ Ἰωάννης Ἔκκερμαν, ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ γηραιοῦ ποιητοῦ, συνεπλήρωσε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ συγγράψας τὸ «Συνομιλίαι μὲ τὸν Γ.».

Γαίτουλοι. Οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι ὁμὰς λαῶν, ζώντων νοτίως τῆς Μαυριτανίας καὶ Νουμιδίας, ἀποτελούντων τὸ πολυπληθέστατον τῶν Λιβυκῶν ἐθνῶν, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀρχαιότατον.

Γαίτσχαιδ (Gateshead). Π. τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομητείᾳ Δέραμ (Durham) ἐπὶ τοῦ Τάϋν, ἀπέναντι τῆς π. Νιουκάσλ. Κάτ. 127.700. Μηχανουργεῖα, ὑαλουργεῖα, χημικὰ ἐργοστάσια, ναυπηγεῖα.

Γάλ (Φραγκίσκος Ἰωσὴφ Gall). Γερμανὸς ἰατρός, ἱδρυτὴς τῆς κρανιολογίας καὶ φρενολογίας (1758-1828).

γάλα. Ρευστὸν ἔκκριμα τῶν μαζικῶν ἀδένων τῆς γυναικὸς καὶ τῶν θηλέων μαστοφόρων ἐμφανιζόμενον μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ χρησιμεῦον πρὸς διατροφὴν τοῦ τεχθέντος ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα, καθ' ὃ τὰ πεπτικὰ αὐτοῦ ὄργανα μόνον τὴν τροφὴν ταύτην ἀνέχονται. Εἶνε ὑγρὸν λευκὸν ἢ λευκοκίτρινον, ὑπόγλυκυ, πυκνότητος 1025-1035, συνιστάμενον ἐξ ὑδατώδους ὑγροῦ μὲ διαλελυμένον σάκχαρον καὶ ἄλατα, ἐν τῷ ὁποίῳ αἰωροῦνται ὑποστρόγγυλα γαλακτοσφαίρια συγκείμενα ἐκ τυρίνης καὶ λίπους (βουτύρου). Τὸ ἀγελαδικὸν γ. περιέχει ἐπὶ 100 μερῶν: 87 ὕδατος, 4 λιπαρῶν οὐσιῶν, 3,40 λευκωματοειδῶν, 5 γαλακτοσακχάρου καὶ 0,60 ὀρυκτῶν συστατικῶν, ἰδίως φωσφορικοῦ ἀσβεστίου καὶ χλωριούχου νατρίου. Τὸ γ. εἶνε ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων τροφίμων τοῦ ἀνθρώπου, οὐ μόνον ὡς ἀποκλειστικὴ καὶ πλήρης τροφὴ διὰ βρέφος, ἀλλὰ καὶ ὡς λευκωματοειδὲς συμπλήρωμα ἄλλων τροφῶν καὶ ἰδίως διὰ τὰ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενα προϊόντα (τυρόν, βούτυρον, ὀξύγαλα κλ.), πολύτιμον δὲ τέλος καὶ εἰς τὴν διαιτητικὴν τῶν ἀρρώστων. Ὡς εὐαλλοίωτος ὅμως οὐσία καὶ πρὸ πάντων ὡς εὐκολώτατα μολυνομένη διὰ παντοίων παθογόνων μικροβίων, δέον ἢ νὰ χρησιμοποιῆται ὅλως πρόσφατος καὶ ὑπὸ ὅρους ἀπολύτου καθαριότητος, ἢ νὰ ἀποστειροῦται διὰ βράσεως ἢ ἐν εἰδικῇ ἀποστειρωτικῇ συσκευῇ, ὁπότε ὅμως ἀποβάλλει τὰς βιταμίνας του.

Γαλάγος

Γαλακάδ. Ὀρεινὴ περιοχὴ τῆς ἀρχαίας Παλαιστίνης, μεταξὺ τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς Ἀραβικῆς ἐρήμου.

γαλάγος. Γένος νυκτοβίων ἁρπακτικῶν ἡμιπιθήκων τῆς ὁμοιογενείας τῶν λεμουριδῶν. Κατοι-

κοῦσιν εἰς τὸ νοτίως τῆς Σαχάρας τμῆμα τῆς Ἀφρικῆς.

γαλάγουσα ἡ **γαλέγα.** Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν χεδροπῶν. *Ἡ γ. ἡ φαρμακευτικὴ* φύεται καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ καλλιεργεῖται εἰς τοὺς κήπους, χρησιμοποιεῖται δὲ ὡς τροφὴ διὰ τὰ ζῷα, κν. *ἥμερο τριφύλλι.*

Γαλάξιον (κν. **Γαλάτσι**). Ἐμπορικὴ π. τῆς Ρουμανίας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ὁποίου ἀπέχει 148 χλμ., ὁ μέγιστος τῶν ποταμίων λιμένων τῆς Ρουμανίας. 76.350 κάτ. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης ἀριθμεῖ περὶ τὰς 25.000 ψυχάς. Κατὰ τὴν προπαρασκευὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 οἱ Ἕλληνες τοῦ Γ. ἐπρωτοστάτησαν ἀποτελέσαντες ἕνα τῶν ζωτικωτέρων πυρήνων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

γαλαζόπετρα. Ὁ θειϊκὸς χαλκός.

γαλακταγωγὰ φάρμακα. Τὰ ἐπαναφέροντα ἢ αὐξάνοντα τὴν ἔκκρισιν τοῦ γάλακτος (γαλάγουσα ἢ γαλέγα, σωματόζη, βαμβακόσπορος κλ.).

γαλακτικὸν (ἢ **ζυμογαλακτικόν**) **ὀξύ.** Ὀξὺ παραγόμενον κατὰ τὴν γαλακτικὴν λεγομένην ζύμωσιν σακχάρων τινῶν, ὡς τοῦ γαλακτοσακχάρου, τοῦ σταφυλοσακχάρου, τῆς μαλτόζης κ.ἄ. Χρησιμεύει εἰς τὴν βυρσοδεψικήν, εἰς τὴν βαφικήν, ὡς ἀναπλήρωμα τοῦ κιτρικοῦ καὶ τοῦ τρυγικοῦ ὀξέος κατὰ τὴν παρασκευὴν τῶν λεμονάδων, εἰς τὰς ὁποίας δίδει καλυτέραν γεῦσιν. Ὡς φάρμακον δίδεται ἐσωτερικῶς κατὰ τῆς πρασίνης διαρροίας τῶν παίδων, χρησιμεύει δὲ καὶ ὡς καυτήριον εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις.

γαλάκτιος ἢ **γαλακτίας.** Γένος βασιδιομυκήτων. Τὸ γένος περιλαμβάνει εἴδη τινὰ ἐδώδιμα, ἄλλα δὲ δηλητηριώδη. *Ὁ γ. ὁ ἤδιστος* καὶ ὁ *γ. ὁ ἀμφίβολος* ἀπαντῶσι καὶ ἐν Ἑλλάδι.

γαλακτοαιμία. Ἡ χυλαιμία (βλ.λ.).

γαλακτοβάκιλλος. Βακτήριον προκαλοῦν τὴν γαλακτικὴν ζύμωσιν.

Γαλακτόμετρον

γαλακτόζη. Παράγωγον τοῦ γαλακτοσακχάρου. Λέγεται καὶ **λακτόζη.**

γαλακτοθεραπεία. Μεθοδικὴ χρῆσις γάλακτος ὡς τροφῆς ἀποκλειστικῆς ἐν τῇ θεραπείᾳ διαφόρων παθήσεων καὶ ἰδίως νεφρικῶν.

γαλακτοκήλη. Παθολογικὴ κύστις τοῦ μαστοῦ.

γαλακτοκομεῖον. Μέρος ἔνθα γίνεται ἡ περιποίησις τοῦ γάλακτος, ἡ πώλησις αὐτοῦ εἰς φυσικὴν κατάστασιν καὶ ἡ κατεργασία του πρὸς παρασκευὴν τυροῦ, βουτύρου, γιαούρτης κλ.

γαλακτοκομία. Ἡ τέχνη τῆς περιποιήσεως τοῦ γάλακτος μετὰ τὴν ἄλμεξιν ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς πώλησιν ἐν φυσικῇ καταστάσει, ὡς καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτοῦ διὰ τῆς μετατροπῆς του εἰς διάφορα προϊόντα κατάλληλα πρὸς τροφὴν εἴτε πρὸς διαφόρους βιομηχανικὰς χρήσεις.

γαλακτολεμφαγγειῖτις. Φλεγμονὴ τῶν λεμφικῶν ἀγγείων τοῦ γαλουχοῦντος μαστοῦ.

γαλακτολεύκωμα. Πρωτεΐνη ἡ λεύκωμα τοῦ γάλακτος.

γαλακτόλιθος ἢ **γαλάλιθος.** Σκληρὰ ἡμιδιαφανής, ὑποκιτρίνη μᾶζα, λίαν ἐπιδεκτικὴ στιλβώσεως, χρησιμοποιουμένη ὡς ἀναπλήρωμα τοῦ κέρατος, ὀστράκου (ταρταρούγας), ἐλέφαντοστοῦ, ἠλέκτρου, μαρμάρου, κοραλλίου κλ. καὶ πρὸς κατασκευὴν παντοειδῶν κεχρωσμένων ἀντικειμένων πολυτελείας, ὡς κτενῶν, καπνοσυρίγγων, κονδυλοφόρων, λαβῶν, πλήκτρων κλειδοκυμβάλων κ.ἄ. Ὡς πρώτη ὕλη διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ γαλακτολίθου χρησιμεύει ἡ καζεΐνη τοῦ γάλακτος· αὕτη μετατρέπεται πρῶτον διὰ συμπιέσεως ἐν θερμῷ εἰς συμπαγεῖς πλάκας ἢ ράβδους ἢ σωλῆνας, εἶτα δὲ ἐμβαπτίζεται ἐντὸς λουτροῦ φορμαλδεΰδης (φορμόλης), ἥτις ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ τὴν μεταβάλῃ εἰς κερατοειδῆ μᾶζαν οἵαν ἀποτελεῖ ὁ γαλακτόλιθος. Προκειμένου νὰ κατασκευασθῶσιν ἔγχρωμα ἀντικείμενα, ἀναμιγνύονται αἱ ἀπαιτούμεναι χρωστικαὶ οὐσίαι πρὸ τῆς σκληρύνσεως.

γαλακτομετρία καὶ **γαλακτομέτρησις.** Ἡ διὰ γαλακτομέτρου ἐξέλεγξις τῆς πυκνότητος ἢ τῆς γνησιότητος τοῦ γάλακτος.

γαλακτόμετρον. Ὄργανον προσδιορίζον ἢ ἐξελέγχον τὴν ποιότητα, πυκνότητα, γνησιότητα κλ. τοῦ γάλακτος, ἄλλως **γαλακτοζύγιον** καὶ **γαλακτοσκόπιον.**

γαλακτόρροια. Ὑπέρμετρος ἔκκρισις καὶ ἐκροὴ γάλακτος κατὰ τὸν θηλασμόν.

γαλακτοσάκχαρον. Τὸ συστατικὸν τοῦ γάλακτος σάκχαρον· λέγεται καὶ **λακτόζη.**

γαλακτοσφαίριον. Σφαιροειδὲς σταγονίδιον λίπους μικροσκοπικὸν αἰωρούμενον ἐν τῷ ὀρῷ τοῦ γάλακτος.

γαλακτοτροφία. Διατροφὴ διὰ μεγάλης ἢ ἀποκλειστικῆς πόσεως γάλακτος· λέγεται καὶ **γαλακτηρὰ δίαιτα.**

γαλακτοφαινίνη ἢ **λακτοφαινίνη.** Φάρμακον ἀντιπυρετικὸν καὶ ἀντινευραλγικόν.

γαλακτοφορῖτις. Φλεγμονὴ τῶν ἐκφορητικῶν πόρων τοῦ μαζικοῦ ἀδένος ἐκ μολύνσεως κατὰ τὸν θηλασμὸν ἀπὸ ραγάδος τινὸς τῆς θηλῆς.

γαλακτοφόρον. Εἶδος θηλάστρου διὰ βρέφη.

γαλάκτωμα. Ρευστὸν μῖγμα δύο ὑγρῶν μὴ ἐπιδεκτικῶν ἀναμίξεως καὶ τῶν ὁποίων τὰ μόρια τοῦ ἑνὸς ἑναιωροῦνται ἀδιάλυτα ἐν τῷ ἑτέρῳ.

Γαλανάδος. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Νάξου Κάτ. 463.

Γαλάνης (Δημήτριος). Ζωγράφος καὶ ἰχνογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1882 ἐν Ἀθήναις. Ζῶν ἐν Παρισίοις, κατέχει σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ σύγχρονῳ διεθνεῖ τέχνῃ, ὡς ξυλογράφος δὲ ἴσως τὴν πρώτην.

γάλανος. Γένος φυτῶν ἀμαρυλλιδοειδῶν. Εἴδη τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος εἶνε ὁ *χιονώδης* καὶ ὁ *τῆς βασιλίσσης Ὄλγας.* Εἶδη τινὰ κοσμητικά.

Γαλανός (Δημήτριος). Ἕλλην ἰνδολόγος (1760-1833). Μετέβη νεώτατος εἰς Καλκούτταν, ἔνθα ἐνέκυψεν εἰς τὴν μελέτην τῆς Σανσκριτικῆς καὶ ἄλλων ἀνατολικῶν γλωσσῶν, βραδύτερον ἀπεχώρησεν εἰς Βενάρες, ἐνδυθεὶς δὲ τὴν περιβολὴν τῶν βραχμάνων ἀφωσιώθη μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν φιλοσοφίαν.

Γαλανός (Σπυρίδων). Χημικὸς γεννηθεὶς 1896, ἀπὸ τοῦ 1924 καθηγητὴς τῆς Βρωματοχημείας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, συγγραφεὺς πολλῶν βρωματοχημικῶν πραγματειῶν.

Γαλαξείδι(ον). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παρνασίδος (Φθιωτιδοφωκίδος), ἐπὶ ἀμφιλιμένου, χερσονησιζούσης ἄκρας Δ τοῦ Κρισαίου κόλπου. Κάτ.3020. Ἀκμάσασα ναυτικὴ πόλις κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὑπῆρξεν ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἀντικείμενον συχνῶν διαμαχῶν. Ἐδηώθη καὶ κατεστράφη ἐπανειλημμένως, τῷ 1650 ὑπὸ τοῦ Τούρκου πειρατοῦ Δουράτζ βέη καὶ τὴν 23.9.1821 ὑπὸ τουρκικοῦ στολίσκου ὑπὸ τὸν Ἰσμαὴλ Γιβραλτάρη, ἀνακτισθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1835. Οἱ Γαλαξειδιῶται, φημιζόμενοι πάντοτε ὡς τολμηροὶ καὶ ἐξαίρετοι ναυτικοί, προσέφερον μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Πατρὶς τοῦ μεσαιωνοδίφου Σάθα.

Γαλαξίας. Λευκὴ ζώνη περιβάλλουσα τὸν οὐράνιον θόλον, εὐδιάκριτος κατὰ τὰς γαληνίους νύκτας. Περιβάλλει τὸν οὐρανὸν περίπου κατὰ μέγιστον κύκλον, ἡ δὲ μέση αὐτοῦ γραμμὴ τέμνει τὸν ἰσημερινὸν ὑπὸ γωνίαν 63°. Ὁ Β. πόλος αὐτοῦ τοῦ κύκλου εὑρίσκεται παρὰ τὴν κόμην τῆς Βερενίκης· εἰς τινα μέρη ὁ Γαλαξίας διχάζεται, ἀλλαχοῦ παρουσιάζει διακλαδώσεις καὶ ἔχει πλάτος ποικίλλον ἀπὸ πέντε μέχρι εἴκοσι μοιρῶν. Δὲν ἔχει πανταχοῦ τὴν αὐτὴν λαμπρότητα, ἐνίοτε δὲ διακόπτεται ἐντελῶς. Διὰ τοῦ τηλεσκοπίου παρατηρούμενος ὁ Γ. ἀλλαχοῦ μὲν παρουσιάζει πληθὺν διακεκριμένων ἀστέρων, ἀκανονίστως διεσπαρμένων, ἀλλαχοῦ πύκνωσιν ἀστέρων, σχηματιζόντων «γαλαξιακὰ νέφη». Ὁ Γ. ἀποτελεῖται ἀπὸ πληθὺν ἀστέρων ἔχουσαν περίπου σχῆμα φακοῦ, ὧν οἱ πλησιέστεροι πρὸς ἡμᾶς παρουσιάζονται διακεκριμένοι. Ἡ μεγάλη διάμετρος τοῦ φακοῦ τούτου ὑπολογίζεται τοσαύτη ὥστε ἀπαιτοῦνται ἑκατοντάδες χιλιάδων ἐτῶν ἵνα τὸ φῶς διανύσῃ αὐτήν. Ἐντὸς αὐτοῦ οἱ ἀστέρες καθ' ὁμάδας παρουσιάζουσι συμπυκνώσεις, τὰς *συστροφὰς* τῶν ἀστέρων· εἷς μίαν δὲ ἐκ τῶν συστροφῶν τούτων, εἰς τὸ λεγόμενον *«τοπικὸν σύστημα»*, ἀνήκει ὁ Ἥλιος μετὰ τῆς Γῆς καὶ τῶν ἄλλων πλανητῶν. Πλὴν τῶν συστροφῶν ἐν τῷ Γαλαξίᾳ ὑπάρχουσιν ἔτι καὶ ἄλλα οὐράνια σώματα, τὰ ἄμορφα καὶ τὰ πλανητικὰ *νεφελώματα.* Ἐκτὸς τοῦ Γ. καὶ εἰς μεγίστην ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν κινοῦνται ἐν τῷ χώρῳ τὰ *σπειροειδῆ νεφελώματα,* ἀνάλογα πρὸς τὸν Γαλαξίαν. Ὁ Γ. ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ κινεῖται μετὰ ταχύτητος 650 χλμ. κατὰ δεύτερον λεπτὸν μὲ διεύθυνσιν πρὸς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Αἰγόκερω. Ὁ Ἥλιος εὑρίσκεται μακρὰν τοῦ κέντρου τοῦ Γαλαξίου.

Γαλάπαγος νῆσοι (Galapagos). Συστὰς νήσων ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, ἀνήκουσα εἰς τὴν δημοκρατίαν τοῦ Ἰσημερινοῦ, εἰς ἀπόστασιν 950 χλμ. ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

Γαλάται. Κελτικὸς λαὸς κατοικῶν τὴν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν *Γαλατίαν.* Οἱ Γ. ἐμφανίζονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τοῦ 600 π.Χ., ἀλλὰ τὴν πρώτην σαφεστέραν καὶ λεπτομερῆ πως γνῶσιν αὐτῶν ἔχομεν ἐκ τῶν «Ὑπομνημάτων» τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Κατ' αὐτὸν οἱ Γ. κατῴκουν τὴν μεταξὺ τοῦ Σηκουάνα καὶ τοῦ Μάρνη χώραν ἐξικνουμένην μέχρι τοῦ Ρήνου. Ὄντες δ' οἱ Γ. πλανητικοί, ὡς πάντες οἱ κελτικοὶ λαοί, μετενάστευσαν (περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε΄ π.Χ. αἰῶνος) εἰς τὴν Β. Ἰταλίαν, προεχώρησαν δὲ μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Κάτω Δουνάβεως, ὁπόθεν τῷ 283-278 στίφη εἰσέβαλον εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐκεῖθεν προεχώρησαν πρὸς λεηλατικοὺς σκοποὺς μέχρι Δελφῶν, ὁπόθεν ἀπεκρούσθησαν. Ὑποχωρήσαντες τάχιστα εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν Θράκην, ἱδρυσαν ἐνταῦθα περὶ τὸν Αἷμον Γαλατικὸν κράτος, καταλυθὲν τῷ 220 π.Χ. Ἐκ τῆς Θράκης μέρος τῶν Γαλατῶν διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπέδραμεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ Γαλατίαν κληθεῖσαν χώραν, οὗτω δ' ἡ γαλατικὴ φυλὴ ἐξετάθη ἀπὸ τῶν Πυρηναίων καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ κράτος τῶν Γαλατῶν δὲν διήρκεσε πέρα τοῦ μέσου τοῦ Α΄ π.Χ. αἰῶνος, ὅτε οὗτοι ὑπετάγησαν ὁλοκληρωτικῶς εἰς τοὺς Ρωμαίους. (Βλ. καὶ *Γαλατία*).

Γαλαταριά. Χ. ἐπαρχ. Κονίτσης. Βλ. Ἀετομηλίτσα.

Γαλατᾶς. 1) (πρὸ ἡν *Μπουλμέτι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 192.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τροιζηνίας, ἐναντι τοῦ Πόρου. Κάτ. 1500.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου Κάτ. 675.

Γαλατᾶς. Μεγάλη συνοικία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν Ν. κλιτύων τοῦ μακροῦ λόφου τοῦ Πέραν, τῶν πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ Κερατίου κόλπου. Εἶνε ὁ κύριος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ σημαντικώτερον χρηματιστικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον αὐτῆς. Ὁ Γ. συνδέεται μετὰ τῆς κυρίως Κωνσταντινουπόλεως (Σταμπούλ) διὰ τῆς ἐπὶ σιδηρῶν σχεδιῶν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Κερατίου στηριζομένης «Νέας» ἢ «Μεγάλης γεφύρας», ἐπικοινωνεῖ δὲ μετὰ τοῦ Σταυροδρομίου διὰ τροχιοδρόμου καὶ ὑπογείου σιδηροδρόμου.

Γαλάτεια. 1) Μία τῶν Νηρηΐδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος, ἐντοπιζομένη ὑπὸ τῆς παραδόσεως ἐν Σικελίᾳ.—2) Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν ἄγαλμα, ὅπερ κατὰ παράκλησιν τοῦ Πυγμαλίωνος, βασιλέως τῆς Κύπρου, ἀνεζωογόνησεν ἡ Ἀφροδίτη μεταβαλοῦσα εἰς γυναῖκα, ἣν εἶτα ἐνυμφεύθη ὁ Πυγμαλίων καὶ ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς υἱόν, τὸν Πάφον.

Γαλάτεια (πρὸ ἡν *Τσάρ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 826.

Γαλάτης (Νικόλαος). Ἰθακήσιος, εἷς τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας καὶ εἰργάσθη ἐν Ρωσίᾳ καὶ Ρουμανίᾳ (1792-1819). Γενόμενος ὕποπτος ὅτι θὰ προέδιδε τὴν Ἑταιρείαν εἰς τοὺς Τούρκους ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν τῶν ἰθυνόντων αὐτήν.

Γαλατία. 1) Παρ' Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ ἐν τῇ Δύσει μεταξὺ τῶν Πυρηναίων, τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τοῦ Ρήνου καὶ τῶν Ἄλπεων περιλαμβανομένη χώρα. Τὸ ὄνομα ἐξετάθη καὶ πέρα τῶν Ἄλπεων ἐν τῇ Ἄνω Ἰταλίᾳ. Διῃρεῖτο δὲ διὰ τῶν Ἄλπεων εἰς τὴν Ἐκεῖθεν τῶν Ἄλπεων (Transalpina), καὶ τὴν Ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων (Cisalpina). Ἡ Ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 200 π.Χ., ἡ δὲ Ἐκεῖθεν τῶν Ἄλπεων κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, 58-51, καὶ κατενεμήθη εἰς τρία τμήματα. Κατὰ τὸ 400 κατῳκεῖτο ὑπὸ Φράγκων, Ἀλαμάννων, Βουργουνδίων καὶ Γότθων, τῷ δὲ 486 ἱδρύθη ἐν Γ. ὑπὸ τοῦ Χλοδοβίκου τὸ κράτος τῶν Φράγκων.—2) Χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καταλαμβάνουσα τὸ Α. τμῆμα τῆς Μεγάλης Φρυγίας. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐθεωροῦντο ὡς προελθόντες ἐκ τῶν ἐν Εὐρώπῃ κελτικῶν φυλῶν (βλ. *Γαλάται*). Μετὰ μακροὺς πολέμους ἡ χώρα ἐγένετο ἐπαρχία τῶν Περγαμηνῶν, κατόπιν δὲ ρωμαϊκὴ ἐπαρχία μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἄγκυραν ἀπὸ τοῦ 25 π.Χ. Ἀπὸ τοῦ Βεσπασιανοῦ ἀπετέλεσαν αἱ τρεῖς φυλαὶ τὸ «κοινὸν τῶν Γαλατῶν», τοῦ ὁποίου ὁ κύριος κυβερνήτης ὠνομάζετο «γαλατάρχης».—3) Ἡ κυρίως Γαλατία, ἡ *Γαλλογραικία,* ὁριζομένη πρὸς Β ὑπὸ τῆς Βιθυνίας καὶ Παφλαγονίας, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Πόντου, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Καππαδοκίας καὶ Λυκαονίας καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Φρυγίας. Καὶ οἱ Γαλάται οὕτοι διατελοῦντες ἐν διαρκεῖ ἀγῶνι πρὸς τὰ ἑλληνικὰ κράτη τῆς Περγάμου καὶ τῆς Ἀντιοχείας, καθυπετάγησαν ἐν τέλει ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, περιελθόντες βραδύτερον ὑπὸ τὸ Βυζαντινὸν κράτος, οὗτινος ἀπετέλεσαν ἴδιον θέμα, περιλαμβάνον τὰς περὶ τὸν Σαγγάριον καὶ Ἅλυν χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Γαλατινή (πρὸ ἡν *Κωστοκόν*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 1473.

Γαλάτιστα. Χ. έπαρχ. Χαλκιδικής. Βλ. 'Ανθεμοῦς.

γαλατομπούρεκο. Γλύκισμα έκ γάλακτος, σεμιδάλεως, ᾠῶν, βουτύρου καὶ σακχάρεως.

γαλατόπιττα. Ἔδεσμα ἐκ γάλακτος, ὀρυζαλεύρου, σακχάρεως, βουτύρου, φύλλων.

Γαλάτσι. Προάστιον τῶν 'Αθηνῶν, δεξιᾷ τῆς συνοικίας Πατησίων.

Γαλβάνης ('Ιούλιος). Χειρουργὸς ἐκ Ζακύνθου. Καθηγητὴς 1881-1882 καὶ 1893-1901, ἐν τῷ πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν (1838-1901). 'Εξ ἀφορμῆς ἐπιτιμήσεως αὐτοῦ πρὸς φοιτητὰς προεκλήθησαν τῷ 1897 τὰ λεγόμενα *Γαλβανικά*, διευθετηθέντα δι' ἐπεμβάσεως τοῦ καθηγητοῦ Γ. Μιστριώτου. Ἔργα του «'Εγχειρητικῆς» Α' τόμος.

Γαλβάνι (Λουδοβίκος Galvani). Διάσημος 'Ιταλὸς φυσιοδίφης καὶ ἰατρός (1737-1798). Ἐδηγήθεις ἐκ τυχαίας παρατηρήσεως ἐπὶ τῆς σπασμωδικῆς κινήσεως σκελῶν νεκροῦ καὶ ἐκδεδαρμένου βατράχου, εὑρισκομένων ἐν ἐπαφῇ μεθ' ἑτερογενῶν μετάλλων, κατέληξεν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Αἱ παρατηρήσεις του ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὸν Βόλτα νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενον τοῦτο κατ' ἄλλον τρόπον, ὅστις ὡδήγησεν εἰς τὴν μέχρι σήμερον ἀκόμη δεκτὴν θεωρίαν τῆς ἀναπτύξεως ἠλεκτρισμοῦ διὰ τῆς ἁπλῆς ἐπαφῆς δύο ἑτερογενῶν μετάλλων. Ἡ αὐτὴ ἀφορμὴ πάλιν ὡδήγησεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Βόλτα ἀνακάλυψιν τῆς πρώτης ἠλεκτρικῆς στήλης. Βλ. **γαλβανισμός.**

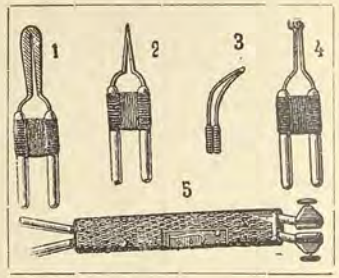

Γαλβανοκαυτήρ

1 λεπὶς τέμνουσα, 2 ἀκίς, 3 ἀκὶς κυρτή, 4 ἀλλαντοειδὴς ἀκίς, 5 λαβὴ καυτηριοφόρος

γαλβανισμός (ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Λουδοβίκου Γαλβάνι). Τὸ σύνολον τῶν φαινομένων τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ συνεχὲς ἠλεκτρικὸν ρεῦμα καὶ τὴν διὰ χημικῶν μέσων παραγωγὴν αὐτοῦ.

γαλβανοβαφικὴ ἢ **γαλβανοχρωμία.** Ἡ τέχνη τῆς βαφῆς τῶν μετάλλων δι' ἠλεκτρολύσεως μεταλλικῶν ἁλάτων.

γαλβανογλυφία. Μέθοδος παραγωγῆς εἰκόνων ἐπὶ μεταλλικῶν πλακῶν, δυναμένων νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἰς τὴν τυπογραφίαν, ἄλλως **τσιγκογραφία.** Ἡ γαλβανογλυφία σήμερον ἐξετοπίσθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῆς φωτομηχανικῆς μεθόδου.

γαλβανογραφία. Μέθοδος ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βαυαροῦ Κόβελ κατὰ τὸ 1843, δι' ἧς ἀποκτῶνται πολλὰ ἀντίτυπα εἰκονικῆς τινος παραστάσεως ἐκ μεταλλικῆς πλακός, χωρὶς νὰ ὑποβληθῇ ἡ πλὰξ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς τύπωσιν τῆς εἰκόνος εἰς χημικὴν διάβρωσιν ἢ εἰς χάραξιν.

γαλβανοθεραπεία. Ἡ ἠλεκτροθεραπεία.

γαλβανοκαυτήρ. Εἶδος θερμοκαυτῆρος χειρουργικοῦ πυρακτουμένου διὰ γαλβανικοῦ ρεύματος.

γαλβανοκαυτηρίασις. Καυτηρίασις πασχόντων μερῶν τοῦ σώματος διὰ γαλβανοκαυτῆρος.

γαλβανόμετρον. Ὄργανον χρησιμεῦον εἰς τὴν κατάδειξιν τῶν ἠλεκτρικῶν ρευμάτων καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς φορᾶς καὶ τῆς ἐντάσεως αὐτῶν.

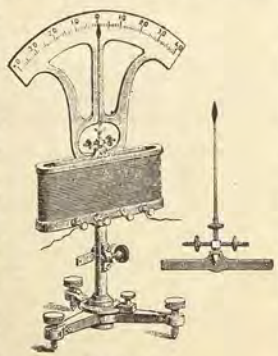
Γαλβανόμετρον

γάλβανον. Κομμιορρητίνη τοῦ φυτοῦ φερούλης τῆς γαλβανορροούσης, χρησιμεύουσα ἰδίᾳ πρὸς κατασκευὴν βερνικίων καὶ ἐν τῇ Φαρμακευτικῇ, κν. **γαλβάνι.**

γαλβανονυξία. Παρακέντησις διὰ βελονῶν, δι' ὧν διαβιβάζεται γαλβανικὸν ρεῦμα.

γαλβανοπλαστική. Τέχνη τῆς ὁμοιομόρφου δι' ἠλεκτρολύσεως ἐπικολλήσεως λεπτοτάτων μεταλλικῶν διαστρώσεων ἐπὶ ἀντικειμένων οἱασδήποτε μορφῆς καὶ ἐξ οἱουδήποτε ὑλικοῦ κατεσκευασμένων.

γαλβανοπύρωσις (ἡ). Διαπύρωσις ἠλεκτρικοῦ ἀγωγοῦ διὰ τῆς διοχετεύσεως ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

γαλβανοσκόπιον (τό). Ὄργανον ἠλεκτρικῶν μετρήσεων, χρησιμεῦον διὰ τὴν ἔνδειξιν τῆς παρουσίας ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἔν τινι κυκλώματι.

Γάλβας (Σέρβιος Σουλπίκιος Galba). Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης, γενν. τῷ 5 π.Χ. 'Ανεκηρύχθη αὐτοκράτωρ τὸν 'Ιούνιον τοῦ 68 μ.Χ. καὶ ἦρξεν ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας μόνον, φονευθεὶς ὑπὸ τῶν Πραιτωριανῶν.

Γάλβεστον (Galveston). Π. τῆς Β. 'Αμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Τέξας, ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Ὁ πρῶτος ἐξαγωγικὸς λιμὴν τοῦ κόσμου διὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ βάμβακος.

Γάλγαλα. Θέσις εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ 'Ιορδάνου ἐν Παλαιστίνῃ, Α τῆς 'Ιεριχοῦς, εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. Αὐτόθι ἐστρατοπέδευσαν διὰ πρώτην φορὰν ἐν τῇ Γῇ τῆς Ἐπαγγελίας οἱ 'Ισραηλῖται καὶ ὁ 'Ιησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔστησε τὰς πέτρας, λαβὼν ἀπὸ τῆς κοίτης τοῦ 'Ιορδάνου, εἰς ἀνάμνησιν τῆς θαυμασίας διαβάσεώς των. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἔμειναν ἐπὶ 6 ἔτη ἡ ἱερὰ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης καὶ ἐχρίσθη βασιλεὺς ὁ Σαούλ.

Γάλδος (Βενίτο Περὲζ Galdos). Ἱσπανὸς συγγραφεύς. Ἔργα του: «'Ηλέκτρα» (δρᾶμα), «Τορκουεμάδας» (μυθιστόρημα) κ.ἄ.π.

γαλέα. Κωπῆρες καὶ ἱστιοφόρον ἅμα πλοιάριον τῶν Βυζαντίνων.

γαλεάσα καὶ **γαλεώνα.** Τύπος βενετικοῦ καὶ ἱσπανικοῦ πολεμικοῦ πλοίου τοῦ Μεσαίωνος, κινουμένου δι' ἱστίων καὶ κωπῶν καὶ προσομοιάζοντος πρὸς τὴν γαλέραν, ἀλλὰ πολὺ μεγαλυτέρου τούτης.

γαλέγα ἢ **γαλέγη.** Βλ. γαλάγουσα.

γαλέη (galea). Περικεφαλαία τῶν Ρωμαίων.

γαλεοπίθηκος. Ἡμιπίθηκος ἐκ τῶν γαλεοπιθηκιδῶν, φέρων μεγάλην μεμβράνην ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῶν ὀνύχων, χρησιμεύουσαν ὡς ἀλεξίπτωτον. Ζῇ εἰς τὰς Μολούκκας καὶ τὰς Φιλιππίνας νήσους, τρεφόμενος ἐκ καρπῶν καὶ ἐντόμων. Τὸ κρέας του τρώγεται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, τὸ δὲ δέρμα κατεργαζόμενον ἀποτελεῖ ἔξοχον γουναρικόν.

γαλέος. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι δύο γένη ἰ-

χθύων ἐκ τῶν σκουελιδῶν, ὧν τὸ ἓν καὶ ἐπιστημονικῶς ὀνομάζεται οὕτω, τὸ δὲ ἄλλο καλεῖται *μούστελα*, εἶνε δὲ ὁ κοινὸς *γαλιός*.

γαλέρα. Τύπος πλοίου τοῦ μεσαιωνικοῦ κωπήρους πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἐπιμήκους καὶ ἁλιτενοῦς, τηρηθεὶς ἐν χρήσει εἰς τοὺς πολεμικοὺς στόλους τῶν κρατῶν τῆς Μεσογείου ἰδίᾳ, μέχρι σχεδὸν λήγοντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Τὸ μῆκος τῶν γαλερῶν ἦτο συνήθως 55 μ. ἐπὶ πλάτους μὴ ὑπερβαίνοντος τὰ 6 μ., ἕνεκα δὲ τῆς τοιαύτης δυσαναλογίας τῶν διαστάσεων καὶ τοῦ ἐλαχίστου βυθίσματος αἱ γαλέραι ἦσαν πλοῖα κακοθάλασσα. Ἐκινοῦντο διὰ κωπῶν, ἐν ἀριθμῷ 25-30 κατὰ πλευράν, ὧν οἱ κωπηλάται, πολλάκις καὶ πλείονες τοῦ ἑνὸς κατὰ κώπην, ἦσαν συνήθως κατάδικοι ἢ αἰχμάλωτοι, προσδεδεμένοι δι' ἁλύσεων ἀπὸ τοῦ ποδὸς ἐπὶ τῶν θρανίων, ἐφ' ὧν καθήμενοι ἐκωπηλάτουν. Ἐκτὸς τῶν κωπῶν αἱ γαλέραι ἔφερον λατινοειδῆ ἱστία ἐπὶ ἐπιμήκων κεραιῶν κατὰ τοὺς δύο αὐτῶν ἱστοὺς καὶ ἀρτέμονας κατὰ τὴν πρῷραν. Ἀνάλογά τινα πρὸς τὰς γαλέρας πλοῖα εἶχον πιθανῶς καὶ οἱ Βυζαντῖνοι κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς αὐτοκρατορίας, τὰ λεγόμενα *κάτεργα*.

Γαλέη

γαλερίτη. Γένος πτηνῶν τῆς ὁμοιογενείας τῶν κορυδαλιδῶν, ὧν τὸ εἶδος *γαλερίτη ἡ λοφιοφόρος* ἢ *κορυδαλὸς ὁ λοφιοφόρος* εἶνε κοινὸν ἐν Ἑλλάδι καὶ καλεῖται κοινῶς *κατσουλιέρης* ἢ *κορδιαλός*.

γαλέττα. Διπυρίτης ἄρτος, χρήσιμος διὰ τοὺς ναυτικοὺς καὶ τοὺς ἐν ἐκστρατείᾳ διατελοῦντας.

γαλῆ. Ζῷον τετράποδον σαρκοβόρον ἐκ τῶν αἰλουροειδῶν, συνήθως οἰκόσιτον παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, ὑφ' οὗ ἀνατρέφεται πρὸς δίωξιν τῶν μυῶν, κν. *γάτ(ι)α, γάτ(ι)ος* καὶ κατὰ τόπους *κατσούλα*. Ἡ γαλῆ, ζῶσα ἤδη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Αἰγύπτῳ ὡς οἰκιακὸν ζῷον, ἔλκει τὴν καταγωγὴν ἐκ τῆς *νουβιανῆς ἀρίας γαλῆς* καὶ ἐξημερώθη, πιθανώτατα, ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ὑπὸ τῶν ὁποίων καὶ ἐλατρεύετο ὡς ζῷον ἱερόν. Ἐξηπλώθη βαθμιαίως περαιτέρω, κατ' ἀρχὰς πρὸς τὰς ἀνατολικὰς τῆς Αἰγύπτου χώρας, βραδύτερον δὲ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην καὶ μάλιστα μετὰ τὸν ΙΒ' μ.Χ. αἰῶνα καὶ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, διὰ τῆς 'Ισπανίας δὲ εἰς 'Αφρικὴν καὶ Αὐστραλίαν. Σήμερον ἡ γαλῆ ἀπαντᾷ ἐν πάσαις ταῖς χώραις ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἔχει μονίμους ἐγκαταστάσεις, ἐξαιρέσει τῶν ψυχρῶν χωρῶν τοῦ ἄκρου τοῦ Βορρᾶ. Κυρία τροφὴ τῆς γαλῆς πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν οἱ ποντικοί, ἀλλὰ καὶ πτηνὰ μικρὰ καὶ βατράχους καὶ κανθάρους, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἐχίδνας, φονεύει καὶ καταβροχθίζει. Ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰθίσθη καὶ εἰς παντοίαν ἄλλην τροφὴν καὶ μάλιστα εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἀρκῆται εἰς τὴν εὔκολον καὶ ἑτοίμην παρεχομένην αὐτῇ τροφήν. Ἡ γαλῆ εἶνε ζῷον λίαν εὐκίνητον, βαδίζει δὲ τόσον σιγαλῶς, ὥστε οὐδόλως ἀκούεται. Ἐξαιρετικῶς ἀνεπτυγμέναι ἐκ τῶν αἰσθήσεων εἶνε παρὰ τῇ γαλῇ πρῶτον ἡ ἀκοή, εἶτα ἡ ὅρασις καὶ ἡ ἀφή· ἀτελὴς εἶνε ἡ ὀσφρησις. Ἡ ἐξημερωθεῖσα καὶ ἐν συντροφίᾳ οὖτως εἰπεῖν τοῦ ἀνθρώπου βιοῦσα γαλῆ, ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς παραλλαγὰς καὶ ποικιλίας χρώματος, κατασκευῆς, τριχώματος, ἀναστήματος κλ., φυλετικῶς ἐν μόνον εἶδος, ὑπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν σημασίαν τῆς λέξεως, καλεῖται δὲ τοῦτο *γαλῆ ἡ οἰκοδίαιτος* ἢ *γαλῆ ἡ οἰκιακὴ* ἢ *γαλῆ ἡ ἥμερος*. Ἀφ' ἑτέρου διακρίνονται εἴδη διαφέροντα ταύτης: *Γαλῆ ἡ ἀγρία* ἢ *δασόβιος, γαλῆ ἡ πελία* ἢ *νουβιανή*, ἡ προμήτωρ τῆς οἰκοδιαίτου, καὶ ἡ *γαλῆ τῶν στεππῶν* ἢ *μανούλ*, ἀπαντῶσα εἰς τὰς στέππας τῆς Κεντρικῆς 'Ασίας. Τῆς ἡμέρου γαλῆς διακρίνομεν διαφόρους *φυλὰς* ἢ μᾶλλον εἰπεῖν *ποικιλίας*, χαρακτηριζομένας ἰδίως ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ τριχώματος καὶ ἐκ τῶν χρωματισμῶν αὐτῶν. Αἱ ποικιλίαι αὗται εἶνε: ἡ *γαλῆ τῆς 'Αγκύρας*, ἡ *γαλῆ ἡ περσική*, ἡ *γαλῆ τῆς Κύπρου* καὶ ἡ *γαλῆ τῆς Μὰν* ἢ *ἄκερος*. Περαιτέρω ποικιλίας διακρίνομεν: τὴν *ἱσπανικὴν γαλῆν*, τὴν *μαδαγασκαριανήν*, τὴν *κεϋλανικὴν* καὶ τὴν τοῦ *'Ακρωτηρίου τῆς Καλῆς 'Ελπίδος*. Μεταξὺ τῶν ὡραιοτέρων γαλῶν εἶνε αἱ καλούμεναι *ζεβροειδεῖς*, χρώματος φαιοῦ μετὰ γραμμῶν καὶ ραβδώσεων ὅπως εἰς τὴν ζέβραν. Ἐπίσης λίαν ἐκτιμᾶται ἡ *σιαμικὴ γαλῆ*.

Γαλέρα

γαλήνειος φλέψ. Μεγάλη φλὲψ τοῦ ἐγκεφάλου.

Γαλήνη (*Ἁγία*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἁγίου Βασιλείου (Ρεθύμνης). Κάτ. 430.

γαληνικὰ φάρμακα. Τὰ φυτικὰ προελεύσεως.

γαληνισμός. 'Ιατρικὸν δόγμα τοῦ Γαληνοῦ περὶ τεσσάρων χυμῶν τοῦ ὀργανισμοῦ.

γαληνίτης. Τὸ κυριώτερον ὀρυκτὸν τοῦ μολύβδου. Ὁ γαληνίτης (χημικὴ σύστασις PbS, ἤτοι θειοῦχος μόλυβδος) εἶνε κρυσταλλοι τοῦ κυβικοῦ συστήματος, μάλιστα κύβοι, σπανιώτερον ὀκτάεδρα, ρομβικὰ δωδεκάεδρα κλ. Ἔχει χρῶμα κυανόφαιον καὶ λάμψιν μεταλλικήν. Ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Περιέχει πάντοτε, ἐκτὸς ἄλλων προσμίξεων, σίδηρον, ἀντιμόνιον, ψευδάργυρον καὶ ποσοστὸν ἀργύρου, μικρὸν μὲν ἀλλὰ ἀρκετὸν ὥστε ὁ γαληνίτης νὰ κατατάσσεται μεταξὺ τῶν μεταλλευμάτων τοῦ ἀργύρου.

Γαληνός (Κλαύδιος). Ἕλλην ἰατρός, γενν. τῷ 131 μ.Χ. Ἠρχισεν ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ ἐν Περγάμῳ. Ἐπεσκέφθη διαφόρους πόλεις τῆς 'Ανατολῆς καὶ εἶτα τὴν Ρώμην, ὅπου προσελήφθη ὡς ἀρχίατρος ὑπὸ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου. Ἐν Ρώμῃ παρέμεινε καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος, εἰς γηραιὰν δ' ἡλικίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Προσέφερεν ἐξαιρέτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν 'Ιατρικὴν γενικῶς καὶ ἐπὶ μέρους εἰς τὴν Φυσιολογίαν καὶ τὴν 'Ανατομίαν, τὴν Παθολογίαν, τὴν Χειρουργικήν, τὴν Μαιευτικήν, τὴν 'Οφθαλμολογίαν, τὴν Θεραπευτικήν, τὴν 'Υγιεινὴν καὶ τὴν Φαρμακολογίαν, θεωρεῖται δὲ ὁ «Πατὴρ τῆς Φυσιολογίας καὶ τῆς Γενικῆς Παθολογίας». Συνέγραψε περὶ τὰς 700 μελέτας, ἐξ ὧν σῴζονται περὶ τὰς 100, ἐκ τούτων δὲ τῶν 18 ἀμφισβητεῖται ἡ γνησιότης καὶ 14 εἶνε ὑποβολιμαῖαι.

γαλιάνδρα. Τὸ πτηνὸν κορυδαλὸς ὁ κάλανδρος.

Γαλικία (πολων. Halicz). Τὸ Ν. τμῆμα τῆς Πολωνίας, μέχρι τοῦ 1919 αὐστριακὴ ἐπαρχία. 78.497

τ.χλμ. 7.660.000 κάτ. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἀνθρακωρυχεῖα. 3 Πανεπιστήμια. Πρωτ. ἡ *Λεμβέργη*.

Γαλικία (ἰσπ. Galicia, ἡ ἀρχαία Gallæcia ἢ Callæcia, ἕλλην. Καλαικία ἢ Καλλαικία). Χώρα ἐν τῇ ΒΔ. Ἱσπανίᾳ, ἀποτελοῦσα ἄλλοτε ἴδιον βασίλειον· 29.153 τ.χλμ. καὶ 2.138.057 κάτ. Ἔδαφος κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ὀρεινόν. Πλούσια μεταλλεύματα, ἁλατωρυχεῖα· κτηνοτροφία· ἁλιεία. Πρωτ. *Σαντιάγο δὲ Κομποστέλα*.

Γαλιλαία. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ, ἡ βορειοτάτη ἐπαρχία τῆς Παλαιστίνης μεταξὺ τῆς Φοινίκης καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰορδάνου. Ἐν αὐτῇ αἱ βιβλικαὶ πόλεις: Ναζαρέτ, Καπερναούμ, Κανᾶ, Βηθσαϊδὰ κ.ἄ.

Γαλιλαῖος θάλασσα. Λίμνη τῆς Παλαιστίνης. Βλ. **Τιβεριάς**.

Γαλιλαῖος Γαλιλαίη (Galileo Galilei). Ἰταλὸς φυσικὸς καὶ ἀστρονόμος (1564-1642), καθηγητὴς εἰς Πίζαν, εἰς Πάδουαν (1592-1610) καὶ πάλιν εἰς Πίζαν. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον κατεδιώχθη διὰ τὴν περὶ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς διδασκαλίαν του, ἠναγκάθη δ' ἐβδομηκοντούτης νὰ τὴν ἀποκηρύξῃ ἐπισήμως. Βραδύτερον 1637 ἀπώλεσε τὴν ὅρασιν ὁλικῶς, ἀλλ' ἐξηκολούθησε πάντοτε νὰ ἐργάζεται. Ἀνεκάλυψε τὸν συγχρονισμὸν τῆς αἰωρήσεως τοῦ ἐκκρεμοῦς· ἐξετέλεσε τὰ περίφημα πειράματα περὶ τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων μεταχειρισθεὶς τὸ κεκλιμένον ἐπίπεδον· εἶδεν ὅτι ἡ τροχιὰ τῶν βλημάτων εἶνε παραβολική· ἐβεβαίωσεν ὅτι ὅ,τι ἀπόλλυται εἰς δύναμιν κερδίζεται εἰς διάστημα. Κατεσκεύασεν ἴδιον τηλεσκόπιον καὶ ἀνεκάλυψε τὰς ἀνωμαλίας τῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης, τὰς φάσεις τῆς Ἀφροδίτης, τοὺς τέσσαρας ἐκ τῶν δορυφόρων τοῦ Διός, τὴν μορφὴν τοῦ Κρόνου, τὰς κηλῖδας τοῦ Ἡλίου καὶ ὅτι ὁ Γαλαξίας ἀποτελεῖται ἀπὸ πληθὺν ἀστέρων.

Γάλιον
α ἄνθος ἐν μεγεθύνσει

Γαλίνας (Βικέντιος). Ἰταλὸς βοηθήσας εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ πρώτου προσωρινοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος, τοῦ τῆς Ἐπιδαύρου, ψηφισθέντος τῇ 1.1.1822.

γάλιον. Γένος φυτῶν τῆς τάξεως τῶν ἐρυθροδανωδῶν. Περιλαμβάνει 250 εἴδη, ὧν 48 φύονται καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὡς τά: *γάλιον ἢ ἀπαρίνη*, κν. *κολλητοίδα*, *γ. τὸ ἀληθινόν*, *γ. τὸ ἑλληνικὸν* κ.ἄ.

γαλιόνι. Εἶδος ἐμπορικοῦ πλοίου ἰσπανικοῦ, ὅμοιον πρὸς γαλέραν.

γαλιότα. Ὄνομα δύο διαφόρων τύπων πλοίων τοῦ μεσαιωνικοῦ ναυτικοῦ. Τὸ ἓν ἦτο εἶδος μικροτέρας γαλέρας μετὰ κωπῶν ὀλιγωτέρων, τὸ δ' ἕτερον ἦτο πλοῖον μᾶλλον ἱστιοφόρον χρησιμοποιούμενον καὶ ὡς ἐμπορικὸν καὶ ὡς πολεμικόν.

Γαλιότα

Γαλίτσιν. Ἐπιφανὴς ρωσικὸς οἶκος εὐγενῶν λιθουανικῆς καταγωγῆς, παρασχόντων ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας πολλὰς καὶ σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς κλάδους. Ἐκ τῶν Γ. μνημονευτέοι: *Ἀλέξανδρος Γ.*, στρατάρχης (1718-1783), *Αὐγουστῖνος Γ.*, λόγιος (1823-1875).

Γάλλα. Μεγάλη φυλὴ τῆς Α. Ἀφρικῆς, κατοικοῦσα τὴν Ν. Ἀβησσυνίαν, τὴν Δ. Σομαλιλάνδην καὶ τὴν ἀγγλικὴν ἀποικίαν τῆς Κένυας.

Γαλλάν (Ἀντώνιος Galland). Γάλλος ἀνατολιστής (1646-1715). Μετέφρασε καὶ κατέστησε, πρῶτος αὐτός, γνωστὰς εἰς τὴν Εὐρώπην τὰς διηγήσεις τῆς Χαλιμᾶς, τῶν «Χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν».

γαλλεΐνη. Χρωστικὴ οὐσία, παραγομένη διὰ θερμάνσεως γαλλικοῦ ὀξέος μετ' ἀνυδρίτου τοῦ φθαλικοῦ ὀξέος εἰς 220-235°.

Γαλλία (France). Κράτος τῆς Δ. Εὐρώπης ὁριζόμενον ὑπὸ τῆς Μάγχης, τῆς Β. θαλάσσης, τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τῶν Πυρηναίων ὀρέων, τῆς Μεσογείου, τῶν Ἄλπεων, τοῦ Ἰούρα, τοῦ Ρήνου καὶ συμβατικῆς γραμμῆς, ἀποτελούσης τὸ ὄριον πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ τὸ Βέλγιον. Ἔχει ἔκτασιν 550.986 τ.χλμ., κατ. 40.744.000 (ἡ ἔκτασις τῶν ἀποικιῶν: 11.417.542 τ.χλμ., μὲ 60.000.000 περίπου κατ.) Εἶνε χώρα κατὰ μέγα μέρος πεδινὴ μὲ ὄρη τὰς Δυτικὰς Ἄλπεις (Λευκὸν Ὄρος 4810 μ.), τὰ Πυρηναῖα, τὸν Γαλλικὸν Ἰούραν, τὰ Βόσγια καὶ τὰς Ἀρδέννας, καὶ κυριωτέρους ποταμούς, τὸν Σηκουάναν, τὸν Λείγηρα, τὸν Γαρούναν καὶ τὸν Ροδανόν. Τὸ κλῖμα καὶ ἡ χλωρὶς ἔχουσι πρὸς Ν μεσογειακὸν χαρακτῆρα (φύεται καὶ ἡ ἐλαία), πρὸς τὰ ΝΔ ἀτλαντικόν (ἀειθαλεῖς δρύες), πρὸς Β δὲ καὶ Α μεσοευρωπαϊκόν.

Γεωργικὰ προϊόντα: δημητριακά, γεώμηλα, τεῦτλα, ὀπωρικὰ καὶ σῖτος. Κτηνοτροφικὸς πλοῦτος: βοειδῆ, αἶγες, ἵπποι, ὄνοι καὶ ἡμίονοι, ὀρνιθοειδῆ. Ὀρυκτὸς πλοῦτος: ἄνθρακες, σίδηρος, ἅλατα καλίου· ἡ παραγωγὴ χάλυβος ἐν τῇ Α. Γαλλίᾳ καὶ τῇ Ἀλσατίᾳ καὶ Λωρραίνῃ ἀντιπροσωπεύει τὰ 74 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Βιομηχανία ἀνεπτυγμένη περιλαμβάνουσα ἰδίως ἐριοῦχα, λινά, μεταξωτά, βαμβακοειδῆ, προϊόντα σιδηροβιομηχανίας, εἴδη πολυτελείας (ἀντικείμενα τοῦ συρμοῦ, τρίχαπτα, μυρωδικά, σάπωνα κλ.). Τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἐξυπηρετοῦσι 54.000 χλμ. σιδηροδρομικῶν, 227.000 χλμ. τηλεγραφικῶν γραμμῶν, πυκνότατον ὁδικὸν δίκτυον, 11.000 χλμ. ποταμίων ὁδῶν, λίαν ἀνεπτυγμένη συγκοινωνία αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπορική, ἐπίσης ἐμπορικὸς στόλος 2,1 ἑκατομμ. τόννων. Κύριοι λιμένες: Μασσαλία, Χάβρη, Χερβοῦργον, Βουλώνη, Ρουέν, Βορδῶ, Δουγκέρκη.

Νομισματικὴ μονὰς εἶνε τὸ γαλλικὸν φράγκον, ὑποδιαιρούμενον εἰς 100 σαντίμ· μέτρα καὶ σταθμὰ τὰ τοῦ μετρικοῦ συστήματος.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶνε *Δημοκρατία* ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συντάγματος τοῦ 1875. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερουσίαν. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν ἀνὰ ἑπτὰ ἔτη ἐκλεγόμενον Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας καὶ τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον. Ἡ κυβέρνησις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πλειοψηφίας τῶν Βουλῶν.

Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς 90 νομοὺς (departements), ὑποδιαιρουμένους εἰς ἐπαρχίας (arrondissements).

Ὁ πληθυσμὸς εἶνε Γάλλοι καὶ τινες Βρετόνοι

Φλαμανδοί, Βάσκοι, Ἰταλοὶ καὶ Γερμανοί. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἡ καθολική. Ἐπαγγέλματα: 41,2 % τοῦ πληθυσμοῦ ἀνήκουσιν εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν δασοκομίαν, 35,3 % εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν συγκοινωνίαν. Εἰς τὴν ὑπαίθρον χώραν κατοικοῦσι τὰ 54 %. Κυριώτεραι δὲ πόλεις, οἱ Παρίσιοι, ἡ Μασσαλία, ἡ Λυών, τὸ Βορδῶ, ἡ Λίλλη καὶ δώδεκα ἄλλαι, ἔχουσαι πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100.000.

Ὁ στρατὸς (ὑποχρεωτικὴ θητεία) ἀποτελεῖται ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀπὸ 750.000 ἄνδρας. Ἰσχυρὸν φρουριακὸν σύστημα καὶ ἰσχυρὸς ἀεροπορικὸς στόλος καὶ πολεμικὸν ναυτικόν.

Τὴν ἐκπαίδευσιν ἐξυπηρετοῦσι 17 πανεπιστήμια καὶ πλῆθος ἄλλων σχολῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἱδρυμάτων.

Ἱστορία. Ἡ Γ., τὸ κύριον τμῆμα τῆς ἀρχαίας *Γαλατίας*, κατεκτήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἵτινες κατέλαβον τὸν Βορρᾶν τῆς χώρας, τὸν Βουργουνδίων, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ Α, καὶ τῶν Βησιγότθων, οἱ ὁποῖοι ἐκυρίευσαν τὸ Ν. τμῆμα. Τῷ 486 ἱδρυσεν ὁ Χλοδοβῖκος τὸ Φραγκικὸν κράτος, τοῦτου δὲ διαλυθέντος τῷ 843, ἔλαβεν ὁ Κάρολος ὁ Φαλακρὸς τὸ Δυτικὸν Φραγκικὸν κράτος, καθιδρύσας τὴν δυναστείαν τῶν Καρολιδῶν (843-937). Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Καρόλου ἐδήωσαν οἱ Νορμαννοὶ τὰς παρακτίους ἐπαρχίας, ἡ Λωρραίνη ἐγένετο γερμανικὴ καὶ ἡ Βουργουνδία ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Τὸν οἶκον τῶν Καρολιδῶν διεδέχθησαν οἱ Καπετίδαι ἀπὸ τοῦ Οὔγωνος Καπέτου (937-1328). Ἐκ τῶν Καπετιδῶν ὁ Λουδοβῖκος Ζ' διεξήγαγε πολυετεῖς ἀγῶνας πρὸς τὸν Ἑρρῖκον Β' τῆς Ἀγγλίας, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀποκτήσει, δι' ἐπιγαμίας, ὁλόκληρον τὴν ΝΔ. Γαλλίαν. Ὁ Φίλιππος Β' ἀπέσπασε 1204 ἀπὸ τὸν Ἄγγλον βασιλέα Ἰωάννην τὸν Ἀκτήμονα τὴν Νορμανδίαν, τὴν Μαίνην, τὴν Τουραίνην καὶ τὸ Ποατού. Ὁ Λουδοβῖκος Α' ἐξεστράτευσε 1270 εἰς τὴν Τύνιδα. Ὁ Φίλιππος Δ' ἐκάλεσε τὴν τρίτην τάξιν νὰ λάβῃ θέσιν παρὰ τὰς δύο ἄλλας (τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου) εἰς τὰς μεγάλας Ἐθνικὰς Συνόδους τοῦ κράτους καὶ ἔθεσε τὴν παπικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ γαλλικὴν ἐξάρτησιν. Τοὺς Καπετίδας διεδέχθη ὁ πλάγιος καπετικὸς κλάδος τῶν Βαλουά (1328-1589). Ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ϛ' ἤρχισε 1339 ὁ Ἑκατονταετὴς πόλεμος μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Οἱ Γάλλοι ἡττήθησαν 1346 παρὰ τὸ Κρεσύ, 1415 παρὰ τὸ Ἀζενκούρ. Τῷ 1418 οἱ Ἄγγλοι κατέλαβον τοὺς Παρισίους. Ὁ Κάρολος Ζ' ἐπέτυχε, τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἰωάννας δ' Ἄρκ, 1429, νὰ νικήσῃ τοὺς Ἄγγλους καὶ νὰ περιορίσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ Καλαί. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ' ἐκυρίευσε τὴν Προβηγκίαν, τὴν Βουργουνδίαν καὶ τὸ Ἀνζού. Ὁ Φραγκίσκος Α' ἡττήθη 1525 ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ε' παρὰ τὴν Παβίαν καὶ ἐγκατέλειψε τὰς ἰταλικὰς κτήσεις του. Ὁ Ἑρρῖκος Β' κατέκτησε 1552 τὸ Μέτς, τὸ Τοὺλ καὶ τὸ Βερδέν· ἐπὶ τῶν διαδόχων του ἡ Γ. ὑπέφερεν ἀπὸ ἐμφυλίους πολέμους (Οὐγενόττοι). Τοὺς Βαλουὰ διεδέχθησαν οἱ Βουρβῶνοι (1589-1792), ἐξ αὐτῶν ὁ Ἑρρῖκος ὁ Δ' ἀποκατέστησεν τὴν θρησκευτικὴν εἰρήνην διὰ τοῦ Ἐδίκτου τῆς Νάντης, 1593. Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΓ' ὁ καρδινάλιος Ρισελιὲ κατέστησε 1624 ἀπεριόριστον τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως, ἐπολέμησε τοὺς Ἁψβούργους, ἐβοήθησε τὸν Γουσταῦον Ἀδόλφον τῆς Σουηδίας, καὶ ἀνεμίχθη, 1635, εἰς τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον. Διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Βεστφαλίας ἡ Γαλλία ἀπέκτησε μέρος τῆς Ἀλσατίας καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀναγνώρισιν τῆς κυριαρχίας της ἐν Μέτς, Τοὺλ καὶ Βερδέν. Τῷ 1659 ἀπέκτησε τμῆμα τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ 1678 τὴν ἐλευθέραν κομιτείαν Βουργουνδίαν καὶ μέρος τῆς Φλάνδρας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Γαλλία κατέστη ἡ ἰσχυροτέρα Δύναμις ἐν Εὐρώπῃ, ὁ δὲ βασιλεὺς της Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ' (1643-1715) ὁ πρῶτος τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης· τὸ γαλλικὸν πνεῦμα ἐκυριάρχει εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. Ἐν τούτοις ἡ κατάργησις 1685 τοῦ Ἐδίκτου τῆς Νάντης ἠνάγκασεν ἑκατοντάδας χιλιάδων νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ γαλλικὸν ἔδαφος, οἱ δὲ συνεχεῖς κατακτητικοὶ πόλεμοι ἐξησθένησαν τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Ἡ κατάστασις ἐχειροτέρευσεν ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' ὁ ὁποῖος, μεταξὺ ἄλλων ἠναγκάσθη 1763 νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν πολυτίμους γαλλικὰς ἀποικίας (Καναδᾶν καὶ Ἰνδίας). Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙϚ' μάτην ἠγωνίσθη ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Νεκὲρ νὰ ἀνορθώσῃ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους. Τῷ 1739 συνεκλήθη ἡ μεγάλη σύνοδος τῶν Γενικῶν Τάξεων (Etats généraux), κατόπιν τῆς ἀποχωρήσεως τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου ἡ τρίτη τάξις μετέβαλε 17.6.1789 τὴν σύνοδον εἰς Ἐθνοσυνέλευσιν, οὕτω δ' ἤρχισεν ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. Τὴν 14 Ἰουλίου ὁ ὄχλος ἐκυρίευσε δι' ἐφόδου τὴν Βαστίλλην, ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις διεκήρυξε τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατήργησε τὰ προνόμια τῶν εὐγενῶν. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς ἐπαναστατημένης χώρας ἐδημεύθησαν αἱ περιουσίαι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ κλήρου καὶ ἐξεδόθησαν τὰ περίφημα ἀσσινιᾶτα· πολλοὶ ἐκ τῶν εὐγενῶν ἀπεδήμησαν ἐκ τῆς χώρας (emigrés). Τῷ 1792 ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος πρὸς τὴν Αὐστρίαν. Αἱ πρῶται ἥτται ἐπεδείνωσαν τὴν κατάστασιν καὶ ὁ λαὸς ἐπέδραμεν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια ἐφυλακίσθη. Πληθὺς εὐγενῶν ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, αἱ δὲ σφαγαὶ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐνεκαινίασαν τὴν τρομοκρατίαν τῶν Ἰακωβίνων. Ἡ Ἐθνικὴ Σύνοδος (Convention National) κατέλυσε τὴν μοναρχίαν καὶ ἀνεκήρυξε 22.9.1792 τὴν Δημοκρατίαν. Τῇ 22.1.1793 ἐκαρατομήθη ὁ βασιλεύς. Ἡ λεγομένη ἐπιτροπὴ τῆς Κοινῆς Σωτηρίας ἐπὶ τοῦ Ροβεσπιέρου ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν, ἐπηκολούθησαν πολυάριθμοι καρατομήσεις, κατελύθη ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ εἰσήχθη ἡ «Λατρεία τοῦ Λόγου». Ἡ τρομοκρατία κατελύθη τῷ 1794, τῷ δὲ 1795 διελύθη ἡ Ἐθνικὴ Σύνοδος, ἀφοῦ ἐψήφισε τὸ νέον Σύνταγμα. Ἡ κυβέρνησις ἀνετέθη εἰς τὸ Διευθυντήριον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀνεφάνη ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ναπολέοντος, ὁ ὁποῖος καταλύσας 1799 τὸ Διευθυντήριον ἐγένετο πρῶτος ὕπατος, ἰσόβιος ὕπατος καὶ τῷ 1804 αὐτοκράτωρ. Οἱ πόλεμοι τοῦ Ναπολέοντος πρὸς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην κατέληξαν εἰς τὴν ἐκθρόνισίν του 1814 καὶ τὴν μετὰ ἓν ἔτος ἐξορίαν του εἰς τὴν Ἁγίαν Ἑλένην. Ἐπηκολούθησεν ἡ παλινόρθωσις τῶν Βουρβώνων, ἐπὶ δὲ τοῦ Καρόλου Ι', 1830, ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου καὶ ὁ Κάρολος ἐξεθρονίσθη. Βασιλεὺς ἀνηγορεύθη ὁ Λουδοβῖκος Φίλιππος Ὀρλεάνης, ὁ ὁποῖος ἐξεθρονίσθη διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου 1848. Ἡ Γαλλία ἐγένετο πάλιν Δημοκρατία, ὑπὸ πρόεδρον τὸν πρίγκιπα Λουδοβῖκον Ναπολέοντα, ὅστις ὅμως ἀνηγορεύθη διὰ πραξικοπήματος 1851 αὐτοκράτωρ ὡς Ναπολέων ὁ Γ'. Ἡ Δευτέρα αὕτη Αὐτοκρατορία κατελύθη συνεπείᾳ τῆς ἥττης τῶν Γάλλων, κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον 1871-1872. Ἠκολούθησεν ἡ Τρίτη Δημοκρατία μὲ πρῶτον πρόεδρον τὸν Θιέρσον. Τὸ Σύνταγμα τῆς 25.2.1875 καθιέρωσε τὴν Δημοκρατίαν.

Ὑπὸ τὴν Τρίτην Δημοκρατίαν ἡ Γαλλία ἀνεπτύχθη σπουδαίως, ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν της καὶ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης, ἀποκτήσασα σπουδαῖον ἀποικιακὸν κράτος, καὶ κατώρθωσε, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, νὰ νικήσῃ, τῇ βοηθείᾳ τῶν Συμμάχων της, τὴν Γερμανίαν, ἀφ' ἧς καὶ ἀπέσπασε τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λωρραίνην, διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν 1919.

Νῦν ἀποτελεῖ ἰσχυροτάτην Δύναμιν στηριζομένην ἐπὶ τῶν συμμαχιῶν της μὲ τὴν Μικρὰν Συνεννόησιν καὶ τὴν Πολωνίαν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσχυροῦ ἀποικιακοῦ κράτους της.

Γλῶσσα καὶ Γράμματα. Ἡ γαλλικὴ γλῶσσα ἐξελίχθη ἀπὸ τὴν λατινικήν. Ἀπὸ τοῦ Δ΄ αἰῶνος ὑπῆρχαν δύο κυρίως γαλλικαὶ διάλεκτοι, ἡ τῆς Νοτίου Γαλλίας ἡ Προβηγκιανὴ (langue d'oc) καὶ ἡ τῆς Β. Γαλλίας (langue d'oui.) Ἡ σημερινὴ γαλλικὴ ἀνεπτύχθη ἐκ τῆς δευτέρας, ὁμιλεῖται, δ' ἐκτὸς τῆς Γαλλίας, εἰς τὸ Βέλγιον καὶ τὴν γαλλικὴν Ἑλβετίαν. Τὰ πρῶτα γραπτὰ μνημεῖα τῆς γαλλικῆς εἶνε μεταφράσεις ἐκ τῆς Λατινικῆς. Ταύτας ἠκολούθησαν χριστιανικαὶ διηγήσεις καὶ χριστιανικοὶ θρῦλοι. Ἐξ αὐτῆς δὲ ἀνεπτύχθη ἡ κοσμικὴ ποίησις τῆς παλαιᾶς περιόδου, μέχρι τοῦ 1515, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ ἡρωϊκὸν ἔπος («Ἆσμα τοῦ Ρολάνδου»). Εἰς τὴν δευτέραν περίοδον 1150-1230 ἀνήκουσι τὸ τεχνικὸν ἔπος καὶ ἡ λυρικὴ ποίησις, ἰδίᾳ τῶν *τροβαδούρων*, μὲ ἐξέχοντα ποιητὴν τὸν *Χριστιανὸν δὲ Τροϋά*. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ ἱπποτικὴ ποίησις ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ διδακτικοῦ ἀστικοῦ ἔπους. Ἡ περίοδος τῆς νεωτέρας γαλλικῆς λογοτεχνίας ἀρχίζει τῷ 1515. Ταύτην χαρακτηρίζει μέχρι τοῦ 1634 ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δράματος καθ' ἑλληνικὰ πρότυπα καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ραβελαί. Ἡ κλασσικὴ ἐποχὴ εἶνε ἡ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄, 1643-1715. Εἰς αὐτὴν ἀνήκουσιν ὁ Ρακίνας, ὁ Κορνήλιος, ὁ Μολιέρος, ὁ Βουαλώ, ὁ Λαφονταίν, ὁ Φενελών, ἡ Κυρία δὲ Σεβινέ, ὁ Καρτέσιος καὶ ὁ Πασκάλ. Ἡ ἀκολουθήσασα ἐποχὴ τοῦ Διαφωτισμοῦ, 1715-1790, χαρακτηρίζεται διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Βολταίρου, τοῦ Ρουσσώ, τοῦ Μοντεσκιὲ καὶ τοῦ Βωμαρσαί. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ, 1789-1850, ἐγνώρισε τὰ ἔργα τῆς Κυρίας δὲ Σταέλ, τοῦ Σατωβριάν, τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Μισσέ, τοῦ Βινὲ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τῶν μυθιστοριογράφων Στανδάλ, Μεριμέ, καὶ Γεωργίας Σάνδης. Τὸν ρωμαντισμὸν διεδέχθη ὁ νατουραλισμὸς καὶ ὁ συμβολισμός, μέχρι τοῦ 1850, τοὺς ὁποίους ἀντιπροσωπεύει ὁ Βαλζάκ, οἱ Παρνασσιακοί, ὁ Βωδελαὶρ καὶ οἱ συμβολικοὶ Μαλλαρμέ, Βερλαίν, κ.ἄ. Τὸ θέατρον ἐκαλλιέργησαν οἱ Σκρίβ, Δουμᾶς υἱὸς καὶ Σαρδοῦ. Διάδοχοι τοῦ Βαλζάκ εἰς τὸ μυθιστόρημα ἀνεφάνησαν ὁ Φλωβέρ, ὁ Δωδέ, οἱ ἀδελφοὶ Γονκούρ, ὁ Μωπασσὰν καὶ ὁ Ζολᾶ. Τὰ κυριαρχοῦντα ὀνόματα τῆς νεωτάτης ἐποχῆς, μέχρι περὶ τὸ 1914, εἶνε: Κλωδέλ, Ζάμ, Ντυαμέλ, Βαλερύ, Βιλδράκ, οἱ Βέλγοι Ροδενβὰκ καὶ Βεράρεν καὶ οἱ Ρολλάν, Βαρβύς, Προὺστ καὶ Ζίδ. Τὴν φιλοσοφίαν ἀντιπροσωπεύει ὁ Βέρξον.

Γαλλιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καινουρίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 475.

Γαλλιενί (Ἰωσὴφ Σίμων Gallieni). Γάλλος στρατηγὸς (1849-1916). Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον στρατ. διοικητὴς τῶν Παρισίων, διοικητὴς τῆς Ϛ΄ στρατιᾶς, εἶτα ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν.

Θυρεὸς Γαλλίας, ἐπὶ τῆς Τρίτης Δημοκρατίας

Γαλλιηνός. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ 253-263 μ.Χ. υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Βαλεριανοῦ. Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας του οἱ Γότθοι ἐδῄωσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκυρίευσαν τὰς Ἀθήνας.

γαλλικανισμός. Τὸ ἄθροισμα διοικητικῶν προνομίων τῆς Γαλλικῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τοῦ Παπισμοῦ ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ.

γαλλικὸν ὀξύ. Ὀξὺ σχηματιζόμενον κατὰ τὴν ὀξείδωσιν τοῦ ἀφεψήματος τῶν κηκίδων τῆς δρυός. Ἔχει στυπτικὰς καὶ αἱμοστατικὰς ἰδιότητας, δίδεται δὲ ἐσωτερικῶς εἰς τὰς δυσεντερίας, τὰς αἱματουρίας, τὰς αἱμοπτυσίας, τὰς αἱματεμέσεις κλ., καθὼς καὶ εἰς τὴν λευκωματουρίαν κατὰ τὰς νεφρίτιδας. Χρησιμεύει ἐπίσης διὰ τὴν κατασκευὴν φωτογραφικοῦ ὑγροῦ ἐμφανίσεως καὶ μαύρης μελάνης.

Γαλλικός (ἀρχ. *Ἐχέδωρος*). Ποτ. τῆς Μακεδονίας πηγάζων ΒΑ τοῦ Κιλκὶς καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Θερμαϊκόν, 10 χλμ. Δ τῆς Θεσσαλονίκης. Ζευγνύται ὑπὸ μεγάλης ὁδικῆς ὡς καὶ σιδηροδρομικῆς γεφύρας.

γάλλιον. Μέταλλον λευκὸν τῆς ὁμάδος τῶν σπανίων γαιῶν. Ἔχει σύμβολον Ga, ἀτομικὸν βάρος 69,9, εἰδικὸν βάρος 5,95, τήκεται εἰς 30° ἀνεκαλύφθη διὰ τοῦ φασματοσκοπίου τῷ 1875 ὑπὸ τοῦ Γάλλου Βουαβωδράν, πρὸς τιμὴν δὲ τούτου ἔλαβε τὸ ὄνομα· ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ εἶχεν ὑποδειχθῆ ὑπὸ τοῦ Μενδελέγιεφ κατὰ τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ σύστημα· εἶνε σπανιώτατον μέταλλον, ἔχον, ὅπως καὶ αἱ ἑνώσεις αὐτοῦ, ἐλαχίστας ἐφαρμογάς.

Γαλλιφέ (Γάστων Ἀλέξανδρος Αὔγουστος μαρκήσιος de Gallifet). Γάλλος ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ καὶ εἶτα στρατηγός, διακριθεὶς κατὰ τὰς ἐκστρατείας τῆς Κριμαίας, τῆς Ἰταλίας, τοῦ Μεξικοῦ καὶ κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870. 1899-1900, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν.

Γαλλογερμανικὸς πόλεμος (1870-1871). Βλ. *Γαλλία* καὶ *Γερμανία*.

Γαλλογραικία. Ἡ μικρασιατικὴ χώρα, εἰς ἣν κατῆλθον φῦλα κελτικῆς καταγωγῆς, προερχόμενα ἐκ Θράκης, *Γαλλογραικοὶ* δὲ οἱ κάτοικοι αὐτῆς.

Γάλλοι. 1) Οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλίας.—2) Οἱ εὐνοῦχοι ἱερεῖς τῆς Κυβέλης ἐν Μικρασίᾳ.

γαλλόνιον. Μέτρον ἀγγλικόν, διὰ στερεὰ καὶ ὑγρά, ποικίλης κατὰ τόπους χωρητικότητος.

γάλλος, γάλλισσα. Βλ. ἰνδόρνις.

Γάλλος (Γάϊος Βίβιος Τρεβώνιος Gallus). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (206-253), ἄρξας ἀπὸ τοῦ 251.

Γάλλος Ἅγιος (Saint Gall). Ἰρλανδὸς ἱεραπόστολος, ἱδρυτὴς τοῦ ἐν Ἑλβετίᾳ φερωνύμου μοναστηρίου (550-646).

Γάλλος Ἅγιος (Saint Gall, γερμ. Sankt Gallen). Π. τῆς Ἑλβετίας, πρωτ. ὁμών. καντονίου, κάτ. 75.500. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς *μονῆς τοῦ Ἁγίου Γάλλου*, ἱδρυθείσης περὶ τὸ 720 ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Ὄθμαρ ἐπὶ τῆς θέσεως ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ ἐρημητήριον τοῦ *ἁγίου Γάλλου*.

Γαλλούππι (Πασχάλης Galluppi). Ἰταλὸς φιλόσοφος (1776-1846).

γαλόνι. Βλ. σειρήτιον.

γαλόπ. Ὁ καλπασμὸς (βλ.λ.). ‖ Τὸ τελευταῖον ἐκ τῶν πέντε μερῶν τοῦ χοροῦ καδρίλλια.

γαλότσα. Ὑπόδημα ἐκ κόμμεος, φερόμενον ἔξω-

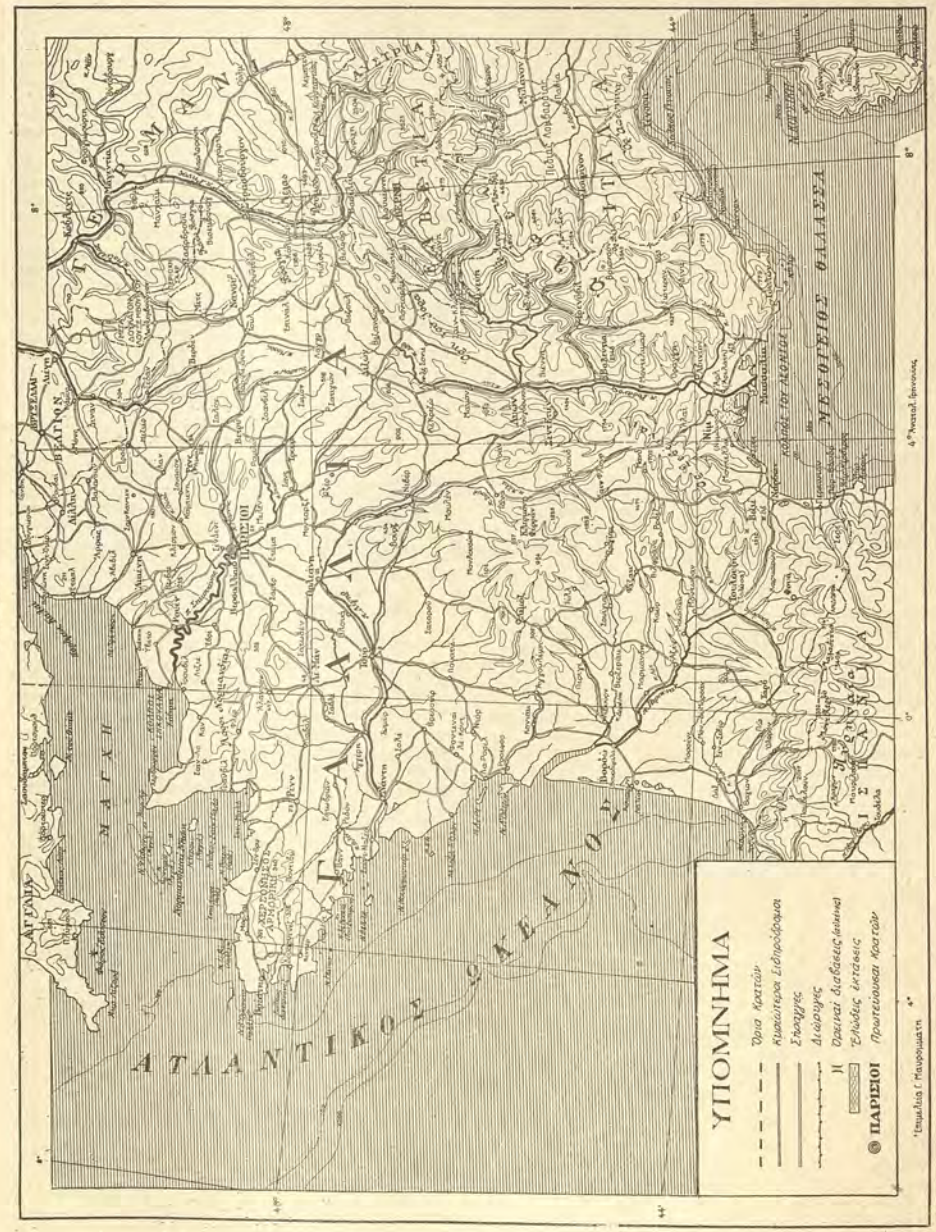

θεν τοῦ συνήθους ὑποδήματος, πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς χιόνος, τοῦ ὕδατος ἢ τοῦ βορβόρου.

Γάλουαϊ (Galway). Κομητεία τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κόννωτ, ἐπιφανείας 6338 τ.χλμ. μετὰ κατ. 182.224. Ὁμών. πρωτεύουσα μὲ 14.000 κατ. καὶ ἀξιόλογον λιμένα.

γαλουχία. Ἡ διὰ μητρικοῦ ἢ γυναικείου γάλακτος *(φυσικὴ γαλουχία)* ἢ καὶ διὰ γάλακτος ζώου *(τεχνητὴ γαλουχία)* ἀποκλειστικὴ ἢ μικτὴ διατροφὴ βρέφους.

Γάλσγουερθυ (Ἰωάν. Galsworthy). Ἄγγλος συγγραφεύς (1867 - 1932). Ἔγραψε μυθιστορήματα («Φόρσειτ Σάγα») καὶ δράματα («Δικαιοσύνη», «Καθῆκον» κ.ἄ.). Τὸ ἔργον του ἀποτελεῖ κατηγορητήριον κατὰ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς ἀνωτέρας ἀγγλικῆς κοινωνίας. Βραβεῖον Νοβὲλ 1932.

Γάμα (Βάσκο δὲ Gama). Πορτογάλος θαλασσοπόρος (1468-1524). Ἀνεκάλυψε, 1498, τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδὸν διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, ἵδρυσε τὰς πρώτας πορτογαλικὰς ἀποικίας: τῆς Μοζαμβίκης, τῆς Σοφάλης καὶ τοῦ Κόχιν, καὶ ἐγένετο ἀντιβασιλεὺς τῶν Πορτογαλικῶν Ἰνδιῶν (1469-1524).

Γαμβαραγάρα. Ὄρος ἐν τῇ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν Ἀφρικῇ, μεταξὺ τῶν λιμνῶν Βικτωρίας-Νυάνζας καὶ Ἀλβέρτου. Κορυφὴ Γόρδων Βέννετ 4200 μ.

Γαμβέττας (Λέων Gambetta). Γάλλος πολιτικὸς (1838-1882). Ἀντίπαλος τῆς πολιτικῆς τοῦ Ναπολέοντος Γ', μέλος τῆς «Κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης» τῷ 1870 ἀνασυνεκρότησε τὸν ἀποσυντεθειμένον γαλλ. στρατόν. Ὑπεστήριξε τὴν ἰδέαν τῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἑλλάδος.

Γάμμαρος

Γαμβία (Gambia). Ἀγγλικὴ ἀποικία τῆς Δ. Ἀφρικῆς, 10.706 τ.χλμ., κάτ. 210.530.

Γαμβίαι νῆσοι (Gambier). Πολύνησον τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, κείμενον εἰς 23°12' Ν. πλ. καὶ 137° Α. μήκους, ἐκ 13 μικρῶν νήσων ἀνηκουσῶν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Γαμβίας (Gambia). Ποταμὸς τῆς Δ. Ἀφρικῆς, ὁ δεύτερος κατὰ τὸ μέγεθος τῆς Σενεγαμβίας.

Γαμβρῖνος (Gambrinus· παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος Jan Primus, τ.ἔ. Ἰωάννης Α', δοὺξ τῆς Βραβάντης, 1251-1294). Θρυλικὸς ἐφευρέτης τῆς ζυθοποιΐας καὶ βασιλεὺς τοῦ ζύθου.

γαμέται. *(Φυσιολ.)* Τὰ φυλετικὰ ἢ γεννητικὰ στοιχεῖα τῶν πρωτοζώων.

Γαμήλιοι θεοί. Οἱ πέντε, παρ' ἀρχαίοις, προστάται τοῦ γάμου θεοί: ὁ Ζεὺς Τέλειος καὶ ἡ Ἥρα Τελεία, ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Πειθὼ καὶ ἡ Ἄρτεμις.

Γαμηλιών. Ἕβδομος μὴν τοῦ ἀττικοῦ ἔτους, ὁ καθ' ἡμᾶς *Φεβρουάριος* (ν.ἡ.).

γαμμαρίδαι. Ὁμοιογένεια μαλακοστράκων τῆς τάξεως τῶν ἀμφιπόδων.

γάμμαρος. Γένος ἀμφιβίων ἀρθροπόδων μαλακοστράκων ἐκ τῶν ἀστακιδῶν. Ὁ κοινότερος εἶνε *γάμμαρος ὁ ψύλλος*, κοινότατος εἰς τὰ ρέοντα ὕδατα, κν. λεγόμενος *νεροψύλλος*.

γαμομανία. Ψύχωσις ἢ μονομανία ἐπιδιώξεως γάμου, ἄσχετος πρὸς πᾶσαν νοσηρὰν γενετήσιον διέγερσιν.

γάμος. Ἡ νόμιμος ἕνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικός καὶ ἡ σχετικὴ τελετή. *Μοργανατικὸς* λέγεται ὁ γάμος μέλους ἡγεμονικῆς οἰκογενείας μετὰ γυναικὸς κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως, καθ' ὃν ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα ἀποκτῶσι δικαιώματα ἐπὶ μέρους μόνον τῆς περιουσίας τοῦ συζύγου καὶ πατρός, ἀποκλείονται δὲ παντὸς δικαιώματος ἐπὶ τῶν τίτλων καὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ. *Θρησκευτικός*, ὅταν τελῆται ὑπὸ ἱερέως. *Πολιτικός*, ὅταν τελῆται ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν. *Μικτός*, ὁ μεταξὺ προσώπων διαφόρων θρησκευμάτων τελούμενος γάμος. *Γάμος ἐξ ἀριστερᾶς χειρός*, ἡ παράνομος συμβίωσις. *Δογυροῦς γάμος*, ἡ εἰκοστὴ πέμπτη ἐπέτειος τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως δύο συζύγων, *χρυσοῦς*, ἡ πεντηκοστή, καὶ *ἀδαμάντινος* ἡ ἑξηκοστὴ ἐπετηρίς. ‖ *(Ἱστορ.)* Ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ γάμος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς *μυστήριον*, αἱ κοινωνικαὶ δὲ περὶ γάμου ἀντιλήψεις, ὑπερνικήσασαι τὰς πρότερον ἐπικρατησάσας, ἐκφράζονται πλήρως διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Μοδεστίνου δοθέντος ὁρισμοῦ τοῦ γάμου, καθ' ὃν ὁ γ. εἶνε «ἕνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικός, συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός, θεῖου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία». ‖ *(Νομ.)* Κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον δίκαιον αἱ προϋποθέσεις συστάσεως γάμου εἶνε: α') Ἱκανότης πρὸς δικαιοπραξίαν, β') ἐφηβότης, γ') ἱκανότης πρὸς συνάφειαν, δ') βούλησις πρὸς σύστασιν γάμου, ε') συναίνεσις ἐπὶ ἀνηλίκων τοῦ πατρικὴν ἐπ' αὐτῶν ἐνασκοῦντος ἐξουσίαν. *Κώλυμα γάμου* καλεῖται ἡ ὕπαρξις ἀρνητικῆς ἢ ἐλλείψις θετικῆς τοῦ γάμου προϋποθέσεως. Τὰ κωλύματα ταῦτα εἶνε: 1) Κωλύματα ἀπολύτου ἀνικανότητος καὶ δή: α') ὁ ὑπάρχων γάμος, β') ὁ προϋπάρξας τρίτος γάμος, γ') ἡ χειροτονία, δ') ἡ ὁμολογία τῆς παρθενίας. 2) Κωλύματα σχετικῆς ἀνικανότητος: Κωλύματα γάμου ἐκ συγγενείας (ἐξ αἵματος, ἐξ ἀγχιστείας καὶ οἱονεὶ ἐξ ἀγχιστείας, πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς). Ὁ γάμος λύεται εἴτε διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων, εἴτε διὰ τοῦ *διαζυγίου*.

γάμπια. Ὁ δόλων.

Γαμπρόβο. Ὄρος πρὸς τὰ Β τῆς ἐπαρχ. Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἔχον ὕψος 1782 μ. Πρὸ τοῦ 1881 ἡ κορυφὴ αὐτοῦ ἀπέτελε ἓν τῶν σημείων τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Γανδαρίς. Χώρα ἐν τῇ ΒΔ. Ἰνδικῇ, ἐν τῇ σημερινῇ Πεντζάβ, καταλαμβάνουσα τὸ κεντρικὸν καὶ τὸ δυτικὸν τμῆμα αὐτῆς. Κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Γάνδη (Gand, φλαμανδ. Gent). Π. τοῦ Βελγίου, πρωτ. τῆς Α. Φλάνδρας, εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποτ. Λὺς καὶ Σκάλδιος, ἐπὶ 30 νησίδων σχηματιζομένων διὰ πολυαρίθμων διωρύγων. Κάτ. 165.000. Πανεπιστήμιον, ἀξιόλογα παλαιὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ κτίρια. Κλωστήρια, ὑφαντουργεῖα, βιομηχανία τριχάπτων, μηχανουργεῖον, χυτήρια, ζυθοποιεῖα. Φυτοκομία.

Γάνδι (Μαχάτμα). Ὁ σημερινὸς πνευματικὸς ἀρχηγὸς τῶν Ἰνδιῶν, γενν. 1869. Ἡγέτης τῆς ἐναντίον τῶν Ἄγγλων κινήσεως τῶν Ἰνδῶν. Ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἰνδιῶν Κηρύσσει τὴν ἠθικὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Γανέσας (τ.ἔ. «κύριος τῆς ἀκολουθίας»). Θεὸς τῶν Ἰνδῶν, τιμώμενος ἰδίως ὑπὸ τῶν λογίων.

Γάνος (τό). Π. τῆς Θράκης ἐν τῇ Προποντίδι, ἀναφερομένη ἀπὸ τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος. Ἡ νεωτέρα π. κατῳκεῖτο (1922) ὑπὸ 2000 περίπου Ἑλλήνων· ἐξ αὐτῆς δὲ ὠνομάσθησαν *Γανόχωρα* ἢ *Γανοχώρια* πάντες οἱ παρακείμενοι συνοικισμοί.

Γάντζα. Π. τῆς καυκασιανῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας τοῦ Ἀζερβαϊτζάν, ἄλλοτε *Ἐλισαβετόπολις*, 63.400 κάτ.

γάντι. Βλ. **χειρόκτιον.**

Γανυμήδης. Υἱὸς τοῦ Τρωὸς καὶ τῆς Καλλιρρόης, ὡραιότατος νέος τὸν ὁποῖον οἱ θεοὶ ἀφήρπασαν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἀνήγαγον εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς οἰνοχόος τοῦ Διός.

Γανυμήδης

Γανυμήδης. Δορυφόρος τοῦ πλανήτου Διὸς ἀνακαλυφθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαλιλαίου.

γάνωμα καὶ **γάνωσις.** Ἡ τεχνικὴ ἐπάλειψις τῶν χαλκωμάτων διὰ κασσιτέρου, ἢ ἄλλως **κασσιτέρωσις**, στίλβωσις τῶν ἀγγείων μετὰ τὸ πέρας πάσης κατεργασίας των.

Γάο-λία. Ὄνομα ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ σόργου, σπουδαιότατον φυτὸν τῆς Β. Κίνας, ἔνθα, μαζὶ μὲ τὰ γεώμηλα, ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν τροφὴν τῶν ἰθαγενῶν καὶ τῶν κτηνῶν των.

Γάους (Κάρολος Φρειδερῖκος Gauss). Γερμανὸς μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος (1777-1855). Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου ἐν Γοττίγγῃ, ἐκ τῶν μεγίστων μαθηματικῶν ὅλων τῶν ἐποχῶν.

Γαουτάμα. Οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ Βούδδα.

Γαοῦτσοι (Gauchos). Ποιμένες τῶν μεγάλων λειμώνων τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Οὐρουγουάης, μιγάδες ἐξ Εὐρωπαίων καὶ Ἐρυθροδέρμων. Εἶνε θαυμάσιοι ἱππεῖς.

Γαπόν (Γεώργιος). Ῥῶσος ἱερεὺς καὶ σοσιαλιστὴς ἐπαναστάτης (1873-1907).

Γαράζο. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης). Κάτ. 540.

Γαράμαντες. Λαὸς κατοικῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰς ὁάσεις τῆς Ἀνατολικῆς Σαχάρας.

Γαράντζα *(Ἄνω* καὶ *Κάτω)*. Δύο χ. τῆς ἐπαρχ. Μεσσήνης. Βλ. **Μέλπεια** (Ἄνω καὶ Κάτω).

Γάρβορῦ (Ἄρνε Garborg). Νορβηγὸς συγγραφεὺς γενν. τῷ 1851. Μυθιστορήματα: «Χωριατοφοιτητές», «Ἄνδρες», «Κουρασμένες ψυχές» κλ. Δράματα: «Εἰρήνη», «Πατέρας» κ.ἄ.

Γαργαλιάνοι. Π. τῆς ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας), ἕδρα κοιν. Κάτ. 7074. Ἔχει ἐπίνειον *Μάραθον*, ἀφ' οὗ ἀπέχει 5 χλμ., καὶ εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ ὡραίας ἀπόπτου τοποθεσίας. Σημαῖνον γεωργικὸν κέντρον.

Γάργανος ἢ **Γαρῒνο** (Gargano). Ἀσβεστολιθικὸν ὄρος ἐν Ἰταλίᾳ ἐπὶ χερσονήσου τῆς Ἀδριατικῆς (ΒΑ τῆς Φότζιας). Ὕψος 1055 μ.

Γαργαντούας (Gargantua). Τὸ κεντρικὸν πρόσωπον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Βίος Γαργαντούα καὶ Πανταγρυὲλ» ὀνομαστοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ραβελαί (1532), γίγας τὰ μάλιστα πολυφάγος.

γαργαρεών. *(Ἀνατομ.)* Σταφυλὴ ἢ κιονίς (βλ.λ.).

γαργάρισμα καὶ **γαργαρισμός.** Πλύσις τοῦ φάρυγγος δι' ὑγροῦ ὅπερ κρατεῖται αὐτόθι-ὀλίγον καὶ ἀποπτύεται. Γαργάρισμα λέγεται καὶ τὸ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμεῦον ὑγρόν.

Γάρδας λίμνη (Lago di Garda). Ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ ἀνατολικωτέρα ἐκ τῶν λιμνῶν τῆς Β. Ἰταλίας, ὀνομαζομένη οὕτως ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς Α. αὐτῆς ὄχθης κειμένης πολίχνης Γάρδας. Ἔχει μῆκος 55 χλμ., πλάτος ἀπὸ 4-17 χλμ., ἐπιφάνειαν 370 τ.χλμ. καὶ βάθος ἕως 346 μ. Μέχρι τοῦ 1918 ἀνῆκεν ἐξ ἡμισείας εἰς τὴν Αὐστρίαν (Τυρόλον) καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1919 περιῆλθεν ὁλόκληρος εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡ πολίχνη ἔχει 1286 κατ.

Γαρδαφούϊ. Ἀκρωτ. τῆς Ἀφρικῆς. Βλ. **Γουαρδαφούϊ.**

Γαρδελάδες. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Κερκύρας. Κάτ. 460.

γαρδέλλι. Τὸ πτηνὸν ἀκανθὶς ἢ ἀκανθυλλίς, καρδερῖνα.

Γαρδενά. Χ. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας. Βλ. **Κερύνεια.**

γαρδενία. Γένος καλλωπιστικῶν θάμνων καὶ δένδρων τῆς οἰκογενείας τῶν ἐρυθροδανωδῶν. Τὸ συνηθέστερον εἶνε *γ. ἡ εὐανθὴς* ἢ *ἰασμηνοειδής*, ἡ γνωστὴ ἐν Ἑλλάδι *γαρδένια*. Ἔχει ἀνάγκην ὑγρᾶς ἀτμοσφαίρας, διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον εὐδοκιμεῖ μόνον εἰς τὰς παραλίους πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Γαρδενία

Γαρδικάκι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 454.

Γαρδίκας (Γεώργιος). Φιλόλογος, τέως ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, συγγραφεὺς πολλῶν μελετῶν, γενν. τῷ 1869.

Γαρδίκι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικάλων. Κάτ. 577.—2) Χ. τῆς ἐπαρχ. Καλαμῶν. Βλ. **Ἄμφεια.**—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 299.

Γαρδίκι Κρεμαστῆς Λαρίσης. Βλ. **Πελασγία.**

Γαρδίκι Ὁμιλαίων. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 1018.

Γαρδίκι(ον). Χ. τῆς Β. Ἠπείρου ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Χειμάρας. Οἱ κάτοικοί του, κατὰ τὸ πλεῖστον Μουσουλμᾶνοι, ὑπέστησαν τὰς σκληροτέρας δοκιμασίας ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐκδικουμένου παλαιοτέραν προσβολὴν τῶν Γαρδικιωτῶν πρὸς τὴν μητέρα του καὶ τὴν ἀδελφήν του, τὸ δὲ χωρίον κατεστράφη.

Γαρδίκιον. Χ. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως. Βλ. **Ἀναβρυτόν.**

Γάρδιτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 508.

Γαρέα (πρώην *Μεϊμέταγα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 353.

Γαρξενῖκος. Χ. Γορτυνίας. Βλ. **Δίρρεμα.**

Γαρβία (Garcia). Ὄνομα πολλῶν βασιλέων τῆς Ναβάρρας κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

Γαριβάλδης (Garibaldi). 1) *Ἰωσήφ.* Ἰταλὸς πατριώτης (1807-1882). Ἡγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἰταλίας ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν, τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως (ἐκστρατεία τῶν Χιλίων) καὶ τοῦ Πάπα. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον 1870 - 1871 ἐπολέμησεν, ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἐθελοντῶν, ἐναντίον τῶν Γερμανῶν. «Ἀπομνημονεύματα».— 2) *Μενόττι.* Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ (1840-1903). Μετέσχε τοῦ πολέμου τοῦ 1859 καὶ ἐπολέμησεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πατρός του, ἐν Σικελίᾳ, Τρεντίνῳ καὶ τέλος ἐν Γαλλίᾳ.—3) *Ριτσιότι.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1847-

1924). Μετέσχε μετὰ τοῦ πατρός του τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1866 καὶ διῴκησε ταξιαρχίαν κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870.³Από τοῦ 1887 μέχρι τοῦ 1890 διετέλεσε βουλευτής.³Εκραγέντος τοῦ ᶜΕλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897 διεπεραιώθη εἰς ᶜΕλλάδα ἡγούμενος 300 ³Ιταλῶν ὁπαδῶν του, οἱ ὁποῖοι μετὰ 400 ᶜΕλλήνων καὶ ἑτέρων ἐξ ἄλλων ἐθνῶν ἀπετέλεσαν ἴδιον σῶμα καὶ ἐπολέμησαν εἰς Δομοκόν.—4) *Ἰωσήφ*. Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω Ρ., γενν. τῷ 1879. ³Ηκολούθησε τὸν πατέρα του τῷ 1897 εἰς ᶜΕλλάδα καὶ διῴκησε, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐν Γαλλίᾳ, τὴν λεγεῶνα τῶν ³Ιταλῶν ἐθελοντῶν, εἶτα δ' ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ἰταλικῆς ταξιαρχίας ἀλπινιστῶν. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ φασισμοῦ κατέφυγεν εἰς ³Αμερικήν.

Γαριβαλδινός. ³Εθελοντὴς πολεμήσας μετὰ τοῦ ³Ιωσὴφ Γαριβάλδη ἢ ἀνήκων εἰς σῶμα διοικηθὲν ὑπό τινος τῶν ἀπογόνων του.

Γαρίδα ἢ καρίδα. Μικρὸν θαλάσσιον ζῷον ἐκ τῶν ἀστακιδῶν, ἡ καρίς.

Γαριζίν. Ὄρος ἐν Σαμαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, συνδεθὲν μετὰ τῆς λατρείας τῶν Σαμαρειτῶν.

Γαριλιάνο (Garigliano). Ποτ. τῆς ³Ιταλίας ἐν τῷ νομῷ Καζέρτας, πηγάζων ἀπὸ τῶν ³Αβρουζίων. Σχηματίζει τοὺς καταρράκτας τῆς Σέρας (150 καὶ 15 μ.) καὶ μετὰ ροῦν 148 χλμ. ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Γαέτας. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ κεῖνται τὰ ἔλη ιοῦ Γ., τὰ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Paludes Minturnenses (τῶν Μιντουρνῶν) καλούμενα.

Γαρμπῆς. Κοινὴ ὀνομασία παρὰ τοῖς ναυτικοῖς τοῦ Νοτίου ἀνέμου· ὁ λίψ.

Γαρνιέ (Ροβέρτος Garnier). Γάλλος τραγικὸς ποιητὴς (1534-1590). Θεωρεῖται ὡς ὁ πρόδρομος τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Ρακίνα.

γαρνιερίτης. Τὸ κύριον μετάλλευμα τοῦ νικελίου, καλούμενον ἐπίσης καὶ *νουμειῆτης*. ³Εν ᶜΕλλάδι ἀπαντᾷ ἐν Λαυρίῳ (παρὰ τὴν ³Αταλάντην).

Γαρούνα. Δύο χ. τῆς ν. Κερκύρας, ἀποτελοῦντα ἰδίας κοινότητας (*Ἄνω Γ.*, κάτ. 412, *Κάτω Γ.*, κάτ. 666).

Γαρούνας (γαλλ. Garonne, λατ. Garumna). ᶜΟ σημαντικώτερος ποταμὸς τῆς Ν. Γαλλίας. Πηγάζει ἐν τοῖς ἱσπανικοῖς Πυρηναίοις, διέρχεται διὰ τοῦ Βορδῶ καὶ χύνεται εἰς τὸν ³Ατλαντικὸν ὠκεανόν. ᶜΟλικὸν μῆκος 650 χλμ. Καθίσταται πλωτὸς ὀλίγον πρὸ τῆς π. Σαὶν Γωδάν, ἀπὸ δὲ τῆς π. Καστέ (πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Βαζάς) δύνανται νὰ πλεύσωσιν ἐν αὐτῷ καὶ πλοῖα τῆς θαλάσσης.

γαρουφαλλιὰ καὶ **γαρύφαλλο.** Βλ. **γαρυφαλιὰ** καὶ **γαρύφαλλον.**

Γάρρικ (Δαυῒδ Garrick). Διάσημος ³Αγγλος ἠθοποιός (1716-1779). ³Ηγόρασε τῷ 1747 τὸ θέατρον Δρούρυ-Λαίην, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀποκατέστησε τὴν δόξαν τῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἐδρυσεν οὕτω τὴν λαμπροτάτην περίοδον τοῦ ἀγγλικοῦ θεάτρου.

γάρρουλος. Γένος πτηνῶν τῆς ὁμοιογενείας τῶν κορακιδῶν. *Γ'άρρουλος ὁ δρυόβιος* συλλαμβανόμενος μανθάνει νὰ προφέρῃ διαφόρους λέξεις.

Γάρσιν (Βσιεβόλοδ Μιχαήλοβιτς). Ρῶσος διηγηματογράφος (1855-1885). Ἔργα του: «Τέσσαρες ἡμέραι», «Τὸ κόκκινον ἄνθος» κ.ἄ. ³Ετερμάτισε, παράφρων, τὸν βίον του δι' αὐτοκτονίας.

Γάρτχαουζεν (Βίκτωρ Gardthausen). Γερμανὸς ἱστοριοδίφης (1843-1925). Ἔργα του: Συμβολαὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν παλαιογραφίαν», «ᶜΕλληνικὴ παλαιογραφία».

Γαρύπα. Κοιν. ἐπαρχ. Μονοφατσίου (ᶜΗρακλείου). Κάτ. 333.

γαρυφαλλάκι. Ἄνθος διάνθου τοῦ σινικοῦ.

γαρυφαλλέλαιον. Ἔλαιον καρυοφύλλων.

γαρυφαλλιά. Γένος καλλωπιστικῶν φυτῶν κοινοτάτων καὶ ἐν ᶜΕλλάδι, *διάνθος ἢ διόσανθος*.

γαρύφαλλο καὶ **γαρούφαλλο.** Ἄνθος τῆς γαρυφαλλιᾶς. || ³Επίσης ἀρωματικὸς κάλυξ καρυοφύλλου τοῦ ἀρωματικοῦ.

Γασκωνία (Gascogne). Χώρα τῆς ΝΔ. Γαλλίας, μεταξὺ τῶν Πυρηναίων, τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου καὶ τοῦ Γαρούνα. Οἱ Οὐάσκωνες ἢ Γάσκωνες διετήρησαν τὰ παλαιά των ἤθη καὶ ἔθιμα, ὡς καὶ τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα. Εἶνε ἀγχίνοες καὶ δεξιοί, φημίζονται δὲ ὡς καυχησιολόγοι.

Γασκωνικὸς κόλπος. ᶜΟ ἄλλως **Βισκαϊκὸς** λεγόμενος κόλπος ἐν τῷ ³Ατλαντικῷ ὠκεανῷ, σχηματιζόμενος ὑπὸ τῆς Β. ἀκτῆς τῆς ³Ισπανίας καὶ τῆς Δ. τῆς Γαλλίας.

Γασμοῦλοι (ἄλλως **Βασμοῦλοι**).³Εκαλοῦντο οὕτω κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας οἱ καταγόμενοι ἐκ μικτῶν γάμων ᶜΕλλήνων καὶ Φράγκων.

Γάσπαρ (Gaspar, ἑλλατιν. Gaspardus). Ἅγιος τῆς Καθολικῆς ³Εκκλησίας. Κατὰ τὴν παράδοσιν εἷς τῶν τριῶν Μάγων οὓς τὸ ἄστρον ὡδήγησεν εἰς τὴν Βηθλεὲμ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος.

Γασσανδί (³Αββᾶς Πέτρος Gassendi). Γάλλος φυσικός, μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος ὑπέρμαχος τοῦ ὑλισμοῦ, περίφημος διὰ τὴν ἐναντίον τῆς φιλοσοφίας τῶν περιπατητικῶν πολεμικήν του (1592-1655). Θεωρεῖται ἱδρυτὴς φυσιοκρατικοῦ συστήματος, ὅπερ ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τοῦ μεταγενεστέρου ἐμπειρισμοῦ, τοῦ ἐκπροσωπουμένου ὑπὸ τοῦ Λόκκε καὶ τοῦ Κονδιγιάκ. «Sustema philosophicum».

Γαστάϊν (Gastein). Κοιλὰς τῆς Αὐστρίας ἐν Σαλτσβούργῳ μὲ περίφημα θερμὰ (49°) ἰαματικὰ λουτρὰ εἰς ὕψος 1046 μ.

γαστάλδος (ὁ· ἰταλ. gastaldo). Λέξις ἀπαντῶσα εἰς κείμενα βενετοκρατουμένων χωρῶν, σημαίνουσα δὲ κλητῆρα δικαστηρίου ἢ ἐκτελεστὴν δικαστικῶν ἀποφάσεων.

γαστερόποδα. Μία τῶν πέντε ὁμοταξιῶν εἰς ἃς ὑποδιαιροῦνται τὰ μαλάκια. ³Εκ τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων των εἶνε ὁ *ποὺς* ὃν φέρουσιν ὑπὸ τὴν κοιλίαν, ἤτοι πλατεῖα σαρκώδης ἀπόφυσις, χρησιμεύουσα ὅπως τὰ ζῷα ταῦτα κινοῦνται ἕρποντα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους (ὡς ὁ κοχλίας).

Τὰ πλεῖστα τῶν γαστεροπόδων φέρουσι κέλυφος προφυλακτικὸν τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον εἶνε ἁπλοῦν, μονόθυρον καὶ δύναται νὰ περιλάβῃ ἐντὸς αὐτοῦ τὸ σῶμα τοῦ ζῴου συνελκόμενον. Ἕτερα γαστερόποδα δὲν φέρουσιν ἐξωτερικὸν κέλυφος, ἀλλὰ μόνον μικρὸν ἐσωτερικόν. ᶜΥπάρχουσι καί τινα στερούμενα παντελῶς κελύφους.

Τὰ γαστερόποδα πολλαπλασιάζονται κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ᾠῶν, ὀλίγα δὲ μόνον ζῳοτοκοῦσι. Κατοικοῦσιν εἰς τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν ἢ καὶ εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα, τινὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς χέρσου, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἔχουσιν ὀπωσδήποτε ἀνάγκην ὑγρασίας· τὰ πρῶτα τρέφονται ἐξ ἄλλων ὑδροβίων ζῴων, τὰ δὲ χερσαῖα κατὰ προτίμησιν ἐκ φυτικῆς τροφῆς.

ᶜΗ ὁμοταξία τῶν γαστεροπόδων περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς τέσσαρας τάξεις: *πνευμονώδη, προσωβράγχια, ἑτερόποδα* καὶ *ὀπισθοβράγχια*.

γαστήρ. Τὸ μετὰ τὸν θώρακα μέρος τοῦ σώματος μετὰ τῶν περιεχομένων σπλάγχνων, ἡ κοιλία καὶ εἰδικώτερον ὁ στόμαχος.

Γαστεύνη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. ³Ηλείας. Κάτ. 4183. Σιδηροδρομ. σταθμός. ³Αναφερομένη ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος ὑπῆρξεν ἱπποτικὸν φέουδον ἐπὶ Φραγκοκρατίας, ἐπὶ Τουρκοκρατίας δὲ ἐξειλίχθη, ὡς πρωτεύουσα τῆς ³Ηλείας, εἰς σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον. Παρὰ τὴν Γ. διαρκοῦντος τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας ³Αγῶνος συνήφθησαν ἐπανειλημμέναι μάχαι τῷ 1821 καὶ 1825.

Γαστούρι. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας. Κάτ. 1120. Εἰς ἀπόστασιν 1 χλμ. τὸ «³Αχίλλειον».

γάστρα. Πήλινον σκεῦος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, πληρουμένου χώματος (συνήθως καστανοχώματος) φυτεύονται ἄνθη, κν. **γλάστρα**.

γαστραλγία. Ἄλγος ἢ πόνος τῆς γαστέρος, πᾶσα νευραλγία σχετιζομένη πρὸς τὸ νευρομυϊκὸν σύστημα τοῦ στομάχου.

γαστραφέτης. Μέγα καὶ βαρὺ τόξον τῶν ἀρχαίων, μηχανικῶς τανυόμενον ἐπὶ τῆς γαστέρος τοῦ τοξότου.

γαστρεκτομία. ³Εγχείρησις ἀφαιροῦσα μέρος τοῦ στομάχου ἐπὶ καρκίνου ἢ ἕλκους.

γαστρεντερῖτις. Φλεγμονὴ στομάχου καὶ ἐντέρων συγχρόνως μετὰ πόνων, ἐμέτων καὶ διαρροίας.

γαστρίδιον. *(Φυσιολ.)* ᶜΗ ἐκ τοῦ βλαστιδίου τοῦ γονιμοποιηθέντος φαρίου σχηματιζομένη μικρὰ κοιλότης.

γαστρικισμός. Διάφοροι δυσπεπτικαὶ διαταραχαὶ καὶ ἰδίως ὁ γαστρικὸς φόρτος.

γαστρικὸν ὑγρόν. Τὸ ἐκ τῶν ἀδένων τοῦ στομάχου ἐκκρινόμενον ὑγρὸν (ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ καὶ πεψίνη), δι' οὗ τελεῖται ἡ ἐν τῷ στομάχῳ πέψις.

Γαστρόπαχος τῆς πεύκης

γαστρικὸς πυρετός. Παλαιοτέρα ὀνομασία πυρετικῶν καταστάσεων σχετικῶν πρὸς πεπτικὰς ἀνωμαλίας.

γαστρικὸς φόρτος. Ἔντονος δυσπεψία ἐμπύρετος ἢ ἀπύρετος μετὰ ὀχληρῶν συμπτωμάτων ἀπὸ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος.

γαστρῖτις καὶ **γαστρικὸς κατάρρους.** Φλεγμονὴ τοῦ βλεννογόνου ὑμένος τοῦ στομάχου ἐκ δυσπεψίας ἢ δηλητηριάσεων.

γαστροδιαφάνεια. ³Εξέτασις τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ στομάχου διὰ τῆς ἐν αὐτῷ εἰσαγωγῆς ἠλεκτρικοῦ λαμπτῆρος.

γαστροεντερικὸς σωλήν. ᶜΟ στόμαχος μετὰ τοῦ ἐντέρου ὡς ἑνιαῖον κοῖλον ὄργανον.

γαστροεντεροστομία ἢ **γαστροεντεροαναστομωσία.** Χειρουργικὴ συρραφὴ στομάχου καὶ ἐντέρου μετ' ἀποκοπὴν πασχούσης ἐκ καρκίνου μοίρας.

γαστροκήλη. Πρόπτωσις τοῦ στομάχου διὰ τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος.

γαστροκνημία καὶ **γαστροκνήμιον.** Τὸ σαρκῶδες ὀπίσθιον μέρος τῆς κνήμης, κν. **γάμπα** ἢ **ἀντζα**.

γαστρονομία.³Επιστημονικὴ γνῶσις πασῶν τῶν χρησιμοποιουμένων πρὸς διάθρεψιν τοῦ ἀνθρώπου οὐσιῶν, ἐν στενωτέρᾳ δ' ἐννοίᾳ, τὸ σύνολον τῶν γνώσεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐδωδίμων, τὴν μαγειρικὴν αὐτῶν παρασκευήν, τὸν συνδυασμὸν αὐτῶν ἐν τῇ τραπέζῃ κ.λ. καὶ καθόλου εἰς τὴν τέχνην τοῦ παρέχειν ὡς οἷόν τε μεγίστην ἡδονὴν εἰς τὸν τρώγοντα.

γαστρόπαχος (ἡ). Γένος ψυχῶν ἐκ τῶν βομβυκιδῶν. *ᶜΗ γ. τῆς πεύκης* εἶνε ἐκ τῶν κοινοτάτων εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην ψυχῶν, ἐμφανιζομένη εἰς μεγάλα στίφη κατὰ ³Ιούλιον ἐπὶ τῶν πευκώνων. Προξενοῦσι μεγάλας ζημίας κατατρώγουσαι τὰς τρυφερὰς βελόνας τῶν πευκῶν.

γαστροπηξία. ³Εγχείρησις στερεοῦσα διὰ ραφῆς εἰς τὴν φυσικήν του θέσιν τὸν ἐκ χαλαρώσεως πεσόντα στόμαχον.

γαστροπλαστία καὶ **γαστροπλαστική.** ³Εγχείρησις συγκλείουσα διὰ ραφῶν ἕλκος τοῦ στομάχου διατρηθέν.

γαστροπτωσία. Χαμήλωσις τοῦ στομάχου ἐκ χαλαρώσεως τῶν συγκρατούντων αὐτὸν συνδέσμων.

γαστρορραγία. Αἱμορραγία τοῦ στομάχου καὶ αἱματέμεσις.

γαστρορραφία. Ἕνωσις διὰ ραφῶν τραύματος τοῦ στομάχου.

γαστρόρροια. ³Αναγωγὴ ἢ ἐξέμεσις διαρκὴς ὑγροῦ ἀπὸ τοῦ στομάχου.

γαστροσκόπησις καὶ **γαστροσκοπία.** ᶜΗ ἀκτινοσκόπησις τοῦ στομάχου.

γαστροστομία. Διάνοιξις τεχνητοῦ στομίου τοῦ στομάχου (συρίγγιον) πρὸς εἰσαγωγὴν τροφῶν.

γαστροτομία. ³Εγχείρησις ἀνοίγουσα τὸν στόμαχον πρὸς ἀφαίρεσιν ξένων σωμάτων ὀγκωδῶν.

γαστρόφιλος (ἡ). Γένος ἐντόμων τῆς οἰκογενείας τῶν οἰστριδῶν. Τὰ θήλεα γεννῶσι τὰ ᾠά των εἰς τὰς τρίχας τοῦ δέρματος τῶν ἵππων, ὅθεν οὗτοι λείχοντες τὰ φέρουσιν εἰς τὸν στόμαχόν των, ἐκεῖ δὲ ταῦτα μεταβάλλονται εἰς κάμπας. Διὰ τῶν ὀργάνων τοῦ στόματός των στερεοῦνται αὗται ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ στομάχου μέχρις οὗ καταστῶσιν ὥριμοι, ὅτε ἀπολύόμεναι ἐκβάλλονται μετὰ τῶν περιττωμάτων καὶ ἀποχρυσαλλοῦνται εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα. ³Εκ τῶν κοινοτάτων γαστροφίλων εἶνε ὁ *οἶστρος*, ὁ κν. *ἀλογόμυια* καλούμενος.

γαστρωδυνία. ᶜΗ γαστραλγία.

γάτα. Γενικῶς ἡ γαλῆ (βλ.λ.).

Γατελοῦζοι (Gateluzzi). Οἶκος ἡγεμονικὸς ἐν Λέσβῳ, γενουατικῆς καταγωγῆς, κυβερνήσας τὴν νῆσον ἀπὸ τοῦ 1355 μέχρι τοῦ 1462.

Γάτς (Ghats). ³Οροσειρὰ τῆς χερσονήσου Δεκκὰν ἐν ³Ινδίαις, διακρινομένη εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικήν. Δύο βαθμιδωταὶ κρασπεδικαὶ ὀροσειραὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Δεκκὰν (*Δυτικὰ Γ.* καὶ *³Ανατολικὰ Γ.*).

Γάτσος (³Αγγελῆς). Στρατηγὸς τῆς ᶜΕλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐκ Βοδενῶν τῆς Μακεδονίας (1765-1839).

Γαϋά (Gaya). ³Αρχαιοτάτη π. τῶν ³Ινδιῶν ἐν Βεγγάλῃ. Κάτ. 67.562. ³Ανθρακωρυχεῖα.

Γαυγάμηλα. Χ. ἐν τῇ ³Ασσυρίᾳ, περίφημον διὰ τὴν συναφθεῖσαν ἐκεῖ μεγάλην μάχην, 331 π.Χ., μεταξὺ τοῦ Μ. ³Αλεξάνδρου καὶ Δαρείου τοῦ Κοδομαννοῦ.

Γαῦδος (ἀρχ. **Καῦδος**). Νῆσος τῆς Κρήτης, ἐν τῷ Λιβυκῷ πελάγει, 22 μίλλια Ν τῆς ἀκτῆς τῶν Σφακίων. ᶜΗ κορυφὴ της ἔχει ὕψος 360 μ., παρ' αὐτὴν δὲ ἰσχυρότατος περιστροφικὸς φάρος 25 μιλλίων, ἐξυπηρετῶν τὴν γραμμὴν Εὐρώπης-³Αλεξανδρείας-Σουέζ. Εἰς τὰς Πράξεις τῶν ³Αποστόλων ἀναφέρεται ὡς *Κλαύδη*. Πετρώδης, ἔχει ὀλίγας πηγὰς καὶ καλύπτεται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ κέδρων. ³Αριθμεῖ 342 κατ. εἰς τὰ χωρία Καστρί, ³Αμπελον, Βατσιανὰ καὶ τὰς ἀγροικίας Μετόχια καὶ ἀποτελεῖ ὁμώνυμον κοιν. τῆς ἐπαρχ. Σφακίων (Χανίων). ³Εγγύτερον τῆς Κρήτης, ΒΔ τῆς Γ., ἡ ἀπότομος ἐρημόνησος **Γαυδοπούλα**, κορυφουμένη εἰς 434 μ.ὑ.ἐ.θ.

γάϋζερ. Βλ. δελλὸς καὶ **θερμοπίδαξ.**

Γαῦλος ἢ **Γαῦδος.** Ἡ νῆσος Γότσο.

Γαύρειον ἢ **Γαύριον.** 1) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ἀνδρου. Κάτ. 354. Ἀρχαία ὀχυρὰ πολίχνη, ἐκαλεῖτο ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων Γαυρολέων.— 2) *Γ. Ἄνω.* Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ἀνδρου. Κάτ. 368.

Γαυρολίμνη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 349.

γαῦρος. Γένος κυπελλοφόρων φυτῶν, δένδρων ἢ θάμνων, ὧν τινα κοινὰ ἐν Ἑλλάδι. Ὁ *γαῦρος ὁ βετονλοειδής*, κν. *ἀγριοτσουκνίδα* ἢ *γαύβος*, ἀναπτύσσεται εἰς δένδρον ὕψους 18-20 μ. Ὁ *γαῦρος ὁ ἀνατολικὸς* ἢ *δονίνειος* καλεῖται κν. *ἥμερος γαῦρος*, *γαῦρος* ἢ *σκυλόγαυρος.*

Γεβάρ (Φραγκίσκος Αὔγουστος Gevaert). Βέλγος μουσικὸς καὶ ἱστοριογράφος τῆς μουσικῆς (1828-1908).

Γέβελ ἢ **Γαβών.** Π. τῆς Αἰγύπτου, ἡ ἄλλως **Βύβλος.**

Γέβελ-ἐλ-Σέχ. Τὸ ὑψηλότερον ἐν τῇ Συρίᾳ ὄρος (2759 μ.).

Γεδδίς (σὲρ Οὐίλλιαμ Geddes). Ἄγγλος ἑλληνιστής (1828-1900). Ἀπὸ τοῦ 1860 καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀβερδήν. Ἔγραψεν «Ἑλληνικὴν γραμματικήν», «Πρόβλημα τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν» κ.ἄ.

Γεδεών. Εἷς ἐκ τῶν περιφημοτέρων ἀνδρῶν τοῦ Ἰσραήλ, οἱτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Κριτῶν ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ λαοῦ των. Ἡ ἱστορία του ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Κριτῶν τῆς Π.Δ., κεφ. Ϛ΄-Θ΄.

Γεδεών (Μανουήλ). Λόγιος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως (1854-). Μέγας χαρτοφύλαξ καὶ χρονογράφος τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Βυζαντινολογικαὶ καὶ ἄλλαι ἱστορικαὶ πραγματεῖαι.

γεδίννιος. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν δύο ἐποχῶν εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ κατωτέρα ἢ παλαιοτέρα ὑποπερίοδος τῆς δεβονίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς γῆς.

Γεδρωσία. Χώρα τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ σημερινὸν χανᾶτον Βελουχιστάν.

Γεὲζ ἢ **Γέζ** (Gheez ἢ Guez). Οἱ κάτοικοι τῆς Αἰθιοπίας καὶ ἡ ἀρχαία γλῶσσα αὐτῶν, ἡ *γεζική*, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *ἀμαρικὴν* καὶ τὰς ἄλλας νεωτέρας διαλέκτους.

γέεννα. Λαϊκὴ ἑβραϊκὴ ἔκφρασις, συχνάκις ἀπαντῶσα ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, πρὸς δήλωσιν τοῦ τόπου τῆς κολάσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ θέλουσι τιμωρηθῆ οἱ ἁμαρτωλοὶ μετὰ θάνατον.

Γεζέιριχος ἢ **Γιζέιριχος** ἢ **Γενσέιριχος.** Βασιλεὺς τῶν Βανδήλων καὶ Ἀλανῶν ἀπὸ τοῦ 428 μέχρι τοῦ 477 μ.Χ. Ἵδρυσεν ἐν Ἀφρικῇ μέγα ἀνεξάρτητον κράτος.

Γεζίδ. Ὄνομα Ἀράβων χαλιφῶν ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Ὀμμεϋαδῶν.

Γεζίται. Λαὸς μικρασιατικός, ὑπόλειμμα, ἴσως, χριστιανικῆς αἱρέσεως, ζῶν ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ Καρδουχίᾳ (Κουρδιστάν), 30.000 περίπου. Ἔχουσιν ἴδιον πολιτικὸν ἀρχηγόν, φέροντα τὸν τίτλον ὑπάτου ἐμίρου, καὶ θρησκευτικὸν ἀρχηγόν, φέροντα τὸν τίτλον ὑπάτου σεΐχου. Πιστεύουσιν εἰς Χριστὸν καὶ εἶνε παροιμιώδους ἐντιμότητος καὶ εὐθύτητος.

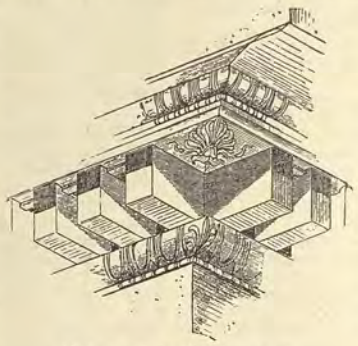

Γεῖσον τοῦ ἐν Πριήνῃ ναοῦ

Γέθ. Μία τῶν πέντε μεγάλων πόλεων τῶν Φιλισταίων, καλουμένη ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων καὶ **Γέττα, Γίττα, Γίθθαμ,** ἐν δὲ τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ Γάθ.

Γεθσημανῆ. Κῆπος ἢ τοποθεσία πρὸς Α τῆς Ἱερουσαλήμ, πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ἔνθα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς συνελήφθη προδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰούδα.

Γέϊγερσταμ (Γουσταῦος Geijerstam). Σουηδὸς ρεαλιστὴς διηγηματογράφος (1858-1903). «Τὸ βιβλίον τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ», «Ἡ κωμῳδία τοῦ γάμου», «Τὸ ἀγόρι τῆς κυρὰ Λένης» κ.ἄ.

γέϊσα. Νεᾶνις ἐν Ἰαπωνίᾳ, διδασκομένη ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας μουσικήν, ᾄσμα, χορόν, διὰ νὰ ψυχαγωγῇ τοὺς πελάτας εἰδικῶν καταστημάτων.

γεῖσον. Τὸ ἐξέχον μέρος τῆς στέγης, τὸ ἀκρόδωμα (κν. **ματσιπέτι**), καὶ ἅπαντα ἐν γένει τὰ ἐξέχοντα τῶν τοίχων, ἰδίως δὲ ἡ τῆς στέγης ὑπὲρ τοὺς καθέτους τοίχους προεκβολή. || Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τὸ ἀνώτατον ἐξέχον μέρος τοῦ ναοῦ, τὸ ἐπιστεγάζον, τρόπον τινά, τὸ διάζωμα καὶ τὸ ἐπιστύλιον.

Γέλα. Μία τῶν λαμπροτάτων ἀρχαίων ἑλληνικῶν π. τῆς Σικελίας, ἀποικία δωρικὴ ἐπὶ τῆς ΝΔ. ἀκτῆς, ὅπου νῦν ἡ Τερανόβα. Ἱδρύθη 691-690 π.Χ., ἐδῃώθη τῷ 406 ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων καὶ κατεστράφη τῷ 288 π.Χ. ὑπὸ τῶν Μαμερτίνων.

γελάδας. Πίθηκος, ὁ σωματεδέστερος ἐκ τῶνκυνοπιθήκων, φθάνων ἐνίοτε τὸ μέγεθος ἀνθρώπου.

Γελάδας

Γελάνθη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Γρικκάλων). Κάτ. 422.

Γέλδερν ἢ **Γέλδερλανδ** (Geldern ἢ Gelderland). Νομὸς τῆς Ὁλλανδίας, ἀποτελούμενος ἀπὸ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τοῦ παλαιοῦ (1339) δουκάτου Γέλδερν, 5090 τ.χλμ., 776.363 κάτ. Τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα τοῦ δουκάτου ἀνήκει ἐν μέρει εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, Λιμβουργ, ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν Πρωσσίαν.

Γαῦρος

Α ἄνθος ἄρρεν, Β ἄνθος θῆλυ, Γ καρπός

Γέλια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μηθύμνης (Λέσβου). Κάτ. 864.

Γελίμερος. Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Βανδήλων (530-533 μ.Χ.).

Γέλλ (σὲρ Γουλιέλμος Gell). Ἄγγλος περιηγητὴς καὶ τοπογράφος (1777-1835). Ἐταξίδευσεν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐδημοσίευσε διάφορα χωρογραφικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ ἔργα.

Γέλλερτ (Χριστιανὸς Φύρχτεγοττ Gellert). Γερμανὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεύς (1715-1769), δημοφιλὴς διὰ τοὺς «Μύθους» καὶ τὰ «Διηγήματά» του, ἔγραψεν ἐπίσης «θρησκευτικὰ ᾄσματα» κ.ἄ.

Γέλλινεκ (Γεώργιος Jellinek). Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος (1851-1911), καθηγητὴς ἐν Βιέννῃ, ἐν Βασιλείᾳ καὶ ἐν Ἑϊδελβέργῃ. «Γενικὴ Πολιτειολογία», «Ἡ κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ σημασία τοῦ Δικαίου, τοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ποινῆς», «Ἡ διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου» κ.ἄ.

Γελλοῦ ἢ **Γιλλοῦ.** Πνεῦμα κακοποιόν, ἡ τῆς ΑΕΓ **Γελλώ.** Κατὰ τοὺς ἀρχαίους μύθους, ἡ Γελλὼ ἦτο νεαρὰ γυνὴ ἐν Λέσβῳ, ἥτις ἀποθανοῦσα κατὰ τοκετὸν ἐπεφαίνετο ὡς μορμολύκειον καὶ ἐπέφερεν εἰς τὰ παιδία θάνατον δι' ἀποπνιγμοῦ, προσωμοίαζε δὲ πρὸς τὰ κακοποιὰ πνεύματα τῆς Λαμείας καὶ τῆς Ἐμπούσης, ταυτιζομένη πολλάκις μὲ αὐτάς. Τὸ ὄνομά της παρηλλαγμένον εἰς Γελλοῦ καὶ Γιλλοῦ καὶ ἡ πίστις πρὸς τὴν δαίμονα ταύτην διετηρήθη καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς καὶ νεωτέρους χρόνους.

Γέλλωστον (Yellowstone). Ὁ μεγαλύτερος τῶν παραποτάμων τοῦ Μίσσουρι ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ. Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν πηγῶν του εὑρίσκεται τὸ περίφημον *Ἐθνικὸν Πάρκον Γέλλωστον*, ἐκτ. 9730 τ.χλμ., πλῆρες θερμοπηγῶν.

γελοιογραφία. Εἰκὼν ἢ περιγραφὴ ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ χαρακτηριστικὰ προσώπου τινὸς ἢ πράγματος παρίστανται παραμεμορφωμένα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προκληθῇ ἡ ἐντύπωσις τοῦ γελοίου, καὶ γενικῶς ἡ τέχνη τῆς διὰ κονδυλίου ἢ χρωστῆρος ἐξάρσεως τοῦ κωμικοῦ στοιχείου εἰς πρόσωπα, πράγματα ἢ γεγονότα. Γελοιογραφίαι ἐμφανίζονται ἅμα τῇ ἀκμῇ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, τοὐτέστιν ἀπὸ ἐποχῶν παναρχαίων, ἰδιαιτέρως ὅμως ἀνεπτύχθησαν εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, καθ' οὓς τὰ θέματα τῶν γελοιογραφιῶν ἤρξαντο λαμβανόμενα ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ πολιτικοῦ βίου. Ἡ τέχνη τῆς γελοιογραφίας ἐκαλλιεργήθη ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν διαφόρων *γελοιογραφικῶν περιοδικῶν* (ὅπως τὸ γαλλ. «Charivari», τὸ ἀγγλ. «Punch», τὸ γερμ. «Kladderadatsch», τὰ ἑλληνικὰ «Ἄσμοδαῖος», «Ἄστυ», κ.ἄ.).

Γελσενκίρχεν (Gelsenkirchen). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν Βεστφαλίᾳ. Κάτ. 207.153. Γαιανθρακωρυχεῖα, μηχανουργεῖα, χυτήρια σιδήρου καὶ ἄλλαι βιομηχανίαι.

Γέλτσερ (Ἑρρῖκος Gelzer). Γερμανὸς βυζαντινολόγος (1847-1906).

Γέλων. Τύραννος τῆς Γέλας, 484-478 π.Χ., καὶ τῶν Συρακουσῶν, ἃς κατέλαβε τῷ 485 π.Χ., κατενίκησε τοὺς Καρχηδονίους παρὰ τὴν Ἱμέραν, τὴν ἰδίαν ἡμέραν καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες κατεναυμάχουν τοὺς Πέρσας ἐν Σαλαμῖνι. Ἠγαπήθη καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ του.

Γελωνοί. Λαὸς τῆς Σκυθίας, κατοικῶν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Ταναΐδος (Δόν) καὶ τοῦ Βόλγα. Ἐλογίζοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς παλαιοὶ ἄποικοι Ἑλλήνες.

γέλως. Ἐκδήλωσις εὐθυμίας, εἰρωνείας, σαρκασμοῦ, ἰδιάζουσα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ παραγομένη διὰ σειρᾶς βραχειῶν καὶ ἀσθενῶν ἐκπνευστικῶν κινήσεων, τελουμένων καθ' ὃν χρόνον αἱ φωνητικαὶ χορδαὶ τοῦ λάρυγγος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς ὀξεῖς ἤχους τεταμέναι, ἄλλοτε πλησιάζουσι πρὸς ἀλλήλας καὶ ἄλλοτε ἀπομακρύνονται, προκαλουμένη δὲ συνήθως ἀκουσίως, ἐκ τῆς θέας ἢ τῆς ἀναμνήσεως εὐθύμων παραστάσεων, εἴτε κατὰ τὴν ἐπίδρασιν ἀσθενῶν ἐρεθισμάτων ἐπὶ αἰσθητικῶν νεύρων, ὡς διὰ γαργαλισμοῦ.

γελωτοποιός. Ὁ ἔχων ὡς ἐπάγγελμα τὴν διὰ σχημάτων τινῶν ἢ κινήσεων, μορφασμῶν, λόγων, πράξεων πρόκλησιν τοῦ γέλωτος· λέγεται ἰδίᾳ περὶ τῶν μίμων τῶν λαϊκῶν πανηγύρεων, κν. παλιάτσων, καὶ περὶ προσώπου τὸ ὁποῖον κατὰ παλαιοτέρους χρόνους οἱ ἄρχοντες διετήρουν παρ' αὐτοῖς διὰ νὰ τοὺς διασκεδάζῃ διὰ τῶν παραδοξολογιῶν του.

Γελωτοποιός

γεμενί. Εἶδος λεπτοτάτου διαφανοῦς ὑφάσματος, λευκοῦ, μέλανος ἢ ἐγχρώμου ἐζωγραφημένου δι' ἀνθέων τὸ ὁποῖον φέρεται ὡς κάλυμμα κεφαλῆς ὑπὸ τῶν γυναικῶν.

Γέμινος. Ρόδιος στωϊκὸς φιλόσοφος καὶ μαθηματικὸς ζήσας πιθανῶς τὸν Α΄ π. Χ. αἰῶνα. Ἐκ τῶν συγγραφῶν του σώζονται ἀποσπάσματα γεωμετρίας, ἀστρονομικὰ «περὶ μετεώρων» καὶ «φαινόμενα».

γεμιστήρ. Μεταλλικὴ ὑποδοχὴ φερομένη ὄπισθεν τοῦ ἀνοίγματος τοῦ κλείστρου τοῦ πυροβόλου, ἐφ' ἧς ἐπακουμβᾷ τὸ βλῆμα, πρὸ τοῦ ἐμβολισμοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ κοίλῳ, ἵνα ἀποφεύγηται ἡ φθορὰ τῶν ἑλικώσεων τῆς ἐγκαθίσεως τοῦ κλείστρου.

γεμιστής. Κινητὴ θήκη φυσιγγίων, ἡ διάταξις ἐπιτρέπουσα τὴν μεθοδικὴν σύνδεσιν φυσιγγίων, πρὸς εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὴν θαλάμην ἐπαναληπτικοῦ τυφεκίου, πιστολίου ἢ καὶ πολυβόλου.

Γεμιστός (Γεώργιος). Βυζαντῖνος φιλόσοφος. Βλ. Πλήθων.

γεναλκαλοειδῆ φάρμακα. Συνθέσεις ἀλκαλοειδῶν, ὧν ἡ τοξικὴ δύναμις εἶνε λίαν ἠλαττωμένη.

γενατροπίνη. Σύνθεσις ἀτροπίνης λίαν ἠλαττωμένης τοξικότητος.

γενεαλογία. Ἀπαρίθμησις τῶν προγόνων ἀτόμου ἢ οἰκογενείας, καὶ γενικώτερον ἡ ἱστορία τῆς διαδοχικῆς ἐξελίξεως οἰκογενείας, θεσμοῦ κλ. Ἐν τῇ Βιολογίᾳ ἡ σειρὰ τῶν μορφῶν δι' ὧν διῆλθε ζῶν τις ὀργανισμὸς ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του μέχρι σήμερον. Πρῶτος ἱδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς γενεαλογίας ὑπῆρξεν ὁ Ἀνδρέας Οὐσέν (1584-1640). Καὶ ἐν μὲν παλαιοτέροις χρόνοις πρὸς σαφεστέραν παράστασιν τῆς καταγωγῆς καὶ συγγενείας τῶν γενεῶν ἐγίνετο χρῆσις τῶν λεγομένων *γενεαλογικῶν δένδρων*, σήμερον δὲ μᾶλλον τῶν *γενεαλογικῶν πινάκων*, ἐν οἷς οἱ ἀνήκοντες εἴς τι γένος τάσσονται ἐπάλληλοι, παράλληλοι καὶ ὑπάλληλοι. Γενεαλογικοὶ πίνακες ἢ κατάλογοι τηροῦνται ἐπίσης διὰ ζῷα, ἵππους ἰδίᾳ καὶ κύνας, ἐκλεκτοῦ γένους, *γενεαλόγια* καλούμενοι.

γενεαλογικὸν δένδρον. Γραφικὴ παράστασις τῶν μελῶν παλαιοῦ γένους ἐν εἴδει δένδρου τοῦ ὁποίου ὁ κορμὸς καὶ οἱ κλάδοι παριστῶσι τὰς διαφόρους οἰκογενείας εἰς ἃς τὸ γένος διαιρεῖται. Βλ. γενεαλογία.

γενεαλόγιον. Βλ. γενεαλογία.

Γενεβιέβη (άγία). Πολιοῦχος τῶν Παρισίων, παρθένος γεννηθεῖσα ἐν Ναντὲρ περὶ τὸ 420 ἐκ γονέων γεωργῶν. Ἐνεθάρρυνε τοὺς κατοίκους τῶν Παρισίων κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀττίλα. Ἑορτάζεται τὴν 3 Ἰανουαρίου.

γενέθλια. Ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεώς τινος καὶ ἡ κατ' ἐνιαυτὸν ἑορτὴ (ἐπέτειος) τῆς ἡμέρας ταύτης. Γενέθλια λέγεται κυρίως ἐπὶ τῆς ἐπετείου τῆς γεννήσεως ζῶντος ἀνθρώπου, ἐνῷ ἐπὶ τεθνεῶτος λέγεται *γενέσιον* ἢ *γενέσια*. Τὸ *Γενέσιον τῆς Θεοτόκου* ἑορτάζεται τὴν 8 Σεπτεμβρίου. Ὁ ἑορτασμὸς τῶν γενεθλίων εἶνε συνήθεια ἀρχαιοτάτη. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐώρταζον καὶ τὰ «γενέθλια» ἐν γένει τῶν θεῶν, καλοῦντες αὐτὰ *ἐπιφάνια*, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν ἐξ ἀποδημίας, τὰ *θεοφάνια*.

γένειον (κν. γένι, συνηθέστατα ὁ πληθ. τὰ γέν[ε]ια). Τὸ εἰς τὸ ἄρρεν ἀνθρώπινον γένος ἰδιάζον τρίχωμα κατὰ τὸν πώγωνα, τὰς παρειὰς καὶ τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ λαιμοῦ. Ἡ ἔκφυσις τοῦ γενείου ἀρχεται συνήθως ἐν τῇ ἥβῃ, πρῶτον ἐκφυομένων τῶν τριχῶν τοῦ μύστακος ὑπὲρ τὸ ἄνω χεῖλος, ἡ δὲ πλήρης ἀνάπτυξις αὐτοῦ ἀποτελεῖ οὐσιώδη ἔνδειξιν τῆς ὡριμότητος τοῦ φέροντος ὡς ἀνδρός. ‖ *(Ἀνατομ.)* Τὸ ἐξέχον ἔμπροσθεν καὶ κάτω μέρος τῆς κάτω σιαγόνος, πώγων, κν. **πηγούνι**.

Γενίτσαρος

γενεσερίνη. Σύνθεσις ἐσερίνης ἥκιστα δηλητηριώδης.

γένεσις. Ἡ ἀναπαραγωγὴ ὀργανισμοῦ τινος ἐξ ἑτέρου τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁ τρόπος παραγωγῆς, ὁ σχηματισμὸς εἴδους τινός (βλ. *ἀναπαραγωγὴ* καὶ *ἀνάπτυξις*). ‖ Ἐν τῇ Π.Δ. *Γένεσις* ὀνομάζεται, κατὰ τὴν μετάφρασιν τῶν Ο', τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς Πενταετεύχου τοῦ Μωϋσέως.

γενέτειρα. Ἡ γεννήσασα μήτηρ, γῆ, πατρίς. ‖ *(Μαθημ.)* Ἡ γραμμὴ ἧτις κινουμένη κατὰ τινα ὡρισμένον τρόπον παράγει ἐπιφάνειάν τινα. Οὕτω γ. κυλινδρικῆς ἐπιφανείας εἶνε ἡ εὐθεῖα γραμμή, ἧτις κινουμένη παραλλήλως πρὸς ἑαυτὴν παράγει τὴν ἐπιφάνειαν ταύτην. Πᾶσα ἐπιφάνεια παραγομένη ἐκ τῆς κινήσεως εὐθείας καλεῖται *εὐθειογενής*. Ἐὰν ἡ γενέτειρα εἶνε περιφέρεια κύκλου ἡ ἐπιφάνεια εἶνε *κυκλογενὴς* κ.ο.κ.

γενετήριος ζωή. Τὸ ἀπὸ τῆς ἥβης μέχρι τῆς παύσεως τῆς γεννητικῆς λειτουργίας χρονικὸν διάστημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, καθ' ὃ δηλ. τὸ ἄτομον ἔχει τὴν ἱκανότητα ἀναπαρωγῆς.

γενετήσιος ὁρμή. Ἡ πρὸς συνουσίαν ἔμφυτος ἔφεσις, ἀπαραίτητος πρὸς συντήρησιν τοῦ εἴδους. Ἀπαντᾷ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν φύλων, εἶνε ὅμως μᾶλλον ἔκδηλος καὶ ἐπιτακτικὴ ἐπὶ τοῦ ἄρρενος. Ἐκδηλουμένη ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γεννητικῶν ἀδένων καὶ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκκριτικῆς τούτων λειτουργίας ὑφίσταται ἐπὶ τῶν διαφόρων ζώων εἰς ὡρισμένας μόνον ἐποχὰς τοῦ ἔτους, καθ' ἃς οὕτω ταῦτα τελοῦσιν ἐν ὀργασμῷ. Παρὰ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ, καίπερ ὑποκειμένη εἰς αὐξομειώσεις, ἀπαντᾷ ἐν τούτοις κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους.

Γενεύη. Πρωτεύουσα ὁμωνύμου καντονίου κατὰ τὴν ΝΔ. ἐσχατιὰν τῆς Ἑλβετίας ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου λίμνης, ἐπὶ τῆς θέσεως ἔνθα ἡ λίμνη αὕτη ἐκρέει εἰς τὸν Ροδανόν. Κάτ. 135.000. Πανεπιστήμιον. Ἕδρα τοῦ διεθνοῦς ὀργανισμοῦ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Κ.Τ.Ε. Βιομηχανία ὡρολογίων, τουριστικὸν κέντρον.

Γενεύης λίμνη (γαλλ. Lac Leman). Λίμνη μεταξὺ Ἑλβετίας καὶ Γαλλίας εἰς ὕψος 375 μ.ὑ.ἐ.θ., ἔχουσα μῆκος 72 χλμ., πλάτος 14 χλμ. καὶ βάθος 310 μ. καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Ροδανοῦ, ἐπ' αὐτῆς οἱ κλιματικοὶ σταθμοί: *Μοντρέ, Κλαράν, Σατὼ Σιγιόν*.

Γενεύης πρωτόκολλον. Διεθνὲς σύμφωνον συνομολογηθὲν καὶ δημοσιευθὲν τῇ 2.10.1924, πρὸς ἑρμηνείαν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ 16ου ἄρθρου τοῦ Συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Μὴ ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἠτόνησε.

Γενεύης συμβάσεις. Ἡ σύμβασις τῆς 22.8.1864, δι' ἧς καθιδρύθη καὶ ἀνεγνωρίσθη ὁ θεσμὸς τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Ἐπίσης σύμβασις ὑπογραφεῖσα τῷ 1906 ἐν Γενεύῃ καὶ ἀφορῶσα τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐν πολέμῳ ἀσθενῶν καὶ τραυματιῶν.

Γένθιος ἢ **Γέντιος.** Τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Ἰλλυριῶν (Λαβεατῶν) ἀπὸ τοῦ 181 π.Χ.

γενικὴ ἀπόλυτος. Ἡ γενικὴ εἰς ἣν τίθεται μετὰ τοῦ ὑποκειμένου της ἡ μετοχὴ ἡ ἐκφράζουσα ἐπιρρηματικὴν σχέσιν, ὅταν τὸ ὑποκείμενον τοῦτο δὲν ἀνήκῃ εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, π.χ. *Θεοῦ θέλοντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος*.

γενικὴ πτῶσις. Ἡ δευτέρα τῶν πέντε πτώσεων, συνένωσις καὶ συμφυρμὸς δύο παλαιοτέρων πτώσεων, τῆς *γενικῆς* καὶ τῆς *ἀφαιρετικῆς*. Ἡ γενικὴ εἶνε: 1) χρονική (ὡς ἐπίρρημα), 2) τοπική, 3) κτητική, 4) τοῦ αἰτίου, 5) τῆς ποιότητος, 6) τῆς ἰδιότητος, 7) τῆς περιγραφῆς, 8) τοῦ περιεχομένου, 9) συγκριτική, 10) ἐξ ὑποκειμένου (ἐνεργητική), 11) ἐξ ἀντικειμένου (παθητική).

Γενῆ-χιοϊ. Χ. ἐπαρχ. Σερρῶν. Βλ. **Προβατᾶς**.—2) Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Ἀργιλος**.

Γενῆ Μαχαλᾶ. Χ. ἐπαρχ. Σερρῶν. Βλ. **Πεπονιά**.

Γενῆ Μαχαλέ. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Λειψύδριον**.

Γενησαία. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ξάνθης (Ροδόπης). Κάτ. 1795.

Γενισέης. Μέγας ποτ. τῆς Σιβηρίας. Πηγάζει ἐκ τῆς Μογγολίας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Βόρειον Πολικὴν θάλασσαν, σχηματίζων στομαλίμνην ἔχουσαν μῆκος 380 χλμ. καὶ πλάτος 15 - 70 χλμ., ἧτις καλεῖται *κόλπος τοῦ Γ.* ἢ τῶν *ἑβδομήκοντα νήσων*. Τὸ μῆκος τοῦ Γ. εἶνε 5610 χλμ.

γενίστη. Γένος φυτῶν χεδροπῶν ἐκ τῶν φυχανθῶν-γενιστείων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φύονται ἕνδεκα εἴδη, ἐξ ὧν γνωστότερα εἶνε: γ. *ἡ ἀκανθόκλαδος*, κν. *ἀφάνα*, γ. *ἡ κακελλαριάδειος*, γ. *ἡ τοξοειδὴς* καὶ γ. *ἡ βαρική*.

Γενιτσὰ ἢ **Γιανιτσά.** Ἕδρα ὁμωνύμου δήμου (κάτ. 12.270), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχ. Γ. τοῦ νομοῦ Πέλλης, κατὰ τὰ Β τῆς ἀποξηρανθείσης ὁμωνύμου λίμνης, 40 χλμ. ἀπὸ Θεσσαλονίκης. Κάτ. 9123. Ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐθεωρεῖτο ἱερὰ των πόλις. Παρ' αὐτὴν συνήφθη τὴν 19-20.10.1912 ἡ μεταξὺ ἑλληνικοῦ καὶ τουρκικοῦ στρατοῦ φερώνυμος μάχη, ἀπολήξασα εἰς ὁλοσχερῆ τοῦ δευτέρου ἧτταν καὶ γενικὴν του ὑποχώρησιν. Ἡ *ἐπαρχία Γ.* ἐκτεινομένη μεταξὺ τῶν ποτ. Ἀξιοῦ καὶ Λουδίου εἶνε πεδινὴ καὶ γονιμωτάτη, μάλιστα μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀποστραγγιστικῶν ἔργων τῆς ἐκτεταμένης ἄλλοτε ἀβαθοῦς λίμνης τῶν Γ., τῆς τῶν ἀρχαίων Λουδίας.

γενίτσαρος. Στρατιώτης ἀνήκων εἰς τουρκικὸν πεζικόν, σῶμα ἀποτελούμενον ἐκ παίδων Χριστιανῶν ἐξισλαμισμένων, συλλεγομένων διὰ τοῦ *παιδομαζώματος*. Τὸ τάγμα τῶν γενιτσάρων ἱδρύθη τῷ 1227 ἐπὶ τοῦ Οὐρχάν, ὅτε πρωτεύουσα ἦτο ἡ Προῦσα, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς σωματοφυλακὴ τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἡγεμόνος, ὠνομάσθη δὲ *γενί-τσερί*, ἤτοι νέος στρατός.

Ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας οἱ γ. ἀπετέλουν τὸν ἐκλεκτότερον στρατὸν τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, ἐμπνέοντες τὸν τρόμον εἰς τοὺς Εὐρωπαίους καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐπαναστατημένας ἑλληνικὰς ἐπαρχίας. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπὶ Σουλεϊμὰν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς (1520-1565) ἦτο 40.000, κατόπιν ἀνῆλθεν εἰς 100.000, ἐν τέλει δὲ ὑπεβιβάσθη εἰς μόνον 25.000. Κατ' ὀλίγον ὅμως ὁ σεβασμὸς τῶν γ. πρὸς τὸν Σουλτάνον ἐμειώθη, τὸ σῶμα κατέστη αὐταρχικὸν καὶ ἀνυπότακτον, ἔκτοτε δὲ ἡ ἱστορία αὐτῶν εἶνε πλήρης στάσεων, βιαιοπραγιῶν καὶ δολοφονιῶν. Ἡ ὁλοὲν αὔξουσα αὐτῶν ἰσχὺς παρεκίνησε διαφόρους σουλτάνους νὰ ἐπιζητήσωσι τὴν κατάργησιν τοῦ σώματος τῶν γ., πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατωρθώθη ἐπὶ Μαχμοὺτ Β', ἐφ' οὗ ἐξωντώθη ὁ γενιτσαρισμὸς τῷ 1825.

Γεννάδη (Αἰκατερίνη, τὸ γένος Βερώνη). Ἑλληνὶς δραματικὴ ἠθοποιός, γενν. ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1857.

Γεννάδιος. Ὄνομα δύο πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 1) *Ὁ Α'*, πατριαρχεύσας 458-471, ἐπολέμησε τοὺς Μονοφυσίτας.—2) *Ὁ Β' ὁ Σχολάριος*, εἷς τῶν σοφωτάτων ἀνδρῶν κατὰ τοὺς ὑστάτους χρόνους τοῦ ἑλληνικοῦ Βυζαντίου, γενν. περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ ἀποθ. τῷ 1468, ὁ πρῶτος πατριάρχης μετὰ τὴν Ἅλωσιν.

Γεννάδιος. 1) *Γεώργιος*. Ἕλλην λόγιος διδάσκαλος ἔλκων τὸ γένος ἐκ τῆς Ἠπείρου καὶ γενν. ἐν Ζηλυβρίᾳ τῆς Θράκης (1786-1854). Μετέσχεν ἐνεργῶς τοῦ Ἀγῶνος καὶ ὠργάνωσε τὸ «Κεντρικὸν Σχολεῖον» τῆς Αἰγίνης καὶ ἵδρυσεν ἐν Αἰγίνῃ τὴν πρώτην Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην (1832) καὶ τὸ Μουσεῖον, τὰ ὁποῖα κατόπιν μετακομισθέντα εἰς Ἀθήνας ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. Ταυτοχρόνως ἀνέλαβεν ὁ Γ. διδασκαλίαν ἐν τῇ Ριζαρείῳ Ἐκκλησιαστικῇ σχολῇ. Ἔγραψε: «Στοιχειώδης Ἐγκυκλοπαιδεία», «Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης», «Ἐπίτομος γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης», «Ἡ Ἑλληνικὴ γραμματεία» κ.ἀ.π.—2) *Ἰωάννης*. Λόγιος καὶ διπλωμάτης. Τρίτος υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1844-1932). Διετέλεσεν ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος ἐν Λονδίνῳ καὶ πληρεξούσιος ὑπουργὸς ἐν Οὐασιγκτῶνι. Ἔγραψε διαφόρους πραγματείας. Τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην του ἐδώρησεν εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν, ἥτις συμφώνως μὲ τὴν θέλησιν τοῦ δωρητοῦ ἵδρυσεν ἐν Ἀθήναις τὴν «Γενάδειον Βιβλιοθήκην».—3) *Παναγιώτης*, φυτολόγος καὶ γεωπόνος, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1848-1917). Ἔργα του: «Φυτολογικὸν λεξικόν», «Πτηνοτροφία», «Γεωργικὰ ἀνάλεκτα» κ.ἀ.π.

Γεννηματᾶς (Νικόλαος). Μαθηματικός, καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου ἀπὸ τοῦ 1913.

Γεννησαρέτ. Λίμνη τῆς Παλαιστίνης, ἐν Γαλιλαίᾳ. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλέγετο *θάλασσα τῆς Γαλιλαίας* καὶ *θάλασσα τῆς Τιβεριάδος*, σήμερον λέγεται **Βαχρ-Ταβαριγιέ**.

γέννησις. *(Δικ.)*. Ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ ἐμβρύου ἀπὸ τῆς μητρικῆς κοιλίας· πλῆθος διατάξεων τόσον τοῦ ἰδιωτικοῦ ὅσον καὶ τοῦ δημοσίου δικαίου συνδέονται πρὸς αὐτήν.

γεννητικὰ κύτταρα. Τοῦ ἄρρενος τὸ σπερματοζῳάριον καὶ τοῦ θήλεος τὸ ᾠάριον.

γεννητικὰ ὄργανα. Τὰ ὄργανα τοῦ σώματος, ὧν λειτουργία εἶνε ἡ ἀναπαραγωγὴ τοῦ εἴδους. Καὶ τοῦ μὲν ἄρρενος τοιαῦτα εἶνε οἱ ὄρχεις καὶ ὁ ἐκφορητικὸς αὐτοῦ πόρος (ἐπιδιδυμίς, σπερματικὸς πόρος κλ.) καὶ πέος· τοῦ δὲ θήλεος αἱ ᾠοθῆκαι καὶ οἱ ᾠαγωγοί, ἡ μήτρα, ὁ κόλπος ἢ κολεὸς καὶ τὸ αἰδοῖον.

Γεντιανή

Γενοβέφα. Ἡρωΐς δημώδους παραδόσεως τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἀναγομένης εἰς τὸν Ε' ἢ Ϛ' αἰῶνα καὶ διαδεδομένης καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην.

γένος. Ἄθροισμα ὄντων ἐχόντων μεταξύ των σημαντικὰς καὶ σταθερὰς ὁμοιότητας. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, γενεά, οἰκογενειακὴ καταγωγή. ‖ Τὸ σύνολον τῶν τέκνων ἢ τῶν ἀπογόνων ἱστορικῶν προσώπων· φυλή, ἔθνος, ἐθνικότης. ‖ Τὸ φύλον ὡς φυσικὴ διαίρεσις μεταξὺ ἄρρενος καὶ θήλεος. ‖ *(Βιολογ.)* Τὸ σύνολον εἰδῶν (βλ.λ. *εἶδος*) συνδεδεμένων μεταξύ των διὰ κοινῶν χαρακτήρων ἢ φυσικῆς συγγενείας. ‖ *(Γραμμ.) Γένη τῶν ὀνομάτων* λέγονται αἱ τυπικαὶ μορφαὶ ἢ μορφολογικαὶ διαφοραὶ τὰς ὁποίας λαμβάνουσι τὰ πτωτικὰ (οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ἀντωνυμίαι) διὰ νὰ διακρίνεται καὶ ἐξωτερικῶς ἡ φύσις τοῦ φύλου τῶν ὄντων, ἅτινα σημαίνονται δι' αὐτῶν. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τρία γένη: ἀρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον. ‖ *(Μουσ.)* Οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν *γένη* τὰ τρία κεφαλαιώδη συστήματα τῶν τονικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν φθόγγων. Ἦσαν δὲ ταῦτα τὸ *διατονικὸν γένος*, τὸ *χρωματικὸν* καὶ τὸ *ἁρμονίον*, ὑποδιαιρούμενα εἰς τρόπους ἢ ἤχους, οἵτινες ἦσαν οἱονεὶ τὰ εἴδη τῶν τριῶν γενῶν. Ταῦτα διετήρησε καὶ ἡ βυζαντινὴ μουσική, ἐνῷ ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ ἔχει μόνον δύο: τὸ *μεῖζον γένος* καὶ τὸ *ἔλασσον γένος*. ‖ *(Φιλοσ.) Γένος* ἐν τῇ Λογικῇ λέγεται ἡ γενικὴ ἔννοια, εἰς ἣν ὑπάγονται ἄλλαι ἔννοιαι ἔχουσαι κοινὰ μετ' αὐτῆς γνωρίσματα. Αἱ εἰς γένος τι ὑπαγόμεναι ἔννοιαι λέγονται *εἴδη*. Τὰ γένη εἶνε πολλὰ ὡς καὶ αἱ γενικαὶ ἔννοιαι, τούτων δὲ τὰ μὲν εἶνε *ἀνώτερα*, ὧν τὸ πλάτος εἶνε εὐρύτερον καὶ τὸ βάθος στενώτερον, τὰ δὲ *κατώτερα*, ὧν τὸ πλάτος εἶνε στενώτερον καὶ τὸ βάθος εὐρύτερον.

Γένουα (Genova, πρφ. **Τζένοβα**). Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Λιγουρίᾳ, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Κάτ. 624.700. Πόλις ἐμπορική, ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Ἰταλίας. Μεταλλουργία, μεταξοβιομηχανία, ναυπηγεῖα. Ἡ Γ. ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Λιγύων καὶ εἶνε σχεδὸν σύγχρονος τῆς Μασσαλίας καὶ τῆς Ρώμης. Τῷ 641 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Λογγοβάρδων, κατόπιν ὑπὸ τῶν Φράγκων, καὶ εἶτα ἐγένετο ἀνεξάρτητος δημοκρατία ὑπὸ δόγας. Τῷ 1379 ἡττήθη ὑπὸ τῆς Βενετίας, ὑπὸ τὴν Ἀνδρέαν Δόγια ὅμως ἐπανέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, 1523. Ἐπὶ Ναπολέοντος ἐγένετο γαλλικὴ καὶ τῷ 1815 σαρδηνική.

Γενοῦσος. Ποτ. τῆς Ἀλβανίας, καλούμενος ἀλβανιστὶ **Σκούμβι**. Πηγάζει ἐκ τῶν Κανδαουΐων ὀρέων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀδριατικήν, 25 χλμ. Ν. τοῦ Δυρραχίου. Μῆκος ροῦ 100 χλμ.

γεντιανή. Γένος ποωδῶν φυτῶν συμπετάλων, ὧν τὰ ἄνθη φέρουσι σωληνοειδῆ στεφάνην καὶ μονόχωρον ᾠοθήκην. *Γ. ἡ κιτρίνη* ἔχει πικρὸν ρίζωμα, χρήσιμον ὡς στοματικὸν φάρμακον.

γεντιανοειδῆ. Οἰκογένεια συμπετάλων φυτῶν ἧς κυριώτερον γένος εἶνε ἡ *γεντιανή*.

Γεόργε (Στέφανος George). Γερμανὸς ποιητής (1868-1933). Ἔγραψεν ὡραῖα τὴν μορφὴν καὶ βαθέα τὴν σκέψιν ποιήματα. Ἡ τέχνη του εὑρίσκεται εἰς τοὺς ἀντίποδας τοῦ φυσιοκρατισμοῦ.

Γὲ-πὲ-ού. Ρωσικὸν σῶμα δημοσίας ἀσφαλείας ὀνομαζόμενον οὕτως ἐκ τῶν ἀρχικῶν τῶν ρωσικῶν λέξεων «Κρατικὴ Πολιτικὴ Διεύθυνσις», διαδεχθὲν τὴν μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ Νοεμβρίου 1917 συσταθεῖσαν *Τσεκά*.

Γέρα (Gera). Π. τῆς Γερμανίας ἐν Θουριγγίᾳ, ἄλλοτε πρωτ. τοῦ πριγκιπάτου Ρόυς. Κάτ. 83.600.

Γερκιστός. Ὄρος τῆς Εὐβοίας, παραφυὰς τῆς Ὄχης, ἀπολῆγον εἰς τὴν νοτιωτάτην ἄκραν τῆς νήσου.

Γερακκρεσὶ (πρώην *Δογάντζα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκὶς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 372.

Γερακάρι. 1) Ἕδρα κοιν.ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης). Κάτ.531.—2) Τρεῖς ἕδραι κοιν. ἐν τῇ ν. Ζακύνθῳ: α) *Ἄνω*, κάτ.926. β) *Κάτω*, κάτ. 339. καὶ γ) *Μέσον*, κάτ. 513.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ.130. 4) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κυθήρων. Κάτ. 63.—5) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 452.

Γερακαροῦ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 609.

Γέρακας. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ξάνθης (Ροδόπης). Κάτ. 344.

Γεράκι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1645. Κατέχει τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων *Γερονθρῶν*. μιᾶς τῶν 18 πόλεων τῶν Ἐλευθερολακώνων, ἐπὶ Φραγκοκρατίας δὲ ὑπῆρξεν ἕδρα μιᾶς τῶν 16 βαρωνιῶν τῆς Πελοποννήσου. Διατηρεῖ πολλὰ καὶ σημαντικὰ μεσαιωνικὰ μνημεῖα τέχνης, ἱδρυθέντα ἐπὶ τῶν ἀναδειξάντων τὸ Γ. βυζαντινῶν ἀρχόντων. Ἡμίωρον ἀπ' αὐτοῦ τὸ ὁμώνυμον μεσαιωνικὸν κάστρον.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 358. — 3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 441. — 4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 443.

Γερακοχώρι. Χ. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης. Βλ. Ζώνη.

Γεράλης. 1) *Ἀπόστολος*. Ζωγράφος ἐκ Μυτιλήνης, γενν. 1887.—2) *Λουκᾶς*. Γλύπτης, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γενν. ἐν Μυτιλήνῃ τῷ 1875.

Γεραλί. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 406.

Γερένεια (κν. **Μακρυπλάγι**). Ὄρος τῆς Μεγαρίδος, μεταξὺ Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ, ἐντεῦθεν τῆς Περαχώρας. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ ὁ *Ἐλατιὰς* (1370 μ.ὑ.ἐ.θ.).

Γεράνια (πρώην *Δελήνιτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 364.

γερανίδαι (gruidae). Ὁμοιογένεια ἐλοβίων πτηνῶν, τῆς ὁποίας κυριώτερον γένος εἶνε ὁ γερανός.

γερανιέλαιον. Τὸ αἰθέριον ἔλαιον τοῦ πελαργονίου. Ἐξάγεται ἐκ τῶν πρασίνων μερῶν τῶν φυτῶν ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνθήσεως δι' ἀποστάξεως μετ' ἀτμοῦ. Εἶνε ἄχρουν ἢ πρασινωπὸν ἢ ὑπόφαιον ἔλαιον, ἔχον εὐάρεστον ὀσμὴν ῥόδου, καὶ χρησιμεύει εἰς τὸν ἀρωματισμὸν τῶν σαπώνων καὶ τοῦ καπνοῦ ὡς καὶ πρὸς παρασκευὴν ἀρωμάτων ῥόδου.

γερανιοειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν, ἧς ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος εἶνε τὸ *γεράνιον*.

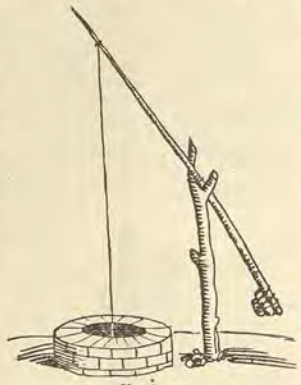

Γεράνιον

γερανιόλη. Ἀλκοόλη παράγωγος τῶν τερπενίων, ὑγρὸν ἄχρουν μὲ λεπτὸν καὶ γλυκὺ ἄρωμα ῥόδων.

γεράνιον. *(Τεχν.)* Κατασκεύασμα ἢ μηχάνημα ἐκ μακρᾶς ξυλίνης δοκοῦ, ἀντιρροπούσης ἐπὶ κατακορύφου παρὰ τὸ φρέαρ ξύλου καὶ φερούσης εἰς μὲν τὸ ἓν ἄκρον βάρος, εἰς δὲ τὸ ἕτερον σχοινίον ἢ ἄλυσιν μετὰ καδίσκου. ‖ *(Βοτ.)* Γένος φυτῶν γερανιοειδῶν, περιλαμβάνον περὶ τὰ 100 εἴδη ἐτήσια ἢ πολυετῆ.

Γεράνιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυδωνίας (Χανίων). Κάτ. 578.

Γερανιώτης (Δημήτριος). Ζωγράφος ἐξ Ἀθηνῶν γενν. 1871. Καθηγητὴς εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

γερανογέφυρα. Μηχάνημα χρησιμεῦον διὰ τὴν ἀνύψωσιν καὶ μεταφορὰν βαρέων ἀντικειμένων, συνδυασμὸς γερανοῦ καὶ σιδηρᾶς γεφύρας κινουμένης περὶ κατακόρυφον ἄξονα.

γερανός. *(Ζωολ.)* Γένος πτηνῶν μεγάλων, ἀποδημητικῶν, ἐκ τῶν γερανιδῶν. Κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ γένους, γνωστὸς καὶ παρ' ἡμῖν ὡς διαβατικὸν πτηνόν, *γερανὸς ὁ τεφρόχρους*, διερχόμενος ἐξ Ἑλλάδος κατὰ μεγάλα στίφη κατὰ τὰ τέλη Φεβρουαρίου ἢ ἀρχὰς Μαρτίου, ἵνα μεταβῇ εἰς τὰ βορειότερα μέρη. Κατὰ τὴν μυθολογίαν, οἱ γερανοὶ ἦσαν γυναῖκες τῶν Πυγμαίων, αἵτινες μετεμορφώθησαν εἰς πτηνὰ ὑπὸ τῶν θεῶν. ‖ *(Τεχν.)* Ἐργαλεῖον μηχανικὸν χρησιμεῦον πρὸς ἐκφόρτωσιν ἢ ἐν γένει μετάθεσιν βαρῶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

Γέρας κόλπος. Βαθεῖα κλειστὴ κόλπωσις τῆς νήσου Λέσβου, μὲ στενὴν πρόςτὰ ΝΑ. ἔξοδον.

Γεράσιμος (ἅγιος). Κατήγετο ἐκ Τρίκκης ἢ Τρικκάλων τῆς Πελοποννήσου, κατὰ παράδοσιν ἐκ τοῦ οἴκου τῶν αὐτόθι Νοταράδων, ἐγεννήθη δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος ἐκ γονέων εὐπόρων καὶ εὐσεβῶν. Ἐνηλικιωθεὶς περιῆλθε πολλὰ μέρη τῆς Στερεᾶς, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Θράκης, διέμεινε δ' ἔτη τινὰ ἐν Ἄθῳ, εἶτα δ' ἐν Παλαιστίνῃ· ἐγκατεστάθη τελικῶς ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὅπου ἀπέθανε τῷ 1579. Τὸ λείψανόν του φυλάσσεται ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἡ μνήμη του τελεῖται τὴν 16 Αὐγούστου καὶ τὴν 20 Ὀκτωβρίου.

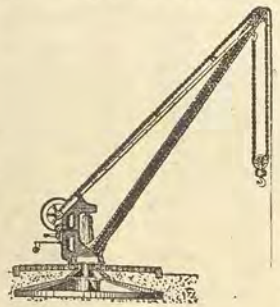

Γερανός

Γερασίμου Ἁγίου μονή. Μεγάλη μονὴ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἱδρυθεῖσα περὶ τὸ 1580 καὶ ὑπαγομένη εἰς τὴν κοιν. Βαλσαμάτων τῆς ἐπαρχ. Κρανιᾶς. Ἐνταῦθα φυλάσσεται τὸ λείψανον τοῦ ἁγ. Γερασίμου.

Γερβῖνος (Γεώργιος Γοδοφρεῖδος Gervinus). Γερμανὸς ἱστορικὸς (1805-1871). Ἔργα του: «Ἱστορία τῆς γερμανικῆς ποιήσεως», «Θεμελιώδεις γραμμαὶ τῆς ἱστοριογραφίας», σπουδαιοτάτη μελέτη περὶ «Σαίξπηρ», «Ἱστορία τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος» κ.ἄ.π.

Γέργερη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καινουρίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 1117.

Γέρικε (Ὄθων φὸν Guericke). Γερμανὸς φυσιοδίφης ἐκ Μαγδεβούργου (1602-1686). Ἐφεῦρε τὴν

ἀεραντλίαν κ.ἄ. Ἐξετέλεσε πρῶτος τὸ πείραμα τῶν *ἡμισφαιρίων τοῦ Μαγδεβούργου* (βλ.λ.).

Γέρινγ (Ροδόλφος Jhering). Γερμανὸς νομικὸς (1818-1892). Ἐρευνητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου καὶ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου. Ἔργα του: «Τὸ πνεῦμα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου». «Ὁ σκοπὸς ἐν τῷ Δικαίῳ», «Ὁ περὶ Δικαίου ἀγών», «Ἡ νομικὴ ἐπιστήμη τοῦ καθημερινοῦ βίου» κ.ἄ.

Γέρλαντ (Ἐρνέστος Gerland). Γερμανὸς μεσαιωνοδίφης, δημοσιεύσας σοβαρὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας ἐπὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος.

Γερλὰς (Ἀδριανὸς de Gerlache de Gomery). Βέλγος ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ καὶ ἐξερευνητὴς γενν. τῷ 1866.

Γέρλαχ (Στέφανος Gerlach). Γερμανὸς θεολόγος τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος. Τῷ 1572 μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἱεροκήρυξ τῆς πρεσβείας, ἐπεσκέφθη δ' ἐπίσης καὶ τινα μέρη τῆς Βιθυνίας. Ἔγραψε δὲ «Ἡμερολόγιον», περιέχον ἐνδιαφερούσας ἂν καὶ ὄχι πάντοτε ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῆς μετὰ τὴν Ἅλωσιν ἑλληνικῆς ζωῆς.

γερλῆδες. Σῶμα ἐντοπίων γενιτσάρων (ὁρτάδων) ἐν Κρήτῃ, ὅπερ εἶχεν ἕδραν τὸ Ἡράκλειον.

Γέρμα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 203.

Γέρμαν. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. Ἅγιος Γερμανός.

Γερμανία. Κράτος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ὁριζόμενον ὑπὸ τῆς Β. θαλάσσης, τῆς Δανίας καὶ τῆς Βαλτικῆς, τῆς Λιθουανίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Ἑλβετίας, τῆς Γαλλίας, τοῦ Βελγίου, τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῆς Ὁλλανδίας. Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας χωρίζεται ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον κράτος διὰ λωρίδος γῆς, ἀνηκούσης εἰς τὴν Πολωνίαν, τοῦ λεγομένου Πολωνικοῦ διαδρόμου. Ἔκτ. 470.671 τ.χλμ., κάτ. 63.178.619.

Ὄρη: εἰς τὰ ΝΔ ὁ Μέγας Δρυμὸς καὶ τὸ Ὀδενβαλδ, ἀριστερᾷ τοῦ Ρήνου τὸ Χάρτ, πρὸς Ν αἱ Ἄλπεις καὶ ἡ προάλπειος περιοχή, τὸ Σουηβικὸν Ἄλβ, ὁ Φραγκικὸς Ἰούρας καὶ ὁ Βοημικοβαυαρικὸς Δρυμός· Β τοῦ Μοίνου, ἐκ Δ πρὸς Α τὰ σχιστολιθικὰ ὄρη τοῦ Ρήνου, τὸ ὀροπέδιον τῆς Ἔσσης καὶ τὸ τοῦ Βέζερ, ὁ Χάρτς, ὁ Θουρίγγειος Δρυμός, τὰ Ἔρτσια καὶ τὰ Σουδήτια. Τὸ Β. τμῆμα τῆς Γ. ἀποτελεῖται ἐκ πεδινῆς ἀμώδους χώρας τῆς ὁποίας τὸ ὕψος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 312 μ. Ποταμοί: εἰς τὸν Ν ὁ Δούναβις καὶ οἱ παραπόταμοί του, εἰς τὴν Δ. καὶ Κεντρικὴν Γερμανίαν ὁ Ρῆνος, ὁ Ἔμς, ὁ Βέζερ καὶ ὁ Ἔλβας, ἐκχυνόμενοι εἰς τὴν Β. θάλασσαν, πρὸς Α ὁ Ὄντερος καὶ ὁ Βιστούλας. Εἶνε ὅλοι σχεδὸν πλωτοὶ καὶ συνδέονται διὰ πυκνοῦ δικτύου διωρύγων. Κλιματολογικῶς ἡ Γ. χωρίζεται εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν Δ. ἀνάγεται εἰς τὸν ὠκεάνειον, τὸ δὲ Α. εἰς τὸν ἠπειρωτικὸν κλιματολογικὸν τύπον τῆς Εὐρώπης.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἀποτελεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ Γερμανούς, ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν δὲ 64,4% τοῦ πληθυσμοῦ εἶνε Διαμαρτυρόμενοι, 32,3% Καθολικοὶ καὶ 0,9% Ἰσραηλῖται. Πρωτ. τοῦ «Ράϊχ» εἶνε τὸ *Βερολῖνον*, ἄλλαι μεγάλαι πόλεις: Ἀμβοῦργον, Κολωνία, Μόναχον, Λειψία, Δρέσδη, Βρέσλαου, Φραγκφούρτη ἐπὶ τοῦ Μοίνου.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶνε *δημοκρατικόν*, τοῦ προέδρου ἐκλεγομένου ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας. Αἱ δεκαεπτὰ «χῶραι» ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ Γερμανικὴ δημοκρατία διοικοῦνται ὑπὸ τοποτηρητῶν ἐξαρτωμένων ἀπὸ τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν.

Τὰ 41% τῶν Γερμανῶν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ὀρυκεῖα, 23% εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν καὶ 17% εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν. 67% τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους καλλιεργεῖται γεωργικῶς, 27% κατέχονται ὑπὸ δάση. Κύρια γεωργικὰ προϊόντα: γεώμηλα, τεῦτλα, σίκαλις, σῖτος, βρώμη, σανός, κριθή. Ἡ κτηνοτροφία εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη. Ὀρυκτὸς πλοῦτος: γαιάνθρακες λιγνίτης, μεταλλεύματα σιδήρου, ἅλατα καλίου κλ. Ἡ βιομηχανία εἶνε ἐκτάκτως ἀνεπτυγμένη (μεταλλουργία, μηχανουργία, χημικαὶ βιομηχανίαι, ὑφαντουργία, ζυθοποιΐα, ναυπηγεῖα). Τὴν συγκοινωνίαν ἐξυπηρετοῦσι 56.116 χλμ. σιδηροδρομικῶν, 223.113 χλμ. τηλεγραφικῶν καὶ 158.927 χλμ. τηλεφωνικῶν γραμμῶν, δίκτυον ποταμίων ὁδῶν ἐξ 11.000 περίπου χλμ., λίαν πυκνὸν δίκτυον ἀμαξιτῶν κλ. ὁδῶν, ἀεροπορικαὶ γραμμαί, ἐμπορικὸς στόλος (3931 πλοῖα ὁλικῆς χωρητικότητος 3,7 ἑκατομ. τόννων), ἀσύρματοι. Κύριοι ἐμπορικοὶ λιμένες: Ἀμβοῦργον, Βρέμη, Βρεμερχάφεν, Στεττῖνον. Νομισματικὴ μονὰς εἶνε τὸ μάρκον, τὰ δὲ μέτρα καὶ σταθμὰ εἶνε τὰ τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος.

Αἱ πολεμικαὶ δυνάμεις τῆς χώρας περιωρίσθησαν διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν εἰς 100.000 μονίμου στρατοῦ, στρατολογουμένου δι' ἐθελουσίας κατατάξεως, καὶ εἰς πολεμικὸν στόλον δυνάμενον νὰ περιλάβῃ μόνον 6 θωρηκτά, 6 ἐλαφρὰ καταδρομικά, 12 ἀντιτορπιλλικά, 12 τορπιλλοβόλα καὶ ἀνάλογον ἀριθμὸν μικροτέρων πλοίων. Ἡ πολεμικὴ ἀεροπορία ἀπαγορεύεται.

Ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε ἐξόχως ἀνεπτυγμένη. Τὴν δημοτικὴν ἐξυπηρετοῦσι περὶ τὰς 53.000 σχολεῖον, τὴν μέσην περὶ τὰ 1350 γυμνάσια (κλασσικὰ καὶ πρακτικά), τὴν δ' ἀνωτάτην 23 πανεπιστήμια. Παρὰ ταῦτα ὑπάρχει πλῆθος μέσων, ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων σχολῶν εἰδικῆς καὶ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἱστορία: Τὴν χώραν, κατεχομένην ἀρχικῶς ὑπὸ φιννικῶν φυλῶν, κατέλαβον ὑστερότερα οἱ Κέλται, τοὺς ὁποίους ἐξεδίωξαν πρὸς τὰ Δ τῆς χώρας οἱ εἰσβαλόντες *Γερμανοί*. Μέρος τῆς χώρας ἀπετέλεσε μέχρι τοῦ 9 μ.Χ. ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Ἐκ τῶν διαφόρων γερμανικῶν φυλῶν ἰσχυρὰ κατέστη περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε΄ αἰῶνος ἡ γερμανικὴ φυλὴ τῶν *Φράγκων* περὶ τὰς ὄχθας τοῦ κάτω καὶ μέσου Ρήνου. Οὗτοι διὰ τῶν νικῶν τοῦ βασιλέως Κλόβιος (Χλοδοβίκου) ὑποτάξαντες τοὺς ἐκατέρωθεν γείτονας Κέλτας καὶ Γερμανοὺς ἀπετέλεσαν ἰσχυρὸν *Φραγκικὸν κράτος*. Τὸ γερμανοκελτικὸν τοῦτο κράτος ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Κλόβιος ἐπὶ δύο αἰῶνας κατεῖχε τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε ν' ἀφομοιώσῃ τοὺς Γερμανούς, πλειονοψηφοῦντας πρὸς Α τοῦ Ρήνου μετὰ τῶν διὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας περισσότερον προηγμένων Κελτῶν, τῶν ἀριθμητικῶς ἐπικρατούντων πρὸς Δ τοῦ ποταμοῦ τούτου. Τὸ Φραγκικὸν κράτος ἀνήγαγεν ὁ *Κάρολος ὁ Μέγας* (763-814) εἰς μεγίστην δύναμιν καὶ ἐπεξέτεινεν αὐτὸ πρὸς Δ μὲν μέχρι καὶ πέραν τῶν Πυρηναίων, πρὸς Α δὲ μέχρι τῶν Καρπαθίων καὶ πρὸς Ν μέχρι τῆς Μέσης Ἰταλίας, προικίσας αὐτὸ δι' ὁμοιόμορφου πολιτικῆς διοικήσεως καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιδράσας ἐπὶ τὸν βίον τῶν νεωστὶ καὶ διὰ τῆς βίας ἐκχριστιανισθέντων Γερμανῶν τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Κατὰ τῆς δημιουργικῆς ταύτης ἐνεργείας τοῦ Καρόλου οἱ Βαυαροί, οἱ Σάξονες καὶ οἱ Θουρίγγιοι ἐπὶ μακρὸν πεισμό-

νως ἀντέστησαν, ὑπεραμυνόμενοι τῆς πατρίου θρησκείας καὶ τῶν ἰδίων ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Τέλος ὅμως ὑπέκυψαν καὶ ἀπετέλεσαν ἕκτοτε σπουδαίους παράγοντας τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ τῆς Γερμανίας. Διὰ τῆς *συνθήκης τοῦ Βερδέν*, 843, ἐπεκυρώθη ἡ διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Καρόλου γενομένη διανομὴ τοῦ κράτους εἰς τοὺς υἱούς του, οὕτω δ' ἐχωρίσθησαν ὁριστικῶς τὰ φυλετικῶς διακρινόμενα ἀπ' ἀλλήλων μεγάλα τμήματα τοῦ δυτικοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου. Τούτων τὸ ἀνατολικόν, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Ρήνου μέχρι τοῦ Ἔλβα καὶ ἀπὸ τῆς Β. θαλάσσης μέχρι τῶν Ἄλπεων, ὠνομάσθη *Γερμανία*. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπὸ τοῦ 843 μέχρις Ὄθωνος τοῦ Α' (936-973) ἡ Γ. ἐτέλει ὑπὸ βασιλεῖς, ἀπὸ δὲ τούτου οἱ ἡγεμόνες αὐτῆς ἀνέλαβον τὸν τίτλον τοῦ *αὐτοκράτορος τοῦ ἁγίου Ρωμαϊκοῦ κράτους*, τὸν ὁπ ον διετήρησαν μέχρι τοῦ 1804, ὅτε κατέλυσεν αὐτὸ ὁ Μ. Ναπολέων. Οἱ Καρολίδαι ἐκυβέρνησαν τὴν Γερμανίαν μέχρι τοῦ Ι' αἰῶνος, τούτους δὲ διεδέχθησαν οἱ *Σάξονες* βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες, τοὺς ὁποίους διεδέχθη, 1024, ἡ *φραγκονικὴ δυναστεία*, ἥτις διεξήγαγε δεινότατον ἀγῶνα πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς φεουδάρχας καὶ πρὸς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Τὴν δυναστείαν ταύτην διεδέχθη, 1138, ἡ τῶν *Σουήβων Χοενστάουφεν*, μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τῆς ὁποίας διέπρεψεν ὁ *Φρειδερῖκος Α' Βαρβαρόσσας*, τούτους δὲ οἱ *Ἀψβοῦργοι*, διατηρήσαντες τὴν ἐξουσίαν μέχρι τοῦ τέλους τῆς πρώτης Αὐτοκρατορίας, 1805. Κατὰ τὴν μέχρι τοῦ 1500 περίοδον ἐνετάθη ἡ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀρξαμένη τάσις πρὸς διάλυσιν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐνισχυθέντων τῶν κοσμικῶν καὶ κληρικῶν φεουδαρχῶν, ἐπίσης τῶν πόλεων (ἐλεύθεραι πόλεις, Χάνσα). Οἱ ἡγεμόνες ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν *ἐκλεκτόρων*, ματαίως δὲ ἀγωνίζονται νὰ παγιώσωσιν ἰδίαν δύναμιν καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διάλυσιν τῆς Αὐτοκρατορίας.

Θυρεὸς Γερμανίας

Ἐπὶ τοῦ Ἀψβούργου *Καρόλου τοῦ Ε'* ἡ Αὐτοκρατορία ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δόξης της διάφοροι ὅμως περὶ διαδοχῆς ἀγῶνες, ἰδίᾳ δὲ οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι, οἱ προκληθέντες ἐκ τῆς *Μεταρρυθμίσεως*, συνεκλόνησαν τὴν Γερμανίαν, ἡ ὁποία εὑρέθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος οἰκονομικῶς καὶ πνευματικῶς σχεδὸν κατεστραμμένη.

Τὴν ἐξέλιξιν ἀπὸ τότε μέχρι τῆς περὶ τὸ 1800 ἐποχῆς χαρακτηρίζει ἡ παντελὴς σχεδὸν ἀδυναμία τῶν αὐτοκρατόρων ἀπέναντι τῶν 350 περίπου ἀνεξαρτήτων χωρῶν καὶ χωριδίων, εἰς ἃς διελύθη ἡ αὐτοκρατορία, κατὰ τὴν ἰδίαν δὲ ἐποχὴν παρατηρεῖται ἐξέλιξις πρὸς ἵδρυσιν τῆς χωριστῆς ἀψβουργικῆς αὐστροουγγρικῆς παραδουναβείου αὐτοκρατορίας, ἐνῷ ἡ θαυμαστὴ ἀνάπτυξις τῆς βρανδεμβουργικῆς Πρωσσίας δίδει τὴν βάσιν πρὸς ἀνίδρυσιν ἑνὸς νέου γερμανικοῦ κράτους. Ἀπὸ τοῦ 1415 ὁ *Φρειδερῖκος Χοενστόλλερν* ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Σιγισμοῦνδον τὴν χώραν Βρανδεμβούργου ὡς κληρονομικὸν φέουδον. Τὴν ἡγεμονίαν τῶν Χοενστόλλερν καὶ τὴν χώραν ἐκραταίωσεν ὁ *Φρειδερῖκος Γουλιέλμος*, ὁ «Μέγας Ἐκλέκτωρ», τῷ 1701 δὲ ἡ χώρα ἀνακηρύσσεται ὡς *βασίλειον τῆς Πρωσσίας*. Ὁ *Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Α'* καὶ ὁ *Μέγας Φρειδερῖκος* κατέστησαν τὴν Πρωσσίαν εὐρωπαϊκὴν δύναμιν, ὅταν δ' ὑστερώτερα ὁ Ἀψβοῦργος *Φραγκίσκος ὁ Β'* ἀπέβαλε καὶ κατὰ τύπους τὸν τίτλον τοῦ «Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας» καὶ ὁ Ναπολέων ἐκυριάρχει ἐν Εὐρώπῃ καὶ Γερμανίᾳ, ἡ Πρωσσία ἀνέλαβε τὴν ἡγεσίαν τῆς χώρας κατὰ τοὺς λεγομένους ἀπελευθερωτικοὺς (ἀπὸ τοῦ Ναπολέοντος) πολέμους, 1813-1814, τῷ δὲ 1815 ἱδρύθη, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Αὐστρίας, ἡ «Γερμανικὴ Ὁμοσπονδία», ἥτις ἔζησε μέχρι τοῦ 1866, ὁπότε διὰ τοῦ νικηφόρου πολέμου τῆς Πρωσσίας (Βίσμαρκ) ἐναντίον τῆς Αὐστρίας ἐλύθη τὸ πρόβλημα, ἐὰν τὴν νέαν Γερμανίαν θὰ διηύθυνεν ἡ Πρωσσία ἢ ἡ Αὐστρία, τῷ δὲ 1867 ἐπετεύχθη ἡ ἵδρυσις τῆς «Βορειογερμανικῆς Ὁμοσπονδίας», ἀποκλεισθείσης τῆς Αὐστρίας, καὶ τῆς Πρωσσίας ἀναλαβούσης τὴν ἡγεσίαν. Ἡ συνεπὴς πρὸς τὴν ἕνωσιν τῆς Γερμανίας τείνουσα πολιτική, κυρίως τοῦ *Βίσμαρκ*, ὡδήγησε, μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον, 1870-1871, καὶ τὴν ἥτταν τῆς Γαλλίας εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Β' Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, μὲ αὐτοκράτορα τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας. Ἡ δευτέρα αὐτὴ αὐτοκρατορία (Γουλιέλμος ὁ Α', Φρειδερῖκος ὁ Γ', Γουλιέλμος ὁ Β'), καθ' ἣν ἡ Γερμανία κατέστη Μεγάλη Δύναμις, κατελύθη διὰ τῆς Γερμανικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1918, προκληθείσης ἐκ τῆς ἥττης τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, 1914-1918, ἡ δὲ Γερμανία ἀνεκηρύχθη εἰς Δημοκρατίαν, διοικουμένην ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Συντάγματος τῆς Βαϊμάρης, 1919. Πρῶτος πρόεδρος ἐξελέγη ὁ σοσιαλιστὴς Ἔβερτ.

Γραμματολογία. Ἡ ἀρχαιοτάτη ἐποχή, μέχρι τοῦ 750, εἶνε ἡ ἐποχὴ τῶν *ἡρωϊκῶν θρύλων* καὶ *ἡρωϊκῶν ᾀσμάτων*. Τὰ πρῶτα γραπτὰ μνημεῖα τοῦ γερμανικοῦ λόγου ἀνάγονται εἰς τὸν Η' αἰῶνα (Τὸ ᾆσμα τοῦ Χίλδεβρανδ), ἡ μετάφρασις ὅμως τῆς Βίβλου ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Γότθων Οὐλφίλα, εἶνε τοῦ Δ' αἰῶνος.

Ἡ ἐποχὴ τῆς *ἀρχαίας ὀρεινῆς ἢ νοτίου γερμανικῆς* (althochdeutsch) 750-1050 εἶνε ἡ ἐποχὴ τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως. Κατὰ τὸν Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνα συγγράφονται λατινιστὶ ὑπὸ Γερμανῶν μοναχῶν θρῦλοι ἡρώων καὶ μῦθοι ζώων.

Ἡ ἐποχὴ τῆς *μέσης ὀρεινῆς ἢ νοτίου γερμανικῆς* (mittelhochdeutsch) γραμματολογίας, 1050 - 1350, ἀρχίζει μὲ τὴν συνέχισιν τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως, ταχέως ὅμως προχωρεῖ καὶ ἡ ποίησις βεβήλων θεμάτων, πλὴν ποιηταὶ παραμένουσιν εἰσέτι οἱ ἱερωμένοι, περὶ τὸ 1200 δὲ σημειοῦται ἡ πρώτη ἄνθησις τῆς γερμαν. ποιήσεως (περιπλανώμενοι λυρικοὶ ποιηταί, Minnesänger, «Νιβελούνγεν», «Γουδρούν»). Οἱ τρεῖς ὀνομαστοὶ ποιηταὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς: Χάρτμαν φὸν Ἄουτ, Βόλφραμ φὸν Ἔσενβαχ, Βάλτερ φὸν δὲρ Φόγελβαϊδε.

Ἡ ἀπωτέρα ἐποχὴ *τῆς νέας ὀρεινῆς καὶ νοτίου γερμανικῆς* (Neuhochdeutsch) γραμματολογίας, 1350-1600, εἶνε ἡ ἐποχὴ τῶν ἀστικῶν Meistersänger (Ἀρχιτραγουδιστῶν), μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπει ὁ Χάνς Σάξ. Ὁ ἀμέσως ἑπόμενος σταθμὸς εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς γερμανικῆς γραμματολογίας εἶνε ἡ μετάφρασις τῆς Βίβλου ὑπὸ τοῦ Λουθήρου. Σημειωτέον ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ ἔργον τοῦ Γιόχαν Φίσαρτ.

Ἡ ἐποχὴ περὶ τὰ 1600-1748 χαρακτηρίζεται ἐκ τῶν φοβερῶν καταστροφῶν τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου, τὸ μέγα λαϊκὸν μυθιστόρημα τοῦ Γριμμελσχάουζεν «Σιμπλιτσίσσιμους» καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ποιητῶν Χριστιανοῦ Βάϊζε, Γόττσεδ καὶ ἀκολούθως τοῦ Γέλλερ.

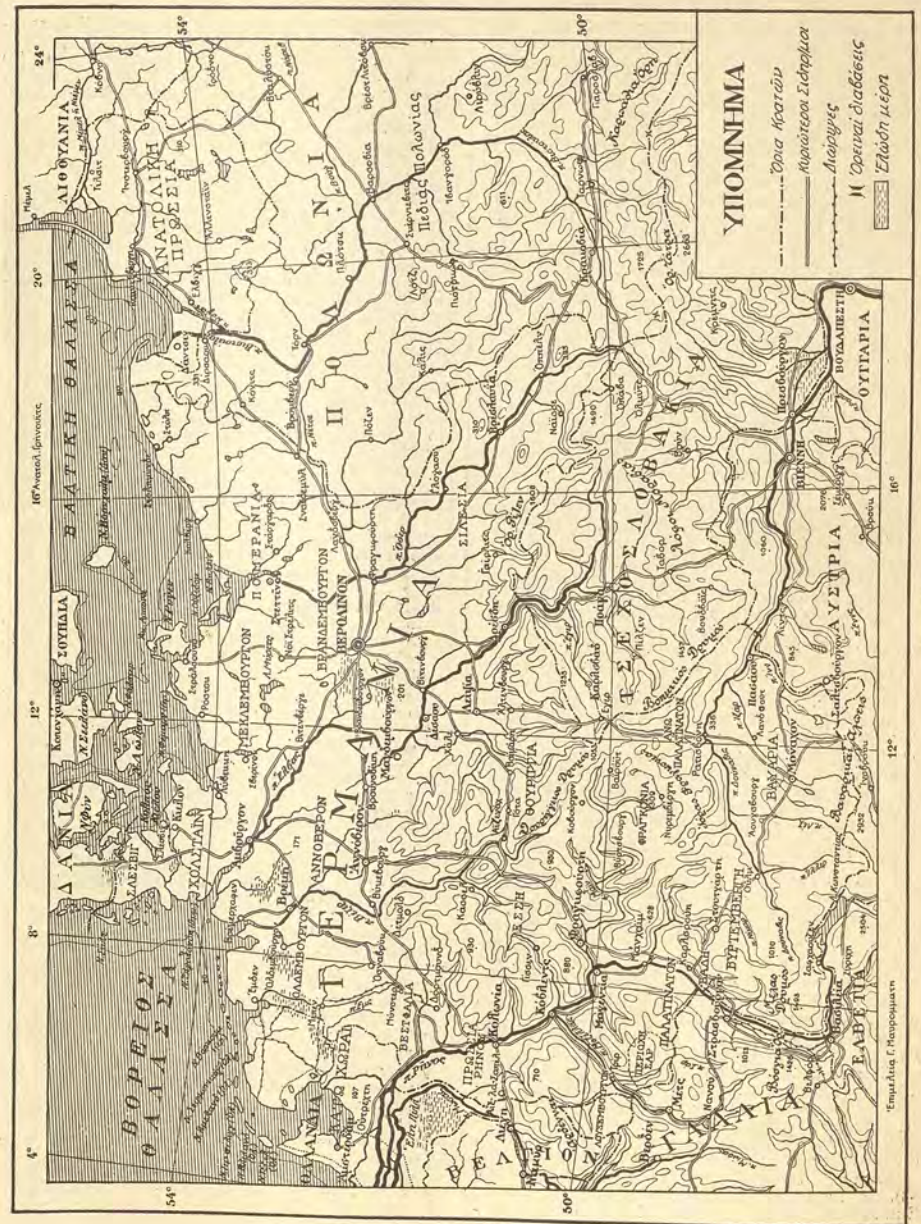

Ἡ ἀμέσως ἑπομένη περίοδος, 1748 - 1832, εἶνε ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς Γερμανικῆς λογοτεχνίας, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζουσι τὰ ὀνόματα: Κλόπστοκ, Βίλανδ, Λέσσινγ καὶ Χέρδερ, ἡ ἐποχὴ τῆς «θυελλώδους» καὶ «ὁρμητικῆς» ποιήσεως τῶν Κλίνγερ καὶ Λεντς καὶ ἡ κορύφωσις τῆς γερμανικῆς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς διὰ τῶν Γαῖτε καὶ Σίλλερ, παράλληλος πρὸς τὴν ὁποίαν βαδίζει ἡ ἀνάπτυξις τῆς φιλοσοφίας (Ἰμμάνουελ Κάντ). Τὴν κλασσικὴν αὐτὴν περίοδον διεδέχθη ὁ *γερμανικὸς ρωμαντισμός* (Σλέγελ, Βρεντάνο, Νοβάλις, Κλάϊστ), ὡς πρόεδρος δὲ τῆς ἀκολουθούσης συγχρόνου ἐποχῆς ἐνεφανίσθη ὁ Ἑρρῖκος Χάϊνε.

Ἡ σύγχρονος ἐποχή, 1832 μέχρι σήμερον, ἐγκαινιάζεται διὰ τῆς λογοτεχνικῆς κινήσεως τῆς «Νέας Γερμανίας», τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἐποχὴ τῆς πολιτικῆς ποιήσεως (Χέρβεγ, Φράϊλιγκράτ), περὶ τὰ μέσα δὲ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἀναγεννᾶται τὸ δρᾶμα διὰ τῶν Χέββελ καὶ Ριχ. Βάγνερ. Ἀκολουθεῖ ἡ ἐποχὴ τῶν «διδασκάλων» τοῦ διηγήματος (Στίφτερ, Στόρμ, Κέλλερ, Ρόζεγγερ), περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἐμφανίζεται ὑπὸ γαλλικήν, ρωσικὴν καὶ σκανδιναυϊκὴν (Ἴψεν) ἐπίδρασιν ὁ *νατουραλισμὸς* μὲ ἐξέχοντας ἀντιπροσώπους τοὺς Χόλτς, Χάρτ καὶ τὸν Γεράρδον Χάουπτμαν. Τὸ δραματικὸν ἔργον τοῦ Βέδεκινδ ἀνοίγει νέους δρόμους, ἀκολουθεῖ δὲ ἡ ἐποχὴ τοῦ *συμβολισμοῦ* καὶ τοῦ *νεορρωμαντισμοῦ* (Δέμελ, καὶ οἱ λυρικοί: Γέοργε, Χόφμανσταλ, Ρίλκε) καὶ εἶτα τοῦ *ἐξπρεσσιονισμοῦ* (Βέρφελ, Γ. Κάϊζερ, Οὔνρου), ἣν διεδέχθη ἡ ἐποχὴ τῆς ἀποκληθείσης «Νέας πραγματικότητος» (Neue Sachlichkeit).

Γερμανικό (Germanicus). Ρωμαῖος καῖσαρ καὶ διάσημος στρατηγός (15 π.Χ-19 μ.Χ.). Υἱὸς τοῦ Νέρωνος Κλαυδίου Δρούσου. Κατενίκησε τὸν Ἀρμίνιον καὶ τοὺς Χερούσκους, ἐκδικηθεὶς τὴν καταστροφὴν τοῦ Βάρου. Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τοῦ Πίσωνος κατὰ διαταγὴν τοῦ Τιβερίου.

γερμάνιον. Μέταλλον σπάνιον τῆς ὁμάδος τοῦ κασσιτέρου· ἔχει σύμβολον Ge, ἀτομικὸν βάρος 72,5· εἰδικὸν βάρος 5,5· τήκεται εἰς θερμοκρασίαν 900° καὶ παραμένει ἀναλλοίωτον εἰς τὸν ἀέρα. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1886 ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Βίνλερ, πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ ὠνομάσθη γερμάνιον· ἡ δὲ ὕπαρξις αὐτοῦ εἶχεν ἤδη ὑποδειχθῆ ὑπὸ τοῦ Μενδελέγιεφ κατὰ τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ σύστημα. Σχηματίζει δύο σειρὰς ἐνώσεων ὡς διατομικὸν καὶ τετρατομικὸν GeO, GeO_2, GeS_2 $GeCl_4$.

Γερμανοὶ ἱππόται. Οὕτως ἐκαλεῖτο χριστιανικὸν ἱππότικὸν τάγμα, ἱδρυθὲν ἐν Ἄκκᾳ τῆς Συρίας κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Σταυροφοριῶν, οὗ ἀρχικὸς σκοπὸς ἦτο ἡ περίθαλψις τῶν πασχόντων προσκυνητῶν καὶ ἡ διὰ τῶν ὅπλων ὑπεράσπισις τῶν Ἁγίων Τόπων. Διαλυθέν, 1809, ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος, τὸ τάγμα ἐπανιδρύθη τῷ 1840.

Γερμανός (*Ἅγιος* Saint-Germain). Π. ἐν Γαλλίᾳ, ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα, μὲ 20.000 κατ., 21 χλμ. Δ τῶν Παρισίων, βασιλικὸν ἐνδιαίτημα ἀπὸ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος μέχρι τοῦ ΙΖ΄. Ἐν Ἁγίῳ Γερμανῷ ὑπεγράφη τῷ 1570 ἡ συμφωνία μεταξὺ Καρόλου Θ΄ καὶ Οὐγενότων, τῷ 1679 ἡ συνθήκη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βρανδεμβούργου καὶ τῷ 1919 ἡ μεταξὺ Αὐστρίας καὶ τῶν Συμμάχων Δυνάμεων.

Γερμανός (ἅγιος). 1) Ἐπίσκοπος τοῦ Ὠξέρ (380-448). Ἡ μνήμη του τελεῖται ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὴν 31 Ἰουλίου.—2) Ἐπίσκοπος Παρισίων (496-576). Ἡ μνήμη του τελεῖται ὑπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τὴν 28 Μαΐου.

Γερμανός. Ὄνομα πέντε πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. *Γ. ὁ Α΄ ὁ Ὁμολογητὴς* ἔζησε κατὰ τὸν Η΄ αἰῶνα, ὧν δὲ εἰκονολάτρης καθηρέθη 729 ὑπὸ Λέοντος Γ΄ τοῦ Ἰσαύρου. Ἀπέθανε τῷ 733. Θεωρεῖται εἷς τῶν ἀρίστων συγγραφέων καὶ μελῳδῶν τοῦ αἰῶνός του.

Γερμανός (Νικόλαος). Ζωολόγος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἔργα του: «Ὁ Βίος τῶν Ζώων» κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Βρὲμ κ.ἄ.

Γερμανὸς Παλαιῶν Πατρῶν. Ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς ἐθνικῆς κινήσεως ἀπὸ τοῦ 1818 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1821. Γεννηθεὶς ἐν Δημητσάνῃ τῇ 25.3.1771, τῷ 1806 ἐγένετο μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν καὶ τῷ 1815 ἐκλήθη ὡς συνοδικὸς καὶ παρέμεινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1818. Ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Τὴν 13.5.1821 ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἁγίας Λαύρας ἠὐλόγησε τὸ ἱερὸν λάβαρον, τὴν δὲ 25 Μαρτίου μεταβὰς εἰς τὰς Πάτρας ὕψωσεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως ταύτης τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ πρᾶξις αὕτη θεωρεῖται ὡς ἡ ἐπίσημος κήρυξις τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, διὸ ἡ ἐπέτειος αὐτῆς ἑορτάζεται ὡς ἐθνικὴ ἑορτὴ τῆς Νέας Ἑλλάδος.

Γέρμας (πρῴην *Δοσπίτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 1024. Ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ πεσόντος ἐνταῦθα τῷ 1906 Λάκωνος ὁπλαρχηγοῦ Καπετὰν Γέρμα (λοχαγοῦ Τσοτάκου).

Γέρνσεϋ (Guernsey, γαλλ. Guernesey). Ἡ δυτικωτέρα τῶν ἐν τῇ Μάγχῃ ἀγγλικῶν νήσων, τῶν καλουμένων Νορμανδικῶν. 64,7 τ.χλμ. καὶ κάτ. 38.315.

Γὲρξ ἀστεροσκοπεῖον. Παράρτημα τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Σικάγου· φέρει τὸ ὄνομα τοῦ χορηγοῦ τῆς δαπάνης διὰ τὴν ἵδρυσίν του (1892). Τὸ τηλεσκόπιόν του εἶνε ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου.

Γέροντας. Πολίχνη παράλιος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ΝΑ τῆς Σάμου, μὲ 6000 κατ. (πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν). Εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον συνήφθη τὴν 29 Αὐγ. 1824 ναυμαχία, καθ' ἣν ὁ ἐξ 70 πλοίων ἀποτελούμενος ἑλληνικὸς στόλος, ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Μιαούλην, κατεναυμάχησε τὰ 200 πλοῖα τῶν Τουρκοαιγυπτίων.

Γέροντας (Ἄγγελος Σωτηριανοῦ Ἀλεξάνδρου). Ἀγωνιστὴς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 (1785-1862), ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ὁμήρων οὓς οἱ Τοῦρκοι ἐνέκλεισαν εἰς τὸν πύργον τῆς Ἀκροπόλεως. Δραπετεύσας ὑπηρέτησε τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ μετ' αὐτόν.

γερόντειον τόξον. Τοξοειδὴς θολερότης τοῦ κερατοειδοῦς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπὶ γερόντων.

γεροντισμός. Πολιτικὸν σύστημα, καθ' ὃ τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν οἱ γέροντες, ἄλλως *γεροντοκρατία*. Ἰδιαιτέρως καλεῖται οὕτω τὸ σύστημα διοικήσεως τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τῶν Ἐθνικῶν Κανονισμῶν ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1859.

γεροντομορφισμός. Παθολογικὴ ἀτροφία τοῦ δέρματος προσδίδουσα γεροντικὴν ὄψιν.

Γεροπλάτανος. 1) (πρῴην *Τοπλίκι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀρναίας (Χαλκιδικῆς). Κάτ. 390.—2) (πρῴην *Ἀλιζὸτ Τσιφλίκι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 358.

Γερουλᾶνος (Μαρῖνος Ἰωάννου). Χειροῦργος γενν. 1867, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1911.

γερουσία. Παρ' ἀρχαίοις, σῶμα πολιτικὸν ἐκ γερόντων, ἡ βουλὴ τῶν γερόντων, ἡ σύγκλητος. ‖

Εἰς τὰ νεώτερα συνταγματικὰ κράτη, τὸ δεύτερον πολιτικὸν σῶμα, ἡ *δευτέρα βουλή*, ἡ καὶ *Ἄνω βουλὴ* λεγομένη. ‖ (*Ἱστορ.*) Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τῶν ἀνάκτων ἐν Ἑλλάδι, ἐκάθητο παρ' αὐτοῖς μετὰ συμβουλευτικῆς δικαιοδοσίας ἡ βουλὴ τῶν γερόντων, οὐ μόνον ἐκ τῶν γεροντοτέρων, ἀλλ' ἐν γένει ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν κωμῶν. Μετὰ ταῦτα ἔμεινεν ἐν Σπάρτῃ καὶ πλείσταις δωρικαῖς πόλεσιν ἀνώτερον πολιτικὸν σῶμα ἡ γερουσία, ἐξασκοῦν καθήκοντα βουλευτικὰ καὶ δικαστικά. Ὁμοία ἦτο ἡ ἐξουσία τοῦ σώματος ἐν Κρήτῃ, ὅπου ἐκαλεῖτο *βουλή*, συγκειμένη ἐκ 30 ἢ 20 μελῶν. Εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα γερουσίαι ὠνομάσθησαν αἱ πρῶται ἀρχαί, αἵτινες ἱδρύθησαν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἀγῶνος («Μεσσηνιακὴ Γερουσία», «Γερουσία τῆς Πελοποννήσου», «Γερουσία τῆς Δ. Χέρσου Ἑλλάδος»). Αἱ γερουσίαι ὅμως αὗται δὲν εἶχον τὸν χαρακτῆρα δευτέρας βουλῆς, ὃν ἔχουσιν αἱ σημεριναὶ γερουσίαι, κατελύθησαν δὲ ὑπὸ τῆς Β΄ ἐν Ἄστρει Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῇ 30 Μαρτίου 1823. Ἄλλη γερουσία ἱδρύθη ἐπὶ Καποδιστρίου διὰ ψηφίσματος τῆς 22 Ἰουλίου 1829 τῆς Δ΄ ἐν Ἄργει Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Ἡ γερουσία αὕτη ἦτο κυρίως συμβουλευτικὸν Σῶμα, κατηργήθη τῇ 27 Ἰουλίου 1832 ὑπὸ τῆς «κατὰ συνέχειαν Δ΄ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων», ἀνεβίωσεν ὅμως μετὰ τὴν βιαίαν διάλυσιν τῆς Συνελεύσεως ταύτης, ἐξέλιπε δὲ ὁριστικῶς ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει τῆς Βασιλείας τοῦ Ὄθωνος. Γερουσία, ὡς *δευτέρα βουλή*, ἱδρύθη ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 καὶ κατηργήθη διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς 10-11 Ὀκτωβρίου 1862, τῆς καταλυσάσης τὴν δυναστείαν τοῦ Ὄθωνος. Ὁ θεσμὸς τῆς αἱρετῆς γερουσίας (οἱ γερουσιασταὶ ἐπὶ Ὄθωνος διωρίζοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἰσοβίως) εἰσήχθη ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, ὅπερ ὁρίζει, ὅτι ἡ γ. ἀπαρτίζεται ἀπὸ 120 γερουσιαστὰς ἐκλεγομένους δι' ἐννέα ἔτη, ἀνανεουμένους ἀνὰ τριετίαν κατὰ τὸ $^1/_3$. Ἡ γερουσία συμμετέχει εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ψηφίζουσα τοὺς νόμους.

γερουσιαστής. Μέλος τῆς γερουσίας.

Γέσωφ (Ἰωάννης). Βούλγαρος πολιτικός, δράσας ὑπὲρ τῆς βουλγαρικῆς ἀνεξαρτησίας (1849-1924). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ 1911-1913 πρωθυπουργός. Μετὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν πόλεμον ὁ Γ. ἔκλινεν ὑπὲρ πολιτικῆς διαλλακτικῆς ἔναντι Ἑλλάδος καὶ Σερβίας, τοῦτο δὲ τὸν ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῇ 17-5-13. Ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Δάνεφ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξερράγη ὁ Β΄ Βαλκανικὸς πόλεμος.

Γέται. Ὁ βορειότατος κλάδος τοῦ ἐκ Θρᾳκῶν λαϊκοῦ ὄγκου, κατοικοῦντος τὸ πάλαι μεταξὺ τοῦ Κάτω Δουνάβεως καὶ τοῦ ὄρους Αἵμου, μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου. Τὸ πρὸς τὰ ΒΔ τμῆμα τοῦ κλάδου τούτου ἐμφανίζεται ἀπὸ τοῦ Β΄ π.Χ. αἰῶνος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δακοί*, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν καλεῖται *Δακία*. Ἐν τούτοις οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὀνομάζουσι καὶ αὐτοὺς Γέτας. Οἱ Γ. ἐξερρωμαΐσθησαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 70 π.Χ. καὶ 46 μ.Χ.

Γέττο (Ghetto). Ἐκαλεῖτο οὕτως εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ἡ διὰ τειχῶν περικλειομένη συνοικία, ἔνθα ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ κατοικῶσιν οἱ Ἰσραηλῖται εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ν. καὶ τῆς Δ. Εὐρώπης.

Γευγελή. Π. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Μακεδονίᾳ, σπουδαῖος σταθμὸς ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Βελιγραδίου. Κάτ. 3000. Ἐγένετο θέατρον σημαντικῶν ἀγώνων κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ τὸν Παγκόσμιον. Ὡς ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῆς πρὸς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης ἔχει ἀποκτήσει μεγάλην ἐμπορικὴν σημασίαν.

γεῦσις. Μία τῶν αἰσθήσεων· ἐκείνη δι' ἧς διακρίνομεν τὰς ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν διαφόρων οὐσιῶν ἐπὶ τοῦ γευστικοῦ αἰσθητηρίου ὀργάνου παραγομένας εἰδικὰς ἐντυπώσεις. Τὸ γευστικὸν αἰσθητήριον ἐδράζεται ἐπὶ τοῦ βλεννογόνου τῆς γλώσσης καὶ ἰδίως εἰς τὰς περικεχαρακωμένας θηλάς, εἰς τὰ χείλη καὶ τὴν κορυφὴν τῆς γλώσσης. Τὸ μέσον μέρος τῆς γλώσσης στερεῖται γεύσεως ἐπὶ τοῦ τελείου ἀνθρώπου. Γευστικὴν δύναμιν ἔχουσιν ὡσαύτως ἡ κάτω ἐπιφάνεια τῆς κορυφῆς τῆς γλώσσης, ἡ ὑπερῴα, τὰ πρόσθια ὑπερῴια τόξα, τὸ ὀπίσθιον τοίχωμα τοῦ φάρυγγος καὶ ἄλλα τινὰ μέρη τοῦ βλεννογόνου τοῦ στόματος καὶ τοῦ φάρυγγος. Τὰ τελικὰ ὄργανα τοῦ αἰσθητηρίου τῆς γεύσεως εἶνε αἱ *γευστικαὶ κάλυκες*, αἱ ὑπάρχουσαι ἐντὸς τοῦ ἐπιθηλίου τοῦ βλεννογόνου. Τὰ ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ αἰσθητηρίου τῆς γεύσεως παραγόμενα αἰσθήματα εἶνε κυρίως τὸ *γλυκύ*, τὸ *πικρόν*, τὸ *ὀξὺ* καὶ τὸ *ἁλμυρόν*. Τὸ *ἐλαιῶδες*, τὸ *ἀρωματικόν*, τὸ *καυστικὸν* καὶ τὸ *στυφόν*, ἅτινα ἄλλοτε κατελέγοντο εἰς τὰς γευστικὰς ποιότητας, προέρχονται ἐκ τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ ἄλλα αἰσθητήρια, ὡς τῆς ἁφῆς, τῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς ὀσφρήσεως. Ἡ δὲ ἁλκαλικὴ καὶ ἡ μεταλλικὴ γεῦσις εἶνε κρᾶμα πολλῶν αἰσθήσεων γευστικῶν, ἁπτικῶν ἢ καὶ ὀσφρητικῶν.

γέφυρα. Τεχνικὸν ἔργον, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ συγκοινωνία δύο σημείων ὑπεράνω ἐμποδίων, ὅπως εἶνε μεγάλαι ὑψομετρικαὶ διαφοραὶ τοῦ ἐδάφους, ῥεῖθρα κλ., ἢ ὑπεράνω ἄλλων γραμμῶν συγκοινωνίας. Αἱ γέφυραι εἶνε, ἀναλόγως τοῦ *ὑλικοῦ*, ἐξ οὗ κατασκευάζονται: ξύλιναι, λίθιναι, σιδηραῖ, ἐκ σκυροδέματος ἢ ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροδέματος, ἀναλόγως δὲ τῶν *ἀντιδράσεων* ἃς προκαλοῦσιν εἰς τὰ στηρίγματά των: ἁπλῶς ἐδραζόμεναι, τοξωταὶ ἢ κρεμασταί. ‖ (*Ναυτ.*) Ὁ ἐξώστης μεταξὺ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου εἰς ὕψος τι ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα κατεσκευασμένος πρὸς εὐκολίαν τοῦ κυβερνῶντος τὸ πλοῖον, ἵνα θεᾶται ἐξ ὕψους τὰ περὶ αὐτόν. ‖ (*Ὀδοντ.*) Τεχνικὴ ἐργασία δι' ἧς ἀναπληροῦμεν ἐλλείποντας ὀδόντας, τρόπον τινὰ γεφυροῦντες τὸ ἐστερημένον ὀδόντων τμῆμα τῆς γνάθου.

γέφυρα οὐαρόλειος. (*Ἀνατομ.*) Μέρος τοῦ ἐγκεφάλου παρὰ τὸν προμήκη μυελόν.

γεωβιοῦντα. Οἱ ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ζῶντες φυτικοὶ καὶ ζωϊκοὶ ὀργανισμοί. Εἰς ταῦτα καταλέγονται τινὰ τῶν τρωκτικῶν, οἱ σκώληκες τῆς γῆς, ἐντομά τινα, μύκητες, φύκη, πρωτόζωα καὶ βακτήρια.

γεωγονία. Ἐπιστήμη ἢ θεωρία ἢ ὑπόθεσις περὶ τῆς γενέσεως καὶ διαμορφώσεως τῆς Γῆς. Τὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γεωγονίας ἀνάγονται εἰς τὴν *γεωλογίαν*, ἡ Γραφὴ δὲ ἀφηγεῖται τὰ τῆς γεωγονίας ἐν Γεν. 1, 1-27.

γεωγραφία. Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἀντικείμενον ἔχουσα τὴν σπουδὴν καὶ περιγραφὴν τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς φαινομένων. *Ἀστρονομικὴ* ἢ *μαθηματικὴ γεωγραφία*, ἡ περιγραφὴ τῆς Γῆς θεωρουμένης ὡς πλανήτου. *Βοτανικὴ*, *ζωολογικὴ γεωγραφία*, ἡ ἐξετάζουσα τὴν ἐπὶ τῆς γῆς κατανομὴν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων. *Γεωργικὴ*, *ἐμπορικὴ*, *οἰκονομικὴ γεωγραφία*, ἡ περιγράφουσα τὴν γεωργικὴν κατὰ εἴδη καλλιεργείας ἐπίδοσιν τῶν χωρῶν, τὸ ἐμπόριον ἢ γενικώτερον τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν αὐτῶν. *Ἰατρικὴ γεωγραφία*, ἡ ἐξετάζουσα τὴν κατὰ χώρας διάδοσιν τῶν ἀσθενειῶν καὶ τὸ

κλῖμα τῶν χωρῶν. *Πολιτικὴ γεωγραφία*, ἡ ἀσχολουμένη εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν χωρῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ὀργανώσεις τῶν κρατῶν, ἐπαρχιῶν κλ. *Στρατιωτικὴ γεωγραφία*, ἡ εἰδικῶς μελετῶσα τὴν στρατιωτικὴν σπουδαιότητα χωρῶν καὶ τόπων. *Φυσικὴ γεωγραφία*, ἡ περιγράφουσα τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους. (Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, δηλουμένης τῆς ἐννοίας ὑπὸ τοῦ ἐπιθέτου, λέγεται *στατιστικὴ γεωγραφία*, *φυσιολογικὴ γεωγραφία* κλ.).

γεωδαισία. Ἐπιστήμη ἀσχολουμένη εἰς μετρήσεις μεγίστης ἀκριβείας, διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ σχήματος τῆς Γῆς καὶ τῆς θέσεως τῶν διαφόρων σημείων τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους, γεωγραφικοῦ μήκους καὶ τοῦ ἀπολύτου αὐτῶν ὕψους ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ πραγματικοῦ σχήματος τῆς Γῆς ἐγένοντο γεωδαιτικαὶ καταμετρήσεις τόξων μεσημβρινοῦ ἢ παραλλήλου· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον σχηματίζεται δίκτυον ἀποτελούμενον ἐκ σημείων εὐδιακρίτων ἐπὶ ὑψωμάτων, κορυφῶν λόφων, ὀρέων κτλ. Ἐκ τῶν συνδεουσῶν τὰ σημεῖα ταῦτα εὐθειῶν, μία μόνον μετρεῖται μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς ἀκριβείας· ἐπίσης δὲ μετροῦνται καὶ αἱ γωνίαι· αἱ λοιπαὶ εὐθεῖαι καθὼς καὶ τὸ μῆκος τοῦ τόξου ὑπολογίζονται διὰ τρόπου τριγωνομετρικοῦ. Ἐκ τῶν γεωδαιτικῶν τούτων καταμετρήσεων εὑρέθη ὅτι τὸ σχῆμα τῆς Γῆς εἶνε πεπλατυσμένον περὶ τοὺς πόλους καὶ ἐξωγκωμένον περὶ τὸν Ἰσημερινόν. Ἀνάλογοι ἐργασίαι γίνονται ἐπὶ μεγαλυτέρας ἐκτάσεως καὶ τὰ γεωδαιτικὰ σημεῖα αὐξάνονται ὅπως γίνῃ ἡ λεπτομερὴς τοπογραφικὴ ὑποτύπωσις μεγάλης ἐκτάσεως. Ἐν Ἑλλάδι γεωδαιτικαὶ ἐργασίαι ἐγένοντο τῷ 1829 ὑπὸ Γάλλων ἀξιωματικῶν καὶ τῷ 1875 ὑπὸ Γερμανῶν ἀξιωματικῶν. Ἀλλ' αἱ σπουδαιότεραι καὶ ἀκριβέστεραι γεωδαιτικαὶ ἐργασίαι ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ 1889 ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς ἀποστολῆς.

γεωδυναμική. Τὸ μέρος τῆς γεωλογίας, ὅπερ ἐρευνᾷ τὰς δυνάμεις αἵτινες, ἐπιδρῶσαι ἐπὶ τῆς Γῆς, προεκάλεσαν καὶ προκαλοῦσιν ἔτι καὶ νῦν ἀλλοιώσεις τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς, ἰδίως δὲ τῶν ἐξωτάτων μερῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξετάζει ἂν αἱ αὐταὶ δυνάμεις θὰ ἐξακολουθῶσι καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ προκαλῶσι παρομοίας ἀλλοιώσεις.

γεωειδές. Σχῆμα φανταστικὸν τῆς Γῆς, ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης ἐπεκτεινομένη ὑπὸ τὴν ξηράν. Τὸ γεωειδὲς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ κατὰ τρόπον μαθηματικόν, διαφέρει δὲ ἐλάχιστα τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς καὶ προσδιορίζεται διὰ γεωδαιτικῶν ἐργασιῶν· διὰ τοῦτο καλεῖται καὶ *γεωδαιτικὴ ἐπιφάνεια*.

γεωκεντρικὸν σύστημα. Τὸ ἀστρονομικὸν σύστημα τοῦ κόσμου, καθ' ὅ, ὡς ἐπίστευον ἄλλοτε, ἡ Γῆ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ συστήματος τοῦ Παντός. Τοιοῦτον εἶνε τὸ τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου.

γεώκωρις. Ὑποδιαίρεσις ἡμιπτέρων ἐντόμων, βιούντων τῶν πλείστων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, τινῶν δὲ ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ τρεφομένων ἐξ ἄλλων ἐντόμων καὶ φυτικῶν χυμῶν· κν. **βρωμοῦσα**. Ζῇ κατὰ προτίμησιν εἰς τὰς θερμὰς χώρας, διακρίνεται δὲ διὰ τοὺς λαμπροὺς χρωματισμούς της, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν δυσάρεστον ὀσμήν της.

γεωκυκλικόν. Μηχάνημα, δι' οὗ παρίσταται ἡ περιστροφικὴ κίνησις τῆς Γῆς περὶ τὸν Ἥλιον πρὸς ἐξήγησιν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους καὶ τῆς ποικιλίας τοῦ κλίματος τῶν διαφόρων τόπων.

γεωλογία. Ἡ ἐπιστήμη, ἧς σκοπὸς εἶνε ἡ καθ' ὅλας τὰς φάσεις τῆς βαθμιαίας διαμορφώσεως ἔρευνα τῆς ἱστορίας τῆς ἐξελίξεως τῆς Γῆς, ἀφ' ἧς ἐποχῆς αὕτη ἀπεσπάσθη τοῦ ἀρχικοῦ κέντρου τοῦ πλανητικοῦ συστήματος καὶ ἀπετέλεσεν αὐθύπαρκτον πλανήτην ἄχρι σήμερον, καὶ ἡ ἐξακρίβωσις τῆς δράσεως τῶν κατὰ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς ἐπενεργουσῶν φυσικῶν δυνάμεων.

Τῆς γεωλογίας διακρίνομεν διαφόρους κατευθύνσεις, ἤτοι: τῆς *φυσιογραφικῆς γεωλογίας*, δι' ἧς ἐρευνῶνται τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῆς Γῆς, ἡ ἐν τῷ ἡλιακῷ ἡμῶν συστήματι θέσις, αἱ διάφοροι κινήσεις, ἡ κατάστασις τῶν ἐγκάτων αὐτῆς, ἡ ὄψις καὶ διάταξις τῆς ἐπιφανείας ὡς καὶ ἡ γένεσις καὶ ἀρχικὴ κατάστασις τοῦ ἡμετέρου πλανήτου· τῆς *δυναμικῆς γεωλογίας*, ἥτις ἐξετάζει τὰς μεταμορφωτικὰς δυνάμεις, δι' ὧν ἐπέρχονται τὰ γεωλογικὰ φαινόμενα καὶ αἱ ἀλλοιώσεις τῆς παρούσης ἐποχῆς, καὶ ἀναλογικῶς ἐξ αὐτῶν τὰς ἀντιστοίχους τῶν προγενεστέρων γεωλογικῶν περιόδων· ταύτης δὲ διακρίνομεν τὴν ἠφαιστειολογίαν, τὴν σεισμολογίαν, τὴν ὑδρολογίαν καὶ τὴν ὀρεογονίαν· τῆς *τοπολογικῆς γεωλογίας*, ἥτις διδάσκει διὰ μέσου τῶν γεωλογικῶν αἰώνων τὴν τοπογραφικὴν ἐξάπλωσιν τῶν ὀργανικῶν ὄντων, τὰς ἑκάστοτε συνθήκας τῆς βιοτεύσεως, ἤτοι τὴν ἐθολογίαν αὐτῶν, τὸν φυσικόν των δεσμὸν πρὸς τὰ ἰζηματογενῆ πετρώματα, τὰς γενετικὰς συνθήκας καὶ τὸν τόπον τοῦ σχηματισμοῦ των· τῆς *χθονογραφικῆς γεωλογίας*, ἧς σκοπὸς εἶνε ἡ ἔρευνα τοῦ ὀρυκτολογικοῦ ὑλικοῦ τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως καὶ διατάξεως αὐτοῦ· ταύτης διακρίνομεν τὴν πετρογραφίαν, τὴν πετρογονίαν, τὴν τεκτονικὴν ἢ γεωτεκτονικὴν τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς καὶ τὴν παλαιοντολογίαν· τῆς *παλαιογεωγραφικῆς γεωλογίας*, ἤτοι τῆς γεωγραφίας τῶν ἑκάστοτε γεωλογικῶν περιόδων, ἐν ᾗ περιλαμβάνεται ἡ παλαιοκλιματολογία τῶν διαφόρων γεωλογικῶν περιόδων· τῆς *διαπλασιογνωσίας* ἢ *στρωματογραφῆς* ἢ *ἱστορικῆς γεωλογίας*, διδασκούσης τὴν ἱστορίαν τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἑκάστοτε ἐπ' αὐτοῦ ζήσαντος φυτικοῦ καὶ ζωϊκοῦ κόσμου, τοῦ ὁριζοντίου καὶ κατακορύφου διαμελισμοῦ τῆς χέρσου καὶ τῶν θαλασσῶν, καὶ τῶν ἑκάστοτε κλιματολογικῶν συνθηκῶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο τμῆμα τῆς γεωλογίας, ἡ διαπλασιογνωσία, ἀποτελεῖ τὸ εἰδικὸν μέρος αὐτῆς καὶ τίθεται ἔναντι πάντων τῶν ἄλλων κατευθύνσεων, ἤτοι τῆς φυσιογραφικῆς, δυναμικῆς, τοπολογικῆς, χθονογραφικῆς καὶ παλαιογεωγραφικῆς γεωλογίας, ὡς *γενικὴ γεωλογία*.

Ἡ ἱστορία τῆς γεωλογίας δὲν εἶνε παλαιά. Αἱ πολυάριθμοι κοσμογονικαὶ σκέψεις τῶν ἀρχαίων εἶνε ἁπλαῖ ἀπόρροιαι φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν παρατηρήσεων, ἄνευ γενικευμένης γενικῆς γεωλογικῆς ἐννοίας. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἄκαρπος παρέρχεται ὁλόκληρος ἐποχὴ μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὁπότε ὁ Λεονάρδος Δὰ Βίντσι καὶ ὁ ἐκ Βερώνης ἰατρὸς Φρακαστόρος ἀνεγνώρισαν εἰς τὰ ἀπολιθώματα τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν λειψάνων τῶν φυτῶν καὶ ζώων ὡς ἐκλειψασῶν μορφῶν. Ἠκολούθησεν ὁ Δανὸς Στένο (ΙΖ' αἰών), ὅστις θεωρεῖται ὡς πατὴρ τῆς γεωτεκτονικῆς, τῷ δὲ 1762 ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Φύξελ ἡ πρώτη ἱστορία τῆς Γῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἤρξατο ὁ καταρτισμὸς τοῦ γεωλογικοῦ χάρτου μετὰ γεωλογικῶν κατατομῶν τῆς Θουριγγίας, ἀφοῦ εἶχε μάλιστα προηγηθῇ ἡ ἔκδοσις τῷ 1743 ὑπὸ τοῦ Καρόλου Παΐκε τοῦ πρώτου γεωλογικοῦ χάρτου τοῦ Κέντ. Τὴν μεγίστην ὅμως ἀνάπτυξιν καὶ ἐξάπλωσιν ἔσχεν ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη ἀπὸ τοῦ 1750-1817 διὰ τοῦ δικαίως ἐπικληθέντος πατρὸς τῆς γεωλογίας καὶ ὀρυκτολογίας Ἀβραὰμ Βέρνερ.

ΓΕΦΥΡΑΙ

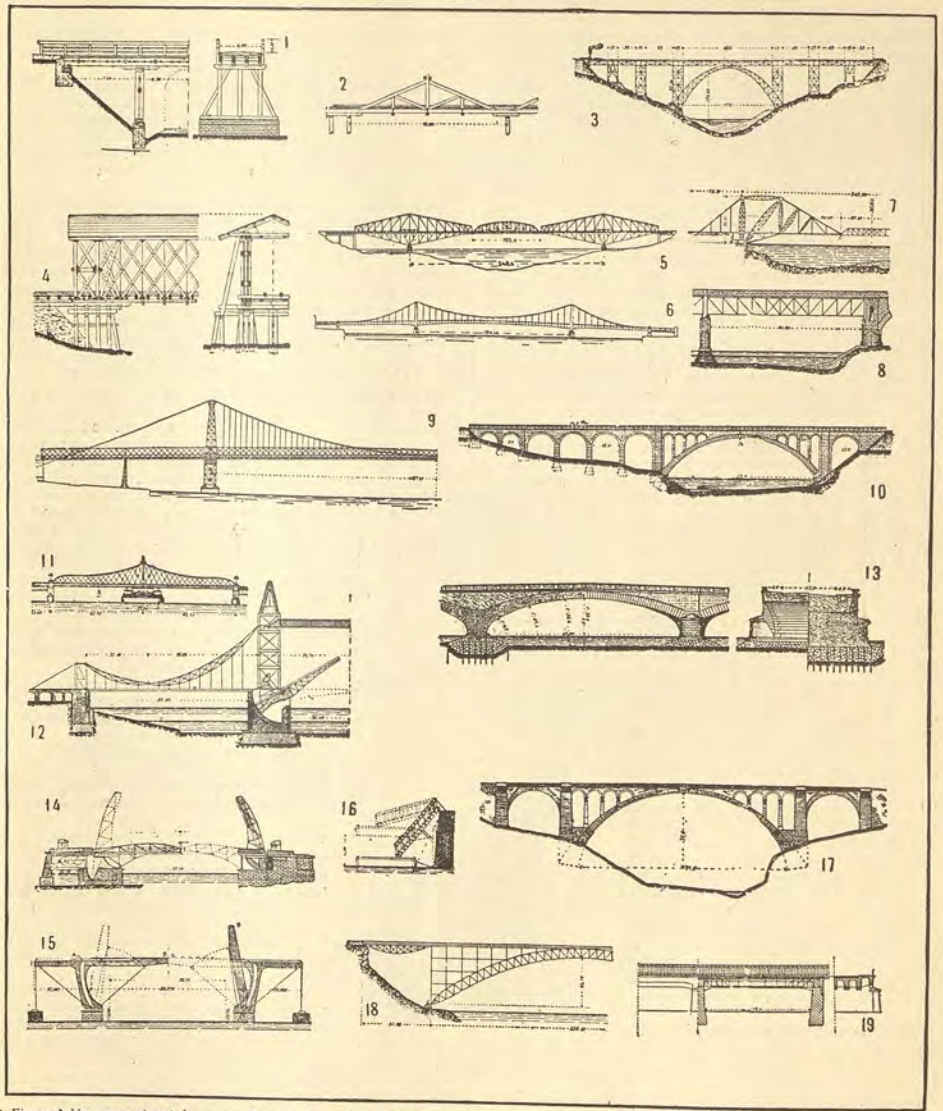

1 *Γέφυρα ξυλίνη σφηνοφόρος* 2 *ἀνηρτημένη δοκός* 3 *σιδηροδρομικὴ γέφυρα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μύνδτεν, ΝΔ τῆς π. Ρίμσαϊδ ἐπὶ τοῦ Δούπειρ, παραπ. τοῦ Ρήνου* 4 *γέφυρα δικτυωτὴ συστήματος Χάου* 5 *γέφυρα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἁγ. Λαυρεντίου παρὰ τὸ Κουεβὲκ ἐν Καναδᾷ* 6 *ὁδοφόρος γέφυρα ἐπὶ τοῦ Ρήνου ἐν Κολωνίᾳ* 7 *γέφυρα ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἰνδοῦ παρὰ τὴν Σουκκαὶρ (ΒΔ τῆς π. Χάϊπουρ ἐν τῇ διευκ. τῆς Βομβάης)* 8 *δοκὸς μὲ παράλληλα πέλματα (σιδηρ. γέφυρα ἐπὶ τοῦ ποτ. περιστρεφομένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χάρλεμ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ* 9 *κρεμαστὴ γέφυρα τοῦ Οὐίλιαμβεργ ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ποταμοῦ (East River) ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ* 10 *σιδηροδρομικὴ λιθίνη γέφυρα ἐπὶ τοῦ Προύθου* 11 *γέφυρα νηπὶ γέφυρα ἐν Σικάγῳ* 15 *κινητὴ γέφυρα ἐν Μιλουβόκιν τῆς Β. Ἀμερικῆς* 16 *γέφυρα ἐπιβιβάσεως* 17 *ὁδοφόρος γέφυρα λιθίνη παρὰ τὸ Δουσελμοΐργον* 18 *ὁδοφόρος γέφυρα τοῦ Κλίφτον ἐπὶ τοῦ Νιαγάρα* 19 *γέφυρα ἐκ σιδηροπλαγοῦς σκυροδέματος*

γεωμέτρης. Γένος ψυχῶν ἐκ τῶν γεωμετριδῶν.

γεωμετρία. Κλάδος τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν ἀσχολούμενος εἰς τὰς ἰδιότητας τῶν σχημάτων καὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ μεγέθους αὐτῶν. Πρῶτος ἔδωκε θεωρητικὴν μορφὴν εἰς τὰς γεωμετρικὰς γνώσεις Θαλῆς ὁ Μιλήσιος. Εἰς τὸν Πυθαγόραν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀποδίδεται σπουδαιοτάτη γεωμετρικὴ ἐργασία· Ἱπποκράτης ὁ Χῖος ἀναφέρεται ὡς πρῶτος περὶ γεωμετρίας γράψας. Ἡ σπουδὴ τῆς γεωμετρίας ἐξηκολούθησεν εἰς τὰς σχολὰς Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους ἐν Ἀθήναις καὶ Εὐδόξου ἐν Κυζίκῳ. Τοὺς Ἕλληνας γεωμέτρας ἀπησχόλησαν προσέτι τὰ τρία περίφημα προβλήματα τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου, τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου καὶ τῆς τριχοτομήσεως γωνίας· ἡ δὲ ἔρευνα τούτων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀνωτέρας γεωμετρίας καὶ ἀπὸ Μεναίχμου ἤρχισαν νὰ σπουδάζωνται αἱ κωνικαὶ τομαί. Ἔλλειψις, παραβολὴ καὶ ὑπερβολή. Εἰς τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν ἀνήκουσιν οἱ τρεῖς μεγάλοι τῆς ἀρχαιότητος μαθηματικοί, ὁ Εὐκλείδης, γνωστότατος διὰ τὰ «Στοιχεῖα» αὐτοῦ, ὁ μέγας Ἀρχιμήδης καὶ ὁ Περγαῖος Ἀπολλώνιος, γνωστὸς διὰ τὸ σπουδαῖον σύγγραμμά του «Κωνικά». Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Πάππου «Μαθηματικὴ συναγωγὴ» τοῦ Γ΄ μ.Χ. αἰῶνος περιέχονται πᾶσαι σχεδὸν αἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην γεωμετρικαὶ γνώσεις, ἐν αἷς καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς βραδύτερον ἀναπτυχθείσης νέας γεωμετρίας. Μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν προάγεται πάλιν ἡ γεωμετρία, ὁ Καρτέσιος δημιουργεῖ τὴν ἀναλυτικὴν γεωμετρίαν καὶ ὁ Μπονιὲ τὴν διαφορικὴν γεωμετρίαν, ὁ Μόνζ τὴν παραστατικὴν καὶ ὁ Πονσελὲ τὴν προβολικήν. Ταυτοχρόνως δὲ παρὰ διαφόρων προάγεται ἡ σπουδὴ τῆς γεωμετρίας. Ἀλλὰ ἡ μελέτη τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ γεωμετρία, ὡδήγησεν εἰς τὴν γενικὴν γεωμετρίαν, ἥτις περιλαμβάνει τὴν παραβολικὴν ἢ εὐκλείδειον, τὴν ἐλλειπτικὴν ἢ τοῦ Ρήμαν καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἢ τοῦ Λομπατσέφσκη.

γεωμετρίδαι. Ὁμοιογένεια ἐντόμων λεπιδοπτέρων, ἡ πλουσιωτάτη εἰς εἴδη μεταξὺ τῶν ὁμοιογενειῶν τῶν ψυχῶν. Εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον νύκτιαι ψυχαί. Αἱ κάμπαι των φέρουσι 4 ζεύγη θωρακικῶν ποδῶν καὶ συνήθως ἓν μόνον ζεῦγος κοιλιακῶν. Ὅταν ἕρπωσι, κυρτοῦσι τοξοειδῶς τὸ σῶμα καὶ μετακινοῦσιν ἀλληλοδιαδόχως τὸ πρόσθιον καὶ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον τοῦ σώματός των, ὅπως κινοῦμεν τὰ ἄκρα διαβήτου μετροῦντες μῆκός τι ἐπὶ τοῦ χάρτου· ἐκ τούτου ὠνομάσθη *γεωμέτρης* τὸ γένος, ἐξ οὗ ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια.

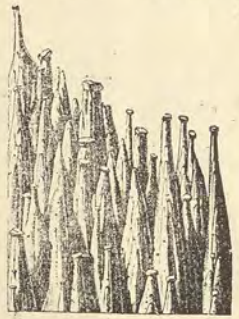

Γεωπυραμίδες παρὰ τὸ Βολταόνο τῆς Τριδεντ. Βενετίας

γεωμετρικὴ κατασκευή. Ἡ ἐκτελουμένη διὰ γεωμετρικῶν ὀργάνων· τοιαῦτα κυρίως εἶνε ὁ κανὼν καὶ ὁ διαβήτης.

γεωμετρικὴ πρόοδος. Σειρὰ ἀριθμῶν, ὧν ἕκαστος γίνεται ἐκ τοῦ προηγουμένου πολλαπλασιασθέντος ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμόν.

γεωμετρικὴ τέχνη. Ὄνομα διδόμενον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τέχνην τῆς διαδεχθείσης τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχῆς τοῦ σιδήρου (1000-700 π.Χ. περίπου). Τὴν λαμπροτέραν μορφὴν αὐτῆς ἔχομεν εἰς τὰ μεγάλα ἀγγεῖα, τοὺς λεγομένους ἀμφορεῖς τοῦ Διπύλου. Ταύτην διεδέχθη ἡ ἀρχαϊκὴ ἐποχή, πρόδρομος τῆς κλασσικῆς.

γεωμετρικὸν σχῆμα. Τὸ σῶμα, ἡ ἐπιφάνεια, ἡ γραμμὴ ἐξεταζόμενα γεωμετρικῶς, ἤτοι μόνον ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἔκτασιν.

γεωμετρικὸς τόπος σημείων. Ἡ γραμμὴ ἐφ' ἧς κεῖνται πάντα τὰ ἔχοντα κοινήν τινα ἰδιότητα σημεῖα· ἐπίσης *γεωμετρικὸς τόπος γραμμῶν* λέγεται ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας ἐπιφάνεια ἐφ' ἧς κεῖνται αἱ γραμμαὶ αἱ ἔχουσαι τὴν ἰδιότητα ταύτην. Διὰ τῶν γεωμετρικῶν τόπων λύονται συχνότατα προβλήματα τῆς γεωμετρίας.

γεώμηλον. Τὸ φυτὸν στρύχνος ὁ κονδυλοφόρος, ἡ κν. **πατατιά**, καὶ ὁ καρπός, τ.ἔ. ὁ ὑπόγειος κόνδυλος τοῦ αὐτοῦ φυτοῦ, ἡ κν. **πατάτα**. Τὸ φυτὸν κατάγεται ἐκ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, εἰσήχθη δὲ ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τοῦ Περοῦ καὶ τῆς Κολομβίας. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο γνωστὸν καὶ ἐκαλλιεργεῖτο ἤδη πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀποδίδεται ὅμως εἰς τὸν Καποδίστριαν ἡ μεγαλυτέρα προώθησις διὰ τὴν καλλιέργειαν ταύτην. Τοῦ γεωμήλου ὑπάρχουσι πλεῖσται ποικιλίαι, ὑπερβαίνουσαι τὰς 3000.

γεώμορον. Τὸ μέρος (ποσόν) τοῦ καρποῦ ἢ τοῦ γεννήματος τὸ ὁποῖον δίδει ὁ καλλιεργητὴς ὡς δικαίωμα εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ σπαρέντος τόπου ἢ τοῦ σπόρου ἢ τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν.

γεωμόρος καὶ **γημόρος.** Οὕτως ἐκαλοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ ἔχοντες κλῆρον, μερίδιον γῆς, οἱ γεωκτῆται, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τάξιν ἀνωτέραν πολιτῶν καὶ πολιτικῶς κόμμα ἀριστοκρατικόν. Εἰς τὴν Σάμον μάλιστα καὶ εἰς τὰς Συρακούσας, εἶχον καταλάβει καὶ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν τῆς πολιτείας, μέχρις οὗ ἐπανάστασις τῶν ἄλλων τάξεων κατέλυσε τὴν ἰσχύν των. Ἐν Ἀθήναις εἰδικῶς οἱ γ. ἦσαν τάξις μεταξὺ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῶν δημιουργῶν.

γεωμορφολογία. Ἐπιστήμη μελετῶσα τὴν μορφὴν τῆς γῆς, τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, τὴν διανομὴν τῶν ὑδάτων κλ.

γεωνομία. Κλάδος τῆς γεωγνωσίας, ἀσχολούμενος περὶ τῶν νόμων οἵτινες ἄρχουσιν ἐν ταῖς μεταβολαῖς τῆς ἐπιφανειακῆς μορφῆς τῆς γῆς.

γεωπονία καὶ **γεωπονική.** Ἡ γεωργία καὶ εἰδικώτερον τὸ θεωρητικὸν μέρος τῆς γεωργίας, ἤτοι τὸ σύνολον τῶν γνώσεων, θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν, τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ὡς ἐπιχείρησις περιλαμβάνει τὴν γεωργίαν, δενδροκομίαν, ἀνθοκομίαν καὶ κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργικὴν βιομηχανίαν, ὡς κλάδος δὲ τῆς παραγωγῆς ἐξετάζεται ἐν τῇ γεωργικῇ ἡ ἀγροτικὴ πολιτική.

γεωπονικά. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν τῇ ἀρχαιότητι συγγραφαὶ πραγματευόμεναι περὶ καλλιεργείας τῆς γῆς, ὀπωροφόρων δένδρων, ἐλαιῶν, συκῶν, ἀμπέλων κ.ἄ. Πλὴν τοῦ Ἡσιόδου, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ «Ἔργα» του δίδει ὁδηγίας τινὰς περὶ γεωργίας, ἔγραψαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι Ἕλληνες σχετικὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἀπωλέσθησαν. Τὰ σωζόμενα *Γεωπονικὰ* ἐξ 20 βιβλίων εἶνε συλλογὴ ἐρανισμάτων, εἰλημμένων ἀπὸ ἔργα παλαιοτέρων, τὴν ὁποίαν ἐζήτησε νὰ συντάξωσιν ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος.

γεωπυραμίς. *(Γεωλογ.)* Οὕτως ὀνομάζονται ὑψηλαὶ πηλώδεις ἢ ψαμμώδεις στῆλαι, ἐν σχήματι

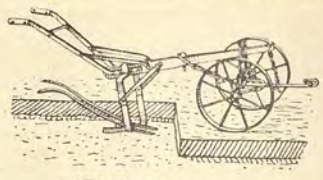

1. Ἐκριζωτὴς τεύτλων.

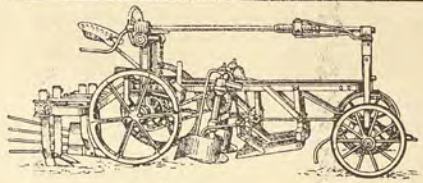

2. Ἐκριζωτὴς τεύτλων.

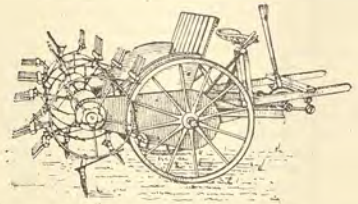

3. Ἀναδευτὴρ χόρτου.

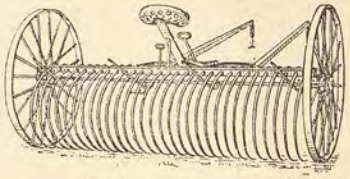

4. Χορτοσυλλέκτης.

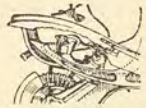

6β. Βελόνη δετικοῦ μηχανήματος.

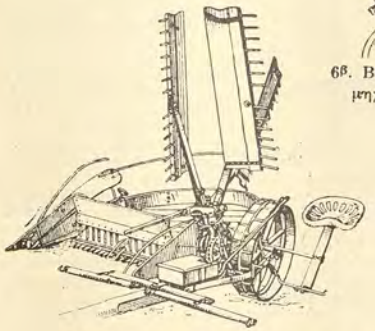

5. Ἁπλῆ θεριστικὴ μηχανή.

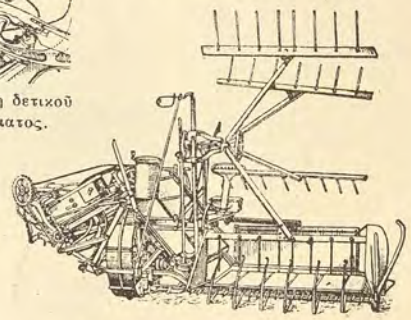

6α. Θεριστικὴ αὐτοδετικὴ μηχανή.

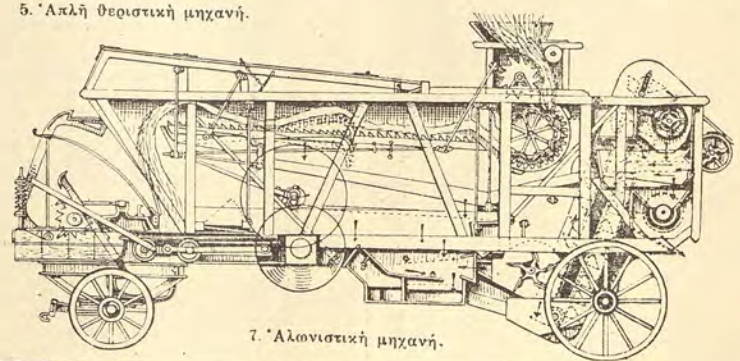

7. Ἀλωνιστικὴ μηχανή.

ἐπιμήκων κώνων ἢ ὀξυλήκτων πυραμίδων, φέρουσαι ἐπὶ τοῦ ἄκρου των συμπαγῆ ὀγκόλιθον, κροκάλην ἢ θραῦσμα, ἀπαντῶσαι εἰς τινα μέρη εἰς μέγα πλῆθος καὶ πλησίον ἀλλήλων ἐν εἴδει δάσους. Ἡ γέννησίς των ὀφείλεται εἰς τὴν μηχανικὴν ἐπενέργειαν τῶν ὁμβρίων ὑδάτων ἐπὶ τῶν ψαμμιτοπηλωδῶν ἀργιλικῶν καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἄνευ συνοχῆς ἀποθέσεων. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντῶσιν ἐν Μήλῳ, Θήρᾳ καὶ Θηρασίᾳ.

Γεωργαντᾶς (Ἀχιλλεύς). Καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1881 τῆς πειραματικῆς τοξικολογίας καὶ ἰατροδικαστικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν (1832-1887).

γεωργία. Τὸ σύνολον προσπαθειῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐμφανῶν καὶ ἀφανῶν δυνάμεων τῆς γῆς μὲ τελικὸν σκοπὸν τὴν παραγωγὴν φυτικῶν καὶ ζωϊκῶν προϊόντων. Ἡ γεωργία ἀποτελεῖ κλάδον τῶν γεωπονικῶν ἐπιστημῶν, διαιρεῖται δὲ εἰς *γενικήν*, ἥτις μελετᾷ τὰ γενικὰ ζητήματα καὶ τὰς συνθήκας τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἤτοι τοὺς φυσικοὺς παράγοντας τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς (τὸ φυτόν, τὸ ἔδαφος, τὸ κλῖμα), τὰς γεωργικὰς ἐν γένει ἐργασίας καὶ τὰς γεωργικὰς βελτιώσεις, καὶ *εἰδικήν*, ἥτις μελετᾷ ἓν ἕκαστον τῶν καλλιεργουμένων φυτῶν. Ἐκ τῆς εἰδικῆς γεωργίας ἔχει ἀποχωρισθῆ ἡ μελέτη φυτῶν τινων ἰδίως ξυλωδῶν καὶ τινων ποωδῶν μὴ καλλιεργουμένων εἰς τοὺς ἀγρούς, ὡς ἀποτελοῦσα τὸ θέμα ἰδίων κλάδων, ἤτοι τῆς *δενδροκομίας*, τῆς *ἀμπελουργίας*, τῆς *λαχανοκομίας* καὶ τῆς *ἀνθοκομίας*.

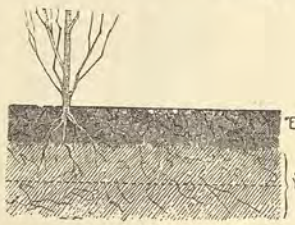

Τομὴ καλλιεργησίμου γῆς

Γεωργία (ρωσ. **Γρουσία**, ἐπισήμως **Σαρκαρτβίλος Ρεσπούβλικα**, τ.ἔ. Δημοκρατία τοῦ Καρθλίου). Αὐτόνομος σοσιαλιστικὴ δημοκρατία, κράτος τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, Ν τοῦ Καυκάσου. 54.000 τ.χλμ., 2.500.000 κάτ. Πρωτ. *Τιφλίς*. Προϊόντα: καπνός, οἶνος, ἔριον. Ὀρυκτὸς πλοῦτος: πετρέλαιον, μεταλλεύματα μαγγανίου καὶ χαλκοῦ.

Οἱ κάτοικοι, οἱ *Γεωργιανοί*, ἀνήκουν εἰς τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴν ὁμοφυλίαν καὶ διακρίνονται διὰ τὰ ὡραῖα χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου των. Ἔχουσιν ἀνάστημα ὑψηλόν, εἶνε δὲ θαρραλέοι καὶ κάλλιστοι μαχηταί. Κατοικοῦσι τὴν χώραν ταύτην ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν, ἀνάγουσι δὲ τὴν καταγωγήν των εἰς τὸν Θάργαμον, φερόμενον ὡς ἔγγονον τοῦ Ἰαπετοῦ, καὶ διηγοῦνται ὅτι ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Θαργάμου Κάρθλος ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν χώραν (Κάρθλιον) καὶ ὅτι ὁ τούτου υἱὸς Μσκέθος ἔκτισε τὴν πρώτην πρωτεύουσαν Μσκέθα, τῆς ὁποίας ἐρείπια σῴζονται παρὰ τὴν Τιφλίδα. Ἡ ἱστορία τῆς Γεωργίας εἶνε ἀπηλλαγμένη μύθων μόνον ἀπὸ τῆς κατακτήσεώς της ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπ' ὀλίγον ὅμως παρέμεινεν ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Φαρνάβαζος, ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς χώρας, ἐπέτυχε νὰ ἱδρύσῃ κράτος ἀνεξάρτητον τῷ 302 π.Χ., τοῦτον δὲ διεδέχθησαν ἄλλοι βασιλεῖς ἐκ τῆς αὐτῆς δυναστείας καὶ εἶτα ἐκ τῆς δυναστείας ἥτις ἦρχε καὶ τῆς Ἀρμενίας, μέχρι τοῦ 65 π.Χ., ὅτε ἡ Γ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων· ἀλλ' ὁ ρωμαϊκὸς ζυγὸς ἀπετινάχθη μετ' ὀλίγον. Τῷ 114 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς κατέλαβε πάλιν τὴν χώραν, ἥτις ἐν τούτοις κατέστη ἐκ νέου ἀνεξάρτητος τῷ 265. Ὁ Χριστιανισμὸς εἰσήχθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος, διεδόθη δὲ ταχύτατα. Ἡ Γ. ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΒ' μέχρι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Τῷ 1801 ἐγένετο ρωσικὴ ἐπαρχία καὶ τῷ 1921 σοβιετικὴ δημοκρατία.

Γεωργία (Georgia ἢ συντετμημένως Ga). Μία τῶν 13 ἀρχαίων πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κεῖται εἰς τὸ ΝΑ. τμῆμα τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἔκτ. 153.490 τ.χλμ., καὶ 2.900.000 κάτ., ὧν 41,7% Μαῦροι καὶ Ἐρυθρόδερμοι. Τὸ Β. μέρος τῆς χώρας εἶνε ὀρεινὸν (Ἀππαλάχια), τὸ Ν. πεδινόν. Κυριώτερος ποταμός: ὁ Σαβάννα. Πρωτ.: *Ἀτλάντα*. Βαμβακοκαλλιέργεια καὶ βαμβακοβιομηχανία, ἀραβόσιτος, δασοκομία, ξυλουργεῖα. Παραγωγὴ ὑγροπίσσης.

Γεωργία Νότιος (South Georgia). Νῆσος τοῦ Ν. Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἀνήκουσα εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, μεταξὺ τῶν νήσων Σάνδουϊτς καὶ Φάλκλανδ. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου Λὰ Ρὼς τῷ 1675. Ἔχει μῆκος 160 χλμ. καὶ μέσον πλάτος 20 χλμ. Εἶνε ἀκατοίκητος, ἐκτὸς μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλιείας τῶν φωκῶν.

Γεωργιάδης (Ἰωάννης). Καθηγητής, ἀπὸ τοῦ 1914, τῆς Ἰατροδικαστικῆς καὶ Τοξικολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, γενν. ἐν Τριπόλει τῷ 1876.

Γεωργιανή (πρώην *Γκόγιαντη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παγγαίου (Καβάλλας). Κάτ. 976.

Γεωργιανοί (πρώην *Τσιπλιανη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βερροίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 326.

Γεωργιάνοι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 500.

Γεωργίας πορθμός (Georgia Gulf ἢ Strait). Πορθμὸς ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, χωρίζων τὴν νῆσον Βανκοῦβερ ἀπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κολομβίας, μήκους 240 χλμ. καὶ πλάτους 25-30 χλμ.

γεωργικαὶ μηχαναί. Μηχαναὶ ὑποβοηθοῦσαι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν γεωργικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν μόλις ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἔλαβεν ἔκτασιν σχετικῶς ἀξιοσημείωτον. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πλὴν τοῦ ἀρότρου οὐδεμία ἄλλη μηχανὴ ἐχρησιμοποιεῖτο. Τὰ εἴδη τῶν γεωργικῶν μηχανῶν εἶνε πολυάριθμα, δύνανται ὅμως νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας: α') Μηχαναὶ προετοιμασίας τοῦ ἐδάφους (ἄροτρα διαφόρων τύπων, καλλιεργηταί, ἐκκαλαμωταί, σκαριφῆρες, σβάρναι, κύλινδρα κλ., βλ. εἰκ. *Ἄροτρα καὶ βωλοκόποι*). β') Μηχαναὶ διασκορπισμοῦ λιπασμάτων (διασκορπισταὶ λιπασμάτων ὑγρῶν, στερεῶν ἢ κονιοποιημένων). γ') Μηχαναὶ σπορᾶς (σπαρτικαὶ μηχαναί, ἐμφυτευτικαὶ μηχαναί). δ') Μηχαναὶ συμπληρωτικῆς καλλιεργείας (σκαλιστικαί, σκαπτικαί, παραχωτῆρες, μηχαναὶ καταστροφῆς ζιζανίων, ἐντόμων καὶ παρασιτικῶν μυκήτων κλ.). ε') Μηχαναὶ συγκομιδῆς (θεριστικαί, χορτοκοπτικαί, χορτοσυλλέκται, ἑκριζωταὶ γεωμήλων, τεύτλων κλ.). ς') Μηχαναὶ προετοιμασίας γεωργικῶν προϊόντων διὰ τὴν κατανάλωσιν (ἀλωνιστικαί, ἐκκοκκιστικαί, σποροκαθαριστήρια, σποροδιαλογεῖς, λιχνιστικαί, χορτοπιεστήρια, ἀχυροτόμοι, ριζοτόμοι κλ.). ζ') Μηχαναὶ ἀνυψωτικαὶ ὑγρῶν (ὑδραντλίαι, ἀνυψωταὶ διάφοροι, ποτιστικαὶ μηχαναὶ κλ.). Πλὴν τῶν καθαρῶς γεωργικῶν μηχανῶν ἡ γεωργία χρησιμοποιεῖ καὶ διαφόρους κινητῆρας. (Βλ. καὶ εἰκ.).

γεωργικὴ (ἢ ἀγροτικὴ) οἰκονομία. Ἡ ἐπιστήμη ἡ διδάσκουσα τὸν τρόπον καθ' ὃν δυνάμεθα εἰς τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν νὰ ἐπιτύχωμεν τὸ

ἀνώτατον δυνατὸν ἀποτέλεσμα. Διακρίνεται εἰς *γεωργικὴν οἰκονομίαν ἰδιωτικὴν* καὶ εἰς *γεωργικὴν οἰκονομίαν δημοσίαν* ἢ *γεωργικὴν πολιτικήν*.

Γεωργικόν (πρώην *Τσιακούρ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 402.

Γεωργιλλᾶς (Ἐμμανουήλ). Ὁ ἐπιλεγόμενος *Ρόδιος*, στιχουργὸς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἔργα του: «Τὸ θανατικὸν τῆς Ρόδου», «Ἱστορικὴ ἐξήγησις Βελισαρίου».

Γεώργιος (ἅγιος). Καππαδόκης ἐξ ἐπιφανοῦς γένους μαρτυρήσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Ἡ μνήμη του τὴν 23 Ἀπριλίου. Ἀπεικονίζεται συνήθως ὡς ἱππεὺς φονεύων διὰ τοῦ δόρατος δράκοντα ἀγωνιῶντα ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου του.

Γεώργιος (ἅγιος). Ἠπειρώτης νεομάρτυς ἐκ πτωχῆς οἰκογενείας τοῦ χωρίου Τζούρφλι παρὰ τὰ Γρεβενά (1808-1838).

Γεώργιος. Ὄνομα πέντε βασιλέων τῆς Ἀγγλίας. 1) *Ὁ Α'* (1660-1727). Υἱὸς τοῦ Ἐρνέστου Αὐγούστου, ἐκλέκτορος τοῦ Ἀννοβέρου, ἐγένετο 1714 βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας.—2) *Ὁ Β'* (1683-1760), ἀπὸ τοῦ 1727 βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐκλέκτωρ τοῦ Ἀννοβέρου. Συνεμάχησε κατὰ τὸν Αὐστριακὸν περὶ διαδοχῆς πόλεμον μὲ τὴν Μαρίαν Θηρεσίαν καὶ κατὰ τὸν Ἑπταετῆ μὲ τὸν Φρειδερῖκον τὸν Μέγαν.—3) *Ὁ Γ'* (1738-1820), βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐκλέκτωρ τοῦ Ἀννοβέρου, διαδεχθεὶς τὸν πάππον του Γ. τὸν Β'. Ἀσπονδος ἐχθρὸς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔχασε τὰς ἀμερικανικὰς ἀποικίας τῆς Ἀγγλίας, κηρυχθείσης τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, 1776-1783.—4) *Ὁ Δ'* (1762-1830), υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ προηγουμένου. Ἀντιβασιλεὺς διὰ τὸν ἀσθενῆ τὰς φρένας πατέρα του ἀπὸ τοῦ 1811, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1820. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ Ἀγγλία ἀπέκτησε τὰς Ἰνδίας.—5) *Ὁ Ε'* (1865 -). Δευτερότοκος υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἐδουάρδου Ζ'. Βασιλεύει ἀπὸ τοῦ 1910.

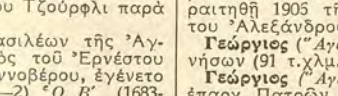

Γεωσύγκλινον
Α *ἀντίκλινον*, Σ *σύγκλινον*

Γεώργιος. Βασιλεὺς τοῦ Ἀννοβέρου (1819-1878). Πέμπτος υἱὸς Γ. τοῦ Γ' τῆς Ἀγγλίας, ἐγένετο βασιλεὺς Ἀννοβέρου τῷ 1837, ὁπόταν ἔπαυσεν ἡ προσωπικὴ ἕνωσις Ἀννοβέρου καὶ Ἀγγλίας. Ταχθεὶς κατὰ τὸν πρωσσοαυστριακὸν πόλεμον τοῦ 1866 μετὰ τῆς Αὐστρίας, ἀπώλεσε τὸν θρόνον του, τοῦ Ἀννοβέρου προσαρτηθέντος εἰς τὴν Πρωσσίαν.

Γεώργιος. Ὄνομα δύο βασιλέων τῶν Ἑλλήνων 1) *Ὁ Α'* (1845 1913). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Χριστιανοῦ Θ' τῆς Δανίας, ἐκλεγεὶς τῷ 1863 βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας τὴν 18 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐνυμφεύθη, 1867, τὴν Ρωσίδα Μ. Δούκισσαν Ὄλγαν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἐπισυνέβη ἡ Κρητικὴ Ἐπανάστασις, 1856-1869, καὶ ἐσημειώθη ἡ μεγάλη κρίσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, 1877-1879. Τῷ 1897 ἐξερράγη ὁ ἀτυχὴς διὰ τὴν Ἑλλάδα Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὴν χώραν ὁ Διεθνὴς Οἰκονομικὸς Ἔλεγχος. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Γουδί, 1909, ὁ Γ. ἐτήρησε σώφρονα καὶ ἐπιφυλακτικὴν στάσιν. Μετὰ τὴν νικηφόρον ἔκβασιν τοῦ πρώτου Βαλκανικοῦ πολέμου, ἐδολοφονήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ, 5.3.1913, ὑπὸ παράφρονος ἀναρχικοῦ.—2) *Ὁ Β'* Υἱὸς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, γενν. 1890. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1922, παραιτηθέντος τοῦ πατρός του, κατόπιν τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1922. Ἠγεμόνευσε μέχρι τοῦ 1923 καὶ ἀπεχώρησε τῆς Ἑλλάδος τῇ ὑποδείξει τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως. Ἐνιμφεύθη τῷ 1921 τὴν Ἐλισάβετ, πριγκίπισσαν τῆς Ρουμανίας.

Γεώργιος. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Γ. τοῦ Α' τῆς Ἑλλάδος, γεννηθεὶς τῷ 1869. Ἐγένετο 1898, ὕπατος Ἀρμοστὴς Κρήτης καὶ παρητήθη τῆς θέσεως ταύτης τῷ 1906. Ἔκτοτε ζῇ ἐν Γαλλίᾳ. Σύζυγον ἔλαβε 1907 τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ πρίγκιπος Ρολάνδου Βοναπάρτου.

Γεώργιος. Πρίγκιψ τῆς Σερβίας, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων Ἀλεξάνδρου, υἱὸς τοῦ βασιλέως Πέτρου Καραγεώργβιτς, γεννηθεὶς 1887. Κατηγορηθεὶς παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ ὅτι ἐφόνευσε θεράποντά του ἐν ὥρᾳ ὀργῆς, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ 1905 τῆς διαδοχῆς ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου.

Γεώργιος (*Ἅγιος* Sâo Jorge). Μία τῶν Ἀζορῶν νήσων (91 τ.χλμ., 20.000 κάτ.).

Γεώργιος (*Ἅγιος*) 1) (πρώην *Ρῖον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 468.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 414.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 1236.—4) Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κάτοικοι 49.—5) (πρώην *Τσούχλιον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 785.—6) Ἕδρα κοινότ. τῆς νήσου Θάσου. Κάτ. 243.—7) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 543.—8) Κώμη τῆς Κορινθίας. Βλ. Νεμέα. — 9) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Κάτ. 443. —10) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 1011. —11) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιωτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 686.— 12) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 183.—13) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 491.—14) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 176.—15) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Λασηθίου. Κάτ. 572.—16) (πρώην *Συκούσης*). Ἕδρα κοιν. νήσου Χίου. Κάτ. 1732.—17) Χ. ἐπαρχ. Βόλου. Βλ. **Μπαξέδες.**

Γεώργιος (*Ἅγιος*) **Νηλείας.** Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 1271.

Γεώργιος (*Ἅγιος*) **Φερρῶν.** Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 535.

Γεώργιος Πόδεβριαδ. Βασιλεὺς τῆς Βοημίας (1420-1471).

Γεωργίου (*Ἁγίου*) **πορθμός.** Ὁ χωρίζων τὴν Οὐαλλίαν ἀπὸ τῆς Ἰρλανδίας.

Γεωργιούπολις. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Χανίων). Κάτ. 138. Ὅρμος.

Γεωργίτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1646.

γεωσκοπία. Τὸ σύνολον τῶν παρατηρήσεων τῶν κάτωθι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς φυσικῶν φαινομένων, ὡς π.χ. τῆς θλίψεως, τῆς θερμοκρασίας, τοῦ μαγνητισμοῦ κλ.

γεωσύγκλινον ἢ **σύγκλινον.** Τὸ κοῖλον μέρος πτυχῆς τοῦ γηΐνου φλοιοῦ. (Διότι τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ ἄξονος τῆς πτυχῆς γεωλογικὰ στρώματα συγκλίνουσι πρὸς αὐτόν).

γεωτεκτονική. Ὁ κλάδος τῆς γεωλογίας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐρευνᾶται ὁ τρόπος καθ' ὃν τὰ ἀπαρτίζοντα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς πετρώματα συνδέονται πρὸς ἄλληλα.

γεώτρησις καὶ **γεωτρησία.** Διάτρησις ἐν τῷ ἐδάφει ὀπῆς μικρᾶς σχετικῶς διαμέτρου (0,10-0,30), καλουμένης *γεωτρήματος*, μὲ σκοπὸν τὴν

ἀναγνώρισιν τῶν διατρυπωμένων πετρωμάτων διὰ τῆς λήψεως δειγμάτων. Διὰ τῆς γεωτρήσεως ἀναζητοῦνται τὰ εἰς τὰ μεγάλα βάθη εὑρισκόμενα μεταλλευτικὰ κοιτάσματα, τὰ πετρελαιοφόρα καὶ τὰ ὑδροφόρα στρώματα καὶ μελετᾶται τὸ ὑπέδαφος πρὸ τῆς ὀρύξεως φρέατος ἢ πρὸ τῆς ἐπιχειρήσεως σοβαρῶν θεμελιώσεων.

γεωτροπισμός. Ἡ τάσις τῶν φυτῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς θέσεως τοῦ σπόρου, νὰ αὐξάνουν διὰ μὲν τῶν ριζῶν πρὸς τὸ βάθος τῆς γῆς (*θετικὸς γ.*), διὰ δὲ τοῦ στελέχους καὶ τῶν φύλλων πρὸς τὰ ἄνω (*ἀρνητικὸς γ.*). Εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδράσεως ἣν ἔχει ἡ βαρύτης ἐπὶ τῶν κυττάρων τῶν φυτῶν.

γεωτρύπανον. Ἐργαλεῖον δι' οὗ διατρυπῶνται τὰ πετρώματα κατὰ τὰς γεωτρήσεις. Ἐνεργεῖ διὰ περιστροφῆς ἢ διὰ κρούσεων.

γεωφαγία. Παθολογικὴ ἕξις τοῦ τρώγειν χῶμα ἢ ἀσβεστοκονίαμα συνεπείᾳ ὑστερίας ἢ ἑλμινθιάσεως.

γεωφυσική. Ἐπιστήμη μελετῶσα τὴν φυσικὴν διάπλασιν τῆς γῆς, τὴν γένεσιν τῶν ἠπείρων καὶ τῶν ὠκεανῶν.

γεωχημεία. Ἐπιστήμη ἐρευνῶσα τὴν κατάστασιν τῶν χημικῶν στοιχείων ἐντὸς τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς καί, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐντὸς τῆς γηΐνης σφαίρας· ἤτοι τὴν ἱστορίαν τῶν φαινομένων τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσι τὰ χημικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ Γῇ καὶ τὴν διανομὴν αὐτῶν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ χώρῳ. Διαφέρει τῆς ὀρυκτολογίας, ἥτις μελετᾷ τὴν ἱστορίαν τῶν ἑνώσεων τῶν χημικῶν στοιχείων (μορίων, κρυστάλλων) ἐπὶ τῆς Γῆς ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ καὶ χρόνῳ.

Γῆ. Ὁ τρίτος κατὰ σειρὰν πλανήτης ἀπὸ τοῦ Ἡλίου μετὰ τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν Ἀφροδίτην· ἡ μέση ἀπόστασις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου εἶνε 149.500 χλμ.· ἡ ἐλαχίστη κατὰ τὴν 1 Ἰανουαρίου 147.000 χλμ. καὶ ἡ μεγίστη κατὰ τὴν 1 Ἰουλίου 152.000 χλμ. Τὸ σχῆμα αὐτῆς εἶνε σφαιρικόν, ὀλίγον πεπιεσμένον περὶ τοὺς πόλους. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἰσοῦται πρὸς 510.000.000 τ.χλμ., ἐξ ὧν τὰ 137,5 εἶνε ξηρά. Ὁ ὄγκος αὐτῆς εἶνε 1.083.320.000.000 κυβ.χλμ., τὸ δὲ εἰδικὸν βάρος αὐτῆς 5,5.

Ἡ Γῆ, παρὰ τῶν ἀρχαίων θεωρουμένη ὡς ἀκίνητος καὶ εὑρισκομένη εἰς τὸ κέντρον τοῦ Παντός, πράγματι εἶνε μικρὸν σῶμα τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος κινούμενον ποικιλοτρόπως· μέχρι τοῦδε εἶνε γνωσταὶ δέκα τέσσαρες αὐτῆς κινήσεις, ἐξ ὧν σπουδαιότεραι εἶνε ἡ περιστροφὴ αὐτῆς περὶ τὸν ἄξονα εἰς μίαν ἡμέραν, ἡ περιφορὰ περὶ τὸν Ἥλιον εἰς ἓν ἔτος, ἡ μετάπτωσις ἔχουσα περίοδον 26 χιλιάδων ἐτῶν, ἡ κλόνησις περιόδου 18½ ἐτῶν, ἡ κίνησις αὐτῆς μεθ' ὅλου τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος μετὰ ταχύτητος 20 χλμ. κατὰ δεύτερον λεπτὸν καὶ τέλος ἡ κίνησις τῆς Γῆς μεθ' ὅλου τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος καὶ τοῦ Γαλαξίου, εἰς ὃν τοῦτο ἀνήκει, μετὰ ταχύτητος 600 χλμ. κατὰ δεύτερον λεπτόν.

Ἡ μεταξὺ τῶν δύο πόλων τῆς Γῆς ἀπόστασις, ἤτοι τὸ μῆκος τοῦ ἄξονος αὐτῆς, ἰσοῦται μὲ 12.713.882 μ., ἡ μεγαλυτέρα ὅμως διάμετρος τῆς Γῆς, εἰς τὸν Ἰσημερινόν, ἔχει μῆκος 12.756.776 μ. Ἡ περιφέρεια τῆς Γῆς, εἰς τὸν Ἰσημερινόν, ἔχει μῆκ. 40.076.600 μ., περὶ τοὺς δὲ 2 πόλους 40.009.150 μ. Ἡ μέση πυκνότης της ὑπελογίσθη ἴση μὲ 5,52. δηλαδὴ ἡ Γῆ εἶνε 5,52 φορὰς βαρυτέρα μιᾶς ἐξίσου μεγάλης ὑδατίνης σφαίρας· ἐπειδὴ δὲ τὰ πετρώματα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ἔχουσι μέσην πυκνότητα 3, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικὸν βαρύτερον, ἴσως σίδηρον.

Ἡ θερμότης τῆς Γῆς αὐξάνει ἐφόσον εἰσχωροῦμεν ἐντὸς αὐτῆς, καὶ δὴ κατὰ 1° ἀνὰ 30-35 μ. Αἱ σχετικαὶ ἔρευναι ἔχουσιν ἐκτελεσθῆ εἰς βάθος μόνον 2¼ χλμ. Συμπεραίνεται ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς εὑρίσκεται ἐν ρευστῇ καταστάσει καὶ ὑπὸ τεραστίαν πίεσιν. Τὰ ὅρια τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ ὑπολογίζεται ὅτι εὑρίσκονται εἰς βάθος 1200 χλμ.

Ἡ ἡλικία τῆς Γῆς ὑπολογίζεται εἰς δύο δισεκατομμύρια ἔτη, οἱ πρῶτοι δὲ ζῶντες ὀργανισμοὶ ἀνεφάνησαν πιθανῶς πρὸ περίπου 1½ δισεκατομμυρίου ἐτῶν. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ὑπολογίζεται εἰς 510.000.000 τ.χλμ., ἐξ ὧν 149 ἑκατομμύρια (τ.ἔ. τὰ 29,2%) ξηρὰ καὶ 361 (70,8%) θάλασσα. Τὸ μέσον ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ὕψος τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς ὑπολογίζεται εἰς 825 μ., ἡ δ' ὑψηλοτέρα κορυφή της (τὸ Ἔβερεστ) φθάνει τὰ 8840 μ.· τὸ μέσον βάθος τῆς θαλάσσης εἶνε 3800 μ., τὸ δὲ μέγιστον (ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, παρὰ τὰς Φιλιππίνας) ὑπερβαίνει τὰ 10.000 μ.

Γῆ. *(Μυθολ.)* Βλ. Γαῖα.

γῆΐναι συντεταγμέναι. Τὰ τρία στοιχεῖα, δι' ὧν καθορίζεται ἡ θέσις σημείου τινὸς ἐπὶ τῆς Γῆς· ταῦτα εἶνε τὸ γεωγραφικὸν μῆκος, τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ τὸ ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

γήϊνος μαγνητισμός. Μαγνητικὴ δύναμις ἐνυπάρχουσα εἰς τὴν Γῆν καὶ ἐκδηλουμένη διὰ διαφόρων μαγνητικῶν καὶ ἠλεκτρικῶν φαινομένων καὶ δὴ διὰ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ μαγνητικὴ βελόνη λαμβάνει πάντοτε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, συμπίπτουσαν σχεδὸν πρὸς τὴν τοῦ γεωγραφικοῦ μεσημβρινοῦ· βλ. καὶ *βελόνη μαγνητική*.

Γῆλαι, Γῆλοι, Γηλοί, Γηλαῖοι, Γέλαι. Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Μηδίας, κατοικῶν τὴν ΝΔ. ἀκτὴν τῆς Κασπίας θαλάσσης. Ἡ χώρα των ὀνομάζεται καὶ σήμερον ἁρμενιστί, νεοπερσιστὶ καὶ ἀραβιστὶ **Γιλάν**.

Γήπεδες ἢ **Γεπίδαι.** Γοτθικὸς λαός, κατοικῶν τὸ πάλαι κατὰ τὸ Δέλτα τοῦ Βιστούλα, κατόπιν δὲ πλησίον τῶν Γότθων, ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως).

γηραιὰ Ἀγγλία (Old England). Οὕτω καλοῦσι τὴν πατρίδα των οἱ Ἄγγλοι εἰς ἔνδειξιν στοργῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ ἀρχαῖόν της μεγαλεῖον.

γῆρας. Περίοδος παρακμῆς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἐπακολουθοῦσα τῇ ὡρίμῳ ἡλικίᾳ καὶ ἀποτελοῦσα τὸν πρόδρομον τοῦ μοιραίου τέλους. Συνήθως χρονολογοῦσι τὴν ἀρχὴν τοῦ γήρατος ἀπὸ τοῦ ἑξηκοστοῦ περίπου ἔτους τῆς ἡλικίας, ἀλλ' ἡ ἔννοια αὐτοῦ εἶνε σχετικὴ πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν, τὴν κληρονομικότητα, τὸν τρόπον τοῦ ζῆν καὶ πλείστας ἄλλας συνθήκας, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ὅριον τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπόλυτον. Ἀνατομικῶς ἡ πρεσβυτικὴ παρακμὴ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἰνώδους συνδετικοῦ ἱστοῦ ἀνὰ τὴν ὀφὴν τῶν διαφόρων ὀργάνων, ἔνθα ἡ ὑπερπλασία αὕτη περιάγει εἰς ἀτροφίαν καὶ θάνατον τὰ εὐγενῆ κύτταρα (νευρικά, μυϊκά, ἀδενικὰ κλ.)· ἀκριβῶς δὲ ἡ πύκνωσις αὕτη τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ εἶνε ἡ ἀνατομικὴ βάσις τῆς σκληρύνσεως, εἰς ἣν περιπίπτουσι βαθμηδὸν οἱ ἱστοί, ἀπὸ τῶν ἀγγειακῶν τοιχωμάτων (ἀρτηριοσκλήρωσις κλ.) μέχρι τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τῶν ἀδένων. Ἐπίσης ἡ ἐξ ἀτροφίας τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων (γεννητικῶν ἰδίως) ἐλάττωσις τῆς δυναμογόνου ἐνεργείας τοῦ ἐσωτερικοῦ τούτων ἐκκρίματος θεωρεῖται ὡς σπουδαῖος παράγων ὀργανικῆς καταπτώσεως. Γνωσταὶ ἀλλοιώσεις τοῦ γήρατος εἶνε ἡ πτῶσις καὶ λεύκανσις τῶν τριχῶν, ἡ φθορὰ καὶ πτῶσις τῶν ὀδόντων, ἡ βράχυνσις καὶ κύρτωσις τοῦ ἀνα-

στήματος, ἡ ἐλάττωσις τῆς προσαρμοστικῆς δυνάμεως τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἡ πρεσβυωπία, ἡ ἀλλοίωσις τῆς φωνῆς, ἡ παῦσις ἐνίων ἐκκρίσεων, ἡ ἐλάττωσις τῆς φυσικῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς ἀναπνευστικῆς ἐπαρκείας, ἡ βαθμιαία ἐλάττωσις τῆς ἀνάγκης τοῦ ὕπνου, ἡ ἐξασθένησις τῆς μνήμης καὶ τῆς ἐνεργητικότητος καὶ ἐν γένει ἡ μείωσις τῆς καθόλου ζωτικότητος.

γηροδερμία. Πάθησις τοῦ δέρματος ἐκ γενετῆς ἔχοντος γεροντικὴν ρυτίδωσιν καὶ πλαδαρότητα.

γηροκομεῖον. Φιλανθρωπικὸν κατάστημα πρὸς περίθαλψιν τῶν γερόντων, δημόσιον ἢ μή, ὅπου διενεργεῖται ἡ περίθαλψις ἀπόρων γεγηρακότων ἀτόμων.

Γηρομέριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 495.

Γηρυόνης (ἄλλως Γηρυονεὺς καὶ **Γηρυών**.). *(Μυθολ.)* Γίγας τρισώματος ἢ τρικέφαλος, ἔγγονος τῆς Μεδούσης, φύλαξ τῶν βοῶν τοῦ Ἡλίου ἐν Ἐρυθείᾳ. Ἐπιχειρήσας νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ἡρακλέα ἀπάγοντα τὰς ἀγέλας τοῦ Ἡλίου ἐφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ.

γήταυρος. Μυθικὸν θηρίον τῶν νεοελληνικῶν παραδόσεων, τὸ ὁποῖον κατοικεῖ εἰς τὰ βάθη λιμνῶν ἢ ποταμῶν, ἔχει δὲ μορφὴν μέλανος ταύρου ἢ βουβάλου ἢ σκώληκος ἢ δράκοντος τεραστίου.

Γιάκ

γήτε(υ)μα. Γοητεία, μαγικὴ ἐπῳδή, μαγεία, ἢ διὰ διαφόρων καβαλιστικῶν σημείων, λόγων ἢ προσευχῶν ἐπίκλησις τῶν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων πρὸς ἐπιτυχίαν σκοποῦ τινος, καλοῦ (ἰδίως) ἢ κακοῦ. ‖ Ἡ διὰ μαγείας θεραπεία νοσήματος ἀνθρώπων ἢ ζώων.

Γήτς (Γουλιέλμος Βέτλερ Yeats). Ἰρλανδὸς ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἔγραψε δράματα («Ἡ κόμισσα Κάθλην»), ποιήματα, διηγήματα, δοκίμια κ.ἄ. Βραβεῖον Νοβὲλ 1924.

Γιαβλανίτσα. 1) Ὄρος τῆς Ἀλβανίας, οὗ ἡ ὑψηλοτέρα κορυφογραμμὴ ἀποτελεῖ τὴν σερβοαλβανικὴν μεθόριον, περὶ τὰ 20 χλμ. ΒΔ τῆς λίμνης Ἀχρίδος. Αἱ κορυφαί της ἔχουσιν ὕψος 2109, 2310 καὶ 2282 μ.—2) Ἀριστερὸς παραπότ. τοῦ Μοράβα ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ.—3) Μία τῶν κυριωτέρων κλεισωρειῶν τῶν Καρπαθίων μεταξὺ Πολωνίας καὶ Τσεχοσλοβακίας, εἰς ὕψος 1100 μ. ὑ.ἐ.θ.

Γιαγέλλων (Jagello). Ἐπίθετον δυναστείας βασιλευσάσης ἐν Πολωνίᾳ, Λιθουανίᾳ, Οὐγγαρίᾳ καὶ Βοημίᾳ. Γενάρχης αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Μέγας δοὺξ τῆς Λιθουανίας Γενδιμίρ (1317-1341).

Γιάδαρ. Παραπότ. τοῦ Δρίνα, ἐν Σερβίᾳ, πηγάζων ἐκ τοῦ Βλαζὶκ Πλάνινα.

Γιάδε κόλπος. Κόλπος τῆς Βορείου θαλάσσης, εἰσερχόμενος εἰς τὸ Ὀλδεμβοῦργον.

γιάκ. Μηρυκαστικὸν ζῷον, εἶδος βοός, ζῶν ἐν Θιβέτ. Τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομά του εἶνε *βοῦς ὁ γρυλλίζων ἢ ποηφάγος*. Ζῇ ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει κατὰ προτίμησιν εἰς ὕψη 4000-6000 μ. ὑ.ἐ.θ., ἔχει μῆκος 4 μ. περίπου, ὕψος 1,90 μ. καὶ βάρος μέχρι 720 χλγρ. Ἐξημερούμενος χρησιμεύει ὡς φορτηγὸν καὶ πρὸς ἱππασίαν. Δύναται νὰ μεταφέρῃ ἄνευ δυσκολίας βάρος 100-150 χλγρ. Χρησιμεύει ἐπίσης διὰ τὸ γάλα, τὸ κρέας, τὸ δέρμα καὶ τὰς τρίχας αὐτοῦ.

Γιακαρόμπα. Χ. ἐπαρχ. Δομοκοῦ. Βλ. Ἀγραπιδιά.

Γιακίνια. Χ. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ. Βλ. Ἀσκός.

Γιακόβα ἢ **Γιακούβου** (Yakoba, Yakubu). Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Βαουτσὶ ἐν τῇ Β. Νιγηρίᾳ. Κάτ. 50.000.

Γιάκοβσεν (Ἰωάννης Πέτρος Jacobsen). Δανὸς λογοτέχνης (1847-1885). Μυθιστορήματα «Μαρία Γροῦβε», «Νὶλς Λύνε» κ.ἄ.

Γιακοπόνε δὲ Τόδι ἢ **Ἰάκωβος δὲ Βενεδίκτις** (Jacopone da Todi). Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ἀσκητής (1230-1306). Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ὑπό τινων ὁ περίφημος ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ψαλλόμενος θρῆνος «Stabat mater».

Γιακοῦτοι. Μογγολικὴ φυλὴ τῆς ὠραλοαλταϊκῆς ὁμοφυλίας, οἰκοῦσα ἐν τῇ Α. Σιβηρίᾳ. Ἔχουσι μέλαιναν κόμην, πλατεῖαν ῥῖνα καὶ στενοὺς ὀφθαλμούς. Κτηνοτρόφοι καὶ γεωργοί.

Γιακούτσκ. Π. (10.000 κάτ.) καὶ αὐτόνομος σοσιαλιστικὴ δημοκρατία τῆς Κεντρικῆς Σιβηρίας. Ἡ ὁμώνυμος αὐτόνομος Σοβιετικὴ Σοσιαλιστικὴ δημοκρατία (ἐπισήμως: *Γιακοσπούβλικα*), συσταθεῖσα διὰ διατάγματος τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 27 Ἀπριλίου 1922, ἔχει ἔκτασιν 4.365.000 τ.χλμ. μετὰ 296.728 κατ. Τὸ ἔδαφος ἔχει πολλὰ κοιτάσματα χρυσοῦ, πλατίνης, ἀργυρούχου μολύβδου καὶ πετρελαίου.

Γιαλλινᾶς (Ἄγγελος). Ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1857 ἐν Κερκύρᾳ. Ὑδατογραφίαι.

Γιάλμαλ (Yalmal). Χερσόνησος τῶν ΒΔ. ἀκτῶν τῆς Σιβηρίας, σχηματιζομένη μεταξὺ τοῦ κόλπου τοῦ Ὄβ καὶ τῆς Καρίας θαλάσσης. Λέγεται καὶ *χερσόνησος τῶν Σαμογητῶν*.

Γιάλοβα. Παράλιος κωμόπολις ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον, ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας *Ηυθίας*, διάσημος διὰ τὰ παρ' αὐτῇ ἰαματικὰ ὕδατα. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν εἶχε 1500 κατ.

Γιαλομίτσα. Παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως ἐν Ρουμανίᾳ, πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων.

Γιαλοῦ. Ποτ. τῆς Α. Ἀσίας, χωρίζων τὴν Κορέαν ἀπὸ τῆς Μαντζουρίας. Μῆκος 480 χλμ.

Γιαλοῦσα (Αἰγιαλοῦσα). Χ. τῆς Κύπρου ἐπαρχ. Ἀμμοχώστου. Κάτ. 1000.

Γιάλτα ἢ **Κρασνοαρμέσκ.** Ρωσικὴ π. τῶν Ν. ἀκτῶν τῆς Κριμαίας, κλιματικὸς σταθμὸς καὶ θαλάσσια λουτρά. Κάτ. 13.000.

Γιάλτρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 1178. Ἰαματικὰ ὕδατα (θερμὴ ἁλιπηγὴ 42.3° Κ.).

γιάμ. Ἡ ἐδώδιμος κονδυλώδης ρίζα διαφόρων εἰδῶν τοῦ γένους διοσκορέας (βλ.λ.), χρησιμεύουσα ὡς μία τῶν κυρίων τροφῶν εἰς πολλὰς τροπικὰς χώρας.

Γιαμχύατα (Ἀριτόμο). Ἰάπων στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1838-1922). Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς Δικαιοσύνης, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ στρατοῦ καὶ πρωθυπουργός.

γιάμπολη. Τὸ φυτὸν γλυκόρριζα ἢ ἄτριχος καὶ τὸ ἀπεξηραμμένον, εἰς δισκία ἢ ῥάβδους συμπιεσμένον φαρμακευτικὸν ἐκχύλισμα τῶν ριζῶν αὐτοῦ. Βλ. *γλυκόρριζα*.

Γιάμπολη. Π. τῆς Βουλγαρίας. Βλ. *Ὑάμπολις.*

Γιάν (Κάρολος von Jan). Γερμανὸς ἑλληνιστής (1836-1899), ἐκδοὺς τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς μετὰ τῶν σῳζομένων μελῶν.

Γιάνα ἡ Γέν. Ποτ. ἐν τῇ δημοκρατίᾳ Γιακούτσκ, (Α. Σιβηρία).

Γιάνγ (Young). 1) *Ἀρθοῦρος.* Ἄγγλος οἰκονομολόγος καὶ ἀγρονόμος (1741-1820).—2) *Βρίγαμ,* Ἀμερικανὸς ἀρχηγὸς τῶν Μορμόνων (1801-1877).—3) *Ἐδουάρδος.* Ἄγγλος ποιητὴς (1683-1765). Ἔργον του «Στοχασμοὶ τῆς νυκτὸς» κ.ἄ.—4) *Θωμᾶς.* Ἄγγλος ἐπιστήμων (1773-1829), θεωρούμενος ὡς ὁ ἐξοχώτερος τῶν Ἄγγλων σοφῶν μετὰ τὸν Νεύτωνα. Ἀνεκάλυψε τὸ φαινόμενον τῆς ἀλληλοτυπίας τοῦ φωτός.—5) *Ἰάκωβος,* διάσημος χημικὸς ἐκ Σκωτίας (1811-1883). Ἐτελειοποίησε τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς σόδας καὶ τῆς ποτάσσης καὶ ἀνέπτυξε διὰ τῶν μελετῶν αὐτοῦ καὶ πειραμάτων τὴν βιομηχανίαν τοῦ πετρελαίου, μηχανελαίων καὶ παραφίνης.

Γιάνγ-Τσὲ-Κιάνγ (ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν ἱεραποστόλων κληθεὶς «Κυανοῦς ποταμός»). Ὁ μεγαλύτερος ποτ. τῆς Κίνας. Πηγάζει ἀπὸ τὰ ὄρη τοῦ Θιβὲτ καὶ διαρρέει καθ' ὅλον τὸ πλάτος τῆς Κίνας τὰς ἐπαρχίας Γιουνάν, Σὲ-τσουάν, Χουπέϊ, Ἀν-χούϊ καὶ Τσιάγκ σοῦ. Ἔχων μῆκος 5000 χλμ. περίπου, ἀρδεύει μετὰ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ παραποτάμων ἔκτασιν 1.765.000 τ.χλμ. Μεταξὺ Ἰτσάγκ καὶ Χανκάου διαπλέεται διὰ μικρῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ Χανκάου μέχρι τῶν ἐκβολῶν καὶ διὰ μεγάλων ἀτμοπλοίων.

Γιάνγ-Τσοῦ. Κινέζος φιλόσοφος, γεννηθεὶς κατὰ τὴν μεταξὺ Κομφουκίου καὶ Μεγκίου ἐποχήν. Τὸ κήρυγμά του: «Τρῶγε καὶ πίνε, τέρπε ὦτα καὶ ὀφθαλμούς, ἔχε δούλους καὶ ἐρωμένας· ἐὰν ἡ ἡμέρα δὲν ἐπαρκῇ διὰ νὰ πίῃς καὶ νὰ ἀκούσῃς μουσικήν, εὐθύμει καὶ τὴν νύκτα. Ἕκαστος δι' ἑαυτόν».

Γιάνγ-Χίνγ. Κινέζος φιλόσοφος (53 π.Χ.-18 μ.Χ.). Ἡ φιλοσοφία του ἀποτελεῖ ἐνδιάμεσον μεταξὺ αἰσιοδοξίας καὶ ἀπαισιοδοξίας.

Γιανιτσά. Βλ. Γενιτσά.

Γιάνκης (Yankee). Λέξις ἀγνώστου παραγωγῆς, δι' ἧς ἐν Ἀμερικῇ μὲν ὀνομάζονται οἱ κάτοικοι τῶν ἀποτελουσῶν τὴν λεγομένην *Νέαν Ἀγγλίαν* πολιτειῶν, ἐν Εὐρώπῃ δὲ ὅλοι οἱ Ἀμερικανοὶ τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν.

Γιάνκοβιτς (Βόζα). Σέρβος στρατηγός, διοικητὴς τῆς Γ' σερβικῆς στρατιᾶς κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, διακριθεὶς ἐπίσης κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Γιὰν Μάϋεν. Ἀκατοίκητος ἡφαιστειογενὴς νορβηγικὴ νῆσος τῆς Βορείου Πολικῆς θαλάσσης, ΒΑ τῆς Ἰσλανδίας. Τὸ μᾶλλον ὁμιχλῶδες μέρος τῆς Γῆς. Ὁ βορειότατος σταθμὸς ἀσυρμάτου τηλεγράφου.

Γιαννάδες. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Κερκύρας. Κάτ. 1212.

γιαννάκος. Τὸ πτηνὸν φοινίκουρος.

Γιάνναρης. 1) *Χατζῆ Μιχάλης.* Κρὴς ὁπλαρχηγὸς (1827-1916). Ἔδρασε κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1866 καὶ τοῦ 1878.—2) *Ἀντώνιος.* Φιλόλογος ἐκ Κρήτης (1852-1909). Ἔργα του: «Νεοελληνικὴ γραμματική» (γερμ.), «Γερμανοελληνικὸν λεξικόν», «Μέθοδος τῆς γερμανικῆς γλώσσης», «Θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ μέθοδος πρὸς ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης» «Ἐπίτομον ἑλληνικὸν λεξικόν», «Μέθοδος τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης» καὶ «Ἀγγλοελληνικὸν λεξικόν».

Γιάνναρος (Πέτρος). Δημοσιογράφος (1878-1928). Διευθυντής, 1902-1928, τῆς ἐφημερίδος «Ἑσπερινῆς». Ὁ υἱός του *Ἀλέξανδρος,* γεννηθεὶς 1903, διευθυντὴς τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος ἀπὸ τοῦ 1928.

Γιάννες. Χ. καὶ ψυχρὰ ὀξυανθρακικὰ λουτρὰ ἐν τῇ ἐπαρχ. Κιλκὶς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 508.

Γιαννηκώστας (Ἰωάννης Κώστας). Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 ἐξ Ἠπείρου, διακριθεὶς ἰδίᾳ ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην, 1826 καὶ 1827.

Γιαννίδης (Ἐλισαῖος). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ *Σ. Σταματιάδου,* μαθηματικοῦ καὶ λογίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐγεννήθη τῷ 1865. Ἐκ τῶν πολεμικωτέρων ὑπερμάχων τοῦ δημοτικισμοῦ. Ἔργα του: «Γλῶσσα καὶ ζωή» κ.ἄ.

Γιάννινα καὶ **Γιάννενα.** Ἡ πόλις Ἰωάννινα (βλ.λ.).

Γιάννισα (πρώην *Γιάντσιστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βερροίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 858.

Γιάννιστα. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 149.

Γιαννιτσά. Βλ. Γενιτσά.

Γιάννιτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Καλαμῶν. Κάτ. 872.

Γιαννιτσάνικα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 874.

Γιαννίτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 304.

Γιαννιτσοῦ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος. Κάτ. 1063.

Γιαννοβαίνη. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Γιανοχώρι.**

Γιαννόπουλος (Περικλῆς). Συγγραφεὺς ἐκ Πατρῶν (1869-1910). Ἐμελέτησε τὴν ἑλληνικὴν καὶ δὴ τὴν ἀττικὴν φύσιν, τὰς ἀρχαίας γλυφὰς καὶ ἐν γένει τὴν τέχνην τῶν ἀρχαίων, καταστὰς σὺν τῷ χρόνῳ ἐνθουσιώδης μύστης τῆς ἀρχαίας παραδόσεως. Ἔργα του: «Τὸ νέον πνεῦμα» καὶ «Ἐκκλησίς πρὸς τοὺς νέους» κ.ἄ. Ηὐτοκτόνησε ἐν ἡλικίᾳ 40 ἐτῶν εἰσελθὼν ἔφιππος εἰς τὰ κύματα τῆς Σαλαμῖνος καὶ πυροβολήσας συγχρόνως κατὰ τοῦ κροτάφου του.

Γιαννουζιά. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Ἀχερουσία.**

Γιαννοχώρι (πρώην *Γιαννοβαίνη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 481.

Γιαννωτά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 451.

Γιάνσεν (Jansen). Ὁλλανδὸς θεολόγος. (Βλ. *Ἰάνσεν.*

γιάντες. Παιδιὰ μνήμης, στοίχημα, καθ' ὃ ἐκ δύο προσώπων χάνει ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος λαμβάνων τι ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἑτέρου λησμονήσῃ νὰ ὑπομνήσῃ τὸ στοίχημά. Τὸ στοίχημα τίθεται διὰ τοῦ ὑοειδοῦς ὀστοῦ (τοῦ στέρνου) τῶν πουλερικῶν, τὸ ὁποῖον οἱ δύο παῖκται θραύουσι κρατοῦντες τοῦτο ἑκάτερος ἐξ ἑκατέρου σκέλους καὶ ἐπιλέγοντες «γιάντες».

Γιάντσιστα. Χ. ἐπαρχ. Βερροίας. Βλ. **Γιάννισα.**

γιαούρτη (ἡ), **γιαούρτι** (τό). Γάλα πεπηγμένον κατ' ἰδιάζοντα τρόπον, ἐλαφρῶς ὀπόξινον. Ἡ παρασκευή του ἔχει ὡς βάσιν τὴν ἐντὸς τοῦ γάλακτος καλλιέργειαν μικροβίου, ὅπερ παράγει γαλακτικὸν ὀξύ.

Γιάπ (Yap, Uap κ.ἄ.). Ἡ δυτικωτέρα τῶν Καρολίνων νήσων, 272 τ.χλμ., κάτ. 7000. Σταθμὸς ἀτμοπλοίων, ἀμερικανικῶν καλῳδίων, ἀσυρμάτου τηλεγράφου.

Γιαρδεμλῆ. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Ἀμυγδαλιές.**

Γιαρκάνδη. Π. καὶ ποταμία ὄασις τοῦ Α. Τουρκεστὰν ἐπὶ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ἡ ὄασις ἔχει 200.000 κατ., ἡ δὲ πόλις 71.000. Ταπητουργία, ἐμπόριον μεταξωτῶν καὶ σαλίων.

Γιάρμενα. Χ. ἐπαρχ. Ἠλείας. Βλ. **Φολόη.**

Γιάρμουθ (Yarmouth). 1) Ναυτικὴ π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Νόρφολκ, ἐπὶ ἀμμώδους χερσονήσου. Κάτ. 60.710.—2) Λιμὴν τῆς ν. Νὸβᾶϊτ τῆς Ἀγγλίας.

Γιαροσλάβ. Π. τῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ Βόλγα, ΒΑ τῆς Μόσχας, σιδηροδρ. κόμβος. Κάτ. 114.275. Βαμβακουργία, βιομηχανία χημικῶν εἰδῶν καὶ δερμάτων. Πανεπιστήμιον. Παιδαγωγ. Ἰνστιτοῦτον.

Γιαροσλάβ. Ὄνομα Ρώσων ἡγεμόνων. Βλ. *Ἰαροσλαῦος.*

Γιάρρω (σὲρ Ἀλφρέδος Φερνάνδες Yarrow). Ἄγγλος ναυπηγὸς καὶ μηχανικός, γενν. τῷ 1842. Οἱ *λέβητες Γ.* εἶνε σήμερον γενικῶς ἐν χρήσει εἰς ὅλα τὰ ναυτικὰ τοῦ κόσμου.

Γιαταγάνι μετὰ τῆς θήκης του

γιασεμί. Κν. ὀνομασία διαφόρων εἰδῶν ἰάσμου.

γιασμάκι. Καλόπτρα δι' ἧς ἑκάλυπτον κατὰ θρησκευτικὸν ἔθιμον αἱ Μουσουλμανίδες τὸ πρόσωπον.

Γιάτ ἢ Γιᾶται. Λαὸς τῆς Ἰνδικῆς, τὸ κυριώτατον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν περὶ τὸν Ἰνδὸν ποτ. χωρῶν.

γιαταγάνι. Μακρὰ μάχαιρα ἢ βραχεῖα σπάθη, κοινὴ παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς, ἄνευ φυλακτῆρος, μὲ λεπίδα ἔχουσαν διπλῆν καμπύλην κατὰ τὴν κόψιν, πρῶτον κοίλην καὶ εἶτα κυρτήν, ράχιν δὲ εὐθεῖαν.

Γιατρᾶκος. Ἐπίθετον μιᾶς τῶν οἰκογενειῶν αἵτινες ἐμερίζοντο ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὴν Μάνην.

γιατσίντο. Τὸ φυτὸν πολυανθὲς τὸ κονδυλόρριζον.

Γιαχαλάρ. Χ. ἐπαρχ. Λαρίσης. Βλ. **Σωτήριον.**

γιαχνί (τό). Εἶδος φαγητοῦ, κυρίως δὲ τρόπος κατασκευῆς φαγητοῦ, οὗτινος ἀπαραίτητα στοιχεῖα εἶνε τὸ *κρόμμυον* καὶ τὸ *καβούρδισμα.*

Γίββων (Ἐδουάρδος Gibbon). Ἐπιφανὴς Ἄγγλος ἱστορικὸς (1737-1794). Κύριον ἔργον του «Παρακμὴ καὶ πτῶσις τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας».

γίββων. Γένος ἀνθρωποειδῶν πιθήκων τῆς Ἀσίας καὶ ἰδίως τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν παρακειμένων μεγάλων νήσων, ἔνθα ἐνδιαιτῶνται ἐντὸς τῶν δασῶν. Τὰ πρόσθια ἄκρα των εἶνε μακρὰ καὶ φθάνουσι τὸ ἔδαφος, ὅταν τὸ ζῷον ἵσταται ὄρθιον, ὡς ἐκ τούτου τὸ βάδισμά των εἶνε δυσχερές. Κυριώτερα εἴδη τῶν γ. εἶνε ὁ *συνδάκτυλος* ἢ *σιαμάγκ,* ὁ *οὐλόκ,* ὁ *λὰρ* ἢ *λευκόχειρ* καὶ ὁ *ὅα.*

Γίββων

Γιβελῖνοι (Ἰταλ. Ghibellini, γερμ. Waiblinger). Οὕτως ὠνομάζοντο κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς ἐμφυλίους πολέμους τῆς Ἰταλίας οἱ ὀπαδοὶ τῶν Χοενστάουφεν, τ.ἔ. τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς *Γουέλφους,* τοὺς κεκηρυγμένους ὑπὲρ τῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα.

Γιβέρτι (Λαυρέντιος Ghiberti). Σημαντικὸς Φλωρεντινὸς γλύπτης (1378-1455). Ἔργα του τὰ χάλκινα ἀνάγλυφα τῆς δευτέρας καὶ τρίτης πόλης τοῦ Βαπτιστηρίου τῆς Φλωρεντίας, ἀγάλματα ἁγίων κ.ἄ.

Γιβεών. Ἰσχυρὰ π. τῶν Χαναναίων ἐν Παλαιστίνῃ, παρὰ τὴν ὁποίαν ἐπολέμησεν ὁ Δαυῒδ κατὰ τοῦ Ἰσβάαλ, υἱοῦ τοῦ Σαούλ. Νῦν μικρὸν χωρίον κείμενον εἰς ἀπόστασιν 8 περίπου χλμ. ΒΔ τῆς Ἱερουσαλήμ.

Γιβραλτάρ (Gibraltar). Μικρὰ χερσόνησος καὶ π. ἐπὶ τοῦ Ν. ἄκρου τῆς Ἀνδαλουσίας, ἔνθα ἡ Ἱσπανία χωρίζεται ἀπὸ τοῦ Μαρόκου διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γ. Ἡ χερσόνησος, ἀνήκουσα εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν, ἔχει διασκευασθῆ εἰς ἰσχυρὸν φρούριον δεσπόζον τοῦ κόλπου τῆς Ἀλγεθίρας καὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γ. καὶ θεωρεῖται ὡς κλεὶς τῆς Μεσογείου. Ἡ *πόλις* ἔχει μετὰ τῆς φρουρᾶς (3478 ἀνδρῶν) 20.638 κατ. καὶ εἶνε ἕδρα τοῦ Βρεττανοῦ ἀρμοστοῦ, ἔχει δὲ 32 προξενεῖα διαφόρων χωρῶν. Ὁ *πορθμὸς τοῦ Γιβραλτὰρ* χωρίζων τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς ἑνώνει τὴν Μεσόγειον θάλασσαν μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Κατὰ τὸ στενώτατον σημεῖον ἔχει εὖρος 14,6 χλμ. καὶ μέγιστον βάθος 750 μ.

Τὸ Γ. κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔφερε τὸ ὄνομα **Κάλπη** καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς μία τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, τῆς ἑτέρας, *Ἀλύβης,* εὑρισκομένης ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς. Οἱ Ἄγγλοι κατέλαβον τὴν θέσιν τῷ 1704 κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ Διαδοχῆς, ἑδραιωθέντες δ' ἐπ' αὐτῆς τῷ 1729 ἀπέκρουσαν πάσας τὰς κατὰ διαφόρους καιροὺς γενομένας προσπαθείας τῶν Ἱσπανῶν πρὸς ἀνάκτησίν της.

γιγαντισμὸς καὶ **γιγαντοφυΐα.** Ἀνωμάλως ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξις τοῦ σκελετοῦ καὶ τοῦ ἀνασήματος λόγῳ ὑπερτροφίας τοῦ ἐνδοκρινοῦς ἀδένος τῆς ἐγκεφαλικῆς ὑποφύσεως.

γιγαντοκύτταρον. Εἶδος παθολογικοῦ κυττάρου εὐμεγέθους ἀπαντῶντος ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ φυματίου.

Γιγαντομαχία. Μυθολογικὴ μάχη μεταξὺ θεῶν καὶ Γιγάντων διὰ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ὀλύμπου.

γίγας. Μυθολογικὸν ὄν ἀτίθασον καὶ ρωμαλέον, ζηλοτυποῦν τοὺς θεοὺς καὶ ἐπιδιῶκον τὴν ἐξόντωσίν των. Οἱ Γίγαντες τῆς ἑλλ. μυθολογίας φέρονται ὡς τέκνα τῆς Γῆς καὶ τοῦ Οὐρανοῦ, θνητοὶ μὲν ἀλλ' ἐγγύτεροι τῶν θεῶν ἱστάμενοι ἢ οἱ ἄνθρωποι. Ἀπεπειράθησαν νὰ κυριεύσωσι τὸν Ὄλυμπον καὶ νὰ ἐξοντώσωσι τοὺς θεούς, ἐξωλοθρεύθησαν ὅμως ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν Γιγαντομαχίαν.

γιγγλυμος. *(Ἀνατομ.)* Εἶδος ἀρθρώσεως, ὡς ἡ τοῦ ἀγκῶνος. ‖ *(Τεχν.)* Στρόφιγξ θύρας, παραθύρου, κιβωτίου, κιλλίβαντος τηλεβόλου κλ., στρεφόμενος γόμφος, στρόφωμα, κν. ρεζές.

γίγκο ἢ **γίγκο τὸ δίλοβον** ἢ **σαλισβουρία** ἢ **ἀδιαντόφυλλος.** Γένος καὶ εἶδος κωνοφόρων δένδρων, ἰθαγενὲς τῆς Κίνας, ὅπου θεωρεῖται ὡς ἱερόν, καλλιεργούμενον ἐν τοῖς περιβόλοις τῶν ναῶν. Εἰσήχθη εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸ 1784, θεωρεῖται δὲ ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων δένδρων.

γίδα. Ἡ αἴξ.

Γιδᾶ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 1151. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Διετέλεσεν ἕδρα τοῦ ἑλλην. στρατηγείου κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1912.

Γίδες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 298.

γιδοβυζάστρα. Πτηνόν. Βλ. **αἰγοθήλης.**

Γιέλλερουπ (Κάρολος Gjellerup). Δανὸς ποιητὴς καὶ φιλόσοφος (1857-1919). 1917 τὸ βραβεῖον Νοβὲλ διὰ τὴν λογοτεχνίαν. Ἔργα του: «Ὁ χρυσοῦς κλάδος», «Τὸ ὑπερζῷον» κ.ἄ.π.

γιέν. Ἰαπωνικὸν νόμισμα, διαιρούμενον εἰς 100 σὲν καὶ ἰσοδύναμον πρὸς 2,56 δρχ. χρ.

Γίζα. Πρωτ. ὁμων. μουδιρίας τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης τοῦ Νείλου, παρὰ τὴν Λιβυκὴν ἔρημον ἔναντι τοῦ Καΐρου. Κάτ. 12.000. Δυτικῶς αὐτῆς εὑρίσκονται αἱ καλούμεναι «πυραμίδες τῆς Γίζης», ἡ πρώτη τῶν ἓξ ὁμάδων πυραμίδων αἱ ὁποῖαι ὀρθοῦνται εἰς τὴν παρυφὴν τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου ἐπὶ ἐκτάσεως 30 χλμ. περίπου. Β τῶν πυραμίδων τῆς Γίζης εὑρίσκονται αἱ πυραμίδες τοῦ Ἀβοῦ Ροάς, πρὸς Ν αἱ τοῦ Ζαουγὲτ-ἐλ-Ἀρυὰν καὶ τοῦ Ἀβουσίρ, αἱ τῆς Σακκάρας καὶ αἱ τῆς Δαχσούρ.

Γίζι (Ghizi ἢ Ghisi). Οἶκος ἡγεμονικὸς ἐν Αἰγαίῳ, καταγόμενος ἐκ Βενετίας. Κατέλαβε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τὴν Τῆνον καὶ τὴν Μύκονον καὶ βραδύτερον τὴν Σκῦρον, τὴν Σκόπελον, τὴν Σκίαθον καὶ ἄλλας νήσους καὶ καθίδρυσεν ἀξιόλογον νησιωτικὸν κράτος ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ὅστινος ἦρξε μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος.

Γιλάν. Χώρα τῆς Περσίας εἰς τὰς ΝΔ. ἀκτὰς τῆς Κασπίας. 11.000 τ.χλμ., 200.000 κάτ., πρωτεύουσα *Ρέστ*.

Γίλβερτ (σὲρ Χάμφρεϋ Gilbert). Ἄγγλος θαλασσοπόρος (1539-1583). Τῷ 1583 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν ναυτικῆς ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς καὶ προσήγγισεν εἰς Νέαν Γῆν, εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὅστινος ἔλαβε κατοχὴν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀγγλίας, ἱδρύσας οὕτω τὴν πρώτην ἀγγλικὴν ἐν Ἀμερικῇ ἀποικίαν.

Γιλβέρτου νῆσοι (Gilbert Isles). Πολύνησον τοῦ μεσοδυτικοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀνῆκον εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν, ἀποτελούμενον ἐκ 18 νήσων μὲ συνολικὴν ἔκτασιν 430 τ.χλμ. καὶ 23.000 κατ.

Γιλγαμὲς καὶ **Γίλγαμος.** Μυθολογικὸς βασιλεὺς καὶ ἥρως Βαβυλώνιος.

Γίλδας ἢ **Γίλδος** (Gildus). Ὁ ἀρχαιότατος τῶν Βρεττανῶν ἱστορικῶν γεννηθεὶς τῷ 504. Συνέγραψε λατινιστὶ «Περὶ καταστροφῆς καὶ καθυποτάξεως τῆς Βρεττανίας», τὸ ὁποῖον ἀπομένει ἡ μόνη ἱστορικὴ πηγὴ τῆς Βρεττανικῆς ἐκείνης περιόδου.

Γιλδίζ-Κιόσκ. Συγκρότημα ἀνακτόρων, περιπτέρων, στρατώνων καὶ ἄλλων κτιρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ὡραίαν κατάφυτον θέσιν τοῦ κάτω Βοσπόρου. Ἐνταῦθα διέμενε, μέχρι τῆς καθαιρέσεώς του, ὁ Ἀβδοὺλ Χαμίτ.

Γιλδιρίμ (τουρκ. «κεραυνός»). Οὕτως ἐπεκλήθη ὁ σουλτάνος Βαγιαζὴτ ὁ Α΄ διὰ τὴν ταχύτητα μεθ' ἧς ἐφέρετο ἄλλοτε κατὰ τοῦ ἑνὸς καὶ ἄλλοτε κατὰ τοῦ ἄλλου.

Γιλιάκοι. Ἀσιατικὸς λαὸς ἁλιέων καὶ κυνηγῶν κατοικῶν τὰ Β. τῆς Σαχαλίνης καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ κάτω Ἀμούρ. Προέρχεται πιθανῶς ἐκ Μογγόλων ἀναμιχθέντων μετὰ Καυκασίων.

Γίλφορδ (κόμις Guilford). Ἄγγλος φιλέλλην, τριτότοκος υἱὸς τοῦ λόρδου Νόρθ (1766-1827). Ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐξ ὧν ἐνεπνεύσθη αἰσθήματα φιλελληνικά. Περιηγήθη ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἠσπάσθη ἐν Κερκύρᾳ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του, παρητήθη ὅμως διὰ νὰ ἀσχοληθῇ δι' ὅλων τῶν δυνάμεών του πρὸς εὐεργεσίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἵδρυσε καὶ συνετήρει οἰκονομικῶς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν.

Γιόκαϊ (Μαυρίκιος Jokai). Οὗγγρος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς (1825-1904). Ἔγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα, δράματα, πολιτικὰ ποιήματα. Τὰ ἔργα του καταλαμβάνουσι 300 τόμους. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων: «Οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγαρίᾳ», «ὁ νέος Μίδας», «Μαῦρα διαμάντια».

Γιοκαρέϊκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 102.

Γιὸκ-Ἰρμάκ (ἤτοι Κυανοῦς ποταμός). Ὁ τελευταῖος ἐξ ἀριστερῶν παραπότ. τοῦ Ἅλυος ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Γιοκοσούκα. Ναυτικὸς σταθμὸς τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τῆς νήσου Νιππόν. Νεώρια καὶ ναυπηγεῖα. Κάτ. 91.000.

Γιοκοχάμα. Μεγάλη π. τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῇ νήσῳ Χόνδο ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Τόκιο. Εἷς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τῆς Ἰαπωνίας. Κάτ. 543.000.

Γιὸκ σοῦ. 1) Ὁ *Καλύκανδος* τῶν ἀρχαίων, ποτ. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων, ἐκβάλλων παρὰ τὴν Σελεύκειαν εἰς τὴν Μεσόγειον.—2) Μικρὸς ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παραπόταμος τοῦ Σαγγαρίου, πηγάζων ἐκ τοῦ πρὸς Ν τῆς Ἀγκύρας ὀροπεδίου.

Γιόλβασι μνημεῖον. Σπουδαῖον μνημεῖον τοῦ τέλους τοῦ Ε΄ π.Χ. αἰῶνος, ἀνακαλυφθὲν τῷ 1877 εἰς τὸ Γιόλβασι (Τρῦσαν) τῆς Μ. Ἀσίας. Τὰ ἀνάγλυφά του εὑρίσκονται εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Βιέννης.

Γιολδάσης. 1) *Δημήτριος*. Τοπιογράφος καὶ προσωπογράφος γεννηθεὶς 1897.—2) *Κωνσταντῖνος*. Δημοσιογράφος διευθυντὴς τῆς «Ἀστραπῆς» 1902-1917 καὶ 1920-1923.

Γιόνκερς (Yonkers). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐπὶ τοῦ ποτ. Οὐδσωνος, προάστιον τῆς Νέας Ὑόρκης. Κάτ. 135.000.

Γιονουσλοῦ. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Νέα Σιγή**.

Γιόργα (Νικόλαος Jorga). Ρουμᾶνος ἱστορικός, φιλόλογος καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1871. Καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἵδρυσε, 1910, τὸ Ἐθνικὸν κόμμα, μὲ τὸ ὁποῖον βραδύτερον συνεχωνεύθη τὸ Ἐθνικὸν Τρανσυλβανικόν, ἐγένετο πρόεδρος τῆς Α΄ βουλῆς τῆς μεγεθυνθείσης Ρουμανίας καὶ διετέλεσε καὶ πρωθυπουργός. Ἀποτελεῖ αὐθεντίαν εἰς τὰ ζητήματα τῆς ρουμανικῆς ἱστορίας, ἐπίσης δ' ἐνέκυψεν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου. Ἔργα του: «Ἱστορία τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ», «Ἱστορία τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους», «Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία», «Ἡ Ἱστορία τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν μέχρι τοῦ 1924» κ.ἄ.π.

Γιόρδανς (Ἰάκωβος Jordaens). Φλαμανδὸς ζωγράφος (1593-1678). Ἔργα του εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα τῶν Βρυξελλῶν, τοῦ Λονδίνου, τοῦ Λούβρου, τῆς Ἀμστερδάμ, τῆς Λίλλης, τῆς Βιέννης κλ.

Γιόρκ (York). Πόλεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Βλ. **Ὑόρκη**.

Γιόρκσιρ (Yorkshire). Ἡ μεγαλυτέρα τῶν κομιτειῶν τῆς Ἀγγλίας. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔχει ἐξελληνισθῇ εἰς *Ὑόρκη*. Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν αὐτῆς ὄνομα καλεῖται καὶ ἐν Ἑλλάδι γενεὰ χοίρων, ἐκλεκτοῦ εἴδους, ἐκτρεφομένη ἐν τῇ κομιτείᾳ ταύτῃ.

Γιόρουβα. Χώρα ἐν τῇ Ν. Νιγηρίᾳ (Δ. Ἀφρική), ἀρχαῖον βασίλειον, διατηρηθὲν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Πρωτεύουσα *Ὄγιο* καὶ κύριον ἐμπορικὸν κέντρον ἡ π. Ἰβάδαν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, 3.000.000 περίπου, ἀποτελοῦσιν ἰδιον γένος τῆς νιγρητικῆς φυλῆς τοῦ Σουδάν.

Γιοσιχίτο. Αὐτοκράτωρ τῆς Ἰαπωνίας, υἱὸς τοῦ μεγάλου μεταρρυθμιστοῦ Μουτσουχίτο, ἡγεμονεύσας ἀπὸ τοῦ 1912 (1879-1926).

γιόστρα καὶ **γκιόστρα** (ἡ· καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς **τσούστρα**, ἰταλιστὶ giostra). Τὸ ἄλλως λεγόμενον **κονταροκτύπημα** καὶ **ξυλοκονταρίαι**, ἀγώνισμα ἱππικὸν ἰδίως παρὰ τοῖς Φράγκοις, καθ' ὃ ἱππόται λαμπρῶς ὡπλισμένοι καὶ πλουσίως ἐσκευασμένοι ἐφώρμων κατ' ἀλλήλων καὶ διὰ ξυλίνων δοράτων πλήττοντες ἀλλήλους ἐπεδίωκον νὰ καταρρίψωσι τὸν ἀγωνιστὴν ἀπὸ τοῦ ἵππου.

Γιουβέσνα. Χ. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ. Βλ. **Ἄσσηρος**.

Γιουγκοσλαυΐα (πρφρ. Γιουγοσλαυΐα). Ἡ Νοτιοσλαυΐα.

Γιουζοῦκοι. Μικρασιατικὸς λαός, συγγενὴς τῶν Γιουρούκων. Ζῶσι μεμονωμένοι περὶ τὴν Ὑοσγάτην.

Γιουκατάν (Yucatan). Μεγάλη χερσόνησος τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, περιλαμβάνουσα τὰς πολιτείας Καμπέτσε καὶ Γιουκατὰν τοῦ Μεξικοῦ καὶ τμήματα τῆς Γουατεμάλας καὶ τῆς Βρεττανικῆς Ὀνδούρας. 220.000 τ.χλμ.

Γιουκόφσκι (Βασίλειος Ἀνδρέγιεβιτς). Ρῶσος λυρικὸς ποιητής (1783-1852).

Γιούκων (Yukon). Ποτ. τῆς Ἀλάσκας καὶ τοῦ Καναδᾶ καὶ ἐπαρχία τοῦ Καναδᾶ.

γιούλι. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰου τοῦ εὐόσμου ἢ μενεξέ.

Γιουμουλτζίνα. Π. τῆς Δ. Θράκης. Βλ. **Κομοτινή**.

Γιουμρουκτσὰλ ἢ Φερδινάνδωφ. Ὑψίστη κορυφὴ τοῦ μέσου Αἵμου (2378 μ.) Δ τῆς διόδου Σίπκας.

Γιουνάν (λέξις ἀρχαία περσική). Οὕτω καλοῦσι τὸν Ἕλληνα πάντες οἱ Μουσουλμάνοι τῆς Πρόσω Ἀνατολῆς.

Γιούνγ (Young). Βλ. Γιάνγ.

Γιούνγφραου (Jungfrau, τ.ἐ. παρθένος). Ὄρος τῆς Ἑλβετίας καλυπτόμενον ὑπὸ αἰωνίων χιόνων καὶ παγώνων, πλησίον τῶν συνόρων τῶν καντονίων Βέρνης καὶ Βάλλης. Ὕψος 4166 μ.

γιοῦνκερ (Junker, τ.ἐ. μικρὸς κύριος). Οὕτως ἐλέγοντο πρότερον ἐν Γερμανίᾳ οἱ νεώτεροι υἱοὶ τῶν κυβερνώντων ἀρχόντων, ἐν δὲ τῇ λαλουμένῃ ἐσήμαινε τοὺς νέους εὐγενεῖς, μὴ ἔχοντας ἰδιαίτερον τίτλον. Πρὸς τούτοις *κόμμα τῶν γιοῦνκερ* λέγεται τὸ κόμμα τῶν συντηρητικῶν γαιοκτημόνων, κυρίως εὐγενῶν, ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Α. Γερμανίας καὶ δὴ τῆς Πρωσσίας.

Γιοὺν-Νάν (ἤτοι Συννεφώδης Νότος). Μεγάλη διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Κίνας, ἀποτελοῦσα ἐσοχὴν κινεζικοῦ ἐδάφους μεταξὺ Βιρμανίας καὶ Τογκίνου καὶ ὁριζομένη πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Θιβέτ. 371.500 τ.χλμ., κάτ. 8-10 ἑκατομμύρια.

Γιουντζῆδες. Χ. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Βλ. **Κύμινα**.

Γιούρα. 1) Κν. ἡ νησὶς τῶν Κυκλάδων *Γύαρος* (βλ.λ.).—2) Νησὶς τῶν Σποράδων, μεταξὺ Πιπερίου καὶ Κυρᾶ Παναγιᾶς ἢ Πελαγονησίου, Α τῆς Σκοπέλου, δασώδης καὶ τρέφουσα αἰγάγρους.

Γιούργεβον (Giurgevo ἢ Giurgiu). Π. τῆς Ρουμανίας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἔναντι τοῦ βουλγαρικοῦ Ρουστσουκίου. Κάτ. 20.895.

Γιουρούκοι. Τουρκόφωνος λαὸς ἀγροτῶν τῆς Μικρασίαν διεσπαρμένος εἰς διάφορα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρεινὰ μέρη, τοῦ ὁποίου ἡ καταγωγὴ δὲν ἔχει ἐξακριβωθῇ. Εἶνε Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα, ἀλλὰ ἀποκλίνουσι κατὰ πολλὰ ἀπὸ τῶν κανόνων καὶ συνηθειῶν τῶν ὀρθοδόξων Μωαμεθανῶν καὶ διάκεινται ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Τούρκους, μεθ' ὧν ἀποφεύγουσι πάντα συγχρωτισμόν.

Γιουσούφ. 1) *Ὁ Περκόφτσαλης*. Ὀθωμανὸς στρατηγός, δράσας κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Ἅμα τῇ εἰσβολῇ τοῦ Ὑψηλάντου, κατέλαβε καὶ κατέστρεψε τὸ Γαλάζιον. Τῷ 1823 ὑπέταξε τὴν Εὔβοιαν, τῷ δὲ 1824 ἡττήθη παρὰ τὴν Ἄμπλιανην.—2) Ὀθωμανὸς στρατηγός, δράσας κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Τῷ 1821 κατέλαβε τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν, τὸ ὁποῖον ἐκράτησε μέχρι τοῦ 1822 καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξερχόμενος ἐπέφερε πολλὰς ζημίας εἰς τὰς πέριξ ἐπαρχίας.

Γιούτζοβον. Χ. ἐπαρχ. Γιαννιτσῶν. Βλ. **Δροσερόν**.

Γιοχάννεσβουργ (Johannesburg). Ἡ μεγίστη π. τοῦ Τρανσβάαλ, κέντρον περιοχῆς μεγάλων χρυσωρυχείων. Κάτ. 307.000.

Γίργια. Π. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, 18 χλμ. Β τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀβύδου. Κάτ. 20.000.

Γιρλανδάγιο (Δομένικος Bigordi, ἐπιλεγόμενος Ghirlandajo). Φλωρεντινὸς ζωγράφος (1449-1494). Μετέσχεν εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ Σιξτίνου παρεκκλησίου, ζωγραφήσας τὴν «Ἀνάστασιν» καὶ τὴν «Κλῆσιν τοῦ Πέτρου καὶ Ἀνδρέου». Τὰ σημαντικώτερα ὅμως τῶν ἔργων του εἶνε αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ναοῦ Σάντα-Μαρία-Νοβέλλα.

Γιρόνδη (Gironde). Ποταμόκολπος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαρούνα ἐν Γαλλίᾳ. Μῆκος 75 χλμ., πλάτος 3-10 χλμ.

Γιρονδῖνοι. Δημοκρατικόν, μετριοπαθὲς κόμμα κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν 1791-1793. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς βασιλείας ἐλθόντες εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς *Ἰακωβίνους* καὶ τοὺς *Ὀρεινούς* κατεδιώχθησαν ὡς προδόται, πλεῖστοι δὲ ἐκαρατομήθησαν.

Γίσεν (Giessen). Π. τῆς Γερμανίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Ἄνω Ἔσσης. Κάτ. 33.600.

Γίφου. Π. τῆς Ἰαπωνίας, πρωτ. νομοῦ εἰς τὸ μεσαῖον τμῆμα τῆς νήσου Χόνδο. Κάτ. 81.900. Μεταλλουργία.

γιώτ. Βλ. **θαλαμηγός**.

Γκάγκαρης (πληθ. οἱ *Γκαγκαραῖοι*). Οὕτως ὠνομάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Τουρκοκρατίας.

γκάζι. Τὸ φωταέριον (βλ.λ.).

γκαζόμετρον. Βλ. **γαζόμετρον**.

γκάϊδα. Βλ. **ἄσκαυλος**.

Γκάλιστα. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Ὠμορφοκλησιά**.

Γκέγκηδες. Ἀλβανικὴ φυλή, κατοικοῦσα τὰ Β τῆς χώρας. Εἶνε ξανθοὶ καὶ μὲ γλαυκοὺς ὀφθαλμούς, τραχεῖς καὶ φιλοπόλεμοι. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀπετέλουν τάγματα ἀτάκτων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

γκέκας. Εἶδος ἑλληνικοῦ θηρευτικοῦ κυνός, μετρίου ἀναστήματος, προελθόν, πιθανώτατα, ἐκ διασταυρώσεως τοῦ ἀλωπεκοθήρα ἢ καὶ θῶος. Ἔχει μεγίστην ἀντοχὴν καὶ ἱκανότητα νὰ ἀνακαλύπτῃ τὸ θήραμα.

γκελεμπία. Ποδῆρες ἔνδυμα τῶν Ἀράβων, συνήθως λευκὸν ἢ κυανοῦν.

Γκερλί. Χ. ἐπαρχ. Λαρίσης. Βλ. **Ἀρμένιον**.

Γκέρλιανη. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Χιονᾶτον**.

Γκερμπασέλ. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Καστανιές**.

Γκέρμπεσι. 1) Χ. ἐπαρχ. Καλαβρύτων. Βλ. **Προφήτης Ἠλίας**.—2) Χ. ἐπαρχ. Ναυπλίας. Βλ. **Μιδέα**.

Γκερμπέτσι. Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. **Καρποχώρι**.

Γκερτοβός. Χ. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Βλ. **Ἀργυρὸ Πηγάδι**.

γκέττα. Περίβλημα ἐξ ὑφάσματος ἢ δέρματος, καλύπτον τὴν κνήμην καὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὑποδήματος, περικνήμιον. ‖ Ὅμοιον περίβλημα, συνηθέστερον ἐξ ὑφάσματος μαλλίνου τὸν χει-

μῶνα καὶ λινοῦ τὸ θέρος, καλύπτον μόνον τὸ κάτω μέρος τῆς κνήμης καὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὑποδήματος, περισφύριον.

Γκιαοὺρ 'Αδᾶ (τ.ἔ. Νησὶς 'Απίστων). Τὸ Δέλτα τοῦ ποτ. Ἔβρου ἐν Θράκῃ, ὅπερ σχηματίζεται ὑπὸ δύο κυρίων βραχιόνων, οἵτινες διχαλοῦνται εἰς τὸ ὕψος τῶν Φερρῶν. 'Επεδικάσθη εἰς τὴν 'Ελλάδα τῷ 1926 δι' ἀποφάσεως διεθνοῦς ἐπιτροπῆς τῆς Κ.Τ.Ε.

γκιαούρ(ης). Τουρκικὴ λ. σημαίνουσα ἄπιστος καὶ προσδιδομένη ὡς περιφρονητικὴ προσωνυμία εἰς πάντας τοὺς μὴ Μουσουλμάνους, ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ὑπηκόους τοῦ 'Οθωμανικοῦ κράτους.

Γκιζέλα. Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Ξάνθης (Ροδόπης). Κάτ. 378.

Γκίκας. 'Επώνυμον οἴκου καταγωγῆς ἀλβανικῆς, ἡγεμονεύσαντος ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυΐᾳ. Πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ *Γεώργιος Γ'.* διορισθεὶς ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας τῷ 1653 καὶ τῆς Βλαχίας τῷ 1660. Τελευταῖος εἰς τὰς παραδουναβείους ἡγεμονίας ὁ *Γρηγόριος Ε'*, ἡγεμὼν Μολδαυΐας 1848-1856.

γκινέα. Παλαιὸν ἀγγλικὸν νόμισμα, νῦν δὲ ἁπλῶς λογιστικὴ μονὰς ἀξίας 21 σελλινίων.

Γκινόσι. Χ. ἐπαρχ. 'Ανασελίτσης. Βλ. **Μολόχα.**

Γκιόζα. Χ. τῆς Κορινθίας. Βλ. **Μάτι.**

Γκιὸλ Ὄμπαση. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Πικρολίμνη.**

Γκιονάλα. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Ρεμματιά.**

Γκιόνθη. Χ. ἐπαρχ. Τρικκάλων. Βλ. **Λιβαδοχώρι.**

Γκιουμουλτζίνα. Βλ. **Κομοτινή.**

Γκιουρετζίκ. Χ. ἐπαρχ. Ζυρνόβου. Βλ. **Γρανίτης.**

Γκιρμπάς. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Σούρμενα.**

Γκιώνα. Ὄρος τῆς Στερεᾶς 'Ελλάδος. Κατὰ τὰ ΝΔ. τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, θεωρούμενον ὡς ἀκραῖος ΒΔ. κλάδος τοῦ Παρνασσοῦ, ὑψηλότερα κορυφή (2512 μ.) τῆς Παλαιᾶς 'Ελλάδος, δασῶδες καὶ χιονοσκεπές.

γκιώνης. Κν. τὰ πτηνὰ **αἰγωλιὸς** καὶ **σκώψ.**

γκλασί (glacis). Ὄρος τῆς ζωγραφικῆς. Διαφανεῖς ἀποχρώσεις προστιθέμεναι δι' ἀραιοῦ χρώματος εἰς σημεῖά τινα τῶν εἰκόνων, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτῶν, πρὸς ἐπίτευξιν μαργαρώδους ὄψεως ἢ πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τονικῆς δυσαρμονίας.

Γκλίκοβον. Χ. ἐπαρχ. 'Ελασσόνος. Βλ. **Σαραντάπορον.**

Γκοβλίτσα. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Κρόκος.**

Γκολέμα Ρέκα. Χ. ἐπαρχ. Βερροίας. Βλ. **Μέγα Ρεῦμα.**

Γκολιάδες. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Γυμνότοπος.**

Γκόλφης (Ρήγας· κυρίως Δημήτρ. Δημητριάδης). Ποιητὴς γενν. 1886 ἐν Μεσολογγίῳ. Ἔργα του: «Τραγούδια τοῦ 'Απρίλη», «Ὕμνοι», «Τὸ γύρισμα τῆς ρίμας» κ.ἄ.

Γκόργιανη. Χ. ἐπαρχ. Παγγαίου. Βλ. **Γεωργιανή.**

Γκορέντσα. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Κορησός.**

Γκοριτσᾶ. Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1124.

γκοριτσιά. Κν. ὀνομασία ἀπίου τοῦ ἀμυγδαλοειδοῦς.

Γκόρνιτσα. Χ. ἐπαρχ. Δράμας. Βλ. **Καλὴ Βρύση.**

Γκορνίτσοβον. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. **Κέλλη.**

Γκορτσόγλι. Χ. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Βλ. **'Αλώνια.**

Γκὸτς-Μπασάν. Χ. ἐπαρχ. Λαρίσης. Βλ. **Νέα Λεύκη.**

Γκουβέρι. Χ. ἐπαρχ. Πωγωνίου. Βλ. **Φαράγγι.**

Γκούγγας (Χρῖστος). Διάσημος ἁρματολὸς ἐκ Γαστούνης τῆς 'Ηλείας.

Γκουμαῖοι. Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 343.

Γκούρα. Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας ὑπὲρ τὴν Φενεόν. Κάτ. 1000.

Γκούρας ('Ιωάννης). Εἷς τῶν κυριωτέρων πολεμάρχων τῆς 'Ελληνικῆς 'Επαναστάσεως (1791-1826). 'Επολέμησε μετὰ τοῦ 'Ανδρούτσου εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς, εἶτα δ' ἐνίκησε τὸν 'Ομὲρ Βρυώνην. Τῷ 1822 ἐγένετο φρούραρχος 'Αθηνῶν. 'Αναμιχθεὶς ἐντολῇ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὰς ἐμφυλίους ἔριδας τῆς Πελοποννήσου, ὑπέταξε μὲν τοὺς ἀντάρτας, εἶδεν ὅμως ἀμαυρουμένην τὴν δόξαν του. 'Επίσης ἐντολῇ τῆς κυβερνήσεως ἐνήργησε τὴν σύλληψιν τοῦ 'Οδυσσέως 'Ανδρούτσου. Ὑπερασπίζων τὴν 'Ακρόπολιν κατὰ τοῦ Κιουταχῆ ἐφονεύθη 12.1.1826 ὑπὸ σφαίρας τῶν πολιορκητῶν.

Γκούριζα. Χ. ἐπαρχ. Φιλιατῶν. Βλ. **Παλιοκλήσι 'Ανω.**

Γκούρτζιοβα. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Λιβερά.**

γκρά. Σύστημα ὀπισθογεμοῦς τυφεκίου, ἐφευρεθὲν τῷ 1874 ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Γρά. Διὰ γκρᾶ ἦτο ὡπλισμένος ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἐπαναληπτικῶν ὅπλων.

γκρὰν κάσσα. Τὸ μέγα τύμπανον τῶν μουσικῶν.

Γκράσδεν. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. **Βροντερόν.**

γκρέκα. Τὸ γραφικὸν κόσμημα, ὁ μαίανδρος.

Γκρέκα. 1) Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. 'Ολυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 559.—2) Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας ('Αχαΐας). Κάτ. 204.

Γκρεκοχώρι. Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν ('Ιωαννίνων). Κάτ. 935.

Γκρέντση. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Φτελιά.**

Γκρίμποβον. 1) Βλ. **Γρίμποβον.**—2) Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. 'Ιωαννίνων. Κάτ. 394.

Γκρίσπιανη. Χ. ἐπαρχ. Κονίτσης. Βλ. **'Ελεύθερον.**

Γκρίτζαλης ('Ιωάννης). 'Αγωνιστὴς τῆς 'Ελλην. 'Επαναστάσεως. Τῷ 1834 ἀντιλαμβανόμενος τὴν δυσφορίαν τῶν Πελοποννησίων κατὰ τῆς 'Αντιβασιλείας ἤγειρε τὴν «Μεσσηνιακὴν» ἐπανάστασιν, ταύτης δὲ κατασταλείσης ἐτυφεκίσθη.

Γκριτζόβαλι (νῦν *Βοτανοχώρι*). 'Ορεινὸν χ. πρὸς Β τοῦ Τυρνάβου, ὀπαγόμενον εἰς τὴν κοιν. 'Αργυροπουλίου (Καρατσολίου), ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ὁροθετικῆς γραμμῆς, γνωστὸν διὰ τὰς τριημέρους αὐτόθι συμπλοκὰς 'Ελλήνων καὶ Τούρκων κατὰ Μάϊον 1886.

Γκρούστεσι. Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 553.

Γκρύπιανη. Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. 'Ιωαννίνων. Κάτ. 234.

Γκύζης (Νικόλαος). Ἕλλην ζωγράφος. Βλ. **Γύζης.**

Γλαβίτσα. Χ. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς. Βλ. **Αὐλότοπος.**

γλαγολικὸν ἀλφάβητον. Τὸ ἐν τῶν δύο ἀλφαβήτων, εἰς ἃ ἐγράφη ἡ παλαιὰ ἐκκλησιαστικὴ φιλολογία τῶν Βουλγάρων καὶ Κροατῶν.

Γλάδβαχ-Ράϊτ (Gladbach-Rheydt). Π. τῆς Πρωσσίας, Δ τοῦ Δύσσελδορφ, τὸ σημαντικώτερον κλωστοϋφαντουργικὸν κέντρον τῆς Γερμανίας. Κάτ. 200.700.

Γλάδβεκ (Gladbeck). Π. τῆς Γερμανίας εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ρούρ. Κάτ. 60.175.

γλαδίολον καὶ **γλαδίολος.** Τὸ φυτὸν ξιφίον (βλ. λ.).

Γλάδστων (Γουλιέλμος Ewart Gladstone). Ἄγγλος πολιτικός, διακριθεὶς ἐπὶ φιλελληνισμῷ (1809-1898). Ἀπὸ τοῦ 1833 μέλος τοῦ κοινοβουλίου, κατ' ἀρχὰς συντηρητικὸς καὶ ἀπὸ τοῦ 1835 φιλελεύθερος. Ἐχρημάτισε τρὶς ὑπουργὸς ὑπὸ τὸν Πήλ. 'Επισκεφθεὶς τὴν Νεάπολιν ἐξέδωκε 1851 τὰς περιφήμους πρὸς τὸν λόρδον Ἄβερδην ἀνοικτὰς ἐπιστολὰς περὶ τῶν διώξεων τῆς κυβερνήσεως Νεαπόλεως, πολὺ συμβαλούσας εἰς τὴν κίνησιν διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ 'Ιταλικοῦ βασιλείου. Σταλείς (1858) εἰς 'Επτάνησον, ἵνα μελετήσῃ τὴν κατάστασιν, ἐξεδηλώθη κατὰ τῆς ἑνώσεως. 'Επανελθὼν εἰς 'Αγγλίαν (1859) μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Πάλμερστον ὡς ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, τῷ δὲ 1862 ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς 'Επτανήσου μετὰ τῆς 'Ελλάδος. Τῷ 1858 διεδέχθη τὸν λόρδον Ρῶσσελ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, ἀντίπαλον ἔχων τὸν Δισραέλη. 'Εχρημάτισε τετράκις πρωθυπουργὸς μέχρι τοῦ 1893, ὅτε ἀποσυρθεὶς εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἐπεδόθη εἰς φιλολογικὰς μελέτας. Μετέφρασεν ἐμμέτρως τὰς «Ὠδὰς» τοῦ 'Ορατίου, ἔγραψε δὲ τὸν περίφημον πρόλογον τῆς εἰς τὴν 'Αγγλικὴν μεταφράσεως τοῦ ἔργου τοῦ 'Ερρίκου Σλῆμαν «Μυκῆναι». Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ρητόρων τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων καὶ ἐκ τῶν πλέον φιλελευθέρων πολιτῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. 'Εψήφισε τὸ περὶ τῆς Ἰρλανδικῆς αὐτονομίας νομοσχέδιον, ἐκλογικὰς μεταρρυθμίσεις, ἐλαττώσεις φόρων καὶ ἄλλα μέτρα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἤσκησε πάντοτε πολεμικὴν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ὑπεστήριξε τὴν 'Ελλάδα (κατὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Πατσιφίκου καὶ κυρίως τῷ 1881 σπουδαίως συμβαλὼν εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν 'Ελλάδα), δι' ὃ ἐστήθη ἐν 'Αθήναις πρὸ τοῦ πανεπιστημίου ὁ ἀνδριὰς αὐτοῦ.

Γλαζούνωφ ('Αλέξανδρος Κωνσταντίνοβιτς). Ῥῶσος μουσικοσυνθέτης, γενν. 1865. Ἔγραψε συμφωνίας, χορῳδίας, ἐξ εἰσαγωγὰς ἐπὶ ἑλληνικῶν θεμάτων, ἀνατολικὴν ραψῳδίαν κ.ἄ

Γλάϊβιτς (Gleiwitz). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν τῇ Ἄνω Σιλεσίᾳ. Κάτ. 105.700. 'Ανθρακωρυχεῖα, σιδηροβιομηχανία.

γλάνις -ιος καὶ -ιδος καὶ **γλανὶς** -ίδος (ἡ). Εἶδος σιλουροειδῶν ἰχθύων, βιοῦν εἰς τὰς λίμνας. 'Απαντᾷ ἐν Μακεδονίᾳ, ἔνθα λέγεται κν. γουλιανός. Ἐγχελυόμορφος, ἄνευ λεπίων, σαρκοφάγος, φθάνων εἰς μῆκος 1 μ., ἐνίοτε δὲ καὶ 4 μ. Κρέας εὔγευστον.

Γλανιτζιά. Χ. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Βλ. **Μυγδαλιά.**

Γλάουβερ ('Ιωάννης Ροδόλφος Glauber). Βαυαρὸς ἰατρὸς καὶ χημικὸς (1604-1688), ἀνακαλύψας τὸ θειϊκὸν νάτριον *(ἅλας τοῦ Γλάουβερ).*

Γλαράκης. 1) *Γεώργιος.* Πολιτικὸς ἐκ Χίου (1789-1835). Κατὰ τὴν 'Επανάστασιν τοῦ 1821 διετέλεσεν εἰς διαφόρους ἐπισήμους θέσεις, εἶτα δὲ ἐγένετο ὑπουργός, γερουσιαστής, πρόεδρος τῆς 'Αρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.—2) *'Αριστείδης.* Υἱὸς τοῦ Γεωργίου, δημοσιογράφος, βουλευτής, ἀρεοπαγίτης, πρόεδρος τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου (1836-1914). Ἔγραψε: «Περὶ πολιτικῆς ἀποκεντρώσεως», «Τὸ Σύνταγμα καὶ ἡ ἀναθεώρησις αὐτοῦ» κ.ἄ.

Γλαρέντζα καὶ **Κλαρέντζα.** Ὄνομα τῆς κώμης Κυλλήνης τῆς 'Ηλείας ἐπὶ τῆς Φραγκοκρατίας.

Γλαρεόλα

γλαρεόλα (ἡ). Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν δρομέων.

γλάρος. Γένος θαλασσίων πτηνῶν ἐκ τῶν λαριδῶν, ὁ **λάρος** τῶν ἀρχαίων. Ζῶσιν ὁμαδικῶς εἰς τὰ παράλια καὶ εἶνε ὀνομαστοὶ διὰ τὴν ἀδηφαγίαν των. Κοινὸν ἐν 'Ελλάδι τὸ εἶδος *γ. ὁ γελῶν,* λευκὸς ἢ λευκόφαιος.

Γλάρος (Glarus, γαλλ. Glaris). Π. τῆς 'Ελβετίας, πρωτ. ὁμων. καντονίου, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Γλαρικῶν Ἄλπεων. Κάτ. 5097.

Γλασκώβη (Glasgow). Ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ π. τῆς Σκωτίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Κλάϋδ. Κάτ. 1.049.000. Λιμήν, πανεπιστήμιον, βιομηχανία σιδήρου καὶ ἄλλου κ.ἄ.

Γλάτσα. Χ. ἐπαρχ. 'Ολυμπίας. Βλ. **'Ανήλιο.**

Γλαύκη. *(Μυθολ.)* Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Κορίνθου Κρέοντος, ἣν ἐνυμφεύθη ὁ 'Ιάσων ἐγκαταλείψας τὴν Μήδειαν.

Γλαύκη (πρώην *Σαρτζιλάρ*). Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 597.

γλαυκίδαι (strigidæ). 'Ομοιογένεια ἁρπακτικῶν νυκτοβίων τὸ πλεῖστον πτηνῶν, μὲ μεγάλην κεφαλήν, βραχὺ καὶ ἰσχυρὸν ράμφος, μεγάλους ὀφθαλμούς. 'Ενταῦθα ἀνήκει τὸ γένος *γλαῦξ.*

γλαυκίδιον. Γένος γλαυκῶν.

γλαύκιον (glaucium). Γένος μηκωνοειδῶν φυτῶν, οὗ δύο γένη ἀπαντῶσιν ἐν 'Ελλάδι, κν. **ἀγριοφασουλιά, σερπιερίνα, ἀγριόδεντρο, μαγιασιλόχορτο, γιαλοπίκρα.**

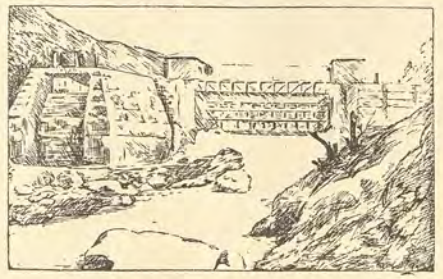

Τὸ ὑδατόφραγμα τοῦ Γλαύκου

Γλαῦκος. 1) Ἥρως ἢ θεὸς παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι, λατρευόμενος ὑπὸ τῶν ναυτικῶν. Πρόπολος τοῦ Ποσειδῶνος, σύντροφος τοῦ Νηρέως καὶ τῶν Νηρηΐδων. Τὸν ἐφαντάζοντο ὡς κακότροπον γερόντιον, μὲ σῶμα Τρίτωνος, διὰ νὰ τὸν ἐξευμενίσουν δὲ τῷ προσέφερον θυσίας κατὰ τὰς τρικυμίας.—2) Βασιλεὺς τῆς Κορίνθου, σπαραχθεὶς ὑπὸ τῶν ἵππων του μετὰ ἦτταν εἰς ἁρματοδρομίαν.—3) Βασ. τῶν Λυκίων πολεμήσας μετὰ τῶν Τρώων.

Γλαῦκος (κν. Λεῦκα). Ποταμὸς τῆς 'Αχαΐας, ἐκβάλλων Ν τῶν Πατρῶν. Δι' ἀποπερατωθέντος 1927 φράγματος ἐδημιουργήθη πτῶσις ὕψους 150 μ., κινοῦσα μέγα ἐργοστάσιον ἠλεκτροπαραγωγῆς.

Γλαῦκος (πρώην *Ζαρουχλέϊκα*). Ἔβρα κοινότ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 681.

γλαύκωμα. Πάθησις τῶν ὀφθαλμῶν, καθ' ἣν σκληρύνεται καὶ διατείνεται ὁ βολβὸς δι' αὔξησιν τῆς ἐνδοφθαλμίου πιέσεως καὶ ἐν πέλει τυφλοῦται ὁ πάσχων.

γλαυκῶπις. Ἡ γλαυκά, λαμπρὰ ὄμματα ἔχουσα. Ἐπωνυμία τῆς Ἀθηνᾶς.

γλαῦξ (ἡ). Γένος πτηνῶν νυκτοβίων, κν. **κουκουβάγια.** Ἱερὸν πτηνὸν τῆς Ἀθηνᾶς, σύμβολον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σοφίας. Ζῇ ἐντὸς ἐρειπίων, βράχων ἢ ὀπῶν δένδρων, θηρεύει τὴν νύκτα ἔντομα καὶ ἄλλα ζῷα ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν γεωργίαν. Χρῶμα καστανόφαιον, μῆκος 22 ἑκατ. Ἀπαντᾷ ἐν Εὐρώπῃ, Β. Ἀφρικῇ καὶ Δ. Ἀσίᾳ· συνηθέστατη ἐν Ἑλλάδι.

Γλαφυραί (κν. **Κάπουρνα**). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 514.

γλεδιτσχία (gleditschia). Γένος χεδροπῶν δένδρων, ὁμοιαζόντων πρὸς τὴν ἀκακίαν. Φύονται εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας.

Γλενὰρ ζώνη. Κοιλιόδεσμος ὑπογαστρικὸς ὑποστηρίζων τὰ πεπτωκότα σπλάγχνα κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Γάλλου ἰατροῦ Φραγκίσκου Γλενάρ (1848-1920).

Γλέρ (Κάρολος Γαβριὴλ Gleyre). Γάλλος ζωγράφος (1808-1874). Ἔργα του: «Ὁ χορὸς τῶν Βακχίδων», «Ἡ ἀναχώρησις τῶν Ἀποστόλων», «Τὸ λυκόφως» κ.ἄ.

γλευκόμετρον. Κυλινδρικὸν ὑάλινον ὄργανον διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς εἰς σάκχαρον περιεκτικότητος τοῦ γλεύκους.

γλεῦκος (τό). Ὁ ὁπὸς τῶν ἐκθλιβομένων σταφυλῶν, πρὶν μεταβληθῇ διὰ τῆς ζυμώσεως εἰς οἶνον, κν. **μοῦστος.** Εἶνε ὑγρὸν περιέχον σάκχαρον, ὕδωρ, τρυγικόν, μηλικὸν καὶ ἄλλα ὀξέα, τρυγικὸν ἅλας, θειικὸν καὶ χλωριοῦχον ἀσβέστιον κ.ἄ.

γλήνη. Ἀβαθὴς ἀρθρικὴ κοιλότης ὀστοῦ.

Γληνός (Δημήτριος). Παιδαγωγὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ 1882. Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου Μ. Ἐκπαιδεύσεως, τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας. Ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας (1917-1920) εἰσήγαγε τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν εἰς τὰ σχολεῖα.

Γλιάτα. 1) Χ. ἐπαρχ. Μεσσήνης. Βλ. Ἠλέκτρα.—2) Χ. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Βλ. Ἀνεμόμυλος.

Γλίγκα (Μιχαὴλ Ἰβάνοβιτς). Ρῶσος μουσουργός (1803-1857). Συνέθεσε μελοδράματα («Ἡ ζωὴ διὰ τὸν τσάρον» κ.ἄ.), ᾄσματα καὶ ρομάντσας.

γλισσώνειον ἔλυτρον. Ἡ περὶ τὸ ἦπαρ ἰνώδης κάψα.

γλοβαρία. Γένος μυκήτων ἐκ τῶν λυκοπερδοειδῶν. Ἐν Ἑλλάδι φύεται *γ. ἡ γιγαντιαία* (κν. *ἀλεποπορδή*), σφαιροειδής, διαμέτρου μέχρι 0,40 μ. Ἐδώδιμος πρὶν ὁ λευκὸς βῶλος ὡριμάζων ἀποβῇ κίτρινος ἢ ἐλαιοπράσινος.

γλοβουλαρία (globularia). Γένος φυτῶν γλοβουλαριοειδῶν, οὗ 3 εἴδη ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι, γνωστὰ ὑπὸ τὰ ὀνόματα *ὄεννα, στουρέκι, τῆς προβατίνας τὸ χορτάρι, ἀλληλούϊα.*

Γλόγαου (Glogau). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν τῇ Κάτω Σιλεσίᾳ. Κάτ. 26.000. Λιγνιτωρυχεῖα, ζαχαροποιεῖα.

Γλόγοβα. Χ. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Βλ. Δρακοβούνι.

γλοισοπόριον. Μύκης προκαλῶν τὴν κν. λεγομένην *ξαστέλλαν*, πάθησιν τῶν ἐλαιῶν.

γλοίωμα. Νεόπλασμα τῆς νευρογλοίας τοῦ ἐγκεφάλου ἢ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ.

Γλόμμεν. Ὁ μέγιστος ποτ. τῆς Νορβηγίας. Μῆκος ροῦ 600 χλμ.

Γλόστερ (Gloucester). Π. τῆς Δ. Ἀγγλίας, πρωτ. ὁμων. κομητείας. Κάτ. 53.100. *Κόμητες* καὶ *δοῦκες τοῦ Γ.*, τίτλοι νεαρῶν κατὰ τὸ πλεῖστον βασιλικῶν πριγκίπων.

Γλοὺκ (Χριστόφορος Βίλλιβάλδος Ἱππότης φὸν Gluck). Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης ζήσας κυρίως ἐν Βιέννῃ (1714-1787), ὁ κυριώτερος ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ γερμανικοῦ μελοδράματος. Ἔργα του «Ὀρφεύς», «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι», «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» κ.ἄ.

Γλουμπουτσάρι. Χ. ἐπαρχ. Φιλιατῶν. Βλ. Μακρυχώρα.

Γλούνιστα. Χ. ἐπαρχ. Λοκρίδος. Βλ. Δρυμαία.

γλουτένη ἢ **γλυΐνη.** Ἀζωτοῦχος οὐσία εὑρισκομένη ἐντὸς τῶν δημητριακῶν καρπῶν. Ἀποχωριζομένη τοῦ ἀμύλου χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἄρτου τῶν διαβητικῶν καὶ συγκολλητικῆς οὐσίας εἰς τὴν ὑποδηματοποιΐαν.

γλουτός. Ἡ σαρκώδης μᾶζα ἡ ἀποτελοῦσα ἑκατέρωθεν τὰ ἄνω μέρη τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τῶν μηρῶν.

Γλαῦξ

γλυκάνισον. Βλ. **ἄνισον.**

Γλυκᾶς (Μιχαήλ). Βυζαντινὸς χρονογράφος καὶ θεολόγος τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος. Τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν εἰς γλῶσσαν προσεγγίζουσαν τὴν δημοτικὴν πεζῶν καὶ ἐμμέτρων ἔργων του εἶνε ἡ «Βίβλος χρονική», ἥτοι χρονογραφία ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τοῦ θανάτου Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (1118). Ἐτυφλώθη διαταγῇ Μανουὴλ Κομνηνοῦ.

Γλυκέα Ὕδατα. Δύο ἐξοχικαὶ τοποθεσίαι παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Γλυκερία. Χριστιανὴ μάρτυς ἐκ Τραϊανουπόλεως, ἐκδαρεῖσα καὶ ριφθεῖσα βορὰ τῶν θηρίων ἐπὶ Ἀντωνίου. Ἑορτάζεται τὴν 13 Μαΐου.

γλυκερία. Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν. Χρησιμεύουσιν ὡς φορβή.

γλυκερίδια (τά). Οἱ ἑστέρες τῆς γλυκερίνης μετ' ὀργανικῶν ὀξέων, ἐκ μιγμάτων τῶν ὁποίων συνίστανται τὰ ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ λίπη καὶ ἔλαια.

γλυκερίνη. Ἀλκόλη τρισθενής, $C_3H_8O_3$, ἄχρουν ὑγρὸν συστάσεως σιροπιώδους, ἀοσμον, μὲ γεῦσιν γλυκίζουσαν, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1779. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,265. Ἕνεκα τῶν ἰδιοτήτων αὐτῆς χρησιμοποιεῖται πολλαχῶς εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, πρὸς παρασκευὴν τῆς νιτρογλυκερίνης καὶ τῆς δυναμίτιδος, εἰς τὴν σαπωνοποιΐαν καὶ τὴν κατασκευὴν οἰνοπνευματωδῶν τινων ποτῶν καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς στυφούσης γεύσεως οἴνων τινῶν. Ἀποτελεῖ ἐπίσης συστατικὸν τῆς μελάνης τῶν σφραγίδων, τῆς βαφῆς ὑποδημάτων, τῆς κόλλας κυλίνδρων τυπογραφικῶν πιεστηρίων καὶ πολλῶν φαρμακευτικῶν προϊόντων.

γλυκερινοφωσφορικὸν ὀξύ. Μονοφωσφορικὸς ἑστὴρ τῆς γλυκερίνης, περιεχόμενος ἐν μικρᾷ ποσότητι εἰς τὸ αἷμα, τὰ οὖρα καὶ τοὺς μῦς $(OH)_2$. Τὰ ἅλατά του χρησιμεύουσιν ὡς τονωτικὰ τῶν νεύρων.

γλυκίνιον. Βλ. **βηρύλλιον.**

Γλυκόβρυση (πρώην *Βεζάνι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 457.

γλυκογόνον ἢ **γλυκωματογόνον.** Ὀργανικὴ οὐσία ὑδατανθρακοῦχος, ἐνυπάρχουσα κυρίως εἰς

τὸ ἦπαρ καὶ τοὺς μῦς καὶ μετατρεπομένη ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰς σάκχαρον.

γλυκόζη ἢ **γλύκωμα.** Εἶδος σακχάρου, σταφυλοσάκχαρον, ἐνυπάρχον εἰς πολλὰ ὀργανικὰ ὄργα τοῦ σώματος.

γλυκοζίτης. Ἄχρους κρυσταλλικὴ οὐσία, αἰθὴρ τῆς γλυκόζης.

γλυκολεμονιά. Ποικιλία τῆς λεμονέας μὲ ἐδώδιμους γλυκεῖς καρποὺς *(γλυκολέμονο).*

γλυκονεραντζιά. Ποικιλία νεραντζέας φερούσης γλυκεῖς καρποὺς.

γλυκοπατάτα. Βλ. **βατάτα.**

Γλυκόρριζον (πρώην *Μουρτάτον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 329.

Γλύκσβουργ (Glücksburg). Χ. τῆς Πρωσσίας ἐν Σλέσβιχ. Κάτ. 1800. Παρ' αὐτὸ κεῖται τὸ κτισθὲν τῷ 1582 ἀνάκτορον, ἕδρα τοῦ νεωτέρου κλάδου τοῦ οἴκου Σλέσβιχ-Ὁλστατὶν-Γλύκσβουργ, ἐξ οὗ κατάγονται οἱ βασιλεύοντες οἶκοι Δανίας, Νορβηγίας καὶ ἡ β΄ ἑλληνικὴ δυναστεία.

γλυκὺ ἢ **γλυκί.** Κοινῶς ἡ ἐπιληψία.

γλυκύρριζα. Γένος χεδροπῶν φυτῶν. Κυριώτερον εἶδος αὐτοῦ εἶνε *γ. ἡ λεία* ἢ *ἀτρέχος*, ἧς ἡ ρίζα ἔχει ἀντιβηχικὰς καὶ διουρητικὰς ἰδιότητας καὶ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν ἀφεψημάτων, ἐγχυμάτων καὶ ἐκχυλίσματος (κοιν. *γιάφτσι*).

γλύκωμα, γλυκωματογόνον. Βλ. **γλυκόζη, γλυκογόνον.**

Γλύκων. Ἕλλην ποιητὴς ἀγνώστου ἐποχῆς, ἐξ οὗ ὁ *γλυκώνειος στίχος.*

γλυκώνειος ἢ **γλυκωνικὸς στίχος.** Στίχος ἐκ τριῶν τροχαίων καὶ ἑνὸς δακτύλου ὀνομασθεὶς οὕτω ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ Γλύκωνος.

Γλυνάδος. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Νάξου. Κάτ. 513.

γλυπτική. Ἡ τέχνη τοῦ διὰ σμίλης γλύφειν μορφὰς ἀνθρώπων, ζώων ἢ ἄλλων ἀντικειμένων ἐπὶ μαρμάρου, λίθου, ξύλου, μετάλλου, ὀστοῦ, ἢ ἄλλης ὕλης, εἴτε *ὁλογλύφως*, παρουσιαζούσας ὅλας τὰς ὄψεις τῆς μορφῆς ἢ τοῦ ἀντικειμένου, εἴτε *ἀναγλύφως*, ἐκτύπως δηλαδή, ἢ καὶ *ἐσωγλύφως* ἐπὶ μιᾶς ἐπιφανείας. Ἡ τέχνη αὕτη ἐκαλλιεργήθη ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ὑπὸ τῶν ἀσιατικῶν λαῶν καὶ τῶν Αἰγυπτίων, ἐφθασε δὲ εἰς τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀκμὴν ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ Φειδίου καὶ κατόπιν τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ Λυσίππου, τοῦ Σκόπα κ.ἄ. Ἡ Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ ἤσκησε ταύτην κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων, Θεωρηθεῖσα ὡς κατ' ἐξοχὴν εἰδωλολατρικὴ τέχνη κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς θρησκείας μόνον κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἀνεζωογονήθη ὑπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως, ἔκτοτε δὲ ἔδωσεν ἀριστουργήματα τέχνης, ἀκολουθήσασα διαφόρους τάσεις. Σήμερον εὑρίσκεται εἰς περίοδον ἀναζητήσεως μὲ τάσεις ἐπαναστατικάς, ἐπηρεαζομένης ἐκ τῶν νέων ὁλικῶν.

γλυπτοθήκη. Αἴθουσα, περίπτερον ἢ καὶ ἴδιον κτίριον ἐν ᾧ φυλάσσονται ἔργα γλυπτικῆς τέχνης. Ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας καὶ πλουσιωτέρας εἶνε ἡ γ. τοῦ Μονάχου καὶ τοῦ Λονδίνου.

γλυστρίδα (ἡ). Κοινὴ ὀνομασία ἀδράχνης ἢ πορτουλάκης τῆς λαχανηρᾶς.

γλυτσίνα. Κν. τὸ φυτὸν βισταρία.

Γλυφάδα. Προάστιον τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ, 16 χλμ. ΝΔ αὐτῶν, μὲ ὡραίας ἐπαύλεις, κοσμικὰ κέντρα, θαλάσσια λουτρὰ κλ. Κάτ. 1443.

γλύφανον. Ἐπίμηκες χαλύβδινον ἐργαλεῖον ἀπολῆγον εἰς μίαν ἢ πολλὰς αἰχμὰς ἢ κόψιν, πρὸς κατεργασίαν μαρμάρων, ξύλων, μετάλλων κλ., κν. **κοπίδι.**

Γλύφανα

γλυφίς. Σμίλη, γλύφανον, κονδυλομάχαιρον. ‖ Ὁριζοντία διακοσμητικὴ ἐξοχὴ ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων.

γλυχαιμία καὶ **σακχαραιμία.** Αὔξησις τοῦ ἐν τῷ αἵματι σακχάρου πλέον τοῦ 1 ἐπὶ τοῖς χιλίοις, παρατηρουμένη εἰς τοὺς διαβητικούς.

γλῶσσα. Γλωιῶδες καὶ εὐκίνητον ὄργανον τοῦ στόματος, κωνοειδὲς πεπλατυσμένον, ἐξυπηρετοῦν τὰς ἀνάγκας τῆς ἀρθρώσεως τῆς φωνῆς, τῆς μασήσεως καὶ τῆς γευστικῆς αἰσθήσεως. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, πᾶν ἀντικείμενον ἔχον σχῆμα ὑπενθυμίζον τὸ ὡς ἄνω ὄργανον. ‖ Σύνολον λέξεων καὶ κανόνων τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖ λαός τις ὡς μέσον κοινῆς συνεννοήσεως. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πρῶτος ὁ Γερμανὸς φιλόσοφος Χέρδερ ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ γ. εἶνε φυσικὸν ὄῤῥον τοῦ ἀνθρώπου ἐκφράζοντος ἀνέκαθεν καὶ ἐνστικτωδῶς τὰ συναισθήματά του διὰ φωνῶν, αἱ ὁποῖαι βαθμηδὸν ἐγίναν φθόγγοι, λέξεις καὶ φράσεις. Βραδύτερον ὁ Γ. φὸν Χοῦμβολδ ἠῦρυνε τὴν ἔρευναν περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν γλωσσῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν του βασίζονται ὅλαι αἱ νεώτεραι θεωρίαι. Οἱ γλωσσολόγοι δὲν συμφωνοῦσιν ἂν ὅλαι αἱ σημεριναὶ γλῶσσαι κατάγονται ἀπὸ μίαν ἀρχικὴν ἢ ἐκ πολλῶν αἱ ὁποῖαι ἀνεπτύχθησαν ἀνεξαρτήτως ἡ μία τῆς ἄλλης εἰς διάφορα κέντρα προϊστορικοῦ παλιτισμοῦ. Ἡ γ. ἑκάστου λαοῦ μεταβάλλεται διαρκῶς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν διαφόρων γεγονότων. Αἱ σήμερον λαλούμεναι γλῶσσαι ὑπολογίζονται περὶ τὰς 1000. Ἡ γλωσσολογία διαιρεῖ τὰς διαφόρους γλώσσας: α) *μορφολογικῶς*: 1) εἰς μονοσυλλαβικάς, 2) εἰς συμφυρματικὰς ἢ συγκολλητικὰς καὶ 3) εἰς κλιτάς· β) *ὀργανικῶς*: 1) εἰς ὀργανικὰς (συνθετικάς, ἀναλυτικὰς) καὶ 2) μὴ ὀργανικάς· γ) *φιλολογικῶς*: εἰς ἐμμόρφους καὶ ἀμόρφους καὶ δ) *γενεαλογικῶς*: δηλ. ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν σχέσεων. Τὰ κυριώτερα πορίσματα τῆς γλωσσολογίας εἶνε: 1) ἡ γλῶσσα παντὸς λαοῦ εἶνέ τι ῥέον καὶ διαρκῶς μεταβαλλόμενον, 2) αἱ μεταβολαὶ τῆς γλώσσης γίνονται βραδύτατα καὶ ὑποσυνειδήτως, 3) δὲν ὑπάρχει ἀκμὴ καὶ παρακμὴ μιᾶς γλώσσης, ἀλλὰ διαρκὴς ἐξέλιξις, 4) δὲν

Γλῶσσα

Ἄνω ἐπιφάνεια: 1 σαρκώδης ὑπερῶα, 2 κιονίς, 3 ἀμυγδαλή, 4 ἐπιγλωττίς, 5 ἀδενοθυλάκια, 6 καλυκοειδεῖς θηλαὶ σχηματίζουσαι τὸ γλωσσικὸν Λ, 7 μέση αὐλαξ, 8 μυηποειδεῖς θηλαί, 9 κορυφὴ τῆς γλώσσης, Β κάτω ἐπιφάνεια: 10 χαλινός, 11 ἔδαφος τοῦ στόματος, 12 ὑπογλώσσιος ἀστηρία, 13 γλωσσικὸν νεῦρον, 14 ἀδὴν τοῦ Νuhn

ὑπάρχει σαφὲς ὅριον μεταξὺ γ. καὶ *διαλέκτου*, 5) ἡ ὁμοιότης δύο ἢ περισσοτέρων γ. δὲν εἶνε μόνον ἐξωτερική, εἰς τοὺς φθόγγους δηλ., ἀλλὰ ἔγκειται γενικώτερον εἰς τὴν καθ' ὡρισμένους κανόνας τροπὴν τῶν φθόγγων τῆς μιᾶς εἰς τοὺς τῆς ἄλλης, 6) ὁ λεγόμενος *καθαρισμὸς* μιᾶς γλώσσης διὰ τεχνητῆς ἀποβολῆς ξένων λέξεων μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις καὶ ἐν μικρῷ μέτρῳ εἶνε ὠφέλιμος, τούναντίον ἡ ἀνταλλαγὴ γλωσσικῶν στοιχείων πλουτίζει καὶ προάγει τὰς γ. Πλὴν τῶν γ. διαφόρων λαῶν ὑπάρχουσιν αἱ *αἰνιγματικαί* (χρησιμοποιούμεναι εἰς αἰνίγματα), αἱ *συνθηματικαί* (αἱ πλαττόμεναι ὑπὸ κύκλων ἐπαγγελματιῶν, κακοποιῶν κλπ. πρὸς συνεννόησιν μεταξὺ των χωρὶς νὰ ἐννοῶσιν οἱ ἀμύητοι) καὶ αἱ *μυστικαί*, ὡς τὰ *κορακιστικά*. Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὑπῆρχεν ἡ τάσις καθιερώσεως μιᾶς γ. ὡς *διεθνοῦς* πρὸς συνεννόησιν μεταξὺ ἀλλοεθνῶν. Μετὰ τὸν Μέγ. Ἀλέξανδρον τοιοῦτον ρόλον ἔπαιξεν, ἄνευ ἐπισήμου καθιερώσεως, ἡ Ἑλληνική, ὅπως κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἡ Λατινικὴ ἐν Εὐρώπῃ. Ἀργότερον, ἀπὸ τοῦ Λάϊβνιτς ἤδη προϋτάθησαν πολλὰ σχέδια εἴτε καθιερώσεως μιᾶς *ζώσης* ἢ *νεκρᾶς* ὡς διεθνοῦς γ. εἴτε συνθέσεως τεχνητῆς γ. ὡς εἶνε ἡ *Ἐσπεράντο* καὶ ἡ *Ἴδο*. ‖ *(Ἰχθυολ.)* Γένος ἰχθύων ἀνακάνθων ἐκ τῶν πλευρονηκτιδῶν ἀπαντῶν καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας. Σῶμα ἐλλειψοειδές, ἄκρως πεπλατυσμένον. Ἀμφότεροι οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Περιζήτητος διὰ τὴν εὔγευστον σάρκα της. ‖ *(Νομ.)* Βλ. *γλωσσογράφοι*.

Γναφάλιον
α ἄνθος, β τομὴ τοῦ ἄνθους

Γλῶσσα ἢ Πλατάνα. 1) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Σκοπέλου. Κάτ. 1414.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ.55.

γλωσσαλγία. Ἄλγος τῆς γλώσσης ἐκ νευραλγίας τοῦ τριδύμου.

γλωσσάριον. Συλλογὴ ἰδιωματικῶν κυρίως λέξεων. ‖ *(Βοτ.)* Τὸ ἄνω πέταλον τῆς στεφάνης τοῦ ἄνθους τῶν ὀρχεοειδῶν, τὸ ὁποῖον εἶνε μεγαλύτερον τῶν ἄλλων πετάλων.

γλωσσίνη. Γένος ἐντόμων διπτέρων ἐκ τῶν μυϊδῶν, τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Τὸ εἶδος *γ. ἡ δάκνουσα* μεταδίδει εἰς τὰ κτήνη τὴν νόσον *τσε-τσὲ* ἢ *ναγάνα*. *Γ. ἡ προσακτριδοφόρος* μεταδίδει τὴν *ἀσθένειαν τοῦ ὕπνου*.

γλωσσῖτις. Ὀξεῖα φλεγμονὴ τῆς γλώσσης μετ' ἀλγεινῆς διογκώσεως καὶ δυσκινησίας.

γλωσσογράφοι. Οὕτως ὠνομάσθησαν οἱ κατὰ τὸν Μεσαίωνα νομοδιδάσκαλοι, οἵτινες ἠρμήνευσαν καὶ ἐσχολίασαν τὰ χωρία τῶν διαφόρων συλλογῶν τοῦ Ρωμ. Δικαίου. Τὰ σχόλια ταῦτα ἐκαλοῦντο *γλῶσσαι*.

γλωσσοδέτης. Δυσχέρεια περὶ τὴν λαλιάν, λόγῳ ὑπερφυσικῆς διαπλάσεως τοῦ ὑπὸ τὴν γλῶσσαν χαλινοῦ. ‖ Εἶδος λεκτικῆς παιδιᾶς (ἄλλως *γλωσσολύτης* καὶ *καθαρογλώσσημα*) ἐκ δυσκολοπροφέρτων λέξεων, αἱ ὁποῖαι πρέπει ν' ἀπαγγέλλωνται ταχύτατα.

γλωσσοκάτοχον καὶ **γλωσσολαβίς.** Χειρουργικὴ λαβίς, δι' ἧς συγκρατεῖται καὶ ἐξελκύεται ἡ γλῶσσα.

γλωσσοκήλη. Παθολογικὴ πρόπτωσις τῆς γλώσσης ἔξω τοῦ στόματος.

γλωσσολογία. Ἐπιστήμη ἐρευνῶσα τὴν ἱστορίαν, τὰς πρὸς ἀλλήλας σχέσεις καὶ τοὺς νόμους ἐξελίξεως τῶν διαφόρων γλωσσῶν. Αἱ βάσεις της ὡς ἐπιστήμης ἐτέθησαν κυρίως κατὰ τὸν ΙΗ΄ μ.Χ. αἰ., ὑπὸ τοῦ Βόπ, ἀνακαλύψαντος τὴν κοινὴν καταγωγὴν τῶν κυριωτέρων εὐρωπαϊκῶν, πολλῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν (Ἰνδικῆς, ἀρμενικῆς, περσικῆς κ.ἄ. γλωσσῶν). Βραδύτερον, ὁ Σλάϊχερ, ὁ Μάξ Μόλλερ κ.ἄ. κατέτασσον τὴν γλωσσολογίαν μεταξὺ τῶν καθαρῶς φυσικῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους γλωσσολόγους, δέον νὰ θεωρῆται ἐπιστήμη ψυχοφυσική. Ἡ γ. συνέτεινε τὰ μέγιστα εἰς τὸν πλουτισμὸν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων περὶ τῶν προϊστορικῶν περιόδων τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐβοήθησε πολὺ τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην τῶν ἀρχαίων πολιτισμῶν.

γλωσσολύτης. Βλ. γλωσσοδέτης.

γλωσσοπάθεια. Πάθησις τῆς γλώσσης οἱαδήποτε.

γλωσσόπτερις. Γένος ἀπολελιθωμένων ἀγγειοκρυπτογάμων πτεριδοειδῶν φυτῶν.

γλωσσοτομία. Ἀκρωτηριασμὸς τῆς γλώσσης.

γλωσσοφάγος. Γένος ἐντομοφάγων νυκτερίδων.

γλωσσοφυτία καὶ **μελανογλωσσία.** Πάθησις τῆς γλώσσης καταντώσης ἀμαυρᾶς καὶ τραχείας.

γλωσσωδυνία. Νευροψυχικὴ ἐπώδυνος ἀνωμαλία τῆς γλώσσης.

γλωττίς. *(Ἀνατομ.)* Ἡ κατὰ τὸ μέσον τῆς κοιλότητος τοῦ λάρυγγος ἀνοιγοκλειομένη σχισμή, ἑκατέρωθεν τῆς ὁποίας κεῖνται αἱ φωνητικαὶ χορδαί. ‖ *(Μουσ.)* Λεπτὸν ξύλινον, καλάμινον ἢ μετάλλινον ἔλασμα τιθέμενον ἐπὶ τοῦ στομίου τῶν πνευστῶν μουσικῶν ὀργάνων καὶ διὰ τῶν δονήσεών του παράγον τὸν ἦχον.

γλωχίν. *(Ἀνατομ.)* Ἰνώδες τριγωνικὸν τμῆμα τῶν βαλβίδων τῆς καρδίας.

Γμοῦνδεν (Gmunden). Λουτρόπολις τῆς Ἄνω Αὐστρίας ἐπὶ τῆς λίμνης Τράουν. Κάτ. 6800.

γναθοβδελλίδαι. Ὁμοιογένεια κρικωτῶν σκωλήκων τῆς τάξεως τῶν βδελλῶν. Εἰς αὐτὴν ἀνήκει ἡ κοινὴ *ἰατρικὴ βδέλλα* (βλ.λ.).

γνάθος καὶ **σιαγών.** Ἑκάτερον τῶν δύο ὀστῶν τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου, ἐφ' ὧν προσφύονται οἱ ὀδόντες (ἄνω καὶ κάτω γνάθος).

Γνάϊζενάου (Αὔγουστος κόμις Νάϊδχαρτ φὸν Gneisenau). Πρῶσσος στρατηγὸς (1760-1831) διακριθεὶς εἰς τοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος πολέμους, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Βλύχερ.

γναφάλιον (gnaphalium). Γένος συνθέτων φυτῶν, οὗ 5 εἴδη ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι. *Γ. τὸ λεοντοπόδιον* φύεται ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, ἔνθα ὀνομάζεται κν. *ἐδελβαῖς*.

γνεύσιος. Πέτρωμα κρυσταλλοσχιστῶδες ἐξ ἀστρίου καὶ χαλαζίου μετὰ μαρμαρυγίου, κεροστίλβης ἢ αὐγίτου, παρουσιάζον τὴν αὐτὴν σύστασιν μὲ τοὺς γρανίτας, ἀλλὰ σχιστῶδη ὄφην. Χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν πλακῶν πεζοδρομίων.

Γνῶθι σαυτόν. Γνωμικὸν τοῦ Χείλωνος, κατ' ἄλλους δὲ τοῦ Θαλοῦ, γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

γνώμη καὶ **γνωμικόν.** Φράσις ἐκφερομένη εἴτε ὡς γενικὴ ρῆσις, εἴτε ὡς παράγγελμα, εἴτε δι' ἀλληγοριῶν, ἐκφράζουσα πρακτικήν τινα ἢ ἠθικὴν ἀλήθειαν κτηθεῖσαν ἐκ τῆς πείρας. Πολλοὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος ἐκαλλιέργησαν τὸ εἶδος τοῦτο (Ἡσίοδος, Φωκυλίδης, Θέογνις). Ἐκ τῶν παλαιῶν συλλογῶν τοιούτων γνωμικῶν γνωστότεραι εἶνε ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον

«Μονόστιχοι γνῶμαι τοῦ Μενάνδρου» καὶ τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης «Παροιμίαι Σολομῶντος», «Ἐκκλησιαστὴς» καὶ «Σοφία Σειράχ».

γνωμονική. Ἡ τέχνη τοῦ κατασκευάζειν ἡλιακὰ ὡρολόγια δεικνύοντα τὴν ὥραν διὰ τῆς σκιᾶς δείκτου, καλουμένου γνώμονος.

Γνῶμος (ἀγγλιστὶ καὶ γαλλιστὶ gnome, γερμ. Gnom). Φανταστικὸν νανοειδὲς ἀνθρώπινον ὄν, ἀναφερόμενον εἰς τοὺς μύθους τῆς Δυτ. Εὐρώπης, ἰδίᾳ ὡς φύλαξ θησαυρῶν.

γνώμων. Γωνιόμετρον, στάθμη, κανών. ‖ Τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον, κυρίως ὁ δείκτης αὐτοῦ. ‖ Μετρητὴς καταναλώσεως ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, φωταερίου, ὕδατος, ἔχων συνήθως μορφὴν ὡρολογίου. ‖ Γεωμετρικὸν ὄργανον, ἔχον σχῆμα ὀρθογωνίου τριγώνου, διὰ τὴν χάραξιν ὀρθῶν γωνιῶν ἢ καθέτων γραμμῶν.

Γνωσιμάχοι. Καταδικασθεῖσα ἐκκλησιαστικὴ αἵρεσις Χριστιανῶν ἀπαξιούντων πᾶσαν μάθησιν, μάλιστα δὲ τὴν θεολογικήν, καὶ φρονούντων ὅτι ὁ Θεὸς οὐδὲν ἄλλο ζητεῖ εἰμὴ πράξεις καλάς.

γνωσιολογία. Ἐπιστήμη ἀποτελοῦσα τὴν βάσιν τῆς φιλοσοφίας καὶ ἐρευνῶσα ἂν καὶ πῶς εἶνε ἐφικτὴ ἡ γνῶσις τῆς ἀληθοῦς οὐσίας τῶν ὄντων. Πρῶτος ἐσυστηματοποίησε τὴν γ. ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος Λόκ, μετ' αὐτὸν δὲ προήγαγεν αὐτὴν τὰ μέγιστα ὁ Κάντιος.

γνῶσις. Ἡ ἐπὶ ὑποκειμενικῶν καὶ ἀντικειμενικῶν λόγων ἐρειδομένη πεποίθησις περὶ τῆς πραγματικότητος. Ἡ ἰσοσθενὴς μὲ τὴν πραγματικότητα ἀντίληψις ἡμῶν περὶ αὐτῆς.

Γνωστικοί. Αἵρεσις τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, εἰς ἣν ἀνῆκον κυρίως φιλόσοφοι (Σίμων ὁ Μάγος, Κήρινθος, Βασιλείδης, Βαλεντῖνος, Βαρδεσάνης), ἀλλὰ καὶ ἀπατεῶνες, ψευδοπροφῆται, μάγοι, τοκογλύφοι, λωποδύται καὶ ψευδολαβεῖς ζητοῦντες νὰ ὑψώσωσι τὴν πίστιν εἰς γνῶσιν καὶ τροποποιοῦντες τὸ δόγμα διὰ νὰ τὸ συμβιβάσωσι μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον. Κατὰ ταύτην οἱ Θεοὶ εἶνε δύο: ὁ εἷς τῆς ὀργῆς (ὁ τῆς Παλ. Διαθήκης, ὁ δημιουργήσας καὶ τὸν κόσμον ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐν αὐτῷ δυστυχία καὶ κακία) καὶ ὁ τῆς ἀγάπης (ὁ τῆς Καινῆς Διαθήκης).

Γόα (Goa). Πορτογαλικὴ κτῆσις εἰς τὴν Δ. ἀκτὴν τῶν Ἰνδιῶν. Ἔκτασις 3805 τ.χλμ. Κάτ. 508.058. Πρωτ. ἡ *Πάντζιμ* ἢ *Νέα Γόα* (κάτ. 18.346).

γόβα καὶ **γοβάκι.** Εἶδος χαμηλοῦ καὶ ἀνοικτοῦ γυναικείου ὑποδήματος χωρὶς πόρπην, δέματα ἢ κομβία, συγκρατούμενον μόνον διὰ τῆς ἐφαρμογῆς.

Γόβι (λ. μογγολ. σημαίνουσα ἔρημον). Ἀμμώδης ἔρημος ἐν Μογγολίᾳ, μέσου ὕψους 1000 μ. καὶ ἐκτάσεως 2.000.000 τ.χλμ. περίπου. Εἰς τὰ Δ ἀμμόλοφοι ὕψους μέχρι 100 μ., εἰς τὰ Β καὶ τὰ Α ποώδεις στέππαι.

Γοβινώ (Ἰωσὴφ Ἀρθοῦρος κόμις δὲ Gobineau). Γάλλος διπλωμάτης, ἱστορικός, φιλόσοφος καὶ λογοτέχνης (1816-1882). Ἐχρημάτισε καὶ πρέσβυς ἐν Ἀθήναις (1864). Ὑπηρετήσας ἐν Ἀνατολῇ ἐνέκυψεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν. Ἐξήνεγκε τὴν θεωρίαν ὅτι ἡ φυλὴ εἶνε ὁ θεμελιώδης παράγων τῆς ἱστορίας καὶ ὅτι ὁ ξανθὸς δολιχοκέφαλος ἄριος εἶνε ὁ ἀνώτερος τύπος ἀνθρωπίνης φυλῆς («Δοκίμιον περὶ τῆς ἀνισότητος τῶν φυλῶν»). Ἐπίσης ὅτι οἱ Πέρσαι ἦσαν ὁ εὐγενέστερος τύπος τῶν Ἀρίων καὶ ἡ μὴ κατίσχυσίς των κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε δυστύχημα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα («Ἱστορία τῶν Περσῶν κατὰ τοὺς Ἀνατολίτας, τοὺς Ἕλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς»). Ἔγραψε προσέτι: «Αἱ θρησκεῖαι καὶ αἱ φιλοσοφίαι εἰς τὴν Κεντρ. Ἀσίαν», «Ἀνάγνωσις σφηνοειδῶν γραφῶν», «Δύο μελέται διὰ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα», δύο μυθιστορήματα ἑλληνικῆς ὑποθέσεως («Ἀκριβὴ Φραγκοπούλου» καὶ «Πλειάδες»), «Ἀσιατικὰ διηγήματα» κ.ἄ.

Γοβλέν (Gobelins). Περίφημον ἐργοστάσιον ταπητουργίας ἐν Παρισίοις, ὀνομασθὲν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν του καὶ λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος. Ἀγορασθὲν ὑπὸ Λουδοβίκου ΙΔ΄ παραμένει μέχρι σήμερον κρατικὴ ἐπιχείρησις. Κατασκευάζονται ἐν αὐτῷ οἱ περιζήτητοι τάπητες ἐφ' ὧν ἀναπαρίστανται μετὰ λεπτοτάτης τέχνης πίνακες μεγάλων ζωγράφων.

Γοβριτσά. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Κρυόβρυση.**

γόγγυρος. Γένος τελεοστέων ἰχθύων, κν. μουγγρί. Ἔχουσι μορφὴν ἐγχέλυος, μῆκος μέχρι 2 μ., μακρὰν οὐρὰν καὶ εὔγευστον σάρκα.

Γόγια (Φραγκίσκος Goya y Lucientes). Ἱσπανὸς ζωγράφος (1746-1828). Ἀριστουργήματά του θεωροῦνται: «Μάγια γυμνὴ» καὶ «Μάγια ἐνδεδυμένη», «Σκηναὶ ταυρομαχίας», «Τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου» κ.ἄ.

Γογιάζ (Goyaz). Μία τῶν πολιτειῶν τῆς Βραζιλίας. Ὀρεινή, μὲ πολλοὺς ποταμούς. Ἔκτ. 660.000 τ.χλμ., κάτ. 690.000. Ἡ ὁμών. πρωτ. κάτ. 21.233.

Γόγολ (Νικόλαος Βασίλειεβιτς). Ρῶσος συγγραφεύς, ὁ δημιουργὸς τοῦ ρωσικοῦ μυθιστορήματος (1809-1852). Ἔγραψεν ἠθογραφικὰ διηγήματα («Τάρας Βούλβα», «Ὁ μανδύας» κ.ἄ.), μυθιστορήματα («Νεκραὶ ψυχαὶ» κ.ἄ.), τὴν κωμῳδίαν «Ὁ ἐπιθεωρητὴς» κ.ἄ.

Γόγρα ἢ **Γάγρα.** Ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Γάγγου πηγάζων ἐκ τῶν Ἰμαλαΐων, πλωτὸς ἐν μέρει, ροῦ 970 χλμ.

Γοδάβερης. Ὁ μέγιστος τῶν ποτ. τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Γάγγου Ἰνδικῆς ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης. Ροῦς 1500 χλμ.

Γοδίβα (λαίδη Godiva). Σύζυγος τοῦ κόμιτος Λεοφρίκου τοῦ Τσέστερ τῆς Ἀγγλίας, ἥτις, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐξῆλθεν ἔφιππος, γυμνή, μὲ μόνον κάλυμμα τὴν πλουσίαν κόμην της, ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς π. Κόβεντρυ, διότι μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ἐδέχθη ὁ σύζυγός της νὰ μετριάσῃ τὸν ἐπιβληθέντα φόρον εἰς τοὺς κατοίκους.

Γόδουϊν (Γουλιέλμος Godwin). Ἄγγλος μυθιστοριογράφος καὶ οἰκονομολόγος (1756-1836), ἱδρυτὴς τοῦ θεωρητικοῦ ἀναρχισμοῦ. Ἡ σύζυγός του Μαρία (1757-1797), διὰ τοῦ ἔργου της «Ἡ διεκδίκησις τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικός», ἐγένετο ἡ πρόδρομος τοῦ συγχρόνου φεμινισμοῦ.

Γοδοφρεΐδος (Godefroy de Bouillon, δουξ τῆς Κάτω Λωρραίνης). Ἀρχηγὸς τῆς πρώτης Σταυροφορίας καὶ πρῶτος Λατῖνος βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ, ζήσας 1058-1100.

Γοδοφρεΐδος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Ἀχαΐας. Βλ. **Βιλλεαρδουΐνος.**

Γοζαδίνοι. Εὐγενεῖς ἐκ Βονωνίας ἐγκατασταθέντες τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα ἐν Ἑλλάδι καὶ γενόμενοι ἄρχοντες διαφόρων νήσων τοῦ Αἰγαίου (Ἀνάφης, Κύθνου, Κέας, Σίφνου, Φολεγάνδρου κ.ἄ. μικροτέρων).

Γόθα (Gotha). Βλ. Γότα.

Γολγοθᾶς (ἀραμαϊστὶ Γουλγοθᾶ, τ.ἔ. κρανίον). Λόφος τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐφ' οὗ ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Γόλδμαρκ (Κάρολος Goldmark). Βιενναῖος μουσουργὸς γενν. ἐν Οὐγγαρίᾳ (1832-1905). Ἔγραψε τὰ μελοδράματα: «Ἡ βασίλισσα Σαβᾶ», «Ἡ αἰχμάλωτος» κ.ἄ.

γόλδμαρκ (τ.Ε. χρυσοῦν μάρκον). Τὸ νέον γερμανικὸν μάρκον, ἀξίας 0,358 γραμμ. καθαροῦ χρυσοῦ, 10/42 τοῦ δολλαρίου.

Γόλδοι. Μογγόλοι τῆς Α. Σιβηρίας, κατοικοῦντες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Κάτω Ἀμούρ.

Γολδόνι (Κάρολος Goldoni). Ἰταλὸς κωμῳδιογράφος ἐκ Βενετίας (1707-1793). Ἔργα του: «Ἡ Λοκαντιέρα», «Γουσταῦος Βάζα», «Ἡ Παμέλα ὕπανδρος», «Ὁ Καφενὲς» κ.ἄ.

Γόλδσμιθ (Ὀλιβερ Goldsmith). Ἄγγλος ποιητής, μυθιστοριογράφος καὶ ἱστορικός (1728-1774). Τὸ ἀριστούργημά του εἶνε τὸ μυθιστόρημα «Ὁ ἐφημέριος τοῦ Οὐάικφιλδ». Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος», «Ρωμαϊκὴν Ἱστορίαν», ποιήματα κ.ἄ.

Γολέμη. Χ. ἔπαρχ. Ὀλυμπίας. Βλ. Ροδινά.

γολέττα. Πλοῖον δίστηλον, ἡ ἡμιολία.

Γολιάθ. Φιλισταῖος γίγας, προκαλέσας τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς μονομαχίαν καὶ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ νεαροῦ, ποιμένος τότε, Δαυΐδ ἐξελθόντος εἰς ἀντιμετώπισίν του μὲ μόνον ὅπλον τὴν σφενδόνην.

Γόλιανη. Χ. Εὐρυτανίας. Βλ. **Στεφάνι.**

Γόλιτσα. Χ. ἔπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. Ἅγιος Ἀκάκιος.

Γολκόνδη. Φρούριον τῶν Ἰνδιῶν εἰς τὸ κράτος Χαϊδαραβάδ, πρωτεῦουσα ἄλλοτε ἰσχυροῦ βασιλείου. Παρ' αὐτὴν ὀρυχεῖα πολυτίμων λίθων.

Γοητόμορφος

Γολουχόφσκι (Ἀγήνωρ Goluchowski). Αὐστριακὸς διπλωμάτης (1849-1921). Ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (1895-1906) ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα.

Γόλτς (Κόλμαρ βαρῶνος von der Goltz πασᾶς). Πρῶσσος στρατηγὸς καὶ στρατιωτικὸς συγγραφεύς. Ὀργανωτὴς τοῦ στρατοῦ τῆς Τουρκίας ἀποθανὼν ἐν Βαγδάτῃ (1843-1916). Ἔργα του: «Ὁ λαὸς ὑπὸ τὰ ὅπλα», «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897» κ.ἄ.

γόλφ (ἀγγλ. golf). Ἀθλητικὴ παιδιά, καθ' ἣν οἱ παίζοντες προσπαθοῦσι νὰ εἰσαγάγωσι σφαῖραν εἰς ὅλας τὰς ὁπὰς ἰδίου γηπέδου ἔχοντος ἔκτασιν 2-3 τ.χλμ., κτυπῶντες αὐτὴν δι' εἰδικῶν ῥάβδων.

Γομάτιον. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀργαίας (Χαλκιδικῆς). Κάτ. 548. Ὑπέστη μεγίστας καταστροφὰς κατὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1932.

γομενόλη. Αἰθέριον ἔλαιον μυρτοειδοῦς φυτοῦ, τῆς μελαλεύκης, χρησίμου ὡς φάρμακον ἀντισηπτικὸν καὶ ἀντικατάρροϊκόν.

Γόμορρα (τά). Μία τῶν 5 πόλεων αἱ ὁποῖαι ἀπωλέσθησαν κατὰ τὴν καθίζησιν τῆς Γῶρ (κοιλάδος τοῦ Ἰορδάνου). Ἡ θέσις της δείκνυται εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης.

Γόμπερς (Σαμουὴλ Gompers). Ἱδρυτὴς καὶ ἡγέτης τῆς ἀμερικανικῆς σοσιαλιστικῆς ἐργατικῆς συνομοσπονδίας (1850-1924).

γόμφαλον (ἰταλ. gomfalone). Λάβαρον ἐν χρήσει εἰς τὰς Ἰταλικὰς δημοκρατίας τοῦ Μεσαίωνος.

γομφαλονιέρος (ἰταλ. gonfaloniere). Ὁ σημαιοφόρος. Τίτλος μεγάλων ἀξιωματούχων ἐν ταῖς Ἰταλικαῖς δημοκρατίαις τοῦ Μεσαίωνος.

γομφάριον. Ἰχθὺς ἀκανθοπτερύγιος ἐκ τῶν σκομβριδῶν, τοῦ γένους τεμνόδους, ἁπαντῶν ἐν Μεσογείῳ, κν. γοφάρι. Ἔχει μῆκος μέχρι 0.85 μ. καὶ εὔγευστον σάρκα.

γομφίος ὀδούς. Ἕκαστος τῶν πρὸς τὰ πλάγια καὶ ὀπίσω κειμένων ὀδόντων ἑκατέρας σιαγόνος (εἴκοσι τὸ ὅλον), ἄλλως μυλίτης ἢ μυλώδους, κν. τραπεζίτης.

γομφόμορφος ὁ πορφυροῦς (claviceps purpurea). Εἶδος ἀσκομυκήτων, παράσιτον τῶν ἀγρωστοειδῶν, ἰδίᾳ τῆς βρίζης. Προκαλεῖ τὴν *ἐργοπιδῶδη ὄλυραν*.

γόμφος. Σφὴν ἢ καρφίον δι' οὗ συνδέονται πρὸς ἄλληλα τεμάχια μαρμάρου, ξύλου ἢ μετάλλου.

Γονατᾶς. Ἐπώνυμον Ἀντιγόνου τοῦ Β' (βλ.λ.).

Γονατᾶς (Στυλιανός). Στρατιωτικός, γενν. ἐν Πάτραις 1876, ἀρχηγὸς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922, πρωθυπουργὸς 1922-1924, γενικὸς διοικητὴς Μακεδονίας, γερουσιαστής.

Γόνδοι (Gond). Ἰθαγενὴς λαὸς τῆς Ἰνδικῆς ἐν τῇ ἐπαρχ. Βιχὰρ καὶ Ὀρίσσης, μὴ ἀνήκων εἰς τοὺς Ἀρίους.

Γονδάρ (Gondar). Πρωτ. τῆς Ἀμάρας ἐν Ἀβησσυνίᾳ, ἕδρα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἀβησσυνιακῆς Ἐκκλησίας. Κάτ. 3.5090.

Γονδβάνα (Gondwana). Χώρα τῶν Κεντρικῶν Ἰνδιῶν, ἀποτελουμένη ἐξ ἀρχαίων πετρωμάτων, μὲ πλουσιώτατα ἀνθρακοφόρα κοιτάσματα, πατρὶς τῆς δραβιδικῆς φυλῆς τῶν Γονδῶν.

γονδολα. Μακρά, ἀβαθής, μονόκωπος, ἄνευ πηδαλίου λέμβος, μὲ σκεπαστὸν θαλαμίσκον ἐν τῷ μέσῳ, ἐν χρήσει κυρίως ἐν Βενετίᾳ.

γονίδιον. Σωμάτιον ἐκβλαστάνον ἐκ μύκητος.

γονιμοποίησις. Ἡ συγχώνευσις τῶν δύο γενητικῶν κυττάρων, σπερματοζωαρίου καὶ ᾠαρίου, μετὰ συνουσίαν πρὸς ἀναπαραγωγὴν τοῦ εἴδους δι' ἀρχικοῦ βλαστήματος, ὅπερ βαθμηδὸν ἐξελίσσεται εἰς κύημα καὶ ἔμβρυον.

Γόνδολα

Γονκούρ (ἀδελφοὶ Ἐδμόνδος 1822-1896 καὶ Ἰούλιος 1830-1870 δὲ Concourt). Γάλλοι λογοτέχναι γράψαντες ἀπὸ κοινοῦ ἠθογραφικὰ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος μυθιστορήματα καὶ ἱστορικὰ ἔργα. («Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς Κοινωνίας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν», «Αἱ Ἐρωμέναι Λουδοβίκου ΙΕ'», «Ἡμερολόγιον» κ.ἄ.). Ὁ πρῶτος ἔγραψε καὶ ἴδια ἔργα («Ἐλίζα ἡ ἑταίρα», «Ἡ Ἰαπωνικὴ Τέχνη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα» κ.ἄ.), ἱδρυσε δὲ διὰ τῆς διαθήκης του τὴν 10μελῆ ἐλευθέραν *Ἀκαδημίαν Γ.* βραβεύουσαν κατ' ἔτος διὰ 5000 φρ. τὸ καλύτερον πεζὸν φιλολογικὸν ἔργον νέων κατὰ προτίμησιν συγγραφέων.

Γόννος (πρώην *Δερελί*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τυρνάβου (Λαρίσης). Κάτ. 2238.

γονοκήλη. Ἡ ἄλλως λεγομένη **σπερματοκήλη.**

γονοκοκκιαιμία. Μόλυνσις τοῦ αἵματος διὰ τοῦ γονοκόκκου μὲ ἐντοπίσεις πολλαχοῦ τοῦ σώματος.

γονοκοκκίασις (ἡ). Μόλυνσις γενικὴ ἢ τοπικὴ διὰ τοῦ γονοκόκκου.

γονόκοκκος. Τὸ μικρόβιον τῆς βλεννορροίας, ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ Νάϊσσερ.

γόνος. Τὸ προϊὸν τῆς γενέσεως. || Ἡ νέα γενεὰ τῶν μελισσῶν. || Τὸ ᾠὸν τῶν ἐντόμων. || Ἡ γῦρις τῶν ἀνθέων. || Τὰ νεογνὰ τῶν ἰχθύων.

γονοσάνη. Φάρμακον ἀντιβλεννορροϊακόν.

Γονοῦσσα (πρώην *Διόπεσι*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 513.

Γονσάλβος τῆς Κορδούης (Gonsalvo ἢ Gonzalo de Cordoba). Ἱσπανὸς στρατηγὸς ἐπικληθεὶς el gran capitan (1453-1515). Διεκρίθη εἰς πολλοὺς νικηφόρους πολέμους ὡς καὶ κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένης Κεφαλληνίας (1501).

γόνυ. Τὸ μεταξὺ μηροῦ καὶ κνήμης μέρος τοῦ σκέλους, καθ' ὃ διαρθροῦται τὸ μηριαῖον ὀστοῦν πρὸς τὸ κνημικόν, συμπληρουμένης ἐμπροσθεν τῆς ἀρθρώσεως διὰ τοῦ ὀστοῦ τῆς ἐπιγονατίδος.

γονυκλισία. Τὸ γονυπετῶς προσεύχεσθαι κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ ἐν Γεθσημανῇ.

Γοράνοι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 922.

Γοργίας. 1) Σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ, γενν. ἐν Λεοντίνοις τῆς Σικελίας, ἀποθανὼν ἐν Λαρίσῃ περὶ τὸ 388. Ἐδίδαξεν ἐν Ἀθήναις ῥητορικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Τὰ ἔργα του δὲν ἐσώθησαν.—2) Ἀθηναῖος διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς, ζήσας τὸν Α' π.Χ. αἰῶνα. Ἔγραψε περὶ σχημάτων λόγου.

Γοργογύρι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τρικκάλων. Κάτ. 477.

Γοργοεπήκοος. Ἐπωνυμία τῆς Θεοτόκου, γοργῶς ἐπακουούσης τῶν δεομένων.

Γοργόμυλος (πρώην *Μουλιανά*). Ἔδρα κοιν. ἐπ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 1014.

Γορίλλας

Γοργόνα. Νεοελληνικὸς θαλάσσιος δαίμων, εἰς τὸν θρῦλον τοῦ ὁποίου συνεχωνεύθησαν οἱ ἀρχαῖοι περὶ Γοργόνων, Σειρήνων καὶ Σκύλλης μῦθοι. Μυθολογεῖται ὡς ἀδελφὴ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, μεταμορφωθεῖσα εἰς ἰχθὺν ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ κάτω, διότι ἔκλεψε τοῦ ἀδελφοῦ της τὸ ἀθάνατο νερό. Περιέρχεται τὰς θαλάσσας ἐρωτῶσα τοὺς ναυτικοὺς ἂν ζῇ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος καὶ βλάπτουσα αὐτοὺς ἂν δὲν τῆς ἀπαντήσουν «ζῇ καὶ βασιλεύει». Ἡ παράστασίς της εἶνε προσφιλὲς θέμα εἰς τὴν λαϊκὴν τέχνην, ξυλίνη δὲ ἀναπαράστασις αὐτῆς τίθεται ὡς ἀκρόπρωρον πλοίων.

γοργονίδαι. Ὁμοιογένεια ἀνθοζώων ἀλκυονοειδῶν, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ ἐρυθρὸν *κοράλλιον*.

Γοργόπ. Χ. ἔπαρχ. Παιονίας. Βλ. **Γοργώπη.**

Γοργοπόταμος. Π. τῆς Φθιώτιδος. Βλ. Δύρας.

γοργύρα (ἡ). *(Ὀχυρωτ.)* Σκέπαστρον μονίμου ὀχυρώματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον κρύπτονται ἄνδρες, ὑλικόν, πυροβόλα κλ.

Γοργὼ ἢ Γοργόνη ἢ **Γοργών.** Τέρας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μυθολογίας, θυγάτηρ τῆς Γῆς, πολεμήσασα κατὰ τῶν θεῶν, μετὰ τῶν Γιγάντων, καὶ φονευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς. Κατ' ἄλλους μυθογράφους, ὑπῆρχον τρεῖς Γοργόνες: ἡ Σθενώ, ἡ Σθένουσα, ἡ Εὐρυάλη καὶ ἡ Μέδουσα. Τῆς τελευταίας τὴν ὀφιοπλόκαμον κεφαλὴν ἀποκόψας ὁ Περσεὺς ἔδωκεν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἡ ὁποία ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀσπίδος της.

Γοργώπη (πρώην *Γοργόπ*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Παιονίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 778.

Γορδιανός (Gordianus). Ὄνομα τριῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης (τέλος τοῦ Β' καὶ καὶ ἀρχαὶ τοῦ Γ' μ.Χ. αἰῶνος).

Γόρδιον ἢ **Γορδίειον.** Παλαιὰ πρωτ. τῆς Φρυγίας ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου. Ἐκεῖ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔκοψε διὰ τοῦ ξίφους του τὸν ἄλυτον δεσμὸν (*Γόρδιος δεσμός*), ὅστις ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμάξης τοῦ βασιλέως Γορδίου φυλασσομένης ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Γ., καὶ ἐξεβίασεν οὕτω τὸν χρησμόν, καθ' ὃν ὅστις ἔλυε τὸν Γ. δεσμὸν θὰ ἐγίνετο κύριος τῆς Ἀσίας.

Γόρδιος. Ὄνομα 5 βασιλέων τῆς Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας, ὧν ὁ Α' ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς π. Γορδίου.

Γόρδιος δεσμός. Βλ. *Γόρδιον*.

Γόρδων (Θωμᾶς Gordon). Σκῶτος στρατηγός, φιλέλλην. Ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1821 κατήρτισεν ἰδίᾳ δαπάνῃ σῶμα, μεθ' οὗ μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως. Ἐπίσης μετέσχε τῶν περὶ τὰς Ἀθήνας μαχῶν τοῦ 1827. Τῷ 1835 κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀρμανσπεργ ἐξεκαθάρισε τὴν Στερεὰν ἐκ τῶν ληστῶν, εἶτα δὲ ἐγένετο στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγκατέλειψε τὴν Ἑλλάδα ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Ἀρμανσπεργ. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπέθανε τῷ 1841 ἐν Σκωτίᾳ.—2) *Κάρολος Γεώργιος Γ.*, ἐπιλεγόμενος *Κινέζος* καὶ *Πασᾶς*. Ἄγγλος στρατηγὸς (1833-1885). Ἐπολέμησεν ἐν Κίνᾳ, ὠργάνωσε τὸ ἀγγλοαιγυπτιακὸν Σουδάν, τοῦ ὁποίου διωρίσθη διοικητής, ἐφονεύθη εἰς τὸ Χαρτοῦμ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν στασιασάντων ἰθαγενῶν.

Γορζί. Χ. ἔπαρχ. Τρικκάλων. Βλ. Λυγαριά.

γορίλλας (Gorilla gina). Ὁ μέγιστος τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων, ὕψους 1.70-1.90 μ., μὲ κεφαλὴν μεγάλην, ὤμους πλατεῖς, μακρὸν σκοτεινόχρουν τρίχωμα. Δύναται νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ χρησιμοποιεῖ τοὺς προσθίους ὡς χεῖρας. Ζῇ ἐντὸς δασῶν τῆς Δ. Ἀφρικῆς (ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ 15ου Ν. πλάτους) τρεφόμενος ἐκ καρπῶν. Δὲν ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀνθρώπων εἰμὴ ἂν προσβληθῇ, ὅτε εἶνε λίαν ἐπικίνδυνος. Αἰχμαλωτιζόμενος ἀρέσκεται εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲν ζῇ ἐπὶ μακρόν.

Γορίτσα. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 153.—2) Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Σταυροχώρι.**

Γορίτσια (Gorizia). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ ἐπαρχ. Οὐδίνε ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἰζόντζο. Κάτ. 26.334. Σφοδραὶ μάχαι μεταξὺ Ἰταλῶν καὶ Γερμανοαυστριακῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Γόρκι (Μάξιμος, κυρίως Ἀλέξιος Μαξίμοβιτς Πεσκώφ). Ρῶσσος συγγραφεύς γενν. 1868 ἐκ πτωχῶν γονέων ἐν Νίζνι Νοβγορόδ. Διήγαγεν ἐπὶ μακρὸν βίον πλήρη στερήσεων καὶ ἀλητικόν, μεταλλάξας πολλὰ ἐπαγγέλματα. Ἤρχισε γράφων διηγήματα τῷ 1892, δι' ὧν ἀνεδείχθη ταχέως. Ἀναμιχθεὶς εἰς ἐπαναστατικὴν κίνησιν, διωχθεὶς καὶ φυλακισθείς, ἔπαθεν ἐκ φυματιώσεως, ἀναχωρήσας δὲ τῷ 1905 ἐκ Ρωσίας ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἰταλικὴν νησῖδα Κάπρι. Τῷ 1917 προσεχώρησεν εἰς τὸν Μπολσεβικισμόν. Ἔγραψε διηγήματα καὶ μυθιστορήματα, ἀλλὰ καὶ δράματα («Στὸ βυθό»,«Οἱ μικροαστοί», «Τὸ ἄσυλον τῶν ἀστέγων» ἔτι δὲ τὰς αὐτοβιογραφικὰς διηγήσεις, «Ἀπὸ τὰ παιδικά μου χρόνια» καὶ «Στὰ ξένα χέρια» κ.ἄ.). Τὰ ἔργα του, ρεαλιστικά, διακρίνει συμπάθεια πρὸς τὸν ἀνθρώπινον πόνον καὶ μεγάλη περιγραφικὴ δύναμις.

Γόρμπες. Ὄρος ἐπὶ τῶν ἑλληνοαλβανικῶν συνόρων (ὕψος 1400 μ.).

Γορτσακώφ. Ἀρχαία ρωσικὴ οἰκογένεια. 1) *Πρίγκιψ Πέτρος Δημήτριεβιτς.* Στρατηγὸς (1790-1868) νικήσας τοὺς Τούρκους κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1828-1829.—2) *Πρίγκιψ Μιχαὴλ Δημήτριεβιτς.* Στρατηγός (1793-1861), ἀρχιστράτηγος νικηθεὶς κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον.—3) *Πρίγκιψ Ἀλέξανδρος Μιχαήλοβιτς.* Διπλωμάτης καὶ πανσλαυϊστὴς πολιτικός (1798-1883). Διετέλεσε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ πρωθυπουργὸς 1856-1880. Δι' ἐντόνου διακοινώσεώς του ἠνάγκασε τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν νὰ ἄρωσι τὴν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κατοχὴν τοῦ 1854. Ἠνόησε τὴν παραχώρησιν τῆς Κρήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν πολιτικήν του ὀφείλεται ἡ κήρυξις τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1878.

Γορτυνίας ἐπαρχία. Ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, καταλαμβάνουσα τὸ ΒΔ. τμῆμα αὐτοῦ καὶ ἀριθμοῦσα 48.664 κατ. εἰς 132 συνοικισμούς, ἀποτελοῦντας 73 κοιν. Πρωτ. ἡ *Δημητσάνα.*

Γόρτυς (ἡ). 1) Σημαντικωτάτη ἀρχαία π. τῆς Κρήτης, εἰς τὴν νῦν κοιλάδα Μεσαρᾶς, ἀκμάσασα κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς καὶ ἱστορικοὺς χρόνους. Μὴ ἀντιταχθεῖσα κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῶν Ρ. καὶ κατέλαβε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν κρητικῶν πόλεων, ἣν καὶ διετήρησε κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους. Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη θρησκευτικὴ μητρόπολις τῆς Κρήτης, ἐν αὐτῇ δὲ ἐκτίσθησαν οἱ πρῶτοι χριστιανικοὶ ναοί. Ἀντιστᾶσα κατὰ τῶν Σαρακηνῶν (Θ΄ μ.Χ. αἰῶνα) ἐκυριεύθη ὑπ' αὐτῶν καὶ κατεσκάφη. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς, παρὰ τὰ σημερινὰ χ. Ἅγ. Δέκα καὶ Μητρόπολις, ἀνεσκάφησαν ἀπὸ τοῦ 1884 (ἀκρόπολις, θέατρον, ἀρχαῖοι καὶ χριστιανικοὶ ναοί, ἀγάλματα, καὶ ἡ σπουδαιοτάτη τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἡ ἀπὸ τοῦ Ϛ΄ π.Χ. αἰῶνος περιέχουσα τὸ ἀστικὸν δίκαιον τῆς Γ.).—2) Ἀρχ. π. τῆς Ἀρκαδίας παρὰ τὸ σημερινὸν χ. Ἀτσίχολον τῆς Καρυταίνης.

Γός (Ἀνδρέας Λουδοβῖκος Gosse). Ἑλβετὸς ἰατρὸς φιλέλλην ἐκ Γενεύης (1791-1873). Ὑπῆρξε φίλος τοῦ Ἐϋνάρδου καὶ ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ φιλελληνικοῦ κομιτάτου Γενεύης. Τῷ 1826 ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς παραλαβῆς καὶ διαθέσεως τῶν ἐκ Γενεύης ἀποστελλομένων ἐφοδίων καὶ χρημάτων. Ἵδρυσε μετὰ τοῦ Τομπάζη τὸν Ναύσταθμον, χορηγήσας τὰ ἐλλείποντα οἰκονομικὰ μέσα. Ἐπανελθὼν τῷ 1829 εἰς Γενεύην ἐδημοσίευσε πολλὰς μελέτας περὶ Ἑλλάδος.

Γοσσελέν (Ἰωσὴφ Gosselin). Γάλλος γεωγράφος, συγγραφεὺς σπουδαίου ἔργου ἐπὶ τῆς Γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος (1751-1830).

γοσσύπιον. Ἀρχαία ὀνομασία φυτοῦ, ἄλλως λεγομένου *ἐριοξύλου* ἢ *ξύλου*, ἐξ οὗ κατεσκευάζοντο ὑφάσματα. ‖ Ἐπιστημονικὸν ὄνομα τῆς *βαμβακέας* (βλ.λ.).

Γότα (Gotha). Π. τῆς Γερμανίας ἐν Θουριγγίᾳ, πρωτ. τοῦ πρώην δουκάτου Σάξ-Κοβούργου-Γότα. Κάτ. 45.780. Τὸ ἐτήσιον *Ἡμερολόγιον τοῦ Γ.* ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1763 ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Γιούστους Πέρτες περιέχει τὴν γενεαλογίαν ὅλων τῶν ἡγεμονικῶν οἴκων, πολιτικογεωγραφικὰς στατιστικὰς καὶ ἄλλας πληροφορίας περὶ τῶν χωρῶν ὅλου τοῦ κόσμου.

Γοταλάνδη (Götaland). Ν. τμῆμα τῆς Σουηδίας, περιλαμβάνον 12 νομούς. Ἔκτ. 92.632 τ.χλμ. Κάτ. 3.023. 675.

Γότας διῶρυξ. Σύμπλεγμα διωρύγων ἐν Νοτ. Σουηδίᾳ.

Γότεβοργ (Göteborg, πρφ. Γέτεβοργ). Παράλιος π. τῆς Σουηδίας, ὁ μεγαλύτερος ἐξαγωγικὸς λιμὴν αὐτῆς. Κάτ. 130.619.

Γοτθάρδος Ἅγιος. Ὀρεινὴ συστὰς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἑλβετίας, διήκουσα ἀπὸ ΔΝΔ πρὸς ΑΒΑ, καὶ φθάνουσα εἰς τὰ ὑψηλότερα αὐτῆς σημεῖα τὰ 2663 μέχρι 3197 μ. Σπουδαῖος ὑδρογραφικὸς κόμβος, ἐξ οὗ κατέρχονται οἱ ποτ. Ρῆνος, Ροδανός, Ἄαρ, Τίκινος κ.ἄ. Ἡ *δίοδος τοῦ Ἁγίου Γ.* διαιροῦσα τὴν συστάδα εἰς δύο μέρη συνδέει τὰς κοιλάδας τοῦ Ρόυς καὶ τοῦ Τικίνου, ἡ δὲ ὑπ' αὐτὴν κατασκευασθεῖσα *σῆραγξ τοῦ Ἁγίου Γ.*, μήκους 14.920 μ., συνδέει τοὺς ἑλβετικοὺς σιδηροδρόμους μετὰ τῶν ἰταλικῶν.

Καθεδρικὸς ναὸς Κολωνίας (γοτθικῆς τέχνης)

γοτθικὴ γλῶσσα. Ἡ ἀρχαιοτέρα γνωστὴ γερμανικὴ γλῶσσα, λαλουμένη ὑπὸ τῶν Γότθων, ἐκλείψασα κατὰ τὸν Ϛ΄ μ.Χ. αἰῶνα. Γραπτὸν μνημεῖον τῆς γλώσσης ταύτης εἶνε ὁ λεγόμενος ἀργυροῦς κῶδιξ τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγ. Γραφῆς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Οὐλφίλα.

γοτθικὴ γραφή. Ἡ εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Οὐλφίλα καὶ ἐν χρήσει σήμερον παρὰ τοῖς Γερμανοῖς γραφὴ μὲ γωνιώδη λατινικὰ γράμματα. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα εἶχεν ἀντικαταστήσει ἐν Εὐρώπῃ τὴν λατινικὴν γραφήν. Οὐδὲν κοινὸν ἔχουσα μὲ τὴν γραφὴν τῶν Γότθων εἶνε ἁπλῆ παραλλαγή, ἐπὶ τὸ γωνιῶδες, τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου.

γοτθικὴ τέχνη. Ρυθμός, ἀρχιτεκτονικὸς κυρίως, οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχων μὲ τοὺς Γότθους, ὀνομασθεὶς δὲ οὕτω—ὑπὸ τοῦ Ραφαὴλ—ὡς «τέχνη βαρβάρων», κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κλασσικήν. Ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη ἐν τῇ Δύσει ἀπὸ τοῦ ΙΒ΄ μ.Χ. αἰῶνος, ἐν τῇ ΒΔ. Εὐρώπῃ, καὶ ἐπεκράτησε κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς ὀξυγόνου θλάσεως τοῦ τόξου καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου τονισμοῦ τῶν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ἀγουσῶν γραμμῶν. Τὰ ἀρχαιότερα καὶ ὡραιότερα μνημεῖα τῆς τέχνης ταύτης, ναοὶ καὶ δημόσια κτίρια, εὑρίσκονται κυρίως εἰς τὰς πόλεις τῆς ΒΔ. Εὐρώπης (Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων,

αἱ μητροπόλεις τῆς Ρένς, τῆς Ἀμιένης, τῆς Ἀμβέρσης, τοῦ Διζόν, τοῦ Καντέρβερυ, τοῦ Οὐεστμίνστερ, τῆς Κολωνίας, τῆς Οὐψάλας, τὰ δημαρχεῖα τῆς Λουβαΐν, τῆς Γάνδης, τοῦ Μόνς κ.ἄ.).

Γότθοι. Ἀρχαῖος γερμανικὸς λαός, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Τακίτου ὡς οἰκῶν ἐν Σκανδιναυΐᾳ, ὁπόθεν κατῆλθεν εἰς τὰς περὶ τὸν Βιστούλαν χώρας καὶ ἐκεῖθεν τὸν Β΄ μ.Χ. αἰῶνα εἰς τὰς περὶ τὸν Δούναβιν. Διηρέθησαν εἶτα εἰς δύο κλάδους, τοὺς *Ὀστρογότθους* (ἀνατολικοὺς Γ.) καὶ τοὺς *Βησιγότθους* (δυτικοὺς Γ.). Οἱ πρῶτοι εἰσέβαλον τῷ 251 μ.Χ. εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἠσπάσθησαν τὸν χριστιανισμὸν (ὡς Ἀρειανοί), ὑπετάγησαν τὸν Δ΄ αἰῶνα εἰς τοὺς Οὕννους, περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ Ε΄ αἰῶνος, ὑπὸ τὸν βασιλέα των Θεοδώριχον, κατακτήσαντες τὴν Ἰταλίαν ἵδρυσαν ἴδιον κράτος, καταλυθὲν τῷ 555 μ.Χ. ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ Βελισαρίου καὶ Ναρσῆ. Οἱ Βησιγότθοι ἐγκατεστάθησαν ἀδείᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος εἰς Θράκην κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ΄ μ.Χ. αἰῶνος, κατῆλθον τῷ 395 ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον πρὸς Ν καί, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Πελοπόννησον διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐκυρίευσαν τῷ 410 τὴν Ρώμην, κατέκτησαν τῷ 412, ὑπὸ τὸν Ἀταοῦλφον, τὴν Γαλατίαν καὶ ἵδρυσαν εἰς τὴν Ἀκουϊτανίαν μέγα κράτος, μὲ πρωτ. τὴν Τολώσαν, διατηρηθὲν μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἱσπανίαν (711), ὁπότε οἱ Γ. ἀφωμοιώθησαν μὲ τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου.

Γότιστα Μικρά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 497.

Γοτλάνδη (Gotland, σουηδ. Götaland). Ἡ μεγαλυτέρα ν. τῆς Σουηδίας, εἰς τὴν Βαλτικήν. Ἔκτ. 2950 τ.χλμ., κάτ. 56.752., πρωτ. *Βίσβυ.*

Γότσι (κόμις Κάρολος Gozzi). Ἰταλὸς κωμῳδιογράφος (1720 - 1806). Ἔγραψεν ἐπίσης φανταστικὰς διηγήσεις, σατύρας κ.ἄ.

Γοττίγυη (Göttingen). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν τῇ ἐπαρχ. τοῦ Ἀννοβέρου, ἐπὶ τοῦ ποτ. Λάϊνε. Κάτ. 41.500. Πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα.

Γόττσεδ (Ἰωάννης Χριστόφορος Gottsched). Γερμανὸς κριτικός, καθηγητὴς φιλολογίας ἐν Λειψίᾳ (1700-1766), ὑπέρμαχος τῆς γαλλικῆς τεχνοτροπίας ἰδίᾳ διὰ τὴν δραματικὴν τέχνην.

Γότφριδ ὁ ἐκ Στρασβούργου (Gottfrid von Strassburg). Γερμανὸς ποιητὴς τοῦ Μεσαίωνος (ΙΒ΄ καὶ ΙΓ΄ αἰῶν). Συνέθεσεν εἰς τὴν γερμανικήν, κατὰ τὸ παλαιότερον γαλλικὸν κείμενον, τὸ ἔπος «Τριστάνος καὶ Ἰζόλδη».

Γουαβιάρης (Guaviare ἢ Guayavero). Παραπότ. τοῦ Ὀρινόκου, ἐν Κολομβίᾳ τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Ροῦς 1500 χλμ. Πλωτὸς ἐν μέρει.

Γουαδαλαβιάρ (Guadalaviar). Ποτ. τῆς Α. Ἱσπανίας. Διαρρέων τὴν κοιλάδα τῆς Βαλεντίας ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον. Μῆκ. 240 χλμ.

Γουαδαλαχάρα (Guadalajara). 1) Π. τῆς Ἱσπανίας, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 13.536.—2) Π. τοῦ Μεξικοῦ, πρωτ. τῆς πολιτείας Χαλίσκο. Κάτ. 149.308. Πανεπιστήμιον.

Γουαδαλκιβίρ (Guadalquivir, ὁ **Βαῖτις** τῶν ἀρχαίων). Ὁ σπουδαιότερος ποτ. τῆς Ἱσπανίας. Διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Β τοῦ Κάδιξ (κόλπος Γαδείρων). Μῆκος 540 χλμ. Πλωτὸς μέχρι τῆς Σεβίλλης.

Γουαδελούπη (Guadeloupe). Νῆσος τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἡ μεγίστη τῶν Γαλλικῶν Ἀντιλλῶν, συνισταμένη ἐκ δύο τμημάτων *(Χαυηλὴ Γῆ* καὶ *Μεγάλη Γῆ)* χωριζομένων διὰ στενοῦ πορθμοῦ. Ἔκτ. 1509 τ.χλμ., κάτ. 197.105.

Γουαδιάνας (Guadiana, ὁ Ἄνας τῶν ἀρχαίων). Ποτ. τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Πορτογαλίας. Πηγάζων ΒΔ τοῦ Ἀλκαζὰρ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, ἐπὶ τῶν συνόρων Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας. Μῆκος 820 χλμ.

γουαϊάκον. Γένος φυτῶν τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς, μὲ σκληρὸν βαρὺ ξύλον. Ὁ φλοιός, τὸ ξύλον καὶ ἡ ρητίνη χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν φαρμακευτικήν.

Γουάλιορ (Gwalior). Ὑποτελὲς κράτος τῶν Κεντρικῶν Ἰνδιῶν. Ἔκτ. 63.327 τ.χλμ., κάτ. 3.195.475. Ἡ ὁμώνυμος πρωτ. κάτ. 80.387.

Γουάμ (Guam, Guaham). Ἡ μεγίστη καὶ νοτιωτάτη τῶν Μαριανῶν νήσων, ἀνήκουσα εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Ἔκτ. 544 τ.χλμ., κάτ. 19.000., πρωτ. ἡ *Ἀγάνα.*

Γοϋάνα (Goyana). Ποτ. καὶ π. τῆς Βραζιλίας, ἐν τῇ πολιτείᾳ Περναμποῦκο. Ἡ π. ἔχει κατ. 45.000.

Γουαναχουάτο (Guanajuato). Πολιτεία τοῦ Μεξικοῦ. Ἔκτ. 29.560 τ.χλμ., κάτ. 855.949. Ἡ πρωτ. *Σάντα Φέ ντὲ Γ.* ἔχει 42.000 κατ.

γουάνο. Ἀζωτοῦχον λίπασμα ἐκ συσσωρευθέντων ἐπὶ αἰῶνας περιττωμάτων θαλασσίων πτηνῶν. Εἰς τὰς νήσους καὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ Εἰρηνικοῦ ἰδίως ὠκεανοῦ.

Γουάντσοι (Guanchos). Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῶν Καναρίων. Οἱ πλεῖστοι ἐξωλοθρεύθησαν κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα· οἱ ὑπολειφθέντες ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν Ἱσπανῶν.

Θυρεὸς Γουατεμάλας

γουαράνα. Φυτὸν οὗ τὰ σπέρματα περιέχοντα καφεΐνην καὶ δεψίνην χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀντινευραλγικὸν καὶ στυπτικὸν φάρμακον.

Γουαράνοι. Πολεμικωτάτη ἰθαγενὴς φυλὴ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, κατοικοῦσα εἰς τὰ παράλια τῆς Βραζιλίας, τὴν Οὐρουγουάην, τὴν Παραγουάην καὶ τὴν Ἀργεντινήν.

Γουαρδαρφούι (Guardarfui). Τὸ κινδυνωδέστατον καὶ τὸ ἀνατολικώτατον ἀκρωτήριον τῆς Ἀφρικῆς πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν (Ἰταλικὴ Σομαλία). Τὸ «Ἀκρωτήριον Ἀρωμάτων» τῶν ἀρχαίων.

Γουαρίνι (Ἰωάννης Βαπτιστὴς Guarini). Ἰταλὸς δραματικὸς συγγραφεὺς (1538-1612). Κυριώτερον ἔργον: «Ὁ πιστὸς ποιμήν».

Γουαρνέρι (Guarneri). Περίφημος οἰκογένεια κατασκευαστῶν βιολίων ἐν Κρεμώνῃ, κατὰ τὸν ΙΖ΄-ΙΗ΄ αἰῶνα.

γουάς (γαλλ. gouache) ἢ **ὑδατοκομμιογραφία** ἢ **κομμιογραφία.** Τρόπος τοῦ ζωγραφίζειν ἐν ὕδατι τῇ προσθήκῃ κολλητικῆς οὐσίας (κόμμιος ἢ ζωικῆς κόλλης).

Γουατεμάλα (Republica de Guatemala). Ἀνεξάρτητος δημοκρατία τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, Ν τοῦ Μεξικοῦ, μὲ παράλια πρὸς τὸν Εἰρηνικόν. Ἔκτ. 109.724 τ.χλμ., κάτ. 2.004.900. Διασχίζεται ὑπὸ ὀροσειρᾶς (μέγ. ὕψ. 4210 μ.) ἤτις συνέχεια οὖσα τῆς Μεξικανικῆς Σιέρα Μάδρε ἔχει πολλὰ ἐνεργὰ ἡφαίστεια προκαλέσαντα ἐπανειλημμένως πολλὰς καταστροφάς. Παράγει ζάχαριν, καφέν, σιτηρά, βάμβακα κλ. Πρωτ. ἡ *Νέα Γ.*, ἡ *Σαντιάγο δὲ Γ.* (κάτ. 115.938), καταστραφεῖσα τῷ 1918

ὑπὸ σεισμῶν. Ἡ πρώην πρωτ. *Παλαιὰ Γ.*, καταστραφεῖσα τῷ 1770 καὶ 1776 ὑπὸ σεισμῶν, ἔχει ἤδη μόλις 6500 κάτ. Κυριώτεροι λιμένες Βάρριος ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ Σὰν Ζοζὲ ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ.

Γουατσάρο (guacharo). Βλ. στεάτορνις.

Γουαϋακίλ (Guayaquil). Π. καὶ κύριος λιμὴν τῆς δημοκρατίας τοῦ ἰσημερινοῦ ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ, ἐπὶ ὁμωνύμου κόλπου, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποτ. Γουαϋα. Κάτ. 105.000. Πανεπιστήμιον.

Γοῦβεν (Guben). Π. τῆς Πρωσσίας, Ν τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄδερ Φραγκφούρτης. Κάτ. 40.600.

Γουβερνέτο (Κυρία τῶν Ἀγγέλων). Ἱστορικὴ μονὴ τῆς Κρήτης, ἐν τῇ ἐπαρχ. Κυδωνιῶν. Ἐν αὐτῇ συνῆλθε τῷ 1570 Ἐπαναστατικὴ συνέλευσις πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ἐνετικοῦ ζυγοῦ.

Γοῦβες. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 429.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 582.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 413.

Γούδας. 1) *Ἀναστάσιος.* Ἰατρός, συγγραφεὺς καὶ πολιτευτὴς ἐξ Ἠπείρου (1816-1882). Ἔγραψεν ἔργα ἰατρικά, πολιτικὰ καὶ ἱστορικά, ὧν σπουδαιότερον: «Παράλληλοι βίοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεψάντων ἀνδρῶν».—2) *Μιχαήλ.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὑπουργὸς καὶ πολιτικὸς (1868-1931). Ὑπουργὸς ὢν τῷ 1922 κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου εἰς ἰσόβια δεσμά, ἔτυχεν ὅμως ἀμνηστίας ἐπὶ τῇ κηρύξει τῆς Δημοκρατίας. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τοῦ Ναυτικοῦ 1912-1913» κ.ἄ.

Γουδή. Πεδίον πρὸς Α τῶν Ἀθηνῶν, ἔνθα τῷ 1909 ἐκηρύχθη ἡ Στρατιωτικὴ Ἐπανάστασις καὶ τῷ 1922 ἔγινεν ὁ τυφεκισμὸς τῶν 5 πολιτικῶν καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου Χατζανέστη.

Γουδῆς. Ναυτικὴ οἰκογένεια τῶν Σπετσῶν, πολλὰ μέλη τῆς ὁποίας διεκρίθησαν εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἀγῶνας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Γουδοβάσδα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 393.

Γουδρούν (Gudrun ἢ Kudrun). Δημῶδες παλαιὸν γερμανικὸν ἔπος.

Γουέλφοι. Κόμμα ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν Μεσαίωνα κεκηρυγμένον ὑπὲρ τῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα, ἀντίμαχον τῶν Γιβελλίνων.

Γουζέλης (Δημήτριος). Ἕλλην λόγιος καὶ ἀγωνιστὴς ἐκ Ζακύνθου (1774-1843). Μετέφρασε τὴν «Ἐλευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλὴμ» τοῦ Τάσου καὶ ἔγραψε πολλὰ ἱστορικά, παραινετικὰ καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα.

Γουΐδων (Ἰταλ. Guido, γαλλ. Guy). Ὄνομα Φράγκων ἡγεμόνων ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἀνατολῇ κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξαν: 1) *Ὁ Α΄ Δελαρός*, μέγας κύρης καὶ εἶτα δοὺξ Ἀθηνῶν 1225-1263.—2) *Ὁ Β΄ Δελαρός*, δοὺξ Ἀθηνῶν 1287-1308.—3) *Ὁ Ἁγγιανός*, δυνάστης Ἄργους 1356-1377.—4) *Λουζινιάν*, βασιλεὺς Ἀρμενίας 1343-1344.—5) *Λουζινιάν*, βασιλεὺς Ἱερουσαλὴμ 1185-1187 καὶ εἶτα τῆς Κύπρου 1187-1194.

Γουΐδων Ἀρετῖνος (Guido d'Arezzo). Βενεδικτῖνος μοναχός, θεμελιωτὴς τῆς σημερινῆς μουσικῆς σημειογραφίας (935-1050).

Γουϊνέα (Guinea). Παράκτιος χώρα τῆς τροπικῆς Δ. Ἀφρικῆς, βρεχομένη ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Διαιρεῖται εἰς τὴν *Ἄνω ἢ Βόρειον Γ.*, ἀπὸ τοῦ ποτ. Σενεγάλη μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου, καὶ εἰς τὴν *Κάτω ἢ Νότιον Γ.*, ἀπὸ τοῦ τελευταίου τούτου σημείου μέχρι τοῦ ποτ. Κουσένα, εἰς τὰ Ν. σύνορα τῆς Ἀγγόλας. Εἶνε στενή, δυσπρόοιτος ζώνη, κατοικουμένη ὑπὸ Νέγρων, ἀνήκουσα εἰς διαφόρους ἀποικίας· εἶνε δὲ αὕτη ἀπὸ Β πρὸς Ν ἡ Σενεγάλη, ἡ Γαμβία, ἡ Πορτογαλικὴ Γ. (ἔκτ. 67.250 τ.χλμ. κάτ. 1.000.000, πρωτ. *Βουλάμα*), ἡ Γαλλικὴ Γ. (ἔκτ. 399.382 τ.χλμ., κάτ. 1.927.462, πρωτ. *Κονακρύ*), ἡ Σιέρρα Λεόνε, ἡ Λιβερία, ἡ Ἀκτὴ τοῦ Ἐλεφαντόδοντος, ἡ Ἀκτὴ τοῦ Χρυσοῦ, τὸ Τόγγουν, ἡ Δαχομέη, ἡ Νιγερία, τὸ Καμερούν, ἡ Ἱσπανικὴ Γ. (ἔκτ. 25.000 τ.χλμ., κάτ. 100.000), ἡ Γαλλικὴ Ἰσημερινὴ Ἀφρική, τὸ Βελγικὸν Κονγκὸ καὶ ἡ Ἀγγόλα.

Γούλας (ἐκ τοῦ οὐγγρ. gulyas). Οὐγγρικὸν φαγητὸν μὲ κρέας καὶ πολὺ κοκκινοπίπερον.

γουλί. Ὁ τρυφερὸς καυλὸς τῶν λαχάνων καὶ κυρίως τῶν ἐδωδίμων σαρκορριζῶν ἢ βολβορριζῶν.

Γουλιέλμος. Τέσσαρες βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας. 1) *Α΄ ὁ Κατακτητὴς* ἢ *Νόθος* (1028-1087). Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, δοὺξ τῆς Νορμανδίας, καταλαβὼν 1066 τὴν Ἀγγλίαν καὶ στεφθεὶς βασιλεὺς αὐτῆς.—2) *Ὁ Β΄ ὁ Πυρρόθριξ* (1056-1100), βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆ Σκωτίας Μάλκολμ καὶ ἠγόρασε τὴν Νορμανδίαν. Ἐδολοφονήθη.—3) *Ὁ Γ΄* (1650-1702). Πρίγκιψ τῆς Ὀράγγης, κυβερνήτης τῆς Ὁλλανδίας, ἣν ἔσωσεν ἀπὸ τῆς γαλλικῆς εἰσβολῆς. Τῷ 1689, ἀνατρέψας τὸν πενθερόν του Ἰάκωβον Β΄, κατέλαβε τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας. Ἀντίπαλος Λουδοβίκου ΙΔ΄ τῆς Γαλλίας.—4) *Ὁ Δ΄* (1765-1837). Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας.

Γουλιέλμος. Δύο βασιλεῖς τῆς Βυρτεμβέργης. 1) *Ὁ Α΄*. Βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1816 (1781-1864). Ἐπολέμησε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Ναπολέοντος μέχρι τοῦ 1814 καὶ κατόπιν ἐναντίον του.—2) *Ὁ Β΄*, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1891 μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (1848-1921).

Γουλιέλμος. Ὄνομα τριῶν βασιλέων τῆς Γερμανίας. 1) *Γ. ὁ Ὁλλανδικός* (1227-1256). Κόμις τῆς Ὁλλανδίας, ἀνακηρυχθεὶς τῷ 1247 καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὑφ' ὅλων τῷ 1254 αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων.—2) *Ὁ Α΄* (1797-1888). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Φρειδερῖκον-Γουλιέλμον Γ΄ εἰς τὸν θρόνον τῆς Πρωσσίας τῷ 1861. Ἀνέθεσε τῷ 1862 τὴν πρωθυπουργίαν εἰς τὸν Βίσμαρκ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του διεξήχθησαν οἱ νικηφόροι πόλεμοι κατὰ τῆς Δανίας (1864), κατὰ τῆς Αὐστρίας (1866) καὶ κατὰ τῆς Γαλλίας (1870), μεθ' οὓς ὁ Γ. ἤνωσεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του ὅλας τὰς βορειογερμανικὰς χώρας, ἱδρύσας τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν.—3) *Ὁ Β΄*. Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, γενν. τῷ 1859, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, ἀδελφὸς τῆς βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος Σοφίας. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1888. Εἰς τὰς προσπαθείας του ὀφείλεται, κατὰ μέγα μέρος, ἡ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου στρατιωτική, ναυτική, οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ ἀκμὴ τῆς Γερμανίας. Μετὰ τὴν ἀτυχῆ διὰ τὴν χώραν ταύτην ἔκβασιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου παρητήθη τοῦ θρόνου (1918) ἀποσυρθεὶς εἰς ἔπαυλιν παρὰ τὸ Δόρν τῆς Ὁλλανδίας. Ἐδημοσίευσεν «Ἀπομνημονεύματα 1878-1918» καὶ «Τὰ πρῶτά μου ἔτη».

Γουλιέλμος. Ὄνομα πολλῶν ἡγεμόνων τῶν Κάτω χωρῶν, ἐξ ὧν οἱ κυριώτεροι: 1) *Ὁ Α΄* (1772-1843). Βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν ἀπὸ τοῦ 1813. Τῷ 1830 ἀπεχωρίσθη τὸ Βέλγιον τοῦ κράτους του. Τῷ 1840 παρητήθη.—2) *Ὁ Β΄*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1792-1849). Βασιλεὺς τῆς Ὁλλανδίας ἀπὸ τοῦ 1840. Παρεχώρησε Σύνταγμα.—3) *Ὁ Γ΄*. Υἱὸς τοῦ

προηγουμένου (1817-1890). Ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1849. Θανόντα τὸν διεδέχθη ἡ βασίλισσα Βιλελμίνη.

Γουλιέλμος. Ὄνομα ἡγεμόνων τῆς Σικελίας. 1) *Ὁ Α΄* ὁ ἐπιλεγόμενος *Κακός*, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1154 (1120-1166).—2) *Ὁ Β΄*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Ἀγαθός*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1166 (1152-1189). Ἔστειλε κατὰ τοῦ Βυζαντίου τὸν ἐξάδελφόν του Ταγκρέδον, ὅστις κατέλαβε τὴν Κέρκυραν, τὸ Δυρράχιον, τὴν Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Βρανᾶ παρὰ τὸν Στρυμόνα (1189).

Γουλιέλμος. Πολλοὶ Φράγκοι ἡγεμόνες ἐν Ἑλλάδι: 1) *Γουλιέλμος Α΄ Δελαρός*. Δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν, 1280-1287.— 2) *Γουλιέλμος Β΄ ὁ Ἀραγωνικός*. Ψιλῷ ὀνόματι δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν (1317-1338).

Γουλιέλμος τοῦ Βίδ. Ἡγεμὼν τῆς Ἀλβανίας. Βλ. **Βίδ.**

Γουλιέλμος Θωμᾶς. Καταλανὸς ἱππότης κυβερνήσας τὰς Ἀθήνας ἐπὶ ἓν ἔτος (1316-1317).

Γουλιέλμος ὁ Λαρισαῖος. Λομβαρδὸς βαρῶνος, ἡγεμὼν Λαρίσης καὶ Ἁλμυροῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος· βλ. καὶ ἄρθρα *Ἀλεμάνοι, Βιλλεαρδουΐνοι, Δαλλεκάρτεροι, Κρῆσποι, Σαμπλίτται, Σανοῦδοι, Στρομογκούρ, Τόκκοι*.

Γουλιέλμου χώρα. Βλ. Νέα Γουϊνέα.

Γουμένισσα ἢ **Γουμένιτσα.** Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Παιονίας (Θεσσαλονίκης), ἕδρα κοιν., εἰς τὸ 61 χλμ. τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Γευγελῆς. Κάτ. 4433.

Γουμενίτσα. Βλ. Γουμένισσα καὶ Ἡγουμένιτσα.

Γουμενίτσα Ἄνω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 469.

Γουμενίτσα Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 519.

Γουμενίτσης ἐπαρχία. Βλ. Παιονίας ἐπαρχία.

Γούμερον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 801.

γοῦνα. Ἐνδυμα ὑπερραμμένον ἔσωθεν μὲ κατειργασμένον μαλλωτὸν δέρμα ζώου, μηλωτή, σισύρα. || Αὐτὸ τοῦτο τὸ μαλλωτὸν δέρμα.

Γουναράκης (Νικόλαος). Νομοδιδάσκαλος ἐκ Μεσολογγίου (1852-1932), καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου καὶ ὑπουργός, 1904 καὶ 1905. Ἔγραψε: «Στοιχεῖα Πολιτικῆς οἰκονομίας» κ.ἄ.

Γούναρης (Δημήτριος). Ἕλλην πολιτικὸς ἐκ Πατρῶν (1866-1922). Ἐσπούδασε νομικά, ἐγένετο τὸ πρῶτον βουλευτὴς τῷ 1906, τῷ 1908 ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ πρωθυπουργὸς τῷ 1915. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μετέσχε τῶν κυβερνήσεων Ζαΐμη καὶ Σκουλούδη 1915-1916 (ὑπέρμαχος τῆς πολιτικῆς τῆς οὐδετερότητος). Κατ' Ἰούνιον 1917 ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Κορσικήν. Τῷ 1920 ἐπανελθὼν τῆς ἐξορίας ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πλειοψηφήσαντος κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 1 Νοεμβρίου ἀντιβενιζελικοῦ κόμματος. Ὡς ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος μετέσχε τῶν κυβερνήσεων Ράλλη καὶ Καλογεροπούλου, τὸν δὲ Μάρτιον τοῦ 1921 ἐσχημάτισεν ὁ ἴδιος κυβέρνησιν. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων μετέβη ἐπανειλημμένως εἰς Εὐρώπην πρὸς διευθέτησιν τοῦ Μικρασιατικοῦ ζητήματος καὶ εὕρεσιν δανείου. Παραιτηθείσης τῆς κυβερνήσεώς του τὸν Μάϊον τοῦ 1921, μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Πρωτοπαπαδάκη. Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφήν, ἐκραγείσης τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1922, συνελήφθη μετὰ τῶν συνυπουργῶν του καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου Χατζανέστη, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοδικείου εἰς θάνατον ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐτυφεκίσθη τὴν 15 Νοεμβρίου.

Γουναριάνικα. Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. **Βασίλειος Ἅγιος.**

Γουναρόπουλος (Γεώργιος). Ἕλλην ζωγράφος, γενν. ἐν Σωζοπόλει (Θράκης) τῷ 1890.

Γουνό (Κάρολος Φραγκίσκος Gounod). Γάλλος μουσουργός (1818-1893). Ἔργα του τὰ μελοδράματα «Φάουστ», «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα», «Βασίλισσα τοῦ Σαβᾶ» κ.ἄ.

Γούρα. Χ. ἐπαρχ. Ἁλμυροῦ. Βλ. **Ἄνάβρα.**

Γουργιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Κάτ. 1006.

Γουργιώτισσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης-Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 630.

Γουργοβίτες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 435.

Γουργουβίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 394.

Γουρζούμισα. Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. **Λεόντι.**

Γουρίτσα. 1) Χ. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Βλ. **Μυρτιά.**—2) Χ. ἐπαρχ. Παρνασσίδος. Βλ. **Πυρά.**

Γούρκας ἢ **Γόρκας.** Ὁ κυριώτερος λαὸς τοῦ Ναπὰλ ἐν Ἰνδίαις. Μικρόσωμοι, ἀλλὰ ρωμαλέοι, καστανοῦ χρώματος.

Γοῦρκο (Ἰωσὴφ Βλαδιμήροβιτς). Ρῶσος στρατηγός (1828-1901), διεκρίθη κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν τοῦ 1878, ὅτε κατέλαβε τὴν Σόφιαν.

Γουρμόν (Ρεμὶ δὲ Gourmont). Γάλλος συγγραφεὺς (1858-1915), εἷς τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ συμβολισμοῦ. Ἔργα: «Ἡ αἰσθητικὴ τῆς γαλλικῆς γλώσσης», «Φιλολογικοὶ περίπατοι», «Φιλοσοφικοὶ περίπατοι», «Μαγικαὶ ἱστορίαι», «Σιξτῖνη», Τὸ ὄνειρον μιᾶς γυναικός» κ.ἄ.

Γουρνιά. Τοποθεσία ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸν ΝΔ. μυχὸν τοῦ κόλπου Μεραμβέλου, ἐγγὺς τῆς Παχείας Ἄμμου καὶ παρὰ τὴν ἀπὸ Ἁγίου Νικολάου ἀμαξιτόν. Τῷ 1901-1904 ἀνεσκάφη ἐνταῦθα ὑπὸ Ἀμερικανῶν ἀρχαιολόγων ἄγνωστος προϊστορικὴ πολίχνη τῶν μινωϊκῶν χρόνων (μεταξὺ 1750-1500), μεθ' ἡγεμονικοῦ ἀνακτόρου, περιβόλου κλ., μοναδικὸν δεῖγμα σήμερον πολισμάτος τῶν χρόνων ἐκείνων. Κατεστράφη κατὰ τὴν ὑστερομινωϊκὴν ἐποχήν, οὐδέποτε ἀνακατοικηθεῖσα ἔκτοτε.

γουρουνοτσάρουχα. Εἶδος ὑποδέσεως τῶν χωρικῶν. Τσαρούχια ἐκ δέρματος χοίρου, συγκρατούμενα δι' ἱμάντων.

Γουρώ (Ἐρρῖκος Ἰωσὴφ Εὐγένιος Gouraud). Γάλλος στρατηγὸς γεννηθεὶς 1867, διακριθεὶς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἀπώλεσε τὸν βραχίονά του ἐν Καλλιπόλει.

γουσλάρος. Ἀοιδὸς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐν Σερβίᾳ, παίζων διὰ τόξου τὸ μονόχορδον ὄργανον *γούσλα*.

γουσλί (τό). Ἀρχαῖον μουσικὸν ὄργανον ἐν Ρωσίᾳ, μὲ 18-32 χορδάς.

Γουσταῦος. Ὄνομα πέντε βασιλέων τῆς Σουηδίας. 1) *Ὁ Α΄ ὁ Βάζα* (Gustaf Wasa). Ἱδρυτὴς τῆς βασιλείας ἐν Σουηδίᾳ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους (1496-1560). Μετέσχε τῶν ἐπαναστάσεων κατὰ τῆς Δανίας καὶ τῷ 1523 καταλαβὼν τὴν Στοκχόλμην ἀνεγνωρίσθη βασιλεὺς τῆς Σουηδίας. — 2) *Ἀδόλφος Β΄ ὁ Μέγας.* Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου (1594-1632). Ἐδοξάσθη κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον. Ὠργάνωσε τὴν χώραν καὶ ἀνέδειξε τὸν σουηδικὸν στρατὸν εἰς πρῶτον τῆς Εὐρώπης. Ἐφονεύθη πολεμῶν κατὰ τοῦ Βαλλεστάϊν.—3) *Ὁ Γ΄* (1746-1792) ἐκ τοῦ οἴκου Χοεντσόλλερν. Ἀνῆλθε διὰ πραξικοπήματος εἰς τὸν θρόνον (1771). Ἐπέβαλε φιλελευθέρας μεταρρυθμίσεις, ἐπροστάτευσε τὰ γράμματα, ἐδολοφο-

νήθη ὑπὸ τῶν εὐγενῶν.—4) *Γ. Ἀδόλφος ὁ Δ΄.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1778-1831). Βασιλεὺς τῷ 1792, καθηρέθη τῷ 1809.— 5) *Ὁ Ε΄*, ἐκ τοῦ οἴκου Βερναδότ, γεννηθεὶς 1858. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1907.

Γουστιανη. Χ. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Βλ. **Πάμφιον.**

Γουτεμβεργ (Ἰωάννης Γενσφλάϊς Gütenberg). Γερμανὸς ἐφευρέτης τῆς τυπογραφίας γεννηθεὶς ἐν Μαγεντίᾳ (1400-1468).

Γουτζεράτ (Gujarat). Χώρα εἰς τὰ ΒΔ. παράλια τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν (ἐπαρχία Βομβάης).

Γουτιέρρεθ (Ἀντώνιος Γάρθια Gutierrez). Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφεύς (1812-1894). Ἔργα: «Ἰωάννης Λαυρέντιος», «Τροβαδοῦρος», «Καταλανικὴ ἐκδίκησις» κ.ἄ.

γούττα. Μέγα δένδρον τῶν ἰνδομαλαϊκῶν χωρῶν, ἡ δίχοψις. Παράγει ὀπόν, τὴν κν. *γουτταπέρκαν.*

γουτταπέρκα. Οὐσία παρεμφερὴς πρὸς τὸ ἐλαστικὸν κόμμι, λαμβανομένη δι' ἀποξηράνσεως τοῦ ὀποῦ τοῦ δένδρου *γούττα.* Χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν ἐκμαγείων, χειρουργικῶν ἐργαλείων, μονωτικῶν περικαλυμμάτων δι' ἠλεκτρικὰ σύρματα κ.ἄ.

Γουϋάνα (Guayana). Χώρα τῆς Ν. Ἀμερικῆς μεταξὺ τῶν ποτ. Ἀμαζονίου, Ρίο Νέγρο, Ὀρινόκου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἔκτασις 1.800.000 τ.χλμ. Εὔφορος, παράγει καφέν, κακάον, σάκχαριν, βάμβακα, ὄρυζαν, δασικὰ προϊόντα, ἔχει ἀδαμαντορυχεῖα, χρυσωρυχεῖα. Πολιτικὴ διαίρεσις: 1) *Γ. Βρεττανικὴ ἢ Δημερόρα.* Ἔκτασις 231.700 τ.χλμ., κάτ. 304.000, πρωτ. *Τζώρτζταουν* (κάτ. 55.275).—2) *Γ. Ὁλλανδική.* Ἔκτασις 129.100 τ.χλμ., πρωτ. *Παραμαρίβο* (κάτ. 45.523).— 3) *Γ. Γαλλικὴ ἢ Καϋέννη.* Ἔκτασις 88.240 τ.χλμ., πρωτ. *Καϋέννη* (κάτ. 10.140). — 4) *Γ. τῆς Βενεζουέλας.* Ἔκτασις 600.000 τ.χλμ., κάτ. 90.000. — 5) *Γ. Βραζιλιανή.* Ἔκτασις 700.000 τ.χλμ.

Γουϋέννη (Guyenne). Παλαιὰ ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, ἡ ἀρχαία *Ἀκουϊτανία.*

Γρά (Βασίλειος Gras). Γάλλος στρατηγός, ἐφευρέτης τοῦ ὅπλου *γκρά* (1836-1901).

Γράαλ (Graal). Τὸ ἱερὸν τρυβλίον τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ἐν τῷ ὁποίῳ, κατὰ τὴν καθολικὴν παράδοσιν, Ἰωσὴφ ὁ ἐξ Ἀριμαθαίας συνέλεξε τὸ αἷμα τοῦ Ἐσταυρωμένου. Συνδέεται μὲ ποικίλας θρησκευτικὰς παραδόσεις (Πάρσιφαλ κ.ἄ.).

γραφιανὸν ᾠοθυλάκιον. Κυστίδιον τῆς ᾠοθήκης, ἐν ᾧ περιέχεται τὸ ᾠάριον καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐκάστοτε ρῆξις καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἔξοδος τοῦ ᾠαρίου ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἔμμηνον ρύσιν.

Γραβιά. Ἔδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 759. Ἐγγὺς αὐτῆς τὸ ὁμώνυμον ἱστορικὸν χάνι, ἔνθα κατὰ Μάϊον 1821 ἐγκλεισθεὶς μετὰ δρακὸς ἀνδρείων ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος ἀνέκοψε τὴν προέλασιν στρατιᾶς 9000 Ὀθωμανῶν ὑπὸ τοὺς Ὁμὲρ Βρυώνην καὶ Κιοσὲ Μεχμέτ.

γραβιέρα. Εἶδος ἑλβετικοῦ τυροῦ ἐκ τῆς περιοχῆς Γρυγιέρ.

Γραβίνα (Ἰωάννης). Κόμις τῆς ἐν Ἀπουλίᾳ π. Γραβίνας, εἶτα ἡγεμὼν τῆς Ἀχαΐας (1318-1333).

Γραδεμπόριον. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 907.

γράδο. Τὸ γλυκόμετρον καὶ γενικῶς βαθμόμετρον ὑγρῶν. || Βαθμός.

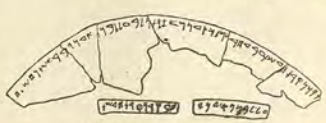

Γράμματα φοινικικά

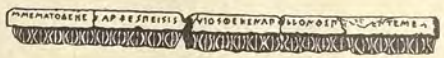

Γράμματα ἀττικά

Γραῖαμ γῆ. Ὀρεινὴ καὶ ἀκατοίκητος ἔκτασις τοῦ Ν. Πόλου ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Γραιγολεβάντης. Ἄνεμος ἐκ τῶν δευτερευόντων μεταξὺ Βορειοανατολικοῦ καὶ Ἀνατολικοῦ, ὁ Μεσαπηλιώτης.

Γρεῖγος. Ὁ βορειοανατολικὸς ἄνεμος ὡς ὀνομάζεται παρὰ τοῖς ναυτικοῖς· παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ εἰς τὸ ναυτικὸν ὀνοματολόγιον καλεῖται **Μέσης.**

Γραιγοτραμουντάνα. Ἄνεμος ἐκ τῶν δευτερευόντων μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Βορειοανατολικοῦ· ὁ Μεσοβορρᾶς.

Γραικικόν (πρφην *Γραικοίστα*) Ἔδρα κοιν. τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 540.

Γραικοί. Τὸ κατ' Ἀριστοτέλη παλαιότατον ὄνομα τῶν Ἑλλήνων, οἰκούντων περὶ τὴν Δωδώνην καὶ τὸν Ἀχελῷον. || Ὄνομα τῶν Ἑλλήνων παρὰ Λατίνοις, παραληφθὲν εἰς ὅλας τὰς νεωτέρας εὐρωπαϊκὰς κ.ἄ. γλώσσας.

Γραικύλος (Græculus). Ὑποκορ. τοῦ Γραικὸς παρὰ Λατίνοις, ἀποδιδόμενον μετὰ περιφρονήσεως εἰς τοὺς ἐν καταπτώσει διατελοῦντας Ἕλληνας τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Γραϊφσβαλδ (Greifswald). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν Πομερανίᾳ. Κάτ. 26.383. Πανεπιστήμιον. Ζωολογικὸν μουσεῖον.

Γράκχοι. Δύο ἀδελφοὶ πολιτικοὶ ἐν Ρώμῃ, υἱοὶ τοῦ Τιβερίου Σεμπρωνίου Γ. καὶ τῆς Κορνηλίας, θυγατρὸς Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ Πρεσβυτέρου. 1) *Τιβέριος* (168-133 π.Χ.). Ἐκλεγεὶς δήμαρχος ἐψήφισεν ἀναδασμὸν τῆς γῆς καὶ ἄλλα μέτρα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, πλὴν κατηγορηθεὶς ὡς τρέφων βασιλικὰς βλέψεις καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν πλείστων ὀπαδῶν του ἐφονεύθη μετὰ 300 ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατῶν.—2) *Γάϊος* (159-121 π.Χ.). Ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατῶν, διότι γενόμενος δήμαρχος ἀνενέωσε τὸν περὶ ἀναδασμοῦ τῆς γῆς νόμον τοῦ ἀδελφοῦ του Τιβερίου καὶ προέτεινε καὶ ἄλλας πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Γράλιστα. Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. **Ἑλληνόπυργος.**

Γράμ μέθοδος. Εἰδικὴ μέθοδος χρώσεως μικροβίων.

Γραμά (Ἀντώνιος Gramat). Γάλλος στρατηγὸς (1865-1924)· ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι στρατ. ἐκπαιδευτικῆς ἀποστολῆς (1918-1922).

Γραμβοῦσα (ἡ). Χερσόνησος ἀπολήγουσα εἰς τὸ δυτικώτερον ἄκρωτήριον τῆς Β. παραλίας τῆς Κρήτης καὶ δύο βραχώδεις νησίδες παρ' αὐτό, ἡ *Ἅγια Γ.* ἢ *Παλιογραμβοῦσα* καὶ ἡ κυρίως Γ. Ἐπὶ ταύτης ὑπῆρχεν ἐνετικὸν φρούριον, διὰ τὴν κατοχὴν τοῦ ὁποίου διεξήχθησαν σφοδροὶ ἀγῶνες, κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Τῷ 1825 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Δ. Καλλέργη καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ὁρμητήριον τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, ἀλλὰ θεωρηθὲν ὡς ἑστία πειρατείας ὑπὸ τῶν Δυνάμεων ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ ἀγγλογαλλικοῦ στόλου τῷ 1823 καὶ παρεδόθη τῷ 1831 εἰς τὸν Μωχάμετ Ἀλῆν τῆς Αἰγύπτου.

γράμμα. Σημεῖον διὰ τοῦ ὁποίου ἐν τῇ γραφῇ παρίσταται συμβολικῶς στοιχειώδης φθόγγος τῆς γλώσσης. Δὲν εἶνε γνωστὸν πότε, ποῦ καὶ ὑπὸ ποίων ἐφευρέθησαν τὰ γράμματα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες (οἱ Ἴωνες συγκεκριμένως) τὰ παρέλαβον ἀπὸ τοὺς Σημίτας (Φοίνικας) καὶ τὰ μετέτρεψαν ἀπὸ συλλαβογραφικὰ εἰς φθογγογραφικά. Βλ. καὶ *ἀλφάβητον.* || Φαρμακευτικὴ μονὰς βάρους κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους ($^1/_{24}$ τῆς οὐγγίας, 1,3 γραμμάρια, 20 κόκκοι).

γραμμάριον καὶ **γράμμα.** Τὸ βάρος ὕδατος ἔχοντος ὄγκον ἑνὸς κυβικοῦ δακτύλου, ἤτοι τοῦ ἑκατομμυριοστοῦ τοῦ κυβικοῦ μέτρου. Τὸ ὕδωρ δέον νὰ εἶνε ἀπεσταγμένον καὶ νὰ ἔχῃ τὴν μεγίστην αὐτοῦ πυκνότητα 4°, εἰς γεωγραφικὸν πλάτος 45° καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Μονὰς βάρους τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος· ἰσοδυναμεῖ πρὸς 16 κόκκους, καὶ 16 γραμμάρια ἰσοῦνται πρὸς 5 δράμια.

γραμματεύς. Ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος γράφων ἢ ἀναγινώσκων ἔγγραφα, κν. **γραμματικός.** || Βαθμὸς εἰς τὴν δημοσιοϋπαλληλικὴν ὑπηρεσίαν (α΄ καὶ β΄ τάξεως).

γραμματική. Τὸ σύνολον τῶν κανόνων μιᾶς γλώσσης.

Γραμματίκοβον. Χωρίον ἐπαρχ. Ἐορδαίας. Βλ. **Γραμματικόν.**

Γραμματικόν. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς. Κάτ. 930.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Κάτ.931.—3)(πρφην *Γραμματίκοβον*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 878.

Γραμματικοί. Οὕτω καλοῦνται οἱ κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς κατόπιν χρόνους ἀσχοληθέντες εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν κειμένων της καὶ ἐκ τούτων ἐξαγαγόντες τοὺς κανόνας αὐτῆς (Ζηνόδοτος, Ἀρίσταρχος, Ἀσκληπιάδης, Χοιροβοσκός, Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος, Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος, Θ. Γαζῆς κ.ἄ.).

γραμματικός. Ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὰ γράμματα ἐν γένει καὶ εἰδικώτερον μὲ τὴν γραμματικήν.

γραμμάτιον. Τύπος ἐμπορικοῦ συναλλάγματος ἐκδιδομένου ὑπὸ ἀτόμου, Τραπέζης ἢ τοῦ Δημοσίου, ὑπιχνουμένου νὰ πληρώσῃ ἐν δεδομένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ ποσόν τι εἰς τὸν πιστωτήν, ἢ εἰς οἱονδήποτε ὑποδείξῃ οὗτος. Εἰσήχθη εἰς τὴν ἐμπορικὴν χρῆσιν ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνος. || *Ἔντοκον γραμμάτιον.* Τίτλος βραχυπρόθεσμος συνήθως (3 μηνῶν-5 ἐτῶν), δι' οὗ ὁμολογεῖται ὀφειλὴ καὶ συνομολογεῖται πληρωμὴ τόκου ἐπ' αὐτῆς. Ἐκδίδονται συνήθως ὑπὸ τῶν Κρατῶν, ὡς μέσον προχείρου δανεισμοῦ.

γραμματοδιδάσκαλος. Κατώτερος βαθμὸς δημοδιδασκάλου (ἐν ἰσχύϊ ἄλλοτε) διδάσκοντος τὰ στοιχειώδη μόνον γράμματα.

γραμματοκιβώτιον. Κιβώτιον τοποθετούμενον εἰς τὸ Ταχυδρομεῖον καὶ εἰς ἄλλα κεντρικὰ σημεῖα τῶν πόλεων, εἰς ὃ ρίπτονται αἱ πρὸς ταχυδρόμησιν ἐπιστολαί.

γραμματοκομιστής. Ταχυδρομικὸς ὑπάλληλος διανέμων τὰς ἐπιστολὰς εἰς τοὺς πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνονται.

γραμματολογία. Τὸ σύνολον τῶν γραπτῶν μνημείων τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς ἑνὸς τόπου, ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐξετάζουσα ἱστορικῶς, γραμματικῶς αἰσθητικῶς τὰ φιλολογικὰ κείμενα, τὸ βιβλίον ἐν ᾧ ἐκτίθενται συστηματικῶς τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς.

γραμματόσημον. Μικρὸν ἔνσημον τεμάχιον χάρτου, ἐπικολλώμενον ἐπὶ τῶν ταχυδρομικῶς ἀποστελλομένων εἰδῶν (ἐπιστολῶν, δεμάτων, ἐντύπων, ἐπιταγῶν κλ.) καὶ παριστῶν τὸ διὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν προπληρωθὲν τέλος. Τὰ πρῶτα γραμματόσημα ἐτέθησαν ἐν χρήσει ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1840. Ἐν Ἑλλάδι τῷ 1861.

Τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν γραμματόσημον (1 πέννας, μέλαν, τῆς Μ. Βρεττανίας)

Γραμμένη (πρφην *Ράχη*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 560.

Γραμμένη Ὀξυά (πρφην *Ζίτιστα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 400.

Γραμμενίτσα. Ἔδρα κοιν. τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 728.

Γραμμένο. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 749.

γραμμή. *(Μαθημ.)* Ὁ ἀκριβὴς ὁρισμὸς αὐτῆς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δοθῇ· ὁ Εὐκλείδης ὁρίζει αὐτὴν ὡς «μῆκος ἁπλατὲς» καὶ πάλιν «γραμμῆς πέρατα σημεῖα, ἐπιφανείας πέρατα γραμμή». Ἄλλος ὁρισμὸς τῆς γραμμῆς δίδεται ἐκ τοῦ τρόπου γενέσεως αὐτῆς «ῥύσις σημείου», ἤτοι ὅτι παράγεται ἐκ τῆς κινήσεως σημείου. Εἶνε δυνατὸν ἐπίσης νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν γραμμὴν ὡς παραγομένην ἐκ τῆς τομῆς ἐπιφανειῶν. Ὑπάρχουσι δύο εἴδη γραμμῶν, ἡ *εὐθεῖα* καὶ ἡ *καμπύλη*· ἡ *τεθλασμένη* εἶνε σύνθετος ἐξ εὐθειῶν γραμμῶν μὴ κειμένων ἐπ' εὐθείας, καὶ ἡ *μικτὴ* ἢ ἀποτελουμένη ἐξ εὐθείας καὶ καμπύλης. Ἐνίοτε λέγοντες γραμμὴν ἐννοοῦμεν εὐθεῖαν. || *(Ἀστρον.) Γραμμὴ ἰσημεριῶν,* ἡ ἑνοῦσα τὰ δύο ἰσημερινὰ σημεῖα· ἐπίσης *γραμμὴ ἡλιοστασίων. Γραμμὴ ἀψίδων,* ἡ ἑνοῦσα τὸ περίγειον καὶ τὸ ἀπόγειον καὶ ἐν γένει ὁ μέγας ἄξων τῶν τροχιῶν τῶν ἀστέρων ἐκτεινόμενος ἑκατέρωθεν. *Γραμμὴ τῶν δεσμῶν* ἐπίσης ἡ ἑνοῦσα τοὺς δύο δεσμούς. *Μεσημβρινὴ γραμμὴ* ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ εὐθεῖα καθ' ἣν ὁ μεσημβρινὸς τοῦ τόπου συναντᾷ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁρίζοντος αὐτοῦ.

1 διαβήτης μετὰ γραμμογράφου, 2 γραμμογράφος

γραμμογράφος ἢ **γραμμοσύρτης.** Ἐργαλεῖον δι' οὗ κατὰ τὰς σχεδιάσεις σύρουσι γραμμὰς διαφόρου πάχους.

Γράμμος. 1) (πρφην *Γράμμοστα*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 13 (θερινὴ διαμονή).—2) Ὄρος κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Δ. Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ Ἀλβανίας, πιθανῶς τὸ *Βόϊον* τῶν ἀρχαίων, σχηματίζον συνεχῆ ἄλυσιν ἀπὸ Ν τῆς Κορυτσᾶς μέχρι Σαμαρίνας μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ. Δασῶδες, μὲ ἐκτεταμένας νομάς. Ἀποτελεῖ γραμμὴν διαχωρίσεως τῶν πρὸς τὸ Αἰγαῖον ἀφ' ἑνός, τὸ Ἰόνιον ἀφ' ἑτέρου, ὑδάτων. Ἀπὸ Α αὐτοῦ πηγάζει ὁ Ἀλιάκμων, ἀπὸ Δ δὲ ὁ Ἀῶος καὶ Δεβόλι τῆς Ἀλβανίας. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαί του φθάνουσι τὰς 2000 μ.

Γράμμοστα. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Γράμμος.**

Γράμμουσα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 385.

γραμμόφωνον. Βλ. **φωνογράφος.**

γραμμοὶ τοῦ μῦς. Ὁ φέρων γραμμὰς ἢ ραβδώσεις εἰς τὰς μυϊκὰς ἴνας (κατ' ἀντίθ. πρὸς τὸν λεῖον). Οἱ γραμμωτοὶ μύες εἶνε οἱ συστελλόμενοι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς βουλήσεως, λεγόμενοι διὰ τοῦτο καὶ *προαιρετικοί,* πλὴν τοῦ καρδιακοῦ μυός, ὅστις καίτοι γραμμωτὸς δὲν ὑπείκει εἰς τὴν βούλησιν.

Γρανάδα (Granada). 1) Ἀρχαῖον ἀραβικὸν βασίλειον ἐν Ἱσπανίᾳ, περιλαμβάνον τὸ ΝΑ. τμῆμα

τῆς Ἀνδαλουσίας, ἱδρυθὲν τῷ 1236, καταλυθὲν ὁριστικῶς τῷ 1567.—2) Πρωτ. τῆς ὁμων. περιοχῆς, δεσποζομένη ὑπὸ τῆς Ἀλάμβρας. Κάτ. 109.000. Πανεπιστήμιον.

Γρανάδα Νέα. Παλαιὰ ὀνομασία τῆς Κολομβίας.

γρανάτης. Ὀρυκτὸν πυριτικόν, τοῦ ὁποίου παραλλαγαί τινες ἔχουσι χρῶμα ἐρυθρὸν βαθύ. Σύνηθες εἰς τὰς Κυκλάδας. Παραλλαγαὶ χρησιμεύουσιν ὡς πολύτιμοι λίθοι.

Γρανβιλ (Granville). 1) *Δήβεζον*. Πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1815-1891), διατελέσας ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ἀποικιῶν.—2) *Γεώργιος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τὸ 1872. Διετέλεσε διπλωματικὸς πράκτωρ παρὰ τῇ Προσωρινῇ Κυβερνήσει Θεσσαλονίκης τῷ 1917 καὶ κατόπιν 1917-1921 πρέσβυς ἐν Ἀθήναις.

Γρανδί (Δῖνο Grandi). Ἰταλὸς πολιτικὸς (1895-). Γραμματεὺς τοῦ φασιστικοῦ κόμματος, ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς, ὑφυπουργὸς (1925-1929) καὶ ὑπουργὸς (1929-1932) τῶν Ἐξωτερικῶν.

Γρὰνδ-Ράπιδς (Grand-Rapids). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ Μίσιγαν, ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ποταμοῦ. Κάτ. 150.887. Παρ' αὐτὴν τὰ πλουσιώτερα ἐν τῷ κόσμῳ ὀρυχεῖα γύψου.

Γρανικός. Μικρὸς ποτ. τῆς ΒΔ. Μικρᾶς Ἀσίας, ἐκβάλλων εἰς Προποντίδα. Παρ' αὐτὸν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τῷ 334 π.Χ. μετὰ 35.000 στρατοῦ ἦρε τὴν πρώτην νίκην κατὰ 120.000 Περσῶν, προκινδυνεύσας καὶ σωθεὶς ὑπὸ τοῦ Κλείτου, ὅστις προέλαβε ν' ἀποκόψῃ διὰ σπαθισμοῦ τὴν χεῖρα τοῦ σατράπου Σπιθριδάτου.

γρανίτα. Εἶδος παγωτοῦ ροφούμενον διὰ λεπτῆς καλάμης.

γρανίτης. Πέτρωμα σκληρότατον, πυριγενὲς πλουτώνειον, ἀποτελούμενον κυρίως ἐκ χαλαζίου, ἀστρίου καὶ μαρμαρυγίου. Χρησιμοποιεῖται ὡς δομικὸν ὑλικόν, ὡς κυβόλιθος πρὸς στρῶσιν δρόμων, διὰ τὴν κατασκευὴν βάθρων ἀγαλμάτων, μνημείων κλ. Ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἑλλάδι.

Γρανίτης (πρφην *Γκιουρετζίκ*). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Ζυρνόβου (Δράμας). Κάτ. 573.

γρανίτσα. Δημ. ὄνομα τοῦ δένδρου *δρῦς ἡ μαλλωτή* (βλ.λ.).

Γρανίτσα. 1) Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 840.—2) Χ. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Βλ. **Νυμφάσια.**—3) Χ. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Βλ. **Λοφύστιον.**—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθίας (Ἰωαννίνων). Κάτ. 231.—5) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 479.—6) Χ. ἐπαρχ. Δωρίδος. Βλ. **Διακόπι.**

Γρανίτσας (Στέφανος). Δημοσιογράφος καὶ λογογράφος (1880-1915). Τὰ φυσιογνωστικά του λογογραφήματα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ἀγρια καὶ τὰ ἥμερα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου».

Γρανιτσεΐϊκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Ἠλείας. Κάτ. 455.

Γρανιτσοποῦλα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 291.

Γρὰν-Καναρία (Gran-Kanaria). Ἡ δευτέρα κατὰ μέγεθος τῶν Καναρίων νήσων. Ἔκτ. 1376 τ.χλμ., κάτ. 183.289, πρωτ. *Λὰς Πάλμας*.

Γρὰν Σάσσο δ' Ἰτάλια. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς Ἰταλίας (τῶν Ἀβρουζίων ὀρέων). Ὕψος 2911 μ.

Γρανσὲ νόσος. Ἡ σπληνοπνευμονία, ἀπὸ τοῦ Γάλλου ἰατροῦ Ἰακώβου Γρανσέ (Grancher, 1843-1907).

Γράντ (Ὀδυσσεὺς Σίδνεϋ Grant). Ἀμερικανὸς στρατηγὸς (1822-1885) διακριθεὶς εἰς τὸν Ἐμφύλιον πόλεμον. Διετέλεσε πρόεδρος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν 1869-1877.

γραντί. Σχοινίον, προσραπτόμενον περὶ τὸ ἱστίον πρὸς ἐνδυνάμωσιν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ἐπίσημον ὀνοματολόγιον λέγεται **λῶμα.**

Γρὰν-Τσάκο (Gran Chaco). Μεγάλη πεδιὰς τῆς Ν. Ἀμερικῆς περιλαμβανομένη ἐν μέρει εἰς τὰς Δημοκρατίας Βολιβίας, Παραγουάης καὶ Ἀργεντινῆς. Ἔκτ. 770.000 τ.χλμ., κάτ. 350.000.

γραουβάκης. Ψαμμίτης χρώματος μᾶλλον τεφροῦ, ἀποτελούμενος ἀπὸ συντρίμματα χαλαζίου, ἀστρίων, μαρμαρυγίου, πυριτικοῦ-ἀργιλικοῦ σχιστολίθου, γνευσίων κλ.

Γραουβύνδεν (Graubünden, γαλλ. Grisons). Τὸ μέγιστον τῶν καντονίων τῆς Ἑλβετίας, συνορεῦον μὲ τὸ Τυρόλον καὶ τὴν Λομβαρδίαν. Ἔκτ. 7113 τ.χλμ., κάτ. 121.540. Πλουσιώτατον εἰς ἰαματικὰς πηγάς.

Γράσδανη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 163.

γρασίδι. Βλ. γράστις.

γράστις ἡ κράστις -εως (ἡ). Τὸ πρὸ τῆς ὡριμάσεως τῶν σταχύων χλωρὸν χόρτον διαφόρων ἀγρωστοειδῶν, χρησιμεῦον ὡς τροφὴ τῶν κτηνῶν.

Γρατιανός (Φλάβιος). Αὐτοκράτωρ τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους (359-383 μ.Χ.), υἱὸς τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ Α'. Συνεβασίλευσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Οὐαλεντινιανοῦ Β'. Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἀλαμάνων καὶ Γότθων. Ἐβοήθησε τὸν Μέγαν Θεοδόσιον. Ἐδολοφονήθη εἰς Λυών.

Γρατιανός (Φραγκίσκος Graziano). Ἰταλὸς νομομαθὴς τοῦ ΙΒ' μ.Χ. αἰῶνος προαγαγὼν τὴν σπουδὴν τοῦ Κανονικοῦ δικαίου («Concordantia discordantium canonum»).

Γρατινή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κομοτινῆς (Ροδόπης). Κάτ. 583.

Γράτς (Graz). Π. τῆς Αὐστρίας, πρωτ. τῆς Στυρίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Μούρ. Πανεπιστήμιον. Κάτ. 152.706.

Γράτσανον. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Ἀσπροχώρι.**

Γράτσιανη. Χ. ἐπαρχ. Ζίχνης. Βλ. **Ἁγιοχώρι.**

Γρατσιᾶτος (Γεώργιος). Καθηγητὴς τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ τῷ 1868.

γραφειοκρατία. Τὸ διοικητικὸν σύστημα καθ' ὃ ἡ ἐξουσία συγκεντροῦται εἰς ὡρισμένα γραφεῖα. || Ἐπίσης ἡ ὑπὸ δημοσίων λειτουργῶν ἄσκησις προεχούσης ἐπὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, κακῆς συνήθως, ἐπιρροῆς.

γραφεῖον. Ἡ τράπεζα ἐφ' ἧς γράφομεν· κατ' ἐπέκτασιν, ἡ αἴθουσα καὶ τὸ κτίριον, ἔνθα ἑδρεύει διεύθυνσις μιᾶς δημοσίας ἢ ἰδιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἔτι δὲ καὶ αὐτοτελὴς δημόσιος ἢ ἰδιωτικὸς ὀργανισμός.

γραφεύς (α΄ καὶ β΄ τάξεως). Ὁ κατώτερος βαθμὸς ἐν τῇ ὑπαλληλικῇ ἱεραρχίᾳ.

γραφή. Ἡ διὰ γραπτῶν σημείων καὶ κυρίως διὰ γραμμάτων παράστασις τοῦ λόγου. Κατ' ἀρχάς, ἡ γραφὴ ἦτο *ἰδεογραφική*, δηλαδὴ σήματα χαρακτὰ παριστῶντα γνωστὰ νοήματα. Κατόπιν ἐπενοήθη ἡ *εἰκονογραφικὴ γ.* ἀναπτυχθεῖσα κυρίως ἐν Αἰγύπτῳ διὰ τῶν ἱερογλυφικῶν, βασιζομένων εἰς τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὸν συμβολισμόν, ὅπως οἱ δι' εἰκόνων γρῖφοι. Ἀργότερον ἐφευρέθη ἡ *φθογογραφικὴ γ.*, καθ' ἣν χρησιμοποιοῦνται ἰδιαίτερα σημεῖα διὰ μίαν συλλαβὴν *(συλλαβογραφικὴ γ.)*. Αὕτη ἐχρησιμοποιήθη ἀρχικῶς ὑπὸ τῶν Φοινίκων, οἱ ὁποῖοι ἐπενόησαν καὶ τὸ πρῶτον ἀλφάβητον, ἀλλ' ἐν αὐτῷ δὲν ὑπῆρχον φωνήεντα. Ταῦτα προσετέθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι οὕτως ἐτελειοποίησαν τὴν φθογγογραφικὴν γ.

Γραφὴ καὶ Ἁγία Γραφή. Τὸ σύνολον τῶν ἱερῶν βιβλίων, 49 τῆς Παλαιᾶς καὶ 24 τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἁλλως καὶ Βίβλος.

γραφικὴ παράστασις. Ἡ διὰ γραμμῶν ἢ σχημάτων ἔκφρασις τῶν παραλλαγῶν, μεταβολῶν ἢ αὐξομειώσεων φυσικῶν, βιολογικῶν ἢ ἄλλων φαινομένων.

γραφικὸς λογισμός. Κλάδος τῶν μαθηματικῶν, οὗτινος αἱ μέθοδοι χρησιμεύουσι διὰ χαράξεως γραμμῶν εἰς τὴν λύσιν διαφόρων προβλημάτων.

γραφικὸς σπασμός ἢ σπάσμα τῶν συγγραφέων. Σπασμώδης ἢ τρομώδης ἢ καὶ παραλυτικὴ νεύρωσις τῆς χειρὸς ἐξ ὑπερκοπώσεως περὶ τὸ γράφειν.

γραφίς. Ὄργανον δι' οὗ γράφει τις, κν. **πέννα, πεννάκι.** Ἀρχικῶς αἱ γ. ἦσαν μετάλλιναι ἀκίδες δι' ὧν ἐχάρασσον γράμματα ἐπὶ λίθων, πλίνθων κλ. Κατόπιν, ἐπινοηθείσης τῆς διὰ μελάνης γραφῆς, κατεσκευάζοντο ἀπὸ πτερὰ πτηνῶν (χηνῶν ἰδίως) ὀξυνόμενα καὶ σχιζόμενα κατὰ μέσον εἰς τὸ ἄκρον. Κατὰ τὸν ΙΣ΄ μ.Χ. αἰῶνα ἐφευρέθησαν ἐν Νυρεμβέργῃ αἱ σήμερον γνωσταὶ μετάλλιναι γραφίδες, αἵτινες ὅμως μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν.

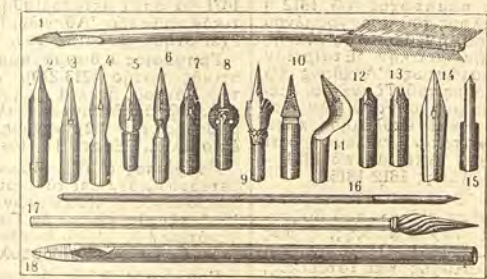

Γραφίδες

1 ἐκ πτεροῦ χηνός, 2 - 15 μεταλλικαί, 16 σχεδιάσεως, 17 ὑαλίνη, 18 ἐκ κυτταροειδοῦς

γραφίτης. Ἀμέταλλον ὀρυκτὸν τῆς συστάδος τοῦ ἀνθράκος. Εἶνε μαλακὸς κρυσταλλικὸς ἄνθραξ ἀφήνων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας εἰς ἣν προστρίβεται μόρια τοῦ σώματός του. Διὰ τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν κατασκευὴν μολυβδοκονδύλων. Χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὴν γαλβανοπλαστικήν, ὡς καλὸς ἀγωγὸς ἠλεκτρισμοῦ.

γραφολογία. Ἡ τέχνη τοῦ διαγινώσκειν τὸν χαρακτῆρα ἀνθρώπου τινὸς ἐκ τῆς γραφῆς του, ἤτις, κατὰ τὴν θεωρίαν, εἶνε ἀκουσία ἐκδήλωσις τοῦ ὑποσυνειδήτου τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ γ. ὡς πρακτικὴ μέθοδος εἶνε νέα (1862, 1868). Εἰσήχθη καὶ εἰς τὴν ἐγκληματολογίαν, καίτοι πολλαὶ πλάναι ἐσημειώθησαν.

γραφομαντεία. Τὸ μαντεύειν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν τύχην ἑνὸς ἀνθρώπου ἐκ τῆς γραφῆς του.

γραφόμετρον. Ὄργανον χρήσιμον ἐν τῇ τοπογραφίᾳ πρὸς μέτρησιν ὁριζοντίων γωνιῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

γραφομηχανή. Μηχάνημα φέρον πλῆκτρα, ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Γράφει τὰς πλήσσων τὰ πλῆκτρα. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐφευρέσεως τῆς γ. ἀνάγεται εἰς τὰ 1713, ὅτε ὁ Ἄγγλος μηχανικὸς Ἑρρῖκος Μίλλ ἔλαβε δίπλωμα εὑρεσιτεχνίας διὰ τὴν ἐφεύρεσιν «τεχνικοῦ μηχανήματος διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἢ γραφὴν γραμμάτων ἁπλῶν ἢ διαδοχικῶς ὡς ἐν τῇ γραφῇ». Τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα ὅμως ἐτελειοποιήθη (τῷ 1867 ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Σόλες, τῷ 1873 ὑπὸ τοῦ Ρέμιγκτον) καὶ διεδόθη καταπληκτικῶς ἐξασφαλίζουσα ταχύτητα, καθαρότητα γραφῆς καὶ ἔκδοσιν πολλῶν συγχρόνως ἀντιγράφων.

γραφοστατική. Κλάδος τῆς Ἐφηρμοσμένης μηχανικῆς σκοπὸν ἔχων τὴν λύσιν διαφόρων αὐτῆς προβλημάτων διὰ μεθόδων καθαρῶς γεωμετρικῶν ἢ γραφικῶν.

Γρεβενά. 1) Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης), ἕδρα κοιν., ἐπὶ τοῦ Γρεβενίτικου ποταμοῦ, ΝΔ τῆς Κοζάνης. Κάτ. 3747. Εἶνε πατρὶς τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Ζιάκα, ὡς σημαίνουσα δ' ἕδρα ἁρματολῶν ὁμνήθη διὰ πολλῶν καὶ ὡραίων ᾀσμάτων τῆς δημοτικῆς μούσης. Ἡ *ἐπαρχ. Γρεβενῶν* καταλαμβάνει τὸ Ν. τμῆμα τοῦ νομοῦ Κοζάνης, εἰς ὃν ὑπάγεται, καλύπτεται δὲ ὑπὸ ἐκτεταμένων πυκνῶν δασῶν, εἰς ἃ ἀφθονοῦσι παντοειδῆ θηράματα. Ἔχει 42.397 κατ. καὶ περιλαμβάνει τὴν πρωτ. *Γρεβενὰ* καὶ 127 χωρία ἀποτελοῦντα 68 κοιν.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 213.

Γρεβενίτι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 676.

Γρεβενοσέλι. Χ. ἐπαρχ. Τρικκάλων. Βλ. **Νεράϊδα.**

Γρέβη (Grève). Πλατεῖα ἐν Παρισίοις (τοῦ Δημαρχείου ἀπὸ τοῦ 1806), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἄλλοτε ἐτελοῦντο αἱ δημόσιαι ἑορταὶ καὶ αἱ θανατικαὶ ἐκτελέσεις.

Γρεβύ (Ἰούλιος Grévy). Γάλλος πολιτικὸς (1807-1891). Ἀντεπολιτεύθη τὸν Ναπολέοντα Γ΄, ἐγένετο πρόεδρος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1871 καὶ ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας τῷ 1879 καὶ τῷ 1885.

Γρέγορυ (Ἰάκωβος Gregory). Σκῶτος μαθηματικὸς (1638-1717). Ἐφεῦρε τὸ κατοπτρικὸν τηλεσκόπιον.

Γρέϊς (Ἰωάννης Βαπτιστὴς Greuze). Γάλλος ζωγράφος (1725-1805). Ἔργα: «Ἀρραβῶνες τοῦ χωρίου», «Ἡ θραυσθεῖσα λάγηνος» κ.ἄ.

Γρέκο (Κυριακὸς Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, ἐπιλεγόμενος El Greco, δηλ. Ἕλλην). Περιώνυμος Ἕλλην ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῷ 1545 πιθανῶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Τολέδῳ τῆς Ἱσπανίας τῷ 1614. Εἰκοσαετὴς, γνώστης τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς, μετέβη εἰς Βενετίαν, ὅπου εἰργάσθη παρὰ τῷ Τισιανῷ, κατόπιν εἰς Ρώμην, ὅπου μετέστη εἰς τὸν Καθολικισμὸν ἐκλατινίσας τὸ ὄνομά του Κυριακὸς εἰς Δομήνικον. Τῷ 1576 μετέβη εἰς Ἱσπανίαν καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Τολέδῳ. Τὰ ἔργα του διακρίνει βαθεῖα πνευματικότης καὶ μεγάλη ἐκφραστικὴ δύναμις. Ἀφῆκε πλεῖστα ἔργα, ἐξ ὧν τὰ σπουδαιότερα «Ἡ κηδεία τοῦ κόμητος Ὀργάθ», «Ἡ Ἁγία Οἰκογένεια», «Τὸ ὄνειρον Φιλίππου Β'». Ἡ Ἐθνικὴ Πινακοθήκη ἔχει τὴν «Ἀνάστασιν», τὸν «Ἅγιον Φραγκίσκον τῆς Ἀσσίζης», τὸν «Αἴροντα τὸν Σταυρὸν» καὶ τὴν «Συμφωνίαν τῶν ἀγγέλων».

Γρενάδα. Βλ. Γρανάδα.

Γρενάδα (Grenada). Βρεττανικαὶ νῆσοι τῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν. Ἔκτασις 344 τ.χλμ., κάτ. 68.957., πρωτ. *Ἅγιος Γεώργιος*.

γρεναδιέροι (οἱ· γαλλ. Grenadiers). Σῶμα στρατιωτῶν, σχηματισθὲν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ΙΖ΄

αἰῶνα διά νά βάλλωσι χειροβομβίδας. Κατόπιν, σώματα ἐπιλέκτων μεγαλοσώμων καί ἐμπειροπολέμων στρατιωτῶν.

Γρενόβλη (Grenoble). Ὀχυρωμένη π. τῆς Γαλλίας ἐπί τοῦ ποταμοῦ Ἰζέρ. Κάτ. 77.450. Πανεπιστήμιον.

Γρετσίστα. Χ. νομοῦ Ἄρτης. Βλ. **Γραικικόν.**

Γρέϋ (σὲρ Ἐδουάρδος Grey). Ἄγγλος πολιτικός γεννηθείς 1852. Ἐγένετο 1905-1916 ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν. Εἰσηγήθη ἐν τῷ ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ τήν ἀνάμιξιν τῆς Μ. Βρεττανίας εἰς τόν Παγκόσμιον πόλεμον. Συνέγραψεν: «Εἰκοσιπέντε ἔτη ὑπηρεσίας 1892-1916».

Γρήγ (Ἐδουάρδος Grieg). Νορβηγός μουσουργός (1843-1907). Ἔγραψε μουσικήν διά τόν «Πέρ Γύντ» τοῦ Ἴψεν, «Νορβηγικούς χορούς» κ.ά.

Γρηγοράκης. 1) *Τζανέτος.* Ἡγεμών τῆς Μάνης ἐπί δύο περιόδους κατά τό διάστημα 1784-1797. Ἐπεχείρησε νά ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετά τοῦ Ναπολέοντος πρός ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλά προδοθείς εἰς τούς Τούρκους καθηρέθη καί κατεδιώχθη καί ἀπέθανε πάμπτωχος τῷ 1812 ἤ 1813.—2) *Ἀντώνιος.* Ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου καί ἄσπονδος ἐχθρός του, ἡγεμών τῆς Μάνης 1803-1810. Ἐμυήθη εἰς τήν Φιλικήν Ἑταιρείαν καί μετέσχε τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπέθανε τῷ 1821.—3) *Τζανετάκης.* Ἔγγονος τοῦ Τζανέτου. Διετέλεσεν ἀρχηγός τῶν πολιορκούντων τήν Μονεμβασίαν στρατευμάτων καί ἐπολέμησε κατά τοῦ Ἰβραήμ. Διετέλεσε κατόπιν βουλευτής καί προήχθη εἰς ὑποστράτηγον. Ἀπέθανε τῷ 1868.—4) *Θεόδωρος.* Ἡγεμών τῆς Μάνης 1812-1815.

Γρηγορᾶς (Νικηφόρος). Ὁ σπουδαιότατος πολυΐστωρ τῶν δύο τελευταίων αἰώνων τοῦ Βυζαντίου, ἐξ Ἡρακλείας τῆς Παφλαγονικῆς, ζήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει (1295-1359). Θεολόγος, φιλόσοφος, ἀστρονόμος, φιλόλογος καί ἱστορικός, ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς καί εἰς 37 βιβλία Ρωμαϊκήν ἱστορίαν τῶν ἐτῶν 1204-1359.

Γρηγόρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 330.

Γρηγοριά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυργιωτίσσης (Ἡρακλείου). Κάτ. 303.

γρηγοριανόν ᾆσμα ἤ **cantus planus.** Τό μέχρι καί σήμερον ἐν χρήσει εἰς τήν Δυτικήν ἐκκλησίαν ᾆσμα, προελθόν ἐκ τῆς μουσικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ πάπα Γρηγορίου Α'.

Γρηγοριανόν ἡμερολόγιον. Ἡμερολόγιον καθ' ὃ ἡ διάρκεια τοῦ τροπικοῦ ἔτους θεωρεῖται ἴση πρός 365 ἡμέρας 5 ὥρας 49΄12΄΄ ἀντί τῆς ἀκριβοῦς 365 ἡμ. 5 ὡρ. 48΄ καί 46΄΄. Κατά τοῦτο ἐκ τεσσάρων κατά σειράν ἐτῶν τά τρία εἶνε ἁπλᾶ ἐκ 365 ἡμερῶν καί τό τέταρτον, οὗ ὁ ἀριθμός διαιρεῖται ἀκριβῶς διά 4, εἶνε ἐμβόλιμον 366 ἡμερῶν. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἐτῶν τῶν ληγόντων εἰς δύο μηδενικά, ἐκεῖνα μόνον λογίζονται δίσεκτα, ὧν ὁ ἀριθμός τῶν αἰώνων διαιρεῖται διά 4. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ νέου ἤ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, κληθέντος οὕτω πρός τιμήν τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΓ΄, εἰς μέν τάς καθολικάς χώρας ἐγένετο ἀπό τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1582 ἤ ὀλίγον βραδύτερον, εἰς τάς διαμαρτυρομένας ἀπό τοῦ 1600 ἤ βραδύτερον, εἰς τήν Ἰαπωνίαν τῷ 1873 καί εἰς τήν Κίναν τῷ 1912. Εἰς τάς ὀρθοδόξους χώρας ἔτι βραδύτερον· εἰς μέν τήν Ρωσίαν τῷ 1917 καί εἰς τήν Ἑλλάδα ἀπό τῆς 15 Φεβρουαρίου 1923, ὅπως καί εἰς τήν Ρουμανίαν. Εἰς τήν Τουρκίαν ἀπό τοῦ 1928.

Γρηγοριανός κῶδιξ. Συλλογή νόμων δημοσιευθεῖσα περί τό 294 μ.Χ. ὑπό τινος νομομαθοῦς Γρηγορίου καί περιέχουσα αὐτοκρατορικάς διατάξεις ἀπό τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ.

Γρηγόριος Ε' ὁ ἐθνομάρτυς. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, γενν. ἐν Δημητσάνῃ (1749-1821). Εἰργάσθη διά τήν ἀνύψωσιν τῆς παιδείας καί τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, ἵδρυσε τυπογραφεῖον τῶν Πατριαρχείων καί ἤρχισε τήν ἔκδοσιν μεγάλου ἑλληνικοῦ λεξικοῦ («Κιβωτός τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης»). Τῷ 1793 καθηρέθη ὡς μή δυνάμενος νά κρατῇ τούς ὑπό τούς Τούρκους Χριστιανούς εἰς ὑποταγήν καί ἐξωρίσθη εἰς Ἄθωνα, ἀνεκλήθη τῷ 1805 εἰς τόν πατριαρχικόν θρόνον, καθηρέθη καί ἐξωρίσθη διά δευτέραν φοράν εἰς τάς Ἀθήνας, ἔνθα ἐμυήθη ὑπό τῶν Φιλικῶν, καί τῷ 1818 ἐκλήθη πάλιν εἰς τό πατριαρχεῖον. Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως τῷ 1821, συνελήφθη τήν ἡμέραν τοῦ Πάσχα 10.4.21 καί ἀπηγχονίσθη ἐκ τῆς μεσαίας πύλης τῶν πατριαρχείων. Τό πτῶμά του διεσύρθη ὑπό ὄχλου εἰς τάς ὁδούς καί ἐρρίφθη εἰς τήν θάλασσαν, ἀνευρεθέν δέ μετά ἑξαήμερον ὑπό Ἑλλήνος πλοιάρχου μετεφέρθη εἰς Ὀδησσόν, ὅπου ἐκηδεύθη μετά τιμῶν. Τῷ 1871 τά ὀστᾶ μετεκομίσθησαν εἰς τόν μητροπολιτικόν ναόν τῶν Ἀθηνῶν. Πρό τοῦ Πανεπιστημίου ἔχει στηθῆ ἀνδριάς του.

Γρηγόριος ὁ θαυματουργός (ἅγιος). Ἐκκλησιαστικός πατήρ (213-270), γενν. ἐν Νεοκαισαρείᾳ τοῦ Πόντου, ἧς καί ἀνηγορεύθη πρῶτος ἐπίσκοπος. Τῷ ἀποδίδονται πολλά θαύματα. Ὑπῆρξε μαθητής τοῦ Ὠριγένους. Ἔγραψε λόγους καί ἐπιστολάς. Ἑορτή 17 Νοεμβρίου.

Γρηγόριος ὁ ΙΓ'. Πάπας τῆς Ρώμης 1572-1585, μετερρύθμισεν ἐπί τό ἀκριβέστερον τό *Ἰουλιανόν* ἡμερολόγιον, εἰσαγαγών τό *Γρηγοριανόν* (βλ.λ.). Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο ἐν Γαλλίᾳ ἡ σφαγή τῶν Οὐγενότων *(νύξ Ἁγίου Βαρθολομαίου)*, διά τήν ὁποίαν διέταξε νά ψαλῶσι δοξολογίαι.

Γρηγόριος Α' ὁ Μέγας ἢ Διάλογος (ἅγιος). Πάπας Ρώμης ἀπό τοῦ 590 (540-604). Εἷς τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας. Εἰργάσθη διά τήν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τήν Δύσιν, ἐφημίσθη διά τήν δραστηριότητα καί φιλανθρωπίαν του, μετερρύθμισε τήν ἐκκλησιαστικήν μουσικήν.

Γρηγόριος Α' ὁ Ναζιανζηνός (ἅγιος). Μέγας διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας γενν. καί ἀποθανών ἐν Ἀριανζῷ, κώμῃ παρά τήν Ναζιανζόν τῆς Καππαδοκίας (328-389). Φίλος καί συμμαθητής τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἀναγορευθείς ὑπό τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (380), παρητήθη μετά ἓν ἔτος λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἐπισκόπων. Ἔγραψε λόγους δογματικούς, ἠθικούς, πανηγυρικούς, στηλιτευτικούς, ἐπιγράμματα, ἐπιστολάς καί στιχουργήματα. Ἑορτάζεται τῇ 9 Μαΐου.

Γρηγόριος ὁ Νύσσης (ἅγιος). Ἐπίσκοπος Νύσσης καί ἐπί τινας μῆνας Ἀμασείας, ἐκκλησιαστικός πατήρ, ἀδελφός τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (335-394). Ἐπολέμησε τόν Ἀρειανισμόν καί τόν Ἀπολλιναρισμόν. Ἔγραψεν ἀσκητικά, ἑξηγητικά, δογματικά συγγράμματα, ἐπίσης λόγους καί ἐπιστολάς. Ἑορτή 10 Ἰανουαρίου.

Γρηγόριος Παλαμᾶς. Συγγραφεύς καί θεολόγος Βυζαντινός (ΙΔ΄ αἰών). Ἀπολογητής τοῦ μοναστικοῦ βίου, ἔζησε πολύν χρόνον εἰς τόν Ἄθωνα. Ἐπολέμησε τούς λατινίζοντας Νικηφόρον Γρηγοραῖν καί Βαρλαάμ. Ἔγραψε δέ πλεῖστα ἔργα φιλοσοφικά καί δογματικά. Ἐκλεγείς ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης (1359) ἀπεκρούσθη ὑπό τῶν πολιτῶν. Ἅγιος (ἑορτή Β΄ Κυριακήν Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς).

Γρηγόριος Σιναΐτης. Μοναχός ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Ἡσυχασμοῦ ἐν Ἄθῳ (ΙΓ΄ αἰών). Συγγραφεύς ἀσκητικῶν ἔργων.

Γρηγόριος τῆς Τουρώνης (Grègoire de Tours). Ἅγιος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας (538-594). Θεολόγος, ἐπίσκοπος καί ἱστορικός συγγραφεύς, γράψας τήν «Ἱστορίαν τῶν Φράγκων» κ.ἄ.

Γρηγόριος Α' ὁ Θαυματιστής (ἅγιος). Πρῶτος πατριάρχης τῆς Ἀρμενίας, θεμελιωτής τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας (257-331). Ἑορτάζεται 20 Σεπτεμβρίου.

Γρηγόριος Ζ' ὁ Χιλδεβράνδος (ἅγιος). Πάπας Ρώμης ἀπό τοῦ 1073, εἷς τῶν μεγίστων πατέρων τῆς Δ. Ἐκκλησίας (1020-1085). Ἐπαγίωσε τήν ἐκκλησιαστικήν πειθαρχίαν καί ἐθέσπισε τήν ἁγαμίαν τοῦ δυτικοῦ κλήρου. Ἠλθεν εἰς ῥῆξιν μέ τόν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Ἑρρῖκον Δ'.

Γρηγορίου Μονή. Μία τῶν μονῶν τοῦ Ἄθω (βλ.λ.).

Γρηγορόβιος (Φερδινάνδος Gregorovius). Γερμανός ἱστορικός (1821-1891). Περιηγηθείς τήν Ἰταλίαν, Ἑλλάδα, Αἴγυπτον κ.ἄ. χώρας τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς ἔγραψε πλεῖστα ἱστορικά κ.ἄ. ἔργα, διακρινόμενα διά τήν ἀξιοπιστίαν καί τήν ἀνθηρότητα τοῦ ὕφους. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν: «Ἱστορία τῆς Ρώμης κατά τόν Μεσαίωνα», «Λουκρητία Βοργία», «Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός», «Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν», «Ἀθηναΐς» κ.ἄ.

Γρήνουϊτς (Greenwich). Π. τῆς Ἀγγλίας, προάστιον τοῦ Λονδίνου, ἐπί τοῦ Ταμέσεως. Κάτ. 100.490. Ἔχει ἀστεροσκοπεῖον, τοῦ ὁποίου ὁ μεσημβρινός ἔχει ἀναγνωρισθῆ παγκοσμίως ὡς πρῶτος (0ο) διά τήν μέτρησιν τοῦ γεωγραφικοῦ μήκους.

Γρίβα (πρώην *Κρίβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παιονίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 877.

Γρίβας. Ὄνομα οἰκογενείας ἐξ Ἠπείρου, ἧς μέλη διακριθησαν εἰς τόν ὑπέρ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα. 1) *Θεόδωρος* (1797-1862). Ἀγνωριστῆς διακριθείς κατά τήν Ἐπανάστασιν. Ἐπολέμησεν ἐν Πέτᾳ, Μεσολογγίῳ κ.ἀ. Μετέσχε τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων παρά τό πλευρόν τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἐπί Ἀντιβασιλείας συνελήφθη καί ἐφυλακίσθη μετά τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀλλ' ἀπεφυλακίσθη κατόπιν ἄνευ δίκης. Ἐπί Ὄθωνος κατέβαλε (1835) τήν στάσιν εἰς τήν Στερεάν Ἑλλάδα, ἀλλά τῷ 1847 ἐπανεστάτησεν ὁ ἴδιος καί διωχθείς κατέφυγεν εἰς Ἑπτάνησον, ὁπόθεν τῷ 1854 εἰσέβαλεν ἐπί κεφαλῆς σώματος εἰς Ἤπειρον καί ἐπολέμησε τούς Τούρκους. Ἐπρωτοστάτησεν εἰς τήν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος.—2) *Ἀλέξιος Γωνδικιώτης Γ'.* Ἀδελφός τοῦ προηγουμένου, ἀγωνιστής, μετασχών εἰς πλείστας μάχας τῆς Ἐπαναστάσεως. Πιστός εἰς τόν Ὄθωνα ἐστάλη κατά τοῦ στασιάσαντος ἀδελφοῦ του τῷ 1847. Ἀπέθ. τῷ 1855.—3) *Δημήτριος.* Υἱός τοῦ Θεοδώρου, στρατηγός καί πολιτικός (1829-1889). Ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐναντίον τοῦ Ὄθωνος ἐπαναστάσεως τοῦ Ναυπλίου (1862). Μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἥτις ἐστάλη εἰς Κοπεγχάγην ἵνα προσφέρῃ τό ἑλληνικόν στέμμα εἰς τόν βασιλέα Γεώργιον. Ἐχρημάτισεν ἐπανειλημμένως ὑπουργός.

Γριβιτσά. Χ. ἐπαρχ. Πυλίας. Βλ. **Εὐαγγελισμός.**

γρί-γρί (ἄλλως **γκιργκίλι**). Κοινή ὀνομασία ἁλιευτικῶν λέμβων, δι' ὧν ἁλιεύουσιν εἰς τήν ἀνοικτήν θάλασσαν μέ «πυροφάνι» ἐξ ἰσχυροῦ λαμπτῆρος βενζίνης.

Γριζάνου. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καί νομοῦ Τρικάλων. Κάτ. 1269.

Γρικαλάνδη (Griqualand). Χώρα τῆς βρεττανικῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐν Ν. Ἀφρικῇ, κατοικουμένη ὑπό τῆς φυλῆς τῶν Γρίκα. Διαιρεῖται εἰς Ἀνατολικήν καί Δυτικήν. Εἰς τήν δευτέραν ὑπάρχουσι τά πλουσιώτερα ἀδαμαντωρυχεῖα τοῦ κόσμου.

Γρίλλπαρτσερ (Φραγκίσκος Grillparzer). Αὐστριακός δραματικός συγγραφεύς. Ἔργα του: «Προμάμμη», «Τά κύματα τῆς θάλασσας καί τῆς ἀγάπης», «Οὐαί τοῖς ψευδομένοις», «Ἡρώ καί Λέανδρος» κ.ἄ.

Γρίμ (Grimm). Ἀδελφοί *Ἰάκωβος* (1785-1863) καί *Γουλιέλμος* (1786-1859). Γερμανοί φιλόλογοι καί γλωσσολόγοι, συνέταξαν «Λεξικόν τῆς γερμανικῆς γλώσσης» καί ἐξέδωσαν συλλογήν γερμανικῶν παραμυθιῶν. Ὁ πρῶτος ἔγραψε «Γραμματικήν τῆς Γερμανικῆς γλώσσης», «Ἀρχαιολογίαν τοῦ Γερμανικοῦ Δικαίου» καί «Γερμανικήν μυθολογίαν».

Γριμάνης (Grimani). Οἰκογένεια τῆς Βενετίας, ἐκ τῶν μελῶν τῆς ὁποίας ἐχρημάτισαν δόγαι, ναύαρχοι καί εἷς δοὺξ τῆς Κρήτης.

Γρίμποβον. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 133. Τήν 1 καί 2 Μαΐου τοῦ 1897 συνήφθη εἰς τήν ὑπερκειμένην κορυφογραμμήν σφοδρά μάχη, ἀπολήξασα εἰς ὑποχώρησιν τῶν Ἑλλήνων ἀπειληθέντων δι' ὑπερκερασμοῦ. Ἡ αὐτή κορυφογραμμή κατελήφθη ὑπό τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μετά ἀψιμαχίας τήν 10.10.1912.

Γρίμσβυ (Grimsby). Ναυτική π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Λίνκολν. Τό μεγαλύτερον κέντρον ἁλιείας ἐν Ἀγγλίᾳ. Κάτ. 88.600.

Γρινιάρ (Βίκτωρ Grignard). Γάλλος χημικός, γενν. 1871, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου ἐν Λυῶνι. Βραβεῖον Νοβέλ 1912 (μετά τοῦ Σαβατιέ).

γρῖπος. Ἁλιευτική σκευή, ἀποτελουμένη ἐκ σάκκου κωνοειδοῦς δικτύου συρομένη διά δύο σχοινίων ὑπό 2-12 ἀτόμων εἰς τήν παραλίαν καί παρασύρουσα τούς ἰχθῦς. Κατ' ἐπέκτασιν καί τό πλεῖον δι' οὗ ῥίπτεται ὁ γρῖπος. ‖ Ἐπίσης σχοινίον συρόμενον ὑπό δύο λέμβων ἐπί τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης πρός ἀνεύρεσιν ἀγκύρας ἤ ἄλλων ἀντικειμένων καί τό συρματόσχοινον τό ἐν χρήσει πρός ἀποκοπήν τῶν συρμάτων ἀγκυροβολίας τῶν ὑποβρυχίων ναρκῶν.

γρίππη. Νόσος ἐπιδημική ἐμπύρετος καί πολύμορφος, προσβάλλουσα συνήθως μέν τά ἀναπνευστικά ὄργανα, ἐνίοτε δέ καί τό πεπτικόν σύστημα καί ἰδίως τό νευρικόν, ἔχουσα δ' ἔστιν ὅτε καί βαρυτάτας ἐπιπλοκάς ἀπό τῶν διαφόρων ὀργάνων.

γρῖφος. Πνευματικόν παίγνιον. Φράσις παριστωμένη δι' εἰκόνων, ἀριθμῶν, γραμμάτων, λέξεων κλ., τῆς ὁποίας ζητεῖται ἡ ἀνάγνωσις.

Γρόδνο (Grodno). Ὀχυρά π. τῆς Πολωνίας ἐπί τοῦ ποτ. Νίεμεν. Κάτ. 35.000.

Γροιλανδία (Grönland). Ἡ μεγαλυτέρα νῆσος τῆς Γῆς, ΒΑ τῆς Β. Ἀμερικῆς, κτῆσις δανική. Ἔκτ. 2.180.000 τ.χλμ., ἐξ ὧν μόνον τά 88.100 ἐλεύθερα πάγου. Κάτ. 15.600, ἐν οἷς 310 Εὐρωπαῖοι, ἰσάριθμοι περίπου καθαρόαιμοι Ἐσκιμῶοι καί πολλοί μιγάδες. Ἀνεκαλύφθη ὑπό τῶν Νορβηγῶν τόν Θ' μ.Χ. αἰῶνα. Εἰς τάς ἀκτάς της ἁλιεύονται κήτη καί ἰχθύες, ἐπί τῆς ξηρᾶς θηρεύονται ἄρκτοι καί ἄλλα ζῷα τῆς πολικῆς περιοχῆς.

γρόμφαινα (gromphena). Γένος ἀμαραντοειδῶν πωδῶν φυτῶν· καλλιεργοῦνται διά τά ὡραῖα ἄνθη των. *Γ. ἡ σφαιρανθής* εἶνε γνωστή ὑπό τά ὀνόματα *πεμπερβίβο* καί *ἀμάραντο.*

Γρόνιγγεν ἢ **Γρονίγγη** (Groningen). Π. τῆς ΒΑ. Ὁλλανδίας, πρωτ. ὁμών. νομοῦ. Κάτ. 103.700. Πανεπιστήμιον, κλωστοϋφαντουργία.

Γρόπα. Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. **Λάκκα.**

γρόσεν (Groschen, ἐκ τοῦ λατ. grossus). Παλαιὸν γερμανικὸν ἀργυροῦν νόμισμα, τὸ $^1/_{30}$ τοῦ ταλήρου, ἴσον μὲ 12 πφένιχ. Νῦν τὸ $^1/_{100}$ τοῦ αὐστριακοῦ σελλινίου.

γρόσιον. Τουρκικὸν νόμισμα, ἴσον πρὸς 40 παράδες, νῦν τὸ $^1/_{100}$ τῆς τουρκικῆς λίρας. Τὸ αἰγυπτιακὸν γ. εἶνε τὸ $^1/_{100}$ τῆς αἰγυπτιακῆς λίρας. Τὸ ἥμισυ αὐτοῦ *γροσάκι.*

Γρόσνυ ἢ **Γρόσναΐα.** Π. τῆς Ρωσίας ἐν τῷ Καυκάσῳ, πρωτεύουσα τῆς αὐτονόμου χώρας τῶν Τσετσέντσων. Κάτ. 70.900. Βιομηχανία πετρελαίων. Ἀεροπορικὸς σταθμός.

γρόσσα. Δώδεκα δωδεκάδες ἀντικειμένων.

Γροσσβαρδάϊν (Grosswardein, ρουμ. **Ὀράδεα Μάρε**, οὐγγρ. **Νάγυ Βάραδ**). Π. τῆς Ρουμανίας (τῆς Οὐγγαρίας πρὸ τοῦ 1919), ἐπὶ τοῦ ποτ. Κέρες. Παλαιὸς τόπος ταφῆς τῶν Οὐγγρων βασιλέων. Κάτ. 93.500.

γροσσουλάρης. Ὀρυκτόν, παραλλαγὴ τοῦ ἀνθρακίου, ἁπαντῶν καὶ εἰς τὰς Κυκλάδας.

Γρότε (Γεράρδος Groote, ἐπιλεγόμενος «Μέγας Γεράρδος»). Ὁλλανδὸς θρησκευτικὸς ἀναμορφωτής (1340-1384). Ἵδρυσε τὰ κοινόβια ἐλευθέρων μοναστικῶν συμβιώσεων.

Γρότιος (Ὀδγος Grotius ἢ de Groot). Ὁλλανδὸς ἀνθρωπιστής, ἱδρυτὴς τῆς ἐπιστήμης τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου καὶ τῆς φυσιοκρατικῆς σχολῆς τοῦ δικαίου (1583-1645). Κυριώτερα ἔργα του: «Περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν θαλασσῶν», «Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης» κ.ἄ.

Γροτταφερράτα (Grottaferrata). Χ. τῆς Ἰταλίας, 18 χλμ. Ν τῆς Ρώμης. Κάτ. 3288. Ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ παλαιὰν μονήν (ἱδρυθεῖσαν τῷ 1104) Βασιλειανῶν μοναχῶν τῆς ἑλληνοκαθολικῆς αἱρέσεως περιέχουσαν ἔργα τέχνης, μουσεῖον καὶ βιβλιοθήκην. Ἑλληνιστὶ **Κρυπτοφέρρη**.

γρούμ (ἀγγλ. groom). Μικρὸς ὑπηρέτης ἐν στολῇ.

Γρούνδβιγ (Νικόλαος Φρειδερῖκος Grundtvig). Δανὸς ποιητής, ἱστορικὸς καὶ θεολόγος (1783-1872). Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι του εἶνε ἀπὸ τὰ καλύτερα δημιουργήματα τῆς Σκανδιναυϊκῆς ποιήσεως.

Γρυζᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 208.

γρυλλακσπάλαξ (grillotalpa). Γένος ἐντόμων ἐκ τῶν γρυλλιδῶν, λίαν βλαβερὸν εἰς τὴν γεωργίαν. Κοινότατος ἐν Ἑλλάδι ἰδίως *γ. ὁ κοινὸς* ἢ *τρασσοκουρίς*, κν. *κολοκυθοκόφτης.*

γρυλλίδαι (grillidæ). Ὁμοιογένεια ὀρθοπτέρων ἐντόμων, ἧς τὸ κυριώτερον γένος εἶνε ὁ *γρύλλος.* Λέγονται καὶ *σκαπτικαὶ ἀκρίδες.*

γρύλλος ἢ **γρῦλος.** Γένος ἐντόμων τῆς ὁμοιογενείας τῶν γρυλλιδῶν. Κυριώτερα εἴδη: *γ. ἀγροτικὸς* κν. *τριζόνι*, καταστρεπτικὸς εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ *γ. ὁ οἰκιακός*, μικρότερος τοῦ ἀγροτικοῦ, ζῶν ἐντὸς τῶν τοίχων τῶν μαγειρείων κυρίως. ‖ Μηχάνημα ἀποτελούμενον ἐκ κοχλίου μὲ σταθερὸν περικόχλιον καὶ χρησιμεῦον πρὸς ἀνύψωσιν ἢ μετακίνησιν βαρῶν ὁριζοντίων ἢ ὑπὸ κλίσιν. ‖ Εἰκὼν γελοιογραφικὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Γρύλλος

Γρύλλος (πρώην *Μουνδράζα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 743.

Γρύνεβαλδ (Ματθίας Grünewald). Γερμανὸς ζωγράφος, μαθητὴς τοῦ Χόλβαϊν, ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐκπροσώπων τῆς γερμαν. ζωγραφικῆς (1485-1530). Τὸ ἀριστούργημά του εἶνε τὸ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Κολμὰρ τρίπτυχον.

γρυπάετος. Βλ. γρύψ.

Γρυπάρης (Ἰωάννης). Ποιητής, γενν. ἐν Σίφνῳ τῷ 1871, ἀπὸ τοῦ 1930 διευθυντὴς τοῦ Ἔθν. Θεάτρου. Ἐξέδωκε τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακότες» καὶ μεταφράσεις τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχύλου καὶ τινων διαλόγων τοῦ Πλάτωνος.

γρύψ (ὁ). Μυθολογικὸν τέρας ἔχων κεφαλὴν καὶ πτέρυγας ἀετοῦ, σῶμα δὲ λέοντος.

Γρώβ (σὲρ Γουλιέλμος Groove). Ἄγγλος φυσικὸς (1811-1896). Κατεσκεύασε τὸ φερώνυμον ἠλεκτρικὸν στοιχεῖον μὲ ἀρνητικὸν πόλον ἐκ ψευδαργύρου ἐντὸς ἀραιοῦ θειϊκοῦ ὀξέος καὶ θετικὸν ἐκ λευκοχρύσου ἐντὸς ἀτμίζοντος νιτρικοῦ ὀξέος.

Γρώτ (Γεώργιος Grote). Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ ἱστορικὸς (1794-1871). Συγγραφεὺς τῆς περιφήμου «Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ πολλῶν μελετῶν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Γύκρος (ἡ). 1) (κν. τὰ **Γιοῦρα**). Νησὶς τῶν Κυκλάδων, Α τῆς Κέας καὶ ΒΔ τῆς Σύρου, κατοικουμένη ὑπὸ ἐλαχίστων ποιμένων, ὑπαγομένη δὲ διοικητικῶς εἰς τὴν κοιν. Ἄνω Σύρου τῆς ἐπαρχ. Σύρου. Κάτ. 28. Ἔχει περίμετρον 12 μιλλίων, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲ ἦτο κατῳκημένη καὶ χαλκᾶ νομίσματα ἔκοφε. Ἐπὶ Ρωμαίων τόπος ἐξορίας. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐγκατελείφθη λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν ἐπ' αὐτῆς ποντικῶν.—2) Νησὶς τῶν Β. Σποράδων. Βλ. *Γιοῦρα.*

Γύγης. Βασιλεὺς τῆς ἀρχαίας Λυδίας, ἦν ηὔξησε διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Φρυγίας. Ἐνεκαινίασε τοὺς πολέμους ἐναντίον τῆς Ἰωνίας. Ἐφονεύθη εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Κιμμερίων (652 π.Χ.). Ἀναφέρεται ὡς πρῶτος σημάνας νόμισμα.

Γύζης (Νικόλαος). Ζωγράφος ἐκ Τήνου (1842-1901). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Τὰ θέματα τῶν ἔργων του εἶνε εἰλημμένα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ τῶν ἑλληνικῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν παραδόσεων. Οἱ καλύτεροι πίνακές του εἶνε οἱ ἀλληγορικοί: «Ἡ Ἁρμονία», «Θεωρία καὶ πρᾶξις», «Ἱστορία», «Δόξα τῶν Ψαρρῶν», «Ἐαρινὴ Συμφωνία», «Ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας» κ.ἄ.

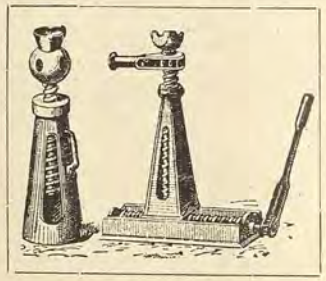

Γρύλλοι

1 γρύλλος διὰ κατακόρυφον ὕψωσιν
2 γρύλλος διὰ κατακόρυφον καὶ πλευρικὴν μετακίνησιν

Ἐκ τῶν ἄλλων ἔργων του γνωστότερα εἶνε: «Τὸ τάμα», «Τὸ κρυφὸ σχολειό», «Ἰουδίθ», «Τὸ παραμύθι τῆς γιαγιᾶς», «Τιμωρία τοῦ ὁρνιθοκλέπτου» κ.ἄ. Πίνακές του εὑρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας Μονάχου, Δρέσδης καὶ Ἀθηνῶν.

Γύθειον. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Γυθείου τοῦ ν. Λακωνίας, ἕδρα κοιν., ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τοῦ Λαρυσίου ὄρους (νῦν Κούμαρος) εἰς τὸν ΒΔ. μυχὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, ἐμπορικὸς δὲ λιμὴν τῆς Μάνης καὶ τῆς ἐπαρχ. Λακεδαίμονος καὶ

ἐπίνειον τῆς Σπάρτης. Κάτ. 6701. Ἵδρυμα ἀρχικῶς τῶν Φοινίκων, κατὰ τὴν παράδοσιν, χάριν τῆς ἐν τῷ κόλπῳ ἁλιείας πορφύρας, ἀνεπτύχθη ὡς πολεμικὸς καὶ ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Σπάρτης, ἧς τὰς τύχας ἠκολούθησεν. Ἐπὶ Ρωμαίων ἤκμασεν ὡς μία τῶν 18 π. τοῦ κοινοῦ τῶν Ἐλευθερολακώνων. Διατηροῦνται λείψανα τῆς ἀρχαίας π. κατὰ τὴν πρὸς Β παραλίαν τῆς σημερινῆς. Πρὸ τοῦ λιμένος ἡ νησὶς *Κρανάη* (βλ.λ.) συνδεομένη διὰ λιμενοβραχίονος καὶ καλουμένη νῦν *Μαραθωνήσι*, ὀνομασίαν ἣν ἔλαβε καὶ ἡ πόλις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας.

Γυθείου ἐπαρχία. Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Λακωνίας, περιλαμβάνουσα τὸ Α. ἥμισυ τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου (προσηλιακὴ Μάνη), ὀρεινὴ κυρίως, ἀριθμοῦσα 20.751 κατ., εἰς 97 χωρία καὶ τὴν πρωτ. Γύθειον, ἀποτελοῦντα 21 κοινότητας.

Γυΐγιώμ (Κάρολος Ἐδ. Guillaume). Ἑλβετὸς φυσικός (1861-). Ἔργα του: «Ἐρευναι ἐπὶ τοῦ νικελίου» κ.ἄ. Βραβεῖον Νομπὲλ τοῦ 1920.

Γυιγιωμά (Μαρία Λουδοβῖκος Ἀδόλφος Guillaumat). Γάλλος στρατηγὸς γενν. 1863, διοικητὴς 1917-1918 τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Συμμαχικῶν στρατευμάτων καὶ εἶτα στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν Παρισίων.

Γρύψ παρὰ τὸν βασιλικὸν θρόνον Κνωσοῦ

Γυίζ (Guise). Δουκικὸν γένος τῆς Λωρραίνης, ἐχθρὸν τοῦ προτεσταντισμοῦ ἐν τῇ γαλλικῇ αὐλῇ. 1) *Φραγκίσκος* (1519-1563). Εἷς τῶν μεγαλυτέρων στρατηλατῶν τῆς Γαλλίας, ἀρχηγὸς τῶν Καθολικῶν ἐναντίον τῶν Οὐγενότων, ἐφονεύθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ὀρλεάνης 1519-1563.— 2) *Ἑρρῖκος* (1550-1588). Φανατικὸς καθολικός, ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῆς νυκτὸς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου. Ἐδολοφονήθη διαταγῇ τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Γ', τοῦ ὁποίου ἐπειράθη ν' ἀφαιρέσῃ τὸ στέμμα.

Γυιζώ (Μαυρίκιος Guizot). Γάλλος φιλόλογος καὶ διπλωμάτης (1833-1892). Ἔγραψε: «Μένανδρος, ἱστορικὴ μελέτη περὶ τῆς ἑλληνικῆς κωμῳδίας καὶ κοινωνίας» κ.ἄ.

Γυίλδχωλλ (Guildhall, μέγαρον τῶν συντεχνιῶν). Τὸ Δημαρχεῖον τοῦ Λονδίνου ἐν τῷ «ἄστει», κτισθὲν 1411-1435.

Γυινιόλ (Guignol). Μικρὸν θέατρον νευροσπάστων. *Μέγα Γ.*, θέατρον ἐν Μονμάρτρῃ τῶν Παρισίων ἱδρυθὲν τῷ 1897, εἰς ὃ παίζονται μονόπρακτα ἔργα φρικιαστικά, ἀλλὰ ἐνέχοντα καὶ στοιχεῖα κωμῳδίας.

γυιπούρ (γαλλ. guipure). Εἶδος δαντέλλας.

Γυιρώ (Παῦλος Guiraud). Γάλλος ἱστορικὸς (1850-1907). Ἔγραψεν: «Ἡ ἔγγειος ἰδιοκτησία ἐν Ἑλλάδι μέχρι τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως», «Ρωμαϊκὴ ἱστορία», «Ἡ βιομηχανικὴ ἐργασία ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι» κ.ἄ.

Γυισκάρδος (Ροβέρτος Guiscard). Νορμανδὸς τυχοδιώκτης (1015-1085) ἐκ τῶν ἱδρυσάντων τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, κόμις τῆς Ἀπουλίας καὶ Καλαβρίας. Κατέλαβε τὴν Κέρκυραν, τὴν Κεφαλληνίαν, τὸ Δυρράχιον, τὴν Καστορίαν, ὁπόθεν ἐξεδιώχθησαν οἱ υἱοί του ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ.

γυλιές. Τετράγωνος σάκκος δερμάτινος ἢ ἐξ ὑφάσματος ἀδιαβρόχου, φερόμενος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν δι' ἱμάντων ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ περιέχων τὰ εἴδη ρουχισμοῦ κλ. ἐφόδια.

γυλλοτίνη ἢ **γιλλοτίνη** (guillotine, *γιλιοτίν*). Ἡ λαιμητόμος, ἤτοι μηχανὴ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς δι' ἀποκεφαλισμοῦ, ἐφευρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Λουί, κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. Ὠνομάσθη οὕτω ἐκ τοῦ προτείναντος αὐτὴν τῷ 1792 ὡς ἐνιαῖον μέσον θανατικῆς ἐκτελέσεως ἰατροῦ Ἰωσὴφ Ἰγνατίου (1738-1814) Γυιγιοτέν. Ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ πολλῶν κρατῶν καὶ ἤτο ἐν χρήσει μέχρι πρό τινος καὶ ἐν Ἑλλάδι.

Γύλλστρανδ (Ἄλβαρ Gullstrand). Σουηδὸς ὀφθαλμολόγος γεννηθεὶς 1862, καθηγητὴς ἐν Οὐψάλᾳ. Βραβεῖον Νομπὲλ τοῦ 1911 διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τοῦ ἀστιγματισμοῦ.

γυμνάσιον. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, δημόσιον γυμναστήριον, ὅπου ἐγυμνάζοντο οἱ νέοι ἐπιβλεπόμενοι ἀπὸ τὸν γυμνασίαρχον. ‖ Σήμερον, σχολεῖον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως προετοιμάζον τοὺς μαθητὰς διὰ τὸ πανεπιστήμιον καὶ λοιπὰς ἀνωτέρας σχολάς, διὰ κλασσικῆς καὶ ἐγκυκλίου μορφώσεως. Ἐν Ἑλλάδι τριτάξιον μέχρι τοῦ 1840, κατόπιν τετρατάξιον (1840-1930) καὶ νῦν, καταργηθέντος τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, ἑξατάξιον.

γυμναστήριον. Τόπος, περίφρακτος, συνήθως ὅπου γυμνάζονται, περιλαμβάνων ὑπόστεγον καὶ ἀποδυτήρια, λουτῆρας, στίβον διὰ προπόνησιν εἰς δρόμους, χῶρον δι' ἅλματα, διὰ δισκοβολίαν, σφαιροβολίαν κλ., καθὼς καὶ ὄργανα γυμναστικῆς.

γυμναστής. Ὁ διδάσκων τὴν γυμναστικήν. Ἐν Ἑλλάδι σήμερον οἱ εἰς τὰ σχολεῖα ὑπηρετοῦντες γυμναστὰι μορφοῦνται εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις «Διδασκαλεῖον Γυμναστικῆς», ὅπου εἰσέρχονται τελειόφοιτοι γυμνασίου καὶ σπουδάζουσιν ἐπὶ τριετίαν.

γυμναστική. Τὸ σύνολον τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ ἐνίσχυσις καὶ διατήρησις τῆς ὑγείας, ἡ σύμμετρος ἀνάπτυξις τοῦ σώματος, ἡ ἀπόκτησις σωματικῆς εὐεξίας καὶ τῶν δι' ἑκάστην ἡλικίαν ἁρμοζουσῶν σωματικῶν δεξιοτήτων καὶ ἀρετῶν. Ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἀσκεῖται-ἡ γ. λέγεται *ὑγιεινή*, ὅταν γίνεται πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εὐεξίας, *θεραπευτική*, ὅταν ἀποσκοπῇ εἰς τὴν διόρθωσιν σωματικῶν μειονεκτημάτων, ἡ *γ. ἐπιδόσεως*, ὅταν γίνεται προπαρασκευαστικῶς διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς ἀγῶνας καὶ διὰ ἐπίτευξιν ρεκὸρ εἰς ἓν ἢ δύο ἀγωνίσματα. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἡ γυμναστικὴ τοῦ σώματος ἐξίσου μὲ τὴν μουσικήν, τὴν πνευματικὴν δηλ. μόρφωσιν, ἦτο ἡ βάσις τῆς ἀνατροφῆς τῶν παίδων. Ἀλλὰ καὶ ἀνδρούμενοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διήρχοντο πολλὰς ὥρας τῆς ἡμέρας των εἰς τὰ γυμνάσια. Ἐπὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἡ γ. παρημελήθη, κατεδικάσθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ μόλις κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀνεβίωσεν ἐν τῇ Δύσει. Διεμορφώθησαν δὲ τρία συστήματα: 1) τὸ *γερμανοελβετικόν*, χρησιμοποιοῦν ὄργανα διάφορα δι' ἀκροβατικὰς ἀσκήσεις (μονόζυγα, δίζυγα, κλ.), δι' ὃ καὶ *ἐνόργανος* ἐκλήθη ἡ τοιαύτη γ.· 2) τὸ *σουηδικόν*, περιλαμβάνον ἀσκήσεις βοηθούσας τὴν φυσιολογικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος, καὶ ἐκτελουμένας σχεδὸν ἄνευ ὀργάνων *(ἀνόργανος γ.)*· 3) τὸ *ἀγγλοαμερικανικόν*, περιλαμβάνον ἐκτὸς τῆς γυμναστικῆς καὶ

παιδιὰς ἐν ὑπαίθρῳ καὶ φυσικὰς ἀσκήσεις (σπόρ). Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον γυμναστήριον ἱδρύθη ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1834 εἰσαχθέντος τοῦ γερμανοελβετικοῦ συστήματος, ὅπερ τῷ 1909 ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ σουηδικοῦ, εἰσαχθέντος καὶ εἰς τὰ σχολεῖα.

γυμνὴς -ῆτος ἢ **γυμνήτης** ἢ **γυμνίτης**. Ὁ ψιλὸς στρατιώτης παρ' ἀρχαίοις, φέρων μόνον ἀκόντιον, τόξον ἢ σφενδόνην.

γυμνισμός. Φυσιολατρικὴ αἵρεσις ἀναπτυχθεῖσα τελευταίως εἰς τὰς γερμανικὰς ἰδίᾳ χώρας, οἱ ὀπαδοὶ τῆς ὁποίας ζῶσιν ὁμαδικῶς μέρος τοῦ ἔτους εἰς ἐξοχὰς γυμνοὶ τελείως, ἄνδρες μετὰ γυναικῶν ἀδιακρίτως.

γυμνοδάκτυλος. Γένος σαυρῶν ἀσκαλαβωτιδῶν. Ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἑλλάδι.

γυμνοθεραπεία. Κλάδος τῆς φυσικοθεραπείας συνδυάζων τὴν διὰ γυμνοῦ σώματος καθ' ὡρισμένας ὥρας ἀεροθεραπείαν, ἡλιοθεραπείαν καὶ θαλασσοθεραπείαν.

γυμνόκαρπα. Τὰ φυτὰ τὰ ἔχοντα καρπὸν ἄνευ κελύφους.

γυμνόκλαδος (gymnocladus). Γένος χεδροπῶν φυτῶν μὲ δύο εἴδη: *γ. τὸν καναδικόν*, τοῦ ὁποίου τὰ σπέρματα καβουρδιζόμενα ἀντικαθιστῶσι τὸν καφέ, καὶ *γ. τὸν σινικόν*, τοῦ ὁποίου τοὺς λοβοὺς μεταχειρίζονται οἱ Κινέζοι ἀντὶ σάπωνος.

γυμνόν. Ἔργον γλυπτικῆς ἢ ζωγραφικῆς παριστῶν γυμνὸν σῶμα ἀνθρώπου. Ἡ σπουδὴ τοῦ γυμνοῦ ἀποδώσασα ἀριστουργήματα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἠτόνησε μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἤρχισεν ἐπὶ τῆς Ἀναγεννήσεως νὰ καλλιεργῆται ἐκ νέου, ἀνεπτύχθη δὲ σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς σπουδῆς τῆς ἀνατομίας νεκρῶν καὶ ζώντων σωμάτων εἰς σπουδαιότατον κλάδον τῆς τέχνης.

Ἰγυμνότος

Γυμνόν. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἄργους. Κάτ. 637.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος. Κάτ. 561.

γυμνόνωτος. Γένος ἰχθύων μὲ μόνον εἶδος *γ. τὸν ἠλεκτρικόν*. Φθάνει εἰς μῆκος 2.5 μ., ἔχει σχῆμα ἐγχέλυος καὶ μακρὰν οὐράν, δι' ἧς ἐνεργεῖ ἐν ὥρᾳ ἀμύνης ἰσχυρὰς ἠλεκτρικὰς κενώσεις, ἱκανὰς ν' ἀναισθητήσουν καὶ ἄνθρωπον. Ζῇ εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς Ν. καὶ Κεντρ. Ἀμερικῆς.

γυμνόρρινος. Γένος πτηνῶν κορακιδῶν (Αὐστραλίας).

γυμνοσάλιαγκος. Βλ. λεῖμαξ.

γυμνοσοφισταί. Ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν μετὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ἑλλήνων, ἐν Ἰνδίαις, ὀπαδοὶ φιλοσοφικῆς αἱρέσεως ζῶντες ἀσκητικὸν βίον, γυμνοὶ ἢ ἡμίγυμνοι.

γυμνόσπερμα. Ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ κατωτέρα τῶν δύο ὁμάδων τῶν *φανερογάμων* ἢ *σπερματοφύτων* φυτῶν διαφέρουσα εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς ἑτέρας ὁμάδος *(ἀγγειόσπερμα)*. Τὰ γ. φέρουσι τὰς σπερματικὰς των βλάστας ἀκαλύπτους (μὴ ἐγκλειομένας ἐν ᾠοθήκῃ) ἐπὶ πλατέων καρποφύλλων ἢ ἐπὶ τοῦ ἄξονος τοῦ φυτοῦ καὶ σχηματίζουσι γυμνὰ σπέρματα ἐντὸς καρποφύλλων. Ἡ ὁμὰς αὕτη περιλαμβάνει τὰς τάξεις τῶν κωνοφόρων, τῶν κυκαδοειδῶν, τῶν γιγκοειδῶν καὶ τῶν γνητοειδῶν.

Γυμνότοπος (πρώην *Γκολιάδες*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 362.

γυναικοκάρδιον τὸ εὔοσμον. Μέγα δένδρον ἐκ τῶν φλακουρτιοειδῶν, ἰθαγενὲς τῶν Ἰνδιῶν· ἐκ τῶν σπερμάτων αὐτοῦ ἐξάγεται τὸ ἔλαιον *σωλμούγρα*, ὠφέλιμον κατὰ τῆς λέπρας.

γυναικοκρατία. Πολίτευμα ἐν τῷ ὁποίῳ τὴν προέχουσαν θέσιν κατέχουσιν αἱ γυναῖκες (μητριαρχία). ‖ Γενικῶς, ἡ ὁπωσδήποτε ἐπικράτησις τῆς γυναικός.

γυναικολογία. Κλάδος τῆς ἰατρικῆς ἀσχολούμενος περὶ τὰς παθήσεις καὶ διαταραχὰς τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός.

γυναικολόγος. Ἰατρὸς εἰδικὸς περὶ τὴν γυναικολογίαν.

γυναικομαστία. Ἡ ἐπὶ ἄρρενος παρουσία εὐμεγέθων μαστῶν.

γυναικονόμος. Ἐπόπτης τῶν γυναικείων ἠθῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

γυναικοφοβία. Ψυχασθενικὸς φόβος ἀνδρὸς ἐπὶ παρουσίᾳ γυναικός.

γυναικωνῖτις καὶ **γυναικών.** Ἴδιον διαμέρισμα διὰ τὰς γυναῖκας εἰς τοὺς ἀρχαίους οἴκους καὶ εἰς τοὺς μουσουλμανικοὺς λαούς (χαρέμι). Ἐπίσης, εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, ὑπερῷον προωρισμένον διὰ τὰς γυναῖκας.

γύνανδρος (ὁ). Ἑρμαφρόδιτος.

γυνή. Τὸ θῆλυ τοῦ εἴδους ἄνθρωπος, ἰδίᾳ τὸ ἐνήλικον ἐν πλήρει ἀναπτύξει. ‖ *(Ἱστορ.)* Εἰς τὰς πρωτογόνους κοινωνίας ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἦτο ἐπικρατεστέρα τῆς τοῦ ἀνδρός (μητριαρχία), βαθμηδὸν ὅμως ἡ γ. ὑπῆχθη ὑπὸ τὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός. Ἐν τῇ ἀρχ. Ἑλλάδι ἡ γ. ἦτο ὑπεξουσία τοῦ ἀνδρός, ἀποκεκλεισμένη τοῦ δημοσίου βίου (πλὴν τῶν ἑταιρῶν) ἐγκεκλεισμένη ἐντὸς τοῦ γυναικωνίτου, ὁπόθεν ἐφρόντιζε τὰ τοῦ οἴκου καὶ τὰ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παίδων. Ἐν Ρώμῃ ἡ θέσις τῆς γ. ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ καλυτέρα. Μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ γ. ἤρχισε ν' ἀνακτᾷ τὰ δικαιώματά της, ἀλλὰ παρέμεινε πάντοτε ὑπεξουσία. Ἡ πλήρης ἐξίσωσις αὐτῆς μὲ τὸν ἄνδρα ἤρχισε συντελουμένη ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ ἐπ' ἐσχάτων, μετὰ τὸν Παγκόσμιον κυρίως πόλεμον, ὁπότε λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἐργατικῶν χειρῶν, ἐξῆλθε τοῦ οἴκου διὰ νὰ κερδίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τὰ περισσότερα εὐρωπαϊκὰ κράτη ἔχουσι θεσπίσει καὶ τὸ δικαίωμα ψήφου τῶν γυναικῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἡ γυνὴ κέκτηται δικαίωμα ψήφου εἰς τὰς δημοτικὰς ἀρχαιρεσίας, δύναται νὰ διορισθῇ καὶ ὑπάλληλος (ἐκτὸς ὑπουργοῦ, στρατιωτικοῦ καὶ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου), εἰς δὲ τὰς σχέσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀπολαύει πλήρους ἰσοτιμίας, μὴ δυναμένη ὅμως νὰ ἐμπορεύεται, ἂν εἶνε ὕπανδρος, ἄνευ συγκαταθέσεως τοῦ συζύγου, μὴ δυναμένη νὰ ὑπογράφῃ ὡς μάρτυς εἰς συμβόλαια ἢ νὰ ὁρισθῇ ἐπίτροπος ἀνηλίκου ἢ μέλος οἰκογενειακοῦ συμβουλίου, ἐκτὸς προκειμένου περὶ ἰδίου της τέκνου.

γυνοκάρδιον. Τὸ ἄλλως **γυναικοκάρδιον** (βλ.λ.).

γυπάετος ἢ **γυπαετός.** Γένος ἁρπακτικῶν πτηνῶν, μὲ μόνον γένος *γ. τὸν γενειοφόρον*, κν. *ὀξυὰ* καὶ *κλάρα*. Εἶνε τὸ μεγαλύτερον πτηνὸν τοῦ παλαιοῦ κόσμου (μῆκος 1.15 μ., ἄνοιγμα πτερύγων

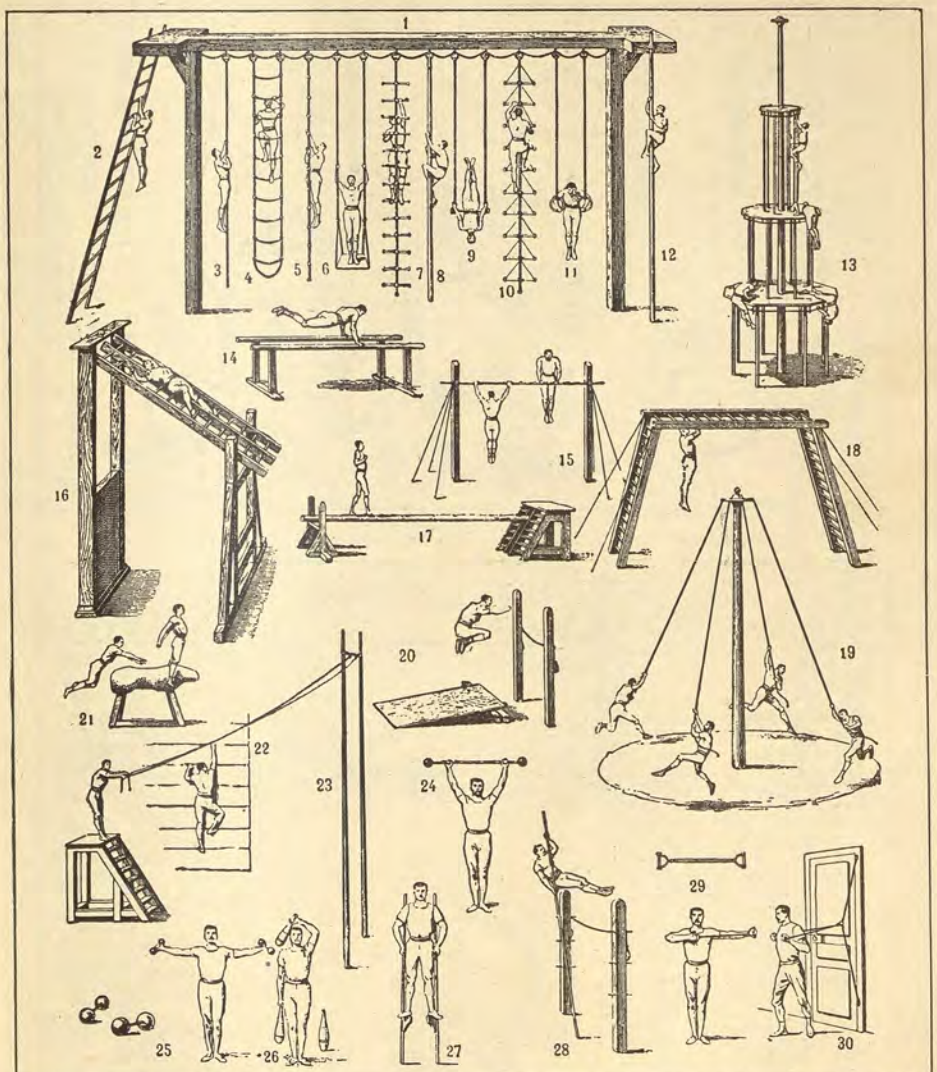

Ὄργανα γερμανοελβετικοῦ συστήματος

1. Γέφυρα μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς.— 2. Κεκλιμένη κλίμαξ.— 3. Σχοινίον (κάλως) ἀναρριχήσεως.— 4. Σχοινίνη κλίμαξ.— 5. Σχοινίον μὲ κόμβους.— 6. Αἰώρα.— 7. Σχοινίον μετὰ χειρολαβίδων.— 8. Δοκὶς ἐξηρτημένη.— 9. Τραπέζιον.— 10. Σχοινίον μετ' ἀκινήτων χειρολαβίδων.— 11. Κρίκοι.— 12. Κατακόρυφος δοκίς.— 13. Ὀκτάγωνον (σύστημα ποικίλων ὀργάνων ἀναρριχήσεως: δοκίδων, μονοζύγων, σανίδων ἀναπτερώσεως κ.τ.τ.).— 14. Δίζυγον.— 15. Μονόζυγον.— 16. Ὀρθωτικὴ κλίμαξ.— 17. Δοκὶς ὁριζοντία.— 18. Ὁριζοντία κλίμαξ (ἐστηριγμένη ἐπὶ δύο κεκλιμένων κλιμάκων).— 19. Ἀεροπετιστής.— 20. Στυλοβάται πηδήματος καὶ βατὴρ ὠστικός.— 21. Ἵππος (ἢ ἱππικὸν ἐφαλτήριον).— 22. Τοῖχος ἐφόδου.— 23. Δικλοῦν κατακόρυφον σχοινίον αἰωρήσεως.— 24. Ἀμφίσφαιρον (βάρος πρὸς ἄρσιν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν).—25. Ἁλτῆρες.— 26. Κορβναι.— 27. Καλόβαθρα.— 28. Ἅλμα ἐπὶ κοντῷ.— 29. Ἐλαστικὸς ἑκτατήρ.— 30. Ἑκτατὴρ συστήματος Σάνδω.

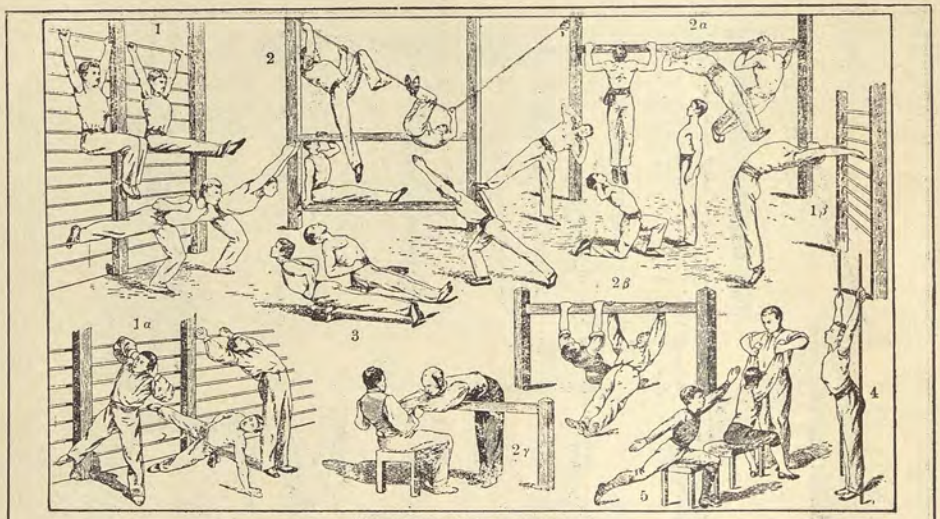

Ὄργανα σουηδικῆς γυμναστικῆς
1, 1α, 1β. Πολύζυγα. — 2, 2α, 2β, 2γ. Δοκοί. — 3. Θρανίον. — 4. Δοκίδες κατακόρυφοι. — 5. Ὀρθοπαιδικὸν ἔδρανον.

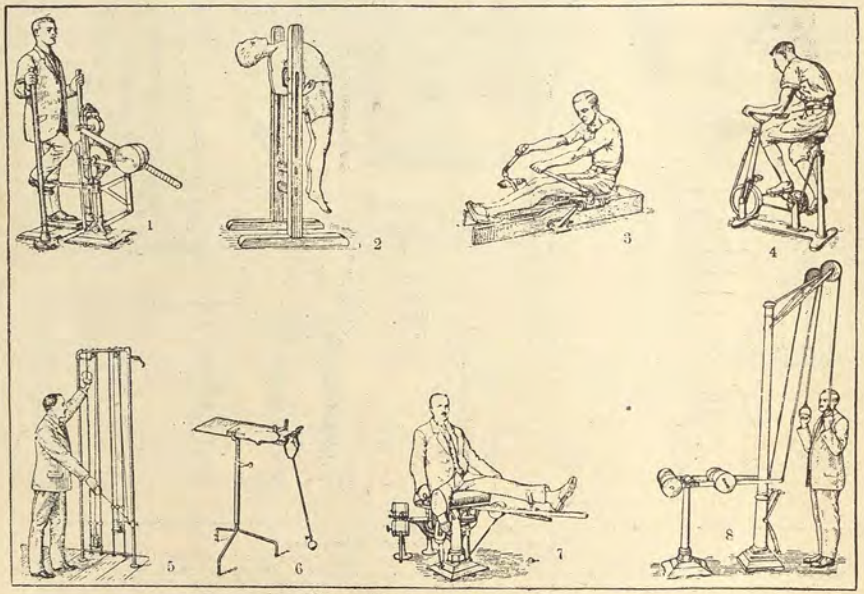

Ὄργανα θεραπευτικῆς γυμναστικῆς
1. Μηχάνημα μηχανοθεραπείας πρὸς κάμψιν καὶ ἔκτασιν ἰσχίου καὶ γόνατος. — 2. Μηχάνημα πρὸς εὐθυνσιν τῶν δυσμορφιῶν τῆς ῥάχεως. 3. Μηχάνημα κωπηλασίας διὰ γυμναστικὴν ἐν δωματίῳ. — 4. Ποδήλατον διὰ γυμναστικὴν ἐν δωματίῳ. — 5. Μηχάνημα ἐνεργητικῶν κινήσεων ἀντιστάσεως. — 6. Μηχάνημα μηχανοθεραπείας διακτύλων χειρός. — 7. Μηχάνημα μηχανοθεραπείας πρὸς ἀπαγωγὴν καὶ προσαγωγὴν τῶν σκελῶν. — 8. Μηχάνημα μηχανοθεραπείας κάμψεως καὶ ἐκτάσεως ἀντιβραχίων.

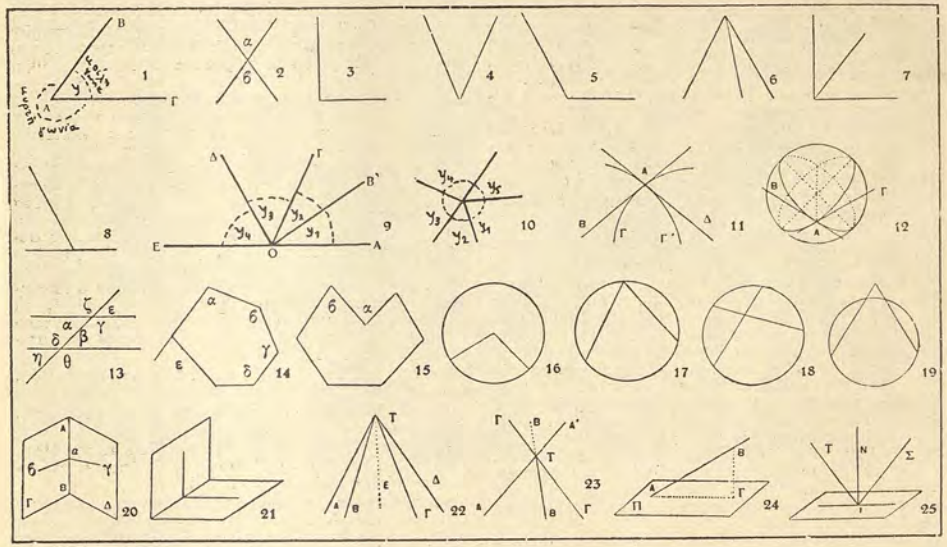

Γωνίαι
1 ΒΑΓ (γ) κοίλη καὶ κυρτὴ γωνία (Α κορυφή, ΑΒ καὶ ΑΓ πλευραί), 2 α, β κατὰ κορυφὴν γωνίαι, 3 ὀρθὴ γωνία, 4 ὀξεῖα γωνία, 5 ἀμβλεῖα γωνία, 6 ἐφεξῆς γωνίαι, 7 συμπληρωματικαὶ γωνίαι, 8 παραπληρωματικαὶ γωνίαι, 9 γ1, γ2, γ3, γ4, γ5 γωνίαι ἔχουσαι ἄθροισμα 2 ὀρθάς, 10 γ1, γ2, γ3, γ4, γ5 γωνίαι ἔχουσαι ἄθροισμα 4 ὀρθάς, 11 γωνία δύο τόξων κειμένων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, 12 γωνία δύο τόξων κειμένων ἐπὶ σφαίρας, 13 αβ, γδ ἐντὸς ἐναλλὰξ γωνίαι, ξβ, εδ, αθ, γη ἐντὸς ἐκτὸς ἐναλλὰξ γωνίαι, ξθ, ει ἐκτὸς ἐναλλάξ, βγ, αδ ἐντὸς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη, βε, ζδ, αη, γθ ἐντὸς ἐκτὸς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη, 14 αβγδεζ ἐσωτερικαὶ γωνίαι (πολυγώνου), ε ἐξωτερικὴ γωνία, 15 α εἰσέχουσα γωνία, β ἐξέχουσα, 16 ἐπίκεντρος γωνία, 17 ἐγγεγραμμένη γωνία, 18 ἐσωτερικαὶ γωνίαι κύκλου (ἔχουσαι τὴν κορυφὴν ἐντὸς τοῦ κύκλου), 19 ἐξωτερικὴ γωνία κύκλου (ἔχουσα τὴν κορυφὴν ἐκτὸς τοῦ κύκλου), 20 δίεδρος γωνία (ΑΒ ἀκμή, τὰ δύο ἐπίπεδα=ἕδραι), ἡ ἐπίπεδος γωνία βαγ μέτρον τῆς διέδρου, 21 ὀρθὴ δίεδρος γωνία, 22 στερεὰ ἢ πολύεδρος γωνία, 23 κατὰ κορυφὴν ἢ συμμετρικαὶ γωνίαι (ΓΑΒΓ΄ καὶ ΓΑ΄Β΄Γ), 24 γωνία εὐθείας καὶ ἐπιπέδου (ΒΑΓ). 25 γωνία προσπτώσεως (ΤΙΝ), γωνία ἀνακλάσεως (ΝΙΣ).

2.70 μ.). Ζῇ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τρεφόμενον μὲ πτώματα καὶ μικρὰ ζῶντα τετράποδα. Ἀπαντᾷ ἐν Ἑλλάδι.

Γύπαρις. Ἔμμετρον δρᾶμα ποιμενικὸν πεντάπρακτον, γραφὲν εἰς τὸ κρητικὸν ἰδίωμα ὑπὸ ἀγνώστου ποιητοῦ, ἐκ Ρεθύμνου, κατὰ τὸν ΙϚ΄-ΙΖ΄ αἰῶνα μ.Χ.

γυπίδαι (vulturidae). Ὁμοιογένεια ἁρπακτικῶν πτηνῶν.

γυρεόκοκκος. Τὸ μικροσπόριον τῶν σπερματοφύτων.

Γύρι. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ζακύνθου. Κάτ. 164.

γυρῖνος. Νεογέννητος βάτραχος, μὴ ἀποκτήσας ἀκόμη πόδας. ‖ Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, κολυμβώντων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας στασίμων ὑδάτων.

γῦρις. Ἡ γονιμοποιὸς κόνις τῶν ἀνθέων ἡ σχηματιζομένη ἐντὸς τῶν ἀνθήρων καὶ ἥτις πίπτουσα ἐπὶ τοῦ ὑπέρου τοῦ αὐτοῦ ἄνθους ἢ μεταφερομένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων εἴτε ἐντόμων ἐπὶ τοῦ ὑπέρου ἄλλου ἄνθους τὸν γονιμοποιεῖ.

γυροσκοπικὴ πυξίς. Ναυτικὴ πυξὶς λειτουργοῦσα διὰ γυροσκοπίου, ἀπηλλαγμένη τῶν σφαλμάτων τῆς διὰ μαγνητικῆς βελόνης λειτουργούσης πυξίδος, ὑποκειμένη ὅμως εἰς σφάλματα λόγῳ γεωγραφικοῦ πλάτους καὶ λόγῳ τῆς κατ' ἔννοιαν Βορρᾶ-Νότου μετατοπίσεως τοῦ πλοίου.

γυροσκόπιον. Μηχάνημα οὗτινος τὸ κύριον μέρος εἶνε σῶμα ἔχον σχῆμα ἐκ περιστροφῆς καὶ δυνάμενον νὰ περιστραφῇ περὶ τὸν ἄξονά του· τὸ γυροσκόπιον ἐφευρέθη τῷ 1852 ὑπὸ τοῦ Φουκὼ καὶ ἔχει τὴν ἰδιότητα, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ταχεῖα περιστροφικὴ αὐτοῦ κίνησις, ὁ ἄξων αὐτοῦ νὰ μένῃ παράλληλος πρὸς ἑαυτόν. Εἰς τὴν περιστροφὴν τῆς Γῆς ὀφείλεται ἡ ἀμετάβλητος διεύθυνσις τοῦ ἄξονος. Τὴν γυροσκοπικὴν ἀντίδρασιν ἐχρησιμοποίησαν ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν κύλισιν τῶν πλοίων· ἐπίσης αὕτη γίνεται αἰσθητὴ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν ἀεροπλάνων, χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν αὐτόματον κυβέρνησιν τῶν τορπιλλῶν, παρατηρεῖται εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς βέμβικος καὶ ἐφηρμόσθη εἰς τὸν σιδηρόδρομον μετὰ μίας τροχιᾶς. Ἀλλ' ἡ σπουδαιοτέρα ἐφαρμογὴ τοῦ γυροσκοπίου εἶνε ἡ γυροσκοπικὴ πυξίς, ἡ ὁποία ἀντικαθιστᾷ ἐπωφελῶς τὴν συνήθη μαγνητικὴν ναυτικὴν πυξίδα καὶ ἀποτελεῖ πειστικὴν ἀπόδειξιν τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς.

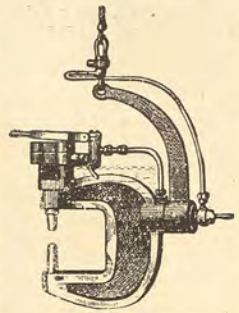

Φορητὴ γυρώτρια

γυρώτρια. Μηχάνημα διὰ τὴν κάρφωσιν κοινωματίων (κν. τζαβεττῶν). Λειτουργεῖ δι' ἠλεκτρικῆς πιέσεως ἢ ἠλεκτρισμοῦ.

γύψος. Βλ. Ἀθίγγανος.

Γυφτοχώρι. Χ. ἐπαρχ. Φθιώτιδος. Βλ. Καλλιθέα (*Σπερχειάδος*).

γύψ (vultur). Γένος πτηνῶν ἁρπακτικῶν ἐκ τῶν γυπιδῶν. Ἀπαντᾷ ἐν Ἑλλάδι τρεφόμενον ἰδίως ἐκ θνησιμαίων ζῴων, φθάνει εἰς μῆκος 1,10-1,20μ. Κυριώτερα δύο εἴδη: *γ. ὁ λευκοκέφαλος* (κν. *ὄρνιο ἢ κόκκινο ὄρνιο* ἢ *λυκόρνιο*) ζῶν κατ' ἀγέλας καὶ *γ. ὁ μοναχὸς* (κν. *μαῦρο ὄρνιο* ἢ *λυκόρνιο*).

γυψοκονία ἢ **γυψόκονις.** Γύψος μεταβληθεῖσα εἰς κόνιν δι' ἐψήσεως ἐντὸς καμίνου. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν γλυπτικὴν διὰ τὴν κατασκευὴν προπλασμάτων, εἰς τὴν χειρουργικὴν πρὸς κατασκευὴν σκληρῶν ἐπιδέσμων, εἰς τὴν οἰκοδομικὴν κλ.

γυψομάρμαρον. Φύραμα παρασκευαζόμενον διὰ ζυμώσεως γυψοκονίας μετὰ θερμοῦ διαλύματος ὀστεοκόλλης, κν. **στόκος**.

γύψος (ἡ· ἐν ΝΕΓ ὁ). Ὀρυκτὸν ἀσβεστῶδες. Ἔνυδρον θειϊκὸν ἀσβέστιον ($CaSO_4+2H_2O$). Ἡ ἄνυδρος μορφὴ καλεῖται *ἀνυδρίτης*. Εἰδικὸν βάρος 2,2-2,4. Σκληρότης ἐλαχίστη ($1^1/_2$-2 βαθμοί). Ἔχει λάμψιν μαργαριτοειδῆ. Ὅταν εἶνε λεπτόκοκκος καὶ κατάλευκος καλεῖται *ἀλάβαστρος*. Ἡ γ. τοῦ ἐμπορίου εἶνε κεκαυμένη, θερμανθεῖσα εἰς 107° καὶ ἀποβαλοῦσα $^1/_2$ μόριον τοῦ ὕδατος. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν οἰκοδομικήν, εἰς τὴν ἀγαλματοποιΐαν, εἰς τὴν χειρουργικὴν (βλ. *γυψοκονία*), εἰς τὴν γεωργίαν ὡς λίπασμα καὶ εἰς τὴν οἰνοποιΐαν πρὸς ταχὺν καθαρισμὸν τοῦ οἴνου.

γωβιός. Ὁμοιογένεια μικρῶν ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τελεοστέων. Εἴδη τινὰ ζῶσι καὶ εἰς γλυκέα ὕδατα. Συνηθέστατος εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια, κν. *κωβιός*.

Γὴ καὶ Μαγών. Ὀνόματα ἁπαντῶντα συχνάκις ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ· ἐν τῇ Ἀποκαλύψει τοῦ Ἰωάννου ἀποδίδονται εἰς τοὺς καταπολεμοῦντας τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οἵτινες θὰ καταστραφῶσιν ἐν τέλει. || Ὀνομάζονται οὕτω καὶ δύο τεράστια ξύλινα ἀγάλματα ἐν τῷ Δημαρχείῳ τοῦ Λονδίνου.

Γὼγέν (Παῦλος Gaughin). Γάλλος ζωγράφος (1848-1903) ζήσας καὶ ἐργασθεὶς εἰς Ταϊτήν, ὁπόθεν ἐνεπνεύσθη τὰ θέματα τῶν πινάκων του, («Ταϊτινὴ Ἀφροδίτη», «Τὸ πνεῦμα ἀγρυπνεῖ» κ.ἄ.).

Γωλά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 162.

γωλθερία. Γένος ἀειθαλῶν ἐρεικοειδῶν δενδρυλλίων καὶ θάμνων τῆς Ἀμερικῆς, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἰαπωνίας κλ. Πολλὰ εἴδη ἔχουσιν ἐδωδίμους καρπούς, εἰδῶν τινων δὲ τὰ φύλλα περιέχουσιν ἀρωματικὸν αἰθέριον ἔλαιον χρησιμοποιούμενον καὶ ὡς ἀντιρρευματικὸν φάρμακον.

γώλτιος. *(Γεωλ.)* Ἡ ἀνωτέρα τῶν δύο ἐποχῶν εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ κατωτέρα κρητιδικὴ περίοδος τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς γῆς.

γωνία. *(Μαθημ.)* *Ἐπίπεδος γωνία* ἢ ἁπλῶς γωνία λέγεται τὸ σχῆμα τὸ ἀποτελούμενον ὑπὸ δύο εὐθειῶν τεμνομένων, ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς τομῆς αὐτῶν. Τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως καλεῖται *κορυφὴ* τῆς γωνίας καὶ αἱ εὐθεῖαι *πλευραὶ* αὐτῆς. Ἡ γωνία εἶνε *ὀρθή*, ὅταν αἱ πλευραὶ αὐτῆς εἶνε κάθετοι πρὸς ἀλλήλας, *ὀξεῖα*, ὅταν εἶνε μικροτέρα τῆς ὀρθῆς, καὶ *ἀμβλεῖα*, ὅταν εἶνε μεγαλυτέρα ταύτης. Αἱ *δίεδροι γωνίαι* σχηματίζονται ὑπὸ δύο ἐπιπέδων τεμνομένων ἀπὸ τῆς κοινῆς τομῆς αὐτῶν· αὕτη καλεῖται *ἀκμή*, τὰ δὲ ἐπίπεδα *ἕδραι* αὐτῆς. Αἱ *στερεαὶ γωνίαι* σχηματίζονται ὑπὸ τριῶν ἢ πλειόνων ἐπιπέδων ἀρχομένων ἀπὸ κοινοῦ τινος σημείου· τοῦτο καλεῖται *κορυφή*, τὰ ἐπίπεδα *ἕδραι* καὶ αἱ εὐθεῖαι καθ' ἃς συναντῶνται δύο ἐφεξῆς ἕδραι καλοῦνται *ἀκμαὶ* τῆς στερεᾶς γωνίας. (Βλ. καὶ σχ.)

Γωνιά. 1) *Ἔξω.* Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Θήρας. Κάτ. 403.—2) *Μέση.* Βλ. **Ἐπισκοπή**.

Γωνιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 287.

Γωνιές. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 518.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαλεβυζίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 776.

γωνιομετρία. Ἡ πραγματευομένη τὴν μέτρησιν τῶν γωνιῶν· ὡς μονὰς τῶν γωνιῶν λαμβάνεται ἡ ὀρθὴ γωνία, ἥτις διαιρεῖται εἰς 90 ἴσα μέρη, τὰς *μοίρας*, σημειουμένας οὕτω: 90°. Ἡ μοῖρα διαιρεῖται εἰς 60 λεπτά (60′) καὶ τὸ λεπτὸν εἰς 60 δευτερόλεπτα (60″). Εἰς τὰ μαθηματικὰ λαμβάνουσιν ὡς μονάδα ἀκόμη καὶ τὴν γωνίαν, ἧς τὸ ἀντίστοιχον τόξον εἶνε ἴσον πρὸς τὴν ἀκτῖνα δι' ἧς ἐγράφη. Ἡ μονὰς αὕτη λέγεται *ἀκτίνιον* καὶ ἰσοῦται πρὸς 57° 17′ 44″,8.

γωνιόμετρον. Ὄργανον πρὸς μέτρησιν τῶν γωνιῶν, ἀναγωγεύς, γνώμων. Εἰς τὴν φυσικὴν μεταχειρίζονται εἰδικὰ γωνιόμετρα διὰ τὴν μέτρησιν τῶν διέδρων γωνιῶν.

Γωτιέ (Θεόφιλος Gautier). Γάλλος συγγραφεύς, ποιητὴς καὶ κριτικὸς (1811-1872), ἐκ τῶν πρωτοστατῶν τοῦ ρωμαντισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ. Ἔγραψε ποιήματα («Σμάλτοι καὶ Καμέαι», «Ἡ κωμῳδία τοῦ θανάτου» κ.ἄ.), μυθιστορήματα καὶ διηγήματα («Ἡ Δὶς δὲ Μωπέν», «Ὁ Φορτούνιο», «Ὁ Καπετὰν Φρακάσας» κ.ἄ.), θεατρικὰ ἔργα.

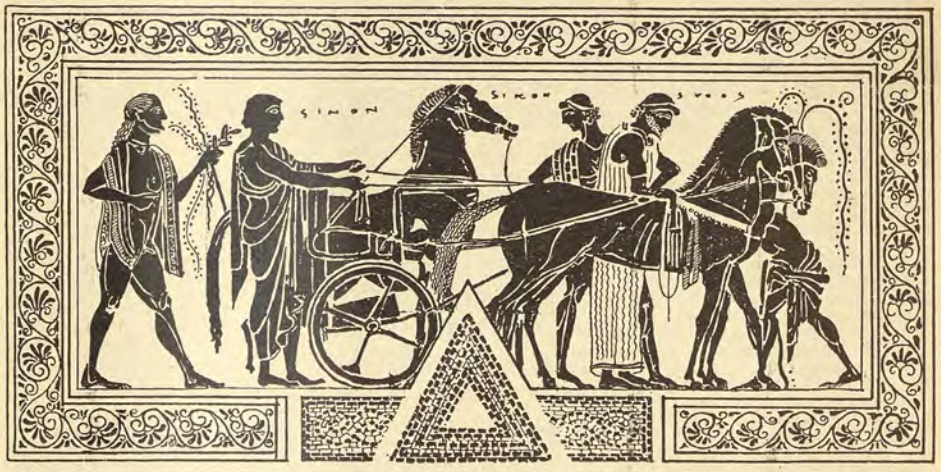

Δ (δέλτα). Σύμφωνον. Τὸ τέταρτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (Δ, δ). Ἡ προφορά του παρ' ἀρχαίοις ἦτο ὅπως ἡ τοῦ d τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. || *(Ἀριθ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: τέσσαρα ἢ τέταρτος (δ′), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: τετρακισχίλια (δ), μὲ μικρὰν γραμμὴν ἢ δύο στιγμὰς ἄνωθεν: τετρακισμύρια (40.000) (δ ἢ δ̈).

Δ' Ἄβερνον (Ἐδγὰρ Βικέντιος λόρδος D'Abernon). Ἄγγλος ἑλληνιστὴς γενν. 1857. Ἔγραψε «Γραμματικὴν τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης» ἐγκριθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Δαβίδ κ.λ. Βλ. Δαυῒδ κ.λ.

Δάβιλα (Πέτρος Ἀρίας Davila). Ἱσπανὸς ἐξερευνητὴς τοῦ ΙΣ′ αἰῶνος μ.Χ. Ἵδρυσε τῷ 1519 τὴν πόλιν τοῦ Παναμᾶ.

δαβοΐα (ἡ). Γένος ὄφεων ἐκ τῶν ἐχιδνῶν.

Δαβός (Davos). Ὑψηλὴ κοιλὰς τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ Γριζόν, περιβαλλομένη ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι τὰ περίφημα σανατόρια στηθικῶν νοσημάτων. Ὕψος εἰς τὸ βάθος ὑπὲρ τὴν θάλασσαν 1560-1574 μ. Κυριώτεροι συνοικισμοὶ *Δαβὸς Πλάτς* καὶ *Δαβὸς Δόρφι*. Κάτ. 11.035.

Δαβού (Λουδοβῖκος Νικόλαος Davout). Γάλλος στρατάρχης (1770-1823) διακριθεὶς ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα (Ἄουστερλιτς, Ἄουερστετ, Ἔκμυλ, Ρωσία).

Δάγ. Λέξις περσικὴ σημαίνουσα ὄρος.

Δάγγειος πυρετός. Λοιμώδης νόσος ἐξανθηματικὴ τῶν θερμῶν χωρῶν, ἐπιδημικῶς ἐμφανιζομένη καὶ ἀλλαχοῦ, μεταδιδομένη διὰ τοῦ κώνωπος *στεγόμυια*. διαρκοῦσα περὶ τὰς 7 ἡμέρας καὶ ἐκδηλουμένη διὰ πυρετοῦ, ἐξανθήματος καὶ γαστρικῶν φαινομένων, ἐναπολείπουσα δὲ μεγίστην κατάπτωσιν δυνάμεων.

δαγῥεροτυπία. Μέθοδος δι' ἧς, τὸ πρῶτον, ἐλήφθησαν φωτογραφήματα ἐπὶ πλακὸς ἀργυρᾶς ἢ ἐπηργυρωμένης ἐκτιθεμένης εἰς τὸ σκότος εἰς ἀτμοὺς ἰωδίου καὶ καθισταμένης οὕτω φωτοπαθοῦς. Ἐφευρέθη τῷ 1835 ὑπὸ τῶν Γάλλων Νιέπς καὶ Δαγέρ.

Δαγεστάν. Χώρα τοῦ Καυκάσου ἀποτελοῦσα αὐτόνομον σοβιετικὴν δημοκρατίαν. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς Κασπίας καὶ τῶν δημοκρατιῶν τοῦ Καυκάσου, τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἀζερβαϊτζάν. Ἔκτασις 54.200 τ.χλμ., κάτ. 786.877., πρωτεύουσα *Μαχὰτς-Καλά* (πρώην *Πετρόβσκι*).

Δαγκλῆς (Παναγιώτης). Στρατηγός, γενν. ἐν Ἀγρινίῳ (1853-1924). Ἀρχηγὸς τοῦ Γεν. ἐπιτελείου κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον, βουλευτὴς Ἰωαννίνων. Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν (1915), μέλος τῆς τριανδρίας τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐν Θεσσαλονίκῃ (1916), ἀρχιστράτηγος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον. Ἐφευρέτης φερωνύμου λυομένου πυροβόλου.

Δαγοβέρτος (Dagobert). Ὄνομα τριῶν Φράγκων βασιλέων τοῦ οἴκου τῶν Μεροβιγγιδῶν κατὰ τὸν Ζ′ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η′ αἰῶνος.

δαδαΐσμός. Σχολὴ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐμφανισθεῖσα τῷ 1917 καὶ ἀποτελοῦσα ἀκροτάτην ὑποκειμενίκευσιν τοῦ ἐξπρεσσιονισμοῦ μέχρις ἀρνήσεως πάσης αἰσθητικῆς, καθιστῶσα τελείως αὐθαίρετον τὴν σχέσιν μεταξὺ σκέψεως καὶ ἐκφράσεως.

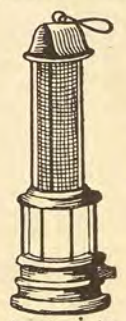

Ἀνχγία Δαίβυ

δᾶδες ἡλιακαί. Βλ. *ἥλιος*.

Δαδιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σουφλίου (Ἔβρου). Κάτ. 612.

Δαδίον. Βλ. **Ἀμφίκλεια**.

Δαΐακοι. Λαὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ν. Βόρνεο, περὶ τὰ 2.000.000 ψυχαί. Εἶνε ὠμότατοι, εἰδωλολάτραι, ἐπιδιδόμενοι καὶ εἰς ἀνθρωποθυσίας.

Δαίβενπορ (Davenport). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰόβας ἐπὶ τοῦ Μισισιπῆ, ἀπέναντι τῆς π. Ρὸκ-Ἄϊλανδ. Κάτ. 59.956.

Δαΐβις (Ἰωάννης Davis). Ἄγγλος θαλασσοπόρος (-1605). Ἀνεκάλυψε τὸν φερώνυμον πορθμὸν μεταξὺ Γροιλανδίας καὶ τῆς Γῆς τοῦ Βάφφιν τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Δαίβυ (σὲρ Χάμφρυ Davy). Ἄγγλος χημικὸς (1778-1829), ἱδρυτὴς τῆς ἠλεκτροχημείας. Ἐφεῦρε τὴν φερώνυμον λυχνίαν, ἀσφαλίζουσαν τοὺς ἀνθρακωρύχους ἀπὸ τῶν ἐκρήξεων τοῦ ἐν τοῖς ὀρυχείοις ἐκλυομένου μεθανίου.

Δαίδαλος. Πρόσωπον τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας συμβολίζον τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην. Ἀθηναῖος, ἐξάδελφος τοῦ Θησέως, ἐφόνευσεν ἐκ φθόνου τὸν ἀνεψιόν καὶ μαθητήν του Τάλω, ἐξωρίσθη εἰς Κρήτην, ὅπου γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Μίνωος ἐπενόησε πτέρυγας, τὰς ὁποίας ἐκόλλησεν εἰς τὸ σῶμά του καὶ τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ του διὰ κηροῦ. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐσώθη εἰς Σικελίαν, ἀλλ' ὁ υἱός του ἐπέταξεν ὑψηλότερον τοῦ πρέποντος καὶ ἀναλυθέντος τοῦ κηροῦ ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀπεκολλήθησαν αἱ πτέρυγες καὶ ὁ Ἴκαρος πεσὼν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγη.

Δαίδαλος καὶ Ἴκαρος
(ἐξ ἀγγειογραφίας)

Δαίμαχος καὶ **Δημάχο**. Ἕλλην ἱστοριογράφος ἐκ Πλαταιῶν, τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος. Ἔγραψε «Περὶ Ἰνδικῆς» κ.ἄ.

Δάϊμλερ (Γόττλιβ Daimler). Γερμανὸς μηχανικὸς (1835-1900), ἐφευρέτης τῆς πετρελαιοκινήτου μηχανῆς (1883).

Δαιμονιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 593.

δαιμονιζόμενοι. Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ δαιμονίων. ‖ Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, οἱ ψυχοπαθεῖς, ἰδίᾳ δὲ οἱ ὑπὸ ὑστερίας καταλαμβανόμενοι, οὓς προσεπάθουν νὰ θεραπεύσωσι δι' ἐξορκισμῶν.

δαιμονολογία. Ἡ μελέτη τῶν λαϊκῶν προλήψεων περὶ δαιμόνων.

δαίμων. Ὑπερφυσικὸν ὄν, προικισμένον μὲ ἐξαιρετικὰς ἀγαθὰς ἢ πονηρὰς ἰδιότητας. Εἰς τοὺς πρωτογόνους λαοὺς συνήθως προσωποποίησις φυσικῆς τινος δυνάμεως. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διέκριναν τοὺς δαίμονας εἰς *ἀγαθοὺς* καὶ *κακούς*. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται αὐτοὺς ὡς πνεύματα πονηρὰ καὶ ἀκάθαρτα, ἀγγέλους κατὰ πρῶτον, ἀλλ' ἐκπεσόντας μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των Σατανᾶ, λόγῳ ἀλαζονείας, καὶ ἀντενεργοῦντας κατὰ τοῦ θείου θελήματος καὶ παρεμποδίζοντας τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει καὶ εὐχὰς ἐξορκιστηρίους τῶν δ.

Δάϊρεν. Π. καὶ λιμὴν ἐπὶ τῆς χερσονήσου Λιάου-Τοὺνγ τῆς Μαντζουρίας, ἐν τῇ Κιτρίνῃ θαλάσσῃ, τέρμα τῶν Μαντζουριανῶν σιδηροδρόμων, τὸ κυριώτερον ἐπὶ τῆς ἠπείρου κέντρον τοῦ ἰαπωνικοῦ ἐμπορίου. Ἱδρύθη τῷ 1895 ὑπὸ τῶν Ρώσων, τῷ 1905 περιῆλθεν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, τῷ 1906 ἐκηρύχθη ἐλεύθερος λιμήν. Κάτ. 203.500.

Δαίρπφελδ (Γουλιέλμος Dörpfeld). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος ἐκ Πρωσσίας (1853-). Διηύθυνεν ἀνασκαφὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ (1878), ἐν Τροίᾳ καὶ Τίρυνθι μετὰ τοῦ Σλῆμαν, καὶ ἀλλαχοῦ. Διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (1885-1912). Ἔγραψε: «Τροία», «Τὸ ἑλληνικὸν θέατρον», «Τροία καὶ Ἴλιον», «Λευκάς» κ.ἄ.

Δάϊτ(ο)ν (Dayton). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο. Κάτ. 152.559.

Δαΐφαντος ἢ **Δαΐφάντης.** Στρατηγὸς τῶν Φωκέων νικήσας τοὺς Θεσσαλοὺς (Ε΄ π.Χ. αἰών) καὶ λατρευόμενος κατόπιν ὡς ἥρως.

δὰ κάπο (Ἰταλ. da capo, ἐν συντμ. d.c.). Μουσικὸς ὅρος σημαίνων ἐπανάληψιν, ἐξ ἀρχῆς.

Δακάρ (Dacar). Πολεμικὸς καὶ ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Δυτικῆς Γαλλικῆς Ἀφρικῆς, ἐν Σενεγάλῃ.

Δακία. Ἡ χώρα τῶν ἀρχαίων Δακῶν, ἀνταποκρινομένη σχεδὸν πρὸς τὴν σημερινὴν Ρουμανίαν μετὰ τμήματος τῆς Οὐγγαρίας. Οἱ *Δακοί*, συγγενεῖς τῶν *Γετῶν*, ἦσαν ἡ πολεμικωτέρα θρακικὴ φυλή. Ἡ Δακία προήχθη εἰς ἔθνος ἀξιόλογον, ἐπεκταθεῖσα μέχρι τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Κελτικῆς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου Ε΄. Μετὰ μακρὸς ἀγῶνας καὶ γενναίαν ἀντίστασιν ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ (106 μ.Χ.).

Δακνομανία. Σύμπτωμα λύσσης καὶ διαφόρων φρενοπαθειῶν, καθ' ἃς ὁ πάσχων ζητεῖ νὰ δάκνῃ.

Δάκος. Γένος διπτέρων ἐντόμων μυΐδῶν. Ὁ *δ. τῆς ἐλαίας*, κν. *μυῖγα τῆς ἐλιᾶς*, ὁμοιάζει μὲ τὴν κοινὴν οἰκιακὴν μυῖαν καὶ ἐπιφέρει μεγίστας καταστροφὰς διὰ τῶν καμπῶν του εἰς τὸν ἐλαιόκαρπον μεταξὺ Μαΐου καὶ Ἰουνίου.

Δακότα (Dakota). Δύο πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς. 1) *Βόρειος Δ.*, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Μισσουρῆ. Ἔκτ. 183.350 τ.χλμ., κάτ. 791.437, πρωτ. *Βίσμαρκ*.—2) *Νότιος Δ.* (South Dakota), χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική. Ἔκτασις 201.110 τ.χλμ., κάτ. 735.434, πρωτ. *Πίερ*.

Δάκρυα Χριστοῦ (Lacrima Christi). Περίφημος ἐρυθρὸς οἶνος παραγόμενος εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βεζουβίου.

Δακρυϊκὰ σημεῖα. Μικρότατα στόμια τοῦ ἔσω κανθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀπορροφοῦντα τὰ δάκρυα.

Δακρυϊκοὶ πόροι. Οἱ φέροντες τὰ δάκρυα ἀπὸ τῶν δακρυϊκῶν σημείων εἰς τὸν δακρυϊκὸν ἀσκόν.

Δακρυϊκὸν σύστημα. Ἐν τῇ Ἀνατομίᾳ, τὰ ὄργανα τῆς παραγωγῆς καὶ ἀποχετεύσεως τῶν δακρύων ἐν τῷ ὀφθαλμῷ.

Δακρυϊκὸς ἢ **Δακρυογόνος ἀδήν.** Ἀδὴν ὑπὸ τὸ ἄνω βλέφαρον ἐκκρίνων τὰ δάκρυα.

Δακρυϊκὸς ἢ **Δακρυδόχος ἀσκός.** Ὑμενώδης κοιλότης τοῦ ἔσω κανθοῦ συλλέγουσα τὰ δάκρυα καὶ διοχετεύουσα αὐτὰ πρὸς τὸν ρινοδακρυϊκὸν πόρον.

Δακρυοκυστῖτις -ιδος. Φλεγμονὴ τοῦ δακρυϊκοῦ ἀσκοῦ.

Δάκρυ(ον). Ὑγρὸν ἔκκριμα τῶν δακρυϊκῶν ἀδένων χρησιμεῦον εἰς τὸ νὰ διατηρῇ ὑγρὰν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βολβοῦ καὶ εὐκίνητον τοῦτον.

Δακρυόρροια. Ὑπεραύξησις τῆς ἐκκρίσεως τῶν δακρύων.

Δακρύωψ -ωπος (ὁ). Κυστικὸν ὀγκίδιον τοῦ δακρυϊκοῦ ἀδένος.

Δακτυλεΐνη. Παράγωγον τῆς δακτυλίτιδος (digitaléine).

Δακτυλήθρα (ἡ). Μετάλλινος ἢ ὀστεΐνη κολουροκωνικὴ πλατεῖα στεφάνη, συνήθως κλειστὴ εἰς τὸ ἄνω μέρος, δι' ἧς οἱ ράπτοντες προφυλάσσουσι τὴν ἀκραίαν φάλαγγα τοῦ ὠθοῦντος τὴν βελόνην δακτύλου, συνήθως τοῦ μέσου. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια αὐτῆς, διὰ νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ἡ βελόνη, διαστίζεται ὑπὸ βοθρίων.

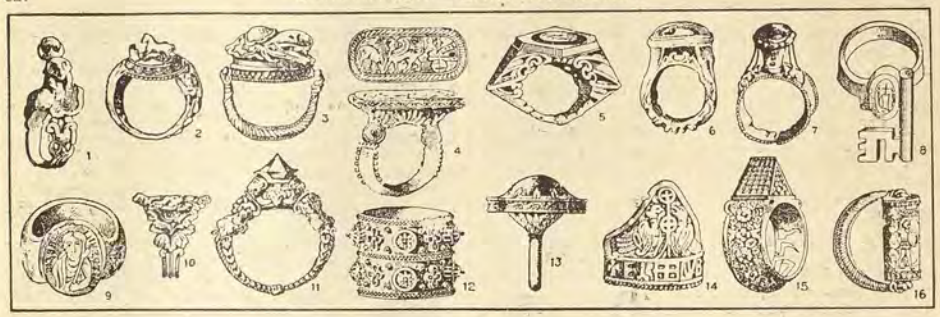

Δακτύλιοι

1 αἰγυπτιακός, 2 Ῥαμσῆ Β΄, 3 ἑλληνικὸς μὲ σκαραβαῖον, 4 ἑτρουσκικός, 5 ρωμαϊκός, 6 εὑρεθὲν ἐν Συρίᾳ, 7 βυζαντινός, 8 γαλατορρωμαϊκός, 9 μὲ σφραγιδόλιθον, 10 μεσαιωνικός, 11 ΙΓ΄ αἰ., 12 βενετικός, ΙΓ΄ αἰ., 13 ΙΘ΄ αἰ., 14 ἀγγλοσαξονικός, 15 ἰουδαϊκὸς ΙΖ΄ αἰ., 16 ρωσικῆς τέχνης μὲ στρεπτὴν κυλινδρικὴν σφενδόνην.

Δακτυλιόλιθος. Λίθος πολύτιμος ἢ ἡμιπολύτιμος (ἀχάτης, ἴασπις, σαρδόνυξ, αἱματίτης, ὀπάλλιος κ.ἄ.) κοσμῶν τὸν δακτύλιον, ἰδίᾳ φέρων γεγλυμμένην παράστασιν καὶ συνήθως χρησιμοποιούμενος καὶ ὡς σφραγίς. Ἡ δακτυλιογλυφία ἤκμασεν ἐπὶ τῆς Κρητομυκηναϊκῆς ἐποχῆς, ἔφθασεν ὅμως εἰς μεγίστην ἀκμὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησι.

Δακτύλιος. Κόσμημα εἰς σχῆμα κρίκου, ἐκ πολυτίμου μετάλλου, μετὰ ἢ ἄνευ πολυτίμου λίθου, φερόμενον εἰς τοὺς δακτύλους τῆς χειρός. Ὡς κόσμημα ὁ δ. ἦτο ἐν εὐρυτάτῃ χρήσει εἰς τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ κατόπιν παρ' Ἕλλησιν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπέιχε καὶ θέσιν σφραγῖδος. Φέρων γλυπτὸν δακτυλιόλιθον, ἦτο τὸ ἔμβλημα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας παρὰ Πέρσαις καὶ Ἰουδαίοις κ.ἄ. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία διετήρησε τὸν δ. κεκοσμημένον κατ' ἀρχὰς δι' ἱερῶν παραστάσεων, ἀπλοῦν κατόπιν κρίκον χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ὡς σύμβολον τοῦ γάμου (δ. ἀρραβών). Εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ὁ δ. φέρεται ὑπὸ ἀνωτέρων τιτλούχων. ‖ *(Ἀνατομ.)* Ὄνομα διδόμενον εἰς διάφορα κρικοειδῆ ἢ κυκλοτερῆ μόρια ὀργάνων. Κυρίως δ. (ἢ *πρωκτὸς* ἢ *ἕδρα*) καλεῖται τὸ στόμιον τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου τὸ κλειόμενον διὰ συστολῆς τοῦ αὐτόθι κυκλοτεροῦς μυϊκοῦ σφιγκτῆρος.

Δάκτυλοι χειρός

Δακτυλίς. Γένος φυτῶν ἀγρωστοειδῶν, ἀπαντῶν ἐν Ἑλλάδι, κν. **κουλούρι**.

Δακτυλιτιδίνη (digitaline). Ἐν τῇ Φαρμακευτικῇ, τὸ κύριον καὶ ἐνεργὸν ἀλκαλοειδὲς τῆς δακτυλίτιδος.

Δακτυλιτιδοτοξίνη. Ἀλκαλοειδὲς τῆς δακτυλίτιδος.

Δακτυλῖτις (digitalis). Γένος σκροφουλαριδῶν φυτῶν. Τὰ φύλλα τῆς *δ. τῆς πορφυρᾶς* περιέχουσι δραστικὰ συστατικά, διάφορα δὲ συσκευάσματα αὐτῶν, ὡς τὸ ἔγχυμα, τὸ βάμμα καὶ ἐκχυλίσματα χρησιμεύουσιν ὡς πολύτιμα καὶ ἡρωϊκὰ φάρμακα ἐναντίον τῶν παθήσεων τῆς καρδίας.

Δακτυλοβάμονα (τά). Τὰ ἐκ τῶν σαρκοφάγων τετραπόδων βαδίζοντα ἐπὶ τῶν δακτύλων (λέων, τίγρις, γαλῆ κ.ἄ.) ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὰ *πελματοβάμονα*.

Δάκτυλοι Ἰδαῖοι. Δαίμονες τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, εἰς οὓς ἀποδίδεται ἡ πρώτη κατεργασία τῶν μετάλλων καὶ ἡ ἐπινόησις τῶν μουσικῶν ρυθμῶν.

Δακτυλόπτερος ὁ ἱπτάμενος. Ἰχθὺς ἀκανθοπτερύγιος, χρώματος ἐρυθρωποῦ, φθάνων εἰς μῆκος 0.50 μ., μὲ χονδρὰν κεφαλήν, σκληρὸν δέρμα καὶ πολὺ ἀνεπτυγμένα τὰ ὀπίσθια στηθαῖα πτερύγια, δυνάμενος ὡς ἐκ τούτου νὰ ἵπταται ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, διὸ καλεῖται καὶ *πελαγία χελιδών*, κν. *χελιδονόψαρο*.

Δάκτυλος. Ἑκάστη τῶν κινητῶν προεξοχῶν εἰς ἃς ἀπολήγουσιν αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλῶν ζώων, κν. *δάχτυλο*. Οἱ δ. εἶνε εὐκίνητοι, ἁρθρωτοὶ εἰς τινα ζῷα καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀπολήγοντες συνήθως εἰς ὄνυχας, χρησιμεύουσιν ὡς ὄργανα συλλήψεως ἢ διευκολύνουσι τὸ βάδισμα. Τῶν ποδῶν οἱ δ. ὀνομάζονται κατ' ἀριθμητικὴν σειράν, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τοῦ παχυτέρου καὶ μεγαλυτέρου (πρῶτος, δεύτερος κ.λ.), τῶν δὲ χειρῶν μὲ ἰδια ὀνόματα: 1) *ἀντίχειρ* ἢ *μέγας* ἢ *ἀντιδάκτυλος*, κν. *μεγάλο δάχτυλο*, 2) *δείκτης* ἢ *λιχανός*, κν. *λιχοπινακᾶς*, 3) *μέσος* ἢ *σφάκελος*, κν. *καπετάνιος* ἢ *μεσιανὸ δάχτυλο*, 4) *παράμεσος* ἢ *δακτυλιώτης* ἢ *ἐπιβάτης*, κν. *δαχτυλιδᾶς*, καὶ 5) *μικρὸς* ἢ *μύωψ* ἢ *ὠτίτης*, κν. *δαχτυλάκι* (βλ. σχ.). ‖ *(Μετρ.)* Μετρικὸς ποὺς ἀποτελούμενος ἀπὸ μίαν μακρὰν καὶ δύο βραχείας συλλαβάς. Εἰς τὸ δακτυλικὸν μέτρον (ἕκαστος στίχος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓξ δ.) ἐγράφησαν τὰ ἀρχαῖα ἔπη (ἡ «Ἰλιὰς» καὶ ἡ «Ὀδύσσεια» τοῦ Ὁμήρου κ.λ.). ‖ *(Μετρολ.)* Ὁ δ. παρ' ἅπασι τοῖς πρωτογόνοις λαοῖς ἦτο ἀπὸ τὰς πρώτας μονάδας μετρήσεως. Παρ' Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις ἦτο ἡ μικροτέρα μονὰς μήκους (τὸ $^1/_{16}$ τοῦ ποδός, 0.018 μ. ὁ ἀττικὸς καὶ 0.0185 ὁ ρωμαϊκός). Σήμερον δ. λέγεται τὸ ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου καὶ ἡ ἀγγλικὴ ἴντσα.

Δακτυλοσκοπία. Μέθοδος καθ' ἣν ἀποδεικνύεται ἡ ταυτότης ἀτόμου τινὸς ἐκ τῶν ἀποτυπω-

μάτων τῶν δακτύλων τῆς χειρός του, εὔχρηστος ἰδίως πρὸς ἀνακάλυψιν καταζητουμένου ἐγκληματίου.

Δακτυλοτονίνη (digitonine). Παράγωγον τῆς δακτυλίτιδος.

Δαλάϊ Λάμα. Τίτλος τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ *λαμαϊσμοῦ* ἐδρεύοντος εἰς τὴν Λάσαν, πρωτ. τοῦ Θιβέτ, καὶ ἀσκοῦντος πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν ἐξουσίαν.

Δαλαμανάρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἄργους. Κάτ. 682.

Δ 'Αλαμβέρ (Ἰωάννης Λὲ Ρὸν d'Alambert). Γάλλος μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος (1717-1783).

Δαλεία ἢ **Δάλια** (ἡ· dahlia ἢ georgina). Γένος συνθέτων ποωδῶν φυτῶν. Τὸ εἶδος *δ. ἡ εὐπετάβολος* τοῦ Μεξικοῦ καλλιεργεῖται (ἀπὸ τοῦ 1789) ὡς κοσμητικὸν ἐν Εὐρώπῃ, κν. *ντάλια*.

Δαλιδά. Ὡραία ἑταίρα ἐκ Γάζης, ἐρωμένη τοῦ Σαμψών, τὸν ὁποῖον ἐπρόδωσε πεισθεῖσα ὑπὸ τῶν Φιλισταίων. Ἀνακαλύψασα τὸ μυστικὸν τῆς δυνάμεώς του, ὀφειλομένης εἰς τὴν μακρὰν κόμην του, τὸν ἀπεκοίμισεν ἐντέχνως καὶ ἐκάλεσε τοὺς Φιλισταίους, οἱ ὁποῖοι κείραντες τὴν κόμην του τὸν συνέλαβον εὐκόλως.

Δακτυλικὸν ἀποτύπωμα δεξιᾶς χειρός (μεγάλου δακτύλου, δείκτου, μέσου, δακτυλιδιῶνος)

Δάλλας (Dallas). Π. τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Τεξὰς ἐπὶ τοῦ ποτ. τῆς Τριάδος. Βιομηχανία, ἐμπόριον. Κατ. 170.000.

Δαλλεκάρτσερι (Dalle Carceri). Ὄνομα Λομβαρδικοῦ οἴκου, οὗ μέλη ἦρξαν ἐπὶ τῆς Εὐβοίας ἀπὸ τοῦ 1205 μέχρι τοῦ 1383.

Δάλλινγ καὶ Βάλουερ (βαρῶνος Dalling and Bulwer). Ἄγγλος διπλωμάτης καὶ συγγραφεὺς (1801-1872). Ἔγραψεν: «Ἐν φθινόπωρον ἐν Ἑλλάδι», βιογραφίαν τοῦ Βύρωνος, «Ἱστορικοὺς χαρακτῆρας» κ.ἄ.

Δαλματία (κροατ. Dalmacija, ἰταλ. Dalmatia). Ἡ Α. ἀκτὴ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, μετὰ τῶν νήσων, ἀπὸ Ζάρας μέχρι Καττάρου, ἀνήκουσα, ἀπὸ τοῦ 1919, εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν πλὴν τῆς π. Ζάρας καὶ τῆς ν. Λαγκόστας, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἰταλικαί. Ἔκτ. 12.732 τ.χλμ., κάτ. 621.000. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς κατεχούσης αὐτὴν φυλῆς τῶν Δαλματῶν. Ἦτο ἀρχικῶς αὐτόνομος, κατόπιν ὑπετάγη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Χωρισθέντος τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους (395) ἡ Δ. ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Δυτικοῦ. Τῷ 493 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων καὶ τῷ 536 ὑπήχθη εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος, ἀποτελέσασα ἴδιον θέμα. Κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα εἰσέβαλον εἰς Δ. Ἄβαροι καὶ Σλαῦοι. Ὑπήχθη ὑπὸ τὸ Βουλγαρικὸν κράτος, μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τούτου πάλιν ὑπὸ τὸ Βυζάντιον. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος ἤρχισαν οἱ Οδύγγροι διεκδικοῦντες τὴν Δ. κατὰ τῶν Βενετῶν, εἰς οὓς καὶ ὑπήχθη τελικῶς κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας (1797), ὅτε ὑπήχθη ὑπὸ τὴν Αὐστρίαν, εἰς ἣν καί, ἐκτὸς βραχέος διαλείμματος (Γαλλικὴ κατοχὴ 1805-1813), παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁπότε προσηρτήθη εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν.

Δαλματική

Δαλματική (dalmatica). Πολυτελὲς ἔνδυμα τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, «χιτὼν χειριδωτός, σηρικός, λευκός, διάχρυσος», κατόπιν τῶν Παπῶν καὶ τοῦ ἀνωτέρου Δυτικοῦ κλήρου, σήμερον δὲ τῶν διακόνων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀναλογοῦσα μὲ τὸ *στιχάριον* τῶν Ὀρθοδόξων.

Δαλματικός. Ἐπωνυμία δοθεῖσα εἰς τὸν ὑποτάξαντα τὴν Δαλματίαν (119 π.Χ.) Ρωμαῖον ὕπατον Λούκιον Καικίλιον Μέτελλον.

Δαλσένιο (ἰταλ. dal segno=ἀπὸ τοῦ σημείου). Μουσικὸς ὅρος σημαίνων ἐπανάληψιν ἀπὸ τῆς νότας, εἰς ἣν τίθεται τὸ σημεῖον S ἢ §.

Δάλτων (Dalton). 1) *Ἰωάννης.* Ἄγγλος φυσιοδίφης καὶ χημικὸς (1766-1844). Ἐνδιέτριψεν ἰδίως εἰς τὰ τῆς διαστολῆς καὶ μίξεως τῶν ἀερίων καὶ διετύπωσε τὸν φερώνυμον νόμον, ἐφεῦρε τὴν ἀτομικὴν θεωρίαν καὶ τὴν θεωρίαν περὶ σταθερῶν ἀναλογιῶν καὶ περιέγραψε τὴν πάθησιν τῆς ὁράσεως καθ' ἣν ὁ πάσχων δὲν δύναται νὰ διακρίνῃ τὸ ἐρυθρὸν καὶ πράσινον χρῶμα *(βαλτωνισμός, συγγενὴς ἀχρωματοψία)*.—2) *Ὄμοιονδ.* Ἄγγλος ἀρχαιολόγος καὶ μεσαιωνοδίφης γενν. 1870. Ἔργα: «Βυζαντινὴ τέχνη καὶ ἀρχαιολογία», «Ἡ παλαιοχριστιανικὴ τέχνη».—3) *Ριχάρδος.* Ἄγγλος ζωγράφος τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, εἰς ὃν ὀφείλονται εἰκόνες ἀθηναϊκῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τοπίων.

Δαλτωνισμός (ἀπὸ τοῦ Ἄγγλου φυσιοδίφου Ἰωάνν. Δάλτων). Ἀνωμαλία τῆς ὁράσεως, καθ' ἣν ὁ πάσχων δὲν βλέπει ὡρισμένα χρώματα ἢ ἐκλαμβάνει τὸ μὲν ἀντὶ τοῦ δέ. Εἰδικώτερον, ὅταν δὲν διακρίνῃ τὸ ἐρυθρὸν ἀπὸ τοῦ πρασίνου. Λέγεται καὶ **ἀχρωματοψία**, ὅταν δὲ ὑπάρχῃ εἰς μικρότερον βαθμόν, **δυσχρωματοψία**.

Δάμα (ἡ· dama). Γένος μηρυκαστικῶν ζώων ἐλαφιδῶν τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἀπαντῶσα καὶ ἐν Ἀκαρνανίᾳ, ἔνθα ἐκλείπει βαθμηδόν. Ἔχει ὑψηλὰ κέρατα, κοχλιαροειδῆ εἰς τὴν κορυφήν.

Δαμάβολο. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης). Κάτ. 193.

Δαμαγχούρ. Π. τῆς Κάτω Αἰγύπτου, πρωτ. τοῦ νομοῦ Βεχέρας, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀλεξανδρείας-Κάιρου. Κάτ. 51.720.

Δαμαλᾶς (Νικόλαος). Χῖος θεολόγος καὶ φιλόσοφος (1842-1892). Καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1872. Ἔργα: «Περὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἀγγλ. Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον», «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην», «Ἑρμηνεία τῶν τριῶν πρώτων Εὐαγγελίων» κ.ἄ.

Δαμαλᾶς. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τροιζηνίας. Κάτ. 510. Κατέχει θέσιν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἀρχαίας Τροιζῆνος, μνημονεύεται δὲ ἀπὸ τοῦ Θ΄ αἰῶνος ὡς ἕδρα ἐπισκοπῆς.

Δαμάλειος ὕλη. Βλ. δαμαλίς.

Δαμαλιδικὸς πυρετός. Ἐξανθηματικὸν νόσημα τῶν νεαρῶν δαμάλεων ἢ μόσχων, τοῦ ὁποίου ὁ ἰὸς ἐμβολιαζόμενος εἰς ἄνθρωπον διὰ τῆς δαμαλίδος προφυλάσσει αὐτὸν ἀπὸ τῆς εὐλογίας. Λέγεται ἐνίοτε καὶ **δαμαλὶς** ἢ **δαμαλῖτις**.

Δαμαλιδοκομεῖον. Ἵδρυμα ἐν τῷ ὁποίῳ παρασκευάζεται ἡ πρὸς ἐμβολιασμὸν κατὰ τῆς εὐλογίας δαμάλειος ὕλη ἢ δαμαλίς.

Δαμαλίς. Ὕλη (λύμφη) λαμβανομένη ἐκ φλυκταινῶν σχηματιζομένων ἐπὶ μόσχων ἐμβολιασθέντων τεχνητῶς ἢ παθόντων φυσικῶς δαμαλιδικὸν πυρετόν. Ἡ λύμφη αὕτη ἐμβολιαζομένη εἰς ἄνθρωπον τὸν προφυλάσσει κατὰ τῆς εὐλογίας. Λέγεται οὕτως ἐνίοτε καὶ ὁ δαμαλιδικὸς πυρετός.

Δαμαλισμός. Ἐμβολιασμὸς διὰ δαμαλίδος, κν. **μπόλιασμα**. Τὴν προφυλακτικὴν κατὰ τῆς εὐλογίας δύναμιν τῆς μεθόδου ταύτης ἀνεκάλυψε τῷ 1795 ὁ Ἄγγλος Τζέννερ. Ἡ ἐκ τοῦ δ. ἀνοσία κατὰ τῆς εὐλογίας διαρκεῖ μέχρι 10 ἐτῶν, ὁπότε ἐπιβάλλεται ὁ ἀναδαμαλισμός, ὅστις ὅμως δύναται νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ ὁσάκις ὑπάρχει ἐπιδημία εὐλογίας. Ὁ δ. ὅταν ἐπιτύχῃ ἀναπτύσσει τοπικὴν (φλύκταιναν) καὶ γενικὴν ἀντίδρασιν (πυρετόν), πάντως ἠπίαν καὶ παροδικήν.

Δαμὰν ἢ **Δαμόα.** Πορτογαλικὴ ἀποικία ἐν Ἰνδίαις, 160 χλμ. Β τῆς Βομβάης. Ἔκτασις 440 τ.χλμ., κάτ. 43.000. Ἡ ὁμώνυμος. πρωτ. κάτ. 7000.

Δαμαραλάνδη. Χώρα τῆς ΝΔ. Ἀφρικῆς, κατοικουμένη ὑπὸ τῆς φυλῆς τῶν *Δαμάρα* ἢ *Χερέρο* καὶ τελοῦσα ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ν. Ἀφρικῆς, ὡς ἐντολοδόχου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Δαμάρατος ἢ **Δημάρατος.** Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. Διωχθεὶς τῆς Σπάρτης κατέφυγε 490 πρὸς τὸν Δαρεῖον, τοῦ ὁποίου ἐχρημάτισε σύμβουλος, καθὼς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ξέρξου, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε καὶ εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν.

Δαμάρη (ἡ· damar). Ρητίνη προερχομένη ἐκ διαφόρων δένδρων τῶν τροπικῶν.

Δαμαριώνας. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Νάξου. Κάτ. 620.

Δαμάσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 1107.

Δαμασκηνέα (prunus domestica, ἡ **κοκκυμηλέα** ἢ **προύμνη** τῶν ἀρχαίων). Εἶδος φυτοῦ τοῦ γένους προύμνη τῆς οἰκογενείας ἀμυγδαλοειδῶν τῆς τάξεως ροδωδῶν, λαβὸν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς πόλεως Δαμασκοῦ, ὅπου ἀρχικῶς ἐκαλλιεργεῖτο. Οἱ καρποὶ της *δαμάσκηνα* τρώγονται νωποὶ καὶ ἀπεξηραμμένοι ὡς κομπόστα. Εὐδοκιμεῖ καὶ ἐν Ἑλλάδι, καθὼς καὶ ποικιλία αὐτῆς, ἡ prunus domestica, subsp. *insititia*, κοινῶς *κοομηλιὰ* ἢ *μπουρνελιά*, τῆς ὁποίας ὅμως οἱ καρποὶ εἶνε ἀκατάλληλοι πρὸς ἀποξήρανσιν.

Δαμασκηνιά (πρώην *Βεδουλούστιον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 607.

Δαμασκηνὸν ὕφασμα (γαλλ. damas). Μεταξωτὸν ὕφασμα ὑφαινόμενον κατ' ἀρχὰς ἐν Δαμασκῷ. Ἀρχικῶς ἦσαν μονόχρωμα μὲ στιλπνὰ σχέδια ἐπὶ θαμβοῦ βάθους. Ἡ τέχνη εἰσήχθη καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, κατασκευάζονται δὲ ἤδη δ. πολύχρωμα μεταξωτά, λινά, βαμβακερὰ καὶ μάλλινα.

Δαμασκηνός. 1) *Νικόλαος.* Ἱστορικὸς ἐκ Δαμασκοῦ, γενν. περὶ τὸ 64 π.Χ. Ἔργα: «Ἱστορία» (γενικὴ παγκόσμιος ἱστορία ἐξ 144 βιβλίων, φθάνουσα μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρώδου) καὶ φιλοσοφικά.—2) *Ἰωάννης,* ὁ ἐπιλεγόμενος *Χρυσορρόας.* Ὁ πατὴρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ μέγιστος ὑμνογράφος αὐτῆς, γενν. ἐν Δαμασκῷ καὶ ἀποθανὼν πρὸ τοῦ 754. Ἔγραψε «Πηγὴ γνώσεως» κ.ἄ. ἔργα δογματικά, ἐξηγητικὰ καὶ ἀντιρρητικά, ἐπίσης δὲ ὕμνους. Συνέταξεν ἢ διερρύθμισε τὴν «Ὀκτώηχον», ἐτελειοποίησε τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν.—3) *Μιχαήλ.* Κρὴς ἐπιφανὴς ἁγιογράφος τῆς μεταβυζαντινῆς συντηρητικῆς Κρητικῆς σχολῆς (ΙΣ΄-ΙΖ΄ αἰών).

Δαμασκηνός (Νικόλαος). Νομομαθὴς ἐκ Κερκύρας (1834-1910). Διετέλεσε 1884-1904 καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Πλεῖστα νομικὰ ἔργα.

Δαμασκηνὸς χάλυψ. Εἰδικῶς κατειργασμένος χάλυψ σκληρός, ἐλαστικὸς καὶ ἀνθεκτικός, παρασκευαζόμενος ἀρχικῶς ἐν Δαμασκῷ, κατόπιν ἐν Ἀνατολῇ γενικῶς. Ἐξ αὐτοῦ κατεσκεύαζοντο τὰ περίφημα δαμασκηνὰ ξίφη.

Δαμασκός. Παλαιὰ καὶ ὀνομαστὴ π. τῆς Συρίας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀνατολ. Ἀντιλιβάνου. Πρωτ. τῆς Συρίας. Κάτ. 227.000. Ἕδρα τοῦ Ὀρθοδόξου Πατριάρχου Ἀντιοχείας. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν Βηρυττόν. Εἶχεν ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν μεταξωτῶν καὶ χάλυβος κατὰ τὸν Μεσαίωνα, διατηρεῖ δὲ ἀκόμη βιομηχανίαν μεταξωτῶν καὶ ταπήτων. Ἀρχικῶς πρωτ. ἀνεξαρτήτου κράτους, ὑπήχθη κατόπιν ὑπὸ τοὺς Ἀσσυρίους, τοὺς Πέρσας, τοὺς διαδόχους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τοὺς Ρωμαίους, τὸ Βυζάντιον, τοὺς Σαρακηνούς, καὶ ὑπῆρξεν ἕδρα τῶν Ἀββασιδῶν καὶ τῶν Ὀμμειάδων Χαλιφῶν. Ἐπολιορκήθη ἀνεπιτυχῶς ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων (1149), κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου (1401), κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων (1516). Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλοαραβικῶν στρατευμάτων. Ἕδρα τοῦ βασιλέως Φεϋζάλ (1919). Ἀπὸ τοῦ 1924 πρωτ. τῆς αὐτονόμου Συρίας.

Δαμάστα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαλεβυζίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 408.

Δαμβέργης. 1) *Ἀναστάσιος.* Χημικὸς (1857-1920), καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἔργα: «Στοιχεῖα Χημείας», «Ἑλληνικὴ Φαρμακοποιία», «Φαρμακογραφία» κ.ἄ.—2) *Ἰωάννης.* Δημοσιογράφος, διηγηματογράφος καὶ ποιητής (1862-). Ἔργα «Οἱ Κρῆτές μου», «Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Κρήτης» καὶ ποιητικαὶ συλλογαί.

Δαμετζάνα καὶ **Δαμιτζάνα.** Μεγάλη ὑαλίνη φιάλη περιβεβλημένη διὰ καλαθοειδοῦς πλέγματος.

Δαμιανός. Ὁ ἕτερος τῶν *Ἁγίων Ἀναργύρων.*

Δαμιγέρων. Μάγος, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐκυκλοφόρει κατὰ τὸν Β΄ μ.Χ. αἰ. λατινικὸν σύγγραμμα περὶ τῆς μαγικῆς δυνάμεως τῶν λίθων.

Δαμιέττη. Π. τῆς Κάτω Αἰγύπτου ἐπὶ τοῦ Α. βραχίονος τοῦ Νείλου. Κάτ. 31.000.

Δάμιζα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 390.

Δαμοκλῆς. Αὐλικὸς τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου. Ἐξήλευσε τὰ ἀγαθὰ τῆς βασιλείας, δι' ὃ καὶ ὁ Διονύσιος τοῦ παρεχώρησε ταύτην ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ ἐκρέμασε διὰ τριχὸς ἵππου ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του σπάθην, ἣν ἰδὼν ὁ Δαμοκλῆς ὡμολόγησεν ὅτι προτιμότερος ὁ ἥσυχος ἰδιωτικὸς βίος τῆς λαμπρότητος ἀλλὰ καὶ τῶν κινδύνων, οἵτινες νυχθημερὸν ἐπικρέμανται κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν τυράννων. Ἐκ τούτου καὶ *δαμόκλειος σπάθη*.

Δαμουλιανᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πάλης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 579.

Δάμπιερ (Γουλιέλμος Dampier). Ἄγγλος θαλασσοπόρος (1652-1715). Ἐξηρεύνησε τὰς αὐστραλιακὰς θαλάσσας καὶ ἀνεκάλυψε τὸν *προβλῆτα τοῦ Δάμπιερ* (μεταξὺ Νέας Γουϊνέας καὶ Νέας Πομερανίας), τὴν *νῆσον Δάμπιερ*, εἰς τὰ Β τῆς Νέας Γουϊνέας, τὸ *πολύνησον Δάμπιερ* παρὰ τὴν Β. ἀκτὴν τῆς Νέας Γουϊνέας. Ἔγραψε τρίτομον ἀφήγησιν τῶν θαλασσίων περιπετειῶν του.

Δαμωδός (Βικέντιος). Κεφαλλὴν δικηγόρος, φιλόσοφος καὶ φιλόλογος (1679-1752). Ἵδρυσεν ἐλ-

ληνικὴν σχολὴν ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων χρησιμοποιησάντων τὴν ἁπλῆν γλῶσσαν εἰς φιλοσοφικὰ συγγράμματα («Λογική», «Ρητορική», «Μεταφυσική» κ.ἄ.)

Δάμων. Πυθαγόρειος φιλόσοφος Συρακούσιος. Φίλος τοῦ Φιντίου καταδικασθέντος εἰς θάνατον ἐπὶ συνωμοσίᾳ ὑπὸ τοῦ τυράννου Διονυσίου τοῦ Νεωτέρου προσεφέρθη νὰ παραμείνῃ ὡς ἐγγυητὴς ἐν τῇ φυλακῇ ὑπὲρ τοῦ φίλου του, ζητήσαντος νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς οἰκείους του πρὶν ἀποθάνῃ. Ἀργοπορήσαντος τοῦ Φιντίου νὰ ἐπανέλθῃ, ὁ Δ. προσεφέρθη νὰ θανατωθῇ ὑπὲρ τοῦ φίλου του καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκείνου. Ἀλλ' ὁ Διονύσιος ἐχάρισε τὴν ζωὴν εἰς ἀμφοτέρους.

Δάνα. Μεγάλη ἀμμώδης ἔρημος εἰς τὰ ΝΔ τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου, ἄλλως **Ρόβα-ἐλ-Χαλί**. Περίπου 1.200.000 τ.χλμ.

Δανάη. *(Μυθολ.)* Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἄργους Ἀκρισίου, μήτηρ τοῦ Περσέως, ὃν συνέλαβεν ἐκ τοῦ Διός. Οὗτος εἶχε κατορθώσει νὰ εἰσέλθῃ ὑπὸ μορφὴν χρυσῆς βροχῆς εἰς τὸν χαλκοῦν θάλαμον ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχεν αὐτὴν ἐγκλείσει ὁ πατήρ της. Ὁ Ἀκρίσιος ἅμα τῷ τοκετῷ ἐμβαλὼν τὴν Δ. μετὰ τοῦ τέκνου της ἐντὸς λάρνακος τὴν ἔριψεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὴν λάρνακα ἠλίευσε παρὰ τὴν Σέριφον ὁ Δίκτυς, ὅστις ἔφερε μητέρα καὶ υἱὸν εἰς τὸν ἀδελφόν του βασιλέα τῆς Σερίφου Πολυδέκτην.

Θυρεὸς Δανίας

Δαναΐδες. *(Μυθολ.)* Πεντήκοντα θυγατέρες τοῦ Δαναοῦ φονεύσασαι τοὺς συζύγους των (τοὺς πεντήκοντα υἱοὺς τοῦ θείου των Αἰγύπτου) κοιμωμένους καὶ καταδικασθεῖσαι ἐν τῷ Ἅδῃ νὰ γεμίσωσι δι' ὄδατος διάτρητον πίθον, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ παροιμία: «εἰς πίθον Δαναΐδων ὑδροφορεῖν», λεγομένη ἐπὶ ματαιοπονίας.

Δαναοί. Ὀνομασία τῶν Ἀργείων κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ, συνεκδοχικῶς δὲ καὶ ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Δαναός. *(Μυθολ.)* Κατά τινας, υἱὸς τοῦ Βήλου, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀγχιρρόης. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ἡ ἵδρυσις τοῦ μαντείου τοῦ Ἄμμωνος καὶ πολλαὶ ἐφευρέσεις τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ, πατὴρ τῶν Δαναΐδων (βλ.λ.). Κατ' ἄλλους ἦτο ἑλληνικῆς καταγωγῆς, υἱὸς τῆς Ἰοῦς, βασιλίσσης τοῦ Ἄργους.

Δάναπρις. Ὁ ποτ. Δνείπερος κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς καὶ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

Δάναστρις. Ὄνομα τοῦ ποτ. Δνειστέρου παρὰ Βυζαντινοῖς.

δανδῆς (ἀγγλ. dandy). Ὁ καθ' ὑπερβολὴν κομψευόμενος.

Δάνδολο (Dandolo). Παλαιὰ καὶ ἐπιφανὴς ἐνετικὴ οἰκογένεια, ἧς τέσσαρα μέλη ἔγιναν δόγαι, ὁ πρῶτος, *Ἐρρίκος*, δόγης ἀπὸ τοῦ 1192, ἐγένετο θεμελιωτὴς τῆς βενετικῆς θαλασσοκρατορίας ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν 1204 ἐπέτυχε τὴν κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὁ τελευταῖος, *Ἀνδρέας*, ἀπέθανε τῷ 1354.

δάνειον. Σύμβασις δι' ἧς ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων μεταβιβάζει εἰς τὸν ἕτερον τὴν κυριότητα ἀντικαταστατῶν πραγμάτων (συνήθως χρήματος) ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἐν ταὐτῷ συνήθως προθεσμίᾳ ἀποδόσεως τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἢ ὁμοίων τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ ποσότητος. Χρηματικὸν δάνειον συνάπτεται συνήθως ἐπὶ ὁριζομένῳ τόκῳ καὶ ἔναντι *ἐνεχύρου, ὑποθήκης* ἢ *ἐγγυήσεως*.

Δάνεφ (Στογιάν). Βούλγαρος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1858. Κατ' ἐπανάληψιν ὑπουργὸς καὶ τρὶς πρωθυπουργός. Κατὰ τὴν τελευταίαν πρωθυπουργίαν του 1913 ἀπέκρουσε τὴν συμβιβαστικὴν πρότασιν τῆς Ρωσίας περὶ διασκέψεως τῶν πρωθυπουργῶν τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, ἴτις ἴσως θὰ προελάμβανε τὸν Β' Βαλκανικὸν πόλεμον.

Δανῆλος. Ὄνομα μελῶν τῆς δυναστείας τοῦ Μαυροβουνίου. *Ὁ Α'* (1677-1735) ἐγένετο εἰκοσαετὴς μητροπολίτης, ἀπηλευθέρωσε τὸ Μαυροβούνιον τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ ἀπέκρουσε νικηφόρως δὶς τὸν εἰσβαλόντα τουρκικὸν στρατόν. *Ὁ Β'* (1826-1860) ἡγεμόνευσεν ἀπὸ τοῦ 1851.

Δανία ἢ **Δανιμαρκία** (δαν. Danmark). Κράτος τῆς Β. Εὐρώπης, Β τῆς Γερμανίας. Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς χερσονήσου τῆς Ἰουτλάνδης, εἰς ἣν προσηρτήθη, μετὰ δημοψήφισμα (1920) καὶ τὸ Β. Σλέσβιγ, καὶ 600 νήσων, ἐξ ὧν αἱ 92 μόνον κατοικοῦνται, μεγαλύτεραι δὲ τῶν ὁποίων εἶνε ἡ Φιονία, ἡ Λαγγελάνδη, ἡ Ἀρρόε, ἡ Ἄσλεν, ἡ Σχαιλλάνδη, ἐφ' ἧς καὶ ἡ πρωτ. *Κοπεγχάγη* (δαν. Köbjenhavn). Συνολ. ἔκτασις 43.017 τ.χλμ., κάτ. 3.473.000.

Τὸ κλίμα τῆς Δ. εἶνε ψυχρόν, τὸ ἔδαφος χθαμαλὸν εἰς ὀλίγας λοφώδεις σειράς. Ἔχει γεωργίαν (σιτηρά, γεώμηλα) καὶ κτηνοτροφίαν καὶ ἁλιείαν λίαν ἀνεπτυγμένην, μετρίαν βιομηχανίαν. Ἀρτιωτάτην στοιχειώδης ἐκπαίδευσις.

Διαιρεῖται εἰς 9 διοικήσεις καὶ 23 διαμερίσματα. Ἔχει κτήσεις τὰς νήσους Φερόας καὶ τὴν Γροιλανδίαν, ἡ δὲ Ἰσλανδία ὡς ἀνεξάρτητον κράτος τελεῖ ἐν προσωπικῇ ἑνώσει μετὰ τῆς Δ. Τὸ πολίτευμά της εἶνε *συνταγματικὴ μοναρχία*. Βασιλεὺς Χριστιανὸς Ι' τῆς δυναστείας Σόνδερβουργ-Γλυξβουργ. Ἔχει Βουλὴν καὶ Γερουσίαν, δι' ἃς εἶνε ἐκλέξιμοι καὶ γυναῖκες.

Οἱ κάτοικοι τῆς Δ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν τευτονικὴν φυλήν, ὁμιλοῦντες ἰδίαν γλῶσσαν περιλαμβανομένην εἰς τὸν σκανδιναυϊκὸν κλάδον τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν, ἀνέπτυξαν δὲ ἀξιόλογον λογοτεχνίαν. Θρησκεία ἐπίσημος ἡ Λουθηρανική.

Ἱστορία. Οἱ Δανοὶ ἐκκινήσαντες, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐκ τῶν νήσων ὑπὸ τὸν Δὰν κατέκτησαν τὴν Ἰουτλάνδην, διεδραμάτισαν σπουδαιότατον ρόλον κατὰ τὰς νορμανδικὰς ἐπιδρομὰς (Βίκιγγοι), ἐκχριστιανισθέντες, συνεκρότησαν κατὰ τὸν Ι αἰῶνα βασίλειον ὑποτάξαντες μέρος τῆς Σουηδίας, τῆς Νορβηγίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Διὰ τῆς «Ἑνώσεως τοῦ Κάλμαρ» (1397) ὑπὸ τὸ δανικὸν σκῆπτρον ἡνώθησαν καὶ τὰ τρία Σκανδιναυϊκὰ κράτη, ἀλλὰ ἡ Σουηδία ἀπεσπάσθη ἀποβᾶσα ἀνεξάρτητος (1523). Ἡ Δ. ἔφθασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος εἰς μεγίστην ἀκμήν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἤρχισε ἡ παρακμή. Ἡ Δ. ἠττήθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ ὁ στόλος της ἑκάη ἐν Κοπεγχάγῃ ὑπὸ τοῦ Νέλσωνος (1801), τῷ δὲ 1814, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος ἡ σύμμαχός του Δ. ἔχασε τὴν Νορβηγίαν, παραχωρηθεῖσαν, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κιέλου, εἰς τὴν Σουηδίαν. Τῷ 1864 κατόπιν πολέμου μὲ τὴν Πρωσσίαν ἀφῃρέθη ἀπὸ τῆς Δ. τὸ δουκᾶτον Σλέσβιγ-Χόλσταϊν. Ἀπεδόθη ὅμως εἰς τὴν Δ. τὸ Β. Σλέσβιγ μετὰ τῶν νήσων Ἄλσεν καὶ Ρέμ (1920).

Δάνια (Ἀνδρέας Dania). Ἰταλὸς φιλέλλην ἐκ

Κλῖμαξ

0 25 50 100 150 200 χλμ.

Γενούης, ταγματάρχης τῶν δραγόνων ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα. Μετέσχε τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Πέτα.

Δάνιελ (Ἰωάννης Φρειδερῖκος Daniel). Ἄγγλος φυσικοχημικὸς ἐφευρέτης τοῦ φερωνύμου ἠλεκτρικοῦ στοιχείου μετὰ σταθεροῦ ρεύματος (1790-1845).

Δανιήλ. Ὁ τελευταῖος τῶν τεσσάρων μεγάλων προφητῶν τῆς Π. Διαθήκης. Ἀχθείς, νεώτατος ἔτι, αἰχμάλωτος εἰς Βαβυλῶνα τῷ 605 π.Χ. καὶ ἑρμηνεύσας μυστηριώδεις λέξεις ὑπὸ ἀοράτου χειρὸς γραφείσας ἐπὶ τοῦ τοίχου τῶν ἀνακτόρων ἔτυχε τιμῶν ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλέως Ναβουχοδονόσορος καὶ τῶν ἀπογόνων του. Ριφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κύρου εἰς λάκκον λεόντων οὐδόλως ἐθίγη ὑπ' αὐτῶν. Εἷς τὸν Δ. ἡ παλαιὰ παράδοσις ἀποδίδει ἓν τῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης (Βιβλίον τοῦ Δ.).

Δανιήλ. Ὄνομα διαπρεψάντων κληρικῶν καὶ μοναχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. 1) *Ὁ Στυλίτης*. Μοναχὸς ζήσας τὸν Ε' αἰῶνα, ἀσκητεύσας ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ στύλου. Ὑπέρμαχος τῆς Ὀρθοδοξίας.—2) Μητροπολίτης Τριπόλεως, φυλακισθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀπελευθερωθεὶς κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως.

Δαντέλλα (ἡ· γαλλ. dentelle). Ὕφασμα ἐκ λεπτοτάτων μεταξωτῶν, χρυσῶν κλ. κλωστῶν, αἵτινες πλεκόμεναι διὰ τῆς χειρὸς ἢ μηχανῆς εἰς πολυγωνίους βροχίδας σχηματίζουσι δικτυωτόν, διηνθισμένον διὰ ποικιλομόρφων πυκνοτέρων σχεδίων, ἄλλως **τρίχαπτον**. Ἡ χειροτεχνία τῶν δ. ἤκμασεν ἐν Βενετίᾳ, Μιλάνῳ, Βρυξέλλαις, Γαλλίᾳ κλ. Χρησιμοποιεῖται δὲ διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν γυναικείων ἐνδυμασιῶν (ἄλλοτε καὶ τῶν ἀνδρικῶν) καὶ ἀσπροῤῥούχων καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐξ ὁλοκλήρου κατασκευὴν γυναικείων ἐσθήτων.

Δάντης (Dante Alighieri). Μέγας Ἰταλὸς ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀποθανὼν καὶ ταφεὶς ἐν Ραβέννῃ (1265 - 1321). Ἐσπούδασε θεολογίαν, νομικὰ καὶ φιλολογίαν, ἐχρημάτισε πρέσβυς, ἐπολέμησεν, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς πατρίδος του, πολιτευόμενος μὲ τὸ κόμμα τῶν γουέλφων, κατεδιώχθη εἶτα ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του καὶ καταδικασθεὶς εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον ἔφυγε ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ περιεπλανήθη εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας. Ἔγραψε κατ' ἀρχὰς λυρικὰ ποιήματα καὶ τὴν «Νέαν Ζωήν», περιγράφων τὸν ἔρωτά του πρὸς τὴν Βεατρίκην Πορτινάρι, τὴν ὁποίαν θανοῦσαν (1290) ἐξηκολούθησε νὰ ἐξυμνῇ εἰς ὅλα τὰ κατόπιν ἔργα του ἐξιδανικεύσας τὴν ἀνάμνησίν της εἰς σύμβολον τῆς αἰωνίας γυναικός, προσωποποιήσαν τῆς θεολογίας καὶ τῆς φιλοσοφίας, μοῦσάν του. Τὸ «Συμπόσιον» (1309), ἔργον ἡμιτελὲς τοῦ Δ., περιέχει τὰς φιλοσοφικὰς καὶ ποιητικὰς δοξασίας του, εἰς τὸ «Περὶ Μοναρχίας» ἐκθέτει τὰς πολιτικάς πεποιθήσεις του καὶ εἰς τὸ «Περὶ λαϊκῆς γλώσσης» ὑποστηρίζει θεωρητικῶς ὅ,τι διὰ τῶν ἔργων του ἐπετέλεσε καθιερώσας τὴν τοσκανικὴν διάλεκτον ὡς κοινὴν γλῶσσαν τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ καὶ διάδοχον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ λογοτεχνίᾳ τῆς λατινικῆς. Τὸ ἀριστούργημα τοῦ Δ. καὶ ἓν ἀπὸ τὰ ὑψιπετέστερα ποιήματα τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας εἶνε ἡ «Κωμῳδία», γραφεῖσα ἀπὸ τοῦ 1300-1318, ἡ κατόπιν ἀποκληθεῖσα «Θεία Κωμῳδία», ποιητικὴ τριλογία ἀποτελουμένη ἀπὸ τὴν «Κόλασιν», τὸ «Καθαρτήριον», καὶ τὸν «Παράδεισον», παρέχουσα δέ, ἐκτὸς τῆς ὑψίστης καλλιτεχνικῆς ἀξίας της, εἰκόνα τῆς μεσαιωνικῆς θεολογίας, φιλοσοφίας καὶ πνευματικῆς ἐν γένει κινήσεως, καθὼς καὶ κριτικὴν ἢ ἑρμηνείαν γεγονότων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ ἔργον εἶνε ποιητικὴ ἀφήγησις φανταστικοῦ ταξειδίου τοῦ ποιητοῦ, ὁδηγουμένου ὑπὸ τοῦ Βιργιλίου εἰς τὴν Κόλασιν, τὸ Καθαρτήριον καὶ τὸν Παράδεισον, ὧν περιγράφει τά, κατὰ τὰς κρατούσας τότε ἀντιλήψεις, δεινὰ καὶ τὴν μακαριότητα.

Θυρεὸς τοῦ Δάντεϊ

Δάντσιγ (γερμ. Danzig). Ἐλευθέρα π. μετὰ μικρᾶς ἐνδοχώρας ἀποσπασθείσης τοῦ Γερμανικοῦ κράτους μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1920). Κεῖται παρὰ τὰς ἐκβολάς, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ δυτικοῦ βραχίονος, τοῦ ποτ. Βιστούλα εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἡ ὅλη περιοχὴ ἔχει ἔκτασιν 1892 τ.χλμ. καὶ 383.995 κατ., ἡ δὲ π. μόνη 205.453, ἐξ ὧν τὰ 4.4 % Πολωνοί, οἱ δὲ λοιποὶ Γερμανοί. Εἶνε σημαντικὸν βιομηχανικὸν κέντρον, πόλις παλαιοτάτη, λιμὴν γνωστὸς ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Κατελήφθη διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν Δανῶν, ὑπὸ τῶν Σουηδῶν τῆς Πομμερανίας, ὑπὸ τῆς Πολωνίας, τῶν ἱπποτῶν τοῦ Τευτονικοῦ τάγματος, καὶ τῷ 1454 κατέστη ἐλευθέρα πόλις, ὡς τοιαύτη δὲ ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΣ' αἰῶνα. Τῷ 1763 προσηρτήθη εἰς τὴν Πρωσσίαν, ἐκηρύχθη ἐλευθέρα πόλις καὶ τῷ 1920 ἀπεσπάσθη τῆς Γερμανίας. Εἶνε τελωνειακῶς ἡνωμένη μετὰ τῆς Πολωνίας. Νομισματικὴν μονάδα ἔχει τὸ φλωρίνιον ἢ γοῦλδεν, διαιρούμενον εἰς 100 χέλλερ καὶ ἰσοδυναμοῦν μὲ ἓν χρ. φράγκον. Ἐπίσημος γλῶσσα ἡ γερμανική.

Δαντών (Γεώργιος). Γάλλος δικηγόρος καὶ πολιτικός. Εἷς τῶν πρωτεργατῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῶν διαπρεπεστέρων ρητόρων της. Ἐχθρὸς τοῦ μοναρχικοῦ καθεστῶτος, ὠργάνωσε τὴν ἐπίθεσιν τῆς 10 Αὐγ. 1792 κατὰ τοῦ Κεραμεικοῦ. Γενόμενος ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἐπετάχυνε τὴν καταδίκην καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣ', ἐνήργησε διώξεις καὶ ἀνεκήρυξε τὴν δικτατορίαν τῆς «Ἐπιτροπῆς Κοινῆς Σωτηρίας». Ἀλλὰ κινήσας τὴν ἔχθραν καὶ τὴν δυσπιστίαν τοῦ Ροβεσπιέρρου, διὰ τῆς δημοτικότητος καὶ τῶν ἐπιτυχιῶν του, κατηγορήθη ὡς ἔνοχος συνωμοσίας, κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐκαρατομήθη.

Δάξ (Dax). Π. τῆς Ν. Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ Λάνδ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἀρδούρ. Ἐξ θερμαὶ θειοῦχοι πηγαί (60°-65° Κ). Κάτ. 11.400.

Δάου (Γεράρδος Dou, Dov καὶ Dow). Ὁλλανδὸς ζωγράφος (1613-1675). Ἐξετέλεσε μικροὺς πίνακας μὲ θέματα ἐκ τῆς ζωῆς τῶν ἀστῶν. Μαθητὴς τοῦ Ρέμβραντ.

Δαουκλῆ. Χ. ἐπαρχ. Δομοκοῦ. Βλ. **Ξυνία.**

Δαουντόνειος. *(Γεωλ.)* Μία τῶν τεσσάρων βαθμίδων εἰς ἃς ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀνωτέρα σιλούρειος ὑποπερίοδος.

Δαοὺτ-Μπαλῆ. Χ. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Βλ. **Ὡραιόκαστρον.**

Δαπόντες (Κωνσταντῖνος καὶ ἐν μοναχοῖς Καισάριος). Κληρικὸς λόγιος ἐκ Σκοπέλου (1714-74). Ἔγραψεν ἔμμετρα κατὰ τὸ πλεῖστον: «Καθρέπτης γυναικῶν», «Κῆπος Χαριτων», «Δακικαὶ Ἐφημερίδες» κ.ἄ.

Δάρα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1273. Παρ' αὐτὴν ἔκειτο ἡ ἀρχ. Νάσων.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 451.—3) Χ. ἐπαρχ. Τροιζηνίας. Βλ. *Ταξιτκοὐπολις.*

Δάρβαρις (Δημήτριος). Λόγιος πολυγραφώτατος ἐκ Κλεισούρας τῆς Μακεδονίας, ζήσας ἐν Βιέννῃ (1757-1823). Ἔργα: «Γραμματικὴ ἁπλοελληνική», «Ἐγκυκλοπαιδεία ἁπλοελληνική», «Σύντομος Γενικὴ Ἱστορία» κ.ἄ.

Δάρβιν ἢ **Πάλμερστον** (Darwin). Πρωτ. καὶ λιμὴν τῆς Β. Αὐστραλίας.

Δαρβινισμός. Ἡ ὑπὸ τοῦ Καρόλου Δαρβίνου τὸ πρῶτον συστηματοποιηθεῖσα θεωρία περὶ τῆς γενέσεως τῶν ζώντων εἰδῶν. Κατ' αὐτὸν ὅλα τὰ ἐπὶ γῆς ἔμβια ὄντα ὑπόκεινται εἰς ἐξέλιξιν, προελθόντα ἐκ μιᾶς ἢ ἐλαχίστων ἀρχικῶν μορφῶν δι' ἀενάου μεταβολῆς, διεπομένης ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς. Τελεῖται δὲ ἡ ἐπιλογὴ αὕτη κατὰ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, ἑκάστου ζῶντος ἀναπτύσσοντος ἰδιοτητας καταλλήλους διὰ τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ κατίσχυσιν κατὰ τῶν ἄλλων ὄντων. Ἡ διὰ τῆς κληρονομικότητος μεταβίβασις τῶν ἰδιοτήτων τούτων εἰς τοὺς ἀπογόνους ἐδημιούργησε τὴν ποικιλίαν τῶν ζώντων εἰδῶν, τῆς ὁποίας ἡ συνοπτικὴ εἰκὼν εἶνε πορεία ἀπὸ ἁπλουστέρων εἰς συνθετωτέρους καὶ ἀπὸ ἀτελεστέρων εἰς τελειοτέρους ὀργανισμούς. Παρόμοιαι θεωρίαι, ἐν ὑποτύπῳ, διετυπώθησαν καὶ πρὸ τοῦ Δαρβίνου, ὁδτος ὅμως τὰς ἀνήγαγεν εἰς σύστημα, ἐξηγήσας τὴν ἐξέλιξιν διὰ τῆς *φυσικῆς ἐπιλογῆς*. Ὁ δ. ἀπετέλεσε σταθμὸν μέγαν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐπιστήμῃ καὶ σκέψει γενικῶς, ἐπιδράσας ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν φυσικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν.

Δαρβῖνος (Κάρολος Darwin). Ἄγγλος φυσιοδίφης καὶ βιολόγος (1809-1882). Ἐξέδωκε τῷ 1859 πολύκροτον ἔργον «Περὶ γενέσεως τῶν εἰδῶν διὰ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς», ἐν αὐτῷ δὲ ἐξέθεσε καὶ τὴν περὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν θεωρίαν του, ἡ ὁποία ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη *δαρβινισμός* (βλ.λ.). Τῷ 1871 ἐξέδωκε τὸ ἐξίσου πολύκροτον ἔργον «Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ φυσικὴ ἐπιλογή», ἐν τῷ ὁποίῳ ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατάγεται ἐκ πιθηκοειδοῦς ζώου.

Δαρβισμός (Darbysme). Προτεσταντικὴ αἵρεσις κληθεῖσα οὕτω ἐκ τοῦ συστηματοποιήσαντος αὐτὴν Ἄγγλου θεολόγου Ἰωάννου Δάρβυ (ἀποθ. 1882). Ἀποκρούει πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ὀργάνωσιν καὶ πᾶν ἱερατικὸν ἀξίωμα· κηρύσσει τὴν προσεχῆ ἐπάνοδον τοῦ Χριστοῦ.

Δάρδαι (ἀρχ. Δέρδαι καὶ Δαράδραι). Ἀρχαῖος λαὸς τῶν Β. Ἰνδιῶν ἀναφερόμενος ὡς χρυσοθήρας, κατοικῶν εἰς τὸ σημερινὸν Δαρδιστάν, χώραν τῶν ΒΔ. Ἱμαλαΐων.

Δαρδανέλλια (τά· τουρκ. *Τσανὰκ Καλεσὶ* ἢ *Σουλτανιὲ Καλεσί*). Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὸ στενώτατον μέρος τοῦ Ἑλλησπόντου, ἕδρα ὁμωνύμου βιλαετίου. Κάτ. 11.200.

Δαρδανελλίων Στενόν. Βλ. **Ἑλλήσποντος.**

Δαρδανία. Ἀρχ. χώρα καὶ π. ἐν Τρῳάδι εἰς τὰ Ν. παράλια τοῦ Ἑλλησπόντου.

Δαρδανίδαι. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Δαρδάνου, ἐν οἷς καὶ ὁ Πρίαμος.

Δαρδάνιοι. Λαὸς τῆς Ἄνω Μοισίας, ἰλλυρικῆς καταγωγῆς. Ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς μισθοφόροι ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

Δάρδανοι. Ἀρχ. λαὸς μεταναστεύσας ἐκ τῆς περὶ τὸν ποτ. Ἀξιὸν μακεδονικῆς χώρας εἰς τὴν Τρῳάδα.

Δάρδανος ἢ **Δάρδανον.** Ἀρχαία π. τῆς Τρῳάδος μεταξὺ Ἰλίου καὶ Ἀβύδου.

Δάρδανος. *(Μυθολ.)* Ἥρως ἐξ Ἀρκαδίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ γυναικὸς θνητῆς. Ἐγκατεστάθη πρῶτον ἐν Σαμοθρᾴκῃ, ὅπου ἵδρυσε τὰ μυστήρια, καὶ κατόπιν ἐν Τρῳάδι,ὅπου ἔκτισε τὴν Τροίαν (ὅθεν καὶ «Δαρδάνου πόλις»). Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἦτο ἀπόγονος τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου, ἐπώνυμος ἥρως τῆς Ἰλλυρίας.

δαρεικός. Ἀρχ. περσικὸν νόμισμα χρυσοῦν, κοπὲν ὑπὸ Δαρείου Α', βάρους 8 γραμμαρίων καὶ ἀξίας ἴσης μὲ 20 ἀττικὰς δραχμάς.

Δαρεῖος. Τρεῖς βασιλεῖς τῆς ἀρχ. Περσίας, ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Ἀχαιμενιδῶν: 1) *Ὁ Α', ὁ Ὑστάσπου* (550-485 π.Χ.), βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 521. Ἀνεδείχθη κυβερνήτης δεξιός· κατέστειλε στάσεις, ἠδρυνε καὶ ὠργάνωσε τὸ κράτος. Τῷ 493 π.Χ. ἔστειλε τὸν Μαρδόνιον μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου, καταστραφέντος ἐκ τρικυμίας παρὰ τὸν Ἄθων, ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους ὑποκινήσαντας τοὺς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἕλληνας εἰς στάσιν. Ἀποτυχούσης τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης ὁ Δ. ἔστειλε νέον στρατὸν τῷ 490 ὑπὸ τὸν Δᾶτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρνην, ἀποτυχόντας καὶ τούτους κατόπιν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης. Ὁ Δ. ἀπέθανεν ἐνῷ ἡτοίμαζε νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. — 2) *Ὁ Β', ὁ Νόθος*, βασιλεύσας 423-404, πατὴρ τοῦ Ἀρταξέρξου Β' τοῦ Μνήμονος καὶ τοῦ Κύρου.—3) *Ὁ Γ' ὁ Κοδομανός*, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῷ 336. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὑφ' οὗ ἠττήθεὶς ὁ Δ. ἐν Ἰσσῷ, Ἀρβήλοις καὶ Γαυγαμήλοις καὶ φεύγων ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ σατράπου Βήσσου.

Δάρεμβεργ (Κάρολος Βίκτωρ Daremberg). Γάλλος ἰατρὸς καὶ λόγιος (1817-1872). Συνέγραψε μετὰ τοῦ Σαλιὸ περίφημον «Λεξικὸν τῶν ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων», μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν ἔργα ἀρχαίων Ἑλλήνων ἰατρῶν καὶ ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν».

Δάρ-ἐς-Σαλάμ. Π. καὶ λιμὴν τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ διαμερίσματι Ταγγανίκας, ἄλλοτε πρωτ. τῆς Γερμανικῆς Α. Ἀφρικῆς. Κάτ. 25.000.

Δαριάλ ἢ **Δάριελ** (αἱ «Καυκάσιαι πύλαι» τῶν ἀρχαίων). Στενωπὸς τοῦ Καυκάσου, Β τῆς Τιφλίδος, ἔχουσα ὕψος 2345 μ., δι' ἧς διέρχεται μεγάλη στρατιωτικὴ ὁδός.

Δαριέν (Darién). Ὀρεινὴ ἄλυσις ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ μεταξὺ Κολομβίας καὶ Παναμᾶ.

Δαριμάρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 348.

Δ' Ἄρκ. Γαλλὶς ἡρωΐς. Βλ. **Ἰωάννα Δ' Ἄρκ.**

Δάρλινγ (Darling). Ὁ μέγιστος τῶν παραποτάμων τοῦ Μόρρεϋ ἐν Αὐστραλίᾳ.

Δάρλινγτων (Darlington). Βιομηχανικὴ π. τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομητείᾳ Δῶραμ. Κάτ. 65.840.

Δαρμστάτη (Darmstadt). Π.τῆς Γερμανίας, πρωτ. τῆς Ἕσσης, ἐπὶ τοῦ ποτ. Μοῖνου. Κάτ. 90.300.

Δάροβα. Χ. ἐπαρχ. Νέστου. Βλ. **Κεχρόκαμπος.**

Δαρτζήλινγ (Darjeeling). Π. τῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα ὁμων. διαμερίσματος εἰς τὰ βόρεια τῆς ἐπαρχ. Βεγγάλης, περίφημος ὀρεινὸς κλιματολογικὸς σταθμός. Κάτ. 22.000.

Δαρφὸρ ἢ **Δαρφούρ** (Dar-Fur). Στεππώδης χώρα ἐν τῷ Α. Σουδάν, μὲ εὐφόρους κοιλάδας, πλουσία εἰς ὀρυκτὰ (χαλκός, σίδηρος). Ἔκτασις 452 τ.χλμ., κάτ. 1.500.000, πρωτ. *Ἐλ-Φάσερ.*

δάς, γεν. δαδός. Σχίζα δένδρου, ρητινώδης συνήθως, ἀναπτομένη πρὸς φωτισμόν. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἱ δ. ἦσαν ἀπαραίτητοι εἰς διαφόρους τελετάς,ἐπέχουσαι τὴν θέσιν τῶν σημερινῶν λαμπάδων. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα κατεσκευάζοντο ἐκ διαφόρων εὐφλέκτων ὑλῶν (κηροῦ, πίσσης, στέατος κλ.).

δασαρχεῖον. Περιφέρεια ὑπαγομένη εἰς τὴν δασικὴν διοίκησιν καὶ διοικουμένη ὑπὸ δασάρχου.

δασάρχης. Δημόσιος ὑπάλληλος τῆς δασικῆς διοικήσεως διευθύνων δασαρχεῖον.

δασεῖα. Τὸ σημεῖον (᾽), δι᾽ οὗ ἐν τῇ γραμματικῇ παρίσταται τὸ ἕτερον τῶν πνευμάτων τῶν τιθεμένων ὑπὲρ τὰ φωνήεντα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Σημαίνει ὅτι ἡ λέξις ἤρχιζε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ γράμματος Η, παραλειφθέντος κατὰ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἀττικοῦ ἀλφαβήτου, καὶ ὅτι τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν ἐπροφέρετο δασύ. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ δασεῖα προφορὰ ἐξέλιπε.

Δασκαλογιάννης ἢ **Βλάχος Ἰωάννης.** Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σφακίων ἐξεγείρας τὴν Κρήτην κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλὼφ (1770). Ἀποτυχούσης τῆς ἐπαναστάσεως, παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες τὸν ἐξέδαρον ζῶντα ἐν Ἡρακλείῳ (1771).

Δάσκιον (πρώην *Δράντσικον*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Βερροίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 524.

δασμολόγιον. Τὸ σύστημα φορολογίας ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἢ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων. *Προστατευτικὸν δ.* λέγεται ἡ ἐπιβολὴ ὑψηλῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν ἔξωθεν εἰσαγομένων προϊόντων πρὸς προστασίαν τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς.

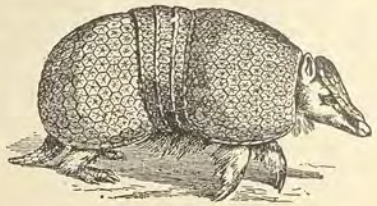

Δασύπους (τριζωνωτός)

δασμός. Τὸ ἐν τοῖς τελωνείοις εἰσπραττόμενον τέλος ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων.

δασολογία. Ἐπιστήμη μελετῶσα τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας, συντηρήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν. Κλάδοι τῆς δ. εἶνε ἡ *δασοκομία*, ἀφορῶσα τὴν γένεσιν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν δασῶν, καὶ ἡ *δασονομία*, ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον τὴν διοίκησιν καὶ τὴν φύλαξιν τῶν δασῶν. Αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι ἐν Ἑλλάδι ὑπάγονται εἰς τὴν ἐν τῷ ὑπουργείῳ Γεωργίας Διεύθυνσιν Δασῶν.

δάσος. Ἔκτασις καλυπτομένη ὑπὸ ἀγρίων δένδρων. Τὰ δ. τὰ ὁποῖα κατεῖχον τὸ πάλαι τὸ μέγιστον μέρος τῆς γηΐνης ἐπιφανείας περιορίζονται βαθμηδὸν λόγῳ τῶν ἐκχερσώσεων, τῆς ὑλοτομίας καὶ τῶν πυρκαϊῶν. Ἕνεκα τῆς πολλαπλῆς χρησιμότητος τῶν δασῶν (εὐεργετικὴ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ κλίματος καὶ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους κλ.) ἔχουσι ληφθῆ εἰς ὅλα τὰ κράτη νομοθετικὰ μέτρα προστασίας καὶ συστηματικῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν.

Δασοχώρι. 1) (πρώην *Πιτσούγγια*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 182.— 2) (πρώην *Δυκούρεσι*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσηνίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 218. — 3) (πρώην *Ὀρμανλῆ*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 922.

Δασύλλιον (πρώην *Μάγερ*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 281.

δασύουρα ἢ **δασυουρίδαι.** Ὁμοιογένεια σαρκοφάγων θηλαστικῶν μαρσιποφόρων ζώων τῆς Αὐστραλίας. Κυριώτεον γένος εἶνε ὁ *δασύουρος*, μῆκος 64 ἑκστμ., θηρεύων κυρίως πτηνὰ καὶ οὗ τὸ κρέας τρώγεται.

δασύουρος. Βλ. δασύουρα.

δασύπους ἢ **ἁρμαδίλλος.** Γένος ζώων νωδῶν ἐντομοφάγων ζώων τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Τὸ σῶμά των (μήκους 40-45 ἑκστμ.) καλύπτεται κατὰ τὴν ράχιν καὶ τὰ πλευρὰ ὑπὸ θώρακος ἐκ 3 ἢ περισσοτέρων κινητῶν ὀστεΐνων ζωνῶν, ἡ δὲ κεφαλὴ καὶ ἡ οὐρὰ ὑπὸ ἀσπίδων. Τὸ κρέας των λίαν εὔγευστον.

δασύπρωκτος. Γένος τρωκτικῶν τῶν θερμῶν χωρῶν. Ζῶσιν εἰς θαμνώδεις καὶ δασώδεις ἐκτάσεις καὶ τρέφονται ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν. Τὸ εἶδος *ἀγούτι*, τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἔχει μῆκος σώματος 40 ἑκστμ. καὶ οὐρὰν 1½ ἑκστμ.

Δᾶτις. Πέρσης στρατηγός, μετὰ τοῦ Ἀρταφέρνους συναρχηγὸς τοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεύσαντος καὶ ἐν Μαραθῶνι (490 π.Χ.) ἡττηθέντος περσικοῦ στρατοῦ.

Δαυγᾶτα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας). Κάτ. 288.

Δαυΐδ. Ὁ δεύτερος βασιλεὺς τῶν Ἑβραίων. Ποιμενόπαις τῆς φυλῆς Ἰούδα. Μονομαχήσας μὲ μόνον ὅπλον τὴν σφενδόνην ἐφόνευσε τὸν πελώριον καὶ πάνοπλον Φιλισταῖον Γολιὰθ καὶ ἔθεσεν οὕτω πέρας εἰς τὸν μεταξὺ Φιλισταίων καὶ Ἰουδαίων πόλεμον. Ἠνοήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Σαούλ, ὃν ἔτερπε παίζων τὴν κινύραν, καὶ ἔλαβε τὴν θυγατέρα του γυναῖκα· κατόπιν ὅμως φθονηθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ κατεδιώχθη. Ἀποθανόντος τοῦ Σαούλ, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς καὶ ἐγκατέστησε τὴν πρωτεύουσάν του ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους του, νικήσας τοὺς γύρω λαούς, καὶ προπαρεσκεύασε τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ μεγάλου ναοῦ, ὅπως ἀποτεθῇ ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης. Θεωρεῖται ὡς ὁ ποιητὴς τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν «Ψαλμῶν» τῆς Π. Διαθήκης, θαυμασίας ἐμπνεύσεως καὶ ὑψηλοῦ κάλλους.

δαῦκος. Γένος σκιαδιοφόρων φυτῶν, οὗ τὸ κυριώτερον εἶδος *δ. ὁ καρωτός*, τὸ κοιν. *δαυκὶ* ἢ *καρότο*, εἶνε λαχανικὸν καλλιεργούμενον εἰς διαφόρους ποικιλίας καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἐδώδιμον ρίζωμα ἔχει διάφορον κατὰ τὰς ποικιλίας σχῆμα (ἀπὸ τοῦ στρογγύλου μέχρι τοῦ κυλινδρικοῦ ἐπιμήκους) καὶ χρῶμα (ἀπὸ τοῦ λευκοῦ μέχρι τοῦ βαθέος ἐρυθροῦ).

Δαύλεια. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας, ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ Παρνασσοῦ καὶ παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ὁμων. πόλεως. Κάτ. 2176. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Μονὴ Ἱερουσαλήμ.

Δαυλία ἢ **Δαυλίς.** Ἀρχαία π. τῆς Φωκίδος παρὰ τὴν νῦν *Δαύλειαν*, καεῖσα ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ ὀφισταμένη ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν.

Δαυλίτης. Νόσος τῶν φυτῶν, κοιν. **καπνιά**, ὀφειλομένη εἰς παρασιτικοὺς μύκητας τῆς οἰκογενείας τῶν ὑστιλαγινοειδῶν.

Δαυρίσης. Πέρσης στρατηγός, καταπνίξας τὴν Ἰωνικὴν ἐπανάστασιν (500 π.Χ.).

Δάφεια. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μηθύμνης (Λέσβου). Κάτ. 752.

Δάφναι (πρώην *Κακοχώρι*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 484.

δαφνέλαιον. Ἔλαιον ἡμιστερεόν, πρασινόχρουν, λαμβανόμενον δι᾽ ἐκθλίψεως τῶν καρπῶν δάφνης τῆς εὐγενοῦς, κν. **δαφνόλαδο**. Χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν ἀλοιφῶν ἐρεθιστικῶν τοῦ δέρματος.

Δαφνές. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τεμένους (Ἡρακλείου). Κάτ. 1166.

δάφνη. Δένδρον ἀειθαλὲς τῆς οἰκογενείας τῶν δαφνοειδῶν, κν. βαγιά. *Δ. ἡ εὐγενὴς* φύεται ἐν Ἑλλάδι ἐντὸς δασῶν καὶ πλησίον ρυακίων, φθάνει δὲ εἰς ὕψος 12-18 μ. Ἐκ τῶν φύλλων της, ἐκθλιβομένων, ἐξάγεται αἰθέριον ἔλαιον, χρησιμεῦον εἰς τὴν φαρμακοποιΐαν, ἐκ δὲ τῶν καρπῶν της τὸ *δαφνέλαιον* (βλ.λ.). Τὰ φύλλα της χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀρωματισμὸν φαγητῶν καὶ διατηρουμένων ξηρῶν καρπῶν. Ἀπ᾽ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ κλάδος της ἐθεωρεῖτο σύμβολον τῆς νίκης καὶ τῆς δόξης. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο ἱερὸν φυτὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Δάφνη. Προσωποποίησις τοῦ ὁμωνύμου φυτοῦ. Κατὰ τὸν μῦθον, ἡ Δ. ἦτο θυγάτηρ τῆς Γῆς, φεύγουσα δὲ τὸν Ἀπόλλωνα, τοῦ ὁποίου ἀπέκρουε τὸν ἔρωτα, ἐκρύβη εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρός της καὶ μετεμορφώθη εἰς τὸ ὁμώνυμον δένδρον. Διὰ κλάδων τοῦ δένδρου τούτου ἐστέφθη ὁ Ἀπόλλων, ὅστις ἐπεκαλεῖτο διὰ τοῦτο καὶ *Δαφναῖος* καὶ *Δαφνηφόρος*.

Δάφνη (Αἰμιλία). Ἑλληνὶς ποιήτρια, σύζυγος τοῦ Στεφάνου Δάφνη, γεννηθεῖσα τῷ 1887. Ἔγραψε ποιήματα («Χρυσάνθεμα», «Χρυσᾶ κύπελλα»), τὸ μυθιστόρημα «Τὸ τάλαντο τῆς Σμαρῶς», τὸ μονόπρακτον δρᾶμα «Gloria victis» κ.ἄ.

Δάφνη. 1) Ἔδρα κοιν. τῆς νήσου Ἰκαρίας. Κάτ. 322.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 156.—3) (πρώην *Στρέζοβα*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας) Κάτ. 2331.—4) (πρώην *Νεροπλατάνα* ἢ *Ἔζιοβα*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Νιγρίτης (Σερρῶν). Κάτ. 1000.—5) (πρώην *Δῶθε Χωμαίριανη*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 355.

Δάφνης (Στέφανος, φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωΐοπούλου). Ἕλλην ποιητὴς γενν. ἐν Ἄργει τῷ 1882. Ποιήματα («Ὁ ἀνθισμένος δρόμος», «Τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο»), μονόπρακτα δράματα «Πατρικὸ σπίτι», «Σπαραγμὸς» κ.ἄ.

Δαφνοκέρασος

Δαφνηφόρια. (*Ἀρχ.*) Ἑορτὴ τελουμένη ἐν Δελφοῖς καὶ Θήβαις, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀγνισμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τὸν φόνον τοῦ Πύθωνος.

Δαφνί. 1) Τοποθεσία τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν-Ἐλευσῖνος, ἔνθα ἡ *μονὴ Δαφνίου* (βλ.λ.). Ἡμίσειαν περίπου ὥραν πρὸ ταύτης κεῖται τὸ Δρομοκαΐτειον φρενοκομεῖον.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 1055.

Δαφνιᾶς (πρώην *Κάτω Μποτίνον*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Κάτ. 498.

δαφνίδαι. Ὁμοιογένεια μαλακοστράκων, ζώντων εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα. Κοινότερον εἶδος *δαφνία*, ἡ καλουμένη *ψύλλος τοῦ ὕδατος*.

Δαφνίου μονή. Ἀρχαιοτάτη μονὴ ἐν Ἀττικῇ, 10 χλμ. Δ τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Ἐλευσῖνα. Ὁ ναὸς αὐτῆς, κτίσμα τοῦ ΙΑ΄ πιθανῶς αἰῶνος, περιέχει ἀξιολόγους ψηφιδωτὰς εἰκόνας.

Δάφνις. (*Μυθολ.*) Ἥρως τῶν βουκόλων, ἀνὴρ ὡραιότατος καὶ ἄριστος μουσικὸς τῆς σύριγγος. Ἐτυφλώθη ἐκ ζηλοτυπίας ὑπὸ τῆς ἐρασθείσης αὐτὸν νύμφης Ἐχεναΐδος καὶ ἔκτοτε ἐθρήνει τὸ πάθος του διὰ βουκολικῶν ᾀσμάτων.

Δαφνιώτισσα (πρώην *Μουζίκα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 350.

δαφνοειδές. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας θυμελαιοειδῶν, περιλαμβάνον 40 φαρμακευτικὰ καὶ κοσμητικὰ εἴδη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ὧν τινα ἀπαντῶσι καὶ ἐν Ἑλλάδι· *δ. ἡ χαμαιδάφνη*, *δ. ἡ χαμελαία*, κν. *χαμολιὰ* ἢ *λυκονουρά*, *δ. τὸ κνίδιον*, κν. *χολόχορτο* ἢ *χολοκούκι* κ.ἄ.

δαφνοκέρασος (ἡ). Φυτόν, ἐκ τῶν φύλλων τοῦ ὁποίου ἀποστάζεται τὸ πραϋντικὸν διὰ βῆχα καὶ γαστραλγίαν ὕδωρ δ.

Δάφνος (πρώην *Βοστινίτσα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 454.

Δαφνοσπηλιά (πρώην *Βέλεσι*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 490.

Δαφνούδι (πρώην *Κάτω Νούσκα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ζίχνης (Σερρῶν). Κάτ. 1147.

Δαφνούδι Ἄνω (πρώην *Ἄνω Νούσκα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 229.

Δαφνούλα (πρώην *Μπάρτζι* καὶ *Ρογκούζη*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 298.

Δαφνών. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ξάνθης (Ροδόπης). Κάτ. 1124.—2) Ἔδρα κοιν. νήσου Χίου. Κάτ. 699.

Δαφνωτή (πρώην *Τσοβίστα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 360.

δαχαβία. Εἶδος θαλαμηγοῦ ἀκάτου, πολυκώπου συνήθως, χρησιμοποιουμένης ἐν τῷ Νείλῳ.

Δάχλα. Μεγάλη ὄασις ἐν τῇ Λιβυκῇ ἐρήμῳ τῆς Ἄνω Αἰγύπτου.

Δαχομέη (Dahomey ἢ Dahomé). Γαλλικὴ ἀποικία ἐν τῇ Δ. Ἀφρικῇ, μεταξὺ τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς καὶ τῆς Νιγερίας. Ἔκτασις 107.000 τ.χλμ., κάτ. 842.000, πρωτ. *Πόρτο-Νόβο* (κάτ. 20.000).

Δβόρακ (Ἀντώνιος Dvorak, προφ. Δβορζάκ). Τσέχος μουσουργός (1841-1934). Συνέθεσε χορούς, ᾄσματα, συμφωνίας κλ.

Δὲ Ἀμίτσι. Ἰταλὸς συγγραφεύς. Βλ. Ἀμίτσι.

Δεββώρα. Προφῆτις τῶν Ἑβραίων, τῶν ὁποίων τὴν νίκην, ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βαράκ, κατὰ τοῦ Χαναναίου στρατηγοῦ Σισάρα ἐτίμησε διὰ τοῦ «Ἐπινικίου ὕμνου τῆς Δ.», ὅστις θεωρεῖται ὡς τὸ ἀρχαιότατον μνημεῖον τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης.

Δέβον (Devonshire). Κομιτεία τῆς Ἀγγλίας μεταξὺ τῆς θαλάσσης, τοῦ Βριστόλ καὶ τῆς Μάγχης. Ἔκτασις 6724 τ.χλμ., κάτ. 709.614, πρωτ. *Ἐξίτερ*.

δεβόνιος. Μία τῶν πέντε περιόδων εἰς ἃς διαιρεῖται ὁ παλαιοζωϊκὸς αἰὼν τῆς γῆς.

Δεβρετσέν (Debreczen). Π. τῆς Οὐγγαρίας, πρωτ. τῆς κομιτείας Χαϊδοῦ, κέντρον τοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ Καλβινισμοῦ. Κάτ. 103.180. Πανεπιστήμιον.

Δέβρη. Χ. ἐπαρχ. Ἐορδαίας. Βλ. **Ἀναρράχη**.

Δεβρυγέρ (Οὐγων de Bruyères). Φράγκος βαρῶνος τῆς Καρυταίνης κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα.

Δεβυσσῦ (Κλαύδιος Debussy). Γάλλος μουσουργός (1862-1918). Εἰσήγαγε τὸν ἰμπρεσσιονισμὸν ἐν τῇ μουσικῇ. Ἔγραψε συνθέσεις διὰ κλειδοκύμβαλον, δι᾽ ὀρχήστραν, διὰ μουσικὴν δωματίου, τὰ λυρικὰ δράματα «Πελλέας καὶ Μελισσάνδη», «Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγ. Σεβαστιανοῦ» καὶ «Διόνυσος» καὶ τὸ μελόδραμα «Τριστάν».

Δεγά (Ἐδγὰρ Degas). Γάλλος ἰμπρεσσιονιστὴς ζωγράφος καὶ σχεδιαστής (1834-1917). Ἔργα του «Ἀστὴρ τῆς σκηνῆς», «Χορεύτριαι» κ.ἄ.

de gustibus non est disputandum. Φράσις λατινικὴ· τ.ἔ. «περὶ ὀρέξεως δὲν χωρεῖ συζήτησις».

Δεδεαγάτς. Βλ. **Ἀλεξανδρούπολις.**

Δεδέμπεη. Χ. έπαρχ. Μεγαλοπόλεως. Βλ. **Τριπόταμος.**

Δεδέργιαννη. Χ. έπαρχ. Λαρίσης. Βλ. **Άγναντερή.**

δεδικασμένον. "Ορος νομικὸς σημαίνων τὴν παρά τινι δικαστικῇ ἀποφάσει ὕπαρξιν τοιαύτης ἰσχύος, ὥστε τὸ δικαίωμα περὶ οὗ αὕτη ἔκρινε νὰ μὴ δύναται πλέον ν' ἀμφισβητηθῇ ἐν νεωτέρᾳ δίκῃ.

de jure *(λατ.)*. Νομικὸς ὅρος δηλῶν τὴν ἀναγνώρισιν καταστάσεώς τινος, συμφώνως πρὸς τὸ δίκαιον ἢ τὰς παραδεδεγμένας συμφωνίας. Ἀντίθετον πρὸς τὸ *de facto*, καθ' ὃ ἡ ἀναγνώρισις ἔπεται τοῦ γεγονότος τοῦ δημιουργήσαντος τὴν νέαν κατάστασιν.

δέησις. *(Ἐκκλ.)* Αἱ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐκφωνούμεναι παρακλητικαὶ εὐχαί, ὧν προτάσσεται τὸ κέλευσμα «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ἐπίσης δὲ καὶ τελετή, καθ' ἣν ἐκφωνοῦνται ταιαῦται εὐχαί.

Δὲθ Βάλλεϋ (Death Valley, κοιλὰς τοῦ θανάτου). Ἐκτενὲς ἔρημον βαθύπεδον ἐν Καλιφορνίᾳ εἰς ὕψος 147 μ. ὑπὸ τὴν στάθμην τῆς θαλάσσης, μήκους 100 χλμ. καὶ πλάτους 7-15 χλμ.

δειγματολόγιον. Συλλογὴ δειγμάτων, ἄνευ ἀξίας, ἐμπορευμάτων, συνήθως τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ἐν χρήσει κυρίως εἰς τὸ διὰ παραγγελιοδόχων διεξαγόμενον ἐμπόριον.

δείκτης *(Ἀνθρωπολ.)* Ὁ δεύτερος δάκτυλος τῆς χειρός. ‖ *(Τεχν.)* Ἡ βελόνη τῶν πάσης φύσεως ὡρολογίων καὶ μετρητικῶν συσκευῶν, μετακινουμένη ἐπὶ βαθμολογημένου πλαισίου. ‖ Ἐπίσης, βέλος δεικνύον διεύθυνσίν τινα πορείας (σιδηροδρομικῶν γραμμῶν κλ.). ‖ *(Μαθημ.)* Ἀριθμὸς δηλῶν τὸν βαθμὸν τῆς σημειουμένης ρίζης. ‖ *(Χημ.)* Ἀριθμὸς γραφόμενος παρὰ τὰ σύμβολα τῶν στοιχείων καὶ δηλῶν πόσα ἄτομα τοῦ στοιχείου περιλαμβάνονται εἰς ἕκαστον μόριον ἑνὸς σώματος (OH_2).

δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι. Ἀντωνυμίαι δηλοῦσαι ὡρισμένον τι πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ὅπερ ἔχομεν ὑπ' ὄψει καὶ τρόπον τινὰ δεικνύομεν (*οὗτος, ἐκεῖνος, τοιοῦτος, τοσοῦτος* κλ.).

Δειλιανᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας) Κάτ. 1888.

Δεῖμος. *(Μυθολ.)* Προσωποποίησις τοῦ τρόμου, ἀδελφὸς τοῦ Φόβου, υἱὸς τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Σκύλλης.

Δειναρικαὶ Ἄλπεις. Ὀροσειρὰ χωρίζουσα τὴν Βοσνίαν ἀπὸ τῆς Δαλματίας καὶ συνδέουσα τὰς κυρίως Ἄλπεις μετὰ τῶν ὀρέων τῆς Βαλκανικῆς (μέγ. ὄψ. 1913 μ.).

δεινοθήριον. Γένος ἀπολελιθωμένων προβοσκιδοφόρων θηλαστικῶν ζήσαν καὶ ἐν Ἑλλάδι (Εὐβοια, Σάμος, Ἀττική).

Δεινοκράτης. 1) Ἕλλην ἀρχιτέκτων ἐπὶ Μ. Ἀλεξάνδρου. Διηύθυνε τὰς τεχνικὰς ἐργασίας τῆς τότε ἱδρυομένης Ἀλεξανδρείας καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος. — 2) Μεσσήνιος πολιτικός, ἀρχηγὸς τῶν ὀλιγαρχικῶν. Ἐνίκησε καὶ ἐθανάτωσε διὰ δηλητηρίου τὸν Φιλοποίμενα. Ἀπέθανε τῷ 183 αὐτοκτονήσας μετὰ τὴν ἧτταν τῶν ὀλιγαρχικῶν.

δείνορνις (ἡ). Ἐκλεῖψαν γένος ὀρνιθοκέρκων γιγαντωδῶν πτηνῶν τῆς Νέας Ζηλανδίας ὕψους 3 μ.

δεινοσαύρια (τά). Τάξις ἐκλειψάντων γιγαντωδῶν χερσοβίων ἑρπετῶν μήκους μέχρι 30 μ., τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν σκελετὸν παρουσιάζουσιν ὁμοιότητα ἐπίσης πρὸς τὰ πτηνὰ καὶ τὰ θηλαστικά, ἦσαν δὲ ἐν μέρει μὲν φυτοφάγα καὶ ἐν μέρει κρεοφάγα. Γένη: *δεινόσαυρος, διπλόδοκος, ἰγουανόδους, βροντόσαυρος, τραχόδους* κ.ἄ.

Δεινόστρατος. Ἕλλην μαθηματικὸς τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος, ἀδελφὸς τοῦ Μεναίχμου καὶ μαθητὴς τοῦ Εὐδόξου.

Δείνοφις ἢ Δένδρασπις. Γένος ἰοβόλων ὄφεων ἐλαπιδῶν, ζῶν ἐπὶ δένδρων ἐν Δ. Ἀφρικῇ.

Δεινοχάρης. Ἕλλην ἀρχιτέκτων ζήσας ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ Πτολεμαίου Φιλαδέλφου (Γ' π.Χ. αἰ.).

δεῖπνον. Τὸ κύριον γεῦμα, κατ' ἀρχὰς λαμβανόμενον τὴν μεσημβρίαν, εἶτα δὲ τὴν ἑσπέραν, παρατεινόμενον καὶ ἀργὰ τὴν νύκτα ἐνίοτε. Κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους ἐδείπνουν καθήμενοι ἐπὶ ἑδρῶν ἢ σκιμπόδων, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἔτρωγον κεκλιμένοι ἐπὶ ἀνακλίντρων, πρὸ αὐτῶν δὲ ἐστρώνοντο τράπεζαι μὲ τὰ ἐδέσματα. Τὰ δ., ἁπλᾶ κατ' ἀρχάς, ἀπέβαινον σὺν τῷ χρόνῳ πολυτελέστερα, ἐπὶ τῶν χρόνων δὲ τῆς Ρωμαϊκῆς παρακμῆς ἡ πολυτέλεια ἦτο αὐτόχρημα μυθώδης. Τὰ δ. παρετείνοντο εἰς ὁλονύκτια συμπόσια, μετ' αὐλητρίδων καὶ ὀρχηστρίδων, ἐὰν δὲ μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων εὑρίσκοντο φιλόσοφοι συνεζητοῦντο διάφορα θέματα.

Δεῖπνος Μυστικός. Βλ. **Μυστικὸς Δεῖπνος.**

δειπνοσοφισταί. Οὕτως ἐκαλοῦντο παρ' ἀρχαίοις οἱ ἐν δείπνοις συζητοῦντες σοφοὶ ἐπὶ παντοίων ἀντικειμένων, πάντως σχέσιν ἐχόντων μὲ τὰ δεῖπνα. Βλ. καὶ *Ἀθήναιος.*

δεισιδαιμονία. Ἄλογος πίστις εἰς ὑπερφυσικὰς καὶ μυστηριώδεις δυνάμεις, ὄχι ἐπιβλαβεῖς μόνον, ἐνεργούσας διὰ φυσικῶν φαινομένων (μαγία, ἐξορκισμοί, χαΐμαλιά, αἱ παντὸς εἴδους μαντεῖαι κλ.). Εἶνε ἐπιβιώσεις παμπαλαίων θρησκευτικῶν δοξασιῶν καὶ λατρευτικῶν ἐθίμων.

δεΐσμός (deismus, ἐκ τοῦ λατ. deus, Θεός). Κοσμοθεωρία ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ πρῶτον ἀναφανεῖσα, ἀπορρίπτουσα τὴν ἀποκάλυψιν ὡς ἀντιβαίνουσαν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην διανόησιν, δεχομένη δὲ ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον, ἀλλ' ἔκτοτε ἔπαυσε νὰ μεριμνᾷ περὶ αὐτοῦ καὶ δὲν δύναται νὰ διακόψῃ διὰ θαύματος τὴν ἀλληλουχίαν τῶν φυσικῶν νόμων. Δεῖσται ἦσαν ὁ Βολταῖρος, ὁ Ρουσσώ, ὁ Λέσσινγ κ.ἄ.

δέκα. Ἀριθμὸς περιλαμβάνων τόσας μονάδας ὅσοι εἶνε οἱ δάκτυλοι καὶ τῶν δύο ὁμοῦ χειρῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀποτελῶν δὲ τὴν βάσιν τοῦ ἐν χρήσει δεκαδικοῦ ἀριθμητικοῦ συστήματος. Παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου τῆς μονάδος 1 ἀκολουθουμένου ὑπὸ ἑνὸς μηδενικοῦ 0 (10), παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι ι', παρὰ δὲ τοῖς Ρωμαίοις X.

Δέκα ἄρχοντες. Ἀρχὴ ἐκ δέκα ἀρχόντων ἐγκατασταθεῖσα ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν εἰς πολλὰς πόλεις καλουμένη καὶ **δεκαρχία.** Ἐν Ἀθήναις δὶς ἱδρύθη τοιαύτη ἀρχή: α) τῷ 413-411 π.Χ., ἐκλεγέντων δέκα ἀρχόντων οἵτινες, μετὰ τοῦ Πεισιστράτου, ἐπεξειργάσθησαν τὴν μεταβολὴν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πολιτεύματος καὶ β) μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν 30 τυράννων, πρὸς κατάπαυσιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Δέκα ἅγιοι. Δέκα χριστιανοὶ ἐκ Κρήτης μαρτυρήσαντες ἐν Γόρτυνι ἐπὶ Δεκίου τῷ 250 μ.Χ. Ἑορτάζονται 23 Δεκεμβρίου.

Δέκα Ἅγιοι. 1) Ἕδρα κοινοτ. ἐπαρχ. Καινουρίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 682. Κεῖται παρὰ τὰ σημαντικὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τῶν μαρτυρησάντων ἐνταῦθα κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν δέκα χριστιανῶν (250 μ.Χ.). — 2) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας. Κάτ. 894.

δεκάγωνον. Πολύγωνον ἔχον δέκα πλευράς.

Τοῦ κανονικοῦ δεκαγώνου αἱ πλευραὶ καθὼς καὶ αἱ γωνίαι εἶνε ἴσαι πρὸς ἀλλήλας.

δεκαδικὸν σύστημα. Σύστημα ἀριθμήσεως, καθ' ὃ ἑκάστη μονὰς ἀνωτέρας τάξεως περιέχει δέκα μονάδας τῆς ἀμέσως κατωτέρας τάξεως· τὸ ἐν χρήσει ἤδη παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς· εἷς τινας ἀρχαίους ἀνατολικοὺς λαοὺς ὑπῆρξεν ἐν χρήσει καὶ δωδεκαδικὸν σύστημα. *Δεκαδικὸν μετρικὸν σύστημα*, σύστημα καθ' ὃ αἱ μονάδες τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ αὐτοῦ εἴδους, μήκους, βάρους κλ. ἔχουσι δεκαδικὴν σχέσιν πρὸς ἀλλήλας· δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου οἱ συμμιγεῖς ἀριθμοὶ ἀντικαθίστανται διὰ δεκαδικῶν. Κατὰ πρῶτον εἰσήχθη τὸ σύστημα τοῦτο ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1790 μετὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν. Εἶνε ἤδη εἰσηγμένον εἰς τὰς πλείστας χώρας καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ 1836.

δεκαδικὸς ἀριθμός. Πᾶν κλάσμα τοῦ ὁποίου ὁ παρονομαστὴς εἶνε τὸ 10 ἢ δύναμις τοῦ 10 (100, 1000 κλ.). Ὁ παρονομαστὴς δὲν τίθεται κάτωθι τοῦ ἀριθμητοῦ, ὡς εἰς τὰ συνήθη κλάσματα, ἀλλὰ ἐκφράζεται ἀποχωριζομένων ἀπὸ τοῦ ἀριθμητοῦ διὰ κόμματος τόσων θέσεων ἐκ δεξιῶν, ὅσα μηδενικὰ ἔχει ὁ παρονομαστής, π.χ. $^{28}/_{100}$= 0,23, $^{327}/_{1000}$=0,327. Ἐὰν ὁ ἀριθμητὴς ἔχῃ ψηφία ὀλιγώτερα ἢ ὅσα ἔχει μηδενικὰ ὁ παρονομαστής τίθενται δεξιᾷ τοῦ κόμματος, εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐλλειπόντων ψηφίων, μηδενικά. π.χ.: $^{3}/_{100}$ = 0,03, $^{21}/_{10000}$=0,0021. Ἐπίσης δεκαδικοὶ ἀριθμοὶ λέγονται οἱ μικτοὶ τῶν ὁποίων τὸ κλασματικὸν μέρος εἶνε δεκαδικὸν καὶ τῶν ὁποίων τὸ ἀκέραιον μέρος γράφεται ἀριστερᾷ τοῦ κόμματος, π.χ. $32^{79}/_{100}$=32,79. Διὰ τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν εὐκολύνονται εἰς μέγαν βαθμὸν αἱ ἀριθμητικαὶ πράξεις.

δεκάδραχμον. *(Ἀρχ.)* Ἀρχαῖον ἀργυροῦν νόμισμα ἰσοδυναμοῦν μὲ 5 ἀργυροῦς στατῆρας, ἤτοι μὲ 10 ἀργυρᾶς δραχμάς.

δεκάεδρον. *(Γεωμ.)* Στερεὸν σχῆμα ἔχον 10 ἕδρας.

δεκαεξασύλλαβος. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ στιχουργικῇ, στίχος ἐκ 16 συλλαβῶν, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἀκατάληκτον τετράμετρον τροχαϊκὸν τῶν ἀρχαίων, συχνὸς εἰς παροιμίας, π.χ.:

Κότα-χῆνα τὸ Γενάρη καὶ παπὶ τὸν Ἅλωνάρη.

Δεκάλογος τοῦ Μωυσέως. Αἱ δέκα ἐντολαὶ τὰς ὁποίας ἔδωσε κατὰ τὴν Π. Δ. ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ.

Δεκάν. Ἡ τριγωνικὴ χερσόνησος τῶν Ἰνδιῶν, κυματοειδὲς ὑψίπεδον ὕψους 600-700 μ. πλαισιούμενον ὑπὸ κρασπεδικῶν ὀροσειρῶν.

δεκάνδροι (Decemviri). Δεκαμελὴς ἀρχὴ συσταθεῖσα εἰς διαφόρους περιστάσεις ἐν Ρώμῃ. Γνωστότεροι δ. εἶνε οἱ συντάξαντες τοὺς νόμους τῆς *Δωδεκαδέλτου* (451 π.Χ.).

δεκανεύς. Ὁ κατώτερος βαθμὸς ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἱεραρχίᾳ. Διακριτικὸν τοῦ βαθμοῦ στενὴ βαμβακερὴ λωρὶς (λευκὴ ἢ κιτρίνη) ἐπὶ ἑκατέρας χειρίδος, κάτωθι τοῦ ἀγκῶνος.

δεκανίκι. Ῥάβδος μὲ ἐγκάρσιον μικρὸν στήριγμα κατὰ τὸ ἄνω ἄκρον, ἐφ' ἧς στηρίζονται διὰ τῆς μασχάλης ὅταν περιπατῶσιν οἱ χωλοί. ‖ Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, *δεκανίκιον*, ἡ ῥάβδος τοῦ *δεκανοῦ*.

δεκανός. Κατώτερος αὐλικὸς ἀξιωματικὸς ἐν Βυζαντίῳ, ραβδοῦχος, κρατῶν εἰς χεῖρας ῥάβδον καλουμένην δεκανίκιον.

δεκαπενταπλάσιος. Στίχος μὲ 15 συλλαβάς, καλούμενος καὶ **πολιτικός**, χωριζόμενος κανονικῶς εἰς δύο ἡμιστίχια ἐξ 8 καὶ 7 συλλαβῶν, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸ ἰαμβικὸν ἢ τροχαϊκὸν καταληκτικὸν τετράμετρον τῶν ἀρχαίων, π.χ.

ἐγέρασα, μωρὲ παιδιά, σαράντα χρόνια κλέφτης.

Συνήθης εἰς τὴν ποίησιν, κυρίως δὲ εἰς τὰ μεσαιωνικὰ ἑλληνικὰ ἔπη καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ στιχουργίᾳ ἐνίοτε ἀθετεῖται ὑπό τινων ποιητῶν ἢ μετὰ τὴν ὀγδόην συλλαβὴν κανονικὴ τομή.

Δεκαπενταύγουστον. Ἡ 14ήμερος νηστεία πρὸ τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (15 Αὐγούστου).

Δέκα πληγαὶ τοῦ Φαραώ. Αἱ δέκα θεομηνίαι αἱ ἐνσκήψασαι εἰς Αἴγυπτον, δι' ὧν, κατὰ τὴν Π. Διαθήκην, ὁ θεὸς ἐτιμώρησε τὸν Φαραὼ μὴ ἐπιτρέποντα τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑβραίων. Κατὰ τὴν δεκάτην πληγὴν ὁ Φαραὼ τοὺς ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοὺς ἐπέτρεψε τὴν ἔξοδον.

δεκάποδα (τά). Τάξις διβραγχίων μαλακοστράκων τῶν γλυκέων καὶ ἁλμυρῶν ὑδάτων. Φέρουσι πέντε ζεύγη ποδῶν, ὧν τὸ ἓν μακρότερον καὶ ἰσχυρότερον ἀπολήγει εἰς χηλάς. Ἡ τάξις δ. ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰ *βραχύουρα* (καρκίνοι) καὶ τὰ *μακρόουρα* (ἀστακοί, γαρίδες).

δεκάρα. Μεταλλικὸν νόμισμα 10 λεπτῶν.

δεκάρι. Ἡ δεκάς. ‖ Παιγνιόχαρτον ἐφ' οὗ εἶνε τυπωμένον δεκάκις ἓν τῶν τεσσάρων ἐγχρώμων σημάτων.

Δεκάρτ. Βλ. **Καρτέσιος.**

δεκάς. Σύνολον δέκα μονάδων θεωρούμενον ὡς νέα μονάς.

δεκασμός. Βλ. **δωροδοκία.**

δεκασύλλαβος. Στίχος ἐκ 10 συλλαβῶν. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ στιχουργίᾳ κυρίως ὁ ἀναπαιστικός, ὁ ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν παροιμιακὸν τῶν ἀρχαίων, π.χ.:

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ῥάχη.

δεκατετράστιχον. Ποίημα ἐκ 14 στίχων, ἰδίως τὸ *σονέτον* (βλ.λ.).

δεκάτευσις. Σύστημα δι' οὗ οἱ Ρωμαῖοι ἐτιμώρουν ὁμαδικὰ ἀδικήματα θανατοῦντες ἐπὶ δέκα ὑπαιτίων ἢ ὑπόπτων 1 κληρούμενον.

δεκάτη (ἐννοεῖται *μοῖρα* ἢ *μερίς*). Φόρος ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς γῆς, ἐξ ὧν εἰσπράττεται εἰς εἶδος ἓν ποσοστὸν (συνήθως τὸ δέκατον). Ἦτο ἐν χρήσει παρ' Ἑβραίοις, ἑκάστου ὑποχρεουμένου νὰ εἰσφέρῃ τὸ δέκατον εἰς τοὺς ἱερεῖς, ἐπίσης ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὑπὲρ τοῦ κλήρου. Ἐν Ἑλλάδι δὲ ἡ φορολογία τῆς δεκάτης ἰσχυσεν ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τοῦ 1880, ὅτε κατηργήθη. Οἱ εἰσπράττοντες αὐτὴν ἐλέγοντο *δεκατισταὶ* καὶ ἡ πρᾶξις *δεκατίζω*.

δεκατρισύλλαβος. Στίχος ἐκ 13 συλλαβῶν, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἰαμβικὸν τρίμετρον τῶν ἀρχαίων, ἀπαντῶν οὐχὶ συχνὰ ἐν τῇ λογίᾳ ποιήσει (Ἰάκωβος Πολυλᾶς, κ.ἄ.), π.χ.:

Μὴ γίνῃς δανειστής, μηδὲ χρεωφειλέτης.

Ἐπίσης ὁ ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τρίμετρον τροχαϊκὸν (ὑπερκατάληκτον) δημωδῶν τινων ᾀσμάτων, π.χ.:

Βρὲ Μανώλη, βρὲ λεβέντη, βρὲ καλὸ παιδί,
ὁμορφη γυναῖκα ποῦχεις, καὶ δὲ χαίρεσαι.

Δεκέλεια (κν. Τατόϊ). Θερινὸν ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α' ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Πάρνηθος, 22 χλμ. Β τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ὁμωνύμου ἀρχαίου δήμου τῆς Ἱπποθωντίδος φυλῆς. Περιβάλλεται ὑπὸ πλουσίας

δασικῆς βλαστήσεως, κατέστη δὲ κρατικὸν κτῆμα ἀπὸ τῆς κηρύξεως τῆς δημοκρατίας. Ἔχουσι ταφὴ αὐτόθι οἱ βασιλεῖς Γεώργιος Α΄ καὶ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ βασιλόπαις Ὄλγα. Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς Δ. ἀπέχει τούτου περὶ τὰ 6 χλμ., παρ' αὐτὸν δὲ τὸ ἀεροδρόμιον Τατοΐου. Ὀρφανοτροφεῖον. Ὑπάγεται εἰς τὴν κοιν. Ἀχαρνῶν τῆς ἔπαρχ. Ἀττικῆς.

Δεκέμβριος. Ὁ τελευταῖος μὴν τοῦ ἔτους, ἔχων 31 ἡμέρας, ὀνομασθεὶς οὕτω (ἀπὸ τοῦ λατ. decem=δέκα), διότι παρὰ Ρωμαίοις ἦτο ὁ δέκατος μὴν τοῦ ἔτους.

Δεκεμβριασταί. 1) Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ναπολέοντος Γ΄, εἰς τὸ πραξικόπημά του τῆς 2 Δεκεμβρίου 1851.—2) Οἱ συνωμόσαντες Ρῶσοι ἀξιωματικοὶ καὶ πολῖται κατὰ τοῦ τσάρου Νικολάου Α΄ καὶ μετασχόντες τῆς στάσεως τῆς 14/26 Δεκεμβρ. 1895.

Δεκήρης. Ἀρχαῖον πολεμικὸν πλοῖον μὲ δέκα σειρὰς κωπῶν.

Δέκιος (Gneius Messius Quintus Trajanus Decius). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (201-521 μ.Χ.), ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῷ 249 καὶ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Γαΐου Βιβίου Γάλλου. Μέγας διώκτης τῶν Χριστιανῶν.

Δεκοβρά (Μαυρίκιος Dekobra). Γάλλος σύγχρονος μυθιστοριογράφος. Ἔργα: «Ἡ Παναγία τῶν τραίνων», «Ἡ καρδιά μου ἀργεῖ» κ.ἄ.

Δεκοχτοῦρα. Δημῶδες ὄνομα τοῦ πτηνοῦ *περιστερᾶς τῆς αἰγυπτιακῆς*. προελθὸν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ κραυγή του ὁμοιάζει ὡς νὰ λέγῃ *δεκοχτώ*.

Δέκτης. Μηχάνημα κατάλληλον πρὸς λῆψιν τηλεγραφημάτων, τηλεφωνημάτων, ραδιοτηλεγραφημάτων κλ.

Δεκωβίλ. Ἐλαφρὸς σιδηρόδρομος ἐπὶ γραμμῆς μικροῦ ἀνοίγματος, ὀνομασθεὶς οὕτως ἐκ τοῦ πρώτου κατασκευάσαντος αὐτὸν Γάλλου βιομηχάνου Δεκωβίλ. Εὐχερῶς συναρμολογουμένης καὶ ἀποσυντιθεμένης τῆς τροχιᾶς του, χρησιμοποιεῖται διὰ μεταφορὰν ὑλικῶν, μεταλλευμάτων κλ., κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγκοινωνίαν ἐνιαχοῦ.

Δέλαβαρ. Βλ. **Δέλαουαρ.**

Δελάγοα κόλπος. Κόλπος τῆς Α. ἀκτῆς τῆς Ν. Ἀφρικῆς, τὸ νοτιώτατον τμῆμα τῆς Πορτογαλλικῆς ἀποικίας Μοζαμβίκης.

Δελακρουᾶ (Εὐγένιος Delacroix). Γάλλος ζωγράφος (1798-1863), ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀντιπροσώπων τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς. Ἔργα του «Ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων», «Ἡ Ἑλλὰς πενθοῦσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Μεσολογγίου», «Αἱ σφαγαὶ τῆς Χίου», «Ἡ θεὰ τῆς Ἐλευθερίας ὁδηγοῦσα τὸν λαόν» κ.ἄ.

Δέλαουαρ (Delaware). 1) Μία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἔκτ. 6138 τ.χλμ., κάτ. 223.003, πρωτ. *Δόβερ*.—2) Ποταμόκολπος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ χωρίζων τὴν ὁμώνυμον πολιτείαν ἀπὸ τῆς Ν. Ὑερσέης.—3) Ποτ. ἐκβάλλων εἰς τὸν ὁμών. κόλπον.—4) Φυλὴ Ἐρυθροδέρμων διεσπαρμένη ἄλλοτε κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὡς ἄνω ποτ.

Δελαρός (De la Roche). Οἶκος τῆς Βουργουνδίας, τοῦ ὁποίου μέλη ἠγεμόνευσαν ἐν Ἀθήναις. Ἱδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ *Ὄθων*, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν Ἀττικὴν καὶ Βοιωτίαν, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, καὶ διετέλεσε 1205-1225 μέγας κύρης τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ οἶκος ἐξέλιπε τῷ 1303 μετὰ τοῦ *Γωνίδωνος Β΄*.

Δελαρός (Ἱππόλυτος Παῦλος Delaroche). Γάλλος ζωγράφος ἱστορικῶν πινάκων, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἐκπροσώπων τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς (1797-1856). Κατέγινε καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωγραφικήν.

Δελβέ (Πέτρος Delbet). Γάλλος ἰατρὸς γενν. 1861. Ἐφευρέτης τοῦ φερωνύμου ἀντιστρεπτοκοκκικοῦ ἐμβολίου.

Δελβινάκιον. Πρωτ. τῆς ἔπαρχ. Πωγωνίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα κοιν. Κάτ. 1202. Εἶχεν ἀρχομένου τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ὀνομαστὴν καταστᾶσαν ἑλληνικὴν σχολὴν καὶ ἱστορικοὶ εἶνε οἱ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀγῶνες τῶν κατοίκων του.

Δελβινακόπουλον. Ἕδρα κοιν. ἔπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 275.

Δέλβινον. Π. τῆς Ἀλβανίας ἐν Β. Ἠπείρῳ, 15 χλμ. ΒΑ τῶν Ἁγίων Σαράντα. Κάτ. 3000.

Δέλγα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 237.

Δέλεαρ. Τεμάχιον τροφῆς τιθέμενον εἰς τὸ ἄγκιστρον πρὸς σύλληψιν ἰχθύος ἢ ἐντὸς παγίδος πρὸς σύλληψιν ζῴου ἢ πτηνοῦ, κν. **δόλωμα.**

Δελέδδα (Γράτσια Deledda). Ἰταλὶς μυθιστοριογράφος γενν. 1875. Ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα εἰλημμένα κυρίως ἐκ τῆς ζωῆς τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος της Σαρδηνίας. Βραβεῖον Νοβὲλ 1928.

Δελεμῖται καὶ **Δολομῖται.** Φιλοπόλεμος λαὸς ἐπὶ Βυζαντινῶν, κατοικῶν παρὰ τὸν ποτ. Τίγριν, εἰς τὰ ὄρια τοῦ Περσικοῦ κράτους.

Δελέρια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τυρνάβου (Λαρίσης). Κάτ. 501. Παρ' αὐτὰ ἦττα τῶν Ἑλλήνων τὴν 11.4.1897.

Δεληγεώργης. 1) *Ἐπαμεινώνδας*. Ἕλλην πολιτικὸς ἐκ Μεσολογγίου (1829-1879). Βουλευτὴς ἀπὸ τοῦ 1859, συνέβαλεν εἰς τὴν ἕξωσιν τοῦ Ὄθωνος. Διεκρίθη ὡς ῥήτωρ. Ὡς ἀρχηγὸς ὁμάδος («Ἐθνικοῦ Κομιτάτου») μετέσχε τῶν ἐμφυλίων διενέξεων τῆς Μεσοβασιλείας. Διετέλεσεν ὑπουργὸς καὶ 1865, 1870, 1872, 1876 πρωθυπουργός. Ἠλθεν ἐπανειλημμένως εἰς διάστασιν μὲ τὸ στέμμα.—2) *Λεωνίδας*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, πολιτικὸς (1840-1928). Ἐχρημάτισε (1890) ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπὸ τὸν Θ. Δεληγιάννην.

Δεληγιάννης. Ὄνομα παλαιᾶς οἰκογενείας ἐν Ἀρκαδίᾳ. 1) *Ἰωάννης*, διατελέσας Μωραϊτῶν ἀπὸ τοῦ 1787. Ἀπεκεφαλίσθη ὡς παρασκευάζων ἀποστασίαν (1750-1816).—2) *Θεοδωράκης*, διατελέσας Μωραϊτῶν (1774-1825). Κρατηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς ὅμηρος ἐν Τριπόλει ἀπέθανεν ἐκ τῶν κακουχιῶν.—3) *Κωνσταντῖνος*, ἰατρὸς (1833-1898). Καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἔγραψε: «Νοσολογίαν» κ.ἄ.—4) *Θεόδωρος*. Πολιτικός, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου· βλ. *Δηλιγιάννης*.—5) *Ἐπαμεινώνδας*. Πολιτευτὴς Γορτυνίας γενν. 1873, ὑπουργός, ὑπὸ τὸν Δ. Ράλλην, τῶν Ναυτικῶν (1905) καὶ τῆς Δικαιοσύνης (1907).

Δελήμπαλη. Χ. ἐπαρχ. Ἠλείας. Βλ. **Ἐφύρα.**

Δελιανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 45.

δελίνι (ἐκ τοῦ γαλλ. de ligne). Τρίστηλον πολεμικὸν ἱστιοφόρον, κν. **ντελίνι** καὶ **βατσέλο, δίκροτον ἢ τρίκροτον.**

Δελίνιτσα. Χ. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος. Βλ. **Γεράνια.**

Δέλινον. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Τριγωνικόν.**

Δελκασσέ (Θεόφιλος Delcassé). Ἐθνικόφρων Γάλλος πολιτευτὴς (1852-1923). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν, τῶν Ἐξωτερικῶν 1898-1905 (παραιτηθεὶς κατὰ τὴν πρώτην Μαροκινὴν κρίσιν), τῶν Ναυτικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν 1914 καὶ πάλιν 1914-1915 τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως.

Δελλαπόρτας (Νικόλαος). Ὀφθαλμολόγος γενν. ἐν Ἀργοστολίῳ (1852-1928). Καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κατὰ τὰ ἔτη 1897-1899 καὶ 1910-1928. Ἔγραψεν «Ὀφθαλμολογίαν» κ.ἄ.

δέλλος (geyser). Φυσικὴ πηγὴ θερμοῦ ὕδατος ἀναβλύζοντος ἐκ τοῦ βάθους τῆς γῆς καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνατινασσομένου εἰς ὕψος. Δέλλοι ὑπάρχουσι σήμερον ἐν Ἰσλανδίᾳ, Νέᾳ Ζηλανδίᾳ καὶ Β. Ἀμερικῇ.

Δελφίνιον

Δελμοῦζος (Ἀλέξανδρος). Ἕλλην παιδαγωγὸς ἐξ Ἀμφίσσης, γενν. 1880, ὑπέρμαχος τοῦ δημοτικισμοῦ, ἐκ τῶν εἰσηγητῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοῦ 1930.

Δέλνον. Χ. ἐπ. Γρεβενῶν. Βλ. **Πρόσβορον.**

Δέλτα. Τὸ τέταρτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. ‖ Τμῆμα ξηρᾶς (οὗ τὸ σχῆμα ὑπενθυμίζει τὸ γράμμα Δ) μεταξὺ δύο ἢ πλειόνων βραχιόνων ποταμῶν κατὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν σχηματισθείσης ἐκ τῆς παρασυρομένης ὑπ' αὐτῶν ἰλύος καὶ ἔχον ὡς ἐκ τούτου ἔδαφος εὐφορώτατον (τοῦ Νείλου, Γάγγου, Ἀμαζονίου, Μισισιπῆ κ.ἄ.) ‖ *(Μεταλλοτεχν.)* Κρᾶμα περιέχον 56% χαλκόν, 41% ψευδάργυρον καὶ 1% σίδηρον, μαγγάνιον καὶ μόλυβδον καὶ ἴχνη νικελίου καὶ φωσφόρου, χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν κατασκευὴν ἐλίκων ἀτμοπλοίων, κοχλιῶν, τορπιλλῶν, ὅπλων κλ.

δελτοειδὴς μῦς. Παχὺς μῦς τοῦ ἄνω μέρους τοῦ βραχίονος σχηματίζων τὴν στρογγυλότητα τοῦ ὤμου.

δέλτος. Πλάξ ἠλειμμένη διὰ κηροῦ ἐφ' ἧς δι' αἰχμηρᾶς γραφίδος (στύλου) ἔγραφον οἱ ἀρχαῖοι. Ὡμοίαζε πρὸς τὰ νῦν ἀβάκια (πλάκας) τῶν μαθητῶν, ὅταν ἦτο μονόπτυχος, ὑπῆρχεν ὅμως καὶ δ. δίπτυχος, τρίπτυχος κλ. ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων πλακῶν συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλας.

δελφὶν καὶ **δελφὶς-ῖνος** (ὁ). Θαλάσσιον μαστοφόρον κῆτος τῆς ὁμοιογ. δελφινίδων. Κυριώτερον εἶδος *δ. ὁ κοινός*, ὁ παρ' ἡμῖν κοιν. *δέλφινας, δελφίνι, ντελφίνι*. Ἔχει μακρὸν ρύγχος μὲ πολλοὺς κωνικοὺς ὀδόντας. Σῶμα ἀτρακτοειδές, μήκους μέχρι 2 μ., χρώματος φαιομέλανος ἢ πρασινομέλανος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὰ πτερύγια καὶ λευκοῦ εἰς τὴν κοιλίαν. Λίαν ταχύπλους παρακολουθεῖ τὰ πλοῖα, πηδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τρώγει ὅ,τι ῥίπτεται ἐκ τῶν πλοίων. Ἄλλοτε αἱ σάρκες του ἐτρώγοντο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Παρ' ἀρχαίοις οἱ δ. ἐθεωροῦντο βασιλεῖς τῆς θαλάσσης· ἦσαν δὲ κατὰ τὴν Μυθολογίαν πρῴην ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι, συνταξιδεύοντές ποτε μετὰ τοῦ Διονύσου καὶ στασιάσαντες ἐρρίφθησαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ἔνθα μετεμορφώθησαν εἰς ἰχθῦς. Ἐθεωροῦντο εὐαίσθητοι εἰς τὴν μουσικὴν (μῦθος τοῦ Ἀρίονος) καὶ εὐγνώμονες πρὸς τοὺς εὐεργέτας των.

Δελφίνιον
α τομὴ τοῦ ἄνθους
β καρπός

Δελφίν. Μικρὸς ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν Ἀετοῦ, Ὑδροχόου καὶ Ὄρνιθος.

Δελφὶν ἢ **Δελφῖνος** (γαλλ. Dauphin). Τίτλος τῶν ἀπὸ τοῦ Θ΄ αἰῶνος ἀνεξαρτήτων ἡγεμόνων τοῦ *Δελφινάτου*, ἀπὸ δὲ τοῦ 1349, ὅτε τὸ Δελφινᾶτον ὑπήχθη εἰς τὸ γαλλικὸν στέμμα, τίτλος τῶν διαδόχων τοῦ γαλλικοῦ θρόνου.

Δελφινᾶτον (γαλλ. Dauphiné). Παλαιὰ ἐπαρχ. τῆς Γαλλίας, περιλαμβάνουσα τοὺς σημερινοὺς νομοὺς τοῦ Ἰζέρ, τῶν Ἄνω Ἄλπεων καὶ ἐν μέρει τοὺς νομοὺς Δρὼμ καὶ Βωκλούζ, ἀπετέλει μέρος τοῦ κράτους τῆς Βουργουνδίας, εἶτα τῆς Γαλλίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1032 αὐτόνομον ἡγεμονίαν ὑπαχθεῖσαν τῷ 1349 εἰς τὴν Γαλλίαν.

δελφίνιον. Γένος κοσμητικῶν βατραχοειδῶν φυτῶν, τοῦ ὁποίου 11 εἴδη ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι. Ἐκ τούτων κυριώτερα: *δ. ἡ ἀγοία σταφίς*, κοιν. *ψειροβότανο* ἢ *ψειρόχορτο*, ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ ὁποίου, περιεχόντων τὸ ἀλκαλοειδὲς *δελφινίνη*, κατασκευάζεται φθειροκτόνος ἀλοιφή, καὶ *δ. τὸ αἰάντιον*, κοιν. *καπουτσῖνος*.

Δέλφινον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 199.

Δελφοί (οἱ). Ἀρχαία π. τῆς Φωκίδος, κάτωθεν τῶν Φαιδριάδων Πετρῶν, ἐπὶ τῆς Ν. πλευρᾶς τοῦ Παρνασσοῦ. Ἀπὸ τοῦ Κ΄ αἰῶνος π.Χ. περίπου τόπος λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἱερὸν καὶ τὸ διασημότερον μαντεῖον τῆς ἀρχαιότητος. Ἀποτεφρωθέντος τοῦ παλαιοτέρου ναοῦ τῷ 548 π.Χ., ἐπανιδρύθη διὰ τῆς συνεισφορᾶς οὐ μόνον τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, ἀλλὰ καὶ ξένων, ὁ ἱστορικὸς ναὸς στοιχίσας 300 τάλαντα (15.000.000 χρ. φράγκα).

Οἱ Δ. ὅτε ἤρχισεν ἡ ἀκμὴ τοῦ Μαντείου ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀπὸ τῆς πόλεως Κρίσης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπήγοντο παλαιότερον· διότι τὸ ἱερατεῖον συγκαλέσαν τοὺς περιοίκους λαοὺς (*ἀμφικτίονας*) προεκάλεσε τὴν ἔκρηξιν τοῦ *Ἱεροῦ πολέμου* 590-589 καί, καταστραφείσης τῆς Κρίσης, ἐκήρυξεν ἱερὸν τὸ ἔδαφος τῶν Δ., ἵδρυσεν ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, τὰ *Πύθια*, καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς Δελφικῆς Ἀμφικτιονίας. Τὸ μαντεῖον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἱερατείου, κατὰ μὲν τοὺς Μηδικοὺς πολέμους ἐτήρησε στάσιν ὑποπτον, εἶτα δὲ ἑστράφη ἀναλόγως τῶν περιστάσεων πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἢ πρὸς τοὺς Θηβαίους, διετέλει δὲ πάντοτε εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς Φωκεῖς. Ἔνεκα τούτων προεκλήθησαν τρεῖς *ἱεροὶ* λεγόμενοι *πόλεμοι* (590, 447 καὶ 356 π.Χ.). Κατὰ τὸν γ΄ Ἱερὸν πόλεμον ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος Β΄ ἐπενέβη κατὰ τῶν Φωκέων, ἐπιδαψιλεύσας πολλὰς περιποιήσεις εἰς τοὺς Δ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸ μαντεῖον ἐτάχθη κατὰ τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίας, ἀπὸ τοῦ 292 π.Χ. δὲ διετέλεσεν ἐπὶ ἕνα αἰῶνα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Αἰτωλῶν. Ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους τὸ μαντεῖον ἔτυχε κατ' ἀρχὰς προστασίας, βραδύτερον ὅμως ἐλεηλατήθη ὑπὸ τοῦ Σύλλα, τὴν καταστροφὴν δὲ ταύτην συνε-

πλήρωσαν κατόπιν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων καὶ ὁ σεισμός (83 π.Χ.) Ὑποστὰν νέαν λεηλασίαν ἐπὶ Νέρωνος τὸ μαντεῖον ἀνέκτησε ποιὰν τινα ἀκμὴν ἐπὶ Ἀδριανοῦ, ἀλλὰ νέαι συλήσεις καὶ βαρβαρικαὶ ἐπιδρομαὶ ἐπέφερον τὴν κατάπτωσιν καί, τὸν Δ΄μ.Χ. αἰῶνα, τὴν πλήρη ἐγκατάλειψίν του.

Τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς ἐν Δ. διέταξεν ὁ Καποδίστριας. Ἀργότερον ἔγιναν ἀνασκαφαὶ τῷ 1838, 1840, 1860 καὶ 1880, ἀλλὰ κυρίως τῷ 1892-1895 ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἀποκαλύψασαι πλήρως τὸν ἱερὸν χῶρον. Τὰ ἐκ τῶν ἀρχ. ἀναθημάτων εὑρεθέντα καλλιτεχνήματα, ἐξ ὧν ἄριστος χαλκοῦς ἀνδριὰς Ἡνιόχου, φυλάσσονται ἐντὸς Μουσείου. Ἐκ τῶν ἐρειπίων ἀξιολογώτερα εἶνε ὁ *ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος*, οἱ *θησαυροί*, τὸ *Γυμνάσιον*, ἡ *Μαρμαριά* (τέμενος τῆς Ἀθηνᾶς) καὶ τὸ *θέατρον* ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδόθησαν τῷ 1927 «ὁ Προμηθεὺς Δεσμώτης», 1930 «Αἱ Ἱκέτιδες» τοῦ Αἰσχύλου, ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάναις Ἀγγέλου καὶ Εὐας Σικελιανοῦ.

Δενδρόβιον

Δελφοί. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος) ἱδρυθεῖσα τῷ 1892 πρὸς Δ τῆς θέσεως τῶν ἀρχαίων Δ. ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῶν χ. *Καστρί*, κατεδαφισθέντος χάριν τῶν ἀνασκαφῶν. Κάτ. 1085.

Δέλφτ (Delft). Παλαιὰ π. τῆς Ὁλλανδίας ἐν τῷ νομῷ Νοτ. Ὁλλανδίας, ἐκτισμένη ἐπὶ διωρύγων. Κάτ. 48.950.

Δελχί. Πρωτ. (ἀπὸ τοῦ 1912) τῶν Βρεττ. Ἰνδιῶν, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Τζάμνα, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ΝΑ. γωνίᾳ τῆς ἐπαρχ. Πάντζαβ, κέντρον τῶν Μωαμεθανῶν Ἰνδῶν, παλαιὰ ἕδρα τοῦ Μεγάλου Μογγόλου μὲ μεγαλοπρεπῆ ἀρχαῖα κτίρια. Κάτ. 304.450. Πανεπιστήμιον, βιομηχανία βάμβακος, ζακχάρεως, ἀλεύρων κλ.

δέμα ταχυδρομικόν. Δέμα ὡρισμένου βάρους (ἐν Ἑλλάδι μέχρι 10 χλγρ.) στελλόμενον διὰ τοῦ ταχυδρομείου.

Δεμάτι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 522.

δεμάτιον. (*Ἀνατομ.*) Ὁμὰς μυϊκῶν ἢ νευρικῶν ἰνῶν παραλλήλων καὶ πυκνῶν.

Δεμέλ (Ριχάρδος Dehmel). Γερμανὸς ποιητὴς (1863-1920). Ἔγραψε λυρικά, πλήρη βαθέων νοημάτων, πολλάκις συμβολικὰ ποιήματα, διηγήματα καὶ δράματα. «Ἀπολυτρώσεις», «Ἡ γυναῖκα καὶ ὁ κόσμος», «Δύο ἄνθρωποι» (ποιήματα), «Ἡ ἀνθρωπίνη χαρά» (δρᾶμα) κ.ἄ.

Δεμεράρα (Demerara). Μία τῶν κομιτειῶν τῆς Βρεττ. Γουιάννης μὲ πρωτ. τὸ *Τζώρτζταουν* καὶ ποτ. τῆς χώρας ταύτης μήκους 300 χλμ. Ἐκ τούτου ὀνομάζεται πολλάκις Δ. καὶ ὁλόκληρος ἡ Βρεττ. Γουιάννη.

Δεμερλῆ. Χ. ἐπαρχ. Φαρσάλων. Βλ. **Σταυρός.**

Δεμερτζῆς (Κωνσταντῖνος). Πολιτευτὴς ἐξ Ἀθηνῶν γενν. 1876. Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῷ 1913 καὶ τῷ 1917 ἀρχηγὸς τοῦ Ἑνωτικοῦ Προοδευτικοῦ Κόμματος (1924).

Δεμέστιχα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 233.

Δεμίδωφ (πρίγκιψ Ε. Παύλοβιτς). Πρέσβυς τῆς Ρωσίας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μέχρι τοῦ 1917.

Δεμίρ-Ἰσάρ. Βλ. **Σιδηρόκαστρον.**

Δεμίρ-Καπού (τουρκ. *Σιδηραῖ Πύλαι*). 1) Κλεισούρεια τοῦ Ἀξιοῦ ἐν τῇ σερβικῇ Μακεδονίᾳ, μεταξὺ τῶν ὀρέων Μαριάνσκα Πλανίνα καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ Μπέλες. Ἔχει μῆκος 40 χλμ., εἶνε δὲ εἷς τινα σημεῖα στενωτάτη. Δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης-Βελιγραδίου. Ἔχει σπουδαίαν στρατιωτικὴν σημασίαν, διότι δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὴν Κεντρώαν Βαλκανικὴν καὶ τὴν Εὐρώπην ὁδός. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διεξήχθησαν σφοδραὶ μάχαι μεταξὺ τῶν ἀγγλογαλλικῶν καὶ τῶν γερμανοβουλγαρικῶν στρατευμάτων.—2) Βραχώδης κλεισὼρεια μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Πιερίων ὀρέων, δι' ἧς διέρχεται ἡ ἀμαξιτὴ ὁδὸς Ἐλασσόνος-Αἰκατερίνης (ἄλλως *Στενὰ τῆς Πύρτας*).—3) Στενωπὸς ἐπὶ τοῦ Αἵμου δι' ἧς διέρχεται ἡ ἀμαξιτὸς Ἀδριανουπόλεως-Ρουχτσουκίου.—4) Κορυφὴ τοῦ Μπέλες καὶ αὐχὴν δι' οὗ διέρχεται ἀτραπὸς ἀπὸ Πετριτσίου εἰς Πορόϊα. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκεται τὸ τριεθνὲς σημεῖον τῶν ἑλληνο-σερβο-βουλγαρικῶν συνόρων.—5) Στενωπὸς ἐν τῇ ΝΔ. Τρανσυλβανίᾳ χωρίζουσα τὸ ὄρος Ποϊάνα-Ροῦσκα ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ Καρπάθια.—6) Αἱ *Σιδηραῖ Πύλαι* (βλ.λ.) τοῦ Δουνάβεως.

Δεμιρλῆ. Χ. ἐπαρχ. Παγγαίου. Βλ. **Σιδηροχώρι.**

Δεμιρτζιλάρ. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Σιδερᾶς.**

Δεμόϊν (De Moines). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐπὶ ὁμωνύμου ποτ., παραποτάμου τοῦ Μισισιπῆ, πρωτ. τῆς πολιτείας Ἰόβας. Κάτ. 142.000. Ἀκμάζουσα βιομηχανία (σίδηρος, γαιάνθρακες), δύο πανεπιστήμια.

Δεμουλέν (Λούκιος Κάμιλλος Desmoulins). Γάλλος δικηγόρος καὶ δημοσιογράφος, ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως (1760-1794).

Δέμπενη. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Δενδροχώρι.**

Δένβερ (Denver). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς, πρωτ. τῆς πολιτείας Κολοράδο. Μέγα γεωργικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Κάτοικοι 256.491. Πανεπιστήμιον.

Δένδρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τυρνάβου (Λαρίσης). Κάτ. 256.

δένδρασπις. Βλ. **δεινοφις.**

δενδροβάτης. Ὁμὰς σαυρῶν ἐκ τῶν ἀγαμιδῶν, βιουσῶν ἐπὶ τῶν δένδρων. ‖ Γένος βατραχοειδῶν τῆς ὁμοιογενείας τῶν ὁλαπλησιιδῶν.

δενδρόβιον. Γένος κοσμητικῶν ὀρχεοειδῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν.

δενδρογαλῆ ἢ **ζαμενής.** Ὄφις μὴ ἰοβόλος ἐκ τῶν ὑδριδῶν, ἀνερχόμενος καὶ ἐπὶ δένδρων, μήκους μέχρι 1 μ., κν. *δενδρογαλιά*.

δενδροκάλαμος. Γένος ἀγρωστοειδῶν φυτῶν τῶν ἰνδομαλαισιακῶν χωρῶν καὶ τῆς Κίνας, ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν *βαμβού*, περιλαμβάνον ὁ. *τὸν γιγάντειον*, τὸ μεγαλύτερον γνωστὸν βαμβού (βλ.λ.).

δενδρόκισσα ἢ **δενδρόκιττα.** Γένος ξηροβατικῶν πτηνῶν ἐκ τῶν κορακιδῶν, ζώντων ἐν Ἰνδίαις.

δενδροκομία. Κλάδος τῆς φυτοκομίας εἰς ὃν ὑπάγεται ἡ καλλιέργεια δένδρων ἢ θάμνων ἐν ὑπαίθρῳ ἢ ἐν θερμοκηπίοις. Οἱ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτὴν καλοῦνται *δενδροκόμοι*, ὁ τόπος δὲ ἐν ᾧ καλλιεργοῦνται δένδρα *δενδροκομεῖον*.

δενδροκόπος. Ὁ ξυλοκόπος. ‖ Πτηνὸν ἀναρριχητικὸν ἐκ τῶν δρυοκολαπτιδῶν, ζῶν εἰς τὰ δάση καὶ τρεφόμενον ἐξ ἐντόμων τὰ ὁποῖα ἀνα-

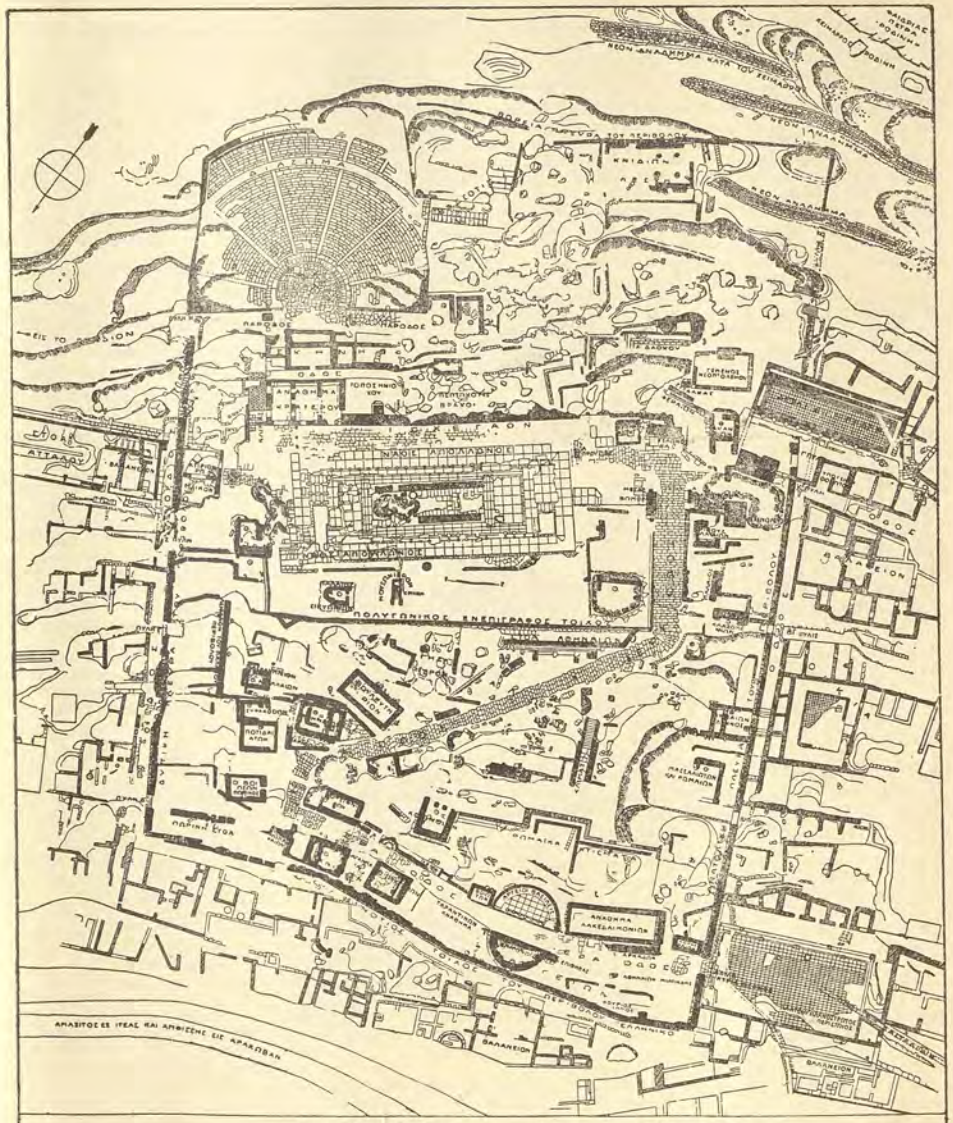

Τὸ ἐν Δελφοῖς τέμενος τοῦ Ἀπόλλωνος, σχεδιασθὲν ὑπὸ Α. Τουρναίρ

σκαλίζει ἐκ τοῦ φλοιοῦ τῶν δένδρων. ‖ Παρὰ τῷ λαῷ *δεντροκόπος* καλεῖται ὁ δρυοκόπος.

δενδρόκοριs (ἡ). Ὁμοιογένεια ἐντόμων ἡμιπτέρων, διαβιούντων ἐπὶ τῶν δένδρων, κν. **βρωμομαρία** καὶ **βρωμοῦσα**.

δενδρόκυκνος. Γένος πτηνῶν στεγανοπόδων, ἐκ τῶν νησιδῶν, ζώντων εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τὰ ἕλη.

δενδρόλαγος. Γένος θηλαστικῶν μαρσιποφόρων, ὁμοιαζόντων μὲ τὰ καγκουρώ. Μῆκος σώματος μέχρι 0,60 μ., οὐρᾶς δὲ 0.65 μ. Ζῇ ἐπὶ τῶν δένδρων τῆς Νέας Γουϊνέας.

Δενδρόλαγος

δενδρολίβανος καὶ **δενδρολίβανον** (rosmarinus). Ἀειθαλὴς ἀρωματικὸς θάμνος ἐκ τῶν χειλανθῶν. Εἶνε φρυγανώδης, κοσμητικός, ἀρωματικός, συνηθέστατος ἐν Ἑλλάδι, ὅπου συχνοτάτη εἶνε ἡ χρῆσις καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ πρὸς στολισμὸν τάφων, κν. **δεντρολίβανο, δυοσμαρίνι καὶ ροσμαρίνι.** Ἐκ τῶν ἀνθοφόρων βλαστῶν του ἐξάγεται *τὸ αἰθέριον ἔλαιον τοῦ δ.*, χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν καὶ εἰς τὴν φαρμακευτικὴν ὡς ἐμμηναγωγὸν καὶ διεγερτικόν.

δενδρομετάξι. Βλ. **γομφόκαρπος.**

δενδρομολόχα. Βλ. **ἀλθαία.**

δένδρον. Φυτὸν ξυλῶδες, ἔχον στέλεχος ἢ κορμὸν μετὰ ριζῶν ἐντὸς τῆς γῆς καὶ γυμνὸν φύλλων μέχρις ἱκανοῦ ὕψους, φέρον δὲ κόμην ἐκ φυλλοφόρων κλάδων ἢ μόνον ἐκ φύλλων. Τὰ δ. εἶνε τὰ μεγαλύτερα εἴδη τοῦ φυτικοῦ βασιλείου, ἀλλὰ τὰ ὀλιγαριθμότερα. Φθάνουσιν εἰς ὕψος μέγα (ουελλιγκτωνία ἡ ἀειθαλὴς μέχρις 102 μ.). Ὁ κορμὸς εἰδῶν τινων ἔχει διάμετρον 10-20 μ., τινὰ δ' ἐξ αὐτῶν ζῶσι (δράκαινα ὁ δράκων, ἀδανσωνία ἡ δακτυλωτή, πλάτανος) μέχρις ἡλικίας 6000-5000-4000 ἐτῶν (ἡ κυπάρισσος 3000). Τὰ δ. εἶνε εἴτε αὐτοφυῆ εἴτε φυτεύονται καὶ καλλιεργοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοὺς καρπούς των (ὀπωροφόρα), διὰ τὴν ξυλείαν ἢ ἄλλα προϊόντα, ρητίνην κ.λ. (δασικά) ἢ καὶ πρὸς καλλωπισμὸν κήπων, δενδροστοιχιῶν, ἀλσῶν κ.λ. (καλλωπιστικά). Διακρίνονται ἐπίσης εἰς *ἀειθαλῆ* καὶ *φυλλορρόα*. Λόγῳ τῆς πολλαπλῆς χρησιμότητος τῶν δ., εἰς ὅλα τὰ κράτη ἐλήφθη πρόνοια προφυλάξεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς. Παρ' ἀρχαίοις διάφορα δένδρα ἐθεωροῦντο ἱερὰ διαφόρων θεῶν: ἡ δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ ἐλαία τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ κυπάρισσος τοῦ Πλούτωνος κλ. Ἐπὶ Βυζαντινῶν ἡ συκῆ ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ δ. τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος.

δένδρον βρογχικόν. Ἡ τραχεῖα ἀρτηρία μὲ τοὺς βρόγχους καὶ τὰς διακλαδώσεις των. ‖ *(Ἀνατομ.) Δένδρον τῆς ζωῆς*, δενδροειδὴς διάταξις τῆς ἐγκαρσίας διατομῆς τῆς παρεγκεφαλίδος.

δενδρόνωτος. Γένος γαστεροπόδων ὀπισθοβραγχίων, θαλάσσιοι λείμακες φέροντες ἐπὶ τοῦ ἐπιμήκους σώματός των δενδροειδῆ διακλαδωμένα πνευμονικὰ ἐξαρτήματα. Ζῶσι κυρίως εἰς τὰς βορείους θαλάσσας.

δενδρόρτυξ (ἡ). Γένος πτηνῶν ἀλεκτοροειδῶν ἧς Κεντρ. Ἀμερικῆς ὁμοιαζόντων μὲ φασιανούς.

Δενδρόνωτος

δένδροφις. Γένος ὄφεων μὴ ἰοβόλων. Κυριώτερον εἶδος *δ. ὁ ζωγραφιστὸς* τῶν Ἰνδιῶν, μήκους 1-1,5 μ., μὲ ὡραιότατα χρώματα.

Δενδροχώρι. 1) (πρώην *Παπαράντζα*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Τρικκάλων. Κάτ. 455.—2) (πρώην *Λέμπενη*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 866.

Δενίκιν (Ἀντώνιος Ἰβάνοβιτς). Ρῶσος στρατηγός, γενν. 1872, διακριθεὶς εἰς τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν καὶ εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Τῷ 1919 ἠγήθη μετὰ τοῦ Κολτσὰκ ἀντιεπαναστατικοῦ κινήματος, τὸ ὁποῖον ὅμως κατεστάλη ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν.

Δενισλῆ. Π. τῆς Μ. Ἀσίας, πρωτ. ὁμωνύμου σαντζακίου, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Μαιάνδρου, παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Λαοδικείας. Κάτ. 17.000 (πρὸ τοῦ 1922).

Δεννερύ (Ἀδόλφος Φίλιππος Dennery). Γάλλος συγγραφεὺς δραμάτων καὶ μυθιστορημάτων μικρᾶς φιλολογικῆς ἀξίας, ἀλλὰ δημοφιλεστάτων («Αἱ δύο ὀρφαναί», «Μιχαὴλ Στρογκώφ», «Ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος» κ.ἄ.).

Δενοῦσα ἢ **Τενοῦσα.** Νησὶς τῶν Κυκλάδων, ἐν τῷ Ἰκαρίῳ πελάγει, 9 μίλλια Α τῆς Νάξου, ἡ τῶν ἀρχαίων *Δονοῦσα*, πλάτους 3 μιλίων καὶ μήκους $3\,1/_2$, ὑψομέτρου δὲ 489 μ. Ὑπάγεται εἰς τὴν κοιν. Αἰγιάλης τῆς νήσου Ἀμοργοῦ (ἐπαρχ. Θήρας) καὶ ἔχει 235 κατ. Παρ' αὐτὴν αἱ νησίδες Ἀκαρίες ἢ Μακαρίες. Ἐπὶ Ρωμαίων ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ἐξορίας, ἔχει δὲ καὶ λατομεῖα πρασίνου μαρμάρου.

Δεντζέλ (βαρῶνος Dentzel). Γάλλος φιλέλλην, συνταγματάρχης τῶν Οὐσσάρων, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Τσῶρτς εἰς τὰς μάχας τῆς Δ. Στερεᾶς Ἑλλάδος (1828). Ἀπέθανεν ἐν Βονίτσῃ τῷ 1829.

δέντηξ (ἡ). Λατινικὸν ὄνομα τῆς συναγρίδος (βλ.λ.).

Δεντσικό. Χ. ἐπαρχ. Κονίτσης. Βλ. **Ἀετομηλίτσα.**

δεξαμενή. Τεχνητὸν ἔργον πρὸς ἐναποθήκευσιν ὕδατος ἢ ἄλλων ὑγρῶν, κν. **ντεπόζιτο, στέρνα, χαβούζα.** Αἱ δ. κατασκευάζονται ἐξ ἐλασμάτων σιδήρου εἴτε κτίζονται διὰ λίθων καὶ ἀσβέστου ἢ συνηθέστερον διὰ σκυροκονιάματος, τσιμέντου κ.λ. ‖ *(Ναυτ.)* Μέρος κτιστὸν ἢ σιδηρότευκτον ἐν τῷ ὁποίῳ εἰσέρχονται τὰ πλοῖα πρὸς καθαρισμόν, χρωματισμὸν ἢ ἐπιδιόρθωσιν τῶν ὑφάλων μερῶν των, ἄλλως *νεωδόχος* ἢ *νηοδοκή*, κν. *ντὸκ* ἢ *ντόκος*. Αἱ *μόνιμοι* ναυτικαὶ δεξαμεναὶ εἶνε τεχνηταὶ λεκάναι ἐσκαμμέναι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ἢ τῆς ὄχθης ποταμοῦ καὶ ἐπενδεδυμέναι ὑδατοστεγῶς ἔσωθεν διὰ τοιχοποιίας ἢ σκυροκονιάματος. Ἡ δίοδος δι' ἧς ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης κλείεται διὰ ὑδατοστεγοῦς φράγματος *(θυροπλοίου)*. Ὅταν τὸ πλοῖον εἰσέλθῃ εἰς τὴν δεξαμενὴν κλείεται τὸ θυρόπλοιον καὶ ἀντλεῖται τὸ ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς ὕδωρ, τοῦ πλοίου στερεουμένου εἰς ὀρθίαν θέσιν δι' ἀντηρίδων πλευρικῶν. Μετὰ τὸν καθαρισμὸν ἀνοίγεται τὸ θυρόπλοιον, ἡ δ. πληροῦται ὕδατος καὶ τὸ πλοῖον

αὐτομάτως ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ρυμουλκεῖται ἔξω.

Αἱ *πλωταὶ δεξαμεναὶ* εἶνε μεγάλαι σιδηραῖ λεκάναι ἠγκυροβολημέναι, μετὰ διπλῶν τοιχωμάτων καὶ διπλοῦ δαπέδου, αἱ ὁποῖαι ὅταν οἱ οὕτω σχηματιζόμενοι χῶροι εἶνε κενοὶ ὕδατος, ἐπιπλέουσι τῆς θαλάσσης. Ὅταν τὰ κενὰ πληρωθῶσιν ὕδατος αἱ δ. αὗται βυθίζονται τόσον, ὥστε νὰ ἐξέχωσι μόνον τὰ ἀνώτερα τμήματα τῶν πλευρῶν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν τοποθετεῖται τὸ πλοῖον. Ἀντλουμένου τοῦ ὕδατος, ἡ δ. ἀνέρχεται πάλιν καὶ ἀνέχει τὸ πλοῖον, τηρούμενον ὀρθιον δι' ἀντηρίδων ἐπὶ τῶν πλευρῶν, ὁλόκληρον ἔξω τοῦ ὕδατος.

δεξιός. *(Πολιτ.-Κοινων.)* Ὁ ἔχων συντηρητικὰς ἀρχάς. *Δεξιὰ πτέρυξ*, ἐν τῇ Βουλῇ ἡ τῇ Γερουσίᾳ ἡ συμπολίτευσις. *Ἄκρα δεξιά*, ἡ πολιτικὴ μερὶς τῶν ἄκρων συντηρητικῶν.

Δέξιππος (Πόπλιος Ἐρέννιος). Ἀθηναῖος ἱστορικὸς (210-273 μ.Χ.). Ἔγραψε: «Τὰ μετ' Ἀλέξανδρον», «Σκυθικὰ» κ.λ.

δεξτρίνη. Ὑδατάνθρακες, προϊὸν τῆς ὑδρολύσεως τοῦ ἀμύλου.

δεξτρόζη. Βλ. **γλυκόζη.**

Δεοννά (Βάλδεμαρ Deonna). Ἑλβετὸς ἀρχαιολόγος, καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Γενεύῃ Μουσείου τέχνης καὶ ἱστορίας, γενν. 1880. Ἔγραψεν: «Οἱ ἀρχαϊκοὶ Ἀπόλλωνες», «Ἡ ἀρχαιολογία, ἡ ἀξία της, αἱ μέθοδοί της», «Οἱ νόμοι καὶ οἱ ρυθμοὶ τῆς τέχνης».

δεοντολογία. *(Φιλοσ.)* Διδασκαλία περὶ καθηκόντων (καθηκοντολογία). ‖ *(Ἰατρ.)* Τὸ σύστημα τῶν ἐπαγγελματικῶν κανόνων, καθορίζων τὸν τρόπον συμπεριφορᾶς τοῦ ἰατροῦ κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του.

δέπας -ασος(τό). Ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν ποτήριον τῆς Ὁμηρικῆς ἐποχῆς μὲ δύο λαβάς.

Δερβίσης

δεσπότας. Ὁ τελευταῖος κατὰ βαθμὸν ἐκκλησιαστικὸς ὀφφικιοῦχος, προηγούμενος τοῦ ἀρχιερέως κατὰ τὰς λιτανείας, ὅδηγῶν τοὺς θέλοντας νὰ μεταλάβωσι τῶν Ἀχράντων μυστηρίων κλ.

Δ' Ἐπραί (Φρανσὲ d'Esperey). Γάλλος στρατηγὸς (1856-) ἀρχηγὸς τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Συμμαχικῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν μεγάλην ἐπίθεσιν 15-29.9.18.

δεράδελφος. Τέρας διπλοῦν ἔχον τοὺς κορμοὺς συνηνωμένους ἄνω καὶ κεχωρισμένους κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ. Ἄλλως **κεφαλοθωρακοπαγής.**

Δερβέκιστα. Χ. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Βλ. **Ἀνάληψις.**

δερβέναγας. Ἀξίωμα διδόμενον ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς βέηδες ἢ τοπάρχας Ὀθωμανοὺς ἐντεταλμένους τὴν φρούρησιν διαφόρων κλεισωρειῶν καὶ τῶν ὁδῶν ἐν γένει.

Δερβενάκια. Τέσσαρες στενοπορίαι τῆς Κορινθίας πρὸς τὴν Ἀργολίδα ὀνομαζόμεναι καὶ ἰδιαιτέρως ἑκάστη: *Μπογάζι τῆς Νεμέας, Δερβενάκι τοῦ Τοπτοῦ, Στενὰ τοῦ "Αη-Σώστη* καὶ *Κλεισοῦρα τοῦ Ἁγιονορίου*. Εἰς τὰ Δ. κατεστράφη τῷ 1822 ἡ δι' αὐτῶν ἐξ Ἄργους πρὸς Κόρινθον ὑποχωροῦσα στρατιὰ τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ Δράμαλη, καταληφθέντων τῶν στενῶν κατὰ σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων (26 καὶ 28 Ἰουλίου).

δερβένι καὶ **ντερβένι.** Λ. τουρκικὴ σημαίνουσα στενωπός, κλεισώρεια. Εἶνε συνθετικὸν διαφόρων γεωγραφικῶν ὀνομάτων.

Δερβένι. Χ. τῆς Κορινθίας. Βλ. **Στενόπορον.**

Δερβὲν Καρυά. Χ. ἐπαρχ. Φθιώτιδος. Βλ. **Μοσχοκαρυά.**

Δερβενοσάλεσι. Χ. ἐπαρχ. Θηβῶν. Βλ. **Πύλη.**

Δερβέντ (ἤτοι *Σιδηρᾶ Πύλη*). Π. καὶ λιμὴν τῆς αὐτονόμου σοβιετικῆς δημοκρατίας τοῦ Δαγεστὰν ἐπὶ τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς Κασπίας. Ἦτο ἄλλοτε ἕδρα Πέρσου Χάνου. Κάτ. 23.100. Παρ' αὐτὴν ἤρχιζε παλαιὸν τεῖχος, μήκους 80 χλμ., φράσσον τὴν «Σιδηρᾶν Πύλην» τοῦ Καυκάσου (ἄλλως «Κασπίας Πύλας») καὶ προστατεῦον ἀπὸ Β τὴν Περσίαν.

Δερβέντι. Χ. ἐπαρχ. Σιντικῆς. Βλ. **Ἀκριτοχώρι.**

Δερβέντσιστα. Χ. ἐπαρχ. Κονίτσης. Βλ. **Ἀνθοχώρι.**

Δερβὲν Φούρκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 362.

Δερβίζιανα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 517.

Δερβὶς πασᾶς. 1) Τοῦρκος στρατάρχης. Βαλῆς ὢν τοῦ Βιδινίου ἐστάλη τῷ 1821 κατὰ τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου καὶ κατέστειλε τὴν ἐπανάστασιν ἐν Μολδοβλαχίᾳ. Τῷ 1824 ἐστάλη κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἡττηθεὶς εἰς Ἀμπλιανὴν ἀπεκεφαλίσθη διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου.—2) Τοῦρκος στρατηγὸς διακριθεὶς κατὰ τῶν Δρούσων καὶ κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877. Τῷ 1881 κατέστειλε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἀλβανίας.

δερβίσης (λ. περσικὴ σημαίνουσα πτωχός, συνώνυμος μὲ τὴν ἀραβ. *φακίρ*). Μοναχοὶ ἐν Τουρκίᾳ καὶ Περσίᾳ σχηματίζοντες τάγματα (Μεβλεβήδων, Μπεκτασήδων καὶ πλεῖστα ἄλλα), ζῶντες εἰς *τεκέδες* (μοναστήρια) ἀπὸ τὰς πλουσίας παροχὰς τῶν πιστῶν. Ἐτιμῶντο μεγάλως ἄλλοτε ἐν Τουρκίᾳ, μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς δημοκρατίας ὅμως τὰ τάγματά των διελύθησαν. Εἰς τὰς τελετάς των ἐχόρευον περιδινούμενοι μὲ τεταμένους τοὺς βραχίονας μέχρις οὗ περιήρχοντο εἰς ἰλιγγιώδη ἔκστασιν ἐξηγουμένην ὡς θεοληψίαν. Φανατικοί, ἐξῆπτον τὸ θάρρος τῶν Μουσουλμάνων ἡγούμενοι κατὰ τὰς ἐφόδους.

Δερβισῶν κράτος (ἄλλως **κράτος τοῦ Μάγδη**). Πρόσκαιρον κράτος ἱδρυθὲν ἐν Σουδὰν τῷ 1881 ὑπό τινος Μωχάμετ Ἀχμέτ, ἐπικαλουμένου Μάγδη, καταλυθὲν δὲ τῷ 1899.

Δέρβος (Γεώργιος). Ἕλλην θεολόγος, καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1897 ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1864-1925). «Χριστιανικὴ γραμματολογία» κ.ἄ.

Δέρβυ. Π. τῆς Ἀγγλίας, πρωτ. ὁμων. κομητείας, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποτ. Δέρουεντ. Κάτ. 136.800. Βιομηχανία μετάξης καὶ βάμβακος.

Δέρβυ (κόμις τοῦ Derby). 1) *Ἐδουάρδος Ἰωδοφρεΐδος.* Ἄγγλος πολιτικὸς (1799-1869). Ὑπουργὸς ὑπὸ τὸν Πήλ, τὸν ὁποῖον καὶ διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, καὶ τρὶς πρωθυπουργός. Κατήργησε 1883 τὴν δουλείαν τῶν μαύρων. Ἐπολέμησε τὴν παραχώρησιν τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατέκρινε τὴν Ἑλλάδα ὡς ὑποκινήσασαν τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1867.—2) *Ἐδουάρδος Ἐρρίκος Σμίθ.* Πολιτικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1826-1893). Ἐχρημάτισεν ἐπανειλημμένως ὑπουρ-

γός, δις τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ἀποικιῶν 1881-1835 ὑπὸ τὸν Γλάδστωνα. Ἐκάκισε τὴν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος πολιτικὴν τοῦ Πάλμερστον εἰς τὸ ζήτημα τοῦ Πατσίφικο, ἀλλ' εἰς τὸ Κρητικὸν (1867) ἐξεδηλώθη φιλότουρκος. Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος, τὸ ὀνομά του ἀνεφέρθη ἀνεπισήμως ὡς ὑποψηφίου διὰ τὸν ἑλληνικὸν θρόνον. — 3) *Ἐδουάρδος Γεώργιος Βιλιέ*, λόρδος *Στάνλεϋ*. Πολιτικὸς γενν. 1865, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑφυπουργὸς καὶ κατόπιν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὑπὸ τὸν Λόϋδ Τζὼρτζ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Πρέσβυς ἐν Παρισίοις (1913-1920) καὶ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὑπὸ τὸν Βόναρ Λὼ καὶ τὸν Βάλδουϊν (1922-1924).

Δέρβυ ἱπποδρομίαι. Μεγάλαι ἱπποδρομίαι τῆς Ἀγγλίας, τελούμεναι ἅπαξ κατ' ἔτος εἰς Ἔψομ, 22 χλμ. ΝΔ τοῦ Λονδίνου, τὴν Τετάρτην πρὸ ἢ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν.

Δερελῆ. 1) Χ. ἐπαρχ. Δομοκοῦ. Βλ. **Περιβόλι.**— 2) Κώμη ἐπαρχ. Τυρνάβου. Βλ. **Γόννος.** Ἥττα τῶν Ἑλλήνων τὴν 9.4.1897.

Δερεκλῆ Κάτω. Χ. ἐπαρχ. Φαρσάλων. Βλ. Ἀμπελιά.

Δερεμπέηδες. Τοπάρχαι ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀτονίας τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας διὰ νὰ ἐνισχύουν τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐξουσίαν ὅπου ἦσαν διωρισμένοι διοικηταί, εἰσπράττοντες αὐτοὶ τοὺς φόρους καὶ καταβάλλοντες ἐτήσιον φόρον εἰς τὴν Πύλην. Τοιοῦτοι ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐν Ἠπείρῳ, ὁ Πασβάνογλου ἐν Βουλγαρία, ὁ Μωχάμετ Ἄλλῃς ἐν Αἰγύπτῳ κ.ἄ.

Δεριγνῦ. Βλ. **Δερινῦ.**

Δέρινγ (Αὔγουστος Döring). Γερμανὸς φιλόσοφος (1834-1912). Ἔγραψεν: «Ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας», «Ἡ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους ὡς κοινωνικὸν σύστημα μεταρρυθμίσεως», «Ἐαρινὸν ταξίδιον εἰς τὴν Ἑλλάδα» κ.ἄ.

Δὲ Ρινῦ (Ἑρρῖκος Δανιὴλ Ἰωτιέρος, κόμις δὲ Rigny). Γάλλος ναύαρχος καὶ πολιτικὸς (1782-1835). Τῷ 1827 διοικητὴς τοῦ γαλλικοῦ στόλου ἐν Ναυαρίνῳ, εἶτα ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν (1831-1834).

Δέρκοι. 1) Ἀρχαία π. τῆς Θράκης, 32 χλμ. ΒΔ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ 2 χλμ. ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου. Ἔδρα ἄλλοτε μητροπολίτου, οὗτινος ὁ τίτλος διατηρεῖται καὶ νῦν. Ἤδη μικρὰ κωμόπολις.—2) Λίμνη μικρὰ ἐν Θράκῃ παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν, πλουσία εἰς ἰχθῦς.

Δέρκομ νόσος (Dercum). (*Ἰατρ.*) Δυστροφικὴ πάθησις μὲ ἐπώδυνον ὑπερλίπωσιν.

Δερκυλίδας. Στρατηγὸς τῆς Σπάρτης. Σταλεὶς 399 π.Χ. εἰς Μ. Ἀσίαν συνεννοήθη μετὰ τοῦ σατράπου Τισσαφέρνους καὶ κατέλαβε 10 αἰολικὰς πόλεις διατελούσας ὑπὸ τὸν σατράπην Φαρνάβαζον. Καταλυθείσης τῆς ἐν Μ. Ἀσίας ἀρχῆς τῶν Λακεδαιμονίων συνεπείᾳ τῆς ἐν Κνίδῳ καταστροφῆς τοῦ στόλου των, ὁ Δ. παρέμεινε κύριος τῆς Ἀβύδου καὶ τῆς Σηστοῦ.

Δέρμα. Τὸ φυσικὸν περίβλημα τοῦ σώματος τῶν ζῴων. Τὸ ἀνθρώπινον δ. συνίσταται ἐκ δύο στιβάδων: τῆς ἐπιδερμίδος ἐπιπολῆς καὶ τοῦ κυρίως δέρματος ἐν τῷ βάθει. Τὴν ἐπιδερμίδα ἀποτελοῦσι 4 στιβάδες κυττάρων, ὧν ἡ μὲν ἐξωτάτη εἶνε ἡ κερατίνη, τελευταῖαι δὲ ἡ βλεννώδης ἢ μαλπίγειον σῶμα καὶ ἡ βασικὴ στιβάς, ἐν αἷς εὑρίσκεται ἡ μελαγχρωστικὴ ἢ προσδίδουσα τὴν φυσικὴν χροιὰν εἰς τὸ δέρμα. Τὸ δὲ κυρίως δέρμα σύγκειται ἐκ τῆς θηλώδους στιβάδος καὶ τοῦ χορίου. Τὸ δέρμα ἐγκλείει ἀπειρίαν ἱδρωτοποιῶν καὶ σμηγματογόνων ἀδενίσκων, ὧν τὰ στόμια εἶνε οἱ πόροι τοῦ δ., εἶνε δὲ διϊφασμένον ἐκ λείων μυϊκῶν καὶ ἐλαστικῶν ἰνῶν καὶ ἐκ πυκνοτάτου πλέγματος νευριδίων αἰσθητικῶν καὶ τριχοειδῶν αἱμοφόρων ἀγγείων. Τὰ δέρματα ὅλων τῶν ζῴων, κατοικιδίων καὶ ἀγρίων, χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλα μὲν μετὰ τῶν τριχῶν (τῶν κονικλοειδῶν ἰδίως καὶ αἰλουροειδῶν) διὰ τὴν κατασκευὴν μηλωτῶν, ἄλλα δὲ ἀπεψιλωμένα (ἰδίως τῶν κερασφόρων, τῶν ἵππων, τοῦ χοίρου, τοῦ ὄνου κ.ἄ.), διὰ τὴν κατασκευὴν ὑποδημάτων, χειροκτίνων καὶ ἄλλων εἰδῶν, μετὰ εἰδικὴν κατεργασίαν (δέψιν) ἢ ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἀκατέργαστα.

Δερματαντίδρασις ἢ **δερμοαντίδρασις τοῦ Πιρκέ.** Βλ. Πιρκέ.

Δερμάτι. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 170.

Δερματῖτις ἢ **δερμῖτις.** Γενικῶς φλεγμονὴ ἢ πάθησις τοῦ δέρματος.

Δερματοβράγχια. Ὑπόταξις τῶν ὀπισθοβραγχίων γαστεροπόδων μαλακίων. Μαλάκια γυμνά, θαλάσσια, ἀναπνέοντα διὰ τοῦ δέρματος, ἐφωδιασμένα δι' ἁπλῶν ἢ θυσανωτῶν ἐξαρτημάτων ἢ διὰ ραχιαίων βραγχίων.

Δερματογραφισμός. Τεχνητὴ κνίδωσις· ἰδιάζουσα κατάστασις τοῦ δέρματος, καθ' ἣν ἐλαφρὰ πίεσις προκαλεῖ ἐπ' αὐτοῦ προσωρινὸν τοπικὸν ἐρύθημα, εἶτα δὲ ἐλαφρὰν ἔπαρσιν, οὕτως ὥστε δι' ἀμβλέος ὀργάνου δύναταί τις νὰ χαράξῃ ἐπὶ τοῦ δέρματος σχήματα.

Δερματοκόπτης

Δερματόκολλα (κν. **ψαρόκολλα** κατὰ σύγχυσιν πρὸς τὴν Ἰχθυόκολλαν). Κόλλα κατασκευαζομένη ἐκ τεμαχίων δέρματος, τενόντων, ἐντέρων κλ. ζῴων διὰ πολυώρου βράσεως. Χρησιμοποιεῖται πρὸς συγκόλλησιν ξύλων, διαύγασιν οἴνων, ἀπομίμησιν μαργάρου κ.ἄ.

Δερματοκόπτης. Γένος ἀκάρεων σαρκοκοπτιδῶν ζώντων παρασιτικῶς ἐπὶ τοῦ δέρματος διαφόρων ζῴων, ἰδίᾳ τῶν θηλαστικῶν, καὶ προκαλούντων τὴν ψωρίασιν.

Δερματόλη. Βασικὸν γαλλικὸν (κηκιδικὸν) βισμούθιον· ὑποκιτρίνη, ἄοσμος, ἀντισηπτικὴ κόνις· φάρμακον ἐξωτερικῆς χρήσεως.

Δερματολογία. Κλάδος τῆς ἰατρικῆς ἀσχολούμενος μὲ τὰς παθήσεις τοῦ δέρματος.

Δερματολόγος. Ἰατρὸς εἰδικὸς τῶν παθήσεων τοῦ δέρματος.

Δερματολυσία. Παθολογικὴ χαλάρωσις καὶ ἐπέκτασις τοῦ δέρματος.

Δερματομυκητίασις ἢ **δερματομύκωσις.** Παρασιτικὴ ἐκ φυτικῶν μυκήτων πάθησις τοῦ δέρματος.

Δερματονεύρωσις. Νευρικὴ ἀνωμαλία τοῦ δέρματος.

Δερματοπάθεια. Γενικῶς, πάθησις τοῦ δέρματος.

Δερματοστιξία. Ἡ διὰ στίξεως ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου δέρματος παράστασις διαφόρων μορφῶν, γραμμάτων κλ., ἄλλως **στιγματισμός**, κν. **σταμπάρισμα.** Συνήθεια λίαν διαδεδομένη μεταξὺ τῶν πρωτογόνων λαῶν, τῶν ναυτικῶν, τῶν φυλακισμένων κλ. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀλλαχοῦ μὲν ἦτο ἔνδειξις τιμῆς, ἀλλαχοῦ ἀτίμωσις. Ἡμιβάρβαροί τινες λαοὶ σήμερον στίζουσι πρὸς στολισμὸν ὁλόκληρον τὸ σῶμά των διὰ παραστάσεων μελανῶν ἢ πολυχρώμων. Ἐν Ἑλλάδι συνήθης παράστασις δ. εἶνε ἡ γοργόνα μετὰ σημαντικῶν χρονολογιῶν ἢ ὀνομάτων ἀποτυπουμένη ἐπὶ τοῦ δέρματος, στιζομένη μὲ βελόνην καὶ ἐπιπασσομένη

διὰ πυρίτιδος. Εἶνε ὀδυνηρά, ὁ δὲ Λομπρόζο ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ἀντοχὴ εἰς τοὺς πόνους τῆς δ. εἶνε χαρακτηριστικὸν στίγμα τῶν ἐγκληματιῶν. Ἡ δ. ἐξαλείφεται διὰ καυτηριάσεως τοῦ δέρματος διὰ τῆς «χιόνος τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος», ἤτοι στερεοποιημένου διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος.

Δερματοφάγος. Βλ. **δερματοκόπτης.**

Δερματοφαγώδης. Γένος ἀραχνοειδῶν ἀκάρεων. παρασιτούντων ἐπὶ τοῦ δέρματος ζῴων (βοός, ἵππου κ.λ.), ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Δερματόφυτα. Μύκητες παράσιτοι τοῦ δέρματος (ἀχώριον, τριχόφυτον κλ.).

Δερματοχελώνη ἢ **δερματόχελις.** Γένος θαλασσίων χελωνῶν, ἀπαντωσῶν καὶ ἐν Μεσογείῳ. Ἔχουσι μῆκος σώματος μέχρι 2 μ. καὶ βάρος μέχρι 800 χλγ. Ἐκ τῶν ᾠῶν της παράγεται ἔλαιον. Ἡ σὰρξ εἶνε ἐπιβλαβὴς διὰ τὸν τρώγοντα αὐτήν.

Δερμηστής (ἐκ τοῦ *δέρμα* καὶ *ἔσθίω*). Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων. Τὸ εἶδος *ἀλλαντοκάνθαρος*, μήκους 7-8 χλστμ. καταστρέφει δέρματα, γουναρικὰ κλ.

Δερμογραφισμός. Βλ. δερματογραφισμός.

Δερμολειχίδαι. Ὁμοιογένεια μικροτάτων ἀκάρεων παρασιτούντων ἐπὶ τῶν πτηνῶν.

Δερμονύκτης καὶ **Δερμάνυσσος.** Γένος ἀκάρεων, παρασιτούντων ἐπὶ πτηνῶν καὶ νυκτερίδων, μεταδιδομένων ἐνίοτε καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Δερμόπτερα. Ὑποδιαίρεσις ὀρθοπτέρων ἐντόμων, ὧν αἱ πρόσθιαι πτέρυγες σχηματίζουσιν εἶδος βραχέων δερματίνων ἐλύτρων.

Δερμπούνι. Χ. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως. Βλ. Λύκαιον.

Δέρνα, Δάρνη ἢ **Δάρνις.** Π. καὶ ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Κυρηναϊκῆς. Κάτ. 12.500.

Δερνίτσα. Χ. ἐπαρχ. Λοκρίδος. Βλ. **Καλοθρόνιον.**

Δὲ Ρόβερ (σὲρ Ἰωάννης Μιχαὴλ de Robeck.) Ἄγγλος ναύαρχος γενν. 1862. Ἀρχηγὸς τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Δαρδανελλίων 1915-1916, ὕπατος ἁρμοστὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1919.

Δέρουεντ Γουῶτερ (Derwent Water). Γραφικὴ λίμνη ἐν τῇ κομητείᾳ Κώμβερλανδ τῆς Ἀγγλίας. Ἐμβ. 5.35 τ.λχμ. Ἔχει 4 καταφύτους νησίδας. Ἐξ αὐτῆς πηγάζει ὁμώνυμος ποταμὸς (μήκ. 60 χλμ.), ἐκβάλλων εἰς τὴν Ἰρλανδικὴν θάλασσαν.

Δερουλέδ (Παῦλος Déroulède). Γάλλος ἐθνικιστής, πολιτικὸς καὶ πατριώτης ποιητὴς (1846-1914), κήρυξ τῆς ἰδέας τῆς «ἀνταποδόσεως» κατὰ τῆς Γερμανίας, ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας. Ἔγραψε: «Τραγούδια τοῦ στρατιώτου», «Πατριωτικὰ ᾄσματα» κλ. καὶ δράματα πατριωτικὰ μετρίας ἀξίας.

Δεσανέλ (Παῦλος Dechanel). Γάλλος πολιτικὸς (1885-1922). Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας 18.2-22.9.1920.

Δεσάρμ (Παῦλος Decharme). Γάλλος ἑλληνιστής (1839-1905). Καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Νανσὺ καὶ εἶτα εἰς τὴν Σορβόνην. Ἔργα: «Μυθολογία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος».

Δέσι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 61.

Δέσιανη. Χ. ἐπαρχ. Ἁγιᾶς. Βλ. Ἀετόλοφος.

Δεσινόν. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 104.

Δεσκάτη. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης), κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Βουνάσσας (1588μ.). Κάτ. 3417. Κατελήφθη τὴν 8.10.1912 ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μὲ τὴν νίκην τοῦ Σαρανταπόρου.

Δεσμοί. (*Ἀστρον.*) Τὰ σημεῖα καθ' ἃ ἡ τροχιὰ ἄστρου τινὸς συναντᾷ τὴν ἐκλειπτικήν, προβαλλόμενα ἐπὶ τοῦ οὐρανίου θόλου. *Ἀνιὼν δεσμός* εἶνε τὸ σημεῖον, δι' οὗ διερχόμενον τὸ ἄστρον μεταβαίνει εἰς τὸ Β. ἡμισφαίριον ὡς πρὸς τὴν ἐκλειπτικήν· τὸ δὲ ἄλλο *κατιὼν δεσμός*· οἱ δεσμοὶ λέγονται καὶ **σύνδεσμοι.**

Δεσποτᾶτον. Ὀνομασία τῶν κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ἡγεμονιῶν Ἠπείρου καὶ Μωρέως, αἵτινες ἱδρύθησαν ὑπὸ Ἑλλήνας *δεσπότας* μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων.

Δεσπότης. Τίτλος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, διδόμενος ἔπειτα καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἰς τοὺς ἀνεξαρτήτους καὶ αὐτονόμους ἡγεμόνας, μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ εἰς τοὺς ἐπισκόπους.

Δεσπότης (πρὴν *Σνίχοβον*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 195.

Δεσποτικαὶ ἑορταί. Ἑορταὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς ἀνάμνησιν διαφόρων λεπτομερειῶν τοῦ βίου αὐτοῦ καθιερωμέναι. Αἱ δ. ἑ. διαιροῦνται εἰς *κινητάς*, ἀναφερομένας εἰς τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὰ μετ' αὐτὴν καὶ ἑορταζομένας εἰς τακτὴν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ἀλλὰ μὴ μονίμως καθωρισμένην ἡμερομηνίαν, καὶ εἰς *ἀκινήτους*, καθ' ὡρισμένας ἡμερομηνίας, ἀλλὰ μὴ τακτὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἑορταζομένας καὶ ἐχούσας κέντρον τὴν Γέννησιν.

Δεσποτικόν. Ὁ ἐν τῷ χριστιανικῷ ναῷ δεξιὸς τῷ εἰσερχομένῳ θρόνος, ἐφ' οὗ ἑκάθητο ἄλλοτε ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, ἤδη δὲ οἱ ἐπίσκοποι.

Δεσποτικὸν (πρὴν *Κοσοτούνιστα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 551.

Δεσποτικόν (*Ἐπισκοπή*, ἀρχ. *Πρεπέσυνθος*). Νησὶς τῶν Κυκλάδων, ΝΔ τῆς Ἀντιπάρου ἐν ἀπῇ σχεδὸν πρὸς αὐτήν, ἐκτάσεως 7½ τ.χλμ. καὶ ὕψους 186 μ. Κατοικουμένη ἄλλοτε ἠρημώθη τῷ 1675 ὑπὸ Γάλλων πειρατῶν, ἐκδικουμένων παραδοθέντα ὑπὸ τῶν κατοίκων εἰς τοὺς Τούρκους συνάδελφόν των. Ἔχει λατομεῖα καὶ καλὰς νομάς. ΝΔ αὐτῆς ἡ ἐρημόνησος *Στρογγυλό*.

Δέσσκου (Dessau). Π. τῆς Γερμανίας, πρωτ. τοῦ Ἀνχαλτ. Κάτ. 78.500.

Δεστούνης (Σπυρίδων). Λόγιος Κεφαλλὴν (1782-1843). Πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐν Σμύρνῃ κατὰ τὸ 1821. Μετέφρασε τοὺς «Παραλλήλους Βίους» τοῦ Πλουτάρχου, τὸ «Πολεμιστήριον Σάλπισμα» τοῦ Ρήγα καὶ τὴν «Ἐξάβιβλον» τοῦ Ἁρμενοπούλου κ.ἄ. εἰς τὴν Ρωσικήν, ἔγραψε δὲ «Ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος εἰς Ρωσίαν» κ.ἄ.

Δεσφίνα. Ἔδρα κοιν. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος), ἐπὶ τῶν ΝΔ. ὑπωρειῶν τῆς Κίρφεως, 5 χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Κρισσαίου κόλπου. Κάτ. 3012. Ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ Μάϊον τοῦ 1825.

Δετάϊγ (Ἐδουάρδος Detaille). Γάλλος ζωγράφος (1848-1912). Ἀναπαρέστησε μάχας καὶ σκηνὰς τοῦ στρατιωτικοῦ βίου.

Δετερμινισμός. Βλ. **ἀνάγκη** (*Φιλοσ.*).

Δὲ Τζώρτζις (Αἰμίλιος De Giorgis). Ἰταλὸς στρατηγὸς (1844-1908), ἀρχηγὸς τῆς διεθνοῦς χωροφυλακῆς ἐν Μακεδονίᾳ (1904-1908).

Δέτμολδ (Detmold). Π. τῆς Γερμανίας, πρωτ. τῆς χώρας τοῦ Λίππε. Κάτ. 16.000. Παρ' αὐτὴν ἐν

τῷ Τευτοβουργίῳ δρυμῷ τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀρμινίου.

Δετρόϊτ. Βλ. **Δητρόϊτ.**

Δέτφορδ (Deptford). Π. τῆς Ἀγγλίας, ΝΑ. προάστιον τοῦ Λονδίνου, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ταμέσεως. Ναυπηγεῖα, σιδηροχυτήρια καὶ μέγα σφαγεῖον. Κάτ. 112.534.

Δευκαλίων. Μυθολογικὸς γενάρχης τῶν Ἑλλήνων, υἱὸς τοῦ Προμηθέως, πατὴρ τοῦ Ἕλληνος, βασιλεὺς τῆς Φθίας. Ὅτε ὁ Ζεὺς ἐξηφάνισε διὰ κατακλυσμοῦ τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁ Δ. μετὰ τῆς συζύγου του Πύρρας ἐσώθησαν ἐντὸς κιβωτοῦ, ἐγέννησαν δὲ κατόπιν ἀνθρώπους, ῥίπτοντες λίθους ὄπισθεν αὐτῶν.

Δευτέρα. Ἡ μετὰ τὴν Κυριακὴν (δευτέρα) ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος. Παρὰ Ρωμαίοις ἦτο ἡμέρα τῆς Σελήνης (dies Lunae). ‖ *Καθαρὰ Δευτέρα*, ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς Τεσσαρακοστῆς. *Μεγάλη Δευτέρα*, ἡ ἑπομένη τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, πρώτη ἡμέρα τῆς Μ. Ἑβδομάδος.

δευτερόλεπτον ἢ **δεύτερον λεπτόν.** Μέτρον γωνίας ἴσον μὲ τὸ $^1/_{60}$ τοῦ πρώτου λεπτοῦ καὶ τὸ $^1/_{3600}$ τῆς μοίρας· σημειοῦται διὰ δύο τόνων· π.χ.: 10″. ‖ Μέτρον χρόνου ἴσον μὲ τὸ $^1/_{60}$ τοῦ πρώτου λεπτοῦ καὶ μὲ τὸ $^1/_{3600}$ τῆς ὥρας· σημειοῦται δὲ δι' ἑνὸς δ. ἢ διὰ δύο τόνων (π.χ.: 10^δ ἢ 10″).

Δευτερονόμιον. Τὸ τελευταῖον βιβλίον τῆς Πεντατεύχου τῆς Π. Διαθήκης, περιέχον συγκεφαλαιωτικὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θείου Νόμου ὑπὸ τοῦ Μωυσέως καὶ τὰ πρὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ.

de facto. Βλ. *de jure*.

Δέφνερ (Μιχαὴλ Deffner). Βαυαρὸς φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος γεννηθεὶς 1848 καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1871. Ἔγραψε περὶ Τσακωνικῆς καὶ ἄλλων διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς ἐν Σκύρῳ (1918) καὶ Κρήτῃ, διετέλεσεν ὑποδιευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

δεφτερδάρης. Ὁ Μέγας Θησαυροφύλαξ ἄλλοτε ἐν τῷ Τουρκικῷ κράτει, ὁ κρατῶν τὰ κατάστιχα ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Δεχούνι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 316.

Δηϊάνειρα. *(Μυθολ.)* Θυγάτηρ τοῦ Οἰνέως καὶ σύζυγος τοῦ Ἡρακλέους. Ἔγινεν ἀκουσίως αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλέους, πέμψασα αὐτῷ χιτῶνα τὸν ὁποῖον εἶχε βάψει εἰς τὸ δηλητηριασμένον αἷμα τοῦ Κενταύρου Νέσσου.

Δηϊδάμεια. *(Μυθολ.)* Θυγάτηρ τοῦ Λυκομήδους, σύζυγος τοῦ Ἀχιλλέως, μήτηρ τοῦ Νεοπτολέμου.

Δηΐμαχος. Βλ. **Δαΐμαχος.**

Δηΐφοβος. *(Μυθολ.)* Ὁ ἀνδρειότερος μετὰ τὸν Ἕκτορα ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Πριάμου. Συνήργησε μετὰ τοῦ Πάριδος εἰς τὸν φόνον τοῦ Ἀχιλλέως. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πάριδος ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἑλένην.

δηκτικός. Γένος ἀκρίδων, μήκους 30-40 χλστμ. Ἀπαντᾶται εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Δήλεσι. Χ. τῆς κοιν. Σχηματαρίου (52 κάτ.), γενόμενον ἱστορικὸν διὰ τῆς παρ' αὐτὸ γενομένης (Ἀπριλ. 1870) ληστείας. Κατὰ ταύτην συμμορία συλλαβοῦσα ὁμάδα ἐξ Ἄγγλων καὶ Ἰταλῶν ἐζήτησε πλὴν τῶν λύτρων καὶ ἀμνηστίαν. Ἀρνηθείσης ὅμως τῆς κυβερνήσεως Θρ. Ζαΐμη τὴν ἀμνηστίαν, οἱ λησταὶ ἔσφαξαν τοὺς ἄρρενας αἰχμαλώτους (3 Ἄγγλους καὶ 1 Ἰταλόν). Τοῦτο ἐγέννησε μεγάλην κατακραυγὴν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀγγλίᾳ, ἠπειλήθη δὲ διακοπὴ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων. Τὸ γεγονὸς διηυθετήθη χάριις εἰς τὴν μετριοπάθειαν τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας Γλάδστωνος καὶ τοῦ ὑπουργοῦ **τῶν** Ἐξωτερικῶν Γράνβιλ, ἐπέφερεν ὅμως τὴν παραίτησιν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

δηλητηρίασις. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπιβλαβὴς ἢ καὶ θανατηφόρος ἐνέργεια οὐσίας τινὸς ξένης, ἔξωθεν εἰσαχθείσης (δηλητήρια κλ.) ἢ καὶ ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ παραχθείσης (τοξῖναι, στοιχεῖα οὖρων κλ.). Ἡ δ. εἶνε *ὀξεῖα*, καὶ τότε τὰ ἀποτέλεσμά της ἐπέρχεται ταχύτατον, ἢ *χρονία*, ὡς λ.χ. αἱ ἐπαγγελματικαὶ δ. Τὰ συμπτώματα ἑκάστης δ. παραλλάσσουσιν ἀναλόγως τοῦ εἴδους καὶ τῆς δόσεως τοῦ δηλητηρίου καὶ τῆς εὐπαθείας ἢ τοῦ ἐθισμοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ. Θεραπευτικῶς κατὰ πάσης δ. ἐνδείκνυται: α) ἡ ἐκκένωσις τοῦ μὴ ἀπορροφηθέντος δηλητηρίου δι' ἐμετικῶν, γαστραντλίας κλ., β) ἡ ἐξουδετέρωσις τοῦ ἀπομείναντος ἐν τῷ σώματι διὰ τῶν εἰδικῶν ἑκάστου ἀντιδότων, καὶ γ) ἡ συμπτωματικὴ ἀποθεραπεία τῶν δηλητηριωδῶν φαινομένων.

δηλητήριον. Πᾶσα οὐσία οἱασδήποτε φύσεως, ἥτις εἰσαχθεῖσα εἰς τὸν ὀργανισμὸν δι' οἱασδήποτε ὁδοῦ δύναται νὰ προξενήσῃ ἐν αὐτῷ βλάβας σοβαρὰς ἢ καὶ θάνατον. Καὶ αὐτὰ τὰ συνήθη φάρμακα ἢ καὶ ὡρισμέναι τροφαὶ ἢ ποτὰ δύνανται ν' ἀποβῶσι δ. ὑπὸ μεγάλην δόσιν ἢ εἰς εὐπαθῆ ὀργανισμόν.

Δήλια. Μεγαλοπρεπεῖς ἑορταὶ τελούμεναι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐν Δήλῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος. Κατ' ἀρχὰς μετεῖχον διὰ θεωριῶν ὅλοι οἱ Ἴωνες. Ἀπὸ τοῦ 426 π.Χ. ὅμως ἀπέβησαν ἀποκλειστικῶς ἀθηναϊκὴ ἑορτή, τελουμένη τὸ τρίτον ἔτος τῆς Ὀλυμπιάδος. Κατὰ τὰ Δ. ἐγίνοντο καὶ ἀγῶνες μουσικοὶ καὶ γυμνικοί.

Δηλία (Delia). Ρωμαία ἑταίρα, ἐρωμένη τοῦ ποιητοῦ Τιβούλου.

Δηλιγιάννης (Θεόδωρος Πανάγου). Ἕλλην πολιτικός, ἐκ τῆς παλαιᾶς ἀρκαδικῆς οἰκογενείας Δεληγιάννη (βλ.λ.), γεννηθεὶς ἐν Λαγκαδίοις τῆς Γορτυνίας (1820-1905). Ἐσπούδασε νομικά, ἤρχισε δὲ νὰ πολιτεύεται τῷ 1862, ἐκλεγεὶς ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Παιδείας, πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις, ἀντιπρόσωπος (1878) τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Βερολίνιον Συνέδριον καὶ 1885-1886, 1890-1892, 1895-1897, 1903 πρωθυπουργός. Ἀπέθανε κατὰ τὴν τελευταίαν του πρωθυπουργίαν, δολοφονηθεὶς ὑπό τινος χαρτοπαίκτου. Ὑπῆρξεν ἀντίπαλος τοῦ Χαρ. Τρικούπη, ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας του δὲ ἐξερράγη ὁ ἀτυχὴς πόλεμος τοῦ 1897 κατὰ τῆς Τουρκίας. Κατὰ τὴν πολιτικήν του σταδιοδρομίαν ἤλθεν ἐπανειλημμένως εἰς διάστασιν πρὸς τὸ Στέμμα· ἐνεθουσίαζε διὰ τῶν λόγων του τὸν λαόν, ἔδειξε πάντοτε σεβασμὸν πρὸς τοὺς θεσμοὺς καὶ ὑπῆρξε φειδωλὸς ἐν τῇ διαχειρίσει τοῦ δημοσίου πλούτου.

Δήλιος. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς ἐν Δήλῳ λατρευομένου.

Δήλιος κολυμβητής. Καλὸς κολυμβητής. Ἡ φράσις «δεῖται Δηλίου κολυμβητοῦ» ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους περὶ τοῦ συγγράμματος τοῦ φιλοσόφου Ἡρακλείτου τοῦ Ἐφεσίου ὡς σκοτεινοῦ καὶ δυσνοήτου.

Δῆλος. Ὄνομα δύο μικρῶν νήσων ἐκ τῶν Κυκλάδων. Κεῖται μεταξὺ Σύρου καὶ Μυκόνου: ἡ *Μικρὰ Δῆλος* (ἡ κυρίως Δῆλος τῶν ἀρχαίων) καὶ Δ αὐτῆς ἡ *Μεγάλη Δῆλος* (ἡ Ρήνεια τῶν ἀρχαίων). Ἡ Μικρὰ Δῆλος, ἡ κυρίως Δ., εἶνε ξηρὰ καὶ βραχώδης καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 5.19 τ.χλμ. καὶ 83 κατ. Κατῳκεῖτο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων (2000 π.Χ.). Οἱ ἀποικίσαντες τὴν Δ. Ἴωνες ἔφερον εἰς αὐτὴν τὴν λατρείαν τῆς Λητοῦς καὶ τῶν τέκνων της Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, ἀπὸ δὲ τοῦ Ζ' αἰῶνος π.Χ. ἡ νῆσος κατέστη κέντρον Ἰωνικῆς ἀμφικτιονίας, ἀνεξαρτήτου κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ (543) ὑπαχθείσης ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες τῷ 477 κατέστησαν αὐτὴν ἕδραν τῆς μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἱδρυθείσης συμμαχίας. Τῷ 454 ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι μετέφερον ἐκεῖθεν τὸ ὁμοσπονδιακὸν ταμεῖον εἰς Ἀθήνας, ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ἀνέλαβον τὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Δ. ἱεροῦ, κατέστησαν δὲ ἀπὸ τοῦ 426 π.Χ. ἀποκλειστικῶς ἀθηναϊκὴν τὴν ἑορτὴν τῶν Δηλίων (Δήλια). Καταλυθείσης, μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηναίων ἡ Δ. προσεχώρησεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὑπήχθη ὑπὸ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων μέχρι τοῦ 315 π.Χ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Διαδόχων καὶ τῶν Ρωμαίων ἡ Δ. ἀνήχθη εἰς μεγάλην ἀκμήν. Ἐπὶ Ρωμαϊκῆς κατοχῆς ἱδρύθη ἐν Δ. ἡ ἐμπορικὴ ἑταιρεία τῶν «Ἑρμαϊστῶν», οἱ ὁποῖοι κατέστησαν τὴν νῆσον σπουδαιότατον ἐμπορικὸν κέντρον. Τῷ 88 π.Χ. ἡ Δ. κατεστράφη καὶ ἐλεηλατήθη ὑπὸ τοῦ Μιτροφάνους, στρατηγοῦ τοῦ Μιθριδάτου, περιελθόντος εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ρωμαίους, τῷ δὲ 69 π.Χ. πειραταὶ συνεπλήρωσαν τὴν καταστροφήν. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἡ νῆσος ἐλεηλατήθη ἐπανειλημμένως, ἐκ δὲ τῶν ἐρειπίων τῶν λαμπρῶν ἄλλοτε ναῶν καὶ λοιπῶν οἰκοδομημάτων ἐλατόμουν Βενετοί, Τοῦρκοι καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ νήσων. Αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι ἐν Δήλῳ ἤρχισαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, συστηματικῶς δὲ ἀπὸ τοῦ 1873 ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς. Ἐκ τῶν ἀποκαλυφθέντων ἀρχαίων ἱδρυμάτων ἀξιολογώτερα εἶνε ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, κτισθεὶς περὶ τὸ 400 π.Χ., ὁ *Κεράτινος Βωμός*, ἡ *Πομπικὴ ὁδός*, αἱ Στοαὶ καὶ τὰ Προπύλαια, ἡ πρὸ τοῦ ναοῦ *Ἱερὰ Λίμνη*, καταχωσθεῖσα τῷ 1925-1926 ὡς ἐστία ἑλωδῶν πυρετῶν, ἡ *ἀγορὰ τῶν Ἰταλῶν ἢ Ἑρμαϊστῶν*, ἡ ἀρχαία πόλις ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ ὄρους Κύνθου μὲ ἐρείπια κομψοτάτων οἰκιῶν, τὸ ἀρχαῖον *Θέατρον* καὶ πολλὰ καλλιτεχνήματα (σύμπλεγμα Ἀφροδίτης, Πανός καὶ Ἔρωτος, ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος κ.ἄ.), φυλασσόμενα ἄλλα μὲν εἰς τὸ ἐκεῖ *μουσεῖον*, ἄλλα δὲ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.

δηλωτικόν. Ναυτιλιακὸν ἔγγραφον ὅπερ ὑποχρεοῦται ὁ κυβερνήτης παντὸς πλοίου νὰ προσαγάγῃ εἰς τὰς λιμενικὰς ἀρχὰς τοῦ λιμένος ὅπου καταπλέει καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναφέρονται τὸ ὄνομα, ἡ σημαία καὶ ἡ χωρητικότης τοῦ πλοίου, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος καὶ τῶν ἐπιβατῶν, τὸ φορτίον καὶ ὁ λιμὴν προελεύσεως καὶ πᾶν ὅ,τι συνέβη κατὰ τὸν πλοῦν.

δημαγωγός. Ὁ ἡγέτης τοῦ δήμου, τ.ἔ. τοῦ λαοῦ· οἱ πολιτικοὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ οἱ ῥήτορες (χωρὶς κακὴν σημασίαν). Κακὴν σημασίαν ἀπέκτησεν ἡ λ. βραδύτερον, ὅτε διάφοροι πολιτικοὶ καὶ ῥήτορες, εἰς μικροὺς σκοποὺς ἀποβλέποντες, παρέσυρον τὸν λαὸν κολακεύοντες τὰ ταπεινὰ ἔνστικτα αὐτοῦ ἢ ὑποδαυλίζοντες τὰ πάθη του. Εἰς τὴν κακὴν σημασίαν συνώνυμον τοῦ *δημοκόπος*.

Δημάδης. Ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ἐν Ἀθήναις Μακεδονιζόντων ῥητόρων (380-320 π.Χ.), εὐφυέστατος καὶ εὐφραδέστατος. Ὄργανον τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου.

Δήμαινα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπλίας. Κάτ. 195.

δημαιρεσίαι. Ἡ ἐκλογὴ δημοτικῶν ἀρχόντων (δημάρχου, παρέδρων καὶ δημοτικῶν συμβούλων).

Δημαρᾶς (Νικόλαος). Ἕλλην νομομαθής, καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1892 ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1856-1905). Ἔγραψεν «Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου» κ.ἄ., μετέφρασεν «Ἡ νομικὴ ἐπιστήμη τοῦ καθημερινοῦ βίου» τοῦ Ἰερινγ καὶ τὰς «Γενικαὶ ἀρχαὶ» τοῦ *Βίντσαϊτ*.

Δημάρατος. Βλ. **Δαμάρατος.**

Δημαργιό. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἀρτης. Κάτ. 460.

δημαρχεῖον. Τὸ οἴκημα, ἐν ᾧ ἑδρεύει ἡ δημοτικὴ ἀρχή. Εἰς τὰς παλαιοτέρας πόλεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης τὰ δ. εἶνε ἐκ τῶν λαμπροτέρων κτιρίων, πολλὰ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀποτελοῦσιν ὡραιότατα μνημεῖα τῆς γοτθικῆς τέχνης, τῆς τέχνης τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῶν μεταγενεστέρων ρυθμῶν.

δημαρχιακὴ ἐπιτροπή. Ἐπιτροπὴ ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ (πενταμελὴς διὰ τοὺς μεγάλους δήμους, τριμελὴς διὰ τοὺς μικρούς). Εἶνε ὄργανον τοῦ δήμου ἐκτελεστικὸν καὶ βουλευόμενον.

δήμαρχος. Ὁ ἄρχων τοῦ δήμου. Παρ' ἀρχαίοις Ἀθηναίοις ὁ ἄρχων ἑκάστου δήμου τῆς πολιτείας, αἱρετὸς κατ' ἀρχάς, κληρούμενος κατόπιν, προεδρεύων τῶν συνελεύσεων τοῦ δήμου, ἐπιβλέπων τὴν τάξιν, κατανέμων καὶ εἰσπράττων τοὺς φόρους. Παρὰ Ρωμαίοις ὁ θεσμὸς δ. (tribuni plebis) καθιερώθη τῷ 494 π.Χ., ἀπεσκόπει δὲ εἰς τὴν προστασίαν τῶν πληβείων ἀπέναντι τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν Ὑπάτων. Οἱ Ρωμαῖοι δ. ἦσαν ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα ν' ἀκυρώνωσιν οἱανδήποτε ἀπόφασιν ἢ διαταγὴν διὰ τῆς λέξεως veto=ἀπαγορεύω. Δύο κατ' ἀρχάς, 5 κατόπιν, ἐν τέλει 10 ἀπέκτησαν τυραννικὴν σχεδὸν ἰσχύν. Τὸν Γ' μ.Χ. αἰ. τὸ ἀξίωμα τοῦτο κατηργήθη. Παρὰ Βυζαντινοῖς δ. ἐλέγοντο οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο φατριῶν τοῦ Ἱπποδρόμου: τῶν Πρασίνων καὶ τῶν Βενέτων. Παρ' ἡμῖν σήμερον ὁ δ. ἐκλεγόμενος ἀνὰ τετραετίαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἶνε ἐκτελεστικὸν ὄργανον τοῦ δήμου καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ κράτους ἐν αὐτῷ.

δήμευσις. Ἡ λόγῳ ποινῆς ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ συνήθως ἀποστέρησις περιουσιακῶν δικαίων, συνήθης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τὰς παλαιοτέρας νομοθεσίας. Ἐν Ἑλλάδι σήμερον ἰσχύει μόνον ἡ *εἰδικὴ δ.* ὡς ἐπακολούθημα καταδίκης δι' ὡρισμένας πράξεις καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ σκοποῦ τῆς τιμωρίας καὶ τὴν ἀποτροπὴν τῆς διαπράξεως ἄλλων ἀξιοποίνων πράξεων.

δημηγορία. Πολιτικὴ ἀγόρευσις. Ἰδιαιτέραν ἐν τῇ Ἑλλην. Γραμματολογίᾳ θέσιν κατέχουσιν αἱ δημηγορίαι, τὰς ὁποίας ὁ Θουκυδίδης ἐν τῇ ἱστορίᾳ του θέτει εἰς τὸ στόμα διαφόρων πολιτικῶν.

Δημηνίτσα. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Καρπερόν.**

Δημήτηρ (παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ *Δήμητρα*). Θεὰ τῆς γεωργίας παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι. Τὸ ὄνομα ἑρμηνεύετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς Γῆ-Μήτηρ, σήμερον ὅμως θεωροῦνται πιθανώτεραι ἐτυμολογίαι *δηαί*=κριθαὶ ἢ *δῶ*=δῶμα καὶ *μήτηρ*. Ἐλατρεύετο ἀρχικῶς ἐν Θεσσαλίᾳ, κατόπιν καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Ἑλλάδος, κυρίως ὅμως ἐν Φενεῷ τῆς Ἀρκαδίας. Ἡ λατρεία ὅμως τῆς Δ. ἀνεπτύχθη εἰς *μυστήριον* ἐν Ἐλευσῖνι, διότι κατὰ τὴν μυθολογίαν, περιπλανωμένη καθ' ὅλην τὴν γῆν ὑπὸ μορφὴν γραίας, πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς θυγατρός της Περσεφόνης, ἁρπαγείσης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, ἐφιλοξενήθη εὐγενῶς παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἐλευσῖνος Κελεῷ, εἰς ὃν ἐδίδαξε τὴν

καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ διέταξε νὰ κτίσωσι ναόν της, μυήσασα τοὺς κατοίκους εἰς τὰ μυστήρια (βλ. *Ἐλευσίνια μυστήρια*).

Δήμητρα. 1) (πρώην *Τσεπελτζές*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ζίχνης (Σερρῶν). Κάτ. 824.—2) (πρώην *Δίβριτσα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 857.

Δημητρακόπουλος. 1) *Νικόλαος.* Δικηγόρος καὶ πολιτικὸς γενν. ἐν Καρυταίνῃ (1864-1921). Διετέλεσε 1910-1912 ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ὑπὸ τὸν Ε. Βενιζέλον καὶ παρεσκεύασε τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος καὶ ἀνεκαίνισε διὰ νόμου τὴν Δικαιοσύνην. Συνέγραψε πολυαρίθμους νομικὰς διατριβάς.— 2) *Πολύβιος.* Συγγραφεὺς καὶ διηγηματογράφος. Ἔγραψε δράματα («Βελισάριος», «Ὅταν ὁ Θεὸς κελεύει», «Μαρκέλλα», «Διδώ» κλ.), κωμῳδίας, ποιήματα, σατύρας, μυθιστορήματα («Ἡ δούκισσα τῆς Πλακεντίας», «Ὁ γελωτοποιὸς τοῦ βασιλέως», «Μάγδα ἡ Ἑβραία» κ.ἄ.), μεταφράσεις κλ.

Δημητριάδης. 1) *Δημήτριος.* Ἰατρὸς ὠτορινολαρυγγολόγος, καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1916 ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1870-1934). Ἔγραψε «Ἐπίτομος ὠτολογία, φαρυγγολογία καὶ ρινολογία», «Ἱστορία τῆς ὠτορινολαρυγγολογίας» κ.ἄ.— 2) *Θεόδωρος.* Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω (1897-). Ὠτορινολαρυγγολόγος, διευθυντὴς τῆς Ὠτορινολαρυγγολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Νοσοκομείου Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὑφηγητὴς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Βιέννης. Ἔγραψε διαφόρους διατριβὰς εἰς ἑλληνικὴν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν.— 3) *Ραΐνόλδος.* Ἐξελληνισθεὶς Γερμανὸς γεωπόνος (1860-1919). Ἐδημιούργησε τὸν τύπον *τυροῦ Ἀγράφων*, διηύθυνε γεωργικὰς σχολὰς καὶ ἐπιχειρήσεις καὶ ἔγραψεν: «Ἑλληνικὴ κτηνοτροφία» «Γεωργικὰ» κ.ἄ.—4) *Κωνσταντῖνος.* Γλύπτης γενν. ἐν Στενημάχῳ τῷ 1881. Εἰργάσθη ἐπὶ μακρὸν ἐν Παρισίοις. Ἀπὸ τοῦ 1930 διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Ἔργα του: «Ὁ Δισκοβόλος», βραβευθὲν κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας Παρισίων, ἔχει στηθῆ ἐν τῷ κεντρικῷ κήπῳ τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀντίγραφον αὐτοῦ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ζαππείου εἰς Ἀθήνας, «Ἡ λουομένη», κ.ἄ.

Δημήτηρ
(ἐκ τοιχογραφίας τῆς Πομπηΐας)

δημητριακὰ ἢ σιτηρά. Φυτὰ ἀγρωστοειδῆ, τὰ εὑρύτερον καθ' ὅλον τὸν κόσμον καλλιεργούμενα διὰ τὰ ἁλευρώδη αὐτῶν σπέρματα, χρησιμεύοντα ὡς τροφὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ ζώων. Εἶνε ἐτήσια ποώδη, μὲ λεπτὸν βλαστὸν καὶ ἄνθη ἡνωμένα εἰς στάχυας. Εἰς τὴν ὁμάδα τῶν δ. ἀνήκουσιν ἐκ τῶν ἀγρωστοειδῶν αἱ ἑξῆς οἰκογένειαι: 1) σιτώδη (σῖτος, κριθή, βρίζα), 2) ἀνδροπωγωνίδαι (σόργον), 3) φαλαρίδαι (ἀραβόσιτος), 4) πανικώδη (κέγχρος), 5) ἀβενίδαι (βρόμη) καὶ 6) ὀρυζοειδῆ (ὄρυζα).

Δημητριάς. Ἀρχαία π. παρὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον, ἐγγύτατα καὶ Ν τοῦ σημερινοῦ Βόλου, ταυτιζομένη ὑπό τινων μὲ τὰς Παγασάς. Ἠκμασεν ἀπὸ τοῦ Γ΄ καὶ Β΄ π.Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ 902 μ.Χ. Ἐξ αὐτῆς ἡ ἐπισκοπὴ Βόλου λέγεται καὶ σήμερον Δημητριάδος.

Δημητριεφ (Ράδκο). Βούλγαρος στρατηγὸς (1859-1919). Ἀρχηγὸς τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν Β΄ Βαλκανικὸν πόλεμον 1913. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ καὶ ἐπολέμησεν ἐν Γαλικίᾳ.

δημήτριον. Μέταλλον τῆς ὁμάδος τῶν σπανίων γαιῶν ἔχον σύμβολον Ce, ἀνεκαλύφθη τῷ 1803 καὶ ὠνομάσθη οὕτω ἐκ τοῦ πρό τινος ἀνακαλυφθέντος τότε μικροῦ πλανήτου Δήμητρος. Ἔχει ἀτομικὸν βάρος 140,25 καὶ εἰδικὸν βάρος τετηγμένου μετάλλου 6,72.

Δημήτριος (ἅγιος). Ἀξιωματικὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, ἡγέτης τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ χριστιανικῆς κινήσεως, φυλακισθεὶς διὰ τοῦτο τῷ 303 μ.Χ., φονευθεὶς δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος. Ἀνεκηρύχθη ἅγιος καὶ μεγαλομάρτυς καὶ πολιοῦχος τῆς Θεσσαλονίκης, ἣν κατὰ τὴν παράδοσιν ἔσωσεν ἀπὸ πολλῶν κινδύνων. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐκτίσθη τῷ 412-413 περικαλλὴς ναός, διακοσμηθεὶς βραδύτερον καὶ ὁ ὁποῖος ἀποτεφρωθεὶς κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1917 ἀνῳκοδομήθη πανομοιοτύπως τῷ 1928-1932. Ἡ μνήμη του 26 Ὀκτωβρίου.

Δημήτριος. Βασιλεὺς τῆς Βακτριανῆς κατὰ τὸν Β΄ π.Χ. αἰῶνα, ὑποτάξας τὰς Ἰνδίας.

Δημήτριος. Ὄνομα Μακεδόνων βασιλέων: 1) *Ὁ Α΄ ὁ Πολιορκητής* (337-283 π.Χ.), υἱὸς Ἀντιγόνου τοῦ Κύκλωπος, βασιλεὺς 295-287. Ὠνομάσθη *Πολιορκητὴς* ὡς ἐφευρὼν πολιορκητικὰς μηχανὰς κατὰ τὴν ἀνεπιτυχῆ πολιορκίαν τῆς Ρόδου. Κατέλαβε τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, καὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀλλὰ τῷ 301 ἐνικήθη ἐν Ἰψῷ, φονευθέντος καὶ τοῦ πατρός του, ὑπὸ τῶν Κασσάνδρου, Σελεύκου, Πτολεμαίου καὶ Λυσιμάχου συνηνωμένων. Ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν ἐξεστράτευσε πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀλλὰ δὶς αὐτομολήσαντος τοῦ στρατοῦ του πρὸς τὸν Σέλευκον καὶ Πτολεμαῖον, ἀπέτυχε καὶ ἰδιώτευσεν ἀπὸ τοῦ 287 ἐν Ἀπαμείᾳ.—2) *Ὁ Β΄.* Υἱὸς τοῦ Ἀντιγόνου Γονατᾶ, ὃν διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῷ 241. Τῷ 229 ἡττήθη ὑπὸ τῶν Δαρδάνων καὶ ἀπέθανεν ὀλίγον βραδύτερον.

Δημήτριος. Ὄνομα πολλῶν Ρώσων μεγάλων δουκῶν ἐν οἷς: 1) *Ὁ Δονσκοί* (1350-1389). Ἐπέβαλε τὴν ἡγεμονίαν του ἐπὶ τῆς Μόσχας, ἣν ᾠχύρωσε. Ἔκτισε τὸ Κρεμλῖνον.—2) *Ἰβάνοβιτς.* Υἱὸς Ἰβὰν Δ΄ τοῦ Τρομεροῦ (1583-1591), φονευθεὶς διαταγῇ τοῦ Βόριδος Γοδούνωφ. Ἀνεκηρύχθη ἅγιος ὑπὸ τῆς Ρωσ. Ἐκκλησίας.—3) *Παύλοβιτς.* Μ. Δοὺξ τῆς Ρωσίας (1901-). Υἱὸς τοῦ Μ. Δουκὸς Παύλου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Ἀλεξάνδρας τῆς Ἑλλάδος. Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν συνωμοσίαν ἥτις κατέληξεν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Ρασπουτίν.

Δημήτριος. Ὄνομα Ἑλλήνων βασιλέων τῆς Συρίας: 1) *Ὁ Α΄ ὁ Σωτήρ.* Βασιλεὺς τῆς Συρίας 162-150 π.Χ. Υἱὸς Σελεύκου Α΄ τοῦ Φιλοπάτορος. Ὠνομάσθη Σωτήρ, διότι ἀπήλλαξε τὴν Βαβυλῶνα τοῦ τυράννου Ἡρακλείδου. Κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐφονεύθη πολεμῶν ἐναντίον τῶν ἐνωθέντων κατ' αὐτοῦ Ἀττάλου βασιλέως τῆς Περγάμου καὶ Πτολεμαίου Φιλομήτορος τῆς Αἰγύπτου.—2) *Ὁ Β΄ ὁ Νικάτωρ.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου βασιλεύσας 146-138 καὶ 130-125 π.Χ. Ἐφονεύθη τῇ ἐνεργείᾳ τῆς πρώτης συζύγου του Κλεοπάτρας.—3) *Ὁ Γ΄ ὁ Εὐκαιρος.* Βασιλεὺς 95-88 π.Χ. Ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου.

Δημήτριος Ἅγιος. 1) (πρώην *Μπραχάμι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς, ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν. Κάτ. 1816. Εἰς τὴν κοιν. (4309 κάτ.) περιλαμβάνονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ Ἡλιούπολις, Κατσιπόδι, Σπιθάρι καὶ Σωρός.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 532.—3) (πρώην *Λαμπάνιτσα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 228.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 1037.—5) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 1016.—6) (πρώην *Τοπτσιλάρ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 850.—7) α) *Ζάρακος.* Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 948. β) *Μονεμβασίας.* Ἕδρα κοιν. τῆς αὐτῆς ἐπαρχ. Κάτ. 503.—8) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ζακύνθου. Κάτ. 566.—9) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 477.

Δημήτριος ὁ Βυζάντιος. Περιπατητικὸς φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς τοῦ Α΄ π.Χ. αἰῶνος, γράψας «περὶ ποιημάτων», «περὶ φιλοσόφων ἢ περὶ Σωκράτους» κ.ἄ.

Δημήτριος ὁ Σκήψιος. Ἕλλην ἱστορικὸς (Β΄ π.Χ. αἰών) ἐκ Σκήψεως τῆς Τροίας, γράψας περὶ Ὁμηρικῆς γεωγραφίας («Τρωϊκὸς διάκοσμος»).

Δημήτριος ὁ Φαληρεύς (350-283 π.Χ.). Ἀθηναῖος πολιτικὸς καὶ περιπατητικὸς φιλόσοφος. Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου «ἐπιστάτης» τῶν Ἀθηνῶν, ἃς ἐκυβέρνησεν ἐπὶ δεκαετίαν (317-307 π.Χ.), ὠφέλησε δὲ τὴν πόλιν πολυειδῶς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, αὐξήσας τὰ ἔσοδα αὐτῆς, διακοσμήσας αὐτὴν κλ. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ Δ. τοῦ Πολιορκητοῦ ἔφυγεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς γραμματικῆς καὶ κριτικῆς φιλολογίας, συνεβούλευσε τὴν μετάφρασιν τῶν ἱερογλυφικῶν χρονικῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν ἀποκρύφων βιβλίων τῶν Ἰουδαίων. Ἀπέθανε δηχθεὶς ὑπὸ ἀσπίδος. Ἀφῆκε παντοειδῆ συγγράμματα ἀπολεσθέντα. Δεινὸς ῥήτωρ, ἀλλὰ θεωρεῖται ὅτι εἰσήγαγεν εἰς τὴν ῥητορικὴν τὸ ἐκτεθηλυμμένον ἀσιανικὸν ὕφος.

Δημητρίτσιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νιγρίτης (Σερρῶν), γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὴν παρ' αὐτὸ νίκην τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τῶν Νορμαννῶν, τὴν 7.11.1185. Κάτ. 1070.

Δημητρόπουλον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 482.

Δημητσάνα. Ἱστορικὴ κωμόπολις τῆς Πελοποννήσου, πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Γορτυνίας, ἕδρα κοιν. Κάτ. 2010. Μνημονεύεται τὸ πρῶτον τῷ 963 μ.Χ., κατέστη ὅμως ἐπίσημος ἀπὸ τοῦ 1764, ὅτε ἱδρύθη ἐνταῦθα μεγάλη βιβλιοθήκη καὶ σχολή, ἐν ᾗ ἐξεπαιδεύθησαν πλεῖστοι Πελοποννήσιοι διακριθέντες καὶ ὑπερεβδομήκοντα ἱεράρχαι, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ ἐντεῦθεν καταγόμενοι Γρηγόριος ὁ Ε΄ καὶ Γερμανὸς ὁ Παλαιῶν Πατρῶν. Σημαντικὸν μέρος τῆς βιβλιοθήκης κατεστράφη κατὰ τὸν Ἀγῶνα, διατεθέντων πολλῶν βιβλίων διὰ τὴν κατασκευὴν φυσιγγίων εἰς τοὺς ἐφοδιάζοντας τοὺς ἐπαναστάτας 14 ἐνταῦθα πυριτιδομύλους. Ἔχει ναοὺς βυζαντινοὺς καὶ εἶνε ἕδρα τοῦ μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως.

δήμιος. Ὁ δημόσιος ἐκτελεστὴς τῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῶν δικαστηρίων θανατικῶν ποινῶν. Ὁ θεσμὸς τῶν δ. ἦτο ἐν χρήσει ἀρχαιοτάτων ἐξ ὅλας τὰς ὀργανωμένας πολιτείας. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εἰς τινας εὐρωπαϊκὰς χώρας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δημίου ἦτο κληρονομικόν. Ἐν Ἑλλάδι ὁ δ. ἐλαμβάνετο μεταξὺ τῶν εἰς θάνατον καταδικασμένων μετατρεπομένης τῆς ποινῆς του εἰς ἰσόβια δεσμά. Διέμενεν εἰς τὸ Μπούρτζι καὶ ἠμείβετο κατ' ἀποκοπτομένην κεφαλήν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δὲν ὑπάρχει δήμιος, ἀχρηστευθείσης τῆς λαιμητόμου.

Δημιουργία. Ἡ ἐκ τοῦ μηδενὸς γένεσις τοῦ κόσμου ὑπὸ τῆς σοφίας τῆς δυνάμεως καὶ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ θεϊστικὰ φιλοσοφικὰ συστήματα.

δημογέρων. Αἱρετὸς ἄρχων ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Οἱ δ. εἰς ἕκαστον χωρίον ἦσαν περισσότεροι τοῦ ἑνός, ἐξελέγοντο μεταξὺ τῶν προὐχόντων, ἀποτελοῦντες ἀρχὴν ὀνομαζομένην *δημογεροντίαν*, ἥτις ἤσκει ἀστυνομικὰ καθήκοντα καὶ κατένεμε καὶ εἰσέπραττε τοὺς φόρους. Ὁ θεσμὸς ἐν Ἑλλάδι κατηργήθη μετὰ τὸν Καποδίστριαν, εἰσαχθέντος τοῦ θεσμοῦ τοῦ δημάρχου.

δημογραφία. Στατιστικὴ μελέτη τοῦ πληθυσμοῦ ὑπὸ τὰς φυσικὰς καὶ ἠθικὰς συνθήκας ὑφ' ἃς διατελεῖ καὶ τὰς μεταβολὰς ἃς ὑφίσταται (γεννήσεις, θάνατοι, γάμοι, διαζύγια, μετανάστευσις, χωρισμὸς κατὰ θρησκείαν, ἐπάγγελμα, ἐγγραμματοσύνη κλ.).

δημοδιδάσκαλος. Ὁ λειτουργὸς τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Οἱ δ. διορίζονται ἐκ τῶν πτυχιούχων τῶν Διδασκαλείων ἢ καὶ μὲ ὀλιγώτερα προσόντα (ἀπολυτήριον γυμνασίου κλ.).

Δημόκοπη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 178.

δημοκρατία. Τὸ εἶδος τοῦ πολιτεύματος καθ' ὃ ἄρχει ὁ λαός, εἴτε αὐτὸς ἀπ' εὐθείας κυβερνῶν, ὡς εἰς τὰς μικρὰς πολιτείας τῆς ἀρχ. Ἑλλάδος (*δ. ἄμεσος*), εἴτε δι' αἱρετῶν ἀντιπροσώπων (*δ. ἔμμεσος* ἢ *ἀντιπροσωπευτική*) ὡς ἐν Ἑλλάδι καὶ ταῖς πλείσταις δημοκρατουμέναις χώραις σήμερον, εἴτε κατὰ σύστημα μικτόν, ὑφισταμένων, πλὴν τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν θεσμῶν, καὶ ἄλλων καθ' οὓς ὁ λαὸς ἀσκεῖ ἀπ' εὐθείας τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν (*δ. μικτή*) ὡς ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν πολιτείαις τῆς Συμπολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Τσεχοσλοβακίᾳ. Ἡ δ. εἶνε *ἀμιγής*, ὅταν ἀποκλειστικὸς καὶ ἀπόλυτος κυρίαρχος εἶνε ὁ λαός, *βασιλευομένη* δέ, ὅταν ἡ λαϊκὴ κυριαρχία περιορίζεται ὑπὸ ἰσοβίου καὶ κληρονομικοῦ βασιλέως. Ἡ *ἀμιγὴς δ.* λέγεται *προεδρική*, ὅταν ὁ ἀνώτατος ἄρχων (πρόεδρος τῆς δ.) ἐκλέγεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὡς ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς, *κοινοβουλευτική*, ὅταν ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ Γερουσίας ὡς ἐν Ἑλλάδι, Γαλλίᾳ κ.ἄ., *συλλογική* δέ, ὅταν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας δὲν εἶνε ἓν πρόσωπον, ἀλλὰ πλείονα, ὡς εἰς τινα ἑλβετικὰ καντόνια, εἰς τὰς κατ' ἰδίαν πολιτείας τῆς Γερμανίας κ.ἀ. Ἀναλόγως τῶν τάσεων ὑφ' ἃς διέπονται αἱ σύγχρονοι δημοκρατίαι διακρίνονται εἰς *ἀστικάς* (Γαλλία, Ἑλλάς, Πολωνία) καὶ *σοσιαλιστικάς* (Γερμανία, Τσεχοσλοβακία). Ἡ Ρωσία εἶνε ἰδιότυπος δ. τῶν συμβουλίων (σοβιὲτ) τῶν ἐπιτρόπων τῶν ἔργατῶν, τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν χωρικῶν *(σοβιετική)*.

δημοκρατικὸν ἡμερολόγιον. Τὸ ἡμερολόγιον τὸ εἰσαχθὲν ἐπὶ Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως (1792). Ἐκτὸς τῶν ἄλλων μεταβολῶν, χαρακτηριστικαὶ ἦσαν ἡ κατάργησις τῆς ἑβδομάδος, τοῦ μηνὸς διαιρεθέντος εἰς τρεῖς δεκάδας, καὶ ἡ μετονομασία τῶν μηνῶν. Τὸ ἔτος ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας. Οἱ μῆνες ὠνομάζοντο: Vendémiaire, Brumaire, Frimaire, οἱ τρεῖς φθινοπωρινοί· Nivôse, Pluviôse, Ventôse, οἱ τρεῖς χειμερινοί· Germinal, Floréal, Prairial, οἱ τρεῖς ἐαρινοί· Messidor, Thérmidor, Fructidor, οἱ τρεῖς θερινοί. Κατηργήθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος (1 Ἰανουαρίου 1806).

Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης. Μέγας φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότητος, ἱδρυτὴς τῆς ὑλιστικῆς θεωρίας περὶ ἀτόμων. Ἐγεννήθη ἐν Ἀβδήροις τῆς Θράκης (μεταξὺ 470-460 π.Χ.) καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 90 ἢ 100 ἐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει μετὰ μακρὰ ταξίδια εἰς Αἴγυπτον, Βαβυλωνίαν κ.ἀ. Ἔγραψε ὑπερεξήκοντα συγγράμματα ἐπὶ ὅλων τῶν κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Κατὰ τὴν ὑλιστικὴν θεωρίαν του τὸ σύμπαν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄπειρα αἰώνια, ἄφθαρτα, ἀναλλοίωτα καὶ ἀδιαίρετα μόρια ὕλης (ἄτομα), τὰ ὁποῖα ἀενάως στροβιλιζόμενα ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ χώρῳ, ὡς ἡ κόνις ἐν τῷ ἀέρι, συνωθούμενα παράγουσι τοὺς κόσμους, εἰς ἕνα δὲ ἐκ τῶν κόσμων τούτων ἀνήκουσι καὶ οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖται κατὰ τὸν Δ. ἀπὸ ἄτομα, λεπτότερα ὅμως καὶ λειότερα τῶν σωματικῶν. Ἐν γένει ὁ Δ. ἐξήγει κατὰ καθαρῶς μηχανικὸν τρόπον τὸν κόσμον καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ὑλικῶν μέχρι τῶν πνευματικῶν. Ἡ θεωρία, περιπεσοῦσα εἰς λήθην, ἀνεσύρθη εἰς τὸ φῶς ὑπὸ τοῦ Βάκωνος καὶ σήμερον ἐπικρατεῖ εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας.

Δημόπουλος (Ἰωάννης). Ἕλλην ἀντιστράτηγος ἐκ Ναυπλίου (1840-1925). Διοικητὴς ταξιαρχίας κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκ. πόλεμον τοῦ 1897.

δημοπρασία. Ἡ διὰ δημοσίου συναγωνισμοῦ ἀγορὰ ἢ πώλησις, κατακυρουμένη εἰς τὸν προσφέροντα περισσότερα διὰ τὴν ἀγοραν ἑνὸς πράγματος *(δ. πλειοδοτική)* ἢ εἰς τὸν ἀναλαμβάνοντα μὲ μικροτέραν ἀμοιβὴν τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς ἐργασίας *(δ. μειοδοτική)*.

δῆμος. Περιοχὴ γῆς καὶ ὁ ἐν αὐτῇ οἰκῶν πληθυσμός. Εἰς τινας ἀρχαίας πόλεις, ὡς ἐν Ἀθήναις, δῆμοι ἐλέγοντο αἱ τοπικαὶ ὑποδιαιρέσεις τῶν φυλῶν. Ὁ Κλεισθένης διῄρεσε τὴν Ἀττικὴν εἰς ἑκατὸν περίπου δήμους, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ηὔξησε κατόπιν. Οἱ ἀρχαῖοι δῆμοι εἶχον ἰδίας ἀρχάς, ἰδίαν ἱερά, ἰδίας ἑορτάς. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι διὰ τοῦ Β.Δ. τῆς 27 Δεκ. 1833 ὡς δῆμος καθιερώθη ἡ μικροτέρα διοικητικὴ περιφέρεια, ἀναγνωρισθεῖσα νομικὸν πρόσωπον δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Οἱ δ. διοικοῦνται ὑπὸ αἱρετῶν ἀρχόντων (δήμαρχοι, δημοτικὸν συμβούλιον κλ.) κατὰ τετραετίαν ἐκλεγομένων.

Δημοσθένης. 1) Ἀθηναῖος στρατηγὸς (457-413 π.Χ.). Ἐστρατήγησε κατὰ τὸν Πελοποννησ. πόλεμον καὶ δὴ κατὰ τὰ ἔτη 427-424, 418-417 καὶ 414-413. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον ἐστάλη εἰς Σικελίαν. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Ἀθηναίων συνελήφθη μετὰ τοῦ Νικίου καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Συρακουσίων. — 2) *Ὁ Δημοσθένους ὁ Παιανιεύς.* Ὁ μέγιστος τῶν Ἀττικῶν ρητόρων (384-322 π.Χ.) Τοὺς λόγους του χαρακτηρίζει ὕψος, πειστικότης καὶ δεινότης. Ἔγραψε λόγους δικανικοὺς κατὰ παραγγελίαν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος προσήρχετο ὡς συνήγορος πρὸ τῶν δικαστηρίων. Ἐδοξάσθη κυρίως διὰ τῶν πολιτικῶν του λόγων καὶ ἰδιαίτατα διὰ τῶν ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου Β' ἐκφωνηθέντων (Φιλιππικοί). Ἀριστος τῶν λόγων του θεωρεῖται ὁ περὶ Στεφάνου, ἐκφωνηθεὶς τῷ 330 κατὰ τοῦ Αἰσχίνου, ὅστις προσέβαλεν ὡς παράνομον τὴν ἐνέργειαν τοῦ Κτησιφῶντος προτείναντος ὅπως τιμηθῇ ὁ Δ. διὰ χρυσοῦ στεφάνου διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας. Ὑπέρμαχος τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ἠγωνίσθη μετ' ἀκαταπονήτου θελήσεως νὰ ματαιώσῃ τὰς προσπαθείας τοῦ Φιλίππου πρῶτον καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου κατόπιν ὅπως ἐπιβάλωσι τὴν ἡγεμονίαν των ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἐνεψύχει καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ νὰ διεκδικήσωσιν αὐτοὶ τὴν ἑλλην. ἡγεμονίαν. Ἔπεισε τοὺς Θηβαίους νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ παραταχθῶσι μετ' αὐτῶν κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐν Χαιρωνείᾳ, εἰς τὴν μάχην δὲ ταύτην ἐπολέμησε καὶ ὁ ἴδιος. Ἀργότερον ἐξήγειρε τὰς ἑλληνικὰς πόλεις εἰς τὸν Λαμιακὸν καλούμενον πόλεμον κατὰ τῶν Μακεδόνων. Τῷ 424 κατηγορήθη ὅτι ἐδωροδοκήθη ὑπὸ τοῦ Ἁρπάλου καὶ ἐφυλακίσθη, ἀλλ' ἀποδρὰς κατέφυγεν εἰς Αἴγιναν, ὁπόθεν ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ δήμου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὸ ἀκολουθῆσαν ὅμως ἔτος, μετὰ τὴν ἐν Κραννῶνι νίκην τῶν Μακεδόνων, κατεδικάσθη τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Ἀντιπάτρου εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ δήμου, διωκόμενος δὲ κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Καλαυρείᾳ (Πόρῳ) ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν διωκτῶν του ἔπιε δηλητήριον καὶ ἀπέθανε (322). Ἐσώθησαν 61 λόγοι του, ἤτοι: 14 δημηγορίαι, 13 δικανικοὶ καὶ 34 ἰδιωτικοί.

δημοσία ἀσφάλεια. Ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐξασφάλισις τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰδιοκτησίας, πραγματοποιουμένη διὰ τῆς διοικητικῆς κυρίως καὶ τῆς δικαστικῆς ὀργανώσεως αὐτῆς. Ὄργανα τῆς διοικητικῆς ὑπηρεσίας, ὑπαγόμενα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, εἶνε ἐν Ἑλλάδι ἡ *Ἀστυνομία τῶν πόλεων* καὶ ἡ *Χωροφυλακή*. Εἰς τὴν πρώτην ὑπάγεται ἡ δημοσία ἀσφάλεια τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς, τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Πατρῶν καὶ τῆς π. Κερκύρας, εἰς δὲ τὴν Χωροφυλακὴν αἱ λοιπαὶ πόλεις, αἱ κοινότητες καὶ ἡ ὑπαιθρος χώρα. Ἡ Ἀστυνομία τῶν πόλεων ἀποτελεῖ ἰδιον σῶμα, μὲ ἰδιον ἀρχηγόν (βαθμοὶ *διευθυνταί* Α' καὶ Β' τάξεως, *ἀσυνόμοι* Α' καὶ Β' τάξεως, *ὑπασυνόμοι* Α' καὶ Β' τάξεως, *ἀρχιφύλακες* καὶ *ἀσυφύλακες*). Ἡ *Χωροφυλακὴ* εἶνε σῶμα στρατιωτικῶς ὠργανωμένον μὲ βαθμοὺς ἀντιστοιχοῦντας πρὸς τοὺς στρατιωτικούς (οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ὡς ἐν τῷ στρατῷ, οἱ κατώτεροι *μοίραρχος, ὑπομοίραρχος, ἀνθυπομοίραρχος*, οἱ ὑπαξιωματικοὶ *ἐνωμοτάρχαι* α' καὶ β' τάξεως καὶ *ὑπενωμοτάρχης*).

δημοσιογραφία. Ἡ τέχνη καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δημοσιογράφου. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, αἱ ἐφημερίδες καὶ ὁ ἐν γένει πολιτικὸς τύπος. Βλ. καὶ *ἐφημερίς, τύπος*.

δημοσιογράφος. Ὁ κατ' ἐπάγγελμα γράφων εἰς ἐφημερίδα ἢ εἰς πολιτικὸν περιοδικόν.

δημόσιον (τό). Τὸ Κράτος ὡς νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ὁ δημόσιος θησαυρός, τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐκπροσωπούμενον ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Δημόσιον λογιστικόν. Τὸ σύνολον τῶν νομοθετικῆς ἢ ἐκτελεστικῆς φύσεως διατάξεων αἵτινες κανονίζουσι τὴν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου πλούτου.

δημοσιονομία ἢ **δημοσία οἰκονομία** ἢ **δημόσια οἰκονομικά.** Ἡ ἐπιστήμη ἡ σκοποῦσα τὴν διευκρίνησιν τῶν φαινομένων τοῦ δημοσίου πλούτου καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν δημιουργίαν κανόνων, καθ' οὓς ἐξευρίσκεται, διαχειρίζεται καὶ χρησιμοποιεῖται οὗτος.

δημοσιότης. Ἡ κατὰ νόμον ἔκθεσις εἰς δημοσίαν γνῶσιν διαφόρων πράξεων, ἀποφάσεων, συζητήσεων κλ. διὰ νὰ λάβουν πάντες γνῶσιν, ἀποτελοῦσα ἐγγύησιν κατὰ πάσης αὐθαιρεσίας καὶ ἀναγνώρισιν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας.

Δημόστρατος. Ἀθηναῖος δημαγωγὸς ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

δημότης. Πολίτης ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ μητρῷον δήμου ἢ κοινότητος. Δ. γίνεται τις: 1) διὰ γεννήσεως, 2) διὰ πολιτογραφήσεως, 3) διὰ μεταγραφῆς ἐξ ἄλλου δήμου, 4) διὰ νυμφεύσεως (ἐπὶ ἀλλοδαπῶν), 5) δι' ὑποχρεωτικῆς ἐγγραφῆς ἐπὶ ἐκθέτων.

δημοτικὰ ᾄσματα. Ἄσματα (στίχοι ἢ μουσική) ποιηθέντα ὑπὸ ἀγνώστων προσώπων καὶ διατηρούμενα παρὰ τῷ λαῷ, καὶ ἰδίως παρὰ τῷ μεγάλῳ πλήθει τοῦ ὀλιγώτερον μορφωμένου λαοῦ, διὰ τῆς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα παραδόσεως, καθ' ἣν ταῦτα ὑφίστανται καί τινας κατὰ τόπους παραλλαγάς.

δημοτικὴ γλῶσσα. Ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ λαλουμένη ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ ἄλλως λεγομένη *δημώδης, λαλουμένη, κοινὴ* ἢ *ἁπλῆ*, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *λογίαν* ἢ *καθαρεύουσαν*· εἰδικώτερον, ἡ ἐπὶ τῶν κανόνων τῆς κοινῆς λαλουμένης γλώσσης στηριζομένη γραπτὴ γλῶσσα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν καθαρεύουσαν.

δημοτικὴ ἐκπαίδευσις. Βλ. *ἐκπαίδευσις* καὶ *Ἑλλάς* (Ἐκπαίδευσις).

δημοτικὸν συμβούλιον. Συλλογικὸν αἱρετὸν ὄργανον τῆς διοικήσεως τῶν δήμων (30μελὲς ἐπὶ δήμων μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100.000, 24μελὲς ἐπὶ δήμων μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 30.000, 18μελὲς ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων). Τὸ δ.σ. ἐκλέγεται κατὰ τετραετίαν μετὰ τοῦ δημάρχου, διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας.

δημοτικὸν σχολεῖον. Βλ. *ἐκπαίδευσις*.

δημοτολόγιον. Κατάλογος τῶν δημοτῶν δήμου ἢ κοινότητος. Βλ. *Μητρῷον γενικόν*.

Δημοχάρης. Ἀθηναῖος ρήτωρ καὶ ἱστοριογράφος, ἀνεψιὸς τοῦ Δημοσθένους (355-270 π.Χ.), ἐκ τῶν ἀντιμακεδονιζόντων. Ἔγραψε καὶ «Ἱστορίας».

δημοψήφισμα (λατ. plebiscitum). Ἔκφρασις τῆς λαϊκῆς θελήσεως ἐπὶ τιθεμένου σοβαροῦ ζητήματος ἐκδηλουμένη (ὡς *ναὶ* ἢ *ὄχι*) διὰ γενικῆς ψηφοφορίας. Τὸ δ. παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις ἦτο συνηθέστατον. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους δ. ἐνηργήθη εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις (μεταβολὴν πολιτεύματος, ἀνακηρύξεις αὐτοκρατόρων κλ.).

δηνάριον. Νόμισμα διαφόρων χωρῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ σήμερον. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην ἐκόπησαν (τῷ 342 π.Χ.) κατὰ πρῶτον δ. ἀργυρᾶ, μετέπειτα δὲ χρυσᾶ καὶ χαλκᾶ. Ἐπὶ τῶν Ἀράβων ὑπῆρχε χρυσοῦν δ., ἐπίσης δὲ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ Μεροβιγγίδων. Σήμερον εἶνε ἡ νομισματικὴ μονὰς τῆς Σερβίας, διαιρουμένη εἰς 100 παράδες καὶ ἰσοδυναμοῦσα κατὰ τὴν εἰς χρυσὸν ἀξίαν της πρὸς ἓν φράγκον. ‖ *Δηνάριον τοῦ Ἁγίου Πέτρου* ἐλέγετο ὁ κατὰ τὸν Μεσαίωνα φόρος ὑπὲρ τῶν Παπῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, σήμερον δὲ τὸ ὑπὸ διαφόρων ζηλωτῶν Καθολικῶν προσφερόμενον ὑπὲρ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Δηούαρ (Ἰάκωβος Dewar). Ἄγγλος χημικὸς (1842-1923). Ἐφεῦρε τὴν φερώνυμον φιάλην.

Δηούαρ φιάλη. Φιάλη μὲ διπλᾶ, ἐσωτερικῶς ἐπηργυρωμένα τοιχώματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔχει δημιουργηθῇ κενὸν δι' ἀφαιρέσεως τοῦ ἀέρος, χρησιμεύουσα πρὸς διατήρησιν τῆς ἀρχικῆς θερμότητος τοῦ ἐντιθεμένου ὑγροῦ. Τὸ περιεχόμενον προφυλάσσεται ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐξωτερικῆς θερμοκρασίας τὸ μὲν διὰ τοῦ περιβάλλοντος κενοῦ, τὸ δὲ διὰ τῆς ἀνακλάσεως τῶν θερμαντικῶν ἀκτίνων ἐπὶ τῆς ἐπηργυρωμένης ἐπιφανείας.

Δηοῦυ (Dewuy). 1) *Ἰωάννης.* Ἀμερικανὸς ψυχολόγος, παιδαγωγὸς καὶ φιλόσοφος (1859-), καθηγητὴς εἰς τὰ πανεπιστήμια Σικάγου, Μισιγὰν καὶ Κολομβίας, ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος «πραγματισμός». Ἔργα: «Ψυχολογία» κ.ἀ. Ἐπίσης «σχολεῖον ἐργασίας», «Σχολεῖον καὶ παιδί», μεταφρασθέντα καὶ ἑλληνιστί.— 2) *Γεώργιος* Ἀμερικανὸς ναύαρχος (1837-1917), καταναυμαχήσας καὶ καταστρέψας τῷ 1898 τὸν ἱσπανικὸν στόλον παρὰ τὴν Μανίλλαν.

δί. Ὁ τέταρτος φθόγγος ἐν τῇ κλίμακι τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς.

διά (:). Σημεῖον τῆς διαιρέσεως τιθέμενον μετὰ τὸν διαιρετέον καὶ πρὸ τοῦ διαιρέτου· 35 : 5=7.

Δία (κν. Ντία, καλουμένη ὑπὸ τῶν ἐνόων **Στανττία**). Νησὶς τῆς Κρήτης, 7 μίλλια ΒΒΑ τοῦ Ἡρακλείου, βραχώδης καὶ κατοικουμένη περιοδικῶς ὑπὸ ἐλαχίστων ποιμένων, παρέχουσα δὲ εἰς τὰ πλοῖα, πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ νέου μεγάλου λιμένος τοῦ Ἡρακλείου, πολύτιμον καταφύγιον εἰς τοὺς τέσσαρας πρὸς Ν κολπίσκους της, κατὰ τὰς ἀπὸ Βορρᾶ κακοκαιρίας. Ἐπὶ τοῦ Β. ἀκρωτηρίου της φάρος αὐτόματος ἐρυθρῶν ἐκλάμψεων 10 μιλλίων, ἐπὶ δὲ τοῦ Ν. *Ἀπύρι* ἢ *Σταυρός*, κρημνώδους καὶ ἀπροσίτου, ἕτερος λευκῶν ἐκλάμψεων 16 μιλλίων. Βρίθει ἀγρίων κονίκλων.

Διάβα (πρφην *Προβέντα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 667.

διαβάσης. Παλαιὸν ἐκρηξιγενὲς κρυσταλλικὸν κοκκῶδες πέτρωμα, οὗ τὰ κύρια συστατικὰ εἶνε ἀσβεστονατριοῦχος ἄστριος καὶ αὐγίτης. Κατάλληλος διὰ τὴν κατασκευὴν μνημείων, πεζοδρομείων, σκιρόστρωσιν κ.ἄ.

διαβατήριον. Πιστοποιητικὸν ταυτότητος τῶν εἰς ξένας χώρας ταξιδευόντων. Φέρει τὴν φωτογραφίαν τοῦ κατόχου, ἀναφέρει δὲ ὀνοματεπώνυμον, ἡλικίαν, ἐπάγγελμα, τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ καὶ τὰς χώρας εἰς ἃς μεταβαίνει ἢ δι' ὧν θὰ διέλθῃ.

διαβατικὰ πτηνά. Τὰ ἐκ τῶν ἀποδημητικῶν διερχόμενα ἁπλῶς ἐξ Ἑλλάδος (60 περίπου εἴδη).

Διαβατόν. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Βερροίας. Κάτ. 495.

διαβήτης. *(Γεωμετρ.- Τεχνολ.)* Γεωμετρικὸν καὶ τεκτονικὸν ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς χάραξιν κύκλων ἢ μέτρησιν ἀποστάσεων, κν. *κομπάσσο*. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο αἰχμηρῶν σκελῶν εὐθέων *(κοινός)* ἢ κυρτῶν *(κυρτός)* συνηρθρωμένων κατὰ τὸ ἓν ἄκρον κατὰ τρόπον ὥστε ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀπόστασις ν' αὐξομειοῦται κατὰ βούλησιν. Εἷς τινας δ. εἰς τὸ ἓν τῶν σκελῶν στερεοῦται μολυβδὶς ἢ γραφὶς (γραμμοσύρτης). Εἰς ἄλλους ὁ ἄξων τῆς συναρθρώσεως εἶνε κινητός *(δ. ἀναγωγικός)* πρὸς ἀναγωγὴν μετρουμένων ἀποστάσεων ἀναλόγως τῆς αὐξομειώσεως τοῦ μήκους τῶν σκελῶν. ‖ *(Ἰατρ.)* Δυσκρασικὴ νόσος χαρακτηριζομένη ὑπὸ ἐξαιρετικῶς ἀφθόνου ἐκκρίσεως οὔρου. Ἡ κυρία μορφὴ εἶνε ὁ *σακχαρώδης δ.*, νόσος τῆς θρέψεως χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς παρουσίας σακχάρου ἐν τῷ ἀφθόνως ἐκκρινομένῳ οὔρῳ (γλυκωματουρία) καὶ αὐξήσεως τοῦ φύσει ἐν τῷ αἵματι ὑπάρχοντος σακχάρου (γλυκαιμία). Συμπτώματα: δίψα καὶ ὄρεξις ὑπερβολική, πολυουρία, ἐξασθένησις, ἀπίσχνανσις καὶ ἐν τέλει ὀξοναιμία καὶ κῶμα διαβητικὸν θανατηφόρον. Θεραπεία: δίαιτα ἄνευ ἀμυλωδῶν καὶ σακχαρωδῶν, ἐνέσεις ἰνσουλίνης κλ. Ἕτεραι μορφαὶ εἶνε ὁ *ἄποιος δ.* (πολυουρία ἄνευ σακχάρου), ὁ *ἀζωτουρικὸς δ.* (πολυουρία ἄνευ σακχάρου καὶ μὲ ἠδημένην οὐρίαν), ὁ *χαλκόχρους δ.* (σημεῖα σακχαρώδους διαβήτου μετὰ ὑπερτροφικῆς κιρρώσεως τοῦ ἥπατος καὶ μελανοδερμίας), ὁ *φωσφατουρικὸς δ.* κ.ἄ.

Διαβήτης. Μικρὸς ἀστερισμὸς τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου παρὰ τὸν Κένταυρον ἐν τῷ Γαλαξίᾳ.

Διαβολίτσι. Έδρα κοιν. έπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 1537. Σιδηροδρομικός σταθμός.

Διαβολό. Παιδικόν παίγνιον ἰαπωνικῆς προελεύσεως. Ἀποτελεῖται ἀπό ἀμφικωνοειδὲς ξύλον ἐσκαμμένον εἰς τό μέσον, τό ὁποῖον ρίπτεται εἰς τόν ἀέρα καί συλλαμβάνεται ἐπί σχοινίου τεταμένου εἰς δύο ράβδους, τάς ὁποίας κρατεῖ ὁ παίζων.

Διάβολος. Ἡ ἐνσάρκωσις τῶν κακῶν, κατά τήν Χριστιανικήν διδασκαλίαν, τό πνεῦμα τοῦ κακοῦ καί τῆς ἀρνήσεως, ἄλλως **Σατανᾶς**, Ἑωσφόρος, Βεελζεβούλ, ἔργον ἔχον νά παρασύρῃ τούς ἀνθρώπους εἰς τό κακόν.

Διαβόλου Νῆσος. Ν. παρά τάς ἀκτάς τῆς Γαλλικῆς Γουιάνης, τόπος ἐξορίας καταδίκων.

Διαβόλου συνήγορος (advocatus diaboli, Λοίδορος). Ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, μεταξύ τῶν ἔργων τοῦ ὁποίου εἶνε, προκειμένης ἀνακηρύξεως ἁγίου, νά ἀναπτύσσῃ καί νά ὑποστηρίξῃ πάντας τούς λόγους δι' οὓς δέν πρέπει νά ἀνακηρυχθῇ ἅγιος.

διάβρωσις. *(Ἰατρ.)* Ἀπώλεια οὐσίας τοῦ δέρματος ἢ βλεννογόνου τινός, ἡ ἀβαθής πληγή μή αἱμάσσουσα καί μή πυορροοῦσα.

διαβρωτικά δηλητήρια. Τά προκαλοῦντα διάβρωσιν τῶν ἱστῶν τοῦ σώματος (ἄχνη ὑδραργύρου, ἀρσενικόν, πυκνά ὀξέα ἀλκάλεα κλ.).

διαγγελεύς. Ἔφιππος βοηθός ἡγήτορος στρατιωτ. μονάδος μεταβιβάζων τάς διαταγάς του.

διάγγελμα. Ἐπίσημος κοινοποίησις δι' ἧς ὁ ἀνώτατος ἐν τῇ πολιτείᾳ ἄρχων ἀπευθύνει πρός τόν λαόν ἢ πρός ἐπίσημον συνέλευσιν τάς προσωπικάς του γνώμας, εὐχάς, παρατηρήσεις.

διάγνωσις. *(Ἰατρ.)* Ἡ κατόπιν ἰατρικῆς ἐξετάσεως ἐξακρίβωσις τῆς νόσου ἐξ ἧς πάσχει τις.

Διαβολό

διαγνωστική. *(Ἰατρ.)* Ἡ τέχνη τοῦ διαγιγνώσκειν τάς νόσους καί τό περί ταύτης ἀσχολούμενον μέρος τῆς νοσολογίας.

διάγραμμα. Γραφική ἀναπαράστασις ἀντικειμένου τινός, ἢ διά γραμμῶν παράστασις τῆς ἐξελίξεως φαινομένου τινός. || Εἰς τήν μουσικήν, αἱ πέντε παράλληλοι γραμμαί ἐφ' ὧν γράφονται οἱ φθόγγοι τῆς μουσικῆς κλίμακος, τό *πεντάγραμμον*.

διαγώνιος. *(Γεωμ.)* Ἡ εὐθεῖα ἡ ἑνοῦσα δύο κορυφάς εὐθυγράμμου σχήματος χωρίς νά εἶνε πλευρά αὐτοῦ ἢ δύο κορυφάς πολυέδρου χωρίς νά πίπτῃ ἐπί τινος ἕδρας αὐτοῦ.

διάδελφα. Ἄνθη τῶν ὁποίων οἱ στήμονες εἶνε συμφυεῖς, σχηματίζοντες δύο δέσμας (π.χ. τά ἄνθη τοῦ *λαθύρου*, τοῦ *πίσου* κ.ἄ.)

διάδημα. Ταινία κατ' ἀρχάς λευκή καί στενή δενομένη περί τήν κεφαλήν ὥστε νά καλύπτῃ τό μέτωπον, φερομένη ὑπό τῶν βασιλέων ἐν Ἀσίᾳ καί Αἰγύπτῳ, ἐν δέ τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ὑπό τοῦ Διονύσου. Ὡς ἔνδειξιν βασιλικῆς ἐξουσίας τό παρέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Ἀσίᾳ. Χρησιμοποιηθέν καί ἀπό τοῦ Διοκλητιανοῦ ὑπό τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων ἐκοσμήθη διά πολυτίμων λίθων ἐπί Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ἐπί Ἰουστινιανοῦ μετεβλήθη εἰς στέφανον μετάλλινον, ἐξ οὗ προῆλθε τό στέμμα τῶν μεταγενεστέρων βασιλέων.

διαδικασία. *(Νομ.)* Ἡ ὅλη ἐνέργεια καθ' ἣν αἱ περί ἰδιωτικῶν δικαιωμάτων διαφοραί εἰσάγονται εἰς τά δικαστήρια καί ἐκδικάζονται, λήγουσα διά τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως. Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς *προδικασίας* καί τῆς *συζητήσεως ἐπ' ἀκροατηρίου*.

διάδικοι. *(Νομ.)* Τά πρόσωπα τά ὁποῖα ἐπί δικαστηρίου διεξάγουσι τόν δικαστικόν ἀγῶνα ἰδίῳ ὀνόματι, εἴτε μονομερῶς εἴτε ἐν ἀντιδικίᾳ πρός ἕτερον πρόσωπον, ὁπότε λέγονται καί οἱ δύο ὁμοῦ *ἀντίδικοι*. *Ἐνάγων* δέ ὁ ποιούμενος ἔνδειξιν τοῦ δικαστικοῦ ἀγῶνος καί *ἐναγόμενος* ὁ καθ' οὗ στρέφεται.

διαδούμενος. Οὕτως ὠνομάζοντο κατά τήν ἀρχαιότητα ἀγάλματα παριστῶντα νέους κοσμοῦντας τήν κεφαλήν διά διαδήματος.

διαδοχή. *(Νομ.)* Ἡ ὑπεισέλευσις εἰς δικαίωμα ἢ ὑποχρέωσιν ἄλλου προσώπου, δυνάμει νομικῆς μετ' αὐτοῦ σχέσεως, συνεπαγομένης τήν μεταβίβασιν τοῦ δικαιώματος ἢ τῆς ὑποχρεώσεως.

Διαδοχῆς πόλεμοι. Ὑπό τό ὄνομα τοῦτο εἶνε γνωστοί ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τέσσαρες πόλεμοι ἐκραγέντες ἐν Εὐρώπῃ κατά τόν ΙΗ' αἰῶνα περί τούς βασιλικούς θρόνους τεσσάρων κρατῶν, τῶν ὁποίων ἐξέλιπον αἱ δυναστεῖαι. 1) Ὁ ἐκραγείς μετά τόν θάνατον Καρόλου Β' τῆς Ἱσπανίας, ὅτε ἀπαιτηταί τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου ἐπρόβαλον ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' τῆς Γαλλίας καί ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Λεοπόλδος Α'. Ὁ πόλεμος οὗτος, καθ' ὃν ἐναντίον τῆς Γαλλίας συνησπίσθησαν ἡ Ἀγγλία, ἡ Πρωσσία, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ἡ Ὁλλανδία καί ἡ Σαβοΐα (συνασπισμός τῆς Χάγης), ἤρχισε τῷ 1701, ἔληξε δέ τῷ 1713 διά τῶν συνθηκῶν τῆς Οὐτρέχτης, τοῦ Ράστατ καί τῆς Βάδης, δι' ὧν ἀνεγνωρίσθη ὁ Φίλιππος Ἀνδεγαυϊκός βασιλεύς τῆς Ἱσπανίας, ὁ δέ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἔλαβε τάς Κάτω Χώρας.—2) Ὁ πόλεμος ὅστις ἐξερράγη μετά τόν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Αὐγούστου Β' (1733) μεταξύ τοῦ Φρειδερίκου Αὐγούστου, υἱοῦ τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως, καί τοῦ Στανισλάου Λεστσίνσκυ, καί ὁ ὁποῖος ἐτερματίσθη διά τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης (1738), δι' ἧς ὁ δεύτερος παραιτηθείς τοῦ θρόνου ἔλαβε τό δουκᾶτον τῆς Λωρραίνης.—3) Ὁ πόλεμος τόν ὁποῖον διεξήγαγον 1778-1779 μετά τόν θάνατον τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανοῦ Ἰωσήφ, τελευταίου τοῦ οἴκου Βίττελσβαχ, ἡ Πρωσσία καί ἡ Σαξονία κατά τῆς Αὐστρίας. Ἐτερματίσθη διά τῆς συνθήκης τοῦ Τέσεν (1779), δι' ἧς ἡ Αὐστρία ἀπέκτησε τόν λεγόμενον τομέα τοῦ Ἶν, ἤτοι τήν παρά τήν δεξιάν ὄχθην τοῦ Ἶν, μεταξύ τῶν ποταμῶν Δουνάβεως καί Σάλτσαχ, περιλαμβανομένην περιοχήν.—4) Ὁ ἐκραγείς μετά τόν θάνατον τοῦ Καρόλου Ϛ' τῆς Αὐστρίας (1740) ὁρίσαντος διάδοχόν του τήν θυγατέρα του Μαρίαν Θηρεσίαν. Ἐτερματίσθη 1748 διά τῆς συνθήκης τοῦ Ἄαχεν, καθ' ἣν παρεχωρήθησαν ὑπό τῆς Αὐστρίας ἡ Πάρμα καί ἡ Πλακεντία εἰς τόν Ἱσπανόν Ἰνφάντην Φίλιππον καί προσηρτήθη ἡ Σιλεσία εἰς τήν Πρωσσίαν, τῆς καταστάσεως τῶν διαφόρων κρατῶν παραμεινάσης κατά τά ἄλλα ὡς καί πρό τοῦ πολέμου.

Διάδοχοι. Οὕτω ὠνομάσθησαν οἱ στρατηγοί τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου οἱ ὁποῖοι διενεμήθησαν τό βασίλειον αὐτοῦ ἀποθανόντος (323 π.Χ.): Ἀντίπατρος, Κρατερός, Λυσίμαχος, Εὐμένης, Μένανδρος, Ἀντίγονος, Φιλώτας, Νεοπτόλεμος, Πύθων, Ἀρχέλαος, Σέλευκος καί Πτολεμαῖος. Οἱ ἀπόγονοι τῶν κυριωτέρων Δ., κληθέντες *Ἐπίγονοι*, ἵδρυσαν τά κράτη τῆς Αἰγύπτου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Συρίας καί τῆς Περγάμου.

διάδοχος. Ὁ ἐν ταῖς μοναρχικαῖς χώραις δικαιούμενος κατά νόμον νά διαδεχθῇ εἰς τόν θρόνον τόν βασιλέα θνήσκοντα ἢ ἄλλως ἀπομακρυνόμενον δριστικῶς τοῦ θρόνου.

διαζευκτική κρίσις. *(Λογ.)* Κρίσις ἐρειδομένη ἐπί τοῦ νόμου τῆς τοῦ τρίτου ἀποκλείσεως, ἐμφαίνουσα ὅτι ἐκ πολλῶν κατηγορουμένων, ἀποκλειόντων ἄλληλα, ἓν μόνον προσήκει τῷ ὑποκειμένῳ.

διαζευκτικοί σύνδεσμοι. Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου συνδέοντα δύο ἢ πλείονας προτάσεις ἢ λέξεις μιᾶς καί τῆς αὐτῆς καί ἐμφαίνοντα ὅτι μία μόνον ἐκ τῶν προτάσεων τούτων ἢ λέξεων δύναται νά πραγματοποιηθῇ, ἀποκλειομένων τῶν ἄλλων (*ἤ, εἴτε* κλ.).

διάζευξις. *(Συντ.)* Ἡ παράταξις προτάσεων ἢ μερῶν προτάσεων, ἐξ ὧν ἡ μία ἀποκλείει τάς ἄλλας. Αἱ προτάσεις αὗται συνδέονται διά τῶν *διαζευκτικῶν* συνδέσμων (*ἤ...ἤ, εἴτε...εἴτε* κλ.).

διαζύγιον. Ἡ λύσις τοῦ γάμου ζώντων προσώπων, γινομένη διά δικαστικῆς ἀποφάσεως. Εἰς τούς θρησκευτικούς γάμους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας διαζύγιον δέν ἐπιτρέπεται. Ἐξ ἀντιθέτου εἰς τήν Σοβιετικήν Ρωσίαν καί εἰς πολιτείας τινάς τῆς Ἀμερικῆς ἡ λύσις τοῦ γάμου ἐπιτυγχάνεται εὐκόλως καί ταχέως, διά μονομεροῦς δηλώσεως τοῦ ἑνός τῶν συζύγων. Εἰς τάς ἄλλας χώρας τό δ. παρέχεται ὑπό ὡρισμένας προϋποθέσεις, ἀναλόγως τῆς ἑκασταχοῦ ἰσχυούσης νομοθεσίας. Ἐν Ἑλλάδι (νόμος 2228 τῆς 29.6.1920) ὡς *ἀπόλυτοι λόγοι* διαζυγίου εἶνε ἡ μοιχεία, ἡ διγαμία, ἡ ἐπιβουλή τῆς ζωῆς, ἡ ἐπί δικαίᾳ κακόβουλος ἐγκατάλειψις. *Σχετικός λόγος* καθορίζεται ἡ περίπτωσις καθ' ἣν ἑκάτερος τῶν συζύγων ζητεῖ τήν λύσιν τοῦ γάμου, διότι ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἑτέρου ἐπῆλθε τοιοῦτος κλονισμός εἰς τήν σχέσιν τοῦ γάμου, ὥστε ἡ ἐξακολούθησις τῆς συμβιώσεως νά ἀποβαίνῃ ἀφόρητος. Ἐκτός τῶν λόγων τούτων οἵτινες καλοῦνται *ὑπαίτιοι* ἀναγνωρίζονται καί *ἀνυπαίτιοι* λόγοι διαζυγίου (ἡ λέπρα, ἡ ἀνικανότης πρός συνουσίαν ὑφισταμένη πρό τοῦ γάμου καί ἐπί τριετίαν παρατεινομένη, ἡ κήρυξις εἰς ἀφάνειαν καί ἡ ὑπέρ τήν τριετίαν παρατεινομένη φρενοβλάβεια). Ὁ ἐκ τῶν συζύγων κηρυσσόμενος μόνος ὑπαίτιος ὑποχρεοῦται εἰς τήν διατροφήν τοῦ ἑτέρου ἂν οὗτος εἶνε ἄπορος.

διαζω-αντίδρασις. Ἰδιάζουσα οὐροχημική ἀντίδρασις χρησιμοποιουμένη ἐν τῇ διαγνωστικῇ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἰδίως.

διάζωμα. Εἰς τήν ἀρχαίαν ἀρχιτεκτονικήν, τό ὑπέρ τό ἐπιστύλιον καί ὑπό τό γεῖσον μέρος τοῦ δωρικοῦ ναοῦ, ὅπου ὑπάρχουσιν αἱ μετόπαι καί αἱ τρίγλυφοι (ζωφόρος, εἰς τά κτίσματα τοῦ ἰωνικοῦ ρυθμοῦ). || Γενικῶς, στενή, ἔγγλυφος ἢ μή ἐπιφάνεια παρεντιθεμένη μεταξύ δύο μερῶν ἢ πλατυτέρων ἐπιφανειῶν ἑνός οἰκοδομήματος.

Δίαθ (Πορφύριος Diaz). Μεξικανός στρατηγός (1830-1915). Ἐπολέμησε κατά τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ. Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, κυβερνήσας δικτατορικῶς ἀπό τοῦ 1876 μέχρι 1911, ἀνετράπη δι' ἐπαναστάσεως.

διαθερμία. Μέθοδος ἠλεκτροθεραπείας δι' ὑψιπύκνων ρευμάτων ἀναπτύσσουσα θερμότητα ἐν τῷ βάθει τῶν ἱστῶν καί καταπολεμοῦσα δι' αὐτῆς ὡρισμένας ἀλλοιώσεις ἢ ἀνωμαλίας.

διάθερμον. Λέγεται περί τῶν σωμάτων δι' ὧν διέρχεται ἡ σκοτεινή θερμική ἀκτινοβολία ὅπως διά τῶν διαφανῶν τό φῶς.

διαθεσιμότης. Ἡ κατάστασις τοῦ προσωρινῶς ἄνευ θέσεως ἀξιωματικοῦ ἐν ἐνεργείᾳ. Εἰς διαθεσιμότητα τίθενται οἱ στρατηγοί καί συνταγματάρχαι καί οἱ ὁμοιόβαθμοί των τοῦ ναυτικοῦ, εἴτε αὐτεπαγγέλτως, ἐλλείψει θέσεως, εἴτε τῇ αἰτήσει των, οἱ ἐξερχόμενοι τῆς θέσεως ὑπουργοῦ, οἱ πάσχοντες καί ἔχοντες ἀνάγκην θεραπείας, οἱ ἐξ αἰχμαλωσίας ἐπανακάμπτοντες. *Δ. τιμητική* λέγεται ἡ εἰδική κατάστασις εἰς ἣν τίθενται οἱ συνεπείᾳ βαρέων τραυμάτων, τά ὁποῖα ἔλαβον ἐν πολέμῳ ἢ ἐν ὑπηρεσίᾳ, καταστάντες ἀνίκανοι διά τήν ἐνεργόν ὑπηρεσίαν ἀξιωματικοί.

διάθεσις. Ἐν τῇ γραμματικῇ, ἡ ἰδιότης τῶν ρημάτων δι' ἧς ταῦτα φανερώνουσιν ἐνέργειαν (ἐνεργητικά), πάθος (παθητικά) ἢ κατάστασιν (οὐδέτερα καί μέσα).

διαθήκη. Ἔγγραφον δι' οὗ τις ὁρίζει τούς κληρονόμους του. Πιθανώτατα ὁ θεσμός εἰσήχθη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι εἰς τάς Ἀθήνας ἐπί Σόλωνος. Ἤδη ἐν Ἑλλάδι τά τῆς δ. διέπει ὁ νόμος ΓΨΠ' τοῦ 1911. Δ. δύναται νά συντάξῃ πᾶς ὑπερβάς τό 18ον ἔτος, ἄρρην ἢ θῆλυ, ἐκτός τῶν ὑπό δικαστικήν ἀπαγόρευσιν ἢ ὑπό δικαστικόν ἀντιλήπτορα ἢ ἐν καταστάσει νοσηρᾶς διαταράξεως τῆς λειτουργίας τοῦ νοῦ εἴτε ἐν καταστάσει ἀσυνειδησίας ἢ παροδικῆς διαταράξεως τῆς λειτουργίας τοῦ νοῦ (μέθης κλ.) τελούντων. Αἱ δ. διακρίνονται εἰς *κοινάς* καί εἰς *ἐκτάκτους*. Αἱ δεύτεραι συντασσόμεναι ὑπό ἐξαιρετικάς συνθήκας (ἐν πλῷ, ἐν ἐκστρατείᾳ, αἰχμαλωσίᾳ κλ.) ἔχουσιν ἁπλούστερον τύπον. Μία κοινή δ. λέγεται *ἰδιόγραφος*, ὅταν εἶνε γεγραμμένη ὁλόκληρος διά χειρός τοῦ διαθέτου, *μυστική* δέ ἡ ἰδιόγραφος ὅταν ἐνώπιον μαρτύρων ἐγχειρίζεται ὑπό τοῦ διαθέτου ἐνσφράγιστος ἢ τότε σφραγιζομένη πρός ἕνα συμβολαιογράφον καί *δημοσία* ὅταν ἐνώπιον μαρτύρων συντάσσεται ὑπό συμβολαιογράφου ἐπί προφορικῇ δηλώσει τοῦ διαθέτου. Ἐπί περισσοτέρων τῆς μιᾶς ἰσχύει ἡ ὑπό νεωτέραν χρονολογίαν δ.

Διαθήκη Παλαιά καί **Καινή.** Βλ. Βίβλος.

διάθλασις. Ὀπτικόν φαινόμενον, καθ' ὃ ὀπτική ἀκτίς μεταβάλλει διεύθυνσιν μεταβαίνουσα ἀπό ἑνός μέσου εἰς ἄλλο. Ἡ διάθλασις ἀκολουθεῖ τούς δύο νόμους: α) Τό ἐπίπεδον τό σχηματιζόμενον ἀπό τήν προσπίπτουσαν ἀκτῖνα ΟΑ καί τήν διαθλωμένην ΟΓ εἶνε κάθετον ἐπί τήν θλῶσαν ἐπιφάνειαν ε ε (βλ. σχ.). β) Τό ἡμίτονον τῆς γωνίας προσπτώσεως α καί τό ἡμίτονον τῆς γωνίας τῆς διαθλάσεως γ ἔχουσι λόγον $\nu = \frac{\eta\mu\,\alpha}{\eta\mu\,\gamma}$ σταθερόν καί ἀνεξάρτητον τῆς γωνίας τῆς προσπτώσεως, ἐξαρτώμενον μόνον ἀπό τήν φύσιν τῶν δύο ὀπτικῶν μέσων Ι καί ΙΙ καί ἀπό τό χρῶμα τῆς ἀκτῖνος. Καί τό κενόν εἶνε ὀπτικόν μέσον ἔχον ἰδίαν θλαστικότητα. Ὅταν τό δεύτερον ὀπτικόν μέσον εἶνε ἀνισότροπον, π.χ. κρυσταλλικόν, ἡ ἀκτίς κατά τήν διάθλασιν διχάζεται εἰς δύο ἀκτῖνας καί τό φαινόμενον τοῦτο καλεῖται *διπλῆ διάθλασις*. Δείκτης διαθλάσεως καλεῖται ὁ λόγος $\frac{\eta\mu\,\gamma}{\eta\mu\,\alpha}$. || *Διάθλασις ἀτμοσφαιρική* καλεῖται ἡ παραγομένη ὑπό τῆς ἀτμοσφαίρας, καθόσον αὕτη ἔχει πυκνότητα ἐλαττουμένην ἀπό τοῦ ἐδάφους

πρὸς τὰ ἄνω· ἀποτέλεσμα ταύτης εἶνε ὅτι ὁ παρατηρητὴς βλέπει οὐράνιον σῶμα ἐξ οὗ προέρχεται φωτεινὴ ἀκτὶς ὑψηλότερον τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ θέσεως. Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ διάθλασις ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος εἶνε 36′ καὶ εἰς τὸ ζενὶθ ἴση πρὸς τὸ μηδέν. Ἕνεκα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς διαθλάσεως ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη φαίνονται ἐπὶ τι μικρὸν διάστημα καὶ μετὰ τὴν δύσιν αὐτῶν ὄπως καὶ πρὸ τῆς ἀνατολῆς των.

Δίκιος. Στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, θεωρούμενος ὑπαίτιος τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, διότι διὰ λόγους ἰδιοτελεῖς προεκάλεσε διένεξιν μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Σπάρτης, ἐξ ἧς προεκλήθη ἐπέμβασις τῶν Ρωμαίων. Ὁ Δ. συνενώσας τοὺς Ἕλληνας ἀλλ' ἡττηθεὶς παρὰ τὴν Κόρινθον (164 π.Χ.) ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου ὑπάτου Λευκίου Μομμίου ηὐτοκτόνησε.

Διαίρεσις. *(Ἀριθμ.)* Ἡ ἀριθμητικὴ πρᾶξις, δι' ἧς δοθέντων δύο ἀριθμῶν, τοῦ *διαιρετέου* καὶ τοῦ *διαιρέτου*, εὑρίσκεται τρίτος, τὸ *πηλίκον*, ὅστις πολλαπλασιαζόμενος ἐπὶ τὸν διαιρέτην δίδει ὡς γινόμενον τὸν διαιρετέον. Ἐὰν ἡ διαίρεσις περιορισθῇ μεταξὺ τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν τὸ πηλίκον εὑρίσκεται ἀκριβῶς μόνον ἐὰν ὁ διαιρετέος εἶνε πολλαπλάσιον τοῦ διαιρέτου, ὅτε ἡ διαίρεσις λέγεται *τελεία*. ἄλλως μένει ὑπόλοιπον, μικρότερον πάντοτε τοῦ διαιρέτου, καὶ ἡ διαίρεσις λέγεται *ἀτελής*. Εἰς τὰ προβλήματα διακρίνεται ὁ μερισμὸς ποσοῦ τινος εἰς ἴσα μέρη καὶ ἡ μέτρησις ἀριθμοῦ τινος ὑπὸ ἄλλου. Τὸ σημεῖον τῆς διαιρέσεως εἶναι τὸ : διά. Ἡ διαίρεσις ἐπεκτείνεται εἰς πάντας τοὺς ἀριθμούς.

Διαιρετέος *(Ἀριθμ.)*. Ὁ ἀριθμὸς ὅστις πρέπει νὰ διαιρεθῇ. Βλ. *διαίρεσις*.

Διαιρέτης *(Ἀριθμ.)* Ὁ ἀριθμὸς ὅστις δεικνύει εἰς πόσα μέρη θὰ χωρισθῇ ὁ διαιρετέος (βλ. *διαίρεσις*). Ἐπίσης ὁ διαιρῶν ἀκριβῶς ἄλλον.

Διαιρετός. *(Ἀριθμ.)* Ὁ ἀκέραιος ἀριθμὸς ὁ δυνάμενος νὰ διαιρεθῇ εἰς ἴσα μέρη.

Διαιρετότης. *(Ἀριθμ.)* Ἡ ἰδιότης τοῦ ἀκεραίου ἀριθμοῦ τοῦ δυναμένου νὰ διαιρεθῇ ἀκριβῶς (διαιρετέου) δι' ἄλλου (διαιρέτου). Ὑπάρχουσι χαρακτηριστικὰ διαιρετότητος, ἤτοι γνωρίσματα δι' ὧν διακρίνομεν ἐὰν ἀριθμός τις εἶνε διαιρετὸς δι' ἄλλου, χωρὶς νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ διαίρεσις.

Διαίσθησις (γαλλ. intuition), ἄλλως **ἐνόρασις**. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἄμεσος ἐποπτεία ἀληθείας ἢ τῆς οὐσίας τινός, ἄνευ μεσολαβήσεως τῆς ἐννοίας ἢ τῶν αἰσθήσεων. Ὑποσυνείδητος ἀντίληψις. Βάσις τῆς νεοπλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ νεωτέρων φιλοσοφικῶν συστημάτων (Βερξονισμοῦ κ.ἄ.).

Δίαιτα. *(Ἰατρ.)* Τρόπος διαβιώσεως, καὶ ἰδίως διατροφῆς, ὡρισμένος, ἐπιβαλλόμενος εἰς νοσοῦντας ἢ καὶ μή. *Ἀπόλυτος δ.* εἶνε ἡ τελεία ἀποχὴ ἀπὸ πάσης τροφῆς· *ὑδρική*, ἡ καθ' ἣν γίνεται χρῆσις μόνον ὕδατος ἢ πτισανῶν ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον· *γαλακτηρά*, ἡ συνισταμένη εἰς ἀποκλειστικὴν γαλακτοτροφίαν· *ἄναλος* ἢ *ἀχλωριοῦχος*, ἡ καθ' ἣν ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις μαγειρικοῦ ἅλατος· *φυτικὴ δ.* ἢ *φυτοφαγία*, ἡ περιλαμβάνουσα μόνον φυτικὰς τροφὰς κ.ο.κ. ‖ *(Πολιτ.)*. Τοπικὴ ἢ γενικωτέρα συνέλευσις ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἢ τοῦ κλήρου ἐν τῇ Δύσει. Αἱ πρῶται δ. ἦσαν τῶν Φράγκων πολεμιστῶν, ἀργότερον δὲ τῶν Γερμανῶν μεγιστάνων καὶ ἀνωτέρων κληρικῶν, καλουμένη Reichstag καὶ συγκαλουμένη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἵνα συζητήσῃ περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης ἢ περὶ ἐκπονήσεως νόμων. Δ. ἐπεκράτησε νὰ λέγωνται νῦν καὶ αἱ τοπικαὶ βουλαὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς τέως Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας, αἱ ἰδιαίτεραι βουλαὶ τῶν κρατῶν τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας καὶ αἱ κάτω βουλαὶ κρατῶν τινων τῆς Εὐρώπης (Πολωνίας κ.ἄ.).

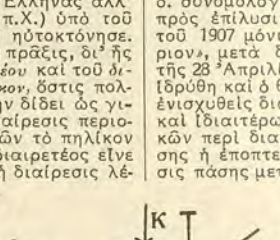

Διάθλασις

Διαιτησία, ἄλλως **αἱρετοκρισία**. Λύσις διαφορᾶς τινος ὑπὸ προσώπων *(διαιτητῶν)* τῆς ἐκλογῆς τῶν διαφερομένων, ἀποτελοῦσα μορφὴν συμβιβασμοῦ. Ὁ θεσμὸς τῆς διαιτησίας ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις. ‖ *(Διεθν. Δίκ.)* Ὁ θεσμὸς τῆς δ. ἰσχύει καὶ ἐν τῷ διεθνεῖ δικαίῳ. Ἐκτὸς δὲ δ. συνομολογουμένων ἑκάστοτε ὑπὸ δύο κρατῶν πρὸς ἐπίλυσιν διαφορᾶς, ἐδρεύει ἐν Χάγῃ ἀπὸ τοῦ 1907 μόνιμον «Διεθνὲς διαιτητικὸν δικαστήριον», μετὰ δὲ τὸν πόλεμον διὰ τοῦ συμφώνου τῆς 28 Ἀπριλίου 1919 τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἱδρύθη καὶ ὁ θεσμὸς τῆς ὑποχρεωτικῆς διαιτησίας ἐνισχυθεὶς διὰ τοῦ συμφώνου τοῦ Λοκάρνο (1925) καὶ ἰδιαιτέρων μεταξὺ διαφόρων κρατῶν συνθηκῶν περὶ διαιτησίας. ‖ *(Ἀθλητ.)* Δ. λέγεται ἐπίσης ἡ ἐποπτεία ἀθλητικοῦ ἀγῶνος καὶ ἡ ἐπίλυσις πάσης μεταξὺ τῶν ἀγωνιζομένων ἢ παικτῶν προκυπτούσης διαφορᾶς ὑπὸ τοῦ *διαιτητοῦ*.

Διαιτητική. Τὸ σχετικὸν πρὸς τοὺς κανόνας τῆς διαίτης μέρος τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς θεραπευτικῆς.

Διαιτολόγιον. Σημείωμα τῆς ἐνδεδειγμένης δι' ἕκαστον ἀσθενῆ διαίτης.

Διακαινήσιμος (ἡ). Ἡ ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ ἑβδομάς.

Διακεκαυμένη ζώνη. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων (ἑκατέρωθεν τοῦ ἰσημερινοῦ) περιλαμβανομένη ζώνη τῆς γηΐνης ἐπιφανείας.

Διάκεντρος (ἡ). Ἡ ἑνοῦσα τὰ κέντρα δύο κύκλων ἢ δύο σφαιρῶν εὐθεῖα.

Διακήρυξις. *(Διεθν. Δίκ.)* Πρακτικὸν συμφωνίας μεταξὺ δύο ἢ πλειόνων κρατῶν, ἄλλως **δήλωσις**.

Διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Διακήρυξις ψηφισθεῖσα ὑπὸ τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν (1789) καὶ ἀποτελέσασα τὴν βάσιν τοῦ Συντάγματος. Διὰ ταύτης ἀνεγνωρίζετο ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως, τῆς σκέψεως, τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου, τὸ ἀπαραβίαστον τῆς ἰδιοκτησίας, ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια, ἡ ἰσότης ὅλων ἀπέναντι τοῦ νόμου, ἡ διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν ἐν τῷ κράτει καὶ ἡ λαϊκὴ κυριαρχία.

Διακλάδωσις *(Βοτ.)*. Ὁ χωρισμὸς φυτοῦ εἰς κλάδους. Γίνεται κατὰ δύο συστήματα: 1) *τὸ μονοποδικόν*, καθ' ὃ ὁ κορμὸς τοῦ φυτοῦ ἐξακολουθεῖ αὐξανόμενος καὶ ἐκφύων πλαγίως κλάδους καὶ 2) *τὸ διχοτόμον* ἢ *δικρανῶδες*, καθ' ὃ ὁ κορμὸς ἀπὸ ἑνὸς σημείου χωρίζεται εἰς δύο κλάδους εἴτε ἐξ ἴσου ἐφεξῆς ἀναπτυσσομένους *(διχοτομία κανονική)* εἴτε τοῦ ἑνὸς μόνου ἀναπτυσσομένου περαιτέρω *(διχοτομία σύμπονες)*.

Διάκοβα. Π. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐπὶ τῶν ἀλβανικῶν συνόρων (νομὸς Κοσσυφοπεδίου). Κάτ. 18.000.

Διακοίνωσις (γαλλ. note). Διπλωματικὸν ἔγγραφον ἀνταλλασσόμενον μεταξὺ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἑνὸς Κράτους καὶ τῶν ἐν αὐτῷ διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων ξένων Κρατῶν, κν.

καὶ **νότα**. Συνήθως δὲν φέρει ὑπογραφὴν καὶ εἶνε συντεταγμένον εἰς τρίτον πρόσωπον.

Διακονικόν. Ἡ θέσις τῶν διακόνων καὶ τὸ *σκευοφυλάκιον* ἢ *κειμηλιαρχεῖον* ἢ *μυναβώριον* ἢ *μητατωρίκιον*, ἔνθα ἀποτίθενται τὰ ἱερὰ σκεύη, ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι, δεξιᾷ τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Ἄλλοτε ἦσαν ὁλόκληροι αἴθουσαι, σήμερον ἁπλῆ κόγχη.

Διάκονος. Ὁ τρίτος καὶ κατώτερος κατὰ βαθμὸν ἐκκλησιαστικὸς λειτουργός, βοηθῶν τὸν ἀρχιερέα καὶ τὸν ἱερέα εἰς τὰς ἱεροπραξίας, ἐπικουρικῶς δὲ ἀναπληρῶν αὐτοὺς ἐνίοτε εἰς δευτερευούσης σημασίας πράξεις, κν. **διάκος**. Εἶνε θεσμὸς παλαιότατος, ἀναγόμενος εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀποστόλων. Ἀργότερον ἐνεφανίσθη τὸ ἀξίωμα τοῦ *ἀρχιδιακόνου*, ὑριστάμενον καὶ σήμερον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ εἰς τὰς Μητροπόλεις, τοῦ ὁποίου ἡ δικαιοδοσία ἔφθανε μέχρις ἀναπληρώσεως τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει. Ἀρχικῶς, ἐν τῇ Χριστ. Ἐκκλησίᾳ ὑπῆρχον καὶ *διακόνισσαι*, γυναῖκες διακονοῦσαι τῷ Χριστῷ καὶ τοῖς Ἀποστόλοις, ἀργότερον δὲ παριστάμεναι εἰς τὸ βάπτισμα τῶν γυναικῶν, διδάσκουσαι τὰς κατηχουμένας, περιποιούμεναι τοὺς ἀσθενεῖς, ἐποπτεύουσαι τὰς γυναῖκας ἐν τοῖς ναοῖς κλ. Ἀργότερον (Θ′ αἰὼν) ὁ θεσμὸς ἐγκατελείφθη.

Μωσαϊκὸν ἐκ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ

Διακόπι (πρώην *Γρανίτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 941.

Διακόπτης. *(Ἠλεκτρ.)* Ὄργανον δι' οὗ διακόπτεται ἢ ἀποκαθίσταται ἠλεκτρικὸν ρεῦμα (τοῦτέστιν ἀνοίγεται ἢ κλείεται κύκλωμα), δι' ἁπλῆς μετακινήσεως μοχλῶν ἢ στροφῆς τροχίσκου.

Διακοπτὸν ἢ **Διακοπτίτικα** (κν. Διακοφτό). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 800. Εἶνε ἀφετηρία τῆς πρὸς Καλάβρυτα ὀδοντωτῆς σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως.

Διακόρευσις. Ἡ κατὰ τὴν πρώτην μετὰ παρθένου συνουσίαν διάρρηξις τοῦ παρθενικοῦ ὑμένος.

Διάκις (Ἀθανάσιος). Εἷς τῶν ἀνδρειοτέρων ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐγεννήθη τῷ 1788 ἐν Μουσονίτσῃ τῆς Παρνασσίδος. Τὸ οἰκογενειακὸν του ὄνομα ἦτο *Γραμματικός*. Ἔφηβος κατετάχθη ὡς δόκιμος εἰς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου παρὰ τὴν Ἀρτοτίναν, ὅπου ἐδιδάχθη μερικὰ γράμματα. Ἐκ τούτου καὶ τὸ παρωνύμιον *Διάκος*. Ὡραῖος, ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν ἑνὸς ἀσελγοῦς Δερβέναγα, τὸν ὁποῖον ὁ Δ. ἐφόνευσε ἐπιχειρήσαντα ἐπίθεσιν ἐναντίον του μὲ ἀνηθίκους σκοπούς. Φυγὼν ἐκ τῆς μονῆς ἐξῆλθεν εἰς τὰ ὄρη, διετέλεσε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Σκαλτσᾶ, τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε καὶ εἰς Ἰωάννινα παρὰ τῷ Ἀλῇ, καταταχθεὶς μεταξὺ τῶν τσοχανταρέων (σωματοφυλάκων) του. Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Δ., ἁρματολὸς ἤδη Λεβαδείας καὶ μεμυημένος εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, ἐξήγειρε τὴν ἐπαρχίαν του καὶ ἐστρατολόγησεν ὑπὸ τὸ πρόσχημα νὰ πολεμήσῃ τὸν Ὀδυσσέα. Μαθὼν ὅτι ἐπέρχονται στελλόμενοι ὑπὸ τοῦ Χουρσὶτ μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ οἱ πασάδες Ὀμὲρ Βρυώνης καὶ Κιοσὲ Μεχμὲτ διὰ νὰ καταστείλωσι τὴν Ἐπανάστασιν ὁ Δ. κατέλαβε τὴν γέφυραν Σπερχειοῦ (Ἀλαμάνας) μετὰ τῶν παλληκαριῶν του. Ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν κατεχόντων τὰς ἑκατέρωθεν θέσεις ἄλλων ἀρχηγῶν, ἔμεινε μετὰ τῶν συντρόφων του καὶ ἠγωνίσθη γενναίως μέχρις οὗ θραυσθείσης τῆς σπάθης του καὶ τραυματισθεὶς ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἵτινες τὸν μετέφερον εἰς Λαμίαν καὶ ἐκεῖ τὸν ἐθανάτωσαν διαπεράσαντες εἰς ὀβελὸν καὶ ψήσαντες αὐτὸν ἐπὶ πυρᾶς (23.4.1821).

Μικρογραφία ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ Διοσκορίδου

Διάκρες (πρώην *Δεμπένοβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 248.

Διακοσμητική. Τέχνη, ἡ μᾶλλον ὁμὰς τεχνῶν (κοσμηματογραφία, ἀναγλυφοποιΐα, κεντητική, ποικιλτικὴ κ.ἄ.), σκοποῦσα τὴν διακόσμησιν οἰκημάτων, ἐπίπλων, ἐνδυμάτων, χειρογράφων, βιβλίων κλ. (βλ. καὶ εἰκ.). Εἶνε τέχνη ἀρχαιοτάτη, προηγηθεῖσα τῆς γραφῆς καὶ τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῶν ἄλλων παραστατικῶν τεχνῶν, προελθουσῶν ἐξ αὐτῆς. Εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὸ ἔθιμον τῆς διατηρήσεως τῶν νεκρῶν συνετέλεσεν εἰς μεγίστην ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης ταύτης. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἤκμασε κυρίως ἐν τῇ ἀγγειογραφίᾳ, τῇ γλυπτικῇ, τῇ ἀναγλυφοποιΐᾳ κλ. Ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἠσκήθη κυρίως ἐπὶ χειρογράφων. Ὑπὸ δὲ τῶν Ἀράβων ἐτέθη κυρίως εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς (ἀραβουργήματα). Σημαντικὴ ἐπίσης ὑπῆρξεν ἡ ἀνάπτυξίς της εἰς τὴν γοτθικὴν ἀρχιτεκτονικήν. Κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν προήχθη εἰς τὴν ἐπιπλοποιΐαν, τὴν κεντητικήν, ὁαλογραφίαν, πλεκτικὴν καὶ ποικιλτικήν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους παρήγαγεν ὡς λαϊκὴ τέχνη ὡραῖα χειροτεχνήματα, δείγματα τῆς καλαισθησίας ἑκάστου ἔθνους καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ.

Διακοφτό. Βλ. **Διακοπτόν**.

Διάκριοι. *(Ἀρχ.)* Κοινωνικὴ τάξις ἐν ἀρχαίαις Ἀθήναις, περιλαμβάνουσα ἀρχικῶς τοὺς κατοίκους τῆς ὀρεινῆς Ἀττικῆς (Διακρίας), κατόπιν δὲ τοὺς ἀκτήμονας καὶ πενεστέρους τῶν πολιτῶν, οὓς στένοντας ὑπὸ χρέη δυσβάστακτα ἀνεκούφισεν ὁ Σόλων διὰ τῆς *σεισαχθείας*, ὁ δὲ Πεισίστρατος, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, τοὺς ἐχειραφέτησεν εἰς ὑπολογίσιμον πολιτικὴν δύναμιν.

Διακρούσης (*Ἀνθιμος* καὶ ὡς μοναχὸς *Ἀνάκιος*). Κεφαλλὴν λόγιος, ζήσας ἐν Βενετίᾳ (ΙΖ′ αἰὼν). Ἔγραψεν ἔμμετρον ἀφήγησιν τοῦ Κρητικοῦ πολέμου 1645-1667.

Διαλείπων πυρετός. Βλ. ἐλονοσία.

Διαλείπων σφυγμός. Ὁ ἔχων διαλείψεις, ἤτοι σφύξεις κατ' ἄνισα διαστήματα.

Διάλειψις *(Ἰατρ.)*. Ἀρρυθμία τοῦ σφυγμοῦ, καθ' ἣν μετά τινα ἀριθμὸν ἄλλοτε ἄλλων σφύξεων παρατηρεῖται ἔλλειψις μιᾶς σφύξεως, ἤτοι μακροτέρα παῦσις μεταξὺ δύο σφύξεων. ‖ Ἐπίσης καὶ τὸ μεταξὺ δύο παροξυσμῶν πυρετοῦ ἄλλου παθολογικοῦ φαινομένου χρονικὸν διάστημα ἀπυρεξίας ἢ ὁμαλότητος.

Διαλεκτική. Ἡ τέχνη τοῦ μεθοδικῶς καὶ ὀρθῶς δι' ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων διαλέγεσθαι. Ἡ διὰ τοιαύτης συζητήσεως ἀναζήτησις τῆς

ἀληθείας. Ὁ Ἀριστοτέλης θεωρεῖ ἐφευρέτην τῆς δ. ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τὸν Ἐλεάτην Ζήνωνα. Ἦτο ἡ προτιμωμένη φιλοσοφικὴ μέθοδος τοῦ Σωκράτους, παρὰ δὲ τοῖς Σοφισταῖς ἐξεφυλίζετο πολλάκις εἰς ἐριστικὴν καὶ σοφιστείαν. Ὁ Κάντιος *ὑπερβολικὴν δ.* καλεῖ τὸ μέρος τῆς Κριτικῆς τοῦ καθαροῦ λόγου τὸ πραγματευόμενον τὴν μεταφυσικὴν ὡς ἐπιστήμην καὶ ἀποδεικνύον ἀδύνατον τὴν γνῶσιν τοῦ ὑπεραισθητοῦ.

Διαλεκτόν (πρὸην *Μπεκλεμῆς*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νέστου (Καβάλλας). Κάτ. 522.

διάλεκτος. Τοπικὴ παραλλαγὴ γλώσσης διαφέρουσα τῆς κοινῆς λαλουμένης καὶ γραφομένης ὡς πρὸς μερικοὺς φθόγγους, γραμματικοὺς καὶ συντακτικοὺς τύπους, οὓς ἐκφέρει κατ' ἰδιάζοντας οὕτω νόμους. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἶνε ἀκόμη κατανεμημένη εἰς πολλὰς διαλέκτους: Ἡ Ἰωνική, ἡ Αἰολικὴ ἡ Δωρικὴ κ.ἄ. κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅτε ἐπεβλήθη ὡς *κοινὴ* ἡ Ἀττικὴ δ., παραλλαγὴ τῆς Ἰωνικῆς. Ἡ Τσακωνική, τοῦ Πόντου, ἡ νοτιοϊταλικὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους διακρίνονται περισσότερον τῶν ἄλλων δ. καὶ τῆς νεωτέρας *κοινῆς*, ἥτις θεωρεῖται ἐξέλιξις τῆς ἀρχαίας *Ἀττικῆς*.

Διαλεχτόν (πρὸην *Διάλεσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 660.

διαλλαγής. Ὀρυκτόν, φαιόν, καστανοπράσινον, μὲ ζωηρὰν μεταλλικὴν λάμψιν, παραλλαγὴ τοῦ αὐγίτου. Ἀπαντᾷ ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τῆς Πίνδου.

διαλογή. Ἡ μετὰ τὸ τέλος τῆς ψηφοφορίας μέτρησις καὶ καταγραφὴ τῶν ψηφοδελτίων ἢ σφαιριδίων πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἀποτελέσματος.

διάλογος. Συνομιλία δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων. Εἰς τὴν λογοτεχνίαν χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν δραματικήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ρητορικὴν καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν (Πλάτων, Ζήνων ὁ Ἐλεάτης κ.ἄ.) καὶ εἰς ὅλα τὰ εἴδη τοῦ λόγου (Λουκιανός, Κικέρων, Μακκιαβέλης, Πετράρχης, Ἐρασμος κ.ἄ.).

διάλυμα. *(Χημ.)* Ὑγρόν, ὁμογενὲς μῖγμα ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς ὑγροῦ, τοῦ διαλυτικοῦ μέσου, καὶ ἑξ ἄλλων στερεῶν, ὑγρῶν ἢ ἀερίων οὐσιῶν, αἵτινες εἶνε διαλελυμέναι ἐντὸς αὐτοῦ.

διάλυσις. *(Χημ.)* Φυσικοχημικὸν φαινόμενον καθ' ὃ σῶμά τι στερεόν, ὑγρὸν ἢ ἀέριον ἐρχόμενον εἰς ἐπαφὴν μετά τινος ὑγροῦ, τοῦ διαλυτικοῦ μέσου, σχηματίζει μετ' αὐτοῦ μῖγμα ὑγρὸν ὁμογενές, τὸ διάλυμα.

Διαμαρτύρησις. Ἡ μεγάλη θρησκευτικὴ κίνησις τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος ἐν τῇ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ, ἡ ἀπολήξασα εἰς τὴν ἀπόσπασιν ἐκ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ γερμανικοῦ καὶ ἀγγλοσαξονικοῦ κόσμου. Εἰδικώτερον ἡ πρᾶξις ἣν τῷ 1529 συνέταξαν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λουθήρου κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Σπαΐρῃ τῆς Βαυαρίας συνελθούσης Διαίτης, ἥτις ἐθέσπισε τὴν διατήρησιν τοῦ θρησκευτικοῦ καθεστῶτος καὶ τὸ ἀμετάβλητον τῆς λειτουργίας, ἐκ τούτου δὲ γενικώτερον τὸ δόγμα καὶ ἡ κίνησις τῶν ὀπαδῶν τοῦ Λουθήρου *(Διαμαρτυρομένων Προτεσταντῶν, Λουθηρανῶν)*. Ἡ κίνησις τῆς Δ. ἀρξαμένη ὑπὸ τοῦ Λουθήρου τῷ 1517 κατέληξε μετὰ μακροὺς πολέμους καὶ διαμάχας εἰς τὴν *Μεταρρύθμισιν*, εἰς τὴν ἵδρυσιν Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν εἰς τὰς γερμανικὰς καὶ ἀγγλοσαξονικὰς χώρας. Αἱ Διαμαρτυρόμεναι Ἐκκλησίαι περιλαμβάνουσιν 150-180 ἑκατομμύρια πιστῶν καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Χωρίζονται ὑπὸ πολλῶν διαφορῶν μεταξύ των, ἀνήκουσαι εἰς τὸν *λουθηρανικόν*, τὸν *ἀγγλικανικόν*, *καλβινιστικόν*, *πρεσβυτεριανόν*, *μεθοδιστικόν*, *μορανικὸν* κ.ἄ. τύπους. Ὅλαι ὅμως διαφέρουσι τῆς Καθολικῆς, ὡς μὴ ἀναγνωρίζουσαι τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα, ἀποκρούουσαι τὴν παράδοσιν καὶ δεχόμεναι μόνην πηγὴν πίστεως τὴν Ἁγίαν Γραφὴν διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἑρμηνευομένην, παραδεχόμεναι δύο μόνον μυστήρια (τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὸ βάπτισμα), καταργήσασαι τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων καὶ τὴν ἁγαμίαν τοῦ κλήρου, τοῦ ὁποίου οἱ κατώτεροι λειτουργοί (πάστορες κλ.) ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Διαμαρτυρία. *(Ἀστ. Δίκ.)* Ἡ μονομερὴς πρᾶξις δι' ἧς ἐπὶ ἐνεργείας ἐπιδεχομένης πλείονας ἐξηγήσεις, ὁ ἐπιχειρῶν τὴν ἐνέργειαν προφυλάσσεται ἀπὸ τῶν ἐπιβλαβῶν εἰς τὰ συμφέροντά του ἑρμηνειῶν αὐτῆς.

Διαμαρτυρικόν. Ἔγγραφον συντασσόμενον ὑπὸ συμβολαιογράφου καὶ βεβαιοῦν τὴν μὴ ἀποδοχὴν συναλλαγματικῆς ὑπὸ τοῦ πληρωτοῦ ἢ τὴν μὴ ἐμπρόθεσμον ἐξόφλησιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀποδέκτου.

Διαμαρτυρόμενοι. Βλ. Διαμαρτύρησις.

διαμελισμός. Τρόπος θανατώσεως ἐν χρήσει ἄλλοτε ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, καθ' ὃν αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες τοῦ καταδίκου ἐσύροντο ὑπὸ τεσσάρων ἵππων πρὸς ἀντιθέτους διευθύνσεις μέχρις ἀποσπάσεως αὐτῶν ἐκ τοῦ κορμοῦ.

διάμεσα ρήματα. Τὰ ἐκ τῶν μέσων ρημάτων σημαίνοντα ὅτι τὴν πρᾶξιν δὲν ἐκτελεῖ μόνον του τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ δι' ἄλλου (*κείρομαι τὴν κεφαλὴν*=βάζω νὰ μοῦ κουρεύσουν τὸ κεφάλι, *οἰκοδομοῦμαι οἰκίαν* κλ.).

διάμεσος τριγώνου. *(Γεωμετρ.)* Εὐθεῖα ἀγομένη ἀπὸ κορυφῆς τινος τοῦ τριγώνου πρὸς τὸ μέσον τῆς ἀπέναντι πλευρᾶς.

διαμετακόμισις (κν. **τράνζιτο, ἐκ τοῦ transit**). Ἡ προσωρινὴ εἰς λιμένα ἢ ἄλλο ἐμπορικὸν κέντρον εἰσαγωγὴ ἐμπορευμάτων μὲ σκοπὸν ὄχι τὴν ἐπὶ τόπου κατανάλωσιν, ἀλλὰ τὴν βαθμιαίαν ἀποστολὴν εἰς ἄλλας πόλεις.

διαμέτρημα. *(Πυροβ.)* Τὸ μῆκος τῆς διαμέτρου τῆς κάννης πυροβόλου ὅπλου ἐκφραζόμενον συνήθως εἰς χιλιοστόμετρα.

διάμετρος κύκλου. *(Γεωμετρ.)* Εὐθεῖα διερχομένη διὰ τοῦ κέντρου κύκλου καὶ λήγουσα ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῆς περιφερείας· διαιρεῖ τὸν κύκλον εἰς δύο ἡμικύκλια καὶ τὴν περιφέρειαν εἰς δύο ἴσα τόξα, τὰς ἡμιπεριφερείας· ὁ λόγος τῆς περιφερείας πρὸς τὴν διάμετρον εἶνε ἀσύμμετρος ἀριθμὸς καὶ παρίσταται διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ γράμματος π=3,1415926... Ἀναλόγως λέγεται *διάμετρος ἐπιπέδου καμπύλης, σφαίρας* ἢ *στερεοῦ*. ‖ *(Ἀστρον.) Φαινομένη διάμετρος ἄστρου*, ἡ γωνία ὑπὸ τὴν ὁποίαν παρατηρεῖται ἐκ τῆς Γῆς ἡ διάμετρος τοῦ δίσκου αὐτοῦ.

Διαμονητήριον. Προξενικὸν ἔγγραφον διδόμενον εἰς τοὺς ἐν τῇ ξένῃ οἰκοῦντας ὑπηκόους κράτους τινὸς πρὸς πιστοποίησιν τῆς ὑπηκοότητός των.

διαμπερὲς τραῦμα. Ἐκεῖνο καθ' ὃ διατρυπᾶται μέλος τι τοῦ σώματος ἢ ὁ κορμὸς ἀπὸ ἑνὸς σημείου εἰς τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον. Ἐπίσης καὶ τὸ δι' οὗ ἀνοίγεται ἐσωτερική τις κοιλότης τοῦ σώματος ἢ κοίλον τι σπλάγχνον.

Διάνα. Λατινικὸν ὄνομα τῆς Ἀρτέμιδος.

διάνα. Τὸ πρωϊνὸν ἐγερτήριον σάλπισμα. ‖ Ἡ ἐπιτυχία εἰς τὴν σκοποβολήν.

διάναξις. Ἡ ἔμφραξις, διὰ στυπίου καὶ ἐπιχύσεως κατραμίου, τῶν μεταξὺ τῶν ἁρμῶν τῶν ἐπηγκενίδων ἑνὸς πλοίου χασμάτων, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀπολύτου στεγανότητος τῶν ξυλίνων πλοίων· κν. **καλαφάτισμα**.

Δίανθος. Γένος καρυοφυλλοειδῶν φυτῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Γνωστότερα εἴδη ἐν Ἑλλάδι εἶνε *δ. ὁ δενδρώδης*, κν. *ἀγριομοσκοκάρφι*, καὶ τὰ καλλωπιστικὰ *δ. ὁ καρυόφυλλος*, τὸ κν. *γαρύφαλλον*. *δ. ὁ γενειοφόρος*. κν. *φραγκογαρύφαλλον*, καὶ *δ. ὁ σινικός*, κν. *γαρουφαλλάκι*.

Διανόησις. Ἡ ἀνωτέρα ψυχικὴ λειτουργία, δι' ἧς τοποθετοῦνται αἱ παραστάσεις καὶ καταστίζεται ὁ πνευματικὸς κόσμος ἐκ τῆς ἐμπειρίας.

Διανοητικισμός (ἑλληνικὴ ἀπόδοσις τοῦ λατινικοῦ φιλοσοφικοῦ ὅρου intellectualismus). Μεταφυσικὴ θεωρία, καθ' ἣν ἡ κυριαρχία τοῦ διανοητικοῦ στοιχείου ἐκμηδενίζει τὸ αἰσθητικὸν καὶ τὸ βουλητικόν, ἄλλως **νοησιαρχία** καὶ **νοησικρατία**.

Διανομή. Ἡ πρᾶξις δι' ἧς, ὅταν πρᾶγμά τι ἐνσώματον, κινητὸν ἢ ἀκίνητον, ἀνήκῃ εἰς πλείονας κατὰ κυριότητα, ἢ ἄλλο ἐμπράγματον δικαίωμα ἢ καὶ ἁπλῶς κατὰ νομήν, τερματίζεται ἡ μεταξὺ τῶν πλειόνων δικαιούχων σχέσις, λαμβάνοντος ἑκάστου ἀνάλογον μέρος ἐκ τοῦ κοινοῦ πράγματος.

Διαπασῶν (ἡ· ἄκλιτον). Μικρὸν μουσικὸν ὄργανον, ἀποτελούμενον συνήθως ἐκ χαλυβδίνου στελέχους μὲ δύο σκέλη ἢ καὶ πνευστοῦ ἐν εἴδει συρίκτρας ἢ μικρᾶς σάλπιγγος, τὸ ὁποῖον κρουόμενον ἢ φυσώμενον παράγει τὸν φθόγγον λά.

Διαπασῶν

Διαπήδησις. Βλ. διαπίδυσις.

Διαπίδυσις. *(Φυσ.)* Φυσικὸν φαινόμενον κατὰ τὸ ὁποῖον δύο ὑγρὰ διαφόρου πυκνότητος χωριζόμενα διὰ ἡμιδιαπερατοῦ διαφράγματος (π.χ. ζωϊκῆς μεμβράνης) εἰσδύουσιν εἰς ἄλληλα. Ἄλλως **ὦσμωσις**, βλ. καὶ *διάχυσις*. ‖ *(Ἰατρ.)* Τὸ φαινόμενον τῆς ἀμοιβαίας μεταβιβάσεως δύο ὑγρῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ διὰ μέσου τοῦ χωρίζοντος αὐτὰ ὑμένος (ἐνδόσμωσις καὶ ἐξόσμωσις), οἷον συμβαίνει κατὰ τὴν διεξίδρωσιν αἱμοσφαιρίων ἢ καὶ ὀροῦ ἀπὸ τῶν τριχοειδῶν πρὸς τοὺς περιέχ ἱστούς.

Διαπιστευτήρια (νοεῖται *γράμματα*, lettres de créance). Ἔγγραφον δι' οὗ ἐφοδιάζεται ὁ νεωστὶ διορισθεὶς διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος καὶ δι' οὗ παρουσιάζεται εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κράτους παρ' ᾧ *διαπιστεύεται*, ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς του. Ἡ ἐπίδοσις τῶν δ. γίνεται ἐπισήμως ἀνταλλασσομένων προσφωνήσεων.

Διαπλάσεις. *(Γεωλ.)* Μεγάλαι ὁμάδες πετρωμάτων σχηματισθεῖσαι ἐκάστη κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς γεωλογικῆς περιόδου, ἄλλως **συστήματα**.

Διαπνοή. *(Βοτ.)* Ἡ φυσιολογικὴ λειτουργία τῶν φυτῶν, δι' ἧς ταῦτα ἀποβάλλουσιν ὑπὸ μορφὴν ὑδρατμῶν, διὰ τῶν φύλλων καὶ τῶν ὑπεργείων ἐν γένει ὀργάνων αὐτῶν, τὸ διὰ τῶν ριζῶν ἀπορροφώμενον ὕδωρ.

Διαπνοὴ ἄϋλος. Κυρίως ἡ διὰ τοῦ δέρματος ἀναπνοή, συνήθως δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ δέρματος ἐξάτμισις τοῦ ἱδρῶτος.

Διαπόμπευσις. Βλ. πομπή.

Διαπύησις. Ἀπόληξις τῆς φλεγμονῆς εἰς σχηματισμὸν καὶ συλλογὴν πύου, ἤτοι εἰς ἀπόστημα.

Διαπύλιον τέλος. Δημοτικὸς φόρος ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων, ὁποζυγίων καὶ ὀχημάτων, εἰσπρατόμενος διὰ τὴν δίοδον ἐκ τῆς πόλης, ἤτοι διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τινα πόλιν.

Διαρβεκίρ. Π. τῆς Τουρκίας, Βλ. Ἄμιδα.

διάρθρωσις. *(Ἀνατομ.)* Εἶδος ἀρθρώσεως λίαν εὐκινήτου, καθ' ἣν συντάσσονται δύο ἢ πλείονα ὀστᾶ κατὰ διαφόρους τρόπους ἀναλόγως τοῦ σχήματος τῶν ἀρθρικῶν ἐπιφανειῶν.

Δίαρον. Γένος ποωδῶν, πολυετῶν, κονδυλορριζων φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ἀροειδῶν. Ἓν Ἑλλάδι φύονται *δ. τὸ φραάσειον*, *δ. τὸ σπρουνέρειον* (κν. *καλλικάντσα*) καὶ *δ. τὸ λεπτόφυλλον*.

διάρροια. Ἐντερικὴ ἀνωμαλία ἢ πάθησις, καθ' ἣν γίνονται συχναὶ καὶ ὑδαρεῖς αἱ ἀφοδεύσεις. Σύμπτωμα κοινὸν πολλῶν καὶ διαφόρων νόσων καὶ δηλητηριάσεων. Λέγεται κν. **εὐκοιλιότης**.

Διαρχία (dualismus). Φιλοσοφικὴ θεωρία ἀποδεχομένη δύο ἀντιθέτους ἀρχάς: τῆς ὕλης καὶ τοῦ πνεύματος, ἀντίθετος τοῦ *μονισμοῦ* ἢ *ἑνισμοῦ* (monismus).

Διασάρησις. *(Ἔμπορ.)*. Δήλωσις ἐπὶ χαρτοσήμου τοῦ εἰσάγοντος ἢ ἐξάγοντος ἐμπόρευμά τι, κατατεθειμένη εἰς τὸ τελωνεῖον καὶ χρησιμεύουσα πρὸς ἐκτελωνισμὸν τοῦ ἐμπορεύματος.

Διάσεισις τοῦ ἐγκεφάλου. Τὸ σύνολον τῶν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἢ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ παθολογικῶν ἐκδηλώσεων τῶν ἀποτόκων ἀμέσου ἢ ἐμμέσου δράσεως ἐξωτερικῆς τινος βίας ἐπὶ τοῦ κρανίου ἢ τῆς σπονδυλικῆς στήλης.

Διάσελα (πρὸην *Μπρουμάζι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 725.

Διάσελο (πρὸην *Μπασανλῆ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 47.

διάσιμο. Ἡ τακτοποίησις τοῦ νήματος εἰς διασίδι ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς στήμων διὰ τὴν ὕφανσιν.

διάσκεψις καὶ **συνδιάσκεψις.** Συγκέντρωσις πληρεξουσίων δύο ἢ τὸ συνηθέστερον πλειόνων κρατῶν πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπίλυσιν διαφόρων ζητημάτων.

Διασπορά. *(Ἱστορ.)* Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἐθνῶν ἐλέχθη ἰδίᾳ περὶ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες μετὰ τὴν ἅλωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου, διεσπάρησαν εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου, ὅπου καὶ μέχρι νῦν εἶνε ἐγκατεστημένοι, ἄλλοτε εἰς ἰδιαιτέρας συνοικίας, νῦν δὲ συμπεφορμένοι μετὰ τῶν ἄλλων κατοίκων. ‖ *(Βοτ.)* Ὁ διασκορπισμὸς τῶν ὡρίμων σπερμάτων τῶν φυτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἢ τῶν ὑδάτων. Ἡ δ. ἔχουσα μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ εἴδους εἶνε *τυχαία* ἢ *κανονική*, γινομένη διὰ τοῦ ἀνέμου *(ἀνεμοχωρία)*, διὰ τῶν ζώων *(ζωοχωρία)*, διὰ τοῦ ὕδατος *(ὑδατοχωρία)* καὶ δι' εἰδικῶν ἐκρηκτικῶν ἢ ἐκσφενδονιστικῶν μηχανισμῶν τῶν καρπῶν.

διάστασις. *(Μαθημ.)* Ἡ κατὰ μίαν διεύθυνσιν ἔκτασις σώματος· αἱ γραμμαὶ εἶνε μονοδιάστατοι καὶ ἡ διάστασις αὐτῶν λέγεται μῆκος· αἱ ἐπιφάνειαι εἶνε δισδιάστατοι καὶ αἱ δύο διαστάσεις αὐτῶν λέγονται μῆκος καὶ πλάτος· τὰ δὲ στερεὰ τρισδιάστατα καὶ αἱ διαστάσεις αὐτῶν λέγονται μῆκος, πλάτος καὶ ὕψος ἢ πάχος ἢ βάθος.

διασταύρωσις. *(Βιολ.)* Μέθοδος πρὸς ἐξευγενισμὸν τῶν εἰδῶν ζώων ἢ φυτῶν, ἐγκειμένη εἰς τὴν σύμμιξιν δύο διαφόρων εἰδῶν ἢ ποικιλιῶν τοῦ αὐτοῦ γένους πρὸς παραγωγὴν νέου εἴδους ἔχοντος τὰς ἐπιδιωκομένας χρησίμους εἰς τὸν παραγωγὸν ἰδιότητας.

διάστημα. *(Μαθημ.)* Βλ. **χῶρος**. ‖ *(Μουσ.)* Τὸ χωρίζον δύο φθόγγους τῆς κλίμακος. Λέγεται *μελῳδικὸν* ὅταν χωρίζῃ δύο διαδοχικῶς ἠχοῦντας φθόγγους, *ἁρμονικὸν* δὲ ὅταν χωρίζῃ δύο φθόγ-

γους συνηχοῦντας· εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν λέγεται *σύμφωνον*, ὅταν ἡ συνήχησις παράγει εὐάρεστον, *διάφωνον* δὲ ὅταν παράγῃ δυσάρεστον συναίσθημα εἰς τὸν ἀκροατήν. Τὰ περιλαμβανόμενα ἐντὸς τῶν ὁρίων μιᾶς μουσικῆς κλίμακος διαστήματα λέγονται *ἁπλᾶ*, τὰ δὲ ἐκτεινόμενα εἰς μίαν ἢ πλείονας ὀξυτέρας κλίμακας λέγονται *σύνθετα*. Τὰ διαστήματα διακρίνονται ἐπίσης εἰς *τέλεια* ἢ *καθαρά*, εἰς *μείζονα* ἢ *μεγάλα* καὶ εἰς *ἐλάσσονα*. Χαρακτηρίζονται δὲ ὡς *εὐθέα* ἢ *ἀνιόντα*, ὅταν ὁ δεύτερος φθόγγος εἶνε πρὸς τὰ ἄνω, *ἀντίστροφα* δὲ ἢ *κατιόντα* ὅταν εἶνε πρὸς τὰ κάτω. ‖ *(Τυπογρ.)* Τὸ μεταξὺ τῶν λέξεων, πρὸς ἀραίωσιν, τιθέμενον μικρὸν μολύβδινον χώρισμα, χαμηλότερον τῶν ἄλλων στοιχείων.

Διαστημόμετρον. Ὀπτικὸν ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου μετρεῖται ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ σημείου παρατηρήσεως καὶ ἀντικειμένου τινός.

Διάστιχον. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ, λεπτὸν μολύβδινον ἢ ὀρειχάλκινον ἔλασμα, χαμηλότερον τῶν στοιχείων, παρεντιθέμενον πρὸς ἀραίωσιν μεταξὺ δύο στίχων.

Διαστολεύς. Χειρουργικὸν ἢ μαιευτικὸν ἐργαλεῖον διαφόρων τύπων, χρησιμεῦον πρὸς διαστολὴν καὶ διανοιξιν στενῶν στομίων φυσικῆς ἢ τραυματικῆς κοιλότητος.

Διαστολή. Αὔξησις τῶν διαμέτρων κοιλότητός τινος σπλαγχνικῆς, ὅπως τῆς καρδίας, ἢ διατατοῦ τινος ὀργάνου, κοιλότητος ἢ σπλάγχνου, ὅπως τῆς κόρης, τοῦ λάρυγγος, τοῦ θώρακος, τοῦ πνεύμονος, τοῦ στομίου τῆς μήτρας κατὰ τὸν τοκετὸν κλ. Χειρουργικὴ διεύρυνσις ἐστενωμένου πόρου, ὡς τῆς οὐρήθρας κλ.

Διαστολὴ θερμική. Βλ. θερμότης.

Διάστρα (ἡ). Εἰδικὸν ὑφαντικὸν ὄργανον δι' οὗ γίνεται τὸ διάσιμο.

Διάστρεμμα. Κάκωσις μὲ διατάνυσιν ἢ καὶ ἐνίοτε διάσχισιν τῶν περὶ τινα ἄρθρωσιν συνδέσμων καὶ ἁπαλῶν μορίων ἐκ βιαίας ἢ μὴ φυσικῆς κινήσεως τοῦ μέλους, προκαλοῦσα οἴδημα, ἄλγος καὶ ἐνίοτε αἱμάτωμα. Κν. **στραμπούλισμα.**

Διασωλήνωσις. *(Ἰατρ.)* *(Τραύματος)* Εἰσαγωγὴ ἐν αὐτῷ γάζης ἢ ἐλαστικοῦ σωλῆνος πρὸς ἀποχέτευσιν τῶν τραυματικῶν ὑγρῶν. *(Λάρυγγος)* Εἰσαγωγὴ καὶ διακράτησις ἐν τῷ λάρυγγι καταλλήλου σωλῆνος ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀναπνοὴ ἐπὶ διφθεριτικῆς λαρυγγίτιδος.

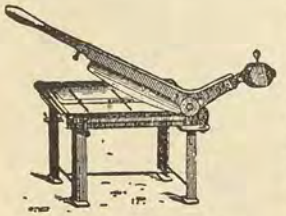

Διατομὶς λεπτῶν ἐλασμάτων

Διάταγμα. Γενικὴ διαταγὴ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐξουσίας, ἀποβλέπουσα κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν νόμων (ἐκτελεστικοῦ περιεχομένου), ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις εἰς τὴν ρύθμισιν αὐτοτελῶν σχέσεων (νομοθετικοῦ περιεχομένου). Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν τὰ δ. καλοῦνται *νομοθετικά*. Τὰ ἄλλα καλοῦνται *βασιλικὰ* ἢ *προεδρικὰ δ.* ἢ *ὑπουργικά*, ἀναλόγως τοῦ ἐκδίδοντος καὶ ὑπογράφοντος αὐτά.

Διαστολεύς

Διατακτικὸν ἀποφάσεως. *(Νομ.)* Τὸ μέρος τῆς ἀποφάσεως, εἰς τὸ τέλος αὐτῆς, ἐν ᾧ τὸ δικαστήριον δέχεται ἢ ἀπορρίπτει τὰ αἰτήματα τῶν διαδίκων.

Διατάραξις. *('Αστρον.)* Μεταβολὴ τῆς κινήσεως πλανήτου ἢ δορυφόρου ἕνεκα τῆς ἕλξεως ἄλλου σώματος, πλὴν τοῦ Ἡλίου ἢ τοῦ κεντρικοῦ πλανήτου. Αἱ διαταράξεις ἐχρησίμευσαν διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ πλανήτου Ποσειδῶνος.

Διατέμνουσα. *(Γεωμετρ.)* Εὐθεῖα κειμένη ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τριγώνου τινὸς καὶ τέμνουσα τὰς πλευρὰς ἢ τὰς προεκτάσεις τῶν πλευρῶν αὐτοῦ.

Διατίμησις. Καθορισμὸς ὑπὸ τῆς ἀγορανομίας ἀνωτέρου ἢ καὶ κατωτέρου ὁρίου τιμῶν, ἰδίως τροφίμων, εἰς ἀνωμάλους περιστάσεις, ὅτε παρατηρεῖται σπάνις ἢ τάσις παραλόγου ὑπερτιμήσεως.

Διατοίχησις. Ἡ ἕνεκα τρικυμίας κίνησις τοῦ πλοίου κατὰ τὸ ἐγκάρσιον αὐτοῦ ἐπίπεδον καὶ ἡ πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἑτέραν πλευρὰν κλίσις αὐτοῦ, κν. **παρακύλισμα, μπότζι.**

Διάτομα (τά). Μικροσκοπικῶς μικρὰ μονοκύτταρα σχιζοφύκη.

Διατομή. *(Γεωμετρ.)* Τὸ σχῆμα τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐκ τῆς πραγματικῆς ἢ φανταστικῆς τομῆς στερεοῦ σχήματος ὑπὸ ἐπιπέδου.

Διατομίς. Χειροκίνητος ἢ μηχανοκίνητος εἰδικὴ ψαλὶς πρὸς κοπὴν μεταλλικῶν ἀντικειμένων (ἐλασμάτων, γωνιῶν, ἐπιπέδων, ράβδων κλ.).

Διατριβή. Σύντομος μελέτη ἐπὶ περιωρισμένου τινὸς θέματος. ‖ Σφοδρὰ ἐπίκρισις διὰ τοῦ τύπου, ἔχουσα συνήθως προσωπικὸν χαρακτῆρα. ‖ *Ἐναίσιμος διατριβή*, ἡ ἐπὶ διδακτορίᾳ ὑποβαλλομένη εἰς τὸ πανεπιστήμιον μονογραφία.

Διατροφή. *('Αστ. Δίκ.)* Τὸ σύνολον τῶν ἀναγκαίων πρὸς πλήρωσιν τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν μέσων. Δ. ὀφείλει ὁ σύζυγος πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ, οἱ ἀνιόντες καὶ κατιόντες μεταξύ των καὶ ἐπὶ διαζυγίου ὁ κηρυσσόμενος ὑπαίτιος ἐκ τῶν συζύγων πρὸς τὸν ἕτερον, ἄπορον ὄντα.

Διατσέντο ἢ **διατσίντο.** Βλ. πολυανθὴς ὁ κονδυλόρριζος.

Διάττων ἀστήρ. Οὐράνιον φωτεινὸν μετέωρον, ὅπερ διασχίζει ἀστραπιαίως τμῆμα τοῦ οὐρανίου θόλου καὶ ἐξαφανίζεται· οἱ διάττοντες ἄλλοτε εἶνε μεμονωμένοι, σποραδικοὶ καὶ ἄλλοτε ἐμφανίζονται κατὰ σμήνη, ὅτε ἡ πτῶσις αὐτῶν καλεῖται *βροχὴ διαττόντων ἀστέρων*. Ἡ ἐμφάνισις τοιούτων σμηνῶν εἶνε περιοδική. Τὰ κυριώτερα τῶν σμηνῶν ἐπανέρχονται κατ' Αὔγουστον, Νοέμβριον καὶ Ἀπρίλιον. Οἱ διάττοντες ἀποτελοῦνται ἐκ μικροτάτων σωματιδίων, κινουμένων μὲ ταχύτητα 42 περίπου χλμ. κατὰ δευτερόλεπτον, ἅτινα φθάνοντα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Γῆς ἀναφλέγονται ἐκ τῆς προστριβῆς. Συνδέονται δὲ οὗτοι πρὸς κομήτας διαλυθέντας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πιπτόντων κατ' ἔτος διαττόντων εἶνε μέγιστος, δισεκατομμυρίων. Πρὸς τοὺς διάττοντας ἐπίσης συνδέονται καὶ οἱ μετεωρῖται ἢ ἀερόλιθοι.

Διατομὶς παχέων ἐλασμάτων

Δίαυλος (ὁ). Στενὴ θαλασσία διάβασις ἑνοῦσα δύο θαλάσσας, κν. μπουγάζι, στενωτέρα τοῦ διέκπλου. ‖ Ἀγώνισμα ταχύτητος παρ' ἀρχαίοις, καθ' ὃ οἱ δρομεῖς διέτρεχον δίς τὸ *στάδιον*, ἐπαναστρέφοντες εἰς τὴν ἀφεσιν, ἀφοῦ ἔφθανον εἰς τὸ τέρμα.

Διαφάνεια. Ἡ ἰδιότης ἣν ἔχουσι σώματά τινα νὰ ἐπιτρέπωσι σχετικῶς ἐλευθέραν τὴν δι' αὐτῶν δίοδον τοῦ φωτὸς οὕτως ὥστε νὰ δύναταί τις νὰ ἴδῃ τὰ ὀπισθεν αὐτῶν ὑπάρχοντα ἀντικείμενα.

Διαφανοσκοπία. Ἐξέτασις κοιλότητος τοῦ σώματος διὰ τοῦ διαφανοσκοπίου.

Διαφανοσκόπιον. Ὄργανον ἰατρικῆς ἐξετάσεως κοιλοτήτων τοῦ σώματος φωτίζον αὐτὰς διὰ μικροῦ ἠλεκτρικοῦ λαμπτῆρος εἰσαγομένου ἐν αὐταῖς.

Διαφέρον. *(Φιλοσ.)* Εἰς τὴν ψυχολογίαν λέγεται τὸ συναίσθημα τῆς ἡδονῆς, τὸ ὑπεγειρόμενον ἐν τῇ ψυχῇ ἐκ τῆς ὑποδοχῆς, ἣν εὑρίσκει πᾶσα νέα παράστασις εἰσερχομένη εἰς τὴν συνείδησιν, εἴτε διότι ἡ παράστασις αὕτη εὑρίσκει ἐν τῇ ψυχῇ συγγενεῖς αὐτῇ ἢ ὁμοίας παραστάσεις μεθ' ὧν σχετίζεται, εἴτε διότι ἡ νέα αὕτη παράστασις κέκτηται σημασίαν ἢ ἀξίαν, συνδεομένην πρὸς τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν τοῦ ἀνθρώπου. ‖ *(Νομ.)* Εἰς τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον, δ. καλεῖται ἡ μείωσις ἢ μὴ αὔξησις (περίπτωσις διαφυγόντος ἢ ἀπολιπόντος ἢ ἀποδράντος κέρδους) τῆς περιουσίας προσώπου τινὸς κατόπιν ἐπιζημίου πράξεως ἢ παραλείψεως τρίτου προσώπου ἢ καὶ ἕνεκα τῆς μὴ συνομολογήσεως μιᾶς συμβάσεως *(ἀρνητικὸν δ. συμβάσεως)*. Ἐπὶ ὅλων τῶν περιπτώσεων τούτων ὁ ζημιωθεὶς δικαιοῦται ἀποκαταστάσεως.

Διαφήμισις. Ἡ διὰ ζώσης φωνῆς, διὰ τοῦ τύπου, διὰ τοιχοκολλήσεως καὶ διὰ παντὸς ἄλλου τρόπου ἐξύμνησις τῶν ἀρετῶν ἑνὸς προσώπου ἢ ἑνὸς πράγματος, κν. **ρεκλάμα, ρεκλαμάρισμα.**

Διαφορά. *('Αριθμ.)* Τὸ ἐξαγόμενον τῆς ἀφαιρέσεως ἀριθμοῦ τινος ἀπὸ ἄλλου, τὸ ὑπόλοιπον.

Διαφόρησις. *('Ιατρ.)* Ἡ ἐφίδρωσις.

Διαφορητικὰ φάρμακα. Τὰ προκαλοῦντα ἐφίδρωσιν ἢ ἱδρωτικά.

Διαφορικαὶ παρατηρήσεις. Αἱ ὁρίζουσαι τὴν θέσιν ἀστέρος ἐν σχέσει πρὸς ἄλλον πλησίον κείμενον ἀστέρα, οὗτινος εἶνε γνωστὴ ἀκριβῶς ἡ θέσις.

Διαφορικόν. Τὸ μέρος τῆς αὐξήσεως συναρτήσεώς τινος τὸ ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐλαχίστην αὔξησιν τῆς ἀνεξαρτήτου μεταβλητῆς.

Διαφορικὸς λογισμός. Κλάδος τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν, ἀποτελῶν μετὰ τοῦ Ὁλοκληρωτικοῦ Λογισμοῦ τὸν Ἀπειροστικὸν Λογισμόν.

Διαφόρισις (συναρτήσεως). Ἡ εὕρεσις τοῦ διαφορικοῦ τῆς συναρτήσεως.

Διαφορόμετρον. Ὄργανον δι' οὗ μετρεῖται ἡ διαφορὰ τοῦ βυθίσματος τῶν πλοίων.

Διαφοροποίησις. *(Φυσιολ.)* Ἡ ἰδιότης ἣν ἔχουσιν οἱ ζῶντες ὀργανισμοὶ νὰ ἀναπτύσσωσι μέλη ἀνόμοια μεταξύ των, ἀποτελούμενα καὶ ταῦτα ἀπὸ μέρη ἀνόμοια.

Διάφραγμα. *('Ανατομ.)* Πᾶν ὁμενῶδες ἢ μυϊκὸν μόριον χωρίζον δύο κοιλότητας. Συνήθως, ὁ πλατὺς καὶ λεπτὸς θολωτὸς μῦς ὁ χωρίζων ἐγκαρσίως τὴν ἄνω κοιλότητα τοῦ κορμοῦ, ἤτοι τὸν θώρακα, ἀπὸ τῆς κάτω κοιλίας. Τὸ δ. εἶνε εἰσπνευστικὸς μῦς, ἡ συστολὴ τοῦ ὁποίου καταβιβάζουσα αὐτὸν πρὸς τὴν κοιλίαν αὐξάνει τὴν χωρητικότητα τοῦ θώρακος καὶ συνεπῶς τὴν εἰσροὴν ἀέρος εἰς τοὺς πνεύμονας. ‖ *('Οπτ.)* Μικρὰ πλάξ μὲ ὀπὴν συνήθως κυκλικὴν παρεντιθεμένη εἰς τὸν δρόμον τῶν ὀπτικῶν ἀκτίνων. Χρησιμεύει εἰς τὰ ὀπτικὰ ὄργανα πρὸς βελτίωσιν τῆς ποιότητος τῶν εἰκόνων καὶ εἰς τοὺς φωτογραφικοὺς φακοὺς πρὸς ρύθμισιν τῆς φωτεινότητος.

Διαφώτισις. Ἡ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα μ.Χ. ἀρξαμένη διανοητικὴ ἀναμόρφωσις πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀπὸ τῶν παραδεδομένων προλήψεων καὶ διάδοσιν ὀρθῶν λογικῶς καὶ πραγματικῶς γνώσεων.

Διαχειριστής. *('Εμπορ. Δίκ.)* Ὁ ἐντεταλμένος τὴν διοίκησιν τῶν ὑποθέσεων τῶν ὁμορρύθμων καὶ ἁπλῶν ἑτερορρύθμων ἑταιρειῶν. ‖ Ἐν τῷ στρατῷ, ἴδιον σῶμα ἀξιωματικῶν *(τῆς Διαχειρίσεως)*, διαχειριζομένων τὸ χρηματικὸν καὶ ὑλικὸν τοῦ στρατοῦ.

Διαχρωμία. Φωτογραφικὴ μέθοδος μετατροπῆς τῶν μελανῶν ἐξ ἀργύρου εἰκόνων εἰς ἐγχρώμους.

Διάχυσις. Φυσικὸν φαινόμενον καθ' ὃ δύο διάφορα ὑγρὰ ἢ ἀέρια διεισδύουσιν εἰς ἄλληλα καὶ ὅταν ἀκόμη χωρίζωνται διὰ πορώδους τοιχώματος, π.χ. ζωϊκῆς μεμβράνης, ὅτε ἡ διάχυσις καλεῖται *διαπίδυσις* ἢ *ὦσμωσις*. Διάχυσις τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος εἶνε ἡ ἀκανόνιστος ἀνάκλασις φωτεινῶν καὶ θερμαντικῶν ἀκτίνων.

Διάχυτον φῶς. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὸ προκαλούμενον ὑπὸ τῆς διαχύσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπὶ τῶν μορίων τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος.

Διβάμπουλον. Μεγάλη καὶ πολυτελῶς κεκοσμημένη λαμπάς, παρὰ Βυζαντινοῖς, φερομένη ὑπὸ τοῦ Λαμπαδαρίου πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ κατόπιν τοῦ πατριάρχου.

Διβάνιον (λ. περσική=ἀνάκλιντρον, σοφᾶς). Ἡ κυβέρνησις τῆς Τουρκίας, τὸ ἀνώτατον συμβούλιον τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τοῦ σουλτανικοῦ καθεστῶτος.

Διβαρᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 68.

Διβιζιονισμός (ἐκ τοῦ γαλλικοῦ divisionisme). Σχολὴ ζωγραφικῆς, καθ' ἣν οἱ διάφοροι τόνοι τῶν πινάκων (ἰδίᾳ τοπίων) ἐπιτυγχάνονται οὐχὶ δι' ἀναμίξεως τῶν χρωμάτων, ἀλλὰ διὰ παραθέσεως τούτων κατὰ στενὰς λωρίδας. Ἱδρυτὴς ὁ Ἰταλὸς ζωγράφος Σεϋαντίνι.

Διβόλισμα. Ἡ διὰ δευτέραν φορὰν ἄροσις τοῦ ἐδάφους, ἄλλως **δευτέρωμα.**

Διβράγχια (τά). Τάξις κεφαλοπόδων μαλακοζώων φερόντων δύο βράγχια ἐν τῇ μανδυακῇ κοιλότητι καὶ 8 ἢ 10 κοτυληδονοφόρους βραχίονας. Ἡ τάξις τῶν δ. περιλαμβάνει τὰ ὀκτάποδα καὶ τὰ δεκάποδα (σηπία, τευθὶς κλ.).

Δίβρη. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 650.— 2) Χ. ἐπαρχ. Ἠλείας. Βλ. **Γριντόφυτον.**

Δίβρη. Π. τῆς Ἀλβανίας παρὰ τὰ νοτιοσλαυϊκὰ σύνορα, ἐπὶ τοῦ Μέλανος Δρίνου, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 10.000.

Δίβριτσα. Χ. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Βλ. **Δήμητρα.**

Διγαλένη (digalen). Καρδιοτονικὸν φάρμακον παράγωγον τῆς δακτυλίτιδος.

Διγαλέτον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 482.

Διγαμία. Ἡ σύναψις δευτέρου γάμου ὑπὸ προσώπου τοῦ ὁποίου ὁ ἢ ἡ ἐκ μὴ ἀκύρου καὶ μὴ λυθέντος πρώτου γάμου σύζυγος εὑρίσκεται ἐν τῇ ζωῇ.

Δίγαμμα. Τὸ ἕκτον γράμμα Ϝ τοῦ παναρχαίου ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, παραλειφθὲν κατὰ τὴν ἐπὶ ἄρχοντος Εὐκλείδου μεταρρύθμισιν τοῦ ἀλφαβήτου (405 π.Χ.). Εἰς τὴν Λατινικὴν ἐξελιχθη εἰς

φ (F). Ὠνομάσθη δ. ἐκ τοῦ σχήματος (=) ἀποτελουμένου ἐκ δύο Γ ὑπερτεθειμένων.

διγενεῖς ἢ **διγενιτικοί**. Ὑποδιαίρεσις τῆς τάξεως τῶν τρηματωδῶν σκωλήκων, ζώντων ἐνδοπαρασιτικῶς, πολλαπλασιαζομένων δι' ἐναλλασσουσῶν γενεῶν, ἑκάστη τῶν ὁποίων παρουσιάζει διάφορον μορφὴν καὶ ἡ μὲν στερεῖται γεννητικῶν ὀργάνων, ἡ δὲ φέρει τοιαῦτα. Ὑφίστανται μεταμορφώσεις πολλάς, καθ' ἃς ζῶσι διαδοχικῶς ἐντὸς τοῦ ὕδατος, εἰς τὸ σῶμα κοχλιῶν, πάλιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, κατόπιν ἐπὶ φυτῶν καὶ τέλος ἐντὸς τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος καὶ τοῦ ἤπατος ζώων θηλαστικῶν ἑνίοτε καὶ τοῦ ἀνθρώπου, προκαλοῦντες βαρυτάτας ἀσθενείας (δίστομον κλ.).

Διγενῆς Ἀκρίτας. Βλ. **ἀκρίτας**.

δίγκο (ἢ ἄγριος κύων τῆς Αὐστραλίας, Canis dingo). Κύων οἰκιακὸς ἄλλοτε καὶ ἄγνωστον πότε καὶ πῶς ἐξαγριωθείς, ζῶν ἤδη ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Αὐστραλίας. Ἔχει μέγεθος μετρίου ποιμενικοῦ κυνός καὶ προξενεῖ μεγίστας φθορὰς εἰς τὰ ποίμνια.

δίγυνον. Ἄνθος τοῦ ὁποίου ἡ ᾠοθήκη φέρει δύο στύλους ἢ δύο στίγματα.

διδακτικὴ ποίησις. Εἶδος ποιήσεως ἀποβλέπον νὰ διδάξῃ μᾶλλον παρὰ νὰ δώσῃ καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν. («Ἡ «Θεολογία» καὶ «Ἔργα καὶ ἡμέραι» τοῦ Ἡσιόδου, αἱ «Βέδαι» τῶν Ἰνδῶν, τὰ «Γεωργικὰ» τοῦ Βιργιλίου κ.ἄ.).

διδάκτωρ (λατ. doctor). Πτυχιοῦχος σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου ἐπιτυχὼν εἰς τὰς ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐξετάσεις καὶ τοῦ ὁποίου ἐνεκρίθη ἡ *ἐναίσιμος διατριβή*.

διδασκαλεῖον. Ἐκπαιδευτικὸν ἵδρυμα, ἐν τῷ ὁποίῳ μορφώνονται διδάσκαλοι. Ἐν Ἑλλάδι λειτουργοῦσιν ἓν δ. ἀρρένων Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἀθήναις, 13 δ. ἀρρένων δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, 7 δ. νηπιαγωγῶν καὶ ἓν δ. γυμναστικῆς.

Δίγκο

διδασκαλία. Ἡ σκόπιμος καὶ κατὰ σχέδιον μετάδοσις γνώσεων ἀποβλέπουσα εἰς ἐπίτευξιν τῆς ἀγωγῆς, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν διὰ τῆς παροχῆς πολυμερῶν γνώσεων εἰσαγωγὴν τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸν σύγχρονον πολιτισμόν, εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ δεξιοτήτων αὐτοῦ καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἰδιοφυΐας του, εἰς τὴν μόρφωσιν ἰσχυρᾶς ἠθικῆς βουλήσεως καὶ χαρακτῆρος. Ἡ δ. γίνεται, κατὰ τὸ κρατοῦν σύστημα, παραλλήλως ἐφ' ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων, τελευταίως ὅμως ἐν Ρωσίᾳ καὶ Γερμανίᾳ εἰσήχθη τὸ σύστημα τῆς *ἐνιαίας δ.*, ἥτις καταργοῦσα τὴν διαίρεσιν τῶν γνώσεων εἰς μαθήματα, συνυφαίνει γνώσεις ἐκ τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν περὶ ἕνος πυρῆνος ἐν φυσικῷ συνδέσμῳ πρὸς ἀλλήλους καὶ παρέχει ἐξ αὐτῶν, συμφώνως πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἀνάγκας, τὸ διαφέρον καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς τάξεως.

διδάσκαλος. Ὁ ἔχων ἐπάγγελμα τὸ διδάσκειν εἴτε γράμματα *(δ. παιδαγωγικός)* εἴτε τέχνην τινὰ ἢ ἐπιστήμην *(εἰδικὸς δ.)*. Οἱ διδάσκοντες εἰς τὰ πανεπιστήμια λέγονται *καθηγηταί*, ὡς καὶ οἱ δ. τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Οἱ δ. τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως λέγονται *δημοδιδάσκαλοι* (βλ.λ.). ‖ Ἐν τῷ Τεκτονισμῷ, Δ. λέγεται ὁ ἔχων τὸν τρίτον βαθμὸν καὶ ἐπιστατῶν τῶν ἐργασιῶν μιᾶς στοᾶς, δικαιούμενος δὲ νὰ ἐκλέγῃ καὶ νὰ ἐκλέγεται ἀξιωματικὸς τῆς στοᾶς του. *Μέγας Δ.* λέγεται ὁ ἐπὶ κεφαλῆς Μεγάλης Στοᾶς. ‖ *(Ἐκκλ.)* Ἀξιωματοῦχος τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐρχόμενος μετὰ τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς προφήτας. Ἀργότερον Δ. ὀνομάσθησαν τιμητικῶς πολλοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας διακριθέντες ἐπὶ ἁγιότητι καὶ σοφίᾳ. (Μ. Ἀθανάσιος, Μ. Βασίλειος, Χρυσόστομος κ.ἄ).

δίδελφυς. Γένος θηλαστικῶν μαρσιποφόρων ζώντων ἐν Ἀμερικῇ, ἐχόντων δὲ ὄψιν μεγάλων ποντικῶν (μῆκος 0.14-0.60 μ.).

Διδερώ (Διονύσιος Diderot). Γάλλος μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος (1713-1784). Ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Δαλαμβὲρ τὴν *Ἐγκυκλοπαιδείαν*. Ὑλιστής, ἄθεος, ἐγκυκλοπαιδικώτατος, ἠσχολήθη ὄχι μόνον μὲ τὰς ἐπιστήμας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν, τὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν κλ., ὑπῆρξε δὲ μετὰ τοῦ Βολταίρου καὶ τοῦ Ρουσσὼ εἷς τῶν σημαντικωτέρων προδρόμων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔργα του: «Ἐπιστολὴ περὶ τῶν τυφλῶν πρὸς χρῆσιν τῶν βλεπόντων», «Στοχασμοὶ περὶ τῆς ἑρμηνείας τῆς φύσεως», «Ἰάκωβος ὁ μοιρολάτρης», «Ἡ καλογραΐα» κ.ἄ.

Διδότος (Didot). Οἰκογένεια Γάλλων ἐκδοτῶν, βιβλιοπωλῶν καὶ τυπογράφων. Ἐπιφανέστερος ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ *Ἀμβρόσιος Φιρμῖνος* (1790-1876), διαπρεπὴς ἑλληνιστής, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Κοραῆ, θερμὸς φιλέλλην, ἐκδώσας τὴν ἐκ 50 τόμων Συλλογὴν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως, τοῦ «Θησαυροῦ» τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου κ.ἄ. Παρ' αὐτῷ ἐμαθήτευσαν πολλοὶ Ἕλληνες τυπογράφοι, κατελθόντες κατόπιν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα. Μετέφρασε τὸν Θουκυδίδην καὶ τὰς Ὠδὰς τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ ἔγραψε «Δοκίμιον περὶ Τυπογραφίας», «Ἄλδος Μανούτιος καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Βενετίᾳ» κ.ἄ.

Διδρόν (Ἀδόλφος Ναπολέων Didron). Γάλλος ἀρχαιολόγος (1806-1867). Κατέγινε κυρίως μὲ τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν τοῦ Μεσαίωνος. Ἔγραψεν «Ἐγχειρίδιον χριστιανικῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς εἰκονογραφίας» καὶ ἄλλα.

Δίδυμα ἢ **Δίδυμοι**. Ἀρχαία π. τῆς Ἰωνίας, 18 χλμ. Ν τῆς Μιλήτου, ὅπου σήμερον τὸ χ. Γέροντας. Ἐν Δ. ὑπῆρχε πανάρχαιος καὶ διάσημος ναὸς καὶ μαντεῖον τοῦ *Διδυμαίου Ἀπόλλωνος* καὶ κολοσσιαῖον χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ Φιλησίου Ἀπόλλωνος. Βλ. καὶ **Γέροντας**.

Διδύμια. Μόρια τοῦ μέσου ἐγκεφάλου.

Δίδυμιον. Μεταλλικὸν σῶμα θεωρούμενον ἄλλοτε ὡς στοιχεῖον καὶ ὀνομασθὲν οὕτω διότι συναντᾶται πάντοτε μετὰ τῶν στοιχείων δημητρίου καὶ λανθανίου. Τῷ 1885 ὅμως ὁ Ἄουερ φὸν Βέλσβαχ τὸ διέσπασεν εἰς δύο στοιχεῖα (*νεοδύμιον* καὶ *πρασεοδύμιον*).

Δίδυμοι. Ἀστερισμὸς τοῦ Β. ἡμισφαιρίου μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν Ἡνιόχου, Ὠρίωνος καὶ Πρόκυνος, ἀνήκων εἰς τὸν ζῳδιακὸν κύκλον, τρίτος κατὰ σειράν. Κατὰ τὴν μυθολογίαν, παριστᾷ τοὺς δύο Διοσκούρους, Κάστορα, τὸν α τῶν Δ., καὶ Πολυδεύκην τὸν β, τῶν Δ.· ὁ β εἶνε πρώτου μεγέθους καὶ ὁ α δευτέρου.

Δίδυμοι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σπετσῶν-Ἐρμιονίδος (Ἀργολιδοκορινθίας). Κάτ. 1017.

Δίδυμος ὁ Ἀλεξανδρεύς. Γραμματικὸς καὶ κριτικὸς τῆς Ἀλεξανδρινῆς σχολῆς, πολυγραφώτατος, ἐπονομασθεὶς *Χαλκέντερος* καὶ *Βιβλιολάθας*,

ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἐνθυμῆται τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἐξέδωκε (ὑπὲρ τὰ 3500, ὡς ἐλέγετο).

Διδυμότειχον. Πρωτ. τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Ἔβρου, 3 χλμ. ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔβρου καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀλεξανδρουπόλεως-συνόρων. Κάτ. 8204. Ἀκμάζουσα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους πόλις, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1361 καὶ μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Ἀδριανουπόλεως ἦτο ἡ ἐν Εὐρώπῃ πρωτ. αὐτῶν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα περιῆλθε μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Εἶνε σημαντικὸν γεωργικὸν κέντρον καὶ ἕδρα μητροπόλεως, ἀποτελεῖ δὲ δῆμον μὲ τοὺς πέριξ συνοικισμούς (κάτ. 8690).—Ἡ *ἐπαρχία Δ.* εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Ἔβρου ἀριθμεῖ 18.425 κατ., εἰς 1 δῆμον καὶ 11 κοινότητας ἐξ 29 χωρίων. Γεωργία, σηροτροφία κ.λ.

Διδὼ ἢ Ἔλισσα. Θυγάτηρ, κατὰ τὴν Μυθολογίαν, τοῦ Βήλου, βασιλέως τῆς Τύρου, ἀδελφὴ τοῦ Πυγμαλίωνος καὶ σύζυγος τοῦ Ἀκέρβαντος ἢ τοῦ Σιχαίου, μετὰ τὸν φόνον τοῦ ὁποίου ὑπὸ τοῦ Πυγμαλίωνος, ἡ Δ. ἔφυγε μετὰ τῶν θησαυρῶν της καὶ ἔκτισε τὴν Καρχηδόνα (888 π.Χ.). Ζητηθεῖσα εἰς γάμον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νουμιδίας Ἰάρβα, ἥ, κατὰ τὴν «Αἰνειάδα» τοῦ Βιργιλίου, ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Αἰνείου, οὗ ἠράσθη φιλοξενηθέντος ὑπ' αὐτῆς ὅτε διέβη ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, ἠυτοκτόνησε.

διέγερσις. *(Ἰατρ.)* Αὔξησις μᾶλλον ἀπότομος τῆς νευρικῆς καὶ ἐγκεφαλικῆς ἐνεργείας μὲ ἀνάλογα φαινόμενα ὑπερεντάσεως ψυχικῆς, προκαλουμένη ἐξ ἐρεθίσματός τινος δρῶντος ἐξωθεν ἢ ἐν αὐτῷ τῷ ὀργανισμῷ.

διεγερτικὰ φάρμακα. Τὰ ἐπιδρῶντα ἐρεθιστικῶς ἐπὶ τῶν ψυχοκινητικῶν κέντρων τοῦ ἐγκεφάλου καὶ προκαλοῦντα διέγερσιν ἢ ἀναζωπυροῦντα τὰς ἐξησθενημένας ζωϊκὰς λειτουργίας.

διεθνὲς δίκαιον. Κλάδος τοῦ δημοσίου δικαίου, διέπων τὰς μεταξὺ τῶν πολιτειῶν σχέσεις καὶ τὴν δικαιοδοσίαν ἑκάστης τῶν πολιτείας ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων πολιτῶν καὶ νομικῶν προσώπων ἑτέρας πολιτείας. Διακρίνεται εἰς *δημόσιον δ. δ.*, ρυθμίζον τὰς σχέσεις τῶν πολιτειῶν πρὸς ἀλλήλας, καὶ *ἰδιωτικὸν δ. δ.*, ρυθμίζον τὰς ἰδιωτικὰς σχέσεις μεταξὺ πολιτῶν διαφόρων κρατῶν.

Διεθνὴς (ὑπονοεῖται *ὀργάνωσις τῶν ἐργατῶν*). Οὕτως ἐκλήθη τὸ πρῶτον ἡ ἐν Λονδίνῳ τῷ 1864 ἱδρυθεῖσα διεθνὴς ὀργάνωσις ἐργατῶν μὲ σκοπὸν τὴν διεθνῆ ἐργατικὴν συνεργασίαν πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ ἐργάτου, ἀνατροπὴν τοῦ καθεστῶτος καὶ ἐγκαθίδρυσιν τοῦ κομμουνιστικοῦ. Ψυχὴ τῆς Δ. ταύτης, κληθείσης *Πρώτης Διεθνοῦς*, ἦσαν ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔγκελς, οἱ ὁποῖοι συνέταξαν καὶ τὸ κομμουνιστικὸν μανιφέστον. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Παρισινῆς Κομμούνας, μεθ' ἧς εἶχε συνδέσει τὴν τύχην της, ἡ Α' Δ., τῆς ὁποίας ἡ ἕδρα μετεφέρθη εἰς Ν. Ὑόρκην, διελύθη τῷ 1876. Τῷ 1889 ἱδρύθη ἐν Παρισίοις ὡς συνέχεια τῆς Α' ἡ *Β' Δ.*, τῆς ὁποίας τὸ πρόγραμμα διετυπώθη τῷ 1900. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι ἠγέται αὐτῆς δὲν ἐτήρησαν τὴν ἀπόφασίν της τοῦ 1910 περὶ ἀντιδράσεως κατὰ παντὸς πολέμου καὶ ἐψήφισαν τὰς πολεμικὰς πιστώσεις, ταχθέντες ὑπὲρ τῆς «ἐθνικῆς ἀμύνης» εἰς διάφορα κράτη, ἡ Β' Δ. διελύθη. Ἐπανιδρυθεῖσα τῷ 1920 ἐν Ἀμβούργῳ συγκεντρώνει, εἰς ἀντίδρασιν τῆς *Γ' Δ.*, τὰς πλειοψηφίας τῶν ἐθνικῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῶν διαφόρων κρατῶν. Οἱ κατὰ τῆς χρεωκοπίας τῆς Β' Δ. ἔθεσαν τῷ 1915 ἐν Τσίμερβαλδ τῆς Ἑλβετίας τὰς βάσεις τῆς Γ' Δ., ἥτις ἱδρύθη ὁριστικῶς τῷ 1919 ἐν Μόσχᾳ μὲ σκοπὸν τὴν ἀνατροπὴν τοῦ καπιταλισμοῦ καθ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐγκαθίδρυσιν τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας. Εἰς τὴν Γ' Δ. μετέχουσι τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ὅλων τῶν χωρῶν (καὶ τῆς Ἑλλάδος). ‖ *Διεθνὴς τοῦ Ἀμστερδάμ*. Ἱδρύθη τὸ πρῶτον ὡς *Συνδικαλιστικὴ Δ.* ἐν Δουβλίνῳ τῷ 1903 μὲ σκοπὸν τὴν ἐπίτευξιν διεθνοῦς ἀλληλεγγύης τῶν ἐργατῶν ἐπὶ τῶν ἀμέσων διεκδικήσεων αὐτῶν. Τυπικῶς συνεκροτήθη ἐν Ἀμστερδὰμ τῷ 1919 καὶ εἶνε ἡ ἰσχυροτέρα ἐργατικὴ ὀργάνωσις τοῦ κόσμου. ‖ *Ἐρυθρὰ συνδικαλιστική* (ἢ *Πρόφιντερν*) *Διεθνὴς τῆς Μόσχας*. Ἱδρυθεῖσα τῷ 1921 ἐν Μόσχᾳ καὶ περιλαμβάνουσα ὅλους τοὺς συνδικαλισμένους κομμουνιστὰς ἐργάτας, σκοπὸν ἔχει τὸν συνδυασμὸν τῶν ἀμέσων ἐπιδιώξεων τῆς ἐργατικῆς τάξεως πρὸς τὰς γενικωτέρας πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς ἐπιδιώξεις. ‖ Ἐκτὸς τῶν δ. τούτων ὑπάρχουσιν ἡ *Χριστιανικὴ Διεθνὴς τῶν ἐργατῶν* (ἱδρ. 1919, ἕδρα Οὐτρέχτη), ἡ *Διεθνὴς μεταφορῶν* (1896, ἕδρα τὸ Ἀμστερδάμ), *Διεθνὴς Ἐργατικὴ Βοήθεια* (1921, ἕδρα Βερολῖνον), ἀνήκουσα εἰς τὴν Διεθνῆ τῆς Μόσχας.

διεθνὴ δικαιοσύνη. Ἡ ἰδίᾳ βουλήσει ὑπαγωγὴ πολιτείας τινός, πρὸς ἐπίλυσιν διαφορᾶς τινος μετ' ἄλλου, εἰς διεθνὲς δικαστήριον, ἀποφαινόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Τοιαῦτα δικαστήρια εἶνε τὸ *Διεθνὲς Διαρκὲς Διαιτητικὸν Δικαστήριον τῆς Χάγης*, ἱδρυθὲν ἐν Χάγῃ ὑπὸ τῆς ἐκεῖ Διασκέψεως (1899-1907), καὶ τὸ *Διεθνὲς Δικαστήριον Διεθνοῦς Δικαιοσύνης*, ἱδρυθὲν ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν τῷ 1920 μὲ ἕδραν ἐπίσης τὴν Χάγην.

διεθνὴς δουλεία. Τὸ ἐμπράγματον δικαίωμα, συνεπαγόμενον διαρκῆ περιορισμὸν τῆς ἐδαφικῆς κυριαρχίας κράτους τινὸς ἐπ' ὠφελείᾳ ἑτέρου.

διεθνὴς ἔλεγχος (κυρίως *Διεθνὴς Οἰκονομικὸς Ἔλεγχος*). Ἡ ὑπὸ ἑνὸς ἢ πλειόνων κρατῶν παρακολούθησις, δι' ἀντιπροσώπων των, τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως ἄλλου κράτους, πρὸς ἐξασφάλισιν συμφερόντων τῶν κρατῶν τῶν ἀσκούντων τὸν ἔλεγχον ἢ ὑπηκόων των. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπεβλήθη διεθνὴς ἔλεγχος τῷ 1898, κατόπιν τῆς πτωχεύσεως τοῦ 1893 καὶ τοῦ πολέμου τοῦ 1897. Ἀσκεῖται ὑπὸ Διεθνοῦς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς (Δ.Ο.Ε.) ἀποτελουμένης ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας, διαχειριζομένης δὲ τὰς προσόδους τὰς προερχομένας ἐκ τῶν μονοπωλίων ἅλατος, σιγαροχάρτων, παιγνιοχάρτων, πυρείων, πετρελαίου καὶ ναξίας σμύριδος, τὰς ἐκ τοῦ φόρου καπνοῦ, ἐκ τῶν χαρτοσήμων καὶ ἐκ τῶν εἰσαγωγικῶν τελῶν τοῦ τελωνείου Πειραιῶς, ἐν ἀνεπαρκείᾳ δὲ αὐτῶν καὶ τῶν τελωνείων Πατρῶν, Κερκύρας, Βόλου καὶ Λαυρείου.

διεκδίκησις. *(Ἀστ. Δίκ.)* Δικαστικὸς ἀγών, ἐν ᾧ ὁ κύριος τοῦ πράγματος, μὴ ὢν κάτοχος, ἐνάγει τὸν κάτοχον διὰ τῆς *διεκδικητικῆς ἀγωγῆς*, ἀξιῶν ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ ἐπὶ τοῦ πράγματος κυριότης του καὶ νὰ διαταχθῇ ἡ εἰς αὐτὸν ἀπόδοσίς του.

διέκπλους. Στενὸν (πλατύτερον τοῦ *διαύλου*) ἑνῶνον δύο θαλάσσας, ὡς ἡ Μάγχη τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν Βόρειον θάλασσαν.

διέκπρισις. *(Χειρουργ.)* Ἀποκοπὴ μέρους ὀστοῦ διὰ πρίονος.

διελκυστίνδα. Ἀρχαιοτάτης προελεύσεως ὁμαδικὸν ἀγώνισμα, καθ' ὃ οἱ ἀγωνιζόμενοι διαιρούμενοι εἰς δύο ἰσομερεῖς ὁμάδας ἑλκουσιν ἐκ τῶν δύο ἄκρων κάλων, προσπαθούσης ἑκατέρας ὁμάδος νὰ σύρῃ τὴν ἄλλην.

Διέππη (Dieppe). Π. λιμὴν καὶ λουτρόπολις τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς Μάγχης, ἐν τῷ νομῷ Κάτω Σηκουάνα. Κάτ. 25.000.

διερμηνεύς. Ὑπάλληλος πρεσβείας ἢ προξενείου, χρησιμεύων ὡς μεταφραστὴς εἰς τὰς προφορικὰς συνεννοήσεις τῶν προϊσταμένων του πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς χώρας, τῆς ὁποίας τὴν γλῶσσαν γνωρίζει καλῶς, κν. *δραγουμάνος*. ‖ *Μέγας Διερμηνεύς*. Ὕψηλὸν ἀξίωμα ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ. Ὁ Μ. Δ. ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὰς ἐπισήμους σχέσεις τῆς Πύλης πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ Κράτη, ἦτο γλωσσομαθέστατος καὶ λίαν πεπαιδευμένος. Τὸ ἀξίωμα ἐδημιουργήθη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1661 κατελαμβάνετο ὑπὸ Φαναριωτῶν Ἑλλήνων. Τῷ 1821 κατηργήθη.

δίεσις. *(Μουσ.)* Ἀνύψωσις ἑνὸς φθόγγου κατὰ ἓν ἡμιτόνιον, σημαινομένη διὰ τοῦ ♯. Ἡ κατὰ ἓν εἰσέτι ἡμιτόνιον ἀνύψωσις τοῦ φθόγγου λέγεται *διπλῆ δ.* καὶ σημαίνεται ✕ ἢ ×.

διευθυντήριον. Ἡ κυβέρνησις, ἥτις ἐν Γαλλίᾳ διεδέχθη τῷ 1795 τὴν κυβέρνησιν τῆς Συμβατικῆς Συνελεύσεως καὶ παραμείνασα εἰς τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ 1799 κατηργήθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου διὰ τοῦ πραξικοπήματος τῆς 18 Ὁμιχλώδους. Ἀπετελεῖτο ἐκ 5 μελῶν. ‖ Ὄνομα τῶν πρώτων πολιτικῶν ἐξουσιῶν, αἵτινες συνεστήθησαν ἐν Πελοποννήσῳ, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 (τὸ *Ἀχαϊκὸν* ἐν Πάτραις καὶ τὸ *Δ. τῶν Καλαμῶν* ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην).

Διευχά. Ὄρμος κν. νήσου Χίου. Κάτ. 109.

Δίζελ (Ροδόλφος Diesel). Γερμανὸς μηχανικὸς (1853-1913). Ἐφευρέτης τοῦ φερωνύμου κινητῆρος. Βλ. *κινητήρ*.

δίζησις *(Ἀστ. Δίκ.)* Τὸ δικαίωμα ὅπερ ἔχει ὁ ἐναγόμενος ἐγγυητὴς ἑνὸς χρέους νὰ ζητήσῃ νὰ ἐναχθῇ πρὸ αὐτοῦ ὁ πρωτοφειλέτης.

Διζόν (Dijon). Π. τῆς Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Κοτ-δ' Ὄρ. Κάτ. 83.800. Πανεπιστήμιον, ὑφαντουργία, ἐμπόριον οἴνων.

δίζυγον. Ὄργανον γυμναστικῆς ἀποτελούμενον ἐκ δύο ζυγῶν παραλλήλων, οἱ ὁποῖοι ἵστανται ἐπὶ δύο ἕκαστος στύλων. Ἀπέχουσι ἀλλήλων περὶ τὰ 0.50 μ., ἔχουσι μῆκος 2 μ. καὶ ὕψος 1.50 μ.

Δίζφουλ. Π. τῆς Περσίας ἐν τῷ νομῷ Ἀραβιστάν, παρὰ τὴν θέσιν τῶν παλαιῶν Σούσων. Κάτ. 30.000.

διήγημα. Λογοτεχνικὸν εἶδος, πεζὸν ἢ καὶ ἔμμετρον, ἀφήγησις πραγματικοῦ ἢ φανταστικοῦ γεγονότος μικροτέρας ἐκτάσεως καὶ ἁπλουστέρας πλοκῆς ἢ τὸ μυθιστόρημα.

διήθησις. Ἀπαλλαγὴ ὑγροῦ τινος (ὕδατος, οἴνου, γάλακτος κλ.) ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ξένων οὐσιῶν, κοιν. *στράγγισμα, φιλτράρισμα, λαγάρισμα*. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διερχομένου τοῦ ὑγροῦ διὰ πορώδους σώματος. Εὐκολώτερον καὶ προχειρότερον μέσον δ. εἶνε διὰ διηθητικοῦ χάρτου, τεμαχίου ὑφάσματος ἢ βάμβακος. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ εἰδικὰ ὄργανα *(διϋλιστήρια)* ἀποτελούμενα ἀπὸ σωλῆνας ἐκ πορώδους πορσελάνης. Ἡ δ. μεγάλης ποσότητος ὕδατος, ὡς εἰς δεξαμενὰς κλ., γίνεται διερχομένου τοῦ ὕδατος διὰ στρώματος λεπτῆς ἄμμου καὶ χαλίκων. ‖ *(Ἰατρ.)* Παρείσδυσις ἐκ παθολογικῆς αἰτίας ὑγροῦ τινος (ὀροῦ ἢ αἵματος) ἐντὸς τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ, ὅστις οὕτω διογκούμενος σχηματίζει τὸ οἴδημα.

Συσκευὴ διηθήσεως τῇ βοηθείᾳ τοῦ κενοῦ

διηλεκτρικός. Λέγεται περὶ παντὸς σώματος μὴ ἀγωγοῦ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

διήρης. Ἀρχαῖον πολεμικὸν πλοῖον μὲ δύο σειρὰς κωπῶν.

διθεΐα. Θρησκευτικὴ θεωρία πρεσβεύουσα τὴν ὕπαρξιν δύο θεῶν, ἑνὸς ἀγαθοῦ (τοῦ φωτός) καὶ ἑνὸς κακοῦ (τοῦ σκότους). Ἄλλως **Μανιχαϊσμός**.

διθύραμβος. Εἶδος ποιήματος ψαλλομένου πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Εἶχεν ἀρχικῶς ἱερατικὴν σημασίαν, κατόπιν ὅμως ἐξειλίχθη εἰς χορικὸν ᾆσμα.

διΐδρωσις *(Ἰατρ.)* Διαπήδησις ὑγροῦ (αἵματος ἢ λέμφου ἢ ὀροῦ) ἀπὸ τῶν ἀγγείων ἀνὰ τοὺς περιέχ ἱστούς.

δίκα. Λευκὸν φυτικὸν βούτυρον, ἔχον τὴν ὀσμὴν τοῦ κακάου, ἐξαγόμενον ἐκ διαφόρων δένδρων τῆς Δ. Ἀφρικῆς (σιμαρουβοειδῶν, ἀνακαρδιοειδῶν καὶ χεδροπῶν), χρήσιμον ἰδίᾳ εἰς τὴν σαπωνοποιΐαν καὶ τὴν κατασκευὴν κηρίων.

Δικαίαρχος. Ἕλλην φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς ἐκ Μεσσήνης τῆς Σικελίας (-285 π.Χ.), μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἔγραψε: «Βίον τῆς Ἑλλάδος», ἤτοι περιγραφὴν τῆς τοπογραφίας, τῆς πολιτικῆς διοικήσεως, τῶν θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐθίμων τῆς Ἑλλάδος, «Ἰαμβεῖα» κ.ἄ. γεωγραφικὰ κυρίως.

δικαιόγραφον. Ἔγγραφον δι' οὗ ἀποδεικνύεται δικαίωμά τι· διάφορον τοῦ *δικογράφου*.

δικαιοδοσία. Δικαίωμα ἀσκήσεως καθήκοντος ἢ ἐκτελέσεως πράξεώς τινος. ‖ Ἐν τῇ Πολιτ. Δικον., ἡ κυριαρχικὴ ἐξουσία ἣν ἔχουσι τὰ δικαστήρια τὸ μὲν ὅπως λύωσι τὰς ἐκ τῆς παραβιάσεως τῶν ἀστικῶν νόμων διαφοράς *(δ. ἀμφισβητουμένη)*, τὸ δὲ ὅπως, ἐπὶ ὡρισμένων ἀστικῶν σχέσεων (υἱοθεσιῶν, χειραφεσιῶν κ.ἄ.), ἐπιχειρῶσιν αὐτὰ τὴν σύστασιν ἢ μεταβολὴν των ἢ ἐγκρίνωσι τὴν ὑπὸ τῶν διαφερομένων τέλεσίν του ἢ ἀναγνωρίζωσι τὴν ὕπαρξιν ἢ τὸ κῦρος αὐτῶν *(δ. ἑκουσία)*.

δίκαιον. Τὸ σύνολον τῶν κανόνων καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι ὑποχρεοῦνται νὰ διάγωσιν εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις αὐτῶν. Τὸ δ., τοῦ ὁποίου ἡ ἔννοια ὑπάρχει ἀφ' ἧς ὑπάρχει κοινωνία ἀνθρώπων, ἐξελίσσεται μετὰ τῶν κοινωνικῶν καὶ ἱστορικῶν συνθηκῶν, διαφέρει δὲ ἀπὸ τὰ *ἤθη* καὶ τὴν *ἠθικὴν* καὶ κατὰ τὸ ὅτι τὸ δ. ρυθμίζει τὴν ἐξωτερικὴν συμπεριφορὰν ἑκάστου μέλους τῆς κοινωνίας πρὸς τὰ λοιπὰ καὶ κατὰ τὸ ὅτι οἱ κανόνες αὐτοῦ ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐξαναγκασμοῦ, τιμωροῦντες τὸν παραβάτην. Τὸ δίκαιον εἶνε *γραπτόν*, ἤτοι τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τῆς ὀργανωμένης κοινωνίας τιθεμένων νόμων, καὶ *ἄγραφον*, τὸ σύνολον *ἐθίμων* διαμορφουμένων ἐκ τῆς μακροχρονίου καὶ ὁμοιομόρφου ἀσκήσεως ἀγράφων κανόνων. Ἐπίσης διαιρεῖται συνήθως τὸ δ. εἰς *φυσικὸν δ.*, ἐκπηγάζον ἐκ τῆς λογικότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἀΐδιον, ἀναλλοίωτον καὶ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ ἰσχύον, καὶ εἰς *θετικὸν*

δ., ὅπερ ὡς προϊὸν τῆς ἑκάστοτε γενικῆς βουλήσεως ὑπόκειται περισσότερον εἰς ἐξέλιξιν. Τὸ δ. ἀναλόγως τῶν σχέσεων ἃς ρυθμίζει διαιρεῖται: 1) εἰς *δημόσιον*, περιλαμβάνον τὸ διεθνές, δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν, τὸ συνταγματικόν, τὸ ἐκκλησιαστικόν, τὸ στρατιωτικὸν κ.λ. καὶ 2) εἰς τὸ *ἰδιωτικόν*, περιλαμβάνον τὸ ἀστικὸν (ἐμπράγματον, ἐνοχικόν, οἰκογενειακόν, κληρονομικὸν κλ.), τὸ ἐμπορικόν, τὸ ναυτικόν, ἐργατικόν, βιομηχανικόν, τραπεζικὸν κλ. ‖ Δ. καλεῖται ἐπίσης τὸ ἐπιστημονικὸν σύστημα τῆς ἱστορικῆς, δογματικῆς, συγκριτικῆς καὶ ἑρμηνευτικῆς διαπραγματεύσεως τοῦ συνόλου τῶν νομικῶν κανόνων, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν Νομικὴν Ἐπιστήμην ἢ Ἐπιστήμην τοῦ Δικαίου.

δικαιοπραξία. Δήλωσις βουλήσεως προσώπου τινὸς ἐπὶ τῷ σκοπῷ συστάσεως, ἀλλοιώσεως ἢ καταργήσεως νομικῆς αὐτοῦ σχέσεως ἀναγνωριζομένης ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Διακρίνονται εἰς *δ. αἰτίᾳ θανάτου* (δωρεαὶ αἰτίᾳ θανάτου, διαθῆκαι κλ.), καὶ εἰς *δ. μεταξὺ ζώντων*.

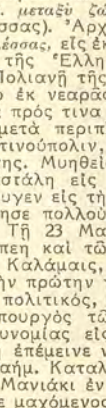

Δικανίκιον

Δικαῖος (Γρηγόριος Φλέσσας). Ἀρχιμανδρίτης, λεγόμενος *Παπαφλέσσας*, εἷς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀνδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, γενν. ἐν Πολιανῇ τῆς Μεσσηνίας (1788-1825). Ἐγένετο ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας μοναχός. Ἐρίσας δὲ πρός τινα ἰσχυρὸν Τοῦρκον ἔφυγε καὶ μετὰ περιπλάνησιν μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου προεχειρίσθη ἀρχιμανδρίτης. Μυηθεὶς εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν ἐστάλη εἰς Μολδοβλαχίαν, εἶτα δὲ κατέφυγεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἐκατήχησε πολλοὺς καὶ παρεκίνει εἰς ἐξέγερσιν. Τῇ 23 Μαρτίου ἐκήρυξε μετὰ τοῦ Πετρόμπεη καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἐπανάστασιν ἐν Καλάμαις, ἐξηκολούθησε δὲ δρῶν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὡς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικός, μέχρι τοῦ 1826, ὅτε γενόμενος ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας εἰς τὴν κυβέρνησιν Κουντουριώτη ἐπέμεινε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Ἰβραήμ. Καταλαβὼν δὲ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τὸ Μανιάκι ἐν Μεσσηνίᾳ ἠγωνίσθη καὶ ἔπεσε μαχόμενος, ἐπισπάσας διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰβραὴμ τὸν θαυμασμόν.

δικαιοστάσιον. Προσωρινὴ ἀναστολή, ἕνεκα διαφόρων ἀνωμαλιῶν (πολέμου κ.λ.) ἐπιβαλλομένη, τοῦ ἔργου τῆς δικαιοσύνης ἐπὶ ὡρισμένων τινῶν ὑποθέσεων ἀστικοῦ συνηθως καὶ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος.

δικαιοσύνη. Τὸ σύνολον τῶν κρατικῶν δικαστηρίων καὶ τῶν συναφῶν πρὸς ταῦτα ὑπηρεσιῶν. Εἰδικὴ λειτουργία τῆς πολιτείας σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ προσβαλλομένου δικαίου, τὴν διατήρησιν τῆς ἐννόμου τάξεως ἐν τῇ κοινωνίᾳ, διὰ τῆς τιμωρίας τῶν ἐνόχων, καὶ τὴν λύσιν τῶν διαφορῶν. Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 94 τοῦ ἑλληνικοῦ Συντάγματος ἡ δ. ἀπονέμεται ὑπὸ εἰδικῶν δημοσίων λειτουργῶν *(δικαστῶν)*, εἰς ὡρισμένας ὅμως περιστάσεις (παράβασις ἀστυνομικῶν διατάξεων κλ.) ἀπονέμεται ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων, ἐπὶ δὲ κλάδων τινῶν τοῦ δικαίου (στρατός, ναυτικόν, Ἐκκλησία, διοίκησις) ἡ δ. ἀσκεῖται ὑπὸ ἄλλων προσώπων καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν συνήθων δικαστῶν. ‖ *Στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ δικαιοσύνη*. Τὰ ἀδικήματα τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐν τῷ κλάδῳ των καθήκοντα δικάζονται ὑπὸ τῶν *διαρκῶν στρατοδικείων* καὶ τοῦ ἐν Πειραιεῖ *διαρκοῦς ναυτοδικείου*, καὶ ὑπὸ στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δικαστῶν ἀποτελούντων ἰδιαίτερα σώματα (*σύμβουλοι στρατιωτικῆς* ἢ *ναυτικῆς δ.*) καὶ ὑπὸ μαχίμων ἀξιωματικῶν βαθμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ δικαζομένου. Τὰ ἐν καιρῷ πολέμου ἀδικήματα δικάζονται ὑπὸ τῶν *ἐκτάκτων στρατοδικείων* καὶ *ναυτοδικείων*. Ἐκτὸς τῶν πρωτοβαθμίων τούτων δικαστηρίων ἐδρεύει ἐν Ἀθήναις δευτεροβάθμιον καὶ ἀκυρωτικὸν δικαστήριον *(ἀναθεωρητικόν)*. ‖ *Ἐκκλησιαστικὴ δικαιοσύνη*. Τὰ παραπτώματα τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀσχέτως τῆς εὐθύνης των ἀπέναντι τῶν κοινῶν δικαστηρίων, δικάζονται ὑπὸ τῶν *πρωτοβαθμίων ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων (δικαστήρια ἐπισκοπικά)* συγκροτούμενα ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου τῆς περιφερείας, καὶ ὑπὸ τοῦ *δευτεροβαθμίου*, ὅπερ εἶνε ἡ *Ἱερὰ Σύνοδος*.

δικαιοφύλαξ. Βυζαντινὸν κοσμικὸν ἀξίωμα ἀντίστοιχον πρὸς τὸ τοῦ *ἐκδίκου* ἢ *πρωτεκδίκου*.

δικαίωμα. Ἐν τῷ Δικαίῳ λέγεται ἡ ἐξουσία τὴν ὁποίαν τὸ ἐξ ἀντικειμένου Δίκαιον ἀναγνωρίζει εἰς τὸ πρόσωπον. Τὸ δ. λέγεται *ἐμπράγματον*, ὅταν ἀντικείμενον αὐτοῦ εἶνε ἀμέσως πρᾶγμα, καὶ *προσωπικόν*, ὅταν ἀντικείμενον αὐτοῦ εἶνε ἀλλοτρία προσωπικότης. Πᾶν δικαίωμα ἔχει κατέναντι αὐτοῦ σύστοιχον ὑποχρέωσιν εἴτε πάντων τῶν προσώπων *(δ. ἀπόλυτον)* εἴτε ὡρισμένων μόνον *(δ. σχετικόν)*.

δικαίωσις. Κατὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἡ ἀπόσβεσις τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐνοχῆς καὶ ἡ ἐμφύτευσις νέου βίου ἐν ἁγιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, ἤτοι ἀρνητικῶς μὲν *ἄφεσις*, θετικῶς δὲ *ἁγιασμός*.

δικανίκι(ον). Ποιμαντορικὴ ῥάβδος τῶν τιτλούχων τῆς Ἐκκλησίας (πατριαρχῶν, ἐπισκόπων, ἡγουμένων) χρυσῆ, ἀργυρᾶ, ἐπίχρυσος ἢ ἐπάργυρος, ἀλλὰ καὶ ἀδαμαντοποίκιλτος ἐνίοτε, κν. **πατερίτσα**. Βλ. καὶ *δεκανίκι*.

δικαστήριον. Δημοσία ἀρχὴ ἐπιτετραμμένη τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Τὰ δ. διακρίνονται: α) εἰς *τακτικὰ* ἢ *κοινά*, ἀποτελούμενα ἐξ εἰδικῶν λειτουργῶν (δικαστῶν), καὶ *διοικητικά*, δικάζοντα ὑποθέσεις, ἐφ' ὧν κρίνεται ἡ νομιμότης διοικητικῆς τινος ἐνεργείας, ἀποτελούμενα εἴτε ἀποκλειστικῶς ἐκ διοικητικῶν ὑπαλλήλων εἴτε ἀναμίξ μετὰ δικαστῶν (ἐλεγκτικὸν συνέδριον, νομικὸν συμβούλιον κλ.) καὶ ἄλλα *εἰδικά* (στρατιωτικά, ναυτικά, ἐκκλησιαστικὰ κ.λ.)· β) εἰς *ἐσωτερικὰ* χώρας τινὸς καὶ *διεθνῆ*· γ) εἰς *πολιτικὰ* δικάζοντα τὰς ἰδιωτικὰς διαφορὰς (ἀστικὴ δικαιοσύνη) καὶ *ποινικὰ* τιμωροῦντα τοὺς ἐγκληματίας· δ) εἰς *δ. τύπων* καὶ *δ. οὐσίας* (ὁ Ἄρειος Πάγος ὅταν δικάζῃ ὡς ἀκυρωτικόν, τὸ Ἀναθεωρητικόν)· ε) εἰς *δ. πρώτου βαθμοῦ* καὶ εἰς *δ. δευτέρου βαθμοῦ*, εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν ὁποίων ὑποβάλλονται αἱ πρωτόδικοι ἀποφάσεις· ς) εἰς *μονομελῆ* (εἰρηνοδικεῖα, πταισματοδικεῖα) καὶ *πολυμελῆ*.

Κοινὰ δ. εἶνε τὰ *εἰρηνοδικεῖα*, δικάζοντα ἀστικὰς διαφορὰς μικρᾶς ἀξίας καὶ τὰ πταίσματα ὡς *πταισματοδικεῖα*, τὰ *πρωτοδικεῖα*, δικάζοντα τὰς ἀστικὰς διαφοράς, τὰ πλημμελήματα ὡς *πλημμελειοδικεῖα* καὶ τὰ κακουργήματα ὡς *κακουργιοδικεῖα*, ὁπότε ἐκτὸς τῶν τακτικῶν δικαστῶν περιλαμβάνονται καὶ 12 ἔνορκοι. Δευτεροβάθμια δ. εἶνε κυρίως τὰ *ἐφετεῖα*, δικάζοντα τὰς ἐναντίον τῶν ἀποφάσεων τῶν πρωτοδικείων ἐφέσεις καί τινα ἀδικήματα κατὰ πρῶτον βαθμόν.

Ἀνώτατον, κυρίως ἀκυρωτικόν, δ. ἐν Ἑλλάδι εἶνε ὁ Ἄρειος Πάγος.

Δικαστήρια μικτά. Βλ. *μικτὰ δικαστήρια*.

Δικαστήρια παιδικά. Βλ. *παιδικὰ δικαστήρια*.

δικαστής. Ὁ διὰ τῆς ψήφου του, ὡς δημοσία

άρχή, λύων τὰς διαφορὰς τὰς ὑποβαλλομένας εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν. Εἰς τὰς πρωτογόνους πολιτείας τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετέλει αὐτὸς ὁ ἀρχηγός, ὁ βασιλεύς, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐπεκράτησε νὰ ἐκλέγωνται εἰδικοὶ ἄρχοντες. Ὁ Σόλων καθιέρωσεν ἐν Ἀθήναις τὸ ὀρκωτὸν δικαστήριον, ἐπὶ σοβαρῶν δὲ ὑποθέσεων ἐδίκαζεν ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου.

Σήμερον οἱ δ. ἐν Ἑλλάδι ἀποτελοῦσιν εἰδικὸν σῶμα λειτουργῶν, μονίμων καὶ ἰσοβίων. Κατὰ βαθμὸν εἶνε *πταισματοδίκαι, εἰρηνοδίκαι* (μόνιμοι), *πρωτοδίκαι, ἐφέται, ἀρεοπαγῖται* (ἰσόβιοι). Ἐκτὸς τῶν κυρίως δ. ὑπάρχουσι καὶ οἱ εἰσαγγελεῖς, ἀντεισαγγελεῖς, γραμματεῖς, ὑπογραμματεῖς καὶ γραφεῖς τῶν δικαστηρίων, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι χωριστὴν τάξιν δικαστικῶν ὑπαλλήλων.

Δικαστικόν *(ἀνώτατον συμβούλιον)*. Συμβούλιον ἐκ μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ Σύνταγμα, πρὸς κατοχύρωσιν τῆς ἰσοβιότητος καὶ μονιμότητος τῶν δικαστῶν, ἀποφαίνεται περὶ τῶν προαγωγῶν, μεταθέσεων, ἀποσπάσεων κλ. τῶν δικαστῶν.

Δίκαστρον (πρφην *Ζημιανή*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 622.

Δικάτοπτρον ὄργανον. Γενικὴ ὀνομασία γωνιομετρικῶν ὀργάνων φερόντων δύο κάτοπτρα· τοιαῦτα εἶνε ὁ *ἑξᾶς*, ὁ *ὀκτᾶς* καὶ ὁ *ὑδρογραφικὸς κύκλος*.

Δικελῆ. Π. παράλιος τῆς Μ. Ἀσίας, ἐπίνειον τῆς Περγάμου, ἀπέναντι τῆς Λέσβου. Πληθυσμὸς πρὸ τοῦ 1922 7.000.

Δίκελλα. Δίχηλον ἐργαλεῖον σκαφῆς.

Δίκενς. Βλ. Δίκκενς.

Δικέφαλοι μύες. Μύες τοῦ βραχίονος καὶ τοῦ μηροῦ, κάμπτοντες τὰ μέλη πρὸς τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν ἀγκῶνος καὶ γόνατος.

Δίκη. Τὸ σύνολον τῶν πράξεων ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ δικαστικὸς ἀγὼν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως μέχρι τῆς ἐκδικάσεως. Αἱ δ. διακρίνονται εἰς *πολιτικάς*, εἰς ἃς πρόκειται περὶ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος, περὶ κανονισμοῦ σχέσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, καὶ εἰς *ποινικάς*, εἰς ἃς πρόκειται περὶ κολασμοῦ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀξιοποίνων πράξεων. Πᾶσα δ. ἀπαιτεῖ τρία ὑποκείμενα: τὸ δικαστήριον, τὸν ζητοῦντα τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ δικαίου (*κατήγορος* εἰς τὰς ποινικὰς καὶ *ἐνάγων* εἰς τὰς πολιτικὰς δ.) καὶ τὸ καθ' οὗ στρέφεται ἡ δ. (*ἐναγόμενος* εἰς τὰς πολιτικάς, *κατηγορούμενος* εἰς τὰς ποινικάς).

Δικηγόρος. Ὁ ἐπὶ δίκαις ἀγορεύων συνήγορος. Ἄμισθος δικαστικὸς ὑπάλληλος ἔχων κύριον ἔργον νὰ παρίσταται ἀντὶ τῶν διαδίκων καὶ νὰ ὑπερασπίζῃ αὐτοὺς ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων καὶ πάσης ἀρχῆς, ἐπ' ἀμοιβῇ. Οἱ δικηγόροι ἐν Ἑλλάδι εἶνε ὠργανωμένοι κατὰ περιφερείας πρωτοδικείων, εἰς *δικηγορικοὺς συλλόγους*, ἀποτελοῦντας νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Δίκκενς (Κάρολος Dickens). Ἄγγλος μυθιστοριογράφος (1812-1870). Ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Δαΐλυ Νιους» ἐν Λονδίνῳ καὶ ἔγραψεν, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Boz, ἀρχικῶς σειρὰν μυθιστορημάτων («Τὰ χαρτιὰ τοῦ Πίκουϊκ», «Ὀλιβιέρος Τουΐστ», «Δαβὶδ Κόππερφιλδ» κ.ἄ.) ὡς καὶ «Χριστουγεννιάτικα Διηγήματα», μεταφρασθέντα εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

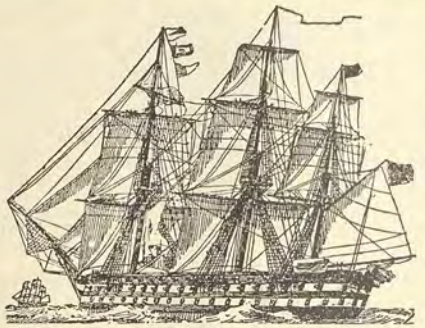

Δίκροτον

Δικλίς. Εἶδος ἐπιστομίου ἐπιτρέποντος τὴν δίοδον ρευστοῦ κατὰ μίαν διεύθυνσιν καὶ ἐμποδίζοντος τὴν ἐπιστροφὴν του κατὰ τὴν ἀντίθετον.

Δικόγραφον. Δικαστικὸν ἔγγραφον, ἐπὶ σεσημασμένου χάρτου, δι' οὗ ἐνεργεῖται δικαστικὴ πρᾶξις.

Δικολάβος. Ὁ κατ' ἐπάγγελμα χωρὶς νὰ εἶνε δικηγόρος ἐκπροσωπῶν καὶ ὑπερασπιζόμενος τοὺς διαδίκους ἐνώπιον εἰρηνοδικείων ἢ εἰδικῶν πταισματοδικείων, παρ' οἷς εἶνε διωρισμένοι ὀλιγώτεροι τῶν τεσσάρων δικηγόρων.

Δικονομία. Τὸ σύνολον τῶν νομικῶν διατάξεων αἵτινες ρυθμίζουσι τοὺς τύπους καθ' οὓς ἀπονέμεται ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἡ δικαιοσύνη κατὰ τὰς ποινικὰς *(ποινικὴ δ.)* καὶ τὰς πολιτικὰς *(πολιτικὴ δ.)* δίκας.

Δίκορφον (πρφην *Ζωνδίλα* ἢ *Τσοντίλα Ζαγορίου*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 313.

Δικοτυλήδονα καὶ **δικότυλα.** Ὁμοταξία φυτῶν, ἡ ὁποία μετὰ τῶν *μονοκοτυληδόνων* ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην ὁμάδα τῶν *ἀγγειοσπέρμων*. Περιλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀνθούντων φυτῶν καὶ τῶν δασικῶν δένδρων, ἔχει δὲ κύριον χαρακτηριστικὸν ὅτι τὸ ἐν τῷ σπέρματι αὐτῶν ἐγκεκλεισμένον ἔμβρυον εὑρίσκεται μεταξὺ δύο φύλλων *κοτυληδόνων*.

Δικότυλος. Γένος ἀγριοχοίρων τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Ζῇ κατ' ἀγέλας καὶ θηρεύεται διὰ τὸ κρέας καὶ τὸ δέρμα του. Καλεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν *πέκαρι*. Ἀδὴν ἐπὶ τῆς ράχεως ἐκκρίνει ὑγρὸν βαρυτάτης ὀσμῆς.

Δίκρανον. Πᾶσα διχαλωτὴ ράβδος καὶ ἰδίᾳ τὸ διὰ λύχνισμα χρησιμεῦον γεωργικὸν ἐργαλεῖον, κν. *δικράνι*. || *(Γεωγρ.)* Δίοδος μεταξὺ δύο ἀπορρώγων μερῶν. || *(Πυροβολ.)* Δύο σειραὶ βολῶν γενόμεναι μὲ τοιαύτην ὕψωσιν ὥστε διαφέρουσαι ἀπ' ἀλλήλων κατὰ 400 μ. περίπου νὰ περιλαμβάνωσι τὸν στόχον, τῆς μιᾶς σειρᾶς οὔσης βραχείας ὡς πρὸς αὐτόν, τῆς δὲ ἄλλης μακρᾶς.

Δίκροτον. Πολεμικὸν ἱστιοφόρον πλοῖον, τρίστηλον μετὰ τετραγώνων ἱστίων ἐφ' ὅλων τῶν ἱστῶν καὶ μετὰ δύο κατὰ πλευρὰν ἀλλεπαλλήλων σειρῶν τηλεβόλων. Ἐλέγοντο κν. *διπόντε* καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν (μετὰ τὸν τρικρότωνα) *δελίνια*.

Δικταῖον. Δύο ἱεροὶ τόποι ἐν Κρήτῃ, εἰς οὓς ἐλατρεύετο ὁ Ζεύς: 1) τὸ *Δ. Ἄντρον*, ἔνθα κατὰ τὴν μυθολογίαν ἡ Ρέα ἐγέννησε τὸν Δία, ταυτιζόμενον μὲ μέγα σπήλαιον ἄνωθεν τοῦ χωρίου Ψυχρὸ τοῦ Λασηθίου (ὅπου αἱ ἀνασκαφαί, 1900, ἔφερον εἰς φῶς διάφορα εὑρήματα).—2) τὸ *Δ. Ἱερόν*, περίφημος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ναὸς τοῦ *Δ. Διός*, οὗ ἡ θέσις, διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1904, ἐξηκριβώθη παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Σητείας.

Δίκταμνος. Γένος φυτῶν ρυτοειδῶν, μὲ ἀρωματικὸν φύλλωμα. Σπάνιον ἐν Ἑλλάδι.

Δικτατορία. Ἡ ἔκτακτος καὶ ὑψίστη ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐξουσία ἀσκουμένη ἀπολύτως καὶ ἀνεξελέγκτως εἴτε ὑπὸ ἑνὸς ἀτόμου *δικτάτορος* εἴτε καὶ

ὑπὸ τάξεως *(δικτατορία τοῦ προλεταριάτου)* ὑπὸ τύπον προσωρινότητος. Ἐν Ρώμῃ ἐξελέγοντο δικτάτορες μὲ θητείαν ἐξάμηνον εἰς περιστάσεις κρισίμους, ἀπαιτούσας ἄμεσον καὶ ἀποτελεσματικὴν δρᾶσιν, μόνον ὑπὸ ἑνὸς ἀνδρὸς ἐπιτυγχανομένην. Κατὰ τοὺς νέους χρόνους αἱ δ., εἴτε προσωπικαὶ εἴτε ταξικαί, ἐπιβάλλονται συνήθως διὰ πραξικοπημάτων.

Δίκτη (κν. **Λασηθιώτικα βουνά**). Ὀρεινὸν συγκρότημα τῆς Κρήτης, καταλαμβάνον ὁλόκληρον τὸ Α. τμῆμα αὐτῆς, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸν *Ἀφέντην Χριστόν* (2155 μ.), ὑπερκείμενον ἀπὸ Ν τοῦ μεγάλου ὀροπεδίου τοῦ Λασηθίου (βλ.λ.). Εἶνε ἀρκετὰ πλούσιον εἰς πηγὰς καὶ ἔχει δάση ἀρίας, πεύκης καὶ ξυλοκερατεῶν (χαρουπιᾶς). Ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐγεννήθη ἐντὸς σπηλαίου ὁ Ζεύς (βλ.λ. καὶ *Δικταῖον ἄντρον, Ψυχρό*).

Μεγάλη ἀπόχη κρεμαστὴ ἐκ κεφαλάς

Δίκτυννα καὶ **Δίκτυνα.** Βλ. **Βριτόμαρτις**.

Δίκτυον. Πλέγμα ἀραιὸν ἐκ λεπτοῦ σχοινίου ἢ σύρματος, χρησιμεῦον πρὸς ἄγραν ἰχθύων, πρὸς περίφραξιν καὶ πρὸς προφύλαξιν ἄλλοτε τῶν πλοίων ἀπὸ τῶν τορπίλλων κλ. Τὰ ἁλιευτικὰ δίκτυα (κν. **δίχτυα**) ἐκ λεπτοῦ σχοινίου πεπλεγμένα εἶνε γνωστὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς διάφορα ἁλιευτικὰ ὄργανα (*τεζόβολος, ἀπόχη, γρῖπος* κλ.).

Δικτυωτόν. Διαχώρισμα ἐκ λεπτῶν ξυλίνων ἢ μεταλλίνων ράβδων, διασταυρουμένων, ὥστε ν' ἀφήνωνται διάκενα πρὸς διέλευσιν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἀέρος, κν. **καφάσι**. Παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς διὰ δ. ἐφράσσοντο τὰ παράθυρα τῶν χαρεμίων. Εἰς τοὺς παλαιοτέρους ναοὺς τῶν ὀρθοδόξων διὰ δ. ἐφράσσετο καὶ ὁ γυναικωνίτης.

Δίκωχος πῖλος. Πῖλος, ἢ πηλήκιον, ἀπολήγων εἰς δύο προεξοχὰς ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, ὡς ὁ τῆς ἐπισήμου ναυτικῆς στολῆς, ἢ τὸ σύνηθες σημερινὸν πηλήκιον τῶν ὁπλιτῶν.

Δίλ (Κάρολος Diehl). Γάλλος μεσαιωνοδίφης γενν. 1859, ἀσχολούμενος κυρίως εἰς τὴν βυζαντινολογίαν, καθηγητὴς ἐν Σορβόννῃ. Ἔγραψεν: «Ἐγχειρίδιον Βυζαντινῆς τέχνης», «Βυζάντιον, μεγαλεῖον καὶ παρακμή», «Βυζαντιναὶ εἰκόνες» κ.ἄ.

Δίλημμα. *(Φιλοσ.)* Εἶς τὴν Λογικήν, διπλοῦν λῆμμα, ἤτοι ἀντίθεσις ἐννοιῶν ἐν προτάσει συλλογισμοῦ, καθ' ὃν εἴτε καταφάσκων εἴτε ἀποφάσκων ὁ ἀντίπαλος πάντως ἡττᾶται.

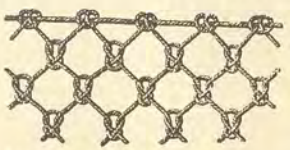

Δίκτυον ἁλιευτικὸν ὡς πλέκεται διὰ τῆς χειρός

Δίλοφον. 1)(πρφην *Σομποτσέλι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 114.—2) (πρφην *Μπρούφλιανη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ.526.

Διλοχία. Στρατιωτικὴ μονὰς ἐκ δύο λόχων.

Δίλς (Ἕρμαννος Diels). Γερμανὸς φιλόλογος (1848-1922), καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Ἔργα: «Poetarum philosophorum fragmenta», «Doxographi Græci», «Παρμενίδης», «Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος» κ.ἄ.

Δίλταϋ (Γουλιέλμος Dilthey). Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ ἱστορικὸς (1833-1911). Ἠσχολήθη εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ρωμαντισμοῦ καὶ τοῦ γερμανικοῦ ἰδεαλισμοῦ. Ἵδρυσε νέαν γνωσιολογίαν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν μὲ βάσιν αὐτῆς ψυχολογίαν, διάφορον τῆς ἐπὶ τῶν μεθόδων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν στηριζομένης ἐμπειρικῆς ψυχολογίας.

Διμεταλλισμὸς ἢ **διμεταλλικὸν σύστημα.** Νομισματικὸν σύστημα βασιζόμενον ἐπὶ διπλοῦ κανόνος, τοῦ τε ἀργύρου καὶ τοῦ χρυσοῦ. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα κέκτηνται ἀπεριόριστον ἀγοραστικὴν δύναμιν, γινόμενα ὁποχρεωτικῶς δεκτὰ διὰ πᾶσαν πληρωμήν, εἰς τὴν ὀνομαστικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Καθιερωθὲν ἀρχικῶς ὑπὸ τῆς Γαλλίας (1803) καὶ ὑπὸ ἄλλων χωρῶν ὑπέστη κατόπιν πολλοὺς κλονισμοὺς λόγῳ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ χρυσοῦ πρῶτον, τοῦ ἀργύρου ἔπειτα, ἕνεκα ἀνακαλύψεως νέων ἀργυρωρυχείων καὶ χρυσωρυχείων. Παρὰ δὲ τὰς προσπαθείας αἵτινες κατεβλήθησαν πρὸς συγκράτησίν του ὑπὸ τῆς Λατινικῆς Ἑνώσεως (1868) καὶ ἄλλεπαλλήλων διεθνῶν διασκέψεων, τὸ σύστημα ἐγκατελείφθη βαθμηδὸν ὑφ' ὅλων τῶν κρατῶν πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

Δίμετρος στίχος. Στίχος ἀποτελούμενος ἐκ δύο μέτρων, ἤτοι τεσσάρων ποδῶν.

Διμήνι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 725. Ἀνασκαφαὶ ἐνεργηθεῖσαι ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Χ. Τσούντα, κατὰ τὰ ἔτη 1900-1905, ἔφερον εἰς φῶς σπουδαῖα εὑρήματα νεολιθικῆς ἐποχῆς.

Διμηνιό. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 472. Σιδηροδρομ. σταθμός.

Δίμιτον ὕφασμα. Ὕφασμα διὰ δύο μίτων (κλωστῶν) ὑφασμένον, ἢ καὶ ἁπλῶς πυκνὸν λινὸν ἢ βαμβακερὸν ὕφασμα.

Διμοιρία. Στρατιωτικὴ μονάς, τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον τοῦ λόχου.

Διμορφία. Ἡ συνύπαρξις δύο διακεκριμένων μορφῶν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ φυτικοῦ ἢ ζωϊκοῦ εἴδους. Συχνότερον παρατηρεῖται εἰς τὰ ζῷα τὰ παρουσιάζοντα χωριστὰ φῦλα, ὁπότε αἱ τροποποιήσεις ἀνάγονται εἰς τὰ γεννητικὰ των ὄργανα, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ εἰς δευτερεύοντας χαρακτῆρας ζώων καὶ φυτῶν.

Δίνδορφ (Γουλιέλμος Dindorf). Γερμανὸς ἑλληνιστὴς (1802-1883). Ἐπεμελήθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Λουδοβίκου* νέαν ἔκδοσιν τοῦ «Θησαυροῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου καὶ ἐξέδωκεν ἀρχαῖα σχόλια καὶ ἑρμηνείας εἰς τοὺς τρεῖς τραγικούς, τὸν Ἀριστοφάνη, τὸν Δημοσθένη καὶ τὸν Αἰσχίνην, καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τοῦ Ἰωσήπου, εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Ἑλλήνων Κλασσικῶν τοῦ Διδότου.

Δίνκα. Λαὸς Μαύρων ζώντων ἐν ἀγρίᾳ σχεδὸν καταστάσει ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κυανοῦ Νείλου τοῦ Σουδάν.

Δινομαστιγιοφόρα (τά). Τάξις πρωτοζώων μαστιγιοφόρων βιούντων εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ γλυκέα ὕδατα.

Διξμούδη (Dixmude, Diksmuide). Πολίχνη τοῦ Βελγίου ἐπὶ τοῦ ποτ. Ὑζέρ, καταστραφεῖσα τελείως κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Σήμερον κάτ. μόνον 1103.

Διογένης. 1) *Ὁ Κύων*. Κυνικὸς φιλόσοφος ἐκ Σινώπης, ζήσας ἐν Ἀθήναις καὶ Κορίνθῳ, ὅπου ἀπέθανεν ὑπέργηρος (323 π.Χ.). Ἔζη ἐν ἄκρᾳ λιτό-

τητι, κοιμώμενος, κατά τὸν θρῦλον, ἐντός πίθου, τρεφόμενος ἐκ προσφορῶν τῶν θαυμαστῶν του, εἴρων καὶ σκώπτης καυστικός. Ἐδίδασκεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν φύσιν, ὅπου θὰ εἶνε εὐτυχέστερος παρὰ ἐν τῷ πολιτισμῷ, ὅστις ἐδημιούργησε πολυαρίθμους τεχνητὰς ἀνάγκας καὶ ἐπιθυμίας.—2) *Ὁ Ἀπολλωνιάτης* καὶ *Φυσικός* ἐπικαλούμενος, ζήσας κατὰ τὸν Ε΄ π.Χ. αἰῶνα ἐν Κρήτῃ, ὀπαδὸς τῆς Ἰωνικῆς Σχολῆς, συνδυάζων τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀναξιμένους καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ πρεσβεύων ὅτι ἓν (πατὴρ-πνεῦμα-ψυχή) εἶνε τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον τοῦ Σύμπαντος.—3) *Ὁ Βαβυλώνιος*. Φιλόσοφος ἐκ Σελευκείας τῆς ἐπὶ Τίγριδι, ζήσας ἐν Ἀθήναις καὶ ἀποθανὼν τῷ 150 π.Χ., ἀρχηγὸς τῆς Στωϊκῆς Σχολῆς μετὰ τὸν Ζήνωνα.—4) *Ὁ Λαέρτιος*. Ἕλλην συγγραφεὺς τοῦ Γ΄ μ.Χ. αἰῶνος, γράψας «Βίους φιλοσόφων», ἔργον σωζόμενον καὶ περιέχον πολυτιμοτάτας πληροφορίας περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν δοξασιῶν τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων.

Διογένης. Γένος μακρούρων δεκαπόδων μαλακοστράκων, ὁμοιάζον πρὸς τὸν *πάγουρον*.

Διόδια (τά). Φόρος πληρωνόμενος κατὰ τὴν δίοδον ἐξ ὁδοῦ ἢ πλοίων ἐκ διώρυγος. Ἐν Ἑλλάδι εἰσπράττεται φόρος διοδίων ἐπὶ τῶν ὀχημάτων ὑπὲρ τῆς ὁδοποιΐας.

Διόδια (πρώην *Λοῦ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 453.

Δίοδος ΒΑ. Θαλασσία ὁδὸς ἄγουσα ἐκ τῶν Β. ἀκτῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας διὰ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ πρὸς τὴν Κίναν, καὶ τὰς Ἰνδίας. Ἀνεκαλύφθη 1878-1879 ὑπὸ τοῦ Νόρδενσκιλδ.

Διογένης

Δίοδος ΒΔ. Θαλασσία ὁδὸς ἄγουσα ἐκ τῶν Β. ἀκτῶν τῆς Ἀμερικῆς πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ἀνακαλυφθεῖσα 1850.

Διόδοτος. Ὄνομα δύο βασιλέων τῆς Βακτριανῆς, ὧν ὁ πρῶτος ἐγένετο ἱδρυτὴς τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς δυναστείας, κατὰ τὸν Γ΄ π.Χ. αἰῶνα, ὁ δὲ δεύτερος υἱὸς καὶ διάδοχός του.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης. Ἕλλην ἱστοριογράφος ἐκ Σικελίας, ζήσας ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ Αὐγούστου καὶ μετὰ μακρὰς περιηγήσεις καθ' ἅπαντα τὸν γνωστὸν τότε κόσμον γραψας «Βιβλιοθήκην Ἱστορικήν», ἤτοι γενικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Καίσαρος, περιγράφουσαν ἐκτὸς τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὴν πνευματικὴν κίνησιν καὶ τὰς γεωγραφικὰς σχέσεις τῶν διαφόρων λαῶν.

Διοίκησις. Ἐν τῷ Δημοσίῳ δικαίῳ, ἡ ἑτέρα παρὰ τὴν Κυβέρνησιν) τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἐν τοῖς καθέκαστα κρατικὴ λειτουργία, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ὑπουργῶν καὶ πολλῶν ἄλλων ὀργάνων (δημοσίων ὑπαλλήλων) ὡργανωμένων κατὰ ὑπηρεσίας καὶ ἀσκουμένη κατὰ διάφορα συστήματα *(συγκεντρωτικόν, ἀποκεντρωτικόν, αὐτοδιοίκησις* κ.ἄ.). ‖ *Γενικὴ διοίκησις*, ἀνώτάτη διοικητικὴ περιφέρεια εἰς τὰς νέας χώρας ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ Γενικὸν Διοικητήν, ἔχοντα βαθμὸν ὑπουργοῦ ἢ ὑφυπουργοῦ.

Διοικητικὸν Δίκαιον. Κλάδος τοῦ Ἐσωτερικοῦ Δημοσίου Δικαίου ἀφορῶν τὴν διοικητικὴν καθόλου ὀργάνωσιν, τὰ δικαιώματα τῶν ὀργάνων τῆς διοικήσεως κλ.

Διοικητικὸν δικαστήριον. Ποικιλώνυμοι ὀργανώσεις (συμβούλια, ἐπιτροπαί, συνέδρια κλ.), εἰς ἃς ὑποβάλλονται πρὸς ἐξέτασιν παράπονα κατὰ κακῆς ἐνεργείας διοικητικῶν ὀργάνων ἢ καὶ ὑποθέσεις κατὰ πρῶτον ἐμφανιζόμεναι ἐνώπιον τῆς Διοικήσεως. Τοιαῦτα τὸ Ἑλεγκτικὸν Συνέδριον, τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας κ.ἄ.

Διοκλῆς. *(Μυθολ.)* Ἥρως τῶν Μεγαρέων, τὸν ὁποῖον καταβαλὼν ὁ Θησεὺς ἤνωσε τὴν Ἐλευσῖνα μετὰ τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς τιμήν αὐτοῦ ὡρίσθη ἡ ἑορτὴ ἡ καλουμένη «Διόκλεια».

Διοκλῆς. Ἕλλην μαθηματικὸς τοῦ Β΄ π.Χ. αἰῶνος. Ἀναφέρεται σύγγραμμα αὐτοῦ, ἀπολεσθέν, «Περὶ πυρείων», ἤτοι περὶ καυστικῶν κατόπτρων.

Διοκλῆς ὁ Καρύστιος. Διάσημος ἰατρὸς τοῦ Δ΄ π.Χ. αἰῶνος, ἀναφερόμενος ὡς θεμελιωτὴς τῆς Ἰατρικῆς Ἐπιστήμης μετὰ τὸν Ἱπποκράτην. Συνέγραψε περὶ προγνωστικῶν, περὶ ἰατρικῶν βοτάνων, περὶ γυναικείων νόσων καί, κατὰ τὸν Γαληνόν, πρῶτος ἀνατομίαν.

Διοκλητιανός (Γάϊος Αὐρήλιος Βαλέριος Diocletianus). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ, γενν. ἐν Διοκλείᾳ τῆς Δαλματίας τῷ 230 μ.Χ. Υἱὸς ἀπελευθέρου, διεκρίθη ὡς στρατιωτικός, ἀνηγορεύθη ὕπατος, κατόπιν καῖσαρ καὶ τῷ 284 αὐτοκράτωρ. Προσλαβὼν ὡς συναυτοκράτορα τὸν φίλον του Μαξιμιανὸν καὶ ὡς συνάρχοντας (καίσαρας) τὸν Γαλέριον καὶ Κωνστάντιον τὸν Χλωρὸν ἀναδιωργάνωσε τὸ κράτος, κατέβαλε τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς, κατήργησε τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς καὶ προσέδωκεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀσιατικοῦ δεσποτισμοῦ. Ὑπείκων εἰς συστάσεις τοῦ Γαλερίου, διέταξε τῷ 303 μέγαν διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Βαρυνθεὶς τὴν ἐξουσίαν παρητήθη τῷ 305 καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν Σάλωνα (νῦν Σπάλατο) τῆς Δαλματίας ἔζησε μέχρι τοῦ θανάτου του (313 ἢ 316) βίον ἁπλοῦν καὶ ἀπέριττον.

Διομήδεια (ἡ). Γένος θαλασσίων πτηνῶν ἐκ τῶν ἀελλωδιδῶν, περιλαμβάνον περὶ τὰ 10 εἴδη τῶν τροπικῶν χωρῶν. Εἶνε μεγάλα μακροπτέρυγα πτηνά, ἱπτάμενα μὲ ἔκτακτον ταχύτητα, εὐκινησίαν καὶ ἀντοχὴν καὶ τρεφόμενα κατὰ προτίμησιν ἐκ μαλακίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ πτωμάτων. *Δ. ἡ ἐξόριστος*, κν. *ἀλβατρος*, μήκους σώματος 1,20 μ., ζῶσα εἰς τὰς ἀχανεῖς θαλάσσας τοῦ Ν. ἡμισφαιρίου, παρακολουθεῖ τὰ πλοῖα ἐπὶ ἡμέρας καὶ τρώγει τὰ ἐξ αὐτῶν ἀπορρίμματα.

Διομήδης. *(Μυθολ.)* Υἱὸς τοῦ Τυδέως, βασιλέως τῶν Αἰτωλῶν, μετασχὼν τῆς ἐναντίον τῆς Τροίας ἐκστρατείας. Μικρὸς τὸ δέμας, ἀλλὰ ἀνδρεῖος καὶ ὠκύπους. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας μετέβη εἰς Ἀπουλίαν τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἵδρυσε βασίλειον.

Διομήδης Κυριακός. Οἰκογένεια ἐκ Σπετσῶν ἧς μέλη διέπρεψαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. 1) *Ἰωάννης*. Ἀντιναύαρχος τῶν Σπετσῶν μετασχὼν τῶν κυριωτέρων ναυμαχιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου (1758-1831).—2) *Διομήδης*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1811-1869). Διετέλεσε βουλευτὴς Σπετσῶν, πρόεδρος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1864 καί, ἀπὸ τοῦ 1841, καθηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.—3) *Ἀναστάσιος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, θεολόγος (1843-1923). Καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἀπὸ τοῦ 1872. Ἔγραψεν: «Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν», «Χριστιανικὴν Ἠθικήν» κ.ἄ.—4) *Νικόλαος*. Υἱὸς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 (1842-1903). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1875-1897), εἶτα δὲ πρόεδρος τῶν Μικτῶν Δικαστηρίων τῆς Αἰγύπτου.—5) *Ἀλέξανδρος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Οἰκονομολόγος καὶ πολιτικὸς γενν. τῷ 1875. Διετέλεσε βουλευτής, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν (1911), διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ κατόπιν διοικητὴς τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

Διομολογήσεις. Ἐν τῷ Διεθνεῖ Δικαίῳ, συμβάσεις δι' ὧν ἓν κράτος δέχεται ὅπως οἱ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του ὑπήκοοι ἑτέρου κράτους ἀπολαύσωσιν ἐξαιρετικῶν προνομίων (συνήθως νὰ δικάζωνται ὑπὸ προξενικοῦ δικαστηρίου). Αἱ δ. ὀφείλονται εἰς πανάρχαια ἔθιμα, ἐμφανίζονται δὲ ὑπὸ συγκεκριμένην μορφὴν ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἀκόμη αὐτοκρατορίας, παρασχούσης δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ Ἐνετῶν εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρόξενον τῆς Βενετίας (1199). Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους δ. συνῆψαν μετὰ τῆς Τουρκίας ὅλα σχεδὸν τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἐν οἷς καὶ ἡ Ἑλλάς (1855), καταργηθεῖσα διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης (1923). Ἐν Αἰγύπτῳ ἰσχύουσιν εἰσέτι, ὡς καὶ ἐν Κίνᾳ, ἐπιβληθεῖσαι ἀπὸ τοῦ 1858, Αἰθιοπίᾳ ἀπὸ τοῦ 1849, ἰσχυσαν δὲ καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ (1857-1896) καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ (1905-1919).

Διονύσια (τά). Ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου τελουμένη καθ' ὅλην τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Κατ' αὐτὰ ἐτελοῦντο καὶ δραματικαὶ παραστάσεις, καθόσον ὁ Διόνυσος ἐθεωρεῖτο προστάτης τοῦ θεάτρου, τὸ δὲ δρᾶμα ἐξ ἄλλου προῆλθεν ἐκ τῶν ἑορτῶν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις ἑορταὶ τοῦ Διονύσου ἐτελοῦντο τετράκις τοῦ ἔτους: 1) τὰ *Μικρὰ ἢ κατ' ἀγροὺς Διονύσια*, μετὰ δραματικῶν παραστάσεων, κατὰ τὸν Ποσειδεῶνα μῆνα (Δεκέμβριον), 2) τὰ *Λήναια*, κατὰ τὸν Γαμηλιῶνα μῆνα, 3) τὰ *Ἀνθεστήρια* καὶ 4) τὰ *Μεγάλα ἢ ἐν Ἄστει Διονύσια*, κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου (Ἐλαφηβολιῶνα), ὅτε ἐτελοῦντο καὶ οἱ δραματικοὶ ἀγῶνες, καθ' οὓς ἐπαίχθησαν διὰ πρώτην φορὰν αἱ τραγῳδίαι καὶ αἱ κωμῳδίαι τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, Ἀριστοφάνους κλ.

Διονύσιος (Ἅγιος Saint-Denis) Π. τῆς Γαλλίας, 8 χλμ. Β τῶν Παρισίων. Κάτ. 76.358. Διάσημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀββαεῖον τοῦ Ἁγ. Διονυσίου ἱδρυθὲν τῷ 626 μ.Χ., ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχουσι ταφὴ οἱ πλεῖστοι βασιλεῖς τῆς Γαλλίας.

Διονύσιος (ἅγιος). 1) *Ὁ Ἀρεοπαγίτης*. Ἀθηναῖος, μέλος τοῦ Ἀρείου Πάγου, γενν. τῷ 10 μ.Χ. καὶ μαρτυρήσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος. Ἑορτ. 3 Ὀκτωβρίου.—2) *Ὁ Ζακύνθιος* (1546-1624). Μονάσας νέος εἰς μονὴν τινα τῶν Στροφάδων νήσων, ἐγένετο ἐπίσκοπος Αἰγίνης, κατόπιν Ζακύνθου καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ μονὴν τῆς Ἀναφωνητρίας, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Τὸ σῶμά του φυλάσσεται ἐν Ζακύνθῳ ἐν τῷ φερωνύμῳ ναῷ. Ἑορτ. 17 Δεκ. καὶ 24 Αὐγ.—3) Ἀπόστολος καὶ πολιοῦχος τῶν Γάλλων. Ἱδρυσε τὰς πρώτας ἐν Γαλλίᾳ ἐκκλησίας καὶ ἐμαρτύρησε κατὰ τὸν ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ διωγμὸν (272).—4) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 1467-1472 καὶ 1489-1491. Ἀπέθανεν εἰς μονὴν παρὰ τὴν Δράμαν, ὅπου ἀπεσύρθη. Ἀνεκηρύχθη ἅγιος.

Διόνυσος

Διονύσιος. Δύο τύραννοι τῶν Συρακουσῶν. 1) *Ὁ Πρεσβύτερος*. Ἀνέλαβεν εἰκοσιπενταετῆ τὴν τυραννίαν (405 π.Χ.), ὑπέταξε τὰς πλείστας ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Σικελίας, ἤσκησε δ' ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἐπιρροήν, κατεπολεμήσας τοὺς Καρχηδονίους καὶ συνάψας μετ' αὐτῶν ἐπωφελῆ εἰρήνην. Ἐπροστάτευσε τὴν τέχνην καὶ τὰ γράμματα, ἠσχολεῖτο δὲ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν ποίησιν. Ἀπέθανε τῷ 367.—2) *Ὁ Νεώτερος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀνέλαβεν εἰκοσιοκταετὴς τὴν ἀρχὴν 367. Ἐκδιωχθεὶς ἐκ Συρακουσῶν ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του διδάσκων.

Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς. Τεχνογράφος καὶ ἱστοριογράφος ζήσας ἐν Ρώμῃ τὸν Α΄ μ.Χ. αἰῶνα, διδάσκων ρητορικήν. Ἔγραψε «Ρωμαϊκὴν ἀρχαιολογίαν», ἤτοι ἱστορίαν τῆς Ρώμης μέχρι τοῦ πρώτου Καρχηδονιακοῦ πολέμου, καὶ «Ρητορικὰς πραγματείας», εἰς τὰς ὁποίας κρίνει τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς.

Διονύσιος ὁ Δίκαιος (Diniz). Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας ἀπὸ τοῦ 1279, υἱὸς Ἀλφόνσου τοῦ Γ΄, ἱδρυτὴς τῆς μεγάλης Πορτογαλίας (1261-1325).

Διονύσιος ὁ Θρᾷξ. Ἀλεξανδρινὸς γραμματικὸς τοῦ Β΄ π.Χ. αἰῶνος, ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ὁμήρου καὶ γράψας «Γραμματικὴν Τέχνην».

Διονύσιος ὁ Μέγας. Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας 246-265, ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς, μαθητὴς τοῦ Ὠριγένους, τῷ 332 διευθυντὴς τῆς Κατηχητικῆς Σχολῆς Ἀλεξανδρείας. Κατεπολέμησε τὸν χιλιασμόν. Ἀπέθανε 265. Ἐκ τῶν ἔργων του σώζονται ἀποσπάσματα μόνον.

Διονύσιος ὁ Μικρός. Σκύθης μοναχὸς ἐν Ρώμῃ, ἀποθανὼν τῷ 556 μ.Χ. Ἐξεπόνησε συλλογὴν συνοδικῶν κανόνων καὶ μετέφρασεν ἑλληνικὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔργα εἰς τὴν Λατινικήν. Εἰσηγητὴς τῆς ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ χρονολογίας, τῆς καὶ διονυσιακῆς ἢ ἄλλως χριστιανικῆς καλουμένης.

Διονύσιος ὁ Περιηγητής. Γεωγράφος ζήσας ἐπὶ Ἀδριανοῦ πιθανώτατα. Ἔγραψεν ἔμμετρον «Περιήγησιν τῆς Οἰκουμένης».

Διονυσίου Μονή. Μία τῶν μονῶν τοῦ *Ἄθω*.

Διονυσόπολις. Τρεῖς ἀρχ. πόλεις: 1) παρὰ τὸν Εὔξεινον, 2) ἐν Φρυγίᾳ, 3) ἐν Ἰνδίαις.

Διόνυσος (ὁ καὶ **Βάκχος** ἢ **Ἴακχος**). Θεὸς τῶν ἀρχ. Ἑλλήνων, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης, ἧς θανούσης ἐκυοφορήθη ἐντὸς τοῦ μηροῦ τοῦ πατρός του. Ἦτο θεὸς τῆς γονιμότητος τῆς γῆς, καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀμπέλου, τοῦ οἴνου, τῆς μέθης καὶ τοῦ ἐπακολουθοῦντος ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῶν ὀργίων. Κατὰ τὴν Μυθολογίαν φαγὼν σταφυλὰς ἐμέθυσεν αὐτὸς καὶ ἡ ἀκολουθία του (αἱ νύμφαι καὶ οἱ δαίμονες τῶν δασῶν). Ἐξορμήσας ὑπέταξεν ὅλον τὸν κόσμον, εὐφραίνων τοὺς θιασώτας καὶ τιμωρῶν σκληρῶς τοὺς ἀνθιστα μένους. Ἡ λατρεία του εἰσήχθη ἐκ τῆς Φρυγίας καὶ Θράκης εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ πολλὴν ἀντίστασιν, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ κατέστη ὁ Δ. πανελλήνιος θεός, ἀσμενέστερον ὅλων τῶν ἄλλων λατρευόμενος δι' ἑορτῶν καὶ θεατρικῶν παραστάσεων. Σὺν τῷ χρόνῳ αἱ ἑορταὶ τοῦ Διονύσου, ἐκθηλυνθέντος βαθμηδόν, κατήντησαν θορυβωδέστατα, ὀργιαστικαί, εἰς ἃς μετέχουσαι καὶ γυναῖκες ἐξίκνοῦντο εἰς ἄκρατον ἀκολασίαν.

Διόνυσος. Προάστιον τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ ὡραίας πευκοφύτου τοποθεσίας κατὰ τὰς ΒΔ. κλιτῦς τοῦ Πεντελικοῦ, εἰς ὕψος 450 μ.ὑ.ἐ.θ. καὶ 23 ¹/₂ χλμ. ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν. Ὕπερθεν αὐτοῦ τὰ ὁμώνυμα λατομεῖα πεντελικοῦ μαρμάρου.

Διονύσου θέατρον. Θέατρον τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς Ν. πλευρᾶς τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἦτο ξύλινον κατ' ἀρχάς, κατόπιν δὲ (400-326 π.Χ.) κατεσκευάσθη μαρμάρινον. Τὰ ἐρείπιά του ἀπεκαλύφθησαν δι' ἀνασκαφῶν (1876-1895). Ἐν αὐτῷ ἐπαίχθησαν τὰ ἔργα τῶν τριῶν μεγάλων ἀρχ. τραγικῶν.

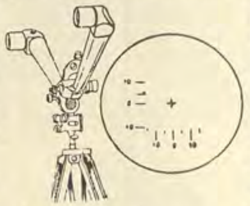

Διόπτρα πυροβολαρχιακή

διοξείδιον. *(Χημ.)* Ἕνωσις στοιχείου τινὸς μετὰ δύο ἀτόμων ὀξυγόνου. Π.χ. SO_2=διοξείδιον θείου, CO_2=διοξείδιον ἄνθρακος.

δίοπος. Ἐν τῷ Πολεμικῷ Ναυτικῷ, ὁ κατώτερος βαθμοφόρος, ἀντίστοιχος πρὸς τὸν δεκανέα τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ.

διοπτήρ. Κανὼν ἐκ ξύλου ἢ μετάλλου φέρων εἰς ἑκάτερον τῶν ἄκρων του πινακίδιον *(διαστοχάστριον)*, δι' ὧν ἐκτελοῦνται διοπτεύσεις διαφόρων σημείων τοῦ ἐδάφους πρὸς μέτρησιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ σημείου στάσεως περιλαμβανομένης γωνίας.

διόπτρα. Ὀπτικὸν ὄργανον χρησιμεῦον διὰ τὴν παρατήρησιν ἀπομεμακρυσμένων ἀντικειμένων εἰς μέγεθος μεγαλύτερον ἢ ὅσον φαίνονται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἀποτελεῖται ἐκ συστήματος φακῶν τοποθετημένων εἰς σωλῆνα, ὃν πλησιάζομεν εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Ὁ πλησιέστερος φακὸς καλεῖται *προσοφθάλμιος*, ὁ δ' ἄλλος *ἀντικειμενικός*. Αἱ διόπτραι εἶνε δύο εἰδῶν: α) ἡ *κεπλέρειος δ.* ἢ *ἀστρονομικὸν διοπτρικὸν τηλεσκόπιον*, τῆς ὁποίας καὶ οἱ δύο φακοὶ εἶνε ἀμφίκυρτοι· δι' αὐτῆς τὰ ἀντικείμενα φαίνονται ἀνεστραμμένα· ὅπως δὲ φανῶσιν ὀρθά, παρεντίθενται καὶ ἄλλοι φακοὶ καὶ τότε ἡ διόπτρα λέγεται *τῶν ἐπιγείων*· β) ἡ *γαλιλαϊκὴ* ἢ *ὀλλανδικὴ δ.*, ἔχουσα ἀμφίκοιλον τὸν προσοφθάλμιον καὶ παρέχουσα ὀρθὰ τὰ ἀντικείμενα.

Δὲν εἶνε γνωστὸν πότε κατεσκευάσθη ἡ πρώτη διόπτρα· καὶ θεωρεῖται μὲν ἀμφίβολος ἡ πληρ. φορία ὅτι ὁ Ἑκαταῖος καὶ Πτολεμαῖος μετεχειρίσθησαν διόπτραν, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν εἶνε γνωστὸν ποῖος ὁ πρῶτος ἐφευρέτης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὁ Ἕλλην Ζαχαρίας Ἰωαννίδης ἢ ὁ Ὁλλανδὸς Λίπερσχε.

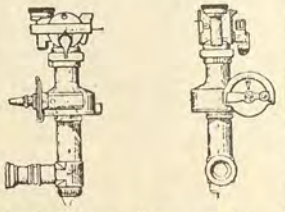

Διόπτρα σκοπευτικὴ τῶν πυροβόλων — *πλαγία ὄψις* — *ὀπισθία ὄψις*

διοπτρία (ἡ). Ὀφθαλμολογικὴ μονὰς τῆς ἰσχύος τῶν ὑαλίνων φακῶν, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται τὰ δίοπτρα.

δίοπτρον. Φορητὸν τηλεσκοπικὸν ὄργανον ἀποτελούμενον ἐκ δύο παρακειμένων διοπτρῶν· τὰ δίοπτρα εἶνε δύο εἰδῶν, τὰ *ὀλλανδικὰ* ἢ *γαλιλαϊκὰ* καὶ τὰ *πρισματικά*. Ὁλλανδικὰ εἶνε τὰ δίοπτρα θεάτρου, ἔχοντα μεγέθυνσιν 2 ἕως 3. Τὰ πρισματικὰ εἶνε κεπλέρειαι διόπτραι ἔχουσαι πρίσματα ἐντὸς αὐτῶν διὰ τὴν ἀντιστροφὴν τῶν εἰκόνων. Ταῦτα ἔχοντα μεγέθυνσιν 8 συνήθως εἶνε ἐν χρήσει εἰς τὸν στρατόν· ἐπειδὴ δὲ οἱ δύο ἀντικειμενικοὶ φακοὶ ἀπέχουσιν ἀλλήλων περισσότερον τῶν δύο προσοφθαλμίων, παρέχουσι τὰ εἴδωλα τῶν ἀντικειμένων πλαστικώτερα ἢ ἐν ἀναγλύφῳ.

διόραμα. Εἶδος δημοσίου θεάματος, καθ' ὃ πίναξ διὰ καταλλήλου φωτισμοῦ ἐμποιεῖ ἑκάστοτε διάφορον ἐντύπωσιν.

διόρασις. Ἡ ἱκανότης ἀτόμων τινῶν, ἐν «μειώσει αἰσθήσεων» εὑρισκομένων (μέδιουμ), νὰ βλέπωσιν ἀντικείμενα εἰς λίαν μακρινὴν ἀπόστασιν ἢ ἀφ' ὧν τὰ χωρίζουσι σώματα στερεὰ ἀδιαφανῆ.

διόρθωσις. Εἰς τὴν τυπογραφίαν, ἡ ἐξέλεγξις τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων καὶ ἡ ἐπισήμανσις δι' εἰδικῶν συμβόλων ἐν τῷ περιθωρίῳ τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἐξοβελίζονται τὰ ὁπωσδήποτε ἐσφαλμένα καὶ ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ὀρθῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐκτελεῖται ὑπὸ εἰδικῶν *(διορθωτῶν)*, ἐπαναλαμβάνεται δὲ δὶς καὶ τρὶς μέχρις οὗ τὸ κείμενον ἀπαλλαγῇ τελείως τυπογραφικῶν λαθῶν. (Βλ. καὶ ὑπόδειγμα).

διορίτης. Πυριγενὲς πλουτώνειον πέτρωμα. Συνήθως βαθέος πρασίνου χρώματος, ἐκ τῶν μᾶλλον ἐξηπλωμένων. Ἀποτελεῖται ἐξ ἀσβεστονατριούχου ἀστρίου μεθ' ἑνὸς ἢ περισσοτέρων μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ βιοτίτου, ἀμφιβολίτου ἢ αὐγιτῶν *(χαλαζιακός, αὐγιτικός, κεροστιλβικός, μαρμαρυγιακός)*. Χρησιμοποιεῖται εἰς διακοσμήσεις οἰκοδομῶν κλ.

διοσημία (ἡ). Τὰ ὡς σημεῖα τοῦ θεοῦ (Διός) ἐκλαμβανόμενα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μετέωρα καὶ οὐράνια γενικῶς φαινόμενα (κεραυνοί, βρονταί, ἀστραπαί, βροχαί, ἐκλείψεις, διάττοντες κλ.).

διοσκορέα. Γένος μονοκοτυληδόνων λειριανθῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν. Εἶνε ποώδες, κονδυλόρριζον, πολυετές, ἀναρριχητικόν. Εἴδη τινὰ καλλιεργοῦνται διὰ τοὺς πλουσίους εἰς ἄμυλον ἐδωδίμους κονδύλους των *(γιάμ)*. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ἡ βατάτα, ἢ κν. *γλυκοπατάτα*. Εἰδῶν τινων οἱ κόνδυλοι περιέχουσιν ἄμυλον καὶ σάκχαρον.

Διοσκορίδης. Ἕλλην βοτανικὸς τοῦ Α' μ.Χ. αἰῶνος, ἐκ Κιλικίας, ὁ θεμελιωτὴς τῆς Φαρμακολογίας. Τὸ κυριώτερον ἔργον του «Περὶ ὕλης ἰατρικῆς» σῴζεται αὐτούσιον καὶ ἀποτελεῖ τὴν μόνην πηγὴν ἀρχαίας φαρμακογνωσίας.

Διόσκορος. Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἀπὸ 431-451, καθαιρεθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος (451) ὡς συγκαλέσας τὴν «λῃστρικὴν» ὀνομασθεῖσαν σύνοδον τῆς Ἐφέσου (449), ἡ ὁποία εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸν μονοφυσιτισμὸν ὡς ἐπίσημον καὶ ὀρθὸν δόγμα.

Διόσκουροι, Διόσκοροι ἢ **Διόσκωροι.** *(Μυθολ.)* Δίδυμοι υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας, συζύγου τοῦ βασιλέως τῆς Λακωνίας Τυνδάρεω (ὅθεν καὶ Τυνδαρίδαι ἐπονομάζονται), μεθ' ἧς ὁ Ζεὺς ἐμίγη μεταμορφωθεὶς εἰς κύκνον. Ὁ εἷς ὠνομάζετο *Κάστωρ* καὶ ὁ ἕτερος *Πολυδεύκης*, ἐμυθολογοῦντο δὲ ὡς θνητοὶ καὶ ἀθάνατοι, ὑποδηλουμένου οὕτω συμβολικῶς τοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον ἐκλείπει καὶ ἀνανεοῦται αἰωνίως. Κατὰ τὰς παραδόσεις εἶχον λάβει μέρος εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν καὶ εἶχον ἐπιτελέσει καὶ ἄλλους ἄθλους, τέλος δὲ μετεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Διὸς εἰς ἀστέρας (τοὺς δύο λαμπροτέρους τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν *Διδύμων*). Ἐθεωροῦντο προστάται τῶν ναυτιλλομένων.

διόσπυρος. Γένος ἐβενωδῶν φυτῶν. Τὸ εἶδος *δ. ὁ λωτός*, κν. *τραπεζωνία*, ἀπαντᾷ αὐτοφυὲς ἐν Ἑλλάδι καὶ παράγει μικροὺς ἐδωδίμους καρπούς. *Δ. ὁ σινικὸς* ἢ *κακὶ* εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα

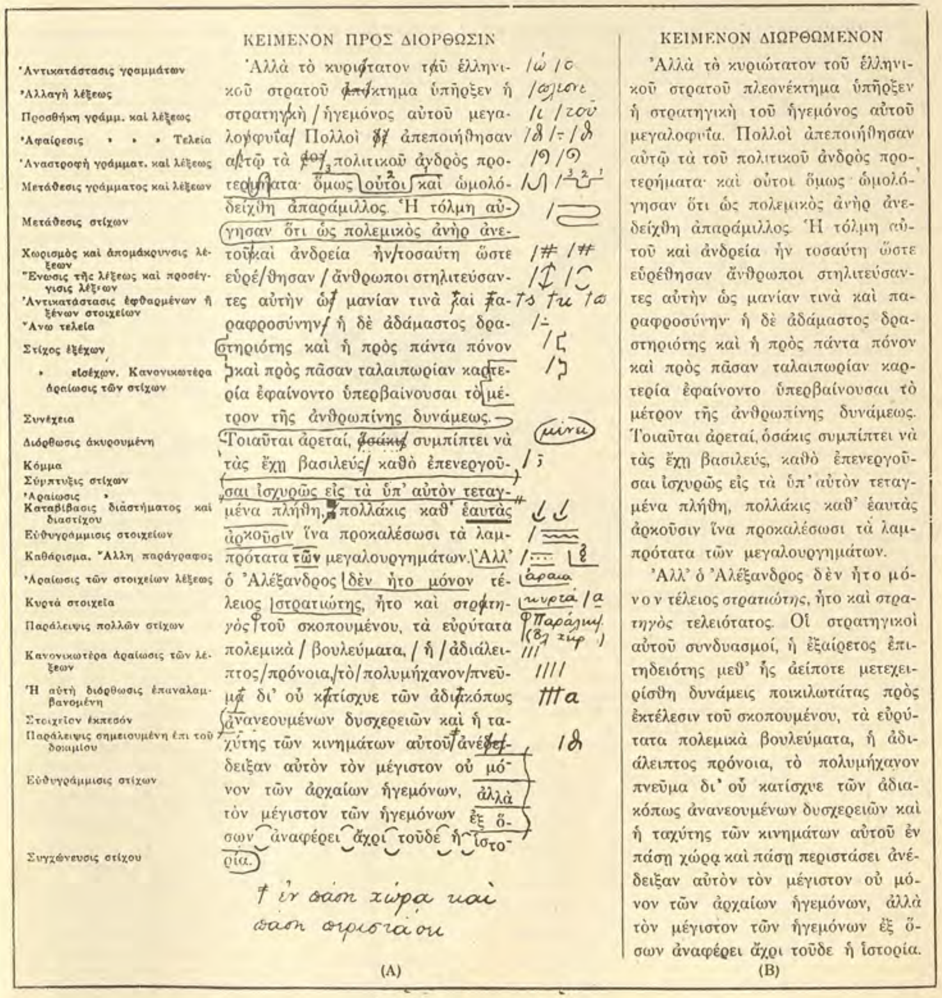

Ἀντικατάστασις γραμμάτων
Ἀλλαγὴ λέξεως
Προσθήκη γράμμ. καὶ λέξεως
Ἀφαίρεσις » » » Τελεία
Ἀναστροφὴ γράμματ. καὶ λέξεως
Μετάθεσις γράμματος καὶ λέξεων
Μετάθεσις στίχων
Χωρισμὸς καὶ ἀπομάκρυνσις λέξεων
Ἕνωσις τῆς λέξεως καὶ προσέγγισις λέξεων
Ἀντικατάστασις ἐφθαρμένων ἢ ξένων στοιχείων
Ἄνω τελεία
Στίχος ἐξέχων
» εἰσέχων. Κανονικωτέρα ἀραίωσις τῶν στίχων
Συνέχεια
Διόρθωσις ἀκυρουμένη
Κόμμα
Σύμπτυξις στίχων
Ἀραίωσις »
Καταβίβασις διαστήματος καὶ διαστίχου
Εὐθυγράμμισις στοιχείων
Καθάρισμα. Ἄλλη παράγραφος
Ἀραίωσις τῶν στοιχείων λέξεως
Κυρτὰ στοιχεῖα
Παράλειψις πολλῶν στίχων
Κανονικωτέρα ἀραίωσις τῶν λέξεων
Ἡ αὐτὴ διόρθωσις ἐπαναλαμβανομένη
Στοιχεῖον ἐκπεσόν
Παράλειψις σημειουμένη ἐπὶ τοῦ δοκιμίου
Εὐθυγράμμισις στίχων
Συγχώνευσις στίχου

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΠΡΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΙΝ

Ἀλλὰ τὸ κυριότατον τὸῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπόκτημα ὑπῆρξεν ἡ στρατηγκὴ / ἡγεμόνος αὐτοῦ μεγαλοφυΐα/ Πολλοὶ δὲ ἀπεποιήθησαν αὐτῷ τὰ δο πολιτικοῦ ἀνδρὸς προτερήματα· ὅμως οὗτοι καὶ ὡμολόδείχθη ἀπαράμιλλος. Ἡ τόλμη αὐγησαν ὅτι ὡς πολεμικὸς ἀνὴρ ἀνετοῦκαὶ ἀνδρεία ἦν/τοσαύτη ὥστε εὑρέ/θησαν / ἄνθρωποι στηλιτεύσαντες αὐτὴν ὠ μανίαν τινὰ καὶ παραφροσύνην/ ἡ δὲ ἀδάμαστος δραστηριότης καὶ ἡ πρὸς πάντα πόνον καὶ πρὸς πᾶσαν ταλαιπωρίαν καρτερία ἐφαίνοντο ὑπερβαίνουσαι τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως. Τοιαῦται ἀρεταί, ὁσάκις συμπίπτει νὰ τὰς ἔχῃ βασιλεύς/ καθὸ ἐπενεργοῦσαι ἰσχυρῶς εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸν τεταγμένα πλήθη, πολλάκις καθ' ἑαυτὰς ἀρκοῦσιν ἵνα προκαλέσωσι τὰ λαμπρότατα τῶν μεγαλουργημάτων. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο μόνον τέλειος στρατιώτης, ἦτο καὶ στρατηγὸς τοῦ σκοπουμένου, τὰ εὐρύτατα πολεμικὰ / βουλεύματα, / ἡ / ἀδιάλειπτος/πρόνοια,/τὸ/πολυμήχανον/πνεῦμα δι' οὗ κατίσχυε τῶν ἀδιακόπως ἀνανεουμένων δυσχερειῶν καὶ ἡ ταχύτης τῶν κινημάτων αὐτοῦ/ἀνέδειδειξαν αὐτὸν τὸν μέγιστον οὐ μόνον τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων, ἀλλὰ τὸν μέγιστον τῶν ἡγεμόνων ἐξ ὅσων ἀναφέρει ἄχρι τοῦδε ἡ ἱστορία.

† ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πάσῃ περιστάσει

(Α)

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΔΙΩΡΘΩΜΕΝΟΝ

Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ πλεονέκτημα ὑπῆρξεν ἡ στρατηγικὴ τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ μεγαλοφυΐα. Πολλοὶ ἀπεποιήθησαν αὐτῷ τὰ τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς προτερήματα· καὶ οὗτοι ὅμως ὡμολόγησαν ὅτι ὡς πολεμικὸς ἀνὴρ ἀνεδείχθη ἀπαράμιλλος. Ἡ τόλμη αὐτοῦ καὶ ἀνδρεία ἦν τοσαύτη ὥστε εὑρέθησαν ἄνθρωποι στηλιτεύσαντες αὐτὴν ὡς μανίαν τινὰ καὶ παραφροσύνην· ἡ δὲ ἀδάμαστος δραστηριότης καὶ ἡ πρὸς πάντα πόνον καὶ πρὸς πᾶσαν ταλαιπωρίαν καρτερία ἐφαίνοντο ὑπερβαίνουσαι τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως. Τοιαῦται ἀρεταί, ὁσάκις συμπίπτει νὰ τὰς ἔχῃ βασιλεύς, καθὸ ἐπενεργοῦσαι ἰσχυρῶς εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸν τεταγμένα πλήθη, πολλάκις καθ' ἑαυτὰς ἀρκοῦσιν ἵνα προκαλέσωσι τὰ λαμπρότατα τῶν μεγαλουργημάτων.

Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δ ὲ ν ἦτο μόνον τέλειος *στρατιώτης*, ἦτο καὶ *στρατηγὸς* τελειότατος. Οἱ στρατηγικοὶ αὐτοῦ συνδυασμοί, ἡ ἐξαίρετος ἐπιτηδειότης μεθ' ἧς ἀείποτε μετεχειρίσθη δυνάμεις ποικιλωτάτας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοπουμένου, τὰ εὐρύτατα πολεμικὰ βουλεύματα, ἡ ἀδιάλειπτος πρόνοια, τὸ πολυμήχανον πνεῦμα δι' οὗ κατίσχυε τῶν ἀδιακόπως ἀνανεουμένων δυσχερειῶν καὶ ἡ ταχύτης τῶν κινημάτων αὐτοῦ ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πάσῃ περιστάσει ἀνέδειξαν αὐτὸν τὸν μέγιστον οὐ μόνον τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων, ἀλλὰ τὸν μέγιστον τῶν ἡγεμόνων ἐξ ὅσων ἀναφέρει ἄχρι τοῦδε ἡ ἱστορία.

(Β)

Διόρθωσις τυπογραφική

Α *δοκίμιον δεικνῦον τὰς ἐπενεκτέας διορθώσεις*, Β *δοκίμιον μετὰ τὴν διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων.*

καὶ καλλιεργεῖται διὰ τοὺς μεγάλους πορτοκαλιόχρους ἐδωδίμους καρπούς του. *Δ. ὁ ἔβενος* παρέχει πολύτιμον σκληρὸν μέλαν ξύλον, βλ. *ἔβενος*.

Δίου. Νησὶς παρὰ τὴν ΒΔ. ἀκτὴν τῶν Ἰνδιῶν, πορτογαλική. Ἐκτ. 57 τ.χλμ., κάτ. 50.000.

Διουλούθ (Duluth). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μινεσότας, ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης τῆς Ἄνω Λίμνης. Κάτ. 138.500.

διούρησις. Αὔξησις τοῦ ποσοῦ τῶν οὔρων.

διουρητικὰ φάρμακα. Τὰ συντελοῦντα εἰς αὔξησιν τῆς ἀπεκκρίσεως τῶν οὔρων.

διουρητίνη. Διουρητικὴ κόνις λευκὴ παράγωγος ἐκ θεοβρωμίνης καὶ ἰτεϋλικοῦ νατρίου.

Διούσβερυ (Dewsbury). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ὑόρκης. Κάτ. 54.165.

Διοφάνης. Στρατηγὸς ἐκ τῶν κρατίστων τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Ἐνίκησε τοὺς Μεσσηνίους (191 π.Χ.) καὶ τὸν Ἀντίοχον ἐν Μαγνησίᾳ (189 π.Χ.)

Διόφαντος ὁ Ἀλεξανδρεύς. Ἕλλην μαθηματικὸς τοῦ Γ' ἢ Δ' μ.Χ. αἰῶνος. Τὸ σπουδαιότερον σύγγραμμα αὐτοῦ, «Τὰ Ἀριθμητικά», θεωρεῖται ὡς τὸ πρῶτον σύγγραμμα Ἀλγέβρας.

διόφθαλμος ὅρασις. Ἡ ἀντίληψις ὡς ἑνὸς καὶ μόνου τοῦ ὀπτικοῦ εἰδώλου τῶν δύο ὀφθαλμῶν.

διπινακίδιον. Γένος σταυρανθῶν φυτῶν. *Δ. τὸ δίδυμον* φύεται καὶ ἐν Ἑλλάδι, κν. *παραδάκια.*

Διπλάτανος (πρώην *Τεροπίτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 237.

Διπλοβατάτζης (Θωμᾶς). Νομομαθὴς ἐκ Κερκύρας (1468-1541) ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Καίσαρα Βοργίαν καὶ ἄλλους ἐν Ἰταλίᾳ. Ἔγραψε: «Περὶ νομοδιδασκάλων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων» κ.ἄ.

διπλογραφία. Σύστημα τηρήσεως λογιστικῶν βιβλίων διὰ διπλῶν ἐγγραφῶν.

διπλόδοκος (ὁ). Γένος γιγαντοδῶν (μῆκος μέχρι 24 μ.) ἑρπετῶν τῆς τάξεως τῶν δεινοσαυρίων, ζῆσαν εἰς τὸ κάτω κρητιδικὸν σύστημα τῶν διαστρώσεων τῆς Βορ. Ἀμερικῆς.

διπλόκοκκος. Γένος βακτηρίων στρεπτοκοκκιδῶν. Τυπικὸν εἶδος ὁ *δ. τῆς πνευμονίας.*

διπλόπτερος (ὁ). Γένος κοκκύγων τῆς Κεντρ. Ἀμερικῆς, ὀνομαζομένων καὶ *κοκκύγων ταώ*, διὰ τὴν μακρὰν οὐράν των.

διπλοσάλη. Φάρμακον παράγωγον τοῦ ἰτεϊλικοῦ ὀξέος.

Διπλόπτερος

διπλοσκοποί. Οἱ πρὸς μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν ἀνὰ δύο τασσόμενοι σκοποὶ πρὸ τῶν σταθμευόντων στρατευμάτων ὅταν ταῦτα εὑρίσκωνται ἐγγὺς τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἐν ἐπαφῇ πρὸς αὐτόν.

διπλότυπον. Βιβλίον ἔντυπον, οὗ ἕκαστον φύλλον χωρίζεται διὰ διατρήσεως εἰς δύο, τὸν αὐτὸν φέροντα αὔξοντα ἀριθμὸν καὶ διαλαμβάνοντα τὰ αὐτά· τοῦ ἑνὸς τμήματος παραδιδομένου, ἀφ' οὗ καταλλήλως συμπληρωθῇ, εἰς τὸν πληρώνοντα ὡς ἀπόδειξις, τὸ ἕτερον μένει εἰς τὸ στέλεχος. Ἄλλοτε τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν φέρουσιν ἀνὰ δύο φύλλα, ἐξ ὧν τὸ δεύτερον, ἐφ' οὗ ἀποτυποῦται δι' ἀντιγραφικοῦ χάρτου ὅ,τι γράφεται ἐπὶ τοῦ πρώτου, μένει εἰς τὸ στέλεχος.

διπλοῦν σύμφωνον. *(Γραμμ.)* Κοινὸν ὄνομα τῶν γραμμάτων *ζ, ξ, ψ*, ὡς ἀποτελεσθέντων ἐκ δύο φθόγγων (*ζ=σδ, ξ=κσ* καὶ *ψ=πσ*).

διπλοῦς ἀστήρ. Οὕτως ὀνομάζονται ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ ἀστέρες τινὲς οἵτινες παρατηροῦμενοι διὰ τηλεσκοπίου, χωρίζονται εἰς δύο διακεκριμένους ἀστέρας, ἐγγύτατα ἀλλήλων κειμένους. Οἱ δ. διακρίνονται εἰς *φυσικῶς δ.*, ἐκείνους δηλ. οἵτινες πράγματι κεῖνται ἐγγὺς ἀλλήλων, καὶ εἰς *ὀπτικῶς δ.*, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐν τῇ πραγματικότητι κεῖνται μακρὰν ἀλλήλων, καὶ τῶν ὁποίων ἡ προσέγγισις εἶνε μόνον φαινομενική.

Προαθλία ὄψις ρωμαϊκοῦ στρατιωτικοῦ διπλώματος

δίπλωμα (τό). Ἐν τῇ ΑΕΓ, ἔγγραφον διπλωμένον, κυρίως συστατικὸν ἢ πιστοποιητικόν. ‖ Παρὰ Ρωμαίοις, ἀπολυτήριον μετ' εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν ἐν τῷ στρατῷ, συντασσόμενον ἐπὶ δύο μεταλλίνων πλακῶν συνηνωμένων κατὰ τρόπον ὥστε ν' ἀνοιγοκλείωνται. ‖ Σήμερον ἐπίσημον ἔγγραφον δι' οὗ ἀναγνωρίζεται εἰς ἄτομόν τι βαθμός τις, τίτλος ἢ δικαίωμα (δίπλωμα σχολῆς, εὐρεσιτεχνίας, συντάξεως, παρασήμου κλ.)

διπλωματία. Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τέχνη τῆς ἐν γένει ἐπισήμου ἀντιπροσωπεύσεως πολιτείας τινὸς παρ' ἑτέρᾳ κυβερνήσει ἐν τῷ συνόλῳ τῶν σχέσεων μετὰ τῆς πολιτείας ταύτης. Ἡ λέξις εἶνε μεταγενεστέρα, προῆλθε δὲ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ διπλώμαται ἠσχολοῦντο μὲ παλαιὰ ἔγγραφα (*διπλώματα*). Ἡ δ. ἀσκεῖται ὑπὸ ὑπαλλήλων εἰδικοῦ κλάδου (*διπλωμάται*). Εἶνε δὲ οὗτοι κατὰ βαθμόν: α) *νούντιοι* ἢ *λεγάτοι* (nuntii, legati) τοῦ πάπα, προηγούμενοι πάντων καθ' ἱεραρχίαν, καὶ *πρεσβευταί* (ambassadeurs), β) *διάγγελοι* (internuntii) τοῦ πάπα καὶ *ἔκτακτοι ἀπεσταλμένοι* ἢ *πληρεξούσιοι ὑπουργοί* (envoyés extraordinaires ἢ ministres plenipotentiaires), γ) *πρόσεδροι ὑπουργοί* (ministres résidents) καὶ δ) *ἐπιτετραμμένοι* (chargés d'affaires). Τὸ σύνολον τῶν ἐν κράτει τινὶ ἀντιπροσώπων τῶν ξένων χωρῶν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸ *διπλωματικὸν σῶμα*, τοῦ ὁποίου προεδρεύει ὁ νούντσιος τοῦ Πάπα καὶ ἐν ἐλλείψει τοιούτου ὁ ἀρχαιότερος τοῦ ἀνωτέρου βαθμοῦ.

διπλωπία. Διαταραχὴ τῆς ὁράσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον ὁρᾶται διπλοῦν. Ἀποτελεῖ σύμπτωμα διαφόρων παθολογικῶν καταστάσεων.

δίπνοοι ἢ **δίπνευστοι.** Τάξις ἀτελεστάτων ἰχθύων, φερόντων ἐκτὸς τῶν βραγχίων καὶ πνεύμονας. Κατέχουσιν ἐνδιάμεσον θέσιν μεταξὺ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ἀμφιβίων.

διποδίδαι ἢ **δίποδες.** Ὁμοιογένεια, νυκτοβίων κατὰ τὸ πλεῖστον, τρωκτικῶν θηλαστικῶν, ἐχόντων λίαν ἐπιμήκεις τοὺς ὀπισθίους πόδας, βραχυτάτους δὲ τοὺς προσθίους. Κυριώτερον γένος *δίπους.*

Διπόταμα (πρώην *Κατούν*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δράμας. Κάτ. 473.

Διποταμιά (πρώην *Ρέβανη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 468.

Διπόταμος (πρώην *Λέστενον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 254.

δίπους. Βλ. **διποδίδαι.**

δίπτερα. Τάξις ἐντόμων φερόντων δύο πτέρυγας.

δίπτερος. *(Ἀρχ.)* Ναὸς ἔχων διπλῆν σειρὰν κιόνων περιξ τοῦ σηκοῦ (ὡς ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν Ἀθήναις).

δίπτερυξ (ἡ). Γένος χεδροπῶν ἀειθαλῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. *Δ. ἡ εὐόσμος* παράγει ἀρωματικὰ σπέρματα γνωστὰ εἰς τὸ ἐμπόριον ὡς *κύμινοι τῆς Τόγκας.*

δίπτυχον. Εἶδος σημειωματαρίου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀποτελουμένου ἀπὸ δύο πινακίδας συνδεδεμένας διὰ κρίκου καὶ ἠλειμμένας διὰ κηροῦ, ἐφ' ὧν ἔγραφον χαράσσοντες δι' αἰχμηροῦ ὀργάνου. Κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς καὶ ἰδίᾳ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους αἱ πινακίδες ἦσαν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ καὶ ἔφερον γλυπτὰς μικρογραφικὰς παραστάσεις αὐτοκρατόρων κλ., ἐδίδοντο δὲ ὡς δῶρον. Ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ δ. ἦσαν πίνακες κεκοσμημένοι διὰ μικρογραφικῶν παραστάσεων καὶ φέροντες εἰς δύο στήλας τὰ ὑπὸ τῶν ἱερέων κατὰ τὴν λειτουργίαν μνημονευόμενα ὀνόματα ζώντων καὶ τεθνεώτων.

Δίπυλον. Ἡ κυριωτέρα πύλη τῶν τειχῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν διηρημένη δι' ὀρθοστάτου εἰς δύο, χωρίζουσα τὸν ἔσω ἀπὸ τὸν ἔξω Κεραμεικόν, καλουμένη δὲ καὶ *Θριάσιαι Πύλαι*, διότι ἐξ αὐτῆς διήρχετο ἡ ὁδὸς πρὸς τὰς Θριὰς τῆς Ἐλευσῖνος.

δίπυρίτης (νοεῖται *ἄρτος*). Ὁ εἰς διπλῆν ἢ ἁπλῆν ἀλλὰ παρατεταμένην ὄπτησιν ὑποβληθεὶς ἄρτος (γαλέττα, παξιμάδι, μπισκότα κλ.).

Δίρρεμα (πρώην *Γαζεντίκος*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 172.

Δίρφυς (ἡ). Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Εὐβοίας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου, Δ τῆς Κύμης, κν. Δέλφι. Ὕψος 1745 μ.

δισάκκιον. Δύο σάκκοι ἡνωμένοι διὰ εὐρείας ταινίας φερούσης σχισμὴν δι' ἧς διέρχεται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐπωμιζομένου αὐτό, ὥστε ὁ εἷς αὐτοῦ σάκκος νὰ κρέμαται ἐπὶ τῆς ράχεως, ὁ δ' ἕτερος ἐπὶ τοῦ στήθους.

δισδάρης (περσ.). Φρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

δισεκατομμύριον. Χίλια ἑκατομμύρια, ὡς μονὰς θεωρούμενα.

δίσεκτον ἔτος. Τὸ ἐμβόλιμον, ἤτοι τὸ ἔχον 366 ἡμέρας, ὡς ἐκ τῆς προσθήκης τῆς 29ης ἡμέρας τοῦ Φεβρουαρίου. Ὠνομάσθη οὕτω διότι ἡ ἕκτη πρὸ τῶν καλενδῶν τοῦ Μαρτίου εἰς τὸ ρωμαϊκὸν ἡμερολόγιον ἐλογίζετο κατὰ τὰ ἐμβόλιμα ἔτη διπλῆ.

δισθενής. Λέγεται ἐν τῇ Χημ. περὶ ἁπλῶν σωμάτων (στοιχείων ἢ ριζῶν) ἐχόντων ἀτομικότητα ἢ σθένος 2 (ἤτοι 2 μονάδας συγγενείας).

δισθενής. Ὀρυκτὸν πυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλίου, ὁαλώδους λάμψεως, χρώματος κυανοῦ (ἐξ οὗ καὶ **κυανίτης** ἐκλήθη), φαιοῦ ἢ πρασίνου. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾶται ἐντὸς τῆς ναξίας σμύριδος, ἐν Φολεγάνδρῳ, παρὰ τὴν Λαμίαν κ.ἀ.

δισκίον. Φαρμακευτικὸν παρασκεύασμα ἐν σχήματι μικροῦ πεπλατυσμένου δίσκου· λέγεται καὶ **τροχίσκος, παστίλλια, κουφέτο.**

δισκοβολία. Ἀθλητικὸν ἀγώνισμα, ἀρχαιοτάτην ἔχον τὴν προέλευσιν. Ὁ ἀθλητὴς (δισκοβόλος) ἔρριπτε φακοειδοῦς σχήματος λίθον, ἱστάμενος ἐπὶ τῆς *βαλβίδος*, κύπτων καὶ ἀναπάλλων ἐπὶ τόπου τὸ σῶμα. Ἐκτὸς τοῦ τρόπου αὐτοῦ (*δ. ἑλληνική*) σήμερον εἶνε ἐν χρήσει καὶ ἡ *ἐλευθέρα δ.*, καθ' ἣν ἡ ῥῖψις τοῦ δίσκου συνδυάζεται μὲ μετακίνησιν τοῦ σώματος. Ὁ δίσκος εἶνε ξύλινος μὲ σιδηρᾶν στεφάνην, ὡρισμένης δὲ διεθνῶς διαμέτρου (0.22 μ.) καὶ βάρους (δύο χιλιογράμμων).

δισκοβόλος. Εἰς τὴν ἀρχ. τέχνην, παραστάσεις νέων ριπτόντων δίσκον ὑπάρχουσιν ἐπὶ ἀγγείων. Πολυάριθμοι δὲ ἦσαν οἱ ἀνδριάντες δισκοβόλων, ἐξ ὧν ὡραιότατος ὑπῆρξεν ὁ χαλκοῦς «*Δισκοβόλος*» τοῦ Μύρωνος, ἀντίγραφα μαρμάρινα τοῦ ὁποίου σώζονται νῦν.

Ὁ Δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος

δισκομέδουσαι. Τάξις μεδουσῶν ἀκρασπέδων.

δισκοπότηρον. Βλ. **ποτήριον ἅγιον.**

δίσκος ἅγιος ἢ **δισκάριον** (*Λειτουργ.*). Ἐνεπίγραφος καὶ διὰ παραστάσεων συνήθως κεκοσμημένος δίσκος, ἐφ' οὗ τοποθετοῦνται αἱ μερίδες τοῦ ἁγίου ἄρτου κατὰ τὴν *πρόθεσιν.*

δισκόστιγμα (τό). Γένος φυτῶν σταγονοφόρων.

Δίσλαπον. Χ. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης. Βλ. **Δραγασιά.**

Δισραέλι (κόμις Βήκονσφιλδ, Βενιαμὶν earl of Beaconsfield). Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς ἰσραηλιτικῆς καταγωγῆς (1804-1881). Ἀνεδείχθη ἀρχικῶς διὰ τῶν μυθιστορημάτων του «Βίβιαν Γρέϋ», «Ὁ νεαρὸς δούξ», «Ἐνδυμίων», κ.ἄ. Τῷ 1837 εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1848 τὴν ἀρχηγίαν τῶν συντηρητικῶν (Τόρεων). Διετέλεσε τρὶς ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ 1868 καὶ 1874-1880 πρωθυπουργός. Ἐξηγόρασε τὰς μετοχὰς τῆς διώρυγος Σουέζ, ἀπένειμεν εἰς τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν τὸν τίτλον τῆς Αὐτοκρατείρας τῶν Ἰνδιῶν, ἐπέτυχε τὴν παραχώρησιν τῆς Κύπρου εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀντετάχθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου κατὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου. Ἦτο ἀντίπαλος τοῦ Γλάδστωνος, διεκρίθη δὲ πάντοτε ἐπὶ φιλοτουρκίᾳ. Ἡ βασίλισσα Βικτωρία τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος Βήκονσφιλδ.

Διισσέντερς (Dissenters, τ.ἐ. Διαφωνοῦντες, ἄλλως non Conformists). Ἄγγλοι Προτεστάνται μὴ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐπίσημον Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν (Κουάκεροι, Μεθοδισταί κ.ἄ.).

δίστηλον. Παλαιὸν ἀργυροῦν ἰσπανικὸν τάλληρον (ἰσοδύναμον μὲ 5 χρυσᾶ φράγκα) κοπὲν ἐπὶ Καρόλου Γ' καὶ φέρον ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως δύο στήλας (τὰς Ἡρακλείους Στήλας), κν. **κολωνᾶτο.**

δίστιχον. Ποίημα ἐκ δύο στίχων μὲ ὁλοκληρωμένην ἔννοιαν, κν. **λιανοτράγουδο.** Τὰ δημώδη ἑλλην. δίστιχα (ἐρωτικά, παροιμιακά, σκωπτικὰ κλ.) ἀποτελοῦνται ἐκ δύο δεκαπεντασυλλάβων.

δισττομίασις ἢ **δισττομάτωσις.** Νόσος τοῦ ἵππατος προβάτων καὶ ἀνθρώπων μεταδιδομένη διὰ τοῦ ἐντερικοῦ παρασίτου δίστομον. Βλ. καὶ **βιλαρζίωσις.**

δίστομον. Ἐνδοπαράσιτον τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, οὗ εἴδη εἶνε τὸ *δ. τὸ ἡπατικόν*, *δ. τὸ μακρόστομον* καὶ *βιλαρζία ἢ αἱματόβιος.*

Δίστομον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 1863. Παρ' αὐτὸ δύο νίκαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ Μάϊον 1825 καὶ Ἰούνιον 1827.

Δίστρατον (πρώην *Βρυάζα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 669.

Δίτεριχ (Κάρολος Dieterich). Γερμανὸς γλωσσολόγος καὶ ἑλληνιστὴς γενν. 1869. Ἔργα του «Ἐξερευνήσεις τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς μέχρι τοῦ Γ' μ.Χ. αἰῶνος», «Μελέται περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς λαογραφίας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου», «Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς καὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας», «Ἀνθολογία τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν», «Νεοέλληνες λυρικοί» (γερμανιστί, κατ' ἰδίαν μετάφρασιν) κ.ἄ.

διτετράγωνον. *(Μαθημ.)* Ἡ τετάρτη δύναμις ἀριθμοῦ, τὸ τετράγωνον τοῦ τετραγώνου.

διτετράγωνος ἐξίσωσις. Τετάρτου βαθμοῦ ἐξίσωσις μὴ ἔχουσα ὅρους περιττοῦ βαθμοῦ.

διτετράγωνος ῥίζα. *(Μαθημ.)* Ἡ τετάρτη ῥίζα ἀριθμοῦ.

Δι τρόϊτ (Detroit). 1) Βιομηχανικὴ π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Μίσιγαν, ἐπὶ τοῦ ὁμων. ποταμοῦ, μὲ ὀχυρὸν λιμένα. Κάτ. 1.242.000. Ἐν αὐτῇ μεγάλα ἐργοστάσια αὐτοκινήτων (Φόρδ κ.ἄ.).—2) Πλωτὸς ποτ. τῆς Β. Ἀμερικῆς, μεταξὺ

τοῦ Καναδᾶ καὶ τῆς πολιτείας Μίσιγαν, δι' οὗ ἐκρέει ἡ λίμνη Χιοῦρον εἰς τὴν λίμνην Ἠρι.

Δίτς (Φρειδερῖκος Diez). Γερμανὸς φιλόλογος, ἱδρυτὴς τῆς μελέτης τῆς ρωμανικῆς φιλολογίας (1794-1876). Ἔργα: «Γραμματικὴ τῶν ρωμανικῶν γλωσσῶν», «Ποίησις τῶν Τροβαδούρων» κ.ἄ.

Δίτς (Ἐρρῖκος Ροδόλφος Dietsch). Γερμανὸς φιλόλογος (1814-1875), ἐκδώσας ἀρχαίους συγγραφεῖς, γράψας «Γενικὴν Ἱστορίαν» (τρίτομον) καὶ πολύτιμον πραγματείαν περὶ Θουκυδίδου.

Διττενβέργερ (Γουλιέλμος Dittenberger). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (1840 - 1905). Ἔργα του: «Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ» κ.ἄ.

διυλιστὴρ καὶ **διυλιστήριον.** Ὄργανον πρὸς διήθησιν (βλ.λ.) τοῦ ὕδατος ἢ ἄλλων ὑγρῶν, κν. **φίλτρο, σουρωτήρι.**

διφθέρα. Δέρμα κατειργασμένον ἐφ' οὗ ἔγραφον οἱ ἀρχαῖοι. ‖ Δερμάτινον ἔνδυμα.

διφθερῖτις καὶ **διφθερία.** Λοιμώδης νόσος μεταδοτή, ὀξεῖα καὶ λίαν τοξικῆς φύσεως, ὀφειλομένη εἰς μόλυνσιν τοῦ ὀργανισμοῦ διὰ τοῦ βακτηριδίου τοῦ Λαῖφλερ, προσβάλλουσα ἰδιαιτέρως τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ ἐκδηλουμένη διὰ πυρετοῦ καὶ βαρυτάτης κυνάγχης, καθ' ἣν σχηματίζονται λευκόφαιαι ψευδομεμβράναι ἐπὶ τῶν ἀμυγδαλῶν καὶ εἰς τὰς κοιλότητας ρινοφάρυγγος, ρινὸς καὶ λάρυγγος. Ἡ τελευταία αὕτη ἐντόπισις ἰδίως (διφθεριτικὴ λαρυγγῖτις ἢ κρούπ) εἶνε ἀμεσώτερον ἐπικίνδυνος ὡς δυναμένη δι' ἀποφράξεως τοῦ λάρυγγος νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἀναπνοήν. Ἡ νόσος μὴ καταπολεμηθεῖσα ἐγκαίρως δύναται νὰ προκαλέσῃ δεινὰς ἐπιπλοκὰς καὶ ἰδίως παραλυτικὰ φαινόμενα. Καταπολεμεῖται προληπτικῶς μὲν διὰ τοῦ ἀντιδιφθεριτικοῦ ἐμβολίου (ἀνατοξίνη τοῦ Ραμόν), θεραπευτικῶς δὲ διὰ τοῦ ἀντιδιφθεριτικοῦ ὀροῦ τοῦ ἀνακαλυφθέντος ὑπὸ τῶν Μπαῖριγκ καὶ Ροῦ.

Διφυλλώδης

διφθεροειδὴς κυνάγχη. Ἡ ὁμοιάζουσα πρὸς διφθερῖτιδα μὲ ἐξιδρώματα τῶν ἀμυγδαλῶν, ἀλλὰ μὴ προερχομένη ἐκ τοῦ διφθεριτικοῦ βακτηριδίου.

δίφθογγος (ἡ). Ἡ μονοσύλλαβος καὶ διὰ μιᾶς ἐκπνοῆς ἐκφορὰ δύο φωνηέντων. Αἱ δίφθογγοι τῆς ΑΕΓ: *αι, ει, υι, ου, αυ, ευ, ηυ,* ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν γραμματικῶν καὶ σήμερον ἔτι δίφθογγοι καίτοι μεταπεσοῦσαι εἰς τὰ μονόφθογγα φωνήεντα *ε, ι,* ἢ εἰς φωνήεντα μετὰ συμφώνου *(αβ* ἢ *αφ, εβ* ἢ *εφ, ηβ* ἢ *ηφ).* Ἐν τῇ ΝΕΓ δ. εἶνε καὶ δύο φωνήεντα, ἓν ἀνοικτότερον καὶ ἓν κλειστότερον, ἰδίως τὸ *ι,* κείμενα πλησίον ἀλλήλων καὶ προφερόμενα ἐν συνιζήσει (*ἀϊτός, βάϊδι* κ.ἄ).

δίφρος. Παρ' ἀρχ., ἡ θέσις τοῦ ἅρματος ἐφ' οὗ ἐκάθηντο ὁ ἁρματηλάτης καὶ ὁ πολεμιστής, κατ' ἐπέκτασιν δὲ τὸ ἅρμα ἐν γένει καὶ κάθισμα ἄνευ ἐρεισινώτου.

διφυλλώδης. Γένος παραδεισίων πτηνῶν τῆς Νέας Γουϊνέας, ἐχόντων τὸ μέγεθος κοσσύφου.

διφυόδοντα. Τὰ θηλαστικὰ ζῷα (ἐν οἷς καὶ ὁ ἄνθρωπος), τῶν ὁποίων ἡ ὀδοντωσις δὲν παραμένει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς των, ἀλλὰ ὑφίσταται ἀλλαγάς.

Δίφω ἢ **Δίφόου** (Δανιὴλ Difoe). Ἄγγλος συγγραφεύς (1659-1731). Ἔγραψε τὸ εἰς ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον γνωστὸν γενόμενον μυθιστόρημα «Ἡ ζωὴ καὶ αἱ περιπέτειαι τοῦ Ροβινσῶνος Κρούσου» κ.ἄ.

Διχάλια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 123.

δίχηλα. Τὰ ἀρτιοδάκτυλα θηλαστικά, ὧν οἱ πόδες ἀπολήγουσιν εἰς δύο δακτύλους ὀνυχωτούς, διὰ τῶν ὁποίων στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους (βοῦς, πρόβατον, αἶξ κλ.).

Διχομήριον. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 454.

διχροΐσμός. Ἡ ἰδιότης κρυστάλλων τινῶν νὰ παρουσιάζωσι διάφορον χρωματισμόν, ἀναλόγως τοῦ ἂν αἱ ὀπτικαὶ ἀκτῖνες προσπίπτωσι παραλλήλως ἢ καθέτως πρὸς τὸν ἄξονά των.

δίχρονα φωνήεντα. Ἐν τῇ ἀρχ. γραμματικῇ, τὰ φωνήεντα α, ι καὶ υ, τὰ ὁποῖα παρίστων ὁτὲ μὲν βραχύν, ὁτὲ δὲ μακρὸν φθόγγον.

Διχώριον (πρφην *Κωστάρτιτσα*). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχίας Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 426.

δίψα. Ἐπιθυμία ἢ ἀνάγκη πρὸς πόσιν. Τὸ αἴσθημα τῆς δ. ὀφείλεται κυρίως εἰς ἀνεπάρκειαν ὕδατος ἐν τῇ συστάσει τοῦ αἵματος καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς ξηρασίαν καὶ ἐρεθισμὸν τοῦ βλεννογόνου ὑμένος τοῦ στόματος ἐκ θερμότητος, πυρετοῦ ἢ τροφῶν κλ. Φρόνιμον εἶνε νὰ μὴ πίνωμεν ὑπέρπολλα ὑγρὰ καὶ διὰ μιᾶς, πρὸ πάντων δὲ ν' ἀποφεύγωμεν τὸ παγωμένον ὕδωρ ὅταν εἰμεθα κάθιδροι ἐκ κοπώσεως.

διψακοειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν. Πόαι κατὰ τὸ πλεῖστον. Κυριώτερα γένη: *κναντία, σκαβιόζη, δίψακος.*

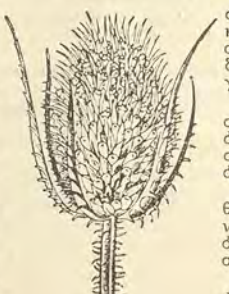
Δίψακος

δίψακος. Γένος ποῶν (διψακοειδῶν) φυομένων καὶ ἐν Ἑλλάδι, κν. **νεράγκαθο** καὶ **νεροκράτης.** Τὰ ἄνθη των, συνηνωμένα εἰς ἀκανθώδεις κεφαλίδας, ἐχρησιμοποιοῦντο ἄλλοτε πρὸς γνάφιν τῶν φεσίων.

διψομανία. Ἡ ἐκ χρονίας ἐξοικειώσεως πρὸς τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ ἀκράτητος ἐπιθυμία διαρκοῦς χρήσεως τοιούτων, ἡ ἄγουσα εἰς τὸν ἀλκοολισμόν.

διωβολία. Ἡ ὑπὸ τοῦ Περικλέους θεσπισθεῖσα ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις διανομὴ δύο ὀβολῶν εἰς τοὺς ἀπόρους πολίτας διὰ τὴν ἀγοράν εἰσιτηρίου τῶν θεάτρων ἢ ἄλλων ἑορτῶν.

διώβολον. Ἀργυροῦν νόμισμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, βάρους 1.45 γραμμαρίων καὶ ἀξίας $^1/_3$ τῆς δραχμῆς. ‖ Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸ χάλκινον δεκάλεπτον τοῦ Ὄθωνος καὶ Γεωργίου, κν. *δεκάρα.*

διωγμοί. Αἱ μετὰ βασάνων καὶ θανατώσεων μαρτυρικαὶ καταδίξεις τῶν πρώτων Χριστιανῶν ὑπὸ διαφόρων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων. Οἱ μεγάλοι διωγμοὶ ἦσαν δέκα: 1) Ἐπὶ Νέρωνος 61-63, 2) ἐπὶ Δομητιανοῦ 94-96, 3) ἐπὶ Τραϊανοῦ 97-116, 4) ἐπὶ Ἁδριανοῦ 118-129, 5) ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου 161-170, 6) ἐπὶ Σεπτιμίου 200-211, 7) ἐπὶ Μαξιμίνου τοῦ Θρακὸς 235-237, 8) ἐπὶ Δεκίου 249-251, 9) ἐπὶ Βαλεριανοῦ 257-259 καὶ 10) ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ 303-310.

Δίων ὁ Κάσσιος. Ἔγγονος τοῦ Δίωνος Χρυσοστόμου, ὁ ἐπισημότατος Ἕλλην ἱστορικὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, γεννηθεὶς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας (155-235 μ.Χ.). Ἔζησεν ἐν Ρώμῃ, ὅπου ἔλαβεν ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ διεκρίθη ὡς ῥήτωρ. Ἔγραψεν ἑλληνιστὶ «Ρωμαϊκὴν ἱστορίαν ἀπὸ κτίσεως μέχρι 229 μ.Χ.» εἰς 80 βιβλία, ἐξ ὧν διεσώθησαν ἀκέραια 23 μόνον.

Δίων ὁ Συρακούσιος. Πλατωνικὸς φιλόσοφος (409-354), ἐκδιώξας τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν Διονύσιον τὸν Νεώτερον τῷ 357 καὶ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἄρχων τῶν Συρακουσῶν, δολοφονηθεὶς δὲ μετὰ τριετῆ ἀρχήν.

Δίων ὁ Χρυσόστομος. Ἐπικληθεὶς οὕτω διὰ τὴν εὐφράδειάν του. Στωϊκὸς φιλόσοφος ἐκ Προύσης (40-117 μ.Χ.), ζήσας ἐν Ρώμῃ. Ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Δομητιανοῦ, περιηγήθη ἐπὶ τι διάστημα διαφόρους τόπους. Ἔγραψε πολιτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς διατριβάς, «Λόγους», ὧν πολλοὶ σώζονται.

διωναία. Γένος ἐντομοφάγων φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν δροσεροειδῶν (βλ.λ.). Φύεται εἰς τὰς Καρολίνας νήσους. Γνωστότερον εἶδος *δ. ἡ μυιοπαγίς.*

Διωναία ἡ μυιοπαγίς

Διώνη. *(Μυθολ.)* Τιτανίς, θυγάτηρ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, λατρευομένη πολλαχοῦ μετὰ τοῦ Διὸς ὡς σύζυγός του. ‖ *(Ἀστρον.)* Ὁ δ' δορυφόρος τοῦ πλανήτου Διός, ἀνακαλυφθεὶς 1684 ὑπὸ τοῦ Κασσίνη.

διῶρυξ (ἡ). Μακρά, στενή, ἀσκεπὴς, τεχνητὴ αὖλαξ, κατασκευαζομένη εἴτε πρὸς διοχέτευσιν ὕδατος δι' ὕδρευσιν πόλεων, ἄρδευσιν, ὑδροκίνησιν μύλων κλ., εἴτε πρὸς παροχέτευσιν λιμναζόντων ὑδάτων καὶ ἀποξήρανσιν γαιῶν, ὁρυσσομένη μὲ ἀνάλογον κλίσιν, εἴτε ποταμῶν, λιμνῶν κλ. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίστασιν αἱ δ. εἶνε βαθύτεραι καὶ πλατύτεραι, ὥστε νὰ εἶνε πλωταί, πρέπει δὲ οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην νὰ ἔχωσι κλίσιν· ὅπου ἡ κλίσις εἶνε ἀναπόφευκτος, ὡς εἰς τὴν διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, τὴν ἑνοῦσαν τὸν Ἀτλαντικὸν μὲ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν (μήκους 98 χλ.), διὰ νὰ εἶνε πλωτή, ἡ δ. γίνεται *κλιμακωτή,* δι' ὑδατοφραγμάτων, δηλαδὴ σχηματίζονται ἀλλεπάλληλοι δεξαμεναὶ τοῦ ὕδατος, τῶν ὁποίων ἡ στάθμη ἀνέρχεται ἢ κατέρχεται δι' ὑδατοφρακτῶν, ἀναλόγως τῆς διευθύνσεως τοῦ πλοίου, ἂν δηλαδὴ πρόκειται νὰ πλεύσῃ πρὸς ἀνάντη ἢ κατάντη κλίσιν τῆς διώρυγος. Τεχνητὴ πλωτὴ διῶρυξ ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ τεχνητὴ τομὴ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου (6300 μ.). Πλωταὶ δ. εἶνε ἐπίσης ἡ τοῦ Σουέζ, ἑνοῦσα τὴν Μεσόγειον μὲ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν (160 χλμ.), ἡ δ. τοῦ Κιέλου, ἑνοῦσα τὴν Βαλτικὴν μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν, ἡ δ. τῆς Μεσημβρίας (Midi) ἐν Γαλλίᾳ, ἑνοῦσα τὴν Μεσόγειον μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν (280 χλμ).

διωστήρ. Χαλυβδίνη ράβδος εἰς τὰς μηχανάς, τῆς ὁποίας τὸ ἓν ἄκρον εἶνε προσηρμοσμένον εἰς τὸ ἔμβολον, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὸν στρόφαλον ἵνα μετατρέπεται ἡ παλινδρομικὴ κίνησις τοῦ ἐμβόλου εἰς τὴν περιστροφικὴν τοῦ στροφάλου.

Δνεῖπερ (ὁ *Βορυσθένης* τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Danaparis τῶν Ρωμαίων). Ποτ. τῆς Ρωσίας, ὁ τρίτος, μετὰ τὸν Βόλγαν καὶ τὸν Δούναβιν, τῆς Εὐρώπης, πηγάζων ἐκ τῶν ἑλῶν τοῦ δροπεδίου Βαλδαΐ καὶ μετὰ ροῦν 2185 χλμ. ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, παρὰ τὴν Χερσῶνα, διευρυνόμενος εἰς λιμνοθάλασσαν. Εἶνε πλωτὸς καὶ συνδέεται διὰ διωρύγων μὲ τὴν Βαλτικήν.

Δνεῖστερ (ὁ *Τύρας* ἢ *Δάναστρις* τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων). Ποτ. τῆς Ρωσίας, πηγάζων ἐκ Καρπαθίων, διαρρέων τὴν Πολωνίαν, σχηματίζων τὸ ὅριον μεταξὺ Ρουμανικῆς Βεσσαραβίας καὶ Ρωσίας καὶ μετὰ ροῦν 1387 χλμ. ἐκβάλλων διὰ λιμνοθαλάσσης εἰς τὸν Εὔξεινον, 40 χλμ. Δ τῆς Ὀδησσοῦ.

Δνιεπροπετρόφσκ. Βλ. **Αἰκατερινοσλάβ.**

δό. Ὁ πρῶτος φθόγγος τῆς μουσικῆς κλίμακος.

Δοανίδης (Ἰωάννης). Ὀρυκτολόγος, γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1872, καθηγητὴς ἐν τῷ Μετσοβίῳ Πολυτεχνείῳ, συγγραφεὺς ἐπιστημονικῶν μελετῶν («Ἡ ἔκρηξις τοῦ ἡφαιστείου Θήρας», «Ἡ γένεσις τῶν ἠπείρων» κ.ἄ.).

Δόβερ. Π. καὶ λιμὴν τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς Μάγχης, ἀπέναντι τῆς γαλλικῆς π. Καλαί. Κέντρον ἐμπορίου καὶ τελικὸς σταθμὸς τῆς ἐκ Λονδίνου σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Κόμβος τῶν μετὰ τῆς Γαλλίας συγκοινωνιῶν. Κάτ. 45.645.

Δοβήρου κόνις (pulvis Doveri). Φαρμακευτικὴ σκευασία ἐξ ὀπίου καὶ ἰπεκακουάνης, πραϋντικὴ τῆς βηχὸς καὶ ἀντιδιαρροϊκή.

Δοβίσδιανα. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Προσήλια.**

Δοβίστα. Χ. ἐπ. Σερρῶν. Βλ. **Παππᾶς.**

Δοβίτσινον. Χ. Εὐρυτανίας. Βλ. **Σταυροχώρι.**

Δοβλά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθίας (Ἰωαννίνων). Κάτ. 97.

δοβλέτι (τουρκ. **δοβλέτ**). Κράτος, δυνασρεία, κυβέρνησις.

Δόβρανη. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Ἔλατος.**

Δοβρίνοβον. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Ἡλιοχώρι.**

Δόβρον. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Παλαιὰ Ἀλώνια.**

Δοβροπόλιε. Ὄρος ἐπὶ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς Ἑλλάδος Σερβίας, τμῆμα τῆς Βόρας. Βλ. **Βέρμιον.**

Δοβρουτσᾶ (ρουμ. Dobrogea). Τὸ μεταξὺ Δουνάβεως, Εὐξείνου πόντου καὶ Βουλγαρίας τμῆμα τῆς Ρουμανίας, ὀνομασθὲν οὕτω ἀπὸ τοῦ ἄρξαντος ἐκεῖ κατὰ τὸν ΙΔ' μ.Χ. αἰῶνα ἡγεμόνος Δόβροτιτς. Τὸ Ν. μέρος αὐτῆς κατεχόμενον ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας περιῆλθεν εἰς τὴν Ρουμανίαν τῷ 1913 μετὰ τὸν Β' Βαλκανικὸν πόλεμον (1918). Ἔχει ἔκτασιν 23.262 τ.χλμ. καὶ κατ. 722.000, Ρουμάνους, Βουλγάρους, Ἕλληνας, Ρώσους Ἰουδαίους κ.ἄ. Πρωτ. *Κωστάντσα.*

Δοβρούνιτσα. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Κληματάκι.**

δόγα (νεολατ. doga). Κυρτὴ σανὶς ἐκ δρυὸς ἢ κυπαρίσσου, χρησιμεύουσα κυρίως εἰς τὴν κατασκευὴν βαρελίων, κάδων κ.τ.τ., κν. **ντούγια** καὶ **βαρελοσανίδα.**

Δογάνη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἁγιᾶς (Λαρίσης). Κάτ. 596.

Δογάντζα. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Γερακαρειό.**

Δόγγερβανκ (Doggerbank). Μεγάλη ἀμμώδης σύρτις ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ μεταξὺ τῶν ἀγγλικῶν καὶ τῶν δανικῶν ἀκτῶν, μήκους 300 χλμ., πλάτους 120 χλμ., βάθους δὲ εἰς τινα σημεῖα μόνον 12 μ. Εἰς τὰ ὕδατά της ἁλιεύονται βακαλάοι καὶ ἁρίγγαι. Τῷ 1781 ἔγινεν ἐκεῖ ναυμαχία μεταξὺ Ὁλλανδῶν καὶ Ἄγγλων, κατὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (24.1.1915) μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Γερμανῶν.

δογγέριος. Ἡ μία ἐκ τῶν τριῶν ὑποπεριόδων εἰς ἃς διαιρεῖται ἡ ἰουράσιος περίοδος (διάπλασις) τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς γῆς, ἄλλως *μέση* ἢ *φαιὰ ἰουράσιος.*

δόγης (ὁ· doge, ἐκ τοῦ λατ. dux). Ἡγεμονικὸν ἀξίωμα ἐν ταῖς πολιτείαις Βενετίας καὶ Γενούης.

Δόγκολα. Π. τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, πρωτ. ὁμων. νομοῦ. Κάτ. 16.000.

δόγμα (τό). Θεμελιώδης ἀρχὴ φιλοσοφικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ συστήματος μὴ ἐπιδεχομένη ἀμφισβήτησιν ἀπὸ μέρους τῶν τοῦτο ἀκολουθούντων. Ὁ κλάδος τῆς θεολογίας, ὁ πραγματευόμενος εἰδικῶς περὶ τῶν δογμάτων καλεῖται *Δογματική*.

Δογματικὴ Σχολὴ ἢ **Δογματοκρατία.** Φιλοσοφικὴ σχολὴ ἀποφαινομένη περὶ μεταφυσικοῦ ζητήματος χωρὶς νὰ βασανίσῃ πρότερον τὴν δύναμιν τοῦ γνωστικοῦ καὶ τὰ ὅρια αὐτοῦ. Τὸ ἀντίθετον ἡ *Σκεπτικὴ Σχολὴ* ἢ *Σκέψις* καὶ ἡ *Κριτικὴ Σχολὴ* ἢ *Κριτικισμός*.

δογματικός. Βλ. *δόγμα, Δογματικὴ Σχολή, δογματισμὸς* καὶ *δογματιστής*.

δογματισμός. *(Φιλοσ.)*. Ἐν γένει μὲν ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος ἡ ἀφορμωμένη ἐκ προτάσεων, ὧν δὲν ἐξηκριβώθη ἡ ὀρθότης, ἰδίᾳ δὲ τὸ γνωσιολογικὸν σύστημα τὸ μὴ ἀποδεχόμενον ὅρια τῆς γνώσεως ἀλλὰ χρησιμοποιοῦν τὴν λογικὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου ἄνευ βασάνου τῆς ἱκανότητος τῶν ὁρίων αὐτῆς.

δογματιστής. Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, ὁ ὑπέρμαχος ἢ ὀπαδὸς τοῦ *δογματισμοῦ*, ὀπαδὸς τῆς *δογματικῆς σχολῆς*. Τὸ ἀντίθετον *σκεπτικὸς* ἢ *σκεπτικιστής*.

Δόδουελ (Ἐδουάρδος Dodwell). Ἄγγλος ἀρχαιολόγος (1787-1832). Περιηγηθεὶς τὴν Ἑλλάδα, ἐξετέλεσε πολλαχοῦ ἀνασκαφάς, συνέλεξεν ἀρχαιότητας καὶ ἐζωγράφησε μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ Πομέρτι ἑλληνικὰ τοπία, ἵδρυσε δὲ μὲ τὰ εὑρήματα καὶ τὰς οὕτως φιλοτεχνηθείσας εἰκόνας μουσεῖον ἐν Ρώμῃ. Αἱ συλλογαὶ αὗται εὑρίσκονται σήμερον ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Μονάχου. Ἔγραψεν: «Ἀρχαιολογικὴ καὶ τοπογραφικὴ περιήγησις ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰ ἔτη 1801-1806» κ.ἄ.

δοθιήν (ὁ· κν. **καλόγερος** ἢ **βύζουνας**). Φλεγμονὴ τριχοφόρου θυλακίου τοῦ δέρματος ἐκ μολύνσεως διὰ τοῦ πυογόνου σταφυλοκόκκου, ἀπολήγουσα εἰς ἀπόστημα.

δοθιηνεντερία. Ὁ τυφοειδὴς πυρετός.

δοθιήνωσις. Σύγχρονος ἢ διαδοχικὴ ἐξάνθησις δοθιήνων εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος.

Δόλιον

Δοϊράνη. Π. τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας ἐν τῷ νομῷ Μοναστηρίου, παρὰ τὴν ἑλληνικὴν μεθόριον, ἐπὶ τῆς Ν. ὄχθης τῆς ὁμωνύμου λίμνης καὶ παρὰ τὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης - Ἀλεξανδρουπόλεως. Κάτ. 8000. Ἡ Δ. κατὰ τὸν Β΄ Βαλκανικὸν πόλεμον, ἀποτελοῦσα βάσιν τῶν Βουλγάρων, κατελήφθη 22.6.1913 ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μετὰ σφοδρὰν μάχην. Παρ' αὐτὴν διεξήχθησαν πεισματώδεις μάχαι καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ *Λίμνη τῆς Δ.* (ἡ *Πασιὰς* τῶν ἀρχαίων) κεῖται ἐπὶ τῆς ἑλληνοσερβικῆς μεθορίου καὶ ἀνήκει κατὰ μὲν τὸ δυτικὸν καὶ μεγαλύτερον τμῆμα εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν, κατὰ δὲ τὸ ἀνατολικὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἔχει ἐμβ. 45 τ.χλμ. καὶ βάθος μέχρι 8 μ., τρέφει δὲ εὐγεύστους ἰχθῦς.

δοκάνη, δουκάνη καὶ **δοκάνι** (ἡ *τυκάνη* τῶν ἀρχαίων). Πρωτόγονον κατασκεύασμα ἐν εἴδει ἑλκήθρου ἐκ παχείας σανίδος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν προσαρμόζονται πυροτόλιθοι, συρόμενον ὑπὸ ἵππων ἢ βοῶν καὶ χρησιμεῦον ὡς ἀλωνιστικὸν ὄργανον πρὸς θρύψιν τῶν σταχύων ἐν τῷ ἀλωνίῳ.

δόκανον. Μετάλλινον ὄργανον (παγίς) πρὸς σύλληψιν σαρκοβόρων καὶ ἁρπακτικῶν πτηνῶν, διαστάσεων ἀναλόγων πρὸς τὰ ἐπιζητούμενα θηράματα. Εἶνε διαφόρων μηχανισμῶν λειτουργούντων δι' ἑλατηρίων, τὰ ὁποῖα τίθενται εἰς κίνησιν καὶ κλείουσιν ὁρμητικῶς τὸ δ. μόλις τὸ ζῷον ἢ τὸ πτηνὸν θίξῃ τὸ ἐπ' αὐτῶν δέλεαρ.

Δόκανον διὰ σαρκοβόρα

δοκιμαστικὸς σωλήν. Εἰδικὸς σωλὴν δι' ἐξέτασιν τῶν οὔρων ἢ δι' ἄλλας ἀντιδράσεις.

δοκιμαστικὸς χάρτης. Χάρτης ἐμπεποτισμένος διὰ βάμματος ἡλιοτροπίου καὶ χρησιμεύων πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς ὀξύτητος ἢ ἀλκαλικότητος ὑγρῶν.

Δοκίμι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 1035.

δοκίμιον. Σύγγραμμα, μικρᾶς συνήθως ἐκτάσεως, πραγματευόμενον θέμα τι ἀπὸ προσωπικῆς ἢ περιωρισμένης ἀπόψεως.

δόκιμος. *(Ἐκκλ.)* Ὁ ἐκ λαϊκῶν εἰς μοναστήριον προσερχόμενος ὅπως μονάσῃ καὶ τιθέμενος ὑπὸ ἑξάμηνον δοκιμασίαν. ‖ *(Ναυτ.)* α) Ὁ μαθητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Ναυτικῶν Δοκίμων, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχονται οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. α) Νεανίας μαθητευόμενος ἐπὶ πλοίου καὶ προοριζόμενος διὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ.

δοκίς. Μικρὰ ξυλίνη ἢ σιδηρᾶ δοκός. Εἰδικώτερον δοκίδες ὀνομάζονται αἱ τιθέμεναι πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ δαπέδου, ὀρόφου, πατώματος ἢ γεφύρας, κν. *μικρὸ δοκάρι, μικρὴ γοερτιὰ* ἢ *πατερό*. ‖ *(Ἀρχιτ.)* Ἑκάστη τῶν μαρμαρίνων δοκῶν, αἵτινες φέρουσι τὰ φατνώματα τῶν μικρῶν πλευρῶν τοῦ περιστυλίου τῶν ἀρχαίων ναῶν.

δοκός. Χονδρὸν καὶ ἐπίμηκες ξύλινον, σιδηροῦν ἢ ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροδέματος, ὀρθογωνίου ἢ κυκλικῆς ἢ εἰς σχῆμα τ, Σ, ἢ Π διατομῆς ὑποστήριγμα στέγης, πατώματος, γεφύρας κλ. Αἱ δοκοὶ στηρίζονται ἢ κατὰ τὰ δύο ἄκρα *(ἀμφιέρειστοι δ.)* ἢ ἐπὶ πλειόνων ἐρεισμάτων *(συνεχεῖς δ.)* ἢ ἐντειχίζονται κατὰ τὸ ἓν ἄκρον, ἀφιέμεναι κατὰ τὸ ἄλλο ἐλεύθεροι *(πρόβολοι δ.)*.

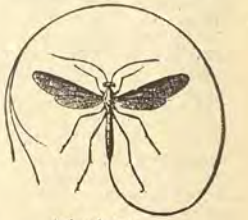

Δολιχόμιτος

Δοκός. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σαπῶν (Ροδόπης). Κάτ. 568.—2) Νησὶς μεταξὺ Ὕδρας καὶ Ἐρμιονίδος, ἐκτάσεως 12,5 τ.χλμ., κατοικουμένη ὑπὸ τινων ποιμένων.

Δολιανά. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1872. Πεδίον μαχῶν τὴν 31.5.1821 καὶ 9.7.1825. Τὴν 11.5.1826 κατελήφθησαν καὶ ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ.— 2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 1120.

Δόλιανη. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 157.—2) Χ. ἐπαρχ. Βερροίας. Βλ. **Κουμαριά**.

δόλιον. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων, φέρον ὄστρακον πιθοειδές. Κυριώτερον εἶδος *δ. ὁ μέγας πιθοκοχλίας* τῆς Μεσογείου, ὕψους 20-25 ἑκστμ.

δολιχοκεφαλία. Σχηματισμὸς κρανίου ἔχοντος τὴν κατὰ μῆκος διάμετρον (ὀβελιαίαν ἢ προσθοπισθίαν) κατὰ πολὺ μεγαλυτέραν τῆς ἐγκαρσίας. Ὁ λόγος τῆς μικρᾶς διαμέτρου πρὸς τὴν μεγάλην (ἐγκάρσιος ἐγκεφαλικὸς δείκτης) εἶνε παρὰ τοῖς δολιχοκεφάλοις 0,70-0,75. Ὅταν εἶνε μικρότερος ἔχομεν *ὑπερδολιχοκεφαλίαν*, ὅταν εὑρίσκεται μεταξὺ 0,75 καὶ 0,78 *ὑποδολιχοκεφαλίαν*. Πέραν τῆς τιμῆς ταύτης *μεσοκεφαλίαν* καὶ *βραχυκεφαλίαν*.

δολιχόμιτος. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων ἐντομοφάγων φέρον ὑπερβολικοῦ μεγέθους τέρετρον.

δολιχόπους. Γένος ἐντόμων διπτέρων διακρινομένων διὰ τὰ μακρὰ ὀπίσθια σκέλη καὶ διαιτωμένων εἰς ὑγρὰ μέρη.

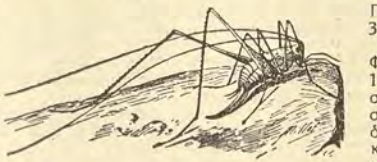

Δολιχόπους

δόλιχος. Ἀγὼν μικτοῦ δρόμου παρ' ἀρχαίοις ταχύτητος καὶ ἀντοχῆς, κατ' ἄλλους 7, κατ' ἄλλους 12 καὶ κατ' ἄλλους 24 σταδίων.

δόλιχος (dolichos). Γένος χεδροπῶν φυτῶν, στενῶς συγγενεῦον πρὸς τὸν φασίολον. *Δ. ὁ λοβὸς* εἶνε τὸ κοινὸν *ἀμπελοφάσουλο, χωριατοφάσουλο, γνητοφάσουλο* ἢ *μαυροματάκο φασόλι*, *δ. ὁ κοινὸς* εἶνε φυτὸν ἀναρριχώμενον τῶν Ἰνδιῶν, καλλιεργούμενον ἐν Εὐρώπῃ ὡς καλλωπιστικόν.

δολιχόσαυρος. Γένος λεπιδοσαυρίων ἑρπετῶν, ζήσαν κατὰ τὴν νεοκρητιδικὴν περίοδον ἐν Ἀγγλίᾳ.

δολιχόωτος. Γένος τρωκτικῶν ἡμιοπλιδῶν, γνωστότερον ὡς *λαγὸς τῆς Πάμπας*, μήκους 0.50 μ., μὲ ὠραῖον τρίχωμα καὶ εὔγευστον κρέας. Ζῇ ἐν Ἀργεντινῇ.

δολλάριον. Νομισματικὴ μονὰς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς (ἀξίας 5.19 χρ. φρ.), τοῦ Καναδᾶ, τῆς Βρεττανικῆς Ὀνδούρας κ.ἄ. χωρῶν, ὑποδιαιρούμενον εἰς 100 σέντς (ἑκατοστά).

Δολμᾶ Βαξέ. ΒΑ. προάστιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου. Ἐν αὐτῷ ὡραῖον μαρμάρινον σουλτανικὸν ἀνάκτορον (Δολμὰ Βαξὲ Σεράγι) κτισθὲν τῷ 1850-1855.

Δολμᾶς. Νησίδιον ἐντὸς τοῦ αὐλακος τοῦ ἑνοῦντος τὰς λιμνοθαλάσσας Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἦτο ὀχυρωμένον, κατελήφθη δὲ τῇ 28.2.1826 ὑπὸ τῶν Τουρκοαράβων μετὰ γενναίαν ἄμυναν τῶν ὑπερασπιστῶν του.

δολμέν. Μεγαλιθικὸν προϊστορικὸν μνημεῖον ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ τῇ βορείῳ Εὐρώπῃ, ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ὀγκολίθων ἐπιστεγαζόντων δύο ἢ περισσοτέρους (μέχρι 20) ὀρθίους. Εἶνε μνημεῖα νεκρικὰ ἢ καὶ θρησκευτικά.

Δολιχόωτος

Δολοὶ Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 261.

δολομίτης. Πέτρωμα κοκκῶδες ἢ στιφρόν, συσσωμάτωμα κοκκίων τοῦ ὁρυκτοῦ *δολομίου* (φυσικοῦ μίγματος ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου καὶ ἀνθρακικοῦ μαγνησίου) περιέχον εἰς ποικιλλούσας ποσότητας προσμίξεις ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου. Χρησιμεύει ὡς οἰκοδομικὸν ὑλικόν. Ἀπαντᾷ συνηθέστερον ἐπὶ τῶν Ἄλπεων τοῦ Ν. Τυρόλου *(Δολομιτικαὶ Ἄλπεις)*.

Δόλοπες. Ἀρχαῖος θεσσαλικὸς λαὸς κατοικῶν ἐν *Δολοπίᾳ* (εἰς τὸ ΝΔ. μέρος τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν Φθιώτιδα) καὶ ἐκλείψας ὀλίγον πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

δόλος. *(Ποιν. Δίκ.)* Ἡ παρὰ τῷ αὐτουργῷ πράξεώς τινος ἐπίγνωσις τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς καὶ ἡ συνείδησις ὅτι ἡ ἐν γνώσει τῶν ἀποτελεσμάτων της τελουμένη ἐνέργεια εἶνε ἀθέμιτος. Εἶνε ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τοῦ χαρακτηρισμοῦ πράξεώς τινος ὡς κακουργήματος.

Δολός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 358.

Δόλτσι (Κάρολος Dolci). Φλωρεντινὸς ζωγράφος (1616-1686). Ἔργα κατὰ τὸ πλεῖστον θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως: «Mater dolorosa», «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος», «Ἡ Ἁγ. Καικιλία», «Ὁ Χριστὸς εὐλογῶν τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον» κ.ἄ.

δόλωμα. Βλ. δέλεαρ.

δόλων. Τὸ δεύτερον ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα τετράγωνον ἱστίον τῶν πλοίων, κν. **γάμπια.** Ὁ δόλων τοῦ πρῳραίου ἱστοῦ λέγεται *δολάνιον*, κν. *παροκέτο*, τοῦ δὲ μεγάλου *δολωνίς*, κν. *κοντραμετζάνα*.

Δομβραΐνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν, οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν ΒΑ. μυχὸν τοῦ Κορινθιακοῦ ὁμωνύμου ἀνεμοσκεποῦς ὅρμου. Κάτ. 2159. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1826 ὁ Καραϊσκάκης μαχόμενος περὶ τὴν Δ. κατέδειξε τὰς λαμπρὰς στρατηγικάς του ἱκανότητας.

Δομβρόβα Γόρα (Dombrowa Gora, πολωνιστὶ Dabrowa Gornicza). Π. ἐν τῇ ΝΔ. Πολωνίᾳ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου γαιανθρακοφόρου λεκάνης. Κάτ. 41.700.

Δομενεγίνης (Φραγκίσκος-Λαμπρινός). Ζακυνθινὸς πατριώτης καὶ μουσικός, μέλος τῆς Ἰονίου Βουλῆς, συνθέτης τοῦ μελοδράματος «Μᾶρκος Βότσαρης» (1804-1874).

Δομένικον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 894.

Δομέστικος. Στρατιωτικὸν καὶ αὐλικὸν ἀξίωμα παρὰ Βυζαντινοῖς. *Δ τῆς τραπέζης* ὁ ἐπιτεταγμένος τὴν παρασκευὴν τῶν γευμάτων καὶ συμποσίων ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐλῇ, *δ. τῶν σχολῶν*, ὁ διοικητὴς τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, καὶ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλων ἐκστρατειῶν, *δ. ἑξκουβιτόρων*, ὁ φρούραρχος τοῦ Παλατίου κ.λ. ‖ *(Καν. Δίκ.)* Ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα διδόμενον εἰς ψάλτας ἢ ἀναγνώστας, ὑποκειμένους τῷ πρωτοψάλτῃ.

Δόμπρος (πρῶην *Βουλτσίστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ζίχνης (Σερρῶν). Κάτ. 407.

Δομινικό. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 692.

Δομίνικα (Dominica). Ἀγγλικὴ νῆσος τῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν, ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλικὴν διοίκησιν «Ὑπηνέμων νήσων». Ἔκτ. 750 τ.χλμ., κάτ. 37.000, πρωτ. *Ροζώ*.

Δομινικανὴ Δημοκρατία (Republica Dominicana ἢ Santo Domingo). Κράτος καταλαμβάνον τὰ $^2/_3$ τῆς νήσου Ἀΐτης ἐκ τῶν Ἀντιλλῶν, κατὰ τὸ Α. τμῆμα αὐτῆς. Ἔκτ. 45.200 τ.χλμ., κάτ. 897.405, πρωτ. *Ἁγ. Δομίνικος*, κυριώτερος δὲ λιμὴν Πουέρ-

το Πλάτα. Παράγει καπνόν, βάμβακα, κακάον, όπώρας κ.ά. Ἀποσπασθεῖσα τῷ 1844 τῆς Αἴτης, καὶ ἀποτελέσασα ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν, μετὰ μακροχρονίους ἐμφυλίους σπαραγμοὺς ἀπέβη (1916) προτεκτοράτον τῶν Ἡν. Πολιτειῶν.

Δομινικανοί. Μοναχικά, ἀνδρικὸν καὶ γυναικεῖον, τάγματα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἱδρυθέντα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Δομινίκου, τὸ ἀνδρικὸν τῷ 1216 πρὸς καταπολέμησιν τῶν αἱρετικῶν Ἀλβιγηνῶν, τὸ δὲ γυναικεῖον τῷ 1206 πρὸς διατήρησιν σχολῶν θηλέων. Οἱ δ. ἀνέδειξαν σπουδαίους σοφοὺς καὶ δραστηρίους ὑπερασπιστὰς τῆς πίστεως, ἀλλὰ μετὰ τὴν Μεταρρύθμισιν ὑπεσκελίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν.

Δομινίκη (Annia Dominica). Σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Οὐάλεντος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ὑπερήσπισε τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τῶν Γότθων.

Δομίνικος. Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἱσπανὸς μοναχός, ζήσας αὐστηρῶς ἀσκητικὸν βίον, ἱδρυτὴς τῶν δύο φερωνύμων μοναχικῶν ταγμάτων (1170-1221). Μετέσχε τῆς ἀποστολῆς ἣτις ἐστάλη εἰς τὴν Γαλλίαν πρὸς καταπολέμησιν τῶν αἱρετικῶν Ἀλβιγηνῶν.

Δομίνικος Ἅγιος (Santo Domingo). Π. ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς Αἴτης, πρωτ. τῆς Δομινικανῆς δημοκρατίας. Κάτ. 32.000.

δόμινον. Παίγνιον παιζόμενον ὑπὸ δύο παικτῶν διὰ μικρῶν ὀρθογωνίων ὀστεΐνων λευκῶν πλακιδίων, διῃρημένων διὰ γραμμῆς εἰς τὸ μέσον καὶ φερόντων μελαίνας κοκκίδας ἀπὸ 0-6. ‖ Λειτουργικὸν ἄμφιον ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. ‖ Ἐκ τούτου περιβολὴ πρὸς μεταμφίεσιν ἐκ μακροῦ μέλανος ἢ ἄλλου χρώματος μανδύου μὲ πλατείας χειρίδας καὶ καλύπτραν, κν. **ντόμινο.**

Δομιτία Λογγῖνα. Ρωμαΐα σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ, ἐξορισθεῖσα λόγῳ τῶν σχέσεών της μέ τινα χορευτήν, ἀλλ' ἀνακληθεῖσα ἀξιώσει τοῦ λαοῦ, εἰς ὃν ἦτο συμπαθὴς λόγῳ τῶν ἀγαθοεργιῶν της.

Δομιτιανός. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (51-96 μ.Χ.), υἱὸς τοῦ Βεσπασιανοῦ, διαδεχθεὶς τῷ 81 τὸν ἀδελφόν του Τίτον. Ἐκυβέρνησε μετὰ σκληρότητος καὶ διέταξε διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν. Ἐδολοφονήθη κατόπιν συνωμοσίας, εἰς ἣν μετεῖχε καὶ ἡ σύζυγός του Δομιτία Λογγῖνα.

Δομνάνδος (Κυριάκος). Κρὴς ἰατρὸς ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ εἶτα (1837-1845) καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπέθ. 1852.

Δομνῖνος. Ἰουδαῖος φιλόσοφος καὶ μαθηματικός, κατὰ τὸν Ε΄ μ.Χ. αἰῶνα ἐν Ἀθήναις.

Δόμνιτσα. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 819.

Δομοδόσσολα (Domodossola). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Νοβάρρας, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ Σεμπλόν. Κάτ. 7621.

Δομοκός. Πρωτ. δμωνύμου ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἕδρα κοιν. Κάτ. 1793. Κατέχει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας π. *Θαυμακοῦ*, περιῆλθε δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1881. Τὴν 5.5.1897 ἦττα τῶν Ἑλλήνων, ἀποχωρησάντων νύκτωρ πρὸς τὴν Ὄρθυν. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Ἡ *ἐπαρχία Δ.* καταλαμβάνει τὸ ἐξ τὸν νομὸν περιλαμβανόμενον νότιον τμῆμα τῆς Θεσσαλίας καὶ εἶνε εὔφορος, ἀριθμεῖ δὲ 17.001 κατ. εἰς 39 χωρία, ἀποτελοῦντα 25 κοινότητας.

Θυρεὸς Δομινικανῆς Δημοκρατίας

Δομοκὸς Κάτω (πρώην *Σκάμιτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δομοκοῦ (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 522.

Δομπόλης (Ἰωάννης). Ἡπειρώτης, ἐθνικὸς εὐεργέτης, ζήσας ἐν Ρωσίᾳ, φίλος καὶ οἰκονόμος τοῦ Ἰ. Καποδιστρίου, δν ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀναλαβὼν διάφορα ἀξιώματα. Ἀπέθανε τῷ 1850 ἐν Ρωσίᾳ, ἀφήσας τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, ἵνα μὲ τὸ κατὰ τὸ 1909 ἀποτελεσθησόμενον ποσὸν ἐκ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν τόκων ἱδρυθῇ *Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον*.

δόν (ἰταλ. καὶ ἰσπ. don, πορτογαλ. dom ἐκ τοῦ λατ. dominus). Τιμητικὸς τίτλος προηγούμενος τοῦ ὀνόματος τῶν ἱερέων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἐν Πορτογαλίᾳ καὶ τιμητικῶς παντὸς μορφωμένου ἐν Ἱσπανίᾳ. ‖ Θηλ. δόννα, ἔγγαμος ἐξ εὐγενοῦς γένους γυνή.

Δόν (ὁ Τάναϊς τῶν ἀρχ., **Τούνα** ἢ **Δούνα** τῶν Τατάρων). Ποτ. τῆς Ν. Ρωσίας πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Ἰβὰν καὶ μετὰ ροῦν 1855 χλμ. ἀφοῦ δεχθῇ πολλοὺς παραποτάμους χυνόμενος εἰς τὴν Ἀζοφικὴν διὰ 4 βραχιόνων, ἐξ ὧν οἱ 3 πλωτοί. Ἀφθονεῖ εἰς ἰχθῦς, ἐξ ὧν ἐξάγεται τὸ μαῦρο χαβιάρι.

Δὸν περιοχή. Διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Ν. Ρωσίας, περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποτ. Δόν, μετὰ δὲ τὸ 1918 ἀνεξάρτητος σοβιετικὴ δημοκρατία. Σημερινὴ ἔκτ. 72.300 τ.χλμ., κάτ. 1.550.000, πρωτ. *Νοβοτσερκάσκ*.

δονάκιον. Γένος βακτηριδίων σπειριλλοειδές, τύπος τοῦ ὁποίου εἶνε τὸ μικρόβιον τῆς χολέρας.

Δόναλδ (Donald). Ὄνομα 8 βασιλέων τῆς Σκωτίας βασιλευσάντων κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ Γ΄ αἰῶνος μ.Χ. μέχρι τοῦ 1097.

Δονατέλλο (Donatello). Διάσημος Φλωρεντινὸς γλύπτης τῆς Ἀναγεννήσεως (1386-1466). Συνεδύασεν ἄκρον πραγματισμὸν μετὰ κλασσικῆς ἀρτιότητος. Ἀφῆκε πολυάριθμα ἔργα, ἐξ ὧν χαρακτηριστικώτερα οἱ Προφῆται του, αἱ Παναγίαι του κ.ἄ.

Δονάτι κομήτης. Περίφημος κομήτης παρατηρηθεὶς κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Δονάτι εἰς τὴν Φλωρεντίαν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1858.

Donatio Constantini. Τίτλος ὑποβολιμαίου ἐγγράφου ἀποδιδομένου εἰς τὸν Μ. Κωνσταντῖνον, μεταφρασθεὶς παρὰ τῶν Ἑλλήνων «τὸ τοῦ Κωνσταντίνου θέσπισμα». Διὰ τούτου ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἀναγνωρίζει τὰ πρωτεῖα τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, εἰς ὃν ἀπονέμει καὶ κοσμικὴν ἐξουσίαν καθ' ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀπὸ τοῦ ΙΕ΄ ἤδη αἰῶνος ἀπεδείχθη ἀπόκρυφον.

Δονᾶτος (Donatus). Σχισματικὸς ἐπίσκοπος τῆς Καρχηδόνος ἀποθ. τῷ 335, ἱδρυτὴς τῆς ἐξαπλωθείσης καθ' ὅλα τὰ χριστιανικὰ μέρη τῆς Β. Ἀφρικῆς αἱρέσεως τῶν Δονατιστῶν. Οὗτοι ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς μόνους κληρονόμους τῶν ἀποστόλων καὶ ἐπρέσβευον ὅτι δέον νὰ ἐπιδεικνύεται μεγίστη αὐστηρότης πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ τοὺς ἐκ φόβου ἀποκρύπτοντας τὴν πίστιν των. Οἱ Δονατισταὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.

Δονᾶτος (Alius Donatus). Λατῖνος γραμματικὸς τοῦ Δ΄ μ.Χ. αἰῶνος, συγγραφεὺς λατινικῆς γραμματικῆς ἐν χρήσει κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

Δὸν Ζουάν (Don Juan, ἱσπανιστὶ προφερόμενον Δὸν Χουάν). Θρυλικὸν πρόσωπον ἀνδρὸς κομψοῦ, ἀσώτου, ἀθέου καὶ σαγηνευτοῦ τῶν γυναικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἔσχε πολλὰ θύματα. Ἥρως ποιητικῶν ἔργων, δραμάτων καὶ μελοδραμάτων (Τίρσο δὲ Μολίνα, Βύρων, Μολιέρος, Μότσαρτ κ.ἄ.).

Δὸν Ζουὰν δ' Ἄουστρια (Don Juan d'Austria). Ἐξώγαμος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου Ε΄ (1547-1578). Διεκρίθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἱσπανικοῦ στόλου κατὰ τῶν Ἀφρικανῶν πειρατῶν καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐνίκησεν, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἡνωμένων στόλων τῆς Ἱσπανίας, τῆς Βενετίας καὶ τοῦ πάπα, τουρκικὸν στόλον κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου (7.10.1571).

Δονιέτς. Δεξιὸς παραπότ. τοῦ Δὸν ἐν Ρωσίᾳ, μήκους 1100 χλμ. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς του ὄχθης ἐκτείνεται ἡ ἀνθρακοφόρος *λεκάνη τοῦ Δ.*, ἡ πλουσιωτέρα εἰς γαιάνθρακας περιοχὴ τῆς Ρωσίας, ἐκτάσεως 30.000 τ.χλμ.

Δονιτζέττι (Γαετάνος Donizetti). Ἰταλὸς μουσικὸς (1797-1848). Συνέθεσε περὶ τὰ 70 σοβαρὰ καὶ κωμικὰ μελοδράματα («Λουκία δὶ Λαμερμούρ», «Λουκρητία Βοργία», «Ἐλιξίριον τοῦ Ἔρωτος», «Δὸν Πασκουάλε», «Ἡ κόρη τοῦ συντάγματος» κ.ἄ.).

Δόνκαστερ (Doncaster). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Γόρκης. Κάτ. 55.700. Σιδηροβιομηχανία, ἱπποδρομίαι.

Δὸν Κιχώτης. Ἥρως τοῦ περιφήμου δμωνύμου ἔργου τοῦ Ἱσπανοῦ συγγραφέως Θερβάντες, μεγαλοφυῶς συντεθειμένος τύπος τοῦ ἐξιμμένου, χάνοντος τελείως τὴν ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος, ἀγνοῦ ἰδεολόγου. Θῦμα τῆς ἀναγνώσεως ἱπποτικῶν μυθιστορημάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Δ. καταλαμβάνεται ὑπὸ τῆς ἐμμόνου ἰδέας νὰ μιμηθῇ τοὺς ἥρωας αὐτῶν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰς παλαιὰς ἱπποτικὰς συνηθείας. Διατελῶν ἐν διαρκεῖ ὁραματισμῷ, περιβάλλεται παλαιὰν ἱπποτικὴν στολήν, ἱππεύει τὸν Ροσινάντην καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ κουτοπονήρου χωρικοῦ Σάντσου Πάντσα, τὸν ὁποῖον λαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ὡς ἱπποκόμον, περιέρχεται διάφορα μέρη εἰς ἀναζήτησιν περιπετειῶν· γίνεται δὲ κατὰ τὰς ἐκστρατείας του ταύτας καταγέλαστος, δέρων, δερόμενος, κακοποιούμενος καὶ ὑφιστάμενος μυρίους ἄλλους ἐξευτελισμούς.

Δονοῦσα. Νῆσος τῶν Κυκλάδων. Βλ. **Δενοῦσα.**

Δονρεμὺ-λὰ-Πυσέλ (Domremy-la-Pychel). Χ. τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τῶν Βοσγίων, πατρὶς τῆς Ἰωάννας Δ' Ἄρκ.

Δοντᾶς (Σπυρίδων). Ἰατρὸς ἐξ Ἀθηνῶν γεννηθεὶς τῷ 1878, καθηγητὴς τῆς Πειραματικῆς Φαρμακολογίας καὶ τῆς Πειραματικῆς Φυσιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν. Μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἔργα του «Φαρμακολογία», «Φυσιολογία» κ.ἄ.

Δόξα (πρώην *Βρεντεμπούγα* ἢ *Μαυρουσυκιά*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 625.

Δοξαπατρῆς. 1) Ὁ ἐπιλεγόμενος *Βουτσαρᾶς*. Λάκων τοπάρχης, ἀγωνισθεὶς 1182-1193 ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Γορτυνίων κατὰ τοῦ Βιλλαρδουΐνου καὶ Καμπανίτου καὶ τῶν ἄλλων Φράγκων τῆς Γ΄ Σταυροφορίας ἐν Πελοποννήσῳ.—2) *Ἰωάννης* ὁ ἐπιλεγόμενος *Σικελὸς* ἢ *Σικελιώτης*. Μοναχός, διακριθεὶς κατὰ τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς ῥήτωρ καὶ συγγραφεὺς ὁμιλιῶν καὶ γυμνασμάτων («Προλεγόμενα τῆς ρητορικῆς», «Ὁμιλίαι εἰς Ἀφθόνιον» κ.ἄ.).—3) *Νεῖλος* ἀρχιμανδρίτης ζήσας ἐν Παλέρμῳ κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα καὶ γράψας «Τάξιν τῶν πατριαρχικῶν θρόνων», ἀξιόλογον στατιστικὴν καὶ ἱστορίαν τῶν πατριαρχείων, μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Δοξαρᾶ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 462.

Δοξαρῆς (Παναγιώτης). Ἁγιογράφος ἐκ Καλαμῶν (1652-1729). Ὑπηρέτησεν ὡς στρατιωτικὸς τὴν Βενετικὴν πολιτείαν καὶ ἐμελέτησεν ἐν Βενετίᾳ τὰ ἔργα τῶν ζωγράφων τῆς Ἀναγεννήσεως, ὧν ὑπέστη μεγάλην τὴν ἐπίδρασιν. Ἔργα του αἱ εἰκόνες τοῦ ὀρόφου τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος κ.ἄ. Ἔγραψε «Περὶ ζωγραφίας».

Δοξαστικόν. (*Ἐκκλ.*) Τὸ μετὰ τοὺς Αἴνους καὶ πρὸ τῆς Δοξολογίας ψαλλόμενον τροπάριον, πρὸ τοῦ ὁποίου πάντοτε ἐκφωνεῖται τό: Δόξα Πατρί.

Δοξάτον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δράμας, ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ Δράμας-Καβάλλας. Κάτ. 4295. Κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον 1912 οἱ Βούλγαροι ὑποχρεώσαντες ἐδήωσαν αὐτήν, πολλῶν κατοίκων εὑρόντων μαρτυρικὸν θάνατον.

Δοξιάδης (Ἀπόστολος). Ἰατρὸς ἐκ Στενημάχου τῆς Ἀν. Ρωμυλίας γεννηθεὶς τῷ 1874. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Περιθάλψεως (1922-1924) καὶ ὑφυπουργὸς τῆς Ὑγιεινῆς (1928).

δοξογράφοι. Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς τῆς ἀλεξανδρινῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, οἱ συλλέξαντες τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ διακριτικὰ δόγματα *(δόξας)* τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν σχολῶν.

δοξολογία. Ὕμνος εὐχαριστίας εἰς δόξαν Θεοῦ, ψαλλόμενος συνήθως μετὰ τὸ δοξαστικόν. ‖ Ἡ εὐχαριστήριος ἐν τῷ ναῷ δέησις ἢ τελετή, ἐπὶ ἐθνικῇ ἑορτῇ ἢ ἄλλῳ αἰσίῳ συμβάντι.

Δόου (Γεράρδος Dow ἢ Dou ἢ Dov ἢ Douw). Ὁλλανδὸς ζωγράφος ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν ἀναπαράστασιν σκηνῶν ἐκ τῆς ἀστικῆς ζωῆς (1613-1675). Τὸ ἀριστούργημά του: «Ἡ ὑδρωπικὴ γυνή».

δόππια ἢ **δούππια** (ἰταλ. doppia, τ.ἔ. *διπλῆ*, διπλοῦν νόμισμα). Χρυσοῦν νόμισμα τῶν Δύο Σικελιῶν ἀξίας 26.50 χρ.φρ. καὶ τοῦ δουκάτου τῆς Τοσκάνης ἀξίας 22.15 φρ.χρ.

Δόππλερ (Χριστιανὸς Doppler). Γερμανὸς φυσικὸς καὶ μαθηματικὸς (1803-1853). Διετύπωσε τὴν φερώνυμον αὐτοῦ ἀρχὴν (συμπληρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Φιζώ), καθ' ἣν ὅταν ἀστήρ τις κινῆται αἱ ῥαβδώσεις τοῦ φάσματος αὐτοῦ μετακινοῦνται πρὸς τὸ ἰῶδες ἂν πλησιάζῃ πρὸς ἡμᾶς, πρὸς τὸ ἐρυθρὸν δέ, ἂν ἀπομακρύνεται. Ἔγραψε: «Περὶ τοῦ φωτὸς τῶν ἐγχρώμων διπλῶν ἀστέρων» κ.ἄ.

Δορβιτσιά. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 402.

Δορδόνης (Dordogne). Δεξιὸς παραπότ. τοῦ Γαρούνα ἐν τῇ ΝΔ. Γαλλίᾳ ἐν τῷ ὁμων. νομῷ.

Δόρδρεχτ ἢ **Δόρτ** (Dordrecht ἢ Dort). Π. τῆς Ὁλλανδίας ἐν τῷ νομῷ Νοτ. Ὁλλανδίας ἐπὶ τοῦ δέλτα τοῦ Ρήνου. Κάτ. 57.000. Ναυπηγεῖα, σιδηροβιομηχανία, ἐμπόριον.

Δορέ (Παῦλος Γουσταῦος Doré). Γάλλος ἰχνογράφος καὶ ζωγράφος (1833-1883), διακριθεὶς εἰς εἰκονογραφήσεις ἔργων τοῦ Ραβελαί, τοῦ Δάντου, τοῦ Βαλζὰκ κ.ἄ.

Δόριαι (Doria). 1) *Ἀνδρέας* Γενουήνσιος πολιτικὸς καὶ πολεμιστής, εἷς τῶν ἐνδοξοτέρων τοῦ ΙϚ΄ αἰῶνος (1466-1560). Τῷ 1524 κατενικήσεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν γαλλικῶν καὶ γενουατικῶν ναυτικῶν δυνάμεων τὸν ἱσπανικὸν στόλον. Εἶτα, τεθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας καὶ Γερμανοῦ αὐτοκράτ. Καρόλου Ε΄, ἐξεδίωξε τῷ 1528 τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Γενούης, κατενίκησε τῷ 1532 τὸν ὑπὸ τὸν Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσαν τουρκικὸν στόλον, ὅτε καὶ κατέλαβε, τῇ ἀρωγῇ καὶ Ἑλλήνων, τὴν Κορώνην, τὰς Πάτρας, τὸ Ῥίον καὶ Ἀντίρριον, συνέπραξε 1535 μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν κα-

τάληψιν τῆς Τύνιδος καὶ ἐξεδίωξε τῷ 1554 τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Κορσικῆς.—2) *Ἰωάννης Ἀνδρέας.* Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, ὑφ' οὗ καὶ υἱοθετήθη. Ἐστάλη 1570 εἰς βοήθειαν τῶν Βενετῶν κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Κύπρῳ, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὑπὸ τούτων κατάληψιν τῆς νήσου. Ἐξ ἀνικανότητος ἐπίσης δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ κἂν μέρος τῷ 1571 εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου. Ἀπέθανε τῷ 1606.

Δορίστολον. Βυζαντινὸν ὄνομα π. τῆς ΒΑ. Βουλγαρίας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, τῆς σημερινῆς Σιλιστρίας. Ἦτο ἐν τῶν κυριωτάτων προπυργίων κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων.

Δορκὰς ἢ **ἔλαφος ἡ δορκάς** (cervus capreolus). Ζῶον μηρυκαστικόν, εἶδος ἐλάφου (βλ. λ.), ἁπαντῶν καὶ ἐν Ἑλλάδι ἰδίως ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῶν ὀρέων τῆς Εὐρυτανίας, κν. **ζαρκάδι.** Διακρίνεται ἀπὸ τῶν λοιπῶν εἰδῶν τοῦ γένους ἐκ τῶν ὀρθῶς πρὸς τὰ ἄνω ὑψουμένων κεράτων, φερόντων ἐν ὅλῳ τρεῖς ἐκβλαστήσεις, ἐξ ὧν αἱ δύο πρὸς τὴν κορυφὴν ἀποτελοῦσι δίκρανον. Τὸ θῆλυ στερεῖται κεράτων. Ἔχει μῆκος 1,3 μ., ὕψος 75 ἑκστμ. καὶ χρῶμα καστανόν.

Δόρν (Doorn). Χ. τῆς Ὁλλανδίας ἐν τῷ νομῷ Οὐτρέχτης. Παρ' αὐτὸ ἔπαυλις ἐν τῇ ὁποίᾳ διαμένει ἀπὸ τοῦ 1920 ὁ τέως αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος Β΄. Κάτ. 3200.

Δόρπατ (Dorpat, ἐσθ. Tartu). Π. τῆς Ἐσθονίας ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἐμβαχ. Κάτ. 60.000. Ἔχει πανεπιστήμιον.

Δόρτμουνδ (Dortmund). Π. τῆς Δ. Πρωσσίας ἐν Βεστφαλίᾳ ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἐμσερ, κέντρον τῆς ἀνθρακοφόρου περιοχῆς τοῦ Ρούρ, σημαντικώτατον βιομηχανικὸν κέντρον τῆς Δ. Γερμανίας. Κάτ. 313.245. Συνδέεται μετὰ τοῦ Ἐμδεν διὰ τῆς *διώρυγος Δόρτμουνδ-Ἔμς*, δι' ἧς οὗτω ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν.

Δόρυ. "Οπλον παρ' ἀρχαίοις, παρὰ Βυζαντινοῖς καὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα μέχρις ἀνακαλύψεως τῆς πυρίτιδος, κν. **κοντάρι.** Ἀπετελεῖτο ἐκ μακροῦ ξυλίνου κοντοῦ (*ξυστοῦ*) μήκους 5 μ. κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους, 2 μ. κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους, 7.20 μ. τῆς μακεδονικῆς *σαρίσσης*, εἰς τὸ ἓν ἄκρον τῆς ὁποίας ἦτο ἐστερεωμένη χαλκίνη ἀρχικῶς, σιδηρᾶ κατόπιν αἰχμή, εἰς δὲ τὸ ἕτερον ἄκρον αἰχμὴ ἀμβλυτέρα (*στύραξ, σταυρωτήρ, οὐρίαχος*), ἵνα τὸ δόρυ ἐμπήγνυται εἰς τὴν γῆν. Τὸ δ. εἴτε ἐρρίπτετο κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, εἴτε ἐκρατεῖτο καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τῆς δεξιᾶς πρὸς νύξιν.

Δορύλαιον. Ἀρχαία π. τῆς Φρυγίας ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐρετριέως Δορυλάου πρὸ τοῦ ϛ΄ π.Χ. αἰῶνος, παρὰ τὸ σημερινὸν Ἐσκὶ-Σεχίρ (βλ. λ.) Σπουδαῖος συγκοινωνιακὸς κόμβος καὶ φρούριον ἐπὶ Βυζαντινῶν.

Δορυφόρος. Ἐν τῇ ΑΕΓ, ἔνοπλος ἀκόλουθος ἄρχοντος, σωματοφύλαξ. Ἐν Σπάρτῃ, εἶλως ἀκόλουθος πολίτου, φέρων τὰς ἀποσκευὰς αὐτοῦ. ‖ *(Ἀστρον.)* Οὐράνιον σῶμα συνοδεῦον πλανήτην τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Ἐκ τῶν πλανητῶν ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἀφροδίτη δὲν ἔχουσι δορυφόρους, ἡ Γῆ ἔχει δορυφόρον τὴν Σελήνην· τῶν ἄλλων πλανητῶν οἱ δορυφόροι δὲν εἶνε ὁρατοὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ Ἄρης ἔχει δύο δορυφόρους, τὸν Δεῖμον καὶ τὸν Φόβον, ὁ Ζεὺς ἔχει ἐννέα δορυφόρους· ἐξ ὧν οἱ τέσσαρες καλοῦνται Ἰώ, Εὐρώπη, Γανυμήδης καὶ Καλλιστώ. Ὁ Κρόνος ἔχει δέκα δορυφόρους. Ὁ Οὐρανὸς τέσσαρας καὶ ὁ Ποσειδὼν ἕνα γνωστόν.

Δόσε (Rio Doce). Ποτ. τῆς ΝΑ. Βραζιλίας μήκους 750 χλμ.

Δοσίθεος. Ἰουδαῖος αἱρεσιάρχης τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος. Ἔλεγεν ἑαυτὸν Μεσσίαν καὶ ἐκήρυσσεν εἰς τοὺς ὀπαδούς του *(Δοσιθεανούς)* ἀσκητικὸν βίον καὶ αὐστηρὰν τήρησιν τῆς ἁργίας τοῦ Σαββάτου μέχρις ἀκινησίας.

Δοσίματα βασιλικά. Οἱ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν εἰς τὴν Τουρκικὴν διοίκησιν καταβαλλόμενοι φόροι ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐν οἷς καὶ ὁ κεφαλικὸς φόρος, κοιν. *χαράτσι.*

Δοστογιέφσκη (Θεόδωρος Μιχαήλοβιτς). Μέγας Ρῶσος μυθιστοριογράφος γενν. ἐν Μόσχᾳ καὶ ἀποθ. ἐν Πετρουπόλει (1821-1881). Ἔζησε βίον περιπετειώδη καὶ μὲ στερήσεις. Ἐξῆλθεν ἐκ τῆς σχολῆς τῶν στρατ. μηχανικῶν ἀξιωματικός, ἀλλὰ παρητήθη ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν, κατεδικάσθη ὡς ἐπαναστάτης εἰς θάνατον, τῷ ἐχαρίσθη δὲ ἡ ζωὴ τὴν τελευταίαν στιγμήν, ἐξορίσθη εἰς τὴν Σιβηρίαν, διῆλθε διὰ στενοχωριῶν καὶ στερήσεων. Ἔπασχεν ἐξ ἐπιληψίας. Ἦτο σλαυόφιλος, εἶχεν ἰδέας πανσλαυϊστικάς, ἐμίσει τὸν δυτικὸν πολιτισμόν. Διὰ τῶν ἔργων του ἐπέδρασε μεγάλως ἐφ' ὅλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων τῆς Ρωσίας καὶ ἐπὶ τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας. Θεωρεῖται εἷς τῶν μεγαλυτέρων συγγραφέων τοῦ κόσμου. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του («Ἠλίθιος», «Ταπεινοὶ καὶ καταφρονεμένοι», «Ἀδελφοὶ Καραμάζωφ», «Ἔγκλημα καὶ τιμωρία», «Ὁ αἰώνιος σύζυγος», «Ὁ οἶκος τῶν νεκρῶν», «Πτωχοὶ ἄνθρωποι», «Ἡμερολόγιον ἑνὸς συγγραφέως» κ.ἄ.) μετεφράσθησαν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Δοτική. Ἡ τρίτη πτῶσις τῶν ἀρχαίων ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν καὶ δὴ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ἐκλιποῦσα ἀπὸ τὰς ἐκ τούτων ἀναπτυχθείσας ρωμανικὰς καὶ τὴν νεοελληνικήν. Εἶνε ἡ πτῶσις τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου.

Δού (Doubs). Ποτ. τῆς Α. Γαλλίας πηγάζων ἐπὶ τοῦ ἑλβετικοῦ Ἰούρα, παραπότ. τοῦ Σών.

Δουαί (Douai). Π. τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ. Κάτ. 38.600. Ἀνθρακωρυχεῖα, ἐργοστάσια πυροβολικοῦ, ὑαλουργεῖα, χρωματουργεῖα.

Δουάλα (Duala). 1) Π. καὶ κύριος λιμὴν ἐν τῷ γαλλικῷ Καμερούν ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Καμερούν. Κάτ. 20.000.—2) Φυλὴ Νέγρων Βαντοὺ ζῶσα ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Καμερούν (περὶ τὰς 15.000).

Δούβιανα. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Κρυοπηγή.**

Δουβλατάν (Ἄνω καὶ Κάτω). Δύο χ. τῆς ἐπαρχ. Φαρσάλων. Βλ. **Βασιλικὰ Κάτω.**

Δούβλερ (Θεόδωρος Däubler). Γερμανὸς λυρικὸς ποιητής (1876-1933). Ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα γράψας περὶ Σπάρτης καὶ Ἁγ. Ὄρους. Λυρικὰ ἔργα: «Βόρειον Σέλας», «Ὁ ἀστεροφεγγὴς δρόμος» κ.ἄ.

Δουβλῖνον (Dublin). Πρωτ. τοῦ Ἐλευθέρου Κράτους τῆς Ἰρλανδίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Λίφεϋ. Πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ παλαιοτάτη, μὲ ὡραῖα κτίρια γοτθικὰ (μητρόπολιν, πανεπιστήμιον κ.ἄ.). Κάτ. 420.000.

Δουβλόνιον (ἰσπαν. doblon). Χρυσοῦν νόμισμα τῆς Ἱσπανίας ἄλλοτε διαφόρου ἀξίας (83.50, 41.75, 25.78 χρ. φρ.) καὶ νῦν τῆς Χιλῆς (ἀξίας 10 χρ. πέσος, ἤτοι 6.20 χρ. φρ.).

Δουγγάνοι. Οἱ Μωαμεθανοὶ κάτοικοι τῆς ΒΔ. Κίνας καὶ τῆς Ζουγγαρίας καλούμενοι ὑπὸ τῶν Κινέζων *Χούι-Χούι* καὶ ἀνερχόμενοι εἰς 4 ἑκατομμ.

Δουγλάσειος χῶρος. *(Ἀνατομ.)* Κόλπωμα τοῦ περιτοναίου μεταξὺ μήτρας καὶ κύστεως ἢ ἀπευθυσμένου.

Δουγτζιλάρ. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Κοντοβούνι.**

Δουέρο. Ποταμός. Βλ. **Δοῦρος.**

Δοῦζε (Ἐλεονώρα Duse). Διάσημος Ἰταλὶς ἠθοποιὸς (1859-1924), διαπρέψασα κυρίως εἰς ἔργα τοῦ Σούδερμαν, τοῦ Ἶψεν καὶ τοῦ Δ'Ἀννουντσιο.

Δουίνας ἢ **Δβίνας.** Ὄνομα δύο ποτ. τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας. 1) *Βόρειος Δ. (Σέβερογαγια Δβίνα)*, ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Β. εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας. Προερχόμενος ἐκ τῆς ἑνώσεως τοῦ Σουχόνα καὶ Βυτσεγδα ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 1780 χλμ. εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀρχαγγέλου. Πλωτὸς ἐπὶ 755 χλμ.— 2) *Λιτικὸς Δ. (Ζαπάδ υγια Δβίνα)* ἢ *Λιούνας*, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Δβίνετς ρέει ἐν τῇ Δ. Ρωσίᾳ πρὸς τὰ ΝΔ καὶ εἶτα πρὸς τὰ ΒΑ καὶ διερχόμενος τὴν Λεττονίαν ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 1024 χλμ. εἰς τὸν κόλπον τῆς Ρίγας. Πλωτὸς ἐπὶ 915 χλμ.

Δούκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 344.

Δουκάγγιος (Κάρολος du Fresne Sieur Du Cange). Γάλλος σοφός, ὁ πατὴρ τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν ἐν τῇ Δύσει (1610-1638). Ἔργα του: «Γλωσσάριον τῶν Λατίνων συγγραφέων τῶν μέσων καὶ τῶν τελευταίων χρόνων», «Γλωσσάριον τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων τῶν μέσων χρόνων» κ.ἄ.

Δουκάδες. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Κερκύρας. Κάτ. 729.

Δουκάλιον (πρὸ ἡν *Πετροπηγή* ἢ *Καγιὰ Μπουνάρ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νέστου (Καβάλλας). Κάτ. 460.

Δούκας. Οἰκογένεια τοῦ Βυζαντίου, ἐξ ἧς προῆλθον αὐτοκράτορες καὶ στρατηγοί. Περὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων αὐτοκρατόρων βλ. *Ἀλέξιος Ε΄, Κωνσταντῖνος Γ΄, Μιχαὴλ Ζ΄, Ἰωάννης Γ΄.*

Δούκας (ἀγνώστου ὀνόματος). Ἱστορικὸς Βυζαντινὸς ἐκ τῆς ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῶν Δ. ζήσας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀλώσεως. Τὸ ἀνεπίγραφον ἱστορικόν του σύγγραμμα ἀναφέρεται εἰς τὰ ἔτη 1341-1462, διεξοδικῶς δὲ περιγράφονται ἐν αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν Ἅλωσιν, δι' ἣν ὁ Δ. εἶνε σπουδαιοτάτη πηγή.

Δούκας (Νεόφυτος). Ἕλλην κληρικός, μέγας διδάσκαλος τοῦ Γένους ἐξ Ἄνω Σουδενῶν τῆς Ἠπείρου (1760-1845). Διετέλεσεν ἐφημέριος τῆς ἐν Βιέννῃ ἑλλην. ἐκκλησίας, σχολάρχης τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Αὐθεντικῆς Σχολῆς. Ὅτε ὁ Ὑψηλάντης ἐκήρυξε τὴν Ἐπανάστασιν, ὁ Δ. διέτρεξεν ὡς ἐθναπόστολος τὴν Τρανσυλβανίαν, βραδύτερον δὲ κληθεὶς εἰς Ἑλλάδα ἐδίδαξεν ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ Αἰγίνης. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐγένετο ὁ πρῶτος διευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς. Διὰ ψηφίσματος τῆς Βουλῆς ἀνεκηρύχθη εὐεργέτης τοῦ ἔθνους. Ἔγραψεν ὑπὲρ τὰ 70 ἔργα («Γραμματικήν», «Φυσικήν», «Λογικήν», «Μεταφυσικήν», «Ἠθικήν», σχόλια εἰς ἀρχαίους συγγραφεῖς κ.λ.).

Δουκᾶτον. Φέουδον, χώρα ἢ κράτος, διοικούμενον ὑπὸ δουκὸς. ‖ Ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν νόμισμα, συνηθέστατον ἄλλοτε εἰς πολλὰ κράτη, τοῦ ὁποίου τὸ βάρος καὶ ἡ ἀξία ἐποίκιλλε κατὰ χώρας.

Δουκέσσα. Ποικιλία ἐκλεκτοῦ καὶ εὐχύμου ἀχλαδίου.

Δόϋλ (σὲρ Ἀρθοῦρος Κόναν Doyle). Ἄγγλος ἰατρὸς καὶ μυθιστοριογράφος δημιουργήσας τὸν τύπον τοῦ *Σέρλοκ Χόλμς*, ἐρασιτέχνου ἀστυνομικοῦ πεπροικισμένου δι' ὀξυδερκοῦς παρατηρητικότητος καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐπαγωγικοῦ συλλογισμοῦ ἀνακαλύπτοντος τὸ ἔγκλημα καὶ διαλύοντος πᾶσαν περίπλοκον ὑπόθεσιν. Ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων ἀστυνομικῶν μυθιστορημάτων ἔγραψε καὶ ἱστορίαν τοῦ πνευματισμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἠσχολήθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του.

Δουλεία. Ἡ κατάστασις ἀνθρώπου μὴ ἀναγνωριζομένου ὡς προσώπου, ἀλλὰ θεωρουμένου ὡς κτῆμα ἄλλου ἀνθρώπου, ἔχοντος δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου. Ἡ δουλεία προέκυψεν ἀρχικῶς ἐκ τῆς πολεμικῆς αἰχμαλωσίας. Ἡ μεταβολὴ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ἡ αὔξησις τῆς παραγωγῆς ἐπέτεινε τὴν δ., εἰς ἣν πολλοὶ περιήρχοντο καὶ πρὸς ἀπότισιν χρέους. Εἰς πολλὰς πόλεις ὑπῆρχον ἀγοραὶ δούλων. Εἰς τὰς ἀρχ. κοινωνίας οἱ δοῦλοι συνήθως ἦσαν πολλαπλάσιοι τῶν ἐλευθέρων, ἀσχολούμενοι ἰδίως μὲ τὰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας, ἀπελευθερούμενοι δὲ εἴτε ἐπὶ πληρωμῇ εἴτε ἄλλως ὑπὸ τῶν κυρίων των *(ἀπελεύθεροι)* κατεγίνοντο εἰς τὴν ἄσκησιν βιοτεχνικῶν ἐπαγγελμάτων. Κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ πρότερον πολλοὶ πεπαιδευμένοι ἦσαν δοῦλοι, χρησιμοποιούμενοι ὡς παιδαγωγοὶ καὶ γραφεῖς. Ἐξεγέρσεις δούλων ἐσημειώθησαν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι (ἐν Λαυρείῳ τῷ 104 π.Χ. κ.ἄ.) καὶ ἐν Ρώμῃ (ἡ σπουδαιοτέρα ἦτο ἡ τοῦ Σπαρτάκου τῷ 73 π.Χ.). Ὁ Χριστιανισμὸς κατεδίκασε τὴν δ., ἀλλὰ δὲν ἰσχυσε νὰ τὴν καταργήσῃ. Ἡ δ. ἤκμασε καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κτήσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀμερικανικῶν κρατῶν, ἰδίᾳ ἡ ἐμπορία Μαύρων δούλων ἀλλὰ καὶ λευκῶν, ἀσκουμένη κυρίως ὑπὸ πειρατῶν. Οὐσιαστικῶς ἡ δ. ἐν Εὐρώπῃ κατηργήθη μόλις τῷ 1848, ἐν Ἀμερικῇ τῷ 1864 καὶ τελευταίως μόλις ἐν Κίνᾳ, Ἰνδίαις κ.ἄ. ὑφισταμένη ὅμως καὶ νῦν εἰς τινας χώρας τῆς Ἀφρικῆς, Ἀσίας καὶ Ν. Ἀμερικῆς. ‖ *(Ἀστ. Δίκ.)* Τὸ ἐμπράγματον δικαίωμα ἐπὶ ἀλλοτρίου πράγματος πρὸς ἐξυπηρέτησιν ὡρισμένου προσώπου (*δ. προσωπική*: ἐπικαρπία, χρῆσις, κάρπωσις, οἴκησις) ἢ πράγματος (*δ. πραγματική*: διάβασις διὰ κτήματος τινός, δίοδος ὀχετῶν, ἐμβολὴ δοκοῦ κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν εἰς οἰκίαν ἄλλου κ.λ.).

Δοῦλοι Ἅγιοι. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας. Κάτ. 454.

Δουλοπάροικος. Ὑποτελὴς δεσπότου ἢ φεουδάρχου ὑποχρεωτικῶς καλλιεργῶν μονίμως καὶ κληρονομικῶς συνήθως κτήματα τούτου μεθ' ὧν καὶ ἀπαλλοτριοῦται. Ὁ δ. εἶνε τὸ διάμεσον μεταξὺ δούλου καὶ ἐλευθέρου. Ἡ δουλοπαροικία προῆλθεν ἐκ τῆς δουλείας. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι οἱ δουλοπάροικοι εἶχον διάφορα ὀνόματα (*Εἵλωτες* ἐν Λακωνικῇ, *Πενέσται* ἐν Θεσσαλίᾳ, κ.ἄ.). Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἡ δουλοπαροικία ἤκμασεν ἐν Ἀνατολῇ καὶ Δύσει. Ἐν Εὐρώπῃ κατηργήθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐν Γαλλίᾳ, τῷ 1848 ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ρωσίᾳ δὲ τῷ 1861. Ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχεν ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ἀργότερον μορφὴ δουλοπαροικίας (οἱ *κολλήγοι* τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ τσιφλικίων κλ.) βαθμηδὸν ὅμως κατηργήθη.

Δουλούθ (Duluth). Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς Βλ. **Διουλούθ.**

Δουλσινέα. Φανταστικὴ ἐρωμένη τοῦ Δὸν Κιχώτη.

Δουλτσίνιο ἢ **Δουλκίνιον** ἢ **Δουλσῖνον** (σερβιστὶ Οὔλτσινι καὶ ἀλβαν. Ὄλγαν). Παράλιος πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἄνω Ἀλβανίας καὶ Γκαγκαριᾶς. Κάτ. 7200, Ἀλβανοὶ τὸ πλεῖστον. Τῆς πόλεως ὑπέρκειται ἰσχυρὸν μεσαιωνικὸν φρούριον.

Δούλων Ἀκτή. Ἡ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ.

Βόλτα μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Νίγηρος ἀκτὴ τῆς Δ. Ἀφρικῆς, ἐξ ἧς μετεφέρετο ἄλλοτε ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς δούλων.

Δούλων Λίμνη (Slave Lake). Δύο λίμναι τοῦ Καναδᾶ: ἡ *Μεγάλη Λίμνη τῶν Δ.*, εἰς τὸ ΒΔ. διαμέρισμα, ἐκτ. 21.500 τ.χλμ., μεγίστου βάθους 159 μ., καὶ ἡ *Μικρὰ Λίμνη τῶν Δ.*, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀλβέρτας, ἔκτ. 1240 τ.χλμ.

Δούλων Ποταμὸς Μέγας (Great Slave River). Ποτ. τοῦ Καναδᾶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀλβέρτας καὶ τῷ ΒΔ. διαμερίσματι, δι' οὗ ἐκρέουσι τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Ἀθαβάσκας εἰς τὴν Μεγάλην Λίμνην τῶν Δούλων, συνέχεια τοῦ ποτ. Ἀθαβάσκα.

Δούμα. Ἀντιπροσωπευτικὸν συμβούλιον τοῦ κράτους τῆς πρώην Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀντιστοιχοῦν μὲ τὰς βουλὰς τῶν ἄλλων κρατῶν. Ἡ πρώτη Δ. συνεκλήθη τῷ 1906.

Δουμᾶς (Dumas). 1) *Ἀλέξανδρος Δ., πατήρ.* Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς (1808-1870). Ἔγραψε 257 τόμους μυθιστορημάτων καὶ 25 τόμους θεατρικῶν ἔργων μόνος καὶ ἐν συνεργασίᾳ. Τὰ μυθιστορήματά του περιπετειώδη, ἱστορικῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ὑποθέσεως, ἔσχον μεγίστην διάδοσιν («Τρεῖς σωματοφύλακες», «Μετὰ εἴκοσιν ἔτη», «Ὁ ὑποκόμις τῆς Βραζελόνης», «Ἡ βασίλισσα Μαργώ», «Οἱ Μοϊκανοὶ τῶν Παρισίων» κ.ἄ.)—2) *Ἀλέξανδρος Δ., υἱός.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, μυθιστοριογράφος καὶ θεατρικὸς συγγραφεύς (1824-1895). Ἔργα του: «Ἡ κυρία μὲ τὰς Καμελίας», «Ὁ ἡμίκοσμος», «Ὁ φίλος τῶν γυναικῶν» κ.ἄ.

δοὺμ-δούμ. Βολίδες τυφεκίων φέρουσαι κατὰ τὴν αἰχμὴν ὀπὴν ἢ μίαν ἢ περισσοτέρας χαραγὰς ἐπὶ τοῦ χιτωνίου. Διανοιγόμεναι κατὰ τὴν κροῦσιν προκαλοῦσι τραύματα μεγάλης ἐκτάσεως. Ὠνομάσθησαν οὕτω ἐκ τῆς παρὰ τὴν Καλκούτταν ἰνδικῆς π. Δοὺμ-Δούμ, εἰς τὰ φυσιγγιοποιεῖα τῆς ὁποίας κατεσκευάσθησαν τὸ πρῶτον.

Δουμενά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 219.

Δουμὲρ (Παῦλος Doumer). Γάλλος πολιτικός (1857-1932). Γενικὸς διοικητὴς τῆς Ἰνδοκίνας, τῷ 1931 πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Ἐδολοφονήθη ἐν Παρισίοις ὑπὸ Ρώσου πρόσφυγος.

Δουμεργ (Γαστὼν Doumergue). Γάλλος πολιτικός, γενν. 1853, πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὰ ἔτη 1924-1931.

Δουμπιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. 645.

Δούνα (λεττονιστὶ Daugava). Βλ. **Δουΐνας** (ἀριθμ. 2).

Δούναβι (γερμ. Donau, οὐγγρ. Duna, ρουμ. Dunarea, γαλλ. Danube, παλαιότερον ὀνομαζόμενος **Δανούβιος**, παρ' ἀρχαίοις δέ, κατὰ τὸν κάτω αὐτοῦ ροῦν, **Ἴστρος**). Ὁ σπουδαιότερος ποτ. τῆς Εὐρώπης ἀπὸ ἀπόψεως ἐκρέοντος ὕδατος καὶ δεύτερος μετὰ τὸν Βόλγαν εἰς μῆκος, πηγάζει ἐκ τῶν Α. κλιτύων τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ, ἐν Γερμανίᾳ, καὶ κατευθυνόμενος πρὸς Α, διὰ τῆς Γερμανίας, Αὐστρίας, Οὐγγαρίας, τὴν ὁποίαν καὶ χωρίζει ἀπὸ τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Νοτιοσλαυΐας, τῆς Ρουμανίας, ἧς ἐπί τι διάστημα ἀποτελεῖ τὸ ὅριον πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ διὰ μεγάλου δέλτα (2600 τ.χλμ.) μετὰ ροῦν 2860 χλμ. ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὔξεινον ἐν Ρουμανίᾳ, ἀγὼν εἰς τὴν θάλασσαν 6700 κατὰ μέσον ὅρον κυβ. μ. ὕδατος κατὰ δευτερόλεπτον. Δέχεται περὶ τοὺς 300 παραποτάμους. Διέρχεται διὰ τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης (Βιέννης, Βουδαπέστης κ.ἄ.), εἶνε πλωτὸς καὶ ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιοτέραν συγκοινωνιακὴν καὶ ἐμπορικὴν ἀρτηρίαν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Β. Βαλκανικῆς. Τὸν χειμῶνα πήγνυται. Ἡ ναυσιπλοΐα τοῦ Δ. διευθύνεται ὑπὸ δύο διεθνῶν ἐπιτροπῶν: μιᾶς ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ρουμανίας, ἑδρευούσης δὲ ἐν Γαλαζίῳ διὰ τὸ ἀπὸ Βραΐλας μέχρι τῶν ἐκβολῶν τμῆμα τοῦ Δ., καὶ ἑτέρας ἐκ 2 Γερμανῶν ἀντιπροσώπων, ἑνὸς Ἄγγλου, Γάλλου καὶ Ἰταλοῦ καὶ ἑνὸς ἐξ ἑκάστου τῶν ἄλλων παραδουναβίων κρατῶν, ἑδρευούσης ἐν Πρεσβούργῳ, διὰ τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα ἀπὸ Οὔλμ μέχρι Βραΐλας.

Δουνεΐκα ἡ Μεσολογγάκι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 721. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

Δούνιτσα. Χ. ἐπαρχ. Βάλτου. Βλ. **Σταθᾶς.**

Δουνκέρκη (Dunkerque). Ὀχυρὰ πόλις καὶ λιμὴν τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ, ἐπὶ τῆς Μάγχης. Θαλάσσια λουτρά, ἁλιεία. Κάτ. 33.000.

Δούξ, θηλ. **δούκισσα.** Λέξις προελθοῦσα ἐκ τοῦ λατ. dux ὡς ὀνομάζοντο οἱ κατέχοντες τὸ ἀνώτερον στρατ. ἀξίωμα. Παρὰ Βυζαντινοῖς ὁ τίτλος οὗτος ἀντικατέστησεν ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος τὸν τίτλον τοῦ στρατηγοῦ, *μέγας δ.* δὲ ἦτο τὸ ἀνώτατον ναυτικὸν ἀξίωμα. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐν τῇ Δύσει ὁ τίτλος ἐδίδετο εἰς μεγάλους χωροδεσπότας ἢ εἰς ἀρχηγοὺς χωρῶν ἀνεξαρτήτων ἢ ἡμιανεξαρτήτων (*δουκάτων*). Ἀργότερον παρέμεινε τίτλος εὐγενείας κατώτερος τοῦ πρίγκιπος καὶ ἀνώτερος τοῦ μαρκησίου, ἐξαιρέσει κρατῶν τινων (Αὐστρία, Ρωσία), ἔνθα ὁ τίτλος *δ.* καὶ *Μέγας δ.* ἐδίδετο εἰς τὰ μέλη τῶν αὐτοκρατορικῶν οἰκογενειῶν. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἓν τινι τῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας δοῦκες ὠνομάζοντο οἱ ἡγεμόνες τῶν ἐξ μεγάλων δουκάτων, σήμερον δὲ μόνον ὁ τοῦ Λουξεμβούργου. Παραλλαγὴ τοῦ τίτλου δ. εἶνε καὶ ὁ τίτλος τοῦ *δόγη* ἐν Βενετίᾳ καὶ Γενούῃ.

Δούππια. Βλ. **δόππια.**

Δούπνιτσα. Π. τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ τῶν Δ. ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Ρίζου. Κάτ. 10.000.

Δοῦρα. Ἀρχ. π. τῆς Μεσοποταμίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Ἀντιοχείας εἰς Σελεύκειαν, κτισθεῖσα τῷ 312 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος Νικάνορος καὶ καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Σασανιδῶν (Γ' αἰὼν μ.Χ.).

Δουράγγο (Durango). Π. τοῦ ΒΔ. Μεξικοῦ. Κάτ. 34.085, πρωτ. ὁμωνύμου πολιτείας.

Δουραλί. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 846.

Δουρασανλῆ. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Μεσιανόν.**

Δούρειος Ἵππος. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μυθολογίαν, ξύλινος ἵππος τὸν ὁποῖον κατεσκεύασαν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ὀδυσσέως οἱ Ἀχαιοὶ φεύγοντες δῆθεν ἐκ Τροίας, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ἐκρύβησαν οἱ ἀνδρειότεροι ἐξ αὐτῶν, οἵτινες μεταφερθέντος τοῦ δ.ἵ. ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἐξῆλθον τὴν νύκτα καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας αὐτῆς εἰς τοὺς ἐπιστρέψαντας συντρόφους καὶ οὕτως ἠλώθη ἡ Τροία.

Δοῦρις. Ἕλλην ἀγγειογράφος τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, τοῦ ὁποίου σῳζονται 30 περίπου ἀγγεῖα ἀρίστης τέχνης.

Δούρμ (Ἰωσὴφ Durm). Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1837-1919). «Οἰκοδομικὴ παρὰ τοῖς Ἕλλησι μετὰ πολυχρώμων σχεδίων» καὶ «Ἑλληνικὴ ἀρχιτεκτονική».

Δούρμιτορ. Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τοῦ Μαυροβουνίου, ὕψος 2528 μ.

Δοῦρος (ὁ· Δούριος, Δωρίας ἢ Δόριος τῶν ἀρχαίων· Ἰσπαν. Duero, πορτογ. Douro). Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, πηγάζων ἐκ τῆς Ἰσπανικῆς ἐπαρχίας Σόρια καὶ ἐκβάλλων μετὰ ροῦν 780 χλμ. εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν παρὰ τὸ Ὀπόρτο τῆς Πορτογαλίας.

Δουρουτλάρ. Χ. ἐπαρχ. Ἐορδαίας. Βλ. **Προάστειον.**

Δούσια. Χ. τῆς Κορινθίας. Βλ. **Κεφαλάρι.**

Δουσίλα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 944.

Δοῦσκον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 524. Παρ' αὐτὸ μεγάλη μονὴ τοῦ ΙΣ' αἰῶνος.

Δούσμανης (Βίκτωρ). 1) Ἀντιστράτηγος, γενν. 1851. Διετέλεσε κατὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν πόλεμον ὑπαρχηγὸς καὶ κατὰ τὸν δεύτερον ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου ἐν τῷ στρατηγείῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν Συμμάχων εἰς Κορσικὴν (1917) καὶ κατεδικάσθη εἰς ἰσόβια δεσμά. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐχρημάτισε πάλιν, μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1921, ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Ἔγραψε: «Γεωδαισία», «Στρατηγικαὶ τακτικαὶ ὁδηγίαι», «Ἱστορία καὶ γεωγραφία τῆς Θεσσαλίας», «Ἱστορία τοῦ πολέμου τοῦ 1913», «Ἡ ἐσωτερικὴ ὄψις τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας», «Τρωϊκὸς πόλεμος», κ.ἄ.—2) *Σοφοκλῆς.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἀντιναύαρχος, γενν. τῷ 1869, κυβερνήτης τοῦ «Ἀβέρωφ» καὶ ἀρχιεπιστολεὺς κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, μετ' αὐτοὺς δὲ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου καὶ τοῦ γενικοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου.

Δόϋσσεν (Παῦλος Deussen). Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ ἰνδολόγος (1849-1919). Ὀπαδὸς τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σοπεγχάουερ. Μετέφρασε τὰ ἰνδικὰ βιβλία *Βεδάντα* καὶ *Οὐπανισάδας* καὶ ἔγραψε «Στοιχεῖα μεταφυσικῆς», «Γενικὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας» κ.ἄ.

Δούτσικον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 443.

Δοχειαρίου μονή. Μία τῶν μονῶν τοῦ Ἄθω (βλ.λ.) ἀριθμοῦσα περὶ τοὺς 100 μοναχούς.

Δραβῆσκος (πρώην *Ζδράβικ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ζίχνης (Σερρῶν). Κάτ. 1302.

Δρᾳβίδαι. Κοινὴ ὀνομασία τῶν ἀρχαιοτάτων προαρείων κατοίκων τῶν Ἰνδιῶν. Ὑπάρχουσιν ἀκόμη περὶ τὰ 65 ἑκατομμ. κατοικοῦντες ἐν Ν. Ἰνδικῇ, Κεϋλάνῃ κ.ἀ. Εἶνε μελαψότεροι καὶ βραχύτεροι τῶν Ἀρείων καὶ οὐλότριχες. Ἡ δραβιδικὴ ὁμογλωσσία περιλαμβάνει 4 κυρίας γλώσσας.

Δράβος (γερμ. Drau, οὐγγρ. Drava). Παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως πηγάζων ἐκ Ν. Τυρόλου. Ρέων διὰ τῆς Καρινθίας, Στυρίας καὶ Οὐγγαρίας ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν κάτωθεν τοῦ Ἔσσεκ, μετὰ ροῦν 749 χλμ. Μέρος τοῦ κατωτέρου ροῦ του ἀποτελεῖ σύνορον μεταξὺ Νοτιοσλαυΐας καὶ Οὐγγαρίας. Εἶνε κατὰ τὸ μέγιστον τμῆμά του πλωτός.

Δραβουδάνιστα. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Μεταμόρφωσις.**

Δράγα. Σερβὶς κυρία ἐπὶ τῶν τιμῶν (ὡς χήρα Μάσιν) τῆς βασιλίσσης Ναθαλίας, γενν. τῷ 1867 καὶ 1900-1903 σύζυγος τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Ὀβρένοβιτς, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐδολοφονήθη.

Δραγαμέστον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης-Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 701. Παρὰ τὸν ἐγγὺς αὐτοῦ ὁμώνυμον ὄρμον ὁ ἑλληνικὸς στόλος κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1825.

Δράγανη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 449.

Δραγάνον. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 291.

Δράγανον. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Λευκάδος. Κάτ. 418.

Δραγαρί. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Καστανών.**

Δραγάσης (Κωνσταντῖνος). Χωροδεσπότης τῆς ΒΑ. Μακεδονίας, ἔγγονος τοῦ τσάρου τῆς Σερβίας Στεφάνου Δουσάν. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Δ. Ἑλένη ἦτο σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Παλαιολόγου, μήτηρ τῶν δύο τελευταίων αὐτοκρατόρων Ἰωάννου καὶ Κωνσταντίνου Παλαιολόγων-Δραγάση.

Δραγασιά (πρώην *Δίσλαπον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 315.

Δραγατσάνι. Πόλις τῆς Ρουμανίας ἐν τῷ νομῷ Βάλτσα τῆς Μικρᾶς Βλαχίας. Κάτ. 6710. Παρὰ τὸ Δ. τὴν 7 Ἰουνίου 1821 οἱ ὑπὸ τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην ἐπαναστάται πρὶν συμπληρωθῇ ἡ συγκέντρωσίς των παρασυρθέντες ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἱππικοῦ Βασ. Καραβία εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Τούρκων ἠττήθησαν φονευθέντων σχεδὸν ὅλων τῶν Ἱερολοχιτῶν μετὰ γενναίαν ἄμυναν.

Δράγκα. Χ. ἐπαρχ. Πυλίας. Βλ. **Μαθιά.**

Δραγοβίστα. Χ. ἐπαρχ. Καλαμπάκας. Βλ. **Πολυθέα.**

Δραγοβέτσι. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Ἔλαφος.**

Δραγομάνιτσα. Χ. νομοῦ Πέλλης. Βλ. **Ἄψαλος.**

Δραγομίρ. Χ. ἐπαρχ. Κιλκίς. Βλ. **Βαφειοχώρι.**

Δραγονέρα. 1) Νησίς, μία τῶν Ἐχινάδων (βλ.λ.). —2) Δύο ἐρημόνησοι παρὰ τὰ Κύθηρα.

δραγόνοι (ἐκ τοῦ λατιν. draco=δράκων). Σώματα ἐλαφροῦ ἱππικοῦ ἐν Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ρωσίᾳ, ἐκ τοῦ δράκοντος ὃν ἔφερον ὡς ἔμβλημα.

Δραγόσι. Χ. ἐπαρχ. Νιγρίτης. Βλ. **Ζευγολατιό.**

Δραγοτίν. Χ. ἐπαρχ. Σιντικῆς. Βλ. **Προμαχών.**

Δραγουλά. Ἕδρα κοιν. Ἀρχιλόχου τῆς νήσου Νάξου. Κάτ. 317.

Δραγουμᾶνον. Χ. ἐπ. Ὀλυμπίας. Βλ. **Κοτύλιον.**

δραγουμάνος. Βλ. **διερμηνεύς.**

Δραγουμή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 211.

Δραγούμης. 1) *Νικόλαος.* Ἕλλην δημοσιογράφος καὶ πολιτικὸς ἐκ Βογατσικοῦ τῆς Μακεδονίας (1808-1879). Γραμματεὺς τοῦ Καποδιστρίου καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἔγραψεν «Ἀναμνήσεις» κ.ἄ. Ἱστορικὰ ἔργα. Ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Πανδώρα».— 2) *Στέφανος.* Πολιτικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1842-1923). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπὸ τὸν Χαρ. Τρικούπην 1886-1889 καὶ 1892-1893, πρωθυπουργὸς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909, γενικὸς διοικητὴς τῆς Κρήτης καὶ κατόπιν τῆς Μακεδονίας, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐπὶ τῶν κυβερνήσεων Ζαΐμη καὶ Σκουλούδη, 1915-1916. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυρίων ὀργανωτῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Ἔγραψε πολλὰς ἀρχαιολογικάς, φιλολογικὰς καὶ πολιτικὰς μελέτας («Τὸ χρονικὸν τοῦ Μωρέως», «Ἡ μακεδονικὴ κρίσις» κ.ἄ.).—3) *Ἰωάννης* ἢ *Ἰων.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διπλωμάτης, πολιτικὸς καὶ λογοτέχνης (1878-1920). Εἰργάσθη ὡς προξενικὸς ὑπάλληλος ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ κατὰ τῆς βουλγαρικῆς διεισδύσεως, καὶ ἐν Κων/πόλει ὑπὲρ ἰσοπολιτείας τῶν ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανῶν. Διετέλεσεν ἐπιτετραμμένος εἰς Πετρούπολιν, Βι-

έννην καὶ Βερολῖνον καὶ πρέσβυς εἰς Πετρούπολιν. Ἤρχισε 1915 πολιτευόμενος, ἀπηλάθη 1917 ὑπὸ τῶν Συμμάχων εἰς Κορσικὴν καὶ ἐφονεύθη 13.7.20 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ στρατιωτῶν ἅμα τῇ εἰδήσει τῆς ἐναντίον τοῦ Ἑλ. Βενιζέλου ἐν Παρισίοις γενομένης δολοφονικῆς ἀποπείρας. Ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἴδας «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα», «Ὅσοι ζωντανοί», «Σαμοθράκη» κ.ἄ. ἔργα διαπνεόμενα ὑπὸ ζωηροῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος.

Δραγώγι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 214.

Δραγωτζά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Ἰωαννίνων. Κάτ. 301.

Δράϊζερ (Θεόδωρος Dreiser). Ἀμερικανὸς συγγραφεύς γενν. 1871. Ἔγραψε μυθιστορήματα «Οἰκονομολόγος», «Ἀδελφὴ Κάρρη», «Ἀμερικανικὴ τραγῳδία» κ.ἄ. καὶ δραματικὰ ἔργα.

Δραΐκ (σὲρ Φραγκίσκος Drake). Ἄγγλος θαλασσοπόρος (1545-1595). Διέπρεψεν εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἱσπανῶν πόλεμον καὶ συνέβαλε σπουδαίως εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱσπανικῆς ἁρμάδας. Περιέπλευσε τὴν γῆν 1577-1581.

Δραϊνά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 293.

δραίνωσις. Μέθοδος ἀποστραγγίσεως ἐδαφῶν κατακλυζομένων ὑπὸ ὕδατος διὰ τάφρων ἀνοικτῶν ἢ ὑπογείων.

δράκαινα. *(Ζωολ.)* Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτέρων τελεοστέων ζῶν εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας. Ἔχουσιν ἰσχυρὰν ραχιαίαν ἄκανθαν, ἧς τὸ πλῆγμα εἶνε δηλητηριῶδες. ‖ *(Βοτ.)* Γένος (dracæna) λειριοειδῶν δένδρων καὶ θάμνων. Ἐκ τοῦ εἴδους *δ. τὸ κινν́αβαρι* ἐξάγεται ρητίνη *(δρακόντειον αἷμα)*.

Δρακαῖοι. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Σάμου. Κάτ. 280.

Δράκεια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 1661.

Δρακοβούνι (πρώην *Γλόγοβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 351.

Δράκοντες

δρακόντιον. Δύο γένη ἀροειδῶν φυτῶν, ὧν τὸ ἓν (dracontium) περιλαμβάνει εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς, καὶ τὸ ἕτερον (dracunculus) περιλαμβάνει 2 εἴδη τῆς μεσογειακῆς χλωρίδος. *Δ. τὸ κοινόν*, τοῦ δευτέρου γένους, κοιν. *δρακοντιὰ* καὶ *φιδόχορτο*, φύεται ἐν Ἑλλάδι, αἱ δὲ ῥίζαι του θεωροῦνται ὡς θεραπεύουσαι τὰ δήγματα τῶν ὄφεων.

Δρακοπουλᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 165.

δράκος. Ὄντα μυθικὰ τῶν λαϊκῶν παραδόσεων καὶ παραμυθιῶν. Ἔχουσιν ὑπεράνθρωπον ἀνάστημα, τεραστίαν δύναμιν, κατωτέραν ὅμως διανοητικότητα, τρώγουσιν ἀνθρώπινον κρέας, κατοικοῦσιν ἐντὸς σπηλαίων, ὑπογείων ἀνακτόρων, ἐρήμων πύργων γεμάτων χρυσάφι καὶ πολυτίμους λίθους.

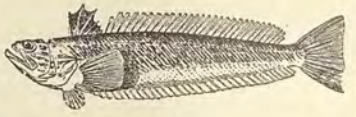

Δράκαινα

Δράκος (Porto Draco ἢ Porto Leone). Οὕτως ἐκαλεῖτο ἄλλοτε ὁ μέγας λιμὴν τοῦ Πειραιῶς, ἐκ τοῦ μεγάλου λιθίνου λέοντος, ὅστις εἶχε στηθῆ ὑπὸ Βαράγγων πρὸ τοῦ λιμένος τούτου καὶ ὅστις, ἀπαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μοροζίνη, εὑρίσκεται σήμερον ἐν τῷ Ναυστάθμῳ τῆς Βενετίας.

Δρακοσπηλιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 195.

Δρακότρυπα (πρώην *Σκλάταινα*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ 1138.

Δρακούλης (Πλάτων). Κοινωνιολόγος, δημοσιογράφος, γενν. ἐν Ἰθάκῃ τῷ 1858, ἐκ τῶν πρώτων σοσιαλιστῶν ἐν Ἑλλάδι, καθηγητὴς 1894-1899 τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης, εἶτα ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Ἔρευνα», συγγραφεὺς φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν μελετῶν.

Δράκων. Ζῷον μυθικόν, τρικέφαλος ὄφις, ἐνίοτε πτερωτός, μὲ φλογεράν ἢ θανατηφόρως δυσώδη πνοήν, φύλαξ θησαυρῶν. Σῴζονται πολλαὶ παραδόσεις τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ Μεσαίωνος καὶ νεώτεραι περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιούτων τεράτων ἐν τῇ ξηρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, προκαλεσάντων καταστροφὰς ἢ φονευθέντων ὑπὸ ἡρώων. Ἡ παράστασις ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν διακοσμητικήν. ‖ *(Ζωολ.)* 1) Γένος σαυρῶν (draco) τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἀγαμιδῶν, διαιτωμένων ἐπὶ τῶν δένδρων. Φέρουσιν ἐπὶ τῶν πλευρῶν πλατεῖαν πτυχὴν τοῦ δέρματος χρησιμεύουσαν ὡς ἀλεξίπτωτον.— 2) Εἶδος τοῦ γένους βάρανος· μεγάλαι σαῦραι τῆς Μαλαισίας, μήκους μέχρι 2 μ.

Δράκων. Ὁ πρῶτος νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν, ὁ πρῶτος θέσας γραπτοὺς νόμους, ζήσας κατὰ τὸν Ζ΄ π.Χ. αἰῶνα. Ἐξελέγη ὑφ' ὅλων τῶν Ἀθηναίων ἵνα νομοθετήσῃ 621-620 π.Χ. Ὥρισεν αὐστηροτάτας ποινάς (ἐξ οὗ καὶ *δρακόντειος*) κατὰ πολλῶν ἐγκλημάτων, δι' ὃ ἐλέγετο ὅτι δι' αἵματος ἔγραψε τοὺς νόμους. Εἰσήγαγεν ὅμως καὶ πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις, χορηγήσας πολιτικὰ δικαιώματα εἰς πάντας τοὺς ὑπηρετοῦντας ὡς στρατιῶται, περιώρισε τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἱδρύσας βουλὴν ἐκ 401 βουλευτῶν καὶ καταστήσας τὰ αἱρετὰ ἀξιώματα προσιτὰ εἰς μεγαλύτερον ἀριθμὸν πολιτῶν.

Δράκων. *(Ἀστρον.)* Βόρειος ἀστερισμὸς καλούμενος παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ «ὁ διὰ τῶν Ἄρκτων ὄφις». Τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ οὐρανίου θόλου ἐλίσσεται εἰς δύο σπείρας κατ' ἀρχὰς μεταξὺ Κηφέως καὶ Μικρᾶς Ἄρκτου, εἶτα δὲ μεταξὺ Βοώτου καὶ Μικρᾶς Ἄρκτου, ἡ δὲ οὐρὰ αὐτοῦ ἐκτείνεται μεταξὺ Μεγάλης καὶ Μικρᾶς Ἄρκτου.

Πτερωτὸς δράκων

Δρακώνα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυδωνίας (Χανίων). Κάτ. 266.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 210.

δρᾶμα (τό). Θεατρικὸν ἔργον παριστανόμενον ἀπὸ σκηνῆς μετὰ διαλόγου καὶ μιμήσεως. Εἰδικώτερον δ. λέγεται τὸ θεατρικὸν ἔργον τὸ ἔχον λύσιν τραγικὴν μᾶλλον. Σχετικῶς μὲ τὸ ἀρχαῖον δ. βλ. *τραγῳδία* καὶ *κωμῳδία*. Τὸ *σατυρικὸν δ.* τῶν ἀρχαίων, μετέχον τῆς τραγῳδίας καὶ τῆς κωμῳδίας, διεμορφώθη εἰς ἴδιον εἶδος ἀπὸ τοῦ Πρατίνα τοῦ Φλιασίου κυρίως. Εἰς αὐτὸ τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα προσέδιδον οἱ μετ' ἀκολάστου ἀφελείας ἐκφράζοντες διάφορα αἰσθήματα σάτυροι. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ δ. κατεδικάσθη ὡς εἰδωλολατρικόν, ἀργότερον ὅμως, εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρῶτον καὶ κατόπιν εἰς τὴν Δύσιν (Ι΄ μ.Χ. αἰών), διεμορφώθησαν τὰ θρησκευτικὰ δράματα ἢ *μυστήρια*, παραστάσεις δηλ. σκηνῶν ἐκ τῆς Π. Διαθήκης ἢ τοῦ βίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἁγίων. Κατὰ τὸν ΙΣ΄ αἰῶνα εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὁ Juan de la Encina ἔγραψε πρῶτος ποιμενικὰ δράματα, κατόπιν δέ (ΙΖ΄ αἰών) ὁ Λόπε δὲ Βέγα καὶ ὁ Καλδερὸν ἀνέπτυξαν τὸ κοσμικὸν δρᾶμα. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ δρᾶμα διὰ τοῦ Σαίξπηρ ἀνήχθη εἰς ὕψος μέγα. Κατόπιν ἐν Γαλλίᾳ (Κορνήλιος, Ρακίνας, Μολιέρος), ἐν Γερμανίᾳ (Λέσσινγ, Γαῖτε, Σίλλερ κ.ἄ.) καὶ ἀλλαχοῦ ἔσχε σπουδαίαν ἐξέλιξιν, διαμορφωθέντων καὶ διαφόρων εἰδῶν αὐτοῦ (τραγῳδία, κυρίως δρᾶμα, κωμῳδία, ἠθογραφικὸν δρᾶμα κλ.). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀξιοσημείωτος ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδοσις τῆς Σκανδιναυϊκῆς σχολῆς (Ἴψεν, Βγιέρνσον, Στρίνδβεργ κ.ἄ.), τῆς Ἰταλικῆς (Τζακόζα, Νικοδέμι, Δ' Ἀνούντζιο, Πιραδέλλο) καὶ τῆς Γαλλικῆς μὲ τὸ κοινωνικὸν δρᾶμα καὶ τὴν *φάρσαν*. Ἐν Ἀγγλίᾳ σήμερον ἀκμάζει ἡ κωμῳδία διὰ τοῦ Βέρναρδ Σῶ, εἰς ὅλας δὲ τὰς χώρας καλλιεργεῖται τὸ ψυχογραφικὸν δρᾶμα.

Δράμα. Πόλις τῆς Α. Μακεδονίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ, ἐπαρχίας καὶ δήμου, ἐκτισμένη κατὰ τὸ 233ον χλμ. τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Ἀλεξανδρουπόλεως, εἰς ὕψος 100 μ. ὑ.ἐ.θ. Κάτ. 29.339. Σημαῖνον κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας καπνῶν. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα μ.Χ., ἐν τούτοις ἐξ ἀποκαλυπτομένων ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων ρωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν χρόνων ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπῆρξεν αὐτόθι παλαιότατος συνοικισμός. Εἰς τὴν Ἑλλάδα περιῆλθε κατόπιν τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου τῷ 1913, ἐξελιχθεῖσα ραγδαίως ἔκτοτε. Ὁ *δῆμος Δ.* ἀριθμεῖ 32.186 κατ.

Δραμάλα. Χ. ἐπαρχ. Δομοκοῦ. Βλ. **Μακρολίβαδον.**

Δράμαλης (Μαχμοὺτ βέης καὶ κατόπιν πασᾶς, ὀνομαζόμενος Δράμαλης ὡς καταγόμενος ἐκ Δράμας). Τοῦρκος στρατηγός, ῥιψοκίνδυνος, ἀλλὰ κοῦφος καὶ μετρίας ἱκανότητος, σταλεὶς τῷ 1822 ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως (24.000 πεζῶν, 6000 ἱππέων μετὰ πολλῶν μεταγωγικῶν) ἵνα καταστείλῃ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Πνίξας εἰς τὸ αἷμα τὴν Ἐπανάστασιν ἐν Θετταλομαγνησίᾳ ἔφθασε μέχρι Κορίνθου, ὁπόθεν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα. Στενοχωρηθεὶς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τροφῶν προσεποιήθη ὅτι θὰ ἐπροχώρει εἰς Τρίπολιν, πράγματι ὅμως διέταξεν ὀπισθοχώρησιν τοῦ στρατοῦ εἰς Κόρινθον πρὸς ἀνεφοδιασμόν. Πλὴν ὁ Κολοκοτρώνης, ἐννοήσας τὰς προθέσεις τοῦ Δ., κατέλαβε τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων (βλ.λ.), ὅπου συνέτριψε (25-28 Ἰουλίου) τὴν μεγάλην στρατιὰν τοῦ Δ., ὅστις διασωθεὶς μετὰ τινων λειψάνων τοῦ στρατοῦ του εἰς Κόρινθον ἀπέθανεν ἐκεῖ μετὰ τινας μῆνας (Ὀκτώβριος 1822).

Δράμας νομός. Περιλαμβάνει τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς Α. Μακεδονίας, ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν συνόρων μέχρι τῶν πρὸς Ν προεκτάσεων τοῦ Ὀρβήλου καὶ Ροδόπης καὶ μικρὸν πρὸς Ν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, διασχίζεται δὲ ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ ὑπὸ τοῦ Νέστου, ἡ κοιλὰς τοῦ ὁποίου εἶνε εὐφορωτάτη εἰς καπνόν, σιτηρὰ κλ. Διοικητικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν Θράκης, διαιρεῖται δὲ εἰς τὰς ἐπαρχ. Δράμας καὶ Νευροκοπίου. Κάτ. 111.572. Ἡ *ἐπαρχία Δ.* καταλαμβάνει τὸ ΝΔ. ἥμισυ τοῦ νομοῦ, ἀριθμεῖ δὲ 98.503 κατ. καὶ 49 κοινότητας (πόλεις καὶ χωρία 166).

δραματολογία. Κλάδος τῆς φιλολογίας, πραγματευόμενος περὶ τῶν δραματικῶν ἔργων καὶ τῶν κανόνων καθ' οὓς ταῦτα συντίθενται.

δραματολόγιον. Κατάλογος θεατρικῶν ἔργων παιζομένων ὑπό τινος θεατρικοῦ θιάσου ἐν ὡρισμένῃ θεατρικῇ περιόδῳ ἢ κατὰ σύστημα ἐν θεάτρῳ ἔχοντι μόνιμον θίασον.

Δράμεση. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 224.

Δράμεσι. Χ. ἐπαρχ. Θηβῶν. Βλ. *Παραλία*.

Δραμεσοῦ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Ἰωαννίνων. Κάτ. 316.

Δραμίζι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 448.

δράμι(ον). Μονὰς βάρους, τὸ $^1/_{400}$ τῆς ὀκᾶς, ἴσον πρὸς 3203 γραμμάρια.

Δράμμονδ (Drummond). 1) *Γουλιέλμος*. Σκῶτος συγγραφεύς (1585-1649). Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς Σκωτίας τῶν πέντε Ἰακώβων» καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα, πεζὰ καὶ ἐμμετρα.—2) *Σὲρ Ἔρικ*. Ἄγγλος διπλωμάτης, γενν. 1876, γεν. γραμματεὺς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἀπὸ τοῦ 1919.

Δρανίτσα. Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. **Κτημένη.**

Δρανίτσι. Χ. ἐπαρχ. Καβάλλας. Βλ. **Ἀντιφίλιπποι.**

Δρανοβαίνη. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Κρανιώνας.**

Δράνοβον. Χ. ἐπαρχ. Δράμας. Βλ. **Μοναστηράκι**

Δραπανιᾶς (Ἄνω). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 122.

Δράπανον. Ἕδρα κοινότητος ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 435.

Δραπετσῶνα. Συνοικία βιομηχανικὴ τοῦ Πειραιῶς, ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν λιμένα. Κάτ. 17.652.

Δρᾶσις Γαλλική (L'Action Française). Πολιτικὸν κόμμα ἐν Γαλλίᾳ ἀδιαλλάκτων μοναρχικῶν ἀρχῶν, διευθυνόμενον ὑπὸ τῶν Λέοντος Δωδέ, Καρόλου Μωρρὰς καὶ Θεοδώρου Βαινβίλ. Ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1903 ὁμώνυμον ἐφημερίδα.

Δράτσικον. Χ. ἐπαρχ. Βερροίας. Βλ. **Δάσκιον.**

Δράτσιστα. Ἕδρα κοινότητος ἐπαρχ. Δράμας. Κάτ. 208.

Δράτσοβον. Χ. νομοῦ Σερρῶν. Βλ. **Λευκοθέα.**

δραχμή. Ἐν ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἀργυροῦν νόμισμα, $^1/_{100}$ τῆς μνᾶς. Τὸ σχῆμα, τὸ βάρος καὶ ἡ ἀξία ἐποικίλλον κατὰ πόλεις καὶ ἐποχάς. ‖ Ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι, νομισματικὴ μονὰς ἀπὸ τοῦ 1833. Ἀρχικῶς κέρμα ἀργυροῦν, ἴσης κατ' ἀρχὰς, ὀλίγον μικροτέρας κατόπιν, ἀξίας πρὸς τὸ γαλλικὸν φράγκον. Κατόπιν χάρτινον νόμισμα *(λιμοκοντόρος)*, νῦν κέρμα ἐκ χαλκοῦ καὶ νικελίου, διαιρούμενον εἰς 100 λεπτά. ‖ *(Φαρμ.)* Παλαιὰ μονὰς βάρους ἴση πρὸς τὸ $^1/_8$ τῆς οὐγκίας ἢ 60 κόκκους.

δρέδνωτ (ἀγγλ. dreadnought, ἄφοβος). Τύπος μεγάλων θωρηκτῶν πλοίων ἄνω τῶν 20.000 τόνν.

Δρέζνα. Χ. ἐπαρχ. Παγγαίου. Βλ. **Μυρτόφυτον.**

Δρέμισα. Χ. ἐπαρχ. Παρνασσίδος. Βλ. **Πανουργιά.**

δρέπανον. Γεωργικὸν ἐργαλεῖον μὲ κυρτὴν λεπίδα ὀδοντωτὴν συνήθως καὶ μακρὸν στειλεόν, χρησιμεῦον πρὸς θερισμόν, κοιν. **δρεπάνι.** Ἄλλα εἴδη δ. εἶνε ἡ *κοσσιά*, μὲ τριγωνικὴν λεπίδα ἄνευ ὀδόντων, ὁ *σβανᾶς*, ὀδοντωτός, ἀλλὰ μικρο-

τέρων διαστάσεων, κ.ά. 'Εν συνδυασμῷ δὲ σφυρίου (*σφυροδρέπανο*) εἶνε σύμβολον τῶν κομμουνιστῶν. Δ. φέρων εἰκονίζεται καὶ ὁ θάνατος (χάρος).

Δρέπανον 1) (πρὸην *Καρατζιλάρ*) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 823.—2) (πρὸην *Χαϊδάρι*) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπλίας. Κάτ. 631.

Δρέπανον. "Ονομα πολλῶν ἀκρωτηρίων, ἐν οἷς: 1) 'Αμμώδης γλῶσσα ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς 'Αχαΐας, τὸ βορειότατον ἄκρον τῆς Πελοποννήσου.—2) 'Ακρωτήριον τῆς 'Ηπείρου, Β. ἄκρον τοῦ κόλπου τῆς 'Ηγουμενίτσης, ἄλλως *Δράλιανον*.—3) 'Υψηλὸν καὶ βραχῶδες ἀκρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Κρήτης, Α. ἄκρον τῆς εἰσόδου εἰς τὸν κόλπον τῆς Σούδας.—4) 'Ακρωτήριον τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς Κύπρου.

Δρέσδη. Πρωτ. τῆς Σαξονίας ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ "Ελβα. Κάτ. 620.000. Σπουδαῖον ἐκπαιδευτικὸν κέντρον, πολυτεχνικὴ σχολή, ἀνωτάτη μουσικὴ σχολή, μουσεῖα, ὡραῖα τροάστεια καὶ ἀξιόλογα παλαιὰ κτίρια, ἀκμαία βιομηχανία (σιγαροβιομηχανία, μηχανουργία κ.ἄ.) καὶ ζωηρὸν ἐμπόριον.

Δρίλλος

Δρεστενά. Χ. ἐπαρχ. Δωρίδος. Βλ. **Τρίστενον.**

Δρεστενῖκον. Χ. ἐπαρχ. 'Ιωαννίνων. Βλ. **Τρίστενον.**

Δρεῦφους ('Αλφρέδος Dreyfus). Γάλλος λοχαγὸς τοῦ 'Επιτελείου, 'Ισραηλίτης τὸ θρήσκευμα, γενν. 1859. Κατηγορηθεὶς ὅτι ἐπώλησε μυστικὰ στρατιωτικὰ ἔγγραφα εἰς τὴν Γερμανίαν καθηρέθη τοῦ βαθμοῦ του καὶ κατεδικάσθη εἰς ἰσόβιον ἐξορίαν εἰς τὴν Νῆσον τοῦ Διαβόλου (1894). 'Ενεργείαις ὅμως τῶν φίλων καὶ συγγενῶν του ἀπεκαλύφθη μετ' ὀλίγον ὅτι εἶχε πέσει θῦμα συκοφαντικῆς πλεκτάνης. 'Η ὑπόθεσις ἔλαβε διαστάσεις, ὁλόκληρος δὲ ἡ Γαλλία διηρέθη εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα. Εἰς τὴν κίνησιν ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος τοῦ Δ. ἐπρωτοστάτουν ὁ Γ. Κλεμανσὼ καὶ ὁ Αἰμ. Ζολᾶ, ὅστις καὶ ἐδημοσίευσε (1887) τὸ περίφημον ἄρθρον «Κατηγορῶ», κατηγορῶν ἀξιωματικοὺς τοῦ 'Επιτελείου ὡς σκευωρήσαντας πλαστὸν ἔγγραφον διὰ νὰ ἐνοχοποιήσωσι τὸν Δ. 'Αναθεωρηθείσης 1899 τῆς δίκης ἡ ποινὴ τοῦ Δ. ἐμετριάσθη εἰς δεκαετῆ εἱρκτήν, ἥτις ὅμως τῷ ἐχαρίσθη. Ὁ Δ. ἐζήτησε καὶ πάλιν ἀναθεώρησιν, ἥτις κατέληξε 1902 εἰς πλήρη ἀθῳωσίν του.

Δριάνοβον. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Ελασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 382.

Δρίλλι(ον). Βαμβάκινον ἢ λινὸν ὕφασμα, ἁπλῆς (διχρόνου ὑφάνσεως), χρωματιστὸν συνήθως μὲ δίκλωνον στήμονα. 'Εξ αὐτοῦ κατασκευάζονται ἐλαφρὰ καὶ εὐθηνὰ ἐνδύματα, τραπεζομάνδηλα κ.ἄ.

Δρίλλος. Πίθηκος τοῦ γένους τῶν κυνοκεφάλων, ζῶν ἐν τῇ Νέᾳ Γουινέᾳ.

Δρίμες (αἱ). Αἱ πρῶται ἓξ ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου (καὶ τοῦ Μαρτίου ἐνιαχοῦ) θεωροῦμεναι ἐν 'Ελλάδι δυσοίωνοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ, νομίζοντος ὅτι ἂν λουσθῇ τις κατ' αὐτὰς πίπτει ἡ κόμη του, καὶ τὸ σῶμά του γεμίζει ἀπὸ ἐξανθήματα, τὰ πλυνόμενα ὑφάσματα καταστρέφονται κλ. Κατ' ἄλλους δ. εἶνε αἱ πρῶται 12 ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου, ἀντιστοιχοῦσαι, ὡς προγνωστικαὶ καλοκαιρίας ἢ κακοκαιρίας, ἑκάστη μὲ ἕνα μῆνα τοῦ ἔτους.

Δριμίγκλαβα. Χ. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Βλ. **Δρυμός.**

Δριμύς. Γένος μαγνολιοειδῶν ἀρωματικῶν φυτῶν τῆς Ν. 'Αμερικῆς.

Δρίνα. Ποτ. τῆς Νοτιοσλαυΐας. Βλ. **Δρῖνος** 2.

Δρῖνος. 1) Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς 'Αλβανίας, ὁ τῶν ἀρχαίων **Δρείλων, Δρίλων, Δρεῖνος, Δρύνος** καὶ **Δρυμών**. Σχηματίζεται ἐκ τοῦ *Μέλανος Δ.*, πηγάζοντος ἐκ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, καὶ τοῦ *Λευκοῦ Δ.*, πηγάζοντος παρὰ τὸ 'Ιπέκ, καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν 'Αδριατικήν.—2) Δεξιὸς παραπότ. τοῦ Σαύου ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ πηγάζων ἐν Μαυροβουνίῳ καὶ διαρρέων τὴν Βοσνίαν. Μῆκος 627 χλμ.

Δρίσκολι. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Φαρσάλων (Λαρίσης). Κάτ. 766.

Δρῖσκος ἢ **Δρῦσκος.** Βουνώδης τοποθεσία ἐν 'Ηπείρῳ, 15 χλμ. Α τῶν 'Ιωαννίνων, πεδίον αἱματηρᾶς μάχης 26.11.1912, καθ' ἣν μετὰ σκληρὸν ἀγῶνα ἑλληνικὴ φάλαγξ καὶ τὸ σῶμα τῶν Γαριβαλδινῶν ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν πρὸ τῶν ὑπερτέρων τουρκικῶν δυνάμεων. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐφονεύθη ὁ ποιητὴς Λαυρέντιος Μαβίλης.

Δρίτσα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 696. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ('Ελεών).

Δριὼ ('Εδουάρδος Driault). Γάλλος ἱστορικὸς γενν. 1864. "Εγραψεν ἔργα ἀναφερόμενα κυρίως εἰς τὴν ναπολεόντειον ἐποχήν, πρὸς δὲ «'Ιστορίαν τῆς Νεωτέρας 'Ελλάδος» κ.ἄ. σχετικὰς μὲ τὸ 'Ανατολικὸν ζήτημα μελέτας.

Δροβολίστα. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Καλοχώρι.**

Δρομαθήριον. Γένος πολυπρωτοδοντίων μηρυκαστικῶν θηλαστικῶν, ζῆσαν κατὰ τὴν ἄνω τριάσιον περίοδον.

Δρομεύς (καζουάριον)

Δρομάς (ἡ). Εἶδος καμήλου (βλ. λ.).

Δρομεῖς. Τάξις μεγαλοσώμων πτηνῶν μὲ πτέρυγας ἀνεπαρκεῖς πρὸς πτῆσιν, μὲ ὑψηλὰ ἰσχυρὰ σκέλη, δι' ὧν τρέχουσι ταχύτατα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους (στρουθοκάμηλοι, καζουάρια κλ.).

Δρομοκαΐτειον. Φρενοκομεῖον ἔξω τῶν 'Αθηνῶν παρὰ τὸ Δαφνίον (ἀπὸ τοῦ 1837), ἱδρυθὲν δωρεᾷ τοῦ Χίου φιλανθρώπου Ζωρζῆ Δρομοκαΐτου, ἀποθανόντος τῷ 1880.

Δρομόμετρον. "Οργανον πρὸς μέτρησιν τῆς ταχύτητος τῶν πλοίων, κοιν. **παρκέτα.**

Δρόμος. Ταχὺ βάδισμα, καθ' ὃ ὁ εἷς ποὺς ὑψοῦται ἀπὸ τοῦ ἐδάφους πρὶν πατήσῃ εἰς αὐτὸ ὁ ἕτερος, οὕτως ὥστε τὸ σῶμα μένει πρός στιγμὴν μετέωρον, ἐνῷ εἰς τὸ κοινὸν βάδισμα εἷς ποὺς πατεῖ πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κν. **τρέξιμο.** ‖ *(Γυμν.)* Γυμναστικὸν ἀγώνισμα ταχύτητος καὶ ἀντοχῆς ἐν τῷ τρέχειν. Οἱ ἀρχαῖοι ἀγῶνες δρόμου περιελάμβανον 4 εἴδη ἀγωνισμάτων: 1) *στάδιον* (δρόμον ἑνὸς σταδίου, ἤτοι 192 μ.)· 2) *δίαυλον* (2 σταδίων)· 3) *δόλιχον* (7 ἢ 12 σταδίων) καὶ 4) *ὁπλίτην* (δίαυλον ὃν ἔτρεχον φέροντες κράνος καὶ ἀσπίδα). Τὰ σημερινὰ ἀγωνίσματα δ. εἶνε κυρίως: 1) *δ. ταχύτητος* (100, 200, 400 καὶ 800 μ.) 2)· *δ. μικρὸς* (ταχύτητος καὶ ἀντοχῆς 1500 μ. 5000 μ. καὶ 5 ἀγγλ. μιλλίων)· 3) *δ. ἀντοχῆς* (10 χλμ. καὶ ἄνω, ὡς ὁ *Μαραθώνιος* κ.ἄ.). 'Επίσης τὰ ἀγωνίσματα δρόμου διαιροῦνται εἰς *δ. ἐπὶ πεδου* (ἐπὶ ἐπιπέδου στίβου), *δ. ἀνώμαλον* (ἐπὶ ἐδάφους ἀνωμάλου) καὶ *δ. μετ' ἐμποδίων*. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ὁμαδικοὶ ἀγῶνες δρόμου (σκυταλοδρομία κ.ἄ.).

Δρόμων. Κωπήρες καὶ ἱστιοφόρον πολεμικὸν πλοῖον τῶν Βυζαντινῶν, μὲ δύο σειρὰς κωπῶν. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους (ΙΗ' αἰὼν) οἱ δ. ἦσαν πολεμικὰ ἱστιοφόρα πλοῖα μὲ τρεῖς ἱστοὺς καὶ σταυρωτὰς κεραίας, ὠπλισμένα κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς μὲ τηλεβόλα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐλέγοντο δὲ κοινῶς *κορβέτται*. Τύπος δ. ἦτο καὶ ἡ *φρεγάτ (δρόμων ἐπίφρακτος)*, κν. *φρεγάδα*, ὁμοία καθ' ὅλα μὲ τὴν *κορβέτταν*, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ τηλεβόλα ἦσαν τοποθετημένα ὑπὸ τὸ ἀνώτατον κατάστρωμα.

Δροσᾶτον (πρὸην *Πυταρός*). "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 596.

δροσερά. Γένος ἐντομοφάγων φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν δροσεροειδῶν (βλ. λ.), φυόμενον εἰς τὰς τροπικὰς καὶ τὰς εὐκράτους χώρας.

Δροσερά

δροσεροειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων ποωδῶν φυτῶν, ἐντομοφάγων, μὲ πολυετὲς ρίζωμα καὶ φύλλα κατὰ ρόδακας. Συλλαμβάνουσι τὰ ἐπὶ τῶν φύλλων των ἐπικαθήμενα ἔντομα, ἄλλα μὲν δι' αὐτῶν τῶν φύλλων, κλειομένων ὅταν θιγῶσιν, ἄλλα δὲ δι' εἰδικῶν τριχοειδῶν κεραιῶν. Τὰ ἔντομα διαλύονται ὑπὸ ἐνζύμου ἐκκρινομένου ὑπὸ τοῦ φυτοῦ καὶ ἀπορροφῶνται ὑπ' αὐτοῦ.

Δροσερόν (πρὸην *Γιούγροβον*). "Εδρα κοινότ. ἐπαρχ. Γιαννιτσῶν (Πέλλης). Κάτ. 636.

Δρόσης (Λεωνίδας). Γλύπτης γενν. ἐν 'Αθήναις καὶ ἀποθ. ἐν Νεαπόλει (1836-1882). Καθηγητὴς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ 'Αθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1868. "Εργα του τὰ ἀγάλματα τοῦ 'Απόλλωνος καὶ τῆς 'Αθηνᾶς ἐπὶ τῆς 'Ακαδημίας, ἡ ἐν τοῖς 'Ανακτόροις Πηνελόπη κ.ἄ.

Δροσίνη (Γεώργιος). "Ελλην ποιητὴς καὶ ἀκαδημαϊκὸς γενν. τῷ 1859. Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «'Εστία» καὶ κατόπιν τῆς ὁμων. ἐφημερίδος (μέχρι τοῦ 1898), τοῦ «'Ημερολογίου τῆς Μ. 'Ελλάδος», ἐδημοσίευσε ποιήματα καὶ διηγήματα. 'Αριστεῖον τῶν Γραμμάτων.

Δροσοπηγή (πρὸην *Μπελκαμένη*). "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 752.

Δροσόπουλος ('Ιωάννης). "Ελλην τραπεζιτικός, γενν. ἐν Σούρπῃ 'Αλμυροῦ τῷ 1870. Διοικητὴς τῆς Τραπέζης τῆς 'Ελλάδος ἀπὸ τοῦ 1928. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τοῦ 'Επισιτισμοῦ (1916) καὶ τῶν Οἰκονομικῶν (1926).

δρόσος (ἡ). Σταγονίδια ὕδατος ἐπικαθήμενα τὴν νύκτα ἐπὶ τῆς χλόης, τῶν θάμνων καὶ ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου ἐκτεθειμένου εἰς τὸ ὕπαιθρον, κν. **δροσιά.** Σπανία τὸν χειμῶνα, συνήθης τὸ θέρος, ἀφθονωτάτη δὲ τὴν ἄνοιξιν καὶ κυρίως τὸ φθινόπωρον. Παράγεται ἐκ τῆς ψύξεως τῶν ὑδρατμῶν τῆς ἀτμοσφαίρας ἐρχομένων εἰς ἐπαφὴν μὲ σώματα κατωτέρας θερμοκρασίας (φύλλα, χλόη κλ.).

δροσόφυλλον. Γένος ἐντομοφάγων φυτῶν, τῆς οἰκογενείας τῶν δροσεροειδῶν (βλ. λ.). Φύεται ἐν Μαρόκῳ καὶ ἐπὶ τῆς 'Ισπαν. χερσονήσου.

Δρόστε-Χύλσχοφ ('Αννέττα φὸν Droste-Hülshoff). Γερμανὶς ποιήτρια (1797-1848). "Εγραψε μπαλλάδας, θρησκευτικὰ ποιήματα, διηγήματα κ.ἄ.

δρουγγάριος. Στρατιωτικὸν ἀξίωμα καὶ βαθμὸς παρὰ Βυζαντινοῖς (χιλίαρχος). *Δ τοῦ πλοΐμου* ἐλέγετο ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου, ὁ ναύαρχος.

Δρόϋζεν ('Ιωάννης Γουσταῦος Droysen). Γερμανὸς ἱστορικὸς (1803-1884). "Εργα του: «'Η 'Ιστορία τοῦ Μεγ. 'Αλεξάνδρου», «'Ιστορία τοῦ 'Ελληνισμοῦ» (μεταφρασθέντα εἰς τὴν ἑλληνικήν), «Θεμελιώδεις γραμμαὶ τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης» κ.ἄ.

Δροῦσοι. Πολεμικὸς λαὸς τῆς Συρίας ἐξ 150.000 περίπου ψυχῶν, κατοικῶν ἐπὶ τῶν Ν. κλιτύων τοῦ Λιβάνου καὶ ἐπὶ τοῦ 'Αντιλιβάνου. 'Ακολουθεῖ ἰδίαν θρησκευτικὴν αἵρεσιν (μῖγμα Χριστιανισμοῦ, 'Ιουδαϊσμοῦ καὶ 'Ισλαμισμοῦ) καὶ ὁμιλεῖ τὴν 'Αραβικήν. 'Επανεστάτησαν ἐπανειλημμένως κατὰ τῆς Τουρκίας, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς ὁποίας ὑπήγοντο πρότερον, καὶ ἐναντίον τῆς Γαλλίας τῆς κατεχούσης ἀπὸ τοῦ 1919 τὴν Συρίαν, εἰς ἣν ὑπήχθησαν.

Δρυάδες (αἱ). Νύμφαι τῆς ἑλληνικῆς Μυθολογίας, προστάτιδες τῶν δένδρων, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατῴκουν.

Δρυάλος. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 159.

Δρυάνιστα. Χ. ἐπαρχ. Πιερίας. Βλ. **Μοσχοπόταμος.**

Δρυάνοβον. Χ. ἐπαρχ. 'Ανασελίτσης. Βλ. **Δρυόβουνον.**

δρυΐδης (λέξις κελτικὴ druid'h=σοφός, μάγος). Μέλος ἱερατικοῦ σωματείου τῶν ἀρχαίων Κελτῶν. Μὴ ἔχοντες ναούς, συνήρχοντο ἐντὸς τῶν δασῶν καὶ ἐτέλουν τὰ τῆς πανθεϊστικῆς λατρείας των ἐντὸς σπηλαίων, προσφέροντες καὶ ἀνθρωποθυσίας. 'Ετέλουν ὑπὸ αἴρετόν, ἰοβίου ἀρχηγόν, τὸν *Μέγαν Δρυΐδην*. Ἤσκουν δὲ καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν. Διωχθέντες ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐκ Γαλατίας κατέφυγον εἰς Βρεττανίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κατεδιώχθησαν. 'Εξέλιπον κατὰ τὸν Α' μ.Χ. αἰῶνα.

δρύϊνος. Γένος ἀνιοβόλων ὄφεων τῶν 'Ινδιῶν, βιούντων ἐπὶ τῶν δένδρων.

Δρυϊνούπολις. Ἀρχαία π. τῆς Βορ. 'Ηπείρου, ἥτις ἀνακαινισθεῖσα ὑπὸ τοῦ 'Αδριανοῦ ὠνομάσθη *'Ηπειρωτικὴ 'Αδριανούπολις*, βραδύτερον δὲ κατεστράφη.

Δρυμάδες. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου ('Ιωαννίνων). Κάτ. 342.

Δρυμαία (πρὸην *Γλούνιστα*). "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 705.

Δρυμίσκος. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Αγίου Βασιλείου (Ρεθύμνης). Κάτ. 225.

δρυμόμυς. Γένος μικρῶν μυῶν ζώντων ἐπὶ τῶν δένδρων.

Δρυμός. 1) (πρὸην *Σιδηροκέφαλον* ἢ *Δρυμίγκλαβα*) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 2007.—2) (πρὸην *Παλίμπεη*) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης-Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 379.

Δρυμών. 1) "Εδρα κοιν. τῆς ν. Κυθήρων. Κάτ. 84.—2) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Αλμυροῦ (Λαρίσης). Κάτ. 332.

Δρυμῶνας (πρὸην *Μπερῖκος*). "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 391.

δρυοβαλάνωψ. Γένος φυτῶν τῆς Μαλαισίας. Κυριώτατον εἶδος *δ. ὁ ἀρωματικὸς* τῆς Σουμάτρας, ἐξ οὗ ἐξάγεται τὸ ἔλαιον τῆς καμφορᾶς.

Δρυόβουνον (πρὸην *Δρυάνοβον*). "Εδρα κοινότ. ἐπαρχ. 'Ανασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 650.

δρυοκολάπτης. Γένος ἀναρριχητικῶν πτηνῶν, σύνηθες ἐν 'Ελλάδι, κν. *τσικλιτάρα* ἢ *δενδροφάγος* ἢ *πελεκάνος*. Τρέφονται ἐξ ἐντόμων, τὰ ὁποῖα ἀνευ-

ρίσκουσιν ὑπὸ τοὺς φλοιοὺς τῶν δένδρων τρυπῶντες αὐτοὺς διὰ τοῦ ράμφους των.

Δρυοκόπος. Γένος πτηνῶν συγγενὲς μὲ τὸν δρυοκολάπτην, ἀπαντῶν καὶ ἐν Ἑλλάδι, κν. **δενδροκόπος.**

Δρύοπες. Ἀρχαῖος λαὸς συγγενὴς πρὸς τοὺς Λέλεγας, ὅστις ἔζη εἰς τὴν μεταξὺ Οἴτης καὶ Παρνασσοῦ χώραν *(Δρυοπίδα)*, βραδύτερον δὲ ἐξετοπίσθη ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Δωριέων.

Δρυοπίθηκος. Ἐκλεῖψαν γένος ἀνθρωποειδῶν πιθήκων θεωρουμένων ὡς προγόνων τοῦ χιμπαντζῆ.

Δρυοπίς. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κέας (Κυκλάδων). Κάτ. 1463.

Δρυοπτερίς. Γένος πτερίδων περιλαμβάνον περὶ τὰ 1000 εἴδη διαδεδομένα καθ' ὅλον τὸν κόσμον.

Δρυόσκοπος. Γένος πτηνῶν ξηροβατικῶν. Καθήμενα ἐπὶ δένδρων ἐνεδρεύουσι τὴν λείαν των (διάφορα ἔντομα, ποντικούς, μικρὰ πτηνὰ κλ.).

Δρυοφίδαι (οἱ). Ὁμοιογένεια ἀνιοβόλων ὄφεων. Κυριώτατον γένος *δρύοφις.*

Δρυόφυτον (πρώην *Σφελένικον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 250.

Δρύπη. Εἶδος καρποῦ μὲ σαρκώδες ἐπικάρπιον καὶ μεσοκάρπιον, σκληρὸν δὲ καὶ ἀρραγὲς ἐνδοκάρπιον, σχηματίζον πυρῆνα καὶ περιέχον μοναδικὸν σπέρμα (βερύκοκκον, δαμάσκηνον, ροδάκινον κ.ἄ.).

Δρῦς (ἡ). Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας κυπελλοφόρων, περιλαμβάνον 300 περίπου εἴδη δένδρων μεγάλων, μακροβίων, ἐλαχίστων δὲ θάμνων. Εἴδη τινὰ δ. ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι, ἰδίᾳ *δ. ἡ αἰγίλωψ* (κν. *ἤμερη βαλανιδιά*), *δ. ἡ χνοώδης (ἄγρια βαλανιδιά)*, *δ. ἡ σκληρά* (κν. *ρουπάκι*), **δ.** *ἡ ἁρία* (κν. *πουρνάρι*), *δ. ἡ κηκιδοφόρος* (κν. *κηκιδιά*), *δ. ἡ κοκκοφόρος* (κν. *πρῖνος, λέπρινο, κοτσιπρῖνος*). Τοῦ καρποῦ *(βάλανος)* εἰδῶν τινων δ. χρησιμοποιεῖται τὸ μὲν περίβλημα διὰ τὴν δέψιν δερμάτων, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν ὡς τροφὴ τῶν χοίρων, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχον γεῦσιν καστάνου. Τοῦ πρίνου αἱ βάλανοι χρησιμεύουσι δι' ἐρυθράν βαφήν. Ὁ φλοιὸς δὲ δ. τῆς φελλοφόρου δίδει τὸν *φελλόν.*

Δρῦσκος. Βλ. **Δρίσκος.**

Δρύφακτον (ἀντὶ τοῦ πλήρους *δρύφρακτον*). Κιγκλίδωμα ἐκ ξύλου, κν. **κάγκελα.**

Δυαμέλ (Γεώργιος Duhamel). Γάλλος ἰατρὸς καὶ συγγραφεὺς γενν. 1884. Ἔγραψεν «Εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα» κ.ἄ.

Δυανδρία. Θεσμὸς καθ' ὃν μία ἐξουσία μερίζεται εἰς δύο ἄνδρας (δύο βασιλεῖς ἐν Σπάρτῃ, δύο ὕπατοι ἀρχικῶς ἐν Ρώμῃ κλ.) πρὸς πρόληψιν καταχρήσεως τῆς ἐξουσίας ὑφ' ἑνὸς μόνου.

Δυβαρρύ (Ἰωάννα Βεκύ, κόμισσα Du Barry). Γαλλὶς εὐνουμένη τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΕ' (1743-1793), διαδεχθεῖσα τὴν κυρίαν Μπομπαδούρ. Ἐκαρατομήθη ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.

Δυβυά (Θεόδωρος Dubois). Γάλλος μουσικοσυνθέτης (1837-1924), διαπρέψας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν («Ἑπτὰ λόγοι τοῦ Χριστοῦ», «Ὁ ἀπολεσθεὶς παράδεισος κ.ἄ.).

Δὺ-Βουὰ-Ραιμόν (Αἰμίλιος Du Bois-Reymond). Γερμανὸς φυσιολόγος (1818-1895), ἱδρυτὴς τῆς Πειραματικῆς φυσιολογίας. Ἔργα του: «Φυσικὴ τῆς ὀργανικῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης», «Ἔρευναι ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ», «Περὶ τῶν ὁρίων ἐν τῇ γνώσει τῆς φύσεως» κ.ἄ.π.

Δυβουασία (duboisia). Γένος σολανοειδῶν φυτῶν τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Νέας Καληδονίας. Τὰ φύλλα τοῦ εἴδους *δ. ἡ μυοπορειδὴς* περιέχουσι τὴν *διβυανσόνην*, ἀλκαλοειδὲς ἔχον τὰς αὐτὰς φαρμακευτικὰς ἰδιότητας μὲ τὴν ἀτροπίνην.

Δυβουκσίνη. Βλ. **δυβουασία.**

Δυβὰ-Μονβέλ (Ἰωάννης Dugas-Montbel). Γάλλος ἑλληνιστής (1776-1834). Μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν τὰ ὁμηρικὰ ἔπη καὶ ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν» κ.ἄ.

Δυΐκός. Γραμματικὸς τύπος ἐκφράζων ἐν τῇ κλίσει (ρημάτων καὶ ὀνομάτων) ὅτι γίνεται λόγος περὶ δύο προσώπων ἢ πραγμάτων. Συχνότερος εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας γλώσσας. Ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐξέλιπεν ἑνωρίς, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ πληθυντικοῦ.

Δυΐσμός. Ἡ διαρχία (βλ.λ.).

Δύκ (Φροντὸν du Duc, λατ. Ducaeus). Γάλλος ἰησουΐτης, ἐκδότης τῶν Ἑλλήνων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (1558-1624).

Δὺ Κάνζ. Γάλλος σοφός. Βλ. **Δουκάγγιος.**

Δυλόν (Πέτρος Λουδοβίκος Dulong). Γάλλος φυσικοχημικός (1785-1838). Ἀνεκάλυψε τὸ χλωριοῦχον ἄζωτον, κατέγινε δὲ εἰς μελέτας τῆς θεωρίας τῆς θερμότητος.

Δύναβουργ (γερμ. Dünaburg, ρωσ. **Δβίνσκ**, λεττονιστὶ Daugavpils). Π. τῆς Λεττονίας ἐπὶ τοῦ Δούνα. Κάτ. 43.200.

Δυναμαέριον. Βλ. **ἀέριον πτωχόν.**

Δυναμική. Κλάδος τῆς Μηχανικῆς, πραγματευόμενος τὴν κίνησιν ἐν σχέσει πρὸς τὰς δυνάμεις, ἤτοι τὰ προκαλοῦντα αὐτὴν αἴτια. Διαιρεῖται εἰς *στερεοδυναμικήν, ὑδροδυναμικήν, ἀεροδυναμικήν.*

Δυναμικόν. *(Φυσ.)* Τὸ ποσὸν τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον παράγουσι δεδομένα ἐνεργοῦσαι δυνάμεις.

Δυναμικὸν πεδίον. *(Φυσ.)* Ὁ χῶρος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐνεργοῦσι δυνάμεις ἐπὶ καταλλήλου ὑποθέματος ὅπερ ἤθελεν εὑρεθῆ ἐν αὐτῷ (εἰς τὸ πεδίον π.χ. τῆς βαρύτητος τὸ ὑπόθεμα εἶνε ἡ ὕλη).

Δύναμις. *(Φυσ.)* Ἡ αἰτία ἡ προκαλοῦσα τὴν κίνησιν, τὴν ἠρεμίαν ἢ τὴν μεταβολὴν τῆς κινήσεως τοῦ κινουμένου σώματος. Ἡ δ. χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ἔντασιν καὶ τὸ σημεῖον τῆς ἐφαρμογῆς· δύναται δὲ νὰ παρασταθῇ γραφικῶς. Μονὰς μετρήσεως τῶν δ. εἶνε ἡ *δύνη*· αὕτη ἐνεργοῦσα ἐπὶ μάζης ἑνὸς γραμμαρίου αὐξάνει τὴν ταχύτητα αὐτῆς κατὰ ἓν ἑκατοστὸν τοῦ μ. κατὰ δευτερόλεπτον. Ἡ δύνη εἶνε πολὺ μικρά, διὰ τοῦτο λαμβάνεται ἡ *μεγαδύνη* ἴση πρὸς ἓν ἑκατομμύριον δύνας· τὸ χιλιόγραμμον βάρους εἶνε ἴσον πρὸς 981.000 δύνας. Ὅταν δύο ἢ περισσότεραι δυνάμεις ἐνεργῶσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος, εἶνε δυνατὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἀντικατασταθῶσι διὰ μιᾶς καὶ μόνης, *τῆς συνισταμένης* αὐτῶν· αἱ ἀρχικαὶ δυνάμεις καλοῦνται *συνιστῶσαι* καὶ ἡ ἀντικατάστασις *σύνθεσις*· ἐὰν αἱ δυνάμεις ἐνεργῶσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἡ εὕρεσις τῆς συνισταμένης γίνεται διὰ τοῦ κανόνος τοῦ παραλληλογράμμου. Ἐὰν εἶνε παράλληλοι ἐνεργοῦσαι ἐπὶ διαφόρων σημείων στερεοῦ σώματος, ἡ συνισταμένη αὐτῶν ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα ἢ τὴν διαφορὰν τῶν συνιστωσῶν, καθ' ὅσον αἱ παράλληλοι δυνάμεις εἶνε ὁμόρροποι ἢ ἀντίρροποι· τὸ σημεῖον τῆς ἐφαρμογῆς εὑρίσκεται πρὸς τὸ μέρος τῆς μεγαλυτέρας καὶ οὕτως ὥστε αἱ ἀποστάσεις αὐτοῦ ἀπὸ τῶν σημείων τῆς ἐφαρμογῆς τῶν δυνάμεων νὰ εἶνε ἀντιστρόφως ἀνάλογοι πρὸς αὐτάς. Ἐὰν δύο ἀντίρροποι δυνάμεις εἶνε ἴσαι, δὲν ἔχουσι συνισταμένην καὶ ἀποτελοῦσι σύστημα καλούμενον *ζεῦγος.* ‖ *(Ἀριθμ.)* Τὸ γινόμενον παραγόντων ἴσων· ὁ πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενος παράγων λέγεται *βάσις* καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐκφράζων τὸ πλῆθος

τῶν παραγόντων *ἐκθέτης*· οὕτω 5×5×5 εἶνε ἡ τρίτη δύναμις τοῦ 5, καὶ γράφεται συμβολικῶς 5^3· ὁ 5 εἶνε ἡ βάσις καὶ ὁ 3 ἐκθέτης. Ἡ δύναμις ἡ ἔχουσα ἀκέραιον ἐκθέτην λέγεται ἀκεραία· πιθανὸν δὲ ὁ ἐκθέτης νὰ εἶνε κλάσμα· ἐὰν ὁ ἐκθέτης $\frac{1}{\mu}$ τῆς εἶνε κλάσμα $\alpha^{\frac{1}{\mu}}$ ἰσοῦται πρὸς τὴν μοστὴν ρίζαν $\sqrt[\mu]{\alpha}$ τοῦ α, ἐὰν δ' εἶνε ἀρνητικὸς ἀριθμὸς $\alpha^{-\nu}$ ἰσοῦται πρὸς $\frac{1}{\alpha^{\nu}}$.

Δυναμῖτις. Ἐκρηκτικὸν μῖγμα ὑπὸ μορφὴν στερεὰν ἢ πολτώδη, ἔχον βάσιν τὴν νιτρογλυκερίνην, εἰς ἣν ὀφείλεται καὶ ἡ ἐκρηκτικότης αὐτοῦ. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1865 ὑπὸ τοῦ Νοβέλ. Χρησιμοποιεῖται δι' ἀνορύξεις, ἐκβραχισμοὺς κλ. Ἡ χρῆσίς της εἰς τὴν ἁλιείαν, ὡς ἐπιφέρουσα καταστροφὰς εἰς τὸν γόνον τῶν ἰχθύων καὶ γενικῶς ἐπικίνδυνος, ἀπαγορεύεται ἐν Ἑλλάδι.

Δυναμογόνοι (ἢ **θερμογόνοι**) **τροφαί.** Αἱ ὁδαταν-θρακοῦχοι τροφαί (βλ.λ.).

Δυναμοδείκτης. Ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς λῆψιν διαγραμμάτων δεικνυόντων τὴν μεταβολὴν τῆς πιέσεως καὶ τοῦ ὄγκου τοῦ ἀτμοῦ ἐντὸς τῆς ἀτμομηχανῆς.

Δυναμοκρατία (Dynamismus). Κοσμοθεωρία ἀνάγουσα τὰ πάντα εἰς τὴν ἐνέργειαν δυνάμεων, ὧν ἔκφανσις εἶνε καὶ ἡ ὕλη (Λάϊβνιτς, Κάντιος, Σοπενχάουερ κλ.).

Δυναμόμετρον. Ὄργανον, ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ Ράμσδεν καὶ χρησιμεῦον πρὸς μέτρησιν τῆς ἐντάσεως δυνάμεων. Συνήθως ἀποτελεῖται ἐξ ἐλατηρίου καμπτομένου ἢ ἄλλως παραμορφουμένου ὑπὸ τῆς ἐπενεργούσης δυνάμεως καὶ συνδεομένου μὲ δείκτην κινούμενον ἐπὶ ἠριθμημένης πλακός.

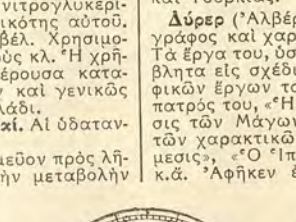

Δυναμόμετρον

Δυναμοσκόπιον. Εἶδος στηθοσκοπίου διὰ τοῦ ὁποίου προγιγνώσκει τις καὶ ὑπολογίζει τὰς δυνάμεις ἀσθενοῦς.

Δυνάν (Ἑρρῖκος Dunant). Ἑλβετὸς ἰατρὸς καὶ φιλάνθρωπος (1828-1910). Ἐδαπάνησε τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τὴν ὀργάνωσιν νοσοκομείων καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἔργα καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Βραβεῖον Νοβὲλ 1901.

Δύνη. Μονὰς μετρήσεως τῆς δυνάμεως, ἰσουμένη πρὸς τὸ $^1/_{980}$ τοῦ βάρους ἑνὸς γραμμαρίου.

Δύο Βουνά. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 265.

Δυσβουνιώτης. 1) *Ἰωάννης.* Ἀρματολὸς ἐκ Φθιώτιδος (1757-1821). Διεκρίθη κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ ἰδίως εἰς τὴν μάχην τῶν Βασιλικῶν 26.8.1821.—2) *Γεώργιος.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, στρατηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως (1798-1868).—3) *Γεώργιος.* Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, νομομαθής, γενν. 1866. Ἔγραψε «Σύστημα ἐμπορικοῦ Δικαίου» κ.ἄ.—4) *Κωνσταντῖνος.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γενν. 1872. Ἀκαδημαϊκός, καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς καὶ Ἠθικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἔργα του: «Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός», «Ἡ μέση κατάστασις τῶν ψυχῶν», «Τὰ μυστήρια τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἀπόψεως δογματικῆς», «Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἐν Ἑλλάδι», «Νομοκανονικαὶ μελέται» κ.ἄ.π.

Δύο Ρόδων πόλεμος. Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ἀγγλίᾳ (1451-1485) διὰ τὸ ζήτημα κατοχῆς τοῦ θρόνου μεταξὺ τῶν ἡγεμονικῶν οἴκων Λανκάστερ καὶ Γόρκης, ἐχόντων σύμβολον τὸ ρόδον, ὁ μὲν πρῶτος ἐρυθρόν, ὁ δὲ δεύτερος λευκόν.

Δύο Σικελιῶν κράτος. Κράτος ἀποτελεσθὲν ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τοῦ δουκάτου τῆς Ἀπουλίας τῷ 1130 ὑπὸ Ρογήρου Β'. Εἶνε γνωστὸν ὡς «Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως» καὶ τῷ 1860 ἡνώθη μὲ τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας.

Δύο Χωριά. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Τήνου. Κάτ. 277.

Δυπρέ (Λουδοβῖκος Dupré). Γάλλος ζωγράφος (1789-1837). Ἐπεσκέφθη (1819) τὰς Ἀθήνας καὶ ἐξέδωκε λεύκωμα 40 εἰκόνων ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Δύρερ (Ἀλβέρτος Dürer). Μέγας Γερμανὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης ἐκ Νυρεμβέργης (1471-1528). Τὰ ἔργα του, ὑστεροῦντα εἰς χρῶμα, εἶνε ἀνυπέρβλητα εἰς σχέδιον. Ἐκ τῶν καλυτέρων ζωγραφικῶν ἔργων του εἶνε τρεῖς προσωπογραφίαι τοῦ πατρός του, «Ἡ γέννησις», «Pietà», «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων», «Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα» κ.ἄ. Ἐκ τῶν χαρακτικῶν του «Ἡ Ἀποκάλυψις», «Ἡ Νέμεσις», «Ὁ Ἱππότης, ὁ Διάβολος, ὁ Θάνατος» κ.ἄ. Ἀφῆκεν ἐπίσης καὶ τινα γλυπτικὰ ἔργα.

Δύρινγ (Εὐγένιος Dühring). Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ οἰκονομολόγος (1833-1921). Ἔγραψε: «Φιλοσοφία τῆς πραγματικότητος», «Κεφάλαιον καὶ ἐργασία» κ.ἄ.

Δυρκχάϊμ (Bad Durkheim, λουτρὰ D.). Λουτρόπολις ἐν τῷ Βαυαρικῷ Παλατινάτῳ μὲ ἰωδιούχους, ἀρσενικούχους καὶ βρωμιούχους πηγὰς καὶ ἁλατορυχεῖα. Κάτ. 1000.

Δυρός. Ὅρμος τῆς Μάνης, ἐπὶ τῆς Α. ἀκτῆς τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἱστορικὸς διὰ τὴν ἡρωϊκῶς ἀποκρουσθεῖσαν ἀπόπειραν ἀποβάσεως τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰβραὴμ κατὰ τὴν 23 Ἰουνίου 1826.

Δυρουύ (Βίκτωρ Duruy). Γάλλος ἱστορικὸς (1819-1894). Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ λαοῦ», «Ἑλληνικὴν ἱστορίαν» κ.ἄ. ἱστορικὰ ἔργα.

Δυρράχιον (ἀλβ. **Δούρρεσι**, ἰταλ. Durazzo). Π. τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς, εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχ. *Ἐπιδάμνου*, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 5175. Ἐπὶ Ρωμαίων ἦτο ἐμπορικὸν κέντρον καὶ συγκοινωνιακὸς κόμβος. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ἤρχιζεν ἡ Ἐγνατία ὁδός. Ἐπὶ Βυζαντινῶν ἦτο ὀχυρωμένον καλῶς καὶ πρωτ. θέματος. Τῷ 930 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ τσάρου τῆς Ἀχρίδος, τῷ 1005 περιῆλθε πάλιν εἰς τοὺς Βυζαντινούς, τῷ 1082 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῶν Νορμανδῶν Ροβέρτου Γυισκάρδου, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, εἰς οὓς καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1392, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν. Τῷ 1501 περιῆλθεν εἰς τοὺς Τούρκους. Ἱδρυθέντος τοῦ κράτους τῆς Ἀλβανίας τὸ Δ. ὡρίσθη προσωρινὴ πρωτεύουσα (1913-1921), κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1914-1916) καὶ εἶτα τῶν Αὐστριακῶν (1916-1918).

Δυρράχιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 823.

Δυσαισθησία. Ἀνωμαλία τῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως.

Δυσαρθρία. Νευρικὴ πάθησις καθ' ἣν δυσχεραίνεται ἡ ἄρθρωσις τῶν λέξεων.

δυσβασία. Διαταραχὴ περὶ τὴν βάδισιν προερχομένη ἐξ οἱασδήποτε παθολογικῆς καταστάσεως.

Δύσβατον. 1) Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. Κυπαρίσσι.— 2) (πρὸην *Νεδερλή*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νέστου (Καβάλλας). Κάτ. 333.

Δύσβουργ (Duisburg). Π. τῆς Πρωσσίας ἐν τῷ νομῷ Δύσσελδορφ, ἐπὶ τοῦ Ρήνου, ἐκ τῶν μεγίστων μεσογείων ποταμολιμένων τοῦ κόσμου. Κάτ. 274.199. Ἑνωθεῖσα μὲ τὴν πόλιν Χάμβορν ἔχει 441.160 κατ. Ἀκμαία βιομηχανία χημικῶν προϊόντων, σάπωνος, κατεργασίας δερμάτων καὶ ἐμπόριον ἀποικιακῶν.

δυσεντερία. Λοιμώδης νόσος ἔχουσα ὡς συμπτώματα συχνὰς καὶ βλεννοαιματηρὰς κενώσεις μὲ ἀλγεινὸν τεινεσμὸν καὶ πυρετὸν μὲ ἐξάντλησιν δυνάμεων. Διακρίνονται δύο μορφαὶ δ., ἡ *ἀμοιβαδογενὴς* τῶν θερμῶν χωρῶν, ἧς τὸ μόλυσμα εἶνε ἡ ἀμοιβὰς τοῦ Καρτούλη, καὶ ἡ *βακτηριακὴ δ.*, ἐκ τῶν βακτηριδίων τοῦ Σίγα ἢ τοῦ Φλέξνερ. Θεραπεία: ἁλατώδη καθάρσια ἐπικρατικῶς, αὐστηρὰ δίαιτα ὑδρικὴ καὶ ἐλαφρῶς ἀμυλώδης, ἐνέσεις ἐμετίνης (διὰ τὴν α' μορφὴν) καὶ ἀντιδυσεντερικοῦ ὀροῦ διὰ τὴν β'· προληπτικῶς ὠφελεῖ καὶ τὸ ἀντιδυσεντερικὸν ἐμβόλιον.

δυσίδρωσις. Δερματικὴ πάθησις μὲ φυσαλλίδια διαφανῆ καὶ κνησμονὴν ἐξ ἐπισχέσεως τοῦ ἱδρῶτος.

δύσις. Ἡ ἐξαφάνισις τοῦ ἡλίου ἢ ἄλλου οὐρανίου σώματος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα, κν. **βασίλεμα.** Βλ. καὶ Δύσις. ‖ *(Ἀστρον.)* Τὸ σημεῖον καθ' ὃ ὁ ἄξων τοῦ μεσημβρινοῦ τέμνει τὸν ὁρίζοντα μετὰ τὸ σημεῖον Νότον κατ' ἀνάδρομον φοράν· εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δύει ὁ Ἥλιος κατὰ τὰς ἰσημερίας· γενικώτερον δὲ ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ ἀπὸ Νότου πρὸς Βορρᾶν, ἀντίθετος πρὸς τὴν Ἀνατολήν.

Δύσις. Οὕτως ἐκάλουν οἱ Ρωμαῖοι τὰς πρὸς Δ τῆς Ἰταλίας χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τῆς διαιρέσεως ὅμως τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς Ἀνατολικὸν μὲ πρωτ. τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ Δυτικὸν μὲ πρωτ. τὴν Ρώμην, εἰς τὴν Δ. συμπεριελήφθη καὶ ἡ Ἰταλία.

δυσκαταπόσια. Δύσκολος καὶ ἐπώδυνος κατάποσις τῶν τροφῶν ἐκ βλάβης τινὸς τοῦ φάρυγγος καὶ οἰσοφάγου ἢ τῶν πέριξ ὀργάνων. Λέγεται καὶ **δυσφαγία.**

δυσκοιλιότης. Ἔλλειψις, σπάνις ἢ ἀνεπάρκεια ἐντερικῶν κενώσεων, τυχαία ἢ καθ' ἕξιν, ὀφειλομένη συνήθως εἰς δυσπεψίαν καὶ ἀδράνειαν τοῦ παχέος ἐντέρου. Προλαμβάνεται διὰ τῆς φυτοφαγικῆς μᾶλλον διαίτης καὶ τῆς σωμασκίας, καταπολεμεῖται δὲ δι' ὑποκλυσμῶν καὶ διὰ τῆς χρήσεως ρευστῆς παραφίνης, ἅλατος τοῦ Karlsbad καὶ διαφόρων ὑπακτικῶν φαρμάκων.

δυσκρασία. Ἀνωμαλία ἢ παθολογικὴ κατάστασις τῆς κράσεως καὶ κυρίως τῆς λειτουργίας τῆς θρέψεως. *Δυσκρασιακαὶ νόσοι* λ.χ. καλοῦνται ὁ ἀρθριτισμός, ἡ ἀρτηριοσκλήρωσις, αἱ λιθιάσεις καὶ ψαμμιάσεις, ὁ διαβήτης κλ.

δυσλαλία. Δυσχέρεια περὶ τὴν προφορὰν τῶν λέξεων ἐξ ἀνωμαλίας λάρυγγος ἢ γλώσσης ἢ ἐκ βλάβης ἐγκεφαλικῆς.

δυσμηνόρροια. Δύσκολος, ἐπώδυνος καὶ ἀνώμαλος ἔμμηνος ρύσις.

δυσμορφία. *(Ἰατρ.)* Παθολογικὴ ἀλλοίωσις τῆς ἀνατομικῆς μορφῆς ὀργάνου τινὸς ἢ μέλους τοῦ σώματος.

δυσοσμία στόματος. Βαρεῖα καὶ δυσάρεστος ἀπόπνοια τοῦ στόματος ἐξ ἀλλοιώσεων τούτου ἢ τῶν ὀδόντων, ἢ ἐκ παθήσεων τῶν βρόγχων ἢ τοῦ στομάχου.

δυσουρία. Δυσχέρεια περὶ τὴν οὔρησιν συνήθως ἐπώδυνος, ἐκ παθήσεων οὐρήθρας ἢ κύστεως.

δυσπεψία. Διαταραχὴ καὶ ἀνώμαλος λειτουργία τῆς πέψεως ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων αἰτίων καὶ μὲ συμπτώματα ἄλλοτε ἄλλα.

δύσπνοια. Δυσχέρεια τῆς ἀναπνοῆς ἐπίπονος μὲ αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀναπνοῶν παρατηρουμένη ἐπὶ διαφόρων παθήσεων καὶ ἰδίως ἀναπνευστικῶν καὶ καρδιακῶν.

Δύσσελδορφ (Düsseldorf). Π. καὶ ποτάμιος λιμὴν τῆς Πρωσσίας ἐν Ρηνανίᾳ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 476.300. Παλαιὰ πόλις, μὲ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα καὶ μεγαλοπρεπῆ κτίσματα. Βιομηχανία σιδήρου καὶ εἰδῶν κλωστοϋφαντουργίας.

δυστοκία. Δυσχέρεια κατὰ τὸν τοκετὸν ἐξ ἀνωμάλου θέσεως τοῦ ἐμβρύου, ἢ ἐξ ἀνωμαλίας τῶν μητρικῶν ὀργάνων, ἐπιβάλλουσα τὴν ἰατρικὴν ἐπέμβασιν.

δυσφαγία. Βλ. **δυσκαταποσία.**

δυσφήμισις. *(Νομ.)* Βλ. **συκοφαντία.**

δυσφορία. Ἀνησυχία καὶ διαταραχὴ τοῦ ὀργανισμοῦ δυσαρέστως αἰσθητὴ καὶ ἐνίοτε ἀνυπόφορος.

δυσφωνία. Δυσχέρεια περὶ τὴν φώνησιν ἐξ ἀνωμαλίας ἢ παθήσεως τοῦ λάρυγγος.

δυσχρωματοψία. Ἐλαφροτέρα μορφὴ τῆς ἀχρωματοψίας, μὲ ἀμυδρὰν αἴσθησιν τῶν χρωμάτων.

δυσχρωμία. Ἀνώμαλος χροιὰ τοῦ δέρματος.

δύτης. Ὁ καταδυόμενος ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ποταμοῦ, λίμνης κλ. εἴτε πρὸς ἁλιείαν σπόγγων κλ. εἴτε πρὸς ἀνέλκυσιν ἀντικειμένων ἢ ἐκτέλεσιν ἐργασίας ὑποβρυχίου, κν. **βουτηχτής.** Οἱ δ. καταδύονται εἴτε γυμνοί, κρατοῦντες τὴν ἀναπνοήν των, εἴτε ἐντὸς ὑδατοστεγοῦς ἐνδυμασίας *(σκάφανδρον)*, ἀναπνέοντες ἀέρα τὸν ὁποῖον τοῖς διοχετεύουσιν οἱ ἐν τῷ πλοίῳ σύντροφοί των δι' εἰδικῆς ἀντλίας *(καταδυτικῆς)* συγκοινωνούσης διὰ σωλῆνος *(ἀεραγωγὸς σωλήν)* μὲ τὸ σκάφανδρον. Ὑπάρχουσι καὶ *σκάφανδρα αὐτοτελῆ* φέροντα ἐπὶ τῆς ράχεως χαλυβδίνους φιάλας πλήρεις ἀέρος. Οἱ δ. ὑπόκεινται εἰς εἰδικὴν νόσον *(νόσος τῶν δυτῶν)*. Πρωτόγονα σκάφανδρα ὑπῆρχον καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχήν· τελευταίως κατεσκευάσθησαν σιδηρᾶ ἀντέχοντα εἰς τὴν πίεσιν τοῦ ὕδατος εἰς βάθος καὶ 100 μ. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δ. ἐν Ἑλλάδι ἀσκοῦσι νησιῶται, ἰδίως Αἰγινῆται, Καλύμνιοι, Συμαῖοι, Ὑδραῖοι, ἁλιεύοντες σπόγγους εἰς τὰ παράλια τῆς Β. Ἀφρικῆς. Εἰς τὸ Π. Ναυτικὸν ὑπάρχει εἰδικὸν σῶμα ναυτῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν δυτῶν, διὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ὑφάλων τῶν πλοίων κ.ἄ. ἐργασίας.

Δυτικαὶ Ἰνδίαι. Βλ. Ἀντίλλαι.

Δυτικὴ Αὐστραλία (Western Australia). Ἡ μεγαλυτέρα κατ' ἔκτασιν ἐκ τῶν πέντε πολιτειῶν τῆς Αὐστραλιανῆς Ὁμοσπονδίας. Ἔκτ. 2.527.530 τ.χλμ. Κάτ. 332.732. Πρωτεύουσα Πέρθ. Ἔχει χρυσοφόρους ἐκτάσεις καὶ κτηνοτροφίαν.

Δυτικὴ Βιργινία. Βλ. Βιργινία Δυτική.

Δυτικὴ Βρεττανικὴ Ἀφρική. Ὅρος περιλαμβάνων τὰς 4 ἀγγλικὰς ἀποικίας ἐν τῇ Δ. Ἀφρικῇ (Γαμβίαν, Σιέρραν Λεώνην, Χρυσῆν Ἀκτὴν καὶ Νιγερίαν).

Δυτικὴ Ἐκκλησία. Βλ. Καθολικὴ Ἐκκλησία.

Δυτικὴ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία. Βλ. Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία.

δυφωδία. Ἆσμα διὰ δύο φωνάς, κν. ντουέτο.

δυώνυμον. *(Μαθ.)* Πολυώνυμον ἔχον δύο ὅρους. Τύπος τοῦ δυωνύμου ἡ τύπος τοῦ Νεύτωνος λέγεται ὁ τρόπος δι' οὗ ἀναπτύσσεται εἰς πολυώνυμον ἡ δύναμις δυωνύμου.

Δωβενύ (Κάρολος Τζάϊλς Βρίδλ Daubeny). Ἄγγλος φυσιοδίφης (1795-1857). Ἔγραψε: «Κατάλογον τῶν ἰθαγενῶν δένδρων καὶ θάμνων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας» κ.ἄ.

Δωβίλ (Deauville). Πολυσύχναστος λουτρόπολις τῆς Β. Γαλλίας, 16 χλμ. ἀπὸ τῆς Χάβρης. Κάτ. 3000. Ἱπποδρομίαι.

Δώϋλας (Douglas). Ὄνομα ἀρχαίας οἰκογενείας τῆς Σκωτίας, τῆς ὁποίας μέλη πολλαχῶς διεκρίθησαν εἰς τοὺς ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας ἀγῶνας. Ἐξ αὐτῶν ὁ *Ἰάκωβος Δ.*, κόμις τοῦ Μόρτον, ὑπῆρξε καγκελλάριος τῆς Μαρίας Στούαρτ, εἶτα εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων αὐτῆς ἐχθρῶν. Ἀπὸ τοῦ 1573 διετέλεσεν ἀντιβασιλεὺς τῆς Σκωτίας μέχρις ὅτου τῷ 1581 ἀπεκεφαλίσθη ὡς συνένοχος εἰς τὸν φόνον τοῦ Δάρνλεϋ.

Δώϋλας (Λόρδος Ἀλφρέδος Βρούς Douglas). Ἄγγλος ποιητής, γενν. 1870, φίλος τοῦ Ὄσκαρ Οὐάϊλδ, γνωστὸς καὶ ἐκ τοῦ σκανδάλου, τὸ ὁποῖον ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν καταδίκην τοῦ Οὐάϊλδ. Τῷ 1914 ἐδημοσίευσε τὸ πολύκροτον βιβλίον του «Ὁ Ὄσκαρ Οὐάϊλδ καὶ ἐγώ».

Δωδέ (Daudet). 1) *Ἀλφόνσος.* Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ καὶ θεατρικὸς συγγραφεύς (1840-1897). Γνωστότερα ἐκ τῶν ἔργων του «Ὁ Ταρταρῖνος τοῦ Ταρασκῶνος» (μυθιστόρημα) καὶ «Ἀρλεσιανή» (δρᾶμα).—2) *Λέων.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1867-). Λόγιος καὶ πολιτικός, ἔνθερμος βασιλόφρων καὶ ἐθνικιστής, διεξάγων ὀξὺν ἀγῶνα κατὰ τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν διὰ τῶν ἔργων του (μυθιστορημάτων, λιβέλλων, μελετῶν κ.ἄ.) καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος «Γαλλικὴ Δρᾶσις», ἣν διευθύνει.

δωδεκάγωνον. Πολύγωνον ἔχον δώδεκα πλευράς, ἄρα καὶ δώδεκα γωνίας. Τὸ *κανονικὸν δ.*, ἤτοι τὸ ἔχον τὰς γωνίας καὶ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ἴσας πρὸς ἀλλήλας, εἶνε δυνατὸν νὰ γραφῇ διὰ κανόνος καὶ διαβήτου.

δωδεκαδάκτυλον. Ἡ πρώτη μετὰ τὸν στόμαχον ἀγκυλωτὴ μοῖρα τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, εἰς ἣν ἐκβάλλουσιν ὁ ἡπατικὸς καὶ ὁ παγκρεατικὸς πόρος.

δωδεκαδέλτος. Κωδικοποίησις ρωμαϊκῶν νόμων (ἀστικῶν, ποινικῶν, δικονομικῶν κλ.) γενομένη ἐν Ρώμῃ τῷ 451-450 π.Χ. ὑπὸ δέκα νομομαθῶν *(Δεκεμβίρων)* καὶ καταγραφεῖσα εἰς 12 πίνακας (δέλτους).

δωδεκάδελτος Γόρτυνος. Ἀρχαιότατος γραπτὸς νόμος κεχαραγμένος ἐπὶ 12 κυβολίθων εὑρεθέντων τῷ 1885 παρὰ τοὺς Ἁγ. Δέκα ἐν Κρήτῃ, ὅπου ἡ ἀρχαία π. Γόρτυς.

δωδεκάεδρον. Τὸ στερεὸν τὸ ἔχον δώδεκα ἕδρας· *κανονικὸν δ.* τὸ ἔχον τὰς ἕδρας αὐτοῦ ἴσας· τοῦτο εἶνε ἓν ἐκ τῶν πέντε κανονικῶν πολυέδρων, ἅτινα εἶνε δυνατὸν νὰ κατασκευασθῶσιν.

δωδεκαήμερον. Οὕτω καλοῦνται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ αἱ 12 ἡμέραι ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῶν Θεοφανίων. Κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν, τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰσβάλλουσιν εἰς τὰς οἰκίας οἱ καλλικάντζαροι κ.ἄ. δαιμόνια, τὰ ὁποῖα ἐκδιώκονται διὰ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν Θεοφανίων.

δωδεκάθεον. Περιληπτικῶς, οἱ δώδεκα θεοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Δωδεκάνησος. Ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἤδη ἐπεκράτησε νὰ λέγεται οὕτω τὸ μεταξὺ Κρήτης, Κυκλάδων, Ἰκαρίας καὶ Σάμου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Μικρασιατικῆς ἀκτῆς ἀφ' ἑτέρου σύμπλεγμα νήσων ὧν μεγαλύτεραι εἶνε δώδεκα: *Πάτμος, Ἀστυπάλαια, Λέρος, Κάλυμνος, Κῶς, Νίσυρος, Χάλκη, Τῆλος, Σύμη, Ρόδος, Κάρπαθος, Κάσος,* προστεθείσης καὶ δεκάτης τρίτης, τῆς *Μεγίστης* ἢ *Καστελλορίζου.* Ἡ Δ. ἀποτελοῦσα ὁμώνυμον θέμα ἐπὶ Βυζαντινῶν, διετέλεσεν αὐτοδιοίκητος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, μετασχοῦσα δὲ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ ἀπελευθερωθεῖσα ἀντηλλάγη τῷ 1830 μὲ τὴν Εὔβοιαν, ἀποδοθεῖσα εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἔτυχε καὶ πάλιν τότε αὐτοδιοικήσεως ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι τοῦ 1909, ὁπότε οἱ Νεότουρκοι κατήργησαν ὅλα τὰ προνόμια. Κατὰ τὸν Ἰταλοτουρκικὸν πόλεμον ἡ Ἰταλία δι' ἀποβάσεως εἰς Ρόδον (1912) κατέλαβε τὴν Δ., τὴν ὁποίαν καὶ κατέχει μέχρι σήμερον.

Δωδεκάπολις. Συμμαχικὴ ὁμοσπονδία δώδεκα ὁμοφύλων πόλεων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα: 1) Ἐν *Ἀλολίδι* τῆς Μ. Ἀσίας, ἀποτελουμένη ἐκ τῆς Κύμης ἢ Φρικωνίδος, Λαρίσης, Νέου Τείχους, Τήμνου, Κίλλας, Νοτίου, Αἰγιροέσσης, Πιτάνης, Αἰγαιῶν, Μυρίνης, Γρυνείας καὶ Σμύρνας. Ἡ τελευταία ὅμως αὐτη κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Κολοφωνίων προσετέθη εἰς τὴν *Ἰωνικὴν Δ.*, ἀποτελουμένην ἐκ τῶν π. Μιλήτου, Μυοῦντος, Πριήνης, Ἐφέσου, Κολοφῶνος, Λεβέδου, Τέω, Ἐρυθρῶν, Κλαζομενῶν, Φωκαίας καὶ τῶν νήσων Χίου καὶ Σάμου.

δωδεκασύλλαβος. Στίχος ἐκ δώδεκα συλλαβῶν. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν δημοτικὴν ποίησιν ἀπαντῶσιν ὁ *ἰαμβικὸς δ.* τοῦ τύπου:

Ἐσεῖς πουλιὰ τοῦ Μάη καὶ τῆς ἄνοιξης.

καὶ ὁ *τροχαϊκὸς δ.* τοῦ τύπου:

Σὲ ψηλὸ βουνό, σὲ ριζιμιὸ χαράκι.

δωδεκατημόριον (τοῦ προϋπολογισμοῦ). Τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα ἑνὸς μηνός (ἢ καὶ περισσοτέρων), τὰ ὁποῖα ἐγκρίνει ἡ Βουλὴ προσωρινῶς, ὅταν δὲν ἔχῃ ψηφισθῇ ἐγκαίρως ὁ προϋπολογισμός.

Δώδλεϋ (Dudley). Παλαιὰ π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Γοῦστερ, κέντρον σιδηροβιομηχανίας. Κάτ. 58.150. Συνδέεται διὰ τῆς *διώρυγος Δ.* μετὰ τῆς εἰς 30 χλμ. ΝΑ αὐτῆς κειμένης π. Βίρμιγχαμ.

Δωδώνη. Ἀρχαιοτάτη π. τῆς Ἠπείρου, ἧς τὰ ἐρείπια ἀνεσκάφησαν τῷ 1878 εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Τομάρου. Ἦτο κέντρον λατρείας τοῦ Διὸς καὶ τῆς Διώνης ἀπὸ τοῦ 1500 π.Χ. καὶ πρότερον ἀκόμη, καὶ εἶχε περίφημον μαντεῖον τοῦ Διός. Τὸ μαντεῖον Δ. ἀνῆκε μετὰ τῆς Ἠπείρου εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας, κατεστράφη τῷ 219 π.Χ. ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν. Καταστροφὰς ὑπέστη καὶ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τὸν Αἰμίλιον Παῦλον (168 π.Χ.) καὶ κατὰ τοὺς Μιθριδατικοὺς πολέμους, ἀλλ' ἐξηκολούθησε λειτουργοῦν μέχρι τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος, ὅτε τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς μετετράπη εἰς χριστιανικὸν ναόν, καταστραφέντα ὅμως καὶ τοῦτον περὶ τὸ 600 μ.Χ.

Δωδώνη (πρὸην *Τσαρκοβίστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 395.

Δωδώνης ἐπαρχία. Βλ. **Ἰωαννίνων ἐπαρχία.**

Δώς (Κάρολος Γάϊτς Dawes). Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος, γενν. τῷ 1865. Ἐγένετο γνωστὸς ἐν Εὐρώπῃ διὰ τοῦ φερωνύμου σχεδίου περὶ διακανονισμοῦ τῶν γερμανικῶν ἐπανορθώσεων, ἰσχύσαντος ἀπὸ 1921 μέχρι 1929 καὶ ἀντικατασταθέντος διὰ τοῦ σχεδίου Γιούγ. Βραβεῖον Νοβὲλ 1925 διὰ τὸ ἔργον του περὶ εἰρήνης.

Δώκινς (Dawkins). 1) *Ἐδουάρδος Ἰάκωβος.* Ἄγγλος διπλωμάτης, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας

1825-1835 ἐν Ἑλλάδι, ὑποστηρίξας τὴν ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ Καποδιστρίου.—2) *Ριχάρδος* Mac Gillivray. Ἄγγλος φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος (1871-) διατελέσας διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς (1906-1914), ἣτις δὲ καθηγητὴς τῆς βυζαντιακῆς καὶ νέας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας ἐν Ὀξφόρδῃ. Ἔγραψε «Νέα Ἑλληνικὴ ἐν Μ. Ἀσίᾳ» κ.ἄ.

Δωμάτια (πρώην *Σαμάκοβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παγγαίου (Καβάλλας). Κάτ. 903.

Δωμέ (Πέτρος Ἱερώνυμος Ὀνόριος Daumet). Γάλλος ἀρχιτέκτων (1826-1911). «Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ», «Τὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν» κ.ἄ.

Δωμιέ (Daumier). Περίφημος Γάλλος ἰχνογράφος καὶ γελοιογράφος (1803-1879).

Δῶμπινγ (ἀγγλ. dumping). Ὅρος τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου σημαίνων πληθωρικὴν ἐξαγωγὴν ἐμπορευμάτων ὑπό τινος χώρας εἰς ἄλλην καὶ μεγάλην ὑποτίμησιν πρὸς νέκρωσιν τῆς βιομηχανίας ἢ οἱασδήποτε παραγωγῆς ἑτέρας χώρας ἢ καὶ πολλῶν χωρῶν. Ἐν ταῖς Ἡνωμένας Πολιτείαις τιμωρεῖται. Ἐπίσης ἐν Ἀγγλίᾳ ἐψηφίσθη 1921 νόμος ἐναντίον τῆς μεθόδου ταύτης.

Δώνβαρ (Dunbar). Παλαιὰ παράλιος π. τῆς Σκωτίας, 46 χλμ. ΒΑ τοῦ Ἐδιμβούργου. Κάτ. 5200. Παρ' αὐτὴν τῷ 1650 ὁ Κρόμουελ ἐνίκησε τοὺς Σκώτους, ἐξαναγκασθείσης οὕτω τῆς Σκωτίας ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν δημοκρατίαν.

Δωνδή (Dundee). Ναυτικὴ καὶ ἐμπορικὴ π. τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομητείᾳ Φορφαίρ, ἐπὶ τοῦ κόλπου Ταὶν. Κάτ. 177.000. Πανεπιστήμιον, παγκόσμιον κέντρον βιομηχανίας ἰούτας.

Δωνῆδιν (Dunedin). Π. καὶ λιμὴν τῆς Ν. νήσου τῆς Νέας Ζηλανδίας ἐπὶ τῆς ΝΑ. ἀκτῆς. Κάτ. 75.000. Πανεπιστήμιον, βιομηχανία μαλλίνων εἰδῶν καὶ κατεψυγμένων κρεάτων.

Δώνκαν (Duncan). Ὄνομα δύο βασιλέων τῆς Σκωτίας. Ὁ πρῶτος, βασιλεύσας 1034-1040, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Μάκβεθ. Ὁ ἕτερος, ἔγγονος τοῦ πρώτου, ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἓν ἔτος, 1093-1094.

Δώνκαν (Ἰσιδώρα Duncan). Ἀμερικανὶς χορεύτρια (1877-1927). Ἐπισκεφθεῖσα τὰς Ἀθήνας τῷ 1901 ἐμελέτησεν ἐξ ἀγγειογραφικῶν καὶ ἄλλων παραστάσεων τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς χοροὺς καὶ ἀπεμιμήθη αὐτούς, αἱ παραστάσεις δὲ τὰς ὁποίας ἔδωσεν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ προεκάλουν ζωηρὸν ἐνθουσιασμόν. Ἵδρυσε χορευτικὰς σχολὰς παρὰ τὸ Βερολῖνον, εἰς τὸ Δαρμστάτ, ἐν Μόσχᾳ καὶ τελευταίως εἰς τὸ Νεϊγὺ παρὰ τοὺς Παρισίους. Ἀπέθανεν ἐν Κάνναις ἐξ αὐτοκινητιστικοῦ δυστυχήματος.

Δῶνς Σκῶτος (Ἰωάννης Duns Scotus). Ἄγγλος μοναχός, θεολόγος καὶ φιλόσοφος (1265 ἢ 1275-1308). Ἀντίπαλος Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου, ἱδρυτὴς τῆς Σκωτικῆς Σχολῆς, ἔδιδεν εἰς τὴν βούλησιν πρωτεύουσαν θέσιν ἐν σχέσει μὲ τὴν νόησιν.

Δώνφερμλιν (Dunfermline). Π. τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομητείᾳ Φάϊφ. Κάτ. 41.200.

Δώρα δ' Ἴστρια (Dora d'Istria). Ψευδώνυμον τῆς περικαλλοῦς Ρουμανίδος καὶ φιλελληνίδος συγγραφέως πριγκηπίσσης Ἑλένης Γκίκα Κολτσὼφ Μασάλσκη (1823-1868). Ἐπεσκέφθη ἐπανειλημμένως τὴν Ἑλλάδα, τῷ δὲ 1868 ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς βουλῆς ἑλληνὶς πολῖτις. Ἔγραψεν: «Ἐκδρομαὶ ἀνὰ τὴν Ρούμελην καὶ τὴν Πελοπόννησον», «Περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων», «Αἱ γυναῖκες ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ» κ.ἄ.

Δῶραμ ἢ **Δέραμ** (Durham). Π. τῆς ΒΑ. Ἀγγλίας, πρωτ. κομητείας. Κάτ. 20.000. Πανεπιστήμιον. Ἡ κομητεία εἶνε πλουσία εἰς ἀνθρακοφόρα κοιτάσματα καὶ περίφημος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν της, ἰδίᾳ διὰ τὴν φερώνυμον (δῶραμ) φυλὴν βραχυκεράτων βοῶν ἐκτρεφομένων πρὸς κρεατοπαραγωγήν.

Δῶρβαν ἢ **Δέρβαν** καὶ **Πὸρ Νατάλ** (Durban). Ἡ μεγίστη τῶν πόλεων τῆς βρεττανικῆς ἀποικίας τοῦ Νατὰλ ἐν τῇ Ν. Ἀφρικῇ, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Κάτ. 67.000.

δωρεά. *(Νομ.)* Ἡ μεταξὺ ζώντων δικαιοπραξία, δι' ἧς ἐλαττῶν τις τὴν ἰδίαν περιουσίαν, αὐξάνει ἐκ προθέσεως τὴν τοῦ λήπτου. Αἱ δ. ὑπάγονται εἰς διαφόρους περιορισμούς, πρὸς πρόληψιν ἐξαγορᾶς συνειδήσεων, ἀπερισκεψιῶν κ.ἄ. κινδύνων. *Δ. αἰτίᾳ θανάτου* λέγεται ἐκείνη ἥτις ἰσχύει ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς ἀποβιώσεως τοῦ δωρητοῦ πρὸ ἢ συγχρόνως μετὰ τοῦ δωρεοδόχου. *Ἀμοιβαία δ.* λέγεται ἡ μεταξὺ συζύγων γινομένη οὕτως ὥστε ἑκάτερος νὰ εἶνε δωρητὴς καὶ δωρεοδόχος ἐν ταὐτῷ. ‖ *(Ἐκκλησ.) Ἁγία Δωρεά.* Ἑορτὴ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὴν πρώτην Πέμπτην μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ καθ' ἣν λατρεύεται ἡ μετουσίωσις τοῦ Ἁγίου Ἄρτου εἰς σῶμα τοῦ Κυρίου.

Δωρίδος ἐπαρχία. Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, καταλαμβάνουσα τὸ ΝΔ. τμῆμα αὐτοῦ καὶ περιλαμβάνουσα 54 κοιν. (χ. 70), μὲ 27.546 κατ. Πρωτ *Λιδωρίκιον*.

Δωριεῖς. Μία τῶν τεσσάρων φυλῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Κατῴκουν ἀρχικῶς ὡς μικρὸς λαὸς περὶ τὸν Ὄλυμπον, κατελθόντες δὲ κατὰ τὸν ΙΑ΄ π.Χ. αἰῶνα πρὸς τὴν Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον (*Κάθοδος τῶν Δωριέων*) κατέλυσαν τὸν Μυκηναϊκὸν πολιτισμόν. Ἐκ τῆς Λακωνικῆς δέ, ἣν κατέστησαν κέντρον των, ὁρμώμενοι κατέκτησαν καὶ ἄλλας χώρας, διεπεραιώθησαν δὲ εἰς Κρήτην, τὰς πλησίον τῆς Πελοποννήσου νήσους καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ Σπαρτιᾶται ὑπῆρξαν οἱ κύριοι ἀντιπρόσωποι τῶν Δωριέων, οἵτινες πάντες διετήρησαν τὸ πολεμοχαρές, σκληραγωγημένον, πειθαρχικόν, μισόξενον καὶ πρωτόγονον ἐν τῇ λιτότητι καὶ ἁπλότητι ἤθός των. Ἐλάλουν ἰδίαν διάλεκτον, τὴν *δωρικήν*, τραχυτέραν τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἐνέχουσαν σοβαρόν τι μεγαλεῖον, χρησιμοποιηθεῖσαν δὲ ὑπὸ πολλῶν ποιητῶν, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὰ χορικὰ τῆς ἀττικῆς τραγῳδίας.

Δώριζα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 426.

δωρικὸς ρυθμός. Ἀρχιτεκτονικὸς ρυθμὸς χρησιμοποιηθεὶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Δωριέων, υἱοθετηθεὶς δὲ κατόπιν καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἦτο ἁπλούστερος καὶ βαρύτερος τοῦ ἰωνικοῦ καὶ κορινθιακοῦ, ἀλλ' ἐνεῖχε αὐστηρὰν μεγαλοπρέπειαν, παρέχων τὴν ἐντύπωσιν σταθερότητος καὶ διαρκείας. Χαρακτηρίζεται ὑπὸ παντελοῦς σχεδὸν ἀπουσίας κοσμημάτων. Οἱ κίονες τοῦ δ.ρ. στηρίζονται ἀμέσως ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου, φέροντες 20 συνήθως ἀβαθεῖς αὐλακας μὲ ὀξείας ραβδώσεις, τὸ δὲ κιονόκρανον ἦτο ἁπλοῦν. Τὸ ὡραιότερον οἰκοδόμημα δ.ρ. εἶνε ὁ Παρθενών, δ.ρ. δ' ἐπίσης εἶνε καὶ τὸ Θησεῖον.

Δώριον (πρώην *Κάτω Σουλιμᾶ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 306.

Δώριον Ἄνω (πρώην *Ἄνω Σουλιμᾶ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 671.

Δωρίς. 1) Ἀρχ. χώρα μεταξὺ Παρνασσοῦ, Οἴτης καὶ Φωκίδος, ὅπου ἐγκατεστάθησαν, κατὰ τὴν κάθοδόν των, οἱ Δωριεῖς, πρὶν εἰσβάλουν

εἰς Πελοπόννησον.—2) Ἀρχ. χώρα εἰς τὰ ΝΔ. παράλια τῆς Μ. Ἀσίας μετὰ τῶν ἀπέναντι αὐτῆς νήσων (ἀπὸ τῆς Καλύμνου μέχρι τῆς Ρόδου), ὅπου εἶχον ἱδρυθῇ ἀποικίαι Δωριέων.

Δωρίσκος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλεξανδρουπόλεως (Ἔβρου). Κατ. 443.

δωροδοκία. Τὸ δέχεσθαι καὶ δίδειν δῶρα πρὸς παράβασιν καθήκοντος. Ἡ δ. δημοσίων ὑπαλλήλων ἢ ἐνόρκων θεωρεῖται ὡς ἀδίκημα ὑπὸ τοῦ Ποιν. νόμου· τιμωρεῖται δὲ οὐ μόνον ὁ δωροδοκῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ δωροδοκούμενος.

Δωροθέα. Εὐγενὴς παρθένος ἐκ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας μαρτυρήσασα ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Ἑορτὴ 6 Φεβρουαρίου.

Δωροθέα (πρώην *Γάβριστα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 630.

Δωρόθεος. 1) *Ὁ μητροπολίτης Μυτιλήνης.* Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς. Ἔγραψε: «Χρονόγραφον ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τοῦ 1629».—2) *Ὁ Σχολάριος.* Ἀρχιερεὺς ἐκ Καλαμπάκας (1812-1288). Διετέλεσε διαδοχικῶς μητροπολίτης Σωζουπόλεως, Δημητριάδος καὶ Λαρίσης. Ἔργα του: «Ἔργα καὶ ἡμέραι», «Ταμεῖον Πατρολογίας» κ.ἄ.

δωροληψία. Τὸ δέχεσθαι δῶρα πρὸς παράβασιν καθήκοντος. Βλ. *δωροδοκία*.

δωρόνικον. Γένος πολυετῶν ποωδῶν φυτῶν, ὧν τινα δηλητηριώδη. Ἐν Ἑλλάδι φύονται: *δ. τὸ καυκάσιον, δ. τὸ ὀρφανίδειον* καὶ *δ. τὸ καρδιόσχημον*, κν. *σκορπιδάχορτο*.

Δῶρος. Ἐθνάρχης τῶν Δωριέων, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν Μυθολογίαν, υἱὸς τοῦ Ἕλληνος καὶ τῆς Νύμφης Ὀρσηΐδος.

δωσιδικία. Νομικὴ ὑπαγωγὴ διαδίκου ἢ ὑποδίκου εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον.

Δῶσον ἀέριον. Βλ. **ἀέριον πτωχόν.**

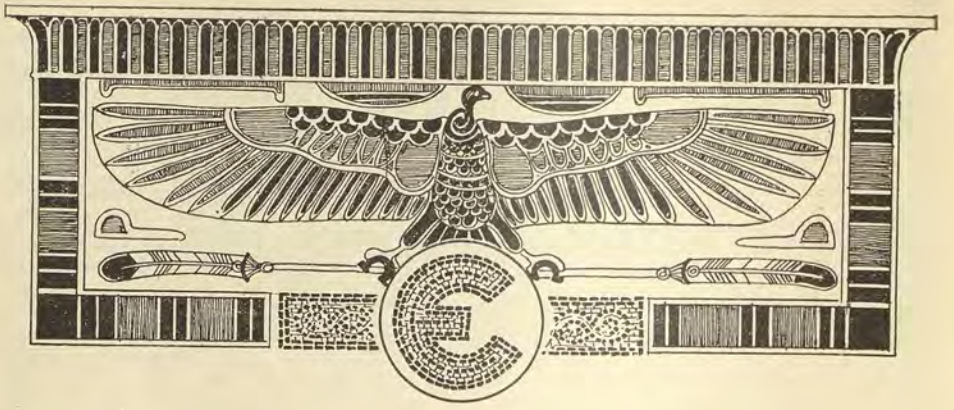

Ε (ἔψιλον). Φωνῆεν. Τὸ πέμπτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (Ε, ε). ‖ *(Ἀριθμ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: πέντε ἢ πέμπτος (ε΄), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: πέντε χιλιάδες (,ε),μὲ μικρὰν γραμμὴν ἢ δύο στιγμὰς ἄνωθεν: πεντήκοντα χιλιάδες (β̈, β̤). ‖ Διὰ τοῦ λατινικοῦ e παρίσταται εἰς τὰ μαθηματικὰ ὁ ἀριθμὸς ὅστις εἶνε ἡ βάσις τῶν φυσικῶν λογαρίθμων· οὗτος εἶνε ὑπερβατικὸς ἀριθμὸς καὶ ἰσοῦται πρὸς 2,71828...

Ἔα. Ἐν τῇ χαλδαϊκῇ κοσμογονίᾳ, ὄνομα τοῦ θεοῦ τῶν ὑδάτων τοῦ ἀρχικοῦ Ὠκεανοῦ. Μετὰ τοῦ Ἄνου καὶ τοῦ Ἐνλὶλ ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην τῶν θεῶν τριάδα: Οὐρανοῦ, Γῆς, Ὠκεανοῦ. Καλεῖται ἐπίσης Ἔα-Κίν, ἡ δὲ λέξις αὕτη εἶνε συγγενὴς τῇ ἑλληνικῇ «Ὠκεανός».

ἔα! (κν. μόλα!). Ναυτικὸν πρόσταγμα ἐπὶ τῷ ὁποίῳ ἀφίεται τὸ λελυμένον καὶ ἕτοιμον πρὸς ἐπέκτασιν ἱστίον, τὸ ὁποῖον κρατεῖται ἐπτυγμένον ὑπὸ τῶν ναυτῶν. Ὁμοίως αἱ τοποθετημέναι εἰς τοὺς σκαλμοὺς καὶ ἐλαυνόμεναι κῶπαι ἀφίενται ἐλεύθεραι εἰς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῷ προστάματι *ἔα*, ὅτε ἡ λέμβος πρόκειται νὰ παραβάλῃ εἰς τὸ πλοῖον ἢ τὴν ἀκτήν.

ἔαρ. Ἐκ τῶν τεσσάρων ἐποχῶν τοῦ ἔτους, ἐκείνη ἡ ὁποία διαδέχεται τὸν χειμῶνα καὶ προηγεῖται τοῦ θέρους· ἡ ἀνοιξις. Εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ γενικῶς τὴν εὔκρατον ζώνην περιλαμβάνει τοὺς μῆνας Μάρτιον, Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον. Ἡ ἀρχή, ἐν τούτοις, καὶ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος, ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν. Ἐν Ἀθήναις εἶνε ἡ ψυχροτέρα ἐποχὴ μετὰ τὸν χειμῶνα, μέσης θερμοκρασίας 15,7°. Ἐκτὸς τοῦ μετεωρολογικοῦ τούτου ἔαρος, ὑπάρχει καὶ τὸ *ἀστρονομικόν*. Τοῦτο ἄρχεται ἀπὸ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τὸ κέντρον τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου διέρχεται διὰ τοῦ ἐαρινοῦ ἰσημερινοῦ σημείου, λήγει δὲ καθ' ἣν στιγμὴν διέρχεται διὰ τῆς θερινῆς τροπῆς ἢ τοῦ θερινοῦ ἡλιοστασίου. Οὕτως ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀστρονομικοῦ ἔαρος συμπίπτει περὶ τὴν 21 Μαρτίου, ἡ δὲ λῆξις του περὶ τὴν 21 Ἰουνίου.

Ἐαρού ἢ **Σοχὲτ** Ἐαρού. Ἡ χώρα τῶν νεκρῶν κατὰ τὴν αἰγυπτιακὴν μυθολογίαν, ἄλλως Ἄαρ.

Ἐβάλ ἢ **Γαιβάλ.** Ἀπόκρημνον ὄρος ἐν Παλαιστίνῃ, πρὸς Β τῆς παναρχαίας πόλεως Συχέμ (σήμερον Ναβλοῦς). Ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Χαναναίας οἱ Ἑβραῖοι ἔκτισαν θυσιαστήριον κατ' ἐντολὴν τοῦ Μωϋσέως.

Ἔβαλδ (Κάρολος Ewald). Δανὸς συγγραφεύς (1856-1903). Ἔγραψε μυθιστορήματα, ἔγινεν ὅμως κυρίως γνωστὸς ἀπὸ τὰ παραμύθια του, ἀξιολογώτερα τῶν ὁποίων εἶνε: «Τὸ ἀγοράκι μου», «Ἡ λιμνοῦλα» καὶ «Τὰ δίπτυχα» (μεταφρασθὲν εἰς τὴν Ἑλληνικήν).

Ἔβανς (Evans). 1) *Ὄλιβερ.* Ἀμερικανὸς μηχανικός. Ἐφεῦρε σύστημα ἀτμομηχανῆς μετὰ ὑψίστης πιέσεως, χρησιμοποιηθὲν πρὸ πάντων εἰς τοὺς ἀτμομύλους.—2) *Μαρία Ἄννα.* Ἀγγλὶς μυθιστοριογράφος, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γεώργιος Ἔλιοτ* (βλ.λ.).—3) *Σὲρ Ἀρθοῦρος.* Ἄγγλος ἀρχαιολόγος (1851-). Ἠσχολήθη εἰς μελέτας περὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου Κρητικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ θεωρία του περὶ ὑπάρξεως λίαν διαδεδομένης προϊστορικῆς γραφῆς, ἰδεογραφικοῦ καὶ γραμμικοῦ συστήματος, ἐπεβεβαιώθη διὰ τῶν ἐν Κνωσῷ ἀνασκαφῶν του καὶ τῶν ἄλλων του ἀνακαλύψεων τοῦ Αἰγαίου πολιτισμοῦ. Ἐξετέλεσε τὴν μεγάλην ἀνασκαφὴν τοῦ Κνωσίου ἀνακτόρου καὶ ἀπεκάλυψε τὰ λείψανα τοῦ μινωϊκοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ σημαντικώτεραι δημοσιεύσεις τοῦ Ἔ. εἶνε: «Cretan pictographs» (1896), «Further discoveries of Cretan and Aegean script» (1893), «The Mycenean tree and pillar cult» (1901), ἐκθέσεις του περὶ τῶν ἐν Κνωσῷ ἀνασκαφῶν εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Σχολῆς (1900-1905), «The prehistorique tombs of Knossos» (1906), «The tomb of the Double Axe» (1914), «Scripta Minoa vol. I» (1909) καὶ τὸ μνημειῶδες μέγα ἔργον περὶ τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ «The Palace of Minos at Knossos» I (1921) καὶ II (1928).

Ἔβανσβιλ (Evansville). Π. τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰνδιάνᾳ. Κάτ. 99.452. Ἔχει χημικὰ ἐργοστάσια, κεραμοποιεῖα, μεταλλουργεῖα, μηχανουργεῖα.

Ἔβανστον (Evanston). Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰλλινόϊς, ἐπὶ τῆς λίμνης Μίσιγαν, 20 χλμ. Β τοῦ Σικάγου. Κάτ. 37.234. Πανεπιστήμιον καὶ ἀστεροσκοπεῖον.

Ἔββινγχάους (Ἕρμανος Ebbinghaus). Γερμανὸς ψυχολόγος (1850-1909). Ὑπῆρξε σπουδαῖος ἐρευνητὴς ἐν τῷ κλάδῳ τῆς πειραματικῆς ψυχολογίας, ἰδίως δὲ ἐν ταῖς περὶ τῆς μνήμης ἐρεύναις, μεθ' ὧν συνεδέθη ἀναποσπάστως τὸ ὄνομά του. Ἔργα του: «Περὶ μνήμης», «Στοιχεῖα πειραματικῆς ψυχολογίας», «Περὶ νέας μεθόδου πρὸς ἐξέτασιν τῆς πνευματικῆς ἱκανότητος καὶ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς της ἐπὶ μαθητῶν».

ἑβδομάς. Χρονικὴ μονὰς περιλαμβάνουσα συνεχῆ ἡμερονύκτια ἀπὸ τῆς Κυριακῆς μέχρι τοῦ Σαββάτου, ἀμφοτέρων περιλαμβανομένων. Ἡ διαίρεσις τοῦ χρόνου εἰς τμήματα ἑξ ἑπτὰ ἡμερῶν ἕκαστον ἀπαντᾷ ἤδη παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις ὡς καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις. Ὡσαύτως παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῇ Πεντατεύχῳ ἀπαντῶμεν τὴν «ἑβδομάδα», συνδεομένην μετὰ τῆς ἱστορίας περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ μεθ' ὅλου τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν βίου, καθ' ὅσον ἑκάστη ἑβδόμη ἡμέρα (Σάββατα) ἀφιερώθη ὡς ἡμέρα ἀργίας. Οἱ Ἕλληνες τὴν καθ' ἑβδομάδας διαίρεσιν τοῦ χρόνου ἔμαθον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων. Οἱ Ρωμαῖοι παρέλαβον εἶτα τὴν διαίρεσιν ταύτην, παρ' αὐτῶν δὲ καὶ οἱ Δυτικοὶ λαοί.

Ἑβδομήκοντα (ἢ Ο΄) **μετάφρασις.** Οὕτω καλεῖται ἑλληνιστὶ (λατινιστὶ δὲ Septuaginta) ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου ἐκπονηθεῖσα μετάφρασις τῆς Ἑβραϊκῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ 70 (ἀκριβέστερον 72), ὡς λέγεται, μεταφραστῶν. Ἡ μετάφρασις ἐγένετο πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς θρησκευτικῆς ἀνάγκης τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πολυαρίθμου διασπορᾶς τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ὁμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικήν, ἅτε ἀπομαθόντες τὴν πάτριον γλῶσσαν, δὲν κατενόουν πλέον τὴν ἐν Ἑβραϊκῇ γλώσσῃ γεγραμμένην ἱερὰν των βίβλον.

Ἑβδομον. Προάστιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχήν, κείμενον παρὰ τὸ 7ον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως χλμ. τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ σημερινοῦ Μακρὶ κιοῖ. Αὐτόθι ὑπῆρχεν ἀνάκτορον κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐκκλησίαι.

Ἑβέλιος (Ἰωάννης· Hevel, ἑλλατ. Hevelius). Γερμανὸς ἀστρονόμος (1611-1637), γνωστὸς κυρίως διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ περὶ τῆς Σελήνης.

Ἔβεναλπ (Ebenalp). Ὀρεινὴ τοποθεσία ὕψους 1644 μ. ἐν τῷ καντονίῳ Ἀππεντσελ, πολυσύχναστος διὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς παρεχομένην ἔξοχον θέαν πρὸς τὰς Ἄλπεις, τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας καὶ ἀπώτερον πρὸς τὴν Σουηβίαν καὶ Βαυαρίαν.

ἐβενοειδῆ (τά· ebenaceae). Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν, μὲ 320 εἴδη θάμνων καὶ δένδρων τῶν τροπικῶν χωρῶν, κυρίως τῆς Ἰνδομαλαισίας, ὧν πολλὰ παρέχουσι πολύτιμα ξύλα.

ἔβενος. Ξύλον μέλαν, συμπαγές, σκληρόν, βαρύ, ἐπιδεκτικὸν λαμπρᾶς στιλβώσεως, προερχόμενον δ' ἐξ εἰδῶν τινων τοῦ διοσπύρου τῆς οἰκογενείας τῶν ἐβενοειδῶν τῶν Α. Ἰνδιῶν, τοῦ Α. Ἰνδικοῦ πολυνήσου, τῆς Μαδαγασκάρης καὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ ἰδίως *διοσπύρου τῆς ἐβένου*, κν. *ἀμπανόζι*. Γενικώτερον εἴδη τινὰ σκληρῶν, βαθυχρόων καὶ βαρυτέρων τοῦ ὕδατος ξύλων, χρησίμων εἰς τὴν λεπτουργίαν.

Ἔβερ. Ὁ τελευταῖος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μακρόβιος πατριάρχης, δισέγγονος τοῦ Σήμ. Ἐξ αὐτοῦ ὑποτίθεται ὅτι προῆλθε τὸ ὄνομα *Ἑβραῖος*.

Ἔβερ ἢ **Ἔβερος** (Παῦλος Eber, ἑλλατ. Eberus). Γερμανὸς θεολόγος, ἑβραϊστὴς καὶ ποιητὴς ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων (1511-1569). Διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ Μελάγχθονος. Συνέγραψεν «Ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς βαβυλωνιακῆς αἰχμαλωσίας» καὶ ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἑβέρ (Hébert). 1. *Ἰάκωβος Ρενέ.* Εἷς τῶν φανατικωτέρων δημαγωγῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως (1757-1794). Ἐπεκαλεῖτο *Πὲρ Δυσὲν* (Père Duchesne) ἐκ τοῦ τίτλου τῆς Ἰακωβινικῆς ἐφημερίδος, ἣν διηύθυνε καὶ δι' ἧς παρώτρυνε τὸν λαὸν νὰ καταστρέψῃ τὰ πάντα. Ἐγένετο ἀρχηγὸς ὁμάδος ἐπαναστατῶν, οἵτινες σὺν τοῖς ἄλλοις μετέβαλον τὸν ἐν Παρισίοις ναὸν τῆς Παναγίας εἰς ναὸν τῆς Διανοίας. Ἐθανατώθη τῇ προτροπῇ τοῦ Ροβεσπίερου ἐπὶ τοῦ ἱκριώματος.—2) *Ἐδμόνδος.* Γάλλος γεωλόγος (1817-1893), καθηγητὴς τῆς Γεωλογίας ἐν τῇ Σορβόννῃ. Ἐδημοσίευσε τὰ μεγάλης σπουδαιότητος ἔργον «Αἱ ἀρχαῖαι θάλασσαι καὶ αἱ ἀκταί των ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τῶν Παρισίων».—3) *Ἐυγένιος.* Γάλλος ζωγράφος (1817-1903). Ἔργα του γνωστά: «Τὸ φίλημα τοῦ Ἰούδα», «Τὸ νήπιον Ἰησοῦς κοιμώμενον» καὶ τὸ ἄριστον πάντων «Ἡ ἑλονοσία», παριστῶσα λέμβον πλήρη Ἰταλῶν ἑλονοσούντων, πλέουσαν ἐντὸς τελμάτων.

Ἐβερχάρδες ὁ **Ἑλληνιστής** (Eberhard de Béthune, ἐπονομαζόμενος Græcista). Φλαμανδὸς φιλόλογος τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος, γράψας λατινιστὶ τὸ ἐκ δισχιλίων στίχων ἔμμετρον ἔργον «Græcismus» (ἤτοι Γραμματικὴν τῆς Ἑλληνικῆς), τὸ σπουδαιότερον τῶν στοιχειωδῶν διδακτικῶν βιβλίων τοῦ μέσου αἰῶνος.

Ἐβερχάρδος (Ἰωάνν. Eberhard). Βλ. **Ἔβερχαρδ.**

Ἔβερεστ (Everest). Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῶν Ἰμαλαΐων καὶ ὁλοκλήρου τῆς Γῆς, ἐν Νεπάλ, ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ Θιβέτ. Ὕψος 8840 μ. Ἡ κορυφή του ὑψοῦται ἐν μέσῳ ἀπεράντου ἐκτάσεως παγώνων καὶ αἰωνίων χιόνων, ἔνθα ἀπαντῶσι σφοδρότατα ἀντιθέσεις φωτισμοῦ, χρωμάτων καὶ μετεωρολογικῶν φαινομένων.

Ἔβερετ (Everett). 1) *Ἀλέξανδρος Χίλλ.* Ἀμερικανὸς διπλωμάτης καὶ συγγραφεύς (1792-1847). Συνέγραψεν «Ἐπιθεώρησιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Εὐρώπης» (1822) καὶ τὴς «Ἀμερικῆς» (1827), «Νέας ἰδέας περὶ πληθυσμοῦ» (1822).—2) *Ἐδουάρδος.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, πολιτευτὴς καὶ διπλωμάτης (1794-1865). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ διεκρίθη διὰ τὰ κηρύγματά του καὶ τὸ σύγγραμμα «Ἀπολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ». Τῷ 1820 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας εἰς τὸ ἐν Καϊμβριτς τῆς Μασσαχουσέτης Πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρδ. Ἦτο ἔνθερμος φιλέλλην, λέγεται δὲ ὅτι μαθὼν καθ' ὁδὸν τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἔρριψε τὸν πίλον του κραυγάζων «Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ὑπάρχει Θεός!» Κατόπιν ἐκλήσεως τοῦ Κοραῆ, ἠγωνίσθη δι' ἄρθρων καὶ διαλέξεων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατώρθωσε νὰ κατακτήσῃ τὰς συμπαθείας τῆς Ἀμερικῆς ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος.

Ἔβερς (Γεώργιος Ebers). Γερμανὸς αἰγυπτιολόγος (1837-1898). Κατὰ τὰς ἀρχαιολογικὰς αὐτοῦ ἐρεύνας ἀνεκάλυψε μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸν ὑπὸ τὸ ὄνομά του γνωστὸν πάπυρον, ὅστις συνοψίζει τὰς ὀφθαλμολογικὰς γνώσεις τῶν Αἰγυπτίων. Συνέγραψε τὰ ἔργα «Ἡ Αἴγυπτος καὶ τὰ βιβλία Μωϋσέως», «Διὰ τῆς Γεσσὲν εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Σινᾶ», «Εἰκονογραφημένη περιγραφὴ τῆς Αἰγύπτου» καὶ ἱστορικὰ μυθιστορήματα, κατὰ μέγα μέρος ἀναφερόμενα εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν ἀρχαιότητα.

Ἔβερσβάλδε (Eberswalde). Π. τοῦ νομοῦ Πότσδαμ τῆς Πρωσσίας. Κλιματολογικὸς σταθμός, γνωστὸς διὰ τὰς σιδηρούχους αὐτοῦ πηγάς καὶ

τὰ τελματόλουτρα. Κάτ. 29.448. Παρὰ τὴν π. ἀνεκαλύφθησαν, τῷ 1913, πολύτιμα χρυσᾶ ἀντικείμενα τοῦ Ϛ΄ αἰῶνος π.Χ.

Ἔβερτ (Φρειδερῖκος Ebert). Γερμανὸς πολιτικός, πρῶτος πρόεδρος τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας (1870-1925). Πτωχὸς καὶ αὐτοδίδακτος, κατ' ἀρχὰς σαγματοποιός, βραδύτερον ξενοδόχος, ἀνεμίχθη εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν ἐργατικὴν κίνησιν καὶ ἀνέλαβε, τῷ 1893, τὴν διεύθυνσιν τῆς «Λαϊκῆς ἐφημερίδος τῆς Βρέμης». Τῷ 1905 ἐγένετο μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ τῷ 1912 ἐξελέγη μέλος τοῦ Ράϊχσταγ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπεστήριξε τὴν γερμανικὴν πολιτικὴν καὶ ἐψήφισε τὰς πολεμικὰς πιστώσεις, οὐχ ἧττον ὅμως ἠγωνίσθη ἐντονώτατα ὑπὲρ ἐπιτεύξεως εἰρήνης συνδιαλλαγῆς. Τῷ 1918 ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ τὴν 9 Νοεμβρίου τοῦ 1918 ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Χάαζε τὴν προεδρίαν τῆς μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας σχηματισθείσης κυβερνήσεως. Τῷ 1919 ἐξελέγη προσωρινός, τῷ δὲ 1922 ὁριστικὸς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Εἰργάσθη σπουδαίως, γενόμενος διαιτητὴς μεταξὺ ἐπαναστατῶν καὶ μοναρχικῶν· ἐκτύπησε δὲ τὴν στάσιν τῶν «Σπαρτακιστῶν» (1919), ὅσον καὶ τὴν μοναρχικὴν ἀπόπειραν τοῦ Κάπ (Μάρτ. 1920).

Ἔβερτ βακτηρίδιον ἢ **βάκιλλος**. Τὸ μικρόβιον τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Ἐβερτιστταί (Hébertistes). Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰακώβου Ἑβὲρ ὁμὰς ἀθεϊστῶν ἐπαναστατῶν, ἡ ὁποία ἤσκησε βαθεῖαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰ πράγματα τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπικίνδυνοι ἀντίπαλοι τοῦ Ροβεσπίερου, ἐπέσυραν τὴν μῆνιν αὐτοῦ, διατάξαντος τὴν σύλληψιν τῶν κυριωτέρων Ἑ., οἱ ὁποῖοι ἀναπολόγητοι ἐκαρατομήθησαν τῇ 24 Μαρτίου 1794.

Ἔβερχαρδ (Eberhard). 1) Γερμανὸς ἑλληνιστής. Βλ. *Ἐβερχάρδος*.—2) *Ἰωάννης Λύγουστος*. Γερμανὸς φιλόσοφος (1739-1802). Ὑπῆρξεν ὀπαδὸς τοῦ Λάϊμπνιτς, οὗ ὑπεστήριξε τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας, λαμβάνων ἀντίθετον πρὸς τὸν Κάντιον θέσιν, ἐν τῷ ἔργῳ: «Μία ἀπολογία τοῦ Σωκράτους».

Ἐβιὰν-λὲ-Βαίν (Evian-les-Bains). Λουτρόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἄνω Σαβοΐας, εἰς ὕψος 378 μ.ὑ.ἐ.θ. ἐπὶ τῆς Ν. ὄχθης τῆς λίμνης τῆς Γενεύης. Κάτ. 3401. Ἔχει ἀλκαλικὰς πηγάς, ὧν ἡ χρῆσις συνιστᾶται ἐναντίον τῶν γαστραλγιῶν, τῆς δυσπεψίας, τῆς ἀρθρίτιδος, τῆς νεφρίτιδος κ.ἄ.

Ἐβιωνῖται. Αἱρετικοὶ τοῦ Β΄ αἰῶνος, Ἰουδαΐζοντες κατὰ πολλά, διατηροῦντες τὴν περιτομήν, τὸν ἁγιασμὸν τοῦ Σαββάτου καὶ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ ἐδωδίμων τινῶν, ἀποκηρύττοντες δὲ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὡς καὶ τὸ κῦρος τῶν πλείστων ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Νέας Διαθήκης.

Ἐβλὶς ἡ Ἰβλίς. Ὄνομα διδόμενον ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Τζίν, ἤτοι τὸν ἀρχιδαίμονα, ἀνυπότακτον ἄγγελον, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ προσκυνήσῃ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀλλὰχ πλασθέντα Ἀδάμ.

Ἔβνερ-Ἔσενβαχ (βαρώνη Μαρία φὸν Ebner-Eschenbach). Γερμανοαυστριακὴ συγγραφεύς (1830-1916). Εἰς τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ διηγήματά της περιγράφει τὴν ζωὴν τῶν ἀριστοκρατικῶν αὐστριακῶν κύκλων καὶ τῶν χωρικῶν τῆς βοημικῆς αὐτῆς πατρίδος. Ἔργα της εἶνε ἡ «Ἱστορία τοῦ μεγάρου καὶ τοῦ χωριοῦ», «Νέαι ἱστορίαι τοῦ μεγάρου καὶ τοῦ χωριοῦ», «Διηγήματα», «Οἱ βαρῶνοι Γέμπερλαΐν», «Βοζένα», «Τὸ παιδὶ τῆς κοινότητος» κ.ἄ. Βαθύτατοι εἶνε ἐπίσης οἱ «Ἀφορισμοί» της.

Ἔβορα (Evora). Π. τῆς Πορτογαλλίας, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ, ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος, ΝΑ τῆς Λισσαβῶνος. Κάτ. 18.000. Ἔχει παλαιὰ ρωμαϊκὰ ἐρείπια καὶ γοτθικὸν μητροπολιτικὸν ναόν τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. Ἐμπόριον ἐλαίου, σιτηρῶν, οἴνου, φελλοῦ.

Ἐβόρακον (Eburacum ἢ Eboracum). Ὄνομα ἀρχαίας ρωμαϊκῆς πόλεως ἐν Βρεττανίᾳ, κειμένης παρὰ τὴν σημερινὴν Γόρκην, ἱδρυθείσης κατὰ τὸ 75-80 μ.Χ.

ἐβουρίνη (ἡ· ἐκ τοῦ λατ. ebur, ἐλεφαντοστοῦν). Βιομηχανικὴ οὐσία παραγομένη διὰ συμπιέσεως καὶ διαπυρώσεως μίγματος λειοτριβημένων καὶ κονιοποιημένων ὀστῶν καὶ λευκώματος. Χρωματίζεται καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν δοχείων καὶ παρομοίων ἀντικειμένων.

Ἑβρᾶιοι (ἐβραῖστὶ *Ἰβρίμ*). Ὄνομα, δι' οὗ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ καλεῖται κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς γενέσεώς του ὁ μετὰ ταῦτα γνωστὸς ὡς *Ἰσραηλιτικὸς* ἢ *Ἰουδαϊκὸς λαός*. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἔβερ (βλ.λ.) εἶνε ἐσφαλμένη. Πιθανῶς δηλοῖ τοὺς οἰκοῦντας πέραν (τοῦ ποταμοῦ) καὶ ἐδόθη ὑπὸ ξένων εἰς τοὺς Ἑβραίους ὅταν κατῴκουν πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Μετὰ τὴν ἐν Χαναὰν ἐγκατάστασιν τῶν Ἑβραίων καὶ συγκρότησιν εἰς κράτος ἐπικρατεῖ ὡς ἐθνικὴ ὀνομασία τὸ *Ἰσραήλ*, ἀλλ' ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἥτις εἶνε μία τῶν σημιτικῶν, ἐκαλεῖτο καὶ σήμερον καλεῖται *Ἑβραϊκή*. Κατὰ ταῦτα, ἐνῷ εἶνε ὀρθὸν νὰ ὁμιλῶμεν περὶ ἑβραϊκῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, εἶνε τουναντίον ὅλως ἀπροσδιόνυσον νὰ ὁμιλῶμεν περὶ ἱστορίας τῶν Ἑβραίων. Ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ ἐθνικὸν τοῦ λαοῦ του ὄνομα, δηλαδὴ τὸ Ἰσραήλ. (Βλ. *Ἰσραὴλ* καὶ *Ἰουδαῖοι*.)

Ἑβραιόκαστρον (ἄλλως **κάστρον τῆς Ὀβριᾶς, Ὀβριόκαστρον**). Δημῶδες ὄνομα ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ μεσαιωνικῶν φρουρίων πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος (ἐν Κύθνῳ, Ἀττικῇ, Πελοποννήσῳ, Μακεδονίᾳ κλ.). Κοινῶς παραδέχονται ὅτι τὸ ὄνομα ἐσχηματίσθη παρετυμολογικῶς ἐκ τοῦ ὀνόματος *Κάστρον τῆς Ὠμᾶς* (ἢ *Ὠριόκαστρον*).

Ἑβραίους (*ἐπιστολὴ πρὸς*). Σπουδαιοτάτη συγγραφὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀποδιδομένη εἰς τὸν ἀπόστολον Παῦλον, σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶνε νὰ πείσῃ τοὺς Ἰουδαιοχριστιανοὺς ἀναγνώστας περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς καταργήσεως τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Νόμου καὶ τοῦ συστήματος καθόλου τῶν θυσιῶν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ.

Ἑβράρ (Ἐρνέστος Hébrard). Γάλλος ἀρχιτέκτων (1875-). Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται τὸ ὁριστικὸν «Σχέδιον τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς κεκαυμένης ζώνης τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης». Ἔγραψε: «Σπαλάτο. Τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Διοκλητιανοῦ» (1912), «Ἀνασκαφαὶ καὶ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῇ ἀψίδι Γαλερίου ἐν Θεσσαλονίκῃ».

Ἑβρενός. Τοῦρκος στρατηγός, διαπρέψας κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κοσσυφοπεδίου. Τῷ 1931 εἰσβαλὼν εἰς τὴν Πελοπόννησον κατέλαβε τὸν Μιστρᾶν. Κατόπιν ἐπέδραμε κατὰ τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Θεσσαλίας, ἥτις τῷ ἐδόθη ὡς τιμάριον εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του. Κατὰ τὸ 1397 ἐστάλη πάλιν ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου, ἐπετέθη κατὰ τῶν βενετικῶν ἀποικιῶν ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ κατὰ τοῦ Λεοναρίου, μεθ' οἱ Τοῦρκοι διέβησαν καὶ πάλιν τὸν Ἰσθμόν.

Ἑβρίδες (*Νέαι*· New Hebrides). Ὁμὰς τριάκοντα

νήσων ἐν τῷ Δ. τμήματι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ΒΑ τῆς Νέας Καληδονίας. Ἔχουσιν ἡφαιστεία ἐν ἐνεργείᾳ, θερμὰς πηγάς, κλίμα τροπικόν, θαλάσσιον, ὑγρόν, ἀνθυγιεινὸν καὶ ἐδαφος κεκαλυμμένον ὑπὸ δασῶν καὶ πλουσίας ὑποτροπικῆς βλαστήσεως. Παράγουσι κόπρα, βανάνας, ἐλαστικὸν κόμμι, καφέν, βάμβακα καὶ ἀρροβσιτον. Ἀπὸ τοῦ 1886 ἦσαν γαλλικὴ ἀποικία, τῷ δὲ 1906 ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν συγκυριαρχίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Μ. Βρεττανίαν. Κυριώτεραι νῆσοι εἶνε ἡ τοῦ *Ἁγίου Πνεύματος* (Espiritu Santo), ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς ὁποίας ζῇ λαὸς βραχύσωμος, μαῦρος τὴν χροιάν, πιθανῶς αὐτόχθων· ἡ *Μαλλίκολο*, ἡ *Ἄμβρυν*, ἡ *Ἐφάτ* ἢ *Σάνδουιτς*, ἐφ' ἧς κεῖται ὁ μόνος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἀνοικτὸς λιμὴν Πὸρτ Βίλα, ἕδρα τῶν Ἀρχῶν· ἡ *Ἐρρομάγγο* καὶ ἡ *Τάνα*. Ἐμβαδὸν 13.200 τ.χλμ., κάτ. 60.000, ὧν 746 Γάλλοι, 322 Ἄγγλοι, 1624 Ἰνδοκινέζοι.

Ἑβρίδες (Hebrides). Ὁμὰς 500 νήσων καὶ νησίδων παρὰ τὰς ΒΔ. ἀκτὰς τῆς Σκωτίας. Ἐξ αὐτῶν κατοικοῦνται μόνον αἱ 102, ἔχουσαι ἐν ὅλῳ 80.000 περίπου κατ., ἔκτασιν δὲ 7300 περίπου τ.χλμ. Μεγαλύτεραι εἶνε ἡ Λιούϊς, ἡ Βόρειος καὶ ἡ Νότιος Οὐίστ, ἡ Βάρρα, ἡ Σκάϋ καὶ ἡ Κούϊς. Οἱ κάτοικοι ἐργάζονται ἐν μέρει εἰς τὰ ὑπάρχοντα λατομεῖα, εἶνε ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικροὶ ἀγροκτήμονες καὶ ἁλιεῖς πτωχότατοι.

Ἔγγις

Ἔβρος. Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Βαλκανικῆς, γνωστὸς διεθνῶς ὑπὸ τὸ βουλγαρικὸν αὐτοῦ ὄνομα *Μαρίτσα*. Πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου (Ρίλου) ὄρους ἐν Βουλγαρίᾳ, ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 490 χλμ. εἰς τὸν κόλπον τοῦ Αἴνου, ἔνθα σχηματίζει ἐκτεταμένον Δέλτα. Ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ κάτω ἀποτελεῖ τὴν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας μεθόριον καὶ τὴν μεταξὺ Ἀνατ. καὶ Δυτ. Θράκης διαχωριστικὴν γραμμήν. Εἶνε ἰχθυοτρόφος, ἀλλὰ πλωτὸς εἰς μικρὰ μόνον πλοιάρια.

Ἔβρος (Ebro, παρὰ τοῖς Λατίνοις Iberus, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν *Ἶβηρ*). Ποτ. τῆς ΒΑ. Ἱσπανίας. Πηγάζει ἐκ τῶν Κανταβρικῶν ὀρέων, διασχίζει τὴν ἀρχαίαν Καστίλλην καὶ τὴν Ἀραγῶνα καὶ ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 928 χλμ., δι' ἀμμώδους δέλτα, εἰς τὴν Μεσόγειον.

Ἔβρου νομός. Ἐκτεινόμενος κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔβρου καταλαμβάνει τὸ πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ Βουλγαρίαν ἔσχατον ΒΑ. τμῆμα τῆς Ἑλλάδος, μὲ ὁλικὸν ἐμβαδόν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ν. Σαμοθράκης, 4030 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν 122.730 κατ. Ἔχει ἔδαφος γόνιμον, διασχίζεται δὲ ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Σβίλεγκραδ. Προσαρτηθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ (1920), διαιρεῖται εἰς 5 ἐπαρχίας (Ἀλεξανδρουπόλεως, Διδυμοτείχου, Ὀρεστιάδος, Σουφλίου καὶ Σαμοθράκης), μὲ πρωτ. τὴν Ἀλεξανδρούπολιν.

Ἔβρών. Βλ. Χεβρών.

Ἐγβέρτος (Egbert). Βασιλεὺς τοῦ Οὐέσσεξ, βασιλεύσας ἀπὸ 802-839. Ὑπέταξε τὴν Κορνουαλλίαν καὶ ἄπαντα τὰ μικρὰ βασίλεια τῆς Ν. Ἀγγλίας, καὶ συνήνωσε πρῶτος τὰς ὑπὸ τῶν Ἀγγλων καὶ Σαξόνων ἐν Βρεττανίᾳ ἱδρυθείσας πολιτείας, δι' ἃς ἔκτοτε ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα Ἀγγλία.

Ἐγγαδί. Ἔρημος ΝΑ τῶν Ἱεροσολύμων, ὑπερκειμένη τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, βραχώδης καὶ κατάτρητος ὑπὸ σπηλαίων. Ἡ πρὸς τοὺς βράχους ἐγγὺς κοιλὰς εἶνε γονιμωτάτη εἰς ἀμπελῶνας, ὧν ἐνίοτε οἱ βότρυες εἶνε τεράστιοι καὶ ἡ καταχρηστικῶς λεγομένη ἔρημος ἔχει ἄλση φοινικοδένδρων, εὐδοκιμεῖ δ' ἡ ἄμπελος εἰς αὐτήν.

ἐγγαστρίμυθος. Ἄνθρωπος ὅστις μᾶλλον δι' ἀσκήσεως ἢ δι' ἰδιαιτέραν τινὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων διαρρύθμισιν δύναται νὰ ἐκφέρῃ φωνὴν καὶ προφέρῃ λόγους χωρὶς νὰ ποιῇ πρὸς τοῦτο κινήσεις τοῦ στόματος. Ἐκράτει ἄλλοτε ἡ γνώμη ὅτι ὁ λόγος τῶν ἐ. προέρχεται ἐκ τῆς κοιλίας, ὅθεν καὶ ἡ λέξις, ἐνῷ οὐδοτι κατέχουσιν ἁπλῶς τὴν τέχνην, ἀναπνεύσαντες βαθέως, νὰ ἐξάγωσι τὸν ἀέρα κατὰ τὴν ἐκπνοὴν βραδέως καὶ βαθμηδόν, μεταποιοῦντες συγχρόνως ἐπιτηδείως τὴν φωνὴν διὰ κινήσεων τῶν μυῶν τοῦ λάρυγγος καὶ ἰδίως τῆς ὑπερῴας. Ἡ φωνὴ φαίνεται εἰς τὸν ἀκούοντα ἐρχομένη ἀλλοθέν ποθεν, ἐνῷ πλησίον ἵσταται ὁ λαλῶν.

ἐγγεγραμμένον. Σχῆμα εὐθύγραμμον ἐ. εἰς ἄλλο σχῆμα εὐθύγραμμον ἢ καμπυλόγραμμον λέγεται τὸ ἔχον τὰς κορυφὰς αὐτοῦ πάσας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἢ ἐπὶ τῆς καμπύλης γραμμῆς ἰσοῦ ἄλλου σχήματος, ὅπερ λέγεται *περιγεγραμμένον*. Καμπυλόγραμμον σχῆμα εἶνε ἐγγεγραμμένον εἰς εὐθύγραμμον ὅταν αἱ πλευραὶ τοῦ εὐθυγράμμου εἶνε ἐφαπτόμεναι τῆς καμπύλης γραμμῆς.

Ἔγγιν. Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Καρασοῦ ἢ Δυτ. Εὐφράτου, ἐν τῷ βιλαετίῳ Μαμουρὲτ-Οὐλ-Ἀζίζ. Κάτ. 19.000. Ἡ περιοχὴ αὐτῆς εἶνε κατάφυτος καὶ εὐφορωτάτη, εὐνοεῖται δὲ ἡ ἀνάπτυξις τῆς σηροτροφίας.

ἐγγίς (ἡ· engis). Ἔντομον κολεόπτερον ἐκ τῶν ἐρωτυλιδῶν, μὲ σῶμα ῳοειδὲς ἐπίμηκες, χρῶμα στιλπνὸν μέλαν, μῆκος 3 χλστμ., κοινὸν ἐν Εὐρώπῃ ἐντὸς τῶν ἐπὶ τῶν δένδρων μυκήτων.

ἐγγιστ(ι)άριος. Βυζαντινὸς τίτλος ὃν ἔφερεν ὁ ὑπηρετῶν ἐπὶ τῆς αὐλικῆς τραπέζης.

ἐγγλέζικο χόρτο. Κοινὴ ὀνομασία εἴδους λειχῆνος, ὅπερ φύεται ἐν Ρόδῳ, Κρήτῃ καὶ Ἀμοργῷ καὶ ἐχρησίμευεν ἄλλοτε πρὸς παρασκευὴν ἐρυθρᾶς βαφῆς δι' ὑφάσματα.

Ἐγγλεζονήσια (τά). Συστὰς νησίδων ἐν τῷ Ἐγραίῳ κόλπῳ τῆς Δ. Μικρᾶς Ἀσίας, κατὰ τὴν παραλίαν τῶν ἀρχαίων Κλαζομενῶν. Ἀναφέρονται κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὡς *Ἐγκλαζομεναὶ* ἢ *Ἐγκλαζομενονῆσια*. Κυριώτεραι τούτων τὸ *Μακρονῆσι* (ἀρχ. *Δρυμοῦσα*) καὶ ἡ κυρίως *Νῆσος τῶν Κλαζομενῶν*, νῦν *Ἅγιος Ἰωάννης*, ἐφ' ἧς λοιμοκαθαρτήριον.

ἐγγραυλίς. Ἰχθὺς ἐκ τῶν τελεοστέων, μὲ σῶμα μακρόν, φθάνον εἰς μῆκος 17 ἑκστμ., πεπιεσμένον, μὲ λεῖαν κοιλιακὴν τρόπιδα. Ἡ κεφαλὴ καταλήγει εἰς μέτριον κωνικὸν ρύγχος, τῆς ἄνω σιαγόνος προεκτεινομένης πέραν τῆς κάτω. Τὸ στόμα εἶνε εὐρὺ μὲ μικροὺς ὀξεῖς ὀδόντας ἐπὶ τῶν σιαγόνων, τοῦ οὐρανίσκου. Εἶνε εἶδος κοινὸν καὶ ἄφθονον ἐν Ἑλλάδι, τρωγόμενον νωπόν, ἰδίως ὅμως ἁλίπαστον, ἐν βαρελίοις παρασκευαζόμενον ὡς αἱ σαρδέλλαι.

ἐγγύησις. Χρηματικὸν ποσὸν ἢ οἱονδήποτε ἐνέχυρον διδόμενον πρὸς ἐξασφάλισιν προσώπου τινὸς ἀπέναντι ἀναλαμβανομένης πρὸς αὐτὸ ὑποχρεώσεως. Ἐπίσης, σύμβασις δι' ἧς, καθιστάμενός τις συνυπόχρεως μετὰ τοῦ ὀφειλέτου, ἀναδέχεται τὸ χρέος αὐτοῦ ὑποσχόμενος πρὸς τὸν ἐν τῇ κυρίᾳ ἐνοχῇ πιστωτὴν νὰ καταβάλῃ αὐτό, ἐὰν δὲν πράξῃ τοῦτο ὁ ὀφειλέτης. Ὁ ὀφειλέτης, ὑπὲρ οὗ παρέχεται ἡ ἐγγύησις, καλεῖται ἀδιαφόρως *πρωτοφειλέτης*, *πρωτότυπος ὀφειλέτης* ἢ καὶ ἁπλῶς *πρωτότυπος*, ὁ δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀναδεχόμενος τὸ χρέος *ἐγγυητής*. Ἐγγυήσεως τρία εἴδη ὑπάρχουσι·

ἰδίως ἐγγύησις, ἡ διδομένη ὑπὲρ χρέους κυρίου, ὡς συμβαίνει συνήθως ἐν τῷ βίῳ· *ὑπεγγύησις*, ἡ διδομένη ὑπὲρ χρέους παρεπομένου, ἤτοι πρὸς τὸν πιστωτὴν ὑπὲρ ἐγγυητοῦ, καὶ τέλος *ἀντεγγύησις*, ἡ διδομένη ὑπὸ τοῦ πρωτοφειλέτου πρὸς τὸν ἐγγυητὴν ὅπως ἀσφαλίσῃ τὴν ἀποζημίωσιν εἰς ἣν δικαιοῦται οὗτος ἐν ᾗ περιπτώσει πληρώσῃ τὸ χρέος τοῦ πρωτοφειλέτου.

Ἔγγυον ἢ Ἐγγύιον. Ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλις, κτίσμα Κρητῶν, ἧς σῴζονται ἐρείπια παρὰ τὴν σημερινὴν Γάντζι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Σικελίας. Ὑπῆρχε περίφημον καὶ παλαιότατον ἐν αὐτῇ ἱερὸν τῶν «Θεῶν Ματέρων».

Ἐγγύτατος τοῦ Κεντκύρου. Μικρὸς ἀστὴρ δεκάτου μεγέθους τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου ἀνήκων εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Κενταύρου· ὁ πλησιέστατος πρὸς ἡμᾶς ἀστήρ· τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ διανύει τὸ φῶς εἰς 4 ἔτη καὶ 4 μῆνας.

Ἐγεδε (Ἰωάννης Egede). Δανὸς ἱεροκήρυξ, ἀπόστολος τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Γροιλανδίᾳ (1686-1758). Ἐκήρυξεν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐπὶ δεκαπενταετίαν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ προσηλύτισε μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, μετέφρασε δὲ τὴν Κ. Διαθήκην εἰς γροιλανδικὴν γλῶσσαν. Ὁ υἱός του *Παῦλος* (1703-1789) ὑπῆρξε συνεχιστὴς τοῦ ἔργου αὐτοῦ, συνέταξε δὲ Λεξικὸν γροιλανδο-δανικὸν καὶ γροιλανδικὴν γραμματικήν.

Ἐγείρα. Βλ. Ἔγιρα.

ἐγελιανισμός. Φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ Ἐγέλου, λεγόμενον καὶ «ἀπόλυτος ἰδεαλισμός».

Ἔγελος (Γεώργιος Γουλιέλμος Φρειδερῖκος Hegel). Γερμανὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς ἐν Στουτγάρτῃ (1770-1831). Ἐδίδαξεν ἐν Βερολίνῳ, καταστήσας τὴν ἕδραν αὐτοῦ περίοπτον φιλοσοφικὸν κέντρον, εἰς ὃ συρρεύσαντες πολυάριθμοι μαθηταὶ διέδωκαν εἶτα εἰς πάντα τὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια καὶ διεμόρφωσαν περαιτέρω τὸ σύστημα αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Ἔ. ἀρχὴ καὶ βάσις τῶν ὄντων εἶνε τὸ *ἀπόλυτον*, ἐννοούμενον ὡς ἡ αἰωνία πνευματικὴ ζωή, ὡς *ἰδέα* λογικὴ ἐξελισσομένη καὶ ἀναπτύσσουσα ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς καθ' ἑαυτὴν ὑπάρξεως εἰς τὴν *φύσιν*, τὴν ἰδέαν τὴν οὖσαν ἐκτὸς ἑαυτῆς, καὶ εἰς τὸ *πνεῦμα*, ἐν ᾧ ἡ ἰδέα ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἑνότητα. Ὁ πανθεϊσμὸς του, ἀπότοκος τῶν διδαγμάτων τοῦ Κάντ καὶ τοῦ Φίχτε, ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος. Μεγάλη ἰδίως εἶνε ἡ ροπὴ ἣν ἤσκησεν ὁ Ἔ. ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας Ἐδ. Τσέλλερ, Ἰω. Ε. Ἐρδμαν καὶ Κοῦνο Φίσερ, καὶ ἐπὶ τοὺς κοινωνιολόγους Λασσάλ, Κάρολον Μὰρξ καὶ Ἔγγελς.

Ἔγερ (Eger). 1) Π. τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν τῇ ΒΔ. Βοημίᾳ (τσεχ. Cheb, πρφρ. Χέβ), ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἔγερ. Κάτ. 27.500. Ἀνώτεραι σχολαὶ καὶ βιβλιοθῆκαι. Μεταλλουργεῖα, ὑφαντουργεῖα καὶ ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων.—2) Πρωτεύουσα τῆς οὐγγρικῆς κομιτείας Χέβες, γερμ. *Ἔρλαου*, παρὰ τὴν ὁροσειρὰν Τάτρα, 100 χλμ. ΒΑ τῆς Βουδαπέστης. Κάτ. 29.000. Νομικὴ σχολή, μεγάλη βιβλιοθήκη, ἀστεροσκοπεῖον. Καπνοβιομηχανία. Ἐν αὐτῇ κατασκευάζεται ὁ περίφημος ἐρυθρὸς οἶνος «Βίκαβερ».

Ἐγερδίρ. 1) Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῷ βιλαετίῳ Ἰκονίου κατὰ τὸ Ν. ἄκρον τῆς ὁμωνύμου λίμνης. Συνδέεται μετὰ τῆς Σμύρνης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Σμύρνης-Ἀϊδινίου-Δινέρ-Ἐγερδίρ. Κάτ. 4000.—2) Λίμνη πρὸς Β τῆς πόλεως μέχρι τῶν ΝΔ. κλιτύων τοῦ Σουλτὰν-δάγ. Ἔχει μῆκος 50 περίπου χλμ. καὶ μέγιστον πλάτος 20 χλμ.

ἐγερσιμότης. Ὅρος τῆς Φυσιολογίας ἐμφαίνων τὴν ἱκανότητα τῶν ὀργανισμῶν νὰ ἀπαντῶσιν εἰς τοὺς ἔξωθεν ἐρεθισμοὺς δι' αἰσθημάτων καὶ κινήσεων, χρησιμοποιούμενος δὲ καὶ ἐν τῇ Ψυχολογίᾳ εἰς δήλωσιν τῆς ἱκανότητος ἣν ἔχει ἡ ψυχὴ νὰ ἀντιδρᾷ εἰς τοὺς ἐρεθισμοὺς ταχύτερον ἢ βραδύτερον, εὐχερέστερον ἢ δυσχερέστερον.

ἐγερτήριον. Πρωϊνὸν ἤχημα σαλπίγγων ἢ τυμπάνων ἢ τῆς στρατιωτικῆς μουσικῆς, δι' οὗ ἀφυπνίζονται καὶ εἰδοποιοῦνται οἱ στρατιῶται ὅτι ὀφείλουσι νὰ ἐγερθῶσι πάραυτα ἐκ τῶν κλινῶν των· τὸ ἐωθινόν, κν. ἡ διάνα. ‖ Ὡρολόγιον δυνάμενον νὰ κανονισθῇ οὕτως ὥστε εἰς ὁριζομένην τινὰ ὥραν νὰ ἀφυπνίζῃ τὸν κοιμώμενον, διὰ κωδωνισμῶν ἢ ἄλλου θορύβου, ξυπνητήρι.

Ἔγερτον. Βλ. Ἔτζερτον.

Ἔγεστα, Αἴγεστα ἢ Σεγέστα (ἡ). Ἀρχαία π. ἐν τῇ Δ. Σικελίᾳ, ἀπέχουσα 11 χλμ. τῆς παραλίας. Ἡ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπευθυνθεῖσα τῷ 416 π.Χ. ὑπ' αὐτῆς, πολεμούσης πρὸς τὸν Σελινοῦντα, αἴτησις περὶ βοηθείας ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς καταστρεπτικῆς διὰ τοὺς πρώτους ἐκστρατείας εἰς Σικελίαν. Τῷ 307 π.Χ. κατεστράφη ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἀγαθοκλέους, ἀνακτισθεῖσα δὲ μετωνομάσθη ἐπ' ὀλίγον *Δικαιόπολις*. Σῴζονται ἐρείπια θεάτρου, τειχῶν καὶ ναοῦ τῆς Δήμητρος ἐκ τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, ἑνὸς τῶν ἀξιολογωτέρων μνημείων τῆς δωρικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἐγξὲρ (Egger). 1) *Ἐμίλιος*. Γάλλος ἑλληνιστὴς (1813-1885). Ἔργα αὐτοῦ. «Ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας», «Στοιχεῖα συγκριτικῆς γραμματικῆς» «Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος», «Ἱστορικαὶ μελέται περὶ τῶν διεθνῶν συμβάσεων παρ' Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις», «Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Γαλλίᾳ», «Μελέται περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας» κ.ἄ.—2) *Μαξιμιλιανὸς Φῆλιξ*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1761-). Ἐδημοσίευσεν ἀξιομνημόνευτον «Ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας» (1892).

ἔγια! Ἐπιφώνημα παρακελευσματικὸν τῆς δημώδους ἐκ τοῦ τῆς ΑΕΓ *εἶα* (βλ.λ.), ἐκφωνούμενον ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἰδίως, ὅταν ἕλκωσι σπάδην (μὲ σκόλπο) βαρύ τι ἀντικείμενον διὰ συσπάστου ἢ ἐρέσσωσιν ἐν πολυκώπῳ λέμβῳ· συν. ἐν τῇ φρ. *ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!*

Ἔγιλ (Egil). Ἐν τῶν κυριωτάτων προσώπων τῆς σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας, υἱὸς τοῦ Ἰβάλδε, ὁ κράτιστος τῶν τοξοτῶν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν θεῶν.

Ἐγινάρδος (Eginhard ἢ Einhard). Γερμανὸς ἱστορικός, ἔμπιστος γραμματεὺς καὶ βιογράφος Καρόλου τοῦ Μεγάλου (770-840). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἀλκουΐνου. Τὸ ἔργον του «Βίος Καρόλου τοῦ Μεγάλου» (ἐν λατιν. γλώσσῃ) εἶνε τὸ κάλλιστον τοῦ Μεσαίωνος ἔργον τοῦ εἴδους τούτου. Λίαν ἐνδιαφέρουσαι εἶνε αἱ «Ἐπιστολαί» του.

Ἐγιουβ-Ἐνσκρί. Εἷς ἐκ τῶν στενωτέρων ἀκολούθων τοῦ Μωάμεθ, μετασχὼν τῆς ὑπὸ τὸν Μωαβιᾶ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιδρομῆς τῶν Ἀράβων τῷ 668 καὶ ἀποθανὼν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως. Τούτου τὸν τάφον δι' ἐνυπνίου ἀνεκάλυψεν ὁ μέγα ἰσχύων παρὰ Μωάμεθ Β' σεΐχης Ἀκ-σὰβ-οὐδ-δίν, κατ' ἐντολὴν δὲ τοῦ Πορθητοῦ ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπὲς τέμενος καὶ ὑπεράνω τοῦ τάφου κυλινδροειδὴς θόλος. Εἰς τὸ τέμενος τοῦ Ἐ. πᾶς νέος Σουλτάνος περιεζώννυτο τὸ ξίφος. Ἡ τελετὴ αὕτη ἰσοδυνάμει πρὸς στέψιν.

Ἐγιουβίδαι (ἡ Ἀγιουβῖται). Δυναστεία Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου, ἄρξασα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΒ' μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μ.Χ.

Ἔγιρα (ἀραβ. *χέτζρα*, μετανάστευσις). Ὀνομασία τῆς μετοικήσεως τοῦ Μωάμεθ ἐκ Μέκκας εἰς Μεδίναν. Ἐξ αὐτῆς ἄρχεται ἡ χρονολογία τῶν Μωαμεθανῶν. Ὑπολογίζεται ἀπὸ τῆς 16 Ἰουλίου 622 μ.Χ.

ἐγκανθίς (ἡ). Φυσικὸν ὀγκίδιον τῆς ἔσω γωνίας (κανθοῦ) τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἐγκάρδιος συνεννόησις (Entente cordiale). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται σειρὰ συμφωνιῶν, αἵτινες συνωμολογήθησαν τὴν 8 Ἀπριλίου 1904 μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καὶ αἵτινες, δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων, διηυθέτησαν ἐκκρεμῆ μεταξὺ αὐτῶν ζητήματα ἀναφερόμενα εἰς τὰ κατὰ τὴν ἁλιείαν κατὰ τὴν Νέαν Γῆν, εἰς τὸ Σιάμ, εἰς τὰς Νέας Ἑβρίδας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ Μαρόκον καὶ τὴν Αἴγυπτον. Ἡ Γαλλία παρητήθη ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου ἀξιώσεών της, ἔλαβε δ' ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ἐλλειψιν ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας διὰ τὸ Μαρόκον. Ἡ συνεννόησις αὕτη ἐν σχέσει πρὸς τὸ Μαρόκον δυσηρέστησε τὴν Γερμανίαν, συνεκλήθη δὲ ἡ συνδιάσκεψις τῆς Ἀλχεθίρας, ἥτις ἔληξε τὴν 7 Ἀπριλίου 1906 διὰ τῆς ὑπογραφῆς πράξεως ἐξ 123 ἐν ὅλῳ ἄρθρων, ἀναγνωριζούσης τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου τοῦ Μαρόκου, τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τῆς ἐπικρατείας του ὡς καὶ τὴν ἐν πλήρει ἰσοτιμίᾳ οἰκονομικὴν διείσδυσιν τῶν ξένων κρατῶν ἐν Μαρόκῳ.

Ἔγκαρπα

ἔγκαρπα ἢ **ἐγκάρπια** (φεστόνι, γαλλ. feston). Εἶδος κεντήματος εἰς τὰ ἄκρα παραπετασμάτων, γυναικείων ἐνδυμάτων κλ., τὸ ὁποῖον χρησιμεύει συνήθως πρὸς διακόσμησιν αὐτῶν.

Ἐγκαρῶν. Κοιν. τῆς ἐπαρχ. Νάξου, ἕδρα τὸ χ. Ἄχαψι.

ἔγκαυμα. Βλάβη τῶν ἱστῶν τοῦ σώματος ἐκ τῆς ἐντόνου ἢ παρατεταμένης ἐπιδράσεως τῆς θερμότητος ἢ καυστικῆς τινος οὐσίας. Αἱ βλάβαι αὗται διακρίνονται εἰς ἓξ βαθμοὺς ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ ἐπιπολαίου ἐρυθήματος καὶ τῆς φλυκταινώσεως μέχρι τῆς τελείας ἀπανθρακώσεως καὶ καταστροφῆς τῶν ἱστῶν. Ἡ πολὺ μεγάλη ἔκτασις τοῦ ἑ. ἀπειλεῖ καὶ ἀμεσώτερον τὴν ζωὴν διὰ γενικῆς δηλητηριάσεως. Θεραπεία συμπτωματικὴ ἀνάλογος πρὸς τὸ εἶδος τοῦ ἑ., ἀντιφλογιστική, ἀντισηπτικὴ καὶ πραϋντικὴ δι' ἀλοιφῶν, ἐπιθεμάτων καὶ ἐπιδέσεων ἀσήπτων, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς ἀναληπτικὰ ἐσωτερικῶς.

Ἐγκεφάλαρτος

ἐγκαυστική. Ἡ ἐγκαυστικὴ τέχνη, εἶδος ζωγραφικῆς. Βλ. *ζωγραφική*.

ἐγκαυστικὴ οὐσία. Παρασκεύασμα ἐκ κηροῦ μελισσῶν διαλελυμένου ἐν τερεβινθελαίῳ, χρησιμεῦον πρὸς στίλβωσιν ἐπίπλων, παρκέτων κλ.

Ἐγκέλαδος. Ὁ δεύτερος κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως ἐκ τῶν δέκα γνωστῶν δορυφόρων τοῦ Κρόνου, παρατηρηθεὶς κατὰ πρῶτον διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ὡς ἀστὴρ δωδεκάτου μεγέθους τῷ 1789.

Ἐγκέλαδος. Υἱὸς τοῦ Ταρτάρου καὶ τῆς Γῆς, ἡγεμὼν τῶν Γιγάντων, ἐν τῇ Γιγαντομαχίᾳ ἀντίπαλος αὐτοῦ τοῦ Διός, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐξεσφενδόνισε μίαν ὁλόκληρον νῆσον, ἁλλ' ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκεραυνώθη καὶ εἶτα ἐτάφη ριφθέντος ἐπ' αὐτοῦ ὄρους, τῆς Ὄσσης ἢ τῆς Ὄθρυος. Συνηθεστέρα ὅμως εἶνε ἡ παράδοσις ὅτι ἔθαψεν αὐτὸν ἡ Ἀθηνᾶ ἐν Σικελίᾳ, ρίψασα ἐπ' αὐτοῦ τὴν Αἴτναν. Ἐκεῖ αἱ μὲν κινήσεις του προξενοῦσι τοὺς σεισμούς, ἡ δὲ πνοή του ἐξακοντίζει πῦρ καὶ λάβαν ἐκ τοῦ κρατῆρος τοῦ ἡφαιστείου. Παραστάσεις αὐτοῦ ἐν τῇ τέχνῃ περιεσώθησαν πλεῖσται, ἰδίως ἐπὶ πηλίνων ἀγγείων.

ἐγκεντρίς. Τὸ μέρος τοῦ πτερνιστῆρος ὅπερ φέρει αἰχμὰς καὶ δι' οὗ νύσσεται ὁ ἵππος, ἵνα ὑποταγῇ εἰς τὰ θελήματα τοῦ ἱππέως, ἔχον δὲ σχῆμα τροχίσκου ἢ ἁπλῆς αἰχμῆς.

ἐγκεφάλαρτος. Φυτὸν ἐκ τῶν κυκαδοειδῶν, ἰθαγενὲς τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Οἱ Κάφροι ἐξάγουσιν ἐκ τῆς ἐν τεριώνης αὐτοῦ ἀμυλώδη οὐσίαν, ἣν παρασκευάζουσι καὶ τρώγουσιν ἐν εἴδει ἄρτου.

ἐγκεφαλισμός. Ἡ θεωρία τοῦ Βέρζον καθ' ἣν ὁ ἐγκέφαλος ὡς ὄργανον εἶνε ἁπλῆ ἐξέλιξις τῆς κινητικῆς μηχανῆς τῆς σπονδυλικῆς στήλης, μέσον τοῦ πρακτικοῦ προσανατολισμοῦ, τοῦ ἁρπακτικοῦ προορισμοῦ τῶν χειρῶν.

ἐγκεφαλῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκ διαφόρων γενικῶν λοιμώξεων, οἷαι γρίππη κ.ἄ. Κοινότερον γνωστὴ ἐ. εἶνε ἡ *ληθαργική*, λοιμώδης καὶ ἐπιδημικὴ νευρικὴ νόσος μὲ συμπτώματα πυρετόν, λήθαργον, διπλωπίαν κλ.

ἐγκεφαλοειδὴς ὄγκος. Παραλλαγὴ καρκινώματος μαλθακοῦ καὶ λευκοῦ ὑπερύθρου ἢ ὑποκιτρίνου.

ἐγκεφαλοκήλη. Πρόπτωσις τοῦ ἐγκεφάλου ἀπὸ χάσματος τοῦ κρανίου συγγενοῦς ἢ τραυματικοῦ.

ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρόν. Ὡρῶδες ὑγρὸν πληροῦν τὸν μεταξὺ λεπτῆς καὶ ἀραχνοειδοῦς μήνιγγος χῶρον καὶ τὸν κεντρικὸν σωλῆνα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ὑπεραύξησις αὐτοῦ εἶνε σύμπτωμα διαφόρων ἐγκεφαλικῶν παθήσεων, ὁπότε καὶ ἡ ἀφαίρεσις μέρους αὐτοῦ δι' ὀσφυονωτιαίας παρακεντήσεως μετριάζει τὴν πίεσιν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὰ ἐκ ταύτης νοσηρὰ φαινόμενα.

ἐγκεφαλονωτιαῖος ἄξων. Τὸ σύνολον ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου μυελοῦ.

ἐγκέφαλος. Τὸ ἐντὸς τῆς ὀστεΐνης θήκης τοῦ κρανίου ἀνώτερον μέρος τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, περιβαλλόμενον ὑπὸ τριῶν ὁμενωδῶν περιβλημάτων, τῶν μηνίγγων, καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἰδίως ἐγκεφάλου (ἡμισφαίρια καὶ μεσολόβιον μετὰ τῶν ὀπτικῶν θαλάμων) καὶ ἐκ τῶν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ μερῶν (μέσος ἐγκέφαλος, γέφυρα, προμήκης καὶ παρεγκεφαλίς). Ἔχει ἐν συνόλῳ σχῆμα ᾠοειδές, διαστάσεις περίπου 17×13×12 ἑκστμ. καὶ βάρος περίπου 1400 γρμ. Τὴν ὀφὴν τοῦ ἑ. ἀπαρτίζουσι δύο διάφοροι νευρικαὶ οὐσίαι, ἡ *φαιά*, ἥτις καταλαμβάνει τὴν περιφερικὴν μοῖραν τῶν ἡμισφαιρίων καὶ τοὺς κεντρικοὺς τούτων πυρῆνας καὶ συνίσταται ἐκ νευρικῶν κυττάρων, καὶ ἡ *λευκὴ* οὐσία τῆς κεντρικῆς μοίρας τῶν ἡμισφαιρίων, συγκειμένη ἐκ νευρικῶν ἰνῶν, δι' ὧν συνδέονται τὰ κύτταρα καὶ τὰ διάφορα ἐγκεφαλικὰ κέντρα πρὸς ἄλληλα. Ἡ φαιὰ φλοιώδης οὐσία τῶν ἡμισφαιρίων ἐμφανίζει πολλαπλᾶς πτυχάς, τὰς ἕλικας, καὶ ἀναμέσον αὐτῶν αὐλακας, αἱ μείζονες καὶ βαθύτεραι τῶν ὁποίων ἀφορίζουσι τοὺς ἐγκεφαλι-

κοὺς λοβούς. Ἐν τῇ φλοιώδει οὐσίᾳ καὶ εἰς σημεῖα μᾶλλον ἢ ἧττον συγκεκριμένα κεῖνται τὰ κέντρα τὰ διέποντα τὴν κίνησιν, τὴν γενικὴν αἴσθησιν καὶ τὰς εἰδικὰς τοιαύτας, τὸν προφορικὸν ἢ γραπτὸν λόγον, φαίνεται δὲ ὅτι αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις ἔχουσιν ὡς ἔδραν ἀνατομικὴν τοὺς μετωπιαίους λοβούς, ὅπως ἐξ ἄλλου ἡ παρεγκεφαλὶς εἶνε τὸ κέντρον τοῦ αἰσθήματος τῆς ἰσορροπίας καὶ ὁ προμήκης ἔδρα τοῦ ἀναπνευστικοῦ κέντρου.

ἐγκιβωτισμός. Ἡ κατασκευὴ περιφράγματος πρὸς ἀποκλεισμὸν τοῦ ὕδατος ἀπὸ χώρου τινὸς ἐν ᾧ πρόκειται νὰ γίνῃ θεμελίωσις τεχνικοῦ ἔργου, βάθρου γεφύρας, φράγματος ποταμοῦ ἢ ἄλλου ἔργου, γινομένη συνήθως διὰ ξυλίνων ἢ μεταλλικῶν πλευρῶν στηριζομένων ἐπὶ δοκῶν ὁριζοντίων καὶ κατακορύφων.

ἔγκλημα. Πᾶν ἀδίκημα, καθ' οὗ ἡ πολιτεία διὰ νόμου προέβλεψε τὴν ἐπιβολὴν ποινῆς, κατὰ διαστολὴν πρὸς τὰ καλούμενα ἀστικὰ ἀδικήματα. Τῶν ἐγκλημάτων ἄλλα μὲν τελοῦνται δι' ἐνεργείας τοῦ ὑποκειμένου, ἄλλα δὲ διὰ παραλείψεως τῆς πρὸς ὡρισμένην ἐνέργειαν ὑποχρεώσεως αὐτοῦ. Ὁ Ποινικὸς Νόμος (ἄρθρ. 2) διακρίνει τριῖς κατηγορίας ἐγκλημάτων, τὰ *κακουργήματα*, τὰ *πλημμελήματα* καὶ τὰ *παίσματα*. *Κακουργήματα* εἶνε τὰ καθ' ὧν ὁ νόμος προβλέπει θάνατον, δεσμὰ διὰ βίου ἢ πρόσκαιρα, εἰρκτὴν· *πλημμελήματα*, τὰ καθ' ὧν προβλέπει ἐπανορθωτικὴν ποινήν, ἤτοι φυλάκισιν, χρηματικὴν ποινήν· τέλος *παίσματα* εἶνε τὰ καθ' ὧν ὁ νόμος ἐπιβάλλει ἀστυνομικὴν ποινήν, ἤτοι κράτησιν, πρόστιμον.

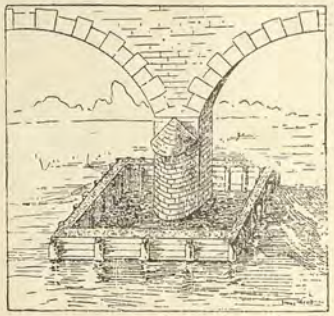

Ἐγκιβωτισμός

ἐγκληματικότης. Ἡ χαρακτηρίζουσα τὸν ἐγκληματίαν ἰδιότης. ‖ Ἐπίσης ὁ ἀριθμὸς τῶν τελουμένων ἔν τινι τάξει ἀνθρώπων ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμὸν τῆς χώρας ἢ καὶ καθόλου ἔν τινι χώρᾳ ἐγκλημάτων.

ἐγκληματολογία. Ἐπιστήμη ἐρευνῶσα τὴν ἐγκληματικότητα καὶ τὰ αἴτια αὐτῆς καὶ ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης ἁρυομένη τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς πρὸς τελεσφορωτέραν πάλην κατὰ τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ ἐγκληματολογία ἐξετάζει τὸν ἐγκληματίαν διττῶς, ὡς βιολογικὸν καὶ ὡς κοινωνικὸν φαινόμενον.

ἐγκληματολογικὴ σήμανσις. Ὁ διὰ μεθόδων ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας καθορισμὸς τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν προσώπων τῶν ἐπιληψίμων ἀπὸ ἀπόψεως ποινικῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ ἐν ἰδίῳ ἀρχείῳ μεθοδικὴ κατάταξις καὶ διαφύλαξις τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐξετάσεως ταύτης, οὕτως ὥστε νὰ εἶνε δυνατὴ ἡ ἑκάστοτε ἐξέλεγξις τῆς ταυτότητος τῶν προσώπων, ἅτινα διῆλθον ἀπαξ διὰ τῆς σχετικῆς ὑπηρεσίας.

ἔγκλησις. Καταμήνυσις ἀξιοποίνου πράξεως γινομένη ὑπὸ τοῦ παθόντος, οὐχὶ δὲ ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἐξ ἐπαγγέλματος. Εἰς ἔγκλησιν ὑπόκεινται πράξεις ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμέναι (ἐξύβρισις, συκοφαντία, παράνομος κατακράτησις, παράνομος βία καὶ ἀπειλή, μοιχεία κ.ἄ.).

ἐγκλιμάτισις καὶ **ἐγκλιματισμός.** Ἐξοικείωσις ζῶντος ὀργανισμοῦ (ἀνθρώπου, ζώου, φυτοῦ) εἰς κλῖμα καὶ ἐν γένει φυσικὸν περιβάλλον διάφορον τοῦ τῆς πατρίδος του, ὡς καὶ τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐγκατάστασις καὶ καλλιέργεια εἴδους τινὸς ζώων ἢ φυτῶν ἐν χώρᾳ ἧς τὸ κλῖμα εἶνε διάφορον τοῦ τῆς πατρίδος τοῦ εἴδους τούτου.

ἔγκλισις μαγνητική. Βλ. γήϊνος μαγνητισμός.

ἔγκλισις ῥήματος. Ἕκαστος τῶν τρόπων καθ' οὓς ἐκφράζεται ἡ σημασία τοῦ ῥήματος ἀναλόγως τῆς ψυχικῆς διαθέσεως ἢ τῆς γνώμης τοῦ λαλοῦντος, ὅστις εἴτε λέγει ὅτι ὁριστικῶς γίνεται ἢ δὲν γίνεταί τι *(ὁριστική)* ἢ ὅτι ἐξαρτᾶται τοῦτο ἀπό τινος, ὑποτάσσεται δηλ. εἰς περιστάσεις *(ὑποτακτική)*, εἴτε εὔχεταί τι *(εὐκτική)*, εἴτε διατάσσει τι *(προστακτική)*. Εἰς τὰς τέσσαρας ταύτας ἐγκλίσεις προστίθενται ὑπό τινων γραμματικῶν καὶ τὸ *ἀπαρέμφατον* καὶ ἡ *μετοχή*. (Βλ. τὰ σχετικὰ ἄρθρα).

ἔγκλισις τόνου. Ἡ στενὴ συνεκφορὰ μονοσυλλάβων ἢ δισυλλάβων λεξιδίων μετὰ τῆς προηγουμένης αὐτῶν λέξεως εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ ἐξαφανίζεται ὁ τόνος αὐτῶν, ὡς: *φέρε μοι, καλός ἐστι*, ἢ νὰ μεταβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως ὡς ὀξεῖα: *ἄνθρωπός τις, σῶμά μου*. Τὰ λεξίδια τὰ προκαλοῦντα τὴν τοιαύτην μεταβολὴν λέγονται *ἐγκλινόμενα* καὶ *ἐγκλιτικά*. Οἱ περὶ ἐγκρίσεως κανόνες εἶνε οἱ ἑξῆς: 1) Μετὰ λέξιν *ὀξύτονον* τὰ ἐγκλιτικὰ ἀποβάλλουσι τὸν τόνον των καὶ αἱ κύριαι λέξεις τρέπουσι τὴν βαρεῖαν αὐτῶν εἰς ὀξεῖαν, μετὰ δὲ λέξιν *περισπωμένην* ἀποβάλλουσιν ἁπλῶς τὸν τόνον: *καλός ἐστιν ὁ πατήρ μου· φῶς τι μικρόν*. 2) Μετὰ λέξιν παροξύτονον, τὸ μὲν μονοσύλλαβον ἐγκλιτικὸν ἀποβάλλει τὸν τόνον, τὸ δὲ δισύλλαβον φυλάττει αὐτόν: *φίλος τις, φίλοι τινές*. 3) Μετὰ λέξιν προπαροξύτονον, προπερισπωμένην, ἄτονον καὶ ἑτέραν ἐγκλιτικὴν τὰ ἐγκλιτικὰ ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον: *ἄνθρωπός τις· τὸ σῶμά μου· εἴ τίς τινα ἀδικεῖ τιμωρεῖται*.

ἐγκλιτικά. Λεξίδια μονοσύλλαβα ἢ δισύλλαβα ὑποκείμενα εἰς ἔγκλισιν. Τοιαῦτα εἶνε οἱ ἀντωνυμικοὶ τύποι *τις* (ἀόριστος), *μοῦ, μοί, μέ, σοῦ, σοί, σέ* (ἐν τῇ ΑΕΓ, καὶ οἱ *οὗ, οἷ, ἕ, σφῶν, σφᾶς, σφὲ* κ.ἄ.) καὶ ἐν τῇ ΝΕΓ προσέτι οἱ *τοῦ, τῆς, μᾶς, σᾶς, τούς, τές, τόν, τήν, τό, τά*, ἔπειτα πολλοὶ τύποι τῶν ῥημάτων *εἰμί* καὶ *φημί*, ἀόριστα ἐπιρρήματα *πού, ποί, πώς, πώ, ποτέ (ποτέ, πή, πόθεν)* καὶ μόρια τινα *γέ, τοί, τὲ* καὶ τέλος τὰ ἀχώριστα *πὲρ* καὶ *δέ* (τοπικόν). (Περὶ τοῦ τονισμοῦ βλ. *ἔγκλισις τόνου*).

Ἐγκλουβή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λευκάδος. Κάτ. 915.

ἐγκοίλια, κν. **στραβόξυλα** ἢ **ἀγκοίλια.** Τεμάχια ξύλινα δίσκελα καὶ κυρτά, τὰ ὁποῖα συνδεόμενα μετὰ τῆς τρόπιδος ἀποτελοῦσι τὸν σκελετὸν τοῦ πλοίου.

ἐγκοίμησις. Τὸ κοιμᾶσθαι ἔν τινι τόπῳ, κυρίως δὲ ἐντὸς ναοῦ, ἵνα ἴδῃ τις μαντικὰ ὄνειρα. Ἡ ἐγκοίμησις εἰθίζετο παρ' ἀρχαίοις καὶ ἐγίνετο εἰς τὰ *ὀνειρομαντεῖα* ἢ *ψυχομαντεῖα*, ὧν περιφημότατα τὸ τοῦ Ἀμφιαράου ἐν Ὠρωπῷ, τὸ τοῦ Τροφωνίου ἐν Λεβαδείᾳ, ἔτι δὲ καὶ εἰς ἄλλα ἱερά, ὅπου συνέρρεον ἀσθενεῖς πρὸς θεραπείαν, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἡ συνήθεια μετεδόθη καὶ εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον, γίνεται δ' ἡ ἐγκοίμησις

1. Κεφαλὴ καὶ τράχηλος ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω διατετμημένα.

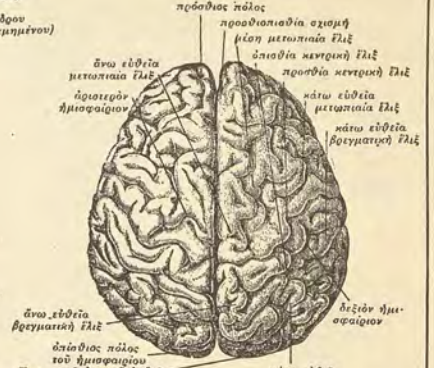

2. Τὰ ἡμισφαίρια ἐκ τῶν ἄνωθεν ὁρώμενα.

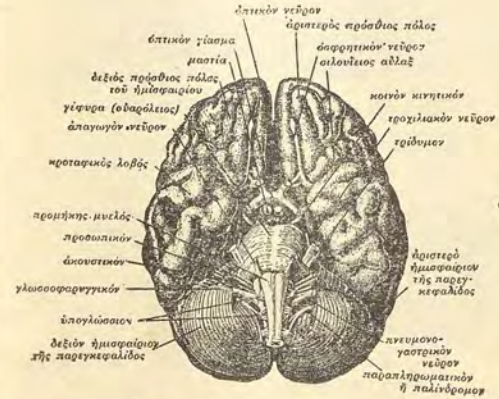

3. Ἐγκέφαλος ἐκ τῶν κάτω ὁρώμενος.

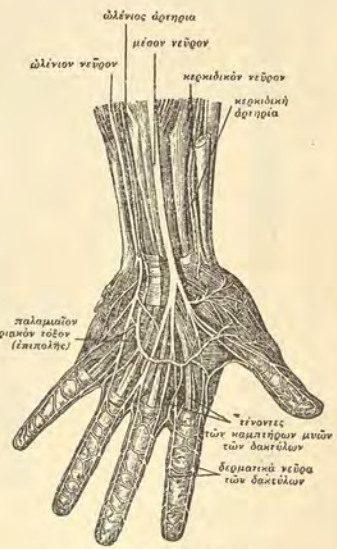

4. Νεῦρα τῆς παλάμης.

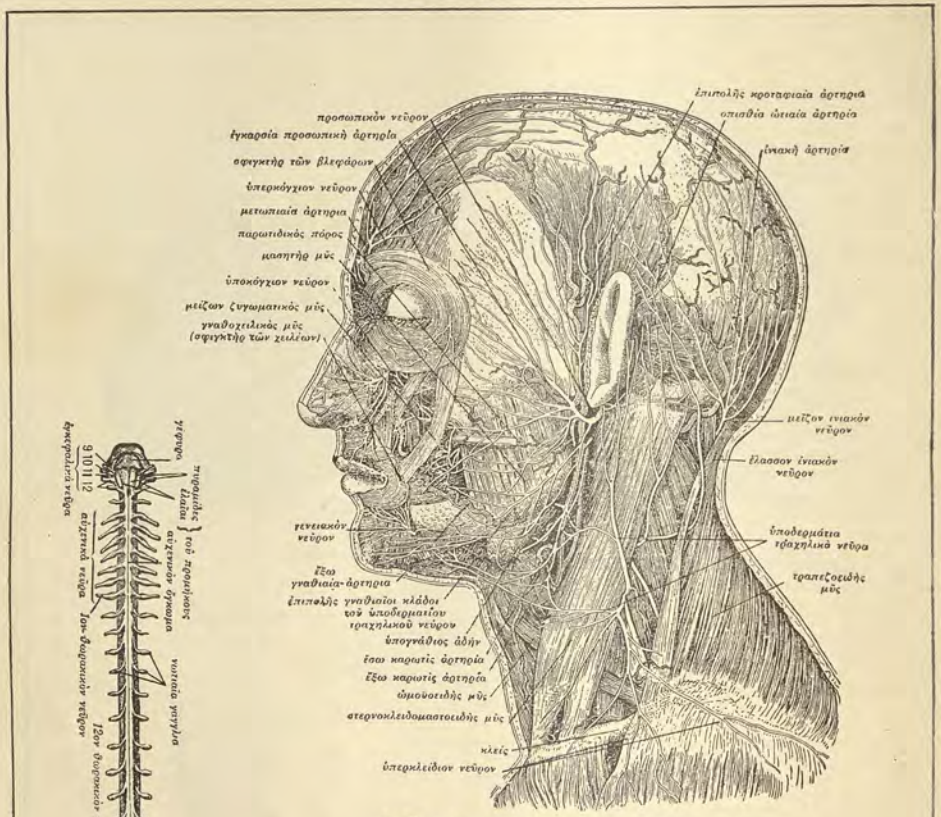

1 Ἐπιπολῆς νεῦρα τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τραχήλου

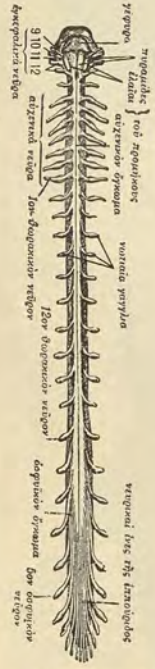

2. Νωτιαῖος μυελός

3. Νεῦρα τοῦ πέλματος.

συνήθως, χάριν ἰάσεως, εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ἁγίας Θέκλης, ἁγίου Θεράποντος, ἁγίου Ἀρσενίου. Ἐπίσης συνηθεστάτη εἶνε ἡ ἐγκοίμησις ἐν τοῖς ναοῖς κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ ἐπωνύμου τῆς ἐκκλησίας ἁγίου.

ἐγκολεασμὸς ἐντέρου. Ἐνδίπλωσις μοίρας τοῦ ἐντέρου ἐντὸς τῆς παρακειμένης καὶ ἀπόφραξις αὐτοῦ.

ἐγκόλπιον. Κόσμημα ἢ περίαπτον, κρεμάμενον ἐκ τοῦ λαιμοῦ πρὸ τοῦ κόλπου· φυλακτήριον, φυλακτόν. (Βλ. *φυλακτήριον*). ‖ Ἐπίσης, μικρὸν βιβλίον περιέχον σύντομον περίληψιν τῶν εἰς κλάδον τινὰ ἐπιστήμης, τέχνης ἢ ἄλλης τινὸς διδασκαλίας ἀναγομένων γνώσεων, κατάλληλον, ἕνεκα τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ὄγκου, νὰ φέρεται ἐν τῷ κόλπῳ, τῷ θυλακίῳ. ‖ *Ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον*, φυλακτήριον ἐπιστήθιον ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου ἢ ἐλεφαντοστοῦ, ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ τραχήλου διὰ χρυσῆς ἁλύσεως καὶ φέρον τὴν εἰκόνα συνήθως τοῦ Σωτῆρος ἢ τῆς Θεοτόκου, διακριτικὸν σημεῖον τῆς ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας, φερόμενον ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων οὐ μόνον κατὰ τὰς ἱερὰς τελετάς, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τούτων.

Ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον

ἐγκοπεύς. Σφηνοειδὲς αἰχμηρὸν ἐργαλεῖον ἐκ χάλυβος, χρησιμεῦον εἰς κατεργασίαν σκληρῶν ὑλῶν, οἷον σιδήρου, μαρμάρου κλ., κν. **κοπίδι**. Αἱ διαστάσεις καὶ ἡ ὀξύτης του ποικίλλουσιν.

ἐγκοπίς (ἡ· κν. **τσέτουλα**). Τὸ ἕτερον τῶν σκελῶν ξύλου ἐσχισμένου κατὰ μῆκος, ἐφ' οὗ σημειοῦνται δι' ἐγκοπῶν αἱ δοσοληψίαι. Εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς αἱ ἐπὶ πιστώσει συναλλαγαὶ ἐσημειοῦντο πολλάκις ἐπὶ ξύλων, ὡς καὶ σήμερον ἔτι γίνεται κατὰ τὰς μεταξὺ χωρικῶν δοσοληψίας. Τὸ ξύλον ἐκόπτετο διὰ τομῆς κατὰ μῆκος μέχρι σημείου τινὸς καὶ ἐγκαρσίως ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου πρὸς τὴν μίαν πλευράν. Ἐν τῶν τεμαχίων τούτων, τὸ καλούμενον «σύμβολον», ἐκράτει ὁ πωλητὴς (ἢ ὁ παραδίδων) καὶ τὸ ἕτερον, τὸ καλούμενον «ἐγκοπίς», ἐλάμβανεν ὁ ἀγοραστὴς (ἢ ὁ παραλήπτης). Ἐπὶ τῶν δύο τούτων, ἐφαρμοζομένων ἑκάστοτε, ἐχαράσσοντο ἐγκοπαὶ δηλωτικαὶ τῆς δοσοληψίας.

ἐγκρατικοί. Αἱρετικοὶ τοῦ Β' καὶ Γ' μ.Χ. αἰῶνος, οἵτινες ἐπίστευον περὶ τοῦ γάμου ὅτι οὗτος εἶνε φθορὰ καὶ πορνεία, ἀνήκει δ' ἡ γένεσίς του τῷ διαβόλῳ· ἀπεστρέφοντο δὲ τὸν οἶνον, διὸ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μυστηρίοις ὕδωρ ἀντὶ οἴνου μετεχειρίζοντο.

ἐγκρινος. Κρινοειδὲς πελματόζωον ζῆσαν κατὰ τὸ τριάσιον σύστημα. Ἔχει χθαμαλὸν λεκανοειδῆ κάλυκα καὶ μίσχον ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκφύονται δέκα ἕως εἴκοσι βραχίονες. Τὸ εἶδος αὐτοῦ *ἔγκριος ὁ κριόμορφος* εἶνε χαρακτηριστικὸν ἀπολίθωμα τοῦ μούσελκαλκ.

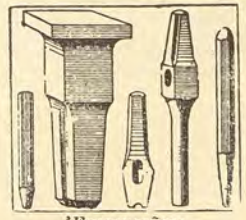

Ἐγκρουστῆρες

ἐγκρουστήρ. Σιδηροῦν ἢ χαλύβδινον ἐργαλεῖον τοῦ σιδηρουργοῦ, ἀμαξοποιοῦ, ξυλουργοῦ κλ., χρησιμεῦον πρὸς σφυροκόπησιν βαθέων μερῶν, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἡ συνήθης σφῦρα. ‖ Ἐπίσης ἡ σφῦρα τῶν κυνηγετικῶν ὡς καὶ τῶν παλαιοτέρων πολεμικῶν ὅπλων, λύκος, κόκκορας.

ἐγκύκλιος παιδεία. Ὅρος δι' οὗ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐνόουν τὸν κύκλον τῶν γενικωτέρου διαφέροντος παιδευμάτων, ὃν ὤφειλε νὰ διέλθῃ πᾶς ἐξ ἐλευθέρων γεννηθεὶς νέος, πρὶν ἢ ἐπιδοθῇ εἰς εἰδικωτέρας σπουδὰς ἢ ἐπασχολήσεις. Ταῦτα ἦσαν: Γραμματική, Ρητορική, Ἀριθμητική, Γεωμετρία, Ἀστρονομία καὶ Μουσική. Πρὸς δήλωσιν τῆς αὐτῆς ἐννοίας μεταχειριζόμεθα σήμερον συνηθέστερον τοὺς ὅρους *γενικὴ παιδεία* ἢ *παίδευσις* ἢ *γενικὴ μόρφωσις*. Ὁ ὅλος κύκλος τῆς γενικῆς μορφώσεως ὑποδιαιρεῖται σήμερον εἰς δύο βαθμίδας, ἀνωτέραν καὶ κατωτέραν, μόνον δὲ τῆς τελευταίας ἐξ αὐτῶν ἡ διάνυσις εἶνε ὑποχρεωτικὴ εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνόπαιδας.

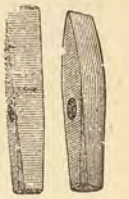

Ἐγκοπεῖς

Ἐγκύκλιος παπική. Γράμμα τοῦ Πάπα, μὴ ἔχον τὸν χαρακτῆρα βούλλας ἢ βρεβίου πρὸς πάντας τοὺς ἐπισκόπους ἢ τινας ἐξ αὐτῶν. Μεγίστην σημασίαν μεταξὺ τῶν παπικῶν ἐγκυκλίων ἔσχον αἱ τοῦ πάπα Πίου Θ'. Οὗτος (1845-1878) ἐκτὸς τοῦ «Συλλάβου τῶν πλανῶν» (βλ. *σύλλαβος*) ἐξέδωκε πολλὰς ἐγκυκλίους καὶ διατάξεις, μεταξὺ ἄλλων τὴν ἀπὸ 27 Σεπτ. 1852 «allocutio», δι' ἧς παλλακείαν ἀπεφήνατο τὸν πολιτικὸν γάμον· τὴν ἀπὸ 6 Ἰανουαρίου 1862 «Romani Pontifices», δι' ἧς ἵδρυσε τὸν κληρικὸν σύλλογον Προπαγάνδας· τὴν ἀπὸ 23 Αὐγούστου 1871 «In hac sublimi», δι' ἧς ἀπηγόρευε πᾶσαν ἀνάμιξιν τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πάπα· καὶ τὴν ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου 1877 «Consultarii», ὡσαύτως ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πάπα.

ἔγκυκλον. Ἔνδυμα τῶν ἀρχαίων Ἑλληνίδων συνήθως περιπόρφυρον, τὸ ὁποῖον ἔφερον μετὰ τὸν χιτῶνα, ἐνίοτε δὲ καὶ ὡς χιτῶνα. Κατὰ ταῦτα τὸ ἔγκυκλον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ σημερινὸν «μισοφόρι».

ἐγκυκλοπαιδεία. Ἔργον ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἰδίως ὅταν αὗται ἐκτίθενται κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν. Ἀρχαιοτέρα ἐγκυκλοπαιδεία εἶνε ἡ τοῦ Σπευσίππου, ἡ ὁποία δὲν περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς, μετὰ ταύτην δὲ οἱ «Δειπνοσοφισταὶ» τοῦ Ἀθηναίου, ἡ «Ποικίλη ἱστορία» τοῦ Αἰλιανοῦ καὶ ἡ «Παντοδαπὴ ἱστορία» τοῦ Φαβωρίνου. Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ἡ ὕλη δὲν παρέχεται κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς εἶχεν ἀρχίσει καὶ ἐξηκολούθησε κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους καὶ ἡ λεξικογραφικὴ ἐργασία μὲ ἔργα εἰδικῆς χροιᾶς. Ἐν τῇ λατινικῇ φιλολογίᾳ τὰ ἔργα Πλινίου τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ Οὐάρρωνος Ρεατίνου, τοῦ Αὔλου Γελλίου περιλαμβάνουσιν ὕλην σχετιζομένην πρὸς τὴν Φυσικήν, τὴν Γεωγραφίαν, τὴν Ἱστορίαν κ.τ.τ. Ἰδιαιτέρως ἐγκυκλοπαιδικὴν μορφὴν ἔχει τὸ ἔργον «Satyricon» τοῦ Μαρτιανοῦ Καπέλλα (Ε' αἰὼν μ.Χ.). Τὰ ἔργα ταῦτα ἐμιμήθησαν λόγιοι τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Αἱ συναγωγαὶ αἱ γενόμεναι τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, ἡ «Παντοδαπὴ διδασκαλία» τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, ἡ «Μυριόβιβλος» τοῦ Φωτίου εἶνε καθαρῶς ἐρανιστικαὶ ἐγκυκλοπαιδεῖαι. Τὰ λεξικὰ τοῦ Ἡσυχίου, τοῦ Σουΐδα καὶ αὐτὸ τὸ Μέγα Ἐτυμολογικόν, παρὰ τὸν τίτλον αὐτοῦ, ἔχει ἐγκυκλοπαιδικὸν χαρακτῆρα. Ἔργα παρόμοια ἐγράφησαν ἐν τῇ Δύσει. (Βλ. καὶ *ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν*).

ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν. Ἐγκυκλοπαιδικὸν ἔργον κατὰ κεφάλαια τεθειμένα κατὰ τάξιν αὐ-

στηρῶς ἀλφαβητικήν. Ἀπό τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἄρχεται κυρίως ὁ βίος τῶν καθαρῶς ἐγκυκλοπαιδικῶν λεξικῶν (περὶ τῶν παλαιοτέρων βλ. *ἐγκυκλοπαιδεία*). Κυριώτερα δ' ἐξ αὐτῶν εἶνε: Ἐν *Ἀγγλίᾳ*: τό τοῦ Ἐφραὶμ Τσαΐμβερς, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1728, ἔκτοτε δὲ ἐπανειλημμένως ἐκδιδόμενον, καὶ ἡ «Βρεττανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», θεωρουμένη ὡς τὸ ἄριστον τῶν καθ' ὅλον τὸν κόσμον παρομοίων ἔργων, ἤτις ἐξεδόθη κατὰ πρῶτον τῷ 1768 εἰς τρεῖς τόμους, ἐκδίδεται δ' ἔκτοτε περιοδικῶς συμπληρουμένη καὶ αὐξανομένη οὕτως ὥστε ἡ τελευταία 14η ἔκδοσις αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐξ 24 τόμων. Ἐν *Γαλλίᾳ*: ἡ «Μεγάλη Ἐγκυκλοπαιδεία», ἧς ἡ ἔκδοσις ἐγένετο (1886-1903) εἰς 31 τόμους, καὶ τὸ «Μέγα Παγκόσμιον Λεξικὸν» Λαρούς (1865-1876) ἐκ 15 τόμων, τὸ ἑπτάτομον τοῦ αὐτοῦ οἴκου καὶ τὸ ἑξάτομον «Λεξικὸν τοῦ Κ΄ αἰῶνος» τοῦ αὐτοῦ ἐπίσης οἴκου. Πρῶτον παρόμοιον ἐν Γαλλίᾳ ἔργον εἶνε ἡ συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Διδερῶ καὶ τοῦ μαθηματικοῦ Δ' Ἀλαμβὲρ περίφημος δεκαεπτάτομος «Ἐγκυκλοπαιδεία», μεγαλειῶδες μνημεῖον (1751-1772), εἰς ὃ συνειργάσθησαν ὁ Βολταῖρος, ὁ Ρουσσώ, ὁ Μοντεσκιέ, ὁ Μαρμοντὲλ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι λόγιοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐκ τῶν ὁποίων δὲ νέαι ἰδέαι καὶ πνεῦμα φιλελεύθερον ἀνεδίδοντο, ὥστε τὸ ἔργον θεωρεῖται ὡς ὁ ἔμμεσος δημιουργὸς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐν *Γερμανίᾳ*, ἐκτὸς τῶν παλαιοτέρων, τὸ Λεξικὸν Βρόκχαους, τοῦ ὁποίου ἡ πρώτη ἔκδοσις ἤρχισε τῷ 1796, ἤρξατο δὲ ἀπὸ τοῦ 1929 ἡ δεκάτη πέμπτη εἰς 20 τόμους, καὶ τὸ Λεξικὸν Μάϋερ, ὅπερ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον (1840-1852) εἰς 46 τόμους, ἐγένετο δὲ 1924-1932 ἡ ζ΄ ἔκδοσις εἰς 12 τόμους. Ἐν *Ἑλλάδι*, ἐκτὸς παρεμφερῶν ἔργων καὶ τινων εἰδικωτέρων, τὸ ἑξάτομον τοῦ οἴκου Μπάρτ καὶ Χίρστ, τὸ δωδεκάτομον τοῦ οἴκου Ἐλευθερουδάκη καὶ ἡ εἰκοσιτετράτομος «Μεγάλη Ἐγκυκλοπαιδεία». Ἐν *Ἡνωμέναις Πολιτείαις*, ἡ «Νέα Διεθνὴς Ἐγκυκλοπαιδεία» εἰς 17 τόμους. Ἐν *Ἰταλίᾳ* ἡ ὑπὸ ἔκδοσιν «Ἰταλικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» μέλλουσα νὰ περιλάβῃ 36-40 τόμους. Ἐν *Ρωσίᾳ*, ἐκτὸς παλαιοτέρου τινὸς ἔργου, ἡ ὑπὸ ἔκδοσιν «Μεγάλη Σοβιετικὴ Δημοκρατία» ἐκ 50 τόμων μικροῦ σχήματος.

ἐγκυκλοπαιδισταί. Οὕτως ἐλέγοντο κατ' ἀρχὰς οἱ συντάκται τῆς Μεγάλης Γαλλικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, ἀκολούθως δὲ καὶ γενικώτερον οἱ φιλόσοφοι καὶ λόγιοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀνῆκον εἰς τὸ ριζοσπαστικὸν καὶ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἐφ' ὅλων τῶν πεδίων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης. Ἐκ τούτων οἱ Βολταῖρος, Διδερώ, Κονδιγιάκ, Ἑλβέτιος κ.ἄ. ἐπολέμησαν τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν.

ἐγκυμοσύνη. Βλ. *κύησις*.

ἔγκυρτος. Ἔντομον ὁμενόπτερον τερετροφόρον, ἔχον πλέον τῶν ἐννέα ἄρθρων εἰς τὰς κεραίας, τέρετρον ὄχι ἐξέχον καὶ σῶμα βραχύ, κυρτὸν μὲ μεταλλικὰ χρώματα, παρασιτοῦν ἐπὶ διαφόρων καμπῶν μικρολεπιδοπτέρων, λεπιδοπτέρων καὶ κολεοπτέρων.

ἐγκύστωσις. Φαινόμενον παρατηρούμενον παρὰ πολλοῖς τῶν κατωτάτων ζῴων, ἰδίως πρωτοζῴων, καθ' ὃ ταῦτα, ὅταν συμβῇ ν' ἀποξηρανθῇ τὸ ὕδωρ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῶσιν, ἢ νὰ ψυχθῇ εἰς βαθμὸν ἐπιβλαβῆ δι' αὐτά, ἢ ὅταν ἐκλείψῃ ἡ τροφή, σχηματίζουσι περὶ τὸ σῶμά των εἴδος κύστεως, ἐν ᾗ παραμένουσιν οἱονεὶ ἐν νάρκῃ, ὅταν δὲ ἐκ νέου διϋγρανθῶσιν ἢ γίνωσιν ἐν γένει εὐνοϊκαὶ αἱ ἐξωτερικαὶ συνθῆκαι, ἀναβιοῦσι καὶ θραύοντα τὴν κύστιν ἐξέρχονται καὶ πολλαπλασιάζονται ταχύτατα.

Ἔγκωμη. Χ. τῆς Κύπρου κατὰ τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας Σαλαμῖνος, ΒΔ τῆς Ἀμμοχώστου, περίφημον διότι ἐνταῦθα ἀνεσκάφησαν τάφοι ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐσχάτην φάσιν τοῦ κρητομυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ προέλευσις τῶν εὑρεθέντων ἔργων εἶνε ἀκόμη ἐν πολλοῖς ὑποκείμενον ἀμφισβητήσεων.

ἔγκωπον. Ἐγκοπὴ κατεσκευασμένη ἐπὶ τῆς σελίδος τῆς λέμβου, τ.ἔ. τῆς ἀνωτάτης σανίδος τοῦ περιβλήματος αὐτῆς, πρὸς ὑποδοχὴν τῆς κώπης, ὡς ἐν τῷ παρατιθεμένῳ σχήματι, ἀντικαθιστῶσα τὸν *σκαλμόν*. Ἐνίοτε εἰς τὸ ἔγκωπον ὑπάρχει καὶ σκαλμός.

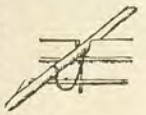

Ἔγκωπον

Ἐγλυκάς. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 1052. Φυτοπαθολογικὸς σταθμός.

Ἔγμοντ (Λαμπράλ, κόμις τοῦ Egmont, πρφ. Ἔχμοντ). Ὁλλανδὸς στρατιωτικὸς (1522-1568). Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἱσπανίας κατ' ἀρχάς, διεκρίθη κατὰ τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Γαλλίας καὶ ἐγένετο ἀντιβασιλεὺς τῆς Φλάνδρας. Ἐν τῇ ἰδιότητί του ταύτῃ, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐγχωρίου ἀριστοκρατίας ὑπερήσπισε τὰς ἐθνικὰς ἐλευθερίας ἐναντίον τοῦ καρδιναλίου Γρανβέλλα, ἀντιπροσώπου τῆς ἱσπανο-καθολικῆς τυραννίας καὶ τοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος. Ἠρνήθη νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν Οὐγενότων, μολονότι παραμείνας πιστὸς εἰς τὸ Καθολικὸν θρήσκευμα. Ὁ σταλεὶς τότε εἰς τὰς Κάτω Χώρας φανατικὸς δούξ τῆς Ἄλβας συνέλαβε τὸν Ἔ., ὅστις κατηγορήθη ὡς εὐνοήσας τοὺς ἐχθροὺς τῆς Καθολικῆς θρησκείας καὶ συνωμοτήσας ἐναντίον τοῦ βασιλέως. Παρὰ τὴν ἀθῳότητά του ὁ Ἔ. κατεδικάσθη καὶ ἐθανατώθη. Ὁ Γαῖτε ἐν τῇ τραγῳδίᾳ αὐτοῦ «Ἔγμοντ» ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἥρωα χαρακτῆρα διάφορον τοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ διαγραφομένου.

Ἐγνατία ἡ Γναθία. Ἀρχαία πόλις τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῆς Ἀπουλικῆς ἀκτῆς, ἧς τὰ ἐρείπια, κείμενα μεταξὺ Βάρι (Βαρίου) καὶ Βρινδησίου, εἶνε γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πύργος τοῦ Ἀνάτο* ἢ *τῆς Ἐγνατίας (Torre di Anazzo* ἢ *d'Egnazia)*. Οἱ ἀρχικοὶ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν πιθανῶς Ἰάπυγες. Ὀνομαστὴ ἦτο ἡ κεραμουργικὴ αὐτῆς.

Ἐγνατία ὁδός. Μεγάλη στρατιωτικὴ κυρίως ἀλλὰ καὶ ἐμπορικὴ ὁδός, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Ἀπολλωνίας, ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀδρία, καὶ διήκουσα μέχρι τοῦ Ἕβρου παρὰ τὰ Κύψελα· ἐθεωρεῖτο ὡς συνέχεια τῆς ἀπὸ Ρώμης εἰς Βρινδήσιον ὁδοῦ, ἥτις προσήγγιζε τὴν θάλασσαν ἐν τῇ θέσει τῆς πόλεως Ἐγνατίας, μεθ' ἧς συνήθως συνδέεται καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ἡ κατασκευὴ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ ἐγένετο μικρὸν πρὸ τοῦ 120 π.Χ., εἶχε μῆκος 800 χλμ. περίπου. Ὡς προέκτασις αὐτῆς ἐθεωρεῖτο καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Ἕβρου μέχρι Κωνσταντινουπόλεως διάστημα, οὗτω δὲ καλεῖται Ἐγνατία ἅπασα ἡ ἀπὸ Ρώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀνωτέρω διαδρομή, ἀκολουθοῦσα καὶ σήμερον ἔτι, ἐκτὸς μικρῶν τμημάτων, τὴν παλαιὰν χάραξιν.

Ἐγρῆ Μπουτζάκ. Χ. ἐπαρχ. Ἀρναίας. Βλ. Ἀπολλωνία Νέα.

Ἔγρι-Παλάνκα. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Βράνιας, παρὰ τὰ σερβοβουλγαρικὰ σύνορα. Κάτ. 5000 περίπου. Ἡ ὁμώνυμος κοιλὰς διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Πιτσίνα, παραποτάμου τοῦ Ἀξιοῦ. Ἀπὸ τῆς 24 Ἰουνίου μέχρι τῆς ἀνακωχῆς τῆς 18 Ἰουλίου 1913, διεξήχθησαν μεταξὺ τῶν περὶ τὴν Ἔ.Π. Βουλγάρων καὶ τῶν Σέρβων ἀγῶνες αἱματηροὶ μὲν ἀλλὰ τοπικῆς μόνον σημασίας, ἄνευ γενικωτέρου στρατηγικοῦ

σκοποῦ. Τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1915 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

ἐγχείρησις. Αἱματηρὰ χειρουργικὴ ἐπέμβασις πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν.

ἐγχειρητική. Τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς χειρουργικῆς τὸ πραγματευόμενον περὶ τῶν τρόπων καὶ μεθόδων αἱματηρᾶς ἢ καὶ ἀναιμάκτου χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως πρὸς θεραπευτικὸν ἢ ἐπανορθωτικὸν σκοπόν.

ἐγχειρίδιον. Ἀγχέμαχον ὅπλον χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς τεταρτογενοῦς ἐποχῆς, ὁπότε κατεσκευάζετο ἐξ ὀστῶν ἢ ὀξέων λίθων, νῦν δὲ ἀποτελούμενον ἐκ λαβῆς καὶ βραχέος ἀμφιστόμου ἐλάσματος καταλήγοντος εἰς αἰχμὴν· στυλέττο. ‖ Βιβλίον περιέχον ἐν περιλήψει τὰς οὐσιωδεστέρας ἐκ τῶν εἰς ἐπιστημονικὸν ἢ τεχνικὸν τινα κλάδον ἀφορωσῶν γνώσεων, ὡς *ἐγχειρίδιον Βοτανικῆς, Γεωμετρίας* κ.λ.

Ἐγχειρογάστορες. Μυθικὰ τέρατα, τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο ἔχοντα ἐξ χεῖρας ἕκαστον, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο ἐξεφύοντο ἀπὸ στιβαρῶν ὤμων, ὅπως καὶ τῶν ἀνθρώπων, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἦσαν προσηρμοσμέναι εἰς τὰ πλευρά. Κατοικοῦντες παρὰ τὴν Προποντίδα, ἔφραξαν τὸ στόμιον τοῦ Χυτοῦ λιμένος τῆς Κυζίκου, ἵνα κλείσωσιν ἐντὸς τὴν Ἀργώ· ἀλλ' οἱ μὲν Ἀργοναῦται εἶχον ἤδη ἐξαγάγει ἐκ τοῦ λιμένος τὸ πλοῖον, ὁ δὲ Ἡρακλῆς ἐτόξευσε καὶ ἐφόνευσε πλείστους τῶν γιγάντων ἐνῷ ἐξηκολούθουν νὰ ῥιπτωσι βράχους.

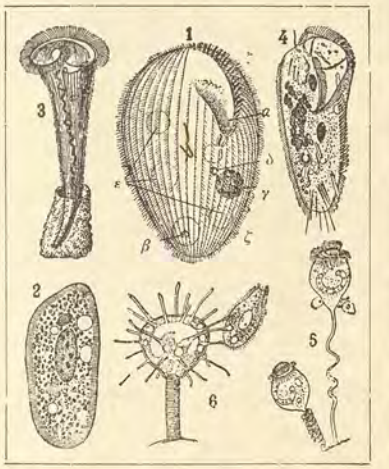

Ἐγχυματικά

1 σχηματικῶς: α στόμα ἢ κυτόστομα, β δακτύλιος ἢ κυτόπρωκτος, γ μακρονυρήν, δ μικρονυρήν. ε συσταλτὰ χυμοτόπια, ϛ βλεφαρίδες, 2 ὁμότριχον (παραμοικία), 3 ἑτερότριχον (στέντωρ), 4 ὑπότριχον (στυλονυχία), 5 περίτριχον (βροτικέλλη), 6 κερασφόρον (ποδοφρύα)

ἔγχελυς. Ἰχθὺς ἐκ τῶν φυσοστόμων, ἔχων σχῆμα λίαν ἐπίμηκες καὶ κυλινδρικόν, ὑπενθυμίζον ὄφιν, καὶ δέρμα λίαν γλοιῶδες καὶ δλισθηρόν, ὀδόντας μικρούς, μικρὰ καὶ ἀτροφικὰ λέπια, περιζήτητος διὰ τὸ εὔγευστον τῆς σαρκός του· κν. *χέλι*. Ἐν Εὐρώπῃ ὁ ἔγχελυς εἶνε διαδεδομένος μέχρι τῆς 71ης Βορείου πλάτους, ἐλλείπει δὲ μόνον ἐκ τῆς ποταμίας περιοχῆς τῆς Μαύρης καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης. Λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀνοίγματος τῶν βραγχίων, ὅπερ ἐμποδίζει τὴν ταχεῖαν ἐκροὴν τοῦ χρησίμου διὰ τὴν ἀναπνοὴν ὕδατος, δύναται νὰ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ξηράν, τὴν νύκτα πάντοτε, καὶ νὰ προχωρῇ δι' ὑγρῶν μερῶν εἰς ἄλλας περιοχὰς εἴτε πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς (ἐντόμων, σκωλήκων, μαλακίων) εἴτε πρὸς μετάβασιν εἰς ἄλλα ὕδατα παρέχοντα εὐνοϊκωτέρας συνθήκας διαβιώσεως. Οἱ ἐγχέλεις ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου κατέρχονται ἐκ τῶν λιμνῶν καὶ ποταμῶν πρὸς τὴν θάλασσαν κατὰ πολυαρίθμους ὁμάδας. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ἢ εἰς μικρὸν βάθος γίνεται ἡ ὡρίμανσις αὐτῶν ἐπί τινας μῆνας, ὥστε νὰ καταστῶσιν ἱκανοὶ πρὸς ἀναπαραγωγήν, κατερχόμενοι δὲ εἰς βάθη 500-2000 μ. ἐκτελοῦσι τοὺς γάμους τῶν καὶ φωτοκοῦσι. Σημαντικώτατα ἐγχελυοτροφεῖα ὑπάρχουσιν εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν Κομάχιο τῆς Ἰταλίας παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πάδου.

ἐγχύλημα (intrait). Εἶδος ἐκχυλίσματος φυσιολογικοῦ ἐκ νωπῶν φυτῶν.

ἔγχυμα. *(Φαρμακ.)* Παρασκεύασμα ἐκ φυτοῦ ἐμβραχέντος καὶ παραμείναντος ἐν ζέοντι ὕδατι ἐπί τινα ὥραν χωρὶς πλέον νὰ βράζῃ.

ἐγχυματικά. Ἡ τελειοτέρα ἐκ τῶν κυρίων ὑποδιαιρέσεων τῶν πρωτοζῴων. Παρουσιάζουσι, παρὰ τὸ μονοκύτταρον τοῦ ὀργανισμοῦ των, πολλὰς τελειοποιήσεις καὶ ἰδιότητας ἐνθυμιζούσας λειτουργίας προηγμένων πολυκυττάρων ζῴων. Τὸ σῶμά των καλύπτεται ὑπὸ μεμβράνης περιοριζούσης σαφῶς τὸ πρωτόπλασμα τοῦ ζῴου, λαμβάνοντος οὕτω τοῦ σώματός του ὡρισμένον σχῆμα ἀντὶ τοῦ ἀσταθοῦς τῶν ριζοπόδων. Ἡ κίνησις τῶν ἐγχυματικῶν κατορθοῦται δι' εἰδικῶν κινητικῶν ὀργάνων (μαστιγίων ἢ δινητικῶν κροσσῶν ἢ βλεφαρίδων). Μόνον οἱ κροσσοὶ δύνανται νὰ εἶνε πολλοὶ τὸν ἀριθμόν· ἀντιθέτως τὰ μαστίγια εἶνε λίαν ὀλιγάριθμα, συχνὰ δὲ μόνον ἕν. Εἰς τὰ ὁλότριχα οἱ κροσσοὶ δύνανται νὰ φθάσωσι τὰς εἴκοσι πέντε χιλιάδας, ἀποτελοῦντες οὕτως ἀληθῆ στέφανον περὶ τὸ σῶμα τοῦ ζῴου. Εἰς τὰ ἐγχυματικὰ ὑπάγονται πρωτόζωα σπουδαιότατα ὡς παθογόνα, ἰδίως δὲ τὰ μαστιγωτά, εἰς ἃ τάσσονται αἱ σπειροχαῖται, τὰ τρυπονήματα ἢ τρυπανοσώματα κ.ἄ. φοβερὰ παράσιτα τοῦ αἵματος τῶν σπονδυλωτῶν καὶ δὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνταῦθα τάσσονται καὶ ὀργανισμοὶ ἀθῳότατοι καὶ γραφικοί, ὡς αἱ νυκτιλύκαι, ἐπιπολάζουσαι ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς θαλάσσης καὶ φωσφορίζουσαι. Ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ τέλματα, τὰ λιμνάζοντα ὕδατα κ.ἄ. καὶ γενικῶς ὅπου ὑπάρχει ἀφθονία βακτηρίων, τῆς κυριωτέρας τροφῆς αὐτῶν. Πολλὰ εἶνε παράσιτα. Ἡ ἀναπαραγωγὴ τῶν ἐγχυματικῶν γίνεται διὰ διαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκβλαστήσεως καὶ διὰ σπορίων.

ἔγχυσις. *(Φαρμακ.)* Παρασκευὴ ἐγχύματος. ‖ Εἰσαγωγὴ ὑγροῦ εἰς κοιλότητα τοῦ σώματος.

ἐγχυτήρ. Συσκευὴ δι' ἧς ἐγχεῖται ὑγρόν τι εἰς τὸ σῶμα· λέγεται καὶ **κλυστὴρ** καὶ **καταιονητήρ**.

ἐγωτισμός (ἀγγλ. egotism, γαλλ. egotisme). Λέξις χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ Γάλλων εἰς δήλωσιν τῆς τάσεως τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἵτινες ὁμιλοῦντες ἢ γράφοντες ἐξαίρουσιν ἀεί ποτε τὸ ἴδιον ἐγώ. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλολογίας ἐκάλεσαν *ἐγωτιστὰς* τοὺς συγγραφεῖς ὑποκειμενικῶν μυθιστορημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα οὗτοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν προσωπικότητος.

Ἓδ ἢ **Ἐδών** (καὶ **Οὔδων** ἢ **Ὄδων**). Κόμις τῶν Παρισίων καὶ εἶτα βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἀπὸ

τοῦ 837-898. Διεδέχθη τὸν πατέρα του κόμιτα τῆς Ἀνδεγαυΐας Ροβέρτον τὸν Ἰσχυρόν, κατὰ δὲ τὴν ὁριστικὴν διαίρεσιν τοῦ Φραγκικοῦ κράτους ἐξελέγη ὑπὸ τῶν Γάλλων μεγιστάνων, καταπιεζομένων ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας.

ἐδαφολογία. Ἐπιστήμη ἐξετάζουσα τὴν γένεσιν, τὰς ἰδιότητας καὶ τὰς συμβαινούσας μεταβολὰς εἰς τὸ ἔδαφος, κλάδος τῆς Γεωλογίας.

ἐδαφολογικοὶ χάρται (ἄλλως **ἀγρολογικοὶ** ἢ **ἀγρογεωλογικοὶ** ἢ **πεδιολογικοί**). Χάρται οἱ ὁποῖοι παριστῶσι καὶ ἐμφανίζουσι ποιοτικῶς καὶ ποσοτικῶς τὸ ἀποσεσαθρωμένον ἐπιφανειακὸν κάλυμμα τῆς λιθοσφαίρας, τ.ἐ. τὸ ἔδαφος. Χρησιμεύουσιν εἰς τοὺς ἀγρονόμους καὶ τοὺς εἰδικούς, τὰς γεωργικὰς ἐπιχειρήσεις, τὴν ἀγροτικὴν μεταρρύθμισιν, τὸν καθορισμὸν τῶν φόρων καὶ γενικῶς τὴν δργάνωσιν τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς.

ἐδαφομεταρρυθμισταί. Οὕτω καλοῦνται οἱ ἐκπρόσωποι τῆς κινήσεως τῆς ἀποβλεπούσης εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῶν κειμένων περὶ ἐδαφικῆς ἰδιοκτησίας νόμων, διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἐγγείου προσόδου ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀπὸ τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν ὁλότητα (κοινότητα, κράτος). Ὡς πρῶτος κυρίως ἐδαφομεταρρυθμιστὴς παρουσιάζεται ὁ Ρικάρδο μὲ τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ θεωρίαν περὶ «ἐδαφικῆς προσόδου», ἀλλὰ σπουδαιότερος εἶνε ὁ Τζὼν Στούαρτ Μίλ, ὅστις ὑπερεμάχησε τῆς φορολογίας ἐπὶ τῆς ἀνατιμήσεως τῆς ἐγγείου προσόδου, καὶ προέβη εἰς τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν διατύπωσιν τοῦ συστήματός του.

ἔδαφος. Τὸ ἀνώτερον ἀποσαθρωθὲν στρῶμα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Τὸ ἔδαφος σχηματίζεται διὰ τῆς *φυσικῆς* καὶ *χημικῆς* ἀποσαθρώσεως τῶν πετρωμάτων ὡς καὶ διὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν *ζωϊκῶν ὀργανισμῶν*. Τὰ ἐδάφη κατατάσσονται εἰς χαλικώδη, ἀμμώδη, ἀργιλώδη, πηλώδη, ἀσβεστώδη, χουμώδη καὶ βαλτώδη. *Χαλικώδες* εἶνε τὸ ἔδαφος τὸ ἀποτελούμενον κυρίως ἀπὸ ὀλίγον ἢ οὐδόλως ἀποσαθρωθέντα συντρίμματα πετρωμάτων, ἀκατάλληλον διὰ πᾶσαν γεωργικὴν καλλιέργειαν. Τὸ *ἀμμῶδες* ἔδαφος ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν πλεοναζόντων ἀμμωδῶν συστατικῶν αὐτοῦ· εἰς αὐτὸ αἱ διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας εἶνε μεγάλαι καὶ αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι ἀποσυντίθενται ταχύτατα. Τὸ *ἀργιλῶδες* ἔδαφος ἀποτελεῖται κατὰ τὰ 50-75% ἀπὸ ἄργιλον καὶ ἰλὺν λεπτοτάτην. Ἡ ἀποσύνθεσις ἐν αὐτῷ εἶνε βραδεῖα, αἱ δὲ θρεπτικαὶ ἰδιότητές του πλούσιαι. Τὸ *πηλῶδες* ἔδαφος διαφέρει τοῦ ἀργιλώδους, ὅτι περιέχει ὀλιγώτερον ἄργιλον, εἶνε δ' ὡς ἐκ τούτου πτωχότερον εἰς θρεπτικὰς οὐσίας, αἱ ὁποῖαι ὅμως διατίθενται προθυμότερον εἰς τὰ φυτά, διὸ καὶ θεωρεῖται ἐν τῶν παραγωγικωτέρων ἐδαφῶν. *Ἀσβεστῶδες* καλεῖται τὸ ἔδαφος τὸ ὁποῖον ἐκτὸς ποσοῦ ἄμμου καὶ ἀργίλου περιέχει καὶ σημαντικὴν ποσότητα ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου ἢ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστομαγνησίου. Τὸ ἔδαφος τοῦτο εἶνε συνήθως ἄγονον, πάντως πτωχότατον. *Χουμῶδες* λέγεται πᾶν ἀμμῶδες ἢ ἀργιλῶδες ἢ πηλῶδες ἢ καὶ ἀσβεστοῦχον ἔδαφος, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐκ τῶν σημαντικῶν προσμίξεων ἐκ χουμικῶν οὐσιῶν, ἔχει χρῶμα καστανόν, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ αὐτοῦ ἰδιότητας ἔχει μᾶλλον βελτιωθῆ. Τέλος *βαλτῶδες* εἶνε τὸ σχηματιζόμενον εἰς περιοχὰς ἔνθα λόγῳ τοπικῆς ἀφθόνου συρροῆς ὑδάτων (ἕλος, βάλτος) συσσωρεύονται τὰ ὑπολείμματα πλουσίας φυτικῆς βλαστήσεως, ὑποκείμενα εἰς βραδεῖαν ἀποσύνθεσιν.

Ἐδβίγη (Hedwig ἢ Jadwiga). Βασίλισσα τῆς Πολωνίας (1370-1399), νεωτέρα θυγάτηρ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου, βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ Πολωνίας. Ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα Γιαγέλλωνα τῆς Λιθουανίας, ἀσπασθέντα τὸν Χριστιανισμόν. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐπῆλθεν ἡ ἕνωσις Λιθουανίας καὶ Πολωνίας.

Ἔδγαρ ὁ Εἰρηνικός (Edgar ἢ Eadgar). Ἀγγλοσάξων βασιλεὺς (944-975). Τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ἁγ. Δάνσταν ὁ Ἔ. κατώρθωσε νὰ ἀναμορφώσῃ τὸν κλῆρον καὶ ἀναδιοργανώσῃ τὸν ἀγγλικὸν στόλον. Ἦτο ἡγεμὼν εἰρηνικός, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐξαιρετικῶς λαοφιλής.

Ἐδῦρὲν-Λέφλερ (Ἄννα Καρλόττα Leffler-Edgren, σύζυγος τοῦ Ἰταλοῦ δουκὸς Cajanello). Σουηδὶς συγγραφεύς (1843-1892). Ἐφημίσθη ἐκ σειρᾶς ρεαλιστικῶν σκιαγραφιῶν τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς ζωῆς τῆς Σουηδίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκ τῆς ζωῆς» (1832-1889), καὶ ἐκ τῶν δραματικῶν ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τά: «Ἀληθιναὶ γυναῖκες», «Ὁ ἄγγελος λυτρωτής», «Ὁ ἁγὼν διὰ τὴν εὐτυχίαν» κλ.

Ἔδδα (ἡ Edda). 1) Πρόσωπον τῆς σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας, ἡ προμήτωρ τῶν δούλων, σύζυγος τοῦ Ἄε καὶ μήτηρ τοῦ δούλου Τραίλ. Ὁ σχετικὸς πρὸς αὐτὴν γενεαλογικὸς θρῦλος συμβολίζει τὴν κοινὴν θείαν καταγωγὴν καὶ τὴν συγγένειαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὡς καὶ τὴν βαθμιαίαν αὐτῶν ἐξέλιξιν ἀπὸ δούλων τῶν καθημερινῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν εἰς κυρίους τῶν περωμένων των.—2) Ὄνομα δύο συλλογῶν παλαιῶν σκανδιναυϊκῶν θρύλων καὶ μύθων, ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν ὁποίων, ποιητική, ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ἡ δὲ νεωτέρα, πεζή, ἐγράφη περὶ τὸ 1230.

Ἔδδυ (Μαρία Βαϊκερ Γλόβερ Eddy). Ἀμερικανίς, ἱδρύτρια τῆς Χριστιανικῆς Ἐπιστήμης (1821-1910). Ἐξέδωκε τῷ 1875 σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιστήμη καὶ ὑγεία, μετὰ κλειδὸς τῶν Γραφῶν».

Ἔδδυστον βράχοι (Eddyston Rocks). Ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ναυτιλίαν συστὰς βράχων ἐν τῇ Μάγχῃ, ἐπὶ τῆς βρεττανικῆς ἀκτῆς, 20 χλμ. ΝΔ τοῦ Πλύμοθ. Ἐπὶ τινος τῶν βράχων εἶνε ἐκτισμένος ὁ περίφημος *φάρος Ἔδδυστον*.

ἐδελβαΐς. Βλ. **λεοντοπόδιον τὸ ἄλπειον.**

Ἔδελκραντς (Ἀβραὰμ Νικόλαος, βαρῶνος Edelcrantz). Σουηδὸς συγγραφεὺς καὶ ἐφευρέτης (1754-1821). Ἐφεῦρεν ἴδιον εἶδος τηλεγράφου, ὡς καὶ μηχανὴν κινουμένην δι' ἀέρος, λαμπτῆρα ὑδραργύρου, νέον ὀφαντικὸν ἱστὸν κ.ἄ.

Ἐδέμ. Ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ (Γεν. ΙΙ. 8-15), ὁ Παράδεισος.

Ἔδεσσα. 1) (κν. Βαδενά). Πρωτ. ὁμων. δήμου καὶ ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἐπὶ πολυΰδρου γραφικοῦ ὀροπεδίου παρὰ τὸ Ν. στόμιον τῆς κλεισούρας τοῦ Βερμίου ὄρους, δι' ἧς διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου, διαρρεομένη πλουσίως ὑπὸ τῶν διαυγῶν ὑδάτων τοῦ ποτ. Βόδα, σχηματίζοντος ἐνταῦθα πολλοὺς ἐξαισίους καταρράκτας. Κάτ. 13.115. Ποικίλη βιομηχανία διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς δυνάμεως τῶν πιπτόντων ὑδάτων. Ὁ *δῆμος Ἐ.* ἀριθμεῖ 13.743 κατ., ἡ *ἐπαρχία* δέ, καταλαμβάνουσα τὸ ΝΔ. τμῆμα τοῦ νομοῦ, 32.585.—2) Ἀρχαία πόλις τῆς ΒΔ. Μεσοποταμίας, (ἄλλως **Ὀσροηνή**, νῦν **Οὔρφα**, ἡ παναρχαία **Οὐρχοΐ**). Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Σελευκιδῶν, περὶ τὸ 132 π.Χ. ἐγένετο ἕδρα δυναστείας ἀραβικῆς καὶ πρωτεύουσα τοῦ Ὀσροηνοῦ κράτους, ἐπ' αὐτῆς δ' ἐδέχθη τὸν Χριστιανισμόν (βλ. *Ἀβγαρος*) καὶ περιέλαβε βαθμηδὸν ἐν τῇ περιοχῇ της περισσοτέρας τῶν 300 μονῶν. Κατελήφθη τῷ 1093 ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, οἵτινες ἵδρυσαν ἐν Ἔ. καὶ μετὰ τῆς περιοχῆς της τὴν πρώτην ἐν Ἀνατολῇ φραγκικὴν ἡγεμονίαν, καταλυθεῖσαν ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων τῷ 1144. Σήμερον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Οὔρφα, εἶνε πρωτεύουσα ὁμων. βιλαετίου τῆς Τουρκίας μὲ 42.270 κατ.

Ἔδιγκτων (Edington). Κώμη τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Οὐίλτς, γνωστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ νίκην Ἀρθούρου τοῦ Μεγάλου κατὰ τῶν Δανῶν, τῷ 878.

ἔδικτον (λατ. edictum). Διάταγμα, διάγραμμα, πρόγραμμα. Ἔδικτα ἐκαλοῦντο παρὰ Ρωμαίοις αἱ διακηρύξεις ἃς ἐξέδιδον οἱ ἄρχοντες καὶ αἱ ὁποῖαι, ἀναρτώμεναι ἐπὶ λευκῶν ξυλίνων πινάκων, περιεῖχον τὰς σκέψεις καὶ ἀποφάσεις αὐτῶν ἐπὶ θεμάτων τῆς ἁρμοδιότητός των. Τοῦ ὅρου ἐγένετο πολλάκις χρῆσις κατὰ τὸν Μεσαίωνα πρὸς δήλωσιν τῶν νόμων, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους, νόμων τινῶν εἰδικῶν, ἐνῷ διὰ τοὺς ἔχοντας γενικωτέραν σημασίαν ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ ὅρος «διάταγμα».

Ἔδικτον τῶν Μεδιολάνων. Τὸ ὀνομαστὸν ἔδικτον τῆς ἀνεξιθρησκίας καὶ τῆς ἰσότητος, ὅπερ κατὰ Φεβρ. 313 μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Μαξεντίου νίκην (Ὀκτ. 312) ἐξέδωκεν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ Λικινίου καὶ δι' οὗ ἐτερματίσθη ὁ διωγμὸς τῶν Χριστιανῶν.

Ἔδικτον τῆς Νάντης. Τὸ κατὰ ἔτος 1598 ἐν Νάντῃ ἐκδοθὲν διάταγμα ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Δ' τῆς Γαλλίας, δι' οὗ παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς πρώην ὁμοθρήσκους του Οὐγενότους ἴσα πρὸς τοὺς Καθολικοὺς δικαιώματα, καὶ ἐτερματίσθησαν οἱ ἐπὶ τριάκοντα ἔξ ἔτη ἐν Γαλλίᾳ διαρκέσαντες θρησκευτικοὶ πόλεμοι. Τὸ ἔδικτον ἀνεκλήθη ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1685.

Ἐδιμβοῦργον (Edinburgh, πρφ. **Ἐδινβερω**). Π. τῆς Μ. Βρεττανίας, πρωτεύουσα τῆς Σκωτίας, 3 χλμ. ἀπὸ τοῦ κόλπου (Φέρθ) τοῦ Φόρθ. Ἔχει εὐρυτάτας ὁδούς, ἐκτεταμένας πλατείας, ὡραιοτάτας οἰκοδομάς, πάρκα ἐν οἷς ἀνδριάντες καὶ ἀγάλματα. Τὸ Ἔ. ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν κέντρον ἐντόνου πνευματικοῦ βίου, διὸ καὶ ἀπεκλήθη «Ἀθῆναι τοῦ Βορρᾶ». Τὸ βιβλιεμπόριον ἀκμάζει κατ' ἔξοχὴν ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ βιομηχανίαι, τυπογραφεῖα, λιθογραφεῖα, ἡ δὲ ἰατρικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου εἶνε διάσημος. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου περιλαμβάνει 300.000 τόμους καὶ 8000 χειρόγραφα. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης πλεῖσται ἀνώτεραι σχολαί, ὡς καὶ δημόσιαι βιβλιοθῆκαι, ἐξ ὧν ἡ τῶν δικηγόρων περιλαμβάνει 750.000 τόμων. Ἡ Ἐθνικὴ Πινακοθήκη περιέχει ἀριστουργήματα ζωγραφικῆς. Ἡ πόλις ἔχει 425.000 κατ. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος πρωτ. τοῦ βασιλείου τῆς Σκωτίας, μέχρι τῆς ἑνώσεως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν.

Ἐδιρνετζίκ. Χ. ἐπαρχ. Δράμας Βλ. **Ἀδριανή.**

Ἔδισον (Θωμᾶς Ἄλβα Edison). Διάσημος Ἀμερικανὸς ἐφευρέτης (1847-1931). Ἡ ἀρχὴ τοῦ σταδίου του ἦτο πολὺ ταπεινή· πωλητὴς ἐφημερίδων κατ' ἀρχάς, ἔγινεν ἔπειτα τηλεγραφικὸς ὑπάλληλος. Τῷ 1876 ἵδρυσεν εἰς τὸ Μένλο Πάρκ παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην, τὸ ἐργαστήριον εἰς τὸ ὁποῖον πειραματικῶς ἐπεξειργάζετο τὴν καταπλήσσουσαν σωρείαν τῶν ἐπωφελῶν ἐπινοιῶν του. Ἐκεῖ κατεσκευάσθησαν οἱ πρῶτοι πρακτικῶς χρησιμοποιήσιμοι ἠλεκτρικοὶ λαμπτῆρες πυρακτώσεως, ὁ φωνογράφος καὶ ὁ φερώνυμος τοῦ ἐφευρέτου ἠλεκτρικὸς συσσωρευτής. Σπουδαιοτάτη εἶνε ἡ συμβολὴ τοῦ Ἔ. εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἠλεκτρικῶν διοχετεύσεων πρὸς μετάδοσιν τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας διὰ φωτισμὸν ἢ κίνησιν, τὴν βελτίωσιν τοῦ τηλεγράφου, τοῦ τηλεφώνου, τὴν τελειοποίησιν τοῦ κινηματογράφου. Τῷ 1915 τῷ ἀπενεμήθη τὸ βραβεῖον Νοβέλ.

Ἐδμόνδος (Edmund). 1) Ἅγιος. Τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Ἀνατολικῆς Ἀγγλίας (840-870). Ἠττήθη καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Δανῶν.—2) Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (922-946), ἔγγονος Ἀλφρέδου τοῦ Μεγάλου. Ἐνίκησε τοὺς Δανούς, τῶν ὁποίων ὁ βασιλεὺς ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμόν. Ἀνέκτησε τὴν Μερκίαν καὶ τὴν Κουμβρίαν.—3) Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (931-1016), ἐπονομαζόμενος *Σιδηρόπλευρος*, λόγῳ τῆς ἀνδρείας του. Ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον κατὰ τὴν νέαν ἐπιδρομὴν τῶν Δανῶν ὑπὸ τὸν Κανοῦτον καὶ νικηθεὶς ὑπὸ τούτου, συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ περὶ διανομῆς τῆς χώρας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἔ. ἐγένετο κατὰ τὰ συμπεφωνημένα βασιλεὺς ὁλοκλήρου τῆς χώρας ὁ Κανοῦτος.—4) Ἅγιος. Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας (1175-1240). Ἐξελέγη ἀρχιεπίσκοπος τῷ 1233. Διὰ τοῦ βίου του καὶ τῶν ἔργων του ὁ Ἔ. ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαιοτέρων μορφῶν τοῦ ἀγγλικοῦ κλήρου.

Ἔδμοντον (Edmonton). 1) Πόλις τοῦ Καναδᾶ, πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Ἀλβέρτας, παρὰ τὸν ποτ. Βόρειον Σασκάτσουαν. Κάτ. 38.821. Ἔχει ἀκμάζον ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον διφθερῶν.—2) Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Μίδλεσεξ, προάστιον τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 66.897.

ἔδνον (ἢ πληθ. **ἔδνα**). Οὕτως ἐκαλοῦντο τὰ πάλαι τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν μυκηναϊκὴν περίοδον ἦσαν βοσκήματα, τὰ διδόμενα ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος εἰς τὸν πατέρα τῆς νύμφης, ἐν εἴδει ἀντιτίμου διὰ τὴν ἀφαίρεσιν αὐτῆς ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου.

Ἐδουάρδος (Edward). 1) *Ὁ Ἐξομολογητής*. Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (1010-1066), ἀπὸ τοῦ 1041. Ἡ βασιλεία τοῦ Ἔ. ὑπῆρξε μᾶλλον εἰρηνική. Τὸ ἐνδιαφέρον του περιωρίζετο κυρίως εἰς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα.—2) *Ὁ Α'*. Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (1239-1307), υἱὸς Ἑρρίκου Γ'. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1272. Ἐτερμάτισε τὴν ὑπὸ τοῦ πατρός του ἀρξαμένην κατάκτησιν τῆς Οὐαλλίας. Ἐπεχείρησεν ἀσκόπους ἐκστρατείας εἰς Γαλλίαν καὶ Σκωτίαν. Ὁ κῶδιξ του εἶνε ἡ βάσις τῆς σημερινῆς νομοθεσίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Common Law (Κοινὸν Δίκαιον).— 3) *Ὁ Β'*. Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (1284-1327), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀνὴρ ἀσθενοῦς χαρακτῆρος, δειλὸς καὶ σκληρός. Οἱ Σκῶτοι ἐνίκησαν τὸν στρατόν του ἐν Βάννοκβωρν (1314). Ἡ σύζυγός του Ἰσαβέλλα ἐπέτυχεν ὅπως τὸ Κοινοβούλιον κηρύξῃ τὸν βασιλέα ἔκπτωτον τοῦ θρόνου. Ἐφονεύθη δὲ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ Βέρκελεϋ Κάσλ.—4) *Ὁ Γ'*. Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (1312-1377), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1327 ἐν ἡλικίᾳ 15 ἐτῶν. Ὠργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον, κατέκτησε τὴν Σκωτίαν καὶ ἤρχισε τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον, τὸν κληθέντα Ἑκατονταετῆ, καὶ ἐπέτυχε διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βρετινύ (1360) τὴν ἀναγνώρισιν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τῆς Ἀκουϊτανίας καὶ τοῦ Ποντιέ (Ponthieu). Ἐπ' αὐτοῦ, 1349, ἐνεφανίσθη ἐπιδημία πνευμονικῆς πανώλους βαρυτάτης μορφῆς, ὁ «Μαῦρος θάνατος», ἥτις ἀφήρπασε τὸ ἓν τρίτον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀγγλίας.—5) *Ὁ Δ'*. Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (1442-1483). Υἱὸς τοῦ Ριχάρδου, δουκὸς τῆς Ὑόρκης, καὶ ἀρχηγὸς τῆς μερίδος τοῦ «Λευκοῦ Ρόδου» κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Κατέλαβε τὸ

Λονδῖνον καὶ ἀνεκηρύχθη (1461) βασιλεύς. Ἐξεθρονίσθη (1470), ἀλλ' ἀνέκτησε (1471) τὸν θρόνον. Ἀπέβη νικητὴς εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. —6) *Ὁ ΣΤ΄*. Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (1537-1553), υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου Η΄, ὃν διεδέχθη τῷ 1547.—7) *Ὁ Ζ΄*. Βασιλεὺς τῆς Μ. Βρεττανίας (1841-1910), υἱὸς τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, ἣν διεδέχθη τῷ 1901. Ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν. Ἐτερμάτισε τὸν Βοερικὸν πόλεμον καὶ ἀπέβη ὁ κύριος συντελεστὴς τῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν προσεγγίσεως καὶ θεμελιωτὴς τῆς Συνεννοήσεως (1904), εἰς ἣν προσεχώρησε καὶ ἡ Ρωσία. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἀπομόνωσις τῆς Γερμανίας.

Ἐδουάρδος (ὁ ἐπικληθεὶς *Μαῦρος Πρίγκιψ*). Υἱὸς Ἐδουάρδου Γ΄, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας τοὺς Γάλλους καὶ ᾐχμαλώτισε τὸν βασιλέα Ἰωάννην τὸν Ἀγαθόν.

Ἐδουάρδος (Duarte). Βασιλεὺς Πορτογαλίας (1391-1438).

Ἐδουάρδος Ἀλβέρτος. Πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας, υἱὸς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Ε΄ καὶ διάδοχος τοῦ ἀγγλ. θρόνου (1894 -).

Ἕδρανα

Ἐδουάρδου λίμνη ἢ **Ἀλβέρτου Ἐδουάρδου.** Λίμνη τοῦ Βελγικοῦ Κόγγου ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 2150 τ.χλμ., σμικρύνεται δὲ συνεχῶς.

Ἐδουάρδου *(πρίγκιπος)* **νῆσος** (Prince Edward Island). Νῆσος τοῦ Καναδᾶ, ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἁγ. Λαυρεντίου. Ἔχει ἔκτασιν 5655 τ.χλμ. καὶ 87.300 κατοίκους.

Ἔδουαρδς (Γεώργιος Edwards). Ἄγγλος φυσιολόγος (1693-1773). Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶνε ἡ πολύτομος «Ἱστορία τῶν πτηνῶν» μετ' εἰκόνων καὶ περιγραφῆς πλέον τῶν 600 εἰδῶν μὴ μέχρι τότε περιγραφέντων ἢ ἀπεικονισθέντων.

Ἔδουϊν (Edwin). Ἄγγλος βασιλεὺς τῆς Νορθουμβρίας (585-633). Τῷ 627 ἐβαπτίσθη καὶ τὸ κράτος του ἐγένετο χριστιανικόν. Περιελθὼν εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας ἡγεμόνας Μερκίας καὶ Οὐαλλίας, ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Χάτφιλδ, ἐτιμήθη δὲ μετὰ θάνατον ὡς μάρτυς καὶ ἅγιος.

Ἔδουοι. Βλ. **Αἴδουοι.**

ἕδρα. *(Ἀνατομ.)* Ὁ πρωκτὸς καὶ ὁ δακτύλιος τῆς τελικῆς μοίρας τοῦ ἀπευθυσμένου. || *(Γεωμετρ.)* Ἑκάτερον τῶν ἐπιπέδων τῶν ἀποτελούντων δίεδρον γωνίαν· ἕκαστον τῶν ἐπιπέδων τῶν ἀποτελούντων τὴν στερεὰν γωνίαν· ἕκαστον τῶν ἐπιπέδων σχημάτων εἰς ἃ περατοῦται στερεὸν σῶμα.

Ἕδρα Ἁγία. Βλ. Καθολικὴ Ἐκκλησία.

ἑδραίανθος (edraianthus). Φυτὸν ἐκ τῶν κωδωνοειδῶν, ποώδες, μὲ φύλλα ἐπιμήκη, γραμμοειδῆ, σπανίως λογχοειδῆ, οὗ εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι ὁ *παρνάσσιος*, σπάνιος, μόνον ἐν Παρνασσῷ, Οἴτῃ, Ὠλενῷ, καὶ *ὁ ἀγρωστιδόφυλλος*, εἰς ὀρεινὰ μέρη τῆς ἀλπείας ζώνης (Ὀλύμπῳ, Παρνασσῷ κ.ἄ.).

ἕδρανον. Πᾶν κάθισμα διὰ δύο ἢ πλείονας ἀνθρώπους, συνήθως μετ' ἐρεισινώτου, μπάγκος. || *(Μηχανολ.)* Ἔρεισμα σταθερόν, ὑποβαστάζον ἄτρακτον κατὰ τὰ δύο αὐτῆς ἄκρα καὶ ἐνίοτε εἰς ἓν ἢ περισσότερα ἐνδιάμεσα σημεῖα, κν. *κουζινέττο*. || *(Ναυτ.)* *Ἕδρανον ὤσεως* ἢ *αὐλακωτόν*, τὸ εἰδικὸν ἕδρανον τῶν πλοίων τὸ εὑρισκόμενον ἀμέσως μετὰ τὴν στροφαλοφόρον ἄτρακτον, ὅπερ φέρει σειρὰν αὐλάκων, εἰς ἃ εἰσέρχονται τραχήλια τῆς ἀτράκτου, διὰ τῶν ὁποίων μεταδίδεται εἰς τὸ πλοῖον ἡ ὦσις τῆς ἕλικος.

Ἕδρανον

Ἐδρεσή (Ἀβοῦ Ἀβδαλὰχ Μωχαμὲτ ἐλ Ἐ.). Ἄραψ γεωγράφος καὶ περιηγητὴς ἐκ Κορδούης (1099-1180). Περιηγήθη χάριν γεωγραφικῶν μελετῶν πάσας τὰς χώρας τῆς Μεσογείου. Κύρια ἔργα του εἶνε γεωγραφικὸς χάρτης τοῦ γνωστοῦ τότε κόσμου καὶ ἐκτενὴς περιγραφὴ τῶν διαφόρων χωρῶν, ἐν αἷς καὶ τῆς Ἑλλάδος, τὸ ἄριστον γεωγραφικὸν ἔργον τοῦ Μεσαίωνος.

Ἐδρίς Ὄνομα ἀραβικῆς δυναστείας *(Ἐδρισῖται)* ἐν τῇ Βορειοδυτικῇ Ἀφρικῇ, 788-985. Ἱδρυτὴς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Ἐδρίς, ἀπόγονος τοῦ Ἀλῆ καὶ τῆς Φατμᾶς, θυγατρὸς Μωάμεθ τοῦ Προφήτου. Πρωτεύουσα τῆς δυναστείας ἦτο τὸ Φέζ. Τὸ κράτος ἐξετάθη μέχρι Σενεγάλης, παρήκμασε δὲ λόγῳ ἐμφυλίων πολέμων.

ἑδροδιαστολεύς Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον διευρῦνον τὸν δακτύλιον τῆς ἕδρας.

ἑδροκήλη. Πρόπτωσις τοῦ χαλαρωθέντος ἐντερικοῦ βλεννογόνου διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ δακτυλίου.

ἑδροσυρίγγιον. Συριγγώδης πόρος μεταξὺ δέρματος τοῦ πρωκτοῦ καὶ τοῦ βλεννογόνου τοῦ ἀπευθυσμένου συνεπείᾳ φυματιώδους ἀποστήματος.

Ἐδφού. Πόλις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, 779 χλμ. ΝΑ τοῦ Καΐρου. Κάτ. 19.262. Εἶνε ἡ ἀρχαία **Θώθ**, ἡ τῶν Ἑλλήνων **Ἀπολλινόπολις ἡ μεγάλη** ἢ **Ἀφροδιτούπολις**. Παρ' αὐτὴν ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ Ὥρου, ὁ καλύτερον διατηρούμενος ἀρχαῖος ναὸς τῆς Αἰγύπτου.

Ἐδώμ (ἤτοι πυρρός). Ὄνομα διδόμενον ἐν τῇ Γενέσει εἰς τὸν Ἠσαῦ, πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ Ἰσαάκ. Ἐξ αὐτοῦ ἐκλήθη οὕτως (ἑλλην. *Ἰδουμαία*) ἡ χώρα ἣν κατῴκουν οἱ θεωρούμενοι ἀπόγονοι τοῦ Ἠσαῦ. Αὕτη ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης μέχρι τοῦ Αἰλανίτου (νῦν Ἄκαβα) κόλπου καὶ Α μέχρι τῆς Ἀραβικῆς ἐρήμου.

Ἐδωμῖται (ἄλλως Ἰδουμαῖοι). Οἱ κάτοικοι τῆς Ἐδώμ (Ἰδουμαίας). Ὑπετάγησαν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, ἐπὶ δὲ τῶν Μακκαβαίων ἠναγκάσθησαν νὰ περιτμηθῶσι καὶ νὰ δεχθῶσι τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ἔκτοτε δὲ ἐθεωροῦντο ἡμιιουδαῖοι. Τὰ εἰς τοὺς βράχους των σῳζόμενα γλυπτά, μονόλιθα, ἀνάκτορα, ναοὶ κ.ἄ. μαρτυροῦσι σπουδαῖον πολιτισμόν.

Εεκε (Παῦλος ver Eecke). Βέλγος ἑλληνιστὴς καὶ μαθηματικὸς (1857-). Ἐκδόσεις αὐτοῦ εἶνε ἔργα ἀρχαίων μαθηματικῶν.

Έετβες (Ρολάνδος). Οὗγγρος φυσικὸς (1848-1919) γνωστὸς διὰ τὸ πείραμα αὐτοῦ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς.

Ἐζέ (Λέων Heuzey). Γάλλος ἀρχαιολόγος καὶ ἑλληνιστὴς (1831-1922). Κύρια ἔργα αὐτοῦ: «Ὁ Ὄλυμπος καὶ ἡ Ἀκαρνανία», «Ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ εἰς Μακεδονίαν», «Μελέτη περὶ τῆς ἀρχαίας ἀμφιέσεως».

Ἐζεκίας. Βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα, υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀχάζ (726-693 π.Χ.). Ἀποκατέστησε τὴν θείαν λατρείαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, κλεισθέντα ὑπὸ τοῦ πατρός του. Ὀφείλεται αὐτῷ καὶ ἡ εἰς βιβλίον συλλογὴ τῶν «Παροιμιῶν» τοῦ Σολομῶντος.

Ἐζεκιήλ. Ἀρμένιος ἀστρονόμος (673-727). Ἵδρυσε σχολήν, ἥτις ἤκμασεν ἐπὶ μακρόν. Ἐκ τῶν ἔργων του οὐδὲν διεσώθη.

Ἐζεκιῆλος. Ἰουδαῖος ποιητὴς τραγῳδιῶν εἰς τὴν Ἑλληνικήν, ἐπὶ θεμάτων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ πρότυπα, ὁ μόνος δραματικὸς ποιητὴς ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑβραίων, ζήσας τὸν Β΄ αἰῶνα π.Χ. Γνωστὴ τραγῳδία αὐτοῦ εἶνε μία μόνον, ἡ «Ἐξαγωγή», ἐν ᾗ περιγράφει τὴν ἔξοδον τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἐσώθησαν ἀποσπάσματά τινα αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων μονόλογος τοῦ Μωϋσέως.

Ἔζελ (Œsel, ἐσθον. Jaaremaa). Νῆσος τῆς Ἐσθονίας, πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῆς Ρίγας. Ἐμβ. 2618 τ.χλμ., 42.000 κάτ., πρωτ. *Ἀρενσβουργ*.

Ἔζερετς. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Πετροπουλάκη.**

Ἐζερῖται. Βλ. **Νεζερῖται.**

Ἐζερός. Βλ. **Νεζερός.**

Ἐζινέ. Κωμόπολις ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, 40 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἔχει περὶ τὰς 7000 κατ., ἐξ ὧν πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς δισχίλιοι Ἕλληνες. Χειροτεχνία ἀγγειοπλαστικῆς καὶ ταπητουργίας.

Ἔζιοβα. Χ. ἐπαρχ. Νιγρίτης. Βλ. **Δάφνη.**

Ἐθιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 261.

ἔθιμον. Ἑκάστη τῶν κατὰ παράδοσιν ἐνεργειῶν ἢ πράξεων, δι' ὧν ἐκδηλοῦται καὶ κανονίζεται ὁ ὁμαδικὸς ἐν γένει βίος τῶν λαῶν. Δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς δύο ὁμάδας, τὰ *κοινωνικά*, κανονίζοντα τὰς μεταξὺ τῶν ἀτόμων μιᾶς κοινωνίας σχέσεις, καὶ τὰ *θρησκευτικά*, σχετικὰ πρὸς τὸν θρησκευτικὸν βίον ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην αὐτοῦ ἔννοιαν. || *(Νομ.)* Κανὼν δικαίου, μὴ εἰσαχθεὶς διὰ δημοσιεύσεως τοῦ κειμένου αὐτοῦ, ἀλλὰ δημιουργηθεὶς διὰ μακρᾶς καὶ ὁμοιομόρφου ἐφαρμογῆς. Εἰς ὅλα τὰ Δίκαια, κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἱστορικὴν ἐμφάνισιν, τὸ ἔθιμον ὑπῆρξεν, ἂν μὴ ἡ μόνη καὶ ἀποκλειστική, ὅπως εἰς τὸ ἀρχαῖον ἰνδικόν, πάντως ἡ κυριωτέρα, ὅπως ἐν Ρώμῃ, πηγὴ τοῦ θετικοῦ Δικαίου.

ἐθιμοτυπία. Τὸ σύνολον τῶν κατὰ συνθήκην καὶ συνήθειαν ἐπικρατησάντων κανόνων συμπεριφορᾶς, οὓς πᾶς εὖ ἠγμένος πρέπει νὰ τηρῇ. || Σύνολον κανόνων ἐφαρμοζομένων ἰδίως κατὰ τὰς θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς τελετὰς ἢ κατὰ τὰς ἐπισήμους πράξεις τὰς ἐχούσας χαρακτῆρα πανηγυρικόν.

ἐθισμός. *(Ἰατρ.)* Ἡ ἐξοικείωσις τοῦ ὀργανισμοῦ πρὸς ὡρισμένην νοσογόνον αἰτίαν ἢ πρὸς τὴν ἐνέργειαν φαρμάκου ἢ δηλητηρίου.

Ἔθιχα (Ecija). Π. τῆς Ἱσπανίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Χενίλ. Ἐρείπια τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀράβων. Κάτ. 29.934. Δημητριακὰ καὶ ἔλαιον.

ἔθνη. Ὅρος δι' οὗ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀντιδιαστέλλονται πρὸς τὸν περιούσιον λαὸν τοῦ Θεοῦ συλλήβδην ἅπαντες οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς γῆς. Ἐπίσης ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, δι' αὐτῆς ἀντιδιαστέλλονται οὐ μόνον πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς γῆς. Εἶνε δ' ἐν αὐτῇ ἡ λ. συνώνυμος πρὸς τὴν λ. Ἕλληνες, οἵτινες ἦσαν οἱ ἐπιφανέστατοι τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου ἀντιπρόσωποι. Οἱ δὲ ἀνήκοντες εἰς τὰ ἔθνη λέγονται *ἐθνικοί*.

Ἐθνικὴ Ἄμυνα Θεσσαλονίκης. Ὄνομα δοθὲν εἰς στασιαστικὸν κίνημα ἐκραγὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 17/30 Σεπτεμβρίου 1916 ἐκ μέρους τῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς τότε κυβερνήσεως καὶ τοῦ Στέμματος, ἰδίᾳ εἰς τὸ ζήτημα συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ στάσις, ἐπεμβάσει τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ συμμαχικῶν στρατευμάτων, ἐπεκράτησεν. Ἡ συσταθεῖσα προσωρινὴ κυβέρνησις προέβη εἰς στρατολογίαν ἐθελοντῶν. Μετὰ τὴν εἰς Θεσσαλονίκην ἄφιξιν τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, ἱδρύθη νέα προσωρινὴ κυβέρνησις, εἰς ἣν ἐδόθη ἡ προσωνυμία «Κυβέρνησις Ἐθνικῆς Ἀμύνης», ἤρξατο δὲ ἡ ἐνέργεια εὐρείας στρατολογίας διὰ τῆς καταλήψεως νήσων καὶ τμημάτων τοῦ μακεδονικοῦ ἐδάφους. Ἡ κυβέρνησις τῆς Ἐ.Ἀ. ἐπέτυχε νὰ ἀναγνωρισθῇ πολιτικῶς ὑπὸ τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως, νὰ δεχθῇ ἐν Θεσσαλονίκῃ διπλωματικοὺς ἀντιπροσώπους τῶν κυβερνήσεων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν τελικὴν ἐν Ἀθήναις ἐπικράτησίν της. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν θρόνον καὶ τὴν εἰς Ἀθήνας ἄφιξιν τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, ἡ κυβέρνησις τῆς Ἐ.Ἀ. διελύθη.

Ἐθνικὴ Ἑταιρεία. Συνωμοτικὴ ὀργάνωσις ἱδρυθεῖσα τὸν Μάϊον τοῦ 1894, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἐθνικὴ ἀποκατάστασις τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Ἑλλήνων. Ἐνίσχυσε τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1896 καὶ ἐδημιούργησεν ἔνοπλον ἐν Μακεδονίᾳ ἀγῶνα, παρέσυρε δὲ τέλος τὴν κυβέρνησιν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας (1897). Μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἑταιρεία διελύθη.

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἑλληνικὴ Τράπεζα, συσταθεῖσα διὰ τοῦ Νόμου τῆς 30 Μαρτίου 1841. Ἱδρυτὴς καὶ πρῶτος διοικητὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Γεώργιος Σταῦρος, τὸ δὲ πρῶτον κεφάλαιον ἀπετελέσθη ἐκ δραχ. 3.402.000. Ἡ Τράπεζα ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τὴν 22 Ἰανουαρίου 1842. Ἀπέβη πολύτιμος βοηθὸς τοῦ κράτους, ὑπῆρξε δὲ τὸ μόνον ἐκδοτικὸν ἵδρυμα μέχρι τῆς 12 Μαΐου 1928, ὅτε μετεβίβασε τὸ ἐκδοτικόν της προνόμιον καὶ τὰς ἐκ τῆς πιστωτικῆς κυκλοφορίας ὑποχρεώσεις της εἰς τὴν ἱδρυθεῖσαν τότε Ἐκδοτικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος. Ἔκτοτε παραμένει ὡς μέγας οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς ὑπὸ τὸν τύπον ἀνωνύμου ἑταιρείας καὶ ἐκτελεῖ πάσας τὰς ἐργασίας πλὴν τῆς ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας τραπεζικῶν γραμματίων.

Ἐθνικοί. Βλ. **ἔθνη.**

Ἐθνικόν (πρῴην *Ὀψίριva*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 296.

ἐθνικὸς ὕμνος. Ὠδὴ μεθ' ἁπλῆς μελῳδίας χρησιμεύουσα ὡς σύμβολον τῆς ἑνότητος ἔθνους τινός. Ἐθνικὸς ὕμνος ἐν Ἑλλάδι εἶνε ὁ ἐπιβληθεὶς μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος, ποιηθεὶς τῷ 1823 ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ.

ἐθνικότης. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἀνήκοντος εἰς ἔθνος τι, ἐπίσης δὲ ὁμὰς ἀτόμων ἀνηκόντων εἰς τὸ αὐτὸ ἔθνος, ὡς καὶ ἡ ἰθαγένεια, ἡ ὑπηκοότης ἀτόμου τινός. || *Ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων*, καθ' ἣν ἑκάστη ἐθνικότης ἔδει νὰ σχηματίσῃ ἀνεξάρτητον καὶ κυρίαρχον κράτος.

ἐθνολογία. Συγκριτικὴ ἐπιστήμη ἀσχολουμένη εἰς τὴν περισυλλογήν, περιγραφήν, σύγκρισιν, ψυχολογικὴν καὶ ἱστορικὴν ἐξέτασιν καὶ ἑρμηνείαν ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ πολιτισμοῦ τῶν μὴ ἱστορικῶν ἢ ἄλλως κατὰ φύσιν λαῶν, ἐν μέρει δὲ τῶν ἱστορικῶν.

ἔθνος. Σύνολον ἀνθρώπων ἐχόντων κοινὴν τὴν καταγωγήν, ὁμιλούντων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν,

ὑποστάντων τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν ἐν τῷ πολιτικῷ αὐτῶν βίῳ καὶ τῷ πολιτισμῷ καὶ ἐχόντων συνείδησιν στενοῦ μεταξύ των συνδέσμου. (Περὶ τοῦ ὅρου **ἔθνη** βλ.λ. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων βλ. **ἐθνικότης.**)

ἐθνόσημον. Τὸ διακριτικὸν σῆμα ἢ ἔμβλημα ἔθνους, τὸ ἔμβλημα ἢ ὁ θυρεός (βλ.λ.) ‖ Εἰδικῶς, σῆμα τιθέμενον ἐπὶ τοῦ πίλου, τῶν στολῶν (ἰδίως τῶν στρατιωτικῶν) καὶ φέρον τὰ ἐθνικὰ χρώματα τοῦ κράτους εἰς ὃ ταῦτα ἀνήκουσιν, ἡ **κονκάρδα.** Σήμερον τὰ διάφορα κράτη ἔχουσιν ἴδια ἐθνόσημα.

ἐθνοφρουρά. Στρατὸς ἀποτελούμενος ἐκ στρατευσίμων ἐχόντων ἡλικίαν μεγαλυτέραν τῆς τῶν ἀποτελούντων τὸν ἐνεργὸν στρατὸν καὶ τὴν ἐφεδρείαν αὐτοῦ, ἐν Ἑλλάδι τῶν ἀγόντων ἡλικίαν ἀπὸ 34-42 ἐτῶν. Τὴν *ἐφεδρείαν τῆς ἐθνοφρουρᾶς* ἀπετέλει τὸ σύνολον τῶν στρατευσίμων τῶν ἐχόντων ἡλικίαν 43-52 ἐτῶν.

ἐθνοφυλακή. Ἡ κατὰ τὴν περίοδον ἐσωτερικῆς κρίσεως ὀργάνωσις ἐνόπλων πολιτῶν πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἢ καὶ πρὸς ἄμυναν τῆς χώρας. Ἐθνοφυλακὴ ἐν Ἑλλάδι ἐκλήθη τὸ συσταθὲν τῷ 1843 σῶμα ἐκ πολιτῶν ἐχόντων ὡρισμένα προσόντα, ἡλικίαν 20-25 ἐτῶν, ὀργανωμένων κατὰ δήμους, μὴ ὑποχρέων μὲν εἰς διαρκῆ ὑπηρεσίαν, ἀλλ' ὑποχρέων νὰ προσφέρωσι τὰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας των ἀμισθὶ ὁσάκις ἀνάγκαι τῆς πατρίδος ἐπέβαλλον τοῦτο. Τὸ σύστημα τῆς ἐθνοφυλακῆς κατηργήθη τῷ 1880.

εἰδικαὶ προτάσεις. Αἱ τιθέμεναι ὡς συμπλήρωμα τῆς κυρίας προτάσεως ἐν τῷ λόγῳ καὶ εἰδικεύουσαι τὴν γενικὴν ἔννοιαν αὐτῆς. Εἰσάγονται διὰ τῶν μορίων *ὅτι* ἢ *ὡς* καὶ ἐξαρτῶνται ἐκ ρημάτων λεκτικῶν, διηγηματικῶν, γνωστικῶν. δηλωτικῶν, ὡς: λέγω, ἱστορῶ, δηλῶ, ἀγγέλλω, πυνθάνομαι, αἰσθάνομαι κλ.

εἰδικότης. *('Ιατρ.)* Ἴδιος κλάδος τῆς ἰατρικῆς, περὶ ὃν ἀσχολεῖται ὁ εἰδικὸς ἰατρός. ‖ *(Φαρμακ.)* Βλ. *ἰδιοσκεύασμα.*

εἰδοί (αἱ· λατ. idus). Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ρωμαίοις, ἡ ιε΄ ἡμέρα τῶν μηνῶν Μαρτίου, Μαΐου, Ἰουλίου καὶ Ὀκτωβρίου καὶ ἡ ιγ΄ τῶν ἄλλων μηνῶν, ἀφιερωμένη εἰς τὸν Δία. Αἱ εἰδοὶ τοῦ Μαρτίου, καθ' ἃς ἐγένετο καὶ ἡ δολοφονία τοῦ Καίσαρος, ἐθεωροῦντο ὡς ἡμέρα ἀποφράς.

Εἰδομένη. Ἀρχαία πόλις τῆς Μακεδονίας. Ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ, τοποθετεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ Δήμιτσα παρὰ τὴν σημερινὴν Γευγελὴν ἢ πολὺ βορειότερον, κατὰ τὸ Δεμὶρ-Καποῦ.

Εἰδομένη (πρώην *Σέχοβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παιονίας (Θεσσαλονίκης), ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Γευγελῆς, παρὰ τὴν μεθόριον. Κάτ. 532.

εἰδοποιΐα. Νομικὸς ὅρος, δι' οὗ δηλοῦται ἡ μετασκευὴ δι' ἧς πρᾶγμά τι μεταβάλλει εἶδος, μετατιθέμενον εἰς ἑτέραν κατηγορίαν πραγμάτων. Παραδείγματα εἰδοποιΐας εἶνε ἡ ἐκ σταφυλῶν κατασκευὴ οἴνου, ἡ ἐκ τῶν ᾠῶν ἐπώασις νεοσσῶν, ἡ ἐκ δένδρων κατασκευὴ σανίδων, ἡ ἐκ σανίδων κατασκευὴ κιβωτίων καὶ οὕτω καθεξῆς.

εἶδος. Ἐν τῇ Βοτανικῇ ‖ καὶ τῇ Ζωολογίᾳ, τὸ σύνολον τῶν ἀτόμων τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουσιν ὡς πρὸς τοὺς κυριωτέρους (κατὰ τὸν παρατηρητήν) χαρακτῆρας καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τοὺς ἀπογόνους των. Ἀποτελεῖ τὴν κατωτέραν μονάδα τῆς συστηματικῆς κατατάξεως τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν. Ὑποδιαιρέσεις: *ὑποείδος, ποικιλία* καὶ *παραλλαγή.*

εἰδύλλιον. Γένος ποιήσεως ἐν ᾧ δηλοῦται δία τις ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ποιητοῦ, δίδουσα εἰς τὰ ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα ποιήματα εἰρηνικὸν καὶ ἐπίχαριν χαρακτῆρα. Ἀνήκει πρὸ παντὸς εἰς τὴν βουκολικὴν ποίησιν, ἔχει δὲ πρόσωπα τοὺς βοσκοὺς καὶ τοὺς ἀγρότας, ὧν τὰ πάθη εἶνε μέτρια καὶ προσηνῆ, ἀπηλλαγμένα πάσης ὑπερβολῆς. Καὶ ὁ λόγος δὲ εἶνε ἁπλοῦς καὶ ἀπέριττος, ἄνευ ὄγκου καὶ ἐπιτετηδευμένης στωμυλίας, χαρίεις καὶ ἐπαγωγός.

εἰδώλιον. Ὄνομα διδόμενον ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων εἰς τὰ μικρὰ ἀγάλματα, καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἐξ ὀπτῆς γῆς κατεσκευασμένα.

εἰδωλολατρία. Λατρεία ἀπονεμομένη εἰς τὰ *εἴδωλα.* Οὖσα ἡ θρησκεία πάντων τῶν φυσικῶν λαῶν καὶ τῶν ἀρχεγόνων ἱστορικῶν, ἔχει δύο θεμελιώδεις μορφάς, τὴν τοῦ φετιχισμοῦ καὶ τὴν τῆς πολυθεΐας. Καὶ ὁ μὲν *φετιχισμὸς* εἶνε ἡ λατρεία ζώων, οὐρανίων σωμάτων, ὡς τοῦ Ἡλίου, τῆς Σελήνης ἢ ἄστρου τινός, λίθων, ὁστῶν, δράγματος χόρτων ἢ τριχῶν καὶ πάντων τῶν ἀντικειμένων, ἐν οἷς φαντάζονται ὅτι ἐνοικεῖ μαγικὴ δύναμις. Ἡ δὲ *πολυθεΐα,* ἡ λατρεία τῶν ἀρχεγόνων ἱστορικῶν λαῶν, τῶν Αἰγυπτίων, Ἰνδῶν, Περσῶν, Γερμανῶν, Σλαύων, Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, διακρίνεται τοῦ φετιχισμοῦ κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ ὑπεραισθητὸν παρίσταται ἐν αὐτῇ ἐν μορφῇ προσώπων, ἤτοι θεῶν, ἀμετόχων τῶν περιορισμῶν τῆς θνητότητος, κινουμένων ἐλευθέρως, προσλαμβανόντων οἱασδήποτε μορφὰς καὶ μὴ γηρασκόντων ἢ ἀποθνησκόντων. Τὰ οὐσιῶδες στοιχεῖον τῶν θεῶν τῆς πολυθεΐας εἶνε ὅτι οὗτοι εἶνε προσωποποιήσεις τὸ μὲν φυσικῶν δυνάμεων, τὸ δὲ ἰδεωδῶν προτύπων.

εἴδωλον. Ὁμοίωμα, εἰκών, ἄϋλος μορφή, πλάσμα τῆς φαντασίας, φάντασμα ἢ εἰκὼν ἐν τῇ διανοίᾳ· ἰδέα, ἔννοια, φαινομενικὴ ἢ πραγματικὴ εἰκὼν ἀντικειμένου τινός, σχηματιζομένη δι' ἀνακλάσεως ἢ διαθλάσεως τοῦ φωτός (λ.χ. ἐν τῷ κατόπτρῳ). ‖ Ἐπίσης δὲ ὁμοίωμα ψευδοῦς θεότητος χρησιμεῦον ὡς ἀντικείμενον λατρείας. (Βλ. *εἰδωλολατρία.*)

εἰκαστικὰ ἐπιρρήματα. Τὰ σημαίνοντα ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ρήματος δηλούμενον εἶνε κρίσις κατὰ συμπερασμὸν καὶ ἑπομένως οὐχὶ βεβαία, π.χ. *τάχα, ἴσως* κ.ἄ.

εἰκαστικὴ τέχνη. Γενικώτερον μὲν ἡ ζωγραφική, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονική, ἤτοι αἱ εἰς τὴν ὅρασιν ἀπευθυνόμεναι, μερικώτερον δὲ μόνον αἱ δύο πρῶται.

εἰκόνισμα. Ἁγία εἰκών, εἴτε προσωπογραφία ἁγίου εἴτε ἀπεικόνισις ἐπεισοδίου τῶν Ἱερῶν Γραφῶν. Συνήθως τὰ εἰκονίσματα εἶνε ἐζωγραφισμένα ἐπὶ ξύλου, τὰ δὲ ἐνδύματα καὶ ὁ φωτοστέφανος τῶν ἁγίων εἶνε πολλάκις ἐπικεχρυσωμένα ἢ κεκαλυμμένα διὰ πλακῶν ἀργύρου ἢ χρυσοῦ καταλλήλως κεκοσμημένων. Ἐνίοτε κοσμοῦνται καὶ διὰ προσκεκολλημένων πολυτίμων λίθων. Ἄλλοτε αἱ εἰκόνες εἶνε ἀναγεγλυμμέναι ἐπὶ ξύλου, τὸ ὁποῖον χρωματίζεται κατόπιν. Εἰς τινας εἰκόνας ἀποδίδονται καὶ θαυματουργοὶ ἰδιότητες, λέγεται δ' ὅτι ἔχουσι δι' αὐτὰς ἐπιτελεσθῆ καὶ διάφορα θαύματα, πρὸ πάντων ἐν Ρωσίᾳ.

εἰκονογραφία. Σύστημα γραφῆς δι' εἰκόνων, εἰκονογραφικὸν σύστημα γραφῆς (βλ. *γραφή*). ‖ Ἐπίσης ἡ τέχνη τῆς ζωγραφικῆς τῶν εἰκονισμάτων.

εἰκονοκλάστης. Βλ. εἰκονομαχία.

εἰκονολατρία. Ἡ ἀπόδοσις εἰς τὰς ἱερὰς εἰκόνας τιμῆς λατρευτικῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰς αὐτὰς ἀποδιδομένων ὑπερφυσικῶν ἢ θείων δυνάμεων. Ἡ Ἐκκλησία ἀποκρούει τὴν εἰκονολατρίαν

ὡς εἰσάγουσαν τὴν εἰδωλολατρίαν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ ὅρος τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδικάζει ἐξ ἴσου τοὺς εἰκονομάχους καὶ τοὺς εἰκονολάτρας. Ἡ εἰκονολατρία ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς δεινὰς εἰκονομαχικὰς ἔριδας κατὰ τοὺς μέσους χρόνους.

εἰκονομαχία. Ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Βυζαντίου, ἡ μεγάλη μεταρρύθμισις τοῦ Η΄ αἰῶνος, ἡ ὁποία ἐπέβαλε χεῖρα ἐπὶ τῶν εἰκόνων, τῶν ἁγίων λειψάνων καὶ τῶν μοναστηρίων, ἐσκόπει δὲ σὺν τῇ θρησκευτικῇ καὶ τὴν κοινωνικὴν ἅμα καὶ κυβερνητικὴν ἀνάπλασιν. Ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Γ΄ τοῦ Ἰσαύρου (717-741), ὅστις κατ' ἀρχὰς διέταξε (726) νὰ τοποθετηθῶσιν αἱ εἰκόνες ὑψηλὰ ἐν τοῖς ναοῖς, τῷ δὲ 728 προέβη εἰς τὴν ὁλοσχερῆ αὐτῶν κατάργησιν. Προεκλήθη ταραχή, ἐξερράγη δὲ καὶ ἐπανάστασις ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος Κωνσταντῖνος Ε΄ προέβη εἰς διωγμοὺς τῶν εἰκονολατρῶν, συνεκάλεσε δὲ καὶ σύνοδον, ἥτις ἐκήρυξεν ἀποβλήτους τὰς εἰκόνας. Ταύτης αἱ διατάξεις κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς Ζ΄ Συνόδου, ἥτις καὶ ἐκήρυξε τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων (787). Δευτέρα περίοδος τῆς εἰκονομαχίας ἤρχισε τῷ 802, ἥτις ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 842, ὅτε αἱ εἰκόνες ἀνεστηλώθησαν ὁριστικῶς, ὁρισθέντος καὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ γεγονότος, ἥτις γίνεται τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας). Τότε ἀποκατεστάθησαν καὶ τὰ καταργηθέντα μοναστήρια.

εἰκονόμετρον. Συσκευὴ διὰ τῆς ὁποίας καθορίζεται ἡ κατάλληλος ἑστιακὴ ἀπόστασις πρὸς λῆψιν φωτογραφικῆς εἰκόνος δεδομένου μεγέθους ἀπὸ δεδομένης ἀποστάσεως. Συνίσταται ἀπὸ διπτραν σκοπευτικὴν καὶ συρμάτινον ὀρθογώνιον πλαίσιον, ὁλισθαῖνον ἐπὶ ἠριθμημένου μεταλλίνου κανόνος. ‖ Ἐπίσης μικρὰ συσκευὴ ἐντὸς μιᾶς τῶν ἄνω ἐμπροσθίων γωνιῶν τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς, συνισταμένη ἐκ δύο φακῶν καὶ ἑνὸς κατόπτρου καὶ διὰ τῆς ὁποίας ὁ φωτογραφῶν βλέπει τὸ πρὸς φωτογράφησιν ἀντικείμενον εἰς φυσικὴν καὶ οὐχὶ ἀνεστραμμένην θέσιν καὶ κανονίζει τὴν θέσιν τῆς μηχανῆς.

εἰκονοστάσιον. Μέρος ἔνθα ἀναρτῶνται αἱ ἅγιαι εἰκόνες ἐν οἰκίᾳ ἢ ἐν ἐκκλησίᾳ. Τὸ εἰκονοστάσιον τῶν ναῶν ἦτο τὸ κατ' ἀρχὰς ἁπλοῦν χαμηλὸν διάφραγμα ἐκ ξύλου ἢ μετάλλου ἢ μαρμάρου, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐκρέμαντο τὰ *καταπετάσματα* ἢ *βῆλα.* Ἀπὸ τῶν εἰκονομαχικῶν ἰδίᾳ ἐρίδων ἤρχισε τὸ εἰκονοστάσιον νὰ λαμβάνῃ τὴν ἣν ἔχει σήμερον μορφήν, ἀποκλείον τὴν ὄψιν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Βήματος, πρὸς ὃ συγκοινωνεῖ ὁ κυρίως ναὸς μόνον διὰ τῶν θυρίδων τοῦ εἰκονοστασίου. Πλεῖστα ἀρχαῖα εἰκονοστάσια εἶνε ἀξιόλογα ἐν τῇ χριστιανικῇ τέχνῃ, ἰδίως τὰ ξύλινα, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν λεπτοτάτην ξυλογλυπτικήν.

εἰκοσάγωνον. Πολύγωνον ἔχον εἴκοσι πλευράς, ἑπομένως καὶ εἴκοσι ἕδρας· *κανονικὸν εἰκοσάγωνον,* τὸ ἔχον τὰς πλευρὰς καὶ τὰς γωνίας αὐτοῦ ἴσας πρὸς ἀλλήλας.

εἰκοσάεδρον. Στερεὸν ἔχον δώδεκα ἕδρας· *κανονικὸν εἰκοσάεδρον,* τὸ ἔχον τὰς ἕδρας αὐτοῦ ἴσας πρὸς ἀλλήλας, ὅπως καὶ τὰς διέδρους καὶ τὰς στερεὰς γωνίας.

εἰκόσορος. Πλοῖον πολεμικὸν τοῦ κωπήρους ναυτικοῦ τῆς ἀρχαιότητος, ἔχον κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον εἴκοσι κώπας, δέκα κατὰ πλευράν.

εἰκοστή. Φόρος (μία δραχμὴ ἐπὶ ταῖς εἴκοσι) παντὸς ἐμπορεύματος εἰσαγομένου ἢ ἐξαγομένου διὰ θαλάσσης, ἐπιβληθεὶς εἰς τὰς ὑπηκόους τῶν Ἀθηναίων πόλεις τῷ 412 ἀντὶ τοῦ ἀμέσου φόρου

δν τέως κατέβαλλον. Ὁ φόρος ἐξεμισθοῦτο καὶ οἱ συλλέγοντες ἐκαλοῦντο *εἰκοστολόγοι.*

Εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου 1821. Ἡ καθιέρωσις τῆς ἡμέρας ταύτης ὡς ἐθνικῆς ἑορτῆς ἐγένετο κατὰ τὸ 1833 διὰ Βασ. Διατάγματος τοῦ Ὄθωνος. Καθορισμὸς ὅμως αὐτῆς πρὸς ἔναρξιν τοῦ ἐθνικοῦ Ἀγῶνος οὐδέποτε ἐγένετο. Ἔναρξις τοῦ Ἀγῶνος ἐγένετο ὅταν ἐξῆλθεν ὁ Βλαδιμηρέσκου ἐκ Βουκουρεστίου, ἐπαναστατήσας περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου 1821 τὴν Μικρὰν Βλαχίαν. Οὐδὲν ἔγγραφον διεσώθη μνημονεῦον τὴν 25 Μαρτίου ὡς ἡμέραν ἐγέρσεως. Ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Ἀγὼν ἤρξατο τὴν 14 Μαρτίου, εὐλογηθέντος τοῦ λαβάρου ἐν Ἁγίᾳ Λαύρᾳ τὴν 13, ἡμέραν Κυριακήν. Τῇ 23 Μαρτίου κατελήφθησαν αἱ Καλάμαι, τούτων δὲ πάντων γνωσθέντων κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (25 Μαρτίου) μετέσχον τοῦ Ἀγῶνος ὅσαι ἐπαρχίαι δὲν εἶχον ἀκόμη λάβει τὰ ὅπλα.

εἰκών. Ὁμοίωμα, ὑλικὴ ἀναπαράστασις πραγματικοῦ ἢ φανταστικοῦ ἀντικειμένου διὰ τῆς ζωγραφικῆς, τῆς γλυπτικῆς, ἐπὶ κεντήματος κλ., εἰκόνα, ζωγραφιά, ἄγαλμα, ἀνάγλυφον, ἀποτύπωμα. (Περὶ ἁγίων εἰκόνων βλ. *εἰκόνισμα*).

εἰλεκκὼν ὀστοῦν, εἰλεκκὸς βόθρος κλ. Βλ. λαγόνιον.

Εἰλείθυια. Παρ' ἀρχαίοις, θεὰ τῶν ἐπιτόκων γυναικῶν, προστατεύουσα αὐτὰς ἐν τῷ καιρῷ τῶν ὠδίνων των.

εἰλεός. *('Ανατομ.)* Ἡ κατωτέρα μοῖρα τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου ἡ συνεχίζουσα τὴν νῆστιν καὶ ἀποληγουσα εἰς τὸ τυφλόν. ‖ *(Παθολ.)* Ἀπόφραξις ἐντερικὴ ἐκ συστροφῆς ἢ ἑλίξεως τοῦ ἐντέρου.

εἴλημα (τό). *(Φαρμακ.)* Ρευστὴ ἢ στερεὰ ἀδιάφορος οὐσία, ἐν ᾗ διαλύεται ἢ συμφύρεται ἐνεργόν τι φάρμακον· λέγεται καὶ **ἔκδοχον.**

εἰλητήριον. Στενὴ καὶ ἐπιμήκης μεμβράνη, περιελισσομένη περὶ μικρὸν ξύλινον κοντὸν (κοντάκιον) καὶ ἐφ' ἧς ἀνεγράφετο ἀμφοτέρωθεν ἡ ἀκολουθία τῆς λειτουργίας, τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις ἐπεκράτησεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ Ι΄ μέχρι τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος.

εἰλητόν. Λευκὸν ἐκ λινοῦ ὄφασμα, τοποθετούμενον τὸ πάλαι ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θείας Εὐχαριστίας, μετὰ τὴν ὁποίαν διπλούμενον ἢ ἑλισσόμενον ἀπετίθετο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ θυσιαστηρίου.

εἵλως. Ὄνομα τῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ δούλων. Οἱ εἵλωτες ἦσαν παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Δωριέων, ἀντιστάντες ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν, ἐγένοντο αἰχμάλωτοι πολέμου καὶ ὑπεδουλώθησαν ὑπ' αὐτῶν, ἐχρησιμοποιοῦντο δὲ ὡς δημόσιοι δοῦλοι. Οἱ Σπαρτιᾶται μετεχειρίζοντο τοὺς εἵλωτας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τρόπον ἀπάνθρωπον, ἰδίως δὲ ἡ ἐπίσημος «κρυπτεία» ἦτο μέτρον περιοδικῆς σφαγῆς τῶν ἐπιφοβωτέρων ἐξ αὐτῶν. Ἐν τούτοις πολλάκις ἔδωκαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς εἵλωτας προσενεγκόντας μεγάλας ὑπηρεσίας. Οἱ ἀπελευθερούμενοι εἵλωτες ὠνομάζοντο *νεοδαμώδεις* καὶ *μόθωνες.*

εἱμαρμένη. Ἡ ἐν τῷ κόσμῳ τύχη ἑκάστου, ἡ περιλαμβάνουσα πάσας αὐτοῦ τὰς περιπετείας. ἡ ἀναπότρεπτος μοῖρα, τὸ πεπρωμένον. Ὡς κύριον ὄνομα, ἡ προσωποποιουμένη ὑπερτάτη δύναμις ἡ ἄρχουσα ἐν τῇ φύσει καὶ διέπουσα τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις, θεότης τῶν ἀρχαίων, πλασθεῖσα περὶ τὸ 550 π.Χ. ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, ἰσουμένη πρὸς τὴν Μοῖραν.

Εἶρα (ἡ). Ὄρος ἐν τῇ ΒΔ. ἄκρᾳ τῆς ἀρχαίας

Μεσσηνίας, παραφυάς τοῦ Τετραγίου καὶ τοῦ Λυκαίου, ἐν ἀριστερᾷ τῆς ἐκεῖ πλησίον πηγαζούσης Νέδας. Ἐπ' αὐτοῦ παρά τὸ σημερινόν χ. Καλαλέτρι ὑπῆρχεν ὁμώνυμον ὄχυρόν, ἔνθα ὁ Ἀριστομένης μετά τῶν Μεσσηνίων ἡμύνθη ἐπί 11 ἔτη κατά τῶν Σπαρτιατῶν διαρκοῦντος τοῦ β΄ Μεσσηνιακοῦ πολέμου. Τῷ 668 π.Χ. ἐκυριεύθη ἡ θέσις καὶ ἔληξεν ὁ πόλεμος.

εἰργμός (embargo). *(Διεθν. Δίκ.)* Ἡ προσωρινή παρακατάσχεσις τῶν εἰς τοὺς λιμένας ἢ τάς θαλάσσας κράτους τινός εὑρισκομένων πλοίων ἑτέρου κράτους καὶ παρεμπόδισις τοῦ πλοῦ αὐτῶν, συνήθως ἀποσκοποῦσα εἰς ἱκανοποίησιν κράτους τινός ἔναντι ἑτέρου. Ἐν τῷ Διεθνεῖ Δικαίῳ κατατάσσεται εἰς τά καλούμενα μέσα ἧσσονος βίας, ἅτινα συνήθως χρησιμοποιοῦνται πρό τῆς κηρύξεως πολέμου ἐπικειμένου, ἢ καὶ ἁπλῶς λαμβάνει τήν μορφήν καθαροῦ ἀνταδικήματος.

εἰρεσιώνη. Κλάδος ἐλαίας ἢ δάφνης ἐστολισμένος διά λευκῶν ἢ ἐρυθρῶν ἐρίων καὶ διαφόρων καρπῶν (ἐξαιρουμένου τοῦ ἀπίου καὶ μήλου) καὶ ἀκροδρύων, παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι σύμβολον εὐφορίας. Ἀφιεροῦτο εἰς τόν Ἀπόλλωνα, τήν Ἀθηνᾶν καὶ τάς Ὥρας κατατιθέμενος πρό τῶν ἱερῶν αὐτῶν κατά τήν ἑορτήν τῶν Πυανεψίων, εἰς ἔκφρασιν εὐχαριστίας διά τήν γονιμότητα τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ παράκλησιν τῆς συνεχίσεως αὐτῆς κατά τό ἑπόμενον.

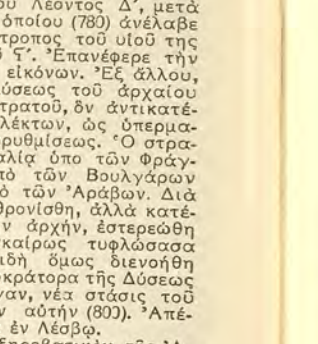

Εἰρήνη καὶ Πλοῦτος (ἐν τῇ Γλυπτοθήκῃ τοῦ Μονάχου)

Εἰρηναῖος. 1) Ἀλεξανδρινός γραμματικός (φιλόλογος) τοῦ Α΄ αἰῶνος π.Χ. Ἔγραψε «Περί τῆς Ἀθηναίων προπομπίας», «Περί τῆς Ἀλεξανδρέων διαλέκτου», «Ἀττικῶν ὀνομάτων βιβλία γ΄» καὶ ἄλλα, ὡς καὶ ὑπομνήματα εἰς τοῦ Εὐριπίδου τήν Μήδειαν, εἰς τόν Ἡρόδοτον καὶ εἰς Ἀπολλώνιον τόν Ῥόδιον.—2) *Ὁ Ἅγιος.* Ἐπίσκοπος Λουγδούνου (Λυών), ἐκ Σμύρνης πιθανῶς καταγόμενος, μαθητής τοῦ ἁγ. Πολυκάρπου. Τῷ 202 ἐπί Σεπτιμίου Σευήρου ὑπέστη τόν μαρτυρικόν θάνατον. Εἶνε ἰδίᾳ γνωστός διά τήν ἐπέμβασίν του παρά τῷ πάπᾳ Βίκτωρι, ὅστις ἀντεφέρετο πρός τάς Μικρασιατικάς ἐκκλησίας διά τό ζήτημα καθορισμοῦ τοῦ Πάσχα. Ἔγραψεν ἔργα, ἰδίᾳ ἀπολογητικά.

Εἰρήνη. Θεά τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, μία τῶν τριῶν Ὡρῶν, κόρη τοῦ Διός καὶ τῆς Θέμιδος, ἀδελφή τῆς Εὐνομίας καὶ τῆς Δίκης. Ὁ Εὐριπίδης καὶ ὁ Ἀριστοφάνης παρουσιάζουσιν αὐτήν ὡς φορέα τῆς εὐφορίας καὶ τοῦ πλούτου. Εἰς ἔργα τῆς εἰκαστικῆς τέχνης συχνάκις ἀναπαρίσταται ἡ Εἰρήνη. Γνωστόν χαλκοῦν ἄγαλμα ἦτο ἔργον τοῦ γλύπτου Κηφισοδότου, πατρός τοῦ Πραξιτέλους, ὡς ἀντίγραφον δέ τούτου ἀνεγνωρίσθη μαρμάρινον ἄγαλμα τῆς Γλυπτοθήκης τοῦ Μονάχου, παριστῶν τήν θεάν κρατοῦσαν εἰς τήν ἀγκάλην της παιδίον (τόν Πλοῦτον).

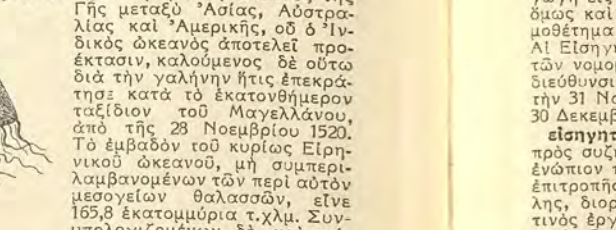

Εἰρήνη

Εἰρήνη. 1) *Μεγαλομάρτυς.* Περσίς ζήσασα τόν Δ΄ αἰῶνα. Ἐπί βασιλέως τῆς Περσίας Σαπώρ τοῦ Β΄ κατεδιώχθη. Μετέβη ἀκολούθως εἰς Ἔφεσον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἑορτάζεται τήν 5 Μαΐου.—2) Ἁγία. Σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Κομνηνοῦ, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Οὐγγρων Λαδισλάου. Διά τάς ἀρετάς της ἀνεκηρύχθη ἁγία. Ἑορτάζεται τήν 13 Αὐγούστου. —3) Ἕτεραι μάρτυρες φέρουσαι τό ὄνομα Εἰρήνη τιμῶνται ὑπό τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἑορτάζει τήν μνήμην αὐτῶν τήν 16 Ἀπριλίου, 5 Ἰουνίου, 28 Ἰουλίου καὶ 18 Σεπτεμβρίου.

Εἰρήνη. 1) Μία τῶν τριῶν συζύγων τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄ (741-775). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Χαζάρων.—2) *Ἡ Ἀθηναία.* Βυζαντινή αὐτοκράτειρα 769-800, σύζυγος τοῦ Λέοντος Δ΄, μετά τόν θάνατον τοῦ ὁποίου (780) ἀνέλαβε τήν ἀρχήν ὡς ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Κωνσταντίνου τοῦ Ϛ΄. Ἐπανέφερε τήν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων. Ἐξ ἄλλου, προέβη μέχρι διαλύσεως τοῦ ἀρχαίου ἐμπειροπολέμου στρατοῦ, ὃν ἀντικατέστησε διά νεοσυλλέκτων, ὡς ὑπερμαχοῦντα τῆς μεταρρυθμίσεως. Ὁ στρατός ἠττήθη ἐν Ἰταλίᾳ ὑπο τῶν Φράγκων, ἐν Θράκῃ ὑπό τῶν Βουλγάρων καὶ ἐν Ἀσίᾳ ὑπό τῶν Ἀράβων. Διά στάσεως ἡ Εἰ. ἐξεθρονίσθη, ἀλλά κατέλαβεν ἐκ νέου τήν ἀρχήν, ἐστερεώθη δ' εἰς αὐτήν προσκαίρως τυφλώσασα τόν υἱόν της. Ἐπειδή ὅμως διενοήθη γάμον μέ τόν αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως Κάρολον τόν Μέγαν, νέα στάσις τοῦ στρατοῦ καθήρεσεν αὐτήν (802). Ἀπέθανε 803 ἐξόριστος ἐν Λέσβῳ.

εἰρήνη. Πτηνόν ξηροβατικόν τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας, μικρόν, χαρίεν, μέλαν, μέ οὐράν δισχιδῆ.

εἰρήνη. Λεπτομέδουσα ἔχουσα τό σκιάδιον ἐλαφρῶς θολωτόν ἢ ἡμισφαιρικόν, μέ μῆκος ὡριπλάσιον τοῦ ὕψους, κοινή καὶ ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ.

Εἰρήνη Ἁγία. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας). Κάτ. 454.

εἰρήνη Θεοῦ. Ἐκκλησιαστικός θεσμός ἰσχύων τόν Μεσαίωνα καὶ μεταγενεστέρως ἔτι ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀπαγορεύων, ἐπί ἀπειλῇ βαρυτάτων ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν, πᾶσαν ἐχθροπραξίαν ἀπό τῆς ἀρχῆς τῆς Τεσσαρακοστῆς μέχρι τῆς 9ης μετά τήν Πεντηκοστήν ἡμέρας, ἀπό τῆς Γεννήσεως Χριστοῦ μέχρι τῆς 8ης μετά τά Ἐπιφάνια ἡμέρας κλ.

Εἰρηνικὸς ὠκεανός. Ὁ μέγιστος ὠκεανός τῆς Γῆς μεταξύ Ἀσίας, Αὐστραλίας καὶ Ἀμερικῆς, οὗ ὁ Ἰνδικός ὠκεανός ἀποτελεῖ προέκτασιν, καλούμενος δέ οὕτω διά τήν γαλήνην ἥτις ἐπεκράτησε κατά τό ἑκατονθήμερον ταξίδιον τοῦ Μαγελλάνου, ἀπό τῆς 28 Νοεμβρίου 1520. Τό ἐμβαδόν τοῦ κυρίως Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, μή συμπεριλαμβανομένων τῶν περί αὐτόν μεσογείων θαλασσῶν, εἶνε 165,8 ἑκατομμύρια τ.χλμ. Συνυπολογιζομένων δέ καὶ τούτων, ἀνέρχεται τοῦτο εἰς 180 ἑκατομμύρια τ.χλμ., ἤτοι ἰσοῦται πρός τά ἐμβαδά τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὁμοῦ λαμβανόμενα. Πιστεύεται ὅτι μέγα μέρος αὐτοῦ ἐκαλύπτετο εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους ὑπό ξηρᾶς, ἧς ὑπολείμματα εἶνε αἱ νῆσοι τῆς Μελανησίας. Αἱ ἐν αὐτῷ νῆσοι, πολλαί τῶν ὁποίων εἶνε κοραλλιογενεῖς, ἄλλαι δέ ἀποτελοῦσι τάς βάσεις τῶν σπουδαιοτέρων ἐνεργῶν ἡφαιστείων τῆς Γῆς, ὑπολογίζονται εἰς 2550, διαιρούμεναι ἀνθρωπολογικῶς εἰς τρεῖς συστάδας (τήν *Μελανησίαν*, *Μικρονησίαν* καὶ *Πολυνησίαν*). Ὑπήγοντο πρό τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τήν Ἀγγλίαν, τήν Γαλλίαν, τάς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τήν Γερμανίαν. Ἐξ ἄλλου, ἡ Ἰαπωνία ἐκυριάρχει εἰς τάς βορειοδυτικάς θαλάσσας ἀπό τῆς Καμτσάτκας μέχρι τῶν Φιλιππίνων νήσων. Μετά τόν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐκ τῶν γερμανικῶν νήσων αἱ μέν κείμεναι βορείως τοῦ Ἰσημερινοῦ ὑπήχθησαν κατ' ἐντολήν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὑπό τήν ἐποπτείαν τῆς Ἰαπωνίας, αἱ δέ νοτίως αὐτοῦ ὑπό τήν ἐποπτείαν τῆς Ἀγγλίας. (Χάρτην βλ. ἐν *Ὠκεανίᾳ*).

εἰρηνοδικεῖον. Τό κατώτατον τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας δικαστήριον, μονομελές, συγκροτούμενον ὑπό μόνου τοῦ εἰρηνοδίκου, συμπαρισταμένου τοῦ γραμματέως. Ἀσκεῖ ἔργα συμβιβαστοῦ καὶ εἶνε συγχρόνως πολιτικόν (ἀστικόν) δικαστήριον, δικάζον τάς μικροτέρας διαφοράς, αἱ δέ ἀποφάσεις του ὑπόκεινται εἰς ἔφεσιν ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου, ἐξαιρουμένων τῶν ἧσσονος σπουδαιότητος. Τό εἰρηνοδικεῖον ἀσκεῖ καὶ καθήκοντα ἐκουσίας δικαιοδοσίας, λ.χ. συγκροτεῖ τό συγγενικόν συμβούλιον ἀνηλίκων, ἐνεργεῖ σφραγίσεις κλ. Δι' εἰδικῶν δέ νόμων ἔχουσιν ἀνατεθῆ αὐτῷ καὶ ποικίλα διοικητικά καθήκοντα.

εἰρκτή. Εἶδος ποινῆς ἐκ τῶν περιοριζουσῶν τήν ἐλευθερίαν, διαρκείας ἀπό 5-10 ἐτῶν. Διαφέρει τῶν *προσκαίρων δεσμῶν* οὐ μόνον κατά τόν χρόνον τῆς ποινῆς, ἀλλά καὶ τόν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης, ὅστις εἶνε ἠπιώτερος, καθόσον οἱ κατάδικοι εἰς εἱρκτήν δέν φυλάσσονται δεσμιοι, οὐδ' ὑποβάλλονται εἰς βαρύτατα ἔργα, τέλος κρατοῦνται εἰς τόπους διαφέροντας τῶν δεσμωτηρίων.

εἰσαγγελεύς. Ὁ παρά τοῖς τακτικοῖς δικαστηρίοις τεταγμένος λειτουργός, εἰς ὃν ἡ πολιτεία ἀναθέτει τήν φρούρησιν τῶν νόμων καὶ τήν ἐπαγρύπνησιν ἐπί τοῦ δημοσίου συμφέροντος· ὁ προϊστάμενος τῆς παρ' ἑκάστῳ πολυμελεῖ δικαστηρίῳ εἰσαγγελικῆς ὑπηρεσίας. Ὁ εἰσαγγελεύς εἶνε ἱεραρχικῶς ὁμότιμος τῷ πρόεδρῳ τοῦ δικαστηρίου καὶ προηγεῖται τῶν δικαστῶν, τοποθετεῖται δέ παρ' αὐτῷ ἀριθμός τις ἀντεισαγγελέων, οἵτινες ἀναπληροῦσιν ἢ βοηθοῦσιν αὐτόν.

Εἰσηγήσεις. Ἐγχειρίδιον συνταχθέν κατ' ἐντολήν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς εἰσαγωγή εἰς τήν μελέτην τοῦ Δικαίου αὐτοῦ, ἰσχῦον ὅμως καὶ ὡς νόμος καὶ ἀποτελοῦν ἓν ἐνιαῖον νομοθέτημα μετά τῶν Πανδεκτῶν καὶ τοῦ Κώδικος. Αἱ Εἰσηγήσεις κατηρτίσθησαν ὑπό ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν νομομαθῶν Θεοφίλου καὶ Δωροθέου ὑπό τήν διεύθυνσιν τοῦ Τριβωνιανοῦ, δημοσιευθεῖσαι δέ τήν 31 Νοεμβρίου 533 ἰσχυσαν ὡς νόμοι ἀπό τῆς 30 Δεκεμβρίου ἰδίου ἔτους.

εἰσηγητής. Ὁ εἰσάγων ζήτημά τι ἢ ὑπόθεσιν πρός συζήτησιν ἢ ἀπόφασιν εἴς τι συμβούλιον ἢ ἐνώπιον προσώπου τινός, ἐκεῖνο ἐκ τῶν μελῶν ἐπιτροπῆς, κοινοβουλευτικῆς, ἀγωνοδίκου ἢ ἄλλης, διοριζομένης πρός διεξαγωγήν ὡρισμένης τινός ἐργασίας, εἰς ὃ ἀνατίθεται ἡ σύνταξις τῆς περί τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐκθέσεως. Ἐν τοῖς στρατοδικείοις εἰσηγητή εἶνε οἱ ἀνακριταί τῶν ποινικῶν ὑποθέσεων, ἐν δέ τῇ διοικητικῇ ἱεραρχίᾳ ὁ εἰσηγητής εἶνε ὑπάλληλος κατέχων ἐν αὐτῇ τήν μεταξύ τοῦ βαθμοῦ γραμματέως α' καὶ τοῦ τμηματάρχου β' τάξεως θέσιν.

εἰσιτήριον. Φύλλον χάρτου ἔντυπον ἢ ἐγγραφον ἢ δελτίον δίδον τό δικαίωμα εἰς τόν κάτοχον αὐτοῦ νά εἰσέλθῃ εἰς δημόσιον θέαμα ἢ ἄλλον κλειστόν χῶρον ἢ νά ταξιδεύσῃ ἐπί ὡρισμένης διαδρομῆς δι' ἁτμοπλοίου ἢ σιδηροδρόμου ἢ ἄλλου μέσου συγκοινωνίας, κν. **μπιλιέτο.** Εἰσιτήρια μετεχειρίζοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι, τά *σύμβολα.*

εἰσόδημα. Τό ὑπό τινος κεφαλαίου ἀποφερόμενον κέρδος. Τό *ἀκαθάριστον* εἰσόδημα διαφέρει τοῦ *καθαροῦ.* τό ὁποῖον προκύπτει ἐκ τοῦ πρώτου ἀφοῦ ἀφαιρεθῶσιν αἱ δαπάναι παραγωγῆς του, τά ἔξοδα συντηρήσεως τοῦ κεφαλαίου καὶ αἱ ἀποσβέσεις ἐκ τῆς ἀξίας αὐτοῦ. Πάντως εἰσόδημα θεωρεῖται μόνον τό καθαρόν. ‖ *Ἐλεύθερον εἰσόδημα,* τό τμῆμα τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, τό ὁποῖον ἀπομένει ἀφοῦ ἀφαιρεθῇ τό ἀναλόγως τῆς τάξεως τοῦ ἀτόμου ἀπαιτούμενον διά τήν συντήρησιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του ποσόν. ‖ *Ἐθνικόν εἰσόδημα,* κατ' ἀντίθεσιν πρός τό *ἰδιωτικόν,* τό σύνολον τοῦ ἐτησίου καθαροῦ εἰσοδήματος, τοῦ παραγομένου ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, εἰς ὃ περιλαμβάνεται καὶ τό προκῦπτον ἐκ τῆς μετά τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπικοινωνίας.

Εἰσόδια Θεοτόκου. Ἑορτή τῆς Παναγίας. Κατά τήν παράδοσιν, ἡ Θεοτόκος εἰσήχθη εἰς τόν ναόν, ὅπου παρέμεινε δώδεκα ἢ δέκα τρία ἔτη εἰς τήν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, μέχρις ὅτου ἐμνηστεύθη τῷ Ἰωσήφ. Πρός ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τούτου τῆς εἰς τόν ναόν εἰσόδου τῆς Παρθένου ὡρίσθη ἡ ἑορτή τῶν *Εἰσοδίων,* ἑορταζομένη τῇ 21 Νοεμβρίου. Ἀπό ταύτης ἀρχίζουσι τά προεόρτια τῶν Χριστουγέννων.

εἰσπνοή. *(Φυσιολ.)* Ὁ πρῶτος χρόνος τῆς ἀναπνοῆς, καθ' ὃν εἰσδύεται ὁ ἀήρ εἰς τούς πνεύμονας. ‖ *(Θεραπευτ.)* Ἀναρρόφησις ὁδρατμῶν ἢ ἀερίων ἀπό τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν.

εἰσποίησις. Περίπτωσις τῆς υἱοθεσίας, καθ' ἣν τό πρόσωπον τό ὁποῖον υἱοθετεῖται δέν διατελεῖ ὑπό πατρικήν ἐξουσίαν. Ὁ εἰσποιῶν δέον νά ἔχῃ συμπληρώσει τό 60 ἔτος καὶ νά μή ἔχῃ γνήσια τέκνα. Οὐδείς δύναται νά εἰσποιήσῃ πλείονας τοῦ ἑνός, οὔτε δύνανται οἱ ὑπό ἐπιτροπείαν ἢ ὑπό κηδεμονίαν, πρό τῆς συμπληρώσεως τοῦ 25 ἔτους, νά εἰσποιηθῶσιν ὑπό τοῦ ἐπιτρόπου ἢ ὑπό τοῦ κηδεμόνος αὐτῶν. Κατά τά λοιπά ἡ εἰσποίησις διέπεται ὑπό τῶν αὐτῶν ὑφ' ὧν καὶ ἡ υἱοθεσία κανόνων.

εἰσπράκτωρ. Ὑπάλληλος ἔχων ἔργον τήν εἰσπραξιν ἀξιῶν καὶ ἰδίως χρημάτων.

εἰσφορά. Τό εἰσφέρειν καὶ αὐτό τό εἰσφερόμενον ποσόν. ‖ Ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, ἔκτακτος φόρος ἐπί τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν, ἐπιβαλλόμενος ἐν καιρῷ πολέμου, ὁσάκις τά τακτικά ἔξοδα δέν ἐπήρκουν, διά ψηφίσματος τοῦ δήμου, ὁρίζοντος καὶ τό ἀπαιτούμενον ποσόν. Ἑκάστη τῶν δέκα φυλῶν ἀνεδείκνυεν 120, τούς ἐν αὐτῇ πλουσιωτάτους, οἵτινες διαιρούμενοι εἰς δύο μοῖρας κατά τόν πλοῦτον κατέβαλλον τάς εἰσφοράς. Οἱ τῆς πλουσιωτέρας τῶν μοιρῶν προκατέβαλλον ἐν ἀνάγκῃ τάς προσφοράς τῆς ἄλλης, τοῦτο δέ ἀπετέλει τήν *τροεισφοράν.* ‖ *Εἰσφοραὶ στρατιωτικαί.* Ἡ δι' ἐπιτάξεως ὑποχρεωτική ἐν τμήματι τοῦ κράτους ἀναπλήρωσις τῶν ἀναγκαιούντων εἰς τόν στρατόν τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ἐν ἀνεπαρκείᾳ τῶν συνήθων μέσων, ἐν περιπτώσει μερικῆς ἢ καθολικῆς ἐπιστρατεύσεως ἢ καὶ δι' ἄλλους λόγους, μετ' ἀπόφασιν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἢ ἄνευ τοιαύτης ἀποφάσεως, εἰς τάς ὑπό τοῦ νόμου ὁριζομένας περιπτώσεις.

Ἔκ (Ἰωάννης Μάϋερ φὸν Ἔκ). Καθολικός θεολόγος, εἷς τῶν σφοδροτέρων ἐν Γερμανίᾳ ἀντιπάλων τοῦ Λουθήρου (1486-1543). Ἐνήργησε διά τήν ἔκδοσιν τῆς παπικῆς βούλλας τῆς ἀπειλούσης τόν Λούθηρον δι' ἀφορισμοῦ. Μετέσχε τῆς

διαίτης τοῦ Ἀουγσβουργ καὶ τῶν συζητήσεων τοῦ Βόρμς καὶ τοῦ Ρέγενσβουργ.

Ἑκάβη. Ἡ δευτέρα σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας Πριάμου, θυγάτηρ τοῦ Φρυγὸς βασιλέως Δύμαντος, κατ' Εὐριπίδην δὲ τοῦ τῶν Θρακῶν Κισσέως. Ὑπῆρξε μήτηρ πολλῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων. Ἐγκυμονοῦσα τὸν Πάριν, εἶδε καθ' ὕπνον ὅτι ἔτεκε δαυλὸν πυρπολοῦντα τὴν Τροίαν, τὸ δὲ ὄνειρον ἐξηγήθη ὡς σημαῖνον ὅτι τὸ τεχθησόμενον τέκνον θὰ κατέστρεφε τὴν Τρῳάδα. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ὡς δούλη. Τὰ παθήματα αὐτῆς ἐξεμεταλλεύθη ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ τραγῳδίᾳ αὐτοῦ «Ἑκάβη».

Ἑκάλη. Ὄνομα μυθικῆς ἡρωΐδος, ἡ ὁποία ἐφιλοξένησε τὸν εἰς Μαραθῶνα, πρὸς ἐξολόθρευσιν τοῦ μαραθωνείου ταύρου, μεταβαίνοντα Θησέα, ἀπέθανεν ὅμως πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Θησέως.

Ἑκάλη. Ἀρχαῖον ὄνομα μικροῦ ἀττικοῦ δήμου τῆς Λεοντίδος, βραδύτερον δὲ τῆς Πτολεμαΐδος φυλῆς, θεσπισθὲν πρὸς τιμὴν τῆς ἡρωΐδος Ἑκάλης. Ἡ θέσις αὐτοῦ προσδιορίζεται παρὰ τὸ χ. Σταμάτα ἐπὶ τῆς Α. πλευρᾶς τῆς Πεντέλης, κατ' ἄλλους δὲ παρὰ τὸ Κεραμίδι ἐπὶ τῆς Ν. πλευρᾶς τῆς Πάρνηθος.

Ἑκάλη. Νέον προάστιον τῶν Ἀθηνῶν, ἐν μέσῳ πευκοφύτων ἐκτάσεων, εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. πρὸς Β τῆς Κηφισιᾶς.

ἑκαρτέ (τό· ἡ γαλλ. λ. écarté). Γαλλικὸν εἶδος χαρτοπαιγνίου, παιζόμενον ὑπὸ δύο ἀτόμων διὰ τριάκοντα δύο παιγνιοχάρτων.

ἑκὰς οἱ βέβηλοι! (ἤτοι μακρὰν οἱ βέβηλοι!) Ἐπιφώνησις κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν μεμυημένων εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια.

Ἑκαταῖα ἡ Ἑκάτης δεῖπνον. Θυσία ἐξ ἰχθύων, πλακουντίων μὲ μέλι, ᾠῶν, τυροῦ, προσφερομένη τὸ πάλαι κατὰ νουμηνίαν ὑπὸ τῶν πλουσίων ἐν ταῖς τριόδοις εἰς τὴν Ἑκάτην, ὅτε ἐκαθαρίζοντο αἱ οἰκίαι, τὰ δὲ σαρώματα ἐκαίοντο πρὸ τοῦ εἰδώλου τῆς θεᾶς, ὅπερ εὑρίσκετο πρὸ ἑκάστης σχεδὸν οἰκίας.

Ἑκάτη τρίμορφος

Ἑκαταῖος. 1) *Ὁ Μιλήσιος* (545-475). Ὁ ὀνομαστότατος τῶν πρὸ τοῦ Ἡροδότου λογογράφων. Ὡς πολιτικός, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰώνων, ἀπέτρεψεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πολέμου, ἀφοῦ δὲ ἡ γνώμη αὐτοῦ δὲν εἰσηκούσθη, συνεβούλευσε νὰ λάβωσι τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Βραγχιδῶν θησαυροὺς τοῦ Κροίσου καὶ διὰ τῶν χρημάτων τούτων νὰ θαλασσοκρατήσωσιν· ἀλλὰ καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ αὕτη δὲν εἰσηκούσθη. Ὕστερον (494) πεμφθεὶς ὡς πρεσβευτὴς τῶν Ἰώνων πρὸς τὸν σατράπην Ἀρταφέρνη, κατώρθωσε νὰ ἀποδοθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ προτέρα αὐτῶν πολιτεία. Δύο ἔργα αὐτοῦ μνημονεύονται, αἱ «Γενεαλογίαι» (βιβλ. 4) καὶ ἡ «Περίοδος γῆς» (βιβλ. 2), ἐν ᾧ ἐξιστόρει τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.—2) *Ἐρετριεύς.* Ἀρχαῖος Ἕλλην γεωγράφος. Ἤκμασε μεταξὺ 340-300 π.Χ. καὶ ἔγραψε πιθανῶς «Εὐβοϊκὰ» ἢ «Ἐρετριακά».—3) *Ὁ Ἀβδηρίτης.* Ἱστορικὸς καὶ σκεπτικὸς φιλόσοφος, ζήσας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Πτολεμαίου Α'. Ἔγραψε περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, μυθιστορημ ατικὴν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου καὶ περὶ Ὑπερβορείων.

Ἑκάτη. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, θεὰ τοῦ σεληναίου φωτός, βοηθὸς τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ συσκέψει καὶ τῷ πολέμῳ, τῶν βασιλέων ἐν τῇ ἀποδόσει τοῦ δικαίου, προστάσις τῆς θήρας καὶ ἁλιείας, τοῦ τοκετοῦ καὶ τῶν παίδων. Ὡς θεὰ τῶν ὁδῶν ἦτο ἐγκαθιδρυμένη ἐπὶ τῶν τριόδων, ἔνθα προσεφέροντο αὐτῇ θυσίαι (βλ. *Ἑκαταῖα*), ἐξ ὧν ἔτρωγον κατὰ τὴν νύκτα οἱ πεινῶντες. Εἰς τὴν θέσιν της ἐπὶ τῶν τριόδων ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν τῇ τέχνῃ παράστασις αὐτῆς ὡς τριμόρφου. Εἶτα ἐπιστεύθη ὡς δαιμονικὸν ὄν, ἔχον σχέσεις πρὸς τὸν κάτω κόσμον, καλουμένη μάλιστα *Χθονία*. Εἰς τὰς τριόδους ἀπαντᾷ περιστοιχιζομένη ὑπὸ δαιμονίων κυνῶν ἢ τῶν ψυχῶν τῶν μὴ τυχόντων κηδείας νεκρῶν ἢ παθόντων βίαιον ἢ ἄωρον θάνατον. Ἡ συνάντησις μετ' αὐτῆς προκαλεῖ νοσηρὰς καταστάσεις. Τέλος συνεδέθη μετὰ τῆς μαγείας καὶ ἐθεωρήθη προμήτωρ πασῶν τῶν μαγισσῶν, διετήρησε δὲ εἰς τὰ τῆς μαγείας μεγίστην σημασίαν καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἀκόμη.

Ἑκάτης πορθμός (Hecate strait). Εὐρὺς πορθμὸς χωρίζων τὰς ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀκτὰς τοῦ Καναδᾶ, ἐν Βρεττανικῇ Κολομβίᾳ, ἀπὸ τῶν νήσων τῆς Βασιλίσσης Καρλότας.

Ἑκατόγχειρες. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν, γίγαντες ἔχοντες 50 κεφαλὰς καὶ 100 χεῖρας ἕκαστος, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν καὶ καλούμενοι *Κόττος, Αἰγαίων* ἢ *Βριάρεως* καὶ *Γύης* ἢ *Γύγης*, υἱοὶ τῆς Γαίας καὶ τοῦ Οὐρανοῦ, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐνέκλεισεν ἅμα γεννηθέντας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς, ἀλλὰ τοὺς ἀπηλευθέρωσε βραδύτερον ὁ Ζεύς, ἵνα τῷ παραστῶσι σύμμαχοι ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Θεῶν κατὰ τῶν Τιτάνων, τοὺς ὁποίους φυλάττουσιν οἱ Ε. ἐν τῷ Ταρτάρῳ.

Ἑκατόμβαια. Ἑορτὴ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καθ' ἣν ἐθυσιάζοντο ἑκατόμβαι εἰς διαφόρους θεούς.

Ἑκατομβαιών. Ὁ πρῶτος μὴν τοῦ ἀρχαίου ἀττικοῦ ἔτους, ἀντιστοιχῶν περίπου πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Ἰούλιον, ὀνομαζόμενος δ' οὕτως ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος «Ἑκατομβαίου».

ἑκατόμβη. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, θυσία ἐξ ἑκατὸν βοῶν, ἀλλὰ βραδύτερον καὶ πᾶσα γενικῶς μεγαλοπρεπὴς θυσία. ‖ Τὸ περίφημον θεώρημα τοῦ Πυθαγόρου, καθ' ὃ τὸ τετράγωνον τῆς ὑποτεινούσης παντὸς ὀρθογωνίου τριγώνου ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν τετραγώνων τῶν δύο καθέτων αὐτοῦ πλευρῶν. Ὀνομάσθη οὕτω ἐκ τῆς μὴ ὀρθῆς γνώμης ὅτι ὁ Πυθαγόρας προσήνεγκε θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς ἐπὶ τῇ ἀποδείξει τοῦ θεωρήματος.

ἑκατόμμετρον (διεθνὲς σύμβολον hm). Τὸ ἑκατὸν μέτρα ὡς μονὰς θεωρούμενα· εὑρίσκεται μᾶλλον ἐν ἀχρηστίᾳ.

ἑκατομμύριον. Ἑκατὸν μυριάδες ἢ χίλιαι χιλιάδες· 1.000.000.

ἑκατομμυριοστόν. Τὸ κατὰ ἓν $\frac{1}{1.000.000}$ ἑκατομμύριον φορὰς μικρότερον τῆς μονάδος ἢ 0,000001.

Ἑκατόμπεδον (ἔχον μῆκος ἑκατὸν ποδῶν). Ἀρχαϊκὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἑκατομφόνια. Αἱ εἰς τὸν Δία θυσίαι δι' ἑκατὸν φονευθέντας ἐχθρούς, αἵτινες εἰθίζοντο παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις καὶ ἐτελοῦντο ἐν Ἰθώμῃ.

ἑκατόν. Δέκα φορὰς δέκα (100, ἑλλην. Ρ', ρ', λατιν. C). ‖ *Ἐπὶ τοῖς ἑκατόν*, φράσις πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐπιτοκίου.

Ἑκατονθήμερον. Ἡ τελευταία ἐποχὴ τῆς κυβερνήσεως Ναπολέοντος τοῦ Α', ἀπὸ τῆς ἐξ Ἔλβας ἐπιστροφῆς μέχρι τῆς πτώσεως αὐτοῦ, ἀκριβέστερον ἀπὸ τῆς 20 Μαρτίου 1815, ὅτε εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Παρισίους, μέχρι τῆς 28 Ἰουνίου, ὅτε ἀνέλαβε πάλιν τὴν βασιλείαν ὁ τότε ἐν Καμβραϊ εὑρισκόμενος Λουδοβῖκος ὁ ΙΗ'.

Ἑκατόννησοι. Τριακοντὰς νησίδων πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Λέσβου καὶ κατὰ τὸν Ἀδραμυττηνὸν κόλπον. Ἐκλήθησαν πιθανῶς ἀπὸ τοῦ *Ἑκάτου Ἀπόλλωνος*. Σήμερον λέγονται *Μοσχονήσια* (βλ.λ.).

Ἑκατονταετὴς πόλεμος. Ὁ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πόλεμος (1338-1453) προκληθεὶς ἐκ τῆς μεταξὺ τοῦ οἴκου Βαλουᾶ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ἐδουάρδου Γ' τῆς Ἀγγλίας ἔριδος περὶ διαδοχῆς τοῦ Καρόλου Δ' τῆς Γαλλίας. Ὁ πόλεμος κατέληξεν εἰς τὴν παραίτησιν τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τὰς ἀξιώσεις των, ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ Καλαὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1558 ὑπὸ τὴν κατοχήν των, τὰς δὲ Νορμανδικὰς νήσους κατέχουσιν ἀκόμη καὶ σήμερον. Κατ' ἀρχὰς ἡ Γαλλία ὑπέστη καταστρεπτικὰς ἥττας, ἐπιδεινουμένας ὑπὸ στασιαστικῶν κινήσεων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ὑπὸ τῆς φοβερᾶς πανώλους («Μαῦρος Θάνατος»)· εἶτα (1364-1380) ἐνισχύθη ἡ θέσις τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ πάλιν (1380-1429) ἐκέρδισαν ἐκ νέου οἱ Ἄγγλοι ἔδαφος, ἐνισχυθέντες ὑπὸ τῶν ἐνδογαλλικῶν διαστάσεων καὶ ἐρίδων μεταξὺ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως, τῶν οἴκων τῆς Βουργουνδίας καὶ τῆς Ὀρλεάνης, κατὰ δὲ τὴν τετάρτην περίοδον (1429-1453), τὴν ἰδιαιτέρως περίφημον διὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἡρωϊκῆς παρθένου Ἰωάννας Δ' Ἄρκ, ἐξεβλήθησαν οἱ Ἄγγλοι τελικῶς ἐκ τῆς Γαλλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἤρχισε νὰν τὸ πρῶτον νὰ ἀναπτύσσεται καθαρὸν ἐθνικὸν αἴσθημα ἐν τῇ σημερινῇ τῆς ἐννοίας σημασίᾳ.

Ἑκατονταπυλιανή. Περίφημος χριστιανικὸς ναός, κείμενος ἐν Παροικίᾳ, πρωτευούσῃ τῆς νήσου Πάρου, κτίσμα τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ, πολλαχῶς ὅμως ἐπεσκευασμένος μέχρι σήμερον. Ἱδρύθη εἰς τὰ Καταπόλια (τὴν κάτω πόλιν, τὴν σημερινὴν *Παροικίαν*) τῆς νήσου, ὡς βασιλικὸν κτίσμα, διετήρησε δὲ τὸ ὄνομα *Καταπολιανή*, ὅπερ μετετράπη ὑπὸ λογίων τῆς Τουρκοκρατίας εἰς *Ἑκατονταπυλιανή*.

ἑκατονταρχία. Στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ μονὰς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ρωμαίοις, ἥτις ἀπετελεῖτο κατ' ἀρχὰς ἐξ ἑκατὸν στρατιωτῶν ἢ πολιτῶν. Βραδύτερον ὅμως ἡ δύναμις τῶν ἑκατονταρχιῶν ὑπερέβη κατὰ πολὺ τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας. Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἑκατονταρχιῶν ἦτο 193 ἕως 194. Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἑκατονταρχιῶν ἀπετέλει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἑκάστη ἑκατονταρχία εἶχε μίαν ψῆφον. Τῆς ἑκατονταρχίας ὡς στρατιωτικῆς ὑποδιαιρέσεως προΐστατο ὁ ἑκατόνταρχος ἢ κεντυρίων.

ἑκατοστόμετρον (διεθνὲς σύμβολον cm.). Μονὰς μήκους ἴση πρὸς τὸ ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου, ὁ δάκτυλος.

ἐκβάλλιον ἢ ἑλατήριον ὁ ἀγριοσίκυος. Φυτὸν ἐκ τῶν κολοκυνθοειδῶν, συνηθέστατον ἐν Ἑλλάδι ὅπου ὀνομάζεται κν. *ἀγριαγγουριά, πικραγγουριὰ* ἢ *γαϊδουραγγουριά*. Τὸ ἐκχύλισμα τοῦ καρποῦ του εἶνε δραστικὸν καθαρτικόν.

Ἐκβάτανα. Πρωτεύουσα τῆς Μηδίας, κτισθεῖσα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀρόντου κατὰ τὸν Ζ' π.Χ. αἰῶνα. Λίαν ἐκτεταμένη οὖσα, εἶχεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν της ἑπτὰ ἀλλεπάλληλα τείχη. Γνωστότερος τῶν βασιλέων της εἶνε ὁ Ἀστυάγης, τὸν ὁποῖον ἐξεθρόνισεν ὁ Πέρσης Κῦρος. Ἐν τοῖς ὕστερον κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀρριανὸς ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἕλληνες εὗρον ἐν αὐτῇ πλοῦτον πολύν. Ἐπὶ τῶν Διαδόχων ἐλεηλατήθη πολλάκις ὑπὸ τῶν Σελευκιδῶν. Σήμερον ἡ ἐπὶ τῶν σημαντικῶν ἐρειπίων της πόλις λέγεται Χαμαδὰν καὶ εἶνε πρωτ. ὁμωνύμου ἐπαρχ. ἔχουσα περὶ τὰς 30.000 κατ., ἀσχολουμένους εἰς τὴν ταπητουργίαν, βυρσοδεψίαν, ἀμπελουργίαν, παραγωγὴν καπνοῦ, βάμβακος, ὀπίου κλ. Εἶνε τόπος προσκυνήματος τῶν Ἰουδαίων, παρ' οἷς πιστεύεται ὅτι μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως περιλαμβάνονται καὶ οἱ τάφοι τῆς Ἐσθὴρ καὶ τοῦ Μαρδοχαίου.

ἐκβίασις καὶ **ἐκβιασμός.** Ἀδίκημα τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὅταν τις διὰ βιαιοπραγιῶν ἢ ἀπειλῶν ἀναγκάζῃ τινὰ νὰ πράξῃ ἢ νὰ παραλίπῃ τι, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ περιποιήσῃ εἰς ἑαυτὸν ἢ εἰς ἄλλον παράνομον ὄφελος.

ἐκβιομηχάνισις ἢ ἐκβιομηχανισμός. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας ἐν χώρᾳ τινὶ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἡ δημοσία οἰκονομία τῆς χώρας νὰ βασίζηται περισσότερον εἰς τὰς ἐξ αὐτῆς προσόδους παρὰ εἰς τὰς ἄλλας αὐτῆς πλουτοπαραγωγικὰς πηγάς.

ἐκβλαστήσεις. Ὑπερπλαστικαὶ διογκώσεις θηλῶν τοῦ δέρματος ἢ τῶν βλεννογόνων (ἀκροχορδόνες, κονδυλώματα). ‖ *Ἀδενοειδεῖς ἐ.*, ὑπερτροφία τοῦ λεμφαδενικοῦ ἱστοῦ ἢ ἀμυγδαλῆς τοῦ ρινοφάρυγγος ἐπὶ παιδίων δυσχεραίνουσα τὴν ρινικὴν ἀναπνοὴν καὶ παρεμποδίζουσα τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος.

ἐκβλάστησις. Εἷς ἐκ τῶν τρόπων τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν κατωτέρων ἰδίᾳ ζώων, σπογγῶδῶν καὶ κοιλεντέρων, ἀνάλογος πρὸς τοὺς τῶν φυτῶν, διὰ τοῦ σχηματισμοῦ βλάστης, ἥτις τέλος ἀποκλᾶται καὶ ἀποτελεῖ ἴδιον ἄτομον. Παρ' ἄλλοις ζῴοις, τὰ ἐκβλαστήματα δὲν ἀποχωρίζονται, σχηματίζουσι δὲ οὕτως ἀποικίας πολυαριθμοτάτας. Ἐν αὐταῖς ἕκαστον ἄτομον ἄγει ἰδίαν ζωήν, ὅλα ὅμως εἶνε προσκεκολλημένα μετ' ἀλλήλων. Ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην προσκεκολλημένα παρουσιάζονται τὰ ὑδροειδῆ, τὰ κοράλλια καὶ κοραλλιώδη, τὰ βρυόζωα, τὰ χορδωτά, ἢ καὶ ἐπιπλέοντα, ὡς τὰ σιφωνοφόρα.

ἐκβολή. (*Ἰατρ.*) Συνώνυμος τοῦ ἔκτρωσις ἢ ἀποβολὴ ἢ ἄμβλωσις.

ἐκβολὴ ποταμοῦ. Ἡ θέσις ἐν ᾗ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ συναντᾷ τὸ θαλάσσιον, μεθ' οὗ ἀναμιγνύεται. Τὸ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ προσκομιζόμενον ὀλικὸν ἢ ἀποτίθεται παρὰ τὴν ἐκβολὴν αὐτοῦ σχηματίζον Δέλτα (βλ.λ.), ὁπότε ἡ παραλία καθίσταται ἀκατάλληλος διὰ τὴν ναυτιλίαν, ἢ παρασύρεται ὑπὸ τοῦ θαλασσίου ὕδατος, κυρίως κατὰ τὴν ἄμπωτιν, ὁπότε σχηματίζεται χωνοειδὲς στόμιον χρησιμεῦον ὡς ἄριστος λιμήν.

ἐκβόλιον. Φάρμακον ἢ μέσον προκαλοῦν ἄμβλωσιν ἢ ἔκτρωσιν.

ἐκβραχισμός. Ἀπόσπασις ἢ θρυμματισμὸς βράχου πρὸς ἀπόληψιν λίθων, χαλίκων κλ., θεμελίωσιν τεχνικοῦ ἔργου, ἀνόρυξιν φρεάτων ἢ στοῶν μεταλλείων, τακτοποίησιν τοῦ ἐδάφους διὰ τὴν δίοδον ὁδῶν, σιδηρῶν γραμμῶν ἢ σηράγγων, ἐκβάθυνσιν λιμένων ἢ καταστροφὴν ὑφάλων κλ. Ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς γίνεται ὁ ἐκβραχισμὸς καὶ τοῦ εἴδους ἢ τῆς σκληρότητος τοῦ βράχου χρησιμοποιοῦνται διάφοροι ἐκρηκτικαὶ ὕλαι, αἵτινες τίθενται ἐντὸς ἀνοιγομένων ἐν τῷ βράχῳ βαθειῶν ὀπῶν καὶ ἐκρήγνυνται δι' ἀναφλέξεως. Εἰς ὑποθαλασσίους ἐκβραχισμοὺς ἡ ἐκρηκτικὴ ὕλη διασκορπίζεται ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ πυθμένος καὶ ἀναφλέγεται.

ἐκβύθισις. Ἡ ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἢ λίμνης ἀνέλκυσις βεβυθισμένου πλοίου ἢ ἄλλου ἀντικειμένου. Γίνεται δι' ἀνελκύσεως τοῦ ναυαγίου προσδενομένου διὰ συρματοσχοίνων ἐπὶ εἰδικῶν σχεδιῶν, αἵτινες ὑφοῦσι τοῦτο εἴτε διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πλημμυρίδος, ἐὰν ὑπάρχωσι παλιρροιακὰ φαινόμενα περὶ τὸν τόπον τοῦ ναυαγίου, εἴτε διὰ ἐξαντλήσεως τοῦ ὕδατος ἐκ δεξαμενῶν εὑρισκομένων ἐντὸς τῶν σχεδιῶν, εἴτε διὰ προσαρτήσεως ἐπὶ τοῦ ναυαγίου εἰδικῶν ἀεροθαλάμων, οἵτινες διὰ τῆς πληρώσεως δι' ἀέρος ὑφοῦσι τοῦτο εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, εἴτε ἀκόμη δι' ἐξαντλήσεως τοῦ ὕδατος ἐκ τῶν διαμερισμάτων τοῦ πλοίου δι' εἰδικῶν ἀντλιῶν ἢ δι' ἐκδιώξεως τούτου διὰ καταθλίψεως πεπιεσμένου ἀέρος. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐφαρμόζεται εἰς μικρὰ βάθη.

ἐκγλυπτικὴ μηχανή (κν. **φρέζα**). Μηχανικὸν ἐργαλεῖον ὁριζόντιον ἢ κατακόρυφον, ἐφ' οὗ τοποθετεῖται τὸ ἐκγλύφανον. Ὑποκαθιστᾷ συχνάκις, ἐν τῇ κατεργασίᾳ τῶν ξύλων ἢ μετάλλων, τὴν μηχανικὴν πλάνην καὶ τὸν ἐγκοπέα. Τὸ πρὸς κατεργασίαν ἀντικείμενον συγκρατεῖται καταλλήλως ἐπὶ δίσκου δυναμένου νὰ λάβῃ κίνησιν περιστροφικὴν καὶ ἐγκάρσιον.

ἐγκλύφχνον ἢ **ἐγκλυφίς.** Ἐργαλεῖον μορφῆς κωνικῆς ἀμβλείας ἢ κυλινδρικῆς, οὗ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶνε κεχαραγμένη ἑλικοειδῶς, τοποθετούμενον εἰς ἐκγλυπτικὴν μηχανὴν καὶ χρησιμεῦον πρὸς παρασκευὴν κοιλότητος κωνικῆς ἢ κολουροκωνικῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας νὰ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ προεξοχὴ ὁμοίου σχήματος ἑτέρου τεμαχίου.

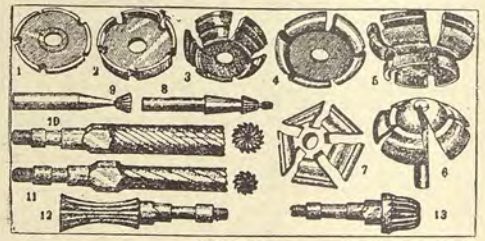

Ἐκγλυφίδες

1-7 ἐκγλυφίδες πρὸς κατεργασίαν ξύλων, 8-13 ἐκγλυφίδες πρὸς κατεργασίαν μετάλλων

Ἔκδημος. Ἀκαδημεικὸς φιλόσοφος ἐκ Μεγαλοπόλεως. Ἠλευθέρωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸν τύραννον Ἀριστόδημον, συμμετέσχεν εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίας τοῦ Νικοκλέους ἐν Σικυῶνι καὶ ἐβοήθησε τοὺς Κυρηναίους, προσκληθείς, εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς ἐλευθερίας των.

ἔκδορά. Ἐπιπολαία λύσις τῆς συνεχείας τοῦ δέρματος.

Ἐκδορεῖς (Écorcheurs). Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γαλλίας, συμμορίαι σχηματισθεῖσαι κυρίως ἐκ τῶν μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ἄρρας (1435) κατὰ τὸν Ἑκατονταετῆ πόλεμον ἀπολυθέντων στρατευμάτων, στρατιωτικῶς ὠργανωμέναι καὶ ἐνίοτε ὑπὸ διασήμους στρατιωτικοὺς καὶ εὐγενεῖς διατελοῦσαι, αἱ ὁποῖαι ἐλυμαίνοντο κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος τὴν Γαλλίαν.

ἐκδόριον. Ἔμπλαστρον, οὗ τὸ ἐπάλειμμα συνίσταται ἐκ κόνεως κανθαρίδος ἢ κανθαριδίνης καὶ χρησιμοποιούμενον σπανίως ὡς δραστικὸν ἐπισπαστικὸν ἐπὶ τοῦ δέρματος, ὅπου καὶ σχηματίζει φλύκταιναν πλήρη ὀροῦ. Κν. **βεζικάντι.**

ἔκδοσις βιβλίου. Ἡ τύπωσις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ χειρογράφου καὶ ἡ δημοσίευσις. Δευτέρα δέ, τρίτη κλ. ἔκδοσις βιβλίου τινός, ἡ ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου ἀνατύπωσις αὐτοῦ, γινομένη συνήθως μετὰ μεταβολῶν καὶ βελτιώσεων ἐν τῷ κειμένῳ· ἐὰν δὲ αἱ νέαι αὗται ἐκδόσεις εἶνε ἀπαράλλακτοι, πρὸς τὴν πρώτην καλοῦνται κοινότερον *ἀνατυπώσεις.*

ἔκδοσις ἐγκληματίου. Ἡ ὑπὸ χώρας τινὸς παράδοσις ἐγκληματίου, καταφυγόντος εἰς αὐτήν, εἰς ἄλλην χώραν, ἔχουσαν ἁρμοδιότητα ὅπως τὸν δικάσῃ. Ἡ ἔκδοσις ἀποτελεῖ δικαίωμα παντὸς κράτους καὶ ἄνευ εἰδικῆς πρὸς τοῦτο συμβάσεως. (Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσιν ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ ἀμερικανικὴ νομοθεσία). Τὸ κρατικὸν τοῦτο δικαίωμα μετατρέπει εἰς ὑποχρέωσιν ἡ διεθνὴς σύμβασις, καθορίζουσα ἅμα καὶ τοὺς εἰδικωτέρους ὅρους ὡς καὶ τὴν σχετικὴν διαδικασίαν τῆς ἐκδόσεως. Τὰ κυριώτερα τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν κατέχουσι σήμερον πλῆρες δίκτυον τοιούτων συμβάσεων μεθ' ἁπάντων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ τῶν πλείστων κρατῶν τῆς ὑφηλίου. Ἡ Ἑλλὰς λίαν βραδέως προσεχώρησεν εἰς ἐκδοτικὰς συμβάσεις. Πάντως ὑπάρχουσιν ἀρχαὶ περὶ ἐκδόσεως. Κατ' αὐτὰς δὲν ἐπιτρέπεται ἡ παράδοσις τῶν ἰδίων ὑπηκόων, οὔτε τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν.

ἔκδοχον. Βλ. εἴλημα.

ἔκδυσις. Φαινόμενον παρατηρούμενον εἰς τὰ μαλακόστρακα καὶ ἰδίως τὰ μακρόουρα δεκάποδα. Καλῶς τὸ φαινόμενον ἔχει μελετηθῆ παρὰ τῇ καραβίδι καὶ τῷ ἀστακῷ. Κατὰ τὰ δύο ἢ τρία πρῶτα ἔτη ἐπιγίγνονται πλειότεραι ἀπεκδύσεις, κατὰ δὲ τὰ ἑπόμενα μία κατ' ἔτος. Κατὰ τὴν ἔκδυσιν τὸ ζῷον παραμένει ἀκίνητον καὶ τὸ ὄστρακόν του ἀποπίπτει κατὰ τεμάχια. Αἰτία εἶνε ὅτι τὸ μαλακὸν σῶμα τοῦ ζῴου αὐξάνει καὶ δὲν χωρεῖ ἐν τῷ ὀστράκῳ του. Γυμνὸν τὸ μαλακόστρακον παραμένει ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, μεθ' ἃς εὑρίσκεται καὶ πάλιν κεκαλυμμένον. Πρὸ τῆς ἐκδύσεως εἰς τὰς παρειὰς τοῦ στομάχου ἐγκατασκηνοῦσιν ὀγκώδη ἀσβεστολιθικὰ τεμάχια, ταῦτα δὲ κατὰ τὴν ἔκδυσιν διαλύονται, ἀπορροφῶνται καὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὴν ἀπασβέστωσιν τοῦ νέου περιβλήματος.

ἐκεχειρία. Διακοπὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν κατὰ συμφωνίαν ἢ συνθήκην τῶν ἐμπολέμων γινομένη, ἀνακωχή. Παρ' ἀρχαίοις, ἡ ἐκεχειρία ἐκηρύσσετο δι' ἀναλόγους ὡς ἡ σημερινὴ ἀνακωχὴ σκοπούς, ἀλλὰ καὶ χάριν ἑορτῶν καὶ ἀγώνων, ἵνα πάντες ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος δύνανται ἀκωλύτως καὶ ἀσφαλῶς νὰ προσέρχωνται εἰς αὐτούς· ἡ τοιαύτη δὲ ἐκεχειρία διήρκει μῆνα, διὸ καὶ *ἱερομηνία* ἐπεκαλεῖτο. Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ἱερομηνιῶν ἦσαν αἱ τῶν τεσσάρων μεγάλων ἐθνικῶν πανηγύρεων.

ἕκζεμα. Δερματικὴ πάθησις ἐπίμονος, ἀρθριτικῆς μᾶλλον αἰτιολογίας, καὶ ἐκ διαφόρων ἐξωτερικῶν ἀφορμῶν ἐρεθισμοῦ τοπικοῦ. Συνοδεύεται μὲ κνησμόν, ἐρυθρότητα, φυσαλλίδας, ῥῆξιν αὐτῶν καὶ ὑφύγρωσιν ἢ ἀποξήρανσιν μὲ ἐφελκίδας καὶ ἀπολέπισιν. Θεραπεία συμπτωματικὴ καὶ γενική.

Ἐκὴμ Βελέσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 685.

Ἔκθεσις. Ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγωγὴ τῶν πάσης φύσεως προϊόντων φυσικῶν τε καὶ βιομηχανικῶν χώρας τινὸς ἢ πολλῶν ὁμοῦ χωρῶν, ἔτι δὲ καὶ πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν, τελουμένη πρὸς

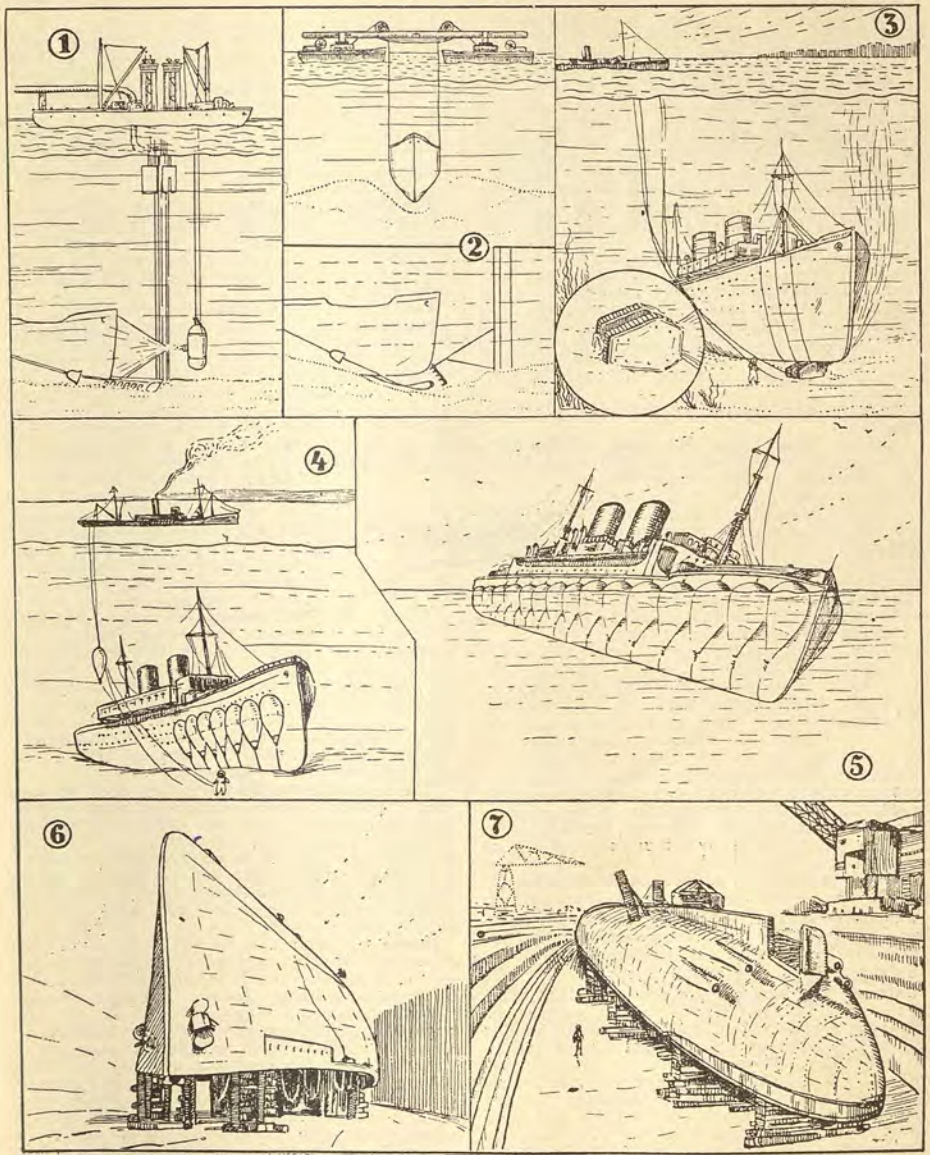

1. Διαβολὴ συρματοσχοίνων ὑπὸ τὴν πρῷραν τοῦ ναυαγίου διὰ περιστροφικῆς βορβοροφάγου. — 2. Ἀνέλκυσις μετὰ τὴν διαβολὴν τῶν συρματοσχοίνων. — 3. Ἐκσκαφεὺς μετὰ συστήματος κάμπης πρὸς ἐκσκαφὴν βυθοῦ ὑπὸ τὸ ναυάγιον. — 4. Ἀεροθάλαμοι προσδεδεμένοι ἐπὶ τοῦ ναυαγίου. — 5. Ἀνέλκυσις πλοίου μετὰ τὴν κατάθλιψιν ἀέρος ἐν τοῖς ἀεροθαλάμοις. — 6 καὶ 7. Δύο ὄψεις ἀπὸ πρῴρας πρὸς πρύμνην καὶ ἀντιθέτως τοῦ «Moltke» κειμένου ἀνεστραμμένου μὲ τὴν τρόπιν πρὸς τὰ ἄνω, ἐν τῇ μονίμῳ δεξαμενῇ μετὰ τὴν ἀνέλκυσιν.

επίδειξιν τοῦ φυσικοῦ πλούτου καὶ τῆς προόδου τῆς τέχνης ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἢ ταῖς διαφόροις χώραις. Αἱ Ἑ. μιᾶς χώρας καλοῦνται *ἐθνικαί*, αἱ δὲ πλειόνων χωρῶν τῆς γῆς *διεθνεῖς*, καὶ ἐὰν λαμβάνωσιν εἰς ταύτας μέρος πᾶσαι αἱ πεπολιτισμέναι χῶραι, *παγκόσμιοι*. Ἐπιτροπαὶ ἁρμοδίων ἑλλανοδικῶν ἀποφαίνονται περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐκθεμάτων καὶ βραβεύουσι τὰ ἄριστα διὰ βραβείων διαφόρων βαθμῶν (χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ ἢ χαλκοῦ μεταλλίου ἢ εὐφήμου μνείας). Γίνονται ἐπίσης ἐκθέσεις *εἰδικαί*, ὡρισμένου εἴδους προϊόντων (γεωργικαί, τεχνικαί, καλλιτεχνικαί κλ.). Αἱ *τοπικαὶ* περιλαμβάνουσαι προϊόντα περιωρισμένης περιοχῆς χώρας τινός (πόλεων, ἐπαρχιῶν), *περιοδικαί*, αἵτινες ἐπαναλαμβάνονται καθ' ὡρισμένα διαλείμματα χρόνου, *διαρκεῖς*, ὁμοιαι πρὸς συλλογὰς ἢ μουσεῖα μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι τὰ ἐκθέματα διηνεκῶς ἀντικαθίστανται ὑπὸ ἄλλων τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἢ προστίθενται νέα. Τοιαῦται ἐκθέσεις καὶ μάλιστα εἰδικὰς διοργανίζουσιν οὐχὶ σπανίως σωματεῖα ἢ ἄλλα ἱδρύματα.

Ἔκθεσις τῆς Βασιλείου τάξεως. Βλ. Βασίλειος τάξις.

Ἔκθεσις Ἡρακλείου. Θέσπισμα τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου (638 μ.Χ.), δι' οὗ οὗτος ἐπειράθη νὰ κατασιγάσῃ τὰς μονοθελητικὰς ἔριδας, ἐπιβάλλων τὴν διδασκαλίαν περὶ μιᾶς ἐν Χριστῷ θελήσεως, συνευδοκούντων πρὸς τοῦτο τοῦ τε πάπα Ὁνωρίου καὶ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σεργίου.

Ἔκθεσις ἰδεῶν. Κλάδος τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος, οὗ σκοπὸς εἶνε ὁ ἐθισμὸς τοῦ μαθητοῦ νὰ ἐκφράζεται διὰ τοῦ γραπτοῦ λόγου ὀρθῶς, μετὰ σαφηνείας καὶ κομψότητος, καὶ νὰ ἀναπαριστᾷ διὰ λέξεων ἐν λογικῷ εἱρμῷ καὶ κανονικῇ διαρθρώσει σειρὰν παραστάσεων ἢ διανοημάτων.

Ἐκίτων

Ἐκθέτης. Ἀριθμὸς σημειούμενος δεξιὰ καὶ πρὸς τὰ ἄνω μαθηματικῆς ποσότητος δεικνύων εἰς ποίαν δύναμιν ὑψοῦται ἡ ποσότης αὐτη.

Ἔκθλιψις. Ἀποκοπὴ τοῦ τελικοῦ βραχέος φωνήεντος λέξεως πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος τῆς ἑπομένης, γινομένη ὅταν πρόκειται νὰ προφερθῶσι δύο ἀλλεπάλληλα φωνήεντα, ὁπότε ὁ λαλῶν σπεύδων ἐπὶ τὸ δεύτερον ἀποσιωπᾷ πολλάκις τὸ πρῶτον. Κατὰ τὴν γραφὴν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐκθλιβέντος φωνήεντος τίθεται ἡ ἀπόστροφος (᾽), λ.χ. *ἀλλὰ ἐγὼ* > *ἀλλ᾽ ἐγώ*.

Ἔκθυμα. Πυοδερμῖτις τῶν κάτω ἄκρων, συνήθως σχηματίζουσα φλύκταιναν καὶ ἕλκος, ὅπερ ἐπουλωθὲν καταλείπει βαθύχρουν οὐλήν.

Ἔκθυσις. Ἐμφάνισις ἐξανθήματος.

Ἐκίτων. Ἔντομον ὑμενόπτερον τῆς Βραζιλίας, ἐκ τῶν μυρμηκιδῶν. Ἔχει γνάθους μακρὰς κεκαμμένας εἰς τὸ κάτω μέρος καὶ μόνον ἁπλοῦς ὀφθαλμούς, πολὺ μικρούς, ἐνίοτε δὲ καὶ στερεῖται ὀφθαλμῶν. Μέχρι σήμερον μόνον αἱ ἐργάτριαι τῶν διαφόρων εἰδῶν εἶνε γνωσταί. Ὑπάρχουσιν ἐργάτριαι μὲ μεγάλην κεφαλὴν καὶ ἄλλαι μὲ μικράν, τὸ δὲ διάφορον σχῆμα τῶν γνάθων των δεικνύει εἰς τινα μόνον εἴδη ὅτι δὲν εἶνε προωρισμένα διὰ τὸ αὐτὸ εἶδος ἐργασίας. Οἱ ἐκίτωνες δὲν ἔχουσι μονίμους φωλεάς, ἀλλὰ μεταβαίνουσι κατὰ πολυαρίθμους ὁμάδας πρὸς ἐξεύρεσιν λείας τρώγοντες κάμπας, τεθνεῶτα ἢ ζῶντα ἔντομα ἢ σκώληκας κλ. Δύο εἴδη τοῦ γένους *ἑ.* στεροῦνται ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καταδιώκουσιν ἐξ ἴσου καλῶς ὡς καὶ τὰ ἄλλα τὴν λείαν των.

Ἐκκαθάρισις *(Χρηματιστηρ.)*. Ἡ κατὰ τακτὴν ἡμέραν, συνήθως τὴν πρώτην ἐργάσιμον μετὰ τὴν 15 καὶ τὴν 30 (ἢ 31) ἑκάστου μηνός, διακανόνισις τῶν κατὰ τὸ λῆξαν δεκαπενθήμερον γενομένων ἐπὶ προθεσμίᾳ ἀγοραπωλησιῶν. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκκαθαρίσεως δὲν γίνονται νέαι πράξεις, ἀλλὰ παραδίδονται καὶ παραλαμβάνονται οἱ τίτλοι ἢ πληρώνονται καὶ εἰσπράττονται αἱ διαφοραὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τιμῶν κλεισίματος τῆς προτεραίας.

Ἐκκαθάρισις ἑταιρείας. Διαδικασία ἐπακολουθοῦσα τὴν διάλυσιν ἐμπορικῆς ἑταιρείας, ἀποτελοῦσης νομικὸν πρόσωπον, δι' ἧς σκοπεῖται ἡ συγκέντρωσις τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ ἡ πληρωμὴ τοῦ παθητικοῦ πρὸς διανομὴν τοῦ ὑπολοίπου μεταξὺ τῶν ἑταίρων.

Ἐκκαθάρισις πτωχεύσεως. Βλ. πτώχευσις.

Ἐκκαλάμωσις. Καλλιεργητικὴ ἐργασία περιλαμβάνουσα τὴν μετὰ τὸν θερισμὸν τῶν σιτηρῶν ἐκρίζωσιν τῆς ὑποκαλάμης ἐκτελουμένης συνήθως δι' εἰδικοῦ ἀρότρου, τοῦ *ἐκκαλαμωτοῦ*, ἀποσκοποῦσα ἐπιπροσθέτως τὴν κάλυψιν δι' ἐλαφροῦ στρώματος χώματος τῶν σπόρων τῶν ζιζανίων καὶ τὴν διευκόλυνσιν τῆς βλαστήσεως τούτων, οὕτως ὥστε νὰ εἶνε δυνατὴ ἡ καταστροφὴ των διὰ τῶν φθινοπωρινῶν ἀρόσεων.

Ἔκκαρδ (Ἰωάννης Eckard). Γερμανὸς συνθέτης, εἷς τῶν διασημοτέρων συνθετῶν τῆς προτεσταντικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς (1553-1611). Συνέθεσε πεντάφωνα «Πνευματικὰ ᾄσματα» καὶ «Πρωσσικὰ ἑορτάσιμα ᾄσματα», ὡσαύτως δὲ κοσμικὰ ᾄσματα.

Ἐκκάρδος (Μάγιστρος Eckart, Eckehart ἢ Eckhard). Γερμανὸς μυστικιστὴς (1260-1327). Ἐδίδαξε θεολογίαν ἐν Παρισίοις καὶ ἀλλαχοῦ. Κατηγορήθη ὡς αἱρετικός, δύο δὲ ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθη ἐναντίον του ἀπόφασις καταδικάζουσα αὐτὸν ἐν μέρει ὡς αἱρετικόν, ἐν μέρει δὲ ὡς παραπλανηθέντα. Θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν κρατίστων Γερμανῶν πεζογράφων. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του ἐλάχιστα μόνον διεσώθησαν.

Ἔκκαρτ ὁ πιστός (Eckart). Εἷς τοὺς γερμανικοὺς θρύλους, ὁ καλὸς σύμβουλος ὁ ὑπὸ μορφὴν γενειοφόρου γέροντος καθήμενος πρὸ τοῦ ὄρους τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἀποτρέπων τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς εἰς τοῦτο ἀνόδου ἢ ἀποτρέπων τοὺς διαβάτας, ἰδίως τὰ παιδία, ἀπὸ τῆς συναντήσεως μὲ τὰ φαντάσματα. Ὁ Γαῖτε ἔγραψε περίφημον ἐπικὸν ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ πιστὸς Ἔκκαρτ».

Ἔκκαυμα. Μικρὰ ποσότης εὐφλέκτου ὕλης χρησιμεύουσα ὅπως ἀναπτομένη μεταδώσῃ τὸ πῦρ εἰς ἧττον εὐφλέκτους ὕλας· προσάναμμα, ἐπίσης δὲ ὄργανον εἰδικῆς κατασκευῆς, χρησιμεῦον διὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ πυρὸς εἰς τὴν γόμωσιν τῶν πυροβόλων. Τὰ ἐκκαύματα διαιροῦνται: εἰς *ἐκτριπτικά*, λειτουργοῦντα διὰ τριβῆς, εἰς *κρουστικά*, λειτουργοῦντα διὰ κρούσεως καψυλίου τοῦ βροντώδους ὑδραργύρου ἢ ἄκμονος, εἰς *ἠλεκτρικά*, λειτουργοῦντα διὰ πυρακτώσεως σύρματος πλατίνης ἢ ἄλλου εἰδικοῦ μετάλλου, ἀναφλέγοντος μικρὰν ποσότητα βαμβακοπυρίτιδος, καὶ εἰς *ἠλεκτροκρουστικά*, τὰ ὁποῖα εἶνε συνδυασμὸς τῶν δύο τελευταίων τύπων.

Ἐκκαφεϊνισμός. Ἡ ἀπὸ τοῦ καφὲ ἀπομάκρυνσις μεγάλου μέρους τῆς περιεχομένης καφεΐνης, ἥτις προκαλεῖ τὰς ἐκ τῆς ὑπερμέτρου καφεποσίας ἐπερχομένας δυσαρέστους συνεπείας. Διὰ τὸν ἐκκαφεϊνισμὸν χρησιμοποιεῖται τὸ βενζόλιον· διὰ τούτου κατορθοῦται ἡ ἐλάττωσις τῆς περιεκτικότητος εἰς καφεΐνην ἀπὸ τοῦ 1% περίπου εἰς 0,15% ἄνευ ἀλλοιώσεως τῆς ὁσμῆς καὶ γεύσεως τοῦ προϊόντος.

Ἔκκενερ (Οὖγος Eckener). Γερμανὸς κατασκευαστὴς ἀεροπλοίων (1868-). Κατ' ἀρχὰς δημοσιογράφος, ἀπὸ τοῦ 1903 ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ ἐν Φριδριχσχάφεν ἐργοστασίῳ τῆς Ἑταιρείας Τσεπελίν, ὅπου ἔπειτα κατέλαβεν ἀνωτέρας θέσεις. Τῷ 1924 ὡδήγησεν ἀεροπλοιον ἐκ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας εἰς Ἀμερικὴν καὶ τῷ 1928 ἐπεράτωσε τὴν κατασκευὴν τοῦ νέου μεγάλου ἀεροπλοίου «Κόμης Τσεπελίν», ὅπερ ἐξετέλεσεν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἔ. ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν πτῆσιν ἀπὸ Φριδριχσχάφεν-Βαρκελώνης-εἰς Νέαν Ὑόρκην, μετὰ 20 ἐπιβατῶν (πλὴν τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ) καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Γερμανίαν.

Ἐκκεντρικότης. Ἐν τῇ Μηχανολογίᾳ, ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ κέντρου τῆς ἀτράκτου, ἔνθα εἶνε ἐνσφηνωμένος ὁ δίσκος τοῦ ἐκκέντρου, καὶ τοῦ κέντρου τοῦ δίσκου τούτου.

Ἔκκεντρον. Στοιχεῖον μηχανῶν τινων δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ μεταβολὴ συνεχοῦς περιστροφικῆς κινήσεως εἰς εὐθύγραμμον παλινδρομικὴν καὶ ἀντιστρόφως. Εὑρίσκει εὐρυτάτην ἐφαρμογὴν ἐν ταῖς ἀτμοδιανομαῖς εἰς τὴν κίνησιν τῶν συρτῶν. Ὑπάρχουσι δύο τύποι ἐκκέντρων, τὰ *ἐλεύθερα* καὶ τὰ *ὁλισθαίνοντα*. Ἐν ταῖς μικραῖς μηχαναῖς ἡ κίνησις τοῦ ἐκκέντρου ἐπιτυγχάνεται διὰ χειροκινήτου στροφάλου. Ἐν ταῖς μεγάλαις ὅμως ἡ κίνησις αὕτη γίνεται μηχανικῶς.

Ἐκκεντρότης. *Ἐκκεντρότης κωνικῆς τινος τομῆς, κύκλου, ἐλλείψεως, παραβολῆς ἢ ὑπερβολῆς*, καλεῖται σταθερὸς ἀριθμὸς δι' ἑκάστην ἐξ αὐτῶν ὁρίζων τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν τῆς καμπύλης· ἡ ἐκκεντρότης τοῦ κύκλου εἶνε ἴση πρὸς τὸ μηδέν· ὅταν ἡ ἐκκεντρότης εἶνε μεγαλυτέρα τοῦ μηδενὸς καὶ μικροτέρα τῆς μονάδος ἡ καμπύλη εἶνε ἔλλειψις· ἡ παραβολὴ ἔχει ἐκκεντρότητα ἴσην πρὸς τὴν μονάδα καὶ ἡ ὑπερβολὴ μεγαλυτέραν τῆς μονάδος. Ὅσον ἡ ἐκκεντρότης τῆς ἐλλείψεως εἶνε μικροτέρα, τόσον ἡ καμπύλη διαφέρει ὀλιγώτερον τοῦ κύκλου· ὅσον δὲ εἶνε μεγαλυτέρα ἡ ἐκκεντρότης, τόσον ἡ ἔλλειψις γίνεται ἐπιμηκεστέρα. Εἰς τὴν ἀστρονομίαν ἡ τροχιὰ πλανητῶν, δορυφόρων καὶ κομητῶν ὁρίζεται διὰ τῆς ἐκκεντρότητος· τῆς γῆινης τροχιᾶς ἡ ἐκκεντρότης εἶνε πολὺ μικρά, περίπου ἓν ἑξηκοστόν, διὰ τοῦτο ἡ γῆινη τροχιὰ ὀλίγον διαφέρει τοῦ κύκλου. Κομητῶν τινων ἡ τροχιὰ εἶνε λίαν ἐπιμήκης· ὅταν οὗτοι εὑρίσκωνται εἰς τὸ ἀφήλιον ἀπέχουσι 2000 φορὰς περισσότερον παρ' ὅσον ὅταν εὑρίσκωνται εἰς τὸ περιήλιον.

Ἐκκένωσις ἠλεκτρική. Βλ. ἠλεκτρικὴ ἐκκένωσις.

Ἐκκενωτής. Ὄργανον χρησιμεῦον διὰ τὴν ἐκκένωσιν τῶν λουγδουνικῶν λαγήνων.

Ἔκκερμαν (Ἰωάννης Πέτρος Eckermann). Γερμανὸς λόγιος (1792-1854), πασίγνωστος διὰ τὴν φιλίαν του μὲ τὸν Γαῖτε, οὗ ἦτο γραμματεύς. Καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔγραψε τὰς περιφήμους «Συνομιλίας μετὰ τοῦ Γαῖτε», αἱ ὁποῖαι περιέχουσι τὰς κρίσεις τοῦ Γαῖτε, κατὰ τὴν ὥριμον αὐτοῦ ἡλικίαν, ἐπὶ πλείστων ὅσων γεγονότων, προσώπων καὶ ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς του.

Ἔκκλες (Eccles). Πόλις τῆς Ἀγγλίας, 6 χλμ. ἀπὸ τῆς Μάντσεστερ, τῆς ὁποίας εἶνε προάστιον. Κάτ. 45.270. Σιδηρουργεῖα, κλωστήρια μετάξης καὶ βάμβακος.

Ἐκκλεσφιλδ (Ecclesfield). Πόλις τῆς Ἀγγλίας, 8 χλμ. Β τοῦ Σέφφιλδ. Ἐργοστάσια εἰδῶν χάλυβος, λινῶν καὶ χάρτου. Κάτ. 23.046.

Ἐκκλησία. Συνάθροισις πολιτῶν, συνέλευσις δήμου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. ‖ Ἐπίσης τὸ σύνολον τῶν πιστευόντων εἰς Χριστόν, καθὼς καὶ τὸ σύνολον τῶν ἀνηκόντων εἰς τι τῶν χριστιανικῶν δογμάτων καὶ τὸ σύνολον τῶν ἔν τινι κράτει θρησκευτικῶν λειτουργῶν. ‖ *(Ἀρχ. Ἱστορ.)* Τῶν ἀρχαίων *ἐκκλησιῶν δήμου* μετεῖχον πάντες οἱ ἄνω τῶν δέκα ὀκτὼ ἐτῶν πολῖται, οἱ ἐξ ἀμφοτέρων δηλονότι τῶν γονέων ἐλεύθεροι, ἐφόσον δὲν εἶχον στερηθῆ τοῦ δικαιώματος τούτου. Εἰς τινας τῶν πολιτειῶν αἱ ἐκκλησίαι ἐκαλοῦντο *ἄλιαι*, ἐν Σπάρτῃ δὲ *ἀπέλλαι*. Εἰς τὰς Ἀθήνας, τακτικαὶ ἐκκλησίαι ἦσαν τέσσαρες κατ' ἔτος, συνεκαλοῦντο δὲ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἔκτακτοι. Εἰς ταύτας ἐλαμβάνοντο ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς πολιτείας, ἐψηφίζοντο νόμοι, ἀνεδεικνύοντο καὶ ἐλογοδότουν αἱ ἀρχαί. Πάντες ἐδικαιοῦντο νὰ λαμβάνωσι τὸν λόγον, πλὴν τῶν τυπτόντων τοὺς γονεῖς ἢ μὴ τρεφόντων ἢ μὴ παρεχόντων οἴκησιν, τῶν μὴ ἐστρατευμένων καὶ τινων ἄλλων. Ὁ ῥήτωρ ἀγορεύων ἔφερε στέφανον, ἐμφαίνοντα ὅτι ἱερὸν ἐξεπλήρου καθῆκον. Περατωθείσης τῆς συζητήσεως ἐτίθετο τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν διὰ χειροτονίας, ἥτοι ἐξέτεινον τὰς χεῖρας πρῶτον μὲν οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν *(καταχειροτονία)*, εἶτα δ' οἱ μὴ παραδεχόμενοι *(ἀποχειροτονία)*. Ἡ ἀπόφασις τοῦ δήμου διετυποῦτο εἰς ψήφισμα, ὅπερ συνηθέστατα ἐνεγράφετο εἰς λιθίνην στήλην ἐκτιθεμένην εἰς δημόσιόν τινα τόπον. Ἡ ἀπέλλα τῶν Σπαρτιατῶν ἀπετελεῖτο ἐκ πολιτῶν ὑπερβάντων τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἐξ ἄλλου δὲ μόνον οἱ «ὅμοιοι» ἦσαν πολῖται καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ βουλεύεσθαι ἐν τῇ ἀπέλλᾳ, οἱ ἄποροι, οἱ «ὑπομείονες», ἦσαν ἐξῃρημένοι ταύτης. ‖ *(Ἐκκλησ.)* Ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως, αὕτη νοεῖται ὡς μία καὶ μόνη ἡ ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις αἱρέσεων ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς. Τινὲς τῶν αἱρέσεων ἐξέλιπον, ἄλλαι ὅμως διετηρήθησαν καὶ ὠργανώθησαν εἰς αὐτοτελεῖς Ἐκκλησίας, ὧν αἱ πλεῖσται ὑφίστανται μέχρι τῆς σήμερον (*Ἑ. Ἀρμενίων. Κοπτῶν, Ἀβησσυνίων, Ἰακωβιτῶν, Μαρωνιτῶν* κλ.). Ἐκ δὲ τοῦ σχίσματος (Ι΄ αἰὼν) προῆλθον αἱ δύο μεγάλαι χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, ἡ *Παπικὴ* καὶ ἡ *Ὀρθόδοξος*. Ἡ τελὸς ἡ μεγάλη κατὰ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας θρησκευτικὴ ἐπανάστασις τοῦ ΙϚ΄-ΙΖ΄ αἰῶνος, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μεταρρύθμισις*, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν ἀπὸ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ἀποχωρισμὸν μεγάλων αὐτῆς τμημάτων καὶ τὴν δημιουργίαν οὕτω τῶν διαφόρων *Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν*. Οὕτως ὁλόκληρος ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια διαιρεῖται εἰς τρεῖς κυρίους κλάδους Ἐκκλησιῶν ἢ εἰς τρεῖς ἐκκλησιαστικὰς ὁμάδας. Αἱ τρεῖς ὁμάδες εἶνε: 1) ἡ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ὧν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ *Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία*, 2) ἡ *Παπικὴ Ἐκκλησία* μετὰ τῶν Οὐνιτικῶν καὶ Παλαιοκαθολικῶν (βλ.λ.) παραφυάδων αὐτῆς καὶ 3) ἡ ὁμὰς τῶν διαφόρων *Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν*. (Περὶ τῆς Ὀρθοδόξου βλ. *Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία*, περὶ τῆς Παπικῆς, *Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία*, γενικῶς περὶ τῶν Διαμαρτυρομένων βλ. *Διαμαρτύρησις* καὶ *Προτεσταντισμός*, ἰδιαιτέρως δὲ περὶ τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ σχετικὰ ἄρθρα, περὶ Ἀρμενικῆς ἐκκλησίας ἐν λ. *Ἀρμένιοι*, περὶ Κοπτικῆς ἐν λ. *Κόπται*).

Ἐκκλησίαι αὐτοκέφαλοι Ὀρθόδοξοι. Μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ (Ὀρθοδόξου) Χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς Σλαύοις, ἰδίᾳ τοῖς Ρώσοις, ἐμορφώθησαν, ἐκτὸς τῶν τεσσάρων ἀρχαίων Πατριαρχείων καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, νέαι αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι. Πρώτη ἀνεκηρύχθη, τὸν ΙΣ΄ αἰῶνα, ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἀπὸ τοῦ ΙΗ΄ ὅμως αἰῶνος ἀπεχωρίσθησαν διοικητικῶς ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ κυρίως Πατριαρχείου μεγάλα αὐτοῦ τμήματα, ἅτινα διεμορφώθησαν κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα εἰς *αὐτοτελεῖς αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας*. Τῷ 1765 ἀπεχωρίσθησαν αἱ μητροπόλεις τοῦ *Κάλοβιτς* (σερβικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐν Οὐγγαρίᾳ) καὶ τοῦ *Μανουβουνίου*, τῷ 1833 τὸ τμῆμα τὸ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος περιλαμβανόμενον, τῷ 1864 ἡ Μητρόπολις τοῦ *Ἐσμανστατ* (Ρουμανικὴ Ἐκκλησία, ἐν Οὐγγαρίᾳ). Τῷ 1872 ἐσχηματίσθη ἡ *Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία*, τῷ 1873 ἔλαβεν αὐτοκέφαλον ὑπόστασιν ἡ Μητρόπολις τοῦ *Τσέρνοβιτς* (ἐν Αὐστρίᾳ), τῷ 1879 ἀνεκηρύχθη αὐτοκέφαλος ἡ *Ἐθνικὴ Σερβικὴ Ἐκκλησία*, τῷ δὲ 1885 ἡ *Ρουμανικὴ* τέλος, τῷ 1880 ἡ *Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη* ἐχειραφετήθησαν ἐκκλησιαστικῶς σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, μητροπόλεις τινὲς τέως αὐτοκέφαλοι ἢ ἡμιαυτοκέφαλοι (ἰδίᾳ ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ) συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν μεγάλων ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν (Ρουμανίας καὶ Σερβίας), ἄλλαι δέ, τέως τμήματα τῆς Ρωσικῆς, ἀπεσπάσθησαν ταύτης, τὴν νέαν ἀκολουθοῦσαι πολιτικὴν τάξιν, καὶ ἐσχημάτισαν τὰς νεωτάτας καὶ ἀρτισυστάτους αὐτοκεφάλους καὶ ἡμιαυτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐ. Μετὰ τὰς μεταβολὰς ταύτας, ἡ *Ὀρθόδοξος Ἐ.* ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς αὐτοκεφάλων ἐπὶ μέρους (ἐθνικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον) Ἐκκλησιῶν: α) τῶν τεσσάρων Πατριαρχείων (Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων), β) τῆς Ἐ. τῆς Κύπρου, γ) τῆς Ἐ. Ρωσίας, δ) τῆς Ἐ. τῆς Ἑλλάδος, ε) τῆς Ἐ. τῆς Βουλγαρίας, ϛ) τῆς Ἐ. τῆς Σερβίας, ζ) τῆς Ἐ. τῆς Ρουμανίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1923 καὶ ἑξῆς, τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Γεωργίας, Πολωνίας, Τσεχοσλοβακίας, Λιθουανίας καὶ Ἐσθονίας. Αἱ τελευταῖαι αὗται αὐτοκέφαλοι ἢ αὐτόνομοι Ὀρθόδοξοι Ἐ. ἀποτελοῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον μικρὰς θρησκευτικὰς μειονότητας ἐν τοῖς οἰκείοις κράτεσι, καὶ ὑπὸ τούτων ὅμως ἐπισήμως ἀναγνωριζόμεναι.

Ἐκκλησιαστής. Βιβλίον τῆς Π. Διαθήκης ἀποδιδόμενον μετὰ μεγίστης πιθανότητος εἰς τὸν Σολομῶντα, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι τὸ ἔγραψε γέρων πλέον. Οἱ Ταλμουδισταὶ τὸ ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Ἐζεκίαν, ὁ Γρότιος εἰς τὸν Ζοροβάβελ καὶ ἄλλοι εἰς ἄλλους. Ὁ ποιητὴς ὑπὸ συγκεχυμένην διαλογικὴν ὑφὴν περιγράφει κατ' ἀρχὰς τὰ βασιλικὰ μεγαλεῖα, τὰς μεγίστας ὑλικὰς ἀπολαύσεις καὶ κατόπιν ἐξαίρει τὴν ματαιότητά των, συμπεραίνων ὅτι μόνη ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ κατὰ Θεὸν διαιτα εἶνε ἀληθινὴ σοφία.

Ἐκκλησιαστικὴ ποίησις. Ἡ Ἐκκλησία κατ' ἀρχὰς ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὰς τελετάς ἑτοιμον ὑλικὸν ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκευτικῆς ὑμνῳδίας, ἰδίως ὡρισμένους ψαλμούς. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Β΄ αἰῶνος, βαθμηδὸν διαμορφουμένη, ἡ λειτουργία ἐπλουτίσθη διὰ συντόμων ὕμνων ἀντιστοιχούντων πρὸς τὰ τελούμενα. Ὁ πλουτισμὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως ἄρχεται ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Ε΄ αἰῶνος, ὅτε ἐποιήθησαν εἰς μνήμην τοῦ Χριστοῦ, τῆς Μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν Ἁγίων *ὕμνοι*, ὧν τὸ περιεχόμενον ἐλαμβάνετο κυρίως ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἁγιολογίας. Κατὰ τὸν Ϛ΄ καὶ Ζ΄ αἰῶνα συμπίπτει ὁ χρόνος τῆς πλουσιωτέρας καὶ τελειοτέρας παραγωγῆς τῆς ποιήσεως ταύτης, τότε δὲ ἤκμασαν καὶ ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑμνῳδῶν Ρωμανὸς ὁ Μελῳδός, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος (610-633) καὶ ἄλλοι. Κατὰ τὸν Η΄ καὶ Θ΄ αἰῶνα, ἐπεκράτησε νέον εἶδος ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως, οἱ *κανόνες*, ἀποτελούμενοι ἐκ σειρᾶς τροπαρίων, εἰς ἃ κατενεμήθη τὸ ἱστορικὸν τῆς ἑορτῆς ἢ ὁ βίος τοῦ τιμωμένου ἁγίου, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν προηγουμένην περίοδον συντομώτερον περιείχοντο εἰς τοὺς *οἴκους* καὶ τὰ *κοντάκια*. Εἰς τὸ νέον εἶδος τῆς ὑμνογραφίας διεκρίθησαν οἱ μοναχοὶ καὶ μάλιστα οἱ Στουδῖται καὶ τούτων ἰδίᾳ οἱ ἀδελφοὶ Ἰωσὴφ καὶ Θεόδωρος, Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Κοσμᾶς ὁ ἐπ. Μαϊουμᾶ καὶ ἄλλοι. Οἱ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν ἀσχοληθέντες ἀπὸ τοῦ Θ΄ μέχρι τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος εἶνε πολυπληθέστατοι, ὧν καὶ πολλοὶ λαϊκοὶ καὶ δὴ αὐτοκράτορες, ὡς Λέων ὁ λεγόμενος Σοφὸς καὶ ἡ Κασσία ἡ Κασσιανή, ποιήσασα κανόνας καὶ ἰδιόμελα.

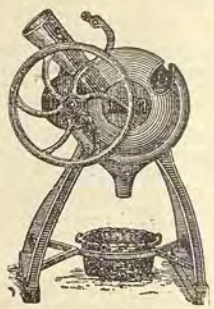

Ἐκκοκκιστικὴ μηχανὴ ἀραβοσίτου

Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον. Τὸ σύνολον τῶν κανόνων καὶ νόμων, οἵτινες ρυθμίζουσι τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν πολιτείαν, τὰς σχέσεις τῶν μελῶν ταύτης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰς ἐπιδεκτικὰς νομικῶν συνεπειῶν. Πηγαὶ τοῦ Ε. Δ. εἶνε ἡ Γραφή, ἡ Ἱερὰ Παράδοσις καὶ ἡ παλαιοτέρα καὶ νεωτέρα ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία, ἤτοι αἱ ἀποστολικαὶ ἐπιταγαί, οἱ κανόνες τῶν συνόδων, οἱ Βυζαντινοὶ καὶ οἱ νεώτεροι σχετικοὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν νόμοι.

Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον (πληρέστερον **Γενικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον**). Οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς ἀποτελῶν ἴδιον νομικὸν πρόσωπον, ἔδραν ἔχων τὰς Ἀθήνας, τελῶν ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐποπτείαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἱδρυθεὶς τῷ 1909. Σκοπὸς τοῦ ταμείου ἦτο νὰ καταβάλλῃ τὰ ἐπιδόματα τῶν ἀρχιερέων, τοὺς μισθοὺς τῶν ὑπαλλήλων τῶν μητροπόλεων κλ. Τὸ Ταμεῖον κατηργήθη τῷ 1930, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τοῦ «Αὐτονόμου ὀργανισμοῦ διοικήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας».

Ἐκκλησούλα (πρώην *Μεζέες*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 320.

Ἐκκλησοχώρι Κουρέντων (πρώην *Τσαρκοβίστα Κουρέντων*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 483.

ἐκκοκκιστικὴ μηχανή. Γεωργικὴ μηχανὴ χρησιμεύουσα εἰς ἐκκόκκισιν διαφόρων γεωργικῶν προϊόντων, ὡς ἀραβοσίτου, βάμβακος, καννάβεως, λίνου κ.ἄ. Τοιούτων μηχανῶν ὑπάρχουσι διάφοροι τύποι ἀναλόγως τῶν φυτῶν διὰ τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν. Αἱ συνηθέστεραι ἐξ αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι εἶνε αἱ ἐκκοκκιστικαὶ μηχαναὶ ἀραβοσίτου καὶ βάμβακος.

ἐκκόλαψις. Ἡ ῥῆξις τοῦ περιβλήματος τοῦ ᾠοῦ τοῦ ἐμβρυοφόρου, ὁπότε ἀπελευθεροῦται ὁ ἐντὸς αὐτοῦ τελειωθεὶς πλέον ὀργανισμός. Ἐκκόλαψιν παρατηροῦμεν κυρίως παρὰ πᾶσι τοῖς ᾠογόνοις ζῴοις· συντελεῖται δὲ αὕτη εἴτε ἀφ' ἑαυτῆς εἴτε βοηθούσης τῆς μητρός, ὡς εἰς τὰ πτηνὰ παρ' οἷς παρατηρεῖται ἡ γνωστοτέρα καὶ τυπικωτέρα ἐκκόλαψις. Ἐν τῇ ἰχθυοτροφίᾳ ἡ ἐκκόλαψις εἶνε ἡ κρισιμωτέρα στιγμὴ τῆς ὅλης ὑπάρξεως τοῦ ἀτόμου. Ἡ ἐκκόλαψις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θερμοκρασίας, γινομένη πάντοτε εἰς θερμοκρασίαν σχετικῶς ἡπίαν.

ἐκκοπεύς. Ἐργαλεῖον ἐκ χάλυβος χρήσιμον πρὸς κοπὴν ἢ ἐκτομήν, ἔχον διάφορον μέγεθος καὶ σχῆμα, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ δι' ὃν προορίζεται (βλ. εἰκ.).

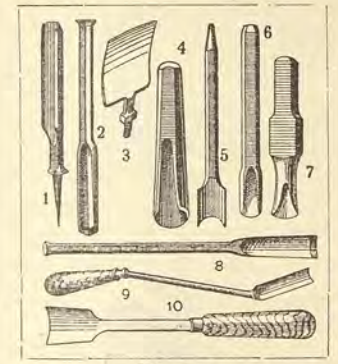

Ἐκκοπεῖς

1 ὀξὺς λεπτουργοῦ, 2 τριγωνικὸς λεπτουργοῦ, 3 δισ ξυλοπέδιλα, 4 δισ λευκοσίδηρον, 5 κεγαλωτός, 6 χαλκέως, 7 σιδηρουργοῦ, 8 ἀμαξοπηγοῦ, 9 δισ σπαράγγια, 10 κτίστου.

ἐκκρεμές. Σῶμα βαρὺ στερεὸν δυνάμενον νὰ κινηθῇ περὶ ἄξονα συνήθως ὁριζόντιον μὴ διερχόμενον διὰ τοῦ κέντρου τοῦ βάρους αὐτοῦ· ἐὰν ἀπομακρύνωμεν τὸ ἐκκρεμὲς ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτοῦ τῆς ἰσορροπίας, ἐπανέρχεται εἰς αὐτὴν ἕνεκα τοῦ βάρους αὐτοῦ καὶ ὑπερβαίνει αὐτὴν ἕνεκα τῆς κτηθείσης ταχύτητος, ἐπιστρέφει πάλιν καὶ οὕτω ἐκτελεῖ ῥυθμικὰς αἰωρήσεις περὶ τὴν θέσιν τῆς ἰσορροπίας. Ὅταν τὸ πλάτος αὐτῶν εἶνε μικρότερον τῶν 3 μοιρῶν αἱ αἰωρήσεις αὗται εἶνε αἰσθητῶς ἰσόχρονοι· ὁ δὲ χρόνος τῆς αἰωρήσεως ἐξαρτᾶται ἐκ διαφόρων γνωστῶν λόγων, εἶνε δὲ ἀνάλογος πρὸς τὴν τετραγωνικὴν ῥίζαν τοῦ μήκους καὶ ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὴν τετραγωνικὴν ῥίζαν τῆς ἐντάσεως τῆς βαρύτητος. Τὰ ἐκκρεμῆ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ῥύθμισιν τῆς κινήσεως τῶν ὡρολογίων τῶν καλουμένων ἐπίσης ἐκκρεμῶν. Ἐπίσης διὰ τὴν εὕρεσιν τῆς ἐντάσεως τῆς βαρύτητος. Δι' ἐκκρεμοῦς ὁ Φουκώ, τῷ 1852, ἐξαρτηθέντος εἰς τὸν θόλον τοῦ Πανθέου τῶν Παρισίων ἀπέδειξε κατὰ πρῶτον διὰ πειράματος τὴν περιστροφὴν τῆς Γῆς περὶ ἄξονα.

ἐκκρεμοδικία. Ἡ δικονομικὴ σχέσις ἡ ὁποία παράγεται συνεπείᾳ τῆς, μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς ἀγωγῆς πρὸς τὸν ἐναγόμενον, ἐγγράφης τῆς ὑποθέσεως ἐν τῷ πινακίῳ τοῦ δικαστηρίου. Βλ. **πινάκιον.**

ἔκκριμα. Τὸ προϊὸν τῆς ἐκκρίσεως ἀδένος.

ἔκκρισις. Ἡ ἐνέργεια τῶν ἀδένων τοῦ σώματος, καθ' ἣν τὰ κύτταρα αὐτῶν ἀποχωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ αἵματος οὐσίας ἢ χρησίμους (ἐκκρίματα) ἢ ἀχρήστους καὶ ἀποβλητέας (ἀποκρίματα ἢ ἀπεκκρίματα). Ἔκκρισεις ὑπάρχουσιν ἐμφανεῖς καὶ ἐξωτερικαὶ ἢ ἀφανεῖς καὶ ἐσωτερικαὶ (βλ. *ἐξωκρινεῖς* καὶ *ἐνδοκρινεῖς ἀδένες*).

ἐκκρουστὴρ. Μέρος τοῦ μηχανισμοῦ τῶν ὡρολογίων, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ἐνδιάμεσον μεταξὺ τῆς κινητηρίου δυνάμεως καὶ τοῦ ρυθμιστοῦ.

ἐκκύκλημα. Μηχάνημα ξύλινον, τροχήλατον, τοῦ ὁποίου ἐγίνετο χρῆσις ἐν τῷ ἀρχαίῳ θεάτρῳ, ἵνα ἐπιδειχθῶσι τοῖς θεαταῖς τὰ ἐν ταῖς οἰκίαις ἀπόρρητα πραχθέντα (πτώματα φονευθέντων καὶ ὁμοια).

Ἕκλα (Hekla). Ἐνεργὸν ἡφαίστειον τῆς Ἰσλανδίας, Δ τῆς Ρεϋκκιαβίκης, εἰς τὰ Ν τῆς νήσου, ἔχον ὕψος 1557 μ.

ἐκλαμπρος. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης μεταφράζεται συνήθως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τὸ λατινικὸν illustris. Τὸ ὑπερθετικὸν *ἐκλαμπρότατος*, μάλιστα κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς μεσοχρονίου περιόδου καὶ μετέπειτα, εἶνε ἐπίθετον προσγραφόμενον κατ' ἐξοχὴν εἰς ἐπίσημα πρόσωπα τοῦ Δυτικοῦ κυρίως κόσμου.

ἐκλαμπρότης. Τιμητικὸς τίτλος δι' οὗ προσηγορεύονται ἄλλοτε πρόσωπα κατέχοντα ὑψηλὰ ἀξιώματα.

ἐκλαμψία. Ὀξεῖα ἐπιλόχειος νόσος ἐξ αὐτοδηλητηριάσεως οὐραιμικῆς ἐμφανιζομένη περὶ τὸ τέρμα τῆς κυήσεως ἢ καὶ κατὰ τὸν τοκετὸν καὶ προκαλοῦσα τονικοὺς καὶ κλονικοὺς σπασμοὺς ὅλου τοῦ σώματος μὲ ἀπώλειαν τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν αἰσθήσεων. Προλαμβάνεται διὰ τακτικῆς ἐξετάσεως τῶν οὔρων καὶ γαλακτοφυτικῆς διαίτης· θεραπεία συμπτωματική, ἐπιβάλλουσα ἐνίοτε καὶ τὴν βιαίαν διακοπὴν τῆς κυήσεως.

ἔκλειγμα. Φαρμακευτικὸν σκεύασμα ἐν εἴδει μάζης μαλακῆς ἀπὸ σιρόπιον ἢ μέλι ἀναμεμιγμένον μὲ τὰ φάρμακα πρὸς ἐσωτερικὴν χρῆσιν.

ἐκλειπτικαὶ συντεταγμέναι. Αἱ συντεταγμέναι ὅταν ὡς βασικὸς κύκλος λαμβάνεται ἡ ἐκλειπτική. Αὗται δὲ εἶνε τὸ μῆκος, παριστάμενον διὰ τοῦ λ, καὶ τὸ πλάτος, παριστάμενον διὰ τοῦ β.

ἐκλειπτική. Τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς τοῦ κέντρου τῆς Γῆς περὶ τὸν Ἥλιον, ἐπίσης ὁ μέγιστος κύκλος, καθ' ὃν τὸ ἐπίπεδον τοῦτο τέμνει τὸν οὐράνιον θόλον. Ἡ ἐκλειπτικὴ σχηματίζει μετὰ τοῦ ἰσημερινοῦ γωνίαν 23° 29′, καλουμένην *λόξωσιν τῆς ἐκλειπτικῆς*. Αἱ ἐκλείψεις τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης συμβαίνουσι κατὰ τὴν σύνοδον ἢ τὴν ἀντίθεσιν τῆς Σελήνης, ὅταν αὕτη εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου, ὅπερ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐκλήθη ἐκλειπτική. Ἡ ἐκλειπτικὴ διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἴσα μέρη, φέροντα τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα ζῳδίων τοῦ ζῳδιακοῦ.

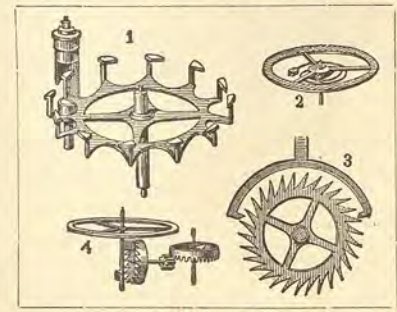

Ἐκκρουστῆρες

1 Ἐκκρουστὴρ μετὰ κυλίνδρου, 2 σπειροειδὲς ἐλατήριον ἐκκρουστῆρος, 3 ἐκκρουστὴρ μετὰ ἀγκύρας, 4 ἐκκρουστὴρ ἀνατροχαστικός

ἔκλειψις. Τὸ φαινόμενον καθ' ὃ οὐράνιόν τι σῶ-

μα καθίσταται ἀφανὲς εἴτε διὰ τῆς παρενθέσεως ἄλλου σώματος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Γῆς εἴτε, ἐὰν εἶνε ἑτερόφωτον, διὰ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ἐντὸς σκιᾶς. Ἐνδιαφέρουσαι διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Γῆς εἶνε κυρίως αἱ ἐκλείψεις Ἡλίου καὶ Σελήνης. Ἡ Γῆ καὶ ἡ Σελήνη ὡς σκιερὰ σώματα ρίπτουσι σκιὰν ὄπισθεν αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὸν Ἥλιον ὡς φωτιζόμενα παρ' αὐτοῦ. Ὅσάκις δὲ Ἥλιος, Σελήνη καὶ Γῆ εὑρίσκονται εἰς εὐθεῖαν γραμμήν, ἡ σκιὰ τῆς Σελήνης πίπτει ἐπὶ μέρους τῆς γῆινης ἐπιφανείας καὶ ἀποκρυπτομένου τοῦ Ἡλίου ὑπὸ τῆς Σελήνης εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Γῆς παράγεται ἔκλειψις Ἡλίου. Ἐὰν δὲ ἡ Γῆ εὑρίσκεται μεταξὺ Ἡλίου καὶ Σελήνης, αὕτη εἰσέρχεται εἰς τὴν σκιὰν τῆς Γῆς καὶ παράγεται ἔκλειψις Σελήνης. Ἐκλείψεις Ἡλίου γίνονται μόνον κατὰ νουμηνίαν καὶ Σελήνης μόνον κατὰ πανσέληνον. Αἱ ἐκλείψεις τοῦ Ἡλίου εἶνε *κεντρικαί*, *ὁλικαὶ* ἢ *δακτυλιοειδεῖς* καὶ *μερικαί*· αἱ δὲ τῆς Σελήνης *ὁλικαὶ* ἢ *μερικαί*. Αἱ ἐκλείψεις εἶνε φαινόμενον περιοδικὸν καὶ ἡ περίοδος αὐτῶν εἶνε 18 ἐτῶν καὶ 11 ἡμερῶν ἢ 233 σεληνιακῶν μηνῶν, γνωστὴ καὶ παρὰ τῶν Χαλδαίων καὶ καλουμένη *σάρος*. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην γίνονται 71 ἐκλείψεις, 43 Ἡλίου καὶ 28 Σελήνης. Αἱ ἡλιακαὶ ἐκλείψεις, καίτοι πολυπληθέστεραι ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν, εἶνε σπανιώτεραι διά τινα τόπον, ἐπειδὴ εἶνε ὁραταὶ ἐκ μικροῦ μόνον μέρους τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς· ἐνῷ ἑκάστη σεληνιακὴ εἶνε ὁρατὴ ἐκ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ ἡμίσεος τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Αἱ ἐκλείψεις ἠδη προλέγονται μετὰ μεγίστης καὶ θαυμαστῆς ἀκριβείας.

ἐκλεκτικισμός. Βλ. **ἐκλεκτικοὶ φιλόσοφοι.**

ἐκλεκτικοὶ φιλόσοφοι. Οἱ μηδὲν ὡρισμένον σύστημα ἀποδεχόμενοι, ἀλλ' ἐκλέγοντες ἐκ πάντων ὅ,τι φαίνεται αὐτοῖς ἀληθὲς καὶ ὀρθόν. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐκλεκτικὴ φιλοσοφία ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων γενομένη ἐκλογὴ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν διδαγμάτων, οἷα ἐμφανίζεται παρὰ τῷ Κικέρωνι, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ φιλοσοφία τῶν «Νεοπλατωνικῶν», ἧς κύριοι ἀντιπρόσωποι ὑπῆρξαν ὁ Πλωτῖνος καὶ ὁ Πρόκλος. Κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, ἐκλεκτικὸν σύστημα ἐδημιουργήθη ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ Β. Κουζὲν καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ.

ἐκλεκτός. Εἶδος βραχυούρων ψιττακῶν τῆς αὐστραλομαλαϊκῆς περιοχῆς.

ἐκλέκτωρ. Ἐκαλοῦντο οὕτως ἐν Γερμανίᾳ οἱ ἡγεμόνες οἵτινες εἶχον ψῆφον εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀρχικῶς ἦσαν ἑκλέκτορες ἅπαντες οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἡγεμόνες, ἀλλ' οἱ ἰσχυρότεροι τούτων κατέστησαν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἴδιον αὐτῶν προνόμιον. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνήρχετο κατ' ἀρχὰς εἰς ἕξ (οἱ ἀρχιεπίσκοποι Μαγεντίας, Τρεβήρων, Κολωνίας, ὁ κόμις τοῦ Παλατινάτου, ὁ δοὺξ τῆς Σαξονίας καὶ ὁ μαρκίων τοῦ Βρανδεμβούργου)· ἀπὸ τοῦ 1257 ἐγένοντο ἑπτά, προστεθέντος τοῦ βασιλέως τῆς Βοημίας. Ἀπὸ τοῦ 1648 ἤρχισεν αὐξανόμενος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑκλεκτόρων, μετὰ νέας δὲ μεταβολάς, οὗτοι ἀνῆλθον εἰς δέκα. Τὸ σύστημα ἐκλογῆς κατηργήθη διὰ τῆς καταλύσεως τοῦ παλαιοῦ Γερμανικοῦ κράτους, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου σύστασιν τῆς «Ρηνανικῆς ὁμοσπονδίας».

ἐκλεξιμότης. Ἡ κατοχὴ τῶν νομίμων προσόντων ὅπως ἐκλεγῇ τις εἰς οἱονδήποτε ἀξίωμα. Ταῦτα εἶνε διάφορα δι' ἕκαστον ἀξίωμα.

Ἐκλεκτός

ἐκλογεύς. Ὁ ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν, ὁ κατὰ τὸν νόμον δικαιούμενος ψήφου πολίτης.

ἐκλογή. Πρᾶξις δι' ἧς ἐκδηλοῦται ἐννόμως ἡ προτίμησις τῶν πολιτῶν περὶ τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ καταλάβῃ ἀξίωμά τι. Ἀρχαία Ἑλλὰς καὶ Ρώμη εἶχον αἱρετοὺς ἄρχοντας, πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικούς. Ἡ ἐκλογὴ λέγεται *καθολική*, ὅταν δικαιοῦται νὰ μετέχῃ εἰς αὐτὴν πᾶς πολίτης (πλὴν ὡρισμένων περιπτώσεων προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ νόμου) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν περιωρισμένην ἐκλογήν, εἰς ἣν μετέχουσι μόνον οἱ ἔχοντες ὡρισμένα προσόντα, *πλειονοψηφική*, ἡ καθ' ἣν ἡ πλειονοψηφία τῶν ἐκλογέων ὀνομάζει διὰ τῆς ψήφου της ἕνα ἢ πλείονας ἀντιπροσώπους, *ἀναλογική*, ἡ διεξαγομένη κατὰ τρόπον (σύστημα) ὥστε τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελέσματα νὰ ἐκπροσωπῶσι κατ' ἀντιστοίχους ἀναλογίας τὰς (μερίδας) πλειονοψηφίας καὶ μειονοψηφίας, *ἄμεσος*, ἡ καθ' ἣν ὁ ἐκλογεὺς ἐκλέγει ἀπ' εὐθείας τὸ (ἢ τὰ) πρόσωπον ἢ τὸν συνδυασμόν (ἢ ἀμφότερα) τῆς ἀρεσκείας του, καὶ *ἔμμεσος* ἢ δι' ἐκλεκτόρων, καθ' ἣν οἱ ἐκλογεῖς ἐκλέγουσιν ὡρισμένον ἀριθμὸν προσώπων (ἐκλεκτόρων), τὰ ὁποῖα θὰ ἐκλέξωσι τὸν ὑποψήφιον ἀμέσως, ἢ πάλιν δι' ἀντιπροσώπων.

Ἡ *ἐκλογὴ τοῦ προέδρου Δημοκρατίας* γίνεται εἴτε ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας, ὅτε καλεῖται ἔμμεσος, εἴτε ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπ' εὐθείας διὰ δημοψηφίσματος, ὅτε καλεῖται ἄμεσος. (Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Δημοκρατίαν βλ. *Ἑλλάς*, κεφ. *Πολίτευμα*).

Ἐκλογὴ Ἰσαύρων. Συλλογὴ ἐκ 18 τίτλων, ἥν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκλογὴ τῶν νόμων», οἱ Ἴσαυροι βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου, Λέων Γ' καὶ Κωνσταντῖνος Ε', ἐδημοσίευσαν τῷ 726. Περιέχει τὴν νομοθετικὴν αὐτῶν μεταρρύθμισιν. Καὶ κατηργήθη μὲν ἡ «Ἐκλογὴ» διὰ τοῦ Προχείρου Νόμου καὶ τῆς Ἐπαναγωγῆς (870-886), ἀνεπισήμως ὅμως ἐξηκολούθησεν ἰσχύουσα καὶ πέρα τῆς Ἁλώσεως, ἐπέδρασε δ' ἐπίσης ἐπὶ τῆς νομοθεσίας γειτονικῶν λαῶν, π.χ. τῶν Ἰταλικῶν, τῶν σλαυϊκῶν κλ.

ἐκλογικὸν σύστημα. Βλ. **ἐκλογή.**

ἐκλογίτης. Πέτρωμα χονδροκοκκῶδες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων ἢ κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων, συνιστάμενον κυρίως ἐκ πρασίνου ὀμφακίτου καὶ ἐρυθροῦ γρανάτου καὶ παρουσιάζον ἀκανόνιστον, σπανίως σχιστοφυῆ, ἱστόν. Ἐν Ἑλλάδι ἐκλογῖται παρουσιάζονται ὑπὸ μορφὴν ἐνστρώσεων ἐντὸς τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων τῶν διαφόρων κρυσταλλοπαγῶν μαζῶν.

ἐκλογοδικεῖον. Δικαστήριον εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνατεθῆ ἐκ τοῦ νόμου ἡ ἐκδίκασις τῆς νομιμότητος τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν, κατὰ τοῦ κύρους τῶν ὁποίων ἐγείρονται ἐνστάσεις κλ., συγκροτούμενον διὰ κληρώσεως μεταξὺ πάντων τῶν μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῶν ἐφετείων τοῦ κράτους.

ἐκμαγεῖον. Πλαστικὴ ὕλη ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀποτυποῦταί τι, ἐπίσης δὲ τὸ ἐντὸς πλαστικῆς τινος ὕλης (πηλοῦ, κηροῦ, ἄμμου κλ.) ἀποτύπωμα μορφῆς τινος ἢ σχήματος. Τὰ ἐκμαγεῖα παρασκευάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ γύψου, ἐάν δ' ἔχωσι μικρὸν ὄγκον, ἐκ κόμμεος, γουταπέρκας, συμπεπιεσμένου χάρτου, θείου κλ. Τὸ πρωτότυπον βυθίζεται ἐντὸς τῆς ρευστῆς ὕλης, ὅταν δὲ αὕτη στερεοποιηθῇ, ἀποσύρεται τὸ ξένον σῶμα καὶ ἀπομένει ὁ ἀκριβὴς αὐτοῦ τύπος, ἔχων ἀντιστρόφως ἀκριβῶς ἀποτετυπωμένας πάσας αὐτοῦ τὰς εἰσοχὰς καὶ ἐξοχάς, ἐξ οὗ λαμβάνομεν εἴτα ὁσαδήποτε ὁμοιώματα τοῦ ἀντικειμένου.

ἐκνεύρισις ἢ **ἐκνευρισμός.** Ἀνώμαλος κατάστασις τοῦ νευρικοῦ συστήματος μὲ αἴσθημα δυσάρεστον ἀνυπομονησίας καὶ ἀγωνίας.

ἐκνίκησις. *(Νομ.)* Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς κυρίου πωληθέντος πράγματος, διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ, ἀφαίρεσις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ ἕνεκα ἐλλείψεως δικαιώματος τοῦ πωλητοῦ.

Ἔκνομος λόφος ἢ **Ἔκνομον.** Ὄρος ἐπὶ τῆς νοτίου ἀκτῆς τῆς Σικελίας πρὸς Δ τῆς πόλεως Γέλας, ὀνομαζόμενον σήμερον ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν **Πόσο δὶ Σάντ' Ἀντζελο**. Παρὰ τοῦτο ἐνίκησαν οἱ Καρχηδόνιοι ὑπὸ τὸν Ἀμίλκαν τοὺς Συρακουσίους ὑπὸ τὸν Ἀγαθοκλέα (311 π.Χ.), κατετροπώθησαν δὲ κατὰ μεγάλην ναυμαχίαν ἐν ἔτει 256 π.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ὧν ἡγεῖτο ὁ Ρήγουλος.

Ἐκουαδόρ. Βλ. **Ἰσημερινοῦ Δημοκρατία.**

ἐκπαίδευσις. Ἡ ἐνέργεια, τὴν ὁποίαν καταβάλλει ἡ ὥριμος γενεὰ πρὸς κοινωνίας, ὅπως καταστήσῃ ἱκανὴν τὴν νεαρὰν γενεάν της νὰ ἐκπληρώσῃ τόσον τὸν γενικὸν ὅσον καὶ τὸν εἰδικώτερον κοινωνικὸν προορισμόν της. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε τοῦτο μὲν *γενική*, τοῦτο δὲ *εἰδική*. Ἡ γενικὴ πρέπει νὰ προηγῆται τῆς εἰδικῆς, ἤτις προϋποθέτει σχετικὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν ὡριμότητα, ἡ ὁποία δύναται νὰ ἀποκτηθῇ διὰ τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ γενικὴ ἐκπαίδευσις διαιρεῖται εἰς τρεῖς κύκλους, τὴν *στοιχειώδη*, ἥτις εἶνε καὶ ὑποχρεωτικὴ διὰ πάντα τὰ μέλη τῆς γενεᾶς, τὴν *μέσην*, ἀνωτέραν τῆς πρώτης, καὶ τὴν *ἀνωτέραν*, ὑψηλοτέραν τῶν δύο ἄλλων. Μέση καὶ ἀνωτέρα θεωροῦνται καὶ ὡς εἷς κύκλος ἐκπαιδεύσεως, ὅστις δύναται καὶ νὰ διχασθῇ κατὰ τὸ εἶδος τῆς παρεχομένης μορφώσεως, εἰς ἐκπαίδευσιν *θεωρητικὴν* ἢ *κλασικὴν* καὶ εἰς *πρακτικήν*, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη διὰ τῆς ἐντατικωτέρας καλλιεργείας *τῶν ἐπιστημῶν τοῦ πνεύματος* καὶ ἰδίᾳ *τῆς κλασικῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας* κινεῖ περισσότερον τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν θεωρητικωτέρων ἐκδηλώσεων τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ δὲ δευτέρα, διὰ τῆς ἐντατικωτέρας καλλιεργείας *τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν* καὶ *τῶν ξένων γλωσσῶν* κινεῖ περισσότερον τὸ διαφέρον ὑπὲρ θετικωτέρων ἐκδηλώσεων τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ εἰδικὴ ἐκπαίδευσις σκοπεῖ νὰ καταστήσῃ τοὺς νέους ἱκανοὺς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς εἰδικωτέρας ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολῆς των, συνίσταται δὲ εἰς τὴν ἔμπρακτον ἄσκησιν ἑνὸς χρησίμου ἐπιτηδεύματος ἢ *ἐπαγγέλματος*. Δι' αὐτὸ δὲ καλεῖται καὶ *ἐπαγγελματικήν*.

ἐκπλειστηρίασμα. Χρηματικὸν ποσὸν τὸ ὁποῖον ἐπὶ δημοσίων πλειστηριασμῶν, ἐκουσίων ἢ ἀναγκαστικῶν, καταβάλλει ὁ ὑπερθεματιστής, ἵνα γίνῃ κύριος τοῦ πλειστηριασθέντος πράγματος.

ἐκπνοή. Ἡ δευτέρα φάσις τῆς ἀναπνοῆς, καθ' ἣν ἐξέρχεται τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ὁ διὰ τῆς εἰσπνοῆς εἰσαχθεὶς ἀήρ.

ἐκπομπή. *(Φιλοσ.)* Ἡ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Νεοπλατωνικῶν ἐκπόρευσις πάντων τῶν ὄντων ἐξ ἑνὸς ἀρχεγόνου, ἀμεταβλήτου καὶ τελείου ὄντος, δι' ἀκτινοβολίας αὐτοῦ. Ἀντίθετον τοῦ συστήματος τῆς *ἐκπομπῆς*, παράγοντος τὸ ἀτελὲς ἐκ τοῦ τελείου, εἶνε ἡ *ἐξέλιξις*. ‖ *(Φυσ.)* *Ἐκπομπὴ θερμότητος*. Βλ. *ἀκτινοβολία*.

ἐκπομπῆς θεωρία. Θεωρία περὶ τῆς φύσεως τοῦ φωτός, μὴ ἰσχύουσα νῦν, ἧς κύριος ὑποστηρικτὴς ἦτο ὁ Νεύτων, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ φῶς ἀποτελεῖται ἀπὸ σωμάτια, μὴ καθοριζόμενα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα ἐκτοξεύονται ὡς βλήματα ἀπὸ τὰς φωτεινὰς πηγάς.

ἔκπτωσις, κν. **ξεπεσμός.** *(Οἰκονομολ.)* Ἡ ἐλάττωσις τοῦ τιμήματος ἀντικειμένου τινός.

ἐκπύρωσις. *(Φιλοσ.)* Ὄρος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἡρακλείτου καὶ τῶν Στωϊκῶν, ἐμφαίνων ὅτι ὁ κόσμος κατὰ ὡρισμένας περιόδους ἀφανίζεται διὰ τοῦ πυρός, συνενούμενος εἰς ἐνιαῖόν τι ὄν, ἐξ οὗ εἶτα ἐξελίσσεται εἰδοποιούμενος εἰς τὰ διάφορα ἐπὶ μέρους ὄντα.

ἔκπωμα. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τέχνῃ, σμιλευτὸν ἀργυροῦν ἀγγεῖον φέρον ἔξωθεν ἀναγλύφους παραστάσεις, μυθολογικὰς συνήθως, τὰς ὁποίας οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον «ἐγκόλαπτον ἱστορίαν».

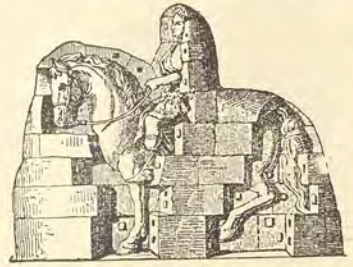

Τύπος ἐκ γύψου διὰ τὴν ἀναπαράστασιν ἐφίππου ἀνδριάντος

ἐκπωματιστὴρ ἢ **ἐκπωματιστήρ.** Ἐργαλεῖον δι' οὗ ἐξάγονται τὰ ἐκ φελλοῦ πώματα τῶν φιαλῶν. Ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη ἐκπωματιστήρων: πτυκτοί, μετὰ μοχλοῦ, μετὰ περικοχλίου κ.λ.

ἐκρηκτικαὶ ὕλαι. Οὐσίαι ἁπλαῖ ἢ σύνθετοι, ἱκαναὶ νὰ ἀποσυντεθῶσι ταχέως καὶ δυνάμεναι κατὰ τὴν ἀποσύνθεσίν των νὰ δώσωσι μέγαν ὄγκον ἀτμοῦ καὶ ἀερίων εἰς λίαν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν. Ἡ σημαντικὴ αὔξησις τοῦ ὄγκου προκαλεῖ ἰσχυρὰ μηχανικὰ φαινόμενα, συνοδευόμενα ὑπὸ φωτὸς καὶ κρότου. Κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν ἀναπτύσσεται τεραστία πίεσις εἰς βραχύτατον χρόνον μὲ ἀποτελέσματα ἐξαιρέτως διαρρηκτικὰ ἢ σχηματίζονται ἀέρια τὰ ὁποῖα δύνανται, διὰ κανονισμοῦ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν, νὰ διευθύνωσι τὴν βολὴν βλήματος. Ὡς ἐκ τούτου, αἱ ἐκρηκτικαὶ ὕλαι διακρίνονται: α) εἰς διαρρηκτικὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας, διδούσας στιγμιαίαν καὶ ἰσχυρὰν πίεσιν, β) εἰς ἐκρηκτικὰς ὕλας ἐπιβραδυνθείσης ἀποσυνθέσεως, χαρακτηριζομένας ἀρχῆθεν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος *πυρίτιδες*, σχηματιζούσας δὲ σειρὰν ἀπὸ τῆς διαρρηκτικῆς ἐνεργείας μέχρι τῆς προοδευτικῆς τοιαύτης, ἀπαραιτήτου διὰ τὰ πολεμικὰ ὅπλα. Διὰ τὴν κατασκευὴν ἐκρηκτικῆς ὕλης χρησιμοποιοῦνται γενικῶς καούσιμοι ὕλαι ἀναμεμιγμέναι μετὰ ὑλῶν περιεχουσῶν ἀρκετὸν ὀξυγόνον, ἀπαραίτητον διὰ τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν κλειστῷ χώρῳ καὶ ἐν ἀποκλεισμῷ ἀέρος καῦσιν τῶν πρώτων. Ὅλων τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἀρχαιοτέρα εἶνε ἡ *μαύρη πυρῖτις* (βλ.λ.). Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἀνεκαλύφθησαν ἡ *νιτρογλυκερίνη*, ἡ *δυναμῖτις*, ἡ *τροτύλη* κλ.

ἐκριζωτής. Γεωργικὸν ἐργαλεῖον χρησιμεῦον πρὸς ἀποκοπὴν τῶν ριζῶν καὶ τῶν ὑπογείων βλαστῶν τῶν ζιζανίων (βλ. καὶ *γεωργικὰ ἐργαλεῖα*).

ἐκσκαφεύς. Ὄχημα μηχανικὸν ἀνάλογον πρὸς τὰς βυθοκόρους, χρησιμοποιούμενον πρὸς ἐκσκαφὴν τοῦ ἐδάφους, διάνοιξιν αὐλάκων καὶ ἐκτέλεσιν ἐπιχωματώσεων.

ἐκσπερμάτισις καὶ **ἀποσπερμάτισις** καὶ **ἐκσπερματισμός.** Ἡ ἀπὸ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τοῦ

ἄρρενος ἑξακόντισις σπέρματος κατὰ τὴν συνουσίαν.

ἐκσπλάγχνισις καὶ **ἐκσπλάγχνωσις.** *(Γυναικολ.)* Μαιευτικὴ ἐγχείρησις ἐπὶ δυστοκίας, καθ' ἣν ἀφαιροῦνται τὰ σπλάγχνα τοῦ ἐμβρύου ἐν τῇ μήτρᾳ ὅταν ὁ ὄγκος ἢ ἡ θέσις αὐτοῦ καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ. ‖ *('Ιατροδ.)* Ἡ διὰ νεκροτομίας ἀφαίρεσις τῶν σπλάγχνων πτώματος πρὸς ἰδιαιτέραν αὐτῶν ἐξέτασιν.

ἔκστασις. Ἡ συγκέντρωσις τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀτόμου ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνης αἰσθητικῆς ἐντυπώσεως, μετὰ τῶν συναφῶν κινητικῶν ἀντιδράσεων. Κατάστασις ἁπαντῶσα ἰδίως ἐπὶ ὑστερικῶν καὶ θρησκομανῶν. Ὁ ἐν ἐκστάσει ὢν ἀκούει φωνάς, βλέπει μορφὰς καὶ γεύεται πραγμάτων μὴ ὑπαρχόντων ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ. Εἰς ἔκστασιν, ἤτις ὀλίγον ἀπέχει τῆς παραφροσύνης, περιπίπτει τις διὰ νευρικῆς ὑπερεξάψεως δι' ἀχαλινώτου φαντασίας καὶ καθόλου διὰ σωματικῶν διαταράξεων.

ἐκστρατεία. Ἔξοδος στρατοῦ ἐκ τῆς χώρας διὰ πολεμικοὺς σκοπούς, αἱ ἐκτὸς τῆς ἰδίας χώρας πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις. Εἰς ἀπώτερον παρελθόν, οἱ πόλεμοι διήρκουν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ἕκαστον τῶν ὁποίων περιελάμβανεν ἀφ' ἑνὸς περίοδον ἐνεργοῦ δράσεως, καθ' ἣν αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι ἐπέτρεπον εἰς τὰ στρατεύματα νὰ καταυλίζωνται, νὰ στρατοπεδεύωσι, νὰ ἐπισταθμεύωσιν, ἢ περίοδον ἀδρανείας ἀφ' ἑτέρου, ὁπότε ἕνεκα τοῦ χειμῶνος τὰ στρατεύματα ἐπανήρχοντο εἰς τὰ χειμερινὰ αὐτῶν καταλύματα. Ἡ λέξις ἐκστρατεία ἐσήμαινε τὸ ἄνω χρονικὸν διάστημα ἐνεργοῦ δράσεως ἑκάστου ἔτους. Οὕτως εἰς πόλεμος ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ πολλὰς διαδοχικὰς ἐκστρατείας, τόσας ὅσα καὶ τὰ ἔτη τῆς διαρκείας του. Σήμερον ἡ λέξις ἐκστρατεία κατήντησε συνώνυμος μὲ τὴν λέξιν πόλεμος.

ἐκστροφή. Ἡ πρὸς τὰ ἔξω ἀνατροπὴ τῶν τοιχωμάτων κοίλου τινὸς σπλάγχνου (μήτρας, κύστεως κλ.).

Ἐκσυδῖται. Δυναστεία αἰγυπτιακή, ἱδρυθεῖσα τῷ 935 ὑπὸ τοῦ Μωχαμὲτ-ἑλ-Ἐκσύδ, Τούρκου κυβερνήτου τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐκλιποῦσα τῷ 969, καταλαβόντων τὴν ἀρχὴν τῶν Φατιμιτῶν.

ἑκτάριον. Μονὰς ἐπιφανείας μεγάλων ἐκτάσεων ἴση πρὸς 100 ἄρ, ἤτοι πρὸς 10 βασιλικὰ στρέμματα (10.000 τ.μ.). Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τετράγωνον οὗ ἑκάστη πλευρὰ ἔχει μῆκος 100 μ.

ἔκτασις. *(Γραμμ.)* Ἡ μακρά, ἤτοι εἷς δύο χρόνους, προφορὰ φωνήεντος ἐνῷ εἶνε φύσει βραχύ, ἤτοι ἐκφωνεῖται εἰς ἕνα χρόνον: *Ἄρες, Ἄρες βροτολοιγέ,* ὅπου τὸ μὲν *α* τοῦ πρώτου *Ἄρες* εἶνε μακρόν, τὸ δὲ τοῦ δευτέρου βραχύ. Ἡ ἔκτασις γίνεται συνήθως διὰ λόγους μετρικούς (ποιητικὴ ἄδεια) ἢ κατ' ἀρχαιοτάτην συναίρεσιν, ἤτοι ἀφομοίωσιν καὶ συμπροφορὰν τοῦ τελικοῦ φωνήεντος τοῦ πρώτου συνθετικοῦ μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ, ὡς: *σφυρηλάτος: σφυρε-ἐλατος,* ἤτοι *σφυρήλατος,* ὡς καὶ κατὰ τινας συνθέσεις ὡς *πανώλεθρος,* ἐκ τοῦ *παν-όλεθρος* κλ. ‖ *(Φυσιολ.)* Ἡ κίνησις καὶ θέσις μέλους τινὸς ἢ ἀντίθετος πρὸς τὴν κάμψιν. ‖ *(Παθολ.)* Παθολογικὴ ἀνεύρυνσις ἀγγείου τινὸς αἱμοφόρου ἢ κοίλου σπλάγχνου.

ἐκταφή. ‖ *('Ιατροδ.)* Ἐξαγωγὴ πτώματος ἐκ τοῦ τάφου μετά τινα χρόνον ἀπὸ τῆς ταφῆς πρὸς ἐξέτασιν αὐτοῦ καὶ ἐξιχνίασιν ὑποτιθεμένου ἐγκλήματος.

ἐκτέλεσις θνατική. Ἡ κατὰ τὰς νομίμους διατυπώσεις ἀφαίρεσις τῆς ζωῆς προσώπου τινὸς δυνάμει ἀποφάσεως καταδικαστικῆς, καταγινωσκούσης τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὅταν γίνεται διὰ λαιμητόμου παρίστανται ὁ παρ' ἐφέταις ἢ ὁ παρὰ πλημμελειοδίκαις εἰσαγγελεὺς τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως, ὁ παρ' αὐτοῦ διοριζόμενος πρὸς τοῦτο δικαστικὸς γραμματεὺς ἢ ὑπογραμματεύς, εἷς ἱερεὺς καὶ εἷς ἀντιπρόσωπος τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς. Νεώτατος νόμος ἐπέτρεψε καὶ τὴν διὰ τυφεκισμοῦ ἐνέργειαν τῆς ἐκτελέσεως, ἐκτελεῖται δὲ οὗτος καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ στρατιωτικῶν. Ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων τηροῦνται ἀνάλογοι διατυπώσεις, ἀλλὰ τὰ καθήκοντα τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τοῦ δικαστικοῦ γραμματέως ἐκτελοῦσιν ὁ ἐπίτροπος καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ στρατοδικείου.

ἐκτελεστής. Πρόσωπον τὸ ὁποῖον διὰ τῆς διαθήκης ἢ καὶ διὰ τοῦ κωδικέλλου διώρισεν ὁ διαθέτης ὅπως μεριμνήσῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διατάξεων αὐτῆς. Ὁ ἐκτελεστὴς δὲν ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἀποδεχθῇ τὸν διορισμόν του.

ἐκτελεστικόν. Τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο σωμάτων ὑπὸ τῶν ὁποίων κατ' ἀπόφασιν τῆς πρώτης ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως (1822) θὰ διεξήγετο ἡ προσωρινὴ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἑτέρου κληθέντος *βουλευτικοῦ* (βλ.λ.). Τὸ σῶμα τοῦτο, ἐκ πέντε μελῶν, ἔχον ἐτησίαν διάρκειαν, ἐτάχθη ὑποδεέστερον τοῦ βουλευτικοῦ, κατ' οὐσίαν ὅμως τὴν ἐμπόλεμον χώραν διῴκει τὸ ἐκτελεστικόν, ἔχον ὑποχειρίους τοὺς ἑκάστοτε ὑπουργοὺς ἢ μινίστρους.

ἐκτελωνιστής. Πρόσωπον κατ' ἐπάγγελμα ἐκτελοῦν τελωνιακὰς ἐργασίας τῶν ἐμπόρων, οἷς ἐκπροσωπεῖ. Τὸ ἔργον του εἶνε μὲν ἰδιωτικόν, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐλεύθερον, ἅτε ὑπαγόμενον εἰς διατάξεις διὰ τῶν ὁποίων ὁρίζονται οἱ ὅροι, αἱ διατυπώσεις καὶ τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα τῶν ἐκτελωνιστῶν.

ἑκτεύς. Ἀρχαῖον μέτρον ξηρῶν καρπῶν, ἴσον πρὸς τὸ $^1/_8$ τοῦ μεδίμνου.

ἕκτη. Νόμισμα παρ' ἀρχαίοις ἴσον πρὸς τὸ $^1/_8$ διαφόρων νομισμάτων· ὑπῆρχον ἑπομένως πολλαὶ ἕκται, ὧν κοινοτέρα ἦτο χρυσοῦν νόμισμα, ἕκτον στατῆρος, ἤτοι ἴση τῷ ἀργυρῷ διωβόλῳ.

ἑκτήμοροι ἢ **ἑκτημόριοι.** Ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, πολῖται γεωργοῦντες τὰ κτήματα τῶν πλουσίων μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς ἀκτήμονας «κολλήγους» τῆς Θεσσαλίας. Ἀπέδιδον εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας τὸ ἕκτον (ἢ κατ' ἄλλους τὰ πέντε ἕκτα) τῆς παραγωγῆς.

ἑκτικὸς πυρετός. Ὁ τακτικὸς καθ' ἑσπέραν πυρετὸς τῆς φυματιώσεως.

ἐκτίμησις. Ἡ ἐξεύρεσις τῆς ἀξίας καὶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ τιμήματος ἀντικειμένου τινός. Καθίσταται ἀναγκαία ἐπὶ διανομῆς ἑταιρικῶν, κληρονομικῶν πραγμάτων, συνεισφορᾶς εἰς ἱδρυομένας ἀνωνύμους ἑταιρείας, συστάσεως ἐμπραγμάτου τινὸς ἀσφαλείας κλ., γίνεται δὲ ὑπὸ ἐμπειρογνωμόνων, τῶν *ἐκτιμητῶν,* οἱ ὁποῖοι διορίζονται εἴτε ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, εἴτε παρὰ τῆς δημοσίας διοικητικῆς ἢ δικαστικῆς ἀρχῆς.

ἑκτίνη. Ἀρσενικοῦχον φάρμακον δι' ἐνέσεις, ἀντισυφιλιδικόν.

ἐκτόδερμα ἢ **ἔξω βλαστικὸν δέρμα.** Ἀρχέγονος ὑμὴν τοῦ ἐμβρύου.

ἐκτόζωα. Ζωϊκὰ παράσιτα τῆς ἔξω ἐπιφανείας τοῦ σώματος.

ἐκτοκαρδία. Ἐκτόπισις ἢ ἀνώμαλος θέσις τῆς καρδίας.

ἑκτοκότυλος. Βραχίων τῶν ἀρρένων διβραγχίων κεφαλοπόδων ἐξελιχθεὶς εἰς ὄργανον ὀχείας.

ἐκτόμησις. Ἐγχείρησις ἀποσκοποῦσα τὴν καταστολὴν τῆς πρὸς ἀναπαραγωγὴν ἱκανότητος τῶν ζῴων, διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν γεννητικῶν αὐτῶν ὀργάνων (ὄρχεων ἢ ᾠοθηκῶν), ἄλλως εὐνουχισμός. Καθιστᾷ τὰ ζῷα ἡπιώτερα, μετατρέπουσα καὶ αὐτὴν προσέτι τὴν φυσιογνωμίαν καὶ διάπλασιν τοῦ ἄρρενος, τὸ δὲ κρέας των λεπτότερον καὶ μᾶλλον εὔχυμον· τὰ τοιαῦτα ζῷα ὅμως ταχέως καταπονοῦνται ἐργαζόμενα, φθείρονται καὶ εὐκόλως ἰσχναίνονται.

ἐκτόνωσις. Τρόπος δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ στεγανότης τῶν ἄκρων τῶν αὐλῶν μετὰ τῶν αὐλοφόρων ἐλασμάτων τῶν ἀτμολεβήτων. Συνίσταται εἰς τὴν δι' εἰδικοῦ ἐκτονωτικοῦ ἐργαλείου εὐρυνσιν τῆς διαμέτρου τοῦ ἄκρου τοῦ αὐλοῦ εἰς τὸ σημεῖον ὅπου οὗτος διέρχεται διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ αὐλοφόρου ἐλάσματος ἐφ' οὗ συγκρατεῖται. ‖ *Ἐκτόνωσις ἀερίου.* Ἡ μεταβολὴ τοῦ ὄγκου αὐτοῦ, προερχομένη ἐξ αὐξήσεως τῆς θερμοκρασίας ἢ ἐλαττώσεως τῆς πιέσεως εἰς ἣν ὑπόκειται. Τῆς ἐκτονώσεως τοῦ ἀτμοῦ γίνεται χρῆσις εἰς τὰς ἀτμομηχανὰς ἐν γένει, διὰ τῆς ὁποίας τὸ οὕτως ὑπὸ τῆς μηχανῆς παραγόμενον ἔργον εἶνε μεγαλύτερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον θὰ παρήγετο ἐὰν ὁ ἀτμὸς ἐνήργει ἄνευ ἐκτονώσεως.

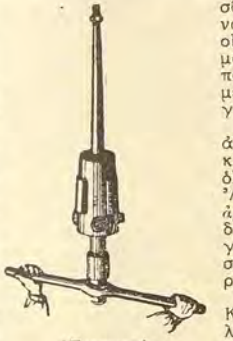

Ἐκτονωτής

ἐκτονωτής. Ἐργαλεῖον δι' οὗ ἐνεργεῖται ἡ ἐκτόνωσις.

ἐκτοπαράσιτα. Μικρὰ ζῳῦφια (σκώληκες, ἔντομα, ὡς φθεῖρες κλ.) ζῶντα παρασιτικῶς ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος ἄλλων ζῴων.

ἐκτόπισμα. Τὸ ποσὸν τοῦ ἐκτοπιζομένου ὑγροῦ ὑπὸ οἱουδήποτε ἐν αὐτῷ ἐπιπλέοντος καὶ ἰσορροποῦντος σώματος. Τὸ ἐκτόπισμα πλοίου μετρεῖται ὡς ὄγκος εἰς κυβικὰ μέτρα ἢ κυβικοὺς πόδας, ὡς βάρος δὲ εἰς γαλλικοὺς ἢ ἀγγλικοὺς τόννους καὶ λαμβάνεται ἐπιπλέοντος καὶ ἰσορροποῦντος τοῦ πλοίου ἐν ἠρεμούντι ὕδατι.

ἐκτοπισμὸς ἢ **ἐκτόπισις.** Ἀπαγόρευσις τῆς διαμονῆς προσώπου τινὸς ἐν τῷ τόπῳ τῆς γεννήσεώς του ἢ τῆς συνήθους διαμονῆς του. Ὁ ἐκτοπισμός, ὑπόλειμμα τῆς ἀρχαίας ποινῆς τῆς ὑπερορίας, ἀποτελεῖ ἀστυνομικὸν καὶ διοικητικὸν μέτρον ἀσφαλείας.

ἐκτόπισις. *('Ιατρ.)* Ἀνώμαλος θέσις ὀργάνου τινὸς ἐκ γενετῆς ἢ ἐπίκτητος (νεφροῦ, καρδίας, μήτρας κλ.).

ἐκτόπλασμα. Ἐν τῇ ψυχοφυσιολογίᾳ, ὁρατὴ ἀπόρροια ἠμιϋλικῆ ἀκτινεργείας τοῦ σώματος τοῦ μέδιουμ μὲ ἰδιότητας ὑπερφυσικάς.

ἐκτρόπιον. Ἡ πρὸς τὰς ἔξω ἀναστροφὴ τοῦ βλεννογόνου βλεφάρων ἢ καὶ μήτρας.

ἔκτρωμα. Τὸ δι' ἐκτρώσεως τεχθὲν ἀτελὲς ἔμβρυον, ἐξάμβλωμα. ‖ Ἐπίσης βρέφος εἰδεχθῶς κακεκτικὸν καὶ κακόπλαστον ἐκ κληρονομικῆς συφιλίδος.

ἐκτρωμελία. Ἐκτρωματικὴ διάπλασις μέλους τοῦ σώματος ἐπὶ ἐμβρύου.

ἔκτρωσις. Ἡ πρόωρος ἐκ τυχαίας ἀφορμῆς ἐκβολὴ ἐμβρύου ἀπὸ τῆς μήτρας· λέγ. καὶ **ἀποβολή.** Ἡ τεχνητῶς καὶ σκοπίμως προκαλουμένη τοιαύτη λέγεται **ἄμβλωσις.**

ἐκτρωτικὰ φάρμακα. Τὰ προκαλοῦντα ἐνίοτε ἔκτρωσιν, ὅπως τὰ ἐμμηναγωγά.

ἐκτρωτικὴ θεραπεία ἢ **μέθοδος.** Ἡ ἀνακόπτουσα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν πρόοδον τῆς νόσου.

ἐκτρωτικὴ μορφὴ νόσου. Πολὺ συντομωτέρα τῆς συνήθους καὶ ἀτελὴς μορφή.

ἐκτυλωτικὸν φάρμακον. Τὸ συντελοῦν εἰς μαλάκυνσιν καὶ ἐκρίζωσιν τῶν τύλων (κάλων) τῶν ποδῶν.

Ἕκτωρ. Ὁ ἀνδρειότατος τῶν Τρώων, ὁ ἄριστος τῶν υἱῶν τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἑκάβης, σύζυγος τῆς Ἀνδρομάχης. Κύρια γεγονότα ἀναφερόμενα εἰς αὐτὸν εἶνε ἡ μονομαχία του πρὸς τὸν Αἴαντα, ἡ ὑπ' αὐτοῦ διάρρηξις τῶν φαλάγγων καὶ τοῦ τείχους τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ πυρπόλησις τῶν νηῶν αὐτῶν καὶ ὁ φόνος τοῦ Πατρόκλου. Τέλος ὁ Ἕ. φονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, Τὰ κατὰ τὸν Ἕ. ἐγένοντο ἀντικείμενα πλείστων παραστάσεων ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, ἐπὶ ἀγγείων κλ., οἷον αἱ μονομαχίαι του, ὁ θάνατος, ἡ πόμπευσις τοῦ σώματος αὐτοῦ, τὰ λύτρα κ.ἄ.π

Ἔκφαντες. Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐκ Συρακουσῶν ἢ ἐκ Κρότωνος. Παρεδέχετο μετὰ τοῦ Ἱκέτου τὴν κίνησιν τῆς Γῆς οὐχὶ μεταβατικήν, ἀλλὰ περιστροφικήν. Τὰ τοῦ βίου αὐτοῦ ἄγνωστα.

ἐκφορητικὸς πόρος. Ὁ ἀποχετευτικὸς σωλὴν ἀδένος, δι' οὗ ἐξέρχεται τὸ ἔκκριμα τούτου.

ἔκφρασις. Ἡ παράστασις τῶν αἰσθημάτων, τῶν παραστάσεων, τῶν νοημάτων κλ. διὰ σημείων αἰσθητῶν, οἷα οἱ φθόγγοι, οἱ τόνοι, τὰ σχήματα καὶ οἱ μορφασμοὶ τοῦ προσώπου. Ἡ κατ' ἔξοχὴν ἔκφρασις τῶν ἠμετέρων ψυχικῶν καταστάσεων εἶνε ἡ γλῶσσα.

ἐκφύλισις καὶ **ἐκφυλισμός.** Πᾶσα ἀλλοίωσις ὀπισθοδρομικὴ φθείρουσα κύτταρα ἢ ἱστοὺς ἢ ὄργανα ἢ καὶ ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Ἐν τῇ Παθολ. Ἀνατομ. ἔχομεν τὴν *λιπώδη* καὶ τὴν *ἀμυλοειδῆ* ἐκφύλισιν. Ἐν τῇ Βιολογίᾳ, διὰ τοῦ ἐ. χειροτερεύει ἡ ἀνθρωπίνη γενεὰ δι' ἐπιδράσεως τοῦ ἀλκοολισμοῦ, τῆς συφιλίδος κλ. ἐπὶ τῶν κληρονομικῶν καταβολῶν.

ἐκφυλλοφόρησις ἢ **ἐκφυλλοφορία.** Καταδίκη γινομένη διὰ φύλλων ἐλαίας. Ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐγίνετο ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων: οἱ βουλευταὶ δηλαδὴ ὅταν ἐνόμιζον ἀναγκαῖον νὰ ἐκβάλωσί τινα τῶν συναδέλφων, ἐψήφιζον κατ' αὐτοῦ καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπέγραφον ἐπὶ φύλλων ἐλαίας.

ἔκφυλος. Ὁ ἔχων ἐκ κληρονομικότητος ἀνώμαλον τὴν κατασκευὴν ἢ τὰς λειτουργίας τοῦ σώματος ἢ τὴν ψυχοσύνθεσιν καὶ διανοητικότητα.

ἐκχέρσωσις. Τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν δι' ὧν μεταβάλλεται μία χέρσος γῆ εἰς καλλιεργήσιμον. Ἀφοῦ μελετηθῇ ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους, τὸ βάθος καὶ τὸ ὑπέδαφος αὐτοῦ ὅπως σχηματισθῇ γνώμη ἐὰν συμφέρῃ ἡ καλλιέργειά του, κόπτεται ἡ ξυλώδης μάζα, ὅπως πεισθῶμεν ὅτι ἡ καλλιέργεια αὐτοῦ θ' ἀπέβαινε πλέον συμφέρουσα ἢ ἁπλῆ ἐκμετάλλευσις τῆς αὐτοφυοῦς βλαστήσεως. Μετὰ τὴν κοπὴν τῆς ξυλώδους μάζης ἐνεργεῖται ἡ ἐκρίζωσις τῶν πρέμνων, διὰ μοχλῶν, μαγγανίων ἢ εἰδικῶν ἐκπρεμνωτῶν καὶ ὁ τόπος ἐκβραχίζεται, ἐφόσον ὑπάρχει ἀνάγκη. Τέλος ἐνεργεῖται τὸ «ἄνοιγμα» τοῦ ἐδάφους διὰ καλλιεργείας αὐτοῦ εἰς βάθος 0,30-0,50 μ. διὰ τῆς ἀξίνης ἢ διὰ μηχανικῆς ἀρόσεως. Τὸ νεωστὶ ἐκχερωσθὲν ἔδαφος εἶνε συνήθως πλούσιον εἰς ἄζωτον, πτωχὸν ὅμως εἰς μικροοργανισμούς. Ἔχει ἀνάγκην λιπάνσεως.

ἐκχύλισμα. *(Φαρμακευτ.)* Στερεὸν ἢ ροῶδες σκεύασμα παραχθὲν δι' ἐξαγωγῆς τοῦ χυμοῦ φυ-

τικῆς τινος ἢ ζωϊκῆς οὐσίας μὲ διάλυσιν καὶ ἀπόσταξιν ταύτης.

ἐκχύμωσις. Ἔκχυσις αἵματος ἀναμέσον τῶν ἱστῶν συνεπείᾳ ῥήξεως ἀγγείων μετὰ θλάσιν.

ἔκχυσις. *(Ἰατρ.)* Ἡ συνεπείᾳ ῥήξεως ἢ τρώσεως ἔξοδος ὀργανικοῦ τινος ὑγροῦ ἀπὸ σπλάγχνου ἢ ἀγγείου.

ἐκχωμάτωσις. Χωματουργικὴ ἐργασία σκοπὸν ἔχουσα τὴν δι' ἀφαιρέσεως χωμάτων δι' ἐργατικῶν χειρῶν ἢ διὰ μηχανικῶν μέσων δημιουργίαν ὀρύγματος, χρησιμεύοντος εἴτε διὰ θεμελιώσεις διαφόρων τεχνικῶν ἔργων, εἴτε διὰ δίοδον σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἢ ὁδοῦ, εἴτε διὰ στρατιωτικοὺς ἢ ἄλλους τεχνικοὺς σκοπούς. Ἀντίθ. *ἐπιχωμάτωσις*. Διάφοροι μέθοδοι ἐκσκαφῆς εἶνε: ἡ ἐκσκαφὴ κατὰ στρώματα, ἡ κατὰ βαθμίδας, ἡ διὰ τάφρου, ἡ διὰ στοῶν ἀγγλικὴ μέθοδος, ἡ ἐξόρυξις δι' ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.

ἐκχώρησις. Ἡ ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ *(ἐκχωρητοῦ)* παραχώρησις εἰς ἄλλον *(ἐκδοχέα)* τοῦ δικαιώματος πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἀπαιτήσεως ἥτις πηγάζει ἐκ τῆς ἐνοχῆς. Ἡ ἐκχώρησις γίνεται εἴτε ἐκουσίως εἴτε ἀκουσίως τοῦ δανειστοῦ, ἀναπληρουμένης τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἢ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ νόμου, ἢ δι' ἀποφάσεως δικαστικῆς. Ἀνεπίδεκτοι ἐκχωρήσεως εἶνε αἱ ἀπαιτήσεις αἱ οὗτω σχετιζόμεναι πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ πιστωτοῦ, ὥστε διὰ τῆς μεταβιβάσεως αὐτῶν ἀλλοιοῦται ὁ σκοπός των, ὡς αἱ ἀπαιτήσεις ἀμέσου διατροφῆς, ὑποθῆκαι, ἐνέχυρα, δικαιώματα ἐπισχέσεως, πραγματικαὶ δουλεῖαι, ἐφόσον δὲν συμμεταβιβάζεται τὸ κύριον δικαίωμα ἢ τὸ πρᾶγμα ὑπὲρ οὗ αἱ δουλεῖαι, καὶ διάφοροι κατηγορίαι ἀπαιτήσεων, ὡς οἱ μισθοὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, αἱ δημόσιοι συντάξεις, αἱ ἐργατικαὶ ἀντιμισθίαι, αἱ ἀπαιτήσεις ἐργολάβων διὰ τὰ ὀφειλόμενα ὑπὸ τοῦ κράτους ἕναντι ἐκτελεσθέντων ἔργων καὶ ἄλλαι, ὧν ὁ νόμος ἐκ λόγων κοινωνικῶν ἀπαγορεύει τὴν ἐκχώρησιν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, ἢ ἐπιτρέπει αὐτὴν ὑπὸ ὅρους ποικίλους.

ἐλαία (κν. ἐλιά). Δένδρον τῆς οἰκογενείας τῶν ἐλαιοειδῶν, περιλαμβάνον 30 εἴδη, καὶ ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου ἐλαίας. Ἐπίσης κίτρινοι, καστανόχρωμοι ἢ μέλαιναι κηλῖδες τοῦ δέρματος, ἐξέχουσαι ἢ καὶ μὴ ἐξέχουσαι τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ. (Περὶ τούτων βλ. *σπίλος*).

Ὑπάρχουσι δύο τύποι τοῦ δένδρου ἐλαία, ἡ *ἀγρία* καὶ ἡ *ἥμερος*, προμήτωρ τῶν καλλιεργουμένων ποικιλιῶν τοῦ δένδρου. Ἡ ἥμερος ἐλαία, ἀρχῆθεν ὑπάρχουσα ἀνὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου, εἶνε δένδρον πολυετές, ἀείφυλλον, ὕψους 5-20 μ. Ὁ κορμὸς κυλινδρικός, ἀνώμαλος. Ὁ φλοιός, τεφροπράσινος κατὰ τὴν νεαρὰν τοῦ δένδρου ἡλικίαν, ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔτους ρυτιδοῦται καὶ σὺν τῷ χρόνῳ σχηματίζει ἐσχάραν, προσλαμβάνει δὲ χροιὰν τεφρόφαιον ἢ μελάγχρουν. Τὸ ξύλον εἶνε κιτρινωπόν. Ἡ ἐλαία εἶνε ἐπιπολαιόρριζος· τὰ φύλλα της εἶνε περγαμηνοειδῆ, ἀκέραια, ἐπιμήκη, λογχοειδῆ, χρώματος ὀρφνοπρασίνου ἐπὶ τοῦ ὑπτίου μέρους, λευκοπρασίνου δὲ ἢ ἀργυροειδοῦς ἐπὶ τοῦ πρανοῦς. Ὁ καρπὸς συνίσταται ἐκ τοῦ φλοιοῦ (περικαρπίου), ἐκ σαρκὸς ἐλαιούχου (μεσοκαρπίου) καὶ ἐκ τοῦ πυρῆνος (ἐνδοκαρπίου), ἐγκλείοντος πεπλατυσμένας κοτύλας. Ἡ ἐλαία δὲν ἁπαντᾷ εἰς ὕψος πλέον τῶν 800 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Εἶνε φυτὸν μακρόβιον. Εἰς πολλοὺς ἐλαιῶνας τῆς Ἑλλάδος ἁπαντῶσι δένδρα ἡλικίας 5-6 αἰώνων, ἐν τῷ Ὄρει δὲ τῶν Ἐλαιῶν ἐπιδεικνύονται δένδρα γενόμενα μάρτυρες τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος. Περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὑπερχιλιετῶν τούτων δένδρων δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, διότι ἡ ἐλαία εἶνε φυτὸν παραβλαστικὸν καὶ ἐκ τῶν ριζῶν ἀναβλαστάνουσι νέοι βλαστοί. Ἡ ἐλαία εὐδοκιμεῖ εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἐδάφη· προτιμᾷ ὅμως τὸ βαθὺ ἐρυθρὸν χῶμα, τὸ εὑρισκόμενον ἐντὸς ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων. Ἐδάφη ἀβαθῆ, ὑπεράνω λίαν συμπαγῶν στρωμάτων ἢ ἀργίλου, καὶ ἐδάφη κατ' ἔξοχὴν ἀμμώδη ἐπιφέρουσι μεγάλην ἀδυναμίαν εἰς τὴν ἐλαίαν.

Αἱ ἥμεροι ἐλαῖαι τῆς Ἑλλάδος, ἀνερχόμεναι εἰς 60.000.000 περίπου καὶ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐλαίαν (olea europea sativa), παρουσιάζουσι πλῆθος ποικιλιῶν. *Ἡ ἀγριελαία* (κότινος) ἀπαντᾷ σχεδὸν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελεῖ δὲ εἰς τινας νομοὺς ὁλόκληρα δάση ἀριθμοῦντα ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 50.000.000 ἀγριελαιῶν. Εἶνε δένδρον μετρίων διαστάσεων, ὕψους 3-5 μ. Ὁ κορμὸς αὐτῆς εἶνε φαιὸς καὶ κυλινδρικός, οἱ κλάδοι βραχεῖς, τὰ κλωνία τελευτῶσιν εἰς ἄκανθαν· φύλλα μικρὰ πρασινοκύανα, φέροντα ἄκανθαν. Ἡ ἀγριελαία παρουσιάζει μεγαλυτέραν τῆς ἡμέρου ἀντοχὴν εἰς τὰς ἀσθενείας καὶ τὰς μετεωρολογικὰς ἐπιδράσεις. Ἐμβολιαζομένη δὲ δίδει ἀρίστας ποικιλίας ἡμέρων ἐλαιῶν.

Ἡ ἐλαία εἶνε γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς· ἡ πρώτη αὐτῆς ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τὸ ὀλιγόκαινον σύστημα τῆς τριτογενοῦς περιόδου. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν ἐφύτευσε τὴν ἐλαίαν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἡ Ἀθηνᾶ, τῆς ὁποίας ἦτο τὸ ἱερὸν δένδρον. Ἐν Ἑλλάδι ἔτυχεν ἀνέκαθεν μεγίστης περιποιήσεως καὶ λατρείας, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς σύμβολον τῆς φρονήσεως, τῆς εἰρήνης, τῆς εὐφορίας· πανταχοῦ δὲ ὅπου ἵδρυον ἀποικίας οἱ Ἕλληνες συναπέφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν ἐλαίαν.

Ἡ ἥμερος ἐλαία εἶνε δένδρον πολύτιμον διὰ τὸν ἐδώδιμον καρπὸν αὐτῆς καὶ διὰ τὸ ἐκ τούτου ἐξαγόμενον *ἔλαιον*, ἀλλὰ καὶ διά τε τὸ ξύλον αὐτῆς καὶ τὸ φύλλωμα ἡ ἐλαία κατατάσσεται μεταξὺ τῶν χρησίμων δένδρων. Ἡ Ἑλλὰς εἶνε ἡ τρίτη χώρα τοῦ κόσμου ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγῆς ἐδωδίμων ἐλαιῶν, παράγουσα κατὰ μέσον ὅρον 25.000.000 χλγρ. ἐτησίως. Τὸ *ξύλον τῆς ἐλαίας* εἶνε ἓν ἀπὸ τὰ καταλληλότερα πρὸς καῦσιν, ἐπίσης δὲ καὶ πρὸς παρασκευὴν ἀνθράκων· ὡς ὑλικὸν ἐπιπλοποιίας τὸ ξύλον τῆς ἐλαίας δὲν θεωρεῖται γενικῶς κατάλληλον. Ἐξ ἄλλου, τὸ ἀκανόνιστον τῶν ἰνῶν καὶ τὰ χρώματά του τὸ καθιστῶσι καταλληλότατον δι' ὑδατογραφίας καὶ ἐλαιογραφίας. Τέλος τὸ *φύλλωμα* τοῦ δένδρου ἀναζητεῖται ὑφ' ὅλων τῶν μηρυκαστικῶν ζώων ὡς ἄριστη τροφή. Αἱ σημαντικώτεραι βλάβαι τῆς ἐλαίας ὀφείλονται εἰς ποικίλα ἔντομα καὶ μικρόβια (δάκος, πυρηνοτρίτης, κηκιδόμυια κ.ἄ., ἃ βλ. εἰς εἰκ. *Ἐλαία*).

Ἐλαία ἡ **Ἐλιά**. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 241.

Ἐλαία (κν. Καλπάκι). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 357.

Ἐλαία. Ἀρχαία πόλις τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Αἰολίδος, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Καΐκου, ἐπὶ τοῦ ἀπ' αὐτῆς κληθέντος Ἐλαιατικοῦ κόλπου, 120 στάδια ἀπὸ τῆς Περγάμου, ἧς ἦτο ἐπίνειον. Διετηρήθη μέχρι τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων.

ἐλαίαγνος. Φυτὸν ἐκ τῶν ἐλαιαγνοειδῶν, τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν 20 εἴδη τῆς Ἀσίας, Εὐρώπης καὶ Β. Ἀμερικῆς, δένδρα φυλλοβόλα καὶ ἀειθαλῆ, κοσμητικά, ἀντέχοντα εἰς τὴν ξηρασίαν, εὐδοκιμοῦντα καὶ εἰς ἀμμώδη ἐδάφη, εὐχερῶς

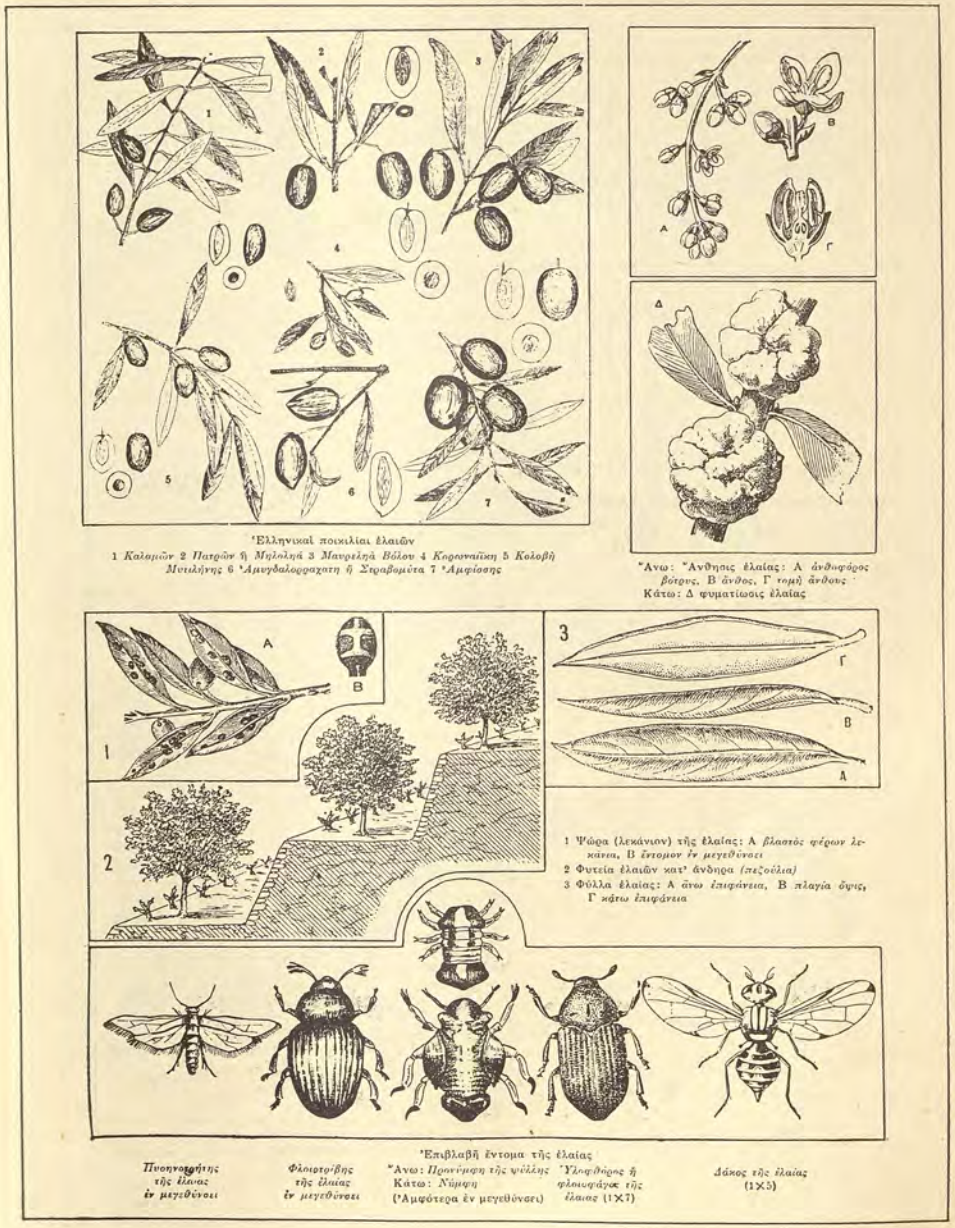

Ἑλληνικαὶ ποικιλίαι ἐλαιῶν
1 *Καλαμῶν* 2 *Πατρῶν* ἢ *Μηλολιᾶ* 3 *Μανρελιᾶ Βόλου* 4 *Κορωναΐκη* 5 *Κολοβὴ Μυτιλήνης* 6 *Ἀμυγδαλοφαχτὴ* ἢ *Σταφυλιὰ* 7 *Ἀμφίσσης*

Ἄνω: Ἀνθηρὸς ἐλαία: Α *ἀνθοφόρος βότρυς*, Β *ἄνθος*, Γ *τομὴ ἄνθους*
Κάτω: Δ *ψυματίωσις ἐλαίας*

1 Ψώρα (λεκάνιον) τῆς ἐλαίας: Α *βλαστὸς φέρων λεκάνια*, Β *ἔντομον ἐν μεγεθύνσει*
2 Φυτεία ἐλαιῶν κατ' ἄνθηρα *(σπεζοέλια)*
3 Φύλλα ἐλαίας: Α *ἄνω ἐπιφάνεια*, Β *πλαγία ὄψις*, Γ *κάτω ἐπιφάνεια*

Ἐπιβλαβῆ ἔντομα τῆς ἐλαίας

Πυοηνοτρήτης τῆς ἐλαίας ἐν μεγεθύνσει — *Φλοιοτρίβης τῆς ἐλαίας ἐν μεγεθύνσει* — Ἄνω: *Προνύμφη τῆς ψύλλης* Κάτω: *Νύμφη* (Ἀμφότερα ἐν μεγεθύνσει.) — *Ὑλοφάγος ἢ φλοιοφάγος τῆς ἐλαίας* (1Χ7) — *Δάκος τῆς ἐλαίας* (1Χ3)

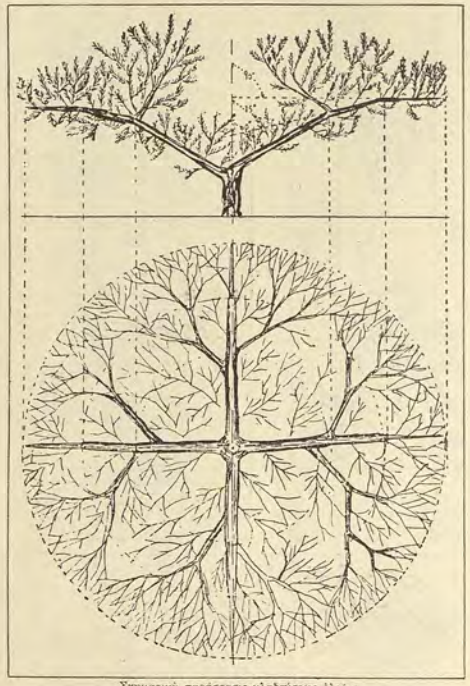

Σχηματική παράστασις κλαδεύσεως ελαίας
Άνω: Κάθετος τομή δένδρου κυπελλοειδούς σχήματος
Κάτω: Άντίστοιχον σχήμα έκ των άνω όρώμενον

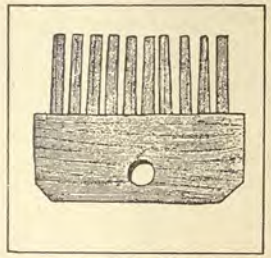

Κτένιον συλλογής έλαιών

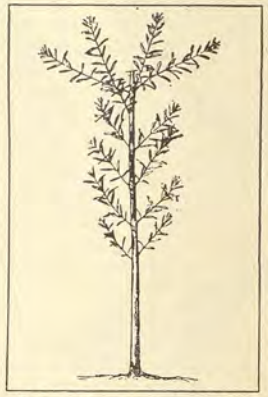

Πρώτη κλάδευσις νεαρού έλαιοδένδρου
Όπως λάβη κυπελλοειδές σχήμα

Χάρτης δεικνύων τας περί την Μεσόγειον έλαιοπαραγωγικάς περιφερείας
(Η πυκνότης των γραμμών δεικνύει την πυκνότητα της παραγωγής)

[Έπιμέλειᾳ Π. Θ. Άναγνωστοπούλου]

πολλαπλασιαζόμενα διὰ σπορᾶς καὶ μοσχευμάτων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φύεται *ἐ. ἡ σ·ενόφυλλος*, δένδρον μετρίου μεγέθους, ὁμοιάζον δὲ πρὸς τὴν ἰτέαν, διὸ καὶ *ποσκοΐτια* κοινῶς καλεῖται. Οἱ καρποί του εἶνε ἐδώδιμοι καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς τῆς *ζιζύφου*. Ἀπαντᾷ συχνὰ εἰς ὑγρὰ καὶ ὑφάλμυρα ἐδάφη, εἰς ἀκτὰς πολὺ πλησίον τῆς θαλάσσης.

ἐλαϊκὸν ὀξύ. Ὀργανικὸν ὀξὺ ἀποτελοῦν ἡνωμένον μετὰ γλυκερίνης τὸ κύριον συστατικὸν τῶν μὴ ξηραινομένων ἐλαίων· περιέχεται εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ λίπη καὶ ἔλαια· χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν σαπωνοποιΐαν, εἰς τὴν κατασκευὴν σκευασιῶν πρὸς καθαρισμὸν τῶν μετάλλων καὶ τὴν ὑφαντουργίαν. Τὸ καθαρὸν ἐλαϊκὸν ὀξὺ εἶνε ὑγρὸν ἄχρουν, ἄνευ ὀσμῆς καὶ γεύσεως, πηγνύμενον εἰς χαμηλὴν θερμοκρασίαν εἰς κρυσταλλικὴν μᾶζαν.

ἐλαιογραφία. Ἡ διὰ ἐλαιοχρωμάτων ζωγραφικὴ καὶ τὸ διὰ ἐλαιοχρωμάτων τεχνουργηθὲν ζωγραφικὸν ἔργον. Ἡ ἐλαιογραφία γίνεται ἐπὶ ἐπιφανείας δυναμένης ν' ἀπορροφήσῃ λιπαρὰ ὑγρά (ὡς ὑφάσματος χονδροῦ ἐκ καννάβεως τεταμένου ἐντὸς πλαισίου). Ἡ ἐφεύρεσις τῆς ἐλαιογραφίας ἀποδίδεται εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Βὰν Ἄϋκ, Φλαμανδοὺς ζωγράφους (ἀρχαὶ ΙΕ' αἰῶνος). Ἡ ἐλαιογραφία ὑπερέχει τῶν ἄλλων εἰδῶν τεχνικῆς καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον τῶν διαφόρων χροιῶν καὶ κατὰ τὴν στιλπνότητα καὶ τὸ θαλερὸν τῶν χρωμάτων. (Βλ. καὶ *ζωγραφική*).

ἐλαιοδεψία. Μέθοδος κατεργασίας τῶν δερμάτων δι' ἐλαίου. Κατ' αὐτήν, δοραὶ ἐλάφων, δορκάδων καὶ προβάτων, πιεζόμεναι, ἐμποτίζονται δι' ἐλαίου καὶ ἰδίως ἰχθυελαίου· ἀφοῦ δὲ ἐκτεθῶσιν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀέρος καὶ τῆς θερμότητος, κυλινδροῦνται δι' εἰδικῶν μηχανημάτων, τέλος δὲ ἀπομακρύνεται τὸ περισσεῦον ἔλαιον εἴτε διὰ πιεστηρίου εἴτε διὰ διαλύματος νάτρου ἢ ποτάσσης. Τὰ οὕτω κατασκευαζόμενα δέρματα εἶνε λίαν εὔκαμπτα καὶ ἀδιάβροχα, δύνανται δὲ νὰ πλυθῶσιν ἄνευ βλάβης.

ἐλαιοχράμβη (κν. **ράπιτσα**). Φυτὸν ἐκ τῶν σταυρανθῶν, καλλιεργούμενον διὰ τὰ ἐλαιοφόρα αὐτοῦ σπέρματα, ἐξ ὧν δι' ἐκθλίψεως ἐξάγεται ἔλαιον χρησιμοποιούμενον πρὸς διατροφὴν τοῦ ἀνθρώπου, φωτισμὸν καὶ κατασκευὴν σαπώνων. Τὸ ἔλαιον τὸ περιεχόμενον εἰς τὰ σπέρματα φθάνει τὰ 50%. Ἡ ἐλαιοχράμβη ἀναπτύσσεται εἰς ποικίλα κλίματα, καλλιεργεῖται ὅμως κυρίως εἰς τὴν Β. Γαλλίαν, τὴν Ρουμανίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν.

ἔλαιον. Λιπαρὸν ὑγρὸν λαμβανόμενον διὰ τῆς ἐκθλίψεως τοῦ καρποῦ τῆς ἐλαίας, τὸ *λάδι* τῆς ἐλιᾶς, τὸ *ἐλαιόλαδον*. ‖ Καλοῦνται ἐπίσης ἔλαια διάφοροι ἐλαιώδεις, καύσιμοι, ρευστὰ ὑπὸ τὴν μέσην τῶν ἡμετέρων κλιμάτων θερμοκρασίαν ὄλαι, ἀδιάλυτοι εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυταὶ εἰς τὸν αἰθέρα, συνήθως δὲ καὶ εἰς μικρότερον βαθμόν, καὶ εἰς τὸ οἰνόπνευμα. Τὰ ἔλαια ταῦτα, ἀναλόγως τῆς οὐσίας ἐξ ἧς ἐρχονται, διαιροῦνται εἰς *φυτικά, ζωϊκὰ* καὶ *ὀρυκτά*. Ἐκ τῶν φυτικῶν ἐλαίων, ἐκτὸς ἐννοεῖται, τοῦ κυρίως οὕτω καλουμένου, κυριώτερα εἶνε τὸ τοῦ ἀμυγδάλου, τῆς ἀραχίδος, τοῦ βάμβακος, τὸ κίκινον (ρετσινόλαδο), τὸ τοῦ φοίνικος, τοῦ κρότωνος, τοῦ σινάπεως, τοῦ σησάμου καὶ τοῦ λίνου, ἐκ δὲ τῶν ζωϊκῶν τὰ διάφορα ἰχθυέλαια, ἰδιαιτέρως τὸ τοῦ ὀνίσκου, φαρμακευτικόν, κητέλαια, ἠπατέλαια, τὸ ὀστέλαιον, ἰδίᾳ ἐκ χερσαίων ζώων, καὶ τὸ ὀνυχέλαιον. (Περὶ τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν βλ. τὰ εἰδικὰ ἄρθρα, περὶ δὲ ὀρυκτῶν ἐλαίων βλ. *πετρέλαιον*.)

Ἐλαΐων. Ὄρος πλησίον τῆς Φιγαλίας τῆς Ἀρκαδίας, Β τοῦ ποταμοῦ τῆς Νέδας, κατάντικρυ τοῦ ὄρους Κωτιλίου.

ἐλαιόπρινος. Φυτὸν ἐκ τῶν ἐλαιοπρινοειδῶν, ὧν ὑπάρχουσι 275 εἴδη ἀειθαλῶν ἢ φυλλοβόλων θάμνων ἢ δένδρων ἐν Ἀμερικῇ, Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ καὶ Εὐρώπῃ, κοσμητικῶν διὰ τὰ στίλβοντα καὶ δερματώδη αὐτῶν φύλλα καὶ τοὺς καρποὺς των, οἵτινες εἶνε δρῦπαι χρώματος συνήθως ἐρυθροῦ, ἀλλὰ καὶ μέλανος ἢ κιτρίνου. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ *ἐ. ὁ ὀξύφυλλος* εἰς τὰ δάση τῶν ὀρέων τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Εὐβοίας, τῆς Κερκύρας, τῆς Μακεδονίας κλ., ὀνομάζεται δὲ *λαῦρος, μηλοπούγναρο, ἀρκουδοπούγναρο, ἥμερο πρινάρι, λιόπρινο*· ἀνθεῖ κατὰ Μάϊον-Ἰούνιον καὶ παράγει σφαιρικούς, λάμποντας, αἱματοχρόους καρποὺς· δύναται δὲ ν' ἀναπτυχθῇ μέχρι 12 μ. ὕψος.

Ἐλαιόπρινος
α ἄρρεν ἄνθος
β θῆλυ ἄνθος

ἐλαιοπυρήν. Ὁ πυρὴν τοῦ ἐλαιοκάρπου. Ἐπίσης ἐν τῶν ὑπολειμμάτων τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐλαιολάδου, ἀποτελούμενον ἐκ μικροτάτων τεμαχίων τοῦ καρποῦ καὶ τοῦ ξυλώδους μέρους τοῦ πυρῆνος, πολλαχῶς χρήσιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Οἱ ἐλαιοπυρῆνες περιέχουσιν 9-12% ἐλαίου, τὸ ὁποῖον ἐξάγεται σχεδὸν ὁλοκληρωτικῶς (πλὴν 1%) κατὰ πολλοὺς τρόπους, εἴτε δι' ἁπλῆς πλύσεως, ὁπότε μετὰ τὸν θρυμματισμὸν οἱ πυρῆνες ῥίπτονται εἰς βαρέλιον πλῆρες ὕδατος καὶ ἀνακινοῦνται καλῶς, ὁπότε τὰ τεμάχια τοῦ καρποῦ τὰ περιέχοντα ἔλαιον ἐπιπλέουσι, λαμβάνονται δὲ καὶ πιέζονται καλῶς εἰς τὸ πιεστήριον, μέχρις ὅτου ἀποδώσωσι τὸ ἔλαιόν των, διὰ πλύσεως εἰς εἰδικὸν μηχάνημα (μύλον), ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ ἐγκαταστάσεις, διὰ θερμάνσεως, ἀποξηρανομένων τῶν ἐλαιοπυρήνων εἰς θερμοκρασίαν 100° καὶ ἀκολούθως πιεζομένων ἰσχυρῶς εἰς τὸ πιεστήριον, δι' εἰδικῶν ἐξαγωγικῶν μέσων, τρόπος ὅστις ἀποτελεῖ εἰδικὴν βιομηχανίαν· ὡς ἐξαγωγικὸν μέσον χρησιμεύουσι συνήθως ὁ θειοῦχος ἄνθραξ, ἡ βενζίνη, ὁ τετραχλωριοῦχος ἄνθραξ. Οἱ ἐλαιοπυρῆνες εἶνε ἐπίσης καταλληλοτάτη τροφὴ τῶν ζώων, ἀφοῦ ἀποχωρισθῶσι δι' εἰδικῶν μηχανῶν τὰ ξυλώδη μέρη τοῦ πυρῆνος, διότι προκαλοῦσιν ἐντερικὰς διαταραχὰς τῶν ζώων κλ. Οἱ οὕτω σχηματιζόμενοι πλακοῦντες (ἐλαιόπιτται, ἐλαιοπλακοῦντες) χορηγοῦνται εἰς τοὺς χοίρους, τοὺς βοῦς, τὰς ἀγελάδας κλ. ἀναμεμιγμένοι μὲ πίτυρα, τυρίνην καὶ ἄλλας θρεπτικὰς οὐσίας.

Ἐλαιοῦς (ὁ καὶ ἡ). 1) Μικρὰ ἀρχαία πόλις ἐπὶ τῆς χερσονήσου Ἐρυθραίας τῆς Δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπέναντι τῆς Χίου, εἰς θέσιν μὴ καθορισθεῖσαν ἔτι.—2) Ἀρχαία πόλις, παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἀπαντῶσα καὶ ὡς *Ἐλεοῦς*, εἰς τὴν νοτιωτάτην ἄκραν τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου, ἀπέναντι τοῦ Σιγείου, πιθανώτατα εἰς τὴν θέσιν ἔνθα νῦν κεῖται τὸ τουρκικὸν φρούριον Ἐσκὶ-Χισσαρλίκ. Ἦτο ἀποικία τῆς Τέω, περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντα τάφον τοῦ ἥρωος Πρω-

τεσιλάου μετὰ ἱεροῦ ἀφιερωμένου εἰς αὐτόν.— 3) ἡ *δῆμος Ἐλαιουσίων*. Μικρὸς ἀρχαῖος ἀττικὸς δῆμος τῆς Ἱπποθοωντίδος φυλῆς, ὑπαχθεὶς κατόπιν εἰς τὴν Ἀδριανίδα. Ἔκειτο περὶ τὴν Δεκέλειαν, ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς.

Ἐλαιοῦσα καὶ **Ἐλαιοῦσσα**. 1) Νησὶς τῆς Ἀττικῆς ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ· βλ. *Ἀρσίδα*.— 2) καὶ *Ἐλεοῦσα*. Ν. καὶ π. κατὰ τὴν ἀρχαιότητα παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Τραχείας Κιλικίας, εἰς ἀπόστασιν 40 χλμ. ΒΑ τῆς Σελευκείας. Ἡ νῆσος μετεβλήθη ἤδη ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων εἰς χερσόνησον, μετωνομάσθη δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀρχελάου, πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐγούστου, *Σεβαστή*.

ἐλαιόχρωμα. Χρῶμα οὗ τὸ ρευστὸν συστατικὸν εἶνε ἔλαιον, ἐν χρήσει εἰς κοινοὺς χρωματισμοὺς καὶ εἰς τὴν ζωγραφικήν· ἡ λαδομπογιά. Τὰ ἐλαιοχρώματα εἶνε μίγματα στερεᾶς τινος χρωστικῆς οὐσίας μετὰ λινελαίου ὠμοῦ ἢ μετὰ στεγνωτικῶν ἐψημένου.

Ἐλαιοχώριον. 1) (πρφην *Ἀλησούπιαση*) Ἕδρα ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 215.—2) (πρφην *Μασκλίνα*) κοιν. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 938.

ἐλαΐς. Εἶδος φοίνικος, ἰθαγενὲς τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς, δένδρον 7-10 μ. ὕψους, μετ' ἀκανθωδῶν φύλλων. Οἱ βότρυες αὐτοῦ φέρουσιν 600-800 καρποὺς, μεγέθους δαμασκήνων, ὧν τὸ μεσοκάρπιον περιέχει κατὰ τὰ 62% ἐλαιώδη οὐσίαν, ὑγρὰν εἰς τοὺς 30°, τὸ *φοινικέλαιον*, χρησιμοποιούμενον κυρίως εἰς τὴν κατασκευὴν σαπώνων καὶ στεατοκηρίων καὶ πρὸς λίπανσιν τῶν μηχανῶν.

Ἐλαϊτικός, Ἐλαιατικὸς ἢ **Ἐλαΐτης κόλπος** (κοιν. τοῦ **Τσανδαρλῆ**). Κόλπος ἐν τῇ Δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ΝΑ τῆς Μυτιλήνης καὶ Β τῆς Σμύρνης, ὀνομασθεὶς ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἐλαΐας. Εἰς τοῦτον ἐκβάλλει ὁ Κάϊκος, ὅστις διὰ τῶν προσχώσεων καὶ συχνῶν μεταβολῶν τοῦ ροῦ ἔχει τόσον μεταβάλει τὴν ὄψιν τῆς βορείας ἀκτῆς τοῦ κόλπου, ὥστε αὕτη δὲν συμφωνεῖ πλέον μὲ τὰς περιγραφὰς τῶν ἀρχαίων.

Ἐλαιών. 1) (πρφην *Μαλακάσι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 310.—2) (πρφην *Ντουτζή*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 317.—3) (πρφην *Τοπόλια*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 805.

Ἐλαιὼν τοῦ Κοντεύρου. Τόπος ἐν Μεσσηνίᾳ, ὅπου συνεκροτήθη κατὰ τὸ 1205 μάχη μεταξὺ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἄρτι ἀποβιβασθέντων Φράγκων καὶ τοῦ Μιχαὴλ Α' Ἀγγέλου Κομνηνοῦ, δεσπότου τῆς Ἠπείρου. Ὁ Μιχαήλ, ἡγούμενος 5000 ἀνδρῶν, ἡττήθη ὑπὸ τῶν Φράγκων, συμποσουμένων εἰς 700, καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἤπειρον.

Ἐλαιῶν Ὄρος. Πτυχὴ τῶν ὀρέων τῆς Ἰουδαίας, ἐγγύτατα καὶ Α τῶν Ἱεροσολύμων, ἀφ' ὧν χωρίζεται διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰωσαφάτ. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἐλαιῶν. Ἐκεῖ ἐγένετο ἡ λεγομένη «ἐπὶ τοῦ Ὄρους» ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν μαθητῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ πάλιν κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, ὅτε ἀνελήφθη. Εἰς τὸ σημεῖον ὅθεν ἀνελήφθη δεικνύεται ἴχνος τοῦ ἀριστεροῦ του ποδὸς ἐπὶ βράχου. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἁγία Ἑλένη ἔκτισε Βασιλικήν, ἥτις καταστραφεῖσα ὑπὸ Χοσρόου (614) ἀνεκτίσθη μετ' ὀλίγον ὑπὸ Μοδέστου, ἐπισκόπου Ἱερισολύμων.

Ἐλάμ (ἑβρ., ἐξελληνισθ. *Ἐλυμαῖς* καὶ *Ἐλυμαία*). Εὔφορος πεδιὰς ἐν Ἀσίᾳ, ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Τίγρητος καὶ παραποτάμων αὐτοῦ ὡς καὶ ὑπὸ πολυαρίθμων διωρύγων. Ὁ παλαιότατος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα σουμερικὸς πληθυσμὸς ἀπεδιώχθη, κατὰ τὴν Γ' χιλιετηρίδα π.Χ., ἐκ τῆς χώρας ὑπὸ λαοῦ τινος, τῶν Χατάμτων, οἵτινες παρεδέχθησαν πλεῖστα ὅσα ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν νικηθέντων, π.χ. τὴν σφηνοειδῆ γραφήν, τὴν ὁποίαν προσήρμοσαν πρὸς τὴν γλῶσσάν των καὶ ἡπλοποίησαν. Τούτους ἐθεώρουν οἱ Βαβυλώνιοι ὡς τοὺς κυρίως Ἐλαμίτας καὶ οἱ Πέρσαι ὡς αὐτόχθονας. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦσαν τὰ Σοῦσα. Τὸ Ἐ. ἀνεπτύχθη ταχέως εἰς ἰσχυρὸν κράτος. Αἱ πρὸς τὴν Βαβυλωνίαν πολιτικαὶ σχέσεις ἦσαν ἐν γένει ἀνταγωνιστικαὶ καὶ ἐχθρικαί. Πολλοὺς πολέμους πρὸς τὸ Ἐ. διεξήγαγον οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἀκκὰδ περὶ τὸ 2700 π.Χ. Ἔπειτα οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἐ. ὑπεστήριζον τοὺς Βαβυλωνίους προσπαθοῦντας ν' ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν τῆς Ἀσσυρίας. Ὡς φαίνεται, κατὰ τὸν Ζ' π.Χ. αἰῶνα ἡ χώρα ἀνῆκεν εἰς τὸ Νεοβαβυλωνιακὸν κράτος καὶ ἐγένετο τῷ 559 κτῆμα τοῦ Πέρσου Κύρου, ἔκτοτε δὲ τὰ Σοῦσα ὑπῆρξαν μία τῶν πρωτευουσῶν πλέον πόλεων τοῦ κράτους τῶν Ἀχαιμενιδῶν. Ἡ ἐλαμιτικὴ γλῶσσα δὲν εἶνε οὔτε ἰνδογερμανικὴ οὔτε σημιτική· ἔχει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὰς καυκασιανάς, εἶνε δὲ γνωστὴ ἐκ σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν ἀπὸ τῆς Β' χιλιετηρίδος μέχρι τοῦ Δ' αἰῶνος π.Χ.

Ἐλ-Ἀμάρνα. Βλ. Ἀμάρνα.

Ἐλαμῖται ἢ **Ἐλυμαῖοι**. Βλ. *Ἐλάμ*.

Ἔλανα. Βλ. Αἴλανα.

Ἔλανδ (Öland). Νῆσος τῆς Σουηδίας ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ, χωριζομένη ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ τοῦ πορθμοῦ Κάλμαρ. Ἔκτ. 1346 τ.χλμ, κάτ. 27.663. Ἀνεπτυγμένη γεωργία καὶ κτηνοτροφία, ἐργοστάσια σακχάρεως, τσιμέντου κ.ἄ. Μόνη πόλις ἡ Βόρνχολμ.

ἔλανος. Πτηνὸν ἁρπακτικὸν ἐκ τῶν ἱερακιδῶν. Ράμφος βραχύ, ἰσχυρῶς κεκαμμένον καὶ φέρον μακρὸν ἄγκιστρον. Ζῇ εἰς τὰ Ν. μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ εἰς τὴν Ἀφρικήν· *ἔλανος ὁ μελανόπτερος* παρετηρήθη καὶ εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους. Ἔχει μῆκος 30 ἑκστμ.

ἐλαπίδαι. Ὁμοιογένεια ὄφεων δηλητηριωδῶν τῶν θερμῶν χωρῶν. Σῶμα κυλινδρικόν, οὐρὰ βραχεῖα καὶ ὀξεῖα, κεφαλὴ κεκαλυμμένη ὑπὸ ὀστρακίνων ἀσπίδων. Εἶδη τινὰ (νάγια) δύνανται, τῇ ἐνεργείᾳ τῶν πλευρῶν των, νὰ διευρύνωσι τόσον πολὺ τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ κορμοῦ, ὥστε νὰ καθίστανται πλατύτερον τῆς κεφαλῆς.

ἔλασμα. Τεμάχιον μετάλλου ἐκταθὲν διὰ σφυρηλατήσεως ἢ δι' ἄλλων τεχνικῶν μέσων, οὕτως ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ λεπτὴν πλάκα ἢ φύλλον (πλάκα, λάμα, λαμαρίνα). Τὰ παχέα σιδηρᾶ καὶ χαλύβδινα ἐλάσματα χρησιμεύουσι διὰ τὴν κατασκευὴν δεξαμενῶν, λεβήτων, σκαφῶν, δοκῶν κλ. Τὰ λεπτὰ ἐλάσματα ἐπικαλυπτόμενα διὰ στρώματος ψευδαργύρου ἢ μολύβδου χρησιμοποιοῦνται διὰ στεγάσεις. Τὰ ἐλάσματα τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων καὶ τῶν διαφόρων ἐργαλείων κατασκευάζονται ἐκ χάλυβος, οὗ ἡ ἀνάλογος σύνθεσις καὶ βαφὴ τοῖς ἐξασφαλίζουσι τὴν ἀπαιτουμένην ἐλαστικότητα καὶ τὴν ἀπαραίτητον στερεότητα.

ἐλασματοβράγχια ἢ **λεπιδοβράγχια**. Μεγάλη τάξις τῶν μαλακίων, περιλαμβάνουσα γνωστότατα ἑδώδιμα εἴδη. Ἐνταῦθα ὑπάγονται οἱ *μύες* (μύδια), τὰ *ὄστρεα* (στρείδια), τὰ *κάρδια* (κυδώνια), αἱ *ἀφροδῖται* (ἀχιβάδες), αἱ *καλόγνωμες* κλ.

ἐλασμοβράγχιοι. Μία τῶν τριῶν κυρίων ὑποδιαιρέσεων τῶν ἰχθύων. Περιλαμβάνει τοὺς σαρκοβόρους σελαχώδεις ἰχθῦς, ἤτοι καρχαρίας, ρίνας, βαττίδας κλ., οἵτινες ἔχουσιν ἐξωτερικὸν σκελετὸν ἐν εἴδει δερματίνων ὀδοντώσεων ἢ ἀνωμαλιῶν, ἐσωτερικὸν δὲ σκελετὸν ἐντελῶς χονδρώδη ἢ ἐν μέρει ἀπασβεστωμένον.

Ἐλασσονίτικος. Ποταμὸς τῆς Β. Θεσσαλίας. Πηγάζει ἐκ τῶν Ν. κλιτύων τοῦ Ὀλύμπου καὶ ρέων πρὸς ΝΔ διέρχεται διὰ τῆς Ἐλασσόνος καὶ χύνεται εἰς τὸν ποτ. Τιταρήσιον παρὰ τὸ χ. Δομένικον.

Ἐλασσών. Πρωτ. δῆμων. ἐπαρχ. τοῦ νομ. Λαρίσης (κάτ. 3015), ἕδρα κοιν. (κάτ. 3484). Κεῖται κατὰ τὰ ΝΑ. κράσπεδα τοῦ Κάτω Ὀλύμπου, ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχ. Ἐλασσόνος, διασχίζεται δὲ ὑπὸ τοῦ ποτ. Ἐλασσονίτικου. Ἀναφέρεται ὡς ἔχουσα ἰδίαν ἐπισκοπὴν ἀπὸ τοῦ 867, ἀπηλευθερώθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1912. Ἡ *ἐπαρχία Ἐ.* καταλαμβάνει τὸ βορειότερον τμῆμα τοῦ νομοῦ Λαρίσης, τὸ πέραν τῶν συνόρων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἀριθμεῖ δὲ 31.250 κατ.

ἐλαστικόν. Βλ. **κόμμι**.

ἐλαστικότης. Ἡ ἰδιότης τῶν σωμάτων νὰ ἀνθίστανται εἰς ἐξωτερικὰ αἴτια τείνοντα νὰ μεταβάλλωσι τὸν ὄγκον ἢ τὸ σχῆμα αὐτῶν καὶ παραμορφούμενα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐξωτερικῶν αἰτίων νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν προτέραν μορφὴν μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ἐνεργείας αὐτῶν. Τῶν στερεῶν μεταβάλλεται καὶ τὸ σχῆμα καὶ ὁ ὄγκος, τῶν ὑγρῶν δὲ καὶ ἀερίων μόνον ὁ ὄγκος. Ἡ ἐλαστικότης τῶν στερεῶν παρουσιάζει ὅριον, ὅπερ ὅταν ὑπερβληθῇ, τὸ στερεὸν δὲν ἐπανέρχεται πλέον εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ μορφήν. Τὸ ὅριον τοῦτο καθορίζεται διὰ διαφόρων συντελεστῶν.

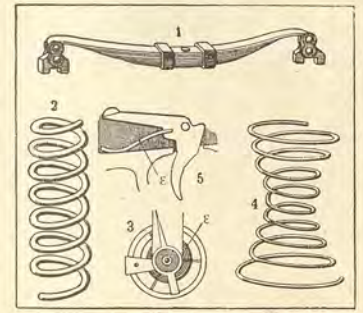

Ἐλατήρια

1 σχήματος, 2 ἑλικοειδές, 3 σπειροειδές ὡρολογίου, 4 ὑποστρώματος, 5 σχαστηρίας

ἔλαστρον ἢ **ἐλασματουργές**. Μηχανὴ χρησιμεύουσα ὅπως δώσῃ εἰς τὰς μεταλλικὰς μάζας τὰ ὑπὸ τοῦ ἐμπορίου ἀπαιτούμενα σχήματα τῇ βοηθείᾳ πιέσεως καὶ ἕλξεως, ἐξασκουμένων ἐπὶ τῶν μαζῶν τούτων. Σύγκειται ἐκ δύο κυλίνδρων, ὧν ὁ εἷς ὑπέρκειται τοῦ ἑτέρου, κινουμένων ἀντιστρόφως καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰσάγεται τὸ πρὸς ἔλασιν μέταλλον. Τοῦτο, παρασυρόμενον ὑπὸ τῆς περιστροφῆς τῶν δύο κυλίνδρων, συμπιέζεται καὶ ἐπιμηκύνεται, αὐξανομένης τῆς πυκνότητος αὐτοῦ.

Ἐλαταριά (πρφην *Λαμπάντσα*). Ἕδρα κοινότητος ἐπαρχ. Παραμυθίας (Ἰωαννίνων). Κάτ. 396.

Ἐλάτεια (ἄλλως **Ἐλάτρεια** καὶ **Ἐλάτρια**). 1) Ἀρχαία πόλις τῆς Ἠπείρου, ἐν Θεσπρωτίᾳ. Ἐπὶ Φιλίππου περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν Ἀλεξάνδρου. Περὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως οὐδὲν εἶνε βεβαιωμένον.—2) Ἡ μετὰ τοὺς Δελφοὺς μεγίστη τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Φωκίδος, ἧς τὰ ἐρείπια κεῖνται παρὰ τὸ νῦν χ. Λεφτά, 2 χλμ. ἀπὸ τοῦ Δραχμανίου. Ἦτο ὀχυρωμένη πόλις· τὸ πρῶτον ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Ξέρξου. Ἐπανακτισθεῖσα κατεστράφη ἐν μέρει ὑπὸ σεισμοῦ διαρκοῦντος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Τῷ 339 π.Χ. κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Κατὰ τὸν μεταξὺ Φιλίππου τοῦ Ε' καὶ Ρωμαίων πόλεμον συμμαχοῦσα τῷ Φιλίππῳ ἀντέστη πρὸς τοὺς Ρωμαίους καὶ ἐπολιορκήθη διὰ τοῦτο ὑπ' αὐτῶν, τῷ 198 π.Χ. Ἀργύτερον ἀπέκρουσε καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ Μιθριδάτου Ταξίλην χάριν τῶν Ρωμαίων, παρ' ὧν διὰ τοῦτο ἔλαβεν ἀτέλειαν.

Ἐλάτεια (πρφην *Μικρὸ Κεσερλί*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 528.

Ἐλάτεια (πρφην *Δραχμάνι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 1719. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

ἐλάτη. Δένδρον κωνοφόρον, μὲ φύλλα βελονοειδῆ, συνήθως βαθέως πράσινα καὶ λάμποντα ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας, λευκάζοντα δὲ ἐπὶ τῆς κάτω. Εἶνε ὑψίκομα, εὐθυτενῆ, εὐδοκιμοῦντα ἐπὶ τῶν ὀρέων. Τούτων χρήσιμος εἶνε ἡ ξυλεία, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ρητίνη (ἐλατόπισσα) ὡς φαρμακευτικὴ οὐσία. Δάσος ἐξ ἐλάτης θεωρεῖται ἐξόχως ὑγιεινὸν μέρος. Διάφορα εἴδη ἐλάτης ἀπαντῶσιν εἰς τὸ ὄρος Ἄθωνα, εἰς ὕψος 1500-1750 μ. ὑ.ἐ.θ., σπανίως δὲ ἐπὶ τοῦ Περιστερίου παρὰ τὸ Μοναστήριον εἰς ὕψος 1650 μ., ἐπὶ τοῦ ὄρους Αἴνου τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ 900-1300 μ. ὕψους, ἐπίσης ἐπὶ τῶν ὀρέων Γκιώνας, Πάρνηθος, Παναχαϊκοῦ, Πίνδου, Ὀλύμπου, Παρνασσοῦ, Ταϋγέτου.

Ἐλάτη. 1) (πρφην *Μπούλτση*) Ἕδρα κοινότητος ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 123.—2) Ἕδρα κοινότητος τῆς νήσου Χίου. Κάτ. 633.—3) (πρφην *Λουζιανή*) Ἕδρα κοινότητος ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 555.

ἐλατήριον. Τεμάχιον ἢ σύστημα τεμαχίων, ἐξ ἐλαστικῆς καὶ ἀνθεκτικῆς ὕλης, κυρίως χάλυβος, ὅπερ ὑπὸ ἐξωτερικῆς τινος δυνάμεως ἀπομακρυνόμενον τῆς κανονικῆς αὐτοῦ θέσεως ἢ μετασχηματιζόμενον, ἀναπτύσσει, τείνον νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν θέσιν του ἢ τὸ σχῆμά του, δύναμιν χρησιμεύουσαν πρὸς ἐπίτευξιν ὡρισμένου τινὸς ἀποτελέσματος· κν. **σούστα**. ‖ *(Βοτ.)* *Ἐλατήριον ὁ ἀγριοσίκυς*. Βλ. *ἐκβάλλιον*.

ἐλάτης. Στρατιώτης ἔχων ἔργον νὰ δδηγῇ ζεῦγος ἐκ τῶν συρόντων βαρὺ στρατιωτικὸν ὄχημα ἵππων (ἑζευγμένον πυροβόλον, βλητοφόρον, ὄχημα σκευῆς μηχανικοῦ κλ.) ἐπιβαίνων ἑνὸς ἐξ αὐτῶν.

Ἐλατοβούνι ἢ **Ἔλατος**. Ὄρος τῆς Φωκίδος, Δ τῆς Ἀμφίσσης, ἔχον πολλὰς κορυφάς, ὧν ἡ ὑψηλοτέρα ἔχει ὕψος 1912 μέτρων.

Ἐλατόβρυση (πρφην *Βοϊτσά*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 499.

Ἔλατος (πρφην *Δόβρανη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 417.

Ἐλατοῦ (πρφην *Ἐλετσοῦ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 489.

Ἐλατοῦσα (πρφην *Σκουτέρνα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παιονίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 760.

Ἐλατοχώρι (πρφην *Τσερνέοι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 117.

Ἐλαφηβόλια. Μεγάλη ἑορτὴ τῶν ἀρχαίων Φωκέων πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος. Προσεφέρετο τῇ θεᾷ πλακοῦς, *ἔλαφος* λεγόμενος, ἴσως σχῆμα ἔχων ἐλάφου.

Ἐλαφηβολιών. Ὁ ἔνατος μὴν τοῦ ἀττικοῦ ἔτους, ἀντιστοιχῶν περίπου πρὸς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Μαρτίου καὶ τὸ πρῶτον τοῦ Ἀπριλίου.

Ἐλαφίνα (πρφην *Σπουρλίτα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βερροίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 434.

ἐλαφίς. Ὄφις ἐκ τῶν κολουβριδῶν, μὲ σῶμα

κυλινδρικόν, ἐκ τῶν πλαγίων πεπιεσμένον, ὑποκάτω δὲ ἐπίπεδον, κεφαλὴν μεγάλην, οὐρὰν μικροτέραν τοῦ ἡμίσεος τοῦ κορμοῦ, φολίδας δὲ διατεταγμένας εἰς 25-27 ἐπιμήκεις σειράς, διαδεδομένος εἰς τὰς χώρας τοῦ Β. ἡμισφαιρίου. Γνωστότατον εἶδος ἐν Εὐρώπῃ εἶναι *ἐ. ἡ τοῦ Ἀσκληπιοῦ*, ἧν οἱ Ρωμαῖοι ἀνέτρεφον εἰς τοὺς ναούς των. Ἔχει μῆκος 1,60 μ., χρῶμα ἄνω ἐλαιοκαστανόχρουν καὶ ὑποκάτω λευκοπράσινον. Εἶνε χρήσιμος, διότι καταστρέφει τοὺς ποντικούς.

Ἐλαφίς

ἐλαφοειδῆ ἢ **ἐλαφίδαι.** Ὁμοιογένεια θηλαστικῶν μηρυκαστικῶν ζώων, τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον χαρακτηριστικὸν εἶνε ὅτι φέρουσι κέρατα στερεὰ καὶ πλήρη, τὰ ὁποῖα, ἀποπίπτοντα κατ' ἔτος, ἀντικαθιστῶνται ὑπὸ νέων, προστιθεμένου κατ' ἔτους νέου ἄκρου· οὕτω, προϊούσης τῆς ἡλικίας ὁ ἀριθμὸς τῶν κλαδίσκων τῶν κεράτων δεικνύει κατὰ προσέγγισιν τὴν ἡλικίαν τοῦ ζώου. Τὰ ἐλαφοειδῆ εἶνε διαδεδομένα καθ' ἅπασαν τὴν γῆν, ἐξαιρέσει τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, ζῶντα εἰς δασώδεις περιοχάς. Τρέφονται ἐκ χόρτων, φύλλων δένδρων καὶ ἐκ τοῦ φλοιοῦ νεαρῶν δένδρων. Τὰ μεγαλύτερα τῶν ἐλαφοειδῶν εἶνε ἡ *ἄλκη* καὶ ἡ *ταρανδος*.

ἐλαφοκάνθαρος. Εἶς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων καὶ κοινοτέρων κανθάρων ἐν Εὐρώπῃ. Φθάνει μέχρι 0,05 μ., αἱ δὲ ἰσχυρόταται σιαγόνες του προσθέτουσι 0,02 μ. εἰς τὸ μῆκος τοῦ σώματος. Ἵπτανται κατὰ Ἰούνιον, τρεφόμενοι ἐκ τοῦ χυμοῦ τῶν δρυῶν, καὶ ὁ βίος των διαρκεῖ ἐπὶ 4 περίπου ἑβδομάδας. Αἱ κάμπαι των χρειάζονται τέσσαρα ἔτη διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν τελείαν ἀνάπτυξιν, καθ' ὅλον δὲ τοῦτο τὸ διάστημα ζῶσιν ἐντὸς σεσηπότων ξύλων.

Ἐλαφονῆσι (τό· 1) Χθαμαλὴ ἀκατοίκητος νησὶς πρὸς τὴν ΝΔ. ἐσχατιὰν τῆς Κρήτης, ἐν ᾗ ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων 600 γυναικόπαιδα κατ' Ἀπρίλιον 1824. Φέρει ἰσχυρότατον φάρον, τριάδος λευκῶν ἐκλάμψεων 29 μιλίων, ἐγερθέντα κατόπιν τοῦ τραγικοῦ ναυαγίου τοῦ αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου «Αὐτοκράτειρα» (1907), καθ' ὃ 300 ἐπιζήσαντες, πολλοὶ δὲ διεσώθησαν ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ καταδρομικοῦ κατοχῆς τῆς Κρήτης. Πρῶτος ἐπιστάτης τοῦ φάρου ἐγένετο ὁ κυβερνήτης τοῦ αὐτοῦ καταδρομικοῦ ναύαρχος Ν. Φιλοσόφωφ, προσφυγὼν εἰς Ἑλλάδα μετὰ τὴν Ρωσ. Ἐπανάστασιν.—2) Ν. ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ, ἡ τῶν ἀρχαίων *Ὄνου γνάθος*. Βλ. *Ἐλαφόνησος*.

Ἔλαφος

Ἐλαφόνησος. Νῆσος πρὸ τοῦ ὅρμου τῶν Βοιῶν, δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ἐγγύτατα τῆς παραλίας μεθ' ἧς ἄλλοτε συνεδέετο, ἀποτελοῦσα τὴν χερσόνησον *Ὄνου Γνάθος* τῶν ἀρχαίων. Κατοικεῖται ὑπὸ 274 κατ., ὑπάγεται δὲ εἰς τὴν κοιν. Κάμπου τῆς ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς. Βλ. καὶ *Ἐλαφονῆσι*.

ἔλαφος. Ζῷον μηρυκαστικόν, οὗ ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη, διαδεδομένα ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, ἐν Ἑλλάδι δὲ εἰς τὰ Β. τῆς χώρας. Χαρακτηριστικὰ εἶνε τὰ κέρατα τοῦ ἄρρενος ζώου. Αἱ πολύκλαδοι ἔλαφοι ζῶσι κατ' ἀγέλας εἰς δασώδη ὀρεινὰ μέρη, τὴν μὲν ἡμέραν κρυπτόμεναι εἰς πυκνώματα δένδρων καὶ θάμνων, τὴν δὲ νύκτα ἐξερχόμεναι πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς. Εἶνε ζῷα ὠκύποδα, δύνανται δὲ καὶ νὰ κολυμβῶσι κάλλιστα. Τὸ κρέας τῆς ἐλάφου εἶνε καλλίστη τροφή, τὸ δέρμα χρησιμεύει διὰ διφθέρας καὶ πρὸς κατασκευὴν βύρσης καὶ τὰ κέρατά της χρησιμοποιοῦνται πολλαχῶς.

Ἔλαφος (πρώην *Δραγοβέτσι*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 182.

Ἐλαφότοπος (πρώην *Τσερβάρι*). Ἔδρα κοινότ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 577.

Ἐλαφοχώριον (πρώην *Τραύα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Διδυμοτείχου (Ἔβρου). Κάτ. 700.

ἐλαφρόπετρα. Βλ. **κίσηρις.**

ἐλαφρυντικαὶ περιστάσεις. Περιπτώσεις αἱ ὁποῖαι δὲν προβλέπονται ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, ἐπαφίεται δὲ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ νὰ ἐκτιμήσῃ ἐὰν αὗται ὑπάρχωσι, καθιστῶσαι μικροτέραν τὴν εὐθύνην τοῦ κατηγορουμένου διὰ τὸ κατηγορούμενον ἔγκλημα. Ἐὰν αἱ περιστάσεις αὗται ὑπάρχωσιν, ὁ δικαστὴς δύναται νὰ μεταβάλῃ ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον τὸ εἶδος τῆς ποινῆς. Ὡς τοιαύτας περιστάσεις δέχονται ἐν τῇ πρακτικῇ οἱ δικασταὶ τὴν ἔλλειψιν οἰκογενειακῆς ἀνατροφῆς, τὸ ἀτυχὲς περιβάλλον ἐν τῷ ὁποίῳ ἔζησεν ὁ κατηγορούμενος, τὰς οἰκογενειακὰς αὐτοῦ συνθήκας, τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐξευρέσεως ἐργασίας, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐπίσης προβλέπονται καὶ *ἐλαφρυντικὰ γεγονότα*, καθοριζόμενα ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ, τῶν ὁποίων ἡ ὕπαρξις ἀποδεικνυομένη αἴρει, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως, ὡς ἡ παραφροσύνη, ἡ ἄμυνα, ἡ ἔλλειψις τῆς ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ ὡρισμένης ἡλικίας κλ.

ἐλάχιστον κοινὸν πολλαπλάσιον. Ἐ.κ.π. δύο ἢ πλειόνων ἀριθμῶν καλεῖται ὁ μικρότερος τῶν ἀριθμῶν, οἵτινες εἶνε διαιρετοὶ διὰ τῶν δοθέντων. Ἡ κυριωτέρα ἐφαρμογὴ τοῦ ἐλαχίστου κοινοῦ πολλαπλασίου γίνεται εἰς τὴν τροπὴν τῶν ἑτερωνύμων κλασμάτων εἰς ὁμώνυμα, ὅτε λαμβάνεται ὡς κοινὸς παρονομαστὴς τὸ ἐ.κ.π. τῶν παρονομαστῶν, ἀφοῦ τὰ κλάσματα τραπῶσιν εἰς ἀνάγωγα.

Ἔλβα (Elba). Ἰταλικὴ νῆσος παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Τοσκάνης. Ἔκτ. 223 τ.χλμ. καὶ 27.795 κάτ. Κατὰ μῆκος τῆς νήσου διήκει τὸ ὄρος Καπάννι, οὗ ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶνε 1019 μ. Πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, χαλκοῦ, ψευδαργύρου καὶ μολύβδου, λατομεῖα μαρμάρου, γρανίτου καὶ ἀμμίτου λίθου, ὡς καὶ πλούσιαι ἁλυκαί. Πρωτ. εἶνε τὸ

Πόρτο Φερράϊο, ἕτεραι δὲ πόλεις τὸ Ρίο δὲλ Ἔλβα καὶ τὸ ὀχυρωμένον Πόρτο Λογγόνε. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων **Αἰθάλεια**. Ἐν αὐτῇ περιωρίσθη ὁ Μέγας Ναπολέων μετὰ τὴν πρώτην του ἐκθρόνισιν (Μάϊον 1814), ἐκεῖθεν δὲ ἀποδράσας (Φεβρουάριον 1815) ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν κατὰ τὸ Ἑκατονθήμερον.

Ἔλβας ἢ **Ἄλβις.** Ποτ. τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Γερμανίας, μήκους 1165 χλμ. Πηγάζων ἀπὸ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους τῶν Γιγάντων, διαρρέει τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν Γερμανίαν, ἣν διασχίζων ἐκβάλλει εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν πλησίον τοῦ Ἀμβούργου. Εἶνε πλωτὸς ἐπὶ 842 χλμ., διὰ δὲ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν τοῦ 1919 ἐκηρύχθη διεθνής.

Ἐλβασάν. Πόλις κεντρικὴ τῆς Κάτω Ἀλβανίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ, ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, 13 ὥρας ΝΑ τοῦ Δυρραχίου. Κάτ. 15.000 Γέγκηδες, κατὰ τὰ $^2/_3$ Μωαμεθανοί.

Ἐλβερφέλδ (Elberfeld). Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ Δύσσελδορφ τῆς Ρηνανίας, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποτ. Βοὺππερ, ἡνωμένη μετὰ τῆς πόλεως Βάρμεν. Μία τῶν βιομηχανικωτέρων πόλεων τῆς Γερμανίας. Κάτ. 164.374.

Ἐλβετία. Κράτος μεσόγειον τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Συνορεύει πρὸς Β μετὰ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας, πρὸς Α μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ πρὸς Δ μετὰ τῆς Γαλλίας. Ἐμβαδὸν 41.298 τ.χλμ., περιλαμβανομένων καὶ τῶν λιμνῶν. Κάτ. 3.880.000.

Ἡ Ἑ. κειμένη εἰς τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἄρχονται διακλαδούμενα τὰ πλεῖστα τῶν εὐρωπαϊκῶν ὀρέων, εἶνε ἡ ὑψηλοτέρα χώρα τῆς ἠπείρου. Αἱ Ἄλπεις κατέχουσι τὰ 68 % (τὸ βόρειον, τὸ κέντρον καὶ τὰ ἀνατολικὰ μέρη) καὶ τὸ ὄρος Ἰούρα τὰ 12 % (τὰ βόρεια καὶ τὰ βορειοδυτικὰ τῆς χώρας). Εἰς τὸ διάμεσον τῶν ὀρεινῶν ὄγκων ἐκτείνεται εὐρὺ ὀροπέδιον, κατέχον τὰ 20 % τῆς Ἑ., μέσου ὕψους ὑ.ἐ.θ. 400-500 μ., ἔνθα καὶ αἱ μεγάλαι λίμναι: τῆς Γενεύης (ἡ Λεμάν), τῆς Νεουσατέλης, τῶν Τεσσάρων Καντονίων (ἡ Λουκέρνης), τῆς Ζυρίχης, τῆς Κωνσταντίας. Εἶνε ἐπίσης ἡ Ἑλβετία, καὶ εἰδικώτερον τὸ ὄρος Ἅγιος Γοτθάρδος, τὸ σπουδαιότερον ἐν Εὐρώπῃ κέντρον ἐκπορεύσεως ὑδάτων τὰ ὁποῖα σχηματίζουσι τοὺς ποταμοὺς Ἶν, Τίκινον, Ροδανὸν καὶ Ρῆνον.

Χαρακτηριστικὰ τῆς Ἑλβετίας εἶνε ἡ μεγάλη ἐν αὐτῇ ἔκτασις παγώνων, κατεχόντων τὰ 4 $^1/_2$ % τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, ὡς καὶ αἱ πολλαὶ λίμναι, ὧν ἡ ἐπιφάνεια συμποσοῦται εἰς 1343 τ.χλμ., ἐκτὸς τῶν τμημάτων τῶν παραμεθορίων λιμνῶν, ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὰ γειτονικὰ κράτη. Ἐκ τοῦ ἐδάφους τὰ 22 % καλύπτονται ὑπὸ δασῶν. Εἰς τὴν βόρειον καὶ τὴν δυτικὴν Ἑ., ἔνθα τὸ κλῖμα εἶνε θερμότερον, εὐδοκιμοῦσι πολὺ ἡ γεωργία καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, τὰ ὁποῖα ἐνιαχοῦ, ὡς π.χ. εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τούρ, ἀποτελοῦσιν ὁλόκληρα δάση· εἰς δὲ τὰς προφυλαγμένας ἀπὸ τοῦ Βορρᾶ πεδιάδας ἀκμάζει ἡ ἄμπελος, παράγονται δὲ τὰ $^4/_5$ τῶν ἀναγκαιούντων διὰ τὸν λαὸν δημητριακῶν. Ἐκ τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν πρωτεύει ἡ γαλακτοκομία. Μεγάλη εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῆς κτηνοτροφίας. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἑ. εἶνε πτωχὴ εἰς μέταλλα. Ἡ Ἑ. κατέχει ἀφθονίαν ὡραίων μαρμάρων, ἀλαβάστρου, μυολιθικῶν κλ. Τὴν σπάνιν γαιανθράκων ἀντικαθιστᾷ ἡ ἐκ τῶν ρείθρων τῶν ὑδάτων παραγομένη κινητήριος δύναμις, χρησιμεύουσα εἰς τὴν παραγωγικωτάτην βιομηχανίαν. Ἀκμάζουσιν ἡ βαμβακουργία, ἡ μεταξουργία, ἡ ὡρολογοποιία, ἐπίσης δὲ καὶ αἱ βιομηχανίαι τῆς σοκολάτας καὶ τοῦ γάλακτος, περίφημος δὲ εἶνε μεταξὺ ἄλλων ὁ τυρὸς ὁ παραγόμενος εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Γρυγέρ. Ἀλλὰ ἡ κατ' ἐξοχὴν πλουτοφόρος ἑλβετικὴ βιομηχανία εἶνε ἡ τῶν ξένων. Ἡ Ἑ. πράγματι εἶνε ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ὑπὸ ξένων συχναζομένη χώρα τῆς Εὐρώπης, χάρις εἰς τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὰς θεραπευτικὰς ἰδιότητας τοῦ κλίματός της, τὰς φυσικὰς της καλλονάς, ἀλλὰ καὶ χάριν εἰς τὴν φροντίδα τῶν κατοίκων διὰ τὴν καθαριότητα καὶ τὸ ἄνετον τῆς ἐν τῇ χώρᾳ των διαμονῆς. Συντελεῖ δὲ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς κινήσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ταξιδιωτῶν ἡ λαμπρὰ συγκοινωνία. Οἱ σιδηρόδρομοι ἔχουσιν ὁλικὸν μῆκος 5808 χλμ., ὧν τὰ 2136 μὲ ἠλεκτρικὴν ἕλξιν, πολλαὶ δὲ σιδηροδρομικαὶ σήραγγες ἔχουσι διανοιχθῆ διὰ τῶν Ἄλπεων, ὧν σημαντικώτεραι, ὡς ἐξυπηρετοῦσαι τὰς μεγάλας διεθνεῖς γραμμάς, εἶνε αἱ τοῦ Ἁγ. Γοτθάρδου, τοῦ Σεμπλὸν καὶ τῆς Ἄλβουλα.

Ἡ χώρα ἀποτελεῖ *δημοκρατικὴν ὁμοσπονδίαν*, ἧς μετέχουσιν 22 ἀνεξάρτητα καντόνια, τρία τῶν ὁποίων διαιροῦνται εἰς ἡμικαντόνια. Ταῦτα εἶνε: Ζυρίχη, Βέρνη, Λουκέρνη, Οὔρι, Σβύτς, Οὐντερβάλδεν (Ἄνω καὶ Κάτω), Γλάρους, Τσούγ, Φρειβοῦργον, Σολοτούρν, Βασιλεία (πόλις καὶ ὕπαιθρος), Σαφχάουζεν, Ἀππεντσὲλ (Ἔξω Ρόδεν καὶ Ἔσω Ρόδεν), Ἅγιος Γάλλος, Γραουβύνδεν, Ἀργαου (Ἀργοβία), Τούργαου (Τουργοβία), Τίκινον (Τεσίν), Βώ, Βαλαισία, Νευσατέλλη, Γενεύη. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Βέρνη*, ἀλλαὶ δὲ σημαντικαὶ πόλεις ἡ Ζυρίχη, ἡ Βασιλεία, ἡ Λωζάννη, ὁ Ἅγιος Γάλλος, ἡ Λουκέρνη, ἡ Γενεύη, ἅπασαι πρωτεύουσαι καντονίων, ἡ Βίντερτουρ, ἡ Σὼ-δὲ-Φὸν καὶ ἡ Βιέν. Ἐκ τῶν κατοίκων 2.230.597 εἶνε Διαμαρτυρόμενοι, 1.585.311 Καθολικοί, 20.979 Ἰσραηλῖται καὶ 43.433 ἄλλων θρησκευμάτων. Ἐπίσημοι γλῶσσαι εἶνε ἡ Γερμανική, ὁμιλουμένη ὑπὸ τῶν 69 % τῶν κατοίκων, ἡ Γαλλική (21 %) καὶ ἡ Ἰταλική (8 %). Ἐπίσης ὁμιλοῦντσι ἡ Ρωμανική (1 %) καὶ διάλεκτοι αὐτῆς. Ἡ Ἑ Ὁμοσπονδιακὴ Συνέλευσις περιλαμβάνει δύο βουλάς: τὸ *Ἐθνικὸν Συμβούλιον* καὶ τὸ *Συμβούλιον τῶν Κρατῶν*. Τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται ἐξ 198 μελῶν (1 ἐπὶ 20.000), ἐκλεγομένων διὰ τρία ἔτη ὑπὸ τῶν ἀρρένων πολιτῶν διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀναλογικοῦ συστήματος. Τὸ Συμβούλιον τῶν Κρατῶν ἀποτελεῖται ἐκ 44 μελῶν (2 κατὰ καντόνιον, 1 κατὰ ἡμικαντόνιον) ἐκλεγόμενον διὰ 1-4 ἔτη. Ὁ ἑλβετικὸς στρατὸς εἶνε στρατὸς ἐθνοφρουρῶν. Αἱ ὑπὸ τὰ ὅπλα στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἀποτελοῦνται ἐξ ἐκπαιδευτικῶν σωμάτων καὶ ἐκ τῶν φρουρῶν τῶν ὀχυρῶν θέσεων. Ἡ στρατιωτικὴ θητεία εἶνε καθολικὴ καὶ ὑποχρεωτική. Οἱ ὑπὸ τὰ ὅπλα ἄνδρες ἀνέρχονται εἰς 35.000.

Ἱστορία. Κατὰ τοὺς νεολιθικοὺς χρόνους, ἡ Ἑ. ἦτο κατῳκημένη. Οἱ ἄνθρωποι ἔζων εἰς λιμναίας οἰκίας, ὧν τὰ παλαιότερα λείψανα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλβετίαν καὶ κυρίως εἰς τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας. Οἱ νεολιθικοὶ ἦσαν βραχυκέφαλοι, εἰσήγαγον δὲ πρῶτοι ὡς φαίνεται καὶ χονδροειδῆ τινα ἀγγειοπλαστικήν. Ὀδτοι ἐξηφανίσθησαν κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ νέων ὑψηλῶν, δολιχοκεφάλων εἰσβολέων, ἐκ τῆς ἀναμίξεως δὲ τῶν δύο φυλῶν προῆλθε λαός τις ὅστις κατῴκει τὴν Ἑ. μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὀρειχάλκου φαίνεται ἐπικρατοῦσα ἐν Ἑ. ξανθὴ τις δολιχοκέφαλος φυλή. Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ σιδήρου, νέοι ἐπιδρομεῖς βραχυκέφαλοι, εὐρυμέτωποι, προηγμένοι εἰς πολιτισμόν, οἱ Κέλται, ἐπεκράτησαν ἐν Ἑ. Οἱ λιμναῖοι δ' ὅμως συνοικισμοὶ ὑφίσταντο ἀκόμη

μέχρι τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Αἱ πρῶται ἱστορικαὶ πληροφορίαι περὶ Ἑ. ἀνάγονται εἰς τὸν Α΄ αἰῶνα π.Χ., ὅτε οἱ κατοικοῦντες τμῆμα τῆς χώρας αὐτῆς Ἑλουήττιοι ὑπετάγησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ ἡ χώρα των ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἐπαρχία. Τῷ 405, Ἀλαμαννοὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Β. μέρος τῆς χώρας, μετ' αὐτοὺς Βουργουνδοί, καὶ κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα οἱ Φράγκοι, ὑποτάξαντες τοὺς Ἀλαμαννοὺς καὶ τοὺς Βουργουνδούς. Τότε νέαι πόλεις ἱδρύθησαν, ἄλλαι δὲ παλαιαὶ ϕκοδομήθησαν ἐκ νέου. Μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἡ Ἑ. περιῆλθεν εἰς τὴν Γερμανίαν, τοπικοὶ δὲ φεουδάρχαι ὑπῆρχον, ὧν ἰσχυρότατοι ὑπῆρξαν κυρίως οἱ κόμιτες τῆς Σαβοΐας καὶ τοῦ Ἀψβούργου. Κατὰ τῆς σκληρᾶς ἀσκήσεως τῶν φεουδαλικῶν δικαιωμάτων οἱ Ἑλβετοὶ ἐζήτησαν τὴν προστασίαν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ἐπέτυχον δὲ ὄντως, τῷ μὲν 1231 οἱ κάτοικοι τοῦ Οὔρι, τῷ δὲ 1240 οἱ κάτοικοι τοῦ Σβύτς, τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀπὸ τῶν φεουδαρχῶν ἀνεξαρτησίας των. Μικρὸν μετὰ τοῦτο, Οὔρι, Σβὺτς καὶ Οὐντερβάλδεν ἔκλεισαν «αἰώνιον συμμαχίαν», ἐσχηματίσθη δὲ οὕτως ἡ ἀρχικὴ Ἑλβετικὴ Ὁμοσπονδία. Αἱ τρεῖς χῶραι ἠμύνθησαν ἐπιτυχῶς κατὰ νέων προσπαθειῶν τῶν Ἀψβούργων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίας. Ἐξ ἄλλου ὅμως ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Ἀλβέρτος Α΄ (1298-1308) εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν φεουδαλικῶν του δικαιωμάτων ὑπῆρξε τυραννικός. Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ τοποθετεῖ ἡ ἑλβετικὴ λαϊκὴ παράδοσις τὸν μῦθον τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου (βλ.λ.), μολονότι πιθανὸν εἶνε ὅτι ὁ μῦθος ἀναφέρεται εἰς μεταγενεστέρους χρόνους. Φρειδερῖκος ὁ Ἀψβοῦργος ἐπεχείρησε νὰ ἀνακτήσῃ τὰ ἐπὶ ἑλβετικῶν χωρῶν δικαιώματά του, ἀλλ' εἰς τὴν μάχην τοῦ Μόργαντεν (15 Νοεμβρίου 1315) τὰ στρατεύματά του ἠττήθησαν κατὰ κράτος. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην, εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν προσῆλθον πέντε νέαι χῶραι: Λουκέρνη (1332), Ζυρίχη (1351), Γλάρους καὶ Τσούγ (1352) καὶ Βέρνη (1353). Μετὰ βραχεῖαν εἰρήνην, νέαι ἐπιθέσεις τῶν Αὐστριακῶν ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ Ἑλβετοὶ τοὺς ἐνίκησαν. Ἡ Ὁμοσπονδία κατέλαβε καὶ νέα ἐδάφη, ἀλλ' ἐξερράγη μεταξὺ τῶν χωρῶν αὐτῆς ὁ πρῶτος ἐμφύλιος πόλεμος (1440-1450). Οἱ Αὐστριακοὶ ἐπενέβησαν, ἀλλ' ἠττήθησαν. Οἱ Ἑλβετοὶ ἐνίκησαν ἐπίσης τοὺς Γάλλους, εἰσβαλόντας εἰς τὴν χώραν των, εἶτα δ' ἐπανειλημμένως (1475-1477) τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας Κάρολον τὸν Τολμηρόν. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, θελήσας νὰ καταστήσῃ τὴν Ὁμοσπονδίαν ὑποτελῆ, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιχειρήσεώς του (1499). Ἡ ἐν Γερμανίᾳ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἔσχεν ἄμεσον ἀντίκτυπον ἐν Ἑ. Ἤρχισεν ἐν Ζυρίχῃ ὑπὸ τὸν κληρικὸν Τσβίγγλι (1519) καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ Ἑ. ὑπὸ τὸν Καλβῖνον. Προεκλήθησαν οὕτω τρεῖς πόλεμοι μεταξὺ Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων κατοίκων, ἐπῆλθε δὲ χαλάρωσις τῶν δεσμῶν αὐτῶν, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη ἐπανειλημμένως, καὶ δὴ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπεδεινώθη δὲ ἡ κατάστασις μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1798 εἰσβολὴν τῶν Γάλλων, οἵτινες ἤνωσαν τὰ καντόνια εἰς μίαν δημοκρατίαν. Οἱ ὁμοσπονδιακοὶ ἀντέστησαν, τέλος δὲ ἐπεκράτησαν. Τότε προσετέθησαν καὶ νέα καντόνια. Ἀλλὰ καὶ πάλιν, τῷ 1847, ἐξερράγη χωριστικὸν κίνημα τῶν δυτικῶν καντονίων, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισαν νέαν ὁμοσπονδίαν. Ὁ στρατὸς τῶν δυτικῶν ἠττήθη καὶ ἡ παλαιὰ ὁμοσπονδία ἀποκατεστάθη. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ Ἑ. ἐτήρησεν ἀπόλυτον οὐδετερότητα. Ἡ ἀπὸ τοῦ 1815 ἀναγνωρισθεῖσα οὐδετερότης της ἔτυχε νέας ἐγγυήσεως διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν.

Θυρεὸς Ἑλβετίας

Ἑλβέτιος (Κλαύδιος Ἀδριανὸς Helvetius). Γάλλος φιλόσοφος (1715-1771). Τῷ 1758 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον του «Τὸ πνεῦμα», τὸ ὁποῖον ἀπεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Παρλαμέντου τῆς Σορβόννης καὶ ἐκάη ὑπὸ τοῦ δημίου. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἑ. εἶνε ὠφελιμιστική, χαρακτηρίζεται δὲ ὁ Ἑ. ὡς ὁ διδάσκαλος τοῦ γαλλικοῦ ὀλισμοῦ.

Ἑλβετοὶ φρουροί (Gardes Suisses). 1) Ἀπεκλήθησαν οὕτως οἱ ἐν τῇ βασιλικῇ φρουρᾷ τῆς Γαλλίας ὑπηρετοῦντες Ἑλβετοὶ στρατιῶται καὶ ἀποτελοῦντες δύο ἰδια σώματα, τοὺς *Ἑκατὸν Ἑλβετοὺς φρουροὺς* καὶ τὸ *Σύνταγμα τῶν Ἑλβετῶν φρουρῶν*. Τὸ πρῶτον σῶμα κατελύθη τῷ 1616. Τὸ δεύτερον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν ἀντέστη κατὰ τοῦ λαοῦ, κατελύθη τότε, ἀνασυσταθὲν δὲ κατηργήθη ὁριστικῶς τῷ 1830.— 2) Ἑλβετοὶ μισθοφόροι ἀποτελοῦντες τιμητικὴν φρουρὰν τοῦ Πάπα.

Ἑλβήττιοι ἢ **Ἑλουήττιοι** (Helvetii). Κελτικαὶ φυλαί, αἵτινες ἀρχικῶς κατῴκουν τὴν μεταξὺ τοῦ Ἑρκυνίου δρυμοῦ (πιθανῶς τοῦ σημερινοῦ Σουηβικοῦ δρυμοῦ), τοῦ Ρήνου καὶ τοῦ Μοίνου χώραν, καὶ κατὰ τὸν Α΄ π.Χ. αἰῶνα τὸ Δ. τμῆμα τῆς σημερινῆς Ἑλβετίας, ἔνθα ἀνήρχοντο εἰς 300.000 περίπου. Τινὲς τῶν φυλῶν αὐτῶν ἐπέδραμον τῷ 58 π.Χ. εἰς Γαλατίαν, ἀλλ' ἠττήθησαν εἰς Βίβρακτα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἡ χώρα των περιῆλθε τότε ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν, μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν γερμανικῶν φύλων. Ἐξ αὐτῶν ἐκλήθη ἡ Ἑλβετία.

Ἔλβινγ (Elbing). Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Ἀν. Πρωσσίᾳ, ἐπὶ ὁμων. ποτ. Κάτ. 63.134.

Ἐλγίνεια μάρμαρα. Βλ. *Ἐλγῖνος.*

Ἐλγῖνος (Θωμᾶς Bruce, κόμις Elgin and Kincardine). Ἄγγλος διπλωμάτης (1766-1841), γνωστὸς διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν Ἐλγινείων καλουμένων μαρμάρων. Τῷ 1799 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ δὲ τὴν ἐκεῖ διαμονήν του ἐνήργησε τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀφαίρεσιν τῶν μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνος, ἐπιτυχὼν εἰδικὸν ϕιρμάνιον. Ὁ Βύρων ἐστιγμάτισε μετὰ θέρμης τὴν βέβηλον πρᾶξιν ἐν τοῖς ποιήμασι «Τσάϊλδ Χάρολδ» καὶ τῇ «Κατάρᾳ τῆς Ἀθηνᾶς». Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲν ἐχρησιμοποίησεν ἔκτοτε τὸν Ἐ. πλὴν ὡς ἐπιμελητὴν τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου. Τὰ ἀφαιρεθέντα μάρμαρα περιλαμβάνουσι τὰ πλεῖστα τῶν σωζομένων ἀγαλμάτων τῶν ἀετωμάτων τοῦ Παρθενῶνος, τὰς καλύτερον διατηρουμένας μετόπας, μίαν τῶν Καρυατίδων καὶ τεμάχια τοῦ Ἐρεχθείου, πλάκας τινὰς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης, τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου ἐκ τοῦ ἄνωθεν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου χορηγικοῦ μνημείου τοῦ Θρασύλλου καὶ ἄλλα πολύτιμα τῆς ἀρχαίας τέχνης ἔργα, ἐν ὅλῳ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν Προπυλαίων τεμάχια 253, πλὴν ἀπείρων ἄλλων μικρῶν ἀντικειμένων, ἀγγείων κλ. Τὰ μνημεῖα ταῦτα τῆς ἀκμῆς τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐν Ἀθήνας καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος συλλεγέντων καὶ πλήθους ἐπιγραϕῶν πλακῶν, ἐξεπέμποντο διὰ πλοίων, ὧν ἓν τῷ 1802 ἐναυάγησε παρὰ τὰ Κύθηρα. Τὰ κιβώτια ἀνειλκύσθησαν τῷ 1805. Ἡ ὅλη συλλογὴ κατετέθη εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, ἀγορασθεῖσα ἀντὶ 35.000 λιρῶν.

Ἑλγολάνδη ἢ **Ἑλιγολάνδη** (Helgoland ἢ Heligoland). Νῆσος τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Βορείῳ θα-

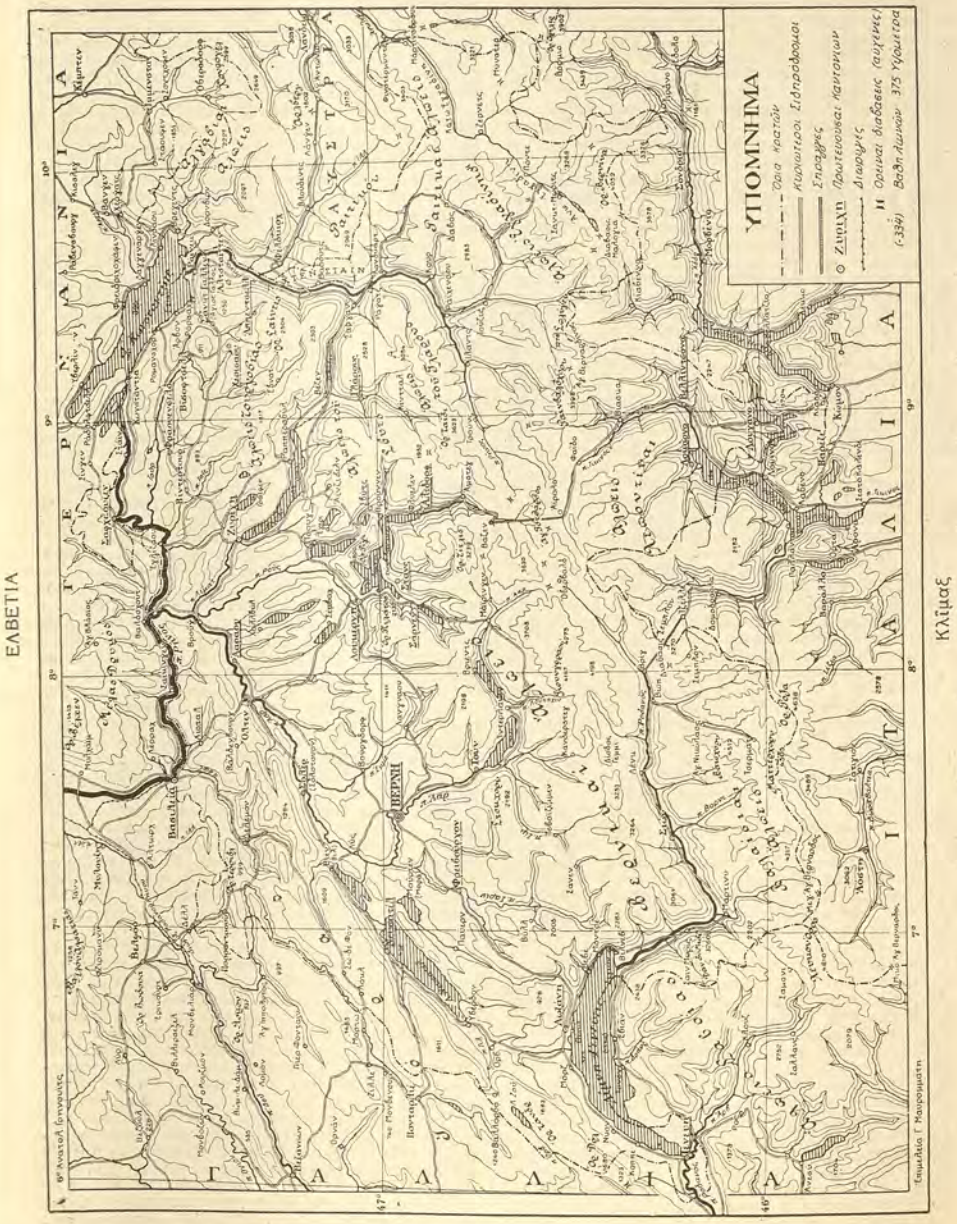

λάσση παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποτ. Ἔλβα καὶ Βέζερ, ἀπέχουσα 45 χλμ. ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Ὑφισταμένη συνεχῆ διάβρωσιν ἐκ τῶν κυμάτων, (κατὰ τὸ 800 εἶχε περιφέρειαν 232 χλμ., κατὰ τὸ 1300 μόνον 72 χλμ. καὶ σήμερον περὶ τὰ 5 χλμ.), ἐνισχύθη κατὰ τὴν Δ. καὶ ΝΔ. ἀκτὴν δι' ἐκτεταμένων τειχῶν. Ἔχει θαυμάσιον πολεμικὸν λιμένα καὶ θαλάσσια λουτρά. Κατεχομένη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας μέχρι τοῦ 1890, παρεχωρήθη εἰς τὴν Γερμανίαν, ἥτις ἐξετέλεσεν ἐπὶ τῆς νήσου σπουδαιότατα ὀχυρωματικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὑπεχρεώθη ὅμως νὰ καταστρέψῃ δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν. Λόγῳ τῆς καταστροφῆς τῶν ἔργων τούτων αἱ ἀκταὶ τῆς νήσου μένουσιν ἤδη ἐκτεθειμέναι εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν κυμάτων, τὰ ὁποῖα κατέκλυσαν μέρος αὐτῆς. Ἡ διάβρωσις αὕτη συνεχίζεται καὶ σήμερον. Παρὰ τὴν Ἑ. ἐγένοντο αἱ ναυμαχίαι τοῦ 1849 μεταξὺ Δανῶν καὶ Γερμανῶν, τοῦ 1864 μεταξὺ Δανῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ Αὐστριακῶν καὶ Γερμανῶν ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ τῆς 28 Αὐγούστου 1914 μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Γερμανῶν.

Ἐλδοράδο (Eldorado). Ὄνομα ὅπερ ἐδίδετο κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ τοὺς πρώτους Νέους Χρόνους εἰς μυθικὴν χώραν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, πλουσιωτάτην εἰς χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους. Ἡ φήμη περὶ ὑπάρξεως τοιαύτης χρυσοφόρου χώρας παρεκίνησε πολλοὺς Ἱσπανοὺς ἐξερευνητὰς νὰ ἀναζητήσωσιν αὐτήν, ἀλλὰ μάτην.

Ἐλέα. Ἀρχαία ἀποικία Φωκαέων κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἐν Λευκανίᾳ, Ν τοῦ κόλπου Ποσειδωνίας (Σαλέρνου). Κατέστη περίφημος διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς κληθεῖσαν φιλοσοφικὴν σχολήν. (Βλ. *Ἐλεατικὴ σχολή*).

Ἐλεαβοῦλκος ὁ Νοταρᾶς (Θωμᾶς). Ἱεροκήρυξ καὶ λόγιος ἐκ Κορώνης τῆς Πελοποννήσου, τῶν μέσων τοῦ ΙϚ' αἰῶνος. Ἀσπασθεὶς τὸν μοναχικὸν βίον ὠνομάσθη *Θεοφάνης*. Κατέστη διάσημος διὰ τὴν ρητορικὴν δεινότητά του. Ἔγραψε: «Διαίρεσιν μετὰ συλλογισμοῦ κατὰ τὴν θεοπαράδοτον ἡμῶν θεοσοφίαν».

Ἐλεάζαρ. 1) Υἱὸς τοῦ Ἀαρών. Ἐγένετο Μέγας ἀρχιερεὺς τῶν Ἑβραίων, διαδραματίσας σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὴν ἔξοδον καὶ τὴν διανομὴν τῆς ἐπηγγελμένης γῆς.—2) Ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων, τὸν Γ' αἰῶνα π.Χ. Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος (287-247 π.Χ.) ἀφοῦ ἀπηλευθέρωσεν ἑκατὸν χιλιάδας Ἰουδαίων ἐζήτησεν εἰς ἀντάλλαγμα παρὰ τοῦ Ἐ. ἱκανοὺς μεταφραστὰς διὰ τὴν μετάφρασιν τῆς Π. Διαθήκης εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Ὁ Ἐ. ἀπέστειλε τότε τοὺς Ο'.—3-5) Τρεῖς ἀρχηγοὶ ἐπαναστατῶν κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἰουδαίων κατὰ τῶν Ρωμαίων, ζήσαντες τὸν Α' μ.Χ. αἰῶνα. Ἐκ τούτων ὁ εἷς ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου Φήλικος, ὁ ἄλλος κατέσφαξε τὴν ρωμαϊκὴν φρουρὰν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ δὲ τρίτος, ἀφοῦ κατεπολέμησε τοὺς Ρωμαίους κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Τίτου τῷ 70 πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐφονεύθη κατὰ τὴν καταστροφήν της.

Ἐλεάζαρ ὁ ἐκ Βόρμς (γνωστότερος ὡς *Ροκεάχ*, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σπουδαιοτέρου τῶν ἔργων του). Ἰουδαῖος ραββῖνος, συγγραφεὺς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Τὰ συγγράμματά του εἶνε κρᾶμα φιλοσοφικῶν καὶ μυστικῶν ἰδεῶν. Ὁ Ἐ. θεωρεῖται ὡς ὁ ἐν Γερμανίᾳ ἱδρυτὴς τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καβάλλα* ἑβραϊκῆς θεοσοφίας. Ἐκτὸς τῶν φιλοσοφικῶν του ἔργων συνέγραψε καὶ λειτουργικὰ ᾄσματα.

Ἐλεατικὴ Σχολή. Φιλοσοφικὴ σχολή, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐξ Ἐλέας τῆς Κάτω Ἰταλίας Παρμενίδου καὶ Ζήνωνος, ἀκολουθούντων τὰ διδάγματα τοῦ Ξενοφάνους. Ἡ σχολὴ αὕτη ἐδόξαζεν ὅτι τὸ πᾶν ἀποτελεῖ *ἓν ὄν*, οὐχὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς νοήσεως ἀντιληπτόν. Τὸ ἓν δὲ ὄν, καθὸ τὰ πάντα πληροῦν, εἶνε ἀκίνητον καί, παρὰ τὰς φαινομενικὰς ἀλλοιώσεις, πάντοτε τὸ αὐτό. Οὕτως ἡ Ἐλεατικὴ Σχολὴ ἦτο ἄκρως ἀντίθετος πρὸς τὴν Ἰωνικὴν ἢ Φυσικὴν Σχολήν, θεωροῦσαν τὸν κόσμον ὡς διαδοχικὴν σειρὰν ἀλλοιώσεων μιᾶς ἀρχῆθεν ὑπαρχούσης αἰσθητῆς ὕλης. Ἡ Ἐλεατικὴ φιλοσοφία ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις δὲν ἔσχε διάδοσιν ὅσην αἱ θεωρίαι ἄλλων σχολῶν, ἀλλ' ἡ ἐπίδρασίς της καὶ ἰδίᾳ ἡ τοῦ διαλεκτικοῦ αὐτῆς τρόπου ἐγένετο μεγίστη, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἀπόψεως θεωρητέα ὡς ὁ πρόδρομος τῆς Σοφιστικῆς, τῆς Σωκρατικῆς καὶ τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας.

Ἐλεγάβαλος. Βλ. Ἡλιογάβαλος.

ἐλεγεῖον. Τὸ *δίστιχον* μέτρον, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν πρῶτος στίχος εἶνε ὁ ἀφ' Ὁμήρου καθιερωμένος δακτυλικὸς ἑξάμετρος, ὁ δὲ δεύτερος δακτυλικὸς πεντάμετρος, ἔχει δηλ. τὸ ἑξῆς σχῆμα:

‴ ⌣⌣ ″ ⌣⌣ ´⌣⌣ | ‴ ⌣⌣ ″ ⌣⌣ ´⌣
‴ ⌣⌣ ″ ⌣⌣ ´ | ‴ ⌣⌣ ‴ ⌣⌣ ´

Τὸ δίστιχον ἐλεγεῖον, ἐπαναλαμβανόμενον, ἀποτελεῖ τὸ ἐλεγειακὸν ποίημα ἢ τὴν *ἐλεγείαν* (ᾠδήν). Παρήχθη δὲ τὸ *ἐλεγεῖον* καὶ ἡ *ἐλεγεία* ἐκ τῆς λέξεως *ἔλεγος*, ἥτις ἐσήμαινε θρηνῶδες ᾆσμα· εἰς θρῆνον δὲ ἐπιτήδειος εἶνε ὁ δεύτερος τοῦ ἐλεγείου στίχος. Ἡ ἐλεγεία διεμορφώθη ἐν τῇ Ἰωνίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ποιηταὶ αὐτῆς μετεχειρίσθησαν τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὁμήρου· καὶ αὐτὸς ὁ Δωριεὺς Θέογνις τὰς ἐλεγείας αὐτοῦ ἐποίησεν ἐν τῇ Ἰωνικῇ διαλέκτῳ. Ὡς ἐλεγειοποιοὶ δὲ διέπρεψαν Καλλῖνος ὁ Ἐφέσιος 700 π.Χ., οὗ ἡ ἐλεγεία ἦτο πολεμική, Τυρταῖος ὁ Λάκων (700-650), ὅστις ἐποίησε πολεμικὴν καὶ πολιτικήν, Μίμνερμος ὁ Κολοφώνιος ἐρωτικήν, Σόλων ὁ Ἀθηναῖος πολιτικήν, Φωκυλίδης ὁ Μιλήσιος καὶ Θέογνις ὁ Μεγαρεὺς (550-500) γνωμικήν· ἐλεγειοποιὸς σπουδαῖος ἦτο Σιμωνίδης ὁ Κεῖος, πρὸς δὲ καὶ ὁ φιλόσοφος Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐποίησεν ἐλεγείαν συμποτικήν, ὁ δὲ Ἀντίμαχος ὁ Κολοφώνιος ἐρωτικήν. Ὁ ἐρωτικὸς δὲ μάλιστα χαρακτὴρ ἐπεκράτησεν ἐν τῇ ἐλεγείᾳ τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ τὸ εἶδος τοῦτο ἦτο λίαν ἀρεστὸν παρὰ τῇ βασιλικῇ Αὐλῇ, σπουδαιότατοι δ' ἐν αὐτῇ ποιηταὶ ἐγένοντο Φιλητᾶς ὁ Κῷος καὶ Καλλίμαχος ὁ Κυρηναῖος. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ποιήσει ἐλεγεῖα ὠνομάσθησαν ποιήματα διαπνεόμενα ὑπὸ ἡσύχου μελαγχολικῆς διαθέσεως ἀνεξαρτήτως τοῦ μέτρου. Ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐλεγειακὴν μορφὴν ἔγραψαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους κυρίως ὁ Γαῖτε τὰ «Ρωμαϊκὰ Ἐλεγεῖα» καὶ τὴν «Εὐφροσύνην» καὶ ὁ Σίλλερ τὸν «Περίπατον».

ἐλεγκτής. Ὑπάλληλος ἐνασκῶν ἔλεγχόν τινα εἴτε ἐπὶ πράξεων ἢ ἐνεργειῶν κατωτέρων ὀργάνων εἴτε, ἀσχέτως πρὸς ταύτας, πρὸς ἐξακρίβωσιν ἢ ἐπαλήθευσιν αἰτήσεων ἰδιωτῶν. Εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς διοικητικῆς ἱεραρχίας ἀμφότερα τὰ εἴδη τοῦ ἐλέγχου τούτου ἀπαντῶνται καὶ ἀντιστοιχοῦσιν εἰς ὡρισμένας *θέσεις* καὶ *βαθμούς*, κατὰ τὰς ἑκάστοτε εἰδικὰς διατάξεις.

Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον. Διοικητικὸν δικαστήριον, ἔχον δικαιοδοσίαν ν' ἀποφαίνηται ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων ὑπολόγων. Ἐν Ἑλλάδι ἡ δικαιοδοσία αὐτοῦ ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ ἐλέγχου διαχειρίσεων νομικῶν προσώπων Δημοσίου Δικαίου, ὁσάκις ὁρίζεται τοῦτο ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἡ σύστασίς του χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833. Τὰ μέλη αὐτοῦ εἶνε ἰσόβια.

ἐλεδόνη. Μαλάκιον ἐκ τῶν ὀκταποδιδῶν. Φέρει μίαν μόνον σειρὰν μυζητικῶν κοτυληδόνων,

ἐξ οὗ καὶ διακρίνεται τῶν ὀκταπόδων. Οἱ βραχίονες συνδέενται κατὰ τὴν βάσιν διὰ βραχείας μεμβράνης. Ἓν τῶν εἰδῶν, ἡ *μοσχοφόρος*, ἀποπνέουσα ἰσχυρὰν ὀσμὴν μόσχου καὶ ἔχουσα χρῶμα φαιὸν μετὰ μελανῶν κηλίδων, ζῇ ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ τρώγεται ἐν Ἰταλίᾳ ὡς καὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ.

Ἔλεζνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 288.

ἐλειογενεῖς πυρετοί. Βλ. ἑλονοσία.

ἐλειόμυς. Ζῷον τρωκτικὸν ἐκ τῶν μυωξιδῶν, ἀπαντῶν εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην. Ἔχει μέγεθος μικρότερον τοῦ μυωξοῦ, οὐρὰν μακράν, χρωματισμὸν δὲ ἐπὶ τῶν νώτων φαιὸν οἰνόχρουν, ἐνῷ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος εἶνε κιτρινόλευκα· πλατεῖα μέλαινα λωρὶς διήκει ἀπὸ τοῦ ρύγχους πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ φθάνει μέχρι τῆς βάσεως τῶν ὤτων. Ἐνδιαιτᾶται ἐντὸς κοιλωμάτων τῶν τοίχων καὶ τρέφεται ἀποκλειστικῶς ἐκ καρπῶν, ροδακίνων, σταφυλῶν, μήλων κλ., προξενῶν οὕτω μεγάλας καταστροφάς.

Ἐλεδόνη

ἕλειον μίασμα. Τὸ ἄλλοτε νομιζόμενον ὡς προκαλοῦν τοὺς ἑλώδεις πυρετούς.

ἐλειός. Βλ. τρόχος.

Ἐλελεύς. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ τῆς μάχης, οὗ πρὸς τιμὴν ἐψάλλετο ὁ πολεμικὸς παιὰν καὶ ἀνεπέμπετο ἡ πολεμικὴ κραυγὴ «ἐλελεῦ». ‖ Ἐπίκλησις τοῦ Διονύσου ἐκ τοῦ «ἐλελεῦ», τὸ ὁποῖον ἔκραζον αἱ Βάκχαι κωμάζουσαι.

ἐλελίσφακος. Φυτὸν ἐκ τῶν χειλανθῶν, τοῦ ὁποίου πλεῖστα εἴδη, ποώδη ἢ θαμνώδη, ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν χλωρίδα, ὧν κύριον εἶνε *ἐ. ὁ φαρμακευτικός*, κν. *ἀλιφασκιὰ* ἢ *φασκομηλιά*, ἄλλα δὲ *ἐ. ὁ ἐρυθρανθής*, κν. *αἰγιάννης* ἢ *γοργόγιαννη*, *ἐ. ὁ ἱεροβοτανοειδής*, κν. *ἄγριος βασιλικός*, *σαρκοθρόφι*, *γοργόγιαννη* ἢ *βουτυρόχορτο*, *ἐ. ὁ καλυκώδης*, κν. *ἀγριοσφακιά*, *ἐ. ὁ μηλοφόρος*, κν. *μηλοσφακιά*, *ἐ. ὁ ὅρμινος* κν. *καυλόχορτο* ἢ *σαρκοθρόφι*. Τὸ ἀφέψημα τοῦ φαρμακευτικοῦ ἐ. εἶνε ἐν κοινῇ χρήσει παρὰ τῷ λαῷ, ἰδίᾳ τὸν χειμῶνα ὡς ποτὸν θερμαντικὸν *(φασκόμηλο)*, ἔχει δὲ καὶ θεραπευτικὰς ἰδιότητας καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἀνθιδρωτικὸν εἰς τας ἀφθόνους ἐφιδρώσεις τῶν φθισικῶν, τῶν ρευματικῶν καὶ τῶν ἀναρρωννυόντων. Χορηγεῖται καὶ ὡς φαρμακευτικὸς οἶνος *(ἐλελισφακίτης)*.

Ἐλειόμυς

Ἑλένη. Σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Μενελάου, περιώνυμος διὰ τὴν καλλονήν της. Ἦτο θυγάτηρ τῆς Λήδας, συζύγου τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Τυνδάρεω, καὶ τοῦ Διός, συναντηθέντος μετὰ τῆς Λήδας ὑπὸ μορφὴν κύκνου. Ἡ ἀπαγωγὴ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Πάριδος, υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας, ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πάριδος ἐνυμφεύθη τὴν Ἑ. ἐν Τροίᾳ ὁ ἀδελφός του Δηΐφοβος, μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ἡ Ἑ. ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ Μενελάου εἰς Σπάρτην, ἔνθα ἔζησαν μέχρι τέλους τοῦ βίου των. Ἐπὶ Παυσανίου ἐδεικνύετο τάφος αὐτῆς καὶ τοῦ Μενελάου εἰς Θεράπνην.

Ἑλένη (ἁγία). Σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Α' τοῦ Χλωροῦ καὶ μήτηρ Κωνσταντίου τοῦ Μεγάλου (247-328). Κατήγετο ἐκ Δρεπάνου τῆς Νικομηδείας. Ἵδρυσε τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ναὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου κ.ἄ. ναούς. Ἀνεῦρε δὲ τὸν Τίμιον Σταυρόν, οὗ τεμάχιον μετηνέχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀπέθανεν ὀγδοηκοντοῦτις, τὰ δὲ ὀστᾶ αὐτῆς μετεκομίσθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ Ἐκκλησία ἐκήρυξεν αὐτὴν ἁγίαν, ἑορτάζεται δὲ ἡ μνήμη αὐτῆς (μετὰ τῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου) τὴν 21 Μαΐου.

Ἑλένη (*Ἁγία*). Βρεττανικὴ νῆσος ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ εἰς 15° 55' Ν. πλάτος καὶ 5° 42' Α. μῆκος, ἔχουσα ἐμβαδὸν 123 τ.χλμ. Κάτ. 3728. Τὸ ἔδαφός της εἶνε ὀρεινόν, ἡφαιστειογενὲς καὶ διακεκομμένον. Ἔχει κλῖμα εὐκραὲς καὶ ὑγιεινόν, πλὴν ἐξαιρετικῶς βροχερόν, παράγει δὲ ὀλίγα δημητριακὰ καὶ καφέν. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βάτερλω (1815) ἡ νῆσος ἐχρησιμοποιήθη ὡς τόπος ἐγκαθείρξεως τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, ὅστις παρέμεινεν ἐπὶ τοῦ Λόνγβουδ, κεντρικοῦ ὀροπεδίου τῆς νήσου, ἀπὸ τῆς 17 Ὀκτωβρίου 1815 μέχρι τοῦ θανάτου του (5 Μαΐου 1821).

Ἑλένη ἢ **Ἑλένης νῆσος**. Βλ. Μακρόνησος.

Ἑλενόπολις. Βλ. Γιάλοβα.

Ἕλενος. Κατὰ τὴν Ἰλιάδα, υἱὸς Πριάμου καὶ Ἑκάβης, ἀνδρεῖος πολεμιστὴς καὶ μάντις.

Ἕλενσλαιγερ (Ἀδὰμ Γότλοβ Œhlenschläger). Δανὸς ποιητὴς (1779-1850). Ἀπέκτησε κυρίως φήμην διὰ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ἀνατολικοῦ μύθου τοῦ «Ἀλαδδὶν» μὲ τὸν μαγικὸν αὐλόν. Ἐπίσης ἔγραψε τὴν τραγῳδίαν «Χάκον Γιάρλ», ἐν ᾗ ἐξυμνεῖ τὴν εἰδωλολατρίαν τοῦ Βορρᾶ, τὸν «Κορρέζιο» καὶ πολλὰ ἀκόμη ἄλλα ἔργα. Ἐξήσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς λογοτεχνικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Δανίας, πρῶτος δ' αὐτὸς ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς συμπατριώτας του τοὺς θησαυροὺς τῆς μυθολογίας τοῦ Βορρᾶ. Θεωρεῖται ὡς ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῶν Δανῶν.

Ἐλεονώρα. Πριγκίπισσα τῆς Ἀκουϊτανίας, βασίλισσα τῆς Γαλλίας καὶ ἀκολούθως τῆς Ἀγγλίας (1122-1204). Πρεσβυτέρα θυγάτηρ καὶ κληρονόμος τοῦ Γουλιέλμου Ι', δουκὸς τῆς Ἀκουϊτανίας.

ἑλέπολις. Μέγας κινητὸς τετράπλευρος πύργος, ἐπινοηθεὶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου τῷ 306 π.Χ. Εἶχεν 90 πήχεων ὕψος (40 μ. περίπου), σχῆμα δὲ κυβοειδές, περιελάμβανεν ἐννέα ὀρόφους καὶ ἐφέρετο ἐπὶ 4 τροχῶν. Εἶχε δὲ κατ' ἀρχὰς 200 εἰδικοὺς πολεμιστὰς ἐντός, μὴ συνυπολογιζομένων τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν κίνησιν αὐτῆς. Τῷ 305 ὁ Δημήτριος, πολιορκῶν τὴν Ρόδον, κατεσκεύασεν ἑλέπολιν πολὺ μεγαλυτέραν τῆς προηγουμένης, ἐκάλυψε δὲ τὰς τρεῖς πλευρὰς διὰ σιδηρῶν πλακῶν. Εἶτα εἰς τὰς ἑλεπόλεις προσετέθησαν μηχανήματα ἐκσφενδονίζοντα βέλη καὶ λίθους. Ταῦτα ἐχρησιμοποίησαν καὶ οἱ Ρωμαῖοι.

Ἐλεσβᾶς. Χριστιανὸς βασιλεὺς τῶν ἐν Ἀβησσυνίᾳ Αἰθιόπων, σύγχρονος τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Α', πρὸς ὃν ἦλθεν εἰς

σχέσεις, βοηθήσας αὐτόν, κατὰ τὸν πόλεμον πρὸς τοὺς Πέρσας, διὰ δύο ἐκστρατειῶν εἰς Ἀραβίαν.

Ἐλετσοῦ. Χ. Ναυπακτίας. Βλ. Ἐλατοῦ.

Ἐλευθεραί. Ἀρχαία πόλις τῆς Βοιωτίας Ν τοῦ Κιθαιρῶνος, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὑπαγομένη εἰς τὸν δῆμον Οἰνόης. Τὰ τείχη αὐτῆς μετὰ πύργων πολλῶν καὶ ἴδίως κατὰ τὴν Β. πλευρὰν καλῶς σῴζονται παρὰ τὸ σημερινὸν Γυφτόκαστρον. Εἶχε ναὸν τοῦ Διονύσου, τοῦ ὁποίου τὴν λατρείαν πρώτη αὕτη καθιέρωσεν, ὅστις δ' ἀπ' αὐτῆς ἐκλήθη *Ἐλευθερεύς*.

Ἐλευθεραί. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παγγαίου (Καβάλλας). Κάτ. 973. Λιμήν. Κατὰ τὸν πόλεμον 1912-1913 ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Παρ' αὐτὴν ὁμώνυμοι ὀλιγομεταλλικαὶ ὀξυανθρακικαὶ πηγαὶ θερμοκρασίας 41°-43°.

Ἐλεύθεραι πόλεις. Πόλεις ἔχουσαι διοικητικὴν αὐτονομίαν διάφορον τῶν ἄλλων τοῦ αὐτοῦ κράτους ἢ καὶ ἀποτελοῦσαι ἰδίαν πολιτείαν. Οἱ λόγοι ἕνεκα τῶν ὁποίων πόλεις τινὲς ἀνεκηρύχθησαν ἐλεύθεραι εἶνε ἢ ἱστορικοί, συνδεόμενοι στενῶς μὲ τὴν καθόλου ἱστορίαν τοῦ κράτους των, ἢ εἶνε λόγοι διεθνεῖς. Καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρχον πλεῖσται ἐλεύθεραι (βασιλικαί) πόλεις. Ἱστορικῆς σπουδαιότητος εἶνε ἰδίᾳ αἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐλεύθεραι πόλεις. Τοιαῦται ἦσαν κυριώτατα ἡ Μαγεντία, τὸ Στρασβοῦργον, ἡ Κολωνία, ἡ Βασιλεία, ἡ Βορματία (Βόρμς), τὸ Σπάθερ, ἡ Ρατισβόννη (Ρέγενσβουργ), τὸ Μαγδεβοῦργον καὶ ἄλλαι. Ἐν τοῖς ὕστερον ἐγένοντο ἐλεύθεραι πόλεις τὸ Ἀμβοῦργον, ἡ Βρέμη, ἡ Λυβέκκη καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Μοίνου (Μάϊν) Φραγκφούρτη. Αἱ τρεῖς πρῶται διατηροῦσι καὶ νῦν τὴν ἰδιότητα τῶν ἐλευθέρων πόλεων. Ἡ ἐλευθέρα πόλις τοῦ Δάντσιγ (βλ.λ.) ἐδημιουργήθη μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

ἐλευθερία. Ἡ ἱκανότης τοῦ ἔχειν καὶ ἀσκεῖν πολιτικὰ δικαιώματα, ἤτοι τοῦ συμμετέχειν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς βουλήσεως τῆς πολιτείας *(ἀτομικὴ ἐλευθερία)*, ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὴν πολιτείαν ἡ ἱκανότης ἑκάστου τοῦ πράττειν ἢ μὴ πράττειν πᾶν ὅ,τι ρητῶς δὲν ἀπαγορεύει ἢ δὲν ἐπιτάσσει ὁ νόμος. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην συνάπτεται πρὸς τὴν *ἀτομικὴν ἐλευθερίαν*, ἥτις νοεῖται ὡς *προσωπική* (ἄλλως *φυσική*) ἢ *σωματική*), δι' ἧς δηλοῦται τὸ παρὰ πᾶσης πολιτείας ἀσφαλιζόμενον εἰς πᾶν ἐν αὐτῇ βιοῦν πρόσωπον δικαίωμα νὰ κινῆται ἐλεύθερως, μὴ δυνάμενον νὰ καταδιωχθῇ, συληφθῇ καὶ φυλακισθῇ ἢ ἄλλως πως νὰ περιορισθῇ, ἤτοι νὰ στερηθῇ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας του εἰμὴ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ νόμου καὶ δὴ ὑφ' οὓς ὅρους καὶ ὑφ' ἃς διατυπώσεις ὁρίζει αὐτὸ τοῦτο τὸ Σύνταγμα, ὡς *πνευματικὴ ἐλευθερία*, ὑφ' ἣν ἐννοεῖται ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἡ ἐλευθέρα τέλεσις τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, ἡ ἐλευθερία ἑκάστου νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως καὶ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμούς του, ἡ ἀπαγόρευσις τῆς λογοκρισίας καὶ παντὸς προληπτικοῦ μέτρου, ἡ ἐλευθερία τῶν διαφόρων μειονοτήτων νὰ ποιῶνται ἐλευθέρως χρῆσιν τῆς γλώσσης των κλ., ἡ *οἰκονομικὴ ἐλευθερία*, ἐν ᾗ ἐμπεριεκλείεται ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐπαγγέλματος, τοῦ γάμου, τῆς ἐγκαταστάσεως, τῆς μεταναστεύσεως, τοῦ συμβάλλεσθαι, τοῦ συνεταιρίζεσθαι, ἡ μὴ στέρησις τῆς ἰδιοκτησίας τινὸς εἰμὴ διὰ δημοσίαν ὠφέλειαν ὅτε καὶ ὅπως ὁ νόμος ὁρίζει, προηγουμένης πάντοτε πλήρους ἀποζημιώσεως, ἡ προστασία παρὰ τοῦ κράτους τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, ἡ προστασία τῆς πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἐργασίας, ἡ *ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας*, δι' ἧς νοεῖται τὸ ἀτομικὸν δικαίωμα τοῦ ἱδρύειν ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, λειτουργοῦντα κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους, καὶ ἡ *ἐκλογικὴ ἐλευθερία*, ἤτοι τὸ δικαίωμα τῆς ἀνεμποδίστου, μακρὰν πάσης ἐπεμβάσεως τῆς ἀρχῆς, ἀσκήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος παρὰ παντὸς πολίτου, ἔχοντος τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενα προσόντα.

Ἐλευθέρια. Ἑορταὶ τελούμεναι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς διαφόρους τόπους τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνάμνησιν πράξεων ἢ γεγονότων ἅτινα εἶχον φέρει ἢ εἶχον ἐξασφαλίσει τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν. Συνήθως ἐγίνοντο πρὸς τιμὴν τοῦ Ἐλευθερίου Διός.

ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα. Βλ. ἐπάγγελμα.

ἐλευθέρια μαθήματα. Οὕτως ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἁρμόζοντα εἰς ἐλεύθερους ἄνδρας μαθήματα. Ταῦτα ἦσαν ἑπτά, ἡ γραμματική, ἡ ἀριθμητική, ἡ γεωμετρία, ἡ μουσική, ἡ ἀστρονομία, ἡ διαλεκτικὴ καὶ ἡ ρητορική. Ἐκ τούτων τὰ μὲν τρία πρῶτα ἀπετέλουν τὸ ἐν ταῖς κατωτέραις σχολαῖς τοῦ Μεσαίωνος διδασκόμενον trivium, τὰ δὲ τέσσερα ἄλλα τὸ quatrivium, τὰ ἐν ταῖς ἀνωτέραις σχολαῖς διδασκόμενα.

Ἐλευθέριανη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 537.

Ἐλευθέριον. 1) (πρὴν *Σένιτσα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 409.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 276.

Ἐλευθέριος (ἅγιος). Ρωμαῖος τὴν καταγωγήν, ἐκ μητρὸς κατηχηθείσης παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Εἰκοσαετὴς ἐγένετο ἐπίσκοπος πόλεως τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ἑορτὴ 15 Δεκεμβρίου.

Ἐλεύθερνα (ἡ). Σημαντικὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μεσόγειος πόλις τῆς κεντρικῆς Κρήτης, παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Πρινὲ τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου (καὶ θέσιν *Λεύτερνα*), ὅπου φαίνονται πολλὰ λείψανα αὐτῆς. Ἤκμαζε κατὰ τὸν Γ΄ π.Χ. αἰῶνα. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Μετέλλου κατάκτησιν τῆς Κρήτης οἱ κάτοικοι ἀντέστησαν ἰσχυρῶς, ἡ δὲ πόλις μετὰ σκληρὸν μόνον ἀγῶνα καί, ὡς λέγεται, διὰ προδοσίας κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ.

ἐλεύθεροι σκοπευταί (Francs-tireurs). Οὕτως ἐκλήθησαν οἱ ἀποτελοῦντες ἐν Γαλλίᾳ τὰ ἀπὸ τοῦ 1867 καταρτισθέντα σώματα, ὅλως ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ.

ἐλευθεροκοινωνία. Τὸ ἐλεύθερως κοινωνεῖν πρὸς τοὺς κατοίκους τόπου τινός. Κυρίως λέγεται περὶ καταπλεόντων εἰς τινα λιμένα πλοίων, εἰς τὰ ὁποῖα χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ ὑγειονομείου ἡ ἄδεια νὰ ἐπικοινωνήσωσι μὲ τὴν πόλιν κατόπιν τῆς ὑγειονομικῆς των πιστοποιήσεως καὶ τῆς ἐκτελέσεως τυχὸν ἐπιβεβλημένης καθάρσεως.

Ἐλευθερολάκωνες. Περιληπτικὸν ὄνομα ἀριθμοῦ τινος πόλεων τῆς Λακωνίας, ἀποτελουσῶν εἶδος ὁμοσπονδίας συσταθείσης ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Οὗτοι, περιορίσαντες τὴν Σπάρτην εἰς τὴν ποταμίαν χώραν τοῦ Εὐρώτα, ἥνωσαν τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς ὅλης χώρας εἰς μίαν περιοχὴν ἔχουσαν μικράν τινα αὐτονομίαν. Ἦσαν δὲ αὗται τὸ κατ' ἀρχὰς 24, ἐξ ὧν τὸν Β' αἰῶνα π.Χ. παρέμειναν αἱ ἑξῆς 14: Γύθειον, Τευθρώνη, Λᾶς, Πύρριχος, Καινήπολις, Οἴτυλον, Λεῦκτρον, Θαλάμαι, Ἀλαγωνία, Γερηνία, Ἀσωπός, Ἀκριαί, Βοιαί, Ζάραξ, Ἐπίδαυρος Λιμηρά, Βρασιαί, Γερονθραὶ καὶ Μαριός.

Ἐλεύθερον (πρὴν *Γκρίσπιανη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 351.

Ἐλευθερόπουλο (Ἀβροτέλης). Φιλόσοφος καὶ κοινωνιολόγος γενν. ἐν Κωνσταντινουπόλει 1873. Καθηγητὴς τῆς κοινωνιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης. Ἔργα: «Εἰσαγωγὴ εἰς μίαν ἐπιστημονικὴν φιλοσοφίαν», «Φιλοσοφία, γενικὴ κοσμοθεωρία», «Οἰκονομία καὶ φιλοσοφία» κ.ἄ.

ἐλεύθερος λιμήν, ἐλευθέρα ζώνη. Ἐλεύθερος λιμὴν καλεῖται ὁ διαρκῶς ἐξηρημένος τῆς τελωνιακῆς ζώνης λιμήν, μὴ ὑποκείμενος εἰς τελωνιακὸν ἔλεγχον. Ἡ ἐλευθέρα ζώνη εἶνε ἡ ἐντὸς λιμένος περιοχή, ἥτις δὲν ὑπόκειται εἰς τελωνιακὸν ἔλεγχον καὶ διαφέρει τοῦ ἐλευθέρου λιμένος κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῆς ἔγκειται ἐν τῇ πλήρει ἀλλ' ἐπὶ περιωρισμένῳ χρόνῳ ἀποδοχῇ ξένων ἐμπορευμάτων ἐλευθέρως τελωνιακῶν διατυπώσεων. Πρῶτος ἐλεύθερος λιμὴν ἐκηρύχθη ὁ τοῦ Λιβόρνου (1547), εἶτα ὁ τῆς Γενούης, τῆς Νεαπόλεως, τῆς Βενετίας, τῆς Μασσαλίας, τοῦ Γιβραλτάρ, τοῦ Πὸρ-Μαών, τῆς Τεργέστης, τοῦ Φιούμε, τῆς Ἀγκῶνος καὶ Μεσσήνης. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1824-1833, αἱ χανσεατικαὶ πόλεις Ἀμβοῦργον, Βρέμη καὶ Λυβέκκη κατήργησαν τοὺς τελωνιακοὺς δασμούς των, ἀλλὰ βραδύτερον τοὺς ἐπανέφεραν καὶ ἱδρυσαν ἐλευθέρας ζώνας. Ἐλεύθεροι λιμένες σήμερον ἐλάχιστοι ὑφίστανται (Σινγαπούρ, Χόνγ-Κόνγ). Ἐλεύθεραι ζῶναι ὑπάρχουσιν εἰς Ἀμβοῦργον, εἰς Βρέμην, Φλένσβουργ, Δάντσιγ, Καινιξβέργην καὶ Σλέσβιγ. (Περὶ ἐλευθέρας ζώνης Θεσσαλονίκης βλ. *Θεσσαλονίκη*).

ἐλεύθερος τέκτων. Βλ. τεκτονισμός.

ἐλευθεροτεκτονισμός. Βλ. τεκτονισμός.

Ἐλευθεροχώρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 89.

Ἐλευθεροχώρι Μέγα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 587.

Ἐλευθεροχώριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 254.

Ἐλευθεροχώριον Νέον. Βλ. Μεθώνη.

Ἐλευσίνια. Ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος, τελουμένη ἐκ παλαιοτάτων χρόνων ἐν Ἐλευσῖνι τῆς Ἀττικῆς, κατὰ τριετηρίδα ἢ πεντετηρίδα. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐτελοῦντο ἐν ἀρχῇ ἑκάστου πέμπτου ἔτους μετὰ ἑκτάκτου μεγαλοπρεπείας τὰ λεγόμενα «μεγάλα»· πιθανῶς ἐτελοῦντο καὶ κατ' ἔτος Ἐλευσίνια, τὰ «μικρά»· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ Ἐλευσίνια ἐτελοῦντο κατὰ μῆνα Μεταγειτνιῶνα (Αὔγουστον). Συνεπῶς πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἑορτὴ σχετικὴ πρὸς τὸ πέρας τοῦ θερισμοῦ καὶ τῆς συγκομιδῆς τῶν δημητριακῶν καρπῶν. Τὰ Ἐλευσίνια ταῦτα ἦσαν ἐντελῶς ἄσχετα πρὸς τὰ Μυστήρια, πρὸς ἃ κακῶς συγχέονται καὶ περὶ ὧν βλ. *Μυστήρια*.

Ἐλευσινιακὸς κόλπος ἢ κόλπος τῆς Ἐλευσῖνος. Ὁ μεταξὺ Ἀττικῆς, Μεγαρίδος καὶ Σαλαμῖνος καὶ ἐμπροσθεν τῆς Ἐλευσῖνος κόλπος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶνε καὶ ἡ νησὶς Λέρος. Ἔχει ἑκατέρωθεν τῆς Σαλαμῖνος δύο εἰσόδους, μίαν ἀπὸ Δ ἐκ τῆς μεγαρικῆς παραλίας καὶ ἄλλην ἀπ' Α ἐκ τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς νησίδος Ψυττα-λείας· κατὰ μῆκος τῆς δευτέρας ταύτης εἰσόδου τῷ 480 π.Χ. ἐγένετο ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, νῦν δὲ εὑρίσκεται ὁ ναύσταθμος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Ἐλευσίνιον. Σημαντικὸν ἱερὸν ἐν Ἀθήναις, ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς, ἀφιερωμένον εἰς τὴν λατρείαν τῶν Ἐλευσινίων θεοτήτων.

Ἐλευσίς. Κωμόπολις τῆς Ἀττικῆς (ἐπαρχ. Μεγαρίδος) (κάτ.4336). Ἕδρα ὁμων. κοιν. (κάτ. 6416), ἐπὶ τοῦ ὁμων. κόλπου ἔναντι τῆς Σαλαμῖνος. Σημαῖνον βιομηχανικὸν κέντρον.

Ἱστορία. Κατὰ τὰς ἀρχαίας μυθικὰς παραδόσεις πρῶτος συνῴκισε τὴν περιοχὴν τῆς Ἐ. ὁ Κρόκων. Ἐπίσης ὑπῆρχε παράδοσις ὅτι ἐπώνυμος τῆς πόλεως ἦτο ὁ ἥρως Ἐλευσίς, υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ ἢ τοῦ Ὠγύγου, ὡς πρῶτος δὲ ἰσχυρὸς βασιλεὺς αὐτῆς ἀνεφέρετο ὁ Κελεός, ἔγγονος τοῦ Κραναοῦ. Τούτου αἱ θυγατέρες ἐφιλοξένησαν τὴν θεὰν Δήμητρα, ἡ ὁποία ὑπὸ μορφὴν γραίας περιεπλανᾶτο ἀναζητοῦσα τὴν ἁρπαγεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος θυγατέρα της Περσεφόνην. Πρὸς ἀνταμοιβὴν ἡ θεὰ ὑπέδειξεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Κελεοῦ Τριπτόλεμον τὰ τῆς καλλιεργείας καὶ σπορᾶς τῶν ἀγρῶν καὶ ἐδίδαξε τὰς μυστικὰς τελετάς, διὰ τῶν ὁποίων καθίσταται ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐτυχὴς καὶ ὁ θάνατος ἥρεμος. Ἄλλαι παραδόσεις ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Κελεὸς ἦτο υἱὸς τοῦ Ἐλευσῖνος καὶ ὅτι αὐτοῦ βασιλεύοντος εἰσῆλθε ξένος στρατὸς ἐκ Θράκης ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος Εὔμολπον, ὅστις συνεδέθη φιλικῶς μετὰ τοῦ Κελεοῦ καὶ ἐβοήθησεν αὐτὸν πολεμήσαντα κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Ἐλευσινίους καὶ οὕτω συνεχωνεύθη ἡ Ἐλευσὶς μὲ τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν, διετήρησεν ὅμως προνόμιά τινα, ἰδίως τὴν ὑπ' αὐτῆς διοίκησιν τῶν *Μυστηρίων* (βλ.λ.). Υἱὸς τοῦ Εὐμόλπου ὑπῆρξεν ὁ Κήρυξ, ἐκ τῶν δύο δὲ τούτων προῆλθον τὰ δύο μεγάλα γένη τῆς Ἐλευσῖνος, οἱ *Εὐμολπίδαι* καὶ οἱ *Κήρυκες*, εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐμπεπιστευμένα τὰ ἀνώτατα τῶν ἀξιωμάτων τῶν Μυστηρίων. Ἀπὸ τοῦ 1000 περίπου π.Χ. ἡ Ἐλευσὶς ἀνυψοῦτο ὁσημέραι εἰς μέγα ἱερατικὸν κέντρον. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 403 καὶ 400 π.Χ. ἀπεχωρίσθη ἡ Ἐλευσὶς ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τύπον φιλικῆς αὐτονομίας, ηὐτύχησε δὲ κατόπιν ἡ πόλις καὶ διὰ τῶν εὐεργεσιῶν τῶν αὐτοκρατόρων Ἀδριανοῦ, Ἀντωνίου κ.ἄ. Πρὸς τὴν πόλιν ἦγε μία τῶν σημαντικωτάτων ὁδῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ καλουμένη «Ἱερὰ ὁδός», ὡς καὶ σήμερον. Ἐν ἔτει ὅμως 395 μ.Χ. ἐληλατήθη ὑπὸ τῶν Βησιγότθων, τὰ δὲ μυστήρια ἀπηγορεύθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β' περὶ τὸ 400. Ἔκτοτε ἐγκαταλείφθη ἡ πόλις καὶ μόλις ὡς ἐλεεινὸν χωρίον ἀναφέρεται κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον. Βραδύτερον ὑπετάγη σὺν τῇ λοιπῇ Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ εἰς τοὺς Φράγκους, μετὰ τὴν ἐκδίωξιν δὲ τούτων ὑπέκυψε καὶ αὕτη εἰς τοὺς Τούρκους. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἤδη πρὸ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως ὁ τόπος εἶχεν ἐρημωθῇ. Οἱ συνεχεῖς πόλεμοι τοῦ ΙΔ' καὶ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ὑπῆρξαν καὶ εἰς τὴν Ἐλευσῖνα καταστρεπτικοί. Εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι τότε κατέλαβον τὸν ἔρημον τόπον οἱ ἀπὸ Βορρᾶ κατερχόμενοι Ἀλβανοί. Ἀλλὰ καὶ βραδύτερον, κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ὁ τόπος ἔπαθε νέαν ἐρήμωσιν ὑπὸ τῶν πειρατῶν, ἤρξατο δὲ καὶ πάλιν κατοικούμενος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τῶν νέων οἰκιστῶν κατελθόντων κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν Δ. ὑπωρειῶν τοῦ Κιθαιρῶνος. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἐν τοῖς πρώτοις ἤραντο ὅπλα καὶ οἱ Ἐλευσίνιοι. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ἡ Ἐ. ἤρχισε προοδεύουσα, ἀπὸ δὲ τῆς ἀνασκαφῆς τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως βιομηχανικῶν καταστημάτων, ἀπέβη ἀξιόλογος κωμόπολις.

Τὰ σῳζόμενα ἐρείπια καταλαμβάνουσι κυρίως τὸν *ἱερὸν χῶρον*, ὅστις περιβάλλεται ὑπὸ τειχῶν καὶ εἰς τὸν ὁποῖον εἰσερχόμεθα διὰ τῶν *μεγάλων προπυλαίων*. Ἐν αὐτῷ εὑρίσκονται τὰ *μικρὰ προπύλαια*, τὸ *Πλουτώνιον*, *ναὸς τῆς Δήμητρος*, *βωμὸς*, *ναὸς τῆς Ἑκάτης*, τὸ *τελεστήριον*, ἡ *στοὰ τοῦ Φίλωνος* κ.ἄ.π. Ἔξω τοῦ περιβόλου παρὰ τὰ τείχη σῴζονται τὰ ἐρείπια δύο *θριαμβικῶν ἁψίδων*. Πρὸς Δ τῶν ἐρειπίων ἔχει ἀνεγερθῆ Μουσεῖον, ἐν τῷ

όποίῳ ἔχουσιν ἐναποτεθῆ ὅσα τῶν ἀρχαίων εὑρημάτων δὲν ἔχουσι μετακομισθῆ εἰς Ἀθήνας.

ἐλεφαντίασις. Χρονία φλεγμονὴ λεμφικῶν καὶ φλεβικῶν ἀγγείων ἐπιφέρουσα ὑπερτροφίαν καὶ σκλήρυνσιν πελωρίαν πολλάκις τοῦ δέρματος καὶ τοῦ ὑποδορίου ἱστοῦ εἰς τὰ ἄκρα καὶ ἰδίως τὰ κάτω καὶ εἰς τὰ ἔξω γεννητικὰ ὄργανα. Λέγεται καὶ *ἐ. τῶν Ἀράβων* πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς *ἐ. τῶν Ἑλλήνων*, ἥτις εἶνε ἡ λέπρα.

ἐλεφαντίδαι. Ὁμοιογένεια θηλαστικῶν τῆς τάξεως τῶν προβοσκιδώτων, περιλαμβάνουσα ἓν μόνον γένος, τὸν *ἐλέφαντα* (βλ.λ.). Εἰς τὴν ὁμοιογένειαν ἀνήκουσι καὶ τὰ ἐκλιπόντα γένη: *παλαιομαστόδους, μαστόδους, εὐελέφας, λοξόδους*, ὁ *μεσημβρινὸς εὐελέφας τοῦ Νέστου* καὶ ὁ ἐκ τῶν εὐελεφάντων *μαμμονθ*, οὗτινος ἐντὸς τοῦ πεπηγότος πηλοῦ τῆς Σιβηρίας ἀνευρίσκονται ὁλόκληρα στρώματα. Ἐλέφαντες ἀπολελιθωμένοι εὑρέθησαν παρ' ἡμῖν ἐν τῇ νήσῳ Κῷ, οἵτινες εἶνε οἱ μέγιστοι, ἐν Κρήτῃ, Πάρῳ καὶ ἐν Μεγαλοπόλει, ἐν τῷ Ἰσθμῷ Κορίνθου, ἐν Λεονταρίῳ καὶ Τριχωνίᾳ.

ἐλεφαντίνη ἢ ὀδοντίνη. Οὐσία τοῦ ὀδόντος ἐμφανίζουσα χροιὰν λευκὴν κλίνουσαν πρὸς τὸ κιτρινωπόν. Εἶνε ὁ κύριος ἱστὸς τοῦ ὀδόντος καὶ περιβάλλει τὴν κοιλότητα αὐτοῦ (τὴν πολφικήν) ἐκτὸς μόνον κατὰ τὸ ριζικὸν τρῆμα. Βλ. καὶ *ὀδόντες*.

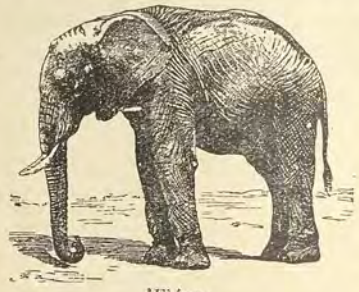

Ἐλέφας

Ἐλεφαντίνη (ἡ· ἀραβιστὶ *Γεζιρὲτ Ἀσουάν*). Νησὶς τοῦ Νείλου ἐν τῇ Ἄνω Αἰγύπτῳ, μήκους 1,5 χλμ. καὶ πλάτους 0,4 χλμ. ἔναντι τοῦ Ἀσουὰν (Συήνης), κατάφυτος μὲ πυκνὰ ἄλση φοινικοδένδρων. Ὑπῆρξεν ἐπὶ μικρὸν πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου. Ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἀρχαίων μνημείων ἀξιολογώτερα εἶνε τὸ κατὰ τὸ Ν. ἄκρον της νειλόμετρον, ἀγγειοπλαστικὰ εὑρήματα, ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως. Κατέναντι τῆς Δ. ὄχθης τῆς νήσου εὑρίσκεται ἡ νεκρόπολις, ἐπίσης δὲ τὰ ἐρείπια τοῦ ὀνομαστοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγ. Συμεών.

Ἐλεφαντόδοντος ἀκτή (Côte d'Ivoire). Τμῆμα τῆς ἀποικίας τῆς Γαλλικῆς Δυτ. Ἀφρικῆς ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας. Ἔκτασις 315.200 τ.χλμ. καὶ 1.724.545 κατ., ὧν Εὐρωπαῖοι 1614. Κλῖμα τροπικόν, θερμόν, ὑγρὸν καὶ ἀνθυγιεινόν, κατὰ δὲ τὰς ἀκτὰς ἐξαιρετικῶς βροχερόν. Πρωτ. *Βεγγερβίλ*. Οἱ κάτοικοι τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶνε τελείως ἀπολίτιστοι. Φοινικέλαιον, φοίνικες, καουτσούκ, καφὲς κ.ἄ. τροπικὰ προϊόντα ὡς καὶ ἐλεφαντόδους. Ἡ χώρα κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων κυρίως ἀπὸ τοῦ 1842.

ἐλεφαντόδους ἢ ἐλεφαντοστοῦν. Ὁ ἐλεφάντειος ὀδούς, ἡ ὕλη ἐξ ἧς ἀποτελοῦνται οἱ χαυλιόδοντες τοῦ ἐλέφαντος (τοῦ μαμμοὺθ καὶ τοῦ μαστόδοντος τῆς Σιβηρίας, ἴτι τοῦ ἱπποποτάμου κλ.), ἐλεφαντοκόκκαλον, τὸ φίλδισι. Οἱ χαυλιόδοντες ἔχουσι βάρος 20-30 χλγρ., ἐνίοτε μάλιστα ἄνω τῶν 80, καὶ μῆκος 1-1,25 μ., ἡ ὕλη δ' ἐξ ἧς ἀποτελοῦνται εἶνε πλέον ἰνώδης καὶ συμπαγεστέρα τοῦ συνήθους ὀστοῦ. Ὑπάρχουσι τρεῖς ποιότητες, ὧν ἡ ἐχουσα χροιὰν γαλακτώδη καὶ ἀδιαφανῆ εἶνε ἡ καλλίστη. Ἡ μεγαλυτέρα ποσότης προέρχεται ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν ἀποδιδουσῶν τὴν μᾶλλον ἐκλεκτὴν ποιότητα. Πρὸς τούτοις μεγάλη ποσότης τοῦ κυκλοφοροῦντος ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐλεφαντόδοντος προέρχεται ἐκ τῶν ἐκθαπτομένων μαμμοὺθ τῆς Σιβηρίας, καλεῖται δὲ ἐλεφαντόδους *ὀρυκτὸς* ἢ *κναυοῦς*. Ἐν Κίνᾳ ὡσαύτως ἐξάγεται εἶδος τοιούτου ὀστοῦ ἐκ τῶν λειψάνων παλαιοντολογικοῦ τινος εἴδους γιγαντιαίων ἀρουραίων μυῶν. Ὁ ἐλεφαντόδους χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν κατασκευὴν σφαιρῶν σφαιριστηρίων, πλήκτρων κλειδοκυμβάλων, κοσμημάτων καὶ κομψοτεχνημάτων. Ὡς φυσικὸν ἀναπλήρωμα τοῦ ἐλεφαντόδοντος χρησιμεύουσιν οἱ τραπεζῖται τοῦ ἐλέφαντος καὶ τοῦ ἱπποποτάμου καὶ οἱ τετραπήχεις χαυλιόδοντες τοῦ θαλασσίου ἐλέφαντος. Τεχνητὰ ἀναπληρώματα τοῦ ἐλεφαντόδοντος παρασκευάζονται διὰ ποικίλων μεθόδων. Τὸ ἐλαστικὸν κόμμι, σκληρυνόμενον διὰ μαγνησίας εἴτε διὰ ξύλων λευκῶν καὶ ὀστῶν προβάτων, καθίσταται κατάλληλον εἰς τὴν κατασκευὴν σφαιρῶν σφαιριστηρίου, αἵτινες οὐδαμῶς διαφέρουσι τοῦ γνησίου ἐλεφαντόδοντος.

Ἐλέφαντος νῆσος (ἀγγλ. Elephanta, ἰνδ. Γαραπόρι, Γαριπούρι, τ.ἐ. Σπηλαιόπολις). Μικρά ν., 10 χλμ. Α τοῦ λιμένος τῆς Βομβάης ἐπὶ τῆς Α. ἀκτῆς τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, κληθεῖσα οὕτως ἀπὸ κολοσσιαίου ἐλέφαντος γεγλυμμένου ἐκ μέλανος βράχου, εὑρισκομένου πλησίον τῆς ἀποβάθρας. Ἐν τῇ νήσῳ σῴζεται ναὸς λελαξευμένος εἰς τοὺς βράχους ἔχων ὕψος 4 μ., πλάτος δὲ καὶ μῆκος 43 μ., καὶ στηριζόμενος ἐπὶ 42 στύλων. Οἱ τοῖχοι καλύπτονται ὑπὸ ἀναγλύφων εἰκονιζόντων σκηνὰς ἐκ τῶν περὶ τὸν Σίβαν μύθων, ἐξόχου τέχνης καὶ ἀρχαιοτάτων.

ἐλεφαντοστοῦν Βλ. ἐλεφαντόδους.

ἐλεφαντουργική. Ἡ ἐξ ἐλεφαντοστοῦ κατασκευὴ διαφόρων καλλιτεχνικῶν ἀντικειμένων, κοσμημάτων, κομψοτεχνημάτων κλ. Ἡ τέχνη εἶνε ἀρχαιοτάτη, γνωστὴ εἰς τοὺς παναρχαίους κατοίκους τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἑλβετίας, ἐπίσης δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Ἤκμασεν ἐπίσης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. Νῦν ἐν Κίνᾳ, Ἰνδίαις καὶ Ἰαπωνίᾳ, κατέχει ὑψίστην θέσιν μεταξὺ τῶν καλῶν τεχνῶν.

ἐλέφας. Μέγα θηλαστικὸν ζῷον, τὸ μόνον ἐπιζῶν ἐκ τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἐλεφαντιδῶν. Διακρίνεται εἰς δύο εἴδη, *ἐλέφαντα τὸν ἰνδικόν* (μικρὰ ὦτα) καὶ *ἐλέφαντα τὸν ἀφρικανόν* (μεγάλα ὦτα καὶ μέτωπον χαμηλότερον). Ὁ ἐλέφας ἔχει τὸ σῶμα δύσκαμπτον, ἐκτάκτου ρωμαλεότητος, ὥστε εὐκόλως δύναται νὰ θραύῃ καὶ νὰ παραμερίζῃ τοὺς κλάδους τῶν δένδρων, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῶν βραχέων, ἰσχυρῶν καὶ στηλοειδῶν ποδῶν του καταπατᾷ καὶ συνθλᾷ τὰ θαμνώδη φυτὰ βαδίζει ἐπ' αὐτῶν ἀκωλύτως. Τὸ δέρμα εἶνε πολὺ παχύ, σκληρὸν καὶ σχεδὸν ἄτριχον. Τὸ ὀγκωδέστατον σῶμά του ἔχει μῆκος 3,50 μ. περίπου, μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς οὐρᾶς (1,40 μ. περίπου) καὶ τῆς (μέχρι 2 μ.) προβοσκίδος· τὰ ὦτα εἶνε μακρὰ καὶ καταπίπτοντα πρὸς τὰ κάτω, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ μικροί. Τρέφεται ἐκ φύλλων, τρυφερῶν βλαστῶν, χόρτων κλ. Ἕνεκα τῆς βραχύτητος τοῦ λαιμοῦ δὲν δύναται νὰ κύψῃ τὴν κεφαλὴν μέχρι τοῦ ἐδάφους πρὸς λῆψιν τῆς τροφῆς διὰ τοῦ στόματος. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐκτελεῖ ἡ ρίς, ἡ ὁποία προεκτεινομένη σχηματίζει τὴν μακρὰν προβοσκίδα, λίαν εὐκίνητον καὶ ἐκτατήν, φέρουσαν δ' εἰς τὸ ἄκρον δακτυλοειδῆ ἀπόφυσιν. Δι' αὐτῆς ἐπίσης ἀπορροφᾷ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον φέρει εἰς τὸ στόμα ἢ ἐκφυσᾷ ἐπὶ τοῦ σώματός του πρὸς πλύσιν ἢ δροσισμόν. Τοὺς πρὸς θραῦσιν κλάδους στηρίζει ὁ ἐλέφας εἰς τοὺς δύο τομεῖς τῆς ἄνω σιαγόνος, σχηματίζοντας μεγάλους χαυλιόδοντας καὶ διηνεκῶς αὐξάνοντας (βλ. *ἐλεφαντόδους*). Προβοσκὶς καὶ χαυλιόδοντες εἶνε συγχρόνως τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα τοῦ ζῴου κατὰ τῆς τίγρεως καὶ τῶν λοιπῶν ἐχθρῶν του. Ὁ ἐλέφας εἶνε ζῷον εἰρηνικόν, ἀποφεύγει δὲ τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ἀποθηριοῦται ὅταν κινδυνεύσῃ. Οἱ ἐλέφαντες ζῶσι κατ' ἀγέλας ἐκ 30-200, ἐκ τῶν ὁποίων εἷς ἄρρην ἀναλογεῖ εἰς 6-8 θήλεα. Ἐν Ἰνδίαις συλλαμβάνουσι διὰ διαφόρων μέσων καὶ ἐξημεροῦσι τὸ νοῦμον τοῦτο ζῷον, μεταχειριζόμενοι αὐτὸ ὡς φορτηγόν (εἷς ἐλέφας δύναται νὰ βαστάσῃ βάρος πλέον τῶν 1000 χλγ.). κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲ καὶ διὰ τὸν πόλεμον. Ἡ συντήρησις ὅμως αὐτῶν ἀπαιτεῖ μεγάλην δαπάνην, διότι εἷς ἐλέφας τρώγει καθ' ἑκάστην 70-80 χλγ. χόρτου ἢ ὀρύζης.

ἐλέφας θαλάσσιος. Βλ. μακρόρρινος.

Ἔλζεβιρ (Elzevir ἢ Elzevier, λατ. Elzevirius). Περίφημος οἰκογένεια ἐκδοτῶν καὶ τυπογράφων, ἥτις ἰδίως ἐν Λουγδούνῳ (Λεΐδεν) καὶ Ἀμστερδὰμ ἀπὸ τοῦ 1592 μέχρι τοῦ 1681 διεκρίθη διὰ τὰς λαμπρὰς ἐκδόσεις της. Ἀρχηγὸς τοῦ οἴκου ὑπῆρξεν ὁ *Λουδοβίκος* (1540-1617), βιβλιοδέτης ἐγκατασταθεὶς τῷ 1580 ἐν Λεΐδεν. Οἱ υἱοί του καὶ οἱ ἔγγονοί του ἀνέδειξαν τὸ ἐργαστήριον Ε. ὡς διεθνοῦς φήμης τυπογραφικὸν οἶκον, ὅστις παρήγαγε ἐκδόσεις, αἵτινες μέχρι τοῦ 1681, ὅτε ἐπωλήθη, ὑπολογίζονται εἰς 2000. ‖ Εἰς τὴν τυπογραφικὴν τέχνην οὕτως ὀνομάζεται τύπος στοιχείων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη ὁ εἰρημένος ἐκδοτικὸς οἶκος εἰς τὰ ἔργα του. Διακρίνονται δὲ διὰ τὸ τελεῖος κάθετον καὶ τὸ στρογγύλον τῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἀβρὰν γραμμήν.

Ἕλιξ Ἀρχιμήδους

Ἐλιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 754.

ἑλιγμός. Τὸ ἑλίσσειν ἢ ἑλίσσεσθαι. ‖ *(Στρατ.)* Κίνησις ἢ μετασχηματισμὸς στρατεύματος ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἔδαφος καὶ τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν ἐπὶ ὡρισμένῳ σκοπῷ.

Ἐλιέζερ. Ὑπηρέτης ἐκ Δαμασκοῦ τοῦ Ἀβραάμ, ὃν οὗτος ἔστειλεν εἰς Μεσοποταμίαν, ἵνα κομίσῃ ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ κυρίου του κατάλληλον νύμφην διὰ τὸν υἱόν του Ἰσαάκ. Ὁ Ἐ. ἐπιστρέψας ἔφερε τὴν Ρεβέκκαν.

Ἐλίζαβεθ. Πόλις τῆς πολιτείας Νέας Ἰερσέης, τῆς Β. Ἀμερικῆς, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ, 16 χλμ. ΝΔ τῆς π. Ἰερσέης. Βιομηχανία σιδήρου, μέγα ἐργαστάσιον ραπτομηχανῶν, βυρσοδεψεῖα, ἐλαιοκαθαριστήρια καὶ ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων. Κάτ. 107.000.

Ἐλιζαβετβίλ (Elisabethville). Πόλις τοῦ Βελγικοῦ Κόγκου ἐν τῇ ἐπαρχ. Κατάνγα, ἧς εἶνε καὶ πρωτεύουσα. Κάτ. 17.128.

Ἑλίκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 668.

Ἑλίκη. Μία τῶν παναρχαίων ἀχαϊκῶν πόλεων, μεταξὺ τῶν ποτ. Σελινοῦντος καὶ Κερυνίτου, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τῷ 373 π.Χ. κατεποντίσθη ἐκ σεισμοῦ.

Ἑλίκη (πρώην *Ζευγολατιό*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 612. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ (Ἑλίκη-Ριζόμυλος).

Ἑλίκη. Ἀρχαία προσωνυμία τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Μεγάλης Ἄρκτου.

Ἑλικίστρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 170.

ἑλικοειδῆ ἢ **στυλοφθαλμοφόρα.** Μεγάλη ὑποδιαίρεσις τῆς τάξεως τῶν πνευμονοειδῶν γαστεροπόδων μαλακίων, περιλαμβάνουσα τοὺς ἕλικας ἢ κοχλίας (σαλιγκάρους), τοὺς βυλίμους καὶ ἄλλα κοινὰ κογχύλια, καὶ τοὺς λειμακίδας, μαλάκια γυμνά, εἰς οὓς ἀνάγονται γνωστὰ μαλάκια.

ἑλικοειδὴς γραμμή. Γραμμὴ ὁμοιάζουσα πρὸς ἕλικα, ἀλλ' ἀποτελουμένη ἀπὸ κυκλικὰ τόξα.

ἑλικοειδὴς γραφή. Εἶδος ἀρχαίας γραφῆς, εὑρεθείσης εἰς ἀρχαϊκὰς ἐπιγραφὰς ἀπὸ τοῦ 700 μέχρι τοῦ 500 περίπου π.Χ., ἐν Ὀλυμπίᾳ, Θήρᾳ κ.ἀ., καθ' ὃ τὰ γράμματα γράφονται δι' ἑλιγμῶν κυκλοτερῶς, ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω, ὡς τὸ ὄστρακον τοῦ κοχλίου, ἐνίοτε δὲ καὶ τἀνάπαλιν.

ἑλικόπτερον. Πτητικὴ συσκευὴ βαρυτέρα τοῦ ἀέρος, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ στήριξις ἐπιτυγχάνεται, ἄνευ πλευρικῆς μετατοπίσεως, δι' ἑλίκων μὲ κατακόρυφον ἄξονα. Βλ. *ἀεροπλοΐα*.

ἑλικοτομίς. Ράβδος ἐκ σκληροῦ χάλυβος εἰλικωμένη, ἥτις περιστρεφομένη διὰ μοχλοῦ ἢ εἰδικοῦ μηχανήματος ἐντὸς λείας ὀπῆς μετάλλου τινὸς χαράσσει εἰς τὰ τοιχώματα αὐτῆς ἕλικας, οὕτως ὥστε νὰ δύναται νὰ κοχλιωθῇ ἐν αὐτῇ κοχλίας ἀντιστοιχῶν κατὰ τὰς διαστάσεις πρὸς τὸν κοχλίαν τῆς ἑλικοτομίδος, κν. **βιδολόγι**.

ἑλικοτόμος. Ἐργαλεῖον χρήσιμον διὰ τὴν κατασκευὴν κοχλιῶν. Ἀποτελεῖται ἐκ παχείας πλακὸς σκληροτάτου χάλυβος, φερούσης μίαν ἢ καὶ πολλὰς ὀπάς, κεχαραγμένας ἑλικοειδῶς. Ἀναλόγως τῆς διαμέτρου ἥτις θὰ δοθῇ εἰς τὸν κοχλίαν, εἰσάγεται εἰς μίαν τῶν ὀπῶν τούτων ἡ μεταλλικὴ ἢ ξυλίνη ράβδος, ἐφ' ἧς θὰ σχηματισθῇ ὁ κοχλίας, περὶ ταύτην δὲ περιστρέφεται ἰσχυρῶς ἡ πλὰξ τῇ βοηθείᾳ δύο μοχλῶν καὶ οὕτω χαράσσονται ἐπὶ τῆς ράβδου αἱ ἕλικες.

ἑλικῶδες ἔντερον. Ἡ μετὰ τὸ δωδεκαδάκτυλον ὑπόλοιπος μοῖρα τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου.

Ἑλικών. Ὄρος κατὰ τὰ ΝΔ τῆς Βοιωτίας, πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Φωκίδος καὶ πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἐκτεινόμενον ἀπὸ Θεσπιῶν μέχρι Στειρίδος. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ (νῦν Παλαιόβουνα) ἔχει ὕψος 1749 μ., ἡ δὲ ἀνατολικωτέρα (Ζαγορά), ἣν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι κυρίως ὑπ' ὄψει ὁμιλοῦντες περὶ Ἑλικῶνος καὶ ἁλσους τῶν Μουσῶν, φθάνει μέχρι 1527 μ. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐθεωρεῖτο ὡς ἐνδιαίτημα τῶν Μουσῶν (Ἑλικωνιάδων). 70-80 μ. κάτωθεν αὐτῆς ἀναβλύζει πηγὴ διαυγεστάτου ὕδατος, ἡ Ἱπποκρήνη.

Ἑλικωνιάδες. Ἐπίθετον τῶν Μουσῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἑλικῶνος ὡς τοῦ κατ' ἐξοχὴν τόπου διαμονῆς καὶ λατρείας αὐτῶν.

ἕλιξ. *(Μαθημ.)* Καμπύλη γραμμὴ περιελισσομένη καὶ σχηματίζουσα ἑλίγμούς. Διακρίνονται διάφορα εἴδη ἕλικος. Ἡ *ἕλιξ τοῦ Ἀρχιμήδους* εἶνε καμπύλη, τὴν ὁποίαν γράφει σημεῖον, κινούμενον

ἐπὶ εὐθείας ἰσοταχῶς ἐνῷ ταυτοχρόνως ἡ εὐθεῖα στρέφεται ἐπίσης ἰσοταχῶς. *Ἡ στερεὰ ἡ κυκλικὴ ἕλιξ* γράφεται ἐὰν κύκλος, ὅστις εἶνε βάσις κυλίνδρου, κινεῖται ἐπ' αὐτοῦ μὲ σταθερὰν ταχύτητα, ἐνῷ συγχρόνως σημεῖόν τι κινεῖται ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου· τὸ σημεῖον τοῦτο γράφει τὴν στερεὰν ἕλικα. Οἱ ἀρχαῖοι ἀναφέρουσι προσέτι καὶ τὴν *ἕλικα ἐπὶ σφαίρας* ‖ *(Ἀνατομ.) Ἕλιξ ἐγκεφαλική*, ἑλικοειδὴς πτυχὴ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐγκεφάλου ἐξέχουσα μεταξὺ δύο παραλλήλων αὐλάκων. Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ *ἕ. τοῦ Βροκὰ* εἰς τὸν μετωπιαῖον λοβόν, ἔνθα ἐδράζονται τὰ κέντρα τοῦ λόγου. *Ἐντερικὴ ἕλιξ*, ἑκάστη τῶν πολλῶν ἀναδιπλώσεων τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου. *Ἕλιξ ὠτός*, τοξοειδὴς ἔξοχὴ τοῦ πτερυγίου τοῦ ὠτός. ‖ *(Ναυτ. - Ἀεροπ.)* Ὄργανον προώσεως θαλασσίων καὶ ἐναερίων σκαφῶν, ἀποτελούμενον ἐκ δύο, τριῶν ἢ τεσσάρων πτερύγων ἑλικοειδοῦς, κν. *ἡ ἕλικα, ὁ ἕλικας, τὸ σκροῦ, ἡ προπέλλα.* ‖ *(Ἀορτ.)* Ἐν τῷ ἰωνικῷ κιονοκράνῳ, τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ ἐχίνου ἐκπηδῶντα καὶ ἑλισσόμενα ἐκφύματα.

Ἕλιξ ἀεροπλάνου

ἕλιξ (ὁ). Μαλάκιον ἐκ τῶν γαστεροπόδων μὲ ὄστρακον σφαιροειδὲς ἢ κωνικόν, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ ὁλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ ζῴου συνελκόμενον ἐντὸς αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι 3000 εἴδη ἑλίκων, ὧν γνωστότερον ὁ *κοινὸς ἕλιξ* ἢ *κοχλίας ὁ πωματίας*. Τὸν χειμῶνα δι' ἐκκρίσεως σχηματίζουσιν ἐπικάλυμμα ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ ὀστράκου των καὶ παραμένουσιν ἐγκεκλεισμένοι. Πολλοὶ τῶν κοχλιῶν τούτων εἶνε ἐδώδιμοι.

ἑλιξήριον καὶ **ἑλιξίριον.** Ὄρος ἀλχημικός, συνώνυμος πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν λίθον, δηλῶν τὴν δυναμικὴν ἐκείνην οὐσίαν (τὴν πεμπτουσίαν), ἥτις ἐπιτυγχάνει ὄχι μόνον τὴν τελείωσιν τῶν ἀγενῶν μετάλλων εἰς χρυσόν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τελειότητα ἐν τῷ κόσμῳ, εἰδικώτερον δὲ τὴν ὑγείαν, τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν μακροβιότητα· *ἑλιξήριον τῆς ζωῆς*, πανάκεια, φάρμακον ἀθανασίας.

Ἔλιοτ (Θωμᾶς Στῆρνς Eliot). Ἀμερικανὸς ποιητής, γενν. τῷ 1888. Ἔργα: «Προῦφροκ», «Ποιήματα», «Τὸ ἅγιον ξύλον» κ.ἄ.

Ἔλιοτ (George Eliot). Ψευδώνυμον τῆς Ἀγγλίδος μυθιστοριογράφου Μαρίας Ἄννης Ἔβανς (1819-1880). Ἔργα: «Σκηναὶ ἐκ τῆς ζωῆς τῶν κληρικῶν», «Ἀδὰμ Βήδ», «Ὁ μύλος ἐπὶ τοῦ Φλὼς» (ἐν μέρει αὐτοβιογραφία), «Σίλας Μάρνερ», «Ῥόμολα» (ἱστορικὸν μυθιστόρημα), «Μίδδλμαρτς», «Δανιὴλ Δερόνδα» κλ.

Ἐλισάβετ. Σύζυγος τοῦ ἱερέως Ζαχαρίου καὶ μήτηρ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὃν ἐγέννησεν ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ. Συγγενὴς τῆς Παναγίας, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον πρόσωπον ὅπερ ἐχαιρέτησεν αὐτὴν ὡς τὴν μητέρα τοῦ Σωτῆρος. Ἡ μνήμη της ἑορτάζεται τῇ 24 Ἰουνίου.

Ἕλιξ ὁ πωματίας

Ἐλισάβετ. 1) *Πετρόβνα.* Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας (1709-1762), θυγάτηρ Πέτρου τοῦ Μεγάλου καὶ Αἰκατερίνης τῆς Α'. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1741. Μετέσχεν εἰς τὸν περὶ Διαδοχῆς πόλεμον τῆς Αὐστρίας ὑπὲρ τῆς Μαρίας Θηρεσίας καὶ εἰς τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον κατὰ τοῦ Φρειδερίκου Β' τῆς Πρωσσίας. Ἵδρυσε τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας καὶ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Πετρουπόλει. — 2) Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας καὶ βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας (1837-1898), θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Μαξιμιλιανοῦ Ἰωσὴφ τῆς Βαυαρίας. Τῷ 1853 συνεζεύχθη τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκον Ἰωσήφ. Ἐδιδάχθη τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Χρηστομάνου, (ὅστις μετὰ τὸν θάνατόν της ἐξέδωκε τὸ «Βιβλίο τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ»), ἦτο δὲ φίλη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔκτισεν ἀνάκτορον ἐν Κερκύρᾳ, τὸ Ἀχίλλειον. Τῷ 1893 ἐδολοφονήθη ἐν Γενεύῃ.

Ἐλισάβετ. 1) Θυγάτηρ Ἐρρίκου τοῦ Η' καὶ τῆς Ἄννης Βόλεϋν (1533-1603). Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τοῦ 1553. Ἀπορρίψασα τὴν παπικὴν κυριαρχίαν ἀνεκήρυξεν ἑαυτὴν κεφαλὴν τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔθετο τὰς μέχρι σήμερον ἰσχυούσας βάσεις αὐτῆς. Ὅταν ἡ ἀντίπαλός της Μαρία Στούαρτ κατέφυγε παρ' αὐτῇ, ἐκδιωχθεῖσα ἐκ Σκωτίας, ἡ Ἐ. διέταξε τὴν σύλληψίν της, κρατήσασα δὲ αὐτὴν ἐπὶ 19 ἔτη ἐν φυλακῇ συνήνεσε τέλος εἰς τὴν ἀποκεφάλισιν αὐτῆς (1587). Τὰ κατὰ τῆς Μαρίας καὶ τῆς Καθολικῆς θρησκείας μέτρα τῆς Ἐ. προεκάλεσαν πόλεμον πρὸς τὴν Ἱσπανίαν, ὅστις ἐτελείωσε διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς ἱσπανικῆς ἁρμάδας τῷ 1588. Ἡ Ἐ. προήγαγε τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν γεωργίαν. Ἐπ' αὐτῆς διέπρεψαν ὁ Σαιξπῆρος καὶ ὁ Βάκων. — 2) *Φαρνέζε* (Ε. Farnese). Βασίλισσα τῆς Ἱσπανίας (1692-1766), σύζυγος τοῦ Φιλίππου Ε'.

Ἐλισάβετ. Βασίλισσα τῆς Ρουμανίας (1843-1916), σύζυγος Καρόλου Α'. Ἡ Ἐ. διεκρίθη εἰς τὴν φιλολογίαν, καταστᾶσα γνωστὴ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Κάρμεν Σύλβα*. Ἔργα: «Καταιγίδες», «Ἡ ἀνάπαυσίς μου», «Ὁ Ῥηνὸς μου», «Πατρίς», «Ψίθυροι», ἅπαντα συλλογαὶ ποιημάτων, καὶ ἡ συλλογὴ ἀποφθεγμάτων «Σκέψεις μιᾶς βασιλίσσης».

Ἐλισάβετ. Βασίλισσα τοῦ Βελγίου, γενν. 1876. Θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας Καρόλου Θεοδώρου, ἐνυμφεύθη τὸν τότε διάδοχον, εἶτα βασιλέα τοῦ Βελγίου Ἀλβέρτον.

Ἐλισάβετ. Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Ρουμανίας Φερδινάνδου, γενν. 29 Σεπτ. 1894. Ἐνυμφεύθη 27 Φεβρουαρίου 1921 τὸν τότε διάδοχον τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου καὶ κατόπιν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Γεώργιον Β'.

Ἐλισάβετ. Γαλλὶς πριγκίπισσα, ἐπικαλουμένη Madame Elisabeth, ἀδελφὴ Λουδοβίκου ΙϚ', γενν. 1764. Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως, συνελήφθη μετὰ τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους καὶ ἐφυλακίσθη. Τὸν Μάϊον τοῦ 1794 κατεδικάσθη καὶ ἐκαρατομήθη.

Ἐλισαβετγρὰδ. Π. τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Χερσῶνος τῆς Οὐκρανίας, εἰς εὔφορον θέσιν, παράγουσαν καρπούς, καπνόν, δημητριακά. Κάτ. 50.287. Τῷ 1925 μετωνομάσθη *Ζηνοβιέφσκ*.

Ἐλισαβετοπόλ. Π. τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας Ἀζερβαϊτζάν, 144 χλμ. ΝΑ τῆς Τιφλίδος. Κάτ. 63.400.

Ἐλισαῖος. Ἰουδαῖος προφήτης ἀκμάσας τὸν Ι' αἰῶνα π.Χ., μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ προφήτου Ἠλιού. Ἀναφέρονται πολλὰ θαύματα αὐτοῦ. Ταῦτα καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἐλισαίου ἀφηγεῖται ἡ Δ' Βασιλειῶν τῆς Π. Διαθήκης.

Ἔλισσα. Φοινικικὸν ὄνομα τῆς Διδοῦς.

Ἐλισσών (ὁ). Παραπόταμος τοῦ Ἀλφειοῦ ἐν τῇ

Ἀνατολικῇ Γορτυνίᾳ (νῦν καὶ *Ποτάμι τῆς Δαβιᾶς*). Πηγάζων ἐκ τοῦ Μαινάλου ὄρους καὶ παραρρέων τὰς δυσμικὰς αὐτοῦ περιοχὰς χύνεται εἰς τὸν Ἀλφειὸν πρὸς τὰ ΒΔ τῆς Μεγαλοπόλεως.

ἑλίχρυσον. Φυτὸν ἐκ τῶν συνθέτων, οὗ ὑπάρχουσι 350 εἴδη πολλὰ ξηρόφυτα, τριχωτά, τινὰ δὲ κοσμητικά. Ἡ ἑλληνικὴ χλωρὶς περιλαμβάνει ἓξ εἴδη, ἐν οἷς *ἑ. τὸ ἀμοργῖνον*, κν. *σταθούρι* ἢ *σιαθώρι*, *ἑ. τὸ ἀνατολικὸν* κν. *δεσποινοβότανο* ἢ *ἀμάραντο*. καλλιεργούμενον διὰ τὰ κίτρινα ἀμάραντα ἄνθη, ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται πένθιμοι στέφανοι, *ἑ. τὸ ἰταλικόν*, κν. *καλλικομιθιὰ* ἢ *λαγοκομιθιά*, *ἑ. τὸ σικελικόν*, κν. *ἀμάραντο* ἢ *ἀγριοστάθουρο*.

Ἑλ Κάτρ. Νοτιοανατολικὴ χερσόνησος τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, εὑρισκομένη ὑπὸ ἀγγλικὴν προστασίαν. Ἐμβαδὸν 221.000 τ.χλμ. καὶ 76.000 κάτ. Ἄραβες καὶ μαῦροι δοῦλοι, ἁλιεῖς μαργαριτῶν καὶ νομάδες. Πρωτεύουσα *Ἐλ-Βίδα*.

Ἐλκεσαῖοι ἢ **Ἐλξαϊ·ται.** Ἰουδαΐζουσα αἵρεσις τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ διαδοθεῖσα εἰς τὰ περὶ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν μέρη, ἐκλιποῦσα τὸν Ζ' αἰῶνα.

ἕλκηθρον. Ὄχημα ἄνευ τροχῶν, κινούμενον δι' ὀλισθήσεως καὶ χρησιμοποιούμενον κυρίως ἐν ταῖς ψυχραῖς χώραις ὡς μέσον συγκοινωνίας ἐπὶ τῆς χιόνος ἢ τοῦ πάγου, συρόμενον δὲ ὑπὸ ἵππου, ταράνδου ἢ κυνῶν.

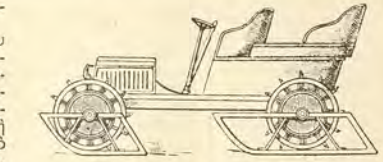

Ἕλκηθρον αὐτοκίνητον μετὰ κυκλικοῦ ὀδοντωτοῦ προωστῆρος τοῦ Δολάν

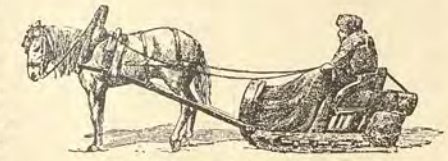

Ἕλκηθρον συρόμενον ὑπὸ ἵππου

ἕλκος. Λύσις συνεχείας ἢ διαβρώσεως τῶν ἱστῶν (δέρματος ἢ βλεννογόνων) περιωρισμένη καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον βαθεῖα, μετὰ τάσιν νὰ ἐπιμένῃ ἐπ' ἀόριστον αἱμάσσουσα ἢ πυορροοῦσα. Εἰς τὸ δέρμα συνηθέστερον γεννᾶται ἐκ κιρσῶν τῆς κνήμης, εἰς δὲ τοὺς βλεννογόνους ἀναπτύσσονται τὰ ἀφροδίσια ἕλκη (σκληρὸν ἢ μαλακόν) κατὰ τὰ γεννητικὰ ὄργανα καὶ τὸ ἕλκος τοῦ στομάχου ἢ τοῦ δωδεκαδακτύλου.

ἑλκυστήρ. Μέρος τῆς ζευκτηρίας σαγῆς ἢ ἱπποσκευῆς, τὸ περιστήθιον, ἡ προστινέλα, δερματίνη ταινία, ἥτις τοποθετουμένη ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ζῴου δέχεται τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἣν μεταδίδει διὰ τῶν σειράδων εἰς τὸ ὄχημα.

Ἑλλάδα. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ποτ. Σπερχειοῦ.

ἑλλαδοθήριον. Ὁπληφόρον θηλαστικὸν ἐκ τῶν δερματοκέρων, ὅπερ ἔζησε κατὰ τὸ κατώτατον σύστημα τῆς πλειοκαίνου. Κεφαλὴ ἐπιμήκης, χθαμαλή, ἄνευ κεράτων. Σκελετὸς χονδροειδὴς καὶ λαιμὸς μακρός, ἐμπρόσθια καὶ ὀπίσθια ἄκρα σχεδὸν ἰσομήκη. Λείψανα αὐτοῦ εὑρέθησαν εἰς τὸ Πικέρμι.

Ἑλλάνικος. Ἀρχαῖος ἱστοριογράφος ἐκ Λέσβου, γεννηθεὶς τῷ 490 π.Χ. Ἐκ τῶν συγγραφῶν του, αἱ μὲν ἦσαν ἁπλῶς χρονολογικαί, ὡς αἱ «Ἱέρειαι ἐν Ἄργει» καὶ οἱ «Καρνεονῖκαι», αἱ δὲ ἱστορικαί, ὡς ἡ «Ἀτθίς» (ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν), ἡ «Φορωνίς» (τοῦ Ἄργους), ἡ «Ἀσωπίς» (τῆς Βοιωτίας), «Ἀρκαδικά», «Αἰολικά», «Περσικά», «Ἀτλαντικά» (καὶ «Ἀτλαντιάς») καὶ ἄλλα.

ἑλλανοδίκαι. Ἀνώτατοι ἄρχοντες τῶν μεγάλων ἀγώνων κυρίως ἐν Ὀλυμπίᾳ. Ἔκρινον τοὺς ἀγωνιζομένους καὶ ἀνηγόρευον τοὺς νικητάς, εἶχον δ' ἐπίσης δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ ὅλων τῶν συνερχομένων κατὰ τοὺς ἀγῶνας Ἑλλήνων διὰ πᾶν παράπτωμα εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελον οὗτοι ὑποπέσει κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἀγώνων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἤλιδος Ἰφιτις, ἱδρυτὴς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, ἦτο ὁ πρῶτος καὶ ὁ μόνος κατ' ἀρχὰς ἑλλανοδίκης. Βραδύτερον ὡρίζοντο ἐννέα ἑλλανοδίκαι, εἶτα ηὐξήθησαν εἰς δέκα καὶ κατόπιν εἰς ὀκτὼ καὶ τέλος ὡρίσθη εἰς δέκα.

Ἑλλάς. Κράτος τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ὁριζόμενον πρὸς Β (ἀπὸ Δ πρὸς Α) ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἐνδροῦντος (Ὀτράντου), τῆς Ἀλβανίας, τῆς Νοτιοσλαυΐας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Τουρκίας, τῶν Δωδεκανήσων καὶ τοῦ Καρπαθίου πελάγους, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ὄνομα. — Περὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἐτυμολογίας του πολλὰ ἐγράφησαν, ὧν τινα ὅλως ἀπίθανα. Ἀξιόλογος εἶνε ὁ σχετισμὸς τῆς λέξεως Ἑλλὰς πρὸς τὰς *Ἑλλόπιον-Ἑλλοπία*, ὅλως χώρας διαφόρως τοποθετουμένης, πιθανῶς ἐν Θεσσαλίᾳ ἢ ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ νοτίῳ Ἠπείρῳ. Ὁπωσδήποτε τὸ ὄνομα Ἑλλὰς (καὶ Ἕλληνες) ἐφανίζεται τὸ πρῶτον παρ' Ὁμήρῳ ὡς δηλωτικὸν μικροῦ τοπικοῦ διαμερίσματος τῆς Ἀχαΐας Φθιώτιδος εἰς τὴν νότιον Θεσσαλίαν. Κατὰ τὴν Γεωμετρικὴν περίοδον (1100-800 π.Χ.) ἡ χώρα ὠνομάσθη ὁριστικῶς *Ἑλλὰς* καὶ *Ἕλληνες* οἱ κάτοικοι, ἐσταθεροποιήθη δὲ τὸ ὄνομα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν Ὀλυμπιάδων (776 π.Χ.), ὑπὸ περιωρισμένην ὅμως τοπικὴν ἔκτασιν καὶ δὴ ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν πρὸς Νότον μετὰ τῶν παρακειμένων νήσων. Ἐντελῶς σταθερὸν ἐμφανίζεται τὸ ὄνομα κατὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, ὁπότε ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Παυσανίας μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην ἀπεκλήθη «Ἑλλάνων ἀρχαγὸς=Ἑλλήνων ἀρχηγός», ἤτοι ἀρχηγὸς τῶν Πελοποννησίων, Νησιωτῶν καὶ τῶν τῆς Στερεᾶς, ὅσοι μετέσχον τῆς κρισιμωτάτης ἐκείνης μάχης. Ὁ δὲ Θουκυδίδης γράφων «πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη» δηλοῖ βεβαίως ἁπάσας τὰς ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκουμένας χώρας, ἤτοι οὐχὶ μόνον τὴν ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν, Θράκην, Μικρὰν Ἀσίαν, Κύπρον, Κρήτην, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου, ἔτι δὲ τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Κάτω Ἰταλίαν· διότι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἐξετάσθη καθ' ἁπάσας τὰς χώρας ταύτας καὶ τῶν ἀποίκων Ἑλλήνων, πάντες δὲ οὗτοι ἀπετέλουν τὸ *Ἑλληνικὸν* (ἐνν. *γένος* ἢ *ἔθνος*). Βραδύτερον, καὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα, περιωρίζετο ἡ ὀνομασία εἰς τὴν ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν χώραν, περιλαμβανομένης ἐνίοτε καὶ τῆς Θεσσαλίας, ἐπισήμως δὲ γίνεται χρῆσις τοῦ ὀνόματος Ἑλλάς, πρὸς δήλωσιν μόνον τοῦ ὁμωνύμου βυζαντιακοῦ θέματος, εἰς ὃ ἀνῆκον μόνον ἡ Ἀττική, ἡ Βοιωτία, ἡ Φωκίς, ἡ Λοκρίς, ἡ Εὔβοια, αἱ Κυκλάδες μετὰ τῶν γειτονικῶν νήσων, καὶ τὸ μέχρι Πηνειοῦ τμῆμα τῆς Θεσσαλίας. Μετὰ τὴν ἀλωσιν, γίνεται εὐρύτερα χρῆσις τοῦ ὀνόματος Ἑλλάς,

κατὰ δὲ τὴν Ἐπανάστασιν τὸ ἔθνος διὰ τῶν πληρεξουσίων αὐτοῦ ἐχαρακτήρισε τὸν Ἀγῶνα ὡς ἀποβλέποντα εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ πάντοτε τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ὄνομα δὲ ἐπεβλήθη καὶ εἰς τὸ μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν σχηματισθὲν κράτος.

Φυσικὴ Γεωγραφία.—Ἡ Ἑλλάς, κειμένη ἐντὸς τῆς βορείου εὐκράτου ζώνης τῆς Γῆς, περικλείεται ἐντὸς τραπεζοειδοῦς πλαισίου ἀνίσων διαστάσεων, σχηματιζομένου ἀπὸ τῶν τεσσάρων γεωγραφικῶν συντεταγμένων, τῶν θιγουσῶν τὰ ἀκρότατα σημεῖα αὐτῆς, ἤτοι τῶν παραλλήλων 34°55′ πρὸς Ν (ἀκρωτ. Λίθινας τῆς Κρήτης) καὶ 41°33′ πρὸς Β (Β. Θρᾴκη), καὶ τῶν μεσημβρινῶν 19 37′ πρὸς Δ (ἀκρωτ. Κεφάλι Κερκύρας) καὶ 27°6′ πρὸς Α (ἀκρωτ. Πράσον Σάμου) ἀπὸ Γρήνουϊτς. Ἐκτεινομένη οὕτω ἀπὸ Β κυρίως πρὸς Ν καὶ εἰσχωροῦσα βαθέως ἐντὸς τῆς Α. λεκάνης τῆς Μεσογείου ἀποτελεῖ χώραν πολύμορφον, ἐντόνως διαμεμελισμένην ὁριζοντίως τε καὶ κατακορύφως εἰς ὑψηλὰ ἀλπικὰ ὄρη, κοιλάδας, λεκανοπέδια καί τινας πεδιάδας, ἐγκιβωτισμένας μεταξὺ ψιλῶν καρστικῶν ὀρέων, εἰς πολυσχιδεῖς κολπώσεις πλουσίας εἰς καταφύγια, ἀκρωτήρια, νήσους κλ. μὲ μοναδικὴν ἐναλλαγὴν θαλάσσης καὶ στερεᾶς, παρέχουσαν τὸ προέχον χαρακτηριστικὸν εἰς τὴν γεωμορφολογικὴν εἰκόνα τῆς χώρας. Τὴν διασκευὴν ταύτην ἔλαβεν ἡ ἑλληνικὴ γῆ κατόπιν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων τεκτονικῶν διαταράξεων καὶ μετακινήσεων, αἵτινες συνέβησαν κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίως γεωλογικοὺς χρόνους, ὅτε καὶ κατεποντίσθη μέγιστον μέρος τοῦ κέντρου τῆς παναρχαίας *Αἰγηΐδος* (βλ.λ.) ἠπείρου, καταλιπὸν ἐν τῷ νῦν Αἰγαίῳ πελάγει τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων του εἰς συμπλέγματα καὶ συστάδας νήσων ἢ ὑψηλὰ ἀκρωτήρια. Συνεπείᾳ ἐντόνων πτυχώσεων τῶν διαφόρων στρωμάτων ἐδημιουργήθησαν αἱ παραλλήλως ἐκτεινόμεναι καὶ στενῶς πρὸς ἀλλήλας συσσωρευμέναι ὀρειναὶ ἁλύσεις, αἱ *Ἑλληνίδες* ὀνομασθεῖσαι *ὀροσειραί*, αἵτινες ἔχουσαι κύριον κορμὸν τὴν ὀροσειρὰν τῆς Πίνδου καὶ ἀποτελοῦσαι συνέχειαν τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων καταλαμβάνουσι τὸ μέγιστον, ἀπὸ Δ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ καὶ πέραν, μέρος τῆς χώρας. Τὸ πρὸς Α τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ τμῆμα ἀνήκει εἰς τὸ ὀρεινὸν συγκρότημα τοῦ Αἵμου. Τὰ ὕψη τῶν ἑλληνικῶν *ὀρέων* εἶνε, ἐν τούτοις, συγκρινόμενα πρὸς ἄλλων χωρῶν, μέτρια, ἀφοῦ ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή, ἡ τοῦ Ὀλύμπου, μόλις φθάνει τὰ 2918 μ.ὑ.ἐ.θ. Ἐξ ἄλλου αἱ μεγάλαι κλίσεις τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ ξηρὸν τοῦ κλίματος δὲν εἶνε πρόσφορα διὰ τὴν ὕπαρξιν μεγάλων πλωτῶν *ποταμῶν*, ἐκ τῶν τεσσάρων δὲ σημαντικωτέρων τῆς χώρας (Ἕβρος, Νέστος, Στρυμών, Ἀξιός), κατερχομένων ἐκ τῶν ὁμόρων βαλκανικῶν χωρῶν, μόνον ὁ Ἕβρος, ὁ μέγιστος, διαπλέεται ὑπὸ μικρῶν πλοιαρίων κατὰ τὸν κάτω ροῦν του. Ἐκτεταμέναι πως εἶνε αἱ *πεδιάδες*, ἡ τῆς Θεσσαλίας, ἡ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ αἱ ἐν τῇ Α. Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ. *Λίμναι* ὑπάρχουσι πολλαί, ἰδίᾳ κατὰ τὰ Β τῆς χώρας, μᾶλλον ὅμως ἀβαθεῖς καὶ συνήθως ὄχι σταθερᾶς στάθμης.

Τὸ *κλῖμα* τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἤπιον, μεσογειακοῦ τύπου, χαρακτηριζομένου ὑπὸ χειμερινῶν βροχῶν καὶ μεγάλων περιόδων ξηρασίας κατὰ τοὺς λοιποὺς μῆνας, μὲ ὑψηλὰς δὲ τὸ θέρος θερμοκρασίας, μετριαζομένας ὅμως ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς πνεούσης θαλασσίας αὔρας καὶ τῶν ἐτησίων ἀνέμων. Μετέχει τοῦ θαλασσίου καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ, κλῖνον μᾶλλον πρὸς τὸ θαλάσσιον. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ ἔτους κυμαίνεται μεταξὺ +16° καὶ +19° Κ. Ἡμέραι ὁλικοῦ παγετοῦ εἶνε σπανιώταται, ἐνῷ δὲ τὸ ὕψος τῆς πιπτούσης ἐτησίως βροχῆς εἶνε σημαντικώτατον (500 χλστμ. ἕως 1200), τὸ κλῖμα παραμένει ξηρὸν ὡς ἐκ τῆς ἀνωμάλου κατανομῆς τῶν βροχῶν διαρκοῦντος τοῦ ἔτους. Τὰ παράλια τῆς χώρας ἀπολαύουσι γενικῶς χειμῶνος ἠπίου καὶ γλυκυτάτου, πλεονεκτοῦντα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τῆς ἐν τῇ Δ. Μεσογείῳ Κυανῆς ἀκτῆς.

Ἡ *χλωρὶς* τῆς χώρας εἶνε τῆς ὁμάδος τῶν παραμεσογείων χωρῶν, παρουσιάζουσα καὶ ὑπερεξακόσια εἴδη ἐνταῦθα ἀποκλειστικῶς ἀπαντώμενα. Ἡ *πανὶς* εἶνε ἐπίσης τῆς ὁμάδος τῶν παραμεσογείων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, συγγενεύουσα ὅμως καὶ πρὸς τὴν τῆς Δ. Ἀσίας, ἧς πολλὰ εἴδη ἔχουσι τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀκρότατον πρὸς Δ ὅριον ἐξαπλώσεως. Ἐκ τῶν μεγάλων ζῴων ἀπαντῶνται ἡ ἄρκτος, ὁ θώς, ὁ λύκος, ὁ λύγξ, ἡ ἀλώπηξ, ἡ ἔλαφος, ἡ δορκάς, ὁ αἴγαγρος, ὁ ἀγριόχοιρος κλ., ἐκ τῶν πτηνῶν (340 εἴδη) μεγίστην ποικιλίαν παρουσιάζουσι τὰ ἁρπακτικά, ἑρπετῶν δὲ ἀπαντῶνται περὶ τὰ 50 εἴδη. Ὁ *ὀρυκτὸς πλοῦτος* τῆς χώρας παρουσιάζει ἀξιόλογον ποικιλίαν καὶ εἰς σημαντικὰς πολλαχοῦ συγκεντρώσεις. Κυριώτερα τῶν ὑπαρχόντων μεταλλοφόρων κλ. ὀρυκτῶν εἶνε ὁ ἀργυροῦχος μόλυβδος, σίδηρος, σιδηροπυρίτης, ψευδάργυρος, χρωμίτης, χαλκοπυρίτης, ἔτι δὲ λευκόλιθος, σμύρις, καολίνης, θεῖον, ὡς καὶ ἐκλεκτὰ μάρμαρα λατομούμενα ἐν Ἀττικῇ, Πάρῳ, Νάξῳ κλ.

Πολίτευμα.—(Περὶ τῶν πολιτευμάτων τῶν ἀρχαίων βλ. κεφ. *Ἱστορία* καὶ τὰ εἰδικὰ ἄρθρα, περὶ δὲ τοῦ πολιτεύματος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους βλ. *Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία*). Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Μεγάλης Ἐπαναστάσεως, τὸ ἔθνος ἐσκέφθη περὶ τῆς πολιτειακῆς αὐτοῦ ὀργανώσεως, ἡ δὲ συνελθοῦσα (1822) ἐν Ἐπιδαύρῳ Α′ Ἐθνοσυνέλευσις ἐψήφισε Σύνταγμα μορφῆς δημοκρατικῆς, δι᾿ οὗ ἐγίνετο διάκρισις ἐξουσιῶν. Τὸ Ἐκτελεστικόν, σῶμα πενταμελές, εἶχε τὸ δικαίωμα ἀρνησικυρίας ἐπὶ τῶν ψηφιζομένων ὑπὸ τοῦ Βουλευτικοῦ νόμων. Ἀμφότερα τὰ σώματα ταῦτα ἦσαν ἐνιαύσια. Ἡ συνελθοῦσα (1823) ἐν Ἄστρει Ἐθνοσυνέλευσις τὸ δικαίωμα ἀρνησικυρίας τοῦ Ἐκτελεστικοῦ μεταβάλλει εἰς ἁπλοῦν δικαίωμα ἀναβολῆς, τὸ δὲ Σύνταγμα τῆς ἐν Τροιζῆνι Συνελεύσεως (1827) ὥρισεν ὅτι πᾶσα ἐξουσία ἀπορρέει ἐκ τοῦ ἔθνους. Ἡ βουλὴ καθίστατο ὑπερτέρα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀλλ᾿ οἱ ὑπουργοὶ ἔμενον ὑπεύθυνοι ἔναντι τοῦ κυβερνήτου. Ὁ Καποδίστριας ἐπεχείρησε μετατροπὴν τοῦ πολιτεύματος, ἀντὶ τῆς Βουλῆς ἱδρύσας τὸ «Πανελλήνιον», ἐπίσης δὲ τὴν Γερουσίαν, σώματα συμβουλευτικά. Ἀλλὰ μετὰ τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ, ἡ ἐν Ἄργει Ἐθνοσυνέλευσις ἀπεφάσισε κατ᾿ ἀρχὴν τὴν ἐκπόνησιν φιλελευθέρου Συντάγματος. Πλήν, ἡ βασιλεία τοῦ Ὄθωνος ἐγκατεστάθη ὡς ἀρχὴ ἀπεριόριστος καὶ μόνον τῷ 1843, διὰ στάσεως, ἐπετεύχθη ἡ παραχώρησις Συντάγματος. Τοῦτο δὲν ἦτο ἀπολύτως φιλελεύθερον, ἀλλ᾿ ἀπετέλει συνθήκην μεταξὺ λαοῦ καὶ βασιλέως. Ἔναντι τοῦ τελευταίου τούτου καὶ μόνον, ἄλλωστε, ἦσαν ὑπεύθυνοι οἱ ὑπουργοί. Ἀφ᾿ ἑτέρου, ἡ μὲν ἵδρυσις Γερουσίας συνήντησε ζωηρὰν ἀντίστασιν, μόνον δὲ διὰ πλειοψηφίας ἐγένετο δεκτή, κατηργήθη δὲ τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας, ὡς θεσμὸς ὀλιγαρχικός. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864, ψηφισθὲν μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος, εἶνε ἐντελῶς διάφορον πολίτευμα. Στηρίζεται ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ, καθιστᾷ δὲ τὸν βασιλέα ἁπλοῦν ἀνώτατον Ἄρχοντα τοῦ κράτους, τοῦ ὁποίου τὰς ἁρμοδιότητας καθορίζει ὁ λαὸς διὰ τοῦ Συντάγματος.

Ὁ βασιλεὺς οὔτε «συνεβλήθη» μετὰ τοῦ λαοῦ κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864, ἀλλὰ οὔτε κἂν συνέπραξεν, ὑπὸ νομικὴν ἔννοιαν, εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ Συντάγματος, διότι δὲν ἀνεγνωρίσθη ὡς παράγων τῆς συντακτικῆς ἐξουσίας. Διετήρησεν ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 ὡρισμένας σημαντικὰς ἁρμοδιότητας καὶ ἰδίᾳ τὴν κύρωσιν τῶν νόμων καὶ τὴν διάλυσιν τῆς βουλῆς. Ἀλλὰ ἡ ἄσκησις τῶν τοιούτων καθηκόντων ἐγίνετο διὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ ὑπ᾿ εὐθύνην αὐτῆς. Ἡ Γερουσία κατηργήθη. Καθιερώθη δὲ ἡ καθολικὴ καὶ ἄμεσος ψηφοφορία. Ἡ δ᾿ ἐξέλιξις τῆς καταστάσεως ἐνίσχυσε τὸν λαϊκὸν παράγοντα καὶ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, διὰ τοῦ περιφήμου λόγου τοῦ θρόνου τοῦ 1875, ὑπεσχέθη ὅτι θὰ καλῇ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας μόνον τὰ κόμματα τὰ διαθέτοντα τὴν πλειοψηφίαν ἐν τῇ βουλῇ *(ἀρχὴ τῆς «δεδηλωμένης»)*. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο διετηρήθη μέχρι τοῦ 1911, ἡ δὲ ἀναθεώρησις ἀπετέλει διέξοδον εἰς τὴν ἀπορίαν τῆς «Ἐπαναστάσεως» τοῦ 1909. Ριζικῆς φύσεως μεταβολαὶ δὲν ἐπῆλθον εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864. Ἐβελτιώθησαν ὅμως ἐπιτυχῶς αἱ ἐγγυήσεις τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν καὶ ἐν γένει τοῦ «δημοσίου δικαίου τῶν Ἑλλήνων», διηυκολύνθη ἡ λύσις τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς, κατωχυρώθη τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι, ἐρρυθμίσθη κατὰ τρόπον φιλελεύθερον ἀλλὰ καὶ λογικὸν ἡ ἐλευθερία τοῦ Τύπου, καθωρίσθη ἡ ἀρχὴ τῆς δωρεὰν παροχῆς ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἥτις κατέστη ὑποχρεωτική, ἐπανιδρύθη τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ὡς διοικητικὸν δικαστήριον, ἀπεκλείσθησαν οἱ στρατιωτικοὶ ἐκ τοῦ πολιτικοῦ βίου, εἰσήχθησαν ἀσυμβίβαστα τοῦ βουλευτοῦ πρὸς ὡρισμένας ἰδιωτικὰς θέσεις, διὰ τὸν φόβον τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐπιρροῆς, ἐπεξετάθησαν αἱ ἐγγυήσεις τῆς δικαστικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς μονιμότητος τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ἡ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον δημιουργηθεῖσα κατάστασις ἐκ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ Στέμματος καὶ Κυβερνήσεως ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην ἐπακριβοῦς καθορισμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ στέμματος, ἡ δὲ προκύψασα ἐκ τῶν ἐκλογῶν τῆς 1 Νοεμβρίου 1920 βουλή, μετατραπεῖσα εἰς Ἐθνοσυνέλευσιν, ἐπελήφθη τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον διεκόπη διὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922. Ἡ μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου συγκληθεῖσα Συνέλευσις (1923) διεπνέετο ὑπὸ φρονημάτων δημοκρατικῶν. Κατ᾿ ἀρχὰς ὑπῆρξε διστακτική. Τέλος, ἐκήρυξε τὴν ἔκπτωσιν τῆς δυναστείας καὶ τὴν σύνταξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς δημοκρατίαν. (Βλ. κεφ. *Ἱστορία*). Αἱ συντακτικαὶ ἐργασίαι τῆς Συνελεύσεως, παραταθεῖσαι ὑπὲρ τὸ δέον, διεκόπησαν διὰ τοῦ πραξικοπήματος τοῦ στρατηγοῦ Παγκάλου, ἐπανελήφθησαν δὲ τῷ 1927 ὑπὸ νέας Ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ δὴ ὑπὸ τριακονταμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἥτις καὶ ἀνεθεώρησε τὰ ὑπὸ τῆς προηγουμένης Συνελεύσεως ψηφισθέντα ἄρθρα, ὑπέβαλεν αὐτὰ εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἥτις ἐψήφισεν ἐν τῷ συνόλῳ τὸ νέον Σύνταγμα, ὅπερ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν τὴν 3 Ἰουνίου 1927. Κατ᾿ αὐτό, ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐκλέγεται κατὰ πενταετίαν ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν δύο νομοθετικῶν Σωμάτων. Ἱδρύθη *γερουσία αἱρετή*, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος, δι᾿ ἀμέσου καθολικῆς ψηφοφορίας, ἧς ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία εἶνε περιωρισμένη εἰς τὸ δικαίωμα ἀναβολῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς συνέπειαν ὅτι ἡ βουλὴ ὑφίσταται περιορισμὸν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν της, χωρὶς ὅμως τελικῶς νὰ ἐμποδίζεται νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν της. Ἐξ ἄλλου, ἡ Γερουσία ἔχει τὴν ἁρμοδιότητα νὰ ἀποφαίνεται ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας, περὶ διαλύσεως τῆς βουλῆς. Μετὰ τῆς βουλῆς συναποτελεῖ τὴν ἀναθεωρητικὴν τοῦ Συντάγματος Ἐθνικὴν Συνέλευσιν. Οἱ ὑπουργοὶ δὲν εἶνε πολιτικῶς ὑπεύθυνοι ἀπέναντι τῆς γερουσίας, λογοδοτοῦσιν ὅμως καὶ ἐνώπιον αὐτῆς. Τέλος ἡ γερουσία εἶνε τὸ εἰδικὸν δικαστήριον τῶν ὑπευθύνων ὑπουργῶν καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται μόνον ὑπὸ τῶν δύο Σωμάτων, τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας μὴ ἔχοντος δικαίωμα κυρώσεως τῶν νόμων. Ἐρρυθμίσθη ὁ τρόπος καθ᾿ ὃν ἐκδηλοῦται ἢ αἴρεται ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς βουλῆς πρὸς τὴν κυβέρνησιν. Εἰσήχθη δὲ καὶ ὁ θεσμὸς τῆς ἐπὶ δίμηνον σχετικῆς οἱονεὶ σταθεροποιήσεως τῶν κυβερνήσεων ἀπέναντι τῆς πλειονοψηφίας τῆς βουλῆς, πρὸς ἀποφυγὴν συχνῶν κυβερνητικῶν κρίσεων. Ἡ διάλυσις τῆς βουλῆς περιωρίσθη, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς χρήσεως αὐτῆς ἐναντίον δύο συνεχῶν βουλῶν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Εἰσήχθη δὲ καὶ ἡ αὐτοδιάλυσις τῆς βουλῆς. Τὰ τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης εἰδικῶς ἐκανονίσθησαν διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ *Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας*, τὸ ὁποῖον καὶ ἤρχισε λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1929.

Διοίκησις.—Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἐλευθέρου βίου ἐγένοντο πολλαὶ μεταβολαὶ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος. Τῆς σημερινῆς διοικητικῆς διαιρέσεως βάσιν ἀποτελεῖ ἡ τοῦ 1845. Κατ᾿ αὐτήν, τὸ κράτος διαιρεῖται εἰς νομούς. Διὰ τὰς νέας ὅμως, ἀπὸ τοῦ 1912 ἀποκτηθείσας, χώρας ἐλήφθη τὸ μέτρον τῆς διαιρέσεως αὐτῶν εἰς διοικητικὰς περιφερείας μεγαλυτέρας τῶν νομῶν, τὰς γενικὰς διοικήσεις, παρασχεθείσης εἰς τοὺς διοικητὰς τούτων δικαιοδοσίας εὐρυτέρας τῆς τῶν νομαρχῶν. Καὶ νέαι ἔκτοτε μεταβολαὶ ἐγένοντο, νῦν δὲ ἡ ὅλη χώρα διαιρεῖται εἰς 4 γενικὰς διοικήσεις καὶ 36 νομούς. Τρεῖς ἐκ τῶν νομῶν, οἱ τῶν ἑδρῶν τῶν γενικῶν διοικήσεων Κρήτης, Ἠπείρου καὶ Θρᾴκης, δὲν ἔχουσι νομαρχίας, ἀλλὰ διοικοῦνται ὑπὸ τῶν γενικῶν διοικητῶν. Ἐξ ἄλλου, ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν (139), αἵτινες ἀπετέλουν ἄλλοτε ὑποδιαιρέσεις τῶν νομῶν, 15 μόνον ἔχουσιν ἰδίαν διοικητικὴν ἀρχὴν (ἔπαρχον)· αἱ λοιπαὶ εἶνε ἁπλαῖ περιφέρειαι. Ἡ ἄλλοτε κατωτάτη διαίρεσις, ὁ δῆμος, κατηργήθη τῷ 1912, ἐκτὸς διὰ τὰς μεγάλας πόλεις, ἀντικατεστάθη δὲ ὁ σχετικὸς θεσμὸς διὰ τοῦ θεσμοῦ περὶ κοινοτήτων, αἵτινες ἀνέρχονται νῦν εἰς 535.

Δημογραφία.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς καὶ ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὰς ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως μέχρι καὶ τοῦ 1928 ἀπογραφὰς ἔχουσιν ὡς εἰς τοὺς πίνακας τῆς ἑπομένης σελίδος ἐμφαίνεται.

Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν μέχρι 5000 κατοίκων συνοικισμῶν, ἀνῆλθε κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 εἰς 4.146.174 κατοίκους, ἐνῷ ὁ *ἀστικὸς* πληθυσμός, ἤτοι τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων τῶν ἐχουσῶν ἄνω τῶν 5000 κατοίκων, ἀνῆλθεν εἰς 2.058.510. Τουτέστιν ὁ μὲν ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖ τὰ 66.82%, ὁ δὲ ἀστικὸς τὰ 33.18% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐνῷ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920 ὁ μὲν ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἀνήρχετο εἰς 74%, ὁ δὲ ἀστικὸς εἰς 26%.

Ὁ ἀπογραφεὶς κατὰ τὸ 1928 πληθυσμὸς *κατὰ φῦλον* διαιρεῖται εἰς 3.076.235 ἄρρενας καὶ 3.128.449 θήλεις, ἤτοι ἀναλογοῦσιν 933 ἄρρενες ἐπὶ 1000 θηλέων. Εἰς 8335 ἀνῆλθον οἱ δηλώσαντες ἡλικίαν ἄνω τῶν 90 ἐτῶν, κατανεμόμενοι εἰς 3486 ἄρρε-

νας καὶ 4849 θήλεις. Ἐκ τούτων 1151 (ἄρρενες 442 καὶ θήλεις 709) ἦσαν ἡλικίας ἄνω τῶν 100 ἐτῶν.

Κατὰ *πωδεσυνν* ὁ πληθυσμὸς τοῦ 1920 κατανέμεται ὡς ἑξῆς: ἐκ τῶν ἀπογραφέντων 5.021.790 κατοίκων 2.012.347 (ἐξ ὧν ἄρρενες 1.352.752 καὶ θήλεις 659.595) γνωρίζουσιν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ἐνῶ 2.813.678 (ἐξ ὧν 1.054.593 ἄρρενες καὶ 1.749.085 θήλεις) εἶνε ἀγράμματοι καὶ 205.765 δὲν ἀπήντησαν εἰς τὸ σχετικὸν ἐρώτημα τοῦ δελτίου.

Πληθυσμὸς καὶ πυκνότης

Ἔτη ἀπογραφῶν	*Πληθυσμός*	*Ἔκτασις εἰς τ.χλμ.*	*Πυκνότης πληθυσμ. ἀνὰ τ.χλμ.*
1921	938.765	47.516	19.76
1828	753.400		15.86
1839	823.773		17.34
1840	850.246		17.89
1841	861.019		18.12
1842	853.005		17.95
1843	915.059		19.26
1844	930.295		19.58
1845	960.236		20.21
1848	986.731		20.77
1853	1.035.527		21.79
1856	1.052.627		22.35
1861	1.096.810		23.08
1870	1.457.894	50.211(1)	29.04
1879	1.679.470		33.45
1889	2.187.208	63.606,2)	34.39
1896	2.433.806		38.26
1907	2.631.952	63.211(3)	41.64
1920	5.021.790	127.000(4)	39.54
1928	6.204.684		48.86

(1) *Προσάρτησις Ἰονίων Νήσων.* (2) *Προσάρτησις Θεσσαλίας καὶ Ἄρτης.* (3) *Διαρρυθμίσεις συνόρων κατὰ τὸ 1907.* (4) *Προσάρτησις μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς καὶ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.*

Πληθυσμὸς κατὰ χωρογραφικὰ διαμερίσματα
(ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1928)

Διαμερίσματα	*Πληθυσμός*
Στερεὰ Ἑλλάς, Εὔβοια	1.592.842
Θεσσαλία	493.213
Ἰόνιοι Νῆσοι	213.157
Κυκλάδες Νῆσοι	129.702
Πελοπόννησος	1.053.327
Μακεδονία	1.412.477
Ἤπειρος	312.634
Νῆσοι Αἰγαίου	307.734
Κρήτη	386.427
Θρᾴκη	303.171
Σύνολον	6.204.684

Κατ' *ἐπαγγέλματα*, οἱ ἀπογραφέντες κατατάσσονται ὡς ἀκολούθως: εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, θήραν καὶ ἁλιείαν ἀνήκουσιν 926.314 (817.539 ἄρρενες καὶ 108.775 θήλεις), εἰς τὴν βιομηχανίαν 380.391 (319.460 ἄρρενες καὶ 60.931 θήλεις), εἰς τὸ ἐμπόριον 150.884 (146.830 ἄρρενες καὶ 4054 θήλεις) εἰς τὴν δημοσίαν καὶ ἰδιωτικὴν διοίκησιν, τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα καὶ τέχνας 163.959 (117.328 ἄρρενες καὶ 46.641 θήλεις), εἰς τοὺς ἄνευ ἐπαγγέλματος 2.050.767 (399.251 ἄρρενες καὶ 1.651 516 θήλεις) καὶ εἰς μὴ δηλώσαντας ἐπάγγελμα 245.685 (122.248 ἄρρενες καὶ 123.437 θήλεις). Ἑπομένως οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, θήραν καὶ ἁλιείαν ἀνήρχοντο τῷ 1920 καθ' ὅλον τὸ κράτος εἰς 53.09 % ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν δηλωσάντων ἐπάγγελμά τι. Κατὰ τὴν κατάστασιν τῶν οἰκογενειῶν, ἐπὶ 100 ἀτόμων, 65.21 ζῶσιν ἐκ τῆς γεωργίας κλ., 18.29 ἐκ τῆς βιομηχανίας, 10.26 ἐκ τοῦ ἐμπορίου καὶ 6.24 ἐκ τῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς διοικήσεως κλ.

Ἐκ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ, οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι ἀνέρχονται εἰς 4.948.799, ἤτοι 93.55 % (ἐκ γενετῆς ἡ προσαρτήσεως 97.35 %, ἐκ γάμου 0.4 % καὶ ἐκ πολιτογραφήσεως 1.16 %) καὶ οἱ ξένοι εἰς 72.991 ἢ 1.45 %. Τέλος, ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι 5288 τυφλοί (3018 ἄρρενες καὶ 2270 θήλεις), 4395 κωφάλαλοι (2580 ἄρρενες καὶ 1815 θήλεις) καὶ 43 τυφλοκωφάλαλοι (26 ἄρρενες καὶ 17 θήλεις).

Ὡς πρὸς τὴν μετανάστευσιν, αὕτη ηὔξησεν ἀφ' ἧς ἤρχισεν ἡ ὁμαδικὴ καὶ πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς κυρίως ἔξοδος τῶν Ἑλλήνων. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ἑλληνικῆς μεταναστεύσεως εἶνε ὅτι μεταναστεύει περισσότερον ὁ ἄρρην πληθυσμὸς καὶ δὴ κατὰ τὰς παραγωγικὰς ἡλικίας 15-40 ἐτῶν. Οἱ μεγαλύτεροι ἀριθμοὶ (35.500, 35.832, 28.502) εἶνε οἱ τῶν ἐτῶν 1907, 1914, 1921. Ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1924, συντελούντων καὶ τῶν ἀπαγορευτικῶν μέτρων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἡ μετανάστευσις ἐμειώθη σημαντικῶς (7000 περίπου μετανάσται κατ' ἔτος).

Τὸ δημογραφικὸν ζήτημα κατέστη ἐξαιρέτως περίπλοκον ἐκ τῆς κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1923 συρροῆς προσφύγων ἐκ Μικρασίας καὶ Θρᾴκης, εἶτα δὲ ἐκ Βουλγαρίας καὶ Καυκάσου. Οἱ πρόσφυγες ἀνῆλθον εἰς 1.400.000, τὸ δὲ ζήτημα ἀποκαταστάσεως παρουσίασε μεγίστας δυσχερείας καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐγεννήθη κατὰ συνέπειαν στρατιωτικῆς καταστροφῆς, ἥτις ἔφερε καὶ τὴν οἰκονομικήν. Ἐκ τῶν προσφύγων 34.000 ἦσαν Ἀρμένιοι, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες. Ἀφ' ἑτέρου, ἐκ τῶν 770.000 Τούρκων, ἐγκατέλιπον τὴν Ἑλλάδα οἱ 667.000, ἐκ δὲ τῶν 139.000 Βουλγάρων οἱ 57.000. Διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν προσφύγων, ἠγέρθησαν 26 συνοικισμοὶ ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ καὶ τοῖς περιχώροις καὶ ἰσάριθμοι εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἅπαντες διὰ τὸν ἀστικὸν πληθυσμόν. Συγχρόνως ἐγένετο, κατὰ τὸ ἐφικτόν, ἀποκατάστασις καὶ τῶν ἀγροτῶν προσφύγων, 143.000 οἰκογενειῶν, ὧν πλέον τῶν 87.000 εἰς Μακεδονίαν, 42.000 περίπου ἐν Θρᾴκῃ καὶ τῶν λοιπῶν εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ κράτους. Εἰς τούτους ἐγένετο διανομὴ τῶν τουρκικῶν καὶ βουλγαρικῶν κτημάτων, τὰ ὁποῖα παρεχωρήθησαν εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἀποκατάστασις δὲν συνεπληρώθη ἔτι. Ἐν τούτοις ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας τῶν προσφύγων ἀπέβη σημαντική, καθίσταται δὲ κατ' ἔτος σημαντικωτέρα.

Ἐκκλησία.—Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκηρύχθη αὐτοκέφαλος ἀπὸ τοῦ 1833, ἀνεγνωρίσθη δὲ ὡς τοιαύτη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῷ 1850. Ἀνωτάτη αὐτῆς ἀρχὴ εἶνε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἧς προεδρεύει ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, μετέχουσι δὲ ἐξ μητροπολῖται, κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης. Ἡ Παλαιὰ Ἑλλὰς διαιρεῖται ἐκκλησιαστικῶς εἰς μίαν ἀρχιεπισκοπὴν καὶ 32 μητροπόλεις, αἱ δὲ νέαι χῶραι εἰς 47 μητροπόλεις.

Οἰκονομικὴ Γεωγραφία.—Ἡ Ἑλλὰς παρουσιάζει μεγάλην κλιματικὴν καὶ ἐδαφικὴν ποικιλίαν, εὐ-

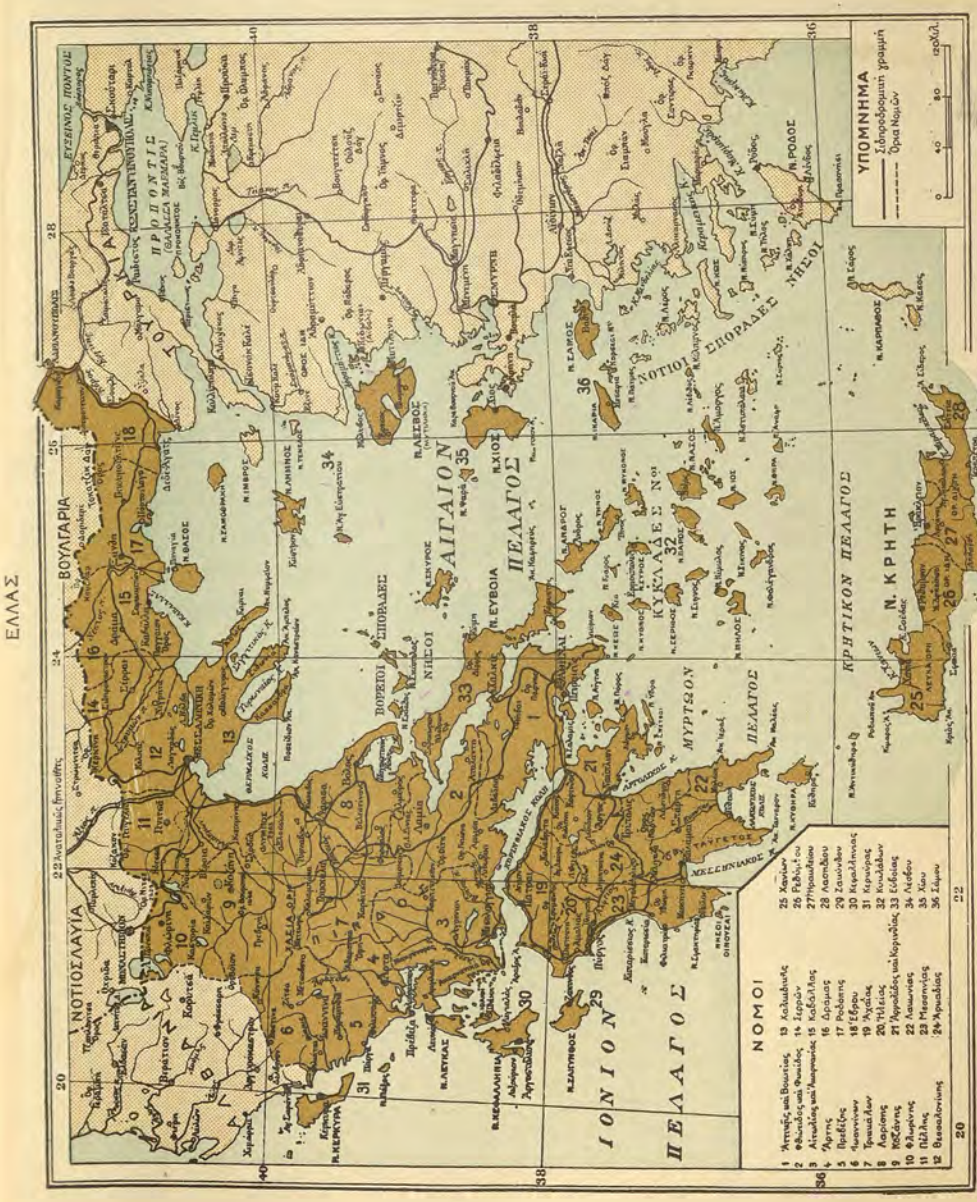

Χάρτης διοικητικῆς διαιρέσεως

Δασικαὶ ζῶναι

Γεωργικὰ προϊόντα

Μεταλλεύματα καὶ ἰαματικαὶ πηγαί

νοοῦσαν ποικιλωτάτην γεωργικὴν παραγωγήν. Ἐν συνόλῳ ἡ γεωργικῶς ἐκμεταλλευομένη ἐν Ἑλλάδι ἔκτασις ἀνέρχεται εἰς 24,5 ἕως 25 ἑκατομμύρια στρεμμάτων, ἤτοι κατά τι ὀλιγώτερον τῶν 20% τῆς ὁλικῆς ἐπιφανείας τῆς χώρας. Ἐκ τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν, 4 ἑκατομμύρια στρεμμάτων ἀπασχολοῦνται διὰ τὴν ἀγρανάπαυσιν, 5 ἑκατομμύρια κατέχονται ὑπὸ τῶν ἐλαιώνων, 350.000 στρεμμάτων ὑπὸ διαφόρων καρποφόρων δένδρων, 10 ἑκατομμύρια διατίθενται διὰ τὴν καλλιέργειαν σιτηρῶν, 1 ἑκατομμύριον διὰ τὸν καπνόν, 2 ἑκατομμύρια διὰ τὴν ἄμπελον, ἥμισυ ἑκατομμύριον διὰ κτηνοτροφικὰ φυτά, 1 ἑκατομμύριον διὰ γεώμηλα καὶ ὄσπρια καὶ 300.000 διὰ βάμβακα, σησάμιον καὶ λοιπὰ βιομηχανικὰ φυτά. Ὡς πρὸς τὰ προϊόντα, τὴν πρώτην θέσιν καὶ εἰς ἔκτασιν καὶ εἰς ἀξίαν παραγωγῆς κατέχουσι τὰ *σιτηρά* (7 ἑκατομμ. μετρικῶν στατήρων), ἐν τούτοις ὅμως ἡ παραγωγὴ των ἀποτελεῖ μόνον τὰ 58% περίπου τῆς καταναλώσεως. Εἰς τὴν δευτέραν θέσιν κατ' ἀξίαν ἔρχεται ὁ *καπνός*, κατέχων τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἐξαγωγήν. Ἡ παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 600.000 περίπου μετρικῶν στατήρων, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 470.000 μετρικῶν στατήρων. Ἡ Ἑλλὰς κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν καπνοῦ σιγαρέττων. Ἡ *ἐλαιοπαραγωγὴ* ἔρχεται τρίτη εἰς σημασίαν. Τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐλαιόδενδρα ὑπολογίζονται εἰς 25-30 ἑκατομμύρια, ἡ δὲ μέση παραγωγὴ ἐλαίου εἰς 700.000 περίπου μετρικῶν στατήρων καὶ τῶν βρωσίμων ἐλαιῶν εἰς 250.000 περίπου μετρικῶν στατήρων. Ἡ μέση ἐτησία ἐξαγωγὴ ἐλαίου ἀνέρχεται εἰς 57.000 περίπου μετρικῶν στατήρων, τῶν δὲ βρωσίμων ἐλαιῶν εἰς 126.000 περίπου μετρικῶν στατήρων. Ἡ *ἄμπελος* ἔρχεται τετάρτη, μὲ μέσην ἐτησίαν παραγωγὴν 2.300.000 περίπου μετρικῶν στατήρων γλεύκους καὶ 300.000 περίπου μετρικῶν στατήρων ἐπιτραπεζίων σταφυλῶν. Ἡ ἐξαγωγὴ τῶν οἴνων ἀνέρχεται εἰς 426.000 περίπου μετρικῶν στατήρων. Ἡ παραγωγὴ τῆς σταφίδος ἀνέρχεται περίπου εἰς 1.700.000 μετρικῶν στατήρων (κορινθιακὴ καὶ σουλτανίνα), ἡ δ' ἐξαγωγὴ περίπου εἰς 1 ἑκατομμύριον μετρικῶν στατήρων. Τὰ λοιπὰ γεωργικὰ προϊόντα ἔχουσι δευτερεύουσαν σημασίαν. Ἡ παραγωγὴ των δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς καταναλωτικὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Ἡ ὁλικὴ ἀξία τῆς γεωργικῆς (φυσικῆς) παραγωγῆς τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 10.500 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐτησίως.

Ὡς πρὸς τὴν *κτηνοτροφίαν*, αὕτη, διὰ τῶν παντοίων προϊόντων της ἀποδίδει ἐν συνόλῳ 5000 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐτησίως. Ἀπὸ κτηνοτροφικῆς ἀπόψεως ἡ Ἑλλὰς εἶνε ἀξιοσημείωτος μόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκτροφὴν τῶν αἰγοπροβάτων, ὑπολείπεται δὲ κατὰ πολὺ καὶ αὐτῶν τῶν ἄλλων Βαλκανικῶν χωρῶν εἰς τὴν καθόλου κτηνοτροφίαν καὶ δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως. Ἐκ τῶν ἐκτρεφομένων ζώων, τὰ βοειδῆ γενικῶς ἀνέρχονται εἰς 950.000 περίπου, ὧν 520.000 ἀροτριῶντα, τὰ ἱπποειδῆ εἰς 740.000, ὧν 330.000 ὄνοι, τὰ πρόβατα εἰς 6.500.000, αἱ αἶγες εἰς 4.500.000, οἱ χοῖροι εἰς 450.000, οἱ κόνικλοι εἰς 300.000 καὶ τὰ κατοικίδια πτηνὰ εἰς 7.750.000. Ἡ μελισσοκομία εἶνε σχετικῶς ἀνεπτυγμένη, περισσότερον δὲ ἡ σηροτροφία (Περὶ ἀμφοτέρων βλ. τὰ σχετικὰ ἄρθρα). Ἡ *ἁλιεία* ἀποδίδει ἐτησίως 12-15 ἑκατομμύρια ὀκάδων περίπου κατὰ μέσον ὅρον ἐτησίως, ἐξ ὧν 4 ἑκατομμύρια περίπου προέρχονται ἐκ τῶν κλειστῶν ἰχθυοτρόφων ὑδάτων (λιμνῶν, ἰχθυοτροφείων ποταμῶν, θυννείων), ποσὸν τὸ ὁποῖον δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν κατανάλωσιν. Ἡ *σπογγαλιεία* εἰς μὲν τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας ἐνεργεῖται παρὰ τὴν Κρήτην, πολὺ δὲ ἐντατικωτέρα γίνεται ὑπὸ ἑλληνικῶν πλοίων εἰς τὰ παράλια τῆς Β. Ἀφρικῆς. Ὁ *δασικὸς πλοῦτος* τῆς χώρας εἶνε μικρός, ὁ μικρότερος πάσης ἄλλης χώρας ἐν Εὐρώπῃ, ἐκτὸς τῆς Πορτογαλίας (18 ἑκατομμύρια στρέμματα δασῶν, ἤτοι 11% τοῦ ἐμβαδοῦ τῆς χώρας). Ἡ δὲ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλούτου γίνεται ἐπίσης ἀνεπαρκῶς, κυρίως διὰ τὴν παραγωγὴν ξυλανθράκων. Ὡς πρὸς τὸν *ὀρυκτὸν πλοῦτον* τῆς χώρας λόγος γίνεται ἐν τῷ κεφαλαίῳ *Φυσικὴ Γεωγραφία*. Σημειοῦται ἐνταῦθα μόνον ὅτι τὰ μεταλλευτικὰ προϊόντα καὶ ἐν γένει τὰ ὀρυκτὰ καλύπτουσι μόνον 1.5% ἐπὶ τῆς ὅλης παραγωγῆς.

Ἡ ἑλληνικὴ *βιομηχανία* ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη μόλις μετὰ τὸ 1880, λόγῳ τῆς στενότητος ἀφ' ἑνὸς τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐλλείψεως τεχνικῶς μορφωμένων ἐπιχειρηματιῶν ἀφ' ἑτέρου. Καὶ πάλιν δὲ ἡ ἀνάπτυξις ὑπῆρξε βραδεῖα διὰ μίαν τριακονταετίαν καὶ πλέον, ἐπιταχυνθεῖσα μόνον κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Αἱ διακυμάνσεις τοῦ συναλλάγματος ἀπὸ τοῦ 1922 ἐπέφεραν κλονισμόν τινα, ἀλλὰ δὲν ἐσταμάτησαν τὴν πρόοδόν της. Νῦν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν τῆς ποικίλης βιομηχανίας ἀνέρχεται εἰς 200.000, ἡ δὲ παραγωγὴ ὑπερβαίνει τὰ 6 δισεκατομμύρια δραχμῶν ἐτησίως. Ἐκ τῆς παραγωγῆς, 52% ἀναλογοῦσιν εἰς τὴν βιομηχανίαν εἰδῶν διατροφῆς, 12% εἰς τὴν κλωστοϋφαντουργίαν, 8% εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν, 13% εἰς τὴν βυρσοδεψίαν καὶ 15% εἰς τὰς λοιπὰς βιομηχανίας.

Κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ *ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου* τῆς Ἑλλάδος εἶνε ὅτι τοῦτο παρουσιάζει παθητικὸν ἰσοζύγιον, μὲ εἰσαγωγὴν σημαντικῶς ἀνωτέραν τῆς ἐξαγωγῆς καὶ δεύτερον, ὅτι ἐνῷ ἡ ἐξαγωγὴ περιορίζεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς ὡρισμένα ἀκατέργαστα γεωργικὰ προϊόντα, ἀντιθέτως ἡ εἰσαγωγὴ ἐπεκτείνεται ἐπὶ πάσης φύσεως εἰδῶν, τόσον βιομηχανικῆς προελεύσεως ὅσον καὶ εἰδῶν διατροφῆς. Τὸ ἔλλειμμα καλύπτεται μὲ τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς ναυτιλίας καὶ τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ δύο αὗται πηγαὶ παρουσιάζουσι σημαντικὴν ἐλάττωσιν, λόγῳ τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς κρίσεως. Τὸ μέγιστον τμῆμα τῶν ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων ἀποτελεῖται ἀπὸ γεωργικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα ἐκπροσωποῦσι τὰ 85% ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς ἐξαγωγῆς. Ἐκ τῶν ἐξαγομένων εἰδῶν ἔρχονται ἐπὶ κεφαλῆς ὁ καπνός (55%, ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς ἐξαγωγῆς), τὰ προϊόντα τῆς ἀμπέλου (23%), τὰ προϊόντα τῆς ἐλαίας (7%), τὰ ρητινώδη προϊόντα (1%), πάντα δὲ τὰ λοιπά, ἤτοι μεταλλεύματα, νήματα, τάπητες καὶ χημικά τινα εἴδη, ὡς ὁ σάπων, μὲ ἀναλογίαν περίπου 14%. Κυριώτεροι πελάται τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν εἶνε ἡ Γερμανία καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, εἰσάγουσι δὲ σημαντικὰ ποσὰ ὑπὸ διαμετακόμισιν ἡ Ἰταλία, ἡ Ὁλλανδία καὶ τὸ Βέλγιον. Ὡς πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ἥτις εἰσῆγεν ἐξ Ἑλλάδος τὰ 52% τῶν ἀγορῶν της, ἠλάττωσεν αὐτὰς ἐπαισθητῶς. Ἡ ὅλη ἐξαγωγὴ καπνοῦ περιστρέφεται εἰς 54 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων ἐτησίως. Ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ἀμπέλου, ἡ σταφίς, ἥτις ἀπετέλει ἄλλοτε τὰ 85% τῆς ὅλης ἐξαγωγῆς, νῦν ἀντιπροσωπεύει μόνον τὰ 18%. Καλύτερος πελάτης εἶνε ἡ Ἀγγλία, εἰσάγουσα τὸ ἥμισυ τῆς παραγωγῆς, ἔρχονται δὲ μετ' αὐτὴν ἡ Ὁλλανδία καὶ ἡ Γερμανία. Ἐτησίως ἐξάγονται ἐξ Ἑλλάδος οἶνοι 100-140.000 ἑκατόλιτρα. Τὰ δύο πέμπτα τῆς ποσότητος ταύτης ἀπορροφᾷ ἡ Γαλλία, ἕτερον δὲ

πέμπτον ἡ Ἰταλία. Ἡ ἐξαγωγὴ ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν ἐπηρεάζεται οὐσιωδῶς ἀπὸ τὴν παραγωγήν, ἥτις ἐναλλάσσεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Σπανιώτατα, ὁπωσδήποτε, τὸ ἐξαγόμενον ἔλαιον ὑπερβαίνει τὰς 100.000 ἑκατόλιτρα, ἐνῷ ἡ τῶν ἐλαιῶν κυμαίνεται περὶ τοὺς 10.000 τόννους. Ἡ εἰσαγωγὴ περιλαμβάνει κυρίως γεωργικὰ προϊόντα, ἰδίᾳ σῖτον (25-40 %), ὑφάσματα καὶ νήματα (15 %), μέταλλα (11 %), ζάχαριν (6 %), γαιάνθρακας (6 %).

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἑλληνικῆς *ναυτιλίας* ἀπὸ τοῦ 1876, ὅτε τὸ πρῶτον ἐναυπηγήθη ἑλληνικὸν φορτηγὸν ἀτμόπλοιον, ὑπῆρξε ταχεῖα καὶ σταθερά. Ὁ Παγκόσμιος πόλεμος ἀπετέλεσε δοκιμασίαν φοβεράν, διότι κατ' αὐτὸν τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἔχασε κατ' ἀναλογίαν περισσότερα ἢ οἱονδήποτε ἄλλο πλοῖα. Ἡ συμπλήρωσις τῶν ἀπωλειῶν συνετελέσθη, ἐν τούτοις, νῦν δὲ τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν περιλαμβάνει περὶ τὰ 530 ἀτμόπλοια, χωρητικότητος 1.250.000 τόννων, εἶνε δὲ τὸ δέκατον τοῦ κόσμου. Ὡς πρὸς τὰ ἱστιοφόρα, ταῦτα ὑπερβαίνουσι τὰ 700, τόννων περὶ τὰς 60.000. Αἱ *κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίαι* διεξάγονται διὰ σιδηροδρόμων, ὁλικοῦ μήκους 2246 χλμ., καὶ ὁδικοῦ δικτύου 10.000 περίπου χλμ., συνεχῶς συμπληρουμένου, αἱ δὲ *θαλάσσιαι* εἶνε πυκναί, διεξαγόμεναι μὲ πλοῖα ἑλληνικὰ διὰ τὴν ἀκτοπλοΐαν, ἑλληνικὰ δὲ καὶ ξένα διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς ξένας χώρας. *Ἀεροπορικαὶ γραμμαὶ* τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑπάρχουσι δύο (Ἀθηνῶν - Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν - Ἰωαννίνων), συνδέεται δὲ ἡ χώρα μὲ τὸ ἐξωτερικὸν διὰ σημαντικοῦ ἀριθμοῦ διεθνῶν γραμμῶν.

Πολεμικαὶ δυνάμεις.—Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἀποτελεῖται ἐξ ἐννέα μεραρχιῶν συγκροτουμένων εἰς τέσσαρα σώματα στρατοῦ (Α΄ ἐν Ἀθήναις, Β΄ ἐν Λαρίσῃ, Γ΄ ἐν Θεσσαλονίκῃ, Δ΄ ἐν Καβάλλᾳ), δύο ἀνεξαρτήτων μεραρχιῶν (Ν ἐν Χανίοις, VIII ἐν Ἰωαννίνοις) καὶ μιᾶς ἀνεξαρτήτου ταξιαρχίας (τῆς τοῦ Ἀρχιπελάγους ἐν Μυτιλήνῃ). Ἑκάστη μεραρχία ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἢ τριῶν συνταγμάτων πεζικοῦ καὶ ἐκ συντάγματος ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ. Ἕκαστον σῶμα περιλαμβάνει καὶ μὴ μεραρχιακὰς ὁμάδας, σύνταγμα πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἕτερον βαρέος πυροβολικοῦ, ἐπίσης σύνταγμα μηχανικοῦ, σύνταγμα ἱππικοῦ, μεταγωγικὸν καὶ νοσοκόμους. Ἔχει ἐπίσης ὁ στρατὸς τὰς κάτωθι μονάδας, μὴ ἀποτελούσας μέρος τῶν σωμάτων στρατοῦ: Δύο μεραρχίας ἱππικοῦ (ἐν Λαρίσῃ καὶ Θεσσαλονίκῃ), τρία συντάγματα ἀεροπλάνων (ἐν Τατοΐῳ, Λαρίσῃ καὶ Σέδες Θεσσαλονίκης), ἓν σύνταγμα τηλεγραφητῶν (ἐν Ἀθήναις), ἓν σύνταγμα σιδηροδρόμων (ἐν Θεσσαλονίκῃ), ἓν τάγμα γεφυροποιῶν (ἐν Λαρίσῃ) καὶ ἕνα λόχον εὐζώνων ὡς φρουρὰν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἐν Ἀθήναις.

Τὸν ἑλληνικὸν πολεμικὸν στόλον ἀποτελοῦσι τὰ θωρηκτὰ «Κιλκὶς» καὶ «Λῆμνος», τὸ θωρηκτὸν καταδρομικὸν «Γεώργιος Ἀβέρωφ», ἀριθμὸς ἀντιτορπιλλικῶν, τορπιλλοβόλων, ὑποβρυχίων καὶ βοηθητικῶν πλοίων.

Ἡ στρατιωτικὴ ἀεροπορία, ἥτις ἤρχισεν ὀργανουμένη ἀπὸ τοῦ 1911, περιλαμβάνει πέντε σμηναρχίας (συντάγματα), ὧν δύο βοηθητικαί, καὶ τῆς ἐν Π. Φαλήρῳ βάσεως.

Σημαῖαι καὶ θυρεός.—Ἡ σημαία τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς φέρει λευκὸν σταυρὸν ἐπὶ ἀνοικτοκυάνου πεδίου, ἡ δὲ τῆς θαλάσσης ἀποτελεῖται ἐξ ἐννέα ταινιῶν, ἐναλλὰξ κυανῶν (πέντε) καὶ λευκῶν (τεσσάρων), φέρει δὲ εἰς τὸ ἄνω ἄκρον πρὸς τὸν κοντὸν λευκὸν σταυρὸν ἐπὶ κυανοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐπανειλημμένως ἐμελετήθη ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ἐμβλήματος τοῦ κράτους. Καὶ ἐξεπονήθη μὲν σχέδιον νέου θυρεοῦ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν καθιερώθη διὰ διατάγματος, καίτοι κατεσκευάσθη κατ' αὐτὸ ἡ μεγάλη τοῦ κράτους σφραγίς. Αὕτη φέρει θυρεὸν (νοούμενον ὡς κυανοῦν) μετὰ λευκοῦ σταυροῦ, διαιροῦντος τὸν θυρεὸν εἰς τέσσαρας περιοχάς, ὧν ἑκάστη φέρει παράστασιν συμβολίζουσαν ἀνὰ μίαν τῶν ἱστορικῶν περιόδων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους: κεφαλὴν Ἀθηνᾶς, κράνος καὶ σάρισσαν, μακεδονικά, δικέφαλον ἀετόν, φοίνικα, τὸ ἐκ τῆς τέφρας ἀναγεννώμενον μυθικὸν πτηνόν. Ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἐν χρήσει σφραγῖδες κρατικῶν ὑπηρεσιῶν φέρουσαι ἁπλῶς θυρεὸν ἄνευ ἐμβλημάτων τῶν ἱστορικῶν περιόδων.

Θυρεὸς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας

Ἐθνολογία.— Οἱ Ἕλληνες κατῆλθον εἰς τὴν χώραν ἀπὸ Βορρᾶ, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ μέσου Δουνάβεως. Οἱ βορειότατοι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν ἄνω Ἀξιὸν ἦσαν οἱ Παίονες, οἱ ὁποῖοι ἀνεμίχθησαν πολλαχῶς καὶ μὲ Ἰλλυριοὺς δυτικώτερον καὶ μὲ Θρᾷκας ἀνατολικώτερον. Μὲ Ἰλλυριοὺς καὶ Θρᾷκας ἀνεμίχθησαν καὶ οἱ Μακεδόνες, οἱ δὲ τὰ νοτιώτερα, καὶ ἰδιαιτέρως τὰ νοτιοανατολικὰ καὶ τὰς νήσους, κατοικήσαντες μετὰ τῶν παλαιοτέρων τῆς χώρας κατοίκων, οἵτινες ἐγένοντο οἱ φορεῖς τῶν παλαιοτάτων ἐν Ἑλλάδι πολιτισμῶν, τοῦ Μινωϊκοῦ ἐν Κρήτῃ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Αἰγαίου, ἦσαν οὐχὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ λαοὶ μεσογειακοὶ ἢ μικρασιατικοί, οἱ ὁποῖοι ἐν μέρει ἢ κατὰ τόπους ὠνομάζοντο *Κᾶρες* ἢ *Λέλεγες*, ἐνίοτε δὲ κακῶς καὶ *Πελασγοί*, ἐν Κρήτῃ *Ἐτεόκρητες*. Ἦτοι γνήσιοι Κρῆτες. Ὁ μεσογειακὸς αὐτὸς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπετάγη κατὰ τὴν Γ΄ χιλιετηρίδα π.Χ. ὑπὸ τῶν ἐκ Βορρᾶ ἐπιδρομέων, οἵτινες καὶ ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς βαθμηδὸν τὴν γλῶσσάν των, ἐνῷ ἐδέχθησαν τὸν πολιτισμὸν ἐκείνων. Τοιουτοτρόπως ἐδημιουργήθη νέα ἐθνικότης, ἥτις ἔλαβε τὸ ἐνιαῖον ὄνομα τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὸν Ὅμηρον, πάντως πρὸ τοῦ Ζ΄ π.Χ. αἰῶνος. Ἐπίσης οἱ Ἕλληνες οἱ ὁποῖοι ἦλθον εἰς τὰ παράλια τῆς Προποντίδος, τὰ εὐρωπαϊκὰ (Θρᾴκη) ἢ τὰ ἀσιατικὰ (Βιθυνία) ἀνεμίχθησαν μὲ θρᾳκοφρυγικοὺς πληθυσμούς, οἵτινες ἐπίσης ἐδέχθησαν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὅπως καὶ οἱ προελληνικοί. Ἀπὸ τῆς Β΄ π.Χ. χιλιετηρίδος οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ ἐγκαθίστανται εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὸν παραλίων τῆς ὁποίας, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Α΄ π.Χ. χιλιετηρίδος, ἐπυκνώθη μεγάλως ὁ πληθυσμός. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅμως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὁ Ἑλληνισμὸς εἰσέδυσε βραδύτερον ἐπὶ τῶν Διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅτε ἱδρύθησαν πλεῖσται πόλεις, ἀνεπτύχθη ἡ συγκοινωνία καὶ κατ' αὐτὸν εἰλκύσθη ὁ Ἑλληνισμὸς εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἧς οἱ ἐντόπιοι πληθυσμοί, φρυγικοὶ κ.ἄ., βαθμηδόν, διὰ τῶν πόλεων, ἐξηλληνίσθησαν.

Ἐπὶ τῶν Ρωμαίων συνεπληρώθη ὁ ἐξελληνισμός, οὕτω δὲ ἡ ἐξελληνισθεῖσα Μ. Ἀσία ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους. Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα Ρωμαῖοι, τὸ ὁποῖον ἔλαβον οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους, τοῦτο δὲν προῆλθεν ἐξ ἐθνολογικῶν, ἀλλ' ἐκ πολιτικῶν λόγων. Ρωμαῖοι ἦσαν ἀπὸ τοῦ 211 μ.Χ. ὅλοι οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ἐπομένως καὶ οἱ Ἕλληνες. Ἀξία λόγου ἐθνολογικὴ διασταύρωσις ἔγινε κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ὅτε κατῆλθον Σλαῦοι, Βλάχοι καὶ Ἀλβανοὶ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα μέχρι τῆς Μάνης. Ἡ κάθοδος τῶν λαῶν τούτων ὀφείλεται εἰς τὴν ἀραίωσιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀφ' ἑνὸς ἐκ τῆς διασπορᾶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς χώρας μεμακρυσμένας, εἰς τοὺς ἐμφυλίους ἀγῶνας καὶ εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Γότθων καὶ Οὔννων. Περὶ τῆς εἰσβολῆς Σλαύων καὶ ἄλλοι ἔγραψαν πρὸ τοῦ Φαλλμεράυερ, ἀλλ' οὗτος πρῶτος, τῷ 1830, ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν καθ' ἣν οἱ εἰσβολεῖς ἐξεσλαύισαν τὴν χώραν. Ἡ θεωρία ἀπεδείχθη, ἐκ τῆς προκληθείσης συζητήσεως, ἀστήρικτος, καθότι οἱ κατελθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα Σλαῦοι δὲν ἦσαν τόσοι ὥστε νὰ ἐκριζώσωσι τὸν Ἑλληνισμόν. Ὡς πρὸς τοὺς Ἀλβανούς, περὶ τούτων γνωστὸν εἶνε ὅτι τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἤπειρον στρατιῶται Ἀλβανοὶ ὑπηρετήσαντες τὸν Σέρβον βασιλέα Στέφανον Δουσάν καὶ ἔλαβον κτήματα παρ' αὐτοῦ. Κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα χιλιάδες Ἀλβανῶν γεωργῶν κατῆλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ὑπῆρχεν ἔλλειψις ἀγροτικῶν χειρῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἀττικήν. Οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἐδέχθησαν αὐτοὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, πολλαχοῦ δέ, ὅπως ἐν Ἀττικῇ, μετέδωκαν εἰς συνοικισμοὺς ἑλληνικοὺς τὴν Ἀλβανικήν. Περὶ τῶν Βλάχων, ἤτοι τῶν ἐκλατινισμένων ἀρχαίων Θρᾳκῶν ἢ, κατ' ἄλλους, Ἑλλήνων, δὲν εἶνέ τι ἀκριβῶς γνωστόν. Ἡ ἱστορία τῶν Βλάχων ἐν Μακεδονίᾳ ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ Ι΄ αἰῶνος καὶ εἶνε πιθανὸν ὅτι τότε κατέβησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τὴν σλαυϊκὴν πίεσιν εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Ἀργότερον ἀπαντῶσι πολυάριθμοι εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἡ ὁποία ὠνομάσθη καὶ Μεγάλη Βλαχία. Μέχρι σήμερον ὁμιλοῦσιν ἀκόμη ἑνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὴν βλαχικήν, ἡ ὁποία ἐπίσης περιέχει ἄφθονα ἑλληνικὰ στοιχεῖα. Ἡ τουρκικὴ κατάκτησις δὲν προσέθηκε νέα ἐθνολογικὰ στοιχεῖα, διότι οὐδαμοῦ Τοῦρκοι ἔγιναν Ἕλληνες. Τὸ ἀντίθετον συνέβη. Εἰς τὴν Κρήτην καὶ εἰς τὴν νότιον Μακεδονίαν, καθ' ὁμάδας πολλοὶ Ἕλληνες ἔγιναν Μουσουλμάνοι καὶ ὁμίλουν μέχρι τοῦ 1922-1923, ὅτε ἔφυγον ἐξ Ἑλλάδος, τὴν Ἑλληνικήν.

Ἱστορία.—Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶνε ἱστορία πολλῶν, αὐτοτελῶν καὶ ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων πόλεων, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶνε μέγας καὶ ἡ ἔκτασις εὐρεῖα, ἐξερχομένη καὶ πέρα τῶν ὁρίων τῆς χώρας, εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ὅπου εἶχε σχηματισθῆ ἡ *Μεγάλη Ἑλλάς*. Τὰ τμήματα ταῦτα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ οὐδέποτε κατώρθωσαν νὰ ἀποτελέσωσιν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἑνότητα πολιτικήν.

Εἰς τὰ περὶ Ἐθνολογίας καὶ Γλώσσης κεφάλαια γίνεται λόγος περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων, τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς προελεύσεώς των. Ὡς πρὸς δὲ τὴν προϊστορίαν τῆς χώρας ἦν κατῴκησαν, ἀπὸ Βορρᾶ ἐλθόντες, οἱ Ἕλληνες, ὁρίζεται κατὰ τρία στάδια πολιτισμοῦ.

Ὁ *Κρητικός*, ὁ καὶ *Μινωϊκὸς* καλούμενος, πολιτισμὸς εἶνε ὁ παλαιότατος, τὰ παλαιότερα στρώματα τοῦ ὁποίου, ἀναγόμενα εἰς καθαρῶς λιθικὴν ἐποχήν, φθάνουσι μέχρι τῆς Ι΄ χιλιετηρίδος π.Χ., ἀκολουθοῦσι δὲ κυρίως εἰς τὰ σπουδαιότερα ἀρχαιολογικὰ κέντρα τῆς Κρήτης, τὴν *Κνωσὸν* καὶ τὴν *Φαιστόν*, ἐννέα στρώματα τῆς *χαλκῆς* ἐποχῆς, τὰ ὁποῖα, ἀνὰ τρία χωριζόμενα, ἀποτελοῦσι τὰς τρεῖς περιόδους τοῦ Κρητικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν *πρωτομινωϊκὴν* (3000-2000 π.Χ.), τὴν *μεσομινωϊκὴν* (2000-1600 π.Χ.) καὶ τὴν *ὑστερομινωϊκὴν* (1600-1400 π.Χ.). Διακρίνεται δ' ὁ πολιτισμὸς οὗτος διὰ τὴν εἰς τὰς τέχνας πρωΐμον ἀνάπτυξιν καὶ καταπληκτικὴν πρόοδον καὶ τὰ λαμπρὰ μνημεῖα ζωγραφικῆς, πλαστικῆς, κεραμευτικῆς καὶ οἰκοδομικῆς.

Ὁ *Αἰγαιακὸς* ἢ *αἰγαῖος* (βλ.λ.) πολιτισμὸς φθάνει μέχρι τοῦ 3000 π.Χ. περίπου καὶ διακρίνεται κυρίως διὰ τὴν μεταλλοτεχνίαν.

Ὁ *Ἑλλαδικὸς* πολιτισμὸς ἀνεπτύχθη παραλλήλως πρὸς τὸν Κρητικόν, εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους, τὴν *πρωτοελλαδικὴν* (3000-2000 π.Χ.), τὴν *μεσοελλαδικὴν* (2000-1600 π.Χ.) καὶ τὴν *ὑστεροελλαδικὴν* (1600-1400 π.Χ.), ἄλλως *μυκηναϊκήν*, ἐκ τῶν Μυκηνῶν, τοῦ σπουδαιοτέρου κέντρου τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἤκμασεν ὁ πολιτισμὸς αὐτός, τοῦ ὁποίου κύρια χαρακτηριστικὰ εἶνε τὰ ὡχρωμένα ἀνάκτορα καὶ αἱ γραπταὶ αὐτῶν διακοσμήσεις, οἱ θαλαμωτοὶ καὶ οἱ θολωτοὶ τάφοι, ἐγκόλλητα ἔργα, ὅπως τὰ περίφημα ἐγχειρίδια, τὰ μινυακὰ λεγόμενα ἀγγεῖα καὶ αἱ ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάφοις χρυσαῖ προσωπίδες.

Αἱ πρὸς Νότον κινήσεις τῶν ἑλληνικῶν φύλων, αἱ ὁποῖαι ἤρχισαν παλαιότερον, ἀποκορυφοῦνται κυρίως περὶ τὸν ΙΓ΄ καὶ ΙΒ΄ αἰῶνα π.Χ. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, προηγήθη τὸ ἰωνικὸν κῦμα πρὸς Νότον, ἐπηκολούθησε δὲ τὸ ἀχαϊκὸν καὶ τὸ αἰολικὸν καὶ τελευταῖον τὸ δωρικόν. Ἀπὸ τοὺς Ἴωνας μετανάστας ἀπέμειναν ἀμιγεῖς οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Εὐβοίας, ὁπόθεν ὕστερον ἀπῳκίσθη ὁ ἰωνικὸς κόσμος τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ Ἀχαιοὶ κατέλαβον τὴν Ἀρκαδίαν, τὴν Κύπρον καὶ μέγα μέρος τῆς Πελοποννήσου. Τὰ αἰολικὰ φῦλα ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Βοιωτίαν, εἰς τὴν Λέσβον καὶ εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Μ. Ἀσίαν. Τελευταῖοι ἦλθον οἱ Δωριεῖς εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Κρήτην καὶ τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν κατέκτησαν, πλὴν τῆς Ἀχαΐας, τῆς Ἦλιδος καὶ τῆς Ἀρκαδίας.

Ἀλλ' ἐφόσον αὐξάνεται ὁ πληθυσμός, ἡ μητροπολιτικὴ Ἑλλὰς καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐκπορευθεῖσα μικρασιατικὴ εἶνε πλέον ἀνεπαρκεῖς δι' αὐτόν, οὗτος δ' ἐπιζητεῖ καὶ ἐξευρίσκει νέους τόπους ἐγκαταστάσεως καὶ ἐμπορίου. Ἡ Κόρινθος καὶ τὰ Μέγαρα, ἡ Χαλκὶς καὶ ἡ Ἐρέτρια καὶ μάλιστα ἡ *Μίλητος*, πρωτοστατοῦσιν εἰς τοὺς μεθοδικοὺς καὶ συστηματικοὺς τούτους ἀποικισμούς. Ἡ Μίλητος καταλαμβάνει τὰ σπουδαιότερα καὶ ἐπικαιρότερα κέντρα τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἐπεκτείνεται εἰς τὰ ἀκρότατα σημεῖα αὐτοῦ, ὅπου ἱδρύει τὴν Ὀλβίαν, καὶ γίνεται ὁ σύνδεσμος Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς. Πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς Μεσογείου ἱδρύεται ἡ Μασσαλία ὑπὸ τῶν Φωκαέων καὶ ὑπὸ τῶν Χαλκιδέων, καταλαμβάνεται ὁ κόλπος τῆς Νεαπόλεως καὶ τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς Σικελίας. Οἱ Ρόδιοι ἱδρύουσι τὸν Ἀκράγαντα καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐγκαθίστανται εἰς τὸν Ἀδριατικὸν καὶ εἰς τὰ θρᾳκικὰ παράλια. Οἱ Θηραῖοι ἔρχονται εἰς τὴν Κυρηναϊκὴν καὶ οἱ Αἰγινῆται, κτίζοντες εἰς τὰ παράλια τῆς Αἰγύ-

πτου τὴν Ναύκρατιν, ἀνοίγουσι τὸν δρόμον τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ἀφρικήν.

Ἡ συντελεσθεῖσα κοινότης τῆς γλώσσης, ἡ συνείδησις τοῦ κοινοῦ παρελθόντος, ἡ κοινότης τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων ἐνέπνευσαν ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τοὺς Ἕλληνας πνεῦμα ἑνότητος καὶ ἀλληλεγγύης παρὰ τὰς φυλετικὰς αὐτῶν διακρίσεις. Τὸ πνεῦμα τοῦτο, ἀναπτυχθὲν κυρίως εἰς τὴν ἀποικιακὴν Ἑλλάδα, ἐκδηλοῦται κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν θρησκείαν. Αἱ ἑορταὶ τῆς Ὀλυμπίας, τῶν Δελφῶν, τῆς Δήλου, τοῦ Ἰσθμοῦ, τῆς Νεμέας, ἀποτελοῦσι τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς ἰδέας τῆς ἑλληνικῆς ἑνότητος. Ἀλλὰ καὶ τοπικὰ διαμερίσματα ἢ συνοικισμοὶ ἢ ἐπαγγελματικαὶ ὁμάδες, ἑνούμενα περὶ ὡρισμένα κέντρα πρὸς σκοπιμώτερον ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων των, συντελοῦσιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ὧν σπουδαιότεραι ἀπέβησαν αἱ ἰωνικαὶ Ἀθῆναι καὶ ἡ δωρικὴ Σπάρτη. Ἐκ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν, αἵτινες παρουσιάζουσι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συγκρότησιν πόλεων, εἶνε ἡ εὔφορος Θεσσαλία, ἀφ' ἧς ὅμως ἔλειπεν ἡ ἀρτία ἐσωτερικὴ ὀργάνωσις, καὶ τὸ Ἄργος, τὸ ὁποῖον ἐπὶ Φείδωνος ἀνῆλθεν εἰς μεγάλην ἀκμήν. Αἱ ἀποικιακαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, καίπερ ὑποταχθεῖσαι εἰς τοὺς Λυδούς, προήχθησαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν καὶ εἰς τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει. Ὑπὲρ πάσας ἀκμάζει ἡ ἰσχυρὰ Μίλητος ὄχι μόνον εἰς τὸ ναυτικόν, εἰς τὴν διοίκησιν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας.

Παλαιότατον πολίτευμα τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἡ βασιλεία. Ὁ βασιλεύς, Ἰσόβιος καὶ κατὰ κληρονομίαν, εἶχε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ, ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης ἐξετέλει θρησκευτικὰ καὶ δικαστικὰ καθήκοντα. Σὺν τῷ χρόνῳ οἱ περιβάλλοντες τὸν βασιλέα εὐγενεῖς ἀφαιροῦσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν μέρος τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας κατὰ τὸν Η' καὶ Ζ' π.Χ. αἰῶνα ἐνισχύοντες τὴν ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀποτελουμένην βουλήν. Ἀναπτύσσεται οὕτως ἡ ἀριστοκρατία ἢ ὀλιγαρχία. Διετηρήθη ὅμως ἡ βασιλεία εἰς τινας ἑλληνικὰς χώρας, ὡς εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Ἤπειρον, εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς τὴν Σπάρτην. Οἱ ἀγῶνες μεταξὺ τῶν πλουσίων καὶ τοῦ λαοῦ ἔδωκαν εὐκαιρίαν εἰς δραστηρίους καὶ φιλοδόξους τινὰς νὰ συγκεντρώσωσιν εἰς τὰς χεῖράς των ὅλας τὰς ἐξουσίας καὶ ν' ἀνακηρυχθῶσιν ὑπὸ τοῦ λαοῦ *τύραννοι*. Ἡ τυραννὶς τῶν ἀπέβαινεν ὠφέλιμος καὶ εὐεργετικὴ εἰς τὸν λαόν. Αἱ τέχναι, τὰ γράμματα, ἡ θρησκευτικὴ λατρεία ἐξυψώθησαν εἰς μεγάλην ἀκμὴν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς τυραννίδος (Ζ'-Σ' αἰών), ἥτις ἀπέβη σημαντικωτάτη μάλιστα εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἰσθμὸν πόλεις. Ἡ διάρκεια ὅμως τῆς τυραννίδος δὲν ὑπῆρξεν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι μακρά. Ὁ λαὸς ἄλλοῦ ἐνωρίτερον ἀλλοῦ βραδύτερον διεκδικεῖ τὰ δίκαιά του ἐπιτυχῶς καὶ τὴν καταλυθεῖσαν τυραννίδα διαδέχεται ἡ δημοκρατία, ὡς π.χ. ἐν Ἀθήναις διὰ τοῦ Κλεισθένους (τῷ 503 π.Χ.).

Μικρὸν μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἤρχισαν οἱ Περσικοὶ πόλεμοι. Τούτους προεκάλεσαν τὸ μὲν ἡ ὑποδούλωσις τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἰωνίας, ὁδηγήσασα τοὺς καταπιεζομένους Ἕλληνας εἰς ἐπανάστασιν, τὸ δὲ οἱ κατακτητικοὶ τῶν Περσῶν σκοποὶ κατὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος. Ἡ σύγκρουσις ἀπέβη ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας κατά τε τὴν ξηρὰν, εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὅπου ἐπολέμησαν πρὸς τοὺς ἐπιδρομεῖς μόνον Ἀθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς, καὶ εἰς τὰς Πλαταιάς, καὶ κατὰ θάλασσαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ πάλιν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν εἰς τὴν Μυκάλην. Μόνον εἰς τὰς Θερμοπύλας ἐκάμφθησαν, ἀλλ' ἐκεῖ ἡ θυσία τῶν μαχομένων ἰσοδυνάμει πρὸς νίκην τῆς ἠθικῆς δυνάμεως κατὰ τῆς ὑλικῆς βίας, ὡς θρίαμβος τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας. Αἱ νῖκαι ὕψωσαν τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν Ἀθηναίων, μὴ μετεχόντων τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν συμμάχων των, ἀνέλαβον νικηφόρους ἐπιθετικοὺς ἐναντίον τῶν Περσῶν πολέμους. Ἀλλὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτικῆς ἐφθόνησεν ἡ Σπάρτη καὶ αἱ δύο μεγάλαι ἑλληνικαὶ δυνάμεις περιῆλθον εἰς ἐμπόλεμον ῥῆξιν. Αὕτη ἐτερματίσθη μετά τινας μάχας, διηυθετήθησαν δὲ προσωρινῶς αἱ διαφοραί (445 π.Χ.). Τότε τῶν Ἀθηνῶν προΐστατο ὁ Περικλῆς. Οὗτος ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς πόλεως καὶ διὰ τῶν συντελεσθέντων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του μεγάλων ἔργων τέχνης καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν ὕψωσε τὰς Ἀθήνας εἰς ἄφθαστον πολιτικὸν μεγαλεῖον καὶ ἔθεσε τὴν σφραγῖδα τοῦ ὀνόματός του εἰς τὰς ἐνδοξοτέρας ἡμέρας τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν γένει τῆς Ἑλλάδος. Ἡ *Ἀκρόπολις* ἐξωραΐζεται διὰ θαυμασίων κτισμάτων, ὡς ὁ *Παρθενών*, τὰ *Προπύλαια* κλ., καὶ κοσμεῖται δι' ἀπαραμίλλων ἀγαλμάτων καὶ ἀναθημάτων, ὧν τὴν πρώτην θέσιν καταλαμβάνουσι τὰ ἀριστουργήματα τοῦ *Φειδίου*. Ἡ ποίησις, ἡ ἱστορία, ἡ φιλοσοφία, αἱ θετικαὶ ἐπιστῆμαι καλλιεργοῦνται καὶ ἀκμάζουσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου συρρέουσιν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος οἱ ὀρεγόμενοι τούτων. Ἡ δραματικὴ μάλιστα ποίησις εἶνε προϊὸν γνήσιον καὶ αὐτοφυὲς τοῦ ἀθηναϊκοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐκρήγνυται, λόγῳ τῆς ἀντιθέσεως τῶν συμφερόντων Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης, πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο πόλεων, ὁ καλούμενος Πελοποννησιακός (431-404 π.Χ.), εἰς ὃν παρεσύρθη ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος, ὅστις δὲ ἐξησθένησε τελείως τὴν Ἑλλάδα. Τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἐξιστοροῦνται ἀλλαχοῦ (βλ. *Πελοποννησιακὸς πόλεμος*).

Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης, συνέπεια τῆς νίκης αὐτῆς, ὑπῆρξε βραχεῖα. Αἱ μὲν Ἀθῆναι ταχέως ἀνέλαβον ἐκ τῆς ἥττης, ἀνεπτύχθη δὲ συγχρόνως νέα δύναμις, ἡ πόλις τῶν Θηβῶν ἥτις, ἂν καὶ διὰ βραχὺ διάστημα (379-362 π.Χ.), ἀνέλαβε διὰ τῶν νικῶν της κατὰ τῆς Σπάρτης τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Μικρὸν μόνον ἀφ' ἧς, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ στρατηγοῦ Ἐπαμεινώνδου, αἱ Θῆβαι ἀπώλεσαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν, ἀναμιγνύεται, διὰ πρώτην φοράν, εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἡ Μακεδονία. Ὁ βασιλεὺς ταύτης Φίλιππος Β', μέγας ὀργανωτὴς καὶ μέγας πολιτικός, ἐπωφελούμενος τῶν διχονοιῶν τῶν νοτίων Ἑλλήνων, ἠδύνατο μὲν τὸ κράτος του, ἐπενέβη δὲ εἰς τὰ πράγματα τῆς κυρίως Ἑλλάδος, κατέστη διαιτητὴς ἐν αὐτῇ, τέλος δέ, νικήσας παρὰ τὴν Χαιρώνειαν (338 π.Χ.) τοὺς Θηβαίους, τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν, ὑπεχρέωσε τοὺς Ἕλληνας, πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν, ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν (συνέδριον τῆς Κορίνθου) στρατηγὸν αὐτοκράτορα. Ὡς σκοπὸς τῆς ἑνώσεως ταύτης τῶν Ἑλλήνων ἐτέθη ὁ κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος. Τοῦτον ὅμως τὸν σκοπὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ Φίλιππος, δολοφονηθείς. Οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν τότε ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς ἡγεσίας τῶν Μακεδόνων, ἀλλ' ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Φιλίππου, καταλαβὼν καὶ καταστρέψας τὰς Θήβας, κατεφόβισε τὰς ἄλλας πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀνεγνώρισαν καὶ αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα. Τῷ 334 ὁ Ἀλέξανδρος διῆλθε τὸν Ἑλλήσποντον, κατέλυσε διὰ σειρᾶς μαχῶν τὸ Περσικὸν κράτος καὶ ἵδρυσε νέον, περιλαμβάνον τὴν Μακεδονίαν, Θρᾴκην καὶ Ἑλλάδα, τὰς χώρας τοῦ Περσικοῦ καὶ ἐπὶ πλέον τὸ δυτικώτερον τμῆμα τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ

θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς καλὴ εὐκαιρία διὰ τὴν ἀποτίναξιν τῆς μακεδονικῆς ἡγεμονίας. Ἡ ἀπόπειρα τῶν ὅμως ἀπέτυχε καὶ μετὰ τὰς κατ' αὐτὸν ἐπιτυχίας τοῦ Ἀντιπάτρου στερεοῦται ἡ ἀρχὴ τῶν Μακεδόνων.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἀρχονται οἱ περὶ διαδοχῆς ἀγῶνες τῶν κυριωτέρων στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Θέατρον τοῦ μεταξὺ αὐτῶν πολέμου ἦτο κατ' ἀρχὰς ἡ Ἀσία, εἶτα δὲ καὶ ἡ Ἑλλάς, ἥτις ὑπέφερε μεγάλως ἐξ αὐτοῦ. Ὅταν δὲ τέλος ἀποκατέστη μόνιμος ὁπωσοῦν τάξις πραγμάτων, ἡ Ἑλλὰς ἦτο τελείως ἐξηντλημένη. Ὡς πρὸς τὰ ἱδρυθέντα κράτη τῶν Διαδόχων, ταῦτα φέρουσι τὸν τύπον καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, διʼ ὃ καὶ ἑλληνιστικὰ ἐκλήθησαν κράτη. Μεταξὺ τούτων ἦσαν τὸ *βασίλειον τῶν Σελευκιδῶν*, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς Σελεύκους καὶ Ἀντίοχους ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἔκτασιν καὶ ἀκμήν, τὸ *βασίλειον τῆς Περγάμου*, ὅπου ὑπὸ τοὺς Εὐμενίδας ἤκμασαν τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι, καὶ τὸ *βασίλειον τῶν Πτολεμαίων* ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου κυρίως ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμός, συγχωνευθεὶς πρὸς τὸν αἰγυπτιακὸν καὶ τὸν ἀσιατικόν, ἐσημείωσεν εἰς τε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἐπιστήμην τὸν καταπληκτικὸν αὐτοῦ θρίαμβον.

Εἰς τὴν Ἤπειρον, τῷ 296, κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Πύρρος, ὅστις ἐπεκτείνας τὸ κράτος του εἰς τὴν Ἰλλυρίαν καὶ μέχρι τῆς Αἰτωλίας, ἐξεστράτευσεν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν (280), προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκεῖ πόλεων. Ἀλλ' ὅμως τὰ σχέδια τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης ἐναυάγησαν καὶ ὄχι μόνον ὁ Πύρρος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἤπειρον ἐν τέλει ἡττημένος καὶ ἄπρακτος, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐκεῖ ἑλληνικαὶ πόλεις περιῆλθον εἰς χειροτέραν θέσιν ἢ πρότερον. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἤπειρον διενοήθη νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπιχειρήσας πόλεμον κατὰ τῶν Μακεδόνων ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Σπάρτης καὶ κατὰ τοῦ Ἄργους, ὅπου εὑρεν ἐν τῇ ἥττῃ καὶ τῇ ὑποχωρήσει καὶ τὸν θάνατον (272).

Ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐν αὐτῇ πραγμάτων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βασιλείου τῆς Μακεδονίας. Ἐκεῖ βασιλεύει Δημήτριος ὁ Πολιορκητής. Οὗτος ὅμως ἐπιχειρήσας νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος του εἰς Ἀσίαν ἡττᾶται καὶ αἰχμαλωτίζεται. Πάλιν δὲ ἡ Ἑλλάς, ὡς κτῆσις τοῦ Δημητρίου, ὑποφέρει ἐκ τοῦ πολέμου. Ἠκολούθησεν εἰσβολὴ τῶν Γαλατῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς Μακεδονίας. Οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν ἀντίστασιν, ἐπέτυχον δὲ νὰ ἀποκρούσωσι τοὺς Γαλάτας, ἀφοῦ ὅμως οὗτοι ἐσύλησαν τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν. Οἱ Γαλάται διηυθύνθησαν εἰς Θρᾴκην, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Μ. Ἀσίαν. Τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας κατέλαβεν ἐν τῷ μεταξὺ Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς (277-239), ὅστις ἐξησφάλισε τὴν ἐν Ἑλλάδι μακεδονικὴν κυριαρχίαν.

Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῆς ἐξαντλήσεως καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀδυναμίας ἐμφανίζονται ἐν Ἑλλάδι δύο ἀξιόλογα πολιτικὰ συγκροτήματα, ἡ *Ἀχαϊκὴ* καὶ ἡ *Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία* (περὶ τούτων βλ. τὰ σχετικὰ ἄρθρα), αἵτινες κατορθοῦσι νὰ περισώσωσι τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν δυνάμεις καὶ νὰ ἀντεπεξέλθωσί πως εἰς τὴν μακεδονικὴν ἀρχήν. Ὡς πρὸς τὴν Σπάρτην, ἐκεῖ εἶχον ἐπέλθει σημαντικαὶ μεταβολαί, ἴδια κοινωνικαί, αἱ ὁποῖαι ἐπέτρεψαν εἰς ὀλίγους ἐκ τῶν πολιτῶν νὰ λάβωσιν εἰς χεῖράς των τὴν ἐξουσίαν. Ὁ βασιλεὺς Ἄγις, ἐπιχειρήσας ἀναδασμὸν τῆς γῆς, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν πλουσίων. Ὁ διάδοχος τούτου Κλεομένης Γ' μὲ ἐπιτυχίαν μεγαλυτέραν ἐφήρμοσε τὸ σχέδιον τοῦ Ἄγιδος, ἀλλ' ὁ ἐπιχειρηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πόλεμος κατὰ τῶν Ἀχαιῶν προεκάλεσεν ἐπέμβασιν τῶν Μακεδόνων, οἵτινες ἐγένοντο πάλιν κύριοι τῆς Πελοποννήσου. Ἡ Αἰτωλικὴ συμπολιτεία, ἥτις ἔφθασε νὰ περιλάβῃ τὸ πλεῖστον τῆς Στερεᾶς, ἐπεχείρησε ν' ἀντιταχθῇ κατὰ τῶν Μακεδόνων, εἰς βοήθειαν δ' ἐκάλεσε τοὺς Ρωμαίους. Οὗτοι ἐνίκησαν τοὺς Μακεδόνας καὶ τοὺς πρὸς τούτους συμμαχοῦντας Ἀχαιούς, κατέστησαν δὲ διαιτηταὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι. Νέος πόλεμος ἀπέβη πάλιν ὑπὲρ τῶν Ρωμαίων, οὗτοι δέ, καταλύσαντες τὴν ἀρχὴν τῶν Μακεδόνων ἐν Ἑλλάδι, ἀνεκήρυξαν ταύτην, διὰ τοῦ στρατηγοῦ των Φλαμινίνου, ἐλευθέραν (195 π.Χ.). Πράγματι, κατέστησαν κύριοι αὐτῆς. Διὰ τρίτου δὲ πολέμου πρὸς τὴν Μακεδονίαν, κατέλαβον αὐτὴν καὶ τὴν κατέστησαν ἐπαρχίαν ρωμαϊκήν. Ἐπέμβασις τοῦ Σελευκίδου Ἀντιόχου εἰς Ἑλλάδα ἀπέληξεν εἰς ἥτταν αὐτοῦ, ἀναγκασθέντος νὰ ἀναγνωρίσῃ ἑαυτὸν ὑποτελῆ τῶν Ρωμαίων. Οὗτοι δέ, προκαλέσαντες πόλεμον πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, κατέλυσαν καὶ τὴν συμπολιτείαν αὐτῶν καὶ συγχρόνως κατέστησαν ἐπαρχίαν ρωμαϊκὴν καὶ τὴν Ἑλλάδα (146 π.Χ.).

Ἀπόπειρα τῶν Ἑλλήνων ὅπως ἐλευθερωθῶσι, συμμαχοῦντες μετὰ τοῦ ἐχθροῦ τῶν Ρωμαίων Μιθριδάτου, βασιλέως τοῦ Πόντου, ἀπέτυχε, καὶ μόνον νέας συμφορὰς προεκάλεσε διὰ τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας πόλεις ἐληλατήθησαν. Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους μεταξὺ Ρωμαίων πολέμους (Καίσαρος κατὰ Πομπηΐου, Ὀκταβίου καὶ Ἀντωνίου κατὰ Κασσίου καὶ Βρούτου, Ὀκταβίου κατὰ Ἀντωνίου) οἱ Ἕλληνες εὑρέθησαν πάντοτε μὲ τὸ μέρος τῶν ἡττημένων. Γενικῶς ὅμως οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες, ἐκτὸς τοῦ Βεσπασιανοῦ, συμπεριεφέρθησαν μετ' εὐνοίας πρὸς τοὺς Ἕλληνας, σεβόμενοι τὴν δόξαν τῶν προγόνων των, τινὲς δὲ εὐηργέτησαν τὴν χώραν, ἰδιαζόντως ὁ Ἁδριανὸς καὶ ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος. Ἔτι γενικώτερον, πάντες οἱ ἀνεπτυγμένοι ἐκ τῶν Ρωμαίων ἐσέβοντο τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπεσκέπτοντο, φοιτῶντες εἰς τὰς φιλοσοφικὰς σχολάς της. Εἰσβολαὶ Γότθων κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα μ.Χ. ἀπετέλεσαν σκληρὰν δοκιμασίαν διὰ τὴν χώραν σύμπασαν, γενικῶς ὅμως αὕτη ὁλικῶς δὲν εὑρίσκετο εἰς κακὴν κατάστασιν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους.

Ἐπὶ τῶν πρώτων Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων, ἡ κατάστασις μετεβλήθη, διότι οἱ αὐτοκράτορες ὀδτοι ἐπίεσαν τὸν ἑλληνικὸν λαόν, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐμμένοντα εἰς τὸ παλαιὰν θρήσκευμα, καὶ ἔκλεισαν τὰς φιλοσοφικὰς σχολάς. Νέαι εἰσβολαὶ Γότθων, εἶτα δὲ Ἀβάρων καὶ Σλαύων (Δ'-Ζ' αἰών), εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας προεκάλεσαν νέας καταστροφάς. Αὗται ὅμως, ἐκτὸς τῆς Μακεδονίας, ἦτις καὶ νέας ὑπέστη εἰσβολάς, ἐπὶ Βυζαντινῶν προάγονται γενικῶς ἐν εἰρήνῃ. Ἡ κυρίως Ἑλλὰς διαιρεῖται ἀρχικῶς εἰς τὰ θέματα: τῆς Ἑλλάδος, περιλαμβάνον τὴν ἀνατολικὴν καὶ μέσην Στερεὰν μετὰ τῆς Θεσσαλίας, τῆς Πελοποννήσου, ἥτις ἐκτὸς τῆς χερσονήσου περιελάμβανε καὶ τὰς Ἰονίους, τοῦ Αἰγαίου, εἰς ὃ ὑπήγοντο αἱ ἐν τῷ πελάγει τούτῳ νῆσοι, τῆς Κρήτης, εἶτα δὲ καὶ τῆς Κεφαλληνίας. Εἰς τὸ τελευταῖον ὑπήχθησαν αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου. Ὡς πρὸς τὴν δυτικὴν Στερεάν, αὕτη ὑπήγετο εἰς τὸ ἠπειρωτικὸν θέμα Νικοπόλεως. Οἱ κάτοικοι ἐκαλοῦντο Ἑλλαδικοί, διότι τὸ ὄνομα Ἕλλην εἶχεν ἤδη λάβει σημασίαν θρησκευτικήν, δηλοῦν τὸν ἐθνικόν, τὸν εἰδωλολάτρην. Εἰς τὴν ἀρχαίαν δὲ θρησκείαν ἐμειναν πιστοὶ ἱκανοὶ τῶν Ἑλλήνων μέχρι προκεχωρημένων χρόνων, καὶ δὴ ἡ Μάνη μόλις τὸν Ι' αἰῶνα προσῆλθεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ὅτε, τῷ 1204, οἱ Φράγκοι κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν, αἱ χῶραι τῆς κυ-

ρίως Ἑλλάδος περιελήφθησαν εἰς τὸν κλῆρον Βονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ, βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης, ἐκτὸς νήσων τινῶν, αἵτινες, ὡς καὶ ἡ Κορώνη καὶ ἡ Μεθώνη, ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Βενετῶν, οἵτινες ἠγόρασαν παρὰ τοῦ Βονιφατίου καὶ τὴν Κρήτην. Ὁ Βονιφάτιος ἔλαβε κατοχὴν τῆς χώρας, ἐν ᾗ, ἐν τούτοις, ἱδρύθησαν κρατίδια φραγκικὰ τυπικῶς ὑποτελῆ εἰς ἐκεῖνον. Σημαντικώτερα τούτων ἦσαν τὸ δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀχαΐας, περιλαμβάνουσα τὴν Πελοπόννησον. Ἐξ ἄλλου, ἐν Ἠπείρῳ καὶ τῇ δυτικῇ Στερεᾷ ἱδρύθη τὸ ἑλληνικὸν δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου. Βενετοὶ ἰδιῶται κατέλαβον τὰς Κυκλάδας. Τὴν Ρόδον κατεῖχεν ὁ Ἕλλην Λέων Γαβαλᾶς. Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον εἰς τὰς φραγκοκρατουμένας χώρας εἰσήχθη τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα. Ἐν τούτοις, τὸ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱδρυθὲν ἑλληνικὸν κράτος τῆς Νικαίας ἐγίνετο κύριον τῶν πλείστων χωρῶν τῶν Φράγκων καὶ τέλος ἀνέκτα τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐν Πελοποννήσῳ δὲ ἐλάμβανεν ὡς λύτρα τοῦ αἰχμαλωτισθέντος Φράγκου ἡγεμόνος Ἀχαΐας τὴν Μονεμβασίαν καὶ ἄλλα τινὰ φρούρια. Μικρὸν κατὰ μικρόν, ἡ Βυζαντινὴ κυριαρχία ἐν Πελοποννήσῳ ἐπεξετείνετο, ἱδρύετο δὲ δεσποτᾶτον, ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξαρτώμενον. Τὸ δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν κατελύετο ὑπὸ Καταλανῶν μισθοφόρων, οἵτινες ἵδρυον ἐν Ἀττικῇ κράτος ὅπερ ἔμελλε νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ 76 ἔτη (1311-1387), καταλυθὲν ὑπὸ τοῦ οἴκου τῶν ἐκ Φλωρεντίας Ἀτσαγιόλων, οἱ ὁποῖοι ἔμελλον νὰ ἄρξωσι τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὅτε ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς τοὺς Τούρκους. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, κατέχοντες τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀνηκουσῶν ἄλλοτε εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος χωρῶν, ἐπανειλημμένως ἔσχον εὐκαιρίας νὰ ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰ πράγματα τῆς κυρίως Ἑλλάδος, μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπενέβησαν καὶ ἀποφασιστικώτερον εἰς Πελοπόννησον, ἥτις εἶχε περιέλθῃ ὁλόκληρος εἰς τοὺς Ἕλληνας, καταλυθέντος τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, καὶ τέλος κατέλαβον αὐτήν.

Ὑπὸ τοὺς Τούρκους, τὸ ἑλληνικὸν γένος ὑπέστη πολλὰ δεινά, διωγμούς, ἀναγκαστικὸν πολλαχοῦ ἐξισλαμισμόν, τὸ παιδομάζωμα, ἀλλὰ καὶ διετήρησε πολλὰ προνόμια, τυγχάνον αὐτοδιοικήσεως. Ἐπὶ πλέον οἱ Τοῦρκοι, ἀπαίδευτοι τὸ πλεῖστον καὶ ἀδέξιοι εἰς τὰ πολιτικά, ἐχρησιμοποίουν Ἕλληνας εἰς θέσεις ἐμπιστευτικάς, καὶ δὴ ἀνωτέρας, ἰδίᾳ πρεσβευτῶν, γραμματέων καὶ διερμηνέων, καὶ Ἕλληνες μόνον διωρίζοντο εἰς τὴν θέσιν μεγάλων διερμηνέων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πάλιν κατὰ προτίμησιν ἐξελέγοντο οἱ ἡγεμόνες τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἀνεπτύχθη ἀριστοκρατία ἑλληνική, ἡ τῶν Φαναριωτῶν. Τὸ γένος προήγετο διὰ τῆς ἱδρύσεως σχολείων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σωρεύσεως πλούτου ἐκ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας. Ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι, ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ, πάντοτε μὲ τὴν βοήθειαν ξένων, ἰδίᾳ τῆς Ρωσίας, ἀπέτυχον καὶ τὸ ἔθνος, πρὸ πάντων μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770, ἐδοκιμάσθη δεινότατα. Ἐπὶ δεκαετίαν ἐγίνοντο σφαγαὶ καὶ ἐξανδραποδισμοί. Οἱ Ἕλληνες ἐπείσθησαν ὅτι μόνον εἰς ἑαυτοὺς ἔπρεπε νὰ ἐλπίζωσιν, ἤρχισαν δὲ ὀργανούμενοι διὰ νέαν ἐπανάστασιν ἥτις, παρασκευασθεῖσα ὑπὸ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἐξερράγη τῷ 1821, ἀρχίσασα ἐν Μολδαυΐᾳ, ὅπου ὅμως κατεπνίγη, καὶ μεταδοθεῖσα εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα. Φοβερὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀγών, καὶ κατέστη ἔτι φοβερώτερος διὰ τῆς ἐκρήξεως ἐμφυλίου πολέμου μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, κρίσιμος δὲ ἀπέβη ἰδίᾳ ὅταν ἡ Αἴγυπτος ἔστειλεν εἰς βοήθειαν τῆς Πύλης στρατὸν ὠργανωμένον κατὰ τὰ εὐρωπαϊκὰ πρότυπα. Ἀφ' ἑνὸς ὅμως οἱ Ἕλληνες, συνεχίζοντες τὸν ἀγῶνα, προεκάλεσαν πολλὰς συμπαθείας ἐν Εὐρώπῃ καὶ οἱ φιλέλληνες ἐπέτυχον νὰ συγκινήσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ Δυνάμεις Ἀγγλία καὶ Γαλλία ἤρχισαν φοβούμεναι ἐπέμβασιν τῆς Ρωσίας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Διὰ ν' ἀποσοβήσωσι ταύτην, αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις συνεφώνησαν πρὸς τὴν τελευταίαν, ὅπως ἐπέμβωσιν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ἐζήτησαν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ παροχὴν αὐτονομίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔστειλαν δὲ στόλους εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα. Ἐκ μοιραίου γεγονότος εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου, οἱ τρεῖς στόλοι τῶν Δυνάμεων ἤχθησαν, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1827, εἰς δρᾶσιν κατὰ τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου, ὅστις κατεστράφη.

Εἶχεν ἤδη ἀφιχθῆ εἰς Ἑλλάδα, κληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀγωνιζομένων, κυβερνήτης ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἤρχισεν ἡ ὀργάνωσις κράτους. Γαλλικὸς στρατὸς ἀπεβιβάσθη εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐξεδίωξε τοὺς Αἰγυπτίους. Σκοπὸς τῶν Γάλλων ἦτο νὰ δημιουργήσωσι τετελεσμένον καθεστὼς κατοχῆς τῆς χερσονήσου, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Ρωσία, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε κηρύξει πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀπέκτα εἰς βάρος ταύτης ἐδαφικὰ ὠφελήματα. Οἱ Ρῶσοι διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπέβαλον εἰς τὴν Τουρκίαν (1829) τὴν ἀποδοχὴν τῶν περὶ Ἑλλάδος ἀποφάσεων τῶν Δυνάμεων, οἱ Γάλλοι δὲ ἐξεκένωσαν τὴν Πελοπόννησον. Τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος, ὡρίσθησαν ἀπὸ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου εἰς τὸν Ἀμβρακικόν, τὸ δὲ κράτος, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὡρίζετο ὑποτελές, κατέστη ἀνεξάρτητον. Ὡς βασιλεὺς ἐξελέγη ὁ Λεοπόλδος, δοὺξ τοῦ Σὰξ Κοβούργου, ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν ἐδέχθη τὸν θρόνον, ὁ Καποδίστριας ἐξηκολούθησε κυβερνῶν τὴν χώραν. Στάσεις ἐξερράγησαν, αἱ ὁποῖαι κατεστάλησαν, ἀλλ' ὁ κυβερνήτης ἐδολοφονήθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1831. Νέος ἐμφύλιος πόλεμος ἐξερράγη, ὅστις ἔληξε μόνον διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Βαυαροῦ πρίγκιπος Ὄθωνος ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος (1832). Ὁ Ὄθων κατῆλθεν εἰς τὴν ἠρημωμένην χώραν (Ἰανουάριος 1833) καὶ ἐκυβέρνησεν ὑπὸ ἀντιβασιλείαν, ὡς ἀνήλικος. Οἱ ἀντιβασιλεῖς εἰσήγαγον πολλὰ ἀγαθὰ μέτρα, ἀλλ' ἀγνοοῦντες καὶ τὰ ἤθη καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ, προεκάλεσαν ἀντιδράσεις καὶ στάσεις. Τῷ 1835 ἡ πρωτεύουσα μετεφέρθη ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας. Τῷ 1843, διὰ στάσεως τῆς φρουρᾶς Ἀθηνῶν, κατελύθη ἡ ἀπόλυτος μοναρχία, ἐγένετο δὲ δεκτὸν Σύνταγμα φιλελεύθερον.

Ἡ ἔκρηξις τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἀνέκοψε τὴν ἀρξαμένην ἐργασίαν ἀνοργανώσεως τῆς χώρας. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς συνεπάθει πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἣν ἐθεώρει ὡς ἀγωνιζομένην ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἡ δ' ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐθεώρει ὡς κατάλληλον τὴν περίστασιν ὅπως ἐλευθερώσῃ ἠπαρχίας ἑλληνικὰς ὁποκειμένας εἰς τὴν Τουρκίαν. Αἱ σύμμαχοι τῆς τελευταίας Ἀγγλία καὶ Γαλλία, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι δρᾶσιν τῆς Ἑλλάδος, κατέλαβον τὸν Πειραιᾶ τὸν Μάϊον τοῦ 1854. Ἡ κατοχὴ παρετάθη πολὺ πέραν τῆς λήξεως τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ὑπὸ τὸ πρόσχημα βελτιώσεως τῆς καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι, ἐκ μέρους τῆς Γαλλίας, ἤρθη δὲ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1857, ἀξιώσει τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπέδιδον αἱ φιλελεύθεραι ἰδέαι,

αἱ ὁποῖαι ἐξεδηλοῦντο μὲ ἀντιδυναστικὴν μορφήν. Τῷ 1862, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς Ὄθων καὶ ἡ βασίλισσα Ἀμαλία εὑρίσκοντο εἰς περιοδείαν, ἐξερράγη ἐν Ἀθήναις στάσις, ἡ δυναστεία ἐκηρύχθη ἔκπτωτος καὶ ἐσχηματίσθη προσωρινὴ κυβέρνησις. Ἐξελέγη Ἐθνοσυνέλευσις, ἀλλ' οἱ πληρεξούσιοι διῃρέθησαν εἰς δύο κόμματα, συγκρούσεις ἐγίνοντο εἰς τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ χώρα ἔπεσεν εἰς ἀναρχίαν.

Τέλος, ἐξελέγη, Ἰούνιον 1863, βασιλεὺς ὁ Γεώργιος Α', Δανὸς πρίγκιψ, ὅστις καὶ κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα τὸν Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις μετὰ ἑνὸς ἀκόμη ἔτους ζωὴν διελύθη, προεκηρύχθησαν δὲ νέαι ἐκλογαί, εἰς τὰς ὁποίας μετέσχε καὶ ἡ Ἑπτάνησος, ἥτις διατελοῦσα ἕως τότε ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας ἐξεβίασε τὴν ἕνωσίν της πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις καὶ συντελέσθη τὸν Μάϊον τοῦ 1864. Ἡ ἐκραγεῖσα τῷ 1866 ἐπανάστασις ἐν Κρήτῃ ἐδημιούργησε σοβαρὰς δυσχερείας διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ κίνδυνον πολέμου πρὸς τὴν Τουρκίαν, δν προέλαβεν ἐπέμβασις τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ἐπιβαλόντος φιλειρηνικὴν πολιτικὴν εἰς τὴν κυβέρνησιν. Δεινὴ διὰ τὸ κράτος περιπέτεια ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ ληστῶν σύλληψις τριῶν ἐπιφανῶν Ἄγγλων καὶ ἑνὸς Ἰταλοῦ εἰς Δήλεσι, παρὰ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡ σφαγὴ αὐτῶν (1870). Ἡ χώρα ὑπέστη ταπεινώσεις καὶ ἐπλήρωσεν ἀποζημιώσεις βαρείας, τὸ γεγονὸς ὅμως ἐγένετο αἰτία τῆς ψηφίσεως τοῦ πρώτου αὐστηροῦ περὶ ληστείας νόμου. Νέας σοβαρὰς δοκιμασίας ὑπέστη ἡ Ἑλλὰς ἐξ αἰτίας τοῦ ἐκραγέντος τῷ 1876 ρωσοτουρκικοῦ πολέμου. Ὁ λαὸς διῃρέθη εἰς δύο μερίδας, ὅπερ καὶ κατὰ τῆς ἐπεμβάσεως. Ἐσχηματίσθη «οἰκουμενικὴ» κυβέρνησις, ἥτις ἤσκησε πολιτικὴν ἐπιφυλάξεως, ἀλλ' ὅταν ὑπεγράφη ἡ ρωσοτουρκικὴ ἀνακωχή, ἡ κυβέρνησις παρητήθη, ἡ δὲ νέα σχηματισθεῖσα διέταξεν εἰσβολὴν εἰς Θεσσαλίαν. Τελεσίγραφον τῆς Τουρκίας ὑπεχρέωσε τὴν κυβέρνησιν νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν στρατόν. Ἡ ρωσοτουρκικὴ συνθήκη εἰρήνης, δι' ἧς ἐσχηματίζετο μέγα βουλγαρικὸν κράτος, ἀπετέλει ἀπογοήτευσιν διὰ τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ἀλλὰ τὸ συγκληθὲν ἐν Βερολίνῳ συνέδριον περιώρισε μὲν τὰ σύνορα τῆς Βουλγαρίας, ἐπεδίκασε δὲ τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Τουρκία ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ συνεδρίου περὶ παραχωρήσεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, τέλος δὲ ἐπετεύχθη συμβιβασμός, παραχωρηθείσης εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Θεσσαλίας, ἐκτὸς μικροῦ αὐτῆς τμήματος, ἐκ δὲ τῆς Ἠπείρου τοῦ ἀνατολικῶς τοῦ Ἀράχθου τμήματος αὐτῆς (1881). Εἰς νέον συναγερμὸν ἐκλήθη ἡ χώρα τῷ 1885, κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας προσάρτησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, αἱ Δυνάμεις ἀπέκλεισαν τὴν Ἑλλάδα, ἥτις ὑπεχρεώθη ν' ἀποστρατευθῇ. Τόσαι περιπέτειαι ἐδημιούργησαν οἰκονομικὸν ζήτημα σοβαρόν, ἐκ τῆς ἀποτυχίας δὲ τῆς συνάψεως δανείου προεκλήθη πτώχευσις τοῦ κράτους (1895). Τὸ τρικουπικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον εἶχε τότε τὴν ἀρχήν, ἐξῆλθε τῶν ἐκλογῶν (1896) συντετριμμένον, ἀποτυχόντος καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ του Χ. Τρικούπη. Ἡ σχηματισθεῖσα κυβέρνησις Θεοδ. Δηλιγιάννη, ἰσχυροτάτη κοινοβουλευτικῶς, ἀλλ' ἄνευ θελήσεως, ἀφέθη νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τῆς μυστικῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας, ἥτις ἀπέβλεπεν εἰς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων ἐπαρχιῶν διὰ πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ἀπέστειλε στρατὸν καὶ στόλον εἰς τὴν ἐν ἐπαναστάσει κατὰ τῆς Τουρκίας διατελοῦσαν τότε Κρήτην. Ὁ πόλεμος κατέστη ἀναπόφευκτος. Οἱ Ἕλληνες ἡττήθησαν καὶ ὑπεχώρησαν (1897), κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ Θεσσαλία, ἠναγκάσθη δὲ ἡ Ἑλλὰς ν' ἀνακαλέσῃ τὸν στρατόν της ἐκ Κρήτης, νὰ δεχθῇ ἐλαφρὰν τροποποίησιν τῶν συνόρων καὶ νὰ πληρώσῃ ἀποζημίωσιν. Ἐξ ἄλλου ὑπεχρεώθη νὰ δεχθῇ οἰκονομικὸν ἔλεγχον τῶν Δυνάμεων. Ἀντιδυναστικὸς ἄνεμος ἔπνεε τότε καὶ ἐγένετο ἀπόπειρα κατὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ἀποτυχοῦσα. Ἀκριβῶς ὅμως ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἐπέφερε μεταστροφὴν τῶν πνευμάτων. Ὡς πρὸς τὴν Κρήτην, χάριν τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ πόλεμος, αἱ Δυνάμεις διώρισαν ἁρμοστὴν τὸν Ἕλληνα πρίγκιπα Γεώργιον, ἡ δὲ Τουρκία ἐδέχθη τὸν διορισμόν του. Τὸ τρικουπικὸν κόμμα, τοῦ ὁποίου ἡγεῖτο ὁ Γ. Θεοτόκης, ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ διηυθέτησε τὰ ἐκ τοῦ πολέμου δημιουργηθέντα ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ ζητήματα. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις ἀνετράπη (1901) συνεπείᾳ ταραχῶν προκληθεισῶν λόγῳ τῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπηκολούθησε δὲ κυβερνητικὴ ἀστάθεια μέχρι τοῦ 1905, ὅτε νέαι ἐκλογαὶ ἔφεραν εἰς τὴν ἀρχὴν κυβέρνησιν Δηλιγιάννη. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀρχίσει ἐν Μακεδονίᾳ ἀγὼν ἐθελοντικῶν σωμάτων στρεφόμενος τόσον κατὰ τῶν Τούρκων ὅσον καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἔπαυσε τῷ 1908, ὅτε εἰς τὴν Τουρκίαν ἀνεκηρύχθη τὸ Σύνταγμα. Ὡς πρὸς τὴν Κρήτην, ἐκεῖ αἱ πολιτικαὶ ἀντιθέσεις ὠξύνθησαν, ὁ πρίγκιψ Γεώργιος ἔπαυσε τὸν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης σύμβουλον Ἐλ. Βενιζέλον (1901), οὗτος δέ, μετὰ τετραετῆ πολιτικὸν ἀγῶνα, ὕψωσε (1905) τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ πρίγκιψ Γεώργιος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, αἱ δὲ Δυνάμεις ἀνεγνώρισαν τότε εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸ δικαίωμα νὰ ὁρίζῃ τὸν ἐν Κρήτῃ ἁρμοστήν. Διωρίσθη δὲ ἁρμοστὴς ὁ Ἀλ. Ζαΐμης, πρώην πρωθυπουργὸς ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Θεόδ. Δηλιγιάννης ἐδολοφονήθη ὑπό τινος τροφίμου τῶν χαρτοπαικτείων (1905). Αἱ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος προκηρυχθεῖσαι ἐκλογαὶ ἔφεραν εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Γ. Θεοτόκην. Ἤρχισε τότε σοβαρὰ ἐργασία πρὸς στρατιωτικὴν ἰδίᾳ ὀργάνωσιν τῆς χώρας, ἀλλὰ τῷ 1909 ἡ κυβέρνησις ἀνετράπη λόγῳ ὀχλαγωγικοῦ τινος κινήματος, ἡ δὲ διαδεχθεῖσα αὐτὴν ὑπὸ τὸν Δ. Ράλλην εὑρέθη μετ' ὀλίγον πρὸ στρατιωτικῆς συνωμοσίας, ἥτις ἐζήτησε νὰ ἐπιβάλῃ ἴδιον πρόγραμμα στρατιωτικῆς ὀργανώσεως. Πρὸς τὸν στρατὸν ἦτο σύμφωνος καὶ ὁ λαός. Ἡ κυβέρνησις Ράλλη παρητήθη, ἐσχηματίσθη δ' ἄλλη ὑπὸ τὸν Κυρ. Μαυρομιχάλην, ἥτις καὶ ἀπεδέχθη τὰ πλεῖστα αἰτήματα τῶν στασιαστῶν. Ἀλλ' ὁ Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος ἐκάλεσεν ἐκ Κρήτης σύμβουλον τὸν Ἐλ. Βενιζέλον (1909), ὅστις συνέστησε τὴν προκήρυξιν ἐκλογῶν ἀναθεωρητικῆς βουλῆς. Ἡ κυβέρνησις δὲν ἐδέχθη τὴν εἰσήγησιν, παρητήθη, καὶ ἐσχηματίσθη κυβέρνησις Σ. Δραγούμη. Αὕτη, μετὰ τὰς ἐκλογὰς (1910) παρητήθη, ἐσχηματίσθη δὲ κυβέρνησις Βενιζέλου, ἡ ὁποία προεκήρυξε νέας ἐκλογὰς (1911), τῶν ὁποίων ἀπέσχον τὰ παλαιὰ κόμματα.

Τὸ συμπηχθὲν τότε ὑπὸ τὸν Ἐλ. Βενιζέλον κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ἐπελήφθη δραστηρίως τῆς ἀνοργανώσεως τῆς χώρας. Τὸ Σύνταγμα ἐψηφίσθη ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων, ἐπίσης ἐψηφίσθησαν νόμοι ἐργατικοί, ἄλλοι προστατευτικοὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς γεωργίας, ἐκλήθησαν ὀργανωταὶ στρατοῦ καὶ στόλου καὶ ἐπανεφέρθη εἰς τὸν στρατὸν ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, τὸν ὁποῖον ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἀπομακρύνει. Συγχρόνως ἐπετεύχθη προσέγγισις πρὸς τὰ ἄλλα χριστιανικὰ βαλκανικὰ κράτη, πρὸς ἃ καὶ συνήφθησαν μυστικαὶ συνθῆκαι συμμαχίας. Ἀπὸ κοι-

νοῦ μετὰ τούτων ἡ Ἑλλὰς κατῆλθεν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ὅστις ἀπέβη νικηφόρος (1912-1913). Κατελήφθησαν αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, ἐκτὸς τῶν Δωδεκανήσων, τὰς ὁποίας ἀπὸ τοῦ 1911 εἶχε καταλάβει ἡ Ἰταλία, ἡ Κρήτη, ἡ Ἤπειρος καὶ ἡ νοτιοδυτικὴ Μακεδονία μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, ἐδολοφονήθη ὑπό τινος παράφρονος, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος. Διαφωνίαι μεταξὺ τῶν συμμάχων κατέστησαν ἀναπόφευκτον τὸν μεταξύ των πόλεμον. Ἡ Βουλγαρία ἡττήθη ὑπὸ τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἡ τελευταία δὲ διὰ τῆς ὑπογραφείσης ἐν Βουκουρεστίῳ συνθήκης (1913) ἔλαβε καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος 1914 ἐξερρηγνύετο ὁ Παγκόσμιος πόλεμος. Ἡ εἰς αὐτὸν ἀνάμιξις τῆς Τουρκίας ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων ἐδημιούργησε ζήτημα ἐπεμβάσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, ἀλλ' ἐπὶ τούτου ἐπῆλθε διαφωνία μεταξὺ Στέμματος καὶ πρωθυπουργοῦ Βενιζέλου, ὅστις παρητήθη (1915). Αἱ νέαι ἐκλογαὶ ἔφεραν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ πάλιν κυβέρνησιν Φιλελευθέρων, ἡ ὁποία καὶ ἐκάλεσεν ἐπιστράτευσιν. Ἐπεμβάσης δὲ τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν, ἔκρινεν ἡ κυβέρνησις ἐπιβεβλημένην τὴν ὑποστήριξιν τῆς Σερβίας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τελευταία αὕτη ἠδυνάτει νὰ διαθέσῃ κατὰ τῆς Βουλγαρίας ὅσον στρατὸν προέβλεπεν ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος συμμαχικὴ συνθήκη, οἱ Σύμμαχοι ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἀνέλαβον νὰ στείλωσιν ἀντ' αὐτῆς στρατόν. Οὗτοι ἔστειλαν ὄντως μικρὰς κατ' ἀρχὰς δυνάμεις εἰς Θεσσαλονίκην. Ἡ Ἑλλὰς τότε διεμαρτυρήθη διὰ τὴν παραβίασιν τῆς οὐδετερότητός της. Ἐπὶ τῆς γενικῆς ὅμως πολιτικῆς ἐπῆλθε νέα διαφωνία Στέμματος καὶ κυβερνήσεως, ἥτις παρητήθη. Διάφοροι κυβερνήσεις ἐσχηματίσθησαν, ἐνῷ ἀνὰ τὴν χώραν κατηρτίζοντο σύλλογοι ἐπιστράτων καὶ οἱ Σύμμαχοι ὁλονὲν προέβαλλον νέας ἀξιώσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ὑπὸ τῶν Γερμανοβουλγάρων κατάληψις τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας προεκάλεσεν ἀναβρασμόν, ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐσχηματίσθη προσωρινὴ κυβέρνησις, τῆς ὁποίας ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν (Σεπτέμβριος 1916) αὐτὸς ὁ Ἐλ. Βενιζέλος, ἥτις δὲ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων. Ὡς πρὸς τοὺς Δυτικοὺς Συμμάχους, οὗτοι προέβαλλον συνεχῶς νέας ἀξιώσεις εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν 18 Νοεμβρίου 1916 δὲ ἀπεβίβασαν ἀγήματα, τὰ ὁποῖα ἀνῆλθον πρὸς τὰς Ἀθήνας. Ἐπῆλθε σύγκρουσις πρὸς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ἐπηκολούθησε δὲ ἀποκλεισμὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Συμμάχων. Τέλος διὰ τελεσιγράφου ἐζητήθη ἡ ἀποχώρησις τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ διαδόχου Γεωργίου. Τὸ τελεσίγραφον ἐγένετο δεκτὸν (29 Μαΐου 1917), ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησεν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ δευτερότοκος υἱός του Ἀλέξανδρος. Μετ' ὀλίγον ἀφίκετο ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ Ἐλ. Βενιζέλος, ὅστις καὶ ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν. Ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος μετέσχε τότε τοῦ πολέμου. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων, ἡ Ἑλλάς, ἐντολῇ τῶν Συμμάχων, ἀπεβίβασε στρατὸν εἰς Σμύρνην. Διὰ τῆς ἐν Σέβραις (1920) ὑπογραφείσης συνθήκης, ἡ Θράκη μέχρι 30 χλμ. ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις ἐλάμβανεν ἐντολὴν καὶ ἐπὶ τῆς Σμύρνης καὶ ἱκανῆς ἐνδοχώρας. Μικρὸν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης, ἐγένετο ἐν Παρισίοις ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου. Ἐκλογαί, προκηρυχθεῖσαι διὰ τὴν 1 Νοεμβρίου, ἔφεραν συντετριμμένον τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, ἀποτυχόντος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ του. Ὀλίγον πρὸ τῶν ἐκλογῶν (12 Ὀκτωβρίου) ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἐκ μολύνσεως προκληθείσης ἐκ δήγματος πιθήκου. Ἡ σχηματισθεῖσα κυβέρνησις Ράλλη-Γούναρη προεκήρυξε δημοψήφισμα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπανόδου τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ λαὸς ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου, ἀλλ' αἱ Δυνάμεις δὲν ἀνεγνώρισαν τὸν βασιλέα. Ἰδίᾳ δὲ ἡ Γαλλία ἐπωφελήθη τοῦ γεγονότος τούτου διὰ νὰ ῥήξῃ πάντα συμμαχικὸν δεσμὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ φανῇ εὔνους πρὸς τὴν Τουρκίαν. Μετ' ἀρχικὰς ἐπιτυχίας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Μικρασίᾳ, οὗτος καθηλώθη εἰς τὰς θέσεις του, τέλος δέ, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1922, οἱ Τοῦρκοι ἀνέλαβον ἐπίθεσιν, ἥτις ἀνέτρεψε τὴν ἑλληνικὴν γραμμήν. Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ὁλόκληρος ἡ Μικρασία ἐχάθη (βλ. *Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία*). Τμήματά τινα τοῦ ὑποχωρήσαντος στρατοῦ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ στόλου, ἐκήρυξαν ἐπανάστασιν καὶ ἐζήτησαν, μεταξὺ ἄλλων, τὴν παραίτησιν τοῦ βασιλέως. Πάντα τὰ αἰτήματα ἐγένοντο δεκτά, ὡρίσθη ὡς βασιλεὺς ὁ διάδοχος Γεώργιος καὶ ἐσχηματίσθη κυβερνήσεις τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς ἐπαναστάσεως (βλ. *Ἐπανάστασις 1922*). Τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως Πρωτοπαπαδάκη-Γούναρη-Στράτου, ἐφ' ᾗς ἐπῆλθεν ἡ καταστροφή, καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος εἰσήχθησαν εἰς δίκην, κατεδικάσθησαν δὲ εἰς θάνατον ὅ τε ἀρχιστράτηγος καὶ πέντε ὑπουργοὶ καὶ ἐξετελέσθησαν (15.28 Νοεμβρίου 1922). Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξεκενώθη καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ ἀνατολικὴς τοῦ Ἕβρου Θράκη. Ἀλλ' ἡ κατάστασις ἐφαίνετο τείνουσα πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ πολέμου, ὡργανοῦτο δὲ ὁ στρατός, ὅτε ὑπεγράφη συνθήκη εἰρήνης ἐν Λωζάννῃ (βλ.λ.). Ἀντεπαναστατικὸν κίνημα, ἐκραγὲν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1923, ἀπέτυχεν, ὁ δὲ βασιλεὺς Γεώργιος κατηγορηθεὶς ὅτι διέκειτο εὐμενῶς πρὸς αὐτό, ἐγκατέλειψε τὴν Ἑλλάδα. Τὰ ἀντιπολιτευόμενα τὴν Ἐπανάστασιν κόμματα ἀπέσχον τῶν προκηρυχθεισῶν ἐκλογῶν, ἡ δὲ ἐκ τούτων προελθοῦσα Ἐθνοσυνέλευσις ἐκήρυξεν ἔκπτωτον τὴν δυναστείαν (24 Μαρτίου 1924) καὶ τὴν ἑπομένην ἀνεκήρυξε τὴν δημοκρατίαν, ὑπὸ τὴν αἵρεσιν ἐγκρίσεως τῆς ἀποφάσεώς της ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Δημοψήφισμα ἀπέβη ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας. Λαϊκὰ συλλαλητήρια ἐκάλεσαν καὶ πάλιν τὸν Ἐλ. Βενιζέλον εἰς Ἑλλάδα, ὅστις λόγῳ ἀσθενείας του εἶχεν ἀναχωρήσει καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἀλλ' ἡ ἀνάμιξις τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξηκολούθησε. Τὴν 25 Ἰουνίου 1925 κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ στρατηγὸς Πάγκαλος διὰ στάσεως καὶ ἐκυβέρνησε δικτατορικῶς. Τὴν 7 Αὐγούστου 1926 νέα στάσις ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κονδύλην κατέλυσε τὴν δικτατορίαν Παγκάλου. Ἐκλογαὶ προκηρυχθεῖσαι ἀπέδωκαν ἀποτελέσματα τοιαῦτα ὥστε ἐδέησε νὰ σχηματισθῇ κυβέρνησις ἐξ ὅλων τῶν κομμάτων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀλ. Ζαΐμη. Ἐκ τούτων ἀπεχώρησάν τινα βραδύτερον, ἀλλὰ τῷ 1928 ὁ καὶ πρότερον ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων Βενιζέλος, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποχωρήσει τῆς ἀρχῆς, ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματός του, τότε δὲ ἡ κυβέρνησις παρητήθη. Αἱ γενόμεναι (19 Αὐγούστου) ἐκλογαὶ ἔφεραν καταπληκτικῶς πλειοψηφοῦν τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, τὸ ὁποῖον καὶ διετήρησε τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ 1932. Κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην, ἡ γενικωτέρα οἰκονομικὴ κρίσις, ἐπιδράσασα καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐδημιούργησε κατάστασιν ἄκρως δυσάρεστον. Ἐσταμάτησεν ἡ καταβολὴ τῶν τόκων τῶν κρατικῶν δανείων, αἱ πρὸς

δανειστὰς συνεννοήσεις δὲν κατέληξαν εἰς συμφωνίαν. Ἐκλογαὶ γενόμεναι τὴν 25 Σεπτεμβρίου ἔφεραν ἐλαφρῶς πλειοψηφοῦν τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων. Κυβέρνησις ἐσχηματίσθη ὑπὸ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ἄλλοτε βασιλόφρονος, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώρισε τὴν Δημοκρατίαν, καί τινων μικρῶν κομμάτων. Αὕτη ὅμως ἀνετράπη, ἐσχηματίσθη δὲ κυβέρνησις Βενιζέλου, ἥτις διέλυσε τὴν Βουλήν. Αἱ ἐκλογαὶ τῆς 5 Μαρτίου 1933 ἀπέβησαν δυσμενεῖς διὰ τὴν κυβέρνησιν. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922 στρατηγὸς Πλαστήρας ἐπεχείρησεν, ἀμέσως τὴν ἑπομένην τῶν ἐκλογῶν, νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἀπέτυχεν, ἐσχηματίσθη δὲ προσωρινὴ ἐκ στρατιωτικῶν κυβέρνησις, ἥτις παρέδωκε μετὰ μίαν ἑβδομάδα τὴν ἀρχὴν εἰς κυβέρνησιν πολιτικήν, ὑπὸ πρόεδρον τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πλειοψηφοῦντος λαϊκοῦ κόμματος Παν. Τσαλδάρην, συμπράττοντα πρὸς μικρότερά τινα κόμματα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ἀποσπασθέντα. Ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Βενιζέλου καὶ ἀνάμιξις εἰς αὐτὴν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας ἐδημιούργησαν νέον σάλον ἐν τῇ πολιτικῇ ζωῇ τῆς χώρας.

Γλῶσσα.— Ἡ Ἑλληνικὴ εἶνε μία τῶν *ἰαπετικῶν*, ἄλλως *ἰνδοευρωπαϊκῶν*, γλωσσῶν, ἀποτελοῦσα ἐξέλιξιν τῆς παναρχαίας γλώσσης, ἧς οὐδὲν λείψανον ἔχομεν, ἥτις δὲ ὡμιλεῖτο ὑπὸ τοῦ ἔθνους, ἀφ' οὗ κατήγοντο τόσον οἱ πρῶτοι Ἕλληνες ὅσον καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ οἱ παλαιοὶ τῆς Πρόσω Ἀσίας. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἑλληνικῆς, δι' ὧν αὕτη κατέστη ἰδιαιτέρα γλῶσσα, ἀνεπτύχθησαν εἰς χρόνους παλαιοτέρους τῆς πρώτης παραδόσεως, διότι ἡ Ἑλληνικὴ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς παραδόσεως παρουσιάζεται διηρημένη εἰς διαλέκτους, ὧν ἡ διάκρισις ὑπῆρξεν αἰῶνας ὅλους πρὸ τῆς συντάξεως τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας. Οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ διέστελλον τέσσαρας διαλέκτους, ἰωνικήν, ἀττικήν, αἰολικὴν καὶ δωρικὴν ἢ μᾶλλον, ἐπειδὴ ἐταύτιζον τὴν ἀττικὴν μὲ τὴν ἰωνικήν, τρεῖς, *ἰωνικήν*, *αἰολικὴν* καὶ *δωρικήν*. Ἑκάστη τούτων ἀπετέλει μᾶλλον ὁμάδα διαλέκτων: ἡ *ἰωνικὴ-ἀττικὴ* τὴν ἰωνικὴν τῆς Ἰωνίας μετὰ τῶν νήσων Χίου καὶ Σάμου, τὴν ἰωνικὴν τῶν Κυκλάδων Νάξου, Κέως, Δήλου, Πάρου μετὰ τῆς Θάσου, Πάρου καὶ Σίφνου, τὴν ἰωνικὴν τῆς Χαλκίδος καὶ τῶν ἀποικιῶν της, τῆς Ἐρετρίας καὶ τῶν Στύρων καὶ τὴν τῆς Ἀττικῆς, τὴν ἐπικρατήσασαν τελικῶς· ἡ *αἰολικὴ* ἢ *ἀχαϊκὴ ὁμὰς* τὴν βόρειον, περιλαμβάνουσαν τὴν βοιωτικήν, τὴν θεσσαλικὴν καὶ τὴν λεσβίαν μετὰ τῆς αἰολικῆς τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ τὴν νοτίαν, περιλαμβάνουσαν τὴν ἀρκαδικὴν καὶ τὴν κυπρίαν· ἡ *δωρικὴ*: α) τὴν κατ' ἐξοχὴν δωρικήν, περιλαμβάνουσαν τὴν Λακωνικὴν καὶ τὰ Κύθηρα μετὰ τῶν ἀποικιῶν Τάραντος καὶ Ἡρακλείας, τὴν Μεσσηνίαν, τὴν Ἀργολίδα μετὰ τῆς Αἰγίνης, τὴν Κόρινθον μετὰ τῆς Κερκύρας καὶ τῶν ἄλλων ἀποικιῶν, Λευκάδος, Ἀμπρακίας, Ἀνακτορίου, Συρακουσῶν κλ., τὰ Μέγαρα μετὰ τῶν ἀποικιῶν, τὴν Κρήτην, τὴν Μῆλον καὶ τὴν Θήραν μετὰ τῆς Κυρήνης, τὴν Ῥόδον μετὰ τῶν ἀποικιῶν της Γέλας καὶ Ἀκράγαντος καὶ τὴν Κάρπαθον, τὰς νήσους Ἀνάφην, Ἀστυπάλαιαν, Τῆλον καὶ Νίσυρον, Κῶν, Κάλυμνον, Φολέγανδρον κλ. καὶ τὰς ἐν Σικελίᾳ πελοποννησιακὰς ἀποικίας, καὶ β) τὴν κατ' ἐξοχὴν βορειοδυτικήν, περιλαμβάνουσαν τὴν Λοκρίδα, Φωκίδα, Ἤπειρον, Ἀκαρνανίαν, Αἰτωλίαν, τὴν χώραν τῶν Αἰνιάνων καὶ τῶν Οἰταίων καὶ τὴν Φθιῶτιδα, τὴν Ἦλιδα καὶ τὴν Ἀχαΐαν. Ἐδῶ πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἀνάμικτος ἐκ δωρικῶν καὶ ἀχαϊκῶν στοιχείων διάλεκτος τῆς Παμφυλίας, ἡ ὁποία ὑπέστη ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τῆς γλώσσης τῶν αὐτοχθόνων, καὶ ἡ μακεδονική, ἡ ὁποία εἶνε πολὺ ὀλίγον γνωστή, διότι οὔτε κείμενόν τι αὐτῆς ἔχομεν οὔτε ἐπιγραφήν τινα καὶ τὸ ὑλικόν της εἶνε ἐλλιπέστατον.

Ἡ ἀττικὴ διάλεκτος, ἀναπτυχθεῖσα καὶ διαμορφωθεῖσα, ἐξετόπισε βαθμηδὸν τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς διαλέκτους καὶ τὰ ἰδιώματα, ὧν ἡ χρῆσις περιωρίσθη εἰς τὰ στενὰ ὅρια τῆς χώρας ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐλαλοῦντο ἢ ἐγράφοντο· ὅτε δὲ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐμορφώθη εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον, μετέδωκεν εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀνατολὴν τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν, αὐτὴν παρέλαβεν ὡς γλῶσσαν ἐπίσημον τοῦ παγκοσμίου αὐτοῦ κράτους. Ἐπὶ τῶν Διαδόχων ἡ ἀττικὴ διεδόθη καὶ εἰς τοὺς βαρβάρους ἐκ τῶν λαῶν των καὶ εἰς κράτη ἀκόμη ἀσιατικὰ ἐχθρικὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δ' ἐγένετο γλῶσσα παγκόσμιος. Ἀλλ ἀκριβῶς λόγῳ τῆς διαδόσεώς της δὲν ἦτο δυνατὸν ἡ νὰ ἐξαλλοιωθῇ, διὰ τῆς προσθήκης στοιχείων ἐκ τῶν ἄλλων διαλέκτων, ἀκόμη καὶ βαρβαρικῶν. Ἔλαβεν οὕτω μορφὴν πολὺ διάφορον τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ οὕτω διαπλασθεῖσα ἀττικὴ καλεῖται *κοινή*. Αὕτη ἐπεβλήθη γενικῶς καὶ διεμορφοῦτο κανονικῶς καὶ ἐξειλίσσετο, ἀλλ' ἀνέκοψε τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς ἡ ἐπέμβασις τῶν ἀττικιστῶν, συγγραφέων οἱ ὁποῖοι ἔτεινον νὰ ἀποκαθάρσουν αὐτὴν ἀπὸ τῶν μὴ καθαρῶς ἀττικῶν στοιχείων. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὑπῆρχον οἱ μεταχειριζόμενοι στοιχεῖα τῆς δημώδους, τοιαῦτας δὲ παραχωρήσεις παρουσιάζει ἡ μετάφρασις τῶν Ο', ἡ Καινὴ Διαθήκη, πολλὰ θρησκευτικὰ βιβλία κ.ἄ., ἀκόμη δὲ περισσοτέρας αἱ διὰ τῶν ἀνακαλυπτομένων παπύρων φερόμεναι εἰς φῶς ἰδιωτικαὶ ἀναγραφαί, ἀποδείξεις πληρωμῶν, πωλητήρια καὶ αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπιγραφαί, ἐπιτύμβιοι ἢ καὶ ἄλλου περιεχομένου.

Ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἡ λαλουμένη κοινὴ ὑφίσταται κατὰ τόπους νέας ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς καὶ ἀρχίζει νέος χωρισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς εἰς διαλέκτους, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουσι δύο μεγάλας ὁμάδας, τὰς *βορείους* καὶ τὰς *μεσημβρινάς*. Βάσις τῆς διαιρέσεως εἶνε ἡ *διάφορος διάθεσις τῶν φωνηέντων*· εἰς τὰς βορείους διαλέκτους τὰ τονούμενα φωνήεντα διατηροῦνται κατ' ἀρχήν, ἐνῷ τὰ ἄτονα οὐχί· εἰς τὰς μεσημβρινὰς τὰ φωνήεντα, εἴτε τονούμενα εἴτε ἄτονα, μένουσι καθόλου ἀλώβητα. Παρὰ ταῦτο, ἡ γλωσσικὴ ἑνότης διεσώθη εἰς τὰς διαλέκτους ταύτας, ἡ δὲ μεταξὺ των ὁμοιότης εἶνε μεγάλη καὶ παρ' αὐτὰς ὑπάρχει κοινὴ νεοελληνικὴ λαλουμένη, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται, γνωρίζουσι καὶ μεταχειρίζονται εἰς τὸν καθ' ἡμέραν λόγον, ὁσάκις δὲν ὁμιλοῦσι τὴν ἰδιαιτέραν των διάλεκτον ἢ τὸ ἰδιαίτερον ἰδίωμα τοῦ τόπου των, ὅλοι ἀδιακρίτως οἱ Ἕλληνες ἀσχέτως πρὸς τὴν τάξιν εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσι καὶ τὴν παίδευσίν των.

Ἡ Νεοελληνικὴ ἐν τῇ ἀρθρώσει καὶ τῇ προφορᾷ τῶν φθόγγων καὶ τῶν συμπλεγμάτων των, ἐν τῷ τυπικῷ καὶ ἐν τῇ συντάξει ἔχει βάσιν τὴν *μεσημβρινὴν νέαν Ἑλληνικήν*, τῆς ὁποίας κέντρον εἶνε αἱ *Ἀθῆναι*. Κατὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς Νεοελληνικῆς ἀντιδρῶσιν οἱ ταχθέντες ὑπὲρ τῆς *καθαρευούσης*, ἡ ὁποία ἐμορφώθη μὲν κατὰ τὴν λογίαν παράδοσιν, οὔτε ὅμως ἑνότητα παρουσιάζει, οὔτε κατορθώνει νὰ ἐπιβληθῇ, καθημερινῶς δὲ ὑποχωρεῖ πρὸ τῆς *δημοτικῆς*. Αὕτη ἀφομοιοῦσα ὅσα χρειάζεται στοιχεῖα τῆς λογίας παραδόσεως καὶ τῆς καθαρευούσης καὶ παραλαμβάνουσα αὐτά, ἐπλουτίσθη καὶ ἀπέκτησεν ἐπάρκειαν τοσαύτην, ὥστε σήμερον ὑπάρχει τὸ

γλωσσικὸν ὄργανον, διὰ τὴν ἀναγκαίαν εἰς τὴν ἐθνικὴν ζωὴν ποικίλην ἐπικοινωνίαν ὅλων τῶν τάξεων.

Λογοτεχνία.—Ἡ παναρχαία, προομηρικὴ περίοδος τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως ἦτο τὸ μὲν *ἱερά* τις, περιέχουσα ὕμνους καὶ ἐπικλήσεις εἰς θεούς, τὸ δὲ *μυθική*, λαμβάνουσα τὰς ὑποθέσεις ἐκ τῶν τυχῶν γενῶν τινων, καὶ μάλιστα τῶν βασιλικῶν τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἔχει δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἡ ἑλληνικὴ ποίησις ἐκ τῆς λατρείας τῶν Μουσῶν, κοὶ ποιηταὶ ἦσαν οἱ καλούμενοι Θρᾷκες ἀοιδοί, ἐξ ὧν διαπρέπει ὁ Ὀρφεύς (βλ.λ.) ἐκ τῆς Πιερίας. Τούτου μαθητὴς ἐγένετο ὁ Μουσαῖος, ἄλλοι δὲ ποιηταὶ ἀναφέρονται ὁ Εὔμολπος, ὁ Θάμυρις καὶ ὁ Λίνος, προσωποποιῖα θρηνητικοῦ ὡς τὸ πολὺ ᾄσματος. Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἀναφέρονται ὀνόματα ἀοιδῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν βασιλέων. Αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἦσαν τὸ ἀντικείμενον τῆς ποιήσεως. Ἐκ δὲ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος ὑπῆρξεν ὁ ἐμπνεύσας κυρίως τοὺς ποιητάς. Εἰς τὸν κύκλον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἀνήκουσι δύο περιφανέστατα μεγάλα ἔπη τοῦ *Ὁμήρου*, ἡ *Ἰλιὰς* καὶ ἡ *Ὀδύσσεια*. Περὶ τὸ ζήτημα ἐὰν ὑπῆρξε καὶ τίς ἦτο ὁ Ὅμηρος, ἐὰν τὰ δύο ἔπη εἶνε ἔργα τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ καὶ ἐὰν ἐγράφησαν τὰ μέρη αὐτῶν κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἢ εἶνε ἔργα πολλῶν ποιητῶν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, συναρμολογηθέντα βραδύτερον, ἐξεφράσθησαν πλεῖσται γνῶμαι. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὸν Ὅμηρον ἀποδίδονται καὶ ἄλλα τινὰ ποιήματα εἰς ἡμᾶς περιελθόντα, *ὕμνοι*, *ἐπιγράμματα*, ἡ *Βατραχομυομαχία* καὶ ὁ *Μαργίτης*. Τέλος, κατὰ μίμησιν τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν ἐγράφησαν ἄλλα, ὧν τινα ἀνήκουσιν ἐπίσης εἰς τὸν Τρωϊκὸν κύκλον. Ἀξιόλογα διδακτικὰ ἔπη ἐποίησεν ὁ Βοιωτὸς Ἡσίοδος (βλ.λ.), ζήσας πιθανῶς τὸν Η΄ αἰῶνα, οὗ δὲ γνήσια ἔργα θεωροῦνται ἡ «Θεογονία» καὶ «Ἔργα καὶ Ἡμέραι». Κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα ἄρχεται ἡ διαμόρφωσις τῶν διαφόρων εἰδῶν *λυρικῆς ποιήσεως*, τῆς ἐλεγείας (Καλλῖνος ὁ Ἐφέσιος, Μίμνερμος, Ἀρχίλοχος, Τυρταῖος, Σόλων, Θέογνις. ὁ γνωμικὸς Φωκυλίδης), τῆς ἰαμβικῆς (Ἀρχίλοχος, Σιμωνίδης ὁ Ἀμοργίνος, Ἱππῶναξ), τῆς μελικῆς (Ἀλκαῖος, Σαπφώ, Ἀνακρέων, Πράξιλλα, Μυρτίς, Τελέσιλλα, Κόριννα, Ἤριννα), τῆς χορικῆς (Ἀλκμάν, Ἀρίων, Στησίχορος, Ἴβυκος, Σιμωνίδης ὁ Κεῖος, Βακχυλίδης καὶ ὁ μέγιστος πάντων Πίνδαρος ὁ Θηβαῖος). Ἀπὸ τοῦ Ε΄ αἰῶνος ἀναπτύσσεται ἡ *δραματικὴ ποίησις*. Ἀρχαιότατος ποιητὴς τοῦ θεάτρου ἀναφέρεται ὁ Θέσπις (Σ΄ αἰών), μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Φρύνιχος, ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νέου εἴδους ποιήσεως ἐγένετο διὰ τοῦ Αἰσχύλου, ὅστις καὶ μεταρρυθμίσεις εἰσήγαγεν εἰς τὸ θέατρον καὶ τραγῳδίας ἔδωκεν ὕψους ἀφθάστου, ὡς καὶ οἱ ἀμέσως μετ' αὐτὸν ἀκμάσαντες Σοφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης. Ἐμορφώθη δὲ τότε καὶ ἡ *κωμῳδία*, ἥτις, ὡς καὶ ἡ τραγῳδία, ἤκμασεν ἐν Ἀθήναις, τῆς ὁποίας κύριοι ἀντιπρόσωποι ἦσαν, κατὰ τὴν πρώτην περίοδον (ἀρχαία κωμῳδία) ὁ Ἀριστοφάνης, κατὰ τὴν μέσην ὁ Ἀντιφάνης καὶ ὁ Ἄλεξις, τῆς δὲ νέας ὁ Μένανδρος, ὁ Δίφιλος, ὁ Ποσείδιππος.

Εἰς τὸν *πεζὸν λόγον* διαπρέπουσιν ἐνωρὶς (Σ΄ αἰών) ὁ λογογράφος Κάδμος καὶ ὁ φιλόσοφος Φερεκύδης, ὁ ἱστοριογράφος Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος καὶ μετ' αὐτοὺς (Ε΄ αἰών) οἱ μεγάλοι ἱστορικοὶ Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης, ὁ ἴσσονος μὲν ἀξίας, ἐξαίρετος δὲ διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ τὸ ὕφος Ξενοφῶν (Ε΄-Δ΄ αἰών), καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Κτησίας καὶ Αἰνείας ὁ τακτικός, συγγραφεῖς βιβλίων περὶ στρατιωτικῆς τέχνης. Ἐξαίρετοι περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ῥήτορες ἀναδεικνύονται ὁ Ραμνούσιος Ἀντιφῶν, ὁ Κυδαθηναῖος Ἀνδοκίδης, ὁ ἐκ Συρακουσῶν μέτοικος ἐν Ἀθήναις Λυσίας, ὁ μέγας Ἰσοκράτης, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ καὶ μέγιστος τῶν Ἑλλήνων ῥητόρων Δημοσθένης. (Περὶ τῶν φιλοσόφων βλ. κεφ. *Φιλοσοφία*).

Σημαντικωτάτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ *ἐπιστημονικὴ φιλολογία* ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ Μιλήσιοι Θαλῆς (Ζ΄-Σ΄ αἰών) καὶ Ἀναξίμανδρος (Σ΄ αἰών) ἠσχολήθησαν ὁ πρῶτος περὶ τὴν ἀστρονομίαν, ὁ δεύτερος περὶ τὴν γεωγραφίαν, ὁ Σάμιος Πυθαγόρας (Σ΄ αἰών) περὶ τὴν γεωμετρίαν, ἄλλοι δὲ περὶ τὰ φυσικά. Μέγας φυσικὸς ἦτο ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης, ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀνεδείχθη δ' ἐπίσης ὁ μαθητὴς ἐκείνου Θεόφραστος. Ἐπιφανέστατος τῶν ἰατρικῶν συγγραφέων εἶνε ὁ Κῷος Ἱπποκράτης (Ε΄ αἰών), πολλοὶ δ' ὑπῆρξαν οἱ συγγραφεῖς ἄλλων ἰατρικῶν ἔργων.

Ἀπὸ τῶν *κατακτήσεων τοῦ Ἀλεξάνδρου* ἄρχεται νέα περίοδος τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Κύριον κέντρον αὐτῆς εἶνε ἡ *Ἀλεξάνδρεια*, ὄργανον δὲ τῆς φιλολογίας ἡ κοινὴ γλῶσσα. Τῆς τέχνης ταύτης κύριον εἶδος εἶνε ἡ ποίησις, ἐκπρόσωποι τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν ὁ ποιητὴς ὕμνων καὶ ἐλεγειῶν Καλλίμαχος, οἱ ἐπίσης συγγραφεῖς ἐλεγειῶν Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς καὶ Φιλητᾶς ὁ Κῷος, ὁ συγγραφεὺς κωμῳδιῶν Φιλήμων, ὁ ἐπικὸς Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος, ὁ μιμογράφος Ἡρώνδας, οἱ ἱστορικοὶ Ἱερώνυμος ὁ Καρδιανὸς καὶ Δοῦρις ὁ Σάμιος, ὁ ἀθηδογράφος Φιλόχορος, οἱ μεγάλοι γεωγράφοι Εὔδοξος, Ἐρατοσθένης, Νέαρχος, ὁ Μασσαλιώτης Πυθέας, ἐπίσης μέγας ἐξερευνητής, ὁ Ἀρτεμίδωρος καὶ ὁ Σκύμνος. Τότε ἤκμασαν καὶ οἱ μεγάλοι γραμματικοὶ Ἀρίσταρχος ὁ Σαμόθραξ, Ζηνόδοτος ὁ Ἐφέσιος, Ἀπολλώνιος ὁ σοφιστής, Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, ὁ ἀναφερθεὶς ὡς γεωγράφος Ἐρατοσθένης, ὁ περιηγητὴς Πολέμων, ὅστις ἔγραψε καὶ ἀφήγησιν τῶν ταξιδίων του, Δίδυμος ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ Δημήτριος ὁ Μάγνης. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἤκμαζεν ἐν Σικελίᾳ ἡ ἐκεῖ ἀναπτυχθεῖσα βουκολικὴ ποίησις, ἧς περιφανεῖς ἐκπρόσωποι εἶνε ὁ Θεόκριτος καὶ ὁ Μόσχος.

Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἤκμασε (Β΄ αἰών) ὁ Μεγαλοπολίτης ἱστορικὸς Πολύβιος, ὅστις διέτριψεν ἐν Ρώμῃ ὡς αἰχμάλωτος καὶ ἐμελέτησεν ὡς φιλόσοφος τὴν ἱστορίαν τῆς κοσμοκρατείρας πόλεως. Τότε καὶ ὁ Βαβυλώνιος Βηρωσσὸς καὶ ὁ Αἰγύπτιος Μανέθων ἑλληνιστὶ ἔγραψαν ἔκαστος ἱστορίαν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος. Περίφημος δὲ κατέστη ὁ μαθηματικὸς Εὐκλείδης, διδάξας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπου ἐμαθήτευσε καὶ ὁ Συρακόσιος μέγας μαθηματικὸς Ἀρχιμήδης. Ὁ ἀστρονόμος Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος πρῶτος ἐδίδαξε (280 π.Χ.) ὅτι ἡ Γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς καὶ περὶ τὸν Ἥλιον, τὸν δὲ ἑπόμενον αἰῶνα ὁ ἀστρονόμος Ἵππαρχος συνέταξεν ἀναγραφὴν τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὑπελόγισε τὴν παράλλαξιν τοῦ Ἡλίου καὶ τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Γῆς.

Ἐπὶ τῆς *ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας*, αἱ ἑλληνικαὶ καὶ ἑλληνίζουσαι χῶραι διετήρησαν τὰ σκῆπτρα ἐν τῇ παντὸς εἴδους φιλολογίᾳ. Ἰδιαιτέρως ἀξιόλογος ἐκ τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς περιόδου ταύτης εἶνε Διονύσιος ὁ Περιηγητής, ποιητὴς ἔπους γεωγραφικοῦ, ὁ σατυρικὸς Λουκιανός, ὁ ποιητὴς Ἀντίφιλος, ὁ συγγραφεὺς ἐπιγραμμάτων περὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν Διογένης ὁ Λαέρτιος, οἱ ἱστορικοὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, ὁ συγγραφεὺς τῶν «Παραλλήλων Βίων» καὶ ἄλλων ἔργων Πλούταρχος, ὁ Ἀρριανός, Δίων ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Δίων Κάσσιος, ἐπίσης δὲ οἱ Ἰουδαῖοι Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς καὶ Ἰώσηπος, οἱ γεωγράφοι Στράβων καὶ Κλαύδιος Πτολεμαῖος, ὅστις ἦτο καὶ μέγας μαθηματικός, πολλοὶ σοφισταί, μεθ' ὧν καταλέγεται ὁ συγγραφεὺς τῶν «Δειπνοσοφιστῶν» Ἀθήναιος, οἱ μυθιστοριογράφοι Ἡλιόδωρος ὁ Ἐμεσηνός, ὁ Λόγγος, Χαρίτων ὁ Ἀφροδισιεὺς καὶ Ἀχιλλεὺς Τάτιος ὁ Ἀλεξανδρεύς, ὁ μυθογράφος Πτολεμαῖος ὁ Χέννος, οἱ Ἀλεξανδρεῖς γραμματικοὶ Τρύφων, Πάμφιλος καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος, ὁ υἱὸς τούτου Αἴλιος Ἡρωδιανός, καὶ οἱ πάμπολλοι θησαυρισταὶ ἀττικῶν λέξεων καὶ γράφοντες κατὰ τὴν ἀττικήν, οἱ κληθέντες ἀττικισταί, οἱ ποιηταὶ Κόϊντος ὁ Σμυρναῖος, Νόννος ὁ Πανοπολίτης, Μουσαῖος, πλεῖστοι ἰατρικοὶ συγγραφεῖς, ὧν διαπρεπέστατος ὁ Γαληνός, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Ὀρειβάσιος, ἰατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ.

Κατὰ τοὺς πρώτους μ.Χ. αἰῶνας ἀναπτύσσεται ἡ *θρησκευτικὴ φιλολογία*. Θέσιν ἐξαίρετον ἐν αὐτῇ κατέχουσι τὰ ἔργα τῶν εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀποστόλων *ἀποστολικῶν πατέρων*, Κλήμεντος Ρώμης, Ἰγνατίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, Πολυκάρπου Σμύρνης, Παπίου Ἱεραπόλεως καὶ Ἑρμᾶ. Εἰς δὲ τὸν δεύτερον αἰῶνα ἀνήκουσιν οἱ *ἀπολογηταὶ* πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, Ἰουστῖνος ὁ μάρτυς, Τατιανὸς ὁ Τύρος, Ἀθηναγόρας ὁ Ἀθηναῖος, ὁ Εἰρηναῖος, ὁ Θεόφιλος, ὁ Ἀπολλινάριος καὶ ὁ Μελίτων. Μετὰ τούτους δὲ εἶνε οἱ λόγιοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας Ἱππόλυτος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, ὁ μέγας τῆς Ἑλλην. Ἐκκλησίας πολυΐστωρ Ὠριγένης, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Διονύσιος καὶ Γρηγόριος ὁ Θαυματουργός, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἐπιδίδει ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις, ἀπολογητικὴ τῆς ἐθνικῆς θρησκείας, ἡ *φιλοσοφία*, ἀκμάζουσι δὲ αἱ σχολαὶ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου διαπρέπει ἡ φιλόσοφος Ὑπατία. (Τὰ περαιτέρω καὶ μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὑπὸ τῶν Τούρκων βλ. εἰς ἄρθρον *Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία*).

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς *ὑποδουλώσεως* τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν εἰς τοὺς Τούρκους οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων λογίων, τῶν διασωθέντων ἐκ τῆς σφαγῆς, κατέφυγον εἰς τὴν Δύσιν. Εἰς τὴν ὑποδουλωθεῖσαν Ἑλλάδα ἐμειναν πολὺ ὀλίγοι. Συνεπῶς πνευματικὴ παραγωγὴ δυναμένη νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς λογοτεχνία δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως προήχθη σημαντικῶς ἡ *δημοτικὴ ποίησις*, ἥτις ἐνιαχοῦ ὑπῆρξε πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν ποίησιν ταύτην, ὡς εὐνόητον, ἐγίνετο χρῆσις τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα, ἐγράφη καὶ τὸ πρῶτον ἄξιον λόγου τῆς περιόδου ταύτης ποιητικὸν ἔργον, ὁ «Ἐρωτόκριτος» τοῦ Κρητὸς Βιτσέντσου Κορνάρου. Πρῶτον δὲ δραματικὸν ἔργον εἶνε τὸ ὑπὸ ἀγνώστου γραφὲν ποίημα «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ», κατὰ τὰ «μυστήρια» τῆς Δύσεως. Ἡ δραματικὴ ποίησις ἀντιπροσωπεύεται ἀκόμη εἰς τὴν κρητικὴν ταύτην λογοτεχνικὴν παραγωγὴν μὲ τὴν «Ἐρωφίλην», ἔμμετρον τραγῳδίαν τοῦ Γεωργίου Χορτάτση (1635), τῆς ὁποίας εἶνε φανερὰ ἡ ποιητικὴ ἀξία ὅσον καὶ ἡ ἰταλικὴ προέλευσις, μὲ τὸ εἰδυλλιακὸν δρᾶμα «Γύπαρις» ἀγνώστου ποιητοῦ, καὶ τὰς κωμῳδίας «Στάθης» ἀγνώστου ἐπίσης ποιητοῦ, καὶ «Φορτουνάτος» τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου Φωσκόλου, γραφείσας κατὰ μίμησιν τῶν ἰταλικῶν τοιούτων ἔργων. Ποιήματα θρησκευτικῆς μορφῆς εἶνε ὁ «Ἀπόκοπος» τοῦ Μπεργαδῆ (1534), πραγματευόμενον τὴν καθ' ὕπνους κατάβασιν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸν Ἅδην, καὶ ἡ «Κατάνυξις ὠφέλιμος διὰ κάθε Χριστιανὸν» τοῦ Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλῆ (1681), τοῦ γράψαντος καὶ τὸ μακρὸν ἱστορικὸν ποίημα «Ὁ κρητικὸς πόλεμος» (1679). Ἐξ ἄλλου σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν μεταβυζαντινὴν λογοτεχνίαν κατέχουσιν οἱ «Μῦθοι» Γεωργίου τοῦ Αἰτωλοῦ (ΙΣ΄ αἰών), ἀλλαχοῦ μιμουμένου καὶ ἀλλαχοῦ μεταφέροντος μύθους τοῦ Αἰσώπου. Ἐξ ἄλλου, ἐγράφησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην πολλὰ ἔργα θρησκευτικοῦ, διδακτικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ ἀκόμη περιεχομένου, ἀλλὰ ἐκ τούτων ἀξίαν λογοτεχνικὴν ἔχουσι μόνον οἱ «Ρητορικοὶ λόγοι» τοῦ ἐκ Κρήτης κληρικοῦ Φραγκίσκου Σκούφου (1681), «Αἱ διδαχαὶ» τοῦ Κεφαλλῆνος Ἠλίας Μηνιάτη (1659-1714), τὰ φιλοσοφικὰ ἔργα τοῦ Κεφαλλῆνος Βικεντίου Δαμωδοῦ (1679-1752), τὸ «Κυριακοδρόμιον» καὶ ἄλλοι λόγοι τοῦ ἐκ Κερκύρας Νικηφόρου Θεοτόκη (1736-1800), ὁ ὁποῖος γράφει εἰς γλῶσσαν μᾶλλον ἀρχαΐζουσαν καὶ δυναμένην νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὁ πρόδρομος τῆς καθαρευούσης. Ὁ περὶ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἀγὼν προεκλήθη ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν πάντοτε ἀμφιβολίαν εἰς τοὺς πλείστους Ἕλληνας λογίους ποίαν γλῶσσαν νὰ χρησιμοποιῶσι γράφοντες τὴν ἀρχαίαν ἢ τὴν λαϊκήν, ὡξύνθη δὲ μὲ τὴν διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ γνώμην, ὅτι ἡ γραφομένη γλῶσσα πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ μέσην τινὰ ὁδὸν (οὕτω δὲ ἐδημιουργήθη ἡ καθαρεύουσα) καὶ ἔστρεψε τὴν οἱανδήποτε παραγωγικότητα καὶ συγγραφικὴν δύναμιν τῶν καλυτέρων λογίων εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνος μᾶλλον ἢ τῆς λογοτεχνίας καὶ οὕτως ἀνεκόπη βεβαίως ἡ πιθανὴ πρόοδος τῆς δευτέρας.

Κατὰ τὰ εἴκοσι πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἡ *νεοελληνικὴ λογοτεχνία* δὲν διαφέρει καὶ πολὺ τῆς προηγουμένης εἰς ἐξωτερικὴν μορφὴν καὶ εἰς οὐσίαν. Ἐκ τῶν λογίων καὶ ποιητῶν τῆς περιόδου ταύτης μνημονευτέοι ὁ ἐκ Καστορίας Ἀθανάσιος Χριστόπουλος (1772-1847), ἀποκληθεὶς Ἀνακρέων τῆς νέας Ἑλλάδος, οἱ Φαναριῶται Ἰάκωβος Ῥίζος Νερουλός (1778-1850), ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς τῆς γλωσσικῆς κωμῳδίας «Τὰ Κορακιστικά», καὶ Ἰάκωβος Ῥίζος Ραγκαβῆς, ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς δραματικός, καὶ ὁ Ἠπειρώτης Ἰωάννης Βηλαρᾶς (1770-1823), ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποίησε τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν ὄχι μόνον εἰς τὰ ποιήματά του (ἐρωτικά, σατυρικά, μῦθοι καὶ ἄλλα λυρικά), ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πεζογραφίαν. Μικρὸν πρὸ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἐξέλιπεν ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς, τοῦ ὁποίου ἡ ποίησις ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς πατριωτικῆς ποιήσεως. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις (1821-1828) ἀνοίγει νέους ὁρίζοντας εἰς τοὺς πλείστους τῶν λογίων. Οἱ Φαναριῶται λόγιοι κατελθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔφερον μαζὶ μὲ τὴν γαλλικὴν ἐπίδρασίν των καὶ τὴν ὁλοσχερῆ χρῆσιν τῆς καθαρευούσης. Οἱ ποιηταὶ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος (1803-1863) καὶ ὁ ἀδελφός του Παναγιώτης Σοῦτσος (1806-1868) εἶνε οἱ κυρίαρχοι τῆς λογοτεχνικῆς κινήσεως καὶ οἱ ὀδηγοὶ τῆς νέας φιλολογικῆς γενεᾶς, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος Ῥίζος Ραγκαβῆς (1809-1892). Τούτους ἀκολουθοῦσι σχεδὸν κατὰ πόδας καὶ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ἔργων των καὶ εἰς τὴν στιχουργίαν καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῆς καθαρευούσης γλώσσης οἱ πλεῖστοι τῶν ποιητῶν τῆς νέας Ἑλλάδος, ὅπως ὁ Γεώργιος Ζαλοκώστας, ὁ Ἡλίας Τανταλίδης, ὁ Ἰωάννης Καρασούτσας, ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης, καὶ τὴν δημιουργηθεῖσαν ὑπὸ τούτων ποιητικὴν παράδοσιν συνεχίζουσιν οἱ ὀλίγα ἔτη κατόπιν ἐλθόντες ποιηταὶ Ἀχιλλεὺς Παράσχος, Ἄγγε-

λος Βλάχος, Ἀλέξανδρος Βυζάντιος, Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος, Σπυρίδων Βασιλειάδης. Τὰ ἔργα αὐτῶν ἔχουσι κύριον χαρακτηριστικὸν τὸν βυρωνισμὸν καὶ τὴν ὑπερρωμαντικὴν διάθεσιν. Θεατρικὰ τινα ἔργα, ἄλλα πρωτότυπα, ἄλλα μεταφράσεις, γράφονται ἐπίσης εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Ὅλως διάφορος καὶ κατὰ τὴν χρησιμοποιουμένην γλῶσσαν καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν τῆς ποιήσεώς των εἶνε οἱ Ἑπτανήσιοι ποιηταί. Ἐκ τούτων, ἀξιολογώτατοι εἶνε ὁ Διονύσιος Σολωμός, ὁ καὶ πρῶτος χρονικῶς τῶν ἄλλων, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Γεώργιος Τερτσέτης, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, ὁ Γεράσιμος Μαρκορᾶς, ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης. Χωριστὴν καὶ μεταξὺ τῶν Ἑπτανησίων θέσιν κατέχει ὁ σύγχρονος τοῦ Σολωμοῦ Ἀνδρέας Κάλβος, νεοκλασσικιστής, ἰδιότυπος τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν στιχουργίαν. Ἡ δραματογραφία εἶνε πτωχή, μίμησις τῶν ξένων, τὴν ὁποίαν δὲν ἀποφεύγει οὔτε ὁ σχετικῶς καλύτερος δραματικὸς συγγραφεὺς τῆς ἐποχῆς Δημήτριος Βερναρδάκης (1834-1907), πτωχὴ δ' ἐν γένει ἡ πεζογραφία, ἧς τὰ προϊόντα εἶνε ἁπλαῖ ἀπόπειραι. Τὸ μόνον ἠθογραφικὸν μυθιστόρημα εἶνε ὁ «Θάνος Βλέκας», ἔργον τοῦ Παύλου Καλλιγᾶ (1814-1890), εἰς δὲ τὴν πενιχρότητα αὐτὴν τῆς πεζογραφίας τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἐμμανουὴλ Ροΐδη (1835-1904) «Ἡ πάπισσα Ἰωάννα», μὲ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεώς του καὶ τὴν σατυρικὴν μορφήν του, προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι καὶ αἱ κριτικαὶ μελέται τοῦ ἰδίου. Ἡ πεζογραφία τῆς περιόδου ταύτης χρησιμοποιεῖ τὴν καθαρεύουσαν· ἡ λαϊκὴ γλῶσσα δὲν ἔχει γίνει ἀκόμη ὄργανον λογοτεχνικὸν καὶ ἐκτὸς τῶν ὀλίγων ποιητῶν ἕκαμον χρῆσιν αὐτῆς καὶ εἰς τὸν πεζὸν λόγον μόνον ὁ Ι. Βηλαρᾶς, ὁ Διον. Σολωμός, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, ὁ Γεώργιος Τερτσέτης εἰς ὀλίγας σελίδας των καὶ κατὰ πολὺ περισσότερον ὁ Ἀνδρέας Λασκαράτος (1811-1901) εἰς ὅλα τὰ πεζογραφήματά του ὅπως καὶ εἰς τὰ σατυρικὰ ποιήματά του ἐχρησιμοποίησε μόνον τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν.

Ὑπὸ τὴν δύναμιν τῆς ἀντιδράσεως, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἡ κριτικὴ τοῦ Ἐμμ. Ροΐδη, συνετελέσθη μεταξὺ τοῦ 1879-1881 ὑπὸ ὁμάδος νέων μικρὰ τις φιλολογικὴ ἐπανάστασις. Οἱ νέοι οὗτοι γράφοντες πρότερον εἰς τὴν καθαρεύουσαν καὶ μιμούμενοι τοὺς παλαιοτέρους των, ὡς ὁ Γεώργιος Βιζυηνός, ὁ Ἀριστομένης Προβελέγγιος, ὁ Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλους, ἀλλὰ κυρίως οἱ κατὰ πρῶτον ἐμφανιζόμενοι Κωστῆς Παλαμᾶς, Γεώργιος Δροσίνης, Ἰωάννης Πολέμης καὶ ἄλλοι τινὲς παρ' αὐτούς, ἀφ' ἑνὸς προτιμῶσι τὴν χρῆσιν τῆς λαϊκῆς γλώσσης καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐλευθεροῦσι τὴν ἐμπνευσίν των ἀπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ ψευδοῦς ρωμαντισμοῦ καὶ προσαρμόζουσιν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὴν Γαλλίαν ἰδίως μορφὴν τῆς ποιήσεως. Γίνονται οἱ Ἕλληνες «Παρνασσικοί». Ἡ ἐπανάστασις ὅμως αὕτη λαμβάνει χαρακτῆρα πολὺ γενικώτερον κατὰ τὸ 1888 μὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰωάννου Ψυχάρη «Τὸ ταξίδι μου», τὸ ὁποῖον ἦτο κήρυγμα ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς γλώσσης. Ἡ ἀντίδρασις τῶν ὀπαδῶν τῆς καθαρευούσης ἐξεδηλώθη σφοδροτάτη, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν νέων λογοτεχνῶν δέχονται τὸ κήρυγμα. Ὁ Ἐμμ. Ροΐδης δημοσιεύει τὴν μεγάλην γλωσσικὴν μελέτην του «Τὰ εἴδωλα», εἰς τὴν ὁποίαν καταδεικνύει τὸ ψευδὲς τῆς καθαρευούσης, ὁ δὲ Ἰάκωβος Πολυλᾶς δημοσιεύει τὸ ἔργον «Ἡ φιλολογική μας γλῶσσα», θεωρῶν ὡς μόνην τοιαύτην τὴν λαϊκήν. Ἀρχίζει οὕτως ἡ λαϊκὴ γλῶσσα νὰ χρησιμοποιῆται καὶ εἰς τὴν πεζογραφίαν. Πλὴν τῶν παλαιοτέρων πως διηγηματογράφων Γεωργίου Βιζυηνοῦ, Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, Ἀλεξάνδρου Μωραϊτίδη, Μιχ. Μητσάκη, Γρηγορίου Ξενοπούλου, Ἀνδρέα Καρκαβίτσα, Γεωργίου Δροσίνη, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι δὲν ἐγκαταλείπουσιν ἀκόμη τὴν καθαρεύουσαν, νέοι, ὡς ὁ Ἀργύρης Ἐφταλιώτης (Κλεάνθης Μιχαηλίδης), Λορέντζος Μαβίλης, Γιάννος Ἐπαχτίτης (Ἰωάννης Βλαχογιάννης), Παῦλος Νιρβάνας (Πέτρος Ἀποστολίδης), Κώστας Κρυστάλλης, Μῆτσος Χατζόπουλος (Μποέμ), Ἰωάννης Κονδυλάκης καὶ ἄλλοι χρησιμοποιοῦσιν ἀποκλειστικῶς τὴν λαϊκήν. Οἱ ὀλίγον δὲ κατόπιν ἐμφανισθέντες, κυρίως μετὰ τὸ 1895, Μιλτιάδης Μαλακάσης, Ἰωάννης Γρυπάρης, Κωνσταντῖνος Χατζόπουλος, Λάμπρος Πορφύρας καὶ ἄλλοι προσδίδουσιν εἰς αὐτὴν περισσοτέραν δύναμιν ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερίκευσιν τοῦ συναισθηματικοῦ κόσμου καὶ τὴν πλουτίζουσι μὲ νέους ρυθμούς. Εἰς τὴν δραματογραφίαν κυριαρχεῖ πάντοτε ἡ μορφὴ τοῦ Δημ. Βερναρδάκη καί πως καὶ ἡ τοῦ Δημ. Κορομηλᾶ, συγγραφέως πλείστων κωμῳδιῶν καὶ δραμάτων, εἰς δὲ τὴν κωμῳδίαν ἐμφανίζεται ὁ Ν. Λάσκαρης. Τὸ κοινωνικὸν δρᾶμα ἀντιπροσωπεύεται μὲ ἔργα τοῦ Γ. Ξενοπούλου καὶ τοῦ Γιάν. Καμπύση διατελοῦντος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Ἴψεν, καὶ εἶτα τῶν Σπ. Μελᾶ, Π. Χόρν, καὶ γενικῶς τὸ θέατρον ὑπὸ τῶν Θ. Συναδινοῦ, Τ. Μωραϊτίνη, Δ. Μπόγρη κ.ἄ. Τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος χαραχθεῖσαν ὁδὸν ἀκολουθεῖ ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία καὶ κατὰ τὰς δύο πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ Κ΄ αἰῶνος. Νέοι ἀξιόλογοι ποιηταὶ ἐμφανίζονται: Ἄγγελος Σικελιανός, Κ. Καβάφης, Κ. Βάρναλης, Ν. Καζαντζάκης, Κ. Καρυωτάκης, Πετιμεζᾶς-Λαύρας, Α. Μελαχρινός, Σ. Σκίπης, Κ. Καρθαῖος, Μ. Τσιριμῶκος, Μᾶρκος Αὐγέρης, Π. Ταγκόπουλος, Γιάννης Ζερβός, Ρήγας Γκόλφης, Λεφτέρης Ἀλεξίου, Ναπ. Λαπαθιώτης, Τέλλος Ἄγρας, Γεράσ. Σπαταλᾶς, Γ. Ἀθάνας, Ἀπ. Μαμμέλης, Κ. Οὐράνης, Ὅμ. Μπεκές, Ἀθ. Κυριαζῆς, Μυρτιώτισσα κ.ἄ., ἐνῷ καὶ οἱ καλύτεροι ἐκ τῶν παλαιοτέρων, ὅπως ὁ Κ. Παλαμᾶς, ὁ Γ. Δροσίνης, ὁ Μιλτ. Μαλακάσης καὶ λοιποί, ἐξακολουθοῦσι καλλιεργοῦντες τὴν ποίησίν των. Τὸ *διήγημα* καὶ τὸ *μυθιστόρημα*, τὰ ὁποῖα προήγαγον ἱκανῶς πλὴν τοῦ Γρηγ. Ξενοπούλου, τοῦ Παύλου Νιρβάνα, Δ. Κοκκίνου καὶ τινων ἄλλων παλαιοτέρων, καὶ οἱ Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος καὶ Κωνσταντῖνος Θεοτόκης, γίνονται περισσότερον κοινωνικὰ καὶ οἱ ἐργάται τῶν πολλαπλασιάζονται, διακρινομένων τῶν Δημ. Βουτυρᾶ, Ζαχ. Παπαντωνίου, Γαλ. Καζαντζάκη, Ἕλλ. Δασκαλάκη, Δ. Ταγκοπούλου, Α. Τραυλαντώνη, Π. Πικροῦ, Φ. Κόντογλου, Στρ. Μυριβήλη, Θρ. Καστανάκη, Ἄγγ. Τερζάκη, Ἠλ. Βενέζη, Γιάννη Σκαρίμπα καὶ ἄλλων. Τὸ *χρονογράφημα* προάγεται εἰς λογοτεχνικὸν σχεδὸν εἶδος (Σπ. Μελᾶς κ.ἄ.). Ἡ κριτικὴ γίνεται οὐσιαστικώτερα καὶ μᾶλλον ἀπαιτητική.

Εἰς τὸ ἔξω τῆς καθαρᾶς λογοτεχνίας πεδίον, ἐλάχιστα εἶνε τὰ πραγματικῶς ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας ἔργα. Τούτων, καίτοι τὰ πλεῖστα ἀποτελοῦσιν ἔτι ἁπλᾶς ἀποπείρας, ἐνδιαφέροντα εἶνε τὰ οἰκονομολογικοῦ ἢ κοινωνικοῦ περιεχομένου, ἄλλα ἁπλῶς θεωρητικά, ἄλλα ἱστορικά, ὡς ἡ «Πολιτικὴ Ἱστορία» τοῦ Ι. Κορδάτου. Ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ πεδίου, ἐξαιρέτως ἐνδιαφέρουσα εἶνε ἡ ἐργασία τοῦ Κ. Παπαρρηγοπούλου (1815-1891), συγγραφέως τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» καὶ πολλῶν μονογραφιῶν, μνημονευτέα δὲ καὶ ἡ τῶν μετ' αὐτὸν ἐμφανισθέντων Σπυρ. Λάμπρου, ἀσχοληθέντος εἰς τὴν γενικήν, ἀλλ' ἰδιαίτατα τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τοῦ Π. Καρολίδου, μελετητοῦ ἰδίᾳ

τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ Γ. Ἀσπρέα, συγγραφέως τῆς «Πολιτικῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος».

Παραλλήλως πρὸς τὴν ποικίλην φιλολογίαν, προώδευσε καὶ ἀνεπτύχθη ἐν Ἑλλάδι ὁ *Τύπος*. Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ ἐφημερὶς ἐξεδόθη τὴν 31 Δεκεμβρίου 1790 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μαρκιδῶν Πουλίου καὶ μὲ τὸν τίτλον «Ἐφημερίς», ἥτις καὶ ἐξεδίδετο μέχρι τοῦ 1797, ὅτε οἱ ἐκδόται της συνελήφθησαν ὡς συνεργαζόμενοι πρὸς τὸν Ρήγαν Φεραῖον. Τῷ 1811 ἤρχισεν ἐπίσης ἡ ἔκδοσις τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ», ἠκολούθησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἐφημερίδες. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐξεδόθη ἐν Ἑλλάδι ἡ πρώτη ἐφημερὶς «Σάλπιγξ Ἑλληνική» (1821), τῆς ὁποίας ὅμως τρία μόνον φύλλα εἶδον τὸ φῶς, μετ' αὐτὴν δ' ἐξεδόθησαν ἄλλα, ὧν ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας ὁ «Φίλος τοῦ Νόμου» ἐν Ὕδρᾳ, τὰ «Ἑλληνικὰ Χρονικά», ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Ἑλβετοῦ Μάγερ ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐν Ναυπλίῳ ἡ «Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος», ἡ πρώτη ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως. Ἐκ τῶν ἐκδοθέντων βραδύτερον φύλλων ἡ «Ἐλπὶς» τοῦ Κ. Λεβίδου καὶ ὁ «Αἰὼν» τοῦ Ι. Φιλήμονος ἦσαν ἐφημερίδες καθαρῶς πολιτικαί. Ὁλονὲν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίδων ἐπληθύνετο. Τινὲς αὐτῶν ἐξέφραζον τὰς γνώμας τῶν κομμάτων, ὡς ἡ «Ὥρα» τοῦ Τρικούπη, ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων» τοῦ Δεληγιώργη καὶ ἡ «Πρωΐα» τοῦ Δηλιγιάννη. Ἄλλαι ἦσαν ἀνεξάρτητοι. Ἐκ τούτων ἡ «Ἀκρόπολις» τοῦ Βλ. Γαβριηλίδου ἐπρωτοστάτησεν εἰς μεταρρυθμίσεις, ἀνέδειξε τὴν εἰδησεογραφίαν καὶ ἐπέδρασεν ὅσον οὐδεμία ἄλλη εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου. Νῦν ὁ Τύπος οὗτος ἔχει προαχθῆ μεγάλως, δυσανάλογος μάλιστα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ εὑρίσκεται εἰς ἐπίπεδον ἀνώτερον τοῦ Τύπου ἄλλων βαλκανικῶν χωρῶν. Ὁ ἐπαρχιακὸς Τύπος ἔχει ἐπίσης προαχθῆ σημαντικῶς. Ἐκτὸς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐκδίδεται μέγας ἀριθμὸς φύλλων ἡμερησίων καὶ ἑβδομαδιαίων, καθὼς καὶ περιοδικῶν, εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Φιλοσοφία.—Ἡ πρώτη φάσις τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἶνε ἡ κοσμολογική. Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἀπὸ τοῦ Ζ΄ αἰῶνος π.Χ. διέτριψαν περὶ τὴν ἐξεύρεσιν τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου. Τινὲς αὐτῶν, ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Ἀναξιμένης, αἰτίαν τοῦ παντὸς ἐκδέχονται τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἐνῷ οἱ Πυθαγόρειοι δέχονται τοὺς ἀριθμοὺς ὡς δημιουργοὺς τῆς ἁρμονίας τοῦ παντός, οἱ δὲ Ἐλεᾶται τὸ «ἓν καὶ πᾶν», τὸ ἀφηρημένον ὄν, ὅπερ δὲν ὑφίσταται μεταβολήν. Ὁ Ἡράκλειτος ἀρχὴν τοῦ παντὸς θέτει τὸ πῦρ, ὁ δὲ Δημόκριτος δημιουργεῖ τὴν ἀτομικὴν θεωρίαν. Κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα ἀρχεται ἡ συστηματοποίησις τῆς φιλοσοφίας. Εἶνε ἡ ἐποχὴ τῶν σοφιστῶν, ἐκ τούτων δὲ ὁ Πρωταγόρας συνοψίζει τὰ διδάγματα ἐν τῇ πολυθρυλήτῳ ἀρχῇ τοῦ: «*πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος*», δηλούσης ὅτι αἱ γνώσεις τοῦ ἀνθρώπου περιορίζονται ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεων, οὐδ' ὑπάρχει ἀλήθεια, ἤτοι γενικῶς ἰσχύουσα γνῶσις. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου διέπονται ὑπὸ τοῦ παραχρῆμα συμφέροντος. Ἀληθὲς κατὰ τοὺς σοφιστὰς εἶνε τὸ ἑκάστῳ ἀληθὲς φαινόμενον καὶ ἀγαθὸν τὸ ὠφελοῦν αὐτῷ. Κατὰ τῶν σοφιστῶν ἐπεξελθὼν ὁ Σωκράτης ἤξίωσεν ὅτι εἶνε μὲν μέτρον πάντων τῶν χρημάτων ὁ ἄνθρωπος, πλὴν ὄχι ὁ ἐπὶ μέρους ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ καθόλου. Οὐδ' εἶνε ἀγαθὸν τὸ ἑκάστῳ ἀγαθὸν φαινόμενον, κατὰ τὰς στιγμιαίας αὐτοῦ διαθέσεις, ἀλλὰ τὸ ἀείποτε ἀγαθὸν ὂν καὶ ὑπὸ παντὸς διανοουμένου ἀνθρώπου ὡς ἀγαθὸν ἀναγνωριζόμενον. Ὁ Πλάτων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σωκρατικῶν περὶ ἐννοίας διδαγμάτων διεμόρφωσε σύστημα, καθ' ὃ ἡ ὑψίστη ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ ταυτίζεται πρὸς τὸν θεόν. Εἰς τὸ σύστημα τῶν ἰδεῶν ἀποβλέπων ὡς εἰς παράδειγμα ὁ θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον. Ἐκ τῆς σωκρατικῆς φιλοσοφίας ἐδημιουργήθησαν καὶ ἄλλαι σχολαί, ἡ μεγαρική, διαπρέψασα περὶ τὴν διαλεκτικήν, ἡ κυνικὴ καὶ ἡ κυρηναϊκή, ἀσχοληθεῖσα εἰς ζητήματα ἠθικά, ἐκ δὲ τῆς τοῦ Πλάτωνος ἄλλα συστήματα. Ὁ Ἀριστοτέλης μετερρύθμισε τὴν πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, ἀποδεχόμενος τὰς βάσεις αὐτῆς, ἀλλὰ προαγαγὼν αὐτὴν εἰς ἐπιστημονικὴν τελειότητα. Ἁρμονίζεται δὲ τότε πλέον ἡ πρότερον ἡ φιλοσοφία πρὸς τὴν παντοίαν ἐπιστήμην καὶ ἐνταυτῷ πρὸς τὴν ἠθικήν. Μὲ τὴν διάπλωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τῶν κατακτήσεων τοῦ Ἀλεξάνδρου, δημιουργοῦνται νέα φιλοσοφικὰ κέντρα ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πέργαμος, ἡ Ἀντιόχεια, ἄλλα ἀκόμη καὶ πρὸ παντὸς ἡ Ἀλεξάνδρεια. Καὶ αἱ σχολαὶ ἀκόμη πληθύνονται. Δύο ὅμως ἰδίᾳ διαπρέπουσιν, ἡ τῶν στωϊκῶν, ὧν ἀρχὴ εἶνε τὸ «ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν», καθ' ὃ φύσις ἐστὶ τὸ λογικὸν καὶ ἡ φρόνησις, ἰδιότητες ἀποτελοῦσαι τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστις καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς αὐτῆς ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ, ἐξ αὐτῆς καὶ μόνης ἐξαρτῶν τὴν εὐδαιμονίαν, οὐχὶ δ' ἐκ τοῦ φαινομένικῶς ἀγαθοῦ, καὶ ἡ τῶν ἐπικουρείων, καθ' οὓς τὸ συναίσθημα τῆς ἡδονῆς δέον ν' ἀποτελῇ τὸ κριτήριον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸ συναίσθημα τῆς λύπης τὸ κριτήριον τοῦ κακοῦ. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀφ' ἑτέρου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἰουδαίου καὶ ἰδίᾳ μεταξὺ ἑλληνιζόντων Ἰουδαίων, ἀνεπτύχθη θρησκειολογικὴ κίνησις, τείνουσα ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὑπερτάτη γνῶσις εἶνε ἡ γνῶσις τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν ἑνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς θείας οὐσίας. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν φιλοσοφίαν προήχθησαν αἱ ἐπιστῆμαι. Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ αὐτὰς βλ. τὸ κεφάλαιον *Λογοτεχνία*.

Τέχναι.—Ἡ καθαυτὸ ἑλληνικὴ τέχνη ἀρχίζει ἀπὸ τῆς *Γεωμετρικῆς* ἐποχῆς ἢ ἐποχῆς τοῦ σιδήρου. Πρὸ ταύτης ἔχομεν ἐρείπιά τινα ἀνακτόρων, ὡς δείγματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, εἰδώλια, κυρίως καλούμενα «κυκλαδικά», καὶ ἀγγεῖα, ὡς δείγματα τῆς πλαστικῆς. Περὶ τούτων βλ. *Αἰγαῖος πολιτισμός*, ὅπου καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ λεγομένου «Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ». Ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο γέννημα τοῦ *κρητικοῦ πολιτισμοῦ*, ἡ δὲ τέχνη του δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἑλληνικὴ τέχνη, δημιούργημα Ἑλλήνων. Οἱ «Ἀχαιοί», οἱ κύριοι τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος κλ., παρέλαβον ἁπλῶς τὴν μινωϊκὴν τέχνην, ἐλαφρῶς μόνον τροποποιήσαντες αὐτήν. Πλεῖστοι καλλιτέχναι τῆς ἐποχῆς ἦσαν Κρῆτες. Πλεῖσται ὅμως ἑλληνικαὶ πόλεις συνέβαλον εἰς τὴν διατήρησιν αὐτοῦ. Ἡ γεωμετρικὴ τέχνη δὲν ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν τῆς ὑστέρας μυκηναϊκῆς (βλ. *ἀγγειοπλαστική* καὶ *γεωμετρικὴ τέχνη*). Ἄρχεται εἶτα, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ζ΄ αἰῶνος, κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, καὶ ἐξέλιξις τῆς τέχνης κατὰ νέα πρότυπα, πάντως πρωτόγονα ἀλλὰ μὲ προσπάθειαν φυσικότητος, ἡ ὁποία λείπει εἰς τὴν παλαιοτέραν τέχνην. Τὰ ἀγάλματα παρουσιάζουσι πλουσίας πτυχὰς τῶν ἐνδυμάτων, ἔχουσι ποιάν τινα ἔκφρασιν, ἡ ἀνατομία, παρὰ τὴν ἀκαμψίαν, εἶνε ὁπωσοῦν καλή. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε΄ αἰῶνος καὶ ἡ ἔκφρασις τονοῦται καὶ ποιά τις κίνησις παρατηρεῖται εἰς τὰ ἀγάλματα, τῶν ὁποίων αἱ χεῖρες παύουσι νὰ εἶνε προσκεκολλημέναι εἰς τὸ σῶμα. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐπίσης ἀποκτᾷ χαρα-

κτῆρα, διά τῆς προσπαθείας διακοσμήσεως ἀντί τῆς προτέρας προσπαθείας ἁπλῆς συγκρατήσεως τοῦ κτιρίου. Τό ἀνάγλυφον παρουσιάζει ζωηρότεραν ἀκόμη τήν κίνησιν. Ἤδη βαίνομεν πρός τήν διαμόρφωσιν τῆς κλασσικῆς τέχνης. Οἱ αἰῶνες Ε΄ καί Δ΄ ἀποτελοῦσι τήν ἐποχήν τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης ταύτης, εἰς αὐτήν δέ ἀνήκουσι τά γλυπτά τῆς Ὀλυμπίας, ὁ περίφημος Ἡνίοχος τῶν Δελφῶν, καί ἰδιαίτατα τά ἐν Ἀθήναις ἄριστα δείγματα τῆς τέχνης, τόσον τῆς γλυπτικῆς ὅσον καί τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τά ἀγάλματα τῶν τυραννοκτόνων, ἔργα Κριτίου καί Νησιώτου, τά γλυπτά τοῦ Παρθενῶνος καί δή αὐτός οὗτος ὁ Παρθενών, τό μνημεῖον τῆς Ἡγησοῦς. Ἄλλα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἔργα εἶνε ὁ ἐν τῇ θαλάσσῃ τῶν Ἀντικυθήρων εὑρεθείς «Ἔφηβος», ὁ «Διαδούμενος», ὁ «Ἑρμῆς» τοῦ Πραξιτέλους, ἡ «Νίκη» τοῦ Παιωνίου, ναοί εἰς πλείστας τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος πόλεις. Ἄλλα ἀγάλματα περίφημα εἰς τήν ἀρχαιότητα ἐχάθησαν καί μόνον ἐκ περιγραφῶν ἤ ἐξ ἀναπαραστάσεων ἐπί νομισμάτων ἤ ἐκ σμικρύνσεων μόνον γνωρίζομεν. Κατά τήν αὐτήν ἐποχήν ἔφθασεν εἰς τελειότητα, ὡς φαίνεται, καί ἡ ζωγραφική, ἀλλά καί ταύτης ἔργα δέν ἐσώθησαν, ἐκ περιγραφῶν δέ μόνον γνωρίζομεν αὐτά. Ἐξ ἄλλου, ἔχομεν πάμπολλα δείγματα τῆς ἀγγειοπλαστικῆς, ἡ ὁποία ἐπίσης προήχθη μεγάλως. Ἐπί τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου διατηρεῖται ἐν τῇ τέχνῃ τό πνεῦμα τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, μόνον δέ μετατοπίζεται τό κέντρον τῆς τέχνης ἀπό τῆς κυρίως Ἑλλάδος εἰς τήν Πέργαμον ἰδίᾳ καί τάς ἑλληνιζούσας χώρας. Ὁ βωμός τῆς Περγάμου ἀποτελεῖ ἄριστον δεῖγμα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς ἐποχῆς ταύτης. Τά ἀνάγλυφά του, ἐξ ἄλλου, παρουσιάζουσι κίνησιν ἐξαιρετικήν καί ἔχουσιν ἔκφρασιν ζωηράν. Ὁ «Ἀποξυόμενος» καί ὁ «Ἀγίας» τοῦ Λυσίππου εἶνε ἐπίσης τά ὡραιότερα γλυπτικά ἔργα τῆς ἐποχῆς ταύτης.

(Περί μεσαιωνικῆς τέχνης βλ. *Βυζαντινή Αὐτοκρατορία* καί τά ἐπί μέρους ἄρθρα *Ἄθως, Δαφνίου μονή* κλ.).

Τά κτίσματα τῶν μεταβυζαντινῶν χρόνων εἶνε διαστάσεων μικροτέρων ἤ πρίν καί ἡ τοιχοδομία των ἀμελεστέρα. Γενικῶς ὅμως τηροῦνται οἱ ἀρχιτεκτονικοί τύποι. Ἡ ζωγραφική ἐπίσης τηρεῖ τούς παραδεδεγμένους βυζαντινούς τύπους, κύριοι δέ ἐκπρόσωποι αὐτῆς, ὧν σῴζονται ἔργα αἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τοιχογραφίαι, οἱ Κρῆτες Θεοφάνης, Ζώρζης, Ἀντώνιος, καί ὁ Φράγκος Κατελλάνος, ἄλλοι δέ οἱ ἀδελφοί Μόσχοι, ὁ Ἐμμ. Τζάνες, ὁ Φιλόθεος Σκοῦφος κλ. Τήν βυζαντινήν τέχνην μιμεῖται ἡ χρυσοχοϊκή, ἐνῷ ἡ ξυλογλυπτική, ἰδίᾳ κατά τούς νεωτέρους χρόνους, ἀκολουθεῖ πρότυπα ἐκ τῆς Δύσεως. Τινές τῶν ζωγράφων τῆς ἐποχῆς ταύτης, διαπρεπέστατοι τῶν ὁποίων ὁ Δομίνικος Θεοτοκόπουλος, ὁ γνωστός ὡς Γρέκο (βλ.λ.), καί ὁ Ἀντώνιος Βασιλάκης (βλ.λ.) ἐγκαθίστανται εἰς τήν Δύσιν. Ἐξ ἄλλου, κατ' ἐπίδρασιν τῆς Δύσεως καί κατ' ἀνάμιξιν στοιχείων τῆς τέχνης αὐτῆς πρός τά τῆς βυζαντινῆς, διαμορφοῦνται ἡ Κρητική σχολή, ἧς ἐκπρόσωποι εἶνε οἱ προαναφερθέντες Μόσχοι. Ἐκ ταύτης, κατά μεγαλυτέραν ἔτι ἐκ Δύσεως ἐπίδρασιν, προέρχεται ἡ ἑπτανησιακή σχολή, ἐν Ζακύνθῳ ἰδίᾳ μορφωθεῖσα, καί τῆς ὁποίας περιφανεῖς ἐκπρόσωποι εἶνε ὁ ἱδρυτής αὐτῆς Παναγιώτης Δοξαράς (ΙΖ-ΙΗ΄ αἰών) καί ὁ υἱός του Νικόλαος, ὁ Ἱερώνυμος Πλακωτός, ὁ Νικόλαος Κουτούζης καί ὁ Νικόλαος Καντούνης. Ἡ τέχνη δέ προήχθη ἐν Ἑπτανήσῳ διά τῆς κατά τό 1805 ἱδρύσεως ἐν Κερκύρᾳ δημοσίας Καλλιτεχνικῆς Σχολῆς, εἰς ἣν, ἐκτός ἄλλων, ἐδίδασκε καί ὁ ἐπιφανής γλύπτης Π. Προσαλέντης, ὅστις εἶτα ἐγένετο διευθυντής ἑτέρας σχολῆς, τῆς τῶν Ὡραίων Τεχνῶν.

Μετά τήν ἵδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἀ. ναβιοῖ καί ἐν Ἑλλάδι ἡ τέχνη. Ἰδιαιτέρως δέ διακρίνονται οἱ ζωγράφοι Θ. Βρυζάκης, Νικηφόρος Λύτρας, Ν. Γύζης, Γ. Ἰακωβίδης ἐκ τῶν παλαιοτέρων, οἱ γλύπται Λ. Δρόσης, Δ. Φιλιπότης, Γιαννούλης Χαλεπᾶς, ἐπίσης ἐκ τῶν παλαιοτέρων. Ὡς πρός τήν λαϊκήν τέχνην, αὕτη εἰς μέν τήν ἀρχιτεκτονικήν ἀκολουθεῖ τόν ἀρχαῖον τύπον τοῦ ἑλληνικοῦ μεγάρου, σύμφωνον πρός τάς κλιματολογικούς ὅρους τῆς χώρας, μέ παραλλαγάς τοπικάς, εἰς δέ τήν διακόσμησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ προσπαθεῖ ν' ἀνταποκρίνεται πρός τάς ἀνάγκας, μέ τήν δυνατήν καλαισθησίαν, δεδομένου ὅτι οἱ χωρικοί προσεπάθουν διά τῶν ἰδίων μόνον μέσων καί κατά τάς ὥρας σχολῆς ἐξ ἄλλων ἐργασιῶν νά διακοσμήσωσι τάς οἰκίας των, συνήθως τῇ βοηθείᾳ εἰδικοῦ τινος. Εἰς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος ὁπωσδήποτε ἀναπτύσσεται ἴδιος τύπος ἐπίπλων καί γενικωτέρας διακοσμήσεως. Ἡ χειροτεχνία ἐπίσης εἰς τά χωρία περιορίζεται εἰς ὅ,τι ἁπλῶς ἀφορᾷ τά ἀπαραίτητα, ἀλλ' εἰς τάς πόλεις ἐξελίσσεται καί μάλιστα δημιουργοῦνται κέντρα, ὡς τά Ἰωάννινα καί ἄλλα, λαϊκῆς χειροτεχνίας, χρυσορραπτικῆς, κατεργασίας γουναρικῶν, ὑφαντικῆς καί μεταλλοτεχνίας. Προάγεται δέ σημαντικῶς ἡ κεντητική, εἰς μεγάλην ποικιλίαν σχεδίων, ἐνιαχοῦ μέ ξένας ἐπιδράσεις, ἀλλά μέ ἀφομοίωσιν τῶν ἀλλοτρίων στοιχείων, ἀλλαχοῦ δέ ἄνευ οἱασδήποτε ἐπιδράσεως, μέ πρότυπα παλαιότερα ἑλληνικά (βλ. καί τά εἰδικώτερα ἄρθρα: *λαογραφία, ταπητουργία* κλ.).

Ἐπιστῆμαι.—Ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ἤρχισεν ἐντατική ἡ προσπάθεια διά τήν προαγωγήν τῶν ἐπιστημῶν, διά τῆς ἱδρύσεως πανεπιστημίου καί τῆς ἐκπαιδεύσεως Ἑλλήνων εἰς Εὐρώπην ἐν μεγαλυτέρᾳ ἢ προτερον κλίμακι. Ἰδιαιτέρως κατά τάς διαφόρους ἐπιστήμας δέον ν' ἀναφερθῶσι ὀνόματα τινα ἐξέχουσαν καταλαβόντα θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῶν. Πρῶτοι ἀρχαιολόγοι εἶνε ὁ Ἀ. Μουστοξύδης, ὅστις διωρίσθη τῷ 1829 διευθυντής τοῦ πρώτου Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ὁ Κ. Πιττάκης, γενικός ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὅστις προέβη εἰς ἀνασκαφάς ἐπί τῆς Ἀκροπόλεως, ὁ Π. Καββαδίας, ὁ Χ. Τσούντας, ὁ Σ. Ξανθουδίδης· ἐξαιρετικήν δέ συμβολήν εἰς τήν ἀρχαιολογικήν ἐπιστήμην παρέσχεν ἡ ἱδρυθεῖσα τῷ 1837 *Ἀρχαιολογική Ἑταιρεία*. Εἰς τήν νομισματολογίαν ἰδιαιτέραν ὅλως θέσιν κατέχει ὁ Ι. Σβορῶνος. Εἰς τήν ἀστρονομίαν ὁ Δ. Αἰγινήτης, ὁ Ἐμμ. Ἀντωνιάδης, ἐργαζόμενος ἐν Παρισίοις, καί ὁ Ἰω. Παρασκευόπουλος, ἐν Ἀμερικῇ. Βοτανικοί ἀνεδείχθησαν κυριώτατα ὁ Θ. Ὀρφανίδης καί ὁ Σ. Μηλιαράκης, ἰδιαιτέρως δ' ἠσχολήθησαν εἰς τήν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος οἱ Θ. Χελδράιχ, Β. Τσούντας, Δ. Δημάδης καί ὁ καθηγητής Ἰ. Πολίτης.

Εἰς τήν βυζαντιολογίαν ἠσχολοῦντο οἱ Ἕλληνες καί κατ' αὐτούς τούς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Συστηματικωτέρα σπουδή τῆς γλώσσης ἐπί τῆς Βυζαντινῆς περιόδου ἐγένετο ὑπό Ἀδ. Κοραῆ, ἀξιολογωτάτην δέ θέσιν μεταξύ τῶν Βυζαντιολόγων κατέχει ὁ Ἀ. Μουστοξύδης. Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ὁ Κωνστ. Παπαρρηγόπουλος διεξέρχεται ἀπό καθέδρας τούς βυζαντιακούς καί φραγκικούς μέσους αἰῶνας καί ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους» ἐξετάζει τήν περίοδον αὐτήν ἀπηλλαγμένος παλαιῶν προλήψεων ἐναντίον τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ Κωνστ. Σάθας καί ὁ Σπ. Π. Λάμπρος, ἐξέδωκαν πλεῖστα

ἱστορικά καί φιλολογικά μνημεῖα τῶν βυζαντιακῶν χρόνων καί ἑδημοσίευσαν πλῆθος μελετῶν ἀναφερομένων εἰς τά βυζαντιακά πράγματα. Διά τοῦ Δημ. Μαυροφρύδου καί Μιχαήλ Δέφνερ ἄρχεται συστηματική ἔρευνα τῆς μέσης καί νέας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐν τούτοις τήν ἐπιστημονικήν θέσιν τῆς μέσης καί νέας ἑλληνικῆς καθώρισεν ὁ Γ. Ν. Χατζιδάκις. Ὁ Παῦλος Καλλιγᾶς εἶνε ὁ ἀξιολογώτατος τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων ἐρευνητῶν τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου, ἀλλ' ὁ αὐτός ἐκαλλιέργησε μετά ζήλου καί προήγαγεν οὐσιωδῶς καί ἄλλα πεδία τῆς βυζαντιολογικῆς ἐπιστήμης. Ἀπό τοῦ 1880 τρέπονται Ἕλληνες ἐπιστήμονες ἐπί τήν συστηματικωτέραν ἔρευναν τῆς βυζαντινῆς τέχνης καί τῶν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις μνημείων αὐτῆς.

Ἐν ἄλλοις κλάδοις τῆς Ἐπιστήμης, γεωγραφία, γεωπονία καί ἠλεκτρολογία ἐγένοντο ὁμοίως σημαντικαί ἐργασίαι.

Θεολόγοι ἄριστοι εἶνε ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ὁ Μισαὴλ Ἀποστολίδης, διατελέσας καί μητροπολίτης Ἀθηνῶν, ὁ πολύς Θεόκλητος Φαρμακίδης, ὁ Κωνσταντῖνος Κοντογόνης, ὁ Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος, ὁ Νικόλαος Δαμαλᾶς, ὁ Ἰγνάτιος Μοσχάκης καί ὁ κυρίως ὡς ἐκκλησιαστικός ἱστορικός διακριθείς Ἀν. Διομήδους Κυριακός.

Εἰς τήν ἀνατομικήν ἰδιαιτέρου λόγοι ἄξιοι εἶνε ὁ συγγραφεύς μεγάλης Ἀνατομίας Δημήτριος Μαυροκορδᾶτος, πρῶτος καθηγητής τῆς ἀνατομικῆς, ὁ Ῥήγας Νικολαΐδης, ὁ Παῦλος Ἰωάννου καί ὁ Γ. Σκλαβοῦνος, εἰς τήν παθολογίαν ὁ Ι. Βοῦρος, ὁ Γ. Α. Μακκᾶς, ὁ Χαράλαμπος Πρετεντέρης Τυπάλδος, ὁ Γ. Καραμήτσας, εἰς τήν χειρουργικήν ὁ Παῦλος Ἰωάννου, ὁ Θ. Ἀρεταῖος καί ὁ Ἰούλιος Γαλβάνης, τῆς Ὀφθαλμολογίας ὁ Α. Ἀναγνωστάκης, ὁ Ν. Δελαπόρτας καί ὁ Γ. Γαζέπης, ἐπίσης δέ ὁ Φωτεινός Πανᾶς, καθηγητής τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων.

Ἐκ τῶν πολλῶν ὀνομάτων τῶν διακριθέντων ἐν τῇ ἱστοριογραφίᾳ, ἰδιαιτέρως μνημονευτέα τά τῶν Κωνσταντίνου Κούμα, ὅστις συνέγραψεν «Ἱστορίαν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων» ἀπό τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1831, ἐκδοθεῖσαν εἰς δώδεκα τόμους ἐν Βιέννῃ τῷ 1832-1838, τῶν ἱστοριογράφων τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Ἀμβροσίου Φραντζῆ, Σπυρίδωνος Τρικούπη, Ἰωάννου Φιλήμονος, τοῦ συγγραφέως πολλῶν μελετῶν Ἀν. Μουστοξύδη, ἰδιαίτατα δέ τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου, τοῦ ὁποίου ἡ «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους» ἀποτελεῖ τήν κυριωτάτην ἐνιαίαν ἔκθεσιν τῶν κατά τήν φυλήν ἡμῶν ἀπό τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σχεδόν τῶν ἡμερῶν μας, ὡς καί τῶν Παύλου Καρολίδου καί τοῦ Σπ. Λάμπρου, ὅστις ἠσχολήθη ἰδιαίτατα περί τήν ἔκδοσιν ἱστορικῶν πηγῶν, ἵδρυσεν ἴδιον περιοδικόν σύγγραμμα, τόν «Νέον Ἑλληνομνήμονα» καί ἐδημιούργησε σχολήν ὅλην ἱστοριοδιφῶν.

Ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα τῆς ἑλληνικήν, ἀλλά καί τήν καθόλου λαογραφίαν εἶνε ἡ ἐργασία τοῦ Ν. Πολίτου. Εἰς τά Μαθηματικά διεκρίθησαν ὁ Ν. Νικολαΐδης, ὁ Β. Λάκων, ὁ Ι. Χατζιδάκις, ὁ Κυπάρισσος Στέφανος, ὁ Γ. Ῥεμοῦνδος καί ὁ ἐξέχουσαν κατέχων θέσιν εἰς τόν διεθνῆ ἐπιστημονικόν κόσμον Κωνστ. Καραθεοδωρῆς. Πολλαί ἐπίσης ἐργασίαι ἐγένοντο ἐν ταῖς οἰκονομικαῖς ἐπιστήμαις· ἐκ τῶν παλαιοτέρων ἔργων ἄξια ἰδίου λόγου εἶνε, ὡς πρῶτα, ἡ «Πλουτολογία» καί ἡ «Δημοσιολογία» τοῦ Σούτσου καί ἐκ τῶν νεωτέρων «Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσίας Οἰκονομίας» τοῦ Α. Ἀνδρεάδου, συγγραφέως καί πολλῶν ἄλλων ἔργων.

Λεξικογραφική ἐργασία ἐγένετο ἰδίᾳ ὑπό τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ, ἐκδόντος τρίτομον Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, νῦν ὅμως ἐν πολλοῖς πεπαλαιωμένον, τοῦ Στεφάνου Κουμανούδη, συντάξαντος «Συναγωγήν ἀθησαυρίστων Λέξεων», τοῦ Κ. Κόντου, τοῦ ὁποίου αἱ «Γλωσσικαί παρατηρήσεις» ἀποτελοῦσι, παρά τάς κατ' αὐτοῦ ἐπικρίσεις, σταθμόν ἐν τῇ μελέτῃ τῆς Ἑλληνικῆς, τοῦ Γ. Μιστριώτη, συγγραφέως Γραμματολογίας· ἔρευναι περί τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐγένοντο ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσαι καί καθαρῶς ἐπιστημονικαί ὑπό τοῦ Γ. Χατζιδάκι.

Εἰς τήν φιλοσοφίαν ἠσχολήθησαν πολλοί, ἀπόπειραν δέ ἱδρύσεως ἰδίου φιλοσοφικοῦ συστήματος συναντῶμεν κυρίως εἰς τόν Πέτρον Βράϊλαν Ἀρμένην καί τόν Ἀπόστολον Μακράκην, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος διετέλει ὑπό τήν ἐπίδρασιν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Κουζέν καί τῆς καντιανῆς φιλοσοφίας, ἰδίως ὅμως τῆς χριστιανικῆς μεταφυσικῆς, ὁ δέ δεύτερος ὑπό τό κράτος τῆς μυστικῆς φιλοσοφίας καί τῆς θεοσοφικῆς θεολογίας. Παρ' αὐτούς δέον ἰδιαιτέρως νά μνημονευθῇ ὁ κατά τι προγενέστερος Θεόφιλος Καΐρης ἐξ Ἄνδρου, ἱδρυτής ἰδίου φιλοσοφικοῦ συστήματος, τῆς «Θεοσεβείας» (βλ. *Καΐρης*). Πλουσία εἰς ἀπόδοσιν ὑπῆρξεν ἡ καλλιέργεια τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας, ἐν ᾧ κλάδῳ ἀνεδείχθησαν πολλοί.

Ἐκπαίδευσις.—Καί πρό τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ὑπῆρχον εἰς πολλά μέρη τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν σχολεῖα, διατηρούμενα ὑπό τῶν κοινοτήτων, ἕνια δ' ἐν μέρει καί διά τῶν διδάκτρων, ἐκ τῶν ὁποίων τινά κατέστησαν κέντρα διαδόσεως τῆς παιδείας, ὡς τά ἐν Σμύρνῃ, Δημητσάνῃ, Ἰωαννίνοις, Τραπεζοῦντι κ.ἀ. Ἐπίσης ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπῆρχον σχολαί κρατικαί καί ἰδιαίτατα ἡ ἐν Κερκύρᾳ Ἰόνιος Ἀκαδημία (βλ.λ.). Ἀμέσως σχεδόν μετά τήν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνική Συνέλευσις ἐφήφιζε (1822) τόν καταρτισμόν ἐπιτροπῆς ὀργανωτικῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἥτις καί ὑπέβαλλε τῷ 1824 εἰς τήν προσωρινήν κυβέρνησιν τῆς χώρας σχέδιον προνοοῦν περί τε τῆς στοιχειώδους καί τῆς μέσης καί τῆς ἀνωτέρας ἢ ἐπιστημονικῆς ἐκπαιδεύσεως. Καί τότε μέν οὐδέν ἦτο δυνατόν νά γίνῃ, ἤρχισε δέ ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως ἅμα ὡς ἐπανῆλθον συνθῆκαι ὁπωσοῦν εὐνοϊκαί. Ἡ δημοτική ἐκπαίδευσις κατέστη ὑποχρεωτική τῷ 1834, κατά τύπους μόνον. Ἐν τούτοις, ὁ ἀριθμός τῶν μαθητῶν ὀλονέν ηὔξανεν, ἐνῷ δέ ἐπί Καποδιστρίου ἐλειτούργουν 71 δημοτικά σχολεῖα μέ 6721 μαθητάς καί μαθητρίας, κατά μέν τό 1858 ἐπί πληθυσμοῦ 1.050.000 ἐλειτούργουν 754 μέ 51.596 μαθητάς καί μαθητρίας, κατά δέ τό 1879 ἐπί πληθυσμοῦ 1.679.755 1035 δημοτικά σχολεῖα ἀρρένων καί 137 θηλέων (πλήν τῶν ἰδιωτικῶν) μέ 67.108 μαθητάς καί 12.310 μαθητρίας, κατά δέ τό 1901 ἐπί πληθυσμοῦ 2.200.000 ὑπῆρχον 3123 δημοτικά σχολεῖα μέ 189.903 μαθητάς ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Σήμερον λειτουργοῦσιν 7850 δημόσια δημοτικά σχολεῖα μέ, νόμῳ τοὐλάχιστον, ἑξαετῆ κύκλον φοιτήσεως (1558 ἀρρένων, 958 θηλέων καί 5334 μικτά), ἔχοντα 711.474 μαθητάς καί μαθητρίας, καί 149 ἰδιωτικά, ἔχοντα 14.611 μαθητάς καί μαθητρίας, καθώς καί 407 νηπιαγωγεῖα. Οὕτω σήμερον οἱ εἰς τά δημοτικά σχολεῖα φοιτῶντες ἀποτελοῦσι τό ἓν ὄγδοον περίπου τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἐνῷ τῷ μέν 1901 ἀπετέλουν τό ἓν δωδέκατον, τῷ δέ 1879 τό ἓν εἰκοστόν αὐτοῦ. Παρ' ὅλην ὅμως τήν αὔξησιν τῶν εἰς τά δημοτικά σχολεῖα φοιτώντων ὁ ἀριθμός τῶν *ἀναλφαβήτων* ἐξακολουθεῖ νά εἶνε ἀρκετός, ἐν μέρει μέν λόγῳ ἀνεπαρκείας τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δημοτι-

κῶν σχολείων, κυρίως ὅμως λόγῳ τῆς μὴ αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως. Ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἄλλοτε περιελάμβανε δύο βαθμίδας, τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ τὸ γυμνάσιον. Τὰ μαθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου κατανέμονται νῦν μεταξὺ δημοτικοῦ σχολείου καὶ γημνασίου, τῶν ὁποίων ηὐξήθησαν ἀναλόγως αἱ τάξεις. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκπαίδευσις παρέχεται ἀπὸ τὰ δύο δημόσια *Πανεπιστήμια*, τὸ Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ πρῶτον τῶν ὁποίων λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ 1837, ἔχει δὲ πέντε σχολάς, τὴν Θεολογικήν, τὴν Νομικήν, τὴν Ἰατρικὴν (μετὰ προσηρτημένου Ὀδοντιατρικοῦ σχολείου), τὴν Φιλοσοφικὴν καὶ τὴν Φυσικομαθηματικήν. Οἱ φοιτηταί του ἀνέρχονται εἰς 6500 περίπου, τὸ δὲ διδακτικόν του προσωπικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ 77 τακτικοὺς καθηγητάς, 9 ἐκτάκτους, 1 ἐπίτιμον, 11 ὁμοτίμους καὶ 23 ὑφηγητάς, ἐνῷ τὸ δεύτερον, ἱδρυθὲν πρό τινων μόλις ἐτῶν, δὲν ἔχει συμπληρώσει ὅλας τὰς σχολάς του. Ἡ διδασκαλικὴ ἐκπαίδευσις παρέχεται εἰς Διδασκαλεῖα, ὧν ὑπάρχουσιν εἰδικὰ διὰ τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ διὰ παιδαγωγούς. Ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις παρέχεται εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, ὑπάρχουσι δὲ εἰδικαὶ σχολαὶ τεχνικῶν μηχανικῶν. Ἐκτὸς τῆς Πανεπιστημιακῆς Θεολογικῆς σχολῆς ὑπάρχουσι δώδεκα ἄλλαι ἱερατικαὶ σχολαί, ὧν ἰδιαιτέρως μνημονευτέα ἡ Ριζάρειος. Ὑπάρχει ἐν Ἀθήναις Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν, ἐπίσης δὲ Ὠδεῖα ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις, κατωτέρα, μέση καὶ ἀνωτέρα, παρέχεται ὑπὸ γεωργικῶν σχολῶν εἰς Ἰωάννινα (τυροκομικὴ σχολή), Βυτίναν, Λάρισαν, Πάτρας (δενδροκομικὴ σχολή) καὶ Ἀθήνας (Ἀνωτάτη Γεωπονικὴ Σχολή) ἐπίσης, δὲ ὑπὸ τῆς Δασολογικῆς Σχολῆς, τμήματος τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἡ χειροτεχνικὴ παίδευσις ὑστερεῖ σημαντικῶς· ἐπ' ἐσχάτων, ἐν τούτοις, ἐδόθη καὶ εἰς αὐτὴν ὤθησίς τις. Ὡς πρὸς τὴν ἐμπορικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐκπαίδευσιν, αὕτη παρέχεται ὑπὸ μέσων ἐμπορικῶν σχολῶν, ὧν τινες ἰδιωτικαί, καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν. Τὴν ἐκπαίδευσιν γενικῶς βοηθεῖ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ἐκδηλουμένη διὰ τῆς ἐργασίας διαφόρων συλλόγων. Βοηθητικὰ δὲ τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἱδρύματα ὑπάρχουσιν ἱκανά, μουσεῖα ποικίλα, ἀστεροσκοπεῖον, βιβλιοθῆκαι, ὧν τινες εἰδικαὶ ἀνήκουσαι εἰς ἑταιρείας, ἀποτελούσας ὀργανώσεις κρατικάς, καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

Ἑλλάς. Ἱστιοφόρος φρεγάτα ναυπηγηθεῖσα ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. Κατέπλευσεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1826, ἐχρησιμοποιήθη δὲ ὡς ναυαρχὶς τοῦ ναυάρχου Κόχραν καὶ ὑπὸ τοῦ Α. Μιαούλη. Ἦτο ἐξωπλισμένη δι' 64 τηλεβόλων. Ἐπυρπολήθη τὴν 1 Αὐγούστου 1831 ὑπὸ τοῦ Μιαούλη, κατὰ τὰς ἀντικαποδιστριακὰς ταραχάς.

Ἑλλὰς Μεγάλη. Οὕτως ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Κάτω Ἰταλία καὶ ἡ Σικελία, ἐν αἷς αἱ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἔφθασαν εἰς μεγίστην ἀκμὴν καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ὑπερηκόντισαν τὰς μητροπόλεις. Τὰς ἀρίστας καὶ μεγίστας τῶν ἐκεῖ ἀποικιῶν ἵδρυσαν οἱ Κορίνθιοι ἀπὸ πρωΐμων χρόνων, ἔτι δὲ οἱ Φωκαεῖς τῆς Μ. Ἀσίας, οἱ Χαλκιδεῖς τῆς Εὐβοίας, οἱ Λάκωνες, οἱ Μεγαρεῖς, Κρῆτες, Σάμιοι, Ρόδιοι, ἐν γένει νησιῶται καὶ Μικρασιᾶται. Ἡ ἀκμὴ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἐκείνεται ἀπὸ τοῦ Ζ' μέχρι Δ' π.Χ. αἰῶνος, ὁπότε οὗτοι, λόγῳ τῶν μεταξύ των πολέμων, ἐξησθένησαν. Ἦσαν δὲ οἱ κυριώτεροι τῶν καθαρῶς ἑλληνικῶν ἢ ἐξελληνισθεισῶν τούτων πόλεων ἐν μὲν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ αἱ ἑξῆς: Κύμη, Νεάπολις, Βάριον, Τάρας, Ἡράκλεια, Θούριοι, Λάος, Μεταπόντιον, Ποσειδωνία (Παιστός), Πυξοῦς, Σῖρις, Σύβαρις, Ὑέλη, Ἱππώνιον, Καυλωνία, Κρότων, Λοκροὶ Ἐπιζεφύριοι, Ρήγιον, Τέμεσα, Τέρινα. Τῆς δὲ Σικελίας: Αἴτνα, Ἀκράγας, Γέλα, Ἡράκλεια Μινῴα, Ζάγκλη (Μεσσήνη), Ἱμέρα, Καμάρινα, Κατάνη, Κεφαλοίδιον, Λεοντῖνοι, Μέγαρα Ὑβλαῖα, Νάξος, Πάνορμος, Σελινοῦς, Συρακοῦσαι, Ταυρομένιον, ἔτι δὲ καὶ αἱ παρακείμεναι μικραὶ νῆσοι Λιπάραι.

Ἔλλεβη. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. **Λακκιά.**

ἐλλέβορος. Φυτὸν ἐκ τῶν βατραχιοειδῶν οὗ ὑπάρχουσι 15 εἴδη, ποώδη, πολυετῆ, φέροντα γενικῶς βραχὺ ῥίζωμα. Ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι εἰδῶν, γνωστότερα εἶνε *ἐ. ὁ κυκλόφυλλος*, κν. *σκάρφι* ἢ *καρπί*, οὗ ἡ ρίζα χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατὰ διαφόρων νόσων τῶν κτηνῶν. Ἕτερον εἶδος τῆς εὐρωπαϊκῆς χλωρίδος εἶνε *ἐ. ὁ μέλας*, κληθεὶς ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ριζῶν. Ἀνθεῖ τὸν χειμῶνα, παράγων μεγάλα λευκὰ ἄνθη, εἶχε δὲ τὸ πάλαι μεγάλην φήμην διὰ τὰς θεραπευτικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας. Ὁ Μελάμπους ἐχρησιμοποίει αὐτὸν κατὰ τῆς παραφροσύνης. Σήμερον χρησιμοποιεῖται κατὰ τῆς ὑποχονδρίας καὶ τῆς ἐπιληψίας, ὡς ἐμμηναγωγόν, εἰς τὰ χρόνια δερματικὰ νοσήματα καὶ ὡς ἀνθελμινθικόν. Εἰς μεγάλας δόσεις ἐνεργεῖ ὡς ναρκωτικόν, προκαλεῖ ἐμέτους, διάρροιαν, καυστικοὺς πόνους εἰς τὰ πεπτικὰ ὄργανα, παράλυσιν καὶ θάνατον.

Ἐλλέβορος ὁ μέλας

ἐλλειπτικά. Ἐν τῇ Γραμματικῇ, ὅσα πτωτικὰ (ὀνόματα καὶ ἀντωνυμίαι) καὶ ρήματα δὲν ἔχουσιν ἐν χρήσει ὅλους τοὺς συνήθεις γραμματικοὺς τύπους (ὡς *γῆ*, *Βορρᾶς*, *Διόσκουροι*, *τὰ μάγια*, *τὰ γερατειά*, *τὰ τρεχάματα*, *Ἀθῆναι*, *Σπέτσαι*, *Χριστούγεννα*, *τὰ Παναθήναια*, *τὰ Ὀλύμπια* κλ. Περὶ ρημάτων βλ. *ρῆμα*).

ἔλλειψις. Καμπύλη γραμμὴ δευτέρου βαθμοῦ, ἐπίπεδος, κλειστή. Εἶνε γεωμετρικὸς τόπος τῶν σημείων τοῦ ἐπιπέδου, τῶν ὁποίων τὸ ἄθροισμα τῶν ἀποστάσεων ἀπὸ δύο δοθέντων σημείων, καλουμένων ἑστιῶν τῆς ἐλλείψεως, εἶνε σταθερόν. Γεωμετρικῶς ὁρίζεται ἡ ἔλλειψις ὡς τομὴ κώνου ὑπὸ ἐπιπέδου μὴ τέμνοντος πάσας τὰς γενετείρας αὐτοῦ. Ἡ εὐθεῖα ἡ διερχομένη διὰ τῶν δύο ἑστιῶν τῆς ἐλλείψεως καὶ λήγουσα ἐπὶ τῆς περιφερείας αὐτῆς εἶνε ὁ μέγας ἄξων αὐτῆς· καὶ τὸ μέσον αὐτῆς καλεῖται κέντρον τῆς ἐλλείψεως· ἡ κάθετος ἐπὶ τὸν μέγαν ἄξονα εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐλλείψεως εἶνε ὁ μικρὸς ἄξων αὐτῆς (βλ. σχ.). Αἱ ἄλλαι γραμμαὶ δευτέρου βαθμοῦ εἶνε ὁ κύκλος, ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ παραβολή, πᾶσαι γεωμετρικῶς ὁριζόμεναι ὡς κώνου τομαί. Ἡ ἔλλειψις ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα εἰς τὴν ἀστρονομίαν, καθ' ὅσον αἱ τροχιαὶ τῶν πλανητῶν περὶ τὸν Ἥλιον καὶ τῶν δορυφόρων περὶ τοὺς οἰκείους πλανήτας εἶνε ἐλλείψεις.

Μία ἐκ τῶν σπουδαίων ἰδιοτήτων τῆς ἐλλείψεως, εὑρίσκουσα ἐφαρμογὴν ἐν τῇ ἀκουστικῇ καὶ ὀπτικῇ, εἶνε ὅτι ἡ ἐφαπτομένη εἰς τυχὸν σημεῖον (Μ) αὐτῆς σχηματίζει μετὰ τῶν δύο ἑστιακῶν ἀποστάσεων (ἀκτίνων) ἴσας γωνίας. (Βλ. σχ.).

ἐλλειψογράφος. Ὄργανον γεωμετρικόν, δι' οὗ γράφεται ἔλλειψις διὰ συνεχοῦς κινήσεως· ἀποτελεῖται ἐκ δύο καθέτων κανόνων, ἐχόντων καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῶν πλὴν τῶν ἄκρων αὔλακας, καὶ ἐκ τρίτου κινητοῦ κανόνος, ὀλισθαίνοντος κατὰ μῆκος αὐτῶν καὶ γράφοντος διά τινος σημείου αὐτοῦ τὴν ἔλλειψιν.

ἐλλειψοειδές. Τὸ σχῆμα ἐκ περιστροφῆς, τὸ παραγόμενον ὑπὸ ἐλλείψεως περιστρεφομένης περὶ ἕνα τῶν ἀξόνων αὐτῆς· καὶ ἐὰν μὲν ἡ στροφὴ γίνεται περὶ τὸν μέγαν ἄξονα τὸ ἐλλειψοειδὲς καλεῖται *ἐπίμηκες*, ἐὰν δὲ περὶ τὸν μικρόν, *ἐπίπλατυ*. Τὸ ἐλλειψοειδὲς ἐκ περιστροφῆς ἔχει τρεῖς ἄξονας, ὧν οἱ δύο εἶνε ἴσοι· ἐὰν καὶ οἱ τρεῖς εἶνε ἄνισοι, τὸ στερεὸν λέγεται ἁπλῶς ἐλλειψοειδές. Τὸ ἐ. εἶνε στερεὸν πεπερασμένον, δυνάμενον νὰ περιληφθῇ ὁλόκληρον ἐντὸς ὀρθογωνίου παραλληλεπιπέδου. Τὸ σχῆμα τῆς γῆς εἶνε *ἐλλειψοειδὲς ἐπίπλατυ*.

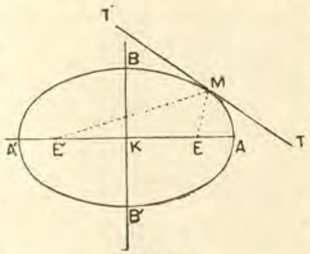

Ἔλλειψις

ΑΑ' μέγας ἄξων, ΒΒ' μικρὸς ἄξων, Ε',Ε ἑστίαι, Κ κέντρον, ΤΤ' ἐφαπτομένη

Ἕλλη. Πρόσωπον μυθολογικόν, θυγάτηρ τοῦ Ἀθάμαντος, ἀδελφὴ τοῦ Φρίξου, ἀφ' ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ Ἑλλήσποντος. Βλ. *Ἀθάμας* καὶ *Φρῖξος*.

Ἕλλην. Μυθικὸς ἐπώνυμος τῶν Ἑλλήνων, υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος, πατὴρ τοῦ Δώρου, τοῦ Ξούθου καὶ τοῦ Αἰόλου. Ἦτο βασιλεὺς ἐν τῇ Φθιώτιδι, λόγῳ δὲ τῆς δυνάμεώς του αἱ πόλεις καὶ χῶραι ἁπάσης τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος νοτίως τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς ἃς εὑρίσκετο εἰς ἐπικοινωνίαν, ὑπέστησαν ἐπίδρασιν καὶ ἤρχισαν νὰ ἐπονομάζωνται καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ Ἕλληνες, ἐνῷ μέχρι τοῦ Ὁμήρου ἡ ὀνομασία αὕτη περιωρίζετο μόνον εἰς μίαν τῶν τριῶν μεγάλων φυλῶν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἀχιλλέως, δηλαδὴ τὴν μετέπειτα ὀνομασθεῖσαν τετραρχίαν Φθιῶτιδα. Ὁ τάφος του ἐδεικνύετο ἐν Μελιτείᾳ, πόλει τῆς Φθιώτιδος.

Ἕλληνες. Ὠνομάζοντο οὕτως οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1000 περίπου π.Χ. μέχρι σήμερον, ἐνῷ παρ' Ὁμήρῳ οἱ κάτοικοι τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν πέριξ νήσων καλοῦνται «Ἀχαιοὶ-Ἀργεῖοι-Δαναοί», Ἕλληνες δὲ μόνον εἷς τῶν λαῶν τῆς Φθιώτιδος (βλ. *Ἑλλάς*). Κατὰ τοὺς πρώτους ἰδίᾳ χριστιανικοὺς χρόνους, οἱ κάτοικοι τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐκαλοῦντο *Ἑλλαδικοί*, Ἕλλην δὲ ἐσήμαινε τὸν ἐθνικόν, τὸν εἰδωλολάτρην.

Ἑλληνικά. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱστιαίας (Εὐβοίας). Κάτ. 353.—2) (πρῴην *Σοβίστα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Κάτ. 410.

Ἑλληνικὰ Χρονικά. Ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 1 Ἰαν. 1824 καὶ συνεχισθεῖσα μὲ μικρὰς διακοπὰς μέχρι τῆς 20 Φεβρ. 1826. Ἐκδότης ὑπῆρξεν ὁ Ἑλβετὸς Δ. Ι. Μάγερ (βλ.λ.).

Ἑλληνικόν. 1) (πρῴην *Λοζέστι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 613.—2) (πρῴην *Μουλάται*) Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 815.—3) (πρῴην *Μύρροβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκὶς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 244.

ἑλληνικὸν πῦρ. Βλ. ὑγρὸν πῦρ.

ἑλληνικὸν σχολεῖον. Μέχρι τοῦ 1929, ἡ κατωτέρα βαθμὶς τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, περιλαμβάνουσα τριετῆ κύκλον μαθημάτων. Κατὰ τὴν νέαν διαρρύθμισιν τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον κατηργήθη, ηὐξήθησαν δὲ αἱ τάξεις δημοτικοῦ σχολείου καὶ γυμνασίου.

Ἑλλήνιον. Μέγας ναὸς ἐν Ναυκράτιδι τῆς Αἰγύπτου, ἱδρυθεὶς ὑπὸ ἐννέα ἑλληνικῶν ἐν Αἰγύπτῳ πόλεων, ὡς κοινὸν ἱερόν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 569 π.Χ., ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Ἄμασις συνῴκισε καὶ περιώρισεν ἐν Ναυκράτιδι τοὺς ἀποίκους Ἕλληνας. Τὸ ἱερὸν τοῦτο εὑρέθη καὶ ἀνεσκάφη.

ἑλληνισμός. Περιληπτικῶς, τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων. ‖ Ἐπίσης, ἡ μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον περίοδος ἐκείνη τοῦ ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ βίου, καθ' ἣν ὁ ἑλληνικὸς βίος διεδόθη πέραν τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἰκουμένων χωρῶν εἰς λαοὺς ξένους. (Βλ. *ἑλληνιστικὴ περίοδος*).

ἑλληνισταί. Οἱ κατὰ τὴν Ἑλληνιστικὴν περίοδον, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, γράψαντες εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ξένοι, ἰδίᾳ Ἑβραῖοι.

ἑλληνιστικὴ περίοδος. Ἡ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (323) μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατακτήσεως τῆς Ἀλεξανδρείας (30 π.Χ.) χρονικὴ περίοδος, καθ' ἣν συνεπείᾳ τῆς διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀνὰ τὰ μακεδονικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς διεδόθησαν μεταξὺ τῶν λαῶν τῶν χωρῶν τούτων καὶ κατέστησαν διεθνεῖς μὲ κύριον κέντρον τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Ἑλληνίτσα (πρῴην *Μεμή*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 258.

Ἑλληνογαλάται. Λαὸς προελθὼν ἐκ διασταυρώσεως Ἑλλήνων καὶ Γαλατῶν τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Γαλατίας. Κατῴκουν τμῆμα τῆς Φρυγίας, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο «Γαλατία ἢ τῶν Γαλλογραικῶν» ἢ ἁπλῶς «Γαλλογραικία».

Ἑλληνόγλωσσον Ξενοδοχεῖον. Βλ. Ξενοδοχεῖον Ἑλληνόγλωσσον.

Ἑλληνοκκλησιά (πρῴην *Σιάμαρι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 318.

ἑλληνομουσεῖον. Ὀνομασία διδομένη εἰς παλαιοτέρους χρόνους εἰς τὰ σχολεῖα ἀνωτέρως πως σπουδῶν ἐν τῇ Τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι.

Ἑλληνόπυργος (πρῴην *Γράλιστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 1028.

Ἑλληνοταμίαι. Ἀρχὴ ἐν Ἀθήναις, ἐγκατασταθεῖσα τῷ 476 π.Χ., ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τῶν συμμάχων ἑκόντων, ἵνα δέχηται τὸν συμμαχικὸν φόρον. Ἡ ἀρχὴ τῶν Ἑλληνοταμιῶν διήρκεσε μέχρι τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε διελύθη καὶ ἡ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων.

Ἑλληνοχώριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Διδυμοτείχου (Ἕβρου). Κάτ. 978.

Ἕλλης ἀκρωτήριον (ἡ *Μαστουσία ἄκρα* τῶν ἀρ-

χαίων). Τὸ πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπώτατον ἄκρον τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως, ἐπὶ τῆς εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰσόδου. Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου εὑρίσκετο τὸ φρούριον Σὲδ-ἰλ-Βάχρ, ὅπερ διασταυροῦν τὰ πυρά του μετὰ τοῦ ἔναντι ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς φρουρίου Κοὺμ-Καλὲ ἔφρασσε τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου. Τὸ ἀκρωτήριον ἀπέβη πεδίον πεισματωδῶν μαχῶν μεταξὺ ἀποβατικῶν στρατευμάτων τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ Μαρτίου-Δεκεμβρίου 1915, ὅτε οἱ Ἀγγλογάλλοι ἠδυνήθησαν μὲν νὰ ἀποβιβασθῶσιν, ἀλλὰ ὑποστάντες τρομερὰς ἀπωλείας δὲν κατώρθωσαν νὰ προχωρήσωσι πέραν μικρᾶς τινος ζώνης.

Ἕλλης ναυμαχία. Ναυμαχία μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ τοῦ τουρκικοῦ, συναφθεῖσα τὴν 3 Δεκεμβρίου 1912 πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἕλλης, καθ' ἣν ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον Κουντουριώτην, ἐπιβαίνοντα ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ», ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν τουρκικὸν στόλον.

Ἑλλήσποντος (*Ἕλλης πόντος* ἤ, κατὰ τὴν νεωτέραν ὀνομασίαν, *Στενὸν τῶν Δαρδανελλίων*). Πορθμὸς συνδέων τὴν Προποντίδα μετὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ χωρίζων τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ἔχων μῆκος 67 χλμ., πλάτος δὲ ἀνώτατον 7 χλμ., καὶ κατώτατον, παρὰ τὴν πόλιν Δαρδανέλλια, 1350 μ. Ἐκ τῶν ἀκτῶν, ἡ μικρασιατικὴ εἶνε χθαμαλή, ἡ δὲ εὐρωπαϊκὴ βραχώδης καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπότομος, μὲ βαθείας εἰσοχάς, κατὰ μῆκος τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. Ἀπὸ ἀπόψεως ὑδρογραφικῆς κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἑ. εἶνε ἡ ὕπαρξις ρεύματος ἀπὸ τῆς Προποντίδος πρὸς τὸ Αἰγαῖον, μέσης ταχύτητος $1\frac{1}{2}$ κόμβου.

Ὁ Ἑλλήσποντος ἐκλήθη ἀπὸ τῆς Ἕλλης, ἥτις, κατὰ τὸν μῦθον, ἐνῷ διέβαινε τὸν πορθμὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της Φρίξου, ὠλίσθησεν ἐκ τοῦ χρυσομάλλου κριοῦ, ἐφ' οὗ ἐπέβαινε μετ' ἐκείνου, καὶ πεσοῦσα εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγη. Τῷ 480 π.Χ. ὁ Ξέρξης ἔζευξε τὸν Ἑλλήσποντον κατασκευάσας διὰ πλοίων δύο γεφύρας ἵνα διαπεράσῃ τὸν στρατὸν ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην. Οἱ Βυζαντινοὶ ὀχύρωσαν τὸ στενόν, τὴν αὐτὴν δὲ πάντοτε μέριμναν ἐπέδειξαν καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι ἤγειραν πολλὰ φρούρια ἐντὸς αὐτοῦ. Μέχρι τοῦ 1774 ἡ Τουρκία ἐρρύθμιζε τὰ τοῦ διάπλου διὰ τῶν Στενῶν. Βραδύτερον τὰ τοῦ διάπλου τῶν Στενῶν ἐρρυθμίσθησαν διαφοροτρόπως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑκάστοτε συναπτομένων μετὰ τῶν ἄλλων κρατῶν συνθηκῶν. Διὰ δὲ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀνεγνώρισεν ἡ Πόλη τὸ δικαίωμα τοῦ διὰ τῶν Στενῶν ἐλευθέρου διάπλου εἰς τὰ ἐμπορικὰ σκάφη ὅλων τῶν κρατῶν. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης (1923) ἐπιτρέπεται ἡ διὰ τῶν Στενῶν ἐλευθεροπλοΐα καὶ τῶν πολεμικῶν, ἐφόσον ταῦτα δὲν ὑπερβαίνουσιν εἰς δύναμιν τὸν ἰσχυρότερον στόλον τῶν παρευξεινείων Δυνάμεων. Αἱ παράκτιοι ζῶναι οὐδετεροποιοῦνται, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ νῆσοι τῆς Προποντίδος, πλὴν τῆς Καλολίμνου. Συνιστᾶται «Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ τῶν Στενῶν», ἀποτελουμένη ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῆς Ἑλλάδος, Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ἰταλίας, Ἱσπανίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Ρωσίας καὶ Σερβίας, ὑπὸ τὴν προεδρίαν Τούρκου ἀντιπροσώπου, ἥτις ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ ἐτησίως ἔκθεσιν περὶ τοῦ ἔργου της εἰς τὴν Κ.Τ.Ε., ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ὁποίας καὶ τελεῖ. Αἱ ἀκταί, παρὰ τὴν οὐδετεροποίησίν των, καθίστανται καὶ πάλιν τουρκικαί.

Φρίξος καὶ Ἕλλη
(τοιχογραφία ἐξ Ἡρακλείου)

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τὸ κλεῖσιμον τῶν Στενῶν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πρᾶξις τῆς Τουρκίας ἐξελθούσης ἐκ τῆς οὐδετερότητος. Ὁ ἀγγλικὸς στόλος τῆς Μεσογείου τὴν 3 Νοεμβρίου ἐβομβάρδισεν ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως τὰ ἐξωτερικὰ φρούρια τῶν Δαρδανελλίων καὶ ὠργάνωσεν ἐξωτερικὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Στενῶν. Νέοι καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς βομβαρδισμοὶ ὑπὸ τῶν στόλων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας οὐδὲν ἔσχον ἀποτέλεσμα, ἀπόπειρα δὲ παραβιάσεως τῶν Στενῶν ἐστοίχισε μεγάλας ἀπωλείας τῶν Συμμάχων.

Ἔλλιοτ (Elliot). 1) *Σὲρ Ἐρρῖκος Γεώργιος.* Ἄγγλος διπλωμάτης (1817-1909). Τῷ 1862, κατὰ τὰς κρισίμους ἡμέρας τῆς Α΄ δυναστείας, ἦλθεν ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διετύπωσε δὲ ἀξιώσεις τῆς κυβερνήσεώς του σχετικὰς μὲ τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας, ἀλλ' ὁ Ὄθων ἀντέστη κατὰ τῆς ἐπεμβάσεως. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος ἦλθεν ἐκ δευτέρου εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἀνακοινώσῃ ὅτι ἡ Ἀγγλία θ' ἀπέδιδε τὴν Ἑπτάνησον εἰς τὴν Ἑλλάδα καθ' ἣν περίπτωσιν οἱ Ἕλληνες ἐξέλεγον βασιλέα ἀρεστὸν τῇ Ἀγγλίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 1877 διετέλεσε πρέσβυς ἐν Κωνσταντινουπόλει.— 2) *Σὲρ Ψυάνσις.* Ἄγγλος διπλωμάτης, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (γενν. τῷ 1851). Διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Μ. Βρεττανίας ἐν Ἀθήναις (1903-1917), ἀναμιχθεὶς εἰς τὰ τῆς ἑλληνικῆς κρίσεως τῆς προκυψάσης ἐκ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

Ἐλλιποσύμφωνον. Εἶδος αἰνίγματος καθ' ὃ παρέχεται πρὸς ἀνάγνωσιν φράσις ἐν ᾗ ἔχουσι παραλειφθῇ τὰ σύμφωνα. Πρὸς εὐκολίαν τοῦ λύτου ἡ θέσις τῶν συμφώνων σημειοῦται ἐνίοτε δι' ἀστερίσκου ἢ στιγμῆς.

Ἔλλις (Χαίηβλοκ Ellice). Ἄγγλος ψυχολόγος (1859-). Ἔργα: «Ὁ ἐγκληματίας», «Μελέται περὶ τῆς ψυχολογίας τῶν φύλων», «Ὁ κόσμος τῶν ὀνείρων», «Ἐντυπώσεις καὶ σχόλια», «Ὁ χορὸς τῆς ζωῆς» κ.ἄ.

Ἔλλισσεν (Ἀβδὸλφος Ellissen). Γερμανὸς λόγιος καὶ ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας (1815-1872). Ἔργα: «Μιχαὴλ Ἀκομινάτος, ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν», «Συμβαλαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς αὐτοτελείας των», «Ἀνάλεκτα τῆς Μέσης καὶ τῆς Νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας» κ.ἄ.

Ἑλλοί. Βλ. **Σελλοί.**

Ἑλλοπία ἡ **Ἐλλοπία.** 1) Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἡ σημερινὴ κοιλὰς τῶν Ἰωαννίνων.— 2) Χώρα καὶ πόλις ἐν Εὐβοίᾳ, κατοικουμένη ὑπὸ τῶν Ἐλλοπιέων, λαοῦ θεσσαλικοῦ. Οὔτε ἡ ἀκριβὴς θέσις τῆς πόλεως, ἀλλ' οὔτε καὶ τὰ σύνορα τῆς χώρας εἶνε γνωστά.

Ἑλλοπία (πρώην *Καραντάς*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 575.

Ἐλλόρα (Ellora). Χωρίον τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ ὑποτελεῖ κράτει Χαϊδεραβάδ, περίφημον διὰ τοὺς ἐντὸς βράχων λαξευθέντας ναούς του, μήκους 1800 μ., ἀποτελοῦντας θαυμαστὰ μνημεῖα. Ἰδιαιτέρας σημασίας εἶνε ὁ εἰς τὸν Σίβα ἀφιερωμένος ναὸς Καϊλάσα, θαυμασίως κατειργασμένος ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν, ἀληθὲς ἀριστούργημα ἰνδικῆς τέχνης.

Ἐλλύφη. Φυτὸν κολοκυνθοειδές, οὗ ἓν εἶδος, *ἔ. ἡ κυλινδρικὴ* ἢ *αἰγυπτιακή*, παρέχει τὸν φυτικὸν σπόγγον τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *ἐλλύφι, λύφι*, ὅστις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς ἀγγειώδεις δεσμίδας τοῦ περικαρπίου.

Ἐλμάϊρα (Elmira). Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Νέας Ὑόρκης, ἐπὶ τοῦ ποτ. Σεμούνγ. Σπουδαιοτάτη βιομηχανία χυτοσιδήρου, ὑποδημάτων, ὁπλοποιίας, αὐτοκινήτων, καὶ ἐργοστάσια σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν. Κάτ. 62.000.

Ἔλμινθες (κν. λεβίθες). Σκώληκες παρασιτοῦντες ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι, προκαλοῦντες διαφόρους κοιλιακὰς καὶ δὴ καὶ νευροσυμπαθητικὰς διαταραχάς, ἐνεχόμενοι δὲ συνηθέστατα διὰ τῶν δηγμάτων αὐτῶν καὶ εἰς τὴν παθογένειαν σοβαρῶν ἐντερικῶν μολύνσεων, οἷαι ἡ σκωληκοειδίτις, ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς κλ.

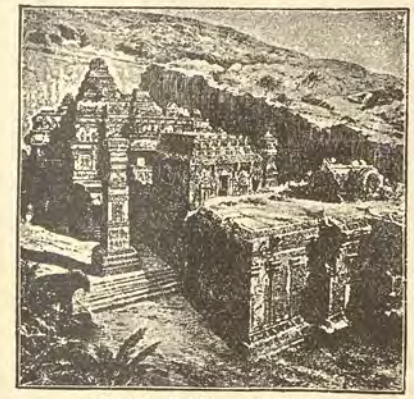

Ὁ ναὸς Καϊλάσα ἐν Ἐλλόρᾳ

Ἐλμινθόχορτον. Μῖγμα διαφόρων εἰδῶν φυκῶν θαλασσίων, ἀπαντώντων ἐν ἀφθονίᾳ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Προβηγκίας καὶ τῆς Κορσικῆς. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἀνθελμινθικόν, ἐναντίον τῶν ἑλμίνθων τῶν παίδων. Ἔχει ἐπίσης διουρητικὰς καὶ διαφορητικὰς ἰδιότητας. Χορηγεῖται ὑπὸ μορφὴν σιροπίου, κόνεως, ἀφεψήματος.

Ἐλξίνη. Φυτὸν κνιδοειδές, ποώδες. Εἴδη αὐτοῦ εἶνε *ἔ. ἡ ἰουδαϊκή*, κν. *παρθενούδι, περδικάκι, ἀνεμόχορτο, ποτηροπλύτης, ἔ. ἡ κρητική*, κν. *κολλήκι* ἢ *ἀνεμόχορτο, ἔ. ἡ λουσιτανική*, κν. *περδικόχορτο, ἔ. ἡ φαρμακευτική*, κν. *περδικάκι, ἀνεμογλέντι, ἀνεμοκλάδι, ἀνεμόχορτο, ἀνεμοκλείδι* καὶ *κολλητσίδα*, φυτὸν φαρμακευτικόν, διουρητικόν, χρήσιμον εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκ ψαμμιάσεως.

Ἐλξις παγκοσμία. Ἡ τάσις ἣν ἔχουσι πάντα τὰ σώματα ὅπως ἑλκωνται ἀμοιβαίως· ὁ Νεύτων ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἔντασις τῆς δυνάμεως ταύτης εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸ γινόμενον τῶν μαζῶν τῶν ἑλκομένων σωμάτων καὶ ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὸ τετράγωνον τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἀποστάσεως. Ἡ γηΐνη βαρύτης εἶνε μερικὴ περίπτωσις τῆς παγκοσμίας ἕλξεως· ἤτοι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ πτῶσις τῶν ὑλικῶν σωμάτων γίνεται συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς παγκοσμίας ἕλξεως. Ἐκ τῆς ἐντάσεως τῆς βαρύτητος εὑρίσκεται καὶ ἡ μᾶζα τῆς Γῆς· οὕτως εὑρέθη ὅτι ἡ μᾶζα τῆς Γῆς ἰσοῦται πρὸς ἓξ ἑξάκις ἑκατομμύρια τόννων. Ἡ Γῆ ἕλκει οὐ μόνον τὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ πλησίον αὐτῆς εὑρισκόμενα σώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ μακρὰν αὐτῆς, τὴν Σελήνην, τοὺς πλανήτας καὶ τὸν Ἥλιον.

Ἐλ-Ὀβεῖδ. Π. τοῦ Σουδάν, πρωτ. τοῦ Κορδοφάν. Κάτ. 25.000. Πλεκτικὴ δι' ἰνῶν τοῦ φοίνικος.

ἑλόβια. Τάξις μονοκοτυληδόνων ἐνύδρων καὶ ἑλοβίων φυτῶν μετὰ λεπίων κατὰ τὰς μασχάλας καὶ κυκλικῶν ἢ ἡμικυκλικῶν ἀνθέων.

Ἑλομένον. Χ. ν. Λευκάδος. Βλ. **Κατωχώρι.**

ἑλομίανσις. Βλ. **ἑλονοσία.**

ἑλονοσία. Λοιμώδης νόσος ἐνδημικὴ καὶ κατὰ καιροὺς ἐπιδημικὴ τῶν θερμῶν καὶ παρατροπικῶν χωρῶν καὶ ἰδίως τῶν ἑλωδῶν τόπων, χαρακτηριζομένη ὑπὸ πυρετικῶν παροξυσμῶν, ἀποδιδομένη ἄλλοτε εἰς ἀναθυμιάσεις τῶν ἑλῶν, ἀλλ' ἀποδειχθεῖσα νῦν ἀπότοκος τῆς ἐν τῷ αἵματι διεισδύσεως σποροζωϊκῶν παρασίτων τοῦ γένους πλασμώδιον, ἅτινα μεταδίδονται ἀπὸ νοσούντων εἰς ὑγιεῖς διὰ τοῦ νύγματος τῶν θηλέων ἀνωφελῶν κωνώπων, οἵτινες πολλαπλασιάζονται ἐπὶ λιμναζόντων ὑδάτων. Συνήθεις μορφαὶ τῆς ἑ. εἶνε οἱ *διαλείποντες πυρετοί*, ἐπαναλαμβανόμενοι καθ' ἑκάστην (ἀμφημερινοί), ἡμέραν παρ' ἡμέραν (τριταῖοι), μὲ διάλειμμα διήμερον (τεταρταῖοι) ἢ καὶ ἀκανονίστως· ὁ *συνεχὴς* ἢ *ὑφέσιμος* πυρετὸς ἄνευ διαλείψεων τελείας ἀπυρεξίας· οἱ *κακοήθεις* πυρετοὶ καὶ ὁ *χολώδης αἱμοσφαιρινουρικός*· καὶ τέλος ἡ *ἐλώδης καχεξία*. Ἡ θεραπεία τῆς ἑ. ὡς βάσιν ἔχει τὴν κινίνην, ἐπικουρικῶς δὲ καὶ τὰ ἀρσενικοῦχα, τὴν πλασμοχίνην κ.λ.

ἔλος. Ἐδαφικὴ ἔκτασις κοίλη, ἐν ᾗ λιμνάζουσι μονίμως ὕδατα προερχόμενα ἐκ τῶν πέριξ σημείων ἢ καὶ ἀναβλύζοντα ἐκ τοῦ βυθοῦ καὶ μὴ δυνάμενα ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ αὐτῶν βάθους ἢ τῆς ἀνεπαρκοῦς ἐκτάσεως νὰ κυματωθῶσι, καλυπτομένη ὑπὸ ἰλύος καὶ πλήρης σηπομένων φυτικῶν οὐσιῶν, κν. **βάλτος.** Βλ. καὶ *ἑλονοσία.*

Ἕλος. Ἀρχαία πόλις τῆς Λακωνίας, ἀναφερομένη ἤδη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὡς παραλία καὶ ὡς ἀνήκουσα εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Μενελάου. Ἔκειτο πρὸς Α τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐρώτα εἰς θέσιν μὴ ἀκριβῶς γνωστὴν σήμερον. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἀλκαμένην (785 - 747 π.Χ.). Ἐπὶ Αὐγούστου τὸ Ἕ. περιελαμβάνετο μεταξὺ τῶν ἓξ περιφερειῶν τῶν Ἐλευθερολακώνων τῶν ὑποχρεωσῶν ὑπὸ τὴν Σπάρτην. Οἱ κάτοικοι ἐκαλοῦντο *Ἑλεῖοι, Ἐλεῖται, Ἑλεᾶται*, πιθανῶς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐκλήθησαν οἱ δοῦλοι τῶν Σπαρτιατῶν *Εἵλωτες.*

Ἕλος. 1) (πρώην *Κονούφι*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 437.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 298.

ἑλότυφος. Ὑφέσιμος ἑλώδης πυρετὸς μὲ τυφώδη φαινόμενα.

Ἐλούντα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεραμβέλλου (Λασηθίου). Κάτ. 937.

Ἐλουήττιοι. Βλ. **Ἑλβήττιοι.**

Ἐλοχίμ. Μία τῶν κυριωτάτων καὶ κοινοτάτων ὀνομασιῶν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἑβραϊκῇ γλώσσῃ, μεταφραζομένη ἐν τῇ ἑλληνικῇ διὰ τῆς λ. Θεός. Διαφέρει τῆς ἑτέρας ὡσαύτως εὐχρήστου ὀνομασίας τοῦ Θεοῦ «Ἰεχωβᾶ» κατὰ τοῦτο ὅτι αὕτη

χρησιμοποιείται μόνον επί τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἐνῷ τὸ Ἐλοχίμ λέγεται περὶ πάσης θεότητος.

Ἔλ Πάσο. Π. τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Τεξάς, ἐπὶ τοῦ Ρίο Γράνδε δὲλ Νόρτε. Κάτ. 80.000.

Ἐλπίδιος. 1) Βυζαντινός, τῷ 781 διορισθείς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Εἰρήνης διοικητὴς τῆς Σικελίας. Παρακινήσας τοὺς Σικελοὺς εἰς ἀποστασίαν καὶ ὑποστὰς πολλὰς ἥττας κατέφυγεν εἰς Ἀφρικὴν μετὰ τοῦ Νικηφόρου Δούκα, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του, τιμώμενος ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν ὡς αὐτοκράτωρ.—2) Ἕλλην ἰατρὸς τοῦ Ϛ΄ αἰῶνος. Ἐχρημάτισεν ἰατρὸς τοῦ Θεοδωρίχου. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται τὸ ἔργον «Εὐεργεσίαι τοῦ Κυρίου», συγγραφὲν εἰς τὴν Λατινικήν.

Ἐλπινίκη. Θυγάτηρ τοῦ Μιλτιάδου καὶ ἑτεροθαλὴς ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος.

Ἐλπίς. Προσωποποίησις τῆς ἐλπίδος ἀναφερομένη παρ' Ἕλλησιν ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἡσιόδου. Ὅτε ἐκ τοῦ ἀνοιχθέντος ὑπὸ τῆς Πανδώρας πίθου ἀπέπτησαν πᾶσαι αἱ ἐγκεκλεισμέναι κακίαι καὶ μετεδόθησαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μόνη παρέμεινεν ἡ Ἐλπίς, διότι προέλαβεν ἡ Πανδώρα καὶ ἔκλεισε τὸν πίθον. Εἰκονίζετο ὡς κόρη ἐλαφρῶς πρὸς βάδισμα κινουμένη, ἐν τῇ δεξιᾷ κρατοῦσα ἄνθος ροιᾶς, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς, πρὸς τὰ κάτω τεταμένης, ἀνυψοῦσα μικρὸν τὴν ἐσθῆτα (βλ. εἰκ.).

Ἐλπίς
(ἀρχαῖος δακτυλιόλιθος)

Ἐλπίς. Μάρτυς καταγομένη ἐξ ἐπιφανοῦς ἰταλικῆς οἰκογενείας, μαρτυρήσασα ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην της, μετὰ τῶν συμμαρτυρησασῶν δύο ἀδελφῶν της Πίστεως καὶ Ἀγάπης καὶ τῆς μητρός της Σοφίας, τὴν 17 Σεπτεμβρίου.

Ἔλσιανη. 1) Χ. Εὐρυτανίας. Βλ. Μαυρομμάτα. —2) Χ. ἐπαρχ. Σερρῶν. Βλ. Καρπερή.

Ἐλσινῴφορε. Βλ. Χέλσινῴφορε.

Ἔλστερ (Elster). 1) *Δανιήλ.* Γερμανὸς φιλέλλην. Κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1822 κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν Γερμανῶν φιλελλήνων καὶ παρηκολούθησε τὰς τύχας τοῦ λεγεῶνος, τὰς ὁποίας καὶ περιέγραψεν εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, ἐκδοθέντα τῷ 1828.—2) *Χριστιανός.* Νορβηγὸς λογοτέχνης (1841-1881). Ἔργα: «Ἕνα σταυροδρόμι» «Ἐπικίνδυνοι ἄνθρωποι» κ.ἄ.

Ἔλσχαϊμερ (Ἀδὰμ Elsheimer). Γερμανὸς ζωγράφος (1578-1610), ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τῆς ἰταλικῆς τέχνης ἐν Γερμανίᾳ, ἐξ οὗ καὶ ἐπωνομάσθη ὁ «Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς Γερμανίας». Ἔργα του εὑρίσκονται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης, ὅπως: «Ὁ ἅγιος Μαρτῖνος καὶ ὁ ἐπαίτης» κ.ἄ. ἐν Βερολίνῳ, «Τοπίον μετὰ Ἑρμοῦ καὶ νυμφῶν» κ.ἄ. ἐν Φλωρεντίᾳ, «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου» ἐν Λονδίνῳ, «Ἡ φυγὴ εἰς τὴν Αἴγυπτον» καὶ «Ὁ καλὸς Σαμαρείτης» ἐν τῷ Λούβρῳ τῶν Παρισίων, «Τὸ δάσος» εἰς τὸ Ἑρμιτὰζ τῆς Πετρουπόλεως, «Γέννησις τοῦ Χριστοῦ» ἐν Βιέννῃ, κ.ἄ. πολλὰ ἐν Βασιλείᾳ, Νεαπόλει, Μαδρίτῃ καὶ Φραγκφούρτῃ.

Ἔλτσε (Elche). Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Ἀλικάντης. Κάτ. 31.167. Ὀνομαστὴ διὰ τὸ παρ' αὐτὴν δάσος φοινίκων. Ἐν τῇ θέσει τῆς Ἔ. ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἱδρυθεῖσα π. Ἰλικιάς. Μεταξὺ τῶν ἐν αὐτῇ εὑρεθεισῶν ἀρχαιοτήτων ἰδιαιτέραν ἀξίαν ἔχει προτομὴ γυναικὸς ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1897, φυλασσομένη ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου («Κυρία τοῦ Ἔλτσε»).

Ἐλτυναία καὶ **Ἔλτυνα.** Ἀρχαία πόλις τῆς Κρήτης, 9 χλμ. Ν τῆς Κνωσσοῦ, ὅπου ἀνευρέθησαν δύο ἀρχαϊκαὶ ἐπιγραφαὶ βουστροφηδὸν γεγραμμέναι καὶ κιονόκρανον ἀρχαϊκοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ καὶ ἄλλοι μεγάλοι ξεστοὶ πῶροι λίθοι.

Ἐλυμαία, Ἐλυμαῖς, Ἐλυμαῖοι. Βλ. Ἐλάμ.

Ἔλυμοι. Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Δ. Σικελίας, πιθανῶς Λίγυρες. Πόλεις αὐτῶν ἦσαν ἡ Ἔγεστα, Ἔρυξ καὶ Ἐντέλλα. Μετὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα δὲν ἀναφαίνονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ἔλυμος. Φυτὸν ἀγρωστοειδές, οὗ ἓν εἶδος χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν στερέωσιν τῶν ἀμμωδῶν ἐδαφῶν καὶ ἰδίως τῶν θινῶν.

Ἔλυρος. Ἀρχαία δωρικὴ πόλις τῆς Κρήτης, ἥτις ἔκειτο παρὰ τὸ σημερινὸν χ. Ροδοβάνι τῆς ἐπαρχίας Σελίνου, ἐπὶ τοῦ λόφου Κεφάλα, ὅπου φαίνονται τὰ λείψανά της.

ἑλυτροειδὴς χιτὼν ὄρχεως. Διπλοῦν ἰνῶδες περίβλημα τοῦ ὀργάνου τούτου ἔσωθεν τοῦ δαρτοῦ χιτῶνος.

ἔλυτρον. *(Ἐντομολ.)* Τὸ λεπτὸν κερατῶδες κάλυμμα τῶν πτερύγων παρὰ τοῖς ἐντόμοις. ‖ *(Ναυτ.)* Κάλυμμα ἐξ ὀθόνης, προφυλάσσον τὰ ἐπτυγμένα ἱστία, τὰς λέμβους κλ., κν. *λουκάμισο.* ‖ *(Ἀνατ.)* Περίβλημα μυῶν καὶ ἄλλων ὀργάνων ἐξ ἰνώδους συνδετικοῦ ἱστοῦ.

Ἔλφαι ἢ **Ἄλφαρ.** Κατώτεραι θεότητες τῆς μυθολογίας τῶν Βορείων, προσωποποιοῦσαι τὰς διαφόρους δυνάμεις τῆς φύσεως.

Ἐλφήνωρ. Βλ. Ἐλεφήνωρ.

Ἔλφινστον (Τζὼν Elphinston). Σκῶτος ναύαρχος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ρωσίας. Μετὰ τοῦ ναυάρχου Ὀρλὼφ κατέκαυσε τὸν τουρκικὸν στόλον ἐν Τσεσμὲ 5.7.1770. Μετὰ τοῦτο ἐξετέλεσε τὴν περίφημον διέλασιν διὰ τῶν στενῶν τῶν Δαρδανελλίων, ἥτις ὅμως δὲν ἐπέφερε τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἔλωψ

Ἐλ-Χάζα ἢ **Ἐλ-Ἄχσα.** Παραλία χώρα τῆς Ἀραβίας, κατὰ μῆκος τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Κάτ. 100.000 περίπου, Ἀραβοπέρσαι. Ἔδαφος ἀμμῶδες καὶ ξηρόν. Ἀνήκουσα πρότερον εἰς τὴν Τουρκίαν, ὑπάγεται ἀπὸ τοῦ 1913 εἰς τὸ σουλτανᾶτον Νέτζδ.

Ἔλχινγεν (Elchingen). Κώμη τῆς Γερμανίας ἐν Βαυαρίᾳ. Παρ' αὐτὴν ὁ Γάλλος στρατάρχης Νέϋ κατήγαγε νίκην ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν (15.10.1805).

ἑλώδεις πυρετοί. Βλ. ἑλονοσία.

ἑλώδης ἢ **ἑλωδία.** Φυτὸν ἐκ τῶν ὑδροχαριτοειδῶν τοῦ Καναδᾶ, ὑδρόβιον, ἐξηπλωμένον καὶ εἰς τὰς λίμνας τῆς Εὐρώπης. Μετὰ τῶν ποταμογειτόνων, τῶν νυμφαιῶν καὶ ἄλλων τινῶν μορφῶν συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἰχθυοτροφίαν, παρέχον τροφὴν εἰς τοὺς φυτοφάγους ἰχθῦς καὶ χρησιμεῦον ὡς νεοττιὰ διὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν ᾠῶν πολλῶν εἰδῶν ἰχθύων.

Ἐλωΐ. Βλ. Ἐλοχίμ.

Ἔλωρος. Ποταμὸς τῆς Σικελίας, πηγάζων Δ τοῦ Παλατσόλου καὶ ἐκβάλλων κατὰ τὴν Α. ἀκτὴν τῆς νήσου εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Παρ' αὐτὸν ἐνίκησε τῷ 793/2 π.Χ. ὁ τῆς Γέλας ἡγεμὼν Ἱπποκράτης τοὺς Συρακουσίους. Ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ ἔκειτο ἡ πόλις Ἔ., ἧς σῴζονται ὀλίγα ἐρείπια. Ταῦν ὁ ποταμὸς κατὰ μὲν τὸν ἄνω ροῦν καλεῖται *Ἀτελλάρο*, κατὰ δὲ τὸν κάτω ροῦν *Ἀβίσσο*.

Ἐμβάδες ἀρχαίων

ἔλωψ. Ἰχθὺς ἐκ τῶν φυσοστόμων, μὲ ρύγχος ὀξὺ καὶ μῆκος μέχρι δύο μέτρων. Εἶνε εὐρέως διαδεδομένος ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μέχρι τῆς Αὐστραλίας.

ἐμαγέ. Βλ. ἀλειφωτὰ κεράμια καὶ σμάλτωσις.

Ἐμβάβα. Χ. τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, κατέναντι τοῦ Καΐρου. Παρ' αὐτὸ συνεκροτήθη ἡ μεγάλη μάχη (ἡ καλουμένη τῶν Πυραμίδων), καθ' ἣν οἱ Γάλλοι κατενίκησαν τοὺς Μαμελούκους (21.7.1798).

ἐμβαδόμετρον ἢ **ἐπιπεδόμετρον.** Ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου μετρεῖται μηχανικῶς ἐπὶ χάρτου ἐπίπεδος ἐπιφάνεια.

ἐμβαδόν. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μετρήσεως ἐπιφανείας τινός, ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐκφράζων τὴν ἐπιφάνειαν ταύτην εἰς μονάδα ἐπιφανείας, ἥτις εἶνε τετράγωνον ἔχον πλευρὰν τὴν μονάδα μήκους. Ἡ εὕρεσις τοῦ ἐμβαδοῦ εὐθυγράμμου σχήματος ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ χωρισμοῦ αὐτοῦ εἰς τρίγωνα· τοῦ τριγώνου τὸ ἐμβαδὸν ἰσοῦται πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ γινομένου τῆς βάσεως ἐπὶ τὸ ὕψος· ἐκ τῶν καμπυλογράμμων σχημάτων τοῦ μὲν κύκλου ἰσοῦται πρὸς πα², ἔνθα π=3,1415... καὶ α εἶνε ἡ ἀκτὶς τοῦ κύκλου· τῆς ἐλλείψεως ἰσοῦται πρὸς παβ, ἔνθα α καὶ β εἶνε οἱ δύο ἡμιάξονες· τῶν ἄλλων ἐπιφανειῶν τῶν ὁριζομένων ἀλγεβρικῶς, εὑρίσκεται δι' ὁλοκληρώσεως· γενικῶς δὲ πάντων τῶν ἐπιπέδων σχημάτων τὸ ἐμβαδὸν δύναται νὰ εὑρεθῇ μηχανικῶς διὰ τοῦ ἐμβαδομέτρου. Τὰ ἐμβαδὰ τῶν κυρτῶν ἐπιφανειῶν τῶν μὲν ἀναπτυξίμων εὑρίσκονται τρεπομένων εἰς ἐπίπεδα, τῆς σφαίρας διὰ τοῦ τύπου 4πα², τῶν δὲ ὁριζομένων ἀλγεβρικῶς δι' ὁλοκληρώσεως.

ἔμβαθρον. Αἱ εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ πλοίου κεκλιμέναι ἐπιφάνειαι ἢ σιδηροῖ ὀδηγοὶ ἐφ' ὧν στερεοῦνται καὶ μασχαλίζονται αἱ μετὰ στύπου ἄγκυραι, κν. **παπούτσι.**

ἐμβάς. Ἐλαφρόν, χθαμαλὸν ἄνευ τακουνίου ὑπόδημα, τὸ ὁποῖον φέρει τις προχείρως προτοῦ ἐνδυθῇ, φέρουσι δέ τινες καὶ χάριν ἀνέσεως κατ' οἶκον· παντόφλα. ‖ Παρ' ἀρχαίοις, ὑπόδημα ὁτὲ μὲν ὁμοιάζον μὲ σημερινὴν παντόφλαν, ὁτὲ δὲ ὑψηλότερον, φθάνον ἄνω τῶν σφυρῶν καὶ δενόμενον δι' ἱμάντων. Ἐμβάδων ἐγίνετο χρῆσις καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον ὑπὸ δευτερευόντων προσώπων.

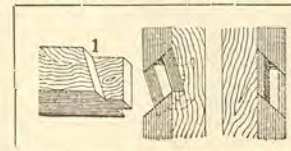

Ἔμβασις
1 πρισματική, 2 τετράγωνος

ἔμβασις. Μεταλλικὸν τεμάχιον παρεντιθέμενον ἔν τινι μηχανισμῷ πρὸς ὑποστήριξιν ἢ ἐνίσχυσιν μέρους τινὸς αὐτοῦ. ‖ Ἡ δι' αὐξήσεως τοῦ πάχους ἐνίσχυσις τῆς βάσεως τόρμου ἢ σφηνὸς συνδέοντος δύο ξύλινα τεμάχια. Διὰ τὴν ἐγκάθισιν τῆς τοιαύτης βάσεως τοῦ σφηνὸς ἐν τῷ ἑτέρῳ ξυλίνῳ τεμαχίῳ ἀνοίγεται ἀναλόγου σχήματος ἔντομή.

ἔμβασμα (λ. ἐμπορικὴ καὶ χρηματιστηριακή). Τὸ ἀποστελλόμενον ἀλλαχοῦ χρηματικὸν ποσόν, ἰδίᾳ κινητῶν ἀξιῶν.

ἐμβατήριον. Μέλος κρουόμενον ὑπὸ μουσικῆς ἢ σαλπίγγων κατὰ τὴν βάδισιν στρατιωτικῶς συντεταγμένων ἀνδρῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὗτοι ρυθμίζουσι τὸ βῆμά των. Ἔ. ἦσαν ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι γνωστά.

ἐμβάτης. Ἀντὶ τοῦ κοινοῦ *μπάτης.* θαλασσία αὖρα πνέουσα ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηράν.

ἐμβατίκια ἢ **ἐμβατοίκια** ἢ **βακία.** Τὰ καθ' ὡρισμένον ποσὸν καταβαλλόμενα χρήματα ὑπὸ τῶν ἱερέων τοῖς ἐπισκόποις διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἐνορίας τινός, τρόπον τινὰ ἐνοριακὰ καὶ ἐφημεριακὰ δικαιώματα τοῦ ἐπισκόπου, καθιερωθέντα ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν Ἅλωσιν χρόνους. Τὰ ἐμβατίκια κατηργήθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος διὰ τῶν περὶ ἐνοριῶν νόμων.

ἐμβέλεια (ἡ). Ἡ μεγίστη ἀπόστασις μέχρι τῆς ὁποίας ραδιοτηλεγραφικὸς πομπὸς δύναται νὰ προκαλέσῃ ἐπὶ δεκτῶν σήματα αἰσθητὰ ὑπὸ κανονικὰς ἀτμοσφαιρικὰς συνθήκας.

Ἐμβὲρ πασᾶς. Βλ. Ἐνβὲρ πασᾶς.

Ἔμβλα (Embla). Κατὰ τὴν σκανδιναυϊκὴν μυθολογίαν, ἡ προμήτωρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, πτελέα ἢ ἄμπελος ἐμψυχωθεῖσα, σύζυγος τοῦ Ἄσκρ, ὅστις ἦτο ἐμψυχωθεῖσα μελία.

ἔμβλημα. Κυρίως, πᾶν τὸ ἐμβληθὲν ἢ ἐμβαλλόμενον, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ψηφὶς μωσαϊκοῦ ἢ ποίκιλμα ἐκ μετάλλου ἢ ἄλλης οὐσίας ἐπὶ ἀγγείου. ‖ Ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης, εἰκὼν ἢ ἀλληγορικὴ παράστασις ἐπὶ τῶν ὅπλων ἢ τῶν θυρεῶν ἱππότου ἢ βασιλέως, ἢ θυρεοῦ κράτους. Βλ. *ἐθνόσημον.* ‖ Ὡσαύτως, ἐπιγραφὴ ἢ ἐξεικόνισις τιθεμένη εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα πρὸς ἔνδειξιν τοῦ εἴδους τῆς ἀσκουμένης ἐπιχειρήσεως καὶ ἀποτελοῦσα ἓν τῶν διακριτικῶν σημείων τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου καὶ ἀποκλειστικῶς ἀνῆκον εἰς τὸν πρῶτον προσλαβόντα αὐτό, τοῦ ὁποίου δὲ ὁ σφετερισμὸς ἐνέχει τὰ στοιχεῖα ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ.

ἔμβοή. Ὑποκειμενικὴ ἀκουστικὴ ἐντύπωσις ὡς βόμβου ἐντόμων, ἐκ βλάβης τινὸς τοῦ ὠτός.

ἐμβόλαιον. Ἐργαλεῖον τῶν τορνευτῶν καὶ τῶν σαγματοποιῶν, χρήσιμον πρὸς συγκράτησιν ἀντικειμένου ὑποβαλλομένου πρὸς κατεργασίαν. ‖ Ἐπίσης ξύλινον ἢ μεταλλικὸν στέλεχος χρησιμεῦον ὡς ἐργαλεῖον δι' οὗ δίδεται τὸ σχῆμα αὐτοῦ εἰς μεταλλικὰ τεμάχια καμπτόμενα περὶ αὐτό, εὑρύνονται ἢ ἐλέγχονται ὁπαί, μετρεῖται τὸ βάθος αὐλῶν κλ. ‖ *(Ναυτ.)* Ἐργαλεῖον ἐκ ξύλου, κν. *μουρέλο,* σχήματος ἐπιμήκους κώνου, χρησιμεῦον εἰς τὴν διάνοιξιν τῶν εἰς τὰ ἄκρα σχοινίων τινῶν κατεσκευασμένων ἀγκυλῶν, χρησιμεῦον ἐνίοτε καὶ ὡς ἀνάσταλμα δύο ἄκρων σχοινίων.

ἐμβολεύς. Ὄργανον δι' οὗ ὠθεῖται τὸ βλῆμα

ἢ τὸ γέμισμα ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ πυροβόλου, ἢ ἐκρηκτικὸν γέμισμα εἰς τὰς ὑπονόμους.

ἔμβολή. *(Ναυτ.)* Σύγκρουσις πλοίου διὰ τῆς πρῴρας, ὡς καὶ ἡ κατόπιν βιαίας παραβολῆς ἐπιδρομὴ εἰς ἐχθρικὸν πλοῖον. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἐμφραξις αἱμοφόρου ἀγγείου ὑπὸ θρόμβου ἐξ ἰνικῆς τοῦ αἵματος, ὅστις σχηματισθεὶς ἐντὸς τῆς καρδίας ἢ μεγάλης τινὸς φλεβὸς (ἐνδοκαρδίτις ἢ φλεβῖτις) ἀποσπᾶται καὶ φράσσει περιφερικήν τινα ἀρτηρίαν καὶ διακόπτων τὴν αὐτόθι κυκλοφορίαν προκαλεῖ νέκρωσιν ἢ ἄλλα νοσηρὰ φαινόμενα.

ἐμβολιασμός. *(Δενδροκομ.)* Ἐργασία καθ' ἣν προσκολλᾶται ὀφθαλμοφόρον τεμάχιον ἢ βλαστὸς φυτοῦ τινος ἐπὶ ἄλλου φυτοῦ εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματισθῇ νέον φυτὸν ἔχον τὰς ἰδιότητας τοῦ πρώτου. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἡ εἰς τὸν ὀργανισμὸν εἰσαγωγὴ διὰ χαράξεως τοῦ δέρματος ἢ δι' ἐνέσεως ἢ ἀπὸ στόματος ὡρισμένων τὸ εἶδος καὶ τὸ ποσὸν μικροβίων ἐν καταλλήλῳ παρασκευάσματι πρὸς θεραπευτικὸν καὶ ἰδίως προφυλακτικὸν σκοπὸν κατὰ τῆς σχετικῆς νόσου. Ἀνοσοποιεῖται οὕτως ὁ ὀργανισμὸς καθ' ὡρισμένης λοιμώξεως ἀναπτυσσομένων ἐν αὐτῷ ἀντιτοξινῶν καὶ ἀντισωμάτων.

Ἔμβολα νηῶν

ἐμβόλιμα (ἢ βορμιανά) ὀστᾶ. Ὑπεράριθμα ὀστάρια ἐν ταῖς ραφαῖς τῶν κρανιακῶν ὀστῶν.

ἐμβόλιμος ἡμέρα. Ἡ κατὰ τὰ δίσεκτα ἔτη προστιθεμένη εἰς τὸν μῆνα Φεβρουάριον 29η ἡμέρα (βλ. *ἡμερολόγιον* καὶ *ἔτος*).

ἐμβολιοθεραπευτική. Μέθοδος θεραπείας λοιμωδῶν νόσων δι' ἐμβολίων.

ἐμβόλιον. Παρασκεύασμα ἐκ νοσογόνων μικροβίων ἢ ἰῶν τεχνητῶς ἐξησθενημένων, ὅπερ εἰσαγόμενον εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἀνοσοποιεῖ αὐτὸν κατὰ τοῦ σχετικοῦ μικροβίου διὰ σχηματισμοῦ ἀντισωμάτων. Διακρίνονται εἰς *προληπτικὰ* ἢ *προφυλακτικὰ* καὶ εἰς *θεραπευτικά*· ἐπίσης εἰς *αὐτεμβόλια*, τὰ ἐκ καλλιεργήματος μικροβίου ληφθέντος ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἀσθενοῦς· *ἑτεροεμβόλια* ἢ *ἀπόθετα* ἢ *ἀγοραῖα*, τὰ παρεσκευασμένα ἐκ προγενεστέρου καλλιεργήματος, *πολυδύναμα*, τὰ περιέχοντα διαφόρους φυλὰς τοῦ αὐτοῦ μικροβίου ἢ *πολυμικροβιακὰ* ἢ καὶ *χολεμβόλια* τὰ ἀπὸ στόματος λαμβανόμενα καὶ περιέχοντα χολικὰ στοιχεῖα· *λιπεμβόλια*, τὰ διαλελυμένα ἐν ἐλαίῳ· *ζωμοεμβόλια*, τὰ καλλιεργηθέντα ἐντὸς θρεπτικοῦ ζωμοῦ κ.ο.κ.

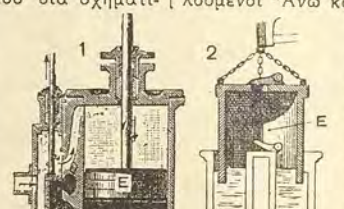

Ἔμβολα

1 ἔμβολον διακοιδὲς ἁπλῆς ἐνεργείας
2 ἔμβολον τύπου καταδυομένου
(Ε, Ε ἔμβολα)

ἔμβολον. Τὸ κύριον ἐπιθετικὸν ὅπλον τῆς ἀρχαίας πολεμικῆς νηός. Εἰς τὰ πανάρχαια πλοῖα ἦτο ἁπλῆ δοκός, ἐνηρμοσμένη εἰς τὴν πρῷραν καὶ προέχουσα αὐτῆς. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἀπετελέσθη ἐκ τριῶν ὑπερκειμένων δοκῶν, ὧν ἑκάστη ἀπέληγεν εἰς ὀξύ, κατὰ δὲ τὴν κλασσικὴν ἐποχὴν κατεβιβάσθη ὑπὸ τὴν ἴσαλον. Αἱ δοκοὶ ἔφερον χαλκίνην ἐπένδυσιν, τὴν ὁποίαν διεδέχθησαν σιδηραῖ ἐν εἴδει τριαίνης αἰχμαί, τέλος δὲ κατεσκευάζοντο καὶ ὁλόσωμα χαλκᾶ ἢ σιδηρᾶ ἔμβολα, δι' ὧν διεπερῶντο τὰ ὕφαλα τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου. Εἰς τὰς μεσαιωνικὰς γαλέρας τὸ ἔμβολον ἐτοποθετήθη πάλιν ὑπὲρ τὴν ἴσαλον. Ἐχρησιμοποιήθη ἐπίσης κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ΄ αἰῶνος, ἀλλ' ἐγκατελείφθη πάλιν διὰ τὴν ἐπιφερομένην μείωσιν τῆς ἑλικτικῆς ἱκανότητος τοῦ σκάφους, τὴν δυσχέρειαν περὶ τὸν χειρισμὸν τῶν ἀγκυρῶν, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀμφισβητήσιμον χρησιμότητα αὐτοῦ ὡς ἐπιθετικοῦ ὅπλου. ‖ *(Μηχαν.)* Στοιχεῖον μηχανῶν κινούμενον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῶν κυλίνδρων. Διακρίνουσιν ἔμβολα δισκοειδοῦς μορφῆς καὶ τὰ καταδυόμενα ἢ ἔμβολα βυθίσεως. Ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ τυμπάνου καὶ τοῦ βάκτρου τοῦ ἐμβόλου καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸ νὰ δέχωνται τὴν ὁποθενδήποτε προερχομένην δύναμιν καὶ νὰ μεταδίδωσι ταύτην εἰς τὸν κινητήριον ἄξονα διὰ μετατροπῆς τῆς εὐθυγράμμου παλινδρομικῆς κινήσεως εἰς περιστροφικὴν ἢ ἀντιστρόφως. ‖ *(Παθ. Ἀνατομ.)* Τὸ κατὰ τὴν ἐμβολὴν ἐνσφηνούμενον ἕν τινι ἀγγείῳ θρομβίον. Ἐπίσης ἡ ἐν τῷ δοθιῆνι συμπαγὴς νεκρωθεῖσα ὕλη.

Ἔμβολος. Ὄνομα δύο ἀκρωτηρίων κατὰ τὴν ΒΑ. ἀκτὴν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Ἐκ τούτων ὁ *Μέγας Ἔμβολος* (κν. *Μεγάλο Καραμπουρνοῦ*), ὕψους 25 μέχρι 45 μ., ἐφ' οὗ φρούριον, στρατὸν καὶ φάρος, σχηματίζει, μετὰ τῶν ἔναντι αὐτοῦ προσχώσεων τοῦ δέλτα τοῦ Ἀξιοῦ, τὴν εἴσοδον εἰς τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης. Περὶ τὰ 7 ναυτικὰ μίλια πρὸς ΒΑ τούτου, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἡμικυκλικῆς εἰσχωρούσης ἀκτῆς, κεῖται ὁ *Ἔμβολος* (τὸ *Μικρὸ Καραμπουρνοῦ*), ὕψους 26 μ., ἐφ' οὗ ἐπίσης ὀχυρώματα, στρατιωτικὰ κτίρια, σταθμὸς ἀσυρμάτου τηλεγράφου κλ. Πρὸς Β δὲ τούτου ἐκτείνεται ὁ φυσικὸς λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ ὄνομα *Ἔμβολος* φέρουσι νῦν οἱ πρότερον καλούμενοι Ἄνω καὶ Κάτω Καραμπουρνοῦ συνοικισμοί.

ἔμβρεγμα. *(Φαρμ.)* Ὑγρὸν ἐκ φαρμακευτικῆς οὐσίας διατηρηθείσης ἐπί τινα χρόνον ἐν ψυχρῷ ὕδατι.

ἐμβρυϊκὰ κύτταρα. Τὰ πρωτόγονα τμήματα τοῦ γονιμοποιηθέντος ᾠαρίου, ἐξ ὧν κατάγονται τὰ κύτταρα τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἐπίσης τὰ παθολογικὰ κύτταρα τῶν νεοπλασμάτων.

ἐμβρυοθλάστης ἢ **ἐμβρυοτόμος.** Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον πρὸς διαμελισμὸν ἢ τομὴν τοῦ ἐμβρύου ἐπὶ δυστοκίας.

ἐμβρυοθυλάκιον καὶ **ἐμβρυοθύλακος.** Ὁ ἐξ ὑμένων θύλακος ὁ ἐγκλείων τὸ ἔμβρυον ἐν τῇ μήτρᾳ καὶ ἀποτελῶν τὸ φόν.

ἐμβρυοκαρδία. Ἀνώμαλος ρυθμὸς τῶν καρδιακῶν συστολῶν μὲ ὁμοίους καὶ ἰσοχρόνους τοὺς δύο τόνους καὶ τὰς δύο παύσεις.

ἐμβρυοκτονία. Ἔγκλημα φόνου διαπραχθὲν ἐπὶ ἐμβρύου κατὰ τὸν τοκετὸν ἢ ἀμέσως μετ' αὐτόν.

ἐμβρυολογία. Ἐπιστήμη περιλαμβάνουσα πάσας τὰς περὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἐμβρύου γνώσεις. Διαιρεῖται εἰς: α) *Γενικήν*, ἥτις περιγράφει τοὺς κοινοὺς χαρακτῆρας τῆς ἀτομικῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων, καὶ ἐκ τῶν συμπερασμάτων αὐτῆς προσδοκεῖ ἡ βιολογία. β) *Περιγραφικήν*, ἥτις ἀσχολεῖται μὲ τὴν σπουδὴν τῶν μορφῶν τῶν διαπλασσομένων ὄντων τῶν περικλειομένων εἰς ἐμβρυϊκὰς μεμβράνας (ἔμβρυα), ὡς καὶ τῶν ἐλευθέρως ἀναπτυσσομένων (σκώληκες) τοῦ τε ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου· καὶ γ) *Συγκριτικήν*, ἥτις συγκρίνει τὰ δεδομένα τὰ ἐμβρυογόνα καὶ ἀνατομικὰ τῶν καθ' ἕκαστον ὀργανισμῶν, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν ὁμοιοτήτων τῶν καθ' ἕκαστον διαπλασσομένων ὀργάνων συμπεραίνει περὶ τῆς συγγενείας τῶν ὀργανισμῶν καὶ ἀναλόγως ταξινομεῖ αὐτούς.

ἔμβρυον. Τὸ προϊὸν τῆς συλλήψεως, ἤτοι τῆς γονιμοποιήσεως τοῦ ᾠαρίου διὰ τοῦ σπερματοζῳαρίου, διαμορφούμενον ἐν τῇ μήτρᾳ τοῦ θήλεος γεννήτορος καὶ ἀναπτυσσόμενον ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου (9 μηνῶν δι' ἔμβρυον ἀνθρώπου) ἕως οὗ καταστῇ ὥριμον διὰ τὴν ἐξωμήτριον ζωὴν καὶ ἐξέλθῃ τοῦ μητρικοῦ ὀργανισμοῦ διὰ τοῦ τοκετοῦ. Ἡ περίοδος καθ' ἣν τὸ ἔ. μένει καὶ ἀναπτύσσεται ἐντὸς τῆς μήτρας λέγεται *κύησις*. Εὑρίσκεται δὲ τὸ ἀνεπτυγμένον ἀνθρώπινον ἔ. ἐντὸς θυλάκου συγκειμένου ἐκ τριῶν ὑμένων (ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω: φθαρτὸς ὑμήν, χόριον καὶ ἀμνιον) καὶ περιέχοντος τὸ ἐνάμνιον ὑγρόν· τὸ σύνολον ὑμένων, ἐμβρύου καὶ ὑγροῦ ἀποτελεῖ τὸ φόν. Τρέφεται καὶ ἀναπνέει τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ μητρικοῦ ὀργανισμοῦ, μεθ' οὗ συνδέεται δι' αἱμοφόρων ἀγγείων μεταξὺ ἐμβρυϊκοῦ ὁμφαλοῦ καὶ προσκαίρου τινὸς ἀγγειώδους ὀργάνου τῆς μήτρας τοῦ καλουμένου πλακοῦντος.

Ἐμετικὸν κάρυον
α κατατομὴ ἄνθους, β καρπός

ἐμβρυοτόμια. Διαμελισμὸς τοῦ τικτομένου ἐμβρύου ἐν τῇ μήτρᾳ ὅταν εἶνε ἀδύνατος ἡ ἔξοδος αὐτοῦ.

ἐμβρυοτόμος. Βλ. **ἐμβρυοθλάστης.**

ἐμβρυουλκία. Μαιευτικὴ ἐπέμβασις, καθ' ἣν διὰ τοῦ ἐμβρυουλκοῦ συλλαμβάνεται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἐν ὥρᾳ δυστοκίας ὅπως ἐξαχθῇ ταῦτο ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον.

ἐμβρυουλκός. Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον δίκην μεγάλης λαβίδος, δι' οὗ ἐξάγεται τὸ ἔμβρυον ἐπὶ δυστοκίας ἑλκόμενον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἔξω τῶν γεννητικῶν ὀργάνων.

ἐμβρυόφυτα. Συνομοταξία τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Διακρίνονται εἰς *ἀσιφωνόγαμα* καὶ *σιφωνόγαμα*. Τὰ πρῶτα περιλαμβάνουσι τὰ βρυόφυτα καὶ τὰ πτεριδόφυτα, ἅτινα παρουσιάζουσι δύο ἐναλλασσομένας γενεάς. Τὰ δεύτερα περιλαμβάνουσι τὰ κορμόφυτα, ἤτοι φυτὰ μετὰ πραγματικοῦ βλαστοῦ καὶ πραγματικῶν φύλλων, σχηματίζοντα σπέρματα (γυμνόσπερμα, ἀγγειόσπερμα).

ἐμβρυώδης ἀσκός. Εὐμέγεθες κυστῶδες κύτταρον εὑρισκόμενον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σπερματικοῦ πυρῆνος τῆς σπερματικῆς βλάστης τῶν φανερογάμων καὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ μακροσπόριον τῶν πτεριδοφύτων.

ἐμβρυωρός. Ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν ἐπιτήρησιν τῆς συζύγου, μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου θανάτῳ τοῦ συζύγου, ὅπως ἀποτραπῇ ἡ ὑπ' αὐτῆς δι' ἀμβλώσεως παρακώλυσις τῆς γεννήσεως γνησίου ἐξ αὐτοῦ τέκνου, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀποτροπῆς τῆς μειώσεως τῆς κληρονομικῆς μερίδος αὐτῆς ἢ ἡ ὑπ' αὐτῆς ὑποβολὴ ἀλλοτρίου τέκνου ὡς γνησίου τέκνου τοῦ συζύγου της.

Ἔμδεν (Emden). Π. τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ Ἀνοβέρου τῆς Πρωσσίας, 4 χλμ. ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποτ. Ἔμς καὶ 50 χλμ. ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἐπὶ συστήματος διωρύγων. Εἶνε εἷς τῶν σημαντικωτάτων λιμένων τῆς βορειοδυτικῆς Γερμανίας. Κάτ. 29.000.

Ἔμερικ (Emerich, οὐγγρικὸν Imre). Ὄνομα δύο βασιλέων τῆς Οὐγγαρίας ἐκ τῆς δυναστείας τοῦ Ἀρπαδ. Ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Ἁγ. Στεφάνου, ἀπέθανε τῷ 1031. Ὁ δεύτερος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1196-1205. Δὲν κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς Βενετούς, οἱ ὁποῖοι ἀφήρεσαν ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας, κατὰ τὴν Δ΄ Σταυροφορίαν, τμῆμα τῶν παραλίων τῆς Δαλματίας.

Ἔμερσον (Ράλφ Οὐάλδος Emerson). Ἀμερικανὸς φιλόσοφος καὶ ποιητής (1803-1882). Ἐκήρυττεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε κύριος τῆς εἱμαρμένης του, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶνε ὁ καθαρμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ παντὸς ἐγωϊστικοῦ στοιχείου, ἵνα οὕτω δυνηθῇ ἡ ψυχὴ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἔργα αὐτοῦ: «Ὁ Ἀμερικανὸς λόγιος», «Ἀντιπροσωπευτικοὶ ἄνδρες», «Χαρακτῆρες ἀγγλικοί», «Ὁ τρόπος τοῦ ζῆν». «Λόγια τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀγάπης», «Λόγια τοῦ κόσμου», πλεῖστα δοκίμια καὶ μικρότερα ἄρθρα.

Ἔμεσα. Ἀρχαία π. τῆς Κοίλης Συρίας, νῦν **Χόμς**, παρὰ τὸν ποτ. Ὀρόντην. Κάτ. 55.000, ἐξ ὧν 35.000 Μουσουλμᾶνοι καὶ 20.000 Χριστιανοί. Ἀνεπτυγμένον ἐμπόριον ἰδίᾳ μεταξωτῶν ὀφασμάτων. Ἦτο διάσημος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὸν ναὸν τοῦ ἡλιακοῦ θεοῦ Ἡλιογαβάλου, ὅστις ἐλατρεύετο ὑπὸ μορφὴν κωνικοῦ λίθου. Τῷ 272 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρηλιανὸς ἐνίκησε παρ' αὐτὴν τὴν βασίλισσαν τῆς Παλμύρας Ζηνοβίαν. Τῷ 637 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Συρίας.

ἔμεσα. Ἔντομον ἡμίπτερον ἑτερόπτερον. Κοιλία γραμμική. Οἱ μηροὶ τῶν προσθίων ποδῶν φέρουσιν ἄκανθας εἰς τὸ πρόσθιον ἥμισυ τοῦ κάτω μέρους.

ἐμετικὰ φάρμακα. Τὰ προκαλοῦντα τὸν ἔμετον καὶ χρησιμοποιούμενα ὁσάκις πρέπει νὰ ἐκκενωθῇ ἀμέσως ὁ στόμαχος, ὡς ἐπὶ δηλητηριάσεων ἢ γαστρικοῦ φόρτου.

ἐμετικὴ τρυῒ ἢ **τρυγικὸν ἀντιμόνιον.** Ἐμετοκαθαρτικὸν φάρμακον.

ἐμετικὸν κάρυον. Τὸ σπέρμα στρύχνου τοῦ ἐμετικοῦ, οὗ ἀλκαλοειδῆ ἡ στυχνίνη καὶ ἡ βρυκίνη. Πικρόν, τονωτικὸν καὶ εὐστόμαχον.

ἐμετίνη. Φάρμακον ἐξαγόμενον ἐκ τῆς ἰπεκακουάνης καὶ χρησιμεῦον ὡς αἱμοστατικὸν καὶ ἀντιδυσεντερικόν.

ἔμετος. Σπασμώδης διατάραξις τοῦ στομάχου προκαλοῦσα ὡς ἀνακλαστικὸν νευρικὸν φαινόμενον ἀντιπεριστολτικὸν βιαίαν ἐκκένωσιν τῶν περιεχομένων τοῦ στομάχου ἀπὸ τοῦ στόματος.

Ἐμὶν βέης (Μεχμέτ). Τοῦρκος λυρικὸς ποιητὴς γενν. τῷ 1869. Διὰ τοῦ ἔργου του «Τουρκικὰ ᾄσματα» (1898) ἐξήγειρε τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Τούρκων, τὸ δὲ ᾆσμά του «Φωνὴ ἐξ Ἀνατολῆς» («Εἶμαι Τοῦρκος») ἐγένετο ἐθνικὸς ὕμνος τῆς Τουρκίας. Πολλὰ ποιήματά του μετεφράσθησαν εἰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἐμὶν πασᾶς. Ὄνομα ὑφ' ὃ εἶνε γνωστὸς ὁ Ἐδουάρδος Σνίτσερ, περίφημος ἐρευνητὴς τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς (1840-1892), διατελέσας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αἰγύπτου. Ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν περὶ τὸν ἰσημερινὸν τόπων, ὅπου

τῷ 1883, κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Μάγδη, ἀπεκλείσθη. Διωργανώθησαν τότε ἐν Εὐρώπῃ ἀποστολαὶ πρὸς διάσωσιν αὐτοῦ, ὧν ἡ ὑπὸ τὸν Στάνλεϋ συνήντησεν αὐτόν, τῷ 1888, ἐπὶ τῆς λίμνης Ἀλβέρτου-Νυάνζα. Ὁ Ἐ. ἐπεχείρησε τῷ 1890 νέαν ἐκδρομὴν εἰς τὰ κεντρικὰ μέρη, ὁπόθεν δὲν ἐπανῆλθε, δολοφονηθείς. Τὰ ἡμερολόγια αὐτοῦ εὑρέθησαν καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν Γερμανικὴν κυβέρνησιν.

Ἐμινέ. Θυγάτηρ τοῦ Καπλὰν πασᾶ τοῦ Δελβίνου, σύζυγος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ συζύγου της, ὡς ζηλοτυποῦσα τὴν περιώνυμον Βασιλικήν.

Ἐμινέσκου (Μιχαήλ). Ρουμάνος ποιητής (1850-1889). Ἐκτὸς τῶν λυρικῶν αὐτοῦ ποιημάτων ἔγραψε διηγήματα «Ὁ πτωχὸς Διονύσιος», τὸ μυθιστόρημα «Ἀχαλίνωτος ἰδιοφυΐα» καὶ διάφορα φιλοσοφικὰ δοκίμια.

Ἐμίρ-δάγ. Ὄρος ἐν Μ. Ἀσίᾳ, πρὸς Α τῆς πόλεως Ἀφιὸν Καραχισσάρ, ὕψους 1700 μ.

Ἐμίρης. Τίτλος ἐν Ἀνατολῇ καὶ τῇ Β. Ἀφρικῇ, διδόμενος εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀραβικῶν φυλῶν ὡς καὶ εἰς τοὺς ὑποτιθεμένους ἀπογόνους τοῦ Μωάμεθ (συνηθέστερον τούτους καλουμένους *σερίφ*).

Ἔμμα. Βασιλομήτωρ τῆς Ὁλλανδίας, θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου τοῦ Βάλδεκ-Πύρμοντ καὶ τῆς Ἑλένης τοῦ Νάσσαου (1858-). Ἐνυμφεύθη τῷ 1879 τὸν βασιλέα τῆς Ὁλλανδίας Γουλιέλμον Γ', μετὰ τὸν θάνατον δὲ τούτου (1890) ἐπετρόπευσεν ὡς ἀντιβασίλισσα τὴν θυγατέρα της Βιλελμίναν, μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς της (1898).

Ἐμμανουήλ. Κύριον ὄνομα ἑβραϊκόν, δοθὲν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, σημαῖνον δὲ «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός».

Ἐμμανουήλ. Δύο βασιλεῖς τῆς Πορτογαλίας. 1) *Ὁ Α' ὁ Μέγας* (1469-1521). Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1495. Ἐρρύθμισε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους καὶ διέταξε τὴν ἔκδοσιν Κώδικος, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομά του. Ἵδρυσε πανταχοῦ σχολεῖα, ὑπεστήριξε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα, ἐν τῇ Αὐλῇ του δ' ἦσαν συνηγμένοι οἱ ἄριστοι τῶν καλλιτεχνῶν καὶ οἱ ἐπὶ σοφίᾳ πεφημισμένοι ἄνδρες. Ὑπεστήριξε τοὺς μεγάλους θαλασσοπόρους Βάσκο δὲ Γάμα, Καβράλ, Κόρτε Ρεάλ, Βεσπούκιον, πρὸς ἀνακάλυψιν νέων χωρῶν καὶ νέων θαλασσίων ὁδῶν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τὸ ἐμπόριον τῆς Πορτογαλίας ἔλαβε τεραστίαν ἀνάπτυξιν.—2) *Ὁ Β'*, υἱὸς Καρόλου τοῦ Α' (1889-1932). Διεδέχθη τὸν ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ διαδόχου δολοφονηθέντα πατέρα του τῷ 1908, μετὰ διετίαν δέ, τὴν 5 Ὀκτωβρίου 1910, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἐγκατέστησε τὴν δημοκρατίαν.

Ἐμμανουὴλ Φιλιβέρτος. Δοὺξ τῆς Σαβοΐας, (1528-1580). Ἐνίκησε τοὺς Γάλλους τῷ 1557 εἰς τὴν μάχην τοῦ Σαὶν-Καντέν. Ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ Ἐ. κοσμεῖ σήμερον τὴν πλατεῖαν Ἁγ. Καρόλου ἐν Τουρίνῳ.

Ἐμμαούς. 1) Χ. κείμενον 11 χλμ. Β τῆς Ἱερουσαλήμ, μετὰ θερμοπηγῶν. Ἐκεῖ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος δύο τῶν μαθητῶν του, ὧν εἷς ὁ Κλεόπας, εἶδον τὸν Ἰησοῦν, εἰς ὃν ἀνέκοινωσαν τὴν περὶ ἀναστάσεως τοῦ σταυρωθέντος διδασκάλου φήμην, χωρὶς νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσι. Μόνον ὅταν φιλοξενοῦντες αὐτὸν τὴν ἐσπέραν παρεκάθησαν εἰς τὸ δεῖπνον τὸν ἀνεγνώρισαν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξηφανίσθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των.—2) Κωμόπολις μὲ θερμὰς πηγὰς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἰουδαίας, ὅπου ὁ Μακκαβαῖος Ἰούδας ἐνίκησε τὸν Σύρον στρατηγὸν Γοργίαν. Ἀπέχει 22 χλμ. τῶν Ἱεροσολύμων, ὠνομάσθη δὲ βραδύτερον *Νικόπολις*.

ἐμμενσῖτις (ἐκ τοῦ ἀνευρέτου Σ. Ἔμμενς). Ἐκρηκτικὴ οὐσία χρησιμοποιουμένη ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς πρὸς γόμωσιν ρηκτικῶν βλημάτων. Σύγκειται ἐκ νιτρικοῦ νατρίου καὶ πικρικοῦ ὀξέος καὶ ἔχει μεγάλην εὐστάθειαν καὶ ἐκρηκτικὴν δύναμιν ἀνωτέραν τῆς δυναμίτιδος.

Ἔμμενταλ (Emmental). Κοιλὰς τοῦ καντονίου Βέρνης τῆς Ἑλβετίας. Τὸ ἄνω αὐτῆς μέρος ἔχει πλουσίας βοσκὰς καὶ πυκνὰ δάση. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν γεωργίαν, τὴν λινουργίαν καὶ ὡρολογοποιΐαν.

ἔμμηνα καὶ **καταμήνια.** Βλ. **ἔμμηνος ροή.**

ἐμμηναγωγὰ φάρμακα. Τὰ προκαλοῦντα ἢ ἐπαναφέροντα τὴν ἔμμηνον ροήν.

ἐμμηνόπαυσις. Ἡ ὁριστικὴ παῦσις τῆς ἐμμήνου ροῆς τῆς γυναικὸς μεταξὺ 40οῦ καὶ 50οῦ ἔτους, λεγομένη καὶ **κλιμακτήριος ἡλικία**, καθ' ἣν ἐμφανίζονται διάφοροι κυκλοφορικαὶ ἰδίως ἀνωμαλίαι.

ἐμμηνορραγία. Ὑπέρμετρος κατὰ ποσὸν καὶ διάρκειαν ἔμμηνος ροὴ ὁμοία πρὸς αἱμορραγίαν.

ἐμμηνόρροια καὶ **ἐμμηνορρυσία.** Βλ. **ἔμμηνος ροή.**

ἔμμηνος ροὴ ἢ **ρύσις** (ἢ **καταμήνιος ρύσις** ἢ **ἔμμηνα**). Φυσιολογικὴ λειτουργία τῆς γενετηρίου ζωῆς τῆς γυναικός, καθ' ἣν ἐπέρχεται τακτικῶς κατὰ 29 ἡμέρας περίπου ρύσις αἵματος ἀπὸ τῆς μήτρας ὀφειλομένη εἰς τὴν ρῆξιν ἑνὸς γρααφιανοῦ θυλακίου τῆς ᾠοθήκης καὶ ἀπόπτωσιν ᾠαρίου ἐντὸς τοῦ ᾠαγώγοῦ. Διακόπτεται ἡ λειτουργία αὕτη κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην, τὴν γαλουχίαν καὶ κατὰ παθολογικάς τινας καταστάσεις καὶ παύεται τελειωτικῶς μεταξὺ 40οῦ καὶ 50οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας.

ἐμμονοκρατία. Φιλοσοφικὸν σύστημα ἀξιοῦν ὅτι πάντα τὰ ὄντα δὲν ὑπάρχουσι καθ' ἑαυτά, ἐκτὸς τῆς συνειδήσεως, ἀλλ' ἀποτελοῦσι μόνον τὸ περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως. Ὑπέρμαχοι τοῦ συστήματος, εἰ καὶ κατὰ διάφορον τρόπον ἕκαστος, εἶνε ὁ Χιούμ, ὁ Βέρκλεϋ, ὁ Σοῦππε, ὁ Λεκλαίρ, ὁ Σοῦβερτ κ.ἄ. Κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἀντεπεξῆλθον πολλοὶ φιλόσοφοι (Βούντ, Κύλπε, Φόλκελτ), διδάσκοντες ὅτι ἄλλο εἶνε τὸ ἀντικείμενον αὐτό, λ.χ. ὁ Ἥλιος, καὶ ἄλλο ἡ ἐν τῇ συνειδήσει παράστασις αὐτοῦ.

ἐμμύελοι νευρικαὶ ἶνες. Αἱ ὑπὸ μυελώδους ἐλύτρου περιβαλλόμεναι νευρικαὶ ἶνες.

Ἔμο ἢ **Ἔμος** (Ἄγγελος Emo). Βενετὸς ἐξ ἐπισήμου οἴκου, ζήσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΖ' καὶ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Διετέλεσε (1705-1708) γενικὸς Προνοητὴς τῆς Πελοποννήσου καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν σύγκλητον τῆς Βενετίας ἐκθέσεις, αἱ ὁποῖαι εἶνε σπουδαιότατα διὰ τὰς περιεχομένας εἰδήσεις περὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Ἰδιαιτέρως μνημονευτέα ἡ περὶ τοῦ «Βασιλείου τοῦ Μωρέως» τῷ 1708 ὑποβληθεῖσα ἔκθεσις.

ἐμοῦ ἢ **δρομαῖος.** Μέγα πτηνὸν τῆς Αὐστραλίας ἐκ τῶν δρομέων. Πτέρυγες καὶ οὐρὰ ἐντελῶς ἀτροφικά, πόδες μετὰ τριῶν δακτύλων. Τὸ ἄρρεν ἔχει ὕψος μέχρι δύο μ., τὸ θῆλυ εἶνε μικρότερον. Τὸ σῶμα καλύπτεται ὑπὸ πτερώματος στακτοφαίου, χρησίμου διὰ τὴν κατασκευὴν λοφίων, διὸ καὶ θηρεύεται τὸ πτηνὸν ἀπλήστως, ὡς καὶ διὰ τὴν εὔγευστον σάρκα του. Διαμένει συνήθως εἰς δασώδεις ἐκτάσεις. Ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ διατηρεῖται καλῶς καὶ πολλαπλασιάζεται εὐκόλως.

ἐμουλσίνη ἢ **συναπτάζη.** Ὑδρολυτικὸν ἔνζυμον πολὺ διαδεδομένον εἰς τὰ φυτὰ καὶ τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται κυρίως εἰς μεγάλας ποσότητας εἰς τὰ πικρὰ καὶ τὰ γλυκὰ ἀμύγδαλα, ἀποσυνθέτει δὲ πολλοὺς τῶν φυσικῶν γλυκοζιτῶν καί τινας τῶν τεχνητῶν.

ἔμπαισμα. Κόσμημα ἐμβεβλημένον ἢ ἐντετυπωμένον ἐντὸς ἀντικειμένου τινός.

ἐμπαιστική. Παρ' ἀρχαίοις, τρόπος προσαρμογῆς μεταλλίνων μορφῶν, κοσμημάτων (ἐμπαισμάτων) ἐπὶ μεταλλίνων ἐπίσης ἀντικειμένων. Συνηθέστατα προσηρμόζοντο χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ ἐλάσματα ἐπὶ χαλκίνου βάθους, ὡς εἰς τὰ χρυσοκόλλητα ἐγχειρίδια τῶν Μυκηνῶν. Αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν παράστασιν μορφαὶ δὲν εἶνε ἐντεθειμέναι ἐπὶ τῆς κυρίας λεπίδος τοῦ ἐγχειριδίου, ἀλλ' ἐπὶ ἰδίου χαλκοῦ ἐλάσματος· τὰ γυμνὰ μέρη τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ σώματα τῶν λεόντων εἶνε ἐκ χρυσοῦ· τὰ περιζώματα τῶν ἀνδρῶν καὶ αἱ ἀσπίδες ἐξ ἠλέκτρου (κράματος ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου) καὶ αἱ λεπτομέρειαι ἀπὸ μέλαινάν τινα ὕλην.

Ἔμπαρος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 349.

ἔμπεδα. Καλοῦνται οὕτω τὰ μόνιμα τμήματα ἄτινα συγκροτοῦνται ἐν καιρῷ πολέμου, λαμβάνοντα τὴν ὀνομασίαν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μονάδων καὶ ἀντικαθιστῶντα ταύτας εἰς τὰς ἕδρας των μετὰ τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ κινητοποίησίν των. Εἰς τὰ ἔμπεδα διατίθενται τὰ διάφορα πλεονάζοντα στοιχεῖα τῶν ἐνεργῶν μονάδων.

Ἐμοῦ

Ἐμπεδοκλῆς. Φιλόσοφος ἐξ Ἀκράγαντος τῆς Σικελίας, ἀκμάσας περὶ τὸ 450 π.Χ. Τὰ τοῦ βίου του ἀνεμίγησαν μὲ μυθεύματα, ἐν οἷς ὅτι ἦτο μάντις, γόης, τοὺς ἀνέμους ἐπιτάσσων καὶ νεκροὺς εἰς τὴν ζωὴν ἐπανάγων. Βέβαιον εἶνε ὅτι ἐτιμᾶτο μεγάλως ἐν τῇ πατρίδι του, ὅπου καὶ ἀνηγέρθη αὐτῷ ἀνδριάς. Ἐμυθεύετο ὅτι διὰ νὰ πιστευθῇ ἡ θεία καταγωγή του καὶ ἡ εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψις ἐρρίφθη εἰς τὸν κρατῆρα τῆς Αἴτνης. Μνημονεύονται πολλὰ ἔργα αὐτοῦ ἰατρικά, πολιτικά, ἱστορικά, ἐμμέτρως. Κύριον ἔργον του ἦτο τὸ «Περὶ φύσεως», ἐκ πεντακισχιλίων στίχων, ἐξ ὧν ἐσώθησαν περὶ τοὺς 450. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἐ. συνοψίζεται ἐν τοῖς ἑξῆς: Ἀρχῆθεν ὑπῆρχεν ἡ ὕλη, ἐκ τεσσάρων στοιχείων *(ριζωμάτων)* συγκειμένη, τοῦ αἰθέρος, τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τῆς γῆς. Ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης ἐνεργοῦσι δύο ἐναντίαι δυνάμεις, ἡ μὲν συνθετικὴ καὶ προάγουσα, ἡ δὲ διαιρετικὴ καὶ ἀποσυνθέτουσα. Τὴν πρώτην ὁ Ἐ. ὀνομάζει φιλίαν, φιλότητα, ἁρμονίαν, στοργήν, Ἀφροδίτην, τὴν δὲ δευτέραν νεῖκος, ἔριδα, ἔχθος, κότον, δῆριν. Αἱ δύο δυνάμεις ἀρχικῶς ἦσαν ἕν, καὶ τὰ τέσσαρα δὲ τῆς ὕλης στοιχεῖα διετέλουν ἀδιασπάστως μεμιγμένα εἰς ἕνα «Σφαῖρον». Ἀλλ' ἐκ τῆς φιλότητος ἀπεσχίσθη τὸ νεῖκος, ὅπερ εἰσδῦσαν διέρρηξε τὸν Σφαῖρον, ἐκτοτε δ' οὗτος μετέπεσεν εἰς τὰ πολλά. Τοιουτοτρόπως προέκυψαν ἐξαὐτοῦ ἡ γῆ, ὁ ὠκεανός, ἡ ἀτμόσφαιρα, ὁ οὐράνιος αἰθὴρ μετὰ τῶν ἄστρων. Ἐπῆλθεν ἔπειτα δευτέρα περίοδος ἀγῶνος μεταξὺ φιλότητος καὶ νείκους, ἐξ οὗ προῆλθον τὰ φυτά, τὰ ζῷα καὶ οἱ ἄνθρωποι διὰ τῶν ἐναντιοτήτων καὶ τῶν ἀλλοιώσεων. Οὕτως ὁ Ἐ. δέχεται, ὡς ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ὁ Ἡράκλειτος, τὴν δι' ἐξελίξεως προέλευσιν τῶν ὄντων, πρόδρομος αὐτὸς ἰδίᾳ τῆς Δαρβινείου θεωρίας ἐν τούτῳ ὅτι δοξάζει προϋπῆρχον τὴν τελειοποίησιν τῶν ἀρχικῶς ἀτελῶν ὀργάνων ἑκάστου ὄντος.

ἐμπειρία. Γνῶσις στηριζομένη ἐπὶ τῆς πείρας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *θεωρίαν*. Ἡ κατ' αἴσθησιν ἀντίληψις καὶ τὸ σύνολον τῶν γνώσεων τῶν στηριζομένων ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης. Κατὰ ταῦτα *ἐμπειρικαὶ ἐπιστῆμαι* καλοῦνται ἐκεῖναι ὧν τὸ περιεχόμενον στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας, οἷαι εἶνε αἱ ἱστορικαὶ καὶ αἱ φυσικαί. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ ἐμπειρία ἀντιτίθεται πρὸς πᾶσαν ἐκ παραδόσεως, ἐξ ἀνακοινώσεως καὶ κυρίως πρὸς τὴν ἐκ τῆς καθαρᾶς νοήσεως προερχομένην γνῶσιν, συνεργάζεται ὅμως καὶ ὁ νοῦς συνάπτων καὶ διαμορφῶν τὰ κατ' αἴσθησιν ἀντικείμενα.

ἐμπειριαρχία (empirismus). Τὸ γνωσιολογικὸν σύστημα, καθ' ὃ κυρία πηγὴ τῶν γνώσεων τίθεται ἡ ἐμπειρία. Ἡ ἀντίθετος αὐτῆς θεωρία εἶνε ὁ *ὀρθολογισμός (rationalismus)*.

ἐμπειρικαὶ ἐπιστῆμαι. Βλ. ἐμπειρία.

Ἐμπειρικὴ Σχολή. Ὅμιλος φιλοσόφων ἰατρῶν, οἵτινες περὶ τὰ 200 μ.Χ. ζήσαντες καὶ ὑπὸ τὴν ροπὴν τῆς Πυρρωνείου Σκέψεως διατελοῦντες ἠρκοῦντο εἰς τὴν ἐμπειρικὴν παρακολούθησιν καὶ θεραπείαν τῶν νόσων, μηδαμῶς ἐρευνῶντες τὰ αἴτια αὐτῶν μηδὲ φροντίζοντες περὶ ἐπιστημονικῆς τινος βάσεως τῆς ἰατρικῆς. Εἰς τὴν σχολὴν ταύτην ἀνήκουσι πλὴν ἄλλων ὁ Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς καὶ ὁ Μηνόδοτος.

ἐμπειρογνώμων ἢ **ἐμπειροτέχνης.** Βλ. **πραγματογνώμων.**

ἐμπέριζα. Πτηνὸν ξηροβατικὸν ἐκ τῶν σπιζιδῶν. Τρέφονται ἐκ κόκκων, οὓς ἀπολεπίζουσι δι' εἰδικοῦ σκληροῦ φύματος φερομένου εἰς τὸν οὐρανίσκον. Εἴδη τινὰ τοῦ πτηνοῦ ἀπαντῶσι καὶ ἐν Ἑλλάδι, καλοῦνται δὲ κοινῶς *σιταρῆθραι* ἢ *σταρῆθραι*, εἰς τὰς Κυκλάδας δὲ καὶ *χονδρομῦται*.

Ἐμπεσός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βάλτου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 355.

Ἐμπλακίων καὶ Μικρομάνης ἐπαρχία. Ἐπαρχία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀποτελουμένη ἐξ ἀριθμοῦ τινος μεσογειακῶν χωρίων, ἐν οἷς κατελέγοντο τά: Κατσαρού, Σολάκου, Τζαφέραγα, Ζευγολατιό, Μούστα, Μαγούλα, Κούρταλα, Ντουσίλα καὶ Διαβολίτσι. Τοῦρκοι ἐν αὐτῇ δὲν κατῴκουν, αἱ δὲ ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἦσαν 2250, αἵτινες παρέσχον 350 ὁπλοφόρους κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

ἔμπλαστρον. Ὕφασμα ἐπίχριστον δι' ἐμπλάστρου ἀλοιφῆς ἐφαρμοζόμενον τοπικῶς ἐπὶ διαφόρων δερματικῶν καὶ ρευματαλγικῶν παθήσεων.

ἔμπλαστρος ἢ **ἐμπλαστικὴ ἀλοιφή.** Σκεύασμα ἐκ διαφόρων φαρμάκων, δι' οὗ ἐπαλείφονται τὰ ἔμπλαστρα.

ἐμπλουτισμός. (*Ἰχθυολ.*) Εἰσαγωγὴ ἰχθυδίων ἐξ εἰδικῶν ἱδρυμάτων, τῶν ἰχθυοτροφικῶν καὶ ἐκκολαπτικῶν σταθμῶν, εἰς ἰχθυοτρόφα ὕδατα πτωχὰ εἰς ἰχθῦς ἢ καὶ ὅλως ἐστερημένα ἰχθύων ἐκ

διαφόρων λόγων, ένίοτε δὲ εἰς ἐπαρκῶς κατῳκημένα ἰχθυοτρόφα ὕδατα πρὸς βελτίωσιν καὶ ἐξευγένισιν τῶν φυσικῶς εὑρεθέντων ἐν ἰχθυοτρόφῳ ὕδατι ἰχθύων. || *(Μεταλλευτ.)* Μηχανικὴ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία μεταλλευμάτων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν ἀγόνων ἢ πτωχῶν μερῶν καὶ συνεπῶς αὐξήσεως τῆς ἀναλογίας τῆς χρησίμου ὕλης εἰς τὰ ὑπολείμματα, γινομένη διὰ διαλογῆς εἴτε διὰ τῆς χειρὸς εἴτε διὰ τοῦ ὕδατος εἴτε διὰ τῆς μαγνητικῆς ἕλξεως εἴτε τέλος δι' εἰδικῶν ἑκάστοτε μέσων. || *(Μικροβιολ.)* Μέθοδος πρὸς ἄφθονον καὶ ταχεῖαν καλλιέργειαν μικροβίου τινὸς ἢ πρὸς ἀνεύρεσιν μικροβίου, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν ἐλαχίστῳ ἀριθμῷ ἐντὸς παθολογικοῦ τινος ἐκκρίματος, οὕτως ὥστε δὲν ἐξαρκεῖ ἡ ἁπλῆ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις.

ἐμπνευμάτωσις. Συσσώρευσις ἀφθόνων ἀερίων ἐντὸς τοῦ στομάχου ἢ τῶν ἐντέρων διατείνουσα ταῦτα (μετεωρισμός).

Ἔμπολι (Empoli). Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Φλωρεντίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἄρνου. Ἐργοστάσια ψιαθίνων πίλων, βαμβακερῶν ὑφασμάτων, κονσερβῶν, φαγεντιανῶν καὶ ὑελουργεῖα. Κάτ. 14.000.

ἐμπορεῖον. Τόπος ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνεργεῖται ἐμπόριον, ἐμπορικὸν κέντρον· ἰδίως σταθμὸς τοῦ μεγάλου κατὰ θάλασσαν ἐμπορίου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Ἐμπορεῖον (κν. Νημπορί). Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Θήρας (Κυκλάδων). Κάτ. 1119.

ἐμπόρευμα. Πᾶν ἐμπορεύσιμον τεχνικὸν ἢ φυσικὸν προϊόν, ἡ πραγματεία. Γενικώτερον, πᾶν κινητὸν (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν νομισμάτων καὶ τῶν ἀσωμάτων) ὅπερ ἀποτελεῖ ἀντικείμενον κερδοσκοπίας ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἀνταλλασσόμενον ἢ προοριζόμενον δι' ἀνταλλαγὴν ἐπὶ ποσῷ κέρδους εἰς τὸν ἐπιχειροῦντα αὐτήν. Εἰδικώτερον, πᾶν ἐνσώματον κινητὸν προϊὸν γῆς ἢ τέχνης ἀντικείμενον τοιαύτης κερδοσκοπίας· *Ἐμπόρευμα ἐλεύθερον*, τὸ ἀπηλλαγμένον παντὸς ἐξόδου καὶ μὴ ἐπιβεβαρημένον δι' ἄλλης τινὸς δαπάνης, τὸ ὁποῖον παραδίδεται ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ εἰς τὸν ἀγοραστήν.

ἐμπορευματογνωσία ἢ **ἐμπορευματολογία.** Τὸ σύνολον τῶν περὶ ἐμπορευμάτων γνώσεων.

Ἐμπορίαι. Ὄνομα ἀρχαίας πόλεως ἐν τῇ ΒΑ. Ἱσπανίᾳ, μικρὸν πρὸς Ν τῶν Πυρηναίων, ἀποικία τῶν Μασσαλιωτῶν, κτισθεῖσα περὶ τὸ 500 π.Χ. Νῦν καλεῖται **Ἀμπούριας.** Ἐκειτο παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποτ. Κλωδιανοῦ, ὅστις ἐχρησίμευε καὶ ὡς λιμὴν τῆς πόλεως. Ἤκμασε καὶ ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων.

ἐμπορικὰ ἤθιμα. Κανόνες ἀναγόμενοι εἰς νομικὰς ἐν τῷ ἐμπορίῳ σχέσεις, προσλαβόντες δὲ ἰσχὺν νόμου ὡς ἐκ τῆς ὁμοιομόρφου καὶ πολυχρονίου ἀσκήσεως αὐτῶν.

ἐμπορικὴ γεωγραφία. Κλάδος τῆς οἰκονομικῆς γεωγραφίας, ἐξετάζων τὴν κατὰ τόπους διάδοσιν τοῦ ἐμπορίου, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔδαφος, τὸ κλῖμα καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἑκάστης χώρας.

ἐμπορικὸν γραμμάτιον. Γραμμάτιον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν χρεωστικοῦ ἐγγράφου ἐν εὐρείᾳ σημασίᾳ, ἐνέχον ὁμολογίαν ὀφειλῆς ἐμπορικῆς κατὰ νόμον φύσεως ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐκδότην αὐτοῦ.

ἐμπορικὸν δίκαιον. Ὑποδιαίρεσις τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τὸ σύνολον τῶν κανόνων, οἱ ὁποῖοι διέπουσιν ὡρισμένας σχέσεις, καλουμένας ἐμπορικάς, καὶ ὡρισμένην τάξιν προσώπων, καλουμένην ἐμπορικήν. Ὁ ὅρος *ἐμπορικὸν δίκαιον* δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται πρὸς τὸν ὅρον *ἐμπορικὴ νομοθεσία*, διότι ὁ τελευταῖος οὗτος περιλαμβάνει μόνον τοὺς νόμους, ἐνῷ τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἔχει εὐρυτέραν ἔννοιαν, περιλαμβάνον καὶ τὰ ἐμπορικὰ ἤθιμα.

ἐμπορικὸς ἀκόλουθος. Ἀμισθος δημόσιος ὑπάλληλος διοριζόμενος παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ ἀπὸ συνεννοήσεως πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν προσκολλώμενος παρά τινι τῶν ἑλληνικῶν πρεσβειῶν πρὸς παρακολούθησιν καὶ διαχείρισιν ἐμπορικῶν καὶ ἐν γένει οἰκονομικῆς φύσεως ζητημάτων ἐνδιαφερόντων τὴν ἑλληνικὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν καὶ παραγωγήν.

ἐμπόριον. Τὸ σύνολον πράξεων, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦνται ἐπὶ κέρδει καὶ διὰ τῶν ὁποίων πράγματα χρήσιμα πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν μεταβιβάζονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐκείνων οἵτινες κατέχουσιν αὐτὰ εἰς χεῖρας ἐκείνων οἵτινες ἔχουσι χρείαν αὐτῶν. Τὸ ἐμπόριον ὑποδιαιρεῖται: ὑπὸ ἔποψιν μὲν γεωγραφικήν, εἰς *ἐμπόριον εἰσαγωγῆς* καὶ *ἐμπόριον ἐξαγωγῆς*, ὑπὸ ἔποψιν δὲ τῆς ἰδιότητος τῶν προσώπων μεθ' ὧν διενεργεῖται, εἰς *ἐμπόριον χονδρικὸν* καὶ *ἐμπόριον λειανικόν*. Τὸ *ἐσωτερικὸν ἐμπόριον* ἀγοράζει καὶ πωλεῖ ἐμπορεύματα εὑρισκόμενα ἐντὸς τοῦ κράτους, τὸ *ἐξωτερικὸν* ἢ εἰσάγει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπορεύματα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς *(εἰσαγωγικόν)* ἢ ἐξάγει ἐμπορεύματα εἰς τὴν ἀλλοδαπήν *(ἐξαγωγικόν)*. Κλάδος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου εἶνε τὸ *διαμετακομιστικόν*, τὸ ὁποῖον εἰσάγον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπορεύματα ἐξάγει ταῦτα ἐκ νέου εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἄνευ νέας συσκευασίας, ὑφ' ἣν μορφὴν ἦλθον ἔξωθεν. Ἐν τῇ ἑτέρᾳ διαιρέσει, *χονδρικὸν* καλεῖται τὸ ἐμπόριον, ὅταν ὁ διεξάγων αὐτὸ ἔμπορος πωλῇ πρὸς ἐμπόρους, *λειανικὸν* δὲ ὅταν πωλῇ ὁ ἔμπορος ἀμέσως πρὸς τοὺς καταναλωτάς. Ὡς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ τὸ ἐμπόριον διαιρεῖται εἰς *ἐμπόριον προϊόντων*, τὰ ὁποῖα καλοῦνται εἰδικώτερον ἐμπορεύματα, εἰς *ἐμπόριον ἀκινήτων*, συνιστάμενον εἰς ἀγορὰς καὶ πωλήσεις οἰκιῶν, οἰκοπέδων, κτημάτων ἐν γένει, εἰς *ἐμπόριον τίτλων*, δηλαδὴ συναλλαγματικῶν τίτλων ἐν γένει εἰς διαταγήν, μετοχῶν, ὁμολογιῶν καὶ τέλος εἰς *ἐμπόριον νομισμάτων καὶ εὐγενῶν μετάλλων*, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἑτέρα διαίρεσις τοῦ ἐμπορίου εἶνε ἡ εἰς *ἐμπόριον ἐνεργητικὸν* καὶ *παθητικόν*. *Ἐνεργητικὸν* καλεῖται τὸ ἐμπόριον χώρας τινός, ὅταν διεξάγωσιν αὐτὸ ὑπήκοοι αὐτῆς, δι' ἐπιτοπίων κεφαλαίων καὶ πλοίων φερόντων τὴν σημαίαν αὐτῆς, *παθητικὸν* δέ, ὅταν διεξάγηται ὑπὸ ἐμπόρων ξένης ἐθνικότητος. Ἐπίσης *παθητικὸν* καλεῖται τὸ ἐμπόριον χώρας τινὸς ὅταν ἡ εἰσαγωγὴ εἶνε μείζων τῆς ἐξαγωγῆς.

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐ. κατὰ τὴν ἀρχαιότητα συνεκεντροῦτο περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἐμπορικοὶ λαοὶ ἦσαν οἱ Ἕλληνες, οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Καρχηδόνιοι. Κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Μεσαίωνος κυριώτατον ἐμπορικὸν κέντρον ὑπῆρξεν ἡ Κωνσταντινούπολις. Εἶτα ἤρχισαν ἀναπτύσσουσαι αἱ Ἰταλικαὶ πόλεις μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, συγχρόνως δέ, εἰς τὰς Β. χώρας, ἡ *Χάνσα* (βλ.λ.) μετὰ τῆς Ρωσίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἀμερικὴν μετέθεσε τὸ κέντρον τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν Πορτογαλίαν καὶ τὴν Ἱσπανίαν, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπίσης εἰς τὴν Ὁλλανδίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Τῇ βοηθείᾳ τῶν σιδηροδρόμων, τῆς ἀτμηλάτου ναυτιλίας, τοῦ τηλεγράφου κλ.

τὸ ἐξωτερικὸν ἐ. κατέστη κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα παγκόσμιον.

Ἐμπόριον. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τὸ ἐμπορικὸν τμῆμα τοῦ λιμένος Πειραιῶς. Ἕτερον μέρος τοῦ λιμένος ἐχρησίμευεν ὡς πολεμικὸς λιμήν, ἔνθα ἦσαν οἱ νεώσοικοι, τρίτον δὲ ἐκαλεῖτο *Ἀφροδίσιον*. Τὸ ἐμπορικὸν τοῦτο τμῆμα τοῦ ἀρχαίου λιμένος κατεῖχεν ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν πλευράν, ἀπὸ τοῦ τελωνείου, καὶ μέρος τῆς βορείας, μέχρι τῆς νῦν πλατείας Καραϊσκάκη.

Ἐμπόριον. Π. ἐν Ἱσπανίᾳ. Βλ. **Ἐμπορίαι.**

Ἐμπόριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 1078.

ἐμποροδικεῖον. Δικαστήριον συγκείμενον ἢ ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐμπόρων ἢ ἐν μέρει ἐξ ἐμπόρων καὶ ἐν μέρει ἐκ νομικῶν καὶ ἔχον δικαιοδοσίαν περιοριζομένην εἰς τὴν ἐκδίκασιν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.

ἐμποροκρατισμὸς ἢ **ἐμποροκρατικὸν σύστημα.** Τὸ σύνολον τῶν πεποιθήσεων, θεωριῶν καὶ πράξεων, αἵτινες ἐκράτησαν ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ ΙΕ' μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, μὲ ἀφετηρίαν κυρίως τὴν Γαλλίαν. Κατὰ ταύτας, σκοπὸς τοῦ ἐμπορίου εἶνε ἡ αὔξησις τοῦ πλούτου, μαρτυρουμένη διὰ τῆς ἀποκτήσεως ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας ποσότητος πολυτίμων μετάλλων· ἕτερος σκοπὸς εἶνε ἡ ἐπίτευξις ἐνεργητικοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, ὁλονὲν βελτιουμένου διὰ τῆς κατακτήσεως νέων ἀγορῶν.

ἐμποροπανήγυρις. Ἡ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἑορτῆς τινος συγκέντρωσις ἐμπόρων καὶ ἐμπορευμάτων εἰς πόλιν τινά, μὲ σκοπὸν τὴν διεξαγωγὴν ἀγοραπωλησιῶν. Αἱ ἐμποροπανηγύρεις ἀπετέλουν σπουδαιότατον μέσον ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων διαφόρων χωρῶν ἢ περιφερειῶν τῆς αὐτῆς χώρας, ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνος μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐμποροπανηγύρεις τελοῦνται ἀκόμη εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν, Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν. Καὶ αὗται ὅμως τείνουσι βαθμηδὸν νὰ ἐξαφανισθῶσι. Νεωτέρα μορφὴ τῶν ἐμποροπανηγύρεων, μὲ ὅλως ἄλλην ὀργάνωσιν, εἶνε αἱ λεγόμεναι ἐκθέσεις (τοπικαὶ ἢ διεθνεῖς).

Ἔμπουσα

ἔμπορος. Κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Ἐμπορικοῦ Νόμου, ὁ ἀσκῶν ἐπὶ ἰδίῳ ὀνόματι πράξεις ἐμπορικὰς καὶ ἔχων σύνηθες ἐπάγγελμα τὴν ἐμπορίαν.

ἔμπουσα (ἡ). Παρ' ἀρχαίοις, φάντασμα «δαιμονιῶδες», ἀνῆκον εἰς τὴν λατρείαν τῆς θεᾶς Ἑκάτης. Περιγράφεται ὡς θηρίον, ἀλλάσσον μορφὴν ταχέως, ἐμφανιζόμενον ἄλλοτε μὲν ὡς βοῦς, ἄλλοτε δὲ ὡς ἡμίονος, κατόπιν ὡς γυνὴ ὡραιοτάτη, μετατρεπομένη πάλιν ἀμέσως εἰς κύνα· ἅπαν τὸ πρόσωπόν της ἐμφανίζεται λάμπον ἐκ πυρός, ἔχει δὲ ἓν σκέλος χαλκοῦν καὶ τὸ ἕτερον ὄνειον· ἐκ τούτου ὠνομάζετο καὶ *ὀνοσκελίς*.

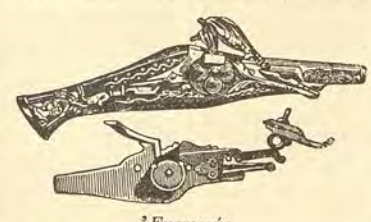

Ἐμπυρεύς

ἔμπουσα (ἡ· empusa). 1) Μύκης ἐκ τῶν ἐντομοφθοροειδῶν, παράσιτον τῆς οἰκιακῆς μυίας, κοινότατον. Ὅταν ἓν σπόριον τοῦ μύκητος ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ μυίας, βλαστάνει ἐπ' αὐτῆς. Ἡ ἀνάπτυξις ἐμπουσῶν φέρει τὸν θάνατον τῆς μυίας. —2) Ἔντομον ὀρθόπτερον ἐκ τῶν μαντιδῶν. Ἔχει τὸ πρόσθιον μέρος τῆς κεφαλῆς μετὰ κωνοειδοῦς ἀποφύσεως ἀπολῃγούσης εἰς ὀξὺ ἢ φυλλοειδὲς ἄκρον. Ὑπάρχουσι τρία εὐρωπαϊκὰ εἴδη.

ἐμπρακτος μετάνοια. Βλ. μετάνοια **ἔμπρακτος.**

ἐμπρησμός. Καταστροφὴ πράγματός τινος ὁλικὴ ἢ μερικὴ διὰ πυρός, γινομένη εἴτε ἐκ δολίας προαιρέσεως εἴτε ἐξ ἀμελείας, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ νόμος τιμωρεῖ διὰ ποικίλων ἑκάστοτε ποινῶν, ἀναλόγως τῶν ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου προβλεπομένων περιπτώσεων.

ἐμπροσθότονος. Τετανικὴ σύσπασις τοῦ κορμοῦ πρὸς τὰ ἐμπρός.

ἐμπροσθοφυλακή. Στρατιωτικὴ δύναμις προπορευομένη φάλαγγός τινος, ἵνα προφυλάττῃ ταύτην ἀπὸ αἰφνιδίων ἐχθρικῶν ἐπιθέσεων, πρωτοπορία.

Ἔμπρόσνερο. Χ. νομοῦ Χανίων. Βλ. **Μπρόσνερο.**

ἐμπύημα. Ἀθροισις πύου ἐν κοιλότητι τοῦ σώματος. Εἰδικώτερον καλεῖται οὕτω τὸ ἐξίδρωμα τῆς πυώδους πλευρίτιδος.

ἐμπύησις. Βλ. διαπύησις.

ἐμπυρεύς. Μεταλλικὸν μέρος τῶν φορητῶν πυροβόλων ὅπλων, περιλαμβάνον διάφορα τεμάχια δι' ὧν προκαλεῖται ἡ ἐκπυροσκρότησις. Ἐμπυρέων ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη.

Ἔμς (Ems). 1) Ὁ *Ἀμασίας* τῶν ἀρχαίων. Ποταμὸς τῆς ΒΔ. Γερμανίας, πηγάζων ἀπὸ τῆς ΝΔ. κλιτύος τοῦ Τευτοβουργικοῦ δρυμοῦ, ἐν τῇ πρωσσικῇ Βετσφαλίᾳ. Ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 320 χλμ. εἰς τὸν κόλπον Δόλλαρτ τῆς Βορείου θαλάσσης, διαιρούμενος διὰ τῆς νήσου Βόρκουμ εἰς δύο κυρίους βραχίονας. Τὸ ὑδατοπέδιον αὐτοῦ εἶνε 11.995 τ.χλμ. Διώρυγες ἑνοῦσι τὸν Ἔ. μὲ τοὺς ποτ. Ρῆνον, Λίππε κ.ἄ.—2) Π. μετὰ περιφήμων λουτρῶν, ἐν τῷ πρωσσικῷ νομῷ Βίσβαδεν τῆς Ἔσσης-Νάσσαου. Κάτ. 7000. Εἰς τὰ πέριξ μεταλλεῖα ἀργύρου καὶ μολύβδου. Τὸ Ἔ. εἶνε ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ περιφημοτέρα λουτρόπολις τῆς Εὐρώπης. Ἔχει κλῖμα ἥπιον.

Ἔμς τηλεγράφημα. Ἀπεκλήθη οὕτω τὸ τηλεγράφημα, τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας καὶ μετέπειτα αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Α' ἀπέστειλεν ἐξ Ἔμς τὴν 9 Ἰουλίου 1870 πρὸς τὸν Βίσμαρκ, ἵνα κατατοπίσῃ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν συζητήσεων του μετὰ τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ Βενεδέττι διὰ τὸ ζήτημα τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου Χοεντσόλλερν διὰ τὸν ἱσπανικὸν θρόνον. Ὁ Βίσμαρκ προέβη εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ τηλεγραφήματος ἀλλοιώσας ἢ συμπτύξας τὸ κείμενον κατὰ τρόπον ὥστε ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων ὡς ὑβριστικὸν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ἔναυσμα διὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870-1871.

ἐμύς (ἡ). Γένος χελωνῶν περιλαμβάνον δέκα εἴδη ζῶντα ἀμφιβίως εἰς τὴν Ἀνατολικὴν περιοχὴν καὶ ἐν τῇ Ἀμερικῇ. Εὐρωπαϊκὸν εἶδος εἶνε *ἑ. ἡ τελματόβιος*, διαδεδομένη καὶ ἐν Ἑλλάδι, κν. *νεροχελώνα*. Ἔχουσα μῆκος σώματος μετὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς οὐρᾶς 33-40 ἑκστμ. Διαμένει εἰς τὰ ἠρέμως ρέοντα ὕδατα καὶ τρέφεται ἐξ ἰχθύων,

σκωλήκων, μαλακίων καὶ ἐντόμων. Τὸν χειμῶνα ἀποναρκοῦται ἐντὸς κοιλωμάτων. Ἡ σάρξ της πολλαχοῦ τρώγεται.

ἐμφαινοτυπικὸς χάρτης (κν. **χαρτὶ τῆς ἡμέρας**). Φωτογραφικὸς χάρτης, ἔχων ὡς φωτοπαθῆ οὐσίαν τὸν χλωριοῦχον ἄργυρον, ἐφ' οὗ ἡ τύπωσις γίνεται διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, τυπουμένης ἀμέσως ἐμφανοῦς εἰκόνος.

ἔμφραγμα. Τὸ ἐντὸς τερηδονισμένου ὀδόντος τιθέμενον ὑλικὸν πρὸς σφράγισιν.

ἔμφραξις. *(Ἰατρ.)* Διήθησις συνήθως αἱμορραγικὴ τῶν σπλάγχνων ἐξ ἐμβολῆς.

ἐμφύσημα. *(Ἰατρ.)* *Ἐμφύσημα τοῦ πνεύμονος*, χρονία πάθησις ἐξ ἀνευρύνσεως τῶν πνευμονικῶν κυψελίδων καθιστῶσα τὸν πνεύμονα καὶ τὸν θώρακα εὐρύτερον καὶ δυσχεραίνουσα τὴν ἀναπνοήν. *Ἐμφύσημα ἀνασάρκα*, διήθησις ἀέρος ἢ ἀερίων εἰς τὸν ὑποδόριον συνδετικὸν ἱστόν.

ἐμφυσηματικός. Ὁ πάσχων ἐκ πνευμονικοῦ ἐμφυσήματος.

ἐμφύσησις. *(Ἰατρ.)* Βιαία εἰσαγωγὴ ἀέρος ἐντὸς τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν ἢ κονιωδῶν φαρμάκων διὰ φυσητῆρος ἐντὸς κοιλοτήτων τοῦ σώματος.

ἐμφυσητήρ. Ἐργαλεῖον δι' οὗ ἐκτελοῦνται αἱ ἐμφυσήσεις.

ἐμφύτευσις. *(Νομ.)* Ἐμπράγματον ἀπαλλοτριωτὸν καὶ κληρονομητὸν δικαίωμα ἐπὶ ἀλλοτρίου ἀκινήτου κτήματος, δυνάμει τοῦ ὁποίου ὁ δικαιοῦχος *(ἐμφυτευτής)* ἐπὶ καταβολῇ ὡρισμένου χρηματικοῦ ποσοῦ *(κανόνος)* ἀσκεῖ δικαίωμα κυριότητος ἐπὶ τοῦ ἀλλοτρίου τούτου κτήματος. Ἡ κυριότης αὕτη καλεῖται *ὠφέλιμος κυριότης*, ἡ δὲ τοῦ παρέχοντος τὸ κτῆμα εἰς ἐμφύτευσιν *ψιλὴ κυριότης* καὶ ὁ παρέχων *ψιλὸς κύριος*.

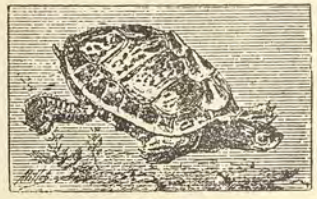

Ἐμύς

ἐνάγισμα. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, θυσία ἱλαστήριος προσφερομένη εἰς νεκρόν, ἰδίως ἥρωα. Οὕτως ἐκαλεῖτο καὶ τὸ εἰς νεκρὸν ἢ ἥρωα σφαγιαζόμενον θῦμα. Ἐκόπτετο ὁ λαιμὸς αὐτοῦ, ταπεινουμένης τῆς κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, τὸ δὲ αἷμα ἔρρεεν εἰς αὔλακα πέριξ τοῦ τάφου ἢ τοῦ βωμοῦ τοῦ ἥρωος. *Ἐναγίσματα* κατὰ πληθ. ἦσαν αἱ καθ' ὡρισμένας ἡμέρας προσφερόμεναι εἰς τὰς σκιὰς τῶν νεκρῶν *χοαὶ* οἴνου καὶ ἐλαίου, ὡς καὶ τὰ μύρα, δι' ὧν ἐρραντίζοντο καὶ αἱ ταινίαι δι' ὧν ἐκοσμοῦντο οἱ τάφοι.

ἐναιώρημα. Ὑγρὸν βλεννῶδες ἢ κολλῶδες, ἐν ᾧ ἀναμιγνύεται στερεά τις οὐσία μὴ διαλυτή, ἧς τὰ μόρια ἐναιωροῦνται ἐν αὐτῷ.

ἐνάλιοι θεοί. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, οἱ περὶ τὸν μέγαν τῶν θαλασσῶν θεὸν Ποσειδῶνα διάφοροι θεοί. Οἱ σπουδαιότεροι: Ὠκεανὸς καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Τηθύς· ὁ Νηρεὺς καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Δωρὶς μετὰ τῶν 50 αὐτῶν θυγατέρων (Νηρηΐδων), ὁ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος Τρίτων καὶ περὶ τοῦτον πλῆθος ὁμοίων θεοτήτων, οἱ Τρίτωνες· οἱ θαλάσσιοι δαίμονες Πρωτεύς, Γλαῦκος, Λευκοθέα καὶ Μελικέρτης ἢ Παλαίμων, ἡ Σκύλλα, αἱ Σειρῆνες καὶ τέλος οἱ θεοὶ τῶν ποταμῶν, ἄρρενες ἀπόγονοι τοῦ Ὠκεανοῦ.

ἐναλλαγή. Γενικὸς ὅρος δηλῶν τὴν χρῆσιν στοιχείου τινὸς τοῦ λόγου (γράμματος, γένους, ἀριθμοῦ, πτώσεως, προσώπου, χρόνου, ἐγκλίσεως, φωνῆς) ἀντὶ ἄλλου ἐν τῇ συνθέσει τῆς φράσεως ἢ προτάσεως.

ἐναλλὰξ γωνίαι. Βλ. γωνία.

ἐνάμνιον ὑγρόν. Ὑρῶδες ὑγρὸν πληροῦν τὸ ἐσώτατον ἐκ τῶν περιβλημάτων τοῦ ἐμβρύου (ἄμνιον) καὶ χρησιμεῦον ὅπως κρατῇ αὐτὸ εὐκίνητον καὶ ἀσφαλὲς ἀπὸ ἐξωτερικῶν κακώσεων.

ἐνανθρώπησις. Ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διατριβὴ αὐτοῦ χάριν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, οἵτινες, πεσόντες ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ διαβόλου, δὲν ἠδύναντο ἐξ ἑαυτῶν νὰ σωθῶσιν, ἀλλ' ἦσαν καταδεδικασμένοι εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὸν αἰώνιον θάνατον.

ἐναντιοδρομία ἢ **ἐναντιοτροπία.** *(Φιλοσ.)* Παρ' Ἡρακλείτῳ, ἡ ἐξ ἀντιθέτων σύστασις καὶ ἡ δι' ἀντιθέτων εἰς ἀντίθετα διάλυσις, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν ἀΐδιον ζωὴν τοῦ παντός, ἄνευ τῆς ὁποίας ὄχι μόνον νέκρωσις καὶ ἀκινησία θὰ ἐπεκράτει ἐν τῷ σύμπαντι, ἀλλὰ καὶ οὐδεμία ἁρμονία θὰ ἦτο δυνατή.

ἐναντιωματικοὶ σύνδεσμοι. Οἱ ἄλλως *ἀντιθετικοί* (βλ.λ.), εἰδικώτερον δὲ οἱ καθ' ὑπόταξιν συνδέοντες δύο *ἐναντίας προτάσεις*, ἤτοι οἱ *καίπερ, καίτοι, κἄν*, ἐν δὲ τῇ δημώδει οἱ *ἂν καί, μολονότι, μ' ὅλο πού, ἐνῶ*.

ἐνάργεια. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἐναργοῦς· εὐκρίνεια, σαφήνεια. ‖ *(Λογ.)* Ἡ ἰδιότης κρίσεών τινων δι' ἧς αὗται παρίστανται ἡμῖν τοσοῦτον φαειναί, ὥστε εἰμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἀναγνωρίσωμεν αὐτὰς ὡς ἰσχυούσας.

Ἔναρε ἢ **Ἴναρα.** Λίμνη τῆς βορείου Φιλλανδίας (1421 τ.χλμ.), ὕψ. ὑ.ἐ.θ. 115 μ., ἐκτάσεως 16.200 τ.χλμ. Ἧς τὰ ὕδατα ἐκρέουσι πρὸς τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν. Εἶνε πλήρης ὀφάλων καὶ βραχωδῶν νησίδων.

Ἐνάρεα ἢ **Ἐνάρια.** Χώρα ὀρεινὴ τῆς Ν. Ἀβησσυνίας, Β τῆς Κάφφα, περιβαλλομένη ὑπὸ ὀρέων, ὧν ὑψηλότερα κορυφὴ τὸ Ἔγα (2900 μ.), καὶ περιρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποτ. Γίβε. Πλουσία εἰς ὕδατα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουσιν ἐκτεταμένα ἕλη. Ἔδαφος γονιμώτατον. Κλῖμα ἥπιον καὶ γλυκύ. Οἱ κάτοικοι, τῆς φυλῆς τῶν Γάλλα, εἶνε Χριστιανοί, Μωαμεθανοὶ καὶ Φετιχισταί. Πρωτ. *Σάκκα*.

ἐνάρθρωσις. Εἶδος σφαιροειδοῦς διαρθρώσεως ὀστῶν.

ἔναυσμα. *(Πυροτεχν.)* Τὸ ἄνευ φλογὸς προσάναμμα, οἷον τὸ ἀγαρικὸν (ὕσκα) καὶ τὰ παρόμοια, διὰ τῶν ὁποίων μεταδίδεται τὸ πῦρ. Κατ' ἐπέκτ. καὶ τὸ ἐμπύρευμα.

ἐναυσματοδόκη. Δοχεῖον ἐξ ἐκλεκτοῦ φύλλου μετάλλου μὴ εὐκόλως ὀξειδουμένου ἢ ἐπιχρυσωμένου, ἐν τῷ ὁποίῳ τίθεται συνήθως τὸ ἔναυσμα. ‖ Εἰδικῶς, εἰς τὰς νάρκας, τὰς βόμβας καὶ τοὺς κώνους τῶν τορπιλλῶν, κεντρικὴ ὀπὴ τῆς γομοδόκης ἐν εἴδει δοχείου διὰ τὸ ἔναυσμα.

Ἐνβὲρ πασᾶς. Τοῦρκος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1881-1922). Εἷς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ νεοτουρκικοῦ κινήματος τοῦ 1908. Τῷ 1911 ὠργάνωσε τοὺς Ἄραβας τῆς Τριπολίτιδος ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν. Κατὰ τὸν δεύτερον Βαλκανικὸν πόλεμον κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτάτων αἰτίων τῆς συμμετοχῆς τῆς Τουρκίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Μετὰ τὴν νίκην τῶν Συμμάχων τῆς Συνεννοήσεως κατέφυγεν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἶτα εἰς Ρωσίαν. Τῷ 1919 ἐφονεύθη εἰς Τουρκεστὰν ἐν μάχῃ κατὰ τῶν Μπολσεβίκων.

Ἐνγάδίν. Κοιλὰς κειμένη, ἐξαιρέσει μικρᾶς λωρίδος ἀνηκούσης εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐν τῷ κα-

τονίῳ Γραουβύνδεν τῆς Ἑλβετίας, μεταξὺ τῶν δύο ὑπὸ παγώνων κεκαλυμμένων δροσειρῶν τῶν Β. καὶ Ν. Ραιτικῶν Ἄλπεων. Ἀρδεύεται ὑπὸ τοῦ ποτ. Ἶν, ἔχει δὲ μῆκος 90 χλμ. Χωρίζεται εἰς δύο κοιλάδας, τὴν *Ἄνω Ἐ.* καὶ τὴν *Κάτω Ἐ.* Ἐκ τούτων ἡ Ἄνω Ἐ. συχνάζεται ὑπὸ πολλῶν ξένων. Αἱ κυριώτεραι πόλεις τῆς Ἄνω Ἐ. εἶνε αἱ λουτροπόλεις Ἅγ. Μαυρίκιος, Σαμάδεν, Δαβός, Σιλβαπλάνα, Σίλσ-Μαρία. Ἡ Κάτω Ἐ. εἶνε στενωτέρα. Οἱ κάτοικοι εἶνε Καθολικοὶ καὶ ὁμιλοῦσιν, ἐκτὸς τῆς γερμανικῆς, τὴν ραιτορρωμανικὴν διάλεκτον.

Ἔνγελ (Engel). 1) *Ἰωάννης Ἰάκωβος*. Γερμανὸς φιλόσοφος, δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος (1741-1802). Διετέλεσε καθηγητὴς καὶ εἶτα διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου ἐν Βερολίνῳ. Ἐδημοσίευσεν «Ἰδέαι περὶ τῆς μιμικῆς», πρακτικὴν φιλοσοφίαν «Ὁ φιλόσοφος διὰ τὸν κόσμον» καὶ τὸ μυθιστόρημα «Ὁ κύριος Λαυρέντιος Στάρκ».—2) *Ἐδουάρδος*. Γερμανὸς φιλόλογος καὶ λογογράφος γεννηθεὶς τῷ 1851. Ἐδημοσίευσεν «Ἱστορίαν τῆς γερμανικῆς φιλολογίας», «Ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς φιλολογίας», μελέτην περὶ τοῦ «Γαῖτε» καὶ «Περὶ προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης». Ἐπισκεφθεὶς τῷ 1886 τὴν Ἑλλάδα ἐξέθηκε τὰς ἐντυπώσεις του ἐν ταῖς «Ἑλληνικαῖς ἀριναῖς ἡμέραις». Ἔγραψεν ἐπίσης διηγήματα. — 3) *Γεώργιος*. Γερμανὸς λογοτέχνης γενν. τῷ 1866. Ἐκτὸς ἄλλων ἔγραψε τὰ δράματα «Εἰς τὸν λιμένα» καὶ «Ἀνωθεν τῶν ὑδάτων», τὸ μυθιστόρημα «Χὰν Κλὺτ ὁ φιλόσοφος».

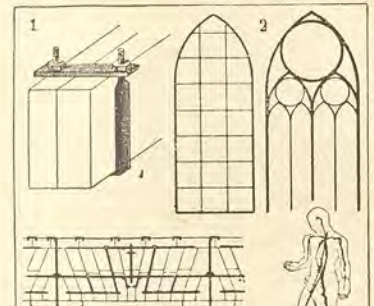

Ἔνδεσμος

1 τοιχοποιίας, 2 ὑαλώματος, 3 διαπήξεως, 4 ἐκμαγείου

Ἐνγελβερῦ (Engelberg). Κώμη τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ Οὐντερβάλδεν, εἰς ὕψος 1023 μ.ὑ.ἐ.θ. Εἶνε τόπος ὑδροθεραπείας καὶ γαλακτοθεραπείας καὶ κέντρον θερινῶν διασκεδάσεων.

Ἐνγὲλς (Φρειδερῖκος Engels). Γερμανός, εἷς ἐκ τῶν ἱδρυτῶν καὶ ἀρχηγῶν τοῦ διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἡ χαρακτηριστικωτάτη μετὰ τὸν Κ. Μὰρξ φυσιογνωμία τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος (1820-1895). Ὀπαδὸς τοῦ Ἐγέλου, ἐμελέτησε τὸ ἐργατικὸν κίνημα ἀγγλίᾳ, ἀποτέλεσμα δὲ τῶν μελετῶν τούτων ὑπῆρξε τὸ βιβλίον του: «Ἡ κατάστασις τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐν Ἀγγλίᾳ» (1845). Συνειργάσθη μὲ τὸν Κάρολον Μὰρξ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου ὡς καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου «Ἡ ἁγία οἰκογένεια» καὶ ἔγραψε προλόγους εἰς τὰ ἔργα τοῦ Μὰρξ, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τούτου ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν καθοδήγησιν καὶ κατεύθυνσιν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἔργα: «Ἡ καταγωγὴ τῆς οἰκογενείας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ κράτους», «Ὁ Λουδ. Φόϋερβαχ καὶ τὸ τέλος τῆς γερμανικῆς κλασσικῆς φιλοσοφίας» καὶ τὸ «Ἀντι-Δύριγ» (μεταφρασθέντα εἰς τὴν Ἑλληνικήν).

Ἐνγελχαρδ (Βίκτωρ Engelhardt). Γερμανὸς φιλόσοφος (1891-). «Ἀντιλήψεις περὶ τοῦ κόσμου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων» «Ἱστορία τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ» κ.ἄ.

Ἔνγλερ (Ἀδόλφος Engler). Γερμανὸς βοτανικός (1844-). Ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Πράντλ τὰ μνημειώδη συγγράμματα: «Φυσικαὶ οἰκογένειαι τῶν φυτῶν», ἔνθα ὅλαι αἱ οἰκογένειαι τῶν φυτῶν κατατάσσονται κατ' ἰδίον σύστημα ταξινομήσεως, ὅπερ ἐπεκράτησε, καὶ τὸ «Φυτικὸν βασίλειον», ἐν ᾧ περιγράφονται ὅλα τὰ εἴδη τῶν φυτῶν. Ἕτερα ἔργα «Ἡ βλάστησις τῆς γῆς», «Ὁ φυτικὸς κόσμος τῆς Ἀφρικῆς», «Κατάλογος τῶν οἰκογενειῶν τῶν φυτῶν».

Ἔνγρ (Ἰωάννης Αὔγουστος Δομίνικος Ingres). Γάλλος ζωγράφος (1780-1867). Ἔργα: «Οἰδίπους καὶ Σφίγξ», «Ὁ Ρογῆρος ἐλευθερῶν τὴν Ἀγγελικήν», «Ἡ ὁδαλίσκη», «Ἡ Ἀποθέωσις τοῦ Ὁμήρου», «Ἀναδυομένη Ἀφροδίτη», «Ἰωάννα Δ' Ἄρκ», «Ἡ ἀσθένεια τοῦ Ἀντιόχου», «Στρατονίκη», «Ὁ Ἰησοῦς μεταξὺ τῶν Φαρισαίων», καθὼς καὶ πλῆθος ἀριστοτεχνικῶν προσωπογραφιῶν, ὡς τοῦ Μ. Βερτέν, τοῦ Κερουβίνι κ.ἄ.

ἐνδαρτηρῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ ἔσω χιτῶνος τῶν ἀρτηριῶν.

ἔνδειξις. Κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Νόμου διδόμενον ὁρισμόν, πραγματικὸν γεγονὸς ἔχον τοιαύτην φυσικὴν συνάφειαν μετά τινος ἀξιοποίνου πράξεως, ὥστε νὰ δύναται τις ἐξ αὐτοῦ νὰ συμπεράνῃ λογικῶς περὶ τῆς τελέσεως ἢ μὴ τοῦ ἀδικήματος καὶ περὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ τῆς ἀθῳότητος ἐκείνου ὅστις κατηγορεῖται ἐπ' αὐτῷ.

ἔνδεκα. Ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, κληρωτοὶ ἄρχοντες, ἐπιμελούμενοι κυρίως τὰ τοῦ δεσμωτηρίου. Ἀνηγορεύοντο διὰ κλήρου, εἷς ἐξ ἑκάστης τῶν δέκα φυλῶν, συνηριθμεῖτο δὲ μετ' αὐτῶν καὶ γραμματεύς.

ἐνδεκάγωνον. Πολύγωνον ἔχον δώδεκα πλευρὰς καὶ ἔνδεκα γωνίας.

ἐνδεκασύλλαβος. Ἐν ᾗ τῇ νεωτέρᾳ στιχουργίᾳ ἑ. ὀνομάζεται ἰδίως ὁ στίχος ὅστις ἀποτελεῖται ἐξ 11 συλλαβῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν 10η συλλαβὴ εἶνε πάντοτε τονισμένη, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων φέρουσιν ἀπαραιτήτως ρυθμικὸν τόνον ἡ 6η ἢ ἡ 4η (ἀπαγορευομένης τῆς τομῆς ἀμέσως μετὰ τὴν 6ην) καὶ ὁ παραγόμενος ἐκ τοῦ στίχου τούτου διὰ τῆς παραλείψεως τῆς 11ης συλλαβῆς ἢ τῆς προσθήκης καὶ 12ης ἀτόνου συλλαβῆς. Εἷς ἑνδεκασύλλαβον στίχον εἶνε γεγραμμένη ἡ «Θεία Κωμῳδία» τοῦ Δάντη. Παράδειγμα κανονικῶν ἑνδεκασυλλάβων:

«Τέτοιαν ὥρα οἱ νεκροὶ διψοῦν καὶ πάνε
στῆς Λησμονιᾶς τὴν κρουσταλλένια βρύση
μὰ βοῦρκος τὸ νεράκι θὰ μαυρίση
ἂ στάξει γι' αὐτοὺς δάκρυ ὅθε ἀγαπᾶνε»

(Μαβίλης)

ἐνδερμικὴ μέθοδος. *(Ἰατρ.)* Ἐφαρμογὴ φαρμάκου ἐπὶ τοῦ δέρματος ἀπογυμνωθέντος τῆς ἐπιδερμίδος.

ἔνδεσμος. Σύμπλεγμα μεταλλίνων ἢ σιδηρῶν δοκίδων ἢ ράβδων, χρησιμεῦον πρὸς ἐσωτερικὴν σύνδεσιν καὶ στερέωσιν τῶν μερῶν τοιχοποιίας, διαπήξεως, ὑαλώματος, γλυπτικοῦ προπλάσματος ἢ ἐκμαγείου χαλκοῦ ἀνδριάντος κ.τ.τ. ‖ Ἐπίσης

πᾶν τὸ χρησιμεῦον πρὸς στήριξιν ἢ σύνδεσιν τοῦ κυρίου μέρους ἐργαλείου ἢ σκεύους.

ἐνδημία. Ἡ ἐπικράτησις νόσου τινὸς εἰς ὡρισμένον τόπον.

ἐνδημικὰ φυτά. Φυτὰ ζῶντα εἰς ὡρισμένας χώρας καὶ περιωρισμένους τόπους. Εἶνε πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ *κοσμοπολιτικὰ* φυτά.

ἐνδημικαὶ νόσοι. Λοιμώδεις νόσοι ἐπιπολάζουσαι συνήθως εἰς ἕνα τόπον, ὡς λ.χ. ἡ ἑλονοσία, ὁ τυφοειδὴς κλ. ἐν Ἑλλάδι.

ἐνδημοῦσα σύνοδος. Ἡ ἀποτελουμένη ἑκάστοτε ἐκ πάντων τῶν ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ κλίματος ἐνδημούντων ἀρχιερέων καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἢ πατριάρχου τοῦ κλίματος.

ἔνδικα μέσα. *(Νομ.)* Βοηθήματα ἅτινα χορηγεῖ ὁ Νόμος εἰς τοὺς διαδίκους οἵτινες ὑπέστησαν βλάβην ἔκ τινος δικαστικῆς ἀποφάσεως καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐπιζητεῖται ἡ ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς μεταβολὴ ἢ ἀκύρωσις αὐτῆς. Ταῦτα ἐν τῇ Πολιτικῇ Δικονομίᾳ εἶνε τέσσαρα: ἡ *ἀνακοπή*, ἡ *ἔφεσις*, ἡ *ἀναίρεσις* καὶ ἡ *ἀναψηλάφησις*, ἀσκοῦνται δὲ διὰ δικογράφου καὶ ἀποκλείονται ἐὰν ὁ διάδικος ρητῶς ἢ σιωπηρῶς παρητήθη ἢ ἀπεδέχθη τὴν προσβαλλομένην ἀπόφασιν.

ἐνδοβλάστη. Τὸ ἔσω βλαστικὸν δέρμα τοῦ ἀρχεγόνου κυήματος.

ἐνδογαμία. Φυλετικὴ παράδοσις ἐπιτρέπουσα γάμον μόνον μεταξὺ ἀτόμων τῆς αὐτῆς πατριᾶς, φυλῆς, ἐθνικότητος ἢ συγκατοικούντων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον. Ἀντίθ. *ἐξωγαμία.*

ἐνδογένεσις. Ἡ ἐντὸς κυττάρου παραγωγὴ ἄλλου κυττάρου.

ἐνδογενὴς δηλητηρίασις ἢ **λοίμωξις.** Ἡ ἐξ ἐσωτερικῆς αἰτίας ἢ ἀνωμαλίας τῆς θρέψεως παραγομένη.

ἐνδόδερμα. Τὸ ἔσω βλαστικὸν δέρμα.

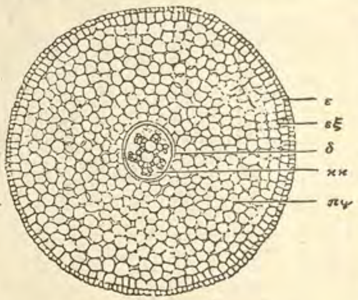

Ἐνδοδερμίς

ε ἐπιδερμίς, εξ ἐξωδερμίς, δ ἐνδοδερμίς, κκ κεντρικὸς κύλινδρος, πφ φλοιῶδες παρέγχυμα

ἐνδοδερμίς. *(Βοτ.)* Τὸ ἐσώτερον στρῶμα κυττάρων τοῦ φλοιοῦ, τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν εἴτε προστατευτικὸν ὡς ἐκ τοῦ ἀδιαβρόχου τῶν μεμβρανῶν καὶ τῶν εἰδικῶν ἀποφελλωμένων παχύνσεων αὐτῶν (ἐν σχήματι πετάλου κλ.), εἴτε ἀποταμιευτικόν *(ἀμυλοφόρος κολεός)*. Ἡ ἐνδοδερμὶς ἀπαντᾷ συνήθως εἰς τὰς ρίζας (ἶρις, σκόροδον κ.ἄ.), ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τοὺς βλαστούς.

ἐνδοέκκρισις. Ἡ ἐσωτερικὴ ἔκκρισις ἐνδοκρινοῦς ἀδένος.

ἐνδόζῳα. Παράσιτα σκωληκοειδῆ ζῶντα ἐντὸς τοῦ σώματος, οἷοι αἱ διάφοροι ἕλμινθες.

ἐνδοθήλιον. Λεπτὴ στιβὰς κυττάρων (ἐπιθήλιον) ἐπενδύουσα ἔσωθεν τὰ ἀγγεῖα ἢ ὀρογόνους κοιλότητας.

ἐνδοθηλίωμα. Κακοήθης ὄγκος τοῦ ἐνδοθηλίου.

ἐνδοκάρδιον. Ὑμὴν ἢ χιτὼν (ἐνδοθηλιακός) ἐπενδύων ἔσωθεν τὰς κοιλότητας τῆς καρδίας.

ἐνδοκαρδῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ ἐνδοκαρδίου ἐκ διαφόρων λοιμωδῶν νόσων καὶ ἰδίως τοῦ ὀξέος ρευματισμοῦ τῶν ἄρθρων, ἐπιγεννῶσα διαφόρους ἀλλοιώσεις τῶν βαλβίδων.

ἐνδοκάρπιον. Τὸ ἐσώτατον τῶν τριῶν στρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὸ περικάρπιον τοῦ καρποῦ. Ἄλλοτε εἶνε λεπτοτάτη μεμβρᾶνα *(σταφυλή)*, ἄλλοτε ἔχει σύστασιν χονδρώδη *(μῆλον, ἄπιον)*, ἄλλοτε ἀποξυλοῦται καὶ σχηματίζει τὸν πυρῆνα *(δαμάσκηνον)*. Τὰ ἑσπεριδοειδῆ ἔχουσιν ἐνδοκάρπιον σαρκῶδες καὶ εὔχυμον.

ἐνδοκρινεῖς ἀδένες. Ἀδενώδη ὄργανα, ὧν τὸ ἔκκριμα ἀπορροφᾶται ἐν τῷ ὀργανισμῷ καὶ ρυθμίζει διαφόρους ζωϊκὰς λειτουργίας καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Τοιοῦτοι ἀ. εἶνε ὁ *θυρεοειδής*, ὁ *θύμος ἀ.*, τὰ *ἐπινεφρίδια*, ἡ *ὑπόφυσις τοῦ ἐγκεφάλου*, οἱ *γεννητικοὶ ἀδένες* κλ.

ἐνδοκρίνη. Βλ. **ἐνδοέκκρισις**.

ἐνδοκρινολογία. Κλάδος τῆς ἰατρικῆς ἀσχολούμενος περὶ τὰς φυσιολογικὰς καὶ παθολογικὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων.

ἐνδομήτριον. Ὁ ἔσω βλεννογόνος χιτὼν τῆς μήτρας.

ἐνδομητρῖτις. Φλεγμονὴ τοῦ ἐνδομητρίου προερχομένη συνήθως ἐκ μολύνσεως ἐπιλοχείου ἢ βλεννορροϊκῆς.

ἐνδομυϊκὴ ἔνεσις. Ἡ γινομένη οὐχὶ ὑπὸ τὸ δέρμα, ἀλλὰ βαθύτερον, ἐντὸς τῆς μυϊκῆς μάζης.

ἐνδομύκης. Γένος ἀσκομυκήτων, οὗ κυριώτερον εἶδος εἶνε *ἐνδομύκης ὁ λευκάζων* ἢ *σακχαρομύκης ὁ λευκάζων*, ὅστις προξενεῖ τὴν νόσον τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μυκητώδης στοματῖτις*.

ἐνδονυχῖτις. Φλεγμονὴ τῆς σαρκώδους καὶ ὀνυχογόνου μεμβράνης τοῦ ποδός, πάθησις συχνὴ εἰς τὸν ἵππον, ὀλιγώτερον δὲ συχνὴ εἰς τὸν βοῦν, τὸ πρόβατον, τὸν χοῖρον. Ὀφείλεται εἰς ὑπερβάλλον βάρος τοῦ σώματος, πληθωρικὴν κρᾶσιν, ὑπερσιτισμόν, ἀδράνειαν καὶ ὀρθοστασίαν παρατεταμένην, ὑπερκόπωσιν, ὑψηλὴν θερμοκρασίαν.

ἐνδοπαράσιτα. Βλ. **ἐνδόζῳα**.

ἐνδόπλασμα. Τὸ περὶ τὸν πυρῆνα τοῦ κυττάρου κοκκιῶδες πρωτόπλασμα.

ἐνδοπόδιον ἢ **ἐνδοποδίτης.** Ὅρος τῆς ζῳολογίας χαρακτηριστικὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ τμήματος τῶν ποδῶν τῶν μαλακοστράκων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τοῦτο διαφέρουσι τῶν ἄκρων ὅλων τῶν ἄλλων ἀρθροπόδων, καθ' ὅσον ἕκαστος ἐξ αὐτῶν σχηματίζει δύο χωριστοὺς κλάδους, ἕνα ἐσωτερικὸν καὶ ἕνα ἐξωτερικόν.

ἐνδόπρωκτα. Μικρὰ βρυόζῳα ὀνομασθέντα οὕτω, διότι ἔχουσι τὸν πρωκτὸν ἐντὸς τοῦ κλοιοῦ τῶν στοματικῶν κεραιῶν. Σχηματίζουσι κοινότητας, ὧν ἕκαστον ἄτομον ἀποτελεῖται ἐκ στελέχους, δι' οὗ προσφύεται εἰς τὸν βυθόν, καὶ ἐκ κάλυκος. Ἐξ αὐτῶν τὰ γένη *πεδικελλῖνα* καὶ *λοξόσωμον* ζῶσιν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας, τρίτον δὲ γένος ἡ *ὑδρίσκη* εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς Β. Ἀμερικῆς.

ἐνδοσκόπησις ἢ **ἐνδοσκοπία.** Ἡ διὰ τοῦ ἐνδοσκοπίου ἐξέτασις ἐσωτερικῆς τινος κοιλότητος τοῦ σώματος.

ἐνδοσκόπιον. Ἐργαλεῖον, δι' οὗ φωτιζόμενον ἠλεκτρικῶς ἐξετάζεται τὸ ἐσωτερικὸν κοιλότητος τοῦ σώματος. Παραλλαγὴ τοιούτου εἶνε τὸ διαφανοσκόπιον.

ἐνδόστωσις. Ἐξόγκωμα ἐξέχον πρὸς τὸν αὐλὸν μακροῦ ὀστοῦ.

ἐνδοσυνθετικαὶ γλῶσσαι. Βλ. συσσωματικαὶ γλῶσσαι.

ἐνδοταρσιαία ἐξόστωσις ἢ **ἐνδοτάρσιον ὀστέωμα.** *(Κτηνιατρ.)* Πᾶσα διόγκωσις τῶν ὀστεωδῶν μερῶν τῶν συνιστώντων τὸν ταρσόν, ὡς ἡ διόγκωσις τῆς ἐσωτερικῆς κάτω ἄκρας τοῦ ὀστοῦ τῆς κνήμης (καμπύλη), ἡ ἐπὶ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ ὀστοῦ τῆς ἐσωτερικῆς περόνης καὶ τοῦ πήχεως, κν. *καρακοῦσι*, καὶ ἡ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ἐξωτερικῆς περόνης καὶ τῆς προεξοχῆς τοῦ μεταταρσίου. Αἱ παθολογικαὶ αὗται ἀλλοιώσεις τοῦ ταρσοῦ ἐπιφέρουσιν ἐνίοτε διαλειπούσας χωλότητας.

ἐνδοφάτνιον. Τὸ περιόστεον τῶν ὀδοντικῶν φατνίων.

ἐνδοφλέβιο ἔνεσις. Βλ. ἔνεσις.

ἐνδοφλεβῖτις. Βλ. **φλεβῖτις.**

ἐνδόφλοιον. Τὸ ἐσωτερικὸν πράσινον καὶ χυμῶδες στρῶμα τοῦ φλοιοῦ τῶν ξυλωδῶν φυτῶν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *ἐξώφλοιον.*

ἐνδοχώρα. Ἡ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν προέκτασις τοῦ ἐδάφους τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτον κατελήφθησαν αἱ ἀκταί.

Ἐνδρ (Indre). Παραπόταμος τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ποτ. Λίγηρος. Πηγάζων ἐκ τοῦ ὀροπεδίου Βουσσὰκ ἐν τῷ νομῷ Σέρ (κεντρικὴ Γαλλία) συμβάλλει εἰς ἀπόστασιν 30 χλμ. Δ τῆς Τούρ. Μῆκος 265 χλμ. Ἐξ αὐτοῦ ἔλαβον τὸ ὄνομα δύο νομοὶ τῆς Γαλλίας.

ἐνδρομίδες. Παρ' ἀρχαίοις, εἶδος ὑψηλοῦ ὑποδήματος τῶν δρομέων καὶ κυνηγῶν. ‖ Ἐκ τούτου καλοῦνται καὶ νῦν *ἐνδρομίδες* ἐν τῷ στρατῷ τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα (βλ.λ.) τῶν ἐφίππων, κν. μπόττες, κατὰ τόπους δὲ **στιβάλια**, **στιβάνια** καὶ **τσισμέδια** ‖ Ἐπίσης παρ' ἀρχαίοις, εἶδος παχείας χλαίνης.

Ἐνδύ (Βικέντιος δ' Indy). Γάλλος μουσουργὸς γενν. ἐν Παρισίοις τῷ 1851, μαθητὴς τοῦ Καίσαρος Φράνκ. Ἡγέτης τῆς «Φραγκιστικῆς σχολῆς» ἐν Γαλλίᾳ, καταλέγεται μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων ζώντων Γάλλων μουσικῶν. Συνέθεσεν ἔργα διὰ μουσικὴν δωματίου, διὰ συμφωνικὴν μουσικὴν καὶ διὰ τὸ θέατρον, ὧν κυριώτερα «Τὸ στοιχειωμένο δάσος», ἡ συμφωνικὴ τριλογία «Βάλλενστάϊν», τὸ «Ἆσμα τῆς καμπάνας» κατὰ τὸ γνωστὸν ποίημα τοῦ Σίλλερ, ὁ «Φερβαάλ», λυρικὸν δρᾶμα, σκηνικὴ μουσικὴ διὰ τὴν «Μήδειαν», «Ὁ θρῦλος τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου» καὶ πολλὰ μικρότερα ἔργα καθὼς καὶ θρησκευτικὴν μουσικήν. Συνέγραψε καὶ «Θεωρίαν τῆς μουσικῆς συνθέσεως».

ἔνδυμα. Ὅ,τι ἐνδύει τὸ σῶμα, εἰδικώτερον δὲ τὸ περιβάλλον τὸν κορμὸν καὶ πρὸς τὰ σκέλη κατερχόμενον κύριον τμῆμα τῆς ἀμφιέσεως. Τὸ πρῶτον ἔνδυμα φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ μανδύας ἐκ δέρματος φονευθέντος θηρίου χάριν ἐπιδείξεως τοῦ κατορθώματος. Ἀρχικῶς ὡς ὕλη διὰ τὰ ἐνδύματα ἐχρησιμοποιήθη τὸ δέρμα, ἐνωρίτατα ὅμως ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ φλοιοὶ δένδρων, ἤδη δὲ ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς ἤρχισε καὶ ἡ τέχνη τοῦ ὑφαίνειν. Σῳζόμενα μνημεῖα, γλυπτά, ἐπιγραφαὶ καὶ ζωγραφίαι, μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἀνδρικῶν ἐνδυμάτων ἦτο ἁπλοῦν *περίζωμα*, περιβάλλον τὰ ἰσχία καὶ κατερχόμενον ἐπὶ τῶν μηρῶν.

Τὸ ὁμηρικὸν ἔνδυμα τῶν ἀνδρῶν ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο κυρίως τεμάχια, τὸν *χιτῶνα* καὶ τὴν *χλαῖναν* ἢ *φᾶρος*. Αἱ γυναῖκες ἐνεδύοντο ἐσωτερικῶς μὲ τὸν *πέπλον* ἢ *ἑανόν*, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν χιτῶνα τῶν ἀνδρῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔφερον εἶδος ἱματίου. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἄνδρας, αἱ γυναῖκες περιέδενον τὸν πέπλον μὲ ζώνην· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερον τὴν *καλύπτραν* ἢ *κρήδεμνον*, τὸ ὁποῖον ἔπιπτε καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐν εἴδει σημερινοῦ *βέλου* μακροῦ. Εἰς τὴν ὥριμον ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν (τέλος Ϛ' καὶ ἀρχὰς Ε' αἰῶνος), ἐπεκράτησε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς γυναικεῖον τὸ ἰωνικὸν ἔνδυμα ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ *ἰωνικοῦ* λεγομένου χιτῶνος καὶ τοῦ ἱματίου καὶ ἔχον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν δωρικὸν πέπλον, χειρῖδας (μανίκια), αἵτινες δὲν ἦσαν ἐρραμμέναι ἐπὶ τοῦ ἐνδύματος, ἀλλ' ἐσχηματίζοντο ἐκ τοῦ τετραπλεύρου ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀρκετὰ πλατύ. Καλλίστην ἰδέαν τοῦ ἰωνικοῦ χιτῶνος λαμβάνομεν ἐκ τῶν λεγομένων «κορῶν», ἀγαλμάτων γυναικείων τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως. Αἱ ἀρχαιότεραι φέρουσι τὸν δωρικὸν πέπλον, αἱ δὲ νεώτεραι τὸν ἰωνικὸν χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ κατὰ διαφόρους τρόπους τὸ *ἱμάτιον*, εἶδος ἐπανωφορίου ἐκ βαρυτέρου ὑφάσματος. Κατὰ τὴν *κλασσικὴν ἐποχήν*, ὁ ἰωνικὸς χιτὼν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ δωρικοῦ πέπλου. Δὲν ἔχει χειρῖδας, ζώννυται περὶ τὴν ὀσφύν, σχηματίζει ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ *διπλοΐδιον* καὶ πορποῦται ἐπὶ τῶν ὤμων. Ὁ συρμὸς τοῦ ἰωνικοῦ χιτῶνος ἐπανῆλθε κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος. Ἀντιθέτως ἡ *ἐξωμίς*, βραχὺς χιτών, φερόμενος διὰ στενῆς χειρῖδος ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου καὶ ἀφήνων γυμνὸν τὸν δεξιὸν καὶ μέρος τοῦ στήθους, ἦτο τὸ σύνηθες ἔνδυμα τῶν δούλων, τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ἀσχολουμένων εἰς βαρέα ἔργα, ὡς ἐπιτρέπον ἐλευθερίαν κινήσεων. Οἱ Ἐτροῦσκοι ἐνεδύοντο ὅπως οἱ Ἕλληνες, μὲ τὸν χιτῶνα καὶ τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ὅμως ἐκόπτετο εἰς σχῆμα ἡμικυκλίου καὶ ἐξειλίχθη βραδύτερον εἰς τὴν ρωμαϊκὴν *τήβεννον*. Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ὅμως ἤρχισεν ἐπικρατοῦσα ἡ χρῆσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἱματίου (pallium), ἐνῷ αἱ Ρωμαῖαι δέσποιναι ἔφερον πλέον τὴν ποδήρη ἐσθῆτα (stola).

Ἐνδόπρωκτον

(πεδικελλῖνα ὑπὸ μεγέθυνσιν μεθ' ἑνὸς νέου ἀτόμου)

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καταδικάζοντος τὸ γυμνὸν εἰς τὴν ἀμφίεσιν, συνετέλεσεν εἰς τὴν γενίκευσιν τῶν ραπτῶν ἐνδυμάτων. Ἐνεφανίσθησαν οὕτω καὶ ἐπεβλήθησαν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (301 μ.Χ.) ἡ *δαλματικὴ* ὡς κύριον χειριδωτὸν ἔνδυμα, τὸ βραχύτερον καὶ ἄνευ χειρίδων *κολόβιον*, αἱ κελτικαὶ *βράκαι* καὶ τὰ ὑπὸ ποικίλας ὀνομασίας ἀναφερόμενα μακρὰ ἢ βραχέα ἐπιβλήματα, ὧν ὁ συρμὸς ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας μετεδίδετο ἐκ τοῦ Βυζαντίου εἰς τὰς ὑποτελεῖς χώρας καὶ τοὺς πέριξ λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ ἔνδυμα τῆς ἀκμῆς τοῦ Βυζαντίου ἔχει καταφανῆ τὴν γαλατικὴν ἐπίδρασιν. Οἱ ἀρχαῖοι Γαλάται ἔφερον τὰς *βράκας*, ἐπ' αὐτῶν δὲ στενὸν περιστήθιον, κατερχόμενον μέχρι τοῦ μέσου τῶν μηρῶν, καὶ ἄνωθεν τούτου τὸν *σάγον*, ἐξ οὗ ἐξειλίχθη βραδύτερον τὸ *χιτώνιον* τῶν χωρικῶν. Αἱ γυναῖκες ἔφερον εὐρὺν πτυχωτὸν ποδήρη χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶδος ἐμπροσθέλλας, δενομένης ἐπὶ τῶν ἰσχίων. Κοινὸς ἦτο ὁ μετὰ καλύ-

πτρας μανδύας, τὸ *βαρδοκούκουλλον*, ὡς καὶ ἡ ποδήρης *καρακάλλα*. Μετὰ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν, αἱ ἀνώτεραι τάξεις ἐδέχθησαν τὸ ἑλληνορρωμαϊκὸν ἔνδυμα, ἀντιθέτως ὅμως οἱ Ρωμαῖοι, καὶ δι' αὐτῶν οἱ Βυζαντινοί, ἐτροποποίουν τὰς ἀμφιέσεις των κατὰ τὰ παλαιὰ γαλατικὰ ὑποδείγματα. Ἐκ τῆς ἀναμίξεως ταύτης προῆλθεν ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Καρολομάγνου τὸ δυτικὸν μεσαιωνικὸν ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζουσι διὰ μὲν τὸν ἄνδρα τὸ στενὸν χειριδωτὸν χιτώνιον, περισκελίδες καὶ μανδύας πορπούμενος ἐπὶ τῶν ὤμων, διὰ δὲ τὴν γυναῖκα ἡ ποδήρης ἐσθὴς μετ' ἐσωτερικοῦ χιτῶνος (ὑποκαμίσου). Κατ' ὀλίγον τὸ ἔνδυμα ἤρχισε προσαρμοζόμενον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ καθημερινοῦ βίου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς πολεμικῆς πανοπλίας ἀφ'ἑτέρου· ἐνεφανίσθη οὕτω ἡ ἀνάγκη τῶν καταλλήλων ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων. Κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα αἱ γυναικεῖαι ἐσθῆτες ἐγίνοντο ὁλονὲν μακρότεραι, στενώτεραι, συνεσφιγμέναι περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ ἀνοικτότεραι εἰς τὸν λαιμὸν καὶ ἄνωθεν τῶν μαστῶν· ἀντιθέτως τὸ ἀνδρικὸν χιτώνιον ἐβραχύνετο, μόλις φθάνον εἰς τοὺς μηρούς, ἐγενικεύοντο δὲ αἱ καλῶς ἐφαρμοζόμεναι, πλεκταὶ συνήθως καὶ δίχρωμοι περισκελίδες.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος τὰ γυναικεῖα ἐνδύματα ἔτεινον πρὸς τὸ εὐρυχωρότερον. Οἱ συρμοὶ ἐδημιουργοῦντο καὶ μετεδίδοντο μὲ ἀλλεπαλλήλους καὶ συγκρουομένας πρὸς ἀλλήλας τροποποιήσεις, ἀρχικῶς μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας, εἶτα δὲ ἐκ τῆς Ἱσπανίας, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος τὸν τόνον καὶ τὸ ὑπόδειγμα ἔδιδε πλέον ἡ γαλλικὴ Αὐλή. Τὸ ἀνδρικὸν χιτώνιον μετεβλήθη εἰς βραχὺ κολόβιον ἢ *ἐσωκάρδιον* ἢ *ζιππώνι*, μέχρις οὗ ἐφθασεν εἰς τὸ σημερινὸν *γιλέκον*· ὁ μανδύας ἐγένετο κοντὴ *κάπα*, εἶτα ἐφωδιάσθη μὲ χειρίδας, συνεσφίγχθη ὄπισθεν τῆς ὀσφύος καὶ ἐδιχάσθη πρὸς τὰ κάτω εἰς δύο πτερύγια ὅπως ἐξελίχθῃ εἰς τὰ σημερινὰ φράκα, ρεδιγκότας καὶ ζακέδες· καὶ τὰ ἐκ νέου ἀναφανέντα κολπωτὰ βρακία κατῆλθον πλατυνόμενα μέχρι τῶν γονάτων, ἐνῷ αἱ ὑπ' αὐτὰ πλεκταὶ περισκελίδες περιωρίζοντο εἰς ἁπλᾶς περικνημίδας, διὰ νὰ καταντήσωσιν εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἐμφανισθέντα καὶ κυριαρχοῦντα ἔτι *πανταλόνια*. Τὸ γυναικεῖον ἔνδυμα ὡπλίσθη μὲ *στηθοδέσμους* καὶ *κρινολίνα* καὶ πρόσθετα ὀγκώδη ἐπιβλήματα. Καὶ ταῦτα ὅμως κατηργήθησαν, ἔκτοτε δὲ τὸ ἔνδυμα ἀκολουθεῖ τὰς γραμμὰς τοῦ σώματος, τηρουμένου γενικῶς τοῦ κανόνος ὅτι τὸ κατώτερον ἔνδυμα τῶν ἀνδρῶν εἶνε ἡ περισκελίς, τὸ δὲ τῶν γυναικῶν ἡ φοῦστα. Αἱ διάφοροι ἐθνικαὶ ἐνδυμασίαι ὑποχωροῦσι παντοῦ πρὸ τοῦ γενικευομένου «εὐρωπαϊκοῦ» ἐνδύματος.

Ἐνδυμίων. Ἥρως, τὸν ὁποῖον, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐρωτευθεῖσα ἡ Σελήνη, ἐπεσκέπτετο τὴν νύκτα εἰς τὸ σπήλαιόν του, ἔσχε δ' ἐξ αὐτοῦ πεντήκοντα υἱοὺς καὶ ἐπέτυχε τέλος παρὰ τοῦ Διὸς νὰ κοιμᾶται αἰωνίως διατηρῶν τὴν νεότητα καὶ τὸ κάλλος.

ἐνδώσμωσις. Βλ. διαπίδυσις καὶ ὥσμωσις.

ἐνειλιγμένη καμπύλης καὶ **ἐνειλιγμένη ἐπιφανείας.** Οἱ ὅροι οὗτοι εἰς τὰ μαθηματικὰ σημαίνουσιν ἄλλην καμπύλην ἢ ἄλλην ἐπιφάνειαν σχηματιζομένην ἐκ τῆς πρώτης κατά τινα ὡρισμένον τρόπον· ἡ πρώτη λέγεται *ἐξειλιγμένη*· μία ἐνειλιγμένη ἔχει ἀπείρους ἐξειλιγμένας. Ἐὰν νῆμά τι σταθεροῦ μήκους εἶνε ἐφηρμοσμένον ἐπὶ τῆς ἐνειλιγμένης καὶ ἐξελίσσεται βαθμηδόν, οὕτως ὥστε τὸ τεταμένον μέρος του νὰ ἐφάπτεται ἑκάστοτε τῆς ἐνειλιγμένης, πᾶν σημεῖον αὐτοῦ γράφει μίαν ἀπὸ τὰς ἐξειλιγμένας.

ἐνεκέν. Μεξικανικὸν ὄνομα ἀγαύης τῆς ἀκάμπτου, ἧς τὰ μακρὰ φύλλα παρέχουσιν ἐκλεκτὰς ἴνας διὰ σχοινία γνωστὰς ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα *ἑνεκὲν* ἢ *σίσαλ*.

ἔνεμα (τό). Τὸ διὰ κλυστῆρος ἐγχεόμενον ὑγρόν.

ἐνέργεια. Πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς μηχανικὸν ἔργον ἢ ὅ,τι δύναται νὰ παραχθῇ διὰ τῆς καταναλώσεως μηχανικοῦ ἔργου. Τὴν πρώτην ἀφορμὴν συσχετίσεως τῆς θερμότητος πρὸς τὸ μηχανικὸν ἔργον διετύπωσεν ὁ Γερμανὸς ἰατρὸς Ροβέρτος Μάϋερ (1842) καὶ ἔκτοτε ἀνεγωρίσθη ὅτι εἶνε δυνατὴ ἡ μεταβολὴ τοῦ μηχανικοῦ ἔργου εἰς θερμότητα καὶ ὅτι ὑπάρχουσι σταθεραὶ ποσοτικαὶ σχέσεις διέπουσαι τὴν μεταβολὴν ταύτην. Ἐπίσης φορτισμένος πυκνωτὴς περιέχει ἠλεκτροστατικὴν ἐνέργειαν, ἥτις δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς μηχανικὸν ἔργον ἢ εἰς θερμότητα. Μῖγμα ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου περιέχει ἀποταμίευμα χημικῆς ἐνεργείας, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ὑπὸ μορφὴν μηχανικοῦ ἔργου κατὰ τὴν ἔκρηξιν ἢ ὑπὸ μορφὴν θερμότητος.

Ποσόν τι ἐνεργείας εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ εἰς ἰσοδύναμον ἐνέργειαν ἄλλης μορφῆς, εἶνε ὅμως ἀδύνατον ἡ ὑπάρχουσα ἐνέργεια νὰ ἐκμηδενισθῇ ἢ νὰ παραχθῇ ἐνέργεια ἐκ τοῦ μηδενός. Ἡ πρότασις αὕτη ἀποτελεῖ τὸν νόμον τῆς ἀφθαρσίας τῆς ἐνεργείας, ὅστις μετὰ τοῦ νόμου τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης.

ἐνεργειοκρατία. Ἡ μεταφυσικὴ θεωρία (Ἡράκλειτος, Πλωτῖνος, Φίχτε) ὅτι ἡ πραγματικότης ἐγκειται ἐν τῇ κατὰ νόμον χωρούσῃ μεταβολῇ, ἐν τῷ γίγνεσθαι, ἐν τῇ ἐξελίξει, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ ἠρεμίᾳ καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ. Ἐπίσης ἡ ψυχολογικὴ θεωρία ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶνε οὐσία, ἀλλ' ἐνέργεια (Χιούμ, Ἔγελος, Βούντ, Πάουλσεν καὶ ἄλλοι). Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις καλεῖται *ἐνεργειοκρατία* ἡ ἄλλως *ἐνεργητικὴ* ἡ γνώμη καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει αὐτοτελὴς ὕλη, ἀλλ' ἡ οὕτω καλουμένη ὕλη εἶνε ἄθροισμα διαφόρων, ἐν χώρῳ τεταγμένων ἐνεργειῶν (Ὄστβαλδ, Δυέμ).

ἐνεργητικὰ ῥήματα. Τὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ τι εἴτε εἰς ἄλλο εἴτε εἰς ἑαυτό, κυρίως δὲ τὰ ἔχοντα ἐνεργητικὴν τήν τε διάθεσιν καὶ τὴν φωνήν, ἤτοι τὰ λήγοντα εἰς *-ω*, *-ῶ* καὶ (ἐν τῇ ΑΕΓ) *-μι*. Τούτων ἄλλα μὲν εἶνε *ἀμετάβατα*, π.χ. *τρέχω*, *πλέω*, *θάλλω*, ἄλλα δὲ *μεταβατικά*, ἤτοι δέχονται ἄμεσον ἀντικείμενον, π.χ. *σχίζω*, *τιμῶ*, *δίδω(μι)*, *λαμβάνω*. Ἐνεργητικὴν φωνὴν ἔχουσι καὶ τὰ οὐδέτερα καλούμενα ῥήματα, ἤτοι τὰ δηλοῦντα οὐχὶ ἐνέργειαν ἢ πάθος τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ κατάστασιν αὐτοῦ, π.χ. *εἰμί*, *ζῶ*, *ὑγιαίνω*, *χαίρω*· ἔτι δὲ καὶ τινα τῶν ἐχόντων παθητικὴν διάθεσιν, π.χ. *πάσχω*, *θνήσκω* (ὑπό τινος).

ἐνεργητικόν. Τὸ σύνολον τῶν περιουσιακῶν στοιχείων ἢ ἀξιώσεων, ἅτινα κέκτηται πρόσωπον ἢ ἐπιχείρησίς τις. Περιλαμβάνει τὰ διαθέσιμα μετρητά, τὰ ἀκίνητα ἢ κινητά, τὰς κατὰ τρίτων ἀξιώσεις (γραμμάτια, τρεχουμένους λογαριασμοὺς κλ.) καὶ οἱαδήποτε ἀντικείμενα ἔχουσιν ἢ δύνανται νὰ ἔχωσι περιουσιακὴν ἀξίαν.

ἔνεσις. Ἡ διὰ καταλλήλου σύριγγος ἔγχυσις ὑπὸ τὸ δέρμα *(ὑποδόριος ἔ.)* ἢ ἐντὸς τῶν μυῶν *(ἐνδομυϊκὴ ἔ.)* ἢ ἐντὸς φλεβός *(ἐνδοφλέβιος ἔ.)* ὑγροῦ φαρμακούχου ἢ βιολογικοῦ παρασκευάσματος πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν.

ἐνεσόλη (énésol). Ὁ ἀρσενικοῦχος ὑδράργυρος.

ἐνεστώς. Πρῶτος τῶν ἀρχικῶν χρόνων τοῦ ῥήματος, δηλῶν πρᾶξιν γινομένην ἐν τῷ παρόντι,

ἤτοι καθ' ἣν στιγμὴν ἐκφωνεῖ τὸ ῥῆμα ὁ ὁμιλῶν, ἢ κατ' ἔθος ἐπαναλαμβανομένην, ἀκόμη δὲ καὶ μέλλουσαν πρᾶξιν, ἥτις ἀμέσως ἢ ἀφεύκτως ἢ ἐνδεχομένως πρόκειται νὰ γίνῃ. Ἐνίοτε τίθεται ἀντὶ παρακειμένου, πρὸς δήλωσιν πράξεως γενομένης μὲν ἐν τῷ παρελθόντι, ἀλλ' ἧς τὸ ἀποτέλεσμα παρατείνεται καὶ εἰς τὸ παρόν. Ἐν τῇ ζωηρᾷ διηγήσει παρελθόντων συμβάντων ὁ ἐνεστὼς *(ἱστορικὸς ἐνεστώς)* ἐκφράζει ὅ,τι καὶ ὁ ἀόριστος, πρὸς ὃν ἐναλλάσσεται εἰς τὰς κυρίας ἰδίως τοῦ λόγου προτάσεις, ὁπότε ὅ τε ὁμιλῶν καὶ οἱ ἀκροαταὶ ἢ ἀναγνῶσται νοοῦσι τὴν πρᾶξιν ὡς ἐὰν ἦσαν κατ' αὐτὴν παρόντες.

ἐνετήρ. Βλ. **κλυστήρ.**

Ἐνετία. Βλ. Βενετία.

Ἐνετοί. Ἀρχαιότατος λαὸς ἐν Παφλαγονίᾳ, συγγενὴς τῶν Βενετῶν τῆς Ἰταλίας.

ἐνεχυρόγραφον. Τὸ ἕτερον ἐκ τῶν δύο εἰς διαταγὴν ὑπὸ τῶν Γενικῶν Ἀποθηκῶν ἐκδιδομένων ἐπὶ τῇ ἀποθέσει ἐμπορευμάτων ἐγγράφων, διὰ τῆς ὁποίας ὑπογραφήσεως τοῦ ὁποίου ἐνεχυριάζονται τὰ ἀποτεθειμένα εἰς τρίτον.

ἐνεχυροδανειστήριον. Ἵδρυμα παρέχον ἐπὶ τόκῳ δάνεια, ἀσφαλιζόμενα δι' ἐνεχύρου. Σκοπὸς τῶν ἐνεχυροδανειστηρίων εἶνε κυρίως ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν πτωχοτέρων τάξεων, ἵνα μὴ αὗται εἰς στιγμὰς ἀνάγκης πίπτωσιν εἰς χεῖρας τοκογλύφων.

Ἐνθετικὴ διακόσμησις

ἐνέχυρον. Πρᾶγμα κινητόν, ὅπερ ὁ ὀφειλέτης ἢ ἔγγυητὴς αὐτοῦ παραδίδει εἰς τὸν πιστωτὴν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀπαιτήσεώς του. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ὀφειλέτης δὲν δυνηθῇ νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του εἰς τὴν τακτὴν ἡμέραν, ὁ πιστωτὴς δικαιοῦται νὰ ἐκποιήσῃ, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενα, τὸ ἐνέχυρον, νὰ κρατήσῃ δὲ προνομιακῶς τὰ ὀφειλόμενα. Τὸ τυχὸν περισσεῦον ἐκ τῆς ἐκποιήσεως ποσὸν ἀνήκει εἰς τὸν ὀφειλέτην ἢ τὸν ἐγγυητήν του. Δι' ἐνέχυρα ἀξίας ἄνω τῶν 50 δραχμῶν ἀπαιτεῖται ἰδιωτικὸν ἔγγραφον ἢ συμβολαιογραφικὴ πρᾶξις.

ἕνζυμον καὶ **ζυμογόνον, ζυμεγέρτης, φύραμα** κλ. Οὐσία παραγομένη ὑπὸ ζωϊκῶν ἢ φυτικῶν κυττάρων καὶ ἔχουσα τὴν καταλυτικὴν ἐνέργειαν ἀνὰ ἐπιφέρῃ, ὑπὸ εἰδικὰς συνθήκας, διαφόρους χημικὰς ἀλλοιώσεις δι' ὀξειδώσεως, ἀναγωγῆς, ὑδατώσεως ἢ ἀποσυνθέσεως. Εἶνε δύο εἰδῶν: τὰ *διαλυτὰ ἔ.*, ὅπως ἡ πεψίνη, παγκρεατίνη, κλ. καὶ τὰ *ἔμμορφα ἔ.*, ὅπως τὰ ἔ. τῆς προζύμης τοῦ ζύθου, τοῦ ὄξους κλ.

ἐνηλικιότης. Ἡ κατάστασις τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον ἔχει συμπληρώσει τὴν ἡλικίαν μεθ' ἣν, κατὰ τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον, ἀρχεται ἡ πλήρης ἱκανότης πρὸς ἐπιχείρησιν νομικῶν πράξεων. Ἐν Ἑλλάδι τὸ 21ον ἔτος.

ἐνθετικὴ διακόσμησις (incrustation). Τρόπος τῆς διακοσμήσεως, κυρίως τῶν μετώπων τῶν τόξων τῆς κεντρικῆς κιονοστοιχίας τῶν παλαιοχριστιανικῶν, ἐνίοτε καὶ τῶν βυζαντινῶν, ναῶν, διὰ τετραγώνων περικλειόντων διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα ἐν εἴδει ψηφιδωμάτων. ‖ Οὕτω ἐπίσης καλεῖται ἡ ἐγκόλαψις ἢ ἐπικόλλησις ποικιλμάτων ἐπὶ ἐπίπλου, ὅπλου, ἐγχειριδίου ὡς καὶ παντὸς ἔργου τέχνης. Τὰ ποικίλματα ταῦτα δύνανται νὰ ὦσιν ἐξ ἀργύρου, χρυσοῦ, ἐλεφαντόδοντος, πολυτίμου ξύλου ἢ καὶ οἱασδήποτε ἄλλης οὐσίας. Βλ. καὶ *ψηφιδωτόν*, *ψηφοθέτημα*.

ἐνθουσιασμός. *(Ψυχολ.)* Ἡ ἔξαρσις τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν σωματικῶν δυνάμεων τοῦ ὑπό τινος ἰδέας ζωηρῶς κατειλημμένου ἀνθρώπου. Ὁ ἐνθουσιασμὸς διακρίνεται τῆς φαντασιοκοπίας ἢ βακχείας ὡς διεπόμενος ὑπὸ τοῦ λόγου.

ἐνθουσιασταί ἢ **εὐχῖται.** Οἱ ὀπαδοὶ γνωστικιζούσης αἱρέσεως ἀκμασάσης κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα, ἰδίᾳ ἐν Θράκῃ. Οὗτοι ἐδέχοντο ὅτι ὁ Θεὸς εἶχε δύο υἱούς, τὸν κύριον τῶν ἐπιγείων, Σατανᾶ, καὶ τὸν κύριον τῶν ἐπουρανίων, Χριστόν. Ἀπερροφήθησαν, φαίνεται, κατόπιν ὑπὸ τοῦ Βογομίλων.

ἐνιαία διδασκαλία. Νεώτερον διδακτικὸν ἄξίωμα, καθ' ὃ ἀπορρίπτεται ἡ συνήθης διάταξις τῶν ἐν τῷ σχολείῳ διδασκομένων γνώσεων, τ.ἔ. κατανομὴ αὐτῶν εἰς μαθήματα φέροντα τὴν ὀνομασίαν τῶν οἰκείων ἐπιστημῶν καὶ διδασκαλία ἑκάστου ἐν ἰδιαιτέραις τακταῖς ὥραις, ἀντ' αὐτῆς δ' ὁρίζονται σύνολα γνώσεων συναγκουσῶν, τ.ἔ. μεγάλαι διδακτικαὶ ἑνότητες, πρὸς ἐπεξεργασίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἀπόψεων, χωρὶς νὰ λαμβάνηται φροντὶς ἀναγωγῆς αὐτῶν εἰς ἰδιαίτερα μαθήματα.

ἐνικὸς ἀριθμός. Ἡ μορφὴ τὴν ὁποίαν λαμβάνουσι τὰ πτωτικά, ἵνα δηλωθῇ μορφολογικῶς ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς μόνου ὄντος, ἢ τὰ ῥήματα, ἵνα δηλωθῇ ὅτι τὸ ὑποκείμενον περὶ οὗ κάμνει λόγον τὸ ῥῆμα εἶνε ἓν καὶ μόνον. Ἐν τούτοις, λέξεις τινές, ἂν καὶ τυπικῶς ὑπάγονται εἰς τὸν ἑνικὸν ἀριθμόν, ὡς ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν ἐννοίας, δηλοῦσι πολλὰ ὄντα, ὡς *ὁμάς*, *λαός*, *δῆμος*, *στρατός (περιεκτικά)*.

ἑνισμὸς ἢ **μονισμός.** Μεταφυσικὸν δόγμα, καθ' ὃ τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ ἐκπορεύονται ἐκ μιᾶς καὶ μόνης ἀρχῆς. Κατὰ ταῦτα, εἰς τὸν ἑνισμὸν ὑπάγεται καὶ ὁ *ὑλισμὸς* τῶν πρώτων Ἑλλήνων φιλοσόφων (Θαλῆς, Ἀναξίμανδρος, Ἀναξαγόρας) καὶ τοῦ Χαῖκελ, καθ' ὃν ἡ πραγματικὴ αὕτη οὐσία σύγκειται ἐκ τῶν δύο αὐτῆς ἐμφανίσεων, καὶ ἡ *ἰδεοκρατία*, καθ' ἣν ἡ πραγματικὴ οὐσία εἶνε διάφορος τῶν δύο αὐτῆς ἐμφανίσεων, οὖσα ἡ ὁριστὴ καὶ ἐπιγνωστή, ὡς ἐκδέχονται αὐτὴν ὁ Φίχτε, ὁ Σέλλινγ καὶ ὁ Χάρτμαν, ἡ παντελῶς ἀπρόσιτος εἰς τὴν ἡμετέραν διάνοιαν κατὰ τοὺς Σπινόζαν, Σπένσερ, Φόυερβαχ, Χέφδινγ καὶ ἄλλους.

ἐννεάγωνον. Τὸ ἐπίπεδον σχῆμα τὸ ἔχον ἐννέα πλευρὰς καὶ ἐννέα γωνίας· *κανονικὸν ἐννεάγωνον*, τὸ ἔχον τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ἴσας πρὸς ἀλλήλας ὅπως καὶ τὰς γωνίας.

Ἔννιος (Κόϊντος Ennius). Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Λατίνων ποιητῶν, ὁ «πατὴρ τῆς λατινικῆς ποιήσεως» (239-169 π.Χ.). Ἐγνώριζε τὴν Ἑλληνικήν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐδίδαξεν εἰς Ρώμην. Ἐποίησε τραγῳδίας, κωμῳδίας, ἔπος (Annales), ἐν τῷ ὁποίῳ περιέγραψεν εἰς ἑξαμέτρους στίχους τὴν ἱστορίαν τῆς Ρώμης, ἐπιγράμματα καὶ ἄλλα ποιήματα, ὧν σώζονται ἀρκετὰ ἀποσπάσματα.

ἔννοια. *(Λογ.)* Παράστασις ἔχουσα ὡρισμένον περιεχόμενον. Διακρίνομεν ἐννοιαν *ἀτομικήν*, ἀναφερομένην εἰς ἓν ἀντικείμενον, καὶ *καθολικήν*, ἐκφράζουσαν τὴν κοινὴν οὐσίαν τὴν ὑπάρχουσαν εἰς πολλὰ ἀντικείμενα. Ἡ ἐννοια εἶνε *σαφής*, ὅταν ἔχωμεν τοσοῦτον καθαρὰν συνείδησιν τοῦ βάθους καὶ τοῦ πλάτους αὐτῆς καθόλου, ὥστε

δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν αὐτὴν ὡς ἓν ὅλον ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων ἐννοιῶν. Αἱ ἔννοιαι διαιροῦνται εἰς *συγκεκριμένας*, ἀναφερομένας εἰς τὰ πράγματα ὡς εὑρίσκονται ἐν τῇ φύσει, καὶ εἰς *ἀφῃρημένας*, θεωρούσας καθ' ἑαυτὸ τὸ γνώρισμα τὸ ἐν τῇ πραγματικότητι μετ' ἄλλων συνημμένον.

ἐννοιοκρατία (conceptualismus). Ἡ περὶ καθολικῶν ἐννοιῶν διδασκαλία τοῦ Ἀβαιλάρδου, ἀξιώσαντος ὅτι αὗται δὲν ὑπάρχουσι μὲν πράγματι, ὡς ἠξίουν ἐν τῷ Μεσαίωνι οἱ ὀπαδοὶ τῆς καλουμένης πραγματοκρατίας (realismus), οὐδ' εἶνε ψιλὰ ὀνόματα κατὰ τὴν ἔκδοχὴν τῆς ὀνοματοκρατίας (nominalismus), ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ αὐτὰς διανοουμένου.

Ἐννὸμ φάραγξ. Στενὴ κοιλὰς εἰς τὸ Ν. μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐν αὐτῇ οἱ εἰδωλολάτραι Ἰσραηλῖται ἐθυσίαζον τὰ τέκνα των καίοντες ταῦτα ὑπὲρ τοῦ Μολὼχ. Καλεῖται ἐπίσης καὶ «πῦρ τῆς γεέννης», ἐκ τῶν πυρῶν τὰς ὁποίας ἤναπτον διὰ τὴν καῦσιν τῶν θυμάτων.

ἐνοίκιον. Τίμημα ἀντὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἐνοικιαστὴς ἀποκτᾷ τὸ δικαίωμα νὰ χρησιμοποιῇ ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον οἰκίαν ἢ ἄλλο τι πρᾶγμα. Βλ. *μίσθωσις*.

ἐνοικιοστάσιον. Ὁ ἕνεκα κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀναγκῶν καὶ ἐλλείψεως κατοικίας συνεπείᾳ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰσαχθεὶς θεσμός, δι' οὗ ἡ κατὰ τὸ ἰσχῦον Ἀστικὸν Δίκαιον λύσις τῆς μισθώσεως, ἕνεκα τῆς παρόδου τοῦ συμφωνηθέντος χρόνου ταύτης, δὲν ἐπέρχεται ἐὰν ὁ μισθωτὴς δὲν συμφωνεῖ, ἀλλὰ παρατείνεται ἡ ἀρχικὴ μίσθωσις μετὰ ἢ ἄνευ αὐξήσεων τοῦ ἀρχικῶς συμφωνηθέντος μισθώματος κατὰ τὰς ἑκάστοτε διακρίσεις τοῦ νόμου.

ἐνόπλιος. Ἀρχαῖος ἑλληνικὸς χορός, καθ' ὃν οἱ ὀρχησταὶ ἔφερον ὅπλα, ἀπεμιμοῦντο δὲ τὰς κινήσεις τῶν πρὸς πόλεμον ἐξορμώντων.

ἐνόρασις. Ἄμεσος ἐποπτεία τῆς ἀληθείας ἢ τῆς οὐσίας τινὸς ἄνευ μεσολαβήσεως τῆς διανοίας ἢ τῶν αἰσθήσεων, διαίσθησις. Ἡ ἐνόρασις εἶνε ἡ θεμελιώδης βάσις τῶν Νεοπλατωνικῶν, πάντων τῶν μυστικοπαθῶν, ἧς ἔχοντα καὶ ἐπιφανεῖς φιλόσοφοι, ὁ Πλάτων, ὁ Σπινόζας, ὁ Σέλλινγ, ὁ Φέχνερ, ὁ Βέρξον καὶ ἄλλοι, δοξάζοντες ὅτι εἶνε δυνατὸν διὰ νοητικῆς ἐποπτείας νὰ ἴδῃ τις τὰ πράγματα ἀμέσως ἄνευ συλλογισμοῦ, καθ' ὃν τρόπον βλέπει διὰ τῶν αἰσθήσεων τὰ ὑποπίπτοντα εἰς αὐτὰς ἀντικείμενα.

ἐνορία. Μικρὰ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια, λαμβάνουσα πρὸς καθορισμὸν τῆς δικαιοδοσίας της τὸ ὄνομα τοῦ ἐν αὐτῇ εὑρισκομένου ναοῦ.

Ἐνορία. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 579.

ἔνορκοι. Πολῖται ὁριζόμενοι διὰ κληρώσεως ὡς δικασταί, μεταξὺ τῶν ἐχόντων ὡρισμένα προσόντα (Νόμος ΒΚΗ' τοῦ 1892) καὶ συμπληρωσάντων τὸ 25ον ἔτος, δώδεκα τὸν ἀριθμόν, ἀποτελοῦντες μετὰ τῶν τακτικῶν δικαστῶν, καλουμένων συνέδρων, τὸ δικαστήριον τῶν κακουργοδικῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάγονται τὰ κακουργήματα καὶ τὰ συναφῆ μετ' αὐτῶν ἀδικήματα, τὰ πολιτικὰ ἀδικήματα καὶ τὰ τοῦ Τύπου. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἐνόρκου ἀποτελεῖ ἄμισθον δημόσιον λειτούργημα καὶ εἶνε καταναγκαστικὴ διὰ τοὺς πολίτας. Οἱ ἔνορκοι κρίνουσι τὸ πραγματικὸν μέρος τῆς ὑποθέσεως, ἀποφαινόμενοι περὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ μὴ τοῦ κατηγορουμένου καὶ περὶ ὅλων τῶν συναφῶν πρὸς τὴν ὑπαιτιότητα ζητημάτων. Τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς ἀποφασίζει τὸ δικαστήριον τῶν συνέδρων.

ἐνόρμησις. Νοσηρὸς αὐτοματισμὸς κινητικὸς ἢ ἀκάθεκτος ψυχικὴ δύναμις ὠθοῦσα εἰς διάπραξιν ἀλλοκότου ἢ ἐγκληματικῆς πράξεως.

ἐνορχήστρωσις. Βλ. *ὀρχήστρα*.

Ἐνοσίχθων καὶ **Ἐνοσίγαιος.** Ἐπίθετον τοῦ Ποσειδῶνος, ὡς ταράσσοντος τὴν γῆν διὰ τῆς τριαίνης καὶ δημιουργοῦντος τοὺς σεισμοὺς καὶ πλήττοντος τὰς ἀκτὰς διὰ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης.

ἐνόστωσις. Διόγκωσις ἐντὸς τῆς ὀστεΐνης οὐσίας.

ἐνούρησις. Ἀκουσία καθ' ὕπνον οὔρησις, νευροπάθεια τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

ἐνοφθαλμία. Ἐμβύθισις τοῦ ὀφθαλμικοῦ βολβοῦ ἐν τῷ κόγχῳ.

ἐνοφθαλμισμός. Ἡ ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ εἰσαγωγὴ μολυσματικοῦ ἰοῦ. Ἰσοδύναμος πρὸς τὸν ἐμβολιασμόν.

ἐνοχή. Ἡ ἰδιότης καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἐνόχου εἰς σφάλμα τι ἢ ἔγκλημα. ‖ *(Ἀστικ. Δίκ.)* Νομικὴ σχέσις, δυνάμει τῆς ὁποίας ὑποχρεοῦταί τις ὑπὲρ ἄλλου προσώπου εἰς ἐνέργειαν θετικὴν ἢ ἀποθετικήν. Ἡ ἐνέργεια ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς καλεῖται *παροχή*, τὸ πρόσωπον τὸ δικαιούμενον εἰς τὴν παροχὴν καλεῖται *δανειστής*, τὸ δὲ πρόσωπον τὸ ὑποχρεούμενον εἰς αὐτήν, *ὀφειλέτης*. Τὰ τῆς ἐνοχῆς διέπονται ὑπὸ τοῦ *ἐνοχικοῦ δικαίου*.

ἐνοχικὸν δίκαιον. Τὸ τρίτον μέρος τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, περιλαμβάνον τὸ σύνολον τῶν κανόνων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ρυθμίζονται νομικαὶ σχέσεις συναπτόμεναι ἐν τῇ ὑποχρεώσει τοῦ ὀφειλέτου, ἵνα παράσχῃ τῷ δανειστῇ παροχὴν ἔχουσαν περιουσιακὴν ἀξίαν. Ἰσχῦον παρ' ἡμῖν Ἐνοχικὸν Δίκαιον εἶνε τὸ Ρωμαϊκὸν καὶ οἱ τρεῖς τοπικοὶ κῶδικες τῶν Ἰονίων Νήσων (1841), Σάμου (1900) καὶ Κρήτης (1903) καθ' ὅσον δὲν ἐτροποποιήθησαν ὑπὸ νεωτέρων νόμων.

ἔνσημον. Τεμάχιον χάρτου παραστατικὸν ἀξίας, ἐφ' οὗ ἀναγράφονται διάφορα ἐμβλήματα καὶ διακριτικὰ γνωρίσματα καὶ ὅπερ χρησιμοποιεῖται διὰ φορολογικοὺς κυρίως σκοπούς. Περὶ τῶν ἐνσήμων τῶν χρησιμοποιουμένων διὰ τὴν εἰσπραξιν τῶν ὑπεγύων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον Χρέος τελῶν χαρτοσήμου βλ. *χαρτόσημον*. Ἐκτὸς τούτων, ὑπάρχει τὸ δικαστικὸν ἔνσημον, ὅπερ χρησιμοποιεῖται πρὸς εἰσπραξιν τῶν ὑποθηκικῶν τελῶν, τὸ δικηγορόσημον, διὰ τὴν εἰσπραξιν τοῦ εἰδικοῦ τέλους ἐπιτηδεύματος τῶν δικηγόρων, τὰ ἔνσημα ἐκπαιδευτικῶν τελῶν, φόρου καθαρᾶς προσόδου, χρηματιστηριακῶν πράξεων, φόρου οἰνοπνεύματος, ἐκπαιδευτικῆς προνοίας, διὰ τὴν εἰσπραξιν τῶν σχετικῶν φόρων, τὸ βιβλιόσημον διὰ τὴν εἰσπραξιν εἰδικῶν δικαιωμάτων τοῦ Δημοσίου ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῶν ἐκτυπουμένων κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας διδακτικῶν βιβλίων, τὸ προξενικόν, διὰ τὴν εἰσπραξιν τῶν προξενικῶν τελῶν, τὸ ἀγωγόσημον, ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τῶν ἀγωγῶν, ἀναλόγως τῆς ἀξίας αὐτῶν βάσει κλίμακος, τὸ ἰατρόσημον, ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τῶν συνταγῶν ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Συντάξεως Ἰατρῶν.

ἐνστάλαξις. Ἔγχυσις κατὰ σταγόνας θεραπευτικοῦ ὑγροῦ ἐν κοιλότητι τοῦ σώματος.

ἔνστασις. Προβολὴ ἐπιχειρήματος ἀνατρέποντος τὴν ὀρθότητα συλλογισμοῦ τινος ἢ ἀποφάσεώς τινος, ἀντίρρησις. ‖ Ὅρος ἀριστοτελικός, μερικὸν τρόπον ἀνασκευῆς ἐμφαίνων. ‖ *(Ποιν. Δικον.)* Ὅρος δηλῶν τὸ δικαίωμα καὶ τὴν πρᾶξιν τοῦ ἐναγομένου, ἀντιτασσομένου εἰς τὸν ἐνάγοντα καὶ ὑποστηρίζοντος ὅτι εἴτε δὲν ὑπῆρξεν

ἡ παρεγράφη τὸ δικαίωμα ὅπερ οὗτος ἐπιδιώκει διὰ τῆς ἀγωγῆς. Ἡ ἔνστασις ἔχει ὡς συνέπειαν, κρινομένη ὡς βάσιμος, οὐχὶ τὴν καταδίκην τοῦ ἑνάγοντος, ἀλλὰ τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ, διὰ παντός, ἐὰν πρόκειται περὶ ἀνατρεπτικῆς ἐνστάσεως, προσωρινῶς ἐὰν πρόκειται περὶ ἀναβλητικῆς.

ἔνστικτον. Φυσικὴ ὁρμὴ ὁδηγοῦσα τὰ ἄλογα ζῷα καὶ ἐν μέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς πράξεις ἐξυπηρετούσας τὴν συντήρησιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀναπαραγωγὴν τοῦ εἴδους· τὸ ὁρμέμφυτον.

Ἔνσχεδε (Enschede). Π. τῆς Ὁλλανδίας παρὰ τὰ γερμανικὰ σύνορα. Κάτ. 44.522. Σημαντικὸν κέντρον ὑφαντουργίας.

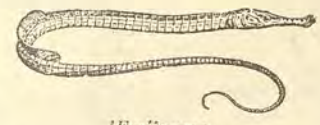

Ἐντέλουρος

ἔνταλμα. Ἔγγραφον διὰ τοῦ ὁποίου διατάσσεται ἡ παραγγέλλεται ἡ ἐκτέλεσις πράξεώς τινος. ‖ *Ἔνταλμα πληρωμῆς*, τίτλος πληρωμῆς τοῦ πιστωτοῦ τοῦ Δημοσίου *(χρηματικὸν ἔνταλμα)*. ‖ *Ἔνταλμα συλλήψεως*, ἔγγραφον δι' οὗ ὁ ἀνακριτὴς διατάσσει τὴν σύλληψιν καὶ τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ προσαγωγὴν τοῦ κατηγορουμένου. ‖ *Ἔνταλμα προφυλακίσεως*, ἔγγραφον δι' οὗ ὁ ἀνακριτὴς διατάσσει τὴν ἐν ταῖς φυλακαῖς τῶν ὑποδίκων προφυλάκισιν κατηγορουμένου, ἀφοῦ ἤκουσε τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ καὶ τὴν γνώμην τοῦ εἰσαγγελέως.

ἐνταλτήριον. Ἔγγραφον ἐπισκόπου δι' οὗ παρέχει οὗτος τὴν τοῦ ἐξομολογεῖν ἄδειαν εἰς ἱερέα τινά.

ἔντασις. Εἰς τὴν ἠλεκτρομετρίαν, τὸ ποσὸν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τὸ ὁποῖον εἰς τὴν μονάδα τοῦ χρόνου διέρχεται διὰ τῆς τομῆς ἀγωγοῦ· μονὰς ἐντάσεως εἶνε τὸ Ἀμπέρ. ‖ *Ἔντασις ἤχου*, ἓν τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἤχου. Ἦχος μικρᾶς ἐντάσεως εἶνε ὁ ἀσθενής. Ἡ ἔντασις τοῦ ἤχου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ πλάτος τῶν δονήσεων.

ἐνταφιασμός. Βλ. **ταφή**.

ἐντελέχεια. Ὅρος ἀριστοτελικὸς (ἐντελῶς ἔχειν) δηλῶν τὴν μετάβασιν τῆς ἀμόρφου καὶ ἀδρανοῦς ὕλης εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτῆς μορφήν.

ἐντέλουρος ἢ **νέροφις.** Ἰχθὺς ἐκ τῶν λοφοβραγχίων, μὲ σῶμα λεπτὸν καὶ ἐπίμηκες, οὐρὰν μακρὰν καὶ συλληπτικήν, ἄνευ πτερυγίων στηθιαίων καὶ ἕδραίου. Τινὰ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ ἀπαντῶσιν ἐν τῇ Μεσογείῳ. Μῆκος μέχρι 0,50 μ.

ἐντεραλγία. Ἐπώδυνος διαταραχὴ τῶν ἐντέρων.

ἐντεραναστομωσία. Ἐγχείρησις συνάπτουσα τὰ δύο ἄκρα ἀποκοπέντος ἐντέρου.

ἐντερεγχύτης. Κλυστὴρ διὰ πλύσεις ἐντέρου.

ἐντερεκτομία. Ἐκτομὴ τμήματος τοῦ ἐντέρου δι' ἐγχειρήσεως.

ἐντερεμβόλιον. Ἐμβόλιον καταπινόμενον ἀπὸ τοῦ στόματος, ὡς τὸ ἀντιτυφικόν.

ἐντερικὸν ὑγρόν. Ἐκκριμα ἐντερικῶν ἀδένων συνεργοῦν εἰς τὴν πέψιν τῶν τροφῶν.

ἐντερῖτις. Φλεγμονὴ καταρροϊκὴ τοῦ βλεννογόνου ὑμένος τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου ἐκ διαφόρων λοιμώξεων ἢ δηλητηριάσεων, προκαλοῦσα διάρροιαν, κωλικοὺς κλ. Εἰς τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῆς βρεφικῆς θνησιμότητος.

ἐντεριώνη. Τὸ ἐσώτερον μέρος τοῦ βλαστοῦ ἢ τῆς ρίζης, τὸ περιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ξυλώδους ἱστοῦ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ παρεγχυματικὰ κύτταρα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰ ἡλικιωμένα ὄργανα ὑφίστανται πολλάκις διαφοροποιήσεις. Εἰς τινα φυτὰ (βλαστοὶ ἀγρωστοειδῶν, δόναξ) ἡ ἐντεριώνη ἐλλείπει, εἰς τὴν θέσιν δὲ αὐτῆς σχηματίζεται κενόν.

Ἐντεριώνη κλήματος ἀμπέλου
ε ἐντεριώνη
α ξύλον
φ φλοιός

ἐντερόκηλη. Πρόπτωσις ἢ κήλη μοίρας τοῦ ἐντέρου διὰ στομίου τινὸς τῆς κοιλίας.

ἐντερόκλυσις. Πλύσις τοῦ ἐντέρου δι' ὑγροῦ ὑποκλυζομένου ἀπὸ τοῦ ἀπευθυσμένου.

ἐντερόκλυσμα. Τὸ ὑποκλυζόμενον ἐν τῷ ἐντέρῳ ὑγρὸν καὶ ὁ πρὸς τοῦτο κλυστήρ.

ἐντεροκολῖτις. Χρονία πάθησις τοῦ παχέος ἐντέρου, νευρικῆς μᾶλλον φύσεως, μὲ ἐναλλαγὰς δυσκοιλιότητος καὶ διαρροίας, καθ' ἣν αἱ κενώσεις εἶνε ἐν μέρει μυξώδεις καὶ μὲ τεινεσμόν, ἐνίοτε δὲ καὶ βλεννοαιματηραί. Θεραπεία μᾶλλον διαιτητικὴ καὶ κατὰ τῆς δυσκοιλιότητος.

ἐντερόλιθος ἢ **κοπρόλιθος.** Σκληρόν, ἀσβεστοῦχον σύγκριμα τοῦ τυφλοῦ ἢ τοῦ παχέος ἐντέρου.

ἔντερον. Τὸ ἀπὸ τοῦ στομάχου μέχρι τοῦ πρωκτοῦ μέρος τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος συγκείμενον ἐκ τῶν ἑξῆς κατὰ σειρὰν μερῶν: δωδεκαδακτύλου, λεπτοῦ ἢ ἑλικώδους ἐντέρου (ὑποδιαιρουμένου εἰς τὴν νῆστιν καὶ τὸν εἰλεόν), καὶ παχέος ἐντέρου (ὅπερ ἀπαρτίζουσι τὸ τυφλὸν μὲ τὴν σκωληκοειδῆ του ἀπόφυσιν, τὸ ἀνιόν, ἐγκάρσιον καὶ σιγμοειδὲς κόλον καὶ τὸ ἀπευθυσμένον, οὗ τὸ τελικὸν πρὸς τὰ ἔξω στόμιον εἶνε ὁ δακτύλιος τῆς ἕδρας ἢ πρωκτός). Περιβάλλεται δ' ἡ ἐν τῇ κοιλιακῇ κοιλότητι εὑρισκομένη μᾶζα τῶν ἐντερικῶν ἑλίκων ὑπὸ τοῦ *περιτοναίου* καὶ στερεοῦται διὰ πτυχῆς τούτου, ἀποτελούσης τὸ *μεσεντέριον*. Φυσιολογικὸς προορισμὸς τοῦ ἐντέρου εἶνε ἡ συμπλήρωσις τῆς πέψεως τῇ ἐπιδράσει τοῦ παγκρεατικοῦ καὶ ἐντερικοῦ ὑγροῦ καὶ τῆς χολῆς καὶ ἡ ἀπορρόφησις τῶν πεφθεισῶν τροφῶν εἰς τὴν κυκλοφορίαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς θρέψεως.

ἐντερόνεια (ἡ). Τὸ σύνολον τῆς ἐσωτερικῆς ἐπενδύσεως (κν. *φόδρο*) τῶν σκαφῶν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *περίβλημα*. Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐντερονίδων, αἵτινες εἶνε ξύλιναι ἐπηγκενίδες (κν. *μαδέρια*), τιθέμεναι καθὼς καὶ αἱ ἐπηγκενίδες τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβλήματος κατ' ὀρθὴν γωνίαν ἐπὶ τῶν νομέων. Εἰς τὰ χαλύβδινα σύγχρονα πολεμικὰ πλοῖα ἡ ἐντερόνεια ἀποτελεῖται ἐκ σειρῶν χαλυβδίνων ἐλασμάτων καθηλωμένων μεταξύ των.

ἐντερονίς. Βλ. *ἐντερόνεια*.

ἐντεροπάθεια. Πάθησις τοῦ ἐντέρου ἐν γένει.

ἐντεροπτωσία. Χαλάρωσις τῶν συνδέσμων τῶν συγκρατούντων τὴν ἐντερικὴν μᾶζαν καὶ τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων συμπαρασύρουσα τὰ σπλάγχνα πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω καὶ προκαλοῦσα διαφόρους ἐνοχλήσεις· θεραπεία: κατάλληλος κοιλιακὴ ζώνη.

ἐντερορραγία. Αἱμορραγία ἀπὸ τοῦ ἐντέρου ἐπὶ διαφόρων παθήσεων καὶ ἰδίως ἕλκους τοῦ δωδεκαδακτύλου καὶ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

ἐντερορραφία. Ραφὴ διαιρεθέντος ἐντέρου.

ἐντεροσκόπιον. Ἐργαλεῖον πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἀπευθυσμένου διὰ τοῦ δακτυλίου τῆς ἕδρας.

ἐντεροστομία. Χειρουργικὴ διάνοιξις διεξόδου τοῦ ἐντέρου πρὸς τὸ κοιλιακὸν τοίχωμα.

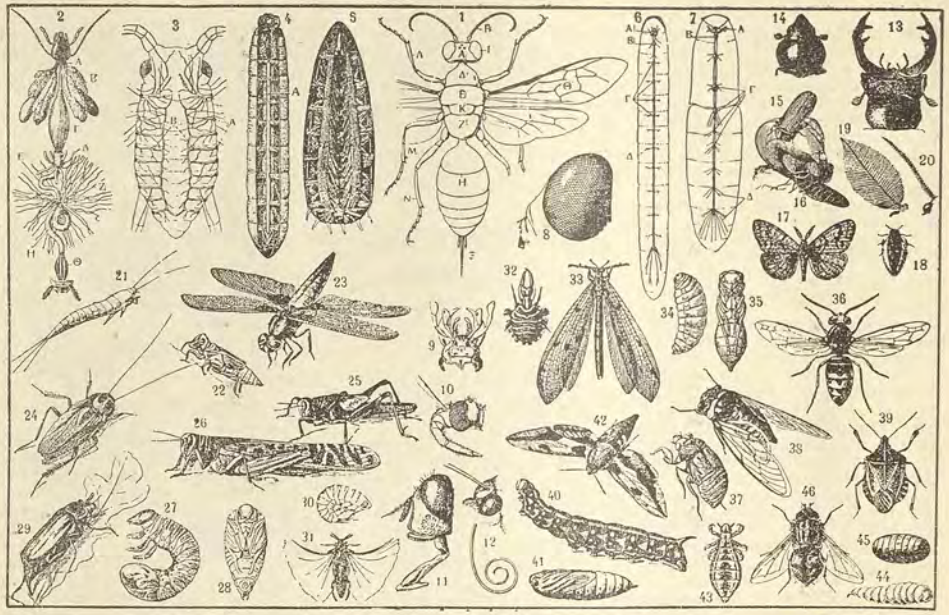

Μορφολογία έντόμου

1 *εἰκών συνόλων*: Α κεφαλή Β περαία Γ ὀφθαλμος Δ προδώραξ Ε μεσοθώραξ Ζ μεταθώραξ Η κοιλία Θ προσθία πτέρυξ 1 ὀπισθία πτέρυξ Κ θυρεός Λ πούς (α΄ ζεῦγος) Μ πούς (β΄ ζεῦγος) Ν πούς (γ΄ ζεῦγος) Ξ τέρετρον 2 πεπτικὸν σύστημα τῆς βλάττης: Α οἰσοφάγος Β σιελογόνοι ἀδένες Γ πρωλοβος Δ τυφλὸν ἔντερον Ε στόμαχος Ζ σωλὴν τοῦ Μαλπιγ. Η ἔντερον Θ ὀπισθυομένου ἔντερον 3 ἀναπνευστικὸν σύστημα ἀφιδος: Α σίγματα Β τραχεῖαι 4 σύστημα κυκλοφορίας τοῦ αἵματος κάμπης: Α νωτιαῖον ἀγγεῖον Σ μυϊκὸν σύστημα προνύμφης διπτέρου 6 νευρικὸν σύστημα προνύμφης κολεοπτέρου 7 *νευρικὸν σύστημα κολεοπτέρου*: Α ἐγκέφαλος ἢ ἀνώτερον οἰσοφαγικὸν γάγγλιον Β κατώτερον οἰσοφαγικὸν γάγγλιον Γ γαγγλιακὴ ἄλυσις Δ νεῦρα 8 σύνθετος ὀφθαλμὸς ἐντόμου 9 κεφαλὴ ἐντόμου σαρκοβόρου κολεοπτέρου (χάραβος) 10 κεφαλὴ ἡμιπτέρου (ψεδαύβιος) 11 κεφαλὴ διπτέρου (μυῖα) 12 κεφαλὴ λεπιδοπτέρου (σφίγξ) 13 κεφαλὴ λευκάνου ἄρρενος 14 κεφαλὴ λευκάνου θηλείας 15 λαμπυρὶς ἄρρην 16 λαμπυρὶς θήλεια 17 ὀργυιὰ ἄρρην 18 ὀργυιὰ θήλεια 19 περαία ἄρρενος βόμβυκος 20 περαία θηλείας βόμβυκος 21 συνάνονυρον (λέπισμα) 22 ψευδονευρόπτερον (λιβελλούλη) προνύμφη 23 ψευδονευρόπτερον (λιβελλούλη) τέλειον ἔντομον 24 ὀρθόπτερον (βλάττη) τέλειον ἔντομον 25 ὀρθόπτερον (ἀκρὶς) νεαρὸν 26 ὀρθόπτερον (ἀκρὶς) τέλειον ἔντομον 27 κολεόπτερον (μηλολόνθη) προνύμφη 28 κολεόπτερον (μηλολόνθη) νύμφη ἢ χρυσαλλὶς 29 κολεόπτερον (μηλολόνθη) τέλειον ἔντομον 30 στρεψιπτέρον (στύλωψ) προνύμφη 31 στρεψιπτέρον (στύλωψ) τέλειον ἔντομον 32 νευρόπτερον (μυρμικολέων) προνύμφη 33 νευρόπτερον (μυρμικολέων) τέλειον ἔντομον 34 ὑμενόπτερον (βέσπη) προνύμφη 35 ὑμενόπτερον (βέσπη) νύμφη 36 ὑμενόπτερον (βέσπη) τέλειον ἔντομον 37 ἡμίπτερον (τέττιξ) νύμφη 38 ἡμίπτερον (τέττιξ) τέλειον ἔντομον 39 ἡμίπτερον (πεντάτομος) τέλειον ἔντομον 40 λεπιδόπτερον (σφίγξ) κάμπη 41 λεπιδόπτερον (σφίγξ) νύμφη 42 λεπιδόπτερον (σφίγξ) τέλειον ἔντομον 43 παράσιτον (φθεὶρ) 44 δίπτερον (μυῖα) προνύμφη 45 δίπτερον (μυῖα) νύμφη 46 δίπτερον (μυῖα) τέλειον ἔντομον

ἐντεροτόμον. Ψαλὶς πρὸς διάνοιξιν τοῦ ἐντέρου ἐπὶ νεκροτομίας.

ἐντεροχορδὴ ἢ **κάτγοτ.** Ράμμα ἐγχειρητικὸν ἐξ ἐντέρου.

ἐντολεύς. Βλ. *ἐντολή*.

ἐντολή. *(Πολ. Δικον.)* Σύμβασις δι' ἧς ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων, ὁ *ἐντολεύς*, ἀνατίθησιν εἰς ἕτερον, τὸν *ἐντολοδόχον*, τὴν διεξαγωγὴν ὑποθέσεως. Ἡ ἐντολὴ εἶνε συνήθως ἄμισθος, ἐπιτρέπεται δὲ ὅμως ἡ παροχὴ ἀμοιβῆς, ἀρκεῖ νὰ μὴ εἶνε αὕτη τὸ ἐλατήριον ἀποδοχῆς τῆς ἐντολῆς, ἀλλ' ἡ προσωπικὴ πρὸς τὸν ἐντολέα σχέσις. Ἐπὶ ἐργασιῶν ἐλευθερίων, ἐπιστημόνων, ἰατρῶν, καλλιτεχνῶν, λογογράφων, ἡ δικαιοπραξία χαρακτηρίζεται πάντοτε ὡς ἐντολὴ καὶ οὐχὶ ὡς μίσθωσις. Ἡ συνομολόγησις τῆς ἐντολῆς δὲν ὑπόκειται εἰς τύπους καὶ δύναται νὰ ἀποδειχθῇ διὰ παντὸς ἀποδεικτικοῦ μέσου, κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς Πολ. Δικον. *(Διεθν. Δίκ.)* Τὸ εἰδικὸν καθεστὸς, καθ' ὃ εἷς κράτος τι, τῇ συγκαταθέσει του, ἀνατίθεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοιν. τῶν Ἐθνῶν ἡ κηδεμονία ἐπὶ ὡρισμένων ἀποικιῶν ἢ ἐδαφῶν. Ὁ θεσμὸς ἀνέκυψεν ἐκ τῆς δημιουργηθείσης μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καταστάσεως, ὅτε ἀφηρέθησαν χῶραί τινες ἀπὸ τῆς Τουρκίας, περιφέρειαί τινες δὲ καὶ ἅπασαι αἱ κτήσεις ἀπὸ τῆς Γερμανίας. Ἐκ τῶν ἀποσπασθεισῶν τῆς Τουρκίας χωρῶν, τὰ σχηματισθέντα κράτη Ἰράκ (Μεσοποταμίας), Ὑπειρδανίας καὶ ἡ Παλαιστίνη, ἧς δὲν ὡρίσθη ἐπακριβῶς τὸ καθεστώς, ἐδόθησαν κατ' ἐντολὴν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ δὲ Συρία καὶ ὁ Λίβανος εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ γερμανικὴ πόλις Δάντσιχ καὶ ἡ περιφέρεια τοῦ Σάαρ ἐτέθησαν ὑπὸ ἐντολὴν αὐτῆς τῆς Κ.Τ.Ε., ἡ πρώτη εἰς τὸ διηνεκές, ἡ δευτέρα μέχρι τοῦ 1935, ὅτε θ' ἀποφανθῶσιν οἱ κάτοικοι περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς χώρας των, αἱ δὲ κτήσεις ὑπὸ ἐντολὴν τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας.

ἐντολοδόχος. Βλ. *ἐντολή*.

ἔντομα. Ὁμοταξία ἀσπονδύλων ζώων τῆς συνομοταξίας τῶν ἀρθρωτῶν. Εἶνε γενικῶς μικρὰ ἑξάποδα ζῷα, ἀναπνέοντα διὰ τραχειῶν, μὲ τὸ σῶμα διῃρημένον δι' ἐντομῶν εἰς τρία μέρη, τὴν κεφαλήν, τὸν θώρακα καὶ τὴν κοιλίαν. Ὑπάρχουσι 300.000 γνωστὰ εἴδη ἐντόμων, πιστεύεται δὲ ὅμως ὅτι τὰ εἴδη τούτων ὑπερβαίνουσι τὸ ἑκατομμύ-

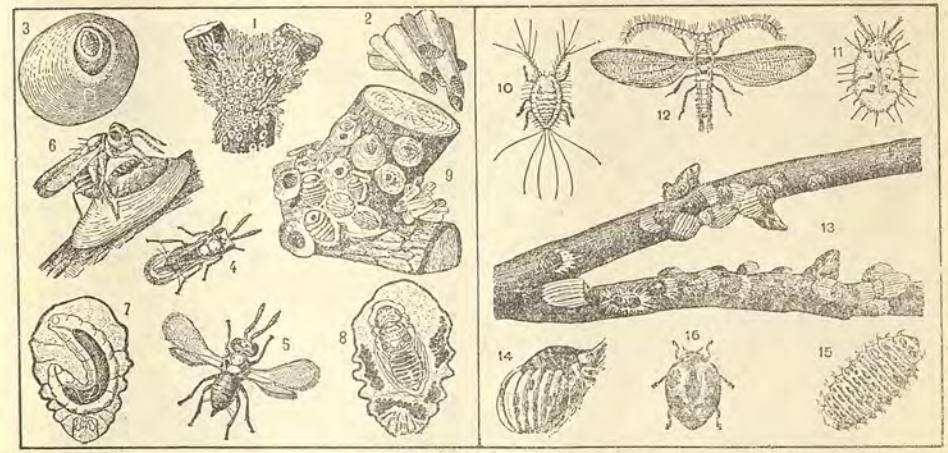

Ἔντομα ἐντομοφάγα

Ὑμενόπτερα ἔντομα κατὰ κοκκοειδοῦς 1 *βλαστὸς φέρων ἄρρενα καὶ θήλεα ἔντομα τοῦ καταστρεπτικοῦ εἰς τὴν μορέαν κοκκοειδοῦς diaspis pentagona εἰς ψυσ. μέγ.* 2 *ὡσιδια ἀρρένων ἐντόμων δεικνύοντα εἰς τὸ ἄκρον τὸ δόρυ τῆς προνύμφης* 3 *ἀσπίδιον θήλεος, μεγ.* 4 καὶ 5 *τέλεια ἔντομα τοῦ τροφομένου ἐκ τοῦ diaspis pentagona ὑμενοπτέρου prospatella* 6 *θῆλυ ἔντομον prospatelle ἐναποθέτον ᾠὰ ἐντὸς ἀσπιδίου d. pentagona* 7 *προνύμφη prospatelle ἐντὸς θήλεος d. pentagona* 8 *τὸ ἴδιον ἔντομον μετεμορφωθὲν εἰς νύμφην* 9 *βλαστὸς μορέας φέρων diaspis καὶ prospatelle* Κοκκινέλλις κατὰ κοκκοειδοῦς 10 *προνύμφη τοῦ καταστρεπτικοῦ εἰς πολλὰ φυτὰ κοκκοειδοῦς ἐντόμου* (ψῶρας) *ἰσερίας* 11 *προνύμφη μεγαλυτέρα τοῦ αὐτοῦ ἐντόμου ὡρωμένη ἐπὶ τῆς κοιλίας* 12 *ἄρρεν ἔντομον ἰσερία* 13 *βλαστὸς ἐσπεριδοειδοῦς φέρων ἰσερίας* 14 *ᾠὰ τοῦ τροφομένου ἐκ τῆς ἰσερίας ἐντόμου νοβλίου, ἐπὶ τοῦ φοσάκκου τῆς ἰσερίας* 15 *προνύμφη τοῦ νοβλίου* 16 *τέλειον ἔντομον νοβλίου* (*Πάντα ἐν μεγεθύνσει*)

ριον. Ἡ κεφαλὴ αὐτῶν φέρει τὰς κεραίας, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τρία ζεύγη σιαγόνων, δι' ὧν δάκνουσι, μυζῶσιν ἢ νύσσουσιν. Ὁ θώραξ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν κρίκων, ἡ δὲ κοιλία ἐξ ἄρθρων, ὧν ὁ ἀριθμὸς κυμαίνεται μεταξὺ 11 καὶ 15. Αἱ πτέρυγες εἶνε συνήθως δύο ζεύγη, ὧν τὸ πρῶτον *(ἔλυτρα)* παρὰ τοῖς πλείστοις ἐντόμοις ἁπλῶς καλύπτει τὸ δεύτερον ἐν ἠρεμίᾳ εὑρισκόμενον. Παρ' ἄλλοις ἐντόμοις ἐλλείπει τὸ ἓν ζεῦγος πτερύγων, ὡς εἰς τὰς μυίας (δίπτερα), ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἔντομα ἄπτερα (φθεῖρες). Ὡς ὄργανον κυκλοφορίας ἔχουσι τὰ ἔντομα ἀσκοειδὲς νωτιαῖον ἀγγεῖον, ἐπέχον θέσιν καρδίας καὶ ἐκτελοῦν τὰς λειτουργίας αὐτῆς. Ἐκ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε κατὰ κανόνα δύο καὶ σύνθετοι, εἰς τὰ ὁποῖα ἔντομα ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰ *στίγματα*, εἴδη ὀφθαλμῶν, εἰς ἄλλα δὲ ἔντομα καὶ τὰ ἁπλᾶ *ὀρθαλμίδια*. Ἁπτικὰ καὶ ὀσφρητικὰ ὄργανα εἶνε αἱ κεραῖαι. Ἔντομά τινα ἔχουσι τύμπανον ἀκουστικόν.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἐντόμων δὲν ἔχουσιν ἀπ' ἀρχῆς τὴν τελείαν μορφήν των. Ἐκ τοῦ φοῦ ἐξέρχεται ἡ σκωληκοειδὴς *κάμπη* ἢ *προνύμφη*, ἥτις ἀποδερματοῦται, ἐγκλείεται εἰς *βομβύκιον* ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, τοῦ φλοιοῦ τῶν δένδρων κλ., καθίσταται *νύμφη* ἀκινητοῦσα καὶ τέλος, ρηγνυμένου τοῦ περικαλύπτοντος αὐτὴν δέρματος, ἐξέρχεται τὸ τέλειον ἔντομον. Τὰς μεταμορφώσεις ταύτας δὲν ὑφίστανται πάντα τὰ ἔντομα, τινὰ τῶν ὁποίων ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς κάμπης μεταβαίνουσιν εἰς τὴν τοῦ τελείου ἐντόμου. Τέλος, ἀπτέρυγά τινα ἔντομα ἐξέρχονται τέλεια ἀπὸ τοῦ φοῦ. (Βλ. καὶ εἰκ. *Μορφολογία ἐντόμου*).

Κατὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τὸ ποιὸν τῶν πτερύγων, τὸ εἶδος διαχωρισμοῦ θώρακος καὶ κοιλίας κλ. διαιροῦνται εἰς τάξεις (κολεόπτερα, ὑμενόπτερα, λεπιδόπτερα, ἡμίπτερα ἢ ρυγχωτά, νευρόπτερα, ψευδονευρόπτερα, ὀρθόπτερα, θυσάνουρα, δίπτερα καὶ ἀφανίπτερα).

Πλεῖστα ἔντομα εἶνε ἐπιβλαβέστατα διὰ τὴν βλάστησιν· αἱ ἐξ αὐτῶν ζημίαι ἐν Ἑλλάδι δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσιν εἰς τὸ τέταρτον τῆς ὅλης παραγωγῆς. Τὰ βλαπτικὰ ταῦτα ἔντομα καταπολεμοῦνται εἴτε ὑπὸ ἄλλων ἐντόμων, ζώων ἢ φυτῶν (βλ. τὰς εἰκ.) εἴτε διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν καλλιεργειῶν, ὁπότε τὰ ἔντομα ἀποθνήσκουσιν ἐκ πείνης, εἴτε διὰ συλλογῆς καὶ καταστροφῆς αὐτῶν εἴτε ἀκόμη διὰ ἐντομοκτόνων οὐσιῶν. Ἄλλα ἔντομα συντελοῦσι τὰ μέγιστα διὰ τὴν μετάδοσιν λοιμωδῶν νόσων (αἱ φθεῖρες ὑποστροφον πυρετὸν καὶ ἐξανθηματικὸν τύφον, ὁ ψύλλος τὴν πανώλη, ἡ μυῖα τὴν χολέραν, τύφον κλ., ὁ ἀνωφελὴς κώνωψ τοὺς ἑλώδεις πυρετοὺς κλ.)

ἔντομή. *(Ἀνατομ.)* Γωνιώδης εἰσοχὴ ὀστοῦ ἢ ἄλλου ὀργάνου. ‖ *(Χειρουργ.)* Μικρὰ τομὴ τοῦ δέρματος.

ἐντομολογία. Κλάδος τῆς ζωολογίας, εἰδικῶς ἀσχολούμενος μὲ τὴν σπουδὴν τῶν ἐντόμων, εἰς τῶν μεγαλυτέρων καὶ σπουδαιοτέρων, καὶ λόγῳ τῆς μεγάλης πληθύος τῶν εἰδῶν τῶν ἐντόμων, ὧν ὁ ἀριθμὸς φθάνει μέχρι σήμερον εἰς τριακοσίας χιλιάδας περίπου, ἤτοι ἀποτελεῖ τὰ τρία πέμπτα τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν γνωστῶν ζωϊκῶν εἰδῶν, αὐξάνεται δὲ καθημερινῶς διὰ νέων εἰδῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων λόγῳ τῆς τεραστίας δράσεως τῶν ζώων τούτων ἐν τῇ φύσει καὶ τῆς καθόλου ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τῆς φύσεως καὶ συνεπῶς τῆς ἀνθρωπίνης οἰκονομίας. Αἱ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα γνώσεις περὶ τῶν ἐντόμων ἦσαν ἀτελέστατα καὶ ἐλλιπεῖς. Αἱ γνώσεις τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνεφέροντο ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν κατασκευῆς ἐλάχιστα ἢ οὐδὲν ἐγνώριζεν οὗτος, ἐπίστευε δ' ἐξ ἄλλου καὶ εἰς τὴν αὐτόματον γένεσιν αὐτῶν. Πρῶτος ὁ Ἄγγλος Χάρβεϋ κατεπολέμησε τὸν μῦθον τῆς αὐτομάτου γενέσεως καὶ ἔθεσε τὸ ἀξίωμα: «πᾶν ζῷον ἐξ ᾠοῦ». Ὁ Λινναῖος

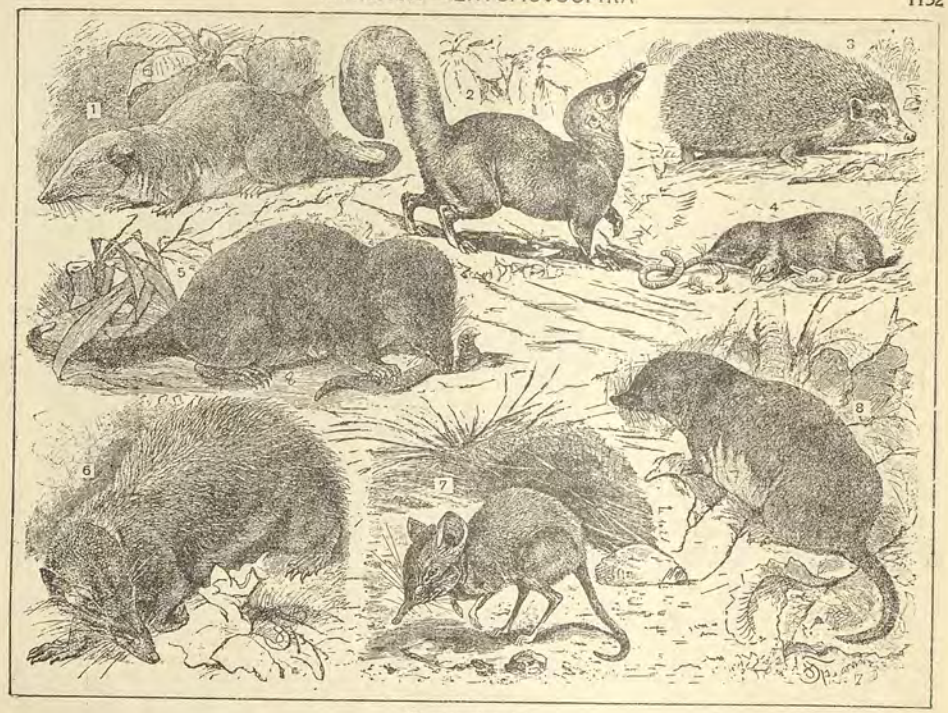

Ἐντομοφάγα ζῷα

1 μυγαλῆ ἡ δασόβιος 2 κλαδοβάτης ἢ τάνα 3 ἐχῖνος ὁ χερσαῖος ἢ ἀνανδόχειρος 4 ἀσπάλαξ ὁ κοινός 5 μυγαλῆ ἡ οἰκιακή 6 κεντητὴς ὁ ἄκερκος ἢ τάρσιος 7 μακροσκελίδης ἢ σωληνόρρυγχος 8 μακροσόπους ἢ νεόμυς ὁ παραλιοτάμιος

ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς συστηματικῆς κατατάξεως τῶν ἐντόμων, ἥτις ἔκτοτε προήχθη. (Περὶ ταύτης βλ. *ἔντομα*).

Ἡ μελέτη τῶν ἐντόμων, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην οἰκονομίαν ἀπετέλεσε κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους τὸ ἀντικείμενον ἰδίου κλάδου τῆς ἐντομολογίας, τῆς *οἰκονομικῆς ἐντομολογίας*. Αὕτη σπουδάζει: 1) τὰ ἔντομα ἅτινα εἶνε ὠφέλιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἴτε διὰ τῶν προϊόντων αὐτῶν, ὡς αἱ μέλισσαι καὶ οἱ μεταξοσκώληκες, εἴτε διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν διώξεως καὶ καταστροφῆς ἄλλων βλαβερῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐντόμων, καὶ 2) τὰ ἔντομα ἅτινα ἀποβαίνουσι βλαβερὰ ἢ καὶ καταστρεπτικὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὰ κατοικίδια αὐτοῦ ζῷα καὶ τὴν γεωργίαν. Ἀσχολεῖται ἐπίσης ἡ οἰκονομικὴ ἐντομολογία μὲ τὰ μέσα καταπολεμήσεως τῶν βλαβερῶν τούτων ἐντόμων.

Κλάδον τῆς ἐντομολογίας ἀποτελεῖ ἐπίσης ἡ *δικαστικὴ ἐντομολογία*, ἐξετάζουσα τὰ ἔντομα τὰ ἀναπτυσσόμενα ἐπὶ πτώματος ἐνταφιασθέντος ἢ μὴ κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀποσυνθέσεως. Ὁ ἰατροδικαστὴς δύναται πολλάκις νὰ προσδιορίσῃ κατὰ προσέγγισιν τὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου διαρρεύσαντα χρόνον ἐκ τοῦ εἴδους τῶν ἐντόμων, ὧν ἡ ἐπιδρομὴ ἐξυπηρετεῖ τὸ χημικὸν ἔργον τῆς φύσεως, τεινούσης νὰ ἀποσχίσῃ τὰ ὀργανικὰ μόρια εἰς τὰ στοιχειώδη αὐτῶν συστατικά.

ἔντομον. Βλ. ἔντομα.

ἐντομοφάγα. Τάξις θηλαστικῶν περιλαμβάνουσα 150 εἴδη μικρῶν πελματοβαμόνων ζώων, μὲ πόδας συνήθως σκαπτικούς, ὀφθαλμοὺς μικρούς, εἰς τινα δὲ αὐτῶν, βιοῦντα ἐν ὑπογείοις στοαῖς, ἀτροφικούς, τρεφόμενα κυρίως ἐξ ἐντόμων, ἀλλὰ καὶ ἐκ σκωλήκων καὶ ἄλλων μικρῶν ζῳῦφίων, τινὰ δὲ καὶ ἐκ φυτῶν. Ζῶσι κατὰ προτίμησιν εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἐλλείπουσι δὲ καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας. Τὸν χειμῶνα ἐγκρυπτόμενα εἰς κοιλώματα ἀποναρκοῦνται. (Βλ. καὶ εἰκ.)

ἐντομοφάγα φυτά. Φυτὰ ἀνήκοντα τὸ πλεῖστον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν δροσεροειδῶν, τὰ ὁποῖα συλλαμβάνουσιν ἔντομα καὶ ἄλλα μικρὰ ζῷα δι' εἰδικῶν ὀργάνων καὶ καταναλίσκουσιν αὐτὰ διὰ καταλλήλου ζυμώσεως, ἀπορροφοῦντα τὰ προκύπτοντα προϊόντα. Κατὰ κανόνα, τὰ φυτὰ ταῦτα φύονται ἐπὶ ἑδάφους πτωχοῦ εἰς ἀζωτούχους οὐσίας ἢ ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ἡ ὁμὰς περιλαμβάνει περὶ τὰ τετρακόσια εἴδη, γνωστότερα τῶν ὁποίων εἶνε: *δροσερά, δροσόφυλλον, ἀλδροβανδία, διοναία, σαρρακηνία, δαρλιγκτωνία, ἡλιαμφορά, νηπενθής*. (Βλ. καὶ εἰκ.).

ἐντομοφθορικά. Τάξις μυκήτων, εἰς ἣν ὑπάγεται μία μόνον οἰκογένεια μὲ πεντήκοντα περίπου εἴδη, πολλὰ τῶν ὁποίων εἶνε παράσιτα ἐπὶ ἐντόμων, τινὰ δὲ ζῶσι σαπροφυτικῶς ἐπὶ τῆς κόπρου ἢ ἐπὶ ἄλλων οὐσιῶν. Τὰ κυριώτερα εἴδη εἶνε ἡ *ἐντομοφθόρος* καὶ ἡ *ἔμπουσα*.

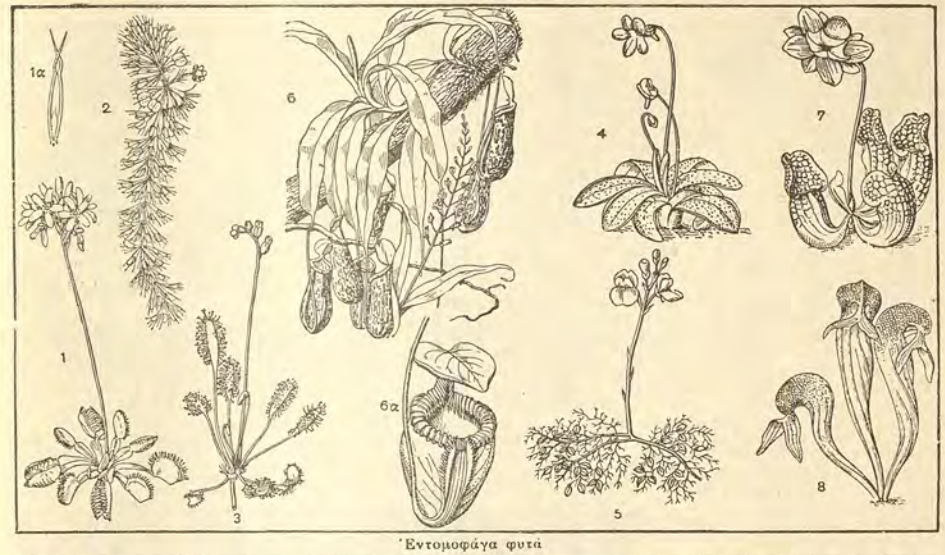

Ἐντομοφάγα φυτά

1 διοναία (*Dionaea muscipula*) 1α ἄνθος φυτόν 2 ἀλδροβανδία (*Aldrovandia*) 3 δροσερά 4 πικουικούλη 5 οὐρτικουλαρία 6 νηπενθής 6α στομιοειδὴς μίσχος νηπενθοῦς 7 σαρρακηνία 8 δαρλιγκτωνία

ἐντόνιον. *(Ναυτ.)* Σχοινίον χρησιμεῦον πρὸς ἔντασιν μονίμων σχοινίων τῆς ἐξαρτίας, κν. φιλαδούρι.

ἐντόπισις. *(Παθολ.)* Ἡ ἐν ὡρισμένῳ ὀργάνῳ ἢ ἱστῷ συγκέντρωσις βλάβης ἐκ γενικῆς τινος λοιμώξεως, ὡς ἐπὶ βρογχοπνευμονικῶν νοσημάτων.

ἐντερμία. Συμβολὴ ἢ ἕνωσις δύο ξυλίνων τεμαχίων, ὧν τὸ ἓν φέρει κοιλότητα ἢ τόρμον εἰς ὃν εἰσέρχεται ἔμβολον ἢ ἀντιστοίχου μορφῆς προεξοχὴ τοῦ ἑτέρου.

Ἔντρε Ρίος (Entre Rios). Μία τῶν ὁμοσπόνδων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀργεντίνης μεταξὺ τῶν ποτ. Παρανὰ καὶ Οὐραγουάη, ἐκτ. 74.571 τ.χλμ. μετὰ 530.927 κατ. Παρέχει ἐκτεταμένας περιοχὰς λειμώνων καὶ γαιῶν εὐφορωτάτων. Ἡ γεωργία καὶ ἰδίᾳ ἡ κτηνοτροφία εἶνε ἐκτάκτως ἀνεπτυγμέναι. Πρωτ. ἡ *Παρανά*.

ἐντριβὴ ἢ **ἀνάτριψις.** Πίεσις καὶ προστριβὴ ἐπανειλημμένως τῆς παλάμης ἐπὶ τοῦ δέρματος πρὸς ἐπίσπασιν ἢ πρὸς ἀπορρόφησιν φαρμάκων.

ἐντρόπιον. Βλάβη τοῦ χείλους τοῦ βλεφάρου στρέφουσα τοῦτο πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἐρεθίζουσα τὸν βολβὸν διὰ τῶν βλεφαρίδων.

ἔντροχον. Ὀπὴ ὀρθογωνικὴ κατασκευαζομένη ἐπὶ κεραίας ἢ δορατίου πλοίου, ἐν ᾗ ὑπάρχει κάρυον τροχίλου, κν. μπαστέκα, χρησιμεύουσα δὲ πρὸς διάβασιν τοῦ ἀγομένου σχοινίου.

Ἔντσος ἢ **Ἔντσιος** (Enzo ἢ Enzio, τ.ἔ. Ἐρρῖκος). Νόθος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Β΄ τῆς Γερμανίας (1220-1272). Κατέκτησε τὰς Μάρκας τῆς Ἀγκῶνος, ἀνηκούσας εἰς τὸν Πάπαν, ὑφ' οὗ ἀφωρίσθη. Τῷ 1241 ὡς ναύαρχος κατεναυμάχησε τὸν στόλον τῆς Γενούης, ἐν Μελορίᾳ, καὶ συνέλαβεν αἰχμαλώτους ἑκατὸν ἐπισκόπους μεταβαίνοντας εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ Σύνοδον. Τῷ 1249 ἐζωγρήθη ὑπὸ τῶν Βολωνῶν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Φοσάλτου, ἐκρατήθη δὲ παρ' αὐτῶν μέχρι τοῦ θανάτου του.

ἔντυπον. Πᾶν προϊὸν τῆς τυπογραφίας. ‖ *(Νομ.)* Πᾶν διὰ μηχανικῶν ἢ χημικῶν μέσων παραχθὲν εἰς μέγαν ἀριθμὸν ὁμοίων ἀντιτύπων, οὐχὶ δὲ μόνον τὸ ἐκ τυπογραφίας προερχόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐκ φωτογραφίας κλ. Τὸ ὡς ἔντυπον χαρακτηριζόμενον ὑπόκειται εἰς τοὺς περιορισμοὺς καὶ ἀπολαύει τῆς προστασίας τοῦ περὶ τύπου νόμου.

ἐντύπωμα. *(Ἀνατομ.)* Ἀβαθὴς κοιλότης σχηματιζομένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὀργάνου τινὸς ἐκ τῆς πιέσεως ἄλλου.

ἐντύπωσις. Τὸ ἀποτέλεσμα ὃ ἔχει γεγονός τι, θέαμα, πρόσωπον κλ. ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἢ τῆς μνήμης.

Ἔντχοβεν (Γουλιέλμος Einthoven). Ὁλλανδὸς φυσιολόγος (1860-1927). Βραβεῖον Νοβὲλ 1924 διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ἠλεκτροκαρδιογραφήματος ἢ ἠλεκτροκαρδιοδιαγράμματος.

Ἐνυάλης (Λάμπρος). Λογογράφος (1848-1930). Ἐγεννήθη ἐν Φιλιππουπόλει τῷ 1848, ἐσπούδασε τὰ Νομικὰ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν προξενικὴν ὑπηρεσίαν. Ἐδημοσίευσε δύο τόμους διηγημάτων, συνέλεξε δὲ πολλὰ δημώδη ᾄσματα τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ Ἑλληνοβλάχων, ὧν μέρος ἐδημοσιεύθη.

ἐνυδρεῖον (aquarium). Δεξαμενὴ ἐφωδιασμένη μὲ καταλλήλως διατεταγμένας λεκάνας, ἔνθα διατηροῦνται ζῶντα διάφορα ὑδρόβια ζῷα τῶν γλυκέων ἢ θαλασσίων ὑδάτων, χρησιμεῦον πρὸς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ βίου αὐτῶν, ἀλλ' ἰδίως ὡς θεαματικὸν καὶ διδακτικὸν μέσον πρὸς θέαν τῶν ἐν αὐταῖς ζώων ὑπὸ τοῦ κοινοῦ.

ἐνυδρίς. Θηλαστικὸν σαρκοφάγον, ἐκ τῶν μουστελιδῶν, κν. **βίδρα.** Κεφαλὴ πεπλατυσμένη, ρύγχος ἀμβλύ, οὐρὰ πλατεῖα καὶ εἰς ὀξὺ ἀπολή-

γουσα, δάκτυλοι τῶν ποδῶν συνδεδεμένοι διὰ νηκτικῆς μεμβράνης, ὥστε νὰ δύναται τὸ ζῷον νὰ κολυμβᾷ ἐν τῷ ὕδατι. Εἶνε γνωστὰ πολλὰ εἴδη διαδεδομένα εἰς ὅλας τὰς χώρας ἐξαιρέσει τῶν βορειοτάτων καὶ τῆς Αὐστραλίας. Ζῶσι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ὕδωρ, τρέφονται δὲ ἐξ ἰχθύων ἢ καὶ καρκίνων καὶ ἄλλων ἐνύδρων μικρῶν ζώων. Ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐνυδρὶς ἀπαντᾷ σπανίως, ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τὴν περὶ τὴν Κωπαΐδα λίμνην. Διακρίνεται διὰ τὴν λαμπρὰν δοράν της, ἔχουσαν τρίχωμα βραχύ, πυκνὸν καὶ στιλπνόν, ἐπὶ τῶν νώτων καστανόχρουν, ὑποκάτω δὲ καστανόφαιον ὑπόλευκον, πέλματα τῶν ποδῶν ἄτριχα. Μῆκος σώματος περὶ τὰ 80 ἑκστμ. Συλλαμβανομένη νεαρὰ ἐξημεροῦται εὐκόλως, δύναται δὲ καὶ νὰ ἐκγυμνασθῇ καταλλήλως, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν σύλληψιν ἰχθύων. Ἕτερα εἴδη κατοικοῦσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἔχουσι μέγεθος πολὺ μεγαλύτερον τῆς κοινῆς ἐνυδρίδος, παρέχουσι δὲ καὶ πολυτιμοτέραν δοράν. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰ βορειότερα μέρη τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ.

Ἔνυδρος. *(Χημ.)* Πᾶσα οὐσία εἰς τὰ μόρια τῆς ὁποίας περιλαμβάνονται μόρια ὕδατος, ὡς τὰ *ἔνυδρον ἀνυλένιον, ἔνυδρος χλωράλη*, κλ.

Ἐνυώ. Θεὰ τοῦ πολέμου ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, ἡ Bellona τῶν Ρωμαίων. Συνάπτεται συνήθως μετὰ τοῦ Ἄρεως, ὅστις καλεῖται καὶ «Ἐνυάλιος». Ἀναφέρεται δὲ καὶ ὡς μήτηρ καὶ ὡς τροφὸς αὐτοῦ.

Ἔνφιλδ (Enfild). Π. τῆς Ἀγγλίας, 17 χλμ. ΒΔ τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 62.000. Μέγα ἐργοστάσιον ὅπλων.

Ἐνώ (Κάρολος Ἰωάννης Φραγκίσκος Hénault). Γάλλος ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς (1685-1770). Κύριον ἔργον του ἡ «Χρονολογικὴ σύνοψις τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'».

Ἐνυδρὶς ἡ κοινή

ἐνωμοτάρχης. Ὑπαξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἰσόβαθμος τοῦ λοχίου, ὅταν εἶνε β΄ τάξεως, καὶ τοῦ ἐπιλοχίου, ὅταν εἶνε α΄ τάξεως.

ἐνωμοτία. Ὁμὰς ἀνδρῶν πεζικοῦ ἢ ἱππέων, διοικουμένη συνήθως ὑπὸ δεκανέως (ἐνωμοτάρχου). Δύο ἐνωμοτίαι ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ λόχῳ τὴν ἡμιδιμοιρίαν, ἐν δὲ τῇ ὅλῃ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐνωμοτίαι ἀποτελοῦσι τὸν οὐλαμόν. Ἦτο ἐπίσης ἡ κατωτάτη ὑποδιαίρεσις τῶν μονάδων τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ.

Ἑνώσεως νῆσος (Ile de la Réunion). Γαλλικὴ νῆσος τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, μία τῶν Μασκαρήνων, ἡφαιστειογενής. Ἔκτ. 2400 χλμ., κάτ. 175.000, τὸ πλεῖστον ἄποικοι ἐκ Γαλλίας, οἱ λοιποὶ Νέγροι, Ἰνδοὶ καὶ Κινέζοι. Πρωτ. *Ἅγιος Διονύσιος*, κάτ. 33.000. Ἔδαφος εὐφορώτατον. Παράγει σάκχαρον, καφέν, τέϊον, καπνόν, κόμμι, δρυζαν, βανίλλιαν, κίναν, ἀραβόσιτον.

Ἕνωσις. *(Χημ.)* Πᾶσα οὐσία ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὴν συστατικὰ περιέχονται ὑπὸ ὡρισμένας σταθερὰς ἀναλογίας βάρους, καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἂν παρασκευασθῇ αὕτη. Πᾶσα ἕνωσις ἔχει ἰδίας φυσικὰς καὶ χημικὰς ἰδιότητας. ‖ *(Ἠλεκτρ.) Ἕνωσις ἠλεκτρικὴ* θεωρεῖται ἡ συνεπείᾳ σφάλματος μονώσεως ἐπερχομένη διαπήδησις ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀπό τινος ἀγωγοῦ εἰς ἄλλον ἢ πρὸς τὴν γῆν ἢ εἰς ἄλλα σώματα μὴ εὑρισκόμενα ἐπὶ τῆς κανονικῆς τροχιᾶς τοῦ ρεύματος.

Ἕνωσις. Μικρὸν τροχοφόρον ἀτμόπλοιον, ταχύτητος 16 μιλλίων, ἀγορασθὲν τῷ 1867, μετὰ τοῦ «Ἀρκαδίου» καὶ τῆς «Κρήτης», ἵνα χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν μεταφορὰν ἐθελοντῶν καὶ ἐφοδίων εἰς τὴν ἐπανεστατημένην τότε Κρήτην. Τὸ πλήρωμα ἀπετελέσθη ἐξ ἀνδρῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Κυβερνήτης ἦτο ὁ Ν. Σουρμελῆς. Παρὰ τὸν στενὸν ἀποκλεισμὸν τῆς νήσου ἐξετέλεσε 46 ἐπιτυχεῖς πλόας. Κατὰ τὴν ἐκ τῆς τελευταίας προσεγγίσεως εἰς Κρήτην ἐπιστροφὴν συνεκρούσθη πρὸς τουρκικὴν μοῖραν, διέφυγε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρου, τὴν ὁποίαν ἀπέκλεισεν ὁ τουρκικὸς στόλος. Ὅταν ἔληξεν ὁ ἀποκλεισμός, ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἐκπνεύσει. Ἡ «Ἕ.» ἐχρησιμοποιήθη εἶτα ὡς βοηθητικὸν τοῦ στόλου.

Ἕνωσις Νοτίου Ἀφρικῆς. Βλ. Ἀφρικὴ Νότιος.

Ἕνωσις Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν. Βλ. Ρωσία.

Ἐνωτίας ἐπαρχία. Βλ. Ἀλμωπίας ἐπαρχία.

Ἐνωτικόν. Διάταγμα ἐκδοθὲν τῷ 482 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ζήνωνος πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐν Ἀνατολῇ, διαταραχθείσης ὑπὸ τῶν Μονοφυσιτῶν, ἰδίᾳ ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ, ἔνθα ὑπερεῖχον τῶν Ὀρθοδόξων κατ' ἀριθμόν.

ἐνώτιον. Κόσμημα ἐκ πολυτίμου μετάλλου, ἀναρτώμενον ἐκ τῶν ὤτων, κν. *σκουλαρίκι*. Ἡ συνήθεια τῶν ἐνωτίων εἶνε ἀρχαιοτάτη, κοινὴ δὲ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς, ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν γυναικῶν. (Βλ. καὶ εἰκ.).

Ἐνώχ. 1) Υἱὸς τοῦ Κάϊν, ἀρχηγὸς τῆς ἀπὸ Ἀδὰμ τρίτης γενεᾶς.—2) Υἱὸς τοῦ Ἰάρεδ, πατὴρ τοῦ Μαθουσάλα, ἀρχηγὸς τῆς ἀπὸ Ἀδὰμ ἑβδόμης γενεᾶς, οὗ «αἱ ἡμέραι ἐγένοντο 365 ἔτη». Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ («Βιβλίον Ἐνώχ») σῴζεται περιεργότατον μνημεῖον τῆς μεταγενεστέρας Ἰουδαϊκῆς ἀποκαλυπτικῆς.

Ἐξάβιβλος Ἀρμενοπούλου. Βλ. Ἀρμενόπουλος.

ἐξάγραμμον. Σχῆμα ἀποτελούμενον ἐξ ἓξ γραμμῶν, ἤτοι ἐκ δύο ἰσοσκελῶν τριγώνων, τοποθετημένων τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου συμμετρικῶς περὶ τὸ κοινὸν αὐτῶν κέντρον. Κατέχει σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ Ἰουδαϊκῇ θρησκείᾳ ὡς «ἀστὴρ τοῦ Δαυΐδ». Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀπεδίδοντο εἰς αὐτὸ μυστικαὶ μεταφυσικαὶ δυνάμεις.

ἑξάγωνον. Πολύγωνον ἔχον ἓξ πλευρὰς καὶ ἓξ γωνίας· *κανονικὸν ἑξάγωνον*, τὸ ἔχον τὰς πλευρὰς αὐτοῦ πάσας ἴσας πρὸς ἀλλήλας, καθὼς καὶ τὰς γωνίας.

ἑξαδακτυλία. Ἀνωμαλία περὶ τὴν διάπλασιν, καθ' ἣν ἡ μία ἢ ἀμφότεραι αἱ χεῖρες (ἢ καὶ πόδες) ἔχουσιν ἕνα περιπλέον δάκτυλον, ἀτελῶς ἀνεπτυγμένον.

ἑξάεδρον. Στερεὸν ἔχον ἓξ ἕδρας· *κανονικὸν ἑξάεδρον*, τὸ ἔχον τὰς ἕδρας αὐτοῦ ἴσας πρὸς ἀλλήλας· ἐπίσης δὲ καὶ τὰς διέδρους καὶ τὰς στερεὰς αὐτοῦ γωνίας ἴσας.

ἑξαερωτής. Συσκευὴ δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται ἡ κατάλληλος μῖξις ὑδρογονάνθρακος μετ' ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ὅπως παραχθῇ ἐξ ἀτμῶν βενζίνης, πετρελαίου, οἰνοπνεύματος κλ. ἑκρηκτικὸν ἀέριον, διὰ τοῦ ὁποίου κινοῦνται αἱ μηχαναὶ ἐσωτερικῆς καύσεως. (Βλ. καὶ εἰκ. *αὐτοκίνητον*).

ἑξαήμερον. Αἱ ἓξ ἡμέραι καθ' ἃς, συμφώνως πρὸς τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως συνετελέσθη ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων

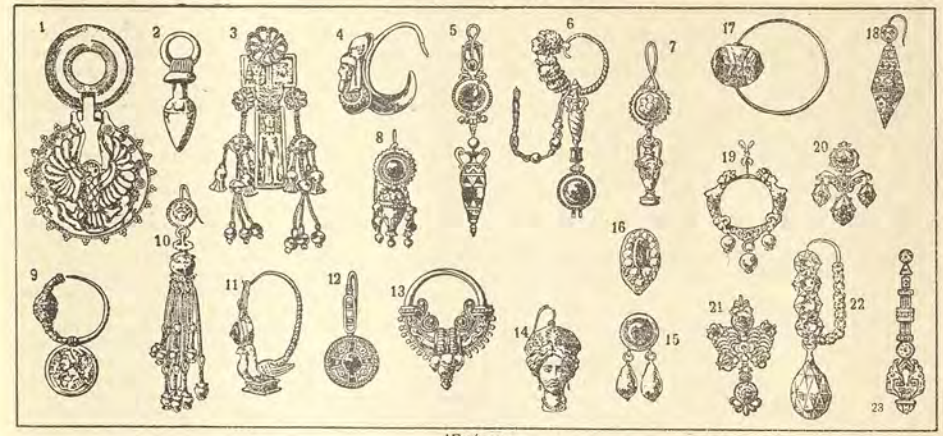

Ἐνώτια

1 *αἰγυπτιακόν* 2 *ἀσσυριακόν* 3 *μύκηναϊκόν* 4 *φοινικικόν* 5 *φοινικοασσυριακόν* 6 *εὑρεθὲν ἐν Συρίᾳ* 7 καὶ 14 *ἑλληνικά* 8 καὶ 13 *ἑτρουσκικά* 9, 12 καὶ 15 *ρωμαϊκά* 10 *ἰταλοελληνικόν* 11 *ἑλληνορρωμαϊκόν* 16 *ἐνιαῖον ἰταλοελληνικόν* 17 *μεροβίγγειον* 18 *ἀναλογίας τέχνης* 19 *γαλλικῆς τέχνης* (ΙΣ' αἰὼνος) 20 *ἰταλικῆς τέχνης* (ΙΖ' αἰὼνος) 21 *γαλλικῆς τέχνης* (ΙΗ' αἰὼνος) 22 *ἀδαμάντινον τῆς Μαρίας Ἀντωνιέττας* 23 *παρισινῆς τέχνης* (1928)

καὶ ἀτελεστέρων εἰς τὰ τελειότερα καὶ συνθετώτερα, καταλήξασα εἰς τὸν ἄνθρωπον (φῶς, ὕδωρ, γῆ, ὑδρόβια καὶ χερσαῖα ζῷα, ἄνθρωπος).

ἐξαίρεσις. *(Γραμμ.)* Ἡ περίπτωσις ὀνόματος ἢ ρήματος μὴ ἀκολουθοῦντος τὸν κανόνα εἰς ὃν ὑπάγονται αἱ ὁμοιότυποι λέξεις γραμματικῆς τινος κατηγορίας. Αἱ ἐξαιρέσεις εἶνε λείψανα ἀρχαιοτέρων γλωσσικῶν νόμων ἢ ἀρχαί νέων νόμων, ἀλλοτε δὲ προέρχονται ἐξ-ἑτέρων διαλέκτων ἢ εἶνε ἀποτέλεσμα ἀνάγκης ὅπως γίνῃ διάκρισις ἀπὸ ἄλλων παρομοίως ἠχουσῶν λέξεων. ‖ *(Χειρ.)* Ἡ δι' ἐγχειρήσεως ἀφαίρεσις ὀργάνου τινὸς ἢ παθολογικοῦ ὄγκου ἀπὸ τοῦ σώματος. ‖ *(Ποιν. Δικ.) Ἐξαίρεσις δικαστοῦ* γίνεται εἴτε διὰ συγγένειαν, φιλίαν ἢ ἔχθραν πρὸς τὸν ἕνα τῶν διαδίκων εἴτε διὰ συμφέρον, ἄμεσον ἢ ἔμμεσον, ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς ὑποθέσεως εἴτε ἀκόμη διὰ τὴν διάπραξιν βραδύτητος ἐκ προθέσεως ἢ ἄλλης ἀθεμίτου πράξεως κατὰ τὴν ἀνάκρισιν, ἐπίσης δὲ διὰ μετοχὴν εἰς ἄλλο δικαστήριον ἐπιληφθὲν τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. (Περὶ ἐξαιρέσεως μάρτυρος κλ. βλ. τὰς οἰκείας λέξεις).

ἐξαίρετον (ἄλλως **κληροδότημα**). Κληροδότημα ἐπὶ πλέον τῆς κληρονομικῆς μερίδος ἑνὸς τῶν κληρονόμων, βαρῦνον τὴν μερίδα αὐτοῦ κατ' ἴσον λόγον πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν κληρονόμων. Ἐπ' αὐτοῦ ἐφαρμόζονται πᾶσαι αἱ περὶ κοινῶν κληροδοσιῶν διατάξεις. Θεωρεῖται ὡς ἐξαίρετον πᾶν εἶδος περιερχόμενον εἰς τὸν ἐπιζῶντα ἐκ τῶν συζύγων, ἐπιπλον σκεῦος, ἔνδυμα κλ. ἐκ τῶν χρησιμοποιηθέντων ὑπὸ τῶν συζύγων ἐν τῇ ζωῇ.

ἑξακόσια ἓξ. Βλ. σαλβαρσάνη.

ἐξαλγίνη. Φάρμακον ἀντινευραλγικόν.

ἑξαμεθυλενοτετραμίνη. Ἡ οὐροτροπίνη.

ἑξάμετρον. Τὸ ἀρχαιότερον τῶν μέτρων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ποιήσεως. Κατ' αὐτό, ὁ στίχος ἀποτελεῖται ἐξ ἓξ μετρικῶν ποδῶν. Εἰδικῶς λέγεται περὶ τοῦ *δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου*, τοῦ ἄλλως *ἡρωϊκοῦ στίχου*, κληθέντος οὕτω καθ' ὃ χρησιμεύσαντος κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἐπικὴν ποίησιν. Ἀποτελεῖται ἐκ πέντε δακτύλων, οἷς ἀκολουθεῖ ὡς ἕκτος ποὺς σπονδεῖος ἢ τροχαῖος. Ἡ κυρία τομὴ τοῦ ἑξαμέτρου γίνεται κατὰ τὸν τρίτον πόδα ἢ μετὰ τὴν *θέσιν*, δηλ. τὴν πρώτην αὐτοῦ συλλαβήν (τομὴ πενθημιμερής), π.χ.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος | προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.

Ἐξαμίλιον. Τεῖχος τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἀνεγερθὲν τῷ 1415 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Β΄ Παλαιολόγου πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Πελοποννήσου. Ἐκτίσθη καθ' ὃ μέρος εἶχον τειχίσει οἱ Πελοποννήσιοι τὸν Ἰσθμὸν ἐπὶ τῶν Μηδικῶν, ὅπου δὲ ἐπανειλημμένως ἐπεχειρήθη ἡ ἀνέγερσις τείχους. Ἔτεμνε τὸν Ἰσθμὸν ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν, εἶχε δὲ δύο μεγάλα φρούρια, 153 πύργους καὶ βαθεῖαν τάφρον. Διὰ τὰς δαπάνας ἀνεγέρσεως αὐτοῦ ἐπεβλήθη φόρος, ὅστις προεκάλεσεν ἐξέγερσιν τῶν ἀρχόντων. Τὸ τεῖχος δὲν προεφύλαξε τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐκυρίευσαν καὶ κατέστρεψαν αὐτὸ τῷ 1423. Ἐπανεκτίσθη, ἀλλὰ καὶ πάλιν, τῷ 1446, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἐξαμίλιον. Κώμη τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, κατὰ τὸν στενότερον ἰσθμὸν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Μέλανος Κόλπου (Μαγαρίσι). Εἶχε πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν 2500 κατ., Ἕλληνας. Παρ' αὐτὸ παρατηροῦνται τὰ λείψανα τοῦ τείχους τῆς χερσονήσου, ὅπερ ᾠκοδόμησεν ὁ Μιλτιάδης πρὸς ἀναχαίτισιν τῶν βαρβάρων, ἀνῳκοδόμησε δὲ βραδύτερον ὁ Λυσίμαχος καὶ ᾠχύρωσαν οἱ Βυζαντινοί.

Ἐξαμίλλιον. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 733. Σταφίς. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ΣΠΑΠ.

ἐξανδραποδισμός. Πώλησις τῶν κατοίκων χώρας τινὸς ὡς δούλων ὑπὸ τῶν κατακτητῶν. ‖ Ἐπίσης ἡ ὁλοσχερὴς ὑποδούλωσις. ‖ Παρ' ἀρχαίοις, εἰδικώτερον ἡ ἀπόκρυψις παίδων ἢ κορασίων ἐλευθέρων καὶ ἡ πώλησις αὐτῶν ὡς δῆθεν δούλων.

Ἐξάνθεια. Δύο ἕδραι κοιν. τῆς ν. Λευκάδος. 1) *Ἄνω Ἐξάνθεια*. Κάτ. 851.—2) *Κάτω Ἐξάνθεια*. Κάτ. 375.

ἐξάνθημα. Ἀλλοίωσις τῆς ἐπιδερμίδος συνισταμένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς κηλῖδας ἐρυθρᾶς, ἐνίοτε ἐξεχούσας (βλατίδες) ἢ εἰς φυσαλλίδας ἁπλᾶς ἢ

πυώδεις (φλύκταιναι). Είνε χαρακτηριστικὸν φαινόμενον διαφόρων λοιμώξεων καὶ δηλητηριάσεων, ὧν ὁ ἰὸς τείνων νὰ ἀπεκκριθῇ ἀπὸ τοῦ δέρματος ἐρεθίζει αὐτό.

ἐξανθηματικαὶ νόσοι ἢ **πυρετοί.** Λοιμώδεις νόσοι ὀξεῖαι, ὧν τὸ χαρακτηριστικὸν σύμπτωμα εἶνε ἡ ἐμφάνισις ἐξανθήματος πικίλης φύσεως καὶ ἰδιαιτέρας ἑκάστοτε μορφῆς. Τοιαῦται εἶνε: ἡ *εὐλογία*, ἡ *ἰλαρά*, ἡ *ὀστρακιά*, ἡ *ἐρυθρά*, ἡ *ἀνεμευλογία*, ὁ *ἐξανθηματικὸς τῦφος* κλ., κατ' ἐπέκτασιν δὲ καὶ ὁ *τυφοειδὴς πυρετός*, ὁ *δάγγειος*, τὸ *ἐρυσίπελας* καὶ ἡ *σύφιλις*.

ἐξάντλησις. (*Ἰατρ.*) Βαθμιαία ἢ ἀπότομος ἐξασθένησις τῶν δυνάμεων γενικῶς ἢ ζωϊκῆς τινος λειτουργίας.

Ἑξαπλᾶ. Τίτλος μεγάλου ἔργου τοῦ Ὠριγένους ἐν ᾧ, πρὸς ἀποκατάστασιν κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ κειμένου τῆς Π. Διαθήκης καὶ λόγῳ τῆς κατὰ τὰς ἀντιγραφὰς παραφθορᾶς τοῦ κειμένου τῶν Ο΄, παρετέθησαν εἰς ἓξ στήλας τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον, δι' ἑβραϊκῶν γραμμάτων, τὸ αὐτὸ διὰ γραμμάτων ἑλληνικῶν καὶ εἶτα αἱ διάφοροι αὐτοῦ μεταφράσεις, σημειουμένων δι' ἀστερίσκων τῶν παρεμβληθεισῶν λέξεων ἢ φράσεων. Τὸ ἔργον, λόγῳ τοῦ ὄγκου του, μὴ πολλαπλασιασθὲν δι' ἀντιγραφῶν, ἀπωλέσθη.

Ἑξαπλάτανον (πρώην *Καπίνιανη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 1569.

Ἑξάπολις. Ἡ ἐν Μ. Ἀσίᾳ Δωρὶς.

ἐξαποστειλάριον. Ὄνομα διδόμενον εἰς τὰ προηγούμενα τῶν αἴνων τροπάρια, ὀνομασθέντα οὕτως ἐκ τοῦ προεισαγωγικοῦ αὐτῶν στίχου «ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου». Καλοῦνται καὶ **φωταγωγικά.**

ἐξαπτέρυγα. Μετάλλινοι ἀκτινωτοὶ ἢ ἁπλοῖ δίσκοι, ἐφ' ὧν εἰκονίζονται τὰ *ἐξαπτέρυγα Σεραφείμ*, φερόμενοι ἐπὶ κοντοῦ, ὡς σύμβολα θριάμβου, κατὰ τὰς πανηγυρικὰς τελετὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ κατὰ τὴν Μεγάλην εἴσοδον, τοποθετοῦνται δὲ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Ἁγ. Τραπέζης ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

ἐξάρθρημα ἢ **ἐξάρθρωσις.** Βιαία ἐκτόπισις μᾶλλον ἢ ἧττον τελεία τῶν ἀρθρικῶν ἐπιφανειῶν δύο ὀστῶν μέλους συνημμένων εἰς ἄρθρωσιν, ὀφειλομένη εἰς πτῶσιν ἢ κάκωσιν τοῦ μέλους καὶ προκαλοῦσα πόνον καὶ δυσκινησίαν ἢ ἀχρηστίαν τοῦ μέλους. Θεραπεία: ἀνάταξις τῶν ἀρθρικῶν ἄκρων τῶν ὀστῶν εἰς τὴν φυσικὴν των θέσιν καὶ συγκράτησις πρόσκαιρος δι' ἐπιδέσμου.

ἔξαρμα τοῦ πόλου. Τὸ ὕψος τοῦ οὐρανίου πόλου ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα τόπου τινός: ἰσοῦται εἰς μοίρας πρὸς τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τοῦ τόπου.

ἐξαρτήματα τῆς μήτρας. (*Ἀνατομ.*) Οἱ φαγωγοί (σάλπιγγες) καὶ αἱ ὠοθῆκαι.

ἐξαρτία. Τὸ σύνολον τῶν σχοινίων καὶ λοιπῶν σκευῶν, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν ὅπως ἐντείνωσι, στερεῶσι καὶ εὐθετίζωσι τοὺς ἱστοὺς καὶ τὰς κεραίας ἱστιοφόρου πλοίου. Κατ' ἐπέκτασιν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἱστοὶ καὶ αἱ κεραῖαι, κν. **ἁρματωσιά**, προκειμένου δὲ περὶ ἱστῶν καὶ **ἁρμποραδοῦρα.** Ἐκ τῶν σχοινίων τῆς ἐξαρτίας, ἄλλα μὲν εἶνε μονίμως τεταμένα, τὰ *ἐξάρτια*, κν. τὰ *κρεμάμενα*, ἄλλα δὲ κινητά, χρησιμεύοντα πρὸς χειρισμὸν τῶν κεραιῶν καὶ τῶν ἱστίων, τὰ *ἀγόμενα*, ἢ ἄλλως *ἐπιχειρία*, κν. τὰ *σερνάμενα*.

ἐξάρτισις. Βλ. **ἐξαρτία.**

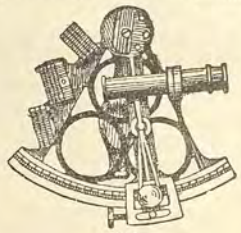

Ἑξᾶς

ἐξάρτυσις. Τὸ σύνολον τῶν χρησίμων εἰδῶν ἄτινα φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ στρατιώτης καὶ ἄτινα συμπληροῦσι τὸν ὁπλισμὸν καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ, ὡς ὁ γυλιός, αἱ φυσιγγιοθῆκαι, ὁ ζωστήρ, ὁ ἀορτὴρ τοῦ ὅπλου, εἴδη λινοστολῆς καὶ ὑποδήσεως, ψῆκτραι κλ.

ἐξαρχᾶτον. Ὄνομα διδόμενον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὰς ὑπὸ ἐξάρχους διατελούσας στρατιωτικοπολιτικὰς διοικήσεις Ραβέννης καὶ Ἀφρικῆς. Τοῦ πρώτου πρωτεύουσα ἦτο ἡ ὁμώνυμος πόλις, τοῦ δευτέρου ἡ Καρχηδών.

Ἐξαρχία βουλγαρική. Διοικητικὸς τύπος τῆς χωριστῆς ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ χώρᾳ Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἱδρυθεὶς ἀπὸ τοῦ 1870 διὰ σουλτανικοῦ φιρμανίου. Κατὰ τοῦτο, ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία διῳκεῖτο ὑπὸ συνόδου ἀρχιερέων προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ πρώτου αὐτῶν, καλουμένου Ἐξάρχου, ὅστις εἶχε τὴν ἕδραν του ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἰς τὴν Ἐ. ὑπῆχθησαν πᾶσαι αἱ ἀμιγεῖς βουλγαρικαὶ ἐπαρχίαι καὶ ἐκ τῶν μεικτοῦ πληθυσμοῦ αἱ ἔχουσαι βουλγαρικὴν πλειοψηφίαν, πλὴν τῶν τῆς Βάρνης καὶ Φιλιππουπόλεως, ἔνθα ἐκτὸς τοῦ Βουλγάρου μητροπολίτου παρέμενε καὶ ὁ Ἕλλην, καὶ τῶν τῆς Μεσημβρίας, Ἀγχιάλου καὶ Σωζοαγαθουπόλεως, αἵτινες ἐξῃρέθησαν τῆς Ἐξαρχίας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διὰ τοπικῆς συνόδου τοῦ 1872 ἐκήρυξε τὴν Ἐ. σχισματικήν. Αὕτη κατηργήθη μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους.

Ἐξαρχόπουλος (Νικόλαος). Τακτικὸς καθηγητὴς (ἀπὸ τοῦ 1912) τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐγεννήθη ἐν Νάξῳ τῷ 1874. Τῷ 1923 ἵδρυσε τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ἐργαστήριον Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς, προσηρτημένον εἰς τὴν ἕδραν τῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἰδίου, δημοσιεύει δὲ ἐν σειρᾷ τομιδίων («Ἐργαστήριον πειραματικῆς παιδαγωγικῆς. Ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι» ἐκδιδ. ὑπὸ Ν. Ἐξαρχοπούλου καὶ Σοφίας Γεδεών) τὰ πορίσματα τοῦ ἐργαστηρίου τούτου. Ἔργα: «Ὁ βίος καὶ τὰ ἔργα τοῦ Πεσταλότσι», «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν» κ.ἄ.π.

ἔξαρχος. Τίτλος τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας διδόμενος κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς μεγάλης μοίρας στόλου ἢ στρατοῦ, ἐπίσης δὲ εἰς ἀρχηγοὺς βαρβάρων φυλῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Γ΄ αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων τοῦ Η΄ εἰς τοὺς διοικητὰς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἀφρικῇ ἐξαρχάτων. ‖ Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ τίτλος ἐδίδετο εἰς τινας ἐξέχοντας μητροπολίτας ἢ ἀρχιεπισκόπους. Οὕτως ἐκαλοῦντο καὶ οἱ ἄλλως *λεγάτοι* ἢ *ἀποκρισάριοι* τοῦ πάπα καὶ ἐκλήθη βραδύτερον ὁ ἀρχηγὸς τῆς σχισματικῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας. Ἔξαρχοι καλοῦνται ἐπίσης οἱ ἀπὸ τῶν μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους, τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων ἀποστελλόμενοι πρὸς διεύθυνσιν τῶν διαφόρων εἰς τὰς μονὰς ταύτας ἢ εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον ἀνηκόντων μετοχίων.

Ἔξαρχος. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 136.— 2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 771.

ἐξᾶς -άντος. Ἑλληνικὴ ὀνομασία τοῦ ρωμαϊκοῦ νομίσματος sextans, ἴσου πρὸς τὰ $^2/_{12}$ τῆς λίτρας, ἤτοι πρὸς δύο οὐγκίας. ‖ Γωνιομετρικὸν ὄργανον, καλούμενον καὶ ἑκτοκύκλιον, δικάτοπτρον, ἐν ἀπολύτῳ καὶ συνεχεῖ χρήσει κατὰ θάλασσαν, χρησιμεῦον πρωτίστως διὰ τὴν μέτρησιν τῶν ὑψῶν τῶν οὐρανίων σωμάτων, καὶ κυρίως τοῦ Ἡλίου, διὰ τὴν μέτρησιν ὑψῶν γηΐνων ἀντικειμένων (δι' ὑπολογισμοὺς ἀποστάσεων) ὡς καὶ ὁριζοντίων γωνιῶν.

ἐξαφριστὴρ ἢ **ἐξαφριστής.** Μέγα ἀβαθὲς καὶ διάτρητον κοχλιάριον μετὰ μακρᾶς λαβῆς, δι' οὗ ἐνεργεῖται ἡ ἐξάφρισις ζωμοῦ κρέατος, ἐμβαμμάτων κλ., ἢ ἐν γένει ἐξάγονται ἐκ τοῦ ζέοντος ὑγροῦ στερεαὶ οὐσίαι· κν. **ξαφριστήρι.**

ἐξάχορδον. Σύστημα ἓξ φθόγγων κατὰ τὴν σειρὰν τῆς κλίμακος, ἔχον ἓν μόνον ἡμιτόνιον ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον καὶ χρησιμεῦσαν ὡς θεωρητικὴ βάσις τῆς μουσικῆς διδασκαλίας κατὰ τὸν Μεσαίωνα εἰς τὴν Δύσιν.

ἑξάχρονοι πόδες. Οἱ ἀποτελούμενοι ἀπὸ ἓξ (βραχεῖς ἢ πρώτους) χρόνους, ὡς ὁ *μολοσσός* (– – –), ὁ *χοριάμβος* (– ⏑ ⏑ –), ὁ *ἀντίσπαστος* (⏑ – – ⏑).

Ἑξάψαλμος. Σειρὰ ἓξ ψαλμῶν (γ΄, λζ΄, ξβ΄, πζ΄, ρβ΄, ρμβ΄) ἀναγινωσκομένων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἑλλην. Ἐκκλησίᾳ μετὰ προεισαγωγῆς τροπαρίων τινῶν κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ὄρθρου. Ὁ Ἑξάψαλμος ἐν τῷ Ὄρθρῳ εἶνε τὸ ἀντίστοιχον τοῦ Προοιμιακοῦ ἐν τῷ Ἑσπερινῷ.

ἔξαψις. (*Παθολ.*) Κυκλοφορικὴ ἀνωμαλία κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον μὲ αἴσθημα θερμότητος καὶ ἐρυθρότητα ἐξ ὑπεραιμίας.

ἐξέδρα. Τεχνικὸν ἔργον κατασκευαζόμενον εἰς ὕψος τι μεγαλύτερον τοῦ πέριξ ἐδάφους, ἵνα παραμένωσιν ἐπ' αὐτοῦ θεαταὶ κατὰ τὰ δημόσια θεάματα ἢ ἐπὶ ἀκτῆς καὶ προεκτεινόμενον εἰς ἀρκετὸν ἀπ' αὐτῶν μῆκος, ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ εἰς ὕψος ἐπαρκές, χρησιμεῦον δὲ πρὸς περίπατον καὶ ἀναψυχὴν ἢ πρὸς ἐπιβίβασιν καὶ ἀποβίβασιν.

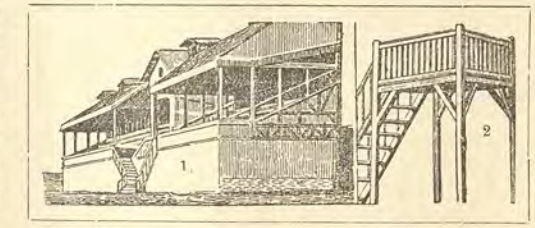

Ἐξέδραι

1 ἱπποδρομίου, 2 ἑλλανοδίκου ἱπποδρομιῶν

ἐξειλιγμένη καμπύλη. Ἄλλη καμπύλη τῆς ὁποίας αἱ κάθετοι εἶνε ἐφαπτόμεναι τῆς πρώτης καμπύλης. Τῆς αὐτῆς καμπύλης καλουμένης ἐνειλιγμένης ὑπάρχουσιν ἄπειροι ἐξειλιγμέναι· ἐὰν νῆμα σταθεροῦ μήκους ἐφηρμοσμένον ἐπὶ τῆς ἐνειλιγμένης ἐξελίσσεται σταθερῶς, οὕτως ὥστε τὸ τεταμένον αὐτοῦ μέρος νὰ ἐφάπτεται τῆς ἐνειλιγμένης, πᾶν σημεῖον τοῦ νήματος γράφει μίαν ἀπὸ τὰς ἀπείρους ἐξειλιγμένας. Παρομοίως ὁρίζεται καὶ ἡ ἐξειλιγμένη ἐπιφάνεια δοθείσης ἐπιφανείας.

ἐξελικτρον. Σῶμα ἔχον κυλινδρικὸν ἢ ἄλλο ἐκ περιστροφῆς σχῆμα, περὶ τὸ ὁποῖον τυλίσσεται σχοινίον ἢ συρματόσχοινον διὰ τῆς περιστροφῆς τοῦ εἰρημένου σώματος περὶ τὸν ἄξονά του, κν. **μάγγανο** ἢ **ἀνέμη.**

ἐξελιξιαρχία. Φιλοσοφικὸν ἢ ἐπιστημονικὸν σύστημα στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς ἐξελίξεως. Τῆς θεωρίας ταύτης ὀπαδοὶ εἶνε κατ' οὐσίαν οἱ πανθεῖσταί, οἱ ἀποδεχόμενοι τὸ ἐπὶ μέρους ὡς ἐμφάνισιν τοῦ ὅλου καὶ ὡς στοιχεῖον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀπολύτου. Ἰδίως ὑπέρμαχοι αὐτῆς εἶνε ὁ Ἔγελος καὶ ὁ Βούντ.

ἐξέλιξις. Ἡ διὰ βραδείας, διαδοχικῆς μεταβολῆς μετάβασις πράγματός τινος, ζῶντος ὀργανισμοῦ, καταστάσεως, ἰδέας, συστήματος κλ. ἐκ παλαιοτέρας μορφῆς εἰς νεωτέραν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δημιουργίαν ἢ τὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γένεσιν. ‖ *Θεωρία τῆς ἐξελίξεως*, ἡ περὶ γενέσεως τῶν εἰδῶν θεωρία τοῦ Δαρβίνου. Κατ' αὐτήν, τὰ εἴδη δὲν εἶνε σταθερά, ἀντιθέτως δὲ εἶνε συνεχῶς μεταβλητά. Τὰ ἄτομα τοῦ αὐτοῦ εἴδους ὁμοιάζουσι πρὸς ἄλληλα, διότι ἔχουσι ν' ἀντιπαλαίσωσι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, πρὸς τὰ αὐτὰ ἐμπόδια, καὶ τοῦτο μέχρις ἑνὸς ὁρίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἕκαστον ἄτομον δρᾷ πλέον ἀνεξαρτήτως τοῦ εἴδους. Καὶ τότε δημιουργεῖται ἡ φυλή, ἡ ποικιλία· καὶ ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ τοῦ νέου εἴδους δημιουργία. Τὴν θεωρίαν διετύπωσεν ὁ Δαρβῖνος, ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ ὁ Λαμάρκ παρεδέχετο τὴν δύναμιν τῆς προσαρμογῆς εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐπηρείας καὶ ὁ Σαϊντ-Ἱλαὶρ ὑπεστήριζε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος.

ἐξέλκωσις. Ἐπιπόλαιον ἕλκος.

ἐξεργασία. Τρόπος καθ' ὃν σχηματίζεται παθολογικὴ τις ἀλλοίωσις ἢ βλάβη, ὡς *φλεγμονώδης ἐ., φυματιώδης ἐ.* κλ.

Ἐξέτασις Ἱερά. Βλ. **Ἱερὰ Ἐξέτασις.**

Ἔξετερ (Exeter). Π. τῆς Ἀγγλίας, 275 χλμ. ΔΝΔ τοῦ Λονδίνου, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἐξ καὶ διώρυγος παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἀνώτερα σχολεῖα (πανεπιστημιακὸν κολλέγιον). Κάτ. 60.000.

ἐξετόνη. Φάρμακον καρδιοτονωτικὸν ὡς ἡ καφουρὰ δι' ἐνέσεις.

Ἐξηγηταί. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, οἱ ἑρμηνευταὶ χρησμῶν, οἰωνῶν, ἐνυπνίων κλ. Παρὰ τοῖς νεωτέροις, οἱ ἑρμηνευταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα καλοῦνται *ἐξηγητικά*.

Ἐξηκίας. Ἕλλην ἀγγειογράφος, εἷς τῶν δοκιμωτέρων, ζήσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος, τοῦ μελανομόρφου ρυθμοῦ. Περίφημον ἔργον αὐτοῦ εἶνε μία κύλιξ τοῦ Μονάχου, ὅπου παρίσταται ἐξηπλωμένος ὁ Διόνυσος ἐντὸς πλοίου τὸ ὁποῖον φαίνεται ὠθούμενον ὑπὸ οὐρίου ἀνέμου, ἐνῷ οἱ περὶ αὐτὸ κολυμβῶντες καὶ καταδυόμενοι δελφῖνες δίδουσι τὴν ἐντύπωσιν τῆς κινήσεως. Ἐκ τοῦ κύτους τοῦ πλοίου ἐκφύεται ἄμπελος ἑλισσομένη περὶ τὸν ἱστόν. Ἕτερον θαυμάσιον ἔργον αὐτοῦ εἶνε ἀμφορεὺς τοῦ Μονάχου παριστῶν τὸν Αἴαντα καὶ τὸν Ἀχιλλέα καθημένους ἑκατέρωθεν μικρᾶς τραπέζης καὶ παίζοντας κύβους.

ἐξηκονταδικὸν σύστημα. Σύστημα ἀριθμήσεως εἰς ὃ κατέληξαν οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι μετὰ παρατηρήσεις ἰδίας τῆς φαινομένης ἡμερησίας καὶ ἐτησίας κινήσεως τοῦ Ἡλίου. Ἐκεῖθεν καὶ ἡ νῦν ἰσχύουσα διαίρεσις τῆς ὥρας εἰς 60 πρῶτα λεπτὰ καὶ τοῦ πρώτου λεπτοῦ εἰς 60 δεύτερα καὶ ἡ τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου εἰς 360° (6×60), τῆς μοίρας εἰς 60′ καὶ τοῦ πρώτου λεπτοῦ αὐτῆς εἰς 60″.

Ἐξῆ-Σοῦ. Κώμη ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. Ξυνὸ Νερό.

ἐξίδρωμα. Ὑγρὸν ὀρῶδες ἢ ὀροϊνῶδες ἢ αἱμορραγικὸν ἐκχυνόμενον ἐκ τῶν ἀγγείων εἰς ὀργανόν τινὰ κοιλότητα συνεπείᾳ φλεγμονῆς, ὡς λ.χ. τὸ ὑγρὸν τῆς πλευρίτιδος, τῆς ἀρθρίτιδος κλ

ἐξίδρωσις ἢ **σταγονόρροια.** Τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ τὰ φυτά, ὅταν ἐλαττοῦται ἡ διαπνοή, ὡς συμβαίνει κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἀποβάλλουσιν ὕδωρ κατὰ σταγόνας, ἐξερχομένας ἐκ τῶν ὑδροφόρων στομάτων ἢ ἐκ ρωγμῶν. Τὸ φαινόμενον ὀφείλεται εἰς τὴν πίεσιν τὴν ἐξασκουμένην ὑπὸ τοῦ ὕδατος, οὗ ἡ ἀπορρόφησις ἐξακολουθεῖ καὶ κατὰ τὴν νύκτα, ὁπότε ἡ διαπνοὴ εἶνε ἐλαχίστη.

ἐξιλασμός. Θυσία ἢ τελετὴ πρὸς καταπράϋνσιν τῆς ὀργῆς τοῦ θείου. Ἐκαλεῖτο οὕτω παρ' Ἰουδαίοις τελετὴ ἀγομένη κατ' ἔτος, καθ' ἣν μετὰ δεκαήμερον νηστείαν, ἐκ δύο τράγων ἐθυσιάζετο ὁ εἷς εἰς τὸν Θεὸν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως, ὁ δ' ἕτερος ἐστέλλετο εἰς τὴν ἔρημον, ὡς προωρισμένος διὰ τὸν ἀποπομπαῖον (διάβολον), ἀφοῦ προηγουμένως διὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως μετεδίδοντο καὶ ἐφορτοῦντο αἱ ἁμαρτίαι τοῦ λαοῦ Ἰσραήλ.

ἕξις. *(Ψυχολ.)* Ἡ δι' ἐπανειλημμένης πληρώσεως ἐπιθυμίας τινὸς ἢ ἐν γένει διὰ συνεχοῦς ἀσκήσεως τῆς αὐτῆς ἐνεργείας γεννωμένη κλίσις ἢ διάθεσις πρὸς τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἢ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν. Ἰδίως ἡ ἕξις ἀμβλύνει τὰ συναισθήματα καὶ ἐπενεργεῖ ἐπὶ τὰ πάθη ἐνισχύουσα αὐτά. Ἡ ἕξις ἀποβαίνει, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, δευτέρα φύσις, ἧς ἡ μεταβολὴ δὲν εἶνε εὐχερής.

ἐξισλαμισμός. Ἡ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Μωάμεθ προσχώρησις ἐξ ἄλλης θρησκείας γινομένη εἴτε ἑκουσίως εἴτε διὰ τῆς βίας. Κατὰ τὸ Κοράνιον, ἀπηλλάσσοντο τῆς διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων ἐπιβολῆς τοῦ Ἰσλὰμ οἱ πιστεύοντες εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοί.

ἐξίσωσις. *(Ἀλγεβρ.)* Ἰσότης ἀληθεύουσα δι' ὡρισμένην μόνον τιμὴν ἢ δι' ὡρισμένας τιμὰς τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων ἀγνώστων, ὅταν ἡ ἐξίσωσις λάβῃ διὰ πασῶν τῶν δυνατῶν ἁπλοποιήσεων, ἐκτελέσεως πράξεων καὶ ἀναγωγῶν τὴν ἁπλουστάτην αὐτῆς μορφήν· λέγεται βαθμὸς αὐτῆς ὁ μέγιστος τῶν ἐκθετῶν τοῦ ἀγνώστου· ἁπλούσταται ἐξισώσεις εἶνε αἱ τοῦ πρώτου βαθμοῦ, δι' ὧν λύονται πάντα τὰ προβλήματα τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς. Πᾶσα ἐξίσωσις ἀνωτέρου βαθμοῦ ἔχει ἐν γένει τόσας λύσεις, ὅσας μονάδας ἔχει ὁ βαθμὸς αὐτῆς· μόνον διὰ τὰς ἐξισώσεις τῶν τεσσάρων πρώτων βαθμῶν ὑπάρχουσι τύποι, δι' ὧν εὑρίσκονται αἱ τιμαὶ αὐτῶν. ‖ *(Ἀστρον.)* *Ἐξίσωσις χρόνου*, ἡ διαφορὰ μεταξὺ μέσου καὶ ἀληθοῦς χρόνου· πάντοτε μικροτέρα τῶν 17 λεπτῶν χρόνου.

ex cathedra («ἀπὸ καθέδρας»). Φράσις ὑποδηλοῦσα τὸν αὐθεντικῶς ὁμιλοῦντα ἐπίσκοπον ἰδίᾳ ἢ καθηγητήν. Ἡ φράσις ἐν τούτοις αὕτη καθιερώθη πρὸς καθορισμὸν τῆς παπικῆς αὐθεντίας ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν δογματικῶν ἢ ἠθικῶν ἀληθειῶν.

ἐξκουβίτωρ ἢ **ἐξκούβιτος** καὶ **ἐκκούβιτος.** Φρουρὸς ἀνήκων εἰς ἰδιαιτέραν ἔμπιστον φρουρὰν τῶν ἀνακτόρων ἐν Βυζαντίῳ, δημιουργηθεῖσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος. Ὁ διοικητὴς τῆς φρουρᾶς ταύτης ὠνομάζετο *κόμης τῶν ἐξκουβιτόρων*.

Ἔξνερ θεωρία. Θεωρία κληθεῖσα ἐκ τοῦ Φήλικος Exner, Αὐστριακοῦ μετεωρολόγου (1876-), ἑρμηνεύουσα δυναμικῶς τὴν στροβιλικὴν κίνησιν τοῦ ἀνέμου περὶ ἕκαστον κέντρον χαμηλῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἢ τὴν ἀντίστροφον κίνησιν περὶ ἕκαστον κέντρον ὑψηλῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως.

ἐξόδιον (καθ' ὑπονόησιν τῆς λ. «μέλος»). Παρ' ἀρχαίοις, μέλος αὐλητοῦ, ἐκτελούμενον κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ χοροῦ περὶ τὸ τέρμα τῶν παραστάσεων τῶν δραμάτων ἐν τοῖς θεάτροις.

ἔξοδα. Τὸ σύνολον τῶν ὑπό τινος ἐξοδευομένων χρημάτων κατά τι χρονικὸν διάστημα ἢ πρὸς ὡρισμένον σκοπόν. Αἱ ὑπὸ ἐπιχειρήσεώς τινος γινόμεναι δαπάναι διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας: α) *εἰδικὰ ἔξοδα*, ἅτινα δαπανῶνται εἰδικῶς διά τι ἐμπόρευμα ἢ δι' εἰδικὸν σκοπόν, εἰς ὃν καὶ χρεοῦνται (π.χ. ἔξοδα φορτώσεως, ἔξοδα ἐπεξεργασίας ὡρισμένων ἐμπορευμάτων κλ.) καὶ β) *γενικὰ ἔξοδα*, ἅτινα ἐπιβαρύνουσιν ἅπασαν τὴν ἐπιχείρησιν (π.χ. φωτισμός, μισθοὶ προσωπικοῦ). ‖ *Ἔξοδα δημόσια*, ἡ διὰ χρημάτων δημοσίας περιουσίας, εἴτε τοῦ δημοσίου ταμείου εἴτε ταμείου δημοσίου δικαίου, θεραπεία τῶν πολιτειακῶν συμφερόντων. ‖ *Ἔξοδα δικαστικά*, τὰ ὑπὸ τοῦ προκαλοῦντος δικαστικὴν πρᾶξιν, ἐξαιρέσει τῆς περὶ διατροφῆς δίκης, προκαταβαλλόμενα ἔξοδα. Ταῦτα, ἐν τούτοις, κατὰ κανόνα ἐπιβαρύνουσι τὸν ἡττώμενον ἐκ τῶν διαδίκων.

Ἔξοδος. Τὸ δεύτερον μετὰ τὴν Γένεσιν βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀποδιδόμενον εἰς αὐτὸν τὸν Μωϋσέα, πράγματι ὅμως συγγραφὲν μετὰ τὴν διάπλασιν τῆς παραδόσεως περὶ τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδου τῶν Ἑβραίων. Περιγράφει τοὺς διωγμοὺς τῶν Ἑβραίων ἐν Αἰγύπτῳ, τὴν διὰ θαυμάτων τοῦ Μωϋσέως ἀπολύτρωσιν, τὴν διὰ τῆς ἐρήμου φυγήν, τὴν ἐπίδοσιν τῶν πλακῶν τῶν ἐντολῶν, τὸν κανονισμὸν τῆς λατρείας καὶ τὴν ἵδρυσιν τῆς κιβωτοῦ, τὴν λατρείαν τοῦ χρυσοῦ μόσχου, τὴν θραῦσιν τῶν πλακῶν.

ἐξοίδησις. Ἡ κατ' ὄγκον αὔξησις ὀργάνου τινὸς ἢ χώρας τοῦ σώματος ἐξ ὑπεραιμίας ἢ φλεγμονῆς· κν. **πρήξιμο.**

ἐξολκεύς. Μέρος τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ κλείστρου τῶν πυροβόλων, δι' οὗ ἐκβάλλεται ὁ κενωθεὶς κατὰ τὴν πυροβόλησιν κάλυξ.

ἐξομολόγησις. Ἓν τῶν μυστηρίων, δι' οὗ ὁ ἐν εἰλικρινεῖ μετανοίᾳ ἐξομολογούμενος τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου πνευματικοῦ πατρός, ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Θεοῦ, λαμβάνει διά τε τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐκείνου καὶ τῆς ἀναγινωσκομένης ἐπ' αὐτὸν συγχωρητικῆς εὐχῆς τὴν ἄφεσιν τῶν μετὰ τὸ Βάπτισμα διαπραχθέντων ἁμαρτημάτων. Τοῦ μυστηρίου τούτου ἱδρυτὴς εἶνε αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, ὅστις ἐχορήγησεν εἰς τοὺς ἀποστόλους τὴν ἐξουσίαν τοῦ «δεσμεῖν καὶ λύειν» εἰπὼν «καὶ ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς», ἐξουσίαν ἥτις μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς διαδόχους τῶν ἀποστόλων.

ἐξόμφαλος κήλη. Ἡ ἐξέχουσα ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ πρόπτωσις ἐντέρου.

ἐξοπλισμός. Ἡ παρασκευὴ πρὸς πόλεμον (ἰδίᾳ κατὰ πληθ. *ἐξοπλισμοί*), αἱ πολεμικαὶ προετοιμασίαι κράτους τινός, ἐκδηλούμεναι διὰ τῆς προμηθείας παντοειδοῦς καὶ ἀφθόνου πολεμικοῦ ὑλικοῦ, τῆς ὀχυρώσεως διαφόρων θέσεων, τῆς προσθήκης νέων μονάδων εἰς τὸν στόλον κλ. Διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν τῶν κρατῶν πολλάκις ἐπεχειρήθη ἡ ἐπίτευξις συμφωνίας γενικῆς, ἐγένοντο δὲ καὶ διασκέψεις πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐν Χάγῃ, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Διὰ τοῦ συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη τοῦ γενικοῦ περιορισμοῦ, νέαι δὲ ἐγένοντο διασκέψεις πρὸς λῆψιν σχετικῶν ἀποφάσεων. Ἐκ τῶν διασκέψεων τούτων κύριαι εἶνε αἱ τῆς Οὐασιγκτῶνος (1922), καθ' ἣν ὑπεγράφη συμφωνία τῶν πέντε μεγάλων ναυτικῶν Δυνάμεων ὁρίζουσα ἀνώτατον ὅριον ἐκτοπίσματος πολεμικῶν πλοίων. Νέα διάσκεψις ἐγένετο τῷ 1933 ἐν Λονδίνῳ

ἐξορκισμός. Ἐπιτίμησις καὶ ἀπέλασις τοῦ πονηροῦ πνεύματος τοῦ ἐμφωλεύοντος ἐν τῷ πρὸς

βάπτισιν ἐρχομένῳ ὑποψηφίῳ Χριστιανῷ (κατηχουμένῳ). Ὁ τύπος τοῦ ἐξορκισμοῦ εἶνε εἴτε εὐχὴ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς τοῦ κατηχουμένου ἀπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος εἴτε ἐπιτίμησις πρὸς αὐτὸ τὸ πονηρὸν πνεῦμα. Ὑπάρχουσι σχετικαὶ εὐχαὶ τοῦ Μ. Βασιλείου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων. Ἐξορκισμοὶ ἀναγινώσκονται καὶ ὡς καθαρτήριοι οἰκημάτων καὶ ἀντικειμένων ἀπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων. ‖ *(Λαογρ.)* Βλ. *ξόρκι*.

ἐξόσμωσις. Βλ. ἐξώσμωσις.

ἐξοστρακισμός. Πολιτικὸν μέτρον εἴς τινας ἀρχαίας δημοκρατίας (Ἀθήνας, Ἄργος, Συρακούσας κλ.) ἀποβλέπον εἰς τὴν ἀπὸ τῆς πολιτείας προσωρινὴν ἀπομάκρυνσιν προσώπων τινῶν, ἐκ τῆς παρουσίας τῶν ὁποίων, λόγῳ τῆς περιωπῆς αὐτῶν, ἦτο δυνατὸν νὰ κινδυνεύσῃ τὸ πολίτευμα. Ὁ ἐξοστρακισμὸς δὲν εἶχε τὸν χαρακτῆρα ποινῆς. Εἰς τὰς Ἀθήνας εἰσήχθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ϛ' αἰῶνος π.Χ., ἐφηρμόζετο δὲ μετὰ τὴν λῆψιν σχετικῆς ἀποφάσεως ἐν ἐκκλησίᾳ τοῦ λαοῦ, ὁπότε ὡρίζετο ἡμέρα ψηφοφορίας δι' ὀστράκων. Ἐὰν 6000 ὄστρακα ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός, οὗτος ὑπεχρεοῦτο νὰ μένῃ ἐπὶ πέντε ἢ δέκα ἔτη ἔξω τῆς πολιτείας, διατηρῶν ἐν τούτοις τὰ πολιτικὰ δικαιώματά του. Μεταξὺ τῶν ἐξοστρακισθέντων Ἀθηναίων ἦσαν ὁ Ἀριστείδης, ὁ Ξάνθιππος, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Κίμων. Ἐν Συρακούσαις ὁ ἐ. ἐγίνετο διὰ πετάλων (φύλλων ἐλαίας) καὶ ἐκαλεῖτο *πεταλισμός*.

ἐξόστωσις. Νοσηρὰ ἐξόγκωσις εἰς μέρος τι τοῦ ὀστοῦ ἐκ χρονίου τινὸς ἐρεθισμοῦ ἢ φλεγμονῆς.

ἐξουσία πολιτική. Τὸ δικαίωμα τῆς πολιτείας ὅπως καθορίζῃ τὰς ἐλεθερίας τῶν ὑποκειμένων εἰς αὐτήν. Κυρίως, ἐν τούτοις, τὸ δικαίωμα ἀσκεῖ οὐχὶ αὐτὴ ἡ πολιτεία, ἀλλ' ἡ ἑκάστοτε ἄρχουσα τάξις ἢ μερίς. Ὑπάρχουσιν ἐν ἑκάστῃ πολιτείᾳ τρεῖς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμέναι ἐξουσίαι, ἡ *νομοθετική*, ἡ *ἐκτελεστική*, ἡ *δικαστική*, διαφέρουσαι μεταξύ των ἀπό τε ἀντικειμενικῆς καὶ ὑποκειμενικῆς καὶ ἀπὸ οὐσιαστικῆς καὶ τυπικῆς ἀπόψεως. Πατὴρ τῆς περὶ «διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν» θεωρίας, θεωρεῖται ὁ Γάλλος φιλόσοφος Μοντεσκιέ, ἀναπτύξας αὐτὴν ἐν τῷ ἔργῳ του «Περὶ τοῦ πνεύματος τῶν νόμων». Ἡ θεωρία, ἐν τούτοις, αὕτη ἐγκαταλείπεται νῦν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Κρίνεται ὅτι ἡ ἐξουσία εἶνε ἐν τῇ πραγματικότητι μία, ἡ πολιτική, διαφόρως ἑκάστοτε ἐκφαινομένη, ὅτι δὲ διάκρισις τῶν λειτουργιῶν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ πράγματα, ἐφόσον αἱ ἁρμοδιότητες ἀναγκαστικῶς συγχέονται πλειστάκις.

ἐξουσιοδότησις νομοθετική. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας νὰ ἐκδίδῃ διατάγματα νομοθετικοῦ περιεχομένου, παρεχόμενον συνήθως δι' εἰδικῶν ἐξουσιοδοτήσεων τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, περιωρισμένον κατὰ τὸν χρόνον καὶ καθ' ὕλην.

ἐξοφάνη. Εἶδος ἀτοφάνης, φάρμακον κατὰ ρευματισμῶν καὶ ἀρθριτίδων.

ἐξοφθαλμία καὶ **ἐξόφθαλμος.** Ἔντονος προεξοχὴ τῶν βολβῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκ τῶν κογχῶν, οἷα συμβαίνει ἐπὶ βρογχοκήλης.

ἐξοφθαλμισμός. Δενδροκομικὴ ἐργασία, ἐκτελουμένη ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνθήσεως ἢ τῆς βλαστήσεως κατὰ τὴν ἄνοιξιν, καθ' ἣν ἀφαιροῦνται ἐκ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων ἀνθοφόροι ἢ ξυλοφόροι ὀφθαλμοὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ρυθμίσεως τῆς καρποφορίας καὶ τῆς βλαστήσεως.

ἐξοχάς. Ἐξωτερικὴ αἱμορροΐς.

Ἐξοχή. 1) (πρῴην *Βέσμη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ζυρνόβου (Δράμας). Κάτ. 734. —2) (πρῴην *Ζέλιτσα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 217. — 3) (πρῴην *Μπαρακλῆ*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 185.

ἐξοχότης ἢ **ἐξοχώτατος.** Τίτλος ὃν ἔφερον κατ' ἀρχὰς οἱ Λογγοβάρδοι, εἶτα δὲ οἱ Φράγκοι βασιλεῖς καὶ οἱ Γερμανοὶ αὐτοκράτορες μέχρι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, εἶτα δὲ καὶ Ἰταλοί τινες ἡγεμόνες. Βραδύτερον ὁ τίτλος μετεβιβάσθη εἰς τὰ πρωτεύοντα τῆς πολιτείας πρόσωπα, σήμερον δὲ οὗτος ἀποδίδεται τιμητικῶς εἰς προέδρους δημοκρατιῶν, ὑπουργοὺς κλ.

ἐξπρεσσιονισμὸς ἢ **ἐκφραστικὴ τέχνη.** Τεχνοτροπία ἀκμάσασα εἰς τὰς στατικὰς τέχνας (ζωγραφικὴν καὶ γλυπτικήν), ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ μουσικήν. Βασίζεται εἰς τὰς δημιουργικὰς συλλήψεις καὶ ἐκδηλώσεις τῶν τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἀκολουθούντων, ἐπὶ τοῦ καθαρῶς *ὑποκειμενικοῦ*, ἀντιθέτως πρὸς τὸν *ἰμπρεσσιονισμόν*, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ παρουσιάσῃ *ἀντικειμενικῶς* τὴν ἐντύπωσιν. Ὁ ἐξπρεσσιονισμὸς ἐνεφανίσθη ἐν ταῖς *στατικαῖς τέχναις* περὶ τὸ 1890, ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῶν Σεζάν, Γωγέν, Ἐρρ. Ρουσσώ, διὰ τοῦ Ὀλλανδοῦ φὰν Χόγ, τοῦ Νορβηγοῦ Μούνκ (Munch), τοὺς ὁποίους ἀκολουθοῦσιν ὁ Γερμανὸς γλύπτης Λέμβρουκ, οἱ Ρῶσσοι Καδίσκυ καὶ Μὰρκ Σαγάλ, ὁ Ἱσπανὸς Πικάσσο. Ἐν τῇ *λογοτεχνίᾳ* διακρίνονται ὡς ἐξπρεσσιονισταὶ οἱ Παῦλος Κλωδέλ, Ἀρθοῦρος Ρεμβώ, Δόϋβλερ καὶ ὁ δραματικὸς συγγραφεὺς Γεώργιος Κάϊζερ, καὶ ἐν τοῖς μεταγενεσσέροις δραματικοῖς ἰδίᾳ ἔργοις του, ὁ Νορβηγὸς Στρίνδβεργ, ὁ Ἰταλὸς Πιρανδέλλο κ.ἄ. Εἰδικῶς δὲ ἐν τῇ *τέχνῃ τοῦ θεάτρου* ἐξειλίχθη, κυρίως ἐν Ρωσίᾳ, ἡ ἐξπρεσσιονιστικὴ σκηνοθεσία. Ἐν τῇ *μουσικῇ* κύριοι ἐκπρόσωποι τῆς νέας τεχνοτροπίας ὁ Ἄρνολδ Σένβεργ ἐν Αὐστρίᾳ καὶ οἱ Ρῶσοι Στραβίνσκυ καὶ Σκριάβιν. (Βλ. καὶ *ἰμπρεσσιονισμός, κυβισμός, φουτουρισμός*).

ἐξτρεμισμός. Ἡ τάσις τῶν ὀπαδῶν πολιτικῆς, οἰκονομικῆς, φιλοσοφικῆς ἢ θρησκευτικῆς θεωρίας πρὸς ἐφαρμογὴν εἰς τὸ ἀκέραιον τῆς θεωρίας ταύτης ἄνευ οὐδεμιᾶς προσαρμογῆς πρὸς τὴν ὑφισταμένην πραγματικότητα καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς ἢ συμβιβασμοῦ πρὸς ἄλλας παρεμφερεῖς θεωρίας.

ἐξύβρισις. Ἡ διὰ λόγου, δι' ἐγγράφου ἢ διὰ συμβολικῆς παραστάσεως προσβολὴ τῆς τιμῆς τινος, ἥτις ἐνεργεῖται διὰ δυσφημήσεως, λοιδορίας, περιφρονητικοῦ χλευασμοῦ ἢ διὰ προσάψεως εἴς τινα ἰδιωμάτων ἢ φρονημάτων περιφρονητικῶν. Ἀναλόγως δὲ πρὸς τὴν προσγινομένην προσβολήν, αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς δυσφημία ὁσάκις προσάπτεται πρᾶξις προσβάλλουσα τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν, ἢ ὡς ἐξύβρισις, ὅταν δὲν ἀναφέρεται ὡρισμένη πρᾶξις, ἀλλ' ἡ προσβολὴ γίνεται διὰ λέξεων ὀνειδιστικῶν, ἐνδεικτικῶν περιφρονήσεως ἢ διὰ χλευασμοῦ.

ἐξωβλάστη. Τὸ ἔξω βλαστικὸν δέρμα τοῦ ἀρχεγόνου ἐμβρύου.

ἐξώγαμα τέκνα. Τὰ γεννηθέντα ἐν μὴ νομίμῳ γάμῳ, ἅτινα κέκτηνται μὲν μητέρα καὶ πρὸς μητρὸς συγγενεῖς, στεροῦνται δὲ πατρὸς καὶ συγγενῶν πρὸς πατρός. Ταῦτα δύνανται νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἑκουσίως ἢ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἢ νὰ νομιμοποιηθῶσι δι' ἐπιγενομένου γάμου. Κατὰ τὴν περίπτωσιν δικαστικῆς ἀναγνωρίσεως τίθενται περιορισμοί τινες ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ἐξωγάμων τέκνων, κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ταῦτα ἐξομοιοῦνται πλήρως πρὸς τὰ νόμιμα τέκνα.

Ἐξωγή. Ἔδρα κοιν. τῆς ν. Ἰθάκης. Κάτ. 354.

Ἔξω Διδόμα. Ἔδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 278.

ἐξώδικος πρόσκλησις. Ἔγγραφον δι' οὗ καλεῖται τις νὰ ἐνεργήσῃ ἢ νὰ παύσῃ ἐνεργῶν ἐπὶ τῇ βάσει νομικῆς ἢ συμβατικῆς ὑποχρεώσεως. Ἡ ἐ. πρόσκλησις ἐπάγεται νομίμους συνεπείας, οἷον εὐθύνας, ὑπερημερίαν κλ.

ἐξωθερμικὴ ἀντίδρασις. Πᾶσα χημικὴ ἀντίδρασις, ὡς π.χ. ἡ καῦσις, καθ' ἣν ἐκλύεται θερμότης.

ἐξώκοιτος. Γένος μαλακοπτερυγίων ἰχθύων ἐκ τῶν τελεοστέων. Χαρακτηρίζονται ἰδίᾳ ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ἀναπτύξεως τῶν στηθιαίων πτερυγίων, ἅτινα ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτοὺς νὰ ἵπτανται ὑπεράνω τοῦ ὕδατος πολλάκις κατὰ μεγάλα σμήνη, καὶ συχνὰ εἰς ὕψος πλέον τῶν 2 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Διατρέχουσιν ἱπτάμενοι, ἴσως φεύγοντες ἐχθροὺς, μέχρις 100 μ. Πολλάκις πίπτουσιν ἐπὶ πλοίων. Εἶνε ἐδώδιμοι. Κοινότερος εἶνε *ἐ. ὁ ἱπτάμενος*, κν. *χελιδονόψαρο*, ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Ἐξώκοιτος

ἐξωκρινεῖς ἀδένες. Βλ. ἀδένες.

ἐξωμήτριος κύησις. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμβρύου ἐντὸς τῆς μήτρας, ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ ᾠαγωγοῦ ἢ εἰς τὸ περιτόναιον· ἀφαιρεῖται ὡς ὄγκος διὰ λαπαρατομίας.

ἐξώνησις. Ἡ ἐπὶ ἀγοραπωλησίας συμφωνία, δι' ἧς ὁ πωλητὴς συνομολογεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαγοράσῃ παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ τὸ πωληθέν.

ἐξώπροικα (τά). Πᾶσα περιουσία τῆς γυναικὸς ἥτις δὲν ἐδόθη ὑπ' αὐτῆς ὡς προῖξ εἰς τὸν ἄνδρα, παράφερνα. Ἐπὶ τῆς ἐξωπροίκου περιουσίας ὁ ἀνὴρ δὲν ἔχει ἄλλα δικαιώματα εἰμὴ τὰ παραχωρηθέντα ὑπὸ τῆς γυναικός. Ἡ παραχώρησις τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐξωπροίκου περιουσίας πρὸς τὸν ἄνδρα ἀποτελεῖ ἐντολὴν δυναμένην ν' ἀνακληθῇ εἰς πᾶσαν στιγμήν.

ἐξωσις δυστροποῦντος μισθωτοῦ. Ἡ κατὰ εἰδικὴν σύντομον, ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου προέδρου τῶν πρωτοδικῶν ἢ εἰρηνοδίκου, διαδικασίαν ἀποβολὴ τοῦ μισθωτοῦ ἀπὸ τοῦ μισθίου ἀστικοῦ ἢ ἀγροτικοῦ ἀκινήτου ἕνεκα ὡρισμένων λόγων. Ἡ ἔξωσις χωρεῖ: α) ἕνεκα καθυστερήσεως τοῦ μισθώματος, β) ἕνεκα λήξεως τοῦ χρόνου τῆς μισθώσεως (ἐξαίρεσις ἕνεκα ἐνοικιοστασίου), γ) κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν καθ' ἣν συνεφωνήθη ἡ κατὰ τὴν δριζομένην ὑπὸ τοῦ νόμου περὶ ἐξώσεως διαδικασίαν ἔξωσις, ἐφ' ὅσον ἡ συμφωνία αὕτη ἐγένετο διὰ τῆς συμβάσεως τῆς μισθώσεως ἐγγράφως.

ἐξώστεγον. Τμῆμα ὀρόφου ἢ ἀλλεπαλλήλων ὀρόφων οἰκοδομήματος, προεξέχον ἐπὶ ὁδοῦ ἢ ἐσωτερικῆς αὐλῆς ἐν εἴδει κτιστοῦ καὶ ἐστεγασμένου ἐξώστου, ἐρειδομένου ἐπὶ ὠτίδων, καθ' ὅλον τὸ μῆκος ἢ ἐπὶ μέρους τῆς πλευρᾶς, ἣν οὗτω προεκτείνει, κν. *ξώστεγο, σαχνισί(ρι), κτιστὸ ἢ τζαμωτὸ μπαλκόνι*, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐν αὐλῇ ὁαλοφράκτου καὶ διὰ στύλων ὑποβασταζομένου ἐπιμήκους διαδρόμου *γαλαρία* ἢ *τζαμαρία*.

ἐξώστης. *(Οἰκοδομ.)* Ὁριζοντία προεξοχὴ ἐπὶ τῆς ὄψεως οἰκοδομῆς, περιβαλλομένη ὑπὸ κιγκλιδώματος πάσης φύσεως καὶ συγκοινωνοῦσα μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ δι' ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ἀνοιγμάτων, κν. *μπαλκόνι*. ‖ *(Θεατρ.)* Μέρος τοῦ διὰ τὸ κοινὸν προωρισμένου χώρου τοῦ θεάτρου κείμενον εἰς ἀνώτερον ἢ ἡ πλατεῖα ὁριζόντιον ἐπίπεδον, εἰδικώτερον δὲ αἱ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ αὐτοῦ ἐπεκτάσεις μέχρι τοῦ προσκηνίου.

ἐξωσυστολαὶ τῆς καρδίας. Νόθοι διαλείψεις τοῦ σφυγμοῦ.

Ἔξω Χώρα. Ἔδρα κοιν. τῆς νήσου Ζακύνθου. Κάτ. 249.

Ἐξωχώρι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 376.

ἐοζίνη ἢ **ἠωσίνη.** Χρωστικὴ οὐσία ἐρυθρὰ δι' ἱστολογικὰς ἐρεύνας.

ἐοζινόφιλα κύτταρα. Λευκοκύτταρα ἢ λευκὰ αἱμοσφαίρια κρατοῦντα τὸ χρῶσμα τῆς ἐοζίνης. Εἰς τὸν φυσιολογικὸν λευκοκυτταρικὸν τύπον ἀναλογοῦσι πρὸς 1-3%.

ἐοζινοφιλία. Ὑπεραύξησις τῶν ἐοζινοφίλων εἰς τὸν λευκοκυτταρικὸν τύπον παρατηρουμένη κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν ἀπὸ ὀξείας λοιμώδεις νόσους.

Ἐορδία. Ἀρχαία ἐπαρχία τῆς Μακεδονίας, δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ, παρὰ τὴν Βεγορίτιδα λίμνην (νῦν Ὀστρόβου), ἐφ' ἧς ἔκειτο ἡ πόλις Ἐορδαία. Αὕτη κατεστράφη τὸν Ι' αἰ. ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Ἐορδαίας ἐπαρχία (πρώην *Πτολεμαΐδος ἢ Καϊλαρίων*). Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πεδινὴ κυρίως καὶ εὔφορος, περιλαμβάνουσα τὸ Β. τμῆμα τοῦ νομοῦ. Κάτ. 36.853. Πρωτ. *Πτολεμαΐς*.

ἑορτή. Ἡμέρα ὡρισμένη πρὸς ἀνάμνησιν πανηγυρικὴν ἐπισήμου γεγονότος θρησκευτικοῦ ἢ ἱστορικοῦ. Αἱ ἀρχαιότατα τῶν ἑορτῶν σκοπὸν εἶχον τὸν πανηγυρισμὸν τῶν κυριωτέρων ἐποχῶν τῆς ἐτησίας περιόδου τῶν τεσσάρων ὡρῶν, τῶν διὰ τὴν γεωργίαν ἐπισήμων. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι εἶχον πολλὰς ἑορτὰς θρησκευτικὰς καὶ ἱστορικάς, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν ἰδιαιτέροις ἄρθροις (Διονύσια, Παναθήναια κλ.). Τῶν Ἰουδαίων ἡ νομοθεσία ὁρίζει ὡς μεγάλας ἑορτὰς τὸ Πεσάχ (Πάσχα), τὴν Σκηνοπηγίαν, τὴν ἑορτὴν τῆς Συνδιαλλαγῆς, τὴν τοῦ Νέου ἔτους κ.ἄ. Τῶν Μωαμεθανῶν ἡ μεγαλυτέρα ἑορτὴ εἶνε τὸ μετὰ τὸν ἱερὸν μῆνα τοῦ Ραμαζανίου Βαϊράμιον. Τῆς ἑβδομάδος ἑορτάσιμος ἡμέρα εἶνε παρὰ τούτοις μὲν ἡ καθ' ἡμᾶς Παρασκευή, παρ' Ἑβραίοις δὲ τὸ Σάββατον. Ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἑβδομαδιαία μὲν ἑορτὴ εἶνε ἡ Κυριακή, τῶν δὲ ἄλλων ἑορτῶν αἱ περισσότεραι εἶνε σταθεραί, ἄλλαι δ' εἶνε κινηταί· τὸ ἑορτολόγιον τοῦτο βάσιν ἔχει τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, περιλαμβάνει δὲ τὰς ἑορτὰς τῆς Ὀρθοδοξίας, τῶν Βαΐων, τῆς Ἀναλήψεως, τῆς Πεντηκοστῆς κλ. Ἐπίσης πᾶν ἔθνος ἔχει ἰδίας ἑορτάς, ἀναμνηστικὰς ἀπελευθερώσεως, μεγάλης νίκης, μεταβολῆς πολιτεύματος κλ. Οὕτως ἐν Ἑλλάδι ἐθνικὴ ἑορτὴ εἶνε ἡ τῆς 25 Μαρτίου, ἀναμνηστικὴ τῆς ἐθνεγερσίας, ἐν Γαλλίᾳ ἡ τῆς 14 Ἰουλίου, ἐπετείου τῆς καταλήψεως τῆς Βαστίλλης κλ.

ἐπάγγελμα. Ἡ ἐργασία εἰς ἣν κυρίως ἀσχολεῖται τις πρὸς βιοπορισμόν. Τὰ ἐπαγγέλματα διακρίνονται εἰς *βάναυσα*, οἷα εἶνε ἡ τῶν δουλικῶν ὑπηρεσιῶν, εἰς ἁπλῶς *λειτουργικά*, ἅτινα ὑπόκεινται εἰς περιορισμοὺς καὶ ὑποχρεώσεις, οἷα εἶνε τὰ ὑπαλληλικά, καὶ εἰς *ἐλευθέρια*, ἤτοι ἐκεῖνα, ὧν ἡ ἔκτασις καὶ ἡ δρᾶσις ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ ἀτόμου καὶ τὰ ὁποῖα ἐπίσης ὑπόκεινται εἰς νομίμους περιορισμούς. Ἐπαγγελματίαι θεωροῦνται οὐχὶ πάντες οἱ ἔχοντες ἐπάγγελμά τι, ἐν οἷς θὰ περιελαμβάνοντο καὶ οἱ ἐργάται, ἀλλ' οἱ ἔχοντες συγχρόνως καὶ τὰ μέσα ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος, ὡς κατάστημα κλ.

ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα. Σχολεῖα ἐν οἷς ἀποκτῶ

τις τὰς θεωρητικὰς γνώσεις, τὰς ἀναγκαίας πρὸς κατοχὴν ἐπιστήμης ἢ τέχνης τινός, καὶ ἀσκεῖται εἰς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν θεωρητικῶν γνώσεων.

ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα, συνδικᾶτα. Ἑνώσεις ὁμοτέχνων πρὸς μελέτην, προστασίαν καὶ προαγωγὴν τῶν οἰκονομικῶν ἢ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν αὐτῶν διὰ τοῦ ὁμαδικοῦ ἀγῶνος. Τὰ σωματεῖα ταῦτα ὀργανοῦνται εἰς ἑνώσεις, ὁμοσπονδίαν, γενικὴν συνομοσπονδίαν ἐργατῶν, ἐμπόρων, βιομηχάνων κλ. Ἐν Ἑλλάδι τὰ ἐργατικὰ σωματεῖα ἔχουσι παλαιότεραν καὶ καλυτέραν ὀργάνωσιν καὶ εἶνε ἡνωμένα εἰς γενικὴν συνομοσπονδίαν, ἱδρυθεῖσαν ἀπὸ τοῦ 1918.

ἐπαγγελματικαὶ νόσοι. Αἱ προερχόμεναι ἐκ τῶν ἀνθυγιεινῶν ἢ νοσογόνων ὅρων τῆς ἐξασκήσεως τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων, ὡς λ.χ. ἡ μολυβδίασις τῶν τυπογράφων, ἡ πνευμοκονίωσις τῶν ἀνθρακέων κλ.

ἐπαγγελματικὸς κίνδυνος. Ὁ ἐγκείμενος ἐν τῇ ἐνασκήσει ὡρισμένου ἐπαγγέλματος ἢ ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ, ἀνεξαρτήτως πταίσματος τοῦ ἐργάτου ἢ τοῦ ἐργοδότου. Ἡ ἀρχὴ τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἐργοδότου πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ παθόντος ἀπετέλεσε τὴν θεωρίαν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κινδύνου. Καὶ ἐν Ἑλλάδι ὁ κύριος τῆς ἐπιχειρήσεως ὑποχρεοῦται ν' ἀποζημιώσῃ τὸν παθόντα ἐφ' ὅσον ἡ ἐκ τοῦ ἀτυχήματος ἐπελθοῦσα διακοπὴ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ (τοῦ παθόντος) διήρκεσε πλέον τῶν τεσσάρων ἡμερῶν.

ἐπαγόμεναι ἡμέραι. Πέντε συμπληρωματικαὶ ἡμέραι ἃς προσέθετον εἰς τοὺς δώδεκα μῆνας τοῦ ἔτους οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι πρὸς συμπλήρωσιν αὐτοῦ.

ἐπαγωγὴ ἢ **ἐπαγωγικὴ μέθοδος.** *(Λογ.)* Ἡ κατανόησις τοῦ γενικοῦ ἐκ τοῦ μερικοῦ ἢ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα. Ἀντίθ. *παραγωγή*. Ὁ γενικὸς κανών, ἐφ' οὗ ἐρείδεται ἡ ἐπαγωγή, εἶνε ἡ ἑξῆς βάσις: «τὸ ἰσχῦον περὶ πολλῶν ἢ περὶ πλείστων ἀτόμων εἴδους ἢ γένους τινός, ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ ὅλου εἴδους ἢ γένους». ‖ *(Ἠλεκτρ.)* Τὸ φαινόμενον καθ' ὃ παράγονται ἠλεκτρικὰ ρεύματα, *ἐπαγωγικὰ* καλούμενα, διὰ τῆς ἐπιδράσεως ρευμάτων ἢ μαγνητῶν· παρετηρήθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου φυσικοῦ Φαραδαΐη. Ἐὰν λάβωμεν δύο συγκεντρικὰ πηνία καὶ τὰ μὲν ἄκρα τοῦ ἑνὸς θέσωμεν εἰς συγκοινωνίαν μετὰ τῶν πόλων στήλης, τὰ δὲ τοῦ ἄλλου μετὰ γαλβανομέτρου, παρατηροῦμεν ὅτι καθ' ὅσον πλησιάζομεν ἢ ἀπομακρύνομεν τὸ δεύτερον πηνίον παράγεται ρεῦμα εἰς τὸ πρῶτον ὅπως δεικνύει τὸ γαλβανόμετρον. Παρομοίως παράγεται ρεῦμα ἐξ ἐπαγωγῆς ἐὰν ἀντὶ τοῦ πηνίου τοῦ συγκοινωνοῦντος μετὰ τῶν πόλων στήλης ληφθῇ μαγνήτης. Ἐπαγωγὴ παράγεται καὶ διὰ τῆς αὐξομειώσεως τῆς ἐντάσεως τοῦ ρεύματος. Τὰ ἐπαγωγικὰ ρεύματα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἰατρικὴν πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν καὶ ἡ χρῆσις αὕτη καλεῖται *φαραδισμός*. Κατάλληλος διάταξις τῶν πηνίων πρὸς παραγωγὴν ἐπαγωγικῶν ρευμάτων εἶνε τὸ *ἐπαγωγικὸν πηνίον*.

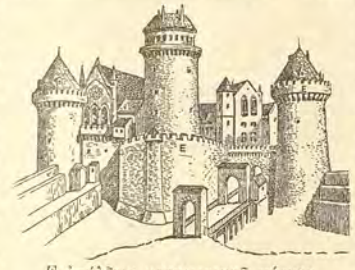

Ε ἐπάλξεις μεσαιωνικοῦ πύργου

ἐπαγωγικὸς συλλογισμός. Βλ. ἐπαγωγή.

ἔπαθλον. Τὸ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἀπονεμόμενον βραβεῖον εἰς τὸν νικῶντα ἀθλητήν. Συνήθως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐδίδοντο τρίποδες χαλκοῖ. Ἐπίσης κύπελλα χρυσᾶ ἢ καὶ ἄλλα ἀγγεῖα, κατὰ δὲ τὰ Παναθήναια εἰδικοὶ ἀμφορεῖς πλήρεις ἐλαίου, φέροντες τὴν εἰκόνα τῆς Ἀθηνᾶς, κατὰ δὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἰδίᾳ χρόνους, ὄγκοι μετάλλων, βόες, ἵπποι, πανοπλίαι κλ., ἀκόμη δὲ καὶ χρήματα, ὁπότε οἱ ἀγῶνες ἐλέγοντο *χρηματῖται*. Ὅταν ὅμως οἱ μεγάλοι ἀγῶνες κατέστησαν θεσμοὶ ἐθνικοί, ἀντὶ ἄλλου ἔπάθλου καθιερώθη ὁ ἁπλοῦς στέφανος, ὅθεν καὶ οἱ ἀγῶνες ἀπεκλήθησαν *στεφανῖται*. Καὶ ἦσαν οἱ στέφανοι ἐξ ἀγριελαίας μέν (κοτίνου) κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἐκ δάφνης τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ τὰ Πύθια, ἐκ πεύκης κατὰ τὰ Ἴσθμια καὶ ἐκ σελίνου κατὰ τὰ Νέμεα. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους δίδονται εἰς τοὺς νικητὰς τῶν διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν, καθὼς καὶ τῶν μεγάλων Ἐθνικῶν ἀγώνων, στέφανοι μὲν εἰς τοὺς πρώτους νικητάς, κλάδοι δὲ εἰς τοὺς δευτέρους καὶ τρίτους, συνοδευόμενοι μὲ μετάλλια χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ, καθὼς καὶ διπλώματα ἀναγράφοντα τὸ ὄνομα τοῦ νικητοῦ. Πλὴν τούτων, ἰδιῶται φίλαθλοι καὶ σωματεῖα ἀθλητικὰ ἢ ἄλλαι ὀργανώσεις θέτουσι καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἀναμνηστικὰ εἰς τὰ ἀγωνίσματα τῆς ἐκλογῆς των. (Βλ. καὶ *ἐπαμειβόμενον ἔπαθλον*).

ἔπαλξις. Ἕκαστον τῶν ἐν εἴδει ὀδόντος πρισματικῶν μερῶν τοιχοποιΐας, τὰ ὁποῖα ἐπέστεφον τὰ τείχη τῶν παλαιῶν φρουρίων ἢ τῶν πύργων καὶ ἐχρησίμευον ὡς προκαλύμματα τῶν ὑπερασπιζόντων ταῦτα πολεμιστῶν, κν. **μπεντένι.**

ἐπαμειβόμενον ἔπαθλον. Ἔπαθλον ὅπερ δὲν δικαιοῦται νὰ κρατήσῃ ὁ νικητὴς ἀθλητὴς ἢ σύλλογος πέρα μιᾶς ἀγωνιστικῆς περιόδου, μεθ' ἣν προσκομίζεται ἐκ νέου εἰς τοὺς προσεχεῖς ἀγῶνας καὶ γίνεται νέος ἀνταγωνισμὸς διὰ τὴν ἀπόκτησιν τούτου. Τὰ τοιαῦτα ἔπαθλα περιέρχονται εἰς τὴν μόνιμον κατοχὴν ἐκείνου ὅστις θὰ νικήσῃ *τρεῖς* τοὺς ἀντιπάλους του, εἰς τρεῖς διαδοχικὰς ἢ καὶ διακεκομμένας περιόδους.

Ἐπαμεινώνδας. Ὁ μέγιστος πολιτικὸς καὶ στρατηγὸς τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, γενν. τῷ 420 π.Χ. Τῷ 371 ὡς βοιωτάρχης ἐνίκησεν ἐν Λεύκτροις τοὺς Σπαρτιάτας, ὧν οὕτω κατερρίφθη ἡ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονία. Τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰσέβαλεν εἰς Πελοπόννησον, μολονότι ὅμως εἰσῆλθεν εἰς Λακωνίαν, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ τὴν Σπάρτην. Διὰ νὰ περιορίσῃ ταύτην ὠργάνωσε τοὺς Μεσσηνίους εἰς ἐνιαίαν πολιτείαν. Τῷ 369 εἰσέβαλεν ἐκ δευτέρου εἰς Πελοπόννησον. Κατὰ τρίτην εἰσβολήν, τῷ 362, ἐφονεύθη ἐν μάχῃ παρὰ τὴν Μαντίνειαν, καθ' ἣν ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι. Διὰ τοῦ θανάτου του ἔληξεν ἡ βραχεῖα ἡγεμονία τῶν Θηβῶν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἐπινόησις τῆς «λοξῆς φάλαγγος», δι' ἧς καὶ κατήγαγε τὰς νίκας.

ἐπανάστασις. Ἀγὼν τείνων πρὸς βιαίαν ἀνατροπὴν τῆς καθεστηκυίας τάξεως διὰ τῆς καταλύσεως τῶν νομίμων ἐξουσιῶν τοῦ κράτους. Ἡ ἐπανάστασις δύναται νὰ εἶνε μόνον *πολιτική*, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος, τῆς κυβερνήσεως ἢ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος, ἢ *κοινωνική*, ἧς σκοπὸς εἶνε ἡ μεταβολὴ τῆς συνθέσεως τῆς κοινωνίας καὶ ἐν γένει τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος· ἡ τελευταία περιλαμβάνει πάντοτε καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπανάστασιν ἐν ἑαυτῇ. Καλεῖται στρατιωτικὴ ὅταν ἐπιχειρῆται ὑπὸ στρατιωτικῶν, λαϊκὴ δὲ ὅταν ἐξεγείρεται ὁ λαὸς καὶ διὰ τῆς βίας ἐπι-

βάλλη τὰς θελήσεις του. Ἐπιχειρουμένη ὑπὸ λαοῦ ὑποδούλου, πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του, ἡ ἐπανάστασις καλεῖται *ἐθνική*. Διαφέρει τῆς *στάσεως*, ἡ ὁποία καὶ περιωρισμένη κατ' ἔκτασιν εἶνε καὶ περιωρισμένους σκοποὺς ἐπιδιώκει. Ἀπὸ στενῆς νομικῆς ἀπόψεως δικαίωμα πρὸς ἐπανάστασιν δὲν ὑφίσταται, ἀπὸ γενικωτέρας ὅμως ἀπόψεως ὁ λαός, ἀφ' οὗ ἐκπορεύονται αἱ ἐξουσίαι, δικαιοῦται νὰ ἐπαναστατῇ, ἐφόσον ἡ μεταβολὴ θεωρεῖται ὑπ' αὐτοῦ ἀναγκαία, δὲν δύναται δὲ ἄλλως ἢ δι' ἐπαναστάσεως νὰ ἐπιτευχθῇ. Διὰ τοῦτο, καὶ ἐπανάστασις ἐπιτυγχάνουσα δημιουργεῖ δίκαιον. Τοὐναντίον, ἀποτυγχάνουσα ἀποτελεῖ βαρύτατον ἀδίκημα κατὰ τῆς πολιτείας καὶ κολάζεται διὰ τῶν αὐστηροτέρων ποινῶν καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς θανατικῆς.

ἐπάνθησις ἢ **ἐπάνθισμα.** Ἀποθέματα ὀρυκτῶν οὐσιῶν ἐλαχίστου πάχους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πετρωμάτων ἢ καὶ τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους, προερχόμενα εἴτε ἐξ ἀποσαθρώσεως ἐπιφανειακῆς τῶν πετρωμάτων εἴτε δι' ἐξατμίσεως τοῦ ὕδατος διαλυμάτων ὀρυκτῶν οὐσιῶν, τὰ ὁποῖα ἀνέρχονται διὰ τῶν πόρων ἢ τῶν ρωγμῶν τῶν πετρωμάτων ἀπὸ τοῦ βάθους εἰς ὃ κυκλοφοροῦσι πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν.

ἐπανορθώσεις πολεμικαί. Βλ. *Παγκόσμιος πόλεμος.*

ἐπανορθωτικαὶ ποιναί. Μία ἐκ τῶν τριῶν κατηγοριῶν εἰς ἃς διακρίνονται αἱ ποιναὶ ἐν τῇ Ποιν. Νομοθεσίᾳ. Αἱ ἐπανορθωτικαὶ ποιναὶ εἶνε δύο, ὧν ἡ μὲν καταλέγεται μεταξὺ τῶν κατὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου ποινῶν *(φυλάκισις)*, ἡ δὲ μεταξὺ τῶν κατὰ τῆς περιουσίας αὐτοῦ *(χρηματικὴ ποινή)*.

ἐπανωβελονιά. Εἶδος ραφῆς δι' ἧς συνενοῦνται δύο τεμάχια ὑφάσματος εἰς τρόπον, ὥστε τὸ νῆμα νὰ διέρχεται μεθ' ἑκάστην διάτρησιν ἄνωθεν τῶν δύο τεμαχίων, τοποθετημένων τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου. Ἡ διεύθυνσις τῆς ἐπανωβελονιᾶς τέμνει τὴν διεύθυνσιν τῆς ραφῆς κατὰ γωνίαν ὀλίγον μικροτέραν τῆς ὀρθῆς καὶ μὲ κατεύθυνσιν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ἀριστερᾷ.

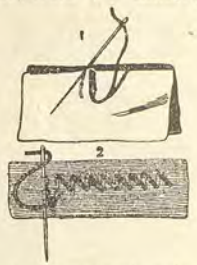

1 ἐπανωβελονιὰ πρὸς ἕνωσιν δύο τεμαχίων ὑφάσματος, 2 σχῆμα ἑνώσεως δι' ἐπανωβελονιᾶς

ἐπανωκαλύμμαυχον ἢ **ἐπανωκαμήλαυκον** ἢ **ἐπιρριπτάριον.** Μελανὸν τεμάχιον ὑφάσματος ριπτόμενον καὶ ἐφαρμοζόμενον ἐπὶ τοῦ καλυμμαυχίου τῶν κληρικῶν, διακριτικὸν ἰδίᾳ τῶν ἐκ τῶν μοναχῶν προερχομένων. Τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον φέρουσι κυρίως οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἀρχιμανδρῖται.

Ἐπάνω Μεριά. Χ. ν. Θήρας. Βλ. Οἴα.

Ἐπανωμή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θεσσαλονίκης. Κάτ. 3583, ἐγγὺς τῆς Α. παραλίας τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου.

Ἐπανωχώρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κραναίας (Κεφαλληνίας). Κάτ. 128.

ἐπαργύρωσις. Ἐπικάλυψις ἀντικειμένου τινὸς διὰ λεπτοῦ στρώματος ἀργύρου (ἀσήμωμα, ἀσημοκάπνισμα). Ἄλλοτε ἡ ἐπαργύρωσις ἐγίνετο γενικῶς διὰ τῆς ἐπικολλήσεως δι' εἰδικοῦ κλιβάνου λεπτοῦ φύλλου ἀργύρου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγενοῦς μετάλλου τοῦ ἀντικειμένου. Νῦν ἡ ἐπαργύρωσις γίνεται διὰ τῆς γαλβανοπλαστικῆς μεθόδου, πολὺ ἁπλουστέρας. (Βλ. *γαλβανοπλαστική*).

ἐπαρχία. Ἐν Ἑλλάδι διοικητικὴ περιφέρεια, μικροτέρα τοῦ νομοῦ, εἰς ἄλλας χώρας μεγαλυτέρα.

ἔπαρχος. Διοικητικὸς ὑπάλληλος, ἔχων ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ἐπαρχίαν. || Παρὰ Ρωμαίοις, *ἔπαρχος τῆς πόλεως* (praefectus urbis) ἡ ἁπλῶς *ἔπαρχος* ἐκαλεῖτο ὁ ἄλλως *πολίαρχος*, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν ἀνωτάτων πολιτικῶν ἀρχόντων. Ὁ τίτλος καὶ τὸ ἀξίωμα διετηρήθησαν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν διὰ τὸν διοικητὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως, εἰς ἀπόστασιν 50 μιλίων. Ἡ δικαιοδοσία τοῦ ἐπάρχου, μεγίστη κατ' ἀρχάς, περιωρίσθη τὸν Ι΄ καὶ τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα, κατὰ δὲ τὸν ΙΑ΄ τὸ ἀξίωμα κατέστη ἁπλῶς ὀνομαστικόν, ἄνευ ὑπηρεσίας τινός.

ἔπαυλις. Ἐξοχικὴ οἰκία πολυτελὴς ἢ κομψή, κατ' ἐπέκτασιν δὲ κατοικία ἐντὸς ἀγροκτήματος. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κατοικίας ἀνεπτύχθη παρὰ Ρωμαίοις, τοὺς ὁποίους ἐμιμήθησαν οἱ Ἕλληνες.

ἐπαφή. *(Μαθημ.)* *Ἐπαφὴ δύο γραμμῶν* λέγεται ἡ σχέσις αὐτῶν ὅταν ἔχωσιν ἓν μόνον σημεῖον κοινὸν καὶ ἑκατέρα εὑρίσκεται πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος τῆς ἑτέρας.

Ἔπαφος. Κατὰ τὴν Μυθολογίαν, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἰοῦς, γεννηθεὶς ὅτε ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐπλανᾶτο ἀνὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου, πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, σύζυγος τῆς Μέμφιδος, θυγατρὸς τοῦ Νείλου, καὶ πατὴρ τῆς Λιβύης.

Ἐπαφρόδιτος. 1) Ἀπελεύθερος τοῦ Νέρωνος, συνοδεύσας αὐτὸν εἰς τὴν φυγήν του καὶ ἐκτελέσας τὴν διαταγήν του νὰ τὸν φονεύσῃ. Ἦτο πλουσιώτατος, μεταξὺ δὲ τῶν δούλων του συγκατελέγετο καὶ ὁ φιλόσοφος Ἐπίκτητος. — 2) Ἔνθερμος μαθητὴς τοῦ Παύλου, χειροτονηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐπίσκοπος Φιλίππων ἐν Μακεδονίᾳ. Ἑορτὴ 28 Μαρτίου καὶ 9 Δεκεμβρίου. — 3) *Μᾶρκος Μέττιος.* Γραμματικὸς τοῦ Α΄ μ.Χ. αἰῶνος ἐκ Χαιρωνείας. Δοῦλος τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ γραμματικοῦ Ἀρχίου. Ἐλευθερωθεὶς βραδύτερον ἐδίδαξεν ἐν Ρώμῃ, ἀπέκτησε δὲ μεγάλην φήμην ὡς συγγραφεὺς καὶ διδάσκαλος, καὶ πλοῦτον πολύν (βιβλιοθήκην, 30.000 χειρόγραφα). Ἀπέθανεν 75 ἐτῶν. Ἔγραψεν: «Ὑπομνήματα εἰς Ὅμηρον», «Ὑπόμνημα Ἀσπίδος Ἡσιόδου», «Ὑπόμνημα Καλλιμάχου Αἰτίων», συλλογὴν *λέξεων* τὰς ὁποίας ἠρμήνευε καὶ ἠτυμολόγει καὶ συγγραφὴν «Περὶ στοιχείων».

Ἐπαχτίτης (Γιάννος). Βλ. Βλαχογιάννης.

Ἐπέ (Κάρολος Μιχαὴλ Ἀββᾶς de l'Épée). Γάλλος φιλάνθρωπος (1712-1789). Ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις τῷ 1770 τὴν πρώτην σχολὴν κωφαλάλων, ἐφευρὼν ὁ ἴδιος εἶδος διὰ τῶν δακτύλων καὶ ἄλλων σημείων συνεννοήσεως δι' αὐτούς. Ἔγραψε: «Διδασκαλία τῶν κωφαλάλων» (1776).

Ἐπειοί. Οἱ πανάρχαιοι πελασγικοὶ κάτοικοι τῆς Ἤλιδος ἐν Πελοποννήσῳ. Μετέσχον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Βραδύτερον ἀνεμίχθησαν πρὸς τὰς γειτονικὰς καθαρῶς ἑλληνικὰς φυλάς. Ἐπώνυμος αὐτῶν ἦτο ὁ Ἐπειός, υἱὸς τοῦ Ἐνδυμίωνος, βασιλεὺς τῆς περὶ τὴν Ὀλυμπίαν χώρας.

Ἐπειός. 1) Ὁ ἐπώνυμος ἥρως τῶν Ἐπειῶν (βλ.λ.).—2) Φωκεύς, μετασχὼν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καταστὰς περιώνυμος ὡς ποιήσας τὸν «δούριον ἵππον», διὰ τοῦ ὁποίου ἐκυριεύθη ἡ Τροία. Περὶ τῶν τυχῶν αὐτοῦ ἀναφέρεται ὅτι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας πλανηθεὶς ἔφθασεν εἰς νότιον Ἰταλίαν, ἔνθα ἵδρυσε τὴν πόλιν Λαγαρίαν, παρὰ τοὺς Θουρίους, ἔτι δὲ τὸ Μεταπόντιον καὶ τὰς Πίσας, τὴν σημερινὴν Πῖσαν.

ἐπεῖρα ἢ **σταυραράχνη.** Ἀράχνη ἐκ τῶν κοι-

νῶν ἐν Εὐρώπῃ εἰδῶν. Λευκαὶ κηλῖδες ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῆς σχηματίζουσι σταυροειδὲς ἀπεικόνισμα.

ἐπεισόδιον. Σκηνὴ ἢ διήγησις παρεντεθειμένη εἰς τι δρᾶμα, διήγημα, ἐπικὸν ποίημα κλ. χωρὶς νὰ ἀποτελῇ ἀπαραίτητον μέρος αὐτῶν. Ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ἀρχαῖον δρᾶμα, ὅτε τοῦτο ἐστερεῖτο προλόγου, ὁ πρῶτος διάλογος τῶν ὑποκριτῶν, οἵτινες ἐπεισήρχοντο μετὰ τὸν πρότερον εἰσελθόντα χορόν. Ὕστερον, κατὰ τὴν τελείαν τοῦ δράματος ἀνάπτυξιν, ἐλέγετο οὕτω καὶ τὸ ὅλον διαλογικὸν μέρος τοῦ δράματος τὸ μεταξὺ ὅλων χορικῶν μελῶν, πρὸς ὃ οἱ ὑποκριταί, οἵτινες συνήθως ἐξήρχοντο τῆς σκηνῆς ἀδομένου τοῦ χορικοῦ, εἰσήρχοντο πάλιν εἰς αὐτήν. || Νῦν, γεγονὸς αὐτοτελῆ πως ἔχον χαρακτῆρα καὶ συμβαῖνον κατὰ τὸ διάστημα ἄλλου γεγονότος, εἴτε ἐν τῇ πραγματικότητι εἴτε ἐν λογοτεχνικῷ ἔργῳ, ὅπου τὸ ἐπεισόδιον, ἀνεξάρτητον πρὸς τὴν ὅλην ὑπόθεσιν, ἔχει πάντως ἐσωτερικόν τινα σύνδεσμον πρὸς αὐτήν.

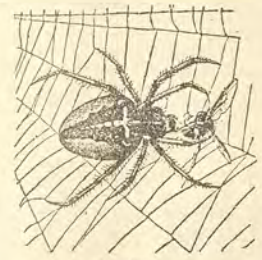
Ἐπεῖρα

ἐπέκτασις. Οὕτως ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ τὴν διὰ παρεμβολῆς ἢ προσθήκης φωνήεντος ἢ ἄλλως πως ἐπιμήκυνσιν λέξεως (π.χ. *ἐκεινοσί, ἠέλιος, Πηληιάδεω ἀντὶ Πηλείδου, τηλικοῦτος* κ.τ.τ.). || Νῦν, ἡ κατ' ἀναλογίαν χρῆσις λέξεως ἢ ἐννοίας καὶ ἐν ἄλλῃ σημασίᾳ πλὴν τῆς κυριολεκτουμένης *(οἱ ὀδόντες τοῦ πρίονος, οἱ πόδες τῆς τραπέζης, τὰ αὐτιὰ τῆς στάμνας, τὰ κόκκαλα τοῦ πιάνου).* || *(Ὀπτ.)* Ἡ ὀπτικὴ ἀπάτη καθ' ἣν ἐκτιμᾶται ἐσφαλμένως τὸ ἐμβαδὸν ἐπιφανειῶν διαφόρως φωτιζομένων. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον καλεῖται *αὐξηφαές.*

ἐπέλασις. *(Στρατ.)* Ὁρμητικὴ ἐπίθεσις τοῦ ἱππικοῦ, καθ' ἣν χρησιμοποιεῖται ἡ μεγίστη ταχύτης ἣν δύναται ν' ἀναπτύξωσιν οἱ ἵπποι.

ἐπέμβασις. *(Διεθν. Δίκ.)* Ἐπιτακτικὴ ἀνάμιξις πολιτείας τινὸς εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἢ ἐξωτερικὰ πράγματα ἑτέρας πολιτείας, μὴ διατελούσης ὑπὸ τὴν πολιτικὴν τῆς πρώτης ἐξάρτησιν καὶ δὴ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως καὶ παρὰ τὴν δεδηλωμένην θέλησιν τῆς καθ' ἧς ἡ ἀνάμιξις πολιτείας. Ἡ ἐπέμβασις γίνεται εἴτε ἐνόπλως εἴτε εἰρηνικῶς διὰ διακοινώσεων ἢ διαβημάτων ἐπιτακτικῆς καὶ αὐτοβούλου μορφῆς.

ἐπεμβασισμὸς ἢ **ἐπεμβατισμός.** Σύνολον κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀντιλήψεων, καθ' ἃς δέον νὰ ἀναγνωρισθῇ εἰς τὸ κράτος τὸ δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐλευθέρας οἰκονομικῆς δράσεως τοῦ ἀτόμου πρὸς τὸν σκοπὸν προσαρμογῆς τοῦ οἰκονομικοῦ συμφέροντος τοῦ ἀτόμου πρὸς τὸ τοῦ συνόλου.

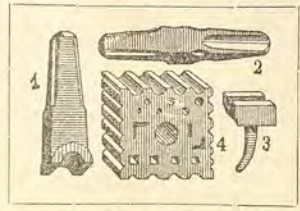

Ἐπιβολεῖς
1 σιδηρουργοῦ, 2 μετὰ κοιλότητος ἐν εἴδει κοχλιαρίου, 3 μετὰ ὑποστηρίγματος, 4 ἡλοκόπου

ἐπένδυμα. *(Ἀνατομ.)* Λεπτότατος ὑμὴν ἐπαλείφων τὸν νωτιαῖον σωλῆνα καὶ τὰς ἐγκεφαλικὰς κοιλίας.

ἐπερώτησις. Ἡ παρ' ἑνὸς ἢ πλειοτέρων μελῶν τῆς βουλῆς ἀπευθυνομένη εἰς τὴν κυβέρνησιν αἴτησις πρὸς λογοδοσίαν εἴτε ἐπὶ ὡρισμένης κυβερνητικῆς πράξεως εἴτε ἐπὶ τῆς γενικῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως.

ἐπετηρίς. Ὀνομασία διδομένη εἰς βιβλία κατ' ἔτος ἐκδιδόμενα καὶ περιέχοντα πληροφορίας στατιστικὰς ἢ ἄλλας, ἀφορώσας κλάδον τῆς διοικήσεως, σωματεῖον, ἵδρυμα, τὸν στρατὸν ἢ τὸν στόλον· ἐν ταῖς δύο τελευταίαις ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν ἀξιωματικῶν κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος, σημειουμένων καὶ ἄλλων πληροφοριῶν, περὶ ἡλικίας, χρονολογιῶν κατατάξεως καὶ προαγωγῶν κλ.

ἐπεύνακτοι καὶ **ἐπευνακταί.** Εἵλωτες οὓς οἱ Σπαρτιᾶται, πολεμοῦντες ἐν Μεσσηνίᾳ ἐπὶ ἔτη, ἀπέστειλαν εἰς τὰς συζύγους τῶν πρὸς σκοπὸν παραγωγῆς τέκνων, ἵνα μὴ ἐρημωθῇ ἡ Σπάρτη. Εἰς τοὺς εἵλωτας τούτους ἔδωκαν καὶ τινα πολιτικὰ δικαιώματα. Οἱ ἐκ τούτων γεννηθέντες Σπαρτιᾶται ἐκαλοῦντο *παρθενίαι.*

ἐπηγκενίς. Σανὶς στενὴ καὶ παχεῖα, ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων πρὸς κάλυψιν τοῦ σκελετοῦ τοῦ σκάφους παντὸς ξυλίνου πλοίου κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν ἢ πρὸς ἐπίστρωσιν τῶν διαφόρων καταστρωμάτων αὐτοῦ, κν. μαδέρι.

ἐπίατρος. Στρατιωτικὸς ἰατρὸς φέρων τὸν βαθμὸν ταγματάρχου.

ἐπιβαρυντικὰ περιστατικὰ ἢ **ἐπιβαρυντικαὶ περιστάσεις.** Γεγονότα ἐκτὸς ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως κείμενα καὶ ἀναγόμενα εἴτε εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν εἴτε εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν παράστασιν τοῦ ἀδικήματος, συνεπαγόμενα δὲ τὴν αὐστηροτέραν τιμωρίαν τοῦ ἑνόχου ἐντὸς τῶν νόμῳ τεταγμένων ὁρίων τῆς καταγιγνωσκομένης τῇ πράξει ποινῆς, ἐκτὸς εἰδικῶν περιστάσεων ρητῶς καθοριζομένων.

ἐπιβήτωρ. Ἄρρεν ζῷον, χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν τοῦ εἴδους του.

ἐπιβολεύς. Ὄνομα διαφόρων σιδηρῶν ἢ χαλυβδίνων ἐργαλείων δι' ὧν δίδονται εἰς τὰ μέταλλα διάφοροι ἀποτυπώσεις ἐν θερμῷ ἢ ψυχρῷ.

ἐπιβολή. Παρ' ἀρχαίοις Ἀθηναίοις, πρόστιμον, ὅπερ ἐπεβάλλετο ἑνεκα κακῆς διαχειρίσεως δημοσίας τινὸς ὑπηρεσίας. || Παρὰ Βυζαντινοῖς, εἶδος φορολογίας ἐπὶ τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας.

ἐπιγαμία. Ὁ διὰ γάμου σύνδεσμος ἀτόμων ἀνηκόντων εἰς δύο διαφόρους ὁμάδας (οἰκογενείας, κοινωνικὰς τάξεις, πολιτείας, ἔθνη, θρησκείας, φυλὰς κλ.) || Τὸ δικαίωμα τοῦ συνάπτειν γάμον ἔγκυρον, ὅπερ εἶχον ἐν τῇ ἀρχαιότητι μόνον οἱ πολῖται μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πολιτείας. Τοῖς ξένοις παρεχωρεῖτο ἡ ἐπιγαμία μόνον διὰ ψηφίσματος εἰδικοῦ. Ὀλιγαρχικαί τινες πολιτεῖαι δὲν ἐπέτρεπον ἐπιγαμίαν τῶν κατωτέρων τάξεων μετὰ εὐγενῶν.

ἐπιγάστριον. Ἡ ἄνω χώρα τῆς κοιλίας ἀπὸ τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ στέρνου μέχρις ὀμφαλοῦ καὶ κυρίως τὸ μεσαῖον αὐτῆς μέρος.

ἐπίγειον. Τεμάχιον ξύλου ἐξικνούμενον κατ' ἐπέκτασιν τῆς ἐπιτεγίδος πέραν τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου καὶ σχηματίζον προεξοχὴν διὰ τὴν ὑδρορρόην.

ἐπιγένεσις ἢ **ἐπιγονισμός.** Θεωρία καθ' ἣν ἡ

διάπλασις τοῦ νέου ὀργανισμοῦ ἐκ τοῦ γονιμοποιηθέντος ᾠαρίου γίνεται ὅλως ἐκ νέου, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ τι τὸ προηγουμένως διαπεπλασμένον ἐν τῷ ᾠῷ ἐν μικρογραφίᾳ, ὡς πιστεύει ἡ ἐξελικτικὴ θεωρία.

ἐπιγλωττίς. Ἰνοχονδρῶδες ἐπιστόμιον κατὰ τὴν βάσιν τῆς γλώσσης κλεῖον τὸ ἄνοιγμα τοῦ λάρυγγος.

ἐπιγονάτιον. Ἅμφιον ἐκ τετραγώνου ὑφάσματος διακόσμητον, διὰ δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς ἔχον σχῆμα ρομφαίας, μὲ χρυσοκέντητον τὴν Ἀνάστασιν, ἀναρτώμενον ἐκ τῆς ζώνης παρὰ τὸ δεξιὸν γόνυ. ‖ Ἐξάρτημα χαλύβδινον τῆς ἀρχαίας πανοπλίας προασπίζον τὸ γόνυ. ‖ Δερμάτινον περίβλημα τῶν γονάτων τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τῶν ἵππων, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ τραυματισμοῦ αὐτῶν ἐν περιπτώσει πτώσεως.

ἐπιγονατίς. Τριγωνικὸν ὀστάριον τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ γόνατος ἐπικαλύπτον τὴν ἄρθρωσιν.

Ἐπίγονοι. Ὄνομα διδόμενον εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων ἀρχηγῶν, οἵτινες πρὸς ἐκδίκησιν τῆς ἥττης καὶ τοῦ φόνου τῶν πατέρων των ἐστράτευσαν ὑπὸ τὸν μόνον τῶν ἑπτὰ διασωθέντα Ἄδραστον, κατέλαβον δὲ καὶ κατέσκαψαν τὴν πόλιν. Κατ' αὐτοὺς ἐκλήθη ἔπος ἐξ 7000 στίχων, ὅπερ εἶχε θέμα τὴν στρατείαν τῶν Ἐπιγόνων, ὅπερ δ' ἀπεδίδετο εἰς τὸν Ὅμηρον, ὑπὸ ἄλλων δὲ εἰς τὸν Τήϊον ποιητὴν Ἀντίμαχον. ‖ Ὁμοίως ἐκλήθησαν οἱ υἱοὶ καὶ ἔγγονοι τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδου.

ἐπίγραμμα. Βραχεῖα καὶ περιληπτικὴ ἔμμετρος σύνθεσις μετὰ σοβαροῦ ἢ σατυρικοῦ περιεχομένου, συντεταγμένη κατὰ τὸν τύπον τῶν ἐπὶ τῶν ἔργων τέχνης ἐγχαρασσομένων ἐπιγραφῶν. Ἄριστον τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων θεωρεῖται τὸ πρὸς τοὺς ἐν Θερμοπύλαις πεσόντας:

Ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι,

τοῦ ὁποίου ποιητὴς ὑπῆρξεν ὁ Σιμωνίδης ὁ Κεῖος.

ἐπιγραφή. Γραπτὸς λόγος ἐγκεχαραγμένος ἐπὶ μαρμάρου ἢ ἄλλου σκληροῦ ὑλικοῦ εἰς ἀνάμνησιν προσώπου τινὸς ἢ γεγονότος. Αἱ ἐπιγραφαί, διὰ τὴν στερεότητα τοῦ ὑλικοῦ, διετήρησαν τὸ μὲν εἰδήσεις ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, τὸ δὲ μὴ παραμορφωθέντα ὡς τὰ ἐπὶ παπύρων καὶ διφθερῶν ὑπὸ ἀντιγραφέων καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀρχαῖα κείμενα.

ἐπιγραφική. Ἐπιστήμη ἀσχολουμένη εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐπιγραφῶν. Τὰς ἀρχὰς αὐτῆς εὑρίσκομεν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Συλλογὰς ἐπιγραφῶν γνωρίζομεν τὴν τοῦ Φιλοχόρου «Ἐπιγραμμάτων ἀττικῶν», τὴν τοῦ Κρατέρου «Ψηφισμάτων συναγωγὴν» καὶ τὰ ἔργα τοῦ Πολέμωνος. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἐκ τῶν πρώτων οἵτινες συνέλεξαν ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς εἶνε ὁ Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος. Τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφικὴν ἐσυστηματοποίησεν ὡς ἐπιστήμην πρῶτος ὁ μέγας Γερμανὸς φιλόλογος Βαῖκ, ὅστις ἐδημοσίευσε πρὸ αἰῶνος τὸ πρῶτον μέγα ἐπιγραφικὸν ἔργον, τὴν «Συναγωγὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν» (Corpus Inscriptionum Græcarum) κ.ἄ.

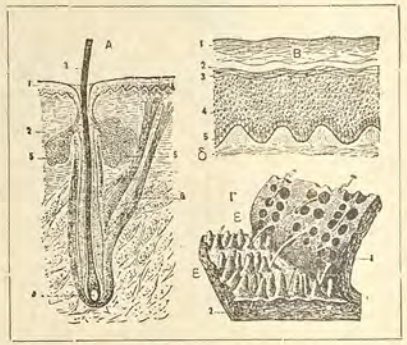

Α Διατομὴ τοῦ δέρματος μετὰ τριχός: 1 ἐπιδερμίς, 2 δέρμα, 3 ὑρίξ, 4 βολβὸς τῆς τριχός, 5 σμηγματογόνοι ἀδένες, 6 μῦς τῆς τριχός. Β Ἐπιδερμίς: 1 κερατοειδὴς στιβάς, 2 διαφανὴς στιβάς, 3 κοκκώδης στιβάς, 4 μαλπιγιανὴ στιβὰς ἢ χόριον, 5 βλαστικὴ στιβάς, δ δέρμα. Γ Ε Δερμικαὶ θηλαί: 1 ἐπιδερμίς, 2 δέρμα

Ἐπίδαμνος. Ἀρχαία πόλις τῆς Ἰλλυρίας ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, ἡ ὕστερον κληθεῖσα *Δυρράχιον*, ἀποικία Κορινθίων καὶ Κερκυραίων. Αἱ ἐν αὐτῇ ἐσωτερικαὶ διαμάχαι τῶν κατοίκων ἐγένοντο ἀφορμὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Σῴζονται ἐρείπια τῆς παλαιᾶς πόλεως. Βλ. **Δυρράχιον.**

Ἐπίδαυρος. Ἀρχαία πόλις ἐπὶ τῆς χερσονήσου «Ἀκτῆς» τῆς Πελοποννήσου, κατὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, ἀναφερομένη ἤδη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου. Ἦτο καλῶς ὠχυρωμένη καὶ εἶχεν ἀκρόπολιν ἐκ πολυγωνικῶν μυκηναϊκῶν τειχῶν κατὰ τὸ πλεῖστον. Ὀνομάζεται σήμερον **Νησί.** Πολλὰ ἱερὰ καὶ ναοὶ ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ. Περίφημος ἰδίᾳ ἦτο ἡ Ἐ. διὰ τὸ μέγα ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, κείμενον 9 χλμ. ΝΔ τῆς ἀρχαίας πόλεως, παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Λιγουριό, ἐντὸς κοιλάδος ἐχούσης πολλὰς πηγάς, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ εἶνε ἐλαφρῶς ἀλκαλικὸν καὶ ὠφέλιμον εἰς τὰς ἀσθενείας ἰδίως τοῦ στομάχου. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν ἐγένοντο ἐν Ἐ. δύο ἐθνικαὶ συνελεύσεις. Ἐκ τούτων ἡ Α΄ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1821 μετεφέρθη ἐκεῖ ἐξ Ἄργους, ἐξέδωκε δὲ τὸ ψήφισμα δι' οὗ ἐκηρύσσετο ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἡ Γ΄ Συνέλευσις (μετὰ τὴν ἐν Ἄστρει συνελθοῦσαν Β΄) συνῆλθεν ἐν Ἐπιδαύρῳ τὸν Μάρτιον τοῦ 1826, ὅπως ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς προτάσεως περὶ μεσιτείας μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τῆς Πύλης.

Ἐπίδαυρος Λιμηρά (=λιμενηρά, ἡ πειναλέα, διὰ τὸ ὀλίγον γόνιμον τοῦ ἐδάφους της). Ἀρχαία πόλις τῶν Α. ἀκτῶν τῆς Λακωνικῆς ἐπὶ εὐρέος κόλπου, νῦν λιμένος τῆς Μονεμβασίας, ἀποικία τῶν Ἀργείων Ἐπιδαυρίων. Ἐπὶ λόφου καὶ πέριξ αὐτοῦ μικρὸν ἀπέχοντος τῆς θαλάσσης, 1 ὥρ. πρὸς Β τῆς Μονεμβασίας, εἶνε τὰ ἐκτεταμένα λείψανα τῶν τειχῶν της καὶ ἡ θέσις τῶν δύο ναῶν της (Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀφροδίτης), ὡς καὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἐπίδαυρος Νέα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπλίας. Κάτ. 1068.

Ἐπίδαυρος Παλαιά (κν. **Πίδαυρα**). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπλίας ἐπὶ τοῦ λιμένος τῆς ἀρχαίας Ἐπιδαύρου. Κάτ. 566.

Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς ἐπαρχία. Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Λακωνίας, περιλαμβάνουσα τὸ εἰς τὸν Μαλέαν ἀπολῆγον ΝΑ. σκέλος τοῦ νομοῦ, ὁρεινὸν κυρίως καὶ πετρῶδες. Κάτ. 34.274. Πρωτ. *Μολάοι.*

ἐπίδερμις. Τὸ ἐξωτερικὸν στρῶμα τοῦ δέρματος, συγκείμενον ἐκ δύο ἐπαλλήλων στιβάδων

τῆς ἐν τῷ βάθει βλαστικῆς ἢ μαλπιγιανῆς, ἥτις ἐπενδύει τὸ χόριον τοῦ δέρματος, περιέχει χρωστικὰ κοκκία καὶ εἶνε μόνιμος, καὶ τῆς ἐπιπολῆς κερατίνης στιβάδος ἐκ κυττάρων κερατοποιηθέντων καὶ ἀποτριβομένων, ἄπερ ἀνανεοῦνται διαρκῶς ἐκ τῆς βλαστικῆς στιβάδος.

ἐπιδερμομυκητίασις καὶ **ἐπιδερμοφυτία.** Δερματικὴ πάθησις ἐκ μικροσκοπικῶν μυκήτων (ἐπιδερμόφυτα).

ἐπίδεσις. *(Ἰατρ.)* Ἡ κάλυψις τραύματος διὰ καταλλήλων οὐσιῶν καὶ ἐπιδέσμων πρὸς ὁμαλὴν καὶ ταχεῖαν ἐπούλωσιν αὐτοῦ. ‖ Συνεκδ., ἡ ἀσηπτικὴ ἢ ἀντισηπτικὴ θεραπεία τραύματος.

ἐπιδεσμολογία. Ἡ τεχνικὴ τῶν χειρουργικῶν ἐπιδέσμων.

ἐπίδεσμος. *(Ἰατρ.)* Ταινία ἐκ γάζης, δι' ἧς ἐπιδένονται τὰ τραύματα ἀφοῦ σκεπασθῶσι δι' ἄλλων τεμαχίων ἀσήπτου ἢ ἀντισηπτικῆς γάζης πρὸς προφύλαξιν τῆς τραυματικῆς ἐπιφανείας ἀπὸ μολύνσεως ἢ ἀπορρόφησιν τῶν ἐκκριμάτων αὐτῆς. ‖ *(Ὀρθοπ.)* Εἰδικοὶ σκληροὶ ἐ. συγκρατοῦντες ἀνταχθὲν ἐξάρθρημα ἢ κάταγμα ἢ κήλην κλ. ‖ *(Ναυτ.)* Πᾶν πρόχειρον ἐκ δετηρίας ἢ ἄλλου λεπτοῦ σχοινίου δέμα, δι' οὗ συσφίγγονται δύο παχύτερα σχοινία πρὸς ἄλληλα ἢ συνδέεται ἡ ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ πλοῖον ἄκρα πρυμνησίου τινὸς πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ πρυμνήσιον, κν. *ληγαδοῦρες.*

ἐπιδημητικὰ πτηνά. Τὰ πτηνὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἀπομακρύνονται τοῦ τόπου ἐν ᾧ ζῶσι.

ἐπιδημία. Ἐμφάνισις παροδικὴ νόσου τινὸς λοιμώδους εἰς χώραν, ἐν ᾗ ἐντὸς βραχέος χρόνου προσβάλλονται ὑπ' αὐτῆς μέγα πλῆθος ἀνθρώπων.

ἐπιδημικὰ νοσήματα. Τὰ ἐνσκήπτοντα εἰς ἕνα τόπον καὶ προσβάλλοντα συγχρόνως μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ.

ἐπιδημιολογία. Ἡ περιγραφὴ τοῦ τρόπου τῆς διαδόσεως καὶ τῶν αἰτίων τῆς ἑκάστοτε ἀθρόας ἐμφανίσεως τῶν λοιμωδῶν νόσων.

ἐπιδιδυμίς. Σωληνῶδες καὶ ἐσπειραμένον προσάρτημα ἑκατέρου ὄρχεως, ἐπίμηκες καὶ μηνοειδὲς σωμάτιον ἐπικείμενον ἐπὶ τούτου καὶ χρησιμεῦον εἰς συλλογὴν καὶ διακόμισιν τοῦ σπέρματος πρὸς τὸν σπερματικὸν πόρον.

ἐπιδιδυμῖτις. Φλεγμονὴ καὶ διόγκωσις ἐπώδυνος τῆς ἐπιδιδυμίδος τοῦ ὄρχεως ἐκ βλεννορροίας.

ἐπιδιόρθωσις. Συμπληρωματικὴ διόρθωσις. ‖ *(Ρητορ.)* Σχῆμα (ἄλλως *ἐπανόρθωσις* ἢ *διόρθωσις*) ἐν ᾧ ὁ ῥήτωρ ἐπανορθοῖ ἢ συμπληροῖ ὅ,τι πρὸ ὀλίγου εἶπε μεμετριασμένον ἢ καὶ ὑπερβολικόν.

ἐπιδιορισμός. *(Λογ.)* Ἡ ἀντίθετος εἰς τὴν ἀφαίρεσιν καὶ γενίκευσιν νοητικὴ ἐνέργεια, καθ' ἣν ἡ τὰ γνωρίσματα ἐννοίας τινὸς καθορίζονται ἀκριβέστερον ἢ εἰς τὴν ἔννοιαν προστίθενται νέα δυνατὰ γνωρίσματα.

ἐπιδομή. Τὸ σύνολον ἐργασιῶν ἐκτελουμένων ἄνωθεν τῶν χωματουργικῶν καὶ τεχνικῶν ἔργων σιδηροδρομικῆς ὁδοῦ καὶ ἀποβλεπουσῶν εἰς τὴν τοποθέτησιν καὶ στερέωσιν τῶν τροχιῶν.

ἐπιδορατίς. Τὸ πρόσθιον τεμάχιον τοῦ προβόλου ἱστοῦ, τὸ προβαλλόμενον ὑπὲρ τὸ δορατίον μεγάλων ἱστιοφόρων, κν. **κοντραμπαστούνι.**

ἐπιδόρπια. Τὰ κατὰ τὸ τέλος τοῦ δείπνου παρατιθέμενα ἐδέσματα καὶ ποτά· ἐπίδειπνα (γλύκισμα, τυρός, ὀπῶραι, τραγήματα, γλυκεῖς οἶνοι, ἡδύποτα κλ.).

ἐπίδοσις. Ἡ εἰς χεῖράς τινος παράδοσις πράγματός τινος. ‖ Ἡ κλίσις, ἡ ἀφιέρωσις εἴς τι, ἰδίᾳ ἐπάγγελμα, μελέτην. ‖ Ἀθλητικὸν κατόρθωμα ὑπέρτερον πάντων τῶν ἄλλων ὁμοίων, ἀθλητικὴ ἐπιτυχία.

ἐπιδοτήριον. Ἔγγραφον ὅπερ συντάσσει ὁ δικαστικὸς κλητὴρ καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ σημειοῖ ἀκριβῶς τὸ ἐπιδοθὲν δικόγραφον, τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐπιδόσεως καὶ τὸν εἰς ὃν ἐπέδωκε καὶ δι' ὃ πιστοποιεῖται ἡ γενομένη ἐπίδοσις.

ἐπίδρομος. Τὸ τελευταῖον πρὸς πρύμνην ἱστίον τοῦ πλοίου, σχήματος τραπεζοειδοῦς, ἐκπετανύμενον κατὰ τὸ διάμηκες τοῦ πλοίου ἐπίπεδον, κν. ἡ **μπούμα.**

Ἐπιζεφύριοι Λοκροί. Οἱ ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ Λοκροί (βλ.λ.).

ἐπιζυγίς. Ἑκάστη τῶν δοκίδων αἵτινες, δενόμεναι διὰ σχοινίων ἐπιζευκτικῶν εἰς τὰ ἄκρα τῶν διπλοσανίδων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ γεφυρόστρωσις στρατιωτικῆς γεφύρας, χρησιμεύουσιν ὅπως συγκρατῶσι ταύτας εἰς τὰς θέσεις των. ‖ Ἐν τῷ Ναυτικῷ, *ἐπιζυγίδες*, ἐπιμήκη ξύλα ἐγκαρσίως γομφούμενα ἄνωθεν τῆς ἐσχάρας τοῦ θωρακίου ἑκατέρωθεν τῶν ὀπῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ζυγίδων πρὸς στερέωσιν τοῦ θωρακίου, κν. **κλειδιὰ τῆς κόφας.**

ἐπίζωον. Παράσιτον τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος ἢ ἐμφωλεῦον ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα (φθεῖρ, ψύλλος, ἄκαρι κλ.).

ἐπιζωοτία. Λοιμώδης ἐπιδημικὴ νόσος προσβάλλουσα μέγαν ἀριθμὸν ζῴων.

ἐπιζώστρα. Ἡ ἐπὶ τῆς ὑδρορρόης ἐν πυροβολείῳ ξυλίνου πλοίου ζώστρα, ἀποτελουμένη συνήθως ἐξ ἐντερονίδων παχυτέρων τῶν λοιπῶν κατὰ 3-4 ἑκστμ., κν. **ζωνάρι τοῦ ἐπάνω κουρζέτου.**

ἐπιθαλάμιον. Ἆσμα συντεθειμένον πρὸς ἐγκωμιασμὸν τῶν νεονύμφων, ὅπερ παρ' ἀρχαίοις ἐψάλλετο ὑπὸ χοροῦ παρθένων πρὸ τῶν θυρῶν τῆς νυμφικῆς παστάδος, ὅτε, μετὰ τὴν ἑστίασιν, ἡ νύμφη ὡδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον.

ἐπίθεμα. *(Ἰατρ.)* Τεμάχιον γάζης ἢ ἄλλου λεπτοῦ ὑφάσματος πολύπτυχον στεγνὸν ἢ ὑγρόν, δι' οὗ σκεπάζεται τραῦμά τι ἢ ὡρισμένη χώρα τοῦ σώματος.

ἐπίθεσις. Ὅρος τῆς πολεμικῆς τέχνης, ἐμφαίνων τρόπον πολεμικῆς ἐνεργείας στρατεύματός τινος, δι' οὗ ἐπιδιώκεται ἡ ἐκδίωξις τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τῶν θέσεών του, ἡ διάσπασις τῆς διατάξεως αὐτοῦ καὶ ἡ δι' ἐνεργοῦ δράσεως καταστροφὴ τῶν δυνάμεών του.

ἐπιθετικαὶ προτάσεις. Δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρτημέναι προτάσεις, αἵτινες ἐπίκεινται εἰς ἓν οὐσιαστικὸν τῆς κυρίας προτάσεως: λ.χ. ἐν τῇ φράσει «ἄνδρα μοι ἔννεπε... ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη», τὸ «ὃς (μάλα πολλά) πλάγχθη» εἶνε ἐπιθετικὴ πρότασις, ἀντικαθιστῶσα τὴν μετοχὴν «πλαγχθείς».

ἐπίθετον. Ἓν τῶν δέκα μερῶν τοῦ λόγου· λέξις προσαρτωμένη εἰς τὸ οὐσιαστικὸν καὶ δηλοῦσα ἰδιότητα ἢ ποιότητα αὐτοῦ, ὡς *λευκὸν* ῥόδον, *ἥμερος* ἵππος. Εἰς τὴν ἑλληνικήν, τὴν λατινικὴν καὶ ἄλλας ἰνδοευρωπαϊκὰς γλώσσας, τὸ ἐπίθετον μεταβάλλει μὲν πάντοτε γένος, συνήθως δὲ καὶ κατάληξιν ὅπως συμφωνήσῃ κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτῶσιν μετὰ τοῦ ὀνόματος εἰς ὃ προσαρτᾶται· ἄλλαι ὅμως γλῶσσαι, ὡς ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ τουρκική, ἔχουσι τὸ ἐπίθετον πάντοτε ἀμετάβλητον (ἄκλιτον) διὰ πάντα τὰ γένη, τὰς πτώσεις καὶ τοὺς ἀριθμούς. Εἶνε δὲ τὰ ἐπίθετα ἐν μὲν τῇ δημώδει πάντοτε *τρικατάληκτα*, ἔχοντα δηλαδὴ ἰδίαν κατάληξιν δι' ἕκαστον τῶν

γενῶν, ἐν δὲ τῇ ΑΕΓ καὶ τῇ λογίᾳ γραφομένη πολλάκις εἴτε *τρικατάλληκτα* εἴτε *δικατάλληκτα*, ἔχοντα μίαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον, σπανίως δὲ *μονοκατάληκτα*. Ἰδίαν τάξιν ἐπιθέτων ἀποτελοῦσι τὰ *ἀριθμητικά*.

ἐπιθεώρησις. Προσεκτικὴ παρατήρησις· ἐπιμελὴς ἐξέτασις ἢ ἔλεγχος. ‖ Ὑπηρεσία ἔχουσα ἔργον τὸ ἐπιθεωρεῖν ἢ ἐλέγχειν τὴν ἐκτέλεσιν ἐργασίας τινὸς ἢ ὑπηρεσίας, ὁ ἔλεγχος περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως στρατιωτικῶν μονάδων καὶ ἡ ἔνοπλος παρέλασις τούτων πρὸ ἀνωτέρου στρατιωτικοῦ διοικητοῦ. ‖ Περιοδικὸν δημοσίευμα παρέχον εἰκόνα τῆς κινήσεως καὶ τῶν προόδων ὡρισμένου τινὸς κύκλου γνώσεων. ‖ Εἶδος θεατρικοῦ ἔργου, ἄνευ ἰδίας φιλολογικῆς ἀξίας, ἀναπτυχθὲν ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ. Διὰ τῶν ἐπιθεωρήσεων σκοπεῖται κυρίως ἡ σάτυρα τῶν σπουδαιοτέρων γεγονότων καὶ τῶν προσώπων, ἅτινα δι' ἕνα ἢ ἄλλον λόγον προσείλκυσαν τὴν γενικὴν προσοχήν.

ἐπιθηλιακὸς ἱστὸς καὶ **ἐπιθήλιον.** Ἐπένδυμα ἐκ κυττάρων ἰδίας φύσεως τεταγμένων εἰς μίαν ἁπλῆν ἢ πολλαπλᾶς στιβάδας, καλύπτον τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος (ἐπιδερμίς) καθὼς καὶ τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν τῶν κοιλοτήτων αὐτοῦ (βλεννογόνοι καὶ ἐνδοθήλιον τῶν ὀρογόνων ὑμένων).

ἐπιθηλίωμα. Εἶδος καρκινώματος ἀναπτυσσόμενον ἐκ τοῦ ἐπιθηλιακοῦ ἱστοῦ.

ἐπίθημα. *(Γραμμ.)* Παραγωγικὴ κατάληξις, μονοσύλλαβος ἢ πολυσύλλαβος, συγκολλωμένη εἰς τὸ τέλος στελέχους λέξεως, διὰ νὰ φανερώσῃ δευτεροβάθμιόν τινα ἔννοιαν προστιθεμένην εἰς τὸ ἀρχικὸν νόημα τοῦ στελέχους (λ.χ. εἰς τὰ *εὐώδης, ποδάρκης*, τὰ *-ώδης, -άρκης* εἶνε ἐπιθήματα).

ἐπιθυμία. *(Ψυχ.)* Ψυχικὴ κατάστασις ἀνήκουσα εἰς τὴν ὁμάδα τῶν βουλητικῶν φαινομένων, χαρακτῆρος διαμέσου μεταξὺ ὁρμῆς καὶ βουλήσεως.

ἐπικανθὶς ἢ **ἐπίκανθος.** Παθολογικὴ πτυχὴ δερματικὴ καλύπτουσα τὴν ἔσω γωνίαν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

ἐπικάρδιον. Ὁ ἔξω χιτὼν τῆς καρδίας.

ἐπικαρπία. *(Ἀστικ. Δίκ.)* Δουλεία προσωπικὴ χορηγοῦσα, δυνάμει συμβολαίου, χρησικτησίας, διαθήκης ἢ τῆς διατάξεως τοῦ Νόμου, καθ' ἣν ἡ ἐπικαρπία ἀνήκει εἰς τὸν πατέρα, ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ὑπεξουσίου, εἰς τὸν δικαιοῦχον αὐτῆς *(ἐπικαρποῦντα ἢ καρποῦντα)*. τὸ δικαίωμα τῆς χρήσεως καὶ καρπώσεως ἀλλοτρίου πράγματος ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ φυλάττηται ἀκεραία ἡ ὑπόστασις τοῦ πράγματος τούτου. *Οἱονεὶ ἐπικαρπία*, εἶδος ἐπικαρπίας ἧς ἀντικείμενον εἶνε πράγματα ἀναλισκόμενα διὰ τῆς χρήσεως, π.χ. τρόφιμα, ὁπότε τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ἀκέραιον.

ἐπικάρπιον. Ὑμὴν ἐπικαλύπτων τὸν καρπὸν τῶν φυτῶν καὶ ἀποτελῶν τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα τοῦ περικαρπίου, προερχόμενος δὲ εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις ἐκ τοῦ κάλυκος.

ἐπικασσιτέρωσις. Ἡ διὰ κασσιτέρου ἐπικάλυψις σιδηρῶν ἐλασμάτων, πρὸς προστασίαν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὀξειδώσεως. Τὸ διὰ ἐπικασσιτερώσεως προφυλαγμένον σιδηροῦν ἔλασμα καλεῖται *λευκοσίδηρος*, κν. *τενεκές*.

ἐπικαταλλαγή. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς νομικῆς (ὀνομαστικῆς) καὶ τῆς ἀγοραίας (πραγματικῆς) ἀξίας τοῦ χρήματος. ‖ Ἐπίσης, ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀξίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ καὶ χαρτονομίσματος.

ἐπίκεντρον. Σημεῖον τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ὑπερκείμενον τοῦ σεισμικοῦ κέντρου καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου λαμβάνουσιν ἀρχὴν αἱ σεισμικαὶ δονήσεις.

ἐπικήρυξις. Πρᾶξις τῆς πολιτείας, δι' ἧς αὕτη ὄχι μόνον ἐπιτρέπει παντὶ ἀνθρώπῳ τὴν ἄνευ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως θανάτωσιν ὡρισμένου ληστοῦ, θεωρουμένου ὡς ἰδιαιτέρως ἐπικινδύνου εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν, ἀλλὰ καὶ ἀμείβει αὐτόν.

Ἐπικνημίδιοι. Τμῆμα τῶν Λοκρῶν, τῶν κατοικούντων ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς *Κνημίδος*, νῦν Σπαρτιᾶς, ἔναντι καὶ Δ τῆς Εὐβοίας. Πόλεις τῶν Ἐ. ἀναφέρονται ἡ Ἀλόπη, τὸ Θρόνιον, ὁ Κῦνος, ὁ Νάρυξ, ἡ Σκάρφεια, αἱ Κνημῖδες ἔναντι τοῦ Κηναίου ἀκρωτηρίου τῆς Εὐβοίας.

ἐπίκοινα. *(Γραμμ.)* Τὰ ὀνόματα τῶν ζῴων, ὧν ἀμφότερα τὰ φυσικὰ φῦλα δηλοῦνται διὰ τοῦ ἰδίου γραμματικοῦ γένους (λ.χ. *ὁ ἀετός*).

ἐπικονίασις. Ἡ πρὸς γονιμοποίησιν ἐναπόθεσις τῆς γύρεως ἐπὶ τοῦ στίγματος ἢ τῆς σπερματικῆς βλάστης τῶν ἀνθέων (διὰ τῆς μεταφορᾶς τῆς γύρεως ὑπὸ ἐντόμων καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου).

ἐπικοπίς. Ἐργαλεῖον ἐκ σκληροῦ χάλυβος τοῦ σιδηρουργοῦ· φέρει στειλεὸν καὶ χρησιμεύει διὰ τὴν κοπὴν τεμαχίων σιδήρου ψυχρῶν ἢ θερμῶν. Ὑπάρχει ἐπίσης ἐπικοπὶς τοῦ λιθοξόου, σφῦρα ἔχουσα δύο κόψεις, ὡσαύτως δὲ ἐπικοπὶς ὀδοντωτή, χρησιμεύουσα διὰ τὴν λάξευσιν τεμαχίων λίθου ἢ μαρμάρου, κν. *θεραπίνα*.

ἐπικὸς κύκλος. Ὁμὰς ποιημάτων περὶ τὸν αὐτὸν μῦθον ἀναφερομένων καὶ οἱονεὶ κύκλον ἀποτελούντων. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶνε: «Θεογονία» (οὐχὶ ἡ τοῦ Ἡσιόδου), «Τιτανομαχία», «Οἰδιπόδεια», «Θηβαΐς», «Ἐπίγονοι», «Κύπρια ἔπη», «Ἰλιάς», «Αἰθιοπίς», «Μικρὰ Ἰλιάς», «Ἰλίου πέρσις», «Νόστος», «Ὀδύσσεια» καὶ «Τηλεγόνεια».

ἐπικούρειος φιλοσοφία. Βλ. *Ἐπίκουρος*.

Ἐπίκουρος. Ἀθηναῖος φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Σάμῳ (341-270 π.Χ.). Ἵδρυσεν ἐν Ἀθήναις εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν ἰδίαν σχολήν. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἀλλ' ἐκ τούτων μόνον ὀλίγα ἀποσπάσματα ἐνὸς περὶ φύσεως ἔργου του διεσώθησαν καί τινες ἠθικαὶ γνῶμαι, τρεῖς ἐπιστολαὶ καὶ ἡ διαθήκη του. Τὴν φιλοσοφίαν καὶ πᾶσαν ἐν γένει γνῶσιν ὁ Ἐ. θεωρεῖ μόνον ἐξυπηρετικὴν τῆς εὐδαιμονίας. Ἀρχὴ μόνη τῶν πραγμάτων ἡ ὕλη, ἔξω δὲ ταύτης τὸ κενόν, ἡ ψυχὴ δὲ καὶ ὁ νοῦς ἐκδηλώσεις τῆς ὕλης. Κατὰ τὴν ὑλιστικὴν ταύτην θεωρίαν, τὸ μόνον ἀπόλυτον ἀγαθὸν εἶνε ἡ *ἡδονή*, οὐχὶ ἡ στιγμιαία, ἀλλ' ἡ διαρκὴς ἐν ἀπονίᾳ καὶ ἀταραξίᾳ, τὸ μόνον δὲ ἀπόλυτον κακὸν ἡ ἀλγηδών. Διὸ καὶ τοῦ πνεύματος αἱ ἡδοναὶ προτιμητέαι τῶν σωματικῶν. Ἡ δὲ ἀρετὴ οὐδέν τι ἄλλο εἰμὴ ἔλλογος φρόνησις τὸν σοφὸν ἄγουσα διὰ τῆς ἡδονῆς εἰς τὴν τοῦ βίου εὐδαιμονίαν καὶ ἀποτρέπουσα ἀπὸ τοῦ ἐναντίου.

ἐπικράνιος ἀπονεύρωσις. Ἰνῶδες ἐπικάλυμμα τοῦ θόλου τοῦ κρανίου.

ἐπίκρανον. Τὸ ἄνω μέρος (στέψις) τῆς παραστάδος, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ κιονόκρανον τῶν κιόνων. Ἀποτελεῖται ἐξ ἄβακος κυματίου καὶ ταινίας, ἤτις ὀνομάζεται καὶ ὑποτραχήλιον.

ἐπικρατικὴ δόσις. *(Φαρμ.)* Καταμερισμὸς ὡρισμένης δόσεως φαρμάκου εἰς μικρὰς τοιαύτας ἀλλεπαλλήλους.

ἐπίκριον. Ἡ κατωτέρα σταυρωτὴ κεραία τοῦ ἱστοῦ τοῦ ἐπιδρόμου, κν. *φόγος*.

ἐπικριτής. Ἐν Αἰγύπτῳ, κατὰ τὴν Πτολεμαϊκὴν περίοδον, ὑπάλληλος πολιτικὸς εἰς ὃν ἀνετίθετο ἡ ἐξέτασις αἰτήσεων πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ κεφαλικοῦ φόρου, ἐπίσης δὲ ὑπάλληλος στρατιωτικός, ἔργον ἔχων τὴν ἀναθεώρησιν τῶν καταλόγων τῶν στρατευσίμων.

ἐπίκροκον. Παρ' ἀρχαίοις, ἔνδυμα γυναικεῖον, λεγόμενον οὕτως εἴτε ἐκ τοῦ κροκοειδοῦς αὐτοῦ χρώματος εἴτε ὡς ἔχον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κρόκας, τ.ἔ. λεπτὰ νήματα ἢ χνοῦδι.

ἐπίκρουσις. Τρόπος ἰατρικῆς ἐξετάσεως, καθ' ἣν κρούει ὁ ἰατρὸς τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῆς ἑτέρας χειρὸς ἐφαρμοζομένης εἰς χώραν τινὰ τοῦ σώματος ἵνα διαγνώσῃ ἐκ τοῦ ποιοῦ τοῦ παραγομένου ἤχου (ἀμβλύς, σαφής, τυμπανικὸς κλ.) ἐνδεχομένας ἀλλοιώσεις τῶν ὑποκειμένων μορίων ἢ σπλάγχνων.

ἐπικρουστήρ. Τμῆμα τοῦ πυροδοτικοῦ μηχανήματος τοῦ κλείστρου πυροβόλων ἢ φορητῶν ὅπλων χρησιμεῦον ὅπως ἀναφλέγῃ τὸ ἔκκαυμα εἴτε ἀμέσως δι' ἐπικρούσεως (κρουστικὴ πυροδότησις) εἴτε ἐμμέσως διὰ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος τὸ ὁποῖον διαβιβάζει εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ἔκκαυμα (ἠλεκτρικὴ πυροδότησις).

Ἐπίκτητος. 1) Ἕλλην στωϊκὸς φιλόσοφος ἐκ Φρυγίας (40-120 μ.Χ.). Ἦτο δοῦλος τοῦ Ἐπαφροδίτου, ἀπελευθέρου τοῦ Νέρωνος, καὶ ἔζησε κατ' ἀρχὰς ἐν Ρώμῃ, ὅπου ἤκουσε τῶν μαθημάτων τοῦ στωϊκοῦ φιλοσόφου Μουσωνίου. Παροιμιώδης ἦτο ἡ ἀταραξία καὶ ἡ στωϊκότης αὐτοῦ. Ἀπελευθερωθεὶς ἐγένετο διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας ἐν Ρώμῃ κ.ά. Κατὰ τὸν Ἐ. οἱ ἄνθρωποι, μὴ ὄντες κύριοι τῶν ἐκτὸς αὐτῶν γινομένων, ὀφείλουσι ν' ἀποδέχωνται εὐλαβῶς καὶ ἀγογγύστως τὰ γινόμενα ὡς ἀπαυγάσματα τῆς θείας βουλήσεως.—2) Ἕλλην ἀγγειογράφος ζήσας περὶ τὸ 500 π.Χ., ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ «αὐστηροῦ ρυθμοῦ». Ἔργα του εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον καὶ τὸ Λοῦβρον.

ἐπίκτητος πάθησις. Ἡ ἐπερχομένη μετὰ τὴν γέννησιν καὶ ἄνευ κληρονομικῆς ἢ ὀργανικῆς προδιαθέσεως· ἡ ἐκ γενετῆς νόσος λέγεται *συγγενής*.

Ἐπικύδης. Καρχηδόνιος στρατηγός, ἐκ πατρὸς Συρακουσίου (τέλος Γ' αἰῶνος π.Χ.). Ὁ Ἐ. μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἱπποκράτους διεκρίθησαν ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ὡς συμπολεμισταὶ τοῦ Ἀννίβα.

ἐπικυκλοειδής. Καμπύλη γραμμὴ γραφομένη ὑπὸ σημείου περιφερείας κυλιομένου ἐπὶ ἄλλου κύκλου.

ἐπικυριαρχία. Θεσμὸς τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, καθ' ὃν πολιτεία τις ἀπαλλοτριοῖ ἀπολύτως ἢ σχεδὸν ἀπολύτως τόσον τὴν ἐσωτερικὴν κυριαρχίαν της ὅσον καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἀνεξαρτησίαν ἑτ' ὠφελείᾳ ἑτέρας πολιτείας, ἀπέναντι τῆς ὁποίας διατελεῖ οὕτως ἢ ἄλλως ἐν σχέσει πολιτικῆς ἐξαρτήσεως. Ἐκ τῶν δύο πολιτειῶν, τῶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πολιτικῶς συνδεδεμένων, ἡ μία καλεῖται *ἐπικυριάρχος*, ἡ δ' ἑτέρα *ὑποτελής*.

ἐπίκυψις. Μεγάλη κάμψις τοῦ κορμοῦ ἐμπρὸς μέχρις ὅτου αἱ ἀνατεταμέναι χεῖρες ἐγγίσωσι τὸ ἔδαφος, εὑρίσκόμεναι πάντοτε εἰς τὴν προέκτασιν τοῦ κορμοῦ, ἀλλὰ χωρὶς οὐδόλως νὰ καμφθῶσι τὰ γόνατα.

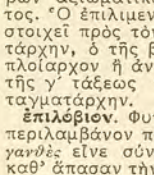

Ἐπίκυψις

ἐπιλαρχία. Στρατιωτικὴ μονὰς τῶν ἀρχαίων, ἰδίως τῶν Μακεδόνων, συγκειμένη ἀπὸ δύο ἴλας, ἤτοι ἐξ 128 ἱππέων· ὁ διοικητὴς αὐτῆς ἀναφέρεται παρὰ μεγν. ὡς *ἐπιλάρχης*. ‖ Νῦν, ὑποδιαίρεσις τοῦ συντάγματος ἱππικοῦ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ τάγμα ἐν τῷ πεζικῷ.

ἐπιλήνιον μέλος. Παρ' ἀρχαίοις, ᾆσμα ψαλλόμενον πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου κατὰ τὸν τρυγητόν.

ἐπιληψία (κν. **σεληνιασμός**). Ἰδιοπαθὴς νόσος τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀγνώστου εἰσέτι παθογενείας (νεύρωσις), ἐκδηλουμένη διὰ νευρικῶν κρίσεων (ἐπιληπτικοὶ παροξυσμοί) μὲ ἀπώλειαν τῆς συνειδήσεως καὶ σπασμοὺς κλονικούς. Τοῦ παροξυσμοῦ διαρκοῦντος ὀλίγα λεπτὰ προηγεῖται ἡ λεγομένη ἐπιληπτικὴ αὖρα καὶ παρέπεται θόλωσις διανοίας καὶ ἀμνησία· θεραπεία: βρωμιοῦχα καὶ λουμινάλη.

ἐπιλιμενάρχης. Γενικὴ ὀνομασία τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ Λιμενικοῦ Σώματος. Ὁ ἐπιλιμενάρχης α' τάξεως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν πλοίαρχον ἢ συνταγματάρχην, ὁ τῆς β' τάξεως πρὸς τὸν ἀντιπλοίαρχον ἢ ἀντισυνταγματάρχην καὶ ὁ τῆς γ' τάξεως πρὸς τὸν πλωτάρχην ἢ ταγματάρχην.

ἐπιλόβιον. Φυτὸν ἐκ τῶν ὀναγροειδῶν, περιλαμβάνον πολλὰ εἴδη, ὧν *τὸ ἐ. ὁλιγανθὲς* εἶνε σύνηθες εἰς ὑγροὺς τόπους καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

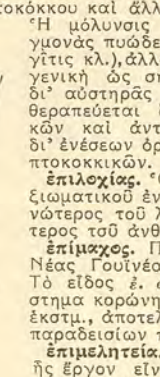

Ἐπιλόβιον

ἐπιλογή. Ἐν τῇ Βιολογίᾳ, φαινόμενον καθ' ὃ πᾶς ζῶν ὀργανισμὸς διατηρεῖ καὶ καλυτερεύει πᾶν ὅ,τι εἶνε προσφορώτερον διὰ τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ ἀποβάλλει πᾶν ὅ,τι εἶνε ἢ καθίσταται ἄχρηστον πρὸς τοῦτο. Ἡ ἔννοια αὕτη τῆς ἐπιλογῆς παρουσιάζεται ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καλλιέργειαν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων. Παρεκτὸς τῆς τεχνικῆς ταύτης ἐπιλογῆς ἐσχηματίσθη ὑπὸ τοῦ Δαρβίνου ἡ ἔννοια τῆς *φυσικῆς ἐπιλογῆς*, ἥτις καὶ ἀπετέλεσε τὴν κυριωτέραν βάσιν τῆς ὁμωνύμου θεωρίας του *(δαρβινισμός)*.

ἐπιλόχειος μόλυνσις ἢ **πυρετός.** Τὸ σύνολον παθολογικῶν φαινομένων βαρυτάτων καὶ ἐπικινδύνων, ἅτινα ἐμφανίζονται ἐπὶ γυναικὸς τεκούσης ἢ παθούσης ἔκτρωσιν καὶ προέρχονται ἐκ μολύνσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων διὰ στρεπτοκόκκου καὶ ἄλλων σηπτικῶν μικροβίων. Ἡ μόλυνσις προκαλεῖ τοπικὰς φλεγμονὰς πυώδεις (ἐνδομητρῖτις, σαλπιγγῖτις κλ.), ἀλλὰ δύναται νὰ καταντήσῃ γενικὴ ὡς σηψαιμία. Προλαμβάνεται δι' αὐστηρᾶς μαιευτικῆς ἀσηψίας καὶ θεραπεύεται διὰ τοπικῶν ἀντισηπτικῶν καὶ ἀντιφλογιστικῶν μέσων καὶ δι' ἐνέσεων ὁροῦ ἢ ἐμβολίων ἀντιστρεπτοκοκκικῶν.

ἐπιλοχίας. Ὁ ἀνώτατος βαθμὸς ὑπαξιωματικοῦ ἐν τῷ στρατῷ· ἀμέσως ἀνώτερος τοῦ λοχίου καὶ ἀμέσως κατώτερος τσῦ ἀνθυπασπιστοῦ.

ἐπίμαχος. Πτηνὸν ξηροβατικὸν τῆς Νέας Γουϊνέας ἐκ τῶν παραδεισίων. Τὸ εἶδος *ἐ. ὁ μέγιστος*, ἔχων τὸ ἀνάστημα κορώνης, τὴν οὐρὰν μήκους 60-70 ἑκστμ., ἀποτελεῖ ἐν τῶν ὡραιοτέρων παραδεισίων πτηνῶν.

ἐπιμελητεία. Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία ἧς ἔργον εἶνε ὁ εἰς τροφίμα, νομήν, καύσιμον ὕλην, ἱματισμὸν ἀνεφοδιασμὸς καὶ ἡ συντήρησις τοῦ στρατεύματος.

ἐπιμελητήριον. Εἶδος ἰδιωτικῶν ὀργανώσεων ἀπολαυουσῶν ἰδιαζούσης κρατικῆς προστασίας καὶ ἰδιαιτέρων προνομίων καὶ ἀσχολουμένων περὶ τῶν διαφόρων ζητημάτων κλάδου τινὸς τῆς ἐθνικῆς ἢ ἰδιωτικῆς οἰκονομίας εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρονται. Τὰ ἐπιμελητήρια εἶνε: *γεωργικά*, πρὸς προστασίαν καὶ προαγωγὴν τῶν γεωργικῶν, κτηνοτροφικῶν καὶ δασικῶν συμφερόντων τῆς περιφερείας των, *ἐπαγγελματικὰ καὶ βιοτεχνικά*, πρὸς προστασίαν τῶν ἐπαγγελματικῶν, βιοτε-

χνικῶν καὶ χειροτεχνικῶν συμφερόντων, *τεχνικά*, πρὸς προαγωγὴν τῆς τεχνικῆς κινήσεως τῆς χώρας καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσιν ὑποχρεωτικῶς ἅπαντες οἱ μηχανικοί, εἴτε ἀνεξάρτητοι ἐπαγγελματίαι εἴτε ὑπάλληλοι, *ἐμπορικά* ἐπὶ σκοπῷ προαγωγῆς τῶν συμφερόντων τῶν ἐμπόρων κλ.

Ἐπιμελητήρια ἐργατικά εἶνε τὰ ἐξ ἐργατῶν καὶ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων ἀπαρτιζόμενα οἰκονομικὰ ἐπιμελητήρια τὰ ἀποβλέποντα εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ὡς καὶ τῶν τῶν παραγωγικῶν κλάδων εἰς οὓς αὕτη τυγχάνει ἀπησχολημένη.

ἐπιμελητής. Πᾶς ὁ ἐπιμελούμενός τινος. ‖ Ἰδιαιτέρως, πρῶτος βοηθὸς καθηγητοῦ πανεπιστημίου ἐν κλινικῇ ἢ ἐργαστηρίῳ, ἀναπληρῶν αὐτὸν ἐν ἀνάγκῃ.

Ἐπιμενίδης. Διάσημος ἐν τῇ ἀρχαιότητι Κρὴς σοφός, θεολόγος, προφήτης καὶ μάντις, οὗ ὁ βίος καὶ ἡ δρᾶσις ἀνεμίχθησαν πρὸς μύθους. Παραδίδεται ὅτι παῖς ὢν παρεπλανήθη καὶ ἐκοιμήθη ἐντὸς σπηλαίου ἐπὶ πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη (ἐξ οὗ τὸ παροιμιῶδες «Ἐπιμενίδειος ὕπνος»). Ἐθεωρεῖτο ὡς κύριος ἀντιπρόσωπος τῆς θείας σοφίας, θεοσοφιστὴς καὶ ἐξαγνιστὴς καὶ καθαρτὴς πόλεων καὶ λαῶν, καὶ συνάμα μάντις καὶ ἰατρός. Οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ συμβουλὴν τοῦ Δελφικοῦ μαντείου τὸν ἐκάλεσαν κατὰ τὸ 596 π.Χ., ἵνα ἐξαγνίσῃ τὴν πόλιν ἐκ τοῦ Κυλωνείου ἄγους, οὗτος δὲ διὰ θυσιῶν ἐκάθηρεν αὐτὴν ἐκ τοῦ λοιμοῦ, κατέπαυσε τὰς διχοστασίας τῶν πολιτῶν καὶ ἐπέφερε τὴν γαλήνην εἰς τὰ τεταραγμένα πνεύματα τῶν Ἀθηναίων, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Σόλωνος, τὸν ὁποῖον συνέστησεν εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν κατέστησαν (595) νομοθέτην αὐτοκράτορα. Ἀπέθανεν ἐν Κρήτῃ ὑπέργηρως εἰς ἡλικίαν κατ' ἄλλους μὲν 154 ἐτῶν, κατὰ δὲ τοὺς Κρῆτας 299. Οἱ Κρῆτες τὸν ἐτίμησαν ὡς ἥρωα καὶ ἔθυον εἰς αὐτόν.

ἐπιμερισμός. *(Γραμμ.)* Τὸ ἐκφέρειν λέξιν ἐκφράζουσαν πλῆθος ἢ σύνολόν τι διὰ γενικῆς, τῆς λεγομένης *ἐπιμεριστικῆς*, τὰ δὲ μέρη αὐτοῦ κατὰ τὴν πτῶσιν ἣν ἀπαιτεῖ ἡ σύνταξις τῆς προτάσεως: π.χ. *τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν... οἱ δὲ..., τῶν πόλεων, ἄλλας μὲν... ἄλλας δὲ..., ἕκαστος ἡμῶν* κ.λ.

ἐπιμεριστικαὶ ἀντωνυμίαι. Αἱ *ἕτερος, ἑκάτερος, ἕκαστος, ἄλλος*, ὡς δηλοῦσαι ἐπιμερισμόν. Ἀδται ὑπὸ πολλῶν γραμματικῶν καταλέγονται εἰς τὰς *ἀορίστους*.

ἐπιμεριστικὸς νόμος. *(Μαθημ.)* Ἡ ἰδιότης, καθ' ἣν ἄθροισμα πολλαπλασιάζεται ἐπὶ ἀριθμὸν ἐὰν ἕκαστος τῶν προσθετέων πολλαπλασιασθῇ ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον.

Ἐπιμηθεύς. Εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων υἱῶν τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Κλυμένης, σύζυγος τῆς Πανδώρας, ἥτις ἐγένετο παραίτιος τῆς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων (βλ. *Πανδώρα*), καὶ πατὴρ τῆς Πύρρας, συζύγου τοῦ Δευκαλίωνος, ἐκ τῆς ὁποίας παρήχθη ὁλόκληρον τὸ νέον γένος τῶν γυναικῶν μετὰ τὸν ἐπισυμβάντα μέγαν κατακλυσμόν. Ὁ Ἐπιμηθεὺς εἶνε ἡ ἀντίθεσις τοῦ τὰ πάντα προβλέποντος ἀδελφοῦ του Προμηθέως· τὸ ὄνομά του σημαίνει τὸν σκεπτόμενον κατόπιν τῶν ἐπερχομένων γεγονότων, δηλ. τὸν μὴ προβλεπτικόν, τὸν ἀπερίσκεπτον.

Ἐπίνητρον ἐζωγραφισμένον (Μουσεῖον Ἀθηνῶν)

ἐπίμηλον. Τεῦχος ξύλινον, κυκλικόν, ἐπίπλατυ ἐν εἴδει φακοῦ, χαλκοδετον, προσαρμοζόμενον εἰς τὸ ὕψιστον τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου, εἰς τὸ ἄκρον τῆς *ἠλακάτης*, κν. **πόμολο** ἢ **γαλέτα**. Φέρει εἰς τὸ κέντρον ἀνάτρησιν τετραγωνικὴν διὰ τὴν τραχήλωσίν του εἰς τὸν τόρμον τῆς χώνης τοῦ ἀλεξικεραύνου, καὶ τρία ὀρειχάλκινα ἔντροχα, παράλληλα ταῖς ἕδραις τῆς ἀνατρήσεως, διὰ τὴν διαβολὴν τῶν σηματοσχοίνων.

Ἐπιναί (Λουΐζα Φλωρεντία Tardieu des Clavelles, dame de la Live d'Épinay). Γαλλὶς λογία (1726 - 1783), ἀναμιχθεῖσα ἐνεργῶς εἰς τὴν φιλολογικὴν ζωὴν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Ἔργα: «Αἱ εὐτυχεῖς μου στιγμαί», «Συνομιλίαι τῆς Αἰμιλίας», «Ἀπομνημονεύματα καὶ Ἀλληλογραφία».

Ἐπινάλ (Épinal). Ὀχυρὰ πρωτ. τοῦ νομοῦ Βοσγίων τῆς Γαλλίας, εἰς ἀπόστασιν 387 χλμ. ἐκ Παρισίων παρὰ τὸν ποτ. Μοσέλλαν. Κάτ. 30.042.

ἐπινέμησις. Κύκλος δέκα πέντε ἐτῶν, ἄλλως ἰνδικτιών (βλ.λ.).

ἐπινεφρίδιον. Ἀδὴν ἐνδοκρινὴς πρὸς τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ νεφροῦ, σπουδαιότατος διὰ τὴν ζωήν, διότι τὸ ἔκκριμα αὐτοῦ, ἐξ οὗ παράγεται ἡ *ἐπινεφριδίνη* ἢ *ἀδρεναλίνη*, κυκλοφορούμενον ἐν τῷ αἵματι διατηρεῖ ἀκεραίαν καὶ ἐνεργὸν τὴν τονικότητα μυῶν, καρδίας καὶ ἀγγείων.

ἐπινεφριδῖτις. Βλ. **ἀδδισώνειος νόσος.**

ἐπίνητρον. Ἀρχαῖον πήλινον σκεῦος, ἄλλως ὄνος, ὅπερ θέτουσαι ἐπὶ τῶν γονάτων αἱ γυναῖκες ἔξαινον τὸ ἔριον. Χρῆσις ξυλίνου ἐπινήτρου γίνεται καὶ σήμερον εἰς χωρία τῆς Κρήτης.

Ἐπινιανά. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 486.

ἐπινομίς. Δῶρον διδόμενον κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἀπεδόθη ἡ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καλουμένη *στρήνα*, ἥτοι τὰ φιλοδωρήματα, τὰ ὁποῖα ἔστελλον πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους οἱ Ρωμαῖοι, ἰδίως γλυκίσματα, καρποὶ κ.τ.τ., κατόπιν ὅμως καὶ χρήματα. Ἡ συνήθεια μετεδόθη διὰ τῶν Ρωμαίων εἰς ἅπαντας τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς καὶ διατηρεῖται πολλαχοῦ μέχρι σήμερον.

Ἐπινουᾶ (Χριστῖνα de Lalaing, πριγκίπισσα d'Épinoy). Βελγὶς ἡρωΐς, γενν. περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, σύζυγος τοῦ πρίγκιπος Πέτρου Ἐπινουᾶ, διακριθεῖσα διὰ τὴν γενναιότητά της κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Τουρναὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Φαρνέζε.

Ἔπιον. Μία τῶν ἓξ πόλεων τῶν Μινυῶν τῆς Τριφυλίας, κειμένη μεταξὺ Σαμικοῦ τῆς Ἤλιδος καὶ τῆς Ἡραίας τῆς Ἀρκαδίας, ἐπὶ ἀποτόμου κορυφῆς ὄρους. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γράφεται καὶ *Ἤπιον, Αἴπιον, Ἧπιον* καὶ θεωρεῖται τὸ αὐτὸ πρὸς τὴν ὁμηρικὴν πόλιν *Αἰπὺ* ἢ *Αἶπυ*. Ταύτην οἱ Ἠλεῖοι κατέστρεψαν ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸ 480 π.Χ. Τίθεται νοτίως τοῦ νῦν χωρίου Πλατιανά, ἔνθα πολυγωνικὰ τείχη καὶ ἐρείπια ναῶν, θεάτρου κ.τ.τ., ὑπ' ἄλλων ὅμως τοποθετεῖται παρὰ τὴν Σμέρναν ἢ ἐπὶ τοῦ λόφου Κάστρο παρὰ τὴν Μουνδρίτσαν.

ἐπιορκία. Παράβασις ἐκουσία ἐνόρκου ὑποσχέσεως δοθείσης ἐνώπιον δικαστηρίου. Κατὰ τὸν νόμον τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρι ἓξ μηνῶν.

Ἐπιπακτίς

ἐπιπακτίς. Φυτὸν ὀρχεοειδὲς ἐκ τῶν νεοττείων. Ἐκ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι φύονται *ἐ. ἡ ἑλώδης*, σπανιωτάτη (Κωπαΐς), *ἐ. ἡ πλατύφυλλος* εἰς ὀρεινὰ δάση ἐν Ἠπείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Αἰτωλίᾳ, Παρνασσῷ, Ἀχαΐᾳ, *ἐ. ἡ ἰώδης* εἰς ὀρεινοὺς δασώδεις τόπους ἐν Ἠπείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Κεφαλληνίᾳ, καὶ *ἐ. ἡ μικρόφυλλος*, σπανιωτάτη (Ἤπειρος, Θεσσαλία).

ἐπιπεδομετρία. Μέρος τῆς γεωμετρίας πραγματευόμενον περὶ τῶν σχημάτων τῶν κειμένων ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας.

ἐπίπεδον. Ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, ἡ ἁπλουστάτη τῶν ἐπιφανειῶν.

ἐπίπεδος τέχνη. Ἐκείνη ἧς αἱ ἀναπαραστάσεις τίθενται πᾶσαι ἐπὶ δύο διαστάσεων μὴ προχωροῦσαι εἰς βάθος.

ἐπιπεφυκῖτις. Καταρροϊκὴ φλεγμονὴ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τῶν βλεφάρων, ὀφειλομένη εἰς διαφόρους τοπικὰς ἢ γενικὰς μολύνσεις ἢ καὶ εἰς ἔντονον ἐρεθισμόν.

ἐπιπεφυκώς. Λεπτὸς καὶ διαφανὴς βλεννογόνος ὁμὴν ἐπενδύων τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βολβοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν τῶν βλεφάρων.

ἐπίπλασμα. Ὕλη κατασκευαζομένη ἐξ ἀνθρακικοῦ μολύβδου ζυμουμένου μετὰ λινελαίου· ὁ στόκος καὶ γενικώτερον ὕλη συγκολλητικὴ χρησιμεύουσα πρὸς πλήρωσιν ραγάδων λίθων, μαρμάρων, βάσεων ἐκ σιμέντου ἢ σκυροδέματος κλ.

ἐπίπλευσις. Νέα μέθοδος ἀποχωρισμοῦ τῶν πολυτίμων μετάλλων. Κατὰ ταύτην, ὁρυκτὰ περιεχόμενα ὑπὸ μορφὴν θειούχου ἑνώσεως ἐν κονιοποιημένῳ μεταλλεύματι ὑποχρεοῦνται δι' ἀναταράξεως νὰ ἐπιπλεύσωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὕδατος, εἰς ὃ ἔχει προστεθῆ ἐλαιῶδες ὑγρόν. Δι' ἐξαφρίσεως καὶ στεγνώσεως διὰ μηχανικῆς διηθήσεως ἀπολαμβάνεται τὸ πολύτιμον ὁρυκτόν.

ἐπιπληξία. Ἐπιπρόσθετος νοσηρὰ ἐκδήλωσις ἐμφανιζομένη κατὰ τὴν διαδρομὴν νόσου τινός καὶ ἐπιδεινοῦσα ταύτην.

ἐπιπλοκήλη. Κήλη ἐγκλείουσα μέρος τοῦ ἐπιπλόου.

ἔπιπλον. Ἀντικείμενον χρήσιμον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἀνθρωπίνης κατοικίας καὶ δυνάμενον νὰ μετακινῆται κατὰ βούλησιν. Κατὰ τὴν νομοθεσίαν, ἔπιπλα καλοῦνται ἐκεῖνα μόνον τὰ κινητὰ ὅσα συντείνουσιν εἰς χρῆσιν καὶ καλλωπισμὸν τῶν οἰκημάτων. Ἔπιπλα πρώτης χρείας εἶνε ἡ τράπεζα, ἡ κλίνη καὶ τὸ κάθισμα, ἔ. εὐμαρείας παρόμοια τῶν πρώτων ἐξ ὧν προῆλθον, ὡς τὸ γραφεῖον, τὸ ἀνάκλιντρον κλ., καὶ ἔ. διακοσμήσεως τὰ ἐντελῶς περιττὰ πρακτικῶς.

ἐπίπλουν καὶ **ἐπίπλοον.** Γενικῶς, αἱ πτυχαὶ ἢ ἀναδιπλώσεις τοῦ περιτοναίου αἱ συνάπτουσαι πρὸς ἄλληλα τὰ κοιλιακὰ σπλάγχνα.

Ἐπιπολαί. Ἀπότομος καὶ βραχώδης θέσις τῆς νήσου Σικελίας πρὸς Β τῶν Συρακουσῶν, ἣν ὕστερον περιτειχίσας ὁ τύραννος Διονύσιος ἤνωσε μετὰ τῆς πόλεως, καὶ οὕτως αὕτη ἀπετέλεσε μίαν τῶν πέντε συνοικιῶν τῶν Συρακουσῶν. Πλησίον τῶν Ἐ. εὑρίσκοντο καὶ τὰ λατομεῖα, ὅπου ἐνεκλείοντο οἱ κατάδικοι.

ἐπιπρόσθησις. *(Ἀστρον.)* Ἡ παρεμβολὴ οὐρανίου σώματος μεταξὺ τῆς Γῆς καὶ ἑτέρου· ἡ ἀπόκρυψις πλέον ἀπομεμακρυσμένου ἀπ' αὐτῆς ἄστρου, οὕτως ὥστε τοῦτο νὰ ἀποκρύπτεται ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ γηΐνου παρατηρητοῦ.

ἐπιπωματισμός. Ἡ πλήρωσις αἱμορραγούσης ἢ πυορροούσης κοιλότητος διὰ γάζης πρὸς αἱμόστασιν ἢ ἀσηψίαν.

ἐπιπωματιστής. Μηχάνημα δι' οὗ τοποθετοῦνται τὰ ἐκ φελλοῦ ἰδίως σώματα ἐπὶ τῶν στομίων τῶν φιαλῶν.

ἐπίρρημα. Τὸ ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου, ὅπερ, τιθέμενον παρὰ τὸ ρῆμα, πολλάκις δὲ καὶ τὸ ἐπίθετον ἢ ἄλλο ἐπίρρημα, χρησιμεύει ὡς προσδιορισμὸς τούτου. Διὰ τῶν ἐπιρρημάτων ἐκφράζονται συνήθως αἱ ἰδιότητες τῶν συμβαινόντων. Δηλοῦται δηλαδὴ δι' αὐτῶν ὁ τόπος, ὁ χρόνος, ὁ τρόπος, τὸ εἶδος, τὸ αἴτιον τὸ ὄργανον, τὸ συχνάκις, τὸ πολλάκις, ἡ ἔντασις, ἡ ἐπανάληψις κλ. Τὰ ἐπιρρήματα εἶνε: α) τοπικά: (*ἔσω, ἔξω* κλ.), β) χρονικά: (*σήμερον, αὔριον* κ.λ), γ) ποσοτικά (*λίαν, σφόδρα* κλ.), δ) τροπικά: (*εὖ, ἐξῆς* κλ.).

ἐπιρριπτάριον. Παρὰ Βυζαντινοῖς, ἔνδυμα ἄνευ χειρίδων ριπτόμενον ἐπὶ τῶν ὤμων, ἔχον δὲ καὶ καλύπτραν (κουκκοῦλαν) διὰ τὴν κεφαλήν, ὡς τὸ *κουκκούλιον* τῶν μοναχῶν ἢ τὸ σημερινὸν κοινὸν *ἐπιωμίτιον*. ‖ Ἡ ἐπὶ τοῦ καλυμμαυχίου τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἀρχιερέων φερομένη μέλαινα καλύπτρα, τὸ ἄλλως *ἐπανωκαλύμμαυχον*.

ἐπίσειον. Τὸ ἐφήβαιον.

ἐπισείων. Ἐπιμήκης στενὴ σημαία, κν. **φιάμολα** ἢ **φιλάνδρα**.

ἐπίσημα (τό). Ἡ διὰ σφραγῖδος ὑπὸ ἐπισήμου ἀρχῆς τιθεμένη διαπίστωσις, οἷον χρονολογίας, γνησιότητος, ὡς τὸ *ἐπίσημα τοῦ χρυσοῦ*.

ἐπισήμανσις. Ἡ διὰ σημείου τινός, σφραγῖδος ἢ ἄλλου, δήλωσις περὶ τῆς ποιότητος, προελεύσεως κλ. ἀντικειμένου τινός, ὡς ἡ διὰ τῶν ταχυδρομικῶν σφραγίδων, ἐμφαινουσῶν τὰς χρονολογίας παραδόσεως εἰς τὸ ταχυδρομεῖον καὶ ἀφίξεως τῶν ἐπιστολῶν. ‖ *(Ναυτ.)* Ἡ ἐπισήμανσις δηλοῖ τὴν διὰ σημείων, σημαντήρων κλ. κατάδειξιν τῶν ἐπικινδύνων διὰ τοὺς ναυτιλλομένους μερῶν, λόγῳ ὑπάρξεως ὑφάλων κλ. Διεθνεῖς συμφωνίαι καθορίζουσι τὸν τρόπον τῆς ἐπισημάνσεως (βλ. εἰκ.). ‖ *(Πυροβ.)* *Ἐπισήμανσις πυροβόλου*, ἐργασία ἣν μετὰ τὴν σκόπευσιν τοῦ πυροβόλου

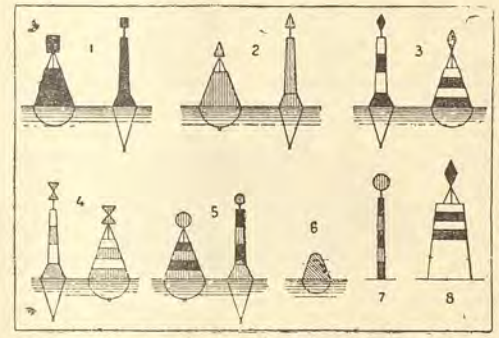

Σημεῖα καὶ σημαντῆρες ἐπισημάνσεως

1 ἀφιέμενα ἀριστερά, μελανά, 2 ἀφιέμενα δεξιά, ἐρυθρά, 3 διχασμὸς πλεύσεως, ἐπάλληλοι σειραὶ λευκαὶ καὶ μελαναί, 4 ἕνωσις πλεύσεως, ἐπάλληλοι σειραὶ λευκαὶ καὶ ἐρυθραί, 5 καὶ 7 μεμονωμένος κίνδυνος, ἐπάλληλοι σειραὶ μελαναὶ καὶ ἐρυθραί, 6 σημαντὴρ ναυαγίου, πράσινος, 8 στήλη κιστὴ διχασμοῦ πλεύσεως, ἐπάλληλοι σειραὶ λευκαὶ καὶ μελαναί

έκτελεῖ ὁ σκοπευτὴς ἵνα εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐπαναφέρῃ μετὰ τὴν βολὴν τὸ πυροβόλον εἰς τὴν ἀρχικήν του κατεύθυνσιν καὶ κλίσιν καὶ νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸ τὰς παραγγελλομένας τροποποιήσεις διευθύνσεως καὶ κλίσεως.

ἐπισήμασμα. Σφραγὶς ἐπιτιθεμένη ἐπὶ ἐκδεδομένων ἤδη γραμματοσήμων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ μεταβολῆς τῆς ἀξίας αὐτῶν, μνημονεύσεως ἀξιολόγου τινὸς συμβάντος ἢ καθιερώσεως τῆς διαθέσεως τοῦ ἐπισημαινομένου γραμματοσήμου δι' εἰδικόν τινα σκοπόν.

ἐπίσημον. Σημεῖον διακριτικὸν τῶν ἀσπίδων. Ταῦτα ἦσαν ἀτομικὰ ἢ ἐθνικά, ἐπιτρέποντα εἰς τοὺς μαχομένους νὰ διακρίνωσι φίλον καὶ ἐχθρόν. ‖ *(Ναυτ.)* Μικρὰ σημαία, ἡ ὁποία ἐπαίρεται εἰς τὴν πρῷραν τῶν πολεμικῶν πλοίων. Εἶνε κυανοῦν τετράγωνον, φέρον λευκὸν ἰσοσκελῆ σταυρόν. Τὸ ἐπίσημον ἐπαίρεται μόνον ἐν ὥρμῳ, ἀπὸ τῆς 8 π.μ. μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

ἐπισιπάριον. Τὸ ἥμπτον καὶ τελευταῖον πρὸς τὰ ἄνω τετράγωνον ἱστίον τῶν ὀρθίων ἱστῶν τῶν μεγάλων παλαιῶν ἱστιοφόρων πλοίων· κν. **κουντρίνι.**

ἐπισκεπτήριον. Μικρὸν ὀρθογώνιον τεμάχιον χάρτου, λευκοῦ, στιλπνοῦ, μᾶλλον χονδροῦ, φέρον τὸ ὄνομα, συνήθως δὲ καὶ τὸ ἐπάγγελμα ἢ τοὺς τίτλους καὶ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς ἀτόμου.

Ἐπίσκεψις. Ἕδρα κοιν. ν. Κερκύρας. Κάτ. 854.

ἐπισκοπή. Βλ. ἐπίσκοπος.

Ἐπισκοπή. 1) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ἰθάκης. Κάτ. 216. — 2) Κοινότης ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 250. — 3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 844.— 4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βερροίας. Κάτ. 345.—5) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης). Κάτ. 136.—6) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ ν. Ρεθύμνης. Κάτ. 945. — 7) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 128.—8) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐδέσσης (Πέλλης). Κάτ. 811.

Ἐπισκοπή. Κώμη τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχ. Λεμησσοῦ, κατὰ τὰ Ν τῆς νήσου, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λύκου ποταμοῦ. Κάτ. 1000, ὧν οἱ πλείονες Μωαμεθανοί. Ἐγγὺς αὐτῆς ἦτο ἡ ἀρχαία πόλις *Κούριον*.

Ἐπισκοπὴ Γωνιᾶς ἢ **Μέσα Γωνιά.** Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Θήρας. Κάτ. 660.

Ἐπισκοπιανὴ Ἐκκλησία (Episcopal ἢ Episcopalian Church). Οὕτω καλεῖται κυρίως ἡ Ἀγγλικανικὴ (βλ.λ.), καίτοι διάφοροι Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι διετήρησαν τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα.

ἐπίσκοπος. Παρ' ἀρχαίοις Ἀθηναίοις, ἀξίωμα, οὗ ὁ κάτοχος εἶχε δικαιοδοσίαν διοικήσεως ἐπὶ κληρουχιῶν ἢ ἀντιπροσωπίας εἰς πόλεις συμμάχους ἢ ὑποτεταγμένας, ὁμοιάζον ἐν τούτῳ πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἁρμοστοῦ παρὰ Λακεδαιμονίοις. ‖ Νῦν, ἀξίωμα ἐκκλησιαστικόν, ἁπανταχοῦ ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὕτως ὥστε οἱ ἐπίσκοποι θεωροῦνται ὡς οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων. Κατ' ἀρχάς, πάντες οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν ἴσοι, μικρὸν ὅμως κατὰ μικρὸν ἐγένοντο διακρίσεις· τινὲς αὐτῶν ἐκλήθησαν *μητροπολῖται*, ὀλίγοι δὲ *ἀρχιεπίσκοποι*, οἱ προϊστάμενοι αὐτονόμων ἐπισκοπῶν, ὧν πάλιν τινὲς ἔλαβον τὸν τίτλον τοῦ *πατριάρχου* ἢ τοῦ *πάπα*. Ἐν Ἑλλάδι, οἱ πρότερον καλούμενοι ἐπίσκοποι ἔλαβον τὸν τίτλον μητροπολιτῶν, ὁ δὲ μητροπολίτης Ἀθηνῶν τὸν τίτλον ἀρχιεπισκόπου.

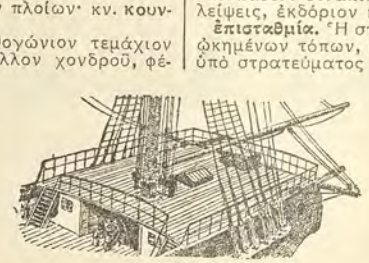

Ἐπίστεγον

Ἐπισκοπόπουλος (Νικόλαος). Λογογράφος γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1874. Εἰργάσθη ἀρχικῶς ἐν Ἀθήναις ὡς χρονογράφος, ἔγραψε δὲ καὶ διηγήματα καὶ διαφόρους μελέτας. Εἶτα ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου ὑπὸ τὸ ὄνομα Nicolas Ségur ἔγραψε γαλλιστὶ κριτικὰς μελέτας, μυθιστορήματα καὶ δράματα.

ἐπίσκυρος. Ἀρχαιοτάτη ὁμαδικὴ ἀνταγωνιστικὴ διὰ τῆς σφαίρας παιδιά, καλουμένη καὶ *ἐφηβικὴ* καὶ *ἐπίκοινος*, ἐπανακληθεῖσα νῦν εἰς ἐνέργειαν ἐν Ἑλλάδι καὶ παιζομένη ὑπὸ δύο ἰσαρίθμων ὁμάδων εἰς χῶρον ἐλαχίστων διαστάσεων 40×20 μ.

ἐπίσπασις. Θεραπευτικὴ μέθοδος, καθ' ἣν προκαλεῖται τεχνητῶς τοπικὸς ἐρεθισμὸς τοῦ δέρματος ὅπως ἡ αὐτόθι ἐπερχομένη ὑπεραίμωσις ἀνακουφίσῃ τὴν συμφόρησιν ἢ φλεγμονὴν ὑποκειμένου ὀργάνου.

ἐπισπαστήρ. Σιδηρᾶ λαβὴ θύρας, δι' ἧς αὕτη ἕλκεται ὅταν θέλῃ τις νὰ τὴν κλείσῃ.

ἐπισπαστικά. Φάρμακα ἢ μέσα, τὰ προκαλοῦντα ἐπίσπασιν: σιναπισμοί, σικύαι, ἐπιθέματα, ἐπαλείψεις, ἐκδόριον κλ.

ἐπισταθμία. Ἡ στάθμευσις στρατεύματος ἐντὸς ὡκημένων τόπων, ὡς καὶ ὁ οὕτω κατειλημμένος ὑπὸ στρατεύματος ὡκημένος τόπος, ἐπίσης δὲ ἡ ὑποχρέωσις παροχῆς καταλύματος εἰς στρατιώτην.

ἐπίσταξις. Αἱμορραγία ἀπὸ τῆς ρινός, ρινορραγία.

ἐπίστεγον. Τὸ ἐπὶ τοῦ πρυμναίου καταστρώματος κατασκευαζόμενον διαμέρισμα, τὸ ἐπιστεγαζόμενον δι' ἐλαφροῦ καταστρώματος καὶ χρησιμεῦον εἰς πολλὰ τῶν παλαιοτέρων ξυλίνων πλοίων ὡς ἐνδιαίτημα τοῦ κυβερνήτου καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, κν. **κάσαρο.**

ἐπιστήλιον. Ἕκαστον τῶν ξύλων δι' ὧν ἐπαυξάνεται εἰς ὕψος ἡ στήλη ἑκάστου ὀρθίου ἱστοῦ· κν. **τσιμπούκι.**

ἐπιστήμη. Γνῶσις ἀναγόμεναι εἰς ὡρισμένον κύκλον ἀντικειμένων, διατεταγμέναι συστηματικῶς καὶ ὑπηγμέναι ὑπὸ γενικὰς ἀληθείας ἢ ὑπὸ γενικοὺς νόμους. Ἡ ἐπιστήμη εἶνε μία, διότι καὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς, ὁ κόσμος τῶν φαινομένων, τῶν ἐν αἰτιώδει συναφείᾳ τελούντων, εἶνε ἕν. Ἀλλ' ἕνεκα τοῦ περιωρισμένου τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἀδυνατούσης νὰ περιλάβῃ τὸ σύνολον τοῦ ἐπιστητοῦ, κατενεμήθη ἡ ἐπιστήμη εἰς πολλὰ εἴδη. Ἔχομεν οὕτω: α) τὰς *μαθηματικὰς* ἐπιστήμας, πραγματευομένας περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ σχήματα: ἀριθμητική, γεωμετρία, ἄλγεβρα κλ., β) τὰς ἰδίως *φυσικάς*, πραγματευομένας περὶ τὰ φαινόμενα τῆς τε ἀνοργάνου καὶ τῆς ὀργανικῆς ζωῆς: 1) φυσική, χημεία, φυσιολογία κλ., 2) περιγραφικαὶ ἐπιστῆμαι, ζωολογία, βοτανική, ὀρυκτολογία, γεωγραφία, κοσμογραφία, γ) τὰς *ἠθικὰς* ἢ *πνευματικὰς* ἐπιστήμας, ὧν τὸ ὑποκείμενον εἶνε ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ἀνθρώπινα συμβάντα: ἱστορία, φιλολογία, πολιτικὴ οἰκονομία, ἠθική, κοινωνιολογία κλ. (Περὶ ἑκάστης αὐτῶν βλ. τὰ ἐπὶ μέρους ἄρθρα.)

ἐπιστημολογία. Ὄρος παρὰ τοῖς Γάλλοις ἰδίως ἁπάντων καὶ σημαίνων φιλοσοφίαν τῶν ἐπιστημῶν, ἤτοι κριτικὴν ἐξέτασιν τῶν ἀρχῶν, τῶν ὁρίων, τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν.

ἐπιστολεύς. Ὁ ὑπαρχηγὸς τοῦ στόλου τῶν Σπαρτιατῶν. ‖ Ἐν τῷ σημερινῷ ναυτικῷ, ἄλλοτε ὁ μάχιμος ἀξιωματικὸς προϊστάμενος τοῦ ἐπιτελείου ναυάρχου ἢ μοιράρχου ἀρχηγοῦ, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν *ἐπιτελάρχην* τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν μονάδων (ὁ νῦν *ἀρχιεπιστολεύς*).

ἐπιστολή. Γραπτὴ ἀνακοίνωσις ἀποστελλομένη εἰς ἀπόντα. Ἡ γραπτὴ ἀνακοίνωσις μεταξὺ δύο ἀνθρώπων ὑπῆρξε παλαιοτάτη. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν αἱ ἐπιστολαὶ ἐγράφοντο ἐπὶ πινάκων ἐκ ξύλου, μολύβδου, κασσιτέρου, ὀστράκων, βραδύτερον δὲ καὶ ἐπὶ παπύρου. Κατὰ προτίμησιν μετεχειρίζοντο εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ξυλίνους πίνακας, τῶν ὁποίων ἡ μία πλευρὰ ἠλείφετο διὰ κηροῦ ἢ δι' ἄλλης πισσωτικῆς ὕλης, ἐπὶ τοῦ στρώματος δὲ τούτου ἐχαράσσοντο τὰ γράμματα δι' ἐλαφρᾶς γλυφῆς. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου αἱ ἐπιστολαὶ ἐγράφοντο ἐπὶ παπύρου καὶ διὰ «μέλανος». Τὰ φύλλα συνήγοντο συνήθως εἰς κύλινδρον καὶ περιειλίσσοντο διὰ νήματος. Εἰς τὸν κόμβον τοῦ νήματος ἐπετίθετο ἡ σφραγίς («τὸ σήμαντρον»). Βραδύτερον ἤρχισε νὰ γίνεται χρῆσις περγαμηνῆς, ὅταν δὲ ἐγενικεύθη ἡ χρῆσις τοῦ χάρτου, οὗτος ἀπετέλεσεν ἔκτοτε τὸ ὑλικὸν ἐφ' οὗ ἐγράφησαν καὶ γράφονται αἱ ἐπιστολαί. Ὅλως ἰδιάζουσα ἦτο ἡ κρυπτογραφικὴ ἐπίσημος συνεννόησις, ὡς ἡ τῶν Σπαρτιατῶν, διὰ τῆς *σκυτάλης*. Παρὰ Ρωμαίοις ἐπίσης ἦτο ἐν χρήσει ἡ κρυπτογραφία εἰς τὰς ἐπιστολάς. ‖ *(Νομ.)* *Ἐπιστολὴ πιστωτική*, ἐπιστολὴ ἣν αἱ Τράπεζαι παραδίδουσιν εἰς ὡρισμένον πελάτην αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ὁποίας δίδουσιν ἐντολὴν εἰς ἀνταποκριτὴν αὐτῶν ἐν ἄλλῳ τόπῳ μένοντα νὰ καταβάλῃ εἰς τὸν ὑπὲρ οὗ ἡ ἐπιστολὴ ποσὸν χρηματικόν, τὸ ὁποῖον συνήθως εἶνε ὡρισμένον, δύναται ὅμως νὰ εἶνε καὶ ἀπροσδιόριστον, ἐὰν πρόκειται περὶ προσώπου ἀπολαύοντος ἐξαιρετικῆς πίστεως. Αὕτη εἶνε καθαρῶς προσωπικὴ καὶ μόνος ὁ ὑπὲρ οὗ αὕτη δύναται νὰ ποιήσηται χρῆσιν αὐτῆς, οὐχὶ καὶ τρίτος παριστάμενος ὡς ἐκδοχεὺς αὐτῶν. Ὁμοίως καλεῖται ἡ ἐπιστολὴ ἣν ἐκδίδει ἡ Τράπεζα ἡ ὁποία ἐχορήγησεν εἰς πελάτην αὐτῆς κεκυρωμένην πίστωσιν (crédit confirmé) καὶ ἡ ὁποία, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρόσωπον τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ πωλήσῃ ὡρισμένα ἐμπορεύματα πρὸς τὸν πελάτην αὐτῆς, γνωρίζει εἰς αὐτὸν τὸ ὅτι ἡ Τράπεζα ἀναδέχεται νὰ ἀποδεχθῇ καὶ νὰ πληρώσῃ τὰς συναλλαγματικὰς αἱ ὁποῖαι θὰ ἐκδοθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ ἵνα λάβῃ τὸ τίμημα τῶν ἐμπορευμάτων. ‖ *Ἐπιστολαὶ Ἀποστόλων.* Αἱ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου ἐκ διαφόρων ἀφορμῶν γραφεῖσαι πρὸς πρόσωπα ἢ κοινότητας ἢ πρὸς εὐρύτερον καθόλου κύκλον ἀναγνωστῶν ἐπιστολαί, ἐξ ὧν περιῆλθον μέχρις ἡμῶν, περιληφθεῖσαι ἐν τῷ Κανόνι τῆς Καινῆς Διαθήκης, 21 ἐν ὅλῳ, αἵτινες διαιροῦνται εἰς δύο μέρη: α) εἰς τὰς τοῦ Παύλου, 14 τὸν ἀριθμόν (συμπεριλαμβανομένης ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ καὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους) καὶ β) εἰς τὰς ἑπτὰ Καθολικὰς λεγομένας, ὧν 3 μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸν Ἰωάννην, 2 δὲ εἰς τὸν Πέτρον, 1 εἰς τὸν Ἰάκωβον καὶ 1 εἰς τὸν Ἰούδαν, καλοῦνται δ' οὕτω διότι δὲν ἀπευθύνονται πρὸς ὡρισμένα πρόσωπα ἢ κοινότητας, ἀλλ' εἰς εὐρύτερον κύκλον, εἰς τὴν Καθολικὴν ἐν γένει Ἐκκλησίαν.

ἐπιστόμιον. Τὸ εἰς τὸ στόμιον ἀγγείου τινὸς ἢ σωλῆνος ἢ κρήνης προσαρμοζόμενον τεμάχιον, χρησιμεῦον ὡς πῶμα ἢ ὡς κρουνὸς ἢ εἰς ἄλλον τινὰ πρακτικὸν ἢ καλλωπιστικὸν σκοπόν. ‖ Μέρος πνευστοῦ μουσικοῦ ὀργάνου, καπνοσύριγγος, σιγαρέττου κλ. προωρισμένον νὰ τίθεται ἐν τῷ στόματι τοῦ ποιοῦντος χρῆσιν.

ἐπιστρατεία καὶ **ἐπιστράτευσις.** Ἡ πρὸς ἐμπόλεμον δρᾶσιν ἑτοιμασία τοῦ στρατοῦ χώρας τινὸς διὰ συμπληρώσεως τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἄνδρας, κτήνη καὶ παντὸς εἴδους ὑλικά, συμφώνως πρὸς τὸ ἀπὸ καιροῦ εἰρήνης κατηρτισμένον σχέδιον ἐπιστρατεύσεως.

ἐπίστρατος. Ὁ ἐν καιρῷ ἐπιστρατεύσεως κληθεὶς ὑπὸ τὰ ὅπλα *ἔφεδρος* ὁπλίτης ἢ βαθμοφόρος. Τῷ 1916 ἐκαλοῦντο *ἐπίστρατοι* εἰδικῶς ἐν Ἑλλάδι οἱ οὐδετερόφιλοι ὅσοι προσῆλθον ἐθελουσίως εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ ἔργῳ ἀντετάχθησαν εἰς τὴν ἔξοδον τῆς χώρας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὡς συμμάχου τῶν κρατῶν τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως.

ἐπιστρόφια. Ἡ κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν τοῦ γάμου πολλαχοῦ τελουμένη ἑστίασις τῶν νεονύμφων εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων τῆς νύμφης, κν. **πιστρόφια,** κατὰ τόπους δὲ καὶ **ἀντίγαμος** ἢ **ἀντίχαρα.**

ἐπιστρόφιον. Ἡ πρώτη ἑκατέρωθεν καὶ κατὰ μῆκος τῆς τρόπιδος ξυλίνου πλοίου σειρὰ ἐπηγκενίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβλήματος ἀπὸ τῆς στείρας μέχρι τοῦ ποδοστήματος, ἥτις ἐντορμοῦται εἰς ἐπιμήκη ἐντομὴν τῆς τρόπιδος.

ἐπιστύλιον. Ἡ ὑπεράνω τῶν στύλων ἢ κιόνων τιθεμένη δοκὸς ἐκ μαρμάρου ἢ καὶ ξύλου (ἐν τῇ ξυλοδομίᾳ) διήκουσα ἀπὸ τοῦ ἄξονος τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄξονος τοῦ ἑτέρου κίονος. Εἶνε συνήθως ὀρθογωνίου τομῆς καί, ἀναλόγως τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἐξ οὗ εἶνε κατεσκευασμένη, φέρει διάφορα ποικίλματα. Εἰς τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τὸ ἐπιστύλιον εἶνε τὸ ἀμέσως ἄνωθεν τῶν κιόνων μέρος τοῦ θριγκοῦ.

ἐπισύνθετον μέτρον. Τὸ μέτρον τὸ ἔχον δύο κῶλα, ὧν τὸ μὲν εἶνε καθαρὸν δακτυλικόν, τὸ δὲ καθαρὸν τροχαϊκόν, ἢ τὸ μὲν καθαρὸν ἀναπαιστικόν, τὸ δὲ καθαρὸν ἰαμβικόν, οἷον

⏑ – ⏑ – ⏑ – ‖ ⏑ – ⏑ –.

Ὥστε ἀναγκαίως τὰ ἐπισύνθετα μέτρα εἶνε ἢ δίκωλα ἢ πολύκωλα.

ἐπίσχεσις. *(Πολ. Δικον.)* Ἡ κατ' αἴτησιν δανειστοῦ, ἔχοντος ὑπὲρ ἑαυτοῦ δικαστικὴν ἀπόφασιν ἀπαγγέλλουσαν προσωπικὴν κράτησιν, διατήρησις τοῦ ἐν φυλακίσει ἤδη εὑρισκομένου ὀφειλέτου του ἐντὸς τῆς φυλακῆς καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ λόγου δι' ὃν εἶχε τὸ πρῶτον φυλακισθῆ. Ἐπίσης, δικαίωμα τὸ ὁποῖον ἔχουσι δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, δικαστικοὶ γραμματεῖς καὶ κλητῆρες, νὰ κρατῶσι τὰ εἰς χεῖρας των δικόγραφα καὶ ἄλλα ἕν γένει ἔγγραφα τοῦ πελάτου των, μέχρις οὗ καταβληθῶσιν εἰς αὐτοὺς τὰ νόμιμα τέλη καὶ δικαιώματα. ‖ *(Ὁπλομαχητ.)* Ξιφισμοὶ ἢ σπαθισμοὶ γινόμενοι κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἀντιπάλου πρὸς ματαίωσιν ταύτης. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἔλλειψις ἢ παῦσις φυσιολογικῆς τινος ρύσεως.

ἐπίσχεστρον. Μηχανισμὸς χρησιμεύων πρὸς ἐπίσχεσιν τῆς κινήσεως. Διακρίνομεν δύο τύπους: α) ἐπίσχεστρον μετὰ κορακιωτοῦ τροχίσκου καὶ β) ἐπίσχεστρον τριβῆς.

ἐπίσωτρον. Στεφάνη ἐκ σφυρηλατημένου τηκτοῦ χάλυβος, δι' ἧς περιβάλλονται τὰ σῶτρα τῶν τροχῶν. Βλ. *τροχός.*

ἐπιταγή. *(Πολ. Δικον.)* Τὸ ἀντίγραφον τοῦ ἐκτελεστοῦ τίτλου, τὸν ὁποῖον ὁ δικαιοῦχος δανειστὴς κοινοποιεῖ πρὸς τὸν ὀφειλέτην μετὰ προσκλήσεως, ὅπως ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας ἐξοφλήσῃ ἐκουσίως τὸ χρέος ἢ ἐκτελέσῃ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐκτελουμένου ἐγγράφου. Ἐπίσης, ἔγγραφον διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ὑπογράφων αὐτὸ (ἐκδότης) ἐντέλλεται τραπεζίτην τινὰ ἢ νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου (πληρωτήν), ὅπως ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ ἐγγράφου πληρώσῃ εἰς ὡρισμένον πρόσωπον (δικαιοῦχον) ὡρισμένην χρη-

ματικὴν ποσότητα ἐκ τοῦ παρ' αὐτῷ ὑπάρχοντος διαθεσίμου ἀντικρύσματος.

Ἐπιτάλιον (κν. Ἀγουλινίτσα). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 2664. Σιδηροδρομικὸς σταθμός.

ἐπίταξις. Ἐπιβολὴ εἰσφορᾶς εἰς εἶδος διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατεύματος ἢ τοῦ κράτους, ἐν ἐκστρατείᾳ, ἐπὶ ἀμοιβῇ καθοριζομένῃ καὶ καταβαλλομένῃ ἐκ τῶν ὑστέρων.

ἐπιτατικὸς διορισμός. Ὁ ἐπιρρηματικὸς ἢ ὡς τοιοῦτος χρησιμεύων περιφραστικὸς προσδιορισμὸς τῆς προτάσεως, ὁ ἐπιτείνων τὸ νόημα τῆς προσδιοριζομένης λέξεως· λ.χ. *χαίρω πολύ, λίαν ἐπιθυμητός, πάνυ καλῶς.*

ἐπιτάφιος. Ὡς ἐπίθετον, ὁ κείμενος ἐπὶ τοῦ τάφου. ‖ Ἰδιαιτέρως ὡς οὐσιαστικόν, ὀρθογώνιον ἐκ πολυτίμου ὑφάσματος ἱερὸν ἄμφιον, φέρον χρυσοκέντητον τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ τάφῳ, πέριξ δὲ αὐτοῦ τὴν Θεοτόκον, τὸν Ἰωάννην καὶ τὰς Μυροφόρους μετ' ἀγγέλων, θρηνοῦντας τὸ θεῖον πάθος. Προῆλθεν ἐξ ἑτέρου ἱεροῦ ἀμφίου, τοῦ *ἀέρος* (ΙΒ΄ αἰών), φερομένου εἰς διαφόρους τελετάς. Ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος χρησιμοποιεῖται μόνον κατὰ τὴν νύκτα τῆς Μεγ. Παρασκευῆς ἐν τῇ *ἀκολουθίᾳ τοῦ Ἐπιταφίου.*

ἐπιτάφιος λόγος. Ὁ ἐκφωνούμενος παρὰ νεοσκαφῇ τάφον. Ἐπιτάφιοι ἐξεφωνοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τῇ ἐντολῇ τοῦ δήμου, πρὸς τιμὴν τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἐν μάχῃ πεσόντων. Περίφημος κατέστη ὁ ἐπιτάφιος ὃν ἐξεφώνησεν εἰς τιμὴν τῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πεσόντων ὁ Περικλῆς καὶ οὗ τὸ ἐπεξειργασμένον κείμενον, ἂν μὴ τὸ πρωτότυπον, πρόκειται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Θουκυδίδου (Β΄ 35).

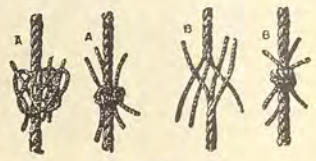

Ἐπιτονόδεσμος
Α ἁπλοῦς, Β διπλοῦς

ἐπιτάχυνσις. Ἡ αὔξησις τῆς ταχύτητος. ‖ *(Φυσ.) Μέση ἐπιτάχυνσις* εἶνε τὸ πηλίκον τῆς αὐξήσεως τῆς ταχύτητος κινητοῦ διὰ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐπῆλθεν ἡ μεταβολὴ αὕτη. Ἂν ἡ μέση ἐπιτάχυνσις εἶνε πάντοτε ἡ αὐτή, ἡ κίνησις λέγεται ὁμαλῶς ἐπιταχυνομένη καὶ ἡ μέση ἐπιτάχυνσις ἁπλῶς ἐπιτάχυνσις. Ἐὰν ἡ ἐπιτάχυνσις εἶνε ἴση πρὸς τὸ μηδέν, ἡ κίνησις λέγεται ἰσοταχής· ἐὰν ἡ ἐπιτάχυνσις εἶνε ἀρνητική, τότε λέγεται ἐπιβράδυνσις.

ἐπιτεγίς. Δοκὸς ξυλίνη τῆς στέγης τιθεμένη καθέτως πρὸς τοὺς ἀμείβοντας ἢ σφηκίσκους καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἔδρανον τῶν κεραμίδων.

ἐπιτελεῖον. Ὁμὰς ἀξιωματικῶν προορισμὸν ἔχουσα νὰ βοηθῇ ἐν τῇ διοικήσει τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ ἢ τὸν διοικητὴν ἀνωτέρας στρατιωτικῆς μονάδος.

ἐπιτελίς. Λέμβος πολεμικοῦ πλοίου, διπλόκωπος συνήθως, χρησιμεύουσα διὰ τὴν ἐπιβίβασιν καὶ ἀποβίβασιν τῶν ἀξιωματικῶν.

ἐπιτετραμμένος. Διπλωματικὸς ὑπάλληλος, ὅστις διαπιστεύεται ὑπὸ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν παρ' ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ θέσις τῶν ἐπιτετραμμένων (chargés d'affaires) ἀποτελεῖ τὴν τετάρτην καὶ κατωτάτην βαθμίδα τῆς διπλωματικῆς ἀντιπροσωπίας.

ἐπιτηδεύματος φορολογία. Φορολογία εἰς ἣν ὑποβάλλεται πᾶν φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον, ἡμεδαπὸν ἢ ἀλλοδαπόν, ὃ ἀσκεῖ ἐντὸς τοῦ κράτους ἐμπόριον, βιομηχανίαν ἢ ἐν γένει βιοποριστικὸν ἢ κερδοσκοπικὸν ἐπάγγελμα, ὅπερ νὰ μὴ περιλαμβάνηται εἰς τὰς ἐξαιρέσεις τοῦ νόμου.

ἐπιτήρησις ἀστυνομική. Ποινὴ κατὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου, σκοποῦσα τὴν πρόληψιν διαπράξεως ἀξιοποίνων πράξεων νέων παρὰ προσώπων ὑπόπτων νὰ διολισθήσωσιν εἰς τοιαύτας. Κατὰ κανόνα εἶνε ποινὴ *ἐπακόλουθος*, καταψηφιζομένη κατὰ τῶν εἰς ἄλλην ποινὴν καταδικαζομένων, ἔστιν ὅτε ὅμως καὶ *αὐτοτελὴς* ποινή.

ἐπιτίμιον. Θρησκευτικὴ ποινὴ ἣν ὁ ἱερεύς, ὡς κριτής, ἀπολύων ἢ μὴ τὸν ἁμαρτωλὸν τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας ἐπιβάλλει κατὰ τὰς περιστάσεις (συχνὴ προσευχή, ἀνάγνωσις θρησκευτικῶν βιβλίων, ἐλεημοσύναι κλ.).

ἐπιτόκιον. Βλ. *τόκος.*

ἐπίτοκος γυνή. Ἡ μέλλουσα νὰ τέξῃ ὁσονοῦπω, κν. ἐτοιμόγεννη.

Ἐπιτομὴ τῶν νόμων. Ἐκλογὴ νόμων τῶν ἐν ἐπιτόμῳ ἐκτιθεμένων καὶ εἰς πεντήκοντα τίτλους προσηρμοσμένων, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ ἀγνώστου νομοδιδασκάλου ἐν ἔτει 920 ἐπὶ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ. Δὲν ἔσχε νομοθετικὴν ἰσχύν, ἀλλ' ἀπετέλει βοήθημα πρὸς ἰδιαιτέραν χρῆσιν τῶν δικαστῶν καὶ δικηγόρων.

ἐπιτονόδεσμος. Δεσμὸς χρησιμεύων πρὸς στερεὰν σύνδεσιν δύο μερῶν κοπέντος ἐπιτόνου ἢ ἄλλου σχοινίου τῆς ἐξαρτίας, κν. τὸ **ξαρτόδεμα.**

ἐπίτονος. Ἕκαστον τῶν ἰσχυρῶν σχοινίων, διὰ τῶν ὁποίων στηρίζονται ἐν τοῖς πλοίοις αἱ *στῆλαι* καὶ τὰ *μεγάλα ἐπιστήλια* τῶν ἱστῶν ἐκ τῶν πλευρῶν καὶ τῆς πρύμνης, κν. **ξάρτι.** Οἱ ἐπίτονοι κατασκευάζονται ἐκ κεδρωτοῦ κανναβίνου σχοινίου ἢ ἐκ σχοινίου συρματίνου, εἶνε διατεταγμένοι κατὰ ζεύγη καὶ τραχηλοῦνται διὰ τοῦ μέσου αὐτῶν εἰς τὸν λαιμὸν τῆς στήλης ἢ τοῦ ἐπιστηλίου.

ἐπιτραχήλιον ἢ **περιτραχήλιον.** Στενὸν καὶ ἐπίμηκες τεμάχιον ὑφάσματος, κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ τραχήλου τοῦ ἱερέως, κεκοσμημένον διὰ σταυρῶν καὶ φέρον κάτω δύο σειρὰς κροσσῶν, εἰκονιζόντων τὰς ἐκ τοῦ ἱερέως ἐξαρτωμένας ψυχάς, κν. **πετραχήλι.**

ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ. Τίτλος τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως ἐν τῇ Ἑνώσει τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν, ἀντίστοιχος πρὸς τὸν παρ' ἡμῖν τοῦ ὑπουργοῦ. Οἱ ἐ. τ. λ. ἐκλέγονται κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Παρρωσικοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συνεδρίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εἶνε ὑπεύθυνοι, αἱ δὲ πράξεις των ὑπόκεινται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ μονίμου προεδρείου τοῦ Συμβουλίου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ποικίλλει δι' ἑκάστην τῶν ὁμοσπόνδων δημοκρατιῶν.

ἐπιτύμβιον. Ἡ ἐπὶ τῆς πλακὸς τάφου ἐπιγραφὴ καὶ ἡ στήλη ἢ ἄλλο μνημεῖον ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφή.

ἐπὶ τῶν πραγμάτων. Τίτλος τοῦ ἀνωτάτου πολιτικοῦ ἄρχοντος ἐν Συρίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Σελευκιδῶν. Δι' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς ἤσκει τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν καὶ συνενοεῖτο μετὰ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ.

ἐπιφάνεια. Τὸ σύνολον τῶν ἄκρων σώματος· εἰς τὰ μαθηματικὰ θεωρεῖται ἡ ἐπιφάνεια καθ' ἑαυτήν· ἔχει δὲ δύο διαστάσεις, μῆκος καὶ πλάτος· ἐπιφανειῶν διακρίνομεν τρία εἴδη: *ἐπιπέδους, τεθλασμένας* καὶ *καμπύλας*· ἰδιαίτερα εἴδη ἐπιφανειῶν ὑπάρχουσιν ἄπειρα· κοινότεραι: αἱ *κυλινδρικαί*, αἱ *κωνικαί*, αἱ *σφαιρικαί*, αἱ *εὐθειογενεῖς* κλ.

Ἐπιφάνεια. Ὄνομα πολλῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Συρίας, τῆς Μηδίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας, ἱδρυθεισῶν τὸ πλεῖστον ὑπὸ

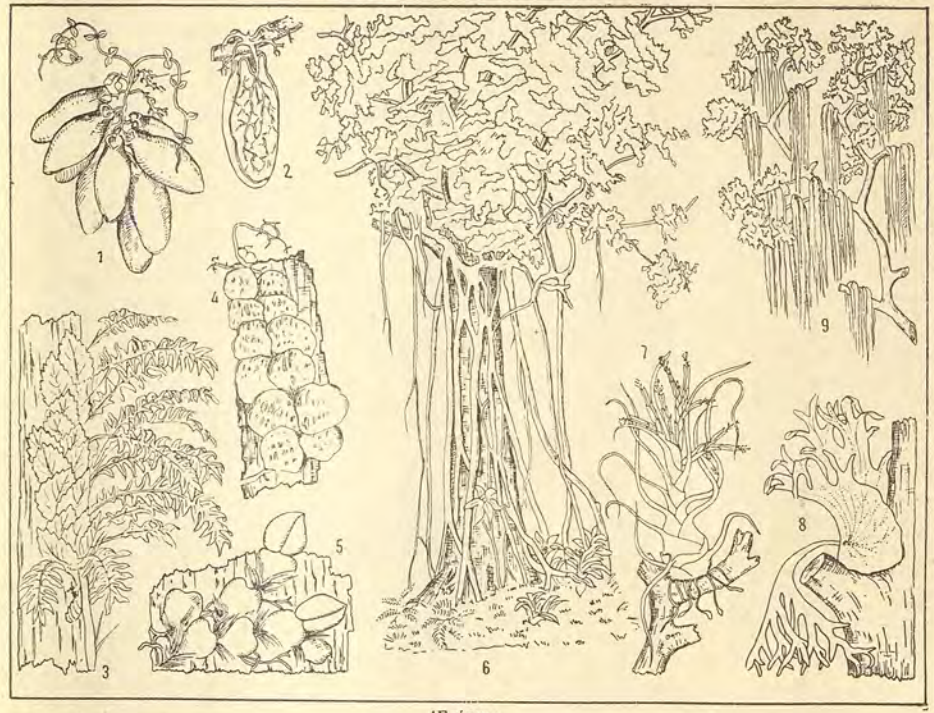

Ἐπίφυτα

1 Διοχιδία ἢ ραφφλεσιανη 2 κατὰ μῆκος τομὴ τοῦ φύλλου της 3 πολυπόδιον τὸ βρυόφυλλον 4 διοχιδία ἢ ἀλλεπάλληλος 5 ὀγκίδιον τὸ λιμμύγειον 6 φικος θρησκευτική 7 τιλλανδσία ἢ βολβώδης 8 πλατυκέριον τὸ μέγα 9 τιλλανδσία ἢ ὑνοειδής

τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου Δ΄ τοῦ Ἐπιφανοῦς. Σπουδαιότεραι: 1) Ἐν Συρίᾳ, πρότερον *Χαμάθ* ἢ *Ἐμάθ*, παρὰ τὸν Ὀρόντην ποταμόν· ἡ σήμερον *Χαμά.*—2) Ἐν Συρίᾳ παρὰ τὴν Ἀντιόχειαν, προάστιον αὐτῆς.—3) Ἐν Μεσοποταμίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποτ. Τίγρητος, ἡ πρότερον *Ἀρκεσίκερτα.*

Ἐπιφάνιος. 1) Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, γεννηθεὶς περὶ τὸ 310. Κατήγετο ἐξ Ἰουδαίων. Συνέγραψεν ἔργα θρησκευτικά, ἰατρικά, ἐξορκισμούς καί, πρὸ πάντων, τὸν «Φυσιολόγον», ἐν ᾧ φαίνεται ἰδεαζόμενος τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος.—2) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (520-536).

ἐπιφορά. *('Ιατρ.)* Ἡ δακρυόρροια.

ἐπιφυλακή. Τμῆμα στρατοῦ ἐν ἀναμονῇ καὶ κατὰ πάντα ἕτοιμον πρὸς ἄμεσον ἐκτέλεσιν ὑπηρεσίας τινός.

ἐπιφυλλίς. Ἄρθρον δημοσιευόμενον εἰς τὸ κάτω μέρος τῶν ἐφημερίδων. Τὰ ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι δημοσιευόμενα πραγματεύονται συνήθως φιλολογικά, καλλιτεχνικὰ ἢ ἐπιστημονικὰ θέματα ἢ εἶνε μυθιστορήματα.

ἐπίφυσις. *('Ανατομ.)* Ἑκάτερον τῶν ἄκρων μακροῦ ὀστοῦ.

ἐπίφυτα. Τὰ φυτὰ τὰ ὁποῖα προσκολλῶνται ἐπὶ ἄλλων φυτῶν καὶ ἀναπτύσσονται ἐπ' αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἔρχωνται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐδάφους· δὲν εἶνε ὅμως παράσιτα, ἀλλὰ τρέφονται ἐκ τοῦ χώματος, τὸ ὁποῖον ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ πλήρους ρωγμῶν φλοιοῦ τῶν δένδρων, τῶν χρησιμευόντων αὐτοῖς ὡς ὑποστηρίγματα. Τὰ ἐπίφυτα ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ ὑγρὰ μέρη τῶν τροπικῶν χωρῶν, ἰδίᾳ τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

ἐπιφώνημα. Ἐναρθρος φθόγγος ἐκφράζων ψυχικὸν αἴσθημα. Τὰ ἐπιφωνήματα εἶνε γλωσσικὰ στοιχεῖα, διαφέρουσι δὲ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου, διότι δὲν συνδέονται πρὸς αὐτὰ συντακτικῶς καὶ διὰ τοῦτο ἀποτελοῦσιν ἰδίαν κατηγορίαν λέξεων. Εἶνε: α΄) θαυμαστικά: *ὦ, βαβαί, παπαί, φεῦ* κλ.· β΄) Σχετλιαστικά: *ἰού, οὐαί, ἰώ, οἴμοι* κλ.· γ΄) θειαστικά: *εὐοῖ, εὐάν* κλ.· δ΄) γελαστικά: *ἅ, ἅ·* ε΄) κλητικόν: *ἀ·* ς΄) ἐκπληκτικόν: *ἀ.* Εἰς τὴν Νεοελληνικὴν τὰ ἐπιφωνήματα εἶνε: α΄) κλητικά, οἷον: *αἴ, βρὲ* κλ.· β΄) θαυμαστικά, οἷον: *πωπώ! μπά!* κλ.· γ΄) σχετλιαστικά: *ἄχ, βάχ, ὠιμέ, ἀλίμονο* κλ. Πρὸς τούτοις ἐπιφωνήματα κατήντησαν καὶ λέξεις καὶ φράσεις: *μπράβο, ζήτω, γειά σου, ὄξω, βάρδα, ἄντε* κλ.

ἐπιχάλκωσις. Ἡ διὰ χαλκοῦ ἐπένδυσις ἀντικειμένου τινός, κν. **μπακίρωμα.** Ἐκτελεῖται δι' ἠλεκτρολύσεως ἐν διπλῷ ὀξαλικῷ ἅλατι χαλκοῦ. Τὰ γύψινα ἀντικείμενα ἐπαλείφονται προηγουμένως διὰ γραφίτου. Ἡ ἐπιχάλκωσις χρησιμεύει καὶ ὡς προπαρασκευὴ τῆς ἐπικασσιτερώσεως.

ἐπιχαλύβωσις. Κάλυψις τῆς ἐπιφανείας τεμαχίων ἐκ μαλακοῦ σιδήρου διὰ χάλυβος, συγκολλωμένου διὰ σφυρηλατήσεως ἐν θερμῷ. (Οὕτως ἐπιχαλυβοῦνται αἱ ἐπιφάνειαι ἀκμόνων, τὰ ἄκρα τῶν σφυρῶν κλ.). Ἐπίσης, ἡ δι' ἐνανθρακώσεως σκλήρυνσις τῆς ἐπιφανείας τεμαχίων ἐκ μαλακοῦ σιδήρου, ἐνεργουμένη διὰ θερμάνσεως παρουσίᾳ ἐνανθρακωτικῆς τινος οὐσίας.

Ἐπίχαρμος. Ποιητὴς κωμῳδιῶν κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα π.Χ., ἐκ Κῶ, μετοικήσας εἰς Σικελίαν ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ. Ἰδίως ηὐδοκίμει ἐν τῇ περιγραφῇ τάξεων κοινῶν καὶ ἀγροίκων, ὡς ἐν τῇ κωμῳδίᾳ «Ἀγρωστῖνος» (=ἀγρότης) κλ. Πρῶτος διεκωμῴδησεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν μέθυσον καὶ πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν κωμῳδίαν τὸ ὄνομα παράσιτος. Αἱ κωμῳδίαι αὐτοῦ εἶνε μεσταὶ φιλοσοφικῶν ἰδεῶν καὶ ἀποφθεγμάτων οὐ μόνον περὶ τὴν ἠθικὴν στρεφομένων, ἀλλὰ καὶ μεταφυσικῶν.

ἐπιχείλιος ἕρπης. Ἑρπητικὸν ἐξάνθημα τῶν χειλέων ἐπὶ πυρετικῶν νόσων.

ἐπιχείρημα. Πρότασις ἐνέχουσα συλλογισμόν δι' οὗ ἀποδεικνύεται ἢ ὑποστηρίζεται τι, ἢ ἐξ οὗ συνάγεται ἀποδεικτικόν τι συμπέρασμα.

ἐπίχρισμα γλώσσης. Στρῶμα ὕλης λευκῆς ἢ ρυπαρᾶς καλύπτον τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρρώστων.

ἐπιχρύσωσις. Ἡ διὰ λεπτοῦ στρώματος χρυσοῦ ἐπικάλυψις μεταλλίνων ἢ καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης ἀντικειμένων, χρύσωμα, μαλαμοκάπνισμα. Ἐκτελεῖται συνήθως διὰ τῆς ἠλεκτρολυτικῆς μεθόδου, ἀπ' εὐθείας μὲν ἐπὶ χαλκίνων ἢ ἀργυρῶν ἀντικειμένων, ἐπὶ δὲ ἀντικειμένων ἐξ ἄλλων μετάλλων ἀφοῦ ταῦτα ἐπιχαλκωθῶσιν.

ἐπίχωμα. Μέρος τεχνικοῦ ἔργου ὁδοποιίας, ὀχυρωτικῆς κ.λ., ἀποτελούμενον ἐκ προσθέτων χωμάτων συσσωρευομένων ἐκεῖ πρὸς πλήρωσιν κοιλώματος ἢ ἀνύψωσιν τοῦ δαπέδου ἢ πρὸς σχηματισμὸν προστατευτικοῦ ἀπὸ ἐχθρικῶν βλημάτων ὄγκου ἢ κατασκευὴν φράγματος κλ. Ἀντίθ. *ἔκχωμα.*

ἐπιψευδαργύρωσις. Ἡ διὰ ψευδαργύρου ἐπικάλυψις τῆς ἐπιφανείας σιδηρῶν ἐλασμάτων, συρμάτων, σωλήνων ἢ ἄλλων εἰδῶν. Χρησιμεύει πρὸς προστασίαν ἀπὸ τῆς ὀξειδώσεως, καθόσον ὁ ψευδάργυρος σχηματίζει μετὰ τοῦ σιδήρου κράμα ἔχον ἀδιάλυτον ὀξείδιον. Τὰ οὕτω προστατευθέντα τεμάχια καλοῦνται γαλβανισμένα. Ἡ ἐπιψευδαργύρωσις γίνεται εἴτε μηχανικῶς, δι' ἐμβαπτίσεως εἰς τετηκότα ψευδάργυρον, εἴτε ἠλεκτρολυτικῶς, τοῦ λουτροῦ ὄντος θειικοῦ ψευδαργύρου.

ἐπιψυχίδιον. Ἐν ταῖς Ψυχικαῖς Ἐπιστήμαις, ὁ ἐμποτισμὸς παντὸς ἀντικειμένου χρήσεως ἢ καὶ τοῦ περιβάλλοντος διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ραδιενεργείας· διὰ ταύτης, φαυομένων τῶν ἀντικειμένων, ἀναπαριστῶνται οὐ μόνον σκηναὶ καθ' ἃς ἔγινε χρῆσις αὐτῶν (ἐγκλήματα), ἀλλὰ ἐνίοτε καὶ τὸ παρελθὸν τῶν ἀτόμων.

Ἐπονίνη. Γαλάτις ἡρωίς, σύζυγος τοῦ ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαναστήσαντος (78 μ.Χ.) ἡγεμόνος Ἰουλίου Σαβίνου, οὗ συνεμερίσθη τοὺς κινδύνους καὶ τὰς κακουχίας ἐπὶ ἐννέα ἔτη, καθ' ἃ ἦσαν κεκρυμμένοι εἰς σπήλαιον. Ἀμφότεροι ἐθανατώθησαν.

ἔπος. Ποίημα ἡρωικῆς ὑποθέσεως. Τὰ στοιχεῖά

Κεφαλὴ Ἔποπος

του εἶνε εἰλημμένα κυρίως ἐκ τῶν μεγάλων πολέμων, ἀτυχιῶν ἢ θριάμβων ἑνὸς λαοῦ. Τὸ ἔπος εἶνε *φυσικὸν ἢ τεχνικὸν (φιλολογικόν).* Τὸ *φυσικὸν ἔπος* εἶνε ἡ ποίησις τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι διατρέχουσι τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Ἀντιθέτως, τὸ *τεχνικὸν* ἢ *φιλολογικὸν ἔπος* εἶνε προϊὸν προηγμένου πολιτισμοῦ.

Περίφημα ἔπη εἶνε τὰ ἰνδικὰ «Ραμαγιάνα» καὶ «Μαχαβάρατα», «Ἰλιὰς» καὶ «Ὀδύσσεια» τοῦ Ὁμήρου, ὁ «Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας», ἡ «Αἰνειὰς» τοῦ Βιργιλίου, τὸ γαλλικὸν «Ἆσμα τοῦ Ρολάνδου», τὸ «Ἆσμα τῶν Νιβελοῦνγεν», τὸ ἔπος «Κάλεβαλα» τῶν Φιλλανδῶν, αἱ πορτογαλικαὶ «Λουσιάδες» κλ.

ἐπουλίς. Ὑπερσάρκωμα τῶν οὐλῶν ἐκ τοπικῆς φλεγμονῆς.

ἐπούλωσις. Ὁ σχηματισμὸς οὐλῆς ἐπὶ τραυματικῆς ἢ ἑλκώδους ἐπιφανείας· κν. τὸ **κλείσιμον** τῆς πληγῆς.

ἐποχή. Ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον συνέβη σπουδαῖόν τι ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ὁ ὁποῖος χρησιμεύει ὡς σταθμὸς ἢ ἀφετηρία ἐν τῇ χρονολογίᾳ. Τὰ ἀρχαῖα ἀνατολικὰ ἔθνη ἐχρονολόγουν κατὰ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τῶν ἡγεμόνων των, ὅπως οἱ Ρωμαῖοι ἐπὶ τῶν Καισάρων καὶ οἱ Ἰάπωνες σήμερον. Παρ' Ἕλλησιν ἐπεκράτησεν ἡ κατὰ Ὀλυμπιάδας, ἤτοι τετραετεῖς περιόδους, τῆς πρώτης ἀρχομένης τῷ 776 π.Χ. Οἱ Ἑβραῖοι ἐχρονολόγουν ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἥτις ἐτίθετο τὴν 7 Ὀκτωβρίου 3761. Οἱ Ρωμαῖοι ἐπίσημον ἐποχὴν χρονολογίας εἶχον τὴν ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, κατ' ἐκτίμησιν τιθεμένην τὴν 21 Ἀπριλίου 753 π.Χ. Ἡ ς΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (680 μ.Χ.) ὥρισε τὴν *κτίσιν τοῦ κόσμου* τὴν 1 Σεπτεμβρίου 5508 π.Χ. Εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὅμως ἀπαντῶσι καὶ ἄλλαι, κύριαι τῶν ὁποίων ἡ *Ἱστορική*, καὶ ἡ *κατ' Ἰνδικτιῶνας* ἢ *Ἐπινέμησις.* Σήμερον γίνεται διὰ τὴν χρονολογίαν χρῆσις τῆς ἐποχῆς ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ὑφ' ὅλων σχεδὸν τῶν χριστιανικῶν λαῶν καὶ τῶν μουσουλμανικῶν εἰς τὰ πολιτικὰ των ἔγγραφα. Οἱ Μουσουλμάνοι χρονολογοῦσιν ἀπὸ τῆς ἐκ Μέκκας εἰς Μεδίναν φυγῆς τοῦ Προφήτου των, ὀνομάζοντες αὐτὴν Ἐγείραν. Ἄρχεται δὲ αὕτη ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς 4 Ἰουλίου 622 μ.Χ. ‖ *(Ἀνθρωπολ.)* Καλοῦνται ἐποχαὶ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα διακρινόμενα κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῶν ὑλικῶν τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος ἐχρησιμοποίησε πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν του καὶ κυρίως πρὸς κατασκευὴν ἐργαλείων, ὅπλων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων. Αἱ ἐποχαὶ αὗται εἶνε τέσσαρες: ἡ τοῦ *λίθου*, ἡ τοῦ *χαλκοῦ*, ἡ τοῦ *ὀρειχάλκου* καὶ ἡ τοῦ *σιδήρου.*

ἔποχθος. Τὸ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν ποταμοῦ τεχνικὸν κατασκεύασμα ἐφ' οὗ ἐρείδεται γέφυρά τις ξυλίνη, λιθίνη ἢ σιδηρᾶ.

ἐποχλεύς. Τὸ ἐκ σιδήρου ἢ ξύλου ὄργανον δι' οὗ ἐμποδίζουσι τὴν κίνησιν τῶν ὀπισθίων τροχῶν ἁμάξης εἰς κατωφέρειαν.

ἔποχον. Ταινία ἐκ δέρματος ἢ ὑφάσματος ὁμαλὴ καὶ πλατεῖα, φέρουσα εἰς ἀμφότερα τὰ ἄκρα της ἀνὰ μίαν πόρπην, διερχομένη δὲ ὑπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ἵππου καὶ συνδεομένη διὰ τῶν πορπῶν μετὰ τῆς σέλλης συγκρατεῖ αὐτὴν ἢ τὸ σάγμα στερεῶς ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ἵππου, κν. **νίγλα** ἢ **ἴγγλα.**

ἔποψ (upupa). Πτηνόν, κύριον τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἐποπιδῶν. Ἔχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του θαυμάσιον λοφίον ἐκ πτερῶν, ἀρκετὰ ὑψηλὸν καὶ εὐκίνητον. Ὑπάρχουσιν 6 εἴδη ἐπόπων. Τρέφονται ἐξ ἐντόμων, ἐκ τῶν καμπῶν αὐτῶν καὶ ἐκ σκωλήκων. Τὸ κυριώτερον εἶδος *ἔποψ ὁ γνήσιος*, κν. *τσαλαπετεινός*, ἔχει μῆκος περὶ τὰ 30 ἑκστμ.

ἑπτά. Πλῆθος ἀποτελούμενον ἐκ μονάδων ἑξ καὶ μιᾶς (7). Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐθεωρεῖτο ἱερὸς καὶ τὰ παλαιότερα θρησκευτικὰ ἄχρι κόρου χρησιμοποιοῦσι τὰ *ἑπταδικὰ* λεγόμενα συστήματα.

ἑπτάγωνον. Πολύγωνον ἔχον ἑπτὰ πλευρὰς καὶ ἑπτὰ γωνίας· *κανονικὸν ἑπτάγωνον*, τὸ ἔχον πλευρὰς καὶ γωνίας ἴσας πρὸς ἀλλήλας.

ἑπτάεδρον. Πολύεδρον ἔχον ἑπτὰ ἕδρας.

Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Οἱ ἑκστρατεύσαντες κατὰ τῶν Θηβῶν ἑπτὰ ἡγεμόνες, ὁ ἀπαιτητὴς τοῦ θρόνου τῆς πόλεως ταύτης Πολυνείκης, υἱὸς τοῦ Οἰδίποδος καὶ ἀδελφὸς τοῦ κρατοῦντος παρὰ τὰς συμφωνίας περὶ ἐναλλὰξ ἐνασκήσεως τῆς ἀρχῆς Ἐτεοκλέους, καὶ οἱ βοηθοῦντες αὐτὸν ἓξ βασιλεῖς. Ὁ Ἐτεοκλῆς ἐφονεύθη, μονομαχήσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ βοηθήσαντες εἰς τὴν ἐκστρατείαν, πλὴν τοῦ Ἀδράστου. Ἀνέλαβε τότε τὴν ἀρχὴν ὁ Κρέων, θεῖος τῶν δύο ἀδελφῶν, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ τοῦ Ἐτεοκλέους Λαοδάμαντος. Τὸ πολυμύθητον τοῦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα γεγονὸς ἔχουσιν ἀντικείμενον τὸ ἀπολεσθὲν ἔπος «Θηβαΐς» καὶ πλὴν ἄλλων τραγῳδιῶν αἱ δύο σωζόμεναι τοῦ Αἰσχύλου «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» καὶ τοῦ Εὐριπίδου «Φοίνισσαι».

Μονομαχία μεταξὺ Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκους (ἐξ ἀγγειογραφίας)

Ἑπταετὴς πόλεμος. Ὁ μεταξὺ Αὐστρίας (ὑπὸ τὴν αὐτοκράτειραν Θηρεσίαν) καὶ Πρωσσίας (ὑπὸ Φρειδερῖκον Β΄) πόλεμος, ὅστις διήρκεσεν ἀπὸ 1756-1763 καὶ εἰς ὃν ἔλαβον μέρος, ὡς σύμμαχοι ἑκατέρωθεν, πλεῖστα κράτη τῆς Εὐρώπης. Ἀφορμὴν εἰς τὸν πόλεμον ἔδωκε κυρίως τὸ ζήτημα τῆς Σιλεσίας, ἣν, ἀναγκασθεῖσα ἡ Αὐστρία νὰ παραχωρήσῃ τῇ Πρωσσίᾳ μετὰ δύο ἀτυχεῖς πολέμους, ἐμελέτα διαρκῶς νὰ ἀνακτήσῃ· διὸ καὶ καλεῖται ὁ Ἑπταετὴς καὶ *τρίτος Σιλεσιακὸς πόλεμος.* Τὴν Αὐστρίαν ἐβοήθησαν Γαλλία καὶ Ρωσία, τὴν δὲ Πρωσσίαν ἡ Ἀγγλία. Ὁ πόλεμος ἔληξε διὰ τῆς εἰρήνης (15.2.1763) τοῦ Οὐβερτουσβούργου, καθ' ἣν ἅπασαι αἱ πολεμήσασαι Δυνάμεις ἐκράτησαν τὰς κτήσεις, ἃς εἶχον πρὸ τοῦ πολέμου.

ἑπτὰ θαύματα (τοῦ κόσμου). Οὕτως ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἑπτὰ θαυμάσια διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῶν ἐκτέλεσιν ἔργα τέχνης, ὧν τινα ἐν ἐρειπίοις σῳζόμενα προκαλοῦσιν ἔτι τὸν θαυμασμόν. Ἦσαν δὲ ταῦτα αἱ πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου, οἱ κρεμαστοὶ κῆποι τῆς Βαβυλῶνος, ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ, τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὸ ἐν Ἁλικαρνασσῷ Μαυσωλεῖον, ὁ κολοσσὸς τῆς Ρόδου καὶ ὁ φάρος τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἑπτὰ κοινότητες (ἰταλ. Sette Comuni). Ὀρεινὴ περιοχὴ ἐν τῷ νομῷ Βικεντίας τῆς Β. Ἰταλίας, Ν τῶν Δολομιτικῶν Ἄλπεων, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Βρέντα καὶ Ἄστικο, 260 τ.χλμ. ἐκτάσ. Κάτ. 26.000 (1911). Ἡ κυρία πόλις εἶνε τὸ Ἀσιάγο. Οἱ κάτοικοι εἶνε γερμανικῆς καταγωγῆς.

Ἑπτάλοφον (πρώην *Ἄνω Ἀγόριανη*). Ἕδρα ὁμωνύμου κοιν. ἐπαρχ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 590.

Ἑπτάλοφος (πρώην *Σεβερτεκλή*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 132.

Ἑπτάλοφος. Ἀπὸ τοῦ Α΄ π.Χ. αἰῶνος ἐκλήθη οὕτως ἡ Ρώμη ὡς ἐκτισμένη περὶ ἑπτὰ λόφους, τὸν Ἀβεντῖνον, Ἐσκυλῖνον, Ἰανίκουλον, Καίλιον, Καπιτωλῖνον, Παλατῖνον καὶ Κυρινάλιον, οἵτινες, σὺν τῷ χρόνῳ, αὐξανομένου τοῦ περιβόλου τῆς μικρᾶς τὸ πρῶτον παρὰ τὸν Τίβεριν λατινικῆς ἐμπορικῆς ἀποικίας, περιελήφθησαν ἐντὸς αὐτοῦ. Κατ' ἀπομίμησιν εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ὠνομάσθη Ἑπτάλοφος καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις ὡς Νέα Ρώμη.

Ἑπτάνησα ἢ **Ἑπτάνησος.** Βλ. **Ἰόνιοι Νῆσοι.**

Ἑπτανομὶς ἢ **Ἑπτὰ Νομοί.** Οἱ ἑπτὰ βόρειοι νομοὶ τῆς Ἄνω Αἰγύπτου Μεμφῖτις, Ἡρακλεοπολίτης, Ἀρσινοΐτης, Ἀφροδιτοπολίτης, Ὀξυρυγχίτης, Κυνοπολίτης καὶ Ἑρμοπολίτης, οἵτινες ἀπετέλεσαν ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἰδίαν διοίκησιν.

Ἑπταπύργιον. Τὸ πρὸς τὰ ΝΔ. τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως φρούριον, τὸ ὑπὸ τῶν Τούρκων καλούμενον **Γεδὶ-Κουλέ.** Θεμελιωτὴς τοῦ φρουρίου ὑπῆρξεν ὁ αὐτοκράτωρ Ζήνων. Παραμεληθὲν ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Ζήνωνος, ἀνωκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Τσιμισκῆ (1000). Τὸ σχῆμά του ἦτο τότε πεντάγωνον καὶ εἶχεν ἐφ' ἑκάστης γωνίας ἕνα πύργον στρογγύλον, ἐλέγετο δὲ *Πενταπύργιον.* Τῷ 1204 κατεστράφη κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ 1350 ἀνωκοδομήθη πάλιν ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὅστις προσέθεσεν ἑτέρους δύο πύργους τετραγώνους, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἔλαβεν ἕκτοτε τὸ ὄνομα «Ἑπταπύργιον. Μωάμεθ ὁ Πορθητὴς ἐπεσκεύασεν αὐτὸ καὶ προσέθηκε διάφορα ἄλλα οἰκοδομήματα. Κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 1768 κατεστράφησαν τρεῖς πύργοι καὶ ἔμειναν τέσσαρες. Εἰς τὸ φρούριον τοῦτο ἐφυλάκιζον οἱ σουλτάνοι τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Δυνάμεων, καθ' ὃν ἡ Τουρκία ἐκήρυττε τὸν πόλεμον. Εἰς τὸ Ἑπταπύργιον εὑρίσκονται τὰ Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος (Νοσοκομεῖα, Γηροκομεῖον καὶ Φρενοκομεῖον).

Ἑπταρχία. Οὕτως ἀπὸ τοῦ Ιϛ΄ αἰῶνος μέχρις ἐσχάτων ὠνομάζετο τὸ σύνολον τῶν ἑπτὰ τῆς Ἀγγλίας κρατιδίων Κέντ, Σῶσσεξ, Ἔσσεξ, Οὐέσσεξ, Μερκίας, Ἀνατολικῆς Ἀγγλίας καὶ Νορθουμβρίας, τὰ ὁποῖα συνηνώθησαν (824) ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Σῶσσεξ Ἔγβερτ, ὀνομασθέντος βασιλέως τῆς Ἀγγλίας.

Ἑπτὰ σοφοί. Ἄνδρες κατὰ τὸν Ζ΄ π.Χ. αἰῶνα ζήσαντες ἐν Ἑλλάδι καὶ περιώνυμοι γενόμενοι διὰ τὴν κοινωνικὴν ἢ πολιτικὴν σοφίαν καὶ σύνεσιν αὐτῶν. Ἦσαν δ' οὗτοι: Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος, Κλεόβουλος ὁ Ρόδιος, Περίανδρος ὁ Κορίνθιος, Χείλων ὁ Λακεδαιμόνιος, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ Βίας ὁ Πριηνεύς.

Οὕτω παρέχει τὸν κατάλογον αὐτῶν ὁ Πλάτων. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μόνον οἱ τέσσαρες; Θαλῆς, Βίας, Πιττακὸς καὶ Σόλων ἀνεγνωρίζοντο γενικῶς, ἀντὶ δὲ τῶν λοιπῶν τριῶν ἀναφέρονται ἄλλοι ἑκάστοτε.

Ἑπταστάδιον. Ἐκ τῶν πρώτων τεχνικῶν ἔργων τῆς Ἀλεξανδρείας, γέφυρα λιθίνη, δι' ἧς ἐξεύχθη ἡ παραλία τῆς πόλεως μετὰ τῆς κατέναντι νησίδος Φάρος, ἑπτὰ σταδίων μήκους. Οὕτως ἐχωρίσθη τὸ στενὸν εἰς δύο λιμένας. Διὰ τοῦ Ἑ., διήρχετο ὑδραγωγεῖον προμηθεῦον ὕδωρ εἰς τὴν ἄνυδρον Φάρον. Κατὰ τὸ ἄκρον τὸ πρὸς τὴν νῆσον, ἡ γέφυρα ἦτο κεκομμένη, συνεχιζομένη διὰ περιαιρετῆς καταπακτῆς ἐπιτρεπούσης νὰ διέρχωνται ἐκεῖθεν τὰ πλοῖα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς λιμένος εἰς τὸν ἕτερον. Εἶχε δὲ καὶ πύργους φρουρήσεως.

Ἑπτασύλλαβος. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ στιχουργίᾳ, ὁ τονικὸς δίμετρος ἰαμβικὸς καταληκτικὸς στίχος, π.χ.:

Μὴν εἶδες τὴν ξανθοῦλα;

Ἐν τῇ ἱσπανικῇ καὶ ἰταλικῇ ποιήσει ἐναλλάσσεται συχνότατα πρὸς τὸν ἑνδεκασύλλαβον εἰς μακρὰ (οὐχὶ στροφικὰ) ποιήματα ὡς καὶ εἰς τὰ διαλογικὰ μέρη παλαιοτέρων ἐμμέτρων δραμάτων, ἰδίως μελοδραμάτων.

Ἑπτάτευχος. Τὰ ἑπτὰ πρῶτα βιβλία τῆς Π.Δ., ἡ Πενταπλοῦς (δηλ. Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοὶ καὶ Δευτερονόμιον) μετὰ τῶν δύο βιβλίων τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τῶν Κριτῶν.

Ἑπταχώριον (πρώην *Βουρβουτσικόν*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 732.

Ἐπώασις. *(Ἰατρ.)* Τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ μεσολαβοῦν ἀπὸ τῆς εἰσδύσεως τῶν παθογόνων μικροβίων εἰς τὸν ὀργανισμὸν μέχρι τῆς ἐκδηλώσεως τῶν πρώτων νοσηρῶν συμπτωμάτων.

Ἐπωαστικὴ μηχανή (ἄλλως καὶ **ἐκκολαπτική**). Συσκευὴ χρησιμεύουσα εἰς τὴν ἐπώασιν καὶ ἐκκόλαψιν τῶν ᾠῶν τῶν πτηνῶν τεχνητῶς ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς κλώσσης. (Κατ' ἐπέκτασιν, οἱ κλίβανοι, οἱ χρησιμοποιούμενοι διὰ ἐκκόλαψιν τοῦ μεταξοσπόρου). Ἀποτελεῖται ἐκ ξυλίνου ὀρθογωνίου κιβωτίου, ἐν ᾧ εἰσάγονται διὰ συρταρίου τὰ ᾠά, θερμαινόμενα διὰ θερμοῦ ὕδατος ἢ ἀέρος θερμαινομένου διὰ λυχνίας ἢ δι' ἠλεκτρισμοῦ.

Ἐπῳδή. Μαγικὴ ᾠδὴ ψαλλομένη ἢ ἀπαγγελλομένη (ἐπί τινος) πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ ἢ πρὸς ἀποτροπὴν νόσου ἢ ἄλλου κακοῦ, κν. *ξόρκι*.

Ἐπῳδός. Τὸ μεθ' ἑκάστην στροφὴν ᾠδῆς ἢ ᾄσματος ᾀδόμενον ἢ ἐν χορῷ ἐπαναλαμβανόμενον μέλος, πάντοτε τὸ αὐτό, κν. *γύρισμα* ἢ *τσάκισμα* τοῦ τραγουδιοῦ. ‖ Κατ' ἀναλογίαν ὀνομάζεται οὕτω ἐν τῇ Μουσικῇ εἶδος συντόμου προοιμίου ἐκτελουμένου ὑπὸ τοῦ συνοδεύοντος ὀργάνου ἢ τῆς ὀρχήστρας ἐν ἀρχῇ καὶ μεταξὺ τῶν στροφῶν στροφικοῦ ᾄσματος, οἷα εἶνε ἡ *ρομάντσα*, ἡ *μπαλλάντα* κλ.

Ἐπώδυνα σημεῖα. *(Ἰατρ.)* Σημεῖα ὡρισμένα τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος, ἡ ἐφ' ὧν πίεσις προκαλεῖ πόνον.

Ἐπώθησις. *(Γεωλ.)* Σπουδαιότατον τεκτονικὸν φαινόμενον, παρουσιαζόμενον εἰς πτυχώδη ἐδάφη καὶ ἐκδηλούμενον διὰ τῆς προελάσεως τοῦ ὑπερκειμένου σκέλους μιᾶς πτυχῆς ὑπεράνω τοῦ ὑποκειμένου, κατόπιν δὲ ῥήξεως τῆς ῥάχεως αὐτῆς. Ἡ οὕτω γινομένη ἐπικάλυψις ἐκτείνεται συχνότατα ἐπὶ ἑκατοντάδας χλμ. καὶ φέρει τὰ πετρώματα μακρὰν τῆς θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουσι σχηματισθῆ.

Ἐπωμίς. Τὸ ἐφ' ἑκατέρου τῶν ὤμων φερόμενον ἐξάρτημα τῆς στολῆς τῶν στρατιωτικῶν· κν. σπαλέττα. Συνήθως εἶνε διὰ τὰς ἐπισήμους στολὰς τῶν ἀξιωματικῶν ἐπάργυρα ἢ ἐπίχρυσα πετάλια κοσμούμενα διὰ κροσσίων διαφόρου πάχους, ἐπ' αὐτῶν δὲ τίθενται ὡς διακριτικὰ τοῦ βαθμοῦ κομβία, ἀστέρες, στέμματα ἢ ἄλλα ἐμβλήματα. Ἀλλαχοῦ αἱ ἐπωμίδες ἀποτελοῦνται ἐκ χρυσῶν ἢ ἀργυρῶν πλεγμάτων, ἅτινα παραλλήλως συρραπτόμενα ἀπολήγουσιν εἰς κόρυμβον ἐπὶ τῆς ἀκρωμίας.

Ἐπώνυμον. Τὸ δηλωτικὸν τῆς οἰκογενείας ὄνομα, εἰς ἣν ὡς εἰς στενώτερον κύκλον ἀνήκει ἕκαστον κοινωνικὸν ἄτομον· τὸ ὄνομα τὸ συνοδεῦον τὸ κύριον ἢ ἀτομικὸν ἑκάστου.

Ἐπώνυμος. Ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, ὁ πρῶτος τῶν δέκα ἐτησίων ἀρχόντων, διότι ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ διεκρίνετο τὸ ἔτος τῆς ἀρχῆς του ὡς φέρεται ἐν ἀρχῇ τῶν ψηφισμάτων (ἐπὶ ἄρχοντος δεῖνος). Ἐν Σπάρτῃ ἐπώνυμοι ἦσαν οἱ ἔφοροι καὶ εἶτα οἱ πατρονόμοι· ἐν Ἄργει ἡ ἱέρεια τῆς Ἥρας· διὰ τὸν βοιωτικὸν σύνδεσμον ὁ βοιωτάρχης.

Ἐπωτίς. Στῦλος ἑξέχων τοῦ τοίχου τοῦ πλοίου καὶ χρησιμεύων πρὸς ἀνακρέμασιν λέμβου, ἀγκύρας, κλίμακος κλ., κν. **καπόνι**.

Ἔρ (Eure). Ποτ. τῆς Γαλλίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Σηκουάνα, ἐκβάλλων εἰς αὐτὸν μετὰ ροῦν 226 χλμ. ἄνωθεν τῆς Ρουέννης. Ἐπίσης νομὸς ἐν τῇ Β. Γαλλίᾳ διαρρεόμενος ὑπὸ τοῦ ποτ. τούτου. Ἔκτ. 6037 τ.χλμ., κάτ. 303.159. Ἡ χώρα εἶνε πτωχὴ εἰς ὀρυκτὰ ἢ καύσιμον ὕλην, μολονότι δ' ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν (ὑφαντουργίαν, μεταλλουργίαν κλ.), ὁ πληθυσμὸς ὁλονὲν ἐλαττοῦται λόγῳ τῆς μεταναστεύσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων.

Ἐραλδική. Βλ. **οἰκοσημολογία**.

Ἔρανος. Π. τῆς ἀρχαίας Κρήτης, ἧς ἡ θέσις δὲν εἶνε γνωστή.

Ἐράρ (Σεβαστιανὸς Erard). Περίφημος κατασκευαστὴς μουσικῶν ὀργάνων ἐκ Στρασβούργου (1752-1831). Ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις ἐργοστάσιον κλειδοκυμβάλων. Αἱ ἐφευρέσεις του ἐπέφεραν μεταρρυθμίσεις σπουδαιοτάτας εἰς τὸν μηχανισμὸν τῆς ἅρπας καὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου.

Ἐρασίστρατος. Εἷς τῶν διασημοτέρων ἰατρῶν καὶ ἀνατόμων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, γενν. περὶ τὸ 304 π.Χ. κατά τινας μὲν ἐν Ἰουλίδι, τῇ ἐν Κέῳ, κατ' ἄλλους ἐν Χίῳ, κατ' ἄλλους δὲ τέλος ἐν Σάμῳ, καὶ ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος. Διέπρεψεν ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῶν βασιλέων τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ἀνέδειξε πολλοὺς μαθητάς, ἡ δὲ ἰατρικὴ σχολὴ ἡ φέρουσα τὸ ὄνομά του ὑφίστατο ἐν Σμύρνῃ ὀλίγον πρὸ τοῦ Στράβωνος. Ὁ Ἐρασίστρατος περιέγραψε τὰς καρδιακὰς βαλβίδας, τὸν ἐγκέφαλον, τὴν παρεγκεφαλίδα, τοὺς ἕλικας καὶ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου.

Ἐρασμικὴ προφορά. Ἡ προφορὰ τὴν ὁποίαν εἰσήγαγεν ὁ Δεσιδέριος Ἐρασμος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις δὲ διαφέρει τῆς προφορᾶς τῶν φθόγγων παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν. Ὁ Ἐρασμος διακρίνει κυρίως τὸ *η*, προφερόμενον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς μακρὸν *έ*, καὶ τὸ *υ*, προφερόμενον ὑπ' αὐτῶν ὡς τὸ γαλλικὸν *u* καὶ τὸ γερμανικὸν *ü*· τὰς διφθόγγους, ὡς τὴν μονοσύλλαβον ἐκφορὰν δύο φωνηέντων φθόγγων, ἤτοι τοῦ *αι* ὡς *αΐ*, τοῦ *οι* ὡς *οΐ*, του *ει* ὡς *εΐ*· τοῦ *ευ* ὡς *έου*, τοῦ *ηυ* ὡς *έου*, τοῦ *ου* ὡς *όου*. Τὸ *β, γ, δ,* ὡς *b, g, d,* καὶ ἄλλα τινά. Εἰς τὰς ἀντιλήψεις ταύτας ἀντετάχθη ὁ Βαυαρὸς φιλόλογος Ἰωάννης Ρόϋχλιν, ὠνομάσθησαν δ' οἱ ὀπαδοὶ τῆς παραδόσεως *Ροϊχλινικοί* καὶ μάλιστα *Ἰωτακισταί*, διότι προέφερον τὸ *η* ὡς *ι*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἐρασμικούς, οἱ ὁποῖοι ὠνομάσθησαν *Ἠτακισταί*, διότι προέφερον τὸ *η* ὡς *έ* μακρόν. Ἡ ἐρασμικὴ μεταρρύθμισις εἰσήχθη κατ' ὀλίγον εἰς Εὐρώπην τὸν ΙΣ' αἰῶνα.

Ἔρασμος (Desiderius Erasmus). Ἐπιφανὴς ἀνθρωπιστὴς καὶ συγγραφεύς, γενν. ἐν Ροτερδάμ (1466-1536). Ἦτο νόθος υἱὸς Γεράρδου τινός. Ἐμελέτησε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικήν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ζωῆς του διῆλθεν εἰς Παρισίους. Ἐκτὸς ἄλλων ἔργων του, ἐξόχως ἐνδιαφέρον εἶνε ἡ σάτιρά του «Μωρίας ἐγκώμιον». Τῷ 1519 ἐξεδόθησαν αἱ «Συνομιλίαι», ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἔργον προετοιμάσαν τὴν κοινὴν ἐν Εὐρώπῃ γνώμην διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ Λουθήρου. Τῷ 1516 ἐξέδωκε τὴν Καινὴν Διαθήκην ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ (εἶνε ἡ πρώτη πραγματικῶς ἐν Εὐρώπῃ ἔκδοσις αὐτῆς ἐν ἑλληνικῷ κειμένῳ) καὶ τῷ 1519 τὸν Ἅγιον Ἱερώνυμον. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του διῆλθεν εἰς Βασιλείαν. Ἐκτὸς ἐκδόσεων ἔργων κλασσικῶν συγγραφέων, καὶ ἔργων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἐ. διεξήγαγε καὶ θεολογικὰς συζητήσεις μετὰ τοῦ Οὔλριχ φὸν Χοΐττεν καὶ τοῦ Λουθήρου. Ἐγένετο εἰσηγητὴς τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατούσης προφορᾶς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς καλουμένης *Ἐρασμικῆς προφορᾶς* (βλ.λ).

Ἐρατώ
(τοιχογραφία ἐξ Ἡρακλείου Ἰταλίας)

Ἐρατεινή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 421.

Ἐρατοσθένης. Ὁ πολυμαθέστατος τῶν λογίων τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐξαιρετικῆς πολυμερείας, δι' ὃ καὶ ἀπεκαλεῖτο σκωπτικῶς «Βῆτα», δηλαδὴ δεύτερος ἐπὶ ὅλων τῶν ἐπιστημονικῶν πεδίων (275-195 π.Χ.). Κύριον ἔργον αὐτοῦ ἦσαν τὰ «Γεωγραφικά» (βιβλ. 3), πρὸς συγγραφὴν τοῦ ὁποίου περιῆλθε πολλοὺς τόπους· ἐκ τοῦ περὶ «Χρονογραφιῶν» συγγράμματος φαίνεται ὁ δημιουργὸς τῆς ἐπιστήμης ταύτης. Γραμματικὸν ἔργον αὐτοῦ ἦτο τὸ περὶ κωμῳδίας, καὶ μαθηματικὸν ἔργον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν λύσιν τοῦ Δηλιακοῦ προβλήματος «περὶ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου», ὅπερ περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς. Αὐτὸς ἐπίσης ἔθεσε τὰς βάσεις πρὸς κατασκευὴν γεωγραφικοῦ πίνακος.

Ἐράτυρα (πρώην *Κατωχώρι ἢ Σέλιτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 2359.

Ἐρατώ. Μία τῶν ἐννέα Μουσῶν, θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης, ἐφευρέτις καὶ προστάτις τοῦ χοροῦ, πρώτη εὑροῦσα τοὺς ὕμνους πρὸς τοὺς ἀθανάτους καὶ ἐν γένει τὴν ποίησιν.

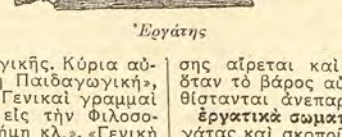

Ἐργάτης

Ἔρβαρτος (Ἰωάννης Φριεδερῖκος Herbart). Γερμανὸς φιλόσοφος (1776 - 1841), ἱδρυτὴς τοῦ συστήματος τῆς «ἀκριβοῦς φιλοσοφίας» καὶ θεμελιωτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς παιδαγωγικῆς. Κύρια αὐτοῦ συγγράμματα εἶνε: «Γενικὴ Παιδαγωγική», «Γενικὴ πρακτικὴ φιλοσοφία», «Γενικαὶ γραμμαὶ τῆς Μεταφυσικῆς», «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Φιλοσοφίαν», «Ἡ Ψυχολογία ὡς ἐπιστήμη κλ.», «Γενικὴ Μεταφυσική», «Περίληψις παιδαγωγικῶν μαθημάτων» κ.ἄ.

Ἐρβέ (Γουσταῦος Hervé). Γάλλος δημοσιογράφος (1871-). Διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῷ Σοσιαλιστικῷ κόμματι τῆς Γαλλίας, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε, μετὰ τοῦ Ζωρές, εἷς τῶν ἡγετῶν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὁ Ἑ. μετεβλήθη εἰς ἔνθερμον πατριώτην καὶ μετωνόμασε τῷ 1916 «Νίκην» τὴν ἐφημερίδα του. Ὁ Ἑ. ἔγραψεν: «Ἱστορία τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης», «Τὰ ἐγκλήματά μου», «Ὁ Μέγας πόλεμος» (10 τόμοι).

Ἔρβιγ (Οὐάσιγκτων Irving). Ἀμερικανὸς συγγραφεύς (1783 - 1859). Ἔργα: τὸ σατυρικὸν ἔπος «Ἱστορία τῆς Νέας Ὑόρκης, ὑπὸ Δίτριχ Κνίκερβοκερ», «Βιβλίον σχεδιογραφημάτων», βιογραφίαι τοῦ Κολόμβου, τοῦ Μωάμεθ καὶ τοῦ Οὐάσιγκτων.

Ἐρβιέ (Παῦλος Hervieu). Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος, ἀκαδημαϊκὸς (1857 - 1915). Ἔγραψε τὰ ἠθογραφικὰ μυθιστορήματα «Φλέρτ», «Αὐτοζωγραφούμενοι» καὶ δράματα: «Χωρὶς ἐπαύριον», «Τὸ αἴνιγμα», «Ἡ λαμπαδοδρομία».

Ἐργασίας σύμβασις. Σύμβασις καθ' ἣν ὁ ἐργάτης παρέχει τὴν ἐργασίαν του εἰς τὸν ἐργοδότην καθ' ὡρισμένον χρόνον καὶ τρόπον καὶ ἀντὶ ἀνταλλάγματος. Βάσις τῆς ρυθμίσεως τῶν σχέσεων τούτων εἶνε κατ' ἀρχὴν οἱ κανόνες τοῦ κοινοῦ ἀστικοῦ δικαίου περὶ μισθώσεως ὑπηρεσιῶν.

Ἐργαστήριον. Τὸ μέρος ἔνθα τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας παράγονται ὑπὸ ἐργατῶν ἐργαζομένων χειροτεχνικῶς ἢ καὶ δι' ἐργαλείων, τῶν τυχὸν ὑπαρχόντων μηχανημάτων χρησιμοποιουμένων βοηθητικῶς (βιβλιοδετεῖα, ῥαφεῖα, τυπογραφεῖα, φωτογραφεῖα κλ.). Τὰ ἐργαστήρια διαιροῦνται εἰς *βιοτεχνικά, καλλιτεχνικὰ* καὶ *ἐπιστημονικά* (δι' ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας).

Ἐργάτης, θηλ. **ἐργάτις** καὶ **ἐργάτρια.** Ὁ ἐργαζόμενος ἐπὶ ἡμερομισθίῳ. Διακρίνομεν συνήθως ἐργάτας *βιομηχανικοὺς* καὶ *ἀγρότας* ἐργάτας, ἐργάτας μορφωμένους, ἡμιμορφωμένους καὶ ἀμόρφωτους. Κατὰ τὸν νομικὸν ὁρισμὸν τοῦ ἐργάτου διὰ τῆς λέξεως ἐργάτης νοεῖται πᾶς ἐργάτης ἢ τεχνίτης, ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ πάσης ἡλικίας, ἐργαζόμενος ἐπὶ μισθῷ ἡμερομισθίῳ, ἑβδομαδιαίῳ ἢ μηνιαίῳ ἢ κατ' ἀποκοπὴν ἢ κατὰ μονάδα ἐργασίας, πρὸς κατασκευὴν εἰδῶν ἐμπορευσίμων, παρ' ἀρχηγῷ ἢ διευθυντῇ ἢ ἰδιοκτήτῃ βιομηχανικοῦ ἐργοστασίου, ἐντὸς αὐτοῦ ἢ ἐξω αὐτοῦ, ἢ παρὰ πάσῃ ἐπὶ κέρδει ἐπιχειρήσει, οἱ μὴ ἐργολάβοι ἀρχιτεχνῖται ἢ ἀρχιεργάται, οἱ ἐργάται μεταλλείων καὶ λατομείων, οἱ πωληταὶ ἢ διανομεῖς προϊόντων βιομηχανίας, οἱ ἐργάται ὑλατομίας καὶ πᾶς χειροτέχνης ἐπὶ μισθῷ παρέχων τὴν προσωπικήν αὐτοῦ ἐργασίαν. ‖ *(Ναυτ.)* Εἶδος καθέτου βαρούλκου πρὸς ἔλξιν ἢ ἄρσιν μεγάλων βαρῶν, κν. **ἀργάτης**. Δι' αὐτοῦ ἀνασπῶνται ἐκ τοῦ βυθοῦ αἱ ἄγκυραι τοῦ πλοίου, ἢ ἔλκονται αἱ ἀλύσεις ἢ οἱ κάλω αὐτῶν. Διὰ τοῦ ἐργάτου ἐπίσης αἴρεται καὶ πᾶν βαρὺ ἀντικείμενον, ἰδίᾳ ὅταν τὸ βάρος αὐτοῦ εἶνε τοσοῦτον ὥστε νὰ καθίστανται ἀνεπαρκεῖς αἱ χεῖρες ἢ τὰ σύσπαστα.

Ἐργατικὰ σωματεῖα. Τὰ ἀποτελούμενα ἀπὸ ἐργάτας καὶ σκοποῦντα τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν αὐτῶν. Ταῦτα καλοῦμεν καὶ *συνδικάτα*. Τὰ διάφορα τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος σωματεῖα μιᾶς χώρας ἑνούμενα ἀποτελοῦσι τὰς *ὁμοσπονδίας* τῶν σωματείων τούτων. Τὰ διαφόρου ἐπαγγέλματος σωματεῖα

τῆς αὐτῆς πόλεως ἑνοῦνται εἰς *Ἐργατικὰ Κέντρα*. Πάντων τούτων τῶν ὀργανισμῶν ἕνωσις εἶνε ἡ *Γενικὴ Συνομοσπονδία τῶν Ἐργατῶν*.

ἐργατοκρατία. Θεωρία καθ' ἣν ἡ ἐργατικὴ τάξις δέον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν κρατικὴν δύναμιν πρὸς ρύθμισιν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων (οἰκονομικῶν, νομικῶν, πολιτικῶν) ἐν πνεύματι ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης (βλ. *σοσιαλισμός*). Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο πολιτικὴν θέσιν, ἐνεργὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἔχουσι μόνον οἱ προλετάριοι ἐργάται, πάσης ἄλλης τάξεως στερουμένης δικτατορικῶς τῶν συνήθων πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Ἐργίνης. Ποταμὸς τῆς Ἀν. Θράκης ἐν Τουρκίᾳ, παραπόταμος τοῦ Ἔβρου, ὁ τῶν ἀρχαίων Ἀγριάνης, τουρκιστὶ δ' Ἐργκενὲ καλούμενος. Συγκεντροῖ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ὑδάτων τῆς Ἀν. Θράκης· ἔχει τὴν κοίτην (230 χλμ.) στενήν, δι' ὃ καὶ πολλάκις προξενεῖ μεγάλας καταστροφὰς ἐκ τῶν πλημμυρῶν του.

Ἐργῖνος. Μυθικὸς βασιλεὺς τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας καὶ ἀργοναύτης, ἀντιπρόσωπος τῆς κυριαρχίας τῶν Μινυῶν. Ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς ἐναντίον τῶν Θηβαίων καὶ κατέστησεν αὐτοὺς φόρου ὑποτελεῖς. Ὡς ἀργοναύτης ἐχρησίμευσεν ὡς κυβερνήτης τῆς Ἀργοῦς· ἐξαίρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ ἔκτακτος ὠκυποδία του.

ἐργογράφος. Ὄργανον χρησιμεῦον ἐν τοῖς φυσιολογικοῖς ἐργαστηρίοις, ὅπως μετρᾷ καὶ καταγράφῃ τὸ ἐκτελούμενον ὑπὸ μυὸς ἢ δέσμης μυῶν ἔργον καὶ τὴν προϊοῦσαν αὐτῶν κόπωσιν.

ἔργον. *(Φυσ.)* Τὸ ἀποτέλεσμα τὸ παραγόμενον ὑπὸ δυνάμεως μετακινούσης κατὰ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς τὸ σημεῖον τῆς ἐφαρμογῆς. Τὸ ἔργον εἶνε ἀνάλογον πρὸς τὴν ἔντασιν τῆς δυνάμεως καὶ πρὸς τὸ διάστημα τὸ διανυθὲν ὑπὸ τοῦ σημείου τῆς ἐφαρμογῆς. Ἐὰν δὲ ἡ διεύθυνσις τῆς δυνάμεως σχηματίζῃ γωνίαν τινὰ φ μὲ τὴν διεύθυνσιν τῆς μετατοπίσεως, τότε πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἔργου λαμβάνεται ὡς παράγων καὶ τὸ συνημίτονον τῆς γωνίας ταύτης· τὸ ἔργον εἶνε ἀνεξάρτητον τοῦ χρόνου. Πρακτικὴ μονὰς τοῦ ἔργου εἶνε τὸ χιλιογραμμόμετρον (διεθν. σύμβ. Kgm), ὅταν δύναμις ἴση πρὸς βάρος ἑνὸς χιλιογράμμου μετακινήσῃ τὸ σημεῖον τῆς ἐφαρμογῆς της κατὰ ἓν μέτρον. Τὸ ἔργιον εἶνε μονὰς ἔργου καθ' ὃ δύναμις μιᾶς δύνης μετακινεῖ τὸ σημεῖον κατὰ ἓν ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου.

ἐργοστάσιον. Κατάστημα ἐν ᾧ πολλοὶ ἐργάται ἢ τεχνῖται ἐργάζονται εἰς ὡρισμένην βιομηχανίαν, καὶ ἰδίως τὸ μέρος ἔνθα ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται τῇ βοηθείᾳ μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐργαστήριον, εἰς τὸ ἐργοστάσιον αἱ μηχαναὶ δὲν εἶνε βοηθητικαί.

ἐργοστάτης. Ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς ἐκτέλεσιν μυϊκῶν ἀσκήσεων πρὸς θεραπείαν τῆς παχυσαρκίας, ἀρθρίτιδος, παθήσεων τῆς λειτουργίας τῶν νεύρων, μυϊκῆς ἐξαντλήσεως κλ. Ὁ πάσχων κινεῖ τὸν στρόφαλον τοῦ ἐργοστάτου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ κοχλίας α, μεταβάλλων τὴν πίεσιν τροχοπέδης λειτουργούσης διὰ τῆς τριβῆς, κανονίζει ἀκριβῶς τὸ ποσὸν τῆς ὑπὸ τῶν μυῶν καταβλητέας προσπαθείας.

ἐργοτίνη. Ἐκχύλισμα τῆς ἐρυσιβώδους ὀλύρας, φάρμακον αἱμοστατικόν.

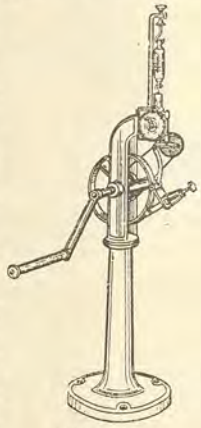

Ἐργοστάτης

ἐργοτινίνη. Ἀλκαλοειδὲς τῆς ἐρυσιβώδους ὀλύρας, αἱμοστατικόν.

ἐργοτισμός. Δηλητηριώδη φαινόμενα ἐκ τῆς χρήσεως σιτηρῶν μεμολυσμένων διὰ τοῦ μύκητος τῆς ἐρυσιβώδους βρίζης.

ἔρε (öre). Νομισματικὴ ὑποδιαίρεσις τῶν εἰς τὴν Σκανδιναυϊκὴν ἕνωσιν ἀνηκουσῶν χωρῶν, Σουηδίας, Νορβηγίας καὶ Δανίας. Ἰσοῦται πρὸς τὸ ἓν ἑκατοστὸν τῆς σκανδιναυϊκῆς κορώνας.

ἐρέα. Πυκνῶς ὑφασμένον ἐξ ἐρίου ὕφασμα· κν. **τσόχα**. Κατασκευάζεται ἐκ στήμονος καὶ κρόκης ἐξ ἐρίου. Τὴν ὕφανσιν ἐπακολουθοῦσιν αἱ κατεργασίαι τελειοποιήσεως τοῦ ὑφάσματος, ἤτοι: α) ἡ ἀφαίρεσις τῶν ἐπὶ τοῦ ἀκατεργάστου ὑφάσματος σχηματισθέντων κόμβων ἢ τῶν ἐξεχουσῶν κλωστῶν, β) ἡ ἀπολίπανσις αὐτοῦ (πλυνομένου προσθήκῃ διαλυμάτων σάπωνος καὶ σόδας, εἶτα δὲ διὰ καθαροῦ ὕδατος), γ) ἡ στέγνωσις ἐν τῷ μηχανικῷ στεγνωτηρίῳ, δ) τὸ ξύρισμα δι' εἰδικῆς ξυριστικῆς μηχανῆς κ.λ.

ἐρέβινθος. Φυτὸν ἑλλοβόκαρπον, οὗ ὑπάρχουσι περὶ τὰ 15 εἴδη, ἐτήσια καὶ ἰθαγενῆ τῆς Ἀνατολῆς καὶ Ἀβησσυνίας. Τὸ κοινότερον καὶ χρησιμώτερον εἶδος *ἐ. ὁ κοινός*, ἡ κοινὴ *ρεβιθιὰ* ἢ *ροβιθιά*, ἧς ὁ καρπὸς εἶνε τὸ κοινότατον ἐν Ἑλλάδι ὄσπριον ἐρέβινθος, κν. *ρεβίθι* καὶ *ροβίθι*.

Ἐρέβινθος. Νησὶς ἐν τῇ Προποντίδι, μία τῶν Πριγκιπονησίων. Ἄλλοτε ἐκαλεῖτο **Τερέβινθος**. Πολλάκις ἐχρησιμοποιήθη ὡς τόπος ἐξορίας πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν τιτλούχων. Σήμερον εἶνε ἀκατοίκητος, εὑρίσκονται ὅμως ἐν αὐτῇ στρώματα γύψου, ὧν γίνεται ἐκμετάλλευσις.

ἔρεβος. Τὸ ὑπὸ τὴν γῆν ἀπόλυτον σκότος, ὅθεν κατὰ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν διήρχοντο οἱ νεκροὶ πρὶν ἢ μεταβῶσιν εἰς Ἅδην. Εἰς τοῦτο κατῴκουν αἱ Ἐρινύες, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἥρπασε τὸν Κέρβερον ὁ Ἡρακλῆς καὶ εἰς αὐτὸ ἔρριψεν ὁ Ζεὺς τοὺς Ἑκατόγχειρας. Ἐκ τοῦ Ἐρέβους, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, προέρχεται ἡ Νὺξ καὶ εἰς αὐτὸ μεταβαίνουσι τὰ ὄνειρα.

Ἔρεβος. Ἡφαίστειον ἐνεργὸν ἐπὶ τῆς νήσου Ρώς, κειμένης Ν τῆς Γῆς τῆς Βικτωρίας ἐν τῇ Ἀνταρκτικῇ θαλάσσῃ, ἔχον ὕψος 4330 μ. Παρ' αὐτὸ πρὸς Α κεῖται ἕτερον ἡφαίστειον, ἀδρανές, ὁ *Τρόμος*, ὕψους 3690 μ.

Ἐρεδιά (Ἰωσὴφ Μαρία δὲ Heredia). Γάλλος ποιητὴς γενν. ἐν Κούβᾳ (1842-1905). Ἀνῆκεν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν Παρνασσικῶν καὶ ἦτο ὁ εὐνοούμενος μαθητὴς τοῦ Λεκόντ δὲ Λ' "Ιλ. Ἔργα: «Τὰ τρόπαια», συλλογὴ 120 ἡρωϊκῶν σονέττων, κ.ἄ.

ἐρέθισμα. *(Φυσ.)* Πᾶν ὅ,τι ἐπιδρᾷν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ διεγείρει τὰ αἰσθητικὰ νεῦρα.

ἐρεθισμός. *(Ἰατρ.)* Ἔντονος καὶ βιαία διέγερσις τοπικὴ ἢ γενικὴ τοῦ ὀργανισμοῦ ἀλλοιοῦσα ἢ διαταράσσουσα τὴν λειτουργίαν καὶ θρέψιν τῶν κυττάρων καὶ ὀργάνων. ‖ *(Ψυχολ.)* Ἡ προκαλοῦσα τὸ αἴσθημα αἰτία.

ἐρεθιστικότης καὶ εὐερεθιστότης. *(Φυσ.)* Ἡ ἰδιότης τοῦ ζῶντος σώματος νὰ ἀντιδρᾷ διὰ κινήσεων ἢ ἄλλως πως εἰς ἐρεθίσματα ἐκ τοῦ περιβάλλοντος.

ἐρείκη. Μέγα γένος φυτῶν τῆς τάξεως τῶν ἐρεικωδῶν, περιλαμβάνον περὶ τὰ 500 εἴδη πολυετῶν, φρυγανωδῶν καὶ θαμνωδῶν φυτῶν τῆς Ν. Ἀφρικῆς καὶ τῆς Μεσογείου· κν. **ἠρείκη** ἢ **ἀρείκη, ρείκι** ἢ **ἄρεικι**. Ἡ ἐρείκη ἀπαντᾶται

ἐν Ἑλλάδι εἰς ἀγόνους λοφώδεις ἢ πετρώδεις ἐκτάσεις ὑπὸ τὴν μορφὴν δύο εἰδῶν, τὰ ὁποῖα εἶνε *ἐ. ἡ δενδρώδης*, ἥτις ἀνθεῖ τὴν ἄνοιξιν καὶ παρέχει λευκὰ ἄνθη, καὶ *ἐ. ἡ σφονδυλωτή*, ἥτις ἀνθεῖ κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ δίδει ἄνθη σαρκόχροα. Ἀμφότερα τὰ εἴδη εἶνε θάμνοι φυόμενοι εἰς διάφορα ἐδάφη ἀκόμη καὶ ἀσβεστώδη, εἶνε δὲ χρήσιμοι γενικῶς διὰ τὰ μελιγόνα ἄνθη των, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς πόλεις χρησιμοποιοῦνται πρὸς κόσμον, τὸ δὲ φυτόχωμα (ἐρεικόχωμα), τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ τῆς σήψεως τῶν φύλλων των, χρησιμεύει διὰ τὴν ἐν γάστραις καλλιέργειαν διαφόρων καλλωπιστικῶν φυτῶν.

ἐρειστικὸς ἱστός. *(Ἀνατομ.)* Εἶδος ἱστῶν τοῦ σώματος συγκρατούντων ἢ στερεούντων τοὺς ἄλλους, συνδετικός, χονδρώδης καὶ ὀστίτης ἱστός.

Ἐρ-ἒ-Λουάρ (Eure-et-Loire). Νομὸς τῆς Β. Γαλλίας ὀνομασθεὶς οὕτω ἐκ τῶν ποταμῶν Ἔρ καὶ Λείγηρος (Λουάρ), ὑφ' ὧν διαρρέεται. Ἔκτ. 5940 τ.χλμ., κάτ. 251.255 (1921), πρωτεύουσα *Σάρτρ*.

Ἐρεμβοί. Λαὸς τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, πιθανῶς οἱ Ἄραβες ἢ οἱ Ἀραμαῖοι.

Ἐρεσσός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μηθύμνης (Λέσβου). Κάτ. 2892. Ἡ ἀρχαία Ἔ., ἧς τὰ ἐρείπια ἀνεσκάφησαν ἐσχάτως ἐγγὺς τῆς σημερινῆς, ἦτο γνωστὴ ὡς πατρὶς τῆς Σαπφοῦς.

Ἐρέτρια. Κώμη ἐπαρχ. Χαλκίδος. Βλ. **Ψαρὰ Νέα**.

Ἐρέτρια (καὶ **Ἀρότρια** καὶ **Μελανῆς**, νῦν **Ἀλέτρια**). Ἡ μετὰ τὴν Χαλκίδα σπουδαιοτάτη τῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ κόλπῳ, 18 χλμ. ΝΑ τῆς Χαλκίδος. Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀβάντων ἀνεπτύχθη εἶτα δι' ἀποίκων ἐξ Ἀττικῆς, ἐξέπεμψε δὲ καὶ αὐτὴ ἀποικίας εἰς Κάτω Ἰταλίαν, Σικελίαν καὶ Χαλκιδικήν. Τῷ 490 π.Χ. κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπυρπολήθη καὶ ἐξηνδραποδίσθη ὑπ' αὐτῶν ὡς βοηθήσασα τῷ 500 τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰώνων. Ἀνακτισθεῖσα μετέσχε τῶν ἐν Ἀρτεμισίῳ καὶ Σαλαμῖνι ναυμαχιῶν ὡς καὶ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης. Βραδύτερον ὑπέκυψε καὶ αὖτη εἰς τὴν μακεδονικὴν κυριαρχίαν, ἀπὸ δὲ τοῦ 198 π.Χ. ἐγένετο ρωμαϊκή. Σῴζονται ἐν αὐτῇ ἐρείπια τειχῶν, πύργων καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων. Τὰ ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ἀνασκαφῶν εὑρήματα ἀπόκεινται εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον καὶ εἰς τὸ ἐν Χαλκίδι.

ἐρετριακὰ ἀγγεῖα. Ὡρισμένα εἴδη ἐκ τῶν εὑρεθέντων ἐν Ἐρέτριᾳ ἀγγείων, καθόσον ταῦτα θεωροῦνται ἐγχωρίου κατασκευῆς. Ἄλλοτε ἐθεωροῦντο ἐρετριακὰ ὅλα τὰ ἐν Ἐρέτριᾳ εὑρεθέντα ἀγγεῖα καὶ δὴ αἱ *λευκαὶ λήκυθοι*, αἵτινες ὅμως, ὡς ἀπεδείχθη, κατεσκευάζοντο ἐν Ἀθήναις καὶ εἰσήγοντο εἰς Ἐρέτριαν διὰ τοῦ ἐμπορίου. Τὰ ἐρετριακὰ ἀγγεῖα ἀνάγονται εἰς τρεῖς τεχνοτροπίας: γεωμετρικήν, ἀνατολίζουσαν καὶ μελανόμορφον.

ἐρετριακὴ σχολή. Φιλοσοφικὴ σχολή, ἀκμάσασα ἰδίως τὸν Γ' π.Χ. αἰῶνα, ἧς ἱδρυτὴς ὁ ἐξ Ἐρετρίας Μενέδημος. Γενικῶς αὕτη θεωρεῖται ὡς συνέχισις τῆς Ἠλειακῆς σχολῆς. Προσκείμενοι τῇ διαλεκτικῇ τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς οἱ Ἐρετριακοὶ ἀπέρριπτον ἐν τῇ Λογικῇ πάσας τὰς ἀποφατικὰς καὶ συνθέτους προτάσεις, δεχόμενοι μόνον τὰς ἁπλᾶς καὶ καταφατικάς. Τὴν ἐν τῇ Λογικῇ διαλεκτικῶς συναγομένην ἑνότητα ἔθεσαν βάσιν τῆς Ἠθικῆς των, θεωροῦντες ὅτι τὸ ἀγαθὸν δὲν εἶνέ τι διάφορον τοῦ ὠφελίμου· ὅτι αἱ καθ' ἕκαστα ἀρεταὶ δὲν εἶνε εἰμὴ διάφοροι ἐκφράσεις καὶ ἐκδηλώσεις τῆς μιᾶς μόνης ἀρετῆς· ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀληθὲς εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι τῆς διανοίας αἱ ἰδιότητες συγκεφαλαιοῦνται εἰς μίαν μόνην, ἤτοι εἰς τὴν ἰδιότητα δι' ἧς γινώσκομεν τὸ ἀληθὲς καὶ ἧς ἰδιότητος προϊὸν εἶνε ἡ φιλοσοφία.

Ἐρεχθεῖον. Ἓν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν σωζομένων ἱερῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐλατρεύετο ἡ Ἀθηνᾶ Πολιὰς μετ' ἄλλων θεοτήτων. Εἶνε ὁλομάρμαρον οἰκοδόμημα ἰωνικοῦ ρυθμοῦ. Κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως παλαιοτάτου ναοῦ τοῦ Ἐρεχθέως. Ἐνταῦθα, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐνίκησεν ἡ Ἀθηνᾶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Ποσειδῶνα ἔριδι περὶ τῆς ἰδιοκτησίας τῆς Ἀττικῆς φυτεύσασα ἐλαίαν. Ὅτε τῷ 480 π.Χ. οἱ Πέρσαι ἐκυρίευσαν τὴν Ἀκρόπολιν ἀπετέφρωσαν τὰ ἐν αὐτῷ καὶ κατέστρεψαν καὶ τὸν ναὸν τοῦτον. Αἱ ἐργασίαι τῆς ἀνοικοδομήσεώς του ἤρχισαν μετὰ τὴν κατασκευὴν τῶν Προπυλαίων, πιθανῶς τῷ 420 π.Χ., ἐπερατώθησαν δὲ τῷ 407. Τὸ Ἔ. σύγκειται ἐκ δύο σηκῶν, τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ δυτικοῦ, καὶ τριῶν στοῶν, τῶν λεγομένων *προστάσεων*. Τὸ κύριον οἰκοδόμημα ἔχει μῆκος 20,03 μ. καὶ πλάτος 11,21, ὑψοῦται δὲ ἐπὶ κρηπιδώματος ἐκ τριῶν ἀναβαθμίδων.

Ἐρείκη
α ἄνθος

Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους τὸ Ἔ. εἶχε μετατραπῆ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Ἐπὶ Καταλανῶν μετεβλήθη εἰς δεσποτικὸν ἀνάκτορον, ἐπὶ Τουρκοκρατίας δ' ἐγένετο γυναικωνίτης τοῦ Τούρκου διοικητοῦ· βραδύτερον ἡ βορεία πρόστασις αὐτοῦ, ἐνοικοδομηθείσης ἐν αὐτῇ θόλου, ἐχρησίμευσεν ὡς πυριτιδαποθήκη. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, πολιορκουμένης τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1826, βόμβα πεσοῦσα ἐκρήμνισε τὴν ὀροφήν. Μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἤρχισαν ἐργασίαι τινὲς ἀπὸ τοῦ 1837 πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ Ἔ., ἀλλ' αἱ συστηματικαὶ ἐργασίαι πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τοῦ Ἔ. ἤρξαντο τῷ 1902.

Ἐρεχθεύς. Ἀττικὸς ἥρως συνδεόμενος μετὰ τῶν περὶ Ἀθηνᾶς μύθων καὶ τῆς ἀρχαιοτάτης καλλιεργείας τῆς Ἀττικῆς. Ἓν τινι μύθῳ, παραδίδεται ὑπὸ τῆς μητρός του Γῆς εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἥτις ἐμπιστεύεται τὸ βρέφος ἐντὸς κίστης εἰς τὴν Πάνδροσον, θυγατέρα τοῦ Κέκροπος, καὶ τὰς ἀδελφὰς ταύτης Ἔρσην καὶ Ἄγλαυρον, ἀπαγορεύουσα ν' ἀνοίξωσι τὴν κίστην. Αἱ ἀδελφαὶ ὅμως τῆς Πανδρόσου παραβᾶσαι τὴν ἐντολὴν εὑρίσκουσιν ἐν τῇ κίστῃ τὸν Ἔ. ὑπὸ μορφὴν ὄφεως. Παραφρονήσασαι κατακρημνίζονται ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀνδρωθεὶς ὁ Ἔ. βασιλεύει τῶν Ἀθηνῶν, ἐγκαινίζει τὴν λατρείαν τῆς Ἀθηνᾶς, ἱδρύει ναόν (τὸ ἀρχαῖον Ἐρέχθειον), ἱδρυσεν εἶτα καὶ τὰ Παναθήναια, πρῶτος δὲ ζεύξας τέθριππον καταστερίσθη ὡς ἡνίοχος.

Ἐρζεγοβίνη (σερβ. **Χέρτσεγοβινα**, ἤτοι δουκᾶτον). Χώρα τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἔχουσα πρὸς Β τὴν Βοσνίαν, πρὸς Α τὸ Μαυροβούνιον καὶ ΝΔ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἀπὸ Μέτκοβιτς μέχρι Καττάρου. Ἔκτ. 9639 τ.χλμ., κάτ. 265.300. Εἶνε χώρα ὀρεινὴ διασχιζομένη ὑπὸ τῶν Δειναρικῶν Ἄλπεων, ἐχουσῶν αὐτόθι μέγιστον ὕψος 2228 μ. Κυριώτερος ποταμὸς αὐτῆς εἶνε ὁ Ναρέντας. Τὸ

ήμισυ τῆς ὅλης ἐκτάσεως εἶνε ἄγονον· καλλιεργεῖται ἐκ τῶν σιτηρῶν κυρίως ὁ ἀραβόσιτος, παράγονται δὲ περίφημος καπνὸς καὶ οἶνος. Ἡ κυριωτέρα ἀσχολία τῶν Ἐρζεγοβινίων, Νοτιοσλαύων τὸ γένος, εἶνε ἡ κτηνοτροφία. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶνε τὸ Μόσταρ. Οἱ κάτοικοι ζῶσι κατὰ μεγάλας οἰκογενείας (πατριάς) καὶ διαιτῶνται εἰς μεμονωμένας ἀγροτικὰς ἐπαύλεις. Μικρὸς ἀγροτικὸς σιδηρόδρομος ἑνώνει τὸ Σεράγεβον μετὰ τοῦ Μόσταρ καὶ τοῦ Μέτκοβιτς, φθάνων μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Καττάρου.

Ἀπὸ τοῦ 1180 μέχρι τοῦ 1377 ἀνῆκε διαδοχικῶς εἰς τὴν Βοσνίαν, τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν. Ἀπὸ τοῦ 1377 ὑπήγετο ὁλόκληρος εἰς τὴν Βοσνίαν, ἀλλὰ πραγματικῶς ἦτο αὐτόνομος ὑπὸ ἐγχωρίους φεουδάρχας. Εἶτα ὑπῆχθη ὑπὸ τοὺς Τούρκους. Τῷ 1875 οἱ Χριστιανοὶ πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν φόρων ἤγειραν ἐπανάστασιν, ὑποστηριχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ ἐπεκταθεῖσαν ἐπὶ τμήματος τῆς Βοσνίας. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ὑπῆρξε μία τῶν αἰτιῶν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1878. (Διὰ τὴν περαιτέρω ἱστορίαν τῆς Ἑ. βλ. *Βοσνία*).

Ἐρζερούμ. Π. τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας, πρωτ. ὁμων. βιλαετίου, κειμένη εἰς ὕψος 1905 μ. ὑ.ἐ.θ. καὶ εἰς ἀπόστασιν 8 χλμ. Β τοῦ Καρὰ Σοῦ (Δυτικοῦ Εὐφράτου) ἐν σπουδαιοτάτῃ θέσει ὡς πρὸς τὰς συγκοινωνίας, αἵτινες ἄγουσιν ἀπὸ τῆς Ρωσίας καὶ Περσίας πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν. 48.000 κάτ. Ἡ Ἐ. ἠκμασεν ἐπὶ Βυζαντινῶν, ὅτε ἐκαλεῖτο **Θεοδοσιούπολις**. Ἔχει ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν ταπήτων καὶ ὑφαντουργίας ἐν γένει ὡς καὶ βυρσοδεψίας, μεταλλικὰς πηγὰς ὡς καὶ μεταλλεῖα μολύβδου καὶ χαλκοῦ. Ἡ στρατιωτικὴ σημασία τῆς πόλεως ταύτης εἶνε σημαντική. Τὸ βιλαέτιον ἔχει ἔκτασιν 50.000 τ.χλμ. περίπου καὶ πληθυσμὸν 700.000 κατ.

Ἐρζιγιάν. Π. τῆς τουρκ. Ἀρμενίας, ἐπὶ τοῦ Καρὰ-Σοῦ. Κάτ. 23.000.

ἐρημῖται ἢ **ἀναχωρηταὶ** ἢ **ἀσκηταί.** Οἱ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπομακρυνόμενοι τοῦ κόσμου καὶ διαβιοῦντες ἀνὰ τὴν ἔρημον, προσευχόμενοι καὶ ἀσκούμενοι κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς.

Ἐρημόκαστρον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 1268.

ἔρημος. Πᾶσα μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς ἔκτασις, διὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους ἢ διὰ τὴν ἔλλειψιν ὕδατος ἐστερημένη φυτείας καὶ ἀκατοίκητος. Ἐνίοτε ἐν μέσῳ τῶν ἐρήμων ἀπαντῶνται θέσεις καὶ ὑδάτων εὐμοιροῦσαι καὶ βλάστησιν ἔχουσαι ἄφθονον (ὁάσεις), αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ μόνον κατοικήσιμον μέρος τῶν ἐρήμων.

Ἔρημος Ἁλμυρά. Στεππώδης ἔκτασις τοῦ κεντρικοῦ ὀροπεδίου τῆς Μ. Ἀσίας περιβαλλομένη κατὰ τὰ ΝΔ. καὶ Α. μέρη ὑπὸ λιμνῶν, ἁλμυρῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, περιλαμβανομένη δὲ μεταξὺ τῶν 32ο-34ο γεωγρ. μήκους καὶ 38ο-40ο γεωγρ. πλάτους.

Ἐρθίλια ὴ Θούνιγα (Ἀλφόνσος δὲ Ercilla y Zuniga). Ἱσπανὸς ποιητὴς (1533-1594). Κύριον ἔργον του τὸ ἐπικὸν ποίημα «Ἀραυκάνα».

ἐρίανθος. Φυτὸν ἐκ τῶν ἀγρωστοειδῶν, ποῶδες, καλαμῶδες. Ἐν Ἑλλάδι φύονται δύο εἴδη, ἐξ ὧν *ἓ. ὁ ραβέννειος*· θεραπεύεται ὡς κοσμητικὸν φυτὸν καὶ ὀνομάζεται κν. *καξάβι, καλαμίθι, μαχαιρίδα, ξιφάρα* ἢ *σαμάκι*. Τὰ φύλλα του χρησιμεύουσι πρὸς ψαθοποιΐαν, οἱ δὲ κάλαμοι πρὸς κατασκευὴν καλαμωτῶν διὰ τὴν σηροτροφίαν καὶ τὴν ἀποξήρανσιν καρπῶν.

Ἐριβάν. Πρωτ. τῆς Ἀρμενικῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας, τμήματος τῆς Ὑπερκαυκασίας Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, ἐπὶ ὁροπεδίου, Β τοῦ Ἀράρατ, εἰς ὕψος 1144 μ.ὑ.ἐ.θ. Κάτ. 60.000. Πανεπιστήμιον 1924, ἱερατικὴ σχολή.

Ἐριγένης (Ἰωάννης Σκῶτος Erigena). Ὁ πρῶτος τῶν μεγάλων *σχολαστικῶν* φιλοσόφων. Ἐγενήθη ἐκ Σκώτων γονέων ἐν Ἰρλανδίᾳ τὸν Θ΄ αἰῶνα. Μετακληθεὶς ὑπὸ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ διηύθυνε τὴν Σχολὴν τοῦ Παλατίνου. Γνώστης τῆς Λατινικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς, ἐπεχείρησε νὰ δώσῃ διατύπωσιν κατ' αἰτιολογίαν φιλοσοφικὴν εἰς τὰ χριστιανικὰ δόγματα. Μετέφρασε λατινιστὶ τὸ ἀποδιδόμενον εἰς Διονύσιον Ἀρεοπαγίτην ἔργον χριστιανικοῦ νεοπλατωνισμοῦ, συνέγραψε «Περὶ θείου προορισμοῦ», ἐξέθηκε δὲ μάλιστα τὰς ἰδίας αὐτοῦ θεωρίας ἐν τῷ κυρίῳ ἔργῳ του «De divisione naturæ». Ἡ θεολογικὴ φιλοσοφία αὐτοῦ ἔχει ἄμεσον τὴν ἐκ τοῦ νεοπλατωνισμοῦ ἐπίδρασιν.

Ἐριγών ἢ **Τσέρνα.** Παραπότ. τοῦ Ἀξιοῦ ἐν τῇ σερβικῇ Μακεδονίᾳ. Πηγάζει ἐκ τῶν ὄπερθεν τοῦ Κρουσόβου ΝΔ. κλιτύων τοῦ ὄρους Μπαμπᾶ, διαρρέει τὰς πεδιάδας τοῦ Περλεπὲ καὶ τοῦ Μοναστηρίου, ὁπόθεν κάμπτων πρὸς Β καὶ εἶτα πρὸς ΒΑ ἑνοῦται μετὰ τοῦ Ἀξιοῦ. Μῆκος 200 χλμ.

Ἐριδοῦ. Π. ἀρχαιοτάτη παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἐν τῶν σημαντικωτάτων κέντρων τῆς Ἀσσυριακῆς θρησκείας.

ἐρίθακος. Γένος πτηνῶν. Βλ. **ἐρ θακος.**

Ἔριξ. Ὄνομα πολλῶν βασιλέων τῆς Δανίας καὶ τῆς Σουηδίας. Ἐκ τούτων *ὁ II*ος τῆς Σουηδίας, ἐπιλεγόμενος *Πομμερανός* (1382-1459), γενόμενος τῷ 1388 βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας καὶ τῷ 1396 τῆς Δανίας καὶ Σουηδίας, ἐξελέγη 1397 βασιλεὺς τῶν τριῶν ἡνωμένων Σκανδιναυϊκῶν κρατῶν. Ἐξωσθεὶς τῷ 1434 ἐκ τῆς Σουηδίας, τῷ 1439 ἐκ Δανίας καὶ τῷ 1442 ἐκ τῆς Νορβηγίας, παρέμεινε μέχρι τοῦ 1449 κύριος τῆς ν. Γοτλάνδης, καὶ διῆλθε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του ἐν Πομμερανίᾳ.

Ἔριξ ὁ Ἐρυθρός. Ἰσλανδὸς θαλασσοπόρος, ἱδρυτὴς τῶν πρώτων σκανδιναυϊκῶν ἐποικισμῶν ἐν Γροιλανδίᾳ, ἔνθα μετέβη ἐξ Ἰσλανδίας τῷ 985.

ἐρινεός. Ἡ ἀγρία συκῆ, κν. **ὄρνιος** ἢ **ὄρνος.** Ὁ καρπὸς αὐτῆς ἐρινεὸν δὲν εἶνε ἐδώδιμος, ἀλλ' ἐγκλείει πληθὺν νυμφῶν ἑνὸς μικροῦ ὁμοπτέρου, τοῦ *ψηνός*, οὗ ἡ θήλεια μετὰ τὴν γονιμοποίησιν μεταβαίνει πρὸς ᾠοτοκίαν ἐντὸς τῶν ἡμέρων σύκων καὶ γονιμοποιεῖ αὐτὰ διὰ τῆς γύρεως τὴν ὁποίαν μεταφέρει ἐπὶ τῶν μελῶν της. Ἐκ τούτου προκαλεῖται ὁ *ἐρινασμός*, ἤτοι ἡ τεχνητὴ γονιμοποίησις τῆς ἡμέρου συκῆς.

Ἐρινεός. Π. τῆς ἀρχαίας Δωρίδος, ἀποτελοῦσα μετὰ τοῦ Βοιοῦ, Κυτινίου καὶ Πίνδου τὴν δωρικὴν Τετράπολιν.

Ἐρινὺς καὶ **Ἐρινύς.** Ὀνομασία θεοτήτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας, τριῶν τῶν ἀριθμόν, *Ἀληκτοῦς, Μεγαίρας* καὶ *Τισιφόνης*. Αἱ Ἐρινύες ἦσαν θυγατέρες τῆς Γῆς καὶ τοῦ Σκότους, θεαὶ τοῦ Ἅδου, φύλακες τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς ἁρμονίας τοῦ κόσμου, τιμωροῦσαι αὐστηρῶς πᾶσαν παράβασιν τῶν νόμων τούτων καὶ μάλιστα τὰς μιαιφονίας.

ἐρίνωσις. Ἀσθένεια τῆς ἀμπέλου, χαρακτηριζομένη δι' ἀκανονίστων ἐξοιδήσεων ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας ἐπιφανείας τῶν φύλλων, τοῦ ἰδίου πρὸς ταῦτα χρώματος, προκαλουμένη ἀπὸ δήγματα τοῦ ἀκάρεως *φυτόπτου*, σπανίως καταστρεπτική.

ἐριοβοτρύα. Φυτὸν ροδοειδὲς συγγενὲς πρὸς τὴν *μεσπιλέαν*. Κυριώτερον εἶδος εἶνε *ἓ. ἡ ἰαπωνική*, κν. *μουσμουλιά*, δένδρον ἀειθαλές, ἰθαγενὲς τῆς Ἰαπωνίας, ὀπωροφόρον καὶ κοσμητικόν.

ἐριόδενδρον. Δένδρον ἀειθαλὲς τῆς οἰκογενείας τῶν μαλαχωδῶν, ἰθαγενὲς τῆς Τροπικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Τὰ σπέρματα αὐτοῦ περιβάλλονται ὑπὸ πολλῶν λεπτῶν καὶ μεταξωδῶν τριχῶν, αἵτινες εἶνε χρήσιμοι πρὸς πλήρωσιν στρωμνῶν, προσκεφαλαίων κ.ἄ.

ἔριον. Τὸ μαλακόν, πυκνὸν καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον οὖλον καὶ συμπαγὲς τρίχωμα τῶν προβάτων καὶ ἄλλων τινῶν ζώων, τὸ μαλλί. Εἶνε κυλινδροειδὴς κερατώδης ὕλη ἐξερχομένη ἐκ τῶν πόρων τοῦ δέρματος κυρίως τοῦ προβάτου καὶ ἐπικαλύπτουσα τοῦτο. Τὰ ἔρια προβάτων εἶνε ἡ σπουδαιοτέρα ἐκ τῶν ζωικῶν πρώτων ὑλῶν διὰ τὴν κλωστοϋφαντουργίαν. Ἡ ποιότης τῶν ἐρίων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γένους τῶν προβάτων ἐξ ὧν προέρχονται. Διακρίνονται κυρίως εἰς: α΄) τὰ *ἔρια μερινός*, μήκους 35-55 ἑκστμ., λεπτά, ἁπαλὰ καὶ λίαν βοστρυχώδη, χρησιμοποιούμενα κυρίως διὰ τὴν κατασκευὴν ἐξασμένων νημάτων, β΄) τὰ *ἔρια σεβιότ*, ἐκ διαφόρων εἰδῶν προβάτων ἀγγλικῆς προελεύσεως, μακρά, στιλπνά, ἁπαλὰ καὶ ὀλίγον βοστρυχώδη ἢ λεῖα, χρησιμοποιούμενα κυρίως διὰ τὴν κατασκευὴν κτενισμένων νημάτων, γ΄) τὰ *ἔρια γκρόσπρεντ*, προελθόντα ἐκ διασταυρώσεως ἀρρένων ἀγγλικῆς καταγωγῆς μετὰ θηλέων προβάτων μερινός. Ἐπίσης ἐξαρτᾶται ἡ ποιότης ἐκ τῆς ἡλικίας τῶν προβάτων. Ὅσον νεώτερα εἶνε τὰ ζῷα τόσον ἁπαλώτερον τὸ ἔριόν των. Τὰ ἑλληνικὰ ἔρια δὲν εἶνε ἐξαιρετικῆς ποιότητος, ἡ δὲ παραγωγὴ αὐτῶν εἶνε ἀνεπαρκής, ἀνερχομένη εἰς 5.600.000 ὀκάδας περίπου ἐτησίως.

Ἔρις
(ἐξ ἀγγειογραφίας)

Ἔρις. Θεὰ τῶν ἀρχαίων, προσωποποίησις τῆς διχονοίας καὶ τῶν φιλονικιῶν. Ὅπου ἐμφανίζεται, κατ' ἀρχὰς μὲν εἶνε μικρά, εἶτα δὲ αὐξάνουσα φθάνει διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς τὸν οὐρανόν. Μὴ προσκληθεῖσα εἰς τὸν γάμον τοῦ Πέλοπος, ἐδημιούργησεν ἐκ φθόνου τὴν περὶ τῆς ὡραιότητος ἔριν τῶν προσκεκλημένων θεῶν Ἥρας, Ἀθηνᾶς καὶ Ἀφροδίτης, ρίψασα μῆλον μεταξὺ αὐτῶν φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «ἡ καλὴ λαβέτω»· κριτὴς τῆς ὡραιότητος ἐξελέγη ὁ Πάρις, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον.

Ἐριώδης

ἐριστικὴ σχολή. Ἡ ὑπὸ τοῦ Εὐκλείδου περὶ τὰ 400 π.Χ., μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους, ἱδρυθεῖσα ἐν Μεγάροις, καλουμένη ὡς ἐκ τούτου *Μεγαρική*. Οἱ τῆς σχολῆς ταύτης φρονοῦντες ὅτι τὸ ὂν εἶνε ἕν, τὸ ἀγαθόν, τὸ διὰ διαφόρων ὀνομάτων προσωνυμούμενον, ἠγωνίζοντο νὰ ἀποδείξωσι τοῦτο διὰ τῆς διαλεκτικῆς, ἀσμενίζοντες εἰς συζητήσεις καὶ εἰς ἔριδας καὶ πολυειδῆ μεταχειριζόμενοι σοφίσματα, ὡς ἐκ τούτου ἐκλήθησαν *ἐριστικοί*.

Ἐριχθόνιος. Ὁ «οἰκουρὸς ὄφις» τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ταυτιζόμενος πολλάκις πρὸς τὸν Ἐρεχθέα.

ἐριώδης. Πλατύρρινος πίθηκος τῶν δασῶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἐκ τῶν κηβιδῶν.

ἐρκάνη. Σιδηρᾶ ἢ ξυλίνη ράβδος, ἐπιστέφουσα τὸ κιγκλίδωμα τῶν θωρακίων, τῶν ἱστῶν, τῶν γεφυρῶν τῶν πλοίων, εἴργουσα τὴν πτῶσιν καὶ χειραγωγοῦσα.

Ἑρκύνιος δρυμός. Ὄρος τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς τὸ βόρειον ὅριον τῆς τότε γνωστῆς Εὐρώπης. Ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ταυτίζεται μετὰ τῶν Ἄλπεων. Ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐννοεῖ ἅπαντα τὰ πρὸς Β τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Μάϊν κείμενα γερμανικὰ ὄρη, ὁ Στράβων τὸν Βοημικὸν δρυμὸν καὶ ἄλλοι ἄλλα ὄρη. Ἐν τῇ νέᾳ γεωγραφίᾳ γίνεται ἐνίοτε χρῆσις τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος εὐρύτερον ἢ στενώτερόν πως διὰ τὰ ὄρη τὰ χωρίζοντα τὴν ἄνω Γερμανίαν ἀπὸ τῆς κάτω.

Ἔρλανγεν (Erlangen). Π. τῆς Βαυαρίας Β τῆς Νυρεμβέργης ἐπὶ τοῦ ποτ. Ρέγνιτς, 29.343 κάτ. Πανεπιστήμιον.

Ἔρλιχ (Παῦλος Ehrlich). Γερμανὸς ἰατρός (1854-1915). Θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος ἀντιπρόσωπος τῆς συγχρόνου παθολογικῆς βιολογίας. Μετὰ τοῦ Βέρινγ ἐγένετο ἱδρυτὴς τῆς ὀροθεραπευτικῆς, ὡσαύτως δὲ ὁ ἱδρυτὴς τῆς Χημικοθεραπευτικῆς, ἀποτέλεσμα δὲ τῶν σχετικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν εἶνε ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακάλυψις τοῦ σαλβαρσάν (ὅπερ ἀρχικῶς ὠνομάσθη "Ἐρλιχ-Χάτα 606), ὡς μέσου θεραπευτικοῦ κατὰ τῆς συφίλιδος. Σοβαραὶ εἶνε ἐπίσης αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἐ. σχετικῶς πρὸς τὴν γένεσιν τῶν κακοήθων νεοπλασμάτων.

Ἑρμαῖ. Εἶδος ἀρχαίων ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι κεφαλὴν μὲν θεοῦ (Ἑρμοῦ, Διονύσου κ.ἄ.), ἀντὶ δὲ κορμοῦ τετραγωνικὴν στήλην, ἐπὶ τῆς ὁποίας δηλοῦται τὸ αἰδοῖον. Ἐστήνοντο συνήθως εἰς τὰς ὁδούς, δεδομένου ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἦτο προστάτης τῶν ὁδῶν (Ἐνόδιος), εἰς τὴν ἀγοράν (Ἀγοραῖος) καὶ εἰς τὰς παλαίστρας καὶ τὰ γυμνάσια.

Ἑρμαῖος κόλπος. Μέγας κόλπος κατὰ τὴν Ἰωνικὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἔχων τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἐναντι καὶ πρὸς Ν τῆς Λέσβου, μεταξὺ τῆς Μελαίνης Ἄκρας καὶ τῆς Φωκαίας, καὶ εἰσχωρεῖ εἰς τὴν ξηρὰν ἐπὶ μήκους 54 χλμ. Ἐν τῷ ἐνδοτάτῳ αὐτοῦ μυχῷ εἶνε ὁ λιμὴν τῆς Σμύρνης. Ἐντὸς αὐτοῦ σχηματίζονται πολλαὶ νησίδες (*Ἐγγλεζονήσια*) καὶ μικρότεροι κολπίσκοι.

Ἑρμακιά (πρώην *Φραγκότες*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 1225.

Ἑρμανδάδ (*Σάντα*· Santa Hermandad, τ.ἔ. Ἁγία Ἀδελφότης). Οὕτως ἀπεκλήθη ὁ μεταξὺ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Καστίλλης ἱδρυθεὶς σύνδεσμος κατὰ τῶν εὐγενῶν (1282).

Ἑρμανστάτη (Hermannstadt). Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς ἐν Τρανσυλβανίᾳ ρουμανικῆς πόλεως Σιβιού. Κάτ. 45.560.

Ἑρμάντ. Πόλις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, 20 χλμ. Ν τοῦ Λοὺξορ, ἐπὶ τοῦ Νείλου. Ἐπὶ τῆς πτολεμαϊκῆς ἐποχῆς τὸ αἰγυπτιακὸν ὄνομα τῆς πόλεως Ἀουνοὺ Μαντοὺ ἐξηλληνίσθη εἰς *Ἑρμωνθίς*, ἐξ οὗ κατὰ παραφθορὰν παρῆχθη τὸ σημερινόν. Ἐκ τῶν ναῶν δὲν σώζονται παρὰ ὀλίγα μόνον ἐρείπια. 12.300 κατ.

Ἑρμᾶς. Ρωμαῖος Χριστιανὸς τοῦ Β΄ αἰῶνος,

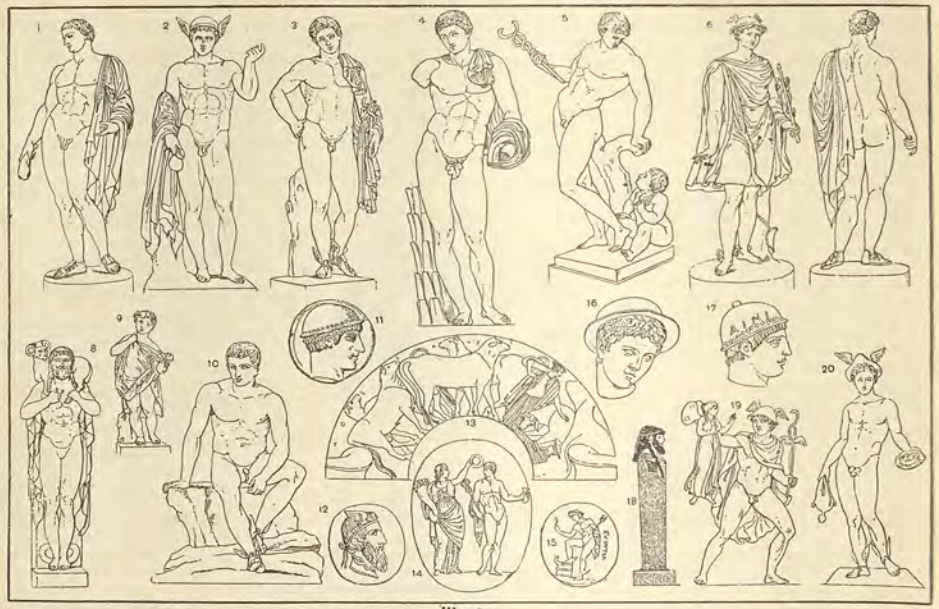

Ἑρμῆς

1 Ἑρμῆς Κερδῷος *(Βρετ. Μουσεῖον)* 2 Ἑρμῆς Λόγιος *(ἐν τῇ ἐπαύλει Λοκμπρίζι)* 3 Φηρονέειος Ἑρμῆς 4 Ἑρμῆς τοῦ Βελβεδέρε 5 Ἑρμῆς καὶ Ἔρως 6 Ἑρμῆς κήρυξ 7 Ἑρμῆς κήρυξ *(Βρετ. Μουσεῖον)* 8 Ἑρμῆς κριαφόρος *(ἐκ τῆς συλλογῆς Πέμβροκ)* 9 Ἑρμῆς ὡς πανοῦργος παῖς 10 Ἑρμῆς ὡς κήρυξ τῶν θεῶν ἀναπαύομενος *(ἀρειτζάλικιον ἄγαλμα ἐξ Ἡρακλείου, ἐν τῷ Μουσείῳ Νεαπόλεως)* 11 Ἑρμῆς ἀγέννειος *(νόμισμα)* 12 Κεφαλὴ παγωνοφόρου Ἑρμοῦ *(ἀρχ. νόμισμα)* 13 Ἑρμῆς κλέπτων τὰς βοῦς τοῦ Ἀπόλλωνος *(ἀγγειογρ. Μουσείου Ρώμης)* 14 Ἑρμῆς καὶ Τύχη *(δακτυλιόλιθος ἐν Φλωρεντίᾳ)* 15 Ἑρμῆς ὡς θεὸς τοῦ Ἐμπορίου 16 Κεφαλὴ Ἑρμοῦ *(Βρετ. Μουσεῖον)* 17 Κεφαλὴ Ἑρμοῦ τοῦ Ἀγοραίου *(νόμισμα τῆς Αἴνου)* 18 Ἀρχαϊκὸς Ἑρμῆς 19 Ἑρμῆς ψυχοπομπὸς 20 Ἑρμῆς κρατῶν χελώνην, ἣν μετεχειρίσθη διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθείσης λύρας

ἀδελφὸς τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης Πίου Α' (141-155). Τὸ ὅλον ἔργον του ἀνομάσθη «Ποιμήν», εἶνε δὲ ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων διὰ τὸν Χριστιανισμὸν τοῦ Β' αἰῶνος.

ἑρμαφροδιτισμός. Παθολογικὴ ἐκ γενετῆς ἀνωμαλία τῆς διαπλάσεως τοῦ γεννητικοῦ συστήματος, καθ' ἣν συγχέονται οἱ δύο φυλετικοὶ τύποι καὶ ὁμοῦ μὲ τὸ ἐπικρατέστερον γένος (ἄρρεν ἢ θῆλυ) συνυπάρχουσι καὶ γεννητικὰ μόρια τοῦ ἀντιθέτου φύλου.

ἑρμαφρόδιτος. Ἄτομον ἐφ' οὗ συνυπάρχουσι τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα ἀμφοτέρων τῶν φύλων μὲ ἐπικρατέστερον τὸ μὲν ἢ τὸ δέ.

Ἑρμείας. 1) Νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος ἐξ Ἀλεξανδρείας, ὅπου ἐδίδαξε καὶ ἐτιμήθη διὰ δημοσίας σιτήσεως.—2) Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς. Βλ. *Σωζομενός*.

Ἑρμεῖον. Στοὰ ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὸ βόρειον τέρμα τῆς ἀγορᾶς, πλησίον τῆς Ποικίλης, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κίμωνος ὀλίγον μετὰ τὸ 475 π.Χ. Ἐκαλεῖτο ἐπισήμως *«οἱ Ἑρμαῖ»*, ἐκ τῶν ἱδρυμένων πρὸ αὐτῆς καὶ πλησίον τοῦ «Δρόμου» πολλῶν Ἑρμῶν.

ἑρμελίνη. Ζῷον θηλαστικὸν σαρκοφάγον, τῆς ὁμογενείας τῶν μουστελιδῶν ἢ ἰκτιδιδῶν, τοῦ γένους ὀζοϊκτίς. Μῆκος σώματος 32-35 ἑκστμ. Ζῇ εἰς τὰς βορείως τῶν Πυρηναίων καὶ τῆς Βαλκανικῆς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν κεντρικὴν καὶ βόρειον Ἀσίαν. Σπανιώτατα συναντᾷ ἐν Ἑλλάδι. Αἱ ἑρμελῖναι θηρεύονται διὰ τὴν δοράν των.

Ἑρμενέκ. Πόλις τῆς Μ.Ἀσίας ἐν τῷ βιλαετίῳ Ἀδάνων, ἐπὶ τῶν Ν. ἀντερεισμάτων τοῦ Κιλικιανοῦ Ταύρου, εἰς ὕψος 1300 μ.ὑ.ἐ.θ., 120 χλμ. ΒΔ τῆς Σελευκείας. Κάτ. 7000. Παρ' αὐτὴν ἐρείπια τῆς Γερμανικοπόλεως.

Ἑρμῆς. Ὀλύμπιος θεός, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀτλαντίδος νύμφης Μαίας (προσωποποίησις τῆς μητρὸς Γῆς). Ἡ λατρεία αὐτοῦ, καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἑλληνικὰς χώρας διαδεδομένη, ἦτο παλαιοτάτη. Παλαιότερον ἐλατρεύετο ὡς θεὸς ἰθυφαλλικός. Ἐφεῦρε τὴν λύραν καὶ τὴν σύριγγα, ἃς προσέφερεν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ὁ Ζεὺς κατέστησεν αὐτὸν κήρυκα ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὑποχθονίων θεῶν. Ἦτο ἐκτὸς τούτου προστάτης τῶν ποιμένων, ὡς ὁ Πάν, τῶν εἰσόδων τῶν οἰκιῶν, τῶν ὁδοιπόρων. Οἱ ἔμποροι ἐτίμων ἐπίσης τὸν Ἑρμῆν, ὡς *Κερδῷον*, οἱ ῥήτορες καὶ οἱ φιλόσοφοι ὡς *Λόγιον*· ὅθεν συνεταυτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν πρὸς τὸν Θὼθ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἀπεδόθη αὐτῷ ἡ εὕρεσις τῆς μαθηματικῆς, τῆς ἀστρονομίας καὶ πολλῶν ἄλλων τεχνῶν (βλ. *Θώθ*). Ἔμβλημα εἶχε κηρύκειον, ῥάβδον δηλαδὴ χρυσῆν τριπέταλον, ἣτις ἀπεικονίζετο ἔχουσα δύο ὄφεις περιειλιγμένους περὶ τὸ ἄνω ἄκρον. Ἐνομίζετο δ' ὅτι ὁ τῶν θεῶν ἐν γένει κήρυξ καὶ τοὺς θεοὺς ὑπηρέτει καὶ τῶν θυσιῶν ἐπεστάτει καὶ τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν ὡδήγει εἰς Ἅδην· ὅθεν καὶ *ταμίας τῶν ψυχῶν* ἐπεκαλεῖτο διὰ τοῦτο καὶ *πομπός*, *πομπαῖος* ἢ *ψυχοπομπὸς* ἢ *ψυχαγωγὸς* ἢ *νεκροπομπός*. Συναφὴς τούτοις εἶνε καὶ ἡ λατρεία αὐτοῦ ὡς θεοῦ τοῦ ὕπνου

καὶ τῶν ὀνείρων. Αἱ ἀπεικονίσεις τοῦ Ἑ. ἐν μνημείοις τῆς τέχνης εἶνε ποικιλώτατοι (βλ. εἰκ. καὶ *Ἑρμαῖ*). Κάλλιστον δὲ ἔργον εἶνε ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους. (Περὶ τοῦ Ἑρμοῦ ἐν τῇ Ἀποκρυφολογίᾳ βλ. *Ἑρμῆς Τρισμέγιστος*.)

Ἑρμῆς. Ὁ πλησιέστερος πρὸς τὸν Ἥλιον πλανήτης, ἀπέχων ἀπ' αὐτοῦ 58 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων ἢ τὰ 0,387 τῆς ἀποστάσεως τῆς Γῆς· περιφέρεται περὶ τὸν Ἥλιον εἰς 88 περίπου ἡμέρας καὶ περιστρέφεται περὶ τὸν ἄξονά του εἰς χρόνον πιθανῶς ἴσον πρὸς τὸν χρόνον τῆς περιφορᾶς αὐτοῦ περὶ τὸν Ἥλιον. Ὁ Ἑρμῆς εἶνε ὁ μικρότερος τῶν ὀκτὼ μεγάλων πλανητῶν, ὀλίγον μεγαλύτερος τῆς Σελήνης, ἔχων διάμετρον 4710 χιλιομέτρων· ἀνήκει μετὰ τῆς Ἀφροδίτης εἰς τοὺς κατωτέρους πλανήτας, οὐδέποτε ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἀπομακρυνόμενος τοῦ Ἡλίου περισσότερον τῶν 29°. Διὰ τοῦτο φαίνεται δυσκόλως διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἄλλοτε μὲν ὀλίγον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου, ἄλλοτε δὲ πρὸ τῆς ἀνατολῆς αὐτοῦ. Θεωρεῖται ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν ὡς κόσμος παρόμοιος πρὸς τὸν Ἄρην, εὑρισκόμενος εἰς τὸ ἔσχατον γῆρας· ἰδιόμορφος κόσμος, μοναδικὸς εἰς τὸ ἡλιακὸν σύστημα· διαρκὴς νὺξ ἐπικρατεῖ εἰς τὰ τρία ὄγδοα τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ καὶ διαρκὴς ἡμέρα εἰς ἄλλο ἴσον περίπου μέρος αὐτοῦ. Μόνον ἐπὶ τῆς ζώνης τῆς χωριζούσης τὸ ἀεὶ φωτιζόμενον καὶ ἔχον ἀποπνικτικὴν θερμότητα ἀπὸ τοῦ πάντοτε σκοτεινοῦ καὶ ψυχροῦ μέρους τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ εἶνε δυνατὴ ἡ ὕπαρξις ξηροφίλου ζωῆς.

Ἑρμῆς Τρισμέγιστος. Οὕτως οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἑλληνίζοντες ὠνόμασαν τὸν Σεληνιακὸν θεὸν τῶν Αἰγυπτίων Τεοὺχ ἢ Θὼθ, λατρευόμενον, καθ' ὃ καὶ ὁ τῶν Ἑλλήνων Ἑρμῆς, ὡς ψυχοπομπόν. Ἡ δὲ ἐπὶ Πτολεμαίων ἀκμάσασα μυστικιστικὴ φιλοσοφία ἐθεώρει ὅτι ὁ Ἑρμῆς οὗτος ἐγένετο παλαιότατος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ὑπερφυῶς σοφός, πάσας τὰς ἐπιστήμας ἐπινοήσας καὶ ἐν ἀποκρύφοις βίβλοις τὰ περὶ τούτων συγγράψας. Βλ. *ἑρμητικὴ φιλοσοφία*.

ἑρμητικὴ φιλοσοφία. Σύνολον φιλοσοφικῶν δογμάτων ἀναγομένων εἰς τὰ ἀπόκρυφα βιβλία Ἑρμοῦ τοῦ Τρισμεγίστου. Τὰ δόγματα ταῦτα ἐκτίθενται ἐν ἑλληνικοῖς κειμένοις, περὶ ὧν δὲν εἶνε γνωστὸν πότε καὶ ὑπὸ τίνων ἐγράφησαν καὶ τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν διὰ πρώτην φορὰν ἐν λατινικῇ μεταφράσει ὑπὸ τοῦ Μαρσιλίου Φικίνου.

Ἑρμίας. Πλατωνικὸς φιλόσοφος τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος ἐκ Μικρασίας. Εὐνοῦχος καὶ δοῦλος τοῦ Εὐβούλου, τυράννου τῆς π. Ἄσσου καὶ Ἀταρνέως τῆς Μυσίας, ἐγένετο συντύραννος καὶ βραδύτερον διάδοχος αὐτοῦ. Τῷ 347 προσεκάλεσε παρ' ἑαυτὸν τοὺς φίλους του φιλοσόφους Ἀριστοτέλη καὶ Ξενοκράτη, οἵτινες παρέμειναν ἐν Ἄσσῳ ἐπὶ τριετίαν.

ἑρμίνα. Βλ. **ἰκτίς**.

Ἑρμιόνη (ἁγία). Μία τῶν τεσσάρων θυγατέρων τοῦ ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων Φιλίππου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἀξιωθεῖσα τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Τραϊανοῦ καὶ κατόπιν ἐπὶ Ἀδριανοῦ συλληφθεῖσα πολλὰ ὑπέστη.

Ἑρμιόνη. Θυγάτηρ τοῦ Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης. Ἐνυμφεύθη τὸν υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως Νεοπτόλεμον. Εἰς τὸ ὁμώνυμον δρᾶμα τοῦ Σοφοκλέους, ὁ Νεοπτόλεμος ἁρπάζει αὐτὴν ἀπὸ τοῦ συζύγου της Ὀρέστου, ὅστις ὅμως φονεύει αὐτὸν καὶ ἀναλαμβάνει τὴν σύζυγόν του.

Ἑρμιόνη (κν. **Καστρί**). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σπετσῶν-Ἐρμιονίδος (Ἀργολιδοκορινθίας). Κάτ. 1922. Ἡ ἀρχαία Ἑ., ἧς ἐλάχιστα ἴχνη σῴζονται παρὰ τὴν σημερινήν, εἶχε παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς χθονίας Δήμητρος βάραθρον καὶ νῦν ὑπάρχον, ὅπερ ἐνομίζετο ὡς ἡ εἴσοδος τοῦ Ἅδου, ἐξ ἧς ὁ Ἡρακλῆς ἀνεβίβασε τὸν Κέρβερον.

Ἑρμιονίς. Χώρα καταλαμβάνουσα τὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἀποτελοῦσα δὲ σήμερον μετὰ τῶν Σπετσῶν τὴν *ἐπαρχ. Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος* τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας μὲ 13.554 κατ. Πρωτ. *Σπέτσαι*.

Ἕρμιππος. 1) Ὁ ἐπικαλούμενος *ἑτερόφθαλμος*. Ποιητὴς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας καὶ ἰαμβογράφος, νικήσας εἰς ἀγῶνας τετράκις. Ἦτο προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ Περικλέους. Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα κωμῳδιῶν αὐτοῦ διεσώθησαν ὀλίγα μόνον ἀποσπάσματα.—2) Ἀλεξανδρῖνος φιλόσοφος καὶ βιογράφος καταγόμενος ἐκ Σμύρνης (Γ' αἰὼν π.Χ.). Ἔγραψε «Βίους τῶν ἐν παιδείᾳ διαλαμψάντων» κατὰ κεφάλαια.—3) Ἱστορικός, ὁ ἐπικληθεὶς *Βηρύτιος* (Β' αἰ. μ.Χ.). Εἰς τοῦτον ἀποδίδεται βιβλίον «Περὶ τῶν ἐν παιδείᾳ διαλαμψάντων δούλων».

Ἑρμιτάζ (Ἐρμηταῖον). Ἀνάκτορον ἐν Πετρουπόλει κτισθὲν ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' καὶ χρησιμεῦον ὡς πινακοθήκη.

Ἑρμίτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 432.

Ἑρμλανδ (Ermeland καὶ Ermland). Χώρα τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας μεταξὺ τῶν Α. ἀκτῶν τῆς λιμνοθαλάσσης Φρίσε Χὰφ καὶ τοῦ ἄνω Ἄλλε.

Ἑρμογενειανὸς κῶδιξ (Corpus ἢ Codex Hermogenianus). Συλλογὴ νομοθετικὴ ἐκδοθεῖσα πιθανῶς μεταξὺ τοῦ 365 καὶ τοῦ 425 μ.Χ. Ἐκ τῶν περιεχομένων τοῦ ἔργου διεσώθησαν 24 διατάξεις.

Ἑρμογένης. 1) Φιλόσοφος, υἱὸς Ἱππονίκου καὶ ἀδελφὸς τοῦ πλουσιωτάτου Καλλίου (450 π. Χ.). Εἶνε ἓν τῶν προσώπων τοῦ διαλόγου «Κρατύλου» τοῦ Πλάτωνος.—2) Ἀρχιτέκτων ἐκ Καρίας π.Χ. ἀκμάσας. Ἐφεῦρε τὸν ψευδοδίπτερον ναὸν καὶ ἔκτισε τοιοῦτον ἐν Μαγνησίᾳ ἐπὶ Μαιάνδρῳ, εἰς τὴν Ἄρτεμιν, ὡς καὶ ἄλλον ναὸν ἐν Τέῳ ἀφιερωθέντα εἰς τὸν Διόνυσον.—3) *Ὁ Ταρσεύς*. Τεχνογράφος ἀκμάσας κατὰ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ.

Ἑρμοκοπίδαι. Οἱ ἐν Ἀθήναις ἀκρωτηριάσαντες τοὺς Ἑρμᾶς, ἤτοι τὰ πρὸ τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν, ἔτι δὲ εἰς τὰ ἱερὰ καὶ τὰς καμπὰς τῶν ὁδῶν καὶ τὰς πλατείας ἱδρυμένα μαρμάρινα «Ἑρμίδια». Συνέβη τοῦτο ἐν ὥρᾳ νυκτός, τὴν παραμονὴν τοῦ ἀπόπλου τοῦ στόλου κατὰ τῆς Σικελίας.

Ἑρμοκράτης. Συρακούσιος στρατηγός, υἱὸς τοῦ Ἕρμωνος, ἀρχηγὸς ἰσχυρᾶς ἐν Συρακούσαις μερίδος. Συμφιλιώσας τοὺς Σικελιώτας διὰ κοινῆς ἐν Γέλᾳ (424 π.Χ.) εἰρήνης ἐματαίωσε τὴν εἰς τὰς ἔριδας αὐτῶν ἐπικίνδυνον ἐπέμβασιν τῶν Ἀθηναίων. Κατὰ τὸν Σικελικὸν δὲ πόλεμον (415), εἰς τὸν Ἑ. ὀφείλετο ἡ τελικὴ τῶν Συρακουσῶν νίκη. Ἐπολέμησεν εἶτα δι' ἰδίων δυνάμεων τοὺς Καρχηδονίους ἐπιτυχῶς, ἐπιχειρήσας δ' εἰσβολὴν βιαίαν εἰς Συρακούσας (407) ἔδρε τὸν θάνατον.

Ἕρμονας. Βλ. **Βλασότς** (Πέτρος).

Ἑρμόνδοροι. Σημαντικὴ γερμανικὴ φυλή, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Σουήβους. Κατῴκουν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἔλβα, ἀναφέρονται δὲ ἀπὸ τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος, κατόπιν δὲ ὡς ἔχοντες, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Τιβερίου, ἐν ἔτει 5 μ.Χ., φιλικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ρωμαίους.

Ἕρμος. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Δινδύμου (Μουράτ-δάγ) τῆς Φρυγίας, ἀρδεύων τὰ σαντζάκια Σαρουχὰν καὶ Σμύρνης καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Αἰγαῖον πλησίον τῆς Φωκαίας. Κύριος ροῦς μῆκος 279 χλμ. Σημαντικώτε-

ροι παραπόταμοι ὁ Κόγαμος (Ἀλά-Σεχίρ-τσάϊ), ὁ χρυσορρόας Πακτωλός, ὁ Κρύος καὶ ὁ Ὕλλος.

Ἑρμότιμος. Ἕλλην φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν πρὸ τοῦ 500 π.Χ., θεωρούμενος διδάσκαλος τοῦ Ἀναξαγόρου, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης. Ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ ὅτι ἠδύνατο θαυματουργικῶς νὰ ἀφίπταται τοῦ σώματός του καὶ ἐπανακάμπτων εἰς τοῦτο ν' ἀφηγῆται ὅσα θαυμάσια ἐν ἑκάστῃ τοιαύτῃ πτήσει ἡ ψυχή του εἶδεν.

Ἑρμοῦ πόλις. 1) Ἀρχαία πόλις τῆς Αἰγύπτου, «ἡ μεγάλη» ἐπονομαζομένη, ἔνθα τὸ ἀρχαιότατον ἱερὸν τοῦ θεοῦ Θώθ, προστάτου τῆς γραφῆς καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἔδρα σημαντικωτάτης λατρείας τῶν Αἰγυπτίων, πρωτ. δὲ τοῦ *Ἑρμοπολίτου νομοῦ*.— 2) Ἑτέρα ἀρχαία π. τῆς Αἰγύπτου, ἡ «μικρά», πρωτεύουσα νομοῦ κατὰ τὴν μεγάλην διώρυγα τοῦ Νείλου, ὅπου τὸ Δαμαγχοὺρ· ἐκεῖ ἐτιμᾶτο ὁ θεὸς Ὧρος.

Ἑρμούπολις. Πρωτ. τῆς νήσου καὶ ἐπαρχ. Σύρου καὶ τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἕδρα ὁμων. δήμου. Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα μέγα ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον παρακμάσαν ἀπὸ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς κατασκευῆς σιδηροδρόμων. Κάτ. 21.156. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως προστατευομένη ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ μὴ λαβοῦσα ἐνεργὸν μέρος εἰς αὐτήν, ἐχρησίμευσεν ὡς καταφύγιον προσφύγων ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν μερῶν. Ὁ *δῆμος Ἑρμουπόλεως* ἔχει 22.124 κατ.

Ἑρνῆ-χιοΐ. Χ. ἐπαρχ. Σερρῶν. Βλ. **Ποντισμένον.**

ἑρνιαρία ἢ **κηλόχορτον.** Φυτὸν ἐκ τῶν καρυοφυλλοειδῶν, οὗ ὑπάρχουσιν εἴκοσιν εἴδη. Ἡ ἑλληνικὴ χλωρὶς περιλαμβάνει πέντε εἴδη: *ἑ. τὴν ἄτριχον*, φυτὸν πολυετές, μὲ ἄνθη ἀπέταλα, εἰς ὃ ἀπεδίδοντο ποικίλαι ἰαματικαὶ ἰδιότητες· *ἑ. τὴν πολιάν*, ἥτις φύεται εἰς τόπους πετρώδεις ὀρεινούς, εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος· *ἑ. τὴν τεφρώδη*, ἥτις φύεται εἰς τόπους ἀμμώδεις ἀκαλλιεργήτους, *ἑ. τὴν τραχεῖαν*, ἥτις φύεται εἰς ἀμμώδεις χθαμαλοὺς καὶ ὑπωρείους τόπους, καὶ *ἑ. τὴν παρνάσσιον*, ἥτις φύεται εἰς τὰς ἀλπείους ζώνας τῶν ὀρέων τῆς Ἠπείρου, Θεσσαλίας, Στερεᾶς Ἑλλάδος, Πελοποννήσου καὶ Κρήτης.

Ἕρνικες ἢ **Ἕρνικοι.** Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου, συγγενὴς τῶν Σαβίνων, ὅστις κατοικῶν τὸ πάλαι πλησίον τῆς Ρώμης μετῴκησε πρωϊμώτατα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τρήρου ποτ. Οἱ Ἕ., λαβόντες μέρος εἰς τὸν δεύτερον Σαμνιτικὸν πρὸς τὴν Ρώμην πόλεμον, ὑπετάγησαν τῷ 305 π.Χ., ἀνεγνωρίσθησαν δὲ τῷ 244 Ρωμαῖοι πολῖται.

ἑρούκα ἢ **εὔζωμον.** Φυτὸν ἐκ τῶν σταυρανθῶν, τῆς φυλῆς τῶν σιναπείων. Τὸ κυριώτερον εἶδος *ἑ. ἡ ἥμερος*, κν. *ρόκα* ἢ *ἀρώματος* (ἐν Κρήτῃ), γνωστότατον λαχανικόν. Ἐκ τῶν σπερμάτων αὐτῆς ἐξάγεται ἔλαιον. Ἐν Ἀττικῇ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος φύεται καὶ *ἑ. ἡ μακρόκερως*, κν. *ἀζούματο* ἢ *ἄγρια ρόκα*, φυτὸν μελιγόνον.

ἑρουκαρία ἢ **καρδαμίς.** Φυτὸν ἐκ τῶν σταυρανθῶν, τῆς φυλῆς τῶν σιναπείων. Τὸ μόνον εἶδος τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος εἶνε *ἑ. ἡ μυιαγροειδής*, κοινῶς *καρδαμίδα* ἢ *καρδαμοῦδα* ἢ *κρίταμο*, ὅπερ λαχανεύεται.

Ἕρουλοι καὶ **Ἔρουλοι** (Eruli, Heruli). Γερμανικὸς λαός, οὗ κοιτὶς ὑπῆρξαν τὰ νότια τῆς Σουηδίας. Τμῆμα αὐτῶν κατῆλθεν εἰς τὸν Εὔξεινον. Κατ' ἀρχὰς ὑπετάγησαν ὑπὸ τῶν Ὀστρογόθων, βραδύτερον ὑπὸ τῶν Οὐννων, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀττίλα ἵδρυσαν ἴδιον κράτος περὶ τὸν Δούναβιν. Τῇ βοηθείᾳ των κατέλυσεν ὁ Ὀδόακρος (476) τὸ Δ. Ρωμαϊκὸν κράτος. Βραδύτερον συνῳκίσθησαν κατὰ μέρος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου Ν τοῦ Δουνάβεως (512) ἀποδεχθέντες τὸν Χριστιανισμόν. Τμῆμα αὐτῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας.

ἑρπετά (τά· Reptilia). Ἡ τρίτη ὁμοταξία τῶν σπονδυλωτῶν ζώων μετὰ τὰ θηλαστικὰ καὶ τὰ πτηνά. Τὰ ἑρπετὰ τῶν διαφόρων τάξεων (χελῶναι, σαῦραι, κροκόδειλοι, ὄφεις) παρουσιάζουσι μεγίστην διαφορὰν ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν καὶ κατασκευὴν τοῦ σώματος. Ἡ κεφαλὴ τῶν ἑρπετῶν παρουσιάζει κατασκευὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῶν πτηνῶν· ἡ κάτω σιαγὼν ἀρθροῦται μετὰ τῆς ἄνω τῇ μεσολαβήσει ἰδίου ὀστοῦ. Εἰς τὴν σπονδυλικὴν στήλην τῶν ἐχόντων ἄκρα ἑρπετῶν διακρίνονται τμήματα διάφορα, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς θηλαστικοῖς, ἐνῷ εἰς τὰ ἄποδα ἀποτελεῖται αὐτὴ ἐκ σειρᾶς σχεδὸν ὁμοιομόρφων σπονδύλων· ὅσον δὲ ἐπιμηκέστερον τὸ σῶμα τοῦ ζώου τόσον μείζων ὁ ἀριθμὸς τῶν σπονδύλων (εἰς τοὺς ὄφεις καὶ ἄνω τῶν 400) καὶ μείζων ἡ εὐκινησία αὐτῶν. Τὰ ἄκρα εἶνε τέσσαρα ἢ δύο ἢ καὶ ἐλλείπουσιν ὁλοσχερῶς. Ὁ ἐγκέφαλος λαμβάνει τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρὰ τοῖς κροκοδείλοις, ὁ δὲ νωτιαῖος μυελὸς ὑπερβαίνει κατ' ὄγκον τὸν ἐγκέφαλον. Πρὸς ἀφὴν μεταχειρίζονται πολλὰ ἑρπετὰ (ὄφεις, σαῦραί τινες) τὴν γλῶσσαν. Ἡ γεῦσις φαίνεται ὅτι εἶνε ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένη. Οἱ ὀφθαλμοὶ παρουσιάζουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀναλογίαν κατασκευῆς πρὸς τοὺς τῶν πτηνῶν. Ὡς πρὸς τὰ ὦτα μόνον παρὰ τοῖς κροκοδείλοις εὑρίσκομεν ἐξωτερικὸν ὃς ὑπὸ μορφὴν δερματώδους ἐπιστομίου ἐπικαλύπτοντος τὸ τύμπανον. Ἡ ρίς, ἀποτελουμένη ἐκ δύο ρωθώνων, παρά τισι χελώναις μόνον προβάλλει σωληνοειδῶς. Τὰ ἑρπετὰ ἀναπνέουσι διὰ πνευμόνων, οἵτινες εἶνε δύο· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀναπνοὴ αὐτῶν εἶνε πολὺ βραδυτέρα τῆς τῶν θηλαστικῶν καὶ πτηνῶν. Τὸν χειμῶνα, ψυχόμενα εἰς βαθμὸν ὥστε τὰ ὀργανά των νὰ μὴ δύνανται νὰ λειτουργήσωσι μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ζωηρότητος, ἀπονάρκοῦνται. Τὰ ἑρπετὰ γεννῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ᾠά, τίκτουσι δὲ ταῦτα εἰς θέσεις προφυλαγμένας ἢ ἐντὸς ὀπῶν τῆς γῆς, ὅπου ἐκκολάπτονται διὰ τῆς θερμότητος τοῦ ἀέρος ἢ τοῦ ἐδάφους. Τινῶν ὅμως σαυρῶν καὶ ὄφεων τὰ ᾠὰ παραμένουσιν ἐντὸς τοῦ μητρικοῦ σώματος, μέχρις οὗ σχηματισθῇ καὶ διαμορφωθῇ τελείως τὸ ἐν αὐτοῖς ἔμβρυον, κατὰ δὲ τὴν στιγμὴν τῆς φωτοκίας ἐξέρχεται ἀμέσως ἐκ τοῦ ᾠοῦ ζῶν τὸ νεογνόν· διὸ καὶ ἐκλήθησαν τὰ τοιαῦτα ἑρπετὰ *ζωοτόκα*.

ἑρπετοδρυάς (Herpetodryas). Ὄφις ἀνιοβόλος τῆς ὁμοιογενείας τῶν κολουβριδῶν. Ζῶσιν ἐπὶ τῶν δένδρων, τρεφόμενοι ἰδίως ἐξ ὄφεων καὶ βατράχων. *Ἑ. ἡ καστανόχρους* ἀπαντᾶται εἰς τὴν Ν. Ἀμερικήν, ἔχει μῆκος 1,50 μ. καὶ χρῶμα ἄνω καστανόχρουν, ὁποκάτω ὑποκίτρινον.

ἑρπετολογία. Κλάδος τῆς Ζωολογίας ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἔρευναν τῶν ἑρπετῶν. Εἶνε ἐπιστήμη νεωτάτη, τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, μὴ ἔχουσα νὰ ἐπιδείξῃ ἀξίας λόγου ἐρεύνας.

ἕρπης (ὁ). Πάθησις χαρακτηριζομένη ὑπὸ ἐξανθήσεως φυσαλλίδων ὑγρῶν ἐπὶ βάσεως ἐρυθρᾶς εἰς τὸ δέρμα καὶ ὀφειλομένη εἰς γενικὴν λοίμωξιν ἢ εἰς δυσκρασίαν ἑρπητικήν. Παραλλαγὴ ταύτης εἶνε ὁ *ζωστὴρ ἕρπης*, τροφονευρικὴ πάθησις μὲ φυσαλλίδας καὶ ἔντονον νευραλγίαν κατὰ τὴν διαδρομὴν νεύρου τινὸς καὶ ἰδίως τῶν μεσοπλευρίων τοῦ θώρακος.

ἑρπηστής (Herpestes) ἢ καὶ **μαγκοῦστα.** Θηλα-

1. Κεράστης ὁ αἰγυπτιακός ἢ κερασφόρος.— 2. Ὀξυβελὴς ὁ λεμκρός.— 3. Βόας ὁ συφιγκτήρ.— 4. Στεφανίσκη ἢ λεία ἢ αὐστριακή.— 5. Ἔχιδνα ἡ κοινή.— 6. Ἔλαφ ὁ κορηλλισχρους.— 7. Καλαμίτης τῆς Ἰσθμ.: — 8. Δίφας ἢ δενδροφιλίσχ.— 9. Κίνυγκτης ἢ ἀνηκόνδας ὁ μυοθήρας.— 10 Κοιλόπελτις ἢ σαυροειδής.— 11. Γαρθοφις.— 12. Σηπεδὼν ὁ αἱμαχάτης.— 13. Γρωπιδοντοτος ὁ φίλιθρος.— 14. Ζαμενής.— 15. Ἔμυδα.— 16. Κίνιξ.— 17. Χέλυς ἢ χρυσωτὴ ἢ ματαμάτα.— καλος.— 23. Πλατυδάκτυλος (γέκω) ὁ τοιχεδρόμος.— 24. Μαλάξ.— 25. Τρέτων ὁ μαμμοδώδης.— 26. Συλμανδρίνη ἢ διαπτροφόρος.— 27. Μονίτωρ ἢ βαρᾶνος ὁ κοινός.— 28. Ἰγουάνης ὁ σωματίας.— 29. Βαρᾶνος ὁ ὀβριδόσωμος ἢ σαπτὴ.— 30. Βάτραχοι: Α ὁ πυρρὸς ἢ πλατύφρινος, Β ὁ κόκκινητος ἢ μακροσκελής.— 31. Γαμφοστεφάνη.— 32. Ἰξαλος.— 33. Κυστιγναθος.— 34. Ραχοφόρος ἢ βατραχος ὁ ἰατάμενος.

1. Χαμαιλέων ὁ κρανοφόρος.—2. Χαμαιλέων ὁ κοινός.—3. Χαμαιλέων ὁ τριαιχμος.—4. Σαύρα ἡ τειχική.—5 καὶ 6. Χλομυδόσαυροι ὧν ὁ πρῶτος ἔχει τεταμένην τὴν δερματίνην πτυχήν.—7 Γαβιάλης τοῦ Γάγγου ἢ κροκόδειλος ὁ μακρόρυγχος.—8. Ἔχιδνα ἡ ρινόκερως.—9. Ἑρπετοδρυάς.—10. Ἔλαφις.—11. Πύθων —12. Νάϊα —13. Κεράστης —14. Τυφλίνος.—15. Ἔχις.—16. Ἀμφίσβαινα.—17. Τροπιδόνοτος ἢ ὑδρέχιδνα.—18. Σαύρα ἡ ὀφθαλμωτή.—19. Σφηνόδους ἢ χαττερία ἡ στικτή.—20. Ἡλιαυδάκτυλος.—21. Ἡμιδάκτυλος.—22. Πτυχόζωον.—23. Βάτραχος ὁ πυρρός.—24. Βομβινάτωρ.—25. Κύκλουρος.—26. Βασιλίσκος ὁ ἀμερικανικός.—27. Δράκων ὁ ἱπτάμενος —28. Ἠγλαμύς.—29. Ἡλάτωρ —30. Χελώνη ἡ κεραμωτή.—31. Δερματόχελυς.—32. Ἀκρόχορδος.

στικὸν σαρκοφάγον ἐκ τῶν μοσχογαλιδῶν. Σῶμα προμεμηκυσμένον καὶ κυλινδρικόν, κεφαλὴ μικρά, σκέλη χαμηλά, ρύγχος ὀξύ, ὄνυχες ἀμβλεῖς καὶ οὐχὶ ἀνασταλτοί, οὐρὰ κωνική, τρίχωμα τραχὺ καὶ μακρότριχον. Ζῶσιν ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀσίᾳ, ἓν δὲ εἶδος καὶ ἐν Εὐρώπῃ, καὶ τρέφονται ἐκ πτηνῶν, ποντικῶν καὶ ἐντόμων. Τὰ σημαντικώτερα εἴδη εἶνε *ἑρπηστὴς ὁ ἰχνεύμων*, ὁ περίφημος μῦς τῶν Φαραώ (βλ. *ἰχνεύμων*).

ἑρπητικὴ δυσκρασία, ἑρπητισμός. Παραλλαγὴ ἀρθριτικῆς διαθέσεως μὲ τάσιν ἐντοπίσεως ἀνὰ τὸ δέρμα.

Ἑρρέρα (Herrera). 1) *Φερδινάνδος δὲ Ἑ.*, ἐπονομαζόμενος ὁ *Θεῖος (el Divino)*. Ἱσπανὸς ποιητής, ἐκ Σεβίλλης (1543-1597). Ἔγραψε σονέττα, τρίστιχα καὶ ἄλλα ποιήματα, ἐμπνευσθέντα ἐκ τῆς μούσης τοῦ Πετράρχου καὶ ἐκ ποιημάτων ἐπικοῦ ἢ ἱστορικοῦ θέματος. Πεζά: «Περιγραφὴ τοῦ πολέμου ἐν Κύπρῳ» καὶ τὰ «Σχόλια εἰς τὰ ἔργα τοῦ Γαρθιλάσο».—2) *Φραγκίσκος δὲ Ἑ.*, ὁ ἐπονομαζόμενος ὁ *Πρεσβύτερος (el Viejo)*. Ἱσπανὸς ἱστορικὸς ζωγράφος (1576-1656), θεωρούμενος ὡς ἱδρυτὴς νέας ἐθνικῆς ζωγραφικῆς σχολῆς ἐν Ἱσπανίᾳ. Κυριώτερα ἔργα του: «Ἡ Δευτέρα Παρουσία» ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου ἐν Σεβίλλῃ, «Ὁ ἅγιος Βασίλειος» κ.ἄ. Ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ Βελάσκεθ (βλ.λ.).—3) *Φραγκίσκος δὲ Ἑ.*, ἐπονομαζόμενος *ὁ Νεώτερος (el Joven)*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ζωγράφος καὶ ἀρχιτέκτων(1622-1685). Εἰκόνες του εὑρίσκονται ἐν Μαδρίτῃ καὶ Σεβίλλῃ.

Ἑρριέττα Ἄννα. Δούκισσα τῆς Ὀρλεάνης, θυγάτηρ Καρόλου τοῦ Α' τῆς Ἀγγλίας (1644 - 1670). Ἐνυμφεύθη τὸν ἀδελφὸν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', δοῦκα τῆς Ὀρλεάνης. Ἠγάπα τὰ γράμματα καὶ ὑπεστήριξε τοὺς μεγάλους Γάλλους συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Βουαλώ, Μολιέρον, Ρακίναν καὶ Βοσσουέτον. Ἐπέτυχε τὴν σύναψιν συμμαχίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας κατὰ τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν.

Ἑρριέττα Μαρία. Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας (1609-1665), θυγάτηρ τοῦ Ἕρρίκου Δ' τῆς Γαλλίας. Τῷ 1625 ἐνυμφεύθη τὸν Κάρολον Α' τῆς Ἀγγλίας. Ὑποστηρίζουσα ἐμφανῶς τὸν Καθολικισμόν, προεκάλεσεν ἀντίδρασιν τῶν Διαμαρτυρομένων, ἥτις ὠξύνθη λόγῳ τῶν αὐταρχικῶν πράξεων τοῦ Καρόλου. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν καρατόμησιν τοῦ συζύγου της ἔζησεν ἐν Γαλλίᾳ.

Ἕρρῖκος. Ὄνομα γερμανικὸν (Heinrich, ἐκ τοῦ Heimrich, σημαίνοντος κύριος τῆς πατρίδος, ἀγγλιστὶ Henry, γαλλ. Henri, ἱσπαν. Enrique), ὅπερ φέρουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ πολλοὶ ἡγεμόνες.

Ἕρρῖκος. Ὄνομα πολλῶν βασιλέων τῆς Ἀγγλίας. 1) *Ἕρρῖκος Α'* (1058 - 1135). Τέταρτος υἱὸς Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ. Ηὔξησε τὸ κράτος του διὰ τῆς προσκτήσεως τῆς Νορμανδίας.—2) *Ἕρρῖκος Β'* (1133-1189). Ὄγγονος τοῦ προηγουμένου καὶ διάδοχος αὐτοῦ, ἀνήλικος κατὰ τὸν θάνατόν του, δὲν κατέλαβε τὸν θρόνον, εἰς ὃν ἀνῆλθεν ὁ θεῖός του Στέφανος. Μετὰ μακρὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ Στέφανος ἀνεγνώρισεν ὡς διάδοχον τὸν Ἑ., ὅστις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1154. Ἐκτὸς τοῦ βασιλείου τῆς Ἀγγλίας, ἐκληρονόμησε τὴν Ἀνδεγαυΐαν, Μαΐνην καὶ Τουραίνην ἐν Γαλλίᾳ, κτήσεις τοῦ πατρός του, διὰ δὲ τοῦ γάμου του μὲ πριγκίπισσαν τῆς Ἀκουτανίας, ἔλαβε τὴν χώραν ταύτην, γενόμενος οὕτω κύριος ὁλοκλήρου τῆς Δυτικῆς Γαλλίας. Εἰς τὸ κράτος του προσέθεσεν εἶτα καὶ τὴν Ἰρλανδίαν. Εἶνε ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἀγγλικῆς δυναστείας τῶν Πλανταγενετῶν. — 3) *Ἕρρῖκος Γ'* (1207 - 1272). Ὄγγονος τοῦ προηγουμένου. Ἀνῆλθε τῷ 1216 εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ ἐπιτροπείαν. Πρῶτος αὐτὸς ἐκάλεσεν εἰς συνέλευσιν ἀντιπροσώπους τῶν πόλεων, θέσας οὕτω τὰς βάσεις τῆς μετέπειτα Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων. Κατήργησε τὸν Μέγαν Χάρτην τῶν Ἐλευθεριῶν, ἀλλ' ἐξέγερσις τοῦ λαοῦ ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ.—3) *Ἕρρῖκος Δ'* (1367-1413). Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον δι' ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Ριχάρδου Β' (1399). Κατέστειλε πολλὰς ἐπαναστάσεις διὰ μέτρων σκληρῶν.—5) *Ἕρρῖκος Ε'* (1387-1422). Διάδοχος τοῦ προηγουμένου. Ἐνίκησε τοὺς Γάλλους ἐν Ἀζενκούρ (1415) καὶ κατέλαβε τοὺς Παρισίους. Ὁ γάμος του μὲ τὴν Αἰκατερίνην, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, κατέστησεν αὐτὸν διάδοχον καὶ τοῦ γαλλικοῦ θρόνου.—6) *Ἕρρῖκος Ϛ'* (1421-1471). Ἀνεκηρύχθη μονοετὴς βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, μετὰ ἓν δὲ ἔτος, θανόντος τοῦ πάππου του, καὶ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὅπου ὅμως ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ θεῖος του Κάρολος Ζ'. Ἤοχισεν οὕτω νέος ἀγλλογαλλικὸς πόλεμος, λήξας μὲ τὴν ἀπώλειαν ὅλων τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἀγγλικῶν κτήσεων, ἐκτὸς τοῦ Καλαί. Μετὰ τὴν ἧτταν ταύτην, ἐξερράγη ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπανάστασις τῶν ὀπαδῶν τοῦ κλάδου τῆς Ὑόρκης ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἥτις καλεῖται πόλεμος τῶν Δύο Ῥόδων, ἐδολοφονήθη ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Λονδίνου.—7) *Ἕρρῖκος Ζ'* (1457-1509). Ἐπ' αὐτοῦ ἔληξεν ὁ πόλεμος τῶν Δύο Ῥόδων (1485). Εἶνε ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Τουδώρ.—8) *Ἕρρῖκος Η'* (1491-1547). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὃν διεδέχθη τῷ 1509. Ἀνεμίχθη εἰς τοὺς ἠπειρωτικοὺς πολέμους, ἀλλ' ἀπεσύρθη ἐγκαίρως αὐτῶν. Ἐπιθυμῶν νὰ διαζευχθῇ τὴν σύζυγόν του Αἰκατερίνην τὴν Ἀραγωνικὴν καὶ μὴ ἐπιτυγχάνων διάλυσιν τοῦ γάμου του παρὰ τοῦ πάπα, ἐκήρυξεν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τούτου τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας, ἔλαβε παρ' αὐτῆς τὸ διαζύγιον καὶ συνεζεύχθη τὴν *Ἄνναν Βόλεϋν* (βλ.λ.). Μετὰ ταύτην ἔλαβεν 4 ἔτι συζύγους. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο ἡ ἕνωσις τῆς Οὐαλλίας εἰς ἓν βασίλειον μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Ἰρλανδίας.

Ἑρπηστής

Ἕρρῖκος. Ὄνομα πολλῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας. 1) *Ἕρρῖκος Α'* (1008-1060). Διεδέχθη τῷ 1031 τὸν πατέρα του Ροβέρτον. Διεξήγαγε πολλοὺς πολέμους πρὸς τὸ δουκᾶτον τῆς Νορμανδίας.—2) *Ἕρρῖκος Β'* (1519-1559). Διεδέχθη τῷ 1547 τὸν πατέρα του Φραγκίσκον Α'. Σύζυγος αὐτοῦ ἦτο ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων. Τοῦ πνεύματός του ἐκυριάρχει ἡ εὐνοουμένη του Ἄρτεμις τοῦ Ποατιέ. Ἐπολέμησεν ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τοῦ Καρόλου Ε' ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Προτεσταντῶν, ἐνῷ αὐτὸς κατεδίωξεν ἐν Γαλλίᾳ τὸν Προτεσταντισμόν. Κατέλαβεν ἀπὸ τῶν Ἄγγλων τὸ Καλαί.—3) *Ἕρρῖκος Γ'* (1551-1589). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τῷ 1574 διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Κάρολον Θ'. Ἡ μήτηρ του τὸν ὥθησεν εἰς καταδίωξιν τῶν Οὐγενότων, ἧς ἕνεκα ἐξερράγη θρησκευτικὸς πόλεμος, λήξας μὲ ὑποχωρήσεις τοῦ βασιλέως. Προεκλήθη τότε ἀντίδρασις τῶν Καθολικῶν, ἐπανεστάτησαν δὲ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ δουκὸς Ἑροίκου τοῦ Γυίζ, ὅστις ὅμως ἐδολοφονήθη. Ὁ πάπας ἀνεθεμάτισε τὸν βασιλέα, οὗτος ὅμως

συμμαχήσας μὲ τὸν Ἑρρῖκον τῆς Ναβάρρας, ἀπέβη νικητής. Ἐδολοφονήθη ὑπό τινος Δομινικανοῦ, πρὶν εἰσέλθῃ εἰς Παρισίους.— 4) *Ἑρρῖκος Δ΄* (1553-1610). Διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ναβάρρας τὸν πατέρα του Ἀντώνιον. Ὑπεστήριξε τοὺς Οὐγενότους τῆς Γαλλίας καὶ ἐβοήθησε τὸν Ἑρρῖκον Γ΄ διὰ νὰ καταβάλῃ τοὺς ἐπαναστατήσαντας Καθολικούς. Μετὰ τὸν φόνον τούτου ἐκληρονόμησε τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας δικαιώματά του. Διὰ νὰ καταστῇ κύριος τῶν Παρισίων, μετέστη πρὸς τὸν Καθολικισμόν, ἀνεγνωρίσθη δὲ τότε βασιλεύς. Διά τοῦ διατάγματος τῆς Νάντης παρέσχεν ἐλευθερίας εἰς τοὺς Οὐγενότους. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ Καθολικοῦ Ραβαγιάκ.— 5) *Ἑρρῖκος*. κόμις τοῦ Σαμβώρ, φερόμενος ὡς Ἑρρῖκος Ε΄ (1820-1883). Ἔγγονος τοῦ Καρόλου Ι΄. Μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν πόλεμον 1870-1871 προσεφέρθη εἰς αὐτὸν ὁ θρόνος, ἀλλ᾽ ὁ Ἑ. δὲν ἐδέχθη μὴ ἐγκριθείσης τῆς ἀξιώσεώς του ὅπως καθιερωθῇ πάλιν ἡ λευκὴ σημαία τῶν Βουρβώνων.

Ἑρρῖκος. Ὄνομα πολλῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας. 1) *Ἑρρῖκος Α΄, ὁ Ὀρνιοθήρας* (876-936), αὐτοκράτωρ ἀπὸ 919· ἀποκατέστησε τὴν ἑνότητα τοῦ κράτους, κατέλαβε τὴν Λωρραίνην καὶ ἐνίκησε τοὺς Οὔγγρους, τοὺς Δανοὺς καὶ τοὺς Σλαύους.—2) *Ἑρρῖκος Β΄, ὁ Ἅγιος* (973-1024). Αὐτοκράτωρ ἀπὸ 1002. Κατέβαλε τοὺς Βοημοὺς καὶ ἐκυρίευσε τὴν ἄνω Ἰταλίαν. Ἐπετέθη ἐπίσης κατὰ τῶν ἐν τῇ νοτίῳ Ἰταλίᾳ βυζαντινῶν κτήσεων, ἀλλ᾽ ὑπεχρεώθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰ σχέδιά του περὶ καταλήψεως αὐτῶν. Ἀνεκηρύχθη ἅγιος ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.—3) *Ἑρρῖκος Γ΄* (1017-1056). Διεδέχθη τῷ 1039 τὸν πατέρα του Κορράδον Β΄. Κατέβαλε τοὺς τείνοντας πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ αὐτοκράτορος δοῦκας καὶ ἐπενέβη εἰς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ, αὐτὸς ὑποδείξας πάπας καὶ ἐπιβαλὼν τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐκλογῆς των ὡς ὅρον τῆς νομιμότητος αὐτῆς.—4) *Ἑρρῖκος Δ΄* (1050-1106). Υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ προηγουμένου. Διεξήγαγε μακροὺς πολέμους κατὰ τοῦ πάπα Γρηγορίου Ζ΄, ἀλλ᾽ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων ὑπεχρεώθη νὰ ταπεινωθῇ πρὸ αὐτοῦ ἐν Κανόσσῃ (1077) διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συγγνώμην του. Κατέβαλεν εἶτα ἐπανάστασιν ἐν Γερμανίᾳ, ἐπειδὴ δὲ ὁ πάπας εἶχεν εὐνοήσει τοὺς ἐχθροὺς του, ἐκηρύχθη πάλιν κατ᾽ αὐτοῦ, εἰσέβαλεν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐγκατέστησε νέον πάπαν. Τῷ 1105 ὑπεχρεώθη νὰ παραιτηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατήσαντος υἱοῦ του, τοῦ κατόπιν Ἑρρίκου Ε΄.—5) *Ἑρρῖκος Ε΄* (1081-1125). Κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ἐκθρονίσας τὸν πατέρα του Ἑρρῖκον Δ΄. Διεξήγαγε πόλεμον κατὰ τοῦ πάπα Πασχαλίου Β΄, ἐπέβαλεν εἰς τὸν πάπαν Κάλιξτον Β΄ συνθήκην, καθ᾽ ἣν οἱ τιμαριοῦχοι ἐπίσκοποι ὤφειλον νὰ λαμβάνωσι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς των.—6) *Ἑρρῖκος Ϛ΄, ὁ Σκληρός* (1165-1197). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Φρειδερῖκον Α΄ Βαρβαρόσσαν (1190) καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνεψιοῦ του Γουλιέλμου Β΄ ἐκληρονόμησε καὶ τὸ βασίλειον τῆς Σικελίας· ὑπὸ τὴν ἰδιότητα βασιλέως τῶν Νορμανδῶν ἠξίωσε τὰς ἄλλοτε καταληφθείσας ὑπὸ τούτων Ἤπειρον καὶ Μακεδονίαν, πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πολέμου, τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἐδέχθη νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν πληρωμὴν φόρου, ὅστις ὅμως ἐπὶ βραχὺ μόνον κατεβλήθη.—7) *Ἑρρῖκος Ζ΄* (1269-1313). Πρὸ τῆς ἐκλογῆς του ὡς αὐτοκράτορος (1308) ἦτο δοὺξ τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐπενέβη εἰς τὰ ἰταλικὰ πράγματα καὶ ἐκυρίευσε (1312) τὴν Ρώμην. Ἀπέθανε πιθανῶς ἐκ δηλητηρίου.

Ἑρρῖκος. Ὄνομα βασιλέων ιτῆς Καστίλλης. 1) *Ἑρρῖκος Α΄* (1202-1217). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Ἀλφόνσον Η΄ καὶ ἐβασίλευσεν ὑπὸ κηδεμονίαν. Ἐφονεύθη ἐκ τυχαίου δυστυχήματος.— 2) *Ἑρρῖκος Β΄, ὁ Μεγαλοπρεπής* (1333-1379). Κατέλαβε τὴν ἀρχὴν τῷ 1369 ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Πέτρου τοῦ Ὠμοῦ, ὃν καὶ ἰδιοχείρως ἐφόνευσεν.—3) *Ἑρρῖκος Γ΄* (1379-1406). Ἀποκατέστησε τὴν τάξιν εἰς τὰς ἀναρχουμένας ἐπαρχίας καὶ ἐταπείνωσε τοὺς εὐγενεῖς.—4) *Ἑρρῖκος Δ΄* (1425-1474). Διεδέχθη τῷ 1454 τὸν πατέρα του Ἰωάννην Β΄. Θελήσας νὰ στερήσῃ τὴν ἀδελφήν του Ἰσαβέλλαν τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων της, προεκάλεσεν ἐμφύλιον πόλεμον.

Ἑρρῖκος. Ὄνομα βασιλέων τῆς Πορτογαλίας. 1) *Ἑρρῖκος ὁ Βουργούνδιος* (1057-1112). Υἱὸς τοῦ δουκὸς Ἑρρίκου τῆς Βουργουνδίας, ἐπολέμησε κατὰ τῶν Μαυριτανῶν.—2) *Ἑρρῖκος Α΄* (1512-1580). Ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Σεβαστιανοῦ, ἐκλήθη μετὰ τὸν θάνατον τούτου (1578) εἰς τὸν θρόνον, μολονότι κληρικός.

Ἑρρῖκος. Ὄνομα Λατίνων ἡγεμόνων ἐν Ἀνατολῇ. 1) *Ἑρρῖκος.* Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1174-1216). Μετέσχε τῆς τετάρτης Σταυροφορίας. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1205, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Βαλδουΐνου. Διεξήγαγε πολέμους πρὸς τὰ ἑλληνικὰ κράτη τῆς Νικαίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων.—2) *Ἑρρῖκος*, βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ. Μετέσχε τῆς τρίτης Σταυροφορίας. νυμφευθεὶς δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀμαλαρίχου Α΄ ἀνεκηρύχθη βασιλεύς. Ἀπέθανε τῷ 1197.—3) *Ἑρρῖκος Α΄*, Λουζινιάν, βασιλεὺς τῆς Κύπρου. Βλ. *Λουζινιάν*.

Ἑρρῖκος ὁ Θαλασσοπόρος (1394-1460). Τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Α΄ τῆς Πορτογαλίας. Χάρις εἰς τὴν πρωτοβουλίαν του ἀνεκαλύφθησαν ζῶντος αὐτοῦ ἡ Μαδέρα (1419) αἱ νῆσοι τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου (1444) καὶ αἱ Ἀζόραι νῆσοι (1449) καὶ ἱδρύθη τὸ μέγα ὑπερθαλάσσιον ἀποικιακὸν κράτος τῆς Πορτογαλίας.

Ἑρρῖκος ὁ Λέων. Δοὺξ Βαυαρίας καὶ Σαξονίας (1129-1195). Ἐπανειλημμένως ἐπαναστατήσας κατὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς, ἐστερήθη τῶν κτήσεών του, τέλος δὲ ἀνέλαβε μικρὸν μόνον μέρος αὐτῶν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τοῦ Μονάχου.

Ἑρρίκουσαι καὶ **Ἐρικοῦσα.** Νησὶς κατὰ τὰ ΒΔ τῆς Κερκύρας, Α τῶν Ὀθωνῶν. Ὑψίστη κορυφὴ 131 μ. ὑ.ἐ.θ. Ἀποτελεῖ κοινότητα τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. 543.

ἕρρινα. Τὰ διὰ τοῦ κοιλώματος τῆς ρινὸς ἀντηχοῦντα σύμφωνα *μ* καὶ *ν*, ὡς καὶ τὸ *γ*, ὅταν ἠχῇ ὡς τὸ *ν* πρὸ δευτέρου *γ* ἢ πρὸ τῶν *κ* καὶ *χ*.

Ἑρριώ (Ἐδουάρδος Herriot). Γάλλος πολιτικός, σοσιαλιστής (1872-). Διετέλεσεν ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς καὶ πρωθυπουργός. Διασημότατος συγγραφεὺς καὶ εὐγλωττότατος ρήτωρ. Ἐκ τῶν ἔργων του, σπουδαιότερα εἶνε τὰ κοινωνικὰ περιεχομένου «Δρᾶν» καὶ «Δημιουργεῖν», ὧν τὸ τελευταῖον περιλαμβάνει τὸ πρόγραμμα του περὶ ἀναδημιουργίας τῆς Γαλλίας μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Ἕρς (Ἰωάννης Σαμουὴλ Ersch). Γερμανὸς λόγιος, ἱδρυτὴς τῆς νεωτέρας γερμανικῆς βιβλιογραφίας (1766-1828). Ἐκτὸς πολλῶν βιβλιογραφιῶν κ.ἄ., ἤρχισε συντάσσων μετὰ τοῦ Γροῦβερ τὴν «Γενικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν», ἧς οἱ ὀκτὼ τόμοι ἀφορῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐρσέκα. Ἕδρα τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, ἐν τῷ τμήματι τῆς Βορείου Ἠπείρου, τῷ περιληφθέντι

εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ΒΔ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας Κονίτσης. Κάτ. 400.

Ἕρσελος ἢ **Χέρσελ** (Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Herschel). Ἄγγλος ἀστρονόμος γερμανικῆς καταγωγῆς, ὁ μεγαλύτερος παρατηρητὴς τοῦ οὐρανοῦ (1738-1822)· αὐτὸς ὁ ἴδιος κατεσκεύασε διαδοχικῶς τὰ τηλεσκόπια διὰ τῶν ὁποίων ἀνεκάλυψε τὸν πλανήτην Οὐρανόν, δύο δορυφόρους αὐτοῦ καὶ δύο δορυφόρους τοῦ Κρόνου, ἐμελέτησε τὸν δακτύλιον τοῦ Κρόνου καὶ κατέγινεν εἰς τὴν μελέτην τῶν νεφελωμάτων καὶ τοῦ Γαλαξίου, τῶν περιοδικῶν καὶ τῶν διπλῶν ἀστέρων· ἔδρε δὲ πρῶτος τὴν κίνησιν τοῦ Ἡλίου εἰς τὸ διάστημα.

Ἐρσιλία (Hersilia). Μία τῶν Σαβίνων αἱτινες κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν παράδοσιν ἀνηρπάγησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, γενομένη κατά τινας σύζυγος τοῦ Ρωμύλου.

Ἔρσκιν (Herskin). 1) *Θωμᾶς*, λόρδος. Σκῶτος δικηγόρος, φιλέλλην καὶ πολιτικὸς φιλελευθέρων ἀρχῶν (1750-1823). Ἀπὸ τοῦ 1783 μέλος τῆς βουλῆς. Ἐπέκρινε τὴν φιλοτουρκον πολιτικὴν τοῦ Λοδόνδερη κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη (1821-1822) τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐξῆρε τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων. Συνέγραψεν ἱστορίαν τοῦ πολέμου πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν Γαλλίαν.—2) *Ἐδουάρδος Μόρρις*. Ἄγγλος διπλωμάτης (1817-1883). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἀθήναις τῷ 1870, ὀνομαστὸς διὰ τὰς ἐπεμβάσεις αὐτοῦ παρὰ τῇ κυβερνήσει Θρ. Ζαΐμη κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ εἶτα τὸν φόνον τῶν ἐν Πικέρμι ὑπὸ τῆς συμμορίας Ἀρβανιτάκη συλληφθέντων Ἄγγλων περιηγητῶν τὴν 31 Μαρτίου τοῦ 1870.

Ἐρύθακος

Ἔρστεδ (Ἰωάννης Χριστιανὸς Oersted). Δανὸς φυσικὸς καὶ χημικὸς (1777-1851). Ἀνεκάλυψε τὸν ἠλεκτρομαγνητισμόν, ἔγραψε σχετικὰ ἔργα.

Ἔρτελ (Μάξιμος Ἰωσὴφ Örtel). Γερμανὸς ἰατρὸς (1835-1897). Κατέστη γνωστὸς διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἰδίας μεθόδου πρὸς θεραπείαν τῶν καρδιακῶν νοσημάτων διὰ βαθμιαίας διὰ σωματικῶν ἀσκήσεων τονώσεως τῆς καρδίας, ἀπομακρύνσεως ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν πληθωρικῶν ὑγρῶν διὰ τῆς ἐφιδρώσεως καὶ τῆς σημαντικῆς ἐλαττώσεως τῆς λήψεως ὕδατος ἢ ἄλλων ὑγρῶν.

Ἐρτογρὸλ ἡ Βιλετζίκ. Βιλαέτιον τῆς Τουρκίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, Β τοῦ Δορυλαίου (Ἐσκῆ-Σεχίρ) καὶ Α τῆς Προύσης. Ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Βιλετζίκ, ἐπιφάνειαν 4730 τ.χλμ. καὶ 114.045 κατ. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποτ. Σαγγαρίου.

Ἐρτογρὸλ βέης. Ἀρχηγὸς τουρκικῆς φυλῆς, ζήσας κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα, πατὴρ τοῦ Ὀσμάν, ἱδρυτοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας. Βοηθήσας κατὰ τῶν Μογγόλων τὸν στρατὸν τοῦ Σελτζουκίδου σουλτάνου Ἀλαεδδίν, ἔλαβε παρ᾽ αὐτοῦ τὸ ὄρος Ντουμανίτς (εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βιθυνικοῦ Ὀλύμπου) καὶ τὰς πέριξ τοῦ Σογοὺτ πεδιάδας, αὐτὸς δ᾽ ἀνέλαβε νὰ φυλάττῃ τὰ ὄρια. Μετὰ νέας ὑπηρεσίας ἔλαβε καὶ τὴν μικρὰν χώραν Πουζουνοὺ πλησίον τοῦ Ἐσκῆ-Σεχίρ. Ἀπέθανε περὶ τὸ ἔτος 1288. Ἐκ τῶν υἱῶν του, ὁ Ὀσμὰν ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας.

Ἐρτομούς. Χ. ἐπαρχ. Ἐορδαίας. Βλ. Ποντοκώμη.

Ἐρτσγεβίργε (Erzgebirge, ρωμ. Hercynii montes). Ὄρη τῆς Γερμανίας μεταξὺ Σαξονίας καὶ Βοημίας ἐκτεινόμενα ἀπὸ ΝΔ πρὸς ΒΑ ἐπὶ μήκους 125 χλμ., νοτίως τῆς Λειψίας καὶ τῆς Δρέσδης, ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἔλστερ μέχρι τοῦ ποτ. Ἔλβα. Καλύπτονται ἐπὶ πέντε μῆνας τοῦ ἔτους ὑπὸ πάγων καὶ τὸ κλῖμα εἶνε ψυχρόν. Ἐν τούτοις, λόγῳ τοῦ δασικοῦ καὶ τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου του, ὁ ὀρεινὸς ὄγκος κατοικεῖται πυκνῶς κατὰ τὰς κλιτύς του. Πολλαὶ μεταλλικαὶ πηγαί.

ἐρτσιανὰ κύματα. Ἠλεκτρικὰ κύματα μεγάλης πυκνότητος καὶ βραχέος κύματος (μέχρι 500.000.000 παλμοὶ κατὰ 1″, μὲ μῆκος κύματος 0,6 μ.), ὀνομασθέντα οὕτω ἐκ τοῦ ἀνακαλύψαντος αὐτὰ Γερμανοῦ φυσικοῦ Χέρτς.

ἐρυγὴ καὶ **ἐρευγμός.** Ἡ ἐκ τοῦ στομάχου ἀπότομος καὶ θορυβώδης διὰ τοῦ στόματος ἔξοδος ἀερίων.

ἐρύθακος ἢ **ἐρίθακος.** Πτηνὸν ξηροβατικὸν ἐκ τῶν κοσσυφιδῶν. Τὸ εἶδος *ἐ. ὁ ἐρυθρόλαιμος* ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Μῆκος 15 ἑκστ. Χρῶμα ἐλαιοκαστανόχρουν ἄνω καὶ λευκὸν κάτω· μέτωπον καὶ λαιμὸς κιτρινέρυθρα. Τρώγει ἔντομα καὶ σκώληκας.

Ἐρύθεια. Ἐν τῇ μυθολογίᾳ, μία τῶν Ἑσπερίδων νήσων· πρὸς δὲ χώρα τις μυθικὴ ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Δύσει, ἔνθα ἐβόσκοντο αἱ βόες τοῦ Γηρυόνου ὑπὸ τοῦ Ἐουρτίωνος.

ἐρύθημα. Ὑπεραιμικὴ ἐρυθρότης τοῦ δέρματος περιωρισμένη ἢ διάχυτος, παροδικὴ καὶ ἐξαλειφομένη ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ δακτύλου· ἐμφανίζεται ὡς σύμπτωμα διαφόρων λοιμωδῶν νόσων ἢ ὡς ἰδιοπαθὴς νόσος, οἷα τὸ *ὀζῶδες ἐ.*

Ἐρυθῖνοι. Λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας. Βλ. Κιζιλμπάσηδες.

ἐρυθρά. (*Ἰατρ.*) Λοιμώδης ἐξανθηματικὴ νόσος τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν ἰλαρὰν ἢ ὀστρακιάν, ἀλλὰ καλοήθης καὶ διακρινομένη ἐκ τῆς ἐξοδιήσεως τῶν ἀδένων.

Ἐρυθρὰ θάλασσα. Στενὴ καὶ ἐπιμήκης θάλασσα μεταξὺ Ἀραβίας καὶ ΒΑ. Ἀφρικῆς μὲ διεύθυνσιν ἀπὸ ΒΒΔ πρὸς ΝΝΑ, μήκους 2600 χλμ., ἀνωτάτου πλάτους 394 καὶ μικροτάτου 24 χλμ., συγκοινωνοῦσα μετὰ μὲν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Βάβ-ἐλ-Μανδέβ, μετὰ δὲ τῆς Μεσογείου διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Τὸ βόρειον ἄκρον αὐτῆς διχάζεται εἰς δύο βραχίονας ἀποτελοῦντας τοὺς κόλπους τοῦ Σουέζ καὶ Ἄκαβας (Αἰλανιτικόν). Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὠνομάζετο *Ἀράβιος κόλπος*, ἐνῷ Ἐρυθρὰ ὠνομάζετο τὸ Ἰνδικὸν πέλαγος τὸ κατὰ τὰ ΝΑ. παράλια τῆς Ἀραβίας. Τὸ ὄνομα ἔλαβε, φαίνεται, ἐκ τινων ζωοφύτων, τὰ ὁποῖα ἐνίοτε ἀπεπροληθῆ ἐπιπολάζουσιν εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς. Οὐδέποτε ἀνεπτύχθη εἰς αὐτὴν ἰδία ναυτικὴ κίνησις, διότι αἱ ἑκατέρωθεν χῶραι εἶνε ἀκατάλληλοι πρὸς τοῦτο. Μόνον ὡς δίοδος διὰ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ἐχρησίμευε καὶ χρησιμεύει ἡ Ἐ.

ἐρυθρὰ σημαία. Σύμβολον τοῦ σοσιαλισμοῦ. Γενικῶς τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ἐθεωρεῖτο ἀνέκαθεν σύμβολον τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλιστικῆς κινήσεως, ὡς τὸ μέλαν τῆς ἀναρχικῆς. Οἱ στίχοι τοῦ φέροντος τὸν τίτλον «Ἐρυθρὰ σημαία» σοσιαλιστικοῦ ᾄσματος ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Τζίμ Κόννελ καὶ ἐμελοποιήθησαν ὑπὸ Γράνβιλ Βάντον.

ἐρυθρὰ χρώματα. Τὰ χρωστικὰ σώματα τὰ χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν ζωγραφικὴν καὶ δι᾽ ἔγχρωμα ἐπιχρίσματα. Ταῦτα εἶνε ἢ ἀνόργανα ἢ ὀργανικά. Τὰ κυριώτερα ἀνόργανα εἶνε τὸ κινάβαρι καὶ τὸ μίνιον. Τὰ διὰ σιδήρου ἐρυθρὰ χρώματα ἔχουσι βάσιν τὸ ὀξείδιον τοῦ σιδήρου, ὅπως εἶνε τὸ *ἐρυθρὸν τοῦ Ἄρεως*, χρησιμοποιού-

μενον μόνον εἰς τὴν ζωγραφικήν. Τὸ *ἐρυθρὸν ἀντιμονίου* ἔχει ζωηρὸν ἐρυθρὸν χρῶμα καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ἄλλοτε. Τὸ *ἐρυθρὸν κοβαλτίου* εἶνε στερεὸν εἰς τὸ φῶς. Τὸ *ἐρυθρὸν τοῦ χρωμίου* ἢ *Ἀδριανουπόλεως* χρησιμοποιούμενον ὡς ἐλαιόχρωμα στεγνώνει ταχέως. Τὸ δὲ *ἐρυθρὸν καδμίου* ἔνεκα τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ τιμῆς δὲν χρησιμοποιεῖται. Τὰ ὀργανικὰ ἐρυθρὰ χρώματα εἶνε πάμπολλα, χρήσιμα εἰς τὴν βαφικὴν καὶ τὴν παρασκευὴν λακκῶν δι' ἐπιχρίσματα. Τοιαῦτα εἶνε τὸ *ἐρυθρὸν στερεόν*, διὰ τὸ ἔριον καὶ τὴν μέταξαν, τὸ *ἐρυθρὸν Κόγγου* διὰ τὸν βάμβακα καὶ τὸ *ἐρυθρὸν Μαγδάλας* διὰ τὴν μέταξαν.

Ἐρυθραί. Μία τῶν δώδεκα πόλεων τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἰωνίας, τῆς ὁποίας σημαντικώτατα ἀρείπια διεσώθησαν περὶ τὸ σημερινὸν χωρίον *Ἀνθρί*.

Ἐρυθραί (πρώην *Κοικούνι*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαρίδος. Κάτ. 3164.

Ἐρυθραία. 1) Χερσόνησος τῆς Ἰωνίας Δ τῆς Σμύρνης καὶ ἀπέναντι τῆς νήσου Χίου, μήκους 80 περίπου χλμ. Πόλεις: τὰ Βουρλᾶ, Σιβρὶ Χισάρ, Σιγαντζίκι, Γκιουλμπαξέ, Ἀλάτσατα, Τσεσμές (Κρήνη) καὶ τινες κῶμαι. Ἀρχαῖαι πόλεις ἐπ' αὐτῆς ἦσαν αἱ: Κλαζομεναί, Ἐρυθραί, Τέως, Λέβεδος καὶ Κολοφών. Ἀκρωτήρια ἔχει εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον τὸ Καραμπουρνοῦ (Μέλαινα ἄκρα τῶν ἀρχαίων), εἰς τὸ δυτικώτερον ἄκρον τὸ Ἀργεννον, νοτίως τὸ Κωρύκειον ἀκρωτήριον ἢ Κόρακας καὶ τὸ ἄκρωτ. Ὑψηλή.—2) (Eritrea) Χώρα ἐν τῇ ΒΑ. Ἀφρικῇ ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἰταλίαν. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀπ' Α, τῆς Γαλλικῆς Σομαλιλάνδης καὶ τῆς Ἀβησσυνίας πρὸς Ν καὶ τοῦ Ἀγγλο-αιγυπτιακοῦ Σουδὰν πρὸς Δ. Ἔχει ἔκτασιν 119.700 τ.χλμ. καὶ 402.793 κατ., ὧν 4680 Εὐρωπαῖοι, κυρίως Ἰταλοί. Ἡ παραλία ζώνη τῆς Ἐρυθραίας καταλέγεται μεταξὺ τῶν θερμοτάτων καὶ ξηροτάτων γηίνων περιοχῶν. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους καλύπτεται εἴτε ὑπὸ παχείας ἄμμου εἴτε ὑπὸ γυμνῶν βράχων. Μόνον ἐπὶ τοῦ ὑψιπέδου τῆς Ἐρυθραίας ὑπάρχουσι λειμῶνες καὶ εὔφοροι κοιλάδες. Οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ Β. μὲν τμῆμα εἶνε Μωαμεθανοὶ ἀραβικῆς καταγωγῆς, κατὰ τὸ ὑψίπεδον Ἀβησσυνοὶ Χριστιανοί, κατὰ τὸ Ν. δὲ τμῆμα Μωαμεθανοὶ Ἀφὰρ νομάδες. Ἡ χώρα παράγει δημητριακά, φοίνικας, βάμβακα, καπνὸν καὶ βανάνας καὶ ἔχει σημαντικὴν κτηνοτροφίαν. Παρὰ τὴν Μασάβαν καὶ τὸ πολύνησον Δαλὰκ διεξάγεται ἁλιεία μαργαριτῶν, τελευταίως δὲ ἀνεκαλύφθησαν πετρέλαιον καὶ φωσφορικὸν ἄλας. Πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας εἶνε ἡ *Ἀσμάρα*. Ἡ Ἐρυθραία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1882 καὶ 1889. Ἐπεχειρήθη τῷ 1895 ἡ αὔξησις τῆς ἰταλικῆς κτήσεως διὰ πολέμου πρὸς τὴν Ἀβησσυνίαν, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὐτὴ ἀπέτυχεν, ἠττηθέντων κατὰ τοῦτον τῶν Ἰταλῶν.

Ἐρυθραία
α κατατομὴ ἄνθους
β καρπός

Ἐρυθραία. Φυτὸν τῆς οἰκογενείας τῶν γεντιανοειδῶν. Τριάκοντα εἴδη, φυτὰ ποώδη, ἐτήσια, διετῆ ἢ πολυετῆ, τινὰ κοσμητικὰ καὶ φαρμακευτικά. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ χλωρίδι ἀπαντῶμεν πέντε εἴδη κοινῶς ὀνομαζόμενα *θερμοβότανα, θερμόχοοτα* ἢ *ἄλλες*, ὧν κοινότερον *ἐ. τὸ κενταύριον*, μικρὸν φυτὸν 15-20 ἑκστμ. ὕψους, μὲ βλαστὸν τετραγωνικόν, κλαδώδη, μὲ φύλλα ἀντίθετα, σταυροειδῶς τεταγμένα καὶ ἄνθη ροδόχροα. Χρησιμοποιεῖται ὡς τονωτικόν, ὀρεκτικὸν καὶ ἀντιπυρετικόν, ὠφέλιμον εἰς τὴν ἑλονοσίαν.

Ἐρυθραιμία. Πάθησις καθ' ἣν τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια εἶνε ὑπερμέτρως πολυπληθέστερα τῶν φυσιολογικῶν.

Ἐρύθρασμα. Δερματοπάθεια τῆς βουβωνομηρικῆς χώρας μὲ ἔντονον ἐρύθημα.

Ἐρυθρεῖον. Ἀρχ. ἀκρωτήριον ἐν τῇ ΝΑ. Κρήτῃ, πιθανῶς τὸ νῦν καλούμενον *Γούδουρας*.

Ἐρυθρῖνος. Ἰχθὺς ἐκ τῶν ἀκανθοπτέρων τελεοστέων, κν. **λιθρίνι** ἢ **λεθρίνι**. Ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων καὶ εὐγευστοτέρων προϊόντων τῆς Μεσογείου γενικῶς, ἰδιαιτέρως ὅμως τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Ἔχει χρῶμα ἐρυθρωπὸν καὶ φθάνει μέχρι 60 ἑκστμ. μήκους.

ἐρυθρογράφος. Ὁ ἐν τοῖς κώδιξι γράφων δι' ἐρυθρᾶς μελάνης τὰ διάκοσμα μεγάλα ἀρχικὰ γράμματα, ἐπίτιτλα καὶ ἄλλα ποικίλα κοσμήματα.

ἐρυθροδανοειδῆ. Οἰκογένεια φυτῶν. Βλ. **ρουβιοειδῆ**.

ἐρυθρόδανον. Φυτὸν ἐκ τῶν ρουβιοειδῶν. Κύριον εἶδος αὐτοῦ εἶνε τὸ *βαφικὸν ἐρυθρόδανον*, κν. *ριζάρι, ἀλιτζάρι*, τοῦ ὁποίου ἡ ρίζα περιέχει βαφικὴν ἐρυθρὰν οὐσίαν, τὴν ἀλιζαρίνην. Τοῦτο ἐκαλλιεργεῖτο ἄλλοτε εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' ἰδίως ἡ καλλιέργειά του εἶχεν ἐπεκταθῆ ἐν Ἀσίᾳ ἀπὸ Βουχάρας μέχρι Συρίας. Εἶτα ἡ καλλιέργεια μετετέθη εἰς τὴν Δ. Μικρασίαν, καὶ κέντρον ἐξαγωγῆς κατέστη ὁ λιμὴν τῆς Σμύρνης. Ἀφότου ὅμως ἐφευρέθη ἐν Γερμανίᾳ ἡ χημικὴ οὐσία ἀλιζαρίνη, τὸ ἐρυθρόδανον περιέπεσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ἀχρηστίαν.

Ἐρυθρόδερμοι. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἰθαγενῆ φυλὴν τῆς Ἀμερικῆς. Βλ. **ἀμερικανικὴ φυλή**.

ἐρυθροελάτη. Δένδρον κωνοφόρον, καλλωπιστικὸν καὶ δασικόν. Ἀειθαλές, εὐδοκιμοῦν εἰς ψυχρὰς χώρας. Τὸ ξύλον εἶνε πολύτιμον εἰς τὴν οἰκοδομικὴν καὶ τὴν ναυπηγίαν. Ὁ φλοιὸς ἐνίων εἰδῶν χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βυρσοδεψικήν, ἡ δὲ ρητίνη εἰς τὴν φαρμακευτικήν.

Ἐρυθρόδανον

ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα. Ἀρχαῖα ἀγγεῖα φέροντα ἐρυθρὰς εἰκόνας ἐπὶ μέλανος βάθους. Ἡ τέχνη αὐτῶν ἐμφανίζεται ἀπὸ τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ Ζ' αἰῶνος π.Χ., διαδεχομένη τὴν τῶν μελανομόρφων. Εἰς τὰ ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα σχεδιάζεται τὸ περίγραμμα τῆς μορφῆς, καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἀγγείου πληροῦται διὰ μέλανος στιλπνοῦ βερνικίου· αἱ δὲ λεπτομέρειαι τῶν ἐνδυμάτων κλ. σχεδιάζονται διὰ τοῦ χρωστῆρος.

ἐρυθρόξυλον. Φυτὸν ἐκ τῶν γερανικῶν. Κύριον εἶδος εἶνε *ἐ. τὸ κόκκα*, φυτὸν τοῦ Περοῦ, οὗ τὰ φύλλα μασώμενα ἀποτρέπουσι τὸν κάματον. Ἐκ τῶν φύλλων αὐτοῦ ἐξάγεται ἡ *κοκαΐνη*.

ἐρυθροπώγων. Ἑλληνικὴ μετάφρασις τῆς ἐπωνυμίας «Βαρβαρόσσας» (Βλ.λ.).

Ἐρυθρὸς ποταμός. 1) Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις (Red River), ὁ νοτιώτερος παραπόταμος τοῦ Μισισιπῆ. Μέγα μέρος τῶν ὑδάτων του χύνεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ διὰ τοῦ δεξιοῦ κλάδου του καὶ διὰ τῶν τεναγῶν. Ὁ ροῦς του

ἔχει μῆκος 2400 χλμ. περίπου.—2) Ποταμὸς τῆς Β. Ἀμερικῆς πηγάζων παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Μισισιπῆ, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν λιμνῶν τῆς Μιννεσότα. Χύνεται εἰς τὴν λίμνην Οὐΐννιπεγ μετὰ δοῦν 1100 χλμ. περίπου.

Ἐρυθρὸς Σταυρός. Ὀργάνωσις ὑγειονομικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ διεθνοῦς χαρακτῆρος, ἱδρυθεῖσα διὰ συνθήκης τῷ 1864, ἐδρεύουσα ἐν Γενεύῃ, δρῶσα ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἀπολαμβάνουσα ἐξαιρετικῶν προνομίων διὰ διεθνῶν συνθηκῶν. Διακριτικὸν σημεῖον εἶνε ὁ Σταυρός, ἐρυθρὸς ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους, φέρεται δὲ τοῦτο εἴτε ὡς σημαία, εἴτε ἐπὶ οἰκοδομημάτων ἢ ὀχημάτων καὶ ἐγκαταστάσεων τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας, ἐπίσης δὲ ὡς ταινία ἐπὶ τῆς χειρός. Ἐν Τουρκίᾳ ὁ Ἐ. Σ. ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς «Ἐρυθρᾶς Ἡμισελήνου».

Ἔρυξ

Ἐρυθροχίτωνες (Camicie Rosse). Οἱ ἄλλως γαριβαλδινοί, οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Γαριβάλδη, ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ χιτῶνος ὃν ἔφερον.

ἐρυθροφία. Πρόσκαιρος ὀπτικὴ ἀνωμαλία, καθ' ἣν τὰ ἀντικείμενα ὁρῶνται ἐρυθρά.

Ἐρυμανθία (πρώην *Τουρκοχώρι*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 278.

Ἐρυμάνθιος κάπρος. Μυθολογούμενος τεράστιος ἀγριόχοιρος, ὃν ἡ Ἄρτεμις ἀπέστειλεν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὄρους Ἐρυμάνθου τῆς Ἀρκαδίας, ἔνθα κατέστρεφε τὰς ἀγέλας τῆς Ψωφίδος εἰς τὰς φάραγγας τῆς Λαμπείας. Τοῦτον διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Εὐρυσθέως ἔφερε ζῶντα εἰς Τίρυνθα ὁ Ἡρακλῆς.

Ἐρύμανθος. Ὄροσειρὰ ἐν τοῖς ὁρίοις Ἀχαΐας, Ἠλείας καὶ Καλαβρύτων μὲ μεγάλας διακλαδώσεις καὶ κορυφάς, ἐκτεινομένη ἀπ' Α πρὸς Δ, ἀπὸ τῆς νῦν Κερτέζης μέχρι τῆς νῦν Προστοβίτσης, ἔχουσα καὶ εἰδικὰ κατὰ τόπους ὀνόματα.

Ἔρυξ. Ὄρος ὕψους 751 μ. κατὰ τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς Σικελίας (νῦν **Μόντε Σὰν-Τζουλιάνο**), ὡς καὶ πόλις κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἔκειτο ναὸς τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ πόλις κατεσκάφη τῷ 268 π.Χ. ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, ἀλλ' ἐπανιδρύθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Σώζονται ἐρείπια αὐτῆς.

ἔρυξ (ὁ· Eryx). Ἀνιοβόλος ὄφις, συνήθης ἐντὸς τῆς ἄμμου εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας.

ἐρυσίβη (ἡ· erysiphe). Μικρομύκης, παρασιτῶν ἐπὶ πλείστων φυτῶν καὶ προξενῶν σημαντικὰς ζημίας. Κν. λέγεται κατὰ τόπους **στάχτη, καπνιά, συρίκι, σύρικας, σιναπίδι, μπάστρα**. Τὸ εἶδος *ἐρυσίβη ἡ κοινὴ* προσβάλλει πάντα τὰ κολοκυνθοειδῆ καὶ πολλὰ τῶν χεδροπῶν καὶ σταυρανθῶν, καλύπτει δὲ ὑπὸ μορφὴν χνοωδῶν λευκῶν ἢ ὑπολεύκων κηλίδων ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ προσβαλλομένου φύλλου ἢ καρποῦ. *Ἐρυσίβη ἡ τῶν σιτηρῶν* παρασιτεῖ ἐπὶ τῶν σιτηρῶν, ἰδίως τῆς κριθῆς, ἐν γένει δὲ ἐπὶ τῶν ἀγρωστοειδῶν τῶν λειμώνων, προκαλοῦσα τὴν ἀσθένειαν *στάχτιασμα* τῶν σιτηρῶν. Καταπολεμεῖται διὰ θείου.

ἐρυσιβώδης ὄλυρα ἢ **σίκαλις.** Νοσηρὰ ἀλλοίωσις τοῦ κόκκου σιτηρῶν καὶ ἰδίως τῆς σικάλεως ἐκ τῆς ἐπιδράσεως ἀσκομύκητος. ‖ Φάρμακον αἱμοστατικόν, ἐξ οὗ παράγεται καὶ ἡ ἐργοτίνη.

ἐρύσιμον. Φυτὸν ἐκ τῶν σταυρανθῶν, οὗ ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη, ποώδη, ἐτήσια, διετῆ καὶ πολυετῆ, κν. **ἄγριο κάρδαμο**.

ἐρυσίπελας (τὸ· κν. **ἀνεμοπύρωμα**). Ὀξεῖα λοιμώδης πάθησις στρεπτοκοκκικὴ ἀναπτύσσουσα μετὰ πυρετοῦ καὶ ἄλλων γενικῶν φαινομένων καὶ φλεγμονὴν τοῦ δέρματος ἔντονον βαθμηδὸν ἐξαπλουμένην μὲ ἐρυθρότητα ἐξέχουσαν τοῦ πέριξ ὑγιοῦς δέρματος. Ἡ νόσος εἶνε λίαν μεταδοτὴ καὶ γενᾶται ἐκ μολύνσεως τραύματος ἔστω καὶ ἐλαχίστου ἢ ἀμυχῆς ἁπλῆς.

Ἐρυσίχθων. 1) Θεσσαλὸς ἥρως, υἱὸς τοῦ Τριόπα ἢ τοῦ Μυρμιδόνος. Κατέκοψε τὸ παρὰ τὸ *Δώτιον* ἱερὸν ἄλσος τῆς Δήμητρος ὅπως οἰκοδομήσῃ αἴθουσαν συμποσίων. Ἡ Δημήτηρ ἐτιμώρησε μὲ ἀκόρεστον βουλιμίαν τὸν ἱερόσυλον, ὅστις κατέφαγε τέλος ἑαυτόν. — 2) Ἀθηναῖος ἥρως, υἱὸς τοῦ Κέκροπος καὶ τῆς Ἀγραύλου.

Ἔρφοι. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης). Κάτ. 244.

Ἐρφούρτη (Erfut). Π. τῆς Γερμανίας ἐν τῇ πρωσσικῇ Σαξονίᾳ, πρωτ. ὁμων. ἐπαρχίας, ἐπὶ τοῦ ποτ. Γέρα. Κάτ. 136.589. Ἀκαδημία μετὰ βιβλιοθήκης 110.000 τόμων καὶ 7000 χειρογράφων. Μεγάλη βιομηχανία.

Ἔρω (Hérault). 1) Ποτ. τῆς Ν. Γαλλίας, πηγάζων ἐκ τῶν Σεβεννῶν καὶ ἐκβάλλων μετὰ ροῦν 120 χλμ. εἰς τὴν Μεσόγειον.—2) Νομὸς τῆς Γαλλίας, διαρρεόμενος ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ παρὰ τὴν Μεσόγειον, ἔχων ἔκτασιν 6220 τ.χλμ. καὶ 500.000 κατοίκους. Πρωτ. *Μομπελλιέ*.

ἐρώδιον ἢ **ἐρωδιός.** Φυτὸν ἐκ τῶν γερανιοειδῶν οὗ ὑπάρχουσιν 65 εἴδη τῶν εὐκράτων χωρῶν, φυτὰ ποώδη καὶ φρυγανώδη, τινὰ κοσμητικά, ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ *γεράνια*. Ἐκ τῶν εἰδῶν του γνωστότερα ἐν Ἑλλάδι *ἐρωδιὸς ὁ μόσχοσμος*, κν. *μοσχολάχανο*, *ἐ. ὁ μαλαχοειδής*, *ἐρωδιὸς τὸ ψευδοκώνειον* κν. *καλόγερος*.

Ἐρωδιός

ἐρωδιός (ὁ· ardea). Γένος πτηνῶν ἑλοβίων. Ἔχουσι τὸ ράμφος πολὺ μακρότερον τοῦ λαιμοῦ, εὐθὺ καὶ αἰχμηρόν, οὐρὰν βραχεῖαν, ἐκ δώδεκα πτερῶν. *Ἐ. ὁ τεφρόχρους*, κν. *ψαροφάγος ἢ τρυγονοσύρτης* ἢ *τρυγονοκράκτης*, ἔχει μῆκος σώματος 105 ἑκστμ. Τρώγει κατὰ προτίμησιν ἰχθῦς, ἀλλὰ καὶ μικρὰ πτηνὰ καὶ βατράχους καὶ ποντικοὺς καὶ μαλάκια. Τὰ νεαρὰ πτηνὰ καὶ τὰ φὰ τρώγονται. Ἐν Ἑλλάδι εἶνε πτηνὸν διαβατικόν, διερχόμενον τὸν Μάρτιον καὶ Αὔγουστον. *Ἐ. ὁ λευκός*, κν. *ψαροφάγος*, εἶνε σπανιώτερος, ὁ δὲ *ἀστερίας*, κν. *νυκτοκόραξ*, ἀπαντᾷ εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ ὡς διαβατικὸν πτηνόν, ἀλλὰ καὶ ὡς μόνιμον. Ὁμοίως καλεῖται πτηνὸν συγγενὲς πρὸς τοῦτο, ἀποτελοῦν ὅμως γένος ἴδιον (*Herodius*) καὶ ζῶν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Εὐρώπῃ, ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀσίᾳ, ἔχον πτερὰ κοσμητικά. Οἱ ἐρωδιοὶ ἐν Ἑλλάδι εἶνε γνωστοὶ καὶ ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα *τσικνιάδες*.

Ἔρως. Θεότης παρ' ἀρχαίοις, προσωποποιοῦσα τὴν ἀμοιβαίαν ἕλξιν καὶ ἕνωσιν τῶν δύο φύλων. Ἀκόλουθος τῆς Ἀφροδίτης, ἔχων συμπαραστάτας τὸν Πόθον, τὸν Ἵμερον καὶ τὴν Πειθώ. Ἀδελφὸς αὐτοῦ εἶνε ὁ *Ἀντέρως*, ὁ τιμωρὸς τῶν μὴ ἀνταποδιδόντων ἔρωτα εἰς τοὺς ἐρῶντας. Πλεῖσται ἦσαν αἱ παραστάσεις τοῦ Ἔρωτος.

Ἔρως. Ἀστεροειδὴς πλανήτης ἐκ τῶν τηλεσκοπικῶν τῶν εὑρισκομένων μεταξὺ Ἄρεως καὶ Διός. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1898 καὶ φέρει ἀριθμὸν 433. Ὀσάκις εὑρίσκεται πλησιέστερον τῆς Γῆς ἀπέχει ταύτης ὀλιγώτερον παντὸς ἄλλου πλανήτου· τότε εἶνε κατ' ἐξοχὴν εὐνοϊκὴ περίπτωσις πρὸς ἀκριβεστέραν εὕρεσιν τῆς ἀποστάσεως τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου.

Ἔρως ἐπὶ Λέοντος
(δακτυλιόλιθος Πρωτάρχου)

ἐρωτηματικὰ ἐπιρρήματα. Ἐπιρρήματα ὑπαγόμενα εἰς τὰ τοπικά, χρονικά, τροπικὰ καὶ ποσωτικά, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται ἰδιαιτέρως ὡς ἐρωτηματικά, διότι χρησιμεύουσιν ὅπως δι' αὐτῶν γίνωνται αἱ περὶ τόπου, χρόνου, τρόπου ἢ ποσότητος ἐρωτήσεις, ὡς λ.χ.: *πότε, ποῦ, πόθεν, πῶς, πόσον* κ.λ.

ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι. Ἀντωνυμίαι δι' ὧν γίνεται ἐρώτησις περὶ προσώπου ἢ πράγματος· *τίς, τίς, τί; ποῖος-α-ον; πόσος-η-ον; πρότερος-α-ον;* (ποῖος ἐκ τῶν δύο;) *ποδαπός, -ὴ -όν;* (ἀπὸ ποίαν χώραν ἢ πόλιν;), *πηλίκος -η -ον;* (πόσον μέγας ἢ πόσος τὴν ἡλικίαν;).

ἐρωτηματικόν. Σημεῖον στίξεως τιθέμενον κατόπιν ἐρωτήσεως, ἐν τῇ ἑλληνικῇ σημειούμενον διὰ τοῦ; καὶ ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις διὰ τοῦ ?

ἐρωτικοὶ ποιηταί (γερμ. Minnesinger, ἐκ τοῦ minne, τ.ἔ. ἔρως, καὶ singen, ἤτοι ψάλλω). Οἱ Γερμανοὶ λυρικοὶ ποιηταὶ τοῦ ΙΒ΄ καὶ ΙΓ΄ αἰῶνος, καλούμενοι οὕτως ἀπὸ τὸ κύριον θέμα τῆς ποιήσεώς των, τὸν ἔρωτα. Ἡ ποίησίς των ἐν πολλοῖς ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν «Τροβαδούρων» τῆς Γαλλίας.

Ἐρωτόκριτος. Περίφημον κρητικὸν ἐπικὸν ποίημα τοῦ ἐκ Σητείας Βιτζέντζου Κορνάρου, ἀποτελούμενον ἐκ δεκακισχιλίων στίχων εἰς πέντε μέρη. Τὸ ὄνομα ἔχει ἐκ τοῦ κυρίου προσώπου τοῦ ποιήματος, τοῦ Ἐρωτοκρίτου, ὑποδηλοῦντος τὸν ὑπὸ τοῦ ἔρωτος βασανισθέντα (ἔρως-κρίνω).

ἐρωτομανία. Εἶδος χρονίου παραληρήματος ἢ ψυχοπαθείας ἐκφυλογενοῦς, καθ' ἣν ὁ πάσχων ἀσχολεῖται διαρκῶς περὶ σκέψεις καὶ ἐκδηλώσεις ἐρωτικὰς πλατωνικῆς μᾶλλον φύσεως.

Ἐρωφίλη. Τραγῳδία εἰς πέντε πράξεις, τέσσαρα χορικὰ καὶ τέσσαρα ἐντερμέδια τοῦ Γεωργίου Χορτάτζη τοῦ ἐκ Ρεθύμνου τῆς Κρήτης, ζήσαντος περὶ τὸ 1600.

Θυρεὸς Ἐσθονίας

Ἐρωχός. Μία τῶν π. τῆς ἀρχαίας Φωκίδος. Πυρποληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, ἀνεκτίσθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Φωκικοῦ ἢ Ἱεροῦ πολέμου (345 π. Χ.), κατεδαφισθεῖσα δὲν ἀνεκτίσθη πλέον.

Ἒς (Πέτρος von Hess). Γερμανὸς ζωγράφος. Διεκρίθη εἰς τὴν ἀναπαράστασιν μαχῶν. Τῷ 1827 ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ζωγράφησιν σκηνῶν τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Στοὰν τοῦ Αὐλικοῦ κήπου τοῦ Μονάχου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα. Τὰς παραστάσεις ἀντέγραψε, κατελθὼν ἐκ νέου εἰς Ἑλλάδα, ἐν τῇ κεντρικῇ αἰθούσῃ τῶν νεοδμήτων τότε ἀνακτόρων τοῦ Ὄθωνος. Τὰ καλλιτεχνήματα ταῦτα κατεστράφησαν κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τῶν ἀνακτόρων τῆς 25 Δεκεμβρίου 1909.

Ἐσάρκο (Κωνσταντῖνος Esarko). Ρουμάνος ἱστοριογράφος καὶ πολιτικός (1836-1898). Συνέγραψε διάφορα ἔργα, μετὰξὺ δὲ ἄλλων «Στέφανον τὸν Μέγαν». Διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Ἀθήναις καὶ Ρώμῃ καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἐσὰτ πασᾶς. Τοῦρκος στρατηγός (1853-). Κατὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν πόλεμον διοικητὴς Ἰωαννίνων, ἡμύνθη γενναίως ἐπὶ μῆνας κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, παρεδόθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1913.

Ἐσὰτ πασᾶς Τοπτάνι. Ἀλβανὸς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1863-1920). Τῷ 1897 ὡς διοικητὴς συντάγματος ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ συνετάχθη πρὸς τοὺς Συμμάχους τῆς Συνεννοήσεως. Ἐδολοφονήθη ἐν Παρισίοις 1920 ὑπὸ Ἀλβανοῦ φοιτητοῦ.

Ἔσβγερ (Esbjerg). Π. τῆς Δανίας ἐν Ἰουτλάνδῃ. Κάτ. 23.807· ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἰουτλάνδης.

Ἔσδρας. Ὁ ἡγέτης τῆς δευτέρας ὁμάδος τῶν ἐκ τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας τῷ 457 π.Χ. ἐπιστρεψάντων Ἰουδαίων. Συνέλεξεν, ἐξήλεγξε καὶ κατέταξε τὰ βιβλία τῆς Π. Διαθήκης. Ὑπάρχει ὁμών. αὐτῷ βιβλίον τῆς Π. Διαθήκης.

ἐσερίνη ἢ **φυσοστιγμίνη.** Ἀλκαλοειδὲς τοῦ καλαβαρίου κυάμου, χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ἐνδοφθαλμίου πιέσεως καὶ διεύρυνσιν τῆς κόρης.

Ἐσθήρ. Ὄνομα τῆς ὁμωνύμου ὁμων. βιβλίου τῆς Π. Διαθήκης, ἣν ἐξέλεξεν ὁ βασιλεὺς Περσίας καὶ Μηδίας Ἀσσουῆρος ὡς βασίλισσαν.

ἐσθιομένη. Διαβρωτικὴ πάθησις τοῦ γυναικείου αἰδοίου. Καλεῖται οὕτω καὶ ἡ φυματιώδης δερματῖτις ἢ λύκος (lupus).

Ἐσθονία (Eesti Vabariik, Ἐσθονικὴ Δημοκρατία). Δημοκρατία τῆς ΒΑ. Εὐρώπης, κειμένη μεταξὺ 57°27' καὶ 59°42' Βορείου πλάτους καὶ 21°46' καὶ 28°21' μήκους ἀπὸ Γρηνουΐτς, περιλαμβάνουσα δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ Βαλτικῇ νήσους Σαρέμα (Αἰζελ), Χιοῦμα (Δάγε) καὶ Μουχοῦμα (Μόον). Ὁρίζεται πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Φιλλανδικοῦ κόλπου, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ γραμμῆς Α τοῦ ποταμοῦ Ναρόβα καὶ τῶν λιμνῶν Πέϊπους καὶ Ψκὼφ καὶ Ν ὑπὸ τῆς Λιθουανίας. Ἔχει ἔκτασιν 45.221 τ.χλμ. καὶ πληθ. 1.107.100 κατ. Ἐκ τῶν κατοίκων 92% εἶνε Ἐσθονοί, ἅπαντες Εὐαγγελισταί, 5% Ρῶσοι, 1,5% Γερμανοί.

Ἡ Ἐσθονικὴ Δημοκρατία ἱδρύθη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς ρωσικῆς μοναρχίας. Ἡ χώρα, κατὰ τὰ Β ὀρεινή, χθαμαλὴ δὲ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον μέρος, διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ἔλη δὲ καὶ ἄπειροι λίμναι καλύπτουσι μεγάλα τμήματα τῆς χώρας.

30% τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑ. εἶνε ἐκτάσεις δασώδεις. Τὸ κλῖμα εἶνε θερμὸν τὸ θέρος καὶ ψυχρότατον τὸν χειμῶνα.

Ἡ χώρα κυβερνᾶται δημοκρατικῶς. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς μίαν μόνον βουλὴν ἐξ 100 μελῶν· ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ 20 ἐτῶν εἶνε ἐκλέκτορες καὶ ἐκλέξιμοι. Τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἔχει ἡ κυβέρνησις, ὑπεύθυνος πρὸ τῆς βουλῆς, ὁ δὲ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως εἶνε καὶ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Αἱ μειονοψηφίαι ἀπολαύουσιν ἐκπαιδευτικῆς αὐτονομίας.

Κυριώτεραι πόλεις: Γαλλίν (Ρεβάλ), πρωτ. τοῦ κράτους καὶ κύριος λιμήν, Ταρτοῦ (Δορπάτ), Νάρβα, Βιλζάνδι (Φέλλιν), Βάλκ, Βοροῦ (Βέρο) καὶ Χαψαλοῦ (Χάψαλ). Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία ἀποτελοῦσι τὰς κυρίας ἀσχολίας τῶν κατοίκων.

Οἱ Ἐσθονοὶ ἢ Ὄστοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν φινικὴν φυλήν, εἶνε δὲ συγγενεῖς τῶν Φιλλανδῶν καὶ τῶν Μαγυάρων. Τὰ παλαιότερα ρωσικὰ χρονικὰ ὀνομάζουσιν αὐτοὺς *Τσούδ*. Ἡ Ἐσθονικὴ γλῶσσα ἀνήκει ἐπίσης εἰς τὴν ὁμάδα τῶν φιννοουγρικῶν γλωσσῶν, ὑπέστη δ' ἐν μέρει τὴν ἐπιρροὴν τῶν σλαυϊκῶν καὶ τῶν γερμανικῶν ἰδιωμάτων.

Ἱστορία. Ἡ ἀρχαία ἱστορία τῶν Ἐσθονῶν εἶνε σκοτεινή· ἡ χώρα ὑπετάγη τῷ 1080 ὑπὸ τῶν Δανῶν, μετ' ἐπαναστάσεις δὲ τῶν κατοίκων ἐπωλήθη τῷ 1347 εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἱππότας, ὧν ἡ κυριαρχία παρετάθη μέχρι τοῦ 1561, ὅτε οἱ Ἑ. ἀποστατήσαντες ὑπῆχθησαν εἰς τοὺς Σουηδούς. Μετὰ τὰς κατὰ τῶν Σουηδῶν νίκας τοῦ Μ. Πέτρου (1709) ἡ Ἑ. προσηρτήθη εἰς τὴν Ρωσίαν. Κράτος ἡ Ἐσθονία κατέστη τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῷ 1917, μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς ρωσικῆς μοναρχίας.

Ἐσκῆ-Σεχίρ (τ.ἑ. παλαιὰ πόλις). Π. τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ τοῦ ποτ. Πουρσὰκ (Θύμβρου), ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Βὸζ-Δὰγ καὶ τοῦ Τουρκμὲν-Δὰγ λεκανοπεδίῳ. Κάτ. 30.000. Ἀξιόλογον ἐμπόριον ὀπίου, ἐρίων καὶ σηπίου. Παλαιότερον ἐκαλεῖτο *Δορύλαιον*. Κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων 6.7.1921, ἐξεκενώθη 1922.

Ἐσκῆ-Χισάρ (Παλαιόκαστον). Ἀρχαῖον φρούριον τῆς Βιθυνίας ἐπὶ τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῆς Νικομηδείας, ἐγγὺς καὶ Α τῆς Ἀρετσοῦς. Ἐπὶ Βυζαντινῶν ἦτο ἰσχυρὸν καὶ ἐκαλεῖτο *Νικηιάται*. Ἐκυριεύθη τῷ 1330 ὑπὸ τοῦ Ὀρχὰν μετὰ τῶν φρουρίων τῆς Δακιβίζης, Φιλοκρήνης καὶ Ρυσίου.

Ἐσκιλστοῦνα (Eskilstuna). Π. τῆς Σουηδίας, μεταξὺ τῶν λιμνῶν Μαῖλαρ καὶ Γέλμαρ, 96 χλμ. Δ τῆς Στοκχόλμης. Κάτ. 30.410.

Ἐσκιμῶοι. Λαὸς κατοικῶν τὴν βόρειον ἀκτὴν τῆς Ἀμερικῆς μέχρι τῆς 60ου Β. πλάτους πρὸς Δυσμὰς καὶ τῆς 55ου πρὸς Ἀνατολάς, ἐπίσης δὲ τὴν Γροιλανδίαν καὶ τὰς ἀρκτικὰς νήσους καὶ τὰ ἀνατολικώτερα παράλια τῆς Σιβηρίας ἐπὶ ἐκτάσεως 600 τ.χλμ. Οἱ Δυτικοὶ Ἐσκιμῶοι, κατοικοῦντες τὴν χερσόνησον τῆς Ἀλάσκας καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ Βεριγγείου παράλια τῆς Σιβηρίας, ἀνέρχονται εἰς 20.000, οἱ Ἐσκιμῶοι Τσιγλίτ, κατὰ τὰ βορειότατα τοῦ Καναδᾶ, εἰς 2000, οἱ Ἐσκιμῶοι τοῦ Κέντρου, εἰς τὸν Βορειοδυτικὸν Καναδᾶν καὶ τὰς Ἀρκτικὰς νήσους, εἰς 4000, οἱ τοῦ Λαβραδόρ εἰς 2000, οἱ τῆς Γροιλανδίας εἰς 10.000 καὶ οἱ τῶν Ἀλεούτων νήσων εἰς 2000.

Οἱ Ἐσκιμῶοι, συγγενεῖς τῶν Ἰνουί, αὐτοκαλοῦνται *Ἀβενάκι*, ἤτοι οἱ τρώγοντες ὠμὸν κρέας. Ἔχουσι μικρὸν ἀνάστημα (οἱ ἄνδρες 1 μ. 62, αἱ γυναῖκες 1 μ. 52), κόμην πυκνὴν καὶ μέλαιναν, μῆλα τῶν παρειῶν προεξέχοντα, ῥῖνα μικράν, ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους καὶ ἐλαφρῶς ἐγκαρσίους, τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος κίτρινον ἀνοικτόν. Ἀνήκουσιν εἰς τὴν μογγολικὴν φυλήν. Ἡ μόνη ἀσχολία τῶν Ἑ. εἶνε ἡ ἁλιεία φωκῶν καὶ θαλασσίων ἐλεφάντων, ὧν τὸ κρέας ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τροφήν των, ἐνῷ τὸ πάχος των χρησιμοποιεῖται ὡς φωτιστικὴ ὕλη καὶ διὰ τὴν ἐπάλειψιν τοῦ σώματος πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ ψύχους, τὸ δὲ δέρμα διὰ τὴν κατασκευὴν ἐνδυμάτων.

ἐσκοπίς. Ὄρος χρησιμοποιούμενος διὰ πᾶν εἶδος μικροῦ φορητοῦ πυροβόλου ὅπλου ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΕ΄ μέχρι τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, εἰδικῶς δέ, δι' εἶδός τι μικροῦ ἀρκεβουζίου μετ' ἐντρόχου ἐμπυρέως, οὗ τὸ ἄκρον τῆς κάννης κατέληγε συνήθως ἐν σχήματι χοάνης.

Ἐσκοριάλ (Escorial). Π. τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχ. Μαδρίτης, ἀποτελουμένη ἐκ δύο κωμῶν. Κάτ. 6800. Εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. κεῖται ἡ περίφημος μονὴ τοῦ *Ἁγ. Λαυρεντίου*, ὀνομαζομένη *Ἐσκοριάλ*, ἣν ἀνήγειρεν ὁ Φίλιππος Β΄. Τὸ κτίριον εἶνε ἐκτιομένον ἐξ ὑποκυάνου γρανίτου. Τὸ Ἑ. περιέχει σπουδαίαν βιβλιοθήκην (ὑπὲρ τὰς 130.000 τόμων καὶ τὰς 4000 χειρογράφων), μεταξὺ τῶν κωδίκων τῆς ὁποίας εὑρίσκονται σπάνια χειρόγραφα ἀραβικά, περσικὰ καὶ ἑλληνικά.

Ἐσκυλῖνος λόφος (Esquilinus mons). Εἷς τῶν ἑπτὰ λόφων τῆς Ρώμης, πρὸς Δ αὐτῆς. Ὢν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα κεκαλυμμένος ὑπὸ δάσους μετεβλήθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς περιοχὴν ἱερῶν ἀλσῶν.

Ἐσκώ (Escault). Γαλλικὸν ὄνομα τοῦ ποτ. Σκάλδιος. Βλ. **Σκάλδις**.

Ἔσλιν (Κωνσταντῖνος). Ἕλλην πολιτικὸς ἀνήρ (1844-1920), ἐκ πατρὸς Βαυαροῦ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀπηλάθη εἰς Κορσικήν, εἶτα δὲ παρεπέμφθη εἰς στρατοδικεῖον, ὅπερ κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς θάνατον. Ἀπέθανε πρὸ τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς δίκης.

Ἔσμαρχ ἐπίδεσμος. Ἐλαστικὸς περίδεσμος τυλισσόμενος περὶ τὴν ῥίζαν μέλους διὰ νὰ περισφίγξῃ τὰ ἀγγεῖα καὶ ἐπίσχῃ τὴν ἐκ τοῦ μέλους αἱμορραγίαν.

Ἔσμουνος. Θεὸς τῶν Φοινίκων, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν Ἀσκληπιὸν τῶν Ἑλλήνων. Ἐλατρεύετο ἰδιαζόντως ἐν Σιδῶνι, ὅπου καὶ εὑρέθη τῷ 1901 ναὸς αὐτοῦ ἐκ γιγαντιαίων κυβολίθων, μετ' ἀφιερωμάτων Σιδωνίων βασιλέων.

Ἔσνα. Π. τῆς ἄνω Αἰγύπτου ἐπὶ τοῦ Νείλου, 58 χλμ. Ν τοῦ Λοῦξορ. Παρ' αὐτὴν νειλοφράκτης 874 μ. μήκους, ὕψους δὲ $9^1/_2$ μ. καὶ πλάτους 8, κατασκευασθεὶς τῷ 1906 καὶ ἔχων 120 θυρίδας μεταλλικάς. Εἶνε ἀρχαιοτάτη φαραωνικὴ πόλις, λεγομένη τότε *Τὲ-Σνέτ*. Οἱ Ἕλληνες τὴν ὠνόμασαν *Λατόπολιν*.

ἐσνάφια. Ἐν Τουρκίᾳ, τὰ σωματεῖα τῶν ἐπαγγελματιῶν, ὡς τὸ τῶν γουναράδων, τῶν ἅμπατζήδων, τῶν ψωμάδων, τῶν μπακάληδων κλ. Ἕκαστον εἶχεν ἰδίαν διοργάνωσιν μὲ διευθύνοντα τὸν *πρωτομαΐστορα*. Περὶ ὁμοίων σωματείων ἐν τῇ Δ. Εὐρώπῃ βλ. *συντεχνία*.

ἔσοδα. Τὸ σύνολον τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον εἰσπράττει τις, τόσον ὡς ἀποτέλεσμα τῆς προσωπικῆς του ἐργασίας ὅσον καὶ ὡς εἰσόδημα προερχόμενον ἐκ τῆς κινητῆς ἢ ἀκινήτου περιουσίας του ‖ *Ἔσοδα δημόσια*, τὰ πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῆς πολιτείας εἰσπραττόμενα χρηματικὰ ποσά (φόροι, τέλη, δικαιώματα, μονοπώλια) κλ.

ἔσοξ. Ἰχθὺς τῶν γλυκέων ὑδάτων, ἐκ τῶν τελεοστέων μαλακοπτερυγίων, κν. **λοῦτσος**. Σῶμα μακρόν, σχεδὸν κυλινδρικόν. Μῆκος μέχρι ἑνὸς μέτρου καὶ πλέον. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ μόνον εἰς τινα τῶν ὑδάτων τῆς Μακεδονίας. Εἶνε κοινὸς εἰς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Βορείου Ἀσίας καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἔχει σάρκα εὐγευστον. Λόγῳ τῆς ἀδηφαγίας του εἶνε καταστρεπτικὸς διὰ τὰ συμβιοῦντα μετ' αὐτοῦ εἴδη ἰχθύων.

ἐσοχάς. Ἐσωτερικὴ αἱμορροΐς.

Ἐσπαρβές (Θωμᾶς ἢ Γεώργιος Esparbés). Γάλλος λογοτέχνης, γενν. τῷ 1864. Ἱστορικὰ μυθιστορήματα: «Ἡ στρατιώτις», «Ὁ θρῦλος τοῦ Ἀετοῦ», «Ἡ Λεγεὼν τῶν Ξένων» κ.ἄ.

Ἐσπεράντο. Διεθνὴς βοηθητικὴ γλῶσσα, ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πολωνοῦ ἰατροῦ Λουδοβίκου Ζάμενχωφ (1859-1917).

Ἐσπερία. Παρ' ἀρχαίοις, ἡ κειμένη πρὸς τὴν ἑσπέραν, πρὸς Δυσμὰς τῆς Ἑλλάδος, χώρα, ἡ Ἰταλία. ‖ Παρὰ Ρωμαίοις, ἡ Ἱσπανία. ‖ Νῦν, πᾶσα ἡ δυτικώτερον τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου κειμένη Εὐρώπη.

Ἐσπερίδες (νύμφαι). Καθ' Ἡσίοδον, θυγατέρες τῆς Νυκτός, κατ' ἄλλους τοῦ Φόρκυνος καὶ τῆς Κητοῦς ἢ τοῦ Ἄτλαντος ἢ τοῦ Ἑσπέρου ἢ τέλος τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θέμιδος. Ἐφύλαττον ἐν τοῖς κήποις των μετὰ τοῦ ἑκατοντακεφάλου δράκοντος Λάδωνος τὰ χρυσᾶ μῆλα, ἅπερ ἔλαβεν ὡς γαμήλιον δῶρον ἡ Ἥρα παρὰ τῆς Γαίας. Κομίσας ἐκεῖθεν ὁ Ἡρακλῆς τὰ μῆλα τῷ Εὐρυσθεῖ καὶ λαβὼν αὐτὰ παρὰ τούτου ὡς δῶρον ἀπέδωκεν αὐτὰ τῇ Ἀθηνᾷ, ἥτις τὰ ἐπανέφερε πάλιν εἰς τοὺς κήπους τῶν Ἑσπερίδων.

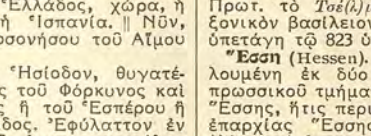

Ἔσοξ

ἐσπεριδοειδῆ (aurantiaceæ ἢ hesperidæ). Οἰκογένεια τροπικῶν ἢ ἡμιτροπικῶν ἀειθαλῶν θάμνων ἢ δένδρων περιλαμβάνουσα πολλὰ γένη, ὧν κυριώτερον εἶνε τὸ *κίτρον* ἢ *κίτρος*, εἰς ὃ ἀνήκουσι τὰ εἴδη κίτρον, λεμόνιον, πορτοκάλιον κ.λ. Κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα οἱ Πορτογάλοι εἰσήγαγον τὴν πορτοκαλέαν ἐκ τῆς Νοτίου Κίνας εἰς τὴν Πορτογαλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν.

Ἐσπερίδων νῆσοι. Ὄνομα διδόμενον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς νήσους εὑρισκομένας ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ καὶ θεωρουμένας ὑπ' αὐτῶν ὡς τὸ ἔσχατον δυτικὸν ὅριον τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Πιθανῶς αἱ Κανάριοι.

Ἔσπερος. Τὸ ἑσπερινὸν ἄστρον, ἡ Ἀφροδίτη, ὅταν ἀναφαίνεται μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, κν. **Ἀποσπερίτης**.

Ἐσπίριτου Σάντου (Espirito Santo). Παράκτιος πολιτεία τῆς Βραζιλίας, συνορεύουσα πρὸς Β μὲ τὴν πολιτείαν Βαΐαν καὶ πρὸς Ν μὲ τὸ Ρίον-Ἰανέϊρον. Ἔκτ. 45.000 τ.χλμ., 457.000 κατ., τὸ πλεῖστον Ἐρυθρόδερμοι. Καλλιέργεια καφέ, καπνοῦ καὶ βάμβακος. Πρωτ. *Βικτώρια*, ἀσφαλὴς λιμήν.

Ἐσσαῖοι. Μία τῶν τριῶν ἠθικοφιλοσοφικῶν αἱρέσεων ἢ σχολῶν, αἵτινες ὑφίσταντο ἐπὶ Χριστοῦ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τῆς Παλαιστίνης. Ὁ Ἰώσηπος πραγματεύεται διὰ μακρῶν περὶ τῆς διαίτης καὶ τῶν δοξασιῶν των. Ἡ αἵρεσις ἠρίθμει τότε περὶ τὰς 4000 ὀπαδῶν, οἵτινες εἶχον ἱδρύματα ἐν οἷς συνῴκουν καὶ κοινὸν ταμεῖον.

Ἐσσελινύ (D. C. Hesseling). Ὁλλανδὸς φιλόλογος (γενν. 1859), εἷς τῶν διασημοτέρων συγχρόνων βυζαντιολόγων καὶ νεοελληνιστῶν, καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς καὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας καὶ γλώσσης εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Λέϋδεν. Ἐδημοσίευσε: «Τὰ πέντε βιβλία τοῦ Νόμου» (Ἡ Πεντάτευχος, 1897), «Χάρος, Συμβολὴ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς Νεοελληνικῆς Λαογραφίας» (1897), «Βυζάντιον» (1902). Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γάλλου καθηγητοῦ Περνὼ ἐδημοσίευσε τὰ «Προδρομικὰ ποιήματα» (1910) καὶ τὰ «Ἐρωτοπαίγνια» (1913). Ἐπίσης ἐξέδωκεν ἱστορίαν τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, μεταφρασθεῖσαν γαλλιστὶ ὑπὸ Ν. Περνώ (1924). Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἀπειρίαν μελετῶν εἰς περιοδικά.

Ἔσσεν (Essen). Βιομηχανικὴ π. τῆς παραρρηνίου Πρωσσίας, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς τῆς Ρηνανίας καὶ τῆς Βεστφαλίας, μεταξὺ τοῦ ποτ. Ρουρ καὶ τῆς μεγάλης διώρυγος Ρήνου-Χέρνε. Ἔμς, σπουδαιότατον κέντρον συγκοινωνιῶν. Κάτ. 470.000.

Ἔσσεξ (Essex). Μία τῶν πλουσιωτάτων κομιτειῶν τῆς Ἀγγλίας, ΒΑ τοῦ Λονδίνου, χωριζομένη πρὸς Ν ἀπὸ τοῦ Κέντ διὰ τοῦ Ταμέσεως. Πρωτ. τὸ *Τσέ(λ)μσφορδ*. Τὸ ἀρχαῖον ἀγγλοσαξονικὸν βασίλειον Ἔ., ἔχον πρωτ. τὸ Λονδῖνον, ὑπετάγη τῷ 823 ὑπὸ Ἐγβέρτου τοῦ Οὐέσσεξ.

Ἔσση (Hessen). Χώρα τῆς Γερμανίας, ἀποτελουμένη ἐκ δύο τμημάτων χωριζομένων διὰ πρωσσικοῦ τμήματος α) τῆς Β τοῦ Μάϊν Ἄνω Ἔσσης, ἤτις περιβάλλεται διὰ τῆς πρωσσικῆς ἐπαρχίας Ἔσσης-Νάσσαου, καὶ β) τῆς Ν τοῦ Μάϊν καὶ ἀριστερᾷ τοῦ Ρήνου Ἔσσης τοῦ Ρήνου καὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ρήνου Στάρκενβουργ. Συνορεύει δὲ ἡ Ἔ. πρὸς Β μὲ τὴν Ἔσσην-Νάσσαου, πρὸς Δ μὲ τὴν Ρηνανίαν καὶ τὸ Βαυαρικὸν Παλατινάτον, πρὸς Ν μὲ τὴν Βάδην καὶ πρὸς Α μὲ τὴν Βαυαρίαν. Ἔκτασις 7693 τ.χλμ., πληθυσμὸς 1.347.295 κατ. Τὸ ἔδαφος ἐν μὲν τῇ Ἄνω Ἔσσῃ μᾶλλον ὀρεινόν, ἐν δὲ τῇ ὑπολοίπῳ χώρᾳ λοφῶδες. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν παραποτάμων τῶν ποτ. Ρήνου καὶ Μάϊν. Μεταλλεύματα σιδήρου καὶ μαγγανίου, λιγνίτου, ὀρυκτοῦ ἅλατος, τύρφης ὡς καὶ λατομεῖα διαφόρων εἰδῶν λίθων. Ἡ γεωργία καὶ κτηνοτροφία ὡς καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις δασῶν εἶνε ἐκτάκτως ἀνεπτυγμέναι, ἐπίσης δὲ ἡ βιομηχανία. Πρωτ. *Δαρμστάτη*. Κυριώτεροι λιμένες ἐπὶ τοῦ Ρήνου μὲν ἡ Μαγεντία, τὸ Βόρμς καὶ τὸ Βίνγεν, ἐπὶ τοῦ Μάϊν δὲ τὸ Ὄφφενβαχ. Αἱ σιδηροδρομικαὶ συγκοινωνίαι τοῦ κράτους εἶνε πυκνόταται. Ἐπανειλημμένως διαιρεθεῖσα μεταξὺ μελῶν τῆς ἡγεμονευούσης οἰκογενείας, ἡ Ἔσση κατέληξε ν' ἀποτελέσῃ τὸ ἐκλεκτοράτον Ἔσσης-Κάσσελ, τὴν χωροδεσποτείαν Ἔσσης-Χόμβουργ καὶ τὸ μέγα δουκᾶτον Ἔσσης-Δαρμστάτης. Αἱ δύο πρῶται χῶραι ἡνώθησαν πρὸς τὴν Πρωσσίαν τῷ 1866, ἡ δὲ τελευταία περιελήφθη τῷ 1870 εἰς τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1918, τὸ πολίτευμα μετετράπη εἰς δημοκρατικόν. Τῷ 1934, ὡς αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς Γερμανίας, περιελήφθη εἰς τὸ ἑνιαῖον γερμανικὸν κράτος.

Ἔσση-Δαρμστάτη (Hessen-Darmstadt). Ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔφερε μέχρι τοῦ 1886 τὸ τότε μέγα δουκᾶτον καὶ εἶτα δημοκρατία τῆς Ἔσσης.

Ἔσση-Κάσσελ (Hessen-Kassel ἢ Kurhessen). Διοικητικὴ περιοχὴ τῆς πρωσσικῆς ἐπαρχίας Ἔσσης-Νάσσαου. Ἔκτ. 9581 τ.χλμ. καὶ 745.000 κάτ. Κράτος ἀνεξάρτητον ἀρχικῶς, ἡ Ε. Κ. ἐπολέμησε κατὰ τῆς Γαλλίας, συνεχωνεύθη δὲ εἰς τὸ ὑπὸ τὴν γαλλικὴν κυριαρχίαν διατελοῦν βασίλειον τῆς Βεστφαλίας. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος ἀνασυνεκροτήθη ἐκ νέου, ἐν τέλει δὲ κατὰ τὸν Πρωσσο-αυστριακὸν πόλεμον τοῦ 1866 προσηρτήθη ὑπὸ τῆς Πρωσσίας.

Ἔσση-Νάσσαου (Hessen-Nassau). Μεγάλη διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Πρωσσίας, σχηματισθεῖσα

μετά τά πολεμικά γεγονότα τοῦ 1866 ἐκ τῶν πρώην Μεγ. δουκάτων τῆς Ἔσσης-Κάσσελ καί τοῦ Νάσσαου, τῆς ἐλευθέρας πόλεως Φραγκφούρτης ὡς καί ἄλλων ἐδαφῶν τῆς Βαυαρίας καί τῆς Ἔσσης. Ἔκτ. 15.703 τ.χλμ. καί 2.338.799 κάτ. Τό ἔδαφος τῆς χώρας εἶνε λοφῶδες καί κυματοειδές. Μεταλλεῖα καί ὀρυχεῖα λιγνίτου, γαιάνθρακος ἐν Σάουμβουργ, σιδήρου, μαγγανίου, ψευδαργύρου, χαλκοῦ καί μολύβδου εἰς τάς περιοχάς Λάν καί Δίλλ κλ., θερμαί δέ καί μεταλλικαί πηγαί ἰδίᾳ εἰς τήν περιοχήν Τάουνους καί Λάν. Ἀκμαία βιομηχανία καί ἐμπόριον.

Ἐσσηνοί. Βλ. Ἐσσαῖοι.

Ἔσση-Χόμβουργ (Hessen-Homburg). Ἀνεξάρτητος ἄλλοτε γερμανική κομητεία (ἔκτ. 275 τ.χλμ. καί 27.374 κάτ.), διανεμηθεῖσα τῷ 1866, ὡς ἐκλιπόντος τοῦ κυβερνῶντος οἴκου τῶν Χόμβουργ μεταξύ τοῦ Μεγ. δουκάτου τῆς Ἔσσης-Δαρμστάτης τῆς Πρωσσίας καί τῆς Ρηνανίας.

Ἐσσλινγ (Essling ἤ Esslingen). Χ. τῆς Κάτω Αὐστρίας, παρά τήν Βιέννην, ἐπί τοῦ Δουνάβεως, περίφημον διά τήν παρ' αὐτό συγκροτηθεῖσαν τήν 21 καί 22 Μαΐου 1809 μάχην μεταξύ Γάλλων ὑπό τόν Ναπολέοντα καί Αὐστριακῶν ὑπό τόν ἀρχιδοῦκα Κάρολον, καθ' ἥν ἠττήθησαν οἱ τελευταῖοι.

Ἐσταίν (Κάρολος Ἕκτωρ, κόμις δ' Estaing). Γάλλος ναύαρχος (1729-1794). Ἐκυβέρνησε τῷ 1778 τόν σταλέντα εἰς Ἀμερικήν στόλον πρός βοήθειαν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καί κατά τῆς Ἀγγλίας. Ἂν καί ἠσπάσθη τήν Γαλλικήν Ἐπανάστασιν ἐθεωρήθη ὕποπτος ὡς ἐκ τῆς φιλίας του πρός τήν Μαρίαν Ἀντουανέτταν καί ἐκαρατομήθη.

Ἐστάλ (d'Eichtal). 1) *Γουσταῦος*. Γάλλος δημοσιολόγος (1804-1886), μαθητής τοῦ Αὐγούστου Κόντ καί ὀπαδός τοῦ Σαίν-Σιμωνισμοῦ. Ἵδρυσεν ἐν Ἑλλάδι «Γραφεῖον Πολιτικῆς Οἰκονομίας». Ἔγραψεν: «Οἱ δύο κόσμοι», «Οἱ τρεῖς μεγάλοι λαοί τῆς Μεσογείου καί ὁ Χριστιανισμός», «Ἡ θεολογία καί τό θρησκευτικόν δόγμα τοῦ Σωκράτους», «Ἡ βουδδική προέλευσις τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολιτισμοῦ» κ.ἄ. Τῷ 1867 ἵδρυσε μετά τοῦ Βελτ τόν «Σύλλογον πρός ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν».—2) *Εὐγένιος*. Γάλλος κοινωνιολόγος, υἱός τοῦ προηγουμένου, γενν. τῷ 1844. «Σοσιαλισμός, κομμουνισμός καί κολλεκτιβισμός», «Κυριαρχία τοῦ λαοῦ καί κυβέρνησις» κλ.

Ἑστία
(ἄγαλμα ἑλληνικῆς τέχνης ἐν Ρώμῃ)

Ἔστε (Este). Εἷς τῶν κυριωτέρων ἡγεμονικῶν οἴκων τῆς Ἰταλίας κατά τόν Μεσαίωνα. Εἰς κλάδος αὐτοῦ, ἀποκατασταθείς ἐν Γερμανίᾳ, ἔδωκε τούς ἡγεμονικούς οἴκους τῆς Βρουνσβίκης καί τοῦ Ἀννοβέρου. Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ κλάδου κυριώτεροι τῶν Ἔστε εἶνε οἱ ἑξῆς: 1) *Νικόλαος Ι'* (1384-1441), κύριος τῆς Φερράρας, ἱδρύσας πανεπιστήμιον ἐν Παδούῃ καί ἀνασωτήσας τό ὑπό τοῦ πατρός του ἱδρυθέν Πανεπιστήμιον τῆς Φερράρας.—2) *Βόρσος* (ἀποθ. τῷ 1731). Δούξ τῆς Μοδένης καί δούξ τῆς Φερράρας. Ἐπί τῆς ἐποχῆς του ἱδρύθη ἐν Φερράρᾳ τό πρῶτον τυπογραφεῖον.—3) *Ἡρακλῆς Α'* (1431-1505). Ἀδελφός τοῦ προηγουμένου. Κατέστησε τήν Αὐλήν του κέντρον τῶν διασημοτέρων σοφῶν καί ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του.—4) *Ἀλφόνσος ὁ Α'*. Υἱός τοῦ προηγουμένου (1486-1534). Μετασχών εἰς τόν σύνδεσμον τοῦ Καμβραί, ἐπολέμησεν ἐναντίον τῆς Βενετίας. Στρατηλάτης καί πολιτικός, ὑμνήθη ὑπό τοῦ Ἀριόστου καί ἄλλων ποιητῶν. Συνεζεύχθη εἰς δεύτερον γάμον τήν Λουκρητίαν Βοργία. Ἀποσχισθείς ὅμως τοῦ συνδέσμου, ἐξωρίσθη ὑπό τοῦ Πάπα καί ἐστερήθη τῶν κτήσεών του, ἃς ὅμως ἀνέκτησε βραδύτερον τῇ βοηθείᾳ τοῦ Καρόλου Ε' καί τῶν Γάλλων.—5) *Ἡρακλῆς Β'*. Υἱός τοῦ ἀνωτέρω (1508-1559). Συνεμάχησε μετά τοῦ πάπα Παύλου τοῦ Δ' καί Ἑρρίκου τοῦ Β' τῆς Γαλλίας ἐναντίον τῆς Ἱσπανίας. Τόσον ὁ Η. ὅσον καί ὁ ἀδελφός του, ὁ καρδινάλιος *Ἱππόλυτος*, ἱδρυτής τοῦ περιφήμου ἑξοχικοῦ ἀνακτόρου (Villa d'Este) ἐν Τίβολι τῆς Ρώμης, ὑπῆρξαν φίλοι τῶν τεχνῶν καί τῶν ἐπιστημῶν.

Ἔστερχαζυ (Esterhazy). Παλαιά καί πλουσιωτάτη οὐγγρική οἰκογένεια, ἥτις κατά τήν παράδοσιν κατάγεται ἐξ ἀπογόνου τοῦ Ἀττίλα. Ἐπιφανέστερα μέλη τοῦ οἴκου εἶνε: 1) *Νικόλαος Β'* (1582-1645). Διεκρίθη διά τούς ἀγῶνάς του ὑπέρ τῆς συνταγματικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος του. Τῷ 1625 ἐγένετο παλατῖνος κόμις. Ἡ ἀλληλογραφία του ἀποτελεῖ μνημεῖον τοῦ μαγυαρικοῦ πεζοῦ λόγου.—2) *Παῦλος Δ'*. Υἱός τοῦ προηγουμένου (1635-1713). Διεκρίθη ὡς πολιτικός καί ὡς στρατιωτικός. Τριακονταετής, ἐγένετο στρατάρχης καί μετά τοῦ Μοντεκούκουλι κατήγαγε τήν νίκην τοῦ Ἁγίου Γοθάρδου (1664). Συνετέλεσε τά μέγιστα εἰς τήν πρό τῆς Βιέννης ἧτταν τῶν Τούρκων (1683) καί τήν ἅλωσιν τῆς Βούδας (1686).—3) *Νικόλαος Ἰωσήφ* (1714-1790). Διέπρεψεν ὡς στρατηγός τῆς Μαρίας Θηρεσίας καί ἐπροστάτευσε τάς καλάς τέχνας, ἰδίᾳ τήν μουσικήν. Ὁ Χάϋδν ὑπῆρξε προστατευόμενός του.—4) *Νικόλαος Δ'*, πρίγκιψ (1765-1835). Διεκρίθη διά τήν γενναιοδωρίαν του ὑπέρ τῶν καλῶν τεχνῶν καί διά τάς συλλογάς καλλιτεχνικῶν ἔργων, συνέστησε δέ καί τήν πινακοθήκην Ἔστερχαζυ, ἥτις σήμερον κοσμεῖ τήν Ἀκαδημίαν τῆς Βουδαπέστης. Τῷ 1809 ἀπέκρουσε τό στέμμα τῆς Οὐγγαρίας προσφερθέν αὐτῷ ὑπό Ναπολέοντος Α'.—5) *Παῦλος Ἀντώνιος Γ'*, υἱός τοῦ προηγουμένου (1786-1865). Διετέλεσε πρέσβυς ἐν Λονδίνῳ (1815-1838). Ἐνεργῶν κατά τάς ἐντολάς τοῦ Μέττερνιχ, προσεπάθησε νά παρασύρῃ τήν ἀγγλικήν κυβέρνησιν εἰς διπλωματικήν ἐνέργειαν κατά τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν. Μετέσχε τῆς ἐθνικῆς κινήσεως καί τῷ 1848 τοῦ ὑπουργείου Βάττυανυ, ἀλλά παρῃτήθη βλέπων τήν ἀντίθεσιν μεταξύ τῆς πατρίδος του καί τῆς δυναστείας τῶν Ἁψβούργων.

Ἔστερχαζυ (Μαρία Κάρολος Φερδινάνδος κόμις Esterhazy). Ταγματάρχης τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ (1847-1920). Ἐγένετο γνωστός ὡς πωλήσας εἰς τήν Γερμανίαν στρατιωτικά μυστικά τῆς Γαλλίας, δι' ἃ κατηγορήθη τό πρῶτον καί κατεδικάσθη ἐπανειλημμένως ὁ Δρεϋφούς.

ἑστήρ. Ἕνωσις παραγομένη διά τῆς ἀλληλεπιδράσεως ὀξέος καί ἀλκοόλης. Οἱ ἑστέρες εἶνε σώματα ὑγρά ἤ στερεά ἔχοντα ὡς ἐπί τό πλεῖστον εὐάρεστον ὀσμήν. Πολλοί ἑστέρες εἰσέρχονται εἰς τάς συνθέσεις τεχνητῶν ἀρωμάτων ὁπωρῶν, ἄλλοι δέ χρησιμοποιοῦνται εἰς τήν σύνθεσιν πολυτίμων ἀρωμάτων.

Ἑστία. Ἡ θεά τῆς ἑστίας παρά τοῖς ἀρχαίοις, ἀδελφή τοῦ Διός καί τῆς Ἥρας. Ἐν ἑκάστῃ πόλει ὑπῆρχε κοινή ἑστία. (Πρυτανεῖον), ἐν ᾗ ἀσβεστον διετηρεῖτο πῦρ πρός τιμήν τῆς θεᾶς, καί ἐν Δελφοῖς βωμός Ἐ., κοινή ἑστία τῆς Ἑλλάδος.

ἑστία. Μέρος τῆς οἰκίας ἐν ᾧ ἀνάπτεται πυρά εἴτε πρός παρασκευήν φαγητοῦ, εἴτε πρός θέρμανσιν, κν. *τζάκι, παραστιά, γωνιά*. ‖ Παρά τοῖς ἀρχαίοις, ἡ ἑστία ἦτο ἓν ταυτῷ καί βωμός οἰκιακός, θυσιαστήριον ἐφ' οὗ ἵσταντο οἱ ἑφέστιοι, προστάται τῆς οἰκογενείας, θεοί. ‖ *(Γεωπ.)* **Ἑστίαι καμπύλης** τινός, ἰδιαίτερα σημεῖα τοῦ ἐπιπέδου αὐτῆς ἔχοντα ὡρισμένην τινά ἰδιότητα. Οὕτω τῆς ἐλλείψεως ἑστίαι εἶνε τά δύο σημεῖα, ἀπό τῶν ὁποίων αἱ ἀποστάσεις τοῦ τυχόντος σημείου αὐτῆς ἔχουσιν ἄθροισμα σταθερόν. Τό ὄνομα ἑστία ἐδόθη ἐκ τῆς φυσικῆς ἰδιότητος, καθ' ἣν αἱ ἐκ τῆς ἑτέρας τῶν ἑστιῶν ἐκπεμπόμεναι ἀκτῖνες καί ἀνακλώμεναι ἐπί τῆς ἐλλείψεως συγκεντροῦνται εἰς τήν ἑτέραν ἑστίαν.

Ἑστία. Ὁ ὀγκωδέστερος τῶν τηλεσκοπικῶν πλανητῶν, τῶν ἀστεροειδῶν, παρατηρηθείς τό πρῶτον τῷ 1807. Ἔχει διάμετρον μόλις 400 χλμ.

Ἑστιάδες. Ἱέρειαι τῆς θεᾶς Ἑστίας παρά τοῖς Ρωμαίοις. Αἱ Ἑστιάδες παρθένοι ἦσαν ἐξ πάντοτε, ὑπηρετοῦσαι ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἑστίας καί διατηροῦσαι ἐν αὐτῷ τό πῦρ τοῦ κράτους ἄσβεστον. Ἐλαμβάνοντο ἐκ κορασίων ἐχόντων ἡλικίαν 6-10 ἐτῶν, ὑγιῶν, ἀρτιμελῶν, ἀμφιθαλῶν καί ἐξ οἰκογενειῶν ἐλευθέρων καί ἐντίμων, ἦσαν δέ ὑποχρεωμέναι νά μείνωσι παρθένοι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἑστίας ἐπί 30 ἔτη. Αἱ Ἑστιάδες ἀπέλαυον προνομίων τινῶν.

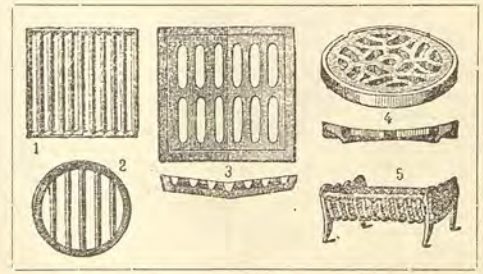

Ἐσχάραι
1 καί 2 ἑστίας, πυραύνου, ὡς καί δι' ὀχετοὺς διαρροῆς ὑδάτων, 3 καί 4 μετά πλαισίου καί τομαί αὐτῶν, 5 ἑστίας διά κόκ

ἑστρόγγυλος γραφή. Εἶδος τῆς συριακῆς γραφῆς τεθέν ἐν χρήσει ἀπό τοῦ Γ' μ.Χ. αἰῶνος ἐν χειρογράφοις καί ἐπιγραφαῖς.

Ἔστρεϊχ (Παῦλος Östreich). Γερμανός παιδαγωγός (1878-), ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ «Συνδέσμου τῶν ριζοσπαστῶν μεταρρυθμιστῶν τοῦ Σχολείου» (1920). Εἶνε ὀπαδός τῆς ἰδέας τοῦ «Ἐνιαίου σχολείου». Ἔργα: «Ριζική μεταρρύθμισις τοῦ σχολείου», «Τό ἐλαστικόν ἐνιαῖον σχολεῖον», «Ἀγωγή ἀνθρώπων», «Καταναγκαστικά ἔργα ἡ σχολεῖον ζωῆς», «Συμβολαί εἰς τό νέον σχολεῖον» κ.ἄ.

Ἐστρεμαδούρα (Estremadura). 1) Ὄνομα παλαιᾶς ἐπαρχίας τῆς Ἱσπανίας, ἥτις περιλαμβάνει τούς νομούς Βαδαχός καί Κάθερες.—2) Χώρα τῆς Πορτογαλίας, περιλαμβάνουσα τούς νομούς Λισσαβῶνος, Σανταρέμ καί Λειρίας. Τέμνεται σχεδόν εἰς δύο ἴσα μέρη ὑπό τοῦ Τάγου, εἶνε κατά τό πλεῖστον ὀρεινή καί χέρσος, πλήν πλουσιωτάτη εἰς μεταλλεύματα, εἰς πολύτιμα μάρμαρα, μεταλλικάς πηγάς (16 λουτροπόλεις) καί ἁλυκάς καί μέ λαμπρόν κλῖμα. Ἔδαφος λίαν εὔφορον, παράγον σῖτον, ἀραβόσιτον, οἶνον καί ἔλαιον. Ἀκμαία κτηνοτροφία.

Ἐσφιγμένου Μονή. Βλ. Ἄθως.

ἐσχάρα. Μαγειρικόν σκεῦος ἐκ ῥάβδων σιδηρῶν συνδεομένων κατά τά ἄκρα, χρησιμεῦον διά τήν ἔψησιν φαγητοῦ ἄνωθεν τῶν ἀνθράκων, κν. **σκάρα.** ‖ Ἀντικείμενον ἔχον σχῆμα παρόμοιον, ὡς ῥάβδοι σιδηραῖ συνδεδεμέναι πρός ἀλλήλας κατά τά ἄκρα, φράττουσαι ἀνοιγμα ὑπονόμου δι' οὗ διέρχεται ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ καί καταπίπτουσι τά ὄμβρια καί ἄλλα ὕδατα· ὁ ἐκ ξύλων σκελετός τῆς ναυπηγικῆς κλίνης· σκελετός ἐκ μαλακοῦ χάλυβος ἐφ' οὗ ἀναποσπάστως στερεοῦνται τά διάφορα σιδηροδρομικά ὀχήματα· σύμπλεγμα τοίχων διά τήν στήριξιν κτιρίων· τό κάτω μέρος θερμάστρας ἤ καμίνου ὅπερ ὑποστηρίζει τήν καύσιμον ὕλην, ἐνῷ συγχρόνως ἐπιτρέπει τόν ἐλκυσμόν τοῦ ἀέρος καί τήν πτῶσιν τῆς τέφρας· ἡ κάμινος, ἐν ᾗ ἐκτελοῦνται ἡ ὀργανική στοιχειακή ἀνάλυσις καί ἄλλαι ἀνάλογοι ἐργασίαι. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἡ ἐκ νεκρώσεως ἢ γαγγραίνης ἱστοῦ τινος παραγομένη ὑπομέλαινα μᾶζα. ‖ *(Βοτ.)* Νεκρωθεῖσαι περιφερικαί ἱστώδεις μᾶζαι περιδέρματος φυτοῦ, ἄλλως *ρυτίδωμα*.

ἐσχατολογία. Διδασκαλία περί τοῦ τέλους τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ σύμπαντος. Ἡ ἐσχατολογία διδάσκεται ὑπό πάντων τῶν θρησκευμάτων. Ὡς κεφάλαιον τῆς Χριστιανικῆς Δογματικῆς, ἀποτελεῖ τήν ἐπιστέγασιν τοῦ ὅλου δογματικοῦ οἰκοδομήματος.

ἐσχολτσία. Φυτόν ἐκ τῶν μηκωνοειδῶν. Κύριον εἶδος *ἑ. ἡ καλιφορνική*, κοινή καί ἐν Ἑλλάδι. Ὅταν ὁ καιρός εἶνε νεφελώδης τά πέταλα τοῦ ἄνθους ἑλίσσονται περί ἑαυτά.

Ἐσώβαλτα (πρώην *Ἔσω Βλάχ*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Γιαννιτσῶν (Πέλλης). Κάτ. 239.

ἐσωτρόπιον. Ἰσχυρόν τεμάχιον ξύλου ἢ σειρά σιδηρῶν δοκῶν διήκουσα ἐσωτερικῶς καθ' ὅλον τό μῆκος τοῦ κύτους ξυλίνου πλοίου παραλλήλως πρός τήν τρόπιν καί ἐπικαλύπτουσα τήν ἐσωτερικήν ἢ δευτέραν τρόπιν τοῦ πλοίου καί τήν ἄνω ἐπιφάνειαν τῶν ἐδρῶν τῶν νομέων, προς ἔνδεσιν τῶν νομέων καί ἐνδυνάμωσιν τῶν ὑφάλων μερῶν τοῦ πλοίου, κν. **σωτρόπι.**

Ἐσωχώρια. Κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας. Κάτ. 199.

ἑταίρα. Ἡ παρανόμως συζῶσα μετ' ἀνδρός, ἀπό τῆς παλλακῆς, ἥτις ἠδύνατο νά εἶνε σύζυγος κατά πάντα τά ἄλλα ἐκτός τοῦ νομικοῦ προσόντος, μέχρι τῆς γυναικός ἐλευθερίων ἠθῶν. Παρ' ἀρχαίοις αἱ ἑταῖραι ἀνεφανίσθησαν τό πρῶτον εἰς τάς ἰωνικάς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, μετά δέ τῶν φιλοσόφων καί τῶν καλλιτεχνῶν ἦλθον εἰς Ἀθήνας, ὅπου τό πλῆθος αὐτῶν ἦτο μέγα, ὡς καί ἐν Κορίνθῳ, ἧς τό πλούσιον τῆς Ἀφροδίτης ἱερόν ἐκέκτητο πλείονας τῶν χιλίων, ὑπηρετούσας τήν θεάν τοῦ πανδήμου ἔρωτος. Ἐν Σπάρτῃ ὅμως ἦσαν ἄγνωστοι αἱ ἑταῖραι. Ἦσαν δέ αἱ ἑταῖραι συνήθως μέν δοῦλαι ἀπελευθερωθεῖσαι, οὐκ ὀλίγαι δέ καί ἐξ ἐλευθέρων. Πολλαί ἐφημίζοντο ἐπί παιδείᾳ καί μορφώσει καί πνευματικοῖς χαρίσμασι. Περιφημότατα ὑπῆρξαν Ἀσπασία ἡ Μιλησία, ἡ Θαργηλία, Λαΐς ἡ Κορινθία, ἡ Φρύνη, ἡ Λεόντιον, Θαΐς ἡ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου ἐρωμένη, Λάμια ἡ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ κ.λ.

ἑταιρεία. Ὁμάς ἑταίρων· ἕνωσις ἢ σύλλογος ἀνθρώπων συνεργαζομένων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. *Ὁμόρρυθμος ἑταιρεία,* ἡ ἑταιρεία ἧς πάντες οἱ συνέταιροι συνεμπορεύονται ὑπὸ ἑταιρικὴν ἐπωνυμίαν εὐθυνόμενοι ἀλληλεγγύως καὶ ἀπεριορίστως διὰ τὰς ἑταιρικὰς ἀναλαμβανομένας ὑποχρεώσεις. *Ἑτερόρρυθμος ἑταιρεία,* ἡ ὑπὸ ἑταιρικὴν ἐπωνυμίαν συνιστωμένη μεταξὺ ἑνὸς ἢ πολλῶν συνεταίρων ἀλληλεγγύων καὶ ὑπευθύνων καὶ ἑνὸς ἢ πολλῶν συνεταίρων ἁπλῶν χρηματοδοτῶν, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται ἑτερόρρυθμοι ἢ κατ' ἑτερορρυθμίας συνέταιροι, μὲ ἀπεριόριστον εὐθύνην ἑνὸς τοὐλάχιστον τῶν συνεταίρων καὶ ἀφ' ἑτέρου περιωρισμένην εὐθύνην ἑνὸς τοὐλάχιστον εὐθυνομένου μέχρι τοῦ ποσοῦ τῆς εἰσφορᾶς του. Ἡ *μετοχικὴ ἑταιρεία* εἶνε ἁπλῆ σύμβασις μεταξὺ δύο τοὐλάχιστον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐνεργείας μιᾶς ἢ πλειόνων ἐμπορικῶν πράξεων. Αἱ σχέσεις τῶν συνεταίρων πρὸς ἀλλήλους ρυθμίζονται κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ἰδιαιτέρων συμφωνιῶν. *Ἀνώνυμος ἑταιρεία,* ἧς τὸ κεφάλαιον διαιρεῖται εἰς μετοχάς, πάντες δὲ οἱ ἑταῖροι εὐθύνονται μόνον μέχρι τοῦ ποσοῦ τῆς εἰσφορᾶς αὐτῶν.

Ἐσχολτσία

Συνεταιρισμὸς εἶνε ἡ ἑταιρεία ἡ ὁποία ἔχει κεφάλαιον μεταβλητόν, ἀποτελεῖται ἐκ συνεταίρων, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶνε ἐπίσης μεταβλητὸς καὶ σκοπεῖ τὴν διὰ τῆς συνεργασίας τῶν συνεταίρων προαγωγὴν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας ἑκάστου αὐτῶν. Οἱ συνεταιρισμοὶ ἀσχέτως τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῶν διακρίνονται εἰς *γεωργικοὺς* καὶ *ἀστικούς. Συμπλοιοκτησία* εἶνε ἡ συμμετοχὴ πλειόνων προσώπων ἐν τῇ κυριότητι τοῦ πλοίου καὶ ἡ ἕνωσις αὐτῶν ἐπὶ σκοπῷ ἐκμεταλλεύσεως αὐτοῦ. Ἡ *ἑταιρεία περιωρισμένης εὐθύνης* ἀποτελεῖ παρέκκλισιν τοῦ ἑταιρικοῦ τύπου τῆς ἀνωνύμου ἑταιρείας καὶ περιλαμβάνει ἑταίρους ὑπευθύνους διὰ τὰ παθητικὰ αὐτῆς μέχρι τοῦ ποσοῦ τῆς εἰσφορᾶς ἑκάστου. Εἶνε ἀδιακρίτως σκοποῦ ἀείποτε ἐμπορική. Ἐπ' αὐτῆς ἀποκλείεται ἡ διὰ δημοσίας ἐγγραφῆς σύστασις. Τὸ εἶδος τοῦτο ἑταιρείας δὲν εἰσήχθη ἔτι εἰς Ἑλλάδα. *Ἑταιρεία ἀθέμιτος,* ἐκείνη ἧς ὁ σκοπὸς ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον, τὴν ἠθικὴν ἢ τὴν δημοσίαν τάξιν, ὡς αἱ σκοποῦσαι τὴν εἰσαγωγὴν λαθρεμπορίου, τὴν διατήρησιν χαρτοπαιγνίου, τὴν παρακώλυσιν τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ ἐν πλειστηριασμοῖς κλ. Αἱ ἀθέμιτοι ἑταιρεῖαι λογίζονται ἄκυροι, οὐδὲν δὲ δικαίωμα ἐξ αὐτῶν τίκτεται. ‖ *(Μαθημ.) Ἑταιρείας προβλήματα,* εἰς τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ μοιρασθῇ κέρδος ἢ ζημία ἐπιχειρήσεως εἰς τοὺς ἀναλαμβάνοντας αὐτήν.

Ἑταιρείας Νῆσοι (Society Islands, Archipel de la Société). Μεγάλη συστὰς νήσων ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ, ὑπὸ Ν. πλ. 15° 48′ 26″ καὶ Δ. μῆκος 151° 35′ 161° ἀπὸ Γρήνουϊτς. Ἔχει ἐμβαδὸν 1650 τ.χλμ. Ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν, προσαρτηθεῖσα τῷ 1880, χωρίζεται δὲ εἰς δύο πολύνησα δι' εὐρέος πορθμοῦ. Βλ. *Ταΐτη.*

ἑταῖρος. Γενικῶς, πρόσωπον ἔχον σύνδεσμον συναδελφότητος πρὸς ἄλλο· ἐκ τούτου συνέταιρος. ‖ Ἐν τῷ μακεδονικῷ στρατῷ, ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἑταιρείαν, τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ βασιλέως. ‖ Ἐν τῷ Τεκτονισμῷ, ὁ ἔχων τὸν δεύτερον συμβολικὸν βαθμόν, ἀνώτερον τοῦ μαθητοῦ καὶ κατώτερον τοῦ διδασκάλου.

Ἑτὲμ πασᾶς. Τοῦρκος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1823-1909). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον ἦτο διοικητὴς ταξιαρχίας· τῷ 1879 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ. Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897.

Ἑτεοκλῆς. Υἱὸς τοῦ Οἰδίποδος ἐκ τῆς Ἰοκάστης, ὑπερασπίσας τὰς Θήβας ἐναντίον τοῦ Πολυνείκους, ἀδελφοῦ του, ὃν καὶ ἐφόνευσεν ἐν μονομαχίᾳ, πρὸ τῶν τειχῶν τῶν Θηβῶν, φονευθεὶς καὶ αὐτός. (Βλ. καὶ *Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας*).

Ἑτεόκρητες. Παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Κρήτης, ἀναφερόμενοι ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, Κυδώνων καὶ Πελασγῶν. Συνήθως ἑρμηνεύουσι τὸ ὄνομα ὡς δηλοῦν τοὺς γνησίους (ἑτεούς), ἤτοι αὐτόχθονας γηγενεῖς Κρῆτας.

ἑτεραρχία. Ὅρος ἀντίστοιχος τῷ ξενογλώσσῳ determinismus, ἀποδοθέντι καὶ διὰ τῆς λ. *ἀνάγκη.*

ἑτερόβραγχος. Ἰχθὺς ἐκ τῶν σιλουριδῶν, χαρακτηριζόμενος ἐκ τῶν λίαν μακρῶν ραχιαίου καὶ ἑδραίου πτερυγίων ἐκτεινομένων μέχρι τοῦ οὐραίου καὶ ἐκ τῶν ἐλευθέρων βραγχιακῶν μεμβρανῶν, ἀπαντῶν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. Χάριν εἰς βοηθητικὸν ἀναπνευστικὸν ὄργανον, κείμενον ὑπὲρ τὰ βράγχια, δύνανται νὰ παραμείνωσιν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐκτὸς τοῦ ὕδατος.

ἑτερογένεσις ἢ **ἑτερογένεια.** Τὸ φαινόμενον ἐναλλαγῆς γενεᾶς ἐν τῷ ζωικῷ βασιλείῳ, καθ' ὃ ἐναλλάσσεται ἐγγενὴς γενεὰ μετὰ παρθενογενετικῆς, ὡς εἰς τὴν φυλλοξήραν, ὅπου ἄρρενα καὶ θήλεα μικρὰ ἄπτερα παράγουσι διὰ γονιμοποιήσεως ᾠά, ἐκ τῶν ὁποίων παράγονται μεγάλα ἄπτερα, ἄτινα παράγουσι παρθενογενετικῶς ᾠά, ἐκ τῶν ὁποίων προέρχονται ἄτομα μετὰ πτερῶν, ταῦτα δὲ παράγουσι παρθενογενετικῶς πάλιν ᾠά, ἐξ ὧν προέρχονται τὰ μικρὰ ἄπτερα θήλεα.

ἑτεροδικία. Προνόμιον οὗ ἀπολαύουσι πρόσωπά τινα διαμένοντα ἐν ξένῃ χώρᾳ, ἅτινα δὲ θεωροῦνται ὡς μὴ ἐγκαταλιπόντα τὴν χώραν τῆς ἐθνικότητος αὐτῶν καὶ ἐξαιροῦνται τῆς δικαιοδοσίας τῆς εἰς ἣν εὑρηνται. Τοιαῦτα πρόσωπα εἶνε οἱ κυρίαρχοι, οἱ πρεσβευταί, οἱ πληρεξούσιοι ὑπουργοί, οἱ διπλωματικοὶ πράκτορες, ἐπίσης ἔν τινι μέτρῳ οἱ πρόξενοι, οἱ ὑποπρόξενοι καὶ οἱ προξενικοὶ πράκτορες, ἐπίσης οἱ ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων γινόμενοι δεκτοὶ ἐν ξένῃ χώρᾳ, ἐπίσης δ' ἔν τισι χώραις, ὡς μέχρι πρό τινος ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἔτι καὶ νῦν, οἱ ὑπήκοοι ξένων κρατῶν.

ἑτεροεμβόλιον. Ἐμβόλιον παρεσκευασμένον ἐκ μικροβίου ἀπομονωθέντος, οὐχὶ ὡς τὸ αὐτεμβόλιον ἐκ τοῦ ὑπὸ θεραπείαν ἀσθενοῦς, ἀλλ' ἐξ ἄλλου.

ἑτεροίωσις. Καλεῖται σήμερον οὐτω παρὰ τῶν γλωσσολόγων ἡ ἄλλοτε παρὰ τῶν γραμματικῶν καλουμένη *τροπὴ* τῶν φωνηέντων καὶ διφθόγγων οἷον τοῦ *ε* εἰς *ο*: *φέρω—φόρος, τρέπω—τροπή,* τοῦ *η* εἰς *ω,* ὡς *ῥήγνυμι—ῥωγμή,* τοῦ *ει* εἰς *οι,* οἷον: *εἰδῶς—οἶδα,* καὶ τοῦ *ευ* εἰς *ου,* οἷον: *σπεύδω—σπουδή.*

ἑτερόκερκοι. Ὑπόταξις γανοειδῶν ἰχθύων, ἥτις ἔζησεν ἀπὸ τῆς δεβονίου μέχρι καὶ τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως. Τὸ σῶμα τῶν ἑτεροκέρκων καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν παρακειμένων ρομβικῶν

ἢ σπανίως κυκλικῶν λεπίων, τὸ δὲ οὐραῖον πτερύγιον εἶνε ἑτερόκερκον, ἤτοι ἐπίμηκες πρὸς τὸ ἓν ἄκρον.

ἑτεροκέφαλος. Ζῶον τρωκτικόν, ἰθαγενὲς τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, πτωχὸν εἰς τρίχωμα, διατρυπῶν τὴν γῆν καὶ ζῶν ὡς ὁ ἀσπάλαξ ἐκ ριζῶν καὶ διαφόρων φυτῶν.

ἑτερόκλητα. Ὀνόματα κατὰ δύο κλίσεις κλινόμενα, ἢ ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσιν ἢ ἔν τισι μόνον.

ἑτερομορφισμός. Φαινόμενον λίαν διαδεδομένον ἔν τε τῷ ὀρυκτῷ καὶ τῷ ζωϊκῷ βασιλείῳ, καθ' ὅ, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ζωϊκὸν εἶδος παρουσιάζει δύο ἢ πλείονας διαφόρους μορφὰς ἀτόμων. Ἐὰν αἱ διάφοροι αὗται μορφαὶ εἶνε δύο, τὸ φαινόμενον καλεῖται *διμορφισμός,* ἐὰν δὲ πλείονες τῶν δύο, *πολυμορφισμός.* Βλ. καὶ *ἀλλοτροπία,* προκειμένου περὶ ὀρυκτῶν.

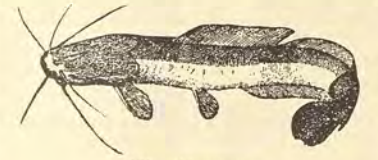

Ἑτερόβραγχος

ἑτερόμυς. Ζῷον τρωκτικὸν συγγενὲς πρὸς τοὺς μυοξούς, ἰθαγενὲς τῆς Ἀμερικῆς. Σῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ ἀκανθωδῶν τριχῶν· ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν παρειῶν σχηματίζεται εἶδος θυλάκου πρὸς ἀναποθήκευσιν τροφῆς.

ἑτεροπλασία. Πλαστικὴ ἐγχείρησις, καθ' ἣν τὸ μετεμφυτευόμενον τμῆμα λαμβάνεται ἐξ ἄλλου τμήματος τοῦ ἐγχειριζομένου. Βλ. καὶ *ἀλλοπλασία.*

ἑτεροπροσωπία. Σύνταξις καθ' ἣν ἄλλο τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως καὶ ἄλλο τὸ τῆς ἐξηρτημένης, π.χ. *Θέλω νὰ γράψῃς* ὡς καὶ κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν μετοχῆς ἥτις ἔχει ἄλλο ὑποκείμενον ἢ τὸ ρῆμα, ὁπότε ἡ μετοχὴ τρέπεται εἰς γενικὴν (γενικὴ ἀπόλυτος): *Κύρου βασιλεύοντος πολλά τε καὶ καλὰ ἔργα ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπράχθη.*

ἑτερόσκιος. Ὁ ῥίπτων σκιὰν μόνον πρὸς ἓν μέρος· οἱ ἑτερόσκιοι κάτοικοι τῆς γῆς ῥίπτουσι κατὰ τὴν μεσημβρίαν τὴν σκιὰν αὐτῶν μόνον πρὸς μίαν διεύθυνσιν, πρὸς Βορρᾶν οἱ κάτοικοι τῆς βορείου εὐκράτου ζώνης καὶ πρὸς Νότον οἱ τῆς νοτίου εὐκράτου ζώνης.

ἑτεροφθαλμία. Βλ. **ἑτεροχρωμία.**

ἑτεροχρωμία ἢ **ἑτεροφθαλμία.** Διαφορὰ τοῦ χρώματος τῆς ἰριδος τῶν δύο ὀφθαλμῶν.

ἐτησίαι. Ἄνεμοι βόρειοι πνέοντες κατὰ τὸ θέρος εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, ἤτοι Μεσογειακοὶ περιοδικοὶ ἄνεμοι ἢ μεσογειακοὶ μουσσῶνες, κν. **μελτέμια.**

Ἑτέρομυς

ἔτος. Χρονικὴ μονὰς ἴση πρὸς τὴν διάρκειαν μιᾶς περιφορᾶς τῆς Γῆς περὶ τὸν Ἥλιον, ἤτοι 365 ἡμέρ. 5 ὥρ. 48 λ. 46 δ. Τοῦτο κυρίως καλεῖται *τροπικὸν ἔτος.* Τὸ πολιτικὸν ἔτος ἀποτελεῖται ἐξ ἀκεραίου ἀριθμοῦ ἡμερῶν, 365 τὸ ἁπλοῦν καὶ 366 τὸ ἐμβόλιμον. (Βλ. *ἡμερολόγιον*). Τὸ σεληνιακὸν ἔτος ἀποτελεῖται ἐκ 12 σεληνιακῶν μηνῶν ἢ 13 καθ' ὅσον οἱ δώδεκα σεληνιακοὶ μῆνες ἔχουσι διάρκειαν κατὰ 11 ἡμέρας μικροτέραν τῆς τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους. *Οἰκονομικὸν ἔτος* καλεῖται δωδεκάμηνος περίοδος περιλαμβάνουσα τὰς διοικητικὰς πράξεις καὶ τὰ γεγονότα, ἅτινα ὁπωσδήποτε σχετίζονται πρὸς τὴν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος καὶ τὴν κίνησιν τῆς περιουσίας τοῦ κράτους. Ἐν Ἑλλάδι τὸ οἰκονομικὸν ἔτος ἄρχεται ἀπὸ 1 Ἀπριλίου.

Ἑτρουρία. 1) Χώρα τῆς Δ. μέσης Ἰταλίας (Βλ. Τυρρηνία).—2) Βασίλειον ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου τῷ 1801 ἐκ τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Τοσκάνης καὶ δοθὲν εἰς τὸν Ἰνφάντην Λουδοβίκον, υἱὸν τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας. Ὡς σύμβουλος τοῦ βασιλέως ὡρίσθη ὁ στρατηγὸς Κλάρκ ὑπὸ τὸν τίτλον Γάλλου πρεσβευτοῦ· Ἑξακισχίλιοι Γάλλοι στρατιῶται παρέμειναν ὡς προσωρινὴ φρουρὰ τοῦ βασιλείου μέχρι τῆς ἀφίξεως ἱσπανικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος. Τῷ 1807 τὸ βασίλειον προσηρτήθη εἰς τὴν Τοσκάνην, ἣν ὁ Ναπολέων ἔδωκεν εἰς τὴν ἀδελφήν του Ἐλίζαν.

Ἔτς. Γερμανικὸν ὄνομα τοῦ ποτ. Ἀδίγη.

Ἐτσεγαράϋ (Ἰωσὴφ Echegaray). Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφεύς, μαθηματικὸς καὶ πολιτικὸς (1832-1916). Δράματα: «Παραφροσύνη ἢ Ἁγιότης», «Ὁ Μέγας Γαλεότος» κ.ἄ.. Τῷ 1904 ἔλαβε τὸ βραβεῖον Νοβέλ.

Ἐτσμιατζίν. Παλαιὸν ἀρμενικὸν μοναστήριον εἰς τὸ μεσημβρινώτερον μέρος τοῦ Καυκάσου ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἀράξ παρὰ τὴν πόλιν Ἐριβάν, χρησιμεῦον ἀπὸ τοῦ 1441 ὡς ἕδρα τοῦ «Καθολικοῦ» ἢ πρώτου πατριάρχου τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας.

Ἔττλινγερ (Μὰξ Ettlinger). Γερμανὸς φιλόσοφος (1877-). Συνέγραψε: «Μελέται περὶ τῆς σημασίας τῆς Δαρβινείου θεωρίας εἰς τὴν ψυχολογίαν», «Φιλοσοφικὰ ζητήματα τοῦ παρόντος», «Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Δόϋτινγερς», «Περὶ τῆς ψυχῆς τῶν ζώων» «Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ρωμαντισμοῦ μέχρι σήμερον» κ.ἄ.

ἐτυμηγορία. Ἀπόφασις δικαστηρίου, ἰδίᾳ τοῦ ὁρκωτοῦ.

ἐτυμολογία. Ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐτύμων, ἤτοι ἡ περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν λέξεων ἐκ τῶν ἀρχικῶν ριζῶν καὶ ἄρα περὶ τῆς ἀρχικῆς (ἀληθοῦς) τῶν λέξεων σημασίας πραγματευομένη, περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ συνθέσεως καὶ τῆς ἐξελίξεως καὶ μεταλλαγῆς τῶν φθόγγων τῶν λέξεων συμφώνως πρὸς τοὺς ἑκάστοτε γλωσσικοὺς νόμους.

Εὔα (ἑβρ. Χαββᾶ, ζωὴ ἢ μήτηρ πάσης ζωῆς)· Ὄνομα δοθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἰς τὴν πρώτην γυναῖκα, πλασθεῖσαν κατὰ τὴν Π. Δ. ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὴν Εὔαν (Γεν. Γ′) ἠπάτησεν ὁ ὄφις, πείσας αὐτὴν νὰ φάγῃ καρπὸν ἐκ δένδρου τοῦ παραδείσου παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ Εὔα ἔπεισε καὶ τὸν Ἀδὰμ νὰ φάγῃ. Ὁ Θεὸς ἐξέβαλε διὰ τοῦτο τοὺς πρωτοπλάστους ἐκ τοῦ παραδείσου, καταραθεὶς τὸν ἄνδρα νὰ τρώγῃ τὸν ἄρτον ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου του καὶ τὴν γυναῖκα νὰ τίκτῃ ἐν λύπαις. Ἡ Εὔα ἔτεκε τὸν Κάϊν, τὸν Ἄβελ, τὸν Σὴθ καὶ ἄλλα τέκνα.

Εὔα (πρώην *Ναζήρι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 691.

Εὐαγγέλια. Τὰ τέσσαρα βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης (βλ. *Εὐαγγέλιον*). ‖ Ἐν τῇ ΑΕΓ, θυσίαι ἐπὶ τῇ λήψει χαρμοσύνου ἀγγελίας.

Εὐαγγελιακά. Ὀχλαγωγίαι ἐν Ἀθήναις προκληθεῖσαι τῇ 8 Νοεμβρίου 1901 ἐξ ἀντιγνωμίας διὰ τὸ ζήτημα μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου.

Εὐαγγελικὴ Σχολή. Ἑλληνικὴ Σχολή, ἥτις ὑφίστατο ἐν Σμύρνῃ ἀπὸ τοῦ 1717 μέχρι τοῦ 1922.

Εὐαγγελικοί. Ὀνομασία δοθεῖσα εἰς τὴν ἐν

Ἑλλάδι ὀργάνωσιν τῶν Προτεσταντῶν, οἵτινες ἵδρυσαν ὑπὸ τὸν Μ. Καλοποθάκην μετὰ τὸ 1890 τὴν Ἑλλην. Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν, ἀκολουθοῦσαν τὸ Πρεσβυτεριανὸν δόγμα.

Εὐαγγέλιον. Ἕκαστον τῶν τεσσάρων βιβλίων τῆς Κ. Διαθήκης ὡς περιέχον τὸ «Εὐαγγέλιον», τὴν καλὴν εἴδησιν περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πλὴν τούτων, γραφέντων ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν, ἀναγνωριζομένων δὲ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἄλλα εὐαγγέλια, καλούμενα «ἀπόκρυφα».

εὐαγγελισμός. Ἡ περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ χαρμόσυνος ἀγγελία ἣν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ μετέδωκεν εἰς τὴν παρθένον Μαρίαν καὶ ἡ ἑορτὴ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τούτου, συμπίπτουσα πρὸς τὴν ἐπέτειον τῆς ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας, τὴν 25 Μαρτίου.

Εὐαγγελισμός. 1) (πρώην *Γριβιτσά*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 471.—2) (πρώην *Χατζησήμπαση*) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Λαρίσης. Κάτ. 255.

Εὐαγγελισταί. Γενικὸν ὄνομα διδόμενον, κυρίως ἐν Γερμανίᾳ, εἰς διαφόρους ἐκκλησίας Διαμαρτυρομένων, δεχομένας μόνον τὸ Εὐαγγέλιον, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν παράδοσιν.

εὐαγγελιστής. Ἕκαστος τῶν συγγραψάντων τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια: Ματθαῖος, Μᾶρκος, Λουκᾶς καὶ Ἰωάννης.

Εὐαγγελίστρια (πρώην *Ζηγορὰ* καὶ *Ζοβαρά*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 361.

Εὐαγόρας. Ὄνομα δύο βασιλέων τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος.

Εὐάγριος. Συγγραφεὺς τοῦ Γ΄ μ.Χ. αἰ. Ἐξεπόνησεν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν ἐτῶν 431-593.

εὐαισθησία. Ἡ ἰδιότης τοῦ αἰσθάνεσθαι εὐκόλως καὶ ζωηρῶς τὰς ἐντυπώσεις. Ἡ ἰδιότης τῶν πραγμάτων νὰ ἐπηρεάζωνται ἐκ τῆς ἐλαχίστης φυσικῆς ἐπιδράσεως.

εὐαισθητοποιὸς οὐσία. (*Ἰατρ.*) Οὐσία ἣν παράγουσιν ἐν τῷ ὀργανισμῷ τὰ κύτταρα ἀντιδρῶντα κατὰ τῶν μικροβίων.

Εὔβοια. Ἡ μεγαλυτέρα μετὰ τὴν Κρήτην νῆσος τῆς Ἑλλάδος. Προέκτασις οὖσα τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ὄσσης ἐκτείνεται ἀπὸ ΒΔ πρὸς τὰ ΝΑ παραλλήλως πρὸς τὴν Λοκρίδα, Βοιωτίαν καὶ Ἀττικήν, εἰς μῆκος 180 περίπου χλμ., χωρίζεται δὲ ἀπὸ τῆς Στερεᾶς, ἀφ' ἧς ἀπεσπάσθη κατόπιν γεωλογικῶν μεταβολῶν, ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, στενουμένου κατὰ τὸ μέσον καὶ σχηματίζοντος τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου (βλ.λ.), πλάτους μόλις 40 μ. Ἔχει ἐμβαδὸν 3665 τ.χλμ., πληθυσμὸν δὲ 144.147, καὶ εἶνε μία τῶν γραφικωτέρων ἑλληνικῶν νήσων. Ὀρεινὴ κυρίως καὶ δασόφυτος παρουσιάζει ἐν τῷ μεσαίῳ καὶ πλατυτέρῳ αὐτῆς τμήματι τὸ Ληλάντιον πεδίον καὶ ἄλλα ἀλλαχοῦ μικρότερα, παράγει δὲ οἶνον, ἔλαιον καὶ σιτηρά, ρητίνην καὶ ἄλλα δασικὰ προϊόντα καὶ ἔχει ἀκμαίαν ἁλιείαν, κτηνοτροφίαν, σημαντικὰ ὀρυχεῖα (λιγνίτην ἐν Κύμῃ καὶ Ἀλιβερίῳ, λευκόλιθον ἐν Λίμνῃ, Μαντουδίῳ καὶ ἀλλαχοῦ) ὡς καὶ πολυσυχνάστους ἰαματικὰς πηγὰς κατὰ τὰ Β. (Αἰδηψός, Γιάλτρα κλ.). Ὑψηλότερον ὄρος εἶνε ἡ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὑψουμένη Δίρφυς (1745 μ.) μετὰ τὸν παραφυάδων της Ὀλύμπου (1175 μ.) καὶ Πυξαριᾶς (1352 μ.), ἡ Ὄχη (1404 μ.) ἐν τῷ Ν. τμήματι, ὁ Μάκιστος, κν. Κανδήλι (1209 μ.), μεταξὺ Λίμνης καὶ Ψαχνῶν καὶ τὸ Τελέθριον (985 μ.) πρὸς Β. Ποταμοὺς ἔχει μικροὺς τινας καὶ χειμαρρώδεις μᾶλλον (Λήλαντα, Βούδωρον κλ.), λίμνην δὲ τὴν Δύστον, ξηρανομένην σχεδὸν κατὰ τὸ θέρος. Ἡ Α. παραλία αὐτῆς εἶνε ἀπότομος, σχηματίζουσα πολλὰ ἀκρωτήρια, ὧν κύρια τὸ Ἀρτεμήσιον πρὸς Β καὶ ὁ Καφηρεὺς κατὰ τὴν Β. ἔξοδον ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ, τοῦ χωρίζοντος τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς Ἄνδρου.

Διοικητικῶς ἡ Εὔ. ἀποτελεῖ μετὰ τῶν νήσων Βορείων Σποράδων τὸν *νομὸν Εὐβοίας* (ἐμβαδὸν 4000 τ.χλμ., πληθυσμὸς 154.449 κάτ.), ὑποδιαιρούμενον εἰς τὰς ἐπαρχ. Χαλκίδος, Ἱστιαίας, Καρυστίας καὶ Σκοπέλου, μὲ πρωτ. τὴν Χαλκίδα.

Ἱστορία. Ἀρχαιότατοι κάτοικοι αὐτῆς ἀναφέρονται οἱ Ἄβαντες, ὧν αἱ μεγαλύτεραι πόλεις Χαλκὶς καὶ Ἐρέτρια ἤδη ἀπὸ τοῦ Η΄ αἰῶνος π.Χ. μακροὺς διεξῆγον ἀγῶνας διὰ τὴν κατοχὴν τοῦ Ληλαντίου πεδίου καὶ σπουδαίας ἵδρυσαν ἀποικίας ἐν Σικελίᾳ, Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ Χαλκιδικῇ. Τῷ 506 π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι νικήσαντες τοὺς συμμαχοῦντας τοῖς Σπαρτιάταις Χαλκιδεῖς καὶ ἐκδιώξαντες τοὺς ἐξ αὐτῶν εὐγενεῖς διένειμον τὴν χώραν αὐτῶν εἰς 4000 ἀττικοὺς κληρούχους, εἶτα δὲ ὁλόκληρον τὴν νῆσον ὑπέταξαν καὶ ἐξιώνισαν. Ἡ Εὔ. τῷ 338 ὑπετάγη εἰς τοὺς Μακεδόνας. Τῷ 191 ὑπέκυψε τελειωτικῶς εἰς τοὺς Ρωμαίους, χρησιμεύσασα δὲ ὡς ὁρμητήριον μιθριδατικὸν κατὰ τῶν Ρωμαίων τῷ 87 π.Χ., ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς. Ἔκτοτε ἀραιῶς κατοικουμένη καὶ ἐλλιπῶς καλλιεργουμένη, διῆλθεν ἐν παρακμῇ καθ' ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ρωμαιοκρατίας καὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ὁποίας ὑπὸ τῶν Φράγκων κατελήφθη ὑπὸ Βονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ τῷ 1205 καὶ παρέμεινεν ὑπὸ τοὺς Ἐνετοὺς μέχρι τοῦ 1470, ὅτε περιῆλθεν εἰς τοὺς Τούρκους. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ Εὐβοεῖς ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος καὶ πολλαὶ μάχαι συνήφθησαν ἐνταῦθα, πλὴν ἡ νῆσος παρέμεινε τουρκικὴ μέχρι τῆς 13 Ἰουνίου 1830, ὅτε παρεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπισήμως διὰ σουλτανικοῦ φιρμανίου.

Ἰησοῦς Χριστός
(ἐκ τοῦ εἰκονογραφημένου Εὐαγγελίου τοῦ Καρολομάγνου)

Εὐβοϊκὸς κόλπος. Ἡ μεταξὺ τῆς νήσου Εὐβοίας καὶ τῆς Στερεᾶς σχηματιζομένη κλειστὴ κόλπωσις, χωριζομένη ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου εἰς δύο, Β. καὶ Ν., τμήματα.

Εὔβουλος. Ἀθηναῖος δημαγωγὸς (Δ΄ αἰὼν π.Χ.), ἀντίπαλος τοῦ Δημοσθένους, κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς φιλίας πρὸς Φίλιππον τὸν Μακεδόνα.

εὐγένεια. Καταγωγὴ ἐκ γένους ὑψηλοῦ, ἡ ἰδιότης τοῦ εὐγενοῦς, ἐπίσης δὲ τὸ σύνολον τῶν εὐγενῶν. Θεσμὸς κοινωνικὸς καὶ πολιτικός, καθ' ὃν οἱ διακρινόμενοι διὰ τὴν περιωπὴν τοῦ γένους αὐτῶν κατέχουσι θέσιν ἀνωτέραν τῆς τῶν ἄλλων τάξεων. (Βλ. *ἀριστοκρατία*).

εὐγενία. Θάμνος μυρτοειδὴς τῶν τροπικῶν, ἐν τῶν εἰδῶν τοῦ ὁποίου παράγει βομβύκια, τὰ *καρυόφυλλα* ἢ *γαρύφαλλα*.

Εὐγενία. Σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων Ναπολέοντος Γ΄, Ἱσπανίς (1826-1920). Ἡ ἀνάμιξίς της εἰς τὴν πολιτικὴν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870.

Εὐγένιος. Ὄνομα πολλῶν μαρτύρων, ὧν ὁ ἑορταζόμενος τὴν 21 Ἰανουαρίου, θανατωθεὶς τῷ 292 ἐν Τραπεζοῦντι, τιμᾶται ὡς πολιοῦχος τῆς πόλεως ταύτης.

Εὐγένιος. Τέσσαρες πάπαι τῆς Ρώμης (652-657, 824-827, 1145-1153 καὶ 1431-1437). Ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἐγένετο ἀπόπειρα ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, συνελθούσης συνόδου ἐν Φερράρᾳ καὶ εἶτα ἐν Φλωρεντίᾳ.

Εὐγένιος. Πρίγκιψ τῆς Σαβοΐας (1663-1736). Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατόν. Ἐνίκησε τῷ 1697 τοὺς Τούρκους, κατὰ δὲ τὸν περὶ τῆς ἱσπανικῆς διαδοχῆς πόλεμον τοὺς Γάλλους. Ὡς ἀρχιστράτηγος τῶν Αὐστριακῶν, ἐνίκησε τοὺς Γάλλους εἰς Ὠδενάρ καὶ Μαλπλακέ, εἶτα τοὺς Τούρκους εἰς Πετερβαρδάϊν καὶ Βελιγράδιον (1716 καὶ 1717).

εὐγενισμός, εὐγονία, εὐγονική, εὐγονισμός. Ἡ δι' ἐπιστημονικῆς ἐπιλογῆς τῶν γεννητόρων βελτίωσις καὶ ἐξευγενισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους.

εὐγενόλη. Ἄχρουν ἔλαιον εὐαρέστου ὀσμῆς γαρυφάλου καὶ γεύσεως καυστικῆς. Ἀποτελεῖ τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ γαρυφαλελαίου, τοῦ ἐλαίου τῶν φύλλων κινναμώμου, ἀνίσου, εὐγενίας τῆς καρυοφυλλικῆς καὶ ἄλλων. Χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν βερνικίων, ὡς ἀναισθητικὸν ἐπὶ ὀδοντολγιῶν καὶ δι' ἐντριβάς.

Εὔγηρος. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Λευκάδος. Κάτ. 494.

εὐδαιμονία. Τὸ ἔχειν δαίμονα ἀγαθόν, τύχην καλήν· εὐημερία, πλοῦτος. Κατ' Ἀριστοτέλη, ἡ ἔννοια βίου διεπομένου ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

εὐδαιμονισμός. Δόγμα, καθ' ὃ ἡ εὐδαιμονία εἶνε, καὶ πρέπει νὰ εἶνε, ὁ σκοπὸς πάσης ἀνθρωπίνης πράξεως.

Εὐδαίμων Ἀραβία. Ἀρχ. ὄνομα τῆς Ν. Ἀραβίας.

Εὐδηλος. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Ἰκαρίας. Κάτ. 614. Ὅρμος.

εὐδίαιος. Ὀπὴ διὰ τῆς ἀποχέτευσιν τῆς περὶ τὸ κατάστρωμα πλοίου ὑδρορρόης, κν. **μπούνιο**.

εὐδιομετρία. Ἡ δι' εὐδιομέτρου ἀνάλυσις ἀερίου τινὸς μίγματος.

εὐδιόμετρον. Ὄργανον δι' οὗ προσδιορίζεται τὸ κατ' ὄγκον ποσὸν τοῦ ἀζώτου καὶ ὀξυγόνου ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι καὶ ὅπερ χρησιμεύει ἐν γένει εἰς τὸν ποσοτικὸν προσδιορισμὸν τῶν ἀερίων ἐν τῇ ὀγκομετρικῇ αὐτῶν ἀναλύσει.

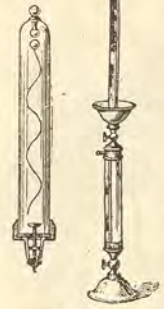

Εὐδιόμετρα ἀριστερᾷ: εὐδιόμετρον τοῦ Γαϊ Λυσσάκ δεξιᾷ: εὐδιόμετρον τοῦ Βόλτα

Εὐδοκία, ἄλλως **Ἀθηναΐς** (402-460). Σύζυγος τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β΄, θυγάτηρ τοῦ Ἀθηναίου σοφιστοῦ Λεοντίου. Ἐθνικὴ κατ' ἀρχάς, ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Διαβληθεῖσα πρὸς τὸν σύζυγόν της, ὑπεχρεώθη νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἡσχολεῖτο εἰς ἔργα εὐσεβείας. Ὡραιοτάτη καὶ λογία.

Εὐδοξία. 1) Θυγάτηρ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β΄ καὶ τῆς Εὐδοκίας (422-;). Συνεζεύχθη τὸν αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως Ὀὐαλεντινιανὸν Γ΄. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τούτου, ἐκάλεσε τοὺς Βανδήλους οἵτινες ἐληλάτησαν τὴν Ρώμην καὶ ἀπήγαγον αὐτὴν αἰχμάλωτον εἰς Ἀφρικὴν (455). Ἐλευθερωθεῖσα μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν.—2) Σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου, ἀποθανοῦσα τῷ 408(;). Καθήρεσε καὶ ἐξώρισε τὸν Ἰωάννην Χρυσόστομον ἐλέγξαντα αὐτὴν διὰ τὴν ματαιοδοξίαν της.

Εὔδοξος. 1) *Ὁ Κνίδιος.* Μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος, φιλόσοφος καὶ γεωγράφος (408-356 π.Χ.). Ἐδέχθη ἐν μὲν τῇ φυσικῇ τὰς γνώμας τοῦ Ἀναξαγόρα καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ τοῦ Ἀριστίππου. Διέτριψε κατ' ἀρχὰς εἰς Αἴγυπτον, εἶτα εἰς Μεγάλην Ἑλλάδα παρὰ Ἀρχύτᾳ. Ἵδρυσεν ἰδίαν σχολὴν ἐν Κυζίκῳ. Ἀπέδειξε τὸ σφαιροειδὲς τῆς Γῆς καὶ διώρθωσε τὴν ὀκταετηρίδα τοῦ Κλεοστράτου. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ τὰ «Φαινόμενα καὶ Διοσημίαι» ἐστιχούργησεν ὁ Ἄρατος C τῷ 270 π.Χ.), ἐν ποιήματι διασωθέντι.—2) *Ὁ Κυζικηνός.* Ἕλλην θαλασσοπόρος τοῦ Β΄ αἰῶνος π.Χ. Ἀνέπλευσε τὸν Νεῖλον διὰ θαλάσσης καὶ δὶς μετέβη διὰ θαλάσσης εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐπεχείρησε δὲ περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς ἐξ Ἱσπανίας.—3) *Ὁ Ρόδιος.* Ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος τοῦ Β΄ αἰῶνος π.Χ. Συνέγραψε τὸ περιώνυμον τὸ πάλαι ἔργον «Περίοδος Γῆς», ᾧ προσετίθετο καὶ γεωγραφικὸς πίναξ.

Εὔδοξος (Ἰωσὴφ Λουδοβῖκος Παῦλος Eydoux). Γάλλος στρατηγός (1852-1918). Διετέλεσε 1910-1911 ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς.

εὔδρομον. Ὄνομα τύπου πλοίων ταχυτάτων καὶ μεγάλων, διαφόρων τῶν μεγάλων ἀντιτορπιλλικῶν καὶ ἀνιχνευτικῶν σκαφῶν τῶν νεωτέρων στόλων, ἄλλως **καταδρομικόν**.

εὐδύπτης. Γένος στεγανοπόδων πτηνῶν, ἐκ τῶν πιγγουΐνων (βλ.λ.)

Εὐελπίδων Στρατιωτικὸν Σχολεῖον. Στρατιωτικὴ σχολὴ ἐν Ἀθήναις. Ἱδρύθη 1829 ἐν Αἰγίνῃ.

εὐεργέτημα. Διάταξις ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ, ἐπιτρέπουσα ἰδιάζουσαν λύσιν εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς γενικοὺς κανόνας.

Εὔζωνοι (πρώην *Ματσίκοβον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 711.

εὔζωνος. Ἐλαφρὸς στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ, φέρων φουστανέλλαν.

εὐημερισμός. Ὀρθολογιστικὴ θεωρία, ἐκτεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκ Μεσσήνης τῆς ἐν Σικελίᾳ φιλοσόφου Εὐημέρου (340-260 π.Χ.), γράψαντος «Ἱερὰν Ἀναγραφήν», καθ' ἣν οἱ νομιζόμενοι θεοὶ ἦσαν βασιλεῖς καὶ ἥρωες, τὰ δὲ κατορθώματα αὐτῶν μεγαλοποιηθεῖσαι παραδόσεις περὶ πραγματικῶν γεγονότων.

Εὔηνος. Ποτ. τῆς Αἰτωλίας (κν. **Φίδαρης**), ὁροθετῶν τὰς ἐπαρχ. Μεσολογγίου καὶ Ναυπακτίας καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Πατραϊκὸν κόλπον Δ τοῦ Ἀντιρρίου.

Εὐηνοχώριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Κάτ. 983. Σιδηροδρ. σταθμός.

εὐθάλεια ἡ **ἄτροπος** (ἡ), κν. **μπελλαντόνα**. Φυτὸν χρησιμεῦον ὡς φάρμακον ναρκωτικόν. Ἀλκαλοειδὲς αὐτοῦ εἶνε ἡ *ἀτροπίνη*.

Εὐθαλοῦς πηγή. Θερμὴ χλωρονατριοῦχος πηγὴ ἐν Λέσβῳ, 4 χλμ. Α τοῦ Μολύβου, σημαντικῆς ραδιενεργείας, πλὴν μικρᾶς παροχῆς.

εὐθεῖα. Ἡ ἁπλουστάτη τῶν γραμμῶν· ἀντὶ ὁρισμοῦ χαρακτηρίζεται ὑπὸ συστήματος ἀξιωμάτων.

εὐθύαυλος. Πνευστὸν ὄργανον τοῦ εἴδους τῶν ἀρχαίων αὐλῶν· οὗτος ὀνομάζεται σήμερον τὸ *κλαρίνο*, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν πλαγίαυλον (φλάουτο).

εὐθύγραμμον σχῆμα. Τὸ ἐπίπεδον σχῆμα τὸ περατούμενον εἰς εὐθείας γραμμάς, οἵτινες δια-

κρίνομεν πλευράς, κορυφάς, γωνίας, περίμετρον καὶ διαγωνίους. Τὰ εὐθύγραμμα σχήματα καλοῦνται καὶ *πολύγωνα*.

Εὐθυμία (*Ἁγία*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παρνασίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 1490.

Εὐθύμιος. 1) *Ὁ Μέγας*, ἀσκητὴς ἐκ Μελιτηνῆς τῆς Ἀρμενίας, γενν. 377, ἡγούμενος πολλῶν μοναστηρίων ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἑορτὴ 20 Ἰανουαρίου.—2) Ὅσιος ἐκ Θεσσαλονίκης, εἷς τῶν σπουδαιοτάτων ἀντιπροσώπων τοῦ μοναστικοῦ βίου ἐν Ἄθῳ, κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα.—3) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (906-911). Ἀνεγνώρισε τὸν δ΄ γάμον τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, διὰ τοῦτο δὲ ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ διαδόχου τούτου Ἀλεξάνδρου καὶ περιωρίσθη εἰς μονήν. Βραδύτερον ἐτιμήθη ὡς ἅγιος.—4) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (1410-1416). Ἐζήτησε παρὰ τοῦ πάπα τὴν βοήθειαν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Λατίνων πρὸς τείχισιν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου κατὰ τῶν Τούρκων.

εὐθύνη. Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ δώσῃ τις λόγον τῶν πράξεών του, ν' ἀπολογηθῇ δι' ὅ,τι ἔπραξεν ἢ διεχειρίσθη· *ἠθικὴ εὐθύνη*, ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ μὴ παραβῇ τις, ἢ ν' ἀπολογηθῇ ἂν παρέβη, τὸν ἠθικὸν νόμον· *ποινικὴ εὐθύνη*, ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ ὑποστῇ τις ποινὴν ἂν παραβῇ τι.

εὐθυντηρία. Ἡ μόλις ὑπὲρ τὸ ἔδαφος προβάλλουσα στρῶσις ἐφ' ἧς ἔβαινεν ἡ ἐκ τριῶν συνήθως ἀναβαθμῶν ἀποτελουμένη κρηπὶς τῶν ἀρχαίων ναῶν. Τεμάχιον μεταλλικὸν ἐφ' οὗ ὁλισθαίνει παλινδρομικῶς κινούμενον ἕτερον τεμάχιον οὕτως ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὴ ἡ ἀπὸ τῆς προδιαγεγραμμένης κινήσεως ἀπομάκρυνσις.

Ἔϋκ (van Eyck). Βλ. **Ἄϋκ.**

εὐκαΐνη. Ἀναισθητικὸν φάρμακον ὡς ἡ κοκαΐνη.

εὐκαλυπτέλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον τῶν φύλλων τῆς εὐκαλύπτου, ἀντισηπτικόν.

εὐκαλυπτόλη. Τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ εὐκαλυπτελαίου κλ.

εὐκάλυπτος. Φυτὸν ἐκ τῶν μυρτωδῶν, ἰθαγενὲς τῆς Αὐστραλίας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων. Ὑπάρχουσι 300 εἴδη αὐτοῦ, καλλιεργούμενα ὡς καλλωπιστικὰ ἢ δασικά, διὰ τὴν ξυλείαν των, καὶ ὡς ἐξυγιαντικὰ (ἀποστραγγιστικά). Τὸ εἶδος *εὐ. ἡ σφαιριόκαρπος* εὐδοκιμεῖ εἰς μέρη θερμὰ (Μεσσηνίαν, Κρήτην κλ.). Ἐκ τῶν φύλλων τοῦ εἴδους τούτου καὶ ἄλλων τινῶν λαμβάνεται τὸ εὐκαλυπτέλαιον.

Εὐκάλυπτος

Εὐκαρπία. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκίς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 596.

Εὐκαρπία (πρώην *Κούτσιος*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νιγρίτης (Σερρῶν). Κάτ. 752.

εὐκινίνη. Ὀργανικὴ ἕνωσις κινίνης, ἤττων πικρὰ ταύτης.

εὐκλείδειος γεωμετρία. Ἡ παραδεχομένη τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐκλειδείου ἀξιώματος. Συμφώνως πρὸς αὐτὸ ἐκ σημείου ἐκτὸς εὐθείας κειμένου ἄγεται πρὸς αὐτὴν μία μόνον παράλληλος· καλεῖται ἀκόμη *παραβολική*, καὶ μόνον αὕτη διδάσκεται εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν. Βλ. καὶ *ἀντευκλείδειος γεωμετρία*.

Εὐκλείδης. 1) Ἕλλην γεωμέτρης, ὁ πατὴρ τῆς γεωμετρίας, γεννηθεὶς πιθανῶς ἐν Συρίᾳ, περὶ τὸ 330 π.Χ. καὶ ἀποθανὼν τῷ 270 ἢ 275 π.Χ. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις, ἐδίδαξεν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀλεξανδρείας. Σωζόμενα ἔργα του: «Στοιχεῖα», συναγωγὴ πασῶν τῶν γεωμετρικῶν γνώσεων τῆς ἐποχῆς του· «Ὀπτικά», «Δεδομένα», «Κατοπτρικά» κλ.—2) Φιλόσοφος ἐκ Μεγάρων, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, φίλος τοῦ Πλάτωνος, ἱδρυτὴς τῆς Μεγαρικῆς Σχολῆς, ἥτις ἐδέχετο ὅτι ἓν μόνον ἀγαθὸν ὑπάρχει, ἀμετάβλητον ὑπὸ τὰ διάφορα αὐτοῦ ὀνόματα, καὶ μία ἀρετή, ἡ γνῶσις τοῦ ἀγαθοῦ τούτου. Ἐκαλλιέργει καὶ τὴν σοφιστικὴν διαλεκτικήν, δι' ὃ οἱ ὀπαδοί του ἐλέγοντο Ἐριστικοὶ ἢ Διαλεκτικοί.—3) Ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 403, περιώνυμος διότι ἐπ' αὐτοῦ ἐδιώχθησαν οἱ Τριάκοντα τύραννοι καὶ ἐγένετο ἐπισήμως δεκτὸν τὸ ἰωνικὸν ἀλφάβητον.

εὐκοιλιότης. Ἡ διάρροια.

Εὐκτήμων. Ἀστρονόμος τοῦ Ε΄ π.Χ. αἰῶνος συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Μέτωνος.

εὐκτική. Ἔγκλισις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ρήματος, κυρίως ἐν χρήσει πρὸς δήλωσιν εὐχῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ δυνατοῦ γενέσθαι, ὁπότε συνωδεύετο μετὰ τοῦ *ἂν (οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος)*, ἐπίσης δὲ εἰς τὸν πλάγιον καὶ τὸν ὑποθετικὸν λόγον *(γαῖαν ἔχοι ἐλαφρόν, μὴ γένοιτο)*.

Εὔλαλον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ξάνθης (Ροδόπης). Κάτ. 199.

Εὐλάμπιος (*Ἅγιος*). Χ. τῆς ν. Ἴμβρου. Κάτ. 600.

Εὔλερος. Βλ. Ὄϋλερ.

εὐλογία. (*Ἰατρ.*) Ὀξεῖα λοιμώδης νόσος ἐξανθηματικὴ καὶ μεταδοτική, βαρυτάτη καὶ ἐπικίνδυνος, ἐμφανιζομένη ἐπιδημικῶς ὅπου δὲν τηρεῖται αὐστηρῶς τὸ μέτρον τοῦ δαμαλισμοῦ. Συμπτώματα: σφοδρὸς πυρετὸς μετὰ ῥίγους, ραχιαλγίας καὶ ἐμέτων, ἐξάνθημα φυσαλλιδῶδες, οὗ τὸ ὑγρὸν διαπυΐσκεται ἐν τέλει καὶ τοῦ ὁποίου αἱ οὐλαὶ μένουσιν ἀνεξίτηλοι. Προλαμβάνεται διὰ τοῦ δαμαλισμοῦ καὶ τοῦ ἀναδαμαλισμοῦ.

εὐλογιοειδές. Ἐλαφρὰ μορφὴ εὐλογίας.

Εὐμένης. Ἔμπιστος φίλος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὃν ἠκολούθησεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν του ὡς ἀρχιγραμματεὺς καὶ συντάκτης τῶν «Βασιλικῶν Ἐφημερίδων». Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως ὑπεστήριξε τὸν Περδίκκαν. Πολεμηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐθανατώθη ὑπ' αὐτοῦ.

Εὐμένης. Δύο βασιλεῖς τῆς Περγάμου. 1) *Ὁ Α΄*, βασιλεύσας 263-241 π.Χ., ἐνίκησε τὸν Ἀντίοχον Α΄ παρὰ τὰς Σάρδεις, ἐρρύθμισε κάλλιστα τὰ τοῦ κράτους, ἐπωνομάσθη δὲ «Εὐεργέτης».—2) *Ὁ Β΄*, γενν. 221 καὶ βασιλεύσας 197-159 π.Χ. Ὑπεστήριξε τοὺς Ρωμαίους καὶ ἔλαβε παρ' αὐτῶν τὴν Θρακικὴν χερσόνησον καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου Ἀσίαν. Φίλος τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν, ἔκτισε τὸν μέγαν βωμὸν τῆς Περγάμου, τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Στοὰν ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν κ.ἄ.

Εὐμενίδες. Βλ. Ἐρινύς.

Εὔμοιρον. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ξάνθης Κάτ. 322.

Εὐμολπίδαι. Ἀρχαιότατον ἱερατικὸν γένος τῆς Ἀττικῆς, ὅπερ ἐπὶ 1000 ἔτη ἐπεμελεῖτο τῶν Ἐλευσινίων.

Εὐμορφόπουλος (Δημήτριος). Στρατηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐξ Ἰθάκης (1785-1861).

Εὐνάπιος. Νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς εἰς Σάρδεις τῷ 347 μ.Χ. Ἔγραψε «Βίους φιλοσόφων καὶ σοφιστῶν» καὶ «Χρονικὴν ἱστορίαν τὴν μετὰ Δέξιππον».

Εὔναρδος (Ἰωάννης Γαβριὴλ Eynard). Ἑλβετὸς οἰκονομολόγος, φιλέλλην, ἀποκτήσας σημαντικὴν περιουσίαν ὡς τραπεζίτης καὶ ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πρὸ τοῦ 1821, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ μετ' αὐτήν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐγένετο ἐν Γενεύῃ ἡ ψυχὴ τῆς φιλελληνικῆς κινήσεως, δίδων αὐτὸς μεγάλα ποσὰ ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος καὶ μεταβιβάζων τὰ παρ' ἄλλων διδόμενα, ἀποστέλλων δ' ἐπίσης ὅπλα καὶ πολεμοφόδια. Ἐξέδωκεν «ἐπιστολὰς καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα σχετικὰ πρὸς τὰ διάφορα γεγονότα τῆς Ἑλλάδος (1831).

εὐνήκτης. Ὄφις ἀνιοβόλος τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς, συγγενὴς πρὸς τὸν βόαν, μὲ σῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ λεπίων, ζῶν ἰδίᾳ εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ εἶδος *ἀνακόνδας* εἶνε ὁ μεγαλύτερος τῶν ὄφεων τῆς Ἀμερικῆς, φθάνων μέχρι 10 μ. Οἱ ἰθαγενεῖς τρώγουσι τὴν σάρκα καὶ χρησιμοποιοῦσι τὸ λίπος του.

Εὐνομιανοί. Αἱρετικοὶ ὀπαδοὶ ἄκρας ἀρειανῆς μερίδος, ἀκμασάσης ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ Δ΄ αἰῶνος, ἧς ἱδρυτὴς μὲν ἦτο ὁ Ἀέτιος, κύριον δὲ στήριγμα ὁ *Εὐνόμιος*.

Εὔνομος. Εἷς τῶν ἀρχαιοτάτων βασιλέων τῆς Σπάρτης (929-883 π.Χ.). Ἐλογίζετο πατὴρ ἢ ἀδελφὸς τοῦ Λυκούργου.

Εὐνόστου λιμήν. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ δυτικοῦ καὶ νῦν κυρίου λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας.

εὐνουχισμός. Ἐγχείρησις, διὰ τῆς ὁποίας ἀποκόπτονται οἱ γεννητικοὶ ἀδένες (ὄρχεις ἢ καὶ ᾠοθῆκαι). Τὸ ἔθιμον τοῦ εὐνουχισμοῦ ἀνάγεται εἰς τὰ πανάρχαια ἔθιμα τῶν ἀσιατικῶν λαῶν, παρ' οἷς οἱ εὐνοῦχοι ἦσαν φύλακες καὶ ὑπηρέται τῶν γυναικωνιτῶν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλάχιστα ηὐδοκίμησε. Τοὐναντίον, εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος τὸ ἔθιμον ἐπεκράτησε καὶ εὐνοῦχοι κατεῖχον μεγάλας θέσεις εἰς τὴν Αὐλήν. Παρὰ Ρωμαίοις εἶχεν ἐπίσης εἰσαχθῆ τὸ ἔθιμον. Παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ τοῖς Ἄραψι τῆς Αἰγύπτου εὐνοῦχοι ὑπῆρχον πολλοὶ διὰ τὴν φύλαξιν τῶν χαρεμίων. Ἐπίσης ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τοὺς αἰῶνας ΙΖ΄ καὶ ΙΗ΄ ἦτο συνήθης ὁ εὐνουχισμὸς παίδων, προοριζομένων διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ᾄδειν.

Εὐπλόκαμος

εὐνοῦχος. Ὁ ὑποστὰς τὴν ἐγχείρησιν τοῦ εὐνουχισμοῦ, ὁ στερηθεὶς τῶν παιδογόνων μορίων, ἐκτομίας.

Εὔξεινος Πόντος. Βλ. Πόντος Εὔξεινος.

Εὐξεινούπολις. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἁλμυροῦ (Λαρίσης). Κάτ. 1679.

Εὐπάλιον. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 985.

Εὐπατορία (νῦν Γέλεβε). Π. τῆς Κριμαίας, κατὰ τὴν Δ. ἀκτὴν τῆς χερσονήσου. Κάτ. 23.000, τὸ πλεῖστον Ταταροι. Λουτρόπολις.

εὐπατρίδης. Ἐξ εὐγενοῦς πατρός, ἐξ εὐγενῶν προγόνων, ἀριστοκράτης. Οἱ εὐπατρίδαι ἀπετέλουν τὴν ἀνωτάτην καὶ προνομιοῦχον τάξιν ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ Σόλωνος.

εὐπλέκτης. Μικρὸν ξηροβατικὸν πτηνὸν τῆς Αἰθιοπίας, κατασκευάζον λίαν ἐντέχνως φωλεὰς ἐχούσας σχῆμα θύλακος.

εὐπλόκαμος. Πτηνὸν ἐκ τῶν φασιανιδῶν, ζῶν εἰς τὰς Ἰνδίας, τὸ Θιβὲτ καὶ τὴν Ἰνδοκίναν.

εὔπνοια. Κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ, καθ' ἣν αἱ ἀναπνοαὶ γίνονται κανονικαί, λόγῳ καλῆς ἀναλογίας ὀξυγόνου καὶ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐν τῷ αἵματι.

Εὔπολις. Ἀθηναῖος ποιητὴς τοῦ Ε΄ αἰῶνος π.Χ., εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων τῆς Ἀττικῆς κωμῳδίας.

Εὖρ (Eyr). Ἡ μεγαλυτέρα ἁλμυρὰ λίμνη τῆς Αὐστραλίας, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Ν. Αὐστραλίας.

Εὐράσιοι. Ὄρος δηλωτικὸς τῶν φυλῶν ὅσαι κατῴκησαν ἢ κατοικοῦσιν ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ. Ἐπίσης δηλωτικὸς τῶν ἐξ Εὐρωπαίου πατρὸς καὶ Ἀσιάτιδος μητρὸς μιγάδων ἐν ταῖς Βρεττανικαῖς καὶ ταῖς Ὁλλανδικαῖς Ἰνδίαις.

εὑρεσιτεχνία. Ἐφεύρεσις τέχνης ἢ νέου τεχνικοῦ μέσου. Τὸ *δίπλωμα εὑρεσιτεχνίας* εἶνε τίτλος ἐπίσημος παρέχων δικαίωμα ἀποκλειστικῆς ἐκμεταλλεύσεως εἰς τὸν ἐφευρόντα ἢ τελειοποιήσαντά τι.

εὑρετήριον. Κατάλογος μεθοδικῶς, ἰδίᾳ ἀλφαβητικῶς, συντεταγμένος, ὀνομάτων, ἐγγράφων, ἀντικειμένων, εὑρισκομένων ἐν συγγράμματι, ἀρχείοις, ἀποθήκῃ κλ.

εὑρετική. Ἀναζήτησις καὶ περισυλλογὴ τῶν μνημείων τῆς ἱστορίας, ἡ πρώτη ἐργασία τοῦ ἱστορικοῦ συγγραφέως.

εὕρηκα (παρακείμενος τοῦ ρ. *εὑρίσκω*). Περίφημος ἀναφώνησις τοῦ Ἀρχιμήδους, ὅτε ἐν τῷ λουτρῷ ἀνεκάλυψε τὴν μέθοδον προσδιορισμοῦ τοῦ βάρους τοῦ χρυσοῦ στεφάνου τοῦ Ἱέρωνος καὶ συνεπῶς τοῦ νόμου τῆς ὑδροστατικῆς. ‖ Ἐντεῦθεν, ἔκφρασις θριάμβου ἐπὶ ἀνακαλύψει τινί.

Εὐρία (Eyria). Μεγάλη χερσόνησος τῆς Νοτίου Αὐστραλίας. Ἔκτασις 27.600 τ.χλμ. Εἶνε ἀραιότατα κατῳκημένη.

Εὐριπίδης. Μέγας τραγικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαιότητος, Ἀθηναῖος (480 ἢ 485-407 π.Χ.). Ἠξιώθη τῶν πρωτείων διὰ πρώτην φορὰν τῷ 441. Τὰ τελευταῖα ἔτη του διῆλθεν ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀρχελάου. Ὑπῆρξεν ἀπόστολος τῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ θρησκείᾳ, τῇ σκέψει καὶ τῇ τέχνῃ. Ἐκτὸς ἀποσπασμάτων ἐκ διαφόρων ἔργων σῴζονται πλήρη τὰ ἑξῆς δράματα τοῦ: Ἄλκηστις, Ἀνδρομάχη, Βάκχαι, Ἑκάτη, Ἑλένη, Ἡλέκτρα, Ἡρακλεῖδαι, Ἡρακλῆς μαινόμενος, Ἱκέτιδες, Ἱππόλυτος, Ἰφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι, Ἰφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις, Ἴων, Μήδεια, Ὀρέστης, Τρῳάδες, Ῥῆσος, Φοίνισσαι καὶ τὸ σατυρικὸν δρᾶμα Κύκλωψ.

Εὔριπος. 1) Πορθμὸς πρὸ τῆς Χαλκίδος καὶ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Εὐβοϊκοῦ, χωρίζων τὴν Εὔβοιαν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας, μήκους καὶ πλάτους 40 μ. καὶ βάθους 8.50 μ., πασίγνωστος ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος διὰ τὰ ἅ παρουσιάζει ἀνώμαλα παλιρροϊκὰ φαινόμενα, χαρακτηριζόμενα ὑπὸ ἑνὸς *κανονικοῦ* κληθέντος ρεύματος, ῥέοντος περὶ τὰς συζυγίας τῆς Σελήνης ἐπὶ 23-24 ἡμέρας τοῦ σεληνιακοῦ μηνός, μὲ ταχύτητα μέχρις 8 1/2 μιλίων καί, κανονικῶς, 6 ὥρας περίπου πρὸς Β καὶ 6 ὥρας περίπου πρὸς Ν, καὶ ὑπὸ ἑνὸς *ἀκανονίστου* ρεύματος διαρκουσῶν τῶν ὑπολειπομένων 5-6 ἡμερῶν τοῦ σεληνιακοῦ μηνός, περὶ τοὺς τετραγωνισμοὺς τῆς Σελήνης, ῥέοντος ἀκανονίστως ὁτὲ μὲν πρὸς Β ὁτὲ δὲ πρὸς Ν καὶ ἀλλάσσον φορὰν δωδεκάκις τοὐλάχιστον τῆς ἡμέρας, ἄνευ οὐδενὸς κανόνος. Ὁ Εὔ. ἐζεύχθη

τῷ 1834 δι' ἀνοιγομένης σιδηρᾶς γεφύρας περιριστροφικῆς, ἐπιτρεπούσης τὴν διάβασιν τῶν πλοίων.—2) *Ὁ τῶν Μυτιληναίων.* Στενὸς θαλάσσιος βραχίων ἐνώνων τὸν βαθὺν κόλπον τῆς Καλονῆς πρὸς τὸ Αἰγαῖον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὁλόκληρος ὁ κόλπος.

Εὖρος. Ὁ νοτιοανατολικὸς ἄνεμος, κν. σιρόκος. ‖ *Εὖρος,* προσωποποίησις τοῦ ἀνέμου τούτου ἐν τῇ ἑλλην. μυθολογίᾳ.

Εὐρυβιάδης. Σπαρτιάτης ναύαρχος, ἀρχηγὸς τοῦ ἑλλην. στόλου τῷ 480 π.Χ. κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου.

Εὐρυδίκη. Θυγάτηρ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ σύζυγος τοῦ Ὀρφέως. Ὅτε αὕτη ἀπέθανεν, ὁ Ὀρφεὺς ἔπεισε τοὺς βασιλεῖς τοῦ Ἅδου νὰ τὴν ἀποδώσωσιν εἰς αὐτόν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι δὲν θὰ ἐστρέφετο νὰ τὴν ἴδῃ, πρὸ τῆς ἐκ τοῦ Ἅδου ἐξόδου των. Ἐξ ἀνυπομονησίας, ὁ Ὀρφεὺς παρέβη τὸν ὅρον καὶ ἀπώλεσεν ὁριστικῶς τὴν Εὐρυδίκην.

Εὐρύκλεια. Δούλη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Λαέρτου καὶ τροφὸς τοῦ Ὀδυσσέως.

Εὐρυμέδων. Ποτ. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διαρρέων τὴν Παμφυλίαν καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀτταλείας, νῦν **Κιοπροῦ-Σοῦ.** Παρ' αὐτὸν 466 π.Χ. ὁ Κίμων ἐνίκησε τοὺς Πέρσας.

Εὐρυσθεύς. Βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν, ἀπόγονος τοῦ Διός. Ὑπεχρέωσε τὸν Ἡρακλέα νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς γνωστοὺς δώδεκα ἄθλους του. Ἐφονεύθη κατ' ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν.

Εὐρυτανία. Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἐκτεινομένη ἀνὰ τὴν ἀρχαίαν Β. Αἰτωλίαν καὶ καταλαμβάνουσα τὸ ΒΑ. καὶ ὀρεινότατον τμῆμα τοῦ νομοῦ καὶ κυρίως τὴν ὑψηλὴν καὶ δυσχείμερον χώραν τῶν Ἀγράφων. Ἔχει 44.217 κατ., ἀσχολουμένους κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, μὲ πρωτ. τὸ *Καρπενήσιον.* Συγκοινωνεῖ διὰ μιᾶς καὶ μόνης ἁμαξιτοῦ (Καρπενησίου-Λαμίας), ἐκτὸς δὲ τῶν κτηνοτροφικῶν ἑξάγει καὶ ποικίλα δασικὰ προϊόντα. Οἱ κυρίως Εὐρυτᾶνες τῶν ἀρχαίων κατῴκουν τὴν κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τῆς Μέγδοβας (ἀρχ. Καμύλου) χώραν, μικρὸν πρὸ τῆς συμβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀχελῶον.

εὐρυφάρυγξ. Ἀβυσσαῖος ἰχθύς, διακρινόμενος διὰ τὸ μέγεθος τοῦ στόματος, τοῦ φάρυγγος καὶ τοῦ στομάχου αὐτοῦ.

Εὐρυφῶν. Διάσημος ἰατρὸς τοῦ Ε΄ αἰῶνος π.Χ. ἐκ Κνίδου.

Εὐρώπη. Μία τῶν πέντε ἠπείρων τῆς Γῆς, ἡ τετάρτη κατ' ἔκτασιν, περιβρεχομένη ἀπὸ Β ὑπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἀπὸ Δ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἀπὸ Ν ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἀπὸ Α δὲ συνορεύουσα πρὸς τὴν Ἀσίαν. Ἔκτασιν ἔχει μετὰ τῶν νήσων 9.970.000 τ.χλμ. καὶ 470 ἑκατομμ. κατ., παρουσιάζουσα πυκνότητα πληθυσμοῦ μεγαλυτέραν τῶν ἄλλων ἠπείρων, λόγῳ τοῦ εὐκράτου τοῦ κλίματός της. Τὸ βόρειον μέρος της χωρίζεται δι' εὐρειῶν θαλασσῶν, τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης, εἰς μεγάλας χερσονήσους, τὴν Σκανδιναυϊκὴν καὶ τὴν Δανικήν, καὶ νήσους, τὰς Βρεττανικάς, ἐνῷ τὸ ἀνατολικώτερον τμῆμα αὐτοῦ ἔχει καὶ τοῦτο μεγάλας νήσους, τὴν Νοβάγιαν Ζεμλιὰν καὶ ἄλλας εἰς τὸν Β. Παγωμένον ὠκεανόν, καὶ χερσόνησον τὴν Φιννικήν. Τὸ κεντρικὸν μέρος ἀποτελεῖ εὐρυτάτην πεδιάδα, διακοπτομένην ὑπὸ ὀρέων, ἁπλουμένην ἀπὸ τῆς Γαλλίας μέχρι καὶ τῆς Ρωσίας, καὶ τὸ νότιον περιλαμβάνει τὰς σχηματιζομένας ὑπὸ τῆς Μεσογείου χερσονήσους Ἰβηρικήν, Ἰταλικὴν καὶ Ἑλληνικήν. Κύριαι ὀροσειραὶ εἶνε ἡ Σκανδιναυϊκή, τὰ Καρπάθια καὶ αἱ Ἄλπεις, ἀποτελοῦσαι κεντρικὸν πυρῆνα, ἀφ' οὗ ἀποσπῶνται πλεῖσται παραφυάδες, πρὸς Α αἱ Ἰλλυρικαὶ καὶ αἱ Τρανσυλβανικαί Ἄλπεις, ὁ Αἶμος μετὰ τῆς Ροδόπης καὶ ἡ Πίνδος, πρὸς Ν τὰ Ἀπέννινα, καὶ πρὸς Δ ὁ Ἰούρας, τὰ Πυρηναῖα καὶ τὰ Κανταβρικὰ ὄρη. Μεγάλοι ποταμοὶ εἶνε ὁ Βόλγας, ὁ Δούναβις, ὁ Δνεῖπερ, ὁ Δόν, ὁ Δουΐνας, ὁ Πετσχόρας, ὁ Ρῆνος, ὁ Βιστούλας καὶ ὁ Δνείστερος, λίμναι δὲ ἡ Λαδόγα, ἡ Ὀνέγα, ἡ Βένερ κλ. Τὰ προϊόντα εἶνε ποικίλα, ὀρυκτὰ (σίδηρος, χαλκός, ἄνθραξ καὶ ἄλλα εἰς μικρὰς ποσότητας), γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ ποικίλλοντα κατὰ τὰς διαφόρους χώρας καὶ τὰ κλίματα.

Ἡ Εὐρώπη οἰκεῖται κυρίως ὑπὸ λαῶν τῆς ἰνδοευρωπαϊκῆς ὁμοεθνίας, οὐχὶ πάντων ἄνευ ἀναμίξεως πρὸς ἄλλους λαούς, ἰδίᾳ μογγολικούς, κατά τινα δὲ τμήματα αὐτῆς καὶ ὑπὸ καθαρῶς μογγολικῶν λαῶν. Κράτη περιλαμβάνει τὰ κατωτέρω, κατὰ σειρὰν ἐκτάσεως: Ρωσία, Γαλλία, Ἱσπανία, Γερμανία, Σουηδία, Φιλλανδία, Πολωνία, Νορβηγία, Μεγάλη Βρεττανία μετὰ τοῦ Ἐλευθέρου κράτους τῆς Ἰρλανδίας, Ἰταλία, Ρουμανία, Νοτιοσλαυΐα, Τσεχοσλοβακία, Ἑλλάς, Βουλγαρία, Ἰσλανδία, Δανία, Οὐγγαρία, Πορτογαλία, Αὐστρία, Λεττονία, Λιθουανία, Ἐσθονία, Ἑλβετία, Ὁλλανδία, Ἀλβανία, Βέλγιον, Τουρκία Εὐρωπαϊκή, Λουξεμβοῦργον, Δάντσιχ, Ἀνδόρρα, Λίχτενσταΐν, Ἅγιος Μαρῖνος, Μονακό. Ἐκ τῶν 34 κρατῶν τούτων, Μεγάλη Βρεττανία, Σουηδία, Νορβηγία, Δανία (μετὰ τῆς Ἰσλανδίας), Ὁλλανδία, Βέλγιον, Ἰταλία, Ρουμανία, Νοτιοσλαυΐα καὶ Βουλγαρία εἶνε βασίλεια, τὸ Λουξεμβοῦργον μέγα δουκᾶτον, Λίχτενσταΐν καὶ Μονακὸ ἡγεμονίαι, τὰ δὲ λοιπὰ δημοκρατίαι.

Ἱστορία. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἔζων βίον μεμονωμένον, τὰς δὲ μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις ἐκανόνιζεν ἡ βία. Πνευματικὴ ζωὴ ὑπῆρχε μόνον ἐν Ἑλλάδι, βραδύτερον δὲ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ. Ἡ ἐπικράτησις τῆς Ρώμης καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς ὑποταγὴ μεγάλου μέρους τῆς Εὐρώπης ἐδημιούργησε ποιάν τινα πνευματικὴν κίνησιν μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Δύσεως. Ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν νότιον Εὐρώπην ὑπῆρξε σχετικῶς ταχεῖα. Εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὸ Βυζαντινὸν κράτος διετήρησε καὶ προήγαγε πολιτισμὸν ὁ ὁποῖος, συνεχιζῶν ἀπό τινων ἀπόψεων τὸν Ἑλληνικόν, ἀπὸ ἄλλων ὑπέστη τὰς ἀνατολικὰς ἐπιδράσεις. Εἰς τὴν Δύσιν, ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, ἐκπροσωπουμένη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Φραγκικοῦ κράτους εἰς ὃ ἐδόθη τὸ ὄνομα «Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία», εἶτα δὲ ὑπὸ τῶν σχηματισθέντων ἐξ αὐτοῦ κρατῶν, τοῦ Γερμανικοῦ, τοῦ Γαλλικοῦ καὶ ἄλλων μικροτέρων, εὑρίσκετο συχνότατα εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν, ἣν ἐξεπροσώπει ὁ πάπας. Ἀνεπτύχθησαν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἄλλα κράτη καὶ δὴ τὸ Ἀγγλικόν, ὅπερ ἐνεργῶς ἀνεμιγνύετο εἰς τὰ πράγματα τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Οἱ Ἄραβες, καταλαβόντες τὸν Η΄ αἰῶνα ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον, ἤρχισαν κατὰ τὸν Ι΄ αἰῶνα ὑποχωροῦντες πρὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν μικρῶν χριστιανικῶν κρατῶν, μέχρις οὗ, κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, ἐξεβλήθησαν τελικῶς τῆς χερσονήσου. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ἐν Ἀνατολῇ, οἱ Ὀσμανίδαι Τοῦρκοι, δεσπόσαντες μέρους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κατελάμβανον καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, καταλύοντες τὸ Βυζαντινὸν κράτος, τοῦ ὁποίου τὴν δύναμιν εἶχον ὑποσκάψει μακροὶ κατὰ τῶν Ἀράβων, τῶν Σελτζούκων καὶ βαρβάρων τῆς Εὐρώπης πόλεμοι

Εὐρώπη: Ἔκτασις 10 ἑκατομμύρια τ.χλμ.— Κάτοικοι (1928) 470 ἑκατομμύρια

	Κράτη	*Ἔκτασις εἰς τ.χλμ.*	*Ἔτος*	*Πληθυσμός*	*Κάτ. κατὰ τ.χλμ.*	*Πολίτευμα τῷ 1935*
1	Ρωσία (Εὐρωπαϊκὸν τμῆμα τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως)	5.408.277	1930	161.000.000	30	Σοβιετικὴ Δημοκρατία
2	Γαλλία	550.986	1931	41.860.000	76	Δημοκρατία
3	Ἱσπανία	505.152	1930	23 531.000	47	Δημοκρατία
4	Γερμανία	463.716	1931	64.776.000	138	Δημοκρατία
5	Σουηδία	410.583	1931	6.162.000	15	Βασίλειον
6	Φιλλανδία	383.279	1930	3.390.000	9	Δημοκρατία
7	Πολωνία	338.390	1931	32.120.000	83	Δημοκρατία
8	Νορβηγία	323.795	1930	2.811.000	9	Βασίλειον
9	Ἰταλία	310.139	1931	41.230.000	133	Βασίλειον
10	Ρουμανία	294.967	1930	18.025.000	61	Βασίλειον
11	Νοτιοσλαυΐα	274.852	1931	13.930.000	56	Βασίλειον
12	Μεγάλη Βρεττανία καὶ Βόρειος Ἰρλανδία	241.761	1931	46.037.000	190	Βασίλειον
13	Τσεχοσλοβακία	140.394	1930	14.726.000	102	Δημοκρατία
14	Ἑλλάς	126.982	1930	6.394.000	50	Δημοκρατία
15	Βουλγαρία	103.146	1926	6.067.000	59	Βασίλειον
16	Ἰσλανδία	102.819	1930	109.000	1	Βασίλειον
17	Οὐγγαρία	92.916	1930	8.684.000	93	Βασίλειον
18	Πορτογαλία (μετὰ τῶν νήσ.)	92.713	1930	6.655.000	70	Δημοκρατία
19	Αὐστρία	83.838	1930	6.722.000	80	Δημοκρατία
20	Ἰρλανδικὸν κράτος	70.259	1930	2.946.000	43	Δημοκρατία
21	Λεττονία	65.792	1930	1.900.000	29	Δημοκρατία
22	Λιθουανία	55.659	1931	2.393.000	43	Δημοκρατία
23	Ἐσθονία	45.221	1931	1.118.000	25	Δημοκρατία
24	Δανία	44.326	1930	3.550.000	81	Βασίλειον
25	Ἑλβετία	41.295	1930	4.077.000	99	Δημοκρατία
26	Ὁλλανδία	34.223	1931	8.032.000	235	Βασίλειον
27	Βέλγιον	30 444	1930	8.092.000	270	Βασίλειον
28	Ἀλβανία	27 533	1930	1.003.000	36	Βασίλειον
29	Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία	23.975	1927	1.041.000	44	Τμῆμα τῆς Τουρκικῆς Δη-
30	Λουξεμβοῦργον	2.585	1929	295.000	114	Δουκᾶτον [μοκρατίας
31	Δάντσιχ	1.893	1929	408.000	215	Ἐλευθέρα πόλις
32	Ἀνδόρρα	452	1924	5.000	11	Δημοκρατία
33	Λίχτενσταΐν	159	1921	11.500	72	Ἡγεμονία
34	Ἁγ. Μαρῖνος	61	1923	13.000	213	Δημοκρατία
35	Μονακό	1.5	1926	25.000	16666	Ἡγεμονία
36	Βατικανόν	0,44	1930	600	1364	Ἱερατικὸν κράτος

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

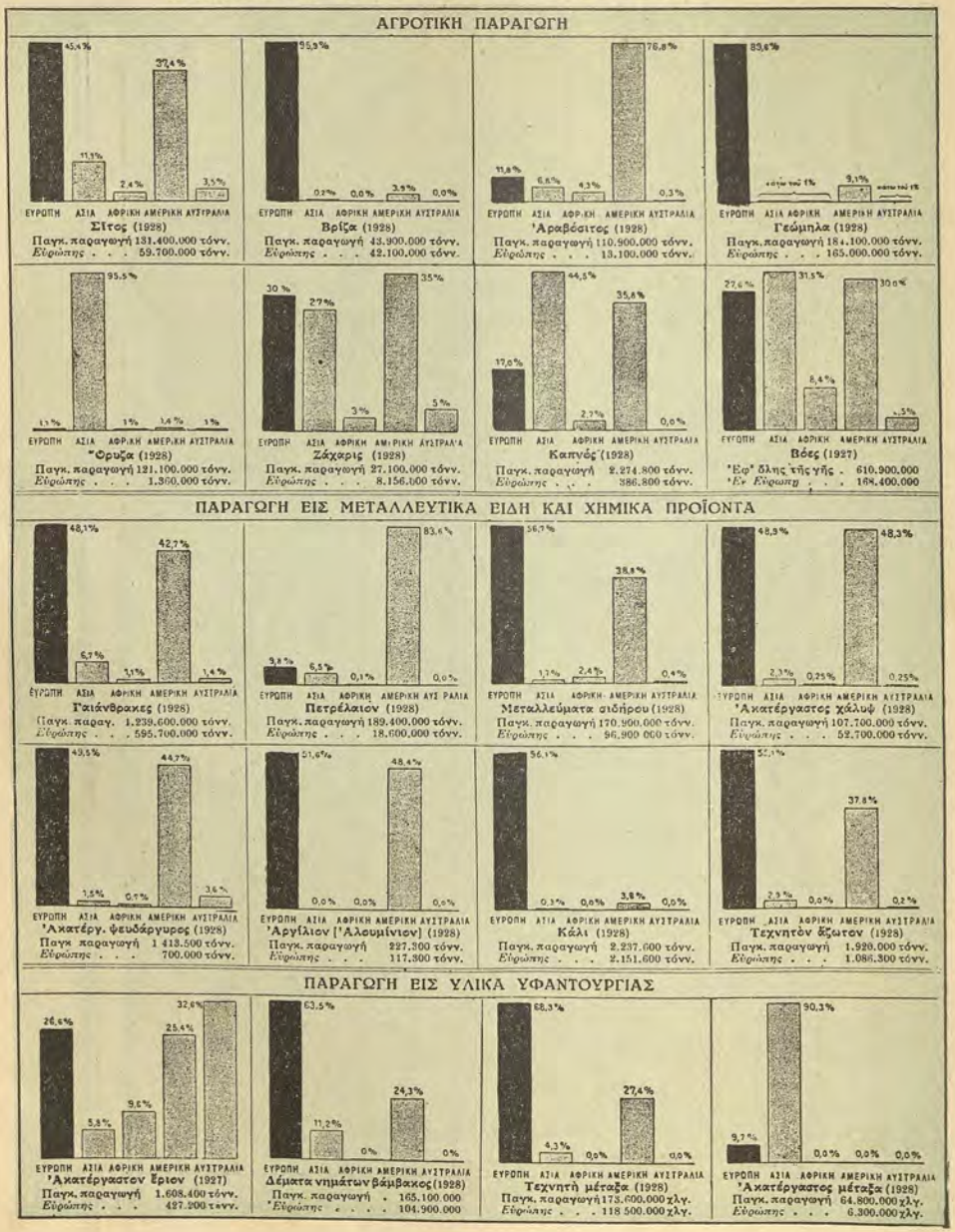

καὶ ἰδιαίτατα αἱ ἐπιχειρηθεῖσαι ὑπὸ τῶν δυτικῶν λαῶν Σταυροφορίαι αἵτινες, ἀποσκοποῦσαι τὴν ἀπὸ τῶν Σαρακηνῶν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἁγίων Τόπων, αὐτὸ ἰδιαίτατα ἔπληξαν. Ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Κάρολος Ε' καὶ μετ' αὐτὸν ὁ υἱός του Φίλιππος Β', βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας, ἀποβλέποντες εἰς παγκόσμιον ἐπικράτησιν, προεκάλεσαν συνασπισμὸν τῶν ἄλλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ μακροὺς πολέμους, οἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν εἰρήνην τῆς Βεστφαλίας (1648), δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο ἡ ἐλευθερία τῶν κρατῶν καὶ ἐτίθετο τέρμα εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου. Οἱ πόλεμοι, παρὰ τοῦτο, ἐξηκολούθησαν, μὲ διάφορα συστήματα συμμαχιῶν. Ἡ Εὐρώπη ὁλόκληρος σχεδὸν συνησπίσθη κατὰ τῆς Γαλλίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὅτε ἐξερράγη ἡ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. Κληρονόμος τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης, ὁ Ναπολέων περιήγαγε νικηφόρα τὰ γαλλικὰ ὅπλα καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, ἐν τέλει ὅμως (1814 καὶ πάλιν 1815) ἡττήθη καὶ ἡ Γαλλία περιωρίσθη εἰς τὰ παλαιὰ σύνορά της. Ἐπηκολούθησαν ἐπαναστάσεις ὑπὲρ λαϊκῶν ἐλευθεριῶν, ἰδίᾳ ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἡ ἐξέγερσις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἀπολήξασα εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν μικροῦ τμήματος τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Τὸ Πρωσσικὸν κράτος ἠδυνήθη ν' ἀπομακρύνῃ τὴν Αὐστρίαν ἀπὸ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, διὰ δὲ τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Γαλλίας (1870-1871) ἤνωσε τοὺς γερμανικοὺς λαοὺς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του. Ἐσχηματίσθη οὕτως ἐν τῇ μέσῃ Εὐρώπῃ μέγα κράτος, τὸ γερμανικόν, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην στενῆς συνεννοήσεως μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας. Ἡ Εὐρώπη ἐφέρετο οὕτω πρὸς νέον πόλεμον. Τούτου προανάκρουσμα ὑπῆρξαν οἱ δύο Βαλκανικοὶ πόλεμοι 1912-1913. Ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐξερράγη τῷ 1914 καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1918, ἀπολήξας εἰς τὴν συντριβὴν τῆς Γερμανίας καὶ τῶν συμμάχων της. Πρὸ τοῦ τέλους τοῦ πολέμου, εἰς τὴν Ρωσίαν ἐπῆλθε μεγάλη μεταβολή, δι' ἀνατροπῆς τοῦ καθεστῶτος καὶ ἐγκαταστάσεως τῆς δικτατορίας τῶν ἐργατῶν. Διὰ τῶν συνθηκῶν τῆς εἰρήνης, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Βουλγαρία ὑπεχρεώθησαν εἰς ἐκχωρήσεις ἐδαφῶν πρὸς τοὺς νικητάς, ἱδρύθη νέον πολωνικὸν κράτος καὶ διελύθη ἡ Αὐστροουγγρικὴ μοναρχία. Ἡ Τουρκία ὑπ=χρεώθη εἰς ἐκχωρήσεις ἐδαφῶν ἐν Ἀσίᾳ, ἐνίκησεν ὅμως τὴν Ἑλλάδα, μόνην συνεχίσασαν τὸν κατ' αὐτῆς πόλεμον. Ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν ζωήν, ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων, διὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ μέχρι σήμερον διὰ τῶν λαῶν τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ, κατέχει θέσιν ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς τῶν ἄλλων ἠπείρων.

Εὐρώπη. Κατὰ τὴν μυθολογίαν, θυγάτηρ τοῦ Ἀγήνορος, βασιλέως τῆς Φοινίκης, ἁρπαγεῖσα διὰ τὸ κάλλος της ὑπὸ τοῦ Διός, ὅστις μετεμορφώθη εἰς λευκὸν ταῦρον, ὡδήγησε δὲ αὐτὴν εἰς τὴν Κρήτην, ὅπου ἐξ αὐτῆς ἐγέννησε τὸν Μίνωα, τὸν Σαρπηδόνα καὶ τὸν Ραδάμανθυν. Πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῆς ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα ὁ Κάδμος, ὅστις καὶ ἐδίδαξεν εἰς τὸν λαὸν τὰ φοινικικὰ γράμματα. Ἡ λατρεία τῆς Ε. ἦτο διαδεδομένη καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

Εὔρωπος. Ποτ. τῆς Θεσσαλίας ἐν τῇ ἐπαρχ. Ἐλασσόνος, χυνόμενος εἰς τὸν Πηνειόν, νῦν Ξεριᾶς.

Εὔρωπος. 1) (πρὸ ἡν *Φρύστανη*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 1160.—2) (πρὸ ἡν *Ἀσικλάρ*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Παιονίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 1333.

Εὐρωπεῦλοι. Ἔδρα κοιν. τῆς νήσου Κερκύρας. Κάτ. 539.

εὐρώς. Νηματομύκητες ἀναπτυσσόμενοι ἐπὶ τῶν ἐν ἀποσυνθέσει οὐσιῶν, κν. **μούχλα.** Εἴδη τινὰ εὐρῶτος ἔχουσι παθογόνον δύναμιν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων.

Εὐρωστίνη (πρὸ ἡν *Ζάχολη* ἢ *Κουνιάνικα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 601.

Εὐρώτας. Ποτ. τῆς Λακεδαίμονος, πηγάζων μεταξὺ Πάρνωνος καὶ Ταϋγέτου, ὑπὸ πολλῶν δὲ ρυάκων καὶ τοῦ Βασιλοποτάμου πλουτιζόμενος ἀνὰ τὴν ἣν διαρρέει Λακωνικὴν πεδιάδα, ἐκβάλλων εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου.

εὐρωτίασις. Ἀνάπτυξις νηματομυκήτων εὐρῶτος, κν. **μούχλιασμα.**

Εὐσεβιανοί. Ὀπαδοὶ τοῦ Εὐσεβίου (βλ.λ. ἀρ. 4).

Εὐσέβιος. 1) Ἐπίσκοπος Βερκελλῶν (315-371), πρῶτος εἰσαγαγὼν τὸν μοναχισμὸν ἐν τῇ Δύσει, σφοδρὸς πολέμιος τοῦ Ἀρειανισμοῦ.—2) Ἐπίσκοπος Ἐμέσης, ἀκμάσας τὸν Δ' αἰῶνα. Καταγινόμενος εἰς ἀστρονομικὰς μελέτας, κατηγορήθη ὡς μάγος. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, ὧν σώζονται ἀποσπάσματα.—3) Ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης (265-340). Εἷς τῶν προμάχων τοῦ Ἀρειανισμοῦ, εἶτα συνιδρυτὴς τῆς Εὐσεβιανῆς αἱρέσεως. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν κύρια τὸ «Χρονικόν», ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» εἰς 10 βιβλία, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα ἐσώθησαν ἀποσπάσματα ἀρχαιοτέρων συγγραφέων, ἐκ δὲ τῶν ἰδιαιτέρων ἑρμηνευτικῶν, τὸ «Περὶ τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ».—4) Ἐπίσκοπος Νικομηδείας, εἶτα ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἀκμάσας τὸ Α' ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος. Φίλος τοῦ Ἀρείου, ὑπερήσπισε τοῦτον ἐν τῇ συνόδῳ Νικαίας, ἐν τοῖς ὕστερον δὲ μετὰ Εὐσεβίου τοῦ Καισαρείας ἵδρυσε μερίδα μεσάζουσαν μεταξὺ Ὀρθοδοξίας καὶ Ἀρειανισμοῦ, κληθεῖσαν ἐξ αὐτῶν. Οἱ Εὐσεβιανοὶ ἐπληθύνθησαν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ αἵρεσις ἐγκατέλειψε τὰς ἀρειανὰς ἀντιλήψεις καὶ ἐξέλιπε.

εὐσεβισμός (pietismus). Διδασκαλία τοῦ Διαμαρτυρομένου θεολόγου Σπένσερ, ὅστις κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐν Λειψίᾳ ἐκήρυξε τὸν ἀσκητισμὸν ὡς μέσον ζωογονήσεως τῆς εὐσεβείας. Οἱ ὀπαδοί του ἀπέφευγον τὰς τέρψεις, τὸν χορόν, τὸ θέατρον κλ.

εὔσημον. Διακριτικὸν σχολικὸν γνώρισμα ἐπιμελείας. ‖ Σημεῖον εὐαρεσκείας διὰ καλὴν διαγωγήν, ὑπηρεσίαν.

εὐστάθεια. *(Φυσιολ.)* Ἡ τάσις τοῦ νὰ ἐμμένῃ σύστημά τι εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εὑρίσκεται. Σῶμά τι λέγεται ὅτι εἶνε εὐσταθές, ὅτι εὑρίσκεται εἰς εὐσταθῆ ἰσορροπίαν, ὅταν ἀπομακρυνόμενον δι' οἱονδήποτε λόγον κατά τι ἀπὸ τὴν θέσιν εἰς ἣν εὑρίσκεται, ἐπανέρχεται πρὸς εἰς τὴν προτέραν μόλις παύσῃ ἐνεργοῦσα ἡ αἰτία, ἡ προκαλέσασα τὴν μετακίνησιν.

εὐσταθιανὴ σάλπιγξ. Βλ. **εὐσταχιανὴ σάλπιγξ.**

Εὐσταθιανοί. Αἱρετικοὶ ἐν Καππαδοκίᾳ, ὀπαδοὶ Εὐσταθίου τοῦ Ἀρμενίου.

Εὐστάθιος. Μεγαλομάρτυς, ἑορταζόμενος τὴν 20 Σεπτεμβρίου. Ὑπῆρξε στρατηγὸς καὶ εἶχεν ἐπώνυμον Πλακίδας. Ἐμαρτύρησεν (118) ἐπὶ Ἀδριανοῦ.

Εὐστάθιος. 1) Ἀρμένιος αἱρεσιάρχης τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἐδίδασκεν ὅτι ὁ γάμος εἶνε θεσμὸς ἀνίερος, κατεδίκαζε τὴν κρεοφαγίαν καὶ ἐκήρυττεν ὅτι αἱ γυναῖκες ἠδύναντο νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ τέκνα των. Ἡ αἵρεσίς του κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου.—2) Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, γραμματικὸς καὶ συγγραφεύς, κατὰ

τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος. Σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶνε αἱ «Παρεκβολαὶ» εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ἐνέχουσαι πλεῖστας κριτικὰς καὶ ἄλλας παρατηρήσεις, «Παρεκβολαὶ εἰς Διονύσιον τὸν περιηγητὴν» καὶ «Περὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἁλώσεως ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν», ἧς παρέστη μάρτυς.

εὐσταχιανὴ σάλπιγξ. Σωλὴν ὀστεώδης καὶ ὑμενοχονδρώδης, δι' οὗ συγκοινωνεῖ ἡ κοιλότης τοῦ ρινοφάρυγγος πρὸς τὴν ὀπισθεν τοῦ τυμπανικοῦ ὑμένος κοιλότητα τοῦ μέσου ὠτός, ἥτις οὕτως ἀεριζομένη ἐξασφαλίζει τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς ἀκοῆς.

Εὐστράτιος (*Ἅγιος* κν. Ἁϊστράτης). Νῆσος τοῦ Αἰγαίου, μήκους 11 χλμ. καὶ μεγίστου πλάτους 6 χλμ., 18 μιλ. Ν τῆς Λήμνου, εἰς τὴν ἐπαρχ. τῆς ὁποίας ὑπάγεται διοικητικῶς. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ Σημάδι (296 μ.). Ἐμβαδὸν περὶ τὰ 43 τ.χλμ., 786 κατ. Ἡ ὁμὼν. πολίχνη κεῖται ἐπὶ τῆς Δ. ἀκτῆς. Σῴζονται λείψανα καὶ ἐρείπια ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Τὴν σημερινὴν ὀνομασίαν ἔλαβεν ἡ ν. κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος. Καλλιεργεῖται ἐπιμελῶς, ἔχει πλουσίαν ἁλιείαν, ὡς καὶ μεταλλεύματα σιδήρου, λιγνίτην καὶ μικρᾶς ποσότητος πετρέλαιον.

Εὐταξίας. 1) *Ἰωάννης*. Νομικὸς καὶ τραπεζικὸς (1845-1927) γενν. ἐν Δαδίῳ. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ, τοῦ Ἀστικοῦ καὶ τοῦ Δικονομικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ τῷ 1913 διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ἐξέδωκε μελέτας Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου καὶ οἰκονομολογικάς.—2) *Ἀθανάσιος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1849-193.). Διετέλεσε ὑπουργὸς τῆς Παιδείας (1893, 1897, 1899), τῶν Οἰκονομικῶν (1902, 1922) καὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (1915) καὶ ἐπὶ δικτατορίας Παγκάλου πρωθυπουργὸς (1926).

Εὐτέρπη. Μία τῶν ἐννέα Μουσῶν. Ἐθεωρεῖτο ἐφευρέτις τῆς αὐλητικῆς.

Εὐτόκιος ὁ Ἀσκαλωνίτης. Ἕλλην μαθηματικὸς τοῦ Ϛ΄ αἰῶνος μ.Χ., ἀπὸ τοὺς τελευταίους πλατωνικοὺς τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν. Ἔγραψε σχόλια εἰς Ἀρχιμήδη καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Περγαῖον.

Εὐτρόπιος. Πανίσχυρος αὐλικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ΄ αἰῶνος μ.Χ., εὐνοῦχος. Ἐγένετο ἐπίτροπος τοῦ νεαροῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου, ὃν καὶ ἐνύμφευσε μετὰ τῆς Εὐδοξίας, θυγατρὸς Φράγκου τινὸς στρατηγοῦ. Διὰ τῆς προστασίας αὐτῆς ἐκυβέρνησεν ἐπὶ τετραετίαν τὸ κράτος. Ἐνίκησε τοὺς Οὔννους ἐν Ἀσίᾳ. Ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ Ἀρκαδίου καὶ ἐφονεύθη 398 ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Εὐτυχής. Αἱρεσιάρχης, ἱδρυτὴς τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ (378-454).

Εὐφημία. 1) Μεγαλομάρτυς, ἀθλήσασα ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284-307). Ἑορτὴ 16 Σεπτεμβρ.—2) Βασίλισσα, σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰουστίνου (518-527), ἁγία. Ἑορτὴ 15 Νοεμβρίου.

Εὐφημία (*Ἁγία*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 380.

Εὐφημιανά. Ἕδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 1709.

εὐφημισμός. Χρῆσις εὐσήμου λέξεως πρὸς δήλωσιν πράγματος δυσαρέστου ἢ κακοῦ.

εὐφορβιοειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν περιλαμβάνουσα 220 γένη διαδεδομένα εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐκτὸς τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν. Εἴδη τινὰ εἶνε δηλητηριώδη, ὡς περιέχοντα ὑδροκυανικὸν ὀξύ, ἄλλα χρήσιμα, ὡς ὁ *κρότων*, ἡ *ἔβεα* (ἐλαστικόν), ὁ *ρίκινος* κλ.

εὐφόρβιον. Φυτὸν ἐκ τῶν εὐφορβιοειδῶν, οὗ εἴδη τινὰ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν χλωρίδα, κν. καλούμεν *φλόμος*, *γαλατόχορτα* καὶ *γαλατσίδες*.

εὐφορία. (*Ἰατρ.*) Αἴσθημα ἀνέσεως καὶ εὐεξίας τοῦ ἀρρώστου, κατ' ἀντίθ. πρὸς τὴν *δυσφορίαν*.

Εὐφορίων. Ἐπικὸς καὶ ἐλεγειακὸς ποιητὴς ἐκ Χαλκίδος, ζήσας ἐν Ἀθήναις (276-223; π.Χ.) Ἔγραψε πολλὰ ἐπύλλια, ἐπίσης δὲ τὰς «Χιλιάδας», πέντε βιβλία στίχων, καὶ ἐπιστολὰς ἐπὶ φιλολογικῶν θεμάτων. Τῶν ἔργων του σῴζονται μόνον ἀποσπάσματα. Ἐτροποποίησε τὸν «Κανόνα» τοῦ Πολυκλείτου εἰσαγαγὼν νέας ἀναλογίας εἰς τὰ σώματα.

Εὐφράτης. Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Ἐγγὺς Ἀσίας, ἔχων μῆκος 2720 χλμ. Πηγάζει ἐκ τοῦ ἁρμενικοῦ ὑψιπέδου διὰ δύο βραχιόνων, οἵτινες ἑνοῦνται πρὸ τοῦ Ταύρου. Εἰς ἀπόστασιν 155 χλμ. ἀπὸ τῆς Μεσογείου στρέφεται ἀποτόμως πρὸς Ν, βραδύτερον ΝΑ, χωρίζων τὴν Μεσοποταμίαν ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς Ἀραβοσυριακῆς ἐρήμου. Ἑνοῦται μετὰ τοῦ Τίγρητος 20 χλμ. Β τῆς Βασόρας. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου λαμβάνει τὸ ὄνομα *Σὰτ-ἐλ-Ἀραβ*, χωριζόμενος δὲ εἰς τέσσαρας βραχίονας, ἐκβάλλει εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου, κατὰ τὴν περίοδον αὐξήσεως τῶν ὑδάτων, καθίσταται πλωτὸς μέχρι Σαμοσάτων.

Εὐφροσύνη (ἁγία). Ἐγεννήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περὶ τὸ 413 καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 467. Ἔζησεν ἀσκητικῶς. Ἑορτὴ 25 Σεπτεμβρίου.

εὐχαριστία. Ἓν τῶν ἑπτὰ θείων μυστηρίων, τελούμενον εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ἢ μετάληψις τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων.

εὐχέλαιον. Μυστήριον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθ' ὃ δι' ἐλαίου ἁγιασθέντος ὑπὸ ἱερέως τελοῦντος ἐπὶ τούτῳ ἰδίαν ἀκολουθίαν, χρίονται οἱ πιστοὶ τὴν Μ. Τετάρτην ἢ ὁποτεδήποτε οἱ νοσοῦντες. ‖ Συνεκδοχ., καὶ τὸ οὕτως ἡγιασμένον ἔλαιον.

εὐχολόγιον. Βιβλίον περιέχον τὰς διαφόρους τελετουργικὰς ἀκολουθίας (βαπτίσματος, ἁρραβῶνος, γάμου, εὐχελαίου, λειτουργιῶν, ἐγκαινίων, ἁγιασμοῦ κλ.) καὶ εὐχὰς (εἰς ἀσθενοῦντα, ἐξομολογούμενον, θεμέλιον οἴκου, χειροθεσίαν, ἄμπελον κλ.) τῆς Ἐκκλησίας.

εὐχωλή. Ὑπόσχεσις περὶ παροχῆς χάριν εὐαγοῦς αἰτίας, καθ' ἣν μὴ ὑπάρχοντος ἀνταλλάγματος, δὲν ἀπαιτεῖται καὶ ἀποδοχὴ ἐκ μέρους τοῦ πρὸς ὃν ἡ ὑπόσχεσις, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ὁποίου ἀπόκειται νὰ ποιήσηται χρῆσιν τοῦ ἐκ τῆς ὑποσχέσεως δημιουργηθέντος δικαιώματος.

εὐωνυμίνη. Ρητινῶδες φάρμακον καθαρτικόν.

ἐφαλτήριον. Ὄργανον τῆς σουηδικῆς γυμναστικῆς, οὗ γίνεται σχεδὸν ἀποκλειστικὴ χρῆσις διὰ τὰ πηδήματα, πρὶν ἢ οἱ μαθηταὶ ἀρχίσωσι νὰ τὰς ἐκτελῶσιν ἐπὶ τοῦ παρομοίου μεγαλυτέρου πηδητικοῦ ὀργάνου, τοῦ καλουμένου ἱππικοῦ ἐφαλτηρίου.

ἐφάπλωμα. Τὸ διὰ βάμβακος πεπληρωμένον κλινοσκέπασμα, κν. **πάπλωμα.**

ἐφαπτίς. Ἀρχαῖον ἔνδυμα, εἶδος μανδύου πορφυροῦ, μετὰ ἢ ἄνευ ποικιλμάτων, τὸ ὁποῖον ἔφερον πρὸ πάντων οἱ ἱππεῖς εἰς τὰς πομπὰς καὶ παρατάξεις.

ἐφαπτομένη. *Ἐφαπτομένη περιφερείας* εἰς τι σημεῖον αὐτῆς λέγεται ἡ κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο κάθετος ἐπὶ τὴν ἀκτῖνα τὴν ἀγομένην εἰς αὐτό. Ἐν γένει *ἐφαπτομένη καμπύλης* εἰς τι σημεῖον καλεῖται τὸ ὅριον εὐθείας τεμνούσης καμπύλην εἰς δύο σημεῖα, ὅταν τὸ ἓν τούτων τείνῃ νὰ συμπέσῃ μετὰ τοῦ ἄλλου. *Καμπύλη* λέγεται *ἐφαπτομένη ἄλ-*

λης εἰς τι κοινὸν σημεῖον αὐτῶν, ὅταν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔχωσιν ἀμφότεραι τὴν αὐτὴν ἐφαπτομένην. *Τριγωνομετρικὴ ἐφαπτομένη* ἢ *ἐφαπτομένη γωνίας* ἢ *τόξου* καλεῖται τὸ πηλίκον τοῦ ἡμιτόνου διὰ τοῦ συνημιτόνου τῆς γωνίας.

ἐφεδρεία. Πολεμικὴ δύναμις μὴ ἐμπλακεῖσα ἀκόμη εἰς ἀγῶνα, ἀλλὰ κειμένη που πλησίον καὶ ἐπιτηροῦσα, ἑτοίμη δὲ νὰ βοηθήσῃ τὰ κινδυνεύοντα τμήματα τοῦ μαχομένου στρατοῦ ἢ στόλου.

ἐφεδρισμός. Ἀρχαία παιδιά, προσομοιάζουσα μὲ τὰς σήμερον ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ παιζομένας ἀμάδες, καβάλλες, μηλαράκια κλ.

ἐφεδρος. Στρατεύσιμος ἐκπληρώσας ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένην στρατ.θητείαν καὶ ἀνήκων εἰς τὴν ἐφεδρείαν(βλ.λ.).

ἐφελκίς. Ἡ ἐπὶ ἕλκους ἢ πληγῆς σχηματιζομένη μικρὰ στερεὰ στιβὰς ἢ ἐσχάρα, ἥτις καὶ ἀποπίπτει μετὰ τὴν συνοὐλωσιν, κν. **κάκαδο.**

ἐφελκυσμὸς καὶ **ἐφέλκυσις.** Ἡ ἐπί τινος σώματος ἐνέργεια δυνάμεων τεινουσῶν νὰ ἐπιμηκύνωσιν αὐτό.

ἐφένδης. Λέξις τουρκικὴ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς *αὐθέντης* πλασθεῖσα καὶ ὡς τιμητικὸν προσφώνημα ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ ἡμέτερον Κύριος. Ὡς τίτλος τίθεται μετὰ τοῦ ἐμφαίνοντος τὸ ἄξίωμα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος προσώπου· *Ρεῒς ἐφένδης* (ὁ διευθύνων), τίτλος ἄλλοτε τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ. Ἰδιαιτέρως τὸν τίτλον τοῦτον ἔφερον οἱ αὐτοκρατορικοὶ πρίγκιπες.

ἐφεσεῖον. (*Νομ.*) Ὁ κάμνων ἔφεσιν, ὁ ἐφεσιβάλλων, ἐκκαλῶν.

ἐφεσίβλητος. (*Νομ.*) Ὁ καθ' οὗ ἀσκεῖται ἡ ἔφεσις.

ἔφεσις. Ἡ ἐξ ἑνὸς δικαστηρίου εἰς ἄλλο μεταγωγὴ ὑποθέσεώς τινος, ἔνδικον μέσον δι' οὗ ὁ ἐν πολιτικῇ δίκῃ νικηθεὶς προσφεύγει εἰς ἀνώτερον δικαστήριον ἵνα ἐπὶ τούτου κριθῇ ἐκ νέου ἡ διαφορά του. ‖ Ἐπίσης, ζωηρὰ κλίσις πρός τι.

Ἔφεσος. Ἀρχαία πόλις τῆς Ἰωνίας παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Καΰστρου, ἔναντι τῆς Σάμου, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴν ἐποχήν. Σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον μὲ τὸν περίφημον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν ὁποῖον ἐπυρπόλησε τῷ 356 π.Χ. ὁ Ἡρόστρατος.

Ἐν αὐτῇ ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Παύλου μία τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, ἥτις καὶ ἀπέβη μία τῶν ἑπτὰ μεγάλων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς ἣν ὁ ἀπόστολος ἔγραψε καὶ ἐπιστολὴν (τὴν πρὸς Ἐφεσίους). Τῷ 263 ἡ πόλις ὑπέστη μεγάλας ὑπὸ τῶν Γότθων καταστροφάς. Συνῆλθον δὲ δύο Σύνοδοι, τῷ 431 καὶ τῷ 449. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὠνομάζετο *Ἅγιος Θεολόγος*, ἐκ τοῦ ὀνόματος δὲ τούτου προῆλθε τὸ τοῦ ἐν τῇ θέσει αὐτῆς ἐκτισμένου *Ἁγιασολοὺκ*. Ἐρείπια τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς σῴζονται πολλά.

Ἔφεσος Νέα ἢ **Σκαλανόβα** (τουρκ. **Κοὺς-Ἀδασί**). Παράλιος π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ΝΔ τῆς ἀρχαίας Ἐφέσου. Κάτ. 8000.

ἐφέστιοι θεοί. Ἐκεῖνοι ὧν αἱ εἰκόνες ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ τῆς ἑστίας· οἱ προστάται τοῦ οἴκου.

ἐφετεῖον. Ἀνώτερον δικαστήριον διὰ τὴν ἐκ νέου ἐξέτασιν, κατ' ἔφεσιν, διαφορῶν προηγουμένως δικασθεισῶν, ἐπίσης δὲ τὴν ἐκδίκασιν κακουργημάτων τινῶν, πειρατείας, ναυταπάτης καὶ καταχρήσεως δημοσίου πλούτου, ἀφαιρεθέντων ἀπὸ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν κακουργιοδικείων, ὡς καὶ ἀγωγῶν κακοδικίας κλ.

ἐφέτης. Δικαστικὸς λειτουργός, μέλος τοῦ ἐφετείου. Ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, μέλος δικαστηρίου ἐκ 51 δικαστῶν, δικάζοντος γενικῶς τὰς φονικὰς δίκας, τοῦ ὁποίου ἡ δικαιοδοσία μετεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ε΄ αἰῶνος π.Χ. εἰς τὴν Ἡλιαίαν.

ἐφηλίς. Κηλὶς τοῦ προσώπου φακοειδής, καφεγαλακτόχρους, ἐξ ἐπιδράσεως δυσκρασικῆς καὶ ἐνίοτε τοῦ ἡλιακοῦ φωτός.

ἐφημέριος. Ὁ δι' ἐκλογῆς τῶν ἐνοριτῶν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου διοριζόμενος εἰς ἐνορίαν τινὰ πρεσβύτερος, ὅστις ἐξ ὀνόματος καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν αὐτοῦ ποιμαίνει τοὺς ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐνορίαν του ἀνήκοντας πιστούς, διδάσκων καὶ τελετουργῶν.

ἐφημερίς. Ἔντυπον δημοσίως κυκλοφοροῦν, ἐκδιδόμενον καθ' ὡρισμένα χρονικὰ διαστήματα, συνήθως καθ' ἡμέραν ἢ καθ' ἑβδομάδα, περιλαμβάνον εἰδήσεις περὶ παντοίων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος γεγονότων καὶ σχόλια ἐπ' αὐτῶν, ἔτι δὲ δημοσιεῦον ἐντυπώσεις ἐκ διαφόρων πραγμάτων καὶ ἔργων καὶ πληροφορίας καὶ κρίσεις περὶ προσώπων, τῶν ὁποίων ἡ ἰδιότης ἢ αἱ πράξεις ἐνδιαφέρουσι τὸ κοινόν, ὡς καὶ ἀγγελίας καὶ διαφημίσεις. Ἐπίσης ἡμερολόγιον ἢ βιβλίον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγράφονται τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα.

Ἐφήμερον

Πρῶται ἐφημερίδες ἀναφέρονται αἱ «βασίλειοι» τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, περιέχουσα πληροφορίας περὶ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν συμβάντων. Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ βραδύτερον ἐμιμήθη τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀλλ' αἱ «ἐφημερίδες» αὗται προωρίζοντο ὡς βοηθήματα διὰ τοὺς ἱστορικούς. Ἐφημερίδες ὡς νοοῦμεν ταύτας σήμερον ἤρχισαν ἐκδιδόμεναι μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας, πρώτη δὲ αὐτῶν θεωρεῖται ὀλιγοσέλιδον ἔντυπον τὸ ὁποῖον ἐξεδίδετο ἀπὸ τοῦ 1583 ἐν Βιέννῃ κατὰ ἑξαμηνίαν ὑπό τινος ἐμπόρου φὸν Ἀϊτζινγ, ὅπερ δὲ περιεῖχεν εἰδήσεις γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὅμοια φύλλα ἀπέκτησαν μετ' ὀλίγον πόλεις τινὲς τῆς Γερμανίας, τὰ ὁποῖα ἐξεδίδοντο κατὰ σταθερὰς περιόδους. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ πρώτη ἐφημερὶς ἐξεδόθη τῷ 1622. Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες ἤρχισαν ἐκδιδόμεναι ἔξω τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, πρώτη ἡ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μαρκιδῶν Πουλίων ἐκδοθεῖσα ἐν Βιέννῃ (1790-1797) ἑβδομαδιαία «ἐφημερίς». Ταύτην ἠκολούθησαν ἀπὸ τοῦ 1811 ὁ «Λόγιος Ἑρμῆς», ἐπίσης ἐν Βιέννῃ κ.ἀ. Μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ «Σάλπιγξ» ἐν Καλάμαις (1821), ὁ «Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος» ἐν Μεσολογγίῳ (1824), καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὰ «Ἑλληνικὰ Χρονικά», ἐπίσης ἐν Μεσολογγίῳ, ὁ «Φίλος τοῦ Νόμου» ἐν Ὕδρᾳ καὶ ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Ἀθηνῶν».

ἐφήμερον. Ἔντομον ὀρθόπτερον, λεπτοφυές, τὸ ὁποῖον ζῇ ὁλίγας μόνον ὥρας μετὰ τὸν σχηματισμόν του εἰς ἔντομον τέλειον.

ἐφήμερος πυρετός. Ἐλαφρὰ πυρετικὴ νόσος διαρκείας 1-2 ἡμερῶν, συγχεομένη ἐνίοτε πρὸς τὸν τριήμερον πυρετόν.

ἐφιάλτης. Διαταραχὴ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, νευρικῆς καὶ κυκλοφορικῆς φύσεως, ἐπισυμβαίνουσα καθ' ὕπνον, κν. **βραχνάς, μώρα.** Λέγεται μεταφορικῶς δι' ὅ,τι καταπιέζει σφοδρῶς τὴν ψυχὴν ἢ προκαλεῖ ἀγωνίαν.

Ἐφιάλτης. 1) Εἷς τῶν Ἀλωαδῶν (βλ.λ.)—2) Ὁ κατὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν ὁδηγήσας τοὺς Πέρσας δι' ἀτραποῦ, ὥστε νὰ καταλάβωσι τὰ νῶτα τῶν ἀμυνομένων. Μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν (479 π.Χ.) ἐπικηρυχθεὶς ὑπὸ τῆς Δελφικῆς Ἀμφικτιονίας, κατέφυγεν εἰς Θεσσαλίαν, μετὰ δὲ πολλὰ ἔτη ἐφονεύθη ὑπό τινος Ἀθηνάδου.

ἐφιάλτης. Σαρκοφάγον πτηνὸν ἐκ τῶν γλαυκιδῶν. Ἔχει πτέρυγας μακρὰς καὶ δύο λοφία ἐκ πτερῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀρκετὰ μεγάλα. Ὁ *οκώψ* εἶνε ἐκ τῶν κοινῶν ἐν Ἑλλάδι γλαυκῶν τοῦ εἴδους τούτου, ὀνομαζόμενος *γκιώνης* ἢ *κλῶσσος*.

Ἐχιδνα

ἐφίππιον. Κάλυμμα τῆς ράχεως τοῦ ἵππου χρησιμεῦον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀντὶ τῆς σημερινῆς σέλλης. ‖ Σέλλα (βλ.λ.).

ἐφοδιασμός. Παροχὴ ἐφοδίων· *ἐφοδιασμὸς στρατοῦ*, ἡ χορήγησις πάντων τῶν ἀναγκαιούντων αὐτῷ εἰδῶν, τροφῶν, τ.ἔ. ἱματισμοῦ, ἐξαρτήσεως, ὅπλων, πολεμεφοδίων, φαρμάκων κλ.

ἐφόδιον (συνήθως πληθ. **ἐφόδια**). Τὰ ἐπιτήδεια πρὸς ὁδοιπορίαν ἢ ἐκστρατείαν, ἰδίως ἐπὶ στρατεύματος. ‖ Τὰ πρός τινα σκοπὸν ἀναγκαῖα.

ἐφοδιοπομπὴ καὶ **ἐφοδιοπομπία.** Συνοδεία, ἰδίως ἱπποκινήτων ἢ αὐτοκινήτων ἁμαξῶν ἢ φορτηγῶν κτηνῶν μεταφερουσα κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐφόδια, τραυματίας ἢ ἀσθενεῖς· κατ' ἐπέκτασιν, τὸ σύνολον τῶν οὕτω μεταφερομένων ἐφοδίων ἢ τραυματιῶν.

ἐφοδιοφόρον. Ὄχημα σιδηροδρομικόν, ζευγνύμενον ἀμέσως μετὰ τὴν ἀτμάμαξαν καὶ προωρισμένον νὰ μεταφέρῃ τὰς διὰ τὸ ταξίδιον ἀπαιτηθησομένας προμηθείας ἀνθράκων καὶ ὕδατος.

ἔφοδος. Ἐφόρμησις, ἐπιδρομή· δρομαία ἐπίθεσις· αἰφνιδία ἐπέλευσις, ἡ τελευταία φάσις τῆς ἐπιθέσεως πεζικοῦ πρὸς κατάληψιν ἀντικειμενικοῦ τινος σκοποῦ. ‖ Ἐπίσης, νυκτερινὴ ἐπίσκεψις ὑπὸ ἀξιωματικοῦ ἢ ὑπαξιωματικοῦ φυλακείου τινὸς ἢ θέσεων φυλασσομένων ὑπὸ σκοποῦ, δι' ἧς ἐξακριβοῦται ἂν ἅπαντες οἱ ἀποτελοῦντες τὴν φρουρὰν εἶνε παρόντες καὶ ἐκτελῶσι κανονικῶς τὴν ὑπηρεσίαν των καὶ ἂν οἱ σκοποὶ ἀγρυπνῶσιν εἰς τὰς θέσεις των.

ἐφόλκιον. Γενικὴ ἔκφρασις διὰ πάσας τὰς λέμβους οἱουδήποτε πλοίου πολεμικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ, συνώνυμος καὶ ταυτόσημος πρὸς τὴν λ. *λέμβος*.

ἐφοπλισμός. Ἡ πρᾶξις τοῦ ἐφοπλίζειν, ἐξαρτίζειν πλοῖον, κν. **ἁρμάτωμα.** ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, ὅπλισις, ἢ ὁπλισμός, κν. **ἁρματωσιά.**

ἐφορεία καὶ (σπαν.) **ἐφορία.** Κρατικὴ ὑπηρεσία, κυρίως διὰ τὴν εἰσπραξιν τῶν φόρων. ‖ Ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ἐν τῷ ὑποδούλῳ Ἑλληνισμῷ, ὑπηρεσία διαχειριζομένη τὴν περιουσίαν τοῦ σχολείου καὶ ἐποπτεύουσα τὴν ἐν αὐτῷ ἐργασίαν τοῦ διδακτικοῦ καὶ ἄλλου προσωπικοῦ.

ἔφορος. Τίτλος εἰδικῶν τινων δημοσίων ὑπαλλήλων· *ἔφορος ἀρχαιοτήτων, οἰκονομικὸς ἔφορος, ἔφορος Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης*, ὁ διευθυντὴς αὐτῆς. ‖ Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ ἐκαλοῦντο *ἔφοροι* πέντε ἀνώτατοι ἄρχοντες, ὧν ἔργον ἦτο ἡ ἐποπτεία τῆς τάξεως καὶ τῶν ἠθῶν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐδικαιοῦντο νὰ ἐκδώσωσι καὶ θανατικὰς ἐκτελέσεις, οὗτοι ἐπίσης ὥριζον τὰ τῆς ἐκκινήσεως τοῦ στρατοῦ, δύο δ' αὐτῶν συνώδευον τοὺς βασιλεῖς κατὰ τὰς ἐκστρατείας.

Ἐχῖνος

Ἔφορος. Ἱστοριογράφος ἐκ τῆς ἐν Αἰολίδι Κύμης (περὶ τὸ 405-330 π.Χ.) Μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους. Τὸ ἔργον αὐτοῦ «Ἱστορίαι», εἰς 30 βιβλία διηρημένον, ἡ πρώτη ἑλληνικὴ καθολικὴ ἱστορία, περιελάμβανε τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν μέχρι πολιορκίας τῆς Περίνθου (340).

Ἐφραίμ. Μία τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, κληθεῖσα ἐκ τοῦ Ἐφραΐμ, υἱοῦ τοῦ Ἰωσήφ, λαβοῦσα ἐν Παλαιστίνῃ τὸ κέντρον τῆς χώρας.

Ἐφραὶμ ὁ Σύρος (ἅγιος). Θεολόγος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Συρίας (306-378). Διὰ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ (πάντα εἰς τὴν Συριακήν, ὧν πολλὰ μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικήν) τάσσεται μεταξὺ τῶν πρώτων διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐφταλιώτης (Ἀργύρης· φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κλεάνθους Μιχαηλίδου). Διηγηματογράφος ἐκ Μολύβου τῆς Λέσβου, ἐκ τῶν πρώτων ὀπαδῶν τοῦ Ψυχάρη (1849-1924). Ἐκτὸς ποιημάτων καὶ ἄρθρων, ἐδημοσίευσε «Νησιώτικες ἱστορίες» (1893), «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου» (1897), «Βουρκόλακες», δρᾶμα, καὶ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης». Μετέφρασε τὴν Ὀδύσσειαν τοῦ Ὁμήρου.

Ἐχίνωψις

Ἐφτελιά. Χ. ἐπ. Δράμας. Βλ. **Φτελιά.**

ἐφυάλωσις. Βλ. **ὑαλογάνωμα.**

ἐφυδραργύρωσις. Ἐπικάλυψις μεταλλίνου ἀντικειμένου διὰ στρώματος ὑδραργύρου.

Ἐφύρα (πρώην *Δελήμπαλη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 443.

ἐχέγγυον. Πᾶν ἐφ' οὗ δύναταί τις νὰ βασίσῃ τὴν πίστιν του περὶ τῆς καλῆς ἐκβάσεως ὑποθέσεώς τινος· ἐγγύησις.

Ἐχέδωρος. Ποτ. Μακεδονίας. Βλ. Γαλλικός.

ἐχεμύθεια. Τὸ μὴ μεταδίδειν εἰς τρίτους εἴδησιν ἰδιαιτέρως γνωσθεῖσαν ἢ ἐμπιστευτικῶς ἀνακοινωθεῖσαν. ‖ Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Πυθαγορείων, ἡ ὑποχρέωσις τοῦ σιγᾶν καὶ ἀκούειν, εἰς ἣν ἐξεπαιδεύοντο οὗτοι πρὶν ἢ ἀποκτήσωσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκφράζειν τὰς ἰδίας αὐτῶν δοξασίας.

ἔχιδνα. 1) (*vipera*) Γένος ἰοβόλων ὄφεων ἐχιδνιδῶν, κοινὸν γνώρισμα τῶν ὁποίων εἶνε τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς, στενῆς ἔμπροσθεν, ἀποτόμως πλατυνομένης πρὸς τὰ ὀπίσω, καλυπτομένης ἄνω ὑπὸ λεπίων. Τὸ κοινότερον ἐν Ἑλλάδι εἶδος *ἀμμοδύτης*, κν. *ὀχιὰ* καὶ *ὄχεντρα*, διακρίνεται ἐξ ἐπιφύματος ἐν εἴδει κέρατος ἐπὶ τοῦ ἄκρου

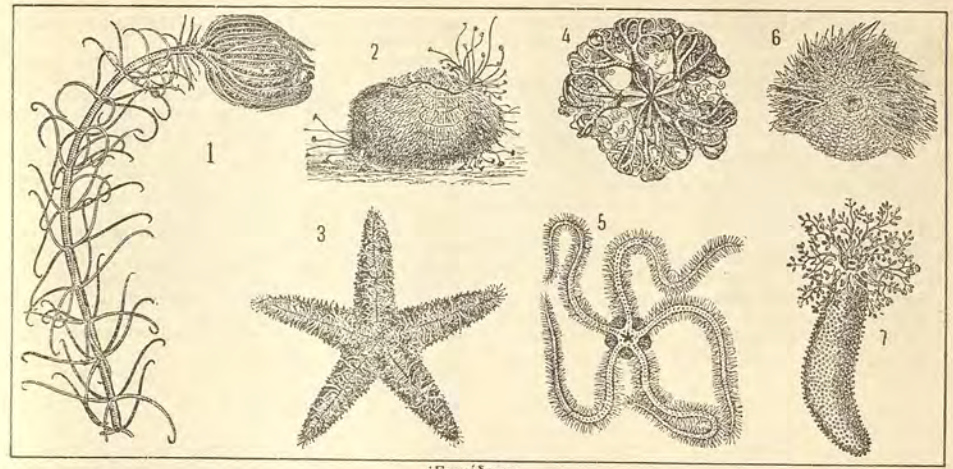

Ἐχινόδερμα

1 *πεντάκριτος* 2 *βρύσσωψις* 3 *ἐχιναστὴρ* (φαίνονται *προεξέχοντες οἱ κινητῆριοι ποδίσκοι*) 4 *γοργονοκέφαλος* ἢ *ἀστροφυτον* 5 *ὀφιοθρὶξ* 6 *ἐχῖνος* (*ἐκ τοῦ ὁποίου ἐχουσιν ἀφαιρεθῆ ἐν μέρει αἱ ἀκανθαι*) 7 *ὁλοθούριον* (*μετὰ προεκτεταμένων τῶν περιστομιακῶν κεραιῶν*)

ρύγχους. Χρωματισμὸς τεφρόφαιος μετὰ σκοτεινοτέρας ταινίας ἐπὶ τῶν νώτων, ὑποκάτω καστανοκίτρινος μετὰ μελανῶν κηλίδων. Ζῇ εἰς τόπους ξηροὺς καὶ πετρώδεις. Δάκνει ὅταν ἐρεθισθῇ. Τὸ δηλητήριον της εἶνε δραστικώτατον. (Εἰκ. βλ. *Ἑρπετά*).—2) (*echidna*) Γένος θηλαστικῶν ζώων τῆς Αὐστραλίας, μὲ μακρὰς ἀκάνθας κατὰ τὴν ράχιν καὶ τὰς πλευράς, πόδας βραχεῖς, ρύγχος σωληνοειδές. Εἶνε νυκτόβια, ζῶσιν ἐντὸς κοιλωμάτων καὶ τρέφονται ἐκ μυρμήκων καὶ σκωλήκων.

Ἔχιδνα. Παρ' ἀρχαίοις, χθόνιος δαίμων, γυνὴ νεαρὰ κατὰ τὸ ἄνω, ὄφις κατὰ τὸ κάτω σῶμα. Σύζυγος τοῦ Τυφῶνος. Κατ' αὐτῆς καὶ τοῦ συζύγου της ἐπολέμησαν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ἡρακλῆς. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πανόπτου Ἄργου.

ἐχιδνίδαι ἢ **ἐχιίδαι** (*viperidae*). Ὁμοιογένεια ἰοβόλων ζωοτόκων ὄφεων, εἰς ἣν ἀνήκουσι τὰ γένη *ἔχις*, *ἔχις* κλ.

Ἐχινάδες. Συστὰς νησίδων εἰς τὰ ΝΔ. παράλια τῆς Ἀκαρνανίας, διακρινομένων εἰς δύο ὁμάδας, τὴν Β., κλείουσαν τὸν κόλπον τοῦ Ἀστακοῦ (Δραγωνέρα κλ.), καὶ τὴν Ν., κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου (Ὀξειὰ κλ.). Μεταξὺ τῶν δύο ὁμάδων, μεμονωμένη μετὰ τοῦ Γλαρονησίου, ἡ τοῦ Πεταλᾶ (ἐμβ. 6.5 τ.χλμ.), ἡ μόνη καλλιεργημένη πως καὶ ἔχουσα δένδρα. Αἱ λοιπαὶ πετρώδεις καὶ ἄνυδροι ἐπίσης κατοικοῦνται περιοδικῶς ὑπό τινων ποιμένων. Ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰθάκην, πλὴν τῆς τοῦ Πεταλᾶ, ἀνηκούσης εἰς τὴν Κεφαλληνίαν.

ἐχινέδερμα. Συνομοταξία ἀσπονδύλων ζώων, ὧν πλεῖστα κοινότατα ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς θαλάσσαις (ἀχινός, σταυρὸς τῆς θαλάσσης κλ.). (Βλ. εἰκ.).

ἐχινοκοκκίασις. Νόσος παρασιτογενὴς ὀφειλομένη εἰς μόλυνσιν τοῦ ὀργανισμοῦ διὰ τῶν ᾠῶν τῆς ταινίας ἐχινοκόκκου, ἅτινα ἀπὸ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος ἐγκαθίστανται εἰς τὸ ἧπαρ καὶ ἄλλα σπλάγχνα ὑπὸ μορφὴν ὑδατίδων κύστεων καὶ ἐπιφέρουσι διαφόρους ἐνοχλήσεις. Θεραπεία: ἡ χειρουργικὴ ἐξαίρεσις τῆς κύστεως.

ἐχινόκοκκος. Ζωϊκὸν παράσιτον, εἶδος ταινίας, συνήθους εἰς τοὺς κύνας καὶ γαλᾶς κλ., τοῦ ὁποίου τὰ ᾠὰ μολύνοντα τὸν ἄνθρωπον τὸν συγχρωτιζόμενον πρὸς τὰ ζῷα γεννῶσι τὴν ἐχινοκοκκίασιν.

ἐχινόπους. Γένος φυτῶν, ἄλλως γενίστη (βλ.λ.)

ἐχῖνος. Θαλάσσιον ζῶον ἐκ τῶν ἐχινοδέρμων, κν. **ἀχινός.** Ἔχει τὴν θήκην κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σφαιροειδῆ, ὡπλισμένην ἐξωτερικῶς δι' ἰσχυρῶν καὶ εὐμεγέθων ἀκανθῶν. ‖ Ὁ τρίτος στόμαχος τῶν μηρυκαστικῶν ζώων, ἄλλως *βίβλος*. ‖ Ζῷον θηλαστικόν, ἐχῖνος ὁ χερσαῖος, ἄλλως *ἀκανθόχοιρος* (βλ.λ.). ‖ Κυκλικὸν μέρος τοῦ δωρικοῦ κιονοκράνου, κυρτὸν τὴν τομήν, ἐφ' οὗ στηρίζεται ὁ τετραγωνικὸς ἄβαξ. ‖ Δοχεῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφυλάσσοντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα αἱ μαρτυρικαὶ καταθέσεις μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης.

Ἐχῖνος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ξάνθης (Ροδόπης). Κάτ. 1890. Παράγει ἐκλεκτὰ καπνά.

ἐχινοφόρος. Φυτὸν σκιαδιοφόρον τῶν παραμεσογείων χωρῶν. Ἐν Ἑλλάδι φύονται *ἐ. ἡ ἀκανθώδης* εἰς τόπους ἀμμώδεις παραθαλασσίους, καὶ *ἐ. ἡ λεπτόφυλλος*, κοινὴ εἰς τοὺς ἀγρούς, τοὺς ἐλαιῶνας καὶ τοὺς ἀγόνους τόπους.

ἐχίνωψις. Φυτὸν κακτοειδές, οὗ εἴδη εἶνε *ἐχίνωψις ἡ πολλαπλῆ* μὲ ἄνθη ρόδινα καὶ *ἐχίνωψις ἡ εὐρυέσειος* μὲ ἄνθη λευκά, κν. ὀνομαζόμενα *καρπουζάκια*.

ἐχίνωψ. Φυτὸν ποωδες ἐκ τῶν συνθέτων, οὗτινος εἶδη τινὰ εἶνε ζιζάνια, ἄλλα δὲ κοσμητικά, μὲ ἄνθη μελιγόνα. Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν εἰδῶν *ἐ. ὁ βαννατικός*, τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον, *ὁ ἑλληνικός*, κν. *κεφαλάγκαθο*, ἡ *θαλασσάγκαθο*, ἅπαντα συχνότατα, τοῦ δὲ *ἐ. ἐξώδους* (κν. *ἀχινάγκαθο, σταυράγκαθο, σκολίμπρι* κλ.) οἱ βλαστοὶ λαχανεύονται.

ἔχιον. Φυτὸν ἐκ τῶν βοραγινοειδῶν, οὗ φύονται ἐν Ἑλλάδι ἑπτὰ εἴδη, πάντα ζιζάνια, *ἔ. τὸ ἀρογλωσσοειδές* κν. *βοϊδόγλωσσα*, *ἔ. τὸ ἰταλικόν*, κν. *μανούνι* καὶ ἄλλα, πάντα μελιγόνα.

ἐχιόστομον. Ἰχθὺς ἐκ τῶν φυσοστόμων, κατοικῶν εἰς μεγάλα βάθη τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ φέρων συσκευὰς φωσφοριζούσας.

ἔχις. Ἡ ἔχιδνα. Ἰδίως γένος ἰοβόλων ὄφεων ἐκ τῶν ἐχιδνιδῶν, ἡ *ἔχιδνα τῆς ἐρήμου* ἢ *αἰγυπτιακή*, εἶνε διαδεδομένη εἰς τὰς ἐρήμους ἀπὸ Αἰγύπτου μέχρις Ἀφγανιστάν. Κοινότερον εἶδος εἶνε ὁ *ἔχις τῶν πυραμίδων*, μήκους 0,70 μ., χρώματος ἀμμώδους.

ἔχμα. Τεμάχιον σιδηροῦν ἢ σχοινίον δι' οὗ στερεοῦται ἢ συγκρατεῖται λέμβος ἐπὶ πλοίου, κν. **τρίγκες**.

ἐχμάτιον. Μικρὸν ἔχμα, κν. **μικρὸς μπότσος**. ‖ Εἰδικῶς, τὸ ἔχμα, δι' οὗ στερεοῦται ἡ λέμβος εἰς τὰς ἐπωτίδας, κν. **μποτσέλο**.

ἐχυρόν. Ἰσχυρῶς τεθωρακισμένος κυλινδρικὸς θάλαμος τῶν μεγάλων πολεμικῶν πλοίων, συνήθως μεταξὺ τοῦ πρῳραίου πύργου πυροβόλων καὶ τῆς γεφύρας, ἐν ᾧ παραμένει ὁ κυβερνήτης τοῦ σκάφους κατὰ τὴν μάχην.

ἔψιλον. Τὸ πέμπτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Βλ. *Ε*.

Ἔφομ (Epsom). Π. τῆς Ἀγγλίας, 22 χλμ. ΝΔ τοῦ Λονδίνου, παγκοσμίως γνωστὴ διὰ τὰς ἱπποδρομίας *(Δέρβυ ἱπποδρομίαι)*. Μεταλλικαὶ πηγαί. Κάτ. 19.150.

ἠθμινόν. Πρωϊνὸν ἦχημα σαλπίγγων ἢ τυμπάνων, ἢ στρατιωτικῆς μουσικῆς, δι' οὗ ἀφυπνίζονται οἱ στρατιῶται, ἐγερτήριον, κν. **διάνα**.

ἠωσίνη καὶ **ἠωσίνη.** Βλ. **ἐοζίνη**.

Ἑωσφόρος. Ὁ πλανήτης Ἀφροδίτη ὅταν φαίνεται τὴν αὐγὴν πρὸς ἀνατολὰς πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου· κν. **Αὐγερινός**.

Ἑωσφόρος. Ὁ ἀρχηγὸς καὶ πρωτοστάτης τῶν πεσόντων ἀγγέλων, ὅστις θελήσας νὰ στήσῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπεράνω τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ κατέπεσε παραχρῆμα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

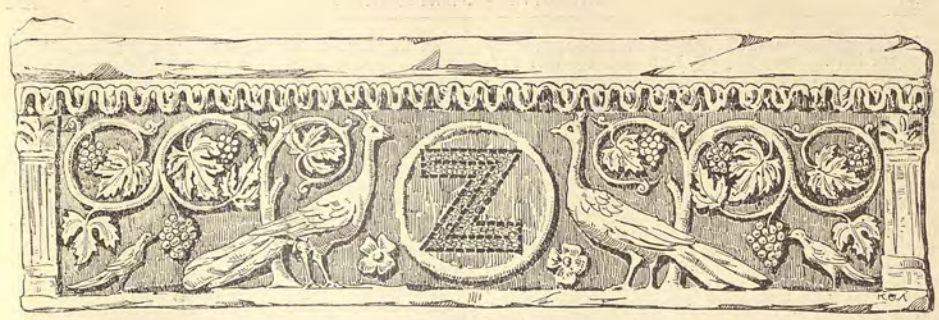

Ζ (ζῆτα). Σύμφωνον. Τὸ ἕκτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (Ζ, ζ). ‖ *(Ἀριθμ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: ἑπτά ἢ ἕβδομος (Ζ', ζ'), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: ἑπτακισχίλια (͵Ζ, ͵ζ).

Ζάβ. Δύο ποταμοὶ τοῦ Κουρδιστάν, ὁ *Μέγας Ζ.*, ὁ *Ζάβατος* ἢ *Λύκος* τῶν ἀρχαίων, καὶ ὁ *Μικρὸς Ζ.*, ὁ *Κάπρος* τῶν ἀρχαίων. Ἀμφότεροι παραπόταμοι τοῦ Τίγρητος.

Ζαβεργάν (Ζαβὲρ Χάν). Ἡγεμὼν τῶν Κατριγούρων Οὔννων. Διέβη τῷ 559 τὸν Ἴστρον καὶ ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλου στρατοῦ ὥδευσε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Βελισαρίου καὶ ἠναγκάσθη μετά τινα χρόνον ν' ἀποσυρθῇ.

Ζαβέρδα. Βλ. **Πάλαιρος**.

Ζάβιερτσιε (Zawierce). Π. τῆς Πολωνίας ἐπὶ τοῦ ποτ. Βάρτα. Κάτ. 43.000.

Ζαβίρας (Γεώργιος). Ἕλλην λόγιος ἐκ Σιατίστης τῆς Μακεδονίας (1744-1804). Συνέγραψε τὴν «Νέαν Ἑλλάδα», ἤτοι «Ἱστορίαν τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν διακριθέντων εἰς τὰ γράμματα Ἑλλήνων». Ἐπίσης «Πατριαρχικὴν Ἱστορίαν», «Ὀνοματολογίαν Βοτανικὴν» καὶ ἄλλα.

Ζαβίτσα. Χ. Βονίτσης. Βλ. **Ἀρχοντοχώρι**.

Ζαβιτσάνος (Γεώργιος). Χημικὸς καθηγητὴς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου (1838-1883). Συνέγραψε: «Φαρμακευτικὴν Χημείαν», «Συνταγολογίαν» κ.ἄ.

Ζαβλάνια. Χ. ἐπαρχ. Τρικκάλων. Βλ. **Παλιόπυργος**.

Ζαβουλών. Ἕκτος υἱὸς τοῦ Ἰακώβ. Ἡ ἐξ αὐτοῦ κληθεῖσα φυλὴ τοῦ Ἰσραὴλ κατῴκησε μεταξὺ Γεννησαρὲτ καὶ Μεσογείων.

Ζάβραχο ἢ **Ζάβροχο.** Βλ. **Ζαβροῦχον**.

Ζαβροῦχον. Ὄρος τῆς Ἠπείρου, Ν τῆς Παραμυθιᾶς, ΝΔ. ἀντέρεισμα τοῦ Τομάρου. Ὕψος 905 μ.

Ζαγαζίκιον. Π. τῆς Αἰγύπτου, πρωτ. τῆς μουδιρίας Σαρκίας, ἐπὶ διώρυγος, 88 χλμ. ΒΑ τοῦ Καΐρου, παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Βουβάστεως. Κάτ. 53.000. Σπουδαιότατον κέντρον βαμβακεμπορίου. Ἔχει σημαίνουσαν ἑλληνικὴν παροικίαν. Ἕδρα τοῦ Ὀρθοδόξου μητροπολίτου Λεοντοπόλεως.

Ζαγανός. Τοῦρκος στρατηγός, ἑλληνικῆς καταγωγῆς, μετασχὼν τῆς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β' πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως· μετὰ τὴν ἅλωσιν ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου.

ζάγδαρος. Πεζὸς ἀκόλουθος ἐφίππου Ἕλληνος στρατιώτου ἐκ τῶν ὑπηρετησάντων εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

Ζαγκλιβέριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 2707.

Ζαγλούλ (Σάατ πασᾶς). Αἰγύπτιος πολιτικὸς (1852-1927). Ἀπὸ τοῦ 1918 ἀρχηγὸς τῆς ἐθνικόφρονος ὀργανώσεως «Οὐάφντ». Πρωθυπουργὸς 1924.

Ζαγορά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης), ἐπὶ τῆς Α. πλευρᾶς τοῦ Πηλίου, 3 χλμ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Ἄγνωστον πότε κτισθεῖσα, ἀπετέλεσε κατὰ τοὺς ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνας σημαῖνον ἐμπορικὸν καὶ βιοτεχνικὸν κέντρον καὶ εἶχεν ἀξιόλογον ναυτιλίαν ἐξάγουσα ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν τὰ περίφημα ὑφαντά της. Ὀνομαστὴ ὑπῆρξεν ἡ λειτουργήσασα ἐνταῦθα ἀνωτέρα σχολὴ «Ἑλληνομουσεῖον» κληθεῖσα (1702), εἰς ἣν ἐφοίτησε καὶ ὁ Ρήγας ὁ Φεραῖος. Κάτ. 2902.

Ζαγόρι ἢ **Ζαγοροχώρια.** Χώρα τῆς Ἠπείρου ἐκτεινομένη Β τῶν Ἰωαννίνων, ὀρεινὴ καὶ δασώδης, περιλαμβάνουσα 46 χωρία καὶ κώμας. Ἐπὶ Τουρκίας ἀπέλαυε πλείστων προνομίων καὶ εἶχεν αὐτοδιοίκησιν.

Ζαγόριανη. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Χρυσορράχη**.

Ζαγορίτικος. Ποτ. τῆς Ἠπείρου, ἀριστερὸς πηγαῖος βραχίων τοῦ Ἀράχθου.

Ζαγοριτσάνη. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Βασιλειάς**.

Ζαγόρτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 475.

Ζαγρεύς. Ὁ μέγας θεὸς τῶν ὀρφικῶν, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ρέας, μονάρχης τοῦ κάτω κόσμου.

Ζάγρος. Ὀροσειρὰ τῆς πρόσω Ἀσίας, Α. προέκτασις τοῦ Ταύρου.

ζάδρουγα. Πατριὰ ἢ κοινότης παλαιότερον παρὰ τοῖς Σλαύοις χωρικοῖς, λειτουργοῦσα κατὰ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης.

Ζαΐμης. 1) *Ἀσημάκης*, προεστὼς τῶν Καλαβρύτων, ἀποθανὼν 1826. Πρῶτος ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς Ἐπαναστάσεως, διατάξας τῇ 18.3.1821 ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Τούρκων τῶν Μαζεϊκων. —2) *Ἀνδρέας*, υἱὸς τοῦ ἄνω. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν καὶ τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Δράμαλη. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον κατεδιώχθη. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰβραὴμ ἐγένετο πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἔλαβε πολλὰ ἀξιώματα. Ἀπέθανε τῷ 1840.—3) *Θρασύβουλος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1825-1880). Ἐργασθεὶς πρὸς ἀνατροπὴν τῆς πρώτης δυνασ τείας, ἐγένετο μετὰ τὴν ἐπιτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Τρὶς πρωθυπουργός, μετέσχε τῷ 1877 τῆς οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Κανάρην.—4) *Ἀλέξανδρος*, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω (1856-). Ἐγένετο τῷ 1890 ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, 1897, ἐσχημάτισε, μετὰ τὸν πόλεμον πρὸς τὴν Τουρκίαν, κυβέρνησιν καὶ ἵδρυσεν ἴδιον κόμμα. Ἐκλήθη πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν

τῷ 1902 καὶ τῷ 1904, τῷ 1906 ὕπατος ἁρμοστὴς ἐν Κρήτῃ. Πρωθυπουργὸς τῷ 1916 καὶ τῷ 1917 ἐδέχθη τὸ τελεσίγραφον τῶν Δυνάμεων περὶ ἐκθρονίσεως τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Πρόεδρος οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως τῷ 1926 μέχρι τοῦ 1928 ἐξελέγη τῷ 1929 καὶ 1934 πρόεδρος τῆς δημοκρατίας.

Ζαΐμογλι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 262.

Ζαΐνισμός. Αἵρεσις τοῦ Βραχμανισμοῦ, συγγενὴς τοῦ Βουδδισμοῦ, ἀπορρίπτουσα τὴν Νιρβάναν, ἀλλὰ δεχομένη ὡς τελικὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς τὴν λύτρωσιν τῆς ψυχῆς.

Ζακερῆ (Jacqueries, ἐκ τοῦ Jacques bonhomme, ὡς ἐκάλουν οἱ Γάλλοι εὐγενεῖς χλευαστικῶς τοὺς χωρικούς). Ἐπανάστασις τῶν Γάλλων χωρικῶν (28 Μαΐου-24 Ἰουνίου 1358), οἵτινες διέπραξαν πολλὰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας, ἀλλ' ἠττήθησαν ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ στρατοῦ.

ζακὲς καὶ **ζακέττα** (γαλλ. jacquette). Ἀνδρικὸν ἱμάτιον μὲ μίαν σειρὰν κομβίων, ἀνοικτόν, μὲ πτερύγια λοξότμητα μέχρι τῶν γονάτων, ὄπισθεν δὲ ὁμοιάζον πρὸς ρεδιγκόταν, ἐπίσημον πρωϊνὸν ἔνδυμα. Γυναικεῖος ἐπενδύτης, διαφόρου κοπῆς, φερόμενος ἔξωθεν τοῦ περιστηθίου.

Ζακόνιx. Συλλογὴ νόμων κατ' ἔθιμον, γενομένη κατ' ἐντολὴν τοῦ τσάρου τῶν Σέρβων Στεφάνου Δουσὰν τῷ 1349.

Ζάκρος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σητείας (Λασηθίου). Κάτ. 543. Μινωϊκαὶ ἀρχαιότητες.

Ζάκυνθος. Ν. τοῦ Ἰονίου, 8 1/2 μίλια Ν τῆς Κεφαλληνίας καὶ 9 Δ τοῦ ἄκρωτ. Χελωνάτες τῆς Πελοποννήσου, περιμέτρου 58 μιλίων, μὲ ἐμβαδὸν 440 τ.χλμ. Πρὸς Β ἀπολήγει εἰς τὸ ἄκρωτ. Σχινάρι (Ἀπολυταρέα), πρὸς Ν δὲ ἀνοίγεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Λαγανᾶ, κλειόμενον ὑπὸ τῶν ἄκρωτ. Μαραθιᾶς ἀπὸ Δ καὶ Γεράκι ἀπὸ Α. Βουνώδης, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸν Βραχιώναν 756 μ., σχηματίζει πρὸς τὰ Α ἐκτεταμένην πεδιάδα (κάμπος) ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ κόλπου Λαγανᾶ μέχρι τοῦ ὄρμου Ἁλυκῶν, κατάφυτον καὶ σύνδενδρον, περιλαμβάνουσαν τὸ εὐφορώτερον καὶ πολυανθρωπότερον (9/10 τοῦ πληθ.) τμῆμα τῆς νήσου. Ἀφ' ὑψηλοῦ θεωμένη ἡ θάλασσα αὕτη χώρα παρέχει ἐν τῶν γραφικωτέρων θεαμάτων, δι' ὃ καὶ τόσον ὑμνήθη ἡ νῆσος κληθεῖσα νύμφη τοῦ Ἰονίου, ἄνθος τῆς ἀνατολῆς, πλοῦτος κῆπος κ.ἄ.

Ἡ Ζ. κειμένη ἐν τῷ κέντρῳ ἡφαιστείων διαταράξεων ὑπέστη ἐπανειλημμένως μεγάλας βλάβας ὑπὸ τῶν σεισμῶν, ὡς κατὰ τὸ 1514, ὅτε ἀπεσπάσθη τὸ Ν. μέρος τοῦ φρουρίου, καὶ κατ' Ἰανουάριον καὶ Ἀπρίλιον 1893, ὅτε ὁλόκληρος σχεδὸν μετεβλήθη εἰς ἐρείπια. Ἔχει πολλὰς παρὰ τὴν παραλίαν πισσώδεις πηγάς, ὧν πολλάκις ἐμελετήθη ἐκμετάλλευσις, ἐπίσης ἄλλας θειούχους (Σχινάρι, Βρωμονέρι κλ.), παράγει δὲ ἐξαίρετον ἔλαιον, σταφίδα, οἶνον, ἐσπεριδοειδῆ κλ. καὶ ἔχει ἀρκούντως ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν.

Ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς ν. ἀναφέρονται Ἀρκάδες ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἀζάνων. Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἡ Ζ. ἀνῆκεν εἰς τὸ κράτος τῆς Ἰθάκης. Βραδύτερον κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐκ Πελοποννήσου Ἀχαιῶν, χρησιμοποιησάντων αὐτὴν ὡς σταθμὸν διὰ τὰς εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν ἐπιδρομάς των. Ἐνωρὶς ὅμως κατέστη ἀνεξάρτητος, ἀνεπτύχθη καὶ ἐξέπεμψεν ἀποικίας εἰς τε τὴν Ἱσπανίαν (Σαγοῦντον) καὶ τὴν Κρήτην. Οἱ Ρωμαῖοι ἔλαβον αὐτὴν τῷ 150 μ.Χ., ἀλλὰ τῇ παρεχώρησαν αὐτονομίαν. Τῷ 466 μ.Χ. ἐλεηλάτησε τὴν ν. ὁ Γενζέριχος. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ ἱστορία τῆς Ζ. ταυτίζεται μετὰ τῆς τῶν ἄλλων *Ἰονίων νήσων* (βλ.λ.).

Ἡ Ζ. (κάτ. 40.469) ἀποτελεῖ μετὰ τῶν ν. Στροφάδων ὁμώνυμον νομόν (κάτ. 40.492), περιλαμβάνοντα μίαν μόνον ὁμώνυμον ἐπίσης ἐπαρχίαν, μὲ 71 συνοικισμούς.

Ἡ πόλις τῆς Ζακύνθου καὶ πρωτεύουσα ἔχει πληθυσμὸν 11.609 κατ. καὶ εἶνε ἕδρα τοῦ Δήμου Ζακυνθίων (κάτ. 12.063). Ἐκτισμένη ἐπὶ μικρᾶς κολπώσεως κατὰ τὴν Α. παραλίαν τῆς νήσου κάτωθι βουνοῦ στεφομένου ὑπὸ τοῦ ἐνετικοῦ φρουρίου, ἔχει καλὸν λιμένα καὶ εἶνε εὐπρόσωπος πόλις, μὲ πολλοὺς παλαιοὺς ναούς, ἐν οἷς ἔργα ὀνομαστῶν ζωγράφων, 2 βιβλιοθήκας, μουσεῖον κλ. καὶ εἶνε πατρὶς πολλῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ λογίων (Κάλβος, Σολωμός, Φώσκολος κλ.).

Ζακχαῖος. Ἰουδαῖος ἀρχιτελώνης ἐπὶ Ἰησοῦ. Ἐμεινε παροιμιώδης διότι, ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ τὸν Ἰησοῦν, ὑπὸ πολλῶν περιστοιχιζόμενον, καὶ ἀδυνατῶν, λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀναστήματός του, ἀνέβη ἐπὶ δένδρου.

Ζακώνινα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 815.

Ζάλευκος. Πυθαγόρειος φιλόσοφος καὶ νομοθέτης τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, ἀκμάσας τὸν Ζ' αἰῶνα π.Χ.

ζάλη. Βραχὺ αἴσθημα ἐγκεφαλικῆς συσκοτίσεως, καθ' ὃ θαμβοῦται ἡ ὅρασις καὶ ὁ πάσχων αἰσθάνεται ὅτι χάνει τὴν ἰσορροπίαν. Βλ. καὶ *ἴλιγγος* καὶ *σκοτοδινία*.

Ζαλίκογλου ἢ **Ζαλίκης** (Γρηγόριος). Λόγιος ἐκ Θεσσαλονίκης (1785-1827). Ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις τὸ «Ἑλληνόγλωσσον Ξενοδοχεῖον», ἑταιρείαν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, πρόδρομον τῆς Φιλικῆς. Ἐξέδωκε Γαλλελληνικὸν Λεξικόν.

Ζάλοβον. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Τρίκωμον.**

Ζάλογγον (*Ἄνω* καὶ *Κάτω*). Δύο χ. ἀποτελοῦντα ἰδίαν κοιν. (242 κάτ.) ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων).

Ζαλοκώστας (Γεώργιος). Ποιητής (1805-1858). Μετέσχε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔγραψε πολλὰ ποιήματα, ὧν γνωστότατα τὸ «Χάνι τῆς Γραβιᾶς», οἱ «Ἀρματολοὶ καὶ Κλέφτες», ὁ «Βότσαρης», «Τὸ σπαθὶ καὶ ἡ Κορῶνα».

Ζαμβέζης. Ποτ. τῆς Ἀφρικῆς πηγάζων ἐν Ἀνγόλα καὶ ἐκβάλλων, μετὰ ροῦν 2500 χλμ. εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Μοζαμβίκης. Εἰς 1400 χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας σχηματίζει τὸν περίφημον καταρράκτην τῆς Βικτωρίας. Ἐξ αὐτοῦ καλεῖται *Ζαμβεζία* τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς Πορτογαλικῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς.

Ζάμενχωφ (Λάζαρος Λουδοβίκος Zamenhof). Πολωνὸς ἰατρός, ἐφευρέτης τῆς διεθνοῦς γλώσσης Ἐσπεράντο (1859-1917).

Ζάμολξις. Νομοθέτης τῶν Γετῶν, ὑφ' ὃν ἐθεωρεῖτο θεός. Ταξιδεύσας εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἑλλάδα, ἐπέστρεψεν εἶτα εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου εἰσήγαγε νέους νόμους.

ζαμπάκι. Κν. τὸ φυτὸν νάρκισσος.

Ζαμπέλιος. 1) *Ἰωάννης*. Δραματικὸς ποιητὴς (1787-1856). Ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι. Μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, διηύθυνε τὰ πράγματα αὐτῆς ἐν Ἐπτανήσῳ. Ἔγραψε δώδεκα τραγῳδίας: «Τιμολέοντα», «Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον» κ.ἄ.— 2) *Σπυρίδων*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, λογοτέχνης καὶ ἱστορικὸς (1813-1881). Ἔργα του: «Κρητικὸς γάμος» (μυθιστόρημα), «Βυζαντιναὶ μελέται», «Περὶ δημώδους ἑλληνικοῦ ποιήματος» κ.ἄ.

ζαμπίτης. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀστυνόμος.

ζαμπόνι (γαλλ. jambon). Τὸ χοιρομήριον.

Ζαμπόρδανη. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. **Λόφοι.**

Ζάνγβιλ (Ἰσραὴλ Zangwill). Ἄγγλος συγγραφεύς, Ἰσραηλίτης τὸ γένος, ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τοῦ Σιωνισμοῦ (1864-1926). Ἔργα του: «Τὰ τέκνα τοῦ Γέττο» (διήγημα), «Τραγῳδίαι τοῦ Γέττο», «Ὀνειροπόλοι τοῦ Γέττο», «Περιούσιος λαός» κ.ἄ.

Ζάνδερ (Γουσταῦος Zander). Σουηδὸς ἰατρός, ἐφευρέτης τῆς μηχανοθεραπείας (1835-1920).

Ζάνες ἢ Μπουνιαλῆς (Ἐμμανουήλ). Κληρικὸς καὶ ζωγράφος ἐκ Ρεθύμνης (1600-1690). Εἰργάσθη ἐν Βενετίᾳ, ὅπου ἦτο ἐφημέριος τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ σῴζονται ἔργα του. Ἔργα του σῴζονται ἐπίσης καὶ ἐν Μετεώροις.

Ζανζιβάρη. Νῆσος τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἀποτελοῦσα μετὰ τῆς γειτονικῆς νήσου Πέμβα σουλτανᾶτον ὑπὸ ἀγγλικὴν προστασίαν. Ἔκτασις 1658 τ.χλμ. καὶ κάτ. 130.000, ὧν 200 Εὐρωπαῖοι. Θρησκεία ὁ Ἰσλαμισμός. Πρωτ. ἡ ὁμών. πόλις (35.000 κάτ.). Τὸ ὁμώνυμον σουλτανᾶτον ἔχει ἔκτασιν 2672 τ.χλμ. καὶ 222.000 κατ. Ἔδαφος εὐφορώτατον. Κύρια προϊόντα, καρυόφυλλα, βάμβαξ, ἰνδικόν, καφές, ἰνδικὰ κάρυα καὶ κόμμι.

Ζανσάν (Ἰούλιος). Γάλλος ἀστρονόμος (1824-1907), θεωρούμενος πατὴρ τῆς ἀστροφυσικῆς, ἀσχοληθεὶς ἰδίᾳ εἰς τὴν φυσικὴν σύστασιν τοῦ Ἡλίου, ἱδρυτὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Μεδὸν παρὰ τοὺς Παρισίους.

Ζάντσικον. Χ. ἐπαρχ. Ἀναselίτσης. Βλ. **Ζώνη.**

Ζαπάντι. Χ. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Βλ. **Μεγάλη Χώρα.**

Ζάπολυα (Zapolya). Ἐξέχουσα οὐγγρικὴ οἰκογένεια, ἧς δύο μέλη ἐβασίλευσαν, ὁ *Ἰωάννης Α'* (1487-1540) καὶ ὁ *Ἰωάννης Β'* (1540-1571).

Ζάππας. 1) *Εὐαγγέλης*. Ἐθνικὸς εὐεργέτης (1800-1865). Μετέσχε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν μετέβη εἰς Βλαχίαν, ὅπου ἐπεδόθη εἰς ἐκμετάλλευσιν κτημάτων, ἐξ ἧς ἐπλούτησε. Τὴν περιουσίαν του ἀφῆκεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος.—2) *Κωνσταντῖνος* (1812-1891). Ἐξάδελφος, συνεργάτης καὶ διαχειριστὴς τῆς περιουσίας τοῦ προηγουμένου. Ἵδρυσε σχολεῖα ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀδριανουπόλει, τῇ πατρίδι του Λαμπόβῳ τῆς Ἠπείρου καὶ ἐν Ἀθήναις τὸ Ζάππειον μέγαρον Ἐκθέσεων. Τὴν περιουσίαν του ἀφῆκεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος.

Ζάππειον (πρώην *Μπακράτοι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 429.

ζαπτιές. Τοῦρκος ἀστυνομικός.

Ζάρα (Zara). Π. τῆς Δαλματίας ἐπὶ νησίδος, ἑνωθείσης πρὸς τὴν ξηράν, ἀνήκουσα ἀπὸ τοῦ 1918 εἰς τὴν Ἰταλίαν. Κάτ. 17.500.

Ζαραβίνα. Χ. ἐπαρχ. Πωγωνίου. Βλ. **Λίμνη.**

Ζαραθούστρας ἢ **Ζαρατούστρα**. Βλ. **Ζωροάστρης.**

Ζαράκοβα. Χ. ἐπαρχ. Μαντινείας. Βλ. **Μαίναλον.**

Ζαραφόνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 651

ζαργάνα. Κν. ὁ ἰχθὺς βελόνη.

Ζάριτς. Χ. ἐπαρχ. Δράμας. Βλ. **Ψηλὴ Ράχη.**

Ζαρίφης (Γεώργιος). Ἐθνικὸς εὐεργέτης, τραπεζίτης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποθανὼν τῷ 1884. Διέθεσε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του πρὸς ἵδρυσιν σχολείων ἐν Κωνσταντινουπόλει (Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή) καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Τουρκίας.

Ζάρκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 540.

ζαρκάδι. Κν. ἡ δορκάς.

Ζαρκαδιά (πρώην *Καρατζιλάρ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νέστου (Καβάλλας). Κάτ. 887.

Ζάρκον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 1544.

Ζάροβα. Χ. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ. Βλ. **Νικόπολις.**

ζαροπάπι. Θαλάσσιον πτηνόν. Βλ. **αἴθυια.**

Ζαρός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καινουρίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 1136.

Ζαρούχλα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 234.

Ζαρουχλέϊκα. Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. **Γλαῦκος.**

Ζαρχανάδες. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 490.

Ζάτουνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 704.

ζατρίκιον. Παίγνιον καθ' ὃ δύο παίκται κινοῦσι καθ' ὡρισμένους κανόνας, ἐπὶ πίνακος διηρημένου εἰς 64 τετραγωνίδια, ἐναλλὰξ λευκὰ καὶ μέλανα, δύο ὁμάδας πεσσῶν, ἑκάστην ἐκ δεκαὲξ τεμαχίων, κν. **σκάκι** (ἐκ τοῦ περσ. *σάχ*, βασιλεύς). Οἱ παίζοντες διεξάγουσιν εἶδος μάχης μὲ ἀρχικῶς ἴσας δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουσιν ἀνὰ ἕνα βασιλέα, μίαν βασίλισσαν, δύο τρελλούς (ἢ ἀξιωματικούς), δύο ἵππους, δύο πύργους (φρούρια) καὶ ὀκτὼ στρατιώτας. Σκοπὸς ἑκάστου παίκτου εἶνε νὰ φέρῃ τὸν βασιλέα τοῦ ἀλλου παίκτου εἰς θέσιν τοιαύτην ὥστε, προσβαλλόμενος, νὰ μὴ δύναται οὔτε νὰ ἀμυνθῇ οὔτε νὰ μετατοπισθῇ.

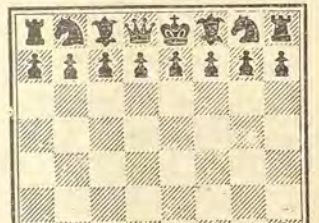

Ζατρίκιον

(τρόπος τοποθετήσεως τῶν πεσσῶν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ παιγνίου)

ζαυλός. Κν. ἡ νόσος δαυλίτης (βλ.λ.) τῶν φυτῶν.

Ζαφειρόπουλος (Στέφανος). Ἕλλην φιλάνθρωπος (-1892). Τραπεζίτης ἐν Μασσαλίᾳ, ἐδώρησε μεγάλα ποσὰ ὑπὲρ τῶν ἐν Θάρκῃ σχολείων καὶ τῆς ἐκδόσεως γεωγραφικῶν πινάκων διὰ τὰ σχολεῖα. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον (1870-71) διέθεσε δύο ἑκατομμύρια φράγκων ὑπὲρ τῆς Γαλλίας.

ζαφορά. Κν. τὸ φυτὸν κρόκος.

Ζάχα. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 1337.

Ζαχαρία (Zaccaria). Ἐπίθετον οἴκου τῆς Γενούης, οὗ μέλη ἦρξαν τῆς ἐν Ἰωνίᾳ Φωκαίας, ἣν ἔλαβον τῷ 1275 ὡς τιμάριον παρὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, εἶτα δὲ καὶ τῆς Χίου, τὴν ὁποίαν κατέλαβον. Ἀπέβαλον ἀμφοτέρας τῷ 1330. Μέλη τινὰ τῆς οἰκογενείας μετενάστευσαν εἰς Πελοπόννησον, ὅπου ἦρξαν τοῦ Δαμαλᾶ.

Ζαχαρίας. 1) Εἷς τῶν ἐλασσόνων προφητῶν.— 2) Ἱερεὺς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλήμ, πατὴρ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ζαχαριᾶς. Ὁ ἐπιφανέστερος τῶν ἁρματολῶν τῆς Πελοποννήσου (1759-1805). Ὑπ' αὐτὸν ὑπηρέτησαν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ἄλλοι. Ἐνίκησεν ἐπανειλημμένως τὸν βαλῆν τοῦ Μωρέως. Ἐδολοφονήθη ἐντολῇ τῆς Πύλης.

ζάχαρις. Γλυκεῖα κρυσταλλικὴ οὐσία, ἄχρους ἢ λευκὴ μετὰ τὸν καθαρισμόν αὐτῆς, περιεχομένη εἰς τοὺς χυμοὺς πολλῶν φυτῶν, ἀποτελοῦσα δὲ ἓν τῶν σημαντικωτέρων εἰδῶν τῆς τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλως **σάκχαρις** καὶ **σάκχαρον**, κν. **ζάχαρη**. Ἡ χρῆσίς της εἰσήχθη εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν Ζ΄ μ.Χ. αἰῶνα. (Βλ. καὶ *σάκχαρον*).

ζαχαροδιαβήτης. Ἡ νόσος σακχαρώδης διαβήτης.

Ζαχάρω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 2251.

ζαχαρωτά. Γλυκίσματα κατασκευαζόμενα διὰ σιροπίου ζαχάρεως, συνήθως περιέχοντα ἀμύγδαλα ἢ ἠδύποτα, ἄλλως **κουφέτα**.

ζαχαρωτή. Ἡ νόσος εὐρωτίασις τοῦ μεταξοσκώληκος.

Ζαχάρωφ (Βασίλειος). Ἕλλην χρηματιστὴς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως γενν. 1854. Ἠσχολήθη εἰς προμηθείας πολεμεφοδίων, ἀπέκτησε μεγίστην περιουσίαν. Μέρος αὐτῆς διέθεσεν εἰς δωρεάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος τοῦ κτιρίου τῆς ἐν Παρισίοις Ἑλληνικῆς Πρεσβείας καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις Ἰνστιτοῦτον Παστέρ.

Ζαχλωροῦ Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 312.

Ζβίγγλιος (Οὐλρῖχος Zwingli). Ἑλβετὸς θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστής (1484-1531). Κατήργησε τὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου καὶ μετέτρεψε τὴν λειτουργίαν ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον. Τὸ κήρυγμά του διεδόθη εἰς μέγα μέρος τῆς Ἑλβετίας. Αἰχμαλωτισθεὶς ἐν μάχῃ πρὸς τοὺς Καθολικούς, ἐκάη ὑπ' αὐτῶν. Μετὰ τὸν θάνατόν του, οἱ ὀπαδοί του ἠνώθησαν πρὸς τοὺς Καλβινιστὰς καὶ τοὺς Λουθηρανούς.

Ζδράβικ. Χ. νομοῦ Σερρῶν. Βλ. **Δραβῆσκος.**

ζέα. Τὸ φυτὸν ζειά.

Ζέα. Ὁ μέσος τῶν τριῶν φυσικῶν λιμένων τοῦ Πειραιῶς, ὁ κυρίως πολεμικὸς λιμὴν τῶν ἀρχ. Ἀθηνῶν, νῦν **Πασαλιμάνι**.

Ζεβακέ (Μιχαὴλ Zevaco). Γάλλος μυθιστοριογράφος (1860-1918). Ἔγραψε πολλὰ λαϊκὰ ἔργα, («Βοργίας», «Ἡ γέφυρα τῶν στεναγμῶν» κ.ἄ.).

Ζεβεδαῖος. Πατὴρ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἰακώβου.

ζεβοῦ. Γενεὰ βοῶν τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀφρικῆς, διακρινομένη ἐκ τοῦ ὄβου ἐκ λίπους δν τὰ ζῶα φέρουσιν εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τῆς ράχεως.

ζέβρα. Γενικὸν ὄνομα τεσσάρων εἰδῶν ἀγρίου ὄνου, διακρινομένων ἐκ τῶν ἐναλλὰξ μελαινῶν καὶ λευκῶν ἢ ὑποκιτρίνων ραβδώσεων τοῦ σώματος αὐτῶν, ἄλλως **ὄναγρος**.

Ζεγγὶς Χάν. Βλ. **Τσεγκὶς Χάν.**

Ζέεβρούγε (Zeebruge). Λιμὴν τοῦ Βελγίου, προλιμὴν τῆς Βρύγης, ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης. Ναυτικὴ βάσις τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

Ζέζα. Χ. ἐπαρχ. Μεσσηνίας. Βλ. **Ἀνθοῦσα.**

ζειὰ ἢ **ζέα.** Ἐπιστημονικὸν ὄνομα τοῦ ἀραβοσίτου.

Ζεΐλα. Σημαντικὸς λιμὴν τῆς ἐν τῇ Α. Ἀφρικῇ Ἀγγλικῆς Σομαλιλάνδης. Κάτ. 7000.

Ζεϊμπέκοι. Ἐξισλαμισθέντες Ἕλληνες τοῦ Ἀϊδινίου, ἄποικοι ἐκ Θράκης, διατηρήσαντες πλεῖστα ἑλληνικὰ ἤθιμα, ἐπανειλημμένως δὲ ἐξεγερθέντες κατὰ τῶν Τούρκων. Ἀνέρχονται εἰς 40.000.

Ζεϊτούν. Π. τῆς Τουρκίας ἐν τῇ Κάτω Ἀρμενίᾳ, παρὰ τὸν ποτ. Πύραμον (Τζιχάρ). Κάτ. 10.000.

Ζεκώφ (Νικόλαος). Βούλγαρος στρατηγὸς (1864-). Ἀρχιστράτηγος κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐνίκησε τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς δραμόντας εἰς βοήθειάν των Ἄγγλους καὶ Γάλλους. Τῷ 1916 κατέλαβε τὴν Α. καὶ μέρος τῆς Δ. Μακεδονίας. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἐδικάσθη, καταδικασθεὶς δὲ ἠμνηστεύθη.

ζελατίνη. Ἡ καθαρωτέρα μορφὴ τῆς ἐξαγομένης ἐκ τῶν κολλογόνων ζωικῶν οὐσιῶν (δέρματος, τενόντων, ὀστῶν) κόλλας (βλ.λ.). ‖ *Ἐκρηκτικὴ ζελατίνη*, ἡ ἰσχυροτέρα τῶν ἐν χρήσει ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.

Ζελεγκόσδη. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Πεντάβρυσον.**

ζελινῖτις. Εἶδος δυναμίτιδος.

Ζελενίτσι. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίδος. Βλ. **Σκλήθρον.**

Ζελεσσό. Χ. ἐπ. Παραμυθιᾶς. Βλ. **Ξηρόλοφος.**

Ζελέχοβα. Χ. ἐπ. Ὀλυμπίας. Βλ. **Ἀμυγδαλιές.**

Ζέλη. Χ. ἐπ. Φθιώτιδος. Βλ. **Ζηλευτόν.**

Ζελήνη. Χ. ἐπ. Καστορίας. Βλ. **Χιλιόδενδρον.**

Ζέλι. Χ. ἐπαρχ. Μαντινείας. Βλ. **Κάνδαλος.**

Ζελίνα. Χ. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος. Βλ. **Μελιτίνη.**

Ζέλιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 1055.

Ζέλιστα. 1) Χ. ἐπαρχ. Κονίτσης. Βλ. **Ἐξοχή.**— 2) Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Φωτεινόν.**

Ζελίχοβον. Χ. ἐπαρχ. Τριχωνίδος. Βλ. **Παρασκευὴ Ἁγία.**

Ζέλοβα. Χ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Βουνοπλαγιά.**

Ζέλοβον. Χ. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Βλ. **Ἀνταρτικόν.**

Ζέμαν (Πέτρος Zeeman). Ὁλλανδὸς φυσικὸς γενν. 1865. Παρετήρησε τῷ 1896 τὸ κληθὲν *«φαινόμενον τοῦ Ζέμαν»*, καθ' ὃ ὅταν φωτεινὴ πηγὴ τεθῇ ἐντὸς ἰσχυροῦ μαγνητικοῦ πεδίου, αἱ γραμμαὶ τοῦ φάσματος αὐτῆς ἐμφανίζονται πολλαπλαῖ. Βραβεῖον Νοβὲλ 1902.

Ζεμενόν. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ.560.

Ζὲμ Ζέμ. Ἱερὰ τῶν Μωαμεθανῶν πηγὴ παρὰ τὴν Κάαβαν τῆς Μέκκας, ἐξ ἧς ὀφείλει νὰ πίῃ πᾶς προσκυνητὴς μεταβαίνων εἰς Μέκκαν.

Ζέμστβο. Ἀντιπροσωπευτικὰ σώματα ἐν Ρωσίᾳ κατὰ ἐπαρχίας καὶ κυβερνεῖα, ἱδρυθέντα τῷ 1864, δράσαντα δὲ ἐν τοῖς μετέπειτα σπουδαίως πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ ἑδάφους διὰ συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ ἀκόμη διὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Ζένδ 'Αβέστα. Τίτλος τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν Περσῶν ἐν τῇ Ζενδικῇ γλώσσῃ, περιλαμβανόντων τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ζωροάστρου. Ἐλάχιστον μέρος τῶν βιβλίων σώζεται μέχρι τοῦ νῦν.

ζενδικὴ γλῶσσα. Ὄνομα διδόμενον εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἀριανὴν γλῶσσαν, εἰς ἣν ἐγράφη ἡ Ζὲνδ 'Αβέστα. Ὡμιλεῖτο εἰς τὸ ἀνατολικὸν Ἰρὰν καὶ τὴν Βακτρίαν, πιθανῶς δ' ἐξ αὐτῆς προῆλθεν ἡ ἀρχαία σανσκριτική.

ζενίθ (ἀραβικὴ λέξις). Τὸ κατακόρυφον σημεῖον, τὸ νοητὸν σημεῖον ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας, καθ' ὃ ἡ κατακόρυφος τοῦ τόπου συναντᾷ τὸν οὐρανόν, ὑπεράνω τοῦ ὁρίζοντος· τὸ ζενὶθ εἶνε τὸ κέντρον τοῦ ὁρατοῦ ἡμισφαιρίου. Τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον σημεῖον εἶνε τὸ *ναδίρ*.

ζενιθία ἢ **ζενιθικὴ ἀπόστασις ἀστέρος.** Τὸ τόξον τοῦ κατακορύφου κύκλου ἀπὸ τοῦ ζενὶθ μέχρι τοῦ ἀστέρος· εἶνε συμπλήρωμα τοῦ ὕψους τοῦ ἀστέρος.

Ζέντα. Π. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Βοϊβοδίνᾳ. Κάτ. 31.000. Παρ' αὐτὴν τῷ 1697 ὁ πρίγκιψ Εὐγένιος κατετρόπωσε τοὺς Τούρκους.

ζεόλιθος. Ὀρυκτὸν περιλαμβανόμενον εἰς ὁμάδα (ζεολίθων) εἰς ἣν ὑπάγονται ἔνυδρα πυριτικὰ ἅλατα καὶ κυρίως τοῦ ἀργιλίου, νατρίου ἢ ἀσβεστίου.

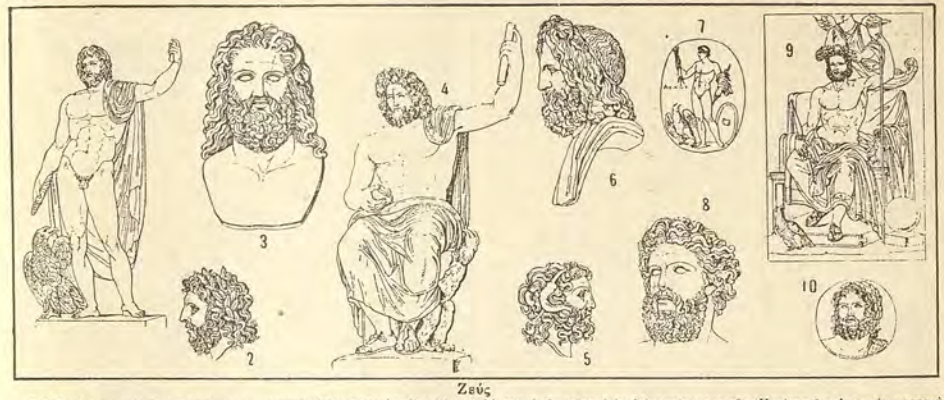

Ζεύς

Ζεὺς ἱστάμενος, κρατῶν σκῆπτρον καὶ κεραυνόν (Μουσεῖον Λούβρου) 2 κεφαλὴ τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἐπὶ νομίσματος τῆς Ἠπείρου 3 κολοσσιαία προτομὴ τοῦ Διός (Μουσεῖον Νεαπόλεως) 4 κολοσσιαῖον ἄγαλμα Διός (ἐκ τοῦ μεγάρου Βεράσπι) πιθανὸν ἀντίγραφον τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς τοῦ Φειδίου (Μουσεῖον Βατικανοῦ) 5 κεφαλὴ τοῦ Διὸς Ἄμμωνος ἐπὶ νομίσματος τῆς Κυρήνης 6 κολοσσιαία προτομὴ τοῦ Διὸς εὑρεθεῖσα ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ Ὀρτύκιολ (Μουσεῖον Βατικανοῦ) 7 Ζεὺς ἀγένειος ἐπὶ δακτυλιολίθου, ἔργον τοῦ δακτυλιογλύφου Νείσου 8 αὐστηρὰ μορφὴ Διὸς 9 Ζεὺς κατὰ τοιχογραφίαν ἐκ Πομπηΐας, ἔργον ἐμπνευσμένον πιθανώτατα ἐκ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τοῦ Φειδίου· 10 κεφαλὴ τοῦ Διὸς αἰγιόχου, ἐπὶ περιφήμου δακτυλιολίθου ἐν Παρισίοις

ζέον (μετ. τοῦ *ζέω*). Μετάλλινον δοχεῖον δι' οὗ πρὸ τῆς μεταλήψεως χύνεται εἰς τὸ Ἅγιον Ποτήριον ὕδωρ ζέον, συμβολίζον τὴν ζέσιν τῆς πίστεως ἢ τὸ θερμὸν αἷμα καὶ ὕδωρ τὸ ἐκχυθὲν ἐκ τῆς κεντηθείσης πλευρᾶς τοῦ Ἰησοῦ.

Ζέρβαινη. Χ. ἐπαρχ. Καστορίας. Βλ. **Ἅγιος Ἀντώνιος.**

Ζέρβας. Ὄνομα φάρας σουλιωτικῆς, πρωταγωνιστησάσης εἰς τοὺς ἀγῶνας κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Μέλη αὐτῆς μετέσχον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ *Γεώργιος* ἠγήθη ἰδίου σώματος καὶ ἔγραψεν ἱστορικὸν τῶν ἀγώνων τοῦ Σουλίου.

Ζερβᾶτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σάμης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 285.

Ζερβός 1) *Ἠλίας Ἰακωβᾶτος.* Πολιτικὸς ἐκ Κεφαλληνίας (1814-1894). Διεκρίθη διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου ἀγῶνάς του, ὡς βουλευτὴς καὶ ὡς δημοσιογράφος.—2) *Ἰωάννης.* Λόγιος καὶ λογοτέχνης, γενν. 1875. Ἔγραψε φιλοσοφικὰ καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα («Ἱστορία τῆς Ἰδέας», «Ὑλιστικαὶ θεωρίαι», «Μῦθοι τῆς ζωῆς», «Διηγήματα», «Τραγούδια τοῦ καλοῦ καιροῦ»). Μετέφρασε πολλοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς.

Ζερέτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 691.

Ζέρζοβα. Χ. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Βλ. **Παναγιά.**

Ζερίκια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 1102.

Ζερικώ (Θεόδωρος Gericault). Γάλλος ζωγράφος (1791-1824). Κύριον ἔργον του εἶνε ὁ πίναξ «Σχεδία τῆς Μεδούσης».

Ζέρμα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 1403.

Ζερμῆ. Χ. νομοῦ Πρεβέζης. Βλ. **Βρυσούλα.**

Ζερμινάλ (Germinal). Ὁ ἕβδομος μὴν τοῦ γαλλικοῦ ἐπαναστατικοῦ ἡμερολογίου (21 Μαρτίου-18 Ἀπριλίου).

ζέρμων. Εἶδος πολεμικοῦ πλοίου τῶν Βυζαντινῶν.

Ζερμπίσια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 340.

Ζερμπίστα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 384.

Ζέτα ἢ **Ζέντα.** Μικρὸς ποτ. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Μαυροβουνίῳ, παραπότ. τοῦ Μοράτσα, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ διαρρεομένη κοιλάς, ἥτις ἀπὸ τοῦ Θ΄ αἰῶνος ἀπετέλεσεν αὐτόνομον ὑπὸ τοὺς Βυζαντινούς, εἶτα δὲ ἀνεξάρτητον κρατίδιον.

Ζευγαράκι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Κάτ. 700.

ζευγίτης. Ὁ ἀνήκων κατὰ τὴν Σολώνειον νομοθεσίαν εἰς τὴν γ΄ τάξιν τῶν πολιτῶν, ὡς δυνάμενος νὰ συντηρήσῃ ζεῦγος, βοῦν, ἤτοι ἔχων εἰσόδημα ἐτήσιον 150 ἕως 300 μεδίμνων. ‖ Νῦν, ὁ ἔφιππος στρατιώτης ὁ ζευγνύων ἵππους εἰς ὀχήματα.

ζεῦγμα. Ὅ,τι χρησιμεύει πρὸς ζεῦξιν, ἤτοι σύνδεσιν δύο πραγμάτων ἢ (μτφ.) ἐννοιῶν, δεσμὸς ἢ κόμβος. ‖ Πλωτὸν ἢ μόνιμον φράγμα, *ζεῦγμα λιμένος* ἢ *ποταμοῦ*, (κατ' ἐπέκτασιν) γέφυρα ἢ τμῆμα γεφύρας ἢ ἀποβάθρα ἐκ σχεδιῶν ἢ πλοίων. ‖ Ἐν τῶν βραχυλογικῶν σχημάτων τοῦ λόγου, καθ' ἃ ρῆμά τι ἀναφέρεται εἰς δύο ἢ πλείονα ἀντικείμενα ἢ ὑποκείμενα ἢ καὶ κατηγορούμενα, ἐνῷ εἰς ἓν τούτων μόνον ἁρμόζει, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων νοεῖται ἕτερον κατάλληλον ἢ τὸ αὐτὸ μέν, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλης σημασίας. Παραδείγματα: *«ἐν' οὔτε φωνὴν οὔτε του μορφὴν βροτῶν ὄψῃ»* (Αἰσχύλου. Προμ. 21), *οὔτε φωνὴν ἀνθρώπου (ν' ἀκούσῃς) οὔτε μορφήν τινος νὰ ἴδῃς.*

Ζευγολατή. Χ. τῆς Κορινθίας. Βλ. **Κεφαλάρι.**

Ζευγολατιό. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 1755.—2) (πρφην *Δραγόσι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νιγρίτης (Σερρῶν). Κάτ. 438.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 1055. Σιδηροστα θμός.—4) Χ. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας. Βλ. **Ἑλίκη.**

Ζευγολατιόν. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 602.

ζεῦγος δυνάμεων. Σύστημα ἀποτελούμενον ἐκ δύο δυνάμεων ἴσων, παραλλήλων καὶ ἀντιρρόπων, μὴ εὑρισκομένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας.

ζευκτηρία (κυρίως κατὰ πληθ.). Σχοινίον ἢ ἄ-

λυσις πρὸς συγκράτησιν τοῦ πηδαλίου ἐὰν τοῦτο ἐξαρμοσθῇ τῶν γομφώσεων, κν. **μπότσος τοῦ τιμονιοῦ**.

ζευκτόν. Σκελετὸς ξύλινος, μετάλλινος ἢ ἐκ σκυροδέματος ὑποβαστάζων τὸ ἄνω τῆς στέγης μέρος, κν. **ψαλίδι**.

Ζεῦξις. Περιώνυμος ζωγράφος τοῦ τέλους τοῦ Ε΄ καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ΄ αἰῶνος π.Χ. ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἀποικίας Ἡρακλείας, ἐργασθεὶς ἐν Ἀθήναις. Ἦτο ἀντίζηλος τοῦ Παρρασίου. Οὐδὲν τῶν ἔργων του ἐσώθη.

ζεύς. Γένος ἰχθύων οὗ κύριον εἶδος εἶνε ὁ *σιδηρουργός*, τὸ κν. *χριστόψαρον* ἢ *παμπιέρρος*.

Ζεύς (γεν. *Διός* καὶ *Ζηνός*). Ὁ ὕπατος θεὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, παλαιότατος ἁπάντων τῶν Ἀρείων λαῶν θεός, πανεπόπτης, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, ἤτις καὶ ἔσωσεν αὐτὸν ἀπὸ τὸν πατέρα του, καταβροχθίζοντα τὰ τέκνα του, κρύψασα αὐτὸν εἰς ἄντρον τῆς Κρήτης, ὅπου ἔθρεψεν ἡ αἴξ Ἀμάλθεια. Ὁ Ζ. ἐξεθρόνισε τὸν Κρόνον, ἐνίκησε τοὺς Τιτᾶνας καὶ τοὺς Γίγαντας καὶ ἔμεινε κυρίαρχος τοῦ κόσμου. Ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἥραν, ἀπέκτησεν ὅμως τέκνα, θεοὺς καὶ ἥρωας, ἐκ διαφόρων θεαινῶν, νυμφῶν καὶ θνητῶν γυναικῶν. Ἦτο προστάτης τοῦ γάμου καὶ τῆς δικαιοσύνης, τιμωρῶν τὰ ἐγκλήματα, ἐπίσης τοῦ ὅρκου, τῶν ξένων, τῶν ἱκετῶν καὶ τῆς φιλίας. Εἰς αὐτὸν ἦτο ἀφιερωμένον τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης. Εἶχε πληθὺν ἐπιθέτων, κατὰ τὰς διαφόρους ἰδιότητας αὐ. τοῦ, ἀγώνιος, ἐλευθέριος, ξένιος, ὅρκιος κλ. (Βλ. εἰκ.).

Ὁ πλανήτης Ζεύς

Ζεύς. Ὁ πέμπτος κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πλανητῶν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, κν. **Γελαντζῆς** καὶ ἑνιαχοῦ **Ἀστεραος**, ὁ ὀγκωδέστερος τῶν πλανητῶν. Ἡ διάμετρός του εἶνε ἑνδεκάκις μεγαλυτέρα τῆς διαμέτρου τῆς Γῆς καὶ ὁ ὄγκος αὐτοῦ 1320 φορὰς μεγαλύτερος τοῦ γηΐνου, ἡ μάζα ὅμως αὐτοῦ μόνον 317 φορὰς μεγαλυτέρα τῆς γηΐνης. Ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἡλίου πλέον ἢ πεντάκις μεγαλυτέρα τῆς γηΐνης ἀποστάσεως. Περιφέρεται περὶ τὸν Ἥλιον εἰς 12 περίπου ἔτη καὶ περιστρέφεται περὶ τὸν ἄξονά του εἰς 10 περίπου ὥρας. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ παρατηροῦνται διά τοῦ τηλεσκοπίου ζῶναι σχηματιζόμεναι ἀπὸ τὰ λίαν πυκνὰ νέφη τῆς ἀτμοσφαίρας αὐτοῦ. Ἔχει ἰδίαν θερμοκρασίαν ὑψηλὴν καὶ δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς τὴν ὁριστικὴν αὐτοῦ μορφήν. Ἔχει 9 γνωστοὺς δορυφόρους.

ζεφίρι. Εἶδος ὑφάσματος μαλλίνου ἢ βαμβακεροῦ ἐκ κλωστῶν διαφόρων χρωμάτων.

Ζέφυρος. Ὁ δυτικὸς ἄνεμος, κν. **Πονέντες**. Κατὰ τὸ θέρος πνέει συνήθως δροσερὸς καὶ εὐχάριστος, εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας τρικυμιώδης καὶ βροχερός. ‖ *(Μυθολ.)* Προσωποποίησις υἱοῦ τοῦ Ἀστρέως καὶ τῆς Ἠοῦς, σύζυγος τῆς Ποδάργης καὶ πατὴρ τῶν ἵππων Ξάνθου καὶ Βαλίου. Ἐκ τῆς Χλωρίδος ἀπέκτησε τὸν Καρπόν.

Ζηκοβίστα. Χ. ἔπαρχ. Ἀνασελίτσης. Βλ. **Σπήλιος**.

Ζήλα. Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, 45 χλμ. Ν τῆς Ἀμασείας, νῦν **Ζήλιε**. Κάτ. 20.000. Παρ' αὐτὴν ὁ Καῖσαρ ἐνίκησε τὸν Φαρνάκην, ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς νίκης του ἔγραψε τὸ περίφημον «Ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα».

Ζηλανδία (Zeeland). Νομὸς τῆς Ὁλλανδίας κατὰ τὰ ΝΔ τῆς χώρας, περιλαμβάνων κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς ἐκ προσχώσεων σχηματισθείσας νήσους εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σκάλδιος καὶ τοῦ Μόσα. Ἔκτ. 1795 τ. χλμ., κάτ. 250.000. Πρωτ. Μίδδελβουργ. Περὶ τῆς ὁμοίως ἐνίοτε καλουμένης νήσου τῆς Δανίας, βλ. *Σχαλλάνδη*, περὶ δὲ τῆς *Νέας Ζηλανδίας* εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο.

Ζηλευτόν (πρώην *Ζέλη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 305.

Ζηλιάχοβα. Βλ. **Ζίχνα Νέα**.

Ζηλίστα. Χ. ἐπαρχ. Ναυπακτίας. Βλ. **Κυδωνιά**.

Ζηλωταί. Τὰ μέλη μισαλλοδόξου Ἰουδαϊκῆς μερίδος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰησοῦ, ἐχθρευομένης τοὺς Ρωμαίους, ἧς μέλη καὶ ὠργάνωσαν τῷ 66 μ.Χ. ἐπανάστασιν κατ' αὐτῶν, ἥτις κατεβλήθη. Ὁμοίως ἐκλήθησαν τὰ μέλη μερίδος ἀποβλεπούσης εἰς κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις, σχηματισθείσης τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἧς καὶ ἐγένετο ἡ μερὶς αὕτη κυρίᾳ, τῷ 1341, ἐπιβαλοῦσα κοινωνικὴν ἰσότητα. Ἡ ἐξουσία αὐτῆς διετηρήθη μέχρι τοῦ 1349.

ζημία. Ἀπώλεια ἐκ φθορᾶς. ‖ Ἀπώλεια χρήματος ἢ ἄλλου εἴδους ἐν ἐπιχειρήσει ἐμπορικῇ. ‖ Ἐν τῇ ΑΕΓ, ἡ χρηματικὴ ποινή, πρόστιμον.

Ζημιανή. Χ. ἔπαρχ. Φθιώτιδος. Βλ. **Δίκαστρον**.

Ζηνοβία. Βασίλισσα τῆς Παλμύρας (267-273 μ.Χ.). Διεδέχθη τὸν σύζυγον αὐτῆς Ὀδαίναθον, ὡς ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Ἀθηνοδώρου. Ὠργάνωσε τὸ κράτος της συγκεράσασα θεσμοὺς ἑλληνικοὺς καὶ ἀσιατικούς. Τῷ 270 κατέλαβε τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. Οἱ σταλέντες κατ' αὐτῆς ρωμαϊκοὶ στρατοὶ τὴν ἐνίκησαν καὶ τὴν ἐπολιόρκησαν εἰς Παλμύραν. Αἰχμαλωτισθεῖσα, μετεφέρθη εἰς Ρώμην, ὅπου ἐκόσμησε τὸν θρίαμβον τοῦ νικητοῦ της Αὐρηλιανοῦ.

Ζηνόβιεφ (Γρηγόριος). Ρῶσος κομμουνιστὴς ἐξ ἑβραϊκῆς οἰκογενείας, καλουμένης Ἀρόνορ (1883-). Ἐπὶ τοῦ τσαρικοῦ καθεστῶτος ὑπέστη διώξεις. Μετὰ τὴν μπολσεβικικὴν ἐπανάστασιν, ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Γ΄ Διεθνοῦς (1919), ἀλλὰ συνταχθεὶς πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν Τρότσκυ ἄκρους κομμουνιστὰς ἀπεχώρησε τῆς θέσεως (1925) καὶ ἐξωρίσθη. Τῷ 1923 ἀνεκλήθη ἐκ τῆς ἐξορίας.

Ζηνόβιεφσκ. Βλ. **Ἐλισαβετγράδ**.

Ζηνόδοτος. Γραμματικὸς ἐξ Ἐφέσου (325-260 π.Χ.). Ὁ πρῶτος διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκης. Ἐφιλοτέχνησε κριτικὰς ἐκδόσεις τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Πινδάρου.

Ζήνων. 1) *Ὁ Ἐλεάτης*. Φιλόσοφος ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Ἐλέας (490-430 π.Χ.). Ἐδόξαζεν ὅτι πᾶσα κίνησις εἶνε φαινομενική, ὅτι δὲ τὸ ὂν εἶνε ἓν καὶ ἀμετάβλητον. Τὰς θεωρίας του ὑπεστήριξε διὰ σοφισμάτων, δι' ἃ καὶ θεωρεῖται πατὴρ τῆς διαλεκτικῆς.—2) *Ὁ Κιτιεύς*, ἱδρυτὴς τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας (336- ; π.Χ.). Ἐγεννήθη ἐν Κιτίῳ τῆς Κύπρου, ἐσπούδασε δὲ ἐν Ἀθήναις. Ἡ ζωή του ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα λιτότητος, ἣν καὶ ἐδίδασκε. Περὶ τοῦ κόσμου ἐδέχετο τὴν θεωρίαν τῆς «ἐκπυρώσεως», ἤτοι τῆς περιοδικῆς καταστροφῆς αὐτοῦ. Τὴν ἐπιστήμην ἤθελεν ὡς συντελεστικὴν ὑπὲρ τῆς ζωῆς, τὴν δὲ ζωὴν σύμφωνον πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τῆς λογικῆς, τῆς κατὰ θεωρίαν καὶ πρᾶξιν ἀρετῆς.

Ζήνων. Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ (474-491). Ἴσαυρος τὸ γένος, διεδέχθη τὸν πενθερόν του Λέοντα Α΄. Διὰ νὰ καταπαύσῃ τὰς ἔριδας Ὀρθοδόξων καὶ Μονοφυσιτῶν, ἐξέδωκε τὸ «Ἑνωτικόν», δι' οὗ ἐξωκονομοῦντο αἱ διαφοραί. Τοῦτο ἀπέρριψεν ὁ πάπας Φῆλιξ. Διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τὸ κράτος ἀπὸ τῶν Γότθων, ἔπεισε τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Θευδέριχον νὰ στραφῇ κατὰ τῆς Ἰταλίας.

Ζήρια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 538.

Ζῆρος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σητείας (Λασηθίου). Κάτ. 742.

ζῆτα. Τὸ ἕκτον γράμμα τοῦ ἑλλην. ἀλφαβήτου Βλ. Ζ.

ζήτημα. Ἀντικείμενον ἐρεύνης, συζητήσεως. ‖ Ἀντικείμενον διαφορᾶς, ἔριδος. ‖ Ἑκάστη τῶν ἐγγράφων ἐρωτήσεων ἐφ' ὧν ὀφείλουσι νὰ ἀπαντήσωσιν οἱ ἔνορκοι ἐν τῇ παρὰ κακουργιοδίκαις διαδικασίᾳ.

Ζήτρος (Πάνος). Διάσημος ἁρματολὸς τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, κυριαρχήσας εἰς Ἐλασσόνα καὶ Βλαχολίβαδο.

Ζιάζακον. Χ. ἐπαρχ. Πιερίας. Βλ. **Λόφος**.

Ζιάκα (πρώην *Τίστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 655.

Ζιγαβηνός (Εὐθύμιος). Βυζαντινὸς θεολόγος (ΙΑ΄ καὶ ΙΒ΄ αἰῶνες). Εἰς τὸ ἔργον του «Πανοπλία δογματικὴ» κατεπολέμησε τὰς αἱρέσεις καὶ τὴν φιλοσοφικὴν κίνησιν.

ζιγγίβερι. Γένος φυτῶν τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ, ὧν κύριον *ζ. τὸ φαρμακευτικόν*, τοῦ ὁποίου ἡ ρίζα (κν. *πιπερρόριζα* καὶ *τζίντζερ*) ἔχει ὀσμὴν ἀρωματικὴν καὶ γεῦσιν καυστικήν, χρησιμοποιεῖται δὲ διὰ τὸν ἀρωματισμὸν τοῦ σαλεπίου καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀεριούχου ποτοῦ *τζιντζομπίρας*.

ζιγγοϊσμός (ἐκ τῆς ἀγγλ. λ. Jingo). Φιλοπόλεμος καὶ ἐν γένει προκλητικὴ πολιτική.

ζίγκος. Βλ. **ψευδάργυρος**.

Ζίδ (Gide) *Ἀνδρέας*. Γάλλος λογοτέχνης (1869-). Ἔγραψε μυθιστορήματα, κριτικὰς καὶ θεατρικὰ ἔργα («Ποιμενικὴ Συμφωνία», «Βασιλεὺς Κανδαύλης», «Κακῶς δεσμευμένος Προμηθεύς» κ.ἄ.), διακρινόμενα διὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἰδεῶν καὶ τὴν ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν.— 2) *Κάρολος*. Γάλλος οἰκονομολόγος (1847-). Ἔγραψε «Μαθήματα Πολιτικῆς Οἰκονομίας» καὶ «Ἀρχὰς Πολιτικῆς Οἰκονομίας».

Ζιελίνσκι (Θαδδαῖος Zielinski). Πολωνὸς ἀρχαιολόγος (1859-). Ἔγραψε: «Τί ὀφείλομεν εἰς τὴν ἀρχαιότητα», «Θρησκεία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος», «Σίβυλλα», «Ἡμεῖς καὶ οἱ ἀρχαῖοι» κ.ἄ.

ζιζάνιον. Ἄγριον καὶ ἄχρηστον χόρτον, παραφυόμενον τῷ σίτῳ καὶ ἐμποδίζον τὴν ἀνάπτυξίν του, ἰδίᾳ ἡ *αἶρα*.

ζίζυφος. Γένος φυτῶν, ὧν κύρια εἴδη εἶνε *ζ. ἡ κοινή*, κν. *ζιζυφιὰ* ἢ *ζιζυφιά*, ἧς οἱ μικροὶ καρποὶ εἶνε ἐδώδιμοι, καὶ *ζ. ὁ λωτός*, θάμνος αὐτοφυὴς περὶ τὸν Κορινθιακὸν Ἰσθμόν, ἀκανθώδης, φέρων καρποὺς κιτρίνους, γλυκοξύνους, τοὺς παρ' ἀρχαίοις λωτούς, τροφὴν τῶν Λωτοφάγων.

Ζιλλιερόν (Αἰμίλιος Gillieron). Ἑλβετὸς καλλιτέχνης, εἰδικὸς εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀναπαραστάσεις (1850-1924). Εἰργάσθη ἐπὶ 45 ἔτη ἐν Ἀθήναις. Ἔργα του κοσμοῦσι πολλὰ ἀρχαιολογικὰ συγγράμματα.

Ζιόψη. Χ. ἔπαρχ. Φθιώτιδος. Βλ. **Ἀσπρόκαμπος**.

Ζιράρ (Girard). 1) *Ἰούλιος Αὐγουστῖνος*. Γάλλος ἑλληνιστὴς (1825-1902). Ἔγραψε «Θουκυδίδης», «Ὁ Ὑπερείδης, ἡ ζωὴ καὶ ἡ ρητορική του τέχνη», «Τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἐν Ἑλλάδι».— 2) *Παῦλος*. Γάλλος ἑλληνιστὴς (1852-1922). Ἔγραψεν: «Ἡ ἐν Ἀθήναις ἀγωγὴ κατὰ τὸν Ε΄ καὶ Δ΄ αἰῶνα», «Ἡ ἀρχαία ζωγραφική».—3) *Νικόλαος*, Γάλλος στρατηγός, ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι στρατιωτικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀποστολῆς (1925-1928).

Ζιτόμιρ. Π. τῆς Οὐκρανίας, 128 χλμ. ΝΔ τοῦ Κιέβου. Κάτ. 69.000. Ἐμπόριον δημητριακῶν καὶ ξυλείας.

Ζίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 1220.

Ζίφτα. Π. τῆς Κάτω Αἰγύπτου ἐν τῇ μουδιρίᾳ Γαρβίας. Κάτ. 16.000. Σημαντικὴ ἑλληνικὴ παροικία.

Ζίχνα Νέα (πρώην *Ζηλιάχοβα*). Πρωτ. τῆς ἐπ. Ζίχνης (Σερρῶν), ἕδρα κοιν. Κάτ. 3135.

Ζίχνης ἐπαρχία. Βλ. **Φυλλίδος ἐπαρχία**.

Ζλότα Λίπα. Ποτ. τῆς Πολωνίας, ἐν Γαλικίᾳ, παραπόταμος τοῦ Δνείστερ.

Ζόγκα. Χ. ἐπαρχ. Ἠλείας. Βλ. **Καστράκι**.

Ζογλώπι. Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. **Ραχοῦλα**.

Ζοϊδερζέ (Zuiderzee, ὁλλανδ. Νότ. θάλασσα). Κόλπος τῆς Ὁλλανδίας, μεγίστου μήκους 130 καὶ πλάτους 54 χλμ., εἰς ὃν ἐκβάλλει ὁ Ἔϋσσελ.

Ζολά (Αἰμίλιος Zola). Γάλλος μυθιστοριογράφος, ἀρχηγὸς τῆς φυσιοκρατικῆς σχολῆς (1840-1902). Τὰ κυριώτερα ἔργα του περιλαμβάνονται εἰς τὴν σειρὰν τοῦ «Ρουγὼν-Μακάρ», ἐν ᾗ ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν μιᾶς οἰκογενείας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περὶ κληρονομικότητος ἀντιλήψεών. Ἐκτὸς τῆς σειρᾶς ταύτης, ἔγραψε τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια «Γονιμότης», «Ἐργασία», «Ἀλήθεια», «Δικαιοσύνη», ἄλλα πολλὰ μυθιστορήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα. Ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν Δρεϋφούς, οὗ διεκήρυξε τὴν ἀθῳότητα.

Ζολώτας (Γεώργιος). Λόγιος ἐκ Χίου (1845-1906). Συνέλεξε πολὺ ὑλικὸν ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν περὶ Χίου.

Ζονδίλα. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 250.

Ζοννάρ (Κάρολος Jonnart). Γάλλος πολιτικὸς (1857-1927). Διετέλεσε διοικητὴς Ἀλγερίας καὶ ἐπανειλημμένως ὑπουργός. Τῷ 1917 ἐστάλη ὡς ἁρμοστὴς τῶν Δυνάμεων εἰς Ἑλλάδα, μετὰ στόλου φέροντος ἀγήματα, φθάσας δὲ εἰς Πειραιᾶ τὴν 27 Μαΐου (9 Ἰουνίου) ἠξίωσε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀποχώρησιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ διαδόχου Γεωργίου καὶ τὴν παροχὴν ἐγγυήσεων διὰ τὰ ἐν Μακεδονίᾳ στρατεύματα τῶν Συμμάχων.

Ζοριάνον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 528.

Ζορμπᾶς (Νικόλαος). Ἕλλην συνταγματάρχης, ἀρχηγὸς τῆς στρατ. ἐπαναστάσεως τοῦ 1909 (1844-1920).

Ζοροβάβελ. Ἀρχηγὸς τῶν ἐκ τῆς Βαβυλωνιακῆς αἰχμαλωσίας ἐπανελθόντων τῷ 536 Ἰουδαίων.

Ζουάβοι. Στρατιῶται εἰδικῶν σωμάτων τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, τὰ ὁποῖα περιελάμβανον ἀρχικῶς ἄνδρας ἐκ τῆς ἀλγερινῆς φυλῆς Ζουάβα, εἶτα δὲ ἀποκλειστικῶς Γάλλους. Φέρουσιν εἰδικὴν στολὴν μὲ βραχὺ ἀμπέχονον, εὐρείας περισκελίδας καὶ φέσιον.

Ζουάν (*Δόν*). Βλ. **Δὸν Ζουάν**.

ζούγγλα ἢ **τζούγγλα** (λ. ἰνδ.) Ἀδιάβατον δάσος ἐκ δένδρων, θάμνων καὶ ἄλλων παντοίων φυτῶν ἐν μέρει ἑλώδες, ἰδίως ἐκ τῶν καλυπτόντων τὰ βαθύπεδα τῶν Ἰνδιῶν (Ν. πρόποδας τῶν Ἱμαλαΐων). Βρίθει ἀγρίων θηρίων.

Ζούζιλτσα. Χ. ἐπ. Καστορίας. Βλ. **Σπήλαια**.

Ζούζουλη. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Καστορίας Φλωρίνης). Κάτ. 351.

Ζούλα. Χ. ἐν Ἐρυθραίᾳ (Ἀφρικῆς). Βλ. **Ζάϊλα**.

Ζουλάτικα. Χ. ἐπ. Γορτυνίας. Βλ. **Ἀετορράχη.**

Ζουλευκάρι. Χ. ἐπ. Καρδίτσης. Βλ. **Ξυνονέρι.**

Ζούλιανη. Ἔδρα κοιν. ἐπ. καὶ νομ. Τρικκάλων. Κάτ. 641.

Ζουλού. Καφρικὸς λαὸς τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Οἱ Ζ. εἶνε εὔρωστοι, γενναῖοι καὶ φιλόξενοι. Ἀντέστησαν ἐπὶ μακρὸν εἰς τοὺς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας τοὺς ὑπέταξαν τῷ 1878.

Ζουλουλάνδη. Τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς ἐν Ἀφρικῇ ἀγγλικῆς κτήσεως Νατάλης. Ἔκτασις 26.750 τ. χλμ. καὶ κάτοικοι 25.2000, Ζουλοῦ, ἐκτὸς 4000 λευκῶν.

Ζουμπάνιστα. Χ. ἐπ. Καστορίας. Βλ. **Ἄνω Λεύκη.**

Ζουμπάτες. Χ. ἐπ. Θεσσαλονίκης. Βλ. **Τρίλοφον.**

ζουμπούλι. Τὸ φυτὸν ὑάκινθος.

Ζουνάτι. Χ. ἐπ. Γορτυνίας. Βλ. **Ζώνη.**

Ζούπαινα. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 645.

Ζουπάνι. Χ. ἐπ. Ἀνασελίτσης. Βλ. **Πεντάλοφον.**

ζουπάνος. Παρὰ Σλαύοις, ἀρχηγὸς συνδέσμου πατριῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο **ζοῦπαι.**

Ζουρίδι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 209.

ζουρλομανδύας. Περισταλτικὸς μανδύας διὰ τοὺς μανιακούς, ὀρθοστάδιον.

ζουρνᾶς (τουρκ.). Αὐλὸς ἐκ καλάμου.

Ζούρτσα. Χ. ἐπ. Ὀλυμπίας. Βλ. **Φιλάγκα Κάτω.**

Ζόφφρ (Καῖσαρ Joffre). Γάλλος στρατιωτικὸς (1857-1931). Ἀρχηγὸς τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1916.

Ζυαβηνός. Βλ. **Ζιγαβηνός.**

ζύγαινα. Γένος καρχαριῶν, διακρινόμενον ἐκ τοῦ ὅτι ἡ κεφαλή, πλατυνομένη κατὰ τὰ πλάγια, ἔχει τὸ σχῆμα σφύρας.

ζυγίτης. Κωπηλάτης καθήμενος ἐν τῇ μεσαίᾳ γραμμῇ.

Ζυγοβίστη. Χ. ἐπαρχ. Γορτυνίας. Βλ. **Ζυγός.**

ζυγόδεσμον. Ἱμὰς δι' οὗ προσδένεται ὁ ζυγὸς εἰς τὸν ρυμόν, κν. **ζυγολούρι.**

ζυγολόγιον. Ἐμπορικὸν βιβλίον ἐν ᾧ σημειοῦνται τὰ βάρη τῶν ἐμπορευμάτων.

Ζυγομαλᾶς (Θεοδόσιος). Ἕλλην λόγιος ἐκ Ναυπλίου (1544-1614). Ἔγραψεν: «Ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐπισήμων πόλεων τῆς Ἑλλάδος», «Περιοδείαν εἰς τὸ Αἰγαῖον», «Ἱστορίαν πολιτικὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1351-1578)».

ζυγός. Τὸ ἐπὶ τοῦ ρυμοῦ ἀρότρου ἢ ἁμάξης προσαρμοζόμενον ξύλον ὑφ' ὃ ζεύγνυνται τὰ κτήνη. ‖ Ζυγὸς βοῶν ἢ ἀκόντιον ὁριζοντίως προσδεδεμένον ἐπὶ δύο ἄλλων ἀκοντίων ἐμπεπηγμένων εἰς τὴν γῆν, ὑφ' ὃ οἱ Ρωμαῖοι ἠνάγκαζον τοὺς ἡττημένους νὰ διέρχωνται κύπτοντες. ‖ Σειρὰ ἀνθρώπων, ἰδίᾳ ὁπλιτῶν, τεταγμένων παραπλεύρως ἀλλήλων κατὰ μέτωπον ἐπ' εὐθείας γραμμῆς. ‖ Ἐν τῇ δημ., κορυφὴ ἢ κορυφογραμμή. ‖ Ὄργανον ἐν ταῖς παλαιαῖς ἀτμομηχαναῖς, ταλαντευόμενον περὶ ὁριζόντιον ἄξονα διαπερῶντα τὸ κέντρον αὐτοῦ, χρησιμεῦον πρὸς μετάδοσιν κινήσεως ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου εἰς τὴν κινητήριον ἄτρακτον. ‖ *(Φυσ.-Μηχαν.)* Ὄργανον χρησιμεῦον διὰ τὴν μέτρησιν τῆς μάζης σώματος ἐκ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ βάρους αὐτοῦ. Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ βάρους γίνεται εἴτε διὰ δυναμομέτρου εἴτε δι' ὀργάνων, τῶν *ζυγῶν*, δι' ὧν τὸ βάρος τοῦ ἀντικειμένου συγκρίνεται πρὸς τὸ γνωστὸν βάρος ἄλλων σωμάτων, τῶν *σταθμῶν*. Ὁ ἁπλοῦς ζυγὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν *φάλαγγα* καὶ τὰς δύο *πλάστιγγας*. Ὁ ζυγὸς πρέπει νὰ εἶνε εὐπαθής, νὰ ἀποκλίνῃ δηλαδὴ αἰσθητῶς ὅταν ἐλάχιστον βάρος διαταράξῃ τὴν ἰσορροπίαν. Προσέτι πρέπει νὰ εἶνε ἀκριβής, ἤτοι νὰ ἰσορροπῇ, ὅταν τὸ βάρος τοῦ ἀντικειμένου εἶνε πράγματι ἴσον πρὸς τὸ βάρος τῶν σταθμῶν. Διὰ τὴν ἀκρίβειαν αὐτοῦ διακρίνεται ὁ ζυγὸς τοῦ χημικοῦ, δυνάμενος νὰ ἐξακριβώσῃ διαφορὰν βάρους ἑνὸς χιλιοστοῦ τοῦ γραμμαρίου. Ὁ ρωμαϊκὸς ζυγὸς ἔχει φάλαγγα ἀνισοσκελῆ καὶ μόνον ἡ μία πλάστιγξ μένει σταθερά, εἰς δὲ τὸ ἄλλο ἄκρον φέρει βάρος σταθερὸν μετακινούμενον μέχρις οὗ ἰσορροπήσῃ ἡ φάλαγξ. Ὁ ζυγὸς τοῦ Ρόβερβαλ ἔχει δύο φάλαγγας παραλλήλους. Εἰς δὲ τὸν δεκαπλασιαστικὸν ἢ ἑκατονταπλασιαστικὸν ζυγὸν διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ ἀρθρωτῶν στελεχῶν ἰσορροποῦσι τὰ σταθμὰ τῆς φάλαγγος δεκαπλάσιον ἢ ἑκατονταπλάσιον βάρος. (Βλ. καὶ εἰκ.).

Ζύγαινα

Ζυγός. *(Ἀστρον.)* Ὁ ἕβδομος ἀστερισμὸς τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου. Δι' αὐτοῦ διέρχεται ὁ Ἰσημερινός. Ὁ λαμπρότερος αὐτοῦ ἀστὴρ εἶνε τρίτου μεγέθους. Ἕνεκα τῆς μεταπτώσεως τὸ ζῴδιον τοῦ ζυγοῦ συμπίπτει μετὰ τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Παρθένου.

Ζυγός. 1) Ἔδρα κοιν. τῆς ν. Κερκύρας. Κάτ. 484.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καβάλλας. Κάτ. 1518.—3) (πρώην *Ζυγοβίστι*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 507.

Ζυγόστι. Χ. ἐπαρχ. Γρεβενῶν. Βλ. **Καλόχι.**

ζύγωθρον. Μεταλλικὸν τεμάχιον κινούμενον παλινδρομικῶς καὶ συνέχον ἢ ἐλευθερῶνον δύο ἔτερα τεμάχια, ἰδίᾳ τῶν κλείστρων τῶν ὅπλων καὶ τῶν πυροβόλων.

ζύγωμα. Τετράπλευρον, λεῖον καὶ ὑπόκοιλον μέρος τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ σώματος τοῦ σφηνοειδοῦς ὀστοῦ τοῦ κρανίου, ἄλλως *σφηνοειδὲς πεδίον*. ‖ Ὄργανον χρησιμεῦον διὰ τὴν μετάδοσιν τῆς κινήσεως εἰς τὸ ἔμβολον μηχανῆς, κν. *σταυρός*.

ζυγωματικὰ ὀστᾶ. Τὰ πρὸς τὰ πλάγια τοῦ προσώπου δύο ἐξέχοντα κρανιακὰ ὀστᾶ, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ ὑπόθεμα τῶν μήλων τῶν παρειῶν.

ζῦθος. Ποτὸν οἰνοπνευματοῦχον μὴ ὑποστὰν τελείαν ζύμωσιν, κν. **μπύρα.** Παράγεται ἐκ τῶν εὐδιαλύτων στοιχείων τῆς βύνης, ἤτοι κριθῆς διαβρεχομένης, ἀφιεμένης νὰ ἐκβλαστήσῃ, ξηραινομένης εἶτα διὰ φρύξεως, ἀλεθομένης, ἐκχυλιζομένης διὰ βρασμοῦ καὶ διηθουμένης, εἰς ἣν προστίθεται λυκίσκος.

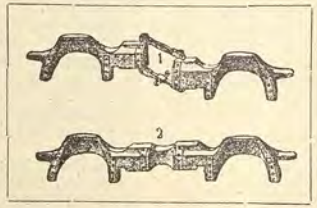

Ζυγὸς διπλοῦς
1 ἀρθρωτός, 2 ἄκαμπτος

ζυμαρικόν. Προϊὸν πρὸς θρέψιν τοῦ ἀνθρώπου, παρασκευαζόμενον δι' ἀναμίξεως σιταλεύρου, ἅλατος, ὕδατος, ἐνίοτε δὲ καὶ ᾠῶν, καὶ ξηράνσεως τοῦ παρασκευάσματος ἐν τῷ ἀέρι. Τὰ ζυμαρικά, κν. **πάσται,** διακρίνονται ἐκ τοῦ σχήματος τῶν εἰς μακαρόνια, νούλα, κριθαράκι, φιδὲς κλ.

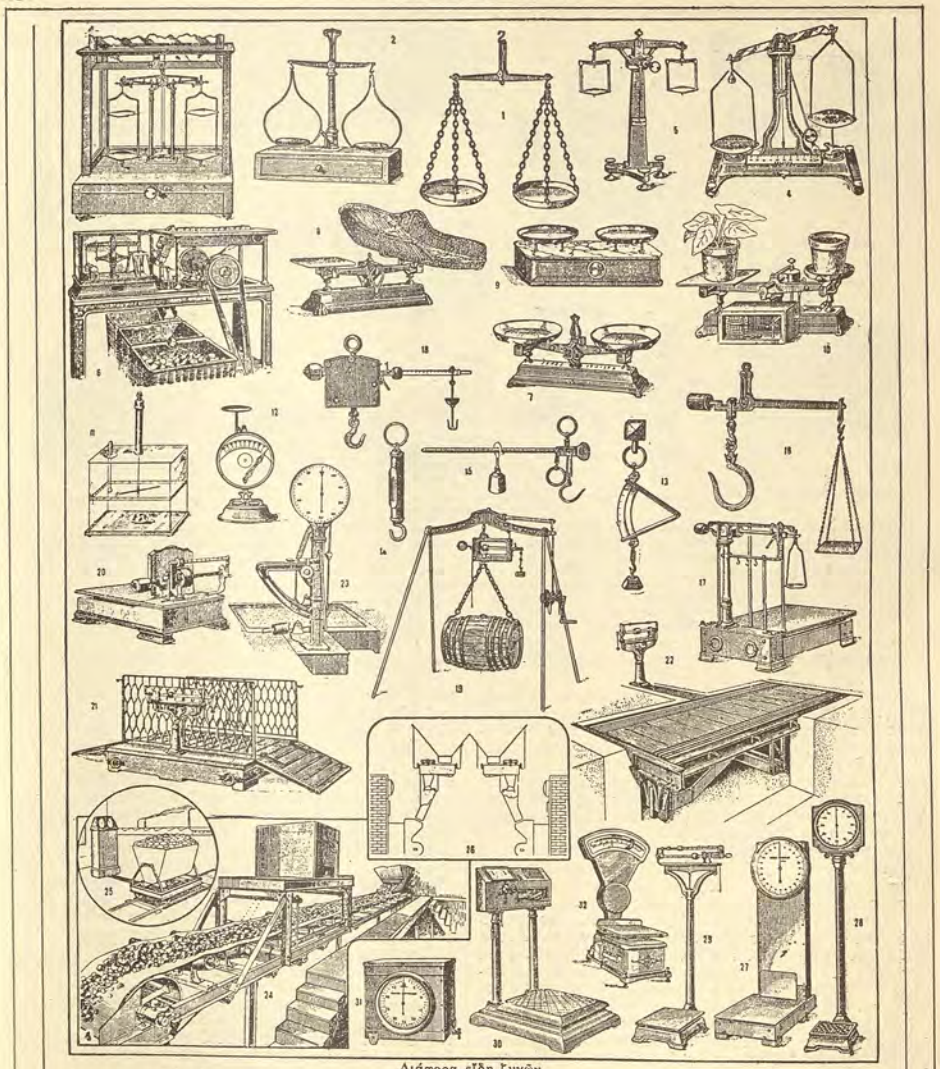

Διάφορα εἴδη ζυγῶν

1 μετὰ φάλαγγος 2 εὐαίσθητος φαρμακευτικὸς 3 διὰ χημικὰς ἀναλύσεις 4 ζυγὸς ἀκριβείας ἡμαυτόματος 5 ὑδροστατικὸς 6 αὐτόματος. *πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ βάρους τῶν νυτίων καπνοῦ* 7 *ἀρθρωτὸς ζυγὸς συστήματος Ροβερβάλ* 8 *βροχοζυγὸς* 9 *ζυγὸς συστήματος Ροβερβάλ, εὐκόλου Θεραπεύτου* 10 *αὐτογραφικὸς πρὸς μέτρησιν τῆς ἐξατμίσεως* 11 *ἠλεκτρομαγνητικὸς τοῦ Κουλόν* 12 *πρὸς ζύγισιν ἐπιστολῶν* 13 *ζυγὸς ἐν εἴδει δυναμομέτρου* 14 *σταθερὸς φορητὸς μετ' ἐλατηρίου σπειροειδοῦς (κανταράκι)* 15 *σταθερὸς ἢ ρωμαϊκὸς ζυγὸς (κανταράκι)* 16 *σταθερὸς κρεοπωλείου* 17 *πλάστιγξ* 18 *κρεμαστὸς σταθερὸς διὰ βυτία* 20 *μικρὰ πλάστιγξ περιηρίου* 21 *πλάστιγξ πρὸς ζύγισιν μεγάλων κτηνῶν* 22 *γεφυροπλάστιγξ πρὸς ζύγισιν ὁχημάτων* 23 *πλάστιγξ αὐτόματος μετὰ πλακὸς καὶ δείκτου* 24 *αὐτόματος πλάστιγξ ἐπὶ ἀτέρμονος μεταγωγοῦ συνεχῶς ζυγίζουσα καὶ διευκύνουσα τὸ συνολικὸν βάρος τῶν κυλινδουμένων ὑλῶν* 25 *αὐτόματος πλάστιγξ διὰ βιαγονέττα* 26 *αὐτόματος πλάστιγξ πρὸς ζύγισιν τῶν διαδοχικῶν γεμισμάτων μεταλλουργικῆς καμίνου* 27 *αὐτόματος πλάστιγξ μετὰ πλακὸς καὶ δείκτου* 28 *αὐτόματος πλάστιγξ πρὸς ζύγισιν ἀνθρώπων* 29 *ἰατρικὴ πλάστιγξ* 30 *αὐτόματος αὐτογραφικὴ ἰατρικὴ πλάστιγξ* 31 *αὐτόματος πλάστιγξ διὰ ταχυδρομικὰ δέματα* 32 *αὐτόματος πλάστιγξ μετὰ δείκτου ἐπὶ τόξου*

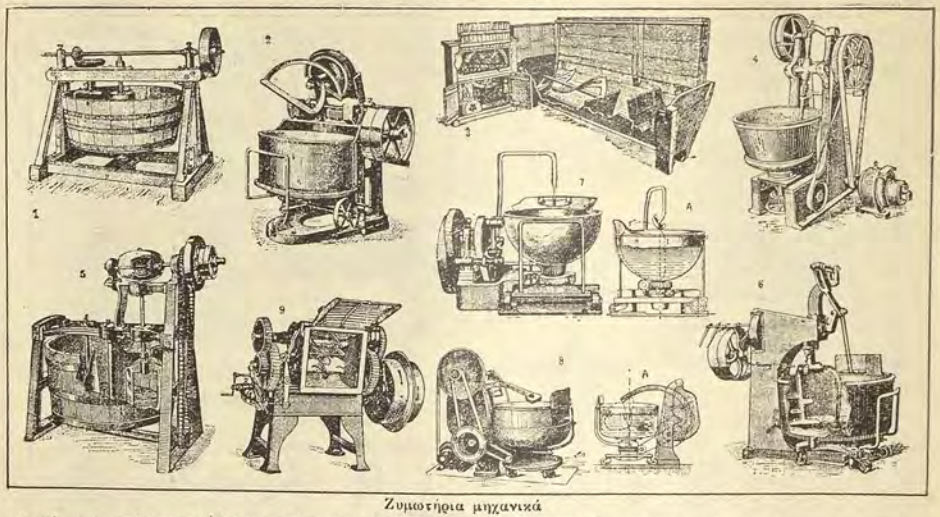

Ζυμωτήρια μηχανικά

1 μετά κυλινδρικοῦ ξυλίνου κάδου (σύστημα Bureau - Lotz) 2 μετά κυλινδρικοῦ κινητοῦ κάδου· ὁ ἑλικοειδὴς μαλάκτης διευκύνεται ἀνυψωμένος (σύστημα Kühper) 3 μηχανικὸς μαλάκτης λειτουργῶν διὰ κινητῆρος δι' ἠλεκτρεύσεως, τοποθετημένος εἰς κοινὸν ζυμωτήριον (σύστημα Barling) 4 μετὰ κάδου σχήματος κολούρου κώνου (σύστημα Mamias-Goret) 5 μετὰ κυλινδρικοῦ ξυλίνου κάδου· διὰ τῆς τομῆς διευκύνεται ὁ μαλάκτης καὶ ἡ ξύστρα (σύστημα Bingaud) 6 μετὰ κυλινδρικοῦ κινητοῦ κάδου· ἐν τῇ τομῇ διευκύνεται ὁ διανέμων μαλάκτης (σύστημα Mahot) 7 μετὰ κινητοῦ ἡμισφαιρικοῦ κάδου· τὸ σχῆμα A εἶνε τομὴ διευκύνουσα δι' ἰσοτιμένης γραμμῆς τὴν ὑπὸ τοῦ βραχίονος τοῦ μαλάκτου διαγραφομένην καμπύλην (σύστημα Liden) 8 μετὰ κυλινδρικοῦ κάδου· τὸ σχῆμα A τομὴ διευκύνουσα δι' ἰσοτιμένης γραμμῆς τὴν ὑπὸ τοῦ βραχίονος τοῦ μαλάκτου διαγραφομένην καμπύλην (σύστημα Werner-Pfleiderer) 9 μετὰ ἡμικυλινδρικοῦ κάδου, διπλοῦ ἑλικοειδοῦς μαλάκτου καὶ προστατευτικοῦ καλύμματος πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐπιτάξεως κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ μηχανήματος (σύστημα Werner - Pfleiderer)· τὸ μηχάνημα διευκύνεται ἀντιστραμμένον ἤτοι εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐγκεκύψεως τοῦ περιεχομένου

Ζυμβραγοῦ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 203.

Ζυμβρακάκης. 1) *Ἰωάννης.* Στρατιωτικὸς ἐκ Κρήτης (1818-1913). Μετέσχε τῆς κατὰ τοῦ Ὀθωνος συνωμοσίας τῷ 1861. Τῷ 1866 κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης, ἐξελέγη ἀρχηγὸς τῶν Χανίων.—2) *Χαράλαμπος,* στρατιωτικός, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1812-1880). Μετέσχε τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1841 ὡς ἀρχηγὸς σώματος. Διετέλεσε πεντάκις ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἄπαξ τῶν Ναυτικῶν.

Ζυμεγέρτης. Τὸ ἔνζυμον.

Ζύμη. Ἐν τῇ ΑΕΓ, τὸ ὄξινον φύραμα ἀλεύρου, ὅπερ ἀναμιγνύμενον εἰς μᾶζαν μετὰ μεγάλης ποσότητος ἀλεύρου καὶ ὕδατος κροκαλεῖ ζύμωσιν αὐτῆς· κν. **προζύμι.** ‖ Ἐκ τούτου, ὡς χημικὸς ὅρος, ἡ ἐκ σαρκομυκήτων ἀποτελουμένη μᾶζα, ἥτις προκαλεῖ τὴν ἀλκοολικὴν ζύμωσιν, κν. **μαγιά.** ‖ Ἐν τῇ λαλουμένῃ καὶ συχνὰ ἐν τῇ λογίᾳ, συνεκδοχικῶς, τὸ φύραμα ἀλεύρου μεθ' ὕδατος, κν. **ζυμάρι.**

Ζυμομύκης. Βλαστομύκης ἀναπτύσσων ἐν τοῖς σακχαρούχοις ὑγροῖς οἰνοπνευματικὴν ζύμωσιν.

Ζυμοτεχνία. Ἡ τέχνη τοῦ παράγειν καὶ διευθύνειν τὴν ζύμωσιν.

Ζύμωσις. Ἡ πρᾶξις τοῦ ζυμώνειν. ‖ Ἡ ἀποσύνθεσις πολυσυνθέτων ὀργανικῶν οὐσιῶν εἰς προϊόντα ἁπλουστέρας χημικῆς συστάσεως, ἐπερχομένη ἐκ τῆς δράσεως εἴτε αὐτοῦ τούτου τοῦ κυτταρικοῦ πρωτοπλάσματος τῶν μικροβίων εἴτε τινῶν ἐκ τῶν ἐν τῷ σώματι αὐτῶν οὐσιῶν, καλουμένων *ἐνζύμων.* Κύριαι ζυμώσεις εἶνε ἡ *ἀλκοολική,* καθ' ἣν τὸ σάκχαρον χωρίζεται εἰς οἰνόπνευμα καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ, καὶ ἡ *γαλακτική,* καθ' ἣν ἐν τῷ γάλακτι παράγεται σημαντικὴ ποσότης γαλακτικοῦ ὀξέος.

Ζυμωτήριον. Σκεῦος ἐν ᾧ τίθενται τὰ πρὸς ζύμωσιν ὑλικά. ‖ Μηχάνημα δι' οὗ γίνεται ἡ ἀνάμιξις τῶν πρὸς ζύμωσιν ἀναγκαίων ὑλικῶν (Βλ. καὶ εἰκ.). ‖ Ἐργοστάσιον ἢ τμῆμα αὐτοῦ, ἔνθα γίνεται ἡ ζύμωσις.

Ζύπ (Σίβυλλα Mirabeau, κόμισσα Martel de Janville, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Gyp). Γαλλὶς συγγραφεύς (1850-). Συνέγραψεν ἑκατοντάδα τόμων διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα σατυρίζει τὴν ζωὴν τῆς ἀριστοκρατικῆς κοινωνίας τῶν Παρισίων.

Ζυριὲν δὲ λὰ Γρεβιέρ (Ἰωάννης Jurien de la Gravière). Γάλλος ναυτικὸς συγγραφεύς (1812-1892). Ἔγραψε περὶ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν χρόνων, ἠσχολήθη δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 κατορθωμάτων τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν.

Ζυρίχη (Zürich, Zurich). Καντόνιον τῆς Ἑλβετίας καὶ ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ. Τὸ καντόνιον, παρὰ τὰ γερμανικὰ σύνορα, ἔχει ἔκτ. 1725 τ.χλμ. καὶ 550.000 κατ. γερμανογλώσσους. Ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ὁμων. λίμνης, μὲ 207.000 κατ., κεῖται εἰς ὕψος 411 μ. Πολυτεχνεῖον καὶ πανεπιστήμιον. Ἡ λίμνη ἔχει ἐπιφάνειαν 88 τ.χλμ.

Ζύρνοβον. Βλ. **Νευροκόπιον Κάτω.**

Ζυρνόβου ἐπαρχία. Βλ. **Νευροκόπιον.**

Ζυφιά. Ἕδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 376.

ζω. Ὁ ἕκτος φθόγγος τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

ζωανθρωπία. Μανία καθ' ἣν ὁ πάσχων πιστεύει ἑαυτὸν καὶ συμπεριφέρεται ὡς ζῷον, ὡς ἀναφέρεται ὅτι συνέβη εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορα.

Ζώγου (Ἀχμέτ). Βασιλεὺς τῶν Ἀλβανῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ζώγ* (1894-). Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πό-

λεμον ἐπολέμησεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Αὐστριακῶν κατὰ τῶν Σέρβων, μετ' αὐτὸν δ' ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἀλβανικῆς κυβερνήσεως καὶ τῷ 1922 πρωθυπουργός. Ἀνατραπεὶς δι' ἐπαναστάσεως, κατέφυγεν εἰς Σερβίαν, ἐκεῖθεν δ' ἐπανῆλθε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1924 καὶ κατέλαβε διὰ κινήματος τὴν ἀρχήν, ὡς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Τῷ 1928 Συντακτικὴ Ἐθνοσυνέλευσις ἐκήρυξε βασίλειον τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὸν Ζ. βασιλέα.

ζωγραφική. Μία τῶν καλῶν τεχνῶν, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν διὰ χρωμάτων ἀναπαράστασιν ἀντικειμένων ἐπὶ χάρτου, ὑφάσματος ἢ ἄλλης ὕλης, πηλοῦ, ξύλου, ἐλεφαντοστοῦ κλ. Ἡ ζωγραφικὴ καλεῖται κατὰ τὰ χρησιμοποιούμενα χρωστικὰ ὑλικά, *κηρομαλακτικὴ* (χρησιμοποίησις μαλακῶν χρωστικῶν κονδυλίων), *ὑδατογραφία* (χρώματα διαλυόμενα εἰς ὕδωρ), *νωπογραφία* (ἐπίθεσις χρωμάτων ἐπὶ νωποῦ ἐπιχρίσματος τοίχου), *ἐγκαυστική* (ἐπίθεσις χρωμάτων ἀναμεμιγμένων μετὰ κηροῦ ἐπί τινος ἐπιφανείας εἰς στρῶμα λεπτόν, θερμαινόμενον εἶτα καὶ λειαινόμενον διὰ θερμοῦ σιδήρου), *ἐλαιογραφία* (διάλυσις τῶν χρωμάτων ἐν ἐλαίῳ), κατὰ δὲ τὸ εἶδος τῶν εἰκονιζομένων ἀντικειμένων *προσωπογραφία* (παράστασις ἀνθρώπων), *τοπιογραφία* (ἀπόδοσις μέρους τινός, κτιρίου ἢ τοπίου, εἴδος περιλαμβάνον καὶ τὴν *θαλασσογραφίαν*), *ρωπογραφία* (ἀναπαράστασις σκηνῶν ἱστορικῶν, μυθολογικῶν, ἀλληγορικῶν ἢ ἀναφερομένων εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον) καὶ *νεκρὰ φύσις* (ἀπόδοσις ἀψύχων ἀντικειμένων, ζώων νεκρῶν, ἀνθέων, καρπῶν, σκευῶν κλ.).

Ζῳδιακὸς κύκλος
(οἱ ἀριθμοὶ ἀνταποκρίνονται πρὸς τοὺς μῆνας)

Ζωγράφος (Χριστάκης). Ἕλλην φιλάνθρωπος, τραπεζίτης ἐν Κωνσταντινουπόλει (1820-1895). Κατήγετο ἐξ Ἠπείρου. Διέθεσε σημαντικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ ὑποστήριξιν σχολῶν, ἀγαθοεργῶν ἱδρυμάτων, βιβλιοθηκῶν καὶ συνέστησε διαγωνίσματα πρὸς ἔκδοσιν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἐνίσχυσιν συγγραφέων καὶ καλλιτεχνῶν.

Ζωγράφου Μονή. Μία τῶν μονῶν τοῦ Ἄθω (βλ.λ.). Μοναχοὶ 124.

ζωδιακὸν φῶς. Ἀσθενὲς φέγγος παρατηρούμενον εἰς τὰ ἑῴκρατα κλίματα περὶ τὰς ἰσημερίας, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν κατὰ Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον. Κατὰ τὸ ἔαρ εἶνε ὁρατὸν πρὸς Δ μετὰ τὸ ἑσπερινὸν λυκόφως, καὶ τὸ φθινόπωρον πρὸς Α πρὸ τοῦ λυκαυγοῦς. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὀφείλεται εἰς λεπτοτάτην κόνιν σχηματίζουσαν περὶ τὸν Ἥλιον δακτύλιον καὶ φωτιζομένην ὑπ' αὐτοῦ.

ζῳδιακὸς κύκλος. Οὐρανία ζώνη πλάτους 17° ἐκτεινομένη ἑκατέρωθεν τῆς ἐκλειπτικῆς. Ἐντὸς ταύτης εὑρίσκεται πάντοτε κινουμένη ἡ Σελήνη καὶ οἱ πλανῆται· διαιρεῖται εἰς 12 ἴσα μέρη, τὰ ζῴδια, ὧν ἕκαστον ἔχει πλάτος 30°. Ταῦτα εἶνε: Κριός, Ταῦρος, Δίδυμοι, Καρκίνος, Λέων, Παρθένος, Ζυγός, Σκορπίος, Τοξότης, Αἰγόκερως, Ὑδροχόος, Ἰχθύες. Ἕνεκα τῆς μεταπτώσεως τὰ ζῴδια δὲν ταυτίζονται πρὸς τοὺς ἀντιστοίχους ἀστερισμούς.

ζῴδιον. Βλ. *ζωδιακὸς κύκλος.*

ζωή. Ἡ ἰδιότης δι' ἧς ζῷόν τι ἢ φυτὸν διακρίνεται ἀνοργάνου ἢ νεκροῦ ἐνοργάνου σώματος, ἐκδηλουμένη δι' αὐξήσεως, μεταβολῆς, ἀναπαραγωγῆς καὶ δυνάμεως προσαρμογῆς πρὸς τὸ περιβάλλον· τὸ σύνολον τῶν λειτουργιῶν ἐνοργάνου σώματος ἢ ἡ κατάστασις καθ' ἣν τὰ ὄργανα τοῦ σώματος τούτου δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι τὰς λειτουργίας αὐτῶν· ἡ διάρκεια τοῦ βίου. Πλήρης ὁρισμὸς τῆς ζωῆς δὲν ἔχει δοθῆ μέχρι σήμερον, διότι περὶ τοῦ φαινομένου τούτου μόνον ὑποθέσεις ὑπάρχουσι. Δύναται, ὁπωσδήποτε, νὰ λεχθῇ ὅτι στοιχειώδης μονὰς τῆς ζωῆς εἶνε τὸ κύτταρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦνται ἱστοί, ἐκ τούτων ὄργανα καὶ ἐξ ὀργάνων τὸ σῶμα τοῦ τελείου ἀτόμου, ἡ ζωὴ τοῦ ὁποίου συνεπῶς εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, ἡ συνισταμένη τῆς ζωῆς τῶν κυττάρων, ἱστῶν καὶ ὀργάνων αὐτοῦ. Ἡ ἐκδήλωσις τοῦ φαινομένου τῆς ζωῆς συνδέεται μὲ ὡρισμένας συνθήκας, αἵτινες διακρίνονται εἰς *ἐσωτερικὰς* καὶ *ἐξωτερικάς.* Αἱ πρῶται πραγματοποιοῦνται μόνον ὅπου ὑπάρχει ζῶσα οὐσία, αἱ δὲ ἐξωτερικαὶ ἀφορῶσιν εἰς τὸ ὀργανικὸν καὶ ἀνόργανον περιβάλλον τῶν ὀργανισμῶν καὶ καλοῦνται καὶ *συνθῆκαι ὑπάρξεως* αὐτῶν ἢ καὶ *παράγοντες,* τοιαῦται δὲ εἶνε ἡ τροφή, τὸ ὕδωρ, τὸ ὀξυγόνον, ἡ στατικὴ πίεσις τοῦ περιβάλλοντος, ἡ θερμοκρασία, τὸ φῶς κλ. Ὡς πρὸς τὴν ἐκδήλωσίν της ἡδη ἡ ζωὴ διακρίνεται: α') εἰς *λανθάνουσαν,* ὅταν οὐδὲν ἴχνος ζωῆς πιστοποιεῖται, ὡς εἰς τὰ σπέρματα, τὸ ᾠὸν κλ.· β) εἰς *ἐλαχίστην,* ὅταν ἴχνη μόνον ζωῆς ἐκδηλοῦνται ὡς ἡ νεκροφάνεια ζώων καὶ ἀνθρώπων, ἡ ζωὴ τῶν φακιρῶν κλ.· γ) εἰς *ἐνεργόν,* ὑπὸ τὴν συνήθη καὶ κοινὴν αὐτῆς ἔννοιαν ἐκδηλουμένη. Τὸ χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ ζῶσι τὰ διάφορα ζῷα παραλλάσσει μεγάλως· ὁ φυσικὸς θάνατος τοῦ ἀνθρώπου ἐπέρχεται μετὰ πάροδον 80 ἐως 90 ἐτῶν, ὁ μέσος δὲ ὅρος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς αὐξάνει ὁσημέραι χάριν εἰς τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ· περὶ τὸ 1786 ὑπελογίζετο μόλις εἰς 28 ἔτη· τῷ 1853 ἀνήρχετο εἰς 36,4· ἀπὸ τοῦ 1831 ἐως 1891 ὑπελογίσθη εἰς 43,5 ἔτη· εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ αὐξανόμενος διὰ τῆς ἐκλαϊκεύσεως τῆς ὑγιεινῆς, τῶν προόδων τῆς θεραπευτικῆς καὶ ἰδίως τῆς προφυλακτικῆς δι' ἐμβολίων καὶ ὁρῶν θεραπείας, τῆς κοινωνικῆς ἀμύνης κατὰ νόσων κλ.

ζωϊκαὶ λειτουργίαι. Αἱ δι' ὧν συντηρεῖται καὶ ἐκδηλοῦται ἡ ζωή: ἀναπνοή, κυκλοφορία, θρέψις, νευρικὴ ἐνέργεια, μυϊκὴ κίνησις κλ.

ζωϊκὴ θερμότης. Ἡ παραγομένη ἐκ τῶν καύσεων τῶν εἰς τὴν θρέψιν χρησιμευουσῶν οὐσιῶν καὶ ἰδίως τῶν λιπαρῶν καὶ ὑδατανθρακούχων.

Ζωΐλος. Σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος. Ἐπέκρινε μικρολόγως τὸν Ὅμηρον, γράψας λόγους ἐννέα «Κατὰ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως». Τὸ ὄνομα αὐτοῦ δίδεται εἰς μοχθηροὺς ἐπικριτάς.

Ζώλκ. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Πάλης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 181.

ζωμίνη. Κονιῶδες παρασκεύασμα κρέατος ἀπεξηραμμένου, χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν ζωμοθεραπείαν.

ζωμοθεραπεία. Θεραπεία τῆς φυματιώσεως δι' ὠμοῦ κρέατος ἢ ζωμίνης.

ζωμός. Τὸ διὰ βρασμοῦ μεθ' ὕδατος ἀπολαμβανόμενον ἐκχύλισμα ζῳϊκῶν ἢ φυτικῶν οὐσιῶν, κν. **ζουμί.** ‖ *Ζωμὸς μέλας,* ἡ κυριωτέρα τροφὴ τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγον οἱ ἐνήλικοι εἰς τὰ ὑποχρεωτικὰ συσσίτια, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς ἠδύνατο οὐδὲ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς νὰ ἀποφεύγωσιν ἄνευ προφανῶς εὐλόγου αἰτίας, π.χ. σοβαρᾶς ἀσθενείας. Παρετίθετο δ' ὁ ζωμὸς καθ' ἑκάστην ὡς πρώτη καὶ κυρία τροφή, συγκείμενος ἐκ μέλανος ἄρτου καὶ χοιρείου κρέατος βεβρασμένων· ἦτο λίαν δύσπεπτος, ἰδίως ἐν καιρῷ θέρους, ἀπῃτεῖτο δὲ γυμναστικὴ ἄσκησις πρὸς πέψιν αὐτοῦ. ‖ *Ζωμὸς θρεπτικός,* μικροβιολογικὸν ὑλικὸν ἐξ ἐκχυλίσματος κρέατος, διὰ μικροβιακὰς καλλιεργείας.

ζῶναι κοιλίας. Εἰδικαὶ ζ. κοιλιακαὶ ἢ ὑπογαστρικαί (σύστημα Γκλενὰρ) πρὸς συγκράτησιν τῶν χαλαρωθέντων σπλάγχνων καὶ παρεμπόδισιν τῆς περαιτέρω πτώσεως τούτων.

ζῶναι τῆς Γῆς. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς θεωρεῖται διῃρημένη ὑπὸ παραλλήλων πρὸς τὸν ἰσημερινὸν κύκλων εἰς ζώνας· ἡ δὲ διαίρεσις αὕτη εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς κλίσεως τοῦ ἄξονος τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς αὐτῆς. Αἱ ζῶναι αὗται εἶνε ἡ *διακεκαυμένη,* πλάτους 46⁰ 54′ ἀνὰ 23⁰ 27′ ἑκατέρωθεν τοῦ ἰσημερινοῦ ὁριζομένη ὑπὸ τῶν δύο τροπικῶν τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Αἰγόκερω· αἱ δύο *εὔκρατοι* ζῶναι, ἑκατέρα πλάτους 43⁰ καὶ 6′, καὶ αἱ δύο *πολικαί,* πλάτους 23⁰ καὶ 27.

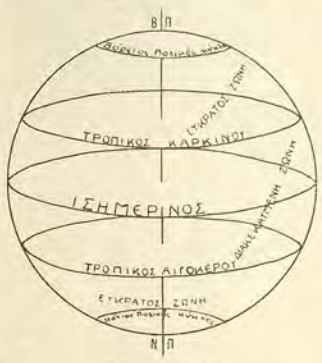

Ζῶναι τῆς Γῆς

Ζωναρᾶς (Ἰωάννης). Βυζαντινὸς χρονογράφος τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος. Ἔγραψεν ἱστορίαν ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιτομὴ Ἱστοριῶν», βασισθεὶς ἐπὶ παλαιοτέρων ἔργων, ἐπίσης δὲ ἑρμηνείας τῶν ἱερῶν κανόνων.

ζώνη. Λωρὶς ἐκ δέρματος, ὑφάσματος ἢ ἄλλης ὕλης, περιβάλλουσα τὴν ὀσφὺν πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἐνδύματος εἴτε πρὸς ἀνάρτησιν ἐξ αὐτῆς ἀντικειμένου τινός (ξίφους, κλ.), εἴτε πρὸς περίσφιγξιν καὶ προστασίαν τοῦ σώματος εἴτε πρὸς διάκρισιν βαθμοῦ ἢ τίτλου εὐγενείας εἴτε καὶ μόνον πρὸς διακόσμησιν, ὡς καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ὀσφύς, *μέση.* ‖ Πᾶσα λωρὶς περιβάλλουσα, περικυκλοῦσα ἢ περιδένουσά τι καὶ προσδίδουσα τὴν ἔννοιαν ζώνης (ὡς ἀνωτέρω), ὡς ἀρχιτεκτ. διάζωμα, χρωματιστὸς κύκλος ἀντικειμένου τινός, ζώνη (δακτύλιος) ὀβίδος. ‖ Ἐπιμήκης περιοχὴ διακρινομένη ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου σχηματισμοῦ της ἢ τῶν ἐν αὐτῇ εἰδῶν: *ὀρεινὴ ζώνη, δασώδης ζώνη.* ‖ Κατ' ἐπέκτ., *ζώνη* (ἢ σφαῖρα) *ἐπιροοῆς,* ἡ δυνάμει συμβάσεως μεταξὺ δύο ἢ πλειόνων πολιτειῶν ὁριζομένη ἔκτασις χώρας τινός, ἀδεσπότου ἢ ἀσθενοῦς, ἐφ' ἧς ἑκάστη τῶν συμβληθεισῶν ἀναγνωρίζεται ὡς διεκδικοῦσα ἢ ἔχουσα ἴδια συμφέροντα· *ἐλευθέρα ζώνη, στρατιωτική, αἰγιαλίτις* κλ., περὶ ὧν βλ. εἰς τὰ ἐπίθετα. ‖ *(Γεωμ.)* Μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας περιεχόμενον μεταξὺ δύο παραλλήλων τομῶν αὐτῆς.

Ζώνη. 1) (πρώην *Ζουνάτι*) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 375.— 2) (πρώην *Γερακοχώρι* ἢ *Ζάντσικον*) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 451.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ὀρεστιάδος (Ἔβρου). Κάτ. 532.

Ζωνιανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης). Κάτ. 728.

ζωογένεια. Ἡ ἐκ ζῴου καταγωγή. Ἐπίσης ἐσφαλμένως ἀντὶ *ζῳογονία.*

ζωογεωγραφία. Μελέτη ἢ περιγραφὴ τῆς διανομῆς καὶ ἐξαπλώσεως τῶν διαφόρων ζῳικῶν εἰδῶν ἐπὶ τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Γῆς, ὡς καὶ τῶν αἰτίων ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται ἡ τοιαύτη διανομή.

ζωογονία. Γένεσις ζώντων ὄντων, ἄλλως *ζωοτοκία* (βλ.λ.) ‖ Ἡ ἐν τῇ γονιμότητι ἑκατοστιαία ἀναλογία τῶν ζώντων γεννωμένων παιδίων. Ἀντίθ. *θνησιγονία.*

Ζωοδόχος Πηγή (τουρκ. **Μπαλουκλῆ**). Πηγὴ ἔξω τῆς Κων/λεως ἐντὸς μικροῦ ναοῦ, καὶ παρ' αὐτὴν μέγας ναὸς τῆς Θεοτόκου ἀνεγερθεὶς 1830 ἐπὶ τῶν ἐρειπίων παλαιοῦ καταστραφέντος βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Ε′ αἰῶνος. Εἰς τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐν τῷ ναῷ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἀποδίδονται θαυματουργοὶ δυνάμεις.

ζωοκτονία. Φόνος ζῴου ἢ ζῴων. Ἡ ζωοκτονία τιμωρεῖται ἀπηνῶς δυνάμει εἰδικοῦ νόμου, ἐξαιρεθεῖσα τῶν ἐπὶ τούτῳ διατάξεων τοῦ Ποινικοῦ Νόμου.

ζωολατρία. Ἡ εἰς ζῷον ἀποδιδομένη λατρεία· θεοποίησις τῶν ζῴων, ἀπαντῶσα παρὰ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς λαοῖς μέχρι σήμερον καὶ παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς ἐν τῇ ἀρχεγόνῳ αὐτῶν μορφῇ. Κυρίαν πηγὴν ἔχει τὴν δύναμιν ἣν ἐμφανίζουσι τὰ ζῷα ἀπέναντι τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὡρισμένων φυσικῶν φαινομένων, ἢ τὴν ἐπικρατοῦσαν παρά τισι λαοῖς πίστιν ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀποθανόντων προγόνων θεοποιοῦνται μετενσωματούμεναι ἐν ζῴοις ὡς συμβαίνει ἐν τῷ *Τοτεμισμῷ.*

ζωολογία. Ἐπιστήμη πραγματευομένη περὶ τῶν ζῴων, ἐξετάζουσα τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος αὐτῶν, τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ τὰς σχέσεις, αἵτινες συνδέουσιν αὐτὰ πρός τε ἄλληλα καὶ πρὸς τὸν ἔξω κόσμον. Κύριοι κλάδοι αὐτῆς εἶνε ἡ *μορφολογία,* ἐξετάζουσα τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν τῶν ζῴων καὶ τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν καὶ σύνταξιν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος αὐτῶν, ἡ *συγκριτικὴ ἀνατομία,* συγκρίνουσα τὰ ζῷα πρὸς ἄλληλα ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν καὶ ἀνευρίσκουσα τὰς σχέσεις συγγενείας ἢ διαφορᾶς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὴν θέσιν ἣν προσήκει νὰ καταλάβῃ ἕκαστον εἶδος ἢ ἑκάστη ὁμὰς ἐν τῇ ζωολογικῇ σειρᾷ, ἡ *ἐμβρυολογία,* παρακολουθοῦσα τὰς διαφόρους φάσεις τῆς διαμορφώσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν ὀργάνων τοῦ ζῴου μέχρι πλήρους σχηματισμοῦ αὐτοῦ, ἡ *φυσιολογία,* ἐξετάζουσα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς καὶ τῆς λειτουργίας τῶν ὀργάνων τῶν ζῴων, ἡ *ζῳοφυσική,* ἀσχολουμένη μὲ τὰς φυσικὰς ἰδιότητας τῶν ζῴων καὶ τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῶν, ἡ *Ζωοχημεία,* ἐξετάζουσα τὴν χημικὴν σύνθεσιν τῶν ζῳικῶν σωμάτων, ἡ *βιολογία,* ἐξετάζουσα τὴν διανομὴν τῶν ζῴων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς (ζῳογεωγραφία), τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος καὶ τοῦ ποιοῦ τῆς χώρας, τὰς ἀλλοιώσεις ἃς ὑφίστανται συνεπείᾳ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, τὰς ἕξεις τοῦ βίου αὐτῶν κλ., ἡ *παλαιοζῳολογία,* ἐξετάζουσα τὰ εἰς προγενεστέρας τῆς Γῆς περιόδους ζήσαντα ζῷα, ἡ *συστηματική,* ἀσχολουμένη εἰς τὴν κατάταξιν τῶν ζῴων εἰς ἀθροίσματα μικρότερα ἢ μεγαλύτερα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁμοίων χαρακτήρων καὶ τῆς συγγενείας των, ἡ *φυλογονία,* ἐρευνῶσα τὴν ἱστορίαν τῆς γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων ζῳϊκῶν ὁμάδων.

ζωολογικὸν μουσεῖον. Ἵδρυμα περιλαμβάνον συλλογὰς ζῴων ταριχευμένων ἢ διατηρουμένων ἐν οἰνοπνεύματι.

ζωολογικὸς κῆπος. Μέγας κῆπος ἐν ᾧ διατρέφονται ζῷα ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ κόσμου, χάριν παρατηρήσεων ἀλλὰ καὶ χάριν διδασκαλίας καὶ τέρψεως τοῦ κοινοῦ διὰ τῆς θέας των.

ζωολογικὸς σταθμός. Ἵδρυμα παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ἢ καὶ τὰς ὄχθας μεγάλων μεσογειακῶν ὑδάτων πρὸς σπουδὴν τῶν ὑδροβίων ζῴων.

Ζωοσπόρια φέροντα δέσμην κραδαντῶν βλεφαρίδων

ζωομορφισμός. Μεταμόρφωσις ἀνθρώπων εἰς ζῷα (ἐπὶ τῆς δεισιδαιμονίας ἀρχαίων καὶ νεωτέρων τινῶν λαῶν, καθ' ἣν οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς ζῷα). ‖ Παράστασις (καὶ λατρεία) τῆς θεότητος ἐν τῇ μορφῇ ἢ ὑπὸ τὰς ἰδιότητας ζῴου.

ζῷον. Πᾶν ἐνόργανον ὄν, διαθέτον τὴν ἱκανότητα τοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ κινεῖσθαι, λαμβάνον καὶ ἐπεξεργαζόμενον τὴν τροφὴν ἐντὸς ἐσωτερικῆς κοιλότητος πρὸ τῆς ἀφομοιώσεως αὐτῆς, στερούμενον χλωροφύλλης, ἥτις εἶνε διακριτικὴ τῶν φυτῶν, καὶ ἔχον, κατὰ εἴδος ἢ ποικιλίαν, μᾶλλον καθωρισμένον ἢ τὰ φυτὰ μέγεθος καὶ σχῆμα. ‖ Ἰδιαιτέρως, πᾶν ἐνόργανον ὄν, ὡς ὡρίσθη ἀνωτέρω, κατώτερον τοῦ ἀνθρώπου, κτῆνος.

ζωοσποριάγγειον. Κύτταρον ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαμορφοῦνται τὰ ζωοσπόρια.

ζωοσπόριον. Σπόριον ἄνευ μεμβράνης, σχηματιζόμενον ἐντὸς ἑνὸς κυττάρου (ζωοσποριαγγείου), ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξέρχεται ἀφοῦ ἀποκτήσῃ κινητὰς βλεφαρίδας.

ζωοτεχνία. Μελέτη καὶ ἐφαρμογὴ τῶν τρόπων διὰ τὴν καλυτέραν ἐκμετάλλευσιν τῶν ζῴων, κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

ζωοτόκα φυτά. Τὰ φυτὰ τὰ σχηματίζοντα ὀφθαλμοὺς ἐντὸς τῶν ἀνθέων, εἰς τὴν θέσιν σπερμάτων. Τοιαῦτα φυτὰ εἶνε *πόα ἡ ἄλπεως, φεστούκη ἡ πτηνοτροφική, καρδαμίνη ἡ βολβοφόρος* κ.ἄ. ‖ *Ζωοτόκα σπέρματα,* ἃ βλαστάνουσι πρὶν ἢ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τοῦ μητρικοῦ φυτοῦ· παραδείγματα τοιούτων σπερμάτων ἔχομεν εἰς τὰ φυτὰ τῶν *μαγγροβίων δασῶν,* ὡς συμβαίνει εἰς τὴν *ριζοφόρον* κ.ἄ.

Ζωστῆρες
Α μέγας ζωστήρ, Β δεύτερος ζωστήρ

ζωοτοκία. *(Ζωολ.)* Ἡ ἐντὸς τοῦ μητρικοῦ σώματος ἀνάπτυξις τοῦ φαρίου μέχρι τοῦ σημείου καθ' ὃ ἀποτελεῖ ζῷον ὅμοιον πρὸς τὴν μητέρα καὶ ἡ τοιούτου ζῴου γέννησις· ἀντίθ. *ᾠοτοκία.* ‖ *(Βοτ.)* Βλ. *ζωοτόκα φυτά.*

ζωοτομία. Πειραματισμὸς ἐπὶ ζῶντος ζῴου δι' ἐγχειρήσεως.

ζωοτοξίνη. Τοξικὸν προϊόν, ἀνάλογον πρὸς τὰς μικροβιακὰς γνησίας τοξίνας, ἐκκρινόμενον ὑπό τινων ζῴων, ὡς ὁ ἰὸς τῶν ὄφεων καὶ τῶν μελισσῶν.

ζωοτροφία. Ἡ πρὸς συντήρησιν τροφή· (συνήθως ἐν τῷ πληθυντ.), τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια· τὰ τρόφιμα. ‖ Μεθ' ὑπογεγραμμένης *ζῳοτροφίας,* τὸ διατρέφειν ζῷα.

ζωοφιλία. Ἀγάπη πρὸς τὰ ζῷα, περίθαλψις καὶ προστασία ζῴων. ‖ Ἡ διάθεσις πολλῶν φυτῶν πρὸς τὴν ὑπὸ ζῴων ἐπικονίασιν τῶν ἀνθέων.

ζω(ο)φόρος (ἡ). Τὸ μεταξὺ ἐπιστυλίου καὶ γείσου διάστημα, ὅπερ συνήθως ἐκοσμεῖτο διὰ γλυπτῶν παραστάσεων ἀνθρώπων καὶ ζῴων, σπουδαῖον ἀρχιτεκτονικὸν στοιχεῖον τοῦ *ἰωνικοῦ* ρυθμοῦ, εὑρισκόμενον ἄνωθεν τοῦ ἐπιστυλίου, τῆς ἀμέσως δηλαδὴ μετὰ τοὺς κίονας ἐρχομένης συνεχοῦς ἐπιφανείας, καὶ ὑπὸ τὸ γεῖσον.

ζωοφυσική. Κλάδος τῆς ζωολογίας ἀσχολούμενος μὲ τὰς φυσικὰς τῶν ζῴων καὶ τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῶν ἰδιότητας.

ζωόφυτον. Παλαιότερος ὅρος διὰ τὰ κοιλεντερωτὰ ζῷα (μεδούσας, κοράλλια, θαλασσίας ἀνεμώνας κλ.), τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο οὕτως ὡς ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς τὰ φυτά.

ζωοχημεία. Κλάδος τῆς ζωολογίας ἐξετάζων τὴν χημικὴν τῶν ζωϊκῶν σωμάτων σύνθεσιν.

ζωοψία. Ὀπτικὴ ψευδαισθησία νευροπαθῶν καὶ ἰδίως ἀλκοολικῶν, φανταζομένων ἐνίοτε ὅτι βλέπουσι πρὸ αὐτῶν κινούμενα εἰδεχθῆ ζῷα (ποντικούς, ὄφεις, ἔντομα), σύνηθες σύμπτωμα τοῦ τρομώδους παραληρήματος κλ.

Ζωρές (Ἰωάννης Jaurès). Γάλλος πολιτικὸς (1859-1914). Ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Οὐμανιτέ», ἀναδειχθεὶς εἷς τῶν κυριωτέρων παραγόντων εἰς τὸ ἐργατικὸν κίνημα. Ἔγραψε πεντάτομον «Σοσιαλιστικὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως» καὶ ἄλλα ἔργα. Ἐφονεύθη ὑπὸ ἐξημμένου πατριώτου, τὴν παραμονὴν τῆς κηρύξεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

ζωρζέτα. Εἶδος ὑφάσματος μεταξίνου ἢ καὶ μαλλίνου ἢ βαμβακεροῦ, ὑφάνσεως ἀραιᾶς, ὥστε νὰ φαίνεται ἡμιδιαφανές, διὰ πολυτελεῖς ἀμφιέσεις γυναικῶν.

Ζώριστα. Χ. ἐπ. Ἰωαννίνων. Βλ. **Πεντόλακκος.**

Ζωροάστρης ἢ **Ζαραθούστρας** Ὁ ἱδρυτὴς τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Ἰρανικῶν λαῶν (πυρολατρίας, Ζωροαστρισμοῦ ἢ Μασδαϊσμοῦ). Φαίνεται ὅτι ἔζησε τὴν Γ′ χιλιετηρίδα π.Χ. ἐν Βακτρίᾳ. Ἐδίδασκεν ὅτι ὁ κόσμος ὑπόκειται εἰς τὴν Ἀέναον πάλην τοῦ Ἀγαθοῦ (Ὡρομάσδου) καὶ τοῦ Κακοῦ (Ἀριμάν). Ὁ Ὡρομάσδης ἐν τέλει θὰ νικήσῃ. Τοῦτου σύμβολον ἦτο τὸ πῦρ, ὅπερ ἐλάτρευον οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ζ. Ἡ θρησκεία ἐπεκράτησεν ἐν Περσίᾳ τὸν Γ′ αἰῶνα π.Χ., ἀλλ' ἐξηλείφθη ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὸν Ζ′ αἰῶνα μ.Χ., μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων κατάκτησιν. Μόνοι πυρολάτραι μένουσιν οἱ ἐν Ἰνδίαις Παρσῆδες.

Ζωσιμάδαι. Ἓξ ἀδελφοὶ (Ἰωάννης, Νικόλαος, Ἀναστάσιος, Θεοδόσιος, Ζώης, Μιχαήλ) γεννηθέντες ἐν Ἰωαννίνοις περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος. Ἀποκατεστάθησαν ἐν Νίσνᾳ τῆς Ρωσίας, ὅπου ἐπλούτησαν. Τὸ χρῆμά των διέθετον διὰ

τὴν ἔκδοσιν συγγραμμάτων πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας ἀνὰ τὸν Ἑλληνισμόν, καὶ δι' ἄλλους ἐθνικοὺς σκοπούς, διέθεσαν δὲ μεγάλα ποσὰ διὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Εἰς Ἰωάννινα συνέστησαν τὴν *Ζωσιμαίαν Σχολήν*, ἐνίσχυσαν δὲ καὶ τὴν ἱδρυθεῖσαν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

ζωστή. Ἀξίωμα ἐν τῇ Βυζαντ. αὐλῇ, ἡ πρώτη τῶν δεσποινῶν τοῦ οἴκου τῆς αὐτοκρατείρας.

ζωστήρ. Ἑκάστη τῶν ἐπηγκενίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβλήματος τοῦ σκάφους παντὸς ξυλίνου πλοίου, παχυτέρα τῶν λοιπῶν, τιθεμένη διὰ λόγους στερεότητος ὑφ' ἕκαστον κατάστρωμα τοῦ πλοίου, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἰσαλον γραμμήν, κν. **τσάπα.**

ζωστὴρ ἕρπης. Βλ. ἕρπης.

ζώστρα. Πᾶσα ἡ ἐσωτερικὴ διαμήκης ἔνδεσις τοῦ σκάφους παντὸς ξυλίνου πλοίου, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ἐσωτερικῆς ἐπενδύσεως τοῦ σκάφους, ἀλλὰ διὰ λόγους στερεότητος παχυτέρα τῶν λοιπῶν ἐντερονίδων, κν. **ζωνάρι.**

ζωτικοκρατία (vitalismus). Δόγμα καθ' ὃ τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς εἶνε ἀποτελέσματα ζωτικῆς δυνάμεως, οὐχὶ μηχανικῶς ἀλλὰ τελολογικῶς λειτουργούσης.

Ζωτικόν (πρώην *Δικίβιστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθιᾶς (Ἰωαννίνων). Κάτ. 425.

Ζῶτος (Βασίλειος, ἐπικαλούμενος *Μολοττός*). Γεωγράφος καὶ ἱστορικός, ἐκ Δρόβιανης τῆς Ἠπείρου (1837-1907). Περιηγήθη τὴν Ἤπειρον, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην καὶ ἐξέδωκε τὰς περὶ τῶν χωρῶν τούτων μελέτας εἰς ἓξ τόμους, γεωγραφικὸν χάρτην τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου καὶ πολλὰς μονογραφίας ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικάς.

Ζωφόροι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 329.

Ζωφρουὰ Σαϊντ-Ἰλαίρ (Στέφανος Geoffroy Saint-Hilaire). Γάλλος φυσιοδίφης (1772-1844). Διὰ τῶν τολμηρῶν θεωριῶν του, ὧν ἡ πλέον περιώνυμος ἦτο «ὁ νόμος τῆς ἰσορροπήσεως τῶν ὀργάνων», ὑπῆρξεν ὁ μέγας πρόδρομος τοῦ μεταμορφισμοῦ. Ἔργα του: «Περὶ τοῦ ἐνιαίου τῆς ὀργανικῆς συνθέσεως», «Φυσικὴ ἱστορία τῶν θηλαστικῶν» κ.ἄ. Ὁ υἱός του *Ἰσίδωρος Ζ.* (1805-1851) ἔγραψε «Φυσικὴν ἱστορίαν τῶν ἐντόμων καὶ τῶν μαλακίων».

Z

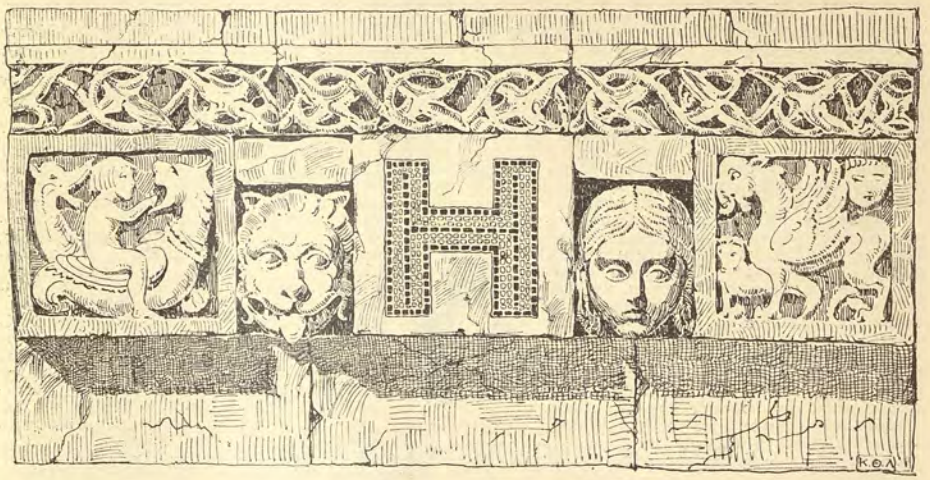

Η (ἦτα). Φωνῆεν. Τὸ ἕβδομον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (Β, β). Κατ' ἀρχὰς προσφέρετο ὡς δασὺ πνεῦμα. ‖ *(Ἀριθ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: ὀκτώ, ὄγδοος (Η', η'), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: ὀκτὼ χιλιάδες, ὀκτακισχιλιοστός (͵Η, ͵η).

ἥβη. Ἡ ἡλικία καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἱκανὸς πρὸς γέννησιν τέκνων, ἀναπτυσσομένου ἐπαρκῶς τοῦ γεννητικοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος. Παραλλάσσει χρονικῶς κατὰ τὰς φυλάς, τὰ ἄτομα καὶ τὸ κλῖμα καὶ ἐκδηλοῦται ἐπὶ ἀρρένων μὲν διὰ τῆς παραγωγῆς σπέρματος (ἐκσπερμάτισις ἑκουσία ἢ ἀκούσια ἐν στιγμαῖς γενετησίου ὀργασμοῦ), ἐπὶ θηλέων δὲ διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἐμμήνου ρύσεως.

Ἥβη. Θεὰ ἐκ τῶν ἐν Ὀλύμπῳ, προσωποποίησις τῆς νεότητος, θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, προχέουσα τὸ νέκταρ εἰς τοὺς θεούς, ἀντικαταθεῖσα εἶτα εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ τοῦ Γανυμήδου.

ἡβηφρενία. Διανοητικαὶ διαταραχαὶ ἐπερχόμεναι κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν ἐκ διαφόρων αἰτίων καὶ ἐξελισσόμεναι εἰς προϊοῦσαν ἀνοιαν.

ἡβικὴ σύμφυσις. *(Ἀνατομ.)* Ἡ συνάρθρωσις τῶν δύο ἡβικῶν ὀστῶν ὑπὸ τὸ ὑπογάστριον.

ἡβικὸν ὀστοῦν. Τὸ πρόσθιον κάτω μέρος τοῦ ἀνωνύμου ὀστοῦ τῆς πυέλου.

ἡβοτομία. Ἐγχείρησις δι' ἧς τέμνεται τὸ ἓν ἡβικὸν ὀστοῦν διὰ νὰ διευρυνθῇ ἡ ἐστενωμένη πύελος ἐπὶ δυστοκίας.

ἡγεμονία. Ἡ κατάστασις καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ ἡγεμόνος, ἀρχηγία καὶ διοίκησις, ἀνωτάτη ἀρχή. ‖ Εἰδικῶς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἡ ὑπεροχὴ πόλεως ἐπὶ τῶν συμμάχων αὐτῆς κλ. ‖ Παρὰ μτγν., ἡ ἀνωτάτη πολιτικὴ ἀρχή, τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἡ βασιλεία. ‖ Κυριαρχία. ‖ Εἰδικῶς, χώρα εἴτε ὑποτελὴς εἴτε ἀνεξάρτητος, ἧς ὁ ἀνώτατος ἄρχων φέρει τὸν τίτλον ἡγεμόνος, κν. *πριγκιπᾶτον*. Ἐν Εὐρώπῃ ὑφίστανται αἱ ἀνεξάρτητοι ἡγεμονίαι τοῦ Λιχτενστάϊν καὶ τοῦ Μονακό.

ἡγεμών. Παρ' ἀρχαίοις, γενικῶς ὁ ἔχων τὴν ἀρχηγίαν *(ἡγεμὼν τοῦ πλοῦ, ἡγεμὼν τοῦ χοροῦ, ἡγεμὼν δικαστηρίου* κλ.). ‖ Ἐκ τούτου, ἀρχηγὸς στρατοῦ, ἄρχων ἢ διοικητὴς χώρας ἢ λαοῦ, κατ' ἐπέκτασιν δὲ βασιλεὺς ἢ μονάρχης. ‖ Εἰδικῶς νῦν, ἀνώτατος ἄρχων ἡγεμονίας, ὑποτελὴς ἢ ἀνεξάρτητος, κν. *πρίγκιψ* ἢ *πρίγκιπας*.

Ἠγερία (Egeria). Πηγαία νύμφη, σύζυγος καὶ σύμβουλος τοῦ παλαιοτάτου βασιλέως τῶν Ρωμαίων Νουμᾶ. Ἐλατρεύετο καὶ ὡς θεότης βοηθοῦσα τὰς γυναῖκας εἰς τὸν τοκετόν. ‖ Κατ' ἀντονομασίαν Ἠγερία παρονομάζεται σήμερον ἡ πιστὴ φίλη καὶ σύμβουλος πολιτικοῦ, ποιητοῦ ἢ καλλιτέχνου.

Ἠγήμων ὁ Θάσιος. Κωμικὸς ποιητὴς ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐπιλεγόμενος *Φακῆ*.

Ἠγησίας. Φιλόσοφος τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος. Ἐδίδασκεν ὅτι τὸ ὕψιστον ἀγαθόν, τὴν τελείαν διαρκοῦσαν ἡδονήν, δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν καὶ ὅτι εἶνε φρονιμώτερον νὰ ἀποβάλλωμεν ἑκουσίως τὴν ζωήν. Πολλοὶ τῶν ὀπαδῶν του παρεκινήθησαν ν' αὐτοκτονήσωσι, δι' ὃ ἐπωνομάσθη *Πεισιθάνατος*.

ἠγύλ (eagle, ἀετός). Χρυσοῦν νόμισμα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀξίας δέκα δολλαρίων.

Ἠγουμενίτσα. Πρωτ. τῆς ἐπ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων), ἕδρα κοιν. Κάτ. 564.

ἡγούμενος. Κυρίως, ὁ προπορευόμενος. ‖ Ἐπὶ ζώων, *ἡγούμενοι πόδες*, οἱ πρόσθιοι. ‖ Ὁδηγός, ἄρχων, κυβερνῶν. ‖ Προϊστάμενος μοναστηρίου.

ἡγουμενοσυμβούλιον. Συμβούλιον τριμελές, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἡγουμένου καὶ δύο μοναχῶν καὶ διοικοῦν τὴν μονήν.

ἡδονή. Εὐχάριστον συναίσθημα ἐξ ἡδείας ἀπολαύσεως ἢ ἐντυπώσεως. ‖ Θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς Σχολῆς τῶν Ἡδονικῶν.

ἡδονικοί. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς Ἡδονικῆς Σχολῆς.

ἡδονισμός. Τὸ ἐντρυφᾶν εἰς τὴν ἡδονὴν ἢ τὴν ἡδυπάθειαν. ‖ *(Φιλοσ.)* Τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τῶν *ἡδονικῶν*, καθ' ὃ ἀγαθὸν εἶνε ἡ παραχρῆμα ἡδονή, κακὸν δ' ἡ λύπη. Ἱδρυτὴς τοῦ συστήματος εἶνε Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος, καθ' ὃν μόνης τῆς ἐκ τοῦ παρόντος ἡδονῆς δυνάμεθα νὰ ὦμεν κύριοι

ἀσφαλῶς, διὰ τοῦτο δὲ ὁ παραιτούμενος τῆς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδονῆς χάριν διαρκεστέρας εὐδαιμονίας παραιτεῖται τοῦ βεβαίου, ἵνα ἐπιδιώξῃ τι ἀβέβαιον.

ἡδονιστής. Ἀγαπῶν τὴν ἡδονήν, φιλήδονος. ‖ *(Πολ. Οἰκον.)* Ὀπαδὸς οἰκονομικῆς σχολῆς καθ' ἣν ψυχολογικὸν ἐλατήριον τῶν οἰκονομικῶν πράξεων τῶν ἀτόμων, ἐφ' οὗ δέον νὰ στηριχθῇ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία, εἶνε ἡ ἐπιδίωξις τῆς ἡδονῆς, τοῦ εὐαρέστου καὶ συμφέροντος ἑκάστῳ κτωμένου διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ ἐλαχίστου κόπου.

ἡδύδειπνον. Μικρὸν πτηνὸν ξηροβατικόν, ἄλλως *νεκταρίνη* ἢ *κίννυρις*, διαδεδομένον ἐν τῇ Αἰθιοπικῇ ζωολογικῇ περιοχῇ. Τὸ ὡραιότερον εἶδος *ἡ. τὸ μεταλλικὸν* ἔχει νῶτα χαλκοπράσινα, κοιλίαν κιτρίνην, τὰ ἐρετικὰ καὶ τὰ πηδαλιώδη πτερὰ κυανομέλανα καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους ταινίαν ἰόχρουν.

ἡδυοσμέλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον ἐκ τοῦ φυτοῦ ἡδυόσμου μίνθης τῆς χλωρᾶς, διάφορον τοῦ μινθελαίου, τοῦ ἐξαγομένου ἐκ μίνθης τῆς πιπερώδους, τῆς κν. *μέντας*.

ἡδύοσμος. Φυτὸν χειλανθές, ἄλλως **μίνθη** (βλ.λ.), κν. **δυόσμος**.

ἡδυπάθεια. Τὸ ἐντρυφᾶν εἰς τὰς σαρκικὰς ἡδονάς.

ἡδύποτον. Γλυκὺ οἰνοπνευματῶδες ποτὸν ἡρωματισμένον δι' εὐώδους ἀποστάγματος, κν. **λικέρ, ροσόλι**.

ἡδύσαρον. Φυτὸν ἐκ τῶν χεδροπῶν, οὗ τὰ εἴδη *κεφαλωτόν, στεφανωματικὸν* καὶ *πολυάνανθον* εἶνε πόαι τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος. Εἰς μέρη τινὰ τῆς Εὐρώπης καλλιεργοῦνται ὡς κτηνοτροφικά.

ἡδυσμα. Τὸ χρησιμεῦον ὅπως ἡδύνῃ φαγητὸν ἢ ποτόν, ἄρτυμα, κν. **μυρωδικὸν** καὶ **μπαχαρικόν**.

Ἠετιώνεια. Γλῶσσα γῆς κατατεινομένη ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ λιμένος Πειραιῶς κατὰ τὴν Α. αὐτοῦ παραλίαν μέχρι τῆς εἰσόδου αὐτοῦ.

Ἠθικά. Τρεῖς συγγραφαὶ τοῦ Ἀριστοτέλους *(Ἠθικὰ Νικομάχεια, Ἠθικὰ Εὐδήμεια* καὶ *Ἠθικὰ Μεγάλα)*, καταλεγόμεναι εἰς τὰ *Πρακτικὰ* αὐτοῦ βιβλία τὰ περιέχοντα τὴν ἀριστοτελικὴν ἠθικὴν θεωρίαν, καὶ ὀγδοήκοντα τρεῖς βραχεῖαι πραγματεῖαι τοῦ Πλουτάρχου *(Ἠθικὰ ἢ φιλοσοφικὰ βιβλία)*, ὑπὸ μορφὴν ἱστοριῶν, διαλόγων καὶ ἐπιστολῶν.

ἠθική. Ἐπιστήμη ἐξετάζουσα τοὺς κανόνας ἐφ' ὧν ἐδράζονται τὰ ἤθη τῶν ἐν κοινωνίᾳ συμβιούντων ἀνθρώπων. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, δογματικὴ διδασκαλία τῶν κανόνων, οὓς πρέπει τις ν' ἀκολουθῇ ὅπως πράττῃ τὸ καλὸν καὶ ἀποφεύγῃ τὸ κακόν, καὶ τὸ τὴν διδασκαλίαν ταύτην περιέχον βιβλίον ἢ πραγματεία. ‖ Συνεκδ., ἡ ἠθικότης.

ἠθικοκρατία. Τὸ δόγμα, ὅτι ἡ ἠθικότης ἀποτελεῖ τὴν ὑψίστην ἀξίαν, τὸν κύριον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν τελικὸν σκοπὸν τοῦ κόσμου. Συστήματα βασιζόμενα ἐπὶ τῆς ἠθικοκρατίας εἶνε τὰ τοῦ Καντίου καὶ τοῦ Φίχτε.

ἠθικολογία. Τὸ ὁμιλεῖν περὶ τῆς ἠθικῆς ἢ κατὰ τὴν παραδεδεγμένην ἠθικήν.

ἠθικόν. Τὸ σύνολον τῶν ψυχικῶν δυνάμεων αἵτινες κινοῦσι τὸν ἄνθρωπον πρὸς ζωὴν καὶ δρᾶσιν, τὸ ἄλλως ψυχικὸν σθένος ἢ θάρρος, εὐψυχία. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, τὸ ἦθος, ἠθικὴ διαγωγή.

ἠθικότης. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἠθικοῦ· χρηστότης. ‖ Κατὰ τὸν Κάντιον, ἡ συμφωνία τῆς βουλήσεως πρὸς τὸν *ἠθικὸν νόμον*, ἡ ἐξ ἀγνῆς διαθέσεως προερχομένη. Ἀντίθετος αὐτῆς εἶνε ἡ *νομιμότης*.

Ἤθμός

ἠθμοειδὲς ὀστοῦν. Μικρὸν ὀστοῦν διάτρητον τῆς βάσεως τοῦ κρανίου ἐσφηνωμένον μεταξὺ τῶν ἄλλων τοῦ προσώπου καὶ ὑποστρῶνον τὸν ὀσφρητικὸν βλεννογόνον τῆς ρινός.

ἠθμός. Πᾶν σκεῦος χρησιμεῦον πρὸς ἤθησιν, στράγγισιν· σουρωτήρι, τρυπητό. ‖ Πᾶσα πορώδης ὕλη, ὡς ὕφασμα, χάρτης, στρῶμα ἄμμου ἢ ξυλάνθρακος, δι' ἧς διερχόμενον ὑγρὸν ἀποχωρίζεται τῶν ἐν αὐτῷ αἰωρουμένων ἀδιαλύτων ἀλλοτρίων ὑλῶν ἢ ἀκαθαρσιῶν ἢ καὶ χρωστικῶν οὐσιῶν· εἰδικῶς, τὸ διὰ τοιαύτης πορώδους ὕλης λειτουργοῦν χημικὸν ἢ φαρμακευτικὸν σκεῦος, ἄλλως *διϋλιστήριον* ἢ *διηθητήριον*. ‖ Σκεῦος δι' οὗ διηθοῦνται ἀέρια, ἔτι δὲ τὸ ἐπιτρέπον νὰ διέρχωνται ἀκτῖνες ὡρισμένου εἴδους, ἀλλ' ἀδιαπέραστον ὑπὸ ἄλλων ἀκτίνων. ‖ Τὸ εἰς τὸ ἄκρον ἀναρροφητικοῦ σωλῆνος ἀντλίας ἢ ἀντλοσίφωνος κοχλιούμενον περίτρητον σφαιρικὸν ἢ κυλινδρικὸν μετάλλινον δοχεῖον, οὗ αἱ μικραὶ ὀπαὶ ἐπιτρέπουσι νὰ εἰσέρχηται εἰς τὸν σωλῆνα τὸ ὕδωρ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ στερεαὶ οὐσίαι, κν. *τρυπητό*.

ἠθογραφία. Περιγραφὴ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν ἀνθρώπων. ‖ Εἰδικῶς, ἔργον (διήγημα, ἔπος, δρᾶμα, πίναξ, ἀνάγλυφον) ἐν ᾧ ἐπιδιώκεται ἡ ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῶν περιγραφὴ ἠθῶν καὶ χαρακτήρων ἢ ἀπεικόνισις σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ καὶ καθ' ὡρισμένην ἐποχήν.

ἠθολογία. Ἡ περὶ τὰ ἤθη ἀσχολουμένη ἐπιστήμη, πραγματεία περὶ ἠθῶν. ‖ Μελέτη τῶν ἠθῶν τῶν ζώων ὡς καὶ τῶν συνηθειῶν ὑφ' ἃς ταῦτα βιοῦσιν, ἄλλως *οἰκολογία* (βλ.λ.).

ἠθοποιός. Θεατρικὸς ὑποκριτής, κν. **θεατρίνος**.

ἦθος. Ὁ συνήθης τρόπος τοῦ ζῆν ἢ φέρεσθαι ἀνθρώπων καὶ ζώων· συνήθεια. ‖ Ὁ χαρακτὴρ ἑκάστου ἀνθρώπου. ‖ Φυσικὴ ἢ ἐπίκτητος συνήθεια πρὸς τὸ πράττειν τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν.

Ἤθμὸς χάρτινος μεθ' ὑποδοχέως

Ἠιών. Ἀρχαία πόλις τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ Τσάγεζι καὶ τοῦ Ὀρφανοῦ, ἧς σώζονται πολλὰ ἐρείπια.

Ἥλ. Ὁ μέγιστος θεὸς τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Σύρων.

ἡλάγρα. Ἐργαλεῖον δι' οὗ ἐξέλκονται ἥλοι, κν. **τανάλια**.

ἡλακάτη. Κλωστικὸν ἐργαλεῖον, ἐπίμηκες ραβδίον, στερεούμενον διὰ τοῦ κάτω ἄκρου εἰς τὴν ζώνην νηθούσης γυναικός, ἐνῷ τὸ ἄνω ἄκρον ἔχει τολύπην ἐρίου (βάμβακος, λίνου) ἐξ ἧς ἕλκεται ἡ κρόκη καὶ νήθεται.

Ἡλεία. Ἀρχαία χώρα καταλαμβάνουσα τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς Πελοποννήσου, περιλαμβανομένη δὲ νῦν κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος εἰς τὸν νομὸν Ἠλείας (μὲ ἐμβαδὸν 1903 τ.χλμ., πληθ. 130.200 κατ. καὶ πρωτ. τὸν *Πύργον*). Χώρα γόνιμος καὶ εὐφορωτάτη, διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποτ. Πηνειοῦ (Γαστούνης), τοῦ Ἀλφειοῦ (πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν), τοῦ Λάδωνος (πρὸς τὴν Γορτυνίαν) καὶ τοῦ Λαρίσου (πρὸς τὴν Ἀχαΐαν), τῶν τριῶν τελευταίων ὀροθετούντων ταύτην. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἠ. περιελάμβανε καὶ τὸ Δ. ἥμισυ τῆς νῦν ἐπαρχ. Ὀλυμπίας, ἐξ ἐναντίας ὅμως ἡ περὶ τὸν Δ. Ἐρύμανθον περιοχὴ δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτήν. Κυριαρχοῦσα πόλις της ἦτο ἡ Ἦλις, κα-

νονίζουσα καὶ τὸ ὅλον τῆς χώρας πολίτευμα. Ἀπὸ τοῦ 191 π.Χ. ἡ Ἠ. προσηρτήθη εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, ἀπὸ τοῦ 145 δὲ ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ρωμαίους. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ὑπήγετο εἰς τὸ πριγκιπᾶτον τοῦ Μωρέως, ἀπηλλάγη τῷ 1433 διὰ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου Δραγάση, ἀλλὰ τῷ 1460 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β', παραμείνασα, ἐκτὸς μικρῶν διαστημάτων καθ' ἃ ἐνετοκρατήθη ὑπὸ τοὺς Τούρκους μέχρι τοῦ 1828.

Ἠλ(ε)ιακὴ σχολή. Φιλοσοφικὴ σχολή, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἠλείᾳ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους Φαίδωνος. Ἐπεδίωκε τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς σωκρατικῆς διδασκαλίας, καὶ δὴ μόνον τῆς ἀρχῆς τῆς γνώσεως, ἠσχολήθη δὲ εἰς διαλεκτικὰς ἐρεύνας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Κυνικὴν καὶ Κυρηναϊκὴν σχολήν, αἵτινες ἐτρέποντο εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἠθικῆς, ἐπόμεναι τῇ ἑτέρᾳ σωκρατικῇ ἀρχῇ τῆς ἀρετῆς.

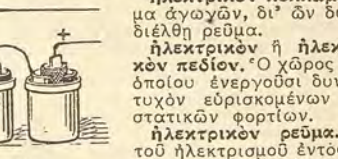

Ἠλεκτρικὴ στήλη

Ἠλείας νομός. Βλ. Ἠλεία.

Ἠλέκτρα. Θυγάτηρ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῆς Κλυταιμήστρας. Ὁ Αἰσχύλος ἐν τῷ δράματι αὐτοῦ «Χοηφόροι» ἐμφανίζει αὐτὴν ὡς μετασχοῦσαν τοῦ φόνου τοῦ Αἰγίσθου καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς, ὁμοίως δὲ εἶτα ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης.

Ἠλέκτρα (πρώην *Γλιάτα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 805.

ἠλεκτρικὴ ἐκκένωσις. Ἡ μετάβασις ἠλεκτρισμοῦ ἀπὸ ἑνὸς σώματος εἰς ἄλλο χωρὶς νὰ μεσολαβῇ στερεὸς ἢ ὑγρὸς ἀγωγός· τοιαύτη εἶνε ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθήρ, τὸ ἠλεκτρικὸν τόξον, ἡ σκοτεινὴ ἐκροὴ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐξ ἀκίδων κλ. Ἐνδιαφέροντα εἶνε τὰ φαινόμενα ἄτινα παρουσιάζει ἡ ἠλεκτρικὴ ἐκκένωσις ὅταν γίνεται ἐντὸς ἀερίων ὑπὸ μικρὰν πίεσιν. Οὕτω εἰς σωλῆνα Γάϊσλερ, ἔνθα ἡ πίεσις τοῦ ἐν αὐτῷ ἀερίου εἶνε λίαν μικρά, παράγονται ἐνδιαφέροντα φωτεινὰ φαινόμενα.

ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια. Ἡ ἐκδηλουμένη δι' ἠλεκτρικῶν φαινομένων.

ἠλεκτρικὴ ἰσχύς. Τὸ πηλίκον τοῦ παραγομένου ἢ διαβιβαζομένου ὑπὸ ἠλεκτρικὴν μορφὴν ἔργου διὰ τοῦ παρερχομένου χρόνου. Μετρεῖται εἰς βάττια καὶ ἰσοῦται πρὸς τὸ γινόμενον τῆς ἐντάσεως εἰς ἀμπὲρ ἐπὶ τὴν διαφορὰν τοῦ δυναμικοῦ εἰς βόλτ ἢ πρὸς τὸ τετράγωνον τῆς ἐντάσεως ἐπὶ τὴν ἀντίστασιν εἰς ὦμ.

ἠλεκτρικὴ μονάς. Αἱ κυριώτεραι ἠλεκτρικαὶ μονάδες εἶνε: ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως, *ὦμ*· ἐντάσεως ρεύματος, *ἀμπέρ*· διαφορᾶς δυναμικοῦ, *βόλτ*· ποσότητος ἠλεκτρισμοῦ, *κουλόμπ*.

ἠλεκτρικὴ πόλωσις. Τὸ φαινόμενον καθ' ὅ, ὅταν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα διέρχεται δι' ἠλεκτρολυτικοῦ διαλύματος, μεταβαλλομένων τῶν ἠλεκτροδίων, γεννᾶται ἠλεκτρεγερτικὴ δύναμις ἀντίθετος πρὸς τὴν προκαλοῦσαν τὸ ρεῦμα, τείνουσα νὰ μειώσῃ ἢ ν' ἀνακόψῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

ἠλεκτρικὴ στήλη. Σύνολον ἠλεκτρικῶν στοιχείων συνδεομένων πρὸς ἄλληλα. Τὸ ὄνομα προῆλθεν ἐκ τοῦ πρώτου ὑπὸ τοῦ Ἄλεξ. Βόλτα ἐν εἴδει στήλης κατασκευασθέντος συστήματος παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος (βλ. *βολταϊκὴ στήλη*). Ἡ σύνδεσις γίνεται ἢ κατὰ σειράν, ὅτε ὁ θετικὸς πόλος τοῦ ἑνὸς στοιχείου συνδέεται πρὸς τὸν ἀρνητικὸν τοῦ ἄλλου, ἢ παραλλήλως, ὅτε πάντες οἱ θετικοὶ πόλοι συνδέονται πρὸς ἀλλήλους καὶ ὅλοι οἱ ἀρνητικοὶ ὁμοίως, ἢ κατὰ συνδεομένας παραλλήλως ὁμάδας στοιχείων συνδεδεμένων κατὰ σειράν *(σύνδεσις μικτή)*.

ἠλεκτρικὴ χωρητικότης. Τὸ πηλίκον τοῦ ἠλεκτρικοῦ φορτίου ἀγωγοῦ διὰ τῆς διαφορᾶς τοῦ δυναμικοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ δυναμικοῦ τοῦ περιβάλλοντος. Μονὰς χωρητικότητος εἶνε τὸ *φαράδ*.

ἠλεκτρικὸν κύκλωμα. Σύστημα ἀγωγῶν, δι' ὧν δύναται νὰ διέλθῃ ρεῦμα.

ἠλεκτρικὸν ἢ **ἠλεκτροστατικὸν πεδίον.** Ὁ χῶρος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐνεργοῦσι δυνάμεις ἐπὶ τυχὸν εὑρισκομένων ἠλεκτροστατικῶν φορτίων.

ἠλεκτρικὸν ρεῦμα. Κίνησις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐντὸς κλειστοῦ ἀγωγοῦ. Ἐὰν δι' ἀγωγοῦ ἐνωθῶσι δύο σημεῖα ἀγωγῶν σωμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει διαφορὰ δυναμικοῦ, παράγεται κίνησις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τείνουσα νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ὑπάρχουσαν διαφοράν. Τὰ φαινόμενον τοῦτο καλοῦσιν *ἠλεκτρικὸν ρεῦμα*. Τὰ ρεύματα διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας τάξεις, τὰ συνεχῆ καὶ τὰ ἐναλλασσόμενα. *Συνεχὲς ρεῦμα* λέγεται ὅταν ἡ φορὰ καὶ ἡ ἔντασις ἐπὶ χρονικὸν τι διάστημα μένουσιν ἀμετάβλητα, *ἐναλλασσόμενον* δὲ ὅταν ἡ φορὰ καὶ ἡ ἔντασις μεταβάλλωνται περιοδικῶς μετὰ τοῦ χρόνου. Εἰς τὰ συνεχῆ ρεύματα ἡ φορὰ εἶνε ἐκ τοῦ ὑψηλοτέρου δυναμικοῦ πρὸς τὸ χαμηλότερον, ἡ δὲ ἔντασις εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν διαφορὰν δυναμικοῦ εἰς τὰ πέρατα τοῦ ἀγωγοῦ. Τὸ ἐναλλασσόμενον ρεῦμα ἔχει φορὰν ἐναλλασσουσαν καὶ ἔντασιν περιοδικῶς κυμαινομένην μεταξὺ δύο ἄκρων ἀντιθέτων τιμῶν. Δι' ὁλόκληρον τὴν περίοδον τῆς αὐξομειώσεως τῆς ἐντάσεως (βλ. κατωτέρω σχ. 2) παρέρχεται ἓν πεντηκοστὸν τοῦ δευτερολέπτου, τὸ δὲ πλάτος τῆς ἐντάσεως εἶνε 8 ἀμπέρ. Τὰ σημεῖα ο, α, β, γ καὶ δ τοῦ σχ. ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς καλουμένας *φάσεις* τοῦ ρεύματος, ἀντιστοίχους πρὸς τὰς φάσεις τῆς σελήνης· εἰς τὸ ο φάσις νέα σελήνη, εἰς τὸ α φάσις πρῶτον τέταρτον, εἰς τὸ β πανσέληνος, εἰς τὸ γ τὸ τρίτον τέταρτον καὶ εἰς τὸ δ τὸ τέλος τῆς πρώτης καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς νέας περιόδου. Ἡ συχνότης εἰς τὸ προηγούμενον παράδειγμα εἶνε 50 περίοδοι κατὰ δευτερόλεπτον ἢ 100 ἐναλλαγαί.

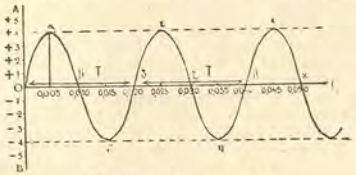

Ἐναλλασσόμενον ρεῦμα

Πολυφασικὰ ρεύματα. Ταῦτα εἶνε ρεύματα ἐναλλασσόμενα, παραγόμενα παρὰ τῆς αὐτῆς μηχανῆς, τῆς αὐτῆς συχνότητος, ἀλλὰ παρουσιάζοντα σταθερὰς διαφορὰς φάσεως· τὸ συνηθέστερον εἶνε τὸ *τριφασικόν*, ἀποτελούμενον ἀπὸ τρία ἐναλλασσόμενα ρεύματα τῆς αὐτῆς συχνότητος, τῶν ὁποίων αἱ φάσεις εἶνε οὕτω διανεμημέναι, ὥστε ὅταν τὸ πρῶτον εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου, τὸ δεύτερον ἔχει διανύσει τὸ τρίτον αὐτῆς καὶ τὸ ἄλλο τὰ δύο τρίτα αὐτῆς. Τὸ τριφασικὸν ρεῦμα παρουσιάζει πλεονεκτήματα εὐκολωτέρας κατασκευῆς καὶ καλυτέρας προσαρμογῆς πρὸς διαφόρους ἀπαιτήσεις τῶν δι' αὐτοῦ κινουμένων κινητήρων καὶ μεγάλην οἰκονομίαν κατὰ τὴν διοχέτευσιν.

ἠλεκτρικὸν στοιχεῖον. Συσκευὴ παρέχουσα ἠλεκτρεγερτικὴν δύναμιν μὴ ὀφειλομένην εἰς

ἐπαγωγήν. Τοιαῦτα στοιχεῖα εἶνε τὰ ὑδροηλεκτρικὰ καὶ τὰ θερμοηλεκτρικά. Τὰ *ὑδροηλεκτρικὰ* εἶνε τὰ πρῶτα κατασκευασθέντα καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἠλεκτρολυτικὸν διάλυμα ἢ σειρὰν τοιούτων καὶ ἀπὸ δύο ἄκρους στερεοὺς ἀγωγούς, ἐξ ὧν ὁ εἷς εἶνε συνήθως ἐκ ψευδαργύρου, ὁ δὲ ἄλλος ἐκ χαλκοῦ ἢ ἐκ σκληροῦ ἀνθρακος· λήγουσι δὲ οἱ ἀγωγοὶ εἰς ἀκροδέκτας, εἰς οὓς κοχλιοῦνται τὰ ἀγωγὰ σύρματα· τοιαῦτα στοιχεῖα εἶνε τοῦ Βόλτα, τοῦ Δάνιελ, τοῦ Βοῦνσεν, τοῦ Γρενὲ καὶ τοῦ Λεκλανσέ. Στοιχεῖα τύπου Λεκλανσέ, εἰς ἃ τὸ ἠλεκτρολυτικὸν διάλυμα συγκρατεῖται ἀπὸ πορώδη ἀδρανῆ μᾶζαν, καλοῦνται *ξηρὰ στοιχεῖα*. Κατασκευάζονται ἐπίσης στοιχεῖα κατ' ἀκριβεῖς κανόνας μὲ ὁλικὰ ὡρισμένης συστάσεως καλούμενα *πρότυπα*, ὅπως εἶνε τοῦ Κλὰρκ καὶ τοῦ Οὐέστον. Καὶ οἱ συσσωρευταὶ εἶνε ἐπίσης στοιχεῖα δευτερογενῆ. Τὰ *θερμοηλεκτρικὰ* στοιχεῖα εἶνε συστήματα συγκεκολλημένων ἑτερογενῶν μεταλλικῶν ἀγωγῶν λειτουργοῦντα διὰ τῆς θερμότητος καὶ χρησιμεύοντα κυρίως διὰ τὴν μέτρησιν τῆς θερμοκρασίας.

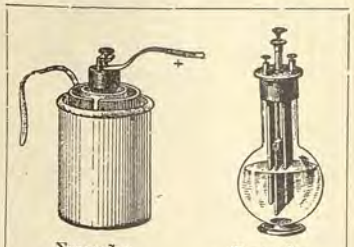

Στοιχεῖον Βοῦνσεν

Στοιχεῖον Βοῦνσεν-Γρενέ

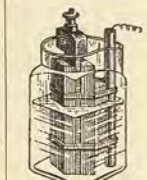

Στοιχεῖον Λεκλανσέ

Ἠλεκτρικὴ ξηρὰ στήλη

Στοιχεῖα ἠλεκτρικά

Ἠλεκτρικὸν τόξον. Φωτεινὴ ἠλεκτρικὴ ἐκκένωσις παραγομένη μεταξὺ δύο ράβδων συνήθως ἐκ σκληροῦ ἄνθρακος· εἶνε λίαν ἰσχυρὰ πηγὴ φωτὸς καὶ θερμότητος καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς πηγὴ φωτὸς εἰς τοὺς καλουμένους τοξοειδεῖς λαμπτῆρας, εἰς τοὺς προβολεῖς, εἰς τὴν μεταλλουργίαν καὶ τὴν χημικὴν βιομηχανίαν.

Ἠλεκτρικὸν φῶς. Φῶς παραγόμενον δι' ἠλεκτρικῶν μέσων. Κυριώτεροι τρόποι παραγωγῆς τούτου εἶνε τὸ ἠλεκτρικὸν τόξον καὶ οἱ λαμπτῆρες πυρακτώσεως. Οὗτοι νῦν κατασκευάζονται μὲ σύρμα ἐκ δυστήκτου μετάλλου, βολφραμίου, ὀσμίου, ζιρκονίου, ἐντὸς ἀεροκένου ὑαλίνου ἀπιοειδοῦς ἢ σφαιρικοῦ δοχείου. Τὸ δοχεῖον ἀντὶ νὰ εἶνε κενὸν περιέχει ἐνίοτε ἀδρανὲς ἀέριον, π.χ. ἄζωτον. Οἱ λαμπτῆρες πυρακτώσεως παρεντίθενται εἰς τὸ κύκλωμα διὰ κοχλιώσεως καὶ ἐξοδεύουσι μικρὰν ποσότητα ἠλεκτρισμοῦ.

Ἠλεκτρικὸς κώδων. Κώδων ἠχῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος· τοῦτο ἐνεργεῖ ἐπὶ ἠλεκτρομαγνήτου, ὅστις ἔλκει ὁπλισμὸν φέροντα τὸ πλῆκτρον, τότε ὅμως ὁ ἠλεκτρομαγνήτης ἀπομαγνητίζεται καὶ ὁ ὁπλισμὸς ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν του, οὗτω πάλιν διέρχεται τὸ ρεῦμα, ἕλκεται ὁ ὁπλισμός, κρούει ὁ κώδων καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἠλεκτρικὸς μεταμορφωτὴς ἢ **μετατροπεύς.** Συσκευὴ χρησιμεύουσα εἰς μετασχηματισμὸν τῆς ἐνεργείας ρεύματος εἰς ἐνέργειαν ρεύματος ἄλλης μορφῆς· οὕτω μετασχηματίζεται συνεχὲς ρεῦμα εἰς συνεχὲς ρεῦμα ἄλλης τάσεως, ἐναλλασσόμενον εἰς συνεχές, ἐναλλασσόμενον πολυφασικὸν εἰς ἐναλλασσόμενον ἄλλης συχνότητος ἢ τῆς αὐτῆς συχνότητος, ἄλλης ὅμως τάσεως.

Ἠλεκτρικὸς μετρητής. Ἠλεκτρομαγνητικὴ συσκευὴ συνδυασμένη μετὰ ὡρολογιακοῦ μηχανισμοῦ, χρησιμοποιουμένη διὰ τὴν μέτρησιν τῆς ἀναλισκομένης ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.

Ἠλεκτρικὸς πυκνωτής. Συσκευὴ χρησιμεύουσα πρὸς ἀποθήκευσιν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Ἡ στοιχειώδης μορφὴ εἶνε ἡ ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἀπομεμονωμένων ἀγωγῶν τῶν ὁποίων ἡ χωρητικότης γίνεται πολὺ μεγάλη ὡς ἐκ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἐπιδράσεως. Οἱ ἀγωγοὶ οὗτοι καλοῦνται *ὁπλισμοί*. Ὁ ἀρχαιότατος τύπος πυκνωτοῦ εἶνε ἡ *λουγδουνικὴ λάγηνος*, εὐρύστομος ὑαλίνη φιάλη, ἐπενδεδυμένη ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν μέχρι μικρᾶς ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἀποστάσεως μὲ φύλλα κασσιτέρου, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὸν ἐσωτερικὸν καὶ τὸν ἐξωτερικὸν ὁπλισμόν. Ὁ ἐσωτερικὸς ὁπλισμὸς συγκοινωνεῖ δι' ἁλύσεως ἢ μεταλλίνου ἐλάσματος μὲ μεταλλίνην ράβδον διαπερῶσαν τὸ ἐκ φελλοῦ ἢ ἐβονίτου πῶμα τῆς φιάλης καὶ καταλήγουσαν εἰς σφαιρίδιον, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ φόρτισις καὶ ἐκφόρτισις τῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως. Συστοιχία τοιούτων λαγήνων ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν πυκνωτήν.

Ἠλεκτρισμός. Φυσικὴ δύναμις· τὸ μέρος τῆς Φυσικῆς τὸ ἀσχολούμενον μὲ τὰς ἰδιότητας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἠλεκτρικὸν ρευστόν. Ἀπὸ τοῦ Θαλοῦ εἶχε παρατηρηθῆ ὅτι τὸ ἤλεκτρον τριβόμενον διὰ μαλλίνου ὑφάσματος ἢ διὰ δορᾶς αἰλούρου ἀποκτᾷ τὴν ἰδιότητα νὰ ἕλκῃ ἐλαφρὰ σωμάτια, ὡς τρίχας, τεμάχια χάρτου, ξυλάρια κ.ἄ. Βραδύτερον παρετηρήθη ὅτι καὶ ἄλλα σωμάτια ἔχουσι τὴν ἰδιότητα ταύτην. Ἀλλ' ἡ μελέτη τῶν φαινομένων τούτων ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος. Ὁ διὰ τριβῆς παραγόμενος ἠλεκτρισμὸς καλεῖται *στατικὸς ἠλεκτρισμός*. Παρετηρήθη δὲ ὅτι τὰ ἠλεκτριζόμενα σώματα διαιροῦνται εἰς δύο ὁμάδας καὶ δύο σώματα τῆς αὐτῆς ὁμάδος ἠλεκτριζόμενα ἀπωθοῦνται, διαφόρων δὲ ὁμάδων ἕλκονται· οὕτω ἐδέχθησαν τὴν ὕπαρξιν ἠλεκτρισμοῦ *τῆς ὑάλου* ἢ *θετικὸν* (+) καὶ *τῆς ρητίνης* ἢ *ἀρνητικὸν* (−). Ὁ ἠλεκτρισμὸς εἰς τὰ μὴ ἠλεκτριζόμενα σώματα κινεῖται εὐκόλως καὶ ταῦτα ἐκλήθησαν *ἀγωγοὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ* καὶ οἱ ἀγωγοὶ ἠλεκτρίζονται δι' ἐπιδράσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τριβῆς, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπομονωθῶσι. Τῷ 1791 ὁ Ἰταλὸς Βόλτα κατεσκεύασε τὴν ὁμώνυμον πρὸς αὐτὸν στήλην, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν ἀρχὴν τῆς μελέτης τοῦ δυναμικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὅτε παράγεται διαρκῶς ρεῦμα ὑπὸ ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως ὀφειλομένης εἰς χημικὰς ἐπιδράσεις. Βραδύτερον, κατὰ τὸ 1820, ὑπὸ τοῦ Ἐρστεδ παρετηρήθη ὅτι τὰ ρεύματα ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τῶν μαγνητῶν καὶ τανάπαλιν. Οὕτω ἤρχισεν ἡ σπουδὴ τοῦ ἠλεκτρομαγνητισμοῦ καὶ εὑρέθησαν οἱ νόμοι τῆς ἠλεκτροδυναμικῆς, κατεσκευάσθησαν δὲ αἱ διὰ μαγνητῶν δυναμοηλεκτρικαὶ μηχαναὶ καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς ἔδωκε τὰς μεγίστας

καὶ σπουδαίας αὐτοῦ ἐφαρμογάς, εἰς τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν κίνησιν, τὴν βιομηχανίαν, μεταλλουργίαν κλ. ‖ *Ἠλεκτρισμὸς ἀτμοσφαιρικός.* Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε πάντοτε ἠλεκτρισμένη καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς οὗτος παρατηρηθεὶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Φραγκλίνου καλεῖται *ἀτμοσφαιρικός*. Καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε ἀνέφελος εἶνε θετικῶς ἠλεκτρισμένη, ὅταν δὲ εἶνε νεφελώδης ἄλλα μὲν νέφη εἶνε θετικῶς ἠλεκτρισμένα ἄλλα δὲ ἀρνητικῶς· ἡ δὲ Γῆ εἶνε ἀρνητικῶς ἠλεκτρισμένη πλὴν σπανίων περιπτώσεων ἐν καιρῷ καταιγίδος, ὅτε τμήματα τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς παρουσιάζουσι θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἡ διαφορὰ δυναμικοῦ μεταξὺ δύο σημείων τῆς ἀτμοσφαίρας εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μέτρου ποικίλλει ἀπὸ ὀλίγων βόλτ εἰς ἀρκετὰς χιλιάδας. Αἱ νεώτεραι ὑποθέσεις ἐξηγοῦσι τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἠλεκτρισμὸν ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἰόντων τῶν ἀερίων, ἅτινα διασπῶνται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὑπεριωδῶν ἀκτίνων τοῦ Ἡλίου· οὕτω ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑπάρχουσι φορτία θετικοῦ καὶ ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἅτινα διαρκῶς ἐξουδετεροῦνται δι' ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων ἢ ἀσθενεστάτων μὴ αἰσθητῶν ἢ καὶ διὰ ἰσχυροτέρων αἰτίνες γίνονται αἰσθηταὶ ἐμμέσως διὰ τοῦ ἀσυρμάτου ἢ καὶ ἔτι ἰσχυρότεραι, ἀποτελοῦσαι τὰς ἀστραπὰς μεταξὺ δύο νεφῶν καὶ τοὺς κεραυνοὺς μεταξὺ νέφους καὶ γῆς. Ἐπακολούθημα τῶν ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων τούτων εἶνε ἡ βροντή.

Ἠλεκτρόδιον. Ἀγωγὸς χρησιμεύων διὰ τὴν διαβίβασιν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἰς ἠλεκτρολύτην ἢ ἀέριον. ‖ Τὰ ἄκρα τῶν πόλων ἠλεκτροπαραγωγοῦ ἢ ἠλεκτρολυτικοῦ στοιχείου ἐμβαπτιζόμενα ἐντὸς ὑγροῦ.

Ἠλεκτροθεραπεία. Ἡ ἐν τῇ ἰατρικῇ χρησιμοποίησις πρὸς θεραπευτικοὺς σκοποὺς καὶ τῶν τριῶν μορφῶν ἠλεκτρισμοῦ (στατικοῦ, γαλβανικοῦ καὶ φαραδικοῦ).

Ἠλεκτροθερμία. Βλ. **διαθερμία.**

Ἠλεκτροκαλλιέργεια. Χρησιμοποίησις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ πρὸς αὔξησιν τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν βλαστικῶν ἱκανοτήτων τῶν φυτῶν διὰ τῆς διοχετεύσεως ἠλεκτρισμοῦ ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ἢ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ δυναμικοῦ ἠλεκτρισμοῦ δι' ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων εἰς τὴν ὑπὲρ τοὺς ἀγροὺς ἀτμόσφαιραν ἢ ἐντὸς τοῦ ἐδάφους δι' εἰδικῶν πρὸς τοῦτο ἐγκαταστάσεων.

Ἠλεκτροκαρδιογράφημα. Διάγραμμα λαμβανόμενον διὰ τοῦ ἠλεκτροκαρδιογράφου.

Ἠλεκτροκαρδιογραφία. Γραφικὴ μέθοδος παραστάσεως τῶν ἠλεκτρικῶν ρευμάτων ἐνεργείας τὰ ὁποῖα παράγονται κατὰ πᾶσαν καρδιακὴν συστολήν.

Ἠλεκτροκαρδιογράφος. Εἶδος γαλβανομέτρου δι' οὗ αὐτομάτως φωτογραφεῖται ἡ ἔντασις τῶν ἠλεκτρικῶν ρευμάτων, ἅτινα παράγονται ἐκ τῶν καρδιακῶν συστολῶν εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος.

Ἠλεκτρόλυσις. Ἀποσύνθεσις συνθέτων οὐσιῶν δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν, τὴν ἠλεκτροχημείαν διὰ τὸν χωρισμὸν τῶν μετάλλων ἐκ τῶν ἐνώσεών των καὶ εἰς τὴν παραγωγὴν χημικῶν ἐνώσεων ὡς εἰς τὴν γαλβανοπλαστικὴν πρὸς ἐπικάλυψιν ἐπιφανειῶν διὰ λεπτῶν μεταλλικῶν στρωμάτων.

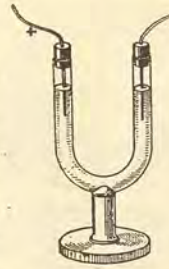

Στοιχειώδης συσκευὴ ἠλεκτρολύσεως (βολτάμετρον)

Ἠλεκτρομαγνήτης. Ὄργανον ἀποτελούμενον ἀπὸ πυρῆνα σιδηροῦν περιβαλλόμενον ἀπὸ πηνίον ἐκ μεμονωμένου σύρματος, δι' οὗ εἶνε δυνατὸν νὰ διαβιβασθῇ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, ὅτε ὁ σιδηροῦς πυρὴν μεταβάλλεται εἰς μαγνήτην καὶ ἀπομαγνητίζεται ὅταν διακοπῇ τὸ ρεῦμα. Χρῆσις τοῦ ἠλεκτρομαγνήτου γίνεται εἰς τὸν τηλέγραφον, τὸ τηλέφωνον, τὸν ἠλεκτρικὸν κώδωνα καὶ διὰ τὴν μετακίνησιν βαρέων σιδηρῶν ἀντικειμένων.

Ἠλεκτρομαγνήτης

Ἤλεκτρον. Ρητίνη κωνοφόρων δένδρων ἐν ἀπολελιθωμένῃ καταστάσει, κν. *κεχριμπάρι*. ‖ Αὐτοφυὲς κρᾶμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου (electrum), ἀπαντῶν ἐν Σιβηρίᾳ, Κολομβίᾳ καὶ παρὰ τὴν Καινιέβεργην. ‖ Παρ' ἀρχαίοις, καὶ μῖγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, εἴτε εὑρισκόμενον φυσικὸν ἐν τοῖς μεταλλείοις, εἴτε παρασκευαζόμενον τεχνικῶς. ‖ *Μέλαν ἤλεκτρον*, ὁ γαγάτης.

Ἠλεκτρόνιον. Τὸ ἐλάχιστον στοιχειῶδες ποσὸν ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ· τὸ ἄτομον τοῦ ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ· ἡ μᾶζα τοῦ ἠλεκτρονίου εἶνε ἐλαχίστη, μικροτέρα τῆς μάζης τοῦ ὑδρογόνου· τὰ ἠλεκτρόνια μετὰ τῶν ἀτόμων τοῦ θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἀποτελοῦσι τὰ χημικὰ ἄτομα· ἠλεκτρόνια ἀποσπώμενα ἐκ τῶν χημικῶν ἀτόμων προκαλοῦσι τὸν ἰονισμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν φόρτισιν τοῦ ἀτόμου μὲ φορτίον θετικόν.

Ἠλεκτρονυξία ἢ **γαλβανονυξία.** Θεραπευτικὴ χρῆσις βελόνης δι' ἧς διαβιβάζεται ἠλεκτρικὸν ρεῦμα.

Ἠλεκτροπληξία. Βίαιος καὶ σφοδρὸς κλονισμὸς τοῦ νευρικοῦ συστήματος (νευροπληξία) κατὰ τὴν διὰ τοῦ σώματος αἰφνιδίαν διοχέτευσιν ἰσχυροῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος (ἐκ τυχαίας ἐπαφῆς πρὸς ἠλεκτροφόρον σύρμα ἢ μηχάνημα) δυνάμενος νὰ παραλύσῃ τὴν καρδίαν μέχρι καὶ θανάτου.

Ἠλεκτροσκόπιον. Ἠλεκτρικὸν ὄργανον χρησιμεῦον διὰ τὴν στατικὴν ἐκτίμησιν διαφορᾶς δυναμικοῦ καὶ τὴν ἀναγνώρισιν στατικοῦ ἠλεκτρικοῦ φορτίου.

Ἠλεκτροστατικὴ μηχανή. Μηχανὴ χρησιμεύουσα εἰς τὴν παραγωγὴν ἠλεκτροστατικῶν φορτίων· τοιαῦται κυρίως μηχαναὶ εἶνε τὸ ἠλεκτροφόρον τοῦ Βόλτα, ἡ μηχανὴ τοῦ Ράμσδεν καὶ ἡ μηχανὴ Οὐΐμσχωρστ, δι' ἧς παράγονται σημαντικαὶ ποσότητες ἠλεκτρισμοῦ.

Ἠλεκτροφόρον τοῦ Βόλτα. Ἡ πρώτη καὶ ἁπλουστέρα ἠλεκτροστατικὴ μηχανή· ἀποτελεῖται ἀπὸ δίσκον ἐκ μονωτικῆς οὐσίας καὶ ἀπὸ μεταλλικὸν δίσκον μὲ μονωτικὴν λαβήν. Διὰ τριβῆς ἠλεκτρίζεται ὁ πρῶτος δίσκος καὶ ἐπ' αὐτοῦ τίθεται ὁ δεύτερος, ὅστις ἠλεκτρίζεται δι' ἐπιδράσεως· ὅταν ἐγγίσωμεν διὰ τοῦ δακτύλου τὸν μεταλλικὸν δίσκον, ἐκρέει τὸ ὁμώνυμον πρὸς τὸν πρῶτον δίσκον φορτίον καὶ ὁ μεταλλικὸς δίσκος φέρει τότε ἠλεκτρισμὸν ἑνὸς μόνον εἴδους.

Ἠλεκτροφυσιολογία. Ἡ μελέτη τῶν φαινομένων, ὧν αἴτιον ἢ ἀποτέλεσμα εἶνε ἡ γένεσις ἠλεκτρισμοῦ ἐν τῷ ζῶντι σώματι.

Ἠλεκτροχημεία. Κλάδος τῆς χημείας ἐξετάζων

τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐπὶ τῶν χημικῶν ἀντιδράσεων· ὁ κλάδος οὗτος τελευταίως ἔτυχεν εὐρυτάτης ἐφαρμογῆς καὶ εἰς τὴν ἀνόργανον καὶ εἰς τὴν ὀργανικὴν χημείαν.

ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα (λατιν. Veni, vidi, vici). Παροιμιώδης φράσις ἐπὶ τάχιστα ἐκτελουμένων ἔργων λεγομένη. Τὰς λέξεις ταύτας ἔγραψε, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ εἰς Ρώμην, ἀγγέλλων τὴν ταχυτάτην καὶ ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τοῦ κατὰ τοῦ Φαρνάκου πολέμου του.

ἡλιαία. Ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, τὸ δικαστήριον τῶν *ἡλιαστῶν*, οὗ μετεῖχον πεντακισχίλιοι πολῖται ὡς δικασταὶ καὶ χίλιοι ὡς ἀναπληρωματικοί. Διηρεῖτο εἰς δέκα τμήματα, ἐδίκαζε δὲ τὰς φονικὰς ὑποθέσεις, ἐκτὸς τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου.

ἡλιακὸν πλέγμα. Νευρικὸν πλέγμα τοῦ συμπαθητικοῦ συστήματος, τὸ κυριώτερον νευρικὸν κέντρον τῆς κοιλίας, τὸ δεχόμενον ὅλας τὰς ἐκ τῶν κοιλιακῶν σπλάγχνων διεγέρσεις καὶ ἀντιδρῶν διὰ νοσηρῶν ἐντόνων συμπτωμάτων (πόνου, ἐμέτων, ἰλίγγου κλ.), τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὸ λεγόμενον *ἡλιακὸν σύνδρομον* (κν. *ἀφαλός*).

ἡλιακὸν φάσμα. Τὸ εἴδωλον τὸ σχηματιζόμενον ἐπί τινος διαφράγματος ὅταν τὸ ἡλιακὸν φῶς διέλθῃ διά τινος πρίσματος· τὸ φάσμα παρατηρεῖται δι' εἰδικῶν ὀργάνων, τῶν φασματοσκοπίων· ἐπ' αὐτοῦ διακρίνονται τὰ ἑπτὰ χρώματα τῆς ἴριδος καὶ πληθὺς μαύρων ραβδώσεων.

ἡλιακὸς κύκλος. Χρονικὴ περίοδος 28 ἐτῶν.

ἡλιάνθεμον. Φυτὸν ἐκ τῶν κιστοειδῶν, οὗ ὑπάρχουσιν 80 εἴδη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ποώδη ἢ φρυγανώδη. Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι 14 εἴδη, ἐν οἷς τὸ κοσμητικὸν *ἡ. τὸ στικτόν*.

ἡλίανθος. Φυτὸν ἐκ τῶν συνθέτων. Ἐκ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ καλλιεργεῖται ἰδίᾳ ἐν Ἑλλάδι *ἡ. ὁ ἐτήσιος*, κν. *ἥλιος*, ὡς κοσμητικὸν καὶ ὡς βιομηχανικόν, διὰ τὰ σπέρματα αὐτοῦ, ἀποδίδοντα ἐδώδιμον ἔλαιον, χρησιμοποιούμενα δὲ καὶ ὡς τροφὴ τῶν πτηνῶν. Τὸ εἶδος *ἡ. τὸ κονδυλόρριζον* καλεῖται καὶ *ψευδοκολοκασία* (βλ.λ.)

Ἡλίας. Προφήτης τοῦ Ἰσραὴλ ζήσας ἐπὶ τοῦ Ἀχαὰβ κατὰ τὸν Θ΄ π.Χ. αἰῶνα, σφοδρὸς ἀντίμαχος τῆς θρησκείας τοῦ Βάαλ. Ἡ δρᾶσίς του ἀναγράφεται ἐν τῇ Π.Δ (Α΄ Βασιλ. ιζ΄-ιθ΄). Ἀνελήφθη κατὰ τὴν Γραφὴν (Β΄ Βασιλ. β,11) εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πυρίνου ἅρματος. Ἑορτὴ 20 Ἰουλίου.

Ἡλίας (*Ἅγιος*). 1) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 259.—2) Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Λευκάδος. Κάτ. 415.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Μεσολογγίου. Κάτ. 335.—4) *Λετρίνων*. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἠλείας. Κάτ. 296.—5) *Πηνείκων*. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἠλείας. Κάτ. 308.

Ἡλίας δὲλ Μέδικο. Ἑβραῖος φιλόσοφος ἐκ Κρήτης, ζήσας τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα, ὁ τελευταῖος ἀντιπρόσωπος τῆς ἑλληνοαραβικῆς φιλοσοφίας, ἣν ἐδίδαξεν ἐν Παδούῃ.

ἡλίασις. Ἡ ἐπὶ τοῦ σώματος ἐπιβλαβὴς ἐπίδρασις τῆς μεγάλης ἡλιακῆς θερμότητος καὶ ἀκτινοβολίας, δυναμένη νὰ προκαλέσῃ ἀπὸ ἐπιπολαίων ἐγκαυμάτων μέχρι συμφορήσεων σπλαγχνικῶν καὶ ζωϊκῆς ἐξαντλήσεως.

Ἠλίζαβεθ (Elizabeth). Π. τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Νέας Ἰερσέης, 16 χλμ. ΝΔ τῆς πόλεως Ἰερσέης. Κάτ. 88.000. Περιλαμβάνει πλῆθος ἐργοστασίων, ἐν οἷς τὸ τῆς ἑταιρείας Στάνδαρτ Ὄϊλ καὶ τῆς ἑταιρείας ραπτομηχανῶν Σίνγερ.

ἡλιθιότης. Σύμφυτος τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν ἐξασθένησις, συνυπάρχουσα συνήθως μετὰ πολλαπλῶν ἀνωμαλιῶν τῆς σωματικῆς διαπλάσεως (στιγμάτων ἐκφυλισμοῦ). Τιμολέων).

ἡλικία. Διάρκεια τῆς ζωῆς ὄντος ἢ πράγματος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ μέχρι δεδομένου τινὸς χρόνου. ‖ Μία οἱαδήποτε περίοδος τῆς ζωῆς, βρεφική, παιδική, ἐφηβική, νεανική, ἀνδρική, γεροντική.

Ἡλιογάβαλος ἢ **Ἐλαγάβαλος.** Ἐπώνυμον τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου Ἀντωνίνου, οὗ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα *Βασιανός*. Ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ τῷ 218 μ.Χ. ὑπὸ τοῦ ἐν Συρίᾳ στρατοῦ, ἐνῷ ἦτο ἱερεὺς τοῦ θεοῦ Ἡλιογαβάλου, ἐξ οὗ ὀνομάσθη. Μεταβὰς εἰς Ρώμην, εἰσήγαγε τὴν ὀργιαστικὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ του. Ἐζησεν ἐν παντοειδεῖ παραλυσίᾳ, παραμελῶν τὸ κράτος, δι' ὃ καὶ ἐμισήθη, ἐξεθρονίσθη καὶ ἐφονεύθη τῷ 222.

Ἡλιογράφος τοῦ Κάμβελ

ἡλιογράφος. Ὄργανον δι' οὗ μετρεῖται ἡ ἡλιοφάνεια· ὁ μᾶλλον γνωστὸς εἶνε *ὁ ἡ. τοῦ Κάμβελ*, ἀποτελούμενος ἐξ ὀγκώδους ὑαλίνης σφαίρας, διὰ τῆς ὁποίας συγκεντροῦνται αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἐπὶ ταινίας ἐκ χαρτονίου, ἐφ' ἧς παράγουσι καύματα ὁσάκις ὁ ἥλιος δὲν καλύπτεται ὑπὸ νεφῶν.

Ἡλιόδωρος. Ὁ σπουδαιότερος τῶν ἀρχαίων μυθιστοριογράφων, ἐξ Ἐμέσης, ζήσας τὸν Γ΄ αἰῶνα μ.Χ. Ἔγραψε τὰ «Κατὰ Θεαγένην καὶ Χαρίκλειαν Αἰθιοπικά».

ἡλιοθεραπεία. Ἡ χρησιμοποίησις τῆς θερμότητος καὶ ἀκτινοβολίας τοῦ Ἡλίου πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν καὶ ἰδίως κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν φυματιώσεων.

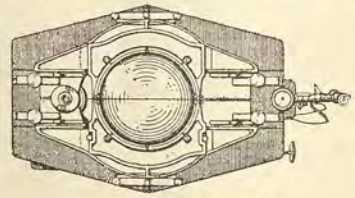

Ἡλιόμετρον τοῦ Ρέφολδ

Ἡλιόκαλη (πρώην *Μορκιοῦ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 262.

Ἡλιόκαστρον (πρώην *Κορακάσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σπετσῶν-Ἐρμιονίδος (Ἀργολιδοκορινθίας). Κάτ. 395.

ἡλιόκαυμα. Ἡ μελάγχρωσις ἢ καὶ ἐπιπόλαιον ἐγκαυμα τοῦ ἀσκεποῦς δέρματος ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἡλίου.

ἡλιολατρία. Λατρεία τοῦ Ἡλίου, ἀσκοῦντος μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Γῆς, ἰδιάζουσα εἰς πλείστους τῶν πρωτογόνων λαῶν, ἐξ ἧς κατ' ἐξέλιξιν παρήχθησαν διάφοροι θρησκεῖαι.

ἡλιόλουτρον. Ἔκθεσις μέρους ἢ ὁλοκλήρου τοῦ σώματος εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν.

ἡλιόμετρον. Ὄργανον ἀστρονομικὸν προωρισμένον διὰ τὴν καταμέτρησιν κυρίως μὲν τοῦ Ἡλίου, ἀλλὰ καὶ ἄλλων σωμάτων. Εἶνε τηλεσκόπιον, οὗτινος ὁ ἀντικειμενικὸς φακὸς χωρίζεται εἰς δύο μέρη.

ἥλιον. Ἓν ἐκ τῶν εὐγενῶν ἀερίων τῶν εὑρισκομένων εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα. Ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ ἀνεκαλύφθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν φωτόσφαιραν τοῦ Ἡλίου διὰ τοῦ φασματοσκοπίου τῷ 1868, βραδύτερον δὲ ἐξηκριβώθη ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς Γῆς εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ τὸ ὀρυκτὸν κλεβεῖτην. Εἶνε ἄέριον ἄχρουν, ἄοσμον, ἄνευ γεύσεως, χημικῶς ἀδρανὲς καὶ τὸ μᾶλλον δυσυγροποίητον τῶν ἀερίων. Ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν πλήρωσιν ἀεροστάτων ἕνεκα τῆς ἐλαφρότητος αὐτοῦ καὶ τοῦ μὴ ἀναφλεξίμου. Ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς ἠλεκτρικοὺς λαμπτῆρας.

Ἡλιόπουλος (Τιμολέων). Νομικός (1856-1932). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, ὑπουργὸς τῆς Δικκαιοσύνης καὶ ἀκαδημαϊκός. Συνέγραψε «Σύστημα τοῦ ἑλληνικοῦ ποινικοῦ Δικαίου».

ἡλίορνις. Πτηνὸν στεγανόπουν τῶν θερμῶν χωρῶν. Χαρακτηρίζεται ἐκ τοῦ μακροῦ, εἰς ὀξὺ ἀπολήγοντος, ράμφους, τῶν μακρῶν πτερύγων καὶ τῆς πλατείας οὐρᾶς. Ἐνδιαιτᾶται παρὰ τοὺς ποταμούς.

ἥλιος. Οὐράνιον σφαιρικὸν σῶμα, περὶ τὸ ὁποῖον κινεῖται ἡ Γῆ καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ πλανῆται. Ἡ ἀκτὶς αὐτοῦ εἶνε 695.500 χλμ. ἢ 109 φορὰς μεγαλυτέρα τῆς γηΐνης, ὁ ὄγκος ἓν ἑκατομμύριον τριακοσίας φορὰς μεγαλύτερος τοῦ γηΐνου, ἡ δὲ μᾶζα 333.432 φορὰς μεγαλυτέρα τῆς γηΐνης. Ἡ ἀπόστασις του ἀπὸ τῆς Γῆς εἶνε 149.500.000 χλμ. Ἡ φωτεινὴ ἐπιφάνεια αὐτοῦ καλεῖται *φωτόσφαιρα*, ἐπ' αὐτῆς δὲ παρατηροῦνται σκοτεινότερα μέρη, αἱ *κηλίδες*, καὶ ἄλλα φωτεινότερα, αἱ *δᾴδες*. Πάντα ταῦτα μετακινοῦνται ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου καὶ ἡ μετακίνησις αὕτη δεικνύει τὴν περιστροφὴν αὐτοῦ περὶ τὸν ἄξονα εἰς διάστημα 25 ἡμερῶν καὶ 8 ὡρῶν. Ἡ ἐμφάνισις τῶν κηλίδων παρουσιάζει αὐξομειώσεις ἀκολουθούσας περίοδον 11 περίπου ἐτῶν· ἡ περίοδος αὕτη συμπίπτει μὲ τὴν περίοδον διαφόρων φαινομένων ἐπὶ τῆς Γῆς, τῶν μαγνητικῶν μεταβολῶν καὶ μαγνητικῶν θυελλῶν. Ὁ Ἥλιος εἶνε διάπυρος μᾶζα εὐρισκομένη εἰς ρευστὴν κατάστασιν καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ αἰωροῦνται στερεὰ σωμάτια ἀποτελοῦντα τὴν φωτόσφαιραν, θερμοκρασίας 6000°· περιβάλλεται δὲ ὑπὸ ἀτμοσφαίρας ἀτμῶν. Ἡ ἄμεσος περὶ τὴν φωτόσφαιραν στιβὰς καλεῖται *ἀπορροφητική*, ἔχει πάχος δεκάδων χιλιομέτρων καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν βαρέων μετάλλων· ὑπερθεν αὐτῆς κεῖται ἡ κυρίως χρωμόσφαιρα, ἔχουσα πάχος περὶ τὰς δέκα τέσσαρας χιλιάδας χιλιομέτρων καὶ θερμοκρασίαν 4000°· ἐν αὐτῇ εὑρίσκονται ἀτμοὶ σιδήρου, ἀσβεστίου, νατρίου, ὑδρογόνου καὶ ὑπερθεν αὐτοῦ ἰονισμένον ἀσβέστιον. Ὑπερθεν τῆς ἀτμοσφαίρας εὑρίσκεται ἡ *στεφάνη* ἢ τὸ *στέμμα*, διάχυτος ὕλη ἐς ἀραιοτάτην κατάστασιν ἀποτελουμένη ἐξ ἠλεκτρισμένων σωματιδίων βαλλομένων ὑπὸ τοῦ Ἡλίου· ἐκ τῆς χρωμοσφαίρας ἐξακοντίζονται εἰς μέγιστον ὕψος αἱ προεξοχαί. Εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Ἡλίου παραμένει σταθερά· ὑπολογίζεται δὲ ὅτι ἡ ἐν τῷ Ἡλίῳ ἐνέργεια εἶνε ἱκανὴ νὰ διατηρήσῃ τὴν θερμοκρασίαν αὐτοῦ ἐπὶ τέσσαρα δισεκατομμύρια ἔτη.

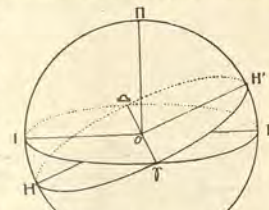

Ἡλιοστάσιον

Π βόρειος πόλος, Ο κέντρον τῆς Γῆς, γ ἐαρινὸν ἰσημερινὸν σημεῖον, Ω φθινοπωρινὸν ἰσημερινὸν σημεῖον Η Η' ἐκλειπτική, Ι Ι' ἰσημερινός

ἡλιοστάσιον. Ἕκαστον τῶν δύο σημείων τῆς ἐκλειπτικῆς τῶν ἰσάκις ἀπεχόντων ἀπὸ τὰ ἰσημερινὰ σημεῖα. Ταῦτα ἀπέχουσι τὴν μεγίστην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ ὅταν ὁ Ἥλιος εὑρίσκεται εἰς αὐτὰ ἔχει τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἀπόκλισιν 23° 27'. Ἐξ αὐτῶν τὸ μὲν καλεῖται *θερινόν*, τὸ δὲ *χειμερινόν*· τὰ ἡλιοστάσια καλοῦνται ἐπίσης *τροπαί*.

ἡλιοστάτης. Ὄργανον ἀστρονομικόν, δι' οὗ αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, παρὰ τὴν φαινομένην κίνησιν τοῦ ἡλίου, προβάλλονται πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον.

ἡλιοτρόπιον. Γένος βοραγινοειδῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν καὶ τῶν εὐκράτων χωρῶν. Φυτὰ ποώδη, φρυγανώδη καὶ θαμνώδη, ὧν τινα κοσμητικά. Ἓξ εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι, πάντα ζιζάνια, κν. *λιόδρομα*, *βρωμόχορτα* ἢ *μελισσόχορτα*. Ἕτερον εἶδος, *ἡ. τὸ περουβιανόν*, καλλιεργεῖται διὰ τὰ εὔοσμα ἄνθη του, ἐξ ὧν ἐξάγεται ἀρωματικὸν ἔλαιον. ‖ Χρωστικὴ οὐσία ἐξαγομένη ἐκ λειχήνων. ‖ Ὄργανον κατάλληλον διὰ τὰς σκοπεύσεις πρὸς λίαν μεμακρυσμένα σημεῖα ἐν ταῖς γεωδαιτικαῖς ἐργασίαις.

Ἡλιοτρόπιον τὸ περουβιανόν

ἡλιοτροπισμός. Ὁ φωτοτροπισμός (βλ.λ.).

Ἡλιούπολις. 1) Ἀρχαία π. τῆς Αἰγύπτου, ἐγγύτατα τῆς σημερινῆς Ματαρίας, προαστίου τοῦ Καΐρου. Ἦτο κυρίως πόλις ἱερατική μὲ περίφημον θεολογικὴν σχολὴν καὶ ναὸν τοῦ Ρᾶ (ἡλίου). Ἐγγὺς αὐτῆς συνήφθη τῷ 1517 ἡ μάχη ἥτις ἔδωκε τὴν Αἴγυπτον εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τῷ 1880 ἑτέρα καθ' ἣν οἱ Γάλλοι ἐνίκησαν τοὺς Τουρκοαιγυπτίους.—2) Ἀρχαία π. τῆς Συρίας, ἡ νῦν *Βααλβέκ*, 65 χλμ. ΒΔ τῆς Δαμασκοῦ. Ἐν αὐτῇ ἐλατρεύετο ὁ Βάαλ (ἥλιος), ναὸς τοῦ ὁποίου σῴζεται ἐν ἐρειπίοις. Σῴζεται καὶ ναὸς τοῦ Βάκχου.

Ἡλιούπολις. Νέα πόλις τῆς Αἰγύπτου, ΒΑ τοῦ Καΐρου. Κάτ. 30.000.

Ἡλιούπολις. Συνοικισμὸς νέος τῆς Ἀττικῆς, ΝΝΔ τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμηττοῦ, ὑπαγόμενος εἰς τὴν κοιν. Ἁγίου Δημητρίου. Κάτ. 569.

ἡλιοφάνεια. Ἡ κατάστασις τοῦ οὐρανοῦ, καθ' ἣν ὁ Ἥλιος δὲν εἶνε κεκαλυμμένος ὑπὸ νεφῶν· μετρεῖται διὰ τοῦ ἡλιογράφου καὶ συνδέεται πρὸς τὴν νέφωσιν.

Ἡλιοχώρι (πρώην *Δοβρίνοβον*). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων.

Ἥλις (πρώην *Παλαιόπολις*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 191.

ἡλόνυξις. Τραυματικὴ βλάβη τῶν ὑπὸ τὸ ὀνυχῶδες τοίχωμα ἱστῶν τῆς ὁπλῆς ἵππου προκαλουμένη ἰδίᾳ ἐκ κακῆς πεταλώσεως.

ἡλοπάτημα. Τραυματισμὸς τοῦ πέλματος ἢ τῆς χελιδόνος τῆς ὁπλῆς τοῦ ἵππου, προξενούμενος ὑπὸ ὀξέων ἢ κοπτερῶν σωμάτων.

ἧλος. Μικρὸν τεμάχιον μετάλλου ἢ ξύλου, αἰχμηρὸν κατὰ τὸ ἓν ἄκρον, μὲ κεφαλὴν δὲ κατὰ τὸ ἄλλο, ἐμπηγνυόμενον διὰ κτυπημάτων σφύρας

πρὸς συγκράτησιν δύο ἢ πλειόνων τεμαχίων ξύλου, μετάλλου κλ., ἢ πρὸς ἀνάρτησιν εἰκόνων κλ. ἀπὸ τοίχου, κν. **καρφί**.

Ἠλύσια Πεδία. Παρ' ἀρχαίοις, τόπος παρὰ τὴν δυτικὴν ἐσχατιὰν τῆς Γῆς, ὅπου οἱ ἥρωες, μεθιστάμενοι ἐκ τοῦ ἄνω κόσμου, ἔζων ἐν ἀναπαύσει, χωρὶς ν' ἀποθάνωσιν, ἐνῷ οἱ πονηροὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὸν Τάρταρον. ‖ Νῦν, ἓν τῶν λαμπροτέρων μεγάρων τῶν Παρισίων, κατοικία τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ τὸ πλησίον αὐτοῦ ἄλσος.

Ἠμαθία. Χώρα τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, ὁ πυρὴν τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους. Ἐξετείνετο μεταξὺ τοῦ Ἁλιάκμονος καὶ τοῦ κάτω Ἀξιοῦ. Ἐν αὐτῇ ἔκειντο αἱ πόλεις Αἰγαί, ἡ ἀρχαιοτέρα μητρόπολις τῆς Μακεδονίας, καὶ Πέλλα, ἡ κατόπιν πρωτεύουσα.

Ἠμαθίας ἐπαρχία (πρώην *Βεροίας*). Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, καταλαμβάνουσα τὸ δυτικώτερον περὶ τὸ Βέρμιον ὄρος τμῆμα τοῦ νομοῦ καὶ ἀριθμοῦσα 54.139 κατ. μὲ δύο πόλεις, τὴν πρωτ. *Βέροιαν* καὶ τὴν Νάουσαν καὶ 29 κοινότητας (χωρία 85). Εἶνε εὐφορωτάτη καὶ πλουσία εἰς ὕδατα, διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς δυνάμεως τῶν ὁποίων ἔχει ἀναπτυχθῆ σημαντικὴ βιομηχανία.

ἡμέρα. Τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ ἡ Γῆ ἐκτελεῖ μίαν αὐτῆς περιστροφὴν περὶ τὸν Ἥλιον, ἀπὸ μεσονυκτίου εἰς μεσονύκτιον ἢ ἀπὸ μεσημβρίας εἰς μεσημβρίαν· ἡ φυσικὴ ἡμέρα εἶνε τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς φαινομένης ἀνατολῆς μέχρι τῆς φαινομένης δύσεως τοῦ Ἡλίου. Διακρίνομεν τὴν *ἀστρικὴν ἡμέραν* μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ἄνω διαβάσεων τοῦ αὐτοῦ ἀπλανοῦς διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τὴν ἀληθῆ *ἡλιακὴν ἡμέραν* μεταξὺ δύο διαδοχικῶν διαβάσεων τοῦ Ἡλίου διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ· πᾶσαι αἱ ἀστρικαὶ ἡμέραι εἶνε ἴσαι, οὐχὶ ὅμως καὶ αἱ ἀληθεῖς ἡλιακαί· *μέση ἡλιακὴ ἡμέρα* εἶνε ἡ μέση διάρκεια τῶν ἀληθῶν ἡμερῶν ἑνὸς ἔτους.

ἡμεραργία. Ὑποχρεωτικὴ ἀργία κατ' ἐργάσιμον ἡμέραν. ‖ Ἀποζημίωσις διαδίκου, μάρτυρος κλ. δι' ἀναγκαστικὴν ἀργίαν.

Ἡμεροβίγλι. Ὄρος κοιν. τῆς ν. Θήρας. Κάτ. 439.

ἡμεροδείκτης. Ἡμερολόγιον περιέχον ἰσάριθμα πρὸς τὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους φύλλα, προσκεκολλημένα πρὸς ἄλληλα κατὰ τὸ ἄνω ἄκρον καὶ κατὰ τὰ δύο πλάγια, ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους ἑκάστου τῶν ὁποίων ἀναγράφονται ἐνδείξεις σχετικαὶ πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος καὶ τοῦ μηνός, τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου τῆς ἡμέρας ἢ ἄλλης ἑορτῆς τὰ ἀστρονομικὰ δεδομένα τῆς ἡμέρας, πληροφορίαι περὶ ἱστορικῶν γεγονότων κλ.

ἡμεροζύμη. Σακχαρομύκης καλλιεργούμενος ἰδιαιτέρως ἐν ζύμῃ καὶ χρησιμοποιούμενος διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ζύθου.

ἡμερολόγιον. Σύστημα μετρήσεως τοῦ χρόνου, διὰ τοῦ καθοριστοῦ τῆς ἐνάρξεως, τῆς διαρκείας καὶ τῶν διαιρέσεων τοῦ ἔτους, κατὰ μονάδας (ἡμέρα, μήν, ἔτος) παρεχομένας ὑπὸ περιοδικῶν οὐρανίων φαινομένων. ‖ Πίναξ ἢ βιβλίον τῶν διαιρέσεων δεδομένου ἔτους, ἐν ᾧ ἀναγράφονται αἱ ἡμέραι ἑκάστου μηνός, σημειουμένης τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὰς ἑβδομάδας, ἐνίοτε περιέχον ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ προγνωστικὰ τοῦ καιροῦ, ὡς καὶ προφητείας περὶ τῶν πολιτικῶν ἢ ἄλλων γεγονότων τοῦ ἔτους· ἐτήσιον δημοσίευμα ὅμοιον πρὸς τὰ ἀνωτέρω, περιέχον, μετὰ τοὺς πίνακας τῶν μηνῶν καὶ ἡμερῶν, ὕλην λογοτεχνικὴν ἢ ἄλλην, ὡς πληροφορίας, στατιστικὰς κλ. ‖ Βιβλίον ἐν ᾧ σημειοῦνται τὰ κυριώτερα γεγονότα τοῦ βίου ἀτόμου τινός· ἐπίσης βιβλίον τηρούμενον εἰς τὰ πλοῖα, ἐν ᾧ σημειοῦνται τὸ διανυθὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν διάστημα, ἡ ταχύτης, πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ φορτίον καὶ πᾶν ἀξιοσημείωτον γεγονὸς τῆς ἡμέρας. Ἐν τῷ ἐμπορίῳ, βιβλίον ἐν ᾧ καταχωρίζονται αἱ πράξεις τοῦ ἐμπόρου κατὰ σειρὰν ἐκτελέσεως καὶ τάξιν χρονολογικήν· βιβλίον ἐν ᾧ σημειοῦνται τὰ πραγμένα, πορεῖαι, πολεμικαὶ πράξεις συντάγματος· ἀνάλογον βιβλίον τηρούμενον ὑπὸ οἱασδήποτε ὑπηρεσίας. ‖ *(Ἱστορ.)* Τὸ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς πλείστοις πεπολιτισμένοις λαοῖς ἡμερολόγιον εἶνε τὸ *νέον ἢ γρηγοριανόν*, ἤτοι τὸ μεταρρυθμισθὲν *παλαιὸν ἢ Ἰουλιανόν*. Τὸ παλαιὸν εἰσαχθὲν ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Ἰουλίου Καίσαρος ἀποτελεῖται ἐκ περιόδου 4 ἐτῶν, ὧν τὰ τρία ἐκ 365 ἡμερῶν, τὸ δὲ ἔμβολιμον τέταρτον ἢ δίσεκτον ἐκ 366 ἡμερῶν. Κατ' αὐτὸ ἡ διάρκεια τοῦ ἔτους εἶνε 365 ἡμέραι καὶ 6 ὡρῶν μεγαλυτέρα τῆς πραγματικῆς κατὰ 11 λ. 12 δ. 55. Κατὰ τὸ νέον ἡμερολόγιον εἰς τὴν περίοδον τετρακοσίων ἐτῶν μόνον τὰ ἐπαιώνια ἔτη, ἤτοι τὰ τελευταῖα τῶν αἰώνων 1600, 1700, 1800 κλ., διαφέρουσιν· ἐξ αὐτῶν μόνον ἓν εἶνε ἔμβολιμον, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα εἶνε ἁπλᾶ. Τὸ νέον ἡμερολόγιον εἰς τὴν καθολικὴν Εὐρώπην εἰσήχθη ἀπὸ τοῦ 1582, εἰς τὴν διαμαρτυρομένην Εὐρώπην ἀπὸ τοῦ 1700 καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1923. Τὸ μουσουλμανικὸν ἡμερολόγιον σύγκειται ἐκ 12 σεληνιακῶν μηνῶν ἀρχομένων ἀπὸ νέας σελήνης, ἡ δὲ ἡμέρα ἄρχεται ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ Ἡλίου. Ἡ ἀρχὴ τῆς χρονολογίας αὐτοῦ εἶνε ἡ Ἔγειρα, 622 μ.Χ. Τὸ ἑβραϊκὸν ἡμερολόγιον σύγκειται ἐκ σεληνιακῶν μηνῶν ἐξ 29 καὶ 30 ἡμερῶν καὶ περιέχει ἔτη κοινὰ 12 μηνῶν καὶ ἔμβολιμα 13 μηνῶν, περιόδου 19 ἐτῶν. Τὰ ἡμερολόγια ταῦτα κυρίως διατηροῦνται διὰ θρησκευτικοὺς μόνον λόγους, ὅπως ἐν Ἑλλάδι διατηρεῖται τὸ Ἰουλιανὸν διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ Πάσχα.

ἡμερομηνία. Ὡρισμένη τις ἡμέρα μηνὸς καὶ ἔτους.

ἡμερομίσθιον. Ἀμοιβὴ ἐργάτου, ἡ καθοριζομένη καθ' ἡμέραν. (Διὰ τὰς ἀμοιβὰς τῶν κατὰ μῆνα ἢ μακροτέρας περιόδους ἀμειβομένων, ὡς καὶ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν χορηγούντων χρησιμοποιοῦμεν τοὺς ὅρους: *μισθός, ἀποζημίωσις, ἀμοιβή, ἀποδοχαί*, εἰ καὶ οἰκονομικῶς ἐμφανίζουσι τὰ αὐτὰ γενικῶς φαινόμενα).

ἡμερονύκτιον. Ὁ εἰκοσιτετράωρος χρόνος ὁ περιλαμβάνων μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα, ἀρχόμενος ἀπὸ 24,0,1′ καὶ τελευτῶν τῇ 24 ὥρᾳ, ἀκριβῶς, μερόνυχτο.

Ἡμεροσκοπεῖον. Ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀποικία, κτίσμα Μασσαλιωτῶν, κατὰ τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Ἱσπανίας, ΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Νάο. Εἶχεν ἱερὸν Ἀρτέμιδος μεγάλως τιμώμενον. Ἐκ τοῦ λατινικοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ὀνόματος, Διάνα, ἐκλήθη *Διάνιον*. Παρ' αὐτὸ ὑπῆρχον μεταλλεῖα σιδήρου.

ἡμεροσκόπος. Παρ' ἀρχαίοις, φρουρὸς ἐν ἡμέρᾳ, ἱστάμενος ἐπὶ ὑψηλοῦ μέρους διὰ νὰ παρακολουθῇ τὰς κινήσεις τῶν ἐχθρῶν καὶ γενικῶς νὰ μεταδίδῃ πᾶσαν παρατηρουμένην ὕποπτον κίνησιν, ὁ *βιγλάτωρ* τῶν Βυζαντινῶν, τὸ *καραούλι* τῶν κλεφτῶν καὶ ἁρματολῶν.

ἡμερότης. Τὸ ἥπιον τοῦ χαρακτῆρος. Ἡ λ. ἀπαντᾷ ὡς τίτλος τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου.

ἡμέρωσις. Τὸ καθιστᾶν τινα ἥμερον, ἡμερώνειν, ἐξημέρωσις. ‖ *(Ἠθικ.)* Ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου διαμόρφωσις, ἀπόδοσις τοῦ ὅρου kultur. Κατὰ διαστολὴν ἀπὸ τοῦ πολιτισμοῦ (civilisation), τοῦ ἐκδηλουμένου ἐν τοῖς μέσοις τῆς συγκοινωνίας καὶ

ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ κοινωνικῇ τάξει, *ἡμέρωσις* εἶνε ἀνωτέρα βαθμὶς τοῦ πολιτισμοῦ συνισταμένη εἰς τὴν τοῦ ὅλου ἀνθρώπου καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἠθικὴν διαμόρφωσιν αὐτοῦ.

ἡμιαναισθησία. Παθολογικὴ κατάστασις καθ' ἣν ἐκλείπει ἡ αἰσθητικότης εἰς τὸ ἕτερον τῶν ἡμιμορίων τοῦ σώματος.

ἡμιανοφία καὶ **ἡμιωπία.** Περιορισμὸς τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου εἰς τὸ ἥμισυ τῆς ἐκτάσεώς του.

ἡμιάρθρωσις. Διάρθρωσις μὲ πολὺ περιωρισμένην εὐκινησίαν.

ἡμιατροφία. Μυϊκὴ ἀτροφία τοῦ ἡμίσεος σώματος ἢ προσώπου.

ἡμιδάκτυλος. Γένος μικρῶν σαυρῶν ἐκ τῶν ἀσκαλαβωτιδῶν, ἐγκατεσπαρμένον εἰς τὰς τροπικὰς καὶ εὐκράτους ζώνας τῶν δύο ἡμισφαιρίων. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ τὸ εἶδος *ἀκροχορδονωτός*, μήκους 10-12 ἑκστμ., ἄνω σαρκόχρουν μετὰ σκοτεινῶν κηλίδων, κατὰ τὴν κοιλίαν ὑπόλευκον, ζῶον νυκτόβιον, τρεφόμενον ἐξ ἐντόμων, σκωλήκων καὶ κοχλιῶν, κν. *σαυιαμίθι* ἢ *μολυντήρι*.

Ἡμιπίθηκος

ἡμίδεσμος. Σύνδεσμος (δέσιμο) σχηματιζόμενος εἰς τὴν ἄκραν σχοινίου, ὅταν αὐτὴ ἀναδιπλωθῇ καὶ στραφεῖσα πέριξ τοῦ αὐτοῦ σχοινίου εἰσαχθῇ εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ διπλοῦ μέρους· κν. **μετζαβόλτα**.

ἡμίεκτον. Μέτρον χωρητικότητος ξηρῶν καρπῶν παρ' ἀρχαίοις, ἴσον πρὸς τὸ δωδέκατον τοῦ μεδίμνου ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ ἑκτέως. ‖ Εἶδος χρυσοῦ ἢ ἠλεκτρίνου νομίσματος παρ' ἀρχαίοις ἰσοδύναμον πρὸς τὸ δωδέκατον τῆς χρυσῆς δραχμῆς.

ἡμιέλυτρον. Ἑκάστη τῶν προσθίων πτερύγων τῶν ἐντόμων, τῶν ἐχουσῶν μόνον τὸ πρὸς τὴν βάσιν τμῆμα αὐτῶν ἐσκληρυμμένον ἐν εἴδει δέρματος, ὡς τοῦ κόρεως τῆς κλίνης.

ἡμίθεος. Παρ' ἀρχαίοις, ὁ ἐκ θεοῦ ἢ θεᾶς καὶ ἀνθρώπου γεγονὼς· μυθικὸς ἥρως.

ἡμικαντόνιον. Ἐν Ἑλβετίᾳ, αὐτόνομον κρατίδιον, σχηματισθὲν διὰ τῆς διαιρέσεως ἀρχικοῦ πλήρους καντονίου.

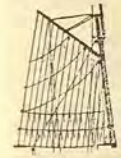

Ἡμιόλιον ἱστίον

ἡμικόμβιον. Ὁ ἥμισυς κόμβος ναυτικῆς ταχύτητος.

ἡμικόριον. Μέτρον χωρητικότητος, 1/2 κόρος.

ἡμίκοσμος. Ὅρος περιληπτικὸς ὑποδηλῶν γυναῖκας ἀμφιβόλου ὑπολήψεως.

ἡμικρανία. Σφοδροτάτη κεφαλαλγία συνήθως περιωρισμένη εἰς τὸ ἥμισυ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπερχομένη κατὰ παροξυσμοὺς διαρκείας 12-24 ὡρῶν μὲ φωτοφοβίαν, ναυτίαν καὶ ἐμέτους, ἄνευ τινὸς ἄλλης διαταραχῆς κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν κρίσεων.

ἡμικύκλιον. Τὸ ἥμισυ τοῦ κύκλου χωριζομένου εἰς δύο ἴσα μέρη διὰ τῆς διαμέτρου.

ἡμιμόριον. Τὸ ἥμισυ πράγματός τινος.

ἡμιολία. Ἱστιοφόρον πλοῖον μετὰ δύο ἱστῶν μικρὸν ἐγκεκλιμένων πρὸς πρύμνην, κν. **γολέττα**.

ἡμιόλιον. Ἓν ὅλον καὶ ἥμισυ ἐπὶ πλέον. ‖ Ἱστίον τραπεζοειδές, κατὰ τὸ διάμηκες ἐπίπεδον τοῦ πλοίου ἐπὶ κέρατος ἀνεδεδεμένον, ὡς ὁ ἐπίδρομος, καὶ ποδούμενον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἄνευ κέρκου κν. **μπούμα** καὶ **γ(κ)λίζα**.

ἡμίονος (ὁ καὶ ἡ). Τὸ ἀπὸ ὄνου καὶ ἵππου ἄρρεν ἢ θῆλυ ζῷον, τὸ *μουλάρι*, χρησιμώτατον διὰ τὴν ἀντοχήν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν βαδίζει εἰς πετρώδεις καὶ ἀποκρήμνους τόπους.

ἡμιπάρθενος. Νεᾶνις ἥτις ἀπώλεσε πάντα τῆς παρθενίας αὐτῆς τὰ χαρίσματα, διετήρησεν ὅμως τὴν ἀκεραιότητα τοῦ παρθενικοῦ αὐτῆς ὑμένος, ἄλλως **μιξοπάρθενος**.

ἡμιπίθηκοι. Τάξις ζώων τασσομένη ἀμέσως μετὰ τοὺς πιθήκους. Οἱ ἡμιπίθηκοι ὁμοιάζουσιν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, τὴν ἐπιτηδειότητα εἰς τὸ ἀναρριχᾶσθαι καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ἄκρων πρὸς τοὺς πιθήκους. Καλοῦνται καὶ **λεμούρια, φάσματα** καὶ **μορμολύκια**. Ὁ ἐγκέφαλός των ἐν τούτοις ἔχει μικροτέραν ἀνάπτυξιν τοῦ τῶν πιθήκων, ὑπάρχουσι δὲ καὶ λεπτομερειακαὶ διαφοραὶ εἰς τὴν μορφήν. Τὸ τρίχωμα εἶνε ἐριῶδες. Ζῶα νυκτόβια, τρεφόμενα διὰ μικρῶν σπονδυλωτῶν, ἐντόμων καὶ φυτῶν διαιτῶνται κυρίως ἐπὶ δένδρων, εὑρίσκονται δὲ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου.

ἡμιπληγία. Κατάργησις τῶν προαιρετικῶν κινήσεων (μυϊκὴ παράλυσις) τοῦ ἑτέρου τῶν ἡμιμορίων τοῦ σώματος ἐκ βλάβης (αἱμορραγίας ἢ μαλακύνσεως) τοῦ ἀντιθέτου πρὸς τὸ παράλυτον μέρος ἐγκεφαλικοῦ ἡμισφαιρίου.

ἡμίπτερα. Τάξις ἐντόμων περιλαμβάνουσα ἐκ τῶν ρυγχωτῶν τὸν κόριν τῆς κλίνης, τοὺς ὑδροκόρεις, τοὺς δενδροκόρεις καὶ ἄλλα τινὰ ἔχοντα ἡμιέλυτρα τὰς προσθίας πτέρυγας.

ἡμισέληνος, κν. **μισοφέγγαρο.** Ἡ Σελήνη ὅταν εὑρίσκεται εἰς μίαν ἐκ τῶν δύο αὐτῆς φάσεων, ἤτοι τὸ πρῶτον ἢ τὸ τελευταῖον τέταρτον. Τὸ γεωμετρικὸν σχῆμα *μηνίσκος*. ‖ Σχῆμα ἐν εἴδει ἡμισελήνου, σύμβολον τῶν μωαμεθανικῶν λαῶν.

ἡμιστηθαῖον. Τοῖχος χρησιμεύων πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κάτω μέρους τοῦ τεταξύλου (κάσσας) τῶν παραθύρων, κν. **ποδιά**.

ἡμιστρόφιον. Ἡ κατὰ ἡμίσειαν στροφὴν ἀμοιβαία ἐμπλοκὴ τῶν ἁλύσεων πλοίου ἀποσαλεύοντος ἐπὶ δύο ἀγκυρῶν, ὅταν τοῦτο, συνεπείᾳ διαδοχικῶν μεταπτώσεων τοῦ ἀνέμου ἢ τῶν ρευμάτων, περιαχθῇ κατὰ πλήρη κύκλον.

Τὰ ἡμισφαίρια τοῦ Μαγδεβούργου

ἡμιστύλιον. Εἶδος παραστάδος ἐχούσης μορφὴν καὶ διακόσμησιν ἡμίσεος κίονος.

ἡμισφαίριον. Τὸ ἥμισυ τῆς σφαίρας· ἡ σφαῖρα διαιρεῖται εἰς δύο ἡμισφαίρια δι' ἐπιπέδου διερχομένου διὰ τοῦ κέντρου αὐτῆς. Ἡ Γῆ διαιρεῖται διὰ τοῦ ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἡμισφαίρια, τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον, καὶ διὰ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν ἡμισφαίριον· ἐὰν ληφθῇ ὡς πρῶτος μεσημβρινὸς ὁ τῆς νήσου Φέρο τῆς δυτικωτάτης τῶν Καναρίων, τὸ

μὲν ἀνατολικὸν ἡμισφαίριον περιλαμβάνει τὰς τρεῖς ἠπείρους, Εὐρώπην, Ἀσίαν καὶ Ἀφρικήν, τὸ δὲ δυτικὸν τὴν Ἀμερικήν. Ἐὰν τὸ ἡμίσυ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς προβληθῇ ἐπὶ ἐπιπέδου τινὸς καὶ ἡ προβολὴ αὕτη καλεῖται ἡμισφαίριον. ‖ *Ἡμισφαίρια Μαγδεβούργου.* Ἡμισφαίρια κοῖλα μετάλλινα προσαρμοζόμενα πρὸς ἄλληλα ἀεροστεγῶς, δι' ὧν ἀποδεικνύεται ἡ πίεσις τῆς ἀτμοσφαίρας· τὸ πείραμα ἐξετελέσθη κατὰ πρῶτον ἐν Μαγδεβούργῳ τῷ 1662.

ἡμίτονον. Ἡμίτονον τόξου εἰς τὸν τριγωνομετρικὸν κύκλον τὸν ἔχοντα ἀκτῖνα ἴσην πρὸς τὴν μονάδα ἡ τῆς ἀντιστοίχου γωνίας του λέγεται τὸ ἄνυσμα τὸ ἔχον ἀρχὴν μὲν τὸν πόδα τῆς καθέτου ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ τόξου ἐπὶ τὴν ἀρχικὴν διάμετρον καὶ πέρας τὸ πέρας τοῦ τόξου· εἶνε ἴσον πρὸς τὸ ἥμισυ τῆς χορδῆς τοῦ διπλασίου τόξου· τὸ ἡμίτονον τοῦ τόξου α σημειοῦται οὕτω: ημ α.

ἡμίφωνον. Τὸ ἀποτελοῦν ἡμίσειαν φωνὴν σύμφωνον: Ἡμίφωνα εἶνε τὰ ὑγρὰ *λ* καὶ *ρ*, τὰ ἔρρινα *μ* καὶ *ν*, τὸ συριστικὸν *σ* καὶ τὰ ἐκ τούτου συγκείμενα διπλᾶ *ζ*, *ξ*, *ψ*.

ἡμιχορεία. Χορειακαὶ κινήσεις τοῦ ἑνὸς ἡμιμορίου τοῦ σώματος.

ἡμιχρόνιον. Τὸ διάλειμμα ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας, τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ὡρισμένου χρόνου διαφόρων ἀγωνιστικῶν παιδιῶν, ἄλλως **μεσόχρονον**.

ἡμίχρυσος. Κρᾶμα χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου ποικιλλουσῶν ἀναλογιῶν, περιέχον ἐνίοτε καὶ μικρὰς ποσότητας ἄλλων μετάλλων (κασσιτέρου, ἀρσενικοῦ κλ.), καλούμενον καὶ **τομβάκ**. Χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν ἐπιτραπεζίων σκευῶν, ὀργάνων φυσικῆς κλ.

ἡμιωβόλιον. Ἥμισυς ὀβολός, ὡς μέτρον βάρους καὶ νόμισμα παρ' ἀρχαίοις.

ἡμιώριον. Ἀμμωτὸν ἐν χρήσει ἐν τῷ ναυτικῷ, οὗ ἕκαστος κῶνος κενοῦται ἐντὸς ἡμισείας ὥρας. Ἐχρησίμευεν ἄλλοτε ἐπὶ τῶν πλοίων διὰ τὰς φυλακάς, κν. **μετζαρόλι**.

ἡνίον. Ἐπιμήκης ἱμὰς ἐκ δέρματος προσδεδεμένος διὰ πόρπης εἰς τὸν ἕνα τῷ στόματι τοῦ ἵππου χαλινόν ἢ παραχαλινίδα καὶ κρατούμενος ὑπὸ τοῦ ἱππέως ἢ τοῦ ἡνιόχου πρὸς ὁδήγησιν τοῦ ἵππου, ἄλλως **ἡνία**, ἢ **ρυτήρ**, κν. **γκέμι**.

Ἡνίοχοι. Εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα λαῶν τοῦ Πόντου, κατὰ τὴν πρὸς τὸν Καύκασον ἀκτὴν τοῦ Εὐξείνου, γείτονες τῶν Ἀχαιῶν, φθάνοντες μέχρι τῆς Διοσκουριάδος, ἑλληνικῆς ἀποικίας.

Ἡνίοχος. Ὁ κρατῶν τὰ ἡνία, ὁδηγῶν τοὺς ἵππους ἁμαξηλάτης. ‖ *Ὁ Ἡνίοχος τῶν Δελφῶν*, περίφημον χάλκινον ἄγαλμα, εὑρεθὲν ἐν Δελφοῖς, ἀφιέρωμα τοῦ Συρακοσίου Πολυζάλου (475 π.Χ.). ‖ Ἰχθὺς ἀκανθοπτερύγιος τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Σῶμα πλευρικῶς πεπιεσμένον, οὐρὰ βραχεῖα. Μῆκος 20-30 ἑκστ. Κρέας εὔγευστον.

Ἡνίοχος. Ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου κείμενος μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν Περσέως, Ταύρου καὶ Διδύμων. Ὁ λαμπρότερος αὐτοῦ ἀστὴρ καλεῖται Αἴξ καὶ παρ' αὐτὸν δύο μικροὶ ἀστέρες Ἐριφοι.

Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς (United States of America, συντομογραφικῶς U.S.A). Ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία τῆς Β. Ἀμερικῆς, τὸ μεγαλύτερον τῶν κρατῶν τοῦ κόσμου εἰς ἔκτασιν μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ὁμοσπονδίαν. Πρὸς Β συνορεύει πρὸς τὸν Καναδᾶν καὶ πρὸς Ν μὲ τὸ Μεξικόν. Ἔχει ἐμβαδὸν 7.839.063 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν 122.755.000 κατ. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ, ἰδίᾳ λόγῳ τῆς μεταναστεύσεως ἐξ Εὐρώπης, ὑπῆρξε καταπληκτική. Τῷ 1790 οἱ κάτοικοι ἀνήρχοντο εἰς 3.900.000, τῷ 1830 εἰς 13.000.000, τῷ 1880 εἰς 50.000.000, τῷ 1900 εἰς 76.000.000 καὶ τῷ 1930 εἰς τὸν ἀνωτέρω σημειούμενον ἀριθμόν. 0,86 τοῦ πληθυσμοῦ ἐγεννήθησαν ἐν τῇ χώρᾳ, οἱ δὲ λοιποὶ κάτοικοι εἶνε μετανάσται εἰς πρώτην γενεάν. Ἐκ τούτων 180.000 ἐγεννήθησαν ἐν Ἑλλάδι, ἄλλοι δὲ Ἕλληνες ζῶσιν ἐν Ἡ. Π. ἐκ δευτέρας ἢ τρίτης γενεᾶς. Οἱ ξένοι γενικῶς πλεονάζουσιν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, πολλοὶ αὐτῶν βραδέως ἀφομοιούμενοι, λόγῳ τοῦ συνεχοῦς πρὸς ὁμοεθνεῖς των συγχρωτισμοῦ. Ἐν τούτοις, πάντες σχεδὸν ἐκμανθάνουσι τὴν κοινὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου, τὴν Ἀγγλικήν. Ἐκ τῶν κατοίκων 10.500.000 εἶνε Μαῦροι, 250.000 Ἰνδοί, 170.000 Ἰάπωνες καὶ Κινέζοι, οἱ δὲ λοιποὶ λευκοί.

Ὁ Ἡνίοχος τῶν Δελφῶν

Αἱ Ἡ. Π. καταλαμβάνουσαι τὸ ἥμισυ τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐκτεινόμεναι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἔχουσι κλῖμα ποικίλλον ἀπὸ τοῦ ψυχροτάτου μέχρι πήξεως τοῦ ὑδραργύρου, εἰς τὰ βόρεια, μέχρι τοῦ θερμοῦ κατὰ τὰ νότια, καὶ ἀπὸ τοῦ ξηροῦ μέχρι τοῦ ὑγροτάτου. Ὀρεσειρὰς ἔχει ἡ χώρα δύο, μακροτάτας, τὰ Ἀππαλάχια, φθάνοντα μέχρι 2000 μ., καὶ τὰς Κορδιλλιέρας, κατὰ τὸ μῆκος τῆς Δ. ἀκτῆς, σχηματιζούσας ἀλύσεις ὑψηλῶν ὀρέων μέχρι 4400 μ., ὧν ἀνατολικώτερα εἶνε τὰ Βραχώδη ὄρη. Μεταξὺ τῶν δύο ὀροσειρῶν ἁπλοῦται ἡ μεγάλη πεδιὰς τοῦ Μισισιπῆ, καταλαμβάνουσα τὸ ἥμισυ τῆς ὅλης χώρας. Ποταμοὺς αἱ Ἡ. Π. ἔχουσι μεγάλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Μισισιπῆς, μέγιστος πάντων, πρῶτος ἐν τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως πλωτοῦ μήκους, καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Μισσούρη, Ὀχάϊο, Ἀρκάνσας καὶ Ἐρυθρός. Ἄλλοι ποταμοὶ μεγάλοι εἶνε οἱ Δελάουαρ, Ποτόμακ, Σαβάννα. Ἅγ. Ἰωάννης, Κολοράδο, Σακραμέντο. Ἅλυσις μεγάλων λιμνῶν χωρίζει εἰς πολλὰ σημεῖα τὰς Ἡ. Π. ἀπὸ τοῦ πρὸς Β αὐτοῦ Καναδᾶ. Αἱ λίμναι αὗται εἶνε αἱ Ὀντάριο, Ἦρι, Ὑοῦρον, Μισιγὰν καὶ Ἄνω Λίμνη. Εἰς τὰ Ἀνατολικὰ τῆς χώρας ὑπάρχουσιν ἐπίσης χιλιάδες μικρῶν λιμνῶν, δέκα δὲ χιλιάδες ἐν τῇ πολιτείᾳ Μιννεσότα.

Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶνε μέγιστος. Τὸ ὑπέδαφος ἐγκλείει πλούσια στρώματα γαιάνθρακος, σιδήρου καὶ εὐγενῶν μετάλλων, ἐπίσης δὲ πηγὰς πετρελαίου. Μεγάλη εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας, ἡ δὲ πρόσοδος τῆς βιομηχανίας καταπληκτική. Κατὰ τὰ τελευταῖα, ἐν τούτοις, ἔτη παρετηρήθη πλεονασμὸς ἐργατικῶν χωρῶν. Ὁ ἐμπορικὸς στόλος, 17.000.000 τόννων, εἶνε ὁ δεύτερος τοῦ κόσμου. Ἡ ὁμοσπονδία περιλαμβάνει 48 πολιτείας, ἑκάστη τῶν ὁποίων εἶνε αὐτοδιοίκητος δημοκρατία, ἐκχωρήσασα ὡρισμένα δικαιώματα αὐτῆς εἰς τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν καὶ τὰς ὁμοσπονδιακὰς βουλάς. Ὁ πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας ἐκλέγεται ἐμμέσως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἔχει δὲ εὐρυτάτην δικαιοδοσίαν, κατ' οὐσίαν ἀρχηγὸς τοῦ κράτους καὶ πρωθυπουργός, διορίζων τοὺς ὑπουργούς του καὶ μὴ ὑποκείμενος εἰς τὰς θελήσεις τῆς πλειοψηφίας τῶν βουλῶν. Αὗται εἶνε δύο, ἐξ ὧν ἡ μὲν κάτω, λεγομένη τῶν Ἀντιπροσώπων, ἐκπροσωπεῖ ἀπ' εὐθείας τὸν λαόν, ἐκλεγομένη κατὰ διετίαν καὶ κατὰ περιφερείας, ὧν ἑκάστη ἀναδεικνύει ἕνα βουλευτὴν ἐπὶ 200.000 κατοίκων, ἡ δὲ ἄνω, ἡ Γερουσία, ἐκπροσωπεῖ τὰς πολιτείας, ὧν ἑκάστη, ἀδιαφόρως πληθυσμοῦ, ἐκλέγει δύο γερουσιαστάς.

Ἐκ τῶν πολιτειῶν, αἱ δεκατρεῖς, Βιργινία, Βόρειος Καρολίνα, Γεωργία, Δέλαουαρ, Κοννέτικωτ, Μαίρυλανδ, Μασσαχουσέττη, Νέα Ἱερσέη, Νέον Χάμψιρ, Νότιος Καρολίνα, Πενσυλβανία καὶ Ῥὸδ Ἄϊλανδ, πρῶται ἀπετέλεσαν τὴν Ὁμοσπονδίαν ἀπὸ τοῦ 1788, αἱ δὲ κατωτέρω ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν προσαρτηθεισῶν βραδύτερον χωρῶν: Ἀϊδάχο, Ἀϊόβα, Ἀλαβάμα, Ἀρκάνσας, Βέρμουτ, Βόρειος Δακότα, Δυτικὴ Βιργινία, Ἰλινόϊς, Ἰούτα, Καλιφορνία, Κάνσας, Κεντῶκυ, Κολοράδο, Λουϊζιάνα, Μαίν, Μιννεσότα, Μισιγάν, Μισισιπῆ, Μισσούρη, Μοντάνα, Νεβάδα, Νεβράσκα, Νέον Μεξικόν, Νότιος Δακότα, Ὀχάϊο, Ὀκλαχόμα, Ὄρεγον, Οὐαϊόμιγ, Οὐάσιγκτων, Οὐϊσκόνσιν, Τένεσση, Τέξας, Φλώριδα. Ἡ Ὁμοσπονδία περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ διαμέρισμα τῆς Κολομβίας, ἐν ᾧ ἡ πρωτεύουσα *Οὐάσιγκτον*. Αἱ Ἡ.Π. κατέχουσι καὶ κυβερνῶσιν ὡς διαμερίσματα αὐτῶν τὴν Ἀλάσκαν, ἀγορασθεῖσαν παρὰ τῆς Ρωσίας τῷ 1867, καὶ τὸ πολύνησον Χαβάϊ ἐν τῷ Εἰρηνικῷ, προσαρτηθὲν τῷ 1893, ἐπίσης δὲ ἐκ τῶν Ἀντιλλῶν τὸ Πορτορίκο, ἀπολαῦον περιωρισμένης αὐτονομίας, τὰς νήσους τῶν Παρθένων, ἐπίσης ἐν τῇ θαλάσσῃ τῶν Ἀντιλλῶν τὰς νήσους Κόρν, ἀγορασθεῖσας παρὰ τῆς Νικαράγουας, ἐφ' ἧς ὁλοκλήρου ἀσκοῦσιν εἶδος προστασίας μὴ καθοριζομένης διὰ συνθηκῶν, καὶ ζώνην περὶ τὴν διώρυγα τοῦ Παναμᾶ. Ἐν τῷ Εἰρηνικῷ κατέχουσιν ὡς κτῆσιν τὰς Σαμόας νήσους καὶ τὴν νῆσον Γουὰμ ἐκ τῶν Μαριανῶν, ἐπίσης δὲ τὰς Φιλιππίνας, παραχωρηθείσας ὑπὸ τῆς Ἱσπανίας, ἀπολαυούσας δὲ εὐρείας αὐτονομίας, προοιμιαστικῆς τῆς μελλούσης νὰ παραχωρηθῇ ἀνεξαρτησίας. Τέλος ἀσκοῦσι τυπικὴν προστασίαν ἐπὶ τῆς Κούβας, οὐσιαστικὴν δὲ προστασίαν ἐπὶ τῶν δύο δημοκρατιῶν τῆς νήσου Ἀϊτῆς.

Θυρεὸς Ἡνωμένων Πολιτειῶν

Ὁ στρατὸς εἶνε σχετικῶς μικρός, ὅσος ἀρκεῖ διὰ τὴν φρούρησιν τῶν πρὸς τὸ Μεξικὸν συνόρων καὶ τῶν ἀκτῶν, καθότι τὰ σύνορα πρὸς τὸν Καναδᾶν μένουσιν ἀφρούρητα. Ἡ ἐν ὅλῳ δύναμίς του ἀνέρχεται εἰς 1.370.000 ὁπλίτας καὶ ἀξιωματικούς, ὧν 400.000 εἰς τὰ διαμερίσματα καὶ τὰς κτήσεις. Κυρία ἀμυντικὴ δύναμις τῶν Ἡ.Π. εἶνε ὁ στόλος, ἴσος πρὸς τὸν ἀγγλικόν.

Ἱστορία. Πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως Εὐρωπαίων εἰς τὰς χώρας αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσιν νῦν τὰς Ἡ.Π. ἡ ἀπέραντος αὕτη ἔκτασις κατῳκεῖτο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ φυλῶν Ἐρυθροδέρμων, αἱ ὁποῖαι εἰς πολιτισμὸν ὑπελείποντο μεγάλως τῶν κατοικουσῶν τὴν Κεντρικὴν καὶ τὴν Ν. Ἀφρικήν. Οἱ Ἐρυθρόδερμοι, μετὰ τῶν ὁποίων δὲν ἀνεμίγνυσαν οἱ λευκοί, ὡς ἐγένετο εἰς ἄλλα μέρη τῆς ἠπείρου, ἐξωντώθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον, ὀλιγάριθμοι δέ τινες φυλαὶ αὐτῶν ὑπολειπόμεναι περιωρίσθησαν εἰς εἰδικὰς δι' αὐτὰς ὁρισθείσας περιοχάς.

Πρῶτοι ἄποικοι ὑπῆρξαν Ἱσπανοί, ἐγκατασταθέντες (1536) εἰς Φλωρίδα, καὶ μετ' αὐτοὺς Γάλλοι κατελθόντες ἐκ Καναδᾶ καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰσχωρήσαντες εἰς τὰς κοιλάδας μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Αἱ ἐγκαταστάσεις ὅμως αὗται ἀπώλεσαν τὸν χαρακτῆρά των μετὰ τὴν προσάρτησίν των ὑπὸ τῶν Ἡ.Π. Αἱ πρῶται ἀγγλικαὶ ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι καὶ ἀπετέλεσαν ἐν τοῖς ὕστερον τὸν πυρῆνα τῆς Ὁμοσπονδίας, ἱδρύθησαν τὸν ΙΖ' αἰῶνα παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐν Βιργινίᾳ καὶ ταῖς παρακειμέναις χώραις. Νέαι ἀποικίαι ἱδρύθησαν μετ' αὐτάς, πᾶσαι δὲ προήχθησαν καὶ ὠργανώθησαν εἰς δεκατρεῖς ὁμοσπονδίας ἀποικιακῶν συνοικισμῶν. Ὅτε τῷ 1765 ἐψηφίσθη ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν βουλῶν ἡ ἐπιβολὴ φορολογίας εἰς αὐτούς, ἐσημειώθη ἀντίδρασις. Ὅτε δὲ ἡ Ἀγγλία ἔστειλεν εἰς Ἀμερικὴν νέα στρατεύματα, αἱ ἀποικίαι ὠργανώθησαν δι' ἅμυναν. Αἱ πρῶται συγκρούσεις ἐγένοντο τῷ 1775, ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις ἐκηρύχθη ἐπισήμως τὸ ἑπόμενον ἔτος, ὅτε καὶ ἐγένετο ἡ διακήρυξις τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ὅστις ἦτο ἡ ἀπόκτησις τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας. Ὁ ἀγὼν διήρκεσε μέχρι τοῦ 1782, ὅτε παρεδόθησαν καὶ αἱ τελευταῖαι ἐν τῇ χώρᾳ ἀγγλικαὶ φρουραί, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ἡ Ἀγγλία, διὰ συνθήκης ὑπογραφείσης ἐν Παρισίοις ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν δεκατριῶν ἀποικιῶν, αἵτινες ἀνεκηρύχθησαν κράτη αὐτοτελῆ καὶ ἀπετέλεσαν ὁμοσπονδίαν. Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς τῆς ὁμοσπονδίας ὑπῆρξαν δύσκολα, διότι ἕκαστον τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν κρατῶν (πολιτειῶν) εἶχετο ζηλοτύπως τῆς αὐτοτελείας του. Τέλος, αἱ πολιτεῖαι ἐπείσθησαν νὰ παραιτηθῶσι μέρους τῶν δικαιωμάτων των ὑπὲρ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως. Ἡ πρώτη αὔξησις τοῦ ἐδάφους ἐγένετο τῷ 1803, ὅτε αἱ Η.Π. ἠγόρασαν παρὰ τῆς Γαλλίας μεγάλην ἔκτασιν, ἀπὸ τοῦ Καναδᾶ μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, τὴν Λουϊζιάναν, ἴσην πρὸ τὴν ὅλην ὁμοσπονδίαν. Πόλεμος πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἐκραγεὶς τῷ 1812 ἐτερματίσθη τῷ 1814 ἄνευ μεταβολῆς τοῦ καθεστῶτος. Τῷ 1819 ἠγοράσθη παρὰ τῆς Ἱσπανίας ἡ Φλώριδα. Ἡ εἰσδοχὴ νέων πολιτειῶν, ἐφ' ὅσον ὀργανοῦνται αἱ προσκτώμεναι χῶραι, κατέστη κανών, τῷ 1821 δὲ αἱ πολιτεῖαι ἀνήρχοντο εἰς εἰκοσιτρεῖς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην αἱ ἐν τῇ Κεντρικῇ καὶ τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ ἱσπανικαὶ ἀποικίαι ἐκήρυττον τὴν ἐπανάστασιν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, ἡ δὲ ἐν Εὐρώπῃ Ἱερὰ Συμμαχία ἀπεφάσισε κατ' ἀρχὴν τὴν ἐπέμβασιν ὑπὲρ τῶν ἱσπανικῶν δικαιωμάτων. Τῷ 1823 ὁ πρόεδρος τῶν Ἡ.Π. Μόνρο, διὰ νὰ ματαιώσῃ τὴν ἐπέμβασιν, ἐκήρυξε τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομά του καταστὰν γνωστὸν δόγμα, καθ' ὃ αἱ Ἡ.Π. θὰ ἐθεώρουν ὡς πρᾶξιν ἐχθρικὴν πᾶσαν ἀνάμιξιν εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν ἤπειρον. Ἡ ἐπέμβασις ὄντως ἐματαιώθη. Τῷ 1836 ἐκ συνοριακῶν διαφορῶν πρὸς τὸ Μεξικὸν προεκλήθη πόλεμος, αἱ δὲ Ἡ.Π., νικήτριαι, ἀφήρεσαν ἀπὸ τοῦ Μεξικοῦ εὐρυτάτας ἐκτάσεις, φθάσασαι μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἀλλ' εἶχεν ἤδη ἀρχίσει εἰς τὰς βορείους πολιτείας ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν μαύρων δούλων. Αἱ νότιοι πολιτεῖαι, ὅπου οἱ μαῦροι ἦσαν πολλοί, χρησιμοποιούμενοι διὰ τὰς καλλιεργείας, ἀντετάχθησαν, ἡ διαφορὰ δὲ ὠξύνθη καὶ τῷ 1861 ἠρχισεν ἐμφύλιος πόλεμος, ἐξακολουθήσας μέχρι τοῦ 1863 καὶ ἀπολήξας εἰς τὴν ἧτταν τῶν νοτίων. Κατ' αὐτὸν 700.000 ἄνθρωποι ἐχάθησαν, αἱ δὲ ζημίαι εἰς περιουσίας ὑπῆρξαν ἀνυπολόγιστοι. Ἐκτοτε αἱ Ἡ.Π. ἔζησαν ἐν εἰρήνῃ, συνεχῶς προαγόμεναι, μέχρι τοῦ 1893, ὅτε συνεπείᾳ ἐπεμβάσεως τῶν Ἡ.Π. ὑπὲρ τῆς ἐνεπαναστάσει διατελούσης

Κούβας, προεκλήθη πόλεμος πρὸς τὴν Ἱσπανίαν, ἀπολήξας εἰς τὴν ἧτταν τῆς τελευταίας. Κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, αἱ Η.Π. ἔμειναν οὐδέτεραι, ἀλλὰ τῷ 1917, μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Γερμανίας κήρυξιν τοῦ ἀτέγκτου ὑποβρυχίου πολέμου, ἐπενέβησαν κατ' αὐτῆς, ἡ δὲ ἐπέμβασίς της ἔσχεν ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' αἱ Η. Π., μολονότι ὁ πρόεδρος αὐτῶν Οὐίλσων ἔσχε τὴν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὸ περὶ τῆς ὁποίας σύμφωνον περιελήφθη εἰς τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης, δὲν μετέσχον τῆς Κοινωνίας ταύτης, πρὸς τὴν ὁποίαν ἁπλῶς συνεργάζονται ἐκάστοτε.

Ἤπαρ. Ἀδενῶδες καὶ ὀγκωδέστατον σπλάγχνον κείμενον πρὸς τὴν ἄνω δεξιὰν γωνίαν τῆς κοιλιακῆς κοιλότητος ὑπὸ τὸ διάφραγμα καὶ ἔχον πλουσιωτάτην κυκλοφορίαν. Πλὴν τοῦ τροφοδοτοῦντος αὐτὸ ἀρτηριακοῦ αἵματος δέχεται καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἐντέρου προερχόμενον καὶ πλῆρες θρεπτικῶν συστατικῶν αἷμα διὰ τῆς πυλαίας φλεβός. Λειτουργίαι τοῦ ἥπατος ζωτικώτατα εἶνε ἡ ἔκκρισις τῆς χολῆς (βλ.λ.), ἡ μετατροπὴ τῶν ὑδατανθράκων εἰς γλυκογόνον, ὁ σχηματισμὸς οὐρίας (βλ.λ.), ἡ ἀντιτοξικὴ ἐνέργεια κατὰ τῶν δηλητηρίων καὶ τοξινῶν τῶν ἐκ τοῦ ἐντέρου προσαγομένων, ἡ καταστροφὴ τῶν ἐφθαρμένων ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων κλ.

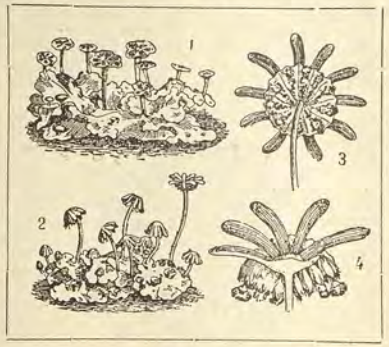

Ἡπατικά

1 ἄρρεν, 2 θήλυ, 3 θήλυς πέτασος πλήρης, 4 κατὰ μῆκος τομὴ τοῦ πετάσου

Ἡπατέλαιον. Τὸ μουρουνέλαιον (βλ.λ.).

Ἡπατικά. Τάξις βρυοφύτων, περιλαμβάνουσα φυτὰ ζῶντα εἰς μέρη ὑγρά, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τῶν φλοιῶν, τῶν τοίχων κλ., μὲ φύλλα ψευδῆ, ἄνευ νευρώσεων καὶ ριζοειδῆ μονοκύτταρα.

Ἡπατοπάθεια. Γενικῶς, πάθησις ἢ νοσηρὰ κατάστασις τοῦ ἥπατος.

Ἡπάτωσις. Παθολογικὴ ἀλλοίωσις ἢ πύκνωσις τοῦ πνεύμονος κατὰ τὴν πνευμονίαν, ἐμφανίζουσα τὴν ὄψιν ἡπατικῆς οὐσίας.

Ἤπειρος (ἄπειρος, ἐνν. *γῆ*). Ἡ στερεὰ γῆ, κατ' ἀντίθ. πρὸς τὴν θάλασσαν. ‖ Μία τῶν πέντε μεγάλων διαιρέσεων τῆς Γῆς (Εὐρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Ἀμερικὴ καὶ Αὐστραλία) περιλαμβάνουσα τὴν στερεὰν καὶ τὰς παρ' αὐτὴν νήσους καὶ τὰς ἐσωτερικὰς θαλάσσας.

Ἤπειρος. Χώρα τῆς Ἑλλάδος, καταλαμβάνουσα τὸ ΒΔ. τμῆμα αὐτῆς ἀπὸ τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων πρὸς Β μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ πρὸς Ν, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους πρὸς Δ μέχρι τῶν κορυφογραμμῶν τῆς Πίνδου πρὸς Α. Ὀρεινὴ κυρίως, διασχίζεται ὑπὸ μακρῶν ὀροσειρῶν (Κεραύνια, Τόμαρος, Τύμφη, Λάκμων) παραλλήλων πρὸς τὴν ἀκτὴν καὶ τὴν Πίνδον καὶ διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν (Ἀῶος, Δρῦνος, Πολυάνθης, Θύαμις, Ἀχέρων, Κωκυτός, Λοῦρος, Ἀραχθος). Λίμνας ἔχει τὴν Παμβώτιδα (Ἰωαννίνων), τὴν τῆς Λαψίστης κλ. Ἕνεκα τῶν ἀφθόνων ὑδάτων ἡ ὑγρότης τῆς χώρας εἶνε ὑψηλή (Ἰωάννινα 130 ἔναντι 41 Ἀθῆναι). Ἔχει πλούσια δάση, δι' ὃ καὶ λίαν ἀνεπτυγμένη εἶνε ἡ κτηνοτροφία. Διοικητικῶς ἡ Ἤπειρος ἀποτελεῖ ἰδίαν Γενικὴν Διοίκησιν μὲ ἕδραν τὰ Ἰωάννινα, διαιρεῖται δὲ εἰς τοὺς νομοὺς Ἰωαννίνων, Πρεβέζης καὶ Ἄρτης μὲ συνολικὸν ἐμβαδὸν 7835 περίπου τ.χλμ. καὶ 212.634 κατ.

Ἱστορία. Ἡ Ἤπειρος ἀπομεμονωμένη λόγῳ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνιῶν ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, παρέμεινε μακρὰν τοῦ κλασσικοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ δὲ ἱστορία της ἀρχίζει μόλις ἀπὸ τοῦ Δ΄ αἰῶνος π.Χ., ὅτε ἀναφέρονται ἐπικρατοῦντες τῶν ἄλλων αὐτόθι φύλων οἱ Μολοσσοί, δώσαντες ἐπὶ μακρὸν τὸ ὄνομά των εἰς τὴν χώραν, *Μολοσσίαν* κληθεῖσαν καὶ ἀποτελέσασαν ὁμοσπονδίαν ὑπὸ μακεδονικὴν ἐπιρροήν. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἱστορία αὐτῆς, λόγῳ καὶ τῆς μὴ ἐκτελέσεως συστηματικῶν ἀνασκαφῶν, παραμένει σκοτεινή. Ἀπὸ τοῦ 296 π.Χ., γενομένου βασιλέως αὐτῆς τοῦ Πύρρου ἡ χώρα ἀνεπτύχθη εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς δύναμιν καὶ ἀκμήν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ τοῦ διαδόχου του Ἀλεξάνδρου τοῦ Β΄ ἡ μοναρχία κατέπεσε καὶ κατελύθη τῷ 234 ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐγκαθιδρύσαντος Δημοκρατίαν, κυβερνωμένην ὑπὸ τριῶν στρατηγῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν Μολοσσῶν, Χαόνων καὶ Θεσπρωτῶν. Ἀλλὰ ἡ ἠπειρωτικὴ αὕτη δημοκρατία, ὡς ἐκ τῶν χρόνων καθ' οὓς συνέστη, δὲν ἔλαβεν ἀνάπτυξιν. Κατὰ τοὺς μεταξὺ Μακεδόνων καὶ Ρωμαίων πολέμους ἐπὶ Φιλίππου Ε΄, καὶ μετέπειτα ἐπὶ Περσέως, οἱ Ἠπειρῶται ταχθέντες μετὰ τῶν Μακεδόνων ἐγνώρισαν, μετὰ τὴν ἐν Πίδνῃ μάχην καὶ τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλείου τῶν Μακεδόνων (168 π.Χ.), μεγίστας καταστροφάς, διότι οἱ Ρωμαῖοι, ἐκδικούμενοι καὶ τὸν κατὰ τῆς Ἰταλίας στρατεύσαντα Πύρρον, ἀπεφάσισαν καὶ ἐξετέλεσαν τελείαν ἐξόντωσιν 70 πόλεων, τῶν κυριωτέρων τῆς χώρας, πωλήσαντες καὶ ὡς δούλους 150.000 ἀνθρώπων. Ἔκτοτε ἡ χώρα ἐβυθίσθη εἰς τελείαν παρακμήν. Χασματώδης εἶνε ἡ μετὰ ταῦτα καὶ μέχρι τοῦ Ι΄ αἰῶνος ἱστορία της. Φαίνεται μόνον ὅτι βραδέως ὁ Χριστιανισμὸς ἐπεκράτησεν εἰς τὴν χώραν, ὅπου καὶ κατὰ τὸν ΣΤ΄ ἔτι αἰῶνα μ.Χ. ἐλειτούργει τὸ τῆς Δωδώνης μαντεῖον. Κατὰ τὸν Ι αἰῶνα οἱ Βούλγαροι ὑπὸ τὸν ἰσχυρὸν αὐτῶν τσάρον Συμεών, καὶ μετέπειτα πολλὰς ἐνήργησαν κατὰ τῆς χώρας ἐπιδρομὰς καὶ δηώσεις, κατέλαβον δὲ καὶ πόλεις αὐτῆς, μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας ὑποκύψαντες εἰς τὸ Βυζάντιον. Ὀλίγον ἔπειτα, ἐπὶ τῶν μακροχρονίων μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Νορμαννῶν καὶ μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204) πολέμων, ἡ Ἤπειρος, καὶ δὴ ἡ περὶ τὸ Δυρράχιον χώρα, ὑπῆρξε πεδίον σκληρῶν ἀγώνων. Κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν Λατίνων γενομένην τότε διανομὴν τῶν Βυζαντινῶν χωρῶν ἡ Ἤπειρος ἐκληρώθη εἰς τοὺς Ἐνετούς, πλὴν ὁ Μιχαὴλ ὁ Α΄ Ἄγγελος Κομνηνὸς Δούκας, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ὀξύς, κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ αὐτὴν κράτος αὐτοτελές, τὸ κληθὲν Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου, μὲ πρωτ. ἀρχικῶς τὴν Ἄρταν καὶ εἶτα, μετὰ τὴν ἐπέκτασίν του ἐπὶ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης τὴν Θεσσαλονίκην. Τῷ 1230, νικηθέντος

ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

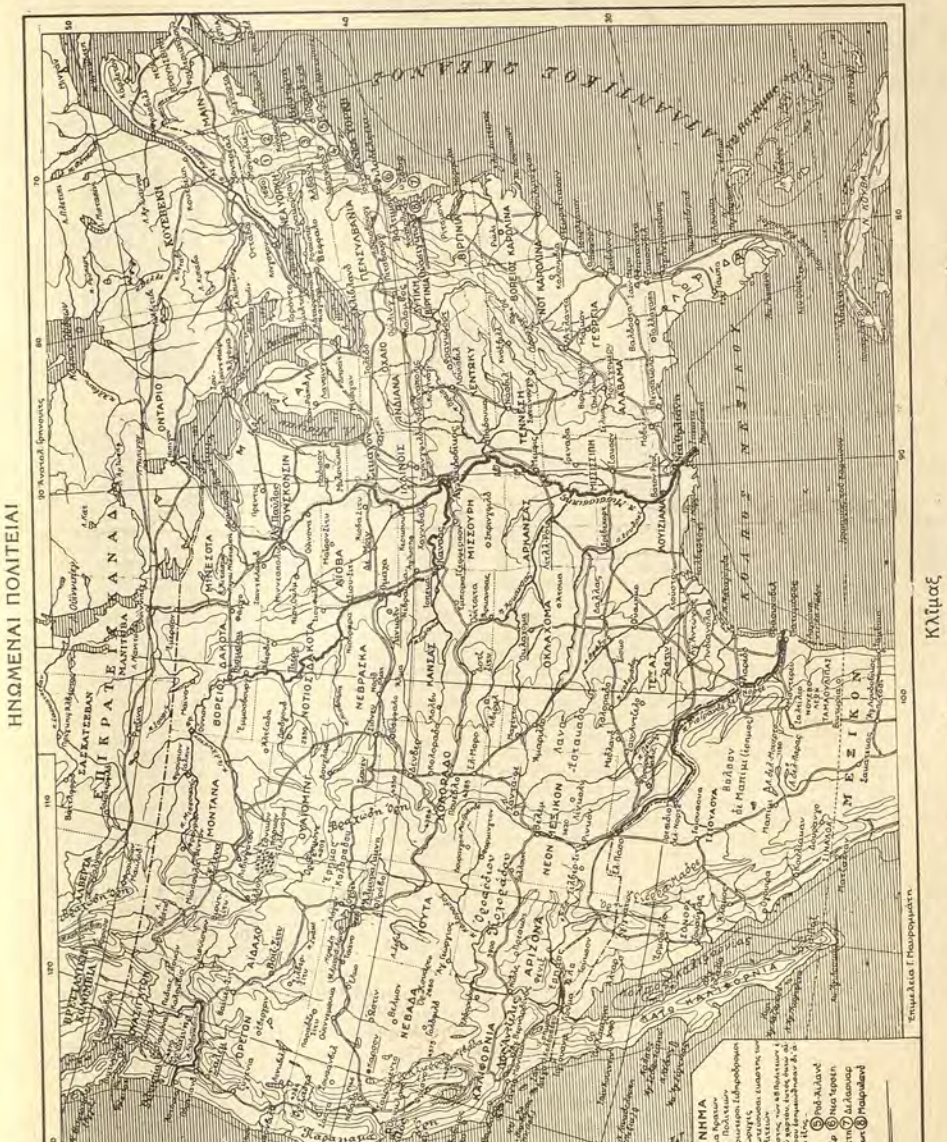

Ἥρα

1 Φαρνέσιος Ἥρα (*Μουσεῖον Νεαπόλεως*) 2 Ἥρα καὶ Ἡρακλῆς 3 Φαρνέσιος Ἥρα (*Μουσεῖον Νεαπόλεως*) 4 χαλκοῦν ἄγαλμα Ἥρας εὑρεθὲν ἐν Πομπηΐᾳ 5 Βαρβερίνειος Ἥρα 6 Ἥρα ἐπὶ τετραδράχμου τῆς πόλεως Ἐλαίας 7 Ἥρα ἐπὶ νομίσματος τοῦ Ἄργους 8 κολοσσιαία προτομὴ Ἥρας τοῦ Λουδοβίσι 9 Ἥρα ἐπὶ νομίσματος τοῦ Ἄργους 10 Ἥρα Λακινίας ἐκ Κροτωνίου νομίσματος 11 Ἥρα ἐπὶ νομίσματος τῆς Ἤλιδος

κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τοῦ νέου δεσπότου Θεοδώρου Ἀγγέλου, τὸ Δεσποτᾶτον διεμελίσθη καὶ ἱδρύθη νέον ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Β' Ἀγγέλου. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἡ Ἤ. ἀπώλεσε τὴν ἀνεξαρτησίαν της περιελθοῦσα ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Βενετούς, τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως, τοὺς Σέρβους ὑπὸ τὸν Δουσάν, τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ τέλος (1450) τοὺς Τούρκους. Ἀρχομένου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος οἱ Ἠπειρῶται ἐπανεστάτησαν ὑποκινούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Τρίκκης Διονυσίου, τοῦ ἐπικληθέντος Σκυλοσόφου, ἀλλ' ἡ ἐξέγερσίς των κατεπνίγη καὶ σφαγαὶ καὶ δηώσεις ἐπηκολούθησαν καθ' ὅλην τὴν Χριστιανικὴν Ἤ. Ἀπὸ τοῦ 1788 ἐπιβάλλεται ὡς τοπάρχης Ἰωαννίνων ὁ Ἀλῆ πασᾶς Τεπελενλῆς (βλ.λ.) καὶ κυριαρχεῖ τῆς χώρας ὡς ἀπόλυτος ἡγεμὼν αὐτῆς μέχρι τοῦ φόνου του τῷ 1821. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἡ Ἤ. δὲν ἠδυνήθη νὰ μετάσχῃ καὶ ἔμεινεν ἐκτὸς τῶν συνόρων τοῦ ἱδρυθέντος Κράτους, τμήματος αὐτῆς, τοῦ τῆς Ἄρτης μὲ σύνορον τὸν Ἄραχθον, δοθέντος εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, τοῦ ὑπολοίπου ἀπελευθερωθέντος κατόπιν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου (1912-1913).

Ἤρα. Ἡ μεγίστη τῶν θεαινῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πανθέου, ἀδελφὴ καὶ σύζυγος τοῦ Διός, ταυτιζομένη μετὰ τῆς Juno τῶν Ρωμαίων, βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ καὶ προστάτις τοῦ γάμου καὶ τοῦ συζυγικοῦ βίου. Τὸ κατ' ἐξοχὴν κέντρον λατρείας αὐτῆς ἦτο ἡ Ὀλυμπία, ἀλλ' ἡ θεὰ ἐλατρεύετο ἀπανταχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ δὴ ἐν Σπάρτῃ, Ἄργει, ὅπου τὸ Ἡραῖον, ἐν Σάμῳ, καὶ ἐν Κρότωνι τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος.

Ἡραία. Π. τῆς ἀρχαίας Δ. Ἀρκαδίας, ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ. Ἐπὶ Παυσανίου ἦσαν ἐν αὐτῇ ναοὶ τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Πανός καὶ ἐρείπια τοῦ Ἡραίου. Ἐρείπια αὐτῆς τῆς πόλεως παρὰ τὰ σημερινὰ χωρία Ἀνεμοδούρι καὶ Ἅγ. Ἰωάννης.

Ἡράκλεια. Ὄνομα πολλῶν πόλεων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὧν κυριώτεραι: 1) Ἡ παρὰ τὰς Θερμοπύλας, μεταξὺ Θερμοπυλῶν καὶ Μαλιακοῦ κόλπου.—2) Π. τῆς Λουκανίας, ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ, ἀποικία Ταραντίνων. Παρ' αὐτὴν τῷ 280 π.Χ. ἐνίκησεν ὁ Πύρρος τοὺς Ρωμαίους.—3) Ἡ ἐν Βιθυνίᾳ, παρὰ τὸν Πόντον, καλουμένη καὶ *Ποντοηράκλεια*, ἀποικία Μεγαρέων ἢ Μιλησίων. Ὑπέταξε τὰ περίχωρα αὐτῆς καὶ ἐκυβερνᾶτο ἀριστοκρατικῶς. Ἡ Ἤ. αὕτη, καὶ νῦν διατηρουμένη, ἔχει 10.000 κατ., εἶνε δὲ πόλις πλουσία, χάρις εἰς τὰ παρ' αὐτὴν ἀνθρακωρυχεῖα.—4) Π. τῆς Θράκης ἐπὶ τῆς Προποντίδος, καλουμένη ἀρχαιότερον *Πέρινθος*, κτίσμα Σαμίων. Ἦτο ἕδρα μιᾶς τῶν πρώτων ἐπισκοπῶν, εἶτα μητροπόλεως, εἰς ἣν ὑπήγετο καὶ τὸ Βυζάντιον, δι' ὃ καὶ νῦν ἔτι ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας ἐγχειρίζει τὴν ποιμαντορικὴν ῥάβδον εἰς τὸν ἐκλεγόμενον πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Νῦν εἶνε μικρὰ πολίχνη *(Βουγιοὺκ Ἐρεγλί)*, κάτ. 2000, ἕδρα δὲ τῆς μητροπόλεως εἶνε ἡ Ραιδεστός.—5) Π. τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, βορείως τοῦ σημερινοῦ Μοναστηρίου κειμένη, κληθεῖσα ὕστερον *Πελαγονία*.

Ἡράκλεια. 1) (πρὴν *Μπρούμα.*) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἠλείας. Κάτ. 564.—2) (πρὴν *Τζουμαγιά*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 2366.—3) (κν. Ρακλιά) Νησὶς τῶν Κυκλάδων (ἐπ. Θήρας), ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοιν. μὲ 286 κατ.

Ἡράκλεια Τραχινίας (πρὴν *Μουσταφάμπεη*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος. Κάτ. 272.

Ἡρακλεῖδαι. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους, κυρίως οἱ κατακτήσαντες τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν τὴν γνωστὴν ὡς «κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν», ἐπιχειρηθεῖσαν ὑπὸ ἀρχηγοὺς Τήμενον, Κρεσφόντην καὶ Ἀριστόδημον. Ὡς Ἡρακλεῖδαι ἐθεωροῦντο οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἡρακλείδης. 1) Φιλόσοφος ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν Βιθυνίᾳ, ἀκμάσας περὶ τὸ 340 π.Χ., μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ὕστερον ὀπαδὸς τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἔγραψεν ἔργα ἠθικά, φυσικά, γραμματικά, ῥητορικά, ἱστορικά, ὧν ἐσώθησαν ἐλάχιστα ἀποσπάσματα.—2) *Ὁ Λέμβος*, φιλόσοφος ἐξ Αἰγύπτου, ζήσας ἐπὶ Πτολεμαίου Δ', συγγραφεὺς «Ἱστοριῶν» ἐκ 37 βιβλίων.—3) Ταραντῖνος ἰατρός, ζήσας περὶ τὸ 230 π.Χ., σχολιαστὴς τοῦ Ἱπποκράτους, διάσημος διὰ τὰς ἐγχειρήσεις του καὶ προαγαγὼν τὴν Χειρουργικὴν καὶ Ὀφθαλμολογίαν.

Ἡράκλειοι στῆλαι. Ὄνομα ὅπερ ἔδιδον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὸ καλούμενον νῦν *στενὸν τοῦ Γιβραλτάρ*, ὅπου ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὁ Ἡρακλῆς εἶχε στήσει δύο στήλας, μίαν ἐπὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ καὶ ἑτέραν ἐπὶ τοῦ ἀφρικανικοῦ ἐδάφους.

Ἡράκλειον (κν. Κάστρο). Πρωτ. ὁμων. νομοῦ καὶ δήμου καὶ τῆς ἐπαρχ. Τεμένους, ἐν Κρήτῃ, κατὰ τὸ μέσον τῆς Β. αὐτῆς παραλίας. Κάτ. 33.304. Ἔχει ἄριστον νεωστὶ κατασκευασθέντα λιμένα, τὸν τέταρτον τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐμπορικὴν κίνησιν, εἶνε ἕδρα μητροπόλεως καὶ ἔχει τὸ διάσημον καὶ μοναδικὸν ἀνὰ τὸν κόσμον μουσεῖον μινωϊκῶν ἀρχαιοτήτων. Ἱδρυθὲν ὑπὸ τῶν κατεχόντων τὴν νῆσον Σαρακηνῶν Ἀράβων τῷ 824 μ.Χ. παρὰ τὰς θέσεις τῶν ἀρχαίων πόλεων Ματίου καὶ Ἡρακλείας ἢ Ἡρακλείου, ὠνομάσθη ὑπ' αὐτῶν *Ράβτ-ελ-Χάνταχ*, ἐξ οὗ ἡ βυζαντινὴ ὀνομασία *Χάνδαξ* τῆς πόλεως. Ἀπελευθερωθεῖσα μετὰ τῆς ὅλης νήσου τῷ 961 ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, περιῆλθεν εἰς τοὺς Βενετοὺς τῷ 1210 καὶ ἐγένετο ἕδρα τοῦ Δουκὸς τῆς νήσου μετὰ φρουρίου ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων τῆς ἐποχῆς, κατέστη δὲ σὺν τῷ χρόνῳ μέγα κέντρον ἐμπορίου καὶ τεχνῶν, μάλιστα λογοτεχνίας ἑλληνικῆς καὶ ζωγραφικῆς. Πολιορκηθεῖσα τῷ 1648 ὑπὸ τῶν Τούρκων ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῇ ἐπὶ 21 ὅλα ἔτη, παραδοθεῖσα διὰ συνθήκης (27.9.1669) εἰς τοὺς Τούρκους. Διετηρήθη καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὡς πρωτ. τῆς νήσου μέχρι τοῦ 1850, ὅτε πρωτ. ἐγένοντο τὰ Χανιὰ καὶ ἠκολούθησε μετέπειτα τὴν ἱστορίαν τῆς λοιπῆς νήσου.

Ὁ νομὸς Ἡρακλείου ἐκτεινόμενος ἀπὸ τῆς Α. κορυφογραμμῆς τῆς Ἴδης μέχρι τῶν Δ τῶν ὀρέων Λασηθίου περιλαμβάνει τὸ εὐφορώτερον καὶ πεδινώτερον τμῆμα τῆς νήσου, μὲ ἐμβαδὸν 2260 τ.χλμ. καὶ 138.568 κατ., παράγει δὲ τὴν ἐξαίρετον σταφίδα σουλτανίναν, σταφυλάς, ἔλαιον, κίτρα σῖτον, χαρούπια κλ. Ὑποδιαιρεῖται διοικητικῶς εἰς ἓξ ἐπαρχίας (Καινουρίου, Μαλεβυζίου, Μονοφατσίου, Πεδιάδος, Πυργιωτίσσης καὶ Τεμένους). Ἐν αὐτῷ εὑρίσκονται αἱ ἔνδοξοι μινωϊκαὶ πόλεις, Κνωσσός, Φαιστός, Λύττος κλ., ἐλκύουσαι μεγάλον ἀριθμὸν ξένων.

Ὁ δῆμος Ἡρακλείας περιλαμβάνων τὴν πόλιν μετὰ τῶν προαστείων ἀριθμεῖ 39.231 κατ.

Ἡράκλειον. 1) Ἕδρα κοιν. Κορινθίας. Κάτ. 499.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς. Κάτ. 2622. Σιδηροδρ. σταθμός.

Ἡράκλειον (Herculanum). Π. τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Καμπανίας, 7½ χλμ. ΝΑ τῆς Νεαπόλεως, ἀρχικῶς ἀποικία Ἑλλήνων, καταληφθεῖσα τῷ 307 π.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Κατεστράφη τῷ 79 μ.Χ. ὑπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Βεζουβίου, ἥτις κατέστρεψε καὶ τὴν Πομπηΐαν. Ἀνασκαφαὶ ἔφεραν εἰς φῶς τὴν ἀγοράν, τὸ θέατρον, ναούς, ἐπαύλεις καὶ τάφους.

Ἡράκλειον. Φυτὸν σκιαδιοφόρον, ποῶδες. Τὸ εἶδος *ἡ. τὸ πολλινιανόν*, ἰθαγενὲς ἐν Ἑλλάδι, καλεῖται κν. *ἄγρια κολοκυθιά*. *Ἡ. τὸ σφονδύλιον* εἶνε δηλητηριῶδες.

Ἡράκλειος. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (575-641). Ἀνῆλθε τῷ 610 εἰς τὸν θρόνον, καταλύσας τὴν ἀρχὴν τοῦ τυράννου Φωκᾶ. Τῷ 622 ἀνέλαβεν ἀγῶνα κατὰ τῶν Περσῶν, οἵτινες εἶχον καταλάβει τὴν Μικρασίαν, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον, νικήσας δ' αὐτοὺς ὑπεχρέωσε νὰ ἐκθρονίσωσι τὸν βασιλέα των Χοσρόην, νὰ δεχθῶσιν εἰρήνην καὶ νὰ ἀποδώσωσι τὸν ἁρπαγέντα ἐξ Ἱερουσαλὴμ Τίμιον Σταυρόν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας του, τὸ κράτος ὑπέστη ἐπίθεσιν τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἐγένοντο κύριοι τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Ἡράκλειτος. Φιλόσοφος ἐξ Ἐφέσου, ἀκμάσας περὶ τὸ 500 π.Χ. ὡς ὑπέρμαχος τοῦ ἀριστοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ἐδίδασκεν ὅτι τὸ πᾶν εὑρίσκεται εἰς ἀέναον ροήν, ὅτι δὲ πᾶσα γένεσις εἶνε προϊὸν ἀντιθέσεων. Διὰ τοῦτο ἐκήρυττε παντὸς ἀγαθοῦ πατέρα τὸν πόλεμον. Αἰτίαν τῆς συνεχοῦς κινήσεως ἐθεώρει τὸ πῦρ. Ὑψίστην δὲ ἀρετὴν τὴν ἐν παντὶ τήρησιν τοῦ μέτρου.

Ἡρακλῆς. Ὁ περιφημότερος τῶν ἡρώων τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας, υἱὸς τοῦ Διὸς ἐκ τῆς Ἀλκμήνης, συζύγου τοῦ Ἀμφιτρύωνος. Βρέφος ἔπνιξε δύο ὄφεις σταλέντας κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ζηλοτύπου Ἥρας, ἀνδρωθεὶς δὲ ἔδωκε δείγματα τῆς ἐξαιρέτου δυνάμεώς του, ἐκτελέσας δώδεκα ἄθλους, κατ' ἐντολὴν τοῦ Εὐρυσθέως, παρ' ᾧ ὑπηρέτησε κατ' ἐντολὴν τῶν θεῶν. Οἱ ἆθλοι οὗτοι εἶνε: ἐξόντωσις τοῦ λέοντος τῆς Νεμέας, ὃν ἔπνιξε διὰ τῶν χειρῶν του, οὗ δ' ἔφερεν ἑκτοτε τὴν δοράν, φόνος τῆς Λερναίας Ὕδρας, δράκοντος ἐννεακεφάλου, φόνος τοῦ Ἐρυμανθίου κάπρου, σύλληψις τῆς Κερυνίτιδος ἐλάφου, κατατόξευσις τῶν ὀρνίθων τῆς Στυμφαλίδος, κάθαρσις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τῆς κόπρου τῶν βοσκημάτων τοῦ Αὐγείου διὰ τῆς μεταστροφῆς τῆς κοίτης τῶν ποταμῶν Πηνειοῦ καὶ Ἀλφειοῦ, σύλληψις τοῦ ταύρου τοῦ Μίνωος ἐν Κρήτῃ καὶ μεταφορὰ αὐτοῦ εἰς Μυκήνας, μεταφορὰ ἐπίσης εἰς Μυκήνας τῶν ἀνθρωποφάγων ἵππων τοῦ Διομήδους, ἁρπαγὴ τοῦ ζωστῆρος τῆς Ἱππολύτης, βασιλίσσης τῶν Ἀμαζόνων, ἣν ἐφόνευσεν, ἁρπαγὴ τῶν βοῶν τοῦ ἀνθρωπομόρφου τέρατος Γηρυόνου, οἰκοῦντος παρὰ τὸν Ὠκεανόν, κλοπὴ τῶν μήλων τῶν Ἑσπερίδων καὶ ἁπαγωγὴ τοῦ Κερβέρου ἐκ τοῦ Ἅδου. Ἐκτὸς τούτων, ὁ Ἡ. ἐξετέλεσε πλείστους ἄλλους ἆθλους, μεταξὺ ἄλλων μετασχὼν τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, κυριεύσας τὸ Ἴλιον καὶ πνίξας τὸν υἱὸν τῆς Γῆς Ἀνταῖον, ἀλλὰ καὶ ἐγκλήματα, δι' ἃ ἐπανειλημμένως ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῶν θεῶν διὰ μανίας καὶ ὑπαγωγῆς εἰς δουλείαν, ὡς παρὰ τῇ Ὀμφάλῃ, παρ' ᾗ ἔνηθεν ἐνδεδυμένος ὡς γυνή. Ἀπέθανεν κατακαεὶς ἐκ τῶν φλογῶν αἴτινες ἐξῆλθον ἐκ μανδύου βεβαμμένου εἰς τὸ αἷμα τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντος γίγαντος Νέσσου, τὸν ὁποῖον ἔστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ σύζυγός του Δηϊάνειρα, ἐκδικουμένη διὰ τὸν πρὸς τὴν ὡραίαν Ἰόλην ἔρωτά του. Πλεῖσται πόλεις ἐτίμων αὐτόν, ὑπῆρξε δὲ ὁ δημοφιλέστερος τῶν ἡρώων καὶ πλεῖστα ἔργα τέχνης ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τῶν ἄθλων αὐτοῦ.

Ἡράκλῆς. Ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν Λύρας, Ὀφιούχου, Βορ. Στεφάνου καὶ Δράκοντος. Ὁ ἀστερισμὸς οὗτος ἐκαλεῖτο παρὰ τῶν ἀρχαίων *ὁ ἐν Γόνασι* ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν ἀστέρων ὁρατῶν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, οἱ λαμπρότεροι ὅμως τούτων εἶνε τρίτου μεγέθους.

Ἡρακλῆς. Τεμάχιον ξύλου ἐπὶ τοῦ καταστρώματος πλοίου διὰ τοῦ ὁποίου μασχαλίζεται ἡ ἄγκυρα ὅταν δὲν ὑπάρχῃ εἰδικὴ ἐπωτὶς διὰ τὸν μασχαλισμόν, κν. **κρούβα**.

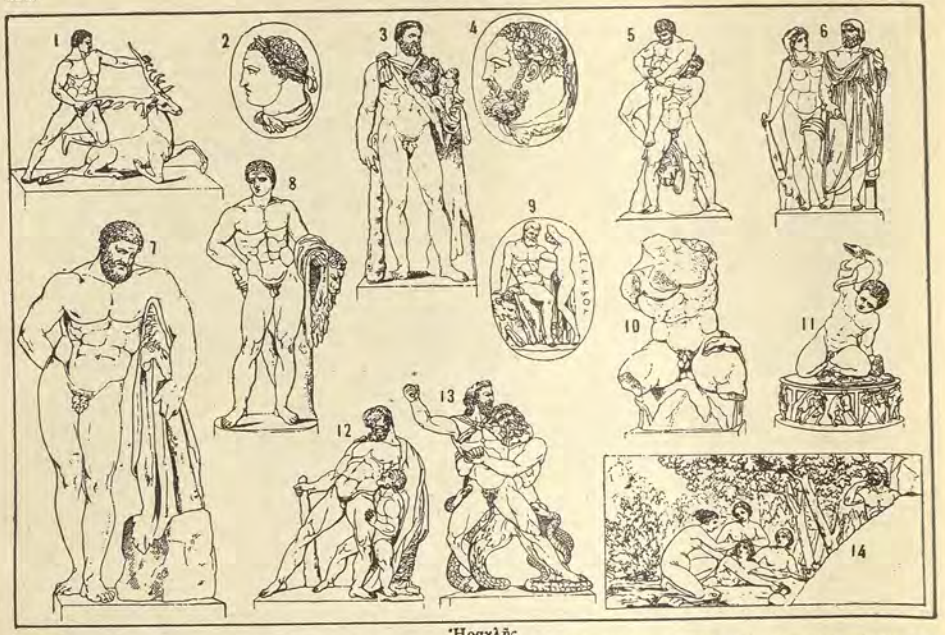

Ἡρακλῆς

1 Ὁ Ἡρακλῆς συλλαμβάνων τὴν Κερυνίτιν Ἔλαφον (*χαλκοῦν σύμπλεγμα ἐν Πομπηίᾳ ἐν Παλέρμῳ*) 2 νεανικὴ κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐπὶ δακτυλιολίθου (*ἐν Φλωρεντίᾳ*) 3 Ἡρακλῆς καὶ Τήλεφος (*ἄγαλμα ἐν τῷ Βατικανῷ*) 4 Ἡρακλῆς παγγυμνοφόρος (*δακτυλιόλιθος ἐν Φλωρεντίᾳ*) 5 Ἡρακλῆς καὶ Ἀνταῖος (*ἐν Φλωρεντίᾳ*) 6 Ἡρακλῆς καὶ Ὀμφάλη (*Φαρνέσιον σύμπλεγμα ἐν Νεαπόλει*) 7 Ὁ Φαρνέσιος Ἡρακλῆς, ἔργον τοῦ Γλύκωνος εὑρεθὲν εἰς τὰς θέρμας τοῦ Καρακάλλα (*ἐν Νεαπόλει*) 8 ὁ Ἡρακλῆς κρατῶν ρόπαλον καὶ λεοντῆν (*ἐκ τῆς συλλογῆς Τζιουστινιάνι*) 9 ὁ Ἡρακλῆς καὶ ἡ Ἰόλη (*δακτυλιόλιθος Τσίπους*) 10 κορμὸς Ἡρακλέους τοῦ Βελβεδέρε (*Μουσεῖον Βατικανοῦ*) 11 ὁ Ἡρακλῆς βράφος πνίγων τοὺς ὄφεις (*χαλκοῦν ἄγαλμα ἐν Νεαπόλει*) ἐπὶ τῆς βάσεως παρίστανται ἐν ἀναγλύφῳ οἱ ἆθλοι τοῦ Ἡρακλέους 12 ὁ Ἡρακλῆς ἐν μέσῃ ὑποβασταζόμενος ὑπὸ Σατύρου (*ἐκ τῆς συλλογῆς Πέμβρωκ*) 13 ἡ πάλη τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἀχελῴου (*ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Πέμβρωκ*) 14 ἡ ἁρπαγὴ τοῦ Ὕλα (*τοιχογραφία τῆς Πομπηίας*)

Ἠρι (Erie). 1) Ἡ νοτιωτέρα τῶν πέντε μεγάλων λιμνῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, μεταξὺ Ἡν. Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδᾶ. Ἐπιφάνεια 65.000 τ.χλμ. Διὰ τοῦ Νιαγάρα ἐκχέει τὰ ὕδατά της εἰς τὴν λίμνην Ὀντάριο. — 2) Διῶρυξ ἑνοῦσα τὴν ὁμώνυμον λίμνην μετὰ τοῦ ποτ. Χοῦδσον μήκους 580 χλμ.—3) Π. παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, σπουδαῖος αὐτῆς λιμήν. Κάτ. 135.000.

Ἠριδανός. 1) Μυθικὸς ποταμός, κατὰ Ἡσίοδον υἱὸς Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος.—2) Ἀστερισμὸς τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου πρὸς Νότον τοῦ Ταύρου καὶ Ὡρίωνος· ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο *ὁ ἀπὸ τοῦ Ὡρίωνος ποταμός*· ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ τοῦ ἀστερισμοῦ εἶνε ὁ καλούμενος παρὰ τῶν Ἀράβων Ἀχελνάλ ἢ Ἀκαρνάλ, ὅστις εἶνε ὁ λαμπρότερος μετὰ τὸν Σείριον ἀστήρ, μὴ ὁρατὸς ἐξ Ἑλλάδος.

Ἤριθ (Erith). Π. τῆς Ἀγγλίας, 19 χλμ. ἀπὸ τοῦ Λονδίνου, παρὰ τὸν Τάμεσιν. Κάτ. 32.000. Ἐργοστάσια τηλεβόλων Μαξιμ-Νόρδενφελδ.

Ἡρόδοτος. Ἕλλην ἱστορικός, ἐπικληθεὶς «πατὴρ τῆς Ἱστορίας» (484-410 π.Χ.). Ἐγεννήθη ἐν Ἁλικαρνασσῷ, ἀποκατεστάθη δὲ ἀρχικῶς ἐν Ἀθήναις, εἶτα δὲ ἐν Θουρίοις τῆς Ἰταλίας, ὅπου καὶ συνέγραψε τὴν ἱστορίαν του. Αὕτη ἀφορᾷ κυρίως τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, ἀλλὰ περιλαμβάνει καὶ ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς πολεμήσαντας λαοὺς καὶ τοὺς μεθ' ὧν ἦλθον οὗτοι εἰς σχέσεις. Διὰ νὰ συλλέξῃ τὰς πληροφορίας του περὶ τῶν λαῶν ὁ Ἡ. ἐπεσκέφθη πλείστας χώρας, τὴν Σκυθίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Φοινίκην, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἑλλάδα. Διήρεσε τὸ ἔργον του εἰς 9 βιβλία, ὧν ἕκαστον φέρει τὸ ὄνομα μιᾶς τῶν Μουσῶν. Ἡ ἱστορία του εἶνε πολύτιμος ἐν πολλοῖς πηγὴ πληροφοριῶν, γεγραμμένη κατὰ τρόπον ἄκρως ἑπαγωγόν, εἰς γλῶσσαν ἰωνικήν.

Ἡρόστρατος. Ἐφέσιος, καταστὰς διάσημος, διότι τὴν νύκτα τῆς γεννήσεως τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (356) ἐπυρπόλησε τὸν ἐν Ἐφέσῳ περίφημον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ἵνα οὕτω διαιωνίσῃ τὸ ὄνομά του.

Ἡροφίλη. Γυνὴ ἐξ Ἐρυθρῶν τῆς Μ. Ἀσίας, καλουμένη καὶ *Σίβυλλα*, ἀκμάσασα πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Λέγεται ὅτι ἐχρησμοδότησεν ἐν Δελφοῖς, Δήλῳ καὶ τῇ πατρίδι της.

Ἡρόφιλος. Ὁ ὀνομαστότερος τῶν ἰατρῶν τῆς Ἀλεξανδρινῆς σχολῆς, ἀκμάσας περὶ τὸ 300 π.Χ., καταγόμενος ἐκ Βιθυνίας. Θεωρεῖται ὡς ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἀνατομίας. Εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἰατρικὴν τὴν κλεψύδραν, πρὸς μέτρησιν τοῦ σφυγμοῦ. Ἐκ τῶν ἔργων του ἐσώθησαν οἱ τίτλοι.

ἠρύγγιον. Φυτὸν σκιαδιοφόρον, οὗ τινα εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι, ὡς *ἡ. τὸ ἀρουγαῖον*, κν. *φρειδάγκαθο* ἢ *τῆς ἀγάπης τὸ βοτάνι*, *ἡ. τὸ κρητικόν*, κν. *σφαλάγκαθο*, *ἡ. τὸ τριοακιδωτόν*, κν. *παπαδίτσα*.

Ἡρώ. Ἱέρεια τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Σηστῷ. Ταύτης ἠράσθη ὁ ἐξ Ἀβύδου Λέανδρος, πρὸς συνάντησιν δὲ αὐτῆς διήρχετο νύκτωρ τὸν Ἑλλήσποντον κολυμβῶν. Κατά τινα θυελλώδη νύκτα

ὁ Λέανδρος ἐπνίγη, εὐροῦσα δὲ ἡ Ἡ. τὸν νεκρὸν αὐτοῦ εἰς τὴν παραλίαν, ἐρρίφθη καὶ αὐτὴ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη.

Ἡρῴδης. Ὄνομα οἰκογενείας ἐξ Ἰδουμαίας, ἀρξάσης ἐν Ἰουδαίᾳ μετὰ τοὺς Μακκαβαίους, ἧς κυριώτερα μέλη ὑπῆρξαν: 1) *Ὁ Μέγας*. Διεδέχθη τῷ 44 π.Χ. τὸν πατέρα του Ἀντίπατρον, ἐπιμελητὴν Ἰουδαίας καὶ ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου ἀνεκηρύχθη βασιλεύς. Διέπραξε πολλὰ ἐγκλήματα, εἰς αὐτὸν δὲ ἀποδίδεται ἡ σφαγὴ τῶν νηπίων ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Ἰησοῦ. — 2) *Ἀντίπας*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, τετράρχης Περαίας καὶ Γαλιλαίας. Προσλαβὼν ἐρωμένην τὴν Ἡρωδιάδα, σύζυγον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἠλέγχθη ὑπὸ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ, ὃν ἐθανάτωσε διὰ τοῦτο, ἀξιώσει τῆς Ἡρωδιάδος. Μετέβη εἰς Ρώμην, ἐλπίζων νὰ λάβῃ τὸν βασιλικὸν τίτλον, ἀλλ' ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Καλιγούλα εἰς Λούγδουνον, εἶτα δὲ μετὰ τῆς Ἡρωδιάδος εἰς Ἱσπανίαν. Οὗτος εἶνε ὁ Ἡ. πρὸς ὃν ὁ Πιλᾶτος ἔπεμψε τὸν Ἰησοῦν πρὸ τῆς καταδίκης του.—3) *Ἀγρίππας*, ἔγγονος τοῦ ὑπ' ἀρ. 1. Ἔλαβε τὴν τετραρχίαν Βαταναίας. Ἐφόνευσε τὸν Ἰάκωβον, ἀδελφὸν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, τῷ 44 μ.Χ. καὶ κατεδίωξε τὸν ἀπόστολον Πέτρον.

Ἡρῴδης Ἀττικός (Τιβέριος Κλαύδιος). Ἐπιφανέστατος σοφιστὴς ἐκ Μαραθῶνος τῆς Ἀττικῆς (101-178 μ.Χ.). Εἰς Ἀθήνας ἔλαβε τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα. Τὴν μεγάλην περιουσίαν του διέθεσεν εἰς ἴδρυσιν δημοσίων οἰκοδομημάτων ἐν Ἀττικῇ (Παναθηναϊκοῦ Σταδίου, Ἐξέδρας, Ὠδείου) καὶ ἀλλαχοῦ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἔγραψε πολλά, ἀπολεσθέντα.

Ἡρωδιανός. 1) Σύρος ἱστορικός (τοῦ Γ΄ αἰῶνος μ.Χ.). Ἔγραψεν ἱστορίαν τῶν ἐτῶν 180-238.— 2) *Αἴλιος Ἡρωδιανός*, γραμματικὸς τοῦ Β΄ αἰῶνος μ.Χ., διδάσκαλος τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου. Ἔγραψε «Καθολικὴν προσῳδίαν» καὶ πλείστας γραμματικὰς διατριβάς.

Ἡρωδιάς. Ἐγγονὴ Ἡρῴδου τοῦ Μεγάλου. Νυμφευθεῖσα κατ' ἀρχὰς τὸν θεῖον της Φίλιππον τετράρχην Βαταναίας, ἔσχεν ἐξ αὐτοῦ τὴν Σαλώμην. Ἐρωμένη τοῦ Ἡρῴδου Ἀντίπα.

ἡρωϊκὸς στίχος. Ἐπιλέγεται οὕτως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ *δακτυλικὸς ἑξάμετρος*, εἰς ὃν ἐγράφησαν τὰ ὑμνοῦντα τοὺς ἥρωας ἔπη. Κατ' ἀναλογίαν *ἡρωϊκὸν σπέρμα* ὀνομάζουσι συχνὰ οἱ Γάλλοι τὸν *ἀλεξανδρινόν*, οἱ δὲ Ἰταλοὶ καὶ Γερμανοὶ τὸν *ἰαμβικὸν ἑνδεκασύλλαβον*.

ἡρωΐνη. Ἀλκαλοειδὲς ναρκωτικὸν συγγενὲς πρὸς τὴν μορφίνην, ἐν χρήσει ὡς φάρμακον πραϋντικόν, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὡς ναρκωτικὸν διὰ τοὺς τοξικομανεῖς.

Ἥρων ὁ Ἀλεξανδρεύς. Διάσημος μαθηματικὸς καὶ μηχανικὸς ἀκμάσας περὶ τὸ 100 π.Χ. Ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἔργων του σῴζονται: «Ὅροι τῶν γεωμετρίας ὀνομάτων», «Γεωμετρούμενα», «Εἰσαγωγὴ τῶν στερεομετρουμένων». Εἰς τὰς μηχανικὰς διατριβάς του ἀνήκουσι καὶ τὰ περὶ πολεμικῶν μηχανῶν: «Βελοποιικά», «Βαλίστρας κατασκευή», «Βαροῦλκος» (σῴζεται μόνον ἀπόσπασμα), «Πνευματικά» (ἐν λατινικῇ μεταφράσει), «Περὶ αὐτοματοποιητικῆς». Ἡ «Κατοπτρική» του σῴζεται μόνον ἐν λατινικῇ μεταφράσει. Τὸ ὄνομά του φέρει πίδαξ ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθείς.

Ἡρώνδας. Μιμογράφος, ζήσας τὸν Γ΄ αἰῶνα π.Χ., πιθανώτατα ἐκ Κῶ. Τοὺς μίμους τούτου ἀπέδωκε πάπυρος εὑρεθεὶς πρό τινων ἐτῶν. Οἱ μῖμοι αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένοι εἰς χωλιάμβους.

ἥρῳον. Ἱερὸν ἥρωος, τάφος σημαίνοντος προσώπου.

ἥρως, θηλ. **ἡρωΐς.** Ἐξέχων ἐπ' ἀνδρείᾳ πολεμιστής· γενικῶς παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὁ διακριθεὶς ἐπὶ σωματικῇ, ἠθικῇ καὶ πνευματικῇ ὑπεροχῇ, παρασχὼν δὲ ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ἥρωες ἐθεωροῦντο πολλάκις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς θεῖας καταγωγῆς, ἀπεδίδετο δ' εἰς αὐτοὺς λατρεία. Ἄλλοι λαοὶ εἰς νεωτέρους χρόνους εἶχον ἐπίσης ἥρωας εἰς οὓς ἀπεδίδοντο κατορθώματα, τὰ ὁποῖα ἔψαλλον ἔπη, ἅτινα ἀποτελοῦσι καὶ τὴν πρώτην σῳζομένην φιλολογίαν τῶν Δυτικῶν λαῶν.

Ἡσαΐας. Ὁ πρῶτος τῶν μεγάλων προφητῶν (759-700 π.Χ.) θανατωθεὶς ἐπὶ βασιλέως Μανασσῆ. Αἱ προφητεῖαι αὐτοῦ περιλαμβάνονται εἰς 24 βιβλία.

Ἡσαῦ. Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἰσαάκ, κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν παράδοσιν πωλήσας τὰ πρωτοτόκιά του ἀντὶ τρυβλίου φακῆς εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰακώβ. Ἐγένετο γενάρχης τῶν Ἰδουμαίων.

Ἡσίοδος. Ἕλλην ποιητής, πατὴρ τοῦ διδακτικοῦ ἔπους (750-700 π.Χ.). Ἔγραψεν «Ἔργα καὶ Ἡμέραι», εἰς ὃ ἔργον παρέχει συμβουλὰς περὶ γεωργίας, ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας, καὶ «Θεογονίαν», ἐν ᾗ ἐκθέτει τὰ τῆς γενεαλογίας τῶν ἑλληνικῶν θεῶν.

Ἡσυχασταί. Μυστικισταὶ μοναχοὶ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος. Καθήμενοι ὀκλαδόν, στηρίζοντες τὴν σιαγόνα ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ προσβλέποντες τὸν ὀμφαλόν των, περιέπιπτον εἰς σκοτοδίνην, ἔβλεπον δὲ φῶς, ὅπερ ἐπίστευον ὅτι εἶνε τὸ «ἄκτιστον» φῶς, ὅπερ περιέβαλε τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβώρ. Ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦτο ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς, κύριος δὲ ἀντίπαλος ὁ μοναχὸς Βαρλαάμ. Αἱ περὶ ἀκτίστου καὶ κτιστοῦ φωτὸς συζητήσεις ἐξηκολούθησαν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος, ἐξ ὃν σύνοδοι ἐδικαίωσαν τοὺς Ἡσυχαστάς.

Ἡσύχιος. 1) *Ὁ Ἀλεξανδρεύς*, συγγραφεὺς τοῦ πλουσιωτέρου τῶν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος σωθέντων λεξικῶν, ζήσας τὸν Ε΄ αἰῶνα μ.Χ. —2) *Ὁ Μιλήσιος*, συγγραφεὺς τοῦ «Ὀνοματολόγου», λεξικοῦ τῶν ἐπὶ παιδείᾳ ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, ἀκμάσας τὸν Ε΄ αἰῶνα μ.Χ.

ἦτα. Τὸ ἕβδομον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Βλ. *Η*.

Ἤτον (Eton). Πολίχνη τῆς Ἀγγλίας, 34 χλμ. Δ τοῦ Λονδίνου, διάσημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ κολλέγιον κλασσικῶν σπουδῶν, ἱδρυθὲν τῷ 1441.

ἡφαίστειον. Ἔξαρμα τῆς γῆς, ὄρος ἢ λόφος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀναδίδονται κατὰ καιροὺς διάπυρα ὑλικά, ἀέρια, ὑγρὰ καὶ στερεὰ μετὰ φαινομένων βιαίων καὶ ἐκρηκτικῶν. Τὰ ὑλικὰ ταῦτα προέρχονται ἐκ βαθυτέρων στρωμάτων τῆς Γῆς διατελούντων ἐν πυρακτώσει, τὴν δὲ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ἔξοδον αὐτῶν καθιστᾷ δυνατὴν ἡ ὕπαρξις ῥήγματος, τοῦ λεγομένου *πόρου*, εἰς τὰ πετρώματα τοῦ γηΐνου φλοιοῦ. Ἐπὶ τοῦ πόρου στοιβάζονται τὰ ἡφαιστειώδη ὑλικὰ καὶ σχηματίζουσι τὸ ἔξαρμα *(κῶνον)*, οὗ τὸ σχῆμα ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποιοῦ αὐτῶν (ὀξυκόρυφον, μὲ ἀποτόμους ἢ ἐλαφρῶς κεκλιμένας κλιτύς). Ὁ πόρος καταλήγει συνήθως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἐξάρματος ὅπου σχηματίζεται χοανοειδὴς κοιλότης, ἡ ὁποία ὀνομάζεται *κρατήρ*. Πολλάκις κατὰ τὰς διαφόρους ἐκρήξεις ῥήγνυνται αἱ κλιτύες καὶ ἐκ τῶν ἀνοιγμάτων ἐκχύνονται ρεύματα τετηκότος πετρώματος (ἡ *λάβα*), ἢ σχηματίζονται νέα ἐξάρματα *(παρασιτικοὶ κῶνοι)*. Ἄλλοτε ἀνατινάσσεται ἡ κορυφὴ καὶ εἰς τὴν θέσιν της σχηματίζεται μεγάλη λεβητοειδὴς κοιλότης *(καλδέρα)*. Μετα-

γενέστεραι ἐκρήξεις δύνανται νά σχηματίσωσιν ἐπίσης νέα ρήγματα καὶ νέα ἐξάρματα *(ἐπιγενεῖς κῶνοι)*. Ἡφαίστεια εἶνε γνωστά ἐπὶ τῆς Γῆς περὶ τὰ 300, ἐν οἷς τὰ τῆς νήσου Ἰάβας καὶ τῶν ἄλλων νήσων τῆς Σούνδης (Κρακατόας κλ.), τὸ Φουτζιγιάμα τῆς Ἰαπωνίας, τὸ τῆς Ἰσλανδίας, τῶν νήσων Χαβάϊ, ὁ Βεζούβιος, ἡ Αἴτνα, τὸ τῆς νήσου Στρόμπολι τῆς Ἰταλίας καὶ τὸ τῆς Θήρας.

Ἡφιστίων. 1) Μακεδὼν στρατηγός μετασχὼν τῆς εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, μεθ' οὗ συνεδέετο διὰ στενῆς φιλίας. Ἀπέθανε τῷ 324 π.Χ.— 2) Ἀλεξανδρινὸς γραμματεὺς τοῦ Β' αἰῶνος μ.Χ. Ἔγραψε «Περὶ μέτρων», εἰς τὸ ἔργον δὲ τοῦτο κυρίως ὀφείλομεν ὅ,τι περὶ τῆς μετρικῆς τῶν ἀρχαίων γνωρίζομεν.

Ἥφαιστος. Θεὸς τοῦ πυρὸς ἐν τῷ ἑλληνικῷ πανθέῳ, ὁ Vulcanus τῶν Λατίνων, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας. Ὁ πατήρ του ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ τὸν ἐξεσφενδόνισεν εἰς τὴν Γῆν. Ὁ Ἥ. ἔπεσεν εἰς τὴν Λῆμνον, κατὰ δὲ τὴν πτῶσιν ἔπαθε τὸν πόδα καὶ ἀπέμεινε χωλός. Ἔμεινεν εἰς τὴν νῆσον, ἥτις καὶ κατέστη κέντρον τῆς λατρείας αὐτοῦ. Ὁ Ζεὺς ἐπανέφερεν αὐτὸν εἰς τὸν οὐρανόν, ὁ δὲ Ἥ. ἐβοηθησε τὸν πατέρα νὰ γεννήσῃ τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς κεφαλῆς του, ἣν ἤνοιξε διὰ πελέκεως. Σύζυγος τῆς Ἀφροδίτης, κατέλαβεν αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἄρεως ἐπιτυχῶς περιπλέξας ἀμφοτέρους εἰς δεσμοὺς ἀλύτους ἐν κλίνῃ. Εἶχε καμίνους ὅπου εὑρίσκοντο ἡφαίστεια, κατεσκεύασε δὲ σπουδαιότατα χαλκευτικὰ ἔργα.

ἠχεῖον. Ἀγγεῖον ὅπερ εἰς τὰ ἀρχαῖα θέατρα ἐτοποθετεῖτο ἐντὸς κοιλοτήτων, πρὸς ὑποδοχὴν καὶ μετάδοσιν τοῦ ἤχου εἰς τοὺς θεατάς.

ἠχητικὸς σωλήν. Κοίλωμα περιέχον ἀέριον, συνήθως ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, ὅστις διεγειρόμενος εἰς δονήσεις παράγει ἦχον. Ὀνομάζεται οὕτω ἐπειδὴ τὸ κοίλωμα τὸ περιέχον τὸν δονούμενον ἀέρα ἔχει συνήθως μορφὴν κυλινδρικοῦ ἢ πρισματικοῦ σωλῆνος· ἡ διέγερσις γίνεται διὰ στομίου καὶ χείλους ἢ διὰ γλωσσίδος· οἱ σωλῆνες ὀνομάζονται ἀνοικτοὶ ἢ κλειστοὶ καθ' ὅσον τὸ ἀνώτερον ἄκρον αὐτῶν εἶνε ἀνοικτὸν ἢ κλειστόν· ὁ κλειστὸς ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀνοικτὸν διπλασίου μήκους. Τὰ πνευστὰ μουσικὰ ὄργανα ὅπως ἡ φλογέρα, ὁ πλαγίαυλος, ὁ εὐθύαυλος καὶ ἡ στρατιωτικὴ σάλπιγξ εἶνε ἠχητικοὶ σωλῆνες· ἐπίσης ἠχητικοὶ σωλῆνες παντοίας μορφῆς ἀποτελοῦσι τὸ κύριον μέρος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων.

ἦχος. Τὸ αἴτιον τὸ ὁποῖον ἐρεθίζον φυσιολογικῶς τὸ αἰσθητήριον τῆς ἀκοῆς προκαλεῖ τὸ ἀντίστοιχον αἴσθημα· ὁ ἦχος εἶνε φαινόμενον ἀκουστικὸν καθ' ὅσον γίνεται αἰσθητὸν διὰ τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ἀκοῆς· ἡ πηγὴ τοῦ ἤχου εἶνε πάντοτε ὑλικὸν σῶμα, χρειάζεται ὅμως ἐπίσης καὶ ὑλικὸν μέσον διὰ τὴν διάδοσιν αὐτοῦ. Διὰ τοῦ κενοῦ δὲν διαδίδεται ὁ ἦχος. Ἡ ταχύτης τοῦ ἤχου εἰς τὸν ἀέρα εἶνε 332 μ. κατὰ δευτερόλεπτον ὑπὸ θερμοκρασίαν 0°, 338 μ. ὑπὸ θερμ. 10° καὶ 344 ὑπὸ θερμ. 20°. Εἰς ἄλλα ἀέρια ἡ ταχύτης εἶνε διάφορος· οὕτω εἰς τὸ φωταέριον εἶνε 490 μ. καὶ εἰς τὸ ὑδρογόνον 1263 μ. Εἰς τὸ ὕδωρ ἡ ταχύτης εἶνε 1435 μ. κατὰ δευτερόλεπτον, εἰς τὰς σιδηρᾶς ράβδους 5070 μ. Οἱ ἦχοι διαιροῦνται εἰς φθόγγους ἢ μουσικοὺς ἤχους καὶ κρότους ἢ ψόφους· μόνον οἱ πρῶτοι ἔχουσιν ὡρισμένον ὕψος· ἐνῷ οἱ ἄλλοι στεροῦνται τοῦ γνωρίσματος τούτου. Εἰς τοὺς μουσικοὺς φθόγγους διακρίνονται ὕψος, ἔντασις καὶ χροιά. Ὁ ἦχος ἔχει ὡρισμένον ὕψος, ὅταν ἡ κίνησις εἶνε περιοδική, ἤτοι ἐπαναλαμβάνεται κατὰ ἴσα χρονικὰ διαστήματα. Τὸ ὕψος συνδέεται πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν περιόδων τῆς κινήσεως κατὰ δευτερόλεπτον, ἤτοι πρὸς τὴν συχνότητα. Τὸ κατώτατον ὅριον τῶν ἀκουστῶν ἤχων εἶνε συχνότητος 16 παλμῶν κατὰ δευτερόλεπτον, τὸ δὲ ἀνώτατον περὶ τὰς 20.000 ἕως 40.000. Ἦχοι ὀξύτατοι ἀντιληπτοὶ εἰς ἓν ἄτομον δὲν εἶνε ἀκουστοὶ εἰς ἄλλα ἄτομα καὶ μάλιστα μεγαλυτέρας ἡλικίας. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐντάσεως εἶνε ἀνεξάρτητον τοῦ ὕψους, ὀφείλεται δὲ εἰς τὸ πλάτος τῶν παλμῶν καὶ εἰς τὴν ἄμεσον γειτνίασιν τῆς πηγῆς. Τὸ τρίτον γνώρισμα τῶν μουσικῶν ἤχων εἶνε τὸ χρῶμα, ἡ χροιὰ ἢ τὸ ποιόν, ἥτις εἶνε διάφορος εἰς ἤχους ἐκπεμπομένους ἐκ διαφόρων ὀργάνων τοῦ αὐτοῦ ὕψους καὶ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως.

ἠχώ. Ἐπανάληψις ἤχου διὰ τῆς ἀνακλάσεως τῶν ἠχητικῶν κυμάτων· τοῦτο συμβαίνει ὅταν ἠχητικὰ κύματα συναντήσωσι κώλυμα· ἐπειδὴ ἡ ταχύτης τοῦ ἤχου εἰς τὸν ἀέρα εἶνε περίπου 340 μ. κατὰ δευτερόλεπτον, ἐὰν τὸ κώλυμα ἀπέχει 17 μέτρα, θὰ παρέλθῃ ἀπὸ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἤχου μέχρι τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ ἓν δέκατον τοῦ δευτερολέπτου, ὅση εἶνε καὶ ἡ διάρκεια μιᾶς συλλαβῆς, ὥστε θὰ ἀκούσωμεν τὴν ἠχὼ μιᾶς μόνον, τῆς τελευταίας συλλαβῆς. Ἐὰν ὅμως ἡ ἀπόστασις εἶνε 34 μέτρων θὰ ἀκούσωμεν τὰς δύο τελευταίας συλλαβὰς καὶ οὕτω καθεξῆς. Πολλαπλῆ ἠχὼ ἔρχεται ἐξ ἀνακλάσεως εἰς εἰς διάφορα κωλύματα ἢ καὶ τῶν διαδοχικῶν ἀνακλάσεων εἰς ἀπέναντι ἀλλήλων κείμενα κωλύματα.

Ἠχώ. Νύμφη τῶν ὀρέων καὶ τῶν δασῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ.

ἠωάνθρωπος. Γένος ἀνθρωποειδῶν ζῆσαν κατὰ τὸ πλειόκαινον σύστημα τῆς Ἀγγλίας, μὲ ὀγκώδη κεφαλήν, περιεκτικότητος κρανιακῆς 1200 κ.ὑφ., σύμμικτος τύπος παρουσιάζων γνωρίσματα ἀνθρώπου καὶ χιμπατζῆ.

ἠώκαινος διάπλασις καὶ **ὑποπερίοδος.** Αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν μετὰ τὴν παλαιοηώκαινον ὑποπερίοδον τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τῆς Γῆς.

Ἠώς. Ἡ θεὰ τοῦ πρωινοῦ φωτὸς μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου, ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων λεγομένη *Ἕως*, θυγάτηρ τοῦ Ὑπερίωνος καὶ τῆς Θείας, ἀδελφὴ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης.

ἠωσίνη. Βλ. **ἐοζίνη.**

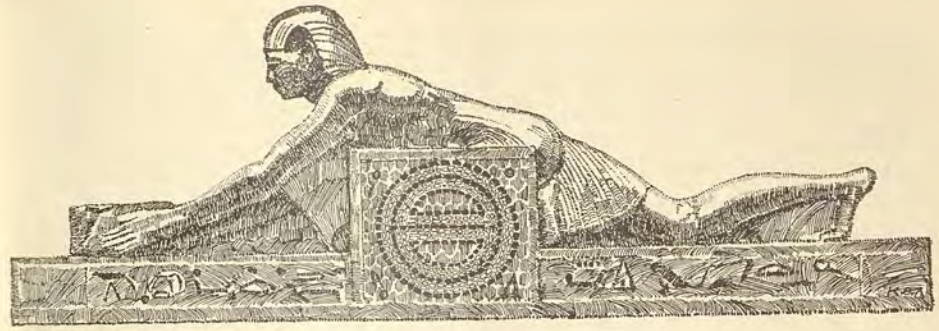

Θ (θῆτα). Τὸ ὄγδοον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (Θ, θ). ‖ *(Ἀριθ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: ἐννέα, ἐνατος (Θ', θ'), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: ἐννέα, ἐννεακισχιλιοστός, (,Θ, ,θ).

Θαβώρ. Μεμονωμένον ὄρος τῆς Παλαιστίνης ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Ἰεσράελ, ὕψους 610 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Ἐπ' αὐτοῦ τίθεται ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος. Μοναστήριον ἑλληνικὸν καὶ φραγκικόν.

Θαδδαῖος. Παρωνύμιον τοῦ ἑτέρου Ἰούδα, ἑνὸς τῶν Ἀποστόλων.

Θαδμώρ. Ἀρχ. ὄνομα τῆς π. Παλμύρας

Θάϊ ἢ **Τάϊ.** Ἰνδοσίναι κατοικοῦντες ἐν Βιρμανίᾳ, Σιάμ καὶ τῇ κινεζικῇ ἐπαρχίᾳ Γιοὺν-Νάν.

Θαῖς. 1) Ἑταίρα ἐξ Ἀθηνῶν εἰς ἣν, ἀκολουθήσασαν τὸν Μ. Ἀλέξανδρον εἰς Ἀσίαν, ἀποδίδεται ἄνευ βεβαιώσεώς τινος, ἡ ἰδέα τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν ἐν Περσεπόλει ἀνακτόρων. Ἐγένετο βραδύτερον μία τῶν γυναικῶν τοῦ Πτολεμαίου Α'. —2) Ὁσία, ζήσασα τὸν Δ' αἰῶνα ἐν Αἰγύπτῳ. Διατελέσασα ἑταίρα, μετεμελήθη καὶ ἔζησεν εἰς μονήν, ἐπὶ τριετίαν μὲ ἄρτον μόνον καὶ ὕδωρ.

Θάκκεραι (Γουλιέλμος Thackeray). Ἄγγλος διηγηματογράφος (1811-1863). Ἐκ τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι λεπτὴν σάτυραν τῶν ἀγγλικῶν ἠθῶν, διάσημον κατέστη ἰδίᾳ τὸ «Πανηγύρι τῶν Ματαιοτήτων».

Θαλάμη. Κοίτη, φωλεά, σπήλαιον, ἐν ᾧ διαιτῶνται ζῷα, ἰδίᾳ ὑδρόβια. ‖ *(Πυροβ.)* Ἡ θέσις τὴν ὁποίαν καταλαμβάνει τὸ φυσίγγιον ἐν τῇ κάννῃ τοῦ ὅπλου ὡς καὶ ἡ φυσίγγη ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ σωλῆνος τῶν πυροβόλων. ‖ *(Ἀνατομ.) Θαλάμαι ρινικαί*, αἱ δύο κοιλότητες τῆς ρινὸς αἱ χωριζόμεναι διὰ τοῦ ρινικοῦ διαφράγματος καὶ ἐχουσαι πρόσθια μὲν στόμια τοὺς μυκτῆρας, ὀπίσθια δὲ τὰς εἰς τὸν ρινοφάρυγγα ἀνοιγομένας ρινικὰς χοάνας.

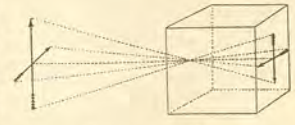

Σκοτεινὸς θάλαμος

θαλαμηγός. Πλοῖον διεσκευασμένον πρὸς πᾶσαν ἄνεσιν διὰ ταξίδια ἀναψυχῆς.

θάλαμος. Δωμάτιον, ἰδίᾳ κοιτῶν, διαμέρισμα ἀνδρογύνου· κοιτὼν ἐν νοσοκομείῳ, στρατῶνι, δεσμωτηρίῳ κλ. ‖ Μικρὸς χῶρος ἐν τῷ διαμερίσματι τῶν λεβήτων ἐργοστασίου ἢ πλοίου διὰ τοὺς θερμαστάς. ‖ *(Ἀνατομ.) Θάλαμοι ὀπτικοί*, δύο ὠοειδῆ ὀγκώματα τῆς ἔσω ἐπιφανείας τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων μὲ πυρῆνας φαιᾶς οὐσίας ὡς κέντρα τῶν ἀνακλαστικῶν κινήσεων. *Θάλαμοι ὀφθαλμοῦ*, δύο χῶροι πλήρεις διαφανοῦς ὑγροῦ ἐν τῷ ὀφθαλμικῷ βολβῷ μεταξὺ τῶν ὁποίων παρεμβαίνει ἡ Ἶρις καὶ τὸ ἄνοιγμα τῆς κόρης.

Θάλαμος σκοτεινός. Κιβώτιον φωτοστεγές, οὗτινος ἡ μία ἕδρα φέρει μικρὰν ὀπήν· τὸ φῶς διερχόμενον δι' αὐτῆς ἀπεικονίζει ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἕδρας τὰ ἀντικείμενα ἀντεστραμμένα. Ἡ φωτογραφικὴ μηχανὴ εἶνε σκοτεινὸς θάλαμος φέρων ἀντὶ ὀπῆς συγκλίνοντα φακόν.

θάλαμος φωτεινός. Μικρὰ συσκευὴ προσαρμοζομένη εἰς τὸ προσοφθάλμιον μέρος τοῦ μικροσκοπίου, χρησιμεύουσα εἰς τὴν ἰχνογράφησιν τῶν διὰ τοῦ μικροσκοπίου παρατηρουμένων ἀντικειμένων καὶ εἰς τὴν μέτρησιν τῆς μεγεθύνσεως τοῦ μικροσκοπίου.

θαλαμοφύλαξ. Στρατιώτης εἰς ὃν εἶνε ἀνατεθειμένα ὁ καθαρισμὸς καὶ ἡ ἐπίβλεψις θαλάμου ἐν στρατῶνι ἢ νοσοκομείῳ.

Θάλασσα. Ἡ καλύπτουσα τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ὑγρὰ ἁλμυρὰ μᾶζα. Εἰδικώτερον, ἡ διὰ ξηρᾶς περιβαλλομένη ἢ ὁπωσδήποτε κλειστὴ ὑγρὰ ἁλμυρὰ ἔκτασις κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀναπεπταμένην, τὸν ὠκεανόν: *Μεσόγειος Θάλασσα, Βαλτική, Ἐρυθρὰ Θάλασσα.* Ἐνίοτε καὶ ἡ λίμνη, ἐφ' ὅσον εἶνε ἁλμυρά, ὑφάλμυρος ἢ μεγάλη: *Νεκρὰ Θάλασσα, Κασπία Θάλασσα.* Αἱ διάφοροι ἐκτάσεις θαλάσσης λαμβάνουσιν ἴδια χαρακτηριστικὰ ὀνόματα. Οὕτως *ὠκεανοὶ* ὀνομάζονται ἀπέραντοι ἐκτάσεις θαλάσσης ἐντελῶς ἀνοικταί, κατέχουσαι σημαντικὴν ἐπιφάνειαν τῆς Ὑδρογείου. Οὗτοι εἶνε πέντε, ὁ *Ἀρκτικὸς* ἢ *Βόρειος Παγωμένος*, ὁ *Ἀτλαντικός*, ἀποχωρίζων τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀφρικὴν ἀπὸ τοῦ Νέου Κόσμου, ὁ *Ἰνδικός*, μεταξὺ Ἀφρικῆς, Ἰνδιῶν καὶ Αὐστραλίας, ὁ *Εἰρηνικὸς* ἢ *Μέγας*, περιλαμβάνων πᾶσαν τὴν ἐπὶ τῆς Γῆς περιοχήν, ἥτις ὀνομάζεται Ὠκεανία, καὶ ὁ *Νότιος Παγωμένος* ἢ *Ἀνταρκτικός*, τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου κατέχει ἡ Ἀνταρκτικὴ ἤπειρος. Ἐκτάσεις θαλάσσης μικρότεραι τῆς τῶν ὠκεανῶν κείμεναι μεταξὺ νήσων ἢ μεγάλων ἐκτάσεων ξηρᾶς, ὀνομάζονται ἁπλῶς *θάλασσαι*, ὡς ἡ *Μεσόγειος* καὶ ἡ *Βόρειος* ἐν Εὐρώπῃ, ἡ θάλασσα *τῶν Ἀντιλλῶν* ἐν Ἀμερικῇ. Ὅταν δὲ ἡ ἔκτασις αὐτῶν εἶνε μικροτέρα ὀνομάζονται *πελάγη*, ὡς *Ἰόνιον πέλαγος, Ἀδριατικὸν* κλ.

Τὸ μεγαλύτερον βάθος τῶν θαλασσῶν εἶνε 9788 μέτρων καὶ κεῖται εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεα-

νόν πλησίον τῶν Φιλιππίνων νήσων. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν τὸ μεγαλύτερον βάθος εἶνε 8526 μ. Β τοῦ Πορτορίκο, εἰς τὸν Ἀρκτικὸν 5000 μ., εἰς τὸν Ἀνταρκτικὸν 5700 μ. Ν τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὸν Ἰνδικὸν 7000 Ν τῆς Ἰάβας· εἰς τὴν Μεσόγειον ἐμετρήθη μέγιστον βάθος 4404 μ. 56 μίλλια ΝΑ τοῦ Ταινάρου.

Θαλάσσια λουτρά. Λουτρὰ δι' ἁπλῆς ἐμβαπτίσεως ἢ καὶ μετὰ κολυμβήματος ἐντὸς τῆς θαλάσσης γινόμενα συνήθως κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας καὶ καθ' ὥρας λογικάς (10-12 καὶ 4-7) ὡς οἷον τε ἀπεχούσας τῶν γευμάτων καὶ διαρκείας ἀπὸ 2′ ἕως 10′ ἢ καὶ πλέον διὰ τοὺς κολυμβητάς, πάντως ὄχι μετὰ αἰσθημα ρίγους. Ἡ ἐκ τοῦ λ. παρεπομένη ἀντίδρασις καθιστᾷ ζωηροτέραν τὴν κυκλοφορίαν καὶ τονώνει τὸ νευρικὸν σύστημα, τῇ συνεργίᾳ δὲ τοῦ θαλασσίου ἀέρος καὶ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἀναζωογονεῖ τοὺς κουρασμένους ὀργανισμούς.

Θαλασσογραφία. Τὸ εἶδος τῆς ζωγραφικῆς τὸ ἔχον ὡς θέμα τὴν θάλασσαν καὶ τὰς σχετικὰς μὲ τὴν ἐν αὐτῇ ζωὴν σκηνάς, ἐπίσης δὲ εἰκὼν παριστῶσα θάλασσαν ἢ θαλασσίαν σκηνήν.

Θαλασσοθεραπεία. Χρησιμοποίησις τῶν θαλασσίων λουτρῶν καὶ τοῦ θαλασσίου κλίματος πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν διὰ λεμφατικοὺς ἰδίως ὀργανισμοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας ἐκ διαφόρων ἐντοπίσεων ἐξωτερικῆς φυματιώσεως.

Θαλασσοκρατία καὶ **Θαλασσοκρατορία.** Τὸ ἐπὶ τῆς θαλάσσης κράτος· ἡ ἐξουσία τῶν θαλασσῶν.

Θαλασσοπόρος. Ὁ πρὸς ἐξερεύνησιν ἀγνώστων χωρῶν ἢ θαλασσῶν διαπορευόμενος ἐν θαλάσσαις, ἄλλως **ποντοπόρος.**

Θαλασσοπούλι. Γενικὴ ὀνομασία, διὰ πολλὰ πτηνὰ τῶν ἀκτῶν· εἰδικώτερον ὁ *αἰγιαλίτης.*

Θάλεια. Μία τῶν ἐννέα Μουσῶν, θυγάτηρ Διὸς καὶ Μνημοσύνης, προστάτις τῆς χαρᾶς τῶν εὐθύμων συμποσίων.

Θάλεια
(Μαρμάρινον ἄγαλμα Μουσείου Βατικανοῦ)

Θαλῆς. Εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐκ Μιλήτου (643-543 π.Χ.). Ἀπέκτησε μεγάλην περιουσίαν ὡς ἔμπορος ἄλατος, χάριν δ' ἐμπορίας πολλάκις ἐταξίδευσεν εἰς Αἴγυπτον, ὁπόθεν εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν τῶν αἰγυπτιακῶν λεγομένων κλασμάτων, ἤτοι τῶν ἐχόντων ἀριθμητὴν τὴν μονάδα. Προεῖπεν ἔκλειψιν ἡλίου. Διωχέτευσε τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Ἅλυος καὶ κατέστησεν αὐτὸν διαβατὸν εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ Κροίσου, ὃν συνώδευσεν, ὡς μηχανικὸς ἴσως, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ. Ἠθέλησε νὰ ἐξηγήσῃ τὰς γεωμετρικὰς γνώσεις, ἃς ἐν Αἰγύπτῳ ἔλαβε, διὰ τοῦτο δὲ θεωρεῖται ὡς ὁ ἱδρυτὴς τῆς Θεωρητικῆς Γεωμετρίας. Κατ' αὐτόν, τὸ ὕδωρ εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ παντός· τοῦτο διαστελλόμενον διὰ τῆς ἐξατμίσεως παράγει τὸν ἀέρα καὶ συστελλόμενον καὶ συμπυκνούμενον παράγει τὸ χῶμα, τὴν γῆν.

Θάλλιον. Σπάνιον μέταλλον ἀνακαλυφθὲν κατὰ πρῶτον τῇ βοηθείᾳ τοῦ φασματοσκοπίου τῷ 1861, ὀνομασθὲν δὲ οὕτω διὰ τὸ πράσινον χρῶμα, ὅπερ δίδουσιν εἰς τὴν φλόγα αἱ ἐνώσεις αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν πρασίνην ῥάβδωσιν τοῦ φάσματός του. Σύμβολον αὐτοῦ εἶνε Tl. Ἔχει ἀτομικὸν βάρος 204, εἰδ. βάρος 11,8 καὶ τήκεται εἰς 290°. Αἱ ἐνώσεις αὐτοῦ εἶνε δηλητηριώδεις καὶ ἔχουσιν ἐλαχίστην ἐφαρμογὴν εἰς τὴν βιομηχανίαν.

Θαλλόφυτα. Ἄθροισμα τοῦ φυτικοῦ βασιλείου, περιλαμβάνον τὰ ἀτελέστερα τῶν φυτῶν συνιστάμενα ἐκ θαλλοῦ, ἄνευ γνησίων ριζῶν καὶ ἰναγγειωδῶν δεσμῶν, ἀποτελούμενα, ἐξ ἑνὸς ἢ πολλῶν κυττάρων, παρατεθειμένων κατὰ σειρὰς ἢ κατὰ ἐπιφανείας πλησίον ἀλλήλων καὶ ἀποτελούντων εἰς μὲν τὴν πρώτην περίστασιν νήματα ἑνίοτε διακλαδιζόμενα, εἰς δὲ τὴν δευτέραν φυλλοειδῆ πλατύσματα.

Θάμβος. Σύγχυσις τῆς ὁράσεως ἐξ ἁπλέτου ἢ αἰφνιδίως ἐμφανιζομένου ἢ κινουμένου φωτός· (ἐντεῦθεν) κατάπληξις, θαυμασμός.

Θάμνος. Πολυετὲς φυτόν, οὗ ἅπαντες οἱ ὑπέργειοι κλάδοι βλαστάνουσιν ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ κυρίου ἄξονος, ἄνευ κεντρικοῦ κορμοῦ, κν. **χαμόκλαδον.**

Θάνα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 814.

Θάνατος. Ἡ παῦσις τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς. Ἐν τῇ Ἰατροδ. διακρίνονται ὁ *φυσικὸς* ἐκ γήρατος, ὁ *τυχαῖος* ἐκ νόσου καὶ ὁ *βίαιος* ὑπὸ τὸ κράτος ἐξωτερικῆς βίας. Ἐκ τῶν διαγνωστικῶν τοῦ θ. σημείων τὸ μόνον ἀπολύτως βέβαιον εἶνε ἡ ἀρχομένη σῆψις· πάντως ἀσφαλῆ θεωροῦνται καὶ ἡ βαθμιαία πτῶσις τῆς θερμοκρασίας μέχρις 20° καὶ κατωτέρω καὶ ἡ παῦσις τῶν πάλσεων τῆς καρδίας ἐπὶ 5′, βέβαια δὲ σχετικῶς: ἡ πτωματικὴ ἀκαμψία καὶ ἡ ἔλλειψις μυϊκῶν συστολῶν, ἡ μυδρίασις καὶ ἀδράνεια τῆς κόρης, ἡ θόλωσις τοῦ κερατοειδοῦς καὶ πλαδαρότης τοῦ βολβοῦ, ἡ παράλυσις τῶν σφιγκτήρων καὶ αἱ πτωματικαὶ ὑποστάσεις, ἡ πελιδνότης, ἡ κηροειδὴς ὠχρότης κλ.

Θάνατος. Προσωποποίησις τοῦ θανάτου παρ' ἀρχαίοις, θεός, δίδυμος ἀδελφὸς τοῦ Ὕπνου.

Θάνετ (Νῆσος Θ., Isle of Thanet). Χερσόνησος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν ΒΑ. ἄκραν τῆς κομητείας τοῦ Κέντ. Ἐν αὐτῇ λουτροπόλεις Ράμσγεϊτ, Μάργεϊτ καὶ Βρόδσταιαρς. Ἔκτασις 106 τ. χλμ. καὶ 113.000 κάτ.

Θάνος. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Λήμνου. Κάτ. 705.

Θαργηλιών. Μὴν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, συμπίπτων πρὸς τὸν Μάϊον, καθ' ὃν ἐτελοῦντο τὰ Θαργήλια, γενέθλιος ἑορτὴ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Κατὰ ταύτην ἐθανατοῦντο δύο τῶν καταδίκων, εἰς θυσίαν ἐξιλαστήριον.

Θαρρούνια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 386.

Θασοπούλα. Ἐρημόνησος Β τῆς Θάσου.

Θάσος. Νῆσος τοῦ Θρᾳκικοῦ πελάγους πρὸ τοῦ κόλπου Καβάλλας, στρογγύλη τὸ σχῆμα μὲ ἐμβαδὸν 393 τ.χλμ., 11.753 κατ., ὑψηλοτέραν δὲ κορυφὴν τὸ Ψαριό (1029 μ.). Ἐπὶ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἦτο εἰς ἀκμὴν λόγῳ τῶν πλουσίων αὐτῆς χρυσωρυχείων. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα περιῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τῶν Γατελούζων τῆς Λέσβου, τῷ δὲ 1642 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Μεταξὺ 1841-1908 ὑπήχθη ὑπὸ αἰγυπτιακὴν διοίκησιν, ἀπελευθερωθεῖσα τῷ 1912 ὑπὸ τοῦ ἑλλην. στόλου. Διοικητικῶς ἀποτελεῖ ὁμὸν. ἐπαρχ. τοῦ ν. Καβάλλας μὲ πρωτ. τὸν *Λιμένα Θάσου,* ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας π., ἧς ἐπιβλητικὰ λείψανα σῴζονται.

Θαῦμα. Πᾶν ὅ,τι ἄξιον θαυμασμοῦ. ‖ Γεγονὸς ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ ἔξω τῶν νόμων τῆς φύσεως ἢ ὑπερβάλλον τὰς ἀνθρωπίνας γνώσεις περὶ τῶν νόμων τούτων, ἀποδιδόμενον δὲ εἰς δύναμιν ὑπερφυσικήν. Θαύματα ἀναφέρονται ἐν ταῖς διαφόροις θρησκείαις τελεσθέντα εἴτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θείου εἴτε ὑπὸ τῶν θεμελιωτῶν τῆς θρησκείας ἢ ἄλλων ἱερῶν αὐτῆς προσώπων πρὸς ἐπίδειξιν τῆς αὐθεντίας αὐτῶν. Ἐν μέσῳ τῶν ἀνεπιφυλάκτως ἀποδεχομένων καὶ τῶν ὁριστικῶς ἀπορριπτόντων τὰ θαύματα πολυάριθμος σχετικῶς εἶνε μέση τις τάξις, ἥτις ἀποδέχεται μὲν τὰ γεγονότα, οὐχὶ ὅμως ὡς θαύματα, ἀλλ' ἀκριβῶς ὡς ἐφαρμογὰς φυσικῶν νόμων ἀγνώστων τοῖς πολλοῖς, ἤτοι ὡς φαινομενικῶς μόνον θαύματα.

Θαυμασία. Φυτὸν ἐκ τῶν νυκτοκαλλείων, ἄλλως **νυκτοκαλλίς,** ποῶδες, πολυετές, κονδυλόρριζον. Τὸ κοινότερον τῶν καλλιεργουμένων εἰδῶν εἶνε *Θ. ἡ ἰαλάπη,* κν. *δειλινό.* Πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς καὶ ριζωμάτων.

Θαυμάσιος τοῦ Κήτους. Ὁ ἀστὴρ ο τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κήτους, περιοδικὸς ἀστὴρ ἀξιοσημείωτος διὰ τὰς μεταβολάς, ἃς παρουσιάζει τὸ φῶς αὐτοῦ καὶ αἵτινες ἔχουσι περίοδον 331 ἡμερῶν.

Θάψακος. Ἀρχαία π. ἐν τῇ Χαλυβονίτιδι τῆς Συρίας ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, περίφημος διὰ τὸ ἐμπόριόν της, σημεῖον διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ.

Θαψία. Φυτὸν σκιαδιοφόρον τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου. Εἴδη τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος ἀναφέρονται *Θ. τὸ ἀσκληπιεῖον,* τὸ κοινῶς *ἀγλήγορα,* καὶ *Θ. ἡ γαργανική,* ὁ ἐν Ζακύνθῳ κοινῶς *πολύκαρπος.*

Θεανθρωπισμός. Ἀπόδοσις ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων εἰς τὴν θεότητα, ἰδίᾳ πολυθεϊστικῆς θρησκείας, ἀνθρωπομορφία.

Θεάνθρωπος. Συνενῶν τὰς ἰδιότητας θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις συνηνώθησαν, ἀποτελέσασαι τὸ θεανδρικὸν πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὕτως ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν νὰ διατηρηθῇ ἀλώβητος ὁ χαρακτὴρ ἑκατέρας.

Θέατρον. Τόπος ἢ κτίριον ὅπου δίδονται θεατρικαὶ παραστάσεις καὶ τὸ σύνολον τῶν γραφέντων διὰ τὴν σκηνὴν ἔργων. Τὸ θέατρον ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου χορῶν, ἐξ ὧν μικρὸν κατὰ μικρὸν προῆλθον τὰ δράματα. Τότε ἐχωρίσθη διὰ τοὺς χορευτὰς χῶρος κυκλοτερής, ἡ ὀρχήστρα, ἐν τῷ πεδίῳ ἐν ᾧ πρότερον ὅλος ὁ λαὸς μετεῖχε τῶν χορῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ ἀνήρχετο ἐπὶ τραπέζης, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ ὑποκριτής. Ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποκριτῶν ηὐξήθη, ἐδημιουργήθη ἡ θυμέλη. Τὸ ὄπισθεν αὐτῆς μέρος, ὅπου ἐφυλάσσοντο τὰ χρειώδη διὰ τὰς παραστάσεις, ἦτο ἡ σκηνή. Ἀρχιτεκτονικαὶ μεταβολαὶ ἐπῆλθον κατόπιν, εἰσήχθησαν δὲ τεχνικὰ μέσα διὰ τὴν ἀπόδοσιν ἤχων, τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐμφάνισιν προσώπων κλ. Τὸ ἀρχαῖον θέατρον ἐξέλιπε μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Χριαστιανισμοῦ, τὸ δὲ νέον ἐδημιουργήθη μόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μεσαίωνος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀναγεννήσεως. Κτίρια εἰδικὰ δὲν ὑπῆρχον τότε, αἱ δὲ παραστάσεις ἐγίνοντο συνήθως εἰς τὸ ὕπαιθρον. Ἔπειτα ἀφιερώθησαν εἰς τὸ θέατρον αἴθουσαι εἰδικαί, ἡ δὲ ἴδρυσις θεατρικῶν κτιρίων ἤρχισε μόνον τὸν Ις′ αἰῶνα.

Θαυμασία

Θειαζῶλαι. Τάξις ὀργανικῶν συνθετικῶν χρωμάτων ἔχουσαι χαρακτηριστικὴν ἰδιότητα ὅτι βάπτουσιν ἀπ' εὐθείας τὸν βάμβακα.

Θειϊκὸν ὀξύ. Βαρὺ ἐλαιῶδες ὑγρὸν H_2SO_4 ἄνευ ὀσμῆς, καυστικώτατον, χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν βιομηχανίαν διὰ τὴν παραγωγὴν ἄλλων ὀξέων, ὡς ὑδροχλωρικοῦ, νιτρικοῦ, ὀξεικοῦ ὀξέος, διὰ τὴν κατασκευὴν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, ἀλλὰ κυρίως καὶ εἰς μεγάλας ποσότητας διὰ τὴν παραγωγὴν ὑπερφωσφορικοῦ λιπάσματος, κν. **βιτριόλι.**

Θειοκόλη. Φάρμακον βαλσαμικὸν τῶν βρόγχων, παράγωγον τῆς ἱεροξυλόλης.

Θειόλη. Φάρμακον ἀνάλογον πρὸς τὴν ἰχθυόλην.

Θεῖον. *(Χημ.)* Στοιχεῖον ἀμέταλλον ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων, χρώματος ἀνοικτοκιτρίνου, ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, εὑρισκόμενον αὐτοφυὲς πολλαχοῦ τῆς Γῆς, ἰδίᾳ εἰς ἡφαιστειώδη μέρη, καὶ ἡνωμένον μετὰ μετάλλων εἰς διάφορα ὁρυκτά. Ἐν Ἑλλάδι εἰς τὰ Μέθανα καὶ τὴν Κυλλήνην· ἐπίσης εἰς Σουσάκιον καὶ Θήραν· ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν Μῆλον. Ἡ μεγαλυτέρα ποσότης θείου ἐξάγεται ἐκ Σικελίας καὶ Λουϊζιάνας τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ἀτομικὸν βάρος τοῦ θείου εἶνε 32,07, τὸ εἰδικὸν βάρος 2,1, τήκεται εἰς 114 βαθμοὺς καὶ ζέει εἰς 446°. Τὸ σύμβολον αὐτοῦ εἶνε S. Ἐμφανίζεται ὑπὸ διαφόρους ἀλλοτροπικὰς μορφάς, ἐξ ὧν αἱ γνωστότεραι εἶνε δύο κρυσταλλικαὶ καὶ μία ἄμορφος. Ἑνοῦται ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ θερμάνσεως μετὰ τῶν πλείστων στοιχείων· αἱ δὲ ἑνώσεις αὐτοῦ μετὰ τῶν μετάλλων καλοῦνται *σουλφίδια* ἢ *θειοῦχοι ἑνώσεις·* αἱ κυριώτεραι αὐτοῦ ἑνώσεις μετ' ἀμετάλλων εἶνε τὸ *ὑδρόθειον,* αἱ ἑνώσεις μετὰ χλωρίου· τὸ *διοξείδιον τοῦ θείου* SO_2 χρήσιμον διὰ τὴν λεύκανσιν μετάξης, ἐρίου καὶ ψάθης, ὡς ἀπολυμαντικόν, ὡς μυοκτόνον, εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ σακχάρου καὶ εἰς τὰς παγοποιητικὰς μηχανάς· τὸ *τριοξείδιον τοῦ θείου* SO_3 χρήσιμον διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ θειϊκοῦ ὀξέος καὶ τὰ ὀξέα τοῦ θείου. ‖ *(Φαρμακ.-Θεραπ.)* Φάρμακον χρήσιμον ἐξωτερικῶς πρὸς διαφόρους δερματικὰς παθήσεις καὶ ἰδίως παρασιτογενεῖς, ἐσωτερικῶς δὲ ὡς ἥπιον καθαρτικόν. Τὸ ἐκ τῆς καύσεως αὐτοῦ ἀναπτυσσόμενον θειῶδες ὀξὺ χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς ἀπολύμανσιν χώρων.

Θειονάλη ἢ **σουλφονάλη.** Φάρμακον ὑπνωτικόν.

Θειοσιναμίνη. Φάρμακον συντελοῦν εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ οὐλώδους ἱστοῦ.

Θειοῦχοι πηγαί (ἰαματικαί). Πηγαὶ ὧν τὸ ὕδωρ περιέχει ὑδρόθειον ἢ ὑδροθειοῦχα ἅλατα καὶ ἐνδείκνυται εἰς λουτρὰ πρὸς δερματοπαθείας καὶ ὡς πόσιμον πρὸς βρογχοπαθείας.

Θειοφόρμιον. Φάρμακον ἀνάλογον πρὸς τὸ ἰωδοφόρμιον.

Θεῖρα. Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν τῷ νομῷ Ἀϊδινίου ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς Σμύρνης, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς, 96 χλμ. Εἶχε πληθυσμὸν 35.000 κατ. πρὸ τοῦ 1922. Κατελήφθη τὸν Μάϊον τοῦ 1919 ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Θείρσιος (ἐξελληνισμένος τύπος τοῦ ὀνόματος τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Thiersch). Γερμανὸς φιλόλογος καὶ παιδαγωγός (1784-1860). Κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα ὑπεστήριξε τὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων κίνησιν. Κατὰ τὰ ἔτη 1831 καὶ 1832 διέτριβεν ὁ ἴδιος ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἐξήσκει μεγάλην ἐπιρροὴν καὶ οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν κοινῆς γνώμης ὑπὲρ τῆς Βαυαρίας. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνονται «Ἑλληνικὴ Γραμματική, πρὸ πάντων τῆς Ὁμηρικῆς διαλέκτου», ἔκδοσις τοῦ Πινδάρου καὶ ἡ διατριβὴ «Περὶ τῶν ἐποχῶν τῆς καλλιτεχνίας παρ' Ἕλλησι».

Θεισόα (πρώην *Λάβδα*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 484.

Θειῶδες ὀξύ. H_2SO_3. Ὀξὺ σχηματιζόμενον κατὰ τὴν διάλυσιν τοῦ θείου εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ θειῶδες ὀξὺ δὲν εὑρίσκεται εἰς ἐλευθέραν κατάστασιν, τὰ δὲ ἐν ὕδατι διαλύματα αὐτοῦ εἶνε ἄχροα, ἔχουσιν ὀσμὴν καιομένου θείου καὶ ἀραιὰ μὲν δρῶσι δηλητηριωδῶς, πυκνὰ δὲ θανατηφόρως.

Θειὼν ἢ Θειωνιά. Παλαιὸς κρατὴρ ἡφαιστείου, δι' οὗ ἀναδίδονται θειοῦχα ἀέρια (θειῶδες ὀξύ, ὑδρόθειον).

Θέκλη (*Ἁγία*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πάλης (Κεφαληνίας). Κάτ. 461.

Θέλησις. *(Φιλοσ.)* Βλ. **βούλησις.**

Θέμα. Τὸ τεθέν, τὸ θεωρούμενον ὡς τεθέν, ἰδίᾳ τὸ ζήτημα. ‖ *(Γραμμ.)* Τὸ μέρος τῆς λέξεως ὅπερ χρησιμεύει διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν διαφόρων τύπων, π.χ. *ἐλπίδ-*, θέμα τῆς λ. *ἐλπίς*, ἐμφανιζόμενον εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις, ὅπερ δ' ἔχασεν ἐν τῇ ὀνομαστ. τὸ *δ*, ἐκθλιβὲν πρὸ τοῦ *σ*. (Βλ. καὶ *ῥίζα*). ‖ Ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει, μεγάλη διοικητικὴ διαίρεσις, ἀνάλογος πρὸς γενικὴν διοίκησιν· *θέμα Νακοπόλεως, Στρυμόνος, Δυρραχίου, Καππαδοκίας* κλ. Ἐπίσης στρατιωτικὴ διαίρεσις, ἀνάλογος πρὸς τὸν λεγεῶνα.

Θεμελίωσις. Καταβολὴ θεμελίων, τοποθέτησις θεμελίων. Τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν βάσεων τεχνικοῦ ἔργου. (Βλ. καὶ εἰκ.)

Θέμελον (πρώην *Ταμπάνια*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 246.

Θέμις. Τὸ τεθειμένον, τὸ κατ' ἀρχαῖον ἔθος ἰσχῦον, ἄρα ὀρθόν, δίκαιον, ὅσιον, νόμιμον. ‖ Δικαιοσύνη, ποινή, τιμωρία.

Θέμις. Θεὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Πανθέου, θυγάτηρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γαίας, προσωποποίησις τοῦ καλοῦ ἤθους καὶ τῆς τάξεως.

Θεμίστιος. Σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ ἐκ Παφλαγονίας (320-390 μ.Χ.). Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδίδαξε ρητορικὴν καὶ φιλοσοφίαν καὶ ἀνήχθη εἰς μεγάλην περιωπήν.

Θεμιστοκλῆς. Μέγας πολιτικός, στρατηγὸς καὶ ναύαρχος τῶν Ἀθηνῶν (525-461 π.Χ.). Αὐτὸς ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ παρεσκεύασε τὴν ναυτικὴν δόξαν αὐτῶν, χρησιμοποιήσας τοὺς τρεῖς φυσικοὺς λιμένας τοῦ Πειραιῶς. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ἀνέγραψε ψήφισμα, δι' οὗ αἱ πρόσοδοι τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου προωρίζοντο εἰς κατασκευὴν στόλου καὶ οὕτω κατήρτισε στόλον ἐκ διακοσίων τριήρων. Ὅτε ἦρχισεν ἡ ἐπίθεσις τῶν Περσῶν, ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα. Ὅτε δὲ ἐν τῷ στενῷ τῆς Σαλαμῖνος οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπέμενον ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τὸν Ἰσθμόν, ὁ Θ. μετῆλθε τὸν δόλον, ἀναγγείλας πρὸς τὸν Ξέρξην κρυφίως ὅτι οἱ Ἕλληνες σκέπτονται νὰ ἀποσυρθῶσι καὶ ὅτι ἦτο ἀνάγκη κυκλώσεως. Πεισθεὶς ὁ Ξέρξης ἐκύκλωσε τοὺς Ἕλληνας ἐν τῷ στενῷ, οὕτω δὲ ὑπεχρέωσεν αὐτοὺς νὰ ναυμαχήσωσιν ἐκεῖ (Σεπτέμβριος 480). Ἡττήθη ὅμως μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν εἰς πλοῖα καὶ ἄνδρας. Ὁ Θ. τὸ δεύτερον τότε ἐξηπάτησε τὸν Ξέρξην, ἀναγγείλας ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐσκόπουν νὰ καταδιώξωσιν αὐτόν, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη ὁ Ξέρξης νὰ τραπῇ εἰς φυγήν. Μετὰ τὸν πόλεμον, ἐφθόνησε διὰ τὴν τείχισιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται ὑπέθαλψαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἀντιπολίτευσιν, διεδόθησαν δὲ κατ' αὐτοῦ φῆμαι ἀφορῶσαι τὴν διαχείρισιν. Τῷ 471 οἱ ἀντίπαλοί του ἐπέτυχον τὸν ἐξοστρακισμόν του. Μετά τινας περιπλανήσεις ὁ Θ. κατέφυγε πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ξέρξου Ἀρταξέρξην. Οὗτος παρέσχεν αὐτῷ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ καὶ τρεῖς πόλεις. Ὁ Θ. ἀπέθανεν ἐν Μαγνησίᾳ, κατ' ἄλλας μὲν ἐκ φυσικοῦ θανάτου, κατ' ἄλλους δὲ πιὼν δηλητήριον. Ἐν Μαγνησίᾳ ὑπῆρχε λαμπρὸν αὐτοῦ μνημεῖον καὶ ἀνδριὰς ἐν τῇ ἀγορᾷ. Τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ μετήνεγκον οἱ προσήκοντες εἰς Ἀθήνας καὶ ἔθαψαν λάθρᾳ ἐν Πειραιεῖ.

Θεόβρωμα. Δένδρον τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς, ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ ὁποίου ἐξάγεται τὸ κακάο (βλ.λ.).

Θεοβρωμίνη. Ἀλκαλοειδὲς ἀνάλογον πρὸς τὴν καφεΐνην, πολύτιμον ὡς φάρμακον διουρητικόν.

Θέογνις. Ἐλεγειοποιὸς ἐκ Μεγάρων (560-500 π.Χ.). Ἐξορισθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος του διὰ πολιτικοὺς λόγους, περιῆλθε πολλὰς πόλεις.

Θεογονία. Ἡ παρά τινι λαῷ πίστις ἢ παράδοσις περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν θεῶν. ‖ Ἐπιγραφὴ ποιήματος τοῦ Ἡσιόδου.

Θεοδικία. Βλ. **θεοκρισία.**

Θεοδολίδιον ἢ Θεοδόλιχος. Ὄργανον φορητὸν χρησιμοποιούμενον εἰς γαιωδαιτικὰς καὶ τοπογραφικὰς ἐργασίας πρὸς μέτρησιν γωνιῶν κειμένων ἐπὶ ὁριζοντίου καὶ κατακορύφου ἐπιπέδου μετ' ἀκριβείας μείζονος τῆς παρεχομένης ὑπὸ παντὸς ἄλλου γωνιομετρικοῦ ὀργάνου.

Θεοδόσια (πρώην *Χατζῆ Μπαϊραμλῆ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 423.

Θεοδοσία. Π. τῆς Ρωσίας (**Θεοδόσια** καὶ **Κεφέ**) ἐπὶ τῆς Α. ἀκτῆς τῆς Κριμαίας, ἐπὶ τῆς θέσεως ἀποικίας τῶν Μιλησίων. Κάτ. 29.000. Ἔχει Μουσεῖον ἀρχαιοτήτων ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν. Γίνεται ἐν αὐτῇ παρασκευὴ χαβιαρίου.

Θεοδοσιανὸς κῶδιξ (Codex Theodosianus). Συλλογὴ νόμων δημοσιευθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 438 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β'.

Θεοδόσιος. Ὄνομα τριῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. 1) *Ὁ Α', ὁ Μέγας* (379-395) κατήγετο ἐξ Ἱσπανίας, διεκρίθη δὲ εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τῶν Γερμανῶν, πρὶν ἢ ἀνακηρυχθῇ αὔγουστος ὑπὸ τοῦ Γρατιανοῦ καὶ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Κατεδίωξε τοὺς Ἐθνικοὺς καὶ τοὺς Ἀρειανούς, κατέλυσε δὲ καὶ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας τῷ 393. Διὰ τῆς δολοφονίας τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ ἄρχοντος τῆς Ἰταλίας ἀπέμεινε κύριος ὁλοκλήρου τοῦ κράτους. Ἀποθνήσκων ἐμέρισε τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς υἱούς του Ὀνώριον καὶ Ἀρκάδιον, δοὺς εἰς τὸν πρῶτον τὴν Δύσιν καὶ εἰς τὸν δεύτερον τὴν Ἀνατολήν. Οὕτως ἱδρύθησαν τὸ βραχύβιον Δυτικὸν κράτος καὶ τὸ Βυζαντινόν.—2) *Ὁ Β', ὁ Μικρός*, υἱὸς τοῦ Ἀρκαδίου (403-450). Διεδέχθη παῖς ἔτι τὸν πατέρα του. Χαρακτῆρος ἀσθενοῦς, ἀφῆκε τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων εἰς τὴν ἀδελφήν του Πουλχερίαν, ἥτις τῷ 421 συνέζευξεν αὐτὸν μετὰ τῆς Ἀθηναΐδος, βαπτισθείσης καὶ ὀνομασθείσης Εὐδοκίας. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένοντο εἰσβολαὶ βαρβάρων καὶ διεξήχθησαν πόλεμοι πρὸς τοὺς Πέρσας.—3) *Ὁ Γ'* (715-717). Ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στασιασάντων κατὰ τοῦ Ἀναστασίου Β', ἐκραγείσης ὅμως νέας στάσεως, ὑπὸ Λέοντα τὸν Ἴσαυρον, ἔσπευσε νὰ παραιτηθῇ.

Θεοδόσιος. Τέσσαρες πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως. *Ὁ Α'* ἐπατριάρχευσε 1151-1153, *ὁ Β'* 1178-1183, *ὁ Γ'* 1191-1192, *ὁ Δ'* 1769-1773.

Θεοδόσιος. Δύο ἀσκηταί, ἀνακηρυχθέντες ὅσιοι, ζήσαντες ὁ μὲν πρῶτος ἐν Κιλικίᾳ, ἑορταζόμενος τὴν 5 Φεβρουαρίου, ὁ δὲ δεύτερος ἐν Καππαδοκίᾳ, ἑορταζόμενος τὴν 11 Ἰανουαρίου.

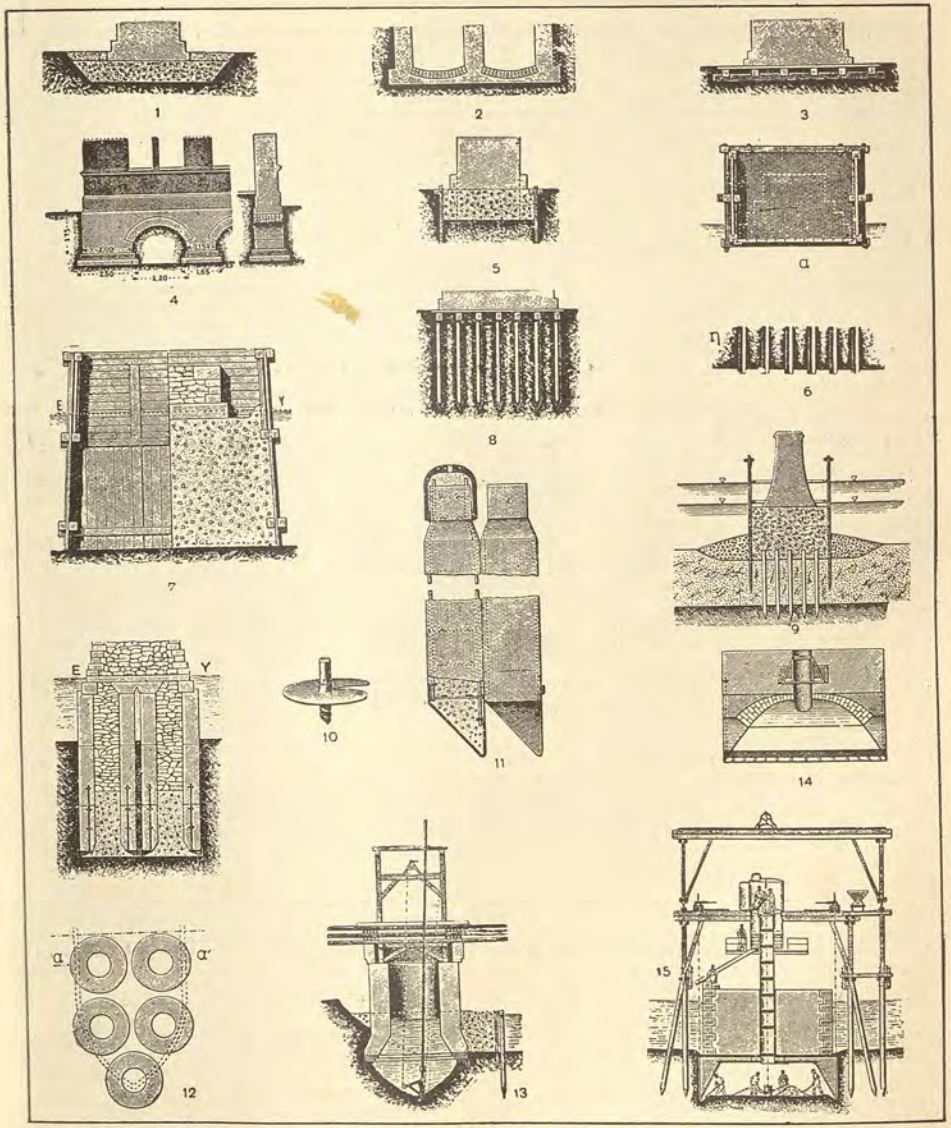

1. Στρῶμα ἄμμου.— 2. Ἀνεστραμμένος δόλος.— 3. Ἐσχάρα ξυλίνη.— 4. Θεμελίωσις ἐπὶ στύλων.— 5. Στρῶμα σκυροκονιάματος.— 6. Καταβυθιζόμενον κιβώτιον ἐπιπλέον. α) Καταβυθιζόμενον κιβώτιον κενόν. — η) Ἐσχάρα ἐκ πασσάλων διὰ τὴν στήριξιν τοῦ καταβυθιζομένου κιβωτίου. — 7. Καταβυθιζόμενον ἄνευ πυθμένος (Ε-Υ Μέση στάθμη τοῦ ὕδατος)· ἀριστερά: κενόν, δεξιά: πεπληρωμένον.— 8. Ἐσχάρα ἐπὶ πασσάλων.— 9. Ἐσχάρα ἐκ σκυροκονιάματος ἐπὶ πασσάλων.— 10. Σιδηροῦς κοχλιωτὸς πάσσαλος.— 11. Πάσσαλος ἐκ διπιροσαγωγοῦς σκυροκονιάματος.— 12. Ἄνω τομή: θεμελίωσις ἐπὶ καταβυομένων φρεάτων. (Ε-Υ μέση στάθμη τοῦ ὕδατος). Κάτω: κάτοψις, α α' τομή.—13. Κατάδυσις ἑνὸς φρέατος.—14. Λιθοδόμησις καταβυθιζομένου κιβωτίου διὰ θεμελιώσεις διὰ πεπιεσμένου ἀέρος.— 15. Θεμελίωσις διὰ πεπιεσμένου ἀέρος.

Θεοδόσιος. Ἀστρονόμος ἐκ Βιθυνίας, ζήσας τὸν Α΄ αἰῶνα π.Χ. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του, τὰ «Σφαιρικὰ» εἶνε γεωμετρικόν, τὰ δὲ ἄλλα ἀστρονομικά.

Θεοδοσιούπολις. Βλ. Ἐρζερούμ.

Θεόδοτος. Δύο πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως. 1) *Ὁ Α΄*, ἐπωνυμούμενος *Μελισσηνός* (815-821) συνεκάλεσε τοπικὴν σύνοδον διὰ τὸ ζήτημα τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων.—2) *Ὁ Β΄* εἶνε ὁ φερόμενος καὶ ὡς Θεοδόσιος Α΄.

Θεοδώρα. 1) Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, σύζυγος τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α΄. Ἦτο θυγάτηρ ἀρκτοτρόφου ἐκ Κύπρου. Νεαρὰ ἐπεδόθη εἰς τὸν θεατρικὸν βίον καὶ κατέπεσε βραδύτερον εἰς τὴν ἀκολασίαν. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἠράσθη τῆς Θ. καὶ ἐνυμφεύθη αὐτὴν πρὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὸν θρόνον, αὕτη δὲ συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν λαμπρότητα τῆς ἀρχῆς ἐκείνου. Ἡ στάσις τῆς Θ. κατὰ τὴν «στάσιν τοῦ Νίκα» ἔσωσε τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ τὴν δυναστείαν του. Μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ συμμετοχή της εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ κτίσματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἀπέθανε τῷ 547.—2) Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, σύζυγος τοῦ Θεοφίλου. Ἐπιτροπεύσασα τὸν υἱὸν αὐτῆς Μιχαὴλ Γ΄, ἐτέλεσε τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων. Παρῃτήθη τῷ 856 καὶ ἀπεσύρθη εἰς μονήν. Ἀπέθανε τῷ 867. Ἡ μνήμη αὐτῆς ἑορτάζεται τῇ 11 Φεβρουαρίου.—3) Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, θυγάτηρ Κωνσταντίνου Η΄. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου, συνεβασίλευσε τυπικῶς μετὰ τῆς ἀδελφῆς του Ζωῆς, ἀπεμακρύνθη ὅμως εἶτα τῆς ἀρχῆς, ἣν ἀνέλαβε τῷ 1054, διατηρήσασα αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου της (1057).

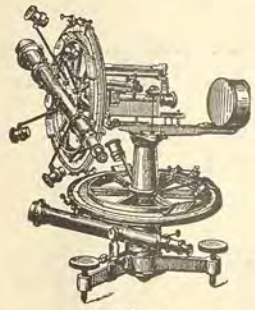

Θεοδόλιχος

Θεοδώρα. Ὄνομα δύο ἁγίων. 1) Ἡ ἐξ Αἰγίνης (812-892). Ἠσκήτευσεν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἑορτὴ 29 Αὐγούστου.—2) Ἡ ἐν Ἄρτῃ, σύζυγος τοῦ Μιχαὴλ Β΄, δεσπότου Ἠπείρου. Ἑορτάζεται 11 Μαρτίου.

Θεοδώρα. Περίφημος Ρωμαία ἑταίρα τοῦ Ι΄ αἰῶνος. Αὕτη, μετὰ τῶν θυγατέρων της Μαροκίας καὶ Θεοδώρας τῆς νεωτέρας ἤσκει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν παπῶν. Ἡ ἐποχὴ τῶν τριῶν τούτων γενεῶν καλεῖται ἐν τῇ ἱστορίᾳ *Πορνοκρατία*.

Θεοδωράκη (πρώην *Τούδορτσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης) Κάτ. 484.

Θεοδωράκη Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κιλκὶς (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 390.

Θεοδώρητος. Ἐπίσκοπος Βρεσθένης (1787-1843). Διετέλεσε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν πρόεδρος τῆς πρώτης Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ἀντιπρόεδρος δὲ τῆς ἐν Ἄστρει β΄ ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τοῦ Βουλευτικοῦ. Μετέσχε μαχῶν καὶ διὰ τῆς διαλλακτικότητός του ἀπεσόβησε ρῆξιν τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Θεοδώρητος ὁ Κύρου. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς τοῦ Ε΄ αἰῶνος, ἐπίσκοπος Κύρου τῆς Συρίας. Ἔγραψεν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν» τῶν ἐτῶν 323-428, βίους ἀσκητῶν, πολλὰς ὁμιλίας καὶ ἑρμηνευτικά.

Θεοδώριανα. Ἕδρα κοιν. νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. 752.

Θεόδωροι (*Ἅγιοι*). 1) Ἕδρα κοιν. Σάμου. Κάτ. 239.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ. Κάτ. 927. Σιδηροδρ. σταθμὸς ΣΠΑΠ.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 1653.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τροιζηνίας. Κάτ. 176.—5) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμυροῦ (Λαρίσης). Κάτ. 343.

Θεόδωρος (*Ἅγιος*). 1) Χ. τῆς ν. Κερκύρας Βλ. Λευκίμμη.—2) (πρώην *Καπουτσέ*) Ἕδρα κοινότητος ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 606.

Θεόδωρος. Ὄνομα πέντε ἁγίων. 1) *Ὁ Στρατηλάτης*, ἐξ Εὐχαΐτων τῆς Μ. Ἀσίας, Ρωμαῖος στρατηγός, μαρτυρήσας κατὰ τὸν ἐπὶ Λικινίου διωγμόν. Ἑορτάζεται τὴν 8 Φεβρουαρίου.—2) *Ὁ Μεγαλομάρτυς ἢ Τήρων*, ὑπηρετῶν ὡς νεοσύλλεκτος (τήρων). Ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Γαλερίου. Ἑορτάζεται τὴν 17 Φεβρουαρίου.—3) *Ὁ Γαβρᾶς*, ἡγεμὼν Χαλδίας κατὰ τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα, μαρτυρήσας ἐν Θεοδοσιουπόλει τῷ 1091.—4) *Ὁ ἐξ Ἐδέσσης*, ἀσκητής, ἑορταζόμενος τὴν 19 Ἰουλίου.—5) *Ὁ ἀσκητής*, μονάσας (Ι΄ αἰὼν) ἐν Κυθήροις, ἑορταζόμενος τὴν 12 Ματου.

Θεόδωρος. Δύο αὐτοκράτορες τῆς Νικαίας: 1) *Ὁ Λάσκαρις*, ἱδρυτὴς τῆς αὐτοκρατορίας Νικαίας (1204-1222). Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204) ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ, ἀδυνατῶν ὅμως νὰ ὀργανώσῃ ἀντίστασιν, ἀπεσύρθη εἰς Νίκαιαν. Ἐξεδίωξε τοὺς Λατίνους ἐξ Ἀσίας, ἐνίκησε δὲ καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῦ Σελτζούκας.—2) *Ὁ Δούκας*, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου (1255-1259). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Ἰωάννην Βατάτσην. Ἐξ Ἀσίας διῆλθεν εἰς Μακεδονίαν καὶ ἐνίκησε τοὺς Βουλγάρους.—**Θεόδωρος.** Δύο δεσπόται τῆς Πελοποννήσου. 1) *Ὁ Α΄*, υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε΄, ὅστις διώρισεν αὐτὸν δεσπότην τῆς Πελοποννήσου τῷ 1383. Κατετρόπωσε Φράγκους καὶ Τούρκους, ἀλλὰ τῷ 1397 ἡττηθεὶς ὑπεχρεώθη νὰ γίνῃ ὑποτελὴς τοῦ σουλτάνου.—2) *Ὁ Β΄*, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, δν διεδέχθη τῷ 1407. Ἐπ' αὐτοῦ, ἡ Πελοπόννησος ἀπηλλάγη τῶν Φράγκων. Τῷ 1443 παρῃτήθη ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του Κωνσταντίνου, τοῦ εἶτα αὐτοκράτορος.

Θεόδωρος. Τρεῖς αὐτοκράτορες τῆς Ρωσίας. 1) *Ὁ Α΄* (1557-1598). Διεδέχθη τῷ 1584 τὸν πατέρα του Ἰβὰν τὸν Τρομερόν.—2) *Ὁ Β΄* (1589-1605). Ἀνῆλθε τῷ 1605 εἰς τὸν θρόνον, ἐδολοφονήθη δὲ μετὰ τινας μῆνας.—3) *Ὁ Γ΄* (1661-1682). Ἔλαβε τὸν θρόνον τῷ 1676.

Θεόδωρος. Αὐτοκράτωρ τῆς Ἀβησσυνίας (1819-1868).

Θεόδωρος Ἄγγελος Κομνηνός. Δεσπότης τῆς Ἠπείρου (1216-1230). Νικήσας τὸν Φράγκον αὐτοκράτορα Πέτρον Κουρτεναί, κατέλαβε μέρος τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ τὴν Θεσσαλίαν, ἀνεκηρύχθη δὲ βασιλεύς. Πολεμήσας πρὸς τοὺς Βουλγάρους, ἡττήθη καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἐτυφλώθη. Ἐπανῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἀνέκτησε τὴν ἀρχήν, ἣν παρεχώρησεν εἰς τὸν υἱόν του Ἰωάννην.

Θεόδωρος ὁ Ἄθεος. Κυρηναϊκὸς φιλόσοφος (Δ΄ αἰὼν π.Χ.). Ἠμφισβήτει τὴν ὕπαρξιν θεότητος, ἐκήρυττεν ὅτι οἱ σοφοὶ εὑρίσκονται ὑπεράνω τῶν νόμων, γενομένων διὰ τοὺς ἄφρονας.

Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς (Ε΄ αἰών). Τὰ ἔργα του, καταδικασθέντα ὡς αἱρετικά, ἀπωλέσθησαν. Θεωρεῖται κύριος ἰδρυτὴς τοῦ Νεστοριανισμοῦ.

Θεόδωρος ὁ Στουδίτης. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς καὶ ὑμνογράφος (759-826). Ὑπέστη διωγμοὺς διὰ τὴν ἀφοσίωσίν του πρὸς τὰς εἰκόνας. Ἔγραψε ἔργα ἐξαίροντα τὸν μοναστικὸν βίον καὶ πολλοὺς ὕμνους μεγάλης ἀξίας.

Θεοκρατία. Πολιτεία ἐν ᾗ θεωρεῖται ὡς ἄρχων ὁ Θεός, οὗτινος τὰ διατάγματα ἀποτελοῦσι τοὺς διέποντας αὐτὴν νόμους, οἱ δὲ ἱερεῖς, οἱ κήρυκες καὶ οἱ ἑρμηνευταὶ τῶν θείων διαταγμάτων εἶνε οἱ ὁρατοὶ τῆς τοιαύτης πολιτείας κυβερνῆται.

Θεοκρισία (ἄλλως **θεοδικία** ἢ **ὀρδαλία**). Ἐν τῷ πρωτογόνῳ Δικαίῳ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου ἀποδεικνύεται ἡ ἀμφισβητουμένη ἀθῳότης τοῦ κατηγορουμένου, ὄχι διὰ μαρτυριῶν καὶ τεκμηρίων ἀνθρωπίνων, ἀλλὰ διὰ τῆς μυστικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ θείου. Ἡ θεοκρισία γίνεται εἴτε διὰ μέσων μαγικῶν εἴτε, συνηθέστερον, ὑποβαλλομένου τοῦ κατηγορουμένου εἰς δοκιμασίας. Κυριώτεραι τούτων εἶνε ἡ λῆψις δηλητηρίου ἢ ὁ διὰ πυρὸς ἢ ζέοντος ὕδατος ἔλεγχος. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἐπέζη τῶν δοκιμασιῶν, ἐθεωρεῖτο ἀθῷος. Ἡ θεοκρισία ἦτο συνήθης κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐν τῇ Δύσει, χρησιμοποιουμένη καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Θεόκριτος. Ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τῆς βουκολικῆς ποιήσεως, γεννηθεὶς ἐν Συρακούσαις (310-245 π.Χ.). Ἔζησεν ἐπί τινα ἔτη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἔγραψεν ὕμνους, ἐπιγράμματα καὶ βουκολικὰ εἰδύλλια, εἰς ἃ κυρίως ὀφείλεται ἡ φήμη του. Ἡ γλῶσσά του εἶνε δωρική. Ἡ ἔμπνευσις, πηγαία, δὲν ἠντλήθη ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν.

Θεόκτιστον (πρώην *Τοπόριστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 630.

Θεολογία. Ἡ περὶ Θεοῦ διδασκαλία καὶ γενικώτερον ἡ ἐπιστήμη τῆς θρησκείας. Περιλαμβάνει κλάδους: τὸν *ἐξηγητικόν*, πραγματευόμενον περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸν *ἱστορικόν*, περὶ τὴν ἵδρυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Ἐκκλησίας, τὸν *συστηματικόν*, περὶ τὰ δόγματα καὶ τὰ ἠθικὰ διδάγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ τὸν *πρακτικόν*, περὶ τὴν λατρείαν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας.

Θεολόγος. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 370.—2) Ἕδρα κοιν. Χαλκίδος. Κάτ. 512.

Θεολόγος Ἄνω. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Θάσου. Κάτ. 1792.

Θεολογούμενα. Αἱ προσωπικαὶ γνῶμαι τῶν θεολόγων, οἵτινες εἰσδύοντες εἰς τὰ βάθη τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας ἐξάγουσι ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἀκολουθίαν ἢ προϋπόθεσιν τῶν δογμάτων, ἢ συμπληροῦσι δι' ἰδίας θεωρίας τὸ φαινόμενον ἐν τῇ ἐπισήμῳ διδασκαλίᾳ χάσμα.

Θεομητορικαὶ ἑορταί. Αἱ ἀγόμεναι πρὸς τιμὴν τῆς Θεομήτορος. Σπουδαιότεραι: Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (25 Μαρτίου), τῆς Κοιμήσεως (15 Αὐγούστου), τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου (8 Σεπτεμβρίου), τῶν Εἰσοδίων (21 Νοεμβρίου), Σύναξις τῆς Θεοτόκου (26 Δεκεμβρίου), ἡ Σύλληψις αὐτῆς (9 Δεκεμβρίου), ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος (Ε΄ Παρασκευὴ τῶν Νηστειῶν).

Θεοξένια. Ἑορτὴ ἣτις ἐτελεῖτο ἐν Δελφοῖς μάλιστα, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, καθ' ἣν ὑπετίθετο ὅτι ὁ ἑορταζόμενος θεὸς ἐξένιζε τοὺς ἄλλους ἐγχωρίους θεούς.

Θεοπασχῖται. Μία τῶν διαιρέσεων τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ, παραδεχομένη τὴν ὑπὸ τοῦ αἱρετικοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Πέτρου τοῦ Γναφέως εἰσαχθεῖσαν εἰς τὴν λειτουργίαν φράσιν «ὁ Θεὸς ἐσταυρώθη», δι' ἧς ἐσημαίνετο ὅτι ἡ θεία φύσις ἔπαθε κατὰ τὴν σταύρωσιν.

Θεόπετρα (πρώην *Κουβέλτσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 757.

Θεόπομπος. Ἐπιφανὴς Χῖος ἱστορικὸς (380-π.Χ.). Ἀριστοκρατικῶν φρονημάτων, ἐπανειλημμένως ἐξωρίσθη ἐκ τῆς πατρίδος του, τέλος δ' ἐγκατεστάθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του, τὰ «Ἑλληνικὰ» ἀποτελοῦσι συνέχειαν τοῦ ἔργου τοῦ Θουκυδίδου. Κύριον ἔργον ὅμως αὐτοῦ εἶνε τὰ «Φιλιππικά», εἰς 58 βιβλία, ἔχοντα ὡς κέντρον τὴν βασιλείαν τοῦ Μακεδόνος Φιλίππου.

Θεός. Ὂν κατέχον ἰδιότητας ὑπερφυσικάς, ἀντικείμενον λατρείας τῶν ἀνθρώπων, εἰς ὃ ἀποδίδεται κυριαρχία ἐπὶ τῆς φύσεως ἢ ἐπί μέρους τῆς φύσεως. Ἡ περὶ ὑπάρξεως ἀνωτάτου ὄντος, ἢ ἀνωτάτων ὄντων, δοξασία ἀπαντᾷ εἰς πάντας τοὺς λαοὺς ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων. Καὶ οἱ μὲν *μονοθεΐσται* ἀποδέχονται Θεόν, ὅστις οὐ μόνον ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ διατελεῖ ἐπενεργῶν ἐπ' αὐτόν. Ἑτέρωθεν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ *θεϊσμοῦ* ἀποδέχονται μὲν ὁμοίως ὑπερβατικὸν θεὸν δημιουργὸν καὶ διακοσμητὴν τοῦ κόσμου, οὐδαμῶς ὅμως ἐπεμβαίνοντα περαιτέρω καὶ τὰς τύχας τοῦ κόσμου κανονίζοντα. Ἐκ τῶν ἄλλων οἱ μὲν *πανθεΐσται* ταυτίζουσι τὸν Θεὸν μετὰ τοῦ κόσμου, ἀρνούμενοι τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν. Οἱ δὲ *πανενθεΐσται* ἐκδέχονται μὲν τὸν κόσμον ὡς περιλαμβανόμενον ἐν τῷ Θεῷ, οὐδαμῶς ὅμως ταυτίζουσιν αὐτὸν μετ' αὐτοῦ. Οἱ *ἄθεοι* ἀρνοῦνται τὴν ὕπαρξιν θείας οὐσίας.

Θεοσέβεια. Θρησκευτικοφιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ *Θ. Καΐζη* (βλ.λ.).

Θεοσοφία. Σύστημα φιλοσοφικοθρησκευτικόν, καθ' ὃ ὁ ἄνθρωπος, ὡς πνευματικὸν ὄν, σύγκειται ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας πρὸς τὸν Θεόν, ἡ πρὸς ὃν κοινωνία καὶ ἐπιδιώκεται. Ἀποσκοπεῖ δὲ ἡ θεοσοφία εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς μοναδικῆς ἀληθείας διὰ μέσου πάντων τῶν μυστηρίων καὶ τῶν δογμάτων καὶ τὴν διάδοσιν ὡρισμένων ἠθικῶν διδασκαλιῶν. Κατ' αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸν σπόρον τῆς σοφίας καὶ τῆς ἁγιοσύνης, δν θὰ ἀναπτύξῃ βαθμηδόν. Καλὸν εἶνε πᾶν ὅ,τι συντείνει εἰς τὴν ἐξέλιξιν πρὸς τὴν θεότητα, κακὸν δὲ πᾶν ὅ,τι ἐπιβραδύνει ταύτην. Ὡς ἐκ τῆς θείας του φύσεως ὁ ἄνθρωπος θὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελειότητα διὰ τῆς ἐξελίξεως, ἥτις συντελεῖται δι' ἐπανειλημμένων ἐνσαρκώσεων. Θεοσοφικὴ ἑταιρεία ἱδρύθη τῷ 1878 ὑπὸ τῆς Ρωσίδος Βλαβάτσκυ, ἱδρύθησαν δὲ κατόπιν στοαὶ εἰς διαφόρους χώρας τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τοῦ 1928 ἐν Ἑλλάδι.

Θεοτόκης. Ἐπίθετον οἰκογενείας ἐκ Κερκύρας, ἧς μέλη διεκρίθησαν εἰς τὰ ὅπλα, τὰ γράμματα καὶ τὴν πολιτικήν. Κυριώτερα μέλη αὐτῆς ὑπῆρξαν: 1) *Νικόλαος*, κόμις, φέρων τὸ παρεπώνυμον *Ἀνδρουτσέλλης*, στρατιωτικὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας (1656-1731). Διεκρίθη κατὰ τοὺς ἐν Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ ἀγῶνας κατὰ τῶν Τούρκων, ἐπίσης δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Τούρκων ἄμυναν τῆς Κερκύρας, τῷ 1716.—2) *Σπυρίδων Γεώργιος*. Πολιτικὸς καὶ λόγιος (1722-1803). Πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατάληψιν τῆς Ἑπτανήσου. Πρόεδρος τῆς γερουσίας τῶν Ἰονίων Νήσων (1800) καὶ πρίγκιψ τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Εἰσήγαγεν εἰς τὸ Σύνταγμα φιλελευθέρας μεταρρυθμίσεις καὶ ὡς ἐπίσημον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἀφῆκε ποιήματα λατινικὰ καὶ ἰταλικά.—3) *Ἰσαβέλλα*. (Βλ. *Ἀλβρίτση*).—4) *Νικηφόρος*, ἱεράρχης καὶ διδάσκαλος τοῦ Γένους (1736-1800). Ἀρχιεπίσκοπος ἐν Χερσῶνι καὶ βραδύτερον ἐν Ἀστραχάν. Ἔγραψε τὸν «Κυριακοδρόμιον», «ἑρμηνεία τῶν Εὐαγγελίων» εἰς ἁπλουστέραν καθαρεύουσαν κ.ἄ.—5) *Γεώργιος*, πολιτικὸς (1843-1916).

'Επανειλημμένως ὑπουργὸς ἐπὶ κυβερνήσεως Τρικούπη, διεδέχθη τοῦτον, ἀποθανόντα, εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματός του, τῷ 1899. Διετέλεσε τετράκις πρωθυπουργός. Ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς ὀργανώσεως τῆς χώρας καὶ ἐνίσχυσε τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Τῷ 1915 μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Σκουλούδη.— 6) *Νικόλαος*, διπλωμάτης καὶ πολιτικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1878-1922). Πρεσβευτὴς ἐν Βερολίνῳ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, εἶτα δὲ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ στρατοδικείου συσταθέντος ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1922 καὶ ἐτυφεκίσθη.— 7) *Κωνσταντῖνος*, ποιητὴς καὶ λόγιος (1872-1923). Ἔγραψε ποιήματα, μυθιστορήματα («Κατάδικος», «Ζωὴ καὶ θάνατος τοῦ Καραβέλα», «Οἱ σκλάβοι στὰ δεσμά τους»), διηγήματα («Τιμὴ καὶ τὸ χρῆμα» κ.ἄ.), πλῆθος μεταφράσεων («Μακβέθ», «Τρικυμία», «Ὀθέλλος» τοῦ Σαίξπηρ, «Γεωργικὰ» τοῦ Βιργιλίου κ.ἄ.π.).

Θεοτοκόπουλος. Ζωγράφος. Βλ. **Γκρέκο.**

Θεουργία. Ἡ διὰ μυστηριωδῶν τελετῶν πιστευομένη ὡς ἐπιτυγχανομένη ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν πνευμάτων καὶ ἡ παρ' αὐτῶν πρόκλησις ἔργων θαυμασίων, μαγεία.

Θέουτα (Ceuta). Ὠχυρωμένος ἱσπανικὸς λιμὴν εἰς τὴν Β. παραλίαν τοῦ Μαρόκου ἐπὶ ἀκρωτηρίου ἀπέναντι τοῦ Γιβραλτάρ. Κάτ. 13.000.

Θεοφάνεια. 'Εν τῇ 'Ορθοδόξῳ 'Εκκλησίᾳ, ἡ ἑορτὴ ἡ ἀγομένη τῇ 6 'Ιανουαρίου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐν τῷ 'Ιορδάνῃ βαπτίσματος τοῦ Σωτῆρος.

Θεοφάνης. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (ἐπὶ βραχὺ ἀπὸ τοῦ 1597) ἐπωνυμούμενος *Καρύκης*. γεννηθεὶς τὸν ΙΣ' αἰῶνα ἐν 'Αθήναις. 'Εσώθησαν πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα αὐτοῦ.

Θεοφάνης. 1) *Ὁ Ὁμολογητής*. Χρονογράφος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀποθανὼν τῷ 817. Ἔγραψε συνέχειαν τῆς χρονογραφίας Γεωργίου τοῦ Συγκέλλου. Ἡ χρονογραφία του ἀρχεται ἀπὸ Διοκλητιανοῦ καὶ φθάνει μέχρι Μιχαὴλ Β' (813).— 2) *Ὁ Κρής*. Ζωγράφος τοῦ ΙΣ' αἰῶνος, ὁ σπουδαιότερος ἀντιπρόσωπος τῆς Κρητικῆς σχολῆς. Ἔργα του εἶνε ἡ διακόσμησις τοῦ καθολικοῦ τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, αἱ τοιχογραφίαι τῆς Τραπέζης τῆς μονῆς τοῦ Σταυρονικήτα (1540) καὶ αἱ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ἐν Καλαμπάκᾳ.

Θεοφανώ. 1) Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, σύζυγος τοῦ αὐτοκράτ. Ρωμανοῦ Β' (959-963) καὶ ἔπειτα τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ (963-969). 'Ερασθεῖσα τοῦ 'Ιωάννου Τσιμισκῆ, συνήργησεν εἰς τὸν φόνον τοῦ δευτέρου συζύγου της καὶ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ ἐραστοῦ της ὡς αὐτοκράτορος. Ὁ Τσιμισκῆς περιώρισεν αὐτὴν εἰς μονήν, ἐξ ἧς ἐξῆλθε τῷ 976.—2) Θυγάτηρ τῆς προηγουμένης, σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Ὄθωνος Β' (956-991). Ὅτε οὗτος ἀπέθανεν, ἡ Θ. ἐπετρόπευσε τὸν ἀνήλικον υἱόν της.

Θεόφιλος. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου 829-842. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Μιχαὴλ Τραυλόν. Ὁ τελευταῖος τῶν εἰκονομάχων αὐτοκρατόρων. Διεξήγαγε πόλεμον κατὰ τῶν 'Αράβων ὅστις, εὐτυχὴς κατ' ἀρχάς, ἀπέβη ἐν τέλει ὀλέθριος.

Θεόφραστος. Φιλόσοφος ἐξ 'Ερεσσοῦ τῆς Λέσβου (372-287 π.Χ.). Διεδέχθη τὸν 'Αριστοτέλη ὡς προϊστάμενος τοῦ Λυκείου. Πλείονα τῶν 200 συγγραμμάτων αὐτοῦ μνημονεύονται παρὰ Διογένει, ἀλλὰ διεσώθησαν πλὴν πολλῶν ἀποσπασμάτων μόνον ἓν φιλολογικὸν («Χαρακτῆρες») καὶ δύο φυτολογικὰ «Περὶ φυτῶν ἱστορίαι», «Περὶ φυτῶν αἰτίαι».

Θεοφύλακτος Σιμοκάττης. Βυζαντινὸς ἱστορικὸς αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς. Ἦκμασεν ἐπὶ Ἡρακλείου (610-640). Κυριώτερον ἔργον του ἡ «Ἱστορία τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου» (582-602) εἰς ὀκτὼ βιβλία.

Θεραπειά. Προάστιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ΒΑ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἕδρα τοῦ μητροπολίτου Δέρκων.

Θεραπευτήριον. Ἵδρυμα, ἔνθα ὑποβάλλονται ὑπὸ θεραπείαν ἀσθενεῖς.

Θεραπευτής. Ὁ ἰατρὸς ἐν γένει ὡς ἀσκῶν τὴν θεραπευτικήν. ‖ 'Ενίοτε καὶ ὁ ἀγύρτης ὁ ἐπαγγελλόμενος τὴν θεραπείαν νόσων.

Θεραπευτική. Ὁ κλάδος τῆς ἰατρικῆς ἢ τὸ μέρος τῆς παθολογίας, ὅπερ ἀσχολεῖται περὶ τὴν θεραπείαν τῶν νοσούντων. Διακρίνεται εἰς προληπτικὴν ἢ προφυλακτικήν, εἰς φυσικοθεραπευτικήν, εἰς φαρμακευτικὴν ἢ χημειοθεραπείαν, εἰς διαιτητικήν, εἰς βιολογικήν, εἰς αἰτιολογικὴν ἢ ριζικὴν καὶ εἰς συμπτωματικήν.

Θεράπων ἰατρός. Ὁ τακτικὸς ἑκάστου ἰατρὸς ὁ ἀναλαμβάνων ἑκάστοτε τὴν θεραπείαν του.

Θερβάντες Σααβέδρα (Μιχαὴλ de Cervantes Saavedra). Ὁ ἐπιφανέστερος τῶν 'Ισπανῶν συγγραφέων (1547-1616). Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ δρᾶμα «Νουμαντία» εἶνε ὑπερόχου δυνάμεως. 'Εκεῖνο ὅμως δι' οὗ ὁ Θ. κατέστη διάσημος εἶνε ὁ «Δὸν Κιχώτης», σάτυρα τῶν ἱπποτικῶν ἠθῶν.

Θεριακίσιον. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπ. 'Ιωαννίνων. Κάτ. 335.

Θεριανόν. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Πατρῶν. Κάτ. 193.

Θέρισον. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπ. Κυδωνίας (Χανίων). Κάτ. 343. Πεδίον ἐπανειλημμένων μαχῶν κατὰ τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις (1821, 1866-1868), ἐγένετο ἰδίᾳ γνωστὸν ἀπὸ τοῦ ἐκραγέντος ἐνταῦθα (10.3.1905) ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ 'Ελευθ. Βενιζέλου κινήματος, κηρύξαντος τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς 'Ελλάδος. Ἡ ἐπανάστασις διήρκεσε μέχρι τοῦ Νοεμβρίου, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀποφάσεως τῶν Προστατίδων Δυνάμεων νὰ καταστείλωσιν αὐτὴν πᾶση θυσία ἠναγκάσθη εἰς συνθηκολόγησιν. Συνέπεια ὁπωσδήποτε τοῦ κινήματος ὑπῆρξεν ἡ παραίτησις τοῦ ὑπάτου ἁρμοστοῦ πρίγκιπος Γεωργίου ('Ιούλιος 1905).

Θέρλουωλ (Κόννοπ Thirlwall). Ἄγγλος ἱστορικός (1797-1875). Κύριον ἔργον του εἶνε ἡ ὀκτάτομος «Ἱστορία τῆς 'Ελλάδος», μία τῶν ἀρτιωτέρων ἔτι καὶ σήμερον.

Θέρμαι. Τὰ θερμὰ λουτρὰ ἐν γένει καὶ ἰδίως αἱ θερμαὶ ἰαματικαὶ πηγαί.

Θέρμαι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ξάνθης (Ροδόπης). Κάτ. 524.

Θερμαϊκός. Κόλπος τοῦ Β. Αἰγαίου σχηματιζόμενος μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ἀπὸ Α καὶ τῆς κατὰ τὸν Ὄλυμπον ἀπὸ Δ χώρας. Εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ ὁ λιμὴν Θεσσαλονίκης.

Θερμαισθησία. Ἡ εἰδικὴ αἴσθησις τῆς θερμότητος.

Θέρμανσις. Χρησιμοποίησις τῆς θερμότητος διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων· αὕτη γίνεται διὰ θερμαστρῶν, διὰ τῆς κεντρικῆς θερμάνσεως καὶ δι' ἠλεκτρισμοῦ. Αἱ διαφόρων συστημάτων θερμάστραι δέον διὰ καταλλήλου ἀερισμοῦ νὰ μὴ ὑπερθερμαίνωσι τὸν ἀέρα οὐδὲ νὰ μολύνωσιν αὐτὸν μὲ καπνὸν καὶ προϊόντα τῆς καύσεως· τὸ

πύραυνον εἶνε ἀνθυγιεινόν· ἡ ἑστία εὐχάριστος θεαματικῶς εἶνε ἀνεπαρκέστατον θερμαντικὸν μέσον. Αἱ διὰ φωταερίου ἢ οἰνοπνεύματος λειτουργοῦσαι ἀλλοιοῦσι ταχέως τὸν ἀναπνεύσιμον ἀέρα, αἱ δὲ δι' ἠλεκτρισμοῦ εἶνε λίαν δαπανηραί. Τὸ καλύτερον μέσον θερμάνσεως εἶνε τὸ διὰ θερμαγωγῶν σωλήνων σύστημα κεντρικῆς θερμάνσεως. Αἱ θερμάστραι, σχήματος Π, εἶνε διανεμημέναι εἰς ὅλα τὰ διαμερίσματα τῆς οἰκίας καὶ δι' αὐτῶν διέρχεται ἀήρ, θερμὸν ὕδωρ ἢ ἀτμός. Ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας ρυθμίζεται δι' αὐτομάτων ρυθμιστήρων. Τὸ μᾶλλον προτιμώμενον σύστημα εἶνε τὸ διὰ θερμοῦ ὕδατος. 'Από τινος γίνεται χρῆσις θερμάνσεως πόλεων ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως. 'Αλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο δὲν ἔχει μεγάλην ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐφαρμογήν.

Θέρμες. Θερμοπηγαὶ ἰαματικαὶ 54⁰-53⁰ Κ. Ἐγγὺς 'Αγίου Κηρύκου ἐν 'Ικαρίᾳ.

θέρμη. 'Εν τῇ δημ., ὁ πυρετὸς ἐν γένει καὶ ἰδιαίτατα ὁ παροξυσμὸς ἑλονοσίας.

Θέρμη (πρώην *Σέδες*). Προάστιον τῆς Θεσσαλονίκης, ἕδρα κοιν. Κάτ. 1156. 'Αεροπορικὴ καὶ Γεωργικὴ Σχολή.

Θερμή. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Μυτιλήνης (Λέσβου). Κάτ. 1507. 'Ιαματικὰ λουτρὰ (σιδηροῦχος θερμὴ ἁλιπηγὴ 47⁰ Κ.).

Θερμιά (πρώην *Λιτζέ*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Δράμας. Κάτ. 103.

θερμιδόμετρον. Ὄργανον χρησιμεῦον διὰ τὴν μέτρησιν ποσοῦ θερμότητος.

Θερμιδώρ. 'Εν τῷ κατὰ τὴν Γαλλικὴν 'Επανάστασιν θεσπισθέντι ἡμερολογίῳ ὁ ἑνδέκατος μὴν ἀπὸ 19 'Ιουλίου μέχρι 18 Αὐγούστου, κληθεὶς οὕτως ὡς θερμότατος. Περίφημος κατέστη ἡ 9 τοῦ μηνὸς τούτου τοῦ Β' ἔτους (27 'Ιουλίου 1794), καθ' ἣν ἔπεσεν ἡ τρομοκρατία τοῦ Ροβεσπιέρου.

θερμικὸν κέντρον. Νευρικὸν κέντρον ἐν τῷ προμήκει μυελῷ τοῦ ἐγκεφάλου ρυθμίζον τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματος.

θερμίς. Ἡ μονὰς μετρήσεως ποσοῦ θερμότητος· *μικρὰ θερμίς*, τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος τὸ ἀπαιτούμενον ὅπως ὑψωθῇ κατὰ ἕνα βαθμὸν Κελσίου ἡ θερμοκρασία ἑνὸς γραμμαρίου ὕδατος· *μεγάλη θερμίς*, τὸ χιλιαπλάσιον τῆς μικρᾶς καὶ *τονοθερμίς*, τὸ χιλιαπλάσιον τῆς μεγάλης.

θερμοαναισθησία. Κατάργησις τῆς αἰσθήσεως τῆς θερμότητος ἐπί τινων νευροπαθειῶν.

θερμογονία. Παραγωγὴ ζωικῆς θερμότητος ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἐκ τῶν καύσεων κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης.

θερμογόνοι τροφαί. Αἱ παράγουσαι ἐν τῷ σώματι θερμότητα (τὰ λίπη καὶ οἱ ὑδατάνθρακες).

θερμογράφος. Αὐτογραφικὸν ὄργανον δι' οὗ χαράσσεται αὐτομάτως ἐπὶ φύλλου χάρτου ἡ πορεία θερμοκρασίας ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα.

θερμοδυναμική. Τὸ μέρος τῆς φυσικῆς τὸ ἐξετάζον τὴν θερμότητα ὡς μορφὴν ἐνεργείας καὶ τὰς μεταβολὰς αὐτῆς ὡς ἄλλας μορφὰς ἐνεργείας.

θερμοθεραπεία. Ἡ πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν χρησιμοποίησις τῆς θερμότητος (ὕδατος ἢ ἀέρος θερμοῦ).

θερμοκαυτήρ. Συσκευὴ χρησιμεύουσα ἐν τῇ θεραπευτικῇ πρὸς καυτηριάσεις διὰ πυρακτωμένου στελέχους ἐκ λευκοχρύσου.

θερμοκαυτηρίασις. Ἡ θεραπευτικὴ χρῆσις τοῦ θερμοκαυτῆρος.

θερμοκήπιον. Οἰκοδόμημα οὗ αἱ πλευραὶ καὶ ἡ στέγη ἔχουσι κατασκευασθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ὑάλου, χρησιμεῦον διὰ τὴν καλλιέργειαν ἐν αὐτῷ φυτῶν εὐαισθήτων ἢ ἐξαναγκαζομένων νὰ βλαστήσωσι καὶ καρποφορήσωσιν ἐκτὸς ἐποχῆς καὶ ἄτινα δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ συντηρηθῶσιν ἢ ἀναπτύξωσι τὰς διαφόρους αὐτῶν καταστάσεις ἐν ὑπαίθρῳ καθ' ὡρισμένας ἐποχάς.

θερμοκρασία. *(Φυσ.)* Ποσότης χαρακτηριστικὴ τῆς θερμικῆς καταστάσεως σώματος· ἡ θερμοκρασία εἶνε διάφορος τῆς θερμότητος. Μετρεῖται δὲ εἰς βαθμοὺς καὶ παρίσταται δι' ἀριθμοῦ μὲ μικρὸν ⁰ δεξιὰ καὶ ἄνω. Αἱ ἄνω τοῦ μηδενὸς θερμοκρασίαι θεωροῦνται ὡς θετικαί, αἱ δὲ κάτω ὡς ἀρνητικαὶ καὶ σημειοῦνται διὰ τοῦ σημείου πλήν, οὕτω —7⁰. Ὡς σταθεραὶ θερμοκρασίαι λαμβάνονται ἡ τῆς τήξεως τοῦ πάγου, ἤτις σημειοῦται ὡς θερμοκρασία 0⁰, καὶ ἡ θερμοκρασία τῶν ἀτμῶν ζέοντος ὕδατος, ἥτις σημειοῦται ὡς θερμοκρασία 100⁰. Ἡ κλίμαξ αὕτη καλεῖται *ἑκατονταβάθμιος* ἢ *τοῦ Κελσίου*. Ἡ κλίμαξ *τοῦ Ρεωμύρου*, μᾶλλον ἐν ἀχοηστίᾳ, εἶνε ὀγδοηκονταβάθμιος, ἤτοι ἡ θερμοκρασία τῶν ἀτμῶν τοῦ ζέοντος ὕδατος λαμβάνεται ὡς 80⁰. Εἰς τὰς ἀγγλοσαξονικὰς χώρας μεταχειρίζονται τὴν κλίμακα *Φαρενάϊτ*, καθ' ἣν εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ τηκομένου πάγου τίθεται 32⁰ καὶ τῶν ἀτμῶν τοῦ ζέοντος ὕδατος 212⁰. Οἱ 100 βαθμοὶ Κελσίου ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 280 Φαρενάϊτ. ‖ *(Ἰατρ.)* Ὁ ἐπικρατῶν εἰς τὸ σῶμα γενικῶς ἢ εἰς μέρος τι τοῦ σώματος βαθμὸς θερμότητος μετρούμενος διὰ τοῦ θερμομέτρου. Ἡ φυσιολογικὴ θ. τοῦ σώματος κυμαίνεται μεταξὺ 36⁰ καὶ 37⁰ Κ., ἀλλ' εἰς παθολογικὰς καταστάσεις δύναται νὰ κατέλθῃ καὶ μέχρι 30⁰ (ὑποθερμία) ἢ νὰ ἀνέλθῃ μέχρι 40⁰ καὶ πλέον (πυρετός, ὑπερθερμία, ὑπερπυρεξία ἄνω τῶν 41⁰). Πολύτιμον διαγνωστικὸν στοιχεῖον τῆς νόσου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀσφαλὲς κριτήριον τῆς βαρύτητος αὐτῆς.

θερμολουσία. Ἡ χρῆσις θερμῶν λουτρῶν.

θερμομέτρησις. Ἡ διὰ θερμομέτρου ἐξακρίβωσις τῆς θερμοκρασίας.

θερμόμετρον. Ὄργανον πρὸς μέτρησιν τῆς θερμοκρασίας κυρίως. 'Αποτελεῖται ἀπὸ μικρὸν δοχεῖον σφαιρικὸν ἢ κυλινδρικὸν ἐξ ὑάλου καταλῆγον εἰς σωλῆνα μικρᾶς διαμέτρου κλειστόν. Συνήθως πληροῦται δι' ὑδραργύρου· σπανίως δὲ καὶ δι' ἄλλου ὑγροῦ. Ἡ δὲ διαστολὴ τοῦ ὑγροῦ εἰς τὸν ἠριθμημένον σωλῆνα δεικνύει τὴν θερμοκρασίαν. *'Ακροβάθμια θερμόμετρα* καλοῦνται εἰδικὰ θερμόμετρα χρησιμεύοντα διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἐλαχίστης καὶ τῆς μεγίστης θερμοκρασίας τῆς ἡμέρας. ‖ *(Ἰατρ.)* Τὸ θερμόμετρον χρησιμεύει πρὸς μέτρησιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος τιθέμενον εἴτε ὑπὸ τὴν μασχάλην, εἴτε ἐντὸς προσιτῆς κοιλότητος τοῦ σώματος (ἀπευθυσμένον ἢ στόμα) ἐπὶ ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας (3' μόνον τὸ πρισματικὸν θ. καὶ 6' τὸ πλακοφόρον), ὁπότε δέον νὰ ὑπολογισθῇ διαφορὰ τῆς μασχαλιαίας θερμοκρασίας ἐπὶ ἔλασσον ἀπὸ τῆς δευτέρας κατὰ 4 ἕως 5 δέκατα βαθμοῦ.

Θέρμον (πρώην *Κεφαλόβρυσον*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Τριχωνίδος (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 1455. Λείψανα τῆς ὁμων. ἀρχ. πόλεως καὶ ναοῦ Θερμίου 'Απόλλωνος.

Θερμοπῖδαξ. Πηγὴ θερμοῦ ὕδατος, ὑπὸ πίεσιν ἀνεκβαλλομένου καὶ τὴν μορφὴν πίδακος λαμβάνουσα: οἱ θερμοπίδακες καλοῦνται συνήθως *γάϊζερ*, κατὰ τὸ ὄνομα τῆς ἐν 'Ισλανδίᾳ πρώτης γνωστῆς γενομένης τοιαύτης πηγῆς, καὶ *δέλλοι* κατὰ τοὺς ἐν Σικελίᾳ δέλλους.

Θερμοπληξία. Τὰ νοσηρὰ φαινόμενα, ἅτινα ἐπέρχονται ὅταν τὸ σῶμα ἐκτεθῇ εἰς ὑψηλὴν θερμότητα· παραλλαγὴ θ. εἶνε καὶ ἡ ἡλίασις.

Θερμοπηγή. Θερμὴ ἰαματικὴ πηγή.

Θερμοπύλαι. Στενωπὸς εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Καλλιδρόμου κατὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ἡ μόνη βατὴ δίοδος ἀπὸ Φθιώτιδος εἰς Λοκρίδα· δι' ὃ καὶ ἦτο σπουδαιότατον στρατηγικὸν σημεῖον. Εἶχε μῆκος 1 χλμ. καὶ πλάτος 60 βημάτων εἰς τὰς ἑκατέρωθεν παρόδους.

Σήμερον λόγῳ προσχώσεων τοῦ Σπερχειοῦ ἐν τῇ θέσει τῆς στενωποῦ ὑπάρχει βαλτώδης πεδιὰς πλάτους 5 χλμ., ἔνθα εὑρίσκονται ὑδροχλωριοναττριοῦχοι ἀξυπηγαὶ 32° Κ.

Ἐν Θερμοπύλαις ἔλαβον χώραν τὰ ἑξῆς ἀξιολογώτερα ἱστορικὰ γεγονότα.

α') Τῷ 480 π.Χ. μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν, δι' ἣν καὶ κυρίως ἡ στενωπὸς κατέστη περιώνυμος. Κατὰ ταύτην ἔπεσεν ὁ Λεωνίδας βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν μετὰ 300 Λακεδαιμονίων καὶ 700 Θεσπιέων. β') Τῷ 279 π.Χ. 24.000 Ἕλληνες ἀντέστησαν κατὰ 170.000 Γαλατῶν ὑπὸ τὸν Βρέννον διελθόντων τέλος τὰς Θ. διὰ προδοσίας. γ') Τῷ 191 π.χ. Ἀντίοχος Γ΄ τῆς Συρίας μετὰ 10.000 Ἑλλήνων ἡμύνθη κατὰ τῶν κατερχομένων 40.000 Ρωμαίων ὑπὸ τὸν Κάτωνα· ἠττηθεὶς ὅμως κατὰ κράτος μόλις ἐσώθη μὲ ὀλίγους.

Θερμοστρωμνή. Τεχνητῶς θερμαινόμενον τμῆμα ἐδάφους τοῦ κήπου, τὸ ὁποῖον, προφυλασσόμενον ἀπὸ τοῦ Βορρᾶ, χρησιμοποιεῖται ὡς σπορεῖον ἢ ὡς φυτῶριον πρὸς ἀπόκτησιν πρωΐμων φυτῶν, κν. **τζάκι.**

Θερμότης. Τὸ αἴτιον τὸ προκαλοῦν τὸ αἴσθημα τοῦ θερμοῦ. Θερμότης προσφερομένη εἰς σῶμά τι αὐξάνει τὴν θερμοκρασίαν του ἢ καὶ μεταβάλλει τὴν κατάστασίν του.

Θερμοτροπισμός. Ἡ ἰδιότης τῶν φυτῶν νὰ κάμπτωνται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μονοπλεύρου θερμάνσεως.

Θερμοφιλία. Ἰδιότης ὡρισμένων μικροοργανισμῶν (βακτηρίων), ἐχόντων ἀνάγκην ὑψηλοτέρας θερμοκρασίας πρὸς ἀνάπτυξιν.

Θερμοφοβία. Νοσηρὸς φόβος ὑψηλῆς θερμοκρασίας πολλάκις ἀνυπάρκτου.

Θερμοχημεία. Κλάδος τῆς φυσικοχημείας ἐρευνῶν τὰς μεταβολὰς τῆς ἐνεργείας, αἵτινες συνοδεύουσι τὰς χημικὰς ἀντιδράσεις.

Θέρος. Μία τῶν τεσσάρων ὡρῶν ἢ ἐποχῶν τοῦ ἔτους, καθ' ἣν ἡ θερμοκρασία εἶνε μεγαλυτέρα. Τὸ θέρος διακρίνεται εἰς *ἀστρονομικὸν* καὶ *μετεωρολογικόν*. Τὸ ἀστρονομικὸν διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ ἡλιοστασίου κατὰ τὴν 21 Ἰουνίου μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας κατὰ τὴν 23 Σεπτεμβρίου καὶ ἔχει διάρκειαν 93 ἡμ. καὶ 15 ὡρῶν. Τὸ μετεωρολογικὸν θέρος ἄρχεται καὶ λήγει ὀλίγον βραδύτερον. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ θέρους ἐν Ἀθήναις εἶνε 26°,19, εἶνε δὲ ἡ ξηροτέρα ἐποχὴ τοῦ ἔτους ἐν Ἀττικῇ.

Θερσίτης. Αἰτωλός, μετασχὼν τῆς εἰς Τροίαν ἐκστρατείας, ἀσχημότατος καὶ αὐθαδέστατος. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπέβη συνώνυμον τοῦ ἀναιδοῦς, δειλοῦ δ' ἑνταυτῷ καὶ ἀσχήμου.

Θέσμιον. Πᾶς νόμος, ὅταν ἐξετάζηται τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων τῆς τοπικῆς αὐτοῦ ἐφαρμογῆς.

Θεσμοθέται. Ἐξ ἐκ τῶν ἐννέα Ἀθηναίων ἀρχόντων εἰς οὓς ἀνετέθη πρὸ τοῦ Δράκοντος ἡ ἀναγραφὴ τῶν θεσμίων, ἤτοι τῶν κατ' ἔθιμον νόμων, εἶτα δὲ ἡ φύλαξις καὶ ἡ κατ' ἔτος ἀναθεώρησις αὐτῶν.

Θεσμός. Θεμελιώδης ἢ καταστατικὸς νόμος. ‖ Κατάστασις δημιουργὸς ἠθικῶν ἢ νομικῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων.

Θεσμοφόρια. Ἑορτὴ τετραήμερος τελουμένη τὸ πάλαι εἰς τιμὴν τῆς Θεσμοφόρου Δήμητρος εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἧς ὅμως μετεῖχον μόνον ἔγγαμοι γυναῖκες. Κυριώτατα ἦσαν τὰ ἐν Ἀθήναις τελούμενα (Ὀκτώβριος-Νοέμβριος). Εἰς ταύτην ἀναφέρεται ἡ κωμῳδία τοῦ Ἀριστοφάνους «Θεσμοφοριάζουσαι».

Θεσπιαί. Ἀρχαία π. τῆς Βοιωτίας, ἧς τὰ τείχη καὶ ἄλλα ἐρείπια κεῖνται κατὰ τὰς Α. ὑπωρείας τοῦ Ἑλικῶνος, 15 χλμ. ΝΔ τῶν Θηβῶν. Διὰ 700 ἀνδρῶν μετέσχε τῆς ἀμύνης τῶν Θερμοπυλῶν, ὅπου οὗτοι ἐφονεύθησαν σχεδὸν πάντες.

Θέσπις. Ἀρχαῖος δραματικός, ἐξ Ἰκαρίας, δήμου Ἀττικῆς, καταγόμενος, σύγχρονος τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Πεισιστράτου. Πρὸ αὐτοῦ ὁ χορὸς ἦδεν ἁπλῶς ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ Διονύσου τὸν διθύραμβον, αὐτὸς δὲ εἰσήγαγε πρόσωπον ἰδιαίτερον, τὸν *ὑποκριτήν*, ἵνα διαναπαύηται ὁ χορός (τῷ 534 π.Χ.).

Θεσπρωτία. Ἀρχαία χώρα τῆς Ἠπείρου, νοτιωτάτη, μεταξὺ Θυάμιδος, Τομάρου, Ἀράχθου καὶ Ἀμβρακικοῦ.

Θεσπρωτικόν (πρώην *Λέλοβα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φιλιππιάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 1538.

Θεσσαλία. Πεδινὸν κατὰ τὸ πλεῖστον τμῆμα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς περικλειόμενον ὑπὸ τῶν ὀρέων Ὀλύμπου καὶ Καμβουνίων ἀπὸ Β, Πίνδου, Τυμφρηστοῦ καὶ Λάκμωνος, ἀπὸ Δ, Ὄθρυος ἀπὸ Ν, Ὄσσης καὶ Πηλίου καθὼς καὶ τῶν κόλπων Θερμαϊκοῦ, Παγασιτικοῦ καὶ ἐν μέρει Μαλιακοῦ ἀπὸ Α.

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἀπετέλει λίμνην γλυκέος ὕδατος, ἧς τὰ ὕδατα ἐξέρρεον διὰ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ ῥήγματος τῶν Τεμπῶν εἰς τὴν Α. θάλασσαν τοῦ Αἰγαίου. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ῥήγματος σήμερον τὰ συγκεντρούμενα εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Θ. ὕδατα διοχετεύονται διὰ τοῦ Πηνειοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. Μικρὰ ὁροσειρὰ ἀπὸ Β πρὸς Ν διαιρεῖ τὴν Θ. εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν τμῆμα. Λίμνας ἔχει πολλὰς Βοιβηΐδα, Ξυνιάδα, Ἀσκουρίδα κ. ἄ. Παράγει ἄφθονα σιτηρά, ὄσπρια, κηπαῖα, ὀπώρας, καπνόν, ἀποτελοῦσα μετὰ τὴν Μακεδονίαν τὴν εὐφορωτέραν ἑλληνικὴν περιοχήν. Ἡ κτηνοτροφία προσέτι ἐν Θ. εὑρίσκεται ἐν ἀκμῇ. Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς δύο νομούς, Λαρίσης καὶ Τρικκάλων, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς εἶνε 493.213 κατ.

Ἱστορία. Κατὰ τὴν νεολιθικὴν περίοδον κατῳκεῖτο ἡ Θ. πυκνότατα ἀνευρεθεισῶν μέχρι τοῦδε ἑκατὸν εἴκοσι νεολιθικῶν πόλεων ἢ ἀκροπόλεων λίαν προηγμένου πολιτισμοῦ. Κατὰ τὴν γεωμετρικὴν περίοδον ὅμως ἀνατρέπεται ὁ πολιτισμὸς οὗτος διὰ τῆς εἰσβολῆς ἐκ τῆς πλησιοχώρου Ἠπείρου τῶν Πετθαλῶν, οἱ ὁποῖοι κατέκτησαν τὴν χώραν κατόπιν μακρῶν ἀγώνων. Τὴν πολιτικὴν διαμόρφωσιν τῶν νέων τούτων κατοίκων ἐξετέλεσεν ὁ Ἀλεύας, ἡ δὲ χώρα καθ' ὅλην τὴν ἀρχαϊκὴν καὶ λαμπρὰν περίοδον τῆς Ἑλλάδος διῳκήθη ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τούτου, τῶν Ἀλευαδῶν, ὀνομαζομένων Ταγῶν. Κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους οἱ Θεσσαλοὶ συνεμάχησαν μετὰ τῶν Περσῶν· κατὰ δὲ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἔμειναν οὐδέτεροι. Ἐπὶ Φιλίππου Β΄ ἡ Θ. ὑπετάγη εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ μετὰ τὴν μάχην τῆς Πύδνης (168 π.Χ.) ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ἐλληλατήθη κατὰ τὰς Βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς ὑπὸ τῶν διαφόρων εἰσβαλόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα βαρβάρων, Οὔννων, Γότθων, Σλαύων, Βλάχων κ.ἄ. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ὑπῆρξε θέατρον σκληρῶν ἀγώνων μεταξὺ διαφόρων Φράγκων φεουδαρχῶν, τῶν δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Τέλος τῷ 1396 κατέλαβεν ἀμαχητὶ

τὴν Θ. κατεχομένην ὑπὸ τῶν Σέρβων ὁ Βαγιαζήτ. Ὑπὸ τοὺς Τούρκους παρέμεινε μέχρι τοῦ 1881, ὁπότε κατόπιν τοῦ 13 ἄρθρου τῆς Βερολινίου συνθήκης ἀπεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Θεσσαλονίκη. Ἕδρα δήμου, ἐπαρχ. καὶ νομοῦ ὁμωνύμου. 236.524 κάτ., ἐξ ὧν 60.000 Ἰσραηλῖται. Κεῖται ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ κατὰ τὰ ΒΑ. παράλια τοῦ αὐτόθι σχηματιζομένου ὁμωνύμου κόλπου. Λόγῳ τῆς θέσεως αὐτῆς ἀποτελεῖ τὴν κλεῖδα τοῦ τε εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου Μακεδονίας, Σερβίας, Ν. Βουλγαρίας καὶ μέρους τῆς Ἠπείρου, οὖσα ὁ δεύτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ κέντρον σπουδαιότατον σιδηροδρομικῶν καὶ ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ λοιπῆς Εὐρώπης. Ἔχει ἐλευθέραν ζώνην πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ διαμετακομιστικοῦ καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Νοτιοσλαυϊκοῦ ἐμπορίου. Σπουδαίως συντελεῖ εἰς τὴν ἐμπορικὴν αὐτῆς κίνησιν ἡ κατ' ἔτος διοργανουμένη διεθνὴς ἐμπορικὴ ἔκθεσις. Ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν καὶ λειτουργοῦσιν ἐν αὐτῇ ὑπερεκατὸν ἐργοστάσια ζυθοποιΐας, ὑφαντουργίας, ταπητουργίας, καπνοβιομηχανίας, βυρσοδεψίας κ.ἄ.

Ἡ Θ. εἶνε ἕδρα τῆς Γεν. Διοικήσεως Μακεδονίας καὶ τοῦ Γ΄ σώματος στρατοῦ. Ἔχει προσέτι Πανεπιστήμιον, Ἐφετεῖον, 4 ἐπιμελητήρια, χρηματιστήριον ἐμπορευμάτων κλ. Εὑρίσκονται ἐν αὐτῇ πλεῖστα ἀρχαιολογικὰ χριστιανικὰ μνημεῖα καὶ εἶνε ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ δευτέρα μετὰ τὴν Κων)πολιν πόλις τῆς ὀρθοδοξίας. Τοιαῦτα εἶνε ὁ καεὶς κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1917 ναὸς τοῦ Ἁγ.Δημητρίου τιμωμένου ὡς πολιούχου (412), τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, τῆς Ἁγ. Σοφίας (Ϛ΄ αἰών), τῆς Παναγίας τῶν Χαλκέων (ΙΑ΄ αἰών), τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος (ΙΒ΄ αἰών), τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (ΙΒ΄-ΙΓ΄ αἰών) κλ.

Ἀρχαιολογικὰ ἐπίσης μνημεῖα σημαντικὰ εἶνε: ὁ Λευκὸς Πύργος (ΙΕ΄ αἰών), ἡ ἀκρόπολις τοῦ ἐπταπυργίου (Ϛ΄ αἰών) καὶ ἡ Ἁψὶς τοῦ Γαλερίου (Δ΄ αἰών).

Ἡ Θ. ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου τῷ 315 π.Χ. διὰ συνοικισμοῦ τῶν πέριξ μικρῶν πόλεων καὶ ὠνομάσθη οὕτω πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου του Θεσσαλονίκης. Τῷ 146 π.Χ. γενομένης τῆς Μακεδονίας ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας ἡ Θ. ὡρίσθη πρωτεύουσα αὐτῆς συγκεντρώσασα ἔκτοτε μέγαν πληθυσμὸν καὶ πλοῦτον. Ἀπὸ τοῦ Ϛ΄-Η΄ αἰῶνος σλαυϊκαὶ ὁρδαὶ πολλάκις ἐπέδραμον κατ' αὐτῆς· τῷ δὲ 904 μ.Χ. Σαρακηνοὶ Ἄραβες ἐλεηλάτησαν τὴν πόλιν ἀπαγαγόντες 22.000 αἰχμαλώτους. Τῷ 1185 μ.Χ. περιῆλθεν εἰς τοὺς Νορμανδούς. Τῷ 1204 μ.Χ. κατὰ τὴν Δ΄ σταυροφορίαν ἡ Θ. ἐδόθη εἰς τὸν Βονιφάτιον τὸν Μομφερρατικὸν καὶ ὡρίσθη ὡς ἕδρα τοῦ ὁμωνύμου βασιλείου του. Τῷ 1223 ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου Θεόδωρος Ἄγγελος Δούκας Κομνηνὸς κατέλαβε τὴν Θ. Μετὰ πολλὰς ἄλλας περιπετείας περιῆλθεν εἰς τοὺς Τούρκους τῷ 1430 καὶ ἔμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς της τῇ 23 Ὀκτωβρίου 1912 ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Τῷ 1917 ἐξερράγη ἐν αὐτῇ τὸ κίνημα τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης, ὅπερ ἐπέφερε τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπετεφρώθη κατὰ τὸ πλεῖστον συνεπείᾳ πυρκαϊᾶς καὶ ἀνῳκοδομήθη ἐπὶ τῇ βάσει ἀρτιωτάτου σχεδίου.

Θεσσαλονίκης δῆμος. Περιλαμβάνει τὴν πόλιν, τὰς τρεῖς πολίχνας Ἑπτάλοφον, Γενὶ-ἐσκὶ-Δελίκ, Καλλιθέαν καὶ τοὺς συνοικισμοὺς Ζεϊντιλίκ, Σεΐχ-Σοῦ καὶ Τόπ-Ἀλῆ καὶ ἔχει 244.680 κατ.

Θεσσαλονίκης ἐπαρχία. Ἐκτείνεται περὶ τὴν ὁμώνυμον πόλιν καὶ γειτνιάζει ἀπ' Α πρὸς τὴν ἐπαρχ. Λαγκαδᾶ, ἀπὸ Β πρὸς τὴν ἐπαρχ. Κιλκίς, ἀπὸ Δ πρὸς τὰς ἐπαρχ. Γιανιτσῶν καὶ Βερροίας καὶ ἀπὸ Ν πρὸς τὴν ἐπαρχ. Κατερίνης, τὸν Θερμαϊκὸν καὶ τὸν νομ. Χαλκιδικῆς. Ἔχει 321.161 κατ.

Θεσσαλονίκης νομός. Ὁ μεγαλύτερος τῶν νομῶν τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας. Γειτνιάζει ἀπ' Α μὲ τὸν νομ. Σερρῶν, ἀπὸ Β μὲ τὴν Σερβίαν, ἀπὸ Δ μὲ τοὺς νομοὺς Πέλλης καὶ Κοζάνης καὶ ἀπὸ Ν μὲ τοὺς νομοὺς Χαλκιδικῆς, Λαρίσης καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ Θερμαϊκοῦ. Ἔχει τρεῖς δήμους, 142 κοινότητας καὶ 539.986 κατ.

Θετικὴ φιλοσοφία (positivismus). Ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία ἡ διδάσκουσα ὅτι μόνον τὸ κατ' αἴσθησιν ἀντιληπτόν, τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐμπειρίας ὑπάρχει. Τὸ ἐπέκεινα τούτου, περὶ ὃ ἀσχολεῖται ἡ μεταφυσική, εἶνε παντελῶς ἀπρόσιτον τῷ ἀνθρώπῳ. Τὸ σύστημα τοῦτο ἱδρύθη μὲν ὑπὸ τοῦ Χιονὰ (Hume), ἐσυστηματοποιήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου Κόντ, ὅστις ἔπλασε καὶ τὸν ὅρον.

Θετικοὶ ἀριθμοί. Καλοῦνται οἱ ἀριθμοὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς *ἀρνητικούς*· τοὺς θετικοὺς ἐξετάζει ἡ Ἀριθμητική, θεωροῦσα ἀδύνατον τὴν ἀφαίρεσιν ὅταν ὁ μειωτέος εἶνε μικρότερος τοῦ ἀφαιρετέου.

Θέτις. Θυγάτηρ τοῦ Νηρέως, σύζυγος τοῦ Πηλέως καὶ μήτηρ τοῦ Ἀχιλλέως, μία τῶν πεντήκοντα Νηρηΐδων καὶ δὴ δέσποινα πασῶν τῶν ἄλλων.

Θευδεβέρτος. Βασιλεὺς τῆς Φραγκικῆς Αὐστρασίας (534-547). Ἐνίκησε τοὺς Γότθους καὶ κατέλαβε μέρος τῆς Προβηγκίας μετὰ τῆς Μασσαλίας. Ὠργάνωσεν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Κωσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἀπέθανεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρασκευῶν.

Θευδέριχος ὁ Μέγας. Βασιλεὺς τῶν Ὀστρογότθων (454-526). Τῷ 472 εἰσέβαλεν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἐκ Παννονίας καὶ ἔφθασε μέχρι Θεσσαλίας. Εἶτα ἐστράφη κατὰ τῆς Ἰταλίας, ἣν καὶ κατέλαβε, νικήσας τὸν Ὀδόακρον. Ἔδραν εἶχε τὴν Ραβέννην, ὅπου καὶ ὁ τάφος του.

Θέων ὁ Σμυρναῖος. Πλατωνικὸς φιλόσοφος καὶ μαθηματικὸς ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Β΄ αἰῶνος μ.Χ. Σώζονται αὐτοῦ «τὰ κατὰ τὸ μαθηματικὸν χρήσιμα εἰς τὴν Πλάτωνος ἀνάγνωσιν».

Θέων ὁ Ἀλεξανδρεύς. Μαθηματικὸς Ἕλλην ἀκμάσας κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ Δ΄ αἰῶνος· πατὴρ τῆς περιφήμου Ὑπατίας. Ἐδίδαξεν εὐδοκίμως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ μνημονεύεται ὑπὸ τῶν χειρογράφων τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου ὡς ἐκδότης αὐτῶν.

Θεώρημα. *(Μαθ.)* Πρότασις ἧς ἡ ἀλήθεια δὲν εἶνε ἀφ' ἑαυτῆς καταφανής, ἀλλὰ γινώσκεται δι' ἀποδείξεως.

Θεωρητικὴ φιλοσοφία. Ἡ πραγματευομένη περὶ τὴν γνῶσιν αὐτὴν (γνωσιολογία) ἢ περὶ τὴν γνῶσιν τοῦ καθόλου ὄντος (μεταφυσική).

Θεωρία. *(Φιλοσ.)* Ἡ καθαρὰ ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις καὶ γνῶσίς τινος συγκεκριμένου ἢ ἀφηρημένου· ἡ πνευματικὴ ἢ νοητικὴ ἔρευνα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πρᾶξιν ἢ ἐμπειρίαν. ‖ Γενικὴ ἀρχὴ ἐπαγγελλομένη τὴν ἐξήγησιν φαινομένων εἴτε ἐπὶ τῇ βάσει γεγονότων, εἴτε διὰ σειρᾶς συλλογισμῶν. ‖ *(Ἀρχ.)* Πρεσβεία πεμπομένη ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ὅπως μετέχῃ τῶν πανηγύρεων ἐν Ὀλυμπίᾳ, Δελφοῖς κ. ἀ. ἢ οἱασδήποτε ἄλλης σημαντικῆς ἑορτῆς.

Θεωρικά. Τὸ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου εἰς τοὺς ἀπόρους πολίτας διδόμενον ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις χρῆμα πρὸς πληρωμὴν τοῦ νενομισμένου ἐν τοῖς θεάτροις εἰσιτηρίου ἢ πρὸς δαπάνην ἐν ταῖς ἑορταῖς.

Θῆβαι. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Θηβῶν, ἕδρα κοιν. ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας ὁμων. πόλεως. Κάτ. 7113. Κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς Βοιωτικῆς πεδιάδος καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης. Σημαῖνον γεωργικὸν καὶ κτηνοτροφικὸν κέντρον.

Ἱστορία. Αἱ Θῆβαι ἱδρύθησαν κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Κάδμου, διὸ καὶ ἡ ἀκρόπολις αὐτῶν ὠνομάζετο Καδμεία. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἰδίως μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐπὶ τῶν στρατηγῶν Πελοπίδου καὶ Ἐπαμεινώνδου κατέστη μία τῶν πρώτων ἑλλην. πόλεων καὶ ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων. Αἱ Θ. περιῆλθον κατόπιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Μακεδόνων, ὁ δὲ Μ. Ἀλέξανδρος κατέσκαψε τὴν πόλιν ἐπαναστατήσασαν τῷ 336 π.Χ. Ὁ Κάσσανδρος ἀνίδρυσε ταύτην τῷ 316 π.Χ. Ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως καὶ κατὰ τὰς βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς ἡ πόλις πολλάκις ἐλεηλατήθη, φημίζεται ὅμως διὰ τὴν σκωληκοτροφίαν, τὴν μεταξουργίαν καὶ τὴν βαφικήν. Ἀφοῦ περιῆλθε διαδοχικῶς ἐπὶ Φραγκοκρατίας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν διαφόρων φεουδαρχικῶν οἴκων καταλαμβάνεται κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀπηλευθερώθησαν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1829 ὁριστικῶς ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου.

Θῆβαι. Ἀρχαιότατη μεγάλη πόλις τῆς Αἰγύπτου, ἀμφοτέρωθεν τοῦ Νείλου, ἐγγὺς τοῦ σημερινοῦ Λοῦξορ. Ἰδίᾳ ἀνεδείχθη ἐπὶ τῆς νέας αὐτοκρατορίας καὶ ἐπὶ αἰῶνας ἦτο πρωτ. τῆς χώρας. Ἐξέπεσεν ὅτε ἡ ἕδρα τοῦ κράτους μετεφέρθη εἰς τὸ Δέλτα. Σώζονται ναοὶ αὐτῆς καὶ κολοσσοί.

Θηβαΐς. Νομὸς τῆς ἀρχ. Αἰγύπτου, οὗ πρωτ. αἱ Θῆβαι. Κατέστη περιώνυμος κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μ.Χ. διὰ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν συγκεντρωθέντων ἐν αὐτῇ ἀναχωρητῶν.

Θηβῶν ἐπαρχία. (νομ. Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας). Περιλαμβάνει τὸ Ν. τμῆμα τῆς Βοιωτίας. Κάτ. 50.202.

Θηλασμός. Ἡ διατροφὴ βρέφους ἢ γαλουχία διὰ γάλακτος γυναικείου.

Θηλαστικά. Μία τῶν μεγάλων ὁμοταξιῶν τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων, ἔχουσα κύριον χαρακτηριστικὸν τὴν παρουσίαν μαστῶν, ἄλλως *μαστοφόρα*. Τὰ θηλαστικὰ εἶνε ζῷα ὁμοιόθερμα ἢ θερμόαιμα, ἀναπνέουσι διὰ πνευμόνων, οὐδέποτε δὲ διὰ βραγχίων, γεννῶσι ζῶντα νεογνὰ (ἐξαιρέσει τῶν μονοτρήμων), τὰ ὁποῖα ἐπί τινα χρόνον θηλάζουσι διὰ τῶν μαστῶν αὐτῶν. Τὰ ἄκρα αὐτῶν εἶνε συνήθως πόδες, σπανιώτερον δὲ χεῖρες ἢ πτερύγια, τὸ δὲ κύτος τοῦ θώρακος χωρίζεται ἀπὸ τῆς κοιλότητος τῆς κοιλίας διὰ διαφράγματος. Παρὰ παντὶ θηλαστικῷ πᾶσα ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος προξενεῖ βλάβην, παρατεινομένη δὲ πολὺ καὶ εἰς βαθμὸν ἀρκετὸν ἐπιφέρει καὶ τὸν θάνατον, ὡς ἐπίσης ἐλάττωσις τῆς θερμοκρασίας συνεπάγεται τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. Ὀλίγα τινὰ θηλαστικὰ μόνον δύνανται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ψυχρᾶς ἐποχῆς τοῦ ἔτους νὰ ὑποφέρωσιν ἀρκούντως μεγάλην ἐλάττωσιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος αὐτῶν, ἡ ὁποία τότε ἀνέρχεται ἢ κατέρχεται ἀναλόγως τῆς τοῦ περιβάλλοντος ἀέρος· ὑποπίπτουσι δὲ ταῦτα εἰς τὴν λεγομένην χειμερίαν νάρκην ἢ φωλίαν (ἄρκτος, νυκτερίς).

Θήλαστρον. Μικρὰ συσκευὴ ἐξ ἁπλῆς ὑαλίνης φιάλης, ἧς τὸ στόμιον φράσσεται δι' ἐλαστικῆς θηλῆς διατρήτου, χρησιμεύουσα πρὸς τεχνητὴν γαλουχίαν βρέφους, κν. **μπιμπερό**.

Θηλειά. Ταινία ἢ σχοινίον οὗ τὸ μέσον διπλοῦται καὶ περᾶται ἐν εἴδει κρίκου διὰ τῆς ἄκρας δεδεμένης περὶ ἑαυτήν, βρόχος.

Θηλή. *(Ἀνατομ.)* Ἔπαρμα ἢ ἐξοχὴ κωνοειδὴς ἢ κυλινδρικὴ τοῦ δέρματος (θ. τοῦ μαστοῦ, τῆς τριχὸς κλ.) ἢ καὶ ἄλλων ὀργάνων (νευρικαὶ θ., θηλὴ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, θ. ὀδοντικαὶ κλ.).

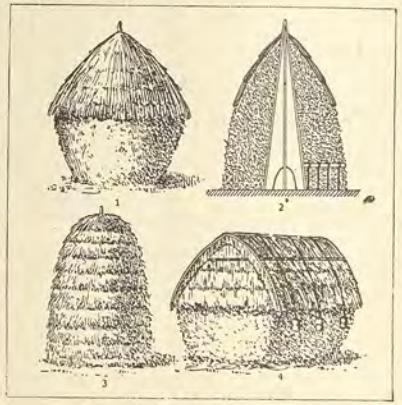

Θημωνίαι

1 κυκλικὴ μετὰ κώνου, 2 κοίλη κωνικὴ μετ' ἐσωτερικοῦ σκελετοῦ χάριν ἀερισμοῦ, 3 κυκλικὴ προσωρινή, 4 τετραπλευρικὴ μετὰ τριγωνικοῦ ἐπιστεγάσματος

Θήλωμα. Νεόπλασμα καλόηθες τοῦ δέρματος ἢ τῶν βλεννογόνων ὑμένων, συνήθως αἱμορραγοῦν ἀφθόνως.

Θημωνιά. Σωρὸς δεματίων σιτηρῶν, σανοῦ, χόρτου κλ., σχηματιζόμενος πρὸς διατήρησιν τῶν δεματίων τῶν σιτηρῶν μέχρι τοῦ ἀλωνισμοῦ καὶ τοῦ σανοῦ, χόρτου καὶ ἀχύρου μέχρι τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν.

Θήρα. Παρακολούθησις καὶ καταδίωξις ζῴων μὴ ζώντων ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸν σκοπὸν φόνου ἢ συλλήψεως αὐτῶν, κυνήγιον.

Θήρα. Ν. τῶν Κυκλάδων πρὸς Δ τῆς Ἀνάφης καὶ πρὸς Ν τῆς Ἴου. Ἔχει σχῆμα πετάλου ἀποτελοῦντος κόλπον μὲ βραχώδεις ἀκτάς. Ἐντὸς τοῦ κόλπου τούτου ἐστραμμένου πρὸς Δ ὑπάρχει ὑποβρύχιον ἐνεργὸν ἡφαίστειον, τοῦ ὁποίου τὴν λεκάνην πλαισιοῦσιν ἡ Θήρα, μία μικρὰ πρὸ τοῦ κόλπου νησὶς Θηρασία καὶ τὸ Ἀσπρονήσιον. Ἐντὸς δὲ τοῦ κόλπου κατόπιν ἐκρήξεων τοῦ ἡφαιστείου ἀνεφάνησαν δύο νησίδες τῷ μὲν 196 π.Χ. ἡ Μεγάλη Καϋμένη, τῷ δὲ 1573 ἡ Μικρὰ Καϋμένη. Ἡ ν. ἔχει περίμετρον 36 ναυτ. μιλ., ἔκτ. 75 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν 11.141 κατ. Παράγει ἐκλεκτὸν οἶνον καὶ φάβαν καὶ ἔχει σημαντικὴν ἐξαγωγὴν θηραϊκῆς γῆς. Αἱ γινόμεναι ἐν Θ. ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν λίαν προηγμένον πολιτισμὸν ἀναγόμενον εἰς τὴν Δ' π.Χ. χιλιετηρίδα. Οἱ Πτολεμαῖοι εἶχον τὴν Θ. προμαχῶνα τῆς ναυτικῆς των δυνάμεως. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας περιῆλθεν εἰς διαφόρους φεουδαρχικοὺς οἴκους, τῷ δὲ 1579 ἐγένετο τουρκικὴ κτῆσις. Ἀπηλευθερώθη κατόπιν τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἔχει πηγὰς χλωριονατριούχους 29·-40° Κ.

Θήρα (κν. **Φηρά**). Πρωτ. τῆς ν. καὶ τῆς ἐπαρχ. Θήρας. Ἕδρα κοιν. Κάτ. 680.

Θηραϊκὴ γῆ. Ἡ καλύπτουσα ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν νῆσον Θήραν ἡφαιστεία σποδὸς *(τόφφος)*, γέννημα προϊστορικῆς ἐκρήξεως. Ἀποτελοῦσα

στρῶμα πάχους 10-20 μ., ἐνιαχοῦ δὲ 30 ἢ καὶ 40 μ., παρέχει ἔδαφος γόνιμον εἰς τὴν καλλιέργειαν, ἰδίᾳ τῆς ἀμπέλου. Ὅ,τι κυριώτατα τὴν χαρακτηρίζει εἶνε ἡ ἱκανότης της νὰ δίδῃ ἐν ἀναμίξει μὲ ἄσβεστον κονίαμα σκληρυνόμενον καὶ ὑπὸ τὸ ὕδωρ, δηλαδὴ *κονίαμα ὑδραυλικόν*. Ἐτησίως ἐξάγονται ἐκ Θήρας ὑπὲρ τοὺς 100.000 τόννων θηραϊκῆς γῆς.

Θηραμένης. Στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις. Συνέπραξεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς Δημοκρατίας τῷ 411. Ἐγένετο εἷς τῶν τριάκοντα τυράννων. Συνεργαζόμενος κατ' ἀρχὰς μετὰ τοῦ Κριτίου, εἶτα δὲ ἀποδοκιμάσας τὰς σκληρότητας τούτου, κατεδικάσθη (403) νὰ πίῃ τὸ κώνειον. Διὰ τὴν ἀλλοπρόσαλλον πολιτικήν του ἐπεκλήθη *Κόθορνος*.

Θήρας ἐπαρχία. Περιλαμβάνει τὰς νήσους Θηρασίαν, Ἴον, Ἀμοργόν, Ἀνάφην. Ἔχει 17.138 κατ. καὶ 28 κοινότητας.

Θηρασία. Μικρὰ ν. τῶν Κυκλάδων κειμένη Δ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου Θήρας, μεθ' ἧς εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἦτο συνηνωμένη. Κάτ. 657.

Θηρεσία. Ἁγία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας (1515 - 1582). Ἦτο Καστιλλιανὴ ἐξ εὐγενοῦς οἴκου. Κατέστη περίφημος διὰ τὰς ἐκστάσεις εἰς ἃς περιέπιπτε.

Θηρεσιούπολις. Βλ. **Σουβότιτσα**.

Θηρικὴ. Δημώδης ἀλοιφὴ πολυσύνθετος τῶν παλαιῶν χρόνων, περιπεσοῦσα νῦν εἰς ἀχρηστίαν.

Θηριομαχία. Ἡ πρὸς θηρίον μάχη ἐπὶ ταῖς ρωμαϊκαῖς ἑορταῖς, καθ' ἃς δοῦλοι ἢ ἐγκληματίαι ἐμάχοντο κατὰ θηρίων πρὸς ψυχαγωγίαν τοῦ κοινοῦ. Ἰδιαιτέρως συχναὶ ὑπῆρξαν αἱ θηριομαχίαι ἐπὶ Καλιγούλα, Νέρωνος, Δομιτιανοῦ, Κομμόδου καὶ Καρακάλλα, ὅτε πλεῖστοι ὅσοι ἀθῷοι, ἰδίως Χριστιανοὶ καὶ Ἑβραῖοι, κατεδικάσθησαν εἰς τὸν διὰ τῶν θηρίων θάνατον.

Θησεὺς καὶ Μινώταυρος
(ἐξ ἀγγειογραφίας)

Θηριόπετρα (πρώην *Τρέστενικ*). Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 484.

Θησαυρός. Τόπος πρὸς φύλαξιν ἀφιερωμάτων· θησαυροὶ ὑπῆρχον ἐκ Δελφοῖς, Ὀλυμπίᾳ καὶ Δήλῳ, ἦσαν δὲ μικρὰ οἰκοδομήματα, ἐν οἷς κατετίθεντο τὰ ἀφιερώματα τῶν πόλεων· περίφημοι ἦσαν οἱ ἐν Δελφοῖς θησαυροὶ Κνιδίων καὶ Ἀθηναίων καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ τῶν Γελῴων. ‖ Πᾶν ὅ,τι εἶνε πολύτιμον καὶ ἀποτελεῖ καθ' ἑαυτὸ πλοῦτον. Ἡ εὕρεσις θησαυροῦ θεωρεῖται ὡς νόμιμος τρόπος κτήσεως κυριότητος. Δὲν λογίζεται ὅμως ὡς θησαυρὸς πρᾶγμα κρυβὲν πρὸς φύλαξιν καὶ ὑπὸ ἄλλου τινὸς εὑρεθέν. Ἂν ὁ θησαυρὸς ἀποτελῇ ἀρχαιότητα, ὑπάγεται εἰς τὰς περὶ ἀρχαιοτήτων διατάξεις.

Θησαυροφυλάκιον. Μέρος ὅπου φυλάττονται ἀντικείμενα μεγάλης ἀξίας, χρήματα, τιμαλφῆ, χρεώγραφα κλ. ‖ Ἐν τισι χώραις, ὡς ἐν Ἡνωμ. Πολιτείαις, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, ἐν ἄλλαις δὲ ἰδιαίτερος ὀργανισμὸς ἐξαρτώμενος ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ διαχειριζόμενος τὸν δημόσιον πλοῦτον.

Θησεῖον. Ἐξάστυλος περίπτερος ναὸς ΒΔ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἄριστα διατηρούμενος. Πιστεύεται ὅτι εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Κίμωνος ἱδρυθὲν τῷ 474 π.Χ. ἡρῷον ἵνα τοποθετηθῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ τὰ μετακομισθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας ἐκ Σκύρου ὀστᾶ τοῦ Θησέως. Κατ' ἄλλους ὅμως ὁ σῳζόμενος ναὸς ὀφείλει τὸ ὄνομα εἰς τὸν Ἡφαίστειον.

Θησεύς. Ἀθηναῖος ἥρως, ὁ σπουδαιότατος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μετὰ τὸν Ἡρακλέα, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Αἰγέως καὶ τῆς Αἴθρας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τροιζῆνος Πιτθέως. Ἀνετράφη παρὰ τῷ πάππῳ του, δεκαεξάετης δὲ γενόμενος μετέβη παρὰ τῷ πατρί, εἰς Ἀττικήν. Καθ' ὁδὸν ἐξετέλεσε πολλοὺς ἄθλους, φονεύσας τοὺς λῃστὰς Κορυνήτην, Σίνιν τὸν Πιτυοκάμπτην, Σκείρωνα, Κερκύονα καὶ Προκρούστην. Ἐξ Ἀττικῆς μετέβη εἰς Κρήτην, ὅπου ἐφόνευσε τὸ τέρας Μινώταυρον, ὅπερ ἔζη ἐν τῷ Λαβυρίνθῳ. Διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ Λαβυρίνθου, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ Ἀριάδνη, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Μίνωος, μίτον. Ταύτην ὁ Θ. παρέλαβεν ἐπιστρέφων, ἀλλ' ἐγκατέλιπεν εἰς Νάξον. Ἐπολέμησε πρὸς τὰς Ἀμαζόνας, ἣν μαλώτισε δὲ ὑπὸ βασίλισσαν αὐτῶν Ἀντιόπην, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν υἱὸν τὸν Ἱππόλυτον. Κατῆλθεν εἰς τὸν Ἅδην μετὰ τοῦ φίλου του Πειρίθου ὅπως ἁρπάσῃ τὴν Περσεφόνην, ἀλλ' ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος. Ἀπελευθερωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ Μενεσθέως καὶ κατέφυγεν εἰς Σκῦρον, ὅπου ἐφονεύθη. Εἰς αὐτὸν ἀπεδίδετο ἡ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν συναγωγὴ τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς καὶ ἡ ἵδρυσις τῶν Παναθηναίων.

Θῆτα. Τὸ ὄγδοον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Βλ. **Θ**.

Θῆτες. Παρ' ἀρχαίοις, ἀκτήμονες, καλλιεργοῦντες τὴν γῆν πλουσίου ἀνθρώπου, οὐχὶ ὡς δοῦλοι, ἀλλ' ὡς ἁπλοῖ δουλοπάροικοι. ‖ Ἰδιαιτέρως ἐν Ἀθήναις, ἀπὸ τοῦ Σόλωνος ἡ τετάρτη καὶ τελευταία τάξις τῶν πολιτῶν, εἰς ἣν ἀνῆκον, οἱ ἔχοντες εἰσόδημα κατώτερον τῶν 150 μεδίμνων, οἱ λεγόμενοι ὑπὸ τῶν Ρωμαίων «προλετάριοι». Μετεῖχον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δήμου καὶ ἐκλῃροῦντο δικασταί, ἔχοντες τοιουτοτρόπως τὴν πανδυναμίαν ἐν τῇ διοικήσει τῆς πολιτείας, ὡς πολυπληθέστεροι.

Θιάσον. Πυκνόρρευστον ὑγρὸν παρασκευαζόμενον ἐκ γαλακτώματος ἀμυγδάλων καὶ σιροπίου σακχάρεως, εἰς ὃ προστίθεται μικρὰ ποσότης γαλακτώματος πικραμυγδάλων, ὀλίγον ἀραβικὸν κόμμι ὡς καὶ ὀλίγον ἀνθόνερον, ὅπερ δὲ πίνεται ἠραιωμένον δι' ὕδατος, ὡς ἀναψυκτικόν, κν. *σουμάδα*.

Θίασος. Ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, θρησκευτικὴ ἑταιρεία, τελοῦσα χοροὺς καὶ πομπάς, ἰδίως βακχικάς. ‖ Τὸ σύνολον τῶν ἠθοποιῶν τοῦ αὐτοῦ θεάτρου ἢ τῆς αὐτῆς ἑταιρείας.

Θιβέτ. Χώρα τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ὁριζομένη πρὸς Α ὑπὸ τῆς Κίνας, πρὸς Β ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς Ἀλτὶν Δάγ, πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ ὄρους Καρακορούμ καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τῶν Ἰμαλαΐων. Τελεῖ ἀπὸ τοῦ 1720 ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξάρτησιν τῆς Κίνας, ἣν ὅμως οἱ Θιβετανοὶ ἔπαυσαν ἀναγνωρίζοντες ἀπὸ τοῦ 1912. Περὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Θ., λόγῳ ἐλλείψεως ἐπισήμων πληροφοριῶν, οἱ ὑπολογισμοὶ κυμαίνονται μεταξὺ

1.126.000-2.560.000 τ.χλμ. διά τήν ἔκτασιν καί 1.150.000-6.000.000 κατ. διά τόν πληθυσμόν. Τό Θ. εἶνε τό ὑψηλότερον ὑψίπεδον τῆς Γῆς. Αἱ κοιλάδες του εὑρίσκονται εἰς ὕψος 3600-5300 μέτρων, τά ὀροπέδιά του 4000 μ., αἱ κορυφαί τῶν ὀρέων του φθάνουσι τά 6000-7000 μ. καί αἱ διαβάσεις αὐτῶν τά 4800-5700 μ.ὐ.ἐ.θ. Οἱ κάτοικοι εἶνε Μογόλοι. Πρωτ. ἡ *Λάσσα*. Θρησκεία εἶνε ὁ Λαμαϊσμός, ἀνώτατος δέ ἄρχων τῆς χώρας ὁ θρησκευτικός ἀρχηγός, φέρων τόν τίτλον Δαλάϊ-Λάμα. Ἀκμάζει ἐν τῇ χώρᾳ ἡ κτηνοτροφία, τό δέ ἔδαφος εἶνε πλούσιον εἰς ὀρυκτά, ἀλλά κατά τό πλεῖστον στεππῶδες.

Θιέ Καμπεαδόρ (Ροδρίγος ἐπικαλούμενος Cid Campeador). Περίφημος ἱππότης Ἱσπανός, οὗ τά κατορθώματα ἀπετέλεσαν τό ἀντικείμενον πολλῶν ᾀσμάτων, παραδόσεων καί θρύλων (1050-1099). Ἐπολέμησεν ὑπέρ τῆς πατρίδος του, ἀλλά καί ὑπέρ τῶν Ἀράβων κατά τῶν Χριστιανῶν.

Θιέρσος (Ἀδόλφος Thiers, πρφ. **Τιέρ**). Γάλλος πολιτικός καί ἱστορικός (1797-1877). Ὡς δημοσιογράφος, συνειργάσθη διά τήν ἐκθρόνισιν τοῦ Καρόλου Ι' (1830). Ἐγένετο ὑπουργός τῷ 1832 καί πρωθυπουργός τῷ 1836. Ἀντέστη τῷ 1870 εἰς τήν κήρυξιν τοῦ πολέμου κατά τῆς Πρωσσίας. Μετά τήν ἧτταν τῆς Γαλλίας, ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί εἶτα τῆς Δημοκρατίας, διεξήγαγε δέ τάς περί εἰρήνης διαπραγματεύσεις. Ἀνετράπη τῷ 1873 ὑπό τῶν μοναρχικῶν καί συντηρητικῶν. Συνέγραψεν Ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καί Ἱστορίαν τοῦ Ναπολέοντος.

Θίσβη (πρφ. *Κακόσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν, κατά τήν θέσιν τῆς ὁμωνύμου ἀρχαίας πόλεως. Κάτ. 1386.

Θλάσις. (*Ἰατρ.*) Τοπική κάκωσις τοῦ σώματος ἐκ πλήγματος ἤ βιαίας προσκρούσεως ἀμβλέος σώματος μή προξενήσασα τραυματισμόν καί αἱμόρροιαν ἐξωτερικήν. Ἀποτέλεσμα τῆς θ. εἶνε ἡ ἔκχυσις αἵματος ἀναμέσον τῶν ἱστῶν (ἐκχύμωσις ἤ μώλωψ), ἥτις ὅταν εἶνε ἀθρόα ὑπό τό δέρμα λέγεται καί αἱμάτωμα.

Θλιβόμετρον. Ὄργανον διά τοῦ ὁποίου μετρεῖται ἡ πίεσις τῶν ἀτμῶν τῶν ἀερίων ὡς καί ἡ ὑδραυλική πίεσις. Τό ὄργανον τοῦτο καλεῖται ἐπίσης *μανόμετρον*. Εἶνε ἀπαραίτητος ὁδηγός τοῦ μηχανικοῦ τῶν ἀτμομηχανῶν παρέχον εἰς ἑκάστην στιγμήν τήν πίεσιν τοῦ ἀτμοῦ. Τά ἐν χρήσει θλιβόμετρα εἶνε μεταλλικά· ἡ πίεσις τοῦ ἀτμοῦ ἀσκεῖται ἐντός σωλῆνος ἑλικοειδῶς περιτυλιγμένου, προκαλοῦσα τήν ἐκτύλιξιν αὐτοῦ καί τήν κίνησιν δείκτου ἐπί βαθμολογημένης πλακός. Ἄλλοτε τά θλιβόμετρα ἐβαθμολογοῦντο εἰς ἀτμοσφαίρας. Ἤδη τά μέν γαλλικά εἰς χιλιόγραμμα ἐπί ἑκάστου τετραγωνικοῦ ἑκατοστομέτρου, τά δέ ἀγγλικά εἰς λίτρας ἐπί ἑκάστου τετραγωνικοῦ ἀγγλικοῦ δακτύλου.

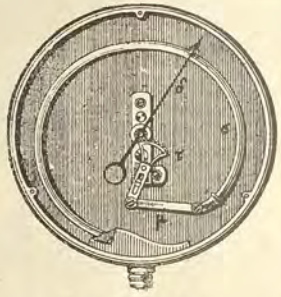

Τομή θλιβομέτρου

Θνησιμότης. Τό σύνολον τῶν θανάτων ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ καί ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ· ἐπίσης ἡ ἀναλογία θανάτων πρός ὡρισμένον ἀριθμόν κατοίκων, ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ.

Θοαί. Νῆσοι τοῦ συστήματος τῶν Ἐχινάδων παρά τάς ἐκβολάς τοῦ Ἀχελῴου.

Θολάρια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θήρας (Κυκλάδων). Κάτ. 321.

Θολερόν. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Κορινθίας. Κάτ. 181.

Θολία. Ψιάθινος πλατύγυρος πῖλος τῶν γυναικῶν κατά τήν ἀρχαιότητα, χρησιμεύων εἰς προφύλαξιν ἀπό τοῦ καύματος τοῦ ἡλίου, ὁμοιάζων πρός θόλον, ἤτοι κῶνον.

Θολοποτάμιον. Ἕδρα κοιν. ν. Χίου. Κάτ. 1013.

Θόλος (ὁ καί ἡ). (*Ἀρχιτ.*) Ὀροφή μορφουμένη διά καμπύλων ἐπιφανειῶν. 1) Γενικῶς, οἰκοδόμημα στεγαζόμενον δι' ἡμισφαιρικῆς ἤ κωνικῆς στέγης. Οἱ θόλοι ἔχουσι τοῦτο τό πλεονέκτημα ὅτι δι' αὐτῶν δύνανται νά γεφυρωθῶσι μεγάλα ἀνοίγματα ἤ νά καλυφθῶσιν ἐκτεταμένοι χῶροι ἄνευ τῆς βοηθείας ἐνδιαμέσων στηριγμάτων. Ἡ κατασκευή θόλων ἦτο γνωστή ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς τούς Ἀσσυρίους, Βαβυλωνίους, Φοίνικας, Αἰγυπτίους, ὡς καί εἰς τούς Ἕλληνας, οἵτινες ὅμως ἐλαχίστην ἔκαμον χρῆσιν αὐτῶν καί δή δι' ὑπόγεια κτίρια (τάφους, ὑδραγωγεῖα) λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ καμπύλη τῶν θόλων δέν συνεβιβάζετο πρός τόν εὐθύγραμμον ρυθμόν. Τοὐναντίον μεγάλη χρῆσις θόλων ἐγίνετο κατά τούς Ρωμαϊκούς χρόνους καί τόν Μεσαίωνα ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καί τῇ Δύσει. ‖ (*Ἀνατομ.*) *Θόλος τοῦ κρανίου*, τό ἄνω κυρτόν μέρος τοῦ κρανίου τό καλυπτόμενον ὑπό τοῦ τριχωτοῦ δέρματος.

Θολός. Ὁ χυλός ὅν ἐκχέουσι τά κεφαλόποδα, σηπία, τευθίς κλ., ἵνα θολώσωσι τό ὕδωρ ὅταν διατρέχωσι κίνδυνον, κν. **μελάνη**.

Θολός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ζίχνης (Σερρῶν). Κάτ. 871.

Θόλος (πρφ. *Καρατζάκιοϊ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δράμας. Κάτ. 346.

Θορά (ἤτοι διδασκαλία, νόμος). Τό ἑβραϊκόν ὄνομα τῶν εἰς τά πέντε βιβλία, *Γένεσιν*, *Ἔξοδον*, *Λευϊτικόν*, *Ἀριθμούς*, *Δευτερονόμιον*, περιεχομένων νόμων τῶν εἰς τόν Μωυσῆν ἀποδιδομένων, ἀντίστοιχον τοῦ ἑλληνικοῦ *Πεντάτευχος*.

Θορικός. Ἀρχαῖος δῆμος τῆς Ἀττικῆς καί μία τῶν ἀρχαίων ἀττικῶν πόλεων κατά τά νοτιοανατολικά παράλια τῆς Ἀττικῆς πρός Βορρᾶν τῆς Λαυρεωτικῆς, ἔχουσα καί φρούριον.

Θόριον. Μέταλλον ἔχον σύμβολον Th, ἀτομικόν βάρος 232,1, εἰδικόν βάρος 11 καί τηκόμενον περί τούς 1700°, ἔχει χρῶμα τοῦ ἀργύρου καί εἶνε ἀκτινεργόν· μόνον τά ἅλατα αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται εἰς τήν κατασκευήν φωτοβολίδων ἀεριόφωτος Ἄουερ. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1828 καί ὀνομάσθη οὕτω ἐκ τοῦ *Θώρ* ἤ *Θύρ*, θεοῦ τῶν ἀνέμων καί τῶν βροχῶν εἰς τό Γερμανικόν Πάνθεον.

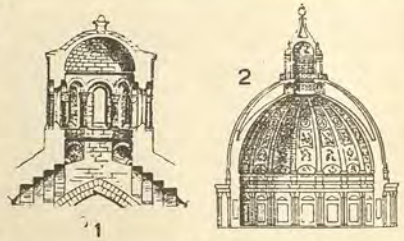

Θόλοι

1 κατατομή θόλου βυζαντινῆς ἐκκλησίας, 2 κατατομή θόλου τοῦ Ἁγ. Πέτρου τῆς Ρώμης

Θούθμωσις, Τούθμωσις ἤ Θμοῦις. Τέσσαρες βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἐκ τῆς ΙΗ' δυναστείας. 1) *Ὁ Α'* (1540-1515 π.Χ.). Κατέλαβε μέρος τῆς Νουβίας, ἐκστρατεύσας δέ εἰς Συρίαν. ἔφθασε μέχρι τοῦ Εὐφράτου.—2) *Ὁ Β'* (1515-1501 π.Χ.). Υἱός τοῦ προηγουμένου.—3) *Ὁ Γ' ὁ Μέγας* (1501-1447). Υἱός τοῦ προηγουμένου. Ἐπεχείρησε δεκαεπτά ἐκστρατείας εἰς Νουβίαν καί Ἀσίαν, ἐπεξέτεινε δέ τό κράτος του μέχρι τῶν ὀρέων τῆς Ἀρμενίας.—4) *Ὁ Δ'*, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου (1420-1411). Ἡ βασιλεία του κατηναλώθη εἰς ἐκστρατείας ἐν Νουβίᾳ.

Θουκυδίδης. 1) *Ὁ Ὀλόρου*, ὁ μεγαλύτερος ἱστορικός κριτικός τῆς ἀρχαιότητος, Ἀθηναῖος (470-395 π.Χ.). Καταστάς τῷ 424 στρατηγός καί σταλείς πρός διάσωσιν τῆς Ἀμφιπόλεως, δέν ἠδυνήθη νά σώσῃ αὐτήν ἀπό τοῦ Σπαρτιάτου Βρασίδου, δι' ὃ καί κατεδικάσθη εἰς θάνατον καί παρέμεινεν ἐπί εἰκοσαετίαν ἐξόριστος. Ἔγραψε τήν ἱστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀπό τοῦ 431 μέχρι τοῦ 411. Ἡ φιλαλήθεια αὐτοῦ εἶνε μεγίστη, ἡ δέ κριτική δύναμις θαυμαστή.—2) *Ὁ Μελησίου*. Ἀθηναῖος πολιτικός, ἀντίπαλος τοῦ Περικλέους, ἀρχηγός τοῦ κόμματος τῶν εὐπόρων. Τῷ 444 ἐξωστρακίσθη ἐνεργείᾳ τοῦ Περικλέους.

Θούλη. Ὄνομα διδόμενον ὑπό τοῦ Μασσαλιώτου γεωγράφου Πυθέου εἰς νῆσον πέραν τῶν Βρεττανικῶν, κατά τό ΒΔ. ἄκρον τῆς Εὐρώπης. Κατέστη χώρα μυθική, ἐθεωρεῖτο δέ κατά τούς ἀρχαίους καί τούς μέσους χρόνους ὡς τό ἀκρότατον τοῦ κόσμου σημεῖον.

Θουλοάγα (Ἰγνάτιος Zuloaga). Ἱσπανός ζωγράφος (1870-). Ἔργα: «Οἱ Νάνοι» (Λουξεμβούργον), «Ἱσπανίδες χωρικαί» (Βερολῖνον), «Ἡ γυνή μέ τόν ψιττακόν», «Ἡ Σταύρωσις», «Ὁ ταυρομάχος».

Θουρβαράν (Φραγκίσκος Zurbaran). Ἱσπανός ζωγράφος ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἑρμηνευτῶν τοῦ Καθολικισμοῦ ἐν τῇ τέχνῃ (1598-1663). «Ἡ Ἀποθέωσις τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ τοῦ Ἀκυινάτου» εἶνε τό ἀριστούργημά του καί ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων τῆς Ἱσπανικῆς ζωγραφικῆς.

Θουρία. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 1442. Σιδηροδρομικός σταθμός ΣΠΑΠ.

Θουριγγία (Thüringen). Χώρα καί ἐλεύθερον κράτος ἐν τῇ Κεντρικῇ Γερμανίᾳ μεταξύ τοῦ Θουριγγίου Δρυμοῦ ἀπό Ν, τοῦ Χάρτς ἀπό Β, τῶν ὀρέων τῆς Ἔσσης ἀπό Δ καί τῆς Σαξονικῆς λεκάνης ἀπό Α. Τό κράτος ἀπετελέσθη τῷ 1919 διά τῆς ἑνώσεως ἑπτά μικροτέρων. Ἐμβαδόν 11.724 τ.χλμ. καί πληθυσμός 160.000 κάτ., Διαμαρτυρόμενοι, ἐκτός 45.600 Καθολικῶν.

Θουρίγγιος δρυμός (Thüringen Wald). Ὄρος ἐν τῇ κεντρικῇ Γερμανίᾳ, ἀρχόμενον παρά τό Αἶζεναχ καί ἐκτεινόμενον ἀπό ΒΔ πρός ΝΑ. Τά γραφικώτατα τοπία του ἑλκύουσι πολλούς ξένους.

Θούριοι. Ἀρχαία ἑλληνική πόλις ἐν Ἰταλίᾳ, παρά τόν κόλπον τοῦ Τάραντος, ἀποικία Συβαριτῶν. Γενομένη 194 π.Χ. ρωμαϊκή ἀποικία παρήκμασε ταχέως καί ἠρημώθη.

Θούριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Διδυμοτείχου (Ἔβρου). Κάτ. 805. Σιδηροδρομικός σταθμός.

Θούριον (πρφ. *Μπράμαγα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας. Κάτ. 226.

Θρᾷκες. Ὄνομα ὅπερ ἔδιδον οἱ ἀρχαῖοι εἰς μεγάλην ὁμοφυλίαν ἥτις περιελάμβανε πάσας τάς πρός Β τῆς Ἑλλάδος οἰκούσας φυλάς καί ἥτις ἦτο κατά τούς Μυκηναϊκούς χρόνους περισσότερον τῶν Ἑλλήνων προηγμένη εἰς πολιτισμόν. Ἀπό τοῦ Ἡροδότου, τό ὄνομα ἐδίδετο μόνον εἰς τούς νοτίους τοῦ Αἵμου καί τῆς Ροδόπης μέχρι τοῦ Αἰγαίου, τῆς Προποντίδος καί τῆς Μακεδονίας οἰκοῦντας, ἐνῷ τάς ὑπέρ τόν Αἵμον ποικίλας λαϊκάς μάζας οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν μέν Θρᾷκας ἀλλά «βαρβάρους».

Θρᾴκη. Ἐκτεταμένον διαμέρισμα ἐν τῷ ΒΑ. τμήματι τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου. Κατά τούς προϊστορικούς χρόνους ὡς Θ. ἐνοεῖτο ἡ πρός Β τοῦ Ὀλύμπου χώρα ἀπροσδιόριστος μέχρι Δουνάβεως καί Εὐξείνου. Ἐπί Ρωμαίων Θ. ἐλέγετο μόνον ἡ πρός Ν τοῦ Αἵμου ἔκτασις, τό δέ πρός Β Μοισία. Ἐπί Βυζαντινῶν τό θέμα Θ. περιελάμβανε τήν νῦν Α. Θράκην, τήν περί τήν Κωνσταντινούπολιν δηλαδή χώραν. Ἡ νῦν Θ. ἐκτεινομένη πρός Α τοῦ Νέστου καί πρός Ν τοῦ Αἵμου μεταξύ Εὐξείνου, Βοσπόρου, Προποντίδος, Ἑλλησπόντου καί Θρᾳκικοῦ πελάγους χωρίζεται πολιτικῶς εἰς βουλγαρικήν, τουρκικήν καί ἑλληνικήν. Τῆς ἱστορικῆς Θ. τόν κύριον ὄγκον κατέχει τό ὄρος Αἷμος μέ τάς ποικίλας αὐτοῦ παραφυάδας καί διακλαδώσεις φθανούσας καί μέχρι τοῦ Βοσπόρου καί τάς μεταξύ αὐτῶν κοιλάδας. Κυριώτατος ποταμός τῆς Θ. εἶνε ὁ Ἕβρος (νῦν *Μαρίτσα*), ὅστις πηγαζῶν ἐκ τῆς Ροδόπης καί μέ πλείστους ἑλιγμούς ῥέων χύνεται εἰς τόν ἐν τῷ Θρᾳκικῷ πελάγει κόλπον τοῦ Αἴνου. Ἔχει ἐν ὅλῳ ροῦν 380 χλμ. Ἄλλος ποταμός τῆς Θ. εἶνε ὁ Νέστος. Τό ἔδαφος τῆς Θ. εἶνε εὐφορώτατον καί παράγει κυρίως σιτηρά, ὄσπρια, οἶνον καί καπνόν, ἀλλά καί κηπαῖα καί ὀπώρας. Ἀκμάζει ἐν αὐτῇ ἡ καλλιέργεια τῆς ἐλαίας, τῶν ἐσπεριδοειδῶν, καθώς καί ἡ κτηνοτροφία καί μεταξοσκωληκοτροφία. Οὐσα γέφυρα ἐπικοινωνίας μεταξύ Εὐρώπης καί Ἀσίας ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν θέατρον μεγάλων καί ποικίλων ἐπιδρομῶν καί ἀγώνων. Κατά τούς νεωτέρους χρόνους μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ Θ. ἀνῆκεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τήν Τουρκίαν. Κατόπιν τῆς Βερολινίου συνθήκης ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῆς τό τμῆμα ὅπερ ἀπετέλεσε δύο ἡγεμονίας: τήν βουλγαρικήν καί τήν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἥτις ὅμως διά τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1885 ἡνώθη μετά τῆς βουλγαρικῆς. Κατά τούς Βαλκανικούς πολέμους αἱ περιοχαί Ξάνθης, Κομοτινῆς καί Ἀλεξανδρουπόλεως περιῆλθον εἰς τήν Βουλγαρίαν· κατόπιν ὅμως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου αἱ περιοχαί αὗται δυνάμει νεωτέρων συνθηκῶν προσηρτήθησαν εἰς τήν Ἑλλάδα. Κυρίως ἕνεκα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Θ. ἔχει εὐρυτάτην συγκοινωνίαν καί ἀπό θαλάσσης καί ἀπό ξηρᾶς. Ἰδία μνημονευτέαι αἱ διεθνεῖς σιδηροδρομικαί γραμμαί Κωνσταντινουπόλεως-Ἀδριανουπόλεως-Θεσσαλονίκης-Εὐρώπης.

Θρᾴκης Γενική Διοίκησις. Ἔχει ἕδραν τήν Κομοτινήν καί περιλαμβάνει 4 νομούς: Ροδόπης, Ἔβρου, Καβάλλας καί Δράμας.

Θρᾳκική χερσόνησος. Ἡ παρ' ἀρχαίοις **Χερρόνησος**, χερσόνησος πρός Ν τῆς Θράκης, μεθ' ἧς συνδέεται διά στενοῦ πορθμοῦ, ἄλλως **Χερσόνησος Καλλιπόλεως**.

Θρᾳκικόν πέλαγος. Τό τμῆμα τοῦ Αἰγαίου πελάγους τό ἐκτεινόμενον κατά τά Ν. παράλια τῆς Θράκης ἀπό τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τῆς Χαλκιδικῆς.

Θρανίον. Κάθισμα μετά ἤ ἄνευ ἐρεισινώτου, συνήθως ξύλινον ἤ μετάλλινον, ἐφ' οὗ δύνανται νά καθίσωσι πλείονες τοῦ ἑνός, ἐξαιρετικῶς δέ διά τά σχολεῖα ἑνίοτε καί παρόμοιον ἐπίπλον ἐφ' οὗ ὑπάρχει θέσις δι' ἕνα μόνον μαθητήν.

Θρασύβουλος. Ἀθηναῖος στρατηγός, ἀκμάσας

κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος π.Χ. Διεκρίθη ἐν πολλαῖς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον μάχαις καὶ τῇ παρὰ τὰς Ἀργινούσσας ναυμαχίᾳ (407). Ἐξορίσθη ὑπὸ τῶν Τριάκοντα, καταφυγὼν δὲ εἰς Θήβας καὶ ὀργανώσας ἐκεῖ στρατὸν ἐκ τῶν φυγάδων συμπολιτῶν, κατέλαβε τὴν Φυλήν, φρούριον τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐκεῖθεν τὸν Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνιχίαν, εἰσελθὼν δ' εἰς τὴν πόλιν, ἀποκατέστησε τὴν δημοκρατίαν.

Θράσυλλος. Εἷς τῶν ἀρίστων Ἀθηναίων στρατηγῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Ἐκτὸς ἄλλων μαχῶν, ἐκέρδισε καὶ τὴν παρὰ τὸ «Κυνὸς Σῆμα». Εἶνε εἷς τῶν καταδικασθέντων εἰς θάνατον στρατηγῶν τῆς παρὰ τὰς Ἀργινούσσας ναυμαχίας.

Θραψανός. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 1192.

Θραψίμι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 633.

Θρεπτικόν. Ὅρος ἀριστοτελικὸς σημαίνων τὴν ψυχικὴν δύναμιν τῆς ἀφομοιώσεως.

Θρέψις. (*Φυσιολ.*) Ζωϊκὴ λειτουργία δι' ἧς ὁ ὀργανισμὸς εἰσδέχεται καὶ ἀφομοιώνει χρησίμους διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ἐνέργειαν αὐτοῦ οὐσίας ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου, τὰς λεγομένας τροφάς. Τὸ βασικὸν φαινόμενον τῆς θ. εἶνε ἀνταλλαγὴ τῆς ὕλης, ἐξελισσομένη εἰς δύο φάσεις: τὴν *ἀφομοίωσιν* τῆς θρεπτικῆς οὐσίας πρὸς τὴν ζῶσαν ὕλην τῶν κυττάρων, καὶ τὴν *ἀνάλυσιν* ἢ *ἀφτεροίωσιν*, καθ' ἣν διασπᾶται καὶ ἀποσυντίθεται αὕτη δι' ὀξειδώσεων καὶ καύσεων εἰς ἁπλουστέρας χημικὰς ἑνώσεις, ὧν αἱ πλεῖσται ὡς περιττὰ πλέον καὶ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸν ὀργανισμὸν τείνουσι ν' ἀναβληθῶσιν ἔξω αὐτοῦ διὰ τῶν ἀπεκκριτηρίων ὀργάνων.

Θρίσσα ἢ φρίσσα

Θρῆνος. Ὁ κοπετός, τὸ μυρολόγι. ‖ Ὄνομα διδόμενον εἰς διάφορα λαϊκὰ στιχουργήματα περιγράφοντα τὴν ἅλωσιν πόλεων ἢ ἄλλας καταστροφάς. Τὰ πλεῖστα εἶνε τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, γνωστότερα δ' αὐτῶν, ὅ Θρῆνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κρήτης καὶ τῆς Κύπρου.

Θρησκεία. Σύστημα διδασκαλίας ἐξ ἀποκαλύψεως περὶ τῆς ὑπάρξεως παντοδυνάμου καὶ τελείου ὄντος ρυθμίζοντος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα τὰ τοῦ κόσμου, ὧτινι ὀφείλεται πᾶσα τιμή, λατρεία καὶ προσκύνησις. Αἱ θρησκεῖαι εἶνε *φετιχιστικαί*, *πολυθεϊστικαί*, *μονοθεϊστικαί*. Ὁ φετιχισμὸς δέχεται τὴν παρουσίαν πνευμάτων εἰς ἀντικείμενα ἄψυχα: εἰς λίθον, πτερόν, ὀδόντα ζῴου, ἔτι εἰς χονδροειδὲς τεχνούργημα ἐκ ξύλου, λίθου, ὀστοῦ, χώματος ἢ μετάλλου. Ὁ πολυθεϊσμός, εἰς τὴν πολυσύνθετον διαμόρφωσίν του, περιλαμβάνει τὸν ἀνθρωπομορφισμὸν τῶν θεοτήτων, τὴν κτισματολατρίαν, τὴν ζωολατρίαν, τὴν ειδωλολατρίαν, ὁ δὲ μονοθεϊσμὸς περιλαμβάνει τρεῖς κλάδους: τὸν Ἰουδαϊκὸν διὰ τῆς Π. Διαθήκης, τὸν Χριστιανικὸν διὰ τῆς Ν. Διαθήκης, τὸν Μωαμεθανικὸν διὰ τοῦ Κορανίου. Πιθανῶς, ὁ μονοθεϊσμὸς ἦτο ἡ ἀρχέγονος θρησκεία παραφθαρεῖσα καὶ ἐκφυλισθεῖσα εἰς φετιχισμὸν καὶ πολυθεϊσμὸν διὰ συσκοτίσεως καὶ καταπτώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως.

Θρησκειολογία. Ἐπιστήμη ἐρευνῶσα τὴν ἀρχήν, τὴν οὐσίαν, τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ἀξίαν τῆς θρησκείας, ὅπως καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἄλλην πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Θρίαμβος. Ἀρχικῶς, ὕμνος ᾀδόμενος ἐν ἑορταστικῇ πομπῇ πρὸς τιμὴν τοῦ Βάκχου. Εἶτα, παρὰ Ρωμαίοις, πομπὴ πρὸς τιμὴν στρατηγοῦ νικήσαντος ἐχθρούς, ἐξ ὧν τοὐλάχιστον 5000 ἔπεσαν. Ἡ πομπή, ἧς μετεῖχεν ἡ Σύγκλητος καὶ ὁ θριαμβευτὴς στρατηγός, περιελάμβανε τοὺς στρατηγοὺς καὶ ἡγεμόνας τῶν ἡττηθέντων καὶ τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους, ἐπερατοῦτο δὲ διὰ θυσίας. Βραδύτερον, θριάμβους ἐτέλουν μόνον οἱ αὐτοκράτορες.

Θριάσιον πεδίον. Ἡ μεταξὺ Ἐλευσῖνος καὶ θαλάσσης τῶν λεγομένων Ρειτῶν πεδιάς.

Θριγκός. Τὸ ἐξ ἐπιστυλίου, ζωοφόρου καὶ γείσου ἀποτελούμενον τμῆμα (ἐξωτερικοῦ) τοίχου οἰκοδομῆς.

Θριδάκιον. Ὀπὸς τῆς θρίδακος (lactucarium) χρησιμεύων ἐνίοτε ὡς ὑπνωτικὸν φάρμακον.

Θρίδαξ. Φυτὸν ἐκ τῶν συνθέτων, οὗ κύριον εἶδος εἶνε *θ. ὁ ἥμερος*, κν. *μαρούλι*, καλλιεργούμενον ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὡς σαλατικόν.

Θρίξ. Νημάτιον ἐκ κερατίνης οὐσίας φυόμενον ἐκ μικρῶν κοιλωμάτων τῆς ἐπιδερμίδος (τριχοφόρα θυλάκια), εἰς ἃ ἐκβάλλουσι καὶ οἱ σμηγματογόνοι ἀδενίσκοι λιπαίνοντες καὶ στιλβοῦντες τὰς τρίχας διὰ τοῦ ἐλαιώδους σμήγματος. Αἱ τρίχες, βραχεῖαι μὲν εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα, μακρόταται δ' εἰς τὸ τριχωτὸν δέρμα τῆς κεφαλῆς, ἔχουσι σχῆμα πεπλατυσμένου κυλίνδρου καὶ σύγκεινται ἐκ περιβλήματος (ἐπιδερμὶς τριχὸς ἢ περιτρίχιον) ἀπὸ κερατίνα κύτταρα κεραμοειδῶς τεταγμένα, ἐκ τῆς φλοιώδους ἢ κυρίως οὐσίας καὶ τῆς κεντρικῆς μυελώδους οὐσίας, ἀπὸ κύτταρα καὶ τούτων κεράτινα. Τὸ ἐντὸς τοῦ δέρματος ἀρχικὸν μέρος τῆς τριχὸς εἶνε ἡ ῥίζα μὲ παχὺ ἄκρον κωδωνοειδές (βολβός), εἰς τὸ κοῖλον τοῦ ὁποίου εἰσχωρεῖ ἡ θηλὴ τοῦ χορίου. Ἡ χρωστικὴ οὐσία τῆς τριχὸς εὕρηται ἐν τῇ φλοιώδει οὐσίᾳ καὶ ἐξαφανίζεται παρὰ τὸ γῆρας, ἀσχέτως πρὸς τὴν ζωτικότητα τῆς τριχός. Ἡ θρὶξ ἔχει μεγίστην ἐλαστικότητα καὶ ἀντοχήν, ἐκριζοῦται δὲ μᾶλλον ἀλλὰ δὲν θραύεται, οὔτε σήπεται εὐκόλως ἐπὶ πτώματος. (Εἰκ. βλ. ἐν λ. *ἐπιδερμὶς*.)

Θρίσσα. Ἰχθὺς ἐκ τῶν κλυπεῖδῶν, ἐκ τῶν εἰδῶν τὰ ὁποῖα ὀνομάζομεν ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα *σαρδέλλας*, ἄλλως *φρίσσα*. Ζῇ εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἀφθονωτάτη ὅμως ἀπαντᾷ εἰς τὰς νοτιοδυτικὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου, ἀποτελοῦσα σπουδαιότατον ἄρθρον τῆς ἁλιείας διὰ τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρῶν.

Θρόμβος αἵματος. Σύμπηγμα ἐκ τοῦ πλάσματος τοῦ αἵματος (ἰνικὴ καὶ αἱμοσφαίρια) σχηματιζόμενον ὅταν ἐκχυθῇ τὸ αἷμα ἐκ τῶν ἀγγείων ἢ καὶ ἐντὸς αὐτῶν ἐνίοτε.

Θρόμβωσις. Ἡ πῆξις τοῦ αἵματος ἐντὸς αἱμοφόρου τινὸς ἀγγείου καὶ ζῶντος τοῦ ἀτόμου, σχηματίζουσα τὸν θρόμβον, ὅστις μεταφερόμενος διὰ τῆς κυκλοφορίας δύναται νὰ ἐμφράξῃ που σπουδαῖόν τι ἀγγεῖον καὶ νεκρώσῃ τὸ σχετικὸν ὄργανον.

Θρόνος. Ὑψηλὸν κάθισμα μὲ βραχίονας, ἔχων ἐνίοτε καὶ ὑποπόδιον, εἰδικῶς δὲ καθέδρα ἀνωτάτου πολιτικοῦ ἢ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιωματούχου, ὡς αὐτοκράτορος, βασιλέως, πατριάρχου, ἐπισκόπου κλ. Ὁ θρόνος ἥρξατο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων νὰ θεωρῆται ὡς τὸ κάθισμα προνομιούχων προσώπων, ὁ ἐπίσημος θῶκος βασιλέων καὶ ἱερέων κατὰ τὰς δημοσίας αὐτῶν ἐμφανίσεις. Ἐντεῦθεν ἡ μόνη προσήκουσα ἕδρα καὶ διὰ τοὺς θεοὺς κατέστη ὁ θρόνος. Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἄγαλμα τοῦ Διὸς παρίστα αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου

χρυσελεφαντίνου. Χρυσελεφάντινοι ἦσαν οἱ θρόνοι τῶν βασιλέων Αἰγύπτου καὶ Περσίας, παρόμοιος δὲ καὶ ὁ τοῦ Σολομῶντος. Οἱ θρόνοι τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, κατεσκευασμένοι κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Σολομοντείου, περιεβάλλοντο ὑπὸ χρυσῶν λεόντων. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, οἱ θρόνοι, μολονότι πάντοτε πολυτελεῖς, κατέστησαν ἁπλούστεροι.

Θρόνος. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀμαρίου. Κάτ. 136.

Θροφαρσί. Ἔδρα κοινότ. ἐπ. Κορινθίας. Κάτ. 163.

Θρυλλόρειον. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Κομοτινῆς. Κάτ. 433.

Θρυψίνη. Ἔνζυμον τοῦ παγκρεατικοῦ ὑγροῦ πέπτον τὰ λευκώματα.

Θυκμίδος ἐπαρχία (πρώην *Φιλιατῶν*). Ἐπ. τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων ἐν Ἠπείρῳ. Κατέχει τὰ Δ. μέρη αὐτοῦ καὶ γειτνιάζει πρὸς τὰς ἐπαρχ. Μαργαριτίου, Πρεβέζης ἀπὸ Ν, Παραμυθίας καὶ Ἰωαννίνων ἀπ' Α, Πωγωνίου ἀπὸ Β, ἀπὸ Δ δὲ πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Ἔχει ἐν ὅλῳ 76 κοινότητας καὶ 31.834 κατ., κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγρότας. Πρωτ. *Φιλιᾶται*.

Θύαμις (κν. **Καλαμᾶς**). Ποτ. τῆς Ἠπείρου πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Νεμέρτσικα (Μερόπη) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἰόνιον, ἔναντι τῆς Κερκύρας. Ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τοῦ Βερολίνου (1878) ὁ Θ. εἶχεν ὁρισθῆ ὡς τὸ Β. ὅριον τῶν διεκδικήσεων τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἠπείρῳ. Μὴ συγκατατεθείσης ὅμως τότε τῆς Τουρκίας εἰς τοιαύτην παραχώρησιν, ὡρίσθη (1881) ὡς σύνορον ἡ γραμμὴ τοῦ Ἀράχθου.

Θυάτειρα. Ἀρχαία π. τῆς Λυδίας, κειμένη εἰς ἣν θέσιν εὑρίσκεται σήμερον τὸ Ἀξάριον (βλ.λ.).

Θύελλα. Σφοδρὸς ἄνεμος ἐν τῇ ξηρᾷ ἢ ἐν τῇ θαλάσσῃ. Ἡ ταχύτης τῆς θυέλλης ὑπερβαίνει τὰ 18 ἢ 20 μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τὰ 25 μέτρα εἰς τὴν θάλασσαν. Αἱ θύελλαι παράγονται κατὰ τὴν ὄφεσιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Εἰς τὴν Ἑλλάδα γίνονται κατὰ μέσον ὅρον ἑνδεκα θύελλαι ἐτησίως. Αἱ ἰσχυραὶ νότιαι θύελλαι πνέουσιν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου καὶ ἐκθέτουσιν εἰς κίνδυνον τὴν ναυτιλίαν ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

Θυέστης. Υἱὸς τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Ἱπποδαμείας, ἀδελφὸς τοῦ Ἀτρέως καὶ πατὴρ τοῦ Αἰγίσθου (βλ. τὰς λ.).

Θυΐα (thuja). Δένδρον κωνοφόρον τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Ἓν εἶδος αὐτοῦ φθάνει μέχρι 50 μ. ὕψους, τοῦτο δὲ κ.ἄ. παρέχουσι ξύλον περιζήτητον διὰ τὴν οἰκοδομικήν.

Θυλάκιον. (*Ἀνατομ.*) Μικρὸν κοίλωμα ἢ ἐμβύθισμα τοῦ βλεννογόνου ὑμένος ἐκκρῖνον ὡς ἀδήν.

Θύλακος. Περίβλημα διαφόρων ὀργάνων ἢ κοιλοτήτων (ἀρθρώσεων, κλ.)

Θυμέλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον τοῦ φυτοῦ θύμου.

Θυμέλη. Ἐν τῷ ἀρχαίῳ θεάτρῳ, εἶδος βήματος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὀρχήστρας, πέριξ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον βαθμίδες, ἐπὶ μιᾶς τῶν ὁποίων ἀνήρχετο ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ, ἵνα διευθύνῃ τὰς κινήσεις τῶν χορευτῶν.

Θυμίαμα. Βλ. **λιβανωτός.**

Θυρεοειδὴς ἀδήν

1 δεξιὸς λοβός, 2 ἀριστερὸς λοβός, 3 πυραμοειδὴς λοβός, 4 ὑοειδὲς ὀστοῦν, 5 θυρεοειδὴς χόνδρος, 6 τραχεῖα

Θυμόλη. Χημικὴ οὐσία ἀντισηπτικὴ καὶ ἀντιελμινθική.

Θύμος. Φυτὸν χειλανθές, ποώδες, οὗ δεκατρία εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι, μεταξὺ τῶν ὁποίων *θ. ὁ γραπτός*, *θ. ὁ ἀττικός*, κν. *σαμάρι*, καὶ *θ. ὁ κοινός*, κν. *θυμάρι*, ἀρτυματικόν, ἐξ οὗ ἐξάγεται τὸ θυμέλαιον.

Θύμος ἀδήν. Ἐνδοκρινὴς λεμφοειδὴς ἀδὴν ὄπισθεν τοῦ στέρνου, ὅστις ἀρχεται ἀτροφῶν μετὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν. Διὰ τῆς ἐσωτερικῆς του ἐκκρίσεως συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σκελετοῦ καὶ τὴν θρέψιν, δι' ὃ καὶ ἡ δι' αὐτοῦ ἀποθεραπεία ὠφελεῖ κατὰ τοῦ ραχιτισμοῦ καὶ τῆς ἀθρεψίας τῶν παιδίων.

Θυννεῖον. Τμῆμα παραλίας, θέσις ἐπίκαιρος διὰ τὴν ἁλιείαν θύννων, γενικώτερον δὲ παντὸς εἴδους μεταναστευτικῶν ἰχθύων.

Θύννος. Γένος σπουδαιότατον τῶν σκομβριδῶν ἰχθύων, περιλαμβάνον πολλὰ εἴδη, χαρακτηριζόμενον δὲ ἐκ τῶν πολυαρίθμων ραχιαίων ψευδοπτερυγίων καὶ τοῦ ἐκ λεπίων σταθικοῦ θώρακος, κν. **τόννος**. Ὁ θόννος φθάνει τὸ μῆκος τῶν τριῶν μέτρων. Ἁπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀλλ' ἐπίσης εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Ἀποτελεῖ ἀντικείμενον σπουδαιοτάτης ἁλιείας εἰς τὰς γαλλικάς, ἰταλικὰς καὶ τυνησιακὰς ἀκτάς, ἡ σαρξ δὲ αὐτοῦ διατηρεῖται ἐν μεταλλικοῖς κυτίοις μετ' ἐλαίου.

Θυρέα. Ἀρχαία πόλις τῆς Κυνουρίας, 2 χλμ. πρὸς Δ τῆς παρὰ τὸν νῦν Ἄστρος θαλάσσης, παρὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποτ. Τάνου. Ἀνῆκε πρότερον εἰς τοὺς Ἀργείους, ἀλλ' ἕνεκα αὐτῆς καὶ τῆς παρ' αὐτὴν εὐφόρου πεδιάδος προεκλήθησαν ἀγῶνες μεταξὺ Σπαρτιατῶν καὶ Ἀργείων, κατὰ τοὺς ὁποίους τέλος ἐνίκησαν οἱ πρῶτοι.

Θυρεοειδὴς ἀδὴν ἢ θυρεοειδὲς σῶμα. Ἀδενῶδες ὄργανον πεταλοειδὲς καὶ δίλοβον τῆς προσθίας μοίρας τοῦ τραχήλου κάτω τοῦ λάρυγγος, φέρον ὄπισθεν καὶ τέσσαρας μικροὺς παραθυρεοειδεῖς ἀδένας. Τὸ ἔκκριμα τοῦ ἐνδοκρινοῦς τούτου ἀδένος ρυθμίζει τὴν θρέψιν, τὴν θερμογονίαν, τὸν καρδιακὸν ρυθμὸν κλ. Ἡ κατάργησις τῆς λειτουργίας αὐτοῦ ἢ ἡ ἀνεπάρκεια γεννᾷ τὸ μυξοίδημα καὶ διαφόρους ἀνωμαλίας τῆς θρέψεως, ἡ δὲ ὑπερέντασις τῆς λειτουργίας καὶ ἡ ὑπερτροφία παράγει ποικίλας διαταραχὰς καὶ ἰδίως τὴν ἐξοφθαλμικὴν βρογχοκήλην.

Θυρεοειδίνη. Ὑποθεραπευτικὴ σκευασία θυρεοειδοῦς ἀδένος.

Θυρεός. Ἀσπὶς ἐπιμήκης, ἐκ τούτου δὲ τὸ κύριον μέρος τοῦ οἰκοσήμου (βλ.λ.), ὅπερ ἦτο ἀσπίς.

Θυρεοειδὲ τρῆμα. Τρῆμα τοῦ ἀνωνύμου ὀστοῦ τῆς πυέλου, δι' οὗ διέρχονται ἀγγεῖα καὶ νεῦρα· *θ. μῦς*, *πόρος*, *ὑμὴν* κλ. σχετικὰ πρὸς τὸ αὐτὸ τρῆμα.

Θύμος

α κατατομὴ ἄνθους β φύλλον ἐν μεγέθυσει

Θύρρειον (πρώην *Ἅγιος Βασίλειος*). Ἔδρα ἐπ. Βονίτσης-Ξηρομέρου (Αἰτωλοακαρνανίας). Κάτ. 955. Σώζονται τὰ τείχη τῆς ἀρχ. ὁμων. πόλεως, ἔνθα συνήρχετο τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων.

Θύρσος. Ράβδος περιτετυλιγμένη μὲ φύλλα κισσοῦ, ἣν ἔφερον κατὰ τὰς πανηγυρικὰς πομπὰς οἱ ὀργιασταὶ τοῦ Διονύσου καὶ μεθ' ἧς εἰκονίζε

ται έπίσης ὁ Διόνυσος καὶ ὁ θίασός του (Μαινάδες, Σάτυροι).

θύσανος. Εἶδος νεφῶν, ἐκ τῶν τεσσάρων πρωτευόντων τύπων· νέφη, ὁμοιομόρφως λευκὰ ἄνευ σκιῶν, λεπτὰ ὡς νήματα· εἶνε τὰ ὑψηλότερα τῶν νεφῶν, εὑρισκόμενα εἰς ὕψος ἀπὸ 6 μέχρι 15 χιλιάδων μέτρων. Θεωροῦνται ὡς προάγγελοι μεταβολῆς τοῦ καιροῦ.

θυσία. Ἡ πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς ἅγιον, πρὸς θεὸν τῶν εἰδωλολατρῶν ἢ ἥρωα προσφορὰ ζῴου ἢ πράγματος, τροφῆς, ποτοῦ, στολίσματος, λιβανωτοῦ ἢ ἄλλου. Ἡ γένεσις τῶν θυσιῶν ὀφείλεται εἰς διάφορα ἑκάστοτε αἴτια. Ἐκεῖ ἔνθα δεσπόζει ὁ φόβος, ἡ θυσία εἶνε ἐξιλαστήριον μέσον, ὅπου δὲ ἡ χαρὰ καὶ ἡ λατρεία, ἡ θυσία εἶνε ἡ ἔμπρακτος ἔκφρασις εὐγνωμοσύνης τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ *ἀνθρωποθυσίαι* ἀποτελοῦσιν ἀρχαιότατον τύπον θυσιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται καὶ ἡ *αὐτοκτονία*, ἄλλοτε ἐθιζομένη ἐν Ἰνδίαις πρὸς ἐξιλασμὸν ἢ καὶ ἁπλῆν ἔνδειξιν τοῦ πρὸς τὸ θεῖον σεβασμοῦ, ἔτι δὲ καὶ νῦν ἐν Ἰαπωνίᾳ *(χαρακίρι)*. Λαοὶ προαχθέντες ὀπωσοῦν εἰς τὸν πολιτισμόν, ὡς οἱ Ἕλληνες, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορικῆς περιόδου, καὶ οἱ Ρωμαῖοι πολὺ βραδύτερον, ἐθεώρησαν καθ' ὡρισμένας περιστάσεις ἀπαραίτητον τὴν θυσίαν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων. Οἱ τευτονικοὶ λαοὶ ἔπίσης ἐθυσίαζον ἀνθρώπους, ὡς καὶ οἱ Γαλάται. Οἱ Φοίνικες προσέφερον ἀνθρώπινα θύματα εἰς τὸν Βάαλ καὶ παρ' Ἀραφιν ἡ ἀνθρωποθυσία διετηρήθη μέχρι τῶν τελευταίων προϊσλαμικῶν χρόνων. Παρὰ τοῖς Ἐρυθροδέρμοις ἡ ἀνθρωποθυσία ἐθεωρεῖτο κανών, ἰδίᾳ κατὰ τὸν θάνατον ἡγεμόνος, ὁπότε ἐσφάζετο μέγας ἀριθμὸς δούλων. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐν Ἑλλάδι θυσίαι ἦσαν ἡ προσφορὰ δώρου τινὸς εἰς τοὺς θεούς, οὐχὶ δηλαδὴ «ἀνάθημα», τὸ ὁποῖον ἐλέγετο «ἀνάθημα», ἀλλὰ ἐδωδίμου τινός, σφαγίου, ἱερείου, καρποῦ, πέμματος, γάλακτος, οἴνου, ἐλαίου, ὕδατος κλ., τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πλεῖστον διετηρήθησαν καὶ ἐν τῇ σημερινῇ λατρείᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μετὰ τῆς λέξεως «προσφορά», δηλούσης ἄρτον, προσφερόμενον ὑπὸ τῶν πιστῶν εἰς τὸν ἱερέα καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἢ ἅγιον, καθότι ὁ Χριστιανισμὸς κατήργησε τὰς αἱματηρὰς θυσίας.

Ἀρχαῖοι θύρσοι

Θώθ. Θεὸς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σοφίας παρ' Αἰγυπτίοις, συνεργάτης τοῦ ἐκπολιτίσαντος τὸ ἀνθρώπινον γένος Ὀσίριδος. Παρίστατο ἰβικέφαλος. Ἀπεδίδετο εἰς αὐτὸν ἡ συγγραφὴ πολλῶν βιβλίων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν, ἐχόντων χαρακτῆρα μυστικόν, ἐξ οὗ ἐμορφώθη ἀπόκρυφος φιλολογία. Αὕτη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ Πτολεμαίων, ἀπεδόθη εἰς τὸν Ἑρμῆν τὸν Τρισμέγιστον, ὅστις εἶνε αὐτὸς ὁ Θ. τῶν Αἰγυπτίων.

Θώθ

Θωκνία (πρφην *Βρωμοσέλλα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας), κατὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ὁμων. πόλεως. Κάτ. 401.

Θωμαΐδιος. Βλ. Τομμαζέο.

Θωμαΐς (πρφην *Τουρσουλάρ*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λαρίσης. Κάτ. 812.

Θωμαΐσται. Ὄνομα ἀποδιδόμενον εἰς τὰ μέλη τῶν ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰνδικῇ χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, αἵτινες προϋπῆρξαν τῶν ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἱδρυθεισῶν χριστιανικῶν ἀποικιῶν καὶ ἱεραποστολῶν. Αἱ ἐκκλησίαι αὗται, διατηροῦσαι ἀρχαῖα χριστιανικὰ ἔθιμα, ὡς τὰς ἀγάπας, τιμῶσι τὸν Ἅγιον Θωμᾶν ὡς ἱδρυτὴν αὐτῶν, ἕτερον δέ, Θωμᾶν ἐπίσης, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν μετέβη εἰς Ἰνδίας ἐξ Ἱεροσολύμων περὶ τὸ 345, ὡς ἐπανιδρυτὴν αὐτῶν.

Θωμᾶς (κατὰ τὸ ἀραμαϊκὸν ἰδίωμα σημ. *Δίδυμος*). Εἷς τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ μέχρις οὗ ἰδὼν αὐτὸς τὸν διδάσκαλον καὶ δὴ ἐρευνήσας ἐπ' αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, ἐπείσθη· φέρεται ὡς εὐαγγελιστὴς τῶν Πάρθων. Ὡσαύτως οἱ ἐν Ἰνδίᾳ Χριστιανοὶ εἰς τὸν Θ. ἀνῆγον τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν (βλ. *Θωμαΐσται*). Εἰς τὸν Θ. ἀποδίδοται καὶ ἀπόκρυφον Εὐαγγέλιον πραγματευόμενον τὴν παιδικὴν τοῦ Ἰησοῦ ἡλικίαν.

Θωμᾶς (*Ἅγιος* Saint Thomas). Μία τῶν Ἀντιλλῶν ἐκ τῆς συστάδος τῶν Παρθένων νήσων, 38 ναυτ. μίλ. Α τοῦ Πορτορίκου. Ἔχει ἐπιφάνειαν 82 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν 10.700 κατ., κατὰ μεγάλην πλειονότητα Μαύρων. Τῷ 1916 ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων δανικῶν Ἀντιλλῶν ἠγοράσθη ὑπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Θωμᾶς (*Ἅγιος* São Thomé). Ἠφαιστειώδης νῆσος κατὰ τὴν Δ. ἀκτὴν τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γουϊνέας, ὀλίγον τι Β τοῦ Ἰσημερινοῦ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 929 τ.χλμ. καὶ κατ. 58.000. Ἀνήκει εἰς τὴν Πορτογαλίαν.

Θωμᾶς (*Ἅγιος*). Ἔδρα κοιν. ἐπ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου). Κάτ. 508.

Θωμᾶς Ἄγγελος Κομνηνός. Ὁ τελευταῖος δεσπότης τῆς Ἠπείρου (1296-1318). Ὁ κόμις Κεφαλληνίας Νικόλαος Ὀρσίνης ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως αὐτὸν καὶ ἔλαβε σύζυγον τὴν χήραν του.

Θωμᾶς Ἀκυινάτης (ἢ ὁ ἐξ Ἀκουίνου· Θωμᾶς de Aquino). Δομινικανὸς μοναχὸς καὶ εἷς τῶν σημαντικωτέρων σχολαστικῶν φιλοσόφων (1227-1274). Ἐγεννήθη ἐν Ἀκουίνῳ (Ἀκυῖνῳ) τῆς Ν. Ἰταλίας, ἐσπούδασε δὲ παρ' Ἀλβέρτῳ τῷ Μεγάλῳ. Ἀπὸ τοῦ 1248 ἐδίδαξεν ἐν Κολωνίᾳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1252 ἐν Παρισίοις. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διδαγμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν θεολογίαν ἀπέκτησε μεγίστην φήμην, τῷ 1261 δὲ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Βολωνίᾳ. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Θ. ἀπέκτησεν ὑψίστην σημασίαν διὰ τῆς υἱοθετήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν.

Θωμόπουλος. 1) *Ἐπαμεινώνδας.* Ζωγράφος ἐκ Πατρῶν (1878-), καθηγητὴς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Ἐθνικὸν Ἀριστεῖον Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Ἔργα: «Ἀπὸ τὴν στάνην εἰς τὸ χωριό», «Οἱ θερίστρες», «Τὸ ξαπόσταμα», «Ἡ βαρυχειμωνιά» κ.ἄ.—2) *Θωμᾶς.* Γλύπτης, γενν. ἐν Σμύρνῃ (1873-). Καθηγητὴς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Ἔργα: «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς», ὁ ἀνδριὰς τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Παπαδιαμάντη κ.ἄ., «Ὁ Νικητής», «Τὰν ἢ ἐπὶ Τᾶς», «Διὰ τὴν πατρίδα» κ.ἄ.

Θώρ (Thor, Thunar). Θεὸς τοῦ ἀέρος, τῆς βρον-

τῆς καὶ τῆς ἀστραπῆς, τῶν ἀνέμων καὶ τῶν βροχῶν ἐν τῷ Γερμανικῷ Πανθέῳ.

θωρακόβαρις. Ἀτμοκίνητος τεθωρακισμένη κανονιοφόρος ὡπλισμένη διὰ βαρέων πυροβόλων καὶ προωρισμένη διὰ τὴν ἄμυναν λιμένος ἢ ἀκτῶν.

θωρακικοὶ μύες. Οἱ καλύπτοντες τὴν προσθίαν καὶ ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ θώρακος καὶ κινοῦντες τὰς ὠμοπλάτας, τοὺς βραχίονας καὶ τὰς πλευράς.

θωρακικοὶ σπόνδυλοι. Οἱ δώδεκα σπόνδυλοι τῆς σπονδυλικῆς στήλης οἱ ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τὴν θωρακικὴν κοιλότητα.

θωράκιον. Πᾶν ξύλινον, μετάλλινον ἢ ἐκ λιθοδομῆς κατασκεύασμα ἐν εἴδει τοίχου εἰς τὸ ὕψος τοῦ στήθους ἀνθρώπου, ὑπάρχον εἰς τὸ χεῖλος κρηπῖδος, μώλου, προβλῆτος, δώματος, ἀνδήρου, γεφύρας, εἰς τὸ κάτω μέρος παραθύρου κλ., τὸ ἄλλως **στηθαῖον**, κν. **παραπέτο** ἢ **κουρτέλο**. ‖ Ἐπίσης σανίδωμα ἢ μετάλλινον κατασκεύασμα στερεούμενον εἰς τὸν λαιμὸν τῆς στήλης ἱστοῦ πλοίου, κν. **κόφα**.

θωρακοφόροι. Ὄνομα ὅπερ ἐδίδετο ἐπὶ βαρέως ὡπλισμένα σώματα ἱππικοῦ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα.

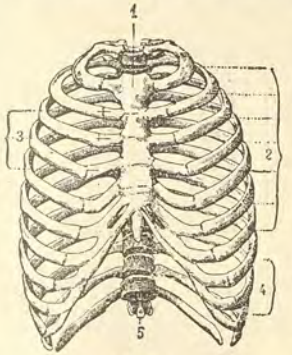

Θώραξ

1 στέρνον, 2 πλευραὶ (γνήσιαι), 3 πλευρικοὶ χόνδροι, 4 ψευδοπλευραί, 5 σπονδυλικὴ στήλη

θώραξ. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ κορμοῦ τοῦ σώματος, τὸ χωριζόμενον ἀπὸ τῆς κοιλίας διὰ τοῦ διαφράγματος καὶ ἐγκλεῖον ἐντὸς στερεοῦ ὀστεΐνου κλωβοῦ (ἐκ τῶν πλευρῶν ἑκατέρωθεν, τῆς σπονδυλικῆς ὀπισθεν καὶ τοῦ στέρνου ἔμπροσθεν)· τὰ κύρια ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς κυκλοφορίας, πνεύμονας καὶ καρδίαν. Ὁ σκελετὸς τοῦ θ. περιβάλλεται ὑπὸ διαφόρων μυῶν, ὧν αἱ κινήσεις ἐξυπηρετοῦσι τὴν ἀναπνοήν. ‖ Ἐπίσης τὸ μετὰ τὴν κεφαλὴν μέρος τοῦ σώματος τῶν ἀρθρωτῶν, ἰδίως τῶν ἐντόμων. ‖ Ὡσαύτως, ἀμυντικὸν ὅπλον ἐκ μετάλλου ἢ δέρματος ἢ ἄλλης ὕλης, χρησιμεῦον ὅπως προφυλάττῃ τὸ στῆθος καὶ τὰ νῶτα. Ἀρχαιότατα, ὁ θώραξ ἀπετελεῖτο ἐκ χονδροῦ ὑφάσματος, μόνον δὲ περὶ τὸ 700 π.Χ. οἱ Ἕλληνες κατεσκεύασαν τὸν κυρίως εἰπεῖν θώρακα, ἀποτελούμενον ἐκ δύο ἐπικύρτων μεταλλίνων πλακῶν, διὰ τὸ στῆθος καὶ τὰ νῶτα. Ὁ θώραξ ἦτο ἀλυσιδωτὸς παρὰ Ρωμαίοις, ὡς καὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Κατέστη ἄχρηστος μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῶν πυροβόλων ὅπλων.

θωρηκτόν. Πλοῖον πολεμικὸν φέρον μεταλλικὸν θώρακα εἰς τὰς πλευρὰς αὐτοῦ καὶ ἐν ἢ πλείονα θωρηκτὰ καταστρώματα, ὡς καὶ ἐγκάρσια θωρηκτὰ διαφράγματα, δι' ὧν προστατεύονται τὰ ζωτικὰ αὐτοῦ μέρη (μηχανήματα, πυριτιδαποθῆκαι, πυροβόλα, μηχανήματα πηδαλίου κλ.).

θώς. Ζῷον σαρκοβόρον τῆς ὁμοιογενείας τῶν κυνιδῶν, κν. *τσακάλι*. Ὁμοιάζει ἐξωτερικῶς πρὸς τὴν ἀλώπεκα, ἐκτὸς κατὰ τὴν κεφαλήν, ἥτις εἶνε μᾶλλον ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ λύκου. Ἀπαντᾷ συνηθέστατα ἐν Ἑλλάδι, εἶνε δὲ ζῷον μᾶλλον δειλόν, ἐξερχόμενον συνήθως τὴν νύκτα πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς, ἡ ὁποία συνίσταται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ ζῴων θνησιμαίων· ὡς ἐκ τούτου ὁ θὼς εἶνε μᾶλλον ὠφέλιμον ἢ ἐπιβλαβὲς ζῷον.

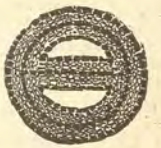

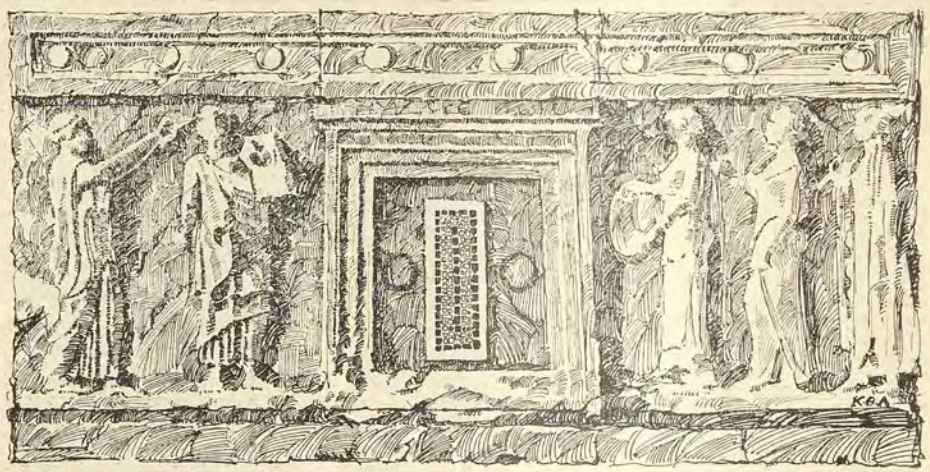

(ἰῶτα). Τὸ ἕνατον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (Ι, ι). ‖ *(Ἀριθμ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: δέκα, δέκατος (Ι', ι'), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: δέκα χιλιάδας, δεκακισχιλιοστός (,Ι, ,ι). Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ ἀριθμητικῷ συστήματι, ὡς καὶ ἐν τῷ ἀττικῷ, ἐσήμαινε τὴν μονάδα. Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν συστημάτων τούτων, προτασσόμενον ἄλλου ἀριθμητικοῦ ψηφίου, ἀφήρει παρ' αὐτοῦ μίαν μονάδα (IV=4, IX=9), τιθέμενον δὲ δὶς ἢ τρὶς πρὸ τοῦ C (ἑκατόν) ἢ τοῦ M (χίλια), ἐπολλαπλασίαζεν αὐτὰ ἐπὶ δύο ἢ τρία (IIC=200, IIIM=3000).

Ἰάβα (Java). Ἡ πολυανθρωποτέρα καὶ σημαντικωτέρα τῶν Σουνδαίων νήσων τοῦ Μαλαϊκοῦ πολυνήσου καὶ τῶν Ὁλλανδικῶν Ἀνατ. Ἰνδιῶν. Ἔκτασις 121.622 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 36.000.000, ὧν 178.000 Εὐρωπαῖοι, τὸ πλεῖστον Ὁλλανδοί, καὶ 500.000 Κινέζοι, οἱ δὲ λοιποὶ Μαλαῖοι. Πρωτεύουσα ἡ *Βαταβία*. Τὸ ἔδαφος εἶνε ἡφαιστειῶδες, εὐφορώτατον δέ, παράγον ἰδίᾳ καφέν, τέϊον, ὄρυζαν, ζάχαριν, κακάο, πέπερι καὶ καπνόν.

Ἰαβέ (ἄλλως **Ἰεχωβᾶ**). Τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄνομα τοῦ θεοῦ τῶν Ἑβραίων, δηλοῦν τὰ ἐξ αὐτοῦ ὑπάρχοντα, τὸ ἀπόλυτον ὄν. Ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ο' ἀποδίδεται συνήθως διὰ τοῦ *Κύριος*.

Ἰαβλονόϊ. Ὀροσειρὰ τῆς Α. Σιβηρίας ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Α τῆς Βαϊκάλης χώρας, μὲ κατεύθυνσιν ΒΑ., μήκους 1000 χλμ., μέσου δὲ ὕψους 1500 μ. Εἰς πλεῖστα σημεῖα αὐτῆς εὑρέθη χαλκός.

Ἰάγος. Πρόσωπον ἐν τῷ δράματι «Ὀθέλλος» τοῦ Σαιξπήρου, ὁ τύπος τοῦ δολίου, μηχανορράφου καὶ συκοφάντου.

Ἰαγουάρος. Εἶδος λεοπαρδάλεως τῆς Κεντρικῆς καὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, φθάνον εἰς μῆκος 1,50 μ. Ἡ διφθέρα του εἶνε κιτρίνη μετὰ στρογγύλων μελανῶν κηλίδων. Ἀποφεύγει τὸν ἄνθρωπον, ἐπιτίθεται δὲ κατὰ ταπίρων, βοῶν καὶ ἵππων, τοὺς ὁποίους προσβάλλει ἀπὸ τῶν δένδρων εἰς ἃ ἀναρριχᾶται. Ἐπίσης νήχεται καὶ ἁλιεύει ἰχθῦς ἐντὸς ποταμῶν.

Ἰακαράνδη. Μέγα δένδρον τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ, *ἰακαράνδη ἡ κοπαία* παράγει ἀρωματικὴν ρητίνην, τὸ *βάλσαμον τῆς Καρόβας*, ἥτις ἔχει ἰδιότητας καθαρτικὰς τοῦ αἵματος καὶ ἀντισυφιλιδικάς, ἡ δὲ *ἰ. μιμηλήφυλλος* ἀποδίδει ξύλον ἐκλεκτῆς ποιότητος, χρήσιμον εἰς τὴν ἐπιπλοποιΐαν.

Ἰακεῖται. Φυλὴ ταταρικῆς καταγωγῆς ἐν τῇ ΒΑ. Σιβηρίᾳ. Βλ. *οὐραλταϊκαὶ φυλαί*.

Ἰακούτσκη. Βλ. **Γιακούτσκ**.

Ἴακχος. Εἷς τῶν θεῶν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, λατρευόμενος μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, ἐνωρὶς ταυτισθεὶς πρὸς τὸν Διόνυσον.

Ἴακχος. Πίθηκος ἐκ τῶν ἀρκτοπιθήκων, καλούμενος καὶ **οὐίστιτι**, ἰθαγενὴς τῆς Βραζιλίας, μήκους 22-25 ἑκστμ., χρώματος μέλανος καὶ ἐρυθροκιτρίνου, μὲ οὐρὰν μακράν, φέρουσαν εἴκοσιν ἐγκαρσίους λευκοὺς δακτυλίους.

Ἰακώβ. Ὁ γενάρχης τῶν Ἰσραηλιτῶν, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ἰσαάκ, υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ. Ἠγόρασε τὰ πρωτοτόκια τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἠσαῦ ἀντὶ πινακίου φακῆς καὶ διὰ δόλου ἔλαβεν ἀντὶ ἐκείνου τὴν εὐλογίαν τοῦ πατρός. Ἐκ τῶν συζύγων του Ραχὴλ καὶ Λείας καὶ δύο δούλων ἀπέκτησε δώδεκα υἱούς, ἐξ ὧν κατήγοντο αἱ ἑβραϊκαὶ φυλαί. Ἐκ τοῦ ὀνόματος *Ἰσραήλ*, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐκλήθησαν οἱ Ἰσραηλῖται. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 117 ἐτῶν.

Ἰακωβᾶται. Παρεπώνυμον κλάδου τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ οἰκογενείας Τυπάλδου. Κυριώτερα μέλη αὐτοῦ ὑπῆρξαν: 1) *Κωνσταντῖνος* (1795-1868), διαπρεπὴς κληρικός, διατελέσας διευθυντὴς τῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, συγγραφεὺς πολλῶν θεολογικῶν μελετῶν.—2) *Γεώργιος*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, πολιτικὸς (1813-1882). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν θερμοτέρων ὀπαδῶν τῆς ἑνώσεως ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ, μετὰ τὴν ἕνωσιν δὲ εἷς τῶν εὐγλωττοτέρων ρητόρων τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς, ἧς μέλη ἐξελέγοντο καὶ οἱ ἀδελφοί του Νικόλαος καὶ Χαράλαμπος. Ἀφῆκε μελέτας πολιτικὰς καὶ ἱστορικάς.

Ἰακωβίδη (Λιλή). Ποιήτρια γενν. ἐν Ἀθήναις τῷ 1899. Ἔγραψε ποιήματα («Φωτεινὲς ὧρες», «40 τραγούδια»), δράματα, («Εὔκολα θύματα») κ.ἀ.

Ἰακωβίδης (Γεώργιος). Ζωγράφος ἐκ Λέσβου (1858-1933). Διεκρίθη εἰς τὴν προσωπογραφίαν καὶ παιδογραφίαν, διετέλεσε διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἔργα: «Ὁ κακὸς ἔγγονος», «Τὸ κτένισμα τῆς ἐγγονῆς», «Τὸ τρύπημα τοῦ αὐτιοῦ», «Ἡ μητρικὴ στοργή», «Τὸ πλέξιμο τῆς κάλτσας» κ.π.ἀ.

Ἰακωβῖνοι. Κόμμα κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, περιλαβὸν τοὺς μᾶλλον ἀδιαλλάκτους ἐχθροὺς τῶν ἀριστοκρατῶν, ὑποστηρίξαν τὸν Ροβεσπιέρον καὶ τοὺς Τρομοκράτας. Ἡ λέσχη αὐτοῦ ἐκλείσθη τῷ 1794 μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ροβεσπιέρου.

Ἰάκωβος. 1) Ὁ καλούμενος *πρεσβύτερος*, υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου, ἀδελφὸς Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ. Ἐμαρτύρησε τῷ 44. Ἑορτάζεται τῇ 30 Ἀπριλίου.—2) *Ὁ μικρός*, υἱὸς Ἁλφαίου, ἐπίσης εἷς τῶν μαθητῶν. Ἑορτάζεται 9 Ὀκτωβρίου. Ταυτίζεται πρὸς τὸν θεωρούμενον προστάτην τῆς Ἱσπανίας *Ἅγιον Ἰάκωβον τῆς Κομποστέλλας*, οὗτινος μέγας ναὸς εὑρίσκεται ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πόλει, περιέχων καὶ τάφον, ὅστις θεωρεῖται ὡς τοῦ ἁγίου.—3) *Ὁ Ἀδελφόθεος*, κατὰ τοὺς Εὐαγγελιστὰς Ματθαῖον καὶ Μᾶρκον, ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ, κατὰ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν, δογματίζουσαν τὴν Μαρίαν ἀειπάρθενον, υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ ἐξ ἄλλης γυναικὸς ἢ υἱὸς ἀδελφῆς τῆς Θεοτόκου. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπῆρξε πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱερουσαλήμ. Ἑορτάζεται τὴν 23 Ὀκτωβρίου. Εἰς τοῦτον ἀποδίδεται ἡ φερώνυμος ἐπιστολὴ πρὸς τὰς δώδεκα φυλάς.

Ἰάκωβος. 1) *Ὁ Νισιβηνός*. Ἔζησεν ἐπὶ πολὺ ὡς ἐρημίτης, ἐγένετο ἐπίσκοπος τῆς Νισίβεως ἐν Μεσοποταμίᾳ. Ἀπέθανε τῷ 338. Ἑορτάζεται τὴν 31 Ὀκτωβρ.—2) *Ὁ Πέρσης*. Ἔζησε περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος. Χριστιανὸς ὤν, ἐξώμοσεν ἐκ φιλίας πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Ἰσδιγέρδην, βραδύτερον ὅμως ἐπανῆλθεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Τοῦτο μαθὼν ὁ Ἰσδιγέρδης διέταξε τὸν διὰ τεμαχισμοῦ θάνατόν του. Ἡ μνήμη του τὴν 27 Νοεμβρίου.

Ἴακχος

Ἰάκωβος. Ὄνομα δύο βασιλέων τῆς Ἀγγλίας. 1) *Ὁ Α'* (1566-1625). Υἱὸς τῆς Μαρίας Στούαρτ καὶ τοῦ λόρδου Δάρνλεϋ. Μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός του, ἀνεκηρύχθη, εἰς ἡλικίαν ἑνὸς ἔτους, βασιλεὺς τῆς Σκωτίας. Ἀνέλαβεν οὐσιαστικῶς τὴν ἀρχὴν τῷ 1583. Κατέλυσε τὴν ἐξουσίαν τῶν Σκώτων βαρώνων. Τῷ 1606 διεδέχθη τὴν Ἐλισάβετ εἰς τὸν ἀγγλικὸν θρόνον, οὗτω δὲ ἐπῆλθεν ἕνωσις τῶν βασιλειῶν Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας.—2) *Ὁ Β'* (1633-1701). Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1685, λόγῳ ὅμως τῆς ἀφοσιώσεώς του εἰς τὸν Καθολικισμόν, προεκάλεσεν ἐπανάστασιν καὶ ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης, τῷ 1688.

Ἰάκωβος. Δύο βασιλεῖς τῆς Ἀραγῶνος. 1) *Ὁ Α'* (1203-1276). Ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῷ 1213. Τῷ 1228 κατέλαβε τὰς κατεχομένας ὑπὸ τῶν Ἀράβων Βαλεαρίδας, ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του πρὸς Ν, καταλαβὼν τὴν Βαλεντίαν, καὶ πρὸς Β, γενόμενος κύριος τοῦ Μονπελλιέ.—2) *Ὁ Β'* (1260-1327). Ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1291. Ἠγωνίσθη ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν Ἀράβων.

Ἰάκωβος. Δύο βασιλεῖς τῆς Κύπρου. 1) *Ὁ Α'*, ἐκ τοῦ οἴκου Λουζινιάν. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1382, ἀπέθανε τῷ 1398.—2) *Ὁ Β'*, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1448, ἐνυμφεύθη τὴν Βενετὴν Αἰκατερίνην Κορνάρου, ἥτις μετὰ τὸν θάνατόν του (1472) παρεχώρησε τὴν Κύπρον εἰς τὴν Βενετίαν.

Ἰάκωβος. Ἐξ βασιλεῖς τῆς Σκωτίας ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Στούαρτ. Ἐκ τούτων, ὁ *Α'* ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1424 μέχρι τοῦ 1437, ὁ *Β'* 1437-1460, ὁ *Γ'* 1460-1488, ὁ *Δ'* 1483-1513, ὁ *Ε* 1513-1542, διεξήγαγε δὲ πολέμους πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, συμμαχῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν, καὶ ὁ *Ϛ'*, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1567 μέχρι τοῦ 1603 ἐν Σκωτίᾳ εἶνε ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου βασιλεύσας τῆς Μεγάλης Βρεττανίας (βλ. *Ἰάκωβος Α'* τῆς Ἀγγλίας).

Ἰάκωβος. 1) *Ὁ Βαραδαῖος* (βλ.λ.)—2) Ὁ ἐπίσκοπος Ἐδέσσης (640-708). Εἷς τῶν σπουδαιοτέρων Σύρων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Προασπιστὴς τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ.—3) Ὁ ἐκ Σερούγ (451-521), διακεκριμένος Σύρος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς καὶ ὑπέρμαχος τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἔγραψε καὶ ἱστορίαν.

Ἰαλυσός. Μία τῶν τριῶν π. τῆς Ρόδου. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀναγνωρίζονται περὶ τὸ χ. Κρεμαστός.

Ἰαμαϊκή (Jamaica). Μία τῶν Μεγάλων Ἀντιλλῶν, Ν τῆς Κούβας, ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἔκτασις 10.896 τ.χλμ., κάτ. 937.000, ἀπόγονοι μαύρων δούλων, ἐκτὸς 20.000 λευκῶν. Ἔδαφος εὐφορώτατον. Παράγει, βανάνας, ζαχαροκάλαμον, καφὲν κλ. Ἡ κτηνοτροφία εἶνε σημαντική. Πρωτ. *Κίνγκστον*.

Ἰάμβλιχος. Νεοπλατωνικός, Σύρος τὴν καταγωγήν, ἑλληνιστὶ διδάξας καὶ συγγράψας, ἀκμάσας δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος. Μνημονεύεται ὡς συγγραφεὺς τῆς τοῦ Πυθαγόρου βιογραφίας, ἐν ᾗ πειρᾶται ν' ἀναζωογονήσῃ τὴν περὶ τῶν ἀριθμῶν θεωρίαν τούτου.

Ἴαμβος. Μετρικὸς ποὺς ἀποτελούμενος ἐκ δύο συλλαβῶν, μιᾶς βραχείας καὶ μιᾶς μακρᾶς (⏑–), π.χ. *ἔφως, τροφή*. ‖ Κατὰ πληθ. ἰδίως, *ἴαμβοι*, τὸ ἐξ ἰάμβων σκωπτικὸν ἢ ὑβριστικὸν ποίημα.

Ἰάνα. Ἔβρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλεξανδρουπόλεως (Ἔβρου). Κάτ. 285.

Ἴανθος. Ἄνθος ἰου, ἴον τὸ εὔοσμον, κν. **βιολέττα, μενεξὲς** καὶ **γιούλι**.

Ἰανός (Janus). Ὁ ὕπατος τῶν θεῶν τοῦ ἰταλικοῦ πανθέου, μέχρις οὗ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Διός. Θεὸς τῆς ἀρχῆς τῶν πάντων, ὑπῆρξεν ὁ πάτρων τῶν γεννήσεων. Αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ αὐτοῦ ἐν Ρώμῃ ἠνοίγοντο ἅμα τῇ ἐνάρξει πολέμου, ἔκλειον δὲ μόνον ἐν εἰρήνῃ, ὅπερ μόνον τέσσαρας φορὰς μέχρι Χριστοῦ συνέβη. Ἐν τῇ τέχνῃ παρίστατο ὡς ἔχων δύο πρόσωπα, ἀντίθετα.

Ἰανουάριος (ὁ). Ὁ πρῶτος μὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ὀνομασθεὶς ἐκ τοῦ Ἰανοῦ.

Ἰάνσεν (Κορνήλιος Jansen, λατ. Jansenius). Ὁλλανδὸς θεολόγος, ἱδρυτὴς τοῦ Ἰανσενισμοῦ (1585-1638). Ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν οὐχὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐκλεκτῶν, οὓς ἡ θεία πρόγνωσις προώρισε πρὸς σωτηρίαν. Ἡ διδασκαλία αὕτη κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα. Οἱ φίλοι ὅμως τοῦ Ἰάνσεν ἀπετέλεσαν σύλλογον, ἐδρεύοντα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Πὸρ-Ρουαγιάλ, εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Παρισίων, καὶ

ὠνομάσθησαν *Ἰανσενισταί*. Ἡ κίνησις προσέλαβε γενικώτερον χαρακτῆρα συνδεθεῖσα πρὸς τὴν ἀνακίνησιν τοῦ ζητήματος τῶν «γαλλικανῶν ἐλευθεριῶν», αἱ ὁποῖαι ἐθίγοντο διὰ τῆς ἐκδόσεως «τύπου», ὃν ἔπρεπε νὰ ὑπογράψωσι πάντες οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τῆς Γαλλίας. Ὁ Λουδοβίκος ΙΔ΄ κατεδίωξε τὸν Ἰανσενισμόν, διέλυσε καὶ κατεδάφισε τὴν μονὴν τοῦ Πὸρ-Ρουγιὰλ καὶ προέβη εἰς συλλήψεις. Ὁ ἀγών, ὁ ὁποῖος ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ΄, ἐτερματίσθη τῷ 1756 διὰ μετριοπαθοῦς διακανονισμοῦ τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ πάπα Βενεδίκτου ΙΔ΄.

Ἰανσενισμός. Βλ. *Ἰάνσεν*.

Ἰαπετικὴ ὁμογλωσσία. Βλ. ἰνδογερμανική.

Ἰαπετός. *(Μυθολ.)* Υἱὸς τῆς Γαίας καὶ τοῦ Οὐρανοῦ, βασιλεὺς τῶν Τιτάνων, πρόγονος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Υἱοὶ αὐτοῦ ἦσαν ὁ Ἄτλας, ὁ Ἐπιμηθεύς, ὁ Προμηθεὺς κ.ἄ.

Θυρεὸς Ἰαπωνίας

Ἰάπυγες. Ἀρχαῖον ἔθνος τῆς Ἰταλίας, τὸ ὁποῖον κατῴκει κατὰ τὰ παράλια τοῦ Ἀδρία καὶ τὴν ἔνδον χώραν αὐτοῦ, τὴν καλουμένην *Ἰαπυγίαν*, τὴν νῦν Ἀπουλίαν.

Ἰαπωνία. Κράτος τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας, ἀποτελούμενον ἐκ 3800 νήσων, ὧν μεγάλαι αἱ Χόνδο ἢ Χόνσου, Ἰέζο, Σίκοκου, Κιούσιου, εἰς ὃ δὲ ἀνήκουσιν ὡς κτήσεις καὶ τμήματα τῆς ἀσιατικῆς ἠπείρου. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς κυρίως Ἰαπωνίας εἶνε 381.250 τ.χλμ. καὶ ὁ πληθυσμός της 59.736.704 κατ., τῶν δὲ κτήσεων, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὰς νήσους Φορμόζαν καὶ Σαχαλίνην, τὴν χερσόνησον Κορέαν, νήσους τινὰς μικρὰς καὶ σταθμούς, τὸ ἐμβαδὸν 296.530 τ.χλμ. καὶ ὁ πληθυσμὸς 24.120.000 κατ. Χωρίζεται Β ἀπὸ τῆς χερσονήσου Καμτσάτκας διὰ τῶν στενῶν τῶν Κουριλῶν, ΒΔ καὶ Δ ἀπὸ τῆς Σιβηρίας διὰ τῆς Ὀχοτσκικῆς θαλάσσης καὶ τῆς Ἰαπωνικῆς θαλάσσης, ΝΔ ἀπὸ τῆς Κορέας διὰ τῆς Ἰαπωνικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ πορθμοῦ τῆς Κορέας καὶ ἀπὸ τῆς Κίνας διὰ τῆς Σινικῆς θαλάσσης, ἥτις Ν χωρίζει ἐπίσης τὴν Ι. ἀπὸ τῆς Φορμόσας. Ἀνατολικῶς, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασίν της, ἡ χώρα περιβρέχεται ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ. Χώρα ὀρεινοτάτη, ἡ Ἰ. ἔχει μέγαν ἀριθμὸν ἡφαιστείων, ὧν 63 εὑρίσκονται ἐν ἐνεργείᾳ, συχνότατοι δὲ εἶνε οἱ σεισμοί, ὧν τινες ὑπῆρξαν καταστρεπτικώτατοι. Τὰ ὕδατα εἶνε ἄφθονα, τὸ δὲ ἔδαφος εὐφορώτατον, ἀφθονοῦν καὶ εἰς ὀρυκτά. Ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἐκ Μογγόλων καὶ Μαλαισίων, ἐκ τῆς μακρᾶς ἐπιμιξίας τῶν ὁποίων ἀπετελέσθη ἐνιαῖος τύπος. Τὰ βορειότατα τῆς χώρας κατοικοῦσιν οἱ Αἰνώ, πιθανῶς Καυκάσιοι. Ἐπίσημος θρησκεία εἶνε ὁ Βουδδισμός, πολλοὶ ὅμως Ἰάπωνες μένουσι πιστοὶ εἰς τὸν ἀρχαῖον Σιντοϊσμόν, τινὲς δὲ ἐγένοντο Χριστιανοί. Ἡ γεωργία εἶνε σχετικῶς περιωρισμένη, τὸν κύριον δὲ πλοῦτον τῆς χώρας ἀποτελοῦσιν ἡ ἁλιεία καὶ ἡ βιοτεχνία, παράγουσα ἐξαίρετα λεπτουργήματα, ἥτις νῦν ὑποχωρεῖ εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανίαν.

Ἰασμος

Τὸ πολίτευμα εἶνε *μοναρχικόν*, ὑπὸ αὐτοκράτορα (μικάδον), ὅστις κυβερνᾷ δι' ὑπουργῶν ὑπευθύνων ἔναντι αὐτοῦ. Ἡ Ἄνω Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν πριγκίπων τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ μεγιστάνων ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ὁμοτίμων, ἡ δὲ Κάτω Βουλὴ ἐκ 466 μελῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Πρωτ. τὸ *Τόκιο*. Ὁ στρατὸς εἶνε ἰσχυρός, ἀποτελούμενος ἐν εἰρήνῃ ἐκ 200.000 ἀνδρῶν, ὁ δὲ στόλος ὁ τρίτος τοῦ κόσμου.

Ἱστορία. Κράτος ἀρχαιότατον, ἡ Ἰ. ἤρχισεν ἐνωρὶς δεχομένη ἐκ Κίνας καὶ Κορέας τὸν πολιτισμόν. Ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐτάραξαν πολλάκις τὴν ἡσυχίαν αὐτῆς. Ὁ ἀρχιστράτηγος (σογοὺν) Γιοριτόμο κατέλαβε τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα μ.Χ., κατέστησε δὲ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ κληρονομικήν, χωρὶς νὰ καταργήσῃ τὴν τοῦ μικάδου, ἥτις ἀπέβη σκιώδης. Κατὰ τὸν ΙΣ΄ αἰῶνα ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἰ. οἱ πρῶτοι ἱεραπόστολοι, ὧν τὸ ἔργον δὲν ἠδοκίμησεν. Ἐπεμβάσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, πρὸς ἃς ἡ Ἰ. δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῇ, προεκάλεσαν ἐξέγερσιν κατὰ τοῦ μισοξένου καὶ συντηρητικοῦ πνεύματος τῆς ἐξουσίας τοῦ σογούν, ἐπανάστασις δὲ ἐκραγεῖσα τῷ 1868 ἀπέδωκε τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν μικάδον. Ἔκτοτε, γοργότατα ἡ Ἰ. προήχθη εἰς τὸν πολιτισμόν, βοηθοῦντος καὶ τοῦ προοδευτικοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ. Ἐντὸς τινων ἐτῶν ἡ Ἰ. κατέστη τὸ ἰσχυρότερον κράτος τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, τῷ 1894 ἐνίκησε τὴν Κίναν καὶ τῷ 1904 τὴν Ρωσίαν, τῷ 1914 δὲ μετέσχε τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ κατέλαβε πολλὰς τῶν ἐν τῇ Ἄπω Ἀνατολῇ γερμανικῶν κτήσεων. Καὶ πρὸ τοῦ 1900 ἡ Ἰ. εἶχεν ἀποβῆ ὁ κύριος ἀνταγωνιστὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῷ Εἰρηνικῷ, μετὰ δὲ τὸν πρὸς τὴν Ρωσίαν πόλεμον ὁ ἀνταγωνισμὸς ὠξύνθη, ἰδίᾳ λόγῳ τῶν ἰαπωνικῶν ἐπεμβάσεων ἐν Κίνᾳ. Αὗται κατέστησαν συχνότεραι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἔλαβον δὲ χαρακτῆρα καθαρῶς κατακτητικὸν ἀπὸ τοῦ 1931, ὅστις ἐξεδηλώθη διὰ καταλήψεως τῆς Μαντζουρίας καὶ ἀνακηρύξεως αὐτῆς (1932) ὡς κράτους ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τῆς Κίνας, συνδεομένου διὰ συνθηκῶν αἵτινες καθίστων αὐτὴν ὑποτελῆ εἰς τὴν Ἰ. Κατὰ τὰς τοιούτων ἐνεργειῶν, ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἔλαβεν ἀποφάσεις, πρὸς ἃς ἡ Ἰ. ἠρνήθη νὰ συμμορφωθῇ, ἀποχωρήσασα τῆς Κοινωνίας (1933).

Ἰάσιον (Jasi). Π. τῆς Ρουμανίας, ἄλλοτε πρωτ. τῆς Μολδαυΐας, ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Προύθου. Κάτ. 140.000, ἐν οἷς ἀρκετοὶ Ἕλληνες. Ἀπὸ τοῦ Ἰ. ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐκήρυξε τῇ 22 2.1821 τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν.

Ἴασμος. Φυτὸν ἐκ τῶν ἐλαιοειδῶν, οὗ διάφορα εἴδη, θάμνοι ὄρθιοι ἢ ἀναρριχητικοί, καλλιεργοῦνται διὰ τὰ εὔοσμα ἄνθη των. Κύρια ἑλληνικὰ εἴδη *ἴ. ὁ ταπεινὸς* καὶ *ἴ. ὁ φαρμακευτικός*, φέροντες ἄνθη κίτρινα, *ἴ. ὁ μεγαλανθής*, κν. *γιασεμί*, *ἴ. ὁ ἀραβικός*, κν. *φούλι* ἢ *μπουγαρίνι*, μὲ ἄνθη εὐοσμότατα, *ἴ. ὁ ἱσπανικός*, κν. *γιασεμὶ τῆς Χίου*.

Ἴασμος (πρώην *Γιασὴ-κιοΐ*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Κομοτινῆς (Ροδόπης). Κάτ. 1833. Σιδηροδρ. σταθμός.

Ἰασσός. Ἀρχαία π. τῆς Καρίας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἀποικία Δωριέων καὶ Ἰώνων, μεταξὺ Μιλήτου καὶ Βαργυλίας. Παρὰ τὸ Ἀσὶν-Καλέ, ἐρείπια καὶ νεκροπόλεις τῆς πόλεως ταύτης.

Ἴασπις. Καστανόχρους ἢ κιτρίνη παραλλαγὴ τοῦ ὀρυκτοῦ χαλαζίου.

Ἰάσων. 1) Ἥρως μυθολογικός, υἱὸς τοῦ βα-

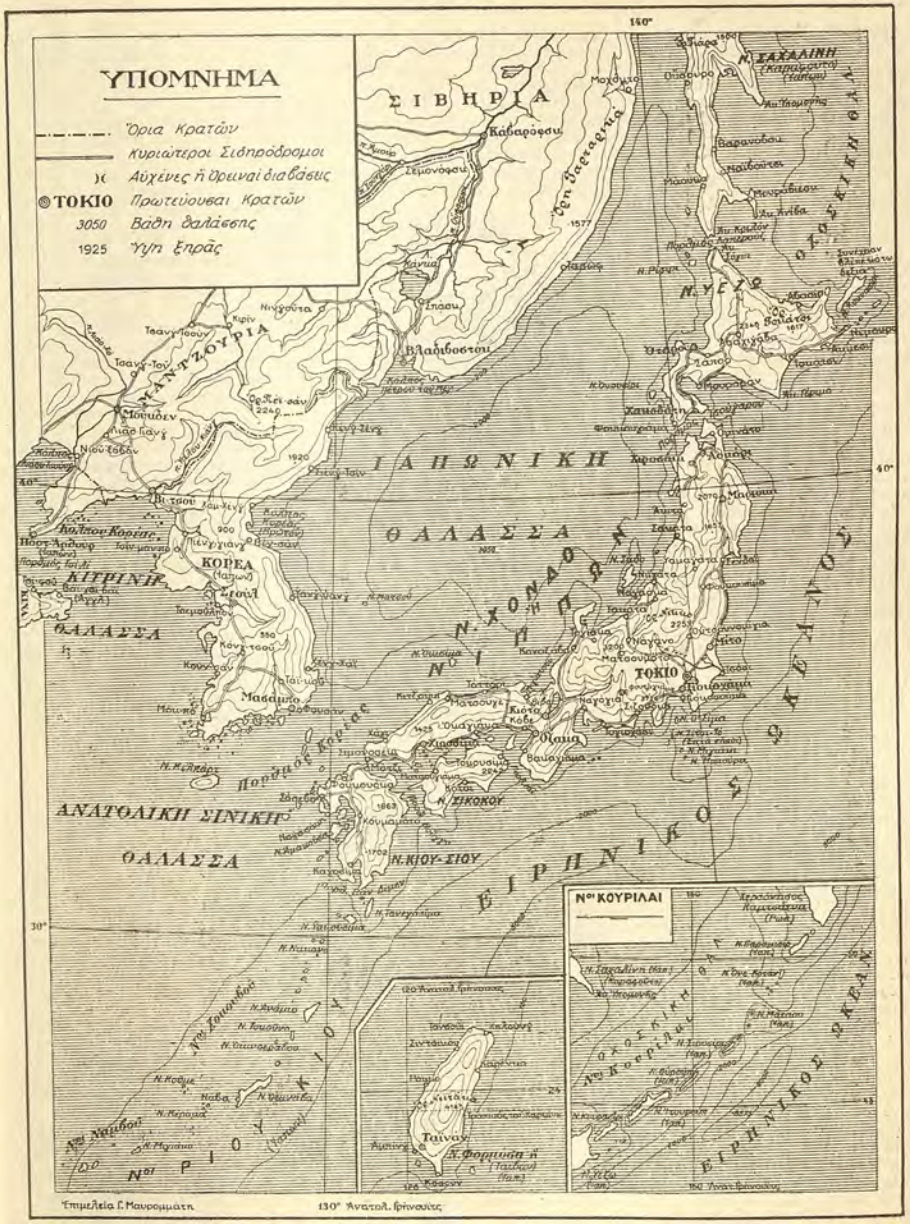

Κλῖμαξ

0 100 200 400 600 800 1000 1250 1500 χλμ.

σιλέως τῆς Ἰωλκοῦ Αἴσωνος, ἀρχηγὸς τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας (βλ. *Ἀργοναῦται*). Κατώρθωσε ν' ἁρπάσῃ τὸ χρυσόμαλλον δέρας διὰ τῆς βοηθείας τῆς Μηδείας (βλ.λ.) ἐρασθείσης αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Μήδειαν, ἐγκατέλιπεν ὅμως αὐτὴν χάριν τῆς Κρεούσης.—2) Τύραννος τῶν Φερῶν, ἀναδειχθεὶς τῷ 378 π. Χ. ταγὸς πάντων τῶν Θεσσαλῶν. Φιλοδοξήσας νὰ καταστῇ ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος καὶ ν' ἀναλάβῃ ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Περσίας ὠργάνωσε μέγαν στρατόν, ἀλλ' ἐδολοφονήθη (370) πρὶν ἡ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του.

ἰατρεῖον. Δημόσιον ἢ ἰδιωτικὸν ἵδρυμα, ἔνθα παρέχεται ἰατρικὴ βοήθεια εἰς ἀρρώστους μὴ κλινήρεις ἢ ἀντὶ μικρᾶς ἀμοιβῆς.

ἰατρική. Ἐπιστήμη καὶ τέχνη σκοπὸν ἔχουσα τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας, τὴν θεραπείαν τῶν νόσων καὶ ἐν γένει τὴν ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων. Βάσεις τῆς συγχρόνου ἰατρικῆς εἶνε ἡ ἀνατομικὴ καὶ παθολογικὴ ἀνατομία, ἡ φυσιολογία, ἡ ἐμβρυολογία καὶ βιολογία καὶ μικροβιολογία, κλάδοι δὲ τῆς ἐπιστήμης ταύτης οἱ σπουδαιότεροι εἶνε: ἡ ἐσωτερικὴ ἢ ἰατρικὴ παθολογία, ἡ ἐξωτερικὴ ἢ χειρουργικὴ παθολογία, ἡ θεραπευτική, ἡ ἐγχειρητική, ἡ μαιευτικὴ καὶ ἡ ὑγιεινή.

Ἴβηξ

ἰατρογνώμων. Ὁ ἰατρικὸς πραγματογνώμων ἐκτελῶν ἰατροδικαστικὰ καθήκοντα.

ἰατροδικαστής. Ἰατρός, οὗ τὰ φῶτα χρησιμοποιεῖ ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐξακρίβωσιν ἐγκληματικῶν ἢ τυχαίων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος κακώσεων ἢ καὶ ἄλλων περιπτώσεων.

ἰατροδικαστική. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἰατρικῶν γνώσεων ἐπὶ ζητημάτων τοῦ ποινικοῦ καὶ ἀστικοῦ δικαίου. Κλάδος τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, παρ' οὗ ζητεῖ ἡ δικαιοσύνη νὰ ἀποφανθῇ ἐπὶ διαφόρων περιπτώσεων ἐγκλημάτων ἢ ἀποπειρῶν κατὰ τῆς ζωῆς, τῆς ὑγείας καὶ τῆς σωματικῆς ἀκεραιότητος ἀνθρώπου τινός, ἢ νὰ γνωματεύσῃ περὶ τοῦ καταλογιστοῦ ἢ ἀνευθύνου ἢ τῆς νομικῆς ἱκανότητος προσώπων, ἢ ἐπὶ ἐργατικῶν δυστυχημάτων κλ.

ἰατρός. Ἐπιστήμων σπουδάσας καὶ ἐπαγγελλόμενος τὴν ἰατρικήν. Ὁ ἀσχολούμενος ἰδιαιτέρως καὶ ἀποκλειστικῶς περὶ ἕνα κλάδον τῆς ἰατρικῆς λέγεται εἰδικός: παθολόγος, παιδίατρος, χειρουργὸς γυναικολόγος, μαιευτήρ, ὀρολόγος, ὀφθαλμολόγος, ὠτορινολαρυγγολόγος, στοματολόγος καὶ ὀδοντίατρος, δερματολόγος, ἀφροδισιολόγος, στομαχολόγος, νευρολόγος καὶ ψυχίατρος, ὀρθοπαιδικός, ἀκτινολόγος-φυσικοθεραπευτής, μικροβιολόγος, ὑγιεινολόγος κλ.

ἰατροσυμβούλιον. Συμβούλιον ἰατρῶν συγκαλούμενον ὑπὸ τοῦ θεράποντος ἰατροῦ εἰς βαρείας περιπτώσεις νόσου.

ἰατροσυνέδριον. Κρατικὸς θεσμός, συμβουλευτικὸν σῶμα ἰατρῶν γνωμοδοτοῦν ἐπὶ ὑγειονομικῶν ζητημάτων.

ἰατροσύνεδρος. Ἰατρὸς μέλος τοῦ ἰατροσυνεδρίου.

ἰατροφυσική. Ἐφαρμογὴ τῆς φυσικῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ.

ἰατροχημεία. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς χημείας ἐν τῇ θεραπευτικῇ καὶ διαγνωστικῇ.

Ἰάφεθ. Εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Νῶε. Θεωρεῖται ὡς ἀρχηγέτης τῆς Καυκασίας φυλῆς. Τὸ ὄνομά του σχετίζεται πρὸς τὸ τοῦ Ἰαπετοῦ, γενάρχου τῶν Ἑλλήνων καὶ γενικώτερον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἰβάν. Ὄνομα ἓξ μεγάλων δουκῶν καὶ τσάρων τῆς Ρωσίας. 1) *Ὁ Α'*, δοὺξ τῆς Μόσχας (1304-1341). Τῇ ὑποστηρίξει τοῦ χάνου τῶν Τατάρων ἐπεβλήθη ἐπὶ τῶν ἄλλων Ρώσων ἡγεμόνων.—2) *Ὁ Β'*, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω (1326-1359). Ἤρξεν ἀπὸ τοῦ 1353.—3) *Ὁ Γ', ὁ Μέγας* (1440-1505). Μετεχειρίσθη πᾶν μέσον διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν ἡμιανεξαρτήτων τοπαρχῶν. Ηὔξησε τὸ γόητρόν του διὰ τοῦ γάμου του μὲ τὴν Σοφίαν, θυγατέρα τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου. Ὑπέταξε τὰς ἄλλας ρωσικὰς ἡγεμονίας, ἐνίκησε δὲ τοὺς τέως κυριάρχους Τατάρους.—4) *Ὁ Δ', ὁ Τρομερός*, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου (1530-1584). Ἐστέφθη τσάρος τῷ 1547. Ἐπέφερε πολλὰς μεταρρυθμίσεις, ἐνίκησε τοὺς Τατάρους καὶ κατέλαβε τὸ Καζὰν καὶ τὸ Ἀστραχάν. Ἡττήθη ὑπὸ τῶν Σουηδῶν καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ λιμένας ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς. Ἐξ ἄλλου, ἐγένετο κύριος τῆς Δ. Σιβηρίας. Ἀπολυταρχικός, κατεδίωξε τοὺς Βογιάρους, ἐθανάτωσε πολλοὺς αὐτῶν, ἐπίσης δὲ ἕνα τῶν υἱῶν του.—5) *Ὁ Ε'*, τσάρος ἀπὸ τοῦ 1682 (1666-1696). Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Μεγάλου Πέτρου, μεθ' οὗ συνεβασίλευσεν. Ἕνεκα ἐλλιποῦς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας.—6) *Ὁ Ϛ'*, τσάρος, διεδέχθη τὴν θείαν του αὐτοκράτειραν Ἄνναν, ἀλλ' ἐξεθρονίσθη καὶ ἐφονεύθη (1740-1764).

Ἰβερνία. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς Ἰρλανδίας.

Ἴβηξ (ὁ καὶ ἡ· capre ivex). Εἶδος αἰγάγρου, ζῶν εἰς τὰς Ἑλβετικὰς Ἄλπεις, οὗ ἐλάχιστα ἄτομα διατηροῦνται. Ἡ ἄρρην ἴβηξ φέρει κέρατα φθάνοντα μέχρις 0.80 μ. Τρίχωμα ἐρυθρωπόν, πρὸς τὸ κιτρινωπόν.

Ἴβις

Ἴβηρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νιγρίτης (Σερρῶν). Κάτ. 843.

Ἰβηρία. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας (Ἰβηρικὴς χερσονήσου), αἵτινες κατῳκοῦντο ὑπὸ τοῦ προϊνδοευρωπαϊκοῦ λαοῦ τῶν *Ἰβήρων*.—2) Ἀρχ. ὄνομα τῆς ἐν Ἀσίᾳ παρὰ τὸν Καύκασον χώρας *Γεωργίας*.

Ἰβήρων Μονή. Μία τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους (μον. 216). Βλ. *Ἄθως*.

Ἴβις. Πτηνὸν ἐκ τῶν ἡμιγλωσσιδῶν διακρινόμενον ἐκ τῶν μακρῶν ταρσῶν του καὶ ἐκ τοῦ μακροῦ, λεπτοῦ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασίν του ἐλαφρῶς καμπτομένου ράμφους. Κυριώτερον εἶδος εἶνε *ἰβὶς ἡ ἱερὰ* ἢ *αἰθιοπική*, τὸ ἱερὸν πτηνὸν τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Ἔχει μῆκος 0,75 μ.

Ἰβίσκος. Φυτὸν ἐκ τῶν μαλαχωδῶν. Πολλὰ εἴδη καλλιεργοῦνται, ὡς *ἰβίσκος τὸ σινικὸν ῥόδον*, κοινῶς *μπάμιος*, *ἰ. ὁ φιλλυρεοειδής*, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα ἔχουσι μαλακτικὰς ἰδιότητας, αἱ δὲ ἶνες χρησιμοποιοῦνται πρὸς κατασκευὴν σχοινίων, καὶ *ἰ. ὁ ἐδώδιμος*, κοινῶς *μπάμια*, φέρον καρποὺς ἐδωδίμους.

Ἴβν-Χαλδούν. Εἷς τῶν ἀρίστων Ἀράβων ἱστορικῶν (1332-1406). Ἔγραψε «Παγκόσμιον Ἱστορίαν», ἧς τὸ σημαντικώτερον μέρος, περὶ τῶν Βερβέρων καὶ τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ Ἀράβων, ἀποτελεῖ σημαντικὴν ἱστορικὴν πηγήν.

Ἰβραήμ. 1) Σουλτάνος τῆς Τουρκίας 1640-1648. Διεξήγαγεν ἐπιτυχῆ πόλεμον κατὰ τῆς Βενετίας. Ἐξεθρονίσθη διὰ τὰς ἀγριότητας αὐτοῦ καὶ ἐθανατώθη.—2) Ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου (1789-1848). Ἦτο υἱὸς τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐστάλη τῷ 1815 κατὰ τῶν ἐν Ἀραβίᾳ Βαχαβιτῶν, τοὺς ὁποίους κατενίκησεν. Ἐπεδόθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τακτικοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ὡδήγησε τῷ 1825 πρῶτον κατὰ τῆς ἐπαναστατημένης Κρήτης καὶ εἶτα κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ μεγαλυτέρου μέρους αὐτῆς. Ὁ στόλος του ὅμως ἐβυθίσθη 20.10.1827 εἰς Ναυαρῖνον ὑπὸ τῶν στόλων τῶν τριῶν Δυνάμεων, καὶ τὸν Σεπτέμβρ. τοῦ ἑπομένου ἔτους ὁ στρατός του ἐξεκένωσε τῷ 1828 τὴν Πελοπόννησον. Ὅτε τῷ 1831 ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν σουλτᾶνον, ὁ Ἰ. ἐνίκησε τοὺς Τούρκους καὶ ὥδευσε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐπεμβάσει τῆς Ρωσίας ἐδέχθη εἰρήνην. Καὶ πάλιν τῷ 1839 κατενίκησε τοὺς Τούρκους, ἀλλ' ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων ἔσωσε τὴν Τουρκίαν. Τῷ 1848 διεδέχθη τὸν ἀντιβασιλέα πατέρα του, ἀλλ' ἀπέθανε μετὰ τινας μῆνας.

Ἴβυκος. Λυρικὸς ποιητὴς ἐκ Ῥηγίου, ζήσας τὸν Ϛ' αἰῶνα π.Χ. Τὸ ὄνομά του κατέστη ἰδίᾳ γνωστὸν ἐκ τῆς παραδόσεως ὅτι, πεσὼν εἰς χεῖρας λῃστῶν, οἵτινες τὸν ἐκρεούργησαν, ἐπεκαλέσθη κατὰ τὰς τελευταίας στιγμάς του τὴν μαρτυρίαν σμήνους ὑπερπταμένων γεράνων. Μετά τινα χρόνον, οἱ λῃσταί, εὑρισκόμενοι ἐν Κορίνθῳ καὶ ἰδόντες γεράνους, εἶπον «οἱ Ἰβύκου ἔγκικοι», ἐκ τούτου δὲ ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐτιμωρήθησαν.

Ἰγγλις. Χ. ἔπαρχ. Θεσσαλονίκης. Βλ. *Ἀγχίαλος Μακεδονίας*.

ἰγμόρειον ἄντρον. Κοίλωμα ὀστέϊνον συγκοινωνοῦν πρὸς ἑκατέραν ῥινικὴν κοιλότητα συντελοῦν καὶ εἰς ἐπέκτασιν τῆς ὀσφρητικῆς ἐπιφανείας καὶ ὡς ἠχεῖον τῆς φωνῆς.

Ἰγνάτιεφ (κόμις Νικόλαος Παύλοβιτς). Ῥῶσος διπλωμάτης (1832-1908). Τῷ 1864 ἐγένετο πρεσβευτὴς ἐν Τουρκίᾳ, ἠνώησε τὴν αὐτονόμησιν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπεκίνησε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἐρζεγοβίνης (1875) καὶ τὴν γενικωτέραν ἐξέγερσιν τῶν Σλαύων τοῦ Αἵμου, ἐξ ἧς προεκλήθη ὁ Ῥωσοτουρκικὸς πόλεμος. Ἡ μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ὑπῆρξεν ἔργον αὐτοῦ.

Ἰγνάτιος. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβὲ (799-878). Ἀνὴρ ἀκεραίου χρηκτῆρος, κατέστη δυσάρεστος εἰς τὴν Αὐλὴν καὶ ἐξωρίσθη, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωτίου. Ἐπανῆλθεν ὅμως εἰς τὸν θρόνον, τῷ 867. Διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀνεκηρύχθη ἅγιος, τιμᾶται δὲ τὴν 23 Ὀκτωβρ.

Ἰγνάτιος. Μητροπολίτης Ἄρτης κατὰ τὰ ἔτη 1794-1805 καὶ πρόεδρος τῆς Ἐκκλησίας Οὐγγροβλαχίας κατὰ τὰ ἔτη 1810-1812. Εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Γένους πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

ἰγνύς. Ἡ ὀπισθεν τοῦ γόνατος κοιλότης τῆς καμπτικῆς ἐπιφανείας τοῦ σκέλους.

Ἰγόρ. Ῥῶσος ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου ἀπὸ τοῦ 912 (875-945). Τῷ 941 ἐπῆλθε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ στόλου χιλίων πλοίων, ὅστις ὅμως κατεστράφη διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρός.

ἰγουανόδους. Ἐκλεῖψαν γένος μεγάλων ἑρπετῶν (μήκους μέχρι 10 μ.), ἐκ τῶν δεινοσαύρων, ζῆσαν κατὰ τὸ κάτω κρητιδικὸν σύστημα εἰς τὸ Βέλγιον, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὸ Ἀννόβερον.

Ἴδα (πρφν *Στρώστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀλμωπίας (Πέλλης). Κάτ. 503.

Ἰδαῖον ἄντρον. Σπήλαιον κατὰ τὴν Β. πλευρὰν τοῦ ἐν Κρήτῃ ὄρους Ἴδης, παρὰ τὸ χωρίον Ἀνώγεια. Ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐγεννήθη ὁ Ζεύς.

ἰδάλγο (ἱσπαν. Hidalgo). Ἄλλοτε ἐν Ἱσπανίᾳ (καὶ Πορτογαλίᾳ) ὁ τίτλος τῆς κατωτέρας εὐγενείας. Σήμερον ἡ λέξις χρησιμοποιεῖται γενικῶς εἰς ἔνδειξιν καταγωγῆς ἐκ καλῆς οἰκογενείας.

Ἰβίσκος

Ἰδάλιον. Ἀρχαία π. τῆς Κύπρου μεταξὺ Λευκωσίας καὶ Κιτίου. Ἤκμαζε τὸν Ζ' αἰῶνα π.Χ. ὑπὸ ἰδίους βασιλεῖς. Ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν τὴν ἀκρόπολιν, ἔφεραν δὲ εἰς φῶς πολύτιμα εὑρήματα.

Ἴδαχο (Idaho, πρφ. Ἀΐδαχο). Μία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, παρὰ τὸν Καναδᾶν, μεταξὺ τῶν πολιτειῶν Μοντάνας καὶ Οὐάσιγκτον. Ἔκτ. 217.261 τ.χλμ., κάτ. 446.000. Εἰς τὸ Β. τμῆμα ἐκτεταμένα δάση, εἰς τὸ Ν. ἀγροὶ καὶ λειμῶνες, εἰς τὸ Δ. ὀρεινὸν ἔδαφος (κλιτύες τῶν Βραχωδῶν ὀρέων). Μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ. Ἀνθρακωρυχεῖα. Πρωτ. *Βόϊζ-Σίτυ* (21.500 κατ.).

ἰδεκλισμός. Ἡ ἰδεοκρατία (βλ.λ.). Ἐπίσης ἡ πρὸς ἐξιδανίκευσιν, ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ φιλολογίᾳ, τάσις καὶ γενικώτερον ἡ τάσις πρός τι ὑψηλότερον, ἀνέφικτον ὑπὸ τὰς κοινὰς τοῦ βίου συνθήκας.

ἰδεογραφία. Γραφὴ διὰ σημάτων, συμβολιζόντων ἰδέας καὶ οὐχὶ ἤχους. Ἰδεογραφικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαιοτάτη γραφή, προηγηθεῖσα καὶ τῆς ἱερογλυφικῆς. Νῦν ἰδεογραφικὴ εἶνε ἡ κινεζικὴ γραφή, τύπον δὲ αὐτῆς ἀποτελοῦσιν οἱ ἀρίθμοί, συμβολίζοντες ἰδέας.

ἰδεοκρατία. Φιλοσοφικὴ θεωρία καθ' ἣν ἡ οὐσία τοῦ κόσμου εἶνε πνευματική, τὸ δὲ σωματικὸν καὶ ὑλικὸν εἶνε σύμβολον ἁπλοῦν καὶ ἔκφρασις τῆς ἰδέας. Τὸ ἀντίθετον τῆς ἰδεοκρατίας εἶνε ὁ *ὑλισμός*. Κατὰ τὴν ἰδεοκρατίαν, ὁ κόσμος ὃν γινώσκομεν οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ παράστασις μόνον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει ὑπάρχουσα. Τὰ σώματα οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ συμπλέγματα τῶν ἡμετέρων σἰσθημάτων. Πρόμαχος κατ' ἐξοχὴν τῆς τοιαύτης ἰδεοκρατίας εἶνε ὁ Βέρκλεϋ.

ἰδεοληψία. Ἐμμονος ἰδέα. ‖ *(Ψυχιατρ.)* Νοσηρὰ καὶ ἐπίμονος ἐμφάνισις ἰδεῶν ἢ συναισθημάτων ἐν τῷ πεδίῳ τῆς συνειδήσεως.

ἰδεολογία. Φιλοσοφικὸν σύστημα, σκοποῦν τὴν μεταρρύθμισιν τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς, ἐπὶ τῇ βάσει φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν γνώσεων, ἀπορριπτομένης τῆς μεταφυσικῆς. Κατὰ τὴν μαρξικὴν θεωρίαν, τὸ σύνολον τῶν ἀντιλήψεων καὶ θεσμῶν μιᾶς κοινωνίας τῶν ἀντιτιθεμένων πρὸς τὴν *οἰκονομίαν*, ἤτοι πρὸς τὸ σύνολον τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων καὶ

τεχνικῶν μέσων παραγωγῆς. Ἐν κοινοτέρᾳ χρήσει, ἀνωτέρα ἠθικὴ ἀρχή, ἰδεώδης πολιτικὴ ἢ κοινωνικὴ ἀρχή.

Ἴδη ἡ **Ψηλορείτης.** Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Κρήτης (2493 μ.) κατέχον τὸ μέσον τῆς νήσου κατὰ τοὺς νομοὺς Ρεθύμνης καὶ Ἡρακλείου. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὀροπέδιον τῆς Νίδας καὶ τὸ περιώνυμον Ἰδαῖον ἄντρον τῶν ἀρχαίων.

ἰδιοκτησία. Τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα κατοχῆς, ἐκμεταλλεύσεως καὶ διαθέσεως πράγματός τινος, ὑλικοῦ ἢ ἀφῃρημένου, κυριότης. Ἡ ἰδιοκτησία, διὰ κατοχῆς, ἰδιοποιήσεως πράγματός τινος, ὑπάρχει, ἀφ' ἧς ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος, ὡς φυσικὴ ἐνέργεια πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς. Ἀλλ' ἡ κατὰ σιωπηρὰν σύμβασιν κατ' ἀρχάς, κατὰ συνήθειαν, τέλος δὲ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ δικαίου, ἀναγνώρισις ἀποκλειστικῆς ἐξουσίας εἴς τινα καὶ σεβασμὸς αὐτῆς παρὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας παρουσιάζει διαφόρους μορφάς. Ἡ ἀρχαία ἰδιοκτησία μὲ τοὺς δούλους καὶ τοὺς δουλοπαροίκους, ὁ φεουδαλισμὸς μὲ τὴν ἔγγειον ἱεραρχίαν, ἡ νεωτέρα ἰδιοκτησία τῆς γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως (ἡ ἰδιοκτησία εἶνε φυσικὸν δίκαιον) μέχρι τῆς σημερινῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἡ ἰδιοκτησία εἶνε κοινωνικὴ λειτουργία καὶ οὐχὶ δικαίωμα, ὑπάρχει δὲ χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ ρυθμίζεται ἢ περιορίζεται ὑπ' αὐτοῦ δημιουργοῦσα ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς δικαιούχους της εἶνε σταθμοὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ τῆς ἰδιοκτησίας δικαίου. Ἡ ἐπικράτησις κοινωνιστικωτέρων οἰκονομικῶν ἀντιλήψεων ὑπερμεσοῦντος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἡ εἰς τὸ κράτος ἀναγνώρισις κοινωνικῆς ἀποστολῆς *(ἐπεμβασισμός)* ἐκλόνισαν τὰς περὶ ἰδιοκτησίας ρωμαϊκὰς ἀντιλήψεις καὶ ἐπηρέασαν τὸ κρατοῦν δίκαιον.

Ἱέραξ ὁ περδικοθήρας

ἰδιοπαθὴς νόσος. Ἡ ἀφ' ἑαυτῆς ἀναπτυσσομένη καὶ ἀνεξάρτητος πάσης ἄλλης προγενεστέρας.

ἰδιοποίησις. Ἡ μετατροπὴ πράγματός τινος εἰς ἴδιον (κυρίως ἐπὶ παρανόμου ἐνεργείας). Ἰδιαιτέρως, ἡ ὑπὸ δημοσίου ὑπαλλήλου κατακράτησις, κατανάλωσις ἢ εἰς τρίτους παραχώρησις χρημάτων, ἐγγράφων παρεκτικῶν δικαιώματος ἢ ἄλλων κινητῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα διεπιστεύθησαν εἰς αὐτὸν καθ' ὃ δημόσιον ὑπάλληλον πρὸς φύλαξιν, διαχείρισιν, διανομὴν ἢ παράδοσιν εἰς ἄλλην ἀρχὴν ἢ εἰς ἰδιώτην.

ἰδιοσυγκρασία. Ἡ ἰδιάζουσα τοῦ ὀργανισμοῦ ἑκάστου ἀτόμου ἀντίδρασις ἢ εὐαισθησία πρὸς διαφόρους παράγοντας.

ἰδιοσυστασία. Ἡ ἰδιάζουσα τοῦ ὀργανισμοῦ κατασκευὴ καὶ λειτουργία.

ἰδιώνυμον ἀδίκημα. Κατηγορίαι πράξεων αἱ ὁποῖαι ἀποσπασθεῖσαι ἐκ τῆς ἐννοίας γενικωτέρου ἀδικήματος ἀνήχθησαν ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου εἰς ἀδίκημα ἔχον ἰδίους χαρακτῆρας καὶ ὑποκείμενον εἰς ἰδίας ποινάς.

ἰδιωτισμός. Ἐκφρασις ἰδιάζουσα εἰς γλῶσσάν τινα ἢ διάλεκτον, ἧς ἡ σημασία δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῶν συστατικῶν αὐτῆς, ὡς: *σήμερα ὀκτώ, σήμερα δεκαπέντε, σήμερα εἰκοσιδύο.*

Ἰδομενεύς. Βασιλεὺς τῆς Κρήτης, ἔγγονος τοῦ Μίνωος, υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος, εἷς τῶν ἀνδρειοτάτων ἡρώων τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

Ἰδουμαῖοι. Βλ. **Ἐδωμῖται.**

ἰδρῶτα (τά). Ἐξάνθημα ἐκ λεπτοτάτων φυσαλλίδων παραγόμενον ἐξ ὑπεριδρώσεως ἢ πυρετοῦ, κν. **δρωτσίλα.**

ἱδρώς (ὁ). Ὑγρὸν ὑδαρὲς καὶ ὑφάλμυρον ἐκκρινόμενον ἐκ τῶν ἱδρωτοποιῶν ἀδενίσκων τοῦ δέρματος, ὁσάκις τοῦτο ὑπεραιμεῖ ἐκ κινήσεως ζωηρᾶς ἢ πυρετοῦ καὶ χρησιμεῦον ἔνθεν μὲν νὰ ἀπεκβάλλῃ ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ τὰ περιττὰ προϊόντα τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης, ἔνθεν δὲ νὰ ρυθμίζῃ διὰ τῆς ἐξατμίσεως τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματος.

ἱδρωτοποιοὶ ἀδένες. Σπειραματώδεις ἀδενίσκοι τοῦ δέρματος ἐκβάλλοντες δι' ἰδίων πόρων εἰς τὴν ἐπιδερμίδα καὶ ἐκκρίνοντες τὸν ἱδρῶτα.

Ἰεζάβελ. Σύζυγος τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαάβ. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Ἐθβάαλ καὶ ὑπῆρξε σφοδρὰ διώκτρια τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας καὶ προστάτις τῆς τοῦ Βάαλ.

Ἰεζεκιήλ. Ἰουδαῖος προφήτης. Ἐκήρυξεν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν. Αἱ προφητεῖαι του ἀποτελοῦσι βιβλίον τῆς Π. Διαθήκης. Εἶνε σκοτεινός, ἀγαπᾶν τοὺς συμβολισμούς.

Ἰένα ἢ **Ἰεσσὼ** ἢ **Χοκάϊδο.** Ἡ βορειοτέρα τῶν μεγάλων νήσων τῆς Ἰαπωνίας. Ἔκτασις 77.781 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 1.460.000 κάτ.

Ἰένα (Iena). Π. τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Α. Θουριγγίᾳ. Κάτ. 55.000. Παλαιὸν πανεπιστήμιον. Παρ' αὐτήν, 14.10.1806, ὁ Ναπολέων ἐνίκησε τοὺς Πρώσσους.

Ἱερὰ Ἐξέτασις. Ἵδρυμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, σκοποῦν τὴν ἀνεύρεσιν καὶ τιμωρίαν τῶν αἱρετικῶν. Ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, ὅτε διὰ τῶν Ἀλβιγηνῶν τὸ αἱρετικὸν πνεῦμα ἔλαβε μεγάλας διαστάσεις, ἡ δρᾶσις δὲ αὐτοῦ ἐπεδεινώθη τῷ 1199, ὅτε ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ' ἔστειλεν εἰς τὰς περιφερείας τῶν αἱρετικῶν μοναχοὺς εὐρείας πληρεξουσιότητος. Τῷ 1215, ἡ σύνοδος τοῦ Λατερανου ἐνίσχυσεν ἔτι πλέον τὸν θεσμὸν δι' ὁρισμοῦ ἐπισήμων καταδοτῶν ἐν ἑκάστῃ ἐπισκοπῇ. Τῷ 1229, ἡ σύνοδος τῆς Τολώσης ἐθέσπισε δρακόντεια καὶ συχνάκις ἀθέμιτα μέτρα κατὰ τῶν αἱρετικῶν. Ἡ Ἱ. Ἐ. ἀνετέθη τέλος ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου Θ' (1232) εἰς τοὺς Δομινικανούς. Ὁ ὅποπτος αἱρετικὸς ἐφυλακίζετο καὶ ἀρνούμενος ἐβασανίζετο. Ὅστις παρητεῖτο τῶν αἱρετικῶν ἰδεῶν, ἐτιμωρεῖτο καταδικαζόμενος νὰ μεταβαίνῃ τὴν Κυριακὴν εἰς τὸν ναὸν ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐσθῆτι καὶ ἀπογυμνωθεὶς τὴν ράχιν νὰ μαστιγώνεται ὑπὸ τῶν ἱερέων. Εἰς τοὺς ἐπιμένοντας εἰς τὴν αἵρεσιν ἐπεβάλλοντο καὶ αἱ πολιτικαὶ ποιναί, φυλάκισις, δήμευσις τῆς περιουσίας, δημοσία μαστίγωσις καὶ ὁ θάνατος, κυρίως ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Καὶ αὐτοὶ οἱ νεκροὶ ὑφίσταντο τὰς ἀναλόγους τιμωρίας. Ἐν Γαλλίᾳ, μετὰ τὴν δρᾶσιν κατὰ τῶν Ἀλβιγηνῶν, ἡ Ἱ. Ἐ. περιωρίσθη, κατηργήθη δὲ τῷ 1772. Ἐν Ἰταλίᾳ, μολονότι ἀσθενῶς δρῶσα, διετηρήθη μέχρι τοῦ 1859. Ἐν Ἀγγλίᾳ οὐδέποτε εἰσήχθη, ἐν Γερμανίᾳ ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἡ Ἱ. Ἐ. ἐξαίρετως ἔδρασεν ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ, ὅπου μέγας ὑπῆρξεν ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας ταύτας κατηργήθη τῷ 1820.

ἱέραξ (falco). Πτηνὸν ἁρπακτικόν, μὲ ράμφος βραχὺ καὶ κυρτόν, πτέρυγας μακρὰς καὶ ὀξυλίκτους. Τρέφεται ἐκ πτηνῶν, μυῶν καὶ ἑρπετῶν. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν ἱεράκων γνωστότερον εἶνε *ἰ. ὁ γυήσιος* κν. *γεράκι*, μήκους 32-34 ἑκστμ., πυρωπὸς ἄνωθεν καὶ κίτρινος μετὰ μελαινῶν κηλίδων κάτωθεν, μὲ κεφαλὴν καὶ πτέρυγας τεφροφαίους, ἐκ δὲ τῶν ἐξωτικῶν, *ἰ. ὁ θηρευτικὸς* τῆς Β. Εὐρώπης, ὅστις ἐγυμνάζετο κατὰ τὸν Μεσαίωνα διὰ τὴν θήραν φασιανῶν καὶ ἄλλων πτηνῶν *(ἱερακοτροφία)*.

Ἱέραξ (Ζάραξ). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 542.

Ἱερὰ ὁδός. Ἡ ἐκ τοῦ Διπύλου τῶν Ἀθηνῶν ἀρχομένη καὶ εἰς Ἐλευσῖνα καταλήγουσα μεγάλη λεωφόρος τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ὠνομάσθη οὕτω, διότι δι' αὐτῆς ἐφέροντο αἱ πομπαὶ κατὰ τὰς σχετικὰς ἑορτὰς καὶ μετ' αὐτῶν τὰ «ἱερὰ» ἀντικείμενα.

Ἱεράπετρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱεραπέτρας νομοῦ Λασηθίου. Κεῖται ἐν τῷ Λιβυκῷ πελάγει κατὰ τὰ ΝΑ. παράλια τῆς Κρήτης. Ἕδρα ἐπισκόπου, Γυμνάσιον κλ. Κάτ. 3611. Κατέχει περίπου τὴν θέσιν τῆς ὀνομαστῆς ἀρχαίας Ἱεραπύτνης.

Ἱεραπέτρας ἐπαρχία. Κεῖται κατὰ τὰ Ν τοῦ στενωτέρου μέρους τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Παράγει σιτηρά, κηπαῖα, ἔλαιον. Ἔχει 28 συνοικισμοὺς καὶ 12.723 κατ.

Ἱεράπολις. 1) Ἀρχαία π. ἐν τῇ Β. Συρίᾳ, ἄλνως *Βαμβύκη*. Ἐπὶ Σελευκιδῶν ἤκμασεν ὡς καὶ ἐπὶ Ρωμαίων, ἀλλὰ καταληφθεῖσα τὸν Ζ' αἰῶνα μ.Χ. ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἐξέπεσε. Κατεστράφη τὸν ΙΒ' αἰῶνα.—2) Ἀρχαία π. ἐν τῇ Μεγάλῃ Φρυγίᾳ, 10 χλμ. Β τῆς Λαοδικείας. Ἤκμασε κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μ.Χ., ὅτε ἦτο καὶ ἕδρα ἐπισκόπου.

Ἱεραποστολή. Ἡ πρὸς διδασκαλίαν τοῦ εὐαγγελίου μετάβασις καὶ διατριβὴ εἰς μὴ χριστιανικὴν χώραν. Αἱ πρῶται ἱεραποστολαὶ εἶνε αἱ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων. Ἡ ὀργανωθεῖσα Ἐκκλησία ἐφρόντισε διὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸν πολλῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν Μεσαίωνα, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἤρχισεν ὁ ἐκχριστιανισμὸς λαῶν ἀσιατικῶν καί, ἰδιαίτατα, τῶν οἰκούντων εἰς χώρας νεωστὶ ἀνακαλυφθείσας. Ἰδιαιτέρως ἐντατικὴ εἶνε ἡ ἐργασία τῶν Προτεσταντικῶν ἱεραποστολῶν, ὀλιγώτερον δὲ ἡ τῶν Καθολικῶν, ἐνῷ Ὀρθόδοξοι ἱεραποστολαὶ δὲν ὑπάρχουσι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἱεράπυτνα. Βλ. **Ἱεράπετρα.**

ἱεράρχης. Ὁ πρῶτος ἐν τῷ ἱερατικῷ σώματι, ὁ ἐν τῇ ἕδρᾳ αὐτοῦ προϊστάμενος πασῶν τῶν ἄλλων ἱερατικῶν ἀρχῶν· ὁ ἐπίσκοπος, ὁ μητροπολίτης, ὁ πατριάρχης. *Τρεῖς Ἱεράρχαι*, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Βασίλειος ὁ Μέγας καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ἑορταζόμενοι κεχωρισμένως ἀλλὰ καὶ ὁμοῦ τὴν 30 Ἰανουαρίου, θεωρούμενοι δὲ προστάται τῶν γραμμάτων.

ἱεραρχία. Τὸ σύνολον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων τῶν ἀποτελούντων τὴν κυβερνῶσαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάξιν. Ἐν τῇ κοινῇ δὲ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ, τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων ὁλοκλήρου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἢ μιᾶς ἑκάστης αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. ‖ Ἐπίσης, οἱ κατὰ τάξιν βαθμοὶ τῆς δημοσίας, εἴτε πολιτικῆς εἴτε στρατιωτικῆς, ὑπηρεσίας καὶ ἡ κατὰ προϊοῦσαν ἢ κατιοῦσαν κλίμακα, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ ἑκάστου κατέχοντος δημοσίαν θέσιν, προσήκουσα μείζων ἢ ἧσσων ἑκάστῳ τιμῇ.

Ἱερὰ Συμμαχία. Βλ. **Συμμαχία Ἱερά.**

Ἱερὰ Σύνοδος. Βλ. **Σύνοδος.**

ἱερατικὰ ἢ **ἱερατικὴ γραφή.** Ἐν τῶν τριῶν εἰδῶν γραφῆς τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίουν οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι μέχρι τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, τὸ ἐπικρατέστερον ἐν τῇ συνήθει ζωῇ καὶ διὰ τὴν διάδοσιν τῶν φιλολογικῶν ἔργων, γραφὴ τρέχουσα, ἀπορρεύσασα ἀπὸ τῶν ἱερογλυφικῶν.

Ἱερεμίας. Εἷς τῶν μεγάλων προφητῶν τῶν Ἰουδαίων ζήσας περὶ τὰ 650-586 π.Χ. Κατηγορῶν τοὺς πολλοὺς ἐπὶ εἰδωλολατρίᾳ καὶ ἀνηθικότητι καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐπὶ τυφλῇ προσκολλήσει πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ Δευτερονόμιον, κατεδιώχθη καὶ ἐκακοποιήθη. Πλὴν τῶν εἰς 52 κεφάλαια προφητειῶν, σῴζονται καὶ θρῆνοι αὐτοῦ ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τῆς Ἱερουσαλήμ (ἐξ ὧν ἡ κοινὴ ἔκφρασις *ἱερεμιάδες*, ἤτοι θρηνῳδίαι), ἀποτελοῦντες ἓν τῶν ἀρίστων τῆς ἑβραϊκῆς φιλολογίας προϊόντων.

ἱερεύς. Ὁ τελεστὴς τῶν θρησκευτικῶν μυστηρίων καὶ τῆς δημοσίας λατρείας, ὁ εἰς τὴν διακονίαν τοῦ θείου καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀφιερωμένος, κν. **παπᾶς.** Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, εἰς πολλοὺς λαοὺς ἡ ἰδιότης τῆς ἱερείας ἦτο κληρονομική. Ἐκ τῶν κυρίων καθηκόντων τῶν ἱερέων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἦτο ἡ θυσία. Οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἶχον καὶ μικρὰς ἰατρικὰς γνώσεις καὶ ἐξετέλουν μικροεγχειρήσεις. Ὁ ὅρος *ἱερεὺς* ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ περιλαμβάνει τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὰς τρεῖς τῆς ἱερωσύνης τάξεις, διακόνους, πρεσβυτέρους καὶ ἐπισκόπους, κοινῶς ὅμως χρησιμοποιεῖται εἰδικῶς διὰ τοὺς πρεσβυτέρους.

Ἱερισσός. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀρναίας (Χαλκιδικῆς). Κάτ. 2318. Παράλιος, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ.

Ἱεριχώ (ἀραβ. Ρίχα). Ἀρχαιοτάτη πόλις, ἧς ἡ ἀκμὴ ἀνάγεται μέχρι τοῦ 1800 π.Χ., ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰορδάνου. Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἁλωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὅστις κατέσκαψε τὰ τείχη καὶ κατέσφαξε τοὺς κατοίκους της (1545 π.Χ.).

ἱεροβοτάνη. Βλ. **οὐέρβενον.**

ἱερογλυφικά. Ἀπεκλήθη οὕτως ἡ γραφὴ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Ἀπετελεῖτο πρὸ παντὸς ἀπὸ εἰκόνας διαφόρων ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ὄντων. Ἐπεκράτησε διὰ τοῦ ὀνόματος ἱερογλυφικὰ νὰ δηλοῦνται σήμερον καὶ αἱ ὁμοιαι γραφαὶ ἄλλων λαῶν (λ.χ. χεττιτικὰ ἱερογλυφικὰ κ.ο.κ.). Ἡ γένεσις τῶν ἱερογλυφικῶν ἀνεπτύχθη ἐκ τῆς ἰδεογραφίας, καθ' ἣν ἕκαστον ἀντικείμενον εἰκονιζόμενον παριστᾷ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ τὴν εἰκονιζομένην πρᾶξιν. Τὸ σημεῖον «ἄνθρωπος» δηλοῖ τὸν ἄνθρωπον. Ἂν δύο ἄνθρωποι ἵστανται ἀπέναντι ἀλλήλων, σημαίνει «συνομιλοῦσιν». Ἐὰν εἰκονίζεται βοῦς μετὰ πέντε γραμμῶν, τότε «πρόκειται περὶ πέντε βοῶν». Ὡς πρὸς τὰς ἀφῃρημένας ἐννοίας, αὗται δηλοῦνται διὰ σημείων, εἰς ἃ ἡ συνεχὴς χρῆσις δίδει ὡρισμένην σημασίαν. Μεγάλη πρόοδος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἱερογλυφικῆς γραφῆς ὑπῆρξεν ἡ ἰδέα νὰ παριστάνεται τὸ ἀντικείμενον οὐχὶ πλέον διὰ τὴν σημασίαν του, ἀλλὰ διὰ τὸν φθόγγον του, διότι οὕτω κατωρθώθη νὰ δηλοῦνται διὰ τῆς γραφῆς ῥήματα, ὡς καὶ ἄλλαι ὁμοίως περίπου ἠχοῦσαι λέξεις. Ἡ ἰδεογραφία μετετράπη οὕτως εἰς φθογγογραφίαν. Τὰ ἱερογλυφικὰ ἦσαν ἡ γραφὴ ἡ ἐγχαραττομένη ἐπὶ οἰκοδομημάτων καὶ ἐπιτυμβίων ἔργων. Ἀφ' ἑτοῦ ὅμως ἤρχισε καὶ ὁ γραφεὺς νὰ γράφῃ διὰ καλάμου καὶ μελάνης ἐπὶ παπύρων, τὰ ἱερογλυφικὰ ἠπλοποιήθησαν. Οὕτως ἐδημιουργήθη ἡ *ἱερατικὴ* γραφή. Ἡ ἀναγέννησις τῆς ἱερογλυφικῆς γραφῆς κατέστη δυνατὴ διὰ τῆς εὑρέσεως ἐπιγραφῆς τριγλώσσου, εἰς Ἑλληνικήν, Ἱερογλυφικὴν καὶ εἰς Δημοτικήν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν τῆς Ἱερατικῆς γραφῆς. Ἡ εὕρεσις ἐγένετο κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον. Ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις κατωρθώθη μετὰ εἰκοσαετίαν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Σαμπολλιόν.

ἱερόδουλος. Παρ' ἀρχαίοις, ὁ ἐν τῷ ναῷ ἢ εἰς θεότητά τινα ὑπηρετῶν· ἰδίᾳ δὲ αἱ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀφροδίτης ἐν Κορίνθῳ ὑπηρετοῦσαι γυναῖκες, γενόμεναι ἑταῖραι, καὶ τὸ ἐντεῦθεν συλλεγόμενον ἀργύριον προσφέρουσαι τῇ θεᾷ. Ἱερόδουλοι, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἑταιρῶν, ὑπῆρχον καὶ εἰς ἄλλους ναούς, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. Ἰδίᾳ ὅμως τὸ ἔθιμον τῆς ἱεροδουλίας ἦτο διαδεδομένον παρὰ τοῖς Ἀνατολικοῖς λαοῖς, ἀφ' ὧν καὶ παρέλαβον αὐτὸ οἱ Ἕλληνες.

Ἱερόκαστρον. Χ. ἐπαρχ. Χαλκιδικῆς. Βλ. Ταξιάρχης.

Ἱεροκλῆς. Βυζαντινὸς ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος, ζήσας τὸν Ζ' αἰῶνα. Συνέταξεν ἀξιόλογον ὁδηγόν, «Συνέκδημον» ἀποκληθέντα, τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν πόλεων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Ἱερομάξ (ἡ Ἱερόμαξ, ἀραβιστὶ **Γιαρμούκ**). Ὁ σπουδαιότερος Α. παραπόταμος τοῦ Ἰορδάνου. Παρ' αὐτὸν τῷ 636 οἱ Ἄραβες ἐκέρδισαν μεγάλην νίκην κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, δι' ἧς ἐξησφάλισαν τὴν κυριαρχίαν τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Συρίας ὁλοκλήρου.

Ἱερομνήμη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 433.

ἱερομνήμων. Ἕκαστος τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πόλεων τῶν μετεχουσῶν τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ συνεδρίου.

ἱερὸν ὀστοῦν. Τριγωνικὸν ὀστοῦν συνεχίζον πρὸς τὰ κάτω τὴν σπονδυλικὴν στήλην καὶ ἀπολῆγον εἰς τὸν κόκκυγα· ἀποτελεῖ τὸ ὀπίσθιον τοίχωμα τῆς πυέλου καὶ ἐγκλείει τὴν ἀκραίαν ἵππουριν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ.

Ἱεροπηγή (πρὸην *Κωστενάτσι*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 501.

Ἱερὸς Λόχος. Παρὰ Θηβαίοις, σῶμα 300 ἀνδρῶν, ἀριστα γεγυμνασμένων, συμβαλὸν εἰς τὰς κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν νίκας. Κατεστράφη κατὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π.Χ.). Ὁμοίως ἐκλήθη σῶμα 500 ἐθελοντῶν, καταρτισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὅπερ ἐπολέμησε καὶ κατεστράφη ἐν Δραγατσανίῳ (1821).

Ἱερὸς πόλεμος. Ὄνομα διδόμενον εἰς τρεῖς πολέμους διεξαχθέντας ὑπὲρ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, καταπατηθείσης ὑπό τινων πόλεων, αἵτινες κατεδικάσθησαν ὡς ἱερόσυλοι ὑπὸ τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ συνεδρίου. Ὁ πρῶτος (595-586) διεξήχθη κατὰ τῆς Κρίσσης, ὁ δεύτερος (355-346) κατὰ τῶν Φωκέων, παρέσχε δὲ εἰς τὸν Μακεδόνα Φίλιππον εὐκαιρίαν ἀναμίξεως εἰς τὰ Ἑλληνικά, καὶ ὁ τρίτος (338) κατὰ τῆς Ἀμφίσσης καὶ ἔδωκε νέαν εὐκαιρίαν ἐπεμβάσεως εἰς τὸν Φίλιππον, ὅστι διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης ἐγένετο κύριος τῆς Ἑλλάδος.

Ἱεροσόλυμα ἢ **Ἱερουσαλήμ** (ἑβρ. Γερουσαλάγιμ). Πρωτ. τῆς Παλαιστίνης, ἐπὶ ὀροπεδίου Δ τοῦ Ἰορδάνου, 87 χλμ. ἀπὸ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Ἰόππης. Κάτ. 63.000. Ἀρχαιοτάτη πόλις, καλουμένη πρότερον *Ἰεβούς*, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ (ΙΑ' αἰὼν π.Χ.) ὅστις κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσάν του. Ὁ Σολομὼν ἔκτισεν ἐν αὐτῇ τὸν μέγαν ναόν του. Τῷ 606 ἡ πόλις ἠλώθη ὑπὸ τῶν Χαλδαίων, περιῆλθε δ' εἶτα διαδοχικῶς εἰς τοὺς Πέρσας, εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εἰς τὸ κράτος τῶν Σελευκιδῶν. Τῷ 160 π.Χ., κατέστη πρωτεύουσα νέου ἑβραϊκοῦ κράτους, διατηρηθέντος μέχρι τοῦ 63 π.Χ., ὅτε οἱ Ρωμαῖοι κατέλαβον τὴν Ἰουδαίαν τῷ 70 μ.Χ., ἐπαναστατησάντων τῶν Ἰουδαίων, κατελήφθη καὶ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Τίτου, ἀνοικοδομηθεῖσα κατόπιν, κατεστράφη πάλιν τῷ 135, μετὰ νέαν ἐπανάστασιν. Ἡ εἴσοδος εἰς αὐτὴν ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ ἡ πόλις μετωνομάσθη *Αἰλία Καπιτωλίνη*. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἀπέδωκεν εἰς τὴν Ι. τὸ παλαιὸν ὄνομά της, ᾠκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως. Εἶτα ἡ πόλις ἔπεσε μετὰ τῆς λοιπῆς Παλαιστίνης εἰς χεῖρας τῶν Ἀράβων, ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων καὶ κατέστη ἕδρα Λατινικοῦ Βασιλείου, περιῆλθε τῷ 1187 καὶ πάλιν εἰς τοὺς Μουσουλμάνους εἶτα διά τινα πάλιν χρόνον εἰς τοὺς Χριστιανούς, εἶτα πάλιν εἰς τοὺς Μωαμεθανούς, τοὺς Ἀγιουβίδας, τοὺς Μαμελούκους, καὶ τῷ 1517 τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι διετήρησαν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1917 ὅτε, μετὰ πεισματώδεις μάχας, περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Νῦν εἶνε πρωτεύουσα τῆς ὑπὸ ἀγγλικὴν ἐντολὴν Παλαιστίνης. Εἶνε ἕδρα Πατριαρχείων Ὀρθοδόξου καὶ Λατινικοῦ.

ἱεροσυλία. Κλοπὴ ἱερῶν πραγμάτων. Ἱεροσυλία διαπράττεται: α) ὑπὸ παντὸς ἀφαιροῦντος τῷ θεῷ ἀφιερωμένα πράγματα, β) ἐπὶ τῶν ναῷ ἢ μονῇ ἀφιερωθέντων εἴτε ἀκινήτων εἴτε κινητῶν, ὡς χρημάτων, ἱερῶν σκευῶν, ἐλαίου κλ. Ὁ ποινικὸς νόμος ἐπιβάλλει εἱρκτὴν εἰς τὸν ἔνοχον.

ἱεροφάντης. Ὁ ἀνώτατος ἱερατικὸς ἄρχων τῆς ἐν Ἐλευσῖνι λατρείας, προϊστάμενος τῶν μυστηρίων.

Ἱερσέη (Jersey, πρφ. Τζέρζι). Ἡ μεγαλυτέρα τῶν Νορμανδικῶν Νήσων, ἐν τῇ θαλάσσῃ τῆς Μάγχης, εἰς ἀπόστασιν 20 χλμ. περίπου ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Γαλλίας, ἀνήκουσα εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ ἀπολαύουσα αὐτονομίας. Ἐμβαδὸν 117 τ.χλμ., κάτ. 50.000, πρωτ. ἡ *Σαὶντ - Ἐλιέ*. Ἐπίσημος γλῶσσα ἡ Γαλλική.

Ἱερσέη Νέα (New Jersey). Μία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, Ν τῆς πολιτείας Νέας Ὑόρκης. Ἐμβαδὸν 21.299 τ.χλμ. Κάτ. 4.028.000. Γεωργία, κτηνοτροφία, βιομηχανία.

Ἱερσέης πόλις (Jersey City). Π. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Νέᾳ Ἱερσέῃ, ἔναντι τῆς Νέας Ὑόρκης. Κάτ. 306.000. Μεγάλα ἐργοστάσια.

Ἱέρων. Ὄνομα δύο βασιλέων τῶν Συρακουσῶν. 1) *Ὁ Α'*, βασιλεύσας 477-465 π.Χ., διεξήγαγεν ἐπιτυχεῖς πολέμους, ἐνίκησε κατὰ θάλασσαν τοὺς Τυρρηνούς, ὧν κατέλυσε τὴν θαλασσοκρατορίαν. Ὑπεστήριξε τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας.— 2) *Ὁ Β'* (270-215 π.Χ.), ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Πύρρου, τῶν Μαμερτίνων, τῶν Καρχηδονίων καὶ τῶν Ρωμαίων, μετὰ τῶν ὁποίων κατόπιν συνεμάχησε.

Ἱερώνυμος (ἅγιος). Πατὴρ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας (340-420). Τὸ σημαντικώτερον τῶν ἔργων του εἶνε ἡ ἐπιθεώρησις καὶ ἐπεξεργασία τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τῆς Γραφῆς. Ἔγραψεν ἔτι βίους ἁγίων, πλείστας ἐπιστολὰς καὶ πραγματείας θεολογικάς.

ἱερωσύνη. Ἓν τῶν μυστηρίων, καθιέρωσις λειτουργοῦ τῆς θρησκείας δι' εὐχῆς καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου *(χειροτονίας)*.

Ἰεσσαί. Ἔγγονος τοῦ Βοὸζ ἐκ τῆς Ρούθ, πατὴρ τοῦ Δαυΐδ, ἀρχηγὸς τοῦ οἴκου ἐξ οὗ ὁ Ἰησοῦς.

Ἰεφθάε. Εἷς τῶν κριτῶν τοῦ Ἰσραήλ (ΙΒ' αἰών). Πολεμήσας κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν, ηὐχήθη νὰ θυσιάσῃ ἐν περιπτώσει νίκης, ὃν ἤθελε πρῶτον συναντήσει ἐπιστρέφων οἴκαδε· ἐνίκησε δὲ καὶ συναντήσας πρώτην τὴν θυγατέρα του τὴν ἐθυσίασε.

Ἰεχωβᾶ. Βλ. Ἰαβέ.

ἴζημα. Τὸ κατακάθισμα, ἡ ὑποστάθμη. ‖ *(Χημ.)* Ὑποστάθμη σχηματιζομένη ἐντὸς διαλύματος ἐξ ἀδιαλύτων ἑνώσεων παραγομένων ἐν αὐτοῖς. ‖

(Γεωλ.) Πέτρωμα σχηματισθὲν διὰ τῆς ἀποθέσεως οὐσιῶν αἰωρουμένων ἐν τῷ ἀέρι ἢ ἐν τῷ ὕδατι.

Ἰζέρ (Isère). 1) Ποτ. τῆς Γαλλίας, παραπόταμος τοῦ Ροδανοῦ. Μῆκος 290 χλμ.—2) Ὁμών. νομός.

Ἰζόντζο (Isonzo). Ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, παρὰ τὰ ἄλλοτε αὐστροϊταλικὰ σύνορα, πηγάζων ἀπὸ τὰς Ἰουλικὰς Ἄλπεις καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Τεργέστης. Ἔχει μῆκος 130 περίπου χλμ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, διεξήχθησαν, μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν καὶ Αὐστριακῶν ἀπὸ τοῦ 1915-1917, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν καὶ ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ σκληροὶ ἀγῶνες, ἀπολήξαντες εἰς τὴν κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1917 (μάχη τοῦ Καπορέττο) κατάρρευσιν τοῦ Ἰταλικοῦ μετώπου.

Ἰησουῖται ἢ **Ἑταιρεία** τοῦ **Ἰησοῦ**. Μοναχικὸν τάγμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἱδρυθὲν τῷ 1534 ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου Λοϋόλα. Εἶνε ἀφιερωμένον εἰς τὴν «ἐξάπλωσιν τῆς καθολικῆς πίστεως, τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἀπίστων εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν αἱρετικῶν, τὴν ἀγωγὴν τῆς νεότητος». Ὁ *ἀρχηγὸς* αὐτοῦ ἐδρεύει ἐν Ρώμῃ, ὁπόθεν ἀσκεῖ ἀπόλυτον, μόνον διὰ τοῦ συντάγματίου περιοριζομένην, ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν μελῶν, διεσπαρμένων καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον. Ἐκ τῶν Ἰησουιτῶν προῆλθον πολλοὶ ἐπιστήμονες. Τὸ τάγμα κατηγορήθη ὅτι διὰ παντὸς μέσου ἐπιδιώκει τὴν πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν του, προεκάλεσε δὲ ἐχθρότητας καὶ δεινὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας.

Δαίδαλος καὶ Ἴκαρος (ἀνάγλυφος πλὰξ ἐκ τῆς ἐπαύλεως Ἀλβάνι)

Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ ἱδρυτὴς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Δαυΐδ καταγόμενος, ἐγεννήθη κατὰ τὴν χριστιαν. πίστιν ὑπερφυσικῶς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας, ἐπὶ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας Ἡρῴδου τοῦ Μεγάλου, περὶ τὸ 749 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Εἶνε ὁ ἐξαγγελθεὶς ὑπὸ τῶν προφητῶν Μεσσίας, υἱὸς Θεοῦ, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἤρχισε τριακοντούτης τὴν διδασκαλίαν του, ἐσταυρώθη δὲ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῷ 34 κατὰ τὴν χριστιανικὴν χρονολογίαν. Τὸ ἔργον του ἐξηκολούθησαν, διδάσκοντες τὰ ἔθνη, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀπόστολοι.

Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ. Ἀρχηγὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς Ἐξόδου. Φερώνυμον βιβλίον τῶν Γραφῶν παρέχει λεπτομερείας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

ἰθαγένεια. Ὁ νομικὸς καὶ πολιτικὸς δεσμός, ὅστις συνδέει τὸ ἄτομον ὡς πολίτην πρὸς τὸ κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει. Κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν νόμον, ἡ ἰθαγένεια κτᾶται διὰ γεννήσεως ἐξ Ἕλληνος πατρὸς ἢ πατρὸς ἀλλοδαποῦ ἐγκατεστημένου ἀπὸ πενταετίας ἐν Ἑλλάδι, ἐν ᾗ περιπτώσει καὶ ὁ κτώμενος τὴν ἰθαγένειαν κατοικῇ ἐν τῇ χώρᾳ κατὰ τὴν ἐνηλικίωσιν αὐτοῦ καὶ δὲν δηλώσῃ ἄρνησιν τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγενείας, διὰ γάμου γυναικὸς πρὸς Ἕλληνα πολίτην, δι' αἰτήσεως ἀλλοδαποῦ ἐγκατεστημένου ἐπὶ τριετίαν ἐν Ἑλλάδι, ἢ δι' ἀθρόας πολιτογραφήσεως μετὰ προσάρτησιν χώρας.

Ἰθάκη. Νῆσος τῶν Ἰονίων κειμένη ΒΑ τῆς Κεφαλληνίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ στενοῦ πορθμοῦ, Ν τῆς Λευκάδος καὶ πρὸς Δ τῆς Ἀκαρνανίας. Ἔχει μῆκος ἀπὸ Β πρὸς Ν 27 χλμ. καὶ πλάτος ἀπὸ Δ πρὸς Α 6½ χλμ. Ἐν τῇ Α. αὐτῆς πλευρᾷ σχηματίζεται ὁ ἀσφαλέστερος τῶν λιμένων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἰ. εἶνε ὀρεινή· ὑψηλοτέρα αὐτῆς κορυφὴ εἶνε ἡ Ἀνωγή, πιθανῶς τὸ ἀρχαῖον Νήριτον (800 μ.). Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰ. εἶνε ὀλίγον γόνιμον, παράγει ὅμως ἐκλεκτὸν οἶνον καὶ ἔλαιον. Ἔχει 7479 κατ. Ἡ Ἰ. ἀναφέρεται ὡς πατρὶς τοῦ Ὀδυσσέως ἂν καὶ πολλαὶ ὑπό τινων ἀρχαιολόγων διετυπώθησαν ἀντιρρήσεις ταυτιζόντων ἄλλων μὲν τὴν δημερικὴν Ἰθάκην πρὸς τὴν Κεφαλληνίαν ἄλλων δὲ πρὸς τὴν Λευκάδα.

Ἰθάκη (Βαθύ). Πρωτ. τῆς ὁμωνύμου ν. καὶ ἕδρα κοιν. καὶ ἐπαρχ. Κάτ. 3265.

Ἰθάκης ἐπαρχία (νομοῦ Κεφαλληνίας). Περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον νῆσον καὶ τὰς νησῖδας Κάλαμον καὶ Καστόν. 11 κοιν., 8836 κάτ.

Ἰθώμη. Ὄρος τῆς Μεσσηνίας νῦν **Βουλκάνον**. (Ὑψόμ. 802 μ.). Ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἀκρόπολις Ἰθώμη καὶ ἡ ὀχυρωτάτη πόλις Μεσσήνη.

Ἰκαρία. Ν. τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀρχιπελάγους τοῦ συμπλέγματος Ἀνατολικῶν Σποράδων. Κεῖται πλησίον τῆς Μικρασιατικῆς ἀκτῆς Δ τῆς Σάμου καὶ Α τῆς Μυκόνου. Ἔχει μῆκος 40 χλμ. καὶ πλάτος ἀπὸ 3-9 χλμ. Εἶνε ὀρεινή, παράγει ἐκλεκτὸν οἶνον καὶ σιτηρά. Ἀποτελεῖ ἰδίαν ἐπαρχίαν μὲ 13 κοιν. καὶ πληθ. 11.913 κατ. καὶ ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Σάμου. Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. *Ἅγιος Κηρύκος*, κάτ. 944. Πλησίον Ἀγ. Κηρύκου θερμαὶ ἁλιπηγαὶ 40°, 63° καὶ 76° Κ. Ἡ Ἰ. ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα *Μάκρις* ἢ *Δολίχη*, *Ἰχθυόεσσα* καὶ *Ἰκαρία* ἐκ τοῦ Ἴκαρου.

Ἴκαρος. Ἥρως τοῦ Μινωϊκοῦ κύκλου, υἱὸς τοῦ Δαιδάλου. Μετὰ τοῦ πατρός του ἐνεκλείσθη ὑπὸ τοῦ Μίνωος ἐν τῷ Λαβυρίνθῳ, ἐξ οὗ κατώρθωσαν ἀμφότεροι διὰ τεχνητῶν πτερύγων νὰ διαπετεύσωσιν. Ὁ Ἴ. πεσὼν εἰς τὸ πέλαγος, ὀνομασθὲν ἐξ αὐτοῦ Ἰκάριον, ἐπνίγη.

Ἱκέτης. Ὁ καταφεύγων πρός τινα καὶ ζητῶν προστασίαν. Ἱκέται κατέφευγον συνήθως εἰς ἱερὸν ἢ βωμὸν θεοῦ, ἢ εἰς τὴν ἑστίαν τῶν οἰκιῶν, ἐκράτουν δὲ κλάδον, τὴν *ἱκετηρίαν*. Οἱ καταφυγόντες οὕτως ἐθεωροῦντο *ἱεροὶ* καὶ ἀπαραβίαστοι. Ἐσώθη καὶ τραγῳδία τοῦ Αἰσχύλου αἱ «Ἱκέτιδες».

Ἰκήτας. Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐκ Συρακουσῶν ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος· ἐπρέσβευε τὴν ἡμερησίαν περιστροφὴν τῆς Γῆς καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ἡ φαινομένη κίνησις Ἡλίου, Σελήνης καὶ πάντων τῶν οὐρανίων σωμάτων.

Ἴκλαινα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 450.

Ἰκόνιον (τουρκ. **Κόνια**). Μεσόγειος π. ἐν Μ. Ἀσίᾳ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου βιλαετίου. Κεῖται ἐπὶ τοῦ λυκαονικοῦ ὑψιπεδίου 500 χλμ. πρὸς ΑΑΝ τῆς Σμύρνης καὶ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Κωνσταντινουπόλεως (Χαϊδάρ - Πασᾶ)- Ἰκονίου - Βαγδάτης. Κάτ. 70.000, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, βυρσοδεψίαν καὶ ταπητουργίαν. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν κατῴκουν ἐν Ἰκονίῳ 3000 - 4000 Ἕλληνες καὶ 2500 - 3000 Ἀρμένιοι. Τὸ Ἰ., πόλις ἀρχαιοτάτη, ἀναφέρεται ἤδη εἰς τὸν περὶ Περσέως καὶ Γοργόνων μῦθον. Τῷ 708 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τῷ δὲ 1097 ἐγένετο ἕδρα τῶν σουλτάνων τῶν Σελτζούκων. Τῷ 1277 ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Καρα-

μάν, ἕως οὗ τῷ 1473 ἡνώθη μετὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Τὸ Ἰ. Εἶνε ἕδρα τοῦ μεγάλου τάγματος τῶν Μεβλεβῆ.

Ἰκτερος. Παθολογικὴ κατάστασις χαρακτηριζομένη ὑπὸ κιτρίνης χρώσεως τοῦ δέρματος καὶ τοῦ λευκοῦ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὀφειλομένη εἰς ἀπορρόφησιν τῆς χολῆς ἐν τῇ γενικῇ κυκλοφορίᾳ τοῦ αἵματος συνεπείᾳ φλεγμονῆς τοῦ ἥπατος ἢ μηχανικοῦ τινος ἐμποδίου εἰς τὴν φυσικὴν ροὴν τῆς χολῆς πρὸς τὸ ἔντερον ἢ καὶ ἕνεκεν ἀθρόας καταστροφῆς τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων ἐκ τοξικῆς αἰτίας.

Ἰκτιδίδαι (mustelidæ). Ὁμοιογένεια μικρῶν ἕως μετρίου μεγέθους σαρκοβόρων αἱμοδιψῶν θηλαστικῶν ζώων, ἀναρριχομένων μετὰ μεγίστης δεξιότητος, ὧν τὰ πλεῖστα φέρουσι κατὰ τὸν πρωκτὸν ἀδένας ἐκκρίνοντας ὑγρὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λίαν δύσοσμον. Κύριον γένος ἡ *ἰκτίς* (βλ.λ.).

Ἰκτῖνος Πτηνὸν σαρκοβόρον ἐκ τῶν ἱερακιδῶν. Μῆκος σώματος 40 ἑκστμ.

Ἰκτῖνος. Ἀρχιτέκτων τοῦ Ε΄ αἰῶνος π.Χ. Ἐξετέλεσε τὸ σχέδιον τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ ἐν Φιγαλείᾳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἰκτίς (mustela). Ζῷον ἁρπακτικὸν ἐκ τῶν ἰκτιδιδῶν. Ἐκ τῶν διαφόρων εἰδῶν του κυριώτερα εἶνε *ἰ. ἡ κατοικίδιος*, κν. *νυφίτσα*, φθάνουσα εἰς μῆκος 70 ἑκστμ. μετὰ τῆς οὐρᾶς, *ἰ. ἡ δενδρόβιος*, κν. *κουνάβι*, ἐκ δὲ τῶν ἐξωτικῶν, *ἡ ζιβελλίνη* ἢ *σαθέριον*, ἐν ΒΔ. Ἀμερικῇ καὶ Σιβηρίᾳ, περιζήτητος διὰ τὸ δέρμα της, καστανόχρουν ἄνωθεν καὶ κροκοειδὲς ἐπὶ τοῦ στήθους.

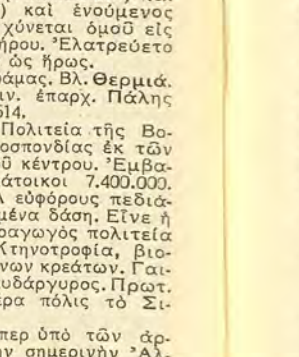

Ἰκτῖνος

Ἰλαρά. Λοιμώδης ἐξανθηματικὴ νόσος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, λίαν μεταδοτικὴ καὶ ἐπιδημικῶς ἐμφανιζομένη. Μετ' ἐπώασιν 9-12 ἡμερῶν εἰσβάλλει μὲ πυρετόν, κατάρρουν τῶν βλενογόνων καὶ ἐξάνθημα κηλιδο-βλατιδῶδες ἀπὸ τοῦ προσώπου πρῶτον καὶ τοῦ λαιμοῦ. Ἡ νόσος παρέρχεται μετὰ ὀλίγας ἡμέρας μὲ ἐλαφρὰν ἀπολέπισιν καὶ καταλείπει σχετικὴν ἀνοσίαν. Ἐπιπλοκὴ βαρεῖα ἐνδεχομένη εἶνε ἡ βρογχοπνευμονία. Θεραπεία συμπτωματικὴ ἐλλείψει εἰδικῆς τοιαύτης.

Ἰλάριος ὁ ἐκ Πικταβίου. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς, διδάσκαλος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας (300-366). Κατεπολέμησε τὸν Ἀρειανισμόν. Τὰ ἔργα του εἶνε δογματικὰ καὶ ἑρμηνευτικά.

Ἰλαρίων. Ἅγιος (290-371). Ἐζησεν ὡς ἐρημίτης εἰς τὴν Ν τῆς Γάζης ἔρημον. Ἑορτὴ 21 Ὀκτωβρίου.

Ἴλαρχος. Διοικητὴς ἴλης. Βαθμὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ ἱππικοῦ ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ λοχαγοῦ.

Ἰλεσλῆ. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Οἰνόη.**

Ἴλη. Μονὰς ἱππικοῦ ἀντιστοιχος πρὸς τὸν λόχον πεζικοῦ, περιλαμβάνουσα 120-160 ἱππεῖς διοικουμένη ὑπὸ τοῦ *ἰλάρχου*. Ἡ ἀρχαία μακεδονικὴ ἴλη εἶχεν 64 ἄνδρας.

Ἰλιάς. "Ἐν τῶν ἀποδιδομένων εἰς τὸν Ὅμηρον ἐπῶν, ἐν ᾧ διεκτραγῳδοῦνται τὰ γεγονότα τῆς τελευταίας φάσεως τῆς πολιορκίας τοῦ Ἰλίου (Τροίας) ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Ἰλιγγος. Ἐγκεφαλικὴ διαταραχή, καθ' ἣν αἰσθάνεταί τις ὅτι ἀπώλεσε τὴν ἰσορροπίαν ἢ ὅτι τὰ ἀντικείμενα περιστρέφονται περὶ αὐτόν. Φαινόμενον ἀνακλαστικὸν συνήθως ἀπὸ ἀνωμαλιῶν πεπτικῶν (στομαχικὸς ἴ.), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παθήσεων τοῦ ὠτὸς ἢ τοῦ ὀφθαλμοῦ, νευρώσεων, ἀρτηριοσκληρώσεως, δηλητηριάσεων κλ.

Ἴλιον. Βλ. **Τροία.**

Ἰλισό. Ὁ ἕτερος τῶν ὀνομαστῶν ποταμῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις. Πηγάζων ἐκ τῶν ΒΔ. κλιτύων τοῦ Ὑμηττοῦ διέρχεται παρὰ τὸ ἀρχαῖον Στάδιον καὶ τὸν Ἀρδηττόν, προχωρεῖ μεταξὺ τῶν λόφων τοῦ Μουσείου (Φιλοπάππου) καὶ Σικελίας (Σφαγείων) καὶ ἑνούμενος μετὰ τοῦ Κηφισσοῦ χύνεται ὁμοῦ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Φαλήρου. Ἐλατρεύετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς ἥρως.

Ἰλιτζέ. Χ. ἐπαρχ. Δράμας. Βλ. **Θερμιά.**

Ἰλλάρροι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πάλης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 614.

Ἰλλινόϊς (Illinois). Πολιτεία τῆς Βορειοαμερικανικῆς Ὁμοσπονδίας ἐκ τῶν Βορειοανατολικῶν τοῦ κέντρου. Ἐμβαδὸν 147.000 τ.χλμ., κάτοικοι 7.400.000. Περιλαμβάνει εἰς τὰ Α εὐφόρους πεδιάδας, εἰς τὰ Ν ἐκτεταμένα δάση. Εἶνε ἡ σπουδαιοτέρα σιτοπαραγωγὸς πολιτεία τῆς Ὁμοσπονδίας. Κτηνοτροφία, βιομηχανία συντετηρημένων κρεάτων. Γαιάνθρακες, σίδηρος, ψευδάργυρος. Πρωτ. *Σπρίνγφηλδ*. Κυριωτέρα πόλις τὸ Σικάγον.

Ἰλλυρία. Ὄνομα ὅπερ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐδίδετο εἰς τὴν σημερινὴν Ἀλβανίαν ἀλλὰ μὲ ὅρια ἀκαθόριστα πρὸς Β, φθάνοντα μέχρι τοῦ Δουνάβεως σχεδόν. Κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν *Ἰλλυριῶν*, φύλου συγγενοῦς πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἦτο χωρισμένη εἰς πολλὰ κράτη. Ἐξ αὐτῆς ἐκλήθη ἐπὶ Ρωμαίων ἡ ἐπαρχία *Ἰλλυρικόν*, ἥτις περιέλαβε καὶ ἄλλας χώρας τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Διασχίζεται ὑπὸ τῶν *Ἰλλυρικῶν Ἄλπεων*.

Ἰμαλαΐα (σανσκρ. Χῶραι Χιόνος). Ὁ *Ἵμαος* τῶν ἀρχαίων, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Γῆς, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Ἰνδοῦ, μέχρι τοῦ Βραχμαπούτρα, φυσικὸν ὅριον μεταξὺ Ἰνδιῶν καὶ Θιβέτ, μήκους 2550 χλμ. καὶ μέσου πλάτους 220 χλμ. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ εἶνε εἰς τὸ Νεπάλ, ὅπου τὸ Δαβαλαγίρι (8180 μ.), τὸ Καντσινζίνγα (8355 μ.) καὶ τὸ ὄρος "Εβερεστ (8840 μ.), ἀποτελοῦντα τὰς μεγαλυτέρας ἐξάρσεις τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς.

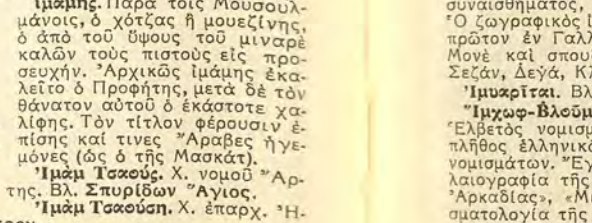

Ἰκτίς

Ἰμάμης. Παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις, ὁ χότζας ἢ μουεζίνης, ὁ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ μιναρὲ καλῶν τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχήν. Ἀρχικῶς ἰμάμης ἐκαλεῖτο ὁ Προφήτης, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ ἑκάστοτε χαλίφης. Τὸν τίτλον φέρουσιν ἐπίσης καὶ τινες Ἄραβες ἡγεμόνες (ὡς ὁ τῆς Μασκάτ).

Ἰμὰμ Τσαούς. Χ. νομοῦ Ἀρτης. Βλ. **Σπυρίδων Ἅγιος.**

Ἰμὰμ Τσαούση. Χ. ἐπαρχ. Ἠλείας. Βλ. **Κέντρον.**

Ἱμάς. Στενὴ ταινία, συνήθως ἐκ δέρματος ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑφάσματος, χρησιμοποιουμένη διὰ τὴν σύνδεσιν δύο ἀντικειμένων· ὁ λεπτὸς ἱμὰς καλεῖται *ἱμάσθλη*, ὁ δὲ χρησιμεύων πρὸς ἐξάρτησιν ἀντικειμένου τινὸς καλεῖται *ἀορτήρ*. ‖ *(Τεχν.)* Ταινία ἐκ δέρματος ἢ ὑφάσματος, ἐρραμμένη κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῆς (ἀτέρμων) εἰς σχῆμα ζώνης, χρησιμοποιουμένη διὰ τὴν ἀπὸ μιᾶς τροχαλίας μετάδοσιν τῆς κινήσεως εἰς ἄλλην.

Ἱμάτιον. Ἔνδυμα τῶν ἀρχαίων ἔξωθεν τοῦ χιτῶνος φερόμενον ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ὡρίμων ἀνδρῶν, σπανιώτερον ὑπὸ τῶν ἐφήβων, οἵτινες ἐφόρουν ἀντὶ τούτου συνήθως τὴν χλαμύδα.

Ἴμβρος. Νῆσος ἐν τῷ Β. Αἰγαίῳ, πρὸς Δ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου. Ἐμβαδὸν 220 τ.χλμ., κάτ. 10.000 Ἕλληνες. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν. Ἠκολούθησεν εἶτα τὰς τύχας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Τῷ 1912 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἀλλὰ τῷ 1923 ἀπεδόθη, μετὰ τῆς Τενέδου, διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης, εἰς τὴν Τουρκίαν, διατηρηθέντων ὅμως τῶν προνομίων τῆς νήσου.

Ἴμβρος (κν. **Νίμπρο**). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σφακίων (Χανίων). Κάτ. 189.

Ἰμέρα. Ἀρχαία πόλις ἐπὶ τῆς Β. παραλίας τῆς Σικελίας, κτισθεῖσα τῷ 649 π.Χ. ὑπὸ Χαλκιδέων ἐκ Ζάγκλης καὶ τινων ἐξορίστων ἐκ Συρακουσῶν. Παρ' αὐτὴν οἱ Συρακούσιοι τῷ 480 π.Χ. κατενίκησαν τοὺς Καρχηδονίους. Τῷ 409 οἱ Καρχηδόνιοι κατέλαβον καὶ κατηδάφισαν αὐτήν, σφάξαντες τοὺς κατοίκους της.

Ἴμερα (πρώην *Χεϊμελῆ*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κοζάνης. Κάτ. 404.

Ἴμερος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κομοτινῆς (Ροδόπης). Κάτ. 310.

Ἰμίρμπεη. Χ. ἐπαρχ. Φθιώτιδος. Βλ. **Ἀνθήλη.**

ἰμπεριαλισμός (ἐκ τοῦ λατ. imperium). Ἡ τάσις ἐνισχύσεως τῆς ἐπιρροῆς, πολιτικῆς ἢ οἰκονομικῆς ἢ καὶ ἀμφοτέρων, κράτους τινὸς εἴτε διὰ τῆς καταλήψεως νέων ἐδαφῶν, παρακειμένων αὐτῷ ἢ εὑρισκομένων μακρὰν αὐτοῦ, ὡς ἀποικιῶν, κτήσεων ἢ προτεκτοράτων, εἴτε διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως θέσεως ἐξαιρέτου εὐνοούσης τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ εἰς τὰ μέρη ὅπου τοῦτο ἔχει ἀνάγκην τῆς προστασίας τῆς σημαίας.

Ἰμπραήμ. Χ. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως. Βλ. **Τρίλοφον.**

Ἰμπραΐμμπεη. Χ. τῆς Κορινθίας. Βλ. **Κρῆναι.**

ἰμπρεσσιονισμὸς ἢ **ἐντυπωτισμός.** Αἰσθητικὴ σχολὴ διαπρέψασα ἰδίως εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἀντιτιθεμένη εἰς τὸν ἐξπρεσσιονισμόν. Ἀρχὴ αὐτοῦ εἶνε ἡ ἄμεσος παλινδρόμησις εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ψυχικῆς ἐντυπώσεως καὶ ἡ ἀμεσωτέρα διατύπωσίς της, ὅσον τὸ δυνατὸν πιστοτέρα. Ὑπάρχει καὶ λεκτικὸς ἰμπρεσσιονισμός, ὁ ὁποῖος ἐκδηλοῦται εἰς τὸ διεσπασμένον καὶ ἀκανόνιστον ὕφος πρὸς ἀπ' εὐθείας ἑρμηνείαν τοῦ ψυχικοῦ συναισθήματος, καὶ μουσικὸς ἰμπρεσσιονισμός. Ὁ ζωγραφικὸς ἰμπρεσσιονισμὸς ἐξεδηλώθη κατὰ πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ. Εἰσηγητής του εἶνε ὁ Ἐδ. Μονὲ καὶ σπουδαιότεροι ἀντιπρόσωποί του οἱ Σεζάν, Δεγά, Κλώδ, Πισσαρώ, Ρενουάρ, Σισλέ.

Ἰμυαρῖται. Βλ. **Ὁμηρῖται.**

Ἰμχωφ-Βλοῦμερ (Φρειδερῖκος Imhoof-Blumer). Ἑλβετὸς νομισματολόγος (1838-1920). Συνέλεξε πλῆθος ἑλληνικῶν (περὶ τὰς 16.000) καὶ ἄλλων νομισμάτων. Ἔγραψε: «Νομισματολογία καὶ παλαιογραφία τῆς Βοιωτίας», «Τὰ νομίσματα τῆς Ἀρκαδίας», «Μικρασιατικὰ νομίσματα», «Νομισματολογία τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος» κλ.

Ἴναχος. 1) (κν. *Πάνιτσα*) Ποταμὸς τῆς Ἀργολίδος. Πηγάζει ἐκ τοῦ Λυρκείου, διαρρέει τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀργολικόν.— 2) (κν. *Ψάκος*) Παραπόταμος τοῦ Ἀχελῴου ἐν Αἰτωλίᾳ.

Ἴνβερνες (Inverness). Π. τῆς Σκωτίας, κατὰ τὸ Β. ἄκρον τῆς Καληδονικῆς διώρυγος, πρωτ. ὁμων. κομητείας. Κάτ. 21.000. Ἔχει μεγάλα ναυπηγεῖα.

I.N.B.I. (λατιν. I.N.R.I.). Ἐπιγραφὴ ἣν ὁ Πιλάτος ἔθεσεν ἄνωθεν τοῦ Σταυροῦ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἥτις σημαίνει: Ἰησοῦς Ναζωραῖος Βασιλεὺς Ἰουδαίων.

Ἰνδίαι (παρ' ἀρχ. **Ἰνδική**). Μεγάλη χερσόνησος τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας, εὑρισκομένη μεταξὺ τῶν χερσονήσων Ἰνδοκίνας καὶ Ἀραβίας. Πρὸς Β ὁρίζεται ὑπὸ τῆς μεγάλης ὀροσυστάδος τῶν Ἰμαλαΐων, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Βεγγαλικοῦ κόλπου καὶ τοῦ ποταμοῦ Βραχμαπούτρα, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ἀραβικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰνδοῦ καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐμβαδὸν 4.070.339 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 305.730.000 κάτ. Ἐκ τούτων 2.228.843 τ.χλμ. μετὰ πληθυσμοῦ 233.800.000 κατ. εὑρίσκονται ὑπὸ ἄμεσον ἀγγλικὴν διοίκησιν, ἡ δὲ ὑπόλοιπος χώρα εἶνε κατανεμημένη εἰς κράτη αὐτόνομα, ἐφ' ὧν ἀσκεῖται ἀγγλικὸς ἔλεγχος, τὸ ἀνεξάρτητον κράτος Νεπάλ, καὶ τὰς μικρὰς κτήσεις Γαλλίας καὶ Πορτογαλίας (βλ. κατωτ.). Ἡ χώρα διαρρέεται ὑπὸ τῶν μεγάλων ποταμῶν Ἰνδοῦ, Γάγγου καὶ Βραχμαπούτρα καὶ πολλῶν μικροτέρων. Τὸ κλῖμα ποικίλλει ἀπὸ τοῦ ψυχροτάτου τῶν Ἰμαλαΐων μέχρι τοῦ πνιγηροτάτου θερμοῦ. Ἐπίσης ἡ χλωρὶς εἶνε ποικιλωτάτη, ἀπὸ τῆς πολικῆς μέχρι τῆς τροπικῆς.

Ἱστορία. Ἱστορία τῆς χώρας εἶνε ἡ ἱστορία τῶν θρησκευμάτων αὐτῆς. Οἱ Ἰνδοί, φύσει μυστικοπαθεῖς καὶ θεωροῦντες τὸν ὁρατὸν κόσμον ὡς ἀπατηλὸν φαινόμενον, ἐξεδηλώθησαν κυρίως ἐν τῇ θρησκείᾳ. Ἡ πρώτη των γνωστὴ θρησκεία εἶνε ἡ τῶν Ἀρίων κατακτητῶν, ὁ Βεδισμός, ὅστις ἐξειλίχθη εἰς τὸν Βραχμανισμόν. Κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. ἀνεφάνη ὁ Βουδδισμός, ὅστις χάρις εἰς τὴν κοινωνικήν του εὐρεῖαν ἀντίληψιν ἔσχε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἰνδικῆς ψυχῆς καὶ νοήσεως. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἱδρύθη ἡ Ζαϊνικὴ θρησκεία, ἥτις κατέφερεν ὅπως καὶ ὁ Βουδδισμὸς καίριον πλῆγμα κατὰ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ Βραχμανισμοῦ. Ἀμφότεραι αἱ θρησκεῖαι αὐταὶ διδάσκουσαι τὴν ἀγαθότητα, τὴν πραότητα, διέπλασαν πρὸς νέαν κατεύθυνσιν τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ. Ἀπορροφηθεῖσαι ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ τείνοντος εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ἀριστοκρατίας Βραχμανισμοῦ, ἀπήρτισαν μετ' αὐτοῦ τὸν *Ἰνδουϊσμόν*, ὑφ' ὃ ὄνομα περιλαμβάνεται ἀπειρία δογμάτων, αἱρέσεων, θεῶν, δαιμόνων, χάος σκοτεινόν, ἐν ᾧ χάνεται ἡ εὐρωπαϊκὴ λογική. Οἱ Ἄριοι, οἵτινες εἰσήγαγον τὸν Βεδισμόν, προῆλθον ἀπὸ Β, 2000 ἔτη π.Χ., ὑπέταξαν δὲ τὰ ποικίλα φῦλα τῆς χώρας, μογγολικὰ καὶ προελθόντα, ὡς οἱ Δραβίδαι, ἐκ διασταυρώσεως Μογγόλων καὶ Μαύρων. Οἱ ἀγῶνες κατακτητῶν καὶ ἰθαγενῶν διήρκεσαν ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας, δὲν ἔπαυσαν δὲ οὔτε μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατάκτησιν τῶν Δ. Ἰνδιῶν. Τέλος, τὸν Ζ΄ αἰῶνα μ.Χ. ἐπήρχοντο οἱ Μουσουλμάνοι, οἵτινες τρεῖς αἰῶνας βραδύτερον ἵδρυον εἰς τὰς ΒΔ. Ἰνδίας ἴδια κράτη. Μετ' αὐτούς, τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα οἱ Μογγόλοι, ἐπίσης Μουσουλμάνοι, ὑπέταξαν σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν χερσόνησον. Οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι κατακτηταί, Πορτογάλοι, ἔφθασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣ΄ αἰῶνος, τούτους δὲ ἠκολούθησαν Ὁλλανδοί, Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι. Ἀγῶνες μεταξὺ αὐτῶν ἀνέδειξαν νικητὰς τοὺς τελευταίους, οἱ ὁποῖοι ἐξεδίωξαν μὲν τοὺς Ὁλλανδούς, περιώρισαν δὲ εἰς τινας μόνον πόλεις τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Πορτογάλους, ἠδυνήθησαν δὲ νὰ ἐπιβάλωσι τὴν ἀρχήν των ἀμέσως μὲν ἐπὶ τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς χώρας, ἐμμέσως δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου.

Ἰνδίαι Γαλλικαί. Μεμονωμέναι περιοχαὶ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἰνδικῆς χερσονήσου, ἀποτελοῦσαι κτήσεις τῆς Γαλλίας, τῶν ὁποίων τὸ ὀλικὸν ἐμβαδὸν ἀνέρχεται εἰς 513 τ.χλμ., ἐπὶ μὲν τῆς Α.

άκτῆς τῆς χερσονήσου, ἡ Πονδισερύ, ἡ Καρικάλ, ἡ Ὑανὸν καὶ τὸ ἐμπορεῖον Μαζουλιπατάν, ἐπὶ δὲ τῆς Δ. ἀκτῆς, ἡ Μαχὲ καὶ τὸ ἐμπορεῖον τῆς Καλικούτ. Κάτ. 278.000, ὧν 1000 Εὐρωπαῖοι.

Ἰνδίαι Δυτικαί. Βλ. Ἀντίλλαι.

Ἰνδίαι Ὁλλανδικαί (*Ἀνατολικαί*). Τὸ σύνολον τῶν ἐν Ἀσίᾳ ὁλλανδικῶν κτήσεων, περιλαμβανουσῶν τὰς νήσους Σουμάτραν, Ἰάβαν, Μαδούραν, τὰς Μολούκκας, τὴν Κελέβην, τὰ Πολύνησα τῆς Σάνδης, τοῦ Ριάου-Λίνγα καὶ τῆς Τιμόρης, τὴν Α., Ν. καὶ Δ. Βόρνεο καὶ τὸ Δ. τμῆμα τῆς Νέας Γουϊνέας. Ὁλικὴ ἔκτασις 1.900.152 τ.χλμ. κάτ. 51.013.878, ὧν 209.934 Εὐρωπαῖοι, 878.000 Κινέζοι καὶ Ἰνδοί, οἱ δὲ λοιποὶ ἰθαγενεῖς, κατὰ τὸ πλεῖστον Μαλαῖοι, ἄλλοι ἀπόγονοι μαύρων φυλῶν ἀναμιχθεισῶν πρὸς τοὺς ἐντοπίους καὶ ἐν Νέᾳ Γουϊνέᾳ Παποῦαι. Ἐκτὸς τῶν ἀγρίων φυλῶν τῆς Νέας Γουϊνέας καὶ ἄλλων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν νήσων, ἐμμενουσῶν εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν, οἱ κάτοικοι εἶνε Μουσουλμᾶνοι. Αἱ νῆσοι εἶνε εὐφορώταται, παράγουσαι μεγάλας ποσότητας ὀρύζης, ζαχαροκαλάμου, καουτσούκ, καφέ, τεΐου, καπνοῦ, κακάο κλ. Πρωτ. *Βαταβία* ἐπὶ τῆς Ἰάβας.

Ἰνδίαι Πορτογαλικαί. Περιληπτικὸν ὄνομα τῶν πόλεων Γόας καὶ Δαμὰν καὶ τῆς νήσου Δίου, ἐν Ἰνδίαις, ἀνηκουσῶν εἰς τὴν Πορτογαλίαν. Ὁλικὴ ἔκτασις 4302 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 555.432 κάτ. Αὗται ἀποτελοῦσι τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἄλλοτε μεγάλου Πορτογαλικοῦ κράτους ἐν Ἰνδίαις.

Ἰνδιάνα (Indiana). Πολιτεία τῆς Βορειοαμερικανικῆς Ὁμοσπονδίας Ν τῆς λίμνης Μισιγαν. Ἔκτασις 94.153 τ.χλμ., κάτ. 2.930.000, πρωτ. *Ἰνδιανάπολις* (κάτ. 335.000).

ἰνδιᾶνος. Βλ. **ἰνδικὴ ὄρνις.**

ἰνδικάνη. Οὐσία εὑρισκομένη ἐν τῷ οὔρῳ καὶ ἐφ' ὑγιοῦς ὀλίγη, ἀλλὰ κυρίως ἐπὶ πασχόντων ἐκ πεπτικῶν διαταραχῶν καὶ ἡπατικῆς ἀνεπαρκείας.

ἰνδικανουρία. Παρουσία ἰνδικάνης εἰς τὰ οὖρα.

ἰνδικὴ κάνναβις. Τὸ χασίς. Βλ. **κάνναβις.**

ἰνδικὴ ὄρνις. Εἶδος πτηνοῦ ἀλεκτοροειδοῦς, ἰθαγενὲς τοῦ Μεξικοῦ, διαδεδομένον δὲ νῦν εὐρύτατα καθ' ἁπάσας τὰς εὐκράτους χώρας, κν. **διᾶνος, κοῦρκος** καὶ **γάλλος.**

ἰνδικόν. Πολύτιμος κυανῆ χρωστικὴ οὐσία, κν. **λουλάκι,** ἐξαγομένη ἐκ φυτῶν φυομένων εἰς τὰς τροπικὰς χώρας. Χρησιμοποιεῖται ἀπὸ χιλιετηρίδων. Ἀποτελεῖ βαθυκύανον κόνιν.

Ἰνδικὸν πολύνησον (ἄλλως **Μαλαισιανόν**). Ἡ μεταξὺ τῆς ΝΑ. Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας συστὰς νήσων. Ἐμβαδὸν 2.000.000 περίπου τ.χλμ. καὶ κάτ. 62.000.000. Ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν σειρῶν νήσων, τῆς Α., συνισταμένης ἐκ τῶν Μολούκκων, Βάνδα, Ἀμβοΐνας, Τερνάτε καὶ Φιλιππίνων, τῆς Δ., ἐκ τῶν νήσων Ἀνδαμανῶν, Νικοβαρῶν, τῶν Μεγάλων Σουνδαίων Σουμάτρας καὶ Ἰάβας καὶ τῶν Μικρῶν Σουνδαίων καὶ τῆς μεσαίας ἐκ τῶν Μεγάλων Σουνδαίων Βόρνεο, Κελέβης (βλ.λ.) καὶ πλήθους μικρῶν νήσων.

Ἰνδικὸς Καύκασος. Βλ. Ἰνδοκούς.

Ἰνδικὸς ὠκεανός. Ὁ μικρότερος τῶν τριῶν ὠκεανῶν. Ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀνταρκτικῆς Γῆς. Δύο ἀποσχίσεις αὐτοῦ ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ ὁ Περσικὸς κόλπος προεκτείνονται πρὸς τὰ ΒΔ. Πρὸς Α διὰ τῶν πορθμῶν τῆς Μαλάκκας καὶ τῆς Σουνδαΐας θαλάσσης συνδέεται μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Δ δέ, περὶ τὸ Ν. ἀκρωτήριον τῆς Ἀφρικῆς, μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ μετὰ τῶν θαλασσῶν εἶνε 74.900.000 τ.χλμ., ἄνευ δὲ τούτων 73.400.000.

ἰνδικτιών (ἄλλως **ἴνδικτος** καὶ **ἐπινέμησις**). Κύκλος δεκαπέντε ἐτῶν, ἐν χρήσει παρὰ Ρωμαίοις, γενικευθεὶς ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ὡς ὅρος χρονολογικὸς διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ κτηματολογίου πρὸς σκοποὺς φορολογικούς. Πρῶτον ἔτος ἰνδικτιώνων εἶνε τὸ 312 μ.Χ., ἀρχὴ δ' αὐτοῦ ἡ 1 Σεπτεμβρίου. Οἱ Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Δυτικοὶ ἐμέτρουν κατὰ ἰνδικτιῶνας, νῦν ὅμως χρῆσις τυπικὴ μόνον γίνεται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρονολογίᾳ.

Ἴνδιξ (ὁ· λατ. index, πίναξ). Ὅρος ἐν χρήσει περὶ δύο καταλόγων, ἑνὸς τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων (index librorum prohibitorum) καὶ ἄλλου τῶν ἐξοβελιστέων βιβλίων (index expurgatorius), ἐν οἷς ἀναγράφονται ἑκάστοτε τὰ ὀνόματα τῶν βιβλίων ὧν ἀπαγορεύεται ἡ ὑπὸ τῶν Καθολικῶν ἀνάγνωσις.

Ἴνδιον. Σπάνιον μέταλλον τῆς ὁμάδος τοῦ γαλλίου· ἔχει σύμβολον In.

Ἰνδιῶν Ἑταιρεῖαι. Μεγάλαι ἑταιρεῖαι καταρτισθεῖσαι ἐν Εὐρώπῃ διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐμπορίου τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Αἱ ἑταιρεῖαι αὗται εἶχον κυρίως ἐθνικὸν χαρακτῆρα, ἦσαν δέ: Ἡ *Ὁλλανδική*, ἥτις ἱδρύθη τῷ 1602, κατώρθωσεν ἐπί τινα χρόνον νὰ μονοπωλήσῃ τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν, εἶτα δὲ περιωρίσθη εἰς τὰς καὶ νῦν Ὁλλανδικὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, ἡ *Γαλλική*, ἱδρυθεῖσα τῷ 1717, ἥτις ἐπέτυχε νὰ κυριαρχήσῃ μέρους τῶν Ἰνδιῶν, ἀλλὰ περιπλακεῖσα εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν ἑταιρείαν ἠττήθη καὶ ἔχασε τὰ ἐδάφη της, καὶ ἡ *Ἀγγλική*, ἡ ὁποία ἱδρυθεῖσα συγχρόνως περίπου μὲ τὴν Ὁλλανδικήν, ὑποκατέστησε τὰς δύο ἄλλας καὶ κατέστη κυρία τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ διοίκησις τῆς χώρας ταύτης ἀφηρέθη τῷ 1858 ἀπὸ τῆς ἑταιρείας καὶ μετεβιβάσθη εἰς τὸ ἀγγλικὸν στέμμα.

Ἰνδοευρωπαῖοι ἢ **Ἰνδογερμανοί.** Ἡ σπουδαιοτέρα ὅλων τῶν ὁμοεθνιῶν, περιλαμβάνουσα τοὺς περισσοτέρους πεπολιτισμένους λαοὺς τῆς Γῆς. Εἰς αὐτὴν ἀνήκουσιν, εἰς τὴν Ν. Εὐρώπην: οἱ Ἕλληνες, τὰ ἰταλικὰ φῦλα, οἱ Ἀλβανοί (Ἰλλυριοί)· εἰς τὴν Β. Εὐρώπην: οἱ Κέλται, οἱ Τεύτονες καὶ οἱ Σλαυο-λέττται· εἰς δὲ τὴν Ἀσίαν: οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Ἄριοι (Ἰνδοϊρανοί). Ὁ χρόνος καθ' ὃν οἱ προπάτορες τῶν φυλῶν τούτων ἀπετέλουν ἓν μόνον ἔθνος ἀνήκει εἰς περίοδον παλαιοτέραν καὶ τῆς μυθολογικῆς· τὴν κοινὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἀνεκάλυψεν ἡ συγκριτικὴ γλωσσολογία. Περὶ τῆς ἀρχικῆς κοινῆς κοιτίδος αὐτῶν παλαιοτέρα ἐπικρατοῦσα γνώμη ἦτο ὅτι ἔκειτο εἰς τὴν Δυτικὴν Ἀσίαν. Ἓν ρεῦμα ἐξ αὐτῶν ἐξεχύθη πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ καὶ κατέλαβε τὰς Ἰνδίας καὶ ἄλλο πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ βαθμηδὸν τὴν κατέλαβε σχεδὸν ὁλόκληρον. Παλαιότερον ἐκάλουν Ἀρίους πάντας τοὺς Ἰνδοευρωπαίους, νῦν ὅμως τὸ πρῶτον ὄνομα περιωρίσθη εἰς τοὺς Ἰρανούς (βλ. *Ἄριοι*).

Ἰνδοκίνα. Ἡ ἀνατολικωτέρα τῶν τριῶν μεγάλων χερσονήσων τῆς Ν. Ἀσίας, μεταξὺ Κίνας, Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καὶ Ἰνδιῶν. Περιλαμβάνει τὴν Γαλλικὴν Ἰνδοκίναν, τὴν Βιρμανίαν, τὸ Σιὰμ καὶ τὴν χερσόνησον Μαλάκκαν.

Ἰνδοκίνα Γαλλική. Ἐπίσημος ὀνομασία τῶν ἐν τῇ Ἰνδοκίνᾳ γαλλικῶν κτήσεων Τογκίνου, Καμβότζας, Λαός, Κοχιγκίνας καὶ Ἀννάμ. (Βλ. τὰ ἰδιαίτερα ἄρθρα). Ἔκτ. 710.842 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 19.580.000 κατ. Ὁ γενικὸς διοικητὴς ἑδρεύει ἐν Χανόϊ.

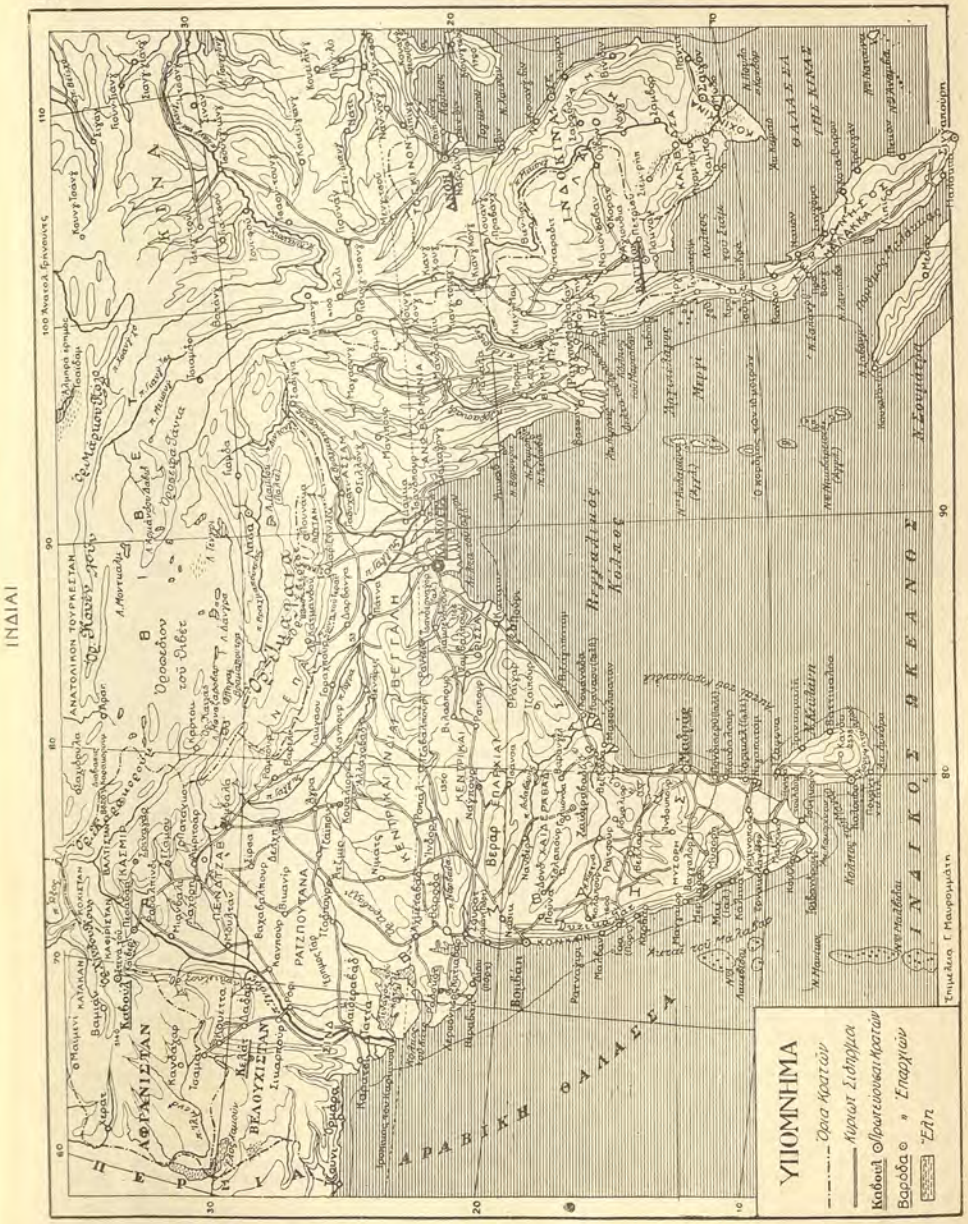

Ἰνδοκοὺς ἢ **Ἰνδοκοῦχος** (παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *Ἰνδικὸς Καύκασος* ἢ *Παροπάμισος*). Μεγάλη ὀροσειρὰ τῆς Ἀσίας, ΒΔ τοῦ Ἀφγανιστάν. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ὀροπεδίου Παμίρ, ἐκτείνεται δὲ πρὸς τὰ ΝΔ. Φθάνει πρὸς Α μὲν εἰς ὕψος 7750 μ. (Πρατσμίρ), πρὸς Δ δὲ εἰς ὕψος 3000-4000 μ. μόνον.

Ἰνδονήσιοι. Ὅρος δι' οὗ νοοῦνται ἐκ τῶν αὐτοχθόνων κατοίκων τοῦ Ἰνδικοῦ πολυνήσου οἱ προελθόντες ἐκ τῆς ἀναμίξεως Πολυνησίων καὶ μογγολοειδῶν φυλῶν.

Ἰνδός. Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῶν Ἰνδιῶν, ἔχων μῆκος 3200 χλμ., πηγάζων ἐκ τοῦ ΝΔ. Θιβέτ, διασχίζων τὰ Ἱμαλάϊα καὶ ἐκβάλλων διὰ πολλῶν βραχιόνων, σχηματιζόντων μέγιστον Δέλτα, εἰς τὴν Ἀραβικὴν θάλασσαν.

Ἰνδουϊσμός. Περιληπτικὸς ὅρος δι' οὗ νοοῦνται τά τε κοινωνικὰ ἔθιμα καὶ αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ λαοῦ τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ Ἰ. ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν τοῦ Βραχμανισμοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀποτελῇ ἑνιαίαν θρησκείαν. Προῆλθεν ἐκ τῆς συνυπάρξεως τοῦ Βραχμανισμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ἐν Ἰνδίαις θρησκειῶν καὶ ἐκ τῆς ἀλληλεπιδράσεως αὐτῶν.

Ἰνδουστάν. Τὸ βόρειον ἥμισυ τῶν Ἰνδιῶν, μεταξὺ Ἱμαλαΐων καὶ τῆς ὀροσειρᾶς Βίνδυα. Ἐνίοτε, ὁλόκληρος ἡ Ἰνδικὴ χερσόνησος.

Ἴνδρα

ἰνδόχοιρος. Κατοικίδιον τρωκτικὸν τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς ἐγκλιματισθὲν ἐν Εὐρώπῃ καὶ χρησιμοποιούμενον εἰς τὰ ἰατρικὰ ἐργαστήρια δι' ἐρεύνας ἐπὶ τοῦ ἥπατος καὶ τῶν νεφρῶν καὶ ὡς ἐπίλεκτον ἀντιδραστήριον δι' ὡρισμένα ἰδίως μικρόβια (ἄνθρακος, μάλιος, τετάνου, διφθερίτιδος καὶ φυματιώσεως), ἅπερ ἀναπτύσσονται εὐχερῶς ἐν τῷ ὀργανισμῷ του.

Ἴνδρα. Θεὸς τοῦ Ἰνδικοῦ Πανθέου, προσωποποίησις τῆς θερμαντικῆς καὶ φωτιστικῆς δυνάμεως τοῦ Ἡλίου.

Ἰνεγιόλ. Κωμόπολις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας δυτικῶς τοῦ Βιλετζίκ. Κάτ. πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν 9000, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 2000 Ἕλληνες.

Ἴνελι. Χ. ἐπαρχ. Ἐορδαίας. Βλ. **Ἀνατολικόν.**

Ἰνέοβα. Χ. ἐπαρχ. Ἐορδαίας. Βλ. Ἀκρινή.

Ἰνέπολις. Π. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῷ βιλαετίῳ Κασταμονῆς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, 70 χλμ. Δ τῆς Σινώπης. Ἐξάγει ξυλείαν, σῖτον καὶ ὀπώρας. Κάτ. 10.000 περίπου. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν, τὸ τρίτον τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἦσαν Ἕλληνες.

ἶνες. Λεπτότατα νημάτια τὰ ὁποῖα ἡνωμένα κατὰ δέσμας ἀποτελοῦσι ζωϊκά, φυτικὰ ἢ ὀρυκτὰ σωμάτια. ‖ *(Ἀνατομ.-Ζῳολ.)* Στοιχεῖα ἐπιμήκη καὶ λεπτά, ἀπαρτίζοντα τὴν ὑφὴν διαφόρων ἱστῶν καὶ ὀργάνων τοῦ σώματος καὶ ἰδίᾳ τῶν μυῶν, τῶν νεύρων, τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ, τῶν ἐλαστικῶν μορίων. ‖ *(Βοτ.)* Κύτταρον ἐπίμηκες, μὲ παχεῖαν μεμβράνην, στενωτάτην κοιλότητα, ἀπολῆγον εἰς ὀξὺ κατ' ἀμφότερα τὰ ἄκρα καὶ ἀποτελοῦν στερεωτικὸν ἱστόν *(προσέγχυμα)*. ‖ *(Ὀρυκτ.)* Ὅμοια νημάτια ἀπαρτίζοντα ὀρυκτόν τι, ἐπίσης ἀραιαὶ ἀκανόνιστοι γραμμαί, ἐν σχήματι τριχῶν, διατρέχουσαι τὸ σῶμα μετάλλου.

ἰνιακὸν ὀστοῦν. Τὸ κατώτερον ὀπίσθιον ὀστοῦν τοῦ κρανίου, ἀμέσως ἄνωθεν τοῦ αὐχένος· διὰ τοῦ τρήματος αὐτοῦ συνέχεται ὁ νωτιαῖος μυελὸς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον.

ἰνικὴ καὶ **ἰνῶδες.** Λευκωματοειδὴς οὐσία τοῦ αἵματος, ἧς ἡ πῆξις φέρει τὴν θρόμβωσιν.

ἰνίον. Τὸ ὀπίσθιον καὶ κάτω μέρος τοῦ κρανίου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον κεῖται τὸ ἰνιακὸν ὀστοῦν.

Ἴνκα. Φυλὴ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, κυριαρχήσασα κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ὁλοκλήρου τοῦ Περοῦ καὶ ἀναπτύξασα πολιτισμὸν ἀνώτερον πάσης ἄλλης νοτιοαμερικανικῆς φυλῆς. Τὸ κράτος των κατελύθη τὸν ΙϚ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν.

ἰνκόνιτο (incognito). Ἀγνωστοφανῶς, ὑπὸ ψευδώνυμον, προσληφθὲν οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ ἐξαπατήσεως ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα προσώπου τινός, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν ἐκδηλώσεων καὶ τιμῶν, αἵτινες ἀποδίδονται εἰς πρόσωπα ἀνωτάτας κατέχοντα θέσεις.

Ἰννοκέντιος. Ὄνομα δεκατριῶν παπῶν τῆς Ρώμης. Ἐκ τούτων, *ὁ Α'* (402-417), ἐκ τῶν πρώτων διατυπωσάντων ἀξιώσεις περὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου, τιμᾶται ὡς ἅγιος. *Ὁ Γ'* (1198-1216), ἱεράρχης δραστηριώτατος ἀλλὰ καὶ ἐριστικός, ἐπενέβη εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς Δύσεως, ὠργάνωσε δὲ καὶ τὴν κατὰ τῶν Ἀλβιγηνῶν ἐκστρατείαν. Εἰς πρωτοβουλίαν αὐτοῦ ἐπίσης ὀφείλεται ἡ ὀργάνωσις τῆς Δ' Σταυροφορίας, ἥτις ἐστράφη κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Ἴννσβρουκ (Innsbruck). Π. τῆς Αὐστρίας, πρωτ. τοῦ Τυρόλου, ἐν τοποθεσίᾳ γραφικωτάτῃ ἐπὶ τῶν ποτ. Ἴν καὶ Σίλ, οὐ μακρὰν τῆς συμβολῆς αὐτῶν. Κάτ. 68.000.

ἰνομύωμα. Νεόπλασμα καλόηθες συνήθως τῆς μήτρας.

ἰν πάρτιβους (ἐνν. τὸ *ἰνφιδέλιουμ*, λατ. in partibus infidelium, ἐν χώραις ἀπίστων). Ὅρος ἐν χρήσει ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μέχρι τοῦ Λέοντος ΙΓ' διὰ τοὺς ψιλῷ ὀνόματι ἐπισκόπους, ὧν αἱ ἕδραι κατείχοντο ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων.

ἰνσουλίνη. Ὀποθεραπευτικὸν φάρμακον ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ παγκρέατος ζῴων καὶ χρησιμοποιούμενον ἐπιτυχῶς εἰς ἐνέσεις κατὰ τοῦ σακχαρώδους διαβήτου.

ἰνστιτοῦτον. Ἵδρυμα διὰ τὴν προαγωγὴν κλάδου ἐπιστήμης τινὸς ἢ τέχνης, ἀνωτέρα σχολή, ἐργαστήριον ἢ φροντιστήριον, ἀνεξάρτητον ἢ προσηρτημένον εἰς Πανεπιστήμιον, ὅπου οἱ σπουδάζοντες ἀσκοῦνται εἰς ἐρεύνας, φυσιολογικὰς ἢ μικροσκοπικάς. Τὸ ὄνομα δίδεται γενικώτερον καὶ εἰς ὀργανώσεις καθαρῶς θεωρητικῶν μελετῶν.

Ἰντέλοβα. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Αὐλήαννα.**

Ἰντερλάκεν (Interlaken). Πολίχνη τῆς Ἑλβετίας, ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν Βερναίων Ἄλπεων, μεταξὺ τῶν λιμνῶν Τοὺν καὶ Βριέντς, κέντρον ἀεροθεραπείας πολυσύχναστον. Κάτ. 3600.

ἰντερμέτζο καὶ **ἰντερμέδιον** (ἰταλ. intermezzo). Ἐνδιάμεσον μουσικὸν ἢ θεατρικὸν τεμάχιον παρεντιθέμενον εἰς εὐρυτέραν τινὰ σύνθεσιν.

Ἰντζές. Χ. ἐπαρχ. Νέστου. Βλ. **Παράδεισος.**

ἰνφάντης, θηλ. **ἰνφάντα** καὶ **ἰνφάντις.** Τίτλος ὃν φέρουσιν ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ βασιλέως.

ἰνφλουέντσα. Ἡ νόσος γρίππη.

Ἰνώ. Θυγάτηρ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἁρμονίας, συζευχθεῖσα τὸν Ἀθάμαντα, βασιλέα τῶν ἐν Βοιωτίᾳ Μινυῶν. Τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τοῦ Ἀθάμαντος τέκνα του *Φρῖξος* καὶ *Ἕλλη* (βλ. τὰς λ.) διὰ νὰ σωθῶσιν ἀπὸ τοῦ μίσους τῆς Ἰ. ἀνήρπασεν ἡ Νεφέλη. Ἡ Ἰνὼ παρεφρόνησε καὶ

ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ τοῦ υἱοῦ της Μελικέρτου, σωθεῖσα δὲ ὑπὸ δελφῖνος, ἐτιμήθη ὡς θεὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λευκοθέα καὶ ὁ υἱός της ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαίμων. Πρὸς τιμήν των καθιερώθησαν τὰ Ἴσθμια.

ἰνῶδες. Βλ. **ἰνική.**

ἴνωμα. Νεόπλασμα καλόηθες τῆς μήτρας, συνήθως ἐν συνδυασμῷ μετὰ μυώματος *(ἰνομύωμα)*.

ἰξία. Βλ. **ἰξός.**

Ἰξίων. Κατὰ τὴν μυθολογίαν, υἱὸς τοῦ Φλεγύου, βασιλέως τῶν Λαπιθῶν καὶ πατὴρ τοῦ Πειρίθου. Λαβὼν παρὰ τοῦ Διὸς πλοῦτον πολύν, ὑπερηφανεύθη. Φονεύσας τὸν πενθερὸν αὐτοῦ, ἐγένετο ὁ πρῶτος ἀνθρωποκτόνος. Ὁ Ζεύς, οἰκτείρων, συνεχώρησεν αὐτὸν καὶ προσεκάλεσε νὰ παρακαθήσῃ εἰς τὴν τράπεζαν τῶν θεῶν. Ἀλλ' ἐν Ὀλύμπῳ ὁ Ἰ. ἠράσθη τῆς Ἥρας, διὸ καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Διός, ἵνα ἐν τῷ Ἅδῃ ἐσαεὶ περιστρέφηται δεδεμένος ἐν τροχῷ ὑπερθεν φλογῶν.

ἰξόβεργα. Βλ. **ἰξός.**

ἰξός (viscum). Φυτὸν θαμνῶδες, ἄλλως **ἰξία,** ζῶν ἡμιπαρασιτικῶς ἐπὶ τῆς δρυός, τῆς μηλέας καὶ ἄλλων δένδρων, ἱερὸν τῶν Δρυΐδῶν. ‖ Κολλώδης οὐσία, περιβάλλουσα τὸν καρπὸν τοῦ φυτοῦ, χρησιμεύουσα ὡς φάρμακον κατὰ διαφόρων ἀσθενειῶν, ἐπίσης δὲ διὰ τὴν ἐπάλειψιν πασσαλίσκων πρὸς σύλληψιν πτηνῶν *(ἰξόβεργα* καὶ *ξόβεργα)*.

Ἴον διπλοῦν

ἰξώδης. Γένος ἀκάρεων, ἐκ τῶν ἰξωδιδῶν, τοῦ ὁποίου κύριον εἶδος εἶνε *ἰ. ὁ κρότων* ἢ *κυνορραϊστής*, ζῶν παρασιτικῶς ἐπὶ κυνῶν, προβάτων καὶ ἄλλων ζῴων, κν. **τσιμπούρι.**

Ἰόβα (Iowa, πρφ. Ἀϊοουα). Μία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐκ τῶν καλουμένων Βορειοδυτικῶν τοῦ Κέντρου. Ἐμβαδὸν 145.415 τ.χλμ. Κάτ. 2.505.000. Λίαν ἀνεπτυγμένη κτηνοτροφία. Πρωτ. *Δημόϊν*.

Ἰόβας. 1) *Ὁ Α'*, βασιλεὺς τῆς Νουμιδίας κατὰ τὸν Α' αἰῶνα π.Χ.—2) *Ὁ Β'*, υἱὸς τοῦ ἄνω, βασιλεὺς τῆς Νουμιδίας. Ἀπέθανε νεώτατος (23 π.Χ.), κατέστη ὅμως περιώνυμος διὰ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων του, ἱστορικῶν, γεωγραφικῶν κ.ἄ.

Ἰοβιανός. Αὐτοκράτωρ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους (363-364). Διεδέχθη τὸν Ἰουλιανόν, φονευθέντα κατὰ τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἐξηγόρασε δὲ τὴν πρὸς τούτους εἰρήνην διὰ τῆς παραχωρήσεως τῶν πέραν τοῦ Τίγρητος χωρῶν.

Ἰοκάστη. Σύζυγος τοῦ Λαΐου, μήτηρ τοῦ Οἰδίποδος, τὸν ὁποῖον, μετὰ τὸν φόνον τῆς Σφιγγός, ἐνυμφεύθη, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὅτι ἦτο υἱός της. Ἀποκαλυφθέντος τοῦ πράγματος, ἡ Ἰ. ἀπηγχονίσθη.

Ἰόλαος. Βοιωτὸς ἥρως, βοηθήσας τὸν Ἡρακλέα εἰς τὸν φόνον τῆς Λερναίας Ὕδρας.

Ἰόλη. Νεᾶνις ἐξ Οἰχαλίας, ὁ πρὸς τὴν ὁποίαν σφοδρὸς ἔρως τοῦ Ἡρακλέους ἐγένετο αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος. (Βλ. *Ἡρακλῆς*).

ἴον (viola). Φυτὸν ποῶδες κοσμητικόν, οὗ ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη καὶ ποικιλίαι. Γνωστότερα εἴδη εἶνε *ἴ. τὸ εὔοσμον*, κν. *γιούλι, μενεξές, βιολέττα* καὶ *ἴ. τὸ τρίχρουν*, κν. *πανσές*.

ἰόν. Ἄτομον ἢ μόριον ἢ σύμπλεγμα ἀτόμων φέρον φορτίον ἠλεκτρισμοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἠλεκτρικοῦ πεδίου ὁδεῦον πρὸς τὸν ἑτερωνύμως πρὸς αὐτὸ πεφορτισμένον πόλον. Τὸ ὄνομα ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου φυσικοῦ Φαραδάη εἰς τὰ ἰόντα τῶν ἠλεκτρολυτῶν. Βραδύτερον τὸ αὐτὸ ὄνομα ἰὸν ἐδόθη εἰς τὸ ἄτομον, ὅπερ ἀπώλεσεν ἓν ἢ πλείονα ἠλεκτρόνια, ὅτε παρουσιάζει περίσσειαν φορτίου θετικοῦ, ἢ προσέλαβε νέα ἠλεκτρόνια, ὅτε παρουσιάζει φορτίον ἀρνητικόν· τὸ ἄτομον τὸ ἔχον τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν ἠλεκτρονίων εἶνε οὐδέτερον, ἐνῷ τὸ ἔχον πλείονα ἢ ἐλάσσονα ἠλεκτρόνια εἶνε ἰόν. Τὸ ἀέριον τὸ ἔχον τοιαῦτα ἰόντα καλεῖται *ἰονισμένον* καὶ τὸ φαινόμενον *ἰονισμός, ἰοντισμὸς* ἢ *ἰόντωσις*.

Ἰόνιοι νῆσοι. Αἱ πρὸς Δ τῆς Ἠπείρου, τῆς Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου ἑλλην. νῆσοι μετὰ τῆς πρὸς Ν τῆς Λακωνίας νήσου τῶν Κυθήρων. Καλοῦνται καὶ *Ἑπτάνησος*, διότι 7 εἶνε αἱ κυριώτεραι αὐτῶν: Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ἰθάκη, Λευκάς, Ζάκυνθος, Παξοὶ καὶ Κύθηρα. Ἅπασαι εἶνε ὀρειναὶ καὶ πολυσχιδεῖς. Εὐδοκιμοῦσιν ἐν αὐταῖς ἡ ἄμπελος, τὰ ἑσπεριδοειδῆ, ἡ ἐλαία καὶ αἱ ὀπῶραι ἐν γένει.

Ἱστορία. Τὸ πάλαι ἑκάστη τῶν 7 νήσων ἐπολιτεύετο κατ' ἰδίαν, ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἱστορία αὐτῶν εἶνε κεχωρισμένη. Περιελθοῦσαι τῷ 1386 ὑπὸ τοὺς Ἑνετοὺς παρέμειναν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ 1797, ὁπότε καταλυθείσης τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας περιῆλθον εἶτα διαδοχικῶς εἰς τοὺς Γάλλους (1798), εἰς τοὺς Ρώσους (1799) οἵτινες ἐκήρυξαν αὐτὴν πολιτείαν ἀνεξάρτητον, εἰς τοὺς Γάλλους ἐκ νέου (1807) καὶ τέλος εἰς τοὺς Ἄγγλους μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Βιέννης (1815), οἵτινες διώκουν αὐτὰς δι' ἁρμοστῶν. Ἐπειδὴ τὸ ἐπιβληθὲν εἰς τὴν πολιτείαν Σύνταγμα οὐδ' ἴχνος ἄφηνεν αὐτονομίας ἐξεδηλοῦντο συχναὶ προστριβαὶ μεταξὺ κατοίκων καὶ διοικητῶν Ἄγγλων. Τέλος τῷ 1863 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου τοῦ Α', ἡ Ἀγγλία παρεχώρησε τὰς νήσους εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἰόνιον πέλαγος. Ἡ μεταξὺ τῶν Δ. παραλίων τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν Α. ἀκτῶν τῆς Καλαβρίας καὶ Σικελίας θάλασσα, ἥτις ἐκτεινομένη πρὸς Β μέχρι τοῦ στομίου τοῦ Ἀδριατικοῦ περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ τὰς Ἰονίους νήσους. Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰ.π. δὲν ἐδηλοῦτο ἀνέκαθεν ἡ αὐτὴ θάλασσα. Οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν τοῦτο *Σικελικόν*. Τὸ ὄνομα Ἰ.π. ἐπεκράτησε μετὰ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν.

ἰονισμὸς καὶ **ἰοντισμός.** *(Ἰατρ.)* Βλ. **ἰοντοθεραπεία.**

ἰοντοθεραπεία καὶ **ἰονισμός.** Ἠλεκτροθεραπευτικὴ μέθοδος, καθ' ἣν ἐφαρμόζεται ἡ ἠλεκτρόλυσις, ἤτοι εἰσάγονται εἰς τὸν ὀργανισμὸν φαρμακευτικαὶ οὐσίαι τῇ βοηθείᾳ συνεχοῦς γαλβανικοῦ ρεύματος, ὅπερ ἀποσυνθέτει εἰς ὀξὺ καὶ εἰς βάσιν τὰ ἅλατα τὰ περιεχόμενα ἐν ὑδαρεῖ διαλύσει δι' ἧς διαβρέχεται ἠλεκτρόδιον φέρον πολύπτυχον γάζαν καὶ ἐφαρμοζόμενον ἐπί τινος σημείου τοῦ σώματος.

ἰόντωσις. Βλ. **ἰόν.**

Ἰόππη (ἀραβ. **Γιάφφα**). Παράλιος πόλις τῆς Παλαιστίνης. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν Ἱεροσολύμων (87 χλμ.). Κάτ. 48.000. Ἔχει ἑλληνικὴν παροικίαν.

Ἰορδάνης. Ποτ. τῆς Παλαιστίνης, ἣν διασχί-

ζει ἀπὸ Β πρὸς Ν, διερχόμενος διὰ τῶν ἑλῶν τῆς Σαμαχωνίτιδος, τῆς λίμνης Τιβεριάδος καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν μετὰ ροῦν 320 χλμ. Παρ' αὐτὸν ἐδίδασκεν ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καὶ εἰς αὐτὸν ἐβαπτίσθη ὁ Ἰησοῦς.

Ἴος. Νῆσος τῶν Κυκλάδων Β τῆς Θήρας, Ν τῆς Νάξου καὶ ΝΔ τῆς Ἀμοργοῦ. Ἔκτασις 103 τ.χλμ. Κάτ. 1472. Ἔχει δμόν. πολίχνην, ἔδραν τῆς ἐπαρχ. Θήρας.

ἰός. Τὸ δηλητήριον ὅπερ ζῷά τινα, ὡς ὄφεις, σκορπίοι, μέλισσαι, ἐκχύνουσι δάκνοντα ἢ κεντρίζοντα. ‖ Ἐπίσης σκωρία, αἱ ἐρυθρωπαὶ κηλῖδες αἱ σχηματιζόμεναι ἐπὶ τοῦ σιδήρου, ὡς ὅτε οὗτος προσβάλλεται ὑπὸ ὑγροῦ ἀέρος. ‖ Ὡσαύτως, τὸ εἰδικὸν στοιχεῖον τὸ μεταδίδον τας ἀσθενείας διὰ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὸν ὀργανισμόν, εἰδικώτερον δὲ ὁ φορεὺς ἀσθενείας τινός ἧς τὸ μικρόβιον δὲν ἀνεκαλύφθη *(ἰνσοικὸς ἰός· ἰὸς διηθητός)*.

Ἰουβενάλιος (Δ. Ἰούνιος Juvenalis) Ρωμαῖος σατυρικὸς ποιητής (42-122; μ.Χ.). Αἱ «Σάτυραι» αὐτοῦ εἶνε πλήρεις δηκτικότητος διὰ τὰ ἤθη τῶν Ρωμαίων.

Ἰουγούρθας. Βασιλεὺς τῆς ἐν Ἀφρικῇ Νουμιδίας (154-104 π.Χ.). Διεδέχθη τὸν θεῖόν του Μικίψαν μετὰ τῶν δύο υἱῶν τούτου, ὧν τέλος ἀπηλλάγη. Διέφθειρε διὰ χρημάτων Ρωμαίους συγκλητικοὺς καὶ στρατηγοὺς σταλέντας κατ' αὐτοῦ, τέλος ὅμως ἡττήθη, ἡχμαλωτίσθη καὶ ἀπέθανεν εἰς Ρώμην ἐν τῇ φυλακῇ. Τοὺς κατ' αὐτοῦ πολέμους ἐξιστόρησεν ὁ Σαλούστιος.

Ἰουδαία. Ἡ χώρα τῆς Παλαιστίνης ἐν ᾗ κατῴκει ἡ φυλὴ Ἰούδα· ἐπίσης ἡ χώρα τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα καὶ ὁλόκληρος ἡ Παλαιστίνη.

Ἰουδαῖοι (ἑβρ. Γεχοῦδι, ἄλλως **Ἰσραηλῖται**). Ὄνομα διδόμενον εἰς τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς Βαβυλωνιακῆς αἰχμαλωσίας. Εἶνε λαὸς σημιτικός, συγγενὴς τῶν ἀρχαιοτάτων Ἀράβων (βλ. καὶ *Ἑβραῖοι*). Τὰ τῆς ἱστορίας αὐτῶν γνωρίζομεν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς Π. Διαθήκης. Ἐκ ταύτης πληροφορούμεθα ὅτι τὸ ἔθνος κατάγεται ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ, μεταναστευσάντων εἰς Αἴγυπτον. Πληθυνθεὶς ἐξῆλθε τῆς χώρας ταύτης, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μωϋσέως καὶ μετὰ πολλὰ παθήματα ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐγκατεστάθη εἰς Παλαιστίνην, ἀφοῦ κατέβαλε λαούς τινας τῶν ἐν αὐτῇ. Ὀργάνωσε κράτος θεοκρατικόν, ὑπὸ κριτὰς κατ' ἀρχάς, ὑπὸ βασιλεῖς ἀπὸ τοῦ 1075 π.Χ., ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ι' αἰῶνος διεσπάσθη εἰς δύο βασίλεια (Ἰούδα καὶ Ἰσραήλ). Ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς Δαυῒδ καὶ Σολομῶντα εἶχεν ἀναχθῆ εἰς ἀκμήν, μετὰ τὴν διαίρεσιν ὅμως περιήχθη εἰς ἀδυναμίαν καὶ τὰ δύο κράτη ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Βαβυλωνίους (αἰῶνας Ζ' καὶ Ϛ' π.Χ.). Πολλοὶ τῶν κατοίκων ἤχθησαν εἰς Μεσοποταμίαν *(Βαβυλωνιακὴ αἰχμαλωσία)*. Ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἀνήχθη εἰς τὸ μεγαλύτερον ὕψος της ἡ προφητικὴ φιλολογία, ἥτις καὶ προηγουμένως εἶχε σημαντικοὺς ἐκπροσώπους. Τῷ 538 π.Χ., οἱ Πέρσαι κατέλαβον τὴν Βαβυλῶνα, τότε δὲ πολλοὶ Ἑβραῖοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, καταλαβὼν τὴν Παλαιστίνην, ἐσεβάσθη τὴν θρησκείαν τῶν Ἰ., ὡς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν διαδόχων του Σελευκιδῶν. Τότε διεδόθη ἐν Ἰουδαίᾳ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ἐξελληνισμοῦ ἐξεδηλώθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος π.Χ. διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Μακκαβαίων, οἵτινες καὶ ἀποκατέστησαν τὸ Ἑβραϊκὸν κράτος. Τοῦτο τῷ 63 π.Χ. κατέστη ὑποτελὲς εἰς τοὺς Ρωμαίους, τῶν ὁποίων αἱ ἐπεμβάσεις ἐγένοντο ὁλονὲν συχνότεραι, μέχρις οὗ τῷ 66 μ.Χ. οἱ Ἰ. ἐπανεστάτησαν. Τὸ κίνημα κατεβλήθη τῷ 70 ὑπὸ τοῦ Τίτου, καταλαβόντος τὴν Ἱερουσαλήμ, πρωτεύουσαν τῆς χώρας, ὅτε μέγα μέρος τῶν Ἰ. ἐγκατέλιπε τὴν Παλαιστίνην, μεταναστεῦσαν εἰς ἄλλας χώρας *(Διασπορά)*. Νέα ἐπανάστασις ἐξερράγη τῷ 132, βοηθουμένη δι' ἐξεγέρσεως καὶ τῶν ἐν διασπορᾷ, ὅτε δ' αὖτη ἐπίσης κατεβλήθη, καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐγένετο αἰτία νέων διωγμῶν τῶν Ἰ., οἵτινες περιωρίσθησαν εἰς ἰδιαιτέρας συνοικίας τῶν πόλεων, ἀπαγορευθείσης εἰς αὐτοὺς τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἔτρεψε τοὺς Ἰ. ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐκ τοῦ ὁποίου πλεῖστοι αὐτῶν ἐπλούτησαν. Διωγμοὶ αὐτῶν συστηματικοὶ ἐγένοντο ἐπανειλημμένως, εἰς δὲ τὴν Ἱσπανίαν ἀπηγορεύθη καὶ αὐτὴ ἡ διαμονὴ Ἰ., ὥστε οἱ ἐξ αὐτῶν εὑρισκόμενοι ἐκεῖ ἠναγκάσθησαν (1492) νὰ φύγωσι. Πολλοὶ αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐξαίρεσιν μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀπετέλει τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ἐν ᾧ ἦτο ἐλευθέρα εἰς τοὺς Ἰ. ἡ ἐγκατάστασις. Τὰ περιοριστικὰ μέτρα κατὰ τῶν Ἰ. ἠλαττώθησαν κατὰ μικρὸν εἰς τὰς διαφόρους χώρας, ἀλλὰ δὲν ἐξέλιπεν ἀπανταχοῦ τὸ ἐχθρικὸν κατ' αὐτῶν πνεῦμα *(ἀντισημιτισμός)*, ἐκδηλωθὲν ἐπανειλημμένως (Ρωσία, Ρουμανία) διὰ διωγμῶν. Ἀφ' ἑτέρου, ἀνεπτύχθη μεταξὺ τῶν Ἰ. τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα, μετ' αὐτοῦ δὲ τάσις πρὸς ἐγκατάστασιν ἐν Παλαιστίνῃ *(σιωνισμός)*. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἱδρύθη παγκόσμιος ἑταιρεία, ἥτις καὶ ἐπέτυχε τὴν εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐπιστροφὴν πολλῶν Ἰ., οἵτινες νῦν ἀνέρχονται εἰς 155.000, ἀποτελοῦντες τὰ 19 % τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Παλαιστίνης. Οἱ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον Ἰ. ἀνέρχονται εἰς 14.000.000, κατὰ προσέγγισιν, ὧν 2.980.000 ἐν Πολωνίᾳ, 4.080.000 ἐν Ἡν. Πολιτείαις, 835.000 ἐν Ρουμανίᾳ, ἄνω τῶν 3.500.000 ἐν Σοβιετικῇ Ρωσσίᾳ, 570.000 ἐν Γερμανίᾳ, 360.000 ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ, 480.000 ἐν Οὐγγαρίᾳ, 170.000 ἐν Λιθουανίᾳ, 300.000 ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ, 110.000 ἐν Μαρόκῳ, 130.000 ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ Τύνιδι, 120.000 ἐν Γαλλίᾳ, 82.000 ἐν Τουρκίᾳ, 70.000 ἐν Νοτιοσλαυΐᾳ, 72.000 ἐν Ἑλλάδι, 65.000 ἐν Ἰταλίᾳ, 60.000 ἐν Περσίᾳ, καὶ οἱ λοιποὶ ἐν ἄλλαις χώραις.

Ἰούδας. 1) Ὁ τέταρτος τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ, ἀρχηγέτης τῆς πολυαριθμοτέρας φυλῆς τοῦ Ἰσραήλ. Ἐξ αὐτῆς ὠνομάσθη *βασίλειον Ἰούδα* τὸ ἀποτελεσθὲν ἐκ τῆς φυλῆς ταύτης καὶ τῆς φυλῆς Βενιαμίν (926 π.Χ.) μετὰ τὴν ἐπὶ βασιλέως Ροβοὰμ διάσπασιν τοῦ Ἑβραϊκοῦ κράτους. Πρωτ. αὐτοῦ ἦτο ἡ Ἱερουσαλήμ. Τὸ βασίλειον κατελύθη (586 π.Χ.) ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος.—2) Ὁ *Μακκαβαῖος* (βλ.λ.).—3) Ὁ *Ἰσκαριώτης*, εἷς τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ὁ προδοὺς τὸν Ἰησοῦν. Μετὰ τὴν προδοσίαν, μετανοήσας, ἀπηγχονίσθη.—4) Ὁ *Ἰακώβου τοῦ Ἁλφαίου*, ἐπίσης εἷς τῶν ἀποστόλων. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ἐπιστολὴ παραινετική. Ἑορτάζεται τὴν 19 Ἰουνίου.

Ἰουδίθ. Ἰουδαία ἡρωὶς, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς ὁποίας ἐπιγράφεται ἓν τῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης. Πολιορκουμένης τῆς πατρίδος της ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἐσαγήνευσε καὶ ἐφόνευσεν ἔπειτα τὸν στρατηγὸν τούτων Ὀλοφέρνην.

Ἰουλία. Θυγάτηρ τοῦ Αὐγούστου, περίφημος διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀκολασίαν της. Συνεζεύχθη τὸν Μάρκελλον, μετ' αὐτὸν τὸν Ἀγρίππαν καὶ, μετὰ τὸν θάνατον καὶ τούτου, τὸν Τιβέριον, ὅστις τὴν ἀπεδίωξεν. Ὁ πατὴρ αὐτῆς τὴν ἀπεκήρυξεν. Ἀπέθανε τῷ 14 μ.Χ.

Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἢ **Ἀποστάτης.** Αὐτοκράτωρ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, υἱὸς Ἰουλίου Κωνσταντίου, ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου (332-363). Σπουδάσας ἐν Ἀθήναις ὑπὸ ἐθνικοὺς διδασκάλους, ἀπηρνήθη τὸν Χριστιανισμόν, ἐξ οὗ καὶ αἱ ἐπωνυμίαι αὐτοῦ. Διεκρίθη εἰς τοὺς κατὰ τῶν Γερμανῶν πολέμους, πρὶν ἔτι διαδεχθῇ τὸν Κωνστάντιον. Γενόμενος αὐτοκράτωρ (361) ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς θρησκείας, ἤνοιξε τοὺς ἀρχαίους ναοὺς καὶ ἐδίωξε πολλοὺς Χριστιανούς. Ἠνώησεν ἰδιαιτέρως τοὺς Ἕλληνας. Ἐφονεύθη ἐν πολέμῳ πρὸς τοὺς Πέρσας. Λέγεται ὅτι ἀποθνήσκων ἔλαβεν ἐκ τοῦ τραύματος αἷμα καὶ ἀναρρίψας αὐτὸ πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀνέκραξε «Νενίκηκας, Χριστέ, κορέσθητι. Ναζωραῖε».

Ἰούλιος. Ὁ ἕβδομος μὴν τοῦ πολιτικοῦ ἔτους, ὀνομασθεὶς οὕτω ὑπὸ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου τῷ 45 π.Χ. πρὸς τιμὴν τοῦ κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον γεννηθέντος Ἰουλίου Καίσαρος.

Ἰούλιος. Ὄνομα τριῶν παπῶν. Ἐκ τούτων, ὁ *Β'* (1503-1513) ὑπῆρξε μέγας πολιτικός, ἠῦξησε τὸ παπικὸν κράτος καὶ ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς πάντας τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ πολέμους.

Ἰούλιο Καῖσαρ. Βλ. Καῖσαρ.

Ἰούλιος Πολυδεύκης. Σοφιστής. Βλ. Πολυδεύκης.

Ἴουλος. Αἱ πρῶται τρίχες τῶν γενείων. ‖ Ἐπίσης, ἐντομὸν ἐκ τῶν μυριαπόδων, κν. *σαρανταποδαροῦσα*.

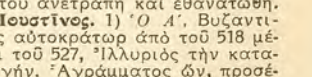

Ἴουλος

Ἰουνιανά. Αἱματηραὶ συρράξεις ἐν Ἀθήναις τῶν φατριῶν «πεδινῶν» καὶ «ὀρεινῶν» πρὸς κατάληψιν τῆς ἀρχῆς (18-21.6.1863).

Κατὰ ταύτας ἐφονεύθησαν 120 ἄτομα καὶ ἐτραυματίσθησαν 300. Ἤλεγξαν διὰ συμφιλιώσεως τῶν διαμαχομένων, ἐν τῇ πλατείᾳ Ὁμονοίας, εἰς ἣν τότε ἐδόθη τὸ ὄνομα τοῦτο.

Ἰούνιος. Ὁ ἕκτος μὴν τοῦ ἔτους, ἐκ 30 ἡμερῶν, ὀνομαζόμενος οὕτως ἀπὸ τῆς Ἥρας (Juno).

Ἰούρας. Ὀρεινὸν σύστημα τῆς Δ. Εὐρώπης, ἀπὸ τοῦ Ροδανοῦ μέχρι τοῦ Μοίνου, ΒΔ τῶν Ἄλπεων, περιλαμβάνον τὸν *Γαλλοελβετικὸν Ἰ.* καὶ τὸν *Γερμανικὸν Ἰ.* Ὑψηλοτέρα κορυφὴ Κρὲ δὲ λὰ Νέζ (1723 μ.) Δ τῆς Γενεύης.

ἰουράσιος περίοδος. Ἡ μεσαία ἐκ τῶν τριῶν περιόδων, εἰς ἃς ὑποδιαιρεῖται ὁ μεσοζωϊκὸς αἰὼν τῆς Γῆς.

Ἰουστινιάναι (Giustiniani). Οἶκος ἰταλικός, οὗ κλάδοι ὑπῆρχον ἐν Βενετίᾳ καὶ Γενούῃ. Ὁ ἐκ Βενετίας κλάδος ἐγένετο κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος κύριος τμημάτων τῆς Κέας καὶ τῆς Σερίφου. Ὁ ἐκ Γενούης προέστη τῆς ἑταιρείας *Μαόνας*, ἥτις εἶχε τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς νήσου Χίου (ΙΔ' αἰών). Ἕτερον μέλος τοῦ αὐτοῦ κλάδου, ὁ *Ἰωάννης Ἰ.*, κονδοττιέρος, μετέσχε τῷ 1453 τῆς κατὰ τῶν Τούρκων ἀμύνης τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ 700 ἀνδρῶν, ἐπολέμησε δὲ ἡρωϊκῶς καὶ ἐτραυματίσθη. Ἡ λόγῳ τοῦ τραύματος ἀπομάκρυνσίς του ἐπέφερε σύγχυσιν. Σωθεὶς κατὰ τὴν ἄλωσιν, ἀπέθανε μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

Ἰουστινιανή. Ὄνομα δύο πόλεων τῆς Μοισίας, κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, τῆς *Πρώτης*, ἥτις ἔκειτο παρὰ τὰ Σκόπια, καὶ τῆς *Δευτέρας*, παρὰ τὸ Κιουστενδήλ.

Ἰουστινιανός. 1) *Ὁ Α', ὁ Μέγας*, Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ (482-565). Διεδέχθη τῷ 427 τὸν θεῖόν του Ἰουστῖνον, τοῦ ὁποίου ἦτο συνάρχων. Συνεζεύχθη τὴν *Θεοδώραν* (βλ.λ.), ἥτις ἔσχε μεγάλην ἐπ' αὐτοῦ ἐπιρροήν. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ ὑπῆρξε λαμπρά, ἀλλ' οἱ κατ' αὐτὴν πόλεμοι, καίτοι νικηφόροι, ἐξήντλησαν τὸ κράτος. Ἐνίκησε διὰ τῶν στρατηγῶν Βελισαρίου καὶ Ναρσῆ τοὺς Πέρσας, τοὺς ἐν Ἀφρικῇ Βανδήλους, ὧν κατέλυσε τὸ κράτος, τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Ὀστρογόθους, ὧν ἐπίσης κατέλυσε τὸ κράτος. Κατέλαβεν ἐπίσης τμῆμα τῆς Ἱσπανίας. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκραγεῖσα (532) *στάσις τοῦ Νίκα* μικροῦ δεῖν ἀνέτρεπε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Ὁ Ἰ. κατέστη ἐπίσης περιώνυμος διὰ τὰ κτίσματα αὐτοῦ, τὸν μέγαν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, πολλοὺς ἄλλους ναοὺς καὶ μέγαν ἀριθμὸν φρουρίων εἰς τὰ μεθόρια καὶ ἐντὸς τοῦ κράτους. Εἰσήγαγεν ἐπίσης τὴν κατασκευὴν μετάξης, πηγὴν μεγάλου πλούτου. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του, ἐν τούτοις, ὑπῆρξεν ἡ κωδικοποίησις τῶν νόμων, εἰς τὰς συλλογὰς *Πανδέκτην* καὶ *Εἰσηγήσεις*, συμπληρωθείσας διὰ διατάξεων καλουμένων *Νεαρῶν*. Ἐξ ἄλλου, ὁ Ἰ. ἔκλεισε τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀκαδημίαν καὶ πάσας τὰς ἐθνικὰς σχολάς.—2) *Ὁ Β', ὁ Ρινότμητος*. Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ (669-711). Διεδέχθη τῷ 685 τὸν πατέρα του Κωνσταντῖνον τὸν Πωγωνᾶτον. Ἐνίκησε τοὺς Ἄραβας καὶ τοὺς Βουλγάρους, ἀλλὰ λόγῳ τῆς σκληρότητος αὐτοῦ ἀνετράπη δι' ἐπαναστάσεως (695), ἐρρινοτομήθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Χερσῶνα. Τῷ 705 κατώρθωσε ν' ἀναλάβῃ τὸν θρόνον. Εἰς νέον πόλεμον πρὸς τοὺς Ἄραβας ἠττήθη. Λόγῳ νέων σκληροτήτων αὐτοῦ ἀνετράπη καὶ ἐθανατώθη.

Ἰουστῖνος. 1) *Ὁ Α'*, Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἀπὸ τοῦ 518 μέχρι τοῦ 527, Ἰλλυριὸς τὴν καταγωγήν. Ἀγράμματος ὤν, προσέλαβε συνάρχοντα τὸν ἀνεψιόν του Ἰουστινιανόν.—2) *Ὁ Β'*. Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ, διαδεχθεὶς τῷ 565 τὸν θεῖόν του Ἰουστινιανὸν Α', ἀποθανὼν τῷ 578 Ἐπ' αὐτοῦ τὸ κράτος ὑπέστη πολλὰς ἐπιδρομὰς βαρβάρων.

Ἰουστῖνος (Μᾶρκος Ἰουνιανὸς Justinus). Ρωμαῖος ἱστορικός, ζήσας περὶ τὸ 160 μ.Χ. ἐν Ρώμῃ. Ἐξεπόνησεν ἐπιτομὴν τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου τοῦ Πομπηΐου Τρόγου.

Ἰουστῖνος. Φιλόσοφος καὶ μάρτυς, ὁ σπουδαιότερος τῶν ἀπολογητῶν (110-167). Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς, ὅστις ἐπεδίωξε συνδυασμὸν Χριστιανισμοῦ καὶ ἀρχ. φιλοσοφίας.

Ἰούτα. Εἶδος φυτοῦ τοῦ γένους κόρχορος. ‖ Ἐπίσης κλωστικὴ οὐσία ἐξαγομένη τόσον ἐκ τοῦ ἀνωτέρω εἴδους φυτοῦ, κν. *τζούτα*, χρήσιμος διὰ τὴν κατασκευὴν ψιάθων, σχοινίων κλ. (Βλ. *κόρχορος*).

Ἰούτα (Utah, πρφ. Γιοῦτα). Πολιτεία τῆς Βορειοαμερικανικῆς Ὁμοσπονδίας, ἐν τῷ Δ. τμήματι. Ἔκτ. 220.115 τ.χλμ., κάτ. 531.000, ὧν 75 % Μορμόνοι, πρωτ. *Σώλτ Λαίηκ Σίτυ*.

Ἰουτλάνδη. Τὸ Β. τμῆμα τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου, ἐν τῇ Β. Εὐρώπῃ, ἀνῆκον εἰς τὴν Δανίαν, ἡ ἀποτελεῖ τὸ ἠπειρωτικὸν τμῆμα. Ἔκτασις 29.647 τ.χλμ. Κάτ. 1.500.000. Τὸ ὄνομα αὐτῆς δίδεται εἰς τὴν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς συναφθείσαν ναυμαχίαν (ἄλλως *ναυμαχίαν τοῦ Σκάγερακ*) τὴν 31 Μαΐου 1918 μεταξὺ τῶν στόλων ἀγγλικοῦ καὶ γερμανικοῦ. Κατ' αὐτήν, αἱ ἀγγλικαὶ ἀπώλειαι ἦσαν πολὺ βαρύτεραι τῶν γερμανικῶν, ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ οὐδὲν κέρδος ἐκ τούτου ἀπεκόμισαν.

Ἰπέκ (σερβ. Πέτς). Π. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ Παλαιᾷ Σερβίᾳ, 38 χλμ. ΒΔ τῆς Διάκοβας. Κάτ. 10.000. Ἦτο ἄλλοτε ἕδρα σερβικοῦ πατριαρχείου.

ἰπεκακουάνα καὶ ἰπέκα. Φαρμακευτικὸν φυτόν, οὗ ἡ ρίζα χρησιμεύει ὡς ἐμετικόν, ἀποχρεμπτικὸν καὶ ἀντιδυσεντερικὸν φάρμακον. Ἀλκαλοειδὲς τῆς ι. εἶνε ἡ *ἐμετίνη*.

ἱππαλεκτρυών. Μυθικὸν ζῷον, ἔχον σῶμα καὶ κεφαλὴν καὶ ἐμπροσθίους πόδας ἵππου, πτέρυγας, οὐρὰν καὶ ὀπισθίους πόδας ἀλεκτρυόνος.

Ἱππάριον. Ζῶον περισσοδάκτυλον, μικρότερον τοῦ ἵππου, τοῦ αὐτοῦ δὲ γένους, ζῆσαν κατὰ τὴν κάτω πλειόκαινον διάπλασιν. Ἀπολιθώματα αὐτοῦ εὑρέθησαν πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἐν Ἑλλάδι δέ (Πικερμίῳ, Ἀχμὲτ Ἀγᾶ, Σάμῳ καὶ ἀλλαχοῦ) ἄφθονα. ‖ *(Ναυτ.)* Μικρὰ ἀτμομηχανὴ ἐπιβοηθητικὴ ἐν τοῖς πλοίοις, προωρισμένη νὰ κινῇ τροφοδοτικὴν ἀντλίαν ἢ ἄλλην ἀντλίαν, ἀνεξάρτητον πάντοτε τῆς κινητηρίου ἀτμομηχανῆς.

Ἵππαρχος. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις, ἀνώτατος ἀξιωματικός, ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ πέντε φυλῶν.

Ἵππαρχος. 1) Ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου, ὃν διεδέχθη (527 π.Χ.) μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἱππίου, συνάρχων ἐν τῇ τυραννίδι τῶν Ἀθηνῶν. Ὑπεστήριξε τὰ γράμματα καὶ τὴν καλλιτεχνίαν. Ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα.—2) Περίφημος Ἕλλην ἀστρονόμος ἐκ Νικαίας τῆς Βιθυνίας, ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Β΄ π.Χ. αἰῶνος, ὁ μεγαλύτερος ἀστρονόμος τῆς ἀρχαιότητος, ὁ πράγματι ἱδρυτὴς τῆς ἐπιστήμης τοῦ οὐρανοῦ· περίφημος παρατηρητὴς καὶ κατασκευαστὴς ὀργάνων δι' ἰδίαν χρῆσιν. Συνέταξε κατάλογον ἀστέρων, ἐξηκρίβωσε τὴν μετάπτωσιν καὶ ἐξετέλεσε πλῆθος ἄλλων παρατηρήσεων καὶ ἐξακριβώσεων. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του ἐν μόνον σῴζεται μικρᾶς σχετικῶς ἀξίας.

Ἵππειος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυτιλήνης (Λέσβου). Κάτ. 1039.

Ἱππεῖς. Ἡ δευτέρα ἐν Ἀθήναις τάξις τῶν πολιτῶν κατὰ τὸν Σόλωνα, περιλαμβάνουσα τοὺς ἔχοντας εἰσόδημα 300 μεδίμνων, ὑπηρετοῦντας ἐν πολέμῳ ἐφίππους, δαπάναις αὐτῶν τῶν ἰδίων.

Ἱππεύς. Ὁ ἱππεύων. Ὁ ἀνήκων εἰς τὸ ἱππικὸν στρατιώτης, κν. *καβαλλάρης*. ‖ Σύρμα κεκαμμένον εἰς σχῆμα ⫝ τὸ ὁποῖον μετατιθέμενον ἐπὶ τῆς φάλαγγος εὐπαθεστάτου ζυγοῦ ἢ ἐπὶ κανόνος προσηρτημένου εἰς τὴν φάλαγγα, χρησιμεύει διὰ τὴν ἀκριβεστάτην μέτρησιν, καὶ κάτω τοῦ 0,01 τοῦ γραμμαρίου.

Ἱππημολγοί. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, φυλὴ Σκυθῶν, νομάδων τρεφομένων ἐκ γάλακτος.

Ἱππίας. Ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τοῦ Πεισιστράτου, διαδεχθεὶς αὐτὸν τῷ 527 π.Χ. εἰς τὴν τυραννίδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐξεδιώχθη τῷ 510, ἀφωσιώθη δὲ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ συνεξεστράτευσε μετὰ τῆς κατὰ τῶν Ἀθηνῶν σταλείσης ὑπὸ τοῦ Δαρείου δυνάμεως. Μετὰ τὴν ἧτταν ἐν Μαραθῶνι, ὁ Ἱ. ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ περσικοῦ στόλου ἐν Λήμνῳ.

Ἱππιατρική. Ἡ τέχνη καὶ ἐπιστήμη τοῦ θεραπεύειν τοὺς ἵππους, κλάδος τῆς κτηνιατρικῆς.

Ἱππικόν. Τὸ σύνολον τῶν ἐφίππων ἀνδρῶν στρατοῦ τινος. Ἡ χρῆσις τοῦ ἱππικοῦ ἐν πολέμῳ ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς. Χαλδαῖοι, Ἀσσύριοι, Μῆδοι, Κινέζοι, διετήρουν ὁμάδας ἱππέων, οὐχὶ ὅμως ὡς ἰδιαίτερον ὅπλον. Βραδύτερον Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι διετήρουν ἰδιαίτερα σώματα ἱππικοῦ, εἰς ἃ συνήθως κατετάσσοντο οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, εἰς τρόπον ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ ἡ λέξις ἱππεὺς πολλαχοῦ ἔφθασε ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τίτλον εὐγενείας. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, τὸ ἱππικὸν ἔπαιζε σημαντικὸν μέρος ἐν τῷ πολέμῳ, ἀποτελοῦν τὸ κατ' ἐξοχὴν ὅπλον τῶν ἱπποτῶν. Ἡ τακτικὴ τῶν ἱπποτῶν παρέμεινε μέχρι τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος ὁμοία τῆς τῶν ἀρχαίων, ἡ τοῦ ἀκροβολισμοῦ. Ἔκτοτε ἡ τακτικὴ τοῦ ἱππικοῦ προσέλαβε τύπον συμπλοκῆς ἐκ τοῦ συστάδην διὰ μεγάλων δυνάμεων, καθ' ἣν ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ βαρεῖα λόγχη ἀντὶ τῶν πρώην ἐκηβόλων ὅπλων. Κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους, τὸ ἱππικὸν εἶνε ἓν τῶν μαχίμων ὅπλων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπαρτίζονται οἱ στρατοὶ τῶν διαφόρων κρατῶν.

Ἱππαλεκτρυών
(ἐπὶ μελανομόρφου ἀττικοῦ ἀγγείου Τ΄ π.Χ. αἰῶνος)

Ἱππόβοσκος. Γένος ἐντόμων διπτέρων ἐκ τῶν ἱπποβοσκιδῶν, κν. **ἀλογόμυγα**. Ζῶσι παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν θηλαστικῶν καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν ἵππων.

Ἱπποδάμεια. 1) Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ Πίσης Οἰνομάου. Ἕνεκα τῆς ἐκτάκτου ὡραιότητός της ἐζήτησαν αὐτὴν πολλοὶ μνηστῆρες, ἀλλ' ὁ πατήρ της ἔθεσεν ὅρον ὅτι ἐκεῖνος θὰ λάβῃ αὐτὴν σύζυγον, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν ἐνίκα ἐν ἁρματοδρομίᾳ ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσεν. Ἀλλ' ἐνῷ συνηγωνίζετο μετὰ τοῦ Πέλοπος, ἐκ προδοσίας τοῦ ἡνιόχου του Μυρτίλου, ἀνετράπη τὸ ἅρμα του καὶ ὁ Οἰνόμαος ἐφονεύθη. Ὁ Πέλοψ ἔλαβε τὴν Ἱ., ἐκ τοῦ γάμου δ' αὐτοῦ ἐγεννήθησαν ὁ Ἀτρεύς, ὁ Θυέστης, ὁ Πιτθεὺς κ.ἄ.—2) Σύζυγος τοῦ Πειρίθου. Κατὰ τοὺς γάμους αὐτῆς οἱ Κένταυροι ἐπειράθησαν νὰ τὴν ἁρπάσωσιν, οὕτω δὲ προεκλήθη πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Λαπιθῶν, οἵτινες ἀπέβησαν νικηταί.

Ἱπποδρομία. Ἀγὼν ταχύτητος ἵππων εἴτε ἐπὶ στίβου ὁμαλοῦ ἄνευ ἐμποδίων, ὅτε καλεῖται *ἐπιπεδοδρομία*, εἴτε ἐπὶ στίβου διακοπτομένου ὑπὸ διαφόρων ἐμποδίων, τάφρων, φρακτῶν, τοίχων κλ., ὅτε καλεῖται *ἱπποδρομία μετ' ἐμποδίων*. Αἱ ἱπποδρομίαι εἶνε γνωσταὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, τελούμεναι παρ' Ἕλλησι καὶ παρὰ Ρωμαίοις μετὰ τῶν ἁρματοδρομιῶν καὶ τῶν δρομικῶν ἀγώνων πεζῶν, ἐν τοῖς ἱπποδρόμοις. Ἐν Κωνσταντινουπόλει αἱ ἱπποδρομίαι ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος, κατ' ἀρχὰς δὲ οἱ παρακολουθοῦντες αὐτὰς ἐνδιεφέροντο καὶ πολιτικῶς, διότι διηγωνίζοντο ἅρματα, ἀνήκοντα εἰς τὰ κόμματα, τέσσαρα κατ' ἀρχάς, καλούμενα κατὰ τὰ χρώματα τῶν στολῶν τῶν ἁρματηλατῶν, εἶτα δὲ δύο, τῶν Πρασίνων καὶ τῶν Κυανῶν ἢ Βενέτων. Εἰς τὴν Δύσιν ἤρχισαν αἱ ἱπποδρομίαι τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα. Ἐν Ἑλλάδι εἰσήχθησαν ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ 1925.

Ἱπποδρόμιον. Μέρος ἔνθα δύνανται νὰ τρέχωσιν ἵπποι, ἀποτελούμενον γενικῶς ἐκ λίαν ἐκτεταμένου χώρου προσομοιάζοντος πρὸς τὰ πεδία ἱπποδρομιῶν. ‖ Εἰδικώτερον, ὁ ἄλλως *κίρκος*, κν. *τσίρκο*, εἶδος ἀμφιθεάτρου, εἴτε προχείρου εἴτε μονίμως ἐκτισμένου, μετὰ θεωρείων καὶ κλιμακωτῶν καθισμάτων καὶ θρανίων, ἐχόντος δὲ εἰς τὸ κέντρον κυκλικὴν κονίστραν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτελοῦνται ἱππικὰ καὶ γυμναστικὰ παίγνια καὶ ἀγωνίσματα ὑπὸ ἱπποδαμαστῶν, ἀκροβατῶν, ἱσορροπιστῶν, παραστάσεις ταχυδακτυλουργῶν, θαυματοποιῶν καὶ μίμων, ἐπιδείξεις θηρίων καὶ σοφῶν ζώων καὶ ἄλλα θεάματα.

Ἱππόδρομος. Τὸ μέρος ἔνθα ἐτελοῦντο αἱ ἱπποδρομίαι· κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ μέρος ἔνθα ἐτελοῦντο οἱ ἱππικοὶ ἀγῶνες, οἱ συνιστάμενοι τότε κυρίως εἰς ἁρματοδρομίας. Ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐσῴθησαν ἢ ἐλάχιστα ἴχνη ἱπποδρόμων (μόνον ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους ἐν Ἀρκαδίᾳ, 240 μ. μήκους καὶ 105 μ. πλάτους). Ἐν Ρώμῃ ὑπῆρχον

ἱπτόδρομοι περὶ τοὺς ὀκτώ, ὧν ὁ μέγιστος, Μέγας Ἱππόδρομος καλούμενος, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παλατίνου λόφου. Ὁ Ἱππόδρομος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περατωθεὶς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, εἶχε μῆκος 370 μ., πλάτος 60-70 μ. καὶ 30 ἢ 40 σειρὰς βαθμίδων δυναμένων νὰ ἀρκέσωσι διὰ 30.000 θεατῶν.

Ἱπποειδῆ. Ὁμοιογένεια περισσοδακτύλων θηλαστικῶν ζώων, ὧν κύριον χαρακτηριστικὸν εἶνε ἡ παρουσία εἰς τὸ τέρμα ἑκάστου τῶν τεσσάρων ἄκρων ἑνὸς μόνον δακτύλου περιβαλλομένου ὑπὸ κερατίνης ὁπλῆς ἐφ' οὗ στηρίζονται· ἐκ τούτου δὲ ἐκλήθησαν *μονόπλα* καὶ *μώνυχα*. Εἰς αὐτὴν ἀνήκουσιν ὁ *ἵππος*, ὁ *ὄνος*, ἡ *ζέβρα* κ.ἄ.

Ἱπποκάμπος. Γένος τελεοστέων ἰχθύων, οὗ ἡ ὄψις οὐδόλως ὁμοιάζει πρὸς τὴν συνήθη τῶν ἰχθύων μορφήν, τὸ δὲ σχῆμα τῆς κεφαλῆς ἐνθυμίζει τὴν κεφαλὴν ἵππου, κν. *ἀλογάκι τῆς θαλάσσης*. ‖ Μυθικὸν θαλάσσιον ζῶον ἔχον κεφαλὴν καὶ προσθίους πόδας ἵππου, τὸ δὲ κάτω μέρος τοῦ σώματος ἰχθύος ἢ ὄφεως.

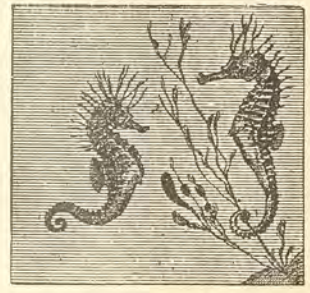

Ἱππόκαμπος

Ἱππόκαμπος ἢ **ἁρμώνειον κέρας.** *(Ἀνατομ.)* Ἔξοχὴ τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας πρὸς τὴν πλαγίαν κοιλίαν.

Ἱπποκαστανέα. Δένδρον φυλλοβόλον ἐκ τῶν σαπινδωδῶν, τὸ ἀξιολογώτερον εἶδος τοῦ ὁποίου εἶνε *ἱ. ἡ κοινή*, κν. *ἀγριοκαστανιά*, φθάνον εἰς ὕψος 20-25 μ. Χρησιμοποιεῖται, ἕνεκα τῆς ὡραίας κόμης καὶ τῶν ἀνθέων του, διὰ τὴν κατάρτισιν δενδροστοιχιῶν.

Ἱπποκλείδης. Ἀθηναῖος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Φυλαϊδῶν. Ἐγένετο γνωστὸς ἐκ τῆς φράσεως *οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ*, ἣν ἐξεστόμισε κατὰ τὴν παρὰ τῷ τυράννῳ τῆς Σικυῶνος Κλεισθένει διαμονήν του, ὁπότε ἐκτελέσας, ὡς μνηστὴρ τῆς θυγατρὸς τοῦ τυράννου Ἀγαρίστης, ἀκόσμον χορὸν καὶ ἐπιπληχθείς, ὡς ἐκ τούτου, ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους ἀπήντησε διὰ τῆς ρηθείσης φράσεως, ἣν ἔνεκεν ἐματαιώθη τὸ συνοικέσιον.

Ἱπποκράτης. Ὁ ἐπιφανέστερος Ἕλλην ἰατρὸς τῆς ἀρχαιότητος (460-377 π.Χ.). Ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Κῷ, ἐσπούδασε δ' εἰς τὸ ἐκεῖ Ἀσκληπιεῖον καὶ τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τῆς Κῶ. Χάριν εἰς αὐτὸν ἡ ἰατρικὴ ἀπέβαλε τὸν ἐμπειρικὸν ἀφ' ἑνός, τὸν ἱερατικὸν ἀφ' ἑτέρου χαρακτῆρά της. Ὁ Ἱ. ἐσπούδασε τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν νοσηρὰν αὐτοῦ κατάστασιν, ἠρεύνησε συγκριτικῶς τὴν Φύσιν, παρηκολούθησε καὶ ἐμιμήθη αὐτὴν ἐπιμελῶς, ἀναπαρήγαγε διὰ τοῦ πειράματος καὶ μετεχειρίσθη ταύτην ὡς σοφὸν ὁδηγόν. Οὕτω τὴν ἰατρικὴν τέχνην κατέστησεν αὐστηρῶς καθαρὰν ἐπιστήμην. Ἐκ τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἱ. σῳζομένων 72 συγγραμμάτων, ἐν ἰωνικῇ διαλέκτῳ, ὀλίγα μόνον φαίνονται γνήσια ἔργα αὐτοῦ. Ταῦτα εἶνε τὰ «Περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς», «Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων», «Προγνωστικόν», «Περὶ διαίτης ὀξέων», «Ἐπιδημιῶν Α΄ καὶ Γ΄», «Περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων», «Περὶ ἀγμῶν», «Περὶ ἄρθρων» καὶ οἱ «Ἀφορισμοί». Ἐν δευτέρᾳ σειρᾷ ἔρχονται τὰ «Περὶ χυμῶν», «Περὶ φύσιος παιδίου» καὶ «Περὶ ἱερῆς νούσου» (ἐπιληψίας). Ἄλλα ἔργα ἐπωλήθησαν ὑπὸ νεωτέρων ἰατρῶν εἰς τοὺς Πτολεμαίους ὑπὸ τὸ ψευδὲς ὄνομα τοῦ Ἱ., ὁ δὲ περίφημος «Ὅρκος» καὶ ὁ «Νόμος» ὀφείλονται εἰς τοὺς Ἀσκληπιάδας.

Ἱπποκρατικὴ ὄψις. Ἀγωνιώδης καὶ καταβεβλημένη ὄψις τῶν πασχόντων περιτονίτιδα.

Ἱπποκρατικὸς δάκτυλος. Πάχυνσις κορωνοειδὴς τῆς ἄκρας φάλαγγος τῶν δακτύλων ἐπὶ φυματικῶν.

Ἱπποκρήνη. Ὀνομασία δύο πηγῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ἀμφότεραι ἐφέροντο σχηματισθεῖσαι διὰ κτυπήματος τῆς ὁπλῆς τοῦ Πηγάσου. Ἡ μία εὑρίσκετο ἐν Τροιζῆνι, ἡ δ' ἄλλη 70 μ. κάτωθι τῆς κορυφῆς τοῦ Ἑλικῶνος καὶ καλεῖται νῦν *Κρύο Πηγάδι*.

Ἱππολύτη. Ἀμαζὼν βασίλισσα, φονευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους.

Ἱππόλυτος. Υἱὸς τοῦ Θησέως ἐκ τῆς Ἱππολύτης. Ἡ μητρυιὰ αὐτοῦ, ἡ Φαίδρα, ἧς τὰς ἐρωτικὰς προτάσεις ἀπέρριψε, διέβαλεν αὐτὸν πρὸς τὸν Θησέα, ὅστις ὀργισθεὶς κατηράσθη αὐτὸν καὶ ἱκέτευσε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ποσειδῶνα νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Τῷ ὄντι δὲ ὁ θεὸς ἔστειλεν ἄγριον ταῦρον ὅστις ἐφόνευσε τὸν Ἱ. πορευόμενον τὴν εἰς Ἄργος ἀγουσαν ὁδόν. Κατόπιν τούτου ἡ Φαίδρα ἠυτοκτόνησεν, ἡ δὲ Ἄρτεμις ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν Θησέα τὴν ἀθῳότητα τοῦ υἱοῦ του. Τὴν τύχην τοῦ Ἱ. ἐδραματούργησεν ὁ Εὐριπίδης.

Ἱπποπόταμος. Ζῶον ἐκ τῶν ἀρτιοδακτύλων θηλαστικῶν, τὸ ὁποῖον ἔζη ἄλλοτε ἐγγὺς τῶν ποταμῶν καθ' ὅπασαν τὴν Ἀφρικήν, νῦν δὲ συναντᾶται μόνον εἰς τὰ ἐνδότατα τῆς ἠπείρου ταύτης. Εἶνε ἐκ τῶν ζώντων ζώων τὸ μεγαλύτερον μετὰ τὸν ἐλέφαντα, φθάνον εἰς μῆκος 4 μ. καὶ βάρος 2500 χλγ. Τὸ σῶμα εἶνε χονδροειδές, ἡ κεφαλὴ σχεδὸν τετραγωνική, τὰ ὦτα καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ μικρά, τὸ ρύγχος πεπλατυσμένον, ὁ λαιμὸς βραχύς, τὰ σκέλη βραχέα καὶ χονδροειδῆ. Τὸ δέρμα ἔχει πάχος πλέον τῶν δύο ἑκατοστομέτρων καὶ φέρει ἀραιοτάτας τρίχας. Ὁ χρωματισμὸς ἐγγύς ἐστιν εἶνε μελαψὸς καστανόχρους. Οἱ ἱπποπόταμοι κατοικοῦσι τὴν μεσημβρινὴν καὶ κεντρικὴν Ἀφρικήν, εἶνε δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ὑδρόβιοι. Διαμένουσι κατὰ μικρὰς ἀγέλας ἐντὸς τῶν μεγαλυτέρων ποταμῶν καὶ λιμνῶν, ἔνθα κινοῦνται καὶ κολυμβῶσι μετὰ μεγάλης εὐκολίας. Ἡ τροφή των εἶνε φυτική. Δὲν ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰμὴ μόνον ἐρεθιζόμενοι. Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει κινδύνου καταφεύγουσιν εἰς τὸ ὕδωρ, ὅταν εἶνε ἐκτὸς αὐτοῦ.

Ἵππος. Μέγα ζῶον τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἱπποειδῶν ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς περιόδου δαμασθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ χρησιμοποιούμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ φόρτωσιν καὶ ἕλξιν, κν. **ἄλογο**. Εἶνε ζῶον ποηφάγον, ὀνυχοβάμον, μὲ ἕνα δάκτυλον περικλειόμενον ἐντὸς κερατίνης θήκης, τὴν ὁπλήν, κεφαλὴν ἐπιμήκη, λαιμὸν ὀγκώδη καὶ μυώδη, δέρμα χονδρόν, χαίτην μακράν, οὐρὰν μὲ τρίχας μακράς. Τὸ ὕψος φθάνει ἀπὸ 0,90 μέχρι 1,85 μ. Φθάνει εἰς ἡλικίαν 18-20 ἐτῶν. Ὁ ἵππος ἔζησε πολὺ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἀποδεικνύουσιν οἱ ἐν Εὐρώπῃ εὑρεθέντες ἀπολελιθωμένοι ἵπποι, καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισίν του ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου μέχρι τῆς χαλκίνης ἐποχῆς, ἤτις δὲν ὑπολογίζεται μικροτέρα τῶν 200.000 ἐτῶν. Ὁ ἵππος, ὑφ' οἷαν μορφὴν παρουσιάζεται σήμερον, ἐξημερώθη καὶ ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν

Ἀρείων, ὑπὸ τούτων δ' εἰσήχθη εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς ἣν ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὴν χαλκίνην ἐποχήν. Οἱ Σκύθαι ὁμοίως κατεῖχον τὸν ἵππον ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ Κινέζοι καί τινες 'σημιτικοὶ λαοὶ προσέλαβον τοῦτον δεδαμασμένον. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ ἵππος ἦτο γνωστὸς ἀπὸ τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, τὸ πρὸς τὴν ἱπποπαραγωγὴν ἐνδιαφέρον ἀνεπτύχθη μεγάλως. Ἔκτοτε διὰ τῆς συστάσεως ἱπποφορβείων, ἱδρύσεως ἀκαδημιῶν, συστάσεως ἀγώνων κλ. τὸ γένος προήχθη μεγάλως. Ἐν Ἀμερικῇ, κατὰ τὴν ἀνακάλυψίν της, ὁ ἵππος ἦτο ἄγνωστος. Βραδύτερον ἐξ ἐγκαταλειφθέντων ἵππων, οἵτινες ἐπανῆλθον εἰς ἀγρίαν κατάστασιν, ἐπολλαπλασιάσθη ἐν Ἀμερικῇ τὸ γένος. Οἱ Ἐρυθρόδερμοι ἐτιθάσευσαν τοὺς πλείστους τῶν ἀγρίων τούτων ἵππων. ‖ *(Μηχ.)* Ἐν τῇ μηχανικῇ καλεῖται ἵππος *(ἀτμόϊππος)* μονὰς μετρήσεως τῆς ἰσχύος τῶν μηχανῶν, ἴση πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην ὅπως ἐντὸς ἑνὸς δευτερολέπτου ὑψωθῇ κατὰ ἓν μέτρον βάρος 75 χλγρ., δηλ. εἷς ἵππος δύναται νὰ παραγάγῃ μηχανικὸν ἔργον 75 χιλιογραμμομέτρων ἀνὰ δευτερόλεπτον. (Συμβατικὴ γραφὴ H.P.).

Ἵππος θαλάσσιος. Βλ. **τρίχοκος.**

Ἱπποσκευή. Τὸ σύνολον τῶν εἰδῶν σαγῆς ἵππου, ἤτοι τὰ περικέφαλα, τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου τουτέστιν ἐφαρμοζόμενα τεμάχια, τὸ ἐφίππιον καὶ βοηθητικά τινα παρεπόμενα, ὡς τὸ ὑπόσαγμα, τὰ ἔποχα, οἱ ἀναβολεῖς, ὁ καταζώστης, τὸ προστερνίδιον καὶ ἡ ὑπουρίς, ὁσάκις γίνεται χρῆσις αὐτῆς.

Ἱππότης. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, εὐγενής, μαχόμενος ἔφιππος. Ἐπίσης, ὁ κατέχων παράσημον *(ἱππότης τοῦ Σωτῆρος* κλ.).

Ἱπποτισμός. Ὁ θεσμὸς τοῦ ἱππότου καὶ ἡ τάξις τῶν ἱπποτῶν. Ἡ ἀρχή του ἀνάγεται εἰς τοὺς ἀρχαίους γερμανικοὺς λαούς, ὅτε οἱ ἀκόλουθοι τῶν μεγιστάνων ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν τὸν ὁπλισμόν των, ἐν ᾧ περιελαμβάνετο καὶ ὁ ἵππος. Ὁ ἱπποτισμὸς ἀνεπτύχθη, ἐν τούτοις, μὲ τὸν φεουδαλισμόν, ὅτε οἱ κατέχοντες περιουσίαν ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἤσκουν τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὡς ἐπάγγελμα. Κατ' ἀρχὰς οὐδεὶς ἐλεύθερος ἀπεκλείετο ἀπὸ τῆς τάξεως ταύτης· προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐγένετο συνήθεια, νὰ δίδωνται τιμάρια, μετὰ τῶν ὁποίων συνεδέετο ἡ ἔφιππος ὑπηρεσία ἐν τῷ στρατῷ τοῦ κράτους, μόνον εἰς ἀπογόνους ὅσων εἶχον ἤδη ὑπηρετήσει ὡς ἱππόται. Οὕτως οἱ ἱππόται ἤρχισαν νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς λαὸν προϋχοντα, ὡς ἐκ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος τῶν εἰδικῶν δικαιωμάτων αὐτῶν. Τὴν ἀκμὴν τοῦ ἱπποτισμοῦ χαρακτηρίζει ὅλως εἰδικὸς βίος, μετὰ εἰδικῆς φιλολογίας, εἰδικῆς ἀντιλήψεως περὶ ἔρωτος καὶ τιμῆς, αἱ δὲ ἀντιλήψεις αὗται ἐσχημάτισαν κύκλον ἀποκλειστικῶν καθηκόντων καὶ οἰκογενειακῶν διατάξεων. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἱππότου ἦτο ἡ ἐξάσκησις εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ὅπλων. Πρὶν καταστῇ ἱππότης, ὁ νέος εὐγενὴς προσεκολλᾶτο ὡς ἱπποκόμος παρά τινι μεγιστᾶνι, ὅστις, μετὰ δοκιμασίαν ἐτῶν τινων ἀπένεμεν εἰς αὐτὸν τὸν ἱπποτικὸν τίτλον.

Ἵππουρις. Οὐρὰ ἵππου ἤτις, κατ' ἀρχαῖον ταταρικὸν καὶ τουρκικὸν ἔθιμον, φερομένη ἐπὶ κοντοῦ, ἦτο γνώρισμα διοικητοῦ στρατοῦ. Ἀνώτεροι στρατιωτικοὶ εἶχον δύο ἱππούριδας, τρεῖς δὲ ὁ ἀρχιστράτηγος. ‖ *(Βοτ.)* Γένος πτεριδοφύτων (equisetum) ἀποτελοῦν ἰδίαν οἰκογένειαν *(ἱππουριδοειδῆ).* Εἰς τὴν ἑλληνικὴν χλωρίδα, αἱ κοιναὶ εἶνε: *ἵ. ἡ ἑλώδης* καὶ *ἵ. ἡ μεγάλη,* ὧν τὸ ρίζωμα ἕρπει διακλαδούμενον ὑπογείως, οἱ δὲ βλαστοὶ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ γονάτων φερόντων ὀδοντωτὰ φυλλάρια. ‖ *(Ἀνατομ.)* Ἡ δέσμη τῶν τελευταίων νευρικῶν ριζῶν τῶν ἐκφυομένων ἐκ τοῦ κατωτάτου μέρους τοῦ νωτιαίου μυελοῦ.

Ἱπποφαγία. Ἡ πρὸς τροφὴν χρῆσις τοῦ κρέατος τοῦ ἵππου καὶ ἄλλων ἱπποειδῶν. Ἡ ἱπποφαγία ἦτο ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ ἱπποφαγία ἐγκατελείφθη, χαρακτηρισθεῖσα ὡς ἔθιμον εἰδωλολατρικόν. Ἐν τούτοις, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ἀποδειχθείσης τῆς θρεπτικῆς ἀξίας τοῦ ἱππείου κρέατος, ἰδίᾳ διὰ τοὺς φυματικούς, ἡ ἱπποφαγία διεδόθη ἐν Γαλλίᾳ, ἀπὸ δὲ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Τὸ ἱππειον κρέας εἶνε πλουσιώτερον καὶ τοῦ βοείου εἰς λευκωματώδεις οὐσίας.

Ἱππών (ὁ). Ὄνομα δύο ἀρχαίων πόλεων ἐν τῇ ΒΔ. Ἀφρικῇ. 1) Ἡ ἐπιλεγομένη *Διάρρυτος,* καὶ συνθέτως *Ἱπποζάρρυτος,* ἐν Ζευγιτανίᾳ, δυτικῶς τῆς Ὑτίκης, ἡ σημερινὴ *Βιζέρτα.*—2) Ἡ ἐπιλεγομένη *Βασιλική,* καὶ *Ἱππονερέγιον,* ἐν Νουμιδίᾳ, παρὰ τὴν Μεσόγειον, κτίσμα τῶν Καρχηδονίων. Οἱ Νουμίδαι κατέλαβον εἶτα αὐτὴν καὶ τὴν κατέστησαν πρωτεύουσάν των. Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἐγένετο ἕδρα ἐπισκόπου, ἣν ἐλάμπρυνεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος. Ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ἠγέρθη ἡ πόλις *Βόνη.*

Ἱππῶναξ. Σατυρικὸς ποιητὴς Ϛ΄ π.Χ. αἰῶνος, ἐξ Ἐφέσου. Διεσώθησαν περὶ τὰ ἑκατὸν ἀποσπάσματα σατυρικῶν ποιημάτων αὐτοῦ, μὲ ἀκραιφνῆ λαϊκὸν χαρακτῆρα κατὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ ὕφος. Φημίζεται διὰ τὰ ποιητικά μέτρα του, κυρίως τὸ ἰαμβικὸν τρίμετρον, τὸ λεγόμενον καὶ Ἱππωνάκτειον, καὶ τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον, ὧν φέρεται ἐφευρέτης.

Ἰραβάδ(δ)ης. Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Βιρμανίας, ἣν διασχίζει ἀπὸ Β πρὸς Ν. Μῆκος 1700 χλμ. Πλωτὸς ἐπὶ 975 χλμ. Πρὸ τῶν ἐκβολῶν του χωρίζεται εἰς δώδεκα βραχίονας, σχηματίζων παμμέγιστον δέλτα.

Ἰραδές (λ. τουρκ.). Διάγγελμα τοῦ Σουλτάνου, ὅπερ διὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν λαόν.

Ἰράκ. Βασίλειον ἐν τῇ Πρόσω Ἀσίᾳ, περιλαμβάνον τὴν Μεσοποταμίαν καὶ ἐκτάσεις Δ καὶ Α αὐτῆς, κατοικούμενον δὲ ὑπὸ Ἀράβων κατὰ τὴν μεγάλην πλειονότητα καὶ ὑπὸ τινων Κούρδων. Ἔκτασις 370.977 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 2.849.282 κατ., ὧν 1.146.685 Μουσουλμᾶνοι Σουνῖται, 1.494.015 Μουσουλμᾶνοι Σχιῖται, 87.488 Ἰσραηλῖται καὶ 78.792 Χριστιανοί. Τὸ βασίλειον ἐσχηματίσθη μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐκ χωρῶν τουρκικῶν, διατελεῖ δὲ ὑπὸ ἀγγλικὴν ἐντολήν.

Ἰρὰκ Ἀραβί. Χώρα ἐν τῇ κάτω Μεσοποταμίᾳ ἀνήκουσα εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰράκ καὶ περιλαμβάνουσα τὸ ἀμέσως πρὸς Β τῆς συμβολῆς Τίγρητος καὶ Εὐφράτου τμῆμα τῆς Μεσοποταμίας καὶ τὴν Ν τῆς συμβολῆς χώραν μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου.

Ἰρὰκ Ἀτζεμί. Τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς Κεντρικῆς Περσίας, πρὸς Ν τῆς Τεχεράνης. Πρωτ. τὸ *Ἰσφαχάν.*

Ἰράν. Ὀροπέδιον τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, μεταξὺ τοῦ Τίγρητος πρὸς Δ, τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου πρὸς Ν, τοῦ Ἰνδοῦ πρὸς Α καὶ τοῦ Ἰνδοκοὺς πρὸς Β. Περιλαμβάνει τὴν Περσίαν, τὸ Ἀφγανιστὰν καὶ τὸ Βελουχιστάν, εἶνε δὲ ἡ καλουμένη ὑπὸ τοῦ Στρά-

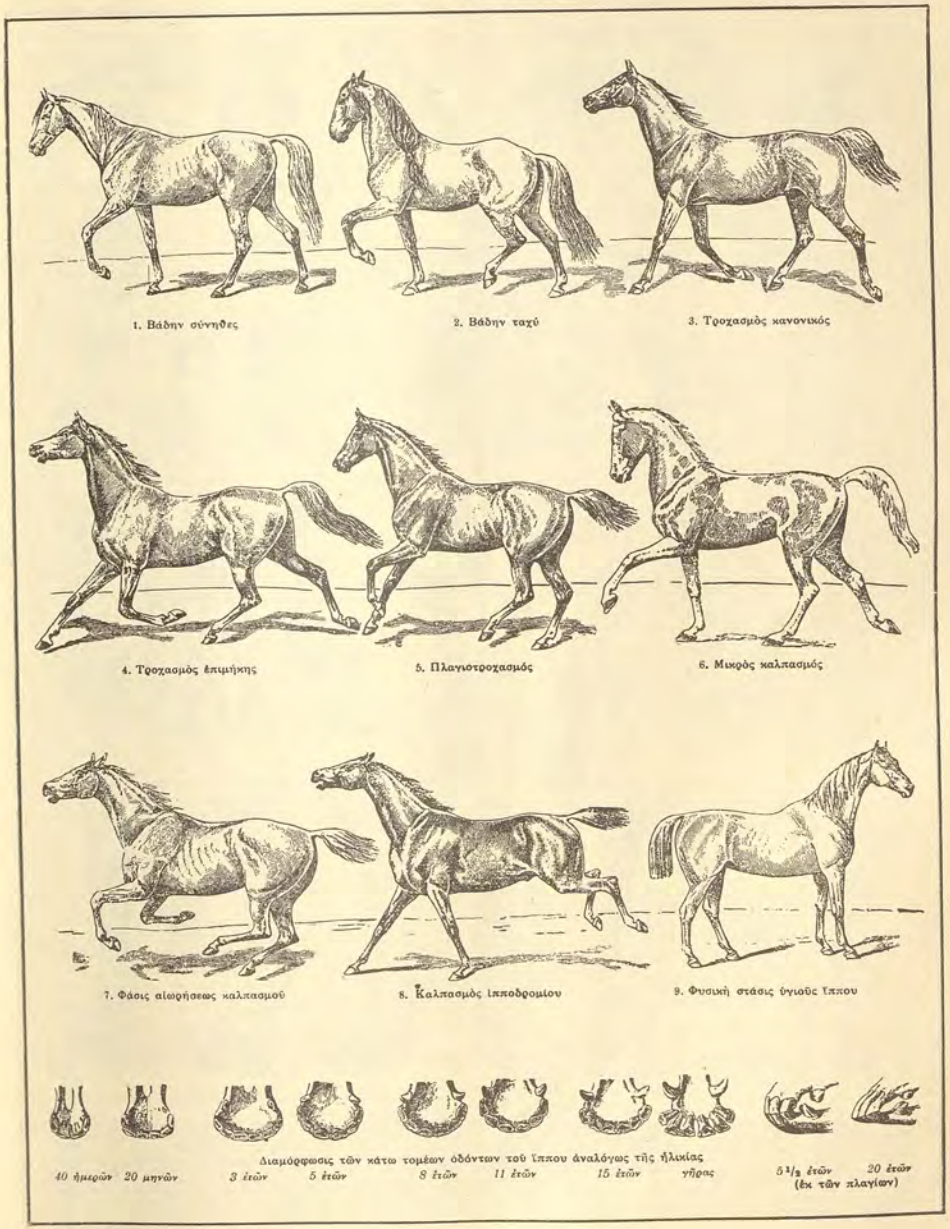

Παθήσεις τῶν ποδῶν καὶ τῶν ὁπλῶν τοῦ ἵππου

1. "Ονυξ ἢ σάνδαλον: *ἐν τῷ μέσῳ*, προσόπλιον· *ὁριστερῷ*, παράπλιον καὶ μεσόπλιον· *δεξιῷ*, πτέρνα καὶ πέλμα (*α* χελιδών, *β* μέση κοιλότης, *γ* πέλμα).—2. 'Οπλὴ καλῶς ἔχουσα.— 3. 'Οπλὴ ἀκροβατίς.— 4. 'Οπλὴ κεκλιμένη ἢ πτερνοβατίς.— 5. 'Οπλὴ πεπλατυσμένη.— 6. 'Οπλὴ δακτυλιωτή.— 7. 'Οπλὴ χαμηλόπτερνος.— 8. 'Οπλὴ ὑψηλόπτερνος.— 9. 'Οπλὴ στενόπτερνος καὶ ὑψηλότερνος πεπιεσμένη ἐκατέρωθεν.— 10. *Α* προσοπλιακὴ σχισμή, *Β* παροπλιακὴ σχισμή.— 11. Τέλος (κν. *κάλος*) ἐσωπτέρνιος.— 12. Καρκίνωμα.— 13. 'Οπλὴ στρεβλὴ ἢ παραμορφωμένη δακτυλιωτή. — 14. 'Εξόστωσις: *Α* μεσοκυνίου, *Β* τένοντος. — 15. Μάλκη μεσοκυνίου (*Γ*). — 16 "Ιππος κυνοβάτης ἢ ἐλαφόπους τὸν δεξιὸν πρόσθιον. — 17. Παρωνυχὶς: *Α* ὁπὴ συριγγίου. — 18. Ραγὶς ἢ ραγὴ (κν. *σπάσιμον*) τοῦ πώλη. *β* ἐξόστωσις ταρσοῦ (κν. *παρικωνίνη*). γ ἐξόστωσις περόνης.— 23. 'Αρθρικὰ γάγγλια τοῦ ταρσοῦ (*Β*).— 24. 'Οπίσθιον ἄκρον προσβεβλημένον ὑπὸ ξηρᾶς ταρσικῆς ἐξοστώσεως.— 25. Ταρσὸς προσβεβλημένος ὑπὸ συνήθους ἐξοστώσεως.— 26. Οἴδημα κορυφῆς τοῦ ταρσοῦ.— 27. Γάγγλιον τένοντος ταρσικοῦ (*Β*).— 28. Ταρσὸς προσβεβλημένος ὑπὸ ἐξοστώσεως τῆς περόνης.— 29. Πρόσθιον ἄκρον γονυστεφές.— 30. Τένων παθὼν χαλάρωσιν.

βωνος *Ἀριανή*. Καλοῦνται ἐξ αὐτοῦ *ἰρανικαὶ γλῶσσαι* ἡ ἀρχαία Περσικὴ καὶ ἡ ἀρχαία Βακτρική, ἄλλως Ζενδική, ἐπίσης δὲ αἱ νῦν ὁμιλούμεναι ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ λαῶν νεώτεραι γλῶσσαι. 'Ομοίως καλοῦνται *Ἰράνιοι* οἱ ἀρχαῖοι καὶ νέοι τοῦ ὁροπεδίου κάτοικοι, Μῆδοι, Πέρσαι, 'Αρμένιοι, λαοί τινες τοῦ Καυκάσου, Κοῦρδοι, 'Αφγᾶνες καὶ Βελοῦχοι.

Ἶρια. "Εδρα κοιν. ἐπ. Ναυπλίας. Κάτ. 214.

ἰριδεκτομία. *(Ὀφθαλμ.)* 'Εκτομὴ μοίρας τῆς ἴριδος εἰς διαφόρους παθολογικὰς καταστάσεις.

ἰρίδιον. Μέταλλον τῆς ὁμάδος τοῦ λευκοχρύσου, ἤτοι ἐκ τῶν εὐγενῶν. 'Εξωτερικῶς ὁμοιάζει πρὸς ἐστιλβωμένον χάλυβα, εἶνε βαρύ, ἔχον εἰδικὸν βάρος 22,4, ἀτομικὸν βάρος 193 καὶ σύμβολον Ir. Εἶνε σκληρόν, εὔθραυστον, τήκεται εἰς λίαν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν 2350°. 'Ανεκαλύφθη τῷ 1804 καὶ χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν κραμάτων μετὰ λευκοχρύσου, ἅτινα εἶνε σκληρότερα καὶ ἀνθεκτικώτερα.

ἰριδισμός. Τὸ φαινόμενον καθ' ὃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας σωμάτων τινῶν, ὡς ἐπὶ φυσαλλίδων ἐκ σάπωνος, ἐπὶ πτερῶν τινων, ἐπὶ ἐλαιωδῶν στιβάδων, ἐπὶ τινων ὀρυκτῶν, παρουσιάζονται τὰ χρώματα τῆς ἴριδος· ἐπίσης καὶ ἡ ἰδιότης τῶν σωμάτων νὰ ἀντανακλῶσι τὰ χρώματα τῆς ἴριδος. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν συμβολὴν ἢ ἀλληλοτυπίαν.

ἰριδῖτις καὶ **ἰρῖτις.** Φλεγμονὴ τῆς ἴριδος τοῦ ὀφθαλμοῦ.

ἶρις. *(Ὀφθαλμ.)* Κυκλοτερὲς διάφραγμα τοῦ ὀφθαλμοῦ κάθετον ἐντὸς τοῦ προσθίου μέρους τοῦ βολβοῦ, μὲ στρογγύλον ἄνοιγμα ἐν τῷ μέσῳ, τὴν κόρην, ὅπερ εὐρύνεται ἢ στενοῦται ἀναλόγως τῆς συστολῆς τῆς ἴριδος. 'Η χροιὰ τῆς ἰ. προσδίδει εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ποικίλον ἐπὶ διαφόρων ἀνθρώπων χρωματισμόν του. ‖ *(Μετεωρ.)* Τὸ οὐράνιον τόξον, ἔγχρωμον φωτεινὸν ἀτμοσφαιρικὸν φαινόμενον παρατηρούμενον μετὰ βροχὴν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὅταν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες φωτίζουσι πίπτουσαν βροχὴν καὶ ὁ παρατηρητὴς εὑρίσκεται μεταξὺ ἡλίου καὶ σταγόνων βροχῆς· ὀφείλεται εἰς ἀνάκλασιν καὶ διάθλασιν τοῦ φωτός· ἐνίοτε ἀντὶ ἑνὸς φαίνονται δύο τόξα· τὰ χρώματα τῆς ἴριδος εἶνε ἑπτά· ἐρυθρόν, πορτοκαλιόχρουν, κίτρινον, πράσινον, ἀνοικτὸν καὶ βαθὺ κυανοῦν καὶ ἰῶδες. ‖ *(Βοτ.)* Γένος φυτῶν κονδυλορριζων καὶ βολβωδῶν, μὲ φύλλα μακρὰ καὶ στενά, ἄνθη δὲ εὐμεγέθη, πολύχρωμα καὶ πολύσχημα. Τὰ διάφορα εἴδη ἴριδος, ὧν γνωστότερα εἶνε ὁ *κρίνος*, ὁ *κίτρινος κρίνος*, ἡ κυανῆ *γερμανικὴ ἶρις*, καλλιεργοῦνται διὰ τὰ ἄνθη των.

Ἶρις

Θυρεὸς Ἰρλανδίας

Ἶρις. Θεότης τῆς 'Ελληνικῆς Μυθολογίας, ἀγγελιαφόρος τοῦ Διός. Εἰκονίζεται πτερωτή.

Ἶρις. Ποτ. τῆς Μικρασίας. Πηγάζει ἐκ τοῦ 'Αντιταύρου, μετὰ ροῦν δὲ 400 χλμ. ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον. Τουρκ. **Γεσὶλ Ἰρμάκ**.

ἰρῖτις. Βλ. **ἰριδῖτις**.

Ἰρκούτσκη. Π. τῆς Α. Σιβηρίας, ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ 'Υπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου. Κάτ. 93.000.

Ἰρλανδία (Ἰρλανδ. Eire, πρφ. "Ερεν, ἀγγλ. Ireland). Νῆσος Δ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας κατὰ τὰ ΒΔ τῆς Εὐρώπης. "Εχει ἐμβαδὸν 84.436 τ.χλμ. καὶ εἶνε ἡ δευτέρα κατ' ἔκτασιν, μετὰ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ν. τῆς Εὐρώπης, μὴ ὑπολογιζομένης τῆς 'Ισλανδίας. Τὸ βόρειον τμῆμα τῆς νήσου (15.564 τ.χλμ. καὶ 1.259.000 κατ.) ἀποτελεῖ μέρος τοῦ 'Αγγλικοῦ κράτους αὐτοδιοίκητον, μὲ βουλὴν καὶ γερουσίαν, ὧν ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐκτείνεται εἰς τὰ τοπικὰ ζητήματα, ἐνῷ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀσκεῖ ὁ διοικητής. Πρωτ. τὸ *Βέλφαστ*. Τὸ νότιον τμῆμα (68.872 τ.χλμ. καὶ 2.971.000 κατ.), μὲ πρωτ. τὸ *Δουβλῖνον*, ἀποτελεῖ τὸ *Ἐλεύθερον Ἰρλανδικὸν κράτος*. "Υπήγετο, ὡς ὁλόκληρος ἡ 'Ιρλανδία, ἀπὸ τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος μέχρι τοῦ 1921 ὑπὸ τὸ ἀγγλικὸν στέμμα, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους τούτου, μετὰ μακροὺς ἀγῶνας κοινοβουλευτικοὺς καὶ ἐπαναστάσεις, ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἀλλ' ἀποτελεῖ μέλος τῆς Βρεττανικῆς αὐτοκρατορίας. "Εχει ἴδιον στρατόν, ἰδίαν σημαίαν καὶ τὸ δικαίωμα ἀντιπροσωπεύσεως εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὑπό τινας περιορισμούς, ὡς τὰ ἄλλα τῆς αὐτοκρατορίας μέλη. Οἱ κάτοικοι ὁλοκλήρου τῆς νήσου, ἐκτὸς τῶν "Αγγλων ἐποίκων, ἰδίᾳ κατὰ τὰ βόρεια, εἶνε Κέλται, θρησκεία δ' ἐπικρατοῦσα εἶνε ἡ Καθολική. Γλῶσσα εἶνε ἡ 'Αγγλική, ἐκτὸς εἰς τινα μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅπου ὁμιλεῖται ἡ ἀρχαία 'Ιρλανδική, ἥτις ὅμως κερδίζει ὁλονὲν ἔδαφος, καθὸ καταστᾶσα, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν 'Αγγλικήν, ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ ἐλευθέρου κράτους.

'Ιρλανδικὴ θάλασσα. 'Η μεταξὺ 'Ιρλανδίας καὶ Μεγάλης Βρεττανίας. Σπουδαιότεραι τῶν ἐν αὐτῇ νήσων εἶνε ἡ Μὰν καὶ ἡ 'Αγγλεσέη.

'Ιροκέζοι. 'Ομοεθνία τῶν 'Ερυθροδέρμων τῆς Β. 'Αμερικῆς, ἄλλοτε μεγάλη, νῦν δὲ περιλαμβάνουσα μόνον 25.000 ἄτομα, ὧν τὰ ἡμίσυ κατοικοῦσιν εἰς Καναδᾶν, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς 'Ηνωμένας Πολιτείας. Οἱ Ι. διεξήγαγον μεγάλους πολέμους πρὸς τοὺς Γάλλους.

ἰρρεδεντισμός (ἐκ τοῦ ἰταλ. irredenta, ἤτοι ἀλύτρωτος). Πολιτικὴ κίνησις ἐν 'Ιταλίᾳ, ἀρξαμένη τῷ 1878, τείνουσα εἰς τὴν πρὸς τὸ 'Ιταλικὸν κράτος ἕνωσιν τῶν ὑπὸ ξένα κράτη ἰταλικῶν ἢ χαρακτηριζομένων ὡς ἰταλικῶν χωρῶν καὶ κατ' ἐπέκτ., πᾶσα παρομοία κίνησις ὑπὲρ προσαρτήσεως χώρας τινὸς ἢ χωρῶν εἰς κράτος ὁμόγλωσσον ἢ ὁμοεθνές.

'Ιρτίς. Μέγας ποταμὸς τῆς Δ. Σιβηρίας, πηγάζων ἐν Κίνᾳ καὶ χυνόμενος εἰς τὸν ποτ. "Οβ. Μῆκος 4408 χλμ.

Ἶς. Βλ. **Ἶνες**.

'Ισαάκ. Κατὰ τὰς παραδόσεις, υἱὸς τοῦ 'Αβραὰμ καὶ τῆς Σάρρας. 'Ο πατὴρ του διετάχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν θυσιάσῃ, ἐνῷ ὅμως ἔμελλε νὰ σφάξῃ αὐτόν, ἠμποδίσθη ὑπ' ἀγγέλου. 'Ο 'Ισαὰκ ἐκ τοῦ υἱοῦ του 'Ιακὼβ εἶνε γενάρχης τῶν 'Ισραηλιτῶν.

'Ισακίκιος. "Ονομα δύο αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. 1) *Ὁ Κομνηνός* (1057-1058), θεῖος τοῦ 'Αλεξίου Α΄. 'Ως στρατηγὸς διεκρίθη εἰς τοὺς κατὰ τῶν Σελτζουκιδῶν, Πατζινάκων καὶ Μαγυάρων ἀγῶνας. 'Αναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ, ἀνωργάνωσε τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὴν διοίκησιν.—2) *Ὁ Β΄, Ἄγγελος* (1185-1195 καὶ 1203-1204). 'Ανεκηρύχθη αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ 'Ανδρονί-

κου Α'. Ἐνίκησε τοὺς Νορμανδούς, ἀλλ' ἡττήθη ὑπὸ τῶν Σελτζούκων. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπανεστάτησαν οἱ Βούλγαροι καὶ ἱδρυσαν ἴδιον κράτος. Ἐξεθρονίσθη καὶ ἐτυφλώθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου. Ἡ ἐκθρόνισίς του ὑπῆρξεν ἡ πρόφασις διὰ τὴν Δ' Σταυροφορίαν, διότι οἱ μετέχοντες εἰς αὐτὴν ἀνέλαβον ἐνεργείαις τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλεξίου, τὴν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Ἰσαβέλλα. Ὄνομα δύο βασιλισσῶν τῆς Ἱσπανίας. 1) *Ἡ Καθολική* (1451-1504). Βασίλισσα τῆς Καστίλλης, ἐνυμφεύθη τὸν Φερδινάνδον τῆς Ἀραγῶνος, οὕτω δὲ ἠνώθησαν τὰ δύο βασίλεια, ἀποτελεσθέντος τοῦ ἑνιαίου Ἱσπανικοῦ κράτους. Ἡ Ι. ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ Ἀράβων, καταλήξαντος εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. Ἐπίσης εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ἡ παροχὴ τῶν μέσων εἰς τὸν Χριστόφορον Κολόμβον διὰ τὸ πρὸς ἀνακάλυψιν νέων χωρῶν ταξίδιόν του.—2) *Ἡ Β'* (1830-1904). Διεδέχθη τῷ 1833 τὸν πατέρα της Φερδινάνδον Ζ'. Ἐπανάστασις τοῦ Δὸν Κάρλου, ἀπαιτητοῦ τοῦ θρόνου, ἀπέτυχεν. Ἐξεθρονίσθη τῷ 1868.

Ἰσαῖος. Ρήτωρ τοῦ Δ' αἰῶνος π.Χ. ἐκ Χαλκίδος ζήσας ἐν Ἀθήναις. Ἐσώθησαν 64 λόγοι αὐτοῦ, ἔχοντες ὑποθέσεις τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου.

Ἰσακλάρ. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Χαράλαμπος** (Ἅγιος).

Ἴσαλος (γραμμή). Νοητὴ γραμμὴ περιβάλλουσα πλοῖον, ἰσορροποῦν καὶ ἀκίνητον, κατὰ τὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης, χωρίζουσα τὰ *ἔξαλα* ἀπὸ τῶν *ὑφάλων* μερῶν τοῦ πλοίου.

Ἴσαρη. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1185. Σιδηρ. σταθμὸς ΣΠΑΠ.

Ἴσαρι. 1) Χ. ἐπαρχ. Καρδίτσης. Βλ. **Παλιοκλήσι.**—2) Χ. ἐπαρχ. Πατρῶν. Βλ. **Ἴσωμα.**

Ἰσαυρία. Ὀρεινὴ χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μεταξὺ Παμφυλίας, Λυκαονίας καὶ Κιλικίας, εἰς τὰς Β. ὑπωρείας τοῦ Κιλικιακοῦ Ταύρου. Οἱ κάτοικοι *Ἴσαυροι* κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦσαν περιβόητοι ἐπὶ βίῳ ληστρικῷ. Εἰς τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, γαμβρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Α' γενόμενος, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου ὑπὸ τὸ ὄνομα Ζήνων. Ἐξ Ἰ. κατά τινας εἰδήσεις κατήγετο καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Γ', ἱδρυτὴς δυναστείας καλουμένης Ἰσαυρικῆς.

Ἴσβορον. 1) Χ. ἐπαρχ. Ἀρναίας. Βλ. **Στρατονίκη.**—2) Χ. ἐπαρχ. Κονίτσης. Βλ. **Ἀμάραντος.**

Ἴσβορος. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Λευκόβρυση.**

Ἰσδιγέρδης. Ὄνομα τριῶν βασιλέων τῆς Περσίας. Ἐπὶ τοῦ Γ' (632-651), ἡ Περσία κατελήφθη (641) ὑπὸ τῶν Ἀράβων.

ἰσημερία. Ἡμέρα τοῦ ἔτους καθ' ἣν πανταχοῦ τῆς Γῆς ἡ ἡμέρα εἶνε ἴση πρὸς τὴν νύκτα· εἰς μὲν τὸν ἰσημερινὸν πάντοτε ἐπικρατεῖ ἰσημερία, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους τόπους τῆς Γῆς δὶς τοῦ ἔτους, τὴν 21ην Μαρτίου καὶ τὴν 23ην Σεπτεμβρίου.

ἰσημερινὰ σημεῖα. Τὰ δύο σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ καθ' ἃ συναντῶνται ὁ ἰσημερινὸς καὶ ἡ ἐκλειπτική· τὸ ἐαρινὸν καὶ τὸ φθινοπωρινὸν ἰσημερινὸν σημεῖον. (Βλ. καὶ εἰκ. *ἡλιοστάσιον*).

ἰσημερινὴ γραμμή. Ἡ τομὴ τῶν δύο ἐπιπέδων ἰσημερινοῦ καὶ ἐκλειπτικῆς.

ἰσημερινὸν τηλεσκόπιον. Ἀστρονομικὸν ὄργανον διὰ τὴν ἄμεσον μέτρησιν τῶν ἰσημερινῶν συντεταγμένων· εἶνε προσέτι κατάλληλον διὰ τὴν λεπτομερῆ σπουδὴν ἡλίου, σελήνης, πλανητῶν, ἀστέρων κλ.

ἰσημερινὸς κύκλος. Ὁ μέγιστος κύκλος σφαίρας, ὁ κάθετος πρὸς τὸν ἄξονα τῆς περιστροφῆς ταύτης· ὁ οὐράνιος ἰσημερινὸς εἶνε κάθετος ἐπὶ τὸν ἄξονα τῆς ἡμερησίας περιστροφῆς· τὸ ἐπίπεδον τοῦτον τέμνει τὴν Γῆν κατὰ τὸν γήϊνον ἢ γεωγραφικὸν ἰσημερινόν· ἀναλόγως καλεῖται ἰσημερινὸς τοῦ ἡλίου, πλανήτου, Σελήνης κλ.

Ἰσημερινοῦ Δημοκρατία (Republica del Ecuador). Δημοκρατία τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ὁριζομένη ὑπὸ τῆς Κολομβίας ἀπὸ Β καὶ Α, ὑπὸ τοῦ Περοῦ ἀπὸ Ν καὶ ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἀπὸ Δ. Καλεῖται οὕτω, διότι δι' αὐτῆς διέρχεται ὁ γεωγραφικὸς Ἰσημερινός. Ἐμβαδὸν 451.180 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 2.000.000 κατ., ὧν οἱ 48 % Ἐρυθρόδερμοι, οἱ 8 % Λευκοὶ καὶ οἱ λοιποὶ μιγάδες. Πρωτ. τὸ *Κίτο*. Κύρια προϊόντα χρυσός (εἰς τοὺς ποταμούς), ἄργυρος, ὑδράργυρος, πετρέλαιον, ξυλεία, κίνα, βάμβαξ, κακάον, καφές, σακχαροκάλαμον, βανάναι, τῆς βιομηχανίας δὲ ψιάθινοι πῖλοι.

Ἴσθμια. Ἀρχαία πανελλήνιος καὶ ἡ μετὰ τὰ Ὀλύμπια μεγαλοπρεπεστάτη πανήγυρις, τελουμένη ἐν τῷ Ἰσθμῷ τῆς Κορίνθου πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος ἐν θέρει καὶ κατὰ τριετίαν. Κατ' αὐτὰ ἐτελοῦντο ἱππικοί, γυμνικοὶ καὶ μουσικοὶ ἀγῶνες.

Ἰσθμία. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας, ἐπὶ τοῦ Α. στομίου τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου. Κάτ. 733.

Ἰσθμός. Λαιμὸς γῆς μεταξὺ δύο θαλασσῶν, ἑνῶν δύο ξηράς. ‖ *(Ἀνατ.)* Στενὸν μέρος ὀργάνου τινὸς τοῦ σώματος μεταξὺ δύο πλατυτέρων ἢ κοιλότης ἑνοῦσα δύο εὐρυτέρας κοιλότητας.

Ἰσθμὸς Κορίνθου. Στενὸς ἰσθμὸς συνδέων τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεᾶς καὶ χωρίζων τὸν Κορινθιακὸν ἀπὸ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον. Ἔχει πλάτος 9 χλμ. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶχον ἱδρυθῆ ἐπ' αὐτοῦ ποικίλα οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων κέντρον ἦτο ὁ ἐπὶ ὑψιπέδου πρὸς Α τῆς Κορίνθου ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος· πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ θεοῦ τούτου ἐτελοῦντο αὐτόθι ἀγῶνες, τὰ *Ἴσθμια*. Τὴν ἀπὸ τῆς Στερεᾶς εἴσοδον εἰς Πελοπόννησον ἠμπόδιζε τεῖχος καλούμενον Ἑξαμίλιον. Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος πολλοὶ συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ, ἀλλὰ μόνον ὁ Νέρων καὶ εἶτα ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἐπεχείρησαν τὸ ἔργον τοῦτο χωρὶς νὰ φέρωσιν αὐτὸ εἰς πέρας. Τῷ 1880 ἀνέλαβε τὴν τομὴν Γαλλικὴ ἑταιρεία, ἥτις ὅμως κατὰ τὸ 1890 ἐγκατέλειψε τοῦτο πτωχεύσασα. Τέλος τὸ ἔργον ἐπεράτωσε τῷ 1893 Ἑλληνικὴ ἑταιρεία.

Ἰσίδωρος. Ἐπίσκοπος τῆς Σεβίλλης (570-636). Διέσωσεν ἐν ἐπιτομαῖς καὶ ἀποσπάσμασι πλῆθος σπουδαίων μερῶν ἐκ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας. Εἰς τὰ ἔργα του προσπαθεῖ νὰ συνδέσῃ τὸν Χριστιανισμὸν πρὸς τὴν κλασσικὴν μόρφωσιν.

Ἰσίδωρος. Ἕλλην ἀρχιτέκτων, ζήσας κατὰ τὸν Ϛ' μ.Χ. αἰῶνα. Ἀνέλαβε μετὰ τοῦ ἐκ Τράλλεων Ἀνθεμίου τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 537.

Ἰσιρλῆ. Χ. ἐπαρχ. Παγγαίου. Βλ. **Πλατανότοπος.**

Ἶσις. Ἡ μεγάλη θεὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἀδελφὴ καὶ σύζυγος τοῦ Ὀσίριδος. Εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας. Κατήργησε τὴν ἀνθρωποφαγίαν καὶ ἐδίδαξε τὸ ἄλεσμα τοῦ σίτου καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἄρτου· ἐπίσης τὴν ὀφαντουργίαν, τὸ ἐνδύεσθαι καὶ τὴν μαγείαν, ἥτοι τὴν ἰατρικήν. Ἡ λατρεία αὐτῆς εἰσήχθη βραδύτερον εἰς Ἑλλάδα καὶ Ρώμην.

Ἰσκιουπλέρ. Χ. ἐπαρχ. Κοζάνης. Βλ. **Κοιλάδα.**

Ἰσλαμισμός (ἄλλως **Μουσουλμανισμὸς** καὶ **Μωαμεθανισμός**). Ἡ ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ διδαχθεῖσα θρησκεία, ἧς τὰ δόγματα περιέχονται εἰς τὸ

Κοράνιον. Εἶνε μονοθεϊστική, κατὰ δὲ τὰ διδάγματα τοῦ Μωάμεθ, προφήτου αὐτῆς, δὲν ἀποτελεῖ θρησκείαν νέαν, ἀλλὰ τὴν ἀρχικὴν τῶν Ἑβραίων πατριαρχῶν, ἀφ' ἧς ἐξέκλιναν Ἑβραῖοι καὶ Χριστιανοί. Κατὰ ταῦτα δέχεται πολλοὺς πρὸ τοῦ Μωάμεθ προφήτας, ὧν πέντε, Ἀδάμ, Νῶε, Ἀβραάμ, Μωϋσῆς καὶ Ἰησοῦς Χριστός, ἀπεκάλυψαν τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Πάντων τούτων ἐπιφανέστερος εἶνε ὁ Μωάμεθ, τελευταῖος τῶν προφητῶν. Τὸ κήρυγμα τοῦ Μωάμεθ ἐγένετο ἐν Ἀραβίᾳ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν τεσσάρων πρώτων χαλιφῶν διαδόχων τοῦ προφήτου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἰδέα θρησκείας καὶ κράτους συνεχέετο, καὶ ἐπὶ τῶν διαδεχθέντων τούτους χαλιφῶν, ἐφ' ὧν τὸ κράτος κατέστη καθαρώτερον στρατιωτικόν, ὁ Ἰ. ἐξεπλώθη πρὸς Α καὶ Δ, ἀφ' ἑνὸς μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, ἀφ' ἑτέρου κατὰ τὰς ΝΑ. ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καὶ καθ' ὅλην τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ. Βραδύτερον ἡ Ἱσπανία ἐχάθη, ἀλλὰ ὁ Ἰ. ἐξεπλώθη ἐν Ἰνδίαις, ὅπου ἱδρύθησαν κράτη μουσουλμανικά, καὶ πέραν αὐτῶν εἰς τὴν Μαλαισίαν (τὰ τῆς ἱστορίας βλ. εἰς λ. *Ἄραβες*). Σήμερον οἱ Μουσουλμάνοι ἀνέρχονται εἰς τριακόσια ἑκατομμύρια περίπου. Ἐκ τούτων 72 ἑκατομμύρια ζῶσιν εἰς τὰς Ἰνδίας, 18 εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀφρικήν, 30 εἰς τὰς Ὁλλανδικὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, 30 εἰς Κίναν. Τουρκία, Αἴγυπτος, Ἀραβία, Ἰράκ, Περσία, Ἀφγανιστὰν καὶ Τουρκεστὰν εἶνε χῶραι καθαρῶς ἰσλαμικαί. Ὁ Ἰ. ἐξαπλοῦται συνεχῶς ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀφρικῇ.

Ἰσλανδία (δαν. Island). Μεγάλη νῆσος ἐν τῷ Βορείῳ Ἀτλαντικῷ, μεταξὺ Νορβηγίας καὶ Γροιλανδίας, ἀμέσως πρὸς Ν τοῦ Πολικοῦ κύκλου. Ἐμβαδὸν 102.846 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 103.317 κάτ. Ἀποτελεῖ κράτος ἀνεξάρτητον, συνδεδεμένον διὰ προσωπικῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Δανίας. Πρωτ. *Ρεϋκιαβίκ*. Ἀπῳκίσθη ἀπὸ τοῦ 874 ὑπὸ Νορβηγῶν. Βραδύτερον ἐγένετο δανική, τῷ 1874 ἐδόθη εἰς αὐτὴν Σύνταγμα καὶ τῷ 1918 ἐκηρύχθη βασίλειον ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Δανίας. Ἡ γλῶσσα τῶν κατοίκων κατάγεται ἐκ τῆς παλαιᾶς κοινῆς σκανδιναυϊκῆς. Ἐσώθησαν εἰς αὐτὴν οἱ κοσμογονικοὶ τῶν Σκανδιναυῶν μῦθοι, ἐν δὲ τῶν ἐπῶν, ἡ «Ἔδδα», εἶνε ἀληθὲς ἀριστούργημα. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἰ. εἶνε τὰ μάλιστα προηγμένη. Οἱ ἀγράμματοι ὑπολογίζονται εἰς 0,5 %. Κύρια προϊόντα εἶνε κτηνοτροφικὰ καὶ ἁλιευτικά.

Ἰσμαήλ. Υἱὸς τοῦ Ἀβραὰμ ἐκ τῆς δούλης Ἄγαρ, πρόγονος τῶν Ἰσμαηλιτῶν.

Ἰσμαὴλ πασᾶς. Χεδίβης τῆς Αἰγύπτου, υἱὸς τοῦ Ἰβραήμ (1830-1893). Διεδέχθη τῷ 1863 τὸν Σαΐτ. Προοδευτικώτατος, ἐπεδόθη εἰς τὸν ταχὺν ἐκπολιτισμὸν τῆς χώρας του. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπερατώθη ἡ διῶρυξ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ. Τῷ 1879 παρητήθη ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Τεουφίκ.

Ἰσμαηλία. Π. τῆς Κάτω Αἰγύπτου, παρὰ τὸ μέσον τῆς Δ. πλευρᾶς τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Κάτ. 17.000.

Ἰσμαήλιον (Ismail). Π. τῆς Ρουμανίας, ἐν Βεσσαραβίᾳ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ βραχίονος Κιλία τοῦ Δουνάβεως, ἐγγὺς τῶν ἐκβολῶν. 37.000 κάτ. Σημαντικὴ βιομηχανία, ἰδίᾳ βυρσοδεψίας, καὶ ζωηρότατον ἐμπόριον δημητριακῶν, ἐρίου, λίπους καὶ δερμάτων.

Ἰσμαηλῖται. 1) Ἀπόγονοι τοῦ Ἰσμαήλ, υἱοῦ τοῦ Ἀβραὰμ ἐκ τῆς Ἄγαρ τῆς Αἰγυπτίας. Οὗτοι ἀνῆκον εἰς δώδεκα φυλάς, ἐκ τῶν ἰσαρίθμων υἱῶν τοῦ Ἰσμαήλ, κατῴκησαν δὲ τὴν Β. Ἀραβίαν.—2) Ἰσλαμικὴ αἵρεσις. Οἱ Ἰ. ἐνεφανίσθησαν τὸν Η' αἰῶνα εἰς Συρίαν καὶ Περσίαν ὑποστηρίζοντες ὅτι οἱ ἀληθεῖς Ἰμάμαι ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Ἀλῆ καὶ ὅτι ὁ Ἰσμαήλ, ζήσας περὶ τὸ 770, ἦτο ὁ τελευταῖος Ἰμάμης, ὅστις δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ ζῇ κεκρυμμένος, θὰ ἐπανέλθῃ δὲ εἰς τὴν Γῆν, ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν τοῦ Κορανίου. Ἡ αἵρεσις διεδόθη μεγάλως τὸν Θ' αἰῶνα, ἀλλὰ ταχέως ἐξεφυλίσθη καὶ προέκυψαν ἐξ αὐτῆς ἄλλαι, διδάσκουσαι τὸν ἄγριον φανατισμόν, οἱ Ἀσσασσῖνοι, οἱ Καρμάθιοι κλ.

Ἰσμὲτ πασᾶς. Τοῦρκος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικός (1884-). Ἦτο ἐπιτελάρχης τοῦ συγκροτηθέντος ἐν Μικρασίᾳ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων πολέμου καὶ διηύθυνε τὴν μάχην τοῦ Σαγγαρίου (Αὔγουστος 1921). Ἀπὸ τοῦ 1924 πρωθυπουργὸς τῆς Τουρκίας.

Ἰσμήνη. Θυγάτηρ τοῦ Οἰδίποδος καὶ τῆς Ἰοκάστης, ἀδελφὴ τῆς Ἀντιγόνης.

ἰσοβιότης. Εὐεργέτημα παρεχόμενον ὑπὸ τοῦ Συντάγματος εἰς τοὺς δικαστάς, δυνάμει τοῦ ὁποίου οὗτοι, πλὴν παύσεως ἕνεκα παραπτωμάτων ἢ νόσου ἢ ἀνεπαρκείας, δὲν ἀπολύονται τῆς ὑπηρεσίας των καὶ ἂν ἔτι καταργηθῇ ἡ θέσις των. Διαφέρει ἡ ἰσοβιότης τῆς μονιμότητος, καθόσον οἱ τῆς τελευταίας ἀπολαύοντες ὑπάλληλοι ἀπολύονται καταργουμένης τῆς θέσεώς των.

ἰσοζύγιον. Περὶ ἰσοζυγίου προϋπολογισμοῦ βλ. *προϋπολογισμός*. Ὡς πρὸς τὸ *ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον*, τὴν διαφορὰν δηλονότι μεταξὺ ἐξαγωγῆς καὶ εἰσαγωγῆς, τοῦτο καλεῖται *ἐνεργητικὸν* ὅτε ἡ ἐξαγωγὴ παρουσιάζει πλεόνασμα καὶ *παθητικὸν* εἰς τὴν ἐναντίαν περίπτωσιν. Ἡ ἐξασφάλισις ἐνεργητικοῦ ἰσοζυγίου, τοὐλάχιστον δὲ ἡ μείωσις τῆς παθητικότητος, ἀποτελεῖ ἰδίᾳ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τὸν κύριον σκοπὸν τῶν διαφόρων κρατῶν, ἅτινα πρὸς τοῦτο καὶ ἔλαβον ἀπαγορευτικὰ κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς μέτρα. Ἀντίθετος κίνησις τείνει εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἰσοζυγίου διὰ τῆς καταργήσεως τῶν τελῶν ἐξαγωγῆς καὶ μειώσεως τῶν τῆς εἰσαγωγῆς.

Ἰσοκράτης. Ἀθηναῖος ῥήτωρ (436-338 π.Χ.). Ἵδρυσε σχολὴν καὶ ἐγένετο διδάσκαλος πολλῶν ῥητόρων. Ἐσώθησαν 21 λόγοι αὐτοῦ, ἄλλοι δικανικοί, ἄλλοι παραινετικοὶ καί τινες πολιτικοί. Ἐπίσης ἔγραψεν ἐπιστολάς, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων, πρὸς Φίλιππον τὸν Μακεδόνα, πρὸς ὃν ἀπηύθυνε καὶ λόγον παραινετικόν, συνιστᾷ νὰ μὴ παρεκτραπῇ τοῦ μεγάλου σκοποῦ τῆς Πανελληνίου ἑνώσεως κατὰ τῶν βαρβάρων.

ἰσολογισμός. Ἡ σύγκρισις τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ, ἐσόδων καὶ ἐξόδων, πίναξ ἐν ᾧ συγκεντροῦνται ἅπαντα τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις ἐπιχειρήσεώς τινος. Ὁ ἰσολογισμός, κατὰ κανόνα, ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο σελίδας, εἰς τὴν ἀριστερὰν τῶν ὁποίων ἀναγράφονται τὰ κονδύλια τοῦ ἐνεργητικοῦ, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν τὰ τοῦ παθητικοῦ. Πᾶσα ἀνώνυμος ἑταιρεία εἶνε ἐκ τοῦ νόμου ὑπόχρεως νὰ δημοσιεύῃ, τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους, τὸν ἰσολογισμόν της.

ἰσομέρεια. Ἐπιστημονικὸς ὅρος τῆς χημείας, διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἑνώσεις ἐντελῶς διάφοροι ἀλλήλων ὡς πρὸς τὰς φυσικὰς καὶ χημικὰς ἰδιότητας ἔχουσι τὸ αὐτὸ μοριακὸν βάρος καὶ τὴν αὐτὴν ἐκατοστιαίαν σύνθεσιν· εἰς τὰς ἰσομερεῖς ἑνώσεις παραδέχονται ὅτι ἡ διάταξις τῶν ἀτόμων εἶνε διάφορος. Τὸ φαινόμενον τῆς ἰσομερείας εἶνε σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἴδιον τῶν ὀργανικῶν ἑνώσεων· ἀλλ' ἡ ἔννοια τῆς ἰσομερείας περιέλαβε καὶ ἄλλα φαινόμενα καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα στερεοϊσομέρεια. Τὴν ἰσομέρειαν ταύτην ἀπαντῶσαν καὶ εἰς τὰ ἀνόργανα σώματα μελε-

τᾷ ὁ κλάδος τῆς χημείας ὁ καλούμενος *στερεοχημεία*.

Ἰσονομία. Ἡ ἐν τῇ προστασίᾳ τοῦ νόμου ἰσότης πάντων τῶν πολιτῶν ἀδιακρίτως γένους, ἡλικίας κλ. Τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσονομίας ἐκήρυξεν ἡ Γαλλικὴ Συντακτικὴ Σύνοδος ἐν τῷ α' ἄρθρῳ τῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου (26 Αὐγούστου 1789) ἀναγράψασα ὅτι «οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται καὶ μένουσιν ἐλεύθεροι καὶ ἴσοι κατὰ τὰ δικαιώματα». ἡ δὲ Ἐθνικὴ Σύνοδος ἐν τῇ διακηρύξει τοῦ 1793, ἐκήρυξεν ὅτι «οἱ ἄνθρωποι ἐκ φύσεως εἶνε ἴσοι καὶ ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου» (ἄρθρον 1). Ἡ ἀρχὴ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ πάντων τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, διετυπώθη δὲ διὰ διαφόρων διατάξεων εἰς τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν.

Ἰσορροπία. Ἡ κατάστασις δυνάμεων ἐνεργουσῶν ἐπί τινος σώματος καὶ ἐξουδετερουσῶν ἀλλήλας· κυρίως προέρχονται ἀπὸ τὴν ὁριζοντιότητα τῆς φάλαγγος τοῦ ζυγοῦ, ἐνδεικτικὴν τῆς ἰσότητος τῶν δύο ἑκατέρωθεν βαρῶν· ἡ ἰσορροπία εἶνε εὐσταθής, ἀσταθὴς ἢ ἀδιάφορος· κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ὅταν ἐλάχιστα μεταβληθῇ ἡ κατάστασις τοῦ σώματος, τοῦτο ἐπανέρχεται εἰς τὴν προηγουμένην θέσιν· κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν δὲν ἐπανέρχεται πλέον εἰς αὐτὴν καὶ κατὰ τὴν τρίτην μένει πάλιν εἰς τὴν νέαν θέσιν ἐν ἰσορροπίᾳ. ‖ *(Γυμν.)* Θέσις τοῦ σώματος οἱαδήποτε, καθ' ἣν περιορίζεται εἰς τὸ ἐλάχιστον ἡ ἐπιφάνεια στηρίξεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ἰσοσκελὲς τρίγωνον. Βλ. *τρίγωνον*.

Ἰσότης. Ἡ σχέσις μεταξὺ δύο ἀριθμῶν, ποσοτήτων ἢ ἐν γένει μεγεθῶν, ἅτινα οὐδεμίαν ἔχουσι διαφοράν· τὸ σημεῖον τῆς ἰσότητος εἶνε τὸ ἴσον =.

Ἰσότοπα. *(Φυσ.)* Ὀνομάζονται οὕτω δύο ἢ περισσότερα στοιχεῖα, ὅταν ἔχωσι τὸν αὐτὸν μὲν ἀτομικὸν ἀριθμόν, διάφορον δὲ ἀτομικὸν βάρος.

Ἱσπανία (Espana). Κράτος τῆς Νοτιοδυτικῆς Εὐρώπης κατέχον τὰ 85 ἑκατοστὰ τῆς ΝΔ τῶν Πυρηναίων Ἰβηρικῆς χερσονήσου, ὁριζόμενον πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Γαλλίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τῶν Πυρηναίων, πρὸς Α καὶ ΝΑ ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, πρὸς ΝΔ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Πορτογαλίας καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἐμβαδὸν 505.152 τ.χλμ. συμπεριλαμβανομένων τῶν Βαλεαρίδων νήσων (4994 τ.χλμ.) καὶ τῶν Καναρίων (7624 τ.χλμ.). Κάτ. 23.658.000. Κύρια ὄρη εἶνε τὰ Πυρηναῖα, τὰ Ἰβηρικά, τὰ Καντάβρικά, ἡ Σιέρα Μορένα καὶ ἡ Σιέρα Νεβάδα, ποταμοὶ δὲ ὁ Μίνιος, ὁ Δοῦρος, ὁ Ἔβρος, ὁ Τάγος, ὁ Γουαδιάνας καὶ ὁ Γουαλδακιβίρ. Λίμνας σημαντικὰς δὲν ἔχει. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος (σίδηρος, χαλκός, ψευδάργυρος, θεῖον κλ.) εἶνε σημαντικός. Ἡ χώρα εἶνε κυρίως γεωργική, παράγει δὲ ἰδίᾳ οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας. Ἡ βιομηχανία (ὑφαντουργεῖα καὶ χαρτοποιεῖα ἐν Καταλωνίᾳ, χαλυβδουργεῖα ἐν Βισκαΐᾳ, συσκευασία διατετηρημένων ἰχθύων) προάγεται ταχέως.

Ὁ λαὸς κατάγεται ἐκ τῶν παλαιῶν Ἰβήρων, ἀναμιχθέντων πρὸς Βανδάλους καὶ Βησιγότθους καὶ πρὸς Μαυριτανούς. Εἰς τὴν Καταλωνίαν κατοικεῖ λαὸς ἀναμιχθεὶς πρὸς Λατίνους, εἰς δὲ τὴν Βισκαΐαν οἱ Βάσκοι, λαὸς προευρωπαϊκός. Τὸ πολίτευμα, μέχρι τοῦ 1931 μοναρχικόν, εἶνε νῦν *δημοκρατικόν*. Ἡ Καταλωνία ἀποτελεῖ αὐτοδιοίκητον κράτος (generalidad) μὲ ἴδιον νομοθετικὸν σῶμα καὶ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν (βλ. *Καταλωνία*), ἀποτελοῦν ὅμως τμῆμα τοῦ Ἱσπανικοῦ κράτους. Πρωτ. ἡ *Μαδρίτη*. Ὁ στρατὸς ἀποτελεῖται ἐν εἰρήνῃ ἐξ 140.000 ἀνδρῶν, ὁ δὲ στόλος της ἐκ δύο θωρηκτῶν, ὀκτὼ καταδρομικῶν καὶ ἄλλων μικροτέρων πλοίων.

Ἱστορία. Εἰς τὰς Α. καὶ ΝΔ. ἀκτὰς τῆς Ἱσπανίας πρῶτοι οἱ Φοίνικες ἱδρυσαν ἀποικίας, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ Ἕλληνες ἱδρυσαν ἄλλας εἰς τὰ Β. ἐπὶ τῆς Μεσογείου παράλια. Ἡ Καρχηδὼν κατέστη ἐνωρὶς κυρία τῆς Ν. Ἱσπανίας, ὅριον δὲ μεταξὺ τῶν κτήσεων αὐτῆς καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ὡρίσθη τὸ ἀκρωτ. Νάο, κατὰ τὸ μέσον τῆς Ἱσπανικῆς ἀκτῆς ἐπὶ τῆς Μεσογείου. Οἱ Ρωμαῖοι κατέλαβον καὶ τὰς Καρχηδονικὰς καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ἀποικίας· αἱ τελευταῖαι, ἄλλωστε, εἶχον ἀποβάλει τὸν ἀρχικὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν μετακινήσεων τῶν γερμανικῶν φύλων, Σουῆβοι, Ἀλανοί, ἐπὶ πᾶσι δὲ Βάνδαλοι καὶ Βησιγότθοι εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν. Οἱ τελευταῖοι ἱδρυσαν ἰσχυρὸν κράτος, τὸ ὁποῖον κατελύθη κατὰ τὸν Η' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες καὶ κατέστησαν κύριοι τῆς χώρας, ἐκτὸς μόνον τῶν βορειοτάτων αὐτῆς, ὅπου ἱδρύθησαν μικρὰ χριστιανικὰ κράτη, τὰ ὁποῖα (Ἀραγών, Καστίλλη, Λεών, Ναυάρρα) μετὰ μακροὺς ἀγῶνας, ἐπωφελούμενα ἤδη καὶ τῶν σπαραγμῶν τῶν Ἀράβων, περιώρισαν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μετὰ τὴν ἕνωσιν τῶν χριστιανικῶν κρατιδίων εἰς κράτος ἑνιαῖον, ἐξεδίωξαν αὐτοὺς ὁλοσχερῶς ἐκ τῆς χερσονήσου. Συγχρόνως πρὸς τὴν ἕνωσιν ταύτην, ἐπιτευχθεῖσαν διὰ τοῦ γάμου τοῦ Φερδινάνδου τῆς Ἀραγῶνος καὶ τῆς Ἰσαβέλλας τῆς Καστίλλης, ἤρχισεν ἡ ἀνακάλυψις νέων χωρῶν, τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου, ὁπόθεν ἄφθονος εἰσήγετο ὁ χρυσός. Ἡ δύναμις τῆς Ἱ. ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον αὐτῆς ἐπὶ Καρόλου Ε' καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Φιλίππου Ε'. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου ὅμως ἀρχίζει καὶ ἡ παρακμή, ἥτις ἐπῆλθε γοργὴ σχετικῶς, λόγῳ ἰδίᾳ τῆς ἀπαιδευσίας εἰς ἣν ἡ Ἐκκλησία, πανίσχυρος ἐν Ἱ., ἐκράτει τὸν λαόν. Τῷ 1700, ἐκλιπούσης τῆς δυναστείας, κατέλαβον τὸν θρόνον οἱ Βουρβῶνοι, μετὰ πόλεμον ἐξαντλήσαντα τὴν χώραν. Ὁ Ναπολέων κατέλαβε (1804) τὴν Ἱ. καὶ ἐπέβαλε βασιλέα τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ, ἀλλὰ οἱ Βουρβῶνοι ἐπανῆλθον (1814), ἐκυβέρνησαν δὲ τὴν χώραν ἐκτὸς ἑξαετοῦς διακοπῆς (1868-1870 δικτατορία, 1870-1873 βασιλεία τοῦ Ἰταλοῦ πρίγκιπος Ἀμαδέου, 1873-1874 δημοκρατία) μέχρι τοῦ 1931, ὅτε ἐξεθρονίσθη ὁ βασιλεὺς Ἀλφόνσος ΙΓ' καὶ ἐκηρύχθη ἡ δημοκρατία. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου βασιλέως, ἡ Ἱσπανία, ἐξ αἰτίας ἐπαναστάσεως τῆς Κούβας, κτήσεως αὐτῆς ἐν ταῖς Ἀντίλλαις, περιεπλάκη εἰς πόλεμον (1898) πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ἡττηθεῖσα δὲ ἀπώλεσε τὴν Κούβαν, τὸ Πορτορίκο καὶ τὰς Φιλιππίνας, ἤτοι τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν κτήσεών της. Νῦν διατηρεῖ μόνον τὰς Καναρίους, αἵτινες θεωροῦνται ὡς ἐξάρτημα τῆς μητροπόλεως, παράκτιον ζώνην εἰς τὸ Β. Μαρόκον (ἐκτ. 28.213 τ.χλμ., κάτ. 1.156.000, πρωτ. Τετουάν), παράκτιον ἐπίσης ζώνην τῆς Δ. Σαχάρας, τὸ Ρίο δὲ Ὄρο (ἐκτ. 285.200 τ.χλμ., 50.000 κάτ., πρωτ. Βίλια Θισνέρος) καὶ τὴν Ἱσπανικὴν Γουϊνέαν (μικρὰν ἔκτασιν γῆς ἔναντι τῆς ν. Πρίνθιπε, τὴν νῆσον ταύτην καὶ τὴν νῆσον Φερνάνδο Πῶ, ὁλικῆς ἐκτάσεως 26.659 τ.χλμ., μὲ 120.000 κατ.).

Γλῶσσα καὶ Γράμματα. Ἡ ἱσπανικὴ γλῶσσα ἀνεπτύχθη εἰς ποικιλίαν διαλέκτων ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς λαϊκῆς γλώσσης τῆς Ἱσπανίας. Ἐκ τῶν διαλέκτων τούτων ἐμορφώθη εἰς γραπτὴν γλῶσσαν πρώτη ἡ *καστιλλιανή*, παραλλήλως πρὸς τὴν ὁποίαν μόνον ἡ *καταλανικὴ* ἔλαβε κατόπιν ἰδίαν ἀνάπτυξιν. Ἀρχαιότατον γραπτὸν μνημεῖον ἱσπα-

νικῆς γλώσσης εἶνε τὸ ἡρωϊκὸν ἔπος τοῦ *Θησέως* (περὶ τὸ 1140). Κατὰ τοὺς αἰῶνας ΙΓ΄ μέχρι ΙΕ΄ ἐγράφησαν κυρίως λυρικὰ ποιήματα καὶ ἱπποτικὰ μυθιστορήματα. Κατὰ τὸν ΙϚ΄ καὶ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα τὰ ἱσπανικὰ γράμματα ἔφθασαν εἰς τὴν μεγίστην ἀκμήν των μὲ τὸν *Καλδερόν*, τὸν *Θερβάντην* καὶ τὸν *Λόπε δὲ Βέγα*. Ἀπὸ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος γίνεται καταφανὴς ἡ ἐπίδρασις τῶν γαλλικῶν γραμμάτων.

Ἰσπαχάν ἢ **Ἰσφαχάν**. Π. τῆς Περσίας, παλαιὰ πρωτ. αὐτῆς, 360 χλμ. Ν τῆς Τεχεράνης. Κάτ. 80.000.

Ἰσραήλ. Τὸ ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔννοιαν ὄνομα τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ. Ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ, ὅστις Ἰσραήλ, ἤτοι ἰσχυρός, ἐκλήθη ὡς μετὰ τοῦ Θεοῦ πολεμήσας καθ' ὕπνους. Ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τοῦ βασιλείου (975 π.Χ.) ἐκλήθη οὕτω τὸ ἕτερον τῶν βασιλείων, τὸ περιλαμβάνον τὰς 10 ἐκ τῶν 12 φυλῶν, ἀντιδιαστελλόμενον ἀπὸ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου καὶ τὸ σημερινὸν τοῦ λαοῦ *Ἰσραηλῖται*. Ἄλλα ὀνόματα τοῦ αὐτοῦ λαοῦ εἶνε *Ἑβραῖοι* καὶ *Ἰουδαῖοι* (βλ. τὰς λ.).

Ἰσσός. Ἀρχαία πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Κιλικίᾳ, ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τοῦ ἐκ ταύτης ὀνομασθέντος *Ἰσσικοῦ κόλπου*. Εἶνε γνωστὴ ἀπὸ τῆς παρ' αὐτὴν μάχης, καθ' ἣν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τῷ 333 π.Χ. τὸν Δαρεῖον.

Ἰστάρ. Ἡ κυριωτέρα βαβυλωνιακὴ θεότης, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν Ἀστάρτην τῶν Τυρίων καὶ Σιδωνίων, θεὰ τοῦ ἔρωτος, τοῦ πολέμου καὶ τῆς θήρας. Ἐταυτίζετο πρὸς τὸν πλανήτην Ἀφροδίτην.

Ἰστιαία (πρὸ ἐν *Ξηροχώριον*). Ἕδρα κοιν. τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. 3320.

Ἰστιαίας ἐπαρχία. Ἀποτελεῖ τὸ βόρειον τμῆμα τῆς νήσου Εὐβοίας. Ἔχει ἐν ὅλῳ 21 κοιν. καὶ 21.930 κατ.

Ἰστιαῖος. Τύραννος τῆς Μιλήτου περὶ τὸ 500 π.Χ. Παρηκολούθησε, μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐξ Ἰωνίας, τὸν Δαρεῖον, στρατεύσαντα κατὰ τῶν Σκυθῶν καὶ ἠμπόδισε τὴν καταστροφὴν τῆς ἐπὶ τοῦ Ἴστρου γεφύρας. Ἠμείφθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Δαρείου. Εἶτα ὅμως ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τούτου νὰ παραμείνῃ εἰς Σοῦσα, προεκάλεσεν ἐπανάστασιν τῶν Ἰώνων. Ἐφονεύθη τῷ 494 ὑπὸ τῶν Περσῶν.

Ἱστίον. Κατασκεύασμα ἐκ φύλλων ὀθόνης συνερραμμένων, τὸ ὁποῖον ἀναρτώμενον εἰς ἱστὸν καὶ καταλλήλως διατεινόμενον χρησιμεύει ὅπως δέχηται τὸν ἄνεμον καὶ μεταβάλλῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς κίνησιν προώσεως τοῦ πλοίου· κν. **πανὶ τοῦ καραβιοῦ** ἢ **ἄρμενο**. (Βλ. *πλοῖον*).

Ἰστίπ (σλαυϊστὶ Στίπ). Π. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ Παλαιᾷ Σερβίᾳ, πρωτ. τοῦ νομοῦ Βρεγαλνίτσας, 72 χλμ. ΝΑ τῶν Σκοπίων. Κάτ. 20.000.

Ἱστοθέτης. Μηχανὴ δι' ἧς ἱστοθετοῦνται τὰ πλοῖα, κν. **μαλτσίνα**

Ἱστορία. Ἀφήγησις συστηματικὴ γεγονότων ἀφορώντων τὰς πράξεις ἀνθρώπων σχετικὰς πρὸς τὸν σχηματισμὸν ἐθνῶν καὶ κοινοτήτων, τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἀγώνων αὐτῶν, τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων ἐπιδράσεων ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμης τινός, ἱδρύματος κλ. Ἐπίσης αὐτὴ ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη εἰς τὴν τῶν ἀφορώντων τὴν ἀνέλιξιν τῶν γεγονότων καὶ εἰς διὰ κριτικῆς ἐξήγησιν τῶν αἰτίων ἑκάστου αὐτῶν καὶ τῆς ἐπιδράσεως, τόσον τῆς μερικῆς ὅσον καὶ τῆς γενικωτέρας, ἣν ἔσχον ταῦτα. Ἡ ἱστορία εἶνε γενικὴ ἡ παγκόσμιος ὅταν περιστρέφηται περὶ τὴν μελέτην τοῦ ἱστορικοῦ βίου ἁπάσης τῆς ἀνθρωπότητος, *μερικὴ* δὲ ἡ *εἰδικὴ* ὅταν περιορίζηται ἁπλῶς περὶ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν τυχῶν ἑνὸς μόνου λαοῦ ἢ ἔθνους ἢ τόπου ἢ κράτους ἢ πόλεως ἢ ἑνὸς μόνου ἀνδρός. Ἡ τοιαύτη ἱστορία λέγεται καὶ *μονογραφία*, ὅταν τὸ ἀντικείμενον εἶνε λίαν εἰδικόν.

Ἱστορία
(ἐξ ἀναγλύφου παραστάσεως τοῦ Ἀρχελάου)

Ἱστός. Μακρὸν ξύλινον συνήθως, ἐνίοτε σιδηροῦν ἢ χαλύβδινον, τεμάχιον σχήματος ἐπιμήκους κολούρου κώνου, οὗ ἡ μείζων βάσις εἶνε ἡ κατωτέρα, τὰ δὲ ἄκρα καταλήγουσιν εἰς σχῆμα πρίσματος τετραγώνου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐφ' οὗ ἀρτῶνται αἱ κεραῖαι, ἐφ' ὧν ἀναδένονται καὶ ἐκπετάννυνται τὰ ἱστία τοῦ πλοίου, κν. *κατάρτι, ἄρμπουρο*. ‖ Μηχάνημα δι' οὗ κατασκευάζονται τὰ ὑφάσματα, κν. *ἐργαλειός*. ‖ (*Ἀνατομ.*) Ἄθροισμα ἢ συγκρότημα κυττάρων τοῦ αὐτοῦ εἴδους: τοιοῦτοι εἶνε ὁ ἐπιθηλιακός, ὁ μυϊκός, ὁ συνδετικός, ὁ νευρικὸς καὶ ὁ ὀστίτης ἱστός.

Ἰστρία (Istria). Χερσόνησος ἐν τῷ ΒΑ. μυχῷ τῆς Ἀδριατικῆς. Ἔκτ. 4370 τ.χλμ. καὶ κάτ. 320.000, Ἰταλοὶ καὶ Σλαῦοι. Ἀπὸ τοῦ 1919 ἀνήκει εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Ἴστρια. Βλ. **Δώρα δ' Ἴστρια**.

Ἴστρος. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ κάτω Δουνάβεως.

Ἰσχαιμία. Ἐλάττωσις ἢ διαστολὴ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος εἰς μέρος τι τοῦ σώματος, ὡς ὅταν περισφίγγηται ἡ ρίζα μέλους τινός.

Ἰσχαιμος περίδεσις. Περίσφιγξις τοῦ μέλους ἀνωτέρω τοῦ τραύματος πρὸς πρόχειρον κατάπαυσιν τῆς αἱμορραγίας.

Ἰσχασις. Ταὐτόχρονος πόντισις δύο ἀνισομεγέθων ἀγκυρῶν, ὧν ἡ μικροτέρα (ἰσχάς) προσδένεται ἀπὸ τοῦ βραχίονος τῆς μεγαλυτέρας, κρατοῦσα αὐτὴν καὶ ἐμποδίζουσα τὴν ἀπόσπασίν της ἐν μεγάλῳ τῆς θαλάσσης κλυδωνισμῷ, κν. **πινελάρισμα**.

Ἰσχιακὸν νεῦρον. Τὸ κυριώτερον νεῦρον τοῦ σκέλους.

Ἰσχιακὸν ὀστοῦν. Μέρος τοῦ ἀνωνύμου ὀστοῦ τῆς πυέλου, ὅπου καὶ συναρθροῦται ὁ μηρός.

Ἰσχιαλγία. Ἀλγεινὴ ἀρθρῖτις τοῦ ἰσχίου. Ἐνίοτε καὶ νευραλγία τοῦ ἰσχιακοῦ νεύρου.

Ἰσχιαρθροκάκη καὶ **κοξαλγία**. Φυματιώδης ἀρθρῖτις τῆς κατ' ἰσχίον ἀρθρώσεως.

Ἰσχιάς. Νευραλγία ἢ φλεγμονὴ (νευρῖτις) τοῦ ἰσχιακοῦ νεύρου ἐπιμονωτάτη καὶ εἰς ἄκρον ἐπώδυνος.

Ἰσχίον. Τὸ πρὸς τὰ πλάγια τοῦ κάτω μέρους τοῦ κορμοῦ καὶ περὶ τὴν ἄρθρωσιν τῶν μηρῶν μέρος τοῦ σώματος τὸ περιλαμβάνον βουβωνικὴν χώραν καὶ γλουτόν.

Ἰσχνανσις. Ἐλάττωσις τοῦ ἐν τῷ σώματι λίπους.

Ἰσχνότης. Κατάστασις τοῦ σώματος, καθ' ἣν ἐξ ἰδιοσυγκρασίας ἢ σκοπίμου διαίτης ἀτροφοῦσιν ὁ λιπώδης ἱστὸς καὶ οἱ μύες.

Ἰσχυρία. Ἐπίσχεσις οὔρων ἢ ἀδυναμία πρὸς οὔρησιν ἐκουσίαν ἕνεκα κωλύματος ἀπὸ τῆς κύστεως, καίτοι περιέχει αὐτὰ οὖρα.

Ἴσωμα. 1) (πρὸ ἐν *Ἴσαρι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 571.—2) (πρὸ ἐν *Ράβνα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Νιγρίτης (Σερρῶν). Κάτ. 551.—3) *Ἴσωμα Καρυῶν*. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας). Κάτ. 428.

Ἰταλία. Μέγα κράτος τῆς Ν. Εὐρώπης ἀποτελούμενον ἐκ τῆς μεσαίας τῶν τριῶν μεγάλων ἐν τῇ Μεσογείῳ χερσονήσων, τῶν Β αὐτῆς χωρῶν, τῶν μεγάλων νήσων Σικελίας καὶ Σαρδηνίας καὶ τινων μικροτέρων. Ἐμβαδὸν 310.350 τ.χλμ. καὶ κάτ. 42.875.000. Πρὸς Β ὁρίζεται ὑπὸ τῶν Ἄλπεων, διασχίζεται δὲ ὑπὸ τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων. Ποταμοὺς ἔχει σημαντικοὺς τὸν Πάδον, τὸν Ἀδίγην, τὸν Πιάβε, τὸν Ἰζόντζο εἰς τὰ βόρεια, ἐκβάλλοντας εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, κατὰ δὲ τὸ κέντρον τὸν Ἄρνον, τὸν Τίβεριν καὶ τὸν Βολτοῦρνον, ἐκβάλλοντας εἰς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν. Ἡ νότιος Ἰταλία καὶ αἱ νῆσοι ἔχουσι μικροὺς μόνον ποταμούς. Λίμνας σημαντικὰς ἔχει μόνον ἡ βόρειος Ἰταλία, τὴν Μείζονα, τὴν Γάρδα, τὴν Κόμο καὶ τὴν Ἰζέο. Εἰς τὴν μέσην καὶ νότιον Ἰταλίαν ὑπάρχουσι λίμναι μικραί, αἱ πλεῖσται ἡφαιστειογενεῖς. Ὑπάρχουσι δὲ πολλὰ ἡφαίστεια ἐν Ἰ., τὰ πλεῖστα ἐσβεσμένα· ἐν ἐνεργείᾳ εἶνε ὁ Βεζούβιος παρὰ τὴν Νεάπολιν, τὸ Βουλκᾶνο καὶ τὸ Στρόμβολι εἰς τὰς Λιπάρας νήσους καὶ ἡ Αἴτνα ἐν Σικελίᾳ. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Ἰ. δὲν εἶνε σημαντικός, ἐκτὸς δὲ τοῦ θείου καὶ τοῦ σιδήρου, αἱ ποσότητες ἄλλων ὀρυκτῶν εἶνε μικραί· σημαντικὰ εἶνε τὰ λατομεῖα τῆς Ἰ., ἐκ τῶν προϊόντων τῶν ὁποίων διαπρέπουσιν οἱ ἀλάβαστροι καὶ τὰ μάρμαρα. Ἡ βιομηχανία ἀνεπτύχθη ἰδίᾳ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας, πρὸ πάντων εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας. Σημαντικῶς προηγμένη εἶνε, πάλιν κατὰ τὰ βόρεια, ἡ κτηνοτροφία, καθ' ἅπασαν δὲ τὴν χώραν ἡ γεωργία, τῆς ὁποίας κύρια προϊόντα εἶνε οἶνος, ἔλαιον, ὀπῶραι καὶ δημητριακά, τὰ τελευταῖα ὅμως εἰς ἀνεπαρκῆ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ λαοῦ ποσότητα. Σημαντικὸν πλοῦτον διὰ τὴν χώραν ἀποτελεῖ ἡ ἁλιεία.

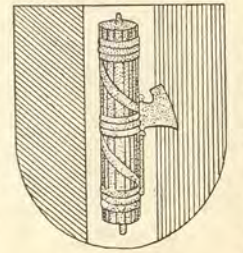

Θυρεὸς Ἰταλίας

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἰ. εἶνε *συνταγματικὸν μοναρχικόν*, φασιστικοῦ τύπου. Ὁ πρωθυπουργὸς εἶνε ὑπεύθυνος μόνον ἔναντι τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀσκεῖ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν διὰ δύο βουλῶν, ὧν ἡ μὲν γερουσία ἀποτελεῖται ἐκ τῶν πριγκίπων τοῦ βασιλικοῦ οἴκου καὶ μελῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἡ δὲ βουλὴ ἐκ 400 μελῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὑποδείξει τοῦ Φασιστικοῦ Συμβουλίου. Πρωτ. ἡ *Ρώμη*. Ὁ στρατὸς ἀποτελεῖται ἐν εἰρήνῃ ἐκ 308.000 ἀνδρῶν, ὁ δὲ στόλος ἐξωμοιώθη, κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς Οὐασιγκτῶνος, ὡς πρὸς τὸ ὅριον ἐκτοπίσματος τῶν μεγάλων πλοίων του, πρὸς τὸν γαλλικόν.

Ἱστορία. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰταλίας εἶνε μίγμα Ἀρίων, ἀρχαίων Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων καὶ παλαιοτέρου λαοῦ, Λιγύρων καὶ Τυρρηνῶν, ἀνήκοντος εἰς τὴν Μεσόγειον φυλήν, ἐπίσης δὲ ἐν μικροτέρᾳ ἀναλογίᾳ, μὲ Φοίνικας, Κέλτας, Τεύτονας κλ. Ἡ ἀρχαιοτάτη ἱστορία τῆς Ἰ. συμφύρεται πρὸς μύθους. Ἐκ τῶν λαῶν αὐτῆς ἀνεπτύχθησαν ἰδιαιτέρως οἱ Τυρρηνοί (Ἐτροῦσκοι), οἱ ὁποῖοι ἀπετέλεσαν χαλαρὰς ὁμοσπονδίας. Ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἐν τῇ Ν. Ἰταλίᾳ (Μεγάλη Ἑλλάδι) καὶ Σικελίᾳ, αὕτη περιέχεται εἰς τὸ οἰκεῖον ἄρθρον. Ἡ Ρώμη, ἀναπτυχθεῖσα, κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν Ἰ., περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν (Βλ. *Ρώμη*). Ἡ χώρα ἔμεινε ρωμαϊκή, ἀπετέλεσε δὲ εἶτα (395-476) τὸ κύριον τμῆμα τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Τοῦτο τῷ 476 κατελύθη ὑπὸ τῶν βαρβάρων τοῦ Ὀδοάκρου, ὅστις ἀνεκηρύχθη βασιλεύς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ κράτος κατελύθη τῷ 489 ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων, ὅπερ ἐπίσης ἀπέβη βραχύβιον. Οἱ Βυζαντινοὶ κατέλαβον τὴν Ἰ. τῷ 555, ἐκυβέρνησαν δὲ αὐτὴν δι' ἐξάρχου ἐδρεύοντος ἐν Ραβέννῃ. Μετὰ δεκαετίαν ἤρχισαν αἱ εἰσβολαὶ τῶν Λομβαρδῶν, γερμανικοῦ φύλου, οἵτινες κατέλαβον τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς ἐπαρχίας τῆς χώρας καὶ ἱδρυσαν ἰδίαν κρατίδια, ἠπείλησαν δὲ καὶ τὴν Ρώμην. Πρὸς βοήθειαν τοῦ πάπα ἔσπευσαν οἱ Φράγκοι (754-756). Οἱ Λομβαρδοὶ διετήρησαν τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς χερσονήσου, ἐνῷ ἡ μὲν Ρώμη ἔμεινεν ὑπὸ τὸν πάπαν, διατελοῦντα ὑπὸ φραγκικὴν προστασίαν, οἱ δὲ Βυζαντινοὶ διετήρουν τὸ βορειοανατολικὸν τμῆμα τῆς Ἰ. ὡς ἔμμεσον καὶ τὸ νότιον μετὰ τῆς Σικελίας ὡς ἄμεσον κτῆσιν, κατὰ δὲ τὸ βορειοδυτικὸν ἀνεπτύσσοντο αἱ πόλεις, κατοικούμεναι ὑπὸ Λομβαρδῶν καὶ ἐντοπίων. Κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα, οἱ πάπαι καὶ αἱ πόλεις αὗται συνέπραξαν κατὰ τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων, ἀξιούντων νὰ ἐπιβληθῶσιν ἐν Ἰ., ἀλλ' ἡ χώρα, καὶ μετὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ξένου ζυγοῦ, δὲν ἡσύχασε, διότι ἤρχισαν οἱ πόλεμοι μεταξὺ τῶν πόλεων, Βενετίας, Γενούης, Πίσης, Φλωρεντίας, εἰς τὰ βόρεια, ἐνῷ ἡ νότιος Ἰ. κατέστη πεδίον πολέμων μεταξὺ Γάλλων, Ἀραγωνίων καὶ Γερμανῶν, διεκδικούντων τὴν κατοχὴν αὐτῆς. Οἱ ἀγῶνες οὗτοι διήρκεσαν ἐπὶ μακρόν, ἐξαντλοῦντες τὴν χώραν. Ἐν τῷ μεταξύ, εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς χώρας, ὠργανοῦτο κράτος ἰσχυρόν, τὸ Πεδεμόντιον, ὃ ὑπήγετο καὶ ἡ Σαρδηνία. Ὁλόκληρος ἡ Ἰ. ἔπεσεν ὑπὸ τοὺς Γάλλους κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Ἐπαναστάσεως, τῷ 1797, τῷ 1806 δὲ ὁ Ναπολέων ἵδρυσε τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ κατακτητοῦ, ἡ Λομβαρδία ἐδόθη εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἥτις διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1859, ὅτε μετὰ πόλεμον πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ Πεδεμόντιον ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ αὐτήν. Ἤρχιζεν οὕτω τὸ ἔργον ἑνώσεως τῆς Ἰ., συνεχισθὲν διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Πεδεμοντίου προσκτήσεως τῆς Τοσκάνης, μέρους τοῦ παπικοῦ κράτους, τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας (1860) δι' ἐπαναστάσεων, τῆς Βενετίας μετὰ πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, καθ' ὃν ἡ Ἰ. ἦτο σύμμαχος τῆς Πρωσσίας (1866), αὐτῆς τῆς Ρώμης (1870) καὶ τοῦ Τυρόλου καὶ τῆς Ἰστρίας μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1919). Ἀπὸ τοῦ 1911, συνεπείᾳ πολέμου πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἡ Ἰ. κατέλαβε τὴν Τριπολίτιδα καὶ τὴν Κυρηναϊκήν, ἐν τῇ Β. Ἀφρικῇ, ἐπίσης δὲ τὴν Δωδεκάνησον. Ἐν τῇ ΒΑ. Ἀφρικῇ ἡ Ἰ. κατέχει ἀπὸ τοῦ 1890 τὴν Ἐρυθραίαν, ἐπεχείρησε δὲ τῷ 1896 νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κτῆσιν ταύτην διὰ πολέμου πρὸς τὴν Ἀβησσυνίαν, καθ' ὃν ἡττήθη. Ἐπίσης κατέχει τὴν Σομαλίαν. Ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυχία, ἥτις διεταράχθη μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, λόγῳ τῶν δημιουργηθεισῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν, ἀποκατέστη ἀπὸ τοῦ 1922, ὅτε ἐπεκράτησεν ὁ Φασισμός. Τῷ 1929 ἐκανονίσθησαν αἱ σχέσεις πρὸς τὸν πάπαν αἵτινες λόγῳ τῆς κατοχῆς τῆς Ρώμης ὑπὸ τῆς Ἰ. ἦσαν διακεκομμέναι τυπικῶς ἀπὸ τοῦ 1870, ἀνεγνωρίσθη δὲ τὸ Βατικανόν, ἡ ἕδρα τοῦ πάπα, ὡς κράτος ἀνεξάρτητον.

Γλῶσσα καὶ Γράμματα. Ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα παρήχθη ἐκ τῶν λατινικῶν λαϊκῶν διαλέκτων τῆς Ἰταλίας, ἐκ τῶν ὁποίων κατέστη γραπτὴ γλῶσσα τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος ἡ *τοσκανική*. Ἡ ποίησις ἐν τῇ ἰταλικῇ γλώσσῃ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος, προήχθη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Β΄ ἐν Σικελίᾳ. Πρώτη

ἐποχὴ ἀκμῆς ὑπῆρξεν ὁ ΙΔ΄ αἰών, μὲ τὸν *Δάντην*, τὸν *Πετράρχην*, τὸν *Βοκκάκιον*. Κατὰ τὸν ΙΕ΄ ἔλαβε νέαν ζωὴν ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ κόσμου, ἡ ὁποία ἤγαγεν εἰς δευτέραν ἀκμὴν τῶν ἰταλικῶν γραμμάτων κατὰ τὸν ΙΣ΄ αἰῶνα (cinquecento) καὶ ἡ ὁποία ἦτο στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν. (*Ἀναγέννησις, Τάσσος, Ἀριόστος, Μακιαβέλλης*). Τότε ἐγεννήθη ἡ *ἐκ τοῦ προχείρου κωμῳδία (Comedia del arte)* καὶ ἡ βουκολικὴ ποίησις. Τὴν ἐποχὴν ταύτην ἠκολούθησε κατάπτωσις τῆς ποιητικῆς τέχνης *(μαρινισμός)*, μόλις δὲ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἤρχισε βραδεῖα πρόοδος πρὸς νέαν ἀκμήν. Κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα σπουδαίαν θέσιν κατέχουσι τὰ μυθιστορήματα τοῦ *Μαντσόνι*. Σημαντικοὶ ποιηταὶ τῆς νεωτάτης ἐποχῆς εἶνε ὁ *Δ΄ Ἀννούντσιο*, ὁ *Καρδούτσι*, ὁ *Πάσκολι*, ἡ *Δελέδδα* καὶ ὁ *Πιραντέλλο*.

Ἰτέα. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 1885. Ἐπίνειον τῆς Ἀμφίσσης ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ.

ἰτέα (salix). Γένος φυτῶν ἰτεοειδῶν, περιλαμβάνον περὶ τὰ 160 εἴδη φιλύδρων θάμνων καὶ δένδρων, κν. **ἰτιά**. Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν εἰδῶν κοινότερα εἶνε *ἰ. ἡ λευκή*, *ἰ. ἡ εὐθρανστος* καὶ *ἰ. ἡ πορφυρᾶ*, ὧν οἱ εὐκαμπτοι βλαστοὶ εἶνε χρήσιμοι εἰς τὴν πλεκτικήν, καὶ *ἰ. ἡ κρεμοκλαδής*, κν. *κλαίουσα*. Ἡ τις καλλιεργεῖται ὡς καλλωπιστική.

Γ'ηραιαὶ ἰτέαι

ἰτεΐνη. Ἀντιπυρετικὸν στοιχεῖον τῶν φύλλων τῆς ἰτέας.

ἰτεοειδῆ Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν, περιλαμβάνουσι τὰ γένη *ἰτέα* καὶ *λεύκη*, δένδρα καὶ θάμνοι τῶν τροπικῶν καὶ τῶν εὐκράτων χωρῶν τοῦ Β ἡμισφαιρίου.

ἰτεϋλικόν. Ὄρος συνών. πρὸς τὸ *σπειραϊκὸν* καὶ *σαλικυλικόν*. *Ἰτεϋλικὸν μεθύλιον*, ὑγρὸν ἐξωτερικῆς χρήσεως ἀντιρρευματικόν. *Ἰτεϋλικὸν νάτριον*, ἅλας τοῦ ἰτεϋλικοῦ ὀξέος, εἰδικὸν φάρμακον κατὰ τῶν ρευματισμῶν. *Ἰτεϋλικὸν ὀξύ*, ἀντισηπτικὸν φάρμακον.

ἰτεϋλόλη ἢ σαλόλη. Ἀντισηπτικὸν φάρμακον παράγωγον ἐξ ἰτεϋλικοῦ ὀξέος καὶ φαινόλης.

Ἰτιά. 1) (πρφην *Βόμπενη*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. καὶ νομ. Φλωρίνης. Κάτ. 677.—2) (πρφην *Μιαλαμούτι*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Τυρνάβου (Λαρίσης). Κάτ. 460.

Ἰφιγένεια. Θυγάτηρ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῆς Κλυταιμήστρας. Κατὰ τὸν μῦθον, ἐξοργισθείσης τῆς Ἀρτέμιδος κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ κωλυούσης διὰ νηνεμίας τὸν ἀπόπλουν αὐτῶν ἐξ Αὐλίδος εἰς Τροίαν, ὁ Ἀγαμέμνων ἐδέχθη νὰ θυσιάσῃ εἰς τὴν Ἄρτεμιν τὴν θυγατέρα του. Ἡ θεὰ ὅμως ἀνήρπασεν ἐκ τοῦ βωμοῦ τὴν Ἰ. καὶ μετέφερεν αὐτὴν εἰς τὸ ἐν Ταυρίδι ἱερόν της. Ἐκεῖ μετὰ τὸν φόνον τῆς Κλυταιμήστρας εδρε τὴν Ἰ. ὁ ἀδελφός της Ὀρέστης, ἀμφότεροι δὲ ἐπέστρεψαν εἰς Ἑλλάδα. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ τραγικοὶ Αἰσχύλος *(Ἀγαμέμνων)* καὶ Εὐριπίδης *(Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι* καὶ *Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις)*.

Ἰφικράτης. Ἀθηναῖος στρατηγὸς τοῦ Δ΄ αἰῶνος π.Χ. Ἐνίκησε τῷ 390 παρὰ τὴν Κόρινθον τοὺς Σπαρτιάτας, πάλιν δὲ τῷ 388 παρὰ τὴν Ἄβυδον. Ἐπολέμησεν ἐν Αἰγύπτῳ ὡς διοικητὴς τμήματος τοῦ περσικοῦ στρατοῦ. Ἐπίσης ἐνίκησε τὸν Ἰάσονα τῶν Φερῶν. Χαρακτηρίζεται ὡς εἷς τῶν μεγίστων στρατιωτικῶν ἀναμορφωτῶν, ἰδίως ὡς δημιουργὸς τοῦ σώματος τῶν «πελταστῶν» καὶ ὡς ἐφευρέτης καὶ χειριστὴς πολυαρίθμων καὶ εὐφυεστάτων στρατηγημάτων.

ἰχθαλβίνη. Λευκωματοῦχος ἰχθυόλη, φάρμακον ἀντισηπτικόν.

ἰχθοφόρμιον. Ἕνωσις ἰχθυόλης καὶ μυρμηκαλδεΰδης, φάρμακον ἀντισηπτικὸν τοῦ ἐντέρου.

ἰχθυέλαιον. Ἔλαιον λαμβανόμενον ἐκ τοῦ σώματος τῶν ἰχθύων, χρησιμοποιούμενον πρὸς λίπανσιν τῶν δερμάτων, ὡς συστατικὸν βερνικίων διὰ δέρματα καὶ εἰς τὴν σαπωνοποιΐαν.

Ἰχθύες. Ὁ δωδέκατος ἀστερισμὸς τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου. Ἀποτελεῖται ἐκ μικρῶν ἀστέρων τρίτου καὶ τετάρτου μεγέθους.

ἰχθυόκολλα. Παχύρρευστον συγκολλητικὸν ὑγρόν (κν. **ψαρόκολλα**), ἐξ ὑπολειμμάτων τῆς κατεργασίας τῶν ἰχθύων καὶ ἐκ τοῦ ὑπολείμματος τῆς ἐκχυλίσεως τοῦ λίπους τῶν φαλαινῶν.

ἰχθυόλη. Ἀντισηπτικὸν πυκνόρρευστον, μελανωπὸν καὶ βαρύοσμον ὑγρὸν ἐξ ἀποστάξεως ἀσφαλτωδῶν ἀπολιθωμάτων ἰχθύων, εὔχρηστον κατὰ διαφόρων δερματικῶν καὶ γυναικολογικῶν παθήσεων.

ἰχθυόσαυρος. Ἑρπετὸν ζῆσαν ἀπὸ τοῦ ἄνω τριασίου μέχρι τοῦ νεοκρητιδικοῦ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, ἐκτὸς ἴσως τῆς Ἀφρικῆς, μεγίστη σαῦρα, μήκους ὑπερβαίνοντος τὰ 10 μ., ἔχουσα 120 - 150 σπονδύλους.

ἰχθυοτροφεῖον. Περιωρισμένη ἔκτασις ὑφαλμύρων ἢ ἁλμυρῶν ὑδάτων, κατάλληλος διὰ τὴν ἐκτροφὴν ἰχθύων, κν. **βιβάρι** ἢ **διβάρι**.

ἰχθύς. Ζῷον ἐκ τῶν σπονδυλωτῶν, ὑδρόβιον καὶ ἀναπνέον διὰ τῶν βραγχίων, κν. **ψάρι**. Οἱ ἰχθύες ἀποτελοῦσι μίαν τῶν ὁμοταξιῶν τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Εἶνε ψυχρόαιμοι, τὸ δὲ σῶμα αὐτῶν καλύπτεται ὑπὸ λεπίων. Κινοῦνται διὰ πτερυγίων, ἔχουσι σῶμα ποικιλόσχημον, πάντοτε ὅμως ἐπίμηκες, ἀτρακτοειδές, πεπιεσμένον πλευρικῶς, λεπτυνόμενον πρὸς τὸ ὀπίσθιον μέρος καὶ καταλῆγον εἰς οὐράν. Ἀναπαράγονται δι' ᾠῶν. Εἶνε σαρκοβόροι, ὑπάρχουσι ὅμως καὶ παμφάγοι, τινὲς δὲ ἀποκλειστικῶς χορτοφάγοι ἰχθύες. Ἕκαστον εἶδος ζῇ εἰς ὡρισμένην θερμοκρασίαν ὕδατος καὶ ὡρισμένον βάθος. Οἱ εἰς τὰ μεγάλα βάθη ζῶντες (ἀβυσσαῖοι) ἔχουσι συνήθως ὑποτυπώδεις ὀφθαλμούς, ἄλλοι δὲ εἶνε ἐφωδιασμένοι δι' ἠλεκτρικῶν συστοιχιῶν.

ἰχνεύμων. 1) (herpestes ichneumon) Ζῷον θηλαστικὸν σαρκοβόρον, τοῦ γένους ἑρπηστὴς ἐκ τῶν μοσχογαλιδῶν, ζῶν ἐν Ἀφρικῇ καὶ τῇ ΝΔ. Ἀσίᾳ. Μῆκος σώματος μέχρις 0,65 μ., οὐρᾶς 0,45 μ. Ἀποπνέει ὀσμὴν δυσάρεστον. Ζῇ ἐκ μυῶν καὶ ὄφεων, διὰ τοῦτο δὲ ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων.—2) (ichneumon) Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων μὲ μακρὰς κεραίας, οὗ διακρίνονται πολλὰ εἴδη, ἅπαντα ὠφέλιμα, καθ' ὃ καταστρέφοντα ἄλλα ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν γεωργίαν ἔντομα διὰ τῆς ἐν τῷ σώματι αὐτῶν ἀποθέσεως τῶν ᾠῶν των.

ἰχνογραφία. Γραμμικὴ καὶ ἄνευ φωτοσκιάσεων καὶ χρωμάτων ἀναπαράστασις ἀντικειμένου τινός. Εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἐνστικτώδης τέχνη τοῦ ἀνθρώπου, προαχθεῖσα εἰς ἴδιον κλάδον τῆς ζωγραφικῆς. Ὡς ἐφηρμοσμένη τέχνη ἔχει σπουδαιοτάτην σημασίαν εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὴν χαρτογραφίαν, τὴν μηχανικήν, τὴν χωρομετρίαν,

τὴν τοπογραφίαν. Ἡ τοιαύτη ἐφημρμοσμένη ἰχνογραφία εἶνε ἡ γραμμικὴ λεγομένη, ἔχουσα κυριώτερα ὄργανα τὸν κανόνα, τὸ ὀρθογώνιον καὶ τὸν διαβήτην.

Ἰχώρ. Ὑγρὸν δύσοσμον, ὑποπράσινον, ὅπερ παράγεται κατὰ νέκρωσιν καὶ ἀποσύνθεσιν τῶν ἱστῶν ὡς καὶ ἐξιδρωμάτων τῇ ἐπενεργείᾳ σηψιγόνων βακτηριδίων.

Ἶψεν (Ἐρρῖκος Ibsen, πρφ. *Ἶβσεν*). Νορβηγὸς ποιητής, διάσημος πρὸ πάντων διὰ τὰ ἀρτίας μορφῆς κοινωνικὰ δράματά του: «Κωμῳδία τοῦ Ἔρωτος», «Βράνδ», «Στηρίγματα τῆς κοινωνίας», «Ἕνα κουκλόσπιτο», «Βρυκόλακες», «Ἕνας ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ», «Ἡ ἀγριόπαπια», «Τὸ Ρόσμερσχολμ», «Ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὴ θάλασσα», «Ἡ Ἕδδα Γάβλερ», «Ὁ ἀρχιτέκτων Σόλνες», «Ὁ μικρὸς Ἔγιολφ», «Ὁ Γιάννης Γαβριὴλ Βόρκμαν», «Ὅταν σηκωθοῦμε οἱ πεθαμένοι» (1899), ὁ «Πὲρ Γύντ», ἔμμετρον, θεωρούμενον ὡς τὸ ἀριστούργημά του, κ.ἄ.

Ἰχνεύμων

Ἶψος ἢ **Ἰψός.** Ἀρχαία πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῇ Μεγάλῃ Φρυγίᾳ, παρὰ τὸ Καΰστριον πεδίον, καταστᾶσα γνωστὴ διὰ τὴν παρ' αὐτὴν μάχην μεταξὺ τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, δι' ἧς κατελύθη τὸ κράτος τοῦ Ἀντιγόνου (301 π.Χ.).

Ἶψουϊτς (Ipswich). Π. τῆς Ἀγγλίας, 105 χλμ. ΒΑ τοῦ Λονδίνου, εἰς τὸν μυχὸν βαθέος κόλπου ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης. Κάτ. 85.000. Μεγάλα ἐργοστάσια χυτοσιδήρου καὶ ἐργοστάσια λιπασμάτων.

Ἰώ. Μυθολογικὸν πρόσωπον, θυγάτηρ Ἰνάχου τοῦ βασιλέως τοῦ Ἄργους. Ταύτης ἐρασθεὶς ὁ Ζεὺς τὴν μετεμόρφωσεν εἰς λευκὴν βοῦν, ἵνα κρύψῃ τὸν ἔρωτά του. Ἀλλ' ἡ Ἥρα ἔπεμψεν εἰς τὴν δάμαλιν μανίαν οὕτως ὥστε αὕτη ὑπὸ οἴστρου διωκομένη περιεπλανήθη καθ' ἅπασαν τὴν γῆν. Τέλος κατήντησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου, ἀναλαβοῦσα μορφὴν ἀνθρωπίνην ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Διὸς τὸν Ἔπαφον.

Ἰωακείμ. 1) Ἡ *Ἰεχωνίας*, βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα. Ὁ βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων, κυριεύσας τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀπήγαγεν αὐτὸν καὶ τὸν λαόν του εἰς Βαβυλῶνα.—2) Ἅγιος, σύζυγος τῆς ἁγίας Ἄννης, πατὴρ τῆς Θεοτόκου. Ἑορτὴ 9 Σεπτεμβρίου.

Ἰωακείμ. Τέσσαρες πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τούτων, ὁ *Γ'* (1834-1912) ἀνελθὼν δὶς τὸν θρόνον, 1878-1884 καὶ 1901-1912, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριαρχῶν.

Ἰωάννα. 1) *Ἡ Παράφρων* (1479-1455). Βασίλισσα τῆς Καστίλλης, σύζυγος τοῦ βασιλ. Φιλίππου Α' τοῦ Ὡραίου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου παρεφρόνησεν. Ἦτο μήτηρ τοῦ Καρόλου Ε'.—2) Βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως (1323-1382). Φονεύσασα τὸν σύζυγόν της Οὄγγρον πρίγκηπα Ἀνδρέαν, ἐπολεμήθη ὑπὸ τῶν Οὐγγρων, ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐφονεύθη.—3) Βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως (1371-1435).

Ἰωάννα δ' Ἄρκ (Jeanne d'Arc). Γαλλὶς ἡρωῒς καὶ ἁγία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπονομαζομένη *Αὐρηλιανὴ παρθένος* (1412-1431). Ὑπτασιάσθεῖσα ὅτι προωρίζετο νὰ σώσῃ τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες κατεῖχον τὸ μεῖζον μέρος αὐτῆς, κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ θάρρος εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν, τεθεῖσα δ' ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ ἐνίκησε τοὺς Ἄγγλους. Πεσοῦσα ὅμως τέλος εἰς χεῖρας αὐτῶν, κατεδικάσθη ὡς μάγισσα καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

Ἰωάννα Πάπισσα. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται, κατὰ παράδοσιν, ἡ ὁποία σήμερον δὲν εἶνε πλέον πιστευτή, ὡς ἀνελθοῦσα εἰς τὸν παπικὸν θρόνον περὶ τὸ 855 γυνή τις ὡς Ἰωάννης Η'. Ἡ παράδοσις ἐγένετο ὑπόθεσις δραματικῶν ἔργων καὶ μυθιστορημάτων, ἐν οἷς τὸ ἑλληνικὸν τοῦ Ἐμμ. Ροΐδη.

Ἰχνεύμων

Ἰωάννης (*Ἅγιος*). 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 183.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 431.— 3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 638.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 507.—5) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 914. —6) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 365.—7) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱεραπέτρας (Λασηθίου). Κάτ. 603.— 8) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἁγίου Βασιλείου (Ρεθύμνης). Κάτ. 287.—9) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀμαρίου (Ρεθύμνης). Κάτ. 237.—10) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Σφακίων (Χανίων). Κάτ. 144.—11) *Ρέντης*. Βλ. *Ρέντης*.

Ἰωάννης. 1) *Ὁ Βαπτιστὴς* ἢ *Πρόδρομος*. Υἱὸς τοῦ Ἰουδαίου ἱερέως Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ. Τῷ 29 μ.Χ. ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον Ἰούδα καλῶν τοὺς ὁμοεθνεῖς του εἰς μετάνοιαν καὶ προκηρύσσων τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου, βαπτίζων δὲ τοὺς μετανοοῦντας εἰς τὸν Ἰορδάνην πρὸς συμβολισμὸν τῆς καθάρσεως αὐτῶν. Εἰς τὸ βάπτισμα τοῦτο προσελθὼν ὑπεβλήθη καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὅτε ὁ Ἰ. ὡμολόγησεν αὐτὸν ὡς τὸν Μεσσίαν. Ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ Ἡρώδου Ἀντίπα. Τὸ γενέθλιον αὐτοῦ ἑορτάζεται τὴν 24 Ἰουνίου, ὁ δὲ θάνατός του τὴν 29 Αὐγούστου.—2) *Ὁ Εὐαγγελιστής*, υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου, εἷς τῶν ἀποστόλων, ὁ πλέον τῶν ἄλλων μαθητῶν ἀγαπήσας τὸν Ἰησοῦν. Ἔγραψεν ἓν τῶν Εὐαγγελίων, τὴν «Ἀποκάλυψιν» καὶ ἐπιστολάς. Ἀπέθανεν ἐν Ἐφέσῳ. Ἑορτάζεται τῇ 8 Μαΐου καὶ τῇ 26 Σεπτεμβρίου.

Ἰωάννης. 1) *Ὁ Χρυσόστομος*, Ἀντιοχεύς, ὁ μέγιστος τῶν ρητόρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ 398 μέχρι 404 πατριάρχης Κων/πόλεως (344 ἢ 347-407). Ὑπέστη πολλοὺς διωγμούς, διὰ τοὺς ψόγους του ἐναντίον τῆς αὐτοκρατείρας Εὐδοξίας, καὶ ἀπέθανεν ἐξόριστος. Αἱ ὁμιλίαι του ἦσαν τὸ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα κλήρου καὶ λαοῦ ἐν τῷ Βυζαντινῷ κόσμῳ. Ἑορτὴ 13 Νοεμβρ.—2) *Ὁ Δαμασκηνός* (βλ. λ.) —3) *Ὁ Καλυβίτης*, ὅσιος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀσκητεύσας κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα. Ἑορτὴ 15 Ἰανουαρίου.

Ἰωάννης. Ὄνομα 14 πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Μνημονευτέοι: 1) *Ὁ Χρυσόστομος*, βλ. ἀνωτέρω. —2) *Ὁ Δ', ὁ Νηστευτής* (582-595). Περιῆλθεν εἰς ρῆξιν μὲ τὸν πάπαν Πελάγιον Β' καὶ Γρηγόριον Α'.—3) *Ὁ Ζ', ὁ Γραμματικός* (832-842). Ἀνεθεμάτισε τοὺς εἰκονολάτρας. Καθῃρέθη καὶ ἀνεθεματίσθη.—4) *Ὁ Η', ὁ Ξιφιλῖνος* (1065-1075). Συνέταξε «Συλλογὴν Ὁμιλιῶν» καὶ ἔγραψεν ἔργα φιλοσοφικά.—5) *Ὁ Θ', ὁ Ἀγαπητός* (1111-1134). Διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἀνεκηρύχθη ἅγιος. Ἑορτὴ 18 Ἰουλ.—6) *Ὁ ΙΑ', ὁ Βέκκος* (1275-1282). Ἐκηρύχθη ὀπαδὸς τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἔγραψε

δὲ σχετικὸν ἔργον. Καθῃρέθη καὶ ἀπέθανεν ἐγκάθειρκτος.—7) *Ὁ ΙΓ', ὁ Γλυκύς* (1316-1320). Ἀφῆκε λόγους καὶ ἔργα γραμματικά.

Ἰωάννης. Ὄνομα εἰκοσιτριῶν παπῶν τῆς Ρώμης. Ἐκ τούτων, *ὁ Η'* (872-882) ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὰς διαμάχας τῶν Καρολιδῶν περὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τίτλου. Ἐστράφη πρὸς τὸ Βυζάντιον, ζητῶν βοήθειαν κατὰ τῶν ἀπειλούντων τὴν Ἰταλίαν Ἀράβων, ἐδείχθη δὲ διαλλακτικὸς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον.

Ἰωάννης. Ὄνομα ὀκτὼ Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. 1) *Ὁ Α', ὁ Τσιμισκῆς* (925-976). Διεκρίθη ὡς στρατηγός, ἀνεκηρύχθη δὲ αὐτοκράτωρ τῷ 968, φονεύσας τὸν προκάτοχόν του Νικηφόρον Φωκᾶν. Διεξήγαγε νικηφόρους πολέμους κατ' Ἀράβων, Βουλγάρων καὶ Ρώσων.— 2) *Ὁ Β', ὁ Κομνηνός* (1083-1143). Διεδέχθη τῷ 1118 τὸν πατέρα του Ἀλέξιον Α', ἀνεδείχθη δὲ ἄριστος κυβερνήτης. Ἐνίκησε τοὺς Σελτζούκους, τοὺς Οὔγγρους καὶ τοὺς ἐν Συρίᾳ Λατίνους.—3) *Ὁ Γ', ὁ Βατάτσης* (1193-1255). Διεδέχθη τῷ 1222 τὸν πενθερόν του Θεόδωρον Λάσκαριν, αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας. Κατέλυσε τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης, οὕτω δὲ περιέσφιγξε πανταχόθεν τὸ Λατινικὸν κράτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως.—4) *Ὁ Δ'*, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου (1250-1261). Ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ κηδεμόνος του Μιχαὴλ Παλαιολόγου.—5) *Ὁ Ε', ὁ Παλαιολόγος* (1332-1391). Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1341. Ἐπ' αὐτοῦ ἐμφύλιος πόλεμος ἐξησθένησε τελείως τὸ κράτος.— 6) *Ὁ Ϛ', ὁ Καντακουζηνός* (1292-1383). Εἷς τῶν χειροτέρων αὐτοκρατόρων μετὰ τοῦ προηγουμένου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπανειλημμένως ἐπολέμησε διὰ τὴν ἀρχήν. Λόγιος, συγγραφεὺς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς του, οὐδεμίαν ἀντίληψιν εἶχε περὶ τῶν ὑποχρεώσεών του πρὸς τὴν χώραν καὶ τὸν λαόν.—7) *Ὁ Ζ', ὁ Παλαιολόγος* (1360-1440). Ἔγγονος τοῦ Ι. Ε'. Τῷ 1390 κατέλαβε ἐπί τινας μῆνας τὴν ἀρχὴν δι' ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ πάππου του.—8) *Ὁ Η', ὁ Παλαιολόγος*, ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου (1391-1448). Ἀνεγνώρισεν ἑαυτὸν ὑποτελῆ τοῦ Σουλτάνου, ἐπεχείρησεν ὅμως νὰ ὀργανώσῃ σταυροφορίαν, ἐπισκεφθεὶς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ δεχθεὶς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἰωάννης. Ἓξ βασιλεῖς τῆς Πορτογαλίας. Ἐκ τούτων *ὁ Α', ὁ Μέγας*, βασιλεύσας 1383-1433, ἐνίκησε τοὺς Ἄραβας τοῦ Μαρόκου. Ἐπ' αὐτοῦ ἤρχισαν αἱ μεγάλαι ναυτικαὶ ἐκστρατεῖαι τῶν Πορτογάλων πρὸς ἀνακάλυψιν νέων χωρῶν. *Ὁ Τ'* (1769-1826), ἐκυβέρνησε κατ' ἀρχὰς τὸ κράτος ὡς ἀντιβασιλεύς, ἀρνηθεὶς δὲ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ μετάσχῃ τοῦ κηρυχθέντος ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἀποκλεισμοῦ τῆς Ἀγγλίας, εἶδε τὸ κράτος του καταλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ ἔφυγεν εἰς Βραζιλίαν. Τῷ 1816 ἀνεκηρύχθη βασιλεύς, ἀλλ' ἐπέστρεψεν εἰς Πορτογαλίαν μονον τῷ 1822. Ἐδέχθη φιλελεύθερον Σύνταγμα.

Ἰωάννης. Αὐτοκράτωρ τῆς Ἁβησσυνίας. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1832. Ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν Ἰταλῶν. Ἐνικήθη ὅμως ὑπὸ τοῦ Μάγδη τοῦ Σουδὰν καὶ ἐφονεύθη (1889). Ἐδειξεν ἰδιαιτέραν εὔνοιαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ἰωάννης. Δοῦκες καὶ Τσάροι τῆς Ρωσίας. Βλ. Ἰβάν.

Ἰωάννης ὁ Ἀγαθός. Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1350 (1319-1364). Ἐνικήθη ἐν πολέμῳ πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ ἠχμαλωτίσθη, ἐδέχθη δὲ εἰρήνην, δι' ἧς ἀνεγνώριζεν ὡς ἀγγλικὴν κτῆσιν μέγα μέρος τῆς Γαλλίας.

Ἰωάννης ὁ Ἀκτήμων. Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (1167-1216). Ἐκλήθη «ἀκτήμων» ὡς γεννηθεὶς ἀφοῦ ὁ πατήρ του εἶχε διανείμει πάντα τὰ φέουδά του μεταξὺ τῶν ἄλλων υἱῶν του. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1199. Διεξήγαγεν ἀτυχῆ πόλεμον πρὸς τὴν Γαλλίαν. Οἱ βαρῶνοι ὑπεχρέωσαν αὐτὸν νὰ δώσῃ Σύνταγμα, τὸν *Μέγαν Χάρτην*, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνωρίζοντο αἱ ἐλευθερίαι τοῦ λαοῦ.

Ἰωάννης ὁ Αὐστριακός. Βλ. Δὸν Ζουὰν δ' Ἄουστρια.

Ἰωάννης ὁ Ἄφοβος (1371-1419). Δοὺξ τῆς Βουργουνδίας, ἀδυσώπητος ἐχθρὸς τῶν Βουρβώνων τῆς Γαλλίας, κατὰ τῶν ὁποίων διεξήγαγεν ἀμείλικτον πόλεμον, ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῶν Ἄγγλων. Ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων.

Ἰωάννης ὁ Πρεσβύτερος. Πρόσωπον μυθικόν, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐπιστεύετο τὸν ΙΒ' αἰῶνα, ἦρχε τῶν ἐν τῇ Ἄπω Ἀσίᾳ Χριστιανῶν καὶ τοῦ ὁποίου ἐκυκλοφόρει πλαστὴ ἐπιστολή.

Ἰωάννης ὁ Σοβιέσκης. Βασιλεὺς τῆς Πολωνίας (1629-1696). Στρατηγῶν τῶν Πολωνῶν τῷ 1674, ἐνίκησε τοὺς Τούρκους, ἐξελέγη δὲ διὰ τοῦτο βασιλεύς. Τῷ 1683 ἔσωσε τὴν Βιέννην, νικήσας τὸν πολιορκοῦντα αὐτὴν τουρκικὸν στρατόν.

Ἰωάννης ὁ Τυφλός (1296-1346). Υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Ζ', ἐγένετο τῷ 1310 βασιλεὺς τῆς Βοημίας. Ἐβοήθησε τὴν Γαλλίαν, πολεμήσας κατὰ τῶν Ἄγγλων, μολονότι δὲ τυφλός, μετέσχε τῆς μάχης τοῦ Κρεσῶ, καθ' ἣν ἐφονεύθη.

Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος. Γραμματικὸς ὑπομνηματιστὴς καὶ φιλόσοφος τοῦ Ϛ' αἰῶνος. Ἔγραψε πολλὰ περὶ τονισμοῦ τῶν λέξεων, περὶ διαλέκτων καὶ ὑπομνήματα εἰς τὸν Ἀριστοτέλην. Ἐπίσης θεολογικά τινα, ὑπεραμυνόμενα τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ.

Ἰωάννινα. Πόλις τῆς Ἠπείρου, ἕδρα τοῦ δήμου Ἰωαννιτῶν τῆς ἐπ. Δωδώνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 20.485. Κεῖται εἰς ὕψος 484 μ. κατέχουσα σχεδὸν τὸ κέντρον τῆς Ἠπείρου. Παρὰ τὰ Ἰ. κεῖται ὁμώνυμος μεγάλη λίμνη, βαθεῖα καὶ πλήρης ἰχθύων. Ἐν τῇ λίμνῃ ὑπάρχει νησὶς μὲ 477 κατ., περὶ ἧς γεωγράφοι τινὲς παραδέχονται ὅτι εἶνε ἡ ἀρχαία Παμβώτις. Ἡ ἱστορία τῆς πόλεως ἀρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1081 μ.Χ., ὁπότε κατέλαβεν αὐτὴν ὁ Νορμανδὸς Βοεμοῦνδος, ὁρύξας περὶ αὐτὴν βαθεῖαν τάφρον σῳζομένην. Τῷ 1204 ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Ἄγγελος Κομνηνὸς ὥρισε τὰ Ἰ. πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του. Ἀπὸ τοῦ 1438 περιῆλθεν εἰς τοὺς Τούρκους. Κατὰ τὴν δουλείαν τὰ Ἰ. διετήρουν ὁνομαστὰς σχολάς, αἵτινες διέδωσαν τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καθ' ὅλον τὸ ὑπόδουλον Γένος. Περίφημα κατέστησαν τὰ Ἰ. ὡς πρωτεύουσα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Κατὰ τὸν Α' Βαλκανικὸν πόλεμον ἡ πόλις ἐπὶ μακρὸν ἀντέστη εἰς πολιορκίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅτε τέλος, μετὰ αἱματηρὰς μάχας, κυρίως περὶ τὸ Μπιζάνι, παρεδόθη μετὰ τοῦ ὀχυρωμένου φρουρίου Μπιζανίου, τῇ 23 Φεβρουαρίου 1913.

Ἰωαννίνων νομός. Ὁρίζεται ἀπὸ Α ὑπὸ τῆς Θεσσαλίας, ἀπὸ Ν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἀπὸ Β ὑπὸ τῆς Ἀλβανικῆς Ἠπείρου καὶ ἀπὸ Δ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ὑποδιαιρεῖται εἰς 6 ἐπαρχίας: Δωδώνης (πρώην Ἰωαννίνων), Κονίτσης, Μετσόβου, Παραμυθίας, Πωγωνίου καὶ Φιλιατῶν. Κάτ. 180.418.

Ἰωαννῖται. Τὸ ἀρχαιότερον τῶν θρησκευτικοστρατιωτικῶν ταγμάτων, ἱδρυθὲν τὸν Ϛ' αἰῶνα. Σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο ἡ παροχὴ βοηθείας εἰς τοὺς προσκυνητάς. Πολλοὶ τῶν Σταυροφόρων κατε-

τάχθησαν εἰς αὐτό, προσλαβὸν οὕτω περισσότερον στρατιωτικὸν χαρακτῆρα. Τότε ἡ ἕδρα του μετεφέρθη εἰς Ἱεροσόλυμα, διὸ καὶ ὠνομάσθη *τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων*. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Σαλαδίνου (1187) τὸ τάγμα περιεπλανήθη, τέλος δὲ ἐγκατεστάθη (1310) εἰς Ρόδον, ἐξ οὗ καὶ οἱ μετέχοντες αὐτοῦ ἐκλήθησαν *Ἱππόται τῆς Ρόδου*. Ἡ νῆσος κατελήφθη τῷ 1522 ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ γενναίαν ἄμυναν τῶν Ἱπποτῶν. Εἰς τούτους τῷ 1530 παρεχωρήθη ἡ Μελίτη, ἀλλὰ τὸ τάγμα ἤρχισε παρακμάζον. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς νήσου ταύτης ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων (1800) τὸ τάγμα διατηρεῖται κατὰ τύπους μόνον, ἑδρεύει δὲ νῦν ἐν Ρώμῃ.

Ἰωαννιτῶν δῆμος. Περιλαμβάνει τὴν πρωτ. Ἰωάννινα καὶ τὰ χ. Ἀνατολή, Ἀσφάκα, Νέα Καισάρεια καὶ Πάφρα. Κάτ. 21.503 (ἐπ. Ἰωαννίνων).

Ἰωάννου. 1) *Παῦλος*. Καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1824-1897). Ἔγραψεν ἐγχειρίδια ἀνατομικῆς καὶ χειρουργικῆς.— 2) *Φίλιππος*. Διαπρεπὴς λόγιος (1796-1880). Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐξέδωκε «Φιλολογικὰ Πάρεργα».

Ἰώβ. Βιβλικὸν πρόσωπον, οὗ ἡ εὐσέβεια καὶ τὰ παθήματα περιγράφονται ἐν ὁμωνύμῳ βιβλίῳ τῆς Π. Διαθήκης.

Ἰωβηλαῖον. Παρ' Ἑβραίοις, τὸ τελευταῖον ἔτος ἑκάστης πεντηκονταετίας. Κατ' αὐτὸ ἠλευθεροῦντο οἱ ἑβραϊκῆς καταγωγῆς δοῦλοι, ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς πρώην κατόχους των αἱ ἀπαλλοτριωθεῖσαι γαῖαι, δὲν ἐσπείροντο αἱ γαῖαι καὶ δὲν ἐδρέποντο καρποί. Ἐντεῦθεν Ἰ. καλεῖται πᾶσα μεγάλη ἐπέτειος (εἰκοσιπενταετηρίς, πεντηκονταετηρὶς κλ.) μεγάλων γεγονότων. Ὡσαύτως τὸ τελευταῖον ἔτος ἑκάστης εἰκοσιπενταετίας ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καθ' ὃ παρέχεται ὑπὸ τοῦ πάπα λυσίποινον εἰς τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν Ρώμην προσκυνητάς.

Ἰώδιον. Χημικὸν στοιχεῖον ἔχον σύμβολον J, ἀτομικὸν βάρος 127 καὶ εἰδικὸν βάρος 4,95. Εἶνε σῶμα στερεὸν ἔχον χρῶμα μέλαν καὶ μεταλλικήν πως λάμψιν κρυσταλλούμενον εἰς φιαλίδια. Τήκεται εἰς 114° καὶ ζέει εἰς 184°. Διαλύεται εἰς τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὸν αἰθέρα καὶ παράγει τὸ βάμμα ἰωδίου. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1811 καὶ εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καί τινων πηγῶν, εἰς θαλάσσια ζῷα καὶ φυτὰ καὶ εἰς τὸ νίτρον τῆς Χιλῆς. Αἱ κυριώτεραι τῶν ἀνοργάνων ἑνώσεων αὐτοῦ εἶνε τὸ ὑδροϊώδιον, χλωριοϊοῦχον καὶ τριχλωριοϊοῦχον ἰώδιον, πενταφθοριοϊοῦχον καὶ τὸ πεντοξείδιον ἰώδιον. Εὔχρηστον ἐν τῇ θεραπευτικῇ ὡς ἐξαίρετον φάρμακον ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς χρήσεως, ὑπὸ μορφὴν βάμματος ἰωδίου, ἰωδιούχων ἁλοιφῶν καὶ ἰωδοταννικοῦ σιροπίου, ἐνδεδειγμένου πρὸς δυσκρασικάς, κυκλοφορικὰς καὶ χειρουργικὰς παθήσεις, πολύτιμον ἰδίως ὡς ἐξωτερικὸν ἀντισηπτικὸν πρὸς χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις.

Ἰωδιοῦχα. Χημικαὶ ἑνώσεις ἰωδίου μετὰ διαφόρων οὐσιῶν. *Ἰ. αἰθύλιον* ἢ *ὑδροϊωδικὸς αἰθήρ*, ἀντιασθματικὸν φάρμακον. *Ἰ. ἀσβέστιον*, ἀντιχοιραδικὸν φάρμακον. *Ἰ. κάλιον*, ἅλας ἐνδεδειγμένον ὡς φάρμακον πρὸς καρδιοαγγειακὰς παθήσεις, ἆσθμα καὶ ἐμφύσημα πνευμόνων, ἀρθριτισμὸν κλ. *Ἰ. μόλυβδος*, φάρμακον ἐξωτερικῆς χρήσεως διαλυτικόν. *Ἰ. νάτριον*, ἐνδεδειγμένον ὅπου καὶ τὸ ἰ. κάλιον. *Ἰ. σίδηρος*, φάρμακον ἀντιχοιραδικὸν καὶ τονωτικόν.

Ἰωδισμός. Κορεσμὸς τοῦ ὀργανισμοῦ ἢ δηλητηρίασις ἐκ τῆς χρήσεως ἰωδίου ἢ ἰωδιούχων.

Ἰωδόλη. Τετραϊωδοπυρρόλη C_4J_4NH. Κόνις κατανόχρους, ἀντισηπτικὸν φάρμακον ἐξωτερικῆς χρήσεως.

Ἰωδοφόρμιον. Τριιωδομεθάνιον CHJ_3. Κόνις κιτρίνη βαρύοσμος, φάρμακον ἀντισηπτικὸν ἐξωτερικῆς χρήσεως.

Ἰωλκός. Ἀρχαιοτάτη π. τῆς Θετταλομαγνησίας. Ἐξ αὐτῆς ἀνεχώρησεν ὁ Ἰάσων διὰ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν.

Ἴων. Ὁ μυθολογούμενος ἀρχηγέτης τῶν Ἰώνων, υἱὸς τοῦ Ξούθου καὶ ἔγγονος τοῦ Ἕλληνος.

Ἰωνάθαν. Εἷς τῶν Μακκαβαίων, ἀδελφὸς τοῦ Ἰούδα, ἀρχιερεὺς τῆς Ἰουδαίας. Ἀπεκεφαλίσθη τῷ 143 ὑπὸ τοῦ Διοδότου Τρύφωνος.

Ἰωνᾶς. Προφήτης τοῦ Ἰσραήλ. Ἐξ αὐτοῦ ἐπιγράφεται ἓν τῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης. Κατά τι ταξιδιόν του, κατέλαβε κλῦδων τὸ πλοῖον, κλῆρος δὲ τεθείς, ἵνα γνωσθῇ τίνος ἕνεκα ἐπῆλθεν ὁ κλῦδων, ἔπεσεν ἐπὶ τὸν Ἰ., ὅστις ριφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν κατεπόθη ὑπὸ κήτους, μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας ἐξημέσθη ὑπὸ τούτου ἀβλαβὴς εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀπῆλθεν εἰς Νινευή.

Ἴωνες. Μέγας κλάδος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅστις κατῴκει τὴν Β. καὶ Δ. παραλίαν τῆς Πελοποννήσου, τὴν Μεγαρίδα, Ἀττικὴν καὶ Εὔβοιαν, ὅθεν περὶ τὸ τέλος τῆς Β΄ π.Χ. χιλιετηρίδος μέγα ρεῦμα ἐξηπλώθη ἐπὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ μέσου τῆς Δ. παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἰωνία. Ὄνομα ὅπερ ἐδόθη εἰς χώρας ἃς κατῴκησαν οἱ Ἴωνες, ὡς τὴν ἐν Ἀσίᾳ καὶ τὴν Ἀττικήν, ἰδίᾳ ὅμως τὴν πρώτην, ἀποτελοῦσαν λωρίδα γῆς κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Μικρασίας, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἕρμου πρὸς Β καὶ Μαιάνδρου πρὸς Ν καὶ πέρα ἔτι αὐτῶν μέχρι τῆς Κνίδου, ὡς καί τινας τῶν παρακειμένων νήσων. Ἡ μικρασιατικὴ Ἰωνία ἐσχημάτισε σύνδεσμον δώδεκα πόλεων περὶ κέντρον θρησκευτικὸν τὸ *Πανιώνιον*, κείμενον παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Μυκάλην. Ἡ δωδεκάπολις ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν πόλεων Φωκαίας (ἐν Μυσίᾳ), Ἐρυθρῶν, Κλαζομενῶν, Τέω, Λεβέδου, Κολοφῶνος, Ἐφέσου (ἐν Λυδίᾳ), Μιλήτου, Μυοῦντος, Πριήνης (ἐν Καρίᾳ), καὶ τῶν νήσων Χίου καὶ Σάμου· ὕστερον προσετέθη εἰς αὐτὰς καὶ ἡ αἰολικὴ Σμύρνη. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἡ Ἰωνία ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, γενομένη κοιτὶς τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως (Ὅμηρος), λογογραφίας, φιλοσοφίας, ὡς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς (Ἱπποκράτης)· πρὸς δὲ οἱ Ἴωνες ἀνέπτυξαν ἴδιον ρυθμὸν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς *(ἰωνικὸς ρυθμός)* καὶ τέλος περιήγαγον Ἴωνες ζωγράφοι (Ζεῦξις, Παράσιος) τὴν ζωγραφικὴν εἰς μεγίστην ἀκμήν.

Ἰωνία *(Νέα)*. Νέος δῆμος τῆς Ἀττικῆς, κν. Ποδαράδες, κείμενος ΒΒΔ τῶν Ἀθηνῶν, μεταξὺ Ποδονίφτη, Ἁλυσίδας καὶ Ἡρακλείου. Συνῳκίσθη μετὰ τὸ 1922 ὑπὸ πρόσφυγων, ηὐξήθη δ' εἰς πόλιν μὲ ἄνω τῶν 40.000 κατ.

Ἰώσηπος. Ἰουδαῖος ἱστορικὸς (37-93). Μετέσχε τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐπαναστάσεως ὡς φρούραρχος Ἰωταπάτων. Συνέγραψεν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης, ἐπίσης δὲ «Ἰουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν».

Ἰωσήφ. 1) Υἱὸς τοῦ Ἰακώβ. Οἱ ἀδελφοί του τὸν ἐπώλησαν ὡς δοῦλον, ἐγένετο δὲ ὑπηρέτης αὐλικοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐξηγήσας ἐπιτυχῶς ὄνειρα τοῦ Φαραώ, ἠνώνήθη παρ' αὐτοῦ καὶ ἔλαβε μεγάλα ἀξιώματα. Μετὰ ἔτη ἀποκατέ-

στησε καὶ τοὺς ἀδελφούς του ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ἐκ τῶν ἀπογόνων των ἀνεπτύχθη ἡ Ἑβραϊκὴ φυλή.—2) Ὁ μνηστὴρ τῆς παρθένου Μαρίας καὶ θετὸς πατὴρ τοῦ Ἰησοῦ.—3) *Ὁ ἀπὸ Ἀριμαθείας*, μέλος τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Συνεδρίου, μυστικὸς φίλος τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἔθαψε, λαβὼν παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν ἄδειαν.

Ἰωσήφ. 1) *Ὁ Α΄*, αὐτοκράτωρ Γερμανὸς ἀπὸ τοῦ 1705 μέχρι τοῦ 1711.—2) *Ὁ Β΄*, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1741-1790). Ἐστέφθη τῷ 1765, ἀλλ' ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του Μαρίας Θηρεσίας (1780). Εἰσήγαγε πολλὰς μεταρρυθμίσεις καὶ περιώρισε τὴν λογοκρισίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας, κηρύξας τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν.

Ἰωσηφῖνα (Μαρία Ρόζα Tascher de la Pagerie). Ἡ πρώτη σύζυγος Ναπολέοντος τοῦ Α΄ (1763-1814). Κατήγετο ἐκ Μαρτινίκης, ἐνυμφεύθη δὲ τὸν ὑποκόμιτα Βωαρναί. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἔσχε δύο τέκνα, τὸν Εὐγένιον καὶ τὴν Ὀρτενσίαν. Φονευθέντος ἐπὶ Τρομοκρατίας τοῦ συζύγου της, συνεζεύχθη τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην, τῷ δὲ 1804 ἐστέφθη αὐτοκράτειρα. Μὴ ἀποκτήσασα τέκνα ἐκ τοῦ Ναπολέοντος ἔδωκε τὴν συναίνεσίν της εἰς τὸ διαζύγιον (1809).

ἰῶτα (ἄκλιτον). Τὸ ἔνατον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Βλ. Ι

Ἰωτακισμός. Οὕτως ἀποκαλεῖται ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἡ προφορὰ τῶν νέων Ἑλλήνων, ὡς προφερόντων τὰ γράμματα *η* καὶ *υ* καὶ τὰς διφθόγγους *ει, οι, υι* καὶ *ῃ* ὡς τὸ γράμμα *ι* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ἐράσμου οἵτινες προφέρουσι τὸ *η* ὡς *ε* μακρόν, τὸ *υ* ὡς *ου* καὶ τὰς διφθόγγους ἀναλελυμένας.

Ἰωτάπατα. Πόλις καὶ φρούριον τῆς Παλαιστίνης ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ἐκειτο ἐν Γαλιλαίᾳ, Δ τῆς π. Κανᾶ. Ἐν αὐτῷ ἐκλείσθη κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τῶν Ἰουδαίων (66-70) ὁ ἱστορικὸς Ἰώσηπος καὶ ἀντέταξε κατὰ τῶν Ρωμαίων ἀπεγνωσμένην ἄμυναν.

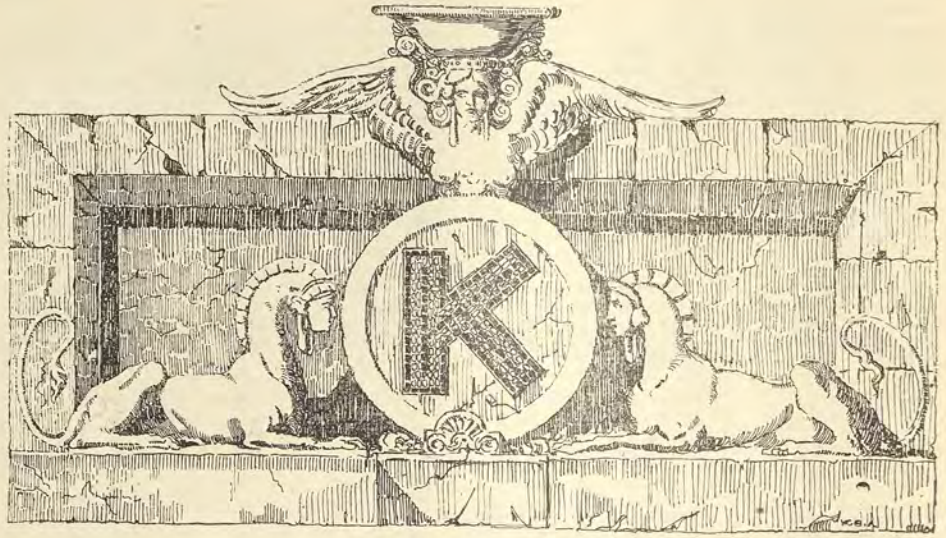

Κ (κάππα). Σύμφωνον. Τὸ δέκατον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (**Κ, κ**) προερχόμενον ἐκ τοῦ φοινικικοῦ. Εἶνε σύμφωνον ψιλόν, οὐρανισκόφωνον, ἄφωνον. ‖ *(Ἀριθμ.)* Μὲ ὀξεῖαν ἄνωθεν: εἴκοσι ἢ εἰκοστός (κ′, Κ′), μὲ ὑπογεγραμμένην τὴν ὀξεῖαν: εἴκοσι χιλιάδες ἢ εἰκοσάκις χιλιοστός (͵κ, ͵Κ). ‖ *(Φυσικ.)* Κατόπιν βαθμῶν θερμότητος δηλοῖ ὅτι οὗτοι εἶνε τῆς ἑκατονταβάθμου κλίμακος τοῦ Κελσίου. ‖ *(Χημ.)* Σύμβολον παριστῶν ἓν ἄτομον καλίου. ‖ *(Μετρολ.)* Πρὸ διέψοῦς συμβόλου μονάδος σημαίνει *κιλό* ἢ *χιλιο-* (π.χ. ΚΑ=χιλιοαμπέρ).

Κά. Παρ' ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, τὸ ἕτερον τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν ἄνθρωπον στοιχείων, εἶδος ψυχῆς ἐπιζώσης μετὰ θάνατον.

Κάαβα (ἀραβ., κύβος). Ἱερὸν τέμενος τῶν Μωαμεθανῶν ἐν Μέκκᾳ, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ μεγάλου τεμένους, ἔχον σχῆμα κυβικὸν καὶ ἐντετειχισμένον μέλανα ἱερὸν λίθον, ὃν κατὰ τὴν παράδοσιν ἔφερεν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εἰς τὸν Ἀβραάμ, πρῶτον ἱδρυτὴν τῆς Κ.

Κάαβ-βὲν-Ζουχαΐρ. Ἄραψ ποιητὴς τοῦ Ζ′ αἰῶνος, ἐχθρὸς τοῦ Μωάμεθ. Καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ προφήτου ἔγραψε περίφημον εἰς αὐτὸν ἐγκώμιον καὶ ἔτυχε συγγνώμης.

κααμα. Ζῷον μηρυκαστικὸν ἐκ τῶν κοιλοκεράτων, εἶδος ἀντιλόπης ἀνῆκον εἰς τὸ γένος *βουβαλίς*, διαδεδομένον ἐν Ν. Ἀφρικῇ. Ἔχει μῆκος σώματος ὑπερβαῖνον τὰ 2 μ., χρῶμα καστανότερον μὲ λευκὰς κηλίδας καὶ ζῇ εἰς ὀρεινὰ μέρη.

Καάρτα. Χώρα τῆς Δ. Ἀφρικῆς ἐν τῇ Ἄνω Σενεγάλῃ. Ἔκτ. 54.000 τ.χλμ., κάτ. 335.000, Βέρβεροι, Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα. Πρωτ. *Νιόρο*.

κάβ (cab). Εἶδος ἐλαφροῦ, διτρόχου καὶ μονίππου ἀγγλικοῦ ὀχήματος, φέροντος κάλυμμα καὶ ἔχοντος δύο θέσεις δι' ἐπιβάτας καὶ μίαν ὄπισθεν διὰ τὸν ὀδηγόν.

Κάβ (ἀρχ. **Νεκχαμπίτ**). Χ. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου καὶ πρωτ. αὐτῆς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους. Ἐρείπια ναῶν καὶ τάφων.

Κὰβ ἢ **Γὰβ.** Μακρὰ ἄλυσις μικρῶν ὁάσεων τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ Ἀγγλοαιγυπτιακῷ Σουδὰν εἰς ἀπόστασιν 40-50 χλμ. ἀπὸ τοῦ Νείλου. Δυτικῶς αὐτῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν 240 χλμ. κεῖται δευτέρα ἄλυσις ὁάσεων, ἡ Κὰβ-ἑλ-Κεβίρ.

κάβα (λατιν. *cavus*). Ὑπόγειον φυσικὸν ἢ τεχνητόν· ὑπόγειος ἀποθήκη οἴνων. ‖ Τὸ ὑφ' ἑκάστου παίκτου ὡς ἀρχικὸν κεφάλαιον κατατιθέμενον ἢ δηλούμενον ποσὸν εἰς τινα παιγνίδια καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ πόκερ.

κάβα ἢ **κάβα-κάβα** ἢ ἄβα. Θάμνος τῆς Πολυνησίας, τὸ *πέπερι τὸ μεθυστικόν* καὶ ἡ ἐκ τῶν ριζῶν του παραγομένη δρόγη, χρησιμεύουσα ὡς φάρμακον διουρητικὸν καὶ ἀντιβλεννορροϊκόν. ‖ Ἐπίσης, ποτὸν μεθυστικὸν ἐν Πολυνησίᾳ, παρασκευαζόμενον ἐκ τῆς δρόγης ταύτης.

Καβαβίς. Ἀραβ. νομαδικὴ φυλὴ τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν, ἀσχολουμένη εἰς τὴν καμηλοτροφίαν.

Καβὰδ ἢ **Καβάδης.** Ὄνομα δύο Σασσανιδῶν βασιλέων τῆς Περσίας. 1) *Ὁ Α′* (449-531), βασιλεύσας ἀπὸ 488. Ἐκθρονισθεὶς 496 ὑπὸ τῶν μεγιστάνων ἀνέκτησε μετὰ τριετίαν τὸν θρόνον τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἐφθαλιτῶν. Ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων Ἀναστασίου καὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐδῄωσε τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας.— 2) *Ὁ Β′.* Ἀνελθὼν 628 εἰς τὸν θρόνον διὰ στάσεως τοῦ στρατοῦ ἐφόνευσε τὸν πατέρα του Χοσρόην τὸν Β′. Ἀπέθανε 629.

Κάβα δεῖ Τιρρένι (Cava dei Tirreni). Π. τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ Σαλέρνου τῆς Καμπανίας. Κάτ. 22.435. Ἐν αὐτῇ τὸ περίφημον μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἱδρυθὲν τῷ 1025, πλούσιον εἰς χειρόγραφα, χρησιμεῦσαν ὡς ἑστία τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

καβάδης ἢ **καβάδι(ον).** Παρὰ Βυζαντινοῖς, εἶδος μανδύου· ὁ περσικὸς κάνδυς, τὸ ἐπὶ Τουρκοκρατίας *καφτάνι*.

καβαδούρα (ἰταλ. *cavatura*). Ὅρος τῆς ραπτικῆς· ραφὴ περὶ τὴν ἄρθρωσιν τοῦ βραχίονος, συνδέουσα τὴν χειρίδα μετὰ τοῦ κορμοῦ χιτῶνος ἢ σάκκου.

καβαΐνη. Τὸ δραστικὸν συστατικὸν τῆς ρίζης κάβα.

καβάκι. Λεύκη ἡ μέλαινα.

Καβακλῆ (νῦν *Ἅγιος Ἀθανάσιος*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. 2158.

Καβακτσῆ (Μουσταφᾶς). Τοῦρκος ἀξιωματικὸς τοῦ ΙΗ′-ΙΘ′ αἰῶνος. Ἀρχηγὸς τῶν στασιασάντων γενιτσάρων ἀνέτρεψε τῷ 1807 τὸν σουλτᾶνον Σελὴμ Γ′ καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀνεψιὸν τούτου Μουσταφᾶν Δ′. Ἐπελθὼν ὁ πασᾶς τοῦ Ρουχτσουκίου Μουσταφᾶς Βαϊρακτὰρ ἐξεθρόνισε τὸν Μουσταφᾶν Δ′ καὶ ἐφόνευσε τὸν Κ.

Καβαλιέρε (Αἰμίλιος Cavaliere). Ἰταλὸς μουσουργὸς (1550-1602). Ἀρχαιότερος συνθέτης ὀρατορίων.

καβαλιέρος (ἰταλ. *cavalliere*, ἱππότης). Ὁ συνοδὸς κυρίας· ἰδίᾳ ὁ συγχορευτής.

Καβαλκάντι (Γουΐδων Cavalcanti). Ἰταλὸς ποιητὴς (1250-1300). Φίλος τοῦ Δάντου. Ἔγραψεν ἀξιόλογα ποιήματα («Τὸ ἄσμα τοῦ ἔρωτος»).

Καβάλλα. Π. τῆς Α. Μακεδονίας, ἕδρα δήμου ἐπ. καὶ νομοῦ ὁμωνύμου, ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου Καβάλλας, εἰς τὰ ΒΔ τῆς νήσου Θάσου, ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Β. Ἑλλάδος μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην, σπουδαῖον κέντρον συγκεντρώσεως, ἐξεργασίας καὶ ἐξαγωγῆς καπνοῦ, ἕδρα σώματος στρατοῦ κλ. Κάτ. 49.980. Κατὰ τὸν Α′ Βαλκανικὸν πόλεμον καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀνακατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ 27.7.1913.

καβαλλάρης. Ἱππεύς· στρατιώτης τοῦ ἱππικοῦ. ‖ Ξύλινον ὄρθιον πλακίδιον τῶν ἐγχόρδων ὀργάνων ἐπὶ τοῦ ὁποίου τείνονται αἱ χορδαί, ἄλλως *μαγάς*. ‖ Ὁ κολοφὼν τῆς στέγης.

Καβαλλάριον (πρώην *Καβαλλάρ*). Ἕδρα ὁμωνύμου κοιν. ἐπ. Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 647.

καβαλλαρότος (cavallaroto). Ὀνομασία τῶν ἐφίππων χωροφυλάκων ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπὶ Βενετοκρατίας.

Καβάλλας δῆμος. Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου πόλεως καὶ τινων χωρίων. Κάτ. 50.852.

Καβάλλας ἐπαρχία. Ἐκτείνεται περὶ τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Κάτ. 61.006.

Καβάλλας νομός. Περιλαμβάνει τὰς ἐπαρχ. Καβάλλας, Νέστου, Παγγαίου καὶ Θάσου. Συνορεύει ἀπὸ Β πρὸς τὸν νομὸν Δράμας, ἀπὸ Δ πρὸς τοὺς νομοὺς Χαλκιδικῆς καὶ Θεσσαλονίκης, ἀπ' Α πρὸς τὸν τῆς Ροδόπης, ἀπὸ δὲ Ν βρέχεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἰδίᾳ εἰς τὴν καπνοφυτείαν. Κάτ. 119.140.

καβαλλέτο. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ὀκοίβαντος.

καβαλλίνα. Ἡ κόπρος τῶν ἱπποειδῶν ζώων.

καβάλλο. Ἰταλικὸν νόμισμα, καλούμενον οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ κεχαραγμένου ἵππου.

καβάλλος. Τὸ κάτωθεν μέρος τῆς ἑνώσεως τῶν δύο σκελῶν τῆς περισκελίδος.

Κάβαλλος. Ἕδρα ὁμωνύμου κοιν. ἐπαρχ. Γυθείου νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. 230.

Καβαλλόττι (Φῆλιξ Κάρολος Ἐμμανουὴλ Cavallotti). Ἰταλὸς δραματικὸς καὶ λυρικός (1842-1898). Μετέσχε τοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος.

Καβαντού (Ἰωσὴφ Caventou). Γάλλος χημικὸς καὶ φαρμακοποιός (1795-1877). Τῷ 1820 ἀνεκάλυψεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ συναδέλφου του Πελλετιέ, τὴν θειικὴν κινίνην.

Καβαρδία ἢ **Καβαρδά.** Ὀρεινὴ χώρα τῆς Ν. Ρωσίας ἐπὶ τῶν ΒΑ. κλιτύων τοῦ Καυκάσου. Ἀπὸ τοῦ 1921 ἐσχηματίσθη ἐξ αὐτῆς ἡ αὐτόνομος περιφέρεια Καβαρδίνων καὶ Βαλκαρίων. Ἐμβ. 12.000 τ.χλμ. καὶ κάτ. 134.000.

Κάβαροι ἢ **Κάβαρες.** Ἀρχαῖος κελτικὸς λαός, κατοικῶν τὴν Ναρβωνίτιδα Γαλατίαν, ἀριστερᾷ τοῦ Ροδανοῦ. Πρωτ. αὐτῶν ἦτο ἡ *Ἀραυσίων*, ἡ σημερινὴ Ὀράγγη.

Κάβασα. Ἀρχαία πόλις τῆς Αἰγύπτου, πρωτεύουσα τοῦ Καβασίτου νομοῦ, εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου.

καβάσης (ὁ· ἀραβ. *κάββας*, ἤτοι τοξότης, φύλαξ, σωματοφύλαξ). Φύλαξ, ἀκόλουθος, συνοδὸς φύλαξ· (κυρίως) κλητὴρ ἢ θυρωρὸς πρεσβείας ἢ προξενείου καὶ ἐνίοτε μητροπόλεως ἐν Ἀνατολῇ.

Καβάσιλα. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότ. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. 1123.

Καβεδᾶνος

καβατίνα (ἡ· ἰταλ. *cavatina*). Μονῳδία ἔχουσα βραδεῖαν μᾶλλον ἀγωγήν, καταλήγουσα δέ, συνήθως ἄνευ δευτέρας στροφικῆς ἐπαναλήψεως, εἰς μέλος γοργότερον.

καβάτσα (ἡ). Κν. ὀνομασία τῶν πλατυρρύγχων ἐγχέλεων.

Καβάφης (Κωνσταντῖνος). Ποιητὴς ἐξ Ἀλεξανδρείας (1868-1933). Ἔγραψε ποιήματα διακριτὰ διὰ τὴν ἰδιοτυπίαν τῆς στιχουργίας καὶ τῆς γλώσσης καὶ τὴν φιλοσοφικὴν εἰρωνείαν.

Καββαδίας (Παναγιώτης). Ἀρχαιολόγος (1849-1928). Καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου 1904-1922 ἱδρυσε καὶ κατήρτισε τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ τῆς Ἐπιδαύρου καὶ ἐνήργησε πολλαχοῦ σπουδαιοτάτας ἀνασκαφάς. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας ἑλλην. τέχνης», «Προϊστορικὴν ἀρχαιολογίαν», «Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ» κ.ἄ.π.

καββάλλα (ἡ· λ. ἑβραϊκή). Ἡ ἀπὸ στόματος παράδοσις, εἶτα δὲ ἡ κατὰ τὸν Μεσαίωνα σχηματισθεῖσα καὶ καταγραφεῖσα ὑπὸ τὴν ροπὴν κυρίως τοῦ νεοπλατωνισμοῦ ἰουδαϊκὴ μυστηριώδης διδασκαλία.

καββαλισμός. Τὸ σύνολον τῶν εἰς τὴν καββάλαν ἀναφερομένων ἰδεῶν καὶ ἀσχολιῶν.

Κάββαλος. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου καὶ ἐπαρχ. Λευκάδος νομοῦ Πρεβέζης. Κάτ. 556.

Καβέ (Στέφανος Cabet). Γάλλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς (1793-1856). Ἱδρυσεν ἐν Τεξὰς τὴν πρώτην κομμουνιστικὴν ἀποικίαν, κληθεῖσαν Ἰκαρίαν.

καβεδᾶνος ἢ **κέφαλος τῶν λιμνῶν.** Ἰχθύς, εἶδος σκουμπρίου.

Κάβειρα. Ἀρχαία πόλις τοῦ Πόντου, ἐν ᾗ ὀχυρὰ ἀκρόπολις τοῦ Μιθριδάτου, κειμένη πρὸς Ν τῆς Εὐπατορίας, μετονομασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου *Διόσπολις*.

Καβείρια. Ἀρχαία ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τῶν Καβείρων. Βλ. *Κάβειροι*.

Καβειρία. Ἐπώνυμον τῆς Δήμητρος ἐν Θήβαις.

Καβ(ε)ιριάρχης. Ἱερατικὸς ἄρχων τοῦ Καβ(ε)ιρίου τῶν Θηβῶν, φροντίζων διὰ τὴν τάξιν τῆς ἑορτῆς τῶν Μυστηρίων.

Καβείριον. Ἱερὸν παρ' ἀρχαίοις ἀφιερωμένον εἰς τοὺς Καβείρους. Τὸ ὀνομαστότερον πάντων ἦτο τὸ ἐν Θήβαις.

Καβειροι. Μυστικοὶ θεοὶ ἢ δαίμονες, πιθανῶς φοινικικῆς καταγωγῆς, λατρευόμενοι κυρίως ἐν Λήμνῳ, Σαμοθράκῃ καὶ Θάσῳ. Ἐθεωροῦντο συνήθως τέκνα τοῦ Ἡφαίστου. Ἦσαν δύο ἢ τρεῖς ἄρρενες καὶ ἰσάριθμοι ἀδελφαὶ αὐτῶν (Καβειρίδες).

Κάβενδις ἢ **Κάνδις** (Θωμᾶς Cavendish ἢ Candish). Ἄγγλος θαλασσοπόρος (1555-1592). Κατὰ τὰ ἔτη 1586-1588 ἐξετέλεσε τὸν περίπλουν τῆς Γῆς διὰ τριῶν καταδρομικῶν πλοίων.

Καβέρι ἢ **Κάβερυ** (Kaveri ἢ Cauvery). Ἱερὸς ποτ. τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν Μαδρᾶς. Πηγάζων ἐκ τῆς Δ. ὀροσειρᾶς τοῦ Γάτς, ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης μετὰ ροῦν 760 χλμ.

καβίλια (Ἰταλ. caviglia). Γόμφος ἐκ στερεοῦ ὑλικοῦ, ὅστις διερχόμενος διὰ τόρμου ἐγγεγλυμμένου ἐντὸς τεμαχίου ξύλου ἢ μετάλλου κλ. συνδέει αὐτὸ μετά τινος ἄλλου ἀντικειμένου. ‖ *(Ναυτ.)* Ἡ κέστρα καὶ τὸ μούρουρον.

Καβίρ. Ἰνδὸς ποιητὴς καὶ αἱρεσιάρχης τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἐκ τῆς διδασκαλίας του προῆλθον αἱ θρησκευτικαὶ δοξασίαι τῶν Σίχ.

κάβο-. Πρῶτον συνθετικὸν τοῦ ὀνόματος πολλῶν ἑλληνικῶν καὶ ξένων ἀκρωτηρίων.

Κάβο-Γκραῖκο ἢ **Καβογκραῖκος.** Ἀκρωτ. κατὰ τὰ ΝΑ τῆς Κύπρου καὶ πρὸς τὰ ΝΑ τοῦ χ. Ἀγ. Νάπας.

Κάβο-Γκρόσσο. Ἀκρωτήριον κατὰ τὰ ΝΔ τῆς Μάνης (νομοῦ Λακωνίας) παρὰ τὴν κώμην Κίτταν.

Καβοδόρος (Κάβο δ' Ὄρο). Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἀκρωτ. Καφηρέως.

Καβοκολῶνες. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ Σουνίου. ἀκρωτηρίου, προελθοῦσα ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ φαινομένων στύλων τοῦ ἀρχαίου ναοῦ. Βλ. **Σούνιον.**

καβολάργανο. Κν. ἐν τῷ ναυτ. τὸ περίτροχον.

καβόμβα. Γένος ἐνύδρων φυτῶν ἐκ τῶν νυμφαιοειδῶν, ἰθαγενὲς τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς.

κάβος. Χονδρὸν σχοινίον τῶν πλοίων. ‖ Ἀκρωτήριον.

Κάβο-Σίδερος. Ἀκρωτήριον τῆς Κρήτης, εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τῆς νήσου, τὸ ἀρχαῖον *Σιμώνιον*.

κάβοτ. Εἶδος ὑφάσματος. Βλ. **κάμποτ.**

Κάβοτ ἢ **Καβότο** (Cabot, Caboto). 1) *Ἰωάννης.* Ἰταλὸς ἐξερευνητὴς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀγγλίας (1425-1498). Ἀνεκάλυψε τῷ 1497 τὴν Νέαν Γῆν καὶ ἀργότερον τὴν Γροιλανδίαν. —2) *Σεβαστιανός.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1472-1557). Ἀνεκάλυψε τὸν Καναδᾶν (1517) καὶ ἐξηρεύνησε τὴν Λα-Πλάτα.

Κάβοτ πορθμός (Cabot Strait). Στενὸν μεταξὺ Νέας Γῆς καὶ τῆς ν. Καὶπ Βρῆτον, πλάτους 60 μιλλίων περίπου.

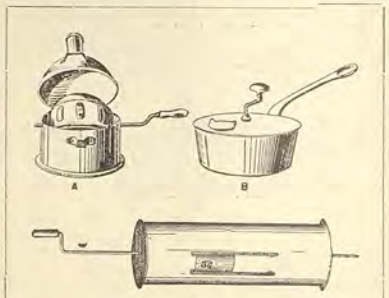

Καβουρδιστήρια
Α περιστροφικόν, Β μετὰ καθέτου ἄξονος, Γ περιστροφικὸν μεθ' ὁριζοντίου ἄξονος

καβούκι (λ. τουρκ. *καβούκ*, φλοιός, περίβλημα). Πᾶν στερεὸν κοῖλον ἐπικάλυμμα ἢ περίβλημα· τὸ ὄστρακον τῶν ὀστρακοδέρμων, τῶν μαλακοστράκων, τῆς χελώνης, τοῦ κοχλίου κλ.

Καβούλ. Ποτ. τοῦ Ἀφγανιστάν. Πηγάζει ἐκ τοῦ Δ. τμήματος τοῦ ὄρους Ἰνδοκούς, διέρχεται παρὰ τὴν Καβοὺλ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν ποτ. Ἰνδόν. Μῆκος 500 χλμ.

Καβούλ. Πρωτ. τοῦ Ἀφγανιστάν, εἰς ὕψος 1760 μ. ὑ.ἐ.θ., παρὰ τὸν ὁμών. ποταμὸν καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καραβανίων τῆς ἀγούσης ἀπὸ Χεράτ διὰ Κανδαχάρης καὶ Κ. εἰς Πεσάβαρ. Κάτ. 140.500. Ἰσχυρῶς ὠχυρωμένη, παλαιὰ ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα (ὁ τάφος τοῦ Τιμούρ). Βιομηχανία δερμάτων καὶ ὑφασμάτων.

Καβούρ (Κάμιλλος Benso, κόμις δὶ Cavour). Ἰταλὸς πολιτικὸς (1810-1861). Ὡς ὑπουργὸς τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, βασιλέως τοῦ Πεδεμοντίου, ἐπέτυχε τὴν συμμετοχὴν τῆς χώρας ταύτης εἰς τὴν Κριμαϊκὴν ἐκστρατείαν καὶ τὸν πόλεμον τοῦ Ναπολέοντος Γ' κατὰ τῆς Αὐστρίας. Ὑπεστήριξε τὸν Γαριβάλδην εἰς Σικελίαν καὶ Νεάπολιν καὶ ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς τοῦ ἑνιαίου ἰταλικοῦ βασιλείου ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ.

Καβοὺρ διῶρυξ (Canale di Cavour). Ἀρδευτικὴ διῶρυξ ἐν Πεδεμοντίῳ τῆς Ἰταλίας μήκους 82 χλμ. μεταξὺ Πάδου [καὶ Τικίνου.

κάβουρας ἢ **καβούρι.** Κν. ὀνομασία τοῦ καρκίνου.

Κάβουρας. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς· τὸ ἄκρον στενῆς λωρίδος γῆς εἰσχωρούσης πρὸς Δ τῆς Βουλιαγμένης ἐντὸς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, μετὰ στρογγύλου σκοπέλου παρ' αὐτό.

Κάβουρας Μικρός. Μικρὸν ἀκρωτήριον παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Κάβουρα πρὸς Ν τῆς Βουλιαγμένης, τὸ ἄλλως λεγόμενον **Ζωστήρ.**

καβουρδιστήρι. Σκεῦος ἐντὸς τοῦ ὁποίου καβουρδίζετε ὁ καφὲς ἢ καὶ ἄλλο τι· τὸ φρύγετρον.

καβουρμᾶς (λ. τουρκ.) Τὸ μετὰ βουτύρου καὶ κρομμύου ἐψημένον κρέας. Ἐπίσης πεφρυγμένον κρέας καὶ μετὰ τοῦ λίπους αὐτοῦ συντηρούμενον πρὸς μελλοντικὴν χρῆσιν.

καβουρομάνα. Κάβουρας μεγάλων διαστάσεων.

Καβούσι(ον). Ἕδρα ὁμων. κοιν. ἐπ. Ἱεραπέτρας (Λασηθίου). Κάτ. 869.

Κάβο-Φονιᾶς. Ἀκρωτήριον ἐπὶ τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς νήσου Σάμου. Ἐκαλεῖτο *Κάβο Τζωρτζῆ*, ἔλαβε δὲ τὸ σημερινὸν ὄνομα, ἀφ' ὅτου μικρὸν σῶμα Σαμίων τῇ 5 Ἰουλίου 1821 ὑπὸ τὸν χιλίαρχον καπετὰν Σταμάτην ἀπέκρουσεν ἀπόβασιν Τούρκων ὑπὸ τὸν ναύαρχον Καραλῆν, φονεύσαν διὰ σπάθης 750 Τούρκους ἐκ τῶν προλαβόντων ν' ἀποβιβασθῶσι χιλίων, καὶ ἀπωθῆσαν τοὺς λοιποὺς εἰς τὴν θάλασσαν.

Καβράλ (Πέτρος Ἀλβάρεζ Cabral). Πορτογάλλος ἐξερευνητὴς (1460-1526). Ἀνεκάλυψε τυχαίως, ἐκτραπεὶς τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδοῦ, τῷ 1500, τὴν Βραζιλίαν.

Καβρέρα (Cabrera). Μία τῶν μικροτέρων Βαλεαρίδων νήσων (ἐμβ. 20 τ.χλμ.) Ν τῆς Μαγιόρκας.

καβρερίτης. Σπάνιον ὀρυκτὸν τοῦ νικελίου (ἔνυδρον ἀρσενικικὸν τοῦ τύπου $Ni_8(AsO_4)_2(8H_2O)$). Ἀπαντᾶται εἰς τὸ Λαύρειον εἰς ὡραῖα σμαραγδοπράσινα πέταλα.

καβριολέ (γαλλ. cabriolet). Εἶδος ἑλαφροῦ ἁμαξίου φερομένου ὑπὸ δύο ἢ τεσσάρων τροχῶν μετὰ πτυκτοῦ καλύμματος.

Καβυλία. Παράλιος περιοχὴ τῆς Δ. Ἀλγερίας κατοικουμένη ὑπὸ τῶν Καβυλίων. Τὸ δυτικὸν τμῆμα ὀνομάζεται *Μεγάλη Κ.*, τὸ ἀνατολικὸν *Μικρὰ Κ.*

Καβύλοι (ἀραβ. Ἐαβιλαΐ). Οἱ κάτοικοι τῶν δύο Καβυλιῶν, βερβερικῆς φυλῆς, γεωργοί.

Καγγουρώ. 1) Νῆσος, βλ. Κανγάρου.—2) Ζῷον, βλ. **καγκουρώ.**

Καγεμέρ (Ἐξουπὲρ Caillemer). Γάλλος νομικὸς καὶ ἱστορικὸς (1837-1913). Ἔγραψε «Μελέτας περὶ τῶν δικανικῶν θεσμῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν», πάντα σχεδὸν τὰ ἐν τῷ «Λεξικῷ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης» τοῦ Δάρεμβεργ δημοσιευθέντα ἄρθρα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ δίκαιον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος κ.ἄ.

καγεπούτιον ἔλαιον (oleum cajeputi). Αἰθέριον ἔλαιον ἐξαγόμενον ἐκ τῶν φύλλων μελαλεύκης τοῦ λευκοδένδρου καγεπουτίου. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἀντισπασμωδικὸν καὶ στομαχικόν, ἐξωτερικῶς δὲ ἐντὸς ἀλοιφῶν ὡς ἀντιρρευματικὸν καὶ ἀντινευραλγικόν.

Καγιάκ

Καγέρα (Kagera). Ποτ. τῆς Κεντρῴας Ἀφρικῆς, ταυτιζόμενος πρὸς τὸν ἀπώτατον πηγαῖον ροῦν τοῦ Νείλου καὶ ἐκβάλλων μετὰ ροῦν 550 χλμ. εἰς τὴν λίμνην Βικτωρίαν, πλωτὸς ἐπὶ 100 χλμ.

καγιάκ. Λέμβος ἁλιευτικὴ τῶν Ἐσκιμώων ἐκ δέρματος φώκης καὶ ἐλαφροῦ ξυλίνου κατασκευάσματος. Ταύτης ἐπιβαίνει μόνον εἷς καθήμενος ἐντὸς ὀπῆς περισφιγγούσης αὐτὸ στεγανῶς.

Καγιάμβε ἢ **Θέρρο Βλάνκο** (Cayambe, Cerro Blanco). Ἠφαίστειον τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἰσημερινοῦ, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Κολομβίας, ὕψους 5850 μ.

Καγιὰμ-Ὀμάρ. Βλ. Χαγιὰμ-Ὀμάρ.

Καγιάνιον. Ἕδρα ὁμων. κοιν. ἐπαρχ. Μυτιλήνης (νομοῦ Λέσβου). Κάτ. 521.

καγιάνος. Γένος χεδροπῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, καλλιεργούμενον διὰ τὰ ἐδώδιμα σπέρματά του.

Καγιώ (Ἰωσὴφ Μαρία Αὔγουστος Caillaux). Γάλλος πολιτικὸς (1863-). Πρωθυπουργὸς τῷ 1911 διηυθέτησε μετὰ τῆς Γερμανίας τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ἀγαδίρ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατηγορήθη ὡς ἠττοπαθὴς καὶ κατεδικάσθη 1920 εἰς τριετῆ φυλάκισιν καὶ πενταετῆ περιορισμόν. Τῷ 1924 ἡ γενικὴ ἀμνηστεία τὸν ἀποκατέστησε εἰς τὰ πολιτ. καὶ ἀστικὰ αὐτοῦ δικαιώματα. Τῷ 1925 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν.

Καγκελλάρης (Λουκᾶς). Ἕλλην ζωγράφος τοῦ ΙΒ' αἰ. Εἰς τοῦτον ἀποδίδονται αἱ καλύτεραι τῶν παλαιοτέρων εἰκόνων τῆς Παναγίας τῶν εὑρισκομένων ἐν Ἰταλίᾳ.

καγκελλάρια. Τὸ ἄξίωμα ἢ τὸ γραφεῖον τοῦ καγκελλαρίου. ‖ *(Ἕλλην. Ἱστορ.)* Εἰδικὴ ὑπηρεσία ἐν ἑκάστῃ τῶν αὐτονομουμένων νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἔργον ἔχουσα τὴν εἰσπραξιν τῶν φόρων καὶ διευκόλυνσιν τῆς διοικήσεως.

καγκελλάριος. Πρωθυπουργὸς ἢ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν Γερμανίᾳ καὶ τῇ τέως Αὐστρουγγαρίᾳ. Ἐπίσης πρῶτος γραμματεὺς πρεσβείας ἢ προξενείου· γραμματεὺς βασιλέως ἢ πρίγκιπος· πρύτανις ἑνίων πανεπιστημίων· πρόεδρος δικαστηρίου ἓν τισι πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς· πρόεδρος ἐνόρκων ἐν Σκωτίᾳ· γραμματεὺς τοποτηρητὴς Ἄγγλου ἐπισκόπου. *Λόρδος καγκελλάριος* (Lord Chancellor), τίτλος τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων ὡς προϊσταμένου τοῦ Ἀνωτάτου δικαστηρίου καὶ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐξώσεων. *Καγκελλάριος τοῦ Δημοσίου πλούτου* (Chancellor of the Exchequer), ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ.

κάγκελ(λ)ον. Ἡ κιγκλίς.

καγκουρώ (ἡ). Γένος θηλαστικῶν φυτοφάγων μαρσιποφόρων τῆς ὁμοιογενείας τῶν μακροποδιδῶν, ζῶν ἐν Αὐστραλίᾳ, Νέᾳ Γουϊνέᾳ καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς νήσους. Ἔχουσι μικροὺς ἐμπροσθίους πόδας, ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένους ὀπισθίους, δι' ὧν πηδῶσι, καὶ μακρὰν οὐράν. Τὸ κρέας των εἶνε ἐδώδιμον, τὸ δέρμα των χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν γουναρικῶν. Τὸ εἶδος *κ. ἢ γιγάντειος* ἔχει μῆκος ἄνω τῶν 2 μ. καὶ οὐρὰν 90 ἑκατ.

Καϊσίμα. Π. τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ τῆς ν. Κιουσίου. Κάτ. 125.000.

Καδέ (ἐκ τῶν γραμμάτων Κ καὶ Δ, ἐξ ὧν ἄρχονται ἐν τῇ ρωσικῇ αἱ λ. συνταγματικὸς καὶ δημοκράτης). Ὄνομα ρωσικοῦ κόμματος, ἱδρυθέντος 1905. Οἱ Καδὲ μετέσχον ὑπὸ τὸν Μιλιούκωφ εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ τσαρισμοῦ. Βραδύτερον κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Σοβιέτ.

καδένα (ἡ· λατ. καὶ ἰταλ. catena). Κν. ὀνομασία τῆς ἁλύσεως.

καδέντσα (ἰταλ. cadenza). Ἡ μουσικὴ ἢ ρυθμικὴ *πτῶσις*, εἰδικώτερον δὲ εἶδος *κορωνίδος* χαρακτηριζόμενον διὰ χρονικῆς στάσεως μᾶλλον ἢ ἧττον μακρᾶς, ἥτις παρασκευάζει τὴν τελικὴν τῆς ὅλης συνθέσεως *πτῶσιν*.

Καδὲς ἢ **Καδέσιον.** Ἀρχαία ὀχυρὰ πόλις τῆς Συρίας, παρὰ τὸν Ὀρόντην, ὅπου Ραμεσῆς ὁ Β' ἐνίκησε (1287 π.Χ.) τοὺς Χετταίους.

καδεχόλη. Φάρμακον, ἕνωσις καφουρᾶς μετὰ δεσοξυχολικοῦ ὀξέος, διδόμενον ἐπὶ καρδιακῶν παθήσεων, πνευμονίας, γρίππης κλ. Ἔχει εἰδικὴν ἐνέργειαν κατὰ τῆς νυκτερινῆς ἐνουρήσεως.

κάδη. Μικρὸν δοχεῖον πρὸς ἐναπόθεσιν τυροῦ ἢ βουτύρου ἢ ξύλινον ἀγγεῖον, ἐν ᾧ κτυπῶσι πρὸς ἀποβουτύρωσιν τὸ γάλα ἢ πηγνύουσι τυρόν. ‖ Ἐπίσης μέγα ξύλινον βυτίον, ἐν ᾧ συγκομίζουσι τὸ γλεῦκος ἢ ἐναποθέτουσι τὸν οἶνον. Βλ. *κάδος*.

Καδήκιοϊ. Τουρκ. ὀνομασία τῆς Χαλκηδόνος καὶ τῆς Ἀμισοῦ.

Καδὴρ βέης. Τοῦρκος ναύαρχος, ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ὅστις κατόπιν τῆς Ῥωσοτουρκικῆς συνθήκης τοῦ 1798 κατέλαβε μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Οὐσάκωφ ρωσικοῦ στόλου τὰς Ἰονίους νήσους, ἐκβληθέντων ἐκείθεν τῶν Γάλλων.

καδῆς. Παρὰ Μουσουλμάνοις, ὁ ἱεροδίκης, ἤτοι δικαστὴς δικάζων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ θρησκευτικοῦ δικαίου (σεριάτ).

Κάδι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 490.

Κάδιακ ἢ **Κόδιακ** (Kadiak). Νῆσος κατὰ τὴν

ΝΑ. ἀκτὴν τῆς χερσονήσου Ἀλάσκας. Μεγάλη ἁλιεία σολωμῶν.

καδίν (ἡ· τουρκ.). Κυρία ἀνωτάτης τάξεως παρ' Ὀθωμανοῖς, καὶ σύζυγος σουλτάνου.

Κάδιξ (Cadiz ἢ Cadix, προφ. **Κάδιθ**). Ναυτικὴ π. τῆς Ν. Ἱσπανίας μετὰ φρουρίου ἐπὶ ὁμωνύμου κόλπου τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρωτ. ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 78.000. Κεῖται εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας φοινικικῆς π. Γάδειρα (ἱδρυθείσης τῷ 1100 π.Χ.).

Καδμεία. Ἡ ἀκρόπολις τῶν Θηβῶν, ἱδρυθεῖσα, κατὰ τὸν μῦθον, ὑπὸ τοῦ Κάδμου.

κάδμιον. Μέταλλον λευκὸν ὁμοιάζον πρὸς τὸν κασσίτερον, μαλακόν, ὄλκιμον καὶ ἐλατόν. Ἔχει σύμβολον Cd, εἰδικὸν βάρος 8,6, ἀτομικὸν βάρος 112,4, τήκεται εἰς 320° καὶ ἀποστάζει εἰς 778°. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1818 καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ τὴν παρασκευὴν εὐτήκτων μετάλλων. Εὑρίσκεται κυρίως ἐν Σιλεσίᾳ ἐντὸς μεταλλευμάτων ψευδαργύρου. Τὰ εὔτηκτα μέταλλα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κατασκευὴν ὡρισμένων εἰδῶν τυπογραφικῶν στοιχείων καὶ εἰς τὴν ξυλογραφίαν. Ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται κρᾶμα μολύβδου καὶ καδμίου διὰ τὴν συγκόλλησιν μετάλλων καὶ κρᾶμα χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ καδμίου εἰς τὴν χρυσοχοΐαν. Τὸ ἀμάλγαμα καδμίου χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ὀδοντιατρικὴν δι' ἔμφραξιν ὀδόντων. Αἱ ἑνώσεις τοῦ καδμίου εἶνε δηλητηριώδεις· τὸ βρωμιοῦχον κάδμιον καὶ τὸ ἰωδιοῦχον κάδμιον εὑρίσκουσιν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν φωτογραφικήν. Τὸ δὲ θειοῦχον κάδμιον CdS χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ζωγραφικὴν ὡς κίτρινον χρῶμα.

Κάδμος. Μυθικὸς ἱδρυτὴς τῶν Θηβῶν καὶ ἐπώνυμος ἥρως τῆς ἀκροπόλεως αὐτῶν. Προήρχετο ἐκ Φοινίκης καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ ἐκεῖ βασιλέως Ἀγήνορος. Πρῶτος εἰσήγαγε τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καδόρνα (Λουδοβῖκος Cadorna). Ἰταλὸς στρατηγός (1850-1928). Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καὶ εἶτα ἀρχιστράτηγος τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1917, ὅτε ἀντικατεστάθη κατόπιν τῆς ἥττης τοῦ Καπορέττο.

κάδος. Μετάλλινον ἢ ξύλινον δοχεῖον εἰς σχῆμα κολούρου κώνου πρὸς ἐναπόθεσιν ὑγρῶν (ὕδατος, γλεύκους, οἴνου) ἢ πρὸς ἄντλησιν ὕδατος ἢ ἀποβουτύρωσιν γάλακτος.

Καδρῆ. Ἓν τῶν ταγμάτων τῶν Δερβισῶν.

καδρίλ(λ)ια (ἡ). Χορὸς ἐκτελούμενος ὑπὸ ἀρτίου ἀριθμοῦ ζευγῶν τοποθετουμένων ἀνὰ δύο ἀπέναντι ἀλλήλων· τετράχορος.

κάδρο. Πλαίσιον εἰκόνος καὶ εἰκὼν ἐν πλαισίῳ.

καδρόνι. Ξυλίνη δοκὸς ἔχουσα τομὴν σχήματος ὀρθογωνίου.

Καζαβήτιον. Ὄνομα δύο χ. τῆς νήσου καὶ ἐπαρχ. Θάσου. 1) *Μέγα Κ.* Ἕδρα κοιν. Κάτ. 747. —2) *Μικρὸν Κ.* Ἕδρα κοιν. Κάτ. 339.

Καζαβλάνκα. Πόλις τοῦ Μαρόκου. Βλ. Κασαβλάνκα.

καζάζης (λ. τουρκ.). Μεταξουργός.

Καζάζης (Νεοκλῆς). Νομικός, γενν. τῷ 1849, καθηγητὴς 1879-1919 τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ Δικαίου, τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἱδρυτὴς τῆς Ἑταιρείας «Ἑλληνισμός» (1894). Ἔγραψε: «Φυσικὸν Δίκαιον καὶ πολιτικὴ ἐπιστήμη», «Τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις», «Ἐγκυκλοπαιδεία τοῦ δικαίου», «Γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς Πολιτ. Οἰκονομίας» κ.ἄ.

καζάκα (ἡ). Βραχὺς ἐπενδύτης ἐκ χονδροῦ ὑφάσματος μὲ πλατείας χειρίδας.

Καζακλάρ. Βλ. **Ἀμπελῶν.**

Καζακστάν. Βλ. **Κοζάκων Δημοκρατία.**

καζάλιον (Ἰταλ. casale). Ἐπὶ Βενετοκρατίας, ἀγροτικὸν συνοικισμὸν ἐν Ἑπτανήσῳ.

Καζαμίας. Τίτλος ἑλληνικοῦ λαϊκοῦ ἡμερολογίου προγνωστικοῦ ἢ προφητικοῦ ἐκδιδομένου ἀπὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος κατ' ἀπομίμησιν τοῦ πρώτου ἐν Φαβεντίᾳ τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον (Casamia) ἐκδοθέντος (1763).

Καζάν. Π. τῆς Ρωσίας, πρωτ. τῆς αὐτονόμου σοβιετικῆς δημοκρατίας τῶν Τατάρων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Βόλγα. Κάτ. 179.210 (72 % Ρῶσοι καὶ 26% Τάταροι). Πανεπιστήμιον, βιομηχανία δερμάτων, ὑφαντουργικῶν εἰδῶν, πυριτιδος.

Καζαλίκ. Π. τῆς Ν. Βουλγαρίας εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Αἵμου ἐπὶ τοῦ ποτ. Τούντζα. Μεγάλη παραγωγὴ ροδελαίου. Κάτ. 25.000.

Καζανόβα (Ἰωάννης Ἰάκωβος Casanova di Sangalt). Ἰταλὸς τυχοδιώκτης καὶ συγγραφεὺς ἐκ Βενετίας (1725-1798)· ἐγένετο περιβόητος διὰ τὰς περιπετείας του, τὴν γυναικοθηρίαν του καὶ τὴν παρρησίαν τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» του.

Καζαντζάκη (Γαλάτεια). Λογοτέχνις ἐξ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης γνωστὴ καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Πειρούλα Ψηλορείτη*, γενν. 1885. Ἔγραψε κυρίως διηγήματα («Ἀρρωστη πολιτεία», «Ἔντεκα ὡς μία», «Γυναῖκες» κ.ἄ.), καὶ δράματα («Νύχτα τ' Ἀη Γιάννη», «Πληγωμένα πουλιά», «Ταξιδεύοντας»).

Καζαντζάκης (Νῖκος). Ποιητὴς καὶ λογογράφος, γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Πέτρος Ψηλορείτης*, γενν. τῷ 1885 ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης. Ἔργα του «Πρωτομάστορας» (τραγῳδία), «Ὀδυσσεύς», «Νικηφόρος Φωκᾶς» «Χριστός» (λυρικαὶ τραγῳδίαι), «Τί εἶδα στὴ Ρουσία», «Ἀσκητική», μετάφρασις τῆς «Θείας Κωμῳδίας» τοῦ Δάντη κ.ἄ.

καζάρμα (Ἰταλ. caserma). Στρατών.

καζᾶς (ὁ· λ. ἀραβ.). Ὄρος τουρκικός, δηλῶν διοικητικὴν περιφέρειαν μικροτέραν τῆς τοῦ νομοῦ.

Καζάτι (Γαετάνος Casati). Ἰταλὸς ἐξερευνητὴς (1838-1902). Ἐξηρεύνησε τὴν περιοχὴν τοῦ Ἄνω Νείλου ἐπὶ δεκαετίαν.

Καζβέκ. Ὄρος τῆς Ρωσίας, μία τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τοῦ Καυκάσου (5100 μ.), κῶνος βραχώδης, κεκαλυμμένος ὑπὸ παγώνων. Ἐξ αὐτοῦ πηγάζει ὁ ποτ. Τέρεκ.

καζεΐνη. Βλ. **τυρίνη.**

Καζέλλι (ἀββᾶς Ἰωάννης Caselli). Ἰταλὸς φυσικὸς (1815-1891). Ἐφεῦρε τὸν «κινημογράφον» (ὄργανον πρὸς μέτρησιν τῆς ταχύτητος τῶν ἀτμομηχανῶν) καὶ αὐτόματον πηδάλιον τῶν πλοίων.

Καζέρτα. Π. τῆς Ἰταλίας ἐν Καμπανίᾳ, πρωτ. ὁμων. νομοῦ. Κάτ. 33.519.

Καζίμηρος (Casimierz). Ὄνομα πέντε βασιλέων τῆς Πολωνίας. 1) *Ὁ Α', ὁ Εἰρηνικός* (1015-1053).—2) *Ὁ Β', ὁ Δίκαιος* (1138-1194).— 3) *Ὁ Γ' ὁ Μέγας* (1309-1370).—4) *Ὁ Δ', Ἀνδρέας* (1427-1492). —5) *Ὁ Ε', Ἰωάννης ὁ Β'* (βλ.λ.).

Καζίμηρος. Προστάτης ἅγιος τῆς Πολωνίας (1458-1484). Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Καζιμήρου τοῦ Δ'.

Καζίμοφ. Πόλις τῆς Ρωσίας. Βλ. **Κασίμωφ.**

καζίνο. Λέσχη τυχηρῶν παιγνιδίων κυρίως εἰς λουτροπόλεις ἢ ἐξοχάς.

καζμᾶς ἢ **κασμᾶς** (τουρκ.). Ἐργαλεῖον ἐκ κεκαμμένου, εἰς ὀξὺ ἀπολήγοντος, σιδήρου, μετὰ ξυλίνου στειλεοῦ, χρήσιμον εἰς ἐκβραχισμούς, κατεδαφίσεις κ.λ.

καζουαρίδαι. Ὁμοιογένεια μεγάλων πτηνῶν τῆς τάξεως τῶν δρομέων, μὲ ἀτροφικὰς πτέρυγας, ἧς ἀντιπροσωπευτικὸν γένος εἶνε ὁ *καζουάριος* (βλ.λ.).

καζουαρίνα. Γένος φυτῶν. Βλ. κασουαρίνη.

καζουάριος. Γένος πτηνῶν ἐκ τῶν καζουαριδῶν, ζῶν ἐντὸς τῶν δασῶν τῆς νήσου Σεράμ (Ν. Μολούκκαι), ἐν Μελανησίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Νέᾳ Γουϊνέᾳ καὶ Νέᾳ Πομερανίᾳ. Γνωστότερον εἶδος *κ. ὁ κρανοφόρος*, μὲ ὀστεώδη ἀπόφυσιν ὀρθουμένην ἐπὶ τοῦ μετώπου, κεφαλὴν καὶ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ λαιμοῦ γυμνὰ καὶ μὲ σαρκώδεις λοβούς. Ἀνάστημα μέχρι 1,80 μ. Πτέρυγες τελείως ἀτροφικαί. Σκέλη χονδρὰ καὶ λίαν ἰσχυρά.

καζουϊστική (ἐκ τοῦ λατ. casus, περίπτωσις, συμβάν). Μέρος ἐπιστήμης τινὸς καὶ εἰδικώτερον τῆς ἠθικῆς, πραγματευόμενον τὰς διαφόρους μερικὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ συνείδησις εὑρίσκεται πρὸ συγκρούσεως καθηκόντων, ἄλλως **περιπτωσιολογία.**

κάζους βέλλι (λατ. casus belli). Ἀφορμὴ πολέμου.

κάζους φαίδερις (casus fœderis). Γεγονὸς ἐπιβάλλον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπό τινος συνθήκης προβλεπομένων ὑποχρεώσεων.

Καζωβόν (Ἰάκωβος de Casaubon, λατ. Casaubonus). Γάλλος ἑλληνιστὴς (1559-1614). Ἐξέδωκε μετὰ κριτικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων πολλοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς.

καθαίρεσις. *(Στρατ.-Ναυτ.)* Ποινὴ αὐτοτελὴς ἢ παρεπομένη ἄλλης, ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἑνεκα τελεσθέντος ἐγκλήματος καὶ συνεπαγομένη τὴν διὰ παντὸς στέρησιν τοῦ βαθμοῦ καὶ παντὸς ἐκ τοῦ βαθμοῦ τούτου ἀπορρέοντος δικαιώματος. Εἶνε τὸ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς εἰς θάνατον, πρόσκαιρα δεσμὰ ἢ εἱρκτὴν καταδίκης. ‖ *(Ἐκκλ.)* Ποινὴ ἐπιβαλλομένη εἰς κληρικοὺς διὰ βαρύτατα περὶ τὴν πίστιν, τὸ ἦθος ἢ τὴν πειθαρχίαν παραπτώματα καὶ συνεπαγομένη τὴν στέρησιν παντὸς ἱερατικοῦ βαθμοῦ, μεθ' ἣν οἱ μὲν ἔγγαμοι ἐπανέρχονται εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, οἱ δὲ ἄγαμοι εἰς τὴν τάξιν τῶν μοναχῶν.

καθαιρετικὴ οὐσία ἢ **καθαιρετικὸν φάρμακον.** Καυστικὴ οὐσία (νιτρικὸς ἄργυρος κλ.) καταστρέφουσα ἀνώμαλον σαρκοφυΐαν τραύματος ἢ ἕλκους.

καθαλάτωσις. Ἐναπόθεσις ἀσβεστούχων ἁλάτων καὶ ἄλλων οὐσιῶν ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν παρειῶν τοῦ ἀτμολέβητος. ‖ Αὐταὶ αὗται αἱ ἐναποτιθέμεναι οὐσίαι.

κάθαμμα. Εἶδος δεσίματος παρὰ ναυτικοῖς.

Καθαρὰ Δευτέρα. Ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς Καθαρᾶς λεγομένης Ἑβδομάδος, καθ' ἣν ἄρχεται ἡ νηστεία τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

καθαρεύουσα (ἐνν. γλῶσσα). Γλωσσικὸν ἰδίωμα τεχνητὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχαίας κοινῆς, ἐπίσημον γραπτὸν ἢ προφορικὸν ὄργανον τοῦ κράτους καὶ πολλῶν ἐπιστημόνων. Ἀντίθ. *δημοτική.*

κάθαρμα. Πᾶν τὸ ἀπορριπτόμενον κατὰ τὴν κάθαρσιν ἢ τὸν καθαρισμόν. ‖ *(Ἀρχ. βίος)* Ἄνθρωπος ἢ ζῷον θυσιαζόμενον ἐν ἰδίᾳ τελετῇ πρὸς καθαρμὸν πόλεως ἀπὸ ἐπιδημίας.

Καθαροί. 1) Αἵρεσις ἰσχύσασα ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀπὸ τοῦ Γ'-Ζ' αἰῶνος καὶ ἧς ἱδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ ἱερεὺς Νοβατιανός. Οἱ Κ. διεκρίνοντο ἐπὶ αὐστηρότητι ἠθῶν.—2) Αἵρεσις ἰσχύσασα ἐν Ν. καὶ Δ. Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ Ι'-ΙΕ' αἰῶνος καὶ πρεσβεύουσα, ὡς οἱ Μανιχαῖοι, τὸν ἀνταγωνισμὸν δύο θείων ὄντων, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

καθαρόχελο. Κν. οἱ ἔχοντες ὀξὺ ρύγχος ἐγχέλεις.

καθάρσιον. Βλ. **καθαρτικόν.**

κάθαρσις. Ἀποβολὴ ρύπου ἢ μολύσματος σωματικοῦ ἢ ἠθικοῦ. ‖ *(Θρησκ.)* Πᾶσαι σχεδὸν αἱ θρησκεῖαι ἐπιβάλλουσι τὸν δι' ὕδατος, πυρός, καπνοῦ, θυμιαμάτων ἢ αἵματος θυσιαζομένων ζῴων καθαρισμὸν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἀπὸ ἁμαρτήματος ἢ μολύσματος. Παρ' ἀρχαίοις καὶ ὁλόκληροι πόλεις ὑπεβάλλοντο εἰς καθάρσεις πρὸς ἐξιλασμὸν τῶν θεῶν ἐν περιπτώσει λοιμοῦ κλ. ‖ *(Ἰατρ.)* Ἡ ἀποβολὴ περιττῶν οὐσιῶν ἐκ τοῦ σώματος· κένωσις φυσικὴ ἢ διὰ φαρμάκων. ‖ *(Ὑγ.)* Μέτρον προληπτικὸν ἐπιβαλλόμενον εἰς τὰ πλοῖα τὰ προερχόμενα ἐκ χωρῶν μαστιζομένων ὑπὸ ἐπιδημίας λοιμωδῶν νόσων πρὸς ἀποτροπὴν τῆς μεταδόσεως αὐτῶν, ἰατρικὴ ἐξέτασις τῶν ἐπιβατῶν καὶ τοῦ πληρώματος ἢ καὶ ἀπομόνωσις αὐτῶν ἐν λοιμοκαθαρτηρίῳ καὶ ἀπολύμανσις τοῦ πλοίου *(καραντίνα).*

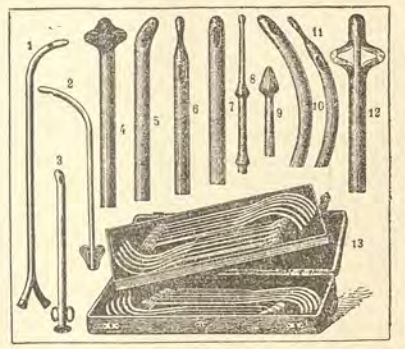

Καθετῆρες

1, 2 καθετῆρες δι' ἄνδρας, 3 καθετὴρ διὰ γυναῖκας, 4-12 καθετῆρες ἢ κηρία ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεος, 13 καθετῆρες Bénique

καθαρτικόν (ἐνν. φάρμακον λαμβανόμενον ἐσωτερικῶς πρὸς κένωσιν τοῦ ἐντέρου. Τὸ ἐντόνως ἐνεργοῦν λέγεται *δραστικὸν κ.*, τὸ δὲ ἡπίως καὶ ἁπλῶς διευκολῦνον τὰς κενώσεις *ἐκκοπρωτικὸν* ἢ *ὑπακτικόν.* Τὰ κ. διακρίνονται εἰς ἑλαιώδη, ἁλατώδη καὶ φυτικὰ καὶ ἐνεργοῦσιν αὐξάνοντα τὰς περισταλτικὰς κινήσεις τοῦ ἐντέρου καὶ τὴν ἔκκρισιν ὑρώδους ὑγροῦ ἐν αὐτῷ.

καθαρτής. Γένος πτηνῶν ἁρπακτικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν γυπιδῶν, περιλαμβάνον μικροὺς γῦπας ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς.

καθαρτικόν. Φάρμακον λαμβανόμενον ἐσωτερικῶς πρὸς κένωσιν τοῦ ἐντέρου. Τὸ ἐντόνως ἐνεργοῦν λέγεται *δραστικὸν κ.*, τὸ δὲ ἡπίως καὶ ἁπλῶς διευκολῦνον τὰς κενώσεις *ἐκκοπρωτικὸν* ἢ *ὑπακτικόν.* Τὰ κ. διακρίνονται εἰς ἑλαιώδη, ἁλατώδη καὶ φυτικὰ καὶ ἐνεργοῦσιν αὐξάνοντα τὰς περισταλτικὰς κινήσεις τοῦ ἐντέρου καὶ τὴν ἔκκρισιν ὑρώδους ὑγροῦ ἐν αὐτῷ.

καθέδρα. Κάθισμα, τόπος διαμονῆς ἐπισκόπου.

καθεδρικὸς ναός. Μητρόπολις.

καθέκλα καὶ **καρέκλα.** Κάθισμα μετ' ἐρεισινώτου ἄνευ βραχιόνων, δι' ἓν ἄτομον.

καθέκτης (ὁ). Εἶδος καταπακτῆς τῶν πλοίων ἐκ σανίδων ἢ ξυλίνου δικτυωτοῦ. Διὰ τοῦ κ. ἐμφράσσονται αἱ διάφοροι κάθοδοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν πλοίων.

καθελκτὴρ ἢ **καθελκυστήρ.** Λέγεται περὶ μυῶν ἑλκόντων διὰ τῆς συστολῆς των πρὸς τὰ κάτω τὰ ἐφ' ὧν προσφύονται μόρια.

καθέλκυσις καὶ **καθελκυσμός.** Ἡ ἐκ τῶν ἐσχαρῶν ναυπηγείου ἔλκυσις νεοτεύκτου ἢ ἐπισκευασθέντος πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν.

Κάθερες ('Ανδρέας Cáceres). Περουβιανὸς πολιτικός. Διετέλεσε πρόεδρος τῆς Περουβιανῆς Δημοκρατίας (1886-1890 καὶ 1894-1895).

καθεστικὰ πτηνά. 'Εν τῇ γλώσσῃ τῶν κυνηγῶν, τὰ ἐπιδημητικὰ ἀλλὰ μὴ ἐκτοπιστικὰ πτηνά.

καθεστὼς (τό). 'Η κρατοῦσα πολιτειακὴ ἢ κοινωνικὴ κατάστασις.

καθετή. 'Αλιευτικὸν ἐργαλεῖον ἐκ νήματος *(ὑφάσμ.)* φέροντος εἰς τὸ ἄκρον βαρύδιον ἐκ μολύβδου καὶ παρ' αὐτὸ ἄγκιστρα.

καθετήρ. 'Ιατρικὸν ἐργαλεῖον ἐκ μετάλλου ἢ ἐλαστικοῦ κόμμεος εἰσαγόμενον εἰς πόρον ἢ κοιλότητα τοῦ σώματος πρὸς ἐξέτασιν ἢ ἐκκένωσιν αὐτῆς, ἐξαγωγὴν οὔρων λ.χ. *Καθετὴρ δίαυλος*, μετάλλινος κ., μὲ δύο παραπλεύρους αὐλοὺς πρὸς εἴσοδον καὶ ἔξοδον τοῦ ὑγροῦ διὰ πλύσεις μήτρας, κύστεως κλ. (Βλ. καὶ εἰκ.).

καθετηρίασις ἢ καθετηριασμός. 'Η δι' εἰσαγωγῆς καθετῆρος ἐξέτασις ἢ ἐκκένωσις κοίλου τινὸς σπλάγχνου.

κάθετος. Λέγεται περὶ γραμμῆς ἢ ἐπιφανείας ὅταν σχηματίζωσιν ὀρθὴν γωνίαν πρὸς ἄλλην γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν: *κάθετος εὐθεῖα ἐπὶ ἄλλην* κειμένην ἐπὶ ἑνὸς μετὰ τῆς πρώτης ἐπιπέδου καλεῖται ὅταν σχηματίζῃ μετ' αὐτῆς τέσσαρας γωνίας ἴσας, αἵτινες εἶνε ὀρθαί· ἐπίσης καλεῖται *κάθετος εὐθεῖα ἐπὶ ἐπιπέδου* καὶ *κάθετον ἐπίπεδον ἐπὶ ἄλλο ἐπίπεδον. Κάθετος καμπύλης* ἐν τῷ χώρῳ λέγεται ἡ κάθετος εἰς τὴν ἐφαπτομένην τῆς καμπύλης. *Κάθετος κύκλος*, μέγιστος κύκλος τῆς οὐρανίου σφαίρας διερχόμενος διὰ τοῦ ζενίθ· εἶνε κάθετος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος· ἄλλως λέγεται *κατακόρυφος*.

καθηγητής. 'Ο διδάσκων ἐπιστήμην, τέχνην ἢ γλῶσσαν, κυρίως ἐν πανεπιστημίῳ ἢ ἀνωτέρᾳ ἐπαγγελματικῇ σχολῇ ἢ ἐν σχολείῳ τῆς Μέσης 'Εκπαιδεύσεως.

καθῆκον. "Ο,τι ὑποχρεοῦται τις νὰ πράττῃ εἰς ἑαυτόν, τοὺς ἄλλους καὶ τὸν Θεὸν συμφώνως πρὸς τὰ ἑκάστοτε κρατοῦντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ προστάγματα. ‖ *(Νομ.) Καθηκόντων παράβασις*, ἡ ὑπὸ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν παράβασις τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας των· *καθηκόντων ὑπέρβασις*, ἡ ὑπὸ δημοσίων ὑπαλλήλων αὐθαίρετος ἐπέμβασις εἰς τὰ καθήκοντα ἄλλης ἐξουσίας.

καθηκοντολογία. Τὸ μέρος τῆς 'Ηθικῆς τὸ πραγματευόμενον περὶ τῶν καθηκόντων.

καθιέρωσις ἢ **ἐγκαίνια ναοῦ.** 'Ιερὰ τελετὴ καθ' ἣν καθαγιάζεται τὸ πρῶτον εἰς τὴν θείαν λατρείαν ὁ νεωστὶ ἱδρυθεὶς ναός.

καθίζησις (ἐνν. *ἐδάφους*). Γεωλογικὸν φαινόμενον, καθ' ὃ ἀποσπῶνται ἐκ τῶν κλιτύων ὀρέων μεγάλαι μᾶζαι γῆς καὶ καταφέρονται εἰς χαμηλοτέρας θέσεις. 'Οφείλεται εἰς τὴν ὑπόγειον δρᾶσιν τῶν ὑδάτων.

κάθισμα. 'Η πρᾶξις, ὁ τρόπος τοῦ καθίζειν ὡς καὶ τὸ ἐπίπλον, ἐφ' οὗ κάθεταί τις (καρέκλα κλ.). ‖ *('Εκκλ.)* Τροπάρια ἢ ψαλμοί, ὧν ἀναγιγνωσκομένων ἢ ψαλλομένων ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς πιστοὺς νὰ κάθηνται.

καθοδικαὶ ἀκτῖνες. Βλ. *ἀκτίς*.

κάθοδος. *(Φυσ.)* Τὸ πρὸς τὸν ἀρκτικὸν πόλον τῆς ἠλεκτρικῆς πηγῆς συνδεδεμένον ἠλεκτρόδιον.

καθολικαὶ ἐπιστολαί. Αἱ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν 'Αποστόλων ἀπευθυνόμεναι εἰς πολλὰς ἢ πάσας τὰς κοινότητας.

Καθολικὴ 'Εκκλησία. "Ορος χρησιμοποιηθεὶς τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' αἰῶνος καὶ ταχέως καθιερωθεὶς πρὸς δήλωσιν τῆς κοινῆς καὶ μόνης τὴν σωτηρίαν ἀπεργαζομένης 'Εκκλησίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ποικιλωνύμους αἱρέσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἵτινες διεξεδίκουν δι' ἑαυτὰς ἐπίσης τὸν τίτλον τῆς 'Εκκλησίας. 'Από τοῦ 1054 διῃρέθη εἰς τὴν *'Ανατολικὴν 'Ορθόδοξον* (βλ.λ.) *'Εκκλησίαν* καὶ τὴν *Ρωμαϊκὴν 'Εκκλησίαν* (βλ.λ.)

Καθολικὴ θρησκεία. 'Η ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς Ρωμαϊκῆς 'Εκκλησίας καθιερωμένη δογματικὴ διδασκαλία, λειτουργικὴ καὶ νομοθεσία ὡς ἐκωδικοποιήθη κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ Τριδέντου (1545-1563). Βλ. *Ρωμαϊκὴ 'Εκκλησία*.

Καθολικὴ Μεγαλειότης. Τίτλος τῶν βασιλέων τῆς 'Ισπανίας.

Καθολικισμός. 'Η Ρωμαϊκὴ χριστιανικὴ 'Εκκλησία καὶ τὰ δόγματα αὐτῆς ὡς καὶ τὸ σύνολον τῶν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν 'Εκκλησίαν ἀνηκόντων Χριστιανῶν.

καθολικόν. 'Εμπορικὸν βιβλίον ἐν τῷ ὁποίῳ συγκεντροῦνται ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ οἰκονομικοῦ τινος ὀργανισμοῦ. ‖ "Ο ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς τῶν μονῶν κείμενος κύριος αὐτῶν ναός.

Καθολικόν. "Εδρα κοιν. ἐπ. Αἰγιαλείας. Κάτ. 255.

Καθολικός. 'Οπαδὸς τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας.

καθοσιώσεως ἔγκλημα. Τὸ τῆς ἐσχάτης προδοσίας.

καθωμιλημένη (ἐνν. *γλῶσσα*). 'Η κν. ἐν χρήσει γλῶσσα.

καιάδας. Χάσμα γῆς παρὰ τὴν Σπάρτην, ὅπου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔρριπτον τοὺς εἰς θάνατον καταδικασθέντας κακούργους καὶ τοὺς ἐκ τοῦ πολέμου αἰχμαλώτους.

Καϊάφα. Βουνόν, λουτρὰ καὶ λιμνοθάλασσα (ἰχθυοτροφεῖον) ἐν τῇ ἐπ.'Ολυμπίας (νομοῦ Μεσσηνίας) εἰς τὴν Α. ὄχθην τῆς λίμνης. Πηγαὶ ὑδροθειοχλωριουνατριοῦχοι θερμοκρασίας 34° 35° Κ.

Καϊάφας ('Ιωσήφ). Μέγας ἀρχιερεὺς τῶν 'Εβραίων, κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ 'Ιησοῦ, διώκτης αὐτοῦ καὶ τῶν 'Αποστόλων.

Κάϊβελ (Γεώργιος Kaibel). Γερμανὸς φιλόλογος (1849 - 1905). 'Εξέδωκεν "Ελληνας συγγραφεῖς καὶ συλλογὰς ἑλλην. ἐπιγραφῶν.

Καϊγι ('Αδόλφος Kaegi). 'Ελβετὸς κλασσικὸς φιλόλογος καὶ σανσκριτιστής (1849-1923). "Εργα: «Κριτικὴ 'Ιστορία τῆς Σπαρτιατικῆς πολιτείας 500-431 π.Χ.», «'Ελληνικὴ γραμματική» κ.ἄ.

Κάϊδ (ἀραβ.) 'Ονομασία τῶν φυλάρχων παρὰ τοῖς Βερβέροις. 'Εν 'Αλγερίᾳ καὶ Μαρόκῳ, οἱ διοικηταὶ πόλεων ἢ περιφερειῶν.

Καϊ-δ-'Ορσὶ (Quai d'Orsay). "Ονομα λεωφόρου τῶν Παρισίων ἐφ' ἧς κεῖται τὸ 'Υπουργεῖον τῶν 'Εξωτερικῶν τῆς Γαλλίας. 'Εντεῦθεν ἡ λ. χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς ταυτόσημος μὲ τὸ 'Υπουργεῖον τῶν 'Εξωτερικῶν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας.

Καϊέμ ('Αλ - Καϊεμ βι - ἀμρ' ιλάχ). 'Ο εἰκοστὸς ἕκτος 'Αββασίδης χαλίφης, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΑ' αἰ. (- 1075).

Κάϊζερ (Kaiser, τὸ λατ. Caesar). Λέξις γερμανικὴ ἧς ἡ σημασία εἶνε αὐτοκράτωρ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰς ἄλλας ξένας γλώσσας σημαίνει εἰδικῶς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας.

Κάϊζερ (Γεώργιος Kaiser) Γερμανὸς δραματικὸς τῆς ἐξπρεσσιονιστικῆς σχολῆς, γενν. 1878. "Εργα «Γκάλ», «'Από τὸ πρωῒ ἕως τὰ μεσάνυχτα» κ.ἄ.π.

Κάϊζερ (Ράϊνχαρτ Keiser). Γερμανὸς μουσουργός (1674-1739). "Εγραψε μελοδράματα καὶ ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν. Δημιουργὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησιαστ. καντάτας.

Κάϊζερλσλαουτερν (Kaiserslautern). Π. τῆς Γερμανίας, ἐν τῷ βαυαρικῷ Παλατινάτῳ. Κάτ. 61.300. Βιομηχ. ποδηλάτων, ραπτομηχανῶν κλ.

Καϊζμεντ (σὲρ Ρογῆρος Casement). 'Ιρλανδὸς πολιτικὸς καὶ πατριώτης (1864-1916). Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διεξήγαγεν ἔντονον προπαγάνδαν ἐν 'Ιρλανδίᾳ κατὰ τῆς στρατολογίας. Καταδιωχθεὶς κατέφυγεν εἰς Γερμανίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐζήτησε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν 'Ιρλανδικὴν ἐπανάστασιν. 'Επιστρέφων ἐκεῖθεν συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Τὰ «"Απαντά» του ἐξεδόθησαν εἰς β' ἔκδ. τῷ 1917.

Καϊηπταουν. Π. τῆς Ν. 'Αφρικῆς. Βλ. **Καίπτουν.**

Καϊκαζιστάν. Βλ. Κοζάκων δημοκρατία.

καΐκι (τουρκ.). 'Ιστιοφόρον πλοῖον μικρᾶς χωρητικότητος ἢ λέμβος.

Καικίας. "Ο ΒΑ. ἄνεμος παρ' ἀρχαίοις "Ελλησι, ὁ σήμερον λεγόμενος *Μέσης* καὶ *Γραῖγος*.

Καικιλία. 'Αγία τῆς Δυτικῆς 'Εκκλησίας μαρτυρήσασα ἐπὶ 'Αλ. Σεβήρου (230). 'Εορτὴ 22 Νοεμβρ.

Κάϊκος. Ποτ. τῆς Μ. 'Ασίας, ἐν Μυσίᾳ, ἐκβάλλων εἰς τὸν 'Ελαϊτικὸν κόλπον, τουρκ. Βακὴρ-Τσάϊ.

καϊκ-οὐὼκ (ἀγγλ. Cake-Walk). Χορὸς τῶν Νέγρων τῆς Β. 'Αμερικῆς, εἰσαχθεὶς εἰς Εὐρώπην περὶ τὸ 1900.

καϊκτσῆς ἢ **καΐξῆς** (τουρκ. *καϊκτζῆ*). "Ο λεμβοῦχος (ἰδιοκτήτης καϊκίου).

Καϊλάρια. Παλ. ὀνομασία τῆς πόλεως *Ιτολεμαΐδος* (βλ.λ.).

Καϊλαρίων ἐπαρχία. Βλ. 'Εορδαίας ἐπαρχία.

Καίλιος λόφος (λατ. Cælius mons, ἰταλ. Monte Celio). Εἷς τῶν ἑπτὰ λόφων τῆς ἀρχαίας Ρώμης, ὁ τελευταῖος πρὸς τὰ ΝΑ τῆς πόλεως.

καϊμακάμης (λ. ἀραβοτουρκ.). 'Αναπληρωτὴς ἢ βοηθὸς τοῦ προϊσταμένου του ἐν τῇ διοικητικῇ καὶ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ ἐν Τουρκίᾳ. Εἰδικώτερον, ὑποδιοικητής, διευθύνων καζὰν (βλ.λ.). "Ως στρατιωτικὸς βαθμὸς ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου.

καϊμάκι (τουρκ.). Τὸ ἀνθόγαλα καὶ ὁ ἀφρὸς τοῦ καφέ.

Καϊμὰκ-Τσαλάν. Ν. τμῆμα τοῦ ὄρους Βόρα τοῦ Βερμίου ὄρους ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τὴν ἑλληνοσερβικὴν μεθόριον (ὕψ. 2525 μ.).

καΐμαν (caïman). Γένος κροκοδειλοειδῶν, ὁ ἄλλως **ἀλλιγάτωρ** (βλ.λ.).

Καίμβριτζ (Cambridge, ἐξελλην. *Κανταβριγία*). 1) Πρωτ. ὁμωνύμου κομητείας ἐν 'Αγγλίᾳ, 90 χλμ. ΒΑ τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 59.000. 'Εν αὐτῇ ἓν τῶν περιφημοτέρων πανεπιστημίων τῆς 'Αγγλίας.— 2) Π. τῆς Β. 'Αμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέτης ἀπέναντι τῆς Βοστώνης. Κάτ. 115.000. 'Εν αὐτῇ τὸ ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον Χάρβαρδ.

καΐμές (τουρκ.). Χαρτονόμισμα ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ 'Αβδοὺλ-Μετζήτ (1839).

Κάϊν. "Ο πρωτότοκος τῶν υἱῶν τοῦ 'Αδὰμ καὶ τῆς Εὔας, φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ του "Αβελ ἐκ ζηλοτυπίας, πατὴρ τοῦ 'Ενώχ.

Κάϊνα. "Εδρα κοιν. ἐπ. 'Αποκορώνου (Χανίων) Κρήτης. Κάτ. 359.

Καϊνένι. Χ. τῆς Τρανσυλβανίας, εἰς ὃ κατέφυγεν ὁ 'Αλέξανδρος 'Υψηλάντης μετὰ τὴν μάχην τοῦ Δραγατσανίου.

Καινεύς. *(Μυθολ.)* Λαπίθης, υἱός, φίλος καὶ ἑταῖρος τοῦ Πειρίθου, ἡγεμόνος τῶν Λαπιθῶν. Μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ 'Ομήρου μετὰ τῶν ἄλλων Λαπιθῶν ὡς κράτιστος πολεμιστὴς καταβαλὼν μετ' αὐτῶν τοὺς Κενταύρους. Τὴν ἀνδραγαθίαν τοῦ Καινέως ἀπηθανάτισε καὶ ἡ καλλιτεχνία ἐν τῷ Α. ἀετώματι τοῦ ἐν 'Ολυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός, ἔνθα εἰκονίζετο βοηθῶν καὶ σῴζων τὸν Πειρίθουν ἀγωνιζόμενον πρὸς τὸν Κένταυρον Εὐρυτίωνα. Κατὰ τὸν 'Οβίδιον, μετέσχεν ὁ Κ. καὶ τῆς θήρας τοῦ Καλυδωνίου κάπρου. 'Επειδὴ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦτο ἄτρωτον, οἱ Κένταυροι ἐπισωρεύσαντες ἐπ' αὐτοῦ κορμοὺς δένδρων καὶ ὄγκους ἐλατῶν καὶ βράχους κατέχωσαν ἐντὸς τῆς γῆς. ‖ «Καινεὺς» ἐπεγράφετο καὶ μία τῶν μὴ σῳζομένων κωμῳδιῶν τοῦ 'Αντιφάνους.

Καινὴ Διαθήκη. Τὸ σύνολον τῶν μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ γραφέντων ἱερῶν βιβλίων, ἤτοι τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, αἱ Πράξεις τῶν 'Αποστόλων, ἡ 'Αποκάλυψις τοῦ 'Ιωάννου καὶ αἱ 'Επιστολαὶ τῶν 'Αποστόλων.

Καϊνίγσβεργ ἢ **Καινιξβέργη** (Königsberg). 'Ομώνυμος πόλις τῆς 'Ανατολικῆς Πρωσσίας, κειμένη ἑκατέρωθεν τοῦ ποτ. Πρεγέλ. Κάτ. 295.000. Εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κ. ἐδίδαξεν ὁ Κάντ.

Καϊνίγσζε (Königssee). Γραφικὴ ἄλπειος λίμνη ἐν τῇ ἀκροτάτῃ ΝΑ. γωνίᾳ τῆς "Ανω Βαυαρίας, Ν τῆς πόλεως Βέρχτεσγάδεν (ὕψος 602 μ. ὑ.ἐ.θ., ἐμβαδὸν 5,2 τ.χλμ.). Λέγεται καὶ **λίμνη τοῦ 'Αγ. Βαρθολομαίου.**

Καϊνίγσμαρκ ("Οθων Γουλιέλμος Königsmark). Σουηδὸς στρατάρχης εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βενετίας (1639-83). Μετέσχε τῆς ὑπὸ τὸν Μοροζίνην ἐκστρατείας εἰς 'Ελλάδα.

Καϊνίγστουλ (Königstuhl). Τοποθεσία τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ Ρήνου, Ν τῆς π. Κόβλεντς. 'Εν τῇ θέσει ταύτῃ ἐκτίσθη τῷ 1376, διαταγῇ Καρόλου τοῦ Δ', ὀκτάγωνος αἴθουσα, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνήρχοντο οἱ ἐκλέκτορες τῆς Γερμανίας καὶ ἡ ὁποία καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1794 ἀνῳκοδομήθη κατὰ τὸ παλαιὸν σχέδιον τῷ 1843.

Καϊνίγσχῦττε (Königshütte). Βλ. **Κρούλεφσκα Χούτα.**

Καϊνῖται. Αἱρεσις τῶν Γνωστικῶν κατὰ τὸν Β' καὶ Γ' μ.Χ. αἰῶνα, τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ὡς ἀσεβεῖς ἀναφερομένους ἀπὸ τοῦ Κάϊν (θέν καὶ τὸ ὄνομα) μέχρις 'Ιούδα τοῦ 'Ισκαριώτου, ἐθεώρουν τοὐναντίον ὡς νοήμονας ἀνθρώπους, μὴ στέργοντας τὴν ἄδικον τυραννίαν τοῦ Θεοῦ τῶν 'Ιουδαίων. "Ως πάντες οἱ 'Οφῖται, ὧν ἦσαν κλάδος, ἔλεγον τὸν ὄφιν ἀγαθὸν δαίμονα, θελήσαντα νὰ χειραφετήσῃ τὸν ἄνθρωπον.

καινίτης ἢ **καϊνίτης.** 'Ορυκτὸν ἅλας ($MgSO_4 KCl_2H_2O$) ἀπαντώμενον ἐν Β. Γερμανίᾳ. Κονιοποιούμενον χρησιμοποιεῖται ὡς λίπασμα.

καινοζωϊκὸν ἄθροισμα. Τὸ ἄθροισμα τῶν γεωλογικῶν στρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν μετὰ τὴν κρητιδικὴν διάπλασιν κατὰ τὸν καινοζωϊκὸν αἰῶνα τῆς Γῆς. Περιλαμβάνει δύο διαπλάσεις, τὴν *τριτογενῆ* καὶ τὴν *τεταρτογενῆ*. Βλ. καὶ *καινοζωϊκὸς αἰών*.

καινοζωϊκὸς αἰών. "Ο τελευταῖος τῶν γεωλογικῶν αἰώνων ἑξακολουθῶν ἔτι· ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο περιόδους, τὴν *τριτογενῆ* καὶ τὴν *τεταρτογενῆ*· κατ' αὐτὸν ἐσχηματίσθησαν αἱ μεγάλαι πτυχώσεις τοῦ ἐδάφους αἱ γνωσταὶ ὡς 'Αλπικαί, αἱ "Αλπεις, τὰ Πυρηναῖα, αἱ 'Ελληνικαὶ ὀροσειραί, τὰ 'Απέννινα, τὰ Καρπάθια, τὰ 'Ιμαλάϊα κλ.· ἐπίσης διεμορφώθησαν αἱ μεγάλαι ὠκεάνειοι λεκάναι, ὅπως εἶνε σήμερον· κατὰ τοῦτον τὸν αἰῶνα ἔλαβον σαφεστέραν μορφὴν αἱ κλιματολογικαὶ διαφοραὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς

Γῆς, αἱ ὧραι τοῦ ἔτους καὶ ἐν γένει τὸ κλίμα κατέστη ὅμοιον πρὸς τὸ σημερινόν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐξηφανίσθησαν τὰ μεγάλα θαλάσσια σαυροειδῆ καὶ αἱ χαρακτηριστικαὶ μορφαὶ τῶν κατωτέρων ζώων καὶ ἐνεφανίσθησαν τὰ ἄνευ ὀδόντων πτηνά, αἱ σαῦραι, οἱ ὄφεις καὶ τὰ ἔντομα. Καὶ τὰ φυτὰ τῆς περιόδου εἶνε συγγενῆ πρὸς τὰ σημερινά. Κατὰ τὸ τέλος τῆς τριτογενοῦς ἐποχῆς ἐνεφανίσθη καὶ ὁ ἄνθρωπος.

καινοθηρία ἡ μοδερνισμός (modernismus). Ἐν γένει ἡ ἄνευ κρίσεως καὶ νοῦ περιφρόνησις τῶν παραδεδομένων καὶ καθόλου τοῦ παρελθόντος, ὁ θαυμασμὸς δὲ καὶ ἡ ἀκατάσχετος φορὰ πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶνε νέον, ὅ,τι εἶνε τοῦ συρμοῦ, πρὸς τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς ἐντυπώσεις τῆς στιγμῆς. ‖ Εἰδικώτερον οὕτως ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ Ι΄ ἡ τάσις κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἐπιδιωκόντων τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ἔν τε τῇ κριτικῇ ἐρεύνῃ τῶν Εὐαγγελίων καὶ ἐν τοῖς δόγμασι.

Καινούργιο. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχίας Λοκρίδος (Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος). Κάτ. 500.

Καινούριον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 705.

Καινουρίου ἐπαρχία. Κατὰ τὰ ΝΔ τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης καὶ ἀπὸ Δ καὶ Ν ὑπὸ τοῦ κόλπου Μεσσαρᾶς. Ἔχει 24 κοινότητας καὶ 15.795 κατ. Ὠνομάσθη οὕτω ἐκ τοῦ ἱδρυθέντος οὐ μακρὰν τῆς Γόρτυνος ἐνετικοῦ φρουρίου Καινουρίου (Castel Nuovo).

Καϊόβαι ἢ **Καϋόβα.** Φυλὴ Ἐρυθροδέρμων τῆς Β. Ἀμερικῆς, περὶ τὸ Ἀρκάνσας, τοὺς Καναδικοὺς ποταμούς, τὸ Κολοράδο καὶ τὸ νέον Μεξικόν.

Καὶπ Ἐρέτον (Cape-Breton). Νῆσος τοῦ Καναδᾶ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ΝΔ τῆς Νέας Γῆς. Κάτ. 85.000. Πρωτ. *Σίδνεϋ*.

Καὶπ Κώδ (Cape Cod). Ἀμμώδης χερσόνησος τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Μασαχουσέττης, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ (μῆκος 105 χλμ. καὶ πλάτος 1,66-16,6 χλμ.).

Καίπταουν (Cape Town). Π. τῆς Ν. Ἀφρικῆς, πρωτ. τῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως, παρὰ τὸ ἄκρωτ. τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Κάτ. 250.000. Πανεπιστήμιον. Παρ' αὐτὴν ὁ μέγας βρεττανικὸς ναύσταθμος τοῦ Σιμονστάουν.

Καΐρης (Θεόφιλος). Μοναχὸς καὶ φιλόσοφος ἐξ Ἀνδρου (1784-1853). Ἐδίδαξεν ἐν Σμύρνῃ καὶ Κυδωνίαις καὶ μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς Ἐπαναστάσεως ἅμα τῇ ἐκρήξει της. Τῷ 1836 ἵδρυσε περίφημον ἀνωτέραν σχολὴν ἐν Ἀνδρῳ, καλουμένην *Ὀρφανοτροφεῖον*, ἔνθα ἐδίδασκε μόνος. Κατηγορηθεὶς ὅτι ἐμύει τοὺς μαθητάς του εἰς νέον θρησκευτικὸν σύστημα, ὅπερ αὐτὸς ὠνόμαζε *θεοσέβειαν*, καθηρέθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σκίαθον. Βραδύτερον ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

Καΐρνερ (Κάρολος Θεόδωρος Körner). Γερμανὸς ποιητὴς (1791-1813). Γνωστότερα εἶνε τὰ πολεμικὰ καὶ πατριωτικὰ ᾄσματά του, ἐκδοθέντα μετὰ τὸν θάνατον ὑπὸ τὸν τίτλον «Λύρα καὶ σπαθί». Ἔγραψε πρὸς τούτοις τραγῳδίας καὶ μικρὰς κωμῳδίας. Ἐφονεύθη μαχόμενος ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἀγῶνα.

Κάϊρον. Πρωτ. τῆς Αἰγύπτου καὶ ἡ μεγαλυτέρα π. τῆς Ἀφρικῆς (κάτ. 1.055.000), καλουμένη ὑπὸ τῶν Ἀράβων *Μάσρ ἐλ Καχίρ* (=νικηφόρος πόλις) ἢ ἁπλῶς *Μάσρ*. Ἐνε ἐκτισμένη ἐκατέρωθεν τοῦ Νείλου καὶ ἐπὶ τῆς νησίδος Γκεζίρης. Ἔχει θεολογικὴν Ἀκαδημίαν (*Ἐλ Ἄζχαρ*), τὴν ἀρχαιοτάτην τῶν μουσουλμάνων, πανεπιστήμιον, Μουσεῖα καὶ περίφημα τεμένη καὶ τάφους σουλτάνων, δύο διώρυγας καὶ πολλὰς λαμπρὰς γεφύρας. Ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῷ 969.

καιρός. *(Μετεωρ.)* Τὸ σύνολον τῆς καταστάσεως τῶν ἔν τινι τόπῳ διαφόρων μετεωρολογικῶν στοιχείων, θερμότητος, βαρομετρικῆς πιέσεως, ἀνέμων, νεφώσεως, ὑγρασίας κλ. καὶ τῆς ἀλληλοεπιδράσεως αὐτῶν κατά τινα στιγμὴν ἢ κατά τινα ἡμέραν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καθ' ἑκάστην παρατηρήσεων συντάσσονται χάρται καιροῦ καὶ ἐξ αὐτῶν προσπαθοῦσι νὰ ἐπιτύχωσι τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ διὰ τὴν ἐπομένην ἢ καὶ διὰ τὴν μεθεπομένην ἡμέραν. Διὰ τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ ἄνευ ὀργάνων ὑπάρχουσι παραδόσεις στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς πείρας πολλῶν αἰώνων· τινὰ τοιαῦτα προγνωστικὰ ἀληθεύουσι πανταχοῦ, τινὰ δὲ ἔχουσι μόνον τοπικὴν προγνωστικὴν ἀξίαν.

Καιροφύλαξ. Λόγιος καὶ δημοσιογράφος γενν. ἐν Ἀθήναις τῷ 1881. Ἔγραψεν ἱστορικὰς κυρίως μελέτας («Ὁ ἄγνωστος Σολωμός», «Φώσκολος καὶ Καποδίστριας», κ.ἀ.π.).

Καίρυ (Ἐρρῖκος Κάρολος Carey). Ἀμερικανὸς οἰκονομολόγος (1793-1879). Ἀντίπαλος τῶν θεωριῶν τοῦ Ρικάρδο καὶ Μάλθου παρεδέχετο φυσικὸν σύστημα οἰκονομικῶν νόμων διέπον τὴν κοινωνίαν. Ἔργα «Στοιχεῖα πολιτικῆς οἰκονομίας», «Πραγματεία περὶ μισθῶν» κ.ἄ.

καισαλπινία. Γένος χεδροπῶν φυτῶν· τροπικὰ δένδρα τῶν ὁποίων διάφορα εἴδη παρέχουσι ξυλείαν καὶ ἰδίως βαφικὰ ξύλα. *Κ. ἡ δεψική*, τῆς Ν. Ἀμερικῆς, παράγει καρποὺς πλουσιωτάτους εἰς δεψικὸν ὀξύ. Τὰ σπέρματα *κ. τῆς βονδουκέλλης*, τῆς Βραζιλίας, ἔχουσι τονωτικὰς καὶ ἀντιπυρετικὰς ἰδιότητας.

Καῖσαρ (Cæsar). Ἐπώνυμον μεγάλου κλάδου τῆς Ἰουλίας γενεᾶς ἐν Ρώμῃ καὶ ἀπὸ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τίτλος τοῦ αὐτοκρ. καὶ πάντων τῶν ἀρρένων μελῶν τῆς οἰκογενείας του. Ἀπὸ Ἀδριανοῦ ὁ μὲν αὐτοκρ. ἐκαλεῖτο *Καῖσαρ Αὔγουστος*, ὁ δὲ διάδοχος ἢ συγκυβερνήτης του ἁπλῶς *Καῖσαρ*. Ἀπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου τίτλος τῶν Γερμανῶν αὐτοκρ., ὁμοίως τῶν Ρώσων (Τσάρ) καὶ Αὐστριακῶν.

Καῖσαρ (Γάϊος Ἰούλιος Cæsar). Μέγας Ρωμαῖος στρατηγὸς (101-44 π.Χ.). Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας φιλόδοξος καὶ ἀποφασιστικός, προέστη τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Τῷ 60 συνέπηξε μετὰ τοῦ Πομπηΐου καὶ Κράσσου *Τριανδρίαν*, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐκλογή του ὡς ὑπάτου (59) καὶ ὁ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀρχῆς διορισμός του ὡς ἀνθυπάτου τῶν δύο Γαλατιῶν ἐπὶ πενταετίαν. Ὑποτάξας μετὰ δεινοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐκεῖθεν τῶν Ἄλπεων Γαλάτας μέχρι Βρεττανίας καὶ ἀποκτήσας πιστὰ στρατεύματα, ἐκηρύχθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κράσσου ἐν Ἀσίᾳ ἀντίπαλος τοῦ Πομπηΐου. Διαταχθεὶς ὑπὸ τῆς Συγκλήτου νὰ διαλύσῃ τὰς λεγεῶνάς του ἐπῆλθε κατὰ τῆς Ρώμης καὶ ἠνάγκασε τὸν Πομπήϊον νὰ φύγῃ εἰς Ἑλλάδα, ἔνθα παρὰ τὰ Φάρσαλα κατετρόπωσεν αὐτὸν (48) καὶ κατεδίωξεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐφόνευσεν αὐτὸν Πτολεμαῖος ὁ ΙΒ΄. Καταστρέψας τὰ λείψανα τῶν ὀπαδῶν τοῦ Πομπηΐου ἐν Θάψῳ καὶ Μούνδᾳ, ἐπανῆλθε παμίσχυρος εἰς Ρώμην, ἔνθα ἐκηρύχθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ἰσόβιος δικτάτωρ καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος. Τῇ 15 Μαρτίου 44 ἐδολοφονήθη ἐν τῇ Συγκλήτῳ ὑπὸ συνομοσάντων ἀριστοκρατικῶν, ὧν ἡγεῖτο ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος. Ὁ Κ. δὲν ἦτο μόνον μέγας στρατηγός, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸς καὶ ἱστορικὸς συγγραφεύς καὶ ῥήτωρ. Ἔγραψε τὰ «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου, τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ μετερρύθμισε τὸ ἀποκληθὲν *Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον*. Ἀπ' αὐτοῦ ἐπίσης ἐκλήθη *Ἰούλιος* ὁ πέμπτος μὴν τοῦ ἔτους (Quintilis).

καῖσαρ. Τίτλος διδόμενος εἰς τοὺς συμβασιλεῖς καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.

Καισάρεια (ἡ· τουρκ. Καϊσαριέ). Π. τῆς Τουρκίας ἐν τῇ κεντρικῇ Μ. Ἀσίᾳ (βιλαέτιον τῆς κΑγκύρας). Κάτ. 20.000. Παλαιότερον ἐλέγετο *Μάζακα* καὶ ἦτο πρωτ. τῆς Καππαδοκίας. Τὸ ὄνομα Κ. ἐδόθη εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ὅτε ἡ Καππαδοκία ἐγένετο, τῷ 17 μ.Χ., ρωμαϊκὴ ἐπαρχία.

Καισαρειά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. 414.

Καίσαρης (Σπυρίδων). Ἕλλην μουσικοσυνθέτης καὶ διευθυντὴς στρατιωτικῆς ὀρχήστρας, ἐκ Κερκύρας, γενν. τῷ 1859. Ἔγραψε ποικίλας συνθέσεις, δι' ὀρχήστραν, διὰ πνευστὰ ὄργανα, τετραφωνίας, θούρια.

Καίσαρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας (Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας). Κάτ. 784.

Καισαριανή. Ἀρχαία μονὴ ἐν Ἀττικῇ, κειμένη παρὰ τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ Ὑμηττοῦ. Κοσμεῖται διὰ τοιχογραφιῶν τῆς Κρητικῆς σχολῆς (ΙΣ΄ αἰών).

καισαρική τομή. Ἡ διὰ μέσου τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων καὶ τοῦ περιτοναίου διάνοιξις τοῦ προσθίου τοιχώματος τῆς μήτρας καὶ ἐξαγωγὴ τοῦ ἐμβρύου κατὰ τὸ τέρμα τῆς κυήσεως ἢ ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ τοκετοῦ. Τὸ ὄνομα τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης ὀφείλεται εἰς τὴν λατινικὴν λέξιν caedo, τουτέστι κόπτω, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν διὰ τοῦ τρόπου τούτου γέννησιν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος.

Καισάριος (Δαπόντες). Βλ. Δαπόντες.

καισαρισμός. Πολιτικὸν σύστημα, καθ' ὃ ἓν μόνον ἄτομον ἐξασκεῖ πάσας τὰς ἐξουσίας τοῦ κράτους ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους, ἀπολυταρχία.

καισαροβασιλεύς (γερμ. Kaiser und König). Τίτλος τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Αὐστροουγγαρίας.

καισαροπαπισμός. Τὸ ὑπὸ τῶν παπῶν (ΙΔ΄-ΙΣ΄ αἰ.) δημιουργηθὲν πολιτειακὸν σύστημα, καθ' ὃ ὁ ἡγεμὼν τῆς πολιτείας (καῖσαρ) εἶνε καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας (πάπας).

καΐσί (τό). Ὁ γλυκυπύρηνος καρπὸς τῆς καϊσιᾶς. Ἐνιαχοῦ γενικῶς τὸ βερίκοκκον.

καϊσιά (ἡ). Ποικιλία βερικοκκέας, ἧς ὁ καρπὸς ἔχει γλυκὺν πυρῆνα.

καίσιον (τό· cæsium, σύμβολον Cs). Μέταλλον ἀργυρόλευκον, μαλακὸν σχεδὸν ὡς ὁ κηρός (μαλακώτερον τοῦ καλίου καὶ τοῦ νατρίου), ὀξειδούμενον αὐθωρεὶ εἰς τὸν ἀέρα. Τήκεται εἰς 28,5° καὶ ἔχει εἰδικὸν βάρος ἐν τετηκυίᾳ μὲν καταστάσει 1,87, ἐν στερεᾷ δὲ 2,4. Προσβάλλει τὸ ὕδωρ ὁρμητικώτατα ὡς τὸ κάλιον. Εἶνε χημικὸν στοιχεῖον μονατομικὸν ἀνακαλυφθὲν τῷ 1860 ὑπὸ τῶν Βοῦνσεν καὶ Κίρχωφ διὰ τῆς φασματοσκοπικῆς ἀναλύσεως. Ἔχει ἀτομικὸν βάρος 132,8, ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν μετάλλων τῶν ἀλκαλίων καὶ εἶνε τὸ ἠλεκτροθετικὸν τῶν μετάλλων. Τὸ ὑδροξείδιον CsOH εἶνε ἡ ἰσχυροτέρα γνωστὴ βάσις. Τὸ κ. ἀκολουθεῖ τὸ κάλιον εἰς τὰ ὕδατα πηγῶν τινων. Ἐν τῇ νήσῳ Ἔλβᾳ ἁπανταχοῦ σπάνιόν τι ὀρυκτόν, ὁ *πολυδευκίτης*, περιέχον μέχρι 32% καισίου.

Καΐτσα. Ἕδρα κοιν. ἐν τῇ ἐπαρχ. Καρδίτσης, ἄλλως **Μακρυρράχη.**

Καΐτσης πηγή. Θειοῦχος πηγὴ θερμοκρασίας 20°,8 Κ. ἐν τῇ ἐπ. Καρδίτσης μεταξὺ τῶν κοινοτήτων Κτημένης καὶ Μακρυρράχης εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς Ἀθηνῶν-Λαρίσης. Ὑδροθεραπευτήριον μὲ 12 λουτῆρας καὶ μικρὸν ξενοδοχεῖον.

Κάϊ-Φὲνγ-Φοῦ. Π. τῆς Β. Κίνας, πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Χονάν, εἰς ἀπόστασιν 15 χλμ. ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Χουάγγ-Χό. Κάτ. 224.000. Ἐμπόριον, σιδηροβιομηχανία. Πρωτ. τῆς Κίνας κατὰ τὰ ἔτη 960-1125.

Καίχλυ (Χέρμαν Köchly). Γερμανὸς ἑλληνιστὴς (1815-1876). Ἔργα του κριτικαὶ ἐκδόσεις ἀρχ. Ἑλλήνων συγγραφέων, συλλογὴ Ἑλλήνων πολεμικῶν συγγραφέων μετὰ γερμαν. μεταφράσεως. «Ἱστορία τῶν στρατῶν καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης παρ' Ἕλλησι» (μετὰ τοῦ Γουλ. Ρόστω) καὶ ποικίλαι φιλολογικαὶ μελέται.

Καΐχοσρέφ. Ὄνομα διαφόρων Σελτζουκιδῶν σουλτάνων τοῦ Ἰκονίου κατὰ τὸ διάστημα 1193, 1283.

κακάβη, κακάβι. Βλ. **κάκκαβος.**

κακαβιά (ἡ). Σοῦπα ἐξ ἰχθύων παρασκευαζομένη ὑπὸ τῶν ἁλιέων.

Κακαβιά. Δασώδης τοποθεσία ἐν Ἠπείρῳ παρὰ τὴν ἐπ. Πωγωνίου, γνωστὴ διὰ τὴν παρ' αὐτὴν δολοφονίαν Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν τὸν Αὔγουστον 1923, κατόπιν τῆς ὁποίας ἐγένετο βομβαρδισμὸς καὶ κατάληψις τῆς Κερκύρας ὑπὸ Ἰταλικοῦ στόλου.

κακαδού (ὁ). Ὀνομασία φιττακῶν τοῦ γένους πλισσόλοφον (βλ.λ.).

κακαδουΐδαι. Ὁμοιογένεια φιττακῶν, ἄλλως **πλισσολοφίδαι** (βλ.λ.).

κακάο (τό). Τὰ σπέρματα τοῦ κακαοδένδρου, ὁ ἐξ αὐτῶν κατασκευαζόμενος πλακοῦς (ἐξ οὗ παρασκευάζεται ἡ *σοκολάτα*) καὶ τὸ ἐκ διαλύσεως τῆς κόνεως ἐν ὕδατι ἢ γάλακτι ἀπολαμβανόμενον ποτόν. ‖ Τὸ κακαόδενδρον (βλ.λ.).

κακαόδενδρον. Δένδρον, ἐξ οὗ παράγονται τὰ σπέρματα τοῦ κακάο. Ἰθαγενὲς τῆς Ν. Ἀμερικῆς περιλαμβάνει πολλὰ εἴδη, ὧν κυριώτερον *θεόβρωμα τὸ ἰσιόκαρπον*, καλλιεργούμενον εἰς τὴν τροπικὴν Δ. Ἀφρικὴν καὶ Ν. Ἀμερικήν. Ὁ καρπὸς εἶνε ῥάξ φοειδὴς μήκ. 20 ἑκατοστομ., περιέχουσα 20-40 σπέρματα, διὰ τῆς καταλλήλου ἐπεξεργασίας τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ἡ *μᾶζα κακάου*, ἡ *σοκολάτα* καὶ ἀπολαμβάνεται τὸ *κακάου βούτυρον*. Τὰ σπέρματα καὶ ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἰσήχθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν ΙΣ΄ αἰ. ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου Κορτές.

Κακαρδίτσα. Κορυφὴ τοῦ ὄρους Πίνδου, ἐν τῇ Δ. Ἑλλάδι μεταξὺ Ἀσπροποτάμου καὶ Ἀράχθου, ὕψος 2320 μ.

κακατσομηλιά. Κν. τὸ δένδρον κελτὶς ἡ νοτία.

κακέκτυπον. Λέγεται περὶ ἐντύπου, γραμματοσήμου κλ. ἐλαττωματικῶς ἢ ἐσφαλμένως ἐκτυπωθέντος.

κακέμφατον. Ῥητορικὸς ὅρος σημαίνων ὅτι ἐν τῷ λόγῳ παρατίθενται λέξεις ἢ συλλαβαὶ τοιαῦται, ὥστε, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ ῥήτωρ, παράγεται αἰσχρὰ ἔννοια· ἄλλως **αἰσχρολογία.**

Κακὴ Σκάλα. Ὀνομαστὴ στενωπὸς κατὰ τὴν ΝΑ. ἀπόκρημνον πλευρὰν τῶν ἐν τῇ ἐπ. Μεγαρίδος Γερανείων ὀρέων. Παρ' ἀρχαίοις *Σκειρωνίδες Πέτραι*.

κακί (τό). Τό δένδρον διόσπορος (ὁ σινικός).

κακία. Ἡ διάθεσις ἢ βούλησις τοῦ ποιεῖν τὸ κακόν, ἀντίθ. *ἀρετή*.

κακκαβοπυρφόρον πλοῖον. Πολεμικὸν πλοῖον τοῦ Μεσαίωνος, ἐφωδιασμένον διὰ χυτρῶν (κακκαβῶν), αἱ ὁποῖαι ἐξεσφενδονίζοντο εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου πλήρεις ὑγροῦ πυρός, προκαλοῦσαι οὕτω πυρκαϊάς.

κάκκαβος καὶ **κακκάβη.** Χύτρα ἐξ ὀπτῆς γῆς ἢ ἐκ χαλκοῦ ὑποβασταζομένη διὰ τρίποδος ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἢ ἀναρτωμένη ἐπ' αὐτῆς. ‖ Ἐν τῇ ΝΕΓ, τὸ κακάβι.

Κακλαμάνος (Δημήτριος). Δημοσιογράφος, διπλωμάτης καὶ λόγιος, γενν. τῷ 1872. Ἔγραψε κριτικὰς καὶ βιογραφικὰς μελέτας («Νικόλαος Γύζης», «ὁ Βύρων ἐν Ἑλλάδι», «Ἰωάννης Μωρεάς» κ.ἄ.).

Κακόβατος. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ὀλυμπίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 659.

Κακοβούνι. Ὄρος τῆς Λακωνίας, Ν. προέκτασις τοῦ Ταϋγέτου, σχηματίζουσα τὴν χερσόνησον τῆς Μάνης καὶ καταλήγουσα εἰς τὸ Ταίναρον.

κακογενεσία ἢ **κακογονία** ἢ δυσγενεσία. Ἐκτροπὴ τῆς ὀργανικῆς διαπλάσεως ἀπὸ τοῦ φυσιολογικοῦ τύπου, τερατοπλασία ἢ τερατογονία.

κακοδικία. *(Νομ.)* Διαδικασία δι' ἧς ἐνάγει τις δικαστικὸν ἢ ἀνακριτικὸν ὑπάλληλον ἢ ὁλόκληρον δικαστήριον ἐπὶ ἀμελείᾳ, ἀσυγνώστῳ παραδρομῇ, ἀρνήσει ὑπηρεσίας, δόλῳ ἢ ἀπάτῃ.

κακοδοξία. *('Εκκλ.)* Σφαλερὰ δοξασία· πίστις εἰς σφαλερὰ θρησκευτικὰ δόγματα. Ἀντίθ. *ὀρθοδοξία*.

κακοήθης μορφή (νόσου). Ἀνώμαλος καὶ βαρυτάτη μορφὴ συνήθως θανατηφόρος.

κακοήθης ὄγκος. Νεόπλασμα ταχέως αὐξανόμενον καὶ θανατηφόρον.

κακοήθης πυρετὸς ἢ **παροξυσμός.** Βαρυτάτη μορφὴ ἑλονοσίας δυναμένη νὰ θανατώσῃ τὸν πάσχοντα.

κακόν. Τὸ ἀντιβαῖνον εἰς τὸν ἠθικὸν νόμον, ἀντίθ. *ἀγαθόν*, ὡς καὶ πᾶν τὸ ἐπιζήμιον εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ σωματικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

κακοπιστία. Τὸ πράττειν ἢ τὸ γίνεσθαι ἐκ κακῆς πίστεως· ἡ σκόπιμος διαστροφὴ τῆς ἀληθείας. ‖ *('Εκκλ.)* Κακὴ ἢ ἐσφαλμένη πίστις ἢ θρησκευτικὴ δοξασία.

Κακοπλεύρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 674.

κακόπνοια. *('Ιατρ.)* Βλ. **κακοσμία στόματος.**

κακοπούλι. Πτηνὸν οὗ ὁ κρωγμὸς πιστεύεται προμηνύων θάνατον, ἀσθένειαν ἢ ἄλλο τι κακόν· κακὸς οἰωνός.

Κακόσι. Χ. τῆς ἐπαρχ. Θηβῶν. Βλ. **Θίσβη.**

κακοσμία στόματος ἢ **κακόπνοια** ἢ **κακοστομία.** Δυσῳδὸς ἀπόπνοια τοῦ στόματος ἐξ ἐφθαρμένων ὀδόντων ἢ σηπτικῆς βλάβης τοῦ στόματος ἢ ἐκ σηπτικῶν ζυμώσεων τοῦ στομάχου.

Κακοσούλι. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ *Σουλίου* (βλ.λ.).

κακοστομαχιά. Στομαχικὴ ταραχὴ προερχομένη ἐξ ὑπερβολικῆς, δυσπέπτου ἢ βεβλαμμένης τροφῆς.

κακοστομία. *('Ιατρ.)* Βλ. **κακοσμία στόματος.**

Καπτοειδές

κακοτροφία. Τὸ τρώγειν κακῶς· κακὴ τροφή. ‖ Πλημμελὴς θρέψις ἢ διαταραχὴ καὶ ἀνωμαλία τῶν θρεπτικῶν λειτουργιῶν· καθυστεροῦσα ἀνάπτυξις· δυστροφία.

κακούμι. Δημῶδες ὄνομα τοῦ ζῴου ἐρμελίνης.

Κακουρακῖοι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 425.

κακούργημα. Ἡ ἄδικος πρᾶξις, εἰς ἣν ὁ Ποιν. Νόμος ἀπειλεῖ ἐγκληματικὴν ποινήν, ἥτοι εἰρκτῆς καὶ ἄνω. Ἡ ἐπὶ κακουργήματι καταδίκη ἐπάγεται τὴν ἰσόβιον στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς στέρησιν τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων.

κακουργιοδικεῖον. Δικαστήριον (βλ.λ.) ἔχον ἀποστολὴν νὰ δικάζῃ τὰ κακουργήματα.

Κακούρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1110.

κακοφωνία. Ἀθροισμα ἤχων, φθόγγων ἢ τόνων δυσαρέστων εἰς τὴν ἀκοήν. ‖ Σύμπτωσις φθόγγων τοῦ λόγου παραγόντων δυσάρεστον ἐντύπωσιν ἢ χυδαῖον νόημα· ἡ συχνὴ ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν φθόγγων ἢ λέξεων ἔν τινι φράσει.

κακοχυμία. Τὸ ἔχειν κακοὺς χυμούς. Οὕτως ἐκαλεῖτο ἐν τῇ ἰατρικῇ ἡ κατὰ τὴν παλαιὰν δοξασίαν παρουσιαζομένη ἀλλοίωσις τῶν χυμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ.

Κακοχώρι (νῦν **Δάφνα**). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Αἰγιαλείας (Ἀχαΐας). Κάτ. 484.

Κακριδῆς (Θεοφάνης). Φιλόλογος ἐκ Τρικκάλων τῆς Κορινθίας, ἀπὸ τοῦ 1913 καθηγητὴς τῆς λατινικῆς φιλολογίας εἰς τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον (1869-1929). Ἔργα του «Barbara Plautina», κριτικὴ καὶ ἑρμην. ἔκδοσις τοῦ «ὑπὲρ Μίλωνος» λόγου τοῦ Κικέρωνος κ.ἄ.

κακτίνη. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ κακτοειδοῦς κηρίου τοῦ μεγανθοῦς, ἔχον καρδιοτονωτικὰς ἰδιότητας.

κακτοειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν μὲ παχεῖς χυμώδεις βλαστοὺς ἐν εἴδει σφαιρῶν, κυλίνδρων ἢ φύλλων, καὶ μὲ φύλλα συνήθως τελείως ἀτροφικὰ καὶ μεταβεβλημένα εἰς ἀκάνθας ἢ τρίχας· πολλὰ εἴδη παράγουσιν ἄνθη μεγάλα καὶ μὲ λαμπρὰ χρώματα. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει 1500 εἴδη, ἐντοπισμένα κυρίως εἰς τὰς ξηρὰς χώρας τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς. Ἐν Εὐρώπῃ ἔχει ἐγκλιματισθῇ τὸ εἶδος *ὀπουντία (φραγκοσυκιά)*. Τινῶν ὁ καρπὸς εἶνε ἐδώδιμος, ἄλλα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν κατασκευὴν φρακτῶν, πολλὰ δὲ ὡς κοσμητικὰ καλλιεργοῦνται ἐντὸς τῶν οἰκιῶν καὶ ἐν τοῖς θερμοκηπίοις.

κάκτος. Γενικὴ ὀνομασία τῶν κακτοειδῶν.

κακωδυλικὸν νάτριον. Ὀργανικὴ ἕνωσις ἀρσενικοῦ εὐχρηστος εἰς ἐνέσεις τονωτικὰς τοῦ ὀργανισμοῦ.

κακωδυλικὸν ὀξύ (διμεθυλαρσενικὸν ὀξύ= $(CH_3)_2$.AsOOH). Ἀσθενὲς ὀξύ, δηλητηριῶδες, τοῦ ὁποίου τὰ ἅλατα τυγχάνουσιν εὐρείας χρήσεως ἐν τῇ θεραπευτικῇ.

κακωδύλιον. Τὸ σύμπλεγμα $(CH_3)_2As$. Τὸ ἐλεύθερον μονομοριακὸν δὲν ὑφίσταται, κοινῶς ὅμως καλεῖται κακωδύλιον ἡ δι' ἐπιδράσεως ψευδαργύρου ἐπὶ κακωδυλοχλωριδίου $(CH_3)_2AsCl$ λαμβανομένη τετραμεθυλο-διαρσίνη $[(CH_3)_2As.]_2$.

κακλα-αζὰρ ἢ **λεῖσμανίαση.** Λοιμώδης νόσος

προκαλοῦσα πυρετόν, ἀναιμίαν καὶ μεγαλοσπληνίαν καὶ ὀφειλομένη εἰς εἰδικὸν πρωτόζῳον, «λεϊσμανίαν τὴν δονοβάνειον», μεταδιδόμενον διὰ δήγματος σκνιπός· νόσος τῶν θερμῶν κλιμάτων καὶ τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου, προσβάλλουσα συχνότερον παῖδας καὶ θεραπευομένη δι' ἀντιμονιούχων ἐνέσεων.

Καλαβάρ. Περιοχὴ τῆς Δ. Ἀφρικῆς μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Νίγηρος καὶ τῶν ὀρέων Καμερούν, ἐν τῷ βρεττ. προτεκτοράτῳ τῆς Ν. Νιγηρίας.

καλαβάριος κύαμος. Σπέρμα τοῦ χεδροποῦ φυσοστίγματος, οὗ τὸ ἐνεργὸν στοιχεῖον, ἡ ἐσερίνη, χρησιμεύει ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ ὡς μυδριατικόν.

Καλαβρία (ἡ· Calabria). Ἡ νοτιωτάτη χερσόνησος τῆς Ἰταλίας μεταξὺ Τυρρηνικοῦ καὶ Ἰονίου πελάγους ἀπολήγουσα εἰς τὸ ἄκρωτ. Σπαρτιβέντο, ἡ παρ' ἀρχαίοις *Βρεττία*, ἐν ᾧ Κ. ἐκαλεῖτο ἡ μεταξὺ τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος καὶ τοῦ Ἰονίου χερσόνησος.

Καλάβρυτα. Ἕδρα κοιν., πρωτεύουσα τῆς ὁμων. ἐπαρχ. (Ἀχαΐας). Κεῖται ἐντὸς κοιλάδος παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἐρασίνου. Ἔχει γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον κλ. Κάτ. 1790.

Καλαβρύτων ἐπαρχία. Καταλαμβάνει τὸ ΝΑ. τμῆμα τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Ἔχει 67 κοιν. καὶ 34.797 κατ. Ἐν αὐτῇ αἱ ἱστορικαὶ μοναὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ τῆς Ἁγίας Λαύρας.

καλαγκάθι. Λαϊκὴ κατ' εὐφημισμὸν ὀνομασία τῆς περιωνυχίας (βλ.λ.), φλεγμονῆς τῶν παρὰ τὸν ὄνυχα μερῶν τοῦ δακτύλου, ἥτις λέγεται κοινῶς καὶ **λογυρίστρα, τριγυρίστρα, θεριάγκαθο.**

Καλὰ Δένδρα. Χ. τῆς κοιν. Σκοτούσης τῆς ἐπαρχ. καὶ τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 931.

καλαθοποιία ἢ **καλαθοπλεκτική.** Ἡ κατασκευὴ καλάθων· ἡ τέχνη τοῦ κατασκευάζειν *καλάθους, κάνιστρα* καὶ *κοφίνους* (βλ. τὰς λ.) ἢ καὶ γενικώτερον διάφορα ἔπιπλα καὶ ἄλλα χρήσιμα ἀντικείμενα πλεκτὰ ἐκ κλάδων ἰτέας τῆς λυγοειδοῦς ἢ ἐκ τοῦ χόρτου τοῦ καλουμένου μακροχλόη ἢ ἰσχυροτάτη ἢ ἄλλων εὐλυγίστων ὑλῶν.

κάλαθος. Σκεῦος πλεκτὸν ἐκ κλάδων λύγου ἢ ἰτέας, καλάμων ἢ ἄλλων εὐκάμπτων ὑλικῶν, χρησιμεῦον πρὸς ἀποθήκευσιν ἢ μεταφορὰν καρπῶν, λαχανικῶν κλ. ἢ πρὸς ἁλίευσιν ἰχθύων, ἀστακῶν κλ., κν. **κιοῦρτος.**

καλαθόσφαιρα (ἀγγλ. basket-ball, πρφ. *βάσκετβώλ*). Ἀγωνιστικὴ παιδιὰ μεταξὺ δύο πενταμελῶν ὁμάδων εἰς δύο ἡμιχρόνια ἐξ 20΄. Σκοπὸς τῆς παιδιᾶς εἶνε νὰ ἐκσφενδονισθῇ ἐντὸς τοῦ καλάθου τῆς ἀντιπάλου ὁμάδος περισσότερας φορὰς σφαῖρα ποδοσφαιρίσεως.

Καλαί (Calais). Π. καὶ λιμὴν τῆς Β. Γαλλίας ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μάγχης καὶ παρὰ τὸ στενώτερον σημεῖον αὐτοῦ. Κάτ. 72.000. Εἶνε κύριον σημεῖον ἐμπορικῆς καὶ ἐπιβατικῆς ἐπικοινωνίας τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Ἀγγλίας (Καλαὶ-Δόβερ 37 χλμ. περίπου).

καλαΐ (τουρκ.) Ὁ κασσίτερος.

καλαισθησία. Ἡ φυσικὴ ἱκανότης πρὸς ἐκτίμησιν ἢ δημιουργίαν τοῦ ὡραίου.

καλαισθητική. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ ὡραίου, αἰσθητική.

καλαισθητικὴ συμπάθεια. Ὅρος δημιουργηθὲις πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ γερμανικοῦ Einfühlung. Δηλοῖ τὴν μετάθεσιν τῶν ἡμετέρων ψυχικῶν φαινομένων (αἰσθήματα, συναισθήματα, βουλήματα κλ.) εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ ἀντικείμενα τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης. Τὰ ἀντικείμενα φαίνονται οὕτω πεπληρωμένα ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ψυχικῶν καταστάσεων.

καλαμάγρωστις. Γένος πωδῶν πολυετῶν ἀγρωστοειδῶν φυτῶν τῶν εὐκράτων χωρῶν. Ἐν Ἑλλάδι φύονται *κ. ἡ ὀρεινὴ* καὶ *κ. ἡ ἐπίγειος*. Τῶν πλείστων εἰδῶν τὸ χόρτον εἶνε τραχὺ καὶ ἀκατάλληλον πρὸς διατροφὴν τῶν κτηνῶν· ἐξαίρεσιν ὅμως ἀποτελεῖ *κ. ἡ καναδική*, ἧς τὸ χόρτον εἶνε κτηνοτροφικόν. Ἡ *καλαμάγρωστις* τοῦ Διοσκορίδου εἶνε πιθανῶς *σόργον τὸ χαλέπιον*, ὅπερ ἐν Κύπρῳ ὀνομάζεται *καλαμάγγρα*, δηλ. *κάλαμος ἢ ἀγρία*.

Καλάμαι. Ἕδρα δήμου, πρωτ. τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κεῖται πλησίον τοῦ μυχοῦ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν Νέδοντα. Ζωτικώτατον κέντρον ἐμπορίου. Ἐξάγονται ἐκ τοῦ λιμένος της σῦκα, ἔλαιον, σταφίδες καὶ μεταξωτά. Κάτ. 28.955. Ἱστορικὴν σημασίαν ἀπέκτησαν αἱ Κ. ἀπὸ τῆς Φραγκοκρατίας, ὅτε ἀπετέλεσαν ἕδραν βαρωνείας καὶ ἐκαλοῦντο *Καλαμάτα*. Τῷ 1715 ἡ π. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῷ 1821 ἀπηλευθερώθη ἐκ τῶν πρώτων ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῶν Μαυρομιχαλαίων.

Καλαμάκι. 1) Χ. τῆς κοιν. Ἰσθμίας, ἐπαρχ. Κορινθίας. Κάτ. 129. —2) Νέος συνοικισμὸς παράλιος ἐν Ἀττικῇ μεταξὺ Παλαιοῦ Φαλήρου καὶ Γλυφάδας. Κάτ. 631.

καλαμαρᾶς. Κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν ἐποχὴν καὶ τοὺς πρώτους μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν χρόνους ὁ ἄνθρωπος ὁ γνωρίζων γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Οἱ ἐγγράμματοι φέροντες μεθ' ἑαυτῶν «καλαμάρι» παρεῖχον τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὸν λαόν, τοῦ ὁποίου ἔγραφον τὰς ἐπιστολάς, αἰτήσεις κλ.

καλαμάρι. *(Ζωολ.)* Βλ. **τευθίς.**

καλαμαριά. Ἐπιτραπέζιον σκεῦος χρησιμεῦον ὡς βάσις ἑνὸς ἢ περισσοτέρων μελανοδοχείων καὶ πρὸς τοποθέτησιν κονδυλοφόρων κλ.

Καλαμᾶς. Ὁ ποταμὸς Θύαμις ἐν Ἠπείρῳ.

Καλαμάτα. Κοινὴ ὀνομασία τῶν Καλαμῶν.

καλαματιανός (ἐνν. *χορός*). Εἶδος συρτοῦ ὀνομασθέντος ἀπὸ τῶν Καλαμῶν, τόπου προελεύσεώς του.

Καλαμούκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱεραπέτρας (Λασηθίου). Κάτ. 776.

καλάμη. Τὸ στέλεχος τοῦ στάχυος· καλαμιά.

καλάμι. Κοινὴ ὀνομασία καλάμου τοῦ κοινοῦ (βλ. *κάλαμος*). ‖ Τὸ στέλεχος τοῦ στάχυος, ἰδίως τὸ ἀπομένον ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τὸν θερισμὸν· καλάμη, καλαμιά. ‖ Ἁλιευτικὸς κάλαμος, καλαμίδι. ‖ Τὸ πηνίον ἢ μασούρι εἰς ὃ περιτυλίσσεται τὸ νῆμα. ‖ Τὸ πρόσθιον ὀστοῦν τῆς κνήμης· ἡ κυρίως κνήμη.

Καλάμι. 1) Ἀπόκρημνον ἀκρωτήριον ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸν κόλπον Σούδας. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ φρούριον Ἰτζεδίν.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βιάννου (Λασηθίου). Κάτ. 449.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Χανίων). Κάτ. 458.

καλαμιά. Τὸ μετὰ τὸν θερισμὸν τῶν σιτηρῶν ἀπομένον ἐν τῷ ἀγρῷ τμῆμα τοῦ στάχυος, χρησιμοποιούμενον πρὸς βοσκὴν τῶν προβάτων.

Καλαμιάναι (Calamianes). Ἄθροισμα ὑπερεκατὸν νησίδων ἐν τῷ πολυνήσῳ τῶν Φιλιππίνων.

καλαμίδι. Ἁλιευτικὸς κάλαμος φέρων ἀνηρτημένην εἰς τὸ ἄκρον τὴν μεθ' ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ἀγκίστρων ὁρμιάν.

καλαμίθρα. Δημῶδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ μίνθης τῆς μακροφύλλου. ‖ Δημῶδης ὀνομασία τοῦ

φυτοῦ καλαμίνθης τῆς νεπέτης. ‖ Δημώδης ὀνομασία τοῦ ἐντόμου γρύλλου τοῦ ἀγροτικοῦ. ‖ Δημώδης ὀνομασία τοῦ μαγνήτου καὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνης, ἰδίᾳ δὲ τῆς ναυτικῆς πυξίδος. Βλ. *καλαμῖτις*.

καλαμίνα. Ὀρυκτὸν τοῦ ψευδαργύρου, φερόμενον καὶ μὲ τὸ ὄνομα *ἡμιμορφίτης*. Εἶνε ἔνυδρος πυριτικὸς ψευδάργυρος $H_2Zn_2SiO_5$ ρομβικῆς συμμετρίας. ‖ Εἰς τὴν μεταλλειολογίαν καὶ παρ' ἡμῖν κοινῶς, ὁ ἀνθρακικὸς ψευδάργυρος $ZnCO_3$, ὁ ἐν τῇ ὀρυκτολογίᾳ λεγόμενος *σμιθσωνίτης*.

καλαμίνθη ἢ **καλάμινθος**. Γένος ποωδῶν ἀρωματικῶν φυτῶν χειλανθῶν. Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν εἰδῶν κοινότερα εἶνε *κ. ἡ νεπέτη*, κν. *καλαμίθρα, ἀγριορίγανη, φλουσκούνι*, καὶ *κ. ἡ πολιά*, κν. *ἀγριοβασιλικός, ἀγριοβάλσαμο*.

καλάμισμα. Ἡ περιτύλιξις τοῦ νήματος εἰς μικρὰ καλάμια μήκους 8 ἑκστμ. περίπου διὰ τῆς *ροδάνης* ἢ τοῦ *τσικρικιοῦ* πρὸς χρησιμοποίησιν αὐτῶν εἴτε διὰ τὸ *διάσιμο* εἴτε διὰ τὸ *φάδι* τοῦ ὑφάσματος.

καλαμίτης. Ὀρυκτόν, σπανία παραλλαγὴ τοῦ ἀμφιβολίτου (βλ.λ.).

καλαμῖτις. *(Ναυτ.)* Ὀνομασία τῆς πρωτογενοῦς ναυτικῆς πυξίδος. Ὠνομάσθη οὕτω διότι πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ μικροῦ πλωτῆρος ἐκ καλαμίσκου ἢ φελλοῦ ἐπιμήκους, ἐπιπλέοντος ἐντὸς λεκάνης πλήρους ὕδατος, τεμάχιον μαγνητικοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου, τὸ ὁποῖον ἐστρέφετο μετὰ τοῦ πλωτῆρος πρὸς τοὺς μαγνητικοὺς πόλους. ‖ Παλαιὰ ὀνομασία ἐν τῷ Ναυτ. τοῦ μαγνητικοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου, ἤτοι τοῦ μαγνητίτου Fe_3O_4, διότι ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς κατασκευὴν τῆς πρωτογενοῦς πυξίδος.

Καλαμίτσης ὅρμος. Ὅρμος κατὰ τὰ Δ τῆς νήσου Σκύρου, πρὸς Β τοῦ ἀκρωτηρίου Μαρμαρᾶ καὶ πρὸς Α τῆς νησῖδος Βαλάξας.

Καλαμίτσι. Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Λευκάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 720.

καλαμοκανᾶς καὶ **καλαμουκανᾶς.** Δημώδης ὀνομασία τοῦ πελαργοῦ ὡς ἔχοντος τοὺς πόδας (κανιά) ὁμοίους πρὸς καλάμια.

Καλαμόκαστρον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κομοτινῆς (Ροδόπης). Κάτ. 499.

κάλαμος. Ὄνομα δύο φυτικῶν γενῶν, ὧν τὸ ἓν τῆς οἰκογενείας τῶν ἀγρωστοειδῶν καὶ τὸ ἕτερον τῆς τῶν φοινίκων. Τοῦ πρώτου εἶδος σύνηθες ἐν Ἑλλάδι εἶνε *κάλαμος* ἢ *δόναξ ὁ κοινός* (καλάμι) χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν κατασκευὴν φρακτῶν. Τοῦ δευτέρου τὰ πλεῖστα εἴδη εἶνε ἀναρριχητικά, τούτων δὲ κυριώτατον ὁ *κ. ὁ ροτάγγος*, ἰθαγενὲς τῶν Ἰνδιῶν, φθάνον τὸ ὕψος τῶν 1,20 μ. καὶ χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν κατασκευὴν ψιαθίνων ἐπίπλων, κανίστρων κλ.

Κάλαμος. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, 11 ὥρας πρὸς Β τῶν Ἀθηνῶν. Κάτ. 1018.—2) Νησὶς μεταξὺ Λευκάδος καὶ τῶν Δ. ἀκτῶν τῆς Ἀκαρνανίας. Ἐπ' αὐτῆς ὁμώνυμον χ., ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἰθάκης (Κεφαλληνίας). Κάτ. 965.

καλαμοσάκχαρον. Τὸ σάκχαρον τοῦ σακχαροκαλάμου· γενικῶς τὸ σάκχαρον τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν σύστασιν τοῦ ἐκ τοῦ σακχαροκαλάμου ἐξαγομένου, τὸ λεγόμενον καὶ *σακχαρόζη* ἢ ἁπλῶς *ζάχαρις*. (Βλ. *σάκχαρον*).

καλαμοσίταρο. Δημῶδες ὄνομα σόργου τῆς δούρρας, τὸ ἄλλως **δαρί**.

Καλαμπάκα. Ἕδρα κοιν., πρωτ. τῆς ἐπαρχ. καὶ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, κατὰ τὰς Ν. ὑπωρείας τῶν Καμβουνίων ὀρέων. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν Τρικκάλων. Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σταγοί*. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας τῇ ἐδόθη τὸ ὄνομα Κ. Παρ' αὐτὴν κεῖνται αἱ μοναὶ τῶν Μετεώρων.

Καλαμπάκας ἐπαρχία. Κατέχει τὸ Β. τμῆμα τοῦ Θεσσαλικοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Ἔχει 41 κοινότητας καὶ 28.479 κατ.

Καλαμπάκι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Δράμας. Κάτ. 1894.

Καλαμπακτάσια. Ἕδρα κοιν. Σάμου. Κάτ. 581.

καλαμπόκι (τουρκ.). Τὸ φυτὸν καὶ ὁ καρπὸς τοῦ ἀραβοσίτου.

Καλαμῶν ἐπαρχία. Ἐπαρχ. τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας καταλαμβάνουσα τὸ Α. αὐτοῦ τμῆμα. Κάτ. 50.663.

καλαμωτή. Πλέγμα ἢ φραγμὸς ἐκ καλάμων.

Καλαμωτή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χίου. Κάτ. 1667.

καλανάρχισμα, καλανάρχος. Βλ. **κανονάρχης, κανονάρχισμα.**

κάλανδα ἢ **κάλαντα** (τά· ἐν τῇ λατ. calendæ). Τὰ κατὰ τὰς ἑορτάς, ἰδίως τῶν Χριστουγέννων, ψαλλόμενα ὑπὸ παίδων εὐχετήρια καὶ ἐγκωμιαστικὰ ᾄσματα.

καλάνδαι. Βλ. **καλένδαι.**

καλανδίς. Γένος συνθέτων φυτῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντῶσιν εἴδη τινὰ ὡς ζιζάνια τῶν ἀγρῶν *(νεκρολούλουδο, τῆς γριᾶς τ' ἀδράχτι)*.

καλάνδο (ἰταλ. calando, συντετμημένως cal). Ὅρος μουσικὸς σημαίνων βαθμιαίαν ἐλάττωσιν τῆς ἐντάσεως τοῦ ἤχου μετὰ συγχρόνου ἐλαττώσεως τῆς ταχύτητος τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς.

καλανδολόγιον. Παρὰ Βυζαντινοῖς, τὸ ὑπὸ ἀστρολόγων καταρτιζόμενον ἡμερολόγιον (βλ.λ. καὶ *καλανδάρι, καλενδάριον*).

Καλάνδρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. 682.

καλάνδρα. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων ἐκ τῶν κουρκουλιονιδῶν, περιλαμβάνον μικροὺς κανθάρους. Τὸ εἶδος *καλάνδρα ἡ τοῦ σίτου* ἀπαντᾷ ἐντὸς τῶν σιταποθηκῶν, ὅπου καὶ ἐπιφέρει μεγίστας καταστροφάς.

κάλανδρος. Εἶδος κορυδαλοῦ, κν. **γαλιάντρα.**

Καλὰ Νερά. Παράλιον χ. ἐπὶ τοῦ Παγασιτικοῦ. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Παρὰ τὴν ἀκτὴν ὕδατα ἁλατοῦχα ἰαματικά. Κάτ. 369.

Κάλανος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν. Κάτ. 326.

Καλανός. Ἰνδὸς ἀσκητής, ἀκολουθήσας τὴν αὐλὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἀσθενήσας καὶ μὴ θέλων νὰ παρατείνῃ τὴν ζωήν του ἐζήτησε νὰ καῇ ζῶν, παρὰ τὰς παρακλήσεις δὲ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐπέτυχε νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

καλαντάρι ἢ **καλανδάρι** (ἐκ τῆς λ. *καλενδάριον*). Ἡμερολόγιον, ἡμεροδείκτης. Βλ. καὶ *καλενδάριον*.

Καλαπόδι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 839.

καλαπόδι(ον) (τό). Ξύλινον ὁμοίωμα ποδός, ἐφ' οὗ οἱ ὑποδηματοποιοὶ κατασκευάζουσι τὰ ὑποδήματα.

Καλαρρύται. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτ. 424. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο ἐμπορικὸν κέντρον μὲ 5000 κατ. Ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1821. Περίφημοι ὑπῆρξαν οἱ Καλαρρυτινοὶ χρυσοχόοι.

καλαρρύτης ἢ **κυπρινόδους** Μικρὸς ἰχθὺς ἐκ τῶν κυπριδοντιδῶν ἀπαντῶν εἰς ὑφάλμυρα ὕδατα, λίμνας καὶ τέλματα, κν. **ζαμπαρόλα** Ἡ σάρξ του δηλητηριώδης, τοὐλάχιστον διὰ τὰ μικρὰ ζῷα.

καλάσιρις. Εἶδος φούστας βραχείας, ἐσφιγμένης εἰς τὴν ὀσφὺν καὶ ἀποτελούσης τὸ κύριον μέρος τοῦ ἐθνικοῦ ἐνδύματος τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων.

Καλαυρία. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς ν. Πόρου.

Καλαυρίας μονὴ ἢ Ζωοδόχου Πηγῆς. Μονὴ ἐν Πόρῳ κατὰ τὸ ΝΑ. ἄκρον τῆς νήσου ἐπὶ χαράδρας, πλησίον ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος.

καλαῦροψ. Παρ' ἀρχαίοις, ἡ πρὸς τὰ ἄνω κυρτωμένη μακρὰ ποιμενικὴ ῥάβδος, ἡ σημερινὴ *ἀγκλίτσα* ἢ *γκλίτσα* ἢ *γλίτσα*.

καλαφάτης. Τεχνίτης εἰδικὸς εἰς τὸ καλαφατίζειν· διανάκτης.

καλαφάτισμα (λ. ἐν χρήσει ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς). Ἔμβυσις διὰ στυπείου τῶν διακένων τοῦ σανιδώματος καὶ ἰδίως τοῦ πλοίου καὶ ἐπίφραξις διὰ πίσσης.

Καλαφατιῶνες. Ἕδρα κοιν. ἐν Κερκύρᾳ. Κάτ. 809.

Καλαχάρι. Ἔρημος καὶ ἀμμώδης περιοχὴ ἐν βρεττανικῇ Ν. Ἀφρικῇ, Β τοῦ ποτ. Ὀράγγη, ἐλαφρῶς λοφώδης, μὲ μικρὰς ἁλμυρὰς λίμνας. Ποταμοὶ μόνον κατὰ τὴν βραχεῖαν ἐποχὴν τῶν βροχῶν. Κάτ. Βουσμάνοι, Ὀττεντόττοι, Χερέροι, Βεχουάναι.

Καλβινισμός. Ἡ μορφή, ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ΙϚ΄ αἰῶνος ὁ Καλβῖνος. Ὁ Καλβινισμὸς παραδέχεται τὸν ἀπόλυτον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἄρα τὸ ἠθικῶς ἀνελεύθερον αὐτοῦ καὶ δύο μόνον μυστήρια, τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς εὐχαριστίας. Στερεῖται θρησκευτικῶν τελετῶν καὶ ἡ Ἐκκλησία διοικεῖται ὑπὸ συμβούλων ἐκ λαϊκῶν καὶ κληρικῶν. Διεδόθη εἰς Γαλλίαν (Οὐγενότοι) Ἀγγλίαν, Κάτω Χώρας, Ἀμερικὴν κλ.

Καλβῖνος (Ἰωάννης Calvin). Γάλλος θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστής (1509-1556). Ἕδρασε κυρίως ἐν Γενεύῃ, ὅπου ὠργάνωσε τὴν Προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ βάσεων αὐστηροτάτων καὶ ἵδρυσε τὸν ἐξ αὐτοῦ ἀποκληθέντα *Καλβινισμόν*.

Κάλβος (Ἀνδρέας Ἰωαννίδης). Ποιητὴς ἐκ Ζακύνθου (1792-1867). Ἔζησεν ἐν Ἰταλίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν καὶ ἐξέδωκε δύο τόμους πατριωτικῶν «Ὠδῶν». Γλῶσσα, μέτρα καὶ ὕφος ἰδιότυπα. Ἀπέθ. ἐν Λονδίνῳ.

Κάλγ̇αν ἢ Τσὰν̇γ-Κιὰ-Κού. Π. τῆς Β. Κίνας, πρωτ. τῆς περιφερείας Τσάγ̇αρ. Ἀφετηρία τῆς διὰ Μογγολίας ἀγούσης ὁδοῦ καραβανίων, σπουδαία ἀγορὰ τεΐου, ἐρίων, ὀπίου καὶ γουναρικῶν. Κάτ. 77.500.

Κάλγ̇αρυ (Calgary). Π. τοῦ Δ. Καναδᾶ, ἐν τῷ νομῷ Ἀλβέρτας, σιδηροδρ. κόμβος. Κάτ. 65.500.

Κάλδας (Caldas· λ. ἱσπαν. καὶ πορτογαλ., σημαίνουσα λουτρὰ θερμῶν μεταλλικῶν ὑδάτων). Ὄνομα πολλῶν τόπων ἐπὶ τῆς Ἱσπανικῆς χερσονήσου καὶ ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ.

καλδέρα (ἱσπαν. caldera, λέβης). Ὀνομασία τῶν ἐξ ἡφαιστείων κατόπιν καθιζήσεως τοῦ κρατῆρος σχηματισθέντων κοιλωμάτων.

Καλδερὸν δὲ λὰ Βάρκα (Πέτρος Calderón de la Barca). Μέγας Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφεύς (1600-1681). Διετέλεσε 1625-1635 καὶ 1640 στρατιώτης, τῷ δὲ 1651 ἐγένετο κληρικός. Ἔγραψε πολλὰ θρησκευτικὰ καὶ μὴ δράματα, κωμῳδίας καὶ ποιήματα καὶ δυνατοὺς στίχους. «Ἡ ζωὴ ἕνα ὄνειρο», «Ὁ Ἀλκάδης τῆς Θαλαμέας» κ.ἄ.).

Καλεβάλα (Kalevala, τ.ἔ. Χώρα τῶν γιγάντων Κάλεβα). Φιννικὸν ἐθνικὸν ἔπος, συνταχθὲν ἐπὶ τῇ βάσει δημοτικῶν τραγουδιῶν ὑπὸ τοῦ Λαῖνροτ (1835, β΄ πληρεστέρα ἐκδ. ἐξ 25.000 ὀκτασυλλ. στίχων τῷ 1849).

Καλὲ Γ̇ρότο ἢ Γ̇ιουζελτζὲ-Καλὲ-κιόϊ. Ἀπόκρημνος καὶ βραχώδης ὀρεινὸς ὄγκος ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Α τοῦ Γκεκτσᾶ Βουνάρ, δεξιοῦ παραποτ. τοῦ Σαγγαρίου. Κατὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν ὁ ἑλλην. στρατὸς μετὰ πεισματώδη μάχην ἀπώθησεν ἐντεῦθεν τοὺς Τούρκους (28-30.8.1921).

καλειδοσκόπιον. Ὄργανον δ' οὗ παράγονται συμμετρικὰ σχήματα διὰ πολλαπλῶν ἀνακλάσεων, ἀποτελούμενον κυρίως ἐκ δύο κατόπτρων σχηματιζόντων γωνίαν 90^{0} ἢ 60^{0} ἢ 45^{0}.

Καλέκας. 1) *Ἰωάννης.* Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (1333-1347). Ἀξιόλογος θεολογικὸς συγγραφεύς. Ἀντίμαχος τῶν *Ἡσυχαστῶν*.—2) *Ἐμμανουήλ.* Θεολόγος Ἕλλην τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος. Εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ ἐγένετο καθολικὸς μοναχός. Ἔργα του εἶνε: «Τέσσαρα βιβλία ἐναντίον τῶν λαθῶν τῶν Ἑλλήνων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», «Περὶ θείας οὐσίας καὶ θείας ἐνεργείας», «Περὶ πίστεως καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Καθολικῆς πίστεως» κ.ἄ.

καλέμι (τό· λ. τουρκ.) Ἡ ἐξ ἰνδοκαλάμου γραφίς, δι' ἧς ἔγραφον οἱ Τοῦρκοι.

καλεμικέρι ἢ **καλεμκερί** (λ. τουρκ.). Ὕφασμα βαμβακερόν, λεπτὸν καὶ διαφανές, φέρον τυπωτὰ σχεδιάσματα, καὶ χρησιμοποιούμενον κυρίως ὡς καλύπτρα τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν (τσεμπέρι).

Κάλενβεργ̇ (Kahlenberg, Kalenberg). Ἡ ΒΑ. ἄκρα τοῦ Βίνερ-Βάλδ, παρὰ τὸν Δούναβιν ποτ., εἰς τὰ ΒΔ. περίχωρα τῆς Βιέννης, ὕψος 485 μ. Ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος.

καλένδαι ἢ **καλάνδαι** (αἱ· λατ. Calendæ). Αἱ πρῶται ἡμέραι ἑκάστου μηνὸς παρὰ Ρωμαίοις, καθ' ἃς ἐτελοῦντο θυσίαι εἰς τὸν Ἰανὸν καὶ τὴν Ἥραν.

καλενδάριον (calendarium). Ἓν τῶν ἰδιωτικῶν βιβλίων τὰ ὁποῖα ἐκράτει παρ' ἑαυτῷ πᾶς Ρωμαῖος οἰκογενειάρχης ἢ τραπεζίτης καὶ εἰς τὸ ὁποῖον κατέγραφε τὴν κίνησιν τῶν ἐντόκων κεφαλαίων του καὶ πᾶν σχετικόν. Ἐκ τῆς λ. ταύτης ἐσχηματίσθη τὸ τῆς ΝΕΓ *καλαντάρι*.

καλενδούλη. Φυτόν, ἄλλως **καλανδίς.**

Καλέντζι. 1) Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπ. Πατρῶν (Ἀχαΐας). Κάτ. 735.—2) Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 315.

Καλεσμένον. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Εὐρυτανίας (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 582.

Καλέσσα. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Μαλεβυζίου νομοῦ Ἡρακλείου (Κρήτης). Κάτ. 615.

Καλή (πρώην *Καλλίνιτσα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γιαννιτσῶν (Πέλλης), 25 χλμ. Β τῶν Γιαννιτσῶν. Κάτ. 1017.

Καλὴ Βρύση. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Καστορίας (Φλωρίνης). Κάτ. 392.

Καληδονία (Caledonia). Ἀρχαῖον ρωμαϊκὸν ὄνομα τῆς Β. Βρεττανίας, ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ποιηταῖς προκειμένου περὶ τῆς Σκωτίας.

Καληδονία Νέα (Nouvelle Calédonie). Νῆσος τῆς Μελανησίας ἀνήκουσα εἰς τὴν Γαλλίαν. Κεῖται Α τῆς Αὐστραλίας, καὶ ἔχει ἐμβαδὸν 18.000 τ.χλμ. καὶ κατ. 50.000.

Καληδονίας ἢ **Καληδονικὴ διῶρυξ** (Caledonian Canal). Διῶρυξ ἐν τῷ Β. τμήματι τῆς Σκωτίας, διήκουσα ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ διὰ τοῦ κόλπου Λὸρν μέχρι τῆς Β. θαλάσσης διὰ τοῦ κόλπου Μάρι (μῆκος 97 χλμ.).

καλημαύχιον καὶ **καλημαύκιον**. Καλυμμαύχιον.

καλήμερα (τά). Αἱ κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανίων ψαλλόμεναι ὑπὸ παίδων εὐχαὶ ἀνὰ τὰς οἰκίας καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ τὰ *κάλαντα*.

Καλημεριάνοι. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κατ. 804.

Καλὴ Ῥάχη (πρώην *Βοαβόνιστα*). Ἔδρα κοιν. ἐπ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 340.

Καλῆς Ἐλπίδος Ἀκρωτήριον (ἀγγλ. Cape of Good Hope). 1) Ἄκρ. τῆς ὁμωνύμου πολιτείας τῆς Ν. Ἀφρικῆς ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ.— 2) Πολιτεία τῆς Νοτιοσφρικανικῆς ἑνώσεως (ἀγγλ. Province of the Cape of Good Hope ἢ Cape Colony). Κατέχει τὴν νοτιωτάτην περιοχὴν τῆς Ἀφρικῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἔχει ἐμβ. 589.000 τ.χλμ. καὶ κατ. 2.783.000. Χώρα εὔπορος καὶ πλουσία εἰς μέταλλα καὶ ἀδάμαντας, διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν.

κάλθα ἢ **κάλθη**. Γένος φυτῶν βατραχοειδῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ *κ. ἡ ἕλειος*, φυτὸν δηλητηριῶδες, θεραπευόμενον ἐνίοτε ὡς κοσμητικόν, καὶ *κ. ἡ εὐθαλής*, κν. *μπουτσονίσια*.

Κάλθα

καλιακούδα. Τὸ πτηνὸν κολοιός.

Καλιακούδα. Ὄρος τῆς Εὐρυτανίας (2105 μ.). Τῷ 1823 ἐγένετο παρὰ τὴν Κ. μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων.

Καλιάνη. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Κορινθίας (Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας). Κάτ. 535.

καλιαντζάρης. Κοινῶς τὸ πτηνὸν νεόφρων ὁ περκνόπτερος.

Καλιάο (Callao). Ὡχυρωμένη ναυτικὴ π. τοῦ Περοῦ ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ σπουδαῖος ἐμπορικὸς λιμήν. Κάτ. 66.000.

Κάλιαρι (Cagliari). Πρωτ. τῆς Σαρδηνίας, ἐπὶ ὅμων. κόλπου εἰς τὴν Ν. ἀκτήν. Λιμήν, πανεπιστήμιον. Κάτ. 95.000.

Καλιά-Τσιφλίκ. Χ. τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Βλ. Νέα Πέραμος.

Κάλιβαν. Ἐν τῇ «Τρικυμίᾳ» τοῦ Σαίξπηρ, ἄγριον καὶ δύσμορφον πλάσμα, προσωποποίησις τοῦ κακοποιοῦ πνεύματος.

καλίγα καὶ **καλίκα** (caliga). Ὑπόδημα τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν.

Καλιγόλας ἢ **Καλιγούλας** (Γάϊος Καῖσαρ Αὔγουστος Γερμανικὸς Caligula). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (12-41). Διεδέχθη τὸν Τιβέριον (37) καὶ ὑπῆρξεν ὁ σκληρότερος τῶν ἐστεμμένων τυράννων. Ἐβολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πραιτωριανῶν Κασσίου Χαιρέα.

Καλίγαι ρωμαϊκαί

Καλιδάσα (Kâlidâsa). Ἰνδὸς ποιητὴς τοῦ Ε' ἢ Δ' αἰῶνος μ.Χ. διακριθεὶς ἰδίᾳ ὡς δραματικός. Τὸ δρᾶμά του «Σακούνταλα» μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ὑπὸ Κ. Θεοτόκη.

Καλικάτ (Calicut). Π. καὶ λιμὴν τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῇ διοικήσει τοῦ Μαδράς, πρωτ. τοῦ Μαλαβάρ. Κάτ. 82.335.

κάλικο ἢ **καλικό** (γαλλ. calicot). Βαμβακερὰ ὑφάσματα διαφόρου πάχους, κατασκευαζόμενα συνήθως ἐκ νημάτων ἀριθμῶν 12-60. Ἡ ὀνομασία αὐτῶν προέρχεται ἐκ τῆς Ἰνδικῆς πόλεως Καλικάτ, ἔνθα τὸ πρῶτον κατεσκευάζοντο.

Κάλιμηρ (Calimere). Ἄκρωτ. τῆς Ἰνδικῆς χερσονήσου, ἐναντι τοῦ βορειοτάτου ἀκρωτηρίου τῆς Κεϋλάνης, ἀπὸ τοῦ ὁποίου χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Πώκ.

Καλίνιν (Μιχαὴλ Ἰβάνοβιτς). Ῥῶσος πολιτικὸς (1875-). Μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς μπολσεβικικῆς ἐπαναστάσεως καὶ διετέλεσε πρόεδρος τῆς Παρωσικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Σοβιέτ (1919).

Καλίνινσκ (πρώην *Πετροσαβάδσκ*). Π. τῆς Ρωσίας, πρωτ. τῆς αὐτον. σοβιετικῆς δημοκρατίας τῆς Καρελίας, ἐπὶ τῆς λίμνης Ὀνέγα. Κάτοικοι 26.400.

Καλίνοβον. Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ μακεδονικοῦ χ. *Σουτογιαννέϊκα* (κοιν. Χέρσου, ἐπ. Κιλκίς). 21.6.1913 ἐπιτυχὴς ἐπίθεσις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν κατεχόντων αὐτὸ Βουλγάρων.

Καλιξτινοί ἢ **Οὐτρακισταί**. Μία τῶν δύο τάξεων εἰς ἃς διηρέθησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος οἱ *Οὐσῖται* ἐν Βοημίᾳ. Ἐπρέσβευον ὅτι οἱ λαϊκοὶ ἠδύναντο, ὡς οἱ ἱερεῖς, νὰ κοινωνῶσιν ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς μορφὰς καὶ νὰ μεταλαμβάνωσιν ἐκ τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου.

κάλιον. Μέταλλον λευκὸν καὶ στιλπνὸν ὡς ὁ ἄργυρος, μαλακὸν καὶ ἐλαφρότερον τοῦ ὕδατος, λίαν εὐμετάβλητον, οὐδεμιᾶς τυγχάνον χρήσεως. Ὡς χημικὸν στοιχεῖον ἔχει σύμβολον Κ, ἀτομικὸν βάρος 39,1, εἰδικὸν βάρος 0,86, τήκεται εἰς 62 βαθμοὺς καὶ ζέει εἰς 758°. Εἶνε λίαν διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν ἁλάτων του καὶ ἀποτελεῖ τὰ 2,2% τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Τὰ ἅλατα τοῦ καλίου ἔχουσι μεγίστην ἐφαρμογὴν εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὴν γεωργίαν, τὴν θεραπευτικήν, τὴν φωτογραφίαν καὶ τὸν κοινὸν βίον. Περιώνυμα κοιτάσματα ἁλάτων καλίου εἶνε τῆς Στασφούρτης ἐν Γερμανίᾳ. Τὰ κυριώτερα ἅλατα τοῦ καλίου εἶνε τὸ οὐδέτερον *ἀνθρακικὸν κάλι* K_2CO_3, κοινῶς *ποτάσσα*, κύριον συστατικὸν τῆς τέφρας τῶν φυτῶν. Χρησιμεύει εἰς τὴν σαπωνοποίαν, τὴν ὑαλουργίαν, τὴν βαφικήν. Τὸ *βρωμιοῦχον κάλιον* KBr, χρήσιμον εἰς τὴν θεραπευτικὴν ὡς καταπραϋντικὸν καὶ εἰς τὴν παρασκευὴν φωτογραφικῶν πλακῶν καὶ φωτογραφικοῦ χάρτου. Ἄλλαι ἑνώσεις τοῦ καλίου εἶνε τὸ *ὑδροξείδιον* ἢ *καυστικὸν κάλι* ἢ *καυστικὴ πότασσα* KOH. Ἡ βιομηχανικῶς σημαντικωτέρα ἕνωσις τοῦ καλίου χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν σαπωνοποίαν πρὸς σχηματισμὸν τοῦ καλουμένου μαλακοῦ σάπωνος, εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ νιτρικὸν κάλιον KNO_3 εὑρίσκεται εἰς τὴν φύσιν ἄφθονον καὶ ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον νίτρον, χρήσιμον διὰ τὴν παρασκευὴν πυρίτιδος καὶ εἰς τὴν πυροτεχνουργικήν.

καλιοσάπων (ὁ· Sapo kalinus). Σάπων παρασκευαζόμενος ἐκ λινελαίου καὶ καυστικοῦ καλίου, φαιοκιτρίνη ἡμιδιαφανὴς μᾶζα, ἔχουσα τὴν σύστασιν ἀλοιφῆς, διαλυτὴ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ οἰνόπνευμα.

Καλιόστρω (Cagliostro). Βλ. Βάλσαμος (Ἰωσήφ).

Κάλις (Kalisz). Π. τῆς Πολωνίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Λοτζ, κειμένη ἐπὶ τριῶν νήσων τοῦ ποτ. Πρόσνα, ὅστις διαγράφει τὰ ὅρια μεταξὺ Πρωσσίας καὶ Πολωνίας. Κάτ. 44.613.

καλισαΰα ἢ **καλισάγια**. Εἶδος κιτρίνης κίνας, *ἡ ξανθὴ* ἢ *βασιλικὴ* λεγομένη κίνα. Βλ. *κίνα* καὶ *κιγχόνη*.

καλιτζάκού (ἡ). Λαϊκὴ ὀνομασία τοῦ φαλακροκόρακος (βλ.λ.).

Καλιτσουνάκης. 1) *Ἰωάννης*. Φιλόλογος (1876-). Καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπ. Ἀθηνῶν (1924). Ἀκαδημαϊκός. Ἔργα του «Ἑρμηνεῖαι μεσαιωνικῶν νεοελλην. λέξεων παρ' Εὐσταθίῳ», «Τὸ περὶ ξενητείας μεσαιων. ποίημα» κ.ἀ.—2) *Δημήτριος*. Οἰκονομολόγος (1886-). Καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν. Ἀπὸ τοῦ 1911 ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν «Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν». Ἔργα: «Πολιτικὴ ἐπιστήμη», «Θεωρία τοῦ χρήματος καὶ πολιτικὴ τῆς νομισματ. ἐξυγιάνσεως», «Ἱστορία τῆς Πολιτ. Οἰκονομίας» κ.ἀ.

καλιφᾶτον, καλίφης κ.λ. Βλ. χαλιφᾶτον κλ.

Καλιφορνία (California). Χώρα τῶν Δ. παραλίων τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, περιλαμβάνουσα τὴν *Κάτω Κ.*, ἀνήκουσαν εἰς τὸ Μεξικόν, καὶ τὴν *Ἄνω Κ.*, ἀνήκουσαν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. 1) Ἡ *Ἄνω Κ.* ἢ *Νέα Κ.* ἀποτελεῖ τὴν πολιτείαν *Καλιφορνίαν*, τὴν δευτέραν κατ' ἔκτασιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐμβ. 410.000 τ.χλμ. καὶ κάτ. 4 000.000. Χώρα εὐφορωτάτη, πλουσία εἰς πετρέλαια, πολύτιμα μέταλλα καὶ κτήνη. Ἔχει θαυμάσιον κλῖμα καὶ βιομηχανίαν ἀκμαίαν. Πρωτ. ἡ *Σακραμέντο* καὶ μεγαλύτεραι π. Λὸς Ἄντζελες καὶ Σὰν Φρανσίσκο.—2) *Κάτω Κ.* ἢ *Παλαιὰ Κ.* Μακρὰ καὶ στενὴ χερσόνησος μεταξὺ τοῦ κόλπου τῆς Καλιφορνίας καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀποτελοῦσα πολιτείαν τοῦ Μεξικοῦ. Ἐμβ. 144.066 τ.χλμ. καὶ κάτ. 63.000. Ἔχει ἔδαφος ἄγονον καὶ κλῖμα ξηρὸν καὶ ὀρυχεῖα μετρίας ἀποδόσεως. Πρωτ. *Λὰ Πάς*, κάτ. 6000.

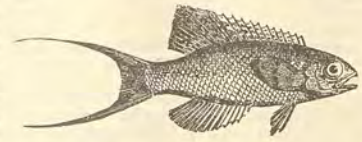

Καλλανθίας

Καλιφορνίας κόλπος. Μέγας κόλπος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ κατὰ τὴν Δ. παραλίαν τοῦ Μεξικοῦ, μεταξὺ τῆς μακρᾶς χερσονήσου τῆς Κάτω Καλιφορνίας καὶ τῆς πολιτείας Σονόρας. Λέγεται καὶ **Πορφυρᾶ θάλασσα** (**Μὰρ Βερμέχο**). Εἰς τὰς ἀκτὰς αὐτοῦ ἁλιεύονται κοράλλια καὶ μαργαρῖται. Ἔχει μῆκος 1120 χλμ. καὶ πλάτος 96-240 χλμ.

Καλιφορνίας ρεῦμα. Ρεῦμα τοῦ Β. Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἀπὸ 50° Β. πλ. μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῆς Καλιφορνίας, περὶ 23° Β. πλ. Εἶνε ψυχρὸν καὶ βαίνει ἐπὶ εὖρους 200 ἕως 300 μιλίων πρὸς Ν μὲ μέσην ταχύτητα τριῶν τετάρτων τοῦ μιλίου καθ' ὥραν.

Καλιφορνικὸν ρεῦμα, Καλιφορνικὸς κόλπος. Βλ. Καλιφορνίας ρεῦμα, κόλπος.

καλκάνι. Κν. ὁ ἰχθὺς ῥόμβος ὁ κοινός.

Καλκούττα (Calcutta). Π. τῶν Ἰνδιῶν, πρωτ. τῆς περιφερείας τῆς Βεγγάλης, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ πλωτοῦ ποτ. Χούγλι, δυτικωτάτου βραχίονος τοῦ δέλτα τοῦ Γάγγου, εἰς ἀπόστασιν 130 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Κάτ. μετὰ τῶν προαστείων 1.328.000. Ἔχει κλῖμα ὑγρὸν καὶ εἶνε μέγα ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Ἔχει καὶ πανεπιστήμιον.

κάλλα ἢ **καλλή**. Γένος φυτῶν ἀροειδῶν, οὗ τὸ μόνον εἶδος *κ. ἡ ἐλειοχαρὴς* καλλιεργεῖται καὶ παρ' ἡμῖν ὡς κοσμητικόν, κν. *πάπια*.

καλλαΐνίτης. Ἡ πρασίνη παραλλαγὴ τοῦ ὀρυκτοῦ *καλλαΐς* (βλ.λ.).

κάλλαιον. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἁλέκτορος σαρκώδης λόφος (λειρί) καὶ ὁ σαρκώδης πώγων αὐτοῦ, κν. τὸ *χαρχάλι, τὰ κρόσσια*.

καλλαΐς (ὁ· γαλ. turquoise καὶ callaïte, γερμ. türkis καὶ kalait). Ὀρυκτόν, φωσφορικὸν ἀργίλιον ἔνυδρον τοῦ τύπου $2Al_2O_3.P_2O_5.5H_2O$, μὲ πρόσμιξιν χαλκοῦ καὶ σιδήρου εἰς μικρὰ ποσά. Ἐμφανίζεται εἰς σχήματα νεφριτικὰ καὶ σταλακτιτικὰ ἢ κόκκων παρενεσπαρμένων. Ἔχει ὡραῖον κυανοῦν ἢ πράσινον χρῶμα καὶ λάμψιν ἀσθενῶς λιπαράν. Χρησιμοποιεῖται ὡς πολύτιμος λίθος.

καλλαΐτης. Πολύτιμος λίθος, ὁ κάλλαϊς (βλ.λ.).

καλλανθίας. Γένος ἰχθύων ἐκ τῶν περκιδῶν ἀπαντῶν εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος.

Καλλέ (Ἰωάννης Callet). Γάλλος μαθηματικὸς (1744-1799). Ἐδημοσίευσε λογαριθμικοὺς πίνακας περιλαμβάνοντας τοὺς ἀριθμοὺς 1-108.000, μέχρι σήμερον ἐν χρήσει.

Καλλέργης ἢ **Καλλιέργης.** 1) *Ἀντώνιος*. Λόγιος (ΙΕ'-ΙΣ' αἰ.). Ἵδρυσε τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ ἑλλ. τυπογραφεῖον.—2) *Ἀντώνιος*. Λόγιος (ΙΣ' αἰ.). Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς Κρήτης ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1303».

Καλλέργης (Δημήτριος). Στρατιωτικὸς (1803-67). Ἠγήθη τῷ 1843 τῆς ἐναντίον τοῦ Ὄθωνος ἐπαναστάσεως καὶ ἐπέτυχε τὴν παραχώρησιν τοῦ Συντάγματος. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις.

καλλιαγός. Τὸ πτηνὸν ἰυγξ (βλ.λ.).

καλλιάνδρα. Γένος χεδροπῶν φυτῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας.

καλλιανδρίνη. Γλυκοζίτης καλλιάνδρας τῆς μεγαλανθοῦς, ἔχων ἀντιπυρετικὰς ἰδιότητας.

Καλλιανή. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Κοζάνης (νῦν Αἰανή). Κάτ. 858.

Καλλιάνοι ἢ **Καλλιάνι.** Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. 639.

Καλλιανοῦ. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 258.

Καλλίας (Δημήτριος). Μηχανικός, γενν. ἐν Χαλκίδι τῷ 1858. Διετέλεσε διευθυντὴς τῶν δημοσίων ἔργων καὶ ἐφεῦρεν ἴδιον εἶδος ὁδοστρώματος ἐκ σκωρίας μολυβδούχων ὀρυκτῶν μεθ' ὑδρογονανθράκων (πίσσης, ἀσφάλτου κλ.).

Καλλιβωκᾶς. 1) *Διονύσιος*. Ζακύνθιος ζωγράφος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς γραφικῆς ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ.—2) *Ἀντώνιος*. Ἰατρὸς (1855-1910). Συνέγραψε καὶ μετέφρασε πολλὰ ἰατρικὰ ἔργα.

Καλλιγᾶς. 1) *Παῦλος*. Νομοδιδάσκαλος, πολιτικὸς καὶ λογογράφος (1814-1896). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ἔγραψε «Σύστημα Ρωμαϊκοῦ Δικαίου», τὸ μυθιστόρημα «Θάνος Βλέκας» κ.ἀ.—2) *Πέτρος*. Μηχανικός, γενν. 1856, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διετέλεσε τρὶς ὑπουργὸς καὶ ἔγραψε πολλὰς μελέτας.

καλλιγραφία. Ἡ τέχνη τοῦ γράφειν ὡραῖα, ἤτις πρὸ τῆς ἐξευρέσεως τῆς τυπογραφίας ἠσκεῖτο μεγάλως παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς.

καλλίδιον. Ἔντομον κολεόπτερον ἐκ τῶν κεραμβυκιδῶν, ζῶν κυρίως ἐν Εὐρώπῃ. Τὸ εἶδος *κ. τὸ αἱματόχρουν* ἀπαντᾷ κατὰ τὸ θέρος εἰς τοὺς ἀγρούς, τοὺς κήπους, ἀκόμη καὶ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν.

Καλλίδρομον (πρώην *Ρεντζέριον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος). Κάτ. 370.

Καλλίδρομον. Ὄρος τῆς Φθιώτιδος, παραφυὰς Α τῆς Οἴτης καταλήγουσα εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαλιακοῦ. Ὑπέρκειται τῶν Θερμοπυλῶν.

καλλιέργεια. *(Γεωργ.)* Ἐργασία γινομένη δι' ἐργαλείων ἢ μηχανῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πρὸς διευκόλυνσιν τῆς κυκλοφορίας τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἐν αὐτῷ, τὴν ἀποταμίευσιν τῶν ὑδάτων, τὴν καταστροφὴν τῶν ζιζανίων, τὴν ἐνσωμάτωσιν τῶν λιπασμάτων καὶ τὴν διευκόλυνσιν τῶν ὑπογείων τμημάτων τοῦ φυτοῦ, ὅπως εἰσδύσωσιν ἐν αὐτῷ. Αἱ καλλιεργητικαὶ ἐργασίαι διακρίνονται: α) εἰς τὰς προπαρασκευαστικάς, ἤτοι τὰς ἀρόσεις, τὰ σβαρνίσματα καὶ τὰς λοιπὰς ἐργασίας τὰς ἐκτελουμένας πρὸ τῆς σπορᾶς, καὶ β) εἰς τὰς παρεπομένας, ἀποσκοπούσας τὴν διατήρησιν τῶν διὰ τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν ἀποκτηθεισῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἐδάφους, ὡς τὸ βοτάνισμα, σκάλισμα, παράχωμα, κυλίνδρισμα. (Βλ. καὶ *γεωργία* καὶ εἰκ. *γεωργικὰ ἐργαλεῖα*). ‖ *(Μικροβιολ.)* Ὁ χάριν ἐπιστημονικῶν σκοπῶν ἐπὶ τεχνητῶν θρεπτικῶν ὑλικῶν ἢ ἐπὶ ζῴων πολλαπλασιασμὸς μικροβίων.

Καλλίθριξ

καλλιέργημα. *(Μικροβιολ.)* Τὸ προϊὸν τῆς καλλιεργείας μικροβίων· βακτηριακὴ ἀποικία.

Καλλιέργης. Βλ. **Καλλέργης.**

Καλλιθέα. 1) Προάστιον τῶν Ἀθηνῶν κείμενον ΝΔ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὄρμου τοῦ Φαλήρου. Κάτ. 26.603. Ἀποτελεῖ ἴδιον δῆμον μετὰ τῶν συνοικισμῶν Τζιτζιφιῶν, Νέας Σμύρνης, Παλαιῶν Σφαγείων, Χαροκόπου, καὶ Ἁγίας Ἐλεούσης. Κάτ. 29.653.—2) Προάστιον Θεσσαλονίκης. Κάτ. 3252.—3) (πρώην *Ἐγοι-Δερέ*). Ἕδρα κοιν. τῆς ἐπαρχ. Δράμας. Κάτ. 1432.—4) Ὀλύμπου (πρώην *Σάντοβον*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 1254. — 5) Πυλίας (πρώην *Μεμερίζη*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 543. —6) Σπερχειάδος (πρώην *Γιφτοχώρι*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος (Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος). Κάτ. 571.—7) Δωρίδος. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Δωρίδος (Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος). Κάτ. 614.—8) Πατρῶν (πρώην *Γαϊδουριάδες*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν (Ἀχαΐας). Κάτ. 421.—9) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 370.

καλλίθριξ. Γένος πλατυρρίνων πιθήκων περιλαμβάνον ζῶα ἰθαγενῆ τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς μὲ δέρμα ἄδρὸν ὑπὸ σκληρῶν καὶ μεγάλων τριχῶν κεκαλυμμένον, οὐρὰν μακρὰν καὶ παχεῖαν, χρῶμα φαιοκάστανον ἢ καστανόμελαν. Εἶνε ζῶα ἐντομοφάγα, ἀλλὰ τρώγουσι καὶ φὰ τῶν πτηνῶν καὶ ζῶσι κατὰ μικρὰς ὁμάδας ἐντὸς τῶν βαθυσκίων δασῶν.

καλλικάντζαρος. Εἶδος δυσμόρφων δαιμόνων ἐμφανιζομένων κατὰ τὴν λαϊκὴν δοξασίαν εἰς τὰς οἰκίας κατὰ τὸ δωδεκαήμερον τῶν Χριστουγέννων καὶ ἐξαφανιζομένων ἅμα τῷ ἁγιασμῷ τῶν ὑδάτων κατὰ τὰ Φῶτα.

Καλλικούνης (Νικόλαος). Καθηγητὴς τῆς Φαρμακολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν γενν. ἐν Νησίῳ τῆς Μεσσηνίας (1862-1922). Ἔγραψε «Κλινικὴ Παθολογία καὶ Θεραπευτικὴ» (τ. 4) κ.ἄ.

Καλλικράτης. 1) Ἀρχιτέκτων τοῦ Β΄αἰ. π.Χ., ἐργασθεὶς ἐν Ἀθήναις εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, τοῦ Παρθενῶνος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἰκτίνου, καὶ τῶν Μακρῶν τειχῶν.—2) Στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ὀργανον τῶν Ρωμαίων, βλάψας τὰ μέγιστα τοὺς Ἀχαιούς.

Καλλικρατίδας. Σπαρτιάτης ναύαρχος φονευθεὶς κατὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν (405 π.Χ).

καλλιμάνα (πληθ. τὰ *καλλιμάνια*). Ἀποδημητικὸν πτηνὸν τῆς ὁμοιογενείας τῶν χαραδριιδῶν, ἐρχόμενον εἰς Ἑλλάδα ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος καὶ φεῦγον τὴν ἀνοιξιν.

Καλλιμάνα

Καλλιμάνης. Ὄνομα δύο τσάρων τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀσανιδῶν. 1) *Ὁ Α΄* (βασ. 1241-1246). Διεδέχθη ἐννεαετῆς τὸν πατέρα του Ἀσὰν Β΄.— 2) *Ὁ Β΄*. Δολοφονήσας τὸν Μιχαὴλ Ἀσὰν (1256) ἥρπασε τὸν θρόνον, ἀλλ' ἀπέθανε μετ' οὐ πολύ.

Καλλιμασιά. Ἕδρα κοιν. τῆς Χίου. 8 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως. Κάτ. 1755.

Καλλιμάχη κῶδιξ (ἡ **Καρατζᾶ καὶ Καλλιμάχη**). Ἀστικὸς Ρουμανικὸς κῶδιξ, καταρτισθεὶς κατὰ τὰ ἔτη 1812-1819 ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων Ἰωάννου Καρατζᾶ τῆς Βλαχίας καὶ Σκαρλάτου Καλλιμάχη τῆς Μολδαυΐας.

Καλλιμάχης. Ὄνομα φαναριωτικῆς οἰκογενείας, ἧς πολλὰ μέλη διετέλεσαν ἡγεμόνες τῆς Μολδαυΐας κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ ΙΗ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος.

Καλλίμαχος. Ἐλεγειοποιὸς τῆς Ἀλεξανδρινῆς περιόδου ἐκ Κυρήνης (310-240 πΧ.). Ἔγραψεν ὕμνους καὶ ἐλεγείας, ἐπιγράμματα κλ. Τούτων διεσώθησαν ὀλίγα, ἀλλ' ἀξιόλογα. Ἔγραψεν ἐπίσης «Πίνακας τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμψάντων» (ποιητῶν, νομογράφων, ἱστορικῶν, ρητόρων κλ.) κ.ἄ.

Καλλίνικον ἢ **Καληνίκη.** Δύο ἕδραι κοιν. ἐν τῇ ἐπαρχ. Φλωρίνης. 1) *Ἄνω Κ.*, κάτ. 423, καὶ 2) *Κάτω Κ.*, κάτ. 253.

Καλλίνικος. Ἀρχιτέκτων τοῦ Ζ΄ μ.Χ. αἰ. ἐξ Ἡλιουπόλεως τῆς Αἰγύπτου, θεωρούμενος ὡς ἐφευρέτης τοῦ *ἑλληνικοῦ* ἢ *ὑγροῦ πυρός*.

Καλλίνικος. Ὄνομα πέντε πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ὧν κυριώτεροι: 1) *Ὁ Ἅγιος.* Ἐπατριάρχευσεν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β΄, ὑφ' οὗ καὶ ἐτυφλώθη ὡς δῆθεν συνεργήσας μετὰ τῶν ἀντιπάλων του κατὰ τὴν ἐναντίον του ἐπανάστασιν. Ἑορτὴ 23 Αὐγ.—2) *Ὁ Ε΄*. Ἐπατριάρχευσε δίς (1801-1806 καὶ 1808-1809). Ἵδρυσε τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, ἔσχε διάδοχον Γρηγόριον τὸν Ε΄.

Καλλῖνος. Ἐλεγειακὸς ποιητὴς ἐξ Ἐφέσου, τοῦ Ζ΄ π.Χ. αἰῶνος. Σῴζονται αὐτοῦ ὀλίγα ἀποσπάσματα.

Καλλιοντζῆς (Εὐάγγελος). Ἰατρὸς γενν. ἐν Ἀθήναις (1862-1922). Ἀπὸ τοῦ 1899 καθηγητὴς τῆς

ἐγχειρητικῆς καὶ τοπογραφικῆς ἀνατομίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἔγραψεν: «Ἐγχειρητικήν», «Τοπογραφικὴν ἀνατομικὴν τοῦ ἀνθρώπου», «Μαθήματα χειρουργικῆς κλινικῆς», «Χειρουργικὴν τῶν οὐροποιογεννητικῶν ὀργάνων» κ.ἄ.

Καλλιόπη. *(Μυθολ.)* Μία τῶν ἐννέα Μουσῶν, προστάτις τῶν ποιητῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐπικῶν.

καλλιόπη. Γένος πτηνῶν ἐκ τῶν σπιζιδῶν, τοῦ ὁποίου πολλὰ εἴδη ἰθαγενῆ τοῦ παλαιοῦ κόσμου.

Καλλιόστρος (κόμις). Βλ. Βάλσαμος (Ἰωσήφ).

Καλλιπάδης. Ἕδρα κοιν. ἐν Ζακύνθῳ παρὰ τὸν λιμένα Λεούσης, ΒΔ τῆς πόλεως. Κάτ. 537.

Καλλιπάτειρα. Θυγάτηρ τοῦ ἐνδόξου ἀθλητοῦ Διαγόρα τοῦ Ροδίου καὶ μήτηρ τοῦ Εὐκλέους καὶ Πεισιδώρου, ὀλυμπιονικῶν καὶ τούτων, ζήσασα κατὰ τὸν Ε΄ π.Χ. αἰῶνα. Ἡ Κ. παρὰ τὸν κανονισμὸν, τὸν ἀπαγορεύοντα τὴν εἴσοδον τῶν γυναικῶν εἰς τὸ στάδιον, μετημφιέσθη εἰς γυμναστὴν καὶ εἰσῆλθεν ἵνα παραστῇ εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ υἱοῦ της Πεισιδώρου. Προδοθεῖσα ἔτυχε συγγνώμης.

Καλλιπεύκη (πρώην *Νεζερός*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Λαρίσης, Β τῆς λίμνης Νεζεροῦ. Κάτ. 1150.

Καλλιπόλεως ἡ Θρᾳκικὴ χερσόνησος. Γλῶσσα γῆς ἐκτεινομένη εἰς τὸ ΝΑ. ἄκρον τῆς Θράκης μεταξὺ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Μέλανος κόλπου. Μῆκ. 80 καὶ πλάτος 3,2-20 χλμ.

Καλλιόπη (ἀρχαῖον ἄγαλμα)

Καλλίπολις. Π. τῆς Τουρκίας, ἐπὶ τῆς Δ. πλευρᾶς τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ ἐπὶ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ἥτις λέγεται καὶ χερσόνησος τῆς Κ. Κάτ. 8000. Ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Κάλλιππος ὁ Κυζικηνός. Ἕλλην ἀστρονόμος τοῦ Δ΄ π.Χ. αἰῶνος, μαθητὴς τοῦ Εὐδόξου. Προσδιώρισε μετὰ μεγάλης ἀκριβείας τὴν διάρκειαν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους καὶ μετερρύθμισε τὸ ἑλληνικὸν ἡμερολόγιον. Διώρθωσε τὸν κύκλον τοῦ Μέτωνος, καθορίσας τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους εἰς 365,25 ἡμέρας ἀντὶ τῶν 365 $^{5}/_{9}$ τοῦ Μέτωνος καὶ τὴν διάρκειαν τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς ἐγγυτέραν τῆς πραγματικῆς.

Καλλιρρᾶχη. Ἕδρα κοιν. τῆς νήσου Θάσου.

Καλλιρρόη. Πηγὴ ἐν Ἀθήναις καὶ Ἐννεάκρουνος καλουμένη. Ἐκειτο παρὰ τὸν Ἰλισόν, κατ' ἄλλους παρὰ τὴν Πνύκα.

Καλλιρρόη (πρώην *Μπούγα*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 768.

Καλλισθένης. Ἱστοριογράφος (360-328 π.Χ.). Συνώδευσεν εἰς Ἀσίαν τὸν Ἀλέξανδρον, ὑφ' οὗ καὶ ἐρρίφθη, κατηγορηθεὶς ὡς συνωμότης, εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἔγραψεν« Ἑλληνικὰ» καὶ «Ἀλεξάνδρου Πράξεις».

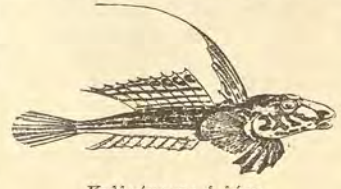

Καλλιώνυμος ἡ λύρα

καλλιστεῖα. Ἀγῶνες κάλλους γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν παρ' ἀρχαίοις, ἀπὸ δὲ τοῦ 1929 πανευρωπαϊκὸς διαγωνισμὸς γυναικῶν ἐν Παρισίοις καὶ εἶτα διεθνὴς ἐν Ἀμερικῇ.

Κάλλιστος (Ἀνδρόνικος). Λόγιος τῆς Ἀναγεννήσεως, ἀποθ. τῷ 1846. Ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Βολωνίᾳ, Ρώμῃ καὶ Παρισίοις, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἔγραψε: «Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς», «Σχόλια εἰς Ὅμηρον» κ.ἄ.

Κάλλιστος Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος. Βυζαντινὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Ἔγραψεν εἰς 18 βιβλία «Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν» κ.ἄ.

Καλλίστρατος. Ἀλεξανδρινὸς γραμματικός. Ἐξέδωκε καὶ ἡρμήνευσε τὸν Ἀριστοφάνην καὶ τὸν Ὅμηρον.

Καλλιστώ. *(Μυθολ.)* Νύμφη συνοδὸς τῆς Ἀρτέμιδος γεννήσασα ἐκ τοῦ Διὸς τὸν Ἀρκάδα. Ἡ Ἥρα ἐκ ζηλοτυπίας τὴν μετεμόρφωσεν εἰς ἄρκτον. ‖ *(Ἀστρον.)* Δορυφόρος τοῦ Διὸς ἔχων διάμετρον 4400 χλμ. καὶ περιφερόμενος περὶ αὐτὸν εἰς 16 ἡμ. καὶ 17 ὥρ.

καλλιτέχνημα. Πᾶν δημιούργημα τῶν εἰκαστικῶν καὶ διακοσμητικῶν τεχνῶν.

καλλιτεχνία. Ἡ πραγμάτωσις τοῦ ὡραίου δι' ἔργων πάσης φύσεως *(ποίησις, μουσική, χορός, ἀρχιτεκτονική, γλυπτική, ζωγραφική, διακοσμητική)*. Εἰδικώτερον, τὸ ἔργον τῶν εἰκαστικῶν καὶ διακοσμητικῶν τεχνῶν. Βλ. *τέχνη*.

καλλίτριχον. Γένος ἐνύδρων δικοτυληδόνων φυτῶν, οὗ ἓξ εἴδη φύονται ἐν Ἑλλάδι.

καλλιφόρος. Γένος μυιῶν (μυιδαι), οὗ κυριώτερον εἶδος *κ. ὁ ἐμετικός*, στιλπνῶς κυανοῦς. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν κρεάτων ἀλλὰ καὶ ἄλλων τροφίμων (ἰδίως τυροῦ) καὶ τίκτει ἐν αὐτοῖς. Ἡ βρῶσις οὕτω μολυνθέντος ἐδέσματος προκαλεῖ ἰσχυρὰς κοιλιακὰς διαταραχὰς καὶ ἐμετόν.

Καλλιφρονᾶς (Δημήτριος). Ἀγωνιστὴς καὶ πολιτικὸς (1805-1897). Μετέσχε τῆς ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ διετέλεσε δήμαρχος Ἀθηνῶν καὶ τρὶς ὑπουργός. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1843 καὶ τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὄθωνος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Λάμπρος*, γενν. 1856, ἐγένετο 1895 δήμαρχος Ἀθηνῶν καὶ τῷ 1905 ὑπουργός.

Καλλιφώνιον (πρώην *Σαβανοί*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Καλαβρύτων (Ἀχαΐας). Κάτ. 399.

Καλλίφωνοι. Ὄρος, ἡ ἀνατολικωτέρα παραφυὰς τοῦ Ἐρυμάνθου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων.

καλλιώνυμος. Ἰχθύς, ἐκ τῶν γωβιιδῶν, οὗ τὸ εἶδος *κ. ἡ λύρα* ἁπανταχοῦ ἐν Μεσογείῳ. Ἡ σάρξ του ὀλίγον ἐκτιμᾶται ὡς τροφή.

καλλόβιος βαθμίς. *(Γεωλ.)* Ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν βαθμίδων, εἰς ἃς ὑποδιαιρεῖται ἡ μέση ἢ φαιὰ λουράσιος ἢ δογγέριος ὑπερίοδος τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἀθροίσματος.

Καλλονή. 1) Παράλιος κωμόπολις Λέσβου, ἕδρα κοιν. ἐπ. Μηθύμνης, ἐν τῷ μυχῷ ὁμωνύμου κόλπου, ἕδρα Μητροπολίτου Μηθύμνης. Κάτ. 3307.— 2) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου Κρήτης). Κάτ. 312.—3) (πρώην *Λοῦντος*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 489.

Καλλονὴς κόλπος. Ὁ μέγιστος κόλπος τῆς Λέσβου κατὰ τὴν ΝΔ. ἀκτήν αὐτῆς, βαθέως εἰσδύων εἰς αὐτὴν διὰ στενοῦ στομίου.

κάλλος (τό). Ἡ ἰδιότης τοῦ αἰσθητικῶς καλοῦ· ὡραιότης· ἡ ἐμφάνισις ἢ ἐκδήλωσις τοῦ ὡραίου.

κάλλος (ὁ· ἐκ τοῦ λατ. callus). Σκλήρυνσις καὶ πάχυνσις τῆς ἐπιδερμίδος καθ' ἃ μέρη ὑφίσταται αὐτὴ πιέσιν καὶ συνεχῆ προστριβήν· τύλωμα, τύλος.

καλλύνη ἢ **καλλύντρα.** Γένος ἐρεικοειδῶν φυ-

τῶν, τοῦ ὁποίου τὸ μόνον εἶδος *καλλύνη ἡ καινὴ* ἁπανταχοῦ ἐν Εὐρώπῃ.

καλλυντικά (τά). Φάρμακα ἢ σκευάσματα συντελοῦντα εἰς ἐξωραϊσμὸν τοῦ δέρματος προσώπου καὶ χειρῶν, τῆς κόμης, τῶν ὀδόντων κλ.

Καλλώ (Ἰάκωβος Callot). Γάλλος ἰχνογράφος καὶ χαράκτης (1592-1635). Ἐξωγράφησε κυρίως σκηνὰς τοῦ καθημερινοῦ βίου ταπεινῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πολεμικὰς σκηνὰς καὶ ἐλευθέρας συνθέσεις.

καλλωπιστήριον. Δωμάτιον προωρισμένον εἰδικῶς ὅπως ἐν αὐτῷ καλλωπίζεταί τις ὡς καὶ τράπεζα μετὰ κατόπτρου ἐφ' ἧς κεῖνται τὰ πρὸς καλλωπισμὸν χρειώδη, κν. **τουαλέττα**.

Κάλμαν (Ἔμεριχ Kalman). Ὀδηγὸς μουσικοσυνθέτης (1882-). Ἔγραψεν ὀπερέττας «Τὰ φθινοπωρινὰ γυμνάσια», «Ἡ πριγκίπισσα τῆς Τσάρδας», «Ἡ Ὁλλανδέζα» κ.ἄ.

Κάλμαρ (Kalmar). Π. τῆς Σουηδίας, πρωτ. ὁμων. νομοῦ, ἐπὶ τοῦ *ποριμοῦ Κ.*, διὰ τοῦ ὁποίου χωρίζεται ἀπὸ τῆς ν. Ἐλανδ. Κάτ. 18.435. Ἐν αὐτῇ συνήφθη τῷ 1397 ἡ *Ἕνωσις τῆς Κ.*, ἤτοι ἡ ἕνωσις τῶν βασιλείων Δανίας, Σουηδίας καὶ Νορβηγίας, διατηρηθεῖσα μέχρι τοῦ 1523.

Καλμέτ (Ἀλβέρτος Λέων Kalmette). Γάλλος ἰατρός (1863-). Καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτούτου Παστέρ. Ἐφεῦρε τὸν *ἀντιφυματικὸν ἐμβολιασμὸν* ἐπὶ βρεφῶν ἡλικίας μέχρι 10 ἡμερῶν, μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα.

καλμονάλη. Ἕνωσις βρωμιούχου ἀσβεστίου καὶ οὐρεθάνης, περιέχουσα 27% βρωμίου. Φάρμακον ὑπνωτικὸν καὶ κατασταλτικὸν τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Καλμοῦκοι ἢ **Καλμοῦχοι**. Μογγολικὸς λαὸς τῆς Ἀσιατικῆς Ρωσίας καὶ Κίνας, ἀριθμῶν περὶ τὰ 2.500.000 καὶ ζῶν νομαδικῶς. Ἀπὸ τοῦ 1920 οἱ μεταξὺ τοῦ Κάτω Βόλγα καὶ τοῦ βαθυπέδου Μάνυτς κατοικοῦντες Κ. ἀποτελοῦσι τὴν *αὐτόνομον χώραν τῶν Καλμούκων* (ἔνθα ἦτο τὸ πρώην κυβερνεῖον Ἀστραχάν), ἔχουσαν ἔκτασιν 74.513 τ.χλμ. καὶ 142.000 κατ. καὶ πρωτ. ἀπὸ τοῦ 1926 τὴν *Ἐλίστα*. Οἱ ἐν τῷ ὀροπεδίῳ τῶν Ἀλταϊκῶν ὀρέων κατοικοῦντες Κ. ἀποτελοῦσι τὴν αὐτόνομον ρωσικὴν περιοχὴν Ὀϊρατ· ἐν Κίνᾳ καὶ Τσουνγαρία ζῶσι 300.000 περίπου, ἐν δὲ τῷ Ἀνατολικῷ Τουρκεστὰν 50.000.

Καλμούκων στέππη. Στέππη χθαμαλὴ ἐν Ρωσίᾳ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Κάτω Βόλγα, βρεχομένη ὑπὸ τῆς Κασπίας καὶ κατοικουμένη ὑπὸ Καλμούκων ἱπποτρόφων καὶ γεωργῶν.

Καλμοῦχος (Τάκης). Ζωγράφος (1895-). Ἀνήκει εἰς τὴν σχολὴν τοῦ ἐξπρεσσιονισμοῦ.

καλόβαθρον. Ξύλινος κοντὸς φέρων εἰς ὕψος τι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μικρὰν βαθμίδα, ἐφ' ἧς πατῶν τις βαδίζει, ἐν ᾧ συγχρόνως ἀκουμβᾷ τὴν μασχάλην ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κοντοῦ, κν. **πατήκι, ξυλοπόδαρον**.

καλοβάμων (ὁ βαίνων ἐπὶ καλοβάθρων). Λέγεται περὶ τῶν ἄλλως **καλοβατικῶν**(βλ.λ.)λεγομένων πτηνῶν.

καλοβατικά. Τάξις πτηνῶν μετρίου ἕως μεγάλου μεγέθους, ἐχόντων ὑψηλὰ σκέλη καὶ βιούντων συνήθως πλησίον ὑδάτων, παρὰ τὰς ἀβαθεῖς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης, παρὰ τὰ ἕλη ἢ τὰς χθαμαλὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν, διὰ τοῦτο ὀνομαζομένων καὶ *ἑλοβίων*. Χάριν εἰς τὰ ὑψηλὰ σκέλη των εἰσέρχονται καὶ βαδίζουσιν ἐντὸς ἀβαθῶν ὑδατίνων ἐκτάσεων διατηροῦντα τὸ σῶμα ἔξω τοῦ ὕδατος. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἀντιπροσώπων τῆς τάξεως εἶνε ὁ *πελαργός*, ὁ *γερανός*, ὁ *σκολόπαξ*, ὁ *φοινικόπτερος* καὶ ὁ *ἐρωδιός*.

Καλογεράς (Νικηφόρος). Θεολόγος ἐκ Σπετσῶν (1835-1896),καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου καὶ εἶτα ἐπίσκοπος Πατρῶν. Ἔγραψε «Ποιμαντικὴν» κλ.

Καλογερέσι. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 301.

Καλογερίκος (Πάνος). Ἕλλην ἠθοποιός, καθηγητὴς τῆς μιμικῆς. Ἔγραψε «Στοιχεῖα τῆς τέχνης τοῦ λόγου» καὶ «Μιμική».

Καλογερόπουλος. 1) *Νικόλαος*. Πολιτευτὴς (1853-1927). Διετέλεσε πολλάκις ὑπουργὸς καὶ δὶς πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως (1916 καὶ 1921).—2) *Δημήτριος*. Λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος (1863-). Ἔγραψε πολλοὺς τόμους διηγημάτων καὶ ἐξέδιδε (1901-1926) τὸ περιοδικὸν «Πινακοθήκη».—3) *Παναγιώτης*. Συγγραφεὺς (1853-1931). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς καὶ ἔγραψεν ἱστορικὰ κυρίως ἔργα.

καλόγηρος καὶ **καλόγερος**, θηλ. **καλόγηρα**. Ὁ μοναχός.

Καλογιάννης ἢ **Καλοϊωάννης**. Παρωνύμιον τοῦ αὐτοκράτορος *Ἰωάννου Β' Κομνηνοῦ*, τοῦ αὐτοκράτορος *Ἰωάννου Δ'* τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τοῦ Βουλγάρου ἡγεμόνος *Ἰωάννου Ἀσὰν Α'*, τοῦ ἄλλως λεγομένου *Ἰωαννίτση*.

καλογνώμη ἢ **καλόγνωμα**. Λεπιδοβράγχιον μαλάκιον, οὗ τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα εἶνε *ἄρκα* (τ. ἔ. κιβωτὸς) *τοῦ Νῶε*, ἐκ τῶν κοινοτέρων λαϊκῶν ἐδεσμάτων ἰδίως κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν. Βιοῖ μόνον ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ δὴ ἐν τῇ Α. λεκάνῃ τῆς θαλάσσης ταύτης.

Καλογρέζα. Τοποθεσία καὶ συνοικισμὸς ἔξω τῶν Ἀθηνῶν μεταξὺ Πατησίων, Ἡρακλείου καὶ Χαλανδρίου. Κάτ. 2447.

Καλόγρια. Λιμνοθάλασσα ἐν τῇ ἐπαρχ. Πατρῶν, Ν τοῦ ἀχαϊκοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου, ἣν ἐκμεταλλεύεται τὸ κράτος ὡς ἰχθυοτροφεῖον.

Καλογριανά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 694.

Καλογριᾶς ἀκρωτήριον ἢ Παλιούρι (παρ' ἀρχ. *Καναστραῖον*).Ἀκρωτ. εἰς τὸ Α. ἄκρον τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας (Παλλήνης) ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

Καλοὶ λιμένες ἢ **λιμενῖνες**. Ὅρμοι κατὰ τὰ Ν. παράλια τῆς Κρήτης ἐν τῇ ἐπ. Καινουρίου.

καλοὶ τῶν ὁρίων. Δαίμονες ὀρεινοὶ ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος (Λέσβος), οὓς ὁ λαὸς φαντάζεται «μαύρους, σιχαμένους, τρομερούς, μὲ μάτια σὰν ἀστροπελέκι». Ἐμφανίζονται ἔφιπποι, ὁσάκις δ' ἀντικρύσωσιν ἄνθρωπον συνηθίζουσι νὰ τὸν σύρωσιν εἰς ὁλονύκτιον χορὸν μέχρι τῆς φωνῆς τοῦ ἀλέκτορος.

Καλοκαιρίνειος διαγωνισμός. Διαγωνισμὸς πρὸς βράβευσιν δραματικοῦ ἔργου. Ἱδρύθη τῷ 1919 ὑπὸ τοῦ ἐκ Κρήτης Καλοκαιρινοῦ, εἶνε ἐτήσιος καὶ ἔχει ὡς ἔπαθλον δύο χιλιάδας δραχμῶν, ἀπονεμόμενον ὑπὸ Ἐπιτροπῆς, ὁριζομένης ὑπὸ τοῦ φιλολογ. συλλόγου «Παρνασός».

Καλοκαιρινοῦ. Συνοικισμὸς Πειραιῶς ἐκτὸς τοῦ σχεδίου. Κάτ. 6303.

Καλόλιμνος ἢ **Καλολίμνη** (τουρκ. *Ἰμραλῆ Ἀδασῆ*). Μικρὰ νησὶς τῆς Προποντίδος ἀντικρὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Ρύνδακος, ἡ *Βέαβυκος* τῶν ἀρχαίων.

καλομέλας ἢ **καλομέλανον** καὶ **καλόμελι**. Ὁ χλωριοῦχος ὑδράργυρος (HgCl). Λευκὴ ὑποκιτριζουσα κόνις, ἄνευ ὀσμῆς καὶ γεύσεως, ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ οἰνόπνευμα. Δίδεται ἐσωτερικῶς ὡς ἀντισηπτικὸν τοῦ ἐντέρου, ὡς καθαρτικὸν καὶ ὡς διουρητικόν. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναγραφὴ καλομέλανος μετ' ὀργανικῶν οὐσιῶν, ὀξέων, ἀλκαλίων, φαρμάκων κυανιούχων, βρωμιούχων καὶ ἰωδιούχων.

Καλομενόπουλος (Νικόστρατος). Ὑποστράτηγος καὶ στρατιωτικὸς συγγραφεύς, γενν. 1865. Μετέσχε τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τῷ 1896, καὶ τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Ἔγραψε «Στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας», «Κρητικά», «Τοπογρ. καὶ ὁδοιπορικὴ μελέτη» κ.ἄ.

Καλομοίρης (Μανώλης). Μουσουργὸς γενν. 1883, καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, εἶτα ἱδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ «Ἐθνικοῦ Ὠδείου». Ἔργα: «Ὁ Πρωτομάστορας»,«Ἰαμβοι καὶ ἀνάπαιστοι» κ.ἄ.

Καλόπτηνος
(1/2 φυσ. μεγέθους)

καλόν. Ἐν τῇ ΑΕΓ, τὸ ὡραῖον, ἀντίθ. *αἰσχρόν*. Ἡ θεμελιώδης ἔννοια τῆς αἰσθητικῆς.

Καλονέρι (πρώην *Βρογγίστα*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀνασελίτσης (Κοζάνης). Κάτ. 621.

Καλονερόν. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριφυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 298.

Καλοπετεινίτσα. Χ. τῆς Παρνασσίδος. Βλ. Τριταία.

καλοπέδι(ον). Ξύλινον ὁμοίωμα τοῦ ποδὸς χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὑποδημάτων.

Καλοπεθάκης (Δημήτριος Μ.). Δημοσιογράφος, γενν. ἐν Ἀθήναις τῷ 1869. Ἀπὸ τῷ 1920 διευθυντὴς τοῦ τμήματος Τύπου ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐδημοσίευσε: «De Thracia provincia romana», «Περὶ τῆς Ρωμαϊκῆς διοικήσεως παρὰ τὸν Κάτω Δούναβιν», «Ἡ Ἑλλὰς πρὸ τοῦ συνεδρίου τῆς εἰρήνης»,«Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» κ.ἄ.

Καλοπεθάκης (Δημήτριος). Δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς (1865-1921). Ἐξέδιδε τὴν ἐφημερίδα «Ἔμπρὸς» καὶ ἔγραψε κυρίως θεατρικὰ ἔργα.

καλόπους. Γένος κανθάρων τῆς οἰκογενείας τῶν οἰδημεριδῶν, διαιτώμενος ἐπὶ τῶν κωνοφόρων.

καλόπτηνος. Ἔντομον τῆς οἰκογενείας τῶν ἀκριδιδῶν, ἁπαντῶν ἐν τῇ Νοτίῳ καὶ τῇ μέσῃ Εὐρώπῃ.

καλοριφέρ (calorifère). Συσκευὴ κεντρικῆς θερμάνσεως.

Καλοσγοῦρος (Γεώργιος). Λόγιος τῆς ἑπτανησιακῆς σχολῆς (1849-1902). Μετέφρασε πολλὰ ἀρχαῖα καὶ ξένα ἀριστουργήματα («Προμηθέα» τοῦ Αἰσχύλου, τὰ «Ἰταλικὰ ποιήματα» τοῦ Σολωμοῦ, τοὺς «Τάφους» τοῦ Φωσκόλου, τὸν «Σαοὺλ» τοῦ Ἀλφιέρη καὶ τὴν «Κόλασιν» τοῦ Δάντη κλ.) καὶ διέπρεψεν ὡς κριτικός.

Κάλπη ἀττική

Καλὸς Ποιμήν. Ἀλληγορικὴ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ποιμένος φέροντος ἐπὶ τῶν ὤμων πρόβατον. Προῆλθεν ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος: «ἐγὼ εἰμὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλός», ὅστις ἀπεστάλη «διὰ τὸ πρόβατον τὸ ἀπολωλός», τὸ ὁποῖον ἀφοῦ εὕρῃ «ἐπιτίθησιν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ χαίρων».

Καλοστύπης (Ἰωάννης). Δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς (1851-1918). Ἐξέδιδεν ἐν Πειραιεῖ τὴν ἐφημερίδα «Σφαῖρα» καὶ συνέγραψε δράματα («Βασίλειος Βουλγαροκτόνος», «Θεμιστοκλῆς») κ.ἄ.

καλόττα (calotte). Κάλυμμα τῆς κεφαλῆς καὶ δὴ ὁ ἐρυθρὸς σκοῦφος τῶν καρδιναλίων. ‖ Τὸ περιβάλλον τὴν κεφαλὴν μέρος τῶν γυναικείων πίλων, ἄνευ τοῦ γύρου καὶ τῆς διακοσμήσεως.

Καλοῦγα. Π. τῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ ποτ. Ὀκά, πρωτ. ὁμων. κυβερνείου. Κάτ. 51.570. Ἀνθρακωρυχεῖα. Βιομηχανία δερμάτων.

Καλούδης (Ἀλέξανδρος). Ζωγράφος (1853-1923). Διετέλεσε καθηγ. εἰς τὴν σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν.

Καλούδιον. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχίας Τριχωνίας (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 469.

καλούπι. *Ἐκμαγεῖον* ἢ ἐκ στερεοῦ ὑλικοῦ πρότυπον πρὸς κατασκευὴν ὁμοιομόρφων ἀντικειμένων (πίλων κλ.).

Καλούσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν (Ἀχαΐας). Κάτ. 434.

Καλόχι. Ἕδρα κοιν. ἐν τῇ ἐπαρχ. Γρεβενῶν (Κοζάνης). Κάτ. 220.

Καλοχώρι. 1) (πρώην *Χαλαμπρέζα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας (Μεσσηνίας). Κάτ. 309.— 2) (πρώην *Δροβολίστα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. 455.— 3) (πρώην *Κασναρίκα*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. 1005.

Καλὸ Χωριό. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου Κρήτης). Κάτ. 515.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεραμβέλλου (Λασηθίου Κρήτης). Κάτ. 523.

καλπάζουσα φθίσις. Βαρεῖα μορφὴ φυματιώσεως γοργῶς ἐξελισσομένη καὶ ταχέως ἀπολήγουσα εἰς θάνατον.

Καλπάκι (μετονομασθὲν *Ἐλαίο*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θυάμιδος (Ἰωαννίνων). Κάτ. 357.

καλπασμός. Ὁ ταχύτερος τῶν φυσικῶν βηματισμῶν τοῦ ἵππου καὶ γενικώτερον τῶν τετραπόδων. Διακρίνουσι *συνήθη κ.*, ταχύτητος 340 μ. κατὰ πρῶτον λεπτόν, *ἐπιμήκη κ.*, ταχύτητος 440 μ., καὶ *κ. τῶν ἱπποδρομιῶν*, δυνάμενον νὰ φθάσῃ μέχρι 900 μ.

κάλπη καὶ **κάλπις**. Παρ' ἀρχαίοις, ἀγγεῖον μετάλλινον ἢ πήλινον ἐν ᾧ ἐφυλάσσετο ἡ τέφρα τῶν νεκρῶν. ‖ Δοχεῖον ξύλινον ἢ λευκοσιδηροῦν, ἐν ᾧ ρίπτονται τὰ ψηφοδέλτια ἢ τὰ σφαιρίδια ὑπὸ τῶν πολιτῶν κατὰ τὰς ἐκλογάς.

Καλπουρνία (Calpurnia).Κόρη τοῦ Λευκίου Καλπουρνίου, τετάρτη καὶ τελευταία σύζυγος τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος.

Καλπούρνιος (Μᾶρκος Calpurnius Βίβουλος). Ρωμαῖος πολιτικὸς τοῦ Α' π.Χ. αἰῶνος, συνύπατος καὶ ἀντιπολιτευόμενος τοῦ Καίσαρος, συνταχθεὶς βραδύτερον μετὰ τοῦ Πομπηΐου.

Καλτανισσέττα (Caltanissetta). 1) Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ Ν. Σικελίᾳ, πρωτ. ὁμων. νομοῦ ἐπὶ εὐφόρου ὀροπεδίου. Κάτ. 47.000.

Καλτεζαί. Ἕδρα κοιν.ἐπαρχ.Μαντινείας(Ἀρκαδίας), ἑξάωρον ἀπὸ Τριπόλεως. Κάτ. 309. Ἐν αὐταῖς συνῆλθεν ἡ πρώτη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατησάντων Ἑλλήνων συγκροτηθεῖσα συνέλευσις τῷ 1821.

κάλτσα (ἡ· ἰταλ. calza). Ἡ περικνημίς.

καλτσοβελόνα. Ἡ βελόνη πλεξίματος καλτσῶν.

καλτσοδέτα καὶ **καλτσοδέτης**. Ταινία χρησιμεύουσα νὰ συγκρατῇ τὰς περικνημίδας, σφίγγουσα αὐτὰς κάτωθεν ἢ ἄνωθεν τοῦ γόνατος.

Καλυβάκια. "Εδρα κοιν. έπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 352.

Καλύβας (Γεώργιος). Λόγιος τοῦ 'Γ' αἰῶνος ἐκ Ρόδου. "Εγραψε τὴν «Πολιορκίαι καὶ ἄλωσιν τῆς Ρόδου» ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμὰν τῷ 1522.

καλύβη ἢ **καλύβα.** Πενιχρὸς οἰκίσκος χωρίου ἢ προσωρινὸν ὑπόστεγον ἀχυροσκεπὲς ἢ καλαμοσκεπές.

Καλύβια. 1) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Τριχωνίδος (Αἰτωλίας καὶ 'Ακαρνανίας). Κάτ. 778.— 2) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας ('Αργολίδος καὶ Κορινθίας). Κάτ. 685.—3) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Αττικῆς ('Αττικοβοιωτίας). Κάτ. 1707.— 4) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 487.—5) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 748.— 6) *Κ. Μεγάλα*, ἕδρα κοιν. ἐπ. Τρικκάλων. Κάτ. 2016.

Κάλυβος. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Μυλοποτάμου (Ρεθύμνης). Κάτ. 373.

καλυβόσπιτο. Σπίτι μικρὸν ὡς καλύβη.

Καλυδών. 'Αρχαία π. τῆς Αἰτωλίας παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποτ. Εὐήνου, ἐπὶ θέσεως κυριαρχούσης τῆς εἰσόδου τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀναγνωρίζονται κατὰ τὸ σημερινὸν Κάστρο Κούρταγα. 'Αναφέρεται πολλάκις ὑπὸ τοῦ "Ομήρου ὡς μία τῶν κυριωτάτων πέντε πόλεων τῶν Αἰτωλῶν καὶ ὡς θέατρον τοῦ μεταξὺ Κουρήτων καὶ Αἰτωλῶν πολέμου, γενομένου πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ὑπῆρξεν αὐτόνομος. Κατὰ τοὺς πολέμους Φιλίππου τοῦ Ε' κατὰ τῶν Αἰτωλῶν ἔπαθε μεγάλας βλάβας ἥ τε πόλις καὶ ἡ πέριξ χώρα, ἡ λεγομένη «Καλυδωνία» ἢ «Αἰολίς». Τῷ 48 π.Χ. ὑπετάχθη ὑπὸ τὸν 'Ιούλιον Καίσαρα μεθ' ἁπάσης τῆς Αἰτωλίας· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Αὔγουστος τῷ 30 ἠρήμωσε πόλιν καὶ περίχωρα, ἐξαναγκάσας μέγα μέρος τῶν κατοίκων νὰ μετοικήσωσιν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθεῖσαν Νικόπολιν καὶ εἰς Πάτρας.

Κάμα μετὰ θήκης

Καλύδωνα. "Εδρα κοιν. ἐπ. 'Ολυμπίας (Μεσσήνης). Κάτ. 836.

Καλυδώνιος κάπρος. Τεράστιος κάπρος, σταλεὶς κατὰ τὸν μῦθον εἰς τὴν περὶ τὴν Καλυδῶνα χώραν ὑπὸ τῆς 'Αρτέμιδος, ἐκδικουμένης τὴν ἔλλειψιν εὐσεβείας, ἣν ἔδειξε πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς Οἰνεὺς τῆς Καλυδῶνος. Ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς 'Αταλάντης καὶ τοῦ Μελεάγρου.

κάλυκες γευστικοί. *('Ανατομ.)* Μέρη τῶν θηλῶν τῆς γλώσσης.

κάλυκες νεφρικοί. Οἱ τελικοὶ πόροι τῶν σωληναρίων τοῦ νεφροῦ οἱ ἐκχέοντες τὸ οὖρον εἰς τὴν νεφρικὴν πύελον.

καλυκοτόμη ἢ **καλυκοτόμος.** Γένος χεδροπῶν φυτῶν. Τὸ εἶδος *κ. ἡ λαχναία* εἶνε θάμνος συνήθης ἐν 'Ελλάδι χρησιμοποιούμενος ὡς καύσιμος ὕλη ἢ εἰς τὴν κατασκευὴν φραγμῶν, κν. *ἀσπραγκαθιά, σπαλάχτοι, ἀσπάλαθος, ἀσπαλαθιά, σπάλαθρος.*

κάλυμμα. Τὸ δι' οὗ καλύπτεταί τι, σκέπασμα, πῖλος. ‖ *(Οἰκονομοῦ.)* Τὸ εἰς χρυσὸν ἀπόθεμα Τραπέζης, δι' οὗ αὕτη ἐγγυᾶται τὸ ὑπ' αὐτῆς ἐκδιδόμενον χαρτονόμισμα.

καλυμμαύχιον ἢ **καμηλαύκιον.** Τὸ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς 'Ορθοδόξοις κληρικοῖς, σκληρόν, μέλαν, ὑψηλόν, κυλινδρικόν, εἰς κωνοειδῆ κορυφὴν ἀπολῆγον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς.

Κάλυμνος. 1) Νῆσος τοῦ Αἰγαίου, μία τῶν *Δωδεκανήσων*, ἀνήκουσα εἰς τὴν 'Ιταλίαν. Κεῖται μεταξὺ τῶν ν. Λέρου καὶ Κῶ. 'Εμβ. 109,67 τ.χλμ. καὶ κάτ. 25.000.—2) Πρωτ. τῆς ὡς ἄνω νήσου, ἔχουσα 15.000 κατ..

κάλυξ. *(Βοτ.)* Τὸ ἐξωτερικὸν σπονδύλωμα τοῦ περιανθίου ἢ περιγυνίου τοῦ ἄνθους, ἀποτελούμενον συνήθως ἐξ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων πρασίνων εἰδικῶν φύλλων, τῶν καλουμένων σεπάλων. ‖ *(Πυροβολ.)* Μεταλλικὴ θήκη ἐν ᾗ τίθεται ἡ πυρῖτις τοῦ *φυσιγγίου* τῶν ὅπλων ἢ τῆς *φυσίγγης* τῶν πυροβόλων.

καλύπτερα. Μία ἐκ τῶν δύο κατηγοριῶν εἰς ἃς ὑποδιαιρεῖται ἡ μεγάλη ὁμοιογένεια τῶν μυιῶν, περιλαμβάνουσα μυίας ὧν αἱ πτέρυγες καλύπτονται ὑπὸ λεπίων. Βλ. καὶ *ἀκαλύπτερα.*

καλυπτήρια ὄργανα. *('Ανατομ.)* Τὰ καλύπτοντα τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος καὶ τῶν κοιλοτήτων αὐτοῦ ὄργανα, ἤτοι τὸ δέρμα καὶ οἱ βλεννογόνοι ὑμένες.

καλύπτρα. Λεπτὸν ὕφασμα, δι' οὗ αἱ γυναῖκες καλύπτουσι τὸ πρόσωπον εἴτε πρὸς στολισμὸν *(βέλο)* εἴτε διὰ λόγους θρησκευτικούς, ὡς αἱ μοναχαί, ἢ ἠθικούς, ὡς αἱ ἀνατολίτισσαι *(γιασμάκι)*.

Καλυψώ. *(Μυθολ.)* Νύμφη οἰκοῦσα κατὰ τὴν 'Οδύσσειαν ἐν σπηλαίῳ τῆς ν. 'Ωγυγίας καὶ ἔχουσα τὴν δύναμιν νὰ καθιστᾷ ἀθάνατον ὃν ἤθελεν. "Ο 'Οδυσσεὺς ναυαγήσας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς 'Ωγυγίας παρέμεινε παρ' αὐτῇ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη.

Κάλφα (τοῦ). "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Πατρῶν ('Αχαΐας). Κάτ. 326.

κάλφας (ὁ· λ.τουρκ.) 'Αρχιτεχνίτης ἰδίως ἐπὶ ραπτῶν καὶ ὑποδηματοποιῶν.

Κάλχας. Μυθικὸς μάντις, κατὰ μαντεῖαν τοῦ ὁποίου ἐθυσιάσθη ἡ 'Ιφιγένεια ἐν Αὐλίδι καὶ ἐξηναγκάσθη ὁ 'Αγαμέμνων νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν Χρυσηΐδα εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς Χρύσην, ἱερέα τοῦ 'Απόλλωνος, ὅπως ἐξευμενισθῇ ὁ θεὸς καὶ ἄρῃ τὸν λοιμόν, ὃν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν 'Ελλήνων εἶχε πέμψει.

καλχίτης (ὁ· colcothar). 'Ερυθρὸν ὑπεροξείδιον τοῦ σιδήρου παρασκευαζόμενον διὰ φρύξεως θειικοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου.

καλῴδιον. Συρμάτινον σχοινίον· ἰδίως σχοινοειδὴς δέσμη μεταλλίνων συρμάτων περιβεβλημένη δι' ἀπομονωτικῆς οὐσίας καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἀγωγὸς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος διὰ τὰ ὑποβρύχια ἢ ὑπόγεια σύρματα τηλεγράφου, τηλεφώνου ἢ διοχετεύσεως ρεύματος διὰ φῶς ἢ κίνησιν. ‖ *(Ναυτ.)* Καλῴδια, κοιν. *σεβίτσια*, πάντα τὰ πρὸς χειρισμὸν τῶν ἱστίων χρήσιμα σχοινία τοῦ πλοίου, τὰ ἄλλως *ἀγόμενα* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀκίνητα σχοινία τοῦ πλοίου τὰ λεγόμενα *ἐξάρτια*. Ἴδια τὰ ἄκρα τῶν ἀγομένων τὰ καταλήγοντα εἰς τὴν παρὰ τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου *σκαλμοδόκην* ἑκάστου ἱστοῦ. *Δυναμικὰ καλῴδια*, ἰσχυρὰ καλῴδια ἐκ πολλῶν συνεστραμμένων χαλυβδίνων συρμάτων διαμέτρου 0,5-1 χλστμ., χρησιμοποιούμενα ὡς τροχιαὶ ἐναερίων σιδηροδρόμων, εἰς ἀνυψωτικὰς μηχανὰς κλ.

κάλως (ὁ). Χονδρὸν σχοινίον, καραβόσχοινο, παλαμάρι.

κάμα (ἡ· περσικ.). Μέγα ἐγχειρίδιον μὲ ἁπλῆν λαβήν, ἄνευ φυλακτῆρος, καὶ εὐθεῖαν καὶ εὐρεῖαν λεπίδα, δίκοπον, καταλήγουσαν εἰς αἰχμήν.

Κάμα ἢ **Μικρὸς Βόλγας.** "Ο μεγαλύτερος παραπόταμος τοῦ Βόλγα, πηγάζων ἐκ τῶν Βοτιακείων ἑλῶν, διαρρέων τὰ κυβερνεῖα Πέρμ καὶ Καζὰν καὶ ἐκβάλλων ἐξ ἀριστερῶν εἰς τὸν Βόλγαν μετὰ ροῦν 1886 χλμ. κάτωθι τῆς πόλεως Καζάν. Εἶνε πλωτὸς ἐπὶ μήκους 1500 χλμ.

καμάκι(ον). Μικρὸς κάμαξ.

κάμαξ (ὁ, ἡ). Κοντὸς ὁπλισμένος διὰ μεταλλίνης αἰχμῆς καὶ ἰδίᾳ διὰ περόνης καὶ χρησιμοποιούμενος ὑπὸ τῶν ἁλιέων πρὸς καμάκισιν τῶν ἰχθύων, κν. **καμάκι.**

κάμαρα καὶ **κάμαρη** (ἰταλ.) Δωμάτιον, θάλαμος.

καμάρα (ἡ). Τοξοειδὲς συναρμολόγημα λίθων, πλίνθων ἢ ἄλλης οἰκοδομησίμου ὕλης ὑπεράνω κενοῦ χώρου· κυλινδρικὸς θόλος· τόξον, ἄψις. ‖ *Καμάρα ποδός*, ἡ ἀψιδωτὴ κοιλότης τοῦ πέλματος.

Καμάρα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως ('Αρκαδίας). Κάτ. 466.

Καμάραι. 1) "Εδρα κοιν. ἐπ. Πατρῶν ('Αχαΐας 'Απέχει 15' ἀπὸ θαλάσσης καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον. Κάτ. 689.—2) "Εδρα κοιν. ἐπ. Πυργιωτίσσης ("Ηρακλείου). Κατ. 428.

καμαρόσχημα ἀγγεῖα. Εἴδος ἀγγείων τῆς μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς (τοῦ α' ἡμίσεος τῆς Β' χιλιετηρίδος π.Χ.) ὀνομασθέντα οὕτως ἐκ τοῦ σπηλαίου τῶν Καμαρῶν ἐπὶ τῆς "Ιδης, ὅπου τὸ πρῶτον εὑρέθησαν.

Καμαρηνός (Κυριακός). Εἷς τῶν πρώτων δώδεκα ἀποστόλων τῆς Φιλικῆς 'Εταιρείας (1791-1820). 'Εφονεύθη ὑπὸ τῶν ἑταίρων ἐπὶ ἀποπείρᾳ προδοσίας τοῦ 'Αγῶνος.

Καμάρι. 1) "Εδρα κοιν. ἐπαρχίας Κορινθίας ('Αργολίδος καὶ Κορινθίας). Κάτ. 456.—2) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας ('Αρκαδίας). Κάτ. 458. — 3) "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαλεβιζίου ("Ηρακλείου Κρήτης). Κάτ. 193.

καμαριέρης (Ιταλ. camariere). 'Υπηρέτης ἔχων κύριον ἔργον τὴν φροντίδα τῶν θαλάμων, θαλαμηπόλος.

Καμάριζα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. 'Αττικῆς 6 χλμ. ΒΔ Λαυρείου. Κάτ. 1003.

καμαριζίτης. Σπάνιον ὀρυκτὸν τοῦ χαλκοῦ (θειικὸς βασικὸς ἔνυδρος) ἀπαντώμενος εἰς Καμάριζαν, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα.

καμαρίλλα (ἰσπαν. camarilla). "Αθροισμα αὐλικῶν οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τῆς ἀμέσου μετὰ τῶν βασιλικῶν προσώπων συναφείας των ἐπιδρῶσιν ἀνευθύνως καὶ παρασκηνιακῶς εἰς τὴν διακυβέρνησιν χώρας τινός.

Πολύχρωμον καμαραϊκὸν ἀγγεῖον (Μουσεῖον 'Ηρακλείου)

Καμάρινα. 'Αρχαία π. τῆς ν. Σικελίας, ἀποικισθεῖσα ὑπὸ τῶν Συρακουσίων τῷ 599 π.Χ. Καταστράφη ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τὸν Θ' αἰ.

Καμαρίνα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Πρεβέζης. Κάτ. 490.

καμαρίνι. Μικρὸν δωμάτιον εἰς τὰ παρασκήνια τῶν θεάτρων, ἐν ᾧ ἐνδύεται καὶ ἀποδύεται ἁνὰ εἷς ἠθοποιός.

Καμαρίτσα. "Εδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος (Εὐβοίας). Κάτ. 544.

καμαρότος. "Ο ἐν τοῖς πλοίοις θαλαμηπόλος.

Καμαρῶν σπήλαιον. Βλ. **Καμάραι** ἀρ. 2.

καματερό. "Ο ἀροτὴρ βοῦς καὶ περιληπτικῶς οἱ μεταξοσκώληκες.

καματοξίνη. Τοξίνη εἰδικὴ, εἰς ἣν ὀφείλεται ὁ κάματος, παραγομένη ὑπὸ τῶν μυῶν μετὰ διαρκῆ καὶ ἔντονον μυϊκὴν ἐργασίαν. Ἐκ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς ἀναπτύσσεται ἐν τῷ αἵματι εἰδικὴ *ἀντιτοξίνη*, ἤτις ἐν καταλλήλῳ ἀναλογίᾳ ἐξουδετεροῖ τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἐκ καμάτου τοξίνης.

κάματος. Τὸ δυσάρεστον ἢ καὶ ἀλγεινὸν συναίσθημα ἐκ τῆς ὑπερμέτρου μυϊκῆς ἐνεργείας· διακρίνεται εἰς ἁπλῆν κόπωσιν, ἐξάντλησιν καὶ ὑπερκόπωσιν.

καμβᾶς (γαλλ. canevas). "Υφασμα λινοῦν ἢ καννάβινον ἢ βαμβακερὸν ἢ μεταξωτόν, ἀλεύκαντον, ἀραιὸν καὶ ἐκ χονδρῆς κλωστῆς ὑφασμένον, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζῃ μεταξὺ τῶν κλωστῶν μικρὰς τετραγώνους ὀπάς. Χρησιμεύει ὡς βάσις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν κεντημάτων, δαντελλῶν, ταπήτων κλ.

καμβέρρα. Ποικιλία σίτου μαλακοῦ, τοῦ εἴδους σίτου τοῦ κοινοῦ ἢ ἡμέρου, ἄνευ ἀγάνων. Κατάγεται ἐξ Αὐστραλίας, ὅθεν εἰσήχθη εἰς 'Ελλάδα.

Καμβότζ (Cambodge). Βασίλειον τῆς μεσημβρινῆς γαλλικῆς 'Ινδοκίνας ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Σιάμ. 'Εμβ. 175.000 τ.χλμ. καὶ κάτ. 2.500.000. Παράγει ὄρυζαν μέταξαν, βάμβακα κλ.

Καμβούνια. 'Οροσειρὰ τῆς Β. Θεσσαλίας ἐκτεινομένη ἀπὸ Δ τοῦ 'Ολύμπου μέχρι Λάκμωνος. Κυριώτερα ὄρη αὐτῆς εἶνε: Τιτάριον (νῦν Τσάπια) 1878 μ., Βουνάσια ἢ 'Αμάρβες 1588 μ. Αἱ χαμηλαὶ παρυφαὶ καλοῦνται Χάσια ὄρη.

Καμβραΐ. Π. καὶ φρούριον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ ἐπὶ τοῦ Σκάλδιος. Κάτ. 29.200. Βιομηχανία βατιστῶν. *Συνασπισμὸς τοῦ Κ.*, τῷ 1508 μεταξὺ τοῦ αὐτοκρ. Μαξιμιλιανοῦ Α', τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' κ.ἄ., ἐναντίον τῆς Βενετίας. *Εἰρήνη τοῦ Κ.* τῷ 1529 μεταξὺ 'Ισπανίας καὶ Γαλλίας.

καμβρίκ καὶ **καμπρί** (γαλλ. cambrai, γερμ. kambrik ἐκ τῆς γαλλ. π. Καμβραΐ). "Υφασμα βαμβακερὸν κατασκευαζόμενον συνήθως ἐκ νημάτων ἀριθμῶν 40-100 καὶ ἐνέχον 24-55 νήματα στήμονος κατὰ ὑφεκατόμετρον. Χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν ὑποκαμίσων κλ. Τὸ λεπτὸν καμβρὶκ ὁμοιάζει μὲ τὴν βατίσταν. 'Υπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ὑπάρχει καὶ μηχανοποίητος δαντέλλα.

κάμβριος διάπλασις. *(Γεωλ.)* 'Η πρώτη καὶ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν πέντε διαπλάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται τὸ παλαιοζωϊκὸν ἄθροισμα τῆς Γῆς.

κάμβριος περίοδος. *(Γεωλ.)* 'Η πρώτη καὶ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν πέντε περιόδων, εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται ὁ παλαιοζωϊκὸς αἰὼν τῆς Γῆς. 'Υποδιαιρεῖται εἰς *ἀνωτέραν, μέσην* καὶ *κατωτέραν.*

Καμβρόν (Πέτρος κόμις Cambronne). Γάλλος στρατηγός (1770-1842). Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλὼ διοικῶν ἓν τῶν τελευταίων τετραγώνων τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς καὶ περικυκλωθεὶς ὑπὸ τῶν "Αγγλων ἀπήντησεν εἰς πρόσκλησιν αὐτῶν ὅπως παραδοθῇ ὑβριστικῶς (merde) ἢ κατ' ἄλλους: «'Η φρουρὰ ἀποθνήσκει ἀλλὰ δὲν παραδίδεται».

Καμβύσης. Βασιλεὺς τῶν Περσῶν (ἀπὸ 529-522). "Ητο υἱὸς Κύρου τοῦ Μεγάλου καὶ ὑπέταξε τὴν Αἴγυπτον.

Κάμδεν (Camden). Πόλις τῶν 'Ην. Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας 'Υερσέης ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Δέλαουαρ, ἀντικρὺ τῆς Φιλαδελφείας. Κάτ. 116.300.

καμέα ἢ **καμέο** (Ιταλ. cameo). "Εγχρωμος λίθος λίαν σκληρός (ὄνυξ, ἀχάτης, σαρδόνυξ) παρουσιάζων ἐν τῇ συστάσει του στρώματα διαφόρων ἀποχρώσεων καὶ γεγλυμμένος κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὥστε αἱ ἀποχρώσεις αὗται νὰ χρησιμοποιῶνται ὑπὸ τοῦ λιθογλύφου διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀπόδοσιν τῆς εἰκονιζομένης παραστάσεως.

καμέλια (ἡ· camelia). Γένος φυτῶν ἐκ τῶν θεοειδῶν, ἰθαγενὲς τῆς Α. 'Ασίας, λίαν κοσμητικόν.

καμελίνη. Γένος σταυρανθῶν φυτῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν παραμεσογείων χωρῶν. Ἐν Ἑλλάδι φύεται *κ. ἡ ρουμελική*.

Κάμενεφ. Ρῶσος πολιτικός. Βλ. **Κάμιενεφ**.

καμεράριος (camerarius). Λατινικὸς ὅρος σημαίνων εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν τὸν προϊστάμενον τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Πάπα, εἰς δὲ τὰς μονὰς προϊστάμενον σκευοφυλακίου.

καμερλίγκος (camerlingo). Τίτλος τῶν συμβούλων τοῦ βαΐλου Κερκύρας ἐπὶ Βενετοκρατίας. Οἱ καμερλίγκοι, δύο τὸν ἀριθμόν, παρήδρευον μετὰ τοῦ βαΐλου εἰς τὴν διαδικασίαν τῶν πολιτικῶν καὶ ποινικῶν δικῶν.

Κάμερλινγ-Ὄννες (Χάϊκε Camerlingh-Onnes). Ὁλλανδὸς φυσικός (1853-1926). Παρεσκεύασεν ὑγρὸν ὑδρογόνον καὶ ὑγροποίησε τὸ ἥλιον. Βραβεῖον Νοβὲλ 1913.

Καμερούν. Χώρα τῆς Δ. Ἀφρικῆς, τέως γερμανικὴ ἀποικία, ἀπὸ δὲ τοῦ 1920 διοικουμένη μέρος μὲν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, μέρος δὲ ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Ἐμβ. 790.000 τ.χλμ. καὶ κατ. 2.750.000. Ἀποτελεῖ ὑψίπεδον ΝΑ τῆς Νιγηρίας ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας.

καμήλα ἢ **γκαμήλα.** Τὸ ζῷον κάμηλος. ‖ Κωμικὴ ἀναπαράστασις τῆς καμήλου κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Ἀπόκρεως.

Κάμηλος ἡ δρομὰς

Καμήλα Κάτω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Σιτηρά, καπνός, κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Κάτ. 977.

Καμηλάρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 398.

καμηλίδαι. Οἰκογένεια ἀρτιοδακτύλων μηρυκαστικῶν, μὲ μακρὸν κεκαμμένον λαιμόν, κεφαλὴν ἄνευ κεράτων, δεδιχασμένον καὶ λίαν εὐκίνητον τὸ ἄνω χεῖλος καὶ μετρίως μακρὸν ἐριῶδες τρίχωμα. Εἰς ταύτην ὑπάγονται τὰ γένη: *κάμηλος* καὶ *προβατοκάμηλος*.

καμηλοπάρδαλις. Γένος ἀρτιοδακτύλων μηρυκαστικῶν. Τὸ μοναδικὸν εἶδος εἶνε *κ. ἡ ἀφρικανική*, μὲ ἐξαιρετικῶς μακρὸν λαιμόν, πολὺ μακρὰ πρόσθια καὶ βραχύτερα ὀπίσθια σκέλη, βραχύτατον πυρροκίτρινον τρίχωμα ποικιλλόμενον ὑπὸ μεγάλων πολυγωνικῶν κηλίδων βαθυτέρου χρώματος. Φέρει βραχέα κέρατα ἀποτελοῦντα ἁπλᾶς προεκτάσεις τοῦ κρανίου. Εἶνε τὸ ὑψηλότερον τῶν χερσαίων θηλαστικῶν (μέχρι 6 μ.) καὶ ζῇ κατ' ἀγέλας.

Καμηλοπάρδαλις. Μικρὸς ἀστερισμὸς τοῦ Β. ἡμισφαιρίου ἐξ ἀμυδρῶν ἀστέρων.

κάμηλος. Γένος θηλαστικῶν ἐκ τῶν καμηλιδῶν· ζῷα μεγέθους μεγαλυτέρου τοῦ ἵππου, μὲ ἕνα ἢ δύο ὄγκους καὶ πλατεῖς πόδας, τρεφόμενα μόνον μὲ φυτικὰς οὐσίας τῶν στεππῶν καὶ τῶν ἐρήμων περιεχούσας πολὺ ὀλίγους χυμοὺς καὶ ἀντέχοντα εἰς μεγάλον βαθμὸν εἰς τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὕδατος. Τὸ γένος περιλαμβάνει δύο εἴδη: *κ. τὴν δρομάδα*, μὲ ἕνα μόνον ὄγκον, ζῶσαν κυρίως ἐν τῇ Β. Ἀφρικῇ καὶ τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ *κ. τὴν βακτριανήν*, ἔχουσαν δύο ὄγκους καὶ ζῶσαν ἐν Ἀσίᾳ. Ἀμφότερα χρησιμοποιοῦνται ὡς φορτηγὰ κτήνη μεγάλης ἀντοχῆς.

Καμήλου Ἄνω. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 491.

Καμῆναι (Camenæ). Θεότητες τῶν Ρωμαίων, ἀρχικῶς τῶν ὑδάτων καὶ βραδύτερον ταυτισθεῖσαι πρὸς τὰς Μούσας τῶν Ἑλλήνων.

Κάμιενεφ (Λέων Βορίσοβιτς Ρόζενφελδ, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Κ.). Ρῶσος πολιτικός, (1833-). Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Κερένσκυ ὑπὸ τῶν Μπολσεβίκων (1917) ἐγένετο πρόεδρος τοῦ Σοβιὲτ τῆς Μόσχας καὶ ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ Ἐμπορίου. Τῷ 1918 ἦτο μέλος τῆς ρωσικῆς ἐπιτροπῆς τῶν διαπραγματεύσεων τῆς εἰρήνης ἐν Βρὲστ-Λιτόβσκ, τῷ δὲ 1920 πληρεξούσιος τῶν Σοβιὲτ ἐν Ρώμῃ.

Καμιζάρ (Camisards). Οὕτως ὠνομάσθησαν οἱ Διαμαρτυρόμενοι Γάλλοι χωρικοί, οἵτινες ἐπανεστατησαν τῷ 1703 μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Διατάγματος τῆς Νάντης, τοῦ ἐξασφαλίζοντος τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως ἐν Γαλλίᾳ.

καμιζόλα. Εἶδος ὑποκαμίσου, πλατὺς βαμβακερὸς χιτὼν ἢ ἐπιχιτώνιον· ἐλαφρὸν γυναικεῖον περικόρμιον.

κάμιλλος, θηλ. **καμίλλη.** Λ. ρωμαϊκή, δηλοῦσα κατ' ἀρχὰς μὲν πάντα τὰ ἄρρενα καὶ θήλεα τέκνα τῶν Ρωμαίων πατρικίων, βραδύτερον δὲ ἀπονεμόμενη εἰς τὰ παιδία ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐβοήθουν τοὺς ἱερεῖς κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας. Ὤφειλον νὰ εἶνε τέκνα εὐγενῶν καὶ νὰ ζῶσιν ἀμφότεροι οἱ γονεῖς των, νὰ εἶνε δὲ εὔσωμα καὶ ὡραῖα.

Κάμιλλος (Μᾶρκος Φούριος Camillus). Ρωμαῖος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς τοῦ Δ΄ αἰῶνος π.Χ. Διετέλεσε πεντάκις δικτάτωρ καὶ ἐνίκησε τοὺς Γαλάτας ἐπελθόντας κατὰ τῆς Ρώμης (390), ἐξ οὗ καὶ ὀνομάσθη «δεύτερος οἰκιστὴς τῆς Ρώμης».

κάμιλος. Χονδρὸν σχοινίον· κάλως, παλαμάρι. ‖ *(Ναυτ.)* Βλ. **κάλως**.

καμινάδα (ἡ). Καπνοδόχος.

Καμινάρτα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πάλης ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ. Κάτ. 918.

καμινέτο. Μικρὰ φορητὴ ἑστία, καίουσα δι' ὑγρᾶς καυσίμου ὕλης (συνήθως οἰνοπνεύματος).

καμίνι. Ἡ κάμινος, καὶ ἰδίως τῆς ἀσβέστου, τῶν ἀνθράκων καὶ τῶν κεράμων.

Καμινέτα

Α μετὰ θρυαλλίδος ἐξαερώσεως τοῦ οἰνοπνεύματος, Β ἄνευ θρυαλλίδος

Καμίνια. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λήμνου, ν. Λέσβου. Κάτ. 654.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 418.

Καμινίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 521.

κάμινος. Κλειστὸς χῶρος καταλλήλως διαμορφωμένος περιβαλλόμενος ὑπὸ πυριμάχου ὕλης καὶ χρησιμοποιούμενος δι' ὑψηλὰς θερμοκρασίας πρὸς διαφόρους σκοπούς, ἀσβεστοποίησιν, ἀνθρακοποίησιν, ὀπτησιν κεράμων καὶ ὑάλων, τῆξιν μεταλλευμάτων κλ. Διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ χυτοσιδήρου χρησιμοποιοῦνται εἰδικαὶ κάμινοι ὕψους μέχρι 30 μέτρων καλούμεναι *ὑψικάμινοι*. Ἡ *ἠλεκτρικὴ κάμινος* εἶνε συσκευὴ χρησιμεύουσα εἰς παραγωγὴν ὑψηλοτάτης θερμοκρασίας διὰ τῆς μετατροπῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἰς θερμικήν· εἰς ταύτην ἐπιτυγχάνεται θερμοκρασία μέχρι 3500°· διὰ τοῦτο κατέχει σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ.

καμιόνι (γαλλ. camioni). Φορτηγὸν αὐτοκίνητον.

Κάμιρος. Ἀρχαία π. τῆς Ρόδου.

Καμμένα Βοῦρλα. Χ. τῆς κοιν. Καρυᾶς ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος). Παρ' αὐτὸ κεῖνται δύο ραδιενεργοὶ χλωριονατριοῦχοι θερμοπηγαὶ θερμοκρασίας 32°-34° Κ.

Καμμέναι. Ἡφαιστειογενεῖς νησίδες μεταξὺ Θήρας καὶ Θηρασίας.

Κάμνα. Ὄρος τῆς ΝΑ. Ἀλβανίας (1417 μ.) παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποτ. Δεβόλη, παραφυὰς τῶν Κανδαουΐων ὀρέων.

Καμόενς (Δὸν Λουΐς δὲ Camões). Ὁ μέγιστος τῶν Πορτογάλων ποιητῶν (1524-1580). Ἔζησε βίον πλήρη περιπετειῶν. Συνέθεσε τὸ μέγα ἔπος «Οἱ Λουσιάδαι», ἔνθα ἐξυμνεῖ τὰ κατορθώματα τοῦ θαλασσοπόρου Βάσκο δὲ Γάμα καὶ τοῦ ἔθνους του.

Κάμπαγος

1 ρωμαϊκός, 2 βυζαντινός

Καμόρρα (ἡ Camorra). Μυστικὴ ὀργάνωσις πολιτικὴ καὶ ἐγκληματικὴ ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας, δράσασα κατὰ τῆς τυραννίας τῶν Βουρβώνων ἐπὶ τῶν Δύο Σικελιῶν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Ἡ ἑταιρεία ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ τόσον ἰσχυρὰ καὶ τρομοκρατική, ὥστε ἐπανειλημμένως ἐκστρατεῖαι τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ κατ' αὐτῆς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν διαλύσωσι. Ταύτην ἐξώντωσεν ὁ Μουσολίνι τῷ 1927.

καμουτσί(κι), καμιτσίκι ἢ **καμτσίκι** (τουρκ.). Μαστίγιον, ἰδίως τῶν ἁμαξηλατῶν.

καμουφλάζ (τὸ· λ. διεθνής, γαλλ. camouflage). Ἡ ἐν πολέμῳ παραμόρφωσις τοῦ ἐξωτερικοῦ σχήματος τῶν ἀντικειμένων, πλοίων, παρατηρητηρίων, χαρακωμάτων, φρουρίων, ὁδῶν, ἀποθηκῶν κλ., πρὸς ἀπόκρυψιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ παραπλάνησιν αὐτοῦ.

Καμουχαρέα. Παλαιὰ μορφὴ τῆς λ. *Καπνικαρέα* (βλ.λ.).

καμουχᾶς καὶ **καμοῦχο.** Βλ. καμπουχᾶς.

κάμπαγος (ὁ· ἐκ τοῦ λατ. campagus ἢ campacus). Ὑ. πόδημα πορφύρεον Ρωμαίοις καὶ Βυζαντινοῖς, σανδαλοειδές, προσαρμοζόμενον δι' ἱμάντων καὶ ἀφῆνον ἀκάλυπτον τὸ ἄνω τοῦ ποδός.

καμπάνα (νεολατιν. campana). Μέγας κώδων, ἰδίως ναοῦ.

Καμπανάκης (Πάτροκλος). Ἀρχιτέκτων καὶ συγγραφεὺς (1853-1929). Ἐξετέλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Καΐρῳ διαφόρους δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς οἰκοδομὰς καὶ ἔγραψε περὶ τῆς παρὰ τῷ Πλάτωνι «Ἀτλαντίδος».

Καμπανοῦλαι

α τὸ μήδιον, β ἡ μεγανθής, γ ἡ καρπαθική, δ ἡ τολυπευτή

καμπαναριό. Κοινῶς, τὸ κωδωνοστάσιον ναοῦ.

Καμπανέλλα (Θωμᾶς Campanella). Ἰταλὸς φιλόσοφος (1568-1639). Ἐπολέμησε τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἐμπειρικὴν μέθοδον. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ μαγείᾳ καὶ συνωμοσίᾳ ἐφυλακίσθη ἐπὶ 27 ἔτη. Κύριον ἔργον του ἡ «Ἡλιούπολις» (Civitas Soli).

Καμπάνης (Ἄριστος). Δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης (1883-). Ἔγραψε ποιήματα «Προσφορὰ εἰς τὸν Ἥφαιστον», «Ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας», «Ναοὶ καὶ τάφοι», «Ἡ Αἴγυπτος τοῦ Φαραώ» κ.ἄ.

Καμπανία (Ἰταλ. Campagna, λατ. Campania). Ἀρχαία χώρα τῆς Ἰταλίας, ἐπὶ τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς χερσονήσου μεταξὺ τοῦ Λατίου καὶ τῆς Λευκανίας, καλουμένη διὰ τὴν μεγάλην της εὐφορίαν Regio felix, μὲ πρωτ. τὴν *Καπύην*. Σήμερον ἀποτελεῖ ἐπαρχίαν (compartimento) περιλαμβάνουσαν τοὺς νομοὺς *Ἀβελλίνου, Βενεβέντου, Καζέρτας, Νεαπόλεως* καὶ *Σαλέρνου*.

Καμπανία (Champagne). Ἀρχαία ἐπαρχ. τῆς Γαλλίας μεταξὺ τῆς Ἶλ-δὲ-Φρὰνς καὶ τῆς Λωρραίνης. Περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ παραγόμενον καμπανίτην οἶνον.

Καμπανία τῆς Ρώμης (Campagna di Roma). Χώρα τῆς μέσης Ἰταλίας, περιλαμβάνουσα κυρίως τὴν πέριξ τῆς Ρώμης πεδινὴν ἀνθυγιεινὴν περιοχὴν μετὰ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Τιβέρεως (ἐκτ. 2040 τ.χλμ.).

Καμπανίας πεδιάς. Ἡ μεγίστη τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας, ΒΔ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐκατέρωθεν τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Ἀξιοῦ, ἔχουσα μῆκος 70 χλμ. καὶ πλάτ. 55 χλμ.

καμπάνιος βαθμίς. *(Γεωλ.)* Μία τῶν ἐννέα βαθμίδων τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως.

καμπανίτης. Ἀφρώδης οἶνος λευκὸς παρασκευαζόμενος ἐν τῇ γαλλικῇ Καμπανίᾳ. Ὀφείλει ὀφείλεται εἰς τὸ ἐμπεριεχόμενον ἐν διαλύσει ἀνθρακικὸν ὀξύ. Πρῶτος ἐφευρέτης του θεωρεῖται ὁ Βενεδικτῖνος καλόγηρος Περινιόν (ΙΖ΄ αἰών).

καμπανούλη ἢ **κωδωνίσκος** (campanula). Φυτὸν ἐκ τῶν κωδωνοειδῶν, οὗ περὶ τὰ 40 εἴδη ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

καμπαρέ (γαλλ. cabaret). Νυκτερινὸν χορευτικὸν καὶ ᾠδικὸν κέντρον.

Καμπᾶς (Νικόλαος). Ποιητὴς καὶ δικαστικός, γενν. τῷ 1857. Ἐξέδωκε τὴν συλλογὴν «Στίχοι».

Κάμπε (Ἰωακεὶμ Ἑρρῖκος Campe). Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1746-1818). Ἔγραψε πολλὰ ἀξιόλογα ἔργα διὰ παιδία.

καμπεαδόρ (campeador). Ἱσπανικὴ λ. σημαίνουσα *μαχητής*, συνήθης προσωνυμία τοῦ Θίδ.

Καμπελλῖται. Αἵρεσις Βαπτιστῶν, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Κάμπελ (1788-1866).

Καμπέτσε (Campeche). Πολιτεία τοῦ Ν. Μεξικοῦ περιλαμβάνουσα τὸ Δ. τμῆμα τῆς χερσονήσου τοῦ Γιουκατάν ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Ἐμβ. 46.855 τ.χλμ. καὶ κατ. 24.170. Ἐξάγει τὸ βαφικὸν ξύλον *αἱματόξυλον τὸ καμπεχιανόν*. Ἡ ὁμώνυμος πρωτ. ἔχει 17.500 κατ.

καμπέχειον ἢ **καμπεχιανὸν ξύλον.** Ξύλον τοῦ Καμπέτσε ἐν Μεξικῷ. Βλ. **αἱματόξυλον**.

κάμπη. Τὸ νεογνὸν τῶν λεπιοπτέρων ἐντόμων κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἡλικίαν, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐκκολάψεώς του ἀπὸ τοῦ ᾠοῦ μέχρι τῆς μεταμορφώσεώς του εἰς χρυσαλλίδα, κν. **κάμπια**. Εἶνε νύμφαι σκωληκοειδεῖς, μὲ σῶμα

ἐκ δώδεκα ἁρθρώσεων. Φυτοφάγοι, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταστρεπτικαὶ εἰς τὴν γεωργίαν.

Κάμπη. Μυθολογικὸν τέρας, καλούμενον «νύμφη τοῦ Ταρτάρου» καὶ ἔχον τὸ μὲν ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος ἀνθρώπινον, μετὰ πεντήκοντα κεφαλῶν, τὸ δὲ κάτω ὀφιοειδές. Ἐλογίζετο γεννηθὲν ἐκ τῆς γῆς ἐν Λιβύῃ, ἐφύλαττε δὲ ἐν Ταρτάρῳ τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἑκατόγχειρας. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Διός.

καμπὴς σημεῖον. *(Μαθημ.)* Σημεῖον ἐπιπέδου καμπύλης, ὅπου ἡ ἐφαπτομένη της τὴν διαπερᾷ. Τὰ σημεῖα καμπῆς εἶνε *μεμονωμένα* ἐπὶ τῆς καμπύλης.

Καμπόνωτος (τριπλάσιον τοῦ φυσικοῦ)

καμπίνα (ἰταλ. cabina). Θαλαμίσκος πλοίου, ἀεροπλάνου, θαλασσίων λουτρῶν κλ.

Καμπίνας (Σὰον Κάρλος δὲ Campinas). Π. καὶ λιμὴν τῆς Βραζιλίας, 108 χλμ. ΒΔ τῆς Σάον Πάουλου. Κάτ. 115.600. Κέντρον περιοχῆς παραγωγῆς κυρίως καφέ.

καμπινὲ καὶ **καμπινές** (γαλλ. cabinet d'aisance). Ἀποχωρητήριον.

Καμπιστρόν (Ἰωάννης Γαλβὲρ δὲ Campistron). Γάλλος τραγικὸς ποιητής (1656-1723). Μιμητὴς τοῦ Κορνηλίου καὶ Ρακίνα.

Κάμπο (Rio del Campo). Ποτ. τῆς Δ. Ἀφρικῆς πρὸς τὰ Ν. σύνορα τοῦ Καμερούν. Ἔχει πολλοὺς καταρράκτας.

καμπόνωτος. Ἔντομον ὑμενόπτερον ἐκ τῶν μυρμηκιδῶν κατοικοῦν εἰς τὰ δάση. Τὸ εἶδος *κ. ὁ ἡράκλειος* εἶνε ὁ μεγαλύτερος μύρμηξ τῆς Εὐρώπης.

κάμπος (ὁ· λατ. campus). Πεδιάς. ‖ Τὸ βάθος ζωγραφικῆς παραστάσεως, τὸ φόντο.

Κάμπος. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κατ. 934.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κατ. 593.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νήσου Χίου. Κάτ. 2588.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυδωνίας (Χανίων).

Κάμπος (Campos). Π. τῆς Βραζιλίας, ΝΑ τοῦ Ρίου Ἰανείρου. Κάτ. 175.000. Ἐμπόριον ζαχάρεως.

Καμποψαλίς

κάμποτ (τό· ἀγγλ. cabot) ἢ **κάλικο.** Εἶδος ἀλευκάστου βαμβακεροῦ ὑφάσματος, ἁπλῆς ὑφάνσεως, χρησιμοποιούμενον κυρίως διὰ τὴν κατασκευὴν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων, σινδόνων κ.λ.

Καμπότζ. Βασίλειον ἐν τῇ Γαλλ. Ἰνδοκίνᾳ. Βλ. **Καμβότζ.**

καμποτῖνος (γαλλ. cabotin). Πλανόδιος ἠθοποιός, ἀγύρτης.

καμπούνι. Τὸ πρόστεγον τοῦ πλοίου.

καμπούρα. Κύφωσις, ὄβος.

Καμπούρογλους. 1) *Ἰωάννης.* Δημοσιογράφος καὶ λόγιος γενν. ἐν Κωνσταντινουπόλει (1851-1903). Ἔγραψεν ἐπικολυρικὰ ποιήματα εἰς καθαρεύουσαν καὶ μετέφρασε πολλὰ ξένα δράματα κλ.—2) *Δημήτριος.* Ἱστορικὸς συγγραφεὺς καὶ λογοτέχνης, γενν. ἐν Ἀθήναις τῷ 1852, ἀκαδημαϊκός. Ἔγραψε πολλὰ ἱστορικὰ ἔργα ἀναφερόμενα ἰδίως εἰς τὰς μεσαιωνικὰς καὶ νεωτέρας Ἀθήνας («Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», «Τὸ Ἀθηναϊκὸν ἀρχοντολόγιον», «Αἱ παλαιαὶ Ἀθῆναι», Μελέται καὶ ἔρευναι «Οἱ Χαλκοκονδύλαι», «Αἱ Ἀθῆναι 1775-95») καὶ λογοτεχνικὰ («Θρύψαλα», «Ἀττικοὶ ἔρωτες», «Μικρὰ διηγήματα», «Τῆς τύχης τὰ γραμμένα», «Ἱστορικὰ διηγήματα», «Ἡ νεράϊδα τοῦ κάστρου», «Ἀπομνημονεύματα, τ. Α 1852-62» κ.ἄ.). Ἐξέδωκε πρὸς τούτοις παλαιὰ κείμενα.

καμπουχᾶς ἢ **καμουχᾶς** ἢ **καμοῦχο.** Βαρύτιμον μεταξωτὸν ὕφασμα πεποικιλμένον διὰ κλάδων καὶ ἀνθέων πολυχρώμων. Τὰ χρυσοΰφαντα καὶ ἀργυροΰφαντα ἐξ αὐτῶν λέγονται συγχρόνως καὶ *δαμασκηνά*, ἐκ τῶν γνωστῶν πολυτίμων ὑφασμάτων κατασκευαζομένων εἰς Δαμασκόν.

Καμποφόρμιο (campoformio). Χ. τῆς Ἰταλίας, 7 χλμ. ΝΔ τῆς πόλεως Οὐδινε, γνωστὸν ἐκ τῆς παρ' αὐτὸ συναφθείσης *Συνθήκης τοῦ Κ.* μεταξὺ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας τῷ 1797. Κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην ἡ Γαλλία ἔλαβε τὰς Ἰονίους νήσους, τὰς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Ἠπείρου βενετικὰς κτήσεις καὶ τὰς βελγικὰς ἐπαρχίας.

καμποψαλίς (ἡ). Ἐργαλεῖον διὰ τοῦ ὁποίου κόπτονται οἱ κλάδοι τῶν δένδρων οἱ φέροντες φωλεὰς καμπῶν.

καμπρί (τό). Εἶδος ὑφάσματος. Βλ. **κάμβρικ.**

καμπτῆρες μύες. *(Ἀνατομ.)* Μύες ἔχοντες ὡς ἐνέργειαν νὰ κάμπτωσι τὰ μέλη καὶ συμπλησιάζωσιν αὐτὰ πρὸς τὸν κορμὸν ἢ τὰ τμήματα τῶν μελῶν πρὸς ἄλληλα.

καμπτοδακτυλία. *(Ἰατρ.)* Παραμόρφωσις τῆς χειρὸς ἐκ μονίμου κάμψεως τῶν δακτύλων.

καμπύλη ἢ **καμπύλη γραμμή.** *(Μαθημ.)* Ἡ γραμμὴ τῆς ὁποίας οὐδὲν μέρος ὁσονδήποτε μικρὸν εἶνε εὐθεῖα· καμπύλη ἐπὶ ἐπιπέδου λέγεται *ἐπίπεδος*· ἡ μὴ κειμένη ἐπὶ ἐπιπέδου *στρεβλή*. Ἡ ἁπλουστάτη τῶν ἐπιπέδων καμπύλων εἶνε ἡ περιφέρεια κύκλου καὶ ἐκ τῶν στρεβλῶν ἡ στερεὰ ἕλιξ. Καμπύλαι τινὲς ἔχουσιν ἰδιαίτερον ὄνομα, ὡς *ἔλλειψις, παραβολή, ὑπερβολή*, ἡ ἐκ τοῦ σχήματος, *κισσοειδής, καρδιόσχημος* κλ., ἢ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ εὑρέτου αὐτῶν, *Εὐδόξου, Διοκλέους* κ.τ.τ., εἴτε ἐκ τῆς ἀλγεβρικῆς παραστάσεως αὐτῶν, ὡς *ἐκθετική, λογαριθμική*, εἴτε ἐκ τοῦ τρόπου δι' οὗ γεννᾶται ἢ ἐκ τινος ἰδιότητος αὐτῆς ὡς *ἐνειλιγμένη, ἑλκομένη, λοξοδρομική* κλ.

καμπυλόγραμμον ἢ **καμπυλογράφος.** Ὄργανον σχεδιάσεως δι' οὗ γράφονται καμπύλαι.

καμπυλογράφος. Κανὼν τοῦ ὁποίου τὰ διάφορα μέρη παρέχουσι τόξα διαφόρου καμπυλότητος, χρησιμοποιούμενος εἰς χάραξιν καμπύλων γραμμῶν.

καμπυλόμετρον. Ὄργανον δι' οὗ μετρεῖται ἐπὶ σχεδίου χάρτου τὸ μῆκος ὁδοῦ ἢ συνεχοῦς γραμμῆς οἱουδήποτε σχήματος.

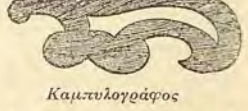

Καμπυλογράφος

καμπυλόπτερος. Κολίβριον μικροτάτου μεγέθους, ἁπαντῶν εἰς εἴκοσιν εἴδη ἐν Ἀμερικῇ.

Καμπύσης (Γιάννης). Δραματογράφος καὶ λυρικὸς ποιητής (1872-1901). Ἔγραψε δράματα συμβολικὰ («Τὸ δακτυλίδι τῆς Μάννας» κλ.) καὶ ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Δ. Χατζοπούλου τὸ περιοδικὸν «Διόνυσος» (1901-1902).

Καμτσάτκα. Χερσόνησος τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς Ἀσίας, ἀνήκουσα εἰς τὴν ρωσσικὴν Ἄπω Ἀνατολὴν μεταξὺ τῆς Βερινγείου καὶ τῆς Ὀχοτσκικῆς θαλάσσης. Ἔχει ἐπιφάνειαν 27.500 τ.χλμ., πλάτος 225-450 χλμ. καὶ μῆκος 1200 χλμ. Κάτ. 9000.

καμφάνιον $C_{10}H_{18}$. Ὁ κεκορεσμένος ὑδρογονάνθραξ, τοῦ ὁποίου παράγωγον (κετόνη) εἶνε ἡ καμφορά.

καμφορὰ ἢ **καφουρά.** Κρυσταλλικὴ οὐσία ἰσχυρᾶς ὀσμῆς, παραγομένη ἐκ τοῦ καμφοροδένδρου ἢ καὶ συνθετικῶς ὑπὸ τῆς χημείας καὶ χρησιμοποιουμένη ὡς φάρμακον διεγερτικὸν τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς κυκλοφορίας, ἰδίως εἰς ἐνέσεις καμφορούχου ἐλαίου.

καμφορέλαιον. Τὸ αἰθέριον ἔλαιον τοῦ καμφοροδένδρου. Εἶνε ἡμίρρευστος μᾶζα, τῆς ὁποίας τὸ στερεὸν συστατικόν, περίπου τὸ ἓν τρίτον, εἶνε καμφορά. Κυρίως ὅμως καμφορέλαιον λέγεται τὸ μετὰ τὴν ἀποστράγγισιν τῆς καμφορᾶς ὑπολειπόμενον ὑποκίτρινον ἔλαιον.

καμφορικὸν ὀξύ. Διβασικὸν ὀξύ, παραγόμενον δι' ὀξειδώσεως τῆς καμφορᾶς μὲ νιτρικὸν ὀξύ. Φάρμακον ἀνθιδρωτικόν.

καμφορόδενδρον (laurus camphora). Δένδρον τῆς οἰκογενείας τῶν δαφνοειδῶν φυόμενον εἰς τὴν Κίναν, τὰς Μολούκκας, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ν. Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Φορμόζαν, ὅπου σχηματίζει ὁλόκληρα δάση. Περιέχει ἰδίως ἐν τῷ ξύλῳ του καμφορὰν ἐξαγομένην δι' ἀποστάξεως.

Κάν (Caen). Π. τῆς Β. Γαλλίας ἐν Νορμανδίᾳ, πρωτ. τοῦ νομοῦ Καλβαδός, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ὄρν, 14 χλμ. ἀπὸ τῆς Μάγχης.

Κάν. Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Γενισέη ἐν Σιβηρίᾳ, πλωτός, ἔχων ροῦν 530 χλμ. Ἐν τῇ λεκάνῃ αὐτοῦ χρυσοφόρα κοιτάσματα.

Κανά (σήμερον Κὲφρ-Κανά). Χ. ἐν Γαλιλαίᾳ εἰς τρίωρον ἀπόστασιν Β. τῆς Ναζαρέτ. Ἐνταῦθα, ὡς διδάσκει τὸ εὐαγγέλιον (Ἰωάνν. Δ'), ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς τὸ πρῶτον θαῦμά του μεταβαλὼν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον κατὰ τὸν *ἐν Κανᾷ γάμον*.

καναβάτσα ἢ **καναβάτσι.** Ὕφασμα τραχύ, κιτρινόχρουν, ἀραιῶς ὑφασμένον, κατασκευαζόμενον ἐκ τῶν ἴνῶν τῆς καννάβεως. Χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ραπτικῇ ἵνα προσδίδῃ στερεότητα εἰς τὰ περιλαίμια τῶν ἀνδρικῶν ἐνδυμασιῶν. Τὸ χονδρότερον εἶδος τοῦ κ. χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν σάκκων.

Θυρεὸς Καναδᾶ

κανάγιας, θηλ. **κανάγια** (ἰταλ. canaglia, σκυλολόγι). Ἀχρεῖος ἢ χυδαῖος ἄνθρωπος.

Καναδᾶς. Χώρα τῆς Β. Ἀμερικῆς, κτῆσις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, Β τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ Α τῆς Ἀλάσκας. Ἐμβ. 9.543.000 τ.χλμ. καὶ κάτ. 9.650.000. Διαιρεῖται εἰς ἐννέα ἐπαρχίας καὶ δύο «περιοχάς» (territory) καὶ διοικεῖται ὑπὸ γεν. διοικητοῦ ὁριζομένου ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐγκριτομένου ὑπὸ τῆς καναδικῆς γερουσίας καὶ βουλῆς. Χώρα πλουσιωτάτη εἰς δάση, μεταλλεῖα, ἰχθῦς καὶ γεωργικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα. Πρωτ. Ὀττάβα καὶ κυριώτεραι π. Κεβέκ, Μοντρεάλη, Ὀντάριο κλ. Ὁ Κ. ἀπῳκίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Γάλλων ἐκ Βρετάνης καὶ Νορμανδίας καὶ ὠνομάσθη «Νέα Γαλλία». Τῷ 1763 περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ἀπὸ τοῦ 1900 ἐγένετο αὐτόνομος κτῆσις.

Καναδικός. Ποτ. τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, παραπόταμος τοῦ Ἀρκάνσας, πηγάζων ἐκ τῶν Βραχωδῶν ὀρέων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ρίο Βερμέχο (Ἐρυθρὸς ποταμός). Ἀρδεύει διαδοχικῶς τὰς πολιτείας Νέου Μεξικοῦ, Τεξᾶς καὶ Ὀκλαχόμα. Ὁλικὸν μῆκος 1450 χλμ.

Καναζάβα. Π. τῆς Ἰαπωνίας ΒΔ τοῦ Τόκιο. Ἔχει ἰατρικὴν σχολήν. Κάτ. 147.420.

Κάναθος. Ἀρχαῖον ὄνομα πηγῆς παρὰ τὴν Ναυπλίαν τῆς Ἀργολίδος. Εἰς ταύτην, κατὰ τὸν ἀργεῖον μῦθον, ἐλούετο κατ' ἔτος ἡ Ἥρα, ἵνα ἀνακτήσῃ τὴν παρθενικὴν ἁγνότητά της.

κάνναθρον ἢ **κάνναθρον** (ἐκ τῆς λ. *κάννα*). Κεκαλυμμένη πλεκτὴ ἅμαξα ἐκ καλάμων ἢ λύγου παρ' ἀρχαίοις, ἐν Σπάρτῃ χρησιμοποιουμένη ἰδίως ὑπὸ τῶν γυναικῶν.

Κανάκοι (Canaques ἢ Kanakes). Ὄνομα διδόμενον εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς πολλῶν νήσων τῆς Πολυνησίας (Νέας Καληδονίας, Νέων Ἑβρίδων, κ.ἄ.), καίτοι μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν αὐτὴν φυλήν.

κάνναλα. Ἡ ἀνεστραμμένη κέραμος ἐφ' ἧς στηρίζονται αἱ δύο κυρταὶ κέραμοι τῆς στέγης.

Καναλέττο (Ἀντώνιος Canaletto ἢ Canale). Βενετὸς ζωγράφος (1697-1763). Διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν βενετικῶν τοπίων.

κανάλι (ἰταλ. canale). Ἀδλαξ, διῶρυξ, ὀχετός, πορθμός.

Κανάλια. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης, τρίωρον ΒΔ τῆς Καρδίτσης. Κάτ. 2072.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φθιώτιδος. Κάτ. 523.

Κανάλι Λεμεντίων. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. 880.

Καναλλάκι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 538.

Κανανός (Ἰωάννης). Συντάκτης ἐκθέσεως περὶ τῆς ἐν ἔτει 1422 πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ σουλτάνου Μουράτ Β'.

καναπές (γαλλ. canapé). Μακρὸν ἀνάκλιντρον διὰ πλείονας τοῦ ἑνὸς καθημένους.

καναπίτσα ἢ **καναπιτσιά.** Ἡ λυγαριά. Βλ. **ἄγνος.**

Κανάρης (Κωνσταντῖνος). Ψαριανὸς πυρπολητὴς καὶ πολιτικὸς (1790-1877), ἐκ τῶν διασημοτέρων ἡρώων τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπυρπόλησε τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα ἐν τῷ λιμένι τῆς Χίου (6/7 Ἰουνίου 1822) καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας τὸ δίκροτον τοῦ ἀντιναυάρχου παρὰ τὴν Τένεδον. Μετὰ διετίαν εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα Ἀλεξανδρείας, ὅπως πυρπολήσῃ τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον, ἀλλὰ ἀπέτυχε. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐγένετο ναύαρχος, ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ πρωθυπουργός (1864-1865 καὶ 1877).

καναρίνη. Κιτρίνη βαφικὴ οὐσία, παραγομένη τῇ ἐπιδράσει βρωμίου ἢ χλωρίου ἐπὶ θειοκυανικοῦ καλίου.

καναρίνι. Τὸ πτηνὸν σπίζα ἢ κανάριος.

Κανάριοι νῆσοι (ἱσπαν. Islas Canarias). Ὁμὰς ἑπτὰ μεγάλων καὶ πέντε μικροτέρων νήσων ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ ΒΔ τῆς Σαχάρας, ἀνηκουσῶν εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Ἐμβ. 7273 τ.χλμ. καὶ κάτ. 500.000. Πρωτ. *Σάντα Κρουὺθ* ἐπὶ τῆς Τενερίφης.

κανάτα. Πλατύστομον, πήλινον ἢ ὑάλινον δοχεῖον ὕδατος ἢ οἴνου φέρον λαβάς.

κανάτι. Μικρὸν πήλινον δοχεῖον ὕδατος. ‖ Ἐν τῷ ναυτικῷ ὁ κώθων, ἤτοι μετάλλινον δοχεῖον διὰ τὸν οἶνον ἢ τὸ πρωϊνὸν ρόφημα τοῦ πληρώματος. ‖ Οὐροδοχεῖον. ‖ Ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ, μονὰς χωρητικότητος διὰ τὰ ὑγρὰ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ $^1/_{84}$ τῆς βαρέλας. ‖ Τὸ παραθυρόφυλλον.

Κάναχος. Σικυώνιος γλύπτης τοῦ Ϛ'-Ε' αἰ. π.Χ. Περίφημον ἔργον αὐτοῦ ἀναφέρεται *Ἀπόλλων ὁ Φιλήσιος* ἐν τῷ «Διδυμαίῳ» τῆς Μιλήτου.

κάνῦ (ἐν Κίνᾳ *κῆ*). Ὄργανον βασάνου ἐν Κίνᾳ ἐκ βαρέος ξυλίνου τετραγώνου ἢ κύκλου φέροντος ἄνοιγμα, δι' οὗ διέρχεται ἡ κεφαλὴ τοῦ τιμωρουμένου, ὅστις προσδενόμενος γονυπετὴς τίθεται ἐν τῇ δδῷ πρὸς διαμπόμπευσιν.

Κανγκαροὺ ἢ **Νῆσος τῶν Καγγουρώ** (Kangaroo

Island). Ν. ἐναντι τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς Αὐστραλίας (χερσονήσου Ὑόρκης) ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τῶν πολλῶν ἐν αὐτῇ ζώων καγγουρώ.

Κανδαλάκ ἢ Κανδαλάξα. Κόλπος τῆς Β. Ρωσίας κατὰ τὰ ΒΑ τῆς Λευκῆς θαλάσσης, μήκ. 125 μιλίων καὶ πλάτους 50.

Κάνδαλος (πρώην Ζέλι). Ἕδρα ὁμων. κοινότ. ἐν τῇ ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 324.

Κάνδανος. Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Σελίνου (Χανίων). Κάτ. 977. Ἐπὶ Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἤκμαζεν, ἔχουσα καὶ ἴδιον ἐπίσκοπον. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο ἰσχυρὸν φρούριον.

Κανδαούΐα ἢ Κανκλούΐα. Μακρὰ ὁροσειρὰ τῆς Ἀλβανίας, παρὰ τὰ ἑλληνοαλβανικὰ καὶ ἀλβανοσερβικὰ σύνορα Δ τῆς λίμνης Ἀχρίδος καὶ Α τοῦ Ἐλβασάν.

κανδήλα καὶ **καντίλα** (λατ. candela). Λυχνία ἐλαίου συνήθως κρεμαστὴ καίουσα πρὸ τῶν εἰκόνων ἐν τοῖς ναοῖς ἢ ἐν τῷ οἴκῳ.

Κανδήλα. 1) Ἕδρα κοινότ. ἐπαρχ. Βονίτσης (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 1177.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1719.

κανδηλανάπτης. Ὁ ἐν ἐκκλησίᾳ ὑπηρέτης, οὗ ἔργον εἶνε κυρίως ν' ἀνάπτῃ τὰς κανδήλας· νεωκόρος.

κανδηλήθρα. Μικρὸν μετάλλινον στήριγμα τῆς θρυαλίδος τῆς κανδήλας πλέον ἐπὶ τοῦ ἐλαίου τῇ βοηθείᾳ τεμαχίων φελλοῦ ἢ στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ δοχείου.

Κανηφόρος (ἀρχ. ἄγαλμα)

Κανδηλόρον. Ἐπίσημος π. κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας. Τὸ τῶν Βυζαντινῶν *Καλὸν Ὄρον*.

Κανδηλῶρος (Τάκης). Ἱστοριοδίφης καὶ συγγραφεύς (1874-1933). Ἔγραψε κυρίως ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐπανάστασιν («Ὁ ἁρματολισμὸς τῆς Πελοποννήσου», «Φιλικὴ Ἑταιρεία», «Ἱστορία τῆς Δημητσάνης», «Ἱστορία τῆς Γορτυνίας» κλ.), διηγήματα, ποιήματα κ.ἄ.

Κανδιάνο (Candiano). Ὄνομα πέντε δογῶν τῆς Βενετίας κατὰ τὸν Θ' καὶ Ι' αἰῶνα.

κανδισάκχαρον. Εἶδος καλαμοσακχάρου ὑπὸ μορφὴν μεγάλων διαφανῶν κρυστάλλων, ἀχρόων ἢ ὑποκιτρίνων.

κάνδυς. Ἀρχαῖον στρατιωτ. ἔνδυμα, εἶδος μακροῦ μανδύου μὲ εὐρείας χειρίδας, ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Μήδοις, τοῖς Πάρθοις καὶ τοῖς Πέρσαις.

Κανέ (Γουσταῦος Canet). Γάλλος μηχανικός (1846-1908). Ἐπέφερε πολλὰς τελειοποιήσεις εἰς τὰ φέροντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ πυροβόλα.

Κανεβάρο (Εὐτύχιος Ναπολέων Canevaro). Ἰταλὸς ναύαρχος (1838-1913). Ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τῶν τεσσάρων Δυνάμεων, καταλαβόντος τὴν Κρήτην, ὅτε ἀπεφασίσθη ὑπ' αὐτῶν νὰ δοθῇ αὐτονομία εἰς τὴν νῆσον.

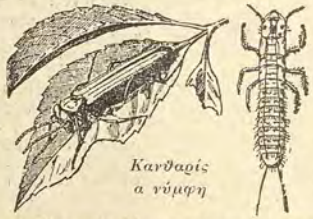

Καν θαρίς α νύμφη

κανέλλα. Κοινὴ ὀνομασία πελαργονίου τοῦ εὐόσμου καὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ γνησίου κιναμώμου.

κανέλλας ἄνθη. Βλ. κινάμωμον.

κανέλλας ἔλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον τοῦ φλοιοῦ κανέλλας τῆς χυτῆς. Βλ. *οὐϊντερανοΐδη*.

Κανελλίδης (Πέτρος). Δημοσιογράφος καὶ λόγιος (1848-1911). Ἐξέδιδεν ἀπὸ τοῦ 1872 τὴν ἐφημερίδα «Καιροί».

Κανελλόπουλος (Ἠλίας). Ἀξιωματικὸς τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ (1844-1894). Συνετέλεσεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς σχολῆς Ναυτικῶν δοκίμων, ἧς ὑπῆρξε καὶ πρῶτος διοικητὴς καὶ ἔγραψε πολλὰ ναυτικὰ ἔργα.

Κανελλόπουλος (Παναγιώτης). Κοινωνιολόγος καὶ ὀφηγητὴς τῆς κοινωνιολογίας εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον. Ἔγραψε διάφορα κοινωνιολογικὰ ἔργα.

κανελόνια. Εἶδος χονδρῶν μακαρονίων ἰταλικῶν εἰς τεμάχια μήκους ὀκτὼ ἢ δέκα ἑκστμ.

κάνεον καὶ **κανοῦν** (τό λ. τῆς ΑΕΓ ἐκ τῆς λ. *κάννα*). Εὐρὺ καὶ ἀβαθὲς καλάθιον πεπλεγμένον ἐκ καλάμου· κάνιστρον ἰδίως δι' ἄρτον· πανέρι.

Κάνηθος. Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ νῦν λόφου **Καράμπαμπα** ὑπὲρ τὸ στενώτατον μέρος τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου ἐπὶ τῆς βοιωτικῆς ἀκτῆς.

κανηφόροι. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, κόραι φέρουσαι κάνιστρα πλεκτὰ *(κανᾶ)*, ἐν οἷς ὑπῆρχον ἱερὰ σκεύη, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων, τῶν Διονυσίων καὶ τῶν Ἐλευσινίων ἑορτῶν.

κανθαρίδαι. Ἔντομα. Βλ. μελοΐδαι.

κανθαριδίνη. Ἡ ἐνεργὸς οὐσία τῆς κανθαρίδος, χρησιμοποιουμένη εἰς κατασκευὴν ἐκδορίων.

κανθαριδισμός. Δηλητηρίασις ἐξ ἀπορροφήσεως κανθαριδίνης ἐρεθιζούσα νεφροὺς καὶ κύστιν.

Κανθάριος ἄκρα. Ἀκρωτήριον εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς Σάμου.

κανθαρίς. Ἔντομον κολεόπτερον ἐκ τῶν τηλεφοριδῶν. ‖ Ἕτερον ὄνομα τοῦ ἐντόμου λύττα, ἐξ οὗ παράγεται ἡ φαρμακευτικὴ οὐσία *κανθαρίς*.

κανθαρίς. *(Ἰατρ.)* Κόνις ἀπεξηραμμένη λύττας ἢ ἱσπανικῆς μυίας χρησιμεύουσα πρὸς παρασκευὴν ἐκδορίων, ὡς ἐπισπαστικὸν φάρμακον, ὅπερ ἐδίδετο ἄλλοτε καὶ ὡς ἀφροδισιακόν.

κάνθαρος. Κοινὴ ὀνομασία τῶν κολεοπτέρων ἐντόμων, κν. *σκαθάρι*. ‖ *(Ἀρχ.)* Εἶδος ποτηρίου παρ' ἀρχαίοις, χρησιμοποιουμένου συνήθως ὑπὸ τοῦ Διονύσου. ‖ *(Ζωολ.)* Γένος ἀκανθοπτερυγίων ἰχθύων ἐκ τῶν σπαριδῶν. Τὸ εἶδος *κ. ὁ κοινός*, κν. *σκαθάρι*, ἁπαντᾷ εἰς τὰς ἑλλην. θαλάσσας.

Κάνθαρος ἢ Κανθάρου λιμήν. Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς.

Κανθάρου ἀκτή (ἐπιλεγομένη *Καρβουνόσκαλα*). Ἀβαθὴς κολπίσκος ἐν Πειραιεῖ κατὰ τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ παλαιοῦ κεντρικοῦ τελωνείου Πειραιῶς, πλησίον τοῦ ναοῦ Ἁγ. Νικολάου, ὅπου προσεγγίζουσι πλοιάρια πρὸς ἐκφόρτωσιν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνθράκων καὶ ξύλων.

κανθιονέρο (Ἱσπαν. cancionero, πορτογ. cancioneiro). Γενικῶς, συλλογὴ λυρικῶν ποιήσεων ἢ ἀσμάτων ἑνὸς ἢ πολλῶν ποιητῶν. Εἰδικῶς ὠνομάσθησαν οὕτως ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ συλλογαὶ ποιήσεων διαφόρων γνωστῶν καὶ ἀγνώστων (ἀνωνύμων) Ἱσπανῶν καὶ Πορτογάλων ποιητῶν τοῦ ΙΕ'-ΙΖ' αἰῶνος, αἱ ὁποῖαι κατέχουσιν ἐντελῶς ἰδιαιτέραν θέσιν ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ τῶν λαῶν τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου.

κανθός. Ἑκάστη τῶν κατὰ τὰ ἄκρα τῶν βλεφάρων, ἔνθα ταῦτα ἑνοῦνται, σχηματιζομένων γωνιῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

κανθοτομία ἢ κανθοπλαστία. Πρόσκαιρος χειρουργικὴ ἐπέμβασις, σκοποῦσα τὴν διὰ τομῆς

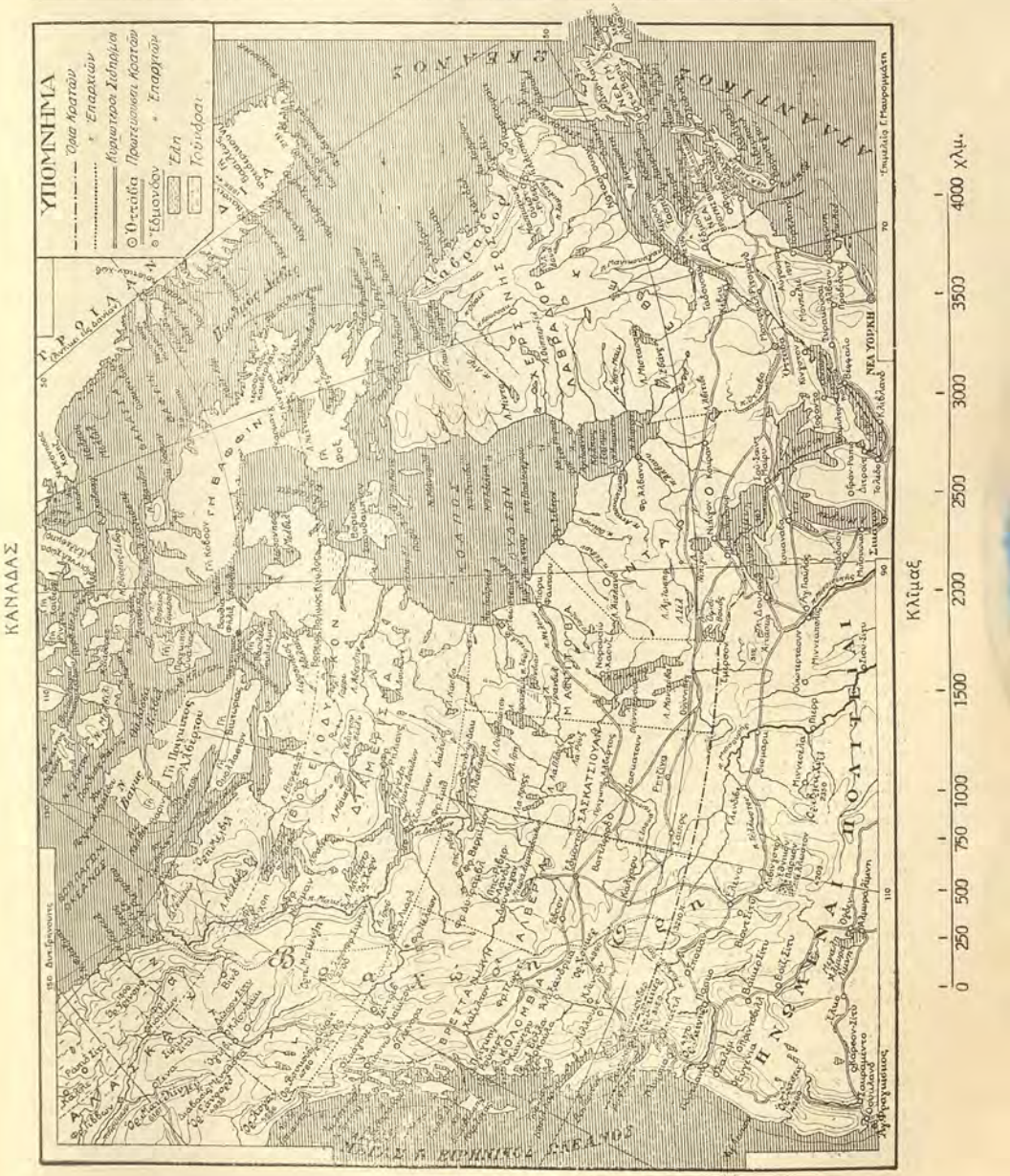

τοῦ ἔξω κανθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ εὕρυνσιν τῆς βλεφαρικῆς σχισμῆς, πρὸς θεραπείαν τοῦ βλεφαροσπάσμου, τοῦ σπαστικοῦ ἐντροπίου, τῆς ὀξείας βλενορροϊκῆς ἐπιπεφυκίτιδος, καὶ πρὸς εὐχερεστέραν ἐξαίρεσιν ὄγκου τοῦ κόγχου.

κανί. Δοχεῖον δι' οὗ ραντίζει μὲ ροδόσταγμα τοὺς ἐκκλησιαζομένους ὁ προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ καταθέσωσι τὴν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας συνδρομήν των, ραντιστήριον.

κανίκλειον (λατ. canis, κύων). Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, τὸ αὐτοκρατορικὸν μελανοδοχεῖον, ἔχον σχῆμα μικροῦ κυνός. *Μάγιστρος ἐπὶ τοῦ κανικλείου*, ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν φύλαξιν τοῦ μελανοδοχείου.

Κάνιν. Χερσόνησος τῆς Β. Ρωσίας, μεταξὺ τῆς Λευκῆς θαλάσσης καὶ τοῦ κόλπου Τσέσκαϊα ἐν τῷ Β. Παγωμένῳ ὠκεανῷ. Κατοικεῖται ὑπὸ 1500 νομάδων Σαμογετῶν.

Κανίνης (Μᾶρκος Ἀντώνιος Canini). Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ πατριώτης (1822-1891). Διαμείνας ἐν Ἑλλάδι ἐξέμαθε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ μετέφρασε τὸν «Ὕμνον» τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὴν Ἰταλικήν.

κανιόν (cañon). Λέξις ἱσπανική, δι' ἧς χαρακτηρίζονται ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ κυρίως βαθεῖαι φάραγγες μὲ σχεδὸν καθέτους πλευράς, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἐκ τῆς διαβρωτικῆς δυνάμεως ποταμίων ρευμάτων.

Κάννα ἡ ἰνδική

κανίσκιον. Ἐν τῇ ΜΕΓ καὶ τῇ ΝΕΓ, δῶρον.

κάνιστρον. Εὐρὺς καὶ ἀβαθὴς κάλαθος, ἐκ λύγου ἢ καλάμης.

κανκάν (γαλλ. cancan). Εἶδος χοροῦ ἀλγερινῆς προελεύσεως. Τετράχορος πεποικιλμένος διὰ διαφόρων ἀσέμνων χορευτικῶν κινήσεων.

Κανλαόν (Canlaon). Ἡφαίστειον τῶν Φιλιππίνων νήσων ἐν τῇ νήσῳ Νέγρος, ἔχον ὕψος 2497 μ.

Κάνλιτζα. Χ. τῆς Τουρκίας ἐπὶ τῆς Α. ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, Β τοῦ Ἀνατὸλ Χισάρ. Ἐν Κ. ὑπεγράφη ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ἐμπορικὴ καὶ ναυτιλιακὴ συνθήκη τοῦ 1855.

κάννα ἢ **κάννη.** *(Φυτολ.)* Γένος καλάμων (canna) ἐκ τῶν καννοειδῶν, τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ εἶδος *κ. ἡ ἰνδική* καλλιεργεῖται καὶ παρ' ἡμῖν ὡς κοσμητικόν. ‖ *(Πυροβ.)* Ὁ χαλύβδινος σωλὴν τυφεκίου, πιστολίου κλ., δι' οὗ ἐξακοντίζεται τὸ βλῆμα. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς ἡ κάννη τῶν νεωτέρων ὅπλων φέρει αὐλάκια καὶ ραβδώσεις, δι' ὧν δίδεται περιστροφικὴ κίνησις εἰς τὸ βλῆμα.

Κάννα, Κάνναι καὶ **Κάννη** (Cannae). Ἀρχαία π. τῆς Ἀπουλίας, ΝΔΔ τῆς σημερινῆς Βαρλέττας, γνωστὴ διὰ τὴν νίκην ἣν ἤρατο παρ' αὐτὴν ὁ Ἀννίβας (216π.Χ.) κατὰ τῶν Ρωμαίων.

καννάβας. Ὁ καμβᾶς (βλ.λ.).

καννάβατσο. Ἀραιὸν ὕφασμα ἐκ λίνου, βάμβακος ἢ καννάβεως, ἄλλως **καμβᾶς** ἢ **καναβάτσο.**

καννάβελαιον. Ἔλαιον ξηραντικὸν ἐκ τῶν σπόρων τῆς καννάβεως· χρησιμεύει ὡς φωτιστικὸν καὶ εἰς τὴν ζωγραφικήν.

καννάβι ἢ **καννάβιον.** Ὕλη κλωστική, προϊὸν τῆς καννάβεως.

καννβίνη. Γλυκοζίτης τῆς ἰνδικῆς καννάβεως, εἰς ὃν ὀφείλονται κυρίως αἱ φυσιολογικαὶ ἰδιότητες τῆς ὀρόγης. Βλ. *κάνναβις* καὶ *χασίς*.

κάννναβις. Φυτὸν ποώδες ἐκ τῶν κανναβιοειδῶν καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ παραγομένη κλωστικὴ ὕλη, χρήσιμος εἰς ὕφανσιν ἢ κατασκευὴν σχοινίων. ‖ *(Βοτ.)* (cannabis). Τὸ μοναδικὸν εἶδος τοῦ γένους, *κ. ἡ ἥμερος*, καλλιεργεῖται διὰ τὰς ἴνας αὐτοῦ, διὰ τὸν σπόρον *(καννναβοὺρι)* καὶ διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενον *καννναβέλαιον*. Ἐκ τῆς ποικιλίας δὲ *κ. τῆς ἰνδικῆς* παράγεται τὸ *χασίς*, ρητινώδης ναρκωτικὴ οὐσία ἐκκρινομένη ἀπὸ τοὺς ἀδένας παρανθίων φυλλαρίων. Τοῦτο καπνίζεται ἀναμεμιγμένον μετὰ καπνοῦ ἐντὸς πίπας ἢ διὰ ναργιλὲ ἀναμεμιγμένον μετὰ τουμπεκίου. Εἶνε ἰσχυρῶς μεθυστικόν, ἀλλὰ καὶ δηλητηριῶδες. Λαμβάνεται καὶ ἐσωτερικῶς ὑπὸ διαφόρους μορφάς.

καννναβίς. Σπόρος τῆς καννάβεως, κανναβούρι, παρεχόμενον ὡς τροφὴ εἰς τὰ φδικὰ πτηνά.

καννναβόπανο. Χονδρὸν ὕφασμα ἐκ καννάβεως, κανναβάτσο· λινάτσα.

καννναβόσπορος. Τὸ κανναβούρι.

καννναβόσχοινο. Σχοινίον ἐκ καννάβεως.

καννναβούρι. Βλ. **καννναβίς.**

καννναβωτόν. Ὁ καμβᾶς (βλ.λ.).

Κάννναι (Cannes). Παράλιος π. τῆς Ν. Γαλλίας, 35 χλμ. ΝΔ τῆς Νικαίας, ἐν τῇ λεγομένῃ Γαλλικῇ Ριβιέρᾳ. Κάτ. 42.427. Κλιματικὸς σταθμός, θαλάσσια λουτρά, πεφημισμένον κέντρον ἀναψυχῆς.

καννιβαλισμός. Βλ. **ἀνθρωποφαγία.**

καννίβαλος. Βλ. **ἀνθρωποφάγος** καὶ **ἀνθρωποφαγία.**

Κάννινα. Π. τῆς Ἀλβανίας, παρὰ τὸν Αὐλῶνα, ὀχυρωτάτη κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Κάνναβις

α στέλεχος ἄρρεν, β στέλεχος θῆλυ, γ ἄνθος ἄρρεν, δ ἄνθος θῆλυ

Κάννιγκ (Canning). 1) *Γεώργιος.* Ἄγγλος πολιτικός (1770-1827). Ὡς πρωθυπουργὸς ἐφήρμοσε τὴν ἀρχὴν τῆς μὴ ἐπεμβάσεως τῶν Δυνάμεων εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν λαῶν. Φιλέλλην ἐκ νεότητος, ὑπῆρξεν ὁ πρωτεργάτης τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Πετρουπόλεως (1826) καὶ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου (1827), δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος. — 2) *Στρὰτφορδ*, λόρδος Redcliffe. Ἄγγλος διπλωμάτης, ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου (1786 - 1880). Διετέλεσεν ἐπανειλημμένως πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ πάντοτε ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τῆς Ἑλλάδος.

καννοειδῆ. Οἰκογένεια μονοκοτυληδόνων φυτῶν, περιλαμβάνουσα μόνον γένος τὴν *κάνναν* (βλ.λ.). Εἶνε πόαι πολυετεῖς μὲ πλατέα φύλλα καὶ συνθέτους ταξιανθίας, ἑρμαφροδίτων, ἀσυμμέτρων ἀνθέων· κάλυξ τρισέπαλος, στεφάνη τριπέταλος, καρπὸς κάψα.

καννοκιάλι ἢ **καννοκκιάλι** (ἰταλ. cannocchiale). Τὸ τηλεσκόπιον, ἰδίως μικρὸν κρατούμενον διὰ τῶν χειρῶν.

Κάνο (Ἰωάννης Σεβαστιανὸς δὲλ Cano). Ἱσπανὸς θαλασσοπόρος (1460-1526). Σύντροφος τοῦ Μαγελλάνου κατὰ τὸν περίπλουν τῆς Γῆς, κατώρθωσε πρῶτος νὰ ἐκτελέσῃ τοῦτον ἐντὸς τριῶν ἐτῶν καὶ δεκατεσσάρων ἡμερῶν.

Κανόβα (Ἀντώνιος Canova). Ἰταλὸς νεοκλασσικὸς γλύπτης (1757-1822). Ἐξετέλεσε δύο ἐπιτύμβια παπικὰ μνημεῖα ἐν Ρώμῃ καὶ πολλὰ ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντας διακρινόμενα διὰ τὴν λεπτὴν των ἐπεξεργασίαν (ἀνδριὰς τοῦ Ναπολέοντος, Ἔρως καὶ Ψυχή, αἱ τρεῖς Χάριτες κ.λ.).

Κανόζα δι Πούλια (Canosa di Puglia). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βάρι, τὸ ἀρχ. *Κανύσιον*. Κάτ. 26.200.

κανονάρχης, καλανάρχης, καλονάρχης. Ὁ ὑπαγορεύων τῷ ψάλτῃ τοὺς ψαλλομένους ὕμνους (κανόνας) τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τὴν διακονίαν τοῦ κ. ἐκλέγονται συνήθως παῖδες καὶ δὴ ἐκ τῶν καλλιφωνοτάτων.

κανονάρχισμα. Τὸ ἔργον τοῦ κανονάρχου, κν. **καλανάρχισμα** καὶ **καλονάρχισμα.**

κάνονας καὶ **κανόνας.** Κν. ὁ ἐκκλησιαστικὸς *κανών*, ἤτοι ποινὴ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ εἰς τὸν ἁμαρτήσαντα πρὸς ἐξιλασμόν.

κανονές (γαλλ. canon, canonné). Ἡμικυλινδρικὴ πτυχὴ κολλαρισμένου ἐνδύματος.

κανόνι (γαλλ. canon). Κν. τὸ πυροβόλον.

κανονικάριος. Παρὰ Βυζαντινοῖς, τιτλοῦχος ἐκ τῶν παλατίνων, ἀπεσπασμένος εἰς ἐπαρχίαν καὶ ἐντεταλμένος νὰ ἐποπτεύῃ καὶ ἐπισπεύδῃ τὴν εἰσπραξιν τῶν φόρων.

κανονικὸν δίκαιον. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον.

κανονικὸν πολύγωνον. Τὸ ἔχον πάσας τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ἴσας πρὸς ἀλλήλας καὶ τὰς γωνίας ἐπίσης ἴσας. Οὕτω *κανονικὸν τρίγωνον* εἶνε τὸ ἰσόπλευρον καὶ *κανονικὸν τετράπλευρον* τὸ τετράγωνον. Ὀλίγα μόνον κανονικὰ πολύγωνα εἶνε δυνατὸν νὰ κατασκευασθῶσι διὰ κανόνος καὶ διαβήτου.

κανονικὸν πολύεδρον. Τὸ ἔχον πάσας τὰς ἕδρας αὐτοῦ ἴσα κανονικὰ πολύγωνα καὶ πάσας τὰς στερεὰς αὐτοῦ γωνίας ἴσας πρὸς ἀλλήλας. Ὑπάρχουσι πέντε μόνον κανονικὰ πολύεδρα: τὸ *τετράεδρον*, τὸ *ἑξάεδρον*, τὸ *ὀκτάεδρον*, τὸ *δωδεκάεδρον* καὶ τὸ *εἰκοσάεδρον*.

κανονικός (λατ. canonicus, γαλλ. chanoine). Παρὰ τοῖς Καθολικοῖς, πρεσβύτερος, μέλος ἐπισκοπικοῦ συμβουλίου.

κανονιοθυρίς. Θυρὶς κανονίου, ἤτοι εἰς τεῖχος φρουρίου ἢ εἰς πλευρὰν πλοίου μικρὸν ἄνοιγμα, δι' οὗ βάλλει τὸ πυροβόλον, κν. **μπουκαπόρτα κανονιοῦ.**

κανονιοστάσιον. Πυροβολεῖον, κν. **κανονοστάσι.**

κανονιοστοιχία. Σειρὰ παρατεταγμένων πυροβόλων· πυροβολοστοιχία· πυροβολεῖον.

κανονιοφόρος. Μικρὸν πολεμικὸν πλοῖον, ὡπλισμένον δι' ἑνὸς ἢ πολλῶν πυροβόλων, ὡς καὶ πολυβόλων, προωρισμένον κυρίως ὅπως ἐνεργῇ εἰς ἀβαθῆ ὕδατα.

κανονισμός. Σύνολον διατάξεων καὶ κανόνων διὰ τὴν ὁμοιόμορφον ἐκτέλεσιν ὑπηρεσίας δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ ἱδρύματος, ὀργανισμοῦ, στρατιωτικοῦ σώματος, πλοίου κλ.

κάνουλα (ἰταλ. cannula). Ὁ μετὰ στροφάλου ξύλινος ἢ μεταλλικὸς σωλὴν δι' οὗ ἐκρέει ὁ οἶνος ἐκ τοῦ βαρελίου. ‖ Γενικῶς, πᾶς σωλὴν ἐκροῆς· κρουνός, ρομπινές.

Κανοῦτος (Kanut, Knut). Ὄνομα ἓξ βασιλέων τῆς μεσαιωνικῆς Δανίας, ὧν κυριώτεροι: 1) *Ὁ Β', ὁ Μέγας* (-1035). Κατέκτησε τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς αὐτῆς, βραδύτερον δὲ καὶ τῆς Νορβηγίας.—2) *Ὁ Γ'* (1163-1202). Ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν τῆς Δανίας ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Βαλτικῆς.

Κανροβέρ (Φραγκίσκος Certain Canrobert). Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1809-1895). Ἀρχιστράτηγος εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον 1854 καὶ τὸν Γαλλογερμανικὸν 1870. Κατὰ τὰ ἔτη 1871-1876 ἀρχηγὸς τῶν Βοναπαρτιστῶν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει καὶ εἶτα γερουσιαστής.

Κάνσας (Kansas). Κεντρικὴ πολιτεία τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐμβ. 212.780 τ.χλμ. καὶ κάτ. 1.900.000. Κυματοειδεῖς πεδιάδες, εἰς τὰ ἀνατολικὰ εὔφορος γεωργικὴ χώρα (ἀραβόσιτος, σῖτος), εἰς τὰ δυτικὰ ξηρὰ πραίρι (κτηνοτροφία). Ὀρυκτὸς πλοῦτος: γαιάνθρακες, πετρέλαιον, ψευδάργυρος. Πρωτ. *Τοπήκα*.

Κάνσας Ρίβερ (Kansas River). Ποτ. τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Κάνσας, ἐκχυνόμενος πλησίον τῆς π. Κάνσας Σίτυ εἰς τὸν ποτ. Μισσούρι.

Κάνσας Σίτυ (Kansas City). Δύο πόλεις τῆς Β. Ἀμερικῆς κείμεναι ἀπέναντι ἀλλήλων ἐπὶ ἑκατέρας τῶν ὄχθῶν τοῦ ποτ. Κάνσας, εἰς τὸ μέρος ἔνθα ὁδτος χύνεται εἰς τὸν ποτ. Μισσούρι: 1) Ἡ σπουδαιοτέρα καὶ μεγαλυτέρα π. τῆς πολιτείας Κάνσας. Κάτ. 117.503. Μεγάλα σφαγεῖα.—2) Π. τῆς πολιτείας Μισσούρι. Κάτ. 383.000. Βιομηχανία. Πανεπιστήμιον.

Κάν-Σοΰ. Ἐπαρχ. τῆς Κίνας, συνορεύουσα πρὸς Β μὲ τὴν Μογγολίαν καὶ πρὸς Δ μὲ τὸ Θιβέτ. Ἐμβ. 350.000 τ.χλμ. καὶ 6.000.000 κατ. Πρωτ. *Λὰν-τσέον*.

Κάντ (Ἐμμανουὴλ Kant). Γερμανὸς φιλόσοφος (1724-1804). Ἐδίδαξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς γενετείρας του Καϊνιγσβεργ. Ἀφορμώμενος ἐν ἀρχῇ ἐκ τῶν δοξασιῶν τοῦ Βόλφ καὶ τοῦ Λόκ διετύπωσε μετὰ μακρὰν καὶ βαθεῖαν ἔρευναν τὸ ἴδιον αὐτοῦ σύστημα τῆς λεγομένης «κριτικῆς φιλοσοφίας» ἢ «προεμπειρικοῦ ἰδεαλισμοῦ». Κυριώτερα ἔργα του: «Κριτικὴ τοῦ καθαροῦ λόγου», «Κριτικὴ τοῦ πρακτικοῦ λόγου» καὶ «Κριτικὴ τῆς δυνάμεως τοῦ κρίνειν». Διὰ τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν παραδέχεται τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως περὶ Θεοῦ, ψυχῆς καὶ κόσμου, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου καταλήγει ὅτι ἡ ὕπαρξις Θεοῦ εἶνε ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ὑπάρξεως ἠθικοῦ νόμου. Βλ. *Καντιανοὶ* καὶ *Νεοκαντιανοί*.

καντάβιλε (τό· ἰταλ. cantabile). Διεθνὴς μουσικὸς ὅρος, δηλῶν ὅτι τὸ ἐφ' οὗ σημειοῦται μουσικὸν τεμάχιον ἢ ὡρισμένον τούτου μέρος πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ μὲ ἄνετον, ρέοντα καὶ συνεχῆ μελῳδικὸν ἦχον εἴτε τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς εἴτε τοῦ πρωτεύοντος ὀργάνου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ *παολάντο, στακκάτο* κλ.

Καντάβρια ὄρη (Mondes Cantabricos). Ὀροσειρὰ τῆς Β. Ἱσπανίας, μήκους 350 χλμ., σχηματίζουσα τόξον διευθυνόμενον ἐκ Δ πρὸς Α (ὕψ. 2655 μ.). Εἶνε συνέχεια τῶν Πυρηναίων.

Κανταβριγία. Ἡ ἀγγλικὴ π. Καίμβριτζ.

Κάνταβροι. Ὀρεινὸς λαὸς τῆς ἀρχαίας Ἱσπανίας, κατοικῶν ἐπὶ τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου.

καντατῆφι (τό· τουρκ.). Εἶδος γλυκίσματος.

Καντακουζηνός. Ἐπίθετον βυζαντινῆς οἰκογενείας, ἧς κυριώτερα μέλη: 1) *Ἄννα Ἀγγελίνα Καντακουζηνή* (βλ.λ.).—2) Αὐτοκρ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως *Ἰωάννης Γ'* (βλ.λ.).—3) *Ματθαῖος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, συνάρχων τοῦ πατρός του (1354) καὶ δεσπότης Μιστρᾶ.—4) *Μανουήλ*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (-1380). Δεσπότης Μιστρᾶ.

Καντακουζηνός. Ἐπίθετον οἰκογενείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Κυριώτερα αὐτῆς μέλη: 1) *Σεβ-*

μπάν (1640-1688). Διετέλεσεν ήγεμών τῆς Βλαχίας καὶ ἐσχεδίαζε τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἀπέθανε δηλητηριασθείς.—2) *Δημήτριος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, δὶς ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας (1674 καὶ 1684).—3) *Στέφανος*. Ἀνεψιὸς τῶν προηγουμένων. Διετέλεσεν ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας. Ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῆς Πύλης (1716).—4) *Γεώργιος*. Ρουμᾶνος πολιτικὸς (1837-1913). Ὡς πρωθυπουργὸς κατέπνιξεν αἱματηρῶς τὴν ἐπανάστασιν τῶν χωρικῶν πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν τῶν τσιφλικίων (1907).

καντάριον (ἀραβ. *κιντάρ*, ἰταλ. cantaro). Ὄργανον πρὸς μέτρησιν βαρῶν (βλ. *ζυγός*). ‖ Μονὰς βάρους διάφορος εἰς διαφόρους χώρας· ἐν Ἑλλάδι ἴση πρὸς 44 ὀκάδας. Βλ. καὶ *σταθήρ*.

καντάτα (ἰταλ. cantata). Μουσικὴ σύνθεσις, κυρίως ᾠδική, ἀποτελουμένη ἐκ διαδοχῆς μονῳδιῶν, διῳδιῶν κλ. καὶ καταλογικοῦ μέρους, πολλάκις δὲ καὶ χορῳδιῶν, ἐκτελουμένη δὲ τῇ συνοδείᾳ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ὀργάνων ἢ μικρᾶς ὀρχήστρας.

Κάντερβερυ (Canterbury, ἐξελλην. **Καντερβουρία**). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Κέντ, ἕδρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας ἔχουσα ὡραιοτάτην μητρόπολιν. Κάτ. 25.000

Καντερβουρία. Βλ. **Κάντερβερυ.**

Καντερβουρίας ἀρχιεπίσκοπος. Ὁ ἀνώτατος ἱεράρχης τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἔχων ὡς ἰδιαιτέραν αὐτοῦ ἁρμοδιότητα τὴν διοίκησιν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κ. Πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος Κ. καὶ ἐπὶ πάσης τῆς Ἀγγλίας ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦ 596 ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος.

καντζηλιέρης. Κοινοτικὸν ἄξίωμα ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς τὰς αὐτοδιοικουμένας νήσους τοῦ Αἰγαίου "Υδραν, Σπέτσας, Ἄνδρον κλ. Τὸ ἵδρυμα τῆς κοινοτικῆς διοικήσεως ἐλέγετο κοινῶς *καντζηλαρία*. Ὁ κ. εἶχε κυρίως τὴν ἐπιμέλειαν τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων καὶ τὴν διαμοιβὴν τῆς ἀλληλογραφίας.

καντζίκα. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ σκάνδικος (βλ.λ.) τῆς κτενὸς τῆς Ἀφροδίτης.

καντηλέρι καὶ **καντηλιέρι.** Μεταλλικὸν κηροπήγιον διὰ μίαν ἢ πλείονας λαμπάδας.

καντήλι. Μικρὸς λύχνος ἐλαίου.

Καντιάκικα. Χ. τῆς Μεσσηνίας. Βλ. **Κορώνη Νέα.**

Καντιανοί. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Κάντ, ὡς ὁ Σίλλερ, ὁ Φίχτε, ὁ Σέλλινγ, ὁ Χέρβαρτ, ὁ Νίτς, ὁ Κουζὲν κλ. Βλ. καὶ *Νεοκαντιανοί*.

καντίνα (ἰταλ. cantina). Τόπος ἀναψυχῆς καὶ πωλήσεως εἰδῶν καθημερινῆς χρησιμότητος διὰ τοὺς ἐστρατωνισμένους ἢ ἐστρατοπεδευμένους στρατιώτας καὶ κατ' ἐπέκτασιν διὰ τοὺς ἐργάτας ἐργοστασίου κλ.

καντίνι (ἰταλ. cantino). Ἡ λεπτοτάτη καὶ λεπτότατον ἦχον ἔχουσα χορδὴ τῶν ἐγχόρδων ὀργάνων, ἰδίως αἱ δύο τελευταῖαι λεπταὶ συρμάτιναι χορδαὶ τῆς κιθάρας.

κάντιο ἢ **κάνδιον.** Τὸ κανδιοσάκχαρον.

Κάντον (Canton). Ὄνομα πολλῶν πόλεων τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὧν κυριωτέρα ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο. Κάτ. 87.000.

καντόνιον. Ἐν Γαλλίᾳ, διοικητικὴ περιφέρεια ἀνωτέρα τῆς κοινότητος καὶ μικροτέρα τῆς ἐπαρχίας· ἐν Ἑλβετίᾳ, ἑκάστη τῶν πολιτειῶν τῆς ὁμοσπονδίας.

Καντού (Καῖσαρ Cantù). Ἰταλὸς ποιητής, ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς (1804-1895). Ἔγραψε «Παγκόσμιον ἱστορίαν» εἰς 72 τόμους, «Ἱστορίαν τῶν τελευταίων τριάκοντα ἐτῶν 1848-1878» καὶ ἄλλα ἀξιόλογα ἔργα.

Καντούνης (Νικόλαος). Ζακύνθιος ζωγράφος (1767-1831). Ἦτο ἐφημέριος ἐν τῇ ἰδίᾳ του πατρίδι καὶ ἐφιλοτέχνησε πολλοὺς θρησκευτικοὺς πίνακας, ἰταλιανιζούσης τεχνοτροπίας.

καντούνι (ἰταλ. cantone). Στενὸς δρόμος.

καντσονέττα (ἡ· ἰταλ. canzonetta). Ἆσμα λαϊκὸν ἑξ ὁλιγοσυλλάβων στίχων, διὰ μίαν ἢ περισσοτέρας φωνὰς τῇ συνοδείᾳ ἐγχόρδου ὀργάνου (κιθάρας ἰδίᾳ).

Καντών (καλουμένη κινεζιστὶ **Κβάνγ-Τσοῦ-Φοῦ**, ἐπισήμως **Φανύκιού**). Μεγάλη ἐμπορικὴ π. καὶ λιμὴν τῆς Ν. Κίνας, τῆς ἐπαρχίας Κβάνγ-Τοὺνγ καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Σοῦ-Κιάνγ διανοιγομένου παρὰ τὰς ἐκβολάς του εἰς ποταμόκολπον. Κάτ. 900.000. Λιμὴν ἐλεύθερος εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον.

κανυΐας βούτυρον ἢ **βούτυρον Λαμύ.** Ἐδώδιμος λιπαρὰ οὐσία ἐξαγομένη ἐκ τῶν σπερμάτων πενταδέσμου τῆς βουτυρώδους, δένδρου τῆς Γουϊνέας.

κανωβισμός. Τρυφηλὸς καὶ ἀκόλαστος βίος, ὡς ὁ τῶν κατοίκων τῆς αἰγυπτιακῆς πόλεως Κανώβου.

Κάνωβος καὶ **Κάνωπος.** Ἀρχαία π. τῆς Αἰγύπτου, πλησίον τοῦ στομίου τοῦ Ἡρακλεωτικοῦ ἢ Κανωπικοῦ βραχίονος τοῦ Νείλου, 1,5 χλμ. Δ τοῦ σημερινοῦ Ἀβουκίρ. Μετὰ τῆς Ἀλεξανδρείας συνεδέετο διὰ τῆς Κανωβικῆς λεγομένης διώρυγος. Ὑπῆρξεν ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀσκληπιεῖον, ἀφιερωμένον εἰς τὸν Σάραπιν, καὶ διὰ τὰς εὐωχίας καὶ ἀκολασίας τῶν κατοίκων της. ‖ *(Ἀστρον.)* Ἀστὴρ τοῦ Ν. ἡμισφαιρίου ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Ἀργοῦς, ὁ λαμπρότερος τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τὸν Σείριον.

Κάνωβος καὶ **Κάνωπος.** *(Μυθολ.)* Ὁ κυβερνήτης τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μενελάου κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ Τροίας.

κανών. Ράβδος ξυλίνη ἢ μεταλλική, εὐθύγραμμος ἢ καμπύλη χρησιμεύουσα κυρίως πρὸς χάραξιν εὐθειῶν παραλλήλων ἢ καμπύλων γραμμῶν. ‖ Πᾶν ἐπιστημονικὸν πόρισμα χρησιμεῦον ὡς ἀρχὴ ἢ νόμος διὰ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογήν· *κανὼν γραμματικός, ἀριθμητικὸς* κλ. ‖ *(Ἀρχιτ.)* Ἕκαστος τῶν μικρῶν ἐπιμήκων πήχεων τοῦ δωρικοῦ ἐπιστυλίου ἄνωθεν τῶν κιόνων καὶ κάτωθεν τῶν τριγλύφων. ‖ *(Οἰκονομολ.) Κανὼν νομισματικός*, μέταλλον ὡρισμένου βάρους καὶ τίτλου (κυρίως χρυσός) χρησιμεῦον ὡς βάσις τοῦ νομισματικοῦ συστήματος χώρας τινός. ‖ *(Λειτουργ.)* Ὕμνος ἐκκλησιαστικὸς ἐκ τριῶν, τεσσάρων ἢ ἐννέα ᾠδῶν, ὧν ἑκάστη περιέχει τρία ἢ τέσσαρα *τροπάρια* καὶ ἄρχεται διὰ τοῦ *εἱρμοῦ*. ‖ *(Ἐκκλησ.) Κανόνες ἀποστολικοί*, συλλογὴ 85 κανόνων, ὧν ἡ συγγραφὴ ἐσφαλμένως ἀποδίδεται εἰς τοὺς ἀποστόλους. Ἡ ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικὴ σύνοδος παρεδέχθη αὐτοὺς ὡς ὀρθούς. *Κανόνες ἱεροί*, τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τῶν συνόδων θεσπισθεισῶν διατάξεων, δι' ὧν ρυθμίζονται αἱ ἐσωτερικαί, ἐξωτερικαί, δημόσιαι καὶ ἰδιωτικαὶ σχέσεις τῆς

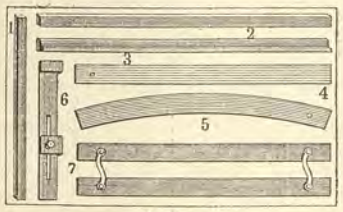

Κανόνες

1 γραφείου, 2 λεπτουργοῦ, 3 ξυλουργοῦ, 4 πλατύς, 5 κυρτός, 6 ὁλκωτὸς μετὰ σύρτου καὶ βαλάνου πρὸς χάραξιν γραμμοσκιῶν, 7 παραλληλογράφος

Ἐκκλησίας. Διακρίνονται τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων, οὓς θεσπίζει τὸ κράτος. *Κανὼν Ἁγίας Γραφῆς*, ἡ συλλογὴ πάντων τῶν γνησίων καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνωρισμένων ἱερῶν βιβλίων τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης. ‖ *(Ἀρχ. Λογοτεχν.) Κανὼν ἀλεξανδρινός*, ἑκλογὴ τῶν ἀρίστων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων πρὸς μελέτην καὶ διδασκαλίαν καταρτισθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου.

κανὼν λογιστικός. Μικρὸν ὄργανον ἀποτελοῦν σύστημα κανόνων δι' ὧν ὁλισθαινόντων παραλλήλως εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἀριθμητικοὶ καὶ τριγωνομετρικοὶ ὑπολογισμοί.

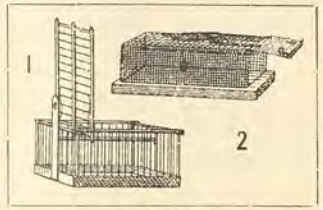

Καπάντζαι

1 καπάντζα διὰ πτηνά, 2 διὰ ποντικούς

καολίνης. Ὀρυκτὸν σκληρότητος 1 καὶ εἰδικοῦ βάρους 2,2-2,6, χιονολεύκου χρώματος ὅταν εἶνε καθαρός, ἄλλως ὑπέρυθρος, ὑπόφαιος, ὑποπράσινος ἢ ὑποκίτρινος· προέρχεται ἐξ ἀστρίων καὶ τὸ κύριον συστατικὸν αὐτοῦ εἶνε ἡ ἄργιλος. Χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ βιομηχανίᾳ διὰ τὴν κατασκευὴν εἰδῶν πορσελάνης κυρίως καθὼς καὶ ὡς χρωστικὴ ὕλη. Ἐν Ἑλλάδι ἁπανταχοῦ κυρίως ἐν Μήλῳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Καοπένης. Ὄνομα φραγκικοῦ οἴκου ἡγεμονεύσαντος ἐν Αἰγίνῃ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ' αἰ. μέχρι τοῦ 1451.

Κάουλβαχ (Γουλιέλμος φὸν Kaulbach). Γερμανὸς ζωγράφος (1804-1874). Ἐζωγράφισε μεγάλους ἱστορικοὺς πίνακας, προσωπογραφίας κλ.

Καουλούν. Π. καὶ λιμὴν τῆς Ν. Κίνας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κουάνγ-Τούνγ, ΝΑ τῆς Καντῶνος. Ἀνήκει εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἀποικίαν τοῦ Χόνγ-Κόνγ. Κάτ. 240.000.

Κάουπερ (Γουλιέλμος Cowper). Ἄγγλος ποιητὴς (1731-1800). Ἔγραψε λυρικὰ καὶ οὐμοριστικὰ ποιήματα καὶ μετέφρασεν ἐμμέτρως τὸν Ὅμηρον.

Κάουπερ ἀδένες. Οἱ ἄλλως **κωπήρειοι ἀδένες.**

Κάουπερτ (Ἰωάννης Αὐγουστος Kaupert). Γερμανὸς τοπογράφος (1822-1899). Μετὰ τοῦ Ε. Κουρτίου ἐξέδωκε τὸν «Ἄτλαντα τῶν Ἀθηνῶν» καὶ τὸν «Χάρτην τῆς Ἀττικῆς».

Κάουρα (Caura). Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Ὁρινόκου ἐν Βενεζουέλᾳ.

κάουρι. Μέγα κωνοφόρον δένδρον τῆς Νέας Ζηλανδίας, οὗ τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα εἶνε *δαμάρα ἢ νότιος*, παρέχον ξυλείαν καὶ ρητίνην *(κάουρι ἢ δαμάρη)* χρήσιμον ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τῇ φαρμακευτικῇ.

Καπιβάρα ἢ ὑδροχοιρίς

κάουρι. Καλοῦνται οὕτως ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς, οἵτινες μεταχειρίζονται αὐτὰ ὡς νομίσματα, τὰ ὄστρακα (αἱ κόγχαι) δύο κυρίως εἰδῶν μαλακίων ἐκ τοῦ γένους κυπραίας, συχνὼν ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ.

Κάουτσκυ (Κάρολος Kautsky). Γερμανὸς σοσιαλιστὴς καὶ συγγραφεύς (1854-) Θεωρητικὸς τοῦ μαρξισμοῦ, διέστη πρὸς τοὺς μπολσεβίκους, ὑφ' ὧν καὶ κατεπολεμήθη. Ἔγραψε πολλά, ἐξ ὧν ἡ «Ἠθικὴ καὶ ἱστορικὸς ὑλισμός» μετεφράσθη ἑλληνιστί.

καουτσούκ. Τὸ ἐλαστικὸν κόμμι.

καπάκι (τουρ. *καπάκ*). Κάλυμμα ἢ πῶμα κιβωτίου, πυξίδος ἢ ἄλλου σκεύους, ὡρολογίου κλ. ‖ Ἡ καλύπτουσα τὴν πλευρὰν σφαγίων λεπτὴ σάρξ.

καπαμᾶς. Εἶδος φαγητοῦ, κρέας φρυγόμενον ἐν βουτύρῳ, συνήθως μετὰ τοματάς.

Καπανδρίτι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀττικῆς. Δίωρον ΒΔ τοῦ Μαραθῶνος. Κάτ. 905.

Καπανεύς. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, εἷς τῶν «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» ἡρώων. Ἐπολέμησε γενναίως καὶ κατέλαβε τὸ τεῖχος· ὅτε ὅμως ἀναβὰς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων ἐζήτει πῦρ, ἵνα κατακαύσῃ τὴν πόλιν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν θεῶν, κεραυνὸς τοῦ Διὸς-ἐκρήμισεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς νεκρόν.

καπάντζα (τουρκ.). Παγὶς πρὸς σύλληψιν πτηνῶν ἢ μυῶν. ‖ Ἐπίσης θύρα, καταπακτή.

καπαρδίνα ἢ **γαβαρδίνα.** Εἶδος ὑφάσματος.

καπάρο καὶ **κάπαρο** (ἰταλ. caparra). Ὁ πρὸς βεβαίωσιν ἢ ἐξασφάλισιν συμφωνίας περὶ ἀγορᾶς, πωλήσεως ἢ μισθώσεως διδόμενος ἀρραβών (βλ.λ.).

Καπέλλας (Μαρτιανὸς Capella). Λατῖνος συγγραφεὺς τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος, γενν. ἐν Νουμιδίᾳ τῆς Ἀφρικῆς καὶ γράψας εἶδος ἐγκυκλοπαιδείας τῶν «ἑπτὰ ἐλευθέρων τεχνῶν», ὑπὸ τὸν τίτλον: «Σατυρικόν».

καπελλιέρα (ἰταλ. cappelliera). Κιβώτιον ἐκ ναστοχάρτου, δέρματος ἢ ξύλου, εἰς τὸ ὁποῖον τίθεται ὁ πῖλος πρὸς φύλαξιν ἢ μεταφοράν.

καπέλλο (ἰταλ. cappello). Πῖλος.

Καπέλλος (Βίκτωρ). Στρατηγὸς καὶ στόλαρχος τῶν Βενετῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Συνετέλεσεν ὅπως ἡ Κεφαλληνία καὶ ἡ Ζάκυνθος δεχθῶσι τὴν Βενετικὴν προστασίαν (1450) καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν (1466).

Καπερναούμ. Π. τῆς Παλαιστίνης, ἐν Γαλιλαίᾳ παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. Ἐν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς διῆλθε μέγα μέρος τοῦ βίου του.

καπετανὰ μπέης ἢ **καπετάνια μπέης.** Ἀξίωμα ἐν τῷ τουρκικῷ στόλῳ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ τοῦ Ἀγῶνος, σημαῖνον τὸν ὑπναύαρχον.

Καπετανάκης (Ἠλίας). Θεατρικὸς συγγραφεύς. Ἔγραψε τὴν κωμῳδίαν «Γενικὸς Γραμματεὺς» κλ.

καπετανᾶτον. Τὸ ἀξίωμα τοῦ καπετάνιου καὶ ἡ ἑδαφικὴ περιοχή, ἐφ' ἧς ἐκτείνεται ἡ δικαιοδοσία του. Ἐσήμαινεν ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὴν ἐξουσίαν στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ, ἁρματολοῦ ἢ κλέφτου.

καπετάνιος ἢ **καπετάνος,** θηλ. **καπετάνισσα.** Ἀρχηγὸς ἑνόπλου σώματος, ὁπλαρχηγός, ἀξιωματικός, πλοίαρχος.

καπετὰν πασᾶς. Τίτλος τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργοῦ τῆς Τουρκίας. Ἄλλοτε ἦτο ὁ αὐτὸς καὶ ἀρχιναύαρχος ἐν καιρῷ πολέμου.

Καπετίδαι ἢ **Καπέτοι** (Capetiens). Γαλλικὴ δυ-

ναστεία, ἧς ἱδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ Οδγος Καπέτος τῷ 987. Οἱ ἀπόγονοί του ἐβασίλευσαν ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τοῦ 1328, ὅτε, ἀποθανόντος τοῦ τελευταίου ἄρρενος μέλους τῆς οἰκογενείας, διεδέχθησαν αὐτοὺς οἱ ἐκ θηλυγονίας προερχόμενοι Καπετίδαι Βαλουά (βλ.λ.).

Κάπη. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Μυτιλήνης. Κάτ. 1107.

καπηλεῖον. Τὸ κατάστημα τοῦ καπήλου, κν. **οἰνοπωλεῖον** καὶ **οἰνομαγειρεῖον, καπηλειὸ** ἢ **καπελειό, ταβέρνα.**

καπιβάρα. Θηλαστικὸν ἐκ τῶν ἡμιοπλιδῶν ζῴων ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ.

καπίκι (ρωσ. *копѣйка*). Τὸ ἓν ἑκατοστὸν τοῦ ρουβλίου.

Καπιλαβαστού. Ἀρχαία π. τῶν Ἰνδιῶν, πρωτ. τῆς φυλῆς τῶν Σακυάς, πατρὶς τοῦ Βούδδα, ἐν Νεπάλ.

καπιστράνα. Εἶδος καπιστρίου· φορβειὰ φέρουσα ἄλυσιν ἐν εἴδει ψαλίου, ἥτις ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν ἔξω τοιχωμάτων τῶν σιαγόνων τῶν ζῴων· χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἀντὶ χαλινοῦ.

καπίστρι (λατ. capistrum). χαλινός, φορβειά.

καπιτάλι. Χρηματικὸν κεφάλαιον.

καπιταλισμός. Ἡ κεφαλαιοκρατία.

Καπιτωλῖνος λόφος (Capitolinus mons). Ὁ κεντρικώτερος τῶν 7 λόφων τῆς ἀρχ. Ρώμης, ἐφ' οὗ τὸ *Καπιτώλιον* (49 μ.Ο.Ε.θ.).

Καπιτώλιον (Capitolium). Ἡ ἀκρόπολις τῆς ἀρχ. Ρώμης, ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίνου λόφου, περιλαμβάνουσα καὶ τὸ ἐθνικὸν τῶν Ρωμαίων ἱερόν, ἤτοι τὸν ναὸν τῆς προστάτιδος τῶν θεῶν τριάδος, Διός, Ἥρας καὶ Ἀθηνᾶς. Ἦτο τὸ θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν κέντρον τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Παρὰ τὸ ἱερὸν ἦτο ἡ *Ταρπηΐα πέτρα*, ἀφ' ἧς κατεκρήμνιζον τοὺς προδότας. ‖ *Καπιτώλιον* ἐπίσης καλεῖται σήμερον τὸ ἐν Οὐάσιγκτων μέγαρον τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ Κογκρέσου.

Διάφοροι τύποι καπνοθηκῶν

Καπίτων (C. Atejus Capito). Ρωμαῖος νομοδιδάσκαλος, ἀκμάσας ἐπὶ Αὐγούστου.

καπλαμᾶς (ὁ· λ. τουρκ.). Πλὰξ ἢ φύλλον μετάλλου, ξύλου ἢ ἄλλου ὑλικοῦ ἐπικολλώμενον ἢ προσηλούμενον ἐπί τινος ἐπιφανείας (ἐπίπλου, θύρας κ.λ.) πρὸς προφύλαξιν ἢ καλλωπισμόν.

Καπλάνης (Ζώης). Φιλόπατρις Ἕλλην ἐξ Ἠπείρου (1735-1816). Ἵδρυσεν ἀνωτάτην σχολὴν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ διέθεσεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν του εἰς ἐθνωφελεῖς σκοπούς.

καπλάνι (τό· τουρκ. *καπλάν*). Ἡ τίγρις.

καπλάντισμα. Ἐπικάλυψις διὰ καπλαμᾶ, καὶ γενικῶς ἐπένδυσις.

καπνέλαιον. Φυτικὸν ἔλαιον, ἐκ τῶν ξηραινομένων, λαμβανόμενον ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ καπνοῦ.

καπνεργοστάσιον. Κατάστημα, ἐργοστάσιον κοπῆς καὶ κατεργασίας καπνοῦ.

καπνία. Νόσος τῶν φυτῶν (ἰτέας, λυκίσκου, κοφφέας, τεΐας κ.ἄ.) ὀφειλομένη εἰς μύκητας τοῦ γένους *ἀπιοσπόριον*. Ἐμφανίζεται ὡς μελανὸν στρῶμα ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῶν φύλλων.

καπνιά. Ἡ αἰθάλη. ‖ Ἡ νόσος τῶν φυτῶν καπνία. ‖ Ὄνομα εἰδῶν τινων τοῦ φυτοῦ φουμαριᾶς.

καπνίας ἢ **αἰθόπυλος.** Ὀρυκτόν, παραλλαγὴ τοῦ κρυσταλλικοῦ χαλαζίου μὲ χρῶμα ὑπόμελαν.

Καπνικαρέα. Βυζαντινὸς ναὸς τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, κτισθεὶς τὸν ΙΑ' αἰ.

Καπνίσης. Ὄνομα βυζαντ. οἰκογενείας ἐγκατασταθείσης ἐν Βενετίᾳ (ΙΔ' αἰ.), ὅπου ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος. Ἀπόγονοι ταύτης ἐγκατεστάθησαν ἐν Ζακύνθῳ, ἐν Ρωσίᾳ ἐπὶ Μ. Πέτρου (ἔνθα ἐκλήθησαν *Καπνίστ*). Πολλὰ μέλη της διεκρίθησαν εἰς τὸν στρατόν, τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας.

κάπνισμα. Ἡ ἐκ καύσεως γένεσις καπνοῦ, ἡ εἰσπνοὴ αὐτοῦ ἢ ἡ ὑποβολὴ ἀντικειμένου τινὸς εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ καπνοῦ. Εἰς κάπνισμα δι' ἀρωματωδῶν ξύλων ὑποβάλλονται οἱ ἰχθύες καὶ τὰ κρέατα πρὸς διατήρησιν αὐτῶν. Ἐπίσης τὰ δένδρα τὰ πάσχοντα ἐκ ψώρας ἀφοῦ πρῶτον καλυφθῶσι δι' ἀδιαπεράστου ὑφάσματος ὑφ' ὃ ἀναμιγνύονται ἐντὸς εἰδικῶν λαγήνων κυανιοῦχα ἄλατα μετὰ θειϊκοῦ ὀξέος ἀναπτύσσοντα ἀέριον ὑδροκυάνιον. Ὁμοίως καπνίζονται αἱ κυψέλαι τῶν μελισσῶν διὰ καύσεως συνήθως ἀπεξηραμμένης κόπρου, ἵνα ζαλισθῶσιν αἱ μέλισσαι καὶ διευκολυνθῇ τὸ τρύγημα τῆς κυψέλης. ‖ Τὸ εἰσπνέειν καπνὸν ἐκ φύλλων τοῦ καπνοῦ, φυτοῦ τοῦ γένους νικοτιανῆς.

καπνιστήριον. Αἴθουσα ἢ διαμέρισμα προωρισμένον διὰ τοὺς καπνιζοντας.

καπνίτης, καπνόχαρτο ἢ **καπνός.** Βλ. **φουμαρία.**

Καπνίων (Ἰωάννης). Βλ. **Ρόϋχλιν.**

καπνογόνα ἀέρια. Χημικαὶ συσκευασίαι παράγουσαι ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας καπνὸν ἢ ὁμίχλην καὶ χρησιμεύουσαι διὰ πολεμικοὺς σκοπούς, ἤτοι πρὸς κάλυψιν στρατοῦ καὶ πολεμικῶν ἐγκαταστάσεων ἀπὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ ἐχθροῦ. Πρέπει νὰ ἔχωσι μεγάλην καλυπτικὴν δύναμιν, μεγάλην σταθερότητα καὶ ἀντοχὴν εἰς τὰς καιρικὰς μεταβολάς. Αἱ κυριώτεραι τῶν καπνογόνων οὐσιῶν εἶνε ὁ φωσφόρος, τὸ τριοξείδιον τοῦ θείου, τὸ θειϊκὸν ὀξύ, τὸ τετραχλωριοῦχον πυρίτιον καὶ ὁ τετραχλωριοῦχος κασσίτερος. Πρώτη χρῆσις καπνοῦ διὰ πολεμικοὺς σκοποὺς ἐγένετο τῷ 1701 διὰ καύσεως ἀχύρου.

καπνόδιον. Μύκης ἐκ τῶν περισποριοειδῶν προκαλῶν τὴν ἀσθένειαν τῶν φυτῶν *καπνίαν*.

καπνοδόχη ἢ **καπνοδόχος.** Κυλινδρικὴ ἢ πρισματικὴ κατακόρυφος κοιλότης, δι' ἧς ἀπάγονται τὰ ἀέρια τῆς καύσεως τῶν καμίνων ἢ τῶν ἑστιῶν διὰ τῆς δημιουργίας ἑλκυσμοῦ, ὅστις προκαλεῖται ἐκ τῆς ἀνυψωτικῆς τάσεως τῶν ἐν τῇ κοιλότητι ταύτῃ εἰσερχομένων θερμῶν ἀερίων.

καπνοθάλαμος. Ἐξάρτημα τῶν ἀτμολεβήτων· χῶρος κείμενος εἰς τὴν προέκτασιν ἢ ἄνωθεν τῆς ἑστίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰσρέουσι τὰ θερμὰ ἀέρια τῆς καύσεως πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὴν καπνοδόχον.

καπνοθήκη. Θήκη ἐν τῇ ὁποίᾳ θέτουσιν οἱ καπνισταὶ τὸν πρὸς χρῆσίν των καπνόν· ταμπακέρα.

καπνοκοπτήριον. Τὸ κατάστημα κοπῆς καπνοῦ.

καπνοπωλεῖον. Τὸ κατάστημα τοῦ καπνοπώλου.

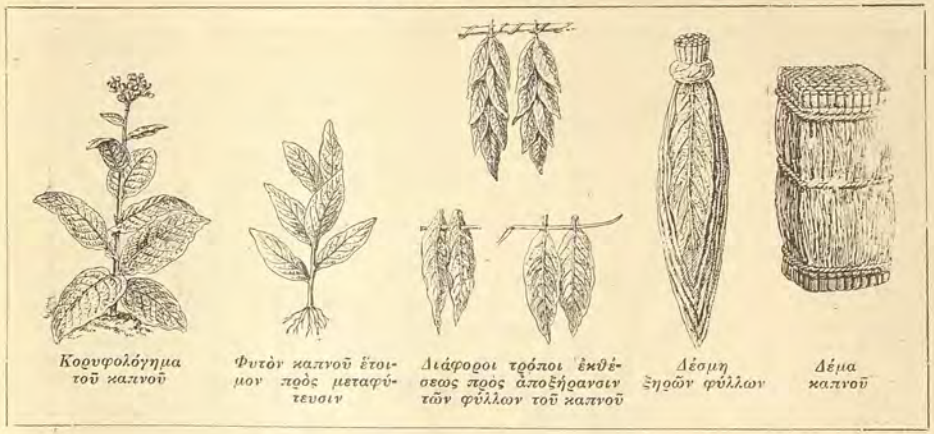

Κορυφολόγημα τοῦ καπνοῦ — *Φυτὸν καπνοῦ ἕτοιμον πρὸς μεταφύτευσιν* — *Διάφοροι τρόποι ἐκθέσεως πρὸς ἀποξήρανσιν τῶν φύλλων τοῦ καπνοῦ* — *Δέσμη ξηρῶν φύλλων* — *Δέμα καπνοῦ*

Καπνός

καπνός. Τὸ ἀπὸ τῶν καιομένων ὑλῶν ἀναθρῴσκον μίγμα ἀερίων καὶ αἰθάλης χρώματος τεφροῦ ἢ μέλανος. Ὁ κ. περιέχει καὶ ὑδρατμούς, τέφραν κλ. ‖ Εἶδος τοῦ φυτοῦ *νικοτιανή* ἐκ τῶν στρυχνωδῶν, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα ξηραινόμενα καὶ καταλλήλως ἐξεργαζόμενα χρησιμεύουσι πρὸς *κάπνισιν, ἐορίνωσιν (πρεζάρισμα)* ἢ *μάσησιν*. Ἰθαγενὲς τῆς ν. Ταβάγο (ὅθεν tabac, *ταμπάκος*) εἶνε φυτὸν εὔρωστον δυνάμενον νὰ φθάσῃ τὸ ὕψος 2 μ., μὲ φύλλα πλατέα μήκους 60-70 ἑκστμ. Εἰσήχθη εἰς Εὐρώπην ἐκ τῶν Ἀντιλλῶν ὑπὸ τῶν πρώτων ἐξερευνητῶν κατ' ἀρχὰς εἰς Ἱσπανίαν καὶ Πορτογαλίαν, ὅθεν ὁ *Ἰωάννης Νικό*, πρεσβευτὴς τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων, εἰσήγαγε τὸ φυτὸν εἰς Γαλλίαν, ὀνομασθὲν ἐξ αὐτοῦ *νικοτιανή*. Καλλιεργεῖται σήμερον εἰς πάσας σχεδὸν τὰς πεπολιτισμένας χώρας. Τὰ φύλλα τοῦ κ. συλλεγόμενα ἀποξηραίνονται εἰς ὑπόστεγα καὶ ἀφ' οὗ ὑποστῶσι δύο φορὰς κατάλληλον ζύμωσιν συσκευάζονται εἰς δεμάτια. Εἶτα ἀναλόγως τῆς χρήσεως ἢ κόπτονται εἰς λεπτὰ νηματία ἢ θρύπτονται ἢ μεταβάλλονται εἰς μικροὺς πλακοῦντας. Ἐν Ἑλλάδι ἀκμάζει κατ' ἐξοχὴν ἡ καπνοπαραγωγὴ καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Α. Μακεδονίαν καὶ Δ. Θράκην καὶ Αἰτωλίαν. Ὁ καπνὸς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ διὰ τῆς *νικοτίνης* (ἀλκαλοειδοῦς λίαν τοξικοῦ) εἰς μικρὰς μὲν δόσεις εὐαρέστως, εἰς μείζονας ὅμως λίαν ἐπιβλαβῶς, προκαλῶν χρονίαν φαρυγγίτιδα, δυσπεψίαν, διαταραχὰς τῆς ὁράσεως, τῆς μνήμης κλ.

καπνοσακκούλα. Σακκίδιον ἐξ ὑφάσματος, δέρματος ἢ ἐλαστικοῦ, ἐν ᾧ θέτουσιν οἱ καπνισταὶ καπνὸν εἰς χῦμα.

καπνοσῦριγξ. Μικρὸς σωλὴν εἰς τοῦ ὁποίου τὸ ἓν ἄκρον ὁ καπνιστὴς τοποθετεῖ τὸ καπνιζόμε νον σιγαρέττον, ἐνῷ ἐκ τοῦ ἑτέρου ἄκρου ροφᾷ τὸν παραγόμενον ἐκ τῆς καύσεως καπνόν· κν. *πίπα*. ‖ Σκεῦος καπνίσματος, ἀποτελούμενον ἐκ μικρᾶς ἑστίας, ἐν ᾗ καίεται ὁ καπνός, καὶ ἑνὸς βραχέος ἢ μακροῦ σωλῆνος, δι' οὗ εἰσπνέεται ὑπὸ τοῦ καπνιστοῦ ὁ παραγόμενος καπνός· κν. *πίπα, τσιμπούκι*.

καπνοσωλήν. Μεταλλικὸς σωλὴν δι' οὗ διοχετεύεται ὁ καπνὸς τῶν ἑστιῶν ἢ θερμαστρῶν εἰς τὴν καπνοδόχον, κν. **μπουρί.**

Καποδίστρια (Capo d'Istria ἢ Capodistria). Π. τῆς Ἰταλίας ἐν Ἰστρίᾳ, ἐν τῷ ΝΑ. μυχῷ τοῦ κόλπου τῆς Τεργέστης. Κάτ. 11.760. Εἶνε πόλις ἀρχαιοτάτη, ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρῶτον *Κάπρα* ἢ *Αἴγιδα*, εἶτα δὲ *Ἰουστινόπολις*.

Καποδίστριας. Ὄνομα οἰκογενείας τῆς Κερκύρας, καταγομένης ἐξ Ἰστρίας. Κυριώτερα μέλη αὐτῆς δράσαντα εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος: 1) *Ἀντώνιος* (1741-1819). Μέλος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς ν. Κερκύρας, γερουσιαστὴς καὶ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἰονίου πολιτείας ἐν Πετρουπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῆς ρωσικῆς κατοχῆς, ἐξεπόνησε τὸ Σύνταγμα τῆς πολιτείας μετὰ τοῦ κόμιτος Σιγούρου.—2) *Ἰωάννης* (1776-1831). Διετέλεσε πρεσβευτὴς τοῦ τσάρου ἐν Ἑλβετίᾳ, ὅπου συμφιλιώσας τὰ διστάμενα καντόνια εἰσήγαγε τὸ ὁμοσπονδιακὸν σύστημα, ἀντιπρόσωπος εἰς τὰς διασκέψεις Βιέννης καὶ Παρισίων, ἔνθα ἐπέτυχε τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν, καὶ συνυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν μετὰ τοῦ Νέσελροδ ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑποθέσεων. Ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι ἐθνοσυνελεύσεως (1827) κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος κατῆλθεν εἰς Αἴγιναν, ἔνθα συνέστησε προσωρινὴν κυβέρνησιν ἐξ 27 μελῶν καὶ κατέβαλε μεγίστας προσπαθείας, ὅπως ὀργανώσῃ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐν πλήρει ἀναρχίᾳ κράτους. Ἵδρυσεν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, σχολεῖα, διδασκαλεῖον, Γεωργικὴν σχολὴν ἐν Τίρυνθι κλ. Ἐφαρμόσας συγκεντρωτικὸν σύστημα καὶ δυσαρεστήσας ὡς ἐκ τούτου τοὺς διαφόρους ἀρχηγοὺς τῆς ἐπαναστάσεως (Μαυρομιχαλαίους, Κουντουριώτας, Γρίβαν, Μιαούλην κλ.) καὶ κατηγορηθεὶς ὡς τύραννος ἐδολοφονήθη ἐν Ναυπλίῳ ὑπὸ τῶν Κωστάντσου καὶ Γεωργίου Μαυρομιχάλη (9 Ὀκτ. 1831). —3) *Αὐγουστῖνος* (1778-1857). Ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου. Διετέλεσε στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητὴς τῆς Δ. Ἑλλάδος καὶ κατὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του πρόεδρος τῆς προσωρινῆς κυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς.

καπόκ. Φυτικὸν ἔριον, εἶδος βάμβακος ἐξ εἰδῶν τινων τοῦ ἐριοδένδρου καὶ ἄλλων τινῶν φυτῶν.

καπόνι ἢ **κπώνι** (Ἰταλ. cappone). Ἐκτομίας ἀλέκτωρ· κάπων. ‖ (Ἰταλ. capone). Ἐξάρτημα πλοίου χρησιμεῦον πρὸς ἀνακρέμασιν, ἐπωτίς.

Καπορέττο (Caporetto). Χ. τῆς ΒΔ. Ἰταλίας ἐπὶ τοῦ ποτ. Ἰζόντζο. Ἐνταῦθα συνήφθη ἡ ὁμώνυμος μάχη (Ὀκτ. 1917)) μεταξὺ Ἰταλῶν καὶ Αὐστριακῶν, καθ' ἣν ἠττήθησαν οἱ πρῶτοι.

καπότα (ἰταλ. cappotta). Μάλλινος χοντρὸς ἐπενδύτης τῶν χωρικῶν συνήθως μετὰ καλύμματος τῆς κεφαλῆς· κάπα (γαλλ. capote). ‖ Εἶδος εὐρέος καὶ μακροῦ γυναικείου ἐπανωφορίου.

καπότο. Εἶδος γυναικείου ἐπανωφορίου, ἄλλως *καπότα*. ‖ Ὅρος χαρτοπαικτικός· ἡ περίπτωσις καθ' ἣν, εἰς τὸ πικέτο, ὁ εἷς τῶν παικτῶν, παίζων πρῶτος, δὲν ἀφήνει τὸν ἕτερον νὰ κάμῃ χαρτωσιάν, ὅτε καὶ γράφει 40 πόντους.

καποῦ (τουρκ., πύλη). Σύνηθες τοπωνυμικὸν ἐν Τουρκίᾳ μετὰ προηγουμένου προσδιορισμοῦ (*Δεμίρ - Καποῦ, Ἐγρί - Καποῦ* κλ.).

Κάπουα (ἡ· Capua). Π. καὶ φρούριον τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Καζέρτας (Κσμπανίας), 4 χλμ. ΒΔ τῆς θέσεως ἔνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία *Καπύη* (βλ.λ.). Κάτ. 14.000.

καποῦ-κεχαγιᾶς (τουρκική). Ὁ παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἐπίτροπος ἢ ἐπιμελητὴς ἡγεμόνος ἢ χώρας ὑποτελοῦς, Ἐκκλησίας κλ.

Καπουκῖνοι. Βλ. Καπουτσῖνοι.

καπουκῖνος. Τὸ φυτὸν τροπαίολος ὁ μείζων.

καπούλι (τό· ἰδίως εἰς πληθ. *καπούλια*). Τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ σώματος τῶν μεγάλων τετραπόδων ζώων.

κάπουτ μόρτουουμ (τ. ἔ. νεκροκεφαλή). Ἐρυθρὸν χρῶμα συνιστάμενον κυρίως ἐξ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ περίπου συνώνυμον τοῦ ἀγγλικοῦ *ἐρυθρόν*. Χρησιμεύει ὡς ἐρυθρὸν χρῶμα καὶ πρὸς στίλβωσιν ὑαλίνων, ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν σκευῶν.

Καπουτσῖνοι ἢ **Καπουκῖνοι.** Μοναχικὸν τάγμα ἐν τῇ Δύσει, κλάδος τοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκανῶν, ἱδρυθὲν τῷ 1525. Οἱ ἀνήκοντες εἰς αὐτὸ βαδίζουσι γυμνόποδες, δίδουσιν ὅρκον πενίας καὶ ζῶσιν ἐκ προσφορῶν τῶν πιστῶν.

Καπουτσίνων μονή. Μονὴ ἐν Ἀθήναις Γάλλων μοναχῶν τοῦ τάγματος τῶν Καπουκίνων, ἱδρυθεῖσα τῷ 1658 παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

καπουτσῖνος. Τὸ φυτὸν δελφίνιον τὸ αἰάκειον. ‖ *(Ναυτ.)* Βλ. *ἀναστολεύς*.

κάππα (τό· ἄκλιτον). Τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα τοῦ γράμματος Κ.

κάππα. Τὸ ὁλόμαλλον ἐπανωφόριον τῶν ὀρεσιβίων καὶ ποιμένων.

Καππά. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικάλων). Κάτ. 432.

Καππαδόκης καὶ **Καππάδοξ.** Οἱ κάτοικοι τῆς Καππαδοκίας· λαὸς τουρανικῆς καταγωγῆς, ἄγνωστον πότε ἐγκαταστὰς εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ Ἅλυος καὶ τοῦ Ταύρου, τοῦ Ἄνω Εὐφράτου καὶ τοῦ Εὐξείνου ἐκτάσεις.

Καππαδοκία. Μεγάλη χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας περιλαμβάνουσα πάντα τὰ μεταξὺ τοῦ Ἅλυος πρὸς Δ, Ταύρου πρὸς Ν, Εὐφράτου πρὸς Α καὶ Εὐξείνου πόντου πρὸς Β μέρη τῆς χερσονήσου ταύτης. Πρωτ. *Καισάρεια*.

καππάκι. Βλ. καπάκι.

καππαριδοειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων ξηροφύλλων κατὰ τὸ πλεῖστον φυτῶν τῶν τροπικῶν καὶ τῶν θερμῶν εὐκράτων χωρῶν. Ὁ καρπὸς εἶνε κέρας, κάρυον, ράξ ἢ δρύπη. Ὁλίγα εἴδη εἶνε χρήσιμα, π.χ. *ἡ κάππαρις*.

Καπνοσύριγγες

1 ὁλλανδικὴ ἐξ ὀπτῆς γῆς, 2 ἐκ ῥίζης, 3 ἐκ σηπίου, 4 ἐξ ὀπτῆς γῆς μετὰ τορευτῆς ἐστίας, 5 ἐξ ἀγρίας κερασέας, 6 βραχεῖα ἐξ ὀπτῆς γῆς, 7 μετὰ δοχείου ὕδατος, 8 κινεζική, 9 ἰνδική, 10 γερμανική ἐκ πορσελάνης, 11 κινεζικὴ διὰ καπνὸν καὶ ὄπιον, 12 μόνον δι' ὄπιον, 13 ἀραβική (τσιμπούκι)

κάππαρις. Γένος φυτῶν ἐκ τῶν καππαριδοειδῶν, περιλαμβάνον περὶ τὰ 200 εἴδη. Τὸ εἶδος *κ. ἡ ἀκανθώδης* εἶνε ἡ κοινῶς λεγομένη *κάππαρη*, ἐφ' οἱ νεαροὶ βλαστοί, τὰ βομβύκια καὶ οἱ καρποὶ γίνονται *τουρσί*. Ἐξωτικά τινα εἴδη θεραπεύονται ὡς κοσμητικά.

Κάππς (Ἐδουάρδος Capps). Ἀμερικανὸς φιλόλογος καὶ διπλωμάτης (1865-). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν Σικάγῳ, πρεσβευτὴς ἐν Ἀθήναις καὶ νῦν διευθύνει τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ΒΑ τῆς Ἀκροπόλεως τμήματος. Ἔγραψε «Τὸ ἑλληνικὸν θέατρον», «Ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τοῦ Θεοκρίτου», «Τέσσαρα δράματα τοῦ Μενάνδρου» κ.ἄ.

Κάπραινα. Ἐπαρχ. Λεβαδείας. Βλ. Χαιρωνεία.

Καπρέαι. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς νησίδος Κάπρι.

Καπρέρα (Caprera). Μικρὰ βραχώδης νῆσος τῆς Ἰταλίας, εἰς δύο χλμ. ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς Σαρδηνίας. Ἐνταῦθα ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὁ Γαριβάλδης (1882).

Κάπρι (Capri). Νησὶς τῆς Ἰταλίας παρὰ τὴν Ν. εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως. Περίφημος διὰ τὴν γλυκύτητα τοῦ κλίματός της καὶ τὰς φυσικὰς αὐτῆς καλλονάς. Ὄρος Μόντε Σολάρο, ὕψους 585 μ. Ὁμών. πρωτ., κάτ. 7500.

Καπρίβι (Γεώργιος Λέων, κόμις φὸν Caprivi de Caprera de Montecuccoli). Γερμανὸς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1831-1899). Διεδέχθη τὸν Βίσμαρκ ὡς πρωθυπουργὸς τῆς Πρωσσίας καὶ ἀρχικαγκελλάριος (1890-1894).

καπρίτσιο (ἰταλ. capriccio). Μουσικὴ σύνθεσις, τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως μὲ τὴν *φαντασίαν*.

καπριφολιοειδῆ. Οἰκογένεια φυτῶν. Βλ. αἰγοκληματοειδῆ.

κάπρος. *(Ζωολ.)* Ὁ ἄρρην ἀγριόχοιρος ‖ *(Ἰχθ.)* Ἰχθὺς ἐκ τῶν σκομβριδῶν ἁπαντῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Κάπρος. Ἀκρωτήριον εἰς τὸ Α. ἄκρον τῆς Κεφαλληνίας.

καπτόλη. Προϊὸν συμπυκνώσεως χλωράλης, μυρμηκαλδεΰδης καὶ ταννίνης εἰς διάλυσιν ἐντὸς οἰνοπνεύματος, φάρμακον κατὰ τῆς σμηγματορροίας καὶ τῆς πτώσεως τῶν τριχῶν.

Καπύ (Ἀλφρέδος Capus). Γάλλος συγγραφεύς (1858-1922). Ἔγραψε ρεαλιστικὰ μυθιστορήματα, δράματα κλ.

Καπύη (Capua). Ἀρχαία πρωτ. τῆς ἰταλικῆς Καμπανίας, μία τῶν σημαντικωτάτων πόλεων τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας, κτισθεῖσα περὶ τὸ 600 π.Χ. πιθανῶς ὑπὸ τῶν Ἐτρούσκων. Ἦτο περίφημος διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν τρυφηλότητα τῶν κατοίκων. Ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος. Κατεστράφη ὑπὸ τῶν Βανδήλων (456 μ.Χ.). Ἀνοικοδομηθεῖσα κατεστράφη ὁριστικῶς ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν (840). Τὸ ὄνομα Κ. φέρει νῦν ἡ ἰταλικὴ π. Κάπουα.

Κάρ. Ἐπώνυμον ἥρως τῶν ἐν Μικρασίᾳ Καρῶν, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Κρήτης, ἀδελφὸς τοῦ Λυδοῦ καὶ τοῦ Μυσοῦ.

Κάρ (Ἀλφόνσος Karr). Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ σατυρικὸς (1808-1890). Τὰ ἔργα του διακρίνει εὐθυμία καὶ αἰσθηματικότης.

Κάρ (Μᾶρκος Ἐδουάρδος Kerr). Ἄγγλος ναύαρχος (1864-). Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀγγλ. ναυτικῆς ἀποστολῆς (1913-1915) καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τῆς Ἀδριατικῆς.

κάρα. Κρανίον, ἐν χρήσει ἰδίᾳ προκειμένου περὶ ἁγίων λειψάνων.

καρά-. Πρῶτον συνθετικὸν ἐν τῇ ΝΕΓ, ληφθὲν ἐκ τῆς Τουρκικῆς καὶ δηλοῦν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ σημαινόμενον ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ μέλανος καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ ἰσχυροῦ: *Καρὰ-Γιουσούφ, Καρὰ-Μπουρνοῦ*.

Καρὰ-'Αλῆς. Τοῦρκος ναύαρχος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως (-1822). Κατέστρεψε τὴν Χίον καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κανάρη πυρπόλησιν τῆς ναυαρχίδος του ἐν Χίῳ.

Καράβα. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους Πίνδου.

καραβάνα. Μεταλλικὸν στρογγύλον καὶ μετρίως βαθὺ μαγειρικὸν ἀγγεῖον μετὰ δύο κατὰ διάμετρον ἀντικειμένων λαβῶν. ‖ Λευκοσιδηροῦν δοχεῖον, ἱκανὸν ὅπως περιλάβῃ μίαν μερίδα φαγητοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου τρώγει ἕκαστος τῶν στρατιωτῶν ἢ τῶν ναυτῶν τὸ συσσίτιόν του. Ἐν τῷ Ναυτ. λέγεται ἐπισήμως *πατάνη*.

Καραβάνια (Carabaña). Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Μαδρίτης, γνωστὴ διὰ τὰς παρ' αὐτὴν πηγὰς καθαρτικῶν ὑδάτων ἐξαγομένων ἐντὸς ἐσφραγισμένων φιαλῶν εἰς ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Κάτ. 2000.

καραβάνι(ον) (περσ. *κιρβάν*). Ὁμὰς ἐμπόρων ἢ προσκυνητῶν ταξιδευόντων ἐπὶ καμήλων ἢ ἡμιόνων.

καραβάνσεραϊ. Εἶδος μεγάλου χανίου, ἀποτελούμενον συνήθως ἐκ τετραγώνου κτιρίου μετὰ μεγάλης ἐν τῷ μέσῳ αὐλῆς καὶ προωρισμένον ὅπως ἐν αὐτῷ καταλύωσι καὶ διανυκτερεύωσι τὰ διερχόμενα καραβάνια.

Καραβᾶς. Ἔδρα κοιν. ἐν τῇ ν. Κυθήροις. Κάτ. 537.

Καραβάτζιο (Μιχαὴλ Ἄγγελος Ameringi ὁ Caravaggio). Ἰταλὸς ζωγράφος (1569-1609). Διῆλθε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του ἐν Ρώμῃ, ὅπου ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Τέχνη ρεαλιστικὴ καὶ ἔντονος.

καραβέλα ἢ **καραβέλλα** (ἱσπαν. carabela). Πλοῖον ἱστιοφόρον χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, Ἱσπανῶν καὶ Πορτογάλων ναυτικῶν κατὰ τοὺς μεταξὺ τοῦ ΙΓ' καὶ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος χρόνους. Εἶχε τρεῖς ἢ τέσσαρας ἱστούς, ἐκτὸς τοῦ προβόλου, ὧν ἕκαστος ἔφερε μέγα λατινοειδὲς ἱστίον. Διὰ καραβελῶν ἐξετέλεσεν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος τοὺς πλόας αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ὁ Πορτογάλος Βάσκο δὰ Γάμα τὸν περίπλουν τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου καὶ τὸν πλοῦν πρὸς τὰς Ἰνδίας. Ὡνομάζοντο ὁμοίως καραβέλλαι ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρις ἐσχάτων μεγάλα τινὰ ἐμπορικὰ ἱστιοφόρα πλοῖα, καὶ ἐν Πορτογαλίᾳ μικρὰ ἀκτοπλοϊκὰ πλοιάρια μὲ λατινοειδῆ ἱστία.

Καραβέλα

Καραβέλωφ (Λιοῦβεν). Βούλγαρος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς (1838-79). Ὑπῆρξεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς λαλουμένης γλώσσης ὡς πνευματικοῦ ὀργάνου τοῦ ἔθνους του.

καράβι. Πᾶν μέγα ἱστιοφόρον, ἀλλὰ καὶ πολεμικὸν ἀτμῆρες πλοῖον.

Καραβία (πρώην *Μπουγαρίοβον*). Ἔδρα κοιν. ἐπ. καὶ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. 527.

Καραβία (Θάλεια Φλωρᾶ-Κ.). Ζωγράφος (1877-). Ἐξετέλεσε προσωπογραφίας, σειρὰν πολεμικῶν πινάκων κλ.

Καραβίας (Εὐγένιος). Ἐπίσκοπος (1752-1821). Ὡς μητροπολίτης Ἀγχιάλου καὶ μεμυημένος τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἀπηγχονίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως.

καραβίδα. Τὸ μαλακόστρακον καραβίς.

καραβίδαι. Οἰκογένεια ἐντόμων βολεοπτέρων πενταμερῶν. Περιλαμκάνει πολλὰς χιλιάδας εἰδῶν, σχεδὸν ὅλων σαρκοφάγων.

καραβίνα καὶ **καραμπίνα.** Φορητὸν ἠλακισμένον πυροβόλον ὅπλον, βραχύτερον καὶ ἐλαφρότερον τοῦ τυφεκίου. Ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ καλεῖται «ἀραβίς».

καραβινιέρος ἢ **καραβινοφόρος,** κν. **καραμπινιέρος.** Στρατιώτης ὡπλισμένος διὰ καραμπίνας. Εἰδικώτερον, ἱππεὺς ἀνήκων εἰς τὸ βαρὺ ἱππικόν, θεωρούμενον ἄλλοτε, ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ, ὡς σῶμα ἐπιλέκτων.

καραβίς. Μαλακόστρακον ἐκ τῶν δεκαπόδων μακροούρων, ὁ ἄλλως **ἀστακὸς ὁ ποτάμιος,** κν. **καραβίδα.** Παρουσιάζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸν κοινὸν ἀστακόν (βλ.λ.) τῆς θαλάσσης. Ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, σχεδὸν κυλινδρικόν, μήκους ὑπερβαίνοντος τὰ 20 ἑκστ. Παρ' ἡμῖν ἁπαντᾷ ἐν τῇ λίμνῃ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰς ῥεῖθρα τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας. Ἔχει εὔχυμον καὶ εὔγευστον σάρκα. *Καραβίδα* κν. ὀνομάζεται καὶ τὸ συγγενὲς θαλάσσιον μαλακόστρακον *καλίνουρος* (βλ.λ.) ἢ *θαλασσία καραβίς*.

Καρὰ-Βογάζ. Εὐρὺς κόλπος τῆς Κασπίας θαλάσσης πρὸς τὸ Α. μέρος, χωριζόμενος ἀπ' αὐτῆς διὰ δύο μικρῶν ἀμμωδῶν λωρίδων καὶ συγκοινωνῶν μὲ αὐτὴν διὰ στενοῦ πορθμοῦ.

Καραβοκυρός (Μιλτιάδης). Νομομαθής, γεννηθεὶς ἐν Καλύμνῳ (-1925). Ἔγραψε «Λεξικὸν τῆς ὀθωμανικῆς νομοθεσίας» (τ. 2) κ.λ.

καραβόπανον. Ὕφασμα ἐξ οὗ κατασκευάζονται τὰ ἱστία τῶν πλοίων (ἀνεμομύλων κ.λ.), ἐκ χονδροῦ νήματος καννάβεως ἢ λίνου.

κάραβος. Τὸ μαλακόστρακον καραβίς (βλ.λ.). ‖ Εἶδος ἐλαφροῦ πλοίου. ‖ Δημῶδες ὄνομα τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Μεγάλης Ἄρκτου ἐν Ἰκαρίᾳ. ‖ *(Ζωολ.)* Ἔντομον κολεόπτερον ἐκ τῶν καραβιδῶν. Ἐν Εὐρώπῃ βιοῦσι περὶ τὰ 200 εἴδη, ἔχοντα

ώραίους χρωματισμούς. Καταστρέφουσι πολλὰ ἐπιβλαβῆ ἔντομα.

καραβόσκοινο ἢ **καραβόσχοινον.** Σχοινίον χονδρὸν ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων ἐπὶ τῶν πλοίων.

Καραβόσταμον. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἰκαρίας νομ. Σάμου. Κάτ. 574.

Καραγάτς. Ἕδρα κοιν. νομ. Κοζάνης. Βλ. **Μαυροδένδριον.**

Καραγάτς (τό). Κωμόπολις ἐν τῇ τουρκικῇ περιοχῇ τῆς Δ. Θράκης, 6 χλμ. πρὸς Δ τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχ. Ὀρεστιάδος. Κάτ. ἄνω τῶν 2000. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ σιδηροδρ. σταθμὸς τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀφ' ἧς χωρίζεται ὑπὸ τοῦ ποτ. Ἔβρου. Τὸ Κ. καταληφθὲν τῷ 1919 ὑπὸ τοῦ ἑλλην. στρατοῦ περιῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ Νεϊγὺ καὶ τῶν Σεβρῶν, ἀπεδόθη ὅμως 1923 εἰς τὴν Τουρκίαν διὰ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης.

Καραγεώργεβιτς. Ὄνομα τῆς βασιλευούσης σήμερον ἐν Σερβίᾳ δυναστείας, τῆς ὁποίας ἱδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ *Γεώργιος Πέτροβιτς.* (Βλ. *Καραγεώργης*). Τοῦτου ὁ υἱὸς *Ἀλέξανδρος Κ.* (βλ.λ.) διετέλεσεν ἡγεμὼν τῆς Σερβίας 1842-1858. Τοῦ *Ἀ.* ὁ υἱὸς *Πέτρος Α΄* (βλ.λ.) διετέλεσε βασιλεὺς τῆς Σερβίας 1903-1921 καὶ τοῦ *Π.* ὁ υἱὸς *Ἀλέξανδρος Α΄* (βλ.λ.) βασιλεὺς τῆς Νοτιοσλαυΐας 1921-1934.

Ἀνὴρ φέρων καράκαλλον

Καραγεώργης. Ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Καραγεώργεβιτς (1766-1817). Ἀρχηγὸς τῶν Σέρβων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1804-1813 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς σερβικῆς ἐθνοσυνελεύσεως κληρονομικὸς γοσποδάρος τῶν Σέρβων, ἀλλ' ἐξεδιώχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἑλλ. ἐπαναστάσεως ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, ἀλλ' ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του Μίλος.

Καραγκιόζης (ὁ· τουρκ. *καραγιόζ*, μαυρομμάτης). Κωμικὸς καὶ πανοῦργος τύπος διαθραματίζων πάντοτε τὸ κύριον πρόσωπον ἐν τῷ λαϊκῷ θεάτρῳ σκιῶν. ‖ Κατ' ἐπέκτασιν, λαϊκὸν θέατρον σκιῶν κληθὲν οὕτω ἀπὸ τοῦ Καραγκιόζη, ὅστις εἶνε πάντοτε τὸ κύριον πρόσωπον τῶν παιζομένων ἔργων.

Καρὰ-Γκιοσλοῦ (μετονομασθὲν *Γκιζέλα*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ξάνθης (Ροδόπης). Κάτ. 378.

Καραγκούνηδες (οἱ). Οἱ Ἕλληνες πεδινοὶ κάτοικοι τῆς Θεσσαλίας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς *Βλάχους* καὶ τοὺς *Καρακατσαναίους.*

Καραζὴ-ὀγλοῦ. Τουρκικὴ δυναστεία, ἥτις ἐκυριάρχησε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος ἐν Τρῳάδι, Μυσίᾳ καὶ ἐπὶ μέρους τῆς Φρυγίας. Ἀνετράπη ὑπὸ τοῦ Μουρὰτ Α΄.

Καραθεοδωρῆς. Ὄνομα ἑλλην. οἰκογενείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 1) *Ἀλέξανδρος.* Ἀνώτερος ἀξιωματοῦχος τῆς Τουρκίας (1833-1905). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἡγεμὼν τῆς Σάμου 1885-1895 καὶ διοικητὴς Κρήτης 1895.— 2) *Κωνσταντῖνος.* ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀνώτερος ἀξιωματοῦχος τῆς Τουρκίας (1841-1922). Διετέλεσεν ἡγεμὼν τῆς Σάμου 1900-1903.—3) *Κωνσταντῖνος.* Μαθηματικὸς (1873-). Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὰ πανεπιστήμια Γοτίγγης, Βόννης, Βερολίνου κλ. καὶ Ἀθηνῶν 1920-1924. Νῦν διδάσκει εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου. Εἶνε εἷς τῶν μεγαλυτέρων ζώντων μαθηματικῶν.

Καραΐβαι. Ἰθαγενὴς φυλή, ἥτις κατῴκει τὰς Ἀντίλλας κατὰ τὴν εἰς αὐτὰς ἄφιξιν τῶν Ἱσπανῶν. Ἐλάχιστοι αὐτῶν σῴζονται σήμερον ἐκχριστιανισμένοι.

Καραΐβικὰ ἢ **Καριβικὰ ὄρη.** Ὀροσειρὰ ἐν τῇ δημοκρ. τῆς Βενεζουέλας (ὕψος 2782 μ.).

Καραϊβικαὶ ἢ **Καριβικαὶ νῆσοι.** Αἱ ἄλλως λεγόμεναι Μικραὶ Ἀντίλλαι.

Καραϊβικὴ ἢ **Καριβικὴ θάλασσα** ἢ **θάλασσα τῶν** Ἀντιλλῶν. Δευτερεύουσα θάλασσα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, μεταξὺ τῶν Ἀντιλλῶν, τῆς Νοτίου καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς (βάθος ἄνω τῶν 6000 μ.).

Καραϊσκάκης. 1) *Γεώργιος.* Ἐπιφανὴς στρατηγὸς τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως (1780-1827). Νεώτατος διετέλεσεν ἁρματολὸς Ἀγράφων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1803-1820 σωματοφύλαξ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως οὐδὲν ἀξιόλογον ἔπραξεν, λόγῳ προσωπικῶν του φιλοδοξιῶν καὶ τῆς ἐχθρότητος τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου. Μετὰ τὴν πτῶσιν ὅμως τοῦ Μεσολογγίου διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος τῆς Στερεᾶς ἐναντίον τοῦ Κιουταχῆ ἐπέδειξε μοναδικὰς στρατιωτικὰς ἀρετάς. Διακόψας τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ Λαμίας καὶ Σαλώνων μετέβαλε τὸν Κιουταχῆν ἀπὸ πολιορκητὴν τῆς Ἀκροπόλεως εἰς πολιορκούμενον. Νικήσας δὲ περιφανῶς εἰς τὰς μάχας Δομβραίνης καὶ Διστόμου τοὺς Τούρκους ἀνεζωογόνησε τὸν ἀγῶνα τῆς Στερεᾶς. Ὁ διορισμὸς ὅμως τοῦ Ἀγγλου Ρ. Τσώρτς ὡς ἀρχιστρατήγου Στερεᾶς ἠμπόδισε τὸν Κ. νὰ ἐφαρμόσῃ μέχρι τέλους τὸ πολεμικόν του σχέδιον. Τὴν 22 Ἀπριλίου 1827 ἐξελθὼν τῆς σκηνῆς του ὅπως ἀποτρέψῃ ἀκροβολισμούς τινας ἐπλήγη θανασίμως ὑπὸ σφαίρας καὶ τὴν ἑπομένην ἐξέπνευσεν.— 2) *Σπυρίδων.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Στρατιωτικὸς (1826-1898). Διετέλεσεν ὑπασπιστὴς τοῦ Ὄθωνος καὶ πολλάκις ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐπὶ τῆς δευτέρας δυναστείας.

καραϊσμός. Τὰ θρησκευτικὰ δόγματα τῶν Καραΐτῶν (βλ.λ.).

Καρα-ϊ-ταί (ἐκ τοῦ ἔβρ. *κάρα*, ἀναγινώσκω). Αἵρεσις Ἑβραίων ἀπορριπτουσα τὴν ραββινικὴν παράδοσιν καὶ τὸ Ταλμοὺδ καὶ περιοριζομένη μόνον εἰς τὴν Πεντάτευχον. Σήμερον, πλὴν ὀλίγων ἑκατοντάδων ζώντων ἐν Αἰγύπτῳ, Πολωνίᾳ καὶ Τουρκίᾳ, οἱ πλεῖστοι, περὶ τὰς 6000, ζῶσιν ἐν Κριμαίᾳ μὲ κέντρον τὴν Εὐπατορίαν.

Καρακάλλας (Μ. Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος Caracalla). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (188-217). Ἦτο υἱὸς τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ (211) ἀφοῦ πρῶτον ἐδολοφόνησεν ἰδίᾳ χειρὶ τὸν ἀδελφόν του Γέταν καὶ ἐθανάτωσε περὶ τὰς 20.000 ὀπαδοὺς τούτου. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν σκληροτέρων τυράννων. Ὁ Κ. παρέσχε τὸ δικαίωμα τοῦ Ρωμαίου πολίτου εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ σκοπῷ φορολογικῷ. Ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν πραιτωριανῶν.

καράκαλλον. Οὕτως ὠνόμαζον οἱ μεταγενέστεροι Ἕλληνες εἶδος ἐνδύματος φερομένου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἦτο βραχύ, καὶ ἐκάλυπτε τὸν κορμόν, τὰ ἄνω μέχρι τοῦ μέσου τῶν μηρῶν καὶ τὴν κεφαλὴν διὰ συμφυοῦς καλύμματος βραχέος, τῆς λεγομένης «κουκούλλας», ἥτις παρέμεινεν εἰς τὴν σημερινὴν «κάππαν-καππόταν» τῶν Πελοποννησίων ἰδίως χωρικῶν.

Καρακάλλου μονή. Κοινόβιος μονὴ τοῦ Ἄθω ἐπὶ τῆς Α. αὐτοῦ πλευρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν, ἱδρυθεῖσα πιθανῶς τῷ 1053 μ.Χ.

Καρακαλπάκοι καὶ **Καραπαπάχοι.** Φυλὴ τοῦ κλάδου τῶν Τουρκοτατάρων, ζῶσα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀμοῦ-Δάρια ἐν Κεντρικῇ Ἀσίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1924 ἱδρύθη ἐν τῷ Δέλτα τοῦ ποταμοῦ Ἀμοῦ,

Ν τῆς λίμνης Ἀράλης, αὐτόνομος πολιτεία Καρακαλπάκων ἐν τῷ σοβιετικῷ κράτει τῶν Ρώσων κοζάκων (113.000 τ.χλμ. καὶ 170.000 κάτ.)

κάρακαν ἢ **κάραϋαν.** Ὀνομασία τῆς ἀλώπεκος ἐν Καυκάσῳ, ἐντεῦθεν καὶ τὸ δέρμα τῆς ἐρυθρᾶς ἀλώπεκος τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῶν γουναρικῶν.

καρακάξα (ἡ). Τὸ πτηνὸν κίττα ἢ μακρόουρος.

Καράκας. Πρωτ. τῆς Βενεζουέλας, 12 χλμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν, εἰς ὕψος 900 μ. Κάτ. 135.000. Πανεπιστήμιον.

Καρακατσάνης (Ἰωάννης). Γλύπτης (1840-1905). Ἔργα του ὁ ἀνδριὰς τοῦ Διάκου ἐν Λαμίᾳ, ἡ προτομὴ τῆς βασιλόπαιδος Ὄλγας ἐν Δεκελείᾳ κ.ἄ.

Καρακατσανίδης (Νικόλαος). Καθηγητὴς τῆς Παρασταστικῆς Γεωμετρίας εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν (1852-1920).

Καρακογιουνλοῦ. Βλ. **Μαυροπροβατάδες.**

καρακόλι (λ. τουρκ.). Ἀστυνομικὸς σταθμός· φυλάκιον· ἀστυνομικὴ περίπολος.

Καρακορούμ. Μεγάλη ὀροσυστὰς τῆς Κεντρ. Ἀσίας μεταξὺ τῶν Ἱμαλαΐων ὀρέων καὶ τοῦ Κουέν-Λούν. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ της Γόδουΐν Ὄστεν 8620 μ., εἶνε τὸ δεύτερον καθ' ὕψος ὄρος τῆς Γῆς.

καρακούλ. Ἀρίστη ποιότης τοῦ δέρματος ἀστραχάν, οὗ ἡ τρίχωσις εἶνε κυματοειδής.

Καρακούλ. Πόλις καὶ βασις ἐν Βουχάρᾳ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, πλησίον τοῦ Ζαραφσάν, παραποτάμου τοῦ Ἀμοῦ-Δάρια. Εἶχεν ἄλλοτε 30.000 κατ., ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς ὀδτος ἔχει μειωθῆ.

Καρὰ - κοὺμ (τ.ἐ. Μαύρη ἄμμος). Ἀμμώδης, ἄνυδρος ἔρημος ἐν τῇ Σοβιετικῇ Δημοκρατίᾳ τοῦ Τουρκεστάν. Ἐμβ. 303.150 τ.χλμ.

καρακούσι. Παθολογικὴ ἀλλοίωσις τοῦ ταρσοῦ τῶν ἵππων, ἡμιόνων καὶ ἄλλων κτηνῶν, ἡ λεγομένη **ἐνδοταρσιαία ἐξόστωσις.**

Καραμανία. Μεσαιωνικὸν κράτος καὶ ἤδη περιοχὴ τῆς Μ. Ἀσίας περιλαμβάνουσα μέρος τῆς Καππαδοκίας, τὴν Λυκαονίαν, μέρος τῆς Μεγάλης Φρυγίας, τὴν Πισιδίαν, τὴν Παμφυλίαν καὶ τὴν Τραχείαν Κιλικίαν.

Καραμανίδαι. Ὄνομα Μωαμεθανικοῦ δυναστικοῦ οἴκου ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Ὁ γενάρχης αὐτοῦ, Μωαμεθανός τις ἐξ Ἀρμενίας, ἱδρυσε, μὲ πρωτ. τὸ Ἰκόνιον, τὸ κράτος τῆς Καραμανίας τὸ ὁποῖον κατελήφθη τὸν ΙΕ΄ αἰ. ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β΄.

καραμάνικο (ἔνν. *ἀρνί*). Τὸ πρόβατον τὸ πλατύουρον.

Καραμανλάκης (Ἀλέξανδρος). Ἐκ τῶν πρώτων ἀεροπόρων τῆς Ἑλλάδος (1888-1912). Ἐφονεύθη καταπεσὼν εἰς τὸν Κορινθιακόν.

καραμέλλα (ἡ· ἰταλ. caramelo). Σαχαρωτὸν ἁπλοῦν ἢ γεμιστόν, μικροῦ κανονικοῦ σχήματος, σκληρὸν καὶ χρωματιστόν, διαλυόμενον ἐν τῷ στόματι διὰ μυζήσεως. ‖ Ζάχαρις παρεσκευασμένη εἰς μικρὰ τετραγωνικὰ τεμάχια. ‖ Σιρόπιον ζαχάρεως ἑψηθὲν μέχρις οὗ ἀποκτήσῃ καστανὸν χρῶμα καὶ χάσῃ τὴν ρευστότητά του.

Καραμήτσας (Γεώργιος). Ἰατρὸς καὶ καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου, γενν. ἐν Μεθύμνῃ τῆς Λέσβου καὶ ἀποθ. ἐν Ἀθήναις τῷ 1904. Ἔγραψεν: «Ἐγχειρίδιον εἰδικῆς φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου». «Περὶ ἑλωδῶν πυρετῶν» κ.ἄ.

καραμόζη (caram[illegible]e). Καραμέλλα ἐκ σταφυλοσακχάρου διδομένη ἀντὶ σακχάρεως εἰς τοὺς διαβητικούς.

καραμούζα (ἡ· ν[illegible]λατ. cornamusa). Εὐθὺ πνευστὸν μουσικὸν ὄργανον ἐν εἴδει σάλπιγγος μὲ ἰσχυρὰν διαπεραστικὴν φωνήν.

Καραμουσταφᾶς. Τοῦρκος Μέγας βεζύρης (-1683). Ἐπολέμησεν ἐν Κρήτῃ, Πολωνίᾳ καὶ Ρωσίᾳ. Τῷ 1683 ἐπολιόρκησε τὴν Βιέννην μὲ 200.000 στρατοῦ. Ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σοβιέσκι ἐστραγγαλίσθη διαταγῇ τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ Δ΄.

Καραμπάσι. Χ. ἐπ. Βόλου. Βλ. **Βλάσιος** (Ἅγιος) 2.

καραμπογιά (τ.ἐ. μαύρη μπογιά). Τὸ ἔνυδρον θειικὸν ὑποξείδιον τοῦ σιδήρου, γνωστὸν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *πράσινον βιτριόλιον.* Ἐχρησίμευεν ἄλλοτε ὡς μαύρη βαφή, ἰδίως δερμάτων.

καραμπόλα (ἡ· γαλλ. carambole). Ἡ ἐπιτυχία εἰς τὸ παιγνίδιον τοῦ σφαιριστηρίου καθ' ἣν ὁ παίκτης κτυπῶν διὰ τῆς ράβδου τὴν σφαῖράν του κινεῖ αὐτὴν οὕτως ὥστε νὰ προσκρούσῃ διαδοχικῶς ἐπὶ τῆς σφαίρας τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης σφαίρας τοῦ σφαιριστηρίου.

Καράν Δ' Ἄς (Ἐμμανουὴλ Poiré, ἐπιλεγόμενος Caran d' Ache). Γάλλος γελοιογράφος ρωσικῆς ἐθνικότητος διαπρέψας κυρίως εἰς τὴν πολιτικὴν σάτυραν.

καραντίνα (ἰταλ. quarantina). Ἡ ὑγειονομικὴ κάθαρσις.

καραούλι (τουρκ.). Φρουρά, φρουρός, σκοπιά.

Καράουλι (Karauli ἢ Kerowlee). Ἰθαγενὲς κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ ἁρμοστείᾳ Ρατζπουτάνας, ἔχον 156.786 κατ.

καράπα. Δένδρον ἐκ τῶν μελιοειδῶν, ἰθαγενὲς τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν Δ. Ἰνδιῶν, ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ ὁποίου ἐξάγεται ἐλαιώδης οὐσία χρήσιμος εἰς τὴν σαπωνοποιΐαν.

Καραπάνος (Κωνσταντῖνος). Πολιτευτὴς καὶ ἀρχαιολόγος (1840-1911). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Διενήργησε (1877) τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Δωδώνης, ὧν τὰ πλούσια εὑρήματα ἐδώρησεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον. Ἔγραψεν «Ἡ Δωδώνη καὶ τὰ ἐρείπιά της».

Καρασούτσας (Ἰωάννης). Ποιητὴς (1824-1873). Ἐδημοσίευσε πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

καράσσιος. Ἰχθὺς τελεόστεος ἐκ τῶν κυπρινιδῶν, ἰθαγενὴς τῆς Κίνας. Τὸ εἶδος *κ. ὁ χρυσόχρους* εἶνε τὸ κν. λεγόμενον *χρυσόψαρο*, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται ζῶν ἐντὸς ὑαλίνων δοχείων ἢ δεξαμενῶν τῶν κήπων ὡς καλλωπιστικόν.

Καρατάσος. 1) Μακεδὼν ὁπλαρχηγὸς καὶ εἷς τῶν στρατηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως (1764-1830). Ἐπὶ τριακονταετίαν διετέλεσε καπετᾶνος εἰς τὰς ἐπαρχίας Βερροίας καὶ Ναούσης, μετὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, ὅπου ἠγωνίσθη γενναίως ἐν Πέτρᾳ, Εὐβοίᾳ, Σκιάθῳ, Μεσσηνίᾳ κλ.—2) *Δημήτριος,* ἐπιλεγόμενος *Τσάμης,* υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ὁπλαρχηγὸς καὶ στρατιωτικὸς (1798-1861), συνεπολέμησε μετὰ τοῦ πατρός του εἰς πάσας τὰς μάχας τῆς ἐπαναστάσεως. Διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαναστάσεως τοῦ 1854.

Καρατζᾶς. Ὄνομα φαναριωτικῆς οἰκογενείας, ἧς κυριώτερα μέλη: 1) *Σκαρλάτος.* Μέγας λογοθέτης τῶν Πατριαρχείων καὶ 1765-1768 καὶ 1770-1774 μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης.—2) *Ἰεώργιος.* Μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης καὶ ἐξ ἀπορρήτων, ἀπέθ. 1765.—3) *Νικόλαος,* μέγας διερμηνεὺς καὶ 1782 ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας.—4) *Ἰωάννης.* Μέγας διερμηνεὺς καὶ 1812-1820 ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας. Συνέταξεν ἰδίαν νομοθεσίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς βυζαντινῆς. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις 1845.

Καρατζιλάρ. Χ. νομοῦ Καβάλλας. Βλ. **Ζαρκαδιά.**

Καράτζιτς (Βουκ Στεφάνοβιτς). Σέρβος λόγιος

(1787-1864), ἱδρυτὴς τῆς σημερινῆς γραφομένης σερβικῆς γλώσσης καὶ τῆς νεωτέρας σερβικῆς φιλολογίας.

Καρατζόβα. Ὄρος ἐν τῇ ἐπαρχ. Ἀλμωπίας τοῦ νομοῦ Πέλλης, περιέχον κοιτάσματα χαλκοῦ ἀνεκμετάλλευτα.

καράτιον. Μονὰς βάρους δι' ἧς μετρεῖται τὸ ἔν τινι κράματι χρυσοῦ περιεχόμενον ποσὸν καθαροῦ χρυσοῦ ἐπὶ 24 μερῶν βάρους. Λέγοντες π.χ. χρυσὸν 12, 16, 18 καράτια ἐννοοῦμεν ὅτι τοῦ προκειμένου μεταλλικοῦ κράματος τὰ $^{12}/_{24}$ ἢ τὰ $^{16}/_{24}$ ἢ τὰ $^{18}/_{24}$ εἶνε καθαρὸς χρυσός.

Καράτουλα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 725.

Καράτσαϊ (τουρκ., Μαῦρος ποταμός). Αὐτόνομος περιοχὴ τῆς Ρωσίας ἐν τῷ ΒΔ. Καυκάσῳ. Ἐμβ. 11.460 τ.χλμ. καὶ 65.000 κάτ.

Καράτσι (Karachi). Πρωτ. τῆς ἐπαρχ. Σίνδ τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, Δ τοῦ δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ ποτ. Κάτ. 217.000. Βιομηχανία σιδήρου καὶ ὑφαντουργικῶν εἰδῶν. Λιμὴν ἐξαγωγῆς βάμβακος καὶ σίτου.

Καρατσόλι (μετονομασθὲν *Ἀργυροπούλιον*). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Τυρνάβου. Κάτ. 1748.

Καραύσιος (Μᾶρκος Αὐρήλιος Carausius). Γαλάτης στρατηγός († 293). Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ συναυτοκράτωρ καὶ ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βραδύτερον ἀνεξάρτητον αὐτοκράτορα τῆς Βρεττανίας (286-293).

καράφα (Ἰταλ. caraffa). Εἶδος ὑαλίνης ἢ κρυσταλλίνης φιάλης, ἐχούσης βάσιν πλατεῖαν, κοιλίαν συνήθως ἐξωγκωμένην καὶ λαιμὸν στενόν.

Καραφοῦτο. Ἰαπωνικὸν ὄνομα τῆς ν. Σαχαλίνης.

Καρὰ Χαλὶλ Τσενδερελῆ. Βεζίρης τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ ἱδρυτὴς τοῦ τάγματος τῶν Γενιτσάρων (1301-138

Καραχάλιος (Δημήτριος). Δημοσιογράφος καὶ συγγραφεύς, γράψας καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Λάμπρος Ἀστέρης* (1871-). Ἔγραψε ποιήματα, δράματα, ἱστορικὰς πραγματείας («Παραδουνάβιοι ἑλληνικαὶ κοινότητες», «Περὶ τῶν κατοίκων τῆς προϊστορικῆς Ἑλλάδος» κλ.).

Καρβάλη Νέα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. νομοῦ Καβάλλας. Κάτ. 1090.

Καρβασαρᾶς. Παλαιὰ ὀνομασία τῆς π. *Ἀμφιλοχίας* (βλ.λ.).

καρβέλι. Ἕκαστος τῶν αὐτοτελῶν πλακούντων τοῦ ἄρτου.

Καρβέλι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμῶν. Κάτ. 544.

Καρβιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. 485.

καρβίδια. Αἱ ἑνώσεις τοῦ ἄνθρακος μετὰ τῶν μετάλλων ἢ μεταλλοειδῶν. Πλεῖστα καρβίδια τυγχάνουσι σπουδαίας βιομηχανικῆς χρήσεως.

καρβούνα. Κοινὴ ὀνομασία ἰχθύος ἐκ τῶν τονιδῶν, σκοτεινοῦ χρώματος.

Καρβουνάρι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Παραμυθίας (Ἰωαννίνων). Κάτ. 548.

Καρβουναριά. Βλ. Ἀσωπός.

καρβουνάροι (ἰταλ. Carbonari). Μέλη μυστικῆς πολιτικῆς ἑταιρείας ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως, περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, σκοποῦσης τὴν κατάλυσιν τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐλευθέρου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος.

κάρβουνο. Ὁ ἄνθραξ.

κάργα. Εἶδος τοῦ πτηνοῦ κολοιός.

καργέλι. *(Ναυτ.)* Κν. τὸ χαλαστήριον ἀρτέμονος ἢ προΐστιου.

Καρδαμᾶς. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ἠλείας. Κάτ. 884.

Καρδαμάτης (Ἰωάννης Π.). Ἰατρὸς (1859-). Κατέγινεν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην τῆς ἑλονοσίας, δημοσιεύσας πολλὰς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

καρδαμίνη. Γένος σταυρανθῶν φυτῶν ἁπαντῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς.

καρδαμίς. Τὸ φυτὸν ἐρουκαρία.

κάρδαμον. Τὸ φυτὸν λεπίδιον.

Καρδάμυλα. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Χίου, 15 χλμ. Β τῆς π. Κάτ. 4421. Ἕδρα Μητροπολίτου Καρδαμύλων.

Καρδαμύλη (κν. **Σκαρδαμοῦλα**). Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 490.

καρδάμωμον. Καρπὸς διαφόρων εἰδῶν τοῦ γένους ἄμωμον καὶ ἐλεττάρια, κν. **κακουλές**. Χρησιμεύει ὡς εὐστόμαχον καὶ διεγερτικὸν φάρμακον, ὡς μπαχαρικὸν καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν αἰθερίων ἐλαίων.

Καρδαμίνη

Καρδάνος (Ἱερώνυμος Cardano ἢ Cardanus). Ἰταλὸς σοφός, μαθηματικός, ἰατρὸς καὶ ἀστρολόγος (1501-1576). Τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνδέεται μετὰ τοῦ ἀλγεβρικοῦ τύπου διὰ τὴν λύσιν τῆς ἐξισώσεως τρίτου βαθμοῦ· διὰ τὸ ζήτημα δὲ τοῦτο εἶχεν ἔριδας μετὰ τοῦ γεωμέτρου Ταρτάλια. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρει σύστημα ἐξαρτήσεως διὰ τοῦ ὁποίου δύναται ἀντικείμενόν τι νὰ αἰωρῆται ἐλευθέρως περὶ ἓν ἀκλόνητον σημεῖον.

καρδάρα καὶ **καρδάρι.** Ξύλινος κάδος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀμέλγουσι τὸ γάλα· ἀμολγεύς.

Καρδαρίτσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 455.

Καρδέκ (Allan Cardec). Ψευδώνυμον τοῦ ἰατροῦ Ἱππολύτου Ριβάϊ, ἱδρυτοῦ τῆς «πνευματιστικῆς θεωρίας» (1805-1869).

καρδερίνα. Τὸ πτηνὸν ἀκανθίς.

καρδία. Κοῖλον μυϊκὸν σπλάγχνον τῆς θωρακικῆς κοιλότητος, μεταξὺ τῶν δύο πνευμόνων, κεντρικὸν ὄργανον τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, οὗ αἱ τακτικαὶ (72 περίπου κατὰ λεπτὸν) συστολαὶ προωθοῦσι τὸ αἷμα πρὸς τὰς ἀρτηρίας. Περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ περικαρδίου καὶ διαιρεῖται ἔσωθεν εἰς δύο διαμερίσματα ἐπενδυόμενα διὰ τοῦ ἐνδοκαρδίου· ἑκάτερον δὲ τούτων ὑποδιαιρεῖται εἰς ἕνα *κόλπον* καὶ μίαν *κοιλίαν*, συγκοινωνοῦντα διὰ τῶν κολποκοιλιακῶν στομίων. Ἡ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καρδία εἶνε τελείως ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ χωρίζονται ὑπὸ διαφράγματος, κυκλοφορεῖται δ' ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ μόνον φλεβικόν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ μόνον ἀρτηριακὸν αἷμα (βλ. *αἷμα* καὶ *κυκλοφορία αἵματος*). Ἑκάστη κίνησις ἢ πάλσις τῆς καρδίας λειτουργούσης δίκην ἀντλίας :αταθλιπτικῆς ἅμα καὶ ἀπορροφητικῆς, ἔχει μίαν φάσιν συστολῆς, καθ' ἣν ἐξακοντίζεται τὸ αἷμα πρὸς τὰς ἀρτηρίας, καὶ μίαν φάσιν διαστολῆς, καθ' ἣν εἰσρέει ἀπὸ τῶν φλεβῶν τὸ αἷμα εἰς τὴν καρδίαν, αἱ δύο δ' αὗται κινήσεις παράγουσι ἦχους ἢ τόνους, συστολικὸν τὸ πρῶτον καὶ διαστολικὸν τὸ δεύτερον.

καρδιαλγία. Νευραλγία τῆς καρδίας ἢ καὶ πόνος ἐπιγαστρικὸς (κατὰ τὸ καρδιακὸν στόμιον τοῦ στομάχου).

καρδιεκτασία. Ἀνεύρυνσις τῶν καρδιακῶν κοιλοτήτων.

καρδιέλκωσις. Ἐξέλκωσις τῆς καρδίας.

καρδιίδαι. Ὁμοιογένεια μαλακίων λεπιδοβραγχίων, περιλαμβάνουσα θαλάσσια ζῷα μὲ μανδύαν ἐλεύθερον καὶ κόγχην φαιοπυρρόχρουν ποικίλως διηυλακωμένην. Ἐνταῦθα ἀνήκει τὸ γένος *κάρδιον*, κν. *κυδώνι*.

καρδινάλιος. Τίτλος κληρικῶν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελούντων τὸ Ἱερὸν Κολλέγιον, τὸ ὁποῖον ἐκλέγει τὸν πάπαν. Εἶνε 70 τὸν ἀριθμόν, ἐν περιπτώσει δὲ χηρείας τοῦ παπικοῦ θρόνου διοικοῦσιν αὐτοὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ συνερχόμενοι εἰς σύνοδον *(κογκλάβιον)* ἐκλέγουσι τὸν νέον πάπαν διὰ πλειοψηφίας τῶν δύο τρίτων τῶν ψήφων.

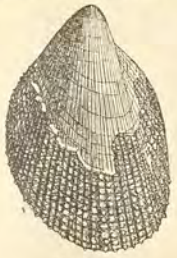

Κάρδιον

καρδιογράφημα. Διάγραμμα χαρασσόμενον διὰ τοῦ καρδιογράφου.

καρδιογράφος. Μηχάνημα γραφικῆς παραστάσεως, δι' οὗ καταγράφονται αὐτομάτως ἐπὶ κυλίνδρου καμπύλαι παριστῶσαι τὰς συστολὰς καὶ διαστολὰς τῆς καρδίας.

καρδιολογία. Κλάδος τῆς ἰατρικῆς ἀσχολούμενος περὶ τὴν καρδίαν, ἀνατομικῶς, φυσιολογικῶς καὶ παθολογικῶς.

καρδιολόγος. Ὁ ἰατρὸς παθολόγος ὁ εἰδικὸς περὶ τὰ νοσήματα τῆς καρδίας.

καρδιόμετρον. Ὄργανον τῶν φυσιολογικῶν ἐργαστηρίων δι' οὗ καταμετρεῖται τὸ μέγεθος καὶ ἡ διαστολὴ καὶ συστολὴ τῆς καρδίας.

κάρδιον. Μαλάκιον ἐλασματοβράγχιον ἐκ τῶν καρδιιδῶν, οὗ κοινότατον εἶδος *κ. τὸ ἐδώδιμον*, κν. *κυδώνι*, ὀνομαστὸν διὰ τὴν εὔγευστον σάρκα του.

καρδιονυξία. Παρακέντησις τῆς καρδίας ἢ ἔνεσις ἀδρεναλίνης εἰς αὐτήν.

καρδιόξυλον. Τὸ κεντρικὸν μέρος τοῦ ξυλώδους σώματος τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων, ἄλλως **ἐγκάρδιον** ἢ **λοῦσσον**.

Κάρδος
α ἄνθος

καρδιοπάθεια. Γενικῶς πᾶσα πάθησις τῆς καρδίας. Κυριώτεραι ὀργανικαὶ παθήσεις εἶνε ἡ ἐνδοκαρδῖτις, ἡ μυοκαρδῖτις, ἡ περικαρδῖτις, αἱ ἀνεπάρκειαι καὶ στενώσεις τῶν βαλβιδικῶν στομίων, ἡ ἀνεύρυνσις καὶ ἡ ὑπερτροφία τῶν κοιλιῶν κλ.

Καρδίτσα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν (Ἀττικοβοιωτίας). Κάτ. 1001.—2) Ἕδρα δήμου, πρωτ. ὁμων. ἐπαρχ. νομοῦ Τρικκάλων. Κεῖται ἐν τῇ Θεσσαλιώτιδι πεδιάδι, 30 χλμ. ΝΑ τῶν Τρικκάλων. Ἕδρα Μητροπολίτου. Κάτ. 13.883. Συνωκίσθη ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Καρδίτσης ἐπαρχία. Τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ νομοῦ Τρικκάλων. Ὁρίζεται ἀπὸ Α ὑπὸ τῶν νομῶν Λαρίσης καὶ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀπὸ Δ ὑπὸ τῶν νομῶν Αἰτωλοακαρνανίας καὶ Ἄρτης καὶ τῆς ἐπαρχ. Τρικκάλων, ἀπὸ Β ὑπὸ τῆς ἐπαρχ. Τρικκάλων. Πεδινὴ καὶ γόνιμος εἰς σιτηρά. Περιλαμβάνει 1 δῆμον καὶ 128 κοιν. Κάτ. 114.113.

Καρδιτσομαγούλα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτ. 1395.

Κάρδιφ (Cardiff). Π. τῆς Ἀγγλίας ἐν τῷ κόλπῳ Βρίστολ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποτ. Τάφ. Κάτ. 225.700. Ὁ μέγιστος τοῦ κόσμου λιμὴν ἐξαγωγῆς γαιανθράκων.

καρδοπάθιον. Φυτὸν ἐκ τῶν συνθέτων· τὸ εἶδος *κ. τὸ κουνιβανθὲς* φύεται ἐν Ἑλλάδι, κν. *χαμολιός*.

κάρδος. Φυτὸν ἐκ τῶν συνθέτων, φυόμενον ἐν Ἑλλάδι, κν. **ἀγκάθα, γαϊδουράγκαθο.**

Καρδούτσι (Ἰωσίας Carducci). Ἰταλὸς ποιητής (1835-1907). Θιασώτης τοῦ κλασσικισμοῦ, ἐξέδωκε πολλὰς ποιητικὰς συλλογάς («Ὠδαὶ βάρβαροι», «Νέοι Στίχοι» κλ.), φιλολογικὰς καὶ κριτικὰς μελέτας κλ.

Καρδούχια. Ἀπόκρημνα ὄρη τῆς Δ. Ἀσίας παρὰ τὸν ροῦν τοῦ ἄνω Τίγρητος, εἰς τὰ σύνορα Ἀρμενίας καὶ Ἀσσυρίας εἰς τὸ σημερινὸν Κουρδιστάν.

Καρδοῦχοι. Ἀρχαῖος φιλοπόλεμος λαός, κατοικῶν τὴν παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀρμενίας καὶ Ἀσσυρίας ὀρεινὴν χώραν τῶν Καρδουχίων ὀρέων.

Καρέα *(Τοῦ· μοναστήριον τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου)*. Παλαιοτάτη μονὴ ἐπὶ τῶν ΒΔ. προβούνων τοῦ Ὑμηττοῦ.

καρέκλα. Κάθισμα ἁπλοῦν μὲ τέσσαρας πόδας καὶ ἐρεισίνωτον.

Καρελία. Δασώδης χώρα κειμένη μεταξὺ Φιλλανδίας καὶ Ρωσίας. Τὸ Α. μέρος αὐτῆς ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον πολιτείαν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως μὲ πρωτ. τὸ *Καλίνινοκ*. Ἐμβ. 146.000 τ.χλμ., κάτ. 270.000. Τὸ Δ. μέρος εἶνε ἐπαρχία τῆς Φιλλανδίας.

Καρέλιοι. Οὐραλταϊκὴ φυλή, κλάδος τῶν Φινῶν, κατοικοῦσα εἰς τὴν *Καρελίαν*. Εἶνε κυνηγοὶ καὶ ἁλιεῖς καὶ ὀλιγώτερον γεωργοί, ὀρθόδοξοι τὸ θρήσκευμα, ἐν ὅλῳ περίπου 900.000 ἄτομα.

Κᾶρες. Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας, κατοικῶν τὴν εἰς τὰ ΝΔ. παράλια αὐτῆς χώραν, τὴν ἀπ' αὐτῶν κληθεῖσαν *Καρίαν*. Ἦσαν συγγενεῖς τῶν Λυδῶν, τῶν Κιλίκων κλ. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διέπρεπον ὡς θαλασσοπόροι. Παρ' Ἀθηναίοις τὸ ὄνομα τῶν ἰσοδυνάμει πρὸς τὴν λ. δοῦλοι.

καρέϋα. Γένος φυτῶν ληκυθιδοειδῶν, τῶν Ἰνδομαλαϊκῶν χωρῶν. *Κ. ἡ δενδρώδης*, μέγα δένδρον, ἔχει ξύλον ἐρυθρόν, σκληρόν, μεγάλης ἀντοχῆς, χρήσιμον εἰς τὴν οἰκοδομικήν, ξυλουργικὴν κλ. Ὁ φλοιὸς τῆς περιλαμβάνει κλωστικὰς ἴνας.

Κάρηξ
α ἄρρεν ἄνθος β θῆλυ ἄνθος

κάρηξ. Φυτὸν ἐκ τῶν κυπειροειδῶν, τοῦ ὁποίου 36 εἴδη ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι. Εἶνε ζιζάνια δυσεξόντωτα καλούμενα κοινῶς **σπαθόχορτα** καὶ **ξιφάρες**.

Καρθαγένη (Cardagena). Π. καὶ λιμὴν τῆς Ἱσπανίας ἐπὶ τῆς Μεσογείου. Κάτ. 97.000. Ἀπῳκίσθη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων τῷ 225 π.Χ. ὀνομασθεῖσα *Νέα Καρχηδών*.

Καρθαῖος (Κ.) Ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ Κλεάνδρου Λάκωνος. (Βλ. *Λάκων*).

κάρθαμος. Γένος συνθέτων φυτῶν τῶν παραμεσογείων χωρῶν καὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Ἡ ἑλληνικὴ χλωρὶς περιλαμβάνει 6 εἴδη,

ἐν οἷς *κ. τὸ ἐρυθρόν*, φυτὸν ποῶδες ἐτήσιον, σύνηθες εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν *κ. ὁ βαφικὸς* καλλιεργεῖται διὰ τὰ ἄνθη του, χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν βαφικὴν (κονιοποιημένα καὶ ἀναμεμιγμένα μετὰ τάλκου ἀποτελοῦσιν ἐρυθρὸν ψιμύθιον τῶν γυναικῶν).

Καρθλία καὶ **Κάρθλιον.** Ἑλλην. ὀνομασία τῆς Γεωργίας κατὰ τοὺς μετέπειτα τῶν ἀρχ. αἰῶνας.

κάρια. Τὸ πτηνὸν κολοιός.

Καρία. Παράλιος χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ Λυδίας καὶ Λυκίας διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποτ. Μαιάνδρου. Εἰς τὰς ἀκτάς της οἱ Δωριεῖς εἶχον κτίσει πολλὰς ἀποικίας.

καριάμα. Γένος πτηνῶν καριαμιδῶν, περιλαμβάνον πτηνὰ ὑψηλοῦ ἀναστήματος, μὲ σῶμα ἰσχυρόν, ἰθαγενῆ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, τρεφόμενα ἐξ ἐντόμων, ἑρπετῶν καὶ μικρῶν τρωκτικῶν.

καριαμίδαι. Ὁμοιογένεια πτηνῶν ἐκ τῶν δρομέων, περιλαμβάνουσα εὐμεγέθη πτηνά, δυσκόλως ἱπτάμενα, ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Βλ. **καριάμα**.

Καρίβαι, Καριβικός. Βλ. **Καραΐβαι, Καραϊβικός**.

καριβού. Ὀνομασία εἴδους ταράνδου ἐν Καναδᾷ.

καρίγανα. Φυτόν, ἄμμι τὸ δίοξυ. Βλ. **ἄμμι**.

καριδίνη. Μαλακόστρακον ἐκ τῶν καριδιδῶν, ἀπαντῶν εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς Εὐρώπης.

καρικατούρα (ἰταλ. caricatura). Ἡ γελοιογραφία.

καρική. Γένος φυτῶν καρικοειδῶν, τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Περιλαμβάνει δένδρα ἀειθαλῆ, βραχύβια, ἄκλωνα καὶ καρποφόρα· ὁ γαλακτώδης ὀπὸς των εἶνε πεπτικός, ἀνθελμινθικὸς ὡς περιέχων *παπαΐνην*, ὁ καρπός, σαρκώδης, εὐμεγέθης, ἔχει σχῆμα πέπονος, διὸ καὶ ὀνομάζονται τὰ δένδρα ταῦτα καὶ *πεπονόδενδρα*. *Κ. ἡ παπαΰα* καλλιεργεῖται εἰς ὅλας τὰς τροπικὰς χώρας διὰ τὸν καρπόν της (παπάϋα), περιζήτητον τροφὴν τῶν κατοικούντων τὰς τροπικὰς χώρας.

καρικοειδῆ. Οἰκογένεια δικοτυληδόνων φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Εἶνε μικρὰ δένδρα, μετ' ἐπακρίου στεφάνου ἐκ παλαμοειδῶν ἢ δακτυλοειδῶν ἐναλλασσομένων φύλλων ἄνευ παραφύλλων καὶ γαλακτώδους χυμοῦ. Ὁ καρπὸς εἶνε ράξ, τὸ ἐνδοσπέρμιον ἐλαιῶδες. Κυριώτερον γένος ἡ *καρική*.

καρῖνα (λατ. carina). Ἡ τρόπις τοῦ πλοίου.

Καρινθία (Carinthia, γερμαν. Kärnten). Ὀμόσπονδος πολιτεία τῆς Αὐστρίας παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἰταλίας καὶ Νοτιοσλαυΐας. Ἔχει ἐμβ. 9530 τ.χλμ. καὶ κατοίκους 371.000.

Καρῖνος (Μᾶρκος Αὐρήλιος Carinus). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (-285). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Κᾶρον τῷ 283. Ἀπέθανε δολοφονηθείς, διάδοχος δὲ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Διοκλητιανός.

καρίς (ἡ· palæmon). Γένος ἑδωδίμων ἀρθροπόδων μαλακοστράκων ἐκ τῶν ἀστακιδῶν, κν. **γαρίδα**. Ἀπαντᾷ εἰς 500 εἴδη, ὧν πολλὰ γνωστότατα ἐν Ἑλλάδι.

Καρίτσα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομ. Ἰωαννίνων. Κάτ. 673.

Κάρθαμος
α ἄνθος

Καρκαβίτσας (Ἀνδρέας). Διηγηματογράφος, ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ δημοτικιστικοῦ ἀγῶνος, ἔγραψε διηγήματα καὶ μυθιστορήματα («Ὁ Ζητιάνος», «Λόγια τῆς πλώρης», «Ἀρχαιολόγος» κ.ἀ.).

κάρκαδο. Ἡ ἐσχάρα, τὸ ἐπίστρωμα πληγῆς.

Καρκάρα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. 932.

Καρκασσόν (Carcassonne). Π. τῆς Ν. Γαλλίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ τοῦ Ὠδ. Κάτ. 30.690. Ἀρχαῖα ὀχυρώματα.

καρκινίδαι. Ὁμοιογένεια βραχυούρων μαλακοστράκων, περιλαμβάνουσα ζῷα μὲ σῶμα σφαιροειδές, κεφαλοθώρακα τριγωνικόν, ὑποστρόγγυλον ἢ πολυγωνικόν, ἧς γνωστότερον γένος ὁ *καρκῖνος*.

καρκίνος. Γένος δεκαπόδων βραχυούρων μαλακοστράκων ἐκ τῶν καρκινιδῶν, κν. **κάβουρας, καβούρι**. Γνωστότερον εἶδος *κ. ὁ κοινός*.

καρκίνος. *(Παθολ.)* Κακοήθης ὄγκος ἢ νεόπλασμα ἀναπτυσσόμενον ἐξ ἀνωμάλου ὑπερπολλαπλασιασμοῦ ἐμβρυϊκῶν κυττάρων τοῦ ἐπιθηλιακοῦ ἢ τοῦ ἀδενώδους ἱστοῦ διαφόρων σχετικῶν ὀργάνων, ἤτοι δέρματος καὶ βλεννογόνων (ἐπιθηλίωμα ἢ καρκίνωμα) ἢ ἥπατος, μαστοῦ, νεφροῦ, πνεύμονος, γεννητικῶν ἀδένων κλ. (ἀδενοκαρκίνωμα). Ἡ ἐκ τῆς νεοπλασίας νόσος χωρεῖ προοδευτικῶς εἰς ἐξάπλωσιν καί, ἂν μὴ ἐγκαίρως ἀνακοπῇ, ἄγει μοιραίως πρὸς θάνατον, ἐπιφέρουσα ἀλλοιώσεις καὶ διαταραχὰς ἀγειοτάτας καὶ γενικὴν καχεξίαν. Ὡς αἰτία τῆς νόσου, πάντως ἀνεξακρίβωτα εἰσέτι, πιθανολογοῦνται κατὰ τοὺς μὲν ἁπλῆ ἀναστάτωσις ἀναρχικὴ περὶ τὴν λειτουργίαν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν κυττάρων ἐκ ποικίλων χρονίων ἐρεθισμῶν τοπικῶν, κατὰ τοὺς δὲ εἰδικός τις μικροοργανισμὸς ἄγνωστος, μικρόβιον ἢ παράσιτον. Ἀπαντᾷ συνηθέστερον μεταξὺ 35ου καὶ 70οῦ ἔτους καὶ συχνότατα ὑποτροπιάζει καὶ ἀφοῦ ἀφαιρεθῇ χειρουργικῶς ἢ ἑστία τοῦ καρκινώματος. Θεραπεία, ἡ πρώϊμος χειρουργικὴ ἐξαίρεσις τοῦ ὄγκου μετὰ τῶν ἐγγυτέρων λεμφαδένων καὶ ἡ δι' ἀκτίνων Χ καὶ ραδίου θεραπεία. Προληπτικῶς ὠφελεῖ τὸ χλωριοῦχον μαγνήσιον. ‖ *(Φυτοπαθολ.)* Νόσος τῶν φυτῶν (κωνοφόρα, μηλέα, γεώμηλον, λάχανον) κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ προσβεβλημένα ὄργανα ἐξαλλοιοῦνται βαθέως ὡς πρὸς τὴν ἱστολογικὴν των σύνθεσιν, παρουσιάζοντα ὄγκους ἐκ μεταστάσεως, δηλ. νοσηρὰν κυτταροπλασίαν ἐν τῷ φύλλῳ ἢ ἐν τῷ βλαστῷ.

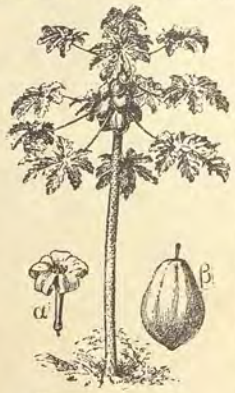

Καρική ἡ παπαΰα
α ἄνθος, β καρπός

καρκίνος. *(Λογοτ.)* Στίχος ἀναγιγνωσκόμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους καὶ ἔχων τὴν αὐτὴν ἔννοιαν («νίψον ἀνομήματα μὴ μόναν ὄψιν»).

Καρκίνος *(Ἀστρον.)*. Ἀστερισμὸς τοῦ Β. ἡμισφαιρίου ἀποτελούμενος ἐξ ὀλίγων ἀστέρων, ἐξ ὧν οἱ λαμπρότεροι εἶνε τετάρτου μεγέθους. Εἶνε ὁ τέταρτος ἀστερισμὸς τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου, ἀλλὰ τὸ «ζῴδιον τοῦ Καρκίνου» ἕνεκα τῆς μεταπτώσεως συμπίπτει πρὸς τὸν ἀστερισμὸν τῶν Διδύμων.

καρκίνωμα. *(Παθολ.)* Εἶδος καρκίνου καὶ ἰδίως τὸ ἐπιθηλίωμα.

καρκινωμάτωσις. *(Παθολ.)* Ἀνάπτυξις καρκινωμάτων εἰς πολλὰ συγχρόνως μέρη τοῦ σώματος.

Κάρλα. Κοινὴ ὀνομασία τῆς θεσσαλικῆς λίμνης Βοιβηΐδος.

Καρλάϊλ (Carlisle). Π. τῆς Ἀγγλίας, πρωτ. τῆς κομητείας Κουμβερλάνδης. Κάτ. 53.490. Κλωστοϋφαντουργία.

Καρλάϋλ (Θωμᾶς Carlyle). Σκῶτος ἱστορικὸς καὶ δοκιμιογράφος (1795-1881). Ἀτομικιστής, ἐχθρὸς τῶν ἐπαναστάσεων, αὐστηρὸς ἠθικολόγος, ἔγραψεν ἔργα ἀξιόλογα διὰ τὸ ὕφος των («Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως», «Ὀλιβιέρος Κρόμβελ», «Ἱστορία Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου», «Ἥρωες καὶ λατρεία ἡρώων» κλ.).

καρλινία. Γένος συνθέτων φυτῶν, οὗ 14 εἴδη ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὰ κοινὰ ὀνόματα *κοκκινάγκαθο, ἀτραλίδα, ἀτραξύλη, χαμολιὸς* κλ.

Καρλόβασι. Τρεῖς ἕδραι κοιν. ἐν Σάμῳ. 1) *Παλαιὸν Κ.* Κάτ. 492.—2) *Μεσαῖον Κ.* Κάτ. 1371.—3) *Νέον Κ.*, κατὰ τὰ Β. παράλια τῆς νήσου. Κάτ. 4996.

Κάρλοβιτς ἢ **Καρλόβτσι** (Karlowitz). Π. τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Κροατίᾳ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, ἕδρα τοῦ σερβικοῦ Πατριαρχείου. Κάτ. 6000. Ἐνταῦθα συνήφθη τῷ 1699 συνθήκη μεταξὺ Αὐστρίας, Ρωσίας, Πολωνίας, Βενετίας καὶ Τουρκίας, δι' ἧς ἡ τελευταία προέβη εἰς πολλὰς ἐδαφικὰς παραχωρήσεις.

Καρλομάγνος. Ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων Κάρολος ὁ Μέγας (Βλ.λ.).

Καρλόττα. Ὄνομα διαφόρων βασιλισσῶν. 1) Βασίλισσα τῆς Κύπρου (1456-1487).— 2) *Τῆς Σαβοΐας*, σύζυγος Λουδοβίκου ΙΑ΄ τῆς Γαλλίας (1445-1483). Υἱὸς αὐτῆς ἦτο ὁ Κάρολος Η΄.—3) *Κ. Λυγούστα.* Βασίλισσα τοῦ Βελγίου (1796-1817), θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου Δ΄ καὶ σύζυγος τοῦ Λεοπόλδου Α΄, βασιλέως τοῦ Βελγίου.—4) *Κ. Μαρία Ἀμαλία.* Αὐτοκράτειρα τοῦ Μεξικοῦ (1840-1927), θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τοῦ Βελγίου Λεοπόλδου Α΄ καὶ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Μεξικοῦ Μαξιμιλιανοῦ Α΄.

Καρλουδοβίκη

Καρλόττας βασιλίσσης πορθμός. Πορθμὸς τῶν ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀκτῶν τοῦ Καναδᾶ, χωρίζων αὐτὰς ἀπὸ τῆς νήσου Βανκοῦβερ.

καρλουδοβίκη. Γένος φοινικομόρφων φυτῶν ἐκ τῶν πανδανοειδῶν, ἰθαγενὲς τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῶν Δ. Ἰνδιῶν. Ἐκ τῶν φύλλων *κ. τῆς φοινικοειδοῦς* κατασκευάζονται οἱ πῖλοι «παναμάδες».

Κάρλσβαδ (γερμ. Karlsbad, τσεχιστὶ Karlovy Vary). Ὀνομαστὴ λουτρόπολις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἔχουσα 16 ἰαματικὰς πηγὰς καὶ συχναζομένη ὑπὸ χιλιάδων ἀσθενῶν. Κάτ. 20.000.

Καρλσκρόνα ἢ **Καρλσκρούνα** (Carlskrona). Ὀχυρὰ πόλις καὶ ναύσταθμος τῆς ΝΑ. Σουηδίας, πρωτ. τοῦ νομοῦ Βλέκινγε, ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Κάτ. 27.700. Λιμὴν μὲ δεξαμενὰς λαξευτὰς ἐν τῷ γρανίτῃ. Βιομηχανία.

Καρλσρούη (Karlsruhe). Π. τῆς Γερμανίας, πρωτ. τῆς δμοσπονδιακῆς χώρας τῆς Βάδης, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ρήνου. Κάτ. 156.200. Ἀκμαία βιομηχανία. Πολυτεχνεῖον.

κάρμα ἢ **κάρμαν** (ἡ· σανσκριτ., τ.ἔ. πρᾶξις, ἐνέργεια). Δόγμα τοῦ Βραχμανισμοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Βουδδισμοῦ, κατὰ τὸ ὁποῖον αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου καθορίζουσι τὴν μέλλουσαν τύχην του. Πᾶν τμῆμα τοῦ ὑλικοῦ σύμπαντος, ἄνθρωπος, ζῷον ἢ πρᾶγμα, εἶνε ἡ κατοικία ἑνὸς πνεύματος, τὸ ὁποῖον, ἐνῷ ὑφίσταται τὰς συνεπείας τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν πράξεών του, δημιουργεῖ ταυτοχρόνως τὰς βάσεις τῆς μελλούσης ὑπάρξεώς του. Πᾶσα πρᾶξις εἶνε αὐτοδύναμος· δὲν ἔχει μόνον ἀξίαν ἠθικήν, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἐσωτερικήν, ἡ ὁποία προετοιμάζει τὴν μέλλουσαν ἀμοιβὴν ἢ τιμωρίαν. Σωτηρία ὑπάρχει μόνον διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως ἀπὸ τῆς κάρμα.

Καρμανία. Χώρα τῆς Περσίας ἐπὶ τῆς Β. ἀκτῆς τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ τοῦ κόλπου Ὀμάν, μεταξὺ Γεδρωσίας καὶ Περσίδος, σήμερον περσιστὶ λεγομένη **Κιρμὰν** ἢ **Κερμάν**.

καρμανιόλα (ἡ· carmagnole). Εἶδος κυκλίου χοροῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γαλλ. Ἐπαναστάσεως, ὡς καὶ ἡ λαιμητόμος, διότι κατὰ τοὺς ἀποκεφαλισμοὺς ὁ ἐπαναστατημένος λαὸς ἐχόρευε περὶ αὐτὴν τὸν ὁμώνυμον χορόν.

Κάρμεν Σύλβα. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τῆς Βασιλίσσης Ἐλισάβετ τῆς Ρουμανίας.

Καρμηλίτης, θηλ. **Καρμηλίτις** (ἡ· λατ. Carmelites). Δυτικὸς μοναχὸς τοῦ τάγματος τῆς Παναγίας, ἱδρυθέντος ἐπὶ τοῦ ὄρους Καρμήλου τῆς Γαλιλαίας τῷ 1156.

Κάρμηλος (ὁ). Ἄλυσις ὀρέων ἐν Γαλιλαίᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς ὅριον μεταξὺ Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης.

καρμινικὸν ὀξύ. Τὸ χρωστικὸν τῆς κοχενίλλης.

καρμίνιον. Ὡραῖον ἐρυθρὸν χρῶμα, παραγόμενον διὰ ζέσεως ἀφεψήματος κοχενίλλης μετὰ στυπτηρίας. Εἶνε ἕνωσις καρμινικοῦ ὀξέος μετ' ἀργιλίου καὶ ἀσβεστίου.

καρμποῦσα. Δημ. ἐν Ἀττικῇ ὄνομα κωνείου τοῦ στικτοῦ. Βλ. **κώνειον**.

κάρν (cairn, λ. κελτική). Προϊστορικοὶ σωροὶ λίθων ἢ τύμβοι ἐν ταῖς Βρεττανικαῖς νήσοις, μνημεῖα ἑνὸς ἢ πολλῶν νεκρῶν ἢ σπουδαίων γεγονότων.

καρναβάλι (γαλλ. carnaval). Ἡ Ἀπόκρεως.

Καρνάβαλος. Κωμικὸς θεὸς τῶν Ἀπόκρεων, εἰσερχόμενος ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς ἅρματος συνοδευομένου ὑπὸ μεγάλης πομπῆς ἁρμάτων, πιερρότων καὶ σατυρικῶν ἀναπαραστάσεων εἰς τὰς πόλεις, ὅπου ἑορτάζονται δημοσίᾳ αἱ Ἀπόκρεω.

Κάρνακ. Χ. ἐν τῇ Ἄνω Αἰγύπτῳ, ἐπὶ τῶν Β. ἐρειπίων τῶν Θηβῶν καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου. Ἐρείπια τῶν φαραωνικῶν ναῶν καὶ ἄλλων ἱερῶν σχετικῶς καλῶς διατηρούμενα (μέγας ναὸς τοῦ Ἄμμωνος, ναὸς καὶ ἱερὰ λίμνη τῆς θεᾶς Μούτ, ναὸς τοῦ υἱοῦ αὐτῶν Χὼνς κ.ἄ.π.).

Καρνάκ (Carnac). Κώμη τῆς ΒΔ. Γαλλίας ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Κάτ. 3000. Ἐνταῦθα σώζονται περὶ τὰ 1000 μεγαλιθικὰ λείψανα ἐκ τῶν λεγομένων *μενχίρ*.

καρναλλίτης. Ὀρυκτὸν εὑρισκόμενον εἰς τὰ ἁλατωρυχεῖα τῆς Στασφούρτης, χρησιμεῦον ὡς λίπασμα καὶ πρὸς παραγωγὴν κάλιος. Εἶνε ἔνυδρον διπλοῦν ἅλας χλωριούχου καλίου καὶ μαγνησίου τοῦ τύπου $KCl.MgCl_2.6H_2O$. Κρυσταλλοῦται κατὰ τὸ ρομβικὸν σύστημα. Συνήθως ἄχρους.

καρναμπίτι ἢ **καρναμπίκι** (λ. τουρκ.). Δημώδης ὀνομασία τῆς ἀνθοκράμβης· τὸ ἄλλως **κουνουπίδι**. Βλ. **κράμβη**.

καρνάουβα (ἡ). Κηρὸς ἐξαγόμενος ἐκ διαφόρων φοινίκων τῆς Κεντρικῆς καὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, (κοπερνικία ἡ κηροφόρος, κηρόξυλον κλ.). Χρησιμοποιεῖται πρὸς φωτισμὸν καὶ κατασκευὴν φωνογραφικῶν δίσκων.

Καρνάρβον (Ἐρρῖκος Χάουαρδ Μολυνὲ Χέρβερτ, κόμις τοῦ Carnarvon). Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ λόγιος (1831-1890). Διετέλεσεν ὑπουργὸς καὶ 1885-1886 ἀντιβασιλεὺς τῆς Ἰρλανδίας. Συνέγραψεν «Ἀναμνήσεις τῶν Δρούσων τοῦ ὄρους Λιβάνου» καὶ «Ἀναμνήσεις ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πελοποννήσου» καὶ μετέφρασεν ἔργα τοῦ Αἰσχύλου καὶ μέρος τῆς «Ὀδυσσείας».

Καρνατική (Carnatik ἢ Karnata). Χώρα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, κειμένη κατὰ τὰ ΝΑ τῆς χερσονήσου Δεκὰν ἐν τῇ περιοχῇ Μαδράς. Ἔχει ἔκτασιν 114.983 τ.χλμ. καὶ 17.503.905 κατ.

Καρνεάδης ὁ Κυρηναῖος ἢ **Λίβυς**. Πλατωνικὸς φιλόσοφος (214-129 π.Χ.). Ὑπῆρξε σχολάρχης τῆς νεωτέρας Ἀκαδημίας, πολέμιος τῶν Στωϊκῶν (Χρυσίππου) καὶ ἠρνεῖτο τὸ δυνατὸν τῆς ἀπολύτου γνώσεως. Οὐδὲν ἔγραψεν.

Καρνέγι (Ἀνδρέας Carnegie). Ἀμερικανὸς μεγαλοβιομήχανος (1835-1919). Ἀπέκτησε τεράστιον πλοῦτον εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πετρελαίων καὶ τὴν βιομηχανίαν σιδήρου καὶ χάλυβος. Ἵδρυσε διὰ δωρεῶν πολλὰ ἐπιστημονικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα.

Καρνικαὶ Ἄλπεις. Τμῆμα τῆς Ν. ζώνης τῶν Α. Ἀλπεων ἀποτελοῦν τὰ σύνορα τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας. (Μῆκ. 100 χλμ. καὶ πλάτος 15 χλμ.).

Καρνιόλη ἢ **Καρνία** (Carniola, γερμ. Krain). Παλαιὸν δουκᾶτον τῆς Αὐστρίας, ἤδη διανεμημένον μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Νοτιοσλαυΐας.

καρνιόλιον. Ὀρυκτόν, ἄλλως **σάρδιον**, παραλλαγὴ τοῦ χαλκηδονίου. Ἔχει χρῶμα ἐλαφρῶς ἐρυθρὸν (σαρκόχρουν).

κάρνιες βαθμίς. *(Γεωλ.)* Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν 3 βαθμίδων, εἰς ἃς διαιρεῖται ἡ ἀνωτέρα τριάσιος ἀλπινικὴ ὑποδιάπλασις.

Καρνίων (κν. **Ξηριλοπόταμος** ἢ Ξερίλας). Παραπόταμος τοῦ Ἀλφειοῦ, εἰς ὃν συμβάλλει ΝΔ τῆς Μεγαλοπόλεως.

Καρνώ (Carnot). 1) *Λάζαρος Νικόλαος*. Γάλλος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1753-1823). Ἐνίκησε πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἐπαναστάσεως, ὀνομασθεὶς «ὀργανωτὴς τῆς νίκης», διετέλεσε μέλος τοῦ Διευθυντηρίου καὶ ἔγραψε σπουδαίας μαθηματικὰς πραγματείας.—2) *Νικόλαος Λεονάρδος Σαδί*. Φυσικὸς (1796-1832). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, εἷς τῶν κυριωτάτων ἱδρυτῶν τῆς θερμοδυναμικῆς.—3) *Μάριος Φραγκίσκος Σαδί*. Πολιτικὸς (1837-1894). Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας 1887-1894. Ἀπέθανε δολοφονηθεὶς ὑπὸ Ἰταλοῦ ἀναρχικοῦ.

Κάρο (Γεώργιος Caro). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (1872-). Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἔγραψεν ἀρχαιολογικὰ ἔργα («Ἡ θρησκεία τοῦ Αἰγαίου κύκλου» κ.ἄ.).

Καρολίδαι καὶ **Καρολίγγ(ε)ιοι** καὶ **Καρλοβιγγιανοί** (γαλλ. Carolingiens, γερμ. Karolinger). Φραγκικὴ δυναστεία βασιλεύσασα ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ Πεπίνου τοῦ Βραχέος μέχρι Λουδοβίκου Ε′ (751-987). Τὴν ἐπωνυμίαν της ὀφείλει εἰς τὸν ἐνδοξότερον γόνον της Κάρολον τὸν Μέγαν.

Καρολίδης (Παῦλος). Ἱστορικὸς καὶ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1849-1930). Πολύγλωσσος καὶ πολυγραφώτατος ἐδημοσίευσεν: «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν», «Ἱστορίαν τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος», «Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως Γεωργίου τοῦ Α′» κλ., ὡς καὶ συμπλήρωσιν τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους τοῦ Κωνστ. Παπαρρηγοπούλου ἀπὸ τοῦ 1833-1930.

Τὸ ὑπόστυλον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄμμωνος ἐν Κάρνακ

Καρολίνα (Ματθίλδη). Βασίλισσα τῆς Δανίας (1751-1775). Ἦτο σύζυγος τοῦ Χριστιανοῦ Ζ′.

Καρολίνα. Ὄνομα δύο πολιτειῶν τῆς βορειοαμερικανικῆς Συμπολιτείας, κειμένων ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μεταξὺ τῶν πολιτειῶν Βιργινίας (Ν) καὶ Γεωργίας (Β). 1) *Βόρειος Κ.* Ἐμβ. 136.000 τ.χλμ., κάτ. 2.560.000, πρωτεύουσα *Ρώλι*.—2) *Νότιος Κ.* Ἐμβ. 80.258 τ.χλμ. κάτ. 1.670.000, πρωτεύουσα *Κολομβία*. Ἀμφότεραι εἶνε γεωργικαὶ χῶραι, ἔχουσι δὲ καὶ μεταλλεῖα χρυσοῦ.

καρολίνα. Ἐκλεκτὸν εἶδος ὀρύζης καλλιεργουμένης εἰς τὰς νοτίους χώρας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ ἰδίᾳ τὴν Ν. Καρολίναν.

Καρολῖναι. Ὁμὰς 700 νήσων τῆς Ὠκεανίας ΝΑ τῆς Ἰαπωνίας καὶ Β τῆς Αὐστραλίας. Ἐμβ. 1.450.000 τ.χλμ. καὶ κάτ. 41.000. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκον εἰς τὴν Γερμανίαν, νῦν δὲ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

Καρολομάγνος. Ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων Κάρολος ὁ Μέγας (βλ.λ.).

Κάρολος. Ὄνομα βασιλέων τῆς Ἀγγλίας. 1) *Ὁ Α′* (1600-1649). Υἱὸς Ἰακώβου τοῦ Α′, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1625. Διώκτης τῶν πρεσβυτεριανῶν καὶ πουριτανῶν, ἐχθρὸς τοῦ κοινοβουλίου, τὸ ὁποῖον δὲν συνεκάλεσεν ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη, προεκάλεσεν ἐπανάστασιν, ἧς ἡγεῖτο ὁ Κρόμβελ. Ἡττηθεὶς καὶ συλληφθεὶς ἐκαρατομήθη.—2) *Ὁ Β′* (1630-1685). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν Σκώτων βασιλεὺς τῆς Σκωτίας. Θελήσας νὰ καταλάβῃ καὶ τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας ἠττήθη ὑπὸ τοῦ Κρόμβελ. Τῷ 1660 τὸ κοινοβούλιον ἀνεγνώρισεν αὐτὸν βασιλέα.

Ὀρθιοι λίθοι (μενχίρ) τοῦ Καρνάκ

Κάρολος ὁ Α′. Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καὶ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας (1887-1922). Διεδέχθη Φραγκίσκον Ἰωσὴφ τὸν Α′ ἀποθανόντα τῷ 1916, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Αὐστρίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον παρητήθη (1918). Ἐπεχείρησε δὶς τῷ 1921 εἰσελθὼν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Οἱ σύμμαχοι ὡς ἐκ τούτου περιώρισαν αὐτὸν ἐν τῇ ν. Μαδέρᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

Κάρολος (Λουδοβίκος Ἰωάννης). Ἀρχιδοὺξ τῆς Αὐστρίας (1771-1847). Γενόμενος στρατάρχης τῆς Αὐστρίας διέπρεψε κατὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος πολέμους. Ἔγραψεν ἀξιόλογα στρατιωτικὴν ἱστορίας ἔργα.

Κάρολος. Ὄνομα βασιλέων τῆς Γαλλίας. 1) *Ὁ Α′*, βλ. *Κάρολος ὁ Μέγας*.—2) *Ὁ Β′*, βλ. *Κάρολος ὁ Φαλακρός*.—3) *Ὁ Γ′*, ἀδίκως ἐπιλεγόμενος *ὁ Εὐήθης* ἢ *Ἁπλοῦς* (879-923). Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας 893-923. Ἦτο υἱὸς Λουδοβίκου Β′. Διενεμήθη τὸ κράτος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Οὔδωνος, οὗ ἀποθανόντος (893) ἐγένετο μονοκράτωρ. Ἐξεθρονίσθη διὰ προδοσίας τῷ 923.—4) *Ὁ Δ′*, ἐπιλεγόμενος *ὁ Ὡραῖος* (1294-1328), βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1322, ὁ τελευταῖος τῶν κατὰ σειρὰν βασιλευσάντων υἱῶν τοῦ Φιλίππου Δ′ τοῦ Ὡραίου καὶ ὁ τελευταῖος τῶν ἐξ ἀρρενογονίας Καπετιδῶν.—5) *Ὁ Ε′*, ἐπιλεγόμενος *ὁ Σοφός* (1337-1380), ἀντιβασιλεὺς 1356-1364 κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ αἰχμαλωσίας τοῦ πατρός του Ἰωάννου τοῦ Ἀγαθοῦ, βασιλεύσας ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1364.—6) *Ὁ Τ′*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Πολυφίλητος* καὶ *Παράφρων* (1368-1422). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Κ. τὸν Ε′ τῷ 1380. Ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ δοὺξ Λουδοβίκος τῆς Ἀνδεγαυΐας λόγῳ τῆς ἰδιοτελείας του προεκάλεσεν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ (1382), ἧς ἐπωφελούμενος ὁ δοὺξ τῆς Βουργουνδίας Φίλιππος κατέλαβε τὴν ἀρχήν. Ὁ Κ. ἐν τῷ μεταξὺ προσεβλήθη ὑπὸ φρενοβλαβείας. Τὸν Φίλιππον ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ υἱός του Ἰωάννης ὁ Ἄφοβος, ὅστις τῷ 1412 ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Κ. Ἐπωφελούμενος τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐρρῖκος Ε′ εἰσέβαλεν εἰς Γαλλίαν καὶ κατώρθωσε ν' ἀνακηρυχθῇ διάδοχος τοῦ Κ.—7) *Ὁ Ζ′*, ἐπιλεγόμενος *Νικηφόρος* (1403-1461). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ Ἰωάννα δ' Ἄρκ κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τοὺς Ἄγγλους καὶ ν' ἀνακτήσῃ τὴν π. Ρένς, ὅπου ὁ Κ. ἐστέφθη ἐπισήμως βασιλεύς (1429). Οἱ Ἄγγλοι βαθμηδὸν ἐξεδιώχθησαν ἐκ Γαλλίας (βλ. *Ἑκατονταετὴς πόλεμος*).—8) *Ὁ Η′* (1470-1498). Διεδέχθη 1491 τὸν πατέρα του Λουδοβίκον ΙΑ′, ἐπεδίωξε νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀγοράσας τὰ ἐπ' αὐτοῦ κληρονομικὰ δικαιώματα ἀπὸ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου Ἀνδρέαν. Ἀποτυχὼν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ παρασκευάζων νέαν ἐκστρατείαν ἀπέθανε. Μετ' αὐτοῦ ἐξέλιπεν ἡ δυναστεία τῶν Βαλουᾶ, ἣν διεδέχθη ὁ κλάδος τῶν Βαλουᾶ-Ὀρλεάνης.—9) *Ὁ Θ′*, (1550-1574). Υἱὸς τοῦ Ἐρρίκου Β′ καὶ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων, διεδέχθη 1560 τὸν ἀδελφόν του Φραγκίσκον τὸν Β′. Ἐπετροπεύετο ὑπὸ τῆς μητρός του, ἥτις καὶ παρεσκεύασε τὴν σφαγὴν τῶν Οὐγενότων κατὰ τὴν «νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου». Κατατρυχόμενος ὑπὸ τύψεων ἀπέθανε νεώτατος καὶ ἄτεκνος. Διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Ἐρρῖκος Γ′.—10) *Ὁ Ι′* (1757-1836). Ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣ′, διεδέχθη 1824 τὸν ἕτερον ἀδελφόν του Λουδοβίκον ΙΗ′. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο ἡ κατάκτησις τοῦ Ἀλγερίου, ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου ὡς καὶ ἡ ἐκστρατεία τοῦ στρατηγοῦ Μαιζὼν εἰς Πελοπόννησον. Θελήσας νὰ καταργήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου καὶ νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸν ἐκλογικὸν νόμον προεκάλεσε τὴν Ἰουλιανὴν ἐπανάστασιν (1830), ἥτις ἐξεθρόνισεν αὐτόν.

Κάρολος. Ὄνομα βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας. 1) *Ὁ Α′*. Βλ. *Κάρολος ὁ Μέγας*.—2) *Ὁ Β′*. Βλ. *Κάρολος ὁ Φαλακρός*.—3) *Ὁ Γ′, ὁ Παχύς*. Βασιλεὺς τῆς Γερμανίας καὶ αὐτοκράτωρ τοῦ Γερμανορρωμαϊκοῦ κράτους (839-888). Ἀνεψιὸς Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ διεδέχθη 877 τοῦτον. Κατακτήσας τὴν Ἰταλίαν καὶ κληρονομήσας τὴν Σαξονίαν, Βαυαρίαν, Λοθαριγγίαν καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῶν Γάλλων βασιλεὺς τῆς Γαλλίας 885 κατώρθωσε ν' ἀνασυγκροτήσῃ τὸ κράτος τοῦ Μεγάλου Καρόλου. Ἀνίκανος ὅμως προεκάλεσεν ἐπανάστασιν ἐν Γερμανίᾳ, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ὁποίας παρητήθη τοῦ θρόνου.—4) *Ὁ Δ′*, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1316-1378). Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βοημίας Ἰωάννου, διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Γερμανίας τὸν Λουδοβίκον Δ′. Τῷ 1354 ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, 1358 ἐστέφθη αὐτοκράτωρ.—5) *Ὁ Ε′*, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας ὡς *Κάρολος Α′* (1500-1558). Ἔγγονος τοῦ Ἱσπανοῦ βασιλέως Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ διεδέχθη τοῦτον ἀποθανόντα εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἱσπανίας (1516) καὶ μετὰ τριετίαν ἐκληρονόμησε τὸ στέμμα τῆς Γερμανίας ὡς ἔγγονος τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ Α′. Τῷ 1520 ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πάπα αὐτοκράτωρ τοῦ Γερμανορρωμαϊκοῦ κράτους. Διεξήγαγε τρεῖς νικηφόρους πολέμους κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου Α′. Ἐπίσης ἐξεδίωξεν ἐκ Τύνιδος τὸν πειρατὴν Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσαν ἀπελευθερώσας 22.000 Χριστιανοὺς δούλους. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένοντο κτήσεις τοῦ Ἱσπανικοῦ στέμματος τὸ Μεξικὸν καὶ ἡ Καλιφορνία. Ἐπειδὴ κατεδίωξε τὸν Προτεσταντισμὸν προεκάλεσε πόλεμον τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξονίας Μαυρικίου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἐρρίκου Β′. Ἀτυχήσας εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον παρητήθη τοῦ θρόνου (1556) ἀναδείξας τὸν μὲν υἱόν του Φίλιππον Β′ βασιλέα τῆς Ἱσπανίας, τὸν δὲ ἀδελφόν του Φερδινάνδον αὐτοκρ. τῆς Γερμανίας.—6) *Ὁ Τ′*. Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1685-1740). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Λεοπόλδου Α′ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τοῦ χηρεύοντος θρόνου τῆς Ἱσπανίας (1703) ὡς *Κάρολος Γ′*. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του αὐτοκρ. τῆς Γερμανίας Ἰωσὴφ Α′ κληρονομήσας καὶ τὸ στέμμα τῆς Γερμανίας (1711) παρητήθη τοῦ Ἱσπανικοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου Ε′, ἐγγόνου τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ′ τῆς Γαλλίας. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ πολωνικοῦ θρόνου πόλεμον ἠττήθη καὶ ἀπώλεσε πλείστας κτήσεις. Ἐπίσης ἠττήθη καὶ ὑπὸ τῆς Τουρκίας καὶ ἀπώλεσε τὴν Σλαβονίαν, Βοσνίαν καὶ Βλαχίαν. Διεδέχθη τοῦτον ἡ θυγάτηρ του Μαρία Θηρεσία.—7) *Ὁ Ζ′*. Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1697-1745). Υἱὸς τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανοῦ Ἐμμανουὴλ καὶ γαμβρὸς τοῦ αὐτοκρ. Ἰωσὴφ τοῦ Α′, ἐπολέμησε κατὰ τῆς Μαρίας Θηρεσίας διεκδικῶν τὸν θρόνον καὶ κατώρθωσε ν' ἀνακηρυχθῇ αὐτοκρ. τῇ βοηθείᾳ τῶν Γάλλων (1742). Ἀλλ' ἡ Μαρία Θηρεσία βοηθουμένη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τοῦτον.

Κάρολος. Ὄνομα βασιλέων καὶ ἡγεμόνων τῆς Ἱσπανίας. 1) *Ὁ Α′*. Βλ. *Κάρολος Ε′* τῆς Γερμανίας.—2) *Ὁ Β′*. Βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας (1661-1700). Υἱὸς τοῦ Φιλίππου Δ′ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1665. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξερράγη ὁ μακρὸς περὶ διαδοχῆς τοῦ Ἱσπανικοῦ θρόνου πόλεμος (Βλ. *Ἱσπανία*).—3) *Ὁ Γ′*. Βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας (1716-1788). Υἱὸς τοῦ Φιλίππου Ε′, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Φίλιππον Σ′ τῷ 1759. Κατέστησε τὸν υἱόν του Φερδινάνδον βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ ἠνώρθωσε ποικιλοτρόπως τὴν χώραν του.—4) *Ὁ Δ′*. Βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας (1748-1819). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὃν διεδέχθη ἀποθανόντα (1788). Ἐπ' αὐτοῦ κατεστράφη ὁ Ἱσπανικὸς στόλος ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Τραφαλγὰρ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.—5) Ἰνφάντης καὶ διά-

δοχος τῆς Ἱσπανίας γνωστὸς ὡς *Δὸν Κάρλος* (1545-1568). Υἱὸς τοῦ Φιλίππου Β', ὀξὺς τὸν χαρακτῆρα καὶ δημοφιλὴς περιῆλθεν εἰς ἔριδας πρὸς τὸν πατέρα του, ὅστις καὶ τὸν ἐφυλάκισεν. Ὁ Κ. ἀπέθανε μετ' ὀλίγους μῆνας ἐν τῇ φυλακῇ. —6) *Δὸν Κάρολος Μαρία Ἰσίδωρος τῆς Βουρβῶνος.* Μνηστὴρ τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου (1788-1855). Υἱὸς τοῦ Καρόλου Δ' καὶ ἀδελφὸς τοῦ Φερδινάνδου Β' τῆς Ἱσπανίας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἤγειρεν ἐμφύλιον πόλεμον κατὰ τῆς τριετοῦς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας, διαδόχου τοῦ Φερδινάνδου, διεκδικῶν τὸν θρόνον (1833-1839). Ἀποτυχὼν παρητήθη τῆς ἀξιώσεώς του.

Κάρολος. Ὄνομα βασιλέων τῆς Νεαπόλεως. 1) *Ὁ Α', ὁ Ἀνδεγαυϊκός.* Βασιλεὺς τῶν Δύο Σικελιῶν (1226-1285). Υἱὸς Λουδοβίκου Δ' τῆς Γαλλίας. Μεγαλεπήβολος καὶ μισέλλην κατέλαβε τὴν Κέρκυραν (1267) καὶ τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου. Ἐφιλοδόξησε νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν λατινικὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ διὰ συνθήκης μετὰ τοῦ ἐκπτώτου Λατίνου αὐτοκράτορος Βαλδουΐνου Β' ἐκληρονόμησε τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δικαιώματα αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1278-1285 ἐγένετο κύριος τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μορέως.—2) *Ὁ Β', ὁ Χωλός.* Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως καὶ τῶν Δύο Σικελιῶν (1254-1309). Ἀνεμίχθη πολλαχῶς εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ὡς κληρονόμος τῶν ἐπ' αὐτῆς δικαιωμάτων τοῦ πατρός του.—3) *Ὁ Γ', ὁ Δυρραχηνός.* Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ ϛ' (1381) ἀντὶ τῆς νομίμως κατεχούσης τὸν θρόνον βασιλίσσης Ἰωάννας.

Κάρολος ὁ Β'. Δοὺξ τοῦ Νεβὲρ (ΙϚ'-ΙΖ' αἰ.). Διεξεδίκησε τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀπόγονος Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου, καὶ παρεσκεύασεν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων, ἣν ἐματαίωσαν ἡ Βενετία καὶ Ἱσπανία.

Κάρολος Α'. Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας (1863-1908). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Λουδοβίκον τὸν Α' (1889). Ἀναστείλας τὸ Σύνταγμα τῆς χώρας του ἐδολοφονήθη ὑπὸ στασιαστῶν.

Κάρολος. Ὄνομα βασιλέων τῆς Ρουμανίας. 1) *Ὁ Α'* (1839-1914). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου Ἀντωνίου τοῦ Χοεντσόλλερν-Σιγμαρίγγεν ἐξελέγη τῷ 1866 ἡγεμὼν τῆς τότε ἀπελευθερωθείσης Ρουμανίας. Μετασχὼν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1877) καὶ συντελέσας εἰς τὴν νίκην τῆς Πλεύνας ἀνεκήρυξε τὸ κράτος του βασίλειον (1881). Διάδοχόν του ὥρισε τὸν ἀνεψιόν του Φερδινάνδον.—2) *Ὁ Β'* (1893-). Υἱὸς τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου· τρὶς παραιτηθεὶς τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων του κατέλαβεν αὐτὸν διὰ πραξικοπήματος τῷ 1930.

Κάρολος. Ὄνομα πολλῶν βασιλέων τῆς Σουηδίας, ὧν κυριώτεροι: 1) *Ὁ Θ'* (1550-1611). Τριτότοκος υἱὸς τοῦ Γουσταύου Βάζα, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην τῷ 1592 καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῷ 1604.— 2) *Ὁ Γ'* (1622-1660). Διεδέχθη τὴν βασίλισσαν Χριστίναν (1654). Ἐπολέμησε κατὰ τῆς Πολωνίας, Δανίας, Ρωσίας καὶ Ὁλλανδίας συνηνωμένων.—3) *Ὁ ΙΑ'* (1665-1697). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου· ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τετραετής. Ἐνηλικιωθεὶς συνέτριψε τὴν δύναμιν τῶν εὐγενῶν.— 4) *Ὁ ΙΒ'* (1682-1718). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου· ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον δεκαπενταετής. Ἀνεδείχθη εἷς τῶν πολεμικωτέρων βασιλέων τῆς ἱστορίας. Ἐνίκησε τοὺς Δανούς, τοὺς Πολωνοὺς καὶ τοὺς Ρώσους (Πέτρον τὸν Μέγαν) συμμαχήσαντας κατὰ τῆς Σουηδίας. Μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῶν δύο πρώτων Δυνάμεων ἐστράφη κατὰ τοῦ Πέτρου, οὗ ἐδήωσε τὴν χώραν, ἕως οὗ ἠττηθεὶς ἐν Πολτάβᾳ (1709) κατέφυγε πεζὸς εἰς Τουρκίαν. Οἱ ἐχθροί του συνασπισθέντες ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Σουηδίας καὶ τότε ὁ Κ. ἐπανελθὼν εἰς τὴν χώραν του (1714) ἐφονεύθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Φρεδρικσχάλ.— 5) *Ὁ ΙΙ'* (1748-1818). Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1814 καὶ τῆς Νορβηγίας. Κατέλαβε τὴν βασιλείαν μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου (1809). Παρεχώρησεν εἰς τὴν Ρωσίαν τὴν Φιλλανδίαν καὶ ἔλαβε τὴν Νορβηγίαν.— 6) *Ὁ ΙΔ'* (1764-1844). Ἱδρυτὴς τῆς ἤδη βασιλευούσης δυναστείας. Ἦτο ὁ στρατάρχης τοῦ Ναπολέοντος Ἰωάννης Βερναρδόττης, ὃν ὁ Κάρολος ΙΓ', ἄτεκνος ὤν, ὥρισε διάδοχόν του, υἱοθετήσας αὐτὸν κατόπιν ἀποφάσεως τῆς σουηδικῆς Διαίτης (1810). Ἐλθὼν εἰς Σουηδίαν ἀπὸ τοῦ 1812 ἐπολέμησε τὸν Ναπολέοντα ἐν Γερμανίᾳ καὶ τὴν Δανίαν, ἣν ἠνάγκασε νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν Νορβηγίαν. Ἀπὸ τοῦ 1818 ἐβασίλευσε τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας.— 7) *Ὁ ΙΕ* (1826-1872). Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Ἐβασίλευσε τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός τὸν Ὀσκὰρ Α' (1859).

Κάρολος Αὔγουστος. Δοὺξ καὶ ἀπὸ τοῦ 1815 Μέγας δοὺξ τοῦ Σὰξ-Βάϊμαρ Ἀϊζεναχ (1757-1828). Μαθητὴς τοῦ Βίλανδ, ἔσχε σύμβουλον τὸν Γαῖτε καὶ διώρισε καθηγητὰς ἐν Ἰένῃ τὸν Σίλερ καὶ τὸν Χέρδερ. Κατέστησε τὴν πρωτεύουσάν του Βάϊμαρ μέγα κέντρον πνευματικῆς κινήσεως.

Κάρολος Μαρτέλλος (639-741). Ὡς στρατηγὸς τῶν Φράγκων ἐνίκησε τοὺς Ἄραβας παρὰ τὸ Ποατιὲ καὶ τὴν Ναρβόννην (732 καὶ 737), μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Θευδερίχου Δ' ἐγένετο βασιλεὺς (737). Διένειμε τὸ κράτος εἰς τοὺς υἱούς του Καρλομάγνον καὶ Πεπῖνον τὸν Βραχύν.

Κάρολος ὁ Μέγας ἢ **Καρλομάγνος.** Βασιλεὺς τῶν Φράγκων καὶ αὐτοκράτωρ τοῦ Γερμανορρωμαϊκοῦ κράτους (742-814). Υἱὸς Πεπίνου τοῦ Βραχέος διεδέχθη τὸν πατέρα του τῷ 768 καὶ συνεβασίλευσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Καρλομάνου, οὗ ἀποθανόντος (771) ἐγένετο μονοκράτωρ. Ὑπέταξε μετ' ἐπανειλημμένας ἐκστρατείας τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Σαξονίαν καὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐμίρου τῆς Σαραγόσης κατὰ τοῦ χαλίφου τῆς Κορδούης. Τῷ 800 ἐστέφθη ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος Γ' «αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων». Θέλων νὰ ἑνώσῃ τὸ Βυζαντινὸν κράτος μετὰ τοῦ ἀνιδρυθέντος Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἐζήτησεν εἰς γάμον τὴν αὐτοκράτειραν Εἰρήνην, ἀλλ' ἡ καθαίρεσις αὐτῆς ἐματαίωσε τὰ σχέδιά του. Ὁ Κ. ἐπροστάτευσε τὰ γράμματα, ἵδρυσε σχολὰς καὶ μετερρύθμισε τὸ δίκαιον ὀργανώσας τὸ κράτος του κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Ρωμαϊκοῦ. Τὸ κράτος τοῦ Κ. ἐξετείνετο μεταξὺ Βορείου θαλάσσης καὶ Πυρηναίων, Ἀτλαντικοῦ καὶ ποτ. Ἔλβα. Ὁ Κ. ὑπῆρξεν εἷς τῶν μεγαλυτέρων ἡγεμόνων τοῦ Μεσαίωνος καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ δυναστεία τῶν *Καρολιδῶν.*

Κάρολος ὁ Τολμηρός. Δοὺξ τῆς Βουργουνδίας (1433-1477). Ὡς κόμις τοῦ Σαρολαὶ ἵδρυσε τὸν «σύνδεσμον τοῦ κοινοῦ συμφέροντος» ἐναντίον τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΑ'. Ἐπολέμει ἀδιαλείπτως κατὰ τοῦ Λουδοβίκου, τῶν Λοθαρριγίων καὶ τῶν Ἑλβετῶν μέχρι τοῦ θανάτου του.

Κάρολος ὁ Φαλακρός. Αὐτοκράτωρ τοῦ Γερμανορρωμαϊκοῦ κράτους καὶ βασιλεὺς τῶν Φράγκων (823-877). Ἦτο υἱὸς Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς, οὗ ἀποθανόντος (840) αὐτὸς μὲν ἔλαβε τὰς δυτικὰς χώρας τοῦ κράτους, ὁ δὲ ἀδελφός του Λοθάριος τὰς ἀνατολικάς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λοθαρίου (869) ἐστέφθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου Η'.

Καρόλου Ἀκρωτήριον. Τὸ ἀνατολικώτατον ἀκρωτήριον τῆς χερσονήσου Λαβραδὸρ τοῦ Καναδᾶ.

Κάρολυ (Μιχαὴλ Cârolyi). Οὐγγρος πολιτικὸς (1875-). Ὡς πρωθυπουργὸς συνωμολόγησε, μετὰ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Φρανσαὶ δ' Ἐσπραί, τὴν συνθήκην ἀνακωχῆς (Νοεμβρίου 1918). Ἐκλεγεὶς τῷ 1919 πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἀνετράπη μετὰ τρίμηνον ὑπὸ τοῦ Βέλα Κούν.

κάρον ἢ **κάρος.** Φυτὸν ἐκ τῶν σκιαδιοφόρων. Οἱ καρποὶ τοῦ εἴδους *κάρου τοῦ κυμινοειδοῦς* ὁμοιάζουσι πρὸς τὸ κύμινον. Ἐξ αὐτῶν ἐξάγεται αἰθέριον ἔλαιον, χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ ὡς ἀρωματικὸν ἀντὶ τοῦ κυμινελαίου.

Κάρον
α ἄνθος, β καρπός

Καρόνι (Caroni). Παραπότ. τοῦ Ὀρινόκου ἐν Βενεζουέλᾳ. Μῆκος 850 χλμ.

Καροπλέσι. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 537.

κάρος ἢ **κάρωσις.** Ἡ ἐντονωτέρα μορφὴ τοῦ κώματος· ὁ ἀσθενὴς ἀπόλλυσι τελείως τὴν ἀντίληψιν τοῦ περιβάλλοντος, τὸ μυϊκὸν σύστημα ἐμφανίζει τελείαν χάλασιν, ἡ κατάποσις γίνεται δυσχερής, ἡ ἀναπνοὴ ρογχώδης, παρακολουθήσασα τὴν τύχην τῆς λοιπῆς Δωδεκανήσου. Ἐμβ. 282 τ.χλμ., κάτ. 7500.

Καρπασία. 1) ΒΑ. χερσονησος τῆς ν. Κύπρου, ὀναμασθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτῆς ὁμων. ἀρχαίας πόλεως.—2) Ἐπαρχ. τῆς Κύπρου ἀνήκουσα εἰς τὴν διοίκησιν Ἀμμοχώστου.—3) Χ. τῆς Κύπρου. Κάτ. 12).

Καρπάσιον. Ἕδρα κοιν. ἐπ. Λήμνου. Κάτ. 509.

Καρπάτσιο (Βίκτωρ Carpaccio). Βενετὸς ζωγράφος (1450-1525). Τοὺς πίνακάς του διακρίνει ζωηρὸς καὶ πλούσιος χρωματισμός.

Καρπενήσιον. Ἕδρα κοιν., πρωτ. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας, νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἐν ὀροπεδίῳ μεταξὺ τῶν ὀρέων Τυμφρηστοῦ καὶ Χελιδόνος. Κάτ. 2576. Ἕδρα Μητροπόλεως. Ἐν τῇ μάχῃ παρὰ τὸ Κ. ἐφονεύθη τῷ 1823 ὁ Μ. Μπότσαρης.

Καρπῖνος
Α ἄνθος ἄρρεν, Β ἄνθος θῆλυ, Γ καρπός

Καρπενταρίας κόλπος (Gulf of Carpentaria). Ὁ μέγιστος τῶν εἰς τὴν Αὐστραλιακὴν ἤπειρον εἰσερχομένων κόλπων, ἐπὶ τῆς Β. παραλίας ταύτης, μεταξὺ τοῦ Βορ. Διαμερίσματος καὶ τῆς Β. ἄκρας τῆς Κουνγσλάνδης.

Καρπερή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν Κάτ. 1133.

καρπῖνος. Γένος φυτῶν ἐκ τῶν βετουλοειδῶν, ἰθαγενὲς τῆς Α. Ἀσίας. Ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ εἴδη, δένδρα ἢ θάμνους, ἐξ ὧν ἐν Ἑλλάδι φύονται *κ. ὁ βετουλοειδής*, δένδρον, κν. *σκός, ἀγριοτσουκνίδα, γαῦρος, γράβος*, καὶ *κ. ὁ δουΐνειος*, θάμνος, κν. *γαῦρος, γράβος* καὶ *σκυλλόγαυρος.*

Καρπίνσκι (Φραγκίσκος Karpinski). Πολωνὸς ποιητὴς (1741-1825). Ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τοῦ ρωμαντισμοῦ ἐν τῇ πατρίδι του.

καρποκάψα. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων περιλαμβάνον μικρὰς ψυχάς, ὧν τὸ εἶδος *κ. ἡ πυραλὶς* εἶνε συχνότατον παρ' ἡμῖν.

Καρποκάψα ἡ πυραλὶς
(1×2 φυσικοῦ μεγέθους)

Καρποκράτης. Ἀλεξανδρινὸς φιλόσοφος Β' μ.Χ. αἰ., ἱδρυτὴς τῆς αἱρέσεως τῶν Καρποκρατιανῶν.

Καρποκρατιανοί. Αἱρετικοὶ τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος ἐκ τῶν Γνωστικῶν, ἀπὸ Καρποκράτους τοῦ Ἀλεξανδρέως. Ἐπίστευον μόνον εἰς τὸν ἕνα Θεὸν πατέρα καὶ τὴν μετεμψύχωσιν.

καρποκτησία. Κτῆσις τῶν προϊόντων πράγματός τινος, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν ἐκ τοῦ πράγματος τούτου ὠφέλειαν, ἄνευ ἐλαττώσεως τῆς οὐσίας αὐτοῦ.

καρπός. Τὸ μέρος τοῦ φυτοῦ εἰς τὸ ὁποῖον διαμορφοῦται τὸ ἄνθος μετὰ τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν αὐτοῦ· οἱ καρποὶ ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ σκληροῦ, μαλακοῦ ἢ σαρκώδους *περικαρπίου* καὶ ἐξ ἑνὸς ἢ πλειόνων *σπερμάτων* ἐντὸς τοῦ περικαρπίου εὑρισκομένων· ὁ καρπὸς σχηματίζεται ἐκ τῆς φοθήκης τοῦ ἄνθους καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ᾠαρίων. Οἱ καρποὶ διακρίνονται εἰς *γνησίους* ὅταν πρὸς σχηματισμὸν αὐτῶν λαμβάνῃ μέρος μόνον ἡ φοθήκη καὶ εἰς *ψευδεῖς* ὅταν λαμβάνωσι μέρος καὶ ἄλλα μέρη τοῦ ἄνθους, ὡς σέπαλα, πέταλα κ.τ.τ. Οἱ καρποὶ

ἀναλόγως τῆς συστάσεως αὐτῶν διακρίνονται εἰς *ξηροὺς* καὶ *σαρκώδεις*. Οἱ ξηροὶ διακρίνονται εἰς *διαρρηκτούς*, ὅπως οἱ κέδροπες τοῦ φασιόλου κ.τ.τ., τὰ κέρατα τῶν σταυρανθῶν, οἱ θύλακοι τοῦ ἀκονίτου καὶ αἱ κάψαι ἢ κωδίαι τῆς παπαρούνας, καὶ εἰς *ἀδιαρρήκτους*, ὅπως τὰ ἀχαίνια τῶν σιτηρῶν καὶ τὰ κάρυα τῆς λεπτοκαρυᾶς κ.τ.τ. Οἱ σαρκώδεις πάλιν καρποὶ διακρίνονται εἰς *ῥᾶγας*, ὅπως τῆς σταφυλῆς, καὶ εἰς *δρύπας*, ὅπως τοῦ κερασίου. *Ψευδεῖς* καρποὶ εἶνε κυρίως τοῦ σύκου, τοῦ μήλου καὶ τινες ἄλλοι. ‖ *('Ανατομ.)* Τὸ πρὸς τὸν πῆχυν ἢ ἀντιβράχιον καὶ παρὰ τὴν ἄρθρωσιν αὐτοῦ μετὰ τῆς χειρὸς μέρος ταύτης ἔχον ὡς σκελετὸν 8 ὀστάρια εἰς δύο στοίχους. ‖ *('Αστ. Δίκ.)* Ἐν τῇ νομικῇ *καρποὶ* καλοῦνται τοῦτο μὲν τὰ προϊόντα ὅσα ἐνσώματον πρᾶγμα, ἄνευ μειώσεως τῆς οὐσίας του, παράγει δυνάμει τῶν ἐν αὐτῷ φυσικῶν ἰδιοτήτων, λ.χ. τὸ γάλα καὶ τὸ ἔριον τῶν ζώων (οὐχὶ τὸ κρέας ἢ τὸ δέρμα αὐτῶν), τοῦτο δὲ αἱ ὕλαι αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐνσωμάτου πράγματος, καὶ συλλεγόμεναι ἄνευ καταστροφῆς τοῦ κυρίου πράγματος ἀποδίδουσιν εἰσόδημα, π.χ. ἡ ἄμμος, ἡ κιμωλία, οἱ λίθοι, τὰ ὀρυκτά.

Καρπός

1 τομὴ ἑσπεριδίου (σ σπέρμα), 2 κωδία μήκωνος, 3 πτερωτὸν ἀχαίνιον (σαμάρα) σφενδάμνου, 4 ἀχαίνιον κενταυρίου τοῦ κυάνου, 5 δρύπη κεράσου (κεράσιον) καὶ τομὴ αὐτῆς (α μεσοκάρπιον, β πυρήν, γ ἐνδοκάρπιον). 6 χέδροψ φασιόλου, 7 κέρας τοῦ χειράνθου (βιολέττας), 8 πυξίδιον ὑοσκυάμου, 9 θύλακος ἀκονίτου, 10 καρύοψις σίτου, 11 λέκιθος χεδροποῦ, 12 στεγοκάρπιον ροδῆς, 13 μιμαίκυλον χαμαικεράσου

καρπεύζι. Βλ. σίκυς.

καρποφάγος. Ἔντομον κολεόπτερον ἐκ τῶν νιτιδουλιδῶν. Τὸ εἶδος *κ. ὁ ἡμίπτερος* προξενεῖ μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰ σῦκα.

Καρποφόρα Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Πυλίας Μεσσηνίας. Κάτ. 440.

καρπόφυλλον (carpellum). Μεγασποριόφυλλον, εἰδικὸν φύλλον ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἐσωτάτου σπονδυλώματος τοῦ ἄνθους, φέρον τὰς σπερματικὰς βλάστας καὶ δυνάμενον νὰ ἑνωθῇ μετ' ἄλλων ὁμολόγων στοιχείων τοῦ αὐτοῦ σπονδυλώματος καὶ νὰ σχηματίσῃ τὴν ᾠοθήκην ἢ ὕπερον τοῦ ἄνθους.

Κάρρο δίτροχον

Καρπώ (Ἰωάννης Βαπτιστὴς Carpeaux). Γάλλος γλύπτης (1827-1875). Διεκόσμησε πολλὰ μνημεῖα τῶν Παρισίων μὲ ἔργα πλήρη χάριτος καὶ κινήσεως.

κάρπωσις. *(Νομ.)* Ἡ ἰδιοποίησις καὶ διάθεσις διὰ πωλήσεως ἢ μισθώσεως κ.λ. τῶν καρπῶν κτήματός τινος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *χοῆσιν* (βλ. λ.) ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν ἀμέσως γινομένην κατανάλωσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ εἰς τοῦτο δικαιουμένου.

καρραγηνὸν ἢ **ἰρλανδικὸν βρύον** (ἀγγλ. carragheen). Θαλάσσιον φῦκος τῆς Β. θαλάσσης καὶ τοῦ βορείου Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, *χόνδρος ὁ οὖλος* τῆς οἰκογενείας τῶν γιγαρτινοειδῶν. Ἐνέχει 75% βλέννας, 15-16% θειικὸν νάτριον καὶ ἀσβέστιον καὶ μικρὰς ποσότητας ἰωδίου καὶ βρωμίου. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν πρὸς κατασκευὴν δισκίων σιροπίων κλ.

Καραρα (Carrara). Π. τῆς ΒΔ. Ἰταλίας, περίφημος διὰ τὰ λευκὰ μάρμαρά της. Κάτ. 47.500. Ἀκαδημία γλυπτικῆς, μουσεῖον, 400 λατομεῖα μαρμάρου.

Καρ(ρ)άτσι. Παράλιος π. καὶ λιμὴν τῆς γενικῆς διοικήσεως τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν Βομβάης. Εἶνε ἡ δυτικωτέρα π. ὅλου τοῦ Ἰνδοβρεττανικοῦ κράτους καὶ κεῖται εἰς τὸ Β. ἄκρον τοῦ Δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ ἀπέναντι τοῦ Χαϊδεραβάδ. Κάτ. 217.

Καρράτσι (Carracci). Ὄνομα τριῶν Ἰταλῶν ζωγράφων ἐκ Βολωνίας. 1) *Λουδοβῖκος* (1555-1618). —2) *Αὐγουστῖνος* (1557-1602).—3) *Ἀννίβας* (1560-1609), ὁ ἐπιφανέστερος ἐκ τῶν τριῶν καὶ ὁ μεγαλύτερος ζωγράφος τῆς σχολῆς τῆς Βολωνίας.

Καρρέλ (Carrel). 1) *Ἀρμάνδος*. Γάλλος δημοσιογράφος καὶ ἱστορικός (1800-1836). Ἔγραψεν ἱστορίαν τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος κλ.—2) *Ἀλέξιος*. Γάλλος χειρουργὸς καὶ βιολόγος. Βραβεῖον Νοβὲλ τοῦ 1913.

Καρρέλ (Παῦλος). Μουσουργὸς ἐκ Ζακύνθου (1829-1896). Συνέθεσε κυρίως μελοδράματα, ὡς

Κάρρο τετράτροχον

«Μᾶρκος Μπότσαρης», «Κυρὰ Φροσύνη» κ.ἄ. Ἐπίσης πολλὰ τραγούδια.

Καρριέρ (Εὐγένιος Carrière). Γάλλος ἰμπρεσιονιστὴς ζωγράφος καὶ λιθογράφος (1849-1906).

καρρό (ἐκ τῆς γαλλ. λ. carreau). Μία ἐκ τῶν τεσσάρων φυλῶν τῶν παιγνιοχάρτων, τῆς ὁποίας τὸ διακριτικὸν σῆμα εἶνε ἐρυθρὸς ρόμβος.

κάρρο. Φορτηγὸς ἅμαξα τετράτροχος ἢ δίτροχος.

καρρότσα (ἰταλ. carrozza). Ἱππήλατος τετράτροχος ἅμαξα πρὸς μεταφορὰν ἀνθρώπων.

καρρούλι. Ἡ τροχαλία, μικρὸς τροχός, πηνίον.

Κάρς. Ὀχυρὰ π. τῆς τουρκικῆς Ἀρμενίας ἀνήκουσα πρὸ τοῦ 1920 εἰς τὴν Ρωσίαν. Κάτ. 25.000.

καρσέλ (γαλλ. carcel). Μονὰς φωτεινῆς ἰσχύος ἰσοδυναμοῦσα πρὸς 9,62 δεκαδικὰ κηρία.

καρσιλαμᾶς. Εἶδος ἀντικρυστοῦ λαϊκοῦ χοροῦ.

Κάρσο (ἰταλ. Carso, γερμ. Karst). Ἡ ἄλυσις τῶν Δειναρικῶν Ἄλπεων, ἰδίᾳ τὸ Β τῆς Ἰστρίας κείμενον ΒΔ. τμῆμα αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἀποτελούμενον κατὰ μέγα μέρος ἐξ ἀσβεστούχων πετρωμάτων παρουσιάζει τὰ ἐξ αὐτοῦ ὀνομαζόμενα *κάρστια* ἢ *καρστικὰ φαινόμενα* (βλ. κατωτέρω).

κάρστια ἢ **καρστικὰ φαινόμενα.** *(Γεωλ.)* Ἰδιάζουσαι χαρακτηριστικαὶ μορφαί, παρουσιαζόμεναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἢ καὶ ὑπογείως εἰς ὀρεινὰς περιοχὰς ἐξ ἀσβεστολίθων καὶ δολομιτῶν κυρίως. Ὠνομάσθησαν οὕτω ἐκ τοῦ Κάρστ τῶν Δειναρικῶν Ἄλπεων. Τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶνε αὔλακες, ὀχετοὶ καὶ ταφροειδῆ στενὰ κοιλώματα καλούμενα αὐλακιαὶ καὶ ἀμαξοτροχίαι, φυσικὰ φρέατα καὶ κοιλώματα χοανοειδοῦς μορφῆς τὰ καλούμενα δολῖναι, καὶ ἄλλα ἀνάλογα κοιλώματα. Τὰ φαινόμενα ταῦτα ὀφείλονται εἰς τὴν διαβρωτικὴν καὶ διαλυτικὴν ἐνέργειαν τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῶν πετρωμάτων. Τοιαῦτα φαινόμενα παρατηροῦνται ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τῆς Πάρνηθος, τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα ἀκόμη μέρη.

Κλάδος καρύας μετὰ καρπῶν

Α ἄνθος θῆλυ, Β ἄνθος ἄρρεν, Γ τομὴ καρύου

κάρτα (ἰταλ. carta). Δελτάριον ταχυδρομικόν, ἐπισκεπτήριον. ‖ *(Ναυτ.).* Ἕκαστος τῶν 32 *ἀνεμορρούμβων* εἰς οὓς διαιρεῖται τὸ *ἀνεμολόγιον*.

Καρτάλι. Ἀκρωτήριον κατὰ τὰ ΝΑ. τῆς χερσονήσου Σιθωνίας τῆς Χαλκιδικῆς, ΝΑ τῆς κώμης Συκιᾶς καὶ Β τοῦ Δρεπάνου ἀκρωτηρίου ἐν τῷ Σιγγιτικῷ κόλπῳ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

καρτέλ (cartel). Διεθνὴς ὅρος σημαίνων ἕνωσιν καὶ συνεταιρισμὸν παραγωγῶν, ἀλλὰ καὶ ἐμπορικῶν καὶ τραπεζιτικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ἀποτελεσματικὴν δρᾶσιν ἐν τῷ συναγωνιστικῷ πεδίῳ. Μεταπολεμικῶς ἱδρύθησαν καὶ διεθνῆ καρτέλ.

καρτέλλα (ἰταλ. cartella). Πινακὶς ἐκ χαρτονίου φέρουσα ἐπιγραφὴν κλ., ὡς καὶ ἑκάστη τῶν πινακίδων τῆς τόμπολας, τῶν φερουσῶν τοὺς ἀριθμούς.

Καρτέσιος (Ρενᾶτος Cartesius ἢ Descartes, πρφ. Δεκάρτ). Γάλλος φιλόσοφος καὶ μαθηματικὸς (1595-1650). Ἐπολέμησε κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον εἰς τὰς τάξεις τοῦ ὁλλανδικοῦ καὶ βαυαρικοῦ στρατοῦ καὶ διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Ὁλλανδίᾳ καὶ Σουηδίᾳ, ὅπου προσεκλήθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Χριστίνας, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν. Ἔγραψε «Δοκίμιον περὶ τῆς μεθόδου», «Στοχασμοὶ περὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας», «Ἀρχαὶ τῆς φιλοσοφίας», «Περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς» κλ. Ὑπῆρξεν ὁ ἀποφασιστικὸς πολέμιος τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας καὶ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ *ὀρθολογισμοῦ*. Ὁ Κ. ἐβάσιζε πᾶσαν ὀρθὴν γνῶσιν ἐπὶ τοῦ λογικοῦ ἀνεξαρτήτως οἱασδήποτε παραδόσεως, καθ' ὃν τρόπον αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι διὰ τοῦ λογικοῦ εὑρίσκουσιν ἀληθείας ἀπολύτου κύρους. Καὶ μολονότι ἐζήτησε νὰ χειραφετήσῃ τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς κηδεμονίας τῆς θεολογίας παρεδέχετο τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμολόγει ἑαυτὸν πιστὸν καθολικόν. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Κ. διήνοιξε νέας ὁδοὺς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γνώσεως.

Καρτεσίου κολυμβητής. Μικρὸς πλωτὴρ ἐξ ὑάλου, ἔχων συνήθως τὸ σχῆμα διαβόλου, ἐσωτερικῶς κοῖλος καὶ φέρων μικρὰν ὀπὴν εἰς τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς. Τίθεται ἐντὸς δοχείου μὲ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον κλείεται ὑδατοστεγῶς δι' ἐλαστικοῦ πώματος ἢ μεμβράνης. Λόγῳ τοῦ κοίλου ὁ κολυμβητὴς πλήρης ἀέρος ἐπιπλέει ὢν ἐλαφρότερος ἴσου ὄγκου ὕδατος· ὅταν ὅμως πιέσῃ τις τὸ πῶμα ἢ τὴν μεμβράνην, τὸ ὕδωρ συμπιεζόμενον εἰσέρχεται διὰ τῆς οὐρᾶς εἰς τὸ σῶμα τοῦ κολυμβητοῦ, ὥστις καθιστάμενος οὕτω βαρύτερος βυθίζεται ἢ μετεωρεῖται. Ὅταν παύσῃ ἡ ἐπὶ τοῦ πώματος ἐνεργουμένη πίεσις, ὁ ἐντὸς τοῦ κολυμβητοῦ πεπιεσμένος ἀὴρ ἐξωθεῖ τὸ ὕδωρ, οὕτω δὲ ὁ κολυμβητὴς ἐπανακτᾶν τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐλαφρότητα ἀνέρχεται. Αὐξομειῶν τις τὴν ἐπὶ τοῦ πώματος πίεσιν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ποικιλομόρφους καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις τοῦ κολυμβητοῦ.

κάρτο (τό· ἰταλ. quarto). Τὸ τέταρτον τῆς μονάδος· τὸ τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ τουρκ. νομίσματος μετζητίου.

καρτόνι ἢ **χαρτόνι.** Ναστόχαρτον.

καρύα ἢ **καρυά** (ἡ). Δένδρον ἐκ τῶν καρυοειδῶν, κν. **καρυδιά**. Ἅπαντα τὰ εἴδη τῆς κ. εἶνε δένδρα μεγάλα μὲ ἄνθη δίκλινα καὶ καρπὸν κάρυον. *Καρύα ἡ βασιλικὴ* εἶνε ἰθαγενὴς τῶν ὀρέων τῆς Β. Ἑλλάδος. Ὁ καρπός της ἐδώδιμος καὶ λίαν θρεπτικός, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐξάγεται καὶ ἔλαιον (καρυδέλαιον) χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν μαγειρικήν. Ἐκ τῶν φύλλων ἐξάγεται ἡ *καρυδίνη*, ἀλκαλοειδὲς ἡνωμένον μετὰ μεγάλης ποσότητος ταννίνης, καὶ ἡ *καρυώνη*, ναφθοκινόνη ἔχουσα καθαρτικὰς καὶ διεγερτικὰς τοῦ δέρματος ἰδιότητας. Τὸ ξύλον τῆς κ. εἶνε ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων διὰ τὴν ἐπιπλοποιΐαν, τὴν τορνευτικὴν κλ. Ἔχει ὡραῖον καστανὸν χρῶμα καὶ εἶνε εὐέργαστον.

Καρυά. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἄργους (Ἀργολιδοκορινθίας). Κάτ. 1370.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας (Ἀργολιδοκορινθίας). Κάτ. 709.—3) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λεβαδείας (Ἀττικοβοιωτίας). Κάτ. 416.—4) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐλασσόνος (Λαρίσης). Κάτ. 1052.—5) Ἕδρα κοιν. ν. Λευκάδος. Κάτ. 2058.—6) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Λοκρίδος (Φθιωτιδιφωκίδος). Κάτ. 795.

Καρυᾶτις. Ἐπώνυμον τῆς ἐν Καρυαῖς τῆς Λακωνικῆς λατρευομένης Ἀρτέμιδος. ‖ Παρθένος ὀρχουμένη κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν *Καρυατείων*, ἀγομένην πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Καρυαῖς τῆς Λακωνικῆς. ‖ *('Αρχιτεκτ.)* Κίων ἐν μορφῇ γυναικὸς ὑποβασταζούσης θριγκόν.

καρυδέλαιον ἢ **καρυέλαιον.** Ξηραντικὸν ἐδώ-

διμον ἔλαιον ἐξαγόμενον ἐν ψυχρῷ ἢ ἐν θερμῷ ἐκ τῶν σπερμάτων τῆς καρύας, ἄλλως **καρυδόλαδο.**

Καρύδης (Σοφοκλῆς). Ποιητὴς ζήσας ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, δράματα καὶ λυρικὰ ποιήματα, διακρίνονται διὰ τὸν θερμὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ ρυθμοῦ. «Τὰ τέκνα τοῦ Δοξαπατρῆ» (τραγῳδία), «Ἡ πρόσφυξ Κρῆσσα», «Τὰ ὀρφανὰ τῆς Κρήτης» κ.ἄ.

καρυδιά. Κοινὴ ὀνομασία καρύας τῆς βασιλικῆς (βλ.λ.), τῆς μόνης καλλιεργουμένης ἐν Ἑλλάδι. ‖ Τὸ ξύλον τῆς καρύας.

Καρυοθλάστης

καρύδιον. Κν. τὸ κάρυον καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ λάρυγγος ἀκρολοφία τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου, ἄλλως λεγόμενον **μῆλον τοῦ Ἀδάμ.**

καρυδόλαδο. Τὸ καρυδέλαιον.

Καρύκης ἢ **Καρίκης** (Θεοφάνης). Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (-1597). Κατήγετο ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπου ἡ οἰκογενειακὴ αὐτοῦ ἐκκλησία τοῦ ἁγ. Γεωργίου ἐκαλεῖτο τοῦ *Καρίτση*. Διετέλεσε μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀθηνῶν, ἐξελέγη δὲ πατριάρχης τῷ 1596.

καρυοθλάστης ἢ **καρυοθραύστης.** Σκεῦος ἐπιτραπέζιον ἐκ μετάλλου, χρησιμεῦον πρὸς θλάσιν τῶν καρύων, ἀμυγδάλων, λεπτοκαρύων κλ.

κάρυον. Ὁ καρπὸς τῆς καρύας καὶ γενικώτερον πᾶς ξηρὸς καρπὸς μὴ διαχάσκων, μονόσπερμος, οὗ τὸ ξυλῶδες περικάρπιον δὲν συμφύεται μετὰ τοῦ σπέρματος (κάρυον, λεπτοκάρυον, βάλανος, κάστανον κλ.).

κάρυον ἐμετικόν. Βλ. **ἐμετικὸν κάρυον.**

Καρυοφύλλης (Γεώργιος). Ἰατρὸς (1865-1927). Συνέγραψε διαφόρους ἰατρικὰς πραγματείας καὶ «Λεξικὸν Ἰατρικῆς».

καρυοφύλλι. Κοινὴ ὀνομασία τανακήτου τοῦ βαλσαμώδους καὶ τοῦ καρυοφύλλου.

καρυοφύλλι ἢ **καριοφίλι.** Μακρὸν ἐμπροσθογεμὲς τυφέκιον μετὰ πυρολίθου, ἐν χρήσει κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

καρυόφυλλον. Τὸ ἀπεξηραμμένον, ἐντόνως ἀρωματικὸν καὶ καυστικὸν τὴν γεῦσιν ἄνθος (βομβύκιον) εὐγενίας (βλ.λ.) τῆς καρυοφυλλοειδοῦς (ἄλλως καρυοφύλλου τοῦ ἀρωματικοῦ), ἰθαγενοῦς τῶν Μολούκκων νήσων καὶ τῆς Κελέβης. Ἐκ τῶν κ. ἐξάγεται αἰθέριον ἔλαιον *(γαρυφαλόλαδο)*, ἰσχυρῶς ἀντισηπτικὸν καὶ χρησιμοποιούμενον ὡς τοπικὸν ἀναισθητικὸν εἰς τὴν τερηδόνα.

Καρχαρίας ὁ κοινός

Καρυόφυτον. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Ξάνθης. Κάτ. 712.

Καρυοχώρι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐορδαίας (Κοζάνης). Κάτ. 634.

καρύοψις. Καρπὸς ξηρὸς ἀδιάρρηκτος, οὗ τὸ περικάρπιον εἶνε ἡνωμένον μετὰ τοῦ κελύφους τοῦ σπέρματος, ὡς π.χ. παρὰ τῷ καρπῷ τῶν δημητριακῶν.

Καρυστίας ἐπαρχία. Τοῦ νομοῦ καὶ ν. Εὐβοίας κατὰ τὸ Ν. αὐτῆς τμῆμα. Κάτ. 54.739, πρωτ. *Κύμη*.

Κάρυστος. Ἔδρα κοινότ. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας) ἐν τῷ μυχῷ ὁμωνύμου κόλπου. Κάτ. 1866. Παλαιοτάτη π. μετασχοῦσα τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Ὑπὸ τοὺς Ἐνετοὺς εἶχε σχεδὸν ἐρημωθῆ. Τῷ 470 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ἐπαναστάσεως ἡ Κ. διεδραμάτισεν ἐξαίρετον μέρος.

Καρύταινα. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. 924. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἦτο ἕδρα βαρωνίας. Φρούριον καὶ ἐμπορικὸν κέντρον ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Τῷ 1826 ὁ Κολοκοτρώνης ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν ὡς καταφύγιον τῶν γυναικοπαίδων καὶ ὁρμητήριον κατὰ τοῦ Ἰβραήμ.

Καρύχιον τὸ μικρόν

Καρύτσα. 1) Ἔδρα κοιν. Δίου, ἐπαρχ. Πιερίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 997.— 2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Κάτ. 408.— 3) Ἔδρα ὁμωνύμου κοιν. ἐπαρχ. Ἀγυιᾶς (Λαρίσης). Κάτ. 967.

καρύχιον. Μαλάκιον γαστερόποδον, εἰς ὃ ἀνήκουσι πολλὰ εἴδη χερσαίων κογχῶν.

Καρυωτάκης (Κώστας). Ποιητὴς (1896-1928). Ἐξέδωκε ποιητικὰς συλλογάς: «Ὁ πόνος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πραγμάτων», «Νηπενθῆ» («Ἐλεγεῖα καὶ σάτιρες»), τὰς ὁποίας διαπνέει θανάσιμος ἀπαισιοδοξία. Ηὐτοκτόνησεν.

Καρυώτισσα Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Γιαννιτσῶν (Πέλλης). Κάτ. 1009.

καρφίς. Μικρὰ μεταλλικὴ βελόνη ἀπολήγουσα κατὰ τὸ ἓν ἄκρον εἰς αἰχμὴν καὶ κατὰ τὸ ἕτερον εἰς μικρὰν στρογγύλην κεφαλὴν καὶ χρησιμεύουσα εἰς πρόχειρον ἕνωσιν μερῶν ὑφάσματος, κν. *καρφίτσα*. ‖ Μακρὰ βελόνη μὲ κεφαλὴν διακοσμητικήν, δι' ἧς στερεοῦται ἡ ὁ λαιμοδέτης τῶν ἀνδρῶν ἢ ὁ πῖλος τῶν γυναικῶν εἰς τὴν κόμην των κλ. *Καρφὶς ἀσφαλείας*, ἧς ἡ αἰχμὴ εἰσέρχεται εἰς κατάλληλον κοιλότητα καὶ οὕτω καθίσταται ἀκίνδυνος, κν. *παραμάννα*.

καρφίτσα. Ἡ καρφίς.

καρφοβελόνη καὶ **καρφοβελόνα.** Μικρὸν καὶ ὀξὺ σιδηροῦν καρφίον χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν οἰκοδομικήν.

καρφολογία. Σύμπτωμα βαρείας ἐγκεφαλικῆς καταστάσεως συνιστάμενον εἰς αὐτομάτους καὶ ἀδιακόπους κινήσεις χειρῶν καὶ δακτύλων.

κάρφος. Μικρὸν τεμάχιον ξύλου ἢ λεπτοῦ καὶ ξηροῦ χόρτου· τεμάχιον ἀχύρου, μικρὸν φρύγανον.

καρχαρίας. Ἰχθὺς ἐκ τῶν καρχαριιδῶν, οὗ ἀπαντᾶ ἓν μόνον εἶδος, κ. *ὁ γλαυκός*, κν. *σκυλλόψαρο*. Ὁ κ. φθάνει τὸ μῆκος τῶν τριῶν μ., ἔχει κεφαλὴν πεπιεσμένην ἐκ τῶν ἄνω, ἀπολήγουσαν εἰς ὀξὺ ρύγχος, ὡς καὶ ὀδόντας πολυαρίθμους τριγωνικοὺς μὲ ἄκρα πριονωτά. Ζῇ εἰς τὰς μεγάλας θαλάσσας· κατ' ἐξοχὴν ἀδηφάγος, εἶνε ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς ναυαγοὺς καὶ κολυμβητάς.

καρχαριΐδαι. Οἰκογένεια ἰχθύων σελαχοειδῶν, περιλαμβάνουσα περὶ τὰ 20 γένη, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ *καρχαρίας*, ὁ *γαλέος*, ὁ *σκυλλέδγαλος* κλ. Εἶνε ζωοτόκοι. Ἡ σάρξ τῶν περισσοτέρων εἶνε ἐδώδιμος.

καρχαρέδων. Ἰχθὺς ἐκ τῶν σελαχοειδῶν, οὗ

Κάρυον

1 βασιλικὸν κοινόν 2 λεπτοκέλυφον 3 μεγαλόκαρπον ἐκλεκτῆς γαλλικῆς ποικιλίας καρύας τῆς μεγίστης

τὸ εἶδος *κ. ὁ μεγαλόδους* ἀπαντᾶ ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κεφαλληνίας.

Καρχηδών (λατ. Carthago). Ἀρχαία π. τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐπὶ τῆς Μεσογείου παρὰ τὴν σημερινὴν Τύνιδα, ἀποικισθεῖσα κατὰ τὸν Θ΄ αἰ. π.Χ. ὑπὸ τῶν Φοινίκων τῆς Τύρου. Ταχέως ἡ Κ. διὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν κατοίκων της κατέστη ἰσχυρὰ καὶ πολυάνθρωπος ἀριθμοῦσα κατὰ τὸν Β΄ αἰ. περὶ τὰς 700.000 κατ. Περιεβάλλετο ὑπὸ τριῶν τειχῶν ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἑνὸς ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀπετέλεσε τὴν πρωτ. μεγάλης ναυτικῆς δημοκρατίας, ἥτις διὰ τῶν ἀποικιῶν της εἰς Σικελίαν, Ἱσπανίαν καὶ ἀλλαχοῦ κατέστη ἡ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος τῆς Ρώμης. Ὡς ἐκ τούτου ἐξερράγησαν μεταξὺ τῶν δύο τούτων δυνάμεων τρεῖς μακροχρόνιοι πόλεμοι (264-241, 218-201 καὶ 149-146 π.Χ.), οἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Κ. ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ τοῦ νεωτέρου. Εἰς τὴν θέσιν της ἱδρύθη νέα π. καὶ ἡ χώρα ἅπασα κατέστη ρωμαϊκὴ ἐπαρχία. Τὸ πολίτευμα τῆς Κ. ἦτο ὀλιγαρχικόν, ὁ στρατὸς μισθοφορικός. Μέγιστος στρατηγὸς τῶν Καρχηδονίων διαπρέψας εἰς τὸν δεύτερον πρὸς τὴν Ρώμην Καρχηδονικὸν πόλεμον ὑπῆρξεν ὁ *Ἀννίβας*.

Καρχηδὼν Νέα. Ἡ Καρθαγένη.

καρχήσιον. Εἶδος ποτηρίου παρ' ἀρχαίοις, ἔχον δύο λαβάς, φθανούσας ἀπὸ τῶν χειλέων μέχρι τοῦ πυθμένος.

Καρωτή. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Διδυμοτείχου. Κάτ. 638.

Καρχαρόδων

καρωτίς. Δύο μεγάλαι ἀρτηρίαι ἀνερχόμεναι ἀπὸ τῆς ἀορτῆς πρὸς τὴν κεφαλὴν ἑκατέρωθεν τοῦ τραχήλου. Διαιρεῖται ἑκατέρα εἰς τὴν *ἔξω κ.*, ἥτις διακλαδοῦται ἀνὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὸν τράχηλον, καὶ τὴν *ἔσω κ.*, ἥτις εἰσδυομένη ἐν τῷ κρανίῳ τροφοδοτεῖ τὸν ἐγκέφαλον.

καρῶτον. Βλ. **δαῦκος τὸ καρωτόν.**

καρωτοῦ ἔλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον ἐξαγόμενον δι' ἀποστάξεως ἐκ τῶν σπερμάτων δαύκου τοῦ καρωτοῦ καὶ δαύκου τοῦ γιγκιδίου. Ἡ ὀσμή του ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ πατσουλιοῦ καὶ τὴν τῆς ἰριδος.

Κασαβλάνκα καὶ **Κἄζαβλάνκα** (ἀραβ.) **Δὰρ-ἐλ-Βεΐδα**, ἤτοι «Λευκὸς οἶκος»). Παράλιος π. τοῦ Μαρόκου, κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἀποτελοῦσα ἐξαίρετον λιμένα διὰ τὸ κεντρικὸν Μαρόκον. Κάτ. 101.690.

Κασάϊ. Ποτ. τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς, ἀριστερὸς παραπ. τοῦ Κόγκου, μήκους 1940 χλμ. Πηγάζει ἐκ τῆς Πορτογαλικῆς Ἀγγόλας.

Κασαμπᾶς (ὁ). Π. ἐν τῇ Λυδίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς Σμύρνης-Ἀφιὸν Καραχισάρ, πρωτ. ὑποδιοικήσεως, ἔχουσα μέχρι τοῦ 1922 περὶ τοὺς 25.000 κατ., ἐξ ὧν οἱ 7000 Ἕλληνες.

κάσαρο. Βλ. **ἐπίστεγον.**

Κάσῦαρ. Π. τῆς Κίνας ἐπὶ ὁμων. δάσεως ἐν τῇ ἐπ. Σὶν-Κιάνγ (Ἀνατολ. Τουρκεστάν), ἐκ ὁμβος ἐμπορικῶν ὁδῶν. Κάτ. 80.000. Ἡ ὅασις 300.000 κάτ.

Κάς-Δάγ. Τουρκικὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους Ἴδης ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Κασέβσκι (Καζίμηρος Kaszewski). Πολωνὸς συγγραφεύς (1825-1910). Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας» κλ.

κασέλλα (ἡ). Κιβώτιον ἐκ ξύλου, συνήθως διακεκοσμημένον ὑπὸ γλυφῶν καὶ χρησιμοποιούμενον ὡς ἱματιοθήκη.

κασέρι ἢ **κασκαβάλι** (τό). Εἶδος σκληροῦ τυροῦ κατασκευασθὲν τὸ πρῶτον ἐν Ἰταλίᾳ.

κασετίνα (ἰταλ. cassettina). Κιβωτίδιον ἢ κυτίον, ἐνίοτε πολύτιμον καὶ καλλιτεχνικῶς τεχνουργημένον, χρήσιμον πρὸς φύλαξιν ἐπιστολῶν, κοσμημάτων, ἐργοχείρων κλ.

κασίδα. Πάθησις τοῦ τριχωτοῦ δέρματος τῆς κεφαλῆς, ἄχωρ.

κασιέρης (ἰταλ. cassiere). Ὁ ταμίας.

Κασικιάρε (Casiquiare). Ποτ. τῆς Βενεζουέλας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ὁρινόκου, ἔχων μῆκος 400 χλμ. καὶ συγκοινωνῶν δι' ἑνὸς βραχίονός του πρὸς τὸν Ρίο Νέγρο.

Κασίμωφ. Π. τῆς Ρωσίας, πρωτ. ὁμων. διαμερίσματος, ἐπὶ τοῦ ποτ. Ὄκα, παραποτ. τοῦ Βόλγα. Κάτ. 13.000.

κάσκα (Ιταλ. casco). Κράνος. ‖ Ἐλαφρὸς θολωτὸς πῖλος ἐκ φελλοῦ ἐν σχήματι κράνους, κατάλληλος διὰ τὰ θερμὰ κλίματα.

κασκαβάλι. Εἶδος τυροῦ, τὸ ἄλλως **κασέρι.**

Κασκαβέλι. Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Θηβῶν (Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας). Κάτ. 961.

κάσκαρα σαγράδα. Ὁ φλοιὸς ράμνου τῆς πουρσιανῆς, καθαρτικόν.

κασκαρίλλη. Φυτὸν τοῦ γένους κρότων, οὗ τὸ αἰθέριον ἔλαιον χρησιμεύει ὡς φάρμακον.

κασκαρίνη. Τὸ ἐνεργὸν στοιχεῖον τῆς κασκάρας.

κασκέτο ἢ **κασκέττο** (Ιταλ. caschetto). Τὸ στρατιωτικὸν πηλήκιον. ‖ Εἶδος ἀνδρικοῦ πίλου χαμηλοῦ, φέροντος γεῖσον ἐν εἴδει πηληκίου.

Κασμὴρ καὶ **Κασμίρ** (ἀγγλ. Kashmir, Cashmere). Ἰθαγενὲς ὑποτελὲς κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, μεταξὺ τοῦ ἀνατολικοῦ Τουρκεστάν, τοῦ Θιβέτ, τῆς βορειοδυτικῆς συνοριακῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ Πεντζάπ. Ἐμβ. 218.227 τ.χλμ. καὶ κάτ. 3.320.000. Διοικεῖται ὑπὸ μαχαραγιᾶ ὑπαγομένου ὑπὸ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ Ἄγγλου ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν. Παράγει τὰ περίφημα ἐριοῦχα ὑφάσματα *κασμήρια*. Πρωτ. *Σοιναγὰρ* καὶ *Τζαμμού*.

κασμήρι. Εἶδος μαλλίνου ὑφάσματος ἐκ μαλλίου αἰγῶν, ἔχον τὴν προέλευσίν του καὶ τὴν ὀνομασίαν ἐκ τῆς χώρας *Κασμήρ*.

Κοσνέσι. 1) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. 725.— 2) Χ. κοιν. Βαγίων ἐπαρχ. Θηβῶν. Κάτ. 506.

κασόνι (Ιταλ. cassone). Κιβώτιον, κάσα (ἰδίως κιβώτιον πρὸς μεταφορὰν ἐμπορευμάτων).

Κάσσια

α κάσσια σὺριγξ, β ἄνθος, γ καρπός, δ κάσσια ἡ ὀξύφυλλος

Κάτος. Ν. τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἡ νοτιωτέρα τῶν Δωδεκανήσων, μεταξὺ Καρπάθου, καὶ Κρήτης. Ἐμβ. 65 τ.χλμ. καὶ κάτ. 7000. Πρωτ. τὸ *Κάστρο*. Μετέσχε τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ τῷ 1824 ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος ὑπέταξεν αὐτήν.

κασουαρίνη. Γένος δένδρων τῆς Αὐστραλίας καὶ Πολυνησίας, ἁπαντῶν εἰς 35 εἴδη εὐμεγέθη, καὶ ἄφυλλα. Τὸ ξύλον αὐτῶν βαρύ, συμπαγὲς καὶ πολὺ ἰσχυρόν.

κασπείρα ἢ **ξατρία.** Ἡ κοινωνικὴ τάξις τῶν πολεμιστῶν ἐν Ἰνδίαις. Βλ. *Βραχμανισμός*.

Κασπία θάλασσα. Ἡ μεγίστη μεσόγειος λίμνη τῆς Γῆς, ἔχουσα ἁλμυρὰ ὕδατα καὶ κειμένη ἐν Ρωσίᾳ ἐπὶ τῶν βορείων συνόρων τῆς Περσίας. Ἐμβ. 438.700 χλμ., μέγιστον βάθος (Ν. λεκάνη) 928.80 μ. Δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Βόλγα καὶ τοῦ Οὐράλη ποτ. καὶ εἶνε λίαν ἰχθυοτρόφος. Ἐπὶ τῆς χερσονήσου αὐτῆς Ἄψερον καὶ ἀλλαχοῦ μεγάλα πετρελαιοφόρα κοιτάσματα. Διὰ τῶν διωρύγων τοῦ Βόλγα συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Λευκῆς θαλάσσης.

κάσρ (μετὰ τοῦ ἄρθρου, *ἀλκάσρ*). Λέξις ἀραβικὴ σημαίνουσα φρούριον, ἀκρόπολιν, ὀχυρὰν θέσιν καὶ ἀπαντῶσα ὡς πρῶτον συνθετικὸν διαφόρων τοπωνυμιῶν ἐν τῇ Β. Ἀφρικῇ καὶ τῇ Ἐγγὺς Ἀσίᾳ.

κάσσα (Ιταλ. cassa). Κιβώτιον ἐκ σανίδων ἐν ᾧ τοποθετοῦνται ἐμπορεύματα πρὸς μεταφοράν. ‖ Φέρετρον. ‖ Χρηματοκιβώτιον.

Κασσάνδρα (καὶ **Ἀλεξάνδρα**). Θυγάτηρ τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἑκάβης, ἣν ἤγαγεν ὁ Ἀγαμέμνων ὡς παλλακὴν εἰς Μυκήνας. Εἶχε τὸ δῶρον τοῦ προφητεύειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρὰν νὰ μὴ γίνεται πιστευτή.

Κασσάνδρα. Ἡ δυτικωτέρα τῶν τριῶν χερσονήσων τῆς Χαλκιδικῆς, τὸ πάλαι *Παλλήνη* καλουμένη. Μῆκος 48 χλμ., μέγιστον πλάτος (περὶ τὸ μέσον) 20 χλμ.

Κασσάνδρας ἀκρωτήριον. Εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς Α. πλευρᾶς τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας, τὸ *Ποσείδιον* τῶν ἀρχαίων.

Κασσάνδρας κόλπος. Ὁ μεταξὺ τῶν χερσονήσων Σιθωνίας καὶ Κασσάνδρας κόλπος τῆς Χαλκιδικῆς, ὁ *Τορωναῖος* τῶν ἀρχαίων.

Κασσάνδρεια. Ἀρχαία π. τῆς Χαλκιδικῆς ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τῆς ὁμων. χερσονήσου.

Κάσσανδρος. Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (350-298 ἢ 297 π.Χ.), υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Ἀντιπάτρου. Μετέσχε τῆς εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗ ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφήν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξηφάνισεν ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας τῷ 301.

Κάσσελ (Kassel, Cassel). Π. τῆς Γερμανίας, πρωτ. τῆς περιφερείας Ἔσσης-Νάσσαου ἐν Πρωσσίᾳ ἐπὶ τοῦ ποτ. Φούλδα. Κάτ. 172.000. Μηχαναί, ἀτμάμαξαι, σιδηροδρομικαὶ ἅμαξαι, ὑφαντουργία.

κάσσια ἢ **κασσία.** Φυτικὸν φάρμακον πικρὸν καὶ καθαρτικόν· εἶδος τοιούτου εἶνε ἡ *σέννα*.

κάσσια καὶ **κασσία.** Φυτὸν ἐκ τῶν χεδροπῶν ἁπαντῶν εἰς 400 εἴδη ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης. Πολλῶν τὸ φύλλωμα ἀποξηραινόμενον ἀποτελεῖ τὸ φάρμακον *σέννα*.

κάσσια. Φυτὸν ἐκ τῶν σιμαρουβοειδῶν, ἄλλως *κουάσσια* (βλ.λ.).

Κασσιανὴ ἢ **Εἰκασία.** Βυζαντινὴ ποιήτρια τοῦ Θ' αἰῶνος, ἧτις, ὡς παραδίδεται, ἀποτυχοῦσα νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου ἐγένετο μοναχή. Γνωστότατον αὐτῆς ἔργον εἶνε τὸ λεγόμενον «τροπάριον τῆς Κ.» ψαλλόμενον εἰς τὰς Ἐκκλησίας τὴν Μεγάλην Τρίτην.

κασσίδα καὶ **κασσιδέ.** Ὠδὴ παρὰ τοῖς Ἄραψι καὶ Πέρσαις ἀποτελουμένη ἐξ ὁμοιοκαταλήκτων διστίχων, μᾶλλον ἐκτεταμένη τῆς *γαζέλας*.

κασσίδα. Ἔντομον κολεόπτερον ἐκ τῶν χρυσομηλιδῶν, οὗ πολλὰ εἴδη ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ φυτά.

κασσιδαρία. Μαλάκιον ἐκ τῶν κασσιδιδῶν, οὗ γνωστότερον εἶδος *κ. ἡ ἐχινοφόρος*.

κασσίδιον. Βλ. **κασσίς.**

Κασσιόδωρος (Μάγνος Αὐρήλιος Cassiodorus). Πολιτικὸς καὶ ἱστοριογράφος (490-; μ.Χ.). Ἤσκησε διάφορα ἀξιώματα ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ὀστρογότθων Θεοδωρίχου καὶ ἔγραψε λατινιστὶ ἱστορικὰ ἔργα, ὧν σώζονται δύο.

Κασσιόπεια ἢ **Κασσιέπεια** ἢ **Κασσιόπη.** Ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου κείμενος μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν Κηφέως, Περσέως καὶ Ἀνδρομέδας. Οἱ πέντε λαμπρότεροι αὐτοῦ ἀστέρες σχηματίζουσι τὸ γράμμα W, εὐκόλως διακρινόμενον.

Κάσσιος (Cassius). Ὄνομα ρωμαϊκοῦ γένους. 1) *Σπόριος Κ. Βεκελλῖνος*. Πολιτικὸς τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος. Ἐχρημάτισε τρὶς ὕπατος. Ἐνίκησε τοὺς Σαβίνους, ἀλλὰ προτείνας διανομὴν γαιῶν εἰς τοὺς πληβείους ἐθανατώθη.—2) *Γάϊος Κ. Λογγῖνος*. Πολιτικός (-42 π.Χ.). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν δολοφόνων τοῦ Καίσαρος καὶ ἡττηθεὶς ἐν Φιλίπποις πολεμῶν κατὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ ηὐτοκτόνησεν.

κασσὶς καὶ **κασσίδιον.** Μεταλλικὴ περικεφαλαία παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ τοῖς Ρωμαίοις.

Κασσῖται. Ἀρχαία ἑλαμιτικὴ φυλή, ἄλλως **Κοσσαῖοι.**

κασσιτερίτης. Τὸ κυριώτατον ὀρυκτὸν τοῦ κασσιτέρου, χρησιμεῦον εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ μετάλλου τούτου. Εἶνε ὀξείδιον τοῦ τύπου SnO_2.

κασσίτερος. Μέταλλον λευκὸν ὡς ὁ ἄργυρος, στιλπνόν, ἐλαφρᾶς χαρακτηριστικῆς ὀσμῆς. Ἦτο γνωστὸς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων· λίαν διαδεδομένος ὑπὸ τὴν μορφὴν κασσιτέρου, ὀξειδίου τοῦ κασσιτέρου. Τὰ κυριώτερα κοιτάσματα αὐτοῦ εὑρίσκονται ἐν Κορνουάλλῃ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ κασσίτερος ἔχει εἰδικὸν βάρος 7,29, ἀτομικὸν βάρος 119, τήκεται εἰς 232°, ζέει εἰς 227° καὶ ἔχει σύμβολον Sn. Εἶνε δυνατὸν νὰ ἐλαθῇ εἰς λεπτότατα φύλλα, ἄτινα χρησιμεύουσι πρὸς περιτύλιξιν ἐδωδίμων· ἐπίσης χρησιμεύει διὰ τὴν παρασκευὴν διαφόρων κραμάτων πρὸς προφύλαξιν ἄλλων μετάλλων διὰ τοῦ σχηματισμοῦ ἐπ' αὐτῶν στρώματος λεπτοῦ· οὕτω παράγεται ὁ λευκοσίδηρος καὶ ἐκτελεῖται ἡ κασσιτέρωσις μαγειρικῶν σκευῶν ἐκ χαλκοῦ. Ἀμάλγαμα κασσιτέρου χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν διὰ κασσιτέρου κατόπτρων. Αἱ κυριώτεραι ἑνώσεις τοῦ κασσιτέρου εἶνε: τὸ *ὀξείδιον* SnO καὶ τὸ *διοξείδιον* SnO_2, ὁ *κασσιτερίτης*, χρήσιμος διὰ τὴν κατασκευὴν γαλακτοχρόου θολῆς ὑάλου, ὁ *διθειοῦχος κασσίτερος* SnS_2, κιτρίνη κόνις, χρησιμεύουσα διὰ τὴν ψευδεπιχρύσωσιν γυψίνων ἢ ξυλίνων ἀντικειμένων, ὁ *ὑποχλωριοῦχος κασσίτερος* $SnCl_2$ ἢ *ἅλας κασσιτέρου* εἶνε ἰσχυρὸν ἀναγωγικὸν μέσον, ὁ *τετραχλωριοῦχος κασσίτερος* $SnCl_4$ χρησιμεύει εἰς τὴν βαφικὴν καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐχρησιμοποιήθη ὡς καπνογόνον σῶμα.

Κασσιτερίτης

1 μετὰ λαβίδος, 2 προσηρμοσμένη εἰς τύμπανον, 3 κοινή

κασσιτέρωσις. Ἡ διὰ λεπτοῦ στρώματος κασσιτέρου ἐπικάλυψις μεταλλίνων ἀντικειμένων πρὸς διαφύλαξιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς φθοροποιοῦ ἐπιδράσεως ἐξωτερικῶν αἰτίων· κν. γάνωμα.

Κασσιώπη. Ὄρη κοιν. ἐν τῇ ν. Κερκύρᾳ κατὰ τὸ ΒΑ. ἄκρον αὐτῆς. Κάτ. 597.

κασσοῦ ἢ **ἰαπωνικὴ γῆ** ἢ **κατεχοῦ** (γαλλ. cachou). Γανώδεις ἢ ρητινώδεις δρόγαι, στυπτικαί, πλούσιαι εἰς δεψικὰς οὐσίας, ἐξαγόμεναι ἐκ τοῦ ξύλου εἰδῶν τινων ἀκακίας τῆς Κεϋλάνης καὶ τῆς Βεγγάλης, τῶν σπερμάτων τῆς ἀρέκας τῆς κατεχοῦ ἢ τῶν φύλλων καὶ τῶν κλώνων τῆς οὐγκαρίας τῆς γαμβιερέας. Χρησιμεύουσιν εἰς τὴν βυροσδεψίαν, τὴν βαφικὴν καὶ τὴν ἰατρικήν.

Κασσωπαῖοι ἢ **Κασσωποί.** Ἀρχαῖον ἠπειρωτικὸν ἔθνος ἀνῆκον εἰς τοὺς Θεσπρωτούς.

κάστα (Ισπαν. casta). Κοινωνικὴ τάξις παρ' Ἰνδοῖς καὶ εἶτα πᾶσα ὁμὰς πολιτῶν διακρινομένη ἄλλων ὁμάδων. Βλ. *Βραχμανισμός*.

Καστάλια. Ἀρχ. ὀνομασία πηγῆς παρὰ τοὺς Δελφούς, Α τῶν Φαιδριάδων πετρῶν, σήμερον καλουμένης Ἁϊγιάννης. Ἐθεωρεῖτο κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους διαμονὴ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν.

Κασταμονὴ ἢ **Καστομὼν** (τουρκ. Καστάμπολυ). Π. τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας παρὰ τὸν Πόντον. Κάτ. 30.000. Ἐπίνειον αὐτῆς ἡ Ἰνέπολις.

Καστανάκης (Θράσος). Διηγηματογράφος καὶ μυθιστοριογράφος γενν. 1901 ἐν Κων/πόλει. Ἔργα του: «Ἑρμῆς τοῦ ἡλιόχαρου» (ποιήματα), «Πρίγκηπες», «Κοντέσσα Φελιτσιτά», «Στὸ χορὸ τῆς Εὐρώπης», «Τὸ Παρίσι τῆς νύχτας καὶ τοῦ ἔρωτα», «Τὸ μαστίγιο καὶ οἱ πολυέλαιοι», «Ἡ φυλὴ τῶν ἀνθρώπων», «Τὰ μυστήρια τῆς Ρωμιοσύνης».

καστανᾶς. Ὁ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς πωλῶν βρασμένα ἢ ψημένα κάστανα.

καστανέα. Δένδρον ἐκ τῶν κυπελλοφόρων ἀπαντῶν εἰς πάσας τὰς εὐκράτους περιφερείας τῆς γῆς, κν. *καστανιά*. Τὸ εἶδος *κ. ἡ εὐρωπαϊκή*, αὐτοφυὲς ἐν Εὐρώπῃ καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, παράγει τοὺς γνωστοὺς καρποὺς *κάστανα*. Ζῇ περὶ τὰ 200-300 ἔτη, τὸ δὲ ξύλον της εἶνε χρήσιμον εἰς τὴν οἰκοδομικὴν καὶ ἐπιπλοποιΐαν ὡς καὶ τὴν ἀνθρακοποιΐαν.

Καστανέα

Α ἄνθος ἄρρεν, Β ἄνθος θῆλυ, Γ καρποὶ ἐντὸς τοῦ ἀκανθώδους περιβλήματος αὐτῶν, Δ κάστανον

καστανιά. Τὸ δένδρον καὶ τὸ ξύλον τῆς καστανέας.

Καστανιά. 1) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Κορινθίας (Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας). Κάτ. 501.—2) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων (Ἄρτης). Κάτ. 547.— 3) Ὄρη κοινότ. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. 786.—4) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτ. 521.— 5) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Οἰτύλου (Λακωνίας). Κάτ. 528. —6) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας (Τρικκάλων). Κάτ. 837.— 7) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Καρδίτσης (Τρικκάλων). Κάτοικοι 757.

Καστάνιανη. 1) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Κονίτσης (Ἰωαννίνων). Κάτ. 603.— 2) Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. Πωγωνίου (Ἰωαννίνων). Κάτ. 568.

Καστανιές. Ὄρη κοιν. ἐπ. Κιλκὶς νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. 522.

καστανιέτες (ἰσπ. castanetas). Χειροκρόταλα χρησιμοποιούμενα κυρίως ὑπὸ τῶν Ἱσπανίδων ὅταν χορεύωσιν.

Καστανίτσα. Ὄρη κοινότ. ἐπαρχ. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 858.

κάστανον. Ὁ καρπὸς τῆς καστανέας. Εἶνε σαρκώδης, περιβαλλόμενος ὑπὸ ἐπιδερμίδος χνοώδους καὶ ἔξωθεν ὑπὸ περικαρπίου σκυτώδους καὶ στιλπνοῦ. Ἀνὰ εἷς ἕως τρεῖς οἱ καρποὶ περιέχονται ἐντὸς ἀκανθώδους περιβλήματος.

Καστανοῦσα (πρὴν *Πουλιμές*). Ὄρη κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. 610.

καστανόχωμα. Τὸ παρὰ τὴν ρίζαν τῆς καστάνεας σχηματιζόμενον φυτόχωμα, ὅπερ ἀναμι-

γνυόμενον μετὰ κοινοῦ χώματος χρησιμεύει διὰ τὴν ἐν γάστραις καλλιέργειαν διαφόρων καλλωπιστικῶν φυτῶν.

Καστέλλα. 1) Διαμέρισμα τοῦ Πειραιῶς ἐπὶ λόφου ὑπερκειμένου τῶν λιμένων Ζέας καὶ Μουνιχίας.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Χαλκίδος νομοῦ Εὐβοίας Κάτ. 668.

Καστελλαμμάρε δι Στάβια (Castellammare di Stabia). Π. τῆς Ἰταλίας ΝΑ τῆς Νεαπόλεως, ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχ. *Σταβιῶν*. Κάτ. 35.000.

Καστελλάνοι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. 790

Καστελλάνος (ὁ· λατ. castellanus). Ἀξίωμα κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους τοῦ διοικητοῦ φρουρίου, πύργου ἢ ὀχυρωμένου χωρίου.

Καστέλλι. Βλ. **Καστέλλιον.**

Καστελλιανά. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μονοφατσίου (Ἡρακλείου Κρήτης). Κάτ. 827.

καστέλλιον (λατ. castellum). Μικρὸν φρούριον, πύργος ὀχυρός, ὀχυρωμένον διά τείχους, πύργων, τάφρου, ἀνάκτορον φεουδάρχου.

Καστέλλιον. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεραμβέλλου (Λασηθίου). Κάτ. 428.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπ. Παρνασσίδος (Φθιωτιδοφωκίδος). Κάτ. 1066. —3) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κισάμου (Χανίων). Κάτ. 1280. Ἔδρα ἐπισκόπου Κισάμου καὶ Σελίνου. Κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Κισάμου. Περιβάλλεται ὑπὸ ἐνετικοῦ φρουρίου.—4) Ἔδρα κοιν. ἐπ. Πεδιάδος (Ἡρακλείου). Κάτ. 930.—5) *Κ. Κανλί*. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Τεμένους (Ἡρακλείου). Κάτ. 830.

Καστελλόριζον. Νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἡ ἄλλως **Μεγίστη.**

Κάστελλος. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἀποκορώνου (Χανίων Κρήτης). Κάτ. 235. Φρούριον ἐνετικὸν κατεδαφισθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῷ 1821.

Καστελνώ (Νοὲλ Μαρία δὲ Κυριὲρ de Castelnau). Γάλλος στρατάρχης (1851-). Μετέσχε τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870 καὶ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐν Λωρραίνῃ, Καμπανίᾳ καὶ Βερδέν, τὴν ἄμυναν τοῦ ὁποίου καὶ διηύθυνεν ἐπιτυχῶς.

Καστελρῆγος (Ἐρρῖκος ὑποκόμις τοῦ Castlereagh, πρφ. **Κάσλρη**). Ἄγγλος πολιτικὸς (1769-1822). Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπὸ τοῦ 1812, ἐπολέμησε μὲ πεῖσμα τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Μ. Ναπολέοντος ἐν Εὐρώπῃ καὶ πᾶσαν φιλελευθέραν τάσιν τῶν λαῶν, ὡς καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων. Παραφρονήσας ηὐτοκτόνησεν.

Καστιλιόνε (Βαλτάσαρ κόμις Di Castiglione). Ἰταλὸς διπλωμάτης καὶ συγγραφεύς (1478-1529). Ὑπηρέτησε τὸν πάπαν Λέοντα Ι΄ καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν λεπτοτέρων διανοιῶν τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐκ τῶν ἔργων του «Ὁ αὐλικός» (ὁδηγὸς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς) θεωρεῖται ὡς λογοτεχνικὸν ὑπόδειγμα.

Καστίλλη (Castilla, πρφ. **Καστίλια**). Χώρα τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ κέντρῳ τῆς χερσονήσου, διηρημένη εἰς τὴν *Παλαιὰν Κ.* (Β.), μὲ πρωτ. τὸ *Βαλλαδολίδ*, καὶ τὴν *Νέαν Κ.* (Ν.), μὲ πρωτ. τὴν *Μαδρίτην*. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἡ χώρα ἀπετέλει ὁτὲ μὲν ἓν ὁτὲ δὲ δύο ἀνεξάρτητα βασίλεια, ἕως οὗ Φερδινάνδος ὁ Καθολικὸς τῆς Ἀραγῶνος νυμφευθεὶς τὴν βασίλισσαν τῆς Κ. Ἰσαβέλλαν καὶ ἐκδιώξας τοὺς Ἄραβας ἐκ Γρενάδης ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας (1492).

καστιλλιανὴ γλῶσσα. Μία ἐκ τῶν τριῶν ρωμανικῶν γλωσσῶν, αἵτινες παρήχθησαν ἀπὸ τὴν *ρομάνα ρούστικα* εἰς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον, ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Ἱσπανικοῦ κράτους καὶ τῶν παλαιῶν ἀποικιῶν ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ τῇ Ν. Ἀμερικῇ καὶ εἰς τὰς Φιλιππίνας.

καστορέλαιον. Κικινέλαιον κεκαθαρμένον.

Καστορία. 1) Πόλις τῆς Δ. Μακεδονίας, πρωτ. ὁμων. δήμου καὶ ἐπ. τοῦ νομ. Φλωρίνης, ἐκτισμένη ἐπὶ ἰσθμοῦ χερσονήσου εἰσχωρούσης ἐντὸς τῆς ὁμωνύμου λίμνης. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 40 χλμ. Ν Φλωρίνης. Ἐμπόριον ξυλείας, ἰχθύων, δερμάτων. Κάτ. 10.303. Ἔδρα Μητροπολίτου. Εὑρίσκεται παρὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν Κήλητρον. Τὸν Δ΄ αἰῶνα ὠχύρωσεν αὐτὴν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ καθ' ὅλους τοὺς μέσους χρόνους τὸ κάστρον τῆς Κ. ἐθεωρεῖτο λίαν σπουδαῖον. Τῷ 1082 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν, παρέμεινεν ὅμως ὀλίγον ὑπ' αὐτοὺς ἀνακαταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἐγένετο θέατρον ἀγώνων μεταξὺ δεσπότου τῆς Ἠπείρου, βασιλέως τῆς Νικαίας καὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως. Μεσοῦντος τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος ἡ Κ. περιῆλθεν εἰς τὸ κράτος τοῦ Σέρβου τσάρου Δουσάν. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἤκμασεν ἐμπορικῶς καὶ βιομηχανικῶς. Σῴζονται πολλὰ μνημεῖα ἀξιόλογα βυζαντινῆς τέχνης.

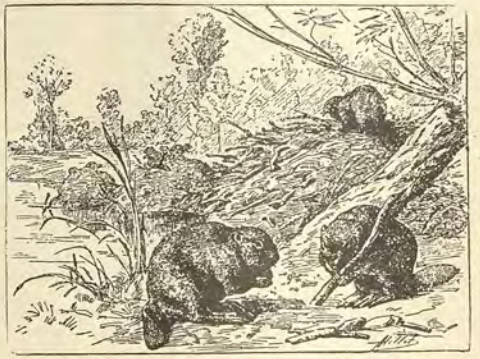

Κάστορες ἀσχολούμενοι εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς φωλεᾶς των

Καστορίας δῆμος. Περιλαμβάνει ἐκτὸς τῆς πόλεως καί τινα πέριξ χωρία. Κάτ. 11.303.

Καστορίας ἐπαρχία (τοῦ νομοῦ Φλωρίνης). Καταλαμβάνει τὸ Ν. καὶ Δ τμῆμα αὐτοῦ. Κάτ. 55.230.

Καστορίας λίμνη. Κεῖται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀρεστιάδι. Μήκους 4,5 χλμ. καὶ βάθους 8-12 μ. Ἔχει πολλοὺς ἰχθῦς. Ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀλιάκμονα.

καστόριον. Τὸ δέρμα τοῦ κάστορος, λεπτόν, μαλακὸν καὶ χνοῶδες, δι' οὗ κατασκευάζονται χειρόκτια. Σήμερον ἡ βυρσοδεψία κατασκευάζει καστόρια ἐκ δορᾶς μόσχων. ‖ *(Ἐμπορευμ.)*. Τὸ πίλημα ἐξ οὗ κατασκευάζονται οἱ καλῆς ποιότητος πῖλοι καὶ εἶδος βαρέος μαλλίνου ὑφάσματος δι' ἐπανωφόρια, λεῖον τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἁπαλόν. ‖ *(Φαρμακ.)* Ἐκκριμα τοῦ περὶ τὰ γεννητικὰ μόρια τοῦ κάστορος ἀδένων, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φάρμακον ἀντισπασμωδικόν.

Καστόρχης (Εὐθύμιος). Φιλόλογος (1815-89). Ἀπὸ τοῦ 1858 καθηγητὴς τῆς λατινικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον.

Καστράκι. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Καλαμπάκας. Κάτ. 1666.

καστρί(ν)σιος ἢ **καστρή(ν)σιος** (λατ. castrensis). Στρατιώτης ὑπηρετῶν ἐν φρουρᾷ κάστρου κατὰ τὸν Μεσαίωνα· καστροφύλαξ.

Καστρίον. 1) (ἄλλως *Κοζίτσα*, νῦν δὲ *Ἀμπελακιώτισσα*). Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ναυπακτίας (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 606.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπ. Φιλιατῶν (Ἰωαννίνων). Κάτ. 940.—3) *Κ. Ἁγίου Νικολάου*. Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Κυνουρίας (Ἀρκαδίας) Κάτ. 1600.

Καστρίτσα. Ἔδρα κοιν. τῆς ἐπ. καὶ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτ. 451.

Καστρίτσι. Χ. τοῦ δήμου Πατρέων ἐπαρχ. Πατρῶν (Ἀχαΐας). Κάτοικοι 1053.

Κάστρο (Ἰνὲς δὲ Castro). Κυρία τῆς τιμῆς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ διαδόχου τῆς Πορτογαλίας Δὸν Πέτρου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἀλφόνσου Δ΄ (-1355). Ταύτην συνεζεύχθη κρυφίως ὁ διάδοχος ἀποθανούσης τῆς συζύγου του, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τὴν ἐθανάτωσεν. Ἡ τραγικὴ τύχη της ἐγένετο πηγὴ ἐμπνεύσεως εἰς πολλοὺς ποιητάς.

Κάστρο ὁ Βέλβις (Γουλιέλμος Castro y Bellvis). Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφεύς (1567-1631). Θεωρεῖται ἐφάμιλλος τοῦ Καλδερὸν καὶ τοῦ Λόπε δὲ Βέγα.

κάστρο ἢ **κάστρος.** Φρούριον τῆς ρωμαϊκῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς, ὡς καὶ τὰ τείχη πόλεως.

Κάστρον. 1) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας. Κάτ. 587.—2) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Θάσου (Καβάλλας). Κάτ. 937. — 3) *Κ. τῆς Λήμνου*. Ἔδρα κοιν., πρωτεύουσα ἐπαρχ. Λήμνου. Ἔδρα μητροπολίτου Λήμνου. Κάτ. 3726.

Κάστροπ-Ράουξελ Π. τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ. Κάτοικοι 57.900. Ἀνθρακωρυχεῖα, χημικὰ προϊόντα.

καστροφύλαξ. Ἕκαστος τῶν πολεμιστῶν εἰς τοὺς ὁποίους, κατὰ τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἀνετίθετο ἡ φρούρησις τῶν κάστρων ἢ φρουρίων.

κάστωρ. Θηλαστικὸν ζῷον τρωκτικὸν βιοῦν καθ' ὁμάδας παρὰ τὰ γλυκέα ὕδατα καὶ κτίζον τὴν φωλεάν του διὰ πηλοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος. Οὐρὰ πεπλατυσμένη, φολιδωτή, τὸ δέρμα πολύτιμον ὡς γουναρικόν. Ἐξ εἰδικῶν ἀδένων του παράγεται ἡ φαρμακευτικὴ οὐσία *καστόριον*.

Κάστωρ. *(Μυθολ.)* Ἕτερος τῶν Διοσκούρων. ‖ *(Ἀστρον.)* Ἀστὴρ δευτέρου μεγέθους, ὁ α τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Διδύμων.

καταβαθμός. Κλιμακοειδὴς διάρθρωσις ἐπικλινοῦς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς.

καταβασία. Τὸ πρῶτον τροπάριον ἑκάστης ᾠδῆς τοῦ *κανόνος*, ὁ *εἱρμός*.

Καταβάτης. Τοπικὸς ἄνεμος, κατερχόμενος συνήθως κατὰ ριπὰς ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὰς πρὸ αὐτῶν χαμηλοτέρας περιοχάς.

καταβόθρα. Βόθρος ἢ φυσικὸς ὑπόγειος ὀχετός, δι' οὗ τὰ ὕδατα λιμνῶν καὶ ποταμῶν ἀπάγονται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ μεταφερόμενα μακρὰν τῆς θέσεως τῆς ἐξαφανίσεώς των ἀναβλύζουσιν ἐκ νέου ὡς πηγαί.

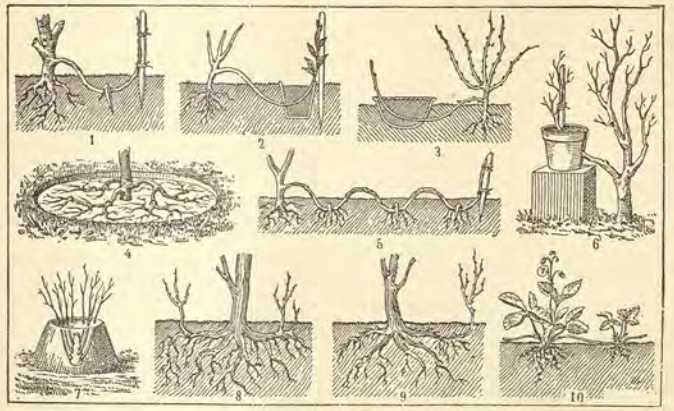

Διάφορα εἴδη καταβολάδων

1 ἁπλῆ, 2 καὶ 3 ἐντὸς γάστρας ἢ λεκάνης, 4 πολλαπλῆ, 5 ὀφιοειδής, 6 ἐναέριος, 7 διὰ παραχώματος, 8, 9 ἀπὸ ριζίτες, 10 φυσική

Καταβόθρα. 1) (πρὸην *Σύδενδρον* καὶ *Κορύκιστα*) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Εὐρυτανίας (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 820. — 2) (πρὸην *Λιγοράτιον*). Ἔδρα κοιν. ἐπαυχ. Μαργαριτίου (Πρεβέζης). Κάτ. 543.—3) Ἔδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (Λακωνίας). Κάτοικοι 761.

καταβολάς. Κλάδος φυτοῦ ἐμφυτευόμενος εἰς τὴν γῆν χωρὶς ν' ἀποσπασθῇ τοῦ μητρικοῦ κορμοῦ πρὶν ἡ σχηματίσῃ ἰδίας ρίζας, κν. **καταβολάδα.** Εἶνε εἷς τῶν τρόπων πολλαπλασιασμοῦ δένδρων ἢ θάμνων (ἀμπέλου, συκῆς, ροιᾶς κλ.).

καταβολή. *(Ἀνατομ.-Ἐμβρυολ.)* Ἀρχικὴ διαμόρφωσις ὀργάνου τινός, ἐξ ἧς βαθμηδὸν διαπλάσσεται τοῦτο ἄρτιον. ‖ *(Νομ.)* Ἡ ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου παροχὴ τοῦ ὀφειλομένου, γινομένη ἐπὶ σκοπῷ ἀποσβέσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ δανειστοῦ.

καταβρεκτήρ. Μηχάνημα ἢ ὄγκημα ἢ σωλὴν δι' οὗ γίνεται τὸ κατάβρεγμα.

καταβρεκτήριον. Φορητὸν δοχεῖον δι' οὗ ρίπτεται ἐν εἴδει βροχῆς ὕδωρ διὰ τὸ κατάβρεγμα αὐλῶν ἢ τὸ πότισμα μικρῶν κήπων, ποτιστήριον.

Καταβρεκτήρια

1 αὐλῆς, 2 καὶ 3 ποτιστήρια κηπουροῦ, 4 θερμοκηπίου

καταγγελία. Ἡ ποᾶξις τοῦ καταγγέλλειν· ἡ πρὸς δικαστὴν μήνυσις. ‖ Ἡ εἰδοποίησις ὅτι θεωρεῖ τις λήξασαν ὡρισμένην καὶ χρονικῶς περιωρισμένην συμφωνίαν μετ' ἄλλου· *καταγγελία συνθήκης*, πρᾶξις, δι' ἧς κράτος τι εἰδοποιεῖ ἕτερον

περὶ τῆς ἐπιθυμίας του ὅπως παύσῃ ἰσχύουσα ἡ μεταξὺ αὐτῶν ὑφισταμένη συνθήκη. ‖ *(Νομ.)* Μονομερὴς δήλωσις τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος καθορίζει τὸν χρόνον τῆς λήξεως νομικῆς τινος σχέσεως ἀορίστου κατὰ κανόνα διαρκείας.

κάταγμα. *(Ἰατρ.)* Θραῦσις ἢ λύσις συνεχείας ὁστοῦ ἐπερχομένη ἐκ κακώσεως (πλήγμα, πρόσκρουσις, πτῶσις, τραυματισμός) ἢ δι' ἐμμέσου βίας καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ σημείου, ἐφ' οὗ ἐπέδρασεν ἡ βία. Τὸ κ. εἶνε τέλειον ὅταν μετατοπισθῶσι τὰ τμήματα αὐτοῦ, ἀτελὲς τὸ ἁπλοῦν ρῆγμα, ἁπλοῦν ἢ ἐπιπεπλεγμένον καὶ ἀποθραυστικόν. Θεραπεία: ἀνάταξις καὶ συγκράτησις τοῦ κατεαγότος ὁστοῦ διὰ γυψίνου ἐπιδέσμου ἕως οὗ πωρωθῇ.

καταγώγιον. Παρ' ἀρχαίοις, εἶδος πανδοχείων καὶ καταλυμάτων διὰ ξένους καὶ ταξιδιώτας. ‖ Ἐν τῇ ΝΕΓ, κέντρον κακοποιῶν στοιχείων.

κατάδεσμος. Εἶδος μαγείας παρ' ἀρχαίοις, ἀντιστοιχούσης πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν *κάρφωμα* ἢ *ἀπόδεμα*. Ἐθάπτον ἐντὸς τάφων πλάκας μεταλλίνας φερούσας ἐγκεχαραγμένας ἀρὰς ἢ εἰδώλια μὲ σκοπὸν νὰ βλάψωσι πρόσωπόν τι.

καταδίκη. *(Νομ.)* Ἡ ὑπὸ δικαστηρίου ποινικὴν δικαιοδοσίαν ἀσκοῦντος δι' ἀποφάσεώς του κήρυξις τοῦ κατηγορουμένου ὡς ἐνόχου ἀξιοποίνου πράξεως καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς ἐπιβληθείσης εἰς αὐτὸν ποινῆς.

καταδίωξις. *(Ἀστυν. - Στρατ.)* Ἀστυνομικὴ ἢ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία εἰδικὴ πρὸς ἀνίχνευσιν καὶ σύλληψιν κακοποιῶν στοιχείων. ‖ *(Νομ.)* Ἄσκησις τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς ἐκ μέρους τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ὁ νόμος περιβάλλει διὰ τῆς πρὸς τοῦτο ἐξουσίας.

καταδρομή (γαλλ. course). Ἡ διὰ ἐξωπλισμένων ἐμπορικῶν πλοίων ἐμπολέμου τινὸς κράτους ἐπιδρομὴ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ἢ παραλίων. Ἡ κ. κατηργήθη ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τοῦ Διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Παρισίων τοῦ 1856.

καταδρομικοὶ ἰχθύες. Οἱ κατερχόμενοι ἐκ τῶν γλυκέων ὑδάτων εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως ἀποθέσωσι τὰ ᾠά των, ἀντίθ. *ἀναδρομικοί*.

καταδρομικὸν (ἐνν. *πλοῖον*). Ἐμπορικὸν πλοῖον ἐνεργοῦν *καταδρομὴν* ἢ ἐλαφρὸν καὶ ταχὺ πολεμικὸν πλοῖον, τὸ ἄλλως **εὔδρομον**.

καταδυτικὰ μηχανήματα. Συσκευαὶ δι' ὧν ἐφοδιάζεται ὁ δύτης (βλ.λ.) πρὸς πλέον μακροχρόνιον διαμονὴν ὑπὸ τὸ ὕδωρ καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ θαλασσίου βυθοῦ. Τὸ συνηθέστατον τῶν καταδυτικῶν μηχανημάτων εἶνε τὸ *σκάφανδρον*. Ἕτερον τοιοῦτον μηχάνημα εἶνε ὁ *καταδυτικὸς κώδων*.

καταδυτικὸς φακός. Ὁ ἀντικειμενικὸς φακὸς μικροσκοπίου, μεταξὺ τοῦ ὁποίου καὶ τῆς ἀντικειμενοφόρου πλακὸς παρεντίθεται σταγὼν κεδρελαίου πρὸς εὐκρινεστέραν παρατήρησιν.

κατάθεσις. *(Οἰκονομ.)* Παράδοσις χρημάτων εἰς Τράπεζαν πρὸς τοκισμὸν ἢ ἀσφάλειαν, ὡς καὶ τὸ παραδιδόμενον ποσόν. ‖ *(Νομ.)* Ἔγγραφος ἢ προφορικὴ μαρτυρία τινὸς εἰς ἀνάκρισιν.

καταιγίς. Σφοδρὰ βροχὴ μετ' ἀστραπῶν καὶ βροντῶν. Ὀφείλεται: α) Εἰς τὴν ὑπερβολικὴν θερμοκρασίαν τῶν κατωτέρων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαίρας τῶν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐδάφους καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει μόνον κατὰ τὸ θέρος καὶ μόνον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὁπότε λέγεται *κ. θερμότητος*· β) Εἰς ὕφεσιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως (κυκλῶνα) παράγουσαν ταχυτάτας ἀνοδικὰς κινήσεις τῶν κατωτέρων στρωμάτων τοῦ ἀέρος, ὁπότε λέγεται *κ. ὑφέσεως* ἢ *κυκλωτική*, εἶνε δὲ αὐτὴ φαινόμενον μεγάλης γεωγραφικῆς ἐκτάσεως, καθόσον συνοδεύει συχνάκις τὴν βαρομετρικὴν ὕφεσιν κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς διαδρομῆς αὐτῆς, ἐνῷ ἡ *κ. θερμότητος* εἶνε τοπικὸν φαινόμενον. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς κ. ἡ ταχυτάτη ἄνοδος τῶν θερμοτέρων ἀτμοσφαιρικῶν στρωμάτων εἰς τὰ ὑψηλότερα καὶ ψυχρότερα προκαλεῖ ἄφθονον συμπύκνωσιν τῶν ὑδρατμῶν εἰς μελανὰ νέφη *((σωρειτομελανίας)* πλήρη ἠλεκτρισμοῦ.

καταιγισμός. Ἡ ἐν εἴδει καταιγίδος ῥῖψις, ἰδίᾳ βλημάτων πυροβολικοῦ.

καταιόνησις. Εἶδος λουτροῦ, καθ' ὃ ἑξακοντίζεται ἐκ τῶν ἄνω ἢ ἐκ τῶν πλαγίων, μετὰ δυνάμεως, στήλη θερμοῦ ἢ ψυχροῦ ὕδατος, ἐφ' ὁλοκλήρου ἢ μέρους τοῦ σώματος, ἐν χρήσει εἰς τὴν ὑδροθεραπείαν. Ὁ διὰ ψυχροῦ ὕδατος κ. καλεῖται καὶ *ψυχρολουσία*.

καταιονητήρ. Εἶδος ἐγχυτῆρος ἢ κλυστῆρος (κρεμαστὸν κλύσμα) πρὸς διάκλυσιν κοιλοτήτων τοῦ σώματος δι' ὑγροῦ καταχεομένου ἐξ ὕψους.

καταΐφι (τουρκ.). Εἶδος νηματοειδοῦς ζυμαρικοῦ, ἐξ οὗ παρασκευάζεται ἐν ταῖς χώραις τῆς Ἀνατολῆς τὸ ὁμώνυμον γλύκισμα.

κατακάθι. Ἡ ὑποστάθμη, τὸ ἴζημα.

Κατακαλών. Ὄνομα διαφόρων ἐπισήμων Βυζαντινῶν. 1) *Κεκαυμένος*. Δοὺξ τοῦ θέματος τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Βασιλείου Β'. Ὑπερήσπισεν ἐπιτυχῶς τὴν Λάρισαν προσβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου βασιλέως Σαμουήλ (931).— 2) *Κεκαυμένος*. Στρατηγὸς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος πολεμήσας ἐναντίον τῶν Ἀράβων ἐν Σικελίᾳ, νικήσας τοὺς Πετσενέγους καὶ συντελέσας εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Γ' (1057).

Κατακάος (Catacaos). Π. τοῦ Περοῦ, περίφημος διὰ τὴν αὐτόθι βιομηχανίαν τῶν ψιαθίνων πίλων «παναμάδων». Κάτ. 30.000

κατακλείδι. Ἡ ἄρθρωσις τῆς κάτω γνάθου.

κατάκλισις ἢ **σφήκελος ἐκ κατακλίσεως.** *(Ἰατρ.)* Νέκρωσις τοῦ δέρματος, παρατηρουμένη εἰς ἀρρώστους ἐξηντλημένους, κατεσκληκότας, ἐξηπλωμένους ἐπὶ μακρὰς ἑβδομάδας ἐπὶ τῆς κλίνης. Παρουσιάζεται ἐπὶ τῶν σημείων ὅπου ἐξασκεῖται μεγαλυτέρα πίεσις ὡς ἐκ τῆς ἐπαφῆς πρὸς τὴν κλίνην, τοῦ ὀστεώδους σκελετοῦ καὶ τοῦ μακροχρονίου ἐρεθισμοῦ τοῦ δέρματος ὑπὸ οὔρων, κοπράνων κλ.

κατακλυσμός. Μεγάλη πλημμύρα ὑδάτων κατακαλύπτουσα τὴν ξηράν. Κατὰ τὰς θρησκευτικὰς καὶ μυθολογικὰς παραδόσεις πολλῶν λαῶν εἰς λίαν ἀπομεμακρυσμένην ἐποχὴν ὁ Θεὸς ἐξηφάνισε πᾶν ἔχνος ζωῆς ἐπὶ τῆς Γῆς διὰ συνεχῶν καὶ πολυημέρων βροχῶν. Κατὰ τὴν Π.Δ. ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο πρὸς τιμωρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων καὶ διήρκεσεν ἐπὶ 150 ἡμέρας, μόνος δὲ ὁ Νῶε ἐσώθη μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐντὸς κιβωτοῦ καὶ ἐν ᾗ εἶχεν ἐγκλείσει καὶ ἀνὰ ἓν ζεῦγος ἐκ πάντων τῶν ζώων τῆς Γῆς. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ὁ Ζεὺς ἐξηφάνισε τὸ ἀνθρώπινον γένος δι' ἐννεαημέρου κατακλυσμοῦ καὶ μόνον ὁ Δευκαλίων μετὰ τῆς συζύγου του Πύρρας ἐσώθησαν.

κατακόμβη. Ὑπόγειον νεκροταφεῖον τῶν πρώτων χριστιανῶν ἐκ τῶν ἀπαντωμένων ἰδίᾳ ἐν Ρώμῃ, Σικελίᾳ, Νεαπόλει, Αἰγύπτῳ κ.ἀ. Αἱ κατακόμβαι αὐταὶ ἀποτελοῦνται ἐξ ἐπαλλήλων πολλάκις διαδρόμων καὶ νεκροθαλάμων, εἰς τὰ τοιχώματα τῶν ὁποίων ἠνοίγοντο ὁριζόντιοι τάφοι. Εἰς μικροὺς ἑκατέρωθεν τῶν διαδρόμων θαλάμους ἐθάπτοντο συνήθως μάρτυρες, διὸ καὶ

οἱ θάλαμοι οὗτοι ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς ναΰδρια, ἡ δὲ πλὰξ τοῦ τάφου ὡς Ἁγία Τράπεζα. Αἱ τοιχογραφίαι, τὰ ἀνάγλυφα τῶν κατακομβῶν ὡς καὶ τὰ διάφορα γεγλυμμένα ἢ γεγραμμένα θρησκευτικὰ σύμβολα ἀποτελοῦσι πολυτιμότατον ὑλικὸν πρὸς γνῶσιν τοῦ βίου τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων.

κατακόρυφοι κύκλοι. Μέγιστοι κύκλοι τῆς οὐρανίου σφαίρας διερχόμενοι διὰ τοῦ ζενὶθ καὶ τοῦ ναδὶρ τόπου τινὸς καὶ κάθετοι ἐπὶ τὸν ὁρίζοντα τοῦ τόπου.

κατακόρυφος. Ἔχων τὴν διεύθυνσιν κάθετον πρὸς τὸν ὁρίζοντα, ἤτοι τὴν τοῦ νήματος τῆς στάθμης πρὸς τὸ κέντρον τῆς Γῆς.

Κατακουζηνός (Ἀλέξανδρος). Μουσικός (1824-1892). Εἰσήγαγε πρῶτος τὴν τετραφωνίαν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· συνέθεσε πολλὰ μουσικὰ ἔργα.

κατακρανία. Ἐγκεφαλικὴ νόσος τῶν ζώων καὶ ἰδίως τῶν ἱπποειδῶν, ἀνίατος, ἔχουσα ὡς κύριον σύμπτωμα τὴν ἠλιθιότητα καὶ τὴν ὑπνηλίαν τοῦ ζώου.

κατακράτησις. Ἡ βιαία καὶ παράνομος κράτησις προσώπου ἢ πράγματος. *Κ. παράνομος*, ἡ ἄνευ τῆς τηρήσεως τῶν νομίμων διατυπώσεων στέρησις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου τιμωρουμένη κατὰ τὰ ἄρθρ. 327-8 τοῦ Π.Ν.

κατακρήμνισις. *(Χημ.)* Ὁ ἐκ τινος ὑγροῦ ἀποχωρισμὸς οὐσίας τινός, διαλελυμένης ἐν αὐτῷ, ὑπὸ μορφὴν ἀδιαλύτου ἰζήματος, στερεοῦ ἢ ὑγροῦ. Πραγματοποιεῖται κυρίως διὰ χημικῶν ἀντιδραστηρίων ἐπιδρώντων ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ διαλελυμένου συστατικοῦ καὶ σχηματιζόντων μετ' αὐτοῦ ἀδιάλυτον ἕνωσιν.

κατακρημνισμός. Τὸ ῥίπτειν τινὰ ἀπὸ κρημνοῦ, εἶδος τιμωρίας τῶν κοινῶν κακούργων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἱεροσύλων παρ' ἀρχαίοις.

κατακρουνισμός. Ἀθρόα κατάχυσις ὕδατος ἀπὸ μικροῦ ὕψους ἐπὶ τοῦ σώματος.

κατακύρωσις. Πᾶσα διὰ δικαστικῆς ἢ διοικητικῆς ἐνεργείας μεταβίβασις τῆς κυριότητος κινητοῦ ἢ ἀκινήτου πράγματος.

Κατάκωλον. Ἔδρα κοιν. ἐπ. Ἠλείας. Ἐπίνειον τοῦ Πύργου, μεθ' οὗ συνδέεται δι' ἰδίου σιδηροδρόμου. Κάτ. 732.

καταλάζη. Ἔνζυμον ἁπάντων εἰς τὸ αἷμα, τὸν σίαλον, τὰς ζύμας κ.ἀ. Ἀποσυνθέτει τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ ὑδρογόνου εἰς ὀξυγόνον καὶ ὕδωρ.

Καταλανία ἢ **Καταλωνία** (ἱσπ. Cataluna, πρφ. Καταλούνια). Ἡ βορειοανατολικωτέρα χώρα τῆς Ἱσπανίας. Ἐμβ. 32.197 τ.χλμ. καὶ κατ. 2.400.00. Οἱ κάτ. ὁμιλοῦσιν ἰδίαν διάλεκτον καὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἡ χώρα των ἀπετέλει ἀνεξάρτητον κομιτείαν, ἕως οὗ (1137) ἠνώθη μετὰ τῆς Ἀραγωνίας καὶ τέλος μετὰ τῆς Καστιλίας (1479). Κυριωτέρα π. ἡ *Βαρκελώνη*.

Καταλανικὴ Ἑταιρεία. Μισθοφορικὸν σῶμα Καταλανῶν καὶ Ἀραγωνίων κατὰ τὸν ΙΓ' αἰ. ὑπηρετῆσαν κατ' ἀρχὰς τρεῖς βασιλεῖς τῆς Σικελίας καὶ κατόπιν τὸν αὐτοκρ. τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρόνικον Β' Παλαιολόγον. Ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ρογήρου Δελφὼρ οἱ μισθοφόροι οὗτοι ἐστάλησαν εἰς Μ. Ἀσίαν ἐναντίον τῶν Τούρκων, οὓς ἐνίκησαν πολλάκις. Δολοφονηθέντος ὅμως τοῦ ἀρχηγοῦ των ἐν Ἀδριανουπόλει (1305) οἱ Καταλανοὶ ἐστασίασαν καὶ δηώσαντες τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Ἑλλάδα κατέλαβον τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἵδρυσαν ἴδιον κράτος διατηρηθὲν μέχρι τοῦ 1387.

Καταλανός, θηλ. **Καταλανή.** Ὁ ἰθαγενὴς τῆς Καταλανίας.

Καταλαυνικὰ πεδία. Ἡ περὶ τὴν σημερινὴν γαλλικὴν πόλιν Σαλὸν-σὺρ-Μὰρν πεδιάς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Ἀέτιος ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Βισιγότθων ἐπολέμησεν ἀποτελεσματικῶς τῷ 451 μ.Χ. κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Ἀττίλαν Οὔννων.

καταληκτικός. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μετρικῇ λέγεται περὶ στίχων (ἢ μέτρων) ἐν οἷς ὁ τελευταῖος ποὺς μένει ἐλλιπής, π.χ. ὁ δίμετρος τροχαϊκὸς στίχος:

δεινὰ πράγματ' εἴδομεν

– ⏑ – ⏑ – –

κατάληξις. Τὸ τελευταῖον μέρος, συλλαβὴ ἢ ἁπλοῦς φθόγγος, τῶν κλιτῶν λέξεων, τὸ μεταβαλλόμενον κατὰ τὴν κλίσιν.

καταληψία. Νευρικὸν φαινόμενον ὑστερίας ἢ ὑπνωτισμοῦ, καθ' ὃ παύεται ἀποτόμως ἡ μυϊκὴ κινητικότης καὶ διατηροῦσι τὰ μέλη οἱανδήποτε στάσιν εἶχον ἐξ ἀρχῆς ἢ ἄλλος τις προσέδωκεν εἰς αὐτά.

καταλλαγή. Ἀλλαγὴ νομίσματος καὶ ἰδίᾳ τὸ ἐκ τῆς ἀλλαγῆς νομίσματος κέρδος.

καταλόγι. Παρὰ Βυζαντινοῖς, τὸ ἐρωτικὸν ποίημα.

καταλογισμός. Ἡ κρίσις, δι' ἧς πρᾶξίς τις ἐγκληματικὴ ἀποδίδεται ἢ οὐ εἰς τὸ ὑπεύθυνον τοῦ διαπράξαντος ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς τῆς βουλήσεώς του. Ὁ Π.Ν. κηρύσσει ἀνικάνους πρὸς καταλογισμὸν ἐκείνους, παρ' οἷς ἐλλείπει ἡ ἀρτία καὶ κανονικὴ λειτουργία τῆς βουλήσεως, (ἀνήλικοι, φρενοβλαβεῖς, ὑπνοβάται, μεθύοντες), ὡς καὶ τοὺς παρὰ τὴν θέλησίν των ἐγκληματήσαντας (ἀμέλεια).

κατάλογος. Φύλλον χάρτου, πίναξ, βιβλίον ἔνθα εἶνε ἀναγεγραμμένα κατὰ σειρὰν ὀνόματα ἀνθρώπων ἢ πραγμάτων. ‖ Παρ' Ἀθηναίοις ἐκαλεῖτο κατάλογος τὸ μητρῷον τῶν ὡς ὁπλιτῶν καὶ ἱππέων ὑποχρέων εἰς στράτευσιν πολιτῶν.

κατάλογος ἀστέρων. Συστηματικὴ καταγραφὴ τῶν ἀστέρων καθοριζομένης ἐπακριβῶς τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν περὶ τοῦ μεγέθους, παραλλαξεως κ.τ.τ. Ὁ ἀρχαιότερος κατάλογος εἶνε ὁ τοῦ Ἱππάρχου, περιελθὼν μέχρις ἡμῶν διὰ τῆς «Μαθηματικῆς Συντάξεως» τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου. Ἤδη τελειότερος κατάλογος θεωρεῖται ὁ ἀμερικανικὸς «Ἑρρίκου Δράπερ κατάλογος», περιέχων τὸ μέγεθος καὶ τὴν φασματικὴν κλάσιν τῶν ἀστέρων μέχρι τοῦ 11ου μεγέθους.

κατάλογος ἐκλογικός. Πίναξ περιέχων τὰ ὀνόματα τῶν ἐκλογέων ὡρισμένης ἐκλογικῆς περιφερείας.

κατάλυμα. Τὸ μέρος ὅπου δύναται ὁδοιπόρος τις, στρατιώτης ἢ ταξιδιώτης νὰ μείνῃ ἢ νὰ καταλύσῃ προσκαίρως (ἰδίως τὴν νύκτα).

καταλυματίας καὶ **ἐπικαταλυματίας.** Παλαιὰ ὀνομασία (1828-1863) τοῦ ὑπολοχαγοῦ καὶ λοχαγοῦ τῆς οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ.

κατάλυσις. *(Ἐκκλ.)* Ἄδεια χρήσεως ὡρισμένων τροφῶν ἐν ὡρισμέναις ἡμέραις νηστείας· κατάργησις τῆς νηστείας δι' ὡρισμένον εἶδος φαγητοῦ. ‖ *(Χημ.)* Ἡ ἐπιτάχυνσις ἢ προσανατολισμὸς πρὸς ὡρισμένην κατεύθυνσιν χημικῶν ἀντιδράσεων διὰ τῆς ἁπλῆς παρουσίας μικρῶν ποσῶν ἄλλης τινὸς οὐσίας, *καταλύτου* (βλ.λ.) καλουμένης, χωρὶς αὐτη, φαινομενικῶς τοὐλάχιστον, νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν ἀντίδρασιν. Ὁ καταλύτης ἐπανευρίσκεται κατὰ κανόνα ἀμετάβλητος μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀντιδράσεως καὶ δύναται, κατ' ἀρχήν, νὰ μετατρέψῃ ἀπεριορίστους ποσότητας οὐ

σίας. Αἱ ἀντιδράσεις αἱ ὀφειλόμεναι εἰς κατάλυσιν λέγονται *καταλυτικαί*.

καταλύτης. *(Χημ.)* Βλ. **κατάλυσις.**

Καταλωνία. Ἡ ἱσπανικὴ χώρα Καταλανία.

καταμαράν. Ἁλιευτικὴ σχεδία ἐν Ἰνδίαις καὶ Ν. Ἀμερικῇ, κατασκευαζομένη ἐκ κορμῶν δένδρων συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλους καὶ φέρουσα ἱστίον.

καταμερισμός. *(Πολ. Οἰκον.) Καταμερισμὸς τῶν ἔργων ἢ τῆς ἐργασίας,* τὸ φαινόμενον τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς, καθ' ὃ ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν ἀγαθῶν παρατηρεῖται προϊοῦσα εἰδίκευσις κατ' ἐπαγγέλματα καὶ ἀνάλυσις ἑνὸς τεχνικοῦ ἔργου εἰς μερικωτέρας τεχνικὰς ἐργασίας. Ἡ πρώτη μορφὴ τοιούτου κ. εἶνε ὁ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, τοῦ μὲν πρώτου εἰδιδομένου εἰς τὴν θήραν, τὴν ἁλιείαν, τὸν πόλεμον κλ., τῆς δὲ δευτέρας εἰς τὴν γεωργίαν κλ. Ἐφ' ὅσον προάγεται ἡ τεχνική, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ κ. γίνεται λεπτομερέστερος καὶ ὠφελεῖ τὴν παραγωγήν, διότι αὐξάνει τὴν παραγωγικὴν ἱκανότητα τῶν ἐργατῶν, ἐπιφέρει οἰκονομίαν χρόνου καὶ διευκολύνει τὰς τεχνικὰς ἐφευρέσεις. ‖ *(Βιολ.) Κ. τοῦ φυσιολογικοῦ ἔργου* καλεῖται ὁ νόμος, καθ' ὃν εἰς πολυκυττάρους ὀργανισμοὺς εἰδικεύεται ὁμάς κυττάρων εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν ὡρισμένης ζωϊκῆς λειτουργίας (σύστημα πεπτικόν, ἀναπνευστικόν, κυλοφορικὸν κλ.).

Καταμαράν

καταμήνια. Ἠμμηνορρυσία.

καταμήνυσις ψευδής. Ἡ εἰς δικαστικὴν ἀρχὴν καταγγελία κατά τινος ἐπὶ ἀνυπάρκτῳ ἐγκλήματι τιμωρουμένη ὑπὸ τοῦ Ποιν. Νόμου μὲ φυλάκισιν ἀπὸ 2-5 ἐτῶν.

κατανάλωσις. *(Πολιτ. Οἰκον.)* Ἡ χρῆσις ἀντικειμένου τινὸς πρὸς θεραπείαν ἀνάγκης καὶ ἡ διὰ τῆς χρήσεως φθορὰ ἢ δαπάνη αὐτοῦ.

Κατάνη ἢ **Γαρανγάϊα.** Τμήματα τοῦ ΝΑ. Βελγικοῦ Κόνγου μεταξὺ Ροδεσίας καὶ τῆς λίμνης Τανγάνικα. Ἐμβ. 560.000 τ.χλμ. Πλουσία εἰς μεταλλεῖα χαλκοῦ κλ.

κατανεμητής. Ἐξάρτημα ἐγκαταστάσεως τηλεφωνικοῦ κέντρου ἢ τηλεγραφείου, εἰς ὃ ἀπολήγουσιν ἀφ' ἑνὸς αἱ ἐξωτερικαὶ καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ ἐσωτερικαὶ τηλεφωνικαὶ ἢ τηλεγραφικαὶ γραμμαί, κατανεμόμεναι τῇ βοηθείᾳ κινητῶν συρμάτων.

Κατάνη (Catania). Παράλιος π. τῆς Ἰταλίας ἐν Σικελίᾳ ἐπὶ τοῦ Ἰονίου καὶ παρὰ τὴν Αἴτναν. Κάτ. 284.000 Πανεπιστήμιον, ναυπηγεῖα, κλιματικὸς σταθμός. Π. ἀρχαιοτάτη (Η΄ αἰ. π.Χ.), πιθανῶς φοινικικὴ ἀποικία, ἤκμασε πολὺ κατὰ τοὺς ἑλληνικοὺς καὶ ρωμαϊκοὺς χρόνους.

κατανυκτικόν. Ἕκαστον τῶν τροπαρίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν ἐκδηλούντων θλῖψιν τῶν πιστῶν διὰ τὰς ἁμαρτίας των.

Καταξειᾶς. Ὁ ἄνεμος *Λίψ*, τελείως ξηρός.

Καταονία. Ἀρχαία πεδινὴ χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ Ἀμανοῦ καὶ Ἀντιταύρου, σήμερον διοίκησις τοῦ βιλαετίου Ἀδάνων καλουμένη **Κοζάν.**

καταπακτή. Θύρα ὁριζόντιος ἐπὶ δαπέδου ἀνοίγουσα εἰς ὑπόγειον, ὡς καὶ ἑκάστη τῶν καθόδων πλοίου.

καταπάτι. Κατακάθισμα, ἴζημα.

καταπέλτης. Πολεμικὴ ἀφετηρία μηχανὴ παρ' ἀρχαίοις, ἐξακοντίζουσα μεγάλα βέλη, εἶδος μεγάλου μηχανικοῦ τόξου.

καταπέτασμα. Τὸ παραπέτασμα καὶ εἰδικῶς τὸ ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων χωρίζον τὸ «ἄδυτον» ἀπὸ τῶν «Ἁγίων».

κατάπημμα. Τὸ ἐκ πασσάλων βαθέως ἐμπηγνυμένων εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς τὸν βυθὸν θαλάσσης, λίμνης ἢ ἕλους σχηματιζόμενον ὑπόβαθρον οἰκοδομῆς, γεφύρας.

καταπήκτης. Ὄργανον πρὸς ἔμπηξιν πασάλων, πασαλοπήκτης.

καταπῆξ καὶ **κατάπηξ.** Πάσσαλος ἢ χονδρὸν κυλινδρικὸν τεμάχιον ξύλου καταλῆγον εἰς αἰχμήν, ἥτις ἐμπήγνυται ἐν τῷ ἐδάφει διὰ τοῦ πασσαλοπήκτου.

κατάπλασμα. Τοπικὸν ἐπίθεμα ἐκ πολτώδους μάζης, τιθέμενον πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν. Παρασκευάζεται συνήθως ἐκ κατεργασίας φυτικῶν οὐσιῶν μεθ' ὕδατος καὶ τίθεται ἐπὶ τοῦ δέρματος περιτυλισσόμενον συνήθως ἐντὸς γάζης ἢ λινοῦ ὑφάσματος.

καταπληξία ἢ **ἀνακοπή.** *(Ἰατρ.)* Ἐξασθένησις ἢ κατάργησις τῶν ἀνακλαστικῶν κινήσεων μετὰ μεγάλην βλάβην τῆς κανονικῆς λειτουργίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

κατάποσις. Ἡ κάθοδος τοῦ ἐν τῷ στόματι σχηματισθέντος ἐκ τροφῶν βλωμοῦ ἢ ποσότητος ὑγροῦ διὰ τοῦ οἰσοφάγου εἰς τὸν στόμαχον.

καταπότιον, κν. **χάπι.** Σφαιρίδιον φαρμακευτικῆς σκευασίας καταπινόμενον ἄνευ μασήσεως.

καταρρακτή. Θύρα κλείουσα ὀχετὸν ὑδρομύλου ἢ ἄλλου ρείθρου, ὑδροφράκτης. ‖ Σιδηρᾶ θύρα τῶν φρουρίων καταβιβαζομένη ἄνωθεν κατὰ τὴν νύκτα καὶ ἀναβιβαζομένη τὴν ἡμέραν τῇ βοηθείᾳ τροχαλιῶν ἐντὸς εἰδικῆς ἐγκοπῆς.

καταρράκτης. Ἀπότομος πτῶσις ὑδάτων ποταμοῦ ἀφ' ὑψηλοῦ εἰς χαμηλότερον ἐπίπεδον. Ὀνομαστότεροι καταρράκται εἶνε ὁ τοῦ Νιαγάρα (ὕψ. 50 μ.), τοῦ Ρίο Βινάγρη (ὕψ. 120 μ.) καὶ τοῦ Ρίο Βογοτὰ ἐν Κολομβίᾳ (ὕψ. 146 μ. κλ.

καταρράκτης ἢ **ὑπόχυμα.** Ὀφθαλμικὴ πάθησις συνισταμένη εἰς θόλωσιν τοῦ φακοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἕνεκα γήρατος ἢ δυσκρασικῶν τινων νόσων, οἷαι διαβήτης, νεφρῖτις κλ. καὶ εἰς βαθμιαίαν ἐλάττωσιν τῆς ὁράσεως. Θεραπεύεται, ὅταν ὡριμάσῃ τὸ ὑπόχυμα, δι' ἐγχειρήσεως.

Καταρράκτης. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Χίου. Κάτ. 749.

καταρράκτης. Τὸ πτηνὸν φαλακροκόραξ ὁ πυγμαῖος, ἄλλως **λαγγόνα.**

Καταρρακτῶν ὄρη (Cascade Range, πρφ. Κασκὰδ Ραίντζ). Δ. κλάδος τῆς Β. προεκτάσεως τοῦ ἐν Καλιφορνίᾳ τῆς Β. Ἀμερικῆς ὄρους Σιέρρα Νεβάδα. Μῆκ. 900 χλμ. καὶ μέγιστον ὕψος 4428 μ.

κατάρρινοι ἢ **στενόρρινοι.** Κατηγορία θηλαστικῶν ζώων τοῦ ἀθροίσματος τῶν πιθήκων ἢ πρωτίστων περιλαμβάνουσα πιθήκους τοῦ Παλαιοῦ κόσμου, χαρακτηριζομένους κυρίως ἐκ τοῦ στενοῦ αὐτῶν ρινικοῦ διαφράγματος. Εἰς τὸ Γιβραλτὰρ ἀπαντᾷ τὸ εἶδος *μαγῶτος.*

καταρροή. Ρινικὸς κατάρρους, κν. **συνάχι.**

κατάρρους. Πᾶσα φλεγμονὴ τῶν βλεννογόνων ὑμένων οἱασδήποτε κοιλότητος ἢ κοίλου σπλάγχνου τοῦ σώματος προκαλοῦσα διόγκωσιν τοῦ βλεννογόνου καὶ ἄφθονον ἔκκρισιν βλέννης.

κατάρτι. Ὁ ἱστὸς τοῦ πλοίου.

καταρτίσματα ὅπλου. Διάφορα τεμάχια ὅπλου μὴ ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ μηχανισμοῦ, ἀλλὰ συμπληροῦντα τὸν καταρτισμὸν αὐτοῦ.

καταρχαί. Αἱ θυσίαι καὶ σπονδαί, τὰς ὁποίας ἐξετέλουν οἱ ἀρχαῖοι πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιχειρήσεως σπουδαίου τινὸς ἔργου, π.χ. συνάψεως γάμου, ἀγορᾶς δούλων, ἀποδημίας, ἀναλήψεως ἀρχῆς τινος κλ.

κατασάρκιον. Τὸ ἐσώτατον κάλυμμα τῆς Ἁγίας Τραπέζης ἐν τοῖς χριστιανικοῖς ναοῖς, ἐκ λευκοῦ ὑφάσματος, περιβάλλον ὁλόκληρον τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν. Βλ. **εἰλητόν.**

κατασβεστήρ. Φορητὴ συσκευὴ πρὸς ἄμεσον κατάσβεσιν πυρκαϊᾶς εὐθὺς ὡς αὕτη ἐκραγῇ, ἐκσφενδονίζουσα κατὰ τῆς ἑστίας τοῦ πυρὸς ἢ χημικὴν κόνιν διὰ πεπιεσμένου ἀέρος *(ξηρὸς κ.)* ἢ ὕδωρ διὰ πεπιεσμένου ἀνθρακικοῦ ὀξέος *(ὑγρὸς κ.).*

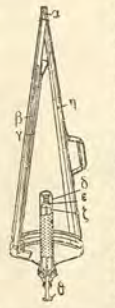

Κατασβεστὴρ ὑγροῦ «Minimax»
α ράμφος ρωτίσεως, β ἄγωγὸς σωλήν, γ ἀπαγωγὸς σωλήν, δ διάτρητος κύλινδρος, ε σωλὴν ὄξέος, ζ γέμισμα ὑδροχλωρικοῦ, ηδιάλυμα διτανθρακικοῦ νατρίου, θ στέλεχος προσκρούσεως

κατασκήνωσις. Τὸ στήσιμον σκηνῆς, στρατοπέδευσις.

κατασκοπεία. Μυστικὴ συλλογὴ πληροφοριῶν περὶ τῶν κινήσεων, τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ ἐκτελοῦντες αὐτὴν συλλαμβανόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ τιμωροῦνται διὰ θανάτου, κατὰ τὰς νομοθεσίας πάντων τῶν κρατῶν.

κατάσκοπος (ὁ, ἡ). Ὁ ἐκτελῶν κατασκοπείαν.

καταστάλαγμα. Ὑποστάθμη, ἴζημα.

Καταστάρι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. καὶ νομοῦ Ζακύνθου. Κάτ. 1214.—2) Ἀκρωτήριον κατὰ τὰ Α τῆς Β. Ζακύνθου.

κατάστασις. Θέσις ἢ τάξις προσώπου ἢ πράγματος, τρόπος ὑπάρξεως, περιουσία, πίναξ περιέχων ὀνόματα προσώπων ἢ ἀπαρίθμησιν πραγμάτων, ἐξόδων κλ. ‖ *(Ποιν. Δίκ.) Κατάστασις ἠλαττωμένη,* ἡ τοῦ αὐτουργοῦ ἀδικήματός τινος, εἰς ὃν λόγῳ διανοητικῆς βλάβης ἢ γήρατος κλ., δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ πλήρης ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένη ποινή.

καταστατική. Ἡ μαθηματικὴ ἔκθεσις τῆς ἔν τινι ὡρισμένῳ χρόνῳ καταστάσεως κοινωνίας ἢ συνόλου τινὸς ἐξ οἰκονομικῆς ἰδίως, ἐξ ἠθικῆς καὶ ἐξ ἐγκληματικῆς ἐπόψεως, ἣ ἄλλως καλουμένη καὶ **κοινωνικὴ στατιστική.**

καταστατικόν. Κανονισμὸς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου ἱδρύεται, διοικεῖται καὶ δρᾷ ἕνωσις πολιτῶν πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν συνιστωμένη. ‖ *(Ἐμπορ. Δίκ.)* Ἔγγραφον συστατικὸν ἑταιρείας περιλαμβάνον τὸ σύνολον τῶν ὅρων τὼν διεπόντων τὴν λειτουργίαν αὐτῆς. Τὰ καταστατικὰ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν ὑπόκεινται εἰς κυβερνητικὴν ἔγκρισιν. Τὰ τοῦ καταστατικοῦ τῶν σωματείων καὶ συνεταιρισμῶν διέπονται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν περὶ τούτων νόμων.

κατάστεγον. Μέρος ἐστεγασμένον.

καταστερισμός. *(Μυθολ.)* Ἡ μεταξὺ τῶν ἀστέρων κατάταξίς τινος (ἥρωος κλ.).

κατάστημα. Πᾶν ἵδρυμα, ἐν ᾧ εἶνε ἐγκατεστημένη δημοσία ἢ ἄλλη ὑπηρεσία, ὡς καὶ πρατήριον ἐμπορευμάτων, ἐργοστάσιον βιομηχανικόν, ἐργαστήριον κλ.

καταστιχογραφία. Ἡ ἐγγραφὴ τῶν πράξεων καταστήματός τινος εἰς τὰ οἰκεῖα βιβλία, τὰ κατάστιχα, καθ' ὡρισμένον σχέδιον καὶ ὡρισμένους κανόνας, καὶ ἡ τακτικὴ λογιστικὴ ἢ κράτησις τῶν λογαριασμῶν τοῦ καταστήματος, σκοποῦσα νὰ παρέχῃ σαφῆ παράστασιν τῆς πορείας καὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ· τήρησις ἐμπορικῶν βιβλίων.

κατάστιχον. Βιβλίον ἐν ᾧ ἐγγράφονται λογαριασμοὶ ἐμπορικὸν βιβλίον.

καταστροφισμός. Ἡ θεωρία καθ' ἣν, δι' ἐπανειλημμένων τεραστίων κατακλυσμῶν, ἡ ἑκάστοτε ὀργανικὴ ζωὴ τῆς Γῆς κατεστράφη ὁλοτελῶς καὶ ἐδημιουργήθη κατόπιν νέα ἑτερόμορφος. Τὴν θεωρίαν ταύτην, ἀντικειμένην πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἐξελίξεως, ὑπεστήριξεν ὁ Γάλλος φυσιοδίφης Κυβιέ.

κατάστρωμα. Τὸ δάπεδον τὸ καλύπτον ἄνωθεν τὸ κῦτος τοῦ πλοίου καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτοῦ. Τὰ μικρὰ πλοῖα ἔχουσιν ἓν μόνον κατάστρωμα ξύλινον, τὰ μεγάλα ὅμως, ἐπιβατικὰ καὶ πολεμικά, πλείονα τοῦ ἑνὸς καὶ σιδηρᾶ ὑπερκείμενα ἐπ' ἀλλήλων οὕτως ὥστε διαιροῦσι τὸ πλοῖον καθ' ὕψος εἰς ὀρόφους.

κατασχαστὴρ ἢ **σκαριφητήρ.** Μικρὸν χειρουργικὸν ἐργαλεῖον, δι' οὗ κόπτονται αἱ αἱματηραὶ ἢ χαρακταὶ σικύαι (κν. κοφτὲς βεντοῦζες).

κατάσχεσις. *(Νομ.)* Δικαστικὴ πρᾶξις, δι' ἧς ὁ ὀφειλέτης στερεῖται τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐλευθέρως καὶ κατὰ βούλησιν διαθέτειν τὰ κατασχεθέντα πράγματα καὶ τοῦτο πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ δανειστοῦ. Ἡ κατάσχεσις λέγεται *συντηρητική,* ὅταν ἐπιβάλλεται πρὸς ἁπλῆν ἐξασφάλισιν τοῦ δανειστοῦ καὶ *ἀναγκαστική,* ὅταν ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῶν πραγμάτων ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ ὀφειλέτου διὰ τῆς εἰς πλειστηριασμὸν πωλήσεως αὐτῶν, καὶ *κ. εἰς χεῖρας τρίτου,* ὅταν ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῆς εἰς χεῖρας τρίτου τινὸς εὑρισκομένης κινητῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου (συναλλαγματικῶν γραμματίων, μισθοῦ κλ.).

κατασχετήριον. Ἔγγραφον ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ ἐναντίον κατηγορουμένου ἀπόντος ἢ φυγάδος καὶ διατάσσον τὴν σύλληψιν αὐτοῦ.

κατατεμαχισμός. *(Χειρουργ.)* Ἐγχείρησις διαιροῦσα ὄγκον ἢ ἔμβρυον εἰς μικρὰ μέρη πρὸς εὐκολωτέραν ἐξαγωγήν.

κατάτμησις. *(Βιολ.)* Ὁ ἐν καιρῷ διαμερισμὸς τοῦ ᾠοῦ διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου. ‖ *(Τεχνολ.)* Τὸ φαινόμενον τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν πετρωμάτων εἰς τραπέζας, πλάκας, στήλας, παραλληλεπίπεδα κλ.

κατατονία. Παθολογικὴ στάσις τοῦ σώματος ἐν πλήρει ἀκινησίᾳ.

κατατόπι. Ὁ ὡρισμένος τόπος παραμονῆς ἀνθρώπου.

καταυγαστήρ. Σκεῦος χρησιμεῦον, ὅπως συγκεντρώνῃ καὶ κατευθύνῃ πρὸς τὰ κάτω ἢ πρὸς ἄλλην ὡρισμένην διεύθυνσιν τὸ φῶς λυχνίας ἢ τοῦ ἡλίου, ἄλλως **ἀμπαζούρ.**

καταυλισμός. Ἡ στάθμευσις στρατεύματος ἢ ἄλλης ὁμάδος ἀνθρώπων ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ σκηνάς, πρόχειρα στέγαστρα ἢ ἀτομικὰ ἀντίσκηνα καὶ ὁ τόπος τοιαύτης σταθμεύσεως.

καταυχένιον. Τεμάχιον ὑφάσματος, ἐνίοτε ἀδιαβρόχου, προσαρμοζόμενον ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου μέρους τοῦ πηληκίου ἢ ἄλλου ἄνευ γύρου καλύμματος τῆς κεφαλῆς ἵνα προφυλάσσῃ τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν αὐχένα ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἢ καὶ τῆς βροχῆς.

καταφατικὴ κρίσις. *(Λογ.)* Πᾶσα κρίσις, ἐν ᾗ ἡ ἔννοια τοῦ κατηγορουμένου ἀποδίδεται εἰς τὴν τοῦ ὑποκειμένου, π.χ. *ὁ ἄνθρωπος εἶνε θνητός.*

κατάφρακτοι. Οἰκογένεια ἀκανθοπτερυγίων

ίχθύων, εἰς ἣν ἀνήκουσι τὰ γένη *τρίγλη, σκορπαίνη* κ.ἄ. Συνήθως καλύπτονται ὑπὸ κτενοειδῶν λεπίων, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀληθοῦς θώρακος ἐκ πλακῶν. Ὄχι σπανίως τὰ ἐπικαλύμματα εἶνε ἀκανθωτά.

Καταφύγι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπ. καὶ νομ. Κοζάνης. Κάτ. 1471.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Καρδίτσης. Κάτ. 573. —3) (πρώην *Δωδωναν*). Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ναυπακτίας. Κάτ. 509.

κατάφυσις. *('Ανατομ.)* Μέρος ὀστοῦ ἐφ' οὗ προσφύεται μῦς τις τοῦ κινουμένου μέλους.

Κατάφυτον. (πρώην *Καρά-κιοϊ*.) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Ζυρνόβου (Δράμας). Κάτ. 476.

κατάφωνον (τό· λ. τῆς ΝΕΓ). Διάταξις ἐν οἰκοδομῇ ἐπιτρέπουσα τὴν πρὸς τὰ κάτω ἀντήχησιν τῆς φωνῆς, ὡς αἱ θυρίδες γοτθικῶν κωδωνοστασίων, λοξῶς ἢ δριζοντίως τοποθετημέναι, καὶ τὰ ἐπιστεγάσματα τῶν ἀμβώνων.

καταχανᾶς (ὁ). Ἀδηφάγος καὶ ἰδίᾳ βρυκόλακας.

Καταχᾶς. Χ. κοιν. Κολινδροῦ ἐπ. Πιερίας (Θεσσαλονίκης). Κάτ. 760.

καταχειροτονία. Ἡ δι' ἀνατάσεως τῆς χειρὸς τῶν ἐκκλησιαστῶν Ἀθηναίων ἔγκρισις τῆς διώξεως κατηγορουμένου κατὰ τὰς δίκας «προβολάς» καὶ «εἰσαγγελίας». Ἡ ἀπόρριψις τῆς διώξεως διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐκαλεῖτο *ἀποχειροτονία*.

Καταχθόνιοι θεοί. Οἱ κατὰ τὴν θρησκείαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θεοὶ τοῦ Ἅδου, λεγόμενοι καὶ *«ὑπόγειοι, χθόνιοι» ὑποχθόνιοι»*, κυρίως ὁ Ἅδης, ὁ Ἑρμῆς, ὡς ὁδηγῶν εἰς τὸν Ἅδην τοὺς νεκρούς, ὁ Πλούτων, ἡ Ἑκάτη, ἡ Δημήτηρ, ἡ Περσεφόνη, αἱ Ἐρινύες.

κατάχυσις. Εἶδος ὑδροθεραπείας, καθ' ὃ καταχέεται ἐπὶ τοῦ σώματος ἀπὸ μικροῦ ὕψους σωρηδὸν ἡ ράγδην ὕδωρ θερμοκρασίας 10°-14°.

καταχύσματα. Ξηροὶ καρποὶ ἀνάμικτοι, δι' ὧν οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἔρραινον τοὺς νεονύμφους περὶ τὴν ἑστίαν ἢ τοὺς νεωνήτους δούλους εἰσερχομένους τὸ πρῶτον εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρίου αὐτῶν.

κάτγοτ. Βλ. **ἐντεροχορδή**.

κατεβασιά. Μεγάλη ροὴ ὑδάτων ἢ πνοὴ ἀνέμου. ‖ Καταρράκτης τῶν ὀφθαλμῶν. ‖ Καταρροή. ‖ Κήλη.

κατέβασμα. Ἡ κήλη.

κατεβασμός. Ἡ κατωφέρεια· κήλη.

Κάτεγατ. Βλ. **Κάττεγατ**.

Κατελλάνος (Φράγκος). Βυζαντινὸς ζωγράφος τοῦ ΙΣ' αἰῶνος, καταγόμενος ἐκ Θηβῶν. Εἰργάσθη ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὅπου σῴζονται ἔργα του (Ἅγ. Νικόλαος τῆς μονῆς Λαύρας).

κατεπάνω. Τίτλος ἀνωτάτων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων, παρὰ Βυζαντινοῖς, ἤτοι διοικητῶν τῶν χωρῶν ἢ θεμάτων.

κατεργάρης. Κακοποιὸς καταδεδικασμένος νὰ ὑπηρετῇ εἰς τὰ κάτεργα ὡς κωπηλάτης.

κατεργάσματα. Φαρμακευτικὰ παρασκευάσματα ἀνάλογα πρὸς τὰ *ἀφεψήματα*, παρασκευαζόμενα ὅμως ἐν χλιαρῷ ὕδατι ἄνευ βρασμοῦ.

κάτεργον. Εἶδος μεσαιωνικοῦ πλοίου κωπήρους (συνήθως τριήρους). ‖ Συνεκδοχ., φυλακή, διότι εἰς τὰ κάτεργα κατεδικάζοντο ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ νὰ κωπηλατῶσιν ἰσοβίως ἢ προσκαίρως κακοποιοί, αἰχμάλωτοι κλ.

Κατερίνη καὶ **Αἰκατερίνη.** Ἕδρα κοιν. ΝΔ. Μακεδονίας, ἀπέχουσα ὥραν ἀπὸ τῆς πρὸς Δ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου θαλάσσης. Σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία μετὰ Θεσσαλονίκης καὶ Λαρίσης. Κάτ. 10.138.

Κατερίνης ἐπαρχία. Βλ. **Πιερία**.

Κατερινόπουλος (Δημήτριος). Καθηγητὴς τῆς Χειρουργικῆς Παθολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν (1855-). Διωρίσθη τῷ 1903 καὶ ἔγραψε πολλὰς ἰατρικὰς διατριβάς.

Κατερὶν Τζέμπελ (Ὄρος τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης). Μία τῶν κορυφῶν τοῦ ὀρεινοῦ κορμοῦ τοῦ *Σινᾶ* (ὑψ. 2606 μ.).

κατευθυντήρ. Σκοπευτικὴ συσκευὴ ἐπιτρέπουσα τὴν ὀφ' ἑνὸς σκοπευτοῦ σκόπευσιν καὶ πυροβόλησιν δι' ἁπάντων τῶν πυροβόλων πολεμικοῦ πλοίου.

κατεχοῦ. Εἶδος τοῦ φυτοῦ ἀρέκας. Βλ. **κασσοῦ**.

Κατζάνα ἢ **Κατζάνες** καὶ **Κατζανοχώρια.** Χώρα περιλαμβάνουσα τὸ μεσημβρινὸν τμῆμα τῆς ἐπ. Καλαβρύτων.

κατηγόρημα ἢ **κατηγορούμενον.** Πᾶν ὅ,τι καταφάσκεται ἢ ἀποφάσκεται περὶ τοῦ ὑποκειμένου ἓν τινι προτάσει, π.χ. ὁ *Σωκράτης φιλοσοφεῖ*. Ἡ ἔννοια ἢ ἡ λέξις *φιλοσοφεῖ* (ἢ εἶνε *φιλόσοφος*) εἶνε τὸ κατηγόρημα.

κατηγορηματικὴ μετοχή. Ἡ προσδιορίζουσα τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως ὡς κατηγορούμενον αὐτοῦ καὶ ἀναλυομένη ἐν τῇ ΝΕΓ διὰ τοῦ *νά* ἢ τοῦ *ὅτι*· π.χ. ἄρχομαι *λέγων*.

κατηγορητήριον. Ὁ ἔγγραφος ἢ προφορικὸς λόγος, δι' οὗ ἐπὶ δικαστηρίου ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦντος δημοσίου ὀργάνου ἡ κατηγορία.

Κατανγαστῆρες λυχνιῶν

κατηγορία. Ἡ κατά τινος ἐπίρριψις μομφῆς ἢ ἐνοχῆς. ‖ Τάξις πραγμάτων ὁμοιογενῶν. ‖ *(Νομ.)* Ἡ ἐν τῷ εἰσαγωγικῷ τῆς ποινικῆς δίκης δικογράφῳ διατύπωσις τοῦ ἀδικήματος, τοῦ ἀποδιδομένου εἰς τὸν καλούμενον ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ὅπως δικασθῇ ἐπ' αὐτῷ. Βλ. *κλῆσις, κλητήριον θέσπισμα* καὶ *ἐγκλητήριον*. ‖ *(Λογ.)* Θεμελιώδεις ἔννοια τοῦ νοῦ μὴ δεκτικὴ περαιτέρω ἀναλύσεως τῆς στοιχειωδεστέρας ἐννοίας. Αἱ κατηγορίαι ἀποτελοῦσι τὰς γενικὰς μορφὰς τῆς νοήσεως. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη αὗται εἶνε δέκα. Κατὰ τὸν Κάντιον δώδεκα.

κατηγορικὸς συλλογισμός. Βλ. **συλλογισμός**.

κατήγορος δημόσιος. Ὁ δικαστικὸς ὑπάλληλος ὅστις παρὰ τῷ πταισματοδικείῳ ἐκπληροῖ χρέη ἀνάλογα πρὸς τὰ τοῦ εἰσαγγελέως ἐνώπιον τοῦ πλημμελειοδικείου, ὑποστηρίζων ἐξ ὀνόματος τῆς κυβερνήσεως τὴν κατηγορίαν.

κατηγορούμενον. *(Συντακτ.)* Τὸ πτωτικὸν μέρος τοῦ *κατηγορήματος* (συνήθως ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικὸν ἄνευ ἄρθρου) ὅταν τοῦτο ἀναλύεται εἰς τὸ συνδετικὸν ρῆμα καὶ εἰς ἓν πτωτικὸν ὄνομα, π.χ. ἐν τῇ προτάσει *«ὁ Σωκράτης ἦτο φιλόσοφος»* ἡ λ. φιλόσοφος.

κατηγορούμενος. Τὸ ἄτομον καθ' οὗ στρέφεται κατηγορία τις, εἰδικώτερον ὁ καθ' οὗ ἀπαγγέλλεται ἡ κατηγορία ἐν δίκῃ.

Κατηφόρης (Παΐσιος). Ζωγράφος καὶ ἱερεὺς

Κρὴς ζήσας ἐν Ζακύνθῳ (ἀρχαὶ ΙΗ' αἰῶνος). Διεκρίθη ὡς ἁγιογράφος.

κατήχησις. Ἡ διδασκαλία καὶ μύησις εἰς δόγμα ἢ μυστήριον διὰ ζώσης, ὡς καὶ τὸ βιβλίον τὸ περιέχον τὴν διδασκαλίαν ταύτην.

κατηχητής. Ἀξίωμα (ὀφφίκιον) ἐκκλησιαστικόν, παρεχόμενον κυρίως εἰς πρεσβυτέρους. Εἰς τούτους ἀνετίθετο ἡ κατήχησις τῶν εἰς τὸ ἱερὸν βάπτισμα προσερχομένων. Τὸ ἀξίωμα τοῦ κατηχητοῦ (ἢ καὶ ἐφορκιστοῦ) παρεῖχον οἱ ἐπίσκοποι ἢ καὶ οἱ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν εὑρισκόμενοι χωρεπίσκοποι. Ἀφ' ἧς ἐπεκράτησεν ὁ νηπιοβαπτισμὸς τὸ ὀφφίκιον τοῦτο ἀπέμεινε ψιλὸς τιμητικὸς τίτλος, σπανίως χρησιμοποιούμενος σήμερον.

κατηχητική. Ἡ συστηματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ διδασκαλία τῆς ἱστορίας, τοῦ τρόπου καὶ τῆς μεθόδου τοῦ κατηχεῖν, ἀποτελοῦσα ἕνα τῶν σπουδαιοτάτων κλάδων τῆς θεολογίας.

κατηχούμενος. Ὁ ἀνήκων εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἐκδηλώσαντες σταθερὰν τὴν ἀπόφασίν των ὅπως γίνωσι Χριστιανοί, κατηχοῦνται, δηλ. διδάσκονται στοιχειωδῶς καὶ συστηματικῶς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν πρὸ τοῦ βαπτίσματός των.

κάτι (τουρκ.). Πτυχή, κν. *δίπλα*. ‖ Ἕκαστον τῶν λεπτῶν νηματίων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ κλωστὴ ἢ τὸ νῆμα· ἄλλως κν. *κλωνὰ* ἢ *κλωνή*.

Κατιαβάρ (Kathiawar). Χερσόν. τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ χώρᾳ Γουτζεράτ, εἰσχωροῦσα εἰς τὴν Ἀραβικὴν θάλασσαν. Ἀποτελεῖ ἰδίαν διοικητ. περιφέρειαν.

Κατιλίνας (Λεύκιος Σέργιος Catilina). Ρωμαῖος πολιτικὸς (108-62 π.Χ.). Πατρίκιος τὸ γένος καὶ μεγάλης ἀποφασιστικότητος ἐξύφανε συνωμοσίαν κατὰ τῆς συγκλήτου ἐπὶ σκοπῷ ἀνατροπῆς τοῦ καθεστῶτος. Ἀποκαλυφθεὶς ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ἔφυγεν ἐκ Ρώμης καὶ ἐφονεύθη πολεμῶν κατὰ τοῦ ὑπάτου Γαΐου Ἀντωνίου.

κατιόν (οὐδ. τοῦ *κατιών*). Τὸ θετικὸν ἰόν.

κατιφές (λ. ἀραβ.). Ὁλομέταξον βελοῦδον.

κατιόντες συγγενεῖ. Περιληπτικῶς, οἱ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐκ τινος ἀτόμου καταγόμενοι, ἤτοι τὰ τέκνα, οἱ ἔγγονοι καὶ οἱ κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοί των.

Κατκώφ (Μιχαὴλ Νικηφόροβιτς). Ρῶσος δημοσιογράφος καὶ συγγραφεύς (1818-87). Φιλελεύθερος ἐν ἀρχῇ κατέληξεν εἰς πανσλαυϊστὴν καὶ ἐχθρὸν τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς ἐλευθερίας. Ἔγραψε «Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου τῆς ἑλλην. φιλοσοφίας» κλ.

Κάτλος (Γάϊος Λουτάτιος). Ρωμαῖος ὕπατος, νικήσας κατὰ θάλασσαν, παρὰ τὰς Αἰγούσας νήσους, τοὺς Καρχηδονίους ὁριστικῶς καὶ τερματίσας τὸν α' Καρχηδονιακὸν πόλεμον (241 πΧ.)

Κατμανδού (Katmandu). Π. τῶν Β. Ἰνδιῶν, πρωτ. τοῦ κράτους Νεπάλ. Κάτ. 108.800. Βιομηχ. λούτας, ἐμπόριον ὀπίου.

κατμάς (ὁ· τουρκ.). Τεμάχιον κρέατος εὐτελεστέρας ποιότητος συμπωλουμένου μετὰ τοῦ τῆς καλυτέρας ποιότητος.

Κατοβίτσε ἢ **Κάτοβιτς** (Katowice, Kattowitz). Π. τῆς Πολωνίας ἐν Ἄνω Σιλεσίᾳ. Κάτ. 123.780. Γαιανθρακωρυχεῖα, μεταλλουργεῖα σιδήρου καὶ ψευδαργύρου, βιομηχανία.

κατοικία. Χῶρος ἐστεγασμένος, φυσικὸς ἢ τεχνητός, ὅπου διαμένει ὁ ἄνθρωπος πρὸς προφύλαξιν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιρειῶν καὶ ἀπὸ τῶν κινδύνων ἐξ ἄλλων ἀνθρώπων ἢ ζώων. Αἱ πρῶται κατοικίαι ἦσαν σπήλαια, καλύβαι ἐκ χόρτων ἢ κλάδων, πασσαλόκτιστα παραπήγματα ἐντὸς λιμνῶν (λιμναῖαι οἰκήσεις) σκηναὶ κλ. Βραδύτερον ἐκτίσθησαν δι' ὤμων ἢ ὀπτῶν πλίνθων τετράπλευρα οἰκήματα ἐστεγασμένα καὶ διὰ τοῦ χρόνου λίθινα μετὰ δύο ἢ πλειόνων ὀρόφων καὶ μετ' αὐλῆς (ἀσιατικοὶ λαοί, Ἕλληνες, Ρωμαῖοι). Κατὰ τὸν Μεσαίωνα οἱ φεουδάρχαι ἔκτιζαν πύργους λιθίνους καὶ ὀχυρούς, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐντεῦθεν ἐπεκράτησεν ὁ ἀστικὸς τύπος τῆς κατοικίας, ὅστις εἰς τὰς σημερινὰς μεγαλουπόλεις ἐξειλίχθη εἰς τὸν πολυώροφον οὐρανοξύστην.

κατοικίδια. Γενικῶς, τὰ ἐξημερωμένα ζῷα τὰ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου συζῶντα καὶ ἀποβαίνοντα εἰς αὐτὸν καθ' οἱονδήποτε τρόπον χρήσιμα ἢ εὐχάριστα (ἵπποι, βοῦς, χοῖρος, ὄρνις, κύων, γαλῆ κλ.).

κατολίσθησις. *(Γεωλ.)* Ἡ ἀπόσπασις βραχωδῶν ὄγκων καὶ κορημάτων ἐκ τῶν ὀρέων, μεθ' ὧν ἦσαν προηγουμένως στερρῶς συνηνωμένοι, καὶ ἡ κατ' ἀκολουθίαν ἐπερχομένη καταφορὰ αὐτῶν πρὸς τὰς πεδιάδας.

κατοπτρισμὸς ἀτμοσφαιρικός. Βλ. **ἀντικατοπτρισμός**.

κατοπτρομαντεία. Μαντεία πρὸς γνῶσιν τοῦ μέλλοντος ἢ ἀποκάλυψιν συγχρόνων ἀγνώστων γεγονότων τῇ βοηθείᾳ κατόπτρου ἢ ὑδατίνης ἐπιφανείας ἀναπληροῦσης τὸ κάτοπτρον (ὑδρομαντεία).

κάτοπτρον. Σῶμα ἔχον λείαν καὶ στιλπνὴν ἐπιφάνειαν χρήσιμον ὅπως σχηματίζῃ δι' ἀνακλάσεως τὴν ὀπτικὴν εἰκόνα, ἤτοι τὸ εἴδωλον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀντικειμένων. Τὰ πρῶτα κάτοπτρα κατεσκευάζοντο ἐκ μετάλλου· ἐξ ὑάλου κατεσκευάσθησαν κάτοπτρα κατὰ πρῶτον τὸν ΙΣ' αἰῶνα. Τῶν κατόπτρων ἡ ἑτέρα ἐπιφάνεια ἐπικασσιτεροῦται ἢ ἐπαργυροῦται. Εἰς τὴν φυσικὴν ἐξετάζονται κάτοπτρα ἔχοντα τὴν κατοπτρικὴν αὐτῶν ἐπιφάνειαν κοίλην ἢ κυρτήν, σφαιρικὴν ἢ παραβολοειδῆ. Τὰ ἐπίπεδα κάτοπτρα δίδουσιν εἴδωλα συμμετρικὰ φανταστικὰ μὴ ἐφαρμόσιμα. Τὰ σφαιρικὰ κάτοπτρα δίδουσι σαφῆ εἴδωλα ἐὰν εἶνε μικροῦ ἀνοίγματος· αἱ παραλλήλως πρὸς τὸν κύριον ἄξονα ἀκτῖνες συγκεντροῦνται εἰς τὴν ἑστίαν τοῦ κατόπτρου. Τὰ παραβολικὰ κάτοπτρα ἔχουσι τὴν σπουδαίαν ἰδιότητα νὰ στέλλωσι τὸ φῶς ἰσχυρᾶς πηγῆς εὑρισκομένης εἰς τὴν ἑστίαν αὐτῶν ὑπὸ μορφὴν παραλλήλου δέσμης οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ ἄνοιγμά των. Διὰ τοῦτο χρησιμοποιοῦνται εὐρύτατα εἰς τοὺς προβολεῖς.

Κάτουλλος (Γάϊος Βαλέριος). Λατῖνος ποιητὴς τοῦ Α' π.Χ. αἰῶνος (87-37;) Ἔγραψε λυρικά, ἐλεγείας καὶ σατυρικὰ ποιήματα καὶ εἶνε εἷς τῶν ἀρίστων κλασσικῶν.

Κατοῦνα. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Βονίτσης Ξηρομέρου (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Κάτ. 2562.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπ. Λευκάδος (Πρεβέζης). Κάτ. 589.

κατοχή. Κυρίως, ἡ κατάληψις πράγματός τινος καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐξουσία. ‖ *('Ιστορ.) Κατοχή*, ἡ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον κατάληψις τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ (1854 - 1857) πρὸς παρεμπόδισιν τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐξέλθῃ τῆς ὑποδεεστέρας ὑπὲρ τῆς Ρωσίας.

Κατοχή. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας) παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀχελῴου πρὸς Δ τοῦ Μεσολογγίου. Κάτ. 1572.

κατόχι. Δερμάτινος ἱμὰς μὲ ἡνωμένας ἄκρας, δι' οὗ οἱ ὑποδηματοποιοὶ συγκρατοῦσιν ἐπὶ τῶν γονάτων τὰ ὑποδήματα ἵνα τὰ ῥάψωσι.

κάτοχος. *('Αστ. Δίκ.)* Ὁ ἐπὶ ἐνσωμάτου πράγματος ἀσκῶν ἔργῳ ἐξουσίαν καὶ δυνάμενος ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐπενεργῇ ἐπ' αὐτοῦ κατ' ἀρέσκειαν, ἀκωλύτως καὶ ἀμέσως.

κατοχυρωτικὸν διάταγμα καὶ **κατοχυρωτικὸς νόμος.** Εἰδικὰ νομοθετικὰ μέτρα πρὸς κατοχύρωσιν πολιτειακοῦ καθεστῶτος, ὡς παρ' ἡμῖν τὸ ἀπὸ 22.9.1924 Ν.Δ. «περὶ κατοχυρώσεως τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος» κλ.

κάτοψις. Ὄψις ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. ‖ Τὸ καθ' ὁριζοντίαν τομὴν σχέδιον οἰκοδομήματός τινος.

κατρακύλι. Τροχίσκος ἢ κύλινδρος ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων πρὸς μεταφορὰν διὰ κυλήματος βαρέων ἀντικειμένων. Ἕκαστος τῶν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν βαρέων ἐπίπλων τροχίσκων, οἵτινες χρησιμεύουσι πρὸς εὔκολον μετακίνησιν αὐτῶν· καρρούλι.

κατράμι καὶ **κατράνι.** Ἡ κεδρία, πίσσα ρευστή.

κατραμόνερον. Ἐμβρασμα πίσσης ἐξ ἑλάτης, ἐν ἀπεσταγμένῳ ὕδατι, εὔχρηστον ἐσωτερικῶς ὡς βαλσαμικὸν καὶ ἀντικαταρροϊκὸν φάρμακον πρὸς χρονίας βρογχικὰς ἢ καὶ κυστικὰς παθήσεις.

κατραμόχαρτο. Τὸ πισσόχαρτον.

Κάτς (Cutch). Ἰθαγενὲς κράτος τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν (Γεν. διοικήσεως Βομβάης), πρὸς Α τοῦ Ἰνδοῦ ποτ. καὶ Β τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐμβ. 21.320 τ.χλμ. Κάτ. 485.000. Πρωτ. τὸ *Βούτζ*.

κατσαβίδι (Ἰταλ. cacciavite). Κοχλιοστρόφιον.

Κατσαμπᾶς. Χ. τοῦ δήμου Ἡρακλείου. Κάτοικοι 932.

Κατσαντώνης. Περίφημος κλέφτης τῆς Ἠπείρου ἐπὶ Ἀλῆ πασᾶ (-1807). Νικήσας εἰς πολλὰς συμπλοκὰς τὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα τοῦ Ἀλῆ καὶ σχεδιάζων γενικὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων συνελήφθη ἀσθενῶν ἔν τινι σπηλαίῳ καὶ ἐφονεύθη μαρτυρικῶς.

Κατσαρᾶς. 1) *Μιχαήλ.* Ἰατρὸς καὶ καθηγητὴς τῆς νευρολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1860-).—2) *Ἰωάννης.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἰατρὸς καὶ καθηγητὴς τῆς παθολογικῆς φυσιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (1883-).

κατσάρι. Παλαιὸν ὑπόδημα συρόμενον ἐν εἴδει παντόφλας.

κατσαρίδα. Τὸ ἔντομον βλάττη.

κατσαρόλα (Ἰταλ. cazzarola). Μαγειρικὸν σκεῦος μετὰ μιᾶς μακρᾶς ἢ δύο μικρῶν λαβῶν.

Κατσαρόνιον. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Καρυστίας (Εὐβοίας). Κάτ. 417.

Κατσαρού. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μεσσήνης (Μεσσηνίας). Κάτ. 1392.—2) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἠλείας). Κάτ. 455.

Κατσίβελος. Ἀθίγγανος (βλ.λ.).

Κατσίκα. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Κομοτινῆς (Ροδόπης). Κάτ. 802.

Κατσιπόδι καὶ **Κατσιποδοῦ.** Χ. τῆς κοιν. Ἁγ. Δημητρίου ἐπαρχ. Ἀττικῆς. Κάτ. 785.

κατσιπριὰ καὶ **κατσιπρῖνος.** Δημῶδες ὄνομα δρυὸς τῆς κοκκοφόρου.

Κάτσκιλ (Catskill). Τὸ μεγαλύτερον ὑδατόφραγμα καὶ ὑδραγωγεῖον τοῦ κόσμου ἐν ταῖς Ἡνωμ. Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, κατερχόμενον ἀπὸ τῶν ὀρέων Κάτσκιλ (τμῆμα τῶν Ἀππαλαχίων) πρὸς τὴν π. τῆς Νέας Ὑόρκης.

κατσουκοκλάρι. Δημῶδες ὄνομα τριφυλλίου τοῦ στενοφύλλου.

κατσούλα. Καλύπτρα τῆς κεφαλῆς ἀποτελοῦσα μέρος μανδύου, ἐπανωφορίου ἢ κάπας, κουκούλλα· ἐπίκρανον.

κάτσουλας. Δημῶδες ὄνομα αἰγοθήλου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ.

Κατσουλιά. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Γορτυνίας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 458.

κατσουλιέρης. Τὸ πτηνὸν κορυδαλὸς ὁ λοφοφόρος.

κατσούτσα (cachucha). Ἐθνικὸς τῶν Ἱσπανῶν χορός, χορευόμενος ἰδίως ἐν Ἀνδαλουσίᾳ ὑπὸ μεμονωμένων χορευτῶν. Ἔχει τριπλοῦν βῆμα καὶ χορεύεται μὲ τὴν συνοδείαν καστανιετῶν.

Κατσώνης (Λάμπρος). Διάσημος θαλασσομάχος (1752-1804). Διετέλεσεν ἀξιωματικὸς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ ἔβρασεν ἐν Ἰονίῳ καὶ Αἰγαίῳ ἐπὶ κεφαλῆς στολίσκου καταδρομικῶν ἐναντίον τῶν τουρκικῶν πλοίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας πολέμου 1787-1792.

Κατώδους

Κάτταρον (Cattaro). Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας, ὀχυρά, ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Κάτ. 6000. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐχρησιμοποιήθη ὡς βάσις τῶν αὐστριακῶν ὑποβρυχίων.

Κάττεγατ ἢ **Καττεγάτης** (Kattegatt). Πορθμὸς μεταξὺ Σκωτίας καὶ Δανίας συγκοινωνῶν μὲ τὴν Βόρειον θάλασσα διὰ τοῦ Σκάγερρακ καὶ μὲ τὴν Βαλτικὴν διὰ τοῦ Μεγάλου ἢ διὰ τοῦ Μικροῦ Βέλτ.

κάττυμα. Σκῦτος χρησιμεῦον διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ πέλματος τῶν ὑποδημάτων, κν. **σόλα.**

κατῶβλεψ. Γένος θηλαστικῶν κοιλοκεράτων ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτὴν καὶ αἱ ἀντιλόπαι ὁμοιογένειαν (ἀντιλοπίδαι). Ζῇ ἐν Νοτ. Ἀφρικῇ εἰς μεγάλας ἀγέλας.

κατώδους. Γένος κητῶν, τὸ γνωστότερον τῆς ὁμοιογενείας τῶν κατωδοντιδῶν, φθάνον τὰ 20 μ. μῆκος καὶ ἁπαντῶν εἰς πάσας τὰς θαλάσσας.

Κάτω κόσμος. Λαϊκὴ ὀνομασία τοῦ Ἅδου.

κατωλίθι. Ἡ κάτω ἐκ τῶν μυλοπετρῶν, ἥτις μένει ἀκίνητος καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας στρέφεται ἡ ἄλλη (τὸ πανωλίθι) κατὰ τὴν ἄλεσιν. ‖ Ἡ λιθίνη λεκάνη ἐλαιοτριβείων, ἐντὸς τῆς ὁποίας στέφεται εἰς ἣ περισσότεροι μυλόλιθοι πρὸς ἔκθρυψιν τῶν ἐλαιῶν.

Κάτων (Μᾶρκος Πόρκιος Cato). 1) *Ὁ Πρεσβύτερος.* Ρωμαῖος πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς (234-147 π.Χ.). Περίφημος διὰ τὴν αὐστηρότητά του ὡς τιμητοῦ, ἐχθρὸς παντὸς νεωτερισμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῶν Καρχηδονίων. Ἔγραψε «Περὶ γεωργίας» κλ.—2) *Κ. ὁ Νεώτερος.* Ρωμαῖος πολιτικός, δισέγγονος τοῦ ἀνωτέρω (95-46 π.Χ.). Ἐχθρὸς τῶν δικτατορικῶν τάσεων τοῦ Καίσαρος, ηὐτοκτόνησεν ἐπὶ τῇ εἰδήσει ὅτι οὗτος ἐνίκησε τοὺς Πομπηΐανοὺς ἐν Θάψῳ.

κατωσέντονο. Τὸ κάτω ἐκ τῶν δύο στρώνομένων ἐπὶ τῆς κλίνης σινδονίων.

κατωφέρεια. Ἡ πρὸς τὰ κάτω κλίσις τοῦ ἐδάφους, κατηφοριά.

κατώφλι(ον). Ἐπιμήκης ἐκ ξύλου ἢ λίθου δοκός, ἀποτελοῦσα τὸ κάτω μέρος τοῦ φατνώματος (κουφώματος) θύρας· τὸ μέρος ἔνθα πατεῖ ὁ διερχόμενος θύραν, ὁ οὐδός. ‖ *Κατώφλιον τῆς συνειδήσεως,* ὅρος εἰκονικὸς χρησιμοποιηθεὶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἐρβάρτου εἰς δήλωσιν τοῦ ἐλαχίστου βαθμοῦ τῆς ἐντάσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἀπαιτουμένου, ἵνα ὁ ἐρεθισμὸς καταστῇ ἀντιληπτὸς ὡς αἴσθημα.

Κάτω Χῶραι (ὁλλ. Nederland, γερμ. Niederlande, ἀγγλ. Netherlands, γαλλ. Pays-Bas). Ὀνομασία ἐν χρήσει κατὰ τὸν Μεσαίωνα, διατηρουμένη καὶ νῦν, τῆς χώρας τῆς περιλαμβανούσης νῦν τὸ *Βέλγιον* καὶ τὴν *Ὁλλανδίαν.*

Κατωχώρι. 1) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Βόλου (Λαρίσης). Κάτ. 928.—2) (πρώην *Ἐλομένου*) Ἕδρα κοιν. ἐν Λευκάδι. Κάτ. 462.—3) (πρώην *Ρούλια*) Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Φλωρίνης. Κάτ. 491.

καϋάτ ἢ **καϋάστα.** Τάξις μορφωμένων Ἰνδῶν ἀνερχομένων εἰς 2.178.400 καὶ ζώντων ἐν Β. Ἰνδίαις καὶ ἰδίως ἐν Βεγγάλῃ.

Καύδιον. Ἀρχαία σαμνιτικὴ π. εἰς τὰ σύνορα τῆς Καμπανίας, ὅπου κατὰ τὸν Β' Σαμνιτικὸν πόλεμον ἠχμαλωτίσθη ὁ ρωμαϊκὸς στρατὸς καὶ ὑπεχρεώθη νὰ διέλθῃ ὑπὸ ζυγὸν σχηματισθέντα ἐκ δοράτων («καυδιανὰ δίκρανα»).

Καϋέννη (Kayenne). Μικρὸς ποτ. καὶ παράκτιος περιοχὴ τῆς γαλλ. Γουϋάνης· κατ' ἐπέκτ. καὶ ὁλόκληρος ἡ ἀποικία αὕτη.

Κάϋζερλινγ (κόμις Keyserling). 1) *Ἑδουάρδος.* Γερμανὸς συγγραφεύς (1855-1918). Διηγήματα: («Σπίτια στὸ λυκόφως», «Πριγκίπισσαι» κ.ἄ.) καὶ δράματα («Ἡ περιπέτεια τῆς Βενίγνης» κ.ἄ.).—2) *Ἕρμαν.* Γερμανὸς φιλόσοφος (1880-). Μυστικοπαθὴς καὶ πολέμιος τῆς λογικῆς ἀναλύσεως. Ἔργα του: «Προλεγόμενα εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς φύσεως», «Ἡ συγκρότησις τοῦ κόσμου», «Ἀθανασία», «Τὸ ταξιδιωτικὸν ἡμερολόγιον ἑνὸς φιλοσόφου», «Ἡ φιλοσοφία ὡς τέχνη», «Δημιουργικὴ γνῶσις», «Ἀναγέννησις» κ.ἄ.

καυκαλίδα καὶ **καυκαλίθρα.** Δημώδεις ὀνομασίαι τῶν φυτῶν καυκαλίς, σκάνδιξ, τορδύλιον.

καυκαλίς. Γένος σκιαδιοφόρων φυτῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντῶσιν *κ. ἡ δαυκοειδής,* κν. *βελόνι, κ. ἡ μεγανθής,* κν. *καυκαλίδα, καυκαλίθρα καὶ ἀγριοκαυκαλίδα, κ. ἡ παράλιος,* κν. ἐν Θήρᾳ *ἀγριοκουτσουνάδα* καὶ ἄλλα 4 εἴδη.

Καυκασία. Χώρα τῆς Δ. Ἀσίας κειμένη μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, λαβοῦσα δὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τοῦ ὄρους Καυκάσου. Ἐμβ. 473.227 τ.χλμ. καὶ κάτ. 9.290.000. Διαιρεῖται εἰς δύο περιοχάς: τὴν *Β. Κ.* ἢ *Προκαυκασίαν* καὶ τὴν *Ν. Κ.* ἢ *Ὑπερκαυκασίαν,* περιλαμβανούσας πολλὰς αὐτονόμους πολιτείας τῆς Ρωσικῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας (βλ. *Ρωσία*). Εἶνε χώρα πλουσία εἰς μεταλλεύματα, πηγὰς πετρελαίου καὶ ἰαματικὰ ὕδατα.

καυκασία φυλή. Βλ. *φυλαὶ ἀνθρώπων.*

Καύκασος. Μέγα ὄρος τῆς ΝΑ. Ρωσίας μεταξὺ Εὐξείνου καὶ Κασπίας θαλάσσης, ἔχον μῆκ. 1280 χλμ., πλάτος μέχρι 225 χλμ. καὶ μέγιστον ὕψος 5629 μ. (κορυφὴ *Ἐλβρούς*). Ἡ χώρα ἐφ' ἧς ὑψοῦται ὁ Κ. ἐκλήθη ἀπ' αὐτοῦ *Καυκασία.*

Καῦκοι ἢ **Καῦχοι.** Γερμανικὴ φυλὴ κατοικοῦσα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Βορείου θαλάσσης, μεταξὺ τῶν ποτ. Ἔλβα καὶ Ἔμς. Τῷ 5 μ.Χ. ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ρωμαίους, κατὰ δὲ τὸ 400, περιελθοῦσα εἰς ῥῆξιν πρὸς τὴν Ρώμην, κατεστράφη τελείως.

καῦκος. Ἐν τῇ δημώδει, ὁ ἀγαπητικός, ὁ ἐραστής· τὸ θηλ. *καυκίτσα,* καὶ ἐν νεοβυζαντινοῖς κειμένοις, *καυχίτσα,* ἡ ἐρωμένη.

καυλορράπα. Τὸ φυτὸν βράσκη, καυλός. ‖ Ὁ βλαστὸς τοῦ φυτοῦ.

Καϋμὰν Νῆσοι (Caymans Islands). Ὁμὰς τριῶν νήσων ἐκ τῶν Βρεττανικῶν Ἀντιλλῶν, ὑπαγομένη ὑπὸ τὸν ἁρμοστὴν τῆς Ἰαμαϊκῆς.

καυσαλγία. Νευραλγία μὲ αἴσθημα καύσου.

καύσιμα. Γενικὴ ὀνομασία τῶν οὐσιῶν, αἵτινες καιόμεναι ἀποδίδουσι θερμότητα χρήσιμον εἰς τὰς βιομηχανίας ἢ τὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας κλ. Εἶνε *στερεά* (ξύλον, ἄνθρακες κλ.), *ὑγρά* (πετρέλαιον, βενζίνη κλ.) καὶ *ἀέρια* φυσικὰ ἢ τεχνητὰ (μεθάνιον, φωτσέριον κλ).

καῦσις. Ἡ χημικὴ ἕνωσις σώματος μετὰ ὀξυγόνου συνοδευομένη ἀπὸ ἔκλυσιν θερμότητος καὶ φωτός. Ἐπίσης καῦσις καλεῖται καὶ ἡ ἕνωσις σωμάτων τινῶν οὐχὶ μετὰ ὀξυγόνου ἀλλὰ μετ' ἄλλων ἀερίων· π.χ. καλίου καὶ χλωρίου ἐντὸς ἀτμῶν χλωρίου, συνοδευομένη μὲ ἔκλυσιν θερμότητος καὶ φωτός. Ἡ καῦσις εἶνε ταχεῖα συνοδευομένη κυρίως ὑπὸ φωτὸς καὶ βραδεῖα ὅταν ἡ ἐκλυομένη θερμότης διαχέεται κατὰ μικρὸν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν γίνεται ἀντιληπτή. Εἰς τὴν βραδεῖαν καῦσιν ὑπάγεται καὶ ἡ ὀξείδωσις. ‖ *(Φυσιολ.)* Ὀξείδωσις λευκωματοειδῶν ἢ λιπαρῶν ἢ ὑδατανθρακούχων οὐσιῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ παράγουσα ζωϊκὴν θερμότητα.

Καυσοκαλυβίτης (Νεόφυτος). Μοναχὸς καὶ λόγιος τοῦ ΙΗ' αἰ. διατελέσας σχολάρχης τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς.

καυσόξυλον. Ξύλον προοριζόμενον ὅπως χρησιμοποιηθῇ ὡς καύσιμος ὕλη.

καῦσος (λ. τῆς ΑΕΓ). Φλογερὰ θερμότης, καῦμα. ‖ Ἡ ἐκ τοῦ πυρετοῦ ἀναπτυσσομένη μεγάλη θερμότης.

καυστικαὶ οὐσίαι ἢ **καυστικὰ φάρμακα.** Χημικαὶ οὐσίαι ἀλλοιοῦσαι καὶ καταστρέφουσαι τὴν ὀργανικὴν ὑφὴν τῶν ἱστῶν.

Καϋστριος κόλπος (νῦν **Σκαλανόβας**). Μέγας κόλπος κατὰ τὰ Δ τῆς Μ. Ἀσίας, ἀπέναντι τῆς νήσου Σάμου.

Καΰστρος ἢ **Καΰστριος.** Ποτ. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διαρρέων τὴν Λυδίαν καὶ τὴν Ἰωνίαν καὶ μετὰ ροῦν 110 χλμ. ἐκβάλλων εἰς τὸ Αἰγαῖον οὐ μακρὰν τῆς Νέας Ἐφέσου ἐν τῷ κόλπῳ ὅστις ἐξ αὐτοῦ ἐκλήθη *Καΰστριος κόλπος.*

Καυταντζόγλους. 1) *Λύσανδρος.* Ἀρχιτέκτων (1812 - 1885). Διετέλεσε (1844 - 1862) διευθυντὴς τοῦ Πολυτεχνείου. Ἔργα του τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Ἀρσάκειον, οἱ ἐν Ἀθήναις ναοὶ Ἁγίας Εἰρήνης, Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ ὁ ἐν Πάτραις τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου κ.ἄ.

καυτήρ. Πᾶν ἐργαλεῖον ἢ συσκευή, δι' ὧν ἐκτελεῖται καυτηρίασις.

καυτηρίασις ἢ **καυτηριασμός.** Θεραπευτικὴ μέθοδος, δι' ἧς καίονται οἱ ἱστοὶ τοῦ σώματος διὰ πεπυρακτωμένου ἐργαλείου (θερμοκαυτῆρος) ἢ διὰ χημικῆς τινος οὐσίας καυστικῆς.

καυτήριον. Χημικὴ οὐσία ἢ ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐνεργεῖται καυτηρίασις.

καύτρα. Τὸ ἀπανθρακωθὲν ἄκρον ἢ ἐπίκαυμα τῆς θρυαλλίδος.

Καῦχοι. Γερμανικὴ φυλή. Βλ. **Καῦκοι.**

κάφ. Τὸ ἑνδέκατον γράμμα τοῦ ἀρχαίου φοινικικοῦ καὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου καὶ τὸ εἰκοστὸν πρῶτον τοῦ ἀραβικοῦ.

κάφ (Caf). Σύντομος παράστασις τῶν γαλλικῶν λέξεων coût, assurance, fret (ἀξία, ἀσφάλεια, ναῦλος). "Ορος ἐμπορικὸς ἰσοδύναμος πρὸς τὸν ἀγγλικὸν *τσίφ* (βλ.λ.).

Καφαντάρης (Γεώργιος). Πολιτευτὴς ἐξ Εὐρυτανίας (1873-). Ἀνήκων ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ἐγένετο πολλάκις ὑπουργός, τῷ δὲ 1924, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Βενιζέλου εἰς τὴν πολιτικὴν (1928) ἵδρυσεν ἴδιον κόμμα, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε «Προοδευτικόν».

καφάσι (ἀραβ.). Λεπτὸν ξύλινον δικτυωτὸν φράγμα, κυρίως τὸ τιθέμενον ἄλλοτε εἰς τὰς μουσουλμανικὰς οἰκίας ἢ πρὸ τῶν παλαιῶν γυναικωνιτῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πρὸς προφύλαξιν τῶν γυναικῶν ἀπὸ τῶν ἀνδρικῶν βλεμμάτων.

Κάψα

καφεϊκὰ φάρμακα. Αἱ δρόγαι τῶν ὁποίων τὸ δρῶν συστατικὸν εἶνε φυτικὴ βάσις παράγωγος τῆς ξανθίνης. Τὰ κυριώτερα καφεϊκὰ φάρμακα εἶνε ὁ *καφές*, τὸ *τέϊον*, τὸ *ματέ*, ἡ *κόλα*, τὸ *κακάον*.

καφεΐνη ($C_8H_{10}N_4O_2$). Ἀλκαλοειδὲς τοῦ καφέ, τεΐου κ.ἄ. χρησιμοποιούμενον ὡς φάρμακον διεγερτικὸν τῆς καρδίας καὶ τῶν νεύρων.

καφεϊνισμὸς καὶ **καφεΐσμός**. Δηλητηριώδη φαινόμενα ἐκ καταχρήσεως καφεΐνης ἢ οὐσιῶν πλουσίων εἰς καφεΐνην (καφέ, τεΐου κλ.).

καφενεῖον καὶ **καφενές** (κατὰ τὸ τουρκ. *καϊβενέ*). Δημόσιον κέντρον ἀναψυχῆς ἐν τῷ ὁποίῳ πίνουσι κυρίως καφέν, ἀλλὰ καὶ διάφορα ἄλλα ποτά, καπνίζουσι, παίζουσι σφαιριστήριον, ζατρίκιον κλ.

καφεόδενδρον. Βλ. κοφφέα.

καφεόνη. Προϊὸν τῆς φρύξεως τοῦ καφέ, προσδίδον αὐτῷ τὸ ἄρωμα καὶ τὰς διεγερτικὰς ἰδιότητας· κατανάλωσις πτητικὸν ἔλαιον ἀρωματικώτατον.

καφές (τουρκ. *καϊβέ*). Τὸ σπέρμα ἢ ὁ κύαμος τῆς κοφφέας ἢ καφφεοδένδρου· ἐνίοτε καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον. Τὸ ἀφέψημα (τουρκικὸς καφές) ἢ τὸ ἔγχυμα (γαλλικὸς ἢ εὐρωπαϊκὸς καφές) τοῦ πεφρυγμένου καὶ ἀλεσμένου καφέ. Διὰ τῆς φρύξεως ἡ χημικὴ σύστασις τοῦ κ. μεταβάλλεται οὐσιωδῶς, σχηματιζομένων ἑνώσεων περιεχουσῶν *καφεΐνην*. Διὰ συνεχοῦς καὶ ἀφθόνου χρήσεως καφὲ προκαλοῦνται σημαντικαὶ βλάβαι τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν διὰ τὸν καφὲν ὡς εὐφραντικὸν ἔχει ἡ ἐν αὐτῷ περιεχομένη καφεΐνη.

Κάψα
1 ἴριδος, 2 διάνθου, 3 μήκωνος, 4 ἴου 5 λυχνίδος, 6 ἀντιρρίνου

καφετιέρα. Δοχεῖον καφέ.

Καφηρεύς (κν. **Καβοντόρος**). Ἀκρωτήριον εἰς τὴν ΝΔ. ἄκραν τῆς νήσου Εὐβοίας.

Καφηριστάν. Χώρα τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας εἰς τὸ ΒΑ. τμῆμα τοῦ Ἀφγανιστάν. Ἐμβαδὸν 13.000 τ.χλμ. καὶ κάτ. 200.000. Τὰ ὄρη της φθάνουσι μέχρι 6000 μ. ὕψ.

Καφίροι. Οἱ κάτοικοι τοῦ Καφιριστάν. Εἰδωλολάτραι ἀνιμισταὶ μέχρι τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος, ἐξισλαμίσθησαν βιαίως ὑπὸ τῶν Ἀφγανῶν κατακτητῶν.

καφουρά, καφουρόδενδρον. Βλ. καμφορὰ κλ.

Καφραρία ἢ **Καφρία** (Kaffraria). Ἄλλοτε ὄνομα ὅλης τῆς ὑπὸ τῶν Κάφρων κατοικουμένης χώρας μεταξὺ τοῦ ποτ. Μεγάλου Κέϊ καὶ τῶν συνόρων τοῦ Νατάλ, νῦν δὲ διαμέρισμα τῆς Βρεττανικῆς ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Ἔκτ. 57.000 τ.χλμ., κάτ. 838.000, πρωτ. *Κοκστάτ.*

Κάφροι ἢ **Κάφιρ** (ἄπιστοι, δηλ. μὴ Μουσουλμάνοι). Περιληπτικὸν ὄνομα τῶν ἀγρίων πολεμοχαρῶν φυλῶν Νέγρων Βαντού, οἱ ὁποῖοι κατῴκουν τὰς ΝΑ. ἀκτὰς τῆς Ν. Ἀφρικῆς ὅτε τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν χώραν ταύτην Εὐρωπαῖοι. Τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς περιοχῆς ταύτης, τὴν Καφραρίαν, κατεῖχον οἱ κυρίως Κ., τὸ δὲ βορειότερον, τὴν Ζουλουλάνδην, οἱ Ζουλοῦ.

καφτάνι (λ. τουρκ.). Ποδήρης πολυτελὴς μανδύας μὲ μακρὰς χειρίδας, προσαρμοζόμενος διὰ ζώνης εἰς τὴν ὀσφύν. Ἐφέρετο ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ρώσσων μεγιστάνων.

καφωδεῖον. Δημόσιον κέντρον, συνήθως καφενεῖον, ἔνθα ψάλλουσι καὶ χορεύουσι γυναῖκες ἐλαφρῶν ἠθῶν.

καχεξία. *('Ιατρ.)* Βαθεῖα ἀλλοίωσις τοῦ ὀργανισμοῦ μὲ ἀπίσχνανσιν βαθμιαίαν, ἀναιμικὴν ὠχρότητα καὶ ἄκραν ἀδυναμίαν. Προέρχεται ἐκ χρονίων παθολογικῶν καταστάσεων (ἑλονοσία, καρκίνος κλ.).

κάχληξ. Ἀπεστρογγυλωμένον λιθάριον τῶν παραλίων καὶ τῶν ποταμῶν· κροκάλη, βότσαλο.

κάψα. Θήκη· σκεῦος ἡμισφαιρικὸν ἐξ ὁλλου ἢ μετάλλου χρησιμοποιούμενον ἐν τοῖς φυσικοῖς καὶ χημικοῖς ἐργαστηρίοις πρὸς ἐξάτμισιν ὑγρῶν. ‖ Τὸ ἐξ ἀζύμου ἄρτου στρογγύλον περικάλυμμα διαφόρων φαρμάκων, ὅστια, καψούλα. ‖ *(Βοτ.)* Ξηρὸς διαρρηκτὸς καρπὸς ἐκ πολλῶν καρποφύλλων.

καψάκιον ἢ **καψέλλα.** Γένος σταυρανθῶν φυτῶν. Ἐκ τῶν 3 ἑλληνικῶν εἰδῶν *κ. τὸ βαλάντιον*, κν. *ἀγριοκαρδαμούδα*. λαχανεύεται.

Καψάλης (Χρῖστος). Ἀγωνιστὴς τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκ Μεσολογγίου. Κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Μεσολογγίου ἔθεσε πῦρ εἰς τὸ φυσιγγιοποιεῖον τῆς πόλεως καὶ ἐκάη ζῶν.

καψέλλα. Γένος φυτῶν. Βλ. καψάκιον.

Κάψη. Τρεῖς ἕδραι κοιν. τῆς ἐπαρχ. Φθιώτιδος. 1) *Μεγάλη Κ.* Κάτ. 352.— 2) *Μεσαία Κ.* Κάτ. 284.—3) *Πέρα Π.* Κάτ. 473.

Κάψια. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Μαντινείας (Ἀρκαδίας). Κάτ. 1070.

καψικόν. Φυτὸν ἐκ τῶν σολανοειδῶν, οὗ τὸ εἶδος *κ. τὸ ἐτήσιον* εἶνε τὸ γνωστότατον παρ' ἡμῖν λαχανικὸν *πιπεριά*.

καψύλλιον. *(Πυροτεχν.)* Μικρὰ θήκη ἐκ χαλκοῦ ἢ ὀρειχάλκου ἐν ᾗ συμπιέζεται ποσότης ἐκρηκτικῆς οὐσίας, ἥτις ἀναφλεγομένη διὰ ἐπικρούσεως ἢ θρυαλλίδος ἢ ἠλεκτρισμοῦ μεταδίδει τὸ πῦρ εἰς τὸ γέμισμα τῶν πυροβόλων ὅπλων ἢ τῶν ὑπονόμων, κν. *καψούλι*. ‖ *(Φαρμ.)* Μικρὰ σωληνοειδὴς θήκη ἐκ πηκτώματος, ἐν ᾗ ἐγκλείονται φάρμακα πρὸς εὐκολωτέραν κατάποσιν.

κβάντα *(θεωρία τῶν)*. Φυσικὴ θεωρία διατυπωθεῖσα κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ φυσικοῦ Μὰξ Πλάνκ κατὰ τὸ 1900 πρὸς ἐξήγησιν τῶν φαινομένων τῆς θερμικῆς ἀκτινοβολίας. Ἡ θεωρία βραδύτερον ἐγενικεύθη καὶ ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς νεωτέρας φυσικῆς. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ ἀκτινοβόλος ἐνέργεια δὲν εἶνε συνεχὴς ἀλλὰ ἐκπέμπεται κατὰ στοιχειώδη ἐλάχιστα ποσά, τὰ ἄτομα τρόπον τινὰ τῆς ἐνεργείας· τοῦτο δὲ καλεῖται *κβάντα*. Ἡ ποσότης ὅμως τῆς ἐνεργείας ἑνὸς κβάντου δὲν εἶνε πάντοτε ἡ αὐτή, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μήκους τοῦ κύματος τῆς ἀκτινοβολίας ταύτης· ὅσον τὸ μῆκος τοῦ κύματος εἶνε μικρότερον ἡ ποσότης τῆς ἐνεργείας ἑνὸς κβάντου εἶνε μεγαλυτέρα. Ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν κβάντων διεμορφώθη νέα μηχανική, καλουμένη κυματομηχανική.

Κβάντο ἢ **Κούαντουνγ.** Τὸ Ν. τμῆμα τῆς χερσονήσου Λιαοτούνγ ἐν Μαντζουρίᾳ. Ἔκτ. 1393 τ.χλμ. καὶ κάτ. 1.100.000. Ἀνήκει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Πρωτ. *Δάϊρεν*.

κβάς. Ρωσικὸν ποτὸν ἐλαφρῶς οἰνοπνευματῶδες, μὲ ὄξινον γεῦσιν. Παρασκευάζεται ἐξ ἄρτου, ὀπωρῶν, ζαχάρεως κ.ἄ.

Καρποὶ διαφόρων ποικιλιῶν καψικοῦ
1 τοῦ μακροκάρπου, 2 ἐρυθροῦ τοῦ μεγαλοκάρπου, 3 τοῦ τοματοκάρπου, 4 γλυκέος ἱσπανικοῦ

Κβίδδε (Λουδοβίκος Guidde). Γερμανὸς ἱστοριογράφος καὶ ριζοσπάστης δημοκρατικὸς πολιτευτής, γενν. 1858. Ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν ἐθνῶν. Ἔγραψε «Καλλιγούλας», «Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν» καὶ «Δημοκρατία» κ.ἄ. Βραβεῖον Νόβελ 1927 διὰ τὴν εἰρήνην.

Κέα (κν. **Τζιά**). Νῆσος τῶν Κυκλάδων, ἡ πλησιεστάτη τῇ Ἀττικῇ, πρὸς Α τοῦ Λαυρείου. Ἔκτ. 103 τ.χλμ. καὶ κάτ. 3750. Παράγει οἶνον, βαλανίδια, μέλι, κτηνοτροφικὰ εἴδη κ.λ.· ἔχει πλούσια κοιτάσματα ἑκλεκτῆς μίλτου καὶ σιδηρούχων, μολυβδούχων κ.ἄ. μεταλλευμάτων. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Κ. ἦσαν Λοκροὶ ἢ Ἀρκάδες. Ἐπὶ τῶν Μηδικῶν οἱ Κεῖοι συνεπολέμησαν μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας κρυσφήγετον πειρατῶν.

Κέας ἐπαρχία. Τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, περιλαμβάνουσα τὰς νήσους Κέαν, Κύθνον, Σέριφον, Μακρόνησον. Κάτ. 9641.

Κεβέδο καὶ Βιλιέγας (Φραγκίσκος Γόμεθ δὲ Quevedo y Villegas). Ἱσπανὸς συγγραφεύς, ποιητὴς καὶ πολιτικὸς (1580-1645). Ὁ μεγαλύτερος τῶν Ἱσπανῶν πεζογράφων καὶ σατυρικῶν μετὰ τὸν Θερβάντες. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα.

Κεβέκ (Quebec). Π. τοῦ Καναδᾶ, πρωτ. ὁμων. ἐπαρχίας, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ εἰς τὸ σημεῖον τῆς διευρύνσεως αὐτοῦ, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ παραποτάμου του Ἁγίου Καρόλου. Κάτ. 125.000. Πανεπιστήμιον, ὠχυρωμένος λιμήν, ἐξαγωγὴ ξυλείας, σιτηρῶν, κτηνῶν.

Κέβης. Φιλόσοφος Θηβαῖος τοῦ Ε΄. π.Χ. αἰῶνος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, γράψας φιλοσοφικοὺς διαλόγους ἀπολεσθέντας.

Κέγχρος
α σπέρμα

Κεγχρεαί. 1) Ἀρχ. πόλισμα μεταξὺ Ἄργους καὶ Τεγέας.—2) Ὁ ἕτερος τῶν λιμένων ἀρχ. Κορίνθου.

Κεγχρεάτης κόλπος. Τμῆμα τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου κληθὲν οὕτως ἐκ τοῦ Α. ἐπινείου τῆς Κορίνθου, τῶν Κεγχρεῶν, ἐκτεινόμενον δὲ πρὸς Ν τοῦ ὅρμου Καλαμακίου. Ταυτῶν καλεῖται ἁπλῶς **Κεχριὲς ὅρμος**.

κεγχρίας πυρετός. Ὀξεῖα λοιμώδης νόσος ἐπιδημικὴ ἐμπύρετος, μὲ ἄφθονον ἐφίδρωσιν καὶ ἐξάνθημα ἐκ κεγχροειδῶν φυσαλλίδων.

κεγχροειδῆ σαρκία. Μικραὶ σαρκώδεις ἐξοχαὶ ἀναπτυσσόμεναι ἐπὶ τραυμάτων διαπυηθέντων καὶ ἐπιφέρουσαι τὴν ἐπούλωσιν αὐτῶν διὰ σαρκοφυΐας.

κεγχροειδὴς φυματίωσις. Μορφὴ φυματιώσεως, καθ' ἣν μολύνεται ταχέως καὶ γενικῶς ὅλος ὁ ὀργανισμὸς μὲ ἀνάπτυξιν κεγχροειδῶν φυματίων ἀνὰ τοὺς διαφόρους ἱστούς.

κέγχρος (ὁ· panicum). Γένος τῶν ἀγρωστοειδῶν φυτῶν ἀπαντῶν εἰς τετρακόσια εἴδη. Πολλῶν εἰδῶν ὁ καρπὸς χρησιμοποιεῖται ὡς τροφὴ τῶν οἰκιακῶν πτηνῶν καλούμενος κν. *κεχρί*.

Κέδα. Μικρὰ ἡγεμονία ἐν Ἀσίᾳ συνορεύουσα μὲ τὸ Σιάμ, πρὸς Β τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν. Κάτ. 340.000. Πρωτ. *Ἄλορ Στάρ*.

κεδρέλαιον. Αἰθέριον ἔλαιον ἐξαγόμενον δι' ἀποστάξεως ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ἀρκεύθου τῆς βιργινιανῆς, βάμνου ἢ μικροῦ δένδρου τῆς Β. Ἀμερικῆς. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιΐαν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν κατασκευὴν ἀρωματικῶν σαπώνων καὶ εἰς τὴν μικροσκοπικὴν τεχνικὴν πρὸς ἐμβάπτισιν τῶν καταδυτικῶν φακῶν.

Κεδρηνός (Γεώργιος). Βυζαντινὸς χρονογράφος τοῦ ΙΑ΄. αἱ. γράψας «Σύνοψιν ἱστοριῶν».

κέδρος (ἡ). Μέγα ἀειθαλὲς δασικὸν δένδρον ζῶν περὶ τὰ 2500 ἔτη καὶ ἀπαντῶν εἰς τρία εἴδη, ὧν κυριώτερον ἡ *κ. τοῦ Λιβάνου*. Παρέχει ξύλον στερεὸν καὶ εὔοσμον.

Κέδρος, Κέδριον ἢ **Κέντρος.** Ὄρος τῆς Κρήτης πρὸς Δ τῆς Ἴδης. Ὕψος 1800 μ.

Κέδρων χείμαρρος. Χείμαρρος μεταξὺ Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν ἐκβάλλων εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν.

κέϊκ (ἀγγλ. cake). Εἶδος γλυκίσματος ἐξ ἀλεύρου, βουτύρου, ᾠῶν, σταφίδος καὶ σακχάρεως.

κειμήλιον. Πολύτιμον ἀντικείμενον καὶ δὴ ἱστορικῆς ἢ ἀρχαιολογικῆς ἀξίας, ὡς καὶ πᾶν ἐνθύμιον οἰκογενειακὸν ἢ φιλικόν.

Κεκαυμένος (Ἰωάννης). Βυζαντινὸς στρατιωτικὸς τοῦ ΙΑ΄-ΙΒ΄ αἰῶνος. Ἔγραψεν ἐν δημώδει γλώσσῃ τὴν πραγματείαν «Στρατηγικόν».

κεκλιμένον ἐπίπεδον. Τὸ σχηματίζον γωνίαν πρὸς τὸ ὁριζόντιον. Ἐὰν ἐπ' αὐτοῦ τεθῇ ἀντικείμε-

νον, τό βάρος αὐτοῦ ἀναλύεται εἰς δύο συνιστῶσας, ὧν ἡ μία συγκρατεῖ μόνον τό ἀντικείμενον ἐπί τοῦ ἐπιπέδου, ἡ δέ ἄλλη μόνη τείνει νά παρασύρῃ τό ἀντικείμενον πρός τά κατωφερῆ. Ἐπειδή δέ ἡ συνιστῶσα αὕτη εἶνε μικροτέρα τοῦ βάρους καί γίνεται ἀκόμη μικροτέρα ὅσον ἡ γωνία ἐλαττοῦται, τό σῶμα πίπτει βραδέως καί οὕτω δι' αὐτοῦ ἐξετάζονται εὐκολώτερον οἱ νόμοι τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων, ὅπως ἔγινε τοῦτο ὑπό τοῦ Γαλιλαίου.

κεκορεσμένος χῶρος. Ὁ περιέχων ἀτμούς οὐσίας τινός ὑπό τήν μεγίστην αὐτῶν πίεσιν.

κεκραγάριον. Τροπάριον τοῦ ἑσπερινοῦ ἀρχόμενον διά τῶν λέξεων «Κύριε ἐκέκραξα».

Κεκροπία. Τό πρῶτον ὄνομα τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Κεκροπίς. Μία τῶν 10 φυλῶν τῆς Ἀττικῆς, ὡς καθωρίσθησαν διά τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ Κλεισθένους 508 π.Χ.

Κέκροψ. 1) Ἥρως τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας κτίσας τήν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἦτο υἱός τῆς Γῆς.—2) Υἱός τοῦ Ἐρεχθέως καί ἕβδομος βασιλεύς τῶν Ἀθηνῶν.

κεκρύφαλος. Κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐξ ὑφάσματος, τό ὁποῖον ἦτο σύνηθες ἐξάρτημα τῆς γυναικείας κομμώσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καί ἰδίως ἐν Ἀθήναις, ὡς τό σημερινόν *φακιόλι* ἤ *τσεμπέρι*. ‖ *(Ζωολ.)* Ὁ δεύτερος στόμαχος τῶν μηρυκαστικῶν.

Κελαιναί. Ἀρχαία πρωτ. τῆς Φρυγίας, κειμένη ἐπί τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄνω Μαιάνδρου.

Κελατάν. Μικρόν κράτος τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου συνορεῦον πρός τό Σιάμ, ὑπό ἀγγλικήν προστασίαν. Κάτοικοι 310.000. Πρωτ. *Κότα Βάρου*.

Κελέβη (Celebes, πρφ. **Σελέβες**). Μία τῶν Μεγάλων Σουνδαίων νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ, πρός Α τῆς ν. Βόρνεο. Ἐμβ. 124.409 τ.χλμ., κάτ. 3.450.000. Ἀνήκει εἰς τήν Ὁλλανδίαν εἶνε εὐφορωτάτη καί πλουσία εἰς μεταλλεύματα.

κελέκ (λ. περσ.). Σχεδία ἐξ ἀσκῶν ἐκ δορᾶς καμήλου ἤ αἰγός, ἔτι καί νῦν ἐν χρήσει ἐν Μεσοποταμίᾳ ἐπί τοῦ Εὐφράτου καί τοῦ Τίγρητος.

Κελενίτσα. Ὄρος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεγαλοπόλεως Ἀρκαδίας, ὕψ. 1297 μ.

κελενομεθύλιον. Ἀναισθητική σκευασία, ἀποτελουμένη ἐκ μίγματος χλωριούχου αἰθυλίου καί χλωριούχου μεθυλίου.

Κελεός. *(Μυθολ.)* Βασιλεύς τῆς Ἐλευσῖνος φιλοξενήσας τήν περιπλανωμένην Δήμητρα.

κελευστής. Εἷς τό ἀρχαῖον κωπῆρες ναυτικόν, ὁ ἀξιωματικός παντός πολεμικοῦ πλοίου ὁ ρυθμίζων διά παραγγελμάτων τόν ρυθμόν τῆς εἰρεσίας τῶν ἐρετῶν. ‖ Εἰς τό σημερινόν πολεμικόν ναυτικόν, ὑπαξιωματικός βαθμοῦ ἀντιστοίχου πρός τόν τοῦ ἐπιλοχίου τοῦ κατά γῆν στρατοῦ.

κέλης. Ἵππος ἱππασίας καί ἐλαφρόν καί ταχύ πλοιάριον.

κελλάρης καί **κελλάριος** (λ. τῆς ΜΕΓ.) Ὁ ἔχων τάς κλεῖδας καί τήν φροντίδα τοῦ κελλαρίου· ἀποθηκάριος οἰκίας ἤ μονῆς, οἰκονόμος.

κελλάρι(ον) (λατ. cellarium). Δωμάτιον ἤ ἀποθήκη ἔνθα φυλάσσονται τρόφιμα.

Κέδρος

Κέλλερ (Γότφριδ Keller). Ἑλβετός ποιητής καί συγγραφεύς, εἷς τῶν μεγίστων πεζογράφων τῆς γερμανικῆς γλώσσης (1819-1890). Ἔγραψε ποιήματα, μυθιστορήματα («Ὁ πράσινος Ἑρρῖκος», «Μαρτῖνος Σαλάνδερ» κ.ἄ.) καί διηγήματα («Οἱ ἄνθρωποι τῆς Σελδβίλα», «Ζυριχιανές νοβέλλες» κ.ἄ.).

Κέλλερμαν (Βερνάρδος Kellerman). Γερμανός συγγραφεύς. Ἔγραψε μυθιστορήματα («Γιέστερ καί Λί», «Ἡ θάλασσα», «Ἡ ἐνάτη Νοεμβρίου» κ.ἄ.), τό δρᾶμα «Οἱ ἀναβαπτισταί εἰς τό Μύνστερ» κ.ἄ.

Κελλιά. Ἕδρα κοιν. τῆς ν. Τήνου. Κάτ. 406.

κελλί(ον) (λατ. cellula). Μικρός θάλαμος μοναχοῦ ἐν μονῇ. ‖ Ἕκαστον τῶν κυττάρων τῆς κηρήθρας (εἰκ. βλ. εἰς λ. *μέλισσα*).

Κέλλογ (Φραγκίσκος Kellog). Ἀμερικανός πολιτικός (1856-). Ὡς ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπέτυχε τήν ὑπό τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ὑπογραφήν 22.8.1928 τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντος «Συμφώνου Κέλλογ» μετά τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, δι' οὗ καταδικάζεται ἡ εἰς τόν πόλεμον προσφυγή πρός βίαιον διακανονισμόν τῶν μεταξύ τῶν συμβαλλομένων κρατῶν προκυπτουσῶν διαφορῶν.

κελλοΐδίνη. Συμπεπυκνωμένον κολλλώδιον λαμβανόμενον δι' ἀπελάσεως τοῦ αἰθέρος ἐκ τοῦ κοινοῦ κολλωδίου. Φέρεται εἰς τό ἐμπόριον ὑπό μορφήν ἡμιδιαφανῶν ζελατινομόρφων πλακῶν. Χρησιμεύει πρός παρασκευήν κολλωδίου, φωτογραφικῶν χαρτῶν, μικροσκοπικῶν ἱστολογικῶν παρασκευασμάτων κλ.

κελλόνη. Διαφανής κυτταρινοειδής οὐσία, δύσφλεκτος, χρησιμοποιουμένη πρός ἀναπλήρωσιν ὐαλοπινάκων, ὡς μή θραυομένη οὐδέ καιομένη, δι' αὐτοκίνητα, ἀερόπλοια, ἀεροπλάνα, βενζινακάτους, σιδηροδρομικά σήματα, φανούς καί δι' ὀμματοϋάλια τῶν προφυλακτικῶν προσωπίδων.

κελλουλόζη (cellulose, $[C_6H_{10}O_5]_4$). Οὐσία ἐξ ἧς κυρίως ἀποτελοῦνται αἱ διαφόρου προελεύσεως *κυτταρῖναι*.

κελόνι. Δημώδης ὀνομασία δρυός τῆς χνοώδους.

Κέλσιους ἤ Κίλσιους. Π. καί ἄριστος λιμήν τῆς Ἰαπωνίας εἰς τά Β τῆς ν. Φορμόζης. Κάτ. 74.500. Βιομηχανία καμφορελαίου.

Κέλσιος (Ἀνδρέας Celsius). Σουηδός ἀστρονόμος. Ἱδρυτής τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Οὐψάλας, εἰσηγητής τῆς ἑκατονταβάθμου μετρήσεως τῆς θερμοκρασίας (1701-1744).

Κέλσος (Αὖλος Κορνήλιος Celsus). Ρωμαῖος ἰατρικός συγγραφεύς ζήσας ἐπί Νέρωνος καί Τιβερίου. Σῴζεται αὐτοῦ σπουδαιοτάτη ἰατρική ἐγκυκλοπαίδεια.

Κέλσος. Ἕλλην ἐπικούρειος φιλόσοφος τοῦ Β' αἰῶνος μ.Χ. γράψας κατά τε τῆς Ἰουδαϊκῆς καί χριστιανικῆς θρησκείας.

Κέλται ἤ Κελτοί. Ἀρχαῖος λαός τῆς ἀρίας ὁμοφυλίας, μεταναστεύσας εἰς τήν Κεντρικήν καί Δυτικήν Εὐρώπην κατά τούς προϊστορικούς χρόνους. Οἱ ἐν Γαλλίᾳ ἐγκαταστάντες ἀπετέλεσαν τούς

Γαλάτας, οἱ ἐν Ἱσπανίᾳ τούς Κελτίβηρας. Ἦσαν διηρημένοι εἰς πολλάς φυλάς καί εἰδωλολάτραι. Ἀφωμοιώθησαν σύν τῷ χρόνῳ ὑπό τῶν Ρωμαίων. Ἴχνη τῆς γλώσσης των διετηρήθησαν ἐν Βρετάνῃ καί Ἰρλανδίᾳ.

κέλτης (ὁ· celt, ἐκ τῆς λ. τῆς μτγν. λατ. celtis, σμίλη). Λέξις χρησιμοποιουμένη ὑπό τῶν ἀρχαιολόγων πρός δήλωσιν πελέκεων, σκεπάρνων ἤ σμιλῶν ἐξ αἰχμηρῶν θραυσμάτων λίθου χρησιμοποιουμένων ὑπό τοῦ πρωτογενοῦς ἀνθρώπου. Τό γενικόν σχῆμα αὐτῶν εἶνε περίπου ᾠοειδές καί αἰχμηρόν πρός τό ἓν ἄκρον.

Κελτίβηρες. Ἀρχαῖος λαός τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, μῖγμα Κελτῶν καί Ἰβήρων.

Κελτική (Celtica). Χώρα τῆς ἀρχαίας Γαλλίας μεταξύ Ροδανοῦ, Ἀτλαντικοῦ καί Σηκουάνα.

κελτίς. Φυτόν ἐκ τῶν κνιδωδῶν ἁπαντῶν εἰς πολλά εἴδη θάμνων καί δένδρων. Ἐν Ἑλλάδι φύονται τά εἴδη *κ. ἡ. τουρνεφόρτειος* καί *κ. ἡ νότιος*, κν. *μελικοκκιά, κουτσομηλιά*.

κέλυφος. Τό ξυλῶδες ἤ τιτανῶδες περίβλημα σπερμάτων, ᾠῶν, ὀστρακοδέρμων κλ., κν. **φλούδα, τσώφλι.**

Κεμάλ βέης (Ναμήκ). Τοῦρκος ποιητής καί συγγραφεύς (1840-1883). Ἔγραψε πολλά ποιήματα, μυθιστορήματα καί δράματα.

Κεμάλ (Ρεΐς Κ.). Τοῦρκος ναύαρχος ἐπί Βαγιαζήτ Β' (ΙΕ' αἰών). Ἐπολέμησε γενναίως εἰς τήν ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν, κατέλαβε τό Ναυαρῖνον (1500) καί τήν Αἴγιναν, ἧς ἐξηνδραπόδισε τούς κατοίκους.

κεμέρι (τουρκ.). Δερματίνη ζώνη, ἐν ᾗ φυλάσσονται χρήματα.

Κέμνιτς (Chemnitz). Π. τῆς Σαξονίας ἐπί ὁμων. ποτ. Κάτ. 360.000. Μέγα βιομηχανικόν κέντρον.

Κεναί (Φραγκίσκος Quesnai). Γάλλος ἰατρός καί οἰκονομολόγος (1694-1774). Ἱδρυτής τῆς οἰκονομολογικῆς σχολῆς τῶν *Φυσιοκρατῶν*. Ἔργα του «Γενικαί ἀρχαί ἐπί τῆς οἰκονομ. κυβερνήσεως ἀγροτικοῦ βασιλείου» κ.ἄ.

κενεών. Τό ἐλαφρῶς κοῖλον τμῆμα τοῦ σώματος τῶν μαστοφόρων ζώων, περιλαμβανόμενον μεταξύ τῆς τελευταίας πλευρᾶς, τῆς ὀσφύος καί τῶν εἰλεακῶν λόφων, κν. **τά λαγαρά.**

Κένια. Χώρα τῆς Ἀφρικῆς. Βλ. Κένυα.

κενόν. *(Φυσ.)* Χῶρος περιέχων ἀέριον ὑπό μικράν πίεσιν (ὅσον ἡ πίεσις εἶνε μικροτέρα τόσον τό κ. λέγεται τελειότερον ἤ περισσότερον προχωρημένον).

κενοτάφιον. Μνημεῖον εἰς τιμήν ἤ ἀνάμνησιν ἑνός ἤ πλειόνων ἀποθανόντων, ὧν οἱ νεκροί δέν εἶνε τεθαμμένοι ἐν αὐτῷ.

Κέντ (Kent). Ἀρχαῖον ἀγγλοσαξονικόν βασίλειον περιλαμβάνον περίπου τήν σημερινήν ὁμών. κομιτείαν (ΝΑ. παράλια Ἀγγλίας).

κένταρχος (ἐκ τοῦ λατ. centum, ἑκατόν). Ἀξίωμα παρά τοῖς Βυζαντινοῖς· κεντυρίων, ἑκατόνταρχος.

κενταύριον. Γένος συνθέτων φυτῶν τοῦ ὁποίου περί τά 70 εἴδη εἶνε γνωστά ἐν Ἑλλάδι ὑπό τά ὀνόματα *ἀσκόλυμπρος, ἁλιφός, φαλαρίδα* κλ. Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν *κ. τό εὐλογητόν* περιέχει πικράν οὐσίαν τοξικήν, τήν *κνικίνην*· τά φύλλα του ἔχουσι τονωτικάς καί ἀντιπυρετικάς ἰδιότητας.

Κενταύριον
α ἄνθος

Κένταυροι. Μυθολογικά τέρατα κατά τό ἄνω μέν ἥμισυ ἄνθρωποι, κατά τό ἕτερον δέ ἥμισυ ἵπποι. Ἔζων κατά τήν παράδοσιν μεταξύ Πηλίου καί Ὄσσης καί ἦσαν ἀγροῖκοι καί λάγνοι. Κατά τούς γάμους τοῦ βασιλέως τῶν Λαπιθῶν Πειρίθου μεθυσθέντες ἐπεχείρησαν ν' ἁπαγάγωσι τάς γυναῖκας, ἐφ' ᾧ καί ἐξωντώθησαν ὑπό τῶν Λαπιθῶν.

Κένταυρος. Ἀστερισμός τοῦ Νοτίου ἡμισφαιρίου κείμενος πρός Ν τῆς Παρθένου. Ὁ ἀστήρ α τοῦ Κενταύρου, δεξιός ποδός τοῦ Κενταύρου καί ἀραβιστί *Ρίτζιλ-ἀλ-Κένταυρος*, εἶνε ὁ τρίτος κατά τήν λαμπρότητα ἀστήρ μετά τόν Σείριον καί τόν Κάνωπον, καί ὁ πλησιέστατος πρός ἡμᾶς ἐκ τῶν ὁρατῶν διά γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἀστέρων· τό φῶς αὐτοῦ χρειάζεται ὅπως φθάσῃ εἰς ἡμᾶς μόνον 4 ἔτη καί 4 μῆνας· πλησίον αὐτοῦ ἐπί τοῦ οὐρανίου θόλου εὑρίσκεται καί ὁ ἐγγύτατος δεκάτου μεγέθους.

κέντημα. Ἐργόχειρον παραγόμενον ἐκ τῆς ποικίλσεως τοῦ ὑφάσματος διά βελόνης καί νήματος.

κεντητική. Ἡ τέχνη τοῦ κεντᾶν· διακόσμησις ὑφάσματος διά κεντημάτων.

κεντία. Φυτόν ἐκ τῶν φοινικοειδῶν, ἰθαγενές τῆς Πολυνησίας, οὗ εἴδη τινά καλλιεργοῦνται ὡς κοσμητικά παρ' ἡμῖν ὑπό τό ὄνομα *κέντια*.

κέντρανθος. Φυτόν ἐκ τῶν βαλεριανοειδῶν τῆς Ν. Εὐρώπης. Ἐν Ἑλλάδι φύεται τό εἶδος *κέντρανθος ὁ ἐρυθρός*, κν. *βαλεριάνα, ἀνάλατος*.

κεντρί. Τό κέντρον διαφόρων ἐντόμων.

Κεντρί. Ἕδρα κοιν. ἐπαρχ. Ἱεραπέτρας (Λασηθίου Κρήτης). Κάτ. 495.

Κεντρικαί Δυνάμεις καί **Κεντρικαί Αὐτοκρατορίαι.** Ὄνομα δοθέν εἰς τήν Γερμανίαν καί Αὐστροουγγαρίαν ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς των θέσεως ἐν Εὐρώπῃ.

Κεντρικαί Ἐπαρχίαι (Central provinces). Ὁμάς ἐπαρχιῶν τῆς Βρετ. Αὐτοκρατορίας τῶν Ἰνδιῶν ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἐπαρχ. Τζαβαλπούρ, Ναρβάδα, Ναγπούρ, Τσατισγάρ καί Βεράρ. Ὁλικόν ἐμβ. 340.657 τ.χλμ. καί κάτ. 13.910.000. Εἰς αὐτάς περιλαμβάνονται καί δεκαπέντε ὑποτελῆ κράτη (κάτ. 2.070.000). Πρωτ. *Ναγπούρ*.

Κεντρικαί Ἰνδίαι. Διοικητική διαίρεσις τῶν Βρετ. Ἰνδιῶν περιλαμβάνουσα 153 ἰθαγενῆ κράτη. Ἐμβ. 201.515 τ.χλμ. καί κάτ. 9.357.000. Πρωτ. *Ἰνδόρ*.

Κεντρική Ἀμερική. Ἡ συνδέουσα τήν Β. μετά τῆς Ν. Ἀμερικῆς καί χωρίζουσα τόν Εἰρηνικόν ἀπό τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Περιλαμβάνει τάς δημοκρατίας Γουατεμάλαν, Ὀνδούραν, Σαλβατόρ, Νικαράγουαν, Κωσταρίκαν, Παναμᾶν καί τήν ἀγγλ. ἀποικίαν Ὀνδούραν.

Κέντραν θος
α ἄνθος, β καρπός

Κεντρική Ἀσία. Γεωγραφικός ὅρος εἰδικώτερον σημαίνων τά ὑψίπεδα τοῦ Τουράν καί τοῦ Ἰράν καί τό παμμέγιστον ὑψηλόν λεκανοπέδιον, τό ὁποῖον περικλείουσιν ἀπό Β τά ὄρη Ἀλτάϊα, ἀπό Α τά Σιγάν καί Τατσίνγ, ἀπό Ν τά Ἱμαλάϊα καί ἀπό Δ τό ὀροπέδιον τοῦ Παμίρ, ἡ «Στέγη τοῦ κόσμου».

Κεντρική Ἀφρική. Γεωγραφικός ὅρος συνήθως σημαίνων τήν περί τόν ἰσημερινόν ἀφρικανικήν μεσόγειον, ἧς τό πλεῖστον κατέχει ἡ κοιλάς